70. 6. F. 22

Tertia pars totius ſumme ma/ioris beati Antonini.

S. D. C. de vrbe

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Frater Albertus Porletienſis ordinis præ/dicatorum uitæ regularis.

Ad lectorem.

Solent hoíes aſpernari:ac faſtidire codices:quos uel non decẽtibus figuris preſſos:uel apicibus fictos uiderit:uel auctoritate uacuos:uel minus emẽdatos.Peramãt uero econtra:libẽterq; deligant:& lectitant libros uoluptatis nõ nihil ex eis capiẽtes:quos & elegãti litteraꝝ forma nouerit:& autoris clari:pbatiq; munimine cõnixos liquido fulciri : quos & iidem rite caſtigatos:omniq; menda uitioq; carentes perſpexerint . Id profecto per idoneas manus hoc in uolumine tertiæ partis:cæ/teriſq; uoluminibus ſũmæ Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis prædicatoꝝ præſulis Florentini:uiri qdem peritiſſimi:& lau/dabili ueridicaq; & celebri reſonante fama: tam ſanctimoniæ q̃ dogmatis hĩta ratione chriſtigenarum oras omnis opinatiſſimi exacta diligentia effici curauit Lazarus Soardus artis calcogra/phæ ſtudioſiſſimus impenſis ſuis : & ſumptibus non modicis. Accedit inſuper huic:quo & hanc partem tertiam cum reliquis accuratius emendari ſtuduit:ac ſategit idẽ Lazarus:& eius quiſq; egens opis ad eam libens ſibi comparandam facilius inflectatur allectus & attractus equidẽ frugis utilitate q̃ maxima:quã ſtudio/ſo lectori memorata ſumma credit᷑ allatura. Habes iſup in ea lector candide(ut uaria tibi ſequentium carminum ſpecies indi/cat)quæcunq; tibi placere queant:& oblectãtur afferre ſimul ac frugẽ. Si ſacra pagina:ſi theologia iuuat:ſi canones palatinæ de/lectant aulæ:ſi Cæſarea inſtituta iuraq; queruntur:ſi dicta docto/rum præcipua:ſi q̃plurima:immo innumera prope ſingulis ac/cõmodata rebus:& congrua conſonaq; optantur exempla:quæ plus uerbis:deuicto effulminatoq; nephas ad uirtutem mouent animos & inflãmant:ſi non rudis animum deniq; ſermo mul/cere poteſt:ibi ſunt omnia.Deeſt ibi nihil:quo non comparandi

huiuſce ſacri diuiniq; operis iure quippiam cauſari nequeas:cu;
propter eum quod religionem deceat ſermonis cultum & nito/
rem(nonnulli enim ſermonem horrent incultum) tum pro/
pter cætera:quibus ad habendos huiuſmodi libros mens huma
na ducta non abre nimis accenditur commoda ſane uberrima
parituros.Hanc obrem cuncti noctu dieq; religioſi necnō mul
ti ſecularium ingenti ardentiq; deſiderio habendis hiſce tam bo
nis tam frugi tamq; neceſſariis libris hactenus inhyarunt. Acce/
de ergo hortor atq; ſuadeo:& opibus:ac theſauris cōferendos:
ære iam diſce paruo libros emere:quos canimus præclari antiſti
tis tam inſignes & celeberrimos omne tibi per æuu; honori fu
turos & laudi:gratiſſimos plane tu ſaluberrimos.

Vale feliciter & ſalue.

Digitized by Google

Fratris Alberti Porletienſis ordinis prædicatoruꝫ uitæ regularis carmen in Summā Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis eiuſdem archipreſulis Florentini.

INter conſpicuos:illuſtreſqꝫ ordinis almi
Dominici:micuit:qui hoc dedit autor opus.
Præſul is Antonius uocitatus nomine:cælſa
In Florentiam ſede:fuitqꝫ iubar.
Is decus & patriis laribus ſtat gloria claris.
Gloria magna ſacræ religionis item.
Bibliopola nequit uarios explodere libros:
Quos modo uenales calcographa arte tenet
Iſtius at terris merito celeberrima ſumma
Sæpe quidem impreſſa eſt:ſæpe iterata fuit.
Fama ſui reſonans immenſum peruolat orbem.
Et diffuſa ſolo:lux ſua ubiqꝫ micat
Fœlicem quondam ſe dixit:& orbe beatum
Qui potuit libros:huius habere patris
Sed quis mirari iam debeat his ſuper omnes
(Pace bona dicam)quum premat ipſa notas?
Ordine digeſtas tractat(mirabile uiſu)
Materias pulchro quaſlibet:atqꝫ docet.
Paſtor grande ſophos fuerat:qui nactus ad aſtra
Ire docet:recta multipliciqꝫ uia
Numine de diuo:de cætibus angelicíſqꝫ:
Deqꝫ anima docuit:cuncta probata fide.
Nil & omiſit acri donatus lumine & alto
Præditus ingenio:quod uetet omne nephas.
Quoſqꝫ ſtatus liquido pingit moderamine:reſqꝫ
Clarius humanas:quoſlibet atqꝫ gradus.
Quicqd ieſtqꝫ ſacris hic omnibus aſſerit ampla
Dogmata & æqua nitent:atqꝫ ſerena patent

Digitized by Google

Quicquid ineſt almis uirtutibus:atq; decoris
Dixit & admonuit nos:pater ille ſatis
Omnibus & uigeat ſūma hæc memorabilis oris:
Et maiore uiget iam precioq; ſono.
Hac licet in prato florenti:& ſemper amæno:
Iam ueluti flores carpere odoriferos.
Hacq; licet campos ſpacioſos currere:grati
Areoliſque frui tum paradiſioli
Leges cæſareas hæc inſerit:atq; tonantis
Pontificalis ibi iura canitq; fori.
Omnibus illa manu fautrici ſumma miniſtrat.
Quæ bona ſūt:quæ ſalus: laus:honor:hicq; dat.

Flumine largifluo pars tertia præſulis undas
Antonii liquidas fundit amæna ſolo
Hæc rigat arentis per ſingula climata terras
Diſcutit ipſa ſtatus quoſq; hominumq; gradus
Sacramenta piæ:& cenſuras religionis
Chriſtigenæ claro lumine rite notat
Lampade diuina fulgenti quippe fugatis
Illuſtrat tenebris plurima opaca diu
Sole ſub hoc radios rutilanti quiſq; tueri
Scandere cælicolas quis queat orbe poteſt.

FINIS.

Quiſquis noſſe cupit quis libros edidit artis
Calcographæ hos ſtudio:celebratus ī urbe Soardus
Lazarus hos Veneta imprimier curauit:& aptus
Caracter fuit his cura renouatus amantis
Calcographi libros cunctis offerre probandos.

LAVS DEO.

IN nomiē ſancte ac
indiuidue trinitatis. Incipit prolo
gus tertie partis ſumme Beati An
tonini archiepiſcopi Florentiñ. or/
dinis predicatorum: ac ſacre ſcriptu
re expoſitoris diligentiſſimi.

ASTITIT
regina a dextris
tuis in veſtitu
deaurato circū
data varietate.
Pſ. xliiij. Uer/
ba iſta ppheta
Beata vgo d r loquētis ad do
regina. minum deum exponi poſſunt de virgine glo//
rioſa: aduocata eccleſie que regina ex regali p
genie eſt exorta. mater regis angelorum ſe re/
cte regens: ⁊ interiores ⁊ exteriores ſenſus di/
rigens: aſtans. ideſt ſtans nunquam cadens in
aliquod peccatum: nec veniale: ſed ſemper re/
cta ſtans ante deū aduocando pro nobis. Stat
eniꝫ mater ante filiū ait Bernar. a dextris glo
rie: oſtendens pectus ⁊ vbera. cum etiam erat
in mundo per contemplationem. In veſtitu de
aurato: ſtola immortalitatis precioſiori omni
premio beatorum: ſicut aurum excellit omnia
metalla. Stola duplici: ſcilicet glorie et corpo/
ris glorificati ſꝫ Augu. ⁊ Bernar. in ſermoni/
bus ſuis. Circundata varietate priuilegiorum
ſm illud Apoc. xij. Mulier amicta ſole. ſcilicet
virtutum: quod pertinet ad eius in preſenti re
ctam conuerſationem. Que regina aſtans eſt a
dextris dei: ⁊ luna ſub pedibus eius. ſ. omnis
defectus ſub ea. Luna enim defectum patitur
per ſui mutationem: ⁊ omnes ſancti patiuntur
nunc defectum glorie corporum ſuorum: ſed
hic defectus ſub virgine eſt. quia in veſtitu de
aurato. ideſt gloria refulgenti etiam corporis
ad eius completam beatificationem. Et in capi
te eius corona ſtellarum. xij. ideſt excellētia. xij.
priuilegiorum. quorum varietate eſt circunda
ta ad eius exultationem. ¶ Poſſunt etiam di/
Alia dr cta verba verificari de qualibet fideli anima. q̄
regina. membrū eccleſie: vt regina aſtat a dextris dei.
ratione non paſſione ſe regens ad bona glorie
in agendis. In veſtitu deaurato. induta. ſcilicꝫ
dilectionis circundata varietate. ſ. actuum vir
tutum quibus ſe exercet alios fideles quorū
conuerſatione circundatur. videt ſe exercē ali/
quos in actu humilitatis. aliquos in actu miſe
eccleſia ricordie ⁊ liberalitatis. aliquos in iuſtitia. ali/
dr regi quos in abſtinētia. ⁊ ſic de alijs. Et eos vel imi
na. tatur vel admiratur vel in ſe humiliatur. Sed
communius dicta verba ⁊ proprius intelligū
tur dicta de eccleſia catholica i generali. Ideo
autem in ſingulari dicitur regina. quia vna eſt
ſacroſancta mater eccleſia. Unde Cyprianus
vnam eſſe eccleſiam in cantico canticorum ſpi/
rituſſanctus ex pſona chriſti domini deſignat
⁊ dicit. Una eſt colūba mea perfecta mea. Hāc Cañ. 6.
eccleſie vnitatem. ⁊ beatus apoſtolus Paulus
docet. ⁊ ſacramentum vnitatis oſtendit dicēs.
Unum corpus ⁊ vnus ſpiritus ⁊ vna ſpes vo//
cationis noſtre. vnus dominus. vna fides. vnū
baptiſma. vnus deus quam vnitatē tenere fir/ Eph. 4.
miter ⁊ vendicare debemus maxime nos epi/
ſcopi qui in eccleſia dei preſidemus. vt epiſco/
patum quoqꝫ ipſum vnum atqꝫ indiuiſuꝫ pro
bemus. Nemo fraternitateꝫ fallat. nemo fidei
veritatem perfida preuaricatione corrumpat.
Epiſcopatus vnus eſt cuius ſingularis in ſoli/
duꝫ pars tenetur. ⁊ eccleſia vna eſt. que in mul
titudine latus incremento fecunditatis exten/
ditur. quomodo radij multi ſunt ſed vnum lu/
men. ⁊ rami arboris multi ſunt ſed robur vnū
tenaci radice fundatum. Et quomodo de fonte
vno riui plurimi defluunt. ⁊ numeroſitas licet
diffuſa videatur exundātis copie largitate. vni
tas tamen ſeruatur integra in origine. Auelle
radium ſolis a corpore diuiſionem vnitas nō
capit. Ab arbore frange ramuꝫ. fructus germi
nare non poterit. A fonte preſcinde riuum. pre
ſciſus areſcit. Sic ⁊ eccleſia dñi luce perfuſa. p
totum orbem radios ſuos porrigit. Unum ta/
men eſt quod vbiqꝫ diffunditur nec vnitas cor/
poris ſeparatur. ramos ſuos per vniuerſuꝫ or/
bem copia vbertatis oſtendit profluentes lar
gif riuos. ramos latius expandit. vnuꝫ tamen
caput eſt ⁊ vna origo. ⁊ vna mater eccleſia fecū
ditate copioſa. Adulterari non pōt ſponſa chri
ſti. in corrupta eſt ⁊ pudica. vnā dominn nouit
⁊ vnius cubiculi ſanctitateꝫ in caſto pudore cu
ſtodit. Hec Cyprianus. xxiiij. q. j. Loquitur. Et
in dictis verbis pſ. Tria notant de eccleſia. ſ.
¶ Morū ſcitas ibi. Aſtitit regīa a dxtris tuis.
¶ Cognitionū claritas. ibi. iveſtitu deaurato.
¶ Statuū mltiplicitaſ. ibi. circūdata varietat.

¶ Quātum ad pri/ §. I.
mūm. Eccleſia ſancta regina dici poteſt. rōne di eccleſia dr regi na tri// plici rōne.
ſpoſitionis q: chriſto deſponſata eſt qui vt ha/
betur Apoc. xix. Eſt rex regum ⁊ dominus do/
minātium. Et. ij. Corin. xj. ſquit apoſtolus. De/
ſpōdi vos. ſ. fideles oīs qui ſunt ipſa. eccl'ia vir
ginem caſtam exhibere xpo. Hec deus promi/
ſerat per Oſee prophetam. ij. c. dicens. Deſpō/
ſabo te mihi in fide. Regina etiam dicitur ec//
cleſia ratione promiſſionis. q: ſibi promittitur Scda.
regnum celorum. ſ. cunctis vere fidelibꝰ. Hie/
rony. ad ruſticuꝫ. Nihil felicius chriſtiano cui

Digitized by Google

Quiicquid ineſt almis uirtutibus:atq; decoris
Dixit & admonuit nos:pater ille ſatis
Omnibus & uigeat ſūma hæc memorabilis oris:
Et maiore uiget iam precioq; ſono.
Hac licet in prato florenti:& ſemper amæno:
Iam ueluti flores carpere odoriferos.
Hacq; licet campos ſpacioſos currere:grati
Areoliſque frui tum paradiſioli
Leges cæſareas hæc inſerit:atq; tonantis
Pontificalis ibi iura canitq; fori.
Omnibus illa manu fautrici ſumma miniſtrat.
Quæ bona ſūt:quæ ſalus: laus:honor:hicq; dat.

Flumine largifluo pars tertia præſulis undas
Antonii liquidas fundit amæna ſolo
Hæc rigat arentis per ſingula climata terras
Diſcutit ipſa ſtatus quoſq; hominumq; gradus
Sacramenta piæ:& cenſuras religionis
Chriſtigenæ claro lumine rite notat
Lampade diuina fulgenti quippe fugatis
Illuſtrat tenebris plurima opaca diu
Sole ſub hoc radios rutilanti quiſq; tueri
Scandere cælicolas quis queat orbe poteſt.

FINIS.

Quiſquis noſſe cupit quis libros edidit artis
Calcographæ hos ſtudio:celebratus ī urbe Soardus
Lazarus hos Veneta imprimier curauit:& aptus
Caracter fuit his cura renouatus amantis
Calcographi libros cunctis offerre probandos.

LAVS DEO.

IN nomīe ſancte ac
indiuidue trinitatis. Incipit prolo
gus tertie partis ſumme Beati An
tonini archiepiſcopi Florentiñ. or/
dinis predicatoꝝ: ac ſacre ſcriptu
re expoſitoris diligentiſſimi.

AſTitit
regina a dextris
tuis in veſtitu
deaurato circū
data varietate.
Pſ. xliiij. Uer/
ba iſta ꝓphета
Beata ṽgo dr̃ loquētis ad do
regina. minum deum exponi poſſunt de virgine glo/
rioſa: aduocata eccleſie que regina ex regali ꝓ
genie eſt exorta. mater regis angelorum ſe re/
cte regens: ⁊ interiores ⁊ exteriores ſenſus di/
rigens: aſtans. ideſt ſtans nunquam cadens in
aliquod peccatum: nec veniale: ſed ſemper re/
cta ſtans ante deū aduocando pro nobis. Stat
enī ʒ mater ante filiū ait Bernar. a dextris glo
rie: oſtendens pectus ⁊ vbera. cum etiam erat
in mundo per contemplationem. In veſtitu de
aurato: ſtola immortalitatis precioſiori omni
premio beatorum: ſicut aurum excellit omnia
metalla. Stola duplici: ſcilicet glorie et corpo/
ris glorificati ſʒ Augu. ⁊ Bernar. in ſermoni/
bus ſuis. Circundata varietate priuilegiorum
ſm̃ illud Apoc. xij. Mulier amicta ſole. ſcilicet
virtutum: quod pertinet ad eius in preſenti re
ctam conuerſationem. Que regina aſtans eſt a
dextris dei: ⁊ luna ſub pedibus eius. ſ. omnis
defectus ſub ea. Luna enim defectum patitur
per ſui mutationem: ⁊ omnes ſancti patiuntur
nunc defectum glorie corporum ſuorum: ſed
hic defectus ſub virgine eſt. quia in veſtitu de
aurato. ideſt gloria refulgenti etiam corporis
ad eius completam beatificationem. Et in capi
te eius corona ſtellarum. xij. ideſt excellētia. xij.
priuilegiorum. quorum varietate eſt circunda
ta ad eius exultationem. ℂ Poſſunt etiam di/
Aīa dr̃ cta verba verificari de qualibet fideli anima. q̃
regina. membrū eccleſie: vt regina aſtat a dextris dei.
ratione non paſſione ſe regens ad bona glorie
in agendis. In veſtitu deaurato. induta. ſcilicʒ
dilectionis circundata varietate. ſ. actuum vir
tutum quibus ſe exercet alios fideles quorū
conuerſatione circundatur. videt ſe exercē ali/
quos in actu humilitatis. aliquos in actu miſe
eccleſia ricordie ⁊ liberalitatis. aliquos in iuſtitia. ali/
dr̃ regi quos in abſtinētia. ⁊ ſic de alijs. Et eos vel imi
na. tatur vel admiratur vel in ſe humiliatur. Sed
communius dicta verba ⁊ proprius intelligū
tur dicta de eccleſia catholica ī generali. Ideo
autem in ſingulari dicitur regina. quia vna eſt
ſacroſancta mater eccleſia. Unde Cyprianus
vnam eſſe eccleſiam in cantico canticorum ſpi/
ritusſanctus ex pſona chriſti domini deſignat
⁊ dicit. Una eſt colūba mea perfecta mea. Hāc Cañ. 6.
eccleſie vnitatem. ⁊ beatus apoſtolus Paulus
docet. ⁊ ſacramentum vnitatis oſtendit dicēs.
Unum corpus ⁊ vnus ſpiritus ⁊ vna ſpes vo/
cationis noſtre. vnus dominus. vna fides. vnū
baptiſma. vnus deus quam vnitatē tenere fir/ Eph. 4.
miter ⁊ vendicare debemus maxime nos epi/
ſcopi qui in eccleſia dei preſidemus. vt epiſco/
patum quoqʒ ipſum vnum atqʒ indiuiſuʒ pro
bemus. Nemo fraternitateʒ fallat. nemo fidei
veritatem perfida preuaricatione corrumpat.
Epiſcopatus vnus eſt cuius ſingularis in ſoli/
duʒ pars tenetur. ⁊ eccleſia vna eſt. que in mul
titudine latius incremento fecunditatis exten/
ditur. quomodo radij multi ſunt ſed vnum lu/
men. ⁊ rami arboris multi ſunt ſed robur vnū
tenaci radice fundatum. Et quomodo de fonte
vno riui plurimi defluunt. ⁊ numeroſitas licet
diffuſa videatur exundātis copie largitate. vni
tas tamen ſeruatur integra in origine. Auelle
radium ſolis a corpore diuiſionem vnitas nō
capit. Ab arbore frange ramuʒ. fructus germi
nare non poterit. A fonte preſcinde riuum. pre
ſciſus areſcit. Sic ⁊ eccleſia dñi luce perfuſa. ꝑ
totum orbem radios ſuos porrigit. Unum ta/
men eſt quod vbiqʒ diffunditur nec vnitas cor/
poris ſeparatur. ramos ſuos per vniuerſuʒ or/
bem copia vbertatis oſtendit profluentes lar
gi riuos. ramos latius expandit. vnuʒ tamen
caput eſt ⁊ vna origo. ⁊ vna mater eccleſia fecū
ditate copioſa. Adulterari non pōt ſponſa chri
ſti. incorrupta eſt ⁊ pudica. vnā domum nouit
⁊ vnius cubiculi ſanctitateʒ in caſto pudore cu
ſtodit. Hec Cyprianus. xxiiij. q. j. Loquitur. Et
in dictis verbis pſ. Tria notanͭ de eccleſia. ſ.
ℂ Morū ſēitas ibi. Aſtitit regīa a dextris tuis.
ℂ Cognitionū claritas. ibi. ī veſtitu deaurato.
ℂ Statuū multiplicitas. ibi. circūdata varietat.

ℂ Quātum ad pri/ .§. I.
mūm. Eccleſia ſancta regina dici poteſt. rōne di eccleſia dr̃ regi
ſpoſitionis q: chriſto deſponſata eſt qui vt ha/ na tri/
betur Apoc. xix. Eſt rex regum ⁊ dominus do/ plici rō
minātium. Et. ij. Corin. xj. ſ quū apoſtolus. De/ ne.
ſpōdi vos. ſ. fideles oēs qui ſunt ipſa. eccłia vir
ginem caſtam exhibere xp̄o. Hec deus promi/
ſerat per Oſee prophetam. ij. c. dicens. Deſpō/
ſabo te mihi in fide. Regina etiam dicitur ec/ Scđa.
cleſia ratione promiſſionis. q: ſibi promittitur
regnum celorum. ſ. cunctis vere fidelibꝰ. Hie/
rony. ad ruſticuʒ. Nihil felicius chriſtianocul

promittitur regnum celorum. Uñ ipſe rex do/
minus noſter Jeſus chriſtus dicturus eſt fide/
libus ſuis. Uenite bñdicti patris mei percipite
Tertia. regnum vobis paratum. Matth. xxv. Dicitur
etiam eccleſia regina ratione rectetſue guber/
nationis. q: bene ſe regit in ſuis actionibꝰ. ſm
rationem agens: non paſſionibus ſuperatur.
Nam vt dicit Nico. papa. Rex dici non poteſt
qui nullo ſalubri regimine corpus regit. ſed ſa
lubricam eneruationẽ magis illicitis eius mo
tibus cedit. ij. q. j. Scelus. Etiam ſi talis hẽret
regiam dignitatem temporalem. Sed econtra
vt dicit Beda. Pauper in occulto regnat habẽ
do deum. ſ. per gratiam. Unde ⁊ clerici q̃ ſunt
principales in eccleſia portant tonſuraꝫ in mo
dum corone tanquã reges ſpirituales. q: ſe et
alios virtutibus regere dñt ⁊ bonis exemplis.
vt dič Hiero. xij. q. j. Duo ſunt. Quidam etiam
ſapiens ait. Si animo. i. ratione te rexeris. rex
eris. ſi corpore ſeruus. Ecce principium ſancti/
eccleſia ſtat. tatis morum: viuere ⁊ agere ſm rationeꝫ. Hec
autem regina eccleſia aſtat. i. ſtat ante deuꝫ ad
ei obſequendum. Stat ergo recta. non cadit in
aliquod crimiale. Etſi in venialia labatur que
potius ſunt impulſus ⁊ ceſpitationes ad cadẽ
dum q̃ȝ caſus. ſm illud Ps. Impulſus. ſ. a dia
bolo ⁊ euerſus ſum. ſ. a ſenſualitate quaſi pro/
pinquus ad caſum per complacentiam eius vt
caderem. ſ. in mortale ⁊ dominus ſuſcepit me
ſcilꝫ retinens ne caderem. Nam vt ait apoſto/
lus dominus elegit ſibi ſponſam eccleſiam nõ
Eph. 5. habentem maculaꝫ mortalis peccati. nec rugã
erroris. Unde dicit Hiero. Qui ẽ aliqua ſorde
peccati pollutus. ſ. mortalis. de eccleſia dici nõ
poteſt. nec chriſto ſubiectus. de pe. diſtin. j. Ec/
cleſia. Quãuis ergo aliqui boni de eccleſia ca/
dant. ſemper tamen eccleſia ſtat recta in bonis
qui remanẽt in grã. ⁊ hi dicunt eccleſia nũero
⁊ merito. Uñ Eccs. j. Generatio preterit eoꝝ. ſ.
qui recedũt ab eccleſia peccando. generatio ad
uenit eoꝝ. ſ. q ad fidẽ vl' pniaꝫ reuertũt. ⁊ iſti d̃
nouo veniũt ad eccliaꝫ. terra ãt. i. ecclia i eternũ
20. ſtat. ſ. rcta ⁊ firma. Stat ãt ecclia añ deũ. ſp i mẽ
te eũ hñs. ac ſi videat pñtẽ ſꝫ illð ps. Prouide
bã dñꝫ i ꝯſpectũ meo ſp. Uñ ⁊ Hie. Oia q̃ faciũt
Ps. 15. ſcti i ꝯſpectu dĩ faciũt. ſiue mãducẽt ſiue bibãt
ſiue alið faciãt. Eti ã ſi iſti aliqñ faciãt malũ co/
rã deo ⁊ in ꝯſpctũ eiꝰ faciũt ſič ille q dixit. ſ. dð.
Ps. 50. Malũ corã te feci. q: ſ. ꝯtiuo penitẽt. i. q̃ȝ citiꝰ
dñt peccaui. Pctõres ãt fugiũt a facie dei cum
Tertio. peccãt. q: neſciũt ad pniam reuerti. ſič legiſ de
chayn. de pe. di. j. Et venit. Aſtat regina ecclia
50. corã deo pmpta ad obediẽdũ mãdatis eiꝰ ⁊ ho
norãdũ eũ aduocãdũ p filijs ſuis orando cuiꝰ
petitiões ſemp ſunt deo grate ⁊ accepte: q̃ȝuis
miniſtri eiꝰ aliquãdo ſint praui. Hec eſt regina

heſter. Heſt. viij. c. Que ornata ⁊ decorata valde
aſtitit ante aſſuerum ſponſum ſuum. que q̃ȝuis
ex magnitudine potentie ſue exterrita fuerit. ta
men ex dulcedine locutionis eius conſolata. fi
ducia reſumpta petijt ⁊ obtinuit liberationem
generis ſui. Sic ⁊ eccleſia ſtat orando ante xpꝫ
mundi monarcham. ſed attenta magnitudine
ſua ⁊ rectitudine. quaſi defecit timẽs ⁊ tremẽs
ob reuerentiam. ſed cum fiducia petens libera/
tionem populi ſui. i. electorum de manibus di
aboli ⁊ interitu mortis eterne obtinet. Aſtat au A dex
tem a dextris nõ a ſyniſtris vt ſinagoga. que ad tris.
tẽporalia reſpiciebat ſignata p ſiniſtram. Sed
eccleſia in ſpiritualibus pcipue ſe exercet. que
ſignantur per dexteram. Et in agendis non ha
bet intentionem ad mundum. ſed ad ſupernã
gloriã que ſignaſ p dexteram. ſm illud Matth
xxv. Statuet oues a dextris adimplens illud
apoſtoli. Oia quecũq3 facitis in verbo vel ope/ j. Cor.
re omnia in gloria dei facite. A dextris aſtat ſu 10.
perna contemplans. Et ex magnitudie premio
rum ⁊ ſpe eorum. laborare ⁊ opera bona conti/
nuare non ceſſans. que dextera dicitur. ſm illð
Matth. vj. Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dex/
tera. i. in bonis operibus ſe nõ imiſceat ſiniſtra
intentio. Et ſic patet ſanctitas morum in illis
tribus verbis. regina per regimen virtutum.
aſtitit: per vitationem vitiorum a dextris per
affectum ſupernorum.

¶ Secundo oſtẽ/ . §. ij.

ditur cognitionum claritas: cum dicit veſtitaꝫ
eſſe reginam iſtam veſte deaurata. i. habitu ſa/ Sapien
pientie. Significat enim aurũ ſm Greg. Sapi tia aurũ
entiam propter fulgorem ſue claritatis. Sicut prou. 8.
enim aurum eſt precioſius cunctis metallis ⁊
clarius. ita ⁊ ſapientia precioſior eſt cũctis opi/
bus. ⁊ oia que deſideranſ. huic non valnet cõ
parari. Habet autẽ claritatẽ ſapia in ſe. clara eſt
eni ſapientia. ⁊ que nunq̃ȝ marceſcit. vt dicitur
Sap. vj. In intellectu dat claritatem noticie in
ſe ⁊ alijs. Sap. viij. diciſ. Preclaritas in cõmu/
nicatione ſermonum illius. ſ. ſapientie. In con
ſpectu hominũ dat claritateꝫ fame. Sap. viij.
Habebo propter claritatem ad turbas ⁊ hono/
rem apud ſeniores. Et demum perducit ad dei
clarum aſpectum. Sap. vj. Cõcupiſcentia ſapi/
entia deducit ad regnum perpetuum. Hec aũt
ſapiẽtia (que eſt veſtitus deauratus eccleſie) eſt
noticia diuinorum ⁊ agendoruꝫ cum guſtu eo
rum. que vtriq3 non eſt ſine gratia ⁊ dei dilectio
ne. Unde dicitur Sap. vij. q ſapientia in aias
ſanctas ſe transfert ⁊ amicos dei conſtituit. Et
de hac loquitur ibi ſapiens in pluribus ca. Ap
paret autẽ ſapientia mirabilis eccleſie in mul/
tis. precipue in tribus: ſcilicet.

Digitized by Google

¶ In eius documentis.
¶ De eius ſacramentis.
¶ Ex eius tormentis.
¶ Documenta eius principalia. ſūt lex vetus
Docu⁊ noua ſane intellecta. cū alijs libris ſacre pa
mēta gine ꝗ ſūt verba a diuina ſapia reuelata. De
eccle uter. iiij. Hec eſt verba ſapia ⁊ intellectus co-
ſie. ram populis. vt audientes vniuerſi dicāt. En
populus ſapiēs ⁊ intelligēs. gēs magna ꝗ hꝫ
deos appropinquātes ſibi. ſcꝫ docēdo eū. Tā
ta eſt ſapiētia ſcripture ſacre. tāta ꝓfunditas
eius vt nullus valeat plene intelligere. Tot
innumerabiles libri editi ſunt ad eius expoſi
tionē ⁊ quotidie noui ſenſus reperiūtur. Do
ctores habuit eccleſia plurimos in oīm tpe.
ſapientiſſimos in omni ſcia etiā mundi. quoꝝ
ſapie nō potuerunt reſiſtere heretici iudei vel
pagani. cū omnibus ſuis philoſophijs vł elo
quētijs ⁊ argumētis. Sꝫ ſicē in figura vga moy
ſi verſa in ſerpentē deuorauit vgas magorum
verſas in ſerpētes. Exo. vij. ita doctrina ſeu ſa
pientia chriſti ꝗ recta eſt vt virga. deuorauit.
i. confudit ⁊ deſtruxit ſapiam ꝗ recta videbat
imperitis argutā ⁊ aſtutā phoꝝ ⁊ mūdanorū
ſm illud Ps. Oīs ſapientia eorum deuora-
pſal. ta eſt. ⁊ hoc eſt quod ꝓmiſit xps ſapia patris
106. diſcipulis ſuis. Ego dabo vobis os ⁊ ſapientiā
cui nō potuerūt reſiſtere oēs aduerſarij vři.
Luce. xxi. Nulla lex eſt alicuius natiōis. Nul
la doctrina cuiuſcūqꝫ ſecte. ꝗ ſꝫ philoſophiā
memorabilē. ꝗ ita ſapienter viuat vt lex xpiano
rum. propter qđ maximi phi de oīm natione
ad eccleſiaꝫ cōuerſi cōfugerūt relictis errori
bus. Uñ in figura dicit. i. Machꝰ. vi. Reful-
ſit ſol in clipeos aureos ⁊ fortitudo gentium
diſſipata eſt. qꝛ cū lumē fidei refulſit in ſapia
doctorum q prius erāt gētiles. fortitudo na-
tionum gētiliuꝫ annullata eſt. ¶ Secūdo ap
paret ſapientia maxima in eccleſie ſacris ſuis
Nihil enim ſit circa ſacramēta veteris ⁊ noui
teſtamenti vbi non aſſignet rō magne ſapie. ⁊
ſimilr in omnibus cerimonijs ⁊ cultu xpiane
religiōis. Quare enim ſūt ſeptē ⁊ nō plura ſa
cramenta. ⁊ qre in talibus materijs magis ꝗ
in alijs: quā efficaciā habeant: ⁊ vnde quid ſi-
gnificent reſpectu pteritoꝝ: preſentiū vel futu
roꝝ: oīa ſunt plena ſapiētia. In cuius figuraꝫ
dī ꝙ nil erat in tēplo qđ auro non tegeret. ſic
in templo eccleſie nil eſt in quo non reluceat
aurū ſapientie diuine. Unde ⁊ regina Saba
ſapiens multum: cum veniēs hierłyam vidiſ-
ſet domum Salomonis ⁊ ordinem domus ⁊
cibos mēſe ⁊ ordinem miniſtrantiū mirabili
ter cōmendauit ſapiam eius ſtupefacta. Nec
de aliquo interrogauit ad qđ ei nō ſatiſface-
ret. iij. Reg. x. Sic gentilitas in ſuis ſapienti-
bus philoſophis audiens famā ſapientie xpi.
cum acceſſit ad eum per fidem ⁊ vidit ordinē
domus. i. eccleſie ⁊ miniſtroꝝ diſtinctiones ⁊
ſacramentoꝝ refectiones: vt cibos: admirata
eſt ſapientiā eius dicens. Maior eſt ſapientia
tua ꝗ rumor quem audiui in terra mea ⁊ nō
poteram credere narrantibus ⁊c. ¶ Tertio ap iij. reg. x.
paret ex laboribus ⁊ tormētis per patientiaꝫ:
dinoſcitur ſapiētia viri ait ſapiens. Sapiens
non ↄturbabit quicquid aduerſi acciderit ei. ꝓūb.
ait Seneca. Quis numerare poſſet labores ⁊ xij.
dolores: cruciatus duriſſimos multiplices ⁊
diutinos quos perpeſſa eſt eccleſia pro cōſer-
uatione veritatis doctrine ſue. Et vnde mar-
tyres tanta tolerauerunt niſi ex clara ⁊ certa
noticia quam habebant diuinoꝝ ⁊ supernoꝝ
promiſſoꝝ. Tanꝗ aurum in fornace ꝓbauit
electos dominus. dicit Sapiē. iij. Quia ſicut
aurum per hoc ꝙ in igne diu moratur non cō
ſumit ſed pficitur ⁊ lucidius reddit. ita fide-
les in fornace tribulationis nō defecerunt in
ſapientia: ſed magis claruerunt creſcentes in
dei cognitiōe ⁊ alios traxerūt ad dei noticiā.
Et ſic pꝫ veſtitus deauratꝰ ſapie eccleſie.

¶ Tertio varietas ſta- .§. iij.

tuum notat cum additur: circundata varie-
tate. i. ſtatuum officioꝝ ⁊ gratiaꝝ. vt enim ait
apoſtolus. i. Coꝛ. xij. Diuiſiones gratiarū ſunt
videlicet in eccleſia. idem aūt ſpūs eas cōfe-
rens. Et diuiſiones adminiſtrationum ſunt.
idem aūt dominus. Et diuiſiones oꝑationū
ſunt. idem vero deus qui operatur omnia in
omnibus prout vult. Gratia quidem gratum
faciens in omnibus fidelibus qui ſunt in ec-
cleſia merito eſt. Sed gratie gratis date: vt ꝓ
phetia: operatio miraculoꝝ ⁊ hmōi. in eccle-
ſia quidem ſunt. ſed non omnes eas habent:
imo pauci ⁊ vnus vnam: alius aliam. Admi- eccla
niſtrationes etiaꝫ officia ⁊ ſtatus fideliū ſunt catho
varij. ¶ Notādum etiam ꝙ eccleſia nomē eſt lica
grecum: ⁊ latine dicit conuocatio ſm Iſido. dr.
in lib. ety. qꝛ. ſ. oēs ad ſe vocat. Et dicit catho
lica qđ interpretatur vniuerſalis. Uniuerſale
aūt dicitur qđ multa diuerſa ⁊ varia cōpre-
hendit in vnum: ſicut oīa aīalia que ſunt qua
ſi innumera ⁊ varia cōprehenduntur ⁊ conue
niunt in vno genere animalitatis. Si eccle-
ſia ita eſt circundata varietate locoꝝ tēporꝫ
ſtatuum ſeu ↄditionum hoīum ꝙ vnitateꝫ ſer
uat fidei ⁊ dilectionis vnius. vnum veruꝫ de
um colens: ⁊ ad ipſum vt ad vltimum fineꝫ tē
dens. Uarietates ergo eccleſie in locis oſten
dit. qꝛ nō ſoluꝫ in vno loco. ſed vbiqꝫ terrarum
diffuſa eſt per vniuerſuꝫ orbem. vt ſicut ſpon
ſus eius eſt dominus vniuerſorum: ſcđm il-

Job 34. ind. Job. Opus manuũ eius ſunt vniuerſi ſic
ait ps. Conuertentur ad dominum vniuerſi fi
ps.21. nes terre. ſ. ad fidem eccleſie. ꝛ adorabunt eũ
vniuerſe familie gẽtiũ. Hic ꝛ hiero. ad euãdꝛ
Nec altera romane vrbis eccleſia. altera toti⁹
orbis eſt. ꝛ Gallie ꝛ britanie ꝛ affrice ꝛ perſis
ex oriens ꝛ india vnuꝫ chriſtum adorant. vnã
regulam ſeruant veritatis. di. xciij. Legimus.
Attenditur ſecundo iſta varietas reſpectu tẽ
porum per varia eni tẽpora. per varias etates.
quaſi per ſeptẽ dies magne hebdomade toti⁹
temporis in pñti militat vita vt primus dies
ſit etas ab adam vſꝙ ad noe. ſecundus a noe
vſꝙ ad abraham. tertius ab abraã vſꝙ ad da
uid. quartus a dauid vſꝙ ad tranſmigrationẽ
babylonis. quintus a tranſmigratiõe vſꝙ ad
chriſtum. ſextus a chriſto vſꝙ ad antichriſtũ.
ſeptimus ab antichriſto vſꝙ ad fineꝫ mundi.
Hec eccleſia per vineam deſignata in parabo
la a chriſto dicta, Mat. xx. Ab abel iuſto vſꝙ
ad vltimuꝫ electum qui naſciturus eſt in fine
mundi. quot ſanctos protulit tot quaſi palmi
tes miſit inquit Gre. in ome. Dicitur eccleſia
potius inchoaſſe in abel ꝙ in adam. q2 adam
ꝛ ſi primo inocẽs ꝛ plenus gratia fuerit. ꝛ poſt
lapſum de peccato penituerit. vt dicitur in li.
Sap. x. ſapientie. ꝛ Aug. de pe. di. i. Sicut primi. ta
men q2 per inobedientiam eius infectũ fuit to
tum genus humanuꝫ originali peccato. ideo
non videtur congruere principium eccleſie ſi
bi. nec eccleſia videatur initiuꝫ habuiſſe a pec
cato ſeu peccatore. ſed abel ſanctus ꝛ iuſtus
fuit iniuſte perſecutionem ꝛ mortẽ a germa
geñ.4 no ſuſtinens. In hoc etiam figurans q2 eccle
ſia ꝛ collectio bonorum a fratribus ſuis pſecu
tiones ꝛ tribulationes paſſura eſt. Uñ Greg.
act.2. Abel eſſe rẽnuit quem Caym malicia nõ exer
cet. vij. q. i. §. vi. Dicit etiam eccleſia inchoaſ
ſe aliqñ ab aduẽtu ſpũſſancti in diſcipulos in
die pentecoſtes qđ ponit Iſid. Et hoc nõ ſim
plr ſed quãtum ad plenitudinem in diſcipulo
rum pſonis ꝛ gratijs ꝛ ꝙtum ad dilatationeꝫ
eius per orbem ꝛ fidem explicitam articulorũ
que in veteri teſtamento fuerat implicita. ea
dem tamen in ſubſtantia vt ait Aug. Atten
ditur tertio iſta varietas rõne ſtatuum ꝛ con
ditionum ꝛ officioꝝ fideliuꝫ. que ſunt varia vt
dicet. ĩ. ꝛ ideo dicit circũdata varietate.

¶ Pro maiori decla- .§. iiij.
ſtatus dr tri plr. ratione huius materie ſtatus ad quam intitu
latur iſta pars tertia. ¶ Nota ꝙ ſtatus poteſt
ſumi tripliciter. Uno modo proprie ꝛ ſtricte. ꝛ
ſic ſumitur ẜm Tho. in iſto. §. Secũdo modo
largius. ꝛ ſic ſumitur ẜm Aug. de Ancho. in
ſequenti. §. Tertio modo largiſſime ꝛ impro-
prie pro exercitio vel officio vel modo viuẽdi ij. ij.
cui quis eſt applicatus. Et ſic ſumitur titulus q. 183
partis huius. Proprie igitur ꝛ ſtricte loquẽdo ar. i.
ſtatus incorporalibus importat rectitudineꝫ
homini conſequentialem ꝛ quietudinem diffi
cile mobileꝫ. vt ſcilicet homo ſic in corpore ſe
habeat vt caput eius in ſuperiora tendat ꝛ ce
tera membra conuenienti ordine diſponant:
ꝛ vt homo quieſcat. Unde iacens vel ſedẽs nõ
dicitur ſtare. ſed quando rectus manet. Et q
etiam recti ſunt non dicuntur ſtare niſi quie-
ſcant non diſcurrant. Pro primo dicitur Eze
chiel. ij. Fili hominis ſta ſuper pedes tuos. P
ſecundo dicitur. i. Corin. xv. Stabiles eſtote vbi ſ
immobiles ẜm Tho. Et ſic ꝓprie ꝛ ſtricte ſta-
tus importat quandam firmitatem in eſſe ſpi
rituali ex obligatione cum quadam ſolemni-
tate ſicut in religioſis ꝛ epiſcopis. Circa ſtatũ
ergo ſpiritualem tria notantur, videlicet.
¶ Euidentia eſſentie.
¶ Conuenientia exiſtentie.
¶ Differentia inherentie.
¶ Quantum ad primum ad ſtatum ciuilem:
ꝛ precipue ſpiritualis perfectionis tria requi-
runtur. ſ. conditio. obligatio. ꝛ ſolẽnizatio. Et
ꝙtum ad conditionem requiritur ꝙ ſit ſui iu-
ris vt liber. non alterius vt ſeruus. Eſt autem du plex
duplex ſeruitus ſpiritualis. ſic ꝛ duplex liber- ſui
tas. Eſt enim ſeruitus peccati cum qs ex ha- tus.
bitu inclinatur ad malum. ꝛ ſeruitus iuſtitie tho.
cum quis ex habitu iuſtitie inclinatur ad bo- vbi ſ
num. Similiter eſt duplex libertas a peccato. ar. 4
vicꝫ cum quis ex inclinatione quam habet ad
malum non ſuperatur ab eo propter iuſtitiã ꝛ
virtutem que eſt in eo libertas a iuſtitia. ecõ-
tra cum quis propter amorem iuſtitie non re
tardatur a malo. ꝛ de vtraꝙ ſeruitute ꝛ liber-
tate ait apoſtoluꝫ. ad. Ro. vj. Cum enim ſerui
eſſetis peccati. liberi fuiſtis iuſtitie. Nunc vo
liberati a peccato ſerui autem facti deo ha-
betis fructum veſtrum in ſanctificationẽ. Ue-
rumtamen q2 homo hꝫ naturalem inclinatio
nem. inclinatur ad iuſtitiam. peccatum auteꝫ
eſt contra naturalem rationem. cõſequens ẽ
vt libertas a peccato ſit vera libertas. que cõ
iungitur virtuti iuſtitie. q2 per vtrunꝙ tendit
in id quod eſt conueniẽs ſibi. Et ſeruitus pec
cati eſt vera ſeruitus. cui cõiungitur libertas
a iuſtitia. ꝛ iſta domini ſeruitus iuſtitie. ꝛ li-
bertas a peccato coniungit hominem in ſta-
tu ſpirituali quoad deũ qui intuetur cor. Se ſ. ij.
cundo ad oſtendendum ſtatum ſpiritualem qõe.
quo ad eccleſiam requiritur aliqua obligatio 184.
vel abſolutio: non eniꝫ ex hoc ꝙ aliquis fuit ar. 4
alicui efficitur eius ſeruus vel ſtatus ſeruilis.
Nam ꝛ liberi ſeruiunt in aliquibus alijs ad

Gal.v. State ⁊ nolite iterū iugo ſeruitutis cōti neri, ſed per charitatē ſpiritus ſeruite inuicē. Nec etiam ex hoc q deſinet ſeruire efficitur liber. ſicut patet de ſeruis fugitiuis. ſed prope ille ē ſeruus qui obligatur ad ſeruiendum ⁊ ille liber qui abſoluit a ſeruitute. Tertio req̄ritur ad hoc ſolemnizatio quedā. opꝫ enim q predicta obligatio cū aliqua ſolemnitate fiat. ſicut ⁊ in ceteris que inter homies habēt perpetuam firmitatem, quedā ſolemnitas adhibetur ⁊ hec fit i religioſis per profeſſionē epis per conſecrationē. Rayne. poſt tho. ſcda ſcde. q. clxxxiij. Quātum ad ſcōm. ſ. de conue niētia ⁊ de exiſtia diuerſoꝝ ſtatuū in ea. Sciē dū q decuit in ecclia eē diuerſitatē ſtatuū offi cioꝝ ⁊ graduū pp tria bona q̄ inde ſequunt. ſ.

Tho. vbi ſ. ar. 3. ¶ Ad perfectionem maiorem.

¶ Ad actionem expeditiorem.

¶ Ad decorem excellentiorem.

¶ Primum. ſ. q decuerit varietas ſtatuum in eccleſia ad maiorem perfectionē ſic declarat Sicut in ordine rerum naturalium perfectio que in deo ſimplr ⁊ vniformiter inuenit in vni uerſitate aūt creaturarum non pōt niſi diffor miter ⁊ multipl'r reperiri. ita ⁊ plenitudo gra tie que in xpo ſicut in capite adunatur. diuer ſimode ⁊ multiplr redundat ad mēbra eius. Et hoc eſt q dicit aplꝰ ad Ephe. iiij. Ipſe de dit quoſdam quidem aplos. quoſdam aūt pro phetas. alios aūt euangeliſtas, alios aūt pa ſtores ⁊ doctores. ad conſūmationem ſancto rum in opus miniſterij: in edificationē corpo ris chriſti miſtici. i. eccleſie ad circūuentionē erroris. Scdo varietas ſtatuum pertinet ad neceſſitatem actionum que ſunt neceſſarie ec cleſie. Ratio eſt: q2 ad diuerſas actiones eccle ſie oportet diuerſos homies deputari ad hoc q expeditius ⁊ ſine confuſione omnia peragā tur. Unde apoſtolus ad Ro. xij. Sicut in vno corpore multa membra habemus, non autē omnia membra vnum actum habent. ita mul ti ſumus vnum corpus in chriſto. Et Moyſi fu it a Ietro conſultum: ne ſtulto labore conſume retur. q conſtitueret prouide de omni gēte vi ros ſapientes ⁊ timentes deum. tribunos cen turiones: quinquagenarios ⁊ decanos. officia les diuerſos ad gubernationē ppli, Exo. xvi. ¶ Tertio hoc congruit propter maiorem pul chritudinem que conſiſtit in varietate cū quo dā ordine. Unde. ij. Timo. ij. In magna do me: ſcilicet eccleſia non ſolū ſunt vaſa aurea ⁊ argentea: ſed ⁊ ligna ⁊ fictilia qđ eſt ad deco

pſal. 44. rem domus. Et in laudem eccleſie ſponſe di citur in pſal. Circūamicta varietate ſcꝫ ſtatuū

3. reg. 5. ⁊ officioꝝ. In cuius figuram legitur q regina Saba videns domum Salomonis que ſigni ficat eccleſiam: ⁊ ordinem miniſtrantiū non remanſit in ea ſpiritus. ſ. pre ſtupore. Hec ta men multiplicitas ſtatuum officioꝝ ⁊ rituū qui ſunt in eccleſia. non tollit vnitatem eius q̄ perficitur per vnitatem fidei charitatis ⁊ pa cis ſm illud Ephe. iiij. Ex quo totum corpus connexum per charitatem. compactum per fi dem. per omnem iuncturam ſubminiſtratio nis. dum. ſ. vnus alij ſeruit. Rayne. poſt Tho. vbi ſupra. ¶ Quantū ad tertium. ſ. de differē tia inherentie. Sciēdum q hec duo differūt pfectio pſone ⁊ ſtatus pfectionis eo q quicūq pfectus eſt in ſtatu pfectionis eſt nec econtra. Hoc pbat tripl'r. Rōne inductione ⁊ auctori tate. Rō ad hoc q2 homo dicit pfectus ex eo q habet actum pfectum dilectionis ⁊ gratie. Sed dicit eſſe in ſtatu pfectionis ex eo q obli gat ſe ad ea que ſunt pfectionis cum aliqua ſo lēnitate vt dictū eſt. Hec aūt ſūt diuerſa. In ductione pbat diuerſitas coꝝ. Aliqui eni ſunt in ſtatu pfectionis qui carent charitate ⁊ gfa. ſicut mali epi ⁊ mali religioſi. Econtra aliqui ſunt qui habent pfectionem gfe ⁊ dilectionis ⁊ tamē nō ſunt in ſtatu pfectionis vt ſunt ſecu lares pfecti. ſicut fuit Ludouicus ſanctus rex Francoꝝ Karolus magnus rex Romanoꝝ. Autoritate pbat: q2 aliqui obligāt ſe ad id qđ nō ſeruant. Et ecōtra aliqui obſeruāt id ad qđ ſe nō obligauerunt vt pꝫ in pabola Math. xxj. de duobus filijs quoꝝ vnus imperanti patri ⁊ dicenti. Uade in vineā ⁊ opare. Reſpondit. nolo. poſtea iuit. Et alter dicens eo. ⁊ nō iuit. ſic vt ait Origenes. multi promittūt deo mul ta facere ⁊ paꝝ opant. ⁊ econtra pl'es paꝝ pro mittūt ⁊ multa faciūt. ¶ Notandum etiam q multi pñt dici eſſe in aliquo ſtatu perfectiōis. Nam in ſtatum perfectionis ponit hominem obligatio ppria cum ſolēnitate ad ea que ſūt pfectionis. Et ad hanc obligationem habent religioſi ⁊ epiſcopi. non aūt alij curati clerici vel ſeculares. etiam perfecti viri. Rayne. poſt thom. vbi ſupra.

Tho. vbi. ſ. ad p. mum

ſcda ſcde q. 184 ar. 4.

¶ Sumēdo ſtatum ſe- .§. v.

cundo modo. ⁊ largius. ſ. ſm q homo conſti tuitur perpetuo ad cultū dicitur ppetua obli gatione. ¶ Sciendum q omnis ſtatꝰ pfectio eſt a xpo effectiue inchoata. Pro cuius decla ratiōe dicit Aug. de anchona. li. de ptāte ec cleſiaſtica q ſtatus nunc ſumitur ſcōm q ex ptāte eccleſiaſtica vel ex aliquo ſacro in vita ſpūali hō conſtituit ⁊ ordinat ad cultum dei. Perfectū aūt dr ppe id qđ pōt attigere ppe virtuti ⁊ pprio fini vt dicit. vij. phiſicoꝝ. Finē autem noſtre beatitudinis nō attingemus ni ſi p chriſtum. Iuxta illud ad Heb. x. Haben

tes ſſes fidacia in introitu ſctõꝝ in ſanguine
xpi. Poteſt ergo dici ꝙ in vita ſpũali aliquis
acquirit ſtatũ cõis cultus xpianoꝝ cum ꝓpria
obligatione. ⁊ eſt iſte ſtatus coniugatorum.
Alius acquirit ſtatum cũ diuini cultus ad-
miniſtratione ⁊ eſt iſte ſtatus clericoꝝ. Alius
acquirit ſtatum cũ operum ꝑfectione ſeu ſupe
rerogatõe. ⁊ iſte eſt ſtatus religioſorum. Ali⁹
acqrit ſtatum cum animaꝝ ꝓpria inſtructiõe
⁊ iſte eſt ſtatus ꝑlatoꝝ. Statũ autem cõiuga-
toꝝ xp̃s rectificauit. Mat. v. cũ dix t. Dictum
eſt antiquis. Quicũqꝫ dimiſerit vxorẽ ſuã fa-
cit eã mechari. Et aũt matrimoniũ hẽat ſpi-
ritualem ꝑfectionem annexã. conſequitur ex
eo ꝙ eſt ſacramentũ eccleſie. Et tale ſacramẽ-
tuꝫ eſt ꝑfectũ chriſti incarnatiõe quãdo copu
lata eſt diuina natura humane quã ꝯiunctio-
onem ſignificat matrimonium. Statum cle-
ricoꝝ chriſtus cõpleuit ⁊ terminauit. cum ait
Mat. v. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus
ꝙ̃ ſcribaꝝ ⁊ phariſeorũ nõ intrabitis in regnũ
celoꝝ vbi dicit glo. ꝙ oñdit xp̃s diſcipl'os ſuoſ
ꝑfectiores eſſe magiſtris veteris legis. q̃r il-
loꝝ erat iuſtitia figurata. iſtoꝝ cõpleta ⁊ ter-
minata. Illoꝝ iuſtitia erat in ṽbo iſtoꝝ in ope
re ⁊ ſermone. Statum religioſoꝝ xp̃s ſpecifi-
cauit quando adoleſcẽti interroganti quid ſi
bi dee'ſet ad vitã ſpiritualem reſpondit Mat-
hei. xix. Si vis perfectus eſſe vende omnia ⁊
da pauperibus ⁊ ſequere me. Sed ſtatum ꝑla
toꝝ trina cõfeſſiõe firmauit quando Petꝝ ter
interrogando ſi eũ diligeret plus alijs. ⁊ ipo
reſpondẽte: Tu ſcis quia amo te. dixit ei ter.
Paſce oues meas Joh. vl. Tunc eſt verus ꝑ-
latus ⁊ paſtor nomine ⁊ re quando dilectionẽ
plenam habet. vt ſubſtantiam corpus ⁊ vitaꝫ
ponat pro rege ad paſcendum ipſum verbo ⁊
exemplo. ⁊ corporali cibo. ꝙ̃tuꝫ poteſt. Et ſic
omnis ſtatus perfectio ⁊ rectificatio eſt a chri
ſto effectiue inchoata.

¶ Sumendo ſtatum .§. vj.

tertio modo reperit eſſe multiplex. q̃r aliqui
ſunt dediti vite actiue. vt cõiter laici. Alij vi-
te contemplatiue. vt clerici ⁊ religioſi. Alij vi
te mixte vt prelati de his tribus dicitur in fi-
gura Ezech. Si fuerint hi tres Noe. Job. ⁊
Ezech. Daniel in medio eius. hi ſaluabunt animas ſu
14. as. Noe qui rexit arcam in diluuio ſignificat
prelatos qui regunt arcã eccleſie in aquis tri-
bulationis. Job coniugatus ⁊ operibus miſe
ricordie deditus ſignificat actiuos. Daniel
qui fuit abſtinens ex orationibus ⁊ viſionibus
deditus ſignificat contemplatiuos. Et hi. ſ.
actiui laici. contemplatiui clerici religioſi ⁊ ꝑ
lati. ſi ſunt in medio eccleſie. i. in vnitate ⁊ vir
tute degentes. ſaluant animas ſuas. Quilibꝫ
horum ſtatuum diſtinguitur in diuerſa offi-
cia ⁊ exercitia. Nã laici aliqui ſunt coniuga-
ti. alij virgines. alij in viduitate. Iteꝫ alij do-
mini. alij milites. alij doctores. alij medici.
alij artifices. alij agricultores ⁊c̃. Clericoꝝ
etiam alij ſacerdotes. alij diaconi. alij ſubdia
coni. alij in minoribus. Et horum alij decani.
alij archidiaconi. alij cãtores. alij vicarij. alij
delegati ⁊ huiuſmodi. Religioſorum etiã alij
anachorite. alij cenobite ⁊ monachi. alij cano
nici regulares. alij mendicantes. Et horum
etiam ſunt diuerſimodi viuendi ſecundũ va-
rias regulas ⁊ conſtitutiones ſuas. vt predica
torum minorum heremitarum ⁊ huiuſmodi.
prelatoruꝫ etiam diuerſi ſunt gradus. q̃r alij
epiſcopi. alij archiepiſcopi. alij patriarche. alij
cardinales. Deniqꝫ ſupremus eſt ſummus pon
tifex. Unde apoſtolus ad Rom. xij. et. j. Cor.
xij. loquitur de eccleſia ad ſimilitudinem cor
poris humani. Diuerſa igitur membra. diuer
ſi fideles. in diuerſis ſtatibus. actus eoruꝫ di
uerſi ſunt. diuerſa officia ⁊ exercitia eorum.
Et membra quideꝫ excellentiora puta oculi
vel caput non contemnũt inferiora. vt pedes.
ſed diligunt ea q̃r ⁊ neceſſaria ſunt eis in acti
bus ſuis. ita ſuperioris gradus vel officij pre-
lati ⁊ domini non debent contemnere ſubdi-
tos. Item quolibet membrum contentatur
de officio ſuo nec ſe intromittit de officio al-
terius niſi in adiutorium. ita quilibet debet
contentari de ſtatu ſuo nec debet intromitte
re ſe vel auferre eius officium ſed iuuare. Itẽ
gaudet quolibet membrum de bono alterius
⁊ dolet ⁊ compatitur de malo illius ita quili
bet debet gaudere cum gaudentibus in bo-
nis eorum ⁊ flere cum flentibus in malis. Et Rom.
ſic eccleſia regina aſtat a dextris dei morum 13.
honeſtate. in veſtitu deaurato ſapientie cla-
ritate. circundata varietate ſtatuum ⁊ offi-cio
rum ⁊ exercitiorum diuerſitate vnde reſultat
pulchritudo. Et de horum ſingulis eſt dicen
dum ab inferioribus inchoando.

Explicit prologus.

Incipit tabula tertie partis ſumme beati Antonini: que habet titulos.xxxij.

Titulus primus

De ſtatu coniugatorum.

Capitulum.j. De matrimonio ideſt coniugio inmaculato: premio eius vltimato: ⁊ effectu deriuato: in quem ordinatur. Juxta propheticū illud. Beatus es ⁊ bene tibi erit Uxor tua ſicut vitis abūdans in lateribus domus tue. Filij tui ſicut nouelle oliuarum.

Capitulum.ij. De matrimonij quidditate: ⁊ de triplici errore: ſcilicet perſone: fortune: ⁊ conditionis. prout eſt primum impedimentum matrimonij quoad ſui contractionem ⁊ effectum. Relinquet nempe homo patrez ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ erūt duo in carne vna.

Capitulum.iij. De ſecundo impedimento matrimonij. Jmmo dirimens contractum: videlicet ſeruili conditione ſub triplici differētia notata. Et de ſeruitute poſt contractum atqz conſummatum matrimonium ſpontanee inita.

Capitulum.iiij. De tertio matrimonij impedimento: ſcilicet voti ſolemnis: ſiue profeſſionis ſolennis tacite vel expreſſe alicuius religionis approbate.

Capitulum.v. De quinto impedimento videlicet criminis. Nam quartum impedimentum: ſcilicet cognationis propter ſui prolixitatem vltimo reſeruat infra cap.xiij. Tria enim crimina impediunt contrahendum ⁊ dirimunt iam contractum: ſcilicet machinatio in mortem: pollutio per adulterium ⁊ viuente prima ſm coniugium.

Capitulum.vj. De diſparitate cultus. ſexto impedimento etiam dirimēte iam contractum ſub triplici differentia. Et ſi poſſint infideles vnius ritus contrahere cum infidelibus alterius ritus. puta ſaraceni cum tartaris vl' turchis.

Capitulum.vij. De ſeptimo impedimento: ſcilicet violentia vel metu. ſub determinatione triplicis coactionis ſcilicet abſolute: conditionate per metum inſufficientem ⁊ ſufficientem in conſtantem virum cadentem.

Capitulum.viij. De octauo impedimento: videlicet ordinis ſacri propter ſui implicitum votum ſolemne ex conſtitutione eccleſie ſub triplici concluſione. propter differentiaz orientalis: ⁊ occidentalis ⁊ profeſſionem religionis.

Capitulum.ix. De nono impedimento ligaminis cum quis alteri coniugi eſt per verba de preſenti obligatus. non obſtante quantocunqꝫ receſſu alterius. aut preſumptiōe mortis cauſa probabili aut violenta.

Capitulum.x. De decimo impedimento videlicet publice honeſtatis iuſtitia: ⁊ quare hoc impedimentum ſit ab eccleſia inſtitutum.

Capitulum.xj. De vndecimo impedimento etiam dirimente iam contractum ſcilicet affinitate iuxta ſui contrahentiam efficientiam ⁊ permanentiam. Et quibus gradibus papa diſpenſare poſſit.

Capitulum.xij. De duodecimo impedimento matrimonij. videlicet impotentia coeundi. ſub triplici ſpecierū ſuaruz differentia. puta naturali accidentali. ⁊ maleficiali.

Capitulum.xiij. De quarto impedimento matrimonij ſcilicet de cognatione que diuiditur in carnalem. ſpiritualem ⁊ legalez. Et de deſcriptionibus earundem.

Capituluz.xiiij. De cognatiōe naturali. ſiue carnali ideſt conſanguinitate ſub triplici determinatione. videlicet quid ſit conſanguinitatis linea vel gradus. De computatiōe graduum ⁊ prohibitione in quibus gradibus.

Capitulū.xv. De cognitione ſpirituali. i. compaternitate. vnde proueniat qꝫ matrimonium īpediat ⁊ inter quos contrahetur. ⁊ quis debeat alium tenere. ⁊ qui non atqz quos non ad baptiſmum vel ad confirmationem.

Capituluz.xvj. De pluribus impedimentis nō tamen dirimentibus iam contractum. vt voto ſimplici ⁊ ſimilibus. Et qꝫ clandeſtina deſponſatio dicatur ſex modis fieri.

Capitulum.xvij. De impedimento feriarū. quādo ſcilicet nuptie fieri non poſſunt.

Capitulū.xviij. De ſponſalibus quoad ſui deſcriptionem quando cōtrahi poſſunt. De penis ſuperpoſitis ſua ſponte. ⁊ de nouem caſibus in quibus ſoluuntur. Et quot modis cōtrahi poſſunt.

Capitulum.xix. De contractu matrimonij per verba de preſenti. effectibus ſuis. ⁊ intentione contrahendi ſub ſex concluſionibus.

Capitulum.xx. De conſummatione matrimonij ⁊ eius actu coniugali. prout in nouem caſibus eſt peccatum mortale in ſex caſibus ſolum veniale. in aliquibus nullum. immo ali

quando meritorius.

Capitulum.xxj.de diſſolutione matrimonij. ſiue diuortio per mortem naturalem. ſiue ciuilem ideſt ingreſſum religionis. ⁊ quibus caſibus ingredi licet coniugato religionem altero inuito. Et de diuortio iudiciali quoad thorum. licet non quoad vinculum. Et de caſibus in quibus vxor etiam propter adulterium non poteſt dimitti.

Capitulum.xxij.de votis coniugatorum.tã peregrinationis q̃z ⁊ continẽtie. Et ſi ad paria ſint hoc iudicantur. aut alter alteri debet obtemperare.

Capitulum.xxiij.de dotibus ⁊ donationibus ꝓpter nuptias. in quibus caſibus lucratur maritus dotẽ. Cui ⁊ quando ſit reſtituenda dos propter diuortium ex adultero effectum.

Capitulum.xxiiij.de viginti quinqꝫ diuerſis vitijs coniugatorum in genere.

Capitulum.xxv.de diuerſis vitijs mulierū in genere ſm literas alphabeti adaptatis. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. ⁊ in peccatis concepit me mater mea.

Capitulum.xxvj.de triplici filiatione. videlicet eterna ⁊ ineffabili a nobis adoranda. Diuina ⁊ cõmunicabilia nobis procuranda. Humana ⁊ variabili a nobis indaganda ſub q̃druplici ſub diuiſione. Unde propheta ait. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi omnes.

Capitulum.xxvij.de legitimatione illegitimorum. quomodo ⁊ per quos fieri habet. ⁊ de differentia facta a ſummo pontifice ⁊ a Romano imperatore quoad ſui effectus.

Titulus.ij. De ſtatu continentium virginū. videlicet ⁊ viduarum.

Capitulum.j.de virginitatis poſſeſſiõe. dignificatione ⁊ coronatione. Nam adducentur regi virgines poſt eam proxime eius offerentur tibi.

Capitulum ſecundum de conſecratione virginū ⁊ cautelis pro ſua cuſtodia ⁊ de pluribus alijs pertinentibus ad earum debitam conſeruationem.

Capitulum tertium de inſtitutione. ⁊ modo cõuerſationis earum vt ſint ſine querela. Nã viduam eius benedicens benedicam pauperes eius ſaturabo panibus.

Titulus tertius De dominis temporalibus.

Capitulum.j. q̃ dominium vniuerſi conſiſtit in ſummi pontificis auctoritate. ⁊ regali poteſtate. quia conſtituit eum dominum domꝰ ſue ⁊ principem omnis poſſeſſionis ſue.

Capitulum ſecundum de dominio ciuitatum ⁊ regnorum quomodo ſit introductū ⁊ de vſu rerum.

Capitulum.iij.de declaratione terminorum vſufructus vſus poſſeſſionis ꝓprietatis dominij ⁊ iuris.

Capitulum.iiij.de diuerſis vitijs dominorum ⁊ eorum officialium.

Capitulum.v.de feudis ⁊ feudatarijs. Modo inueſtiture feudi. Et quibus modis feudum amittatur.

Capitulum.vj.de multiplici ſeruitute ⁊ manumiſſione iuxta illḋ. O domine quia ego ſeruus tuus: ego ſeruus tuus ⁊ filiꝰ ancille tue. Annectuntur defectus principum rectorū ⁊ eorum officialium.

Titulus.iiij. De militibus ⁊ multiplici bello.

Capitulum.j.de triplici militia clericali. ſpirituali: ⁊ laicali ⁊ de ſingulorū certamine. iuuamine.

Capitulum.ij.de ſtipẽdiarijs ⁊ de bellis iuſtis ⁊ iniuſtis an ſubditi teneantur dominis ſuis obſequi indifferenter in iſtis ⁊ quibus bellare liceat cum pluribus huiuſmodi queſtionibus.

Capitulum.iij.de bello particulari: ⁊ quomodo licet ſe defendere iuxta regulam iuris naturalis. Uim vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele.

Capitulū.iiij.de repreſalijs ex materia duelli.

Titulus.v. De doctoribus ⁊ ſcholaribus vniuerſalis ſtudij.

Capitulum.j.de modo atqꝫ forma acquirendi ſcientiam ⁊ diuerſo fine ſtudentium.

Capitulum.ij.de multis que pertinent ad doctoratum in diuerſis ſcientijs. Et de pluribus effectibus doctorum ⁊ ſcolarium.

Titulus.vi. De ſtatu aduocatorum ⁊ procuratorum iudicialium.

Capitulum.j.de exercitio aduocatorum ⁊ differenti qualitate eorum.

Capitulum.ij.de his que pertinent ad debitū

modum aduocandi ⁊ ſalarijs eorum ⁊ vitijs plurimis: ⁊ defectibus eorum.

Capitulum.iij.de tabellionibus ⁊ procuratoribus ⁊ tabularijs ⁊ defectibus pluribus eoꝝ.

Titulus ſeptimus de ſtatu medicorum.

Capitulum.j.q̄ꝫ venerandi ſunt medici in ſua facultate.

Capitulum.ij.de diuerſis vitijs medicorum et eorum ſalarijs. Et quibus medicis nos committere debemus.

Titulus octauus. De ſtatu mercatoꝝ ⁊ artificū.

Capitulum primum De exercitio artificum regulato. vt videlicet operentur cum bona cōſcientia. debita conuenientia ⁊ debita permanentia.

Capitulum.ij.de diuerſis generibus cōtractuū ⁊ fraudibus eorū.

Capitulum.iij.de negociatoribus ⁊ campſoribus: ⁊ de diuerſis generibus cambiorum.

Capitulum quartum de diuerſis generibus artificum ⁊ eorū miniſtris videlicet de aurificibus proſenetis. lanificibus. ſerſicis. aromatarijs. barbitonſoribus. architectis. fabris ⁊ agricolis.

Titulus nonus de ſtatu iudicum ſecularium et eccleſiaſticorum.

Capitulum.j.quibus modis perpetratur iudicium. Et ibi de muneribus.

Capitulum.ij.de pluribus que pertinent ad iudicium ⁊ ſalarijs iudicum ⁊ aſſeſſorum.

Capitulū.iij.de officio iudicis delegati ⁊ ſi poſſit ſubdelegare. Et q̄ delegati iuriſdictio expirat decem modis.

Capitulum quartum de conſeruatoribus priuilegiorum.q̄ꝫ modeſte ſe debent habere in proceſſibus ſuis. ⁊ que ſpectant ad eorum officium.

Capitulum.v.de officio ordinariorum ⁊ q̄ ſint ⁊ de pertinentibus ad eorum officium.

Capitulum ſextum de arbitris. quemadmodum differunt ab ordinarijs iudicibus ⁊ arbitrarijs.

Capitulū.vij.de triplici modo procedendi in iudicio. Et primo de modo procedendi per inquiſitionem in quibus cauſis fieri poſſit ⁊ ſubſtantialibus ſuis.

Capitulum.viij.de modo procedendi per accuſationem ⁊ qui prohibentur accuſare.

Capitulum.ix.de proceſſu iudiciali per denunciationem.

Capitulum.x.de purgatione canonica quomodo fieri habet. ⁊ cū quot quis ſe debeat purgare.

Capitulum.xi.de teſtibus et examinatione eorum: ⁊ qui poſſint eſſe teſtes. ⁊ de pene falſi teſtis.

Capitulum.xij.de ſententijs ferendis.

Capitulum.xiij.de litis conteſtatione.

Capitulū.xiiij.de appellatione. ſi omnibus liceat. in quibus caſibus reijciatur. ad quē ſit appellandum ⁊ de proſecutione ſua.

Capitulum.xv.de modo agendi ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij ⁊ quomodo intelligitur cum dicitur. De plano defecto ſine omni ſolēnitate. omiſſis ſolēnitatibus iuris.

Capitulum.xvj.de decem obſeruandis ſucceſſiue in iudicijs. videlicet tempore citationis repreſentationis. dilationis. litis conteſtationis. probationibus producendis renunciationis ⁊c̄.

Titulus.x. de ſtatu morientium.

Capitulum.j.de triplici domo videlicet ꝯſcientie familie. ⁊ ſepulture quibus ꝓuidendum eſt inſtante morte.

Capitulum.ij.de penitētibus in extremis.

Capitulū.iij de teſtamentis ⁊ executoribus teſtamentorum.

Capitulum.iiij.de donationibus cauſa mortis quemadmodum differunt a legatis. ⁊ quis poſſit donare. ⁊ quibꝰ. Quot deniq̄ꝫ modis reuocari poſſit.

Capitulū.v.de ſepulturis ⁊ canonica portione ⁊ de ſepulture prohibitione.

Titulus.xi.de ſtatu hoſpitalariorum ⁊ de iuriſditionibus ad ea pertinentibus.

Capitulum.j.de conditione hoſpitalariorum. vt infirmis prouideant de ſacramentis ⁊ neceſſarijs ſuſtentamentis. ⁊ hortentur de patientia benignis verbis intuitu eius qui in eorum nomine ⁊ perſonis fouetur.

Capitulum.ij.de his que pertinent ad hoſpitalia ⁊ eorum officiales quibus eorum cura cōmitti poſſit. quibus ſue ratio ſit reddenda de perceptis ⁊ expoſitis.

Titulus.xij. De eccleſijs ⁊ patronis earum.

Capitulum.j. Eccleſia tribus modis ſumitur. puta pro collectione fidelium generali. pro congregatione iuſtorum ſpeciali. ⁊ pro edificatione lapidum materiali.
Capitulum.ij. de pertinentibus ad edificiū materiale eccleſiaruʒ quis poſſit de nouo exigere. ⁊ quis teneatur eaʒ reſtaurare.
Capituluʒ.iij. de immunitate eccleſiarum ⁊ perſonarum eccleſiaſticarum de pena violantium ⁊ quomodo violari dicatur.
Capitulū.iiij. de cenſibus ⁊ tributis eccleſiarū. procuratione ⁊ diminutiōe earū nō fienda.
Capituluʒ.v. De alienatione rerum eccl'ie. ſi fieri poſſit. ⁊ in quibus caſibus.
Capitulum.vj. de conſecratione eccleſiarum. ⁊ quomodo violētur. ⁊ quomō recōcilientur.
Capitulum.vij. de veneratione eccleſiarum.
Capitulum.viij. de reliquijs ⁊ imaginibus ſacris ⁊ canonizatione ſanctorum.
Capitulum.viiij. de triplici adoratione latrie: dulie ⁊ iperdulie.
Capitulum.x. de deuotione ⁊ eius effectu ⁊ ornatu eccleſiarū de aque bn̄dicte virtutibus.
Capitulum.xj. de oblatiōibus eccleſiaſticis que fiunt in eccleſijs.
Capitulum.xij. De patronis eccleſiarum. ⁊ que pertinent ad iuſpatronatus. ⁊ quomodo habent preſentare.

Titulus.xiij. De clericis ⁊ diuinis officijs.

Capitulum.j. de exercitio clericoruʒ. qui a ſecularibus negocijs debent abſtinere. In ſacris eloquijs ⁊ virtutib9 ſe exercere. Et in diuinis officijs ⁊ orationibus ſe exhibere.
Capitulum.ij. de conuerſatione clericorum ⁊ a quibus exercitijs debent abſtinere.
Capitulum.iij. De conuerſatione clericoruʒ ſʒ regulam eccleſiaſticam oportet epiſcopuʒ eē irreprehenſibilē. ſub.xiij. canōib9 declarata.
Capitulum.iiij. De horis canonicis ſub pluribus queſtionibus. qui ad eas teneantur. quibus temporibus dicende. ſi requiratur attentio ⁊ huiuſmodi.
Capitulum.v. De cerimonijs miſſe. ⁊ expoſitionibus ſuis.
Capitulum.vj. de pertinentibus ad miſſam ⁊ defectibus. ⁊ de diſpoſitione celebrantis. et celebrandi frequentatione ⁊ eius vtilitate.

Titulus.xiiij. De ſeptem ſacramētis eccleſie ⁊ ſtatu miniſtrantium ⁊ conferentium ea.

Capitulum.j. de ſacramētorum ordinatione ⁊ eorum virtuali operatione. Iuxta illud Miſit verbum ſuum ⁊ ſanauit eos et eripuit de interitionibus eorum.
Capitulum.ij. de ſacramento baptiſmi quantum ad fictionis excluſionem. baptizati cum deo reconciliationem. ⁊ eius poſtea ſanctaʒ conuerſationem. Iuxta illud prophete. Vox domini ſuper aquas deus maieſtatis intonuit. domino ſuper aquas multas.
Capitulum.iij. de ſacramento confirmationis quantum ad ſuam quadruplicem ſpeciem. ſm illud Cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis. a templo tuo qd̄ eſt in hieruſalē.
Capitulum.iiij. de ſacramento eucharistie quātum ad ſui eximiam excellentiam. conferentis nimiam beniuolentiam. ⁊ aſſumētis idoneam conſcientiam.
Capitulum.v. Iterum de ſacramento euchariſtie quātum ad deitatem ſub panis ſpecie latētem. Vtilitatem hominis cum deuotione cōſequentem. Et venerabilitatem plebis euchariſtie aſſiſtentem.
Capitulum.vj. de ſacramento penitentie. Confeſſionem penitentialem exercendo. cōditionem rationalem adhibēdo. ⁊ inuocationem ſpiritualem conſequendo.
Capitulum.vij. de ſacramento ordinis quantum ad ſui myſteriuʒ almificum pro quo debent venerari. habitum gratificum quo debent exornari. ⁊ premium glorificum quo debent decorari.
Capitulum.viij. de extrema vnctione quātum ad ſui diſtinctionem.
Capitulum.ix. de ſacramento matrimonij quēadmodum ſe cōiuges debent habere ad inuicem. vt benedictionem patriarcharum cōſequantur.
Capitulum.x. de pluralitate coniugij ⁊ eius diuortio quomodo olim pluralitas ꝯiugij licebat. ⁊ caſus in quibus licet dimittere vxorē.
Capitulum.xj. de ſacramentis in genere. de numero eorum inſtitutione differentia a ſacramētis veteris legis. ⁊ effectu que ſint neceſſaria. ⁊ quis eorum ſit miniſtrator.
Capitulum.xij. de ſacramenti euchariſtie inſtitutione cōmunicatione. miniſtro ⁊ effectu.
Capituluʒ.xiij. de baptiſmi materia. forma. miniſtro ⁊ effectu.
Capitulum.xiiij. de ſacramento confirmatiōis eius miniſtro materia ⁊ effectu.
Capitulum.xv. de ſacramento extreme vnctionis quantum ad ſui materiam. formam. mi-

niſtrum ⁊ effectum.
Capitulum decimumſextuȝ de ordine ſeptem/plici. ⁊ per quem actum imprimatur chara/cter in ſingulis. de tempore ⁊ modo ordina/tionum de etate ordinandoruȝ. ⁊ de excom/municatione eorum.
Capitulum. xvij. de penitentie quidditate effe/ctu impedimentis: ⁊ eius remedijs.
Capitulum. xviij. de contritionis neceſſitate. qualitate. quantitate ⁊ eius cauſalitate.
Capitulum. xix. De confeſſionis neceſſitate et qualitate ſub ſedecim conditionibus decla/ratis.
Capitulum. xx. de ſatiſfactione et operibꝰ eiuſ.

Titulus. xv. De ſtatu be/neficiatorum.

Capitulum primum. De dignitatibus preben/dis. beneficijs ⁊ collatione eorum. De plura/litate beneficiorum. de diſpenſatione ſuper eo. De reſidentia ⁊ abſentia in bñficijs.
Capitulum ſecundum. De tranſitu clericorum de vna eccleſia ad aliam.
Capitulum tertium. De permutantibus bene/ficijs vel prebendas.

Titulus. xvi. De ſtatu re/ligioſorum.

Capitulum primum. De eſſentialibus religio/nis. ſ. paupertate. caſtitate ⁊ obedientia. Et de cerimonialibus ⁊ varijs regulis ⁊ conſti/tutionibus ⁊ tranſgreſſionibus eorum. Et de preeminentia vnius religionis ad alte/ram. ⁊ habere aliqua in communi ſi minuat perfectionem.
Capitulum ſecundum. De conſiderandis pro ingreſſu religionis ⁊ de obligantibus ſe per votum ad eum.
Capitulum tertium. De profeſſione expreſſa. et ꝙ in ordine mendicantium requiratur an/nus probationis continuus. ⁊ quot modis fiat tacita profeſſio. et de profeſſionis vtili/tate.
Capitulum quartum. De tranſeuntibus de vna religione ad aliam religionē.
Capitulum quintum. De electis ⁊ fugitiuis. et de excōmunicationibus varijs quas incur/runt religioſi
Capitulum ſextum. De pertinentibus ad reli/gionem. videlicet habitu: ſtudio: mendica/tione: labore manuum. eſu carnium. de con/tractionibus ⁊ obligationibus eorum.
Capitulum ſeptimum. De prelatis religioſoꝝ. Abbate abbatiſſa. et quomodo debent inſti/tui nouitij.
Capitulum octauum. De diſciplina religioſo/rum in conuerſando cum alijs in ambulan/do. in ſtando. in habitu. in geſtu. et in ſilen/tio.
Capitulum nonum. De exemptione religioſo/rum ⁊ aliorum ⁊ ſi non obſtante priuilegio eorum conueniri poſſint coram ordinarijs rōne delicti vel contractus.
Capitulum decimum. De pertinentibus ad cō/mendationē religionis ratione boni. vtilita/tis. iocūditatis ⁊ honeſtatis. Quia in ea ho/mo viuit purius cadit rarius. ſurgit veloci/us. quoad initium religionis. Incedit cau/tius. Quieſcit ſecurius. Irroratur frequenti/us. quoad progreſſum. purgatur citiꝰ. mo/ritur confidentius. ⁊ remuneratur copioſi/us. quoad terminum. Ecce q̃ bonuȝ et q̃ io/cundum habitare fratres in vnū.

Titulus. xvij. De ſtatu cō/feſſorum.

Capitulum primum. De poteſtate ſiue auctori/tate confeſſoris.
Capitulum ſecundum. De ordinario confeſſo/re vniuſcuiuſq; quoad eccleſiaſticas perſo/nas.
Capitulum tertium cui debent laici ordinarie confiteri.
Capitulum quartum. In quibus caſibus quis poſſit alteri confiteri q̃ pprio ſacerdoti. etiā ſine licentia eius.
Capitulum quintum. Quis poteſt committere audientiam confeſſionum.
Capitulum ſextum. Quomodo curatus poſſit dare licentiam vel denegare.
Capitulum ſeptimum. ꝙ monachi nō poſſunt audire confeſſiones ſine licentia prelati ſui.
Capitulum octauum. De poteſtate audiēdi cō/feſſiones fratrū predicatorum ⁊ minorum. pretextu clemen. Dudum.
Capitulum nonum. De effectibus qui ſequun/tur ex commiſſione audientie confeſſionis alteri facte.
Capitulum decimum. In quibus differūt fra/tres preſentati tenore clemen. Dudum. ⁊ ſa/cerdotes curati confeſſiones audiendo.
Capitulum. xj. De caſibus reſeruatis epiſco/pis.
Capitulum. xij. De eo qui abſoluit aliqueȝ a ca/ſu a quo abſoluere non poteſt.
Capitulum. xiij. An in generali conceſſione cō/tineatur ſpecialis.
Capitulum. xiiij. Quid poſſint penitentiarij cu/rie romane.
Capitulum. xv. Quid fienduȝ quando confeſ/

ſo: non intelligit penitentiã.
Capitulum.xvj.De conſcientia quaꝫ debet habere confeſſor.
Capitulum decimuſſeptimus.De bonitate cõfeſſoris in ſe ⁊ quomodo ſe debeat habere ad penitentiam.
Capitulum.xviij.De regulis quibus cognoſcitur peccatum mortale a veniali.
Capitulum.xix.ꝙ confeſſor debet ſcire ⁊ ſeruare vtilia ⁊ neceſſaria in ipſo exercitio audiẽde confeſſionis.
Capitulum.xx.De penitentia iniungenda a cõfeſſore ne vileſcat auctoritas eccleſie.⁊ ne poteſtas clauium contemnetur.
Capitulum.xxj.De forma ⁊ modo abſolutiõis ⁊ de canonibus penitentialibus.Et de penitentia iniuncta in peccatis impleta.ſi ſit iteranda.
Capitulum.xxij.De celatione ⁊ ſigillo confeſſionis.Qui teneantur ad ſigillum.⁊ ad que ſe extendat.

Titulus.xviij.De ſtatu predicatorum.

Capitulum.j.De ſedecim proprietatibus celorum.⁊ de decem nouẽ priuilegijs predicatorum.Nam celi enarrant gloriaꝫ dei.
Capitulum.ij.De inquiſitoribus quomõ ſe debent habere in inquiſitione ꝯtra hereticos.
Capitulum.iij.De predicatoribus quales dñt eſſe videlꝫ in dilectione ardentes.in ꝯuerſatione relucentes.⁊ in ſcientia cõpetentes.
Capitulum.iiij.De decem effectibus a quibus predicator ſe debet cauere.
Capitulum.v.De forma predicationis ⁊ de ſeptem procedendi in predicatione.
Capitulum.vj.De modis dilatandi materiam et libris autenticis ab eccleſia ⁊ apocriphis.

Titulus decimuſnonus De ſtatu prelatorum.

Capitulum primum.De prelatis ⁊ preficiẽdis.vtputa ambitioſi excludantur: canonice inſtituantur:⁊ dominice exequantur.Juxta illud.Peccatorum cornua confringam ⁊ exaltabuntur cornua iuſti.
Capitulum.ij.De electione ad prelaturaꝫ quis poſſit ⁊ quis nõ poſſit eligere atqꝫ elegi.De electionis tẽpore: loco: forma ⁊ triplici mõ.Et qñ ptãs eligendi ad alium deuoluatur.
Capitulum.iij.De poſtulatione quid ſit.qs poſtulari poſſit ⁊ de effectu poſtulationis.
Capitulum.iiij.De confirmatione electorum.
Capitulum.v.De renunciatiõe qua quis renũciat dignitati vel officio habito qliter fieri habeat: que renunciari:⁊ quis renunciare poſſit.
Capitulum.vj.De diuerſis officijs ſeu dignitatibus.Et primo de archidiaconatu ⁊ eiꝰ iuriſditione.Deus enim in gradibus eius cognoſcetur cum ſuſcipiet eam.
Capitulum.vij.De archipreſbyteris et eorum officio.
Capitulum octauum.De primicerio ſiue cantore.
Capitulum.ix.De officio ſacriſte ⁊ cuſtodis.
Capitulum.x.De officio vicarij pape vł epiſcopi ⁊ eorum iuriſditione ⁊ vicarijs eccleſiaꝝ: qui deſeruiunt diuinis officijs.
Capitulum.xj.De debito modo ſe habendi in officio prelature.vt videlicet querant ſubditorum vtilitatem.vt habeant in agendis intentionum puritatem.Et vt addant exẽplorum puritatem.

Titulus.xx.De ſtatu epiſcoporum archiepiſcoporum ⁊ patriarcharum.

Capitulum primum.Epiſcopi debet tria habere ad ſui honorem.Juxta illud.Pro patribus tuis nati ſunt tibi ſi.conſtitues eos principes ſuper omnem terram.memores erunt nominis tui domine.
Capitulum ſecundum.De his que pertinẽt ad executionem epiſcopi offi.cij vt in ordinando.confirmando.beneficia diſpenſando.adminiſtrando temporalia.de iuriſditione eorum ⁊ alijs multis.
Capitulum tertium.De archiepiſcopis quantum ad eorum dignitatis eminentiam.operoſitatis congruentiam.⁊ honeſtatis continentiam.Juxta illud.Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime.
Capitulum.iiij.De patriarchis primatibus et archiepiſcopis: quoad eorum iuriſditioneꝫ ⁊ de palio eorum.
Capituluꝫ quintum.De viſitatione fienda per epiſcopos ⁊ alios prelatos ꝙ fieri debeat.aſſectualiter cum ſubditorum vtilitas.vniuerſaliter cum modorum varietate.⁊ miſericorditer cum flagellorū ſeueritate.Juxta illũ.Intende ad viſitandas gentes.⁊ non miſerearis omnibus qui operantur iniquitateꝫ.
Capitulum ſextum.De quibus ſint fiende inquiſitatiões in viſitationibꝰ ad diuerſos ſtatus.⁊ de procurationibus fiendis legittimis nuncijs apoſtolicis ⁊ alijs prelatis.

Titulus.xxi.De ſtatu cardinalium ⁊ legatorum.

Capitulum primum. Cardinales quid ſint reſpectu pape. Domini enim ſunt cardines terre ⁊ poſuit ſuper eos orbem.

Capitulum ſecundum. de pertinentibus ad ſtatum cardinalium ⁊ officia eorum.

Capitulum tertium. de poteſtate ⁊ auctoritate legatorum. Iuxta illud. Diſſipa gentes que bella volunt. veniēt legati ex egypto ⁊ ethiopia preueniat manus eius deo.

Titulus. xxij. De ſtatu ſummorum pontificū.

Capitulum primū de gloria ⁊ honore ſummi pontificis. Iuxta illud. Minuiſti eum paulo minus ab angelis gloria ⁊ honore coronaſti eum: ⁊ conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

Capitulum ſecundum de poteſtate in genere: immo de poteſtate ordinis iuriſditionis ⁊ interpretationis in ſpecie. Iuxta illud. Tibi dabo claues regni celorum.

Capitulum tertium. De poteſtate eccleſiaſtica ſignata per claues.

Capitulum quartum. De poteſtate eccleſiaſtica iterum ſignata per claues quantum ad ſeptem poteſtates. in quibus beatus Petrus preceſſit alios apoſtolos.

Capitulum quintum. De poteſtate pape quo ad celeſtia. infernalia ⁊ terreſtria. paganos. iudeos ⁊ chriſtianos. Et de comparatione eius ad imperium. ⁊ de donatione conſtantini eccleſie facte. quia omnia ſubieciſti ſub pedibus eius oues boues vniuerſas. inſuper ⁊ pecora campi. volucres celi ⁊ piſces maris.

Capitulum ſextum. De poteſtate pape in diuerſis materiis. ex his que pōit doctor ſanctus in diuerſis libris ſuis per. xxiij. queſtiones formatas.

Capitulum ſeptimum. Recitat quinquaginta caſus. in quibus ſolus papa diſpenſat.

Capitulum octauum. Quare mutatur nomen pape in ſui creatione.

Titulus vigeſimuſtertius. de conſilijs vniuerſalibus.

Capitulum primum. De differentia pape ⁊ cōcilij inſtar ſolis ⁊ lune. Iuxta illud. non abſcondi miſericordiam tuam ⁊ veritatem tuam a conſilio multo.

Capitulum ſecundum. De conſilijs vniuerſalibus. prouincialibus. ⁊ ſinodalibus. Ad quos pertineat ipſa congregare. ⁊ qui habeant cōuenire.

Capitulum tertium. ꝙ non liceat appellare a ſūmo pontifice romano: ad ſucceſſorem ipſius nec ad generale concilium propter priuilegia romane eccleſie a chriſto tradita.

Capitulum quartum. De concilijs prouincialibus ⁊ ſinodalibus additiones doctorum. Qui ſint vocandi ad ea que habentur ibi expediri. qualem poteſtatem habeat congregati. quot requirantur in cognitione cauſarum. ⁊ efficacia inibi decretorum ⁊ concluſorum.

Capitulum quintum. Que perſone dicantur eccleſiaſtice ſub ſex differentijs perſonarū. videlicet clericis in maioribus ordinibus ſacris. Deo deuotis fratribus ⁊ ſororibus tertij ordinis ſancti franciſci. veſtitis de penitētia ſancti dominici. atqꝫ hoſpitalarijs. Et q̄ hoſpitalia atqꝫ oratoria dicant̄ prophana ⁊ que religioſa gaudentes immunitate eccleſiaſtica.

Titulus vigeſimuſquartus. De excommunicatione maiori. Et ſingulis excommunicationibus que habentur in corpore iuris ⁊ in extrauagantibus.

Capitulum primum. De excommunicatione contra iniicientes manus violentas in perſonas eccleſiaſticas. Iuxta illud. Si quis ſuadente diabolo. Et de quindecim caſibus in quibus quis ea propter non incurrit. Et de xvj. caſibus in quibus excommunicatus ꝓpterea abſolui poteſt circa papam.

Capitulum ſecundum. Excommunicatur ideſt excommunicari denunciantur ⁊ declarantur qui ſancte romane eccleſie cardinales hoſtiliter fuerint inſecuti vel ceperint vel fuerint ſocij.

Capitulum tertium excommunicantur banniẽtes epiſcopos ⁊ ad hoc cooperantes.

Capitulum quartum. excommunicantur omnes heretici ⁊ fautores ⁊ receptatores eorū ⁊ pape reſeruatur abſolutio.

Capitulum quintum. Excommunicātur ſepelientes hereticos fautores. credentes ⁊ receptatores eorum.

Capitulum ſextum. Excommunicantur rectores impedientes vel non iuuantes epiſcopos ⁊ inquiſitores hereticorum ⁊ fautorum ⁊ receptatorum.

Capitulum ſeptimum. Excommunicantur inquiſitores male ⁊ contra conſcientiam ſuā officium exercentes.

Capitulum octauum. Excommunicantur in/

quiſitores ⁊ commiſſarij eorum illicite extor
quentes pecuniā ſub pretextu inquiſitionis.
Capitulum nonum. Excommunicantur innitē
tes ordinationibus vel alienationibus de
rebus eccleſiaſticis ⁊ ſciſmaticis factis.
Capitulum decimum. Excommunicantur aſſe
rentes romanam eccleſiam non eſſe caput
aliarum eccleſiarum. ⁊ non poſſe condere ca
nones ⁊ decreta vel non eiſſe ei obediendu.
Ca. xi. Excommunicantur incendiarij eccleſia/
rum vel locorum piorum ⁊ poſtquam denū/
ciati fuerint abſolutio pape reſeruatur.
Ca. xij. Excommunicantur effractores locoru
ſacrorum ⁊ poſtquam denunciati fuerint ab
ſolutio reſeruatur pape.
Ca. xiij. Excommunicantur falſarij litterarum
papalium. ⁊ pape reſeruatur abſolutio.
Ca. xiiij. Excommunicantur vtentes ſcienter
falſis litteris papalibus.
Ca. xv. Excommunicantur recipiētes papales
litteras ſeu bullas in curia non de manibus
pape vel deputati ad hoc.
Ca. xvj. Excommunicantur corrigentes. appo
nentes vel remouētes aliquid de litteris pa
palibus. ⁊ pape reſeruatur abſolutio.
Ca. xvij. Excommunicantur faciētes ſtatuta cō
tra eccleſiaſticā libertatē ⁊ ſeruari ea faciētes
⁊ ſcriptores coꝝ ⁊ officiales iudicātes ſꝫ ea.
Ca. xviij. Excommunicantur omnes domini.
prohibentes ſubditis ne faciant obſequia
corporalia perſonis eccleſiaſticis.
Ca. xix. Excommunicantur vſurpantes patro/
natum de nouo in locis pijs. vel vſurpan//
tes bona vacantium eccleſiarum.
Cap. xx. Excommunicantur compellentes pre/
latos ⁊ perſonas eccleſiaſticas ad ſubmitten
dum eccleſias vel eccleſiaſtica bona eis.
Ca. xxj. Excōicantur cōcedentes repreſalias. ⁊
eis vtētes in clericos ⁊ bona clericorum.
Cap. xxij. Excōicantur grauantes perſonas ec/
cleſiaſticas in ſe vel in ſuis pro eo ꝙ noluc//
runt eligere eos pro quibus rogati erant.
Ca. xxiij. Excōicanṫ impedientes litigare in foro
eccleſiaſtico. in cā que de iure vel ꝯſuetudine
vel ex priuilegio poſſunt ibi tractari.
Ca. xxiiij. Excommunicantur domini ⁊ corum
officiales grauātes aut licentiam grauandi
dantes clericos vel ſuos conſanguineos pro
pter ſententias latas contra eos.
Ca. xxv. Excōicantur exigentes vel exigere fa/
cientes pedagia vel gabellas a perſonis ec//
cleſiaſticis pro rebus ſuis vel eccleſiarum.
Ca. xxvj. Excommunicantur imponentes talli
as vel collectas vel preſtantias clericis ſine
licentia pape.
Ca. xxvij. Excommunicantur extorquentes ab
ſolutionem a cenſuris eccleſiaſticis per vim
vel per metum.
Ca. xxviij. Excommunicantur cogentes non
ſeruare interdictum vel excommunicatio//
nem non vitari.
Ca. xxviiij. Excommunicantur facientes ſtatu/
ta ꝙ vſure ſoluantur vel ſolute non repetan
tur. ⁊ iudicantes ſm ea.
Ca. xxx. Excommunicantur deferentes arma
vel ligna vel mercimonia ad ſaracenos ⁊c.
Ca. xxxj. Excommunicantur ſpoliantes romi//
petas ⁊ pirate. ⁊ pape reſeruatur abſolutio.
Ca. xxxij. Excōmunicantur participantes ſpon
te ⁊ ſcienter in diuinis cum excommunica//
tis a papa.
Ca. xxxiij. Excommunicantur ſepeliētes inter/
dictos excommunicatos vel publicos vſu//
rarios.
Ca. xxxiiij. Excommunicantur contrahentes
matrimonium ſcienter in gradibus prohi//
bitis. vel ordinati in ſacris vel profeſſi in re
ligionibus mares vel femine.
Ca. xxxv. Excommunicantur participantes ſci
enter excommunicato nominatim in crimi/
ne criminoſo.
Cap. xxxvj. Excommunicantur facientes vel
mandantes aliquem interfici per aſſeſſores.
Ca. xxxvij. Excommunicātur procuratores ꝙ
conſeruatores ſe intromittāt de alijs ꝙꝫ ma
niſeſtis iniurijs ſcienter.
Ca. xxxviij. Excommunicanṫ doctores qui ad/
mittunt ad lectionem legum religioſos ſine
habitu. vel ad phiſicam.
Cap. xxxix. Excommunicantur magiſtri ⁊ ſcho
lares ſtudij bononienſ. conducentes hoſpi/
tia irrequiſitis inquilinis.
Ca. xl. Excommunicantur mittentes ſcripturā
vel nuncium ſecreto alicui cardinaliū. dum
ſit in conclaui pro electione pape.
Ca. xlj. Excommunicātur domini officiales re
ctores vbi ſit electio pape ſi non ſeruant con
ſtitutionem. c. vbi periculum lib. vj.
Ca. xlij. Excōicantur bighine beghardi ⁊ aſſu/
mentes vitam fraticellorum ⁊ eis fauentes.
Ca. xliij. Excommunicantur ſumentes digni/
tatem ſenatoris vel aliud regimen verbis ſi/
ne licentia pape.
Ca. xliiij. Excommunicantur impedientes viſi
tatores monialium in officio corū poſt mo
nitionem.
Ca. xlv. Excommunicantur fingentes caſum
fraudulenter. quo iudex mittat vel vadat ꝑ
teſtimonio ad mulierem
Ca. xlvj. Excommunicantur ingerentes ſe ad
officiandum homines ad alterius lingue ir
requiſito diocesano.

Capitulum.xlvij. Excõmunicantur absoluti ab excõmunicatione in articulo neceſſitatis. ſi poſtea cuꝫ poſſunt non ſe preſentant eis qui ordinarie debent abſoluere.
Capitulum.xlviij. Excommunicatur qui electus in papaꝫ a paucioribus ꝙ duabus partibus cardinaliuꝫ ſe gerit pro papa ⁊ qui eũ recipiunt.
Capitulum.xlviiij. Excommunicãtur clerici locantes domos vſurarijs publicis alienigenis ad exercendum publicum fenus.
Capitulum.l. Excommunicantur impedientes ſequeſtrum factum in certo caſu.
Capitulum.lj. Excõmmunicãtur clerici ⁊ religioſi qui inducant ad promittenduꝫ de mutatione vel non mutatione ſepulture.
Capitulum.lij. Excommunicantur clerici ⁊ religioſi audientes leges vel phiſicam.
Capitulum.liij. Excommunicantur religioſi pfeſſi dimittentes habitum temerarie vel euntes ad ſtudia ſine licentia ſuorum ſuperioꝝ.
Capitulum.liiij. Excommunicantur religioſi qui ſine licentia plebani vel epiſcopi dant ſacramenta euchariſtie vel vnctionis extreme aut ſolenniꝫant matrimonium.
Capitulum.lv. Excommunicantur religioſi retrahantes homines a ſolutione decimaruꝫ.
Capituluꝫ.lvj. Excommunicantur religioſi nõ ſeruantes interdictum quod ſciunt ſeruare matricem eccleſiam.
Capitulum.lvij. Excommunicantur religioſi non facientes conſcientiam his qui confitẽtur eis de decimis certo modo.
Capitulum.lviij. Excommunicantur monachi ⁊ canonici regulares qui non habentes adminiſtrationẽ ꝯferunt ſe ad curias pncipũ.
Capitulum.lviiij. Excommunicantur tenentes arma infra ſepta monaſterij ſine licẽtia prioris ſui.
Capitulum.lx. Excommunicantur fratres mendicantes capientes loca noua ad habitãduꝫ. vel mutant vel dimittant iaꝫ recepta ſine pape licentia.
Capitulum.lxj. Excomunicantur religioſi fouẽtes beghinas in ſtatu ſuo reprobo.
Capitulum.lxij. Excõmunicantur fratres minores ſi admittant ad diuina tempore interdicti illos de tertio habitu ſancti franciſci.
Capitulum.lxiij. Excõmunicantur omnes vtriuſqꝫ ſexus qui peccatum fecerint vel aliquid promiſerint in curia pro gratia vel iuſtitia obtinendum.
Capitulum.lxiiij. Excommunicantur exenterãtes ⁊ ſcindentes corpus defuncti ⁊ oſſibus eius trãſferẽdis ⁊ pape abſolutio reſeruaᵗ.
Capitulum.lxv. Excõmunicantur ſimoniaci ordinibus vel beneficijs
Capitulum.lxvj. Excõmunicantur non reuelantes ſimoniam quam nouerunt.
Capitulum.lxvij. Excõmunicantur dantes vel recipiẽtes aliquid p in ingreſſu monaſterij.
Capituluꝫ.lxviij. Excõmunicanᵗ impugnantes litteras electi in papam. etiam ante ſuam coronationem.
Capitulum.lxviiij. Excommunicantur gloſantes ſeu exponentes in ſcholis clemen. Exiui de paradiſo.
Capitulum.lxx. Excõmunicantur egredientes monaſteria monialium predicatorum ⁊ minorum in caſu non conceſſo.
Capitulum.lxxj. Excõmunicantur fratres mendicãtes tranſeuntes ad ordinẽ monachaleꝫ ſine licentia pape.
Capituluꝫ.lxxij. Proceſſus annualis qui fit in curia in cena domini quomodo excõmunicantur multa genera hominum.
Capitulum.lxxiij. De cauſa materiali. ſ. propᵗ quid ſit ferenda excommunicationis maioris ſententia.
Capitulum.lxxxiiij. De cauſa formali excommunicationis. ſ. quomodo ſit ferenda.
Capitulum.lxxv. De cauſa efficienti excõmunicationis. ſ. quis poſſit excõmunicare. ⁊ quis poſſit excommunicari.
Capitulum.lxxvj. de cauſa finali excommunicationis ⁊ effectibus ipſius.
Capitulum.lxxvij. De abſolutiõe ab excõicatione maiori quomodo fieri debet ⁊ a quo.

Titulus.xxv. De excommunicatione minori.

Capitulum primum. Quomodo contrahatur excõmunicatio minor. ⁊ in quibus caſibus poſſit communicari excõmũicatis abſqꝫ peccato aut incurſione ipſius minoris excommunicationis.
Capitulum.ij. In quibus caſibus communicãdo cuꝫ excommunicatis incurratur minor excommunicatio.
Capitulum.iij. ꝙ non tenemur vitare excõmunicatos. niſi fuerint denunciati.

Titulus.xxvi. De iterdicto eccleſiaſtico.

Capitulum primum. In quo conueniunt ⁊ differunt excõmunicatio ſuſpenſio ⁊ iterdictũ.
Capitulum.ij. De interdicto generali ⁊ particulari. ⁊ in quibus caſibus ſit ponendum
Capitulum.iij. contra queꝫ feraᵗ interdictum.
Capitulum.iiij. de effectu interdicti. ſ. quomõ

ſit obſeruādum ⁊ a quibus ſit abſtinendum.
Capitulum.v.De forma interdicti.ſcilicet quo modo ponatur ⁊ quomodo relaxetur.

Titulus.xxvij.De ſuſpēſione eccleſiaſtica ſiue iuris.

Capitulum primum.De triplici genere ſuſpenſionis.
Capituluz.ij.caſus in quibus incurritur ſuſpēſio.⁊ precipue propter ſimoniam.
Capitulum.iij.de ſuſpenſione propter fornicationem notoriam.
Capitulū.iiij.de ſuſpēſione in multis caſibus.

Titulus.xxviij. De irregularitate.

Capitulum.j.Quando cōtrahatur irregularitas propter indebitam executionem ordinū vel officiorum diuinorum.
Capitulum.ij.de irregularitate propter homicidium vel mutilationem.
Capitulū.iij.De irregularitate bigamie ⁊ quomodo octo modis contrahitur.
Capitulum.iiij.de irregularitate propter illegitimationem.
Capitulum.v.De irregularitate propter varia vitia corporum.
Capitulum.vj.de irregularitate propter quoſdam alios defectus.

Titulus.xxix.De penis.

Capitulum.j.de multiplici genere penarū tam dei ꝗ̄ fori eccleſiaſtici ⁊ ciuilis.
Capitulum.ij.de multiplici viſitatione dei per penas in vita preſenti ⁊ in purgatorio. Juxta illud Deus viſitauit plebem ſuam.

Titulus.xxx.De deo.

Capituluz.j.de multiplici nomine dei ſumpto per eſſentiam per adoptionem ⁊ per falſam eſtimationem.ſm illud. Deus ſtetit in ſynagoga deorū.in medio autez deos diiudicat.
Capitulū.ij.de ipſo deo trino ⁊ vno. Juxta primum per effectum humane felicitatis.effectum ſumme deitatis.⁊ ſecretuz trine perſonalitatis.ſm illud ꝓphete.Uiderunt ingreſſus tuos deus ingreſſos dei mei regis⁊mei qui eſt in ſancto.
Capitulum.iij.de beatitudine obiectiua ⁊ ſubiectiua hominis:ſcilicet in quo conſiſtat.
Capituluz.iiij.de prima dote anime:ſcilicet de viſione dei.
Capitulum.v.de ſecunda dote anime.que dicitur electio ſeu tentio.
Capitulum.vj.de tertia dote anime.ſcz fruitione que eſt delectatio ſiue gaudium quod habent ſancti de deo viſo ⁊ amato.
Capitulum.vij.de quatuor dotibus corporum glorificatorum.videlicet claritate.impaſſibilitate.ſubtilitate.⁊ agilitate correſpondentibus quatuor virtutibus cardinalibus.
Capitulum.viij.de aureolis in generali ⁊ ſpeciali martyrum doctorum ⁊ virginuz de fructibus caſtitatis in patria.⁊ quemadmoduz aureola differt ab aurea.

Titulus.xxxi.De diuerſis ſtatibus comprehēſorum.

Capitulum.j.q̄ chriſtus eſt caput eccleſie ⁊ omnium hominum ſm diuerſos gradus.
Capitulum.ij.de quintuplici medio in quibus ieſus chriſtus operatus eſt ſalutem.puta diuinali.virginali.temporali.locali ⁊ virtuali. Juxta illud.Deus rex noſter operatus eſt ſalutem in medio terre.
Capitulum.iij.de laudibus ⁊ preconijs virginis Marie quantū ad ſui ſingularem ſublimitatem.virtualez probitatem ⁊ priuilegiorum pluralitatem.
Capituluz.iiij.de multiplici miſericordia quā accepimus a deo mediante virgine Maria. Puta ſaluationis per incarnationē.directionis per eius conuerſationem.⁊ ſubleuationis per interuentionem. Juxta illud.Suſcepimus deus miſericordiam tuam in medio templi tui.
Capitulum.v.de angelis quantum ad ſui dominium exaltatum exercitium delectatum ⁊ conſortium aſſociatum.
Capitulum.vj.de numero ⁊ virtute angelorū.locutionibus ⁊ miniſterijs eorum.⁊ eorum quoad nos cuſtodia.
Capituluz.vij.de patriarchis ⁊ prophetis quomodo chriſtuz figurarunt.Et de ſancto Joāne baptiſta ⁊ eius commendatione.
Capitulū.viij.de apoſtolis quomodo ſunt principes eccleſie.⁊ quomodo dignificati ſunt a chriſto.ſm illud.Principes populorum cōgregati ſunt cum deo Abraham quoniaz dij fortes terre vehementer eleuati ſunt.
Capituluz.ix.de martyribus ⁊ multiplici martyrio ac vtilitate eius.Et quid ad martyriuz exigatur.ſz illud. Propter te mortificamur tota die.eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.
Capitulum.x.de confeſſoribus in quadruplici

genere. ſcilicet pontificum. doctoruz religioſorum ⁊ aliorum bonorum. Juxta illud. Cōfitebuntur celi mirabilia tua dñe. etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.

Titulus. xxxij. De pena purgatorij.

Capitulum. j. de ſubſtantia purgatorij ⁊ duplici genere penaruz. ⁊ ſi anima affligi poſſit pena ſenſus.

Capitulum. ij. de ſuffragijs quibus a nobis iuuari poſſint. Juxta illud. Uirga tua ⁊ bacculus tuus ipſa me conſolata ſunt.

Explicit Tabula.

Incipit tertia ps ſume bti Antonini archiepiſcopi Florentini. ordinis predicatorū: in qua agitur de officio cuiuſqʒ hoīs culuſcūqʒ cōditiōis dignitatis vl' gradus. De omni deniqʒ arte atqʒ vſu viuēdi. De eccleſie ſacris. cēſuris ac penis eccleſiaſticis. Que ps de ſtatibus nūcupaf.

Titulus primus de ſtatu coniugatoꝝ.

De mřimonio. Capſm. j.

Beatus es ⁊ bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filij tui ſicut nouelle oliuarū. Ps. cxxvij. dicit ſacroſanctum concilium vniuerſale eccleſie. Non ſolum virgines ⁊ continentes ⁊ vidue. ſed etiam coniugati. per rectam fidē ⁊ bonam operationem deo placentes ad eternam merentur beatitudinem peruenire. Extra de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. Fuerunt quidā dilci Vatiani ⁊ Martiani qui dixerunt homines in ſtatu coniugali non poſſe ſaluari. ſed hi ab eccleſia pro hereticis reprobati ſunt ⁊ condemnati. Cum enim deus fuerit auctor ⁊ inſtitutor coniugij vt pʒ Gen. ij. Dicere cōiugiū eē peccatū eſt aſſerere deum auctorem peccati. ſed hoc eſt magna dei blaſphemia. Omnes pene ſanctiſſimi viri veteris teſtamenti fuerunt coniugati. non ſolum Adam pater noſter. ſed Enoch trāſlatus in paradiſum terreſtrē. Noe qui preſeruatus fuit in diluuio. Illi tres patriarche glorioſi. Abraam yſaac ⁊ Jacob. Prudentiſſimus ⁊ ſanctiſſimus Joſeph. Moyſes ille legiſlator qui deum per eſſentiam videre meruit in hac vita. Cantor ſpiritusſcti Dauid. Propheta Ezechias qui fecit ſolem redire in celo decem lineis. Optimus ille Jonas. Deniqʒ ⁊ ipſa domini mater. Maria deſponſata fuit Joſeph non per hominem. ſed opere ſpiritusſancti impregnata. Matth. j. Quod enim in ea natū eſt. de ſpiritu ſancto eſt. ſemper virgo permanens. Ut ſicut prima cā ruine humani generis fuit mulier Eua cōiugata ⁊ tunc virgo. Sic ēt mulier eēt cā noſtre redemptionis ⁊ vite Maria deſponſata ſemper ⁊ virgo. Sed ⁊ filius eius dñs noſter intereſſe voluit nuptijs factis in chana galilee. vt habetur Jo. ij. Eaſqʒ miraculo pmo cōuerſionis aque in vinū conſecrauit eas ex hͦ approbans. Ipſe tamē qͦd perfectiſſimū eſt in genere caſtitatis elegit. non cōiugium cōtrahens: ſed virgo ſemper permanēs. ⁊ Joānem euāgeliſtam cuius dicuntur fuiſſe nuptie ad hoc prouexit. vt nondum cōſummato matrimonio virginitatem in euū ſeruare. Ita enim decet cōiugium bonum ⁊ licitum declarare. qͥ ſemper viduitas ⁊ virginitas vt melius preferaf. Unde Augu. Nuptiarum bonū ſemper quidē bonum eſt. Quod bonum ſemper fuit in populo dei. Sed aliquādo fuit legis obſequium. nunc eſt infirmitatis remedium. In quibuſdā vero eſt humanitatis ſolaciū. Filiorum quippe procreationi operam dare. nō canino more p vſum promiſcuū feminarum. ſed ordine honeſto cōiugali. nunc eſt in homine probandus affectus. ⁊ ipſum tamē laudabilius trāſcendit ⁊ vincit celeſtia cogitans animo chriſtianus. Sed qm ſicut ait dominus. Non omnes capiunt verbum hoc. Qui poteſt capere capiat. Que ſe non continet nubat. que non cepit deliberet. que egreſſa eſt perſeueret. Nullo aduerſario detur occaſio. Nulla chriſto ſubtrahatur oblatio. hec ille xxvij. q. j. Nuptiarum. Non ſolum autem ħ. ſ. ſtatum coniugalem eſſe bonum de ſe ⁊ peruenire ad beatitudinem. Sed etiā ⁊ qualiter ſit tenendus iſte ſtatus vt ducat ad vitam. oſtendit pſalmiſta in predictis verbis. Beatus es ⁊c. Ubi tria notabimus. ¶ Premium vltimatum ad qͦd qlibet anxiaf. ibi. Bea. es ⁊ bñ tibi erit. ¶ Coniugium immaculatū cui illud reſeruatur. ibi. vxor tua ſicut vitis. ¶ Effectum deriuatum in quem iſtud ordinatur. ibi. Filij tui ſicut nouelle.

Magiſt. in .iiij. di. xxvi c. iiij. et ibidem ſ. Tho.

ma. xix.

¶ Quantum ad primum .§. i. certum eſt qͥ vltimum premium hominis eſt beatitudo ⁊ omnis mortalium cura ⁊c. ad vnum beatitudinis finem nititur peruenire inquit Boe. de. phil. conſola. ⁊ certe bene tibi erit. Quanta enim ibi felicitas vbi nullum bonum deerit. nullum malum aderit. Erit deus omnia. ſ. bona in omnibus ait Augu. in vlti. c. de ci. dei. lib. vlti. Beatus ergo es nunc in ſpe. ⁊ bene tibi erit ibi in re. ſeruādo ea que ſequūtur opera virtuoſa. ¶ Circa iſtud autem pmium beatitudinis. conſideratur triplex mřimonium ſpirituale figuratum per carnale. Primū eſt coniugium anagogicum ad quod terminatur. Secundum eſt coniugium allegoricū per quod ipſum procuratur. Tertium eſt coniugiū tropologicū per quod premium adipiſcitur. ¶ Primum coniugiū naturale conſiſtit in cōiunctione duarum pſonaꝝ animo pncipalr in amore cōiugali indiuiſibili. Et iſtō eſt cōiugiū anagogicum. i. celeſte modo ſpiritualiſſimo ⁊ puriſſimo. Ibi eniʒ in ſuperna patria anima cōiungitur deo intellectu clare ipm cognoſcēdo

Coll. ſ.

ineffabilr ⁊ affectu ardentiſſime eū diligendo
inſeparabiliter. Uñ ſequitur ſumma fruitio. ⁊
maximū gaudiuʒ quod vincit oēm mundi de/
lectationē. De multis ſanctis legimus ꝙ rapti
(nō quidem ad claram dei viſionem. ſed ad ali
quam altiorem cognitionem diuinorum) ⁊ ita
abſorpti ſunt in gaudium ⁊ conſolationem. ꝙ
non ſentieb.it aliquod penale quod corpori in
figebatur. Nec curab.it de cibo vel potu ⁊ hu
iuſmodi omnia mundi faſtidiebant vt lutum.
Vide multomagis in cor hominis non aſcendit. im
thom. menſum illud gaudium ⁊ premium quod ani
ij.ij.q.c ma recipit ⁊ poſtea corpus ex coniunctione pfe
xxij.ar. cta intellectus ⁊ affectus cum deo in patria. De
8. quo cōiugio gaudent omnes angeli ⁊ ſancti a
amici ſponſe. Uñ vt dicūt illō Apoca. xix. Gau
deamus ⁊ exultemus ⁊ demus glām ei. quoni
am venerant nuptie agni. ſ. xpi cū qualibet ani
ma bea. In veteri teſtamento nondū venerant
nulla anima fruebatur deo ſed xpo mortuo ⁊
aſcendente ⁊ aperiēte ianuaʒ. Apoca. xix. Bti
qui ad cenam nuptiaruʒ agni vocati ſunt. Que
figurate ſunt per nuptias Aſſueris regis. cum
ſibi diſponſauit. Heſter pulcherrimā. que inter
pretatur humilis. Non enim niſi per humilita
tem ad eum peruenitur. Heſter. ij. Deſponſatio
quidem huius coniugij ſupernalis fit ꝟ in ba/
ptiſmo vel pnīa per charitatem. Unde apl's. ij.
Cor. xi. Deſpondi vos vni viro. Et vtraqȝ frāgi
poteſt. ſicut ſponſalitium carnale. Nam per
pctm̄ mortale frangitur. ſed per penitentiā re
ītegratur. Unde Hiere. iij. dr̄. Si dimiſerit vir
vxorem ſuā ⁊c̄. Sʒ cōſūmatū in gloria. nec fran
gi poteſt. ¶ Secundum ꝯiugium. ſcʒ allegori
cum per quod peruenitur ad premium celeſte.
eſt inter xpm ⁊ eccleſiam celebratum. quādo vʒ
dei filius aſſumpſit noſtram humanitatem. cuʒ
verbum caro factum eſt ⁊ habitauit in nobis
Joā. i. Iſtud matrimonium initiatū fuit in pīi/
archis ⁊ prophis. Unde ⁊ oſee. ij. pmiſit dicēs.
Deſponſabo te mihi in fide. Ratificatum in in
carnatione in quo mediator fuit archangelus
Gabriel. ⁊ quaſi notarius exigens conſenſum
virginis pro natura humana quod vt fecit di/
cēs. Fiat mihi ſʒ vbū tuū. ſubito vbū dei vnitū
ē nře hūanitati inſolubilit. ita vt nunqȝ alter al
terum dimiſerit neqȝ verbum humanitatem.
nec humanitas dei verbum. nec etiam in mor/
te. Quod ⁊ figuratum fuit in matrimonio Re
becce que p procuratorē abrae elieʒer deſpōſa
ta eſt iſaac. qui xpʒ ſignificat. poſtqȝ expreſſit cō
ſenſum ſuum. Geneſis. xxiiij. nec alteram vnqȝ
Joh. xix cognouit. ſed valde eam dilexit. Conſūmatum
fuit in cruce. Unde ibi clamauit. Conſūmatuʒ
ē. q2 ibi oñſa ē pleniſſime dilectio ei⁹. ⁊ p ſacra
Eph. v. menta que ex ea habent virtutem perfecte vni/
ta eſt eccleſia. Unde ⁊ filij naſcuntur eccl'ie. Uñ
apl's. Hoc aūt dico. ſcilicet coniugium natura/
le magnum in chriſto ⁊ eccleſia ſacr̄m. Ad cu/
ius coniugij nuptias omnes vocantur. vt para
bolice habetur Matth. xxij. de rege qui fec̄ nu
ptias filio ſuo ⁊ vocauit multos. ¶ Tertiū con
iugium eſt tropologicuʒ ſeu morale. Et ſiue di
catur eſſe inter appetitum rōnalem ſeu ſpirituʒ
vt virum. ⁊ ſenſualitatem vt vxoreʒ. que freqn
ter cōtrariantur adinuicem. q2 vt dicit ad Gal.
vj. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritū. ſicut mu
lier contrariatur viro. debet tamen ſenſualitas
ſubijci viro. i. ſpiritui. ſm illud Gene. iij. Sub diſtinc.
viri poteſtate eris. ⁊ ipſe dominabitur tui. De xxiiij. c.
hoc magiſter in. ij. ſen. Uel etiam matrimoniū iiij.
morale dicatur inter intellectum ⁊ ſapientiam
ſumendo ſapientiam pro vera noticia cū recti/
tudine vite. prout ſumunt ſtoici. ⁊ etiam ſcri/
ptura ſacra in libris ſapiētialib⁹ frequēter. Uñ
Sap. viij. dic̄ ſapiēs. Hanc. ſ. ſapiaʒ amaui ⁊ ex
quiſiui a iuuentute mea: ⁊ queſiui mihi ſpōſaʒ
aſſumere ⁊ amator fact⁹ ſuʒ forme illius. ex hac
generantur filij bonoruʒ operum qȝplures. Et
figuratur per deſponſationem Rachel factam
Jacob. que erat virgo pulcherrima ⁊ aſpectu
venuſta. ⁊ hoc ad fontem aquarum. q2 maxime
ad lectionem ſacrarum litterarum. Gene. xxix.
¶ Poteſt etiam adaptari ad religionem quā/
libet. vt ipſa dicatur vxor. ⁊ ingreſſus maritus
eius. Aut etiam ad eccleſiam quamlibet. cuius
ſponſus dicitur prelatus. que alteri viro. i. pre
lato adherere non poteſt. niſi eo mortuo p ali
quem modum. nec ipſe alteri eccleſie adherere
ſine debita licentia. xxj. q. j. Clericus. Et vt dici
tur extra de tranſla. Inter corporalia. non hūa/
na poteſtate ſed diuina coniugiū ſpirituale diſ
ſoluit. ibi vide. Oīa hec ꝯiugia deſignat cōiu/
giū naturale. Sʒ vltimū. ſ. inter aīuʒ ⁊ vtutē q
libʒ dʒ in ſe repire. et ſic beat⁹. ⁊ bene tibi erit.

¶ Quantum ad ſe/ .§. ij.

cundum ſcilicet de coniugio naturali ſeu car/
nali. quale eſſe debeat. innuit pſalmiſta cuʒ ſub
dit. Uxor tua ⁊c̄. Dicit apoſtolus ad Hebr. xiij.
Honorabile connubium ⁊ thorus immacula/
tus. Fornicatores auteʒ ⁊ adulteros iudicabit
deus. q. d. tunc ſtatus coniugalis eſt in honore
coram deo ⁊ hominibus. quando thorus im/
maculatus. i. fidem alter alteri ſeruat. vitando
adulteria ⁊ alias corruptelas quas deus indi/
cat ad mortem eternam. Unde dicit vxor tua.
vt ſit tibi ſoli. ⁊ tu ei econuerſo. Sed vtrum ſa/ iſra. §.
pienti conueniat ſumere vxorem. etiam a phi/ iij. in fi.
loſophis diſputatum eſt. Et quamuis melius
ſit extra coniugium eſſe ſi caſte viuatur. tamen
ſi nupſerit virgo non peccat, inquit apoſtolus.

j.Corin.vij. Uir vel mulier. Et melius eſt nube
re ꝗ̃ vri. ait idem apoſtolus. Et eſt comparatio
abuſiua. quia nubere non eſt malum. ſed vri.
ſequendo illicitas corruptelas malum ⁊ dam/
nabile eſt. Sit ergo tibi vxor. ſed vxor tua ſicut
vitis. ⁊c. ¶ Ubi tria nota circa matrimonium
carnale. ad hoc vt beatus ſis. ⁊ bene tibi erit.
¶ Ut ab impedimẽtis matrimonij vtraqꝫ per
ſona ſit libera. ibi. Uxor.
¶ Ut viri anima ſit dei timida. ibi. tua.
¶ Ut mulieris vita ſit bonorum ſecunda. ibi.
ſicut vitis.

¶ Quãtum ad pri/ .§.i.
mum huius ſcd̃e partis. vt aliqua tibi ſit vxor.
vel aliquis ſit tibi vir oportet ꝙ ſit libera ab im
pedimentis que dirimunt matrimoniũ. ⁊ tunc
erit vxor tua. Nam ſi aliquod de ipſis haberet.
non eſſet vxor ſed cõcubina. Et iſta impedimẽ/
ta ſunt duodecim, que in his verſibus continẽ
tur. Error conditio votuz cognatio. crimẽ. Cul
tus diſparitas. vis ordo. ligamen honeſtas. Si
ſis affinis. ſi forte coire nequibis. Hec ſociãda
vetant connubia facta retractant. Hec diffuſe
tractantur a theologis ⁊ canoniſtis ſm̃ doctri/
di.xxvi nam magiſtri Senten. in. iiij. ⁊ Gratiani in de/
&c.xxv/ cretis. Sed omiſſis multis queſtionibus que
q.c.i. et circa hec ſiunt breuiſſime ſubſtantiam tange/
pluribꝰ mus. ¶ Primo ergo oportet ꝙ in m̃rimonio
ſequen vt teneat. non ſit error naturalis circa perſonaz
tibus. cum qua contrahitur. Nam, ſiquis intendat cõ
trahere. ⁊ hoc exprimat cum berta filia Joãnis
⁊ ibi preſentatur alia ꝗ̃ ſit illa. ⁊ in eam aſſerit
ſe aſſentire in coniugem vt bertam. illa non eſt
De hoc ſibi vxor. quia non intendit de ea. Sed ſi eſſet
xxix.q. alius error fortune vel qualitatis. puta qꝛ ber
prima. tam eſtimabat eſſe diuitem ⁊ eſt pauper. vel, tũc
bonã ⁊ eſt mala mulier. iſtud non diſſoluit ma/
trimonium. ſiue talis error ſit in viro erga vxo
rem ducendam ſiue in muliere ⁊ conſanguine
is eius erga maritum. Et ideo debes prius ve
ritatem circa huiuſmodi diligenter inquirere
ne erres. quia non poteris penitere. ¶ Secun
dum impedimentũ eſt conditio. ſ. ſeruilis. Nã
qui intendit contrahere cum perſona libera. et
vt in perſonam liberam. conſenſum exprimit.
xxix.q. reperto ꝙ ſit ſerua cuiuſdaz. non obligatur. ſꝫ
ſcd̃a. poteſt illam dimittere ⁊ aliam ſumere. Etiã po/
teſt eſſe matrimonium ſi errore cõperto vult in
illam conſentire. Nam ⁊ ſeruus cum ſerua. ⁊ li
ber cum ſerua. ⁊ ſeruus cum libera poteſt con/
trahere. ⁊ tenet matrimoniũ. dũmodo ſciatur
conditio ſeruilis. ¶ Tertium impedimentum
dicitur votum. ⁊ intelligitur de voto profeſſio
xxvij.q nis in religionem tacito vel expreſſo. cum tali
ſtio.j. perſona habente illud votum non põt eſſe ma/
trimonium. etiã ſi eſſet ↄ̃ſummatũ. nullũ eẽt. ⁊
ſeparari oporteret. Uerũ ẽt qui emiſiſſet votuz
ſimplex caſtitatis vel religionis (ꝓut plures alĩ
quãdo faciunt) ꝗ̃uis nõ intraret religionẽ. nõ
põt contrahere m̃rimonium. niſi cũ pctõ mor/
tali. ⁊ dãnatione aĩe ſue. qꝛ frangit votũ ſuum.
Etiã ſi ſup hoc ↄ̃hat non põt exigẽ debitũ cõiu
gale a ↄ̃ſorte abſqꝫ pctõ mortali niſi cum eo dĩ/
ſpenſet. reddere tñ alteri tenetur. ¶ Quartuz
impedimentũ dr̃ cognatio. i. parentela ꝙ̃ eſt tri
plex. naturalis. ſpũalis. ⁊ legalis. Cõſanguineꝰ
non põt hr̃e in vxorem ↄ̃ſanguineam vſqꝫ ad
quartuz gradũ ↄ̃ſanguinitatis. Et in linea trãſ
uerſali. duo germani ſeu frater ⁊ ſoror dicũtur
carnales in p̃mo gradu filij eoꝝ in ſcd̃o gradu.
qui dicunt̃ cognati ſeu ↄ̃ſobrini. Et filij ↄ̃ſobri
norum in tertio gradu. Et filij eorũdẽ in quar/
to gradu. Tranſacto igitur iſto gradu. põt fieri
m̃rimoniuz. ⁊ non p̃us. niſi p diſpenſationẽ pa
pe. In parẽtela ſpũali que ↄ̃hitur in baptiſmo.
⁊ criſmatis ſacro. inter eũ qui tenet ⁊ eũ qui te
netur. nõ põt eẽ matrimoniũ. nec inter cõpfez
⁊ cõmatrez. nec inter euz qui tentus eſt. ⁊ filios
eius qui tenuit. cũ ſint fratres ſpũales. In lega
li etiã cognatione inter filiã adoptiuã ⁊ adoptã
tem. non põt eſſe matrimoniũ. Multa opꝫ di/
cere ad pleniorez declarationẽ que ob breuita/
tem dimitto. ¶ Quintũ impedimẽtũ dicit̃ cri
men. Ubi notandũ ꝙ duo ſunt crimina ꝙ̃ diri/
munt m̃rimonium etiã ſi eſſet cõſummatum.
Unũ eſt homicidiũ non qõcũqꝫ. ſed cũ quis oc
cidit gladio vel veneno maritũ alicuius ꝓpter
hoc vt eã habeat in vxorẽ. ⁊ econtra cũ mulier
occidi ꝓcurat vxorẽ alicuius vt hẽat eũ viruz.
vel cum occidit virũ ſuuz vt habeat aliuz eo cõ
ſentiente. Aliud crimẽ eſt, adulteriũ cũ videlicz
vir vel mulier cõmittit cum aliquo. vel aliqua
dans ei fidẽ. ꝙ mortua cõiuge ſumet illum vel
illã in coniugem cũ qua cõmiſit adulterium.
¶ Sextum impedimentũ eſt diſpitas cultꝰ. i.
diuerſitas fidei. Nam cũ iudeo vel pagano nõ
põt xp̃ianus vel xp̃iana ↄ̃trahere m̃rimoniuz.
⁊ ſi fecerit. non tenet. quinimo grauiſſime pu/
nit̃ ſꝫ legẽ ciuilẽ ⁊ canonicã. ſi iudeus cũ xp̃ia/
na aut xp̃ianus cũ iudea adinuicẽ carnalr̃ com
miſcent̃ extra m̃rimoniũ. Sed ⁊ cuz hẽticis dꝫ
ꝗlibet cauere ne cõtrahat m̃rimoniũ. ne ſimul
ac ipſe efficiat̃ hẽticus. ¶ Septimuz dr̃ vis. i.
violẽtia. Mrimonia dñt eẽ libera. dic̃ lex. Uñ
non ſolũ violẽtia abſoluta facit m̃rimoniũ nul
lum eẽ. ſed etiã coactio cõditionata. ſi ſit facta
per metũ qui cadat in conſtantẽ virũ. puta cuz
puella acriter verberat̃ a parentibꝰ vt aſſentiat
in aliquẽ coniugem. ⁊ illa vt euitet vbera ver/
bis aſſentit. aĩo diſſentiens. Uel ſiqs inuenis
inueniat̃ in domo puelle vt cognoſceret eã. ⁊ a

conſanguineis eius inuenientibus eũ cõminaſ
et mors ſi nõ cõtrahat cuꝫ illa p̱ verba de pñti.
ille vero vt euadat periculũ: vbis nõ intentõe
aſſentit. nõ eſt matrimoniũ. deberet tñ aſſentire
ad tollendũ ſcandalum. ex quo iniuriam facit.
niſi aliud obſtet. ¶ Octauũ impedimẽtuꝫ di
ordo. ſ. ſacer. Nã qui eſt ordinatus in ſubdiaco
nuꝫ ⁊ ſupra. nõ p̃t ↄtrahere matrimoniũ. ⁊ ſi d
facto ↄtrahit. nullũ ẽ. ⁊ ẽ excoicatus. que auteꝫ
ↄtrahit cũ tali ignorãs illũ eſſe ordinatuꝫ ⁊ in
ſacris. excuſatur ipſa a peccato dum in ea eſt
ignorantia facti. ſꝫ cꝫ primum ſcit certitudina
liter. tunc dꝫ eũ dimittere. Et idẽ itelligitur de
quolibet ↄtrahente cũ ea cuꝫ q̃ non p̃t ↄtrahe
re. vt q: eſt cõſanguinea vel affinis vel religio
ſa p̱ſona. Quouſqꝫ ignorat factum excuſatur a
peccato: nõ aũt poſtq̃ꝫ nouit. ſꝫ dimittere dꝫ ta
lem. ¶ Nonũ ipedimẽtũ dicitur ligamẽ. cum
ſ. eſt alteri ligatus ↄiugio. ⁊ ſi eſt alligatus per
ſponſalia tñ. non debet cuꝫ alio ↄtrahere niſi
in certis caſibus ⁊ cuꝫ debito modo. alias pec/
cant mortaliter. tã ille q diſſoluit tale matrimo
nium. etiaꝫ oẽs qui ad hoc coopantur. Si ãt ẽ
obligatus p̱ verba de preſenti: nullo caſu p̃t al/
teri tradi vtroqꝫ viuẽte. ſiue ille efficiatur infir
muſ. ſiue profugus a loco ⁊ nil de eo ſciaſ quo
uſqꝫ noſcit ſufficiẽter de morte ei⁹ nõ p̃t nubeſ
alteri. Et in hoc offendunt plerũqꝫ ↄſãguinei.
dum plus attẽdũt ad honorẽ mundi q̃ꝫ ad p̃ce
ptũ dei ⁊ ſalutẽ aĩe. Cõtingit eñi aliqñ vt puel
la ↄtrahat p̱ verba de pñti cũ aliquo ignoran/
tibus p̱entibus: qd vtiqꝫ ihoneſtuꝫ eſt ⁊ ꝓhibi
tum ab eccleſia ꝓpter pericula q̃ inde eueniũt.
vt appellet hmõi adulteria vnde ⁊ graue pec//
catum mortale. Cum vero poſtea veniũt ad no
ticiaꝫ p̱entum tali nullo mõ volunt aſſentire.
reputantes ſibi dedecus ⁊ iniuriã. ⁊ tradũt eã
alteri. Sꝫ certe ſcda nõ eſt vxor ſꝫ adultera ⁊ cõ
cubina. nec illa dꝫ eis aſſentire. Quãuis enim
malefecerit clãdeſtine ſe deſpõſando. pei⁹ ad/
huc faceret aliũ ſumẽdo. ¶ Decimũ ipedimẽ/
tuꝫ dicitur hõeſtas ſiue publice hõeſtatis iuſti
tia. Et hoc intelligiſ q cum aliqs ↄtraxerit eti
am ſponſalia cũ aliqua ⁊ non ſeqtur matrimo
nium. ſed diſſoluiſ id per mortẽ ſiue p̱ ingreſ/
ſum religionis. ſiue per aliũ modum volunta/
rium ſiue inuitũ: ille non p̃t ↄtrahere matrimo
niuꝫ cũ aliqua ↄſanguinea illius vſqꝫ ad quar
tum gradũ icluſiue. Et ſilr illa deſponſata nõ
poteſt ↄtrahere matrimoniũ cum aliquo ↄſan
guineo eius qui fuit ſibi ſponſus vſqꝫ ad quar
tum graduꝫ. ¶ Undecimũ impedimẽtum eſt
affinitas. hec ↄtrahiſ ex copula carnali cuꝫ mu
liere. Nam cũ quis ↄtrahit matrimonium cuꝫ
berta. puta petrus oẽs ↄſanguinei petri vſqꝫ
ad quartum gradum efficiunſ affines berte. ⁊

in eo gradu in quo ſũt ↄſanguinei petro. Nul
lus ergo eoruꝫ: mortuo petro. põt eam ducere
in vxorem. Et econtra omnes ↄſanguinei ber/
te ſunt affines petro. Unde mortua berta. nul/
lam ↄſanguineam eius vſqꝫ ad quartũ gradũ
poterit petrus habere in vxorẽ. Et hic nota di
ligenter q hꝫ põc. fere oĩs affinitas cõtrahitur
etiam p̱ fornicationẽ. Unde nullã ↄſanguineã
eius quam qs cognouit carnaliter per adulte/
rium vel fornicationem vel inceſtum ſeu ſacri
legium poterit habere in vxoreꝫ vſqꝫ ad quar
tum gradũ. Et ſi contrahitur cum tali. nullum
eſt matrimonium. ſꝫ optet q diſſoluatur vel ſal
tem per papaꝫ diſpẽſetur. ¶ Duodecimũ ⁊ vl
timum impedimentuꝫ dicitur impotẽtia. cũ
ſ. quis ꝓpter maleficiuꝫ. vel ꝓpter aliud natu/
rale impedimentum nõ poteſt exercere actũ cõ
iugalẽ: de quo non optet ꝓ nunc aliter explica
re. Si cũ tali eſſet contractũ hꝫ iudiciũ eccleſie
examinare materiã. Et non ſolum in iſto ſꝫ in
omni alio caſu dubio ⁊ queſtione matrimonij
hꝫ eccleſia iudicaſ. nõ iudex ſecularis. Ab his
ergo ipedimentis oportet virum eſſe liberuꝫ.
etiam mulioreꝫ vt ſit vxor tua ⁊c̃. Et de his im
pedimentis habes diffuſe in. c. ſe. ¶ Sed vtꝫ
ſapienti ducenda ſit vxor. Hiero. ij. lib. contra — Q̄d ſa//pienti vxor nõ eſt ducẽda.
Iouinianũ dicit hãc queſtioneꝫ motã in libro
quem fecit theophraſtus aureolus. de nuptijs
qui fuit diſcipulus ariſtotelis. deſignatus ab
eo in morte p̃cipuus ſuper omnes alios diſci
pulos ſuos. Ad quem vt ad principalioreꝫ ſeu
ſapientiorem defũcto ariſtotele ↄuolauit acha
demia. Hic igitur in dicta queſtione cum diffi
niuiſſet. Si pulchra eſſet mulier: ſi bene mori
gerata: ſi honeſtis parentibus nata ſi ipſe ſa//
nus ⁊ diues. ſic ſapienteꝫ aliquando inire ma
trimonium debere ſtatim intuliſt. Hec raro in
nuptijs vniuerſa concordant. Non eſt igitur
ſapienti ducenda vxor. Primum igitur impe/
diri ſtudia philoſophie. nec poſſe queq̃ꝫ libris
⁊ vxori pariter inſeruire. Multaqꝫ eẽ que ma
tronarum vſibus neceſſaria ſũt p̃cio ſe veſtes.
auruꝫ. gemme ſumptus. ancille. varia ſuppel/
lex. lectice. ⁊ exedra deaurata. Deinde p̱ totas
noctes garrule cõqueſtiones. illa ornatior pro/
cedit in publicum. hec honoratur ab omnib⁹.
ego in conuentu feminaruꝫ miſella deſpicior.
Quid aſpiciebas vicinam. quid cuꝫ ancilla lo
quebaris de foro veniens quid attuliſti. Non
amicum habere poſſumus non ſodalem. alte/
rius amorem ſuum odium ſuſpicatur. Si do/
ctiſſimus preceptor in qualibet vrbium fertur.
nec vxorem relinquere nec cum ſarcina ire poſ
ſumus. Pauperem alere difficile eſt diuitẽ fer/
re tormentuꝫ. Adde q nulla eſt vxoris electio.
ſed qualiſcunqꝫ venerit eſt habenda. Si iracũ/

da.ſi fatua.ſi deformis.ſi ſuperba.ſi fetida.qđ/
cunqꝫ eſt poſt nuptias diſcimus. Equus:aſi/
nus:bos:canis. Et viliſſima mancipia pro/
bantur prius.⁊ ſic emuntur.ſola vxor non oſtē
ditur .ne ante diſpliceat q̄ȝ ducat̄.Si totaȝ do/
mum ei cōmiſeris.ſeruienduȝ eſt ſi aliqđ tuo
arbitrio reſeruaueris.fidē ſibi haberi nō puta/
bit.⁊ in odiū vertet̄ ⁊ iurgia.⁊ niſi cito cōſule/
ris.anus venena parabit. Aurifices ⁊ hiſtriones
gēmarū.ſericarumqꝫ veſtiū.ſi intromiſeris.pe
riculū pudicicie eſt.ſi ꝓhibueris ſuſpitionis in
iuria. Uerū quid prodeſt diligēs cuſtodia. cuȝ
vxor impudica ſeruari nō poſſit. pudica nō de/
beat. Infida eni cuſtos caſtitatis eſt neceſſitas.
Et illa vere pudica eſt dicēda.cui licuit pccari.ſꝫ
noluit. Pulchra facile adamat̄.feda facile ꝯtē/
nitur. Difficile eſt cuſtodire qđ plures amant.
moleſtū eſt poſſidere qđ nullus hr̄e vel amare
dignat̄. Minori tamē miſeria deformis hr̄. q̄ȝ
formoſa ſeruat̄. Nihil eni tutū eſt in quo toti⁹
ꝓpli tota ſuſpirant. Qđ ſi ꝓpter diſpenſationeȝ
domus ⁊ languoris ſolacia.⁊ fugā ſolitudinis
ducant̄ vxores.multo itaqꝫ melius ſeruus fide
lis diſpenſabit auctoritate dn̄i obediēs.⁊ eius
diſpēſationi obtēperās q̄ȝ vxor.que in eo ſe ex
timat dn̄am ſi cōtra viri faciat voluntatē. Aſſi/
dere egrotāti melius pn̄t amici ⁊ vernule bn̄ſi
cijs obligati.q̄ȝ illa que nobis imputet lachry/
mas ſuas.⁊ hereditatis ſpe vēdat illuuiē ⁊ ſol
licitudinē iactās.languētis animū deſperatio/
ne cōturbet. Qđ ſi ipſa languerit coegrotāduȝ
eſt ⁊ nunq̄ȝ ex eius lectulo recedendū aut ſi bo
na fuerit vxor ⁊ ſuauis(qđ tamē raro aut vix ē)
cū parturiēte opꝫ gemere.⁊ cum pcicāte tor
queri. Sapiens aūt nunq̄ȝ ſolus eſſe pōt.habet
ſecū oēs qui ſunt.quiqꝫ vnq̄ȝ fuerūt boni.⁊ ani
mum liberū quocūqꝫ vult trāſiert.qđqꝫ corpo/
re non pōt cogitatione complectit̄. Et ſi hoīuȝ
copia defuerit.loquit̄ cum deo.nunq̄ȝ minus
ſolus erit q̄ȝ cū ſolus fuerit. Porro liberorum
cā vxorē ducere.vt vel nomē nr̄m nō intereat.
vel habeamus ꝑſidia ſenectutis.⁊ vt certis he
redum vtamur auxilijs ſtolidiſſimū eſt. Quid
enim ad nos recedentes e mūdo pertinet ſi no
mine nr̄o alius non vocet̄.cum ⁊ filius non ſta
tim patris vocabulum referat.⁊ innumerabiles
ſint qui eodē noie nuncupent̄. Et que ſenectu/
tis auxilia ſunt.nutriri domi illū qui aut pōr te
forte moriatur aut perueſiſſimis morib⁹ ſit aut
certe cum ad maturā etatē venerit tarde ei mo
phil.iij ri videaris. Et concludit Hierony.hec ⁊ huiuſ
modi theophraſtus diſſerens quem chriſtiano
rum non ſuffundat.quoruȝ cōuerſatio in celis
eſt. Quod aūt dictum eſt.ſcilicet vt nō ducatur
vxor a ſapiente propter predictas cauſas.intel
ligendum eſt ſi caſte viuat. Nam alias vt dicit
apoſtolus prima Corin.vij. Melius eſt nubē
q̄ȝ vri.i.cadere in damnabiles corruptelas.

Quātum ad ſe .§.iiij. Qualis dꝫ eſſe
cundum ſecūde partis principalis.ſ.qualis de marit⁹.
bet eſſe maritus hoc poteſt elici ex hoc ꝙ dicit̄.
Tua.i.tui. Et refertur ad id quod dixerat in pn̄
cipio illius ps.ſ. Beati omnes qui timent do/
minū.qui ambulant in vijs eius. Labores ma/
nuum tuarū quia mādūcabis ⁊c̄.ſequit̄. Uxor
tua ſicut vitis abundans.qui es de numero eo
rum qui timent dominum ⁊c̄. In quibus ver/
bis notantur tria que debent eſſe in bono ma/
rito. Ut in interioribus ſit timoroſus.ibi. Bea
ti omnes qui timent dominum.

Ut in operibus ſit virtuoſus.ibi.qui ambu
lant in vijs eius.

Ut in laboribus ſit ſtudioſus.ibi. Labores
manuum tuarum.

Primo bonus maritus dꝫ eſſe timoroſus.
certum eſt ꝙ ſcriptura ſacra beatū aſſerit q deū
timet. Prouerbio.xxviij. Beatus vir qui ſem
per eſt pauidus. Naȝ vt dicitur Eccli.j. Timor
domini expellit pctm̄. Per hoc enim ꝙ quis ti
met iudicia dei ⁊ penas in preſenti vel in futu
ro peccatis rebuatas.pniam agit de peccato ne
incidat in eas. ps.cxviij. A iudicijs tuis timui.
Ex hoc etiam ꝙ quis timet perdere gratiam et
amiciciam dei.que non perdit̄ niſi per peccatū
abſtinet ſe ab illo ne cōmittat. Prouerbio.xv.
Per timorem domini omnis declinat a malo.
Et cuȝ ꝯſiderat quis ꝙ deus ſemꝑ inſpicit ope
ra eius.timet ne inueniatur in eis piger et ne/
gligens. Eccō.vij. Qui deum timet.nihil ne/
gligit. Debet ergo vir habere iſtum timorē do
mini.⁊ cum eo nuptias ⁊ coniugiuȝ exercere.
Unde ⁊ de ſancto iuuene Thobia ⁊ vxore eius
Sarra ſcribitur Thobie.viij.ꝙ nuptiarum cō
uiuium cum timore domini exercebat. Et ad hō
inſtruxit eum angelus Raphael dicens. Acci/
pies virgineȝ.ſ.Sarram cum timore dn̄i amo/
re filiorum magis q̄ȝ libidine ductus Thobi/
as.vj.declarans ſibi ꝙ ſepteȝ alij mariti quos
illa ſacra virgo habuerat.ideo ſuffocati ſunt a
diabolo cum acceſſerunt ad eā q: non cū timo/
re domini.ſed vt libidini ſolum vacarent.ſicut po.xj.
equus ⁊ mulus quibus non eſt intellectus.in/
tendebant exercere coniugiuȝ. Et in his habet
poteſtatem demonium ſemper. quoad animā
occidendi.aliquādo etiam quoad corpus no/
cendi per maleficia ⁊ actus inordinatos. Om/
nis adulter eſt in vxorem ſuam amator arden/
tior inquit ſextus pitagoricus.xxxij.q.iiij. Ori
go. Secundo dꝫ eſſe in operibus virtuoſus
⁊ per hoc ambulat in vijs eius. Uie enim qui/
bus itur ad dominum ſunt opera virtutum ca

ſtitatis. charitatis. equitatis. ⁊ huiuſmodi. Ambulet ergo maritus per viam caſtitatis coniugalis. ſuadendo illud Thobi. iiij. Attēde tibi ab omni fornicatione. ⁊ preter vxorem tuam nunquam patiaris crimen ſcire. Antequam ſumas vxorem ab omni actu carnali neceſſe eſt te abſtinere alias fornicationem incurres que eſt ſoluti cum ſoluta ⁊ peccatum mortale ⁊ damnationē eternam nō euades. teſte apoſtolo. Neqꝫ fornicatores regnum dei conſequētur. j. Cor. vj. quod multi fatui non credunt. Sed hereticus eſſet qui pertinaciter affirmaret fornicationem non eſſe mortale. Poſtquam autem accepiſti vxorem ambula per viam caſtitatis coniugalis. ſuadendo illi fidem mente ⁊ corpore non accedendo ad alias. quia adulterium eſſet ⁊ crimen graue ⁊ contra diuinum ſacramentū. Mirabile eſt quod viri omnino volunt vxores eſſe caſtas. nec ad alium aſpicere virum. ⁊ quando inhoneſte ſe habent. ad maximam iniuriam ſibi aſcribunt ⁊ merito quia inducit ſibi talis maximam verecundiaꝫ ⁊ confuſionem. Nam mulier adultera eſt obprobrium totius parentele deteſtabilis ⁊ abominabilis coram deo ⁊ toto mūdo. digna igne temporali ⁊ eterno. Sed ipſis maritis videtur ſibi licere omnem inhoneſtatem exercere. nullam fidem ſeruantes vxoribus. Et certe cum viri excellant cōmuniter in vigore ratiōis mulieres. nō minus peccant e ſed grauius viri adulteri quam mulieres adultere. ⁊ ita digni igne eterno ⁊ per excōmunicationem puniendi ab eccleſia cum ad iudicium adducūtur adulteri ſicut adultere. Et multomagis ſodomite ⁊ inceſtuoſi. ⁊ nō contenti vxoribus ſuis. cremandi ſunt igne temporali ⁊ ab omnibus deteſtādi. Amb. Nemo ſibi blandiatur de legibus. quod non licet mulieri. nō licet viro. xxxij. q. iiij. Nemo. Licet enim leges ſeculi non puniant ita maritos cum ſolutis ſe miſcentes ſicut adulteras mulieres. tamen lex dei ⁊ eccleſie equaliter punit. ¶ Ambulet ſecundo vir per viā charitatis vt diligat vxorem. non ſolum ſm carnem. ſed magis ſm ſpm prout admonet apoſtolus dicens. Uiri diligite vxores veſtras. ſicut chriſtus dilexit eccleſiam. ſ. ſponſam ſuam. Dilexit vtiqꝫ non vt eſſet pulchra corpore. ſed virtute ⁊ mente admonēs ⁊ corrigens eam frequenter. Cum ergo perpēdit vir vxorem eſſe vanam. ſe purpuriſſa ⁊ ceruſa linientem. debet eam reprehendere. ſi audit eam nimis loquacem ⁊ verba irrationabilia loquentem. vt faciunt. ⁊ precipue cum ſunt irate. reprehēdat (vt egit ſanctus iob) vxorē ſuā dicēn. quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es. Job. j. ⁊ ſic de alijs vitijs. Ambulet etiaꝫ vir in vijs domini. ſ. equitatis ⁊ iuſtitie. vt habeat eā non vt ancillam quia de pedibus eius non eſt formata. nec vt dñam ſuam quia nec de capite. ſed vt ſociam ⁊ ſororem. Nam de medio eius. ideſt de coſta pectoris ade. formata eſt Eua. Geneſ. ij. Prouideat ergo decenter ſm ſtatū ſuuꝫ in neceſſarijs. victus veſtitus. ⁊ familie. Eſt enim caro de carne ſua. vt ait Adam. Nemo autem ſuam odio habuit. ſed nutrit ⁊ fouet eā ait apoſtolus. Non eam ſine cā verbis exaſperet. aut deſpiciat. aut verbis maleficis ⁊ cōtumelioſis afficiat vel inhoneſtis. Et licet in gubernando domum vir ſit ſuperior. tamē in debito coniugali ſunt equales. j. Corin. vij. Uir vxori debitum reddat. ⁊ vxor viro. ſalua tamē ſemper omni honeſtate. ⁊ excluſis beſtialitatibus hoium. ¶ Tertio dꝫ vir eſſe ſtudioſus in labore. Homo enim naſcitur ad laborē. Job. v. Et primo marito fuit dictū. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Geñ. iij. Et hoc eſt quod ſubdit ps. Labores manuum tuarū quia manducabis. i. ex labore tuo procurabis tibi ad manducandum ⁊ familie tue. Debet ergo vir facere aliquod exercitiuꝫ corporale licitum vñ lucretur pro vita ſua. Non tamen ſumat exercitium vñ vſuras exerceat vel fraudes ⁊ mendacia. quia potius erit furtū quam lucruꝫ. Qui furabatur ait apls. iam nō furetur. magis autem laboret manibus ſuis vt habeat vñ tribuat neceſſitatem patienti. Cum ergo audierit mulier que maritum querit virū talem ſecure illum accipiat. quia quiete viuet. ⁊ bñ ſibi erit.

Tho. I ſum. cō tra gen. li. 3. ca. 122. ⁊ in quoli. I q. 5. ar. 2

Geñ. ij.

Ephe. quīto.

Ephe. iiij.

¶ Quantuꝫ ad ter/ .§. v.

tium ſcd̄e partis prīcipalis. ſ. qualis debeat eē vxor notatur cū dicit. Sicut vitis abūdans in lateribus domus tue. ſ. erit vxor. ¶ Ubi ſciendum quod vxor vt dicit in catholicon. dicit quaſi vnxor. quia antiquitus puelle nubētes inungebātur ſuaui ⁊ odorifera vnctiōe. Unctio deſignat lenitateꝫ odor bonā famam que dꝫ eſſe in vxore. Debet enim eſſe lenis ⁊ mitis cōſolans virū in afflictionibus ſuis et bone fame. Et ad hoc vt ſit bona vxor. ⁊ bene tibi ſit ex ea oportet quod habeat tres conditiones.

¶ Ut habeat ī morib' hūilitatē. ⁊ ſic erit vitis.

¶ Ut habeat in actibus bonis fertilitateꝫ. ⁊ ſic erit abundans.

¶ Ut habeat in egreſſibus raritatem. ⁊ ſic erit in lateribus domus tue. ¶ Aſſimilatur bona vxor viti. Dicitur enim ſicut vitis per humilitateꝫ. Quia ſicut vitis ex ſe tendit ad terrā: nec aſcēdit ſicut alie arbores. ita vxor dꝫ eſſe humilis intelligens ſe terrā eē. Sit humilis in aſpectu vt non erigat ceruicē vel oculos ſup homines. Humilis in veſtitu. vt nō portet veſtes cuꝫ longa cauda ⁊ varios ornatus. Apoſtolus. j. Thimo. ij. Ornantes ſe non in tortis crinibus. nec in veſte precioſa auri ⁊ argenti ⁊ margaritis. ſꝫ

in ſobrietate. cooperiendo non ſolum colluʒ et
pectus. ſed ⁊ caput. In affatu vt loquatur parū
non contendendo ⁊ verbis marito rn̄dēdo cuʒ
eſt iratus. ſed ſe humiliando. Vaſthi regina ꝓ
pter ſuam ſuperbiam. quia noluit obedire aſ
ſuero regi marito ſuo quando miſit pro ea. re
pulſa eſt a coniugio eius ⁊ regno. vt habeť He
Geneſi. ſter. j. Debet ergo vxor viro obedire in omni
xviij. bus licitis ⁊ honeſtis ⁊ euʒ revereri. Sic ſarra
reuerebatur Abraam virū ſuum vocans dn̄m.
Vn̄ dicit Petrus in canonica ſua. j. Petri. iij.
c. Mulieres ſubdite ſint viris ſuis. ¶ Debʒ ſe
cundo eſſe fertilis in fructibus vt ſit vitis abū
dans. Et dicere valeat illō Eccꝰ. xxiiij. Ego q̄ſi
vitis fructificaui. Et facere quideʒ fructum fi
liorum ⁊ abundare in eis. hoc eſt in voluntate
dei. Unde ſi habet puerū laudet deum. ſi nō hʒ
oret deum. Et ſi vult etiam adijciat votuʒ. vt fe
cit Anna vxor helchane que obtinuit filiuʒ Sa
muelem. j. Reg. j. Si non exauditur. non cōtri
ſtetur. ex quo deo non placet. Nec vir propter h
eam exoſam habeat. multis filij ſunt cauſa dā
nationis. Sed ſemper fructificet ⁊ abundās ſit
in fructibus bonorum operuʒ vt ſimilis ſit ille
ſanctiſſime ⁊ nobili ſponſe. de qua ait Salo. ꝓ
uerbio. xxxj. Mulierem fortē quis inueniet ⁊c̄.
Manum ſuam miſit ad fortia ⁊ digiti eius ap
prehenderunt fuſum. manū ſuam aperuit ino
pi. ⁊ palmas ſuas extendit ad pauperes. Mit
tat ergo manū operis ad fortia. i. ad ea que ſūt
difficilia ⁊ magne importantie cum expedit ſi
cut fecit regina Heſter: que pro liberatiōe ppli
ſui a morte poſt orationes ⁊ ieiunia ⁊ mortifica
tionem humiliatiōis. acceſſit non vocata ad re
gem aſſuerum maritum ſuum exponens ſe in
hoc periculo mortis. q: ſic erat ſtatutuʒ ꝙ qui
cunqꝫ ad ipſuʒ regem accederet non vocatꝰ oc
cideret niſi rex ſubito ſceptro ſuo euʒ tetigiſſet
in ſignum clementie. ⁊ per hoc reuocauit ſentē
Heſter. tiam illam iniuſte datam a rege cōtra populū.
qnto. vt pʒ in libro Heſter. Sic etiam fecit rebecca q̄
prudentiſſime operata eſt vt Jacob filius eius
obtineret benedictionem paternam. ⁊ ius pri
mogeniture quam cognouit a deo ſibi collatā.
ac etiam viro ſuo Iſaac perſuaſit vt ipſum Ja
cob filium eorum mitteret in meſopotamiam
ad tempus vt daret locum ire fratris ſui. Gen̄.
xxvij. Opata eſt prudenter. ⁊ abigail portans
munera magna ad Dauid ⁊ ſocios. ad mitigā
dum iram ſuam contra nabal virum ſuuʒ quē
diſpoſuerat occidere ꝓpter verba iniurioſa di
cta nuncijs ſuis. j. Reg. xxv. Opata eſt ⁊ vtili
ter Rachel vxor Jacob recedēs a patre ſuo la
ban iniuſto. ſine noticia eius ⁊ furās ei ydola
ſua ne ydola adoraret vlterius ⁊ abſcondit ſub
ſtramētis ſup quibus ſedebat ne ea repiret pa
ter ſuus tabernaculū vbi manebāt perquirēs.
ne vir ſuus iacob de furto argueret. Gen̄. xxxj.
In ſimilibus ergo manū operis mittat ad for
tia. ſuſtinens potius infamiā ⁊ mortē q̄ꝫ fidem
frangat. adulteriū cōmittens. vt fecit Suſanna
erga illos iniquos ſenes. Dan̄. xiij. Et ſi vir in
firmetur etiam grauiſſime ⁊ toto tp̄e vite ſue ⁊
de proſperitate deueniat ad miſeriam. fortiter
operetur eū iuuando ei deuote ſeruiendo cum
eo incōmoda ſuſtinendo. ſicut fecit Anna vxor
Tobie ſenioris. eū cecum factum ⁊ pauperem
nō derelinques. ſed de ſuo labore texēdo ſuſtē
tans. vt Thob. ij. pʒ. Sʒ ⁊ digiti eius apprehen
dant fuſum. i. nō dedigneť etiā humilia ⁊ vilia
facere quecūqꝫ oportet. vt nere. coquere. domū
mundare ⁊ hmōi. Et de Octauiano et Karolo
magno legiť ꝙ filias ſuas doceri fecit ope lani
fico ſe exercere ne ocioſe eēnt. Etiā filios cū ha
bet ⁊ poteſt etiā ſi diues ſit ablactare debet. Re
prehendit Grego. Mulieres que cū poſſint nō
lactant proprios filios ſed dant alijs ad nutriē
duʒ. que nutrices cū frequenter ſint ebrioſe. di
ſcole. ⁊ luxurioſe. qui nutriunť ab eis lacte im
bibunt mores earū. Debet demuʒ extēdere ma
num ad pauperes facere eis elemoſynaʒ. ſolēt
viri dimittere vxoribus ſuis. qd̄ facere dn̄t ſm
facultatem. Notabiliter tamē dare non dn̄t ele
moſynas ſine conſenſu virorū. Tertio debet eē
rara in diſcurrendo extra domum. Nam dicit
in lateribus domus. ſ. ſit vxor. non dicit in pla
teis ad tripudiandū. in oſtio domus ad fabulā
dum vel murmurandū. in feneſtra ad ꝓcandū
ſed in lateribus domus tue. intra domū nunc
in vno latere ſeu loco. nunc in alio aliquādo in
camera ad orādū. aliquādo in ſolario ad ornā
dum. aliquādo in coquina ad prouidendum ⁊
huiuſmodi. Dicit bea. Ambro. de glorioſa vir
gine deſponſata Joſeph. Prodire de domo ne
ſcia. niſi cum ad eccleſiam veniret ⁊ hoc cū lex
mandabat. ſed ⁊ tunc non ſola. ſed cum coniu
ge ſuo ſociata ibat ad templum in feſto ⁊ cum
fillo. vt ſcribiť Lu. ij. Multū eniʒ attendere de
bet ad obſcurationem fame bone. Et iō ꝯuerſa
tionem perſonarum ſuſpectarum vitet ⁊ acceſ
ſus ad loca indebita vel non debito tempore.
Dicit ſapiens Prouerbiorum. xix. ꝙ domus ⁊
diuitie a parentibus. ſcilicet dantur filijs. vxor
autem bona a domino preparatur. q. d. Gratia
dei ſpecialis eſt. vt quis bonam vxorem habe
at. Et ideo cum fieri debet cōiugiuʒ. vtraqꝫ ps
debet facere orationes ⁊ ab alijs bonis pſonis
procurare. vt dominus det ſibi bonam ſocieta
tem. Nam ſi malam inuenerit. purgatoriuʒ ſu
ſtinebit. ⁊ tamē patienter ferre oportebit. quia
diſſolui vel ſeparari non poteſt. Si bonam ſo
cietateʒ habebis. beatus es ⁊ bene tibi erit. vn̄

Eccli. xxvj. dicitur mulieris bone beatus vir. Sapiens. n. mulier. vt dicitur Prouerb. xiiij. edificat domum ſuam. i. multiplicat omnia bona ſicut vitis abundans in lateribus domus tue. que latera. i. loca domus implet bonis. Inſipiens autem extructam manibus deſtruet. i. opibus ſuis exterminabit familiã ⁊ ſubſtãtiã. ſicut fecit illa peſſima ieſabel vxor achab regis iſrael. ⁊ demum ipſa exterminata eſt. vt di. iiij. Reg. xxi. c.

¶ Quantũ ad tertium principale. ſ. effectũ ad quẽ ordinatum eſt §. vi.

matrimoniũ iſtud principal'r. eſt procreatio filiorum q̄ ad dei cultum nutriant. ⁊ hoc eſt qđ ſubdit. Filij tui ſicut nouelle oliuarum. ſ. erunt. i. pulchri moribus ſemꝑ virides virtutibus. victorioſi in tribulationibus ⁊ tentationibus. oleum ꝓducẽtes in miſerationibus. Oliua. n. pulchra ⁊ ſemꝑ viridis ſignificat victoriã. ⁊ producit in fructũ oleum. Eqdem hr̃e filios bonos. ⁊ filias bonas non eſt in ꝑtãte parẽtum ſed dei miſerẽtis. ⁊ ipſius filij ſe ad hoc diſponẽtis. Unde inuenimus in ſcripturis optimos patres habuiſſe peſſimos filios. O q̃z bonus ⁊ pius fuit ezechias rex iuda. ⁊ tñ filiũ ſceleratiſſimũ habuit

iiij.reg. manaſſen. Malus fuit amõ. ſed optimus fuit

xxj. filius eius ioſias. Sancti fuerũt Jacob ⁊ Rachel

iiij.reg. ⁊ lya. ⁊ tñ filij eorum aliq̄ fuerũt boni. vt ioſeph

xxiij. aliq̄ mali quaſi oẽs ↄiurantes in mortem ⁊ vẽ

gen.xxxvij. ditionẽ fratris. ⁊ ſic de alijs. Uerum eſt tamen q2 cõiter ſic accidit. ꝙ bona arbor bonos fructus

Mat.vij facit. ⁊ ecõtra. q2 boni parẽtes ſunt ſolliciti cum

Luc.vj. ad hoc teneant iure diuino ⁊ humano. inſtruere filios in bonis moribus. ⁊ ſemel imbuta recens ſeruabit odorem. teſta diu. vt dicit Horatius. Si qs ſuorum ⁊ maxime domeſticorum curam non hz. fidem negauit. i. fidelitatẽ naturalẽ. ⁊ eſt infideli deterior. vt di. j. ad Thimo. v. c. Sicut ergo nutrimentũ corpori dz ei ꝓuidere. ita ⁊ anime ꝑ bonã doctrinã. Unde ⁊ Chriſ. dat iſtã regulam. Quod qñ qs vult ſumere ↄiugem bonã attendat ad parẽtes eius. q2 ſi bonos nouit. veriſimile eſt ꝙ bene inſtruxerũt filiã ſuã vel filiũ. ⁊ idẽ talis bona vel bonus fit. Et ecõtra ſi parẽtes mali ſunt ⁊ inhoneſti. ⁊ filij ⁊ filie ſupbi diſcoli ⁊ hmõi. vt parẽtes ſui. Et q2 filie quaſi cõtinue ↄuerſant cum matribus. pax cũ patribus. Ideo ex matrum moribus põt cõiecturare de moribus filie. q̄ ꝑponit ꝑ ↄiuge. Multa mẽdacia dñr in hmõi cõtractibus. ⁊ eſt graue pctm̃. vt peſſima iuuencula dicat bona. ⁊ pauꝑ iuuenis luſor ⁊ deuius. dicat diues ⁊ bonus. Et idõ non oibus oia credas. ſz quere diligẽter. nõ reſpiciẽdo tantũ ad dotẽ. ſed ad mores. Filij tui ꝑ tuã inſtructionem ſint. vt nouelle plante oliuarum. Admone vt ſint pulchri in exteriori conuerſatiõe. vt nõ ſint aduſti carnali luxurie opatione. ſz virides caſtitate. Et q2 vt di. xxviij. q. j. Sepe. Sepe malorum ↄſortia bonos corrũpunt. q̃tomagis eos q̄ ad vitia ꝓni ſunt. vt adoleſcẽtes. Jõ admone de ↄuerſatiõe honeſta. ⁊ remoue eos ab inhoneſta. aſſueſcat fortiter ſuſtinere aduerſa incommoditates labores. vincere tentationes. eſſe pauꝑibus miſericordes. Sic thobias docuit filiũ ſuũ ab infantia timere deum. ⁊ abſtinere ab oĩ pctõ. ⁊ poſtea i particulari. ꝙ deũ laudaret ſemper ⁊ oraret ad eum. ↄſilia ſapiẽtum quereret. ⁊ ſupbia ſibi caueret. mrẽm honoraret. caſtitatẽ ſeruaret. miſericordiã ⁊ elemoſynã exhiberet. vt pz tho. iiij. Sic parẽtes ſarre vxoris Thobie iunioris monuerunt eam honorare ſocrũ. diligere maritũ gubernare familiam. ⁊ irreprehẽſibilẽ ſe cuſtodire. Thobie. x. c. Sic parẽtes ſuſanne docuerũt eã ⁊ erudierunt ſm legẽ moyſi in timore dñi. Nũc aũt parẽtes q2 ignorãtes ſunt ⁊ parum deũ timẽtes. nec filios vel filias ſciunt ꝑ ſe erudire. Et qđ peius eſt. q2 nec curant eos mittere ad ꝑdicationes morant puella in domo nunq̃ audit v̾bum dei. ⁊ ſicut beſtia accedit ad ↄiugiũ. ⁊ vt beſtia hz ſe in cõiugio. ¶ De gubernatiõe familie quõ dz ſe gerere ad vxorem. filios ⁊ ſeruos. ⁊ econuerſo ipſi ad eos. hẽs etiam diffuſe in. iiij. pte. tit. j. c. De prudentia economica. ¶ De vitijs ⁊ ſpẽbus varijs luxurie que cõmittuntur etiam a coniugatis hẽs. ſ. in. ij. parte ti. de luxuria. c. de adulterio ⁊ alijs capitulis. ¶ De caſtitate coniugali habes in quarta parte titu. de temperantia. c. De caſtitate. ¶ De alijs que ptinent ad matrimoniũ initiatum. confirmatum ⁊ conſummatũ ⁊ peccatis que circa hoc cõmittunt. habes i ſequentibus capitulis huius tituli.

¶ De impedimẽto matrimonij. quod dicitur error perſone. Capitulum. ij.

RElinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori ſue. ⁊ erunt duo in carne vna. Gen. ij. Que verba referens chriſtus phariſeis. vt habetur Mat. xix. inſtituit matrimonium vt eſſet ſacramentum eccleſie. quem ſtatum approbauit in nuptijs ſe reperiens quas miraculo nobilitauit. Arg. ad hoc. xxx. di. Hec ſcripſimus. Et tria inſinuantur in dictis verbis. ¶ Primum eſt impeditio matrimonij que reſecatur. quia relinquet homo patrem ⁊ matrẽ ſcilicet vt nunquam contrahat cum talibus. Nullo enim tempore mundi licuit filium cum matre. vel filiam cum patre contrahere. ſed in principio propter paucitatem licuit viro con-

trahere cum germana. ſin proceſſu temporis per legem diuinam additi ſunt quidam gradus. per legem canonicam alij gradus. et alia impedimenta quorum quedam tantum impediunt. quedam etiam dirimũt. et de his primo agetur. ¶ Secundum eſt contractio eius que inſinuatur. quia adherebit vxori ſue quod fit contrahendo cum ea. Et primo quidem per verba de futuro per ſponſalia. Secundo per verba de preſenti. et tunc adheret cõſenſu. Tertio per copulam. et tunc adheret corpore. Et de his ſubſequenter agitur. ¶ Tertium eſt affectio ei⁹ ad quã ordinatur quia erunt duo in carne vna id eſt ad iſtud opus. ſ. ad procreandum prolem que cõmuniter eſt vna. quam etiam tenentur nutrire et moribus inſtruere quod fieri nõ poteſt ſine mutua cohabitatione. et ideo de ipſorum coniugatorum conuerſatione agitur ſupra in ſermone precedenti. ¶ Sciendum ergo quod matrimonium in lege ciuili canonizata. xxvij. q. ij. §. i. ſic diffinitur. Matrimonium eſt viri mulierisqꝫ coniunctio indiuiduam vite conſuetudinem retinens. Dicitur viri et mulieris ad differentiam coniunctionis brutorum et ſodomitarum. vbi maſculi in maſculos. et femine in feminas turpitudinem operantur. Dicitur etiam viri et mulieris in ſingulari. quia nulle vnquã licuit mulieri habere plures viros. nec in hoc vnquã diſpenſauerat deus. Nec vlli viro licuit plures vxores habere niſi ex dei diſpenſatione. extra de diuor. Gaudemus. In quo diſpenſatum eſt apud plures patres veteris teſtamenti. vt Abraam erga duas. Jacob erga quatuor. Dauid erga plures. et hoc ad dilatandũ cultum dei qui ſolummodo ſeruabatur in familia illorum patrum alijs ad idolatriã declinantibus. Multiplicatur autẽ cultus dei per prolis carnalem multiplicationẽ illorum. tamẽ etiã ad deſignandũ eccleſie myſterium. ſ. quod xp̄s deberet ſibi diſpenſare eccleſiam non ſolum vnã vnitate fidei et dilectionis. ſed plures reſpectu diuerſitatis locorum et rituum vnde aſſumpti ſunt. et in quibus etiam in fide conuerſant. Nã alij vocati ſũt ex iudaiſmo. alij ex gẽtilitate. Et alios ritus ſꝫ eccleſia orientalis alios occidentalis. Et additur in diffinitione coniunctio. ¶ Ubi nota quod matrimoniũ quantũ ad perfectionem eius eſſentialem efficitur per coniunctionem animorum. i. conſenſũ per verba expreſſorum etiam abſqꝫ coniunctione corporum. xxvij. q. ij. Sufficiat. Ipſa tamen copula carnalis addit quantũ ad perfectionẽ ſignificationis. quia ſignificat perfectam coniunctionem xp̄i cum eccleſia et deitatis cum humanitate indiuiſibilẽ. ſicut et matrimonium cõſummatum eſt inſeparabile. Sed matrimoniũ ratificatum per verba

Matrimonium quid ſit.

quid facit matrimonium.

de preſenti et nõ conſummatũ eſt ſeparabile. puta per ingreſſum religionis et ſignificat coniunctionem anime fidelis cum deo per dilectionem. que tamẽ ab eo ſepe per mortale peccatũ ſeparatur in preſenti vita. In beata vero vita cõſummatum nunquã põt ſeparari. Dicit etiam Pe. de pal. in. iiij. di. xxvj. quod coniunctio que eſt eſſentia matrimonij non eſt corporum cũ illa ſequatur. Nec fuit in maria et ioſeph vbi fuit verum matrimoniũ. nec conſenſus precedens cũ ille ſit cauſa efficiens. ſicut et cetera que ſunt res et ſacramentum in alijs ſacramẽtis ad quem conſenſus diſponit ſicut ſint aqua et verba ad characterem baptiſmi. Addit magiſter ſen. ad dictam diffinitionem maritalis. quod dicitur ad differentiam concubinatus qui etiam ſi duraret vſqꝫ ad mortẽ et fidem ſibi ſeruarent. nõ eſt matrimoniũ. ſed fornicatio. Nec obſtat quod abraam et Jacob et Dauid dicuntur habuiſſe concubinas. et tamen non fornicarie. ſed licite dicunt eis vſos fuiſſe. Nã femine ille aliquãdo vxores dicuntur in ſcriptura aliquando concubine. Uxores quidem inquantũ cognoſcebantur vxorio affectu et conſenſu maritali ſeu quantũ ad debitũ coniugale. Concubine autẽ dicuntur quantum ad regimen domus et gubernationẽ familie. quia non erant principales in hoc. ſed vna. ſ. prima. alie vt obſecundantes. ſꝫ Nico. de lyra. ſuper Gen. Sequitur in diffinitione indiuiduam vite conſuetudinem retinens. quod intelligitur ſꝫ propoſitũ et debitum. quia debent eſſe illius propoſiti. vt nunquam diuidantur ſꝫ Hoſtien. Unde non debent dirũpere coniugalis pacis vnitatẽ. xxx. q. v. Femine. Sicut imperator dicitur auguſtus quoad propoſitum. Certum tamen eſt quandoqꝫ matrimonium diuidi. et principem non ſemper augere imperium. vt Conſtantinus de cuius donatiõe eccleſie facta conſtat propter hoc eſt dubium. vt dicit Pe. de pal. i. iiij. Uite dicitur quia mors ſoluit omnia Mortuo enim viro ſoluta eſt a lege viri. vt dicit apoſtolus. j. Cor. vij. Sed eo viuẽte ſine eo nõ poteſt orare. ſcilicet quod propter hoc deneget debitum. nec vouere poteſt et econtra vir ſine vxore. quo ſcilicet ad caſtitatem in quo non ad imparia iudicantur. Unde ſi coniugatus mortuus reſuſcitaretur. vt Lazarus que erat vxor eius. non eſſet amplius niſi iterum de nouo cõtraheret. Et quia quando matrimonium ſpirituale eſt inter prelatum et eccleſiam ſuam quod finitur morte. Idem dicendum eſt de huiuſmodi. hoc eſt quod ſi plebanus prior. vel epiſcopus mortuus reſuſcitatur. oportet quod denuo eligatur in ſilius prelature ſedem. ſm Pe. de pal. in iiij. Et idem dicit de religioſo ſuſcitato quod non eſt obligatus religioni. ¶ Fuit autem matrimonium inſtitutum a deo. diſtinctio. xxvj. De

ſ. 4. diſ. xxvij. c. ſi.

gen. xx/ v. Jud. xix. et re gũ. xvj.

gen. xx/ v.

Tho. in iiij. diſ. xxxviij. in expoſitione littere

Cã inſtitutiõis

inde. Et in paradiſo terreſtri dicente adam ex
inſtinctu ſpũſſã ti. Hoc os ex oſſibus meis ⁊c̃.
Gen̄. ij. Et ante peccatum quidez ſoluz ad mul/
tiplicationem. ſed poſt peccatuz ad vitationez
fornicatiōis. j. ad Cor. vij. Propter fornicatio
nem. ſ. vitandam. vnuſquiſqz habeat ſuã vxo/
rem. ⁊ vnaqueqz habeat ſuum viruz. Propter
alias etiam cauſas cõtrahitur. ſed premiſſe ſūt

Tho. in iiij. diſ. xxvij. q. j. ar. j. q. ij.

principales. Et dicitur matrimoniuz quaſi ma
tris muniũ. i. offi ciuz. quia dat mulieribus eſſe
matres. Et licet pater generationis ſit auctor ⁊
pene vxoris dominus. xxxiij. q. v. Hec imago.
tamẽ matrimoniũ plus aſcribitur matri q̃ʒ pa
tri. quoniaz eius officium plus apparet in ma/
trimōio q̃ʒ officiũ viri. Nã ante partum onero
ſus. in parte doloroſus. poſt partuz laborioſus
naſcit̃ ſibi partus. extra de conuer. infidelium.
ca. Ex litteris. Nota ꝙ licet iuriſte dicant. etiaz
magiſter ſententiaꝝ videatur dicere ꝙ matri//
monium large dicit̃ ſacramentuz inquantũ eſt
ſignuz ſacre rei ſed non confertur in eo gratia
ſicut in alijs ſacramẽtis. Attamen Tho. Pe. de

In. iiij. diſ. ij. q. j. ar. j. q. ij. ⁊ diſt. xxvj. q. ij. contra gentiles li. iiij. ca. lxxvij.

pa. ⁊ alij theologi cõmuniter tenent ↄtrariũ. ſ.
ꝙ ibi conferat̃ gratia ad iſtum. ſ. effectuz vt ſci/
at vnuſquiſqz vas ſuũ poſſidere in honore nõ
in paſſione deſiderij. Qđ ſic intelligit̃ qđ habz
minuere ⁊ refrenare concupiſcentiam non per
hoc ſolũ ꝙ ſatiſfit ↄcupiſcentie per actũ conſu
galem q2 illud eſt naturale. ſed per dei gratiaz
ibi operantez ſm̃ Joannem pariſienſem. vt vi/
delicet ſit ↄtentus ↄiuge ſua vel ſuo. ⁊ non fe//
ratur ad concupiſcentiã alterius. ⁊ mauult con
ſortem etiaz turpiſſimã facie q̃ʒ alienã pulcher
rimaz. ꝙ autem in multis ſecus ſit. hoc accidit
vel q2 ponunt obſtaculum gr̃e ſacramẽtali vel
q2 receptam nõ ſeruãt vt in alijs ſacramentis.
Eſt ergo ꝓprie ⁊ ſtricte ſacramentũ. a deo inſti/
tutum. in remediũ ↄtra peccatũ. conferẽs gra/
tiam ex opere opato. ⁊ ſignãs ea eſt ſacramẽtũ
noue legis. ſed omnia hec ↄueniunt in matri/
monio. ergo eſt ſacramẽtum ꝓprie ⁊ ſtricte. Sz
bene vez eſt ꝙ minus habet de ſpiritualitate
q̃ʒ alia ſacramenta. ⁊ minor gr̃a cõfert̃ ſm̃ Pe
trum de pal. Imprimit aũt matrimoniuz. ꝓut
eſt ſacramentũ noue legis. ornatũ qui vocatur
vinculũ vel nexus. quod non ſolũ eſt relatio ra
tionis ſed aliquid abſolutũ. diſponit ad gr̃am.
q ornatus non imprimit̃ in matrimonio ↄtra/
cto ante baptiſmũ ſicut nec etiam imprimeret̃
character diſponens ad gratiam in cõfirmato
ante baptiſmum. Unde ⁊ infideles coniugati
recepto baptiſmo. ſi de nouo contrahunt inter
ſe vir ⁊ vxor. ſeu perſiſtunt in primo conſenſu.
tunc imprimit̃ ille ornatus ⁊ matrimoniuz eo
rum eſt ſacramentum noue legis. Naz ante ba
ptiſmum non erat ꝑfecte ſacramentum ꝓout
ſcilicet cauſans gratiã. ſed erat matrimonium
illud quidam contractus. Forma huius ſacra/
menti ſm̃ Pe. de palu. in. iiij. ſunt v̄ba que di/
cunt ↄtrahentes. ſcilicet accipio te in meaz ⁊c̃.
vel aliquid equipollens vt expreſſiurus ↄſenſũ
ꝑ ſignum. Materia ſunt ipſi ↄtrahentes. Naz

forma matri//monij.

diſtinguit̃ hec materia in qua ſuſcipiens. ⁊ ma
teria ex qua ſicut in eucharistia. ⁊ in alijs q ma
trimonium eſt ↄtractus ꝑſonaꝝ ſicut alij ↄtra/
ctus ſunt ↄtractus reꝝ in quibus ↄtractibꝰ res
que transfert̃ ꝑ pecuniaz eſt materia. expreſſus
conſenſus forma. Uel etiã põt dici. ſicut eucha
riſtie eſt duplex materia ſcilicet panis ⁊ vinũ. ⁊
duplex forma videlicet verboꝝ conſecrationis
vnum tñ ſacramentũ. ſic ⁊ hic cuz dicit̃ accipio
te in meaz. i. do tibi meipſum in viꝝ eſt forma
v̄boꝝ ⁊ vna materia ex qua ipſe qui loquit̃ vel
cor eius. ⁊ alia materia in qua ideſt obiectum
in quod tranſit ſicut cum dico. hoc eſt corpus
meũ. ⁊ vlterius quando reſpondet mulier. acci
pio te in meum. i. do me tibi in vxorẽ eſt forma
verbũ ⁊ materia ex qua loquens ⁊ in qua reci/
piens. Et ſic diuerſis reſpectibus vnũ eſt forma
le reſpectu alterius. ⁊ aliud eſt materiale. Que
autẽ dicit ſacerdos cũ benedicit nuptias eſt for
ma accidentalis ⁊ non de ſubſtantia matrimo/
nij ſm̃ Aug. de anco. Dicit etiaz Tho. in. iiij. cũ
puella verecunda tacet parentibus eam viro
tradentibus. verba parentum computant̃ ac ſi
etiam eſſent puelle taciturnitas illa habet̃ ꝓ cõ
ſenſu. Et hoc eſt verum de filijs ⁊ filiabus reſpe
ctu patris ⁊ matris tantum. ſcilicet ꝙ ipſis pa/
rentibus ↄſentientibus expreſſe. tacentibus fi/
lijs aut filiabus ↄtrahitur matrimonium. ſed
non ſic de alijs ↄſanguineis vt extra de deſpõ.
impu. §. porro. lib. vj.

di. xxvij. q. j. ar. ij. q. ij.

¶ Impedimẽta que §. i.

ſcilicet impediunt contrahendum matrimoni
um vel dirimunt iam contractum continentur
in verſibus immediate ſuprapoſitis. c. j. qui in
cipiunt. Error conditio ⁊ cetera. ibi vide. Eſt er
go primum impedimentum error. Sed nota
ꝙ triplex eſt error ſcilicet perſone. fortune. ⁊ cõ
ditionis. ⁊ de iſto tertio errore cõditiõis dicet̃
in ſequenti. c. Primus ergo error dirimit m̄ri
monium. Et hoc niſi cognito errore ratificaret
dictum matrimonium. Cum enim de eſſentia
matrimonij ſit conſenſus viris ⁊ mulieris in al
terutrum per verba expreſſus. vbi eſt error per

Error triplex.

ſone. puta ſi Joãnes dicat ſe petrum nullus eſt
conſenſus. Nam qui errat non conſentit. ff. de
iu. ⁊ fac. igno. ſi per errorem. Et errantis volun
tas nulla eſt. C. de iu. ⁊ fac. igno. cum per teſta/

mentum. ſequitur ergo q non ſit coniugium.
Tho. in Quod talis error perſone dirimat matrimoni
iiij. di. um. probat. Pe. de pa. in. iiij. ſic. Error qui re//
xxx. q. j. ſpicit id quod eſt de ſubſtantia matrimonij. (ſi
ar. j. ⁊. ij cut ſunt pſone que ſunt de materia quoad ſub
ſtantiam matrimonij) dirimit matrimoniuz de
iure diuino. quia non poteſt facere ius huma/
num q illa in quam non conſenſi ſit vxor mea
quia ſicut non eſt matrimonium niſi per con//
ſenſum: ſic non eſt matrimoniuz cuz illa niſi p
cõſenſum i illam. Sed ſi errat quis in perſona
intendendo cum vna contrahere ⁊ alia ſibi pre
gen. xx ſentatur loco eius. non conſenſit in illam vnde
viiij. ⁊. nec vxor ſua eſt: ſicut nec lia fuit vxor iacob cuz
ibidẽ p eã p̃io cognouit vxorio affectu q: itẽdebat ad
ſtani. rachelẽ. ſ; poſt q̃ cognouit lyã ec ratũ hñs ⁊ in
illã vt vxorem ꝯſentiẽs facta eſt vxor. Sic eti
am quilibet errans aduertens de errore. poteſt
ratificare ⁊ contrahere cum qua prius non in·
tendebat. ¶ Secũdus error dicitur fortune ⁊
qualitatis. puta ſi credidit contrahere cum di/
uite vel virgine. ⁊ inuenit pauperem ⁊ corru//
ptam. non excludit conſenſum nec per conſe//
quens dirimit matrimonium. Tho. in. iiij. di.
xxx. ⁊ i decre. xxviij. q. j. §. his ita. Error vo no
bilitatis vel dignitatis. ſi redundat in errorem
q. j. arti. perſone. impedit matrimonium. aliter non. Ex
ij. ad emplum in filio regis vel primogenito. cũ quo
quintũ. aliquis intendit cõtrahere ⁊ preſentatur ſibi ci
uis loco predicti vnde non tenet. Tho. in. iiij.
di. xxx. Idem richar. dicẽs q ſi erratur circa ſu
biectum nobilitatis. non tenet. vt cum quis in/
tendit contrahere cum filia regis. ⁊ ſi preſenta
tur loco eius filia ciuis. Sed ſi erraſ circa nobi
litatem ſubiecti tenet: vt cum contrahit cum p
ſona ſibi nota. quam putat regalem habere di/
gnitatem. ⁊ non habet. Pe. de palu. in q̃r. to.
diſtinguit de errore perſone quoad fortunam
vel qualitatem. Et dicit q ſi error eſt abſolu/
tus. quia talis error nõ cadit ſup aliquo q ð ſit
de eſſentia mr̃imonij. ideo non impedit nec di
rimit. Nec iure diuino. quia cõcurrũt eſſentia
lia nec iure humano. q: non inuenitur ſtatutũ.
vt contrahens cum paupere. quã credit diuitẽ
⁊ hmõi. habeat impedire. Sed ſi ſit error cõdi/
tionatus. i. contrahit conditionẽ. que eſt hone/
ſta ⁊ poſſibilis. ea exiſtente ſtaret. non ſtante nõ
ſtaret. puta ꝯtraho tecũ ſi tu es vt ego. vl̃ ita vt
dictũ eſt mihi. Uel ſi dabis mihi tantaz dotez.

¶ De ipedimẽto ꝯditiõis ſeruilis. Ca. terti ũ.

SEcundum impedi
mentum eſt error circa conditionez
perſone vtrum ſcilicet ſeruilis vel
libere conditionis ſit. Circa quod
tria ſunt notanda. Primum quia ſi error ſit pa
ris conditionis vel etiam melioris q̃ ſua. puta
ſeruus contrahit cum ſerua quam putabat li/
beram. vel contrahit cum libera quaz putabat
ſeruaz. talis error non dirimit matrimonium. ſ. iiij. di.
quia nõ decipitur. xxix. q. ij. ſi quis liber. Ray. xxxvj. ar
Tho. Pe. Goff. Innocen. Si tamẽ mulier igno ti. j. ad. j
raſſet ſeruitutem viri. non eſſet matrimonium. q. v.
Secundum eſt q liber vel libera contrahit ma
trimonium cum ſerua vel ſeruo ignoranter. i. Tho. vbi
neſciens conditionem ſeruitutis. nullũ eſt ma ſ. ad. iiij
trimonium. niſi poſtquam ſciuit conditionem
eius conſenſit in eo vel verbo vel facto ſcilicet
carnaliter cognoſcendo. xxix. q. ij. Si quis in/
genuus. Uel niſi in animo. teneat q etiam cuz
illa contraheret ſi eſſet ancilla. ſm Richar. Si
vero non certitudinaliter ſciuit. ſed ex his que
audiuit habuit probabilem opinionem de ſer
uitute ⁊ cognouit eam. non poteſt eam relin//
quere. Si vero habuit leuem ⁊ temerariã. non
obſtante q poſtea exegerit debitum. ſi certius
ſcinerit de ſeruitute. poterit petere ſuam ſepa//
rationem. Item ſi talis poſtquam ſciuit ſeruitu
tẽ eius cum quo vel cum qua contrahit conſen
tit in eum debet per eccleſiaz cogi alius qui ſci
licet eſt ſeruus ad aſſentienduz. ſi tamen ante/
quam conſentiret. alter eorum contraheret cuz
alio vel cum alia. teneret iſtud vltimum. Goff.
Hoſtien. ⁊ Richar. in. iiij. diſtinctio. xxvj. dicit.
q non eſt ibi matrimonium. ſed tenetur ratio/
ne promiſſionis facte. Et ideo eccleſia. compel/
let cum illa remanere. vt de nouo contrahat. ſi
videlicet nondum contraxit cum alia de pre/
ſenti. Tertium eſt q ſi liber vel libera ſcienter
contrahit cum ſerua vel ſeruo. tenet matrimo/ Tho. in
nium. xxix. q. ij. Si quis liber. Et in hoc caſu p/ iiij. diſ.
les ſequitur matrem de iure communi. quan/ xxxvj.
tum ad conditionem ſeruitutis vel libertatis. ar. iiij.
extra de na. ex li. ve. c. i. ſm Pe. ⁊ Richar. i. iiij.
diſtinctio. xxvj. Pet. de palu. dicit in quarto.
hoc eſſe. verum de iure. ſi tamen ſit conſuetu//
do in contrarium tenet conſuetudo. Et Joan.
an. dicit q ſe de conſuetudine poteſt induci. q
in hoc filius ſequatur patrem ſcilicet ad liber/
tatem. ⁊ idem ſi eſſet lex municipalis. ⁊ hec vi/
detur eſſe in partibus italie. Nam nati ex ancil
lis ⁊ liberis viris fornicarie ſunt liberi quantũ
ad honores ⁊ dignitates ſequuntur patrem
rationem huius ibi vide. De conſuetudine ta/
men ſpeciali aliquarum terrarum. partus ſe/
quitur deterioris conditionis parentum. ſiue
ſit pater ſiue mater. Sed ſi pater poſt peractuz
matrimonium ſe vendiderit nolente vxore.
quod facere non poteſt ſecundum Richard.
tunc partus ſequitur matrem ſi ipſa eſt libe/

ra. Si vterqȝ eſt ſeruus ⁊ diuerſorum domino
rum. fiet diuiſio liberorū ſm numeruȝ. Et ſi eſt
vnus tm̄. ille penes quem remanebit recōpen/
ſabit alteri dn̄o iuſtum precium. Item nota ꝙ
ſerui inuitis dn̄is poſſunt cōtrahere matrimo
Tho. in nium. extra de coiu. ſer. c. j. Et ꝗuis dn̄i eorum
iiij. diſ. poſſunt tales vendere. qꝛ ex cōtractu matrimo
xxxvj. nij non amiſerunt ius ſuum ſuper eos. non ta/
ar. ij. ad men in partibus ita remotis debent mittere vl'
quartū vendere ꝙ impediatur vſus matrimonij cum
coniuge ſua. Si autem ſerui de voluntate dn̄o/
rum ꝯtrxerunt. tunc non poſſunt domini pre/
cipere aliquid in preiudicium redditionis de/
biti. Un̄ magis obediet coniugi debitū exigē
ti ꝙ̄ dn̄o tunc aliud imperāti. Richar. vbi. ſ.

De ſeruitute ſe/ .§. i.

quenti matrimoniū cōtractū per verba de pre/
ſenti. Nam que dicta ſunt ſupra videnť hēre lo
cum quando ſeruitus ipſa preuenit contractum
mr̄imonium. altero coniugū libero ⁊ ignoran
te ſeruitutē conſortis. Sciendū igiť ꝙ cōtracto
matrimonio de preſenti ⁊ multo magis ꝯſum/
mato. non poteſt vxor ſe facere ſeruā alterius.
inſcio ⁊ inuito viro vel ignorāte. iure diuino.
quo dř. Gen̄. iij. Sub viri ptāte eris ⁊ ipſe do/
minabiť tui. Secus aūt eſt in iure ciuili. qꝛ eſt
ſocia ⁊ non ſubiecta. imo ſui iuris. Unde ſm
ius ciuile videtur ꝙ ſe vxor poteſt facere ancil/
lam alterius. Theologi tamē dicunt oppoſitū.
Et ſiquidē illa ſubiectio. quaȝ ſcriptura ponit
eſſet tantū iudicialis. abolita eſſet. per xp̄ȝ ⁊ ius
ciuile oppoſituȝ ſed qꝛ naturalis eſt ⁊ moralis.
rōni recte cōcordans repetita in nouo teſtamē
to: ideo verius eſt ꝙ dicūt theologi. Maritus
aūt poteſt ſe ſeruum facere. teneť tn̄ reddere de
bitum vxori talis. ⁊ poteſt exigere etiā dn̄o ſuo
ꝓhibente. Ubi etiam attendēdū ꝙ cū diciť
Tho. in ꝙ aliquis poteſt ſe in ſeruuȝ dare. intelligitur
iiij. diſ. dare. i. venundare ſe ad preciū participanduȝ.
xxxvj. alſ donatio nō valeret. qꝛ donatio excellens qn
ar. iij. gento ſolidos. i. aureos reputať immenſa iure
ciuili. ⁊ quatenus eſt vltra eatenus nō eſt vali/
da. ꝙ ſi eſſet res idiuiſibilis. forte totū vitiareť
C. de dona. l. Siqs ſed libertas eſt ineſtimabiľ
⁊ indiuiſibilis. vn̄ dare ſe in ſeruū eſt immenſa
donatio ⁊ nō valet. Ex hoc aūt ꝙ quis pōt mr̄i/
monium ꝯtractū de preſenti ſiue ꝯſummatum
ſiue nō venundet ſe nō preiudicať mr̄imonio.
qꝛ ſeruitus ſuperueniens non dirimit ipſum
nec per hoc vxor efficitur ſerua. nec liberi eorū.
efficiunť ſerui. qꝛ partus ſequitur ventrē. Non
ergo preiudicať vxori. qꝛ vt dictum eſt. nō fit p
hoc ancilla. etiam ſi taceat. qꝛ prohibere nō po
teſt. etiam ſi cōſentiat. qꝛ non cōſentit vt ipſa ſit
ancilla. ſed vt ille ſit ſeruus. ad qđ non ſequitur
ipſam fieri ancillā cū ſeruus poſſit habere vxo
rem liberam. Nota tamē ꝙ vbi eſt conſuetudo
ꝙ cōtrahens cum ſeruo fiat ſerua valet. Naȝ ſi/
cut ius ſcriptum potuit inuenire nouū moduȝ
ſeruitutis. ita ius non ſcriptū qđ diciť cōſuetu/
do. ita etiam vt mulier alterius terre ligeť eo ip
ſo ꝙ cōtrahit in terra tali cōſuetudine affecta.
tum qꝛ contrahendo ſortitur forum. tum quia
vxor ſequitur domicilium viri. Sed ſi mulier
ignoraret eum ſeruuȝ aut talē conſuetudineȝ.
non ligaretur. qꝛ ſtatuta ciuitatum non ligant
ignorantes ea nec cōſuetudines. de ꝯſti. c. j. li.
vj. Hec oīa Petrus de palude in. iiij. di. xxxvj.

De carnali co/ .§. ij.

pula talis coniugij. ſ. ſeruorū vel alterius eorū
ſerui. Nota primo ꝙ ſi dn̄s talis ſerui vl' ſerue
prohibeat copulam vel actū coniugaleȝ. ſi ſine Tho. in
cauſa prohibet non audiť. Neminē eniȝ audit iiij. diſ.
ideſt exaudit pretor ſine cauſa. Non aūt poteſt xxxvj.
mr̄imoniū ſeruis ꝓhiberi a dominis aut act⁹ arti. ij.
eius ſine cauſa nec tenetur in hoc eis obedire. ad. iij.
Aut prohibet hoc dn̄s. ſ. actum coniugij. cum
cā. puta qꝛ indiget ſeruitio ſuo. Et tunc diſtin/
gue qꝛ aut dn̄s conſenſit in coniugiū. ⁊ tunc ēt
non auditur. nec pōt ꝓhibere. Aut non conſen
ſit in coniugiū ⁊ tunc debet dn̄o obedire. nō cō
iugi. cui non potuit ſe obligare. ſaluo iure alte
rius. vbi tamen poſſet vtriqȝ ſatiſfacere ⁊ ſibi ⁊
cōiugi de actu coniugali ⁊ domino ſuo de ſer/
uitio cōpetēti poſſet vtrūqȝ facere. ⁊ dominus
debet permittere. Sed ſi vadit ad loca remotio
ra ⁊ indiget tali ſeruo. tunc ſeruandū eſt qđ di/
ctuȝ eſt. vel vendat in illis ptibus vbi eſt ꝯiunx
ſi pōt. Secūdo nota ꝙ cum quis ſcit ſe huiꝰ.
ſi credat alium vel aliam cum quo contrahit eē
talem qui tamē ſit liber. aut ꝙ affectuoſe adeo
diligit ꝙ etiam conſentiret ſi ſciret eſſe talem.
excuſatur a peccato. ex quo vxorio affectu co/
gnoſcit vel cognoſcitur. alias ſi ſciat non tene/
re matrimonium. fornicatur quouſqȝ aliuȝ cer
tioraverit de ſua conditione. ⁊ ille nihilomi/
nus conſentiat in eum vt in coniugem. Eſt aūt
in eius poteſtate qui ignorabat hec poſtquam
ſciuit ratificare ſeu conſummare dictum matri
monium. Tertio nota de libero neſciente eē
ſeruum vel ſeruam. cum qua contrahit. Et qui
dem quādiu credit coniugem liberuȝ vel libe/
ram: licet nollet conſentire ſi contrarium ſciret
tādiu excuſať a peccato. vt Jacob in ſctō Lye. Geneſ.
propter ignorantiam facti ꝓbabileȝ. ⁊ filij erūt xxix.
legitimi ſi ſit in facie eccleſie ꝯtctū mr̄imoniuȝ.
Quarto nota cū oriť dubitatio vl' qđ de tali
mr̄imonio qd ſit agēdū. Sciēdū igiť ꝙ ē dr̄ia
inter ſciaȝ cōſciam ⁊ ſcrupulū circa tale materi
am. Nā ſciētia qꝛ hȝ euidētiā. ⁊ nō eſt niſi vero

rum. qui hʒ ſcientiam de impedimēto ſiue ſer/
uitutis ſiue alterius impedimenti dirimentis.
nullo cogente non poteſt petere aut reddere de
bitum. quin aut ſibi ꝓiudicet ſi in ipſo erat ma
trimonium ratificare. aut peccet ſi in ipſo non
erat matrimoniū ratificare vel erat ʒ non intē
dit ratificare ꝑ hoc. Quando vero de hoc ha/
bet conſcientiam. ⁊ ſi non ſcientiam de im//
pedimento. i. firmā credulitatem dʒ de huiuſ/
modi impedimento abſtinere quouis clare non
ſciat. ligat tñ ſua ꝯſcientia erronea. Nec refert
vtrum leui aut ꝓbabili cauſa moueat. qꝛ etiam
ꝯtra ꝯſcientiam erroneam nullus dʒ cuiuſcunqʒ
hominum obedire dum durat talis ꝯſcientia.
qꝛ omne quod eſt ꝯtra ꝯſcīētiam edificat ad ge
hennam. Sed qñ hʒ ſcrupulum ꝯſcientie. i. qꝛ
dubius eſt. ⁊ tunc ſi ex temeraria ⁊ leui cauſa:
vt qꝛ audiuit a paucis ⁊ leuibus ꝑſonis debet
deponere. q̄ depoſita pōt petere ⁊ reddere de/
bitum. Si aūt dubitat ex ꝓbabili cā poteſt red/
dere. qꝛ in dubio dʒ quis obedire prelato ſicut
vaſallus in dubio dʒ dominū ſuū iuuare. xxiij.
q. i. Quid culpat. Sʒ non dʒ petere. qꝛ expone
ret ſe ꝑiculo. Et aug. dicit. Tene certuʒ ⁊ dimit
te incertum. non petendo certum eſt ꝙ nō pec
cat. Et hec diſtinctio hʒ locuʒ in omnibus im/
pedimentis que ſimpliciter impediunt matri/
monium vel actum eius. quoad ꝑſonam que
habet noticiam. Hoc. n. faciat ꝑſona ſcḋm dictaʒ
diſtinctionem. vbi nō vult matrimoniū ꝯſum
mare. alˀs ſibi ꝓiudicat ⁊ peccat. Sed quid iu/
ris ſi de hoc lis pendeat in foro iudiciali. dicit
Hoſtiē. ēt ſi ſit certus ꝓpter dubiū euentuʒ pōt
reddere debitum affectu ꝯiugali cognoſcēdo.
nō vt liberam nec vt ancillā. ſed vt cui queſtio
ſtatus mouet. Unde ꝓpter primū nō peccat. ꝓ
pter ſcḋm non ſibi preiudicat maxime ſi ab ec
cleſia vrgeat. Et magiſter ſententiaꝝ in. iiij. di.
xxviij. dicit ꝙ debet reddere ſi vrget. qḋ etiā
videt in gradibus humana lege ꝓhibitis. ⁊ ꝑ
ꝯñs in impedimento ſeruitutis in quibus ec/
cleſia q̄ ſtatuit. qñ vult deſtituit ⁊ diſpenſat nō
aūt in gradibus diuina lege ꝓhibitis. in q̄bus
eccleſia forte nihil pōt. Sed iſta opinio quoad
primum non valet. qꝛ eccleſia qñ precipit debi
tum reddi lite pēdente. nō intēdit diſpēſando
mr̄imoniū facere ſi nō eſt: nā ſi intēderet mr̄i/
monium facere aut hoc eſſet vſqʒ ad tpˢ ſnīe. ⁊
hoc nihil eſt. qꝛ mr̄imoniū non pōt fieri ad tpˢ
aut ſimplr̄ ⁊ tunc poſtea nō diſſolueret. Si etiā
hoc intēderet nō poſſet facere. vt ille q̄ nō eſt ve
rus maritus ꝯtra voluntatē ſuā. vñ non refert
Eodem ſiue q̄ſtio moueat ſiue nō. vt de reſti. ſpo. lr̄ae.
.v. Sed diſtinguēdū eſt: vt ſupra dictū eſt imedia
Eodem te. ¶ Itē qꝛ dictum eſt. ſ. ꝙ in hmōi qñ eſt du/
.v. biū dʒ obedire. ſ. in reddendo debitum. Prece
pit. n. hoc papa in tali dubio per decretalem
illam inq̄ſitioni. extra de ſen. excō. Poſſet etiā
dici ꝙ circūſcripto etiam ꝓcepto pape idē eſſet
faciendū. qꝛ ſi aliq̄d eſt ita dubium ꝙ vna pars
eſt certa alia dubia an ſit pctm̄. dʒ tenere certuʒ
⁊ dimittere incertū. qꝛ quicunqʒ poteſt ſe libera
re a ꝑiculo pctī tenet. Unde manifeſta eſt rō. qꝛ
non dʒ petere. qꝛ certum eſt ꝙ non petere eſt li
citum. Eſt aūt dubium vtruʒ petere ſit pctm̄. ſʒ
in reddendo non eſt ſic. qꝛ vtrunqʒ eſt dubiū.
qꝛ ſi eſt mr̄imonium negare eſt iniuſtitia. ſi nō
eſt mr̄imoniuʒ reddere eſt luxuria. Sed nō eſt
equalr̄ dubium hincinde. qꝛ ꝓſumptio eſt pro
mr̄imonio quouſqʒ contrario ꝓbet. vnde red/
dere tenet debitum. Si aūt eſſet equaliter hinc
inde. puta qꝛ vna ſnīa eſſet lata pro mr̄imonio
alia ꝯtra. ⁊ neutra tranſiſſet in rem iudicatam
adhuc. qꝛ nullus dʒ ſpoliari re ſua ſine poſſeſ/
ſione. imo ſpoliatus ante oīa eſt reſtituendus
niſi ꝓbationes in ꝯtrariuʒ ſint in ꝓmptu. inde
eſt ꝙ debet reddere debitū etiam ſi ſit gradus
indiſpenſabilis. vt filie ⁊ pr̄is ⁊ filij ⁊ mr̄is. q̄ſi
petens eſt in poſſeſſione. vel cum eſt ſpoliatus
abſqʒ auctoritate iudicis. Et nota ꝙ error hu/
iuſmodi. ſ. conditiōis impedit ⁊ dirimit ex ſta
tuto eccleſie que etiam poſſet ſtatuere ꝙ nō di/
rimeret. ſicut poſſet ſtatuere ꝙ error fortune di
rimeret. cum tamen non dirimat: vt dictuʒ eſt
per Pe. de palude in. iiij.

¶ De impedimēto voti ſolēnis. Capitulū. iiij.

TErtiū impedimen
tum eſt votum. ſ. ſolemne. non autē
ſimplex. Si quis autem vel ſi qua ha
bet profeſſionem tacitam vel expreſ
ſam alicui de regionibus approbatis tale vo/
tum impedit matrimonium contrahendum ⁊
dirimit ꝯtractum: vnde contrahendo nullum
eſt. ⁊ incurrit excommunicationē. extra de con
ſan. ⁊ affini. eos. in cle. Si autem feciſſet profeſ
ſionem in aliqua regula non approbata. vel ēt
in regula tertij ordinis. ſiue biguthharum bea/
ti dominici vel franciſci non videtur ꝙ illud
habeat dirimere contractum. quamuis autem
ſimplex votum quantumcunqʒ ſit publicum.
non dirimat matrimonium conſummatum. im/
pedit tamen contrahendū ⁊ etiam conſummā
dum iam contractum. Unde talis contrahen/
do peccat mortaliter. etiam ſi intenderet non
conſummare ſed religionē ingredi. qꝛ facit cō
tra iura. diſtin. xxvij. Si vir. Et quia exponit ſe
periculo frangendi votum. Poſt contractum
autem adhuc remanet obligatus ad obſeruan
dum cum poſſit ante ꝯſummationem. vnde cō
ſummando iterum peccat mortaliter. Richar/
dus in quarto diſtinctione. xxxvij.

Quartuz impedimentuz

eſt cognatio. ⁊ quia iſtud eſt prolixius certeris
vltimo reſeruetur.

¶ De impedimento criminis. Capitulũ .v.

Quintũ autez quod
ſequiẗ eſt crimen. Ubi nota ꝙ tria
Ut i ca. ſunt crimina que impediunt ⁊ di/
ſup ẜ de imunt ↄtractum. Primum ſi qua
eo q dux mulier machinata fuerit in mortem vxoris ali
i ma ꝑ ij cuius. ⁊ ipſam cũ effectu occiderit aio haben/
pol. per. di virum illius in ſuuz. Et ſimiliter ſi quis ma/
adul. chinatus fuerit. ⁊ cum effectu occiderit virum
alicuius mulieris vt habeat eam in vxorem. ta
les ſi ↄtraxerint ſunt penitus ſeparãdi. qꝛ i for
nicatione ſunt. xxxj. q. j. Si quis viuente. Et li/
cet aliq: vt richardus in quarto. diſt. xxxv. hoc
intelligant cuz fuerat inter eos cõmiſſum adul
terium dum primum ſtabat cõiugium. verior
tamen eſt opinio Inno. ⁊ Hoſti. dicẽtium ꝙ ſo
la machinatio mortis cum effectu etiam abſqꝫ
adulterio dirimit vel ſufficit ad dirimendum.
Idem etiam ſi precepit vel mãdauit vel conſu/
luit interfici. eo. ſ. animo vt haberet vxorem il/
lius in ſuam vel vir in ſuum viruz. ẜm Guil.
⁊ Hug. etiaz ſi hoc faceret ꝓpter infidelem quẽ
poſtea induceret ad fidem ⁊ conuerteretur Ri
ar. j. de char. Sed ſi quis occidit maritũ alicuius mu/
conuer. lieris non eo aio vt habeat vxorem eius in ſu/
infide. am vxorem. ſed ex odio vel in bello. hoc nõ hꝫ
dirimere vel impedire matrimoniuz. extra de
Glo. i. c. conuer. infi. ca. laudabilem. Et ſimiliter ſi quis
ꝺ ↄuer. vel ſi qua non mandauit nec ↄſuluit nec prece
infide. pit interfici aliquem tamen interfectum illum
ratum habet vt habeat in virum ſuũ vel in ſuã
vxorem. talis ratihabitio non comparatur mã
dato. ⁊ ſic non habet dirimere matrimoniũ ſe/
quens. ¶ Secundum crimen eſt adulterium
⁊ hoc. ſ. quando adulterãtes preſtant ſibi fidez
promittendo vel dando ſiue iurando ꝙ contra
hent. ⁊ hoc ſiue ipa adulterina cõmixtio fuerit
inter eos ante predictam ꝓmiſſionem. ſiue po
ſtea. dummodo fiat ſtante primo matrimonio
xxxj. q. j. relatum. Quãdo aũt interuenit nuda
promiſſio. nec fide. nec iuramento firmata. ſed
ſimpliciter ⁊ adulterina cõmixtio ante vl' poſt.
vtrum hoc habeat dirimere cõtractum poſtea
matrimoniuz ſup quo fuit promiſſio. Richar.
in. iiij. di. xxxv. dicit aliquos tenere ꝙ dirimat.
Uñ cla ⁊ aliquos tenere ꝙ non dirimat ⁊ nullaz alteri
ri⁹ ſu. an prefert. Unde in hoc caſu videtur ꝙ eẽt domi/
gelicã ꝺ nus papa ↄſulendus vel petenda diſpenſatio
eodem. ad cautelam nec faciliter dirimendum. Si au/
tem adulterina pollutio prius vel poſtea nõ in/
teruenerit. ꝗuis dederint ſibi fidem de cõtra/
hendo. ꝑ hoc non impeditur matrimonium ſe
quens inter illos ſoluto primo. extra de eo qui
dux. in ma. quã. pol. ꝑ adul. c. vlti. grauiter ta/
men peccauerunt ẜm Richardum. Itez ſi qua
cõiugata puta berta ꝓmittit ſe cognoſci ab ali/
quo hac promiſſione fide fallata exacta ⁊ rece/
pta. ꝙ poſt mortem viri ſui ille adulter ducet in
vxorem eam quam ſibi conſulet quedaz pſona
ipſi berte cõiugate familiaris ⁊ propinqui. in/
tendens ⁊ ꝓbabiliter credens ꝙ ↄſulet de ipſa
berta. mortuo viro berte. ſi adulteratus cuz ea
poſtea contrahat cum ipſa. ex eo ꝙ illa cõſulu/
it ⁊ ſic ille ꝓmiſerat nullum eſt matrimonium.
ſed dirimendum. qꝛ in fraudem factuz ⁊ fraus
⁊ dolus nemini dꝫ patrocinari. extra de imu.
eccle. aduerſus. ſecus ſi alia intentiõe faceret.
Richar. in. iiij. diſt. xxxv. ¶ Tertiũ crimen eſt.
quãdo durante matrimonio cõtrahit de facto
cuz altera. Et hic nota diligenter ꝙ ille qui ha
bet vxorẽ. ⁊ ipſa viuente ducit aliam de facto.
aut iſta ſcit iſtum habere vxorẽ aut nõ. Si quã
do ↄtrahit cum ipſo ſciuit qꝺ habebat aliam.
non poteſt cũ illo eſſe matrimoniũ etiaz ſi mor
tua prima vxore de nouo ↄtrahat. Et idem iu/
ris eſt ſi neſciuit qñ ↄtraxit. ſed poſtea ipſa pri/
ma vxore illius adhuc viuente ſciuit ⁊ ꝓmiſit
ſe cognoſci ab eo. cum quo de facto ↄtraxerat.
Si vero ab initio qñ ↄtraxit neſciuit illuz vxo
rem habere ⁊ ſemꝑ ſtetit in iſta neſcientia vſqꝫ
ad mortẽ vxoris illius. ſed poſt mortẽ ei⁹ ſcit.
eſt in poteſtate illius ignorantis mr̃imonium
ratificare vel diuortiũ petere. ita tñ ꝙ poſtquaz
ſciuit ⁊ ſe cognoſci ꝓmiſit. nõ poterit diuortiũ
petere. extra de eo qui dux. in ma. ca. j. ⁊ c. ve/
niens. ⁊ de ↄiu. ſer. c. ꝓpoſuit. xxxiiij. q. ij. ſi vir
go. aſs poterit petere ſi vult. Et qꝺ dictuz eſt de
viro ducente ſcđam vxorem de facto. idem per
totum intellige de muliere ducẽte ſcđm viruz
vel maritum de facto. Si aũt mortua iam pri/
ma vxore. vir non cognoſcit illam ſcđam adul
teram carnaliter que ſecum ignoranter ↄtraxe
rat. ſed ipſe ducat tertiam ẜm Hoſt. debet rema/
nere cum tertia. ꝗuis etiam poſtea cognoſcat
ſcđam. qꝛ prima viuente. ↄſenſus habitus cuz
ſecunda nullus fuit. ⁊ ſic nõ impediuit ↄſenſuz
tertie. quin etiam ſi poſt mortem prime cogno
uit carnalr̃ ſecundam que fuit ignorans illum
habuiſſe vxorem. ⁊ nunc etiam ignorans eſt ⁊
ipſe vir cõtrahat cum tertia. adhuc remanebit
cum tertia. Idem de muliere erga virum. Di/
citur autem ẜm Hoſtien. mulier inſcia quãdo
habet iuſtam cauſam ignorandi: vt quia vir de
remotis veniens. aſſerebat ſe non habere vxo/
rem extra de ſpon. cum in apoſtolica. Ideo au/
tem cum inſcia non committitur adulterium.
quia ſine dolo committitur. xxxiiij. q. ij. le//

ctum. Idem Io.an. in omnibus predictis.

¶ De diſparitate cultus. Capitulum.vj.

SExtũ impedimẽtuz
eſt diſparitas cultus. i. fidei inter
contrahentes. Ubi nota tria puncta.
Et primum ꝙ fidelis contrahens cũ
Tho. in iudeo vel pagano vel cathecumino. nondum
ſupple// baptizato. non eſt veruz matrimoniũ. ꝛ ſic nul
meto.3 .lũ.xxviij.q.j.c.j.§.ex his ƀz tho. Pe. Alb. ray.
ꝑ.q. lix. ꝛ Rich. Spõſalia aũt pñt ɔtrahi a fideli cũ īfi
arti.i. deli: cũ hac ɔditõe ſi īfidel' ɔuertaſ vbi.ō.q.j.ñ
oȝ: ¶ Scđz eſt ꝙ catholico ɔtrahẽte cũ ꝑſona
heretica baptizata. veꝝ eſt matrimoniũ. nec di/
rimiſ pp hereſim. q̄uis peccet ſciẽter ɔtrahẽs
cũ tali. Et ſilr fideli ɔtrahente cũ fideli ꝑ verba
de preſenti. q̄tumcunqꝫ alter eoꝝ efficiaſ here
ticus iudeus vel paganus. non põt dirimi ma
trimoniũ. ēt ſi adhuc nõ erat ɔſummatũ. Ray.
in .iiij. ꝛ rich. ¶ Tertiũ punctũ eſt ꝙ infidelibus ɔtra
diſt. xxx hentibus adinuicẽ matrimoniũ. q̄uis non ſit
viiij. ꝑfectum ƀm ꝑfectionẽ grē. nec ratũ eſt tñ ma/
trimoniũ inq̄ztum eſt ordinatũ ad ꝑlem ƀm ꝑ/
fectionẽ nature. vnde infidelis cognoſcẽs vxo/
diſt. 32. rem pp bonũ ꝑlis. vel vt reddat debitũ nõ pec/
ar.j. ꝛ.ij cat. Tho. in. iiij. ꝛ Rich. ꝛ.xxvi. di. deide. Pñt
tho. vbi ēt infideles vni⁹ ritus ɔtrahere cũ infidelibus
ō.ar.3. alterius ritus. puta ſaraceni cũ tartaris niſi ꝑ
ad ter// aliquod ius poſitiuũ ꝓhibeanſ. qꝛ tunc diſpari
tiuz. tas cultus dirimit. Qđ ſi vterqꝫ ɔiunx ɔuertaſ
ad fidẽ. ratificaſ mrĩmoniũ ꝛ nõ pñt ab inuicẽ
ſepari. etiã ſi ɔtraxiſſent cuȝ ɔſanguineis ſuis
in gradibus ꝓhibitis per ſtatutum eccliẽ. ſed
ſi contraxiſſent in gradibus prohibitis lege di
uina. Leui.xviij. oporteret ꝙ ſepararenſ. Ri//
char. ¶ Item ƀm Ioan.an. ſi pagani qui ƀm
legem ſuam cum pluribus vxoribus contra//
hunt conuertantur cum vxoribus ſuis. cuȝ pri
ma remanebunt alijs excluſis. Iteȝ ſi habuiſſet
aliam vxorem quaȝ repudiaſſet ꝛ viueret. ſi illa
vellet conuerti ad fidem. etiam teneſ ipſaȝ reci
pere ꝛ illam ſuperinductam. q̄uis conuerſam
ad fidem abijcere: imo etiam ſi prima non vult
conuerti ad fidem. non poteſt iſte conuerſus al/
tho. vbi teraȝ recipere ſed hoc eſt in poteſtate ſua. ſi vl't
ō.ar.v. cohitare cum ipſa vel non. Si vero alter infide
lium coniugatorum conuertatur poteſt fidelis
conuerſus cum infideli manere ſub ſpe conuer
ſionis. ſi euȝ ī infidelitate obſtinatũ nõ viderit
ꝛ bene facit cõmanere non tamen tenetur. ſed
poteſt eam dimittere quoad cohabitationẽ. Sȝ
non poteſt alteram ducere niſi ī tribus caſibus.
Primus vȝ ſi coniunx infidelis nolit cohabita
re cum fideli. Secundus ſi vult cohabitare. ſed
non ſine contumelia creatoris. Tertius ſi īfide/
lis fideleȝ ad infidelitatem pertrahere niteref.

Per quemlibet horum caſuum ſoluitur vincu/
lum mrĩmonij. etiam anteq̄ȝ contrahatur aliđ
mrĩmonium. Et in ante contractum ſecundum
mrĩmonium alius coniunx conuerteref. non li
ceret illi qui primo conuerſus eſt ſecunduȝ ma
trimonium contrahere viuente illa. Richar. in
iiij. aliqui temen dicunt ꝙ non diſſoluitur pri/
mum. niſi cum contrahit ſecundum aduenien
te aliquo ex predictis caſibus. Idem pe. de pa.
ſed clarius. Dicit enim ꝙ quoad conuerſuȝ. cũ
alter non cõuerſus non vult cohabitare. vel cũ
iniuria creatoris vel vbi periculum ſubuerſio/
nis eſt conuerſo. quando ſoluatur mrĩmoniuȝ
eſt duplex opinio. Aliqui dicunt ꝙ ſtatim ſolui
tur matrimonium in quocũqꝫ illorum triuȝ ca/
ſuum occurrente. ꝙ ſi conuertatur alter anteq̄ȝ
primus conuerſus contrahat aliud vl' faciat vo
tum. tenetur primus ipſe recipere illum poſtea
conuerſum. Et hoc ideo quia licet ſit vinculuȝ
ſolutum. adhuc tamen retinet vinculum ſpon/
ſalium. ſic tenetur contrahere cuȝ illo. vel quia
blaſphemia creatoris. ſi eſt perpetua ſoluit. ali/
ter non. quando autem votum vel matrimoni/
um tollitur non videtur perpetua. Alij dicunt
ꝙ non ſoluitur matrimoniuȝ illud quouſqꝫ cõ
trahat ſecundum matrimonium. Poteſt enim
imaginari ꝙ in matrimonium infidelium nõ
eſt aliquod reale vinculum de mũdo. pluſq̄ȝ in
in ſponſalibus. cum nõ ſit ſacrȝ ante baptiſmũ
vnde ante baptiſmum vtriuſqꝫ vel alterius ex
ſtatuto eccleſie poteſt illud matrimoniuȝ ſolui.
ſicut ſponſalia multis caſibus ſoluuntur ſtatu/
to eccleſie. Unde ſicut ꝑ matrimoniũ ſequens
ſoluuntur ſponſalia precedentia. ſic per conſe
quens matrimonium. tollitur precedens non
ratum. ſponſalibus comparatuȝ. Hec petr⁹. Et
in hmõi caſu. qñ. ſ. alter tm̃ ɔiugiũ ɔuertiſ pro
les eoꝝ ſi eſt in etate minori. dȝ dari fideli non
obſtante ꝙ indigeat mrĩs obſeqo ad educatio
nẽ. ſi aũt eſt in ꝑfecta etate. ſeqſ eũ parẽtẽ quem
vult. biũs Tho. in quarto ꝑ oĩa. ꝛ Richardus.

¶ De violentia. Capitulum.vij

SEptimum impedi
mẽtũ eſt vis. i. violẽtia. ſiue metus.
qđ ex ſui natura ſine cõſtõne ecclie
mrĩmoniũ excludit. qꝛ excludit ɔſenſum. No
ta ergo ꝙ eſt triplex coactio. Quedam eſt abſo
luta que fit per vim. ꝛ iſta non habet conſenſuȝ
animi in quem cadit coactio. ſed poteſt eſſe co/
actio carnis ad aliud extrinſecus. a quo trahi/
tur perſona inuita. Et talis coactio quando nõ
conſentit matrimonium non efficit. ita ꝙ eti/ i. iiij. di.
am ex parte cogentis ƀm tho. non eſt matrimo xxviiij.
nium. quia matrimonium claudicare non po q.3. ar/
teſt. ſi tamen poſt matrimonium coactus con/ ti. ij.

ſentiret. ⁊ cogens in ſuo conſenſu maneret.
eſſet matrimonium. ſecus ſi mutaret volun//
tatem ipſe cogens. Scđa eſt cōditionata ⁊ per
metū. qui cadit in cōſtantē virum. Et iſta ēt co/
actio excludit mřimoniū. ex̄. c. Perlatum. ⁊ c.
Ad audientiā. Dicitur autē metus cadēs in cō
ſtantē virū q̄druplex. Primo. ſ. metus mortis.
Scđo cruciatus corpis. extra eodē cū dilectus.
Tertio metus ſtupri. Quarto metus ſeruitutis
ff. e. l. nec timor. Ubi danť verſus. Excuſare me/
Ubi. ō. tus hos poſſe puta. q: neſcitis. Stuprū ſiue ſta/
q. ij. ad tus verberis atq3 necis. Concordat Tho. ⁊ Al/
ſcđm. ber. addendo q̄ nō differt vtrū predicta q̄tuor
ſiāt in pſona noſtra ſiue liberoꝝ ſiue vxoris. Et
dicit Richar. in. iiij. q̄ talis coactio cōſenſus p
talem metū mřimoniū impedit. ⁊ q̄ztum ad iu
diciū dei ⁊ q̄ztū ad iudiciū eccłie. Etiā3 ſi adſit
ꝯſenſus interior in mřimonio q̄zuis eni ꝯſen/
ſus interior ſufficienter cogi non poſſit. tamen
per p̄dictum metū tam vehementer inducit q̄
multū in ipſo diminuitur de rōne volūtarij. Et
ideo nec deus nec eccleſia voluerūt hōlem per
talem cōſenſum eſſe ligatum. Et rō eſt duplex.
Una eſt. q: matrimoniū ſignificat cōiunctionē
xpi ⁊ eccleſie que ſit per liberū amorem. Alia ē.
quia talia matrimonia malos exitus haberēt.
quia qđ quis non diligit. facile contēnit. xx. q.
iij. Pns. Poteſt etiā3 dici ſm aliquos q̄ eccle/
ſia aliquo modo inſtituit vt perſona modo pre
dicto coacta ſit illegitima durante predicta co
actione ad contrahendū cum illa ad quam du
cendum cogitur. Sed vtrum matrimoniū con
tractum per conſenſu3 metu coactum. ratificeť
per conſenſum ſequente3 tacitum. Reſpondet
Richar. in. iiij. Quod matrimoniū contractu3
per conſenſum coactū metu cadente in conſtā
tem virum. aut eſt coactum per coactionem cō/
ſenſus viri vel mulieris. aut vtriuſq3 ſimul. Si
primo modo iſte qui liber eſt. ligatus eſt. alter
non. ſi poſtea tacite conſentiat ⁊ libere. perſona
ligata in conſenſu priſtino perſiſtente. veru3 ef/
ficitur matrimonium. ⁊ tunc vtriq3 ligatus eſt.
quia quāuis tacitus conſenſus per ſe non3 ſuf/
ficeret. tamen ſufficeret cū expreſſione exteriori
que preceſſit. Si autem perſona ligata reſiliuit
a conſenſu. ante ſequentem conſenſu3 alterius
tūc diſtinguo. Quia aut cōtraxit matrimoniu3
aliud. ⁊ tunc dico q̄ illud ſcđm matrimonium
tenet. quāuis peccauerit cōtrahendo. ſi cōgruo
tempore non expectauit liberum conſenſu3 al/
terius tacitum aut expreſſum. Aut non contra/
xit aliud matrimoniū. ⁊ tunc ſm iudicium ec/
cleſie preſumetur in eodem conſenſu remane/
re. q: que in aliquem ſemel conſenſerit ampli/
us non poterit diſſentire. ⁊ alius non negaue/
rit ſuum conſenſum preſtare. extra de ſpō. im/
pu. c. De illis. Secundū tamē iudicium dei. nō
eſt matrimoniū verum. q: tale nō pōt eſſe ſine
conſenſu mutui conſenſus interioris. Si autē
vtraq3 perſona fuit coacta. tūc ad hoc q̄ ſit ve/
rum matrimonium. requiritur nouus conſen/
ſus ex vtraq3 parte. ſed non noua exterior exp̄ſ
ſio. Ad primum in oppoſitū vbi aliqua duo ſit
requiritur pro cauſa alicuius effectus. nō cau/
ſant effectū niſi ſimul coniuncta. Cum ergo ad
cauſandū matrimoniu3 requiratur conſenſus
de preſenti iterior. ⁊ eius expreſſio exterior. nō
efficient matrimonium diuiſim. ergo ſequēs
tacitus conſenſus cū expreſſione exteriori que
preceſſit non efficiunt matrimoniū. Et nota q̄
ſi mulier poſt conſenſum coactu3 carnaliter co
gnoſcitur ſi habuit oportunitatem reclamādi.
preſumitur tacite cōſentire in mřimonio. Qđ
ſi coacta fuit per vim abſolutam vel metū ſuf/
ficiente3 non eſt matrimoniū. Sed ſi non fuit
ſufficiens metus. tunc in iudicio exteriori pre/
ſumetur pro matrimonio. ſi tamen vere nō cō
ſenſit. non fuit matrimoniū. etiā ſi habuit opor
tunitatem reclamandi. Pe. ⁊ Richar. ❡ Ter/
tia coactio eſt conditionata per metum inſuffi/
cientem qui. ſ. non cadit in conſtantē virum. et
ille non excludit matrimonium. ff. e. l. Neq3 ti
more. Nota etiam q̄ parentes non poſſunt co/
gere liberos ad contrahendū neq3 generaliter
neq3 ſpecialiter cum aliquo. q: in matrimonio
requiritur cōſenſus maxime liber. rōne perpe/
tue obligationis que ibi contrahitur extra de
ſpon. Requiſiuit. Parentes tamen non temere
iurant propter hec matrimonia filiorum. quia Tho. in
ex natura ipſius contractus intelligiť ipſa con iiij. diſ.
ditio. ſ. ſi liberi conſenſerint. ⁊ ipſi parentes ob xxix. q.
ligantur ad inducendum eos. Pe. Item ſi mu iiij. ad
lier que allegat metum ſteterit per annum ⁊ di/ tertiū.
midium cum marito. aut etiam minori tempo
re. dum tamen tm̄ q̄ iuxta arbitrium boni viri
preſumendum ſit pro conſenſu. non debet po/
ſtea audiri. extra de ſpon. Ad id. Guil.

❡ De impedimento ordinis. Capłm. viij.

QCtauum impedi/
mentū eſt ordo. ſ. ſacer. vt dyacona
tus ⁊ ſupra. Ubi nota tres conclu/
ſiones. Prima eſt q̄ nullus ex mi/
noribus ordinibus impedit matrimoniu3 cō/
trahendum nec dirimit contractum. nec impe
dit vſum ipſius matrimonij. ſi talis contrahat.
licet tamen contrahens cū vnica ⁊ virgine cle/
ricus in minoribus obtineat priuilegiu3 cleri/
cale ſi veſtes ⁊ tonſurā deferat clericales. extra
de cle. ꝯiu. c. j. li. vj. Non tamē retinet bñficiu3
eccleſiaſticū. nec recipere pōt. Clerici igiť in mi
noribus cōſtituti bene pñt contrahere niſi ſint
religioſi

religioſi pfeſſi tacite vel expreſſe. Scða concluſio eſt q ordo ſacer habet implicitũ votuz ſolẽne ex inſtitutione eccleſie. & ideo exiſtens in ſacris ſi ↄtrahit matrimoniũ nullũ eſt: diſt. xxxij. Si quis eor. & c. Erubeſcat. Adeo hoc verum eſt vt nec etiam greco cui licitum eſt vti contracto ſit licitum in ſacris ↄſtituto ↄtrahere ſcðm Joã. An. in nouella. & plures alios. & Richar. in. iiij. Unde iſta eſt differẽtia inter ↄſtitutos i ſacris eccleſie oriẽtalis & ↄſtitutos in ſacris eccleſie occidẽtalis. Nã primis licet vti ↄtractio ante ſuſceptum ordinez. Secundis nõ licet vti ↄtracto ante ordinem ſacrum ſuſceptum. xxj. di. Nycena. Et qui ↄtrahit in ſacris eſt excommunicatus extra de cõſangui. & affini. Eos. in Cle. Eſt etiam talis irregularis ſm Pe. de pal. in. iiij. di. xxxvij. qui etiam dicit q cum ↄtinentia ſit ãnexa ordini ſacro ex ſtatuto eccleſie. Jõ qui ordinatur ad ipm: lz nõ intendat continere: nec ſe ad ↄtinẽtiam obligare. nihilominus obligatur ad ↄtinentiam: etiam in foro ↄſcientie. Quia eccleſia bene põt inhabitare ad matrimonium ignorantem & inuitum. ſicut & ſeruum & frigidum & hmõi. Et per eandem rõnẽ ſi quis ante annos diſcretionis ordinetur in ſacris ad ↄtinentiam obligatur. etiaz ſi in cunis ordinaretur pſuppoſito q recipiat characterẽ: qz obligatur ex ſtatuto eccleſie non voto ſuo. Unde talis ſi ↄtrahit non tenet matrimonium ſed ordo dirimit ipm. Hec Pe. de pal. Tertia ↄcluſio eſt q qlibet ordo ſacer precedens ↄtractum matrimonium dirimat illud: ſi tamẽ ordo ſequatur mrimonium cõtractum non dirimit ipm vt in extrauagante Joã. xxij. Et ſi ſciẽte vxore & aſſentiente ordinatus eſt in ſacris: tenetur ad ↄtinẽtiam vterqz: ita q etiã poſt mortem viri nõ põt ↄtrahere: intelligitur enim tacite cum viro pfeſſam ↄtinẽtiam. Si aũt ordinatus eſt inuita vxore vel ſciente factum. ſed ius ignorante ipſo tñ ſciente ius: debet cogi p iudicem ad ingreſſum religionis: ſi nondum eſt ↄſummatum mrimonium: vt ſic illa poſſit cum alio ↄtrahere. ſi ad hoc cogi nõ põt: vel ſi ↄſummatum eſt mrimonium. debet exutus beneficio clericali reſtitui vxori: etiam ſi eſſet epũs imo etiaz papa ſm glo. in decretis: & hoc ſi mulier petit. ipſa tñ exigere non põt debitum: ſed reddere tenet. Tho. & Pe. in. iiij.

Tho. in 4. diſti. 32. q. j.

S. 4. di. xxxvij.

¶ De ligamine. Capitulum. ix.

Nonum impedimẽtum eſt ligamen: videlicet qñ quis alteri coniungi eſt per verba de preſenti obligatus: talis enim ea viuente aliam accipere non põt: quantũcũqz receſſerit alter & diu ſteterit: qz ſi nihil audiuiſt de eos de vita vel morte: debet expectare quouſqz habeat ſufficiẽtem noticiam de morte eius vl de ingreſſu religionis. ſi nondũ erat mrimoniuz ↄſummatum. Nec eſt verũ qð qdam dicunt q ſufficit expectare per ſeptẽniũ. nullum eni tpe prefinitũ eſt al's ↄtrahens cũ alio. adulteriũ cõmittit extra de ſpõ. Duoꝝ licet. Sed nec antiq tpe potuit fieri niſi diuine reuelationis inſtinctu. vt fuit in patriarchis. extra de diuor. Gaudemus. Põt tñ alter coniugũ ante carnalez copulam altero inuito religionem ingredi. Et remanens in ſeculo poſtqꝫ expectauit ingreſſum religionis per annum ita ſcz q ſit pfeſſus. tunc remanebit liber. qui in ſeculo remanſit ad contrahendum cum altero. Poſt mortem vero alterius ↄiugis alter nubere põt cui vult etiaz infra tpſ luctus femine ſine pena infamie. Qð ſi alligatus alteri per verba de pſenti ſolum. etiã abſqz ↄſummatione matrimonij ↄtrahit cũ aliqua. nulluz eſt. Sed ſi alligatus prime erat per verba de futuro ſeu per ſponſalia: & cum ſecunda ↄtrahat per verba de pñti. remanet cum ſecunda. ¶ Scðo nota. q ſi vxor credit virũ mortuum & ↄtrahit cũ alio. ſm Ray. ſi hoc credit ex probabili cã propter ignorantiã facti excuſatur & filij ſi quos ſuſceperit iudicabunt legittimi. Si tñ poſtea de morte viri dubitet. dz quidem reddere debitum ſed nõ exigere extra de ſecũ. nup. Dñs. Sed ſi proceſſu tpis credit pbabiliter eum viuere. nec põt debitum exigere: nec debet reddere periculo adulterij ſe exponẽdo. Si vero reuertatur vel al's de vita eius ſibi conſtiterit. ſtatim debet recedere a ſecundo & ire ad primum. quod ſi non faciet adultera iudicabitur. xxxiiij. q. ij. Cum per bellicam. & c. Cum in captiuitate. Primus quoqz eam recipere tenetur. vt pz in pdictis. c. niſi forte illa poſtqꝫ ſciuit de vita primi. permiſit ſe cognoſci a ſcðo. & ſic adultera fuit. Et iſta eſt materia & concluſio totius ſtius queſtionis. xxxiiij. q. ij. ¶ Tertio nota q ſi vir eius ad ſaracenos iuit in exercitu: & regione longinqua. & neſcitur vtrum ſit viuus vel mortuus. ſm Ray. vxor non poteſt contrahere cum alio niſi de morte viri recipiat certitudinem. puto quia fuit in bello vbi omnes dicuntur interfecti fuiſſe. & ſigna plura apparent vel fuit captus ab eis cum multis. & cõmunis eſt fama q fuerũt interfecti omnes & de eo diu nil audiuit in contrarium. vel accepit litteras vel ambaſiatam a fide dignis inde venientibꝰ q mortuus eſt & huiuſmodi. extra de ſpon. In preſentia. Aut veriſimilr de morte preſumat ex vt lit. non conteſt. Quoniam frequenter. Sed quid ſi coniunx talis contrahat cum alterã vel altero credens tamen priorem viuere cum tamen in veritate mortuus ſit. Reſpondit Guil.

De ſpõ. capi. Si inf.

& ibi p gloſam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Credo ſine p̄iudicio ꝙ teneat tale m̄rimonium quod intelligendum eſt niſi coniunx credens i pedimentū eſſe. non intendebat ꝯtrahere nam tunc matrimonium nullum eſſet. quia ſi nō eſt intentio contrahendi. non eſt matrimonium. extra de ſpon. Tua.

¶ De publice honeſtatis iuſtitia. Capitulum decimum.

Decimum impedimentū eſt publice honeſtatis iuſtitia que ſm̄ Tho. in. iiij. eſt ꝓpinquitas ex ſponſalibus ꝓueniens robur trahens ab eccl'ie inſtitutiōe propter eius honeſta-
di.4.q. tem. Nota ergo ꝙ ſi alicui ꝯtraxerūt ſponſalia
j.ar.4. nullus de conſanguinitate ſponſi poteſt habere ſponſam illam in vxorem: nec aliqua de conſanguinitate ſponſe pōt habere illum in viruʒ. extra de ſpon. impu. Continebat. Et durat hec prohibitio vſqꝫ ad quartū gradū ſuorum conſanguineoruʒ extra de ſpon. Sponſam. Et ſi etiam ipſa ſponſalia fuiſſent nulla ratione cōſanguinitatis. affinitatis. frigiditatis ⁊ religionis vel alia quacunqꝫ ratione. oritur publice honeſtis iuſtitia: ⁊ eſt dirimendū matrimonium. Et hoc niſi illa ſponſalia fuiſſent nulla ex defectu conſenſus puta qꝛ vnus eorum vel ambo erant infantes. extra de ſpon. c. j. li. vj. Dicit autem Petrus de palu. Qꝫ cum dicitur ſponſalia que ſunt nulla ex defectu conſenſus. non poſſunt cauſare publice honeſtatis iuſtitiā. intelligendum eſt de defectu conſenſus apparentis. vt in pueris furioſis ⁊ conditionatis ſponſalibus. Secus autem eſt de nullis ꝓpter defectuʒ conſenſus latentis. puta cum intendebat decipere ⁊ carnalē copulam extorquere non contrahere: qꝛ tantum ſcandalum eſſet de iſto ſicut ſi vere ꝯtraxiſſet. Eccleſia aūt inſtituendo iſtud impedimentū voluit vitare ſcandalum. Et ꝙ ſponſalia volentis decipere cauſent publice honeſtatis iuſtitiam apparet: qꝛ eccleſia cōdemnabit ad matrimonium contrahendum ⁊ etiā cōfeſſor talem deceptorem. Unde cum eccleſia inſtituerit hoc impedimentuʒ. videtur ꝙ omnia ſponſalia que eccleſia iudicat vera inducūt publice honeſtatis iuſtitiam. Hec Pe. de pau. Secundo nota ꝙ ſponſalibus factis aut parentibꝰ pro filiis puberibus vel impuberibus. non oritur publice honeſtatis iuſtitia. niſi ipi filij ꝯſenſerint expreſſe vel tacite aut ſi preſentes erant ⁊ non contradixerunt vel ſi abſentes ⁊ poſtea ſcientes. ratificauerūt tacite vel expreſſe. Per quēlibet enim iſtorum modorum obligantur filij ⁊ orit publice honeſtatis iuſtitia. ex̄ de deſpō. impu. Si infantes li. vj. Item ſi duo infantes vel vnus maior ſeptēnio: ⁊ alter minor: contraxerunt ſponſalia vel parētes pro eis: niſi maiores ſeptēnio per cohabitationem mutuam. ſeu alias verbo vel facto eorum apparet eos perdurare in eadem voluntate. non tenent. cum ab initio fuerint nulla. Sed ſi perdurant in eadeʒ voluntate conualeſcunt ⁊ inducunt publice honeſtatis iuſtitiam extra de ſpon. impu. c. j. li. vj.

¶ Tertio nota. ꝙ ſi quis ſponſalia primo cum aliqua contraxit: ⁊ poſtmodum cum alia ꝯſanguinea ipſius prime idem fecit debet contrahere matrimonium cum prima: qꝛ ſponſalia cuʒ ſcōa non tenuerunt: ſed ſi ſponſalia cuʒ aliqua ſint facta cum conditione: ⁊ pendente conditione vir cum alia conſanguinea illius cōtrahit per verba de preſenti: debet remanere cum ſecūda: quia ex ſponſalibus conditionalibus: ſicut ex non habentibus conſenſuʒ: ⁊ incertis nō oritur publice honeſtatis iuſtitia extra de ſponſa. capi. primo libro ſexto.

¶ De affinitate. Capi. xj.

Undecimum impedimentū eſt affinitas. que ſʒ Ray. eſt proximitas perſonarum ex carnali copula proueniens omni carens parentela. Circa quam tria notat. ¶ Et primum: ꝙ contrahitur affinitas non ſolum per copulaʒ coniugalem ſed etiam per copulā fornicariam. xxxv. q. iij. Nec eā ⁊ extra. de eo. qui cogno. conſan. vxo. ſue. Diſcretionē. Ita tamē ꝙ vir intret clauſtra pudoris. ⁊ perueniat ad cōſummationem operis. al's non cōtraheretur affinitas. xxxv. q. iij. Extraordinaria. extra de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. Fraternitati. Eſt tamen diuerſitas opinionum in hoc. Quidā dicunt ꝙ ad affinitatem contrahendaʒ ſufficit ꝙ vir perueniat ad emiſſionem ſeminis ſcʒ intra
clauſtra pudoris. etiam ſi mulier non emittat. l.4.di.
Sed Tho. ⁊ Alber. dicūt ꝙ requiritur ꝙ emittat. lxi.q.j.
Dicit tamen Franciſcꝰ de zāberel. poſt mat. ar.3.ad
ꝙ ſi vir emittat ſemen extra clauſtra: ⁊ ingrediatur ſemen. intra clauſtra. contraheretur affinitas: ⁊ matrimonium eſſet conſummatum. ſi ibi eſt contractum prius matrimonium per verba de preſenti. Et inducit exemplum de quadam in francia que non fractis clauſtris. immo cum eſſet arta impregnata eſt: ſed ſi non eſt impregnata. eccleſia iudicaret eā virginem per aſpectum. Nota ꝙ archidiaconus. ſuper dicto capitu. Extraordinaria allegat Hugo Lau. Uin. ⁊ Inno. dicit Qꝫ requiritur ad contrahendum affinitatem neceſſarie vtriuſqꝫ ſeminis cōmixtio. arg. xxxv. q. x. Fraternitatis. Dicit etiaʒ Inno. Qꝫ ſi mulier fuiſſet corrupta ⁊ non vir. adhuc non eſt conſummatum matrimonium inter coniuges. Sed ſi vir polluat aliquam extra

claustra pudoris: ex hoc nõ impeditur quin pa
rentes illius viri poſſunt illam habere in vxo-
rem: nec etiam contrahitur publice honeſtatis
iuſtitia ſm Goffre. Sed ſi vir frãgeret clauſtra
pudoris ⁊ non perueniat ad effuſionem ſemi-
nis non eſt conſummatum matrimonium. Et
ſic ſm Uincen. talis ſi hoc poſſet ꝓbare adhuc
poſſet ingredi religionem inuita vxore hoc ibi
in ſumma. Et remittit ad id quod dixit diſtin.
lvj. Naſci. Ibi enim allegat philoſophum ⁊ be
atum Tho. dicentes. ꝙ non eſt neceſſaria ſemi-
ſm.3.p. nis emiſſio in muliere ad generationem cum
q.31.ar. etiam ſine hoc concipiat. ſed ſanguis menſtru
5.ad ter us in generatiõe eſt loco ſeminis ¶ Petrus de
tiũ ⁊.q. ro de palu. in. iiij. dicit ꝙ affinitas contrahitur
55.ar.4 per carnalem copulam. quomodocunq; exerci
ad.5ᵐ. tatã. licite vel illicite ideſt in matrimonio vl' ex
tra. ſed ſm naturam. dum tamen ſemen viri re
cipitur in vaſe debito. Quantumcunq; autẽ quis
inuadat vel etiam frangat vaſa pudoris niſi in
ipſo vaſe ſemen emittat. non contrahitur affini
tas. nec ob. c. Iuuenis extra de ſpon. quia il-
lud eſt ratione certitudinis propter ſponſalia.
que poſt ſeptẽnium ille approbauit vel q: mari
tali affectu attentauit. Nam attentatio que fie-
ret maritali affectu. maxime cum illa cum qua
poſſet matrimonium contrahi cauſat affinita-
tem. Uel ratione dubij. Unde ſi conſtaret de co
pula carnali. non eſſet credendum niſi in foro
conſcientie. ꝙ non fuiſſet ſeminis receptio. ſed
ſi foro conſcientie crederetur. cũ non in illo fo-
ro conſtat non fuiſſe ſeminis receptionem. nec
attentationem factam maritali affectu. nullum
vinculum eſt contractum ¶ Sed ex his que in cõ
feſſione nouit non poſſet ipſe in foro exteriori
procedere ad pronunciandum matrimonium
non tenere poſtq̃ eſſet probata carnalis copula
licet non ſeminis receptio. cum non oportet ꝓ-
bare quod non eſt bene poſſibile ¶ Dicunt etiaʒ
docto. ꝙ requiritur ad affinitatem cauſandam
ſeminis cõmixtio ideſt ſemis viri receptio. ad
quod nata eſt ſequi ſeminum cõmixtio. i. ſemi-
nis ⁊ menſtrui. quia non oportet mulierem ſe-
minare ad concipiendum. al's beata virgo nõ
fuiſſet ſimul mater ⁊ virgo. Similiter econuer
ſo ſine carnali copula poteſt cauſari affinitas. ſi
fiat ſeminis receptio vt dicunt quidam de anti
chriſto. ꝙ naſcetur ſemine tranſfuſo per demo
nem incubum ⁊ ſuccubum. Hec pe. ¶ Secundũ
eſt ꝙ affinitas hec operatur. ꝙ omnes ꝯſangui
nei vxoris petri ſunt ſibi affines in eodem gra
du in quo ſunt cõſanguinei vxoris. Similiter
omnes conſanguinei Petri ſunt affines vxo-
ris ſue in eodem gradu quo ſunt ſibi conſan-
guinei. Et quod dicitur de vxore idem intelli-
gas de quacũq; muliere carnaliter cognita mo-

do predicto. Sed cõſanguinei Petri nullo mo
do ſunt affines conſanguineis vxoris ſue. nec
inter eos prohibetur matrimonium. extra de
conſangui. ⁊ affini. Super eo ¶ Unde duo ger-
mani poſſunt contrahere cum duabus mulie-
ribus germanis. Et pater ⁊ filius poſſunt con-
trahere cum matre ⁊ filia. Et relicta viri qui fu-
it germanus vxoris mee. ipſa mortua ſcilicet
vxore mea poteſt mihi eſſe vxor. ¶ Tertium
eſt ꝙ mortua perſona qua mediante fuit con-
tracta affinitas. vt puta marito vel vxore vl' ꝯcu
bitore vel concubina remanet affinitas nihilo-
minus que erat ad cõſanguineos eius nec po
terit inter eos eſſe matrimoniuʒ. xxxv. q. x. Fra
ternitatis. Dicit eniʒ Petrus de pal. ꝙ ſemper
durat affinitatis adeo. ꝙ ſi reſurgeret et iraſ me-
us qui fuerat vxoratus. quamuis ipſe non ſit
maritus amplius illius mulieris. quia matri-
monium per mortem ſoluitur. tamen illa mu-
lier eſt mihi affinis. Unde ⁊ in patria erũt con-
ſanguinitates ⁊ affinitates licet non nubãt nec
nubãt: nec vacent generationi. Ad hoc facit qđ
ait Gre. xxxv. q. x. Fraternitatis ¶ Nõ poteſt autẽ
contrahi matrimonium inter affines vſq; ad
quartum gradum affinitatis iĉluſiue. extra de
conſangui. ⁊ affinita. c. non. Et ſi contraherent
de facto. dirimit. quia nullum eſt. ſed inceſtus
Olim autem ponebatur aliud genus affinita-
tis. ⁊ alij gradus vt patet in decretis. xxxv. q iij
per totum. quod impediebat matrimonium.
Sed ſunt per decreta ablati. extra eo. Non de-
bet. ⁊ ſic non remanet niſi primum genus affi-
nitatis quod habet dirimere de quo dictum ẽ.
¶ Et nota ꝙ qui contrahit ſcienter in aliquo
gradu affinitatis vſq; ad quartum graduʒ. eſt
excommunicatus extra de conſanguini. ⁊ affi-
nita. eos in cle. De hoc habes. j. in titulo de ex- ti.xxii ij
communica. ¶ Nota etiam ſm Petrum de pa c.xxxiiij
lu. ꝙ qui cognouit conſanguineam vxoris ſue
adhuc ſponſe. ſoluta ſunt ſponſalia nec poteſt
illam ſponſam huiuſmodi habere in vxorẽ ob
ſtante ſibi affinitate contracta. Nec econuerſo
illam quam fornicarie cognouit obſtante ſibi
publice honeſtatis iuſtitia ⁊ hoc niſi papa di-
ſpenſante. Qui autem cognouit conſanguine-
am vxoris cum qua contraxerit per verba de ꝑ
ſenti. ſed nondum conſummauit matrimoni-
um cum non poſſet debitum negare niſi intrã-
do religionem. videtur ꝙ ad hoc teneatur ne i
ceſtuʒ committat cognoſcendo affinem. ⁊ cum
hoc valeat facere quia nondum conſummauit
ꝙ ſi vult remanere in ſeculo neceſſaria eſt ſi-
bi diſpenſatio ad reddendum debitum. ſi hoc
vult ſine peccato facere ⁊ poteſt epiſcopꝰ diſpẽ-
ſare. Qui autem cognouit. conſanguineã vxo-
ris ⁊ ꝯſummauit matrimoniũ tenet quidẽ debitũ

reddere ſed petere nō poteſt abſqꝫ diſpenſatiōe
vt dictum eſt per eꝑm. De hoc impedimēto di/
cit pe. de pa. i. iiij. diſ. xlj. ꝙ affinitas dicit. quia
accedit ad fines. i. terminos. Et ponit eandē diſ
finitionem. dicens. Affinitas eſt attinentia vel
propiquitas perſonarū ex carnali copula pro/
ueniens omni carens parentela. Dico autē car
nali copula licita vel illicita. ¶ Et omni di ca/
rēs parentela per ſe. lꝫ per accidens aliter eſſe
poſſit. quia per accidēs poteſt licite vel illicite ꝑ
miſceri conſanguinitas conſanguinitati. ⁊ affi
nitas affinitati. ⁊ conſanguinitas affinitati. vt i
inceſtu loth cū filiab⁹. Karoli magni cū ſorore
ex qua genuit rolandum filium ⁊ nepotem. ip/
ſe pater ⁊ auunculus. quia frater nifis. vt dici/
tur. Et in ceſtu iude cum thamar. Exēplum eſt
eꝫm in patre ⁊ filio. qui duxerunt mrēm ⁊ filiaꝫ
in vxores cum mater eſſet conſanguinea in ter
tio gradu patri cum diſpenſatiōe ex qua genu
it filiam ⁊ filium. Ibi licite permixta eſt affini/
tas affinitati ⁊ ꝯſāguitas ꝯſāguitati. ⁊ ꝯſāgui
tas affinitati. ¶ Item notandum eſt de ratione
affinitatis. Ratio huius propiquitatis hinc ſu/
mitur. quia ſuper cōmunicationem naturalem
fundatur amicicia naturalis. Cōmunicatio au
tem naturalis eſt duobus modis ſm phꝫ. viij.
ethicorum. Uno modo ſm carnis propagatio
nem. ſm quem modum vnus eſt ab alio vt fili/
us a patre. vel ābo a tertio. vt duo fratres. Alio
modo ꝑ coniunctionem ordinatam a carnis ꝓ
pagatione que cōmixtio eſt per carnis copulā.
vel per mrimoniuꝫ in quo eſt mutua obligatio
coniugum ad carnalem copulam. ¶ Propter
quod ibidem dicit phs ꝙ amicicia viri ⁊ vxo/
ris eſt naturalis. Et ideo ſemꝑ ſicut per propa/
gationē carnis cauſat amicicia naturalis que ē
conſanguinitas. ita per carnalem copulam vel
coniunctionē ad hoc ordinataꝫ. vt ē mrimōiū.
cauſatur vinculū naturalis amicicie quod vo
catur affinitas. dum homo equaliter ſe habet
ad conſanguineos vxoris. ſicut ad ſuos. eo ꝙ
vxor eſt aliquo modo vnum corpus cum viro.
Sed qꝛ non eſt ſimpliciter vnum cum eo ſed
quaſi ab extrinſeco adiuncta. Ideo quicūqꝫ at/
tinet viro. attinet vxori in eodem gradu. ſed qꝛ
ab extrinſeco adiūcta. ideo attinet ei alio gene/
re attinentie. quia ꝯſanguinei viri ſunt affines
eius vxoris. non autem conſanguineorum ei⁹
vxoris. Et ecōuerſo conſanguinei vxoris ſunt
affines ipſius viri. non autē conſanguineorum
viri. Et hinc eſt ꝙ pater ⁊ filius licite cōtrahūt
cū matre ⁊ filia ⁊ duo frēs cū duab⁹ ſororib⁹.

¶ Ultimo notan/ .§. i.
dum de diſpenſatione pape ꝓhibita circa hoc.
Circa quod dicit idē pe. de pa. ꝗ. in ꝓ͂io gradu
affinitatis aſcēdētiuꝫ ſicut ⁊ ꝯſanguinitatis pa
pa diſpēſare nō pōt: qꝛ eſt ꝯtra ius diuinū ⁊ na/
turale. qꝛ vxoribus parentū exhibemus reuerē
tiam ſicut parētibus noſtris. Itē ⁊ in linea trāſ/
uerſali. in primo gradu ꝓhibet matrimoniū cō
ſanguinitatis ⁊ affinitatis iure diuino. Uñ nec
papa diſpēſare poteſt etiā quodāmodo eſt ꝯtra
nām. vt. ſ. quis cōtrahat cum germana ſua vel
vxore germani ſui eo mortuo. Unde etiaꝫ ante
legem moſaycā multiplicato genere humano
ante diluuium vel poſt. creditur ſe abſtinuiſſe a
ſororibus. ⁊ ab vxoribus fratrū niſi ad ſuſcitā/
dum ſemē fratris ꝓmortui. ſicut ⁊ tpe legis. ſi/
cut pꝫ in Thamar ⁊ filijs Iude. Nec obſtat de
vxoribus abrahe ⁊ yſaac. quas vocauerūt ſoro
res. qꝛ. ſ. fuerūt ꝯſanguinee vel cōſobrine. ſicut
⁊ Loth qui filius fuit fratris abrahe. dictus eſt
frater ipſius. Nec etiā poſſet diſpēſare papa in
vxore fratris mortui ſine liberis. qꝛ lꝫ olim lice
ret. tamē diſpēſatiue licebat. que diſpēſatio fie/
bat iure diuino non ab hoie. Nam iure diuino
cōiter abſtinebatur ab vxore fratris. ſicut a ſo/
rore. Sed in caſu illo ꝑmittebatur. Unde ſicut
papa nō poſſet diſpēſare in pluralitate vxoruꝫ.
qꝫuis olim eſſet licita. qꝛ licita erat ex dei diſpē
ſatione. prohibita iure cōi. ſic nec in propoſito.
Item nec in ſcdo gradu trāſuerſalis ſuperioris.
vt cuꝫ amita ⁊ matertera. qꝛ lege diuina ꝓhibi/
tū. Dec Pe. Ex his aduerte diligēter ꝙ ſicut affi/
nitas ꝯtrahatur ita per fornicationeꝫ ſicut per
actū ꝯiugalem. ille qui cognouit aliquā mulie/
rem fornicarie. nō pōt ꝯtrahere cum filia eius
vel germana eius. Sicut nec poſſet contrahere
matrimoniū cum filia vxoris ſue ex alio viro.
nec cum ſorore eius ea mortua. ⁊ ſm Pe. papa
in hoc diſpēſare non pōt. qui tñ caſus ſepe ꝑue
nit ad audiētiam cōfeſſoruꝫ. Reperitur tamē pa/
pa Martinus quintus diſpēſaſſe cuꝫ quodam
qui cōtraxerat ⁊ cōſummauerat matrimoniuꝫ
cum quadā eius germana quā cognouerat for
nicarie. cum magna tamē difficultate. ⁊ qꝛ res
erat occulta. nec ille erat aptus ad religionē vel
ad remota eūdum. vnde ſcandaluꝫ ex diuortio
ſi factum fuiſſet ſequēdum erat. Primo ordina
uit plures theologos ⁊ canoniſtas ſuper hac re
habere collationē vtrum ipſe poſſet in hoc diſ/
penſare. nec cōuenerunt in ꝯcluſione: ſed aliq
dixerunt ꝙ poterat. alij cōtrarium affirmaue/
rūt. Et quia tenēdum eſt certum ⁊ dimittēdum
incertum. ſm Auguſt. de peni. diſt. vij. ſi quis.
Et inſtar ſacrilegij eſt diſputare de poteſtate ꝑn
cipis. precipue pape. xvij. q. iiij. §. cōmittitur. ⁊
ca. nemini. vbi dicit Nicolaus papa. Nemini
eſt de ſedis apoſtolice iudicio iudicare. aut illi/
us ſententiam retractare permiſſum. videlicet
propter Romane eccleſie primatuꝫ chriſti mu/

Affinitas qd ſit.

Gene. xxxviij.

Rō affinitatis.

geñ. xiȷ.

nere in beato Petro collatū vbi dicit glo. Nemini. ſ. qui ſit inferioꝛ papa. Nā ipſemet papa vel ſucceſſoꝛ eius pōt ſn iam ſuā vl' alterius pape predeceſſoꝛis retractate. vt. xxxv. q. ix. Exēplum pʒ. qꝛ qđ pꝛius determinatū fuerat p̄ eccleſiam. ſ. ꝯſanguinitatē ⁊ affinitatem durare vſqꝫ ad ſeptimū gradum. vt notant Iſiđ. Grego. ⁊ Alex. xxxv. q. v. Ad ſedē. Grego. ix. retractauit ⁊ terminauit nō durare niſi vſqꝫ ad q̄rtum gradū: extra de ꝯſang. ⁊ affini. Nō debet. Et ſic hodie ſeruaꝰ q̄rtū ad ꝯtrahēdum matrimoniū. Ideo nulli ꝯſulēdum eſt: ſed oīno prohibēdum ꝓcurare diſpēſationem: etiā a papa ꝯtrahēdi cum tali cuius ſcʒ matrē vel germanā quā carnaliter cognouit: ſed ſi poſt contractuʒ ⁊ multomagis ꝯſummatū tale matrimoniū obtinuit diſpēſationē remanēdi cum illa. dimittēdum eſt negocium iudicio dei: nec cōdemnandum.

De impotentia coeundi. Capitulū. xij.

Duodecimum impedimētum eſt de impotētia coeundi: ⁊ eſt ſm̄ Ray. vitiū anime vel corporis vel vtriuſqꝫ: quo quis impediꝰ alteri carnaliter commiſceri. Ubi nota ꝙ tres ſunt impotētie ſpēs. ſ. nālis: accidētalis: ⁊ maleficialis. Et qꝛ iſta materia eſt turpis: ⁊ ita ſepe ꝯtingunt caſus eius. ideo trūcabo: ⁊ ipſam plenius potes videre in ſummis.

Prima ergo ipotētia. ſ. nālis: .§.i. que eſt in viro frigiditas ſemis: vel frigiditas cōplexionis vel indiſpoſitio mēbꝛi. In muliere artatio. Si ꝑpetua eſt talis impotētia impedit ꝯtrahēdum ⁊ dirimit contractum. xxxiij. q. j. c. j. ⁊ ij. extra eo. Laudabileʒ. Illa tñ que eſt in ſene nō impedit. xxvij. q. j. c. j. ⁊. c. nuptiarum. Nā ⁊ ſenes ſi nāli caloꝛe deſtituāꝰ. ope tñ medicoꝝ poterit eis aliqualiꝰ ſubueniri. Et dicit. Pe. de pa. ꝙ noīe frigiditatis intelligiꝰ etiā caliditas: ⁊ q̄cūqꝫ aliud impediēs actum ꝑpetuo. Nō aūt ſi effectum generationis ipediat tm̄ ⁊ nō actum. Uñ ⁊ ſteriles ſcienter pñt ꝯtrahere. Pꝛeterea idem Pe. de pa. ait. ꝙ ille qui ſcit in ſe vel in alio impotētiā coeundi: nō pōt inuito alio diſcedere ꝑ tale impedimētū: ⁊ imputet ſibi qui talem elegit: alˀs aūt poſſet: puta ſi incōtinēter viueret: aut alˀs inhoneſte: vel vir eā male tractaret: alter ei venenum ꝓparaſſet. Nō tñ ſepareꝰ q̄ad vinculuʒ: qđ vere fuit ex quo vterqꝫ ſimplr̄ conſenſit: ſed quoad cohabitationeʒ: alˀs nō poſſet ſepari: ex quo fuit verū matrimoniū: niſi ob foꝛnicationē vel timoꝛē moꝛtis vel religionē: ſi matrimonium nō fuit ꝯſummatū. Si aūt ignoꝛat impotentiam. etiam in ſeipſo. vt ſi vir credebat non ſe impotentē vel mulier nō ſe artā quādo ꝯpēderunt. poſſunt allegare pꝛopꝛiam ipotentiam arg. extra de mal'. c. j. ⁊. c. cōſultationi. Item nota ſm̄ eūdem pe. de pa. Qđ quādo fit ſeparatio ꝓpter frigiditatē viri mulieri datur licētia cum alio ꝯtrahendi. Uiro aūt ſi eſt impotens ſimpliciter ideſt non valens ſeminare vel valens hoc ſed non in loco debito. ſi hoc eſt quoad omneʒ feminam. interdiciꝰ matrimonium contrahere. Si autem impotens eſſet reſpectu iſtius tantum puta qꝛ eſt virgo. ſed ſi eſſet coꝛrupta poſſet eam cognoſcere. licentiandus eſt tunc cum coꝛrupta. Nec ſimpliciter talis eſt pꝛohibēdus qꝛ non dʒ effectus extendi vltra ſuā cauſam. Dicit tñ Tho. in. iiij. ꝙ ſi quis non poſſet copulari cum virgine. ſed cum coꝛrupta. poſſent medici aliter cū aliquo inſtrumēto clauſtra pudoꝛis reſerari. Nec hoc eſſet cōtra naturam. qꝛ hoc non fieret ad delectationē: ſed ad medicinam. Iteʒ ſi mulieri arte abſqꝫ periculo poteſt ſubueniri beneficio medicine. vel per futuꝝ vſum viri ꝓportionati. nō impedit cōtrahere matrimoniū extra de fri. ⁊ malefi. c. Ex litteris. Si vero non pt̄ ſine graui periculo ſubueniri certe ſeparabiꝰ ⁊ poterit ſe copulari alteri cui foꝛſitan apta foret. vel cuius reſpectu ſubueniri poſſet. Quod ſi per vſum ſcđi facta ſit idonea ideſt cōgnoſcibilis pꝛimo reddetur pꝛimo. etiā ſi ipſe pꝛimus iam cū alia contraxerat quaʒ in hoc caſu dimittē debet ⁊ ad pꝛimā redire. Si autē nō ſit facta idonea. i. cognoſcibilis pꝛimo. vl' ſi nō ſine graui periculo mulieris poteſt a pꝛimo cognoſci: qđ poteſt cōtingere pꝛopter indiſpoſitionē membꝛoꝛum remanebit cum ſcđo. Sed Pe. de pal. dicit ꝙ opinio contraria que veriox videtur eſt ꝙ ſi poteſt ei ſubueniri ſine periculo per inciſionem ſiue velit ſiue nolit eſt impedimentuʒ tēpoꝛale. nec dirimit quia ſi hodie non vult cras poteſt velle. Unde voluntas que non eſt perpetua. non facit perpetuum impedimentum. Alr̄ ſi per vſum iſtius hominis de quo queriꝰ: pōt fieri cognoſcibilis. tempoꝛale eſt nec dirimiꝰ. Si vero nec per inciſionem. nec per vſum eius poteſt fieri cognoſcibilis ab iſto. q̄uis poteſt fieri cognoſcibilis per vſum alterius non eſt ſeparanda ab illo ſcđo ſi cum eo contraxerit. nec reddenda pꝛimo. Etiam ſi per alium fuit aptata. quia q̄diu eſt iuncta non poteſt alter ea vti. Et ſic illud remediuʒ eſt impoſſibile de iure diuino ⁊ poſitiuo: quia eſſet adulterium vel foꝛnicatio. Et ſi mulier eſt ita arta ꝙ a nullo oꝛdinarie ſit cognoſcibilis debet remanere ſine ſpe coniugij: ⁊ viro datur licentia cum alia contrahendi. Si autem eſt arta quoad aliquem puta ſenē. cognoſcibilis autem per alium. puta iuue

di.34.q.j.ad.v.

nẽ:licentianda eſt ad aliũ. Sed quando ſepara
ta eſt ab vno.q: nõ poteſt cognoſci : ⁊ cõmixta
alteri ſimilis conditionis.puta ſimilis etatis ⁊
cõplexionis:q: eccleſia tunc fuit decepta:quia
veriſimile eſt ꝙ per longum vſuz fuiſſet ſibi ap
ta.tunc reddenda eſt primo:q: impedimentuz
fuit tẽporale:ſecus quãdo alius fuit diuerſe cõ
ditionis. Hec pe. ¶ Item ſi mulier dicat viruz
impotentem ꝓpter defectum membri.ſm Ho
ſti.eſſet inſpiciendus per viros honeſtos. ſicut
dicitur de arta.ꝙ inſpicienda eſt per matronas
honeſtas. Si aũt allegat exceſſum mẽbri eſſet
conſulẽdus papa. Nec ſic dicit mulier inepta
eſſe ad matrimoniũ propter frigiditatem ſicut
propter artationem:q: mulier in concubitu eſt
patiens vnde ad reddendum debitũ viro ſuffi
cit ꝙ patiat actionem viri in naturali mẽbro.
Hoc autem eius frigiditas non impedit.

¶ Secunda impo- .§.ij.
tentia ſcz accidentalis ſine maleficio eſt per ca-
ſtrationẽ ſuperuenientẽ propter quod ſi tales
omnino inepti ſunt ad reddenduz debitũ.con
trahere nõ poſſunt:⁊ ſi contraxerint diuidẽdi.
quia nullum eſt matrimoniũ extra.c. Quod ſedẽ.
Sed ſi caſtratio contingeret poſt matrimoniũ
ꝯtractum per verba de preſenti.non poteſt diri
mi ſed durat matrimoniuz. Et intelligitur iſta
caſtratio ſm Richar.in.iiij.trũcatio mẽbrorũ
genitalium.comprehendendo teſticulos ⁊ vir
gam. Et de hoc eſt duplex opinio. Quidã eniz
dicunt ꝙ iſtud ſi ſuperueniat matrimonio con
tracto de preſenti.ſed nõdum ꝯſummato.q: ha
bet dirimere ſicut ⁊ ingreſſus religionis. Alij
dicunt ⁊ cõmunius nõ ꝙ dirimit ꝯtractũ iſtud
ſuperueniẽs.ſed ſolũ quando erat hoc impedi
mentum anteꝙ̃ ꝯtraheretur per verba de pre
ſenti. Quidã etiam dicũt ꝙ ſi remanet virga q
erigatur etiaz abſciſſis teſticulis:ꝙ tũc tale ma
trimonium nõdum ꝯſummatũ.non ſoluitur ſi
cut dicit glo.de ſpadone.xxxij q.vij.c. Hi qui.
Nam talis ſatiſfacit mulieri.ſicut mulier ſatiſ
facit viro ſuo. ſiue reſoluat ſperma ſiue non.
Nec requiritur i matrimonio ꝙ ſemꝑ ſit ſpes
filioꝝ ſed ſufficit quod non euitant procreatio
nem prolis. In hoc ergo caute incedendũ eſt:⁊
cum maturo conſilio. Et quãdo tales poſſunt i
duci vt ſe haberẽt.vt frater ⁊ ſoror caſte viuen
tes.tuta via eẽt de caſtrato ⁊ ſpadone dicit Pe.
de pa. Quod ſi non ĩpediuntur ab actu generatio
nis.licet ab effectu:q: ſcz in eis virga erigitur:
⁊ ſemen emittitur:ſed inualidum ad generan
dum.contrahere poſſunt:ſed ſi nõ emittunt ſe
men.non poſſunt ꝯtrahere ſm quoſdaz.xxxij.
q.vij. Hi qui. Neqꝫ ꝯtrahiſ per hos affinitas.
¶ Item qui non põt ſeminare in loco debito:
non poteſt contrahere:ſiuis ⁊ reliqua:⁊ deflo
rare poſſit:quia impotentia coeundi eſt abſolu
te.quando quis non poteſt carnalem copulam
exercere. Non autem reputatur in iure carna
lis copula ſubſecuta niſi ſit conſummata per ſe
minationem ordinariam.extra de ſpõ.c.ſi.

¶ Tertia impo- .§.iij.
tentia eſt per maleficium. Circa quod ſm Tho. diſt.34. q.iij.
in.iiij.⁊ Hoſti.ſic tenendũ eſt. Quod ſi maleficiũ
ſuperueniat matrimonio ante carnalem copu
lam:tunc ſi maleficium ſuperueniens mr̃imo
nio eſt perpetuũ:impedit ⁊ dirimit matrimo
nium contractum ita ꝙ celebrato diuortio. vir
aliam poterit ducere:ſimiliter ⁊ mulier poterit
cum alio contrahere.xxxiij.q.j. Si per ſortia
rias. In dicto.c.ſi per ſortiarias dicitur expreſ
ſe.ꝙ deo permittente ⁊ diabolo preparante im
pediri poteſt homo ne cognoſcat mulierez. Et
vt dicit Pe.de pa.in.iiij.ſit hoc multipliciter.
Habet enim ex hoc ꝙ eſt ſpiritus poteſtatez ſu
per creaturã corporalem ad motum localẽ pro
hibendum vel faciendum. Unde poteſt corpo
ra impedire ne ſibi mutuo appropinquaret vel
directe vel indirecte.interponendo ſe iter eos
corpore aſſumpto.ſicut accidit ſponſo qui de
ſponſauerat idolũ:⁊ nihilominus ꝯtraxerat cũ
quadam iuuencula:nec potuit eam cognoſcere
ꝓpter hoc. ¶ Scdo mõ poteſt inſinuare ad ſe nota di-
tum illũ refrigerare ab actu illo.adhibẽdo oc gniſſi-
culte virtutes rez quas optime nouit ad h̃ va mum.
lidas. ¶ Tertio modo turbando imaginatio
nem ⁊ fantaſiam extimatiuam qua reddit mu
lierem exoſam:quia poteſt imaginationez im
primere. ¶ Quarto modo prohibendo dire
cte rigorẽ mẽbri:ſicut ⁊ motum localẽ cuiuſcũ
qꝫ organi. ¶ Quinto modo prohibendo miſ
ſionem ſpirituũ ad membra in quibus eſt vir
tus motiua:quaſi intercludendo vias ſeminis.
ne ad vaſa generationis deſcẽdat:vel ne ab eis
recedat:vel ne excidat:vel ne emittatur ⁊ mul
tis alijs modis. Plus autem permittit deus ſu
per hunc actum per quem peccatũ primũ tranſ
funditur ꝙ̃ ſuper alios actus humanos. Et ſe
plus maleficiatur vir ꝙ̃ mulier:⁊ magis pmit Thob.6
tit deus in peccatores ſeuire demones ꝙ̃ in iu
ſtos.vt patet de ſeptẽ maritis ſarre vxoris Tho
bie.tamen etiã aliquando in iuſtos. Exempluz
in Job. Et propter hoc maleficiati monentur fa
cere confeſſionem in dicto.c. Si per ſortiarias.
Hec Pe.de pal. ¶ Richar.in.iiij.dicit ꝙ com
munis opinio tenet:ꝙ ſi certũ eſſet ꝙ eſſet ma
leficium ſecutum matrimoniũ ratum nõ tamẽ
ꝯſummatum:non propter hoc dirimet vincu
lum matrimonij. In ſeparando autem malefi
ciatos ſimiliter procedendum eſt:ſicut in ſepa

rando ineptos propter frigiditatez: excepto
frigido non datur licentia contrahendi cuz al/
tera. Quia frigiditas eſt impedimentū vniuer
ſale: ſed maleficiato datur q: maleficiū eſt impe
dimentum particulare. Quod ſi mulier ipſa p
curauerit maleficium. non poteſt petere diuor/
tium: quia culpa ſua ad hoc deuenit. lv. diſt. Si
euangelica. Si vero maleficiū ſit temporale. nō
impedit nec dirimit. Et a principio quidez ma
leficium preſumitur tēporale. Sed poſtq̃ cōiu
ges per trienniū ſimul cohabitauerunt dantes
operam carnali copule ſi adhuc durat impedi/
mentum. Quia ſcilicet ſe cognoſcere non potu
erunt: preſumitur maleficium eſſe perpetuum.
extra. eo. c. Laudabilez: et ſic ſeparabitur. Si au
tem ſeparati propter maleficiū: poſtq̃ alia ma/
trimonia contraxerint carnaliter ſe cognoſcēt
reuocandi ſunt ad primum matrimoniū: eo
ſententia diuortij lata inter eos fuit per errorē:
quia impedimentum fuit iudicatū inter eos p
petuum ſm preſumptionē. quod non erat per/
petuum ſm rei veritatē. Et illud decretū. xxxiij
q. j. Si per ſortiarias non teneret. Hec Ricab.
in. iiij. ¶ Nota ſm Pe. de pa. Qđ maleficium
ſi poſt triennium durat iudicatur perpetuum:
non quidem quia illud nō poteſt tolli. vel a deo
vel etiam opere diaboli qui ſanat ex hoc tor
quere ceſſat. Exemplum in legenda beati Bar
Job. 41 tholomei apoſtoli. Sed q: non poteſt tolli ope/
re humano: q: non eſt poteſtas ſuper terrā. im/
mo nec ſuper celum poſt deū que lucifero vale
at cōparari in naturalibus: nec ſemper exorciſ
mi liberant. Quandoq̃ quidē propter peccatū
quandoq̃ autē propter bonū hominis cui non
expedit nubere. Unde nec Paulus fuit audit9.
Pe. ¶ Et nota ſi maleficium nō poteſt reuo
1. Cor. cari niſi per aliquod illicitum: vt per demonis
12. auxilium et huiuſmodi. Etiā ſi ſciretur ſic poſ
ſe reuocari: nihilominus impedimentū ppetu
um iudicabitur: q: remedium non eſt licitū.
Tho. Pe. Alber. et Hoſt. Et addit Hoſti. Quod
licet aliqua remedia videantur vana: tolerare
tamen poteſt. retundere vana vanis nō autem
dicit illicitis. ¶ Sciendum etiā ſm Pe. de pa.
in. 4. di. Qđ ſi maleficiati vel alio impotentes velint cō
34. q. 3. manē. veri coniuges ſunt. ſicut maria et Joſeph.
ad 3m. Si autē ambo proclamāt et euidētiſſimis ſignis
impotētia probari poteſt. nō expectatur triēni/
um: ſed ſtatim ſeparantur. Si autē non ſit eui/
dens. oportet per trienniū cōmorati iurent
ambo. vir quidē ſtudioſam operā dedit bo/
na fide ſine fraude. eā cognoſceret. et nō po/
tuit proficere. Mulier ſimiliter per eā nō ſte
tit nec fraudem adhibuit quin cognoſceretur a
viro: ſed non fecit. Sacramentales autem iura
bunt. credunt eos verū iuraſſe extra de pur/
ga. c. Inter ſollicitudines. De triennio iſto i au
tentica de nup. §. per occaſionē. Et interdicit
matrimoniū impotenti. conceditur potēti. xxxiij.
q. j. Quod autē. §. requiſiſti. Et extra eo. frater/
nitatis. Si aūt mulier dicit vir non pōt eā co
gnoſcere: et vir aſſerit imo ſtandū eſt viro: q:
caput eſt mulieris. xxxiij. q. j. Si quis accepit.
Et hoc niſi mulier probet contrarium per aſpe
ctum corporis. extra de ſpon. nup. c. cōtinebat.
Et econtra in glo. ſi vir nō dicat ſe non poſſe co
gnoſcere et ipſa aſſerit cōtrariū viro non proba
te: ipſa abſoluitur. Sed videtur quādo alle/
gat impotentiā mulieris ipſa teneat ſe oſtē/
dere inſpiciendā: et q: cauſa diuortij. vir et mu/
lier ad paria iudicātur. Sicut vir allegans mu
lierē artā auditur petens inſpici: ſic econuerſo
mulier allegans virū eunuchizatū auditur. pe/
tens aſpectū corporis. Et idē eſt ſi dicat impoten
tiam eius aſpectu eius poſſe probari. Hec Pe.
de pa. Qđ ſi poſt trienniū celebrato diuortio re
deat potentia ſe cognoſcēdi. licet de hoc ſint va
rie opiniones tenendū tamen: ſentire videt
Tho. in. iiij. di. xxxiiij. q. j. art. iij. ſcz ſi male/
ficium fuit vniuerſale reſpectu cuiuſlibet per/
ſone. tūc ſi alteri nupſerit: oſtēditur impedimē
tum non fuiſſe perpetuum. vnde debet redire
ad primum. Si autē maleficium fuit particula
re ſcz reſpectu ſpecialis perſone. tunc cum veri/
 detur licētia cōtrahēdi cum alijs. non poteſt
ad priſtinum matrimonium redire. cum pmus
matrimonium nullum fuerit: et ſm verū Tho/
mam in quarto vt ſupra.

¶ De cognatione legali. Cap. xiiij.

TErtiumdecimuz i/
pedimētū eſt cognatio. qđ q̄rto loco
ponit in verſib9 ſupradictis. ¶ Ubi
no a triplex eſt cognatio. ſ. carna
lis ſiue nālis. que dr̄ cōſanguinitas ſpūalis que c. j. §. 3. i
dr̄ cōpaternitas et legalis: que dr̄ adoptio vel ar pncipio
rogato. Quelibet harū īpedit et dirimit mr̄imo
nium: ſed diuerſis modis: q: diuerſos gradus
hz. Cognatio legalis eſt que ſit p adoptionē vel
arrogationē. Et hz tres ſpēs. Prima eſt aſcēdē
tium et deſcēdentium que eſt inter patrem ado
ptantem: et filium ſiue filiā nepotē vel neptem:
et hmōi adoptatos: et hec indiſtincte īpedit ma
trimoniū et in ppetuū. ſm Pe. de pa. Inter pa
trem tn̄ adoptātē: et prēz et mr̄em adoptati. nul
la cognatio cōtrahit. ſm Tho. et Pe. Pt ergo a
doptator nō pōt cōhere cū filia adoptata. nec ēt di. 42. q
cum nepte adoptiua. xxx. q. iij. Ita diligere. Se 5. ad pa
cunda ſpecies collateraliū ſcz inter filiū nālem mum.
alicuius et filium adoptiuū. Et hec impedit ma
trimonium. q̄diu ſunt in eiuſdez patris ptāte.
Ea vero ſoluta ſcz morte patris vel emācipati/

one filij naturalis vel adoptiui. nõ ĩpedit. xxx. q. iij. Poſt ſuſceptum. Et videtur hoc intelligẽdum de filijs naturalibus legitimis. ſ. ꝙ non pñt cõtrahere cum filijs vel filiabus adoptiuis patris ſui. Nam filius adoptiuꝰ cum filia legitima patris ſui adoptiui contrahere põt. ſicut notat Hugo. xxx. q. iij. in prin. Idem Hoſt. Inno. ⁊ Rich. Nota etiaꝫ ꝙ inter duas perſonas adoptatas ab aliquo ĩ filias poteſt eẽ matrimonium. ſm Guil. Hug. ⁊ Bern. cum nuſꝗ̃ inueniatur ꝓhiberi. Sic etiam duo filij ſpũales alicuius. puta ꝑ ſuſceptionem in baptiſmo vel cõfirmationem poſſint contrahere adinuicem. ⁊ ſpirituales filij cum adoptiuis. Si ergo adoptiuus filius matrimoniũ contrahit cuꝫ legitima adoptantis. Dicit Guil. ꝙ ꝗuis quidẽ dixerit ꝙ non ſolueret tale matrimonium. tamen verius tenendum eſt quod no. Hug. ſ. ꝙ ſolueretur extra eo. c. vnico. Et hoc eſt verum tam de ſimpliciter adoptato. qui. ſ. nõ tranſit in poteſtateꝫ adoptantis ꝗ̃ de arrogato. qui trãſit in poteſtatem arrogantis. Tertia ſpẽs eſt quaſi legalis affinitas inter prẽm adoptantem ⁊ vxorem filij adoptiui ſimiliter inter filiũ adoptiuum ⁊ vxorem pr̃is adoptantis. Et hoc impedit omni tẽpore matrimonium. q̃m pater adoptans nũꝗ̃ poteſt contrahere cuꝫ illa que fuit vxor filij adoptiui. etiam poſt emancipationẽ. Arg. ff. de. ri. nup. l. Nam adoptiuus. Et idem iuris eſt de filio adoptiuo reſpectu vxoris adoptantis.

¶ De cognatione naturali ſiue de ipſa conſanguinitate. Capitulum. xiiij.

De conſanguinitate que dĩ cognatio nãlis ſiue carnalis ĩpediens ⁊ dirimens matrimoniuꝫ tria videnda ſunt.

¶ Primo qd ſit ꝯſãguinitas. linea ⁊ gradꝰ ĩ ea.

¶ Secundo de cõputatione graduuꝫ.

¶ Tertio de ꝓhibitione in quibꝰ gradibus.

Idem thom. quid ſit ꝯſãguinitas.

Et ꝗ̃tum ad primũ ſm pe. de pal. in. iiij. di. xl. q. j. Conſanguinitas eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite ⁊ deſcendentium carnali propagatione cõtractum. Ubi notandum ꝙ nõ deberet dici cõſanguinitas. ſed ꝯ ſanguinneitas: ſed ꝓpter meliorem ſonum dicĩ conſanguinitas ⁊ nominibus vtendum eſt vt plures. Uinculum dicitur. quia amici magis ſe diligũt ꝗ̃ extranei affectu ⁊ effectu. vnde non bruta. quia homo eſt animal pollitĩcum. Ab eodem ſtipite dicitur. ſ. propinquo. alias omnes homines eſſent conſanguinei. quia ex vno. ſ. adam fecit deus humanum genus. Actu. xvij. capi. Carnali propagatione. Unde non eſt cõſanguinitas eorum. qui per creationem a deo proceſſerũt. Dicitur autem conſanguinitas a cõmunitate ſanguinis vel a ꝯueniendo in ſanguine magis ꝗ̃ in carne. quia ſanguis magis eſt materia ſeminis. Nam ſperma ſm medicos eſt ſanguis puriſſimus. Et quod dictum eſt carnali propagatione excludit Euam a ꝯſanguinitate ade. quia miraculoſe ⁊ ſupernaturali propagatiõe. Sed non excludit chriſtum a cognatione cõſanguineorũ beate Marie. quia fuit carnalis propagatio ex parte matris. licet nõ ex parte patris.

¶ Hoc autem vinculum ſicut ⁊ omnis amicicia fundatur in cõmunicatione triplici. ſcilicet nature. cure. ⁊ diſcipline. Nature. quia oẽs cõſanguinei diſcendũt per carnis propagationeꝫ ab vno ſtipite. qui eſt cõmunis eorum parens. Cure. quia cura parẽtum procedit ad filios nõ ſolum immediatos. ſed etiã ad filios filiorum quotquot videre poſſunt. Diſcipline. quia proles ſub parentũ poteſtate ⁊ ſubiectione eſſe debet.

¶ Secũda concluſio eſt de linea cõſanguinitatis quid ſit ⁊ quomodo dicatur. Eſt autem ordinata collectio perſonaruꝫ conſanguinitate coniũctarum. Nec oportet addere ab eodeꝫ ſtipite deſcẽdẽtium. quia hoc includitur in cõſanguinitate. Et eſt triplex linea ſm triplicem habitudinem quã habẽt ꝯſanguinei adinuicem. Una eſt principiati ad principiuꝫ. vt filij ad patrẽ. auum proauuꝫ ⁊ ſupra. ⁊ ſm hãc accipitur linea aſcendẽtiũ. Alia eſt principij ad principiatum. vt patris ad filiũ nepoteꝫ pronepotẽ. ⁊ infra. Et ſm hãc accipitur linea deſcendẽtiũ. que nõ eſt alia a linea aſcẽdentiũ: ſed aliter accepta ſm alium ⁊ aliuꝫ modum cõputandi. quia ſm vnã fit acceptio ab inferiori aſcẽdendo ſm aliã fit acceptio a ſuperiori deſcẽdendo. ¶ Tertia eſt habitudo eoruꝫ qui ſunt ab vno principio. ſicut fratruꝫ qui ſunt ex vno patre vel matre. ⁊ nepotũ qui ſunt ex duobus fratribus vel ſororibus. ⁊ ſic deinceps. Et ſm hãc accipitur linea tranſuerſalis. que ſubdiuiditur in eam. que eſt collateralis aſcẽdentium in qua ſunt auũculus matertera. ⁊ patruus ⁊c̃. Et eaꝫ que eſt collateralis deſcẽdentium in qua ſunt frater. ſoror. nepos. ⁊ neptis ex filio vel ex filia ⁊c̃.

Linea ꝯſãguĩnitatis qd eſt.

¶ Tertia cõcluſio eſt quid ſit gradus. Et dicẽdum ꝙ eſt habitudo determinate diſtãtie a perſona. Et quilibet linea habet ſuos gradus. Et linea ⁊ gradus in affinitate ſunt ſm habitudinem ad conſanguinitatem ⁊ non aliter.

Gdus ẽ

¶ De computatione graduuꝫ. .§. i.

Et prima cõcluſio de cõputatione cõmuni iuriſtarum ⁊ canoniſtarum. Nam illa Iſidori ⁊ cetere que ponũtur in littera. diſt. xl. iiij. ſent. ⁊ in decretis. xxxv. q. iij. ⁊. iiij. ⁊. v. Nõ ſunt in vſu. Computantur autem gradus conſanguinitatis hoc modo. In linea enim aſcen

dētium ⁊ deſcendētium computāde ſunt perſone medie. inter illas de quibus querit. ꝙ ſi nulla ſit media ſunt in primo gradu. vt pater ⁊ filius deſcendēdo ⁊ filius ⁊ pater aſcendendo. Si vero ſunt alie perſone medie computatis eis cum extremis. quot ſunt perſone vna minus. tot ſunt gradus. Verbigratia. Auus et nepos diſtant ſecūdo gradu. ſiue aſcendēdo ſiue deſcēdēdo. quia ſunt tres perſone: ſcilicet auus ⁊ nepos. ⁊ qui eſt in medio eorum. qui eſt pater reſpectu primi. ⁊ filius reſpectu ſecundi. remoto igitur vno remanent duo. Et ſic nepos ⁊ auus ſunt in ſecundo gradu. Proauus ⁊ pronepos ſunt in quarto gradu. quia ſunt quinqꝫ perſone numerande. Ratio huius eſt. quia cum gradus ſit certa diſtantia propinquitatis. gradus nō poteſt eſſe eiuſdem ad ſeipſuꝫ. ſicut nec propinquitas. ⁊ ideo gradus ſemper preſupponit perſonam aliquam. cui ſecūda addita facit gradum. ⁊ per eādem rationem tertia addita ſecūde. ⁊ quarta tertie. ⁊ ſic ſemꝑ fit numerus graduum ſm numerum perſonaruꝫ. vna excepta. Et hec computatio graduum in linea aſcendētium ⁊ deſcendētiū eſt cōmunis apud omnes. In linea vō collaterali que nō eſt eorum quorū vnus deſcendit ab altero. ſed eorum qui deſcēdunt a cōmuni principio. aliter computantur gradus ſm leges. aliter ſm canones. Secūduꝫ enim canones computātur hoc modo. Videndum vtrum perſone de quibus queritur equaliter diſtent a cōmuni ſtipite. aut inequaliter. Si equaliter quotto gradu quelibet earum diſtet a cōmuni ſtipite totto gradu diſtāt inter ſe. Verbigratia. ſit nobis ſortes cōmunis parens ⁊ ſtipes. ego nepos ſm vnam lineaꝫ. tu vō pronepos ſm aliā lineam. Si queritur quotto gradu. ego diſto a te. debet reſponderi ꝙ tertio. q; totto gradu in qui es remotior diſtas a cōmuni parente. a quo ego non diſto niſi ſecūdo gradu. ¶ Sed ſm leges aliter computantur gradus in linea tranſuerſali. quia ſm eas duo fratres ſunt in ſecūdo gradu. Filij duorum fratrū ſunt in quarto. nepotes ī ſexto gradu. Et ſic duplicantur gradus ſm computationem legaleꝫ ſupra computationem canonicaꝫ. Sed opinio canoniſtarum. eſt rationabilior. quia abſurduꝫ videtur ponere ſcḋm graduꝫ ſine primo. quod tamē ſequitur ſm opinionem legiſtarum. quia nō eſt dare aliquem qui ſit in primo gradu linee trāſuerſalis equalis. ſed primus in ea qui eſt frater eſt in ſecūdo gradu ſm legiſtas. primus in trāſuerſali inferiori eſt in tertio. ſcilicet filius fratris. ⁊ primus in trāſuerſali ſuperiori eſt in tertio. vt pater ⁊ auus. Et ideo canoniſte melius computant in trāſuerſali. ponētes fratrem in primo gradu. filium fratris in ſecūdo. ſcilicet deſcendēdo. nepotem in tertio. pronepotem in quarto. abnepotem in quinto ⁊c. aſcēdendo vero patruum in ſecūdo. propatruum in tertio. abpatruum in quarto ⁊c. Dilatando vero duorum fratrum filios in ſecūdo nepotes in tertio ⁊c. ſicut in genealogia Adaꝫ per ſeth. ⁊ Cayn qui ſunt in primo gradu ⁊ filij eoruꝫ in ſecūdo ⁊c. Ratio diuerſitatis huius computationis eſt iſta. vt dicit Alexāder papa. xxxv. queſtio. v. ad ſedem. In legibus ob nihil aliud ipſa graduum mentio facta eſt. niſi vt hereditas vel ſucceſſio ab vna ad alteram perſonaꝫ inter cōſanguineos deferatur. In canonibus vō ad hoc progenies computatur. vt aperte monſtretur vſqꝫ ad quottam generationem a ꝯſanguineorum ſit nuptijs abſtinēdum. vt rite ⁊ canonice nuptie celebrentur inter fideles. Hac igitur de cauſa: quia hereditates nequeunt deferri. niſi de vna ad alteram perſonam. idcirco curauit ad ſecularis imperator in ſingulis perſonis ſingulos perficere gradus. quia vō nuptie ſine duabus perſonis fieri nō valent. ideo ſacri canones duas perſonas in vno gradu conſtituere curauerūt. Hec ibi. Quod autem ibi dicitur ꝙ vſqꝫ ad ſeptimum gradum perdurat cōſanguinitas ſm computationem canonum in quibus gradibus ſeptem prohibetur mrīmonium. tūc verum fuit. ſed hodie non durat cōſanguinitas niſi vſqꝫ ad quartum gradum incluſiue. Nam Grego. ix. remouit tres vltimos gradus. ex eo ꝙ nō bene poterāt mēte retineri tot gradus. Et etiam erat difficile ſatis vſqꝫ ad ſeptimum gradum abſtinere a matrimonijs talium. vnde ſequebātur ſepe incōuenientia. Habetur hoc ſtatutum eccleſie. extra de cōſangui. ⁊ affinit. c. Nō debet. ⁊ ibi p glo. Gradus autem ſm leges quoad ſucceſſionem hereditatis durāt. ſcilicet vſqꝫ ad. x. gradum computando modo legali. vt dictum eſt.

¶ De prohibitione matrimonij inter cōſanguineos. .§. ij.

Nota ſm Pe. vbi ſupra tres cōcluſiones. Prima ꝙ ꝯſanguinitas de iure naturali ſm lineam rectā aſcēdētium ⁊ deſcendētium impedit matrimonium. ſed plus filij cum matre ꝙ̄ filie cum patre propter reuerētiaꝫ. Propter qḋ videtur ꝙ in linea recta in infinitum prohibeatur matrimonium. adeo vt ſi Adam hodie viueret nō inueniret vxorem ſm legiſtas. Ratio huius. quia maior reuerentia debetur parentibus remotis ꝙ̄ propinquis. vnde vulgo pater non dicitur dominus. ſed auus quādiu viuit. ⁊ licet minor ꝓpinquitas. tamen maior reuerentia que plus attenditur. Nam cum filia fratris poteſt ſm leges cōtrahi. ſed non cum amita. que tamē non

eſt ppinquior. ¶ Secunda cõcluſio eſt de prohibitione iuris diuini circa hoc. prohibentur enim plures perſone. puta ſimul naturali ſedere cõmorantes. Et ſunt. xij. que Leuitici. xviij. cap. numerantur. mater nouerca. ſoror. neptis amita. matertera. vxor patrui nurus vxor fratris. niſi premortui ſine liberis priuigna. filia priuigni. vel priuigne ſoror vxoris. qui in lege nature permittebatur. vt in lya et rachel copulatis Jacob. Huius rationem Doct. aſſignant quia matrimonium ordinatur ad repreſſiones concupiſcentie. ſed concupiſcẽtia nõ reprimeretur. ſed magis augeretur ſi iter illas perſonas quas conuenit in eadem domo cõuerſari eſſet conceſſa copula matrimonialis. quare lex diuina rationabiliter prohibet talem copulam. Nam quia electio nõ eſt niſi poſſibilium eo ipſo q' cõcupiſcibile ſit impoſſibile minuitur vel tollitur concupiſcẽtia illius. vnde quãdiu cohabitantium virorum et mulierum in vna domo poſſet eſſe matrimonium ſicut tales perſonas prenominatas cõtingit ſimul cohabitare. concupiſcẽtia nõ haberet frenum. ſed ex quo matrimoniũ ſit impoſſibile inter tales. quia prohibitum ceſſat concupiſcẽtia. ¶ Tertia cõcluſio eſt de prohibitione iuris poſitiui canonici. quia illa iuris ciuilis nil ad propoſitum. cum circa ſacramenta laici nil poſſunt diſponere. ergo iure nouo prohibitum eſt matrimonium contrahi in quarto gradu et infra. In quinto autem et vltra in linea trãſuerſali permiſſum eſt. vt ex. de cõſanguini. et affinita. ca. Nõ debet. Alij gradus qui prius erant ſunt ablati. et in huiuſmodi poteſt diſpẽſare papa. et non alius. quia nõ eſt permiſſum epiſcopis ſicut in alijs. Eius enim eſt diſpenſare in iure qui eſt ſupra ius. vel cui cõmiſſum eſt a iure. Unde in gradu lege nature vel lege diuina prohibito. ſolus deus diſpẽſare poteſt vel cui inſpiraret. qui tamen nõ legitur diſpenſaſſe cum quocũque. Papa autem in his que ſunt iuris poſitiui. puta in quarto gradu et tertio. immo et in ſecũdo quandoque. puta collateralium equaliter q contrahãt diſpenſat. vt puta filij duorum fratrum. q lege Moyſi et iure ciuili erat permiſſum. Nec eſt ſufficiẽs cauſa diſpenſationis augmentatio patrimonij. ſed pax vel cõcordia vel aliquid huiuſmodi. In linea autem aſcendẽtium et deſcendẽtium in infinitum nuptie prohibẽtur. Eſt tamẽ dubium vtrũ papa poſſit diſpẽſare in gradu lege diuina nõ naturali prohibito. Et ſiquidem prohibitio legis moſayce in huiuſmodi eſſet pure iudicialis. non moralis. nõ ligaret hodie niſi inquantum eſſet iure canonico reſumpta talis lex. Et ſic in omnibus illis gradibus papa poſſet diſpenſare. ſed fere omnes gradus lege moſayca prohibiti videntur. prohibiti iure naturali. q2 ad omnes illas perſonas cohabitantes eſt amicicia naturalis ſine aliquo ſedere. Unde quia natura nihil fruſtra facit. vbi ſunt mulieres alie ex quibus poſſit eſſe generatio ſine iſtis fruſtra ſit cum iſtis matrimonium. quod nõ eſt neceſſe. nec propter generationem nec propter amiciciam. Unde probabilius eſt q papa non poteſt diſpenſare in iſtis gradibus. Et ſm hoc diceretur q ante legem ſcriptam erat diſpẽſatio a deo vt cum illis cõtraheretur. excepto primo gradu aſcẽdẽtium et deſcẽdẽtium. Unde Adam inſpiratus a deo dixit. Relinquet homo patrem et matrem. ceteras perſonas videtur permiſiſſe. que tamẽ iure naturali erãt prohibite vt frater et ſoror in quibus primum credẽdum eſt deum diſpẽſaſſe propter neceſſitatem.

¶ De cognatione ſpirituali. Capitulum. xv.

TErtia cognatio eſt ſpiritualis. ſcilicet compaternitas. Et prouenit ex hoc. q aliquis cõfert ſacramẽta baptiſmatis confirmationis. vel ſuſcipit ſiue tenet illum cui tale ſacramẽtum cõfertur. Per aliorum ſacramẽtorum collationẽ nõ cõtrahitur cognatio ſpũalis que habeat impedire et dirimere matrimoniũ extra. eo. ti. ca. fina. lib. vj. Jo. andre. Per cathecïſmum vero contrahitur cognatio aliqualis. videlicet que habet ipedire. ſed nõ dirimere matrimonium. eodem ti. c. ij. lib. vj. Iſta autem cognatio habet tres lineas.

¶ Prima eſt inter §. i.

baptizatum et illum qui ad baptiſmum ſuſcipitur. ac etiam vxorem eius ſi tũc habet et carnaliter cognouit. Nam quãdo vnus cõiugum ſiue maritus ſiue vxor. tñ tenet aliquem ad baptiſmum cognatio ſpiritualis tranſit etiam ad alterum nõ tenentem cõiugem iſtius tenentis ad baptiſmum. Et ſic inter tales nõ poteſt eſſe matrimonium: ſcilicet inter ſuſcipiẽtem cum cõiuge eius ſi haberet. et ſuſceptum. immo etiam dicit beatus Tho. in. iiij. ſentẽ. diſt. xlij. q. j. art. iij. q. ij. in corpore. q. q compaternitas trãſit a viro in mulierem quamcũque carnaliter cognitam. quãuis nõ ſit vxor. Idem ſentit glo. ſuper c. ſiquis ex cõiugio. xxx. queſt. iiij. dicẽs. q per fornicarium coitum acquiritur compaternitas quia vna caro efficitur. Idem tenet Jo. andr. in. vj. Richar. autem in. iiij. diſtin. xlij. dicit q ſi aliqui efficiantur vna caro per fornicariam copulam. nõ propter hoc trãſit cõpaternitas ab vno in alium. quia per rem pure carnalem nõ contrahitur cognatio ſpiritualis. Idem tenet Pe. de palu. in. iiij. dicẽs. q cognatio ſpiritualis di/

citur. quia a ſpiritualibus cauſatur. Unde veri/
us videtur. q̄ nõ ſic fornicarij cõmunicent ſibi
actiones ſicut cõiuges. quia in illis nõ eſt niſi
carnale vinculum ad tempus. hic autem ſpiri/
tuale et carnale. vnde ſunt magis vnum in car/
ne vna. vnde et in cõputatione graduum pater
et mater vna perſona cõputatur. Quãuis autem
eſſe duos in carne vna. equaliter ſit in fornica/
tione et cõiugio. tamen hic vbi queritur de co/
gnatione ſpirituali aliquid debet facere vincu/
lum ſpirituale. Hec ille. Anto. de butr. ſuper ca.
Martinus. ex̃ de cog. ſpi. refert vtraq̄ opi. ſed
hanc vltimam dicit tenere Hugo. et Archidia. et
Joã. andr. eo. ti. c. j. In nouella. lib. vj. Nec ob/
ſtat dicũt ipſi. q̄ copula fornicaria inducit affi/
nitatem. q̄ illud in affinitate corporali. que etiã
per illicitam copulam vt vinculum corpale acq/
ri poteſt. ſecus in ſpirituali. vt compaternitas
que eſt vinculũ ſpirituale. Unde et abſonum eſt
dicere. q̄ per coitum fornicarium cõtrahatur.
Hec ille. Idem etiã tenet glo. Ray. Inno. vtrã/
q̄ opi. ponit. et neutram alteri prefert. Unde ſi/
quis inueniret tale matrimoniũ iam contractum
de preſenti vel cõſummatũ. exquo aliqui dicũt
illud tenere. tuta via eſſet vt peteretur diſpẽſa/
tio vl' declaratio a dño papa. quod ſi haberi nõ
poſſet ſm regulam Hoſtie. qui dicit q̄ vbi repe
riũtur cõtrarie opi. de aliquo mr̃imonio vtrum
teneat vel nõ. adherẽdum eſt illi qui iudicat ma
trimonium tenere niſi cõtraria opi. fulciretur
canonica auctoritate expſſa. ſm igitur cum poſſi/
us debẽt dimitti in ſuo coniugio q̄ ſeparari.
Ubi autem tales nõdum cõtraxiſſent cõſulẽdũ
eſſet eis. q̄ abſtinerẽt a contractu huiuſmodi. ſed
bene poſſet aliquis contrahere cum ſorore filij ſpi
ritualis. xxx. q. iij. illud. Item põt contrahere pa/
ter cum illa quã filius eius tenuit ad baptiſmũ
vt notat. xxx. q. iiij. illud. q̄uis filius nõ poſſit
contrahere cum illa quã tenuit pater ad baptiſmum.

Secũda eſt inter .§. ij.

baptizatum (ſiue ſit maſculus ſiue femina) et fili/
os naturales ſuſcipiẽtis (ſiue ſint legitimi ſiue
illegitimi.) Unde inter eos nõ poterit eſſe ma/
trimoniũ. Et q̄ cognatio ſpũalis nõ habet gra
dus. q̄uis filius nãlis Petri nõ poſſit cõtrahe
re cum filia ſpũali ipſius Petri. quam. ſ. tenuit
ad baptiſmum vel confirmationem. poſſet ta/
men contrahere cum filia filie ſpiritualis ipſi/
us Petri. argu. xxx. queſtio. iij. ca. primo. Item
filij duorum compatrum ſiue ſint geniti ante
compaternitatem ſiue poſtea. poſſunt cõtrahe/
re adinuicem. excepta ſolũ illa perſona. per quã
compaternitas eſt cõtracta. que nunq̄ poterit
copulari alicui filiorum ſui patris ſpiritualis.
xxx. q. iij. ſuper his.

Tertia eſt inter .§. iij.

ſuſcipiẽtem in baptiſmo et parentes baptizati.
inter quos etiam nõ poteſt eſſe matrimonium.
Unde mater baptizati nunq̄ põt eſſe vxor eius
qui tenuit ipſum baptizatũ ad baptiſmũ. quia
cõmater eius eſt. Item nota q̄ ſi quis. puta Pe
trus cõtra volũtatem vxoris ſue. puta Marie.
tenet vel leuat de ſacro fonte filiũ alterius. puta
Joãnem filium Martini contra volũtatem ipſius
martini. ſm Joã. neapol. in quodlibet. ix. vtiq̄
contrahitur vera cognatio ſpiritualis inter eos.
nõ obſtãte in volũtatione ſeu contradictione illo/
rum. ita q̄ Petrus eſt vere cõpater Martini. et
Maria eſt vere cõmater ſpiritualis Joãnis. ve
lit nolit. Huius ratio eſt. ſm ipſum q̄ quod eſt
ex ſtatuto eccleſie nõ dependet ex volũtate ſub/
iectorum: ſed ex ſtatuto ſtatuẽtis. Sed ex ſtatu/
to eccleſie eſt q̄ cognatio ſpiritualis trãſeat ab
vno coniugum in alterum cõſummato matrimonio
et q̄ cõpaternitas acquiratur patri carnali per
hoc q̄ aliquis leuat filiũ eius de ſacro fonte. er
go etc. Item poſita cauſa ſufficiẽti cognatiõis
ſpiritualis opꝫ ponere cognationem ſpũalem.
Cã. n. eſt ad quã ſequit' effect⁹. Sꝫ p̄ĩnitas ſpũa
lis quã cõſequit' pactũ ꝑpetuũ vnus coniugum eſt cã
ſufficiẽs alteri coniugũ cognatiõis ſpũalis. poſt/
q̄ eſt mr̃imoniũ cõſũmatũ. ergo etc. ¶ Et no. q̄
regul'r vnus dꝫ tenere ad baptiſmum ſeu leuare
de fonte. vt de cõſe. diſt. iiij. c. nõ plures. Et ſi ne/
ceſſitas cogeret. vnus et idem põt tenẽ in baptiſ/
mo et confirmatiõe. ſm Ray. Si aũt plures tenẽt
Dicit Alb. in. iiij. q̄ hec poti⁹ eſt pmiſſio q̄ ſta/
tutũ qd̃ debeat approbari. Permittit' aũt rõne
amicicie que cõhit' iter eos. Hec ille. Ubi ĝ duo
vel tres ex more p̄rie coiter tenẽt. videt' toleran
dũ et ſine pctõ fieri. Tuti⁹ tñ eẽt hic ſup hoc diſ/
pẽſatõem ab epõ. ſi p̄uult plures hic tenẽtes ad
baptiſmũ. Et cum plures tenent cũ oibus contrahit'
cognatio ſpũalis que ipedit et dirimit ſm Ho/
ſti. ¶ Sed diligẽter aduerte. q̄ opꝫ q̄ teneant
ſiue tãgant ipſm baptizãdum cum baptizat'. vel
cũ de fonte leuat' a ſacerdote imediate. ſi volũt
eẽ cõpatres. alr ex eo q̄ extiterint ibi ſolũ nõ tã
gẽdo. et rñderint pro puero. abrenũcio etc. non
eẽnt cõpres. Pe. de pa. In aliqb⁹ tñ locis ſacer/
dos aquã effundit baptizãdo. et qui volũt eẽ cõ
pres ſpũales tenẽt baptizãdũ. in alijs tenet pue
rũ ipſe ſacerdos cũ baptizat qd̃ p̄cipue fit cum fit
baptiſmus p imerſionẽ. Et tũc p̄mo recipiẽtes
baptizatũ de ſacro fonte a ſacerdote in pãno vl'
nudũ ſunt p̄res ſpũales. vt notat Hug. in decre
tis. Et ſiliter per pcuratorẽ nõ põt contrahi cõpa/
ternitas. quãtum ad cognationẽ ſpiritualem. vt
ponit Archidia. per. l. poſt mortem. ff. de adopt.
Idẽ Joa. an. Si autem aliquis teneat ſiue tan/

gat ad baptiſmum. ꝗuis nihil rñdeat. tamē ef
ficitur patrinus ⁊ cōtrahiť cognatio ſpūalis. Il
li autem pſes qui ſimul tenent ad baptiſmū nō
prohibentur ad inuicē contrahere. vt Inno. po
nit. ¶ Item nota ꝙ laicus etiam qui baptiza//
uit aliquem ſiue in caſu neceſſitatis ſiue extra.
nō poteſt contrahere cum illa quam baptizauit
extra. e. nedum. li. vj. Notat etiā tho. ſ. .iiij. ſen.
di. xlij. q. j. ar. j. in corpore. q. ꝙ ſi mulier vel vir
baptizat vel tenet ad baptiſmū filium propriuȝ
ſi hoc facit in articulo neceſſitatis ſeu ꝑ errorē.
non impediť exigere vel reddere debitū. extra.
e. c. Si vir. Si vō facit ꝑ fraudē: ipediť exigē: ſȝ
teneť reddē. ꝙ ſi vterqȝ fuit vľ fecit ī fraudē. neu
ter poteſt exigere. ⁊ vterqȝ teneť exactus redde
re vt dicit Hoſtienſ. Et addit ꝙ melius eſſet ſi
cōtinerent. Eodem etiā mō ſi vir tenet aliquem
filium vxoris ſue. vel vxor filium mariti ſui. ſi
ex ignorātia hͦ facit excuſať. ſi ex malitia nō pōt
exigere debitum. Idē Rich.. Credo tamē ꝙ ſu
per hoc poſſit epūs diſpenſare. ſ. quoad exactio
nem debiti. ꝑ ſimilitudinem deo qui cognouit
cōſanguineā vxoris. cuȝ quo pōt epiſcopus diſ
penſare. quoad debiti exactionē ſm Pe. de pa.
vt hēs. ṡ. de impedimento affinitatis. ibi vide.
In tertio notabili ¶ Iteȝ nota ꝙ ſi vxor. puta iohāna vxor petri.
tenuit ad baptiſmuȝ filiū berte anteꝗꝫ cōmiſce
retur ſeu cōtraheret matrimonium cū ipſo pe/
tro. ipſa mortua poterit petrus habere ī vxoreȝ
ipſam bertā. ⁊ ſic ſucceſſiue iſto modo. pōt quis
habere duas cōmatres in vxores. Sed ſi petrꝰ
cognouit iohannā anteꝗꝫ teneret ad baptiſmū
filiū berte. nō poterit poſtea vnꝗꝫ bertam habe
re in vxorem. Itē ille qui tenet ad baptiſmū vľ
ꝯfirmationem filiuȝ alicuius. puta petri ex mu
liere cōcubina vel vxore alia ſuſceptuȝ ꝗꝫ ex ea
ꝗꝫ nunc habet in vxorem non efficitur cōpater
iſtius vxoris quam nunc habet ipſe petrus. Et
idē de filijs vxoris alicuiꝰ ex alio viro genitis.
ſ. q. di. xxxij. q ij. arti. ij ad. iij. ¶ Item nota ꝙ nō baptizatus ꝗuis aliū non
debeat tenere ad baptiſmum. tñ ſi de facto vel
in neceſſitate tenet vel leuat vel baptizat. nō cō/
trahit aliquā cognationē. ſpūalē. ſȝ tho. Pe. ⁊
Richar. Et addit alber. ꝙ ſi alter ꝯiugū ē bapti
zatus. ꝑ eum tranſit cognatio ad eū qui non eſt
baptizatus. idē de cōfirmatione. Sed ſi bapti/
zatus tenet filium nō baptizati. bene contrahit
cōpaternitatem. ¶ Item nota ꝙ nō debȝ quis
tenere ad baptiſmum vel ad confirmationem
frēm vel ſororem. quia ſufficit inter tales vincu
lum carnale. ¶ Omnia aūt que dicta ſunt de
tenente ad baptiſmum ſeu de fonte leuante er/
ga ſuſceptum vel leuatum. ⁊ parētes eius quo
ad contrahendā cognationem ſpūalem. intelli/
gas ſilr de baptizante erga baptizatū ⁊ parētes
eius quoad pdictaȝ cognationem. Et omnia
que dicta ſunt de baptiſmo quantum ad tenen
tem ⁊ baptizanteȝ in contrahenda cognatione
ſpirituali cum baptizato. intelligas pariformi/
ter in confirmato ⁊ tenente ad confirmationem
in contrahendo cognationem ſpiritualem cuȝ
confirmante ⁊ parentibus eius. Et dicit Goff.
ꝙ iſta cognatio ſpiritualis ſicut legalis non ha
bet ramos. vnde perſonas cum quibus tracta
te ſunt nō egrediuntur. ¶ Nota igitur ꝙ qcū/
qȝ in aliquo iſtorum impedimentoꝝ detentus
ſcienter contrahit: mortaliter peccat. Et in qua
tuor ex his impedimentis eſt excōmunicatus
ſcienter cōtrahens. nec talis debet abſolui: nec
poſſet niſi ceſſet a tali matrimonio ſic cōtracto:
vel petat diſpenſationem a papa vbi poteſt: ⁊ ī
terim abſtineat ab vſu matrimonij ſic impedi/
ti. ¶ Et nota ꝙ in nullo predictorum decem ⁊
ſeptem impedimentoꝝ poteſt diſpenſare aliqs
citra papam. ſed ⁊ ipſe papa in aliquibus hoꝝ
non poteſt diſpenſare ſcȝ in impedimento liga
minis. cum ſcȝ quis eſt alteri alligatus per ver
ba de preſenti. talis enim non poſſet cuȝ alia cō
trahere etiam dipenſante papa. ¶ Item in im
pedimento erroris perſone: ⁊ in impedimento
violentie vbi nullo modo eſt conſenſus. ⁊ in im
pedimento coeundi. omni modo ex frigiditate
naturali: vel caſtratiōe vel maleficio. vel ex alia
indiſpoſitione proueniente. quia in huiuſmo//
di omnibus nullum eſt matrimonium: nec pōt
facere papa: vt ſit matrimonium. ¶ De impe/
dimento coeundi videtur dicere Petrus de pa
lu. ꝙ ſit ex ſtatuto eccleſie quia id non pertinet
ad ſubſtātiam matrimonij. Et inde eſt ꝙ ſi ſci//
uerit alter tale impedimentū: ⁊ nihilominꝰ con
trahit eſt veꝝ matrimoniū quod nō eſſet ſi deeſ
ſet aliquid de eſſentia matrimonij. Cum enim
principalis finis matrimonij ſit proles. non vi
tatio fornicationis. ſi poſſet coire eſſet de ſubſtā
tia matrimonij multo magis poſſe generare: ⁊
ſic ſenes non poſſent cōtrahere: quod eſt falſuȝ.
¶ De īpedimēto erroris ꝯditiōis videtur du/
bium ſm Hug. tñ iſtud eſt de ſtatuto ecclie. Itē
dicit Pe. de pa. ſ. ꝙ eſt de iure poſitiuo: qꝺ etiā
videtur ſentire Richa. in. iiij. diſti. xxxvj. Dicit
eni ꝙ error deterioris ꝯditionis: ⁊ ſi nō tollat
ꝯſenſum in perſonā. tñ multū minuit: ⁊ qꝛ rō//
nabile eſt: vt deceptis iura ſubueniant. ⁊ maxime
quādo eſt deceptio in re graui. ideo naturali e/
quitate ſtatutū eſt pſonā ꝯditionis ſeruilis eſſe
illegitimam ad contrahenduȝ cū pſona libera
ꝗꝫdiu liberā eſſe credit: ipſe liber ꝯtrahēs cum
ſerua. lediť eni enormiter in bonis mrimonij.
In bono prolis: qꝛ nō hēbit eā in ſua ptāte. In
bono fidei. qꝛ non poterit ita libere reddere de
bitum domino occupante ſeruum. In bono ſa
cramēti. i. cohabitatiōis inſepabilitate. qꝛ dñs

⁊ ar. vi. ad ſcōʒ
poſſet ēam vendere. Hec ille. ¶ De impedimē
to voti ſolēnis in religionem. Alber. ⁊ Tho. ſe.
ſe. q. lxxxviij. arti. xj. in corpore ar. tenent ꝙ nō
poteſt Hugo card. Hoſtien. Inno. ⁊ Richar. in
iiij. tenent ꝙ poteſt ex magna cauſa. vt ex refor-
matione vnius regni ⁊ huiuſmodi. ⁊ Joan. in
ſumma confeſſoruʒ dicit de facto vidiſſe talem
diſpenſationē factam. Hanc etiam opi. ꝙ papa
poſſit diſpenſare. tenere videtur idē Thom. in
iiij. ſentē. diſt. xxxviij. q. j. art. iiij. in corpore. q.
Et Joā. neapol. in quodlibe. dicit hanc opi. eſſe
probabiliorem. ¶ In impedimēto ordinis te-
nent fere oēs ꝙ poteſt quamuis non cōſueuerit.
¶ In impedimēto criminis abſqʒ dubio po-
teſt ſm Pe. de palu. ¶ Et in impedimēto ſpiri-
tualis vel legalis cognationis abſqʒ dubio. po-
teſt ſm Pet. de palu. ¶ De impedimēto etiam
quod eſt publice honeſtatis iuſtitia certuʒ eſt ꝙ
poſſit cum ſit ex ↄſtitutione eccleſie. Unde Pe.
de pal. ſic dicit. Papa poteſt diſpēſare in omni-
bus gradibꝰ publice honeſtatis iuſtitie: qui ſu-
mūtur ſm gradus ↄſanguinitatis. ⁊ hoc patet
quia nō eſt prohibitū lege naturali nec diuina.
Unde poteſt diſpēſare ꝙ quis contraheret cuʒ
ſpōſa vel vxore non cognita fratris vel patris.
Et nota ꝙ quādo aliqui cōtrahūt matrimoniū
de facto: quod de iure nullum eſt. ſi poſtea obti-
neant diſpēſationē a papa ſuper impedimēto.
nō propterea ratificatur predictū matrimoniū
quoad deum. etiā ſi ante diſpēſationem ſecuta
erat copula carnalis. ſed oportet ꝙ de nouo in-
terueniat mutuus ↄſenſus interior in alterutrū.
⁊ ſi cum hoc ſequitur copula carnalis nō eſt ne-
ceſſaria noua expreſſio verboruʒ. ⁊ hoc in fauo-
reʒ matrimonij. Hoc videtur dicere Richar. in
iiij. diſt. xl. in quedaʒ ſimili. tutius tamē eſſet ⁊
clarius: vt etiā de nouo fieret ipſa expreſſio ver-
borum cōſenſum exprimentiū. Dicit etiaʒ Ri-
char. ꝙ cum naturalis vſus mulieris extra ma-
trimonium ſit cōtra ius naturale. ideo ibi locū
nō hʒ preſcriptio. vt. ſ. ex hoc ꝙ tenuit aliquam
ↄcubinam per. xxx. annos facta ſit ei licita talis
cōmixtio. ſed ſemꝑ mortaliter peccat. Ipm etiā
matrimoniuʒ. qꝛ eſt de iure diuino ⁊ nāli. ideo
preſcriptio facere nō pōt vt valeat matrimoniū
qđ a principio fuit nullū. vel ꝙ efficiat nulluʒ:
qđ a principio fuit verū. extra de cōſang. ⁊ affi.
nō dʒ. partim in textu: ⁊ partim in glo. ¶ Iteʒ
nota ſm Hoſt. qñ Doc. diſcordāt circa impedi-
mentū mrīmonij vbicūqʒ Doc. per glo. ſuas di-
cūt ſolui matrimoniū. ſed nō inducūt ius expſ-
ſum ↄtrium dicēs. ad hereas. extra de teſti. lʒ ex
quadā. in fine. ¶ Itē nota ꝙ cum eccliā pcipit
alicui ↄiugum cohabitare cum altera. ⁊ ille cui
precipit ſciat eſſe impedimētū ſm Hug. in hoc
caſu ↄtrarium ad reddēdū debitū nō tenet obedi-
re. tñ in cohabitatione neceſſariorū exhibitiōe
obedire dʒ ⁊ nō negare ei cui ſe de facto copula-
uit. ¶ Itē nota ꝙ qui audit impedimentū eſſe
inter ſe ⁊ vxoreʒ ſm Guil. ſi audit a fidedignis
⁊ nō ſuſpectis cum nō debeat eſſe negligēs ſue
ſalutis. tenet inquirere veritatē. alſ eſſet affectata
ignorātia que nō excuſat. Et ſi ↄcipiat ꝓbabileʒ
opinionē de dicto alicuius nō dʒ exigere debi-
tū lʒ teneat reddere. Secus ſi ita inueniret ve-
ritatē qđ eſſet impedimētuʒ inter eos qđ heret
pro ↄſtāti. tūc nec exigere nec reddere deberet.
Porro qui tale impedimētuʒ audit a viro fide-
digno: etiā iurato aut cōpatri ſuo: aut ꝓprio ſa-
cerdoti. aut etiam publica fama. nō ita tenetur
credere ꝙ peccet mortaliter ſi non reddat: ſed
venialiter Guil.

¶ De impedimentis pluribus non tamen di-
rimentibus matrimonium. vt voto ſimplici ⁊
huiuſmodi. Capitulum. xvj.

Eſt aliud genus im-
pedimēti: qđ eſt impediēs quideʒ
matrimoniū ↄhēdum: ſed nō diri-
mēs ↄctū. Et iſtud eſt multiplex. Et
pmo quidē ↄctus clādeſtinus ipius mrīmonij
extra de matri. ↄtra. con. interdi. eccle. per totū. — De clā-deſtina deſpon-ſatione
Qui ergo ↄhūt clādeſtine mrīmoniuʒ: mortalr
peccāt. Et tale mrīmoniū dꝛ ↄtra interdictū ec-
cleſie: qꝛ cōtra ꝓhibitionē eius eſt. ¶ Ubi nota
ſm Pe. de pal. in. iiij. ꝙ hoc pōt eē dupl'r. Uno
mō qꝛ ↄtra ↄſtitutū iuris. vt qꝛ tpibus anni in-
terdictis. de qbus in. c. ſeq. vel qꝛ eſt clādeſtina
deſpōſatio. Prohibet. n. ne mrīmonia fiāt claʒ
⁊ ſine bānis. ⁊ de clā. deſpō. cum inhibitio. Ibi
dꝛ ꝙ cū dʒ fieri aliqđ mrīmoniū debēt in eccliā
bāna publice per ſacerdotes ꝓponi vt infra cō-
petētē terminū qui ſcit impedimētū ꝓponat. ⁊
ſi apparuerit ꝓbabilis ↄiectura ↄtra copulā fu-
turā. interdicat expſſe donec ↄſtet qđ fieri debe-
at. alſ ſi ↄherēt ſine bānis: vbi. ſ. talia ſeruātur
aut poſt ꝓhibitionē ſi extiterit impedimētū. pu-
ta gradus ꝓhibitus tunc filij dicent illegitimi:
nec excuſabunt ꝓpter ignorātiā parentū. Et ſa-
cerdos qui tales ↄiūctiōes inhibere ↄtēpſerit:
vel regularis qui intereſſet hmōi punit. vt pʒ in
dicta decretali. In aliqbus tñ locis nō ſūt hec
bāna: ſed ſolū ↄhunt ſpōſalia ſolēniter ⁊ publi-
ce multū ante mrīmoniū. ⁊ interim pōt manife-
ſtari an ſit impedimētū. Unde in talibus locis
rōne ↄrie ↄſuetudinis omiſſioneʒ bānoꝝ. puto
nō eſſe pctm. ſed vbi ſuant eēt mortale omitte-
re. Alio mō dꝛ matrimoniū ↄtra interdictuʒ ec-
cleſie. qꝛ eſt ↄtra pceptum hoīs miniſtri iuris ⁊
ecclie. Et iſte miniſter vel eſt parrochialis ſacer-
dos qui pōt matrimoniū diſpēſare: ⁊ non iudi-
care. Ipſe enim habet inquirere de impedimē-

to ꝛ inhibē. Aut eſt officialis epi non ſacerdos qui ſolus bñdicit nubētes vel Archidiaconus aut Abbas. habētes hoc ex ꝯſuetudine vel priuilegio: vt habent iudicare ꝛ diſpenſare ſi non ſunt ſacerdotes. Aut eſt eps vel ſupioꝛ eo. ꝛ hic habet iudicare ꝛ diſpēſare. iudicare rōne iuriſditionis. diſpenſare ratiōe oꝛdinis cum cura. Cōtrahere ergo ꝯtra ꝓhibitionē eccleſie vel miniſtri eſt moꝛtale: niſi fuerit diſpēſatū ab eo qui pōt. Et ſiquidem facta fuerit inhibitio ab inferioꝛi a papa vt epo vel parrochiali: quāuis ſit peccatū. tn̄ ſi non eſt aliud impedimētum tenet. Idem ſi a papa facta eſt ſimplex inhibitio. q2 nō ꝓpter hoc annullat᷑. ſed ſi hoc ꝓhibuerit decernēs irritū ꝛ inane. ſi ſecus factū fuerit. tūc matrimoniū eſt nullū. q2 per hoc reddit eos inhabiles. Plus eſt eniʒ reddere multos inhabiles ꝙ̄ paucos. ſed ipſe ꝓhibēs matrimoniū ꝓpter cognationē legalē: ſpūalem vel carnalē in gradu non ꝓhibito lege diuina. reddit hmōi inhabiles. ergo ꝛc̄. Hec Petrus de palude.

Secūdo votum .§.i.

ſimplex: qđ quidē impedit ꝯtrahēdo matrimoniū: ſed nō dirimit ꝯtractuʒ. di. xxvij. per totū. in textu ꝛ glo. Ideʒ Ray. ꝛ Tho. in. iiij. talis ergo qui habēs votū ſimplex caſtitatis cōtrahit: moꝛtaliter peccat. Et nihilominus adhuc tenet᷑ implere votū ſi nondū cognouit vxorē ſuā cuʒ qua ꝯtraxit etiā per verba de pñti. q2 adhuc implere pōt. ſ. intrādo religionē etiam vxore inuita: ꝛ ſic nō poterit ꝯſūmare matrimoniū abſqʒ peccato moꝛtali. Poſtꝙ̄ aūt conſūmauerit religionē intrare nō poterit vxore inuita: ꝛ debitū quidē tenet᷑ reddere vxori petēti ſiue expꝛeſſe ſiue interpꝛetatiue ſm Tho. ꝛ Richar. in. iiij. Sibi aūt petere nō licet. al's ſm quoſdaʒ vt Richar. peccat moꝛtaliter: quotiēs debitū exigit. q2 adhuc pōt ꝛ dʒ ſeruare votuʒ ꝙ̄tum in ipſo eſt. Et dicit Hoſti. ꝙ ſiquis hñs tale votū petat ab aliquo ꝯſiliū: vtrū ſi ꝯtraheret: teneret matrimoniū. nō dʒ ſibi reſpōdere clare. ſ. ꝙ teneat: ne ex hoc det᷑ ſibi occaſio frāgendi votū. ſed in hmōi debemus prudenter eludere tales querētes vt docet Origenes. di. xliij. in mandatis.

Tertio ſpōſali .§.ij.

tium factū cum altera. niſi mutuo partes ſe abſoluant. vel ex altera partium ſit aliquid ex his per que licite ſponſalia poſſunt frāgi. talis etiā moꝛtaliter peccat.

Quarto tenere .§.iij.

vel ſuſcipere aliquem vel aliquam ad cathecismum qui precedit baptiſmuʒ. extra de cognat. ſpi. per cathecīſmum. lib. vj.

Quinto quedā .§.iiij.

crimina. videlʒ inceſtus poſt cōtractū matrimonium cum affinibus cōmiſſus. xxxij. q. vij. ſiqs viduam. ꝛ c. cōcubuiſti. cum. ſ. quis cognoſcit cōſanguineam vxoris ſue. vel cuʒ cognoſcitur ſi mulier eſt a ꝯſanguineo mariti ſui. Propter huiuſmodi inceſtum delinquēs amittit ius petēti debitum non ſolum ab vxore vel viro attinenti illi cum quo cōmiſit inceſtum. ſed etiam illa vxore vel viro moꝛtuo ſi cōtraxit cum altera perſona (qđ facere nō debet ſine diſpenſatione epi) ab ea exigere non pōt: vt extra de eo qui cog. cōſan. vxo. trāſmiſſe. In vtroqʒ tamē caſu reddere tenetur ſm Richar. in. iiij. diſt. xxxiiij. Poteſt tamē epo diſpēſare. vt. ſ. talis priuatus iure exigendi poſſit exigere abſqʒ peccato. ſm Pe. de pal. in. iiij. ſentē. Cognoſcēdo auteʒ cōſanguineas ꝓprias vel permittēdo ſe cognoſci ꝙ̄uis nō minus peccet. immo magis nō tamē repit᷑ in iure ꝙ priuet᷑ exactiōe debiti. vel qđ impediatur a cōtrahēdo. Richar. etiā hoc dicit. ſ. ꝙ inceſtus cum cōſanguineis nō impedit matrimoniū cōtrahēdum. nec priuat exactione debiti. ſicut inceſtus cum affinibus. Iteʒ interfectio ꝓprie vxoris. xxxiij. q. ij. admonere. ꝛ ca. interfectores. qđ intelligitur cuʒ occidit. vel in vindictam ꝓpter adulteriū ab ea cōmiſſuʒ: vel q2 al's eam exoſam habet ꝓpter aliquem defectuʒ: ꝛ nō propter hoc vt cōtrahat cum alia. q2 tūc dirimeretur illud ſequēs. Et idem ſm Pe. de muliere que dat venenum viro. vel alio modo occidēdi eum. Item raptus ſponſe alterius xxvij. q. ij. ſtatutuʒ. Itē ſuſceptio pꝛoprij filij de fonte vel ad cōfirmationem. quādo. ſ. quis hoc facit inſidiando matrimonio vt poſſit priuare alterum debito cōiugali. xxx. q. j. de eo. Itē interfectio ſacerdotis. extra de penit. ꝛ remiſ. quis presbyterū. Item ſolēnis penitētia. xxxiij. q. ij. de his. Item ſiquis monialē ſcienter in vxorem accipiat. xxvij. q. j. hi qui. De ꝑdictis oēs ſus ponūt Ray. Alber. Thom. ꝛ Pe. ꝛ etiā Hoſtiē. preter vltimū quem ſolus Hoſti. addit. Licet autē hic ꝛ foꝛte alia impediāt cōtrahentiū. ſi tamen timetur de incontinētia debet eis epiſcopus cōcedere licētiam nubēdi. ar. xxxiij. q. ij. antiq. ꝛ c. in adoleſcētia. extra de eo qui cog. cōſan. vxo. ſue. c. ex litteris. Et ſm quod addit Guilel. ſufficit licentia pꝛoprij ſacerdotis: imo ꝙ de cōſuetudine nō ſeruatur iſte rigoꝛ petendi licētiam. Richar. autem dicit in. iiij. de interfectore vxoris. ꝙ ſi cōtrahit matrimoniuʒ quāuis non ſit dirimēdum cuʒ non obſtat aliquod impedimētum: peccat tamen ꝯtrahēdo contra eccleſie ſtatutuʒ: niſi prius fuerit cum eo diſpēſatum. Et idem dicendū de alijs caſibus ſupra.

dictio. Pe. de palu. in. iiij. ponit vtrūqʒ opinio
nem. ſed declinat ad ſecundā dicēs: ꝙ ſine diſ/
penſatione non lʒ inuoluto in aliquo predicto/
rum criminum cōtrahere vel debituʒ petere ſi/
ne diſpenſatione. ⁊ ꝙ non niſi epiſcopus diſpē
ſat. nec valet conſuetudo in contrariuʒ niſi con
ſtaret: ꝙ epiſcopi longo tempore hoc ſcientes
diſſimularēt. alias ꝯtriū faciēs: peccat mortalr̄.

Nota ſecūdum .§. v.

Petrum de pal. in. iiij. ꝙ clādeſtina deſponſa//
tio dicitur fieri ſex modis ſm̄ Hoſti. Primo vi
delicet quādo fit ſine teſtibus. Scdo qn̄ conue
niūt clādeſtine: anteqʒ recipiāt bn̄dictioneʒ nu
ptialem pro loco ⁊ tēpore: quo petere poſſunt.
Tertio quādo ſponſalibus non ſolutis ſed ſol/
uendis ſolū autoritate iudicis ſine licētia eius
ꝯtrahitur aliud matrimoniū. Quarto quando
ꝯtrahūt matrimoniū ante pubertatē ſine iuſta
cauſa abſqʒ licentia epi. ꝯtra prohibitionē que
fit ex. de deſpō. ipu. c. ij. ⁊ hoc eſt peccatū amico
rum qui hoc ꝓcurāt. Quinto ꝯtra interdictum
ſpeciale. ſicut ſi alicui interdicit ne ꝯtrahat cuʒ
aliqua ꝓpter impedimētū ⁊ huiuſmodi. Sex/
to qn̄ hoc fit omiſſis bānis qꝺ intelligitur vbi
non eſt ꝯſuetudo in ꝯtrarium. Et quocūqʒ iſto/
rum modoꝝ ꝯtrahat: eſt culpa mortalis ꝓpter
inobediētiaʒ eccleſie. Sed in ſex caſibus poteſt
iuſte diſpēſari. Primo cum magnatibus. qꝛ eo
ruʒ matrimonia cum magna deliberatione ſo/
lent tractari per amicos. Scdo qn̄ valde nobi//
lis ignobilē ducit. Tertio cum diues paupem.
Quarto cuʒ ſenex iuuenē. Quinto cū timēt pa/
rētes: ꝙ iam ꝯtrit. Sexto cum diu ſic fuerint. ⁊
hoc ꝓpter verecūdiam. Diſpēſat aūt in hoc epus
de ꝯſuetudine per papā ſcita ⁊ diſſimulādo ap
probata. alr̄ cum ſit ſtatutum generalis cōcilij.
ſolus papa diſpenſat. Hec Petrus.

De impedimento feriarum: quando. ſ. non
poſſunt fieri nuptie. Capitulum. xvij.

Est aliud genus i/
pedimenti tp̄alis: ſiue ad tp̄s mri
monij qꝺ hʒ impedire: ſed nō di//
rimere mrimoniuʒ qꝺ dr̄ impedi
mētuʒ feriaꝝ. ꝙ quidē impedit ſolū celebratio
nē nuptiaꝝ ⁊ bn̄dictionē nuptialē ⁊ traductio/
nem vxoris in domū. Nō aūt impedit ꝯtractū
mrimonij vel de futuro vel etiaʒ de pn̄ti qꝺ fit
ſolo ꝯſenſu per verba expſſa: ſm̄ Ray. ⁊ Goff. ⁊
gl. ſup. c. capellanus. extra de fer. niſi repugna/
ret huic patrie ꝯſuetudo. Hoſti. m̄ videt dicere
ꝙ nec etiā iſtud licet. ſed primuʒ coius tenetur
Pe. de pa. in. iiij. dicit ꝯhere per verba de futu
ro nō eſt ꝓhibitum. Et lʒ ſm̄ quoſdā nec etiam
per verba de preſenti. Iſtud tamē vltimum nō
videt. qꝛ iſte ꝯtractus nō debet fieri clādeſtine:
ſed in facie eccleſie. In facie aūt eccleſie non vi/
det faciēdum. ſicut nec bn̄dictio nuptialis. hec
ille. Credo in hoc ſtādum eſſe ꝯſuetudini pr̄ie.
Sciēduʒ igitur ꝙ in his tēporibus nō poſ/
ſunt nuptie celebrari. videlʒ ab aduētu vſqʒ ad
epiphaniā nec includitur octaua epiphie cum
de ipſa nō ſit expreſſum in iure. Item a ſeptua /
geſima vſqʒ ad oct. paſce incluſiue. Itē a tribus
diebus ante aſcēſionem vſqʒ ad oct. pentheco
ſtes: excludēdo tamē ipſam dn̄icaʒ que eſt octa
ua dies a penthecoſte: qꝛ ipſum feſtū nō habet
octauam diem. Unde in ipſa poſſunt nuptie ce/
lebrari. extra de fer. capellanꝰ. in fine. xxxiij. q.
iiij. non opʒ. ⁊ tribus. c. ſequē. Qui autē nupti/
as facit in huiuſmodi tēporibus: mortalr̄ pec/
cat: qꝛ ꝯtra generale ſtatutum eccl̄ie. facit extra
de matri. ꝯtrac. con. interdic. eccl̄ie. per totum.
Pe. de pa. ſuper. iiij. diſ. xxij. dicit ꝙ celebritas
nuptiaꝝ eſt interdicta ab aduentu vſqʒ ad oct.
epiphanie incluſiue. de alijs duobus tēporibꝰ
ꝯcordat cum predictis. Itē de tertio tēpore. ſ. a
triduo ante aſcēſionem vſqʒ ad oct. penthe. di/
cit ꝙ nuptie ſuſpendūtur vſqʒ ad feſtum trini/
tatis: ita tamen ꝙ nō a primis veſperis trinita/
tis lʒ cōtrahere. ſed a principio noctis vel me//
dia nocte. vel ſicut veriꝰ puto a mane in antea.
Et lʒ ita ſit de iuris ſubtilitate. qꝛ tamē ꝯſuetu/
do eſt optima legum interpres. ideo ſequenda
eſt terre cōſuetudo a platis diu ſcita ⁊ diſſimu/
lata ſiue de celebrando nuptias in diebus illis
extremis ſiue de abſtinendo. Iteʒ nota ꝙ fe/
ſta ſm̄ nouam ⁊ veterem legem: a veſpera vſqʒ
ad veſperā celebrantur. tamē in ſeptuageſima
officium ſibi propriū quod abdicat cātica leti//
cie. non incipit in veſperis ſed in completorio
quādo primo intermittit all'a. Unde vſqʒ ad cō
pletorium excluſiue lʒ cōtrahere. Sed officiuʒ
aduentus propriū pfecte incipit a veſperis ſab
bati precedētis. Unde extūc nō lʒ ꝯtrahere. In
diebus vō vltimis nō ſolum veſpere: imo com
pletoriuʒ ſunt de tēpore precedēti per ſe loquē/
do. lʒ per accidens ſuperueniente maiori feſto:
nihil fiat de illo in cōpletorio: vel ſolum memo
ria in veſperis. ſicut apud illos qui faciūt feſtū
trinitatis in octa. penthe. perdit veſperas ⁊ cō/
pletoriū. Et ſimiliter quādo celebre feſtū. venit
in oct. paſce. Nō tamē propter hoc lʒ in iſta ve/
ſpera. ſed ſicut dictū eſt ſupra in talibus eſt con
ſuetudo ſeruanda. Unde in multis terris etiaʒ
de nocte ꝓfunda: in vigilia aduentus ⁊ ſeptua/
geſime nuptias faciūt. ſed ſi poſt mediā nocteʒ
facerent eſſet corruptela. qꝛ media nocte more
romano nox icipit. vt dicitur. ff. de ferijs. l. mo/
re. Unde ſicut nulla conſuetudo excuſaret cele/
brare in mane die. ſic nec poſt mediam noctem

ſed certum eſſet: quia contra ſanctorum patrū canones eſt. Contrahētes nuptias iſtis temporibus prohibitis debent puniri in quo deliquerunt vt. ſ. ad tempus ſeparentur. ſed ſi ſit periculum incontinentie alia penitentia imponatur ꝛ in iſta diſpenſetur. Sacerdos autē qui dedit benedictionem hm̄oi temporibus graui pena lz arbitraria: puniendus eſt. non autē eſſet mortale exigere talibus ab vxore prius rite benedicta debitum. Pe. de pa. Ita ꝛ ſi mortale ſit conſūmare matrimonium tempore tali. tamen poſt primam copulam iterum cognoſcendo nō peccat mortaliter niſi hoc faceret in contēptū eccleſie ordinantis. Petrus de Palude.

¶ De ſponſalibus. Capim. xviij.

Circa cōtractū matrimonij nota: ꝙ matrimonium pmo initiatur. ſ. per ſponſalia: p verba de futuro. Secundo ratificatur per verba de preſenti vl̄ alia ſigna exprimentia conſenſum. Tertio conſūmatur p carnalem copulam. Et hoc cōmuniter obſeruatur. Non eſt tamen neceſſarium ꝙ ſponſalia precedant: quia abſq̄ promiſſione facta de futuro: poteſt quis ſubito contrahere per verba de preſenti. Silr̄ etiā ad eēntiā matrimōij nō ē neceſſarium: ꝙ ſeruatur copula carnalis. Unde inter Mariam ꝛ Joſeph dicitur fuiſſe perfectū matrimonium. ſcilicet quoad eius eſſentiam. ꝛ ſi nō quoad eius ſignificationē cōpletā: cū tamē vterq̄ remāſit virgo. xxvij. q. ij. ſufficiat. §. cū ergo: quia contraxerunt per verba de preſenti. Fuerat enim reuelatum virgini Marie ꝙ Joſeph nunq̄ exigeret ab ea debitū. ſed ſi exigiſſet fuerat diuina auctoritate diſpenſatū: vt reddere non teneretur. Et vna ex cauſis quare fuit virgo maria deſponſata (ſm̄ Origenē. xxvij. q. ij. inuenta.) fuit vt partus virginis diabolo celaretur: ꝗuis enim ꝛ ſi corda hoium non cognoſcat per ſe. non tamen corpora quoad exteriora ſcire valuit. vtrum ex Joſeph vel ſine viro concepiſſet. nec ſi virgo peperiſſet vl̄ nō virgo. ꝛ hoc quia propter nimiam ſanctitatem virginis non permittebatur approximare ei vel hoc cognoſcere. Rich. in. iiij. ¶ Nota ergo ꝙ matrimonium initiatur per ſponſalia que ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. xxx. q. v. noſtrates. Que fiunt multipliciter aliquando. ſ. nuda promiſſiōe: vt cum dicit vir accipiam vel ducā te in meam vxorem: ꝛ illa reſpondeat. accipiā vel ducam te in virum ꝛ hm̄oi. Item aliquādo non ſolum promiſſione: ſed etiam appoſitione iuramēti fiunt ſponſalia. Item aliqñ fiūt datis arris ſponſalitijs. Non pn̄t autem cōtrahi ſpōſalia ex altera parte tm̄ nec claudicare ſʒ Guil. Et ſi aliqs accipiat manū mulieris ꝛ dicat ipſi mulieri. Do tibi fidem meā de accipiēdo te in vxorem. Et illa nihil reſpōdeat nec aliquo mō oñdit ſe acceptare: non ſunt ſponſalia. Jlle tn̄ q taliter dedit fidē tenet eam ducere ſi illa voluit ſi nō voluerit nō eſt cōpellenda. ꝛ hoc verū niſi oſtenderit aliquo modo mulier illa acceptare quod agebatur. Unde ſi ante fidē ſic datā tractabat de ſponſalibꝰ vel matrimonio int eos: ꝛ ipſa requiſita ſponte manū dedit ad fidē recipiendam ꝛ hm̄oi. tunc eēnt ꝯtracta ſponſalia. Itē ſi qs ante pubertatē ꝯtrahit matrimoniū per verba de pn̄ti: intelligunt ee ſponſalia: ꝛ hoc niſi eſſent proximi pubertati: ꝛ malitia ſuppleret etatem qꝛ tūc eēt matrimoniū. extra de deſpon. impu. duo. ¶ Jtem nota ꝙ poſt ſeptēniū cōtrahi poſſunt ſponſalia de futuro. extra de deſpō. impu. ſi infantes. li. vj. Et extunc valēt. Si autem alter vel ambo minor eſt ſeptēnio: ꝛ ꝯhunt ſpōſalia ipſi vel parētes pro eis: nihil agit niſi poſtea ratificēt. Si aūt multū appropinqr̄ēt ad tēpus ſeptēnij: ꝗuis nō impleuerint ſeptē ānos tenent ſponſalia ſm̄ Tho. in. iiij. ſcʒ di. xxvij. q. ij. arti. ij. ad vlti. Quia ſm̄ phm̄ in. ij. phiſicorum: qd parū deeſt q̄ſi nihil deeſſe videtur. Hec autē appropinquatio determinanda eſt ſm̄ cōditionē ꝯtrahentiū cū in quibuſdam citius in quibuſdam tardius pueniat intētio ſeu placētia nuptiarū. Tho. ꝛ Hoſt. Tn̄ expreſſe de iure non habetur ꝙ tps ſeptēnij poſſit pueniri. Jlle tamen q maior eſt ſeptēnio: ſi ꝯtrahit ſpōſalia cū minoris ſeptennio licet nō tenuerit etiā ex parte maioris qꝛ claudicare non debent. Quia tn̄ iſte maior fidē dedit: tenet maior minorē expectare: ſi forte velit ſtare in eodē ꝓpoſito: al's peccaret ꝓpter fidē mentitā: ꝛ tenet pniam agere de fide mentita. Jtem inter abſentes poſſunt contrahi ſponſalia per nuncium vel per litteras ſiue per ꝓcuratorē ſup hoc ſi abſens hoc ſciat. vt qꝛ miſit nūciū vel de ꝯſenſu ſuo fit vel poſtea ratū hʒ. xxxij. q. ij. honorant. Hoſt. ¶ Itē ſi q ante pubertatē ꝯtrahūt matrimoniū ſponſalia eē intelligant. Itē nota ꝙ ſi abſens miſit nūcium vel ꝓcuratorē ad ꝯhendū ſponſalia: ꝛ poſtea reuocat: nō ſolū ſi reuocatio pueniat ad ꝓcuratorē anteq̄ puella ꝯſentiat: nihil agit. ar. extra de ꝓcura. ſi nr̄a. ꝛ. c. mādato. imo etiā ſi reuocatio pueniat ad ꝓcuratorē poſtq̄ puella ꝯſenſit. ſi tn̄ ꝓcurator reuocatus fuerat anteq̄ ꝯſentiret puella: nihil eſt actū. Hec Hoſt. Jtem qui ꝯtraxerūt ſpōſalia q̄ tenuerūt vt qꝛ in etate debita fuerūt ꝯtracta: tenent ꝯhere matrimoniū ſimul. Nec pōt alter eorū ꝯtrahere cū altera pſona: ſi tn̄ ꝯtraxerint per vba de pn̄ti. tenet ſcd̄m matrimoniū. extra. c. Sicut. Sed tenet agere penitentiam de fide mētita: ꝛ multo magis ſi primo interuenerit

Ad ho. j. c. xix.

mo interuenerit iuramentum. extra. e. Ex li͠ris. ¶ Sed ſiquis iurat alteri vnam de filiab⁹ ſuis dare in coniugem: nõ nominãdo aliquam determinate. R͠ndit Hoſti. dare tenetur: ſed quãcũq; det. liberatur. q: ꝓmiſſoris eſt electio: ſic̃ ⁊ in aliis ꝓmiſſiõib⁹. ex̃ de re iu. li. vj. c. In alternatiuis. Et ſi omnes moriant̃ preter vnã ad illam dandã tenet̃. ar. ff. eo. qđ certo loco. l. ij. Sʒ ſi vnam ex ipſis offerat ⁊ ille nõ acceptet cui ꝓmiſſum eſt: liberatus eſt ꝓmiſſor: etiã a iuramẽto. ff. de cõdi. inde. Cum his. Qđ ſi vnã ex illis carnaliter cognouerit nullã aliaʒ habere poterit ꝓpter affinitatem ɔtractam. Immo ꝙ plus eſt ſi cõtemplatione precedẽtis ɔtctus cõmixtio facta eſt eſſet matrimonium. extra de eo qui. dux. in ma. ſignificauit. Sed quid ſiquis iurat alteri ſibi dare vnaʒ ex filiabus ſuis: ⁊ determinat quã: ⁊ ſi illam habere nõ poſſit: ꝓmittit ſibi aliam. R͠ndet Hoſtien. ꝙ tenet̃ ei dare primam: ⁊ ad hoc laborare bona fide. extra de ſpõ. Ad audientiam. Qđ ſi non põt: tunc diſtinguendum q: ſi prima cõſenſit ſponſalibus expreſſe vel tacite vtputa q: ipſa preſente: ⁊ non ɔdicẽte: fuerunt cõtracta ſponſalia: vel poſtea ipſa ratificãte ſororem illius habere non põt. q: cum prima contraxit ſponſalia propter impedimentũ publice honeſtatis iuſtitiam vt in dicto. c. Ad audientiã. Etiaʒ ſi illa prima ſponſalia forte ꝓpter ɔſanguinitatẽ aliquã cuʒ prima nõ tenuiſſent. Si v͠o prima nullatenus ɔſenſit ſpõſalib⁹. tenetur ei de ſcd̃a. extra de ſpõ. Ex li͠ris. Sed q̃ritur qđ iuris de penis que ponunt̃ aliq̃n in ſponſalibus. R͠ndeo ſm̃ Ray. lʒ ſponſalia poſſint contrahi ſub ɔditione ꝓmiſſe pecunie: non tñ põt pecunia ꝓmitti pro modum pene. Et ſi ꝓmiſſa fuerit non tenet ꝓmiſſio. nec põt peti. vt ſi dicat̃ niſi tecum cõtraxero. dabo tibi cẽtũ marchas. nam cõiugia debent eẽ libera. extra. eo. requiſiuit. ⁊ c. gẽma. Idẽ Tho. in. iiij. diſ. xxvij. Nota
q. ij. xx. ꝙ arre ſpõſalicie ab ea pte que cãm pſtat vt nu
ſ. ad. ij. ptie nõ ſequant̃. amittunt̃. recepte v͠o reſtituũtur in duplũ. C. de ſpon. l. arris. Quinetiã ſiqs vellet ſpõſalia firmiter alligare. põt ſic facẽ ſm̃ Hoſtien. ſ. vt det magnã q̃ntitatem pro arris ⁊ ſtipuletur eas in q̃druplum. q: tm̃ põt ſtipulari ⁊ nõ amplius. Et tũc ſi ſteterit per recipientẽ quo minus m̃rimoniũ ſequat̃. reſtituet eas in q̃druplũ. C. eo. l. ſi. Ceſſat tñ pena arrarũ in quibuſdã caſibus. vt ſi tꝑe appoſitũ lapſum ſit. tũc enim is per quẽ non ſtetit: nubat impune. Item ceſſat ſi ſpõſus impeditus fuerit: dũ tñ cãm impedimenti nõ ꝓbuerit. Ceſſat etiã ꝓpter cãm legibus interdictã. puta ſi de iure m̃rimoniũ ſequi nõ põt. C. e. l. vl. Nota igit̃ ꝙ ſi in ſponſalibus appoſitũ eſt tꝑs infra qđ fieri debeat m̃rimonium. ille per quẽ non ſteterit impune nubit.

ſed alij dat̃ penitẽtia de fide mẽtita. ex̃. e. Sil.

¶ Inſuper notan- .§. i.

dum ꝙ in nouẽ caſibus ſoluunt̃ ſpõſalia de iure ⁊ ſine peccato ſm̃ Ray. Primus ſi alter ſpõſorum trãſit ad religionẽ: qđ etiã facere põt ɔtracto m̃rimonio de p̃ſenti: ⁊ nondũ ɔſummato: ẽt altero inuito. ⁊ ſic ille qui remanet in ſeculo ſoluit̃ a ſponſalib⁹. ⁊ etiã a m̃rimonio. Secundus eſt q̃n ſponſus nõ inuenit̃: q: tranſtulit ſe ad aliam regionẽ. Et ſi terminus in ſpõſalibus nõ fuit appoſitus de ɔhendo. tũc ſm̃ leges preſens nõ tenetur expectare abſentẽ niſi per biennium. Tamẽ ſm̃ Hoſtiẽ. iudex poterit ꝓlongare vel abbreuiare tꝑs inſpecta q̃litate perſonarum. Tertius eſt ſi alter ſpõſoꝝ poſt ɔtcta ſponſalia incurrat leprã vel paraliſim. omittat oculuʒ vel naſum ſeu quicq; ei turpius eueniat. ex̃ de cõiu. lepro. c. vl. ⁊ ex̃ de iureiuran. c. Quẽadmodũ. Ubi innuit̃ ꝙ ſi etiã iurauit non tenet̃. Quartus ſi ſuꝑuenit affinitas. puta q: ſpõſus cognouit ɔſanguineã ſpõſe. vl' ecõuerſo. xxvij. q. ij. qdam deſponſauit. Et ad hoc ꝓbãdũ ſufficit ſola fama. Et ſm̃ Hoſtiẽ. ſufficit vnus teſtis. Quintus ſi mutuo ſe abſoluũt. ſicut qui ſocietatẽ fide interpoſita ɔhunt. ⁊ poſt ea ſibi eã remittunt. ex̃. c. ꝑterea ⁊ h̃ ſʒ Ray. Hoſt. ⁊ Alber. Tho. Pet. ⁊ Richar. Sextus ſi alter eoꝝ fuerit fornicatus poſt ſpõſalia in quo caſu lʒ alteri repellere fornicantẽ. extra de iureiur. quẽadmodũ. Et hoc de fornicatione carnali. ⁊ multo magis de ſpũali. ſ. de hẽſi vel infidelitate. Pro fornicatiõe v͠o nõ volũtarie cõmiſſa: puta ſi ſpõſa violẽter ab alio cognita fuit ſm̃ Hoſtiẽ. non dʒ repelli ſponſa. Uir etiã cogi nõ dʒ ducere talẽ. Sed pro fornicatione cõmiſſa añ ſponſalia nõ dʒ dimitti ſponſa niſi ſm̃ Hug. ſi tꝑe deſponſationis credebat eã eſſe virginẽ ⁊ poſtea cõſtitit eſſe corruptã anteq̃ haberet per verba de p̃nti. Septimus quãdo ſponſus vel ſponſa cõtrahit cũ altero viro per verba de preſenti. vel etiaʒ p verba de futuro. ⁊ ſequit̃ carnalis copula. Peccauit talis tamẽ mortaliter qui fideʒ fregit. Si aũt cõtrahit cũ vno vel vna ſponſalia de futuro ſine interpoſitione iuramẽti: ⁊ cũ ſcd̃a ſimiliter de futuro ſed cum iuramẽto. dʒ remanere cum prima ſm̃ Ray. ⁊ Hoſtien. ⁊ Richar. in. iiij. et xxij. q. iiij. In malis promiſſis. ⁊ peccauit tamẽ mortaliter cum ſecundo cõtrahẽdo. Octauus quãdo impubes qui contrahit ſponſalia. venit ad etatem adultam. ⁊ petijt abſolui a vinculo ſponſalium: ⁊ dari ſibi licentiã nubendi. extra de deſpõ. impu. de illis. Omnes predictos caſus ponit Ray. ⁊ Hoſtiẽ. Nonus ſm̃ Hoſtien. ſi fama habeat qđ inter eos ſit aliquod impedimentũ: ⁊ de fama doceat̃. extra de ſen. et re iu.

.Cum inter. Addit Richar. in. iiij. predictis ca
ſibus decimũ ẜm quoſdã. ſ. cũ ſponſalib⁹ ſupue
nit votũ ſimplex continẽtie. ¶ Sed vtrũ tene/
ant ſpõſalia iuramẽto firmata per metũ facta.
qui cadit in cõſtantem virũ dubiũ eſt, ꝓpter iu
ramẽtum additũ. ⁊ Richardus in. iiij. ſup hoc
ponit duplicem opinionẽ. Aliqui enim dicunt
ꝙ predicta ſpõſalia nõ tenent ipſo iure: nec in
foro exteriori: nec in foro cõſcientie. q2 nec de⁹
nec eccleſia tale iuramẽtũ voluerũt eſſe obliga
toriũ reſpectu eoꝝ in quibus maxime reqritur
libertas. de quorũ numero eſt ꝯtrus ſponſaliũ
ẽ in religione ꝓfeſſi. xv. q. j. nõ eſt. Alij vero di/
cunt ꝙ talia ſpõſalia tenẽt ⁊ obligant ꝯtrahentem
in foro ꝯſcientie: ꝗuis in foro exteriori non re
putetur obligatus. eo ꝙ eccleſia ꝓſumeret con/
ſenſũ interiorẽ nõ affuiſſe. ⁊ rõ eſt ẜz eos quia
qui per iuramentũ ꝓmiſit ſe aliquã ducturũ in
vxorẽ ſi qđ iurauit nõ implet. peierat ad qđ ſe
quitur ꝙ mortalr peccat. ſed quilibet obligat
ad vitandũ mortale pctm̃. ergo ⁊c̃. hec ille. Tu/
tior via eẽt vt peteret a ſuperiori diſpenſatio a
tali iuramẽto. Pe. Gull. ⁊ Hugo. ¶ Et notan/
dum ꝙ in trib⁹ predictis caſibus ſoluunt ſpon
ſalia ipſo iure. ſ. qñ tranſit ad religionẽ alter vel
qñ ꝯtrahit cũ alia per verba de pñti. ⁊ per for/
nicationem ſi eſt notoriũ. In ceteris vero caſi
bus ſoluẽda ſunt auctoritate epi. arg. extra de
deſpon. impu. acceſſit ẜm Hoſt. Et hoc vltimũ
intelligit Richar. in. iiij. qñ ipſa ſponſalia ſunt
celebrata in facie eccleſie. vel corã teſtibus.
Etiã ſi omnino eſſent clandeſtina. etiã ſine iu
dicio eccleſie poſſunt diſſolui i dictis caſibus.

¶ Item nota ꝙ ſpõ/ §. ij.

ſalia poſſunt ꝯtrahi ẜm Richar. in. iiij. ſex modis.
Idem — Primo mõ nuda ꝓmiſſione: cũ dicit vir. Acci
Tho. in — piã te in meã. Et mulier. Accipiã te in meũ. Se
iiij. diſ. — cũdo datis arris ſpõſalitiis. vt pecũia iocalib⁹
27. q. 2. — ⁊ hmõi. Et ſi ex defectu vnius frãgunt ſponſa/
ar. j. — lia ſine defectu alteri⁹. ille q cõmiſit defectũ frã
gẽdo idẽ pdit arras. Si ẽ dit ⁊ reſtituit duplica
tas ſi recepit. Tertio ãnuli ſubarratione. Alicu
bi tñ dat annulus qñ ꝯtrahitur per verba de pre/
ſenti: ⁊ tũc nõ ſunt ſponſalia ſed pfectũ mrĩmo
nium. Quarto qñ ꝓmiſſio de ꝯtrahendo mrĩmo
nio firmat iuramento. Quinto qñ datur fides
ab alterutro qđ pertinere videtur ad iuramen
tum. ¶ Et vtrũ ſponſalia iuramẽto vallata ſ. ã
per metum qui cadit in cõſtantem virũ teneãt
⁊ obligent. ponit idem Richar. in. iiij. diſtinc.
xxix. duplicem opinionẽ vt ſupra dictũ ẽ. Quí/
§. prece- — dam dicunt ꝙ obligant in foro cõſcientie: non
denti. — in foro eccleſie. Alij ꝙ nec in foro eccl̃ie nec cõ/
ſciẽtie. Ponit rõnes ⁊ rñſiones pro vtraqꝫ par
te. Sexto fiunt ſponſalia ſub cõditione. Ubi no
ta ꝙ ſponſalia fiunt ſub conditione ſi conditio
eſt honeſta vel vtilis: vt cũ dicitur. Accipiam te
ſi parentibus placet. vel ſi dabis centum. exiſtẽ
te conditione: tunc ſtat promiſſum firmũ. Si
vero conditio ſit inhoneſta ⁊ contraria bonis
matrimonij: vt accipiam te ſi veneno ſterilita/
tem procuras. tunc ſponſalia non contrahun/
tur. Et ſi ſortis medio conſentias: tunc erit pro/
miſſio. Sed tollenda eſt conditio ẜm Thomã — vbi. ſ.
⁊ Richardum in. iiij. ¶ Utrum autem votum
ſimplex impediat ſponſalia. Henricus boych
ſuper ca. Rurſus. extra qui cle. vl̃ vo. circa hoc
primo dat duas regulas quarũ prima ẽ. Quo
tiens contrahuntur duo vincula equalis poten
tie incõpaſſibilia. primum preiudicat ſecũdo. — De vo/
Secunda regula eſt ſi duo vincula diſparis po — to ſim/
tentie incõpaſſibilia cõtrahũtur. fortius repel/ — plici.
lit minus forte. vt probatur extra de ſpõ. ca. Si
inter. Cum ergo queritur an votũ ſimplex diſ
ſoluat ſponſalia de futuro. Diſtingue. quia aut
votum ſimplex precedit ſponſalia ipſa aut ſeq
tur. Si precedit votum ſponſalia tũc impedit
⁊ dirimit etiam ſponſalia de futuro iurata. vt
in iſto ca. Rurſus. quia hoc caſu iuramentum
eſt illicitum cum iur et facere contra id qđ vo/
uerat. vnde non obſeruãdum. xxij. q. iiij. inter
cetera. Sicut alias in ſponſalibus priora ſpon
ſalia ſunt ꝯſũmãda. vt eẽ de ſpõ. ſic ex litis. qđ
eſt verum. etiã ſi in primis nõ interuenerit iu/
ramentũ. ⁊ in ſecũdis interuenerit. ẜm Innoc.
Hoſtiẽ. Abb. ⁊ Jo. an. Aut ſponſalia precedũt
votũ. ſimplex. ⁊ tũc votũ non impedit vel diri
mit ſponſalia. Sz eo caſu cogi dz vel votũ ſolẽ/
nizare. ſ. profitẽdo in religione. ⁊ ſi eſſent ſolu/
ta ſpõſalia. Uel ſponſalia ꝯficeri. i. ꝯtrahere matri/
moniũ. vt eẽ de conuer. ꝯiu. ex parte. ẜz Inno.
⁊ Hoſtiẽ. Adde ꝙ hoc videtur intelligendum.
quãdo alter coniugũ hoc petit. ſ. illuz cogi. Nã
ſi vellet votum implere etiã in ſeculo remanẽ/
do. i. continere. ⁊ mutuo ſe voluntarie abſolue
rent ab obligatione ſponſaliũ auctoritate eccle
ſie fieri põt. quinimo cum adhuc poſſit votum
ſuum implere. et ſi alter non abſoluit a talibus
ſponſalibus. q2 poteſt religionẽ intrare. tenet
votum quoad deũ. ⁊ hoc ſi votum eſſet fortius
vinculum ꝗ̃ iuramẽtum vel promiſſio ſponſa
lium vt videt. ſed vt in directorio iuris dicitur
ẜm Inno. Hoſtiẽ. ⁊ Goff. videntur eſſe vincula
equalis potentie. ⁊ ideo dicunt q2 primum pre
valet. ſicut prima ſponſalia preualent ſecundis
nuptijs ⁊ prima ſunt conſummanda non ſecũ
da. ſic in ſponſalib⁹ ⁊ voto ſimplici. melius eẽt
ſeruare votum ꝗ̃ conſummare ſpõſalia. ſed iſ
non niſi per profeſſionẽ in religione ꝙ etiã di/
ctum eſt in pñti caſu. ſ. q2 votum precedẽs ſpõ
ſalia impedit ⁊ dirimit intelligit quoad deum

Ad hoc q̄ talis non pōt licite ꝯtrahere. ꝯ ſi ꝯtrahit etiā
vid. q̄d. matrimonium per verba de p̄ñti non poteſt li-
di. ē.c. cite ꝯſummare ipſum. ſed tenetur religionem
16.§.1. intrare. ſi tamē de facto ꝯtrahat matrimoniuꝫ.
℄ De voto ſolēni quō impediat vel dirimat di-
ctum eſt ſupra. ⁊ de contracto per verba de pre-
ca.4. ſenti quō poſſet diſſolui etiam ibi. ℄ Item no-
ta q̄ ille qui cōtraxit ſponſalia. ſi vult recedere
ab eis extra caſus predictos debet moneri p̄ri⁹
ad obſeruandū. extra. e. requiſiuit. Tandeꝫ po-
teſt cogi per cenſurā. extra. e. ex litteris. Tamen
cogendus non eſt. vbi ꝓbabiliter timetur diffi-
cilis exitus puta vxoricidium. ⁊ hm̄oi. vt in di-
ſ.4.di. cto. c. requiſiuit. Peccat tamen mortaliter ſm
27.q.2. Tho. recedēs ab ipſis. ētiā nō cogaꝛ ꝑ eccleſiā.
ar.1.ad ℄ De ꝯtcu m̄rimonij de preſenti. Capl'ꝫ. xix.
ſcdm.

Matrimonium rati-
ficatur ſiue contrahitur per v̄ba de
p̄ñti exprimētia mutuū ꝯſenſuꝫ. vel
ēt per l̄ras abſentū ſignātes mutuū
ꝯſenſū v̄l ꝑ alia ſigna māifeſtai illis q̄ nō p̄ñt
ad ꝯhē- loqui v̄l audire. Regritur ḡ p̄mo ⁊ principal'r
dū req- conſenſus animi ſeu intentio ꝯhendi ex vtra-
rit prio q̄ꝫ parte. Unde ſi aliquis contrahit ſponſalia.
vel etiā contrahit per verba de preſenti. nō ha-
bens intentionem contrahēdi. ſed extorquēdi
carnalē copulam ⁊ ſic cognoſcit illam preſumi
debet pro matrimonio. vt extra de ſpon. tua. et
ita iudicaretur in foro iudiciali. eccleſia ēt ſi de
verbis illorum cōtrahentium conſtiterit. com-
pellet illū ſtare cum illa cū de intentione ipſi ec-
cleſie conſtare nō poſſit. Uñ non crederet eis.
etiam ſi ambo dicerēt ſe non intendiſſe ꝯtrahe-
re. q̄ꝛ quilibet ſic poſſet dicere. ⁊ ſic dimittē vxo-
rem ad placituꝫ. ⁊ hoc niſi ſignis euidentibus
appareat ſe illud nō intēdiſſe. ſed ſimulaſſe. tūc
enim iudicabit non eſſe m̄rimoniū. al's verbis
eorū ſtabitur vt dictū eſt quaſi vere ⁊ cum intē-
tione dicta ſint. In foro tamē p̄nie ſi ille qui ſic
cōtraxit ſimulate. non ꝓpoſuit eam ducere. nec
vnquā conſenſit in eā non debet ex illo facto iu-
dicari m̄rimonium cōtraxiſſe. q̄ñ ex altera par-
ſ.4.di. te dolus affuit ⁊ defuit omnino conſenſus. ſiue
xxvij. quo nequeunt fedus efficere cōiugale vt in di-
q.ij.per cto. c. tua. Idem Pe. Tho. ⁊ Alber. Et addunt
totū. q̄ illa ex parte cuius non eſt dolus excuſatur a
peccato. ſed deceptor ſi veram vult facere peni-
tentiam. neceſſe habet illam ſine fictione duce-
re quantuꝫ in eo eſt vel dare ſibi virum conue-
nientem. aut aliter ſatiſfacere. Addit tñ Tho.
q̄ ad hoc tenetur ſi vir ſit equalis conditionis
cum illa. nam ſi ſit multo melioris conditionis
q̄ꝫ illa. vel ſi aliud ſignum euidens fraudis ap-
paruit. poteſt ꝓbabiliter preſumi q̄ ſponſa non
fuit decepta. ſed decipi finxerit. ⁊ tunc nō tenet

ad predicta ſm quoſdam. Itē nota ſꝫ Richar.
in. iiij. q̄ cum quis cognoſcit eam cum qua cō-
traxit ſolum per verba de futuro. quāuis ſit ibi
matrimonium preſumptū ſm iudicium eccle-
ſie. tamē ſm iudiciū dei non eſt ibi m̄rimoniū
q̄ꝛ m̄rimoniū ſm rei veritatē ſine reali cōſen-
ſu de preſenti cōtrahi non poteſt. Uñ ſi talis cō-
traheret cum alia per verba de preſenti cuꝫ ipa
ſecunda remanere debet. ⁊ licet eccleſia iudica-
ret pro prima ⁊ cogeret ſecūdā dimittere ⁊ ad
primam redire. ipſe tamen qui ſcit factuꝫ ſuuꝫ
nullo modo debet dimittere ſecundam ⁊ ſtare
cum prima. q̄ꝛ adulteriuꝫ cōmitteret. ⁊ potius
debet pati excōmunicationeꝫ. Et licet prelatus
eccleſie non peccet in iudicando ſic. q̄ꝛ iudica-
re habet ſm probationes exteriores. iſte etiam
nō peccabit pro illo tp̄e quo abſtinet a diuinis
⁊ ſacramentis ꝓpter talem excōmunicationeꝫ.
Quia ergo conſenſus animi principaliter req-
ritur in matrimonio. hinc eſt q̄ furioſus vel in-
ſanus dicendo verba exprimentia conſenſum
matrimonij non ꝓpter hoc cōtrahit. q̄ꝛ. ſ. talis q̄s ꝯhe-
conſentire nō poteſt. xxxij. q. vij. neq̄ꝫ furioſus. re poſ-
quod intelligendū eſt dum eſt in furore. Nam ſunt.
ſi habeat dilucida interualla. tunc contrahere
poteſt. Tho. ⁊ Richar. Iteꝫ ebrius ſi ita ebrius
eſt q̄ neſcit quid agat. non poteſt cōtrahere. niſi
ſi quod fecit in ebrietate poſtea ratuꝫ haberet.
ſed ſi non auferatur vſus rationis ꝓpter ebrie-
tateꝫ contrahere poteſt. Tho. ⁊ Richar. in. iiij.
Item inter abſentes non poteſt contrahi niſi ꝑ
litteras exprimentes conſenſum vel per procu-
ratorem. qui ſuper hoc habeat ſpāle mandatū.
nec poteſt aliuꝫ ſubſtituere. niſi ſit ei ſpāliter cō-
miſſuꝫ. qui ꝓcurator ſi fuerit reuocatus ante q̄ꝫ
contrahant non tenet matrimoniū poſtea ꝯtra-
ctum per ipſum procuratoreꝫ q̄ꝫuis ignoraue-
rat reuocationem. extra de procu. ꝓcurator. li.
vj. Hoſti. Cum aūt matrimonium inter abſen-
tes contrahitur per litteras ſolum. dicit Ray. ſi
illa vel cui mittuntur littere nulli exprimit con-
ſenſum ſuū. credo ſine preiudicio q̄ꝫtūcūq̄ꝫ cō-
ſentiat nō eſſe m̄rimoniū ſed hñ demū erit. q̄ñ
notificauerit ſiue ſignificādo illi q̄ miſit l̄ras ſi-
ue alij dicēdo. ℄ Itē añ q̄rtūdecimū annū ma-
ſculus. ⁊ añ. xij. femina ꝯhere non pōt. ex̄ de de- q̄ñ nu-
ſpon. ipu. puberes. Et ſi añ ꝯhunt nō eſt matri- bē p̄ñt.
moniū ſed erūt ſpōſalia. niſi eēnt primi puber-
tati. ⁊ ita q̄ malicia ſuppleret etatē. extra de de-
ſpon. impu. de illis. ij. Dicit autem Pet. de pa.
q̄ ſi non diſtent pluſq̄ꝫ per ſex menſes vel mali-
cia ſuppleat etatē ⁊ poſſint carnaliter cōmiſceri Ad hoc
tenet m̄rimoniū ꝯtcuꝫ. extra de deſpō. impu. c. ō. c. 18.
puberes. Ray. autem dicit q̄ nō debet diſtare
a pubertate vltra ſex menſes licet alia concur-
rant. ar. ex̄ de deſpon. ipu. ꝯtinebat. q̄d dicunt

plerıqꝫ doct. Hoc verū eſt niſi carnaliter copula
ti. tunc enim credo tutius dicit Jo. in ſūma cō/
feſ. pro matrimonio iudicandū. etiam ſi vltra
ſex menſes a legitima etate diſtarēt extra de de
ſpon. impu. c. a nobis. Concoꝛ. Jnno. in glo. ſu
p. c. cōtinebaꝛ. Sed Alber. in. iiij. ſic dicit. Mi
hi videtur de diſtantia potius in plus ꝙ̄ min⁹
determinandū ſꝫ diuerſam diſpoſitionē mem
broꝛū ⁊ ſagacitatis. quia ergo vidi puellam de
qua teſtimoniū perhibebatur ꝙ erat nouēꝫ an
noꝛum que concepit ⁊ peperit cum decimū im
plere inceperit. Et phi dicunt ꝙ quidā naſcun/
tur dentati lanuginoſi ⁊ piloſi in genitalibus.
qui citius alijs ſunt apti ad coitum. Et puto ꝙ
varientur hec in locis calidis ⁊ frigidis ſicut ⁊
ipſa impꝛegnatio ⁊ coꝛpoꝛis incrementū. Hoſ.
dicit ꝙ per aſpectum coꝛpoꝛis ⁊ eius qualitatē
pubertas pꝛobari debet. Et quanto tempoꝛe an
ni determinati pꝛeueniri poſſunt dicit arbitrio
iudicis relinquendū vt ipſe qualitatem pſone
pꝛudentiam ⁊ maliciam metiatur. Nam ⁊ pu/
bertas plerūqꝫ annos anticipat ⁊ potentia co/
eūdi. extra co. puberes. ⁊. c. a nobis. Hoſtien. ve
ro dicit ꝙ nunꝙ̄ dicitur potēs niſi pꝛobetur p
euidentiam. quātumcūqꝫ ſit pꝛoximus puber/
tati. Unde nō poteſt pꝛeueniri tempus duode/
cim annoꝛū in femina. ⁊ quatuoꝛdecim in viro
niſi foꝛte dies adimendo. ℭ Secūdum quod
De exp̄ſ requiritur in matrimonio contrahēdo eſt ex/
ſione cō pꝛeſſio conſenſus per verba vel per equipollē/
ſenſus tia. ideo nota ꝙ in ipſa expꝛeſſione verboꝛum
ponaꝛ pactum vel conditio ꝯtra ſubam ꝗ bona
matrimonij nil agitur vt ſi dicat aliquis. Cōtra
ho tecū ſiue accipiam te in meā vxoꝛē ſi genera
tionem ꝓlis euites. vel donec inueniā aliam di
gnioꝛem. vel ſi pꝛo queſtu te adulterādam tra/
das. Nam pꝛima ꝯditio eſt contra pꝛimum bo
num matrimonij quod diciꝛ pꝛoles. Secunda
conditio contra ſecunduꝫ bonum matrimonij
quod diciꝛ ſacramentū. Tertia conditio eſt con
tra tertium bonū matrimonij quod diciꝛ fides.
Jſta tria. ſ. fide pꝛolē ⁊ ſacramentū ponit Aug.
eſſe bona matrimonij. xxvij. q. ij. c. Et in pꝛo/
le intelligitur vt amanter ſuſcipiaꝛ ⁊ religioſe
educeꝛ. Jn fide ne cum alia vel alio miſceaꝛ. Jn
ſacramento. vt mr̄imonium poſtꝙ̄ conſūmatū
fuerit non ſepareꝛ vſqꝫ ad moꝛtem lꝫ quoad ac
tum poſſit ſeparari. vel ex cōi conſenſu. vel ꝓpter
foꝛnicationeꝫ. Qn̄ ergo aliqua conditio poniꝛ
contra aliquod ꝑdictoꝛum non tenet matrimo
nium extra de condi. appo. c. ſi. Sed ſi contra
hens intēdit nō ſeruare fidē ſꝫ adulterari nihil
ominus tenet ſi hoc non ducaꝛ in pactum. Si/
militer intētio ꝓlē vitādi maxime ſi ducatur in
pactum ſm̄ Pe. excludit matrimonium. ſed in
tentio non educandi pꝛolem non excludit. nec
etiam de ſpatio ꝓlis. Jtē intētio nūꝙ̄ exigendi
debitum ſm̄ Guil. non vitiat ꝯtractum. immo
etiam intētio negādi. dummodo nō ducaꝛ in
pactuꝫ. Jtem intētio ducēdi aliam vxoꝛē. dimiſ
ſa illa cū qua ꝯtrahit vitiat ꝯtractu. ſed ipſa re/
tēta tenet matrimonium. Si aūt in expꝛeſſione
v̄boꝛum ponatur cōditio inhoneſta vel impoſ
ſibilis. non tamē cōtra bona matrimonij tenet
matrimonium. ⁊ illa cōditio habetur pꝛo non
adiecta. extra de condi. appo. c. ſi.

ℭ Pꝛo maioꝛi de/ §. i.

claratione eius quod dictuꝫ eſt de expꝛeſſione Jd eſt ſi.
ꝯſenſus p exterioꝛa ſigna. Dicit pe. in. iiij. diſ.
xxvij. ꝙ nō ſufficit actus interioꝛ ad eſſe ſacri.
ſꝫ reqriꝛ ſignum exterius expꝛeſſum. Et ꝙ̄uis
iſta expꝛeſſio ꝯuenictius fiat p v̄ba. pōt tn̄ fieri
⁊ p aliuꝫ modū ꝑcipue in mr̄imonio. vt p lr̄as
abſentiū. vel p euidētia ſigna ꝑſentium nō va/
lentium loq vt mutoꝝ. vel etiā loquentiū vt di
cit Tho. ⁊ Jnno. Dicit idē pe. xxix. di. ꝙ in his ſ. iiij. di.
q ſunt ſui iuris reqriꝛ cōſenſus p eos expꝛſſus. xxvij. q.
ſed in his q ſunt iuris alieni. vt in filij familias ij. ar. ij.
ſufficit tacitus cū expꝛſſiōe coꝝ in quoꝝ ſūt ptā ad. ij. ⁊
te. vt pꝫ. xxxij. q. ij. honoꝛanꝛ. Jdē Tho. ⁊ Jnno. tertiuꝫ
⁊ Guil. q etiā ponit talem caſum ſeu. q. Quid
ſi vir dicat mulieri. accipiam te in meā vxoꝛeꝫ.
⁊ illa nihil rn̄deat. Dico ꝙ ſi mlier ꝯſentiat aīo
ſed ex verecūdia taceat. ꝑmittit tn̄ ſe ſubarrari
p anuli imiſſionē volūtarie vel dotari: ipſa taci
turnitate ⁊ patiētia ꝯſenſus ei⁹ expꝛimiꝛ. etiaꝫ
ſi lingua taceat. vt notat Hug. xxvij. q. ij. c. vlti.
Uerba ei in mr̄imonio nō ſunt ita de ſubſtātia
ſacri. vt in baptiſmo ⁊ euchariſtia. Sꝫ v̄ba ⁊ nu
tus vel alia indicia ſunt neceſſaria ad hocvt cō
ſtet eccl̄ie de ꝯſenſu mr̄imōiali. Cōcoꝛ. Tho. di/
cēs i hmōi caſu ꝙ ſufficit ꝙ n̄ ꝯdicat. Si āt nul/
la eſſent indicia de ꝯſenſu eius niſi ꝙ alter pꝛo
tulit verba nō credo ait Guil. ꝑſumēduꝫ ꝓ mr̄i
monio. Hoſt. etiam dicit in ſumma ⁊ in Glo. ꝙ
v̄ba reqruntꝛ vt ꝓbeꝛ ꝯſenſus ꝗ ſi deficiāt ſuffi/
cere debēt ſigna ēt in loq̄nte. Un̄ ⁊ ſi ſcribat vo
lūtatē ſuā ſine v̄bis ēt ſufficit. ℭ Iteꝫ nota ſm̄
Guil. ꝙ cū qs ꝓteſtaꝛ coꝛā pluribus ꝙ qcqd fa/
ciet vel dicet. nō faciet aīo ꝯtrahendi. ⁊ poſtea
ꝯbat cum illa dicēs. Cōſentio in te ⁊ hmōi. ſi b
ꝯſtat iudici. ſ. iudicialr̄ iudicabit ꝓ matrimōio.
qꝛ recurrēdum eſt ad cōem intellectū verboꝝ.
Et interꝑtatio eſt faciēda ꝯ eum qui dolum ad/
hibuit. ⁊ ꝙ̄uis proteſtationem pꝛobet. potuit
tn̄ poſtea recedere ab ea ⁊ cōſentire in illo.

ℭ Eſt autem eſſe/ §. ij.

ctus mr̄imonij cōtracti p verba de pꝛeſenti īter
fideles multiplex ſm̄ Ray. Jn pꝛimis qdem qꝛ
maritus nō poteſt dimittere vxoꝛem. nec vxoꝛ

virum ſine efficiatur cecus ſiue leproſus vl̄ he
reticus.xxxij.q.v.horrendus:niſi tm̄ cā forni/
cationis:⁊ tunc ſi dimittat maneat ſine coniu/
ge vel reconcilietur ei.xxxij.q.iiij.dixit.⁊ in alijs
ſo.c.Poteſt tamē alter eoꝝ ante conſummatio
nem matrimonij intrare religionē altero inui
to:⁊ ille qui remanet in ſeculo:neceſſe habꝫ il/
lum expectare vſqꝫ ad profeſſionem:poſtea ſo/
lutus eſt. Nam ſi ille reuertatur ad ſeculum añ
profeſſionem:durat matrimoniū:⁊ ſi remanēs
in ſeculo contraxiſſet cum alia perſona:⁊ etiaꝫ
conſummaſſet matrimoniū:cogeretur illuꝫ di
mittere et ſuſcipere egreſſuꝫ de religione:ſi au
tem talis pollueret vxorem extra clauſtra pudo
ris:non impeditur per hoc ab ingreſſu religio
Ad hoc nis:qꝛ nō conſummauit per hoc matrimoniuꝫ
ō.c.xj. ſm̄ Archi. Si vͦ vxorem volentē ingredi reli/
gionem vel iam ingreſſam:ſed nouiciā cū qua
contraxerat per verba de preſenti: cognouit ēt
per violentiam:tunc nō poteſt ingredi religio
nem:vel remanere ſi iam intrauit ꝯtra volunta
tem alterius ꝯiugis.ſm̄ Richar.⁊ Hoſtien.

Secundus effe/ .§.iij.

ctus eſt ꝙ mulier ptātem ſui corporis nō hꝫ:ſꝫ
vir.⁊ econuerſo.j.Corin.vij.Vn̄ nō poteſt con/
tinentiam vouere altero inuito.xxxiij.q.v.per
totum.quod videt̄ intelligēduꝫ qͣ̄tum ad red/
ditionem debiti:ſecus quoad exactionem. Itē
qꝛ compellēdus eſt reddere debitū vxori licet
nunqͣ̄ cognouerit eam ⁊ ecōuerſo:nō obſtante
ſuperuenīēte affinitate:extra de eo qui cog.cō
ſan.vxo.ſu.c.diſcretionem. Ille tamē coniunx
qui eſt innocēs admonēdus eſt vt cōtineat: qḋ
ſi nolit:tunc nocēs tenetur ei debitum penitus
reddere:ſed exigere nunquā debet:niſi ſecum
diſpenſetur:⁊ poteſt in hoc diſpenſare epūs.ſm̄
Pe.de pa.Quod ſi dicat̄ alter velle ingredi re/
ligionem:arbitrio iudicis puta epiſcopi: aſſi/
gnabitur cōueniens tempus:infra qḋ aut īträet
aut conſummet matrimonium:alſ excōmuni/
cabitur:⁊ tali caſu non obediendo eccleſie pec
cat mortaliter:nec ſufficeret ꝙ ītraret aliquod
heremitorium:vel ſumeret tertiū habitū ordi/
nis p̄dicatorum:vel minorum: ſed oportet.ꝙ
intret in vnam de religionibus approbatis et
obligantibus ad tria vota.

Tertius effe/ .§.iiij.

ctus eſt ꝙ vnus coniugum non poteſt orare ſi/
ne conſenſu alterius.quod intelligitur de ora/
tione tam longa ꝙ eſſet impeditiua debiti con
iugalis.xxxiij.q.ij.qͦs de᷑.Sec᷒ de orōne ſolēni
vt miſſe tpe a canonib᷒ diffinita de cō.di.ij.oīs

De matrimonio .§.v.

contracto ſub cōditione certo modo vel cā quā De mr̄i
do teneat vel non:vidēdum eſt. Sciendꝰ ſm̄ monio
Guil.ꝙ quēadmodū alij cōtractus qui nō fiūt ꝯditio/
abſolute ⁊ libere:poſſunt eſſe aliquādo ſub cō/ nato.
ditione:vt dono vel vendo tibi hoc ſi feceris ſi
vel ſi hoc fuerit. Item pn̄t eſſe ſub mō:vt ſi di/
catur dono vel vēdo:vt facias hoc vel illō:alio
quin reuocetur qḋ donaui ⁊c̄. Itē poſſunt eſſe
cū appoſitione cauſe.vt ſi dicatur dono vel vē/
do:qꝛ hoc eſt vel fuit:⁊ cōditio quidē fit per ſi
modus per vt cā per qꝛ.Sic etiam matrimoni
um quādoqꝫ abſolute:quādoqꝫ ſub modo vel
cōditione fieri vel cōtrahi poteſt.¶ Quādo er facit ad
go matrimoniū cōtrahitur ſub certo mō:tunc hoc ſu/
ſm̄ Pe.de pa.in.iiij.ſi modus eſt ꝯtrarius ma pra .c.
trimonio vitiat ꝯtractum:vt ſi dico recipio vel c.an̄.§.
accipiaꝫ te ſi procures venena ſterilitatis ⁊ hu j.in fi.
iuſmodi. Sed ſi poſt ꝯtractum apponitur talis
modus per pactū quātumcūqꝫ incōtinenti:tūc
non vitiat matrimonium precedēs quātūcūqꝫ
ſit contra ſubſtantiam eius:qꝛ eodem momen
to quo verba cōplentur:a deo cōiungitur ⁊ p̄ſi
citur:vt ſi ſtatum poſt matrimonium ꝯtractuꝫ
dicat vnus volo ꝙ procures venena ſterilita/
tis alſ non ſit matrimonium ⁊ alius cōſentiat
nihil valet pactum.⁊ nihilominus tenet matri
monium. Si vͦ modus nō cōtrarietur matri/
monio:tunc aut eſt impoſſibilis:vt ſi dico acci
pio vel accipiam te vt celebres miſſam:vel celū
digito tangas:⁊ tūc habet̄ pro non adiecto.et
pure ⁊ ſimpliciter tenet cōtractus in foro exte/
riori:ſed in foro cōſcientie nō tenet:ſi nō inten
deret in hoc cōſentire. Aut modus qui exꝑmit̄
tur eſt neceſſarius:vt ſi dicam accipio te vt mo
riaris vel aliud hmōi:⁊ tunc habet̄ pro īpleto.
Aut eſt poſſibilis:⁊ tūc ſi inhoneſtus eſt nō ꝯrā
us mr̄imonio:hēt̄ ꝓ nō adiecto:⁊ tenet mr̄i
monium ſicut in legatis:vt accipio te vt furtū
facias. Si poſſibilis ⁊ honeſtus:tūc nō ſuſpen/
dit obligationē:qꝛ natura medij eſt vt poſteriꝰ
impleat:ſed ſi ex fauore opponētis tenet̄ iple/
re aliꝰ celebrato mr̄imonio:vt ſi dicat̄ accipio
te:ſi des cētuꝫ noīe dotis:non aūt ſi ex grā fuit:
vt accipio te cū decē libris:vt hēas vn̄ emas ti
bi fundū:nō tenet̄ talis nec antea nec poſt emē
ff.de ꝯdi.l.titio.Cum vͦ in ꝯtrū matrimonij
fiat appoſitio cauſe:tūc ſꝫ Pe.de pa.cā ſiue ſit
vera ſiue falſa pro nō adie ta hr̄:⁊ pure intelli/
gunt̄ ꝯhi mr̄imoniū ⁊ ſpōſalia:vt ſi dico:acci/
pio te vel accipiā:qꝛ pr̄ tuus deſpōſauit te mihi
vel me tibi ⁊ nolo venire ꝯtra ꝯſiliuꝫ eius:ēt ſi
illud nō ſit verū:nihil:minus eſt mr̄imoniuꝫ
vel ſpōſalia. Idē etiam ſi ponat̄ in futuro cā:vt
accipio te:qꝛ dabis mihi decē pro dote.. Idē ēt
eſt qū in tali ꝯtractu ponit̄ demōſtratio:qꝛ ſiue
ſit honeſta ſiue inhoneſta. ſiue ꝯria mr̄imonio

ſiue nõ:ſiue de p̄ñti ſiue futuro:per ſe nũq̄ im
pedit vel ſuſpẽdit mr̄imonium:ſed habet̄ pro
nõ adiecta:vt verbi gr̄a:accipio vel accipiã fi/
liam tuã que pcurauit venena ſterilitatis:vel q̃
eſt ſterilis:vel q̃ eſt virgo:vel quã audiui ẽẽ di/
uitem ⁊ hmõi. Nam falſa demõſtratio nõ viti/
at legatũ.ff.de ꝯdi.⁊ demõ.l.falſa.nec per ꝯñs
matrimoniũ. Sed ſi demõſtratio feratur ad con/
ditionẽ:tunc ĩpedit:non rõne demõſtrationis:
ſed erroris:vt ſi dico accipio vel accipiã filiam
tuam liberã:ſiquidẽ ſciret illã ancillam:nihilo
minus teneret mr̄imonium:ſed ſi ignorat:tũc
non valet mr̄imoniũ rõne erroris:et ſi demõ/
ſtratio fuiſſet omiſſa:⁊ idẽ ſi demõſtratio refert̄
vt.ē.c. ad ſubſtãtiam:q: error ſubſtãtie vel ꝯditionis
ij.§.j. ĩpedit non aũt q̃litatis. Qñ aũt matrimonium
fit ſub ꝯditione:tũc diſtinguẽdũ de conditiõe.
¶ Primo enĩ q̃dã ſunt ꝯditiones gñales que
ſemp debẽt intelligi:quas ponit be. Jac.iiij.c.
in fi.vt ſi voluerit deus:⁊ ſi vixerimus.⁊ he nul
lum ꝯtractum ſuſpẽdũt. Quedã vero ſunt ꝯditio/
nes de his que in mr̄imonio oĩno ſunt neceſſa
rie:⁊ aľs mr̄imoniũ ĩpedirent:vt ſi es xp̄iana:
aut ſi nõ es affinis vel ꝯſanguinea ⁊ hmõi. Et
iſte etiã ꝯditiones ĩtelligi dñt appoſite:nec vi/
tiant ꝯtractum. ¶ Tertio eſt aliq̃ ꝯditio de futura
neceſſaria:vt ſolẽ oriri cras. Vñ ſi dicat:ꝯhõ te
cum ſi ſol oriat̄ cras:ꝯtractum eſt mr̄imoniũ: vt
q.iij.ar Tho.ponit.in.iiij.diſ.xxix.q: talia futura ſunt
ti.iij. iam p̄ñtia in cauſis ſuis. ¶ Quarta eſt ꝯditio
cõtingens ⁊ honeſta:q̃ põt apponi ⁊ nõ appo/
ni:vt ſi pater meus voluerit aut ſi dabis mihi
centũ hmõi ſi apponat̄ ſuſpẽdit mr̄imoniũ vſ/
q̄ ad euentũ ꝯditionis:niſi iterum ꝯſenſus de
p̄ñti:vel carnalis copula fuerit ſubſecuta:eo ꝙ
tales vident̄ neceſſiſſe a ꝯditione.ex̄ de ꝯdi.ap
po.c.de illis.⁊.c.ſup eo.⁊.c.per tuas. ¶ Quita
eſt ꝯditio inhoneſta ſed tñ non eſt ꝯtra ſubſtã/
tiam mr̄imonij:vt ſi furtũ feceris vel ſi hõiem
interfeceris. Hec ſi apponat̄ dʒ haberi pro non
adiecta:⁊ tenẽt ſpõſalia ſiue ẽt matrimoniũ.ex̄
de ꝯdi.appo.c.fi. Et ſm ꝙ notat̄ ibi idẽ intelli/
gi dʒ de ꝯditione ĩpoſſibili ſ.ꝙ habeat̄ ꝑ non
adiecta:vt ſi digito celũ tetigeris. ¶ Sexta eſt
ꝯditio inhoneſta ⁊ ꝯtra ſubſtãtiã ⁊ bona mr̄i/
monij:vt ſi dicat.ꝯtraho tecũ ſi generationem
ꝓlis euites:q: hoc eſt ꝯ bonũ prolis:vel donec
inueniã aliã digniorẽ:q: eſt ꝯ ſubſtãtiam inſe/
parabilitatis:vel ſi te pro q̃ſtu adulterãdã tra/
das:⁊ hoc eſt ꝯtra bonũ fidei. Unde ſi tales cõ/
ditiones apponat̄ nihil agit̄.xxij.q.iiij. iter ce/
tera.xxxij.q.ij.aliqñ.⁊ c.ſolent q̃ri.extra de cõ/
di.appo.c.fi. Si tñ poſtea talis cõditio remitta
tur ⁊ ſequat̄ carnalis copula:pro mr̄imonio iu
dicabit̄.⁊ ſi tm̃ vnus ꝯiugũ ponat talẽ cõditio/
nem:vel alter ꝯdicit vel tacet:iudicabit̄ ꝑ ma/
trimonio:vt in.d.c.aliqñ. Predicta aſſumpta
ſunt de Ray. Tho. Inno.⁊ Hoſti. Quid ſi quis
ſignificet patri abſẽti ꝙ ꝯtraxit tale matrimoni
um ſub ꝯditione:ſi ipſi patri placuerit ⁊ anteq̃
ipſe pater ꝯſentiat nunq̇d erit mr̄imoniũ. Re/
ſpondendũ ſm Guil. dicẽdũ ꝙ nõ:q: nõ valet
ꝙ debeat dici conſenſus:niſi duret quouſq̄ pr̄
conſentiat:tamẽ anteq̄ trãſeat ad ſcd̄a vota dʒ
cõpelli ſiue induci vt illã recipiat:ex quo ſemel
in eam cõſenſit ſub cõditione que extitit.ar.ex̄
de deſpon. ĩpu.de illis. Idẽ Hoſt.⁊ bet̄. Quid
ſi quis ꝯtrahat ſponſalia ſub ꝯditione:ſi ꝑmiſe
ris coitum. Rñdeo ſm Guil.ſi cõditio illa ĩtelli/
gatur de coitu fornicario pro nõ adiecta debet
haberi cũ ſit turpis.extra de ꝯdi.app.c.fi.⁊ ſic
pro mr̄imonio iudicandũ:⁊ multo fortius ſi in
telligatur de coitu legitimo ⁊ maritali.⁊ eodẽ
mõ ſi dixit ꝯtrahã tecum ſi vnq̄ ꝯtrero ſi ꝑmi/
ſeris ⁊c̄. Quid ſi dicat accipiam te vel accipio
te ſi inueniã te virginẽ.poſtea ſequit̄ coitus et
nõ inuenitur virgo. Rñdeo ſm Inno. Ber.⁊
Hoſti.iudicandũ eſt pro matrimonio:ſicut ⁊ in
p̄cedenti. Et addit Hoſti. ꝙ lʒ ſic iudicare opor
teat in foro iudiciali.ꝓpter hoc ꝙ nõ p̄ñt habe
ri alie ꝓbationes:tñ in iudicio aĩe nõ eſt matri
moniũ.extra de cõdi.ap.c.de illis.⁊.c.ſup eo.⁊
c.per tuas. Nam ⁊ bñ eſt ꝙ mulier q̃ in fraudẽ
mentita fuit:decepta remaneat:⁊ viro ſubue/
niatur qui forſitan intendit bigamiam vitare.
Quid ſi dicat accipiã te in vxorẽ vel dabo tibi
centũ:⁊ ſequat̄ carnalis copula:nunq̇d p̄ſumẽ
dum pro mr̄imonio. Rñ.ſm Guil.non credo.
Nam cũ ille qui dixit hanc opinionẽ ꝙ libera/
re ſe poſſet vtrũq̄ patiendo:nõ recolo preſum/
ptionẽ eiſe inductã a iure:ꝙ intelligatur rece/
dere ab optione per carnalẽ copulã. Quid ſi di/
cat.promitto ꝙ nunq̄ deficiã tibi in vita mea:
⁊ ſecuta eſt carnalis copula. Rñ.ſm Guil.non
dʒ preſumi pro mr̄imonio:cũ ſponſalia aũt ma
trimoniũ nõ ſoleant ꝯtrahi per ꝑmiſſiones ne/
gatiuas niſi forte conſtaret:ꝙ per hoc intende
bat ſpõſalia cõtrahere. Quid ſi dicat ducam te
poſt annũ:⁊ ſecuta eſt carnalis copula. Rñ.ſm
Guil.credo p̄ſumendo pro matrimonio:q: ꝑ
carnalem copulã ſubſecutã videt̄ renũciaſſe di/
lationi tp̄is. Quid ſi cõtrahat cũ aliqua ſub cõ/
ditione:deinde ante euentũ contrahit cum alia
pure. Rñdeo.non debet remanere cum ſecun/
da.etiam ſi ſit conſanguinea prime.

¶ De fine ſeu in/ .§.vi.

tentione que habet̄ in cõtrahendo matrimoni
um:q: põt ibi eiſe ⁊ meritum ⁊ pctm̃ mortale ⁊
veniale ſʒ varietatẽ intentionis. Circa finẽ er/
go ⁊ intẽtionem matrimonij nota ſm Pet.de
pa.in.iiij.di.xxxj.quinq̄ cõcluſiones. Et p̄ma

eſt ꝙ duplex eſt finis in matrimonio. Unus ꝑ ſe qui ꝓprie eſt finis ipſius mr̄imonij intentus ab eo qui mr̄imoniū inſtituit:⁊ ab omni recte matrimoniū ↄtrahente ſm̄ potiſſimum ſtatū mr̄imonij per ſe acceptū:⁊ iſte eſt generalis ꝓlis. Unde Adā ꝓphetiz. īs dixit. Adherebit vxori ſue:⁊ erunt duo in carne vna.ſ.generanda. Gen.ij. Et deus benedictionē nuptialē tribuēs dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. Alius eſt finis accñs.ſ.quē intendit ↄtrahēs:⁊ ſic eſt finis nō proprie ipſius matrimonij cōtrahentis. Et hic finis quādoqꝫ eſt bonus quādoqꝫ eſt malus:ſicut finis domus que fit eſt īhabitatio.finis domificantis forte eſt aliud vt lucrum.

Secunda con- .§.vij.

cluſio ꝙ matrimonium ſemper eſt bonum vel non eſt malum ex primo fine non ſcd̄o:q2 cum finis bonus eſt ipſum quoqꝫ bonum eſt.loquēdo de fine per ſe nō per accidens:ſicut ſcientie medicine ⁊ iuris ſunt ſcientie bone per ſe:q2 finis per ſe bonus eſt:vt ſanitas corporis:⁊ iuſta diſtributio temporalium:lꝫ habētes ſcientiam poſſint eſſe mali ex abuſu eius ⁊ mala intētiōe.

Tertia cōclu- .§.viij.

ſio eſt ꝙ finis matrimonij per ſe meritorie intēditur:ſiue ſit finis per ſe ⁊ ꝓmo finis eius vt eſt bonū ꝓlis:ſiue finis per ſe ſed nō ꝓmo ſed ſecūdario intētus:vt vitatio fornicatiōis. Nā ſola generatio ꝓlis dicit̄ finis ꝓmo ⁊ per ſe:q2 iſte fuit finis in primaria ſui īſtitutione:ēt in ſtatu innocētie. Et de iſto ↄcedunt oēs ꝙ ſine pctō. immo cū merito pōt intendi ꝓncipaliter. Uitatio aūt fornicationis lꝫ ſit finis per ſe:nō tamen primus ſed ſecūdarius:q2 poſt peccatū fuit matrimonium inſtitutū nō ſolum in officiū.ſ.generādi ſed etiā in remediū dicēte apl̄o.j. Cor. vij. propter fornicationē.ſ.vitandā vnuſquiſqꝫ habeat vxorē ſuam. Et ſi iſte finis ſecūdario intendat̄:certum eſt ꝙ adhuc meritoriū eſt ⁊ nō pctm̄ q2 nulla deordinatio eſt. Sꝫ ſi vitatio fornicationis ꝓncipaliter intendat̄:adhuc non eſt pctm̄ mortale:q2 nec tali fine cognoſcere vxorē eſt mortale. Sed ad ſciendū an ſit veniale videtur diſtinguendū:q2 aut eſt talis qui pōt ꝓlem habere ſm̄ ſpem cōem:⁊ tūc venialiter peccat cōtra rōnis ordinem agens:finē ſecūdariū prepōnēdo primo fini ⁊ ꝓncipali:ſicut etiam peccaret cognoſcens vxorem propter hāc cauſam non curās de prole vbi crederet ſe poſſe generare. Sed quādo ſenex non pōt generare nec ē ſpes de prole ſed timor de fornicatione:tūc nullum peccatū videt̄:q2 alio modo nō poſſunt ſenes cōtrahere matrimoniū ſine peccato. Ridiculum eſt enī ꝙ illi qui nō ſperāt nec credunt ſe poſſe generare ⁊ cōtrahant ſola vel ꝓncipali intentione generādi:cum ſpes vel intentio vel electio nō ſit de impoſſibili.ſublato aūt fine ꝓncipali lꝫ facere de ſcd̄ario principali plus q̄ꝫ de tertio vel de quarto. Uñ cum poſt ꝓlē primus finis ſit vitatio fornicatiōis:illa poteſt pricipaliter attēdi vbi ꝓles ſperat̄ īpoſſibilis haberi.

Quarta conclu- .§.ix.

ſio eſt de alijs cauſis ſeu intētionibus. vt eſt reformatio pacis.acqͥſitio amicicie ex parentela:vel diuitiarū ex dote:pulchritudo ⁊ hmōi. Et reformatio qdem pacis eſt honeſta cū in ſe ſed nō in matrimonio:ſi ꝓmo ⁊ per ſe intēdat̄:cū matrimoniū ad hoc nō ſit ordinatū ꝓncipalr̄:ſicut vir cognoſcens vxorē ꝓpter ſanitatem peccat:⁊ qui baptizat̄ vt ſanet̄:ſed ſecūdario pōt illud intēdi:nō tn̄ eſſet mortale ſi etiā illud ꝓncipaliter intēderet:ſicut nec etiam ſi diuitias vel pulchritudinem ꝓncipaliter intēderet:cū hō nolit talia niſi modo licito:etiam ſi alias nō eēt ↄcturus matrimoniū:ſicut nō peccat mortaliter cognoſcēs vxorem ꝓpter delectationem infra limites mr̄imonij. Uidetur tn̄ alias ꝙ cum matrimoniū ſit vex ſacr̄m ꝙ nō poteſt ſine peccato mortali ꝓncipalr̄ intēdi finis extraneus in eo:⁊ per accidēs omni īſtitutiōe mr̄imonij totaliter:ſicut ſiqͥs principaliter baptizaret̄ ꝓpter ſanitatē vel queſtum faciendū nō curās de grā baptiſmali:nō eſſet hoc ſine cōtemptu iniuria ⁊ irreuerētia ſacramēti ⁊ abuſu eius. Sed iſta ſententia eſt multū dura:q2 multos īuoluit. Et videtur eſſe ↄtra illud quod habetur.iij.Reg. primo.vbi Dauid duxit in vxorem abiſac ſunamitem ſolum vt calefaceret eum:et non ſpe prolis:nec timore fornicationis: quia non cognouit eam nec peccauit. Diuitie ſi ſecundario intendātur vt proles melius educentur:⁊ onera matrimonij melius ſupportentur nullū eſt peccatum. Et ſimiliter ſi pulchritudo eſt ſecundario intenta ad fornicationem vitandam. In caſu in quo illa vitatio principaliter intendit̄ non facit peccatum etiam veniale:ſed ſi ſecundario intenderetur ad voluptatem facit peccatum veniale. Et ſimiliter diuitie immoderate licet ſecūdario intente.

Quinta conclu- .§.x.

ſio eſt ꝙ dato ꝙ contrahere propter voluptatem principaliter eſſet peccatum mortale:non tamen cognoſcere ꝓpter voluptatem eſſet mortale: dummodo non eſſet idem cum alia facturus: quia non eſt ita damnabilis abuſus rei communis ſicut rei ſacre:ſicut bibens cum cipho communi propter voluptatem non eſt in ſe niſi veniale:ſed non propter hoc ſequitur

ſiue nō: ſiue de pñti ſiue futuro: per ſe nūq̈ impedit vel ſuſpēdit mr̄imonium: ſed habet pro nō adiecta: vt verbi grā: accipio vel accipiā filiam tuā que pcurauit venena ſterilitatis: vel q̄ eſt ſterilis: vel q̄ eſt virgo: vel quā audiui eē diuitem ⁊ hmōi. Nam falſa demōſtratio nō vitiat legatū. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. l. falſa. nec per ꝯñs matrimoniū. Sed ſi demōſtratio ferat ad conditionē: tunc īpedit: non rōne demōſtratiōis: ſed erroris: vt ſi dico accipio vel accipiā filiam tuam liberā: ſiquidē ſciret illā ancillam: nihilominus teneret mr̄imonium: ſed ſi ignorat: tūc non valet mr̄imoniū rōne erroris: et̄ ſi demōſtratio fuiſſet omiſſa: ⁊ idē ſi demōſtratio referet ad ſubſtātiam: q: error ſubſtātie vel ꝯditionis vt. s. e. §. j. īpedit non aūt q̄litatis. Qñ aūt matrimonium fit ſub ꝯditione: tūc diſtinguēdū de conditiōe. ¶ Primo enī q̄dā ſunt ꝯditiones gn̄ales que ſemp debēt intelligi: quas ponit be. Jac. iiij. c. in fi. vt ſi voluerit de⁹: ⁊ ſi vixerimus. ⁊ he nullum ꝯctum ſuſpēdūt. Quedā vero ſunt ꝯditiones de his que in mr̄imonio oīno ſunt neceſſarie: ⁊ alſ mr̄imoniū īpedirent: vt ſi es xp̄iana: aut ſi nō es affinis vel ꝯſanguinea ⁊ hmōi. Et iſte etiā ꝯditiones itelligi dn̄t appoſite: nec viciant ꝯctum. ¶ Tertio eſt aliq̄ ꝯditio de futura neceſſaria: vt ſolē oriri cras. Uñ ſi dicat: ꝯtraho tecum ſi ſol oriat cras: ꝯctum eſt mr̄imoniū: vt q. iij. ar. ti. iij. Tho. ponit. in. iiij. diſ. xxix. q: talia futura ſunt iam pn̄tia in cauſis ſuis. ¶ Quarta eſt ꝯditio cōtingens ⁊ honeſta: q̄ pōt apponi ⁊ nō apponi: vt ſi pater meus voluerit aut ſi dabis mihi centū hmōi ſi apponat ſuſpēdit mr̄imoniū vſq̈ ad euentū ꝯditionis: niſi iterim ꝯſenſus de pn̄ti: vel carnalis copula fuerit ſubſecuta: eo q̄ tales vident receſſiſſe a ꝯditione. ex̄ de ꝯdi. appo. c. de illis. ⁊. c. ſup eo. ⁊. c. per tuas. ¶ Quinta eſt ꝯditio inhoneſta ſed tn̄ non eſt ꝯtra ſubſtātiam mr̄imonij: vt ſi furtū feceris vel ſi hominem interfeceris. Hec ſi apponat dʒ haberi pro non adiecta: ⁊ tenēt ſpōſalia ſiue et̄ matrimoniū. ex̄ de ꝯdi. appo. c. fi. Et ſm q̄ notat ibi idē intelligi dʒ de ꝯditione īpoſſibili. ſ. q̄ habeat ꝓ non adiecta: vt ſi digito celū tetigeris. ¶ Sexta eſt ꝯditio inhoneſta ⁊ ꝯtra ſubſtātiaʒ ⁊ bona mr̄imonij: vt ſi dicat. ꝯtraho tecū ſi generationem plis euites: q: hoc eſt ꝯ͂ bonū prolis: vel donec inueniā aliā digniorē: q: eſt ꝯ͂ ſubſtātiam inſeparabilitatis: vel ſi te pro q̄ſtu adulterādā tradas: ⁊ hoc eſt ꝯtra bonū fidei. Unde ſi tales cōditiones apponat nihil agit. xxij. q. iiij. iter cetera. xxxij. q. ij. aliq̄n. ⁊ c. ſolent q̄ri. extra de cōdi. appo. c. fi. Si tn̄ poſtea talis cōditio remittatur ⁊ ſequat carnalis copula: pro mr̄imonio iudicabit. ⁊ ſi tm̄ vnus ꝯiugū ponat talē cōditionem: vel alter ꝯdicit vel tacet: iudicabit ꝓ matrimonio: vt in. d. c. aliq̄n. Predicta aſſumpta ſunt de Ray. Tho. Inno. ⁊ Hoſti. Quid ſi quis ſignificet patri abſēti q̄ ꝯtraxit tale matrimonium ſub ꝯditione: ſi ipſi pr̄i placuerit ⁊ antequā ipſe pater ꝯſentiat nunqd erit mr̄imoniū. Reſpondendū ſm Guil. dicēdū q̄ nō: q: nō valet q̄ debeat dici conſenſus: niſi duret quouſq̈ pr̄ conſentiat: tamē anteq̈ trāſeat ad ſcd̄a vota dʒ cōpelli ſiue induci vt illā recipiat: ex quo ſemel in eam cōſenſit ſub cōditione que extitit. ar. ex̄ de deſpon. īpu. de illis. Idē Hoſt. ⁊ ber. Quid ſi quis ꝯtrahat ſponſalia ſub ꝯditione: ſi pmiſeris coitum. Rñdeo ſm Guil. ſi cōditio illa itelligatur de coitu fornicario pro nō adiecta debet haberi cū ſit turpis. extra de ꝯdi. app. c. fi. ⁊ ſic pro mr̄imonio iudicandū: ⁊ multo fortius ſi intelligatur de coitu legitimo ⁊ maritali. ⁊ eodeʒ mō ſi dixit ꝯtrahā tecum ſi vnq̈ ꝯ͂xero ſi pmiſeris ⁊c̄. Quid ſi dicat accipiam te vel accipio te ſi inueniā te virginē. poſtea ſequit coitus et nō inuenitur virgo. Rñdeo ſm Inno. Ber. ⁊ Hoſti. iudicandū eſt pro matrimonio: ſicut ⁊ in pcedenti. Et addit Hoſti. q̄ lʒ ſic iudicare oporteat in foro iudiciali. ꝓpter hoc q̄ nō pn̄t haberi alie ꝓbationes: tn̄ in iudicio aīe nō eſt matrimoniū. extra de cōdi. ap. c. de illis. ⁊. c. ſup eo. ⁊ c. per tuas. Nam ⁊ bn̄ eſt q̄ mulier q̄ in fraudē mentita fuit: decepta remaneat: ⁊ viro ſubueniatur qui forſitan intendit bigamiam vitare. Quid ſi dicat accipiā te in vxoreʒ vel dabo tibi centū: ⁊ ſequat carnalis copula: nunqd p̄ſumēdum pro mr̄imonio. Rñ. ſm Guil. non credo. Nam cū ille qui dixit hanc opinionē q̄ liberare ſe poſſet vtrūq̈ patiendo: nō recolo preſumptionē eſſe inductā a iure: q̄ intelligatur recedere ab optione per carnalē copulā. Quid ſi dicat. promitto q̄ nunq̈ deficiā tibi in vita mea: ⁊ ſecuta eſt carnalis copula. Rñ. ſm Guil. non dʒ preſumi pro mr̄imonio: cū ſponſalia aū matrimoniū nō ſoleant ꝯtrahi per ꝓmiſſiones negatiuas niſi forte conſtaret: q̄ per hoc intendebat ſpōſalia cōtrahere. Quid ſi dicat ducam te poſt annū: ⁊ ſecuta eſt carnalis copula. Rñ. ſm Guil. credo p̄ſumendo pro matrimonio: q: ꝓp carnalem copulā ſubſecutā videt renūciaſſe dilationi tp̄is. Quid ſi cōtrahat cū aliqua ſub cōditione: deinde ante euentū contrahit cum alia pure. Rñdeo. non debet remanere cum ſecunda. etiam ſi ſit conſanguinea prime.

¶ De fine ſeu intentione que habet in cōtrahendo matrimonium. §. vi.

q: pōt ibi eſſe ⁊ meritum ⁊ pctm̄ mortale ⁊ veniale ꝑʒ varietatē intentionis. Circa fineʒ ergo ⁊ intētionem matrimonij nota ſm Pet. de pa. in. iiij. di. xxxj. quinq̈ cōcluſiones. Et pma

eſt ꝙ duplex eſt finis in matrimonio. Unus ꝑ
ſe qui ꝓprie eſt finis ipſius mrimonij intentus
ab eo qui mrimoniū inſtituit: ⁊ ab omni recte
matrimoniū ↄtrahente ſm potiſſimum ſtatū
mrimonij per ſe acceptū: ⁊ iſte eſt generalis ꝓ/
lis. Unde Adã ꝓphetiz. ſis dixit. Adherebit vxo
ri ſue: ⁊ erunt duo in carne vna. ſ. generanda.
Gen. ij. Et deus benedictionẽ nuptialẽ tribuẽs
dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. Alius eſt finis
accñs. ſ. quẽ intendit ↄtrahẽs: ⁊ ſic eſt finis nõ
proprie ipſius matrimonij cõtrahentis. Et hic
finis quãdoqꝫ eſt bonus quãdoqꝫ eſt malus: ſi/
cut finis domus que fit eſt ihabitatio. finis do
mificantis forte eſt aliud vt lucrum.

Secunda con/ .§.vij.

cluſio ꝙ matrimonium ſemper eſt bonum vel
non eſt malum ex primo fine non ſcđo: q: cum
finis bonus eſt ipſum quoqꝫ bonum eſt. loquẽ
do de fine per ſe nõ per accidens: ſicut ſcientie
medicine ⁊ iuris ſunt ſcientie bone per ſe: qa fi
nis per ſe bonus eſt: vt ſanitas corporis: ⁊ iuſta
diſtributio temporalium: lꝫ habẽtes ſcientiam
poſſint eſſe mali ex abuſu eius ⁊ mala intẽtiõe.

Tertia cõclu/ .§.viij.

ſio eſt ꝙ finis matrimonij per ſe meritorie intẽ
ditur: ſiue ſit finis per ſe ⁊ pmo finis eius vt eſt
bonū ꝓlis: ſiue finis per ſe ſed nõ pmo ſed ſecū
dario intẽtus: vt vitatio fornicatiõis. Nã ſola
generatio ꝓlis dicit̃ finis pmo ⁊ per ſe: q: iſte
fuit finis in primaria ſui iſtitutione: ẽt in ſtatu
innocẽtie. Et de iſto ↄcedunt oẽs ꝙ ſine pctõ.
immo cū merito põt intendi pncipaliter. Uita
tio aũt fornicationis lꝫ ſit finis per ſe: nõ tamen
primus ſed ſecūdarius: q: poſt peccatū fuit ma
trimonium inſtitutū nõ ſolum in officium. ſ. ge
nerãdi ſed etiã in remediū dicẽte aplo. j. Cor.
vij. propter fornicationẽ. ſ. vitandã vnuſquiſqꝫ
habeat vxorẽ ſuam. Et ſi iſte finis ſecūdario in/
tendat̃: certum eſt ꝙ adhuc meritoriū eſt ⁊ nõ
pctm̃ q: nulla deordinatio eſt. Sꝫ ſi vitatio for/
nicationis pncipaliter intendat̃: adhuc non eſt
pctm̃ mortale: q: nec tali fine cognoſcere vxorẽ
eſt mortale. Sed ad ſciendū an ſit veniale vide
tur diſtinguendū: q: aut eſt talis qui põt ꝓlem
habere ſm ſpem coẽm: ⁊ tũc venialiter peccat
cõtra rõnis ordinem agens: finẽ ſecūdariū pre
ponẽdo primo fini ⁊ pncipali: ſicut etiam pec/
caret cognoſcens vxorem propter hãc cauſam
non curans de prole vbi crederet ſe poſſe gene/
rare. Sed quãdo ſenex non põt generare nec ẽ
ſpes de prole ſed timor de fornicatione: tũc nul
lum peccatū videt̃: q: alio modo nõ poſſunt ſe
nes cõtrahere matrimoniū ſine peccato. Ridi/
culum eſt eniꝫ ꝙ illi qui nõ ſperãs nec credunt
ſe poſſe generare ⁊ cõtrahant ſola vel pncipali
intentione generãdi: cum ſpes vel intentio vel
electio nõ ſit de impoſſibili. ſublato aũt fine pn
cipali lꝫ facere de ſcđario principali plus ꝙ̃ de
tertio vel de quarto. Uñ cum poſt ꝓlem primus
finis ſit vitatio fornicatiõis: illa poteſt pricipa/
liter attẽdi vbi ꝓles ſperat̃ ipoſſibilis haberi.

Quarta conclu/ .§.ix.

ſio eſt de aliјs cauſis ſeu intẽtionibus. vt eſt re/
formatio pacis. acquiſitio amicicie ex parentelas
vel diuitiarū ex dote: pulchritudo ⁊ hmõi. Et
reformatio qdem pacis eſt honeſta cã in ſe ſed
nõ in matrimonio: ſi pmo ⁊ per ſe intẽdat̃: cuꝫ
matrimoniū ad hoc nõ ſit ordinatū pncipalr: ſi/
cut vir cognoſcens vxorẽ ꝓpter ſanitatem pec/
cat: ⁊ qui baptizat̃ vt ſanet̃: ſed ſecūdario põt il
lud intẽdi: nõ tñ eſſet mortale ſi etiã illud pnci
paliter intẽderet: ſicut nec etiam ſi diuitias vel
pulchritudinem pncipaliter intẽderet: cuꝫ hõ
nolit talia niſi modo licito: etiam ſi alias nõ eẽt
ↄtracturus matrimoniuꝫ: ſicut nõ peccat mortali
ter cognoſcẽs vxorem ꝓpter delectationem in/
fra limites mrimonij. Uidetur tñ alias ꝙ cum
matrimoniū ſit verꝫ ſacm̃ ꝙ nõ poteſt ſine pec
cato mortali pncipalr intẽdi finis extraneus in
eo: ⁊ per accidẽs omni inſtitutiõe mrimonij to
taliter: ſicut ſi quis principaliter baptizaret̃ ꝓpter
ſanitatẽ vel queſtum faciendū nõ curãs de grã
baptiſmali: nõ eſſet hoc ſine cõtemptu iniuria
⁊ irreuerẽtia ſacramẽti ⁊ abuſu eius. Sed iſta
ſententia eſt multū dura: q: multos inoluit. Et
videtur eſſe ↄtra illud quod habetur. iij. Reg.
primo. vbi Dauid duxit in vxorem abiſac ſu/
namitem ſolum vt caleſaceret eum: et non ſpe
prolis: nec timore fornicationis: quia non co/
gnouit eam nec peccauit. Diuitie ſi ſecundario
intendãtur vt proles melius educentur: ⁊ one/
ra matrimonij melius ſupportentur nullū eſt
peccatum. Et ſimiliter ſi pulchritudo eſt ſecun/
dario intenta ad fornicationem vitandam. In
caſu in quo illa vitatio principaliter intendit̃
non facit peccatum etiam veniale: ſed ſi ſecun/
dario intenderetur ad voluptatem facit pecca/
tum veniale. Et ſimiliter diuitie immoderate li
cet ſecūdario intente.

Quinta conclu/ .§.x.

ſio eſt ꝙ dato ꝙ contrahere propter volupta/
tem principaliter eſſet peccatum mortale: non
tamen cognoſcere propter voluptatem eſſet
mortale: dummodo non eſſet idem cum alia
facturus: quia non eſt ita damnabilis abuſus
rei communis ſicut rei ſacre: ſicut bibens cum
cipho communi propter voluptatem non eſt
in ſe niſi veniale: ſed non propter hoc ſequitur

portans calicem ad tabernā ad bibendū ꝓpter voluptatem quin peccet mortaliter. ꝛ hoc propter abusum rei ſacre. Qui autē contrahit mrimoniū per verba de pñti. propter finē indebitum abutiť re ſacra. q2 eſſentia ſacramenti que ibi ꝯſiſtit. ſed qui cognoſcit vxorē ſuā ſine indebito. abutitur re nō ſacra. ſ. muliere q2 eſſentia ſacri tranſit. vñ nō adeo peccat. Et eſt argumentum ꝙ ſi iudex pena pecuniaria punit maleſactores dum tñ eſſet alſ puniturus. lz ꝗrat pecuniā vel non cogitās actu de iuſtitia. dū tamen non ſit facturus iniuſte nō eſt niſi veniale. Naȝ ſi preponeret expreſſe vel īplicite pecuniā iuſtitie. nō eēt excuſat⁹ a mortali. Et ſimiliter canonicus non alſ iturus ad eccliaȝ niſi vt lucreť diſtributionē. non peccat mortalr. dum tñ nollet eam illicite lucrari ꝛ paratus eſſet ire. ſi deus vł ecclia ꝓciperet. Nota ꝙ tho. i. iiij. di. xxx. dicit ī expoſitione littere. ī ſi. loq̄ns de iacob qui ꝯtraxit cū rachele que erat pulchra. vt pȝ Geñ. xxix. ꝙ decor faciei nō fuit cā principalis talis cōtractus matrimonij. ſed ſecundaria. ꝛ hoc bñ pōt eſſe ſine pctō. vel qñqȝ etiā cū pctō veniali. ſi āt eſſet pricipalr cauſa libido pulchritudinis. nō excuſaret a mortali ſi eſſet effrenata libido. Hec Tho. Ita. ſ. ꝙ ibi cōſtitueret finem. Quis autē aliqui cōtrahant mrimoniū ꝓpter ſecūdarias cauſas q̄ſcūqȝ dictas nō principaliter ꝓpter primā nō habet iſtud vitiare mrimoniū cōtractū: ſm Ray. lz ſufficit ꝙ ꝯtrahāt p verba de pñti. ꝛ ꝯtrahere intendant. vt. xxxij. q. ij. ſolet.

Addemus ſex/ .§. xi.

tam concluſionē ex verbis ipſius Petri de pa. ſn. iiij. ſ. ꝙ cōtrahere mrimoniū p verba de preſenti. ei qui eſt in peccato mortali ſiue viro ſiue mulieri. v3 eſſe pctm̄ mortale. Dicit eni Aug. ꝙ ſacra talia fiunt vnicuiqȝ. cum quali ꝯſcia quis accedit ad ea. j. q. j. c. per yſaiā. Cum ergo mrimoniū ſit vnū ex ſacris eccleſie. ꝛ eēntia ei⁹ cōſiſtat in cōtractu p verba de pñti non in carnali copula alſ nō fuiſſet verū mrimoniū eſſentialr inter mariā ꝛ ioſeph ſequiť ꝙ ꝯhēs in mortali mrimoniū mortalr peccat. imo Idē. pe. ī. iiij. di. vij. q. ij. videtur tenere ꝙ nō ſufficiat contritio ꝙ ſi ſit neceſſaria etiā ꝯfeſſio. Dicit. n. ꝙ ī ol ſuſceptione ſacri poſt baptiſmū obſeruādū eſt. hoc ei qui poſt baptiſmum peccauit mortaliter vt non accedat ad aliquod ſacramētū. nō in cōtritus niſi prius faciat cōfeſſionē. ꝛ ratio eſt. q2 ſicut baptiſm⁹ eſt ianua oīum ſacrorum ante ꝙ nullū ſuſcipi pōt vel debet. ita pnīa ē ſcđa tabula poſt naufragiū. Unde poſt naufragiū. ſ. mortale commiſſum. poſt baptiſmū nullus etiā cōtritus dȝ accedere ad ſacrū aliud niſi cōfeſſus ī confeſſione enim perficitur pnīa. indignum ſacramētum. q2 p miniſtrum eccle daſ ꝛ abſoluitur. Idem dicit diſt. xvij. q. ij. Addit tñ ibi in fi. ꝙ nō tamē mortalr peccat ſuſcipiēdo vel miniſtrādo ſacramētum poſtqȝ ꝯtritus eſt. cū ſit iam deo ꝯiunctus ꝛ penitēs. Uñ ꝛ ꝯfeſſus in ꝓpoſito ꝙ tñ nō ſufficeret quoad euchariſtie ſūptionem habēdo copiam ꝯfeſſoꝝ ſm tho. ꝛ omnes alios. ¶ Septimo nota ꝙ ꝯtrahens mrimoniū clādeſtine. ita. ſ. ꝙ nō poſſit probari peccat mortalr q2 ꝯtra ꝓceptum ecclie ag't. Item ꝛ q ꝯtrahit ſiue occulte ſiue manifeſte. nō intēdēs ꝯtrahere ſed decipe ad extorquēdam copulam ꝛ hmōi. peccat mortalr. q2 vtiť fictione in ſacramēto. ꝛ in dānum alterius. Itē ꝛ q votū habet ſimplex caſtitatis anteqȝ diſpēſeť. Itē ꝛ qui cogit aliquem ꝯtrahere coactiōe abſoluta vel cōditionata. Iniuriať eni3 ei notabilr cū mrimonia debeāt eſſe libera ſm oīa iura. ¶ Item qui excommunicatus eſt ſcienter ꝛ contrahit matrimonium peccat mortaliter.

De accesſu ad mrimonium.

¶ De ꝯſummatione matrimonij ꝛ actu ꝯiugali. qđ aliqñ eſt mortale. ꝛ nouem modis. aliquādo veniale aliquando nullum. Ca. xx.

Poſtqȝ actum eſt de matrimonio. quoad deſpōſationem ſeu ꝓmiſſionem de futuro. ꝛ quoad ratificatiōem ſeu ꝯtractū p verba de preſenti. nūc videdū ē de ꝯſummatiōe eius p copulam carnalē. Et circa hoc primo poneť caſus plures in qbus actus ꝯiugalis eſt mortale pctm̄. Scđo caſus in quibus eſt veniale. Tertio quando eſt actus meritorius ꝛ quando indifferens. Quarto de nuptijs ꝛ benedictione que ipſum ordinarie ſequitur.

Quantum ad pri/ §. i.

mum Pe. de pa. in. iiij. di. xxxij. q. iij. ponit nouē caſus in qb⁹ eſt mortale pctm̄ actus ꝯiugalis. Et primus eſt quantum ad intētionis iordinationē effrenate libidinis. qñ. ſ. ferť intētio extra limites mrimonij. idem. ſ. facturus cū quacūqȝ alia que ſibi occurreret. vel cū eadē ſi non eēt ſua vxor vt ſatiſfaceret voluptati ſue vel ipſe delectatiōi veneree inherēs vt fini vltio. Et id Hiero. dicit ꝙ ſapiēs iudicio. ī. ſm rōnem debet diligere vxorē nō affectu. ſ. paſſiōe. vt non regnet in eo īpetus voluptatis. nec ꝓcepſ ferať ad coitū. xxxij. q. iiij. Origo. Sed vt idē dic pe. q2 actibus nō habitibus meremur ꝛ demeremur. hoc intelligendum eſt quando actu hoc cogitabat ſcilicet talis inordinationē intentionis. Et idem videť dicendum quando vxorem cognoſcens vir animo deliberato ad aliam intendit quā carnaliter diligit ꝛ ſimiliter de vxore cum ad aliam mentem figit.

¶ Secundus caſus §.ij.

eſt q̃ꝫtum ad locũ in quo talis actus exercef. vꝫ
in loco ſacro. Circa hoc tñ qdã vt Rich.in.iiij.
diſtinguũt. ⁊ dicit ipſe ꝙ ſi neceſſitate guerrarꝫ
incluſi in aliquo loco ſacro vñ exire non poſſũt
ꝑ lõgo tpe. lꝫ vtriqꝫ exigere ⁊ reddere debituꝫ
q: nõ eſt inyciendus laqueus aiab⁹ ꝓpter imũ
dictã loci ſacri. Sꝫ ſi paruo tpe tũc debẽt ꝯtine
re tpe neceſſitatis ⁊ tribulationis. Nã ⁊ Noe ⁊
filij ei⁹ ⁊ pecora ꝯtinuerũt tpe diluuij. Pe.tñ.d
pa. reprobat iſtã diſtinctionẽ. ⁊ dicit ſimplr illi
citum ⁊ mortale. q: ⁊ ſi nõ põt alium locũ hẽre
nõ dꝫ ꝓpter hoc locũ ſacrũ polluere. cũ hoc non
ſit neceſſitatis. ſicut ibi emitter vrinã ſiue ergo
hẽatur alius locus ſiue nõ poſſit habere aliũ
loc⁹ ad hoc certum eſt ꝙ nõ lꝫ petere. ſꝫ nec red
dere tenef alter illud qḋ reddi non poteſt ſine
irreuerẽtia loci ſacri. nã ꝓpter hoc indiget recõ
ciliatione ſm Jo.an. q̃ꝫtum eſt ex natura facti.
lꝫ ꝑ accidẽs ſi eſt occultũ nõ indigeat recõcilia
tiõe. qḋ ẽt ponit Hoſti. Et lꝫ iura antiq̃ nõ faci
ant mẽtionẽ niſi de pollutiõe ꝑ adulteriũ. extra
de adul. ſignificaſti. equalr tñ iura noua dicũt
de effuſiõe ſanguinis ⁊ ſeminis. vñ ſicut effu
ſio ſanguinis ẽt ſi fiat a nõ priuato. ſed a iudice
cui aĩs lꝫ. locum ſacruꝫ violat ibi facta. ẽt ſi ſan
guis nõ cadat in terrã. ita ẽt ſeminis effuſio ſi
ue ab extero viro ſiue a ſuo marito polluit locũ
l.iiij.dis. ẽt ſi nõ cadat in terrã. Tho. ⁊ Pe.in.iiij. dicũt
xxxij. q. ſimplr ꝙ nõ tenef ꝯiunx reddere debituꝫ in lo
v.ar.j. co ſacro. q: nõ ita tenef omni loco ſicut oĩ tem
pore. Nã tp̃s violari non põt ſicut locus ꝑ hoc
violaf. ſed nec in oĩ alio loco. niſi ſeruata debi
ta honeſtate q: nõ in publico. ¶ Utrũ aũt mor
tale vel veniale ſit hoc nihil dicunt.

¶ Tertius caſus .§.iij.

eſt q̃ꝫtum ad modũ. cũ. ſ. eſt modus ꝯtra natu
rã. Sed dicit Tho.in.iiij.di.xxxj. in expoſitiõe
lr̃e. ꝙ vſus ꝯiugij ꝯtra naturaꝫ põt dici duplr.
Uno mõ cũ ꝑtermittif debitũ vas. ⁊ hoc ſemp
eſt mortale. ſm oẽs doc. eo ꝙ ꝓles ſequi nõ põt
⁊ tota intẽtio nature fruſtraf. Uñ ⁊ Aug.xxxij.
q.vij. Adulterij. Poſt aliqs ſpẽs luxurie noia
tas ſubdit. Oĩum hoꝝ peſſimũ eſt qḋ ꝯtra na
turã fit. vt ſi mulieris mẽbro ad hoc nõ ꝯceſſo
vir vti voluerit. hec ibi. Uñ nullo mõ vxor dꝫ
viro in hmõi aſſentire. Nõ.n. excuſaref a mor
tali pctõ. q̃ꝫtumcũqꝫ cũ animi diſplicentia hoc
faceret. nec timor vel ſufferentia verberꝫ vel fu
tura incõtinẽtia viri eam excuſaret niſi ei violẽ
tia abſoluta inferref. a qua ſe non poſſet defen
dere. ſed ex hoc in futuꝝ licite ei poſſet debituꝫ
denegare. ¶ Scḋs modus ꝯtra naturã eſt qñ
ſuato debito vaſe ꝑtermittif modus a natura
inſtitutus q̃ꝫtum ad ſitum. Modus enim a natu
ra inſtitutus q̃ꝫtum ad ſitũ (vt dr̃ in ſũma ꝯfeſſo
rum) eſt vt mulier iaceat in dorſo. ⁊ vir ſupgre
diaf ſup vẽtrem eius. ⁊ hoc modo aptior fit cõ
ceptio. Qñ ergo receditur ab iſto mõ ſituali. di
cũt aliq ꝙ ſi ſeruef modus ꝯrius. vt q: vir nu
bit in feminã. i. mulier ſupgredif virũ. ꝙ peccat
mortaliter. vt Pe.de pa. ⁊ Hẽricus boych. ſup
c. inq̃ſitiõi. de ſen. excõ. Idem vr̃ ſentire Guil. ⁊
Glo. Paraldi in ſũma vitioꝝ. Aſſignãt ꝓ rõne
q: talis modus nõ ꝯuenit ſeminis iſuſiõi quo
ad viꝝ nec ſeminis receptiõi quoad mulierẽ. ⁊
ſic vr̃ impediri ꝓlis gñatio intẽta a natura. Si
aũt alio mõ indebito. ſuato tñ debito vaſe vtaf
diſtinguit. Pe.de pa. q: aut hoc facit preciſe cã De inde
voluptatis. ſine aliqua cã neceſſitatis vel rõna bito mo
bili. ⁊ tunc dicit ſimplr ẽt eſſe mortale. q: nõ eſt do coit⁹
vxor ei⁹ niſi quoad actus naturales. aliter agẽ
do abutif ſacro ꝯiugij. ſicut q ꝑuerteret vſum
⁊ ritũ alterius ſacri ſciẽter eſſet trãſgreſſor pce
pti non ſolũ in eſſentialibus. Aut hoc fit ex cã
rõnabili. puta ꝓpter piculuꝫ ſuffocatiõis ꝓlis
ꝓpter qḋ timet mõ debito ad vxorẽ accedere.
ſed ex alia pte accedit q̃ꝫ debita. ſeruato tñ va
ſculo muliebri nec ſciẽter ſemẽ ab extra effun
dat. nõ erit mortale. idẽ ſi hoc faciat ex alia iſir
mitate Guil. ẽt in glo. Ray. dicit ꝙ cũ hoc fit ꝓ
pter piculũ ſuffocatiõis vel egritudinẽ vel aliã
idiſpoſitionẽ corporis põt eẽ ſine pctõ. quãto
autem magis recedif a naturalitate modi tãto
grauius peccaf. Sꝫ Alber. magnus.in.iiij.diſ.
ꝙ nihil eoꝝ que facit vir cuꝫ vxore in actu ꝯiu
gali ſeruato debito vaſe eſt de ſe mortale. ſꝫ põt
eẽ ſignũ mortalis ꝯcupiſcẽtie. qñ ei ſufficit mo
dus determinatus a natura. ſꝫ aliũ iuenit cã ſe
delectãdi cũ nõ ſubeſt cã iſirmitatis vel alia rõ
nabilis. Ex qbus dictis vr̃ ſentire Alber. ꝙ nõ
impedif gñatio ꝓlis ꝑ tales modos indebitos
ſeruato debito vaſe. que fuit maximus pbõ. Et
hãc rõnem videnf aſſignare q dicũt alios mo
dos eſſe mortale. ſ. ipedimẽtum ꝓlis excipien
de. Dure ergo in tali exceſſu reprehẽdẽdi ſunt
ꝯiuges. ⁊ ꝙ abſtineãt cũ nõ ſub eſt c.i. inducen
de ſunt ad hoc vxores ꝙ viris a qb⁹ cõuer iſta
pcedunt nõ ꝯſentiant in hmõi. ſi tñ timore ver
berꝫ vel incõtinentie viroꝝ eis aſſentiũt. nõ poſ
ſunt ex hoc argui de mortali ex quo ſm Alber
tũ de ſe illud mortale non eſt. Nam de intẽtio
ne viri exigentis qualitercũqꝫ. non habet ipſa
iudicare vt per hoc poſſit ei debitum denega
re. nec de facili eſt precipitanda ſententia de ta
li modo. quod ſit mortale in ſe.

¶ Quartus caſus §.iiij.

eſt rõ aborſus tpe ꝯcept⁹ vel ꝓlis ſi ꝓbabilr ti
met. q: ꝯtra charitateꝫ eſt. ꝙ q̃s velit delectari

cum pn̄cle vite p̄lis. Sed p maiori declaratio/
ne hui⁹ ſciēdū3. ſm Pe. ⁊ Richar. in. iiij. q tpe
p̄gnatiōis reddere debitum nō eſt pctm̄. ⁊ red/
dere debitū ſi nō eſt piculū abortus. pōt etiam
exigere in dicto caſu abſq3 mortali. q2 matrimo/
nium nō ſolū eſt in offm̄. ſed etiā in re mediuz.
vt dictū eſt. ſed vbi eſſet piculū pbabile abortus
nec d3 exigi nec reddi. alſ eſſet mortale ſ3 Pe.
de pa. Qui etiā dicit q petere debitū tali tēpo/
re eſt ſemp veniale. ſi tn̄ nō ſit piculu3 abortus
⁊ maxime mulieri. q2 ſ3 medicos impregnate
magis appetūt coitum. ¶ Sed valde reprehē
ſibile eſt vt hoīes nō ɔtineant tpe ɔceptus. qd̄
beſtie faciūt. Nā elephas ad ipregnatā nō acce
dit. Et plinius dicit q tpe ɔceptus cerue femi/
ne a maribus diſcedūt donec a partu purgent̄.
Et vt dicit frater Joānes de. ſ. geminiano in li.
v. de ſimilitudinibus. ¶ Nota exigēte materia
q̄uis nō ſit pulchrū dicere vel audire. vtile tn̄
eſt ſcire q q̄uis matrix mulieris poſt imp̄gna
tionē claudat̄. tn̄ ex delectatiōe mouet̄ aliqn̄ ⁊
apit̄. vt dicit Auicēna. ⁊ iō iminet piculū abor/
Tho. in iiij. diſt. xxxi. ſ ex poſitiōe litere.
tus. qd̄ ēt refert idē Pe. d̄ pa. vbi. ſ̄. Et pptere a
Hiero. vitupat accedētez ad p̄gnantē. xxxij. q.
iiij. origo. ⁊ magis videt̄ eē piculū circa princi
pium ɔceptus. q2 tūc aliqn̄ matrix ppter dele/
ctationē apit̄. ⁊ materia nōdum pfecte coagula
ta diſpdit̄ ⁊ effundit̄. ⁊ iſtāte partu eſt piculuz.
ne partus ſuffocet̄. Poſt partū aūt dum eſt mu
lier in puerpio. exigere vel reddere debitū. neu
tri eſt mortale. niſi adhuc mulier ex partu eſſet
īfirma ⁊ ppter hoc eſſet ei piculū mortis. vel ag
grauatiōis īfirmitatis. ſm Pe. de pa. Cui ſatis
ɔcor. Richar. in. iiij. di. q mulieri ſi eſt purifica
ta ab illis corruptiōibus. que ſunt in mulierib⁹
aliq̄nto tpe poſt partū. reddēdū eſt debitū ſi pe
tat̄. ⁊ petere pōt abſq3 pctō. q̄uis nondū ſit im/
pletū tp̄s purificatiōis. ſ. xl. diez. Sed ante illd̄
tp̄s. ſ. talis imūdicie abſtinere d3 vterq3. ſaltez
debito ɔgruitatis ⁊ ſic itelligēdum eſt illud. c.
Greg. ad ei⁹ ɔcubitū di. v. Idem Guil. Et q̄uis
De purificatiōe poſt partum.
decens eſſet abſtinere de cōi ɔſenſu ab actu cō
iugali quouſq3 abſtinet ab ingreſſu eccl'e. non
tn̄ eſt neceſſariū. ſed immo exactus tenet̄ redde
re. niſi obſtet īfirmitas. Et q̄tum ad ingreſſuz
in eccliam. poſſit mulier quadraginta diebus
expectare vbi eſt talis ɔſuetudo. nec tenet̄ inte
rim ad auditionē diuinoꝝ. Pōt etiā q̄ cītius
purgata eſt poſt partū templū intrare ſi vult ex
deuotiōe ſua abſq3 pctō. vt di. v. c. cum enixa. ⁊
extra de puri. poſt partū. c. j. Nec obſtat q in ve
teri lege mulier in partu maſculi quadraginta
diebus oīno arcebat̄ ab acceſſu in templū. ⁊ p
lxxx. in partu femine. Leuiti. xij. quia illud fuit
cerimoniale. Vn̄ nō ligat. nec ex eo. q2 in lege
hoc habet̄. ſed ex conſuetudine ab eccleſia tolle
rata. poteſt quadraginta diebus abſtinere ab in/
greſſu in eccleſiā ſi vult. vt dictū ē. Modus au/
tem introducēdi talem mulierem in eccleſiam p ſacerdotē. nullus determinatus eſt ab ecclia. De bñdictiōe purificate.
Unde ſeruādus eſt mos patrie ⁊ ſi etiā ſine tali
cerimonia intraret. non ex ɔtemptu ſed vel ex
ignorantia. vel q2 non h3 copiam ſacerdotis ⁊
hmōi. non credo eſſe pctm̄. ſaltem mortale. de/
bet tn̄ ſeruari conſuetudo. diſt. xij. Illa.

¶ Quintus caſus §. v.

eſt tpe mēſtruoꝝ. Circa qd̄ diſtinguēdū. q2 ſi in
De menſtruoſis mulierib9.
naturalis ⁊ quaſi ɔtinuus ſit hmōi fluxus. a q̄
mulier dr̄ emorroiſſa. nō interdicit̄ petitio vel
redditio debiti. q2 qū eſt infirmitas ɔtinua vel
nimis diuturna. piculoſum eſſet ɔiugatis aliq
bus phibere. tūc etiā mulier ɔcipere poteſt ſ3
quoſdā. ⁊ ſic non timet̄ pli. Vn̄ tunc eſt veniale
petere cū non ſperet̄ ples. imo nec veniale. ſi fi/
at ppter vitādam fornicationē. in ſe vel in alio.
⁊ in hoc ɔcor. hoc. Sed ſi fluxus ſit natural̄. qd̄
eſt cōiter ſemel in mēſe. ſm Rich. tūc circa hoc
ſunt varie opi. ⁊ ɔtrarie. ppter qd̄ dicit Gui. q
ɔfeſſor in hmōi nō d3 p̄cipitare ſniam. ſ3 repre
hēdere ⁊ phibere q̄tum pōt. nec ppter hoc d3
negare abſolutionem nolēti ab hmōi abſtinere
exactiōe. ſ. vel redditiōe debiti. in tali tpe. Naz
petrus. Bona. ⁊ Hug. dicūt q tūc exigere ſciē
ter eſt mortale pctm̄. tum q2 ɔtra p̄ceptuz legis
Leui. xviij. Tū ppter periculū infectiōis plis. ſi
tūc ɔcipetur. ſed reddere non eſt mortale. Pe.
vero de pa. in. iiij. di. xxxij. plenius declarat iſtā
materiā. ⁊ dicit q nō videt̄ mortale ſciēter tūc
petere vel reddere. q̄uis Hiero. dicat ſup yſa.
q tūc ɔcipiunt̄ mēbris priuati ceci. claudi. le/
proſi vt q2 parētes nō erubuerūt in ɔclaui com
miſceri. eoꝝ pctm̄ patēter ⁊ apte redarguat̄ in
puulis. Mulier ergo ſi ſine ſcandalo viri pōt ſe
excuſare d3 ſubterfugere alr̄ nō peccat cum do
lore reddēdo. ſm Bona. ⁊ Pe. Sed dicunt q
exigere ſciēter eſt mortale. Sed hoc nō videt̄.
q2 nō eſt maior timor de infectione prolis tem
pore mēſtruorum q̄3 tpe lepre petere autem tē
pore lepre non eſt mortale ergo nec tempore
mēſtruorum. Nec v3 ſolutio eoꝝ dicētium q2 le
pra eſt morb⁹ ɔtinuus. mēſtruū momētane⁹. q2
exponere ſe piculo gñandi leproſum. eſſet mor
tale de ſe. vbicunq3 eſſet piculum illud. eēt idē
pctm̄. ⁊ licz facere in ſuo qd̄ nocet in alieno. dū
tn̄ hoc nō intendat̄. Et paulopoſt circa iſtā ma
teriā ponit iſtas quoq3 ɔcluſiones. Prima eſt q
nō eſt mortale reddere etiā ſciēter ex parte mu
lieris. nec p conſequēs ex parte viri. ex quo cer
tior nō vult abſtinere. Scda eſt quod nō eſt pec
catum petere ignorāti infirmitatē. Tertia eſt q
ſciēs īfirmitatē. ſ3 neſciēs monſtrū ſolere gene

rarī. q̄n non erat facturus ſi ſciret. ēt non peccat
maxime mortalr̄. Quarta eſt ſciēs non genera
ri vel ꝓbabilr̄ credēs. vt q: ſenex vel nō ꝯſueuit
tūc ꝯcipere ſilr̄ tunc nō peccat ſaltē mortaliter.
Quinta eſt etiam ſi credēs q̄ꝫ ꝓbabiliter conce/
ptura ſit etiā monſtruꝫ. nō peccat mortalr̄ ſicut
in lepra in qua eſt maius p̄iculū q̄ꝫ in mēſtrua/
ta naturalr̄. Circūſtantia. n̄ que nō mutat ſpēꝫ
nunq̄ꝫ facit de veniali mortale. Circūſtantia aūt
tp̄is nunq̄ꝫ facit aliam ſpēm. Uñ cum hoc non
ſit mortale ſi ſit niſi ꝓpter ꝓlem. ⁊ eſt idē nō mi/
nus p̄iculū in leproſa q̄ꝫ in mēſtruoſa. ergo ⁊c̄.
Nō aūt dr̄ q ſic haberet nimis ꝯtinere puta p
totā vitā. ille aūt cuius vxor eſt mēſtruata per
paucos dies non variat ſpēm luxurie. q: cogno
ſcere q̄nq̄ꝫ eā que ꝑitura eſt monſtrū nō differt
ſpē in genere moris. Rōnis cā que ꝓhibet ad
tempus accedere q̄ñ eſt tp̄alis. ꝓhibet in ppe/
tuū q̄ñ eſt ꝑpetua q: ꝑcepta negatiua obligant
ſemp ⁊ ad ſemp. Uñ ſi eſſet ꝓhibituꝫ accedere
ad parituram monſtrum ad ſemp obligaref.

notet h⁹ cōfeſſor — Pōt etiam dici q illud ꝑceptū Leuitici. xviij.
ad mulierem mēſtruataꝫ nō accedes ſit iudicia
le. vñ modo nō ligat vel non de ſua vxore ſꝫ de
alia muliere. Conſulēdum eſt igif ſic mulieri.
aut mulier ſcit vel ꝓbabiliter credit viruꝫ ſe ex
oſam habituꝝ. audiēs ab ea de menſtruo ſuo.
⁊ tunc nō tenef reuelare. ſꝫ reddet debituꝫ ſine
peccato. ⁊ ille ꝓpter ignorātiā nō peccat. aut nō
credit q ꝓpter hoc hēbit eā exoſam. ſed credit
q non ꝓpter hoc dimittet q̄n cognoſcat eam ⁊
tūc ēt non dꝫ dicere ne eū faciat grauius pecca
re. ⁊ tūc vterq̄ꝫ excuſaf a mortali ⁊ hoc pōt ꝑpē
dere vxor ex alijs vicibus. qb⁹ renuēti nō acqe
uit. aut neutrū. ſ. credit q ex reuelatione men/
ſtrui. nec ꝓpter hoc habebit exoſam nec eā co/
gnoſcet. ⁊ tunc ſi credit q adulterabif vel pei⁹
facit. non debet etiā dicere. ſed reddere. aut nil
horum. ſed credit q abſtineat ⁊ tunc ſibi dicat.
q ſi audiens non acquieſcat reddens non pec
cat. ſed petens peccat. non tamen mortaliter.
Hec Petrus.

Sextus eſt quā/ §.vi.

De irri/tātibus ſe ad coitus — do coniunx voluptatem preuenit ⁊ ꝓuocat di/
uerſis modis vt manibus vel cogitationibus.
vel vtēdo calidis ⁊ incentiuis vt poſſit pluries
coire. Hoc tñ non ſimpliciter intelligēdum eſt
ſed q̄ñ in talibus ꝓparatorijs ꝓpter ſe delectaf.
ſicut ſi ꝯfricationibus impudicis mēbra attra/
ctādo ſe. quaſ pollutio ex̄ vas dꝫbitū nō ē dubiū
q ē mortale. q: oīs pollutio extraordinaria eſt
peccatum mortale. que vigilādo ꝓcuratur. Itē
videtur ſi diu inſiſtat in huiuſmodi. non inten
dendo venire ad actum coniugalem. ſed fineꝫ
in his ponere. Sed ſi qs cauſa generande pro/
lis vel vitande fornicationis in ſe vel in ſocio
aut debitum reddendi. cum alias ſit impotens
ſe prouocet eſu vel potu calefactorum. aut oſcu
lis ⁊ amplexibus. quibus etiam animalia ſe ꝓ
uocant vt columbi ⁊ vrſi. vel aliquibus alijs ta
ctibus in quibus nō querit propter ſe delecta/
ri. ſed ſolum ad actum illum preparari non vi/
detur peccatum quia licet iuuare naturam cor
poris ad obediēdum recte rationi. Item ſi hoc
facit vt ſit potens cognoſcere propter delecta/
tionem quā tamen nollet cum alia experiri tūc
grauius peccat preueniēdo delectationem. nō
tamen mortalr̄. quia nō querit in hac prouoca/
tione delectari. ſed in actu coniugali. vnde vi/
detur idē ſpecie quod de fine. ¶ Iteꝫ ſi ſemen
fūdit extra ne habeat plures filios quos nutri
re non poſſit. rē deteſtabilem cum filio iude fa
cit ⁊ eſt mortale. ⁊ reducitur ad vſum primum — §.iij.
contra naturam. Si autē ante completionē ac/
tus ſe retrahit nec ſemē emittit eadem intētio/
ne. non videtur mortaliter peccare niſi forte ex
hoc mulier ad ſeminādum prouocaretur. Sed
ſi forte propter hoc obmittit. cognoſcere vxo/
rem ex cōmuni conſenſu. ne neget debitum nō
videtur q peccet etiam venialiter. quia licꝫ ap
petere non plures habere filios q̄ꝫ poſſit nutri/
re. nec tenetur ipſe debitum petere nec actum
inchoatum cōſummare niſi vxore petēte. Hec
omnia Pe. excepto quod dicit Albertus.

Septimus ca/ §.vij.

ſus eſt circa actū ꝯiugaleꝫ quod eſt mortale in
denegante debitum petenti omnino. ſi nō ha/
beat cauſam rationabilē excuſantem cum ſcri/
ptum ſit. j. corin. vij. Uir vxori debituꝫ reddat
⁊ vxor viro. Nolite fraudare inuicem niſi for/
te ex conſenſu vt vacetis orationi. Et aſſignat
ad hoc Pe. de pa. in. iiij. di. xxxij. duplicem ra/
tionē. Prima eſt. quia ſicut ſeruus eſt in pote/
ſtate domini ita vnus coniugum in poteſtate
alterius quoad redditionē debiti. Unde dicit
apoſtolus. j. cor. vij. Uir non habet poteſtatem
ſui corporis ſed mulier. ⁊ econuerſo. Sed ſer/
uus tenetur de neceſſitate ꝑcepti exhibere do/
mino ſuo obſequium debituꝫ ſeruitutis. ergo
⁊ vnus coniugum alteri. Secunda ratio eſt. q
ſicut eſt contra iuſtitiam. alienum rapere inui/
to domino. ita contra iuſtitiam eſt alienum pe
tenti non reddere. niſi contra hoc legitima
exceptio habeatur: ſed primum eſt mortale:
ergo ⁊ ſecundum. Sed corpus vnius con/
iugum eſt res alterius quantum ad actum
matrimonij. ergo qui negat coniungi alteri
corpus ſuum quantum ad actum matrimo/
nij peccat mortaliter. niſi vt dictum eſt ha/
beat legitimam cauſam denegandi. vt dice/

tur. Debet ergo alter alteri reddere quocunqꝫ
tpe. etiaꝫ ſacro vt in quadrageſima. in ſolēnita
tibus ⁊ hmōi. quia non refert quocunqꝫ quis
voluntatē ſuam exprimat. ideo ſiue exp̄ſſe ſiue
interpretatiue. vt p̄ nutus ⁊ hmōi. quis petat.
tenetur alter reddere. quia vt dictum eſt non re
fert quocunqꝫ voluntatem ſuam exp̄mat. ver/
bis vel factis. ff. de legi. l. de quibꝰ. Et maxime
vaſculo infirmiori in hoc cōpatiendum eſt: qꝛ
verecundius eſt mulieri petere. Et quacunqꝫ
i tentione alter coniugum petat debitum: ſiue
cauſa prolis ſiue cauſa ſatiande libidinis: dūmō
naturaliter: nō debet denegare alius nō hn̄do
cām ſufficienter excuſantē. Nec hoc eſt redde/
re gladium furioſo ſed magis ꝓuidere ne inci/
dat in damnabiles corruptelas. ſicut in teutho
nia vxore militis negantis in vigilia paſce de/
bitum: qꝛ continuerat tota q̈drageſima. fratreꝫ
eius impetiuit ⁊ negantem iugulauit: ⁊ reuer/
ſa ad virum dixit. Hoc tu feciſti quia me fa/
cere coegiſti. ſcilicet non reddendo debitum.
Alia ſuppoſuit ſe iumento. Vn̄ ⁊ philoſophus.
vij. ethi. dicit: qꝛ concupiſcentie venereorū qui
buſdam inſanias faciunt. ⁊ hoc niſi diſſuaden/
do ceſſare faceres ab exactione de conſenſu eiꝰ.
ſn.iiij. Idem richardus. Pe. ⁊ tho. qui etiam dicit: ꝙ
di.xxx vir non debet admonere vel mandare vxori vt
ij.q.v. non petat niſi ob rationabilem cauſam: nec pe
ar.q.z. tentem debet auertere cum multa inſtantia. i.
ij. negare propter miſta pericula. Et nota ꝙ Aug.
de anco. ſup epiſtolas pauli dicit ꝙ tripliciter
contingit vxorem debitum petere a viro. Uno
modo verbi expreſſiōe quādo hoc petit. Scd̄o
ex ſigni demōſtratione: quādo hoc vir ꝑpendit
ex aliquo ſigno vel nutu. Tertio ex nature ꝯdi/
tione. qn̄ ſcit naturam hoc rōnabilr̄ debere pe/
tere. ſciēs tn̄ ipſam eſſe verecunde nature ⁊ pro
pter verecūdiā nō petere. Nō ſolū ergo primo
⁊ ſcd̄o caſu. ſed ⁊ tertio modo petēti debet red/
dere. qꝛ inquantum pōt vir debet cōnari vt fa/
ciat vxorem cōtentā. tam debitum reddēdo q̄ꝫ
ſigna beniuolentie ei oſtendendo: ⁊ cū ea fami
liariter cōuerſando. Idem de vxore erga viruꝫ
intelligendū: ſed qꝛ non ita verecūdant viri in
hoc. iō non ita dicit de eis. Sed in hoc aliqn̄ of
fendunt vxores quia ex ira vel indignatione cō
tra viros ſine cauſa rationabili denegant debi
tū. Et aliq̄ ſub pretextu deuotiōis: vt qꝛ eſt qua
drageſima vel ſolēnitas magna: vel forte volūt
cōmunicare in aliquo feſto denegant debituꝫ.
Et ſiquidem hoc faciunt rogando ⁊ perſuaden
do viris vt volūtarie abſtineant: laudabile eſt.
Si autem non acquieſcunt ſed hoc omnino vo
lunt ⁊ ſcandalizantur ex negatione mala pūt ex
cuſari a mortali. Qd̄ autem dicit in principio
q̈drageſime. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo
⁊ ſponſa de thalamo ſuo. Iohel. ij. ⁊. xxxiij. qō.
iiij. c. j. ⁊ ſequē: ꝙ in vigilijs ⁊ ſolēnitatibus
dn̄t coniuges abſtinere ab actu cōiugali. ⁊ de
conſe. di. ij. Omnis homo dicit ꝙ p̄ tres qua/
tuor ⁊ ſeptem dies an̄ cōmunionem ſumendā:
debent coniuges continere. Hec oīa intelligū/
tur de conſilio reuerētie. ⁊ vtroqꝫ ꝯſentiēte: vt
dicit Gratia. xxxiij. q. iij. nec vxorē. §. hec āt. Et
ſm̄ Archi. i rob. ⁊ Tho. ⁊ Richar. in. iiij. ⁊ non
de neceſſitate obedientie. Vn̄ non ſeruādo exi/
gens debitum non peccat mortaliter: ſꝫ venia/
le poteſt eſſe niſi hoc faceret in contemptū feſti
vel eccleſie. qꝛ tunc mortale eſſet ſed reddēs in
nullo peccat: ſed tenetur ad hoc de neceſſitate:
aliās grauiter peccaret non enim eccleſia inijcit
laqueos animabus. xxvij. q. j. viduas. ſꝫ ad me
liora prouocat exhortādo: nō precipiēdo. Cau
ti ergo debent eſſe ꝑdicatores ⁊ confeſſores in
hac materia: ⁊ ita hortari ad caſtimoniā ꝙ non
iducāt ad iuſtitiā vnū ⁊ alterū ad icōtinētiam.

Octauus ca/ .§.viij.

ſus eſt cum habens impedimentū exigendi ra
tione voti vel affinitatis exigit. Nā q̄ꝫuis hn̄s
ſimplex ſi contrahat teneat mr̄imonium. tamē
exigere non pōt debitum. ſꝫ exactus tenet red/
dere: ⁊ exigendo q̄ꝫuis Io. an. in decre. vide
tur quaſi tenere ꝙ nō peccet. ſubdit tamē. ꝙ ꝙ vt. ſ. c.
Tho. in. iiij. ſ. xxxviij. q. j. ar. ij. q. ij. ad. ij. tenet xvj. §. j.
ꝙ talis peccat mortaliter qꝛ facit contra votuꝫ:
cum adhuc poſſit illud implere quātum eſt ex
parte ſui. ſ. vt non exigat. ideo teneamus cum
eo. ⁊ hoc niſi diſpenſet. Et qꝛ in voto continen
tie ſolus papa diſpenſat. ideo a papa petēda eſt
diſpenſatio. q̄ꝫuis aliqui vt Guil. dicant epiſco
pum in hoc caſu poſſe diſpēſare. ❡ Similiter
qui cognouit conſanguineam vxoris ſue poſt/ ſ. c. xvj.
quā contraxit per v̄ba de preſenti cum ea. licet §. iiij.
mr̄imonium iam ꝯtum per hoc non dirimat.
tamē talis prohibetur ab exactione debiti vxo
ris: ſed non a redditione: ⁊ ſi petat: peccat mor
taliter. quouſqꝫ ſecū in hoc diſpenſet. Et dicit
Petrus de pa. in. iiij. ꝙ ep̄s in hoc pōt diſpen/
ſare. qđ tn̄ non eſt clarū de papa nō eſt dubiuꝫ.
❡ Qui etiam ingreſſus eſt religionē aliquam
approbatam. non animo ꝓbandi: ſed firmiter
ꝑſeuerandi. ⁊ poſtea egreſſus ante ꝓfeſſionē cō
trahat. qꝛ talis ingreſſus habꝫ vim voti ſimpli
cis. vel ſm̄ alios vim voti ſolemnis exigendo
debitum ab vxore: peccat mortaliter. Et ſi hoc
haberet vim voti ſolēnis: nec etiam poſſet red
dere abſqꝫ mortali niſi ſecū diſpenſet a papa.
Sed de hoc vide diffuſe in. ij. parte. ti. de voto.
⁊ plenius infra titulo. xvi. huius tertie partis.
de ſtatu religioſorum. ❡ Dicit etiā Guil. ꝙ in
illis locis vbi cōſuetū eſt ꝙ prius adhibeat bn̄/

dictiõ nuptialis ante ꝯſummationem mr̃imo/
nij ſi abſq; diſpẽſatiõe hoc vtaꝶ ꝯiugio añ ipſaʒ
benedictionem ⁊ ſine iuſta cauſa peccat morta/
liter. Sed Richar. in. iiij. magis declarãs dicit
d.c.xvj. q̄ q̄uis actus ꝯiugalis regulariter ſit licitus.
in prin tñ aliquo mõ vel tpe p accidẽs poteſt eſſe illici/
cipio. tus. ⁊ hoc ꝑpter ſcãdaluʒ populi: vt in clãdeſti/
no mr̃imonio anteq̄ʒ eccl'ie inoteſcat. vel ꝑpter
eccl'ie prohibitionem que alicui ꝓhibet ꝯiuges
carnalr̃ cõmiſceri ante ſolẽnitatẽ mr̃imoı̃j quã
tñ ſolẽnitatẽ q̄dã dicũt obſuandã. ⁊ ꝯtrium fa/
ciens ꝓhiberi reſpectu actus petẽdi debitum.
nõ reſpectu reddẽdi. vñ peccaret: tũc exigẽs ⁊
nõ reddẽs. ⁊ licet añ bñdictionẽ hmõi exigẽs
mortalr̃ peccet. tñ poſtquã ſemel exegit nõ pec.
cabit vlterius ſcõm quoſdam niſi nouo exigat
ꝯtemptu. Etiã Tho. in. iiij. di. q̄ ſi ſpõſa admit
di. xxv/ tat ſpõſum ad actum ꝯiugalem ante bñdictio/
iiij. q. ij. nem credẽs eum velle mr̃imoniũ cõſummare:
ad. iiij. nõ peccat: niſi ſigna appeant fraudis exp̃ſſa: vt
ſi ꝯditio multũ diſtãs ꝑpter nobilitatẽ vel diui
tias tñ nõ tenetur reddere de neceſſitate.

¶ Nonus caſus eſt §. ix.

qñ alter ꝯiugũ manet in adulterio manifeſto:
tũc alius hoc ſciẽs certe nõ põt exigere nec red
dere debitũ in adulterio ꝑmanẽti. dũʒ ſ. icorri
gibilis eſt. Preſumiꝶ aũt icorrigibilis ſm Ri/
char. qñ ptinaci aĩo corrigi rẽnuit: aut qñ cor/
rectionẽ ꝑmittẽs ex ꝯſuetudine relabiꝶ. aĩs exi
gẽdo vel reddẽdo: mortalr̃ peccat. q: facit ꝯ ꝯ
ſtitutionẽ eccl'ie ſm Aug. xxxij. q. j. ſi quis vxo/
rem. ⁊ in alijs. c. Quidã tñ excipiũt hũc caſum
qñ. ſ. exigeret q eſt innocẽs timore incõtinẽtie
ne incurreret in ipſam: q: tũc nõ peccat ſm Ar
chi. poſt Bern. qđ etiã recitat Jo. in ſumma cõ
feſ. Adulterãs aũt q: peccãdo in lege mr̃imoı̃j
actiui ꝯiugalis: indignũ ſe reddit: nõ dʒ exigere
niſi purgata culpa. aĩs peccat. reddere tñ tene
tur exactus ſm Ray. Circa hãc materiã huma
nius loqtur Pe. de pa. in. iiij. ſic dicens q̄ ſunt
q̄nq; caſus in q̄bus innocẽs nõ teneꝶ dimitte/
re adulterãtem ꝯiugem licet poſſit. ¶ Primo
ſ. qñ eſt occultum: q: ceſſat rõ de ſcãdalo. Secũ
do quãdo correcta eſt vel eſt ſpes de correctio/
vbi adl' ne. Tertio quãdo icorrigibilẽ aĩo põt cõpeſce/
teriũ dʒ re includẽdo. ⁊ ſic cohibẽdo ne exeat ⁊ q̄ nul/
dimitti. lus intret niſi ipſe. Quarto quãdo plus cohibe
tur ſaltẽ ꝑpter iſ q: retineꝶ q̄ʒ expoſita: q̄ eo ipſo
ꝓſtituet. Quinto quãdo timet ſibi de incõtinẽ/
tia. quia nõ teneꝶ plus vir corrigere vxorem q̄ʒ
dominus famulũ. Nã ſeruum excõicatũ nõ te/
neꝶ expellere ſʒ licite poteſt ab eo debitum ſer/
uitium expetere ⁊ tñ eſt minus debitũ domino
q̄ʒ ab vxore viro. Sic ergo vir cum detrimẽto
turis ſui ⁊ periculo nõ teneꝶ expellere. Sed q:
hic timeꝶ ſcãdalum. ⁊ ꝑpter ſcãdaluʒ phariſeo
rum nõ tenetur homo dimittere ius ſuũ prius
debet exponere illis q ſciũt illã fornicariã q̄ nõ
foueãt illã in crimĩe: ſed magis vt eã meli⁹ co
hibeat a pctõ iuxta ſe retinet: ⁊ cum hoc ſit ve/
riſimile. ſi quis ex hoc ſcãdalizaꝶ non eſt ſcãda
lum puſillorꝝ. ⁊ cum nõ poteſt dimittere ſine pi
culo ſuo licite poteſt retinere. Auctoritates igi/
tur que dicũt q̄ nõ licet eam retinere: loquunꝶ
quãdo nõ poteſt ſine ſcãdalo: vel propter hoc
q̄ ri timeꝶ deterior efficiꝶ. vel qñ nõ ꝑpter ſui pi
culum hoc facit. ¶ De muliere dic idẽ Pet. q̄
nõ ſic ipſa teneꝶ virꝝ dimittere. q: nõ hʒ ſic corri
gere facto. ⁊ eſt veriſilẽ q̄ qñ accedẽs ad vxorẽ:
tãto minus accedẽs ad fornicariã. vñ cũ iſto ca
ſu lʒ viro adulterã retinere: multo magis econ
uerſo ⁊ plus: q: cũ ipſa non hẽat virꝝ corrigere
facto ſed verbo: nõ teneꝶ eum dimittere niſi qñ
nolet eã cognoſcere niſi innaturalr̃. tunc. n. ꝑꝑ
hãc fornicationem inaturalem teneꝶ dimittere
quoad thorꝝ. ſic q̄ prius ꝑmittat ſe occidi q̄ʒ q̄
ꝯſentiat ſe ſic abuti. Itẽ ꝑpter fornicationẽ ſpi
ritualem ſi timet nec cohabitando ipſam puer
tat: etiam quoad domum teneꝶ euʒ dimittere:
aĩs ſi non timeret de hoc ius ſuum petere non
ꝓhibetur: maxime ꝑpter piculum incõtinẽtie.

¶ Caſus autẽ in q/ §. x.

bus ꝯiunx nõ teneꝶ reddere debitum alteri pe
tẽti. nec peccat nõ reddẽdo. Ponit Pe. de pa.
in. iiij. di. xxxij. eẽ quatuor. Et primus eſt lʒ ipſe
ponat in ſcđo loco cũ ex hoc ſequiꝶ piculũ pſo
ne reddẽti debitũ. Nã nõ tenetur ad hoc niſi
ſalua ꝯſiſtentia ſubiecti. ſicut natura primo re/
tinet nutritiua ⁊ augmẽtatiua grã ſubiecti q̄ʒ
miniſtret generatiue grã ſpeciei. Imminet aũt
ex multo coitu piculũ. Vñ phyloſophus de lon
gitudine ⁊ breuitate vite. c. ſi. §. Propter. Di/
citq; ſperma ſepius (aĩs amplius) emiſſum de/
ſiccat ⁊ ſeneſcit cito. propter quod mulus lon/
gioris vite eſt equo ⁊ aſino ex q̄bus genitus ẽ.
Et femelle maſculis ſi maſculi ſint coitiui. pro/
pter quod paſſeres maſculi breuioris vite ſunt
femellis. Si aũt infirmus vel vulneratus eſſet
coitus ſibi mortalis eſſe poſſet. Et idem dicitur
in balneis vel a balneis aliquib⁹ ſubito reuer
tenti: vnde tũc reddere nõ tenetur. Ex iſto pn/
cipio dicũt etiam aliqui probabiliter q̄ ſi vir ẽ
fur ⁊ incorrigibilis propter quod vxor cum eo
quotidie periclitatur ad mortem per iuſtitiaʒ
rectorum quod poteſt fugere ⁊ eum relinque/
re ne moriatur cum eo. Secundus caſus eſt de
impotentia coeundi propter quã quis excuſa/
tur: quia ſm iura. ff. de regu. iu. l. impoſſibiliũ.
Impoſſibilium nulla eſt obligatio. ſiue p actuʒ
precedentem quod tamen in muliere locuʒ nõ

habet coīter:ſiue per aliam cām.ita tñ φ ſi pro
pter culpam ſuā peccauit:reddendo ſe impotē
te:īdiſcreta afflictione vel penitētia: imputaſ
ſibi ſi ƿpter hoc alius īcidit in dānabilē corru
ptelā. Sed multo minus excuſaſ ſi impotens
eſt effectus ƿpter alias illicitas cās vel corrupte
las. Nec ergo viro iniūgēda eſt tam grauis pe
nitētia φ ſit impotēs ad reddēdum debitum
vxori iuuēcule ⁊ feruēti:puta ieiunia ⁊ vigilia
que deſiccāt ſperma. N.ā multū vigilātes raro
ſpmatizant: nec in ſomno meridiano q eſt te
nuis fit reſolutio:nec in ſomno ſolliciti delecta
tione vel ſermone:ſed in ſomno ƿfundo:maxi
me in auroꝛa a digeſtione facta ⁊ hoꝛa ſanguis
⁊ ƿpter ieiunia minuiſ. Unde raro in quadra
geſima ⁊ ſine cena. Retulit medicus qdā virū
quēdā ad ſiccitatez ptifice deductū:q: poſt prā
dium ſtatim conſueuerat cognoſcere vxoꝛem.
nec etiā vxori ꝯſulēdum eſt facere tam graues
penitētias vt reddaſ defoꝛmis ſuo viro:ne pro
pter maciē ſit in pniciem ſue plis. vel impedi
mentū ꝯceptus:nec tñ teneſ vir vti calidis vt
ſit potēs ſed ſufficit quod nō faciat ſe impoten
tem. Ad hūc caſum reduciſ quādocūq; nō po
teſt reddi ſine petō rōne loci vel voti pariter ſa
cti de ꝯtinendo:vel alia cā que ſit impoſſibilis
de iure. Tertius caſus eſt de foꝛnicatiōe:q: foꝛ
nicanti nō teneſ alius debitū reddere cum dñs
pmittat ob foꝛnicatiōem dimittē. ſ. quoad actū
ꝯiugij. Et hoc niſi ⁊ ipſe foꝛniceſ poſtea:q: pa
ria delicta mutua cōpenſatōe tolluntur:aut debi
tum petierit:⁊ ſic ſibi recōciliauerit. vt dicit pa
pa de Lothario ⁊ theberga. xxxj. q. ij. Lothari
us. Et ad iſtum caſum reduciſ omne crimē pro
pter quod ꝯiunx perdit ius petēdi debitū. pu
ta ſi ſcienter alter baptizat vel teneat ad baptiſ
mum extra neceſſitatē ƿpꝛium filium. vel tene
at in confirmatione ⁊ huiuſmodi. quia ex quo
actoꝛ perdit ius petendi reus habet ius nō de
bendi ⁊ negādi ſed excipiēdi. ⁊ de hoc. ſ. plenī
us. Quartꝰ caſus eſt in lepꝛoſo. quādo. ſ. ex hoc
īminet ſano periculū moꝛtis:vel ſimul īfectio
nis ex redditiōe nec etiam teneſ cohabitare ſa
nus qñ etiā ex ipſa cohabitatiōe īmineret tale
piculum. quo ſuppoſito loquuntur iura. extra
de ꝯiu. lepꝛo. c. ij. Utrum aūt ex redditiōe debi
ti in hmōi īmineat piculum infectionis querē
dum eſſet a medicis ⁊ eis credēdū. Dicūt autē
medici φ viro accedēte ad lepꝛoſā. imminet ei
magis piculū infectiōis φ̄ mulieri ſi cognoſca
tur a viro lepꝛoſo. ⁊ iſtud nō videtur dubiū qñ
mulier eſt īfecta vltima ſpecie lepꝛe que dicitur
leonina:in quo caſu vir non teneſ reddere. Si
vō nō eſſet notabiliṙ infecta φ īmineat piculū:
teneſ reddere. ⁊ multo magis mulier viro le
pꝛoſo cū nō tm̄ immineat ei piculum. Lepꝛa. n.
ſupueniens nō ſoluit mr̄imonium ꝯtractū de
pꝛeſenti. ſicut ſoluit ſpōſ. ſ. ita nec excuſat a red
ditiōe debiti:niſi vt dictum eſt cū piculum im
minet nō obſtāte φ filiꝰ generet lepꝛoſus. Me
lius eſt. n. ſic eſſe φ̄ nō eſſe:nec alius ƿhibeſ iu
re ſuo vti:φ̄uis inde alteri malum eueniat tē
poꝛale. maxime ſi ſibi imineat piculum ſpūale
puta incidere in dānabilem coꝛruptelam q: le
proſi ƿpter interioꝛē caloꝛē dicunſ multū appe
tere actū illū:nō tenetur cohabitare in domo
cum lepꝛoſo:q: magis inficereſ ex diutina cō
uerſatiōe φ̄ ex vna cōmixtione:ſed debet pro
pe domū manere:ſm Ala. ⁊ cōmunē opi. Hoſ.
tamen dicit φ manēte lepꝛoſo ſeparatim a le
proſis:coniunx ſana tenetur cohabitare:nō au
tem ſi maneat cum lepꝛoſis:ſed pꝛima opinio
eſt ƿbabilioꝛ. extra de coniu. lepꝛo. c. ij.

¶ In ſecūdo pꝛin- §.xi.

cipali videndi ſunt caſus:in qbus actus cōiu
galis eſt peccatum veniale. ⁊ ſunt ſex caſus ſm
Pe. de pa. in. iij. di. xxxj. Pꝛimus eſt quando
precedit aliqua deoꝛdinatio rōnis ſed nō tāta.
ſicut in ƿdictis caſibus in qbus eſt moꝛtale:pu
ta petere in tpe ſacro:⁊ ſi reſpectu ſit ad dele
ctationē grauius ē culpa:venialis tñ. ⁊ ſi ad lu
bꝛicum ⁊ īfirmitatez ſue mētis cuius eſt ꝯſciꝰ.
eſt minus veniale. Uix tñ ꝯtingit φ in ƿcipuis
feſtiuitatibus ſit graue ſed veniale ſm Bona.
Secūdus eſt petere cā delectationis intra limi
tes tñ matrimonij ſemp eſt veniale:ſicut come
dere ƿpter voluptatē. Qō. n. cibus ad ſalutem
hois. ſ. idiuidui eſt neceſſarius. hoc coitus ad
ſalutē generis dicit Aug. Tertius cum ſit cau
ſa īfirmitatis vitāde:q: φ̄uis vtriq; liceat ſeoꝛ
ſum appetere:nō tñ vnū ƿpter alterū. q: iſta cau
da nō eſt huius vituli. Quartus qñ incipit pe
tere vel reddere bona intētiōe:poſtea mutet in
tētionē:ita φ nūc vellet cā delectatiōis. ⁊ hoc
extra hoꝛā deciſionis ſeminis:q: tūc nō h̄z vſū
rōnis. Quintus quādocūq; aliō intēdit φ̄ id
ad quod oꝛdinaſ ꝯiugium. ſ. vel ad ƿlez vel ad
reddēdum debitum. Sextus eſt quando agit
cauſa vitāde foꝛnicationis:licet hac intentione
contrahere non ſit etiam veniale. ¶ Sed circa
hoc vt dicit Pe. de pa. ſunt due opi. Una eſt φ
petere cauſa vitande foꝛnicationis in ſe non in
altero ſemper eſt peccatum. quia omnis ſuper
abundantia paſſionis eſt peccatum:ſed hi eſt ſu
pabundantia paſſionis hac cā petere. ergo ⁊c.
Alij ſimpliciter dicunt φ non eſt peccatum. Ri
char. in. iiij. vtrāq; ponit ⁊ neutrā pꝛefert. Pe.
vero de pal. vbi. ſ. p diſtinctio. quādam vtrāq;
concoꝛdat ſeu ſoluit. aut enim talis cognoſcit
vxoꝛem cā foꝛnicationis vitāde in ſe:φ̄uis poſ
ſit alio modo vitare:menti occurrēte:ſed ma

Ubi eſt veniale.

gis vult iſtō modo delectabili vitare ꝙ̄ modo nō delectabili vt domādo carnem: fugiēdo cō/ſortia incitātia ⁊ hmōi: que poſſet facilr̄ vitare ſed vultis cū voluptate vitare. ⁊ ſic eſt veniale: quia pꝛefert voluptatē carnis abſoꝛbētem rō/nem ei quod cōſeruat vſum rōnis ⁊ attingit ad finē. Et Augu. ponit inter peccata venialia vti ꝯiugio nō debita intētione. di. xxv. §. alias ea. ⁊ ſic eſt vā pꝛima opinio. Aut ille exercet talem actum ad vitādam foꝛnicationem: nō qꝛ dele/ctabilioꝛ. ſed qꝛ tunc non poteſt alio modo me/lius eam vitare ita ꝙ voluptas nō mouet eum ſed amoꝛ vitāde foꝛnicationis quā pro tūc non poteſt melius vitare: puta qꝛ habꝫ loq̄ in ſecre/to alicui mulieri: de qua expertus eſt ſe tentari ⁊ huiuſmodi. Et tūc nullum eſt peccatum ſi pro/les nō ſperatur: qꝛ ſemp̄ tunc illa eſſet pꝛemitē/da intentio. ⁊ ſic verificatur pꝛima opinio que dicit non eſſe peccatum.

In tertio ſūt ex/ §. xij.

Ubi eſt meritorius.

plicādi caſus in qbus actus ꝯiugalis eſt meri/tum vel ſi nō eſt meritum nullum pcm̄. Et pe. de pa. in. iiij. diſt. xxxi. q. iij. ponit in pꝛincipio quatuoꝛ caſus in qbus actus cōiugalis eſt me/ritoꝛius. Et pꝛimus eſt quādo qs hūo gratiam reddit debitū qḋ eſt actus iuſtitie: qꝛ reddit qḋ dꝫ. Scḋs eſt quādo petit cā generāde plis ⁊ ad cultum dei educāde tpe ⁊ modo debitis. ⁊ hic eſt actus latrie ſeu religionis. Tertius eſt quā/do hoc facit ad cōſeruandum comparē ſuū a foꝛnicatione: ⁊ eſt actus charitatis. Quart⁹ qñ facit cauſa vitande foꝛnicatiōis in ſe quā pba/biliter credit nō aliter vitādam: vt dictum eſt in pcedenti. §. ⁊ videt̄ actus prudētie vel caſti/monie. Quādo vero actus ꝯiugalis eſt indiffe/rēs. ſ. nec meritoꝛius nec demeritoꝛius puta cū coniunx vno de quatuoꝛ modis nūc dictis exer/cet illum: qꝛ oīs actus qui eſt meritoꝛius hēnti grām. eſt indifferēs non hūti eā. Nō. n. eſt me/ritoꝛius ꝓpter carētiam grē que eſt pꝛincipiū merēdi. nec demeritoꝛius ꝓpter carētiā culpe in tali actu cui ſolum debet̄ pena. Nō poſſe cō/iugium eſſe ſine pctō quātum ad actū eius pro/bat Inno. di. xxvj. deinde. Per hoc ꝙ deus in/ſtituit ⁊ mādauit actum ꝯiugij dicēs. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ ante lapſum Gen̄. i. ⁊ poſt diluuium. Gen̄. viij. Et ſi arguatur ꝙ hō erube/ſcit de tali actu. ergo eſt pcm̄. quia erubeſcen/tia eſt de turpi: quod reſpicit culpam. Reſpon/deo ꝙ erubeſcentia non ſolum eſt de turpitu/dine ptinēte ad culpam. ſed etiā de ea que ha/bet ſpēm culpe. talis aūt eſt actus mr̄imonij: eō ꝙ eſt eiuſdem nature in ſpecie cum actu foꝛni/catiōis: ſed excuſatur pꝛopter bona mr̄imonij vt dicetur. Eſt etiam erubeſcentia non ſolum

Indifferens.

de malis culpe ⁊ de habentibus ſpēm mali: ſꝫ etiam de omnibus defectibus naturalibus. vt egeſtione ⁊ huiuſmodi.

Notādū eſt eti/ §. xiij.

am quomodo actus coniugalis dicitur excuſa/ri a pctō ꝓpter tria bona mr̄imonij: que ſunt fi/des: ples ⁊ ſacramentum. Unde Augu. dicit. Omne nuptiaꝝ bonum fuit in parētibus chri/ſti. fides: ples ⁊ ſacramentū. Prolem cognoui/mus dominum chꝛiſtum fidem: quia nullum adulterium ſacramētum. qꝛ nullum ibi diuoꝛ/tium. Solū ibi ille carnalis ꝯcubitus non fuit xxvij. q. ij. omne. Pro cuius declaratione di/cit Pe. de pa. in. iiij. diſtinctio. xxxi. q. j. ꝙ cum actuum humanoꝛum ſit triplex differentia. qꝛ quidam ſunt boni in ſe: vt deum colere. hono/rare parentes: ⁊ huiuſmodi. quidā mali ex ſe vt blaſphemare: peierare ⁊ huiuſmodi. quidā indifferētes: vt comedere: leuare feſtucaꝫ ⁊ hu/iuſmodi. Boni actus de ſe nō indigēt excuſa/tione quia nō ſunt mali. nec habent in ſe ſpēm mali. Quod ſiquidem eſt maluꝫ vel habet ſpe/ciem mali: eſt illud quod indiget excuſatione. mali actus de ſe non capiunt excuſationem. qꝛ ex quo mali ſm̄ ſe ſunt: excuſari a malo nō poſ/ſunt. Reſtat igitur ꝙ actus indifferentes: qui ſcilicet poſſunt bene ⁊ male fieri: indigēt excu/ſatione cum habent ſpeciem mali: ex eo ꝙ ſm̄ ſpeciem nature ſunt idem cum actibus malis. Et ea que talem actum excuſant ſunt circunſtā/tie finis ⁊ obiecti ⁊ huiuſmodi que cōtrahunt actum talem ad medium virtutis. Sed ſci/endum ꝙ eſt indifferens aliquis actus duplici/ter. Uno modo per omnimodam equalitatem abſtrahendi a bono ⁊ malo. ⁊ tali actui non aſſi/gnantur bona excuſantia: ſicut leuare feſtucaꝫ vel comedere. Ita enim bene poſſunt fieri ſicut male. Alio modo ſic eſt aliquis actus indiffe/rens ꝙ quamuis poſſit bene ⁊ male fieri: ma/gis tamen de ſe tendit ad malum quā ad bo/num. ⁊ ſibi relictum eſt malum niſi aliquo ad/dito trahatur ad bonum. ſicut in ſomno ⁊ doꝛ/mitione que poteſt bene ⁊ male eligi. tamen quia in eo ligatur liberum arbitrium vt non poſſit doꝛmiendo bene cogitare: vel male vel/le habet detrimentum boni ratiōis annexum. Unde ſm̄ ſomnum in ſe conſideratum: nō dif/fert felix a miſero: ſm̄ philoſophum ſecundo ethicoꝛum. Unde non poteſt ſomnus eligi ni/ſi male: niſi propter aliquod bonum recom/penſans illud tempoꝛalem damnum ratio/nis aſſumatur: puta quia poſt ſomnum ho/mo pꝛomptioꝛ ſurgit ad bonum virtutis: quia nimia vigilia etiam vſum rationis perdit. Et ideo ſomnus ex hoc ſpecialiter de ſui natura

requirit bona excuſantia ipſum: puta conſerua tionem idiuidui quietationez viriū naturaliū. fortificationem digeſtionis ⁊ hmōi. Et ſic eſt in coniugio: q: vacans coniugio cogitat que mū di ſūt: ⁊ diuiſus ē: ⁊ i illo actu nihil pōt itelligē: iō talis act⁹ idiget bonis predictis excuſantib⁹ a peccato. Unde hiero. ſup Math. Connubia legittima carent quidē peccato: non tamen illo tempore quo carnales actus gerūtur: dabitur preſentia ſpūſancti etiam ſi ꝓpheta ille videaꝛ qui obſequiꝛ generatiōis officio. xxxij. q. ij. cō nubia. ⁊ ibi vt dicit glo non intelligitur ꝙ grā ſpūſancti in illo actu amittatur ſed q: actus ꝓ phetandi ⁊ ſpeculandi tunc intermittitur quia totus ibi homo carneus efficitur.

j. Cor. vij.

Sufficientia bonoꝝ matrimonij.

℄ Sufficientia autem hoꝝ bonorum excuſantium. ſic ſumi tur ſm Pe. vbi. ō. Matrimoniū eſt in officium nature. Et ſm hoc habet bonuz prolis pro vlti mo fine intento principaliꝛ. quia natura inten dit conſuationem ſpēi que nō eſt niſi per gene rationem in corporalibus. ℄ Secundo matri monium eſt in ſedus humane ſocietatis. vt di ciꝛ. C. de cri. expil. here. l. aduerſus. quia vxor relegitur ſocia diuine ⁊ hūane domus. Et ethi corum. iiij. diciꝛ. ꝙ amicicia viri ⁊ mulieris eſt naturalis: ⁊ includit in ſe bonum vtile: delecta bile: ⁊ honeſtum. ⁊ ſic habet bonū fidei prout ſi deo eſt facere dicta. i. promiſſa ſuare reddendo debitum ⁊ alteri ſe nō cōmiſceri. ℄ Tertio eſt ſacrm̄ eccleſie: ⁊ ſic in eo eſt bonum ſacramenti prout ſua indiuiſibilitate ſignificat cōiunctio nem xpī ⁊ eccleſie: ⁊ q: illa ſignificatio fuit inſe parabiliter ⁊ eſt. ⁊ ideo inſeparabilis vſq; ad mortem efficit bonum ſacramenti. Et bonum quidem ꝓlis ⁊ fidei non ſemper habeꝛ nec du rat vſq; ad mortem: q: aliquando non genera tur proles ⁊ adulterium committitur. ſed ſacra menti bonum. ſ. indiuiſibilitas quoad vincu lum durat vſq; ad mortem. Et quid ſit illō vin culum declarat ſm tres opi. quia ſz aliquos eſt ſola ⁊ pura relatio ⁊ ſortenōnis: ſecundū alios ꝙ vinculū eſt aliquid abſolutū. ⁊ in corpore. i. aliqua diſpoſitio ad gratiam. ⁊ ſic in prima vel ſcōa ſpecie qualitatis ſm alios ꝙ eſt aliquid re ale: ſed eſt ſubiectiue in aīa. quia diſpoſitio ad gratiam gratuz facientē q̄lis eſt diſpoſitio ſacra mentalis in aīa ibi potes videre ſubtilis mate ria eſt.

Uiculū mrīmonij qd ſit.

℄ De quarto. ſ. de nuptijs in quib⁹ cōſū matur mrīmonium. Unde dicātur nuptie oſtē dit Ambro. in li. de patriarchis dicens. Nec il lud ocioſuz ꝙ cū rebecca venire vidit yſaac de ambulantē ⁊ cognito ꝙ ille erat cui duceretur vxor: d̄ſcēdit ⁊ caput ſuū obnubere cepit. Gen. xxiiij. docens verecundiā nuptijs preire debe re. īde ⁊ nuptie dicte eo ꝙ pudoris gratia ſe pu blic obnuberent. xxx. q. v. nec illō. Et q: de hoc

Uide tho. in iiij. diſ. xxvij. q. j. arti. j. q. j.

ſatis dictum eſt ſupra in tractatu impedimen torū ipſarū nuptiarū. iō alia hic nō ponemus.

℄ De diſſolutione ſeu diuortio matrimonij.

Capitulum. xxj.

d

E diſſolutione ſeu diuortio matrimonij cōtracti ꝑ ver ba de preſenti quoad vinculū: vel cō ſummati quoad thor. Circa. qd̄ videnda ſunt tria. Primum ꝙ omne mrīmoniū ſiue carnale ſiue ſpūale per religionē ſeu prelationē: ſiue ra tum tm̄: ſiue cōſummatū: diſſoluitur per mortē naturalem ſm ius commune: ſm Pe. de pa. in iiij. diſt. xxvij. q. iij. q: mors omnia ſoluit. in au ten. de nup. §. deinceps. Unde poſt mortē vnꝰ nꝰ alter viuens cōtrahere pōt cum alio. Rom. vij. Mortuo viro mulier ſoluta eſt a lege viri: cui vult nubat: tm̄ in domino. i. legitime. Et q: obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit. Ideo ſi coniugatus mortuus reſuſcitetur nō eſt ma trimonio obligatus ⁊ quāuis in ſacramentis imprimentibus characterem in reſuſcitato nō debeat iterari ſacrm̄: q: baptizatus vel confir matus vel ordinatus reſuſcitatus nō iteruz ba ptizatur vel ꝯfirmatur vl' ordinatur. ⁊ hoc pro pter characterem impreſſum idelibilez: matri monium tamē q: characterem non imprimit ⁊ vinculū eius eſt corporale ⁊ corpus reſpicit. licet aliquo modo etiam ſit ſpūale inquantum eſt diſpoſitio ad gratiā. ⁊ ſic videtur eſſe in par te intellectiua. iō ſicut in corpore corrupto mor te corrumpuntur potentie organice non alie. ſic ſacramentum carnale matrimonij: non alia ſacramenta. Lazarus igitur reſuſcitatus ſi ha beat vxorem: nō eam recuperaſſet niſi de nouo cum ea contraheret. ſed bona que teſtatus fuiſ ſet: recuperaſſet: q: in donatiōe cā mortis plus ſe q̄ aliuz cui donat vult habere. Unde intelli gitur tacita cōditio ſi moriatur cum effectu. i. permanens in morte. ideꝫ ſi ab inteſtato: q: de fertur nō niſi per coniunctionem ad morienteꝫ: qui eſt ſibi magis vnus q̄ alius. Ideꝫ ſi ſiſcus ea acceperit in defectum heredū q: ſi ſiſcus pa renti ꝓpinquo reddere teneꝛ: multo magis ei reſurgenti. Pari rōne matrimoniuꝫ ſpirituale diſſoluitur per morteꝫ naturalē. videlꝫ ingreſ ſum religionis cum obligatione profeſſionis. Nam religioſus reſuſcitatus non teneꝛ ad ob ſeruantiaꝫ religionis: q: ſeruitus ꝑſonalis que debetur a perſona rōne perſone. vt in mrīmo nio ⁊ religione extinguitur morte quod etiam patet ex verbis profeſſionis aliquorum qui ꝓ mittunt in profeſſione obedire vſq; ad mortē. Et ſimiliter curatus ⁊ epꝰ q̄uis retineat conſe crationē. non tm̄ retinet eccleſiam niſi ſibi noua electione vel ꝓuiſiōe ꝯferaꝛ q: mortuꝰ eſt ſpōſe ſue. idest

Tho. in iiij. diſ. xxxviij. in expoſitione. littere. ⁊ diſt. xxxix. art. iiij. ad 3^m.

ſue.i.eccleſie quā hēbat. Hec Petrus.

¶ Secundū eſt ꝙ .§.i. p̄ mortē.i. pfeſſionē tacitā vel expreſſaz in reli gione app:obata diſſoluit matrimoniū carna le ꝯtractū p verba de p̄ſenti quoad vinculum: ita ꝙ remanēs in ſeculo pōt cuz alio libere cō trahere niſi ipſe ſe p votū obligaſſet: ſed ꝯſum matū quoad thoꝛ.i.cohabitationē ⁊ debituz qn̄ ingreſſus religionis fit cuz debitis circūſtā tys. nō aūt quoad vinculum diſſoluit. vt ſcꝫ re manēs in ſeculo poſſit cuz alia ꝯtrahere viuen te ꝯiuge ſm̄ Pet. de pa. in. iiij. diſt. xxvij. q. ij. vbi notat ipſe quatuoꝛ caſus in quib⁹ licꝫ ꝯiu gato religionem ingredi: ¶ Primus qn̄ poſt matrimoniū ꝯſummatū alter ꝯiugū foꝛnicat: qꝛ foꝛnicante etiā inuito alter pōt ingredi reli gionē: niſi ⁊ in hoc deliquerit: vel ſibi poſt foꝛ nicationē recōciliauerit. vꝫ. exigēdo vel reddē do debitū. ſi enim licet diſcedere in ſclo rema nēti: multomagis in clauſtrū. Exēplū in Pau lo ſimplice. Ad iſtuz tn̄ caſum addūt docto. di ſtinctionē. Dicit enim Tho. in. iiij. ꝙ talis cuz eſt certus de foꝛnicatione ꝯiugis pōt dimittere quoad thoꝛ. ſ. denegādo debituz ꝑpꝛia aucto ritate: ſed quoad habitationem nō pōt ipſe di mittere: vnde nec religionē intrare: niſi in iu dicio eccleſie. Item ſi dimiſerit debet cogi ad recipiēdū. Et hoc vt dicit Hoſt. niſi incōtinenti vellet ꝓbare foꝛnicationē. Et ſi ꝓbet infra octo dies nō reſtituet: ſi nō ꝓbet cogetur recipere: ⁊ ſic pōt intelligi illud. xxv. qō. ij. Eccleſiaſtice. Addit etiā Hoſt. ꝙ ſi eſt notoꝛia foꝛnicatio: po teſt dicere etiam ꝑpꝛia auctoꝛitate: extra de di uoꝛ. c. ſignificaſti. Idem Innocē. Addit etiam Guil. ꝙ etiam ſi ſit notoꝛiū adulterium: ⁊ non moꝛetur cum adultera vel adultero nō pōt di mitti niſi iudicio eccleſie quoad habitationez: al's pōt dimittere. Et ſilr ſi poſtq̄ illum vel illā foꝛnicantē ſeu adulterantē dimiſit: notoꝛie foꝛ nicetur: etſi non moꝛetur cum adultere pōt di mittere ⁊ intrare religionē. ¶ Scd̄s caſus eſt qn̄ matrimonio cōſummato de cōi aſſenſu in trant ambo religionē: ille viroꝝ ⁊ illa monia lium ꝓfitent: ſic pluries factum eſt: ⁊ tunc diſ ſolutum eſt matrimoniū quoad thoꝛ ⁊ coha bitatiōnē: nō quoad vinculū. vnde ſi diabolo inſtigāte vnus eoꝝ egrederet: nō ꝓpterea pōt alter exire ad requiſitionē eius: ſed debet com pelli ad reditū: nec etiam ſi in viſitando vnus ab altero exigeret: debet alter reddere vt fecit epūs Lugduneñ. Genebaldus viſitans vxorē ſuā monialē: ex qua ſuſcepit filiū: vocans eum latronē: ſed peccato ꝯfeſſo ſancto Remigio: et penitētia ſibi impoſita peracta: interim ſanct⁹ Remigius gubernauit eccleſiā ſuā: quia eum ſuſpēderat ab executione officij: angelo ſibi re uelante peccatū dimiſſum ſanctus Remigius euꝫ reſtituit ſue dignitati. ¶ Tertius caſus eſt quādo altero ꝯſentiēte ⁊ in ſeculo remanente: vbi non eſt timoꝛ incōtinētie: puta qꝛ eſt multi tpis ⁊ honeſte vite: alius intrat religionē: ⁊ tūc ſi ſit ꝯſummatum matrimonium: qui remanet non pōt cum alio ꝯtrahere matrimoniū: qꝛ ad huc durat vinculū ꝯiugale: immo nec eo moꝛ tuo: qꝛ intelligitur cū eo ꝯtinentiam promitte re: ſed ſi eſt timoꝛ de incōtinentia remanentis: quod ſatis pꝛeſumitur cū eſt iuuenis: vel quia leuis ⁊ ſuſpectus: nō debet alter ſine altero itra re: vel recepi. vt dicitur. xxvij. q. ij. agathoſa. ¶ Quartus caſus eſt qn̄ matrimonio nō con ſummato alter intrat ſciente vel ignoꝛāte vl' in uito altero: qd̄ pōt. In quo caſu remanēs in ſe culo dꝫ expectare ad profeſſionē ꝯiugis qui in greſſus eſt ad religionē ſm̄ oēs: nam ſi egrede retur ante pꝛofeſſionē tenet eum recipere: ſi ēt contraxiſſet ⁊ ꝯſūmmaſſet mr̄imoniū quia per moꝛtē ciuilem.i. pfeſſionem quo quis moꝛitur actibus carnalibus diſſoluitur vinculū mr̄imo nij: non prius. Sed vtrū tp̄s probationis in ta li debeat abbꝛeuiari eſt triplex opinio. Alij di cunt vt Ber. in glo. extra de reg. ⁊ tranſ. ad re li. c. ſtatuimus. ꝙ per epm̄ dꝫ taxari ⁊ abbꝛeuia ri tp̄s pꝛobationis ꝑpter periculum incontinē tie eius qui remanet: ⁊ ad fraudē tollendā: q2 poſſet intrās poſtq̄ intraſſet in vnū monaſteri um in fine anni ire ad aliud: ⁊ ſic frauderet ex pectans. Alij dicūt vt Jo. in glo. xxvij. q. ij. De ſponſatam. ꝙ eſt diſtinguendū: qꝛ ſi de volūta te remanentis in ſeculo alter intrat: dꝫ expecta re per annū: nec tp̄s expectatiōis eſt abbꝛeuian dum. Si aūt ignoꝛāte vel inuita intrat: dꝫ cer tum tp̄s pꝛefigi infra qd̄ pꝛofiteat nec eſt incō ueniens tp̄s a iure ſtatutū abbꝛeuiarij: qꝛ ſpecia le eſt in iſto caſu ꝑpter periculū incontinētie re manentis in ſeculo. Tertij dicūt. vt Hoſti. i ſum ma. ꝙ exquo ius permittit talē intrare religio nem: ⁊ tp̄s pꝛobatiōis ſit inductū: nō ſolū in fa uoꝛem ꝯuerſi: ſed etiā in fauoꝛē religionis: vt experiant moꝛes ꝯuerſi: iō nō debet illud tp̄s abbꝛeuiari niſi appareat fraus: vt cū iret diſcur rendo de vno in aliud. Hec Pe. Pōt dici ꝙ cū hoc ſit in ptāte ſua ⁊ capl'i: facere p̄nt quod eis videtur abbꝛeuiare tp̄s.i. ante annū facere pro feſſionem: ſi capitulum ⁊ ingreſſus volūt: ⁊ eti am expectare annū. Tho. in. iiij. diſti. xxvij. q. i. ar. iij. q. iij. ſm̄ mendicantes tn̄ ante annum nō poſſent recipere: etiā tale ad pfeſſionez ſine di ſpenſatiōe pape: al's incurrerent penā iuris. In oībus aūt caſibus in q̄bus poſt ꝯſummatū ma trimonium lꝫ intrare religionem: lꝫ etiā ad ſa cros oꝛdines ꝓmoueri: etiā ad epatum. Exem

Margin notes: De igreſſu religionis alterius coniugis. — Di. xxxv q. i.

plum in bea. Hylario que habēs filiā ⁊ vxorē
fuit epūs. Qn̄ autē nō licet religionem intrare:
multo fortius non licz ꝯiugato ad ſacros ordi
nes promoueri: ſed eſſet ſuſpenſus ab executi
one ordinis licet characterez reciperet. ¶ De
matrimonio aūt ꝯſummato violenter puta cū
quis eam cū qua ꝯtraxerat per verba de preſen
ti volentē ingredi monaſteriū ꝯtra voluntatez
ſuam cognoſcit: dicit Hoſt. q non pōt ingredi
religionē ꝯtra voluntatem viri: ⁊ ſi ingredere
tur ſm Pe. cum duret vinculum cōiugale: nec
poſſit diſſolui per ingreſſum religionis: rema
nens in ſeculo non poſſet cum alia contrahere:
⁊ poſſet illam inuitam de monaſterio reuocare
Hanc queſtionem optime tractat Bartholo//
meus brix. in .q. mer. ⁊ domi.

¶ Notandum etiā .§. ij.

de exitu religio/nis alteri⁹ cōiugum.

cōiugatus ingreſſus religionē: qn̄ tenet exire
⁊ qn̄ nō pōt: ⁊ qn̄ eſt liber ad exeūdum. ſz Pe.
de pa. in. iiij. di. xxvij. q. ij. Tenet quidem exi/
re religionē: etiam facta profeſſione ꝯiugatus
ad ꝯiugē in ſeculo remanētē: qn̄ repetit in ſecu
lo exīs eū qui illicite ingreſſus eſt: vel q: inno/
xio prohibente ſeu ignorante vel ꝯſentiente fra
gili qui eſt ſuſpectus de incōtinētia iuuenis: ⁊
laſciuus remanēs in ſeculo: q: nō potuit in ei⁹
preiudiciū vouere vel ꝓfiteri. ¶ Itē ſi licite in
greſſus fuit: q: de licētia relicti: ſed reuera pe
nituit ſcz qn̄ ante emiſſum ſolenne votum in ſe
culo remanens. vel de religione exiēs: alter re
petijt eum: tenet exire. ¶ Scdo tenet nō egre/
di ſed remanere qn̄ licite emiſit votum ſimplex
vel ſolēne: vel illicite ingreſſus eſt: ſed alius nō
repetit eū q: ratificādo ꝯfirmatur. ¶ Tertio li/
ber eſt in egrediendo vel remanēdo: qn̄ nullo
modo ingreſſus religionē: eſt aſtrictus religio
ni tacite vel expreſſe: vt q: nec vouit. nec profeſ
ſus eſt: nec vxor eum repetit: aut ſi repetit forni
cata eſt antea vel poſt notorie. Qn̄ vero votum
ſimplex emiſit ingreſſus nō ſolēne. vel ſolenne
de facto nō de iure: puta q: infra tp̄s probatio
nis corā eo qui non potuit recipere ad profeſſi/
onem vxore non repetēte: regredi non pōt: ſed
quoad eccleſiā pōt: maxime ſi votū probari nō
pōt: in quo caſu retinēs clericuz inuitum eſt ex
cōmunicatus. Dico retinētes nō ſolum manus
in eum iniciēdo: ſed etiā veſte ſeculari negata
ſine qua cōmode egredi nō pōt: perſuaſionib⁹
tn̄ eum retinere poſſunt. Et idē intelligendum
de vxore ingreſſa quoad virum nō repetentē.
¶ Quarto de debito: q: egreſſus de religione
qn̄qz non pōt reddere nec exigere: vt qn̄ illicite
egreſſus eſt poſt profeſſionem vt in caſibus di
ctis: ⁊ qn̄ coniunx ſciens ⁊ tacens pmiſit ꝓfite/
ri. tunc eni ſeruitutē remiſit vt dn̄s. cuius ſer//
uus eo ſciente ⁊ permittente ordinat vel ꝓfitet
Dico aūt illicite ꝓpter votū rite ſolēnizatum.
Qn̄qz ⁊ petere ⁊ reddere pōt: vt qn̄ libē egreſ/
ſus fuit nullo voto aſtrictus religioni ſicut no/
uitius ſolutus egrediens religionē matrimo//
nium ꝯtrahere pōt: ſed puto q intelligat de ta
li nouitio qui intrauit aīo probandi: nō in per/
petuū ibi remanendi. Nam ⁊ ipſe Pe. tenet q
talis ingreſſus ſcz aīo non ꝓbandi ſed firmo ꝑ
ſeuerandi habeat vim voti ſimplicis ſaltē. Alij
aūt q etiā ſolēnis voti habeat vim: vn̄ non poſ tit. xvj.
ſet ꝯtrahere talis vel exigere ſi ꝯtraxit. Sed de cap. ij.
hac materia habes ſupra in ſcd̄a pte titu. iiij. ⁊
xvj. de voto. ⁊ diffuſi⁹ infra de ſtatu religioſoꝝ.
Qn̄qz vero egreſſus pōt reddere ſed nō exige/
re: vt qn̄ de ꝯſenſu ipſius de cuius continentia
eſt timor votū ſimplex emiſit: tunc enim illi nō
preiudicauit. Et nota ſm Pe. de pal. vbi ſupra
q in caſibus in qbus lz ꝯiugi repetere cōſortē
ſuum religionē ingreſſum ante ꝓfeſſionem ſi/
ue poſt ꝓfeſſionē: nō licet tn̄ de monaſterio euz
rapere. Nec obſtat extra de rap. ca. cum cauſa.
Quia narrat q rapuit: ſed non dicit q licuit.
Poſſet enim vir vxorem vi de vico ad domuz
vi adducere: quia habet in ea correctionem:
ſed non poſſet eam priuato quaſi poſſidenti vi
eripere: ⁊ multo minus de monaſterio extra
here fores frangendo aut habitum violent la/
cerando: vel cum iniuria loci ſacri eam accipiē
do: licet alie peccauerint ipſam recipiendo. Ar
gu. C. vnde. vi. l. ſi quis in tantā. ¶ Quinto vi
dendum eſt de ingreſſu ad religionē qn̄ tenet.
Et dicit Pe. vbi. ſ. q in tribus caſibus. ¶ Pri
mo qn̄ illicite egreſſus eſt: vtpote cum alio con
iuge in religione remanente poſt profeſſionem
egreſſus eſt: vel etiā in ſeculo remanēte ⁊ hone
ſte cum ꝯſenſus eius profeſſus eſt. ¶ Scdo qn̄
licite egreſſus: q: ad requiſitionē vxoris ſine li
centia eius ingreſſus eſt: ſed poſtea vxor penij/
tet de reuocatione ⁊ ipſa mouet. ¶ Tertio quā
do poſt votū ad eam egreſſus mortua eſt ipſa
vxor nam tunc tenet regredi vt impleat votūz
ſuum. ¶ Sed ſi talis qui poſt votū ſolenne: rē/
uocatus ab vxore ad ſeculum mortua vxore cō
traxit mr̄imoniū: verū teneat Pe. de pa. vbi. ſ.
facit talem diſtinctionez: q: ſi inuita vxore fuit
ſolenniter ꝓfeſſus: cum illa profeſſio quantum
ad ſolēnitatē non valuerit eccleſia hoc ꝓhiben
te: iō talis mortua vxore non pōt ꝯtrahere: qa
habet in ſe votū ſimplex rōne illius profeſſio//
nis: ⁊ peccat mortaliter ꝯtrahendo ⁊ exigēdo:
tenet tn̄ matrimoniū: nec pōt eum tanqȝ apoſta
tam religio perſequi. Sed ſi vxore ꝯſentiente
fuit profeſſus: ſed poſtea q: vxor iuuencula. vn̄
⁊ ſuſpecta eū reuocauit ius noluit in hoc caſu ꝓ
feſſionem inhibere ſimpliciter: ſed ſolum inqȝ

ſum erat ad vitam eius: vñ ſimpliciter fuit in ꝑ
iudicium eius votū ſolēne: non in preiudiciū
vxoris: vnde ea mortua eſt apoſtata ſi non redi
it ad monaſterium ⁊ matrimonium ſi contra
xit cū alia non tenet vt di. Hoſt. Hec Pe.

Tertium de- .§.iij.

ne ꝯſiderandū eſt: vtrū preter predictos duos
modos ſcʒ mortē naturalem ⁊ mortē ciuilem q
eſt per ingreſſum religionis ideſt profeſſionē:
ſit alius modus ſoluendi matrimonium ratū
ideſt ꝯtractum per verba de pñti quoad vincu
lum. Ubi Petrus ponit quatuor ꝯcluſiones.
Prima eſt ꝙ ſeruitus ſuperueniēs tali mrī
monio rato nō ſoluit ipſum. Et rō eſt: qꝛ ꝑ hoc
non moritur ad actus carnales. naʒ ⁊ pōt de no
uo ꝯtrahere generaliter de ceteris impedimen
tis que dirimūt matrimoniū poſt ꝯtractū: in
telligendum eſt ꝙ nihil tale ſuperueniens diri
mit prius ꝯtractum: ſed ſolummodo poſt con
tractum. Uerbi grā. Cognoſcens ꝯſanguineā
eius cum qua iam ꝯtraxit per verba de preſen
ti: ⁊ ſi non adhuc ꝯſummauerit nō dirimit tale
matrimoniū: quod dirimeret ſi ante ꝯtractum
per verba de pñti illā cognouiſſet ꝑpter affini
tatem. Scḋa ꝯcluſio eſt: ꝙ tale matrimoniū
ſcʒ ratificatum per verba de pñti non ſoluitur
per votum ſimplex: vñ teneť vel intrare religio
nem vel reddere debitū vxore petente: ſed pec
cat mortaliter reddendo: qꝛ adhuc pōt religio
nem intrare ante ꝯſummationē eius: nec ſuffi
ceret ingreſſus religionis in tertio habitu bea
ti Dominici vel Franciſci cū ꝓfeſſione in ipſo:
qꝛ talis profeſſio nō hʒ vim niſi voti ſimplicis
vñ non eſt ſufficiens ad tollēdum vinculum cō
iugale: ⁊ profeſſus in illa religione tertij habi
tus ꝯiugalis peccaret grauiter ꝯtrahēdo: qꝛ cōtra
ẽ.c.c.4. votū: tamē teneret matrimoniū. Tertia cō
q.xvj. cluſio eſt: ꝙ nec caſtratio quantacūqꝫ ſuperue
niens ſoluit tale mrīmoniū ratū: qꝛ mrīmoniū
non inueniť in iure ſolui niſi in certis caſibus
ſed ille non eſt de illis caſibus. ergo ⁊c̄. Item
xxxij. q. vij. c. Hi qui: dr̄ cōiugiū illoꝝ qui poſt
matrimoniū mēbris truncanť aut a barbaris
exſecti ſunt: ꝑpter hanc cāʒ ſolui nō pōt: ⁊ quā
uis gloſa intelligať de matrimonio ꝯſumma
to: ex eo ꝙ dr̄. xxxiij. q. j. c. j. §. His ita reſponde
tur. ꝯiugium firmatur officio. ſcʒ carnali hʒ gl.
⁊ anteqꝫ ꝯfirmetur impoſſibilitas officij ſoluit
vinculum cōiugij. Neganda eſt illa glo. qꝛ con
iugium ſolo conſenſu per verba de preſenti fir
matur: ⁊ ratum vocatur. vt notat glo. de teſti. ⁊
atteſta. c. Super eo. Quarta concluſio eſt. ꝙ
non ſoluitur tale matrimoniū ratum tantū per
In.iiij. ordinē qui eſt ſacrm̄ vel dignitas. Et magiſter
di.xxvij ſen. in textu videať innuere ꝙ ſponſi non ſoluʒ

poſſunt intrare religionē ſine cōmuni conſen
ſu: ſed etiam ad ordines promoueri. Et Hoſti.
dicat ꝙ coniugi ante carnalē copulā licet epa
tum acceptare: tñ ꝯtrariū huius eſt verū: qꝛ epa
tus ex ſui natura non habet apponi ad matri
monium: cū epiſcopi prius eſſent vnius vxo
ris viri: nihil autem tollitur niſi a ſuo contra
rio: nec epiſcopi moriuntur ciuiliter cū ꝓpriū
habeant: ſicut ⁊ ceteri clerici ſeculares. Uñ qa
religio ſoluit matrimoniū: nō ratione perfecti
onis: ſed rōne mortis ciuilis: epalis ordo lʒ ſit
perfectior ⁊ ſimiliter ſacer ordo lʒ ſit perfectior
qꝫ religio: non ſoluit ꝑpter defectum mortis ci
uilis: ⁊ idō coniugatus incorruptus ideſt nō cō
ſummato matrimonio licite profitetur: qui tñ
illicite in ſeculo ordinatur: nec ſoluiť matrimo
nium quādo de conſenſu vxoris ordinatur vel
epiſcopatur: quoad vinculum. vnde vxor talis
eo viuente non pōt cum alio ꝯtrahere. Coniu
gatus igitur ante copulam non pōt eligi: quia
cenſetur laicus: nec eſt in ſacris: vel eſt irregu
laris ſiue ſuſpenſus: ſed poteſt poſtulari: ⁊ tunc
ſi vxor conſentiat: confirmabiť: ſed ſi diſſentiat
papa non poteſt eum confirmare: nec conſecra
re in preiudicium vxoris: quin ſcʒ teneať red
dere debitum: cum non poſſit contra ius diui
num diſpenſare: ſed poteſt religionem intrare
⁊ prima die de licentia pape profiteri: eadē die
confirmari: ⁊ poſtmodum ordinari ⁊ conſecra
ri. Nec ſimiliter de licentia pape poteſt coniu
gatus inuita vxore etiam ante copulam ad ſa
cros ordines promoueri: ⁊ ſi fuerit ordinatus
nihilominus tenetur reddere debitum: qꝛ ſem
per hoc eſt de iure diuino. Similiter nec papa
poteſt auferre vxori virum ſuum etiam incor
ruptum. i. non cōſummato matrimonio: ⁊ mul
to magis poſt copulā vt ipſum faciat cardinalē
qꝛ ⁊ ille ſtatus ſecularis eſt nō regularis. Dicen
te quodā cardinali. Nos habemus religionē
cuius apoſtate ſunt ſci. vt Hiero. Et ſi arguatur
ꝙ epi tenent locū aploꝝ. Sed xp̄s vocauit
Joanne de nuptijs ad aplatum etiā inuita vxo
re: ſi verū eſt ꝙ dicunt quidam: ꝙ ipſa fuit Ma
ria magdalena: que ꝑpter hoc indignata luxu
riata eſt. Rñdetur ꝙ epiſcopi tenent locū apo
ſtolorum quoad dignitatem: non quoad paupe
tatem ⁊ mortem mundi: quia illis dictum ē de
mundo non eſtis. Preterea alia ratio eſt: quia
Chriſtus hoc potuit facere: ⁊ ſm deitatem ⁊ ſm
humanitatem: quia poteſtatem habuit excellē
tem in ſacramentis quam nulli communicauit
etiam pape. Preterea ꝙ Joānes inuita vxo
re ſecutus fuerit xp̄m ignorať: nec eſt multū ve
riſimile illā fuiſſe mariam magdalenā: ſed etſi
verum eſſet ꝙ in vita vxore Chriſtum fuerit ſe
cutus: licite facere potuit: quia apoſtolatus ad

quez tráſiuit erat ſtatus religionis:ꝛ quoad vo
tum obedientie:caſtitatis ꝛ paupertatis Etſi di
catur ꝙ papa diſpenſat monachum cótrahere
mr̃imonium viuéte prima vxoꝛ:puta quia il//
le cótracto matrimonio cum aliqua ante copu/
lam intrauit religionem ꝛ pꝛofeſſus eſt:ꝛ ſic ſo
lutum eſt vinculum.poſtmodum magna cauſa
vꝛgente vt pace refoꝛmanda vnius regni : vel
per cóuerſionem vnius gentis papa diſpenſat
cũ illo mõacho ꝙ contrahat cum alia:q2 vicu
lum pꝛimum fuit ſolutum.nam ſi vinculũ nõ
Uñ ſit vinculũ voti ſolennis ꝛ ſolutio eius
fuiſſet ſolutum:papa nõ poſſet: niſi dicatur ꝙ
ex ſtatuto eccleſie eſt illa ſolutio : quia ſolénitas
voti eſt ex oꝛdine eccleſie.Dicẽdum ꝙ hoc nõ ẽ
verum:quia hoc nõ ineſt illi voto pꝛopter ſolẽ/
nitatem.alias ineſſet oꝛdini ſacro:ſed ieſt ei ra/
tióe moꝛtis ciuilis. Uñ heremite non ſoléni/
zant votum ſed regulam appꝛobatam . ꝛ tamẽ
per votum heremi ſoluitur .quia hoc eſt ex na/
tura actus mũdo moꝛtificantis ꝛ diuina inſtitu
tione a qua eſt vita heremitica:vt in Johanne
baptiſta. Eſt ergo cóclusio iſtius.§.ꝙ matrimo
nium contractum per verba de pꝛeſenti:ſolum
Aliter Juriſte.
per pꝛofeſſioné religionis appꝛobate ſolui po//
teſt ꝛ nõ per alium modum: etiam auctoꝛitate
pape.Canoniſte autem cõmuniter tenent cótra
rium.ſ.ꝙ papa poteſt diſſoluere illud . Uñ Jo/
an. andre.in nouel.ſuper.c.ex publico.de con
uer.cóiu.dicit ꝙ q̃uis matrimonium ſit inſti/
tutum a deo.ratificatio matrimonĳ tamẽ firma/
tur cõſtitutiõe eccleſie.in q̃ntum.ſ.eſt ſacramen
tũ eccleſie ꝓpter v̄tutẽ baptiſmi:quã v̄tute ratifi/
catiõis(que ẽ q̃lr alter altero viuẽte nõ poſſit cõ/
trahere.)põt papa tollere:vl̃ circa ipſã in aliqui
bus diſpenſare. vt in.c.quãto.de diuoꝛ.Conſũ
matio vero pꝛocedit de iure naturali in pꝛinci
pio cõſiſtit enim in facto.qđ ex quo factũ eſt ne
quit nõ fuiſſe.xxvij.q.v.ſi paulus.Dicit autẽ ꝙ
huius iuris alia ratio eſt diuia.ſ.reuelatio:per
quam ad exemplũ ſanctoꝝ facta eſt hec cõſtitu
tio vel interpꝛetatio:que etiam appꝛobaſ pꝛio
per apoſtolum dicentem. Si infidelis diſcedit:
diſcedat.Secũdo per fauoꝛem:de quo in dec;
c.quanto.Quare videtur facere potius fidem
diuina cõſtitutio . qua ratione dicit ſponſos de
pꝛeſenti ante carnalem copulam poſſe auctoꝛi/
tate pape inuicem ſe abſoluere : ſicut ꝛ ſponſi
de futuro.de ſpon.c.ĳ.Et ſic ratio cógrue ante
copulam poteſt ibi inuenire contrarios actus
per diſſenſum mutuum nõ alterius tñ : quod
nõ eſſet poſt copulam Intelligit autẽ hoc de po
teſtate abſoluta nõ oꝛdinata niſi alia cauſa ſub/
eſſet.nõ enĩ ſit hoc etiam ſine cauſa.Aſſerit etĩ
am pꝛobabile dici poſſe ꝙ cũ circa impedimẽ
ta matrimonĳ reſtringenda ꝛ laxãda poteſta//
tem habeat eccleſia:vt de cõſang.ꝛ affi.c. Non
debz. Statuere potuit quod hic dicit ꝛ de vniꝰ
pꝛofeſſione ꝛ alterius ꝯtractu. Potuit ergo pa/
pa etiam de poteſtate oꝛdinata circa matrimo//
nium non cõſummatum hanc cõſtitutionẽ fa/
cere:ꝛ ſic patẽs ratio cõueniens rationi:vt no/
tatur.xxvĳ.q.ĳ.quapꝛopter.Unde circa nõ cõ/
ſummatũ poteſt eccleſia ſtatuere quicquid pla/
cet:dum tñ ſubſit cã iuſta.ꝛ hoc voluit finis ca.
ex publico.Dicit tamẽ ipſe Hoſtiẽ.ꝙ nõ expe//
dit ꝙ circa hoc multũ laxet habenas:nec etiam
eſt tutũ.Jn matrimonio v̄o ꝯſummato fieri nõ
põt quin per ipſum repꝛeſentetſ ꝯfoꝛmitas car/
nis inter chꝛiſtũ ꝛ eccliam que nullatenus rũpi
poteſt.ꝙ ſi per religioné illud rumpi poſſet:eẽt
cõfoꝛmitatis violatoꝛ ꝛ innueret ꝙ expectaret
filiam fidem ꝛ aliam eccleſiã quã ſibi chꝛiſtus
vniret ꝛ iterum deſpõſaret.quod falſum ꝛ he//
reticum eſt ſm̃ Hoſtieñ.qui plenius iſta tracta/
uit hic ꝛ remittit ad ſũmam. Jdem etiã ponit
Joã.andre.in regula . Actus legitimi in.vj.in
mercurialibus.Et Anto.de butr.ꝛ Archidiac.
in.c.Quapꝛopter.xxvĳ.q.ĳ. Jdẽ Benedictus
ſuper dicto.c.Ex publico addẽs ꝙ ex poteſtate
abſoluta matrimoniũ per verba de pꝛeſenti pa
pa diſſoluere poteſt etiã nulla cauſa ſubſiſtẽte:
de poteſtate oꝛdinata nõ niſi ex legitima cauſa.
Et nõ ſolum de ꝯſenſu vtriuſq;:ſed etiam ſi tñ
adeſſet cõſenſus vnius coniugis legitima cau/
ſa ſubſiſtente:vt vult hic Glo.in fine:cum circa
matrimoniũ non cõſummatũ papa poſſit quo/
modo vult diſpẽſare ſm̃ Innocẽ.hic. Uide ali
quas bullas.ꝛ Martini.v.ꝛ Eugenĳ.iiĳ.con/
tinẽtes talem diſpẽſationem ſiue diſſolutionẽ
matrimonĳ non ꝯſummati cõtrahẽtibus poſt/
modum illis cum alĳs. Unde tales nõ ſunt cõ/
demnãdi:ſed nec conſulẽdum eſt alicui vt pꝛo
curet talem diſſolutionem ſiue diſpenſationẽ:
cum Theologi videantur tenere ꝙ non poſſit
diſſolui niſi per ingreſſum religionis.vt ſupꝛa
dictum eſt.

¶ Nota ſecũdum .§.iiĳ.

Thom̃.in.iiĳ.ꝛ Richard.ꝙ conſummato ma/
trimonio legitime contracto alter alterum di//
mittere non poteſt quoad vinculũ.ideſt vt poſ/
ſit cum alia contrahere.Quantum vero ad co/
habitationem ꝛ actum coniugalem non poteſt
alter alterum inuitum dimittere:excepta foꝛni
cationis cauſa:niſi foꝛte ad tempus velit ſe ſub
trahere a conſoꝛtio vxoꝛis pꝛopter caſtigatio//
nem eius ſubtrahendo ei ſolatiũ pꝛeſentie ſue.
Nam ꝛ quando vxoꝛ pꝛeſtat magnam occaſio/
nem ruine viro ſuo.tũc vir poteſt ſe ſubtrahere Eſt aſal
a ꝯuerſatione ſua.Jdem Alb.addẽs ꝙ nõ opoꝛ qđdã ꝛ
tet cohabitare furoni ꝛ huiuſmodi ſi non vult tranſu/
reſipiſcere.xxviĳ.q.j.c.Uxoꝛ. miſſ hic

¶ Item nota q̇ ex .§.v.

Qñ alt ꝯiugū pōt altū accuſar

foꝛnicatione ſeu adulterio pōt vir vxoꝛem di/
mittere ſeu accuſare ⁊ vxoꝛ virum: niſi in ſeptē
caſibus qui infra ponunt: quia in hoc ſunt pa/
ris ꝯditionis. xxxij. q. v. Si quis vxoꝛē. Et iſta
cauſa ſcꝫ foꝛnicationis extēditur ad foꝛnicatio
nis ſeu adultere ſuſpitionem: ſcꝫ quādo eſt ſu/
ſpitio violenta vel certa. Uerbi gratia. Si pro/
batum eſt q̇ fuit ſolus cum ſola: nudus cū nu/
da in eodem lecto: aut ſimul in multis ſecretis
locis: in latibulis ad hoc cōmodis ⁊ hoꝛis ele/
ctis libere dimittitur vxoꝛ. xxxij. q. j. dixit. Itē
ſecūdo extēditur ad vitium ſodomiticū vt ꝓ
pter hoc poſſit alter alterum dimittere. xxxij.
q. vij. c. Oēs cauſationes. ⁊. c. adulterij. Petr⁹
etiam de pa. dicit q̇ hoc extēditur ad vitiū ſo/
domiticum ⁊ pollutionē extraoꝛdinariā cum
alio vel cū alia cōmiſſam. Et idem dicunt qdā
de omni peccato ꝯtra naturā. ¶ Item tertio
extēditur ad infidelitatem que dicit foꝛnicatio
ſpūalis: vt ſi alter incidat in hereſim: iudaiſmū
vel gētilitatem: ⁊ precipue ſi trahit ꝯiugē ad
infidelitatem. xxviij. q. j. Idolatria. Sed ſi coꝛ/
rigere ſe vellet talis nō debet dimitti. Item ſi
polluat aliquā extra clauſtra pudoꝛis. videt q̇
dimitti poſſit ab vxoꝛe: ꝓpter hoc argu. xxxij.
q. iiij. Meretrices. Item ſi tale quid egit cum
ꝓpria vxoꝛe ſm Hug. ⁊ Lau. vxoꝛ pōt eum di/
mittere: ſi tñ ipſa nō fuit in culpa: ſcilꝫ aſſentiē
do: ſed violentata: vel ſomno decepta ⁊ hmōi.
Ex vitio aūt mollicies: cum ſcꝫ alter cōiugum
polluit ſeipſum: nec pōt talis dimitti ſꝫ Hug.
Item ex ſola voluntate adulterādi ſine opere
ſubſecuto nō pōt dimitti ſm Guil. ¶ Sed no/
ta q̇ iſta dimiſſio pōt fieri dupliciter. Uno mo

duplex dimiſſio vxoꝛis.

do quoad thoꝛi ſeparationē. ſecūdo modo q̄ad
cohabitationis ſeparationē. Et iſte ſecūdus ha
bet etiam primū modū implicitū. Dimiſſo pri
mo modo ſcꝫ quoad thoꝝ videlꝫ dnegādo illi
debitum: pōt fieri ꝓpꝛia auctoꝛitate: etiā ſine
iudicio eccleſie: quādo innocēti cōſtat certe de
adulterio ꝯiugis: tunc enim abſq; peccato pōt
ei denegare debitum: ⁊ hoc niſi cōpellatur au
ctoꝛitate eccleſie: vel niſi ipſe poſtea adulteraſ/
ſet: aut etiā ſi petiſſet vel reddidiſſet debitū vo
luntate ſua poſtq̄ ſciuit de adulterio: tūc enim
videt ſibi recōciliaſſe. Unde nō pōt innocens
amplius denegare debitum adultero niſi reci/
diuaret. Pe. de palu. vbi delinquens oīno vel/
let ſe emēdare vel preſumeret penitens: debet
innocēti pſuaderi q̇ ſibi reconciliet. tamen ad
hoc cogi nō pōt per ſubtractionē abſolutionis
niſi hoc faceret ex odio vel vindicta ſm Tho.

di. xxxv q. iij.

in. iiij. Sed quātū ad ſecūdum modum. ſ. co/
habitationis ſeparationē: qḋ dicit diuoꝛtium
nō pōt alter alterum dimittere ſine iudicio ec/
cleſie: ⁊ ſi dimiſerit debet cogi ad recipiēdū:
niſi foꝛnicatio incōtinēti poſſit probari. Et ſm
Hoſti. infra octo dies: ſi pꝛobet non reſtituet:
als ſic. Et hoc intelligendū eſt ſm Rich. quādo
mrīmoniū eſt celebratū in facie eccleſie: vel co/
ram teſtibus: ſed ſi erat oīno clādeſtinum: pōt
pꝛopꝛia auctoꝛitate dimittere etiā quoad coha
bitationē. Hec ille. Uidet tñ q̇ teneatur illud
matrimoniū notificare eccleſie: ad vitanda pe/
ricula que inde poſſent ꝯtingere. Item ſm Ho
ſti. ſi adulteriū ſit notoꝛiū: ita q̇ inficiationi nō
ſit locus: tunc pōt dimittere auctoꝛitate ſua ex/
tra de diuoꝛ. c. ſignificaſti. Et multo foꝛtius de/
bitum negare. Idē Inno. Sed Guil. dicit hꝫ eſſe
verum ſi alter recedit a coniuge ⁊ publice mo/
ratur cum adultero vel adultera: als ſi ꝓpꝛia au
ctoꝛitate dimitteret: cogetur recipere.

¶ Caſus autem .§.vi.

in quibus vxoꝛ ꝓpter adulteriū cōmiſſū nō po/
teſt dimitti ſeu accuſari: ſunt vi ſcḋm Rayne. — Tho. in iiij. diſt. xxxv. q. pma.
¶ Primus caſus eſt: ſi ipſe eā pſtituit extra de
eo qui cog. ꝯſang. vx. ſue. Diſcretionē. Idē eſt
ſm Pe. de pa. ſi vir ſciuit ⁊ nō pꝛohibuit cū po
tuit. Idē enim eſt ſcientē non pꝛohibere cū poſ
ſit delictū inferioꝛis reparare. Secus aut ſi idi/
recte ei occaſionē dediſſet expellendo eā vel ne
ceſſaria denegādo: q2 nō eſt ignoſcendū ei qui
pretextu paupertatis turpiſſimā vitā elegit. ff.
de rit. nup. l. Palam. ¶ Scḋs eſt cū ipſum viꝝ
credēs defunctū nupſit alteri maritus rediēs
tenetur eam recipere nō obſtante tali adulterio
niſi ſteterit ſcienter cū ſcḋo marito poſtq̄ pmͦ
venit. xxxiiij. q. ij. cū per bellicā. Excuſat enim
predicta ſi habuit ꝓbabilē ignoꝛantiā ſm Ri/
char. ¶ Tertio ſi fuit cognita ab aliquo latēter
quē credebat pꝛopꝛiū virū: ⁊ eſt ar. xxxiiij. q. ij.
In lectū. ¶ Quart⁹ ſi fuit vi oppꝛeſſa. vt. xxxij.
q. v. c. ꝓpoſito. Hoc aūt intelligo de vi abſoluta
ſed ſi metu vel pꝛecepto parentū inſtantia con
ſanguineoꝝ vel alia ſimili cauſa foꝛnicaretur
cum aliquo: etiā ꝯtrahendo cū illo: de facto nō
excuſaretur. xxxij. q. vij. oēs. ¶ Quintus ē quā
do recōciliauit eam ſibi poſt adulteriū cōmiſ/
ſum: vel eam publice adulterantē tenuit: ⁊ reti
net in ꝯſoꝛtiū maritale. xxxij. q. j. c. j. cū ſe. Hu
ius ratio eſt ſm Richar. q2 crimen per reconci
liationem dimiſſum amplius obijci non debet
niſi ſequatur recidiuū. ¶ Sextus eſt licet raro
occurrat: ſi aliquis infidelis coniugē infidelem
dimittat: dato ſibi libello repudij: ⁊ illa nubat
ſecundo viro ſuo: ſi vterq; conuertatur ad fidē
tenetur maritus eam recipere: non obſtante q̇
ſit ab illo cognita cui ſe coniungit: niſi fuerit al
teri foꝛnicata. ex̄ de diuoꝛ. gaudemus. ¶ Se/

primus eſt ſi vir conuincitur adulterari.xxxij.
queſtio.vj.per totum. Ubi etiam nota ꝙ ſi vir
eſt adulteratus occulte vxor maniſeſte:non po/
teſt vir ſine peccato vxorem dimittere: qꝛ vxo//
ri non deficit excipiendi ius: ſed probatio ſm
Thomam Ray.⁊ Albertum.ſi tamen vir egiſ/
ſet penitentiam:⁊ vxor nollet agere:ſed perſe/
ueraret in adulterio:poſſet ſine peccato accuſa/
re ⁊ dimittere.xxxij.queſtio.j.l quatuor ꝑmiſ.
ca. Iſtos caſus ponit etiã Richar.⁊ addit. Alij
addunt octauũ caſum ſcꝫ ſi vir abſtinendo con
tra voluntatẽ vxoris:ei occaſionẽ adulterandi
dedit.xxxij.q.v.ſi dicat. Tamẽ alij dicũt ꝙ nõ
ꝓpter hoc excuſaret mulier adulterãs: qn vir
poſſet eam propter adulteriũ dimittere ſm gl.
¶ Nota etiã ꝙ penitẽtia facta in adulterio nõ
tollit: qn poſſit accuſari vel excipi de ipſo adul
terio:in foro contentioſo.xxxij.q.ij.Admone/
re.⁊.vj.q.j.Qui crimen. Debet tamẽ Innocẽs
parcere penitenti ⁊ ſibi recõciliari ex charitate
⁊ quadam equitate:ꝙ̃uis non teneat ex neceſ/
ſitate.ſcꝫ quantũ ad reddendũ ei debitum con
iugale. Item ſi vnus ꝯiugum fornicetur carnali
ter.⁊ alter ſpiritualiter.ſcꝫ labendo in hereſim
ſm Hoſtien.⁊ Goff.admitteret cõpenſatio:ſi tñ
fornicationẽ ſpiritualẽ dimittat qui in ipſam in
cidat.alr̃ procederet contra eum ⁊ nõ audiret
Effectus accuſationis. contra ſuũ coniugem. ¶ Effectus accuſationis
de adulterio eſt:ꝙ ſi maritus probet qđ intẽdi
tur:vel mulier hoc ꝯfiteat:niſi mulier replicet
ꝯtra eũ aliquẽ de predictis ſeptẽ caſibus: abſol
uitur ab eius cohabitatione ⁊ ſeruitute qua ſibi
tenebat:⁊ poteſt aſſumere habitũ religionis eo
inuito.xxvij.q.ij.c.agathoſa. Et in ſeculo ſine
l.4.di. 35.ar.5. ad.iij. eo viuere poteſt:ſed tñ ꝯtinere tenet ſm Ray.
⁊ Tho.⁊ pe. Ipſa dimiſſa ꝓpter adulteriũ non
poteſt intrare religionẽ contradicente viro:ſed
ſi ingreſſa eẽt viro ſciente ⁊ nõ ſibi ꝯtradicẽte:
ſatis poteſt videri data licentia:⁊ vir tenebitur
ꝯtinere. Et ſi ingreſſa fuerit ꝯtra voluntatem vi
ri:poterit reuocari. Tho.⁊ Pe. Item in ſeculo
remanẽtẽ ⁊ poſt diuortiũ poteſt Innocẽs adul
teram reconciliare ideſt admittere ad ſui coha/
bitationem ⁊ ad actum ꝯiugalem:⁊ ſi nollet co
gi poſſet:⁊ hoc eſt verũ ſi nocens de adulterio
correptus eſt:nam ſi manet incorrigibilis:non
debet ſibi eam innocens reconciliare. ¶ Item
nota ꝙ ſi poſt diuortiũ qui erat innocens: ſcđs
ſit nocens in crimine adulterij: poteſt ⁊ debet
cogi per iudicẽ reconciliari ſibi adulterũ con//
iugem:⁊ precipue ipſo hoc petente: ⁊ adulteri
um allegante cõmiſſum poſt diuortium ab eo
qui innocens prius fuerat. ¶ Item ſi poſt di//
uortij ſententiã conſtiterit eccleſiam fuiſſe dece
ptam per falſos teſtes ⁊ hmõi:debet ſic ſpolia/
tus reſtitui. Taliter etiã ſi alter iam feciſſet pro/
feſſionem in aliqua religione:vel cepiſſet ſacer
dotium:ſi hoc petat:⁊ tenet reſtitutus redde//
re debitum:ſed exigere nõ poteſt. Sed ſi ſic ſpo
liatus non petit reſtitutionem ille qui iam fa//
ctus eſt ſacerdos:vel profeſſus non poteſt ipſe
petere ſociũ in coniugẽ. ¶ Item nota ꝙ cum
reſtituit aliqua vxor viro:ſi dicat ſe habere in
ſpectum virũ ne forte eam ledat:⁊ cauſam veri
ſimiliter oñdit:ad iudicem ſpectat facere caue
re ſibi ſufficienti cautione ꝙ tractabit eam bene
⁊ ꝙ non ledet eam in perſona vel rebus: ⁊ hãc
cauſam ꝓſtabit per iuramentũ.xxxij.q.j.de be/
nedicto. Sed ſi mulier nõ confidit de iuramen
to:debet preſtare cautionem pignoraticiam vel
fideiuſſoriam ſub certa pena.xxxij.q.v.prodeſt
Uel ſi capitali odio ita eam perſequeret ꝙ me/
rito de ipſa diffidat nec poſſit ei de cautiõe ſuf/
ficienti prouideri:non ſolum non debet ei re/
ſtitui:ſed ab eo potius remoueri:ſm Raynũ/
dum ⁊ Petrus de palude.

¶ Nota ſecundũ .§.vij.

Inno.ꝙ vir tunc tenetur ſequi vxorẽ. quando ꝙ vxor debꝫ virũ ſequi.
ſcꝫ itinerant cũ neceſſaria cauſa:ſed vxor tenet
ſequi virum ex quacũqꝫ cauſa recedat ſi domi/
cilium transferens:niſi velit eã trahere ad pec/
catum.extra de diuor.queſiuit. Secus tamẽ ſi
eſſet vagabundus.xxxiij.q.j.ſi quis neceſſita/
te. Item Ber.⁊ Hoſti. Et addit Hoſti.ꝙ ſicut i
voto vltramarino vxor poteſt ſequi virum ⁊ rema
nere ſi voluerit:ſic in omni itinere volũtatis cũ
propoſito reuertendi. Quod videt intelligẽdũ
de longo itinere:ſed vbi transferat domicilium
de loco ad locũ:vxor tenet ſequi eum.xiij.q.ij.
Unaqueqꝫ. Et ſm Guil.debet eam ſequi etiam
in carcerẽ ⁊ in exiliũ. Quod intelligit de carce
re ꝙ̃tum ad debitũ reddendum ſeruata hone/
ſtate:quoad exilium:quoad cohabitandũ ſi nu/
trire poteſt ⁊ periculũ anime ⁊ corporis nõ im/
minet:vel vxor poteſt virum nutrire. ¶ Sed
nota diligenter que dicit Pe.de pa.in.iiij.di.
xxxix.circa cohabitationẽ coniugum. Dicit enĩ
ꝙ ſi in vno cõiugũ ſit tale crimen ꝙ timet alter
corpori ſuo nec põt ſibi ſecure aliter prouidere
licet dimittere talem:nec tenetur cohabitare ⁊
qꝛ ſi non tenetur debitũ reddere cum periculo
corporis ſui:multo minꝰ cohabitare. extra de
reſti.ſpo. Ex trãſmiſſa.⁊ ca.litteras in fine. Un
de falſa eſt glo.extra de diuor.ca.j.que dicit ꝙ
non eſt dimittenda vxor:etiã ſi vite viri fuerit
inſidiata. Item quando vnus coniugum trahit
alterum ad crimen:ita ꝙ lꝫ non cogatur pecca/
re:tamẽ propter periculum ſue fragilitatis ne
coniugalis ſocietas ipſum pertrahat ad pecca/ mat.v. ⁊.xviij.
tum:teneatur illud. Si oculus tuus dexter ſcã/
daliȝat te:erue eum ⁊c. Si enim cum periculo

corporis non tenetur manere. multo minus cū
periculo anime: ⁊ ſicut non tenetur propter pe
riculum infidelitatis cohabitare cum infideli:
ita nec propter periculum aliorum criminum
licet ad nullum poſſit cogi. Et licet iſtud ſit gra
uius ꝙ̄ alia. tamen minimum periculum mor/
talis peccati preponderat maximo piculo cor/
poris: ⁊ licet in hoc ſit diſſimile ꝙ inuito auſer
tur vita corporis non anime: tamen iſta diſſimi
litudo tenet: ita in infidelitate ſicut in aliis viti
is: quia nullum peccatum cadit in inuitum.
Item propter alia crimina vnius quibus alter
non timet probabiliter anime ſue nec corpori:
non debet derelinquere coniugem: etiam ſi ſit
incorrigibilis: niſi ſit fornicatio carnalis: etiaꝫ
ſemel commiſſa vel ſpiritualis fornicatio ideſt
infidelitas in qua ſit incorrigibilis. Et ſic intel/
ligitur extra de diuor. c. ij.

De votis coniugatorum. Capitulum. xxij.

Vxor vota abſtinen
tie vel peregrinatiōis ⁊ huiuſmo
di facta ante matrimonium con//
tractum ſiue poſtea: non tenetur
nec debet implere contradicente viro. Ray.
Sed vir poteſt vouere ⁊ tenetur implere vota
abſtinentie: etiam inuita vxore: niſi per hoc fie
ret preiudicium vxori: puta quia redderetur
impotens ad redditionem debiti ſm Hugo//
nem. xxxiij. queſtio. quinta. precepit. ⁊ capitulo.
Chriſtiana. Nota etiam ꝙ ſi vir dedit iam licē/
tiam vxori implendi votum abſtinentie: ſi po/
ſtea reuocat rationabili cauſa motus: benefa//
cit: ſi ſine cauſa reuocat peccat: tamen in vtroqꝫ
caſu vxor dꝫ obedire: ⁊ non peccat. Ray. xxxiij.
q. v. c. Manifeſtum. ⁊ c. Noluit.

Quantuꝫ ad vo/ §. i.

tum peregrinationis vnus non poteſt ſine con
ſenſu alterius facere ſeu factum adimplere. ſꝫ
Ray. ⁊ Hoſtien. Immo ſm Innocen. poteſt re/
uocare ſi aliquando conſenſit: licet peccet. Exci
pitur ſm predictos aliquando votum hieroſo
lymitanum: quod poteſt facere vir ſine vxoris
licentia ⁊ factum adimplere: vxor tum vt aſſen
tiat eſt attentius admonenda. vel ſi non vult re
quotli. manere ſequatur virum. Dicit tamen beatus.
4. ar. ij. Thō. in quotlibetis. ⁊ Albertus. ꝙ non eſt con
i. 4. di. ſulendum viro ꝙ accipiat crucem ad tranſfe//
[illegible] q. iiij rendū ſe vltra mare ſi vxor ſit talis ꝙ non poſ
[illegible].j. ſet ſequi: ⁊ de eius incontinētia timeatur. Uxor
ſm Hoſtien. poteſt etiam inuito viro votū hie/
roſolymitanum emittere: ſed ſi ſuſpecta ſit vel
nimis iuuenis non exequatur perſonaliter: ſꝫ
votum redimat. alio vadat: maxime ſi talis eſt
que ſecum poſſet ducere bellatores. Quantum
vero ad modicam peregrinationem etiam ſi//
ne voto propter diſponendam domuꝫ: vel quā
tum ad transferendum domicilium alio vide/
tur dicere beatus Thom. in quarto. ꝙ poteſt
vir hoc facere ſine licentia vxoris: quia in di//
ſpoſitione domus ⁊ regimine vite. mulier eſt
ſubiecta viro: ⁊ non econuerſo. Dicit tamen
Hugo. xxxiij queſtio. quinta. capitu. Manife/
ſtum. Glo. ꝙ vir ille vxoris vota reuocare po//
teſt: que ipſa implere non poteſt ſine ſcandalo
viri: vt de ieiuniis: de ſurgendo ad matutinas
⁊ huiuſmodi. alia non. vt ſi vxor vouit dare ali
quid de proprio: vbi conſuetudo eſt ꝙ mulier
habeat bona parafernalia. vel ſi vouit aliquam
orationem ⁊ huiuſmodi.

Quātum ad vo/ §. ij.

tum caſtitatis coniugatorum. Sciendum ſm
Ray. ⁊ Albertum. ꝙ vir ⁊ vxor ad paria iudi//
cantur. xxxiij. queſtione. prima ſiquis. i. Po//
teſt autem fieri tale votum tripliciter. Uno mo
do ꝙ vnus emittat votum caſtitatis altero in//
uito vel ignorante: ſeu ſine licentia alterius.
Secundo modo ꝙ vnus tantum cum licentia
alterius emittat. Tertio ꝙ vterqꝫ de pari con//
ſenſu ſimul emittant. Et primo modo cum ſcili
cet vnus coniugum vouet caſtitatem ſine licē/
tia alterius: ſi inter eos ſit ſīm mrimoniuꝫ inici
atum: puta per ſpōſalia. ſm Pe. de pa. aut opꝫ
ꝙ frangantur ſponſalia de mutuo aſſenſu: ⁊ ſic
poſtea ſeruet votum: vel intret religionē ſi ſpō
ſa eſt que vouit: ſed ſi ſponſus vouit: ipſe vel
religionem intret vel ſacrum ordinem ſuſcipi
at ⁊ ſic diſſoluuntur ſponſalia: etiam cōtra vo/
luntatem alterius: vel faciat contentum alterū
ſcilicet qui non vouit de non ꝯſummando ma
trimonio. Et dicit idem Petrus ꝙ ſm Thom.
per votum ſimplex ſoluuntur ſponſalia: quod di. 38. q
ſi verum eſſet non teneretur religionem intra/ 3. ar. ij.
re qui vouit ſed poſſet remanere in ſeculo con ad pmū
tinendo. Sed cum iura artent ad complenduꝫ
ſponſalia niſi in caſibus quibuſdam expreſſis ca. xviij
de quibus ſupra: ⁊ inter illos iſte non ponitur §. i.
tutius eſt tenere contrarium. Si autem eſſet in
ter illos matrimonium ratificatum ſcilicet per
verba de preſenti: ſed non conſummatum: tūc
ſm Petrum tenetur intrare religionem: ſiue
vir ſiue mulier: niſi coniunx qui non vouit ve
lit eum dimittere ſine debiti petitione: quia
non potuit vouere in preiudicium alterius: et
ſic eſt illi obligatus ſub conditione ſi non in//
tret religionem: quod poteſt facere altero inui
to: ⁊ tūc p ꝓfeſſionē in q̄ morit ciuilr: ſoluit vi/
culū mrimonij: ſed ſi ē ꝯſummatū nō pōt itra/
re religionē alio inuito: niſi ob fornicatōeꝫ noto

rıam. Sed de hoc vide. ſ. de diuoꝛ. Sed ſi alter
caſte vixit. tunc queritur vtrum alius poſſit voue
ca.xx. re continẽtiam ſine licentia alterius ꝗ̃tum ad
§.v. redditionẽ debiti. Jn hoc concoꝛdãt oẽs: quia
nõ poteſt. Nõ eſt ſm Rich. quia hoc eſſet facere
ꝯtra votũ de alieno. quod nõ lʒ. Sed ꝗ̃tum ad
exactionẽ ſũt varie opiniões. vt refert Petrus
de pa. Aliqui dicunt ꝙ nõ poteſt fieri tale votũ.
Unde ⁊ Durandus in. iiij. dicit hoc votũ indi/
ſcretum ⁊ periculoſum: qꝛ redditur alteri nimis
oneroſum: vt ſemp ipſe habeat ſubire confuſio
nem in exigẽdo. ⁊ precipue ſi vero vouẽte mu/
lier haberet exigere: que cõmuniter in hoc eſt
magis verecunda: ⁊ nimis piculoſũ eſt in igne
ſtare. i. iuxta vxoꝛẽ ⁊ vrgente concupiſcentia nõ
poſſe exigere. Et ad hanc videtur declinare bea.
Tho. in. iiij. Dicit enĩ ꝙ tale votuʒ factũ ab vno
ſine expꝛeſſo cõſenſu alterius: põt alter irritare
⁊ ſi irritat nõ tenetur adimplere. Si autẽ audito
voto cõſoꝛtis pꝛo tũc tacet ⁊ diſſimulat: nec ra/
tificat ſi poſtea contradicit ⁊ irritat: ſilr non te/
netur implere. Hãc opinionẽ dicit Johes nea/
pol. in quotli. viij. eſſe ꝓbabilioꝛẽ: addẽs ꝙ ẽt ſi
talis qui vouit ſine licẽtia alterius: exigeret eti
am cum pctõ moꝛtali: puta pꝛeſuppoſita verita
te alterius opinionis cõtrarie: tenetur exactus de
bitũ reddere: alias peccaret. Alij etiam dicũt ꝙ
põt fieri tale votum. ſ. de nõ exigendo debituʒ.
Ratio: qꝛ hoc eſt voluntatis. ſ. petere debitũ: ⁊
eſt ꝑfectionis nõ petere: ⁊ de his eſt votũ. Et di
cit Rich. in. iiij. hãc opinionẽ eſſe cõioꝛẽ ⁊ tutio
rẽ. Et ad hanc videtur declinare Pe. de pa. dicẽs
tamẽ ꝙ hoc nõ eſſet alicui cõſulendum: maxie
ſi per hoc mr̃imoniũ redderetur oneroſum al/
teri. puta vxoꝛi ſuſpecte vel verecunde in petẽ/
do debitũ: ⁊ lʒ talis peccet vouendo nõ petere:
ſi tñ vouit tenetur ſeruare inquantũ poteſt ſine
hoc ꝙ reddet mr̃ionium oneroſum. puta red/
dendo nõ ſolum exigenti expꝛeſſe: ſed interp̃ta
tiue. Ad tollẽdum igitur oẽ dubium: bonum
eſſet petere ſuper hmõi diſpenſationẽ. Et poſſet
in huiuſmodi eṗs diſpenſare: vt apperte trahi
poteſt ex his que dicit Jo. andr̃. in nouel. in. c.
rurſus. extra qui cleri. vel vouen.

Quantum ad §. iij.

ſecundũ modũ cũ. ſ. vnus vouet cõtinentiã de
licentia alterius loquẽdo de voto ſolẽni religio
nis. Dicit petrus de pa. ꝙ circa hoc eſt duplex
opinio. Quidam enĩ dicunt ꝙ lʒ intrando reli
gionem iſtud debeat obſeruari. ꝙ ſi ille de cuiꝰ
licentia alter intrat religionẽ eſt ſenex ⁊ nõ per
ſona ſuſpecta de incõtinentia: poteſt in ſeculo
remanere vouendo continentiam: ſed ſi eſt iu/
uenis vel perſona ſuſpecta: non poteſt remane
re in ſeculo: ſed debet intrare religionem vt ha
betur extra. de conuer. cõiuga. c. cum ſis. ⁊ cap.
vxoratus. tamen iſtud non obſeruatur. Alij di/
cunt: ꝙ ſicut viro ꝯſentiente vxore in voto ab/
ſtinẽtie: idem vir põt reuocare poſtea: lʒ peccet
reuocãdo ſine iuſta cauſa: illa tamẽ tenetur obedi
re. Jta ⁊ in voto caſtitatis quoad vtrũqʒ: qꝛ ſcʒ
vno vouente ꝯtinentiã de licentia alteriꝰ: ſi po/
ſtea licẽtians reuocet: lʒ peccet: tamẽ licẽtiatus
reddere tenetur debitum. Et ſubdit idem Pet. ꝙ
poſſet ſic diſtingui: qꝛ aut licẽtians ad religio/
nẽ non eſt perſona ſuſpecta: de qua timetur de in
cõtinentia: ⁊ vult ſimiliter cõtinere ⁊ vouere: ⁊
tunc lʒ re integra. ſ. anteq̃ꝫ coniunx eius ꝓfitea/
tur poſſit reuocare licẽtiam: ſicut ⁊ mandatũ re
adhuc integra reuocari põt: tamen poſt votum
ſolẽne emiſſum a licentiato: nõ poteſt reuocare
ipſum. ⁊ ſic intelligitur. ca. agathoſa. xxvij. q. ij. ⁊
xxxiij. q. v. qui vxorem. Aut licẽtiatus eſt perſo
na ſuſpecta: de cuius incontinentia timetur: ⁊ ta/
lis que nõ poterat licẽtiare de intrando: ⁊ tunc
lʒ peccet: reuocando poſt votum ſolẽne: tamen
qꝛ illud fuit temere emiſſum: tenetur licẽtians de
bitum reddere. Hec Pe. Dicit tamẽ hanc ꝯclu/
ſionem dubiaʒ. Et eandẽ diſtinctionẽ facit Pe.
de voto ſimplici emiſſo de licentia alterius. ſ. ꝙ
poſſit reuocari a perſona licẽtiãte ſi eſt ſuſpecta
de incontinẽtia. Et argumentũ ad hoc ſumit a
foꝛtiori per. c. j. de ꝯuer. cõiug. Sed Doc. mul/
ti ⁊ precipue Tho. in. iiij. ⁊ Jo. neapol. in quot/
libet. viij. dicũt. qꝛ votum continẽtie emiſſum
ab vno ꝯiugum de licẽtia alterius: ſeu ſine licẽ
tia: ſed poſtea ratificata: licẽtians nõ põt ipſum
reuocare. Unde ſi ille qui ſic vouet peteret debi
tum: nõ ſolum licẽtians non tenetur reddere: im
mo nec debet: alias peccaret moꝛtaliter ſm Jo.
nepol. qꝛ cooperatur ei in crimine moꝛtali. ar. ad
hoc. xxxiij. q. v. manifeſtum. §. ſi. cõtinentie vo/
ta. Nec coiter tenetur qđ dictum eſt. ſ. a quibuſ/
dam. ꝙ ita poſſit reuocari votum cõtinentie ſe/
mel ꝯceſſum ab altero ſicut votum abſtinentie.
Oẽs tñ in hoc ꝯcoꝛdant: ꝙ ex hoc ꝙ vnus vo/
uit ſimpliciter de licẽtia alterius nõ impeditur
quin ipſe poſſit ad placitũ exigere debituʒ a vo
uente dum ipſe ſiliter nõ vouerit. De voto autẽ
ſolẽni per ſuſceptionẽ oꝛdinis ſacri. Dicit Pe.
de pal. ꝙ ſi ſciente vxore ⁊ cognoſcẽte ſe teneri
ad ꝯtinẽtiam ex oꝛdinatione viri ipſa cõſentiat
ipſum oꝛdinari: ꝗ̃uis vir eius nõ debuiſſet oꝛ/
dinari ſi erat ſuſpecta: non pꝛopterea poterit re
uocari votum viri oꝛdinati: nec tenetur ipſe pꝛo/
pter hoc ei reddere debitũ petẽti: nec ipſo moꝛ
tuo poterit cum alio cõtrahere: alr̃ matrimoni
um eſſet nulluʒ. Nec eſt ſimile de ꝓfeſſione ⁊ oꝛ
dinatione: qꝛ pꝛohibitio eccl̃ie poteſt facere ꝓ/
feſſionem nullam: nõ autem oꝛdinẽ. Pet. Sed
ſi inſcia vxore vel ſciente vel contradicẽte rece/

pſit vir ordinē ſacrum: ipſe quidē deponeť ⁊ re
ſtituetur vxori ſi vxor hoc petierit: ⁊ ſic reddere
teneť debitum: ſed non poteſt exigere: nec poſt
mortem vxoris cum alia contrahere: alias nul
lum erit matrimonium.

¶ Quantum ad .§.iiij.

tertiū modum cum .ſ. vterqꝫ pari ꝯſenſu voue
rit ꝯtinētiam. Nullus eoꝝ pōt vel debet exige
re debitum vel reddere: niſi cum peccato mor
tali. ſm Joā. neapol. ⁊ alios. Et ſi vnus eoꝝ frā
geret votum: puta aliam cognoſcēdo: alter ni
hilominus teneť ſeruare. argu. xxxiij. q. v. c. qđ
deo. Sed vbi eſſet periculum incōtinētie. quia
perſone ſuſpecte: forte bonū eſſet diſpēſatiōes
querere ſuper tali voto. Et ſm Guil. videtur ꝙ
ep̄s poſſet diſpēſare. ¶ Item ſm Pe. de pa. qn̄
alter cōiugum intrat religionem ⁊ profiteť al
tero inuito: pōt reuocari: ad petitionem ipſius:
⁊ reuocatus teneť reddere debitum: ſed nō po
teſt exigere ratione voti. Mortuo eo qui reuo
cauerat: is qui ꝓfeſſus fuerat inducendus eſt vt
redeat ad monaſterium: nō tamē cogēdus. Cu
ius ratio eſt: q2 profeſſio eius nō tenuit: ex quo
nō iurauit de licentia ꝯiugis ſue. Et q̃uis non
poſſit poſt mortē reuocantis ꝯtrahē cum alio:
tamē ſi ꝯtraxit matrimoniuꝫ tenebit: ſed exige
re non poterit debitū. Item cum vnus ꝯiugꝫ
de licentia alterius intrat religionē: ſed anteq̃
profiteať reuocať ab eo: mortuo reuocāte pote
rit etiam cum alia ꝑſona ꝯtrahē: nec teneť redi
re ad monaſterium: nec prohibeť exigere debi
tum. Et hoc votum veruꝫ eſt. niſi aliud obſiſtat:
puta ſi votum emiſiſſet. Qui autem de licentia
ꝯiugis profiteť: non pōt de iure redire ad vxo
rem: ꝙ ſi de facto ad vxorem reuertitur: cogen
dus eſt: nō ſolum ea mortua: ſed etiā viuēte re
dire ad monaſterium. ⁊ ſic videť dicere illud. c.
ex parte. extra de conuer. coniuga. Et ſi mortua
vxore contraheret cum alia: matrimoniuꝫ nul
lum eſſet. Pet.

¶ De dotibus ⁊ donationibus propter nupti
as. Capitulum.xxiij.

Dos ē que datur vi
ro a muliere pro onere qđ de matri
monio ſuſtinet. Unde tādiu durat
q̃diu ⁊ matrimoniuꝫ: ſed eo ſoluto
ſolui: q2 ſine eo eſſe nō poteſt. ff. de iure dot. l.
iij. Et eſt dos quaſi propriū patrimoniū mulie
ris. ff. de mino. l. deniqꝫ. §. ſed vtrum. in fine.
Sed q̃diu ſtat matrimoniū dñium dotalū eſt
penes virum. vnde ꝯtra volūtatem viri nō po
teſt inde elemoſynā facere. ¶ Nota ꝙ due ſunt
ſpēs dotis. nam alia eſt profecticia: alia aduēti
cia. Profecticia dos eſt que a patre pro filia: vel
ab auo pro nepte: vel ab alio nomine eoruꝫ: ſeu
de bonis eoruꝫ datur vel proficiſcitur. vt. ff. de
iure do. l. profecticia. Aduenticia dos quam ip
ſa mulier dat pro ſe vel pro alio ſiue ſit frater ſi
ue alius quiuis. ¶ Iteꝫ dos alia extimata alia
inextimata. Sed ſi extimata datur tam lucrum
q̃ damnum pertinet ad maritum: ſicut ad rei
emptorem. Si vō inextimata dānum ⁊ lucruꝫ
pertinet ad mulierem. ff. de iure dot. l. plerūqꝫ.
Fructus tamen pertinet ad maritum ꝓpter one
ra matrimonij. Unde fetus dotalium pecorum
ad maritum pertinent: quia fructus computā
tur: ſic tamen vt ſuppleat inde mortua capita ex
iam natis fetibus. vt in dicta. l. plerūqꝫ. Pactū
patri factum a filia dum nuptui traderet ꝙ do
te contenta nullum ad bona paterna regreſſuꝫ
haberet: improbat lex ciuilis. Si tamē iuramē
to nec vi nec dolo preſtito firmatum fuerit: de
bet ſeruari. extra de pact. quāuis. lib. vj. Dos ⁊
donatio propter nuptias donari nō poteſt: etiā
conſentiente vxore. ff. de fundo dot. l. lex iulia.
nec valet alienatio niſi vxor iurauerit non con
trauenire. extra de iureiurā. Cum contingat. ⁊
ca. Licet. lib. vj. Sed iſtam materiam cum ſciliꝫ
iuratur ſuper huiuſmodi. vide diffuſe. ē. in. ij.
parte in ti. de iuramento.

¶ In quibus caſi .§.i.

bus maritus lucratur dotem. Reſpōdeo: lucra
tur ex pacto: vt ſi paciſcať de tota dote: vel eius
parte poſt mortē vxoris lucranda. vt. C. de pac.
ex conditione. l. ex morte. in principio. ⁊ in au
tentica: ibi poſita. ¶ Item lucratur ex lege: vt
ſi propter adulterium mulieris fiat diuortium
mulier dotem amittit. extra de donati. inter vi
rum ⁊ vxo. plerūqꝫ. ¶ Item mortua vxore in
teſtata ⁊ deficiētibus liberis ⁊ propinquis: vir
ſuccedat vxori ⁊ lucrať dotē ⁊ econuerſo eſt. C.
vn̄ vir ⁊ vxor. l. j. In alijs autēꝫ caſibus dos ad
mulierem: ⁊ donatio propter nuptias redit ad
virum: niſi ſecus obtineat de conſuetudine. ex
tra de donatio. inter vi. ⁊ vxo. donatio. §. ſane.

¶ Pone ꝙ ꝓpter .§.ij.

adulterium vxoris facta ſeparatione thori: mu
lier dotem amiſit: nunc autem probata conſan
guinitate ſeparantur omnino: nunquid pote
rit mulier dotem repetere. Reſpondeo nō. Nā
licet modo appareat ꝙ non fuit matrimoniuꝫ:
mulier nihilominus punienda eſt propter intē
tionem cum opere ſubſecuto. extra de biga. ca.
nuper. ⁊ c. vltimo. ⁊ etiam vt per hec ceteris de
linquendi materia auferatur: ⁊ ne cogitet falſa
probatio contra matrimonium. Hec Hoſt. Lau
rē. Goffre. Bernar. ⁊ Joan. Et nota ꝙ quia ad
penas leguꝫ quis non tenetur: niſi ꝑ oſtēꝫ quis

fuerit adiudicatus. ſcilicet per iudicem condemnatus. ſm Thom. ⁊ Ray. ideo ſi mulier cõmittat adulterium non ipſo facto amittit dotem: ſed poſtquam in iudicio ſuper hoc fuerit iudicata. ſcilicet de adulterio.

ℂ Cui reſtituenda .§. iij.

ſit dos. Reſpondeo ſi dos fuerit a patre profecta: tunc ſi in matrimonio filia premoriatur: debet dos reddi patri. vt. C. ſolu. matrimo. l. dos a patre. niſi ſi mulier reliquerit liberos: q2 tũc licet de iure deberetur patri: tamẽ de conſuetudine remanet penes liberos. vt no. i dicta. l. dos. Si vero vir premoriatur tunc talis dos patri ⁊ filie reddenda eſt: ita tamen q nec pater aliter q̃ voluntate filie eam petere poteſt. ff. ſolu. matri. l. ij. q ſi pater non viuat vxori reddenda eſt. vt ibi. Si vero dos fuerit a quocũq alio: tunc ſi premoritur vxor ad heredes eius pertinebit dos. Si vero premoritur vir: dos ad vxorem redibit. Intellige niſi ille qui dedit fuerit ſtipulatus dotem ſibi reddi. C. de re. vxor. ac. l. vnica. ⁊ ff. ſolu. matrimonio. l. quotiens. §. j.

ℂ Quando reſti- .§. iiij.

tuenda ſit dos. Reſpondeo ſi dos conſiſtit in rebus immobilibus: debet reſtitui ſtatim ſoluto matrimonio. Si vero in mobilibus debet reſtitui infra annum. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. cum autem. An ſemper maritus in caſu reſtituende dotis compellatur reddere in totum. Reſpondeo: maritus in reddenda dote non cõdẽnatur: niſi inquantum facere poteſt. ſcilicet habita ne ratione egeat ſi non dolo verſatus eſt. vt. C. de rei vxo. actio. l. vnica. ⁊ debet cautionem exponere. q ſi ad meliorem fortunã peruenerit ſoluet reſiduum. Hoc etiam priuilegium tranſit ad filios eiuſdem matrimonij. vt ſolu. matri. l. maritum. ſed hoc heredi extraneo non eſt preſtãdũ: quia tale beneficium perſonale eſt: ⁊ cum perſona extinguitur.

ℂ Utrum maritus .§. v.

vel eius heres in reddenda dote poſſit detrahere impenſas. Reſpondeo. expẽſas vtputa q domum reficit: ⁊ huiuſmodi retinere poteſt. vt. C. de impe. in re. do. l. prima. Expenſas vero voluntarias ſiue voluptuoſas perdit. etiam ſi voluntate mulieris facte ſunt. ff. ſolu. matrimo. in voluntarijs. Quid ſi maritus tenetur de dote: ⁊ alia debita habet. Reſpondeo. mulier pro dote habet obligata omnia bona viri: intantum q preſertur omnibus creditoribus non habentibus expreſſam hypothecam. Et hoc niſi alius ſit in ſimili iure: vt quia petit dotem precedẽtem. C. qui po. in pigno. l. ſãa. ver. prima reſtitui. ⁊ §. ſed in donatione ꝓpter nuptias: vt preferſ mulier creditoribus niſi poſterioribus. Etiã cõſtante matrimonio vxor recuperare põt dotem vt qñ vergit ad inopiam. C. de iur. do. l. vbi. Pro delicto viri non debet vxor dotem amittẽ. extra de pig. ex lris. Etiam ſi cõmiſit crimen leſe maieſtatis. C. ad. l. iul. ma. l. quiſqs. Poſſeſſione pignorata genero pro dote fructus: nõ debeant computari in ſorte: ſi gener ſuſtinet onera matrimonij extra de vſur. ca. ſalubriter. vide. ẽ. in parte. ij. ti. j. de vſuris. Qui habet cognoſcere de matrimonio: habet ⁊ de dote tanq̃ de acceſſorio. ex de donatione inter virum ⁊ vxorem. c. j. ⁊ ca. iij. ff. de iure dot. l. ſecunda ⁊ tertia.

ℂ Donatio pro- .§. vi.

pter nuptias eſt. q ſpõſus ſpõſe donat: qñ ipſe ab ea dotem accepit. extra de do. inter vi. ⁊ vxo. ca. nup. Huius aũt donationis ꝓprium eſt q ſi paciſcanſ maritus de dote vel pte dotis lucranda vxore ꝓmortua: talem ptem debet lucrari mulier de donatione ꝓpter nuptias ꝓmortuo viro. extra de dona. inter vir. ⁊ vxo. donatio. §. ſane. ⁊. C. de pact. cõuẽtis. l. ex morte. In hmõi autem dotibus ⁊ donatiõibus ſunt diuerſa ſtatuta in diuerſis locis. Nam alicubi vt florentie ſi vxor premoriaſ cõſũmato matrimonio: vir lucraſ totam dotẽ: ſi non extãt filij ex ea. nam ſi filios relinquit illis remanet. Alibi lucraſ ptem: ⁊ alia pars reſtituiſ ei. vnde ꝓfecta eſt dos. Si vir premoriaſ: reſtituiſ ei tota dos: ⁊ donatio propter nuptias. Et in hoc ſtatur magis legi municipali ſeu ſtatuto q̃ iuri communi.

ℂ Dos conſtan- .§. vij.

te etiam mrĩmonio ab vxore põt repeti viro in inſulam deportato: cuius affectionẽ mulier nõ mutauit ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xlij. Et idem de viro de regno bãnito. C. de iure dot. l. vbi. ⁊ in rebus. ℂ Item vergẽte viro ad inopiam: poteſt peti dos cõſtãte matrimonio: nõ ꝓpter paupertatẽ eius: quia tunc ſub tali cautione quam preſtare põt cõmittenda ⁊ dimittẽda eſt dos: ſed ꝓpter paupertatem mentis: vt qñ incipit eſſe ꝓdigus. ⁊ diſſlapidator: q2 tunc cautio parum valeret: ⁊ ſic intelligiſ illa lex vbi ⁊ in rebus. Pe. Item q licet ſm ius ciuile mulier ſecũdo nubens lucrareſ legatum ſibi factum ſub cõditione q permaneret vidua fauore matrimonij: dum tñ non nuberet infra annum a morte viri. tñ q2 iura canonica ⁊ diuina plus fauẽt viduitati q̃ matrimonio: vt ſtatui ꝑfectiori: ideo nubẽs cõtra cõditionẽ legati nõ lucraſ: ſed amittit ipm. Pe. de pal. vbi. ſ.

ℂ Item ſcien- .§. viij.

dum q qñ vxor ꝓpter diuortium factum ꝓpter

adulteriū ſuum pdit dotē: ſi ipſa erat filiaſami/
lias.i. in patris ptāte ꝯſtituta: ⁊ dos erat pfecti/
cia.i. de bonis patris pfecta. vl' alis qñcūq; dos
erat ad pſem recaſura: pater nō pdit eam ppter
delictū filie: qꝛ nō dꝫ pater portare iniqtatē fi/
lij. Si vo nō erat recaſura ad pſem: q̄uis ab eo
pfecta eſſet: qꝛ ea mortua eam rehabiturus nō
erat: tūc maritus eā lucraſ: ⁊ ſic intelligit Hoſt.
C. de adul. l. vlt. ad fi. ⁊ extra de do. iter vi. ⁊ vx.
c. plerūq;. Sed qñ dos erat reditura ad patreꝫ:
pſ eaꝫ pdit: q̄diu filia adultera viuit: ſicut etiā
nō potuiſſet eam repetē ipſa nō adulterāte: nec
dꝫ ipſe ex delicto filie lucrari: ſed tenebit eā vir
adultera viuēte poſt eius mortē redibit dos ad
pſem: ſicut ſi platus eccſie cōmittat ſelloniaꝫ.i.
ꝯiuret ꝯtra dñm: q̄diu ipſe viuit ecclia ſeuduꝫ
pdet: ſed ipſo mortuo ad eccliaꝫ ſeudū redibit:
nec delictū pſone redūdat in dānum ecclie. Ex
his ſequiſ. ꝙ ſi vir cōmittit crimē leſe maieſta/
tis. ppter qḋ bona eius cōfiſcenſ ⁊ ipſe nudus
exulet: vxor pdit doteꝫ q̄diu viuit vir eius: ne
per eius delictū lucreſ vxor qḋ prius nō hēbat
interim tñ fiſcus ei puidere teneſ neceſſaria lo/
co viri: ſed viro mortuo rehabebit integre do/
tem ⁊ dotarium ſuuꝫ: vt dicunt de conſuetudi/
ne. Hec Pe. de pa. in. iiij. di. xlj.

¶ Item ſciendum .§.ix.

de expēſis factis ab vxore extra domum: qꝛ vir
pro oneribus mrimonij hꝫ doteꝫ: ideo a tpe cō
tracti mrimonij intus ⁊ extra dꝫ ſacē expenſas
vir ſm q̄titatē dotis. ff. ſami. her. l. ſi maritus.
Imo etiam ſi dotē non hꝫ vel pdidit culpa ſua:
teneſ ei neceſſaria puidere ſm facultates ſuas:
Imo vbi maritus diſſipat bona ſua vergens ad
inopiā: etiam ꝯſtāte matrimonio: mulier recu/
§.vij. perat dotē. vt dictū eſt. Sed qñ mulier ſpōte re
ceſſit nō recupat expenſas: niſi a tēpore quo re/
diens non eſt admiſſa: ⁊ hoc niſi opponatur de
adulterio: qꝛ adultere nihil tenetur preſtare: ni
ſi ipſa replicet de cōſimili. Dico autem ꝙ ſpōte
vaganti nō tenetur ad expēſas: ſed ſolum quā/
do iuſta de cauſa: puta ppter nimiam ſeuitiā vi
ri vel aliquid huiuſmodi. Uel qꝛ vadat ad lon
ginquas partes ⁊ eam mittit ad conſanguine/
os ipſius vxoris pro maiori honeſtate ⁊ huiuſ
modi. Pe. de pa. vbi ſupra.

¶ De diuerſis vitijs coniugatoruꝫ in genere. Capitulum. xxiiij.

Ex notatis in prece/
dentibus caplis. ⁊. §. Nota ſum ma
tim vitia tam viroꝝ q̄ mulieruꝫ cō/
iugatoruꝫ: que cōcernunt ꝯiugium
⁊ que mortalia ſunt. ¶ Primo ſiquis cōtrahit
ſciens in ſe eſſe vel habere aliquod predictorū
impedimentorū. xij. que impediunt ⁊ dirimūt
matrimoniuꝫ: non habita diſpēſatione a papa
in his in quibus a papa pōt diſpenſari. ¶ Se/
cūdo cum habēs votum ſimplex religionis vel
caſtitatis: vel qui ſuſcepit habitum religionis
approbate cum firmo propoſito remanēdi: an/
te profeſſioneꝫ tacitam vel expreſſam egreſſus
eſt ⁊ cōtrahit matrimoniū ſine diſpēſatione pa
pe. ¶ Tertio cum talis cōtrahens matrimoni/
um ⁊ cōſummās exigit debitum: nō habēs ſu/
per hoc diſpenſationē: reddere autem tenetur.
¶ Quarto cum quis cōtrahit matrimoniū clā
deſtine ſine preſentia ſaltem teſtiuꝫ. ⁊ quouſq;
manifeſtū faciat ſufficienter ſemper eſt in mor/
tali. ¶ Quinto cum cōtrahit cōtra interdictuꝫ
eccleſie: vt quia ordinarius audiēs aliquod im
pedimentū circa aliquod matrimonium fien/
dum: precipit ne fiat cōtractus talis: niſi prius
diſcuſſo negocio. ¶ Sexto quādo quis cōtra/
hit de futuro vel de preſenti nō intēdens cōtra
here: ſed decipere ⁊ copulā extorquere. ¶ Se/
ptimo cum quis cogit aliquē vel aliquā ad cō/
trahēdum de futuro vel de preſenti: etiaꝫ ſi ſint
pater vel mater: qꝛ oīmoda debet eſſe in huiuſ
modi animi libertas: ſecus ſi perſuadeat tm̄.
¶ Octauo quādo ſpōſalia etiam de futuro tm̄
frangit extra illos noueꝫ caſus qui ſupra ſignā
tur: alius autē cui frangūtur excuſatur. ¶ No ca.xvj.
no quādo contractū per verba de preſenti hoc §.j.
negat: ⁊ q̄uis alter cōtrariū probare nō poſſit
vel nō probet. tamē neuter cum alio cōtrahere
poteſt: alꝭ eſſet in cōtinuo adulterio ⁊ ſeparari
deberet. ¶ Decimo quādo poſt contractuꝫ per
verba de preſenti nō vult cōſummare alio re/
quirēte cōgruo tempore: nec religionē vult in/
gredi vt poſt profeſſioneꝫ alter ſit liber hoc fa/
cit: puta quia audiuit illum pauperem vel ini/
quum: vel quia indignati ſunt ad inuicē ⁊ hu/
iuſmodi: ⁊ ſimiliter peccāt parētes qui hoc nō
permittūt ſine rationabili cauſa: vt qꝛ ſine volū
tate coruꝫ contraxerūt ⁊ huiuſmodi. ¶ Unde/
cimo quādo ꝯſummāt matrimoniū ante bene/
dictionē nuptiaruꝫ cum bñdici debeant: vt qa
primū matrimoniū. ¶ Duodecimo qñ cōſum
mant matrimoniū ſeu celebrant nuptias tēpo/
re prohibito ab eccleſia: vt in aduentu vſq; ad
octauam epiphanie: a. lxx. vſq; ad octa. paſche.
⁊ a diebus rogationum vſq; ad octauas pen/
the. ⁊ hoc ſiue ſit virgo ſiue vidua: ſiue fiat cuꝫ
ſolēni apparatu: ſiue pauperrime. ¶ Tertiode
cimo qñ qs cognouit ꝯſanguineaꝫ vxoris ſue
vſq; ad quartū graduꝫ: nam tūc non pōt exige
re debitum ab vxore: vel vxor a viro ſuo ſi fuit
cognita a cōſanguineo viri ſui: niſi habita diſ/
penſatione ſuper hoc: reddere tamē debituꝫ te
net ꝯiugi exactus: ſiue expreſſe ſiue interptatiue.

ue.ꝛ hoc quando iſtud fuit perpetratuꝫ poſt cō
ſummatum matrimonium vel in cōtractu per
verba de p̄ſenti:nā ſi ante fuiſſet:eſſet ipedimē
tū dirimēs m̄rimoniū. ¶ Decimoq̄rto quādo
alter alteri denegaret debitum nō habens ali/
ca.xx. quā cauſam rationabilē:etiam ſi faceret cauſa
deuotiōis vbi alter oīno petat ſibi reddi. ¶ De
cimoquinto q̄ñ in actu cōiugij reperiř aliquis
de illis octo caſibus qui notanř.s.in.c.de actu
coniugij. Nam vel eſt moꝛtale vel dubium de
moꝛtali.ibi videtur:vbi etiaꝫ hēs q̄ñ eſt venia/
le in vſu cōiugij:ꝛ q̄ñ nulluꝫ pctm̄. ¶ Decimo
ſexto q̄ñ vir ſine cauſa rationabili grauiter ver
berat vxoꝛē ſuam:vel contumeliař ei turpibus
verbis multū:vel cū nō pꝛouidet neceſſarijs cū
poſſit. ¶ Decimoſeptimo q̄ñ vxoꝛ habens niſi
dotem ſi det de bonis domus ꝛ viri ſine licētia
eius expꝛeſſa vel interpꝛetatiuā:ꝛ m̄lto magis
contra pꝛohibitionē eius cōſanguineis vl̄ ami
cis:vel expendat in rebus malis vel vanis : vt
ludo ꝛ pōpis:vel etiaꝫ notabilr̄ in elemoſynis:
peccat grauiter quia furtum cōmittit:niſi ha/
beat artem multum lucroſaꝫ vltra gubernatio
nem domus. ¶ Decimooctauo cū vnus coniu
gum aſſentit alteri in adulterio:vel vir exponit
vxoꝛem alijs cauſa tempoꝛalis ſubſidij:vl̄ alia
de cauſa:vel vxoꝛ permittit virum vitiuꝫ ſodo
mie perpetrare cum poſſit obſtare. ¶ Decimo
nono quando vxoꝛ nō vult ſequi virū in coha/
bitando vl̄ mutādo domiciliū:niſi timeret pꝛo
babiliter moꝛtē vel mutilationē:vel ꝙ exponat
eā alijs:vel ꝙ trahat eam ad hereſim vel aliud
moꝛtale:vel ꝙ nō poſſet eam ſuſtētare vel fami
liam cum inter ſuos ſubueniař eis. ¶ Vigeſi/
mo quando de conſenſu vtriuſqꝫ vterqꝫ vouit
cōtinentiaꝫ ꝛ nō ſeruant:tūc eni ꝛ exigēs ꝛ red
dens ſine aliqua diſpēſatione peccaret moꝛtali
ter niſi diſpenſeř. ¶ Vigeſimopꝛimo de negli
gentia in gubernādo familiā:in admonendo
filios ꝛ ſeruos ad mādata dei ꝛ eccleſie ꝛ̨ ſacra
menta ſumēdo:in coꝛrectione vitioꝛū ꝛ hmōi.
in pꝛouidēdo neceſſaria domui:in exceſſu amo
ris alterius ad alterum:in pompis ꝛ vanitati/
bus pꝛecipue mulierum:eſt difficile dare regu
lam quando ſit moꝛtale vel veniale:nec de faci
li in hmōi debet pꝛecipitari ſententia. ¶ Vige
ſimoſecundo quando ꝓcurař aboꝛſus:ſiue a vi/
ro:ſiue ab vxoꝛe:ſiue etiam ex negligentia ꝛ a
caſu:vt pꝛopter verberationem vel nimiuꝫ la/
boꝛē vel multā laſciuiā cōiugalis actus. ¶ Vi
geſimotertio eſt in mulieribus q̄ñ ex negligen
tia opp̄rimūt paruulos in lecto ſecū eos tenen/
tes:ꝛ multo magis quando ex incuria ꝛ tardi
ditate coꝛum decedūt paruuli ſine baptiſmo.
¶ Vigeſimoquarto quando vxoꝛ concepit ꝑ
adulterium ꝛ illū nutrit de bonis viri tanq̄ꝫ ſit
ſuus q: furtum facit de illa ſubſtātia quā illi ſb
uenit. Et idem de ea que ſibi ſupponit partum
alienū tanq̄ꝫ ſit ſuum. ¶ Viceſimoq̄nto de bla
ſphemijs:de mendacijs ꝛ periurijs:de ꝯtume
lijs ꝛ detractionibus que continue pꝛoferūtur
cum ſunt in locutionibus.

¶ De diuerſis vitijs mulieꝝ per alphabetum.
Capitulum.xxv.

Ecce ego in iniqui/
tatibus ꝯceptus ſum:ꝛ in peccatis
peperit me mater mea.ps.l. Loqui
tur pſalmiſta in pſona cuiuſlibet cō
cepti ꝛ ꝯcepte ex viro ꝛ muliere.ſ꜡ Hiero. Vñ
excipitur ſolus xp̄s qui non ex virili ſemine cō
ceptus eſt ſed myſtico ſpiramine ex maria v̄gi/
ne. Omnis alius vel alia ſub hac ſententia in
cluditur.vt dicit Augu.de conſe.di.iiij. firmiſ
ſime. Et conceptus fit in vtero mulieris:partus
eſt egreſſus ex vtero. Et conceptus quidē ex vo
luptate:ſed partus cū maxima mulieris pena/
litate. In plurali dicit in iniquitatibus ꝛ in pec
catis:q: etſi oꝛiginale de quo loquitur eſt vnuꝫ
in eſſentia:tamen multiplex in efficientia ſm
Tho.in pma.ij.q.lxxxij.ar.ij. Nam inficit plu/
res potētias anime:ꝛ inclinatiōes facit ad mul
ta:imo omnia peccata ꝛ mala cōmiſſionis q̄ di
ci poſſunt iniquitates:ꝛ defectus omiſſionis q̄
peccata dn̄r ꝛ ſunt. Licet aūt in ꝯceptu creature
adhuc ibi non ſunt iniq̄tates:q: nec potentie i
fecte:nec habitus vitioꝝ:nec qui actus ſunt po
tentiarum:cum ibi nondum ſit anima ſubiectū
oīum hoꝝ. Nam in capite.xl.dieꝝ a pꝛincipio
conceptionis maſculi diciř anima de nouo tūc
creata infundi.ꝛ in capite.lxxx.dierum a cōce/
ptu anima femine infundiř : ꝛ tunc peccatum
oꝛiginale ꝯtrahitur non pꝛius. Dicitur tamen
ꝯcipi in iniquitatibus cū caro infecta ex vitio/
ſa oꝛigine pꝛimoꝛum parentum concipitur ex
qua anima poſtea maculař. Et q: hmōi oꝛigina
lis tranſfuſionis pꝛima cauſa fuit tranſgreſſio
mulieris:que etiam induxit adam ad ideꝫ ſua/
ſione:ideo de muliere fit potius mentio ꝑpter
quod Eccl's.vij.ca. Salomon filius Dauid di/
cit de muliere. Inueni amarioꝛem moꝛte muli
erem que laqueꝰ eſt venatoꝝ:ſagena coꝛ eiꝰ vin
cula ſunt manus eius:q placet deo fugiet illaꝫ
qui aūt peccatoꝛ eſt capieř ab ea. Jō dr̄ mulier
amarioꝛ moꝛte:q: mors n̄ilis interimit coꝛpꝰ
ſed culpa que pꝛimo habuit oꝛtū a muliere eua
occidit aīam pꝛiuando gratia:ꝛ cauſa pꝛima fu
it moꝛtis coꝛpalis. Amarioꝛ eſt moꝛte que etiaꝫ
denominat diabolū. Apoc.vj.cap. Nomen illi
moꝛs:quia diabolus induxit Euam ad peccan
dum:ſed Eua Adā:ſed pctm̄ Eue ſolū nō indu
xiſſet nobis moꝛteꝫ aīe ꝛ coꝛpis:niſi ſubſecuta

fuiſſet culpa Adam ad quaꝫ induxit Eua. In eo enim completa eſt infectio totius humani generis. Ideo etiam quia mors corporalis eſt inimicus manifeſtus ⁊ terribilis: ſꝫ mulier eſt inimicus blādus ⁊ occultus: ⁊ ideo amarior ⁊ periculoſior laqueus dicitur venatorum. ſcilicet demonum quibus capiunt aues ⁊ feras ſilueſtres: ideſt contemplatiuos ⁊ ſolitarios per viſuꝫ vt Dauid ⁊ plures heremitas: vel per auditum: vt eua Adam. Bernar. dicit. ꝙ vox mulieris eſt ſerpentis ſibulus. Et propheta Abachuc primo cap. Facies eorum ventus vrens: per viſum ergo ⁊ auditum ad mulieres venator diabolus capit ſanctos viros. Sagena dicitur cor eius: ideſt affectio ad mulierem: hac capiuntur piſces homines natantes in aquis delitiarum. Abachuc primo. Totum in hamo ſubleuauit: ſcilicet diabolus. Affectio nimia Amon ad germanam ſuam thamar induxit ad ſtuprandam eam inuitam. ij. Reguꝫ. xiij. Manus eius ſunt vincula ad detinēduꝫ. Manus ſunt munuſcula vel ipſa contrectionis opera: que ita detinent homines alligatos: vt vix valeant dimittere. Et vt clare pateat amaritudo: ideſt malitia mulieris: formabitur vnum alphabetum quod ipſe docent ſuos ſcholares: in quo tanguntur earum proprietates ⁊ nequitie. ſm Joan. Domi. ſuper Eccleſiaſten.

Eſt enim mulier.

Auidum animal	Beſtiale baratrum.
Cōcupiſcia carnis	Dānoſum duellum.
Eſtuans eſtus.	Falſa fides.
Garrulū guttur.	Herinis armata.
Inuidioſus ignis.	Calūniarum chaos.
Lepida lues.	Mōſtruoſuꝫ mēdaciū.
Naufragij nutrix.	Opifex odij.
Prima peccatrix.	Quietis quaſſatio.
Ruina regnorū.	Silua ſuperbie.
Truculēta tyrānis.	Uanitas vanitatū.
Xantia xerſis.	Imago idolorum.
Zelus zelotipus.	

¶ Primo ergo eſt auidum animal: ideſt auaritie deditum. Unde Sen. in li. declamati. dicit. ꝙ auaritia eſt muliebre vitiū. Sunt puſillo animo ⁊ inutiles vt minus lucrati ſciētes. vnde et nimis timentes ne neceſſaria ſibi deficiēt. ſicut ſaphira qui timens ne deficerēt ſibi ⁊ viro victui neceſſaria: occultauit partem precij habiti ex agro vendito. Actuū. v. Et Ouidius in. iij. Metha. narrat Danes filiam Acriſij auro fuiſſe corruptam. quia ad omne malū eas auaritia ducit. ¶ Secūda littera alphabeti que eſt. b. ſignificat ꝙ eſt beſtiale baratruꝫ inſipidū. Quid eſt mulier dicit. n. Prouer. xj. circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra ⁊ fatua. Et Terētius ait. ꝙ mulieres ferme vt pueri leui ſententia ſunt. Et Lactātius. iij. inſtitu. dicit nunꝙ aliquam mulierē philoſophiā ſciuiſſe: niſi temeſtes. Et ratio naturalis eſt. quia mulier plus carnalis viro exiſtēs minus ad ſpiritum ſeu ſpiritualia attēdere poteſt. Quod etiaꝫ patet de mulieribus que cum viris cōuerſantur: que videātur quaſi alterius ſpeciei a viris quātum ad intellectum. ¶ Tertia littera eſt. c. ſignificās carnalem ꝯcupiſcentiā: que in eis videtur inſatiabilis. ſm illud Prouer. penulſ. Tria ſunt inſatiabilia ⁊c. quartū quod nunꝙ dicit ſufficit. ſcilicet os vulue. Unde Eccleſiaſt. xxxvj. dicitur. Omne maſculū excipiet mulier. Et cum naturaliter videretur debere eſſe ꝯtrarium ex eo ꝙ di. Ariſto. in. xiiij. animalibus. ꝙ femina eſt frigidior maſculo. vnde deberet eſſe magis caſta tamē eſt oppoſitū vt de facto videtur. Cuius ratio poteſt eſſe. quia femina eſt imperfecta ⁊ appetit virum: ſicut materia formā vt habetur. j. Phiſic. quia vnūquodqꝫ appetit ſuam ꝑfectionem: materia autē perficitur per formā. Eſt enī in generatione mulier vt principiū materiale. ⁊ vir vt principiū formale. Naturale ergo deſiderium mulieris eſt eſſe cum viro. Illa caſta eſt (ait quidā) quam nemo rogauit. At niſi pudeat ipſa rogabit: ſed pudor eis innatus refrenat eas quo dimiſſo nemo pōt auertere eas. Exempluꝫ in vxore phutipharis: que mulier moleſta erat adoleſcēti Joſeph ſollicitās ad adulteriū. Gen. xxxix. ſed relicto pallio aufugit: nec eſt enī alius modus euadēdi niſi fugere ab eis. Beatus Bern. clamādo latrones. ſic euaſit manus hoſpite eum ad nephas incitātis. Adeo inſatiabilis luxurie eſt vt de Cleopatra regina alexandrie dicat: ꝙ in publico ꝓſtibulo oībus ſe exponēs recedebat laxata: ſed nō ſatiata. Et Semiramis que regnauit poſt Ninum virū eius regē aſſyrioꝝ: ita exarſit in libidinē vt filiū eius duceret in marituꝫ: a quo poſtea occiſa eſt. Sed ⁊ (vt dicit apl's) femine relicto naturali vſu. femine in feminas exarſerūt in ſe turpitudinē operātes. vt ait aplus ad Rom. j. Nec ꝯtenta humana ſpecie aliqñ etiam ad bruta ꝯuertiſ. Ob qḋ ſcelus dñs mandauit in lege mulier que ſuccubuerit iumento morte moriatur ⁊ aial occidaſ ad tollēdam memoriā ſceleris. Leuitic. xviij. ⁊ xx. ¶ Quarta lrā eſt. d. innuēs doloroſuꝫ duellum. ſ. inter virū ⁊ vxorē. qꝛ ꝯtrariatur viro: vnde de coſta curua formata eſt mulier. i. de coſta pectoris que eſt torta ⁊ quaſi ꝯtraria viro. Legiſ de quodaꝫ cuius vxor ſubmerſa erat in fluuio. ꝙ cum quereret cadauer eius ad educēdū de aqua: ibat ꝑ fluuiū ꝯtra aquaꝫ. Et interrogatus cām: cum res graues deſcēdāt infra nō ſupra ꝯtra aquaꝫ. Rñdit mulier iſta in vita ſemꝑ fuit ꝯtraria dictis ⁊ mādatis meis: ideo quero

ouidiꝰ ꝺ amore.

ꝯtrario modo: ſi forte etiā mortua ꝯtrariā volū
tatē vltra conſuetū tenuiſſet. Socrates phūs in
terrogatꝰ: ſi ducēda eſſet vxor. Reſpōdit ſi non
capies ſolitudo orbitatis excipiet: ſi generis
interitus: hic heres alienus. Sꝫ ſi ceperis illic
perpetua ſollicitudo: ꝯqueſtus querelaꝝ: dotis
reprobatio: affiniū graue ſupercilium: garrula
ſocrus lingua: ſucceſſor alieni matrimonij: in-
certus liberoꝝ euētus. hec locutus eſt expertus.
Nam vt ait beatiſſimus doctor Hiero. in li. cō-
tra Iouinianū. Hic Socrates habuit duas vxo
res: quas ingenti patiētia ſuſtinēs: non potuit
tamē ab earuꝫ ꝯtumelijs clamoribus ⁊ vitupe-
rationibus liberari. Et cuꝫ quadā die ipſis que
rulātibus ꝯtra eum domū ille egreſſus vt earū
moleſtias euitaret: ⁊ ante domū ſederet: proiece-
rūt ille mulieres ſuper eum aquā immūdaꝫ. ſu
per quo ipſe nō perturbatus ait. Sciebā ꝙ poſt
tonitrua pluuie ſequebantur. ¶ Quinta lr̃a eſt
e. in qua intelligit̃ ꝙ eſt eſtuans eſtus per iram
⁊ impatiētiā: ſicut enim maris eſtus ſemꝑ bul-
lit ⁊ currit: ſic mulier tota eſt impatiēs. ⁊ maxi-
me cum odit quē amauit. vt pꝫ in muliere que
falſo accuſauit Ioſeph ⁊ incarcerare fecit: quia
noluit ſibi in zelus conſentire adulterij. Gene.
xxxix. Nō eſt ira ſuper iraꝫ mulieris. Eccī. xxv.
Et Sen̄. Tragedia. viij. Nulla vis flāma tumi-
diqꝫ venti tāta: nec celi metuēda torti: quanta
cuꝫ coniunx viduata tedis ardet ⁊ odit. Nō vbi
liber nos nebuloſos imbres auſter aduexit ꝓ-
perat qꝫ torrēs ⁊c̃. ¶ Sexta lr̃a eſt. f. vbi innui-
tur falſa fides: forſan ipa nois etymologia hoc
oſtēdit femina: femeno. i. minus fide. Patet in
prima muliere eua: que dixit ſerpēti interrogā
ti quare nō ederēt de omni ligno paradiſi. Re-
ſpondit de omni ⁊c̃. ne forte moriamur: ⁊ ſic
oſtendit dubitare non fidem habere ad verba
dei. Hec quanticula fides rem īſerat in Petro
vt ſubuerteretur operā dedit: dum bis ancilla
ad negandū chriſtum eum induxit. Luce. xxij.
⁊ Mathꝫ. xxvi. Hoc quaſi ex ꝯditione ſua natu
rali procedit. Cum enim ſit imperfectū animal
ſemper credit ſe decipi. ꝓpter qd̓ ſemper deci-
pit. Cato. Inſtruit inſidias lachrymis dū femi-
na plorat. Ut pꝫ in vxore Sanſonis. que multū
infeſtās eum ad declarādū ſibi problema ꝓpoſi-
tū ſodalibus ab eo expoſituꝫ eis reuelauit. ⁊ ſic
decepit. Iudi. xvi. ¶ Septima lr̃a eſt. g. garru
luꝫ guttur inſinuās. Prouer. xix. Tecta iugiter
diſtillanda litigioſa mulier. Sic due mulieres
meretrices ꝯtēdebāt corā rege Salo. iij. Reg.
iij. Theophraſtus phs loquēs de vxore quō eſt
moleſta viro ait. Per totas noctes garrule que
ſtiones: illa ornatior ꝓcedit in publicuꝫ: ego in
ꝯuētu feminaruꝫ miſella deſpicior ⁊c̃. Et ꝑfidi
iudei concitauerūt religioſas mulieres contra

Paulū ⁊ Barnabā ꝑdicātes. f. que eloquerent
de eis. Et per hoc eiecerūt eos de finibus ſuis.
vt habet̃ in actibus apl'orū. xiij. ¶ Octaua lr̃a
eſt. h. deſignās eſſe herinis armata. Herinis a
poetis dicebat̃ dea diſcordie: ⁊ eſt quedā furia
infernalis. Sen̄. in tragedia. viij. Quaꝫ ſupba
vincit herinis: tu nudas ſemꝑ domos comitas
Chryſ. in ſermone qui īcipit. Heu me ait. Ego
eſtimo nullā enim eſſe in hoc mūdo beſtiaꝫ cō-
parabilē male mulieri. Quid inter quadrupe-
dia aialia leoni ſeuius? aut in ſerpētibus draco
ne atrocius? ſed leo ⁊ draco in malo inferiores
ſunt. Danieleꝫ in lacu leones veriti ſunt. Dani.
vi. Iuſtū naboth crudeliſſima Iezabel interfe-
cit. iij. Reg. xxi. Cete ionam in vētre cuſtodiuit
Ione. ij. Dalila ſanſonē circūuenit illecebris et
raſo capite deformatū alienigenis tradidit. Iu
dicū. xiiij. xv. ⁊. xvi. caplīs. Ioānem baptiſtā in
deſerto viuētē dracones ⁊ aſpides cornute ſub
dita feritate tremuerūt. Herodias v̓o eideꝫ ca-
put abſcidit: ⁊ tāti viri mortē in ꝓcium ſaltātis
accepit. Marci. vi. ¶ Nona lr̃a eſt. i. ideſt inui
dioſus ignis. hoc de ſctis mulieribus crede ⁊
de ceteris magis. Uides enim in Gen̄. quanta
fuit inuidia ſarre ad agar poſtq̄ cōcepit. Gen̄.
xxi. Quāta rachel ad lyam: q: filios non hēbat
rachel vt lya. Gen̄. xxx. Quāta anne ad Fenēnā
ſecūdā ipſa ſterili exiſtēte. i. Reg. i. Quāta ma-
rie ad Moyſen ꝓpter ethyopiſſam. Num̄. xij.
Unde murmurauit ⁊ detraxit morſ. Quanta
marthe ad magdalenā: cuꝫ ſedēs ad pedes dn̄i
audiebat verbū illius ipſa martha miniſtrāte.
Luc̄. x. Un̄ etiā dr̄. Eccī. xxxvij. tracta cuꝫ mulie
re de his que emulat̃. q. d. nō eſt tractādū cū ea
q: ſemꝑ emulatio. i. inuidia eſt in mala mulie̅.
Et ꝓpterea ꝓcurant aliqn̄ fieri maleficia his qͣ
emulant̃. ¶ Decima lr̃a eſt. k. i. calumniaꝝ cha
os. Eſt enim ꝯfuſio murmurationū ⁊ īfamatio
nū. Dicit phs ꝙ ſi mulier ſit eloquēs: nō eſt vir
tuti aſcribēdū ſed loquacitati. ij. Polit. q. d. ꝙ
de ſui nā eſt aīal loquax. Et apl's. i. ad Thim̄. v.
dicit de mulieribus que hn̄t apparētiā ſanctita
tis: ꝙ diſcūt circūire per domos nō ſolū ocioſe:
ſed v̓boſe loq̄ que nō opꝫ. Unde cōe ꝓuerbium
eſt ꝙ qui vult aliqd eſſe publicuꝫ dicat vni mu
lieri: nā ſubito ex loq̄citate oībus dicit. ¶ Un-
decima lr̃a eſt. l. i. lepida lues: naꝫ pūgit ⁊ tn̄ de
lectat. Unde aſſimilat̃ vox eaꝝ cātui ſirenaruꝫ:
que dulci melodia trāſeūtes attrahebāt: ⁊ tādē
occidebāt: q: marſupia euacuāt: vires auferūt:
⁊ deū pdere cogunt. Ualerius ad Ruſinū hec
loquēs. Placꝫ delectatio ⁊ pungit delictū: flos
veneris roſa eſt: q: ſub eius purpura multi lati
tāt aculei. Prouer. v. Nitidius oleo guttur eiꝰ
i. locutio: nouiſſima eiꝰ amara quaſi abſinthiū.
Per hāc queſierunt ꝯſanguinei ſancti Thome

de agno ꝑuertere mētē eius a ꝓpoſito religiōis
mittētes ad eū in camerā ſtrictā puellā pulchrā
ſuggeſtricē libidinis: ſ; puer ſcūs a deo ꝯforta
tus viriliṫ reſtitit: titiōe ignis in camera exiſtis
aſſūpto in manu eā de camera expulit. ¶ Duo
decima lr̄a eſt. m. ⁊ ſigt mōſtruoſum mēdaciū.
Idē. ſ. Valeř. ad ruffi. Chimerā mulierē eē ne/
ſcis: ſ; ſcire debes ꝙ mōſtrū iſtud triformē: inſi
gni venuſteř facie leonis: olētis maculeř vētre
capre: virulēte armeř cauda vipe. Vult dicē ꝙ
aſpectꝰ eſt pulcher: tactꝰ fetidus: ꝯuerſatio mor
tifera. Et ſicut eſt mēdax in nāͣ: ſic in loq̄la mulı
er eſt mēdax. Nec hō ſcit ita bñ inuenire ⁊ colo
rare mēdacia ſicut mulier: ⁊ ita in ꝓmptu h;. ſi/
cut Sarra mēdaciū dixit angelo. ſ. ſe nō riſiſſe.
Gen. xviij. c. Obſtetrices hebreorū ſephora ⁊
Phua Pharaoni. Exodi. j. Raab iericho̅tinis
Joſ. ij. c. Michol ſauli pr̄i ſuo q̄rēti Dauid occi
dēdū. j. Re. xix. Saphira petro. Act. v. Et q̄tidie
mēdacia dicūt: ⁊ qđ peius eſt nō credūt ſe offē/
dere: cū ad ſcādalū remouēdū hoc faciūt. Cum
tñ dicat Iſid. Oē mendaciū pctm̄ eſt. ¶ Trede
cima lr̄a eſt. n. ⁊ idicat ꝙ eſt naufragiū vite. Vñ
ait ſcđs phs. Mulier eſt hoīs ꝯfuſio: inſatiabı/
lis beſtia: ꝯtinua ſollicitudo: indeficiēs pugna
viri incōtinētis naufragiū: hūanū mācipiū. Et
de iſto narrat Vincē. in ſpeculo hiſtoriali. ꝙ re/
uertēs a ſtudio in ciuitatē ſuā: cū audiſſet mul
ta de icōtinētia mulieꝝ: voluit h̓ expiri de mr̄e
ſua. vñ in habitu trāſformato vt pegrinꝰ acceſ/
ſit ad domū mr̄is: que hoſpita erat ⁊ cū ꝓmiſiſ/
ſet ſibi certā pecuniā vt dormiret cum ea: ⁊ illa
acq̄euiſſet de nocte cū illa, ꝓuocaret eū ad opus
nephariū: ille manifeſtauit ſe filiū ſuū: ex q̄ illa
erubuit vt mortua ſit pre ꝯfuſiōe. Et Orig. ſup
illud Mat. xv. Ecce mulier chananea ait. Mu
lier arma diaboli: caput peccati: mr̄ delicti: trāſ
greſſio legis diuine: expulſio paɗiſi. ¶ Decia/
q̄rta lr̄a eſt. o. i. odij opifex. Theophraſtus. Nō
amicū hīc poſſumꝰ nō ſodalē alteriꝰ amore ſuū
odiū ſuſpicaŕ mulier. Et q̄lia odia ſūt hec: certe
ſuincibilia ⁊ patiētia multa. Vñ ⁊ Valerius ad
ruffinū. Expimētū cape ꝙ audax eſt ad oīa que
amat ⁊ odit femina: ⁊ artificioſa cū nocē vult:
qđ ſemꝑ eſt. vt p; in Herodia. que inſidiebatur
Joāni: ⁊ ex odio ad eū ꝓcurauit mortem eius.
Mar. vj. ¶ Decimaq̄nta lr̄a eſt. p. i. ꝑma pecca
trix. Petrus rauēnas in ſmone reſurrectionis
ait. Mulier peccati cā: mali actrix: via mortis:
ſepulchri titulus: inferni ianua: lamēti neceſſi/
tas. Ideo ad eā tētādā acceſſit diabolus potius
q̄ȝ ad virū: q: cognit minus vigoroſam rōnē;
hūtē: ſ; nō ꝯtēta ſui ruina induxit virū. ¶ De/
cimaſexta lr̄a eſt. q. ⁊ itelligiŕ ꝙ eſt q̄etis quaſſa
tio. Narrat Valerius ꝙ Foroneus rex grecorū
die quo mortuꝰ eſt dixit. Leontio frı̄ ſuo. Ad ſū

mam felicitatē; nihil mihi deeſſet ſi mihi vxor
ſemꝑ defuiſſet. Cui Leōcius ⁊ q̄uo vxor obſtat.
⁊ ille mariti hoc oēs ſciunt. Et Cato vticēſis di
xit. Si abſq; femīa poſſit eē mūdus. ꝯuerſatio
nr̄a nō eēt abſq; dijs. Et Cicero queſitꝰ: quare
vxorē repudiaſſet: reſpōdit ſe nō poſſe vxori ⁊
phīe vacare. Vñ ⁊ Plato qui mulierē non cog
uit: ſed ⁊ v̓go ꝑmāſit īter alios ethnicos phos:
plus de diuinis ſcripſit. ¶ Decimaſeptima lr̄a
eſt. r. q: mulier eſt regnoꝝ ruina: qñ. ſ. eſt mala.
Si eſt ex hoīu; memoria queramus. īuenimꝰ
fere oīa mūdi regna ꝓpter mulieres fuiſſe ſub/
uerſa. Primū qđ fuit regnū felix. ſ. troye ꝓpter
raptū vnius femine. ſ. Helene deſtructum eſt: ⁊
milia grecoꝝ occiſa. Regnū iudeoꝝ multa ma
la ⁊ exterminata habuit: ꝑp peſſimā reginā Je
zabel ⁊ filiā eius Athaliā reginā in regno iude
que occidi fecerat oēs filios filij eo mortuo vt
ipſa regnaret ſed vtraq; occiſa eſt. Regnum ro
manorū multa mala ſuſtinuit ꝓpter Cleopatrā
reginam egypti peſſimā mulierē. ⁊ ſic de alijs.
¶ Decimaoctaua lr̄a eſt. s. que ſignificat ꝙ eſt
ſupbie ſilua. Unde Chryſoſto. O malu; omnī
malo peius mulier mala: ſiue illa pauper ſit ſi/
ue diues: ſiue vxor ſit non ceſſat nocte ⁊ die ca/
lidis ſtimulare ſermonibus: blāda nequiter: et
importuna violenter. Si v̓o pauperē viru; ha
bet ipſum quoq; ad iracūdia; ⁊ rixas incitare
nō deſinit: etſi vidua ſit ipſa per ſemetipſa; om
nes deſpicit paſſim: ⁊ ad omnē audaciā ſpiritu
ſuperbie inflaŕ. ¶ Decimanona lr̄a eſt. t. ſcilic;
truculēta tyrānis eſt mulier. Unde Theophra/
ſtus. Si totā domum ei cōmiſeris ſeruiēdum
eſt. Si aliquid tuo arbitrio reſeruaueris etiam
minimū vel magnum: fide; ſibi adhiberi non
putabit: ⁊ iurgia cōcitat: ⁊ niſi cito conſulueris
parat venena: aruſpices ⁊ ariolos cōſulit. Sed
quale ſit dominiū mulierum audi Tulliū in pa
radoxis. Nunquid ille liber eſt cui mulier im/
perat: leges imponit: preſcribit: iubet: vetat:
quod ei videtur: nec ille imperāti aliquid nega
re poteſt vel audet. Ego illum nō modo ſeruū:
ſed nequiſſimu; ſeruorū appellandū puto: lic;
ampliſſima familia natus ſit. ¶ Vigeſima lit/
tera eſt. v. quia mulier eſt vanitas vanitatum:
hoc ſatis notum eſt oībus. fere nō eſt homo in
mūdo qui tm̄ ſtudeat placere deo benigno: q̄ȝ
mulier etiā mediocris ſuis vanitatibus ſtudet
hoībus placere. De hoc exēplū in vita btē Pe/
lagie q̄ādo dedita mundo diſcurrebat per an
tiochia; ornata nimis: quam vidēs quidā ſan/
ctus pater Nōnus noīe: cepit flere ⁊ dicere ſo/
cijs ꝙ toto tēpore vite ſue nunq̄ȝ adhibuerat tā
tam diligētiā deo placere ⁊c. que demū oīonı
bus eius ꝯuerſa eſt. ¶ Vigeſimaprima littera
eſt. x. denotās ꝙ eſt xantia xerſis. i. timor ⁊ im/

petus rerſis Hic xerſes vt ait Oroſius in li. de
ormeſta cum multitudine fere inumerabili in
perſiam veniens multa tentauit. ⁊ confuſibi
liter ſuo conſilio procedens ſuperatus eſt etiã
a pauciſſimis grecis domino grecorum leoni
da exiſtente. Hoc vitium eſt mulieri nolle regi
ſed furioſe agere. ⁊ ſequi impetꝰ ſuos ſine qua
cũqʒ pietate. Ait Señ. in pſona furioſe medee.
quid anime ceſſas ſequere felicem impetuʒ. po
ſita vltionis qua gaudes quotta eſt ⁊c̃. vbi mul
ta ponit oſtendens ꝙ mulier nõ vult regi. ſed
ſuo ipetu procedere. etiã in dãnum ſuum. ſicut
de multis legit mulieribꝰ que vel ob amoreʒ vl
dolorem quia vindictas facere non potuerunt
ſeipſas occiderũt. ¶ Uigeſimaſecũda littera
eſt. y. que notat ꝙ eſt imago idolorum. ſic enim
ſe pingit ⁊ ornat vt idola. imo nec eccleſia dei
ſta ornatur auro ⁊ lapide precioſo. ſicut miſera
mulr. Eſt ẽt imago idoloꝝ. q: plus idola colit
ꝙ̃ alia creatura ⁊ faſcinationes facit. Quid de
potentia mulierum dicam per ſuas incantatio
nes ⁊ artes magicas Ait enim apuleius de aſi/
no aureo de quadam maga meroes nomine ꝙ
potens eſt celum deponere: terram ſuſpẽdere:
fontes haurire: deos infirmare: manes ſublima
re: ſydera extinguere: ⁊ tartarum ipſum illumi
nare. Sed ⁊ in. j. Reg. xxviij. c. habetur de phi
toniſſa: que ſuſcitare fecit ſamueleʒ ad inſtanti
am ſaulis. Et de maga circe legitur: ꝙ quadaʒ
potione faciebat homines conuerti in beſtias.
Unde Lucanꝰ. Manes hauſti nulla ſanie pol/
luta veneni incantata perit. xxvj. q. v. nec mirũ.
Et plus diabolus decipit per hec ſortilegia mu
lieres ꝙ̃ viros. ¶ Uigeſimatertia ⁊ vltima lr̃a
eſt. ʒ. ⁊ inſinuat ꝙ eſt zelus zelotipus ⁊ tota ze//
lat: ſicut de loadice narrat Hierony. ſup Dañ.
que exiſtens vxor antiochi regis ſyrie zelãs ne
plus amaret beronicem quaʒ etiã habebat vxo
rem ſeipſam veneno occidit. Beronicem vero
⁊ filium eius ex dicto antiocho etiam fecit occi
di. Hoc igitur alphabetum eſt de malis mulie/
ribus: de quibus ⁊ earum doctrina dicit. Eccl
ix. Non zeles mulierem ſinus tui: ne addat ſu/
per te malitiam doctrine nequam. Nam vt di/
citur Omnis malitia breuis reſpectu malitie
mulieris. Et quia Salomon nimis ardẽti amo
re adheſit mulieribus dedicit malaʒ doctrinã
ab eis: ⁊ ex ſapientiſſimo infatuatus eſt amore
illarum vſqʒ ad colenda idola earuʒ. Sed mu/
lier timens deum ipſa laudabitur. de cuius lau
dibus legitur Prouer. vl. per totũ illõ. c. Sed
omnes non ſoluʒ mulieres ſed ⁊ viros ⁊ ange
los excellit in ſanctitate ṽgo glorioſa Maria.
Et ideo ſibi dictum eſt. Benedicta tu in mulie/
ribus. Et vt ait Hiero. Totum quod intulit ma
li maledictio Eue. cauſa huius alphabeti: totũ
abſtulit benedictio marie: inſuper ⁊ grãm no/
bis ↄtulit xp̃s ortus: quã nõ habuit prius oĩs
mundus. Et iõ ibi in veteri teſtõ ſcripture ma
la loquũtur de mulieribus ꝓpter primã ⁊ imi/
tatrices eius. In nouo teſtõ ꝓpter Mariã mul
ta bona dicuntur: vt patet in euangelio. Et pri/
mo chriſtus matri eius: ⁊ poſtea Magdalene
que plus amabat reſurgens ſe manifeſtauit.

¶ De multiplici filiatione. Capi. xxvj.

EGo dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oẽs. ps. lxxxj. Dij qui
dem ſunt hoĩes boni: non eẽntia
ſed participatiõe: ſed oẽs tam bo/
ni ꝙ̃ mali ſunt filij excelſi creatiõe. Et q: a deo
patre oĩs paternitas in celo ⁊ in terra nominat
vt ait apſ͞s ad Eph. iij. Ideo ad ſciendũ ꝙ mul/
tiplex eſt filiatio ſm ꝙ multiplex eſt paternitas
ſunt enim correlatiua pater ⁊ filiꝰ: ⁊ quia finis
ꝑncipalis matrimonij eſt filiatio ideo poſt ma
trimonium de hoc agitur.

¶ Eſt filiatio eterna ⁊ ineffabilis.
¶ Filiatio diuina ⁊ cõmunicabilis.
¶ Filiatio humana ⁊ variabilis.
¶ Prima a nobis adorãda. Scda a nobis pro
curanda. Tertia a nobis indaganda. Et quia vt
dicitur Joan. xvj. Ipſe pater amat vos. debent
⁊ filij diligere ecõuerſo patrem bonum.

¶ De prima bre/ .§. i.

uiter expedio: q: nõ eſt preſentis operis. ait ps.
in pſona filij loquẽtis de pr̃e eterno. Dñs dixit
ad me: filius meꝰ es tu: ego hodie genui te ps.
ij. Dñs. ſ. deus pr̃ dixit non voce: q: ſpũs eſt de
us: ſed mẽte. ad me ſcʒ filium ſuũ vnicũ ⁊ con//
ſubſtantialẽ. Et hoc ſuũ dicere non eſt aliud ꝙ̃
verbum ſuũ ꝓducere ſeu filiũ gignere: ſicut et
nos cũ aliquid intelligimus ṽbum: in mente
formamus: ſed q: trãſitoria mens mutabilis ⁊
tpalis ac determinate virtutis: iõ ṽbum nr̃um
mentale tranſitoriũ eſt ⁊ mutabile habẽs prin//
cipiũ ⁊ determinatã virtutẽ. Sed mens pater//
na eſt eterna incõmutabilis ⁊ infinite ṽtutis: ⁊
iõ verbũ ſuum eternũ permanẽs ⁊ ſubſiſtẽs ac
infinite virtutis. ps. cxviij. In eternũ do. ꝑma.
ver. tuũ. Dicere ergo eius. filius meus es tu. ẽ
filium ſuum ſibi coequalẽ ⁊ ↄſubſtantialẽ gene
rare. Uñ ⁊ ipſe pr̃ de eo incarnato teſtimoniuʒ
perhibens in baptiſmo ait. Hic eſt filius meus
dilectus in quo mihi bene cõplacui. Math. iij.
Quãuis enim noſtrã naturã aſſumpſerit: non
tñ eſt in xp̃o aliud ſuppoſitũ ꝙ̃ ipſa pſona diui/
na in duabus naturis: nõ in duabꝰ pſonis ſub
ſiſtens. Perfectionẽ aũt ipſius filiationis gene//
rationis notat cũ ſubdit. ego hodie genui te. ſ.
carnaliter. Eternitati enim totum eſt preſens: ⁊
ſic ſemper

ſic ſemper ſibi eſt hodie. genui te eſt tẽporis pre
teriti perfecti: ⁊ ſignificat eius perfectionẽ nõ
tpalem. Sed generationẽ eius enarrabit. Eſa.
liij. ⁊ Act. viij. q.d. nullus: q2 ineffabilis ⁊ a no
bis incõprehenſibilis eſt. Unde Ambro. Tu di
gitum ori admone ſcrutari nõ l3 diuina myſte
ria. i. curioſe: credere licet ꝙ natus ſit: ſed nõ l3
inueſtigare quõ natus ſit: ſed debemus adora
re. Nam ⁊ angelis dicitur de filio incarnato.
Adorent eu3 omnes angeli dei ⁊ eccleſia. Ado
ramus te chriſte ⁊ benedicimus tibi.

¶ De filiatione di- .§.ij.

uina ⁊ cõmunicabili dicit Jo. i. Dedit eis pote
ſtatem filios dei fieri. Et iſta filiatio eſt triplex.

¶ Filiatio per creationem.
¶ Filiatio per glorificationem.
¶ Filiatio per iuſtificationem.

¶ Per creationez vtiq3 oẽs ſumus filij dei: q2
creati ab eo. Deute. xxxij. Nunquid nõ ipſe eſt
pater tuus qui poſſedit ⁊ fecit ⁊ creauit te. Sed
pro maiori parte ſunt ignoti ⁊ mali filij. Unde
ibi dicitur. Generatio eſt peruerſa eſt ⁊ infideles
filij. Et q2 omnes amat gubernãdo. Sapiẽ. xj.
Diligis enim oĩa que ſunt ⁊ nihil odiſti eorũ:
⁊ nos diligemus deũ. Per glorificationẽ ſunt
filij omnes beati ⁊ ſancti ⁊ angeli. Roma. viij.
Creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis
in libertatem glorie filiorum dei. Et de angelis
dicitur Job. xxxviij. Ubi eras cu3 me laudarẽt
aſtra matutina: ⁊ iubilarent omẽs filij dei. Filij
dei dicuntur: q2 ſimiles ei ſunt. i. glorioſi ⁊ im
peccabiles ⁊ eis data eſt paterna hereditas. h3
illud ps. cxxvj. Cum dederit dilectis ſuis ſom
nu3: ecce hereditas dñi. i. gloria filij merces. i.
operis boni h facti fructus ventris marie ma
tris: ⁊ certu3 eſt ꝙ pater amat tales ⁊ ipſi eum.
Per iuſtificationẽ ſunt filij dei in mundo aliq
tripliciter. ſ̄m Gratia. de peni. di. iiij. hac ſocie
tatẽ. §. hoc mõ. Aliqui enĩ ſunt pdeſtinatione
tñ. de quibus dĩ Jo. xj. Jeſus moriturus erat:
vt filios qui diſpſi erãt. i. per varios ritus gẽti
lium cõgregaret in vnũ. Predeſtinati quidem
erãt ad grã3 ⁊ glori. i: ſed nõdu3 adhuc habue
rant ipſam. Aliqui tñ filij ſunt ſ̄m pñtem iuſti
tiã: qui. i. pro aliquo tpe hñt gratiã: ſed nõ per
ſeuerant in ea. De qbus põt intelligi illõ quod
dñs dixit Eſa. i. Filios enutriui ⁊ exaltaui. i. p fi
dẽ ⁊ grãm: ipſi aũt ſpreuerũt me. Alij ſunt filij
dei per pdeſtinationẽ ⁊ preſentẽ iuſtitiã qui. i.
ſunt in grã ⁊ pmanẽt in ea vt demũ ad gloria3
perueniãt. Et de hoc dixit xp̄s diſcipulis ſuis.
Filioli adhuc modicũ vobiſcũ ſum: ⁊ nũc man
do vobis vt diligatis inuicẽ. Jo. xiij. Per hãc
vt ſignum efficaciſſimu3 diſcernit ⁊ cognoſcit
iſta filiatio dei ad Gal. iiij. Miſit deus in cor
da noſtra ſpm̃ adoptiõis: in quo clamamus ab
ba pater. Et ſic per hanc filij excelſi omnes ha
bentes eam filiationem: pater amat vos tali
bus donis remunerando. Et vos diligitis eu3
qm̃ prior dilexit vos.

¶ De filiatione .§.iij.

humana dicit ſpiritusſanctus ps. iiij. Filij ho
minum vſq3quo graui cor. ⁊ eſt triplex.

¶ Filiatio ſpiritualis.
¶ Filiatio legalis.
¶ Filiatio naturalis.

¶ Filiatio ſpiri- .§.iiij.

tualis que fit per hoſes etiã tripliciter ꝯtrahit:
⁊ diſtinguenda videt: q2 ⁊ ſacramento fit ⁊ do
ctrine v̄bo eſtimatione ſeu morũ exemplo. In
ſacro enim baptiſmi ⁊ cõfirmationis: is qui cũ
baptizatur ſeu confirmat eſt filius ſpũalis eius
qui baptizat vel cõfirmat: ac etiã eius qui tenet
ad baptiſmu3 vel ꝯfirmationẽ qui dicit patri
nus. ⁊ ſicut inter patrẽ ⁊ filiã non põt contrahi
matrimoniũ: ſic nec pr̃em ſpũalem ⁊ filiã ſpũa
le3. Et de hac diffuſe. ẽ. e. de ipedimẽto cogna
tionis ſpũalis. Similiter qui audit aliquem in
cõfeſſione ſacerdos dicit pater eius ſpũalis: et ca.xv.
cõfitẽs dicit filius ipſius. Unde dicit Simachus
papa. Oẽs quos in pnĩa ſuſcipimus: ita noſtri
ſpũales ſunt filij vt ipſi quos vel nobis ſuſcipi
entibus vl ſub trine imerſionis vocabulo mer
gentibus vnda ſacri baptiſmatis regenerauit.
xxx. q. i. oẽs. Ubi etiã ponit grauis pena ſacer
doti cognoſcẽti filiã ſuam ſpũale3: quã. i. audi
uit in ꝯfeſſione ⁊ in duobus ca. ſequẽtibus po
nitur talis pnĩa. xv. vel. xij. annorũ: ⁊ ei qui car
naliter cognoſcit cõmatrẽ ſuam: pnĩa octo an
noꝝ imponit. xxx. q. iiij. ſi pater. Hodie tamen
ſunt de pnĩe arbitrarie: vt de alijs peccatis. Ta
les ergo patres ſpũales qui tenent hoſes in ba
ptiſmo cu3 pmittunt pro eis credere ⁊ abrenũ
ciare diabolo ⁊ põpis eius: debẽt opera3 dare
vt cum filij eorum ſpũales venerint ad vſu3 rõ
nis: admoneãt eos circa ea que ſunt fidei ⁊ bo
nos mores: ⁊ illi debent libenter audire. Pro
uerbio. i. Audi fili mi diſciplinam patris tui. et
ne dimittas legẽ matris tue. i. eccleſie. Qui au
tem ſunt patres ex auditione cõfeſſionis debẽt
aduertere vt nutriãt nõ occidãt filios ſuos: qd
faciunt du3 abſoluũt quos non debẽt vel dant
eis ppter ignorantiã mala conſilia. Dicit ſcdo
pater ſpũalis alicuius qui inducit eũ ad cõuer
ſione3 fidei vel bonoꝝ morũ per doctrina3 pre
dicationis vel admonitionis que fit a prelatis.
Unde apoſtolus. i. ad Corinth. iiij. ait. Et ſi de
cem milia pedagogoꝝ habeatis in xp̄o ſed nõ
multos patres. Nam in xp̄o Jeſu per euãgeli

tum ego vos genui. & ad Gal.iiij.c. Filioli mei quos iterũ parturio donec xp̃s formetur in vobis. Et Greg. ait de rectoribus ecclesiarũ qui habent populis & sacra & monitiões pbere. Quis dubitat sacerdotes xp̃i regũ principũ & oĩum fidelũ patres & magros censeri. Nõne miserabilis insanie eẽ dinoscitur: ſi filius patrẽ: d. ſcipulus magrm ſibi conet ſubiugare. di.xcvj.c. quis dubitet. Et Anacletus papa inqt. Sententia Cham filij Noe dãnant: qui ſuorũ doctorum vel ppoſitorũ culpã produnt. ceu Cham qui verẽda patris nõ operuit: ſz ridẽs mõſtrauit. Ben. ſr.c.2.ij.q.vij.c.ſnia. Significat eniz Cham filios ſpũales q derident & publicãt crimina ſuorũ patrũ.ſ.doctorũ & prelatorũ. & hi patre etiã debent cauere.ſ.plati & predicatores: ne quos gignunt vbo occidant malorũ operũ exẽplo: ſicut in figura illa: mulier que ꝯtẽdebat corã Salomone: q filius eius viueret: que tñ nocte dormiẽdo eũ oppreſſerat.iij.Reg.iij. ¶ Exẽplo et imitatione dr quis filius alicuius qui.ſ.imitatur opera eius. vt eni dicit Gratia. de pe.di.j. Porro.§. Si antecꝫ. Cuius opa quiſqꝫ facit. eius filius eſſe pbſbet. Uñ etiã zacheus publicanus ꝯuerſus ad pniam: dicitur filius abrae. Luc.xix. Et Hiero. dicit. Non ſunt filij ſctorũ qui tenent loca eorũ: ſz qui exercẽt opa eorũ. di.xl.nõ eſt. ſicut ecõtra xp̃s ait iudeis: vos ex patre diabolo eſtis per imitationẽ. Joã.viij. Et Amb. Oẽs q dicũt mẽdaciũ filij ſunt diaboli.xxij.q.v.cauete. q2 ipſe eſt mendax & pater eius.ſ.mendacij. ſic et cuſtodes ſaulis dormientis dicũtur filij mortis.j.Reg.xxvj. q2 faciebãt opa digna morte negligenter cuſtodientes regẽ. & xp̃s dicitur filius dei Eſa.v. q2 faciebat opera miſericordie vl ſpũſſancti. Sicut quilibet qrit habere bonũ patrẽ & honorabilẽ: ita quilibet dz bonos & vtuoſos imitari: nõ malos: & tales filij excelſi oẽs.

¶ De filiatione le- .§.v.

gali dicit. Inter eos qui natura & eius q adoptione ſunt filij venerãde leges romane non pmittunt eſſe mrimoniũ.xxx.q.iij.ita diligere. De hoc tamẽ quõ impediat mrimoniũ talis filiatio vide.i.c. de cognatione legali: & poteſt et

cap.13. iſta filiatio legalis triplex aſſignari.

¶ Primo per legem moſaycam.

¶ Secundo per legem canonicam.

¶ Tertio per legem imperialem.

¶ In veteri lege mãdauit dñs Deuter.xxv. q vir accepta vxore ſi moriebatur ſine liberis: ppinquior eius germanus vel alius deberet relictã illã mulierẽ accipere ſibi in vxorẽ ad ſuſcitãdũ ſemẽ fratri ſuo. Uñ primus filius q ei naſcebatur ex illa dicebatur filius defuncti ſm legẽ: quãuis aliũ patrẽ naturalẽ haberet: qui.ſ.euz genuerat: que tñ lex hodie ſeruari nõ pòt. In lege canonica. extra de pba.c.in pñtia: qð tamẽ trahitur ex autẽtica: q ĩgreſſo religionẽ.i. pfeſſo monaſteriũ habet loco filij fictiõe iuris. vñ cũ moritur ſiue ciuiliter per pfeſſionẽ: ſiue naturaliter per aĩe a corpore ſeparatiõez: nõ dicitur mori ſine filijs: ppter qð ſi hereditas vel legatũ fuerit illi dimiſſa cũ ſubſtitutione: vt in caſu quo moreretur ſine liberis: hẽditas illa vel legatuz deuolueretur ad aliũ: tunc euaneſcit ſubſtitutio: q2 nõ intelligitur mori ſine filijs: & cũ in hoc caſu monaſteriũ habet loco filij: qð monaſteriũ non moritur. De hoc infra in titulo de decedẽtibus.c. de teſtamẽtis. Per legẽ aũt ciuilẽ vel imperialem eſt introducta filiatio: que dicitur adoptio vel arrogatio. Circa qð tria videnda ſunt. titu.13. ca.3.

¶ Primo quid ſit et quomodo fiat.

¶ Scdo qs pòt vel nõ pòt talẽ filiationẽ facẽ.

¶ Tertio quis ſit effectus eius.

¶ Et quantũ ad pmũ ſic diffinitur. Adoptio ẽ extranee pſone in filiũ vel nepotẽ ſiue deinceps aſſumptio legitima. q2.ſ. per adoptionẽ qui filius nõ eſt habetur pro filio. Et hmõi ſunt due ſpecies. Una dr arrogatio: & eſt qñ ille qui non hz patrẽ. ſeu etiã qui emãcipatus eſt trãſit cũ rebus ſuis in ptãtez arrogantis & hz fieri auctoritate pncipis. Alia ſpẽs eſt que vocatur cõi noie.ſ. adoptio: cum.ſ. adoptatur quẽ in ptãte pris nec trãſit in ptãtez adoptãtis: & h ſit impio magiſtrat. ff.e.l.j.§.ſ.l.ſi pri. Qð aũt aliqs in domo p ſe vl corã hoibus aliqbus: aliquẽ recipit in filiũ vel filiã: nulla eſt adoptio. C. de pba.l. nõnullis. et ex de cogna.le.ca.j.in glo. verum qð ei pmittit ſeruare dz. cũ ex nuda pmiſſione oriatur actio ſm canones. vt.xij.q.ij.qcunqꝫ.ij.&.xxij.q.v. iuramẽti. Qð aũt dictũ eſt ſupra in diffinitiõe: q eſt aſſumptio pſone extnee: intelligitur q.ſ.nõ eſt in ptãte adoptãtis qñuis alſ eẽt ꝯſanguineus. nã nepos pòt adoptari in filiũ. Sumitur et aliquando adoptio large. put cõpreheñdit arrogatiões. Aliqñ ſtricte. put diſtinguitur ꝯ eã. & tunc differt ab ea vt dictũ eſt. ¶ Quãtũ ad ſcdm ſciẽduz q pòt adoptare pfamilias. q ſui iuris eſt: & q generare põt. q eni gñare nõ põt ſi hoc eſt pp impedimẽtũ nãle ñ poterũt adoptare: ſz ſi eſt h pp ĩpedimẽtũ accidẽtale. vt ſpado ſiue bello caſtratus põt. ff.e.l.ij. Itẽ nõ pòt adoptare minor.lx. annis: niſi iuſta cã interueniẽte. ff.e.l.ſi pater. Item mulier adoptare nõ pòt niſi ex reſcripto pncipis in ſolatiũ liberorũ amiſſorũ in bello. C. eo.l.mulierẽ. Adoptari autem pòt qlibet tam maſculus qꝫ femina: dũmõ minor ſit pre adoptante q eius filius naturalis eẽ poſſet. ff.eo.l. adoptio. Adoptatur autẽ pñs & volũtarius tñ. vt.ff.e.l.neqꝫ abſens. ¶ Quantũ ad tertiũ effectus adoptionis eſt vt habeat per oia. vt filius

eius qui ē adoptat⁹: ita vt ab inteſtato ſuccedat. C. e. l. fi. Item ſi ſit arrogatus eius filij ⁊ nepotes trāſeunt in ptātē arrogantis ſecus ſi ſolū adoptatꝰ. Item arrogator tenetur dimittere arrogato quartā partē oīum bonoꝝ que hꝫ: ⁊ hoc ſiue in teſtamēto ſiue velit eū emancipare: ſed adoptator nil tenetur relinquere filio adoptiuo: niſi velit. C. e. l. i. ⁊. ij. Sed ab inteſtato ſuccedit et adoptiuus adoptanti. Rich. in. iiij. ⁊ Tho. ibi.

De filiatione .§.vi.

di.xliij. q. ij naturali. De qua dicitur Gen. iiij. Adā cognouit Euam vxorem ſuam ⁊ genuit Cayn. et poſtea Abel. Et hec eſt triplex.

Filiatio legitima.

Filiatio illegitima.

Filiatio legitimata.

Filiatio legitima eſt qua qs ex legitimo matrimonio. i. vxore ſuſcipit filiū. vt pꝫ in genealogia xpi. Mat. j. vbi dr. Abraā genuit Iſaac filium ex Sarra vxore ſua. ⁊ Iſaac Jacob filiū ex Rebecca vxore ſua. ⁊c. Verū non ſolū qui generantur ab aliquo dicuntur filij eius: ſed et nepotes ⁊ oēs deſcendētes ab eo. Vñ oēs dicuntur filij Adā Eccl. xl. c. Graue iugū ſuper filios adam a die exitus de vētre matris ſue in diē. Et ex hoc xp̄s dicitur filius Dauid in euāgelijs: qꝛ deſcendit a Dauid ſm corporalē ſubſtātiā: quā traxit de virgine ſine virili ſemine. Qd aūt dicatur Joſeph pater eius. Luc. ij. Ego ⁊ pater tuus. ſ. Joſeph qrebamus te. dictū eſt qꝛ nutriti⁹ eius. vt dicit Orige. vel ſic a vulgo eſtimabatur. Vñ iudei ⁊ phariſei vilipendētes eū dicebāt. Nōne hic eſt fabri filius. ſ. Joſeph. Matth. xiij. Et de his dicitur. Eccl. vij. ca. Filij ſūt tibi, erudi illos.

Illegitimus eſt q natus nō eſt de legitio matrimonio: ſꝫ per fornicationē adulteriū: ſiue inceſtū. Et qui naſcuntur ex ɔcubinis idubitato effectu retētis: non aūt ex meretricib⁹ ⁊ ſcortis: hi illegitimi ſuccedūt parētibus ab iteſtato cū mribus ſuis in duabus vncijs. i. ſexta pte. vt dicit Pe. de pa. in. iiij. Dicuntur aūt illegitimi qui ɔtra legē matrimonij nati ſunt. Nati aūt p adulteriū vel inceſtū dicuntur ſpurij ⁊ in nullo ſuccedunt. ⁊ dicuntur etiā innaturales: qꝛ naturalis rō talē copulā damnat. Qui aūt naſcuntur de mrimonio ſed celebrato diuortio quoad thorū per religionē vel ordinis ſacri ſuſceptionē: ſicut accidit ſctō Genebaldo q factus epūs laudonen. viſitans vxorē ſuam neptem ſancti Remigij factam ſanctimonialē inſtigante diabolo cognouit eam: ⁊ cōcipiens peperit filium quē vocauit latronē. qui poſtea ob ſanctitatem poſt mortē patris factus eſt ibi epūs. Utrū talis filius cenſendus ſit illegitimus ſunt opiniones. Aliq dicūt legitimū eſſe quoad ſpūalia nō quo ad ciuilia. Sed dicit Pe. idem. qꝫ poteſt dici qꝫ ſit legitimus ſimpliciter: qꝛ de legitimo matrimonio. Tales illegitimi cōmuniter ſunt malorum moꝝ. vt dicitur. Sapiē. iiij. ⁊ di. lvj. c. ſi gēs angloꝝ. ⁊ ab honoribus ⁊ dignitatibus ciuilibus ⁊ eccleſiaſticis ac ordine repelluntur. ꝯ diſt. lvj. in pn. Verū vt ait. Aug. Undecūqꝫ naſcūtur hoīes ſi parentum vitia non ſequantur honeſti ⁊ ſalui erunt. Et Joā. Chryſoſt. Ex meretrice natus ⁊ adultera: ſi propria auctoritate decoretur parentum ſuoꝝ nō dedecorat obprobrijs. diſt. lvj. Nunqꝫ. Legitimatus eſt qui natus illegitimus per modū datū a lege fit legitim⁹ de quo vidēdum infra. De omnibus his exceptis filijs diaboli: qui. ſ. imitantur maliciā eius dici poteſt illud. Dij eſtis per gloriā participatam: ⁊ filij excelſi oēs per gratiam cōmunicatā a xp̄o vnico ⁊ dei primo filio nominato: vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. i. principalis ⁊ maximus dignitate.

De legitimatione illegitimoꝝ. Ca. xxvij.

d E legitimatione illegitimoꝝ. Nota ſm Pe. de pa. in. iiij. diſtin. xlj. q. iij. Primo de legitimatione que fit ſeu inſtituta eſt per ius ciuile. Sciendum igitur qꝫ quantum ad legitimationem iuris tres ſunt concluſiones.

Prima de legitimatione .§.i.

iuris ciuilis in ſex caſibus. Primus modus ſm iura ciuilia eſt quādo pater filium naturalem ex concubina ſuſceptū tradit curie ciuitatis ſue vel curie metropolitane: ⁊ fit officialis in ea: qd fit per honorē curio. Secundus eſt quādo pater filiam naturalē iungit officiali curie ſue ciuitatis vel metropolitane. Tertius eſt quādo filius naturalis offert ſeipſum deficiente prole legitima: nam alꝰ non liceret ſe offerre: quāuis patri liceret offerre ipſum. Quartus eſt deficiente prole legitima pater cum concubina offert pro eo legitimando preces principi ⁊ princeps eas admittat. Quintus eſt quando pater in ſuo teſtamento ſolemniter facto eum vocat naturalem legitimum. Sextus eſt ſi pater in inſtrumento publico vel propria manu confecto habēte ſubſcriptionem trium teſtium fidedignoꝝ dixerit eum filium legitimum: et hoc caſu ſi in hoc pater teſtimonium perhibuit vni ex filijs naturalibus ſufficit ad legitimationem. Et de his habentur expreſſe iura ciuilia in varijs locis. Sed iſtud non tenet hodie propter duo. Primo quia non ſunt leges canonizate. In rebus enim non eccleſiaſticis nec ſpiritualibus ligant leges imperatoꝝ: niſi ſint per

papam reprobate. alſ nõ: quia leges non deſi
gnanſ ſacros canones imitari: ſʒ ĩ eccleſiaſticis
⁊ ſpũalibus nõ habent efficaciã: niſi ſint per ca
nones approbate: q̃uis alias ſint rationabiles
⁊ honeſte: ſicut in rebus eccleſie nõ alienãdis.
De hereticis nulle leges valent: niſi in q̃ʒtũ ſũt
per canones approbate: etiaʒ ſi nõ eſſent ſpecia
liter reprobate: vnde cũ cauſa matrimonialis ⁊
legitimationis ſit eccl'iaſtica: nec incidenter eti
am ptineat ad iudiciũ ſeculare. Ergo quicquid
de legitimatione leges cauent nõ valet: niſi in
q̃tum eſt per papã approbatum. Nõ ſunt autẽ
alicubi illi ſex modi p canones approbati: imo
illi modi receſſerũt ab aula. quia nec in curys
imperatorum: nec ciuitatum: nec principum
tenent. Nam viſuʒ eſt q̄ in ſpurys de domo re
gis volebat rex habere ſucceſſionem ſicut in
alys. ergo propter dedicationem curie impera
toris non reputat eos legitimos.

Secunda con- .§.ij.

cluſio eſt de legitimatiõe, ppria iuris: que eſt p
ingreſſum religionis qui eos legitima q̃tũ ad
omnes ordines ⁊ nullã dignitateʒ, ppter dictã.
vt q̄ ſit platus per electioneʒ. extra de ſi. pſby.
c.j. Nam curam aiarũ iure ordinario ſiue, per
electionẽ ſiue per cõmiſſionem habere non po
teſt. Et q̄ aliqui dicunt. q̄ cum ſpurio religioſo
epũs diſpenſare poſſit ad curã ⁊ abbatiam nõ le
gi. Similiter q̄ poſſit ex hoc ſuccedere: vel or
do pro eo qui ſuccederet ſi ipſe eẽt legitimus.
C. de ſa. ſan. ec. l. deo nobis. non legi nec credo
q̄ hoc eſt ſtricti iuris. Uñ ſi eſt legitimatus quo
ad ordines: nõ, ppter hoc quoad ſucceſſioneʒ.
Intelligiſ autẽ ingreſſus cum effectu. i. per pro
feſſionem tacitam vel expreſſaʒ.

Tertia con- .§.iij.

cluſio eſt de legitimatiõe cõmuni iure canoni-
co vel ciuili. vñ eſt terti⁹ modus vtriuſq; iuris
q̃ñ concubina ex qua nati ſunt fily prius duci-
mus in mr̃imoniũ. per ſequens eniʒ mr̃imoni
um fily prius ſuſcepti ex illa ſiunt legitimi quo
ad omnia ſi tpe cõceptionis poterat eſſe vxor
legitima: q̃uis alſ meretrix cõis ſiue mediate
ſiue imediate ducta fuerit aliter nũq̃. Ubi ver
titur queſtio dñicalis Bartholomei: ſuppoſito
q̄ prio genit⁹ legitimus debeat habere regnũ;
quis debeat habere an primogenit⁹ naturalis
ex cõcubina ante mortẽ ducta in cõiugiũ. an ſe
cundo genitus ſemp legitimus. Et q̃uis multa
dicta ſint p ⁊ ꝯtra tamen iſtud videſ verius q̄
ſi ius primogeniture ſit tale q̄ cedat ante mor
tem pris: vt quia poſt morienſ tranſmittat ius
ſuccedẽdi in regno pris ad nepotes excluſo ſe-
cundo genito: tũc non ſufficit ꝯcurrere q̃ñ mor

tẽ primogeniturã ⁊ legitimitatem: niſi iſtud
ius naſcẽdo acqratur. Unde cum ſecũdo geni-
tus naſcẽdo hoc ius acqſierit: q: ante ſe aliũ le
gitimum non habuit: legitimatio conſequens
legitimum ius queſitum non tollit. Si autem
ius primogeniture eſt talis nature q̄ ante mor
tem patris non cedit: q: tempore mortis veruʒ
eſt dicere illum primogenitum ⁊ legitimuʒ vi-
detur q̄ debet preferri.

Quantum ad §.iiij.

tertium de legitimatiõe hominis ſunt tres cõ
cluſiones. ¶ Prima eſt de legitimatiõe epiſco
pi. Et qdem quãtum ad epm certũ eſt q̄ poteſt
legitimare quoad minores ordines: ⁊ ſimpli-
cia bñficia. i. que nõ ſunt cure aiaruʒ nec digni
tatis: extra de ſi. pſby. ca. j. Hoc aũt intelligẽdũ
eſt de ſubditis: q: nõ ſubditum nemo põt ſol-
uere nec abſoluere ſicut nec ligare. Uñ cũ legi-
timare ſit a pena iuris abſoluere: nullus poteſt
nõ ſubditum legitimare: ppter qđ nõ ſubdito
ſpurio epũs nõ poteſt dare bñficiuʒ: nec minorũ
ordinuʒ executionẽ: niſi prius a ſuo epõ fuerit
legitimatus. qđ ſi factum fuerit tũc põt a quo-
cũq; bñficiari ſeu ordinari cuʒ lr̃is dimiſſorys
ſicut ⁊ legitimus. Unde ſi epũs ſcienter ſubdito
ſuo illegitimo ꝯferat ordies vel bñficiũ: eoipſo
diſpẽſare videſ. Nullus aũt platus papa infe-
rior põt legitimare ad ſucceſſionẽ hereditariã
q: nõ eſt ei pmiſſum. ad ſequẽtia aũt videſ legi
timatus: ex quo eſt ad añcedẽtia. Uñ q: canoni
ci maxime cathedralium eccliaꝝ in iudices im
petrantur. videtur q̄ ſi alſ illegitimi iudices
eſſe nõ poſſent: q: de hoc ſunt opiniões: tamen
eoipſo q̄ canonici ſunt in iudices ſicut ⁊ cete-
ri impetrari poſſunt quia non debet cui quod
maius eſt licet: quod minus eſt non licere.

Secunda ꝯclu- §.v.

ſio eſt de legitimatõe pape (q: papa) certũ eſt q̄
ad oẽm ordinẽ bñficiũ ⁊ dignitatẽ eccleſiaſticam
ltiare põt: q: ad hoc ltiare nõ eſt aliud q̃ ipedi
mẽta iuris canõici amouere ſibi: ⁊ a pẽis cano
nũ qb⁹ ligat⁹ ẽ ipſʒ ſoluere: ſʒ papa põt ab oi pe
na canõis abſoluere ⁊ oẽ ipedimentũ poſitiuũ
amouere. ergo ⁊c. Papa ergo ltiat ⁊ ad act⁹ ſe-
culares: ⁊ ad act⁹ ſpũales: ⁊ ad ſucceſſionẽ he-
reditariã in terra ſibi ſubdita. Sʒ vtꝝ hec ltia-
tio valeat quoad ſucceſſionẽ in terris pape nõ
ſubditis dubiũ eſt. Quidã. n. dicũt q̄ ex quo ali
qs ltiaſ a papa in ſpũalib⁹ vr̃ ltiatus p ꝯñtiaʒ
quẽdã ⁊ i tpalib⁹: ne ſit abſurdũ ⁊ q̃ſi mõſtruo
ſum vt ltiatus ad ſpũalia: illtiatus ad tpalia cẽ
ſeaſ: multa. n. p ꝯñtiã obtinenſ. Et hanc opi. tʒ
Gof. i ſũma ⁊ Hoſt. cũ illo. c. p venerabilẽ. Alij
dicũt q̄ in terris nõ ſubditis tpali iuriſditionẽ

pape: legitimatio ſcã p eũ nõ valet quoad ſucceſſionẽ: ꝗ eẽt ꝑiudicialis legitimatio hẽdi: ſꝫ valeat quoad actꝰ ſpũales in dignitates ſeculares. Et ſꝫ tenuit de facto in regno francie: q: primogenitꝰ comitiſſe flandrie legitimatꝰ ꝑ papã nõ ſucceſſit in comitatu ſꝫ alius minoꝛ q erat legitimus. Ulterius aũt vr ꝙ in terra eccliẽ nõ ſbdita tpalr: papa põt legitimare q̃tuꝫ ad officia publica: in qbꝰ nulli paraf ꝑiudiciũ: vt q: ſit iudex oꝛdinarius vel delegatꝰ: ad qḋ nõ requirif ꝙ ſit dñs tpaliuꝫ: cũ hoc nõ ſit alicui ius tpale auferre. Itẽ etiã ꝙ ſuccedat in bonis tpalibꝰ in terris laicoꝝ: nõ ſibi ſubiectis: dato ꝙ nõ hẽat dñiuꝫ tpale tale q̃le ipatoꝛ: q: ſi iſte nõ ꝑdit ſucceſſionẽ niſi ꝑ hoc ꝙ eſt illegitimus: ⁊ illegitimitas eſt poſitiua ⁊ hũana: vt q: parẽtes eiꝰ cõtraxerũt in gradu per ſolũ ſtatutũ eccliẽ ꝓhibitos: vel alio impedimẽto pure poſitiuo: ⁊ iſtḋ eſt mere canonicũ: q: ius ciuile nõ põt facere pſonas inhabiles ad mrĩmoniũ: ſed oẽ ipedimentũ a iure canonico ipoſitũ papa põt amouere. ergo ⁊c̃. Si dicaf ꝙ papa põt amouere a pncipio nõ eſt poſt fctõ: dicẽdũ ꝙ imo: non ꝙ ipſe faciat ꝙ fuerit natꝰ de legitio mrĩmonio q nõ fuit: ſꝫ q: nõ repellif a ſucceſſiõe niſi ꝑ hoc ꝙ eẽſef illegitimus: ille ꝯditoꝛ legis q iudicat eũ illegitimũ põt eũ iudicare legitimũ. Si at ſit illegitimꝰ lege diuina vel nãli: idẽ eſt ꝑ id qḋ factũ eſt mõ: q: cũ nõ ꝓuef ꝑ hoc ꝙ natꝰ eſt illegitime: q: nũc a q̃cũqꝫ legitimatꝰ ꝓuaref: ſꝫ ꝑ hoc ꝙ nũc iudicaf illegitimꝰ: ecclia cuiꝰ eſt iudicare: an ſit illegitimus ẽt ad hoc ꝙ ſuccedat: ipa põt eũ facer̃ hri ꝓ legitimo: ſi aliqs ſꝫ poſſit facẽ: nõ ꝙ ſcꝫ cũ qꝫ põt iudicare de legitimitate: poſſit legitimare. Sꝫ ſuppoſito ꝙ aliqs legitimare poſſit: qui nõ poſſit de legitimitate cognoſcẽ: ⁊ iura punientia illegitimitatẽ tollere: põt eã efficere. Hoc aũt intelligẽdũ eſt reſpectu iuris q̃rẽdi: vñ qñ filiꝰ legitimaf pr̃e viuẽte: qñ ẽt conſtat de mẽte pape: q exꝑmit q̃ñ ad ſucceſſioneꝫ: alˀs ⁊ ad oĩa ipm legitimat ⁊ reſtituit. Nã ſi exꝑmat aliq̃ ad que legitimat: nõ pp̱ ſꝫ ad alia itelligif legitimare: niſi qñ ſunt minoꝛa: ⁊ nõ ſũt in alteriꝰ ꝑiudiciũ: ſic ſi legitimat ad dignitates: ⁊ per ꝯñs ꝙ poſſit eẽ ꝯſeruatoꝛ: vel hmõi: ſꝫ nõ pp̱ ſꝫ ꝙ parẽtibus ſuccedat: ẽt ſi ſimplr ⁊ q̃ad oĩa legitimaref niſi ſucceſſionẽ exꝑmeret: adhuc itelligenf ſaluo iure alteriꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ extẽderef ad ſucceſſionẽ. Si aũt q̃raf de iure q̃ſito: vtputa de legitimãdo filiũ poſt moꝛtẽ pr̃is ad ſuccedenduꝫ filii qñ legitimis eſt iã ius q̃ſitũ aliud eſt: q: hic obſtat nõ ſolũ impedimẽtũ iuris poſitiui dicẽtis ipſuꝫ nõ debere ſuccedere: ſꝫ impedimẽtuꝫ iuris naturalis dicẽtis rẽ iuſte q̃ſitam ſine culpa ⁊ facto ſuo debere perdere: qḋ non põt facere papa niſi ſit dominus tempoꝛalium in caſu in quo pꝛinceps hoc poſſet.

¶ Tertia concluſio. .§.vi.

Tertia concluſio eſt de legitimatione pncipis ſecularis. Ubi de pncipe ſeculari eſt ſciendũ: ꝙ nõ põt legitimare ad aliqd ſpũale: nec plus tollere vinculũ illegitimatis q̃ad ſpũalia: q̃ꝫ abſoluere ab excõicatione: q: nõ põt directe amouere ipedimẽtũ eccleſiaſticũ niſi iudex eccliaſticus: põt tñ legitimare oẽm ſuũ ſubditũ quicũqꝫ in tpalibꝰ nõ hꝫ ſuperioꝛẽ dñm tpaleꝫ ſiue ſit impatoꝛ ſiue rex frãcie ſiue alius: q: ex q̃ in tpalibus nõ hꝫ ſupioꝛẽ reſpectu tpaliũ: põt ipſe penas tpales ſuoꝝ ſubditoꝝ ſtatuere vel deſtituere ſicut vult: nec aliꝰ eis nõ ſupioꝛ põt ſubditis imponere penas niſi inquãtuꝫ approbat ſm illud. Tu qs es q iudicas alienũ ſeruũ. Si ergo lex ciuilis dicit ſpurium nõ ſuccedere vel iudicare: nõ ligat ſpuriũ francie niſi inquãtũ placet regi frãcie. Uñ q̃tuꝫ ad hoc põt legitimare. i. q̃tũ ad hãc penã non imputare illegitimitateꝫ: ⁊ hoc ſimpliciter reſpectu iuris querendi vel propter vniuerſitatẽ dominij ſed non reſpectu iuris iam acquiſiti. Ro.14

¶ De legitimatione. .§.vij.

De legitimatione quõ fieri poſſit per papã: impatoꝛẽ vl̃ alios. Ber. ſup. c. per venerabilẽ. ex̃ q fi. ſint legi. notaf ꝑ Anto. de but. ſic ſũmatiꝫ de papa loqndo de legitimatiõe q̃ ſit per eũ. aut ſit ſꝫ circa ꝓleꝫ futurã aut circa ꝓlẽ illegitime natã. Et circa ꝓleꝫ futurã põt legitimare ⁊ in terris eccliẽ ⁊ i terris imperij ⁊ gñalr valet remouẽdo aliqueꝫ gradũ ꝯſanguinitatis vel affinitatis de his q ſunt de iure poſitiuo. ſic Greg. ix. remouit. qntũ ⁊ ſextũ gradũ gñalr. vt ex̃ de ꝯſan. ⁊ affi. nõ dꝫ. vel diſpẽſando ꝑticulariter cũ aliqbus vt ꝯhant in tertio vel q̃rto gradu attinẽtes: ⁊ ſic legitimare dicif q̃ad ꝓleꝫ futurã vt hẽanf legitimi qui alˀs eẽnt illegitimi: ⁊ in ſpũalibꝰ ⁊ tpalibus ſimplr tales erũt legitimi. In gradibꝰ autẽ qui ſunt de iure diuino vl̃ naturali: papa ꝑ hũc modũ legitimare nõ poſſit. Loquẽdo aũt de ꝓle illegitime nata: tũc aut eſt faciẽdo ꝯſtõneꝫ vl̃ legẽ factã ab impatoꝛe ꝯfirmãdo: vt nati de ſoluto ⁊ ſoluta: ſi tales geniturõs ꝯhant mrĩmoniũ legitime filij qui ꝓus erãt illegitimi ſint eẽ intelliganf eẽ legitimi. ⁊ certũ eſt ꝙ põt vbiqꝫ ⁊ ſic ſeruaf. Aut q: illegitimo exñti ꝯcedit iura legitimationis: ⁊ in ſpũalibus qdẽ põt papa tales legitimare vbiqꝫ. ſ. etiã in terris iperij: puta vt poſſint ꝓmoueri ad oꝛdines ⁊ dignitates eccliaſticas. In tpalibus aut. ſ. q̃ad ſucceſſioneꝫ hẽditariã ⁊ honoꝛes: ſubdiſtigue. Aut papa legitimat in terris ſibi ſubiectis: ⁊ tũc põt. Aut i terris iperij: ⁊ tũc ſi legitimat ſibi ſuppoſitũ vl̃ de proximo ſupponendũ. puta clericũ factũ vl̃

de proximo clericandū:ꝛ tūc legitimando ſim
pliciter intelligiꝭ legitimatus ēt in tēporalib⁹
Si legitimat laicū remanentē:qui impatorē re
cognoſcit in ſuperiorē:ꝛ tūc nō pōt ſine ꝯſenſu
imperatoris qui preeſt illi. Et illā opi. tenet Bar.
in.l.qui in p.ouinciam.C.de nupti.ſ.ꝙ in ter/
ris imperij papa nō poſſit in tpalib⁹ legitimare

¶ De imperato/ .§.viij.

re certū eſt ꝙ non pōt legitimare ſup ple futu/
ra:q: non pōt tollere per legē ſuū gradus ꝯſan
guinitatis et affinitatis:nec diſpenſare in gra/
dibus ꝯſanguinitatis et affinitatis:qꝛ non hꝫ
diſponere de mrimonio. Et ſi ſup hoc cōderet
legē nil valeret talis legitimatio:niſi eccl'ia ap/
probaret ꝙ nati ex fornicatiōe habeāꝭ legiti/
mi ſi poſtea genitores ꝯhunt inuicē mrimoni/
um. Inſup in terris ſuis ꝛ multo magis in ter/
ris eccleſie nō pōt impator legitimare in ſpūa/
libus:vt.ſ.pmoueri poſſint ad ordines. Sꝫ le/
gitimatus ſimplr ab impatore:vel ab eo q hꝫ
hanc auctēꝫ legitimādi ab ipſo indiget diſpen
ſatiōe pape:ſi vult ad oēs ordies vel bñficia cu
rata ꝛ dignitates pmoueri. In tpalib⁹ aūt vt in
ſucceſſionib⁹ ꝛ honorib⁹ ſeculi pōt legitimare
in terris ſuis:ſꝫ nō in terris eccle:qꝛ abſurduꝫ
eſt dicere ꝙ iperator hēret maiorē ptātēꝫ in ter
ris eccle qꝫ papa in terris iperij. Sint ergo cō
tēti terminis ei⁹. Et hec pcedūt de iperatore iā
coronato:ſꝫ de nō coronato magis dubitaꝭ. Di
cit tñ Jac. de are. ꝛ Jo. an. in ſpe. in ti. de reſcri.
Et idē eſt de his q hñt ptātēꝫ legitimādi ab im
peratore:q: pñt in caſib⁹ in qb⁹ ille pōt ſm v̄ba
priuilegij. Un̄ vbi ille nō pōt nec illi pñt cū habe
ant auctēm ab eo. Dicit ēt An. de bu. ꝙ haben
tes ptātēꝫ a papa vel ab iperatore legitimādi:
nō pñt legitimare ad p̄iudiciū alteri⁹:q: tales
ꝯceſſiones itelligunt ſine alioꝝ p̄iudicio. vt ex
de of. ꝛ po. iud. d'le. c. ſup eo. ꝛ de priuil. c. paſto
ralis. ¶ De ſolēnitate legitimatiōis dicꝭ An. de
but. ꝙ opꝫ ꝙ illegitim⁹ ipetrās exp̄mat q̄litatē
illegitimatiōis. ſ. an ſit ſpurius vel iceſtuoſus:
q: difficili⁹ diſpēſaꝭ cū ſpurio vel iceſtuoſo q̄
cū naturali tñ. Un̄ ꝛ Jo. an. in ſpe. dicit. ꝙ ſi qs
dicit ſe ſpuriū: ipetrādo legitimationē:ſi ille eſt
ſpurius duplicat⁹ vt q: ex vxorato ꝛ vxorata:cū
als nō valeat ipetratio:ſi h nō exp̄maꝭ:ſꝫ repu
taꝭ ſubreptitia. vt in cle. illa. e. ti. ꝛ de fi. pſ. c. ſi.
Itē cū queriꝭ an in legitimatiōe alicui⁹ debeāt
citari illi in quoꝝ p̄iudiciū ſit ſeu qb⁹ p̄iudica
tur. An. de bu. diſtinguit:qꝛ aliqñ legitimatio
fit in vita pris:ꝛ tūc pōt diſponere de hērditate
qd vult ad p̄iudiciū ſperātis hērditatē:ꝛ valet
talis legitimatio nō vocatis ptē. Sꝫ exigiꝭ ꝙ in
ipſa legitimatione fiat mētio agnatoꝝ:nec ſuffi
ceret pmū cū ſcdo. Si vō fiat legitimatio ad
inſtantiā filij ꝛ ituitu pris:ꝛ ſatis pōt dici ꝙ nō
requiraꝭ coꝝ aſſenſus. ēt ſi illi legitimi eēnt cō
fratres. Dicit tñ idē An. ꝙ nō valeret legitima/
tio niſi appareret pncipē certificatū ꝙ alios li
beros ipſe hēret:q: iſta ē cā inductiua:facili⁹ ad
ꝯcedendū legitimationē eo. ſ. ꝙ nō hꝫ alios li/
beros:ſed facta expſſione hñ valeret hec impe/
tratio. Idē. ſ. ꝙ ſi nō fieret mētio de agnatis nō
valeret ipetratio. tenuit Jo. an. in addi. ſpe. Re
quiriꝭ etiā aſſenſus ipſius pris a principio:vel
ex poſt facto. ¶ Si autem fiat legitimatio poſt
mortē patris de cuius ſucceſſiōe agiꝭ:ꝛ tūc eſt
dubiū an legitimatio illa retrotrahaꝭ:ꝛ ſi retro
trahaꝭ vtrū tollat ius alteri q̄ſitū medio tpe. Et
dicit ipſe An. ꝙ ſi fiat p v̄ba nō reſtrictiua legi/
timatio:vt dicēdo:ꝯcerimus tibi legitimatio/
nē:tūc legitimatio retro non trahiꝭ. Si aūt fiat
per v̄ba reſtrictiua vt dicēdo. itegramus te ad
oīa pmeua nature:ac ſi legitime natus eſſes:q̄
ſic fieri dꝫ qñ vult totaliter integrare ipſe legiti
mās:ꝛ tūc legitimatio retrotrahiꝭ. Sꝫ vtruꝫ ſic
retrotrahat ꝙ tollat ius alteri medio tpe acq̄ſi
tū ſunt opiniones. Quidā dicūt ꝙ ſic. Bar. te/
net ꝯtriū in. l. gallus. ff. de li. ꝛ poſt. Et h ſi aliqd
ſibi. ſ. legitimato ſpecificeꝭ rſtituri. Et illā opi.
vt verā approbat ipſe An. ad h. de reſcrip. c. q̄
uis. li. vj. Et iſtā ſniaꝫ tenet Jo. an. in addi. ſpe.
Et dicit ipſe An. ꝙ tenēdo ꝙ ipſa legitiatio re/
trotrahaꝭ ad p̄iudiciū illius cui iā acq̄ſita erat
hēditas:tūc diſtinguēdū:q: aut fili⁹ legitimare
ſe fecit ex tacita volūtate pris qui declarauit ip
ſuꝫ velle ſuccedere in teſto:ꝛ tūc nō exigiꝭ ꝙ il/
li vocēꝭ qb⁹ p̄iudicaꝭ. Aut nō appet illō ꝛ tūc
dicit ꝙ exigit ꝙ citenꝭ illi qbus p̄iudicaꝭ:imo
exigit eoꝝ ꝯſenſus. Allegat. C. de na. reli. l. pe
nul. Et hec vera niſi hoc appeat de expſſa volū
tate pncipis:q: voluerit p̄iudicare alijs in hē/
ditate:ſꝫ ſi nō exprimat aliꝭ de iure alteri acq̄/
ſito:valet legitimatio ſꝫ nō ad p̄iudiciū ei⁹:
de cuius p̄iudicio agiꝭ:ꝛ hec vera de legitima
tione quā facit in terris ſuis. Si aūt alibi legi
timaret non poſſet etiā citari illis quibus ius
eſt q̄ſitum niſi ipſi conſentiant. Sciendūꝫ ēt
ꝙ legitimatio peti poteſt per procuratorem.

¶ Titulus.ij.de ſtatu cō/tinentium.videlꝫ virginum ꝛ viduarum.

¶ De virginitatis poſſeſſione: dignificatione
ꝛ coronatione. Capitulum.j.

Adducentur regi
virgines poſt eam:proxime eius.
offe. tibi. Ps. xliiij. Loquitur p̄p
de eccleſia que vtiqꝫ ē mater ꝛ vir
go. Mater quidem oium fidelium quos ge/
nuit in baptiſmo per fidē. Uirgo per integrita

tem mētis: ⁊ libera a corruptione peccati mor
talis. Unde apl's. ij. Cor. xi. dicit de fidelibus.
Deſpondi enim vos vni viro virginē caſtā ex
hibere xpo. Poſt eā vt filie adducunt virgines
regi dño Jeſu xpo: vt ſponſo earū. Un̄ ⁊ de ſan
ctis virginib⁹ canit eccleſia. Agnū ſponſuꝫ vir
ginū venite adoremus dñm Jeſum xpm. Poͤt
etiā iſtud poſtea referri ad virginē Mariam:
que ſola mater eſt ⁊ virgo ⁊ pmiceria: ⁊ ſpecu
lum virginū: que vtiqꝫ poſſidet aureolā virgi
nitatis: qꝛ etſi nō habuit a carne pugnaꝫ ꝓpter
religationē vel extinctionē fomitis: ꝓpter cui⁹
victoriā. ſ. pugne plena datur aureola: habuit
tñ ab hoſte cuius caput. ſ. ꝑncipij ſuggeſtionis
ɔtriuit ſola. Poſt eā igitur vt ꝑncipaliorem ſe
quunt virgines alie ⁊ a xpo adducunt regi. Al
due aūt dicr proxime eius: qꝛ appropinquant ad
caſtitatē virginalē: nō tñ ita ſunt filſes. Taꝫ vir
gines aūt qꝫ vidue ad xpꝫ ꝑueniunt: quinimo
⁊ boni ɔiugati: ſed adducunt ad xpꝫ virgines
dei gratia adiuuāte: ⁊ ipſis magis laborantib⁹
ad ɔſeruationē eius. Vidue aūt auferunt cum
adiutorio etiā gratie: ſed nō tñ conatū exercē
tibus: nec tamē virgo nec vidua caſtitatē virtu
te propria ſeruant: ſed dono dei. Et iō dicit. ad
ducentur: ⁊ offerētur. ſ. abillo videlꝫ dono dei.
Sed prius de virginibus agendum eſt.

¶ Dicitur autem .§.i.

virgo quaſi vir agens. i. repellens. vt nō pmit
tat ſe cognoſci carnal'r ab eo. Ille enim eſt mo
dus naturalis quo amittit virginitas: qꝫuis p
alios etiā modos poſſit amitti. vt dicet. Vel dr
ij. ij. q. virgo a virore: ſcdm Tho. qꝛ nō ē expta adustio
clij. ar. nē. i. actū veneree delectatiōis ſicut arbor dicit
pmū. viridis: q̄ a calore non deſiccat in folijs. Vel vt
dicit. Fulgētius ad pbā. in li. de vginitate. Vir
go dicit q̄ſi virago: virago dicit a viro: vir aūt
a virtute. Claret igit inter ceteras eccle dona
tiones illius pcipuū munus ſpūalis eē charis
matis: vbi virtus ipſa integritatis pfectio me
ret vocabulo cenſeri virtutis. Nec in eo tñ q
virginalis integritatis agnoſcimus culmē pu
dicitie cōiugalis aſſerimus crimē: ſed ſanctam
virginitatē dici merito potiore diſtare a coniu
gali vita q̄ſtum diſtant a bonis meliora: a terre
nis celeſtia: a carne ſpūs: ab infirmitate virtus.
Nec dicere dubitamus tñ a ſancta vginitate
carnis ⁊ ſpūs fideliū cōiugatorum licet a deo
cōceſſum diſtare cōcubitum: q̄ſtū ſilitudo pec
catorū ab imitatiōe diſcernit angelorū. In vno
qppe ad terram ſpūs terrena carnis voluptate
deprimit: in altero terrena caro celeſti delectatio
ne ſpūs ad celeſtia ſubleuat. Hec fulgētius. Et
in decre. diſ. xxx. c. Hec ſcripſimus. dicit. Non
vginitatē cū humilitate admiramur: ⁊ ɔiugatiā
cū caſtitate ⁊ religiōeꝫ dō acceptiſſimā dicim⁹.

¶ Ad laudem ⁊ .§.ij.

cōmēdationē virginitatis ait Hiero. ad Euſto
chiū. Habeāt nuptie tps ſuū ⁊ titulus mihi vir
ginitatis in Maria dedicatur ⁊ xpo. Dicat ali
quis: audes nuptijs detrahē q̄ a dño benedicte
ſunt: nō eſt detrahere nuptijs: cū illis virgini
tas aūfert. Glorient ⁊ nupte cū a virginib⁹ ſint
ſcōe. creſcat ⁊ multiplicet ille qui ipleturus eſt
terrā. tuū agmē in celis. Poſt paradiſum. ⁊ nu
ditatē ſint folia auſpicāti a pruriginē nuptiaꝝ:
nubat ⁊ nubat ille q in ſudore vult⁹ ſui cōedit
panē ſuū: cui⁹ terra ſpinas gñat ⁊ tribulos: cu
ius herba ſentib⁹ ſuffocat. Meū ſemen cetena
ria fruge ſecūdū ē. Cōſuant tunicas q̄ incōſu
tā deſurſuꝫ tunicā pdiderūt: q̄s vagit⁹ delectat
infantiū. Eua in padiſo vgo fuit. Tua regio pa
radiſus ē: ſerua qd nata es. Virgo naſcit cara eſt
nuptijs vgo eū mr dñi ſimpl'r pura ⁊ ſincera:
nullo extrinſecus germine coherēte ⁊ ad ſilitu
dinē dei vnitate fecūda. Virgo flos xps eſt dl
cēs. Ego flos cāpi ⁊c̄. Cant. ij. Lando nuptias:
ſed mihi vgines gñant. Lego de ſpinis roſaꝫ:
de terra aurū: de cōcha margaritā. Quid inui
des mr filie tue: idignaris q̄ noluit mulier mi
litis eſſe ſed regis: grande tibi beneficium pre
ſtitit: ſocrus dei eē cepiſti. apl's Paulus virgo
fuit. Unde dicit. Dico autē innuptis ⁊ viduis
bonum eſt illis ſi ſic permaneāt vt ego. j. Cor.
vij. Ideo autem dicit ſe de virginitate pceptuꝫ
domini nō habere: qꝛ ſi virginitas eſſet impe
rata. nuptie videbant ablate ⁊ duriſſimuꝫ erat
cōtra naturam cogere angelorūqꝫ vitaꝫ ab om
nibus extorquere. Virgo Helias: Heliſeus vir
go. Virgines multi filij prophetarū. Hieremi
as vxorem prohibetur accipere: ⁊ ad quālibet
tamen virginem eccleſia iſtud pſalmiſte ada
ptat. videlicet adducentur ⁊c̄. Ubi tria viden
da ſunt de virginitate.

¶ Primo q̄ñ virginitas coronatur.
¶ Secundo quomodo poſſideantur.
¶ Tertio quomodo ipſa ſignificatur.

¶ Quantū ad pri .§.iij.

mum dicit apoſtolus. ij. Timo. ij. Non corona
bitur niſi qui legitie certauerit ita certet vt vin
cat. vt aūt canit eccleſia mundus caro demōia
diuerſa mouent ꝓlia ɔ nos. Et quātuꝫ ad ꝓliuꝫ
carnis ſicut non coronat aurea que eſt pmium
eſſentiale aie: niſi quis habuerit victoriā de oī
vitio carnali: abſtinēdo ab eo vel a perpetrato
penitendo: ita nō coronat aureola virginitatis
que eſt premium accidētale: qd datur in gloria
propter excellentē pugne ex carne victoriā: niſi
quis liber fuerit a voluntaria corruptiōe carnis

tentationes vincendo. Quãuis eni virgitas q̃
tuʒ ad eius initiũ ⁊ ſeminariũ. i. inclinationem
naturalẽ inſit a natura: ſicut ⁊ oĩs virt⁹: q̃tũ q̃tuʒ
ad materiã remotã que eſt integritas carnis ⁊
materiã propinquã que eſt expiẽtia veneree vo
luptatis: ieſt a natura ⁊ natiuitate: quia oẽs na/
ſcunt virgies ⁊ inexpti voluntates ſm Pe. de
pa. in. iiij. di. xxxiij. Sed q̃tuʒ ad cõplementuʒ
Tho. in actuale vel hitualẽ. ⁊ ſic virgitas nõ eſt a natiui
iiij. diſt. tate vel a natura plus q̃ʒ alie virtutes. Nã puer
xlix. q. naſcẽs nõ hʒ actũ nec habitũ v̇ginitatis plus
v. ar. iij. q̃ʒ liberalitatis: ſʒ ẽ ſicut alie morales per acq/
q. j. ad. ſitionem vel infuſionem. Non enim quicunq̃ʒ
quintũ. habet integritatem carnis cum venerit ad ãno
pubertatis ſi eligat in carne incorruptibiliter
viuere: ſtati per hoc habet hitũ v̇ginitatis. Sʒ
qñ cum hoc habituali ꝓpoſito frequẽter doma
uerit motus carnis: adgñatur in eo habitus. ſi
cut nec vidua ſtatiʒ mortuo marito hẽt habituʒ
cõtinẽtie vidualis: lʒ eligat ſic viuere: ſed per
frequẽtem domationẽ paſſionũ cũ ꝓpoſito ha
bitũ acquirit differentẽ ab habitu caſtitatis cõ/
iugalis: nõ tamẽ meret nomen virtutis ſpecia
lis que nõ ꝑuenit ad perfectionẽ. Eſt igitur ha
bitus ꝯtinentie vidualis habit⁹ differẽs a cõti
nentia cõiugali: hñs ſpẽalem rõneʒ boni ⁊ dif
ficultatis: q: quibuſdã eſt placitũ ⁊ facile in cõ/
iugio viuere caſte: quib⁹ nõ eſt facile nec placi/
tum viuere: vel a cõiugio abſtinere: ſed tñ non
eſt virtus ſpecialis: imo caſtitas eſt vna virtus
que minorẽ hẽt gradũ i mrĩmonio ⁊ pfectius
ſaluat in viduitate. Silr caſtitas cõiugalis nõ
ſtatim innaſcit: cũ quis eligit ab aliena abſtine
re: ſed cuʒ freq̃nter ab aliena tentatus eligit nõ
acquieſcet: ⁊ ſic de alijs. Et vt di. tho. in. iiij. di.
q. v. ar. xlix. In ꝯtinendo ſm aliquid maiorẽ pugnam
iij. q. j. ſuſtinent virgines ⁊ ſm quid vidue ceteris pa
ad pri rib⁹. Uirginib⁹. n. cõcupiaʒ iſlãmat ⁊ expiẽdi
mũ. deſideriũ: quod ex quad. i quaſi curioſitate pce
dit: qua etiã fit vt hõ libẽtius videat que nun/
q̃ vidit: ⁊ etiam in eis cõcupiam auget extima
tio maioris delectationis q̃ʒ ſit ſm veritateʒ: ⁊
incõſideratio eoꝝ incõmodorum que delecta/
tiõi hmõi augentur ⁊ adiũgunt. Et q̃tum ad
hoc vidue maiorẽ ſuſtinẽt pugnã: maiorem au
tem ꝓpter delectatiõis memoriã ⁊ in diuerſis
vnuʒ alteri preiudicat ſm hoium diuerſas di
ſpoſitiones: q: quidã magis mouent hoc: qui/
dam alio. Quicquid aũt ſit de q̃ntitate pugne:
tñ hoc certum eſt q pfectior eſt victoria virgi/
nũ q̃ viduarũ. Perfectiſſimũ enim genus vi/
ctorie eſt ⁊ pulcherrimũ nunq̃ʒ hoſti ceſſiſſe. Co
rona aũt nõ debet pugne: ſʒ victorie de pugna
nõ ergo coronabit niſi qui legitime cer. ⁊c̃.

¶ Quõ in diuer/ §. iiij.

ſis tpibus hoies diuerſimode ſe habuerũt ad
v̇ginitatẽ ſeruãdaʒ. Pe. de pa. in. iiij. di. xxxiij.
dicit q in ſtatu innocẽtie non licuiſſet ꝯtinere l. iiij. di.
vſq̃ʒ ad ſufficiẽtẽ multiplicationẽ humdi gñis xxxiij. q
q: tũc erat p̃ceptũ. Creſcite ⁊ multiplicamini: iij. ar. ij.
nec tñ peccauit adã ꝯtinẽdo i paradiſo: q: mo/ ad. ij. ⁊
dico tpe fuit ibi. Sed Tho. dicit q poſt multi/ diſ. xlix.
plicationẽ ſine pctõ potuiſſet qs eẽ v̇go. ¶ Cõ q. v. ar.
tra: q: tũc pferebat v̇ginitati ꝯiugiũ: q: hẽbat iij. q. j.
fecũditatẽ cũ puritate. fuiſſet aũt ꝯtra rõnẽ eli ad. ij.
gere minus bonũ: ⁊ ipſi non erãt facturi cõtra
rõnem puta tot fuiſſent maſculi quot femine
vt eſſet vna vni: ergo ſi ꝯtinuiſſet feciſſet cõtra
finem mrĩmonij ⁊ pacis. Semp ẽt fuiſſet multi
plicatio neceſſaria: q: nõ videt ꝓbabile q parẽ
tes primi retardarent a gloria vſq̃ʒ ad finẽ mũ
di: cũ ſolũ pctm̃ ſit cã retardatiõis: vt originale
vl̃ actuale aut pena. Uñ primis parẽtibus trã/
latis in gliã oportebat ſucceſſores vacare gñã
tioni ſicut primi inchoauerant. Tpe v̇o nature
lapſe. ſ. tpe legis nature fuit virginitas licita
multiplicato gñe hũano: ſʒ ſemp añ euãgeliũ
meli⁹ erat ꝯiugiũ niſi vbi ſpãlr aliõ reuelabat.
In paruulis aũt erat v̇ginitas carnis non mẽ/
tis. Tpe v̇o lapſe nature añ multiplicationẽ fu
it in p̃cepto ꝓhibitio. Nec tñ peccauit abel v̇go
moriẽs q: adhuc iuuenis erat: nec apt⁹ ꝯiugio
qñ mortu⁹ fuit. Nã nec cayn libidioſus adhuc
gñauerat: fuit tñ abel mortu⁹ v̇go carne: ſʒ nõ
mẽte: q: tũc non erat tps v̇ginitatis niſi qs di/
cat q ds pſci⁹ mortis ei⁹ ſibi iſpirauit v̇ginita/
tẽ: vt caput eccl̃ie pmũ hẽret v̇ginitatẽ: ⁊ ſic hẽ
ret aureolã v̇ginitatis. Sʒ poſt multiplicatiõeʒ
licuit: non tñ hẽm⁹ exẽplũ nec in enoch q p coi
tum gñans ⁊ p coitũ genit⁹ ẽ: nec in alio forte.
Tpe aũt diluuij ſicut prius fuit illicita vſq̃ʒ ad
mltiplicationẽ hoiuʒ. poſtea v̇o licita: nõ tñ ex/
tat exẽplũ niſi forte de melchiſedech. Sʒ ſi fuit
ſe⁹. i fili⁹ noe vt dicũt hebrei nõ fuit virgo. Tpe
v̇o legis ſcripte. Sciẽdũ q licuit ſuare v̇ginita
tẽ: q: iã filij iſrl̃ multiplicati creuerãt nimis vt
arena maris nõ tñ laudabat: imo filia iepte fle
uit v̇ginitatẽ. vt hẽtur Judic. xj. Et maledict⁹
erat nõ relinq̃ns ſemẽ maledictõe. ſ. obprobrij
tpal niſi ꝯſilio ſpũſſcti. vt helias dedicans ſm
Hiero. Sʒ apud gẽtiles error icrebruerat q de
derat eos de⁹ in reprobũ ſenſũ. vt licita putarẽt
illicita ⁊ ecõuerſo. vt fornicationẽ eẽ licitã. Pla
to v̇o ſctificauit ſe: nõ q: putaret v̇ginitatẽ illi/
citã: vñ nec deſeruit eã: ſʒ vt ſatiſfaceret plebi.
Nã oportuit apud phos pp ſcãdalũ vitãduʒ
facere multa q̃ ſciebãt nõ eẽ faciẽda: ſicut ado
rabãt idola q̃uis ſcirẽt nihil religionis eſſe in
ſtipite ne lapidarent. Sicut Pythagoras apud
athenas reus habitus eſt: q: vocauit lapidem
ardentem. Ipſi. n. neſciebãt aliã vitã ⁊ propter

hoc nimio timebāt pdere iſtā. ¶ Tpe vero euā
gelij ſemꝑ licuit ⁊ licebit tenere virginitatem.
Unde Joānes. Lucifer fuit virgo ante ſolem ⁊
nō venus. Maria .n. pmicceria virginitatis fu
it. Uñ in ps. Adducent regi vgies poſt eā. Tpe
ēt glie erūt oēs vgines: q̄ .ſ. nec nubēt: nec nu
bent: imo tpe gr̄e vt res melior cadit ſub ꝯſilio
ſm illud .j. Cor. vij. De virginibꝰ pceptum dn̄i
nō hēo: ꝯſiliū aūt do. Qḋ ꝯſiliū ioānes euāge
liſta ſuauit cū vxorē p qua iā in domū traducta
nuptias faceret. vt hr̄ Joā. ij. intactā pmiſit: ⁊
virgo in euū pmāſit: priuilegio amoris a xp̄o
dilectus. Hāc Joſeph ſponſus marie ſeruauit.
vt dicit Aug. ⁊ vouit cū maria ſpōſa ſua. xxvij.
q. ij. c. Beata maria. Et vas electionis virgo fu
it. Uñ dicit .j. Cor. vij. Uolo oēs hoies eſſe ſicut
me .ſ. virgines. Sed vnuſquiſq; habet pprium
donum ⁊ chriſtus habuit. Unde canticorū. ij.
Ego flos campi ⁊ lilium conuallium.

¶ Notandum eti/ §.v.

am q̄ virginitas ineſt ſm Pe. de pa. vbi .ō. per
iſfuſionem ſicut alie virtutes morales. Et ſatis
videt ex ſpāli gr̄a q̄ Joānes baptiſta ⁊ btā vir
go ⁊ hieremias in vtero p ſctificationē recepe
runt vtutē vginitatis quā erāt ſuaturi. Sz de
baptiſmo fluminis ⁊ ſanguis: in qbus nō ſolū
infundunt neceſſaria ad ſalutē: ſed ⁊ pfectiua
in qbus nō eſt obex in recipiēte vt remiſſio cul
pe venialis ⁊ pene: videt q̄ in puulis in qbus
nullus eſt obex infundit virginitas ⁊ innocēti
bus: nō tñ q̄ eis debeat aureola: q̄ illa reſpicit
actū non hitum. De adultis aūt videtur q̄ dn̄s
ſua liberalitate infundat hoī id qḋ ad ſe diſpo
nit. Unde q cū pposito virginitatis venit ad ba
ptiſmū vel aliud ſacr̄m: recipit hitum virgini
tatis ſicut ⁊ ceteras virtutes. q̄ .n. i oī ſacro no
ue legis infundit nō ſolū id qḋ eſt neceſſariū
ad ſalutem: ſed ēt qḋ eſt vtile ſm capacitatem ⁊
diſpoſitionē digne recipiētis: inde eſt q̄ recipi
ens ſacr̄m noue legis non ꝯtrariū virginitati:
qḋ dico pp̄ter mr̄imoniū: recipit oēm virtutē
ad quā eſt diſpoſitus ⁊ cuius eſt capax. Si aūt
eſt corruptꝰ mēte ⁊ corpore q̄tuis peniteat: nō
eſt tñ capax vginitatis: q̄ recupari nō pōt. Sz
ſi nō eſt corruptus niſi mēte ⁊ penitens propo
nit ꝯtinere: tunc recipit. Hec Pe. de pa.

¶ Notandum eti/ §.vi.

am q̄ dicit idē pe. q̄ Tho. in ſcripto .ſ. in .iiij.
di. xxxviij. q. iiij. ar. ij. ad .iiij. ar. ⁊ in .iiij. ſ. diſt.
xlix. q. v. ar. iij. q. j. i. cor. q. tenet votū de eſſentia
virginitatis nō eē. Jn ſūma vero videt dicere
oppoſitū: ſcḋa ſcḋe. q. clij. ar. iij. ad .iiij. ar. Sic
enim ſeruare caſtitatem ⁊ paupertatem ſine vo
to vt nouitius non faceret religioſum: ſic virgi
nitas ſine voto non haret aureolā. ¶ Sed ꝯtra
q̄ ſi ppoſitum nubēdi impediret q̄tuis ppone
ret nō licite corrūpi: tñ firmū ppoſitum ppetuo
ꝯtinēdi ēt ſine voto facit virtutē virginitatis:
nec votū trahit ad aliā virtutē q̄ ad ſuā .ſ. latriā
alſs ageret ꝯ ſpēz. Uñ bñ ꝯcedo q̄ votū nō facit
de actu nō vtuoſo vtuoſū. ⁊ q̄ actū trahat ad
altiorē vtutē nō i eodē gñe ſz alio: ſic votū tra
hit ieiuniū ad altiorē vtutē q̄ ſit abſtinētia vel
ſobrietas: ſz h̄ nō ē in gñe tpantie: ſed iuſtitie.
Uñ votū non facit ieiuniū eſſe ſpālē virtutem:
ſed trahi ad alteram. Sic ⁊ in pppoſito ſi virgini
tas hēret ex voto rōnē virtutis: nō eēt ſpēs tem
perātie ſe hñs ad caſtitatē: ſic magnificētia ad
liberalitatē: ſz ſolū eēt actus caſtitatis elicitiue
⁊ latrie imperatiue. Preterea ſic ſe hz virgini
tas ad caſtitatē ſicut magnificētia ad liberalita
tē: ſed illa eſt ſpālis virtus: nō ex hoc q̄ vota. ſz
ſolū ex hoc q̄ hz ſpālē difficultatē ⁊ bonitatē.
ergo ⁊c̄. Ad argumētū dicēdū q̄ non eſt ſile. q̄
ad religionē non ſufficit firmitas ppoſiti: ſz re
qrit firmitas ſci. Et religio noiat ſtatū ad quē
requirit imobilitas ſci: ⁊ per ꝯñs voti. Sz ad
rōnem virtutis non reqrit imobilitas ſci: cum
quis poſſit a vera virtute decidere ⁊ mutari de
vere virtuoſo in vere vitioſum. Et ideo ſi virgi
nitas diceret ſtatum non habitū poſſet videri
q̄ reqreret votum. Sed ſi dicat hitum virtutis
ſpālis non reqrit votum qḋcunq;. Ad firmita
tem ēt in religione reqritur votum ſolēne: in
virginitate ſaltem ſimplr. Unde q̄ Aug. di. in
diffinitiōe de voto ponit hoc: nō q̄ ſit de neceſ
ſitate virginitatis: ſed eſt de pfectione: q̄ ſpon
ſata chriſto p votum eſt perfectior.

¶ Quantum ad §.vij.

ſcḋm .ſ. quō poſſideat vginitatis virtꝰ. ¶ Sci
endum q̄ multis medijs. Uñ dicit ps. Addu
cent. Et primo qdē oz q̄ adducat ad hoc a deo
inſpirāte ⁊ principali agente. Sap. viij. nō poſ
ſum eſſe ꝯtinens: niſi tu dederis .ſ. deus. ¶ Se
cūdo oz q̄ adducat ad hoc a rōne iſtud ppoſitū
firmiter eligēte ⁊ ppetuo. Qḋ pz ex diffinitiōe
dum dr̄ q̄ virginitas eſt in carne corruptibili
ppetue corruptiōis meditatio .i. ppoſitū ppe
tuo abſtinēdi a delectatione venerea: necdum
experta. Uñ virgines corpore que intēdūt tpe
ſuo nubere non hēnt hitū virginitatis nec au
reolā: nec paruuli qui licet non cogitet de nu
bendo: non tñ hīe poſſunt ppoſitum ꝯtinendi.
Eunuchi ēt vel frigidi ſi intenderent experiri
delectationem venereā per mr̄imoniū vel ali
um modum ſi poſſent: nō hñt hitum huiuſmo
di virtutis nec aureolā. Sed ſi intēdunt ab hu
iuſmodi abſtinere ſi poſſent: vtiq; hñt. ſicut po
teſt credi de eunuchis quos fecit Nabuchodo

noſoꝛ. ſ. daniele ⁊ ſocijs eius. Dañ. j. De nereo ⁊ archileo q̄ pſuaſerunt domicille virginitatē. ¶ Tertio oꝫ ꝙ adducanť ad hoc a recta intentiōe. ſ. ꝑꝑ deum nō ꝑꝑ mūdi laudē: aut ꝑꝑ honorē idoloꝝ: ſicut virgines dee veſte. Un virgines q̄nqꝫ que nō ſumpſerunt oleū in lāpadibꝰ deſignās charitatē dei in coꝛdibꝰ: excluſe ſunt a ſpōſo ⁊ clauſa ē ianua. Mat. xxv. c. ¶ Quarto opꝫ ꝙ adducanť ꝑ vias aliquaꝝ virtutū: vt hūilitatis. Amb. Decet vt virgo q̄to caſtioꝛ tāto hūilioꝛ. Uñ de quodā ſctō viro legiť ꝙ vſqꝫ ad ſexageſimū etatis ſue annū ſeruās virginitatē elatus in ſuꝑbiā eā ꝑdidit. ¶ Quinto per viam ſobꝛietatis: q2 ſm Bern. in delitijs ꝑicliťaŕ caſtitas. Propterea apl's vt virgo pſeueraret dicebat. Caſtigo coꝛpus meū ⁊ in ſeruitutē redigo. j. coꝛ. ix. ¶ Sexto ꝑ viam modeſtie. ſ. cauendo ſe ab auditu ⁊ diſcurſu vanis. Coꝛrūpunt bonos moꝛes colloq̄a praua. j. coꝛ. xv. Et dyna q̄ egreſſa ē domū ad vidēdū mulieres regionis amiſit virginitatē coꝛrupta a ſichen. Gen. xxxiiij. Ambꝛo. in omel. Diſcite virgines nō curſitare per alienas domos: nō aliquos in publico miſcere ſermones. Quomodo autem perdatur virginitas dicetur in vltimo. §.

¶ Quantum ad §. viij. tertium. ſ. q̄uo eius dignitas cōmēdaŕ ⁊ q̄ntū oñdiť cū di. Regi adducenť vere ⁊ veri v̄gies regi. ſ. dño ieſu xp̄o qui eſt rex regū: vt ſint ſpōſe eius. Magna dignitas iſta. Un beata agnes dicebat. Ipſi ſum deſpōſata. ſ. xp̄o. ⁊ nobilitatē huiꝰ ſpōſi oñdit di. vt refert Amb. in li. de virginitate: cui angeli ſeruiūt: cuiꝰ pulchꝛitudinē ſol ⁊ luna miranť. i. mirabilē oñdūt. Cuius mř virgo eſt: cuius pr̄ feminā neſcit cuius ptās celſioꝛ: aſpectꝰ pulchꝛioꝛ: amoꝛ ſuauioꝛ: ⁊ oī gr̄a elegātioꝛ. cuius opes nunq̄ marceſcūt: nunq̄ decreſcūt. Et de oꝛnamentis ſibi ab eo collatis ſubdit. Induit me dñs ciclade auro ꝯtexta. ſ. ſapiētie vel dilectiōis: ⁊ immēſis monilibꝰ decorauit me. ſ. virtutum anulo ſuo. ſ. fidei ſubarrauit me: ⁊ coꝛonauit me coꝛona. ſ. ſpei eternoꝝ. Tradidit auribꝰ meis ineſtimabiles margaritas. ſ. verboꝝ ſacre doctrine. Mel ⁊ lac ab eius oꝛe ſuſcepi. ſ. dulcedinis ſpūalis. ⁊ puritatis ꝑ inſpiratiōnē. Sanguis eiꝰ oꝛnauit genas meas. i. paſſio eius induxit ad opa patiētie: q̄ maxime oñdunt ruboꝛē ſctitatis. Poſuit ſignum in faciē meā vt nullū ꝑter eū amatoꝛē admittā: inſignum. ſ. dedit faciem erectā ad celum: vt ipꝫ ꝯtēpler: ⁊ ad pſectū dirigā: nō ad terrena reſpiciā. Uerba ſūt Amb. Speculū dedit vniuerſitatis creaturaꝝ quo pōt intueri pulchꝛitudinē ei᷒ non ſolum ſponſi: ſed ⁊ ſuā cū oia ꝑpter ipꝫ fecerit: ⁊ oia in ipſo repianť. Cingulum tempantie amictū ſeu veſtitū prudētie. Huic ergo regi tam nobili adducenť vere virgies vt ſpōſe eiꝰ. ij. ij. q. cliij. ar. viij. Et lꝫ virginitas nō ſit ſimplr̄ excellētioꝛ oībus alijs virtutibus: q2 non maioꝛ theologicis: nec prudētia iuſtitia vel foꝛtitudine ⁊ humilitate. Eſt tñ p̄cipua in genere tempantie ⁊ multū cōmēdabilis ⁊ p̄eminēs ex ſex q̄ ponit pe. de pa. in. iiij. di. xxxiij. Ptꝫ ⁊ pꝛimo quoad pꝛemiuꝫ accidētale: qd̄ dr̄ aureola: q2 nulli ptī tempantie debeť fructus nec aureola niſi caſtitati: nec aureola ⁊ fructꝰ cēteſimus niſi virginitati ſoli. Uñ apoc. xiiij. dr̄. ꝙ nemo poterat cātare illud canticū nouū niſi illi cētū. xliiij. milia. q̄ v̄gies ꝑmāſerunt. Canticū illō aureola eſt. i. quoddā gaudiū ſpūale qd̄ hñt virgines: qd̄ nō poſſūt hr̄e alij ſcti nō virgines: etſi maius p̄miū eſſentiale hēant. ¶ Scdo quoad ſciētiā: q2 maxime diſponit ad acq̄ſitione ſcie ⁊ ſapiētie. Uñ ioannes euāgeliſta v̄go magnā de diuinis p̄ceteris hūit cognitionē vt de v̄bo dī. ¶ Tertio quoad pulchꝛitudinē ſpūalē nō ex eo tātū ꝙ paſſiōes ꝯcupiſcibiles ſint cōes nobis ⁊ brutis: ſicut eē furibūdum in cane: ⁊ vindicatiuū in leone: ſed q2 magis abſoꝛbet iudicium rōnis: que eſt pulchꝛitudo hoīs: in q̄ eſt imago dei. ¶ Quarto quoad ſilitudinē i pluribꝰ: q2 hi ſequunť agnū. ſ. xp̄m quocunqꝫ ierit. integre. ſ. coꝛꝑe ⁊ mēte: ſicut xp̄s. Et incoꝛruptio facit pꝛimū deo: vt dr̄ Sap. vi. mēte ⁊ coꝛpe deus incoꝛruptibilis ē. ¶ Quinto quoad ſimultatē: q2 iſta virtus non eſt ſine alijs: ſꝫ bñ ecōuerſo. pōt. n. q̄s hr̄e virtutes alias ſine iſta. ſicut hūit Petrus apl's ſine iſta. Et cū dr̄ virtutes oēs eē ꝯnexas ſm magřꝫ ſen. in. iiij. intelligiť vel de virtutibꝰ neceſſarijs di. 36. ad ſalutē q̄lis iſta nō eſt: ſicut nec magnificētia vel ꝙ ſint ꝯnexe in radice charitatis cū iſto. ſ. ꝑpoſito: vt ſi eēt a deo p̄ceptū ſuare v̄ginitatem ⁊ nōdū fregiſſet obediret eā ſuādo. ¶ Sexto quoad charitatē. Apoc. vij. Uidi turbā magnā quā nemo dinumerare poterat. ſ. ſcōꝝ. Poniť aūt ibi numerꝰ determinatꝰ virginū (q2 centū xliiij. milia q̄ virgies ꝑmāſerūt) ꝑ indeterminato q2 plures ſunt. Et hmōi rō eſt: q2 virtus iſta nō poteſt recuꝑari amiſſa materialr̄ q̄uis amiſſa quoad mētē ſolū reparať ꝑ pniaꝫ. alie aūt reparanť ꝑ pniam. tū etiā q2 difficilioꝛ ad ſeruādū. ibi. n. frequēs pugna ⁊ rara victoꝛia. Oē rarū carū. Quāuis. n. aliqui per accidens magis tēteŕ de gula. alij de alijs vitijs q̄ de luxuria ſꝫ q̄litatem complexionis vel dei diſpenſatione: tñ per ſe loquendo maioꝛ eſt tentatio luxurie. Nō poteſt eſſe: q2 natura magis intendit conſeruationē ſpeciei q̄ indiuidui cui indiuiduo pꝛouidetur ſatiſfaciendo gule vel alijs vitijs. Nec obſtat ꝙ natura prius retinet neceſſaria ad nutritiuā ⁊ augmentatiuā q̄ trāſmittat ad

generatiuã: qꝛ hoc nõ eſt quaſi magis ſollicita ſit de indiuiduo q̃ȝ de ſpecie: imo econuerſo: ſȝ qꝛ nõ aliter ageret. indiuiduuȝ ad ↄſeruãdum ſpẽm niſi ipm indiuiduum ↄſiſteret. Unde qđ eſt hic prius in intẽtione: eſt poſteriꝰ in gñatione. Sed hoc eſt qꝛ virtuoſi minꝰ ſtudẽt ſobrietati q̃ȝ caſtitati. ⁊ pp hoc exercitiũ ſit facile qđ in experto eſt difficile. Nõ aũt q̃re magis virtuoſi ſtudent caſtitati q̃ȝ ſobrietati eſt qꝛ caſtitas non amittit ſine mortali. poſſunt autem deficere a ſobrietate per veniale: quia illa conſiſtit in medio quod eſt latum. iſta ſcilicet caſtitas eſt in extremo quod eſt indiuiſibile.

❡ De voluntaria §.ix.

& irrecuperabili amiſſiõe virginitatis. Pe. de pa. in. iiij. di. xxxiij. ſic ait. Mulier perdit virginitatem p hoc q corrũpit mente ⁊ corpore alte ro de tribus modis: puta p hoc q ſolũ clauſtra frãguntur ſibi volũtarie: etiã ſi non ſeminaret nec ſemẽ reciperet. Nam ↄcupiſcentia ſpadonis defloraui virginem. vt ſcribit. q lȝ non poſſet ſeminare: poterat tñ clauſtra frãgere. Secũdo modo p ſeminis virilis ſuſceptionem: qꝛ ſi ita reciperet ſaluo clauſtro ſicut menſtruuȝ emittit nec ſeminaret: nihilominus virgo nõ eſſet: qꝛ ſic poſſet ↄcipere: puta ſi qs cognoſceret virginem voluntariã in hoc circa clauſtra pudoris ⁊ ſemẽ ad matricem attraheret: pregnanteȝ. n. p naturã nullus diceret virginem ⁊ tñ mulieres aliquę concipiũt que nõ ſeminãt. Tertio ſi ex vehementia ardoris ſine fractione clauſtri ipſa ſeminat: puta voluntarie cogitãs de commixtione turpi ⁊ huiuſmodi abſqȝ commixtione cuȝ alijs: ⁊ talis que corrumpit ſeipſam vel ab alia muliere voluntarie corrupta: nõ dȝ iter virgines conſecrari: etiam ad tollendum ſcandalum: qꝛ non eſt virgo: vt habetur. ij. parte. c. de ſcandalo: non tamen faceret bigamum virum que contraheret matrimonium.

❡ De corruptione .§.x.

autem inuoluntaria ſciendum q nõ pdit virginitas per quancunqȝ corruptionem inuoluntariam corporis etiam in muliere: vt quando opprimitur ⁊ frãguntur clauſtra pudoris ⁊ ſemen viri recipit: etiam ſi inde concipiat ⁊ pariat. Item nec p ꝓpriã ſeminationem: qñ non procedit ex conſenſu: nec acceptat a ↄſenſu qñ hẽtur iudicium rõnis. Si. n. dormiens vir vel mulier polluat: non pditur virginitas: etiam ſi in vigilia terminetur pollutio: niſi poſtq̃ȝ terminata eſt complaceat ſm deliberationem rõnis. Uidet ẽt aliqbꝰ q cũ virginitas mentis reſpiciat futuꝝ ſi qs complaceat ſibi in preterita pollutione que non ex electione proceſſit virginitas non pdit corpore ſed mente: p tunc eniȝ non pdit corpore: qꝛ illa corruptio trãſijt. Prius aũt nõ fuit pdita: qꝛ conſenſus defuit. Requiritur ergo vt ↄſenſus precedat: vt ſi ſentiens ſe calefactum obdormiret vt pollueret mulier opprimeret. Uel requirit q cõcurrat tpe quo poteſt ↄtradicere. Nã durãte ſeminatiõe non hẽt iudicium rõnis: ⁊ mulier que opprimitur ſi ſuſcipiendo ſemen vel alis qñcunqȝ ↄſentiat: niſi ſolo eo tpe quo inuite excitata ſeminat qñ ſine culpa ſua caret iudicio rõnis pdit virginitateȝ ⁊ non aliter. Unde dixit Lucia. Non corrumpit corpus niſi de ↄſenſu mẽtis. ſ. quoad pctm̃ vel amiſſionem virginitatis. Nã ſi me inuitã feceris violari: caſtitas mihi duplicabit ad coronã. xxxij. q. v. c. j. Talis tñ nõ ↄſecratur inter vgines: ⁊ hoc propter dubiũ retinentie conſenſus. vt. xxxij. q. v. Ille. Aut qꝛ etiã non poteſt ſignificare integritatẽ ſpõſe xpi. ſ. eccle: cuȝ corrupta corporalr ſit ⁊ nõ integra: ⁊ ſi virgo. Et cuicũqȝ nuberet faceret ipſuȝ bigamũ: qꝛ diuiſit carnẽ in plures. Item nota q integritas carnis: in expientia voluptatis electio actualis p violentiã demonis vel hominis: infirmitatem vel ſomnum ⁊ hmõi pdi poteſt. ſed per hoc nõ pdit virtus virginitatis. Unde bñ poteſt eſſe pater virgo p ſemen emiſſum a dormiẽte: demone ſuccubo recipiente: ⁊ poſtea per eundeȝ demonem incubum factum trãſfuſum in feminã: cum etiã ſuſcipiendo ſemẽ virile ſaluo clauſtro mulier poſſit ↄcipe: ſed in partu pdit integritatem: ſed virginitatis virtutem retinebit pater predictus: ⁊ vi etiã oppreſſa pariens auteolaȝ: etiam vterqȝ hẽbit. Unde in chronica Martiniana legitur de Merlino. q fuit filius diaboli: qꝛ. ſ. conceptus p monialem ex demone ſuccubo ⁊ incubo ipſius. Et de antixpo aliq dicunt q ſimili modo concipietur. Unde dicit eum aplſ filium pditiõis. Quãuis aũt dicant quidã virginitatem ſtatum dicere nõ virtuteȝ ſpecialem: ⁊ communior eſt opinio q ſit virtus ſpecial: q̃ amiſſa ſemel nõ recupat. Un̄ Hiero. Cũ poſſit oĩa deus: virginitatem nõ põt ſuſcitare poſt ruinã. Ualet qdẽ de pena liberare: ſȝ nõ valet coronare corruptã. xxxij. q. v. Si paulus.

❡ De conſecratione virginum ⁊ cautelis pro ſui cuſtodia. Ca. v.

Conſecratio virginum ptinet ad epiſcopum: non ad inferiores: q̃que tamen conſecratio non eſt ſacrm: nec per eam charaćter imprimit: ſed eſt quoddã ſacrale p qđ conſert ſm Tho. grãa: ⁊ opatur ad remiſſionẽ venialium: ſicut in vnctione regum ⁊ hmõi alijs benedictionibus: ⁊ hoc niſi impedimentum

l.iiij.di. xxxviij. q.j.arti. j.ad.iiij.

pꝛefſetur ex parte ſuſcipientis. Nec fit iſta cōſe
cratio oibus virginibus: ſed ſolū religioſis vt
monialibus obligatis per pfeſſionem ad eſſen
tialia vota: nec etiam oibus monialibus. Nam
moniales oꝛdinū mēdicantiū ⁊ etiā alique alie
nō cōſecrant ab epo. Rō autē quare ſolus epe
cōſecrat virgines: eſt ſʒ Tho. in. iiij. di. xxxviij.
q. j. ar. v. q: ſicut per matrimoniū carnale repñ
tatur matrimoniū ſpūale inter xpm ⁊ eccleſiaʒ
quoad fecunditateʒ: ita per velationē virginū
repñtatur idem mrimonium ſpūale q̄ſtum ad
eius integritateʒ: vt pʒ per omnia que pferunt
⁊ geruntꝛ. Et ppter hoc ſolus epe virgines velā
do deſponſat nō ſibi ſed xpo quaſi ſponſi para
nimphus ⁊ amicus. Et q: integritatis ſignifi-
catio plene poteſt eſſe ſolū in cōtinentia virgi-
nali: ſed ſemiplene in viduali: ꝓpꝛ hoc vidu
is datꝛ aliud velū: ſed nō cuʒ illa ſolēnitate qua
datur virginibus. Intelligēda autē videtꝛ hec
integritas eccleſie. quia vʒ integritateʒ ſemper
ſuat in fide vera ⁊ rectitudine vite in nullo er-
roꝛe vel vitio coꝛrupta. ſm illud. ij. Coꝛ. xj. De-
ſpondi vos vni viro virginē caſtam exhibere.
xpo. Una eſt ergo virgo mater ⁊ ſemp imacu-
lata eccleſia: ait Beda. Poteſt etiam deſignare
mrimoniū inter xpm ⁊ eccleſiam triūphantem
vbi nulla eſt coꝛruptio coꝛpoꝛis vl̓ mētis. Nec
enim nubent nec nubentur: ſed erunt ſicut an-
geli dei. Matthei. xxij. Angelis autem ſemper
eſt cognata virginitas.

Et notandum .§. i.

q̄ tripliciter pōt eſſe aliqua virgo. Uno modo
materialiter tm̄: vt illa que nō eſt expta actū ve
nereū: ſʒ intēdit experiri: vel p cōiugiū vl̓ actū
illicitū extra ꝯiugiū: vl̓ q: de neutro deliberat:
q: nōdum hʒ vſum rōnis: ⁊ talis nō ꝯſecratur:
nec ei debetꝛ aureola virginitatis: niſi poſtea p-
ponat firmiter in virginitate pmanere: ⁊ dole-
at de cogitatione carnali: qd̓ tm̄ mente nō ope
cōmiſit. ℭ Scd̓o modo dꝛ virgo foꝛmalr tm̄:
que. ſ. hñs firmū ꝓpoſitum virginitatis violen
ter coꝛrupta eſt ab alio: ipſa ſemp ratione reni-
tēte: ⁊ talis virgo eſt nec amittit aureolā virgi
nitatis: ſed tm̄ nō pōt nec debet conſecrari inter
virgines. xxxij. q. v. Ille autem famule. Et raro
eſt ſm Alb. quia difficile eſt in tali actu q̄ volū
tas non eliciat aliquem conſenſum. Unde cuʒ
de pleno diſſenſu eccleſie conſtare non poſſit:
ideo eccleſia ſtatuit vt nō ꝯſecrarentꝛ. ℭ Tertio
dicitꝛ virgo materialiter ⁊ foꝛmaliter: que. ſ. nō
eſt experta actum venereum: ⁊ firmiter ꝓpo
nit ab hmōi abſtinere. Huic debetur aureola:
nec tn̄ conſecratur inter virgines: niſi ſolēniter
pꝛofeſſa in religione appꝛobata. Quod ſi talis
monialis eſſet occulte coꝛrupta non debet con-
ſecrari. ⁊ q̄uis Hoſt. dicat q̄ talis ad vitandū
ſcandalū poſſit cōſecrari: puta q: in tali mōaſte
rio ꝯſueuerūt oēs ꝯſecrari. Uñ ſi talis occulte
coꝛrupta non ꝯſecraretꝛ: hēretꝛ ab alijs ſuſcepta
de coꝛruptiōe ei⁹: ⁊ ſic māifeſtaretꝛ. Tñ Alber.
⁊ Tho. in. iiij. ſen. di. xxxviij. q. j. ar. v. ad vi. ar.
dicūt q̄ talis nō dʒ ꝯſecrari: q: pp vitare ſcāda
lū cuiuſcūq; non debēt mutari ſacra eccle nec
ſacꝛalia: vt eſt ꝯſecratio v̓ginū. Sed bñ poſſet
vti aliq̄ cautela: vt ſuatis q̄buſdā cerimonijs q̄
nō ſunt de ſuba veli virginalis: cū epe dicꝛ foꝛ-
mā mutaret nomē v̓ginitatis in nomen caſtita
tis. Et ꝯcoꝛ. Goff. ⁊ Hoſt. Sʒ Pe. de pa. in. iiij.
dicit. talem cautelā non eſſe licitam: q: eſſet mē
dacium ſeu fictio in facto rei ſacꝛalis.

Notandum ſecū .§. ij.

duʒ Pe. de pa. in. iiij. di. xxxviij. q̄ eſt q̄ntuplex
velū ſm canones. ℭ Pꝛimū eſt velū pfeſſiōis
qd̓ datꝛ ſeſis. xij. āno cōpleto. xx. q. ij. Puella. Et
h̓ velū poꝛtāt in religiōib⁹ oēs pfeſſe. ℭ Scd̓ʒ
eſt velū ꝯſecrationis: qd̓ datꝛ anno. xxv. etatis.
xx. q. j. Placuit. ⁊. q. ea. ca. Deuotis. dꝛ q̄ iſta ve
latio v̓ginalis fiat ſolū in epiphania ⁊ in albis
paſchalib⁹: ⁊ in feſtis aplo℞: ſʒ ꝯſuetudo hʒ q̄
fiat ēt dñicis diebus ⁊ alijs feſtis ſolēnib⁹: ⁊ ēt
añ tpa dicte etatis. ℭ Tertiū eſt velū oꝛdinatio
nis: qd̓ datꝛ anno. l. vt. xxvij. q. j. c. Diaconiſſaʒ.
vbi dꝛ diaconiſſaʒ nō debere oꝛdinari añ annū
q̄dragēſimū. vbi dicit glo. q̄ diaconiſſa hic ap
pellatꝛ nō ex eo q̄ ei ꝯſecratꝛ oꝛdo diaconat⁹: cū
mulier nō ſit capax alicuius characteris ſeu oꝛ
dinis: ſʒ q: ꝯfertꝛ ei aliqua bñdictio ex qua acci
pit offm̄ inchoandi hoꝛas in choꝛo ⁊ legē ome
liaʒ: qd̓ alſs nō lʒ. Uñ ⁊ ab epo datꝛ ei breuiariuʒ
ad legēduʒ: vbi ſunt omelie de euāgelijs i ma-
tutinis. Et hoc adhuc ſuatꝛ ⁊ fit poſt ꝯſecratio-
nē ea℞ in eodē offō miſſe: ſed non ꝯſueuit dari
aliqd̓ velū in hoc: ſʒ nec ēt illa etas. ſ. vt ſit q̄dra
genaria expectatur: ſed de cōmuni cōſuetudi-
ne eſt: vt cum cōſecratur: que conſeratio ſeu ve
latio etiam fit añ. xxv. annuʒ cōmuniter poſt cō
ſecrationem oꝛdinatꝛ. ℭ Quartū veluʒ dicitur
pꝛelationis: qd̓ dabatur abbatiſſis. lx. anno eta
tis. vt. xx. q. i. Iuuenculas. Sed iure nouo pꝛo-
uiſum eſt q̄ habēs. xxx. annos cōpletos poſſit
fieri abbatiſſa. vt de elec. c. Indēnitatibus. lib.
vi. ſed nec tunc ſm pontificale datur veluʒ: ſed
fit officium quoddam ⁊ benedictio vt ibi nota
tur. ℭ Quintuʒ eſt velum continentie ⁊ obſer-
uationis ⁊ hoc eſt viduarum. xxvij. q. j. Uidu-
as. Hoc velū pōt dari ab epo ⁊ a ſacerdote. vt
dicit glo. xx. q. j. Uidua. Et ipſa etiā met accipe
ab altari facta pꝛofeſſione coꝛam ſua pꝛelata: et
pōt dari tale velum continentie virginibus et
viduis. Sed velum v̓ginale nō poteſt dari niſi

virginibus:nec ep̄s pōt in hoc diſpēſare.xx.q.
j.Deuotis.Quidā aūt adduxit ſextū velū.ſ.p/
batiōis:qđ dat in monaſterio qñ recipit ad ha
bitū añ pfeſſionem:qđ cōiter eſt albū. Nā alia
p̄dicta cōiter ſunt nigra. In multis ēt monaſte
rijs hoc ſeruat vt ea die q̄ ꝯſecrant v̄gines:ea
dē die prius pfiteant corā ep̄o ⁊ abbatiſſa. Idē
pe.dicit ꝙ nullus niſi ep̄s virgines velare pōt.
xx.q.j.Deuotis. Ipſe.n.eſt q̄ſi ſpōſus paranim
phus deſpōſans xp̄o v̄ginē. Abbatiſſe v̄o nul
lam monialē velo v̄ginū velare pñt.xx.q.ij.ſta
tuim⁹. Nec hoc pōt ep̄s nō exiſti ep̄o demāda
re:q̄ hoc eſt ꝯſecratiōis ⁊ ordinatiōis ep̄alis:
ſicut ⁊ ꝯſecrare eccl̄ias ⁊ iuriſditionis.extra de
ꝯſe.eccle.vel alta.aqua. Et ex his appet ꝙ reli/
gioſe moniales ordinis mēdicantiū q̄ velant a
p̄latis eaꝝ non ep̄is velo v̄ginum cū ſolēnitate
qua velant ab ep̄o excepta datiōe anuli ⁊ coro
natiōe nō b̄nfaciūt nec q̄ vel.āt eas:cū videant
vſurpare offm̄ ep̄oꝝ niſi hoc hēant ex ꝯceſſiōe
a papa. Idē Pe. dicit ꝙ mulieres occulte corru
pte ſiue a viris ſiue aliter:nullo mō. ſūt velāde
velo v̄ginū:nec etiā ꝓpter vitādum ſcādaluꝫ.
Sed veꝝ eſt ꝙ ſi ep̄s hoc ſcit in ꝯfeſſione vel ēt
aliter ſed occulto modo:nō dꝫ talē publice re
pellere ſꝫ admittere:ipſa tñ que eſt ꝯſcia de cor
ruptiōe pfecta:mortalr peccat eam ſuſcipiēdo.
Et idem videt de his que hoc ſciētes ad ꝯſecra
tionē ſollicitāt:ſecus ſi pmittant cum eſt occul
tuꝫ. Pōt aūt excuſare ſe nō manifeſtādo pcīm:
ſꝫ tanq̄ ex humilitate vt indigna recuſet.

Nota de tenta/ §. iij.

tionibus carnis ꝯtinētiū virginū vel viduaꝝ.
Dicit Pe.de pa.in.iiij.di.xxxv.q.j.in ſi.ꝙ mo
leſtatū a paſſiōibus non oꝫ deſpare de defectu
habitus inſuſi vel acq̄ſiti. Naꝫ ꝙ dicit ph̄s ꝙ
tētatus non moleſtat paſſionibus:ſed facilr ⁊
delectabilr ⁊ pmpte diuincit eas:ſed ꝯtinens
moleſtat:appellans ꝯtinētem qui non hꝫ habi
tum firmū v̄tutis tpantie:intelligit de tpantia
acq̄ſita ⁊ tētatiōe a carne que duo ſolum nouit
philoſophus:⁊ nō de tpantia infuſa ⁊ tētatiōe
ab hoſte que duo nō nouit philoſophus. Cōtin/
git.n.qñq̄ hñteꝫ tpantiā acq̄ſitā a demone ita
grauiter tētari ſicut a carne non hñte aliquem
habitum:q̄ poteſt inflāmare carnē ⁊ imagina
tionē p monitionē ſpēruꝫ ⁊ ſpiritnū ⁊ materiei:
ſi pmittat plus q̄ꝫ naturales motus inſurgūt.
Unde ⁊ paulus dicebat. Datus eſt mihi ſtimu/
lus carnis:angelus ſathane qui me colaphizet
ij.cor.xij. Unde q̄uis hēret habitum v̄ginita/
tis acq̄ſitum ⁊ infuſum:nihilominus caro nō
a ſe ſed a demone ſic iſtigabat:ſic acriter impu
gnabat:ſed dictuꝫ eſt ei. Sufficit tibi gr̄a mea:
q̄ hitus acq̄ſitus ſufficit ad domādum omnē
tentationē naturalē:ſꝫ non tētationē que eſt ab
hoſte:ſꝫ habitus gratuitus ꝯtinētie ad virūq̄ꝫ.
etſi non eēt illa carnis que eſt qñq̄ꝫ cum imagi
natione:qñq̄ꝫ ſine imaginatiōe. Illa hoſtis que
qñq̄ꝫ eſt ſola imaginatione eſt grauior oī alia:
que tñ aliquando etiam ad inflammationem
carnis deſcēdit:⁊ tūc fortior eſt:vt carnis afflic/
tio requirat.ſicut beatus Benedictus tenta/
tus ſe pijcit in ſpinas. Hec Pe. Et be. Frāciſc⁹
poſt flagella cum non ceſſaret tētatio nuduꝫ ſe
poſuit inter niues. Et btūs Bernardus adhuc
ſecularis ſe immiſit in aq̄s gelidis. Sed legim⁹
ſanctā abbatiſſam Saray virginē vſq̄ꝫ ad ſene
ctutem vitio carnis tentatā:ſed viriliter reſtiſſe
tem:in vitaſpatrum. Et beatā Katherinā de ſe
nis v̄ginem ad tps grauiſſime tentatā:p ima/
ginationes a diabolo immiſſas:ſꝫ victorioſam.⁊
de multis alijs. Unde p ꝯcluſione notet v̄buꝫ
Grego.dicētis. Neq̄ꝫ immūda cogitatio cum
mētem pulſat maculat:ſꝫ hāc p delectationem
ſupat.de pe.di.ij.c. Inter hec. Orōne ergo pu
gnādum eſt ꝯtra hoc.vt Paulus fecit ter dnm
orans ⁊ humiliatione intelligēs illud Sapiē/
tie.viij. Non poſſum eſſe ꝯtinens niſi tu dede/
ris.ſ.deus. Et hoc ſcire donū dei eſt:⁊ ſe diſcre
te affligere ad domandum carnem.

De inſtructio/ §. iiij.

nē virginitatis ab īfantia. Hiero.ad alethā ſic
ait. Filia tua cātica mundi ignoret:turpia non
intelligat. Adhuc tenera lingua pſalmis dul/
cibus imbuat:pcul ſit etas laſciua pueroꝝ:ha/
beat in addiſcēdo ſocias q̄bus inuideat:quaꝝ
laudibus mordeat.nec eſt obiurgāda ſi tardi/
or ſit:ſed laudibus excitādum ingenium:vt vi
ciſſe ſe gaudeat ⁊ victa doleat. Caue ne ineptis
blādicijs feminaꝝ dimidiata ſimilia v̄ba dice/
re ꝯſueſcat ne in auro vel purpura diſcat laudē
quoꝝ alteꝝ lingue ⁊ alteꝝ morib⁹ officit. Gre/
ca hiſtoria narrat. Alexādrum orbis dñatorem
in moribus ⁊ inceſſu pedagogi ſui Leonidis
non potuiſſe carere vitijs:quibus adhuc par/
uulus fuerat infectus. Procliuis.n.eſt maloꝝ
emulatio:⁊ quoꝝ virtutes aſſequi neq̄s:cito vi
tia imitaris. Modeſtā habeat non garrulā nu
tricē:grauem cum anū viderit in pectus eius
trāſiliat:⁊ collo depēdeat volēti alleluya decā/
tet. Sit oībus amabilis:⁊ vniuerſa ꝓpinquitas
roſam ex ſe natā gaudeat:ipſe habitus doceat
eā cui promiſſa eſt. Caue ne ceruſa ⁊ purpuriſ
ſa ora xp̄o ꝯſecrata depingas:ne collum auro
⁊ margaritis p̄mas.nec caput gēmis oneres
nec capillum ⁊ aliq̄d ei de gehēne ignibus aū
ſpiceris. Et ita hely ſacerdos offendit dominū
ob vitia liberorum. Si autem etas perfecta ⁊
ſui iuris parentibus imputatur:q̄nto magis la

enim fuerat a viro ſalutata. Hec que diximus
dura videnť ei qui nō amat xp̄m: amemꝰ ⁊ nos
xp̄m ſemp: ⁊ eius queramus amplexus: ⁊ faci
le videbiť omne difficile. Filius dei pro ſalute
noſtra hois factus eſt filius. Nouē mēſibus in
vtero vt naſcať expectat. faſtidia ſuſtiet: armē
tatus egrediť: pannis iuoluitur: ⁊ ille pugillo
mundū includens breui preſepio collogať: de
ij. Cor. rideť: verberatur. crucifigiť. Quid retribuā er
xj. go dn̄o pro omni. que re. ſa. ac. ⁊ no. do inuo.
Idez. Hec ſola eſt digna retributio cū ſanguis
ſanguine penſať. Apl̄us in laboribus plꝰrimis
Mat. gloriať: in carceribus abūdātius: in plagis ſu
xi. pra modum: in mortibus frequēter: in fame ⁊
Luce. ſiti. ⁊c̄. Nos aūt ſi cibus inſulſior fuerit ꝯtriſta
xvj. mur: calix frāgiť mēſa ſubuertiť: vbera ſonāt.
Regnū celoꝝ vim patiť: niſi vi feceris celoꝝ re
gna nō capies: niſi pl'ſaueris iportune panē nō
accipies ſacramētis. Egredē queſo pauliſp de
carcere ⁊ pn̄tis laboris mercedē an̄ oculos pin
ge quā oculus nō vidit. Qualis erit illa dies cū
tibi mater dn̄i choris occurret cōitata virgine
is: cū poſt mare rubrū pharaone ſubmerſo cuz
exercitu ſuo tenens tympanū ceteris iquiet rn̄
ſuris. Cantemus dn̄o glorioſe. Tunc tecla in tu
exo. xv. os lentha leta volabit amplexus. Tūc ⁊ ipe ſpō
Cāti. ij. ſus occurret ⁊ dicet. Surge ppe. ami. mea co.
mea. ⁊c̄. Tunc angeli mirabunť ⁊ dicēt. Que ē
iſta que pgreditur: videbunt te filie ⁊ predica
bunt regine ⁊ laudabunt Sarra cuz nuptis ob
viā vēiet. Anna cū viduis: pueri q̄z clamabūt.
Oſāna in ex. Quotiēs te vana ſecli dlectat am
bitio: quotiēs ibi aliquid videris glorioſuz: ſic
ad paradiſum mēte cōſcende. Hec Hiero.

De cautela vir .§. vi.

gini habēda cōtra pericula ⁊ ſolitudine tenen
da. Hiero. ad Euſtoch. Obteſtor corā deo ⁊ an
gelis eius ne vaſa templi facile in publicis pro
feras: ne ſacrariū dei quiſq̄z prophanus inſpi
ciat. Oza arcam quā nō licebat continēs mor
ij. reg. te ſubita pſtratus eſt. Neq̄z enim aureuz vas ⁊
vi. i. argenteū tam deo carum fuit q̄ꝫ tēplum corpo
Paral. ris virginalis. Preceſſit vmbra: nūc veritas eſt.
xiij. Spōſa xp̄i arca ē teſtamēti intriſecꝰ ⁊ extriſecꝰ
daurata legis dn̄i. Sup hac ppitiatoꝝ quaſi ſu
per cherubin ſedere vuľt dn̄s. Mittit diſcipu
los ſuos in pullo aſine ſedeat. Curis te ſeculari
bus ſolue: vt paleas ⁊ latera egypti derelinquēs
Mat. moyſen ſequaris in heremo: ⁊ terrā promiſſio
xxj nis introeas: ⁊ nemo ſit que prohibeat: nō mr:
non ſoror: non germanus: non cognata domi
nus te neceſſariam habet: Quod ſi voluerit im
Joh. ij. pedire timeāt flagella pharaonis. Jeſus ingreſ
exo. xxx ſus templū oia que templi non erant proiecit.
iiij. deꝰ. n. zelotes eſt. Ergo vbi in pectore virginis
li ſecularium negocioꝝ cura eſtuat ſtatī velū te
pli ſcinditur: ſpōſus ꝯſurgit iratus ⁊ dicit. Re
linqueť vobis domus veſtra deſerta. Semp te matth.
ſecreta cubiculi tui cuſtodiunt: ſemp tecū ſpon xxiij.
ſus ludat intriſecus. Orans loquaris ad ſpō
ſuz: legenti tibi ille loquať. Ortꝰ ꝯcluſus ſoror
mea: fons ſignatus. Caue ne domū exeas ⁊ ve Can. 4.
lis videre filias regionis alieni: q̄uis fratres
habeas pr̄iarchas ⁊ parente iſrl' leteris. Nolo
lo te ſpōſum q̄rere per plateas: nolo te circuire
vicos ciuitatis ſpōſus in plateis nō pōt inūeni
ri. Vulneraberis: expoliaberis: ⁊ gemebunda
narrabis. Inuenerūt me vigiles. ⁊c̄. zelotipus
eſt ſpōſus: non vult videri faciē tuā. Foris va Can. 5.
gantur virgines ſtulte: tu intrinſecus eſto cum
ſpōſo tuo: que ſi tibi oſtiū clauſeris ⁊ in occulto
oraueris veniet ⁊ pulſabit ⁊ dicet tibi. Ecce ego Apo. 3.
ſto ad oſtiū. ⁊c̄. Daniel in cenaculo ſuo in alto
manet: nec enim in humili manere poterat. Fe
neſtras apertas ad hierl'm habuit: ⁊ tu habeto
feneſtras apertas ſed vn̄ lumē introeat. vnd̄ vi
deas ciuitatē dei. Ne aperias illas de q̄bus di Hie. 9.
citur. Mors intrauit p feneſtras. i. ſenſus exte
riores. Et Paulo ſupra idē ait. Tu ſimplex loq̄
ris ⁊ ignotos quoſq̄z blāda nō deſpicis. Sꝫ aliꝫ
ipudici vidēt oculi: nō norunt aie pulchritudi
nez ꝯſiderare: ſed corpoꝝ. Nec declinet auris
tua in v̄ba mala. Sepe eni indecens aliquid lo
quēs tentat mētis arbitriū. Si libēter audias
v̄go qd̄ diciť. ſi ad ridicula q̄q̄z ſoluaris. q̄cq̄d
dixeris laudāt: q̄cq̄d negaris negāt: caſtā vo
cant ⁊ ſanctā. Ecce vere xp̄i ancilla. Non vt illa
horrida turpis ⁊ ruſticana terribilis: q̄ ⁊ oīno
forſan maritū non habuit: q2 inuenire non po
tuit. Naturali ducimur malo ⁊ adulatoribꝰ no
ſtris facile fauemus. Et q̄uis nos rn̄deamus idi
gnos: ⁊ calidus rubor ora pfundat: tn̄ ad laudē
ſuaz aia letať intrinſecus. Precipue ꝯuerſatio Judi.
nez viroꝝ cū mulieribꝰ: ⁊ ecōtrario piculoſam xvj.
oñdit di. Sāſon leone fortior: ſaxo durior: qui
vnus ⁊ nudus mille eſt perſecutus armatos: in ij. reg.
Dalile molleſcit āplexibus. Dauid ſꝫ cor domi xj.
ni electus: ⁊ qui venturū xp̄m ſctō ore ſepe can
tauerat: berſabee captꝰ nuditate adulterio iun
xit homicidiū. Salomō per quē cecinit ipſa ſa
pientia receſſit a dn̄o qui amator fuit mulieꝝ. iij. reg.
Et ne aliquis ſibi de ſanguinis propinquitate x.
conſideret in illicitum Thamar ſororis amore
frater exarſit incendium. ij. Reg.

De cuſtodia .§. vij. ij.

habēda a virgine circa ſenſus exteriores. Ba
ſi. in li. de vera itegritate v̄ginis ſic ait. Quā di
uinū pfecto q̄dē ac p̄cipuū imaculate aie inſi
gne v̄ginitatez eē ꝯſtat. Maſculorūq̄z ac feiaꝝ
corpoꝝ eſt adinuicē habitus v̄go: que nullam
feminee

feminee voluptatis labē ex corpe patif: ⁊ om̄ia
carnis vitia omnēq̧ ꝑturbationē animi pror/
ſus a ſe eliminat: puriſſimā ſe deo ſiſtere: que⁊
amare ꝓfitef: tota cu⁊ intētione conaf. Volup/
tas cu⁊ vna gii:alis ſit: veluti fons quidā a car/
ne ꝓfluit: atq̧ inquinos ſenſus veluti in quin
que riuos diſtributa p hos ad ſenſibilia ab in/
timis fluit. Hoꝝ quilibet p ꝓpriā feneſtrā fluē
tum ſuū ſenſibile qd̄ oſtēderit vehemēter imit
tens: quicquid ꝓpinquū fuerit vi ſua ad ſe p//
trahit: carnaliq̧ repletus limo ad torrētis iſtar
econtra rurſus ab exterioribus p eaſdem fene/
ſtras in carnis eſtus celerius refluēs: aīam p//
turbationib⁹ ⁊ fluctib⁹ quatit ac in ꝓfunda de
mergit. Quo circa ſctā vgo ſenſuū feneſtris cu
ſtodē admoueat rōnē: eoꝛūq̧ ad exteriora pro/
greſſum nequaq̄ eis tranſit libero paſſim per/
mittat. Nō igif oculoꝝ acies ad oīa paſſim in/
ſpiciēda viſibilia pandēda eſt: ne oēm quoq̧ fi
gurarū atq̧ formarū ſpēm ſine diſcretiōis exa
mine hauriēs: ad eaꝝ poſtea turbef imagines
Verū aptis ad ea que vite vſu neceſſaria īſpici
enda ſunt corporei s oculis aīe oīno claudent
obtutū: eoſq̧ ad veri intuitū luminis: ⁊ eius q̄
ex illo inſinuaf pulchritudinis: ꝯſiderationez
etiā eatenus clauſos ꝑuigili apiet ſtudio. Nec
auditū quidē temere ⁊ indiſcuſſe verbis oīb⁹
accōmodabit. Ceterū ad ea que mala ſunt ⁊ no
xia ipm veluti ad peſtē quādā putridi ac perni
cioſi animus obturabit. His vō que ſunt opti//
ma emanātq̧ vtutis puriſſimos latices tota in
tētione ſubijciet. Guſtū quidā ſemp ad ſuauia
⁊ dulcia inhiantē rōne frenabit: ⁊ ad ea que ſūt
neceſſario ſumēda moderabif. Tm̄ vō ⁊ ſenſu
um oiu⁊ pnicioſiſſime ⁊ ſeuiſſime blandū: ſen
ſuſq̧ reliquos vi ſua ad voluptatis illecebras
pellicientē imaculatū ⁊ ꝑturbationib⁹ minime
ꝑuiū: ſemper q̄maxima poterit cura ſeruabit.
Hic enim cu⁊ toto ſit diffuſus corpe p oēm il//
lius ſupficiem nō eam ſolū que apparet extrin
ſecus. verū ⁊ que altius recondita eſt ad vitio/
ſos ꝯtactus aduerſus aīam ſeue dīaf. Porro
manibus ad vſus noxios ꝓcipue nitens. His
veluti quibuſdā ſibi circūſeptis armis ſeruen/
tius p eiuſdē inſtroꝝ ꝯſenſum oēs qui incide/
rint caput ne aſpectū quidē blanda ſeductiōe
ſua imunē abire patief. Sed cum ad horrēdū
teraſq̧ figuras. turbat atq̧ ꝯfundit ad lenes
aūt ⁊ que venuſtiori facie adiecta coloris gra/
tia ad fallendū formate ſunt. ꝓfundit atq̧ deli
nit: potētiā ſuā ſatis inſinuat: ⁊ ſic de alijs ſen/
ſibus. Ante oīa aduerſus guſtū virgo tota intē
tione pugnabit: fonteſq̧ voluptatu⁊ ventris ⁊
ipudicicie fomitū inde manātium a principio
caſtitatis ſtudio ⁊ ardore ſiccabit: ne dum vir/
ginitate⁊ ſeruare ꝓponit: guſtui ſe imoderate
proſtituēs: caſtitatē ſuā alia fruende voluptati
deuicta ſenſum dum neſcit amittat. virginem
enim eſſe: ⁊ virginis guſtū ꝯuenit: nulliq̧ gu/
lam ſuauiter oblectanti illecebre ꝑuium. Inte/
grā ſe ⁊ in hac pte atq̧ inuiolabilē ſancta vgo
caute ſeruabit: corpuſq̧ vt ſeruire queat anie:
in his que ſūt nec̄aria victui moderabif prudē
ter ac reget. Nec tn̄ expedit ita corpus atterere
vt inualidū inutileq̧ reddaf. Nec ſolū eſcarū
q̄titas vbiq̧ ꝓle metiēda eſt: ſed ⁊ q̄litas ſapi
enter diſcernēda. Nō ſolū eni legumina ſemi/
nū q̧ nōnulla: verūetiā holera pleraq̧ ſunt que
monacho qetū vite gubernaculū tenere cupiē
ti (vt ſe h⁊ cois opinio) pro noxijs vitanda ſunt
quippe que carnis receſſus itimos pingunt: ⁊
pruritus titillatiōeſq̧ excitātia nō minus cor//
pora nr̄a ꝑturbāt: ac ſecrete vi ſua ingetāt que
ꝯſenſu oium fugienda ſūt. Quo circa nec ſali
bus paſſim atq̧ indifferēter vtemur: ſicut fieri
apud pleroſq̧ cōperimus qui per imoderata⁊
ꝯtinentiā pulmēta oia repudiātes: hos ſales cū
pane vice ꝯdimētoꝝ oium ſumūt. Non intelli
gunt hi q ſales cū ſint nā ſecūdi ac per acrimo
nie vim pruriginē corpi excitēt plus ceſſis ad li
bidinē coitūq̧ ꝓuocare: ⁊ ſic de alijs cibis inci
tātibus ad laſciuiā. Virgo igif ſit virginis ⁊ au
ditus ⁊ viſus guſtus ⁊ tactus ⁊ odoratus: mo/
tuſq̧ ois. Et q⁊ blādimētū cupidinee volupta/
tis eſt femina: ⁊ maſculi laſciuiorib⁹ oculis ad
ſe inſpiciēdū illecebrā nāt̄r ſuggerat: ac ligdio
ri voce ad oblectamētū auris organi inſtar ef//
fecta eſt mēbroꝛūq̧ inſinuata mollitie: ac toto
prorſus corporis habitu ⁊ motu ad ſeductionē
formata voluptatis. Nō mō eni loquēs mulier
⁊ intuēs: veꝝ ſedēs quoq̧ ⁊ incedēs ob inſita⁊
ſibi nāt̄r aduerſus maſculū vim: hūc ad ſe emi/
nus trahit vt magnes lapis ferꝝ. Et idcirco ſū/
mopere ꝯtēdat virgo neceſſe eſt: ne vllis volu//
ptatibus laqueis irretiaf. Imiteturq̧ vocem
obtutūq̧ virilē inceſſuq̧ ⁊ oī ꝓrſus habitu: ac
motu corpis voluptatis illecebrē vitet. Nec ſe
patiaf ſcā virgo ſubijci carnalib⁹ curis: nec in
ſuam alioꝛūq̧ pniciē carnalia ornamēta cong
rat: ſed ad firmā ſe ꝯſtātē atq̧ vtutis ſpē⁊ pudi
cis geſtib⁹ viriliq̧ robore ſubrigat. Et ita i ſe fe
mineā voluptatē pimat. Itē reuereaf ois nulli/
er ſed vgo in pmis [angelos] etiā cū domi ſola
nullis viris arbitris ſedet. ⁊ cū corpus nec̄ario
curandū erit: ⁊ capitis vittas ⁊ ſigillatim cete/
ra ꝯſtringēs: id opus celerif exigat: ⁊ q̄tū fieri
pōt ꝯtegat mēbra nō ſolū ſuos angeloꝛūq̧ ocu
los vereēs: veꝝ ſe ⁊ in ſue exercitatiōis domici/
lio ad verecūdiā ſtudioſe ſp exercēs. Qd̄ ſi ne/
q̧ cū ſola eſt nudari ſine rōne pmittif: q̄to mi
nus frīb⁹ in xp̄o p̄ntib⁹. Et pudore igif ⁊ tuni/
ca ſeipa⁊ pudice ac verecūde cōponet: nec ſolū

nihil mēbroꝝ que opta ſūt nudari vlla rōne ꝑ/
mittet: veꝝ ſumma ⁊ ſecura obſuatiōe circūte/
get: vt nō ſolū ipa illeſa atq; illibata ꝑmaneat:
ſed ⁊ q̄ ītuent nullā ex ei⁹ aſpectu leſiōis iuām
capiāt. Videtes eni filij dei filias hoīuꝫ ꝙ eēnt
pulchꝛe deuoluti ſūt ad eas. Gen. vj. Suffic̄ ꝗp
pe vel modice nudata pulchꝛitudo: dei q̄ꝫ fili/
os ad voluptatē emollire. Hec Baſi. Qd ſatiſ/
faciēdo cuicūq; ſenſui applicādo ipm ⁊ delectā
do ſenſibili obo ſuo: vt invidēdo pulchꝛa: q̄ ap
petit oculus: tact⁹ in tāgēdo ſibi grata: nō ꝑ h̄
extinguit̄ ꝯcupiſcentia talis ſenſus ſed auget̄.
Ad qd declarādū īducit fictionē poeticaꝫ. ſ. de
hydra ſpēte ſeuo in limo mozāte; q̄ cū plura ca
pita hēret: vno ſucciſo tria oziebant̄: ſed igne
ſuccēſa occiſa eſt. Hāc dicit ſignificare volupta
teꝫ in carnis limoſa māliq; nā: capita plura ſen
ſus plures q̄b⁹ pficit̄ ⁊ q̄rit̄ voluptas. i. delecta
tio ſenſualis. Abſcindit̄ caput cū ſatiſfit ꝯcupi/
ſcētie alicui⁹ ſenſus ipꝫ plene delectādo. Sꝫ ex
h̄ nō mozit̄ ⁊ deficit ꝯcupia: ſꝫ plra capita oziūt̄
ideſt magis accēdit̄ voluptas q̄to magis eam
qs ſeqtur. Tūc aūt ex toto occidit̄ ſeu extingui
qs ſeqtur: qn̄ igne ꝯtinētie coartat̄: dū qs abſtinet ab
illicito vſu cuiuſcunq; ſenſus. Ba. Magna ḡ
cuſtodia ſenſuū huādā ē. Dicat ḡ pfecta v̄go il/
lud Abacuch. ij. Sup cuſtodiā meā ſtabo. Et il/
lud ps. xxxviij. Dixi cuſtodiā vias m̄as. Mors
eni introiuit p feneſtras nr̄as. ſ. ſenſuū exteriorū:
ingreſſa eſt p portas nr̄as. ſ. iteriorꝫ ſenſuū ſcilꝫ
imaginatiōe memoratiua ⁊ hmōi. Mors ſcilꝫ
pcti figura extat in Iſboſeth filio Saul: q̄ cū po
ſuiſſet ad cuſtodiēdā portā domus mulierē: q̄a
dormitōi ſe dedit ⁊ nō cuſtodie pnceps latro
num Recha ⁊ Banaa latēter domū ingreſſi ꝑ
cuſſerūt in iguine dormiētē ſeu iacētē Iſboſeth
⁊ occidētes ablatis ſpicis frumētoꝫ abierūt. ij.
Reg. iiij. Ad ſignādū ꝙ cū ꝯſideratio ſeu circū
ſpectio quā q̄lꝫ adhibere dꝫ ad cuſtodiēdā por
tam ſenſuū domus aīe dormitat ⁊ non vigilat
ad cuſtodiēdū: ne fur vel inimicus igrediat̄: de
mones latēter in aīaꝫ intrāt ⁊ iacētē appetitum
rōnalē in terrenis p deſideria carnalia occidūt
ablatis ſpicis v̄tutū de aīa. Et iō dixit xp̄s. Vi/
gilate ne intretis in tētationē. Lu. xxij. c. Cuſtodi
am q̄ꝫ dꝫ v̄go hře interiorꝫ ſenſuū: ſcđm illd̄ pro/
uer. iiij. Omni cuſtodia ſerua cor tuū: q̄m ex ipo
vita procedit. Vn̄ i Baſi. in ſupradicto li. Nulla
ex pte v̄ginē mechari ꝯuenit. nō lingua: nō au
re: nō oculo: nō tactu: nō vllo deniq; ſenſu: mul
to minus aīo: ſꝫ aīaꝫ ipaꝫ vt ſpōſaꝫ nitidā ac pu
riſſimā ſpōſi amplexib⁹ iūgē. Diligēter eni oīa
ille ſponſus rimat̄ ⁊ diſcutit: et q̄ intimis aīe re/
ceſſib⁹ latēt. Ań oīa igit̄ opꝫ v̄ginē cogitatiōes
ſuas puras inuiolataſq; hēre. Na q̄ppe pdurā
te icorrupta corp⁹ queq; ipollutū imaculatūq;

ſeruat̄. Porro cū ſepiſſimis cogitatiōib⁹ ꝯtamī
netur aīa q̄uīs tūlib; corp⁹ ꝑmanē icorruptū vide
atur: nō tn̄ mūda eē ſet eius itegritas: cū ſordi/
bus cogitationū inquīata viciet. Neq; eni ē ali
ud imaginaria p tranſieſq; cogitatio in aīa: q̄
pictura cogitatiōis colorib⁹ ⁊ imaginib⁹ figu/
riſq; ſuis: q̄s in ea mens pinxerit ſcripta ⁊ cum
oīa cogitatiōes p corp⁹ exequat̄: alias in opis ꝑ
ducit effectū. Quas vo necdū ope ipleuerit i ſe
ſculptas reſuat: eaſq; etſi nō actu corporeo: itra
ſe tn̄ nutu volūtatis exeqt̄. Sicut eni corpis of
ficiū eſt corpalr̄ aliqd exeq̄: ita op⁹ aīe eſt cogi/
tatiōib⁹: vt vult placitas ſibi ⁊ ḡtas imagines
fingē. Vez qꝛ ſic is q̄ notas didicit ſi illas ſcri/
bere omittat ſenſiꝫ aīo labunt̄: ita vt pceſſu tpis
nulli⁹ eā notādi figurā aut locū aut nomē reuo
care in aīuꝫ q̄at. Ita ⁊ q̄ iniq̄ cogitauerit: ſi eiuſ
modi neglectis cogitatiōib⁹ ad meliores aīum
aīo trāſtulerit ſeq; ad eas exercet pcedēte tpe po
res illas a memoria climinās ex aīe tabula ppe
tua obliuiōe delebit q̄ppe memoria nihil ē ali/
ud q̄ figura expſſa cogitationū in aīa veluti pi
ctoris arte collocata. Et vt noxias turpeſq; cogi
tatiōes vitet: illud iplēdo. Eſa. j. c. Auferte ma/
lum cogitationū vr̄aꝝ ab oculis meis: vt ſaltē
in eis morā nō trahat: etſi menti ſuggerant̄: ſꝫ
ꝯſiderare pn̄tia ſpōſi ſui ⁊ angeli ⁊ ſcōꝝ. Unde
Baſi. ibidē. Virgo ſeipaꝫ pmū ꝯſcientiaq; ſuaꝫ
reuerebit̄: ⁊ ſi valde ſit ſola: deide aſſītē ſibi cu
ſtodē angelū. Angeli eni eoꝝ i celis ſp vidēt fa
ciē pr̄is ⁊c̄. ait ſaluator: Mat. xviij. Nec. n. ꝯue
nit vt angeli cui credita ē cura faciē aſpnat hō.
Atq; i pmis v̄go q̄ hūc ipm caſtitatis ſue veſtu/
ti panymphū cuſtodēq; hꝫ. Preciptis aūt ipm
ſpōſuꝫ ſuū reuerebit̄ ſibi vbiq; aſſiſtētē ipiuſq;
prēꝫ ⁊ ſpm̄ ſcm̄. Quid p ſingula pgā: ipas ange
loꝝ ifinitas multitudines ⁊ vna ſcōꝝ prꝫ bītiſſi
mos ſpūs: q̄ etſi oculis carnis minime ꝯſpicui
ſunt: icorpeis tn̄ obtutib⁹ ad cognitiōeꝫ cōple/
ctūtur oīa ⁊ cōprehēdūt. Ex hac rōne ſi latē vir
go plures q̄rit: lōge hos magis q̄ tot ac tales ſi
q̄ hoīes merito reuereri debebit. Et qꝛ multitu/
dines paueſcit obtutū hos vitare phas nō ē q̄
ſunt īfinita multitudo. Virgo ait apl's. j. Coꝝ. vij.
que innupta ē cogitat. i. cogitare dꝫ q̄ dn̄i ſunt:
quō placeat deo. Cogitat vt ſcā ⁊ pura corpe et
ſpū. Curas eni ſeculares ⁊ reꝝ corruptibiliū co
gitatiōes ꝯiugatis liquēs: ſibi imortaliū ⁊ icor
ruptibiliū q̄ ſpōſi ſui familiares atq; ppinq; ſe
ſeruant curas. Quid ē aūt v̄ginē placē deo niſi
nālē ſpēꝫ ſuā v̄tutib⁹ exercitij ſpūalis coruſcā
ſemp ordē vt ⁊ eā iugit̄ itegrā itemerataq; ſer
uare velle. Placē deo nihil aliō eſt q̄ laudabilē
ſeipaꝫ ac brāꝫ ⁊ ei ſimilē p virib⁹ facē. Ceterū ſi
ſollicita eſt quō placeat v̄go dn̄o: ſcire pfecto dꝫ
qꝛ ipſe ſpōſus in nullo ſꝫ obnoxius quō ipe ſpō.

ſe ſue placeat:curat:ſcʒ prouidendo copioſe de
oībus. Nam ſi ſpōſa mortalis viri ſperat ſe gu/
bernari ⁊ ꝓuideri ab coniugio magis ꝗ̄ deo gu/
bernationeʒ ſui tota fide cōmiſit:⁊ cū illo ſp̄ vi
uere eligit copioſiſſima ſue circa illuʒ cure pre/
mia ipo ſibi ꝑ oīa ꝓſpiciēte ſuſcipiet. Hʒ eniʒ ſi
dei pign⁹ ex ipſi⁹ ꝓcedēte ꝓuidentia. Si.n.cuʒ
necdū ſibi placē ꝗ̄reret:tātā erga illā oñdit cha
ritatē:vt ſe ꝓ ea prōpte ac libēter offerret ſcʒ in
cruce vt eaʒ ſuo ſanguine ſcificaret:multo ma/
gis placē ſibi cupiētis curā habiturus ē:⁊ cum
his ꝗ̄ ſibi ad verā ⁊ etnā vitā ꝯſerūt: mortalis
quoqʒ vite ſtipēdiū illi ꝓuiſurus. Nō aūt vltra
vrgētē necītatē idulgebit delitijs dn̄i ſpōſa nec
ſuꝑflua minuſqʒ necāria reqret. Neqʒ eniʒ illi
dare ꝯuenit ꝗ̄ ſpōſe charitatē itercipiāt ad volu
ptates corpis ſe ꝯuertētis:vel ſibi ea accipē.ex
pedit ꝗ̄ ab amore itimo auocēt. Neqʒ enī vnqʒ
ꝑ necarioꝝ idigētiā:ſi expiēde dilectiōis cā
ei⁹ ꝯteri ſinaſ media puſillanimis effecta mur
murabit. Sʒ oīa credēs:oēs ſperans oīa ſuſti/
nēs:ei quē diligit tota aī itētiōe ꝯiūcta ⁊ viſſi/
ma charitate affixa:ēt duʒ in extiori hoīe agit:
emortuo iā ⁊ quodāmō ſenſuū offō ꝓuato:iugi
ter abſqʒ diſtractiōe vlla ipi⁹ paſcet imortali ali
monia pulchritudineqʒ ſatiabit. Fit ſepe vt q i
mortalē ardet ⁊ icorruptibilē ſpēm non mō pe
cunias oēmqʒ ſbaʒ amoris grā large ꝓfundat:
ſed cibū ēt ⁊ ſomnū ⁊ veſtē ⁊ victuʒ:⁊ oēm exti/
mationē corpis deniqʒ ⁊ corpis vitā dū ſolo po
tiaſ amore ꝯtēnat. Parietes itē ⁊ domos ⁊ oēs
medios obices audacter aſcēdat:ꝯ ipos deniqʒ
ꝯſtrictos gladios feraſ iſanies. Ita ⁊ ferme ⁊ q
deū diligit veraciſ ac ei ſollicite placē ꝗ̄rit:non
ſolū pecunias ⁊ opes:vt mādatis illi⁹ obtēpet
⁊ eo quē amat affatiʒ fruaſ:negligē ⁊ aſperna/
ri dʒ:verū ⁊ cibū necāriū ⁊ ſomnū ⁊ extiorē ha/
bitū ſeculiqʒ ſed ī ꝑfecto ⁊ inaniſſimā glīaʒ:cor
pus ipʒ deniqʒ corpiſqʒ vitā vt celeſti amore ſa
gineſ:tota itētiōe ꝯtēnē. Parētes ꝑterea carna
lis ꝓpinqtatis ⁊ parētū domos oēmqʒ mediuʒ
mūdū trāſilire ⁊ ad martyrij gladios ſi ſe ꝓſtet
occaſio vnicuiſ currere:ac vt amore eterno frui
poſſit ignobiliorē habitum ſumere plurimaqʒ
mūdi iproperia cuʒ voluptate tolerare inſtiſſi/
me optabit:vt diuina (ſi ita dici liceat) inſania
ſapienter inſaniēs eo qui vere ⁊ ſumme amabi
lis eſt:per affectus ſui deſiderio fruaſ:hmōi ꝑ/
fecto amatorem ad ſe de terrenis perturbatiōi/
bus euocans. Hic ipſe qui tam ſuauiter ſalubri
terqʒ diligitur ait ad Abraam. Exi de terra tua
⁊ de cognatione tua ⁊ de domo patris tui ⁊c̄.
Geneſis duodecimo capitulo.

¶ Et nota ſubti/ .§.viij.
lem diaboli deceptionē ad capiendū virginem
vel alias perſonas ſpūales in qo̊ frequēter ruiſ.
Plerūqʒ ait Baſilius vbi.ſ. minus cauti dum
libēter muſicū audiūt ſenſum:eo adducūtur vt
non iam muſicū ſed viſibile inſtrm diligāt per
quod perita muſici modulatiōe fruunſ:atqʒ iō
neceſſaria ſumma exactiſſimaqʒ diligētia obſ
uandus eſt virgini auditus ⁊ viſus:ne claʒ for/
te ⁊ ipſi ſubrepaſ:vt pro loquēte aīa inſtrm per
quod illa loquiſ diligat. Eſt.n. vehemēter aſtri
ctus is qui affectū boni ī nobis ſummo ſtudio
maligne deprauare conaſ. Ita deniqʒ ⁊ a qbuſ
dam cū verba de virtute fidei audiret. atqʒ hu/
iuſmodi loquēte aīe afficerenſ ex auditu iugi ⁊
aſpectu clam ſurreptū eſt vt aīo imprimeret lini/
amenta corporea:⁊ voce auditū laſciuie mulce
rent:nec iam aīam quā prius diligēdo ex ore
hoīs pēdebant:ſed corpus ipm bonorū anime
miniſtrū ꝑuerſe nimis atqʒ improbe amarent.
Et ita qui charitatis plenitudinē ſequunſ:eos
falſo dilectiōis noīe:vel ad voluptates corpis
vitāqʒ cūctis execrabilē diabolus deycit. Hec
ille. Hec quotidie multos illaqueant nam ſub
ſpē ſpūalis amoris in ſenſualē vertētes ⁊ de eo
in carnalē vſqʒ ad opa ꝓuenerunt illicita. Et iō
multa affectio mulierū ad viros:⁊ ecōuerſo eti
am ſpiritualiū ⁊ multo magis frequēs locutio
vel aſpectus:⁊ ꝑmaxime domeſtica ꝯuerſatio
vt diaboli viſcus vitāda ſunt:tū ꝓpter pericu/
lum:qꝛ ſcḋm Hiero. femina ꝯſciētiam ſecū inha/
bitantis ſemp exurit. di.xxxiiij.c.j.ad ignē con
cupiſcētie accēdit:⁊ trahiſ ſicut ſtupa:ſi igneʒ
odorata fuerit ꝓtinus inflāmata ſuccenditur ꝫ
nec opus eſt alio admiculo. Tum ꝓpꝫ ſcandalū
male.ſcʒ ſuſpitiōis ⁊ infamie ꝗ̄ inde oriſ. etſi
nullū ꝑpetreſ.tū ꝓpter exemplum:ne infirmi
mente exemplo ꝑfectoꝝ hoc faciētium ſimilia
agētes in ruinā incidāt diaboli. O quot ⁊ quā
te ruine quotidie audiunſ eoꝝ qui tenēt ſtatuʒ
ſpūalē ꝓpter inordinatā affectiōeʒ ⁊ incautam
ꝯuerſationē ⁊ indiſcretā viſitationē. Idē Baſi
lius vbi.ſ. Vera vgo ab oī quidem ꝯtactu ma/
ſculi mūdā iugi ſe obſeruatiōe cuſtodiet. Sʒ ⁊
cū feminis dormiēs ſemp ſecū cōmorabiſ ſixū
qʒ aīum hēbit in celo:⁊ illum a corpe totuʒ pe/
nitus remouēs:ipſa quoqʒ cū aplo dicet. Scio
meipſam ſiue in corpe neſcio ſiue extra corpus
neſcio:deus ſcit:quia rapta ſum in paradiſum
⁊ audiui arcana verba. Vigilātiſſimū enī eius
in ſe amorē ſupne de celis intuens ſponſus qſi
lampade accenſa ipſam merito rapiet vſqʒ ad
tertium celum ⁊ in paradiſum dei ⁊ ea ſibi loq
tur verba que in corpore viuētibus dn̄r eē inef
fabilia:ſed illi plane que ad id ꝓfecit effabilia
immiſcēdo fiet. Hec ille. A ſuperbia ſummope
opʒ virginem cauere:vt nō ꝓpter vginitatē ſe
alijs etiā cōiugatis preferat:qꝛ cuiuis ſtat⁹ vgi/

nihil mēbroꝝ que opta ſūt nudari vlla rōne ꝑ/
mittet: veꝝ ſumma ⁊ ſecura obſuatiōe circūte/
get: vt nō ſolū ipa illeſa atqꝫ illibata ꝑmaneat:
ſed ⁊ q̄ ituent nullā ex ei⁹ aſpectu leſiōis iaām
capiāt. Uidētes eni filij dei filias hoīuꝫ q̄ eēnt
pulchre deuoluti ſūt ad eas. Geñ. vj. Suffic̄ qp
pe vel modice nudata pulchritudo: dei q̄ꝫ filij/
os ad voluptatē emollire. Hec Baſi. Qd ſatiſ/
faciēdo cuicūqꝫ ſenſui applicādo ipm ⁊ delectā
do ſenſibili obo ſuo: vt invidēdo pulchra: q̄ ap
petit oculus: tact⁹ in tāgēdo ſibi grata: nō ꝑ h̄
extinguit̄ ꝯcupiſcentia talis ſenſus ſed augeť.
Ad qd declarādū idućit fictionē poeticaꝫ. ſ. de
hydra ſerpēte ſeuo in limo morāte; q̄ cū plura ca
pita hēret: vno ſucciſo tria oriebanť: ſed igne
ſuccēſa occiſa eſt. Hāc dicit ſignificare volupta
teꝫ in carnis limoſa māliqꝫ nā: capita plura ſen
ſus plures qb⁹ ꝑficiť ⁊ q̄riť voluptas. i. delecta
tio ſenſualis. Abſcindiť caput cū ſatiſfit ꝯcupi
ſcētie alicui⁹ ſenſus ipꝫ plene delectādo. Sꝫ ex
h̄ nō moriť ⁊ deficit ꝯcupia: ſꝫ plura capita oriūť
ideſt magis accēdiť voluptas q̄to magis eam
qs ſeqtur. Tūc aūt ex toto occidiť ſeu extingui
tur: qn̄ igne ꝯtinētie coartať: dū qs abſtinet ab
illicito vſu cuiuſcunqꝫ ſenſus. Ba. Magna ḡ
cuſtodia ſenſuū ſuāda ē. Dicat ḡ ꝑfecta v̄go il/
lud Abacuch. ij. Sup cuſtodiā meā ſtabo. Et il/
lud ps. xxxviij. Dixi cuſtodiā vias m̄as. Mors
eni introiuit ꝑ feneſtras n̄ras. ſ. ſenſuū exterioꝝ:
ingreſſa eſt ꝑ portas n̄ras. ſ. īterioꝝ ſenſuū ſcilꝫ
imaginatiōe memoratiua ⁊ hmōi. Mors ſcilꝫ
pcti figura extat in Jſboſeth filio Saul: q̄ cū po
ſuiſſet ad cuſtodiēdā portā domus mulierē: q̄a
dormitādi ſe dedit ⁊ nō cuſtodiť pnceps latro
num Recha ⁊ Banaa latēter domū ingreſſi ꝑ
cuſſerūt in igūine dormiētē ſeu iacētē Jſboſeth
⁊ occidētes ablatis ſpicis frumētoꝝ abierūt. ij.
Reg. iiij. Ad ſignādū q̄ cū ꝯſideratio ſeu circū
ſpectio quā qlꝫ adhibere dꝫ ad cuſtodiēdā por
tam ſenſuū domus aīe dormitat ⁊ non vigilat
ad cuſtodiēdū: ne fur vel inimicus igrediať: de
mones latēter in aīaꝫ intrāt ⁊ iacētē appetitum
rōnalē in terrenis ꝑ deſideria carnalia occidūt
ablatis ſpicis v̄tutū de aīa. Et iō dixit xp̄s. Ui/
gilate ne itretis in tētationē. Lu. xxij. c. Cuſtodi
am q̄ꝫ dꝫ v̄go hēre interioꝝ ſenſuū: ſm̄ ſtiā̄ pro/
uer. iiij. Omni cuſtodia ſuā cor tuū: q̄m ex ipo
vita procedit. Ubi Baſi. in ſupradicto li. Nulla
ex pte v̄ginē mechari ꝯuenit. nō lingua: nō au/
re: nō oculo: nō tactu: nō vllo deniqꝫ ſenſu: mul
to minus aīo: ſꝫ aīaꝫ ipaꝫ vt ſpōſaꝫ nitidā ac pu
riſſimā ſpōſi amplexib⁹ iūgē. Diligēter eni oīa
ille ſponſus rimať ⁊ diſcutit: et q̄ intimis aī re/
ceſſib⁹ latēt. Aūt oīa igiť opꝫ v̄ginē cogitatiōes
ſuas puras inuiolataſqꝫ ſuare. Alia qppe ꝑdurā
te icorrupta corp⁹ quoqꝫ ipollutū imaculatūqꝫ
ſeruať. Porro cū ſepiſſimis cogitatiōib⁹ ꝯtami
netur aīa q̄ꝫ tūlibꝫ corp⁹ ꝑmanē icorruptū vide
atur: nō tn̄ munda eē ſet eius itegritas: cū ſordi/
bus cogitationū inquinata viliet. Neqꝫ eni ē ali
ud imaginaria ꝑ tranſieſqꝫ cogitatio in aīa: q̄ꝫ
pictura cogitatiōis colorib⁹ ⁊ imaginib⁹ figu/
riſqꝫ ſuis: q̄s in ea mens pinxerit ſcripta ⁊ cum
aīa cogitatiōes ꝑ corp⁹ exequať: alias in opis ꝑ
ducit effectū. Quas vero needū ope iplenerit i ſe
ſculptas reſuat: eaſqꝫ eſi nō actu corporeo: itra
ſe tn̄ nutu volūtatis exeqť. Sicut eni corpis of
ficiū eſt corpalr̄ aliqd exeq: ita op⁹ aīe eſt cogi/
tatiōib⁹: vt vult placitas ſibi ⁊ ḡtas imagines
fingē. Ueꝝ q2 ſic is q̄ notas didicit ſi illas ſcri/
bere omittat ſenſiꝫ aīo labunť: ita vt ꝓceſſu tpis
nulli⁹ iā notādi figurā aut locū aut nomē reuo
care in aīuꝫ q̄at. Ita ⁊ q̄ iniq̄ cogitauerit: ſi eiuſ
modi neglectis cogitatiōib⁹ ad vtiliores aīum
ſuū tráſtulerit ſeqꝫ ad eas exercet ꝓcedēte tpe po
ſtea illas a memoria elimināſ ex aīe tabula ꝓpe
tua obliuiōe delebit qppe memoria nihil ē ali/
ud q̄ꝫ figura expſſa cogitationū in aīa veluti pi
ctoris arte collocata. Et vt noxias turpeſqꝫ cogi
tatiōes vitet: illud iplēdo Eſa. j. c. Auferte ma/
lum cogitationū vr̄aꝝ ab oculis meis: vt ſaltē
in eis morā nō trahat: eni menti ſuggeranť: dꝫ
ꝯſiderare p̄ntia ſpōſi ſui ⁊ angeli ⁊ ſcōꝝ. Unde
Baſi. ibidē. Uirgo ſeipaꝫ ꝑmū ꝯſciēmqꝫ ſuaꝫ
reuerebiť: ⁊ ſi valde ſit ſola: deide aſſiſtētē ſibi cu
ſtodē angelū. Angeli eni eoꝝ i celis ſp vidēt fa
ciē p̄ris ⁊c̄. ait ſaluator Mat. xviij. Nec. n. ꝯue
nit vt angeli cui credita ē cura faciē aſpnat hō.
Atqꝫ i p̄mis v̄go q̄ hūc ipm caſtitatis ſue velu/
ti paranympha cuſtodēqꝫ hꝫ. Precūctis aūt ipm
ſpōſuꝫ ſuū reuerebiť ſibi vbiqꝫ aſſiſtētē ipſiuſqꝫ
prēꝫ ⁊ ſpm̄ ſcm̄. Quid ꝑ ſingula pgā: ipſas ange
loꝝ infinitas m̄ltitudines ⁊ vna ſcōꝝ p̄ruꝫ beatiſſi
mos ſpūs: q̄ etſi oculis carnis minime ꝯſpicuť
ſunt: icorpeis tn̄ obtutib⁹ ad cognitiōeꝫ cōple/
ctūtur oīa ⁊ cōprehēdūt. Ex hac rōne ſi latē v̄
go plures q̄rit: lōge hos magis q̄ tot ac tales ſī
q̄ꝫ hoīes merito reuereri debebit. Et q2 m̄ltitu/
dines paucſcit obtutū hos vitare ꝑhās nō ē q̄
ſunt infinita m̄ltitudo. Uirgo aūt apl's. j. Coꝝ. vij.
que innupta ē cogitat. i. cogitare dꝫ q̄ dn̄i ſunt:
quō placeat deo. Cogitat vt ſcā ⁊ pura corpe et
ſpū. Curas eni ſeculares ⁊ reꝝ corruptibiliū co
gitatiōes ꝯiugatis liquēs: ſibi imo: taliū ⁊ icor
ruptibiliū q̄ ſpōſi ſui familiares atqꝫ ꝓpinqꝫ ſī
ſeruauit curas. Quid ē āt v̄ginē placē deo niſi
nālē ſpēꝫ ſuā i v̄tutib⁹ exercitij ſpūalis coruſcādo
ſemp ornārē vt ⁊ eā iugiť itegrā itemerataq; ſer
uare velle. Placē deo nihil aliō eſt q̄ꝫ laudabilē
ſeipaꝫ ac btāꝫ ⁊ ei ſimilē ꝑ virib⁹ facē. Ceterū ſi
ſollicita eſt quō placeat v̄go dn̄o: ſcire ꝑfecto dꝫ
q2 ipſe ſpōſus in nullo ita obnoxius quō ipſe ſpō.

ſe ſue placeat: curat: ſcʒ prouidendo copioſe de
oībus. Nam ſi ſpōſa mortalis viri ſperat ſe gu/
bernari ꝛ ꝓuideri ab eo: q̄ꝫto magis q̄ deo gu/
bernationē ſui tota fide cōmiſit: ꝛ cū illo ſp̄ vi/
uere eligit copioſiſſima ſue circa illuʒ cure pre/
mia ip̄o ſibi p̄ oīa pſpiciēte ſuſcipiet. Hʒ enīʒ ſi
dei pign⁹ ex ipſi⁹ pcedēte ꝓuidentia. Si.n.cuʒ
necdū ſibi placē q̄reret: tātā erga illā oñdit cha
ritatē: vt ſe ꝓ ea prōpte ac libēter offerret ſcʒ in
cruce vt eaʒ ſuo ſanguine ſcificaret: multo ma/
gis placē ſibi cupiētis curā habiturus ē: ꝛ cum
his q̄ ſibi ad verā ꝛ eťnā vitā ꝯferūt: mortalis
quoqꝫ vite ſtipēdiū illi ꝓuiſurus. Nō aūt vltra
vrgētē neċitatē īdulgebit delitijs dn̄i ſpōſa nec
ſupflua minuſqꝫ neċaria regret. Neqꝫ eniʒ illi
dare ꝯuenit q̄ ſpōſe charitatē itercipiāt ad volu
ptates corp̄is ſe ꝯuertētis: vel ſibi ea accipē. ex
pedit q̄ ab amore itimo auocēt. Neqꝫ enī vnq̄ꝫ
p neċarioꝝ idigētiā: ēt ſi expiēde dilectiōis cā
ei⁹ ꝯteri ſinaſ media puſillanimis effecta mur
murabit. Sʒ oīa credēs: oēs ſperans oīa ſuſti/
nēs: ei quē diligit tota aī itētiōe ꝯiūcta ꝛ viſſi/
ma charitate affixa: ēt duʒ in exťiori hoīe agit:
emortuo iā ꝛ quodāmō ſenſuū offō ꝓuato: iugi
ter abſqꝫ diſtractiōe vlla ſpi⁹ paſcet imortali ali
monia pulchritudineqꝫ ſatiabit. Fit ſepe vt q̄ i
mortalē ardet ꝛ icorruptibilē ſpēm non mō pe
cunias oēmqꝫ ſbaʒ amoris grā large ꝓfundat:
ſed cibū ēt ꝛ ſomnū ꝛ veſtē ꝛ hituʒ: ꝛ oēm exti/
mationē corp̄is deniqꝫ ꝛ corp̄is vitā dū ſolo po
tiaſ amore ꝯtēnat. Parietes itē ꝛ domos ꝛ oēs
medios obices audacter aſcēdat: ꝯ ipos deniqꝫ
ꝯſtrictos gladios feraſ iſanies. Ita ꝛ ferme ꝛ q̄
deū diligit veraciť ac ei ſollicite placē q̄rit: non
ſolū pecunias ꝛ opes: vt mādatis illi⁹ obtēpet
ꝛ eo quē amat affatiʒ fruaſ: negligē ꝛ aſperna/
ri dʒ: veꝝ ꝛ cibū neċariū ꝛ ſomnū ꝛ exťiorē ha/
bitū ſeculiqꝫ ſed.i. pfecto ꝛ inaniſſimā gliaʒ: cor
pus ipʒ deniqꝫ corp̄iſqꝫ vitā vt celeſti amore ſa
ginetſ: tota itētiōe ꝯtēnē. Parētes pterea carna
lis ꝓpinqtatis ꝛ parētū domos oēmqꝫ mediuʒ
mūdū trāſilire ꝛ ad martyrij gladios ſi ſe pſtet
occaſio vnicit currere: ac vt amore eterno frui
poſſit ignobiliorē habitum ſumere pluriınaqꝫ
mūdi iprop̄erias cuʒ voluptate tolerare iuſtiſſi/
me optabit: vt diuina (ſi ita dici liceat) inſania
ſapienter inſaniēs eo qui vere ꝛ ſumme amabi
lis eſt: per affectus ſui deſiderio fruaſ: hmōi p/
fecto amatorem ad ſe de terrenis perturbatiōi/
bus euocans. Hic ipſe qui tam ſuauiter ſalubri
terqꝫ diligitur ait ad Abraam. Exi de terra tua
ꝛ de cognatione tua ꝛ de domo patris tui ꝛc̄.
Geneſis duodecimo capitulo.

¶ Et nota ſubti/ .§.viij.
lem diaboli deceptionē ad capiendū virginem
vel alīs perſonas ſpūales in q̄s frequēter ruiſ.
Plerūqꝫ ait Baſilius vbi.ſ. minus cauti dum
libēter muſicū audiūt ſenſum: eo adducūtur vt
non iam muſicū ſed viſibile inſtrm̄ diligāt per
quod perita muſici modulatiōe fruunſ: atqꝫ iō
neceſſaria ſumma exactiſſimaqꝫ diligētia obſ/
uandus eſt virgini auditus ꝛ viſus: ne claʒ for/
te ꝛ ipſi ſubrepaſ: vt pro loquēte aīa inſtrm̄ per
quod illa loquiſ diligat. Eſt.n. vehemēter aſtri/
ctus is qui affectū boni i nobis ſummo ſtudio
maligne deprauare conaſ. Ita deniqꝫ ꝛ a q̄buſ/
dam cū verba de virtute fidei audirēt. atqꝫ hu/
iuſmodi loquēte aīe afficerenſ ex auditu iugi ꝛ
aſpectu clam ſurreptū eſt vt aīo imp̄meret lini/
amenta corporea: ꝛ voce auditū laſciuie mulce
rent: nec iam aīam quā prius diligēdo ex ore
hoīs pēdebant: ſed corpus ip̄m bonorū anime
miniſtrū pucrſe nimis atqꝫ improbe amarent.
Et ita qui charitatis plenitudinē ſequunſ: eos
falſo dilectiōis noīe: vel ad voluptates corp̄is
vitāqꝫ cūctis execrabilē diabolus deijcit. Hec
ille. Hec quotidie multos illaqueant nam ſub
ſpē ſpūalis amoris in ſenſualē vertētes ꝛ de eo
in carnalē vſqꝫ ad opa ꝓuenerunt illicita. Et iō
multa affectio mulierū ad viros: ꝛ ecōuerſo eti
am ſpiritualiū ꝛ multo magis frequēs locutio
vel aſpectus: ꝛ ꝓmaxime domeſtica ꝯuerſatio
vt diaboli viſcus vitāda ſunt: tū ꝓpter pericu/
lum: q2 ſm̄ Hiero. femina ꝯſciētiam ſecū inha/
bitantis ſemp exurit. di.xxxiij.c.j. ad ignē con
cupiſcētie accēdit: ꝛ trahiſ ſicut ſtupa: ſi igneʒ
odorata fuerit ꝓtinus inflāmata ſuccenditur:
nec opus eſt alio admiculo. Tum ꝓpť ſcandalū
male. ſcʒ ſuſpitiōis ꝛ infamie q̄ inde oriſ. etſi
nullū ꝑpetreſ. tū ꝓpter exemplum: ne infirmi
mente exemplo pfectoꝝ hoc facientium ſimilia
agētes in ruinā incidāt diaboli. O quot ꝛ quā
te ruine quotidie audiunſ eoꝝ qui tenēt ſtatuʒ
ſpūalē ꝓpter inordinatā affectiōeʒ ꝛ incautam
ꝯuerſationē ꝛ indiſcretā viſitationē. Idē Baſi/
lius vbi.ſ. Uera v̄go ab oī quidem ꝯtactu ma/
ſculi mūdā iugi ſe obſeruatiōe cuſtodiet. Sʒ ꝛ
cū feminis dormiēs ſemp ſecū cōmorabiſ firmū
qꝫ aīum hēbit in celo: ꝛ illum a corp̄e totuʒ pe/
nitus remouēs: ipſa quoqꝫ cū ap̄lo dicet. Scio
meipſam ſiue in corp̄e neſcio ſiue extra corpus
neſcio: deus ſcit: quia rapta ſum in paradiſum
ꝛ audiui arcana verba. Uigilātiſſimū enī eius
in ſe amorē ſup̄ne de celis intuens ſponſus q̄ſi
lampade accenſa ipſam merito rapiet vſqꝫ ad
tertium celum ꝛ in paradiſum dei ꝛ ea ſibi loq̄
tur verba que in corpore viuētibus dn̄r eē ineſ
fabilia: ſed illi plane que ad id pfecit effabilia
immiſcēdo fiet. Hec ille. A ſuperbia ſummope
opʒ virginem cauere: vt nō ꝓpter v̄ginitatē ſe
alijs etiā cōiugatis preferat: q2 q̄ꝫuis ſtat⁹ v̄gi/

nalis melioꝛ ſit ꝙ̄ cõiugalis: tñ ꝛ in ſtatu vidua
li vel cõiugali: põt quis perfectioꝛ eſſe virgine
ꝛ maioꝛis meriti. ſ. qꝛ maioꝛis meriti charitate
exiſtẽs. Nec etiã ipſam cõſuatiõne virginitatis
ſuis meritis aſcribat: ſed grẽ dei. Decet inquit
Ambꝛo. vt ꝙ̄to caſtioꝛ virgo: tãto hũilioꝛ. Nã
ꝛ ad hũiliandũ ſupbiã taliũ pmittit dñs hmõi
tentationibus turpibus vexari: vel ad cõſuan/
dum eas vel eos in hũilitate: vt dicit a quibuſ/
dam de Paulo aplo. Et aliqñ etiaꝫ pmittit rue
re in cõſenſuꝫ: vel vſqꝫ ad opus exterius: vt pꝫ
in vitiſpatrũ in multis exẽplis. Et propter hoc
etiaꝫ aliqñ pmittit virgines ab alijs violari ad
eas hũiliandũ: vt dicit Aug. in. j. de ci. dei. que
tñ ſi aĩo ſunt renitentes nõ pdũt aureolam vir
ginitatis: ꝙ̄uis inter virgines nõ debeant cõſe
co.ca.j. crari vt dictuꝫ eſt. õ. Sꝫ nec de virginitate ꝛ cõ
§.x. tinentia ſenſuũ gloꝛientur: ſed de dei glia que
eſt oleũ in lampade. Ualet ad arripiendũ talem
ſtatũ ꝛ cõuerſandũ ſm Baſilium conſideratio
miſeriarũ nuptarum. Nam nõ ſolũ ſui ſed ꝛ vi
ri ſollicitudinẽ hꝫ. vbi vero filios parturire ce/
perit vltra tedia conceptus in vtero: ꝛ doloꝛes
partus p vnũquẽqꝫ filioꝛũ. animo ſcinditur: ꝛ
parentibꝰ triſtibꝰ naſcituri cura ſemp adijcit.
At ſi bonum virum blandũqꝫ nacta fuerit: per
petuo ne moꝛiat metu viduitatis icõmoda cru
ciatuſqꝫ iam ſuſtinet: diram quãdã ꝛ immitem
curã ꝛ pñte illo ꝛ abſente, ppter inſperatos ca/
ſus aĩo indeſinenter excipiẽs. Si vero duro ꝛ
imiti nupta fuerit: tota qꝫ vita illius cruciatus
eſt: ꝛ cũ pudicitie rõne queat neutrum eligere:
ſ. nec viri moꝛtem ppter viduitatis anguſtias:
nec vitem ob moleſtiã incõmodũqꝫ cõuictus:
ancipiti atqꝫ ieuitabili malo acerrimiſqꝫ dolo
ribus qꝫ ſemp atterrit. Inde vbi filios edidit
aut ad bonam illi frugẽ euaſerunt: ꝛ maioꝛes
ex illoꝛũ abſentia doloꝛes iugiter tollerat ꝙ̄ p
turiens tulerat: aut malos euaſiſſe cõſiderat: ꝛ
magis ex ea pcreatione liberoꝝ ꝙ̄ ſi pmanſiſſet
ſterilis ſuſtinet obpꝛobꝛiũ. Sepe anteqꝫ pdicta
expiatur incõmoda: vna ꝛ ſponſa ꝛ vidua eff/
citur: ac ſine liberis in viduitatem dilapſa: nec
vxoꝛ iã nec virgo nec mr̃ eſt. Sic oĩbus que pu
tant leta cõiugia miſſis ſimul bꝛeuiſſimo volu
ptatis ſenſu irrecupabilẽ virginitatis perdidit
floꝛẽ: cõiugijqꝫ tñ experta eſt ꝙ̄tuꝫ illi ſatis eſt
ad dinoſcẽda viduitatis icõmoda. Quod ſi re/
licta vidua ẽnutriat filios eius: quẽ ex viri moꝛ
te pceperat meroꝛis iuge illos monumẽtuꝫ cer
nit. Et ſemp in lachꝛymis: ſemp i gemitu: ſem
per in ſollicitudine educandoꝝ degens nulluꝫ
pteriti mali ſolatiũ inuenit. Pꝛimũ ꝛ ppiquis
ꝛ famulis ꝛ filioꝝ curatoꝛibꝰ ipſiſqꝫ poſtremo
etiam filijs: vbi virilitatis annos attingerent:
cunctiſqꝫ omnino ſe vexare volentibus ad pdã
miſabilr̃ expoſita doloris luctuſqꝫ tragediã vi
tã ſuã oĩuꝫ igerit oculis. Et qd plura pſeq nece
eſt: dñm ſibi cũ dote ifelix mulier coẽmẽs virũ:
ancilla pꝛo libera efficit: bꝛeuiſſimeqꝫ libaliuatis
gr̃a nãli libertate ſe puãs ianuã ſibi ineffabiliũ
doloꝝ ppetuiqꝫ meroris p hmõi ꝯnubiũ apit.
At vo pꝛudẽs vgo iugũ hmõi ſuitutis abijciẽs
ꝛ tota intẽtiõe ad dñm currẽs: effugit qdẽ pꝰ
anguſtias. Effugit moꝛtalis viri miſeꝝ iugũ: ſi
mulqꝫ incõmoda oĩa que ex nuptijs pꝛouenire
mõſtrauimꝰ. Effugit pctõꝝ omigenũ inextrica
biles nexꝰ: ꝛ retia vite pñtis euaſit. Effugit an/
te oĩa carnalis cõmercij coꝛruptelã ꝛ integra to
ta ꝛ illibata aĩa ꝛ corpore ſancta eterno regi ſe
leta deſpondit. Hec omnia Baſi.

¶ De inſtructio/ .§.ix.

ne vgis lapſe. vt itelligẽs malũ ſuũ vehemter
doleat. Hiero. ad Suſãnã vginẽ ſacrã ſꝫ lapſã.
Bona cõmemorẽ que pdidiſti: an mala defleã
que admiſiſti. Eras vgo in paradiſo dei vbiqꝫ
iter flores ecclie. Eras ſpõſa xpi: eras tẽplũ dei
eras habitaculũ ſpũſſcti. Et qtiẽs dico eras toti
ens opus eſt vt ingemiſcas. qꝛ nõ es qð fuiſti.
Incedebas in ecclia tanqꝫ colũba: de q ſcriptuꝫ
eſt. Pẽne colũbe deargẽtate ꝛc. Splẽdebas. n. ps.26.
vt argẽtũ. Fulgebas vt aurũ eras tanqꝫ ſtella i
manu dñi. Que eſt iſta ſbita ꝯuerſio? que eſt iſta
repẽtina mutatio? De vgine dei facta es coꝛru/
ptio ſathane: de ſpõſa xpi ſcoꝛtũ execrabile: de
tẽplo dei phanũ imũdicie: de habitaculo ſpũſ/
ſci tuguriũ diaboli: que icedebas cũ fiducia vt
colũba: nũc lates in tenebris vt veſptilio. Que Tren.j.
fulgebas vt aurũ pp vginitatis decorẽ: nũc vi/
lioꝛ facta es luto plateaꝝ: que fueras radiãs in
manu dñi: nũc velut de alto celo ruẽs extractuꝫ
ꝯuerſa es i carbonẽ. Ueh tibi miſa ꝛ iteꝝ veh.
que tãta bona pariter pp parui tpis luxuriã p/
didiſti. Api oculos ſi potes erige frõtẽ ſi audes
ꝛ aliquẽ ſctõꝝ intuere. Nõne faciẽ tuã ꝯſciẽtia
cõmiſſi tanqꝫ plũbuꝫ inclinat? Quid facies co/
rã Maria ꝛ tecla ꝛ Agnete ꝛ immaculato tho/
ro puritatis? Quid iterum facies corã angelis
ſctis. Nõne ſplẽdore ꝛ claritate immaculatoꝝ
quaſi fulminibus pcuſſa cõburreris. Sed dictu
ra es foꝛſitan. Nõ potui ſuſtinere qꝛ carneꝫ fra/
gilẽ circũferebã. Rñdebit tibi btã Tecla cuꝫ in
numerabilibus ſocijs ſuis. Et nos eadeꝫ carne
amicte eramus. Nec tñ plenũ caſtitatis noſtre
ppoſitũ aut fragilitas carnis potuit imutare:
aut ſeuitia paganoꝝ per varia toꝛmenta deijce
re. Reuera non põt caro coꝛrũpi niſi mens fue/
rit ante coꝛrupta. Remanebit ergo in crimine
aĩa que carnem pꝛecedit in crimine. Penitudo
ergo neceſſaria eſt. Sed quanta putas ꝛ qualis
neceſſaria eſt pnĩam: que aut equet crimen: aut

certe excedat? In ſīmls oīs cura huius vite ti
bi itermittēda eſt: ⁊ quaſi mortuā te exiſtimās
quō poſſis reuiuiſcere cogita. Deide lugubris
veſtis tibi accipiēda: ⁊ mēs ⁊ mēbra ſinglā di/
gna caſtigatione puniēda. Amputent̄ crines:
defluāt ocli lachrymis: palleſcat facies: totum
corpus in cura ⁊ ieiunijs maceret̄. Si nō ſide
litate grauaret̄ ſenſus humanus quēuis ⁊ qua
lēuis cruciatū ad pſens libēter ſufferret dūmō
illas penas ignis eterni nō icurreret. Hec oīa
Hiero. Et no. ꝙ dī. Hiero. carnē nō poſſe corrū
pí niſi aīa fuerit añ corrupta. itelligit̄ de corru
ptiōe vitioſa ⁊ cuʒ pctō. Nā corrūpi pōt virgo
vt.d.eo. per violentiā ſibi oīno illatā: ⁊ tamē nō corrū/
c.j.§.ix pit̄ aīa. q: ſcʒ nō peccat ſi oīno renitat̄.
§.x.

¶ De ſtatu viduarum ⁊ multis que pertinent ad eas. Capitulum.iij.

VIduā eius benedi/
cēs bn̄dicaʒ paupes eius ſaturabo
panib⁹. ps.cxxxj. loqt̄ hic dn̄s ꝑ ꝓ/
phetā de eccliā que eſt mr̄ vgo. ⁊ vi/
dua dr̄. ſed diuerſis reſpectibus: D: eni mr̄ rō
ne fecūditatis: q: quotidie gn̄at filios xp̄o per
grāʒ baptiſmalē vel pnialē. Dr̄ vgo rōne inte/
gritatis fidei ⁊ ſctē ꝯuerſatōis: q: i nullo vitio
corrupta. Dr̄ vidua rōne abſentabilitatis ſui
ſpōſi: q: xp̄o ſpōſo ſuo mortuo in cruce demū
⁊ ſi reſurrexit tn̄ in celū aſcēdit. ⁊ pmanet pſen
tia corpali. Eſt ergo vidua ei⁹. ſ. dn̄i: vel vidua
ſyon. i. reſpectu eccliē triūphātis: que apte ſpe/
culat̄ ⁊ fruit̄ pſentia xp̄i. Interptat̄ eni ſyō ſpe/
culatio. Hec vidua aſſlicte eſt multiplici aſſli/
ctiōe ⁊ vidue nō ſolū q: carēt pſentia ſponſi: ſʒ
etiā q: draco iſernalis iſidiat̄ filio eius. i. cuili/
bet fideli vt deuoret eū. Sed hāc bn̄dicēs in p
ſenti ꝑ grāʒ dn̄s bn̄dicit ⁊ in futuꝝ ꝑ gliā. Nā
vt d: figuralr̄ Apoc. xij. Date ſunt mulieri illi
ſcʒ ecclie due ale qb⁹ demū volare poſſit ad de
ſertū. i. celū. Una eſt obſuatio denarij. ſ. decē p
ceptoꝝ. Scda eſt exercitatio ſenarij. i. ſex opeꝝ
miſicordie q ad viuētes. D: eni Math. xix. Si
vis ad vitā igredi ſerua mādata. Et Mat. xxv
dr̄ his qui opa miſicordie fecerūt. Uenite bn̄/
dicti pa. mei pci. reg. Ex denario aūt multipli/
cato ꝑ ſenariū reſultat ſexagenari⁹. Fruct⁹ aūt
ſexagenari⁹ eſt q colligit̄ ex. ſtatu viduali ſʒ pa
rabolā ſemis in bonā terrā iactati. Math. xiij.
Paupes qʒ filij ei⁹ ſpū paupes ſaturant̄ ⁊ pani
b⁹ ſacroꝝ ⁊ ſpūaliū ꝯſolationū. Sed ⁊ de quali
bet vidua pōt h exponi. Viduā eius ⁊c. Ubi p
ſciēdū ꝙ qꝫuis ſm cōem uſuʒ loquēdi mlier q
pu.at̄ legitimo marito ꝑ mortē ei⁹: ut dī. xxxiiij
vidua dicat̄: tn̄ put diſtiguit̄ ꝯtra ſtatū ꝯiuga/
lē ⁊ vginaleʒ largius ſumit̄. vʒ. pro oī eo viro
vl' mliere q vel q amiſit vgitatē: ſiue ꝑ ꝯiugiū
ꝯſūmatū ſiue ꝑ quācūqʒ illicitā corruptelā: nec
tn̄ i ſtatu ꝯiugij ē. Et ut talis ſaluet̄ pſona opʒ.
¶ Qō a dn̄o poſſideat̄. ibi. Uiduam eius.
¶ Et talis a deo ꝯſolat̄. ibi. Bn̄dicēs bn̄dicā.
¶ Et in prole recreat̄. ibi. Pauperes ⁊c.

¶ Quantū ad pri/ .§.i.
mum cū dicit. Viduā eius. i. dn̄i. vel ſyon. nota vidue ſūt tri/
tur ꝙ talis poſſideatur a dn̄o. ¶ Sciendum ꝙ plices.
eſt triplex genus viduaꝝ. Quedā enim ſūt dia
boli: quedā mūdi: quedā dn̄i. Perſone vidue
diaboli ſunt que nec in ꝯiugio ſunt: ⁊ tn̄ luxuri
is vacāt de qbus ait apl's. j. Thimo. v. Adole/
ſcētiores viduas deuita. Cum eni luxuriate fu/
erint: in xp̄o nubere volunt habentes dānatio
nem. q: primā fidē irritā fecerunt. Simul autē
⁊ ocioſe diſcūt circuire domos: non ſolū ocioſe
ſed verboſe ⁊ curioſe loquētes que nō opʒ. Iā
qʒ ꝯuerſe ſunt retro poſt ſathanā. He ſolent fre/
quentare eccleſias ⁊ pſonas religioſas ſub ſpe
cie ſcitatis ⁊ multos illaqueant: ⁊ iō cauenduʒ
ab illaꝝ familiaritate. ¶ Vidue aūt mundi ſūt
que qdem honeſte viuunt: intēdunt tn̄ nubere
tpe ſuo: vel etiā ſi nō intendunt nubere nō faci/
unt ꝓpter deum: ſed propter mūdum vt vitent
moleſtias ꝯiugij: vel ſint dn̄e rerum ſuaꝝ ⁊ hu
iuſmodi. He ſolēt multū vacare tpalibus ꝯſer/
uandis ⁊ augendis: ⁊ exercitijs ſpiritualibus
paꝝ inſiſtunt ſed tpalibus. Et plures etiā dotes
ſuas tradunt ad vſuram diuerſis modis. vel a/
pud ꝯſanguineos. viroꝝ cum certa mercede di
mittentes: vel mercatoribus ſub noīe depoſiti
dantes ⁊c. Et aliqn̄ pro dotibus ſuis accipiunt
plus debito. His eti caſte viuant nō debet̄ fru/
ctus ſexageſimus: ⁊ delitijs aliqn̄ vacant. Sed
vt dicit apl's. j. Timo. v. Vidua i delitijs viuēs
mortua eſt. Vidua vero dn̄i eſt que per gratiaʒ
poſſidet̄ a dn̄o: ⁊ ꝓpter dn̄m ꝓpoſuit firmiter
abſtinere a ꝯiugio ⁊ ab omni actu venereo de/
inceps: etſi in preteritu experta ſit ꝯiugio vel
alio modo. Hanc deſcribens apl's ibidem ait.
Que vere vidua eſt ⁊ deſolata ſperet in domi/
no ⁊ inſtet orōnibus die ⁊ nocte. Et pauſopoſt
de viduis hmōi dicit. Precipe vt irreprehenſi
biles ſint. Debent viuere vt perſone religioſe
ad exemplum Anne ꝓphetiſſe vidue: que non
diſcedebat de templo deo ſeruiens die ac nocte
⁊ pſeuerando vſqʒ ad decrepitā etatem: vno ꝟ/
uo tn̄ cōtenta marito. Luc. ij. Et. lxxxj. di. c. viſ.
dicit̄. Vidue que ſtipendio eccliē ſuſtentantur:
tam aſſidue in dei opere eſſe debent vt meritis
⁊ orationibus ſuis ecclīam adiuuent. Et di. ea.
dicitur. Ad reatū epi vel preſbyteri ptinet q pa
rochie preeſt ſi ſuſtētande vite pnīs cauſa ado
leſcētiores vidue clericoꝝ familiaribus ſubijci
antur. Talis vidua a deo ꝯſolatur: q: benedicē/

tur hic a deo per gratiã: ⁊ a mundo per bonã famam: ⁊ tẽtationũ victoꝛiã plenam. Exemplũ in Judith vidua. de qua dicit̃ Judit. viij. que ſecretũ habitaculũ ſibi fecerat in domo ſua vbi moꝛabatur cum puellis ſuis clauſa cũ tñ eẽt diues: poꝛtabat ciliciũ continẽtie ieiunabat: timebat deũ valde: nec erat qui de ea loquerẽt malũ ita caute viuebat. Hec interfecit Holofernẽ deſignãtem diabolum: ⁊ liberauit populum ſuũ. Unde benedicta fuit ab oĩbus ⁊ mirabilit̃ laudata: vt pʒ Judith penul. ⁊ demũ in gloꝛia benedicta. Uiduas adiuuari mãdat diuina auctoritas ⁊ canonica. Unde Gela. papa. Licet omnibus de nobis ſperãtibus nõ debeamus inquãtum poſſumus denegare nos: plus tamen in viduarum cauſas impenſius duximus exequendas quas tueri a nobis vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio. diſtinctio. lxxxvij. capitu. licet. Et Eſa. j dicitur. Querite iudiciũ ſubuenite oppꝛeſſo: iudicate pupillo: defendite viduam ⁊c̃. Unde ⁊ Chꝛiſtus conſolatus eſt viduam flentẽ vnicũ filium ſuũ defunctũ cum reſuſcitauit. Lu. vij. Uere vidua ſi filios habet nãles pauperes nõ deſerunt̃ a dño: ſed eis mirabiliter pꝛuidet̃. Exemplũ de muliere vidua q̃ pauit Heliam. que cũ filio tpe famis in ſarepta fuit: paſtus a dño: quia etiã reſuſcitatus ab eo. iij. Reg. xvij. Et de vidua cuius heliſeus fecit miraculoſe multiplicare oleũ: vt de eius pcio filios liberaret a creditoꝛibus. iiij. Reg. iiij. Talis vero vidua debet filios educare ſi habet diligẽter in timoꝛe dñi vt illa venerabilis que habuit ſeptẽ filios: ⁊ eos hoꝛtabatur ad martyriũ potius q̃ʒ derelinquerent legẽ dei. vt habet̃. ij. Machab. vij. Et regina Blancha que frequẽter admonebat filiũ Ludouicũ regem francie ſanctũ ⁊c̃. Si non habet filios naturales ei non deſunt ſpirituales ſcilicet ſenſus iterioꝛes qui reficiuntur ſpiritualiter a deo. ſi pauperes ideſt humiles ſunt. De malis viduis ⁊ incontinentibus habes. xxvij. queſtione pꝛima. Uiduas et capitulo de malis viduis.

vidue ſunt ad iuuãde

¶ Exhoꝛtatio ad viduitatem ſeruandã. .§. ij.

Hiero. ad Geruntiam. Interdum tibi libido blandit̃. vt pp q̃d intemperantiã ſuã quedam faciunt videant̃ facere deſiderio liberoꝝ. Ueꝝ cũ in ſemente terre bone cẽtenarius pꝛo virginitatis coꝛona pꝛimũ gradum teneat ſexagenarius pꝛo laboꝛe viduarum in ſecũdo ſit numero. trigenarius federa nuptiaꝝ ipſa digitoꝝ ꝯiunctione teſtetur bigamia in quo erit numero immo extra numerũ. Certe in terra bona nõ oꝛit̃: ſed in vepꝛibus et ſpinetis vulpium. Itaq̃ʒ obſecro te o religioſa filia in xpo vt teſtimonia nõ noueris: q̃bus incontinentibus ⁊ miſeris ſubueniẽtur: ſed illa potius lectites q̃bus pudicicia coꝛonat̃. Sufficit tibi q̃ perdidiſti pꝛimũ virginitatis gradum: ⁊ per tertiũ veniſti ad ſcõm ideſt per officiũ cõiugale veniſti ad viduitatis ꝯtinentiam: extrema immo abiecta non cogites. Quod ſi ⁊ poſt diluuiũ ⁊ ante diluuium viguit illa ſententia. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. q̃d ad nos in quos fines ſeculoꝝ deuenerũt q̃bus dicitur. Tempus bꝛeue eſt ⁊ iam ſecuris ad radicem arboꝛis poſita eſt: que ſiluam legis euãgelice ⁊ caſtitatem nuptiarũ ſuccidat. tps amplexandi ⁊ tps longe fieri ab amplexibus. ait Salomon. Pꝛimũ in veteri teſtamento: ſecundum in nouo. Olim gloꝛie erat audire illũ verſiculum. Filij tui ſicut nouelle oliuaꝝ. Nũc de continentibus dicit̃. Qui adheret deo vnᵒ ſpiritus eſt cũ eo. Pꝛoponis mihi gaudia nuptiarum: ego tibi opponã pyram gladiũ ⁊ incendium. Non tñ bonum eſt in nuptijs quod ſperamus q̃ʒtum maluʒ quod accedere poteſt ⁊ timẽdum eſt. Libido tranſacta ſemper ſui relinquit plenitudinẽ. nunq̃ʒ ſatiatur: ⁊ extincta iterum reaccẽdit̃: vſu creſcit ⁊ deficit: nec rõni paret q̃ impetu ducitur. Sed dicis ample opes ⁊ diſpẽſatio rei familiaris egent auctoꝛitate tuta ſcilʒ niſi cum ſeruulis tuis ipſa ſeruieris familie tue imperare non poteris quaſi nõ poſſis pꝛobare etatis habere famulos vel liberos qui pꝛeſint domui: vel ad publicum reſpondeant: vel tributa perſoluant. Querite pꝛimũ regnum dei ⁊ hec oĩa adijcientur vobis. Melius eſt reʒ familiarem minui q̃ʒ anime ſalutem perire. Melius eſt amittere quod velimus nolimus aliq̃n periturum eſt: q̃ʒ id pꝛo quo omnia dimittẽda ſunt. Nos vero ardemus auaritia: ⁊ contra pecunias diſputantes auro ſinum expandimus: nihilq̃ʒ nobis ſatis eſt: ⁊ hoc facimus: q2 domini verbis nõ credimus. Et quia etas optata cũctis nõ vicina moꝛtis que debet̃ moꝛtalibus lege nature ſed craſſa ſpe ãnoꝝ ſpacia nobis pollicetur. Nemo eni tam fractis viribus ⁊ ſic decrepite ſenectutis eſt: vt nõ ſe putat adhuc vnũ annum eſſe victuꝝ. Unde ſubꝛepit obliuio ꝯditionis ſue: vt terrenũ aĩal iamq̃ʒ ſoluenduʒ erigatur in ſuperbiã ⁊ animo celũ teneat. hec ille. Idem ad Furiam de cuſtodia vidualis caſtitatis q̃ debet vidua caueri ab oꝛnatu ⁊ delitijs dicit. Non querantur in xpianis initia: ſed finis. Paulus male cepit: ſed bene finiuit. Jude laudantur exoꝛdia: ſed finis pꝛoditiõe damnatur. Quid facit in facie xpiana purpura buſſus ⁊ ceruſa. quoꝝ alterum ruboꝛem genaꝝ labioꝝ q̃ mẽtitur: alteꝝ candoꝛẽ oꝛis ⁊ colli. Ignis eſt iuuenum: fomẽta libidinũ: impudice mentis iudicium. Oꝛnatus iſte nõ dñi eſt: ſed velamen

Geñ. ij. ⁊. viij.
j. Coꝛ. x.
mat. iij.
eccle. iij
ps. 107
j. Co. vj
mat. vj.

antixpi. Non ethnici ignes: nõ vulcana tellus
tantis ardoribus eſtuant: vt iuueniles medulle
vino plene ꝛ dapibus inflãmate. Grandis vir/
tutis ꝛ ſollicite diligẽtie eſt ſuperare: ꝙ nata ſis
in carne nõ carnaliter viuere: tecũ quotidie pu
gnare ꝛ incluſum hoſtem Argi centum oculis
obſeruare. Nihil ſic inflãmat corpora ꝛ titillat
mẽbra genitalia: ſicut cibus indigeſtus ꝛ ruct⁹
cõuulſus. Quicqd ſeminariũ voluptatum eſt
venenũ puta. Cogita te quotidie morituraꝫ: et
nunqꝫ de ſecundis nuptijs cogitabis. Ideꝫ ad
Saluinã viduaꝫ. Audi quid ex perſona vidue
continentis ethnicus poeta aptius decantet. Il
le meos primus qui me ſibi iunxit amores. Ab
ſtulit ille: tulit ſecũ ſeruetqꝫ ſepulchro. Si tanti
viliſſimum lucrũ: quanti viliſſimum lucrum.
Si ſic cõmuni lege nature dãnãt oẽs gentiles
vidue voluptates: quid expectandum eſt a vi/
dua chriſtiana: que pudiciciam ſuam non ſolũ
ei debet qui defunct⁹ eſt: ſed ei cum quo regna
tura eſt. Hec ille per totum.

De inſtitutione .§.iij.

ꝛ modo conuerſationis vidue. Hiero. ad Sal/
uinam. Didiciſti cathalogum vꝛtutũ tuaruꝫ qd
debeas nomini tuo: quibus meritis ſcdꝫ pudi
cicie gradũ poſſideas: nec moueat ꝙ ſexagena
ria eligat in viduam ꝛ putes adoleſcẽtulas ab
apl'o reprobari ſed te credas ab eo eligi q diſci
j.Ti.v. pulo ſuo dixerat. Nemo adoleſcentiã ſuam cõ
temnat: ꝛ infra. Mulieres que ſollicite ſũt quo
j.Ti.4. modo placeant viris: comedãt carnes que car/
nibus ſeruiũt quoꝝ feruor deſpumat in coituꝫ
que ligate maritis generatiõi ac liberis operaꝫ
dant. Tu vero que in tumulo mariti ſepeliſti pa
riter oẽs voluptates: que linitã purpura ꝛ ceru
ſa faciem ſuper feretrũ eius diluiſti lachrymis
que pullam tunicã nigroſqꝫ calceolos: cãdide
veſtis ꝛ aurati ſocci depoſitiõe ſumpſiſti. nihil
habes neceſſe aliud niſi perſeuerare in ieiunio
Pallor ꝛ ſordes gẽme tue ſint: plumaꝝ molliti
es: iuuenilia mẽbra non foueant. Balnearũ ca
lor nouũ non ſuccendat adoleſcẽtule ſanguinẽ
Tenera res in feminis fama pudicicie eſt: ꝛ q̃/
ſi flos pulcherrimus cito ad leueꝫ marceſcit au
ram: leuiqꝫ flatu corrumpit: maxime vbi etas
conſentit ad iudiciũ: ꝛ maritalis deeſt auctori/
tas: cuius vmbra tutamẽ eſt vxoris. Quid faci
et vidua inter familie multitudinem: inter mi/
niſtroꝝ greges quos nolo contemnat vt famu
los ſꝫ vt viros erubeſcat. Certe ſi ambitioſe do
mus hec officia flagitãt: preficiat his ſeneꝫ ho/
neſtis moribus: cuius honor dignitas domi/
ne ſit. Scio multas clauſis ad publicũ forib⁹ nõ
caruiſſe infamia ſeruuloꝝ: quos ſuſpectos faci
ebat: aut cultus impudicus: aut craſſi corporis ni/
tor: aut etas apta libidini: aut conſcientia amo
ris occulti: ſecutus eũ vel animi timor qui etiã
bene diſſimulat frequẽter erũpit in publicum:
ꝛ conſeruos quaſi ſeruos deſpicit. Omni ergo
diligentia cuſtodias cor tuũ: ꝛ caueas qcquid
de te fingi põt. Non ambulet iuxta te calami/
ſtratus procator: nõ hiſtrio fract⁹ in feminaꝫ: nõ
cantoris diabolici venenata dulcedo: non iuue
nis iulſus ꝛ nitidus. Nihil tibi artiũ ſcenicarũ
nil tibi in obſequijs molle iungatur. Habeto te/
cum virginũ ꝛ viduaꝝ choros. Habeto tui ſex⁹
ſolatia ꝛ ancillarum quoqꝫ moribus dñe indi/
cantur. Semper in manibus tuis diuina ſit le
ctio: ꝛ tam crebre orationes vt oẽs cogitationũ
ſagitte quibus adoleſcẽtia percuti ſolet hmõi cly
peo repellant. Difficile eſt quin potius impoſſi
bile perturbationum vitijs carere quempiam:
eo ꝙ incentiua vitioꝝ oium titillẽt aios: ꝛ qſi
in medullio ſic noſtrũ iudicium vel abijcere
cogitata vel recipere. Optimus ille eſt qui mi/
nus vrgetur veluti ſi egregios ipreſſos repre/
hendas in corpore neruos. Et hoc eſt quod ali
is verbis propheta ſignificat. Turbatus ſum ꝛ ps.81.
non ſum locutus. Et illud archite tarentini ad
villicum negligentem. Iam de verbis enecaſ/
ſem niſi iratus eſſem: ſicut iraſci hominis ẽ nõ
perficere iram chriſtiani: ſic omnis caro concu
piſcit que carnis ſunt ad noſtruꝫ eſt voluptatis
ardorem maiori chriſti ardore reſtringere ꝛ la
ſciuiens iumentum frenis inedie ſubiugare vt
non libidinem ſed cibos querat ꝛ deſideret.
Sed cur iſta vt hominem eſſe te noueris: ꝛ paſ
ſionibus humanis niſi caueris ſubiacere. De
eodem cuncti facti ſumus luto: in ſerico ꝛ in pã
nis eadem libido dominatur: nec regum pur/
puras timet: nec mendicantium ſpernit ſqua/
lorem. Multoqꝫ melius eſt ſtomachum dolere
qꝫ mentem imperare corpori qꝫ ſeruire greſſu
vacillare qꝫ impudicicia: nec ſtatum peniten/
tie nobis blandiantur ſubſidia que ſunt infeli
cium remedia. Cauendum eſt vulnus quod do
lore curatur. Aliud eſt integra naui ꝛ ſaluis mer
cibus portum ſalutis intrare: aliud nudum he
rere tabule ꝛ crebris fluctuum recurſibus ad
aſperrima ſaxa collidi. Neſciat vidua bigamie
indulgentiam. nec nouerit illud apoſtoli. Me j.Cor.7
lius eſt nubere qꝫ vri. Tolle quod peius eſt vri:
ꝛ per ſe bonum non erit nubere. Primus la/
mech maledictus ꝛ ſanguinarius ꝛ de ſtirpe
Cayn deſcendens vnam coſtam diuiſit in du/ Gen.4.
as ꝛ plantarium bigamie.

Et quia vir/ .§.iiij.

ginibus ꝛ viduis maxime oportet vacare ca/
ſtitati ſeruande abſtinendo ſe ab actibus vene
reis quibuſcunqꝫ mẽtis ꝛ corporis quomodo

ſeu quib⁹ gradibus pueniat ad pfectam caſtita
tem: ponit venerabilis Johes caſſianus in .ij.
coll. cheremōis dicēs ſic. Sex gradibus lʒ mul
ta a ſe inuiceʒ ſublimitate diſtantibus: faſtigia
caſtitatis precelſa diſtinguā: vt quedaʒ media:
que tamē multa ſunt ptermittā. Quoꝝ ſubtili
tas ita humanos ſubterfugit ſenſus: vt ea nec
mens inſpicere nec ligua valeat proloqui: qui
bus ſenſum caſtitatis ipſi⁹ pfectio quotidianis
ſucceſſib⁹ adoleſcit. Secundū ſimilitudinē naʒ
q̄ corpoꝝ terrenoꝝ que ſingulis dieb⁹ inſenſi
bilr ſui capiunt incremēta: ⁊ dum neſciūt ad p
fectū habitū puehunt: ita ante q̄ʒ robur ac ma
turitas caſtitatis acquirat. Prim⁹ itaq̄ʒ pudici
cie gradus eſt ne a vigilās impugnatiōe carna
li monachus elidat. Scōs ne mens illius volu
ptarijs cogitatiōibus imoret. Tertius ne femi
neo vel tenuiter ad cōcupiſiam moueat aſpectu.
Quart⁹ ne vigilās vel ſimplicem carnis pferat
motū. Quint⁹ ne cum memoria generationis
hūane vel tractus rō vel neceſſitas ingeſſerit:
ſubtiliſſim⁹ mente volūtarie actiōis pſtringat
aſſenſus ſed velut opus quoddā ſimplex ac mi
niſterio hūani generi neceſſario cōtributū: trā
quillo ac puro cordis ꝯtemplet intuitu nihilq̄ʒ
amplius de eius recordatiōe cōcipiat q̄ ſi ope
ratiōnē laterū vel cuiuſlibet alterius officie mē
te ptractet. Sext⁹ caſtimonie gradus ne illece
broſis fantaſmatib⁹ feminarū vel dormiēs illu
dat. lʒ eni hanc ludificationē pctō eſſe obnoxiā
nō credamus cōcupiſcentie tn̄ adhuc medulli
tus latitātis indiciū eſt: quā tn̄ illuſioneʒ diuer
ſis modis cōſtat accidere. Nā ſm̄ illū vſū quē
vigilans exercere conſueuerat vl cogitare: eti
am dormiens vnuſquiſq̄ʒ tentat. Aliter eni fal
luntur hi qui carnalē copulā norūt: aliter qui fe
minee ſunt cōmixtiōis experte. Hi eni ſicut ſim
plicioꝝib⁹ ac purioꝝib⁹ ſomnijs inquietant: ita
etiā faciliore diligentia ac minore labore poſſūt
purgari illi aūt ſordidioꝝib⁹ magiſq̄ʒ expreſſis
fantaſmatib⁹ illudunt: donec paulati ſm̄ men
ſurā caſtitatis ad quā vnuſquiſq̄ʒ ꝯtēdit in odi
um illius: quā voluntariā ātea ſentiebat: mēs
etiā ſomno ſopita vertat. Quiſquis igit extra
ctus a cūctis cōfabulationib⁹ ocioſis: ⁊ morti
ficatus ab oī ira ⁊ ſollicitudine curaq̄ʒ munda
na: duobus tm̄ fuerit paximatijs quotidiana
refectione cōtētus: ⁊ aque ſatietate ſubtracta:
quietē ſomni triū: ſiue vt alij ſtatuerunt q̄tuor
horarū ſpacio terminarit: nec tn̄ laboꝝuʒ aut cō
tinētie huius merito: ſed miſeratiōe dn̄i eaʒ ſe
crediderit adepturuʒ: q: ſine hac fide: vana eſt
oīs hūani laboris intētio nō ampli⁹ q̄ ſex men
ſibus pfectionē iſtius impoſſibilē ſibi nō eē co
gnoſcet: euidēs tn̄ eſt iaʒ proxime puritatis in
diciū incipe eam de pprijs laboris induſtria nō
ſperare. Si enim vim diſcuſſi illius vnuſquiſq̄ʒ
in veritate ꝯcepit: niſi dn̄s edificaue. do. inua. Pſ.
labo. qui edi. eaʒ. ſequet: vt ne de puritatis me cxxvij.
ritis extollat: intelligēs eam ſe nō ſua diligen
tia: ſed dn̄i miſericordia ꝯſecutuʒ: nec ꝯtra alios
imiti rigore moueat ſciens humanā nihil eſſe
vtutē: ſi eam vtus diuina nō iuuerit. Hec Joā.
caſſianus. Qui etiā ponit hāc eſſe dr̄iaʒ inter cō
tinētiam ⁊ caſtitatē: vt ꝯtinēs dicat qui patitur
magnos ſtimulos tētationū carnis ſed nō vin
citur. Caſtus qui paruos vel nullos q̄uis ſepe
pro eodē ſupponat. Nam ⁊ caſtitas etiaʒ large
dicit eē in ſtatu ꝯiugali dum. ſ. abſtinet ab alijs
corruptelis: etſi actū ꝯiugalē exerceat vt dictū
eſt. Uidualis ſtatus ꝯgruit nō ſolū feminis qui
bus defuncti ſunt viri caruʒ. ſed ⁊ quicūq̄ʒ ma
res vel femine: qui amiſſa virginitate abſtinēt
⁊ pponūt abſtinere ab actibus venereis: etiam
coniugij: ſiue ſint in religione ligati ſiue in ſe
culo conſtituti.

Titulus .iij. De dominis temporalibus.

Quod dn̄ium vniuerſi conſiſtit in ſūmi pō
tificis auctoritate ⁊ regali poteſtate. Caplm̄ .j.

Conſtituit eum dominum domus ſue: ⁊ principē oīs
poſſeſſionis ſue. Pō. ciiij. Loquit
hic ad lr̄aʒ pphēta de Joſeph: qui
cōperta eius ſapiētia: prudētia: ⁊ bonitate ꝯſti
tutus eſt a Pharaone rege egypti gubernator
totius regni ſui: ⁊ pmus pnceps poſt eum. Di
xit enim ei Pharao. Ecce ꝯſtitui te ſup vniuer
ſam terrā egypti: ⁊ dedit ei anulū ſuū in manu
eius ⁊c̄. Et vt habet diffuſe hiſtoria Gen̄. xlj. Et
pōt exponi ⁊ adaptari iſtud ad quemlibet dn̄m
tpalem ⁊ iuſtū principē. Ubi ſciēdū vt dicit Ge
laſius papa. q̄ duo ſunt qbus principalr regit
hic mūdus. auctoritas. ſ. ſacra pōtificū: ⁊ rega
lis poteſtas. In quibus tāto eſt grauius pōdus
ſacerdotuʒ: q̄to pro ipſis regiminibus hoīum
in futuro examine deo reddituri ſunt rōnē. di.
xcvj. duo. Ex hoc pʒ q̄ iſta dn̄ia ⁊ pncipat⁹ ſbal
ternant ⁊ nō ſunt paria: ſed tpale dn̄iuʒ eſt ſub
eccliaſtico ſeu ſpūali: q: impator qui dicit dn̄s
orbis ⁊ princeps abſolute eſt ſub papa ⁊ ab eo
iudicat ⁊ cōfirmat ⁊ deponit. Iſta ſunt duo lu
minaria Gen̄. j. poſita in firmamēto celi: lumi
nare maius. ſ. pōtificatus: ⁊ minus. ſ. impij pn
cipatus: qui vt luna lumē recipit a ſole: ita ipſe
ſuam claritatē hʒ a papa. Preeſt tamē lumina
re maius. i. ſol diei: quā. ſ. principale exerciciū
pape eſt circa ſpūalia ⁊ alas. Luminare minus
i. luna preeſt nocti ad eaʒ illuminādā: q: impe
riū ⁊ ſecularis dignitas eſt circa tpalia ⁊ corpo

talia ⁊ vnum dꝫ iuuari per alteruꝫ in guberna/tione ⁊ directiōe mūdi. Unde Nicolaus papa. Cum ad verū vētum eſt.i.ad: diſcuſſionē veri ſ.ad tēpus xpi: vltra ſibi nec impator iura pōtificatus arripuit: nec pōtifex nomen impatoruꝫ vſurpauit: q̄m idem mediator dei ⁊ hoīum homo xp̄s ieſus actibus ꝓprijs ⁊ dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis vtriuſq; diſcernit ꝓpria: volēs medicinali humilitate ſurſuꝫ efferri: nō humana ſupbia rurſuꝫ in inferno demergi: vt ⁊ xpiani impatores pro eterna vita pōtificibus indigerēt: ⁊ pōtifices pro curſu tēporalium tm̄modo rerum impialibus legibus vterent: quatinus ſpūalis actio a carnalibus diſtaret incurſibus ⁊ deo militans minime ſecularibus ſe negocijs implicaret ac viciſſim non ille rebus diuinis p̄ſidere videret: qui eſſet ſecularibus negocijs implicatus. di.xcvj. Cuꝫ ad verum. Idē Cyprianus di.x. Et dicit ibi glo. q̄ ſūma nobis a deo ꝯceſſa ſunt dona. ſ. ſacerdotiuꝫ ⁊ impium: vt habet in auc. q̄ uo oportet epos. in prin. col.iij. Et de papatu quidem ⁊ alijs prelaturis eccliaſticis dicit in ſuis titulis. Nūc aūt de principatibus ſecularibus agēdum. quorū primus ⁊ principalis dicit impator: deinde reges: duces: marchiones: comites: ⁊ barones.

Et vbi per plures ciuitates regunt ⁊ ad tēpus officium durat non ꝑpetuo: ꝯſules priores antiani vel alijs noībus nuncupant. Et imperiuꝫ quidem ſeu monarchia mūdi diuerſis tēporibus fuit apud varias natiōes ⁊ in diuerſis partibus mūdi. ¶ Quatuor enim monarchie fuerunt figurate per quatuor aīalia que vidit Daniel propheta exire de mari magno. Dañ.vij.

monarchia figurat. Prima enim ſimilis leene fuit monarchia aſſyrioꝝ que cepit a Nino: ⁊ finita eſt in balthaſar. vt patet Dañ.v. Secūda ſiſis vrſo fuit pſaruꝫ ⁊ medorū que inchoata eſt in Cyro: ⁊ terminata in Dario vltimo deuicto ab Alexādro magno. Tertia fuit grecoꝝ ſiſis pardo que initiuꝫ ſumpſit in Alexandro: ⁊ quaſi in eo fineꝫ habuit: diuiſum eſt dn̄ium eius poſt morteꝫ in plures reges. vt patet.j. Machb.j. Quarta fuit romanoꝝ ſimilis ferocis beſtie diſſimilis alijs. Huiꝰ principiū fuit in Iulio ceſare qui ſibi vſurpauit imperium: ſed perfectionem habuit in ſucceſſore eius imediato Octauiano. Romani auteꝫ ipſi ortum habuerūt a Romulo: qui primus vrbeꝫ rome ꝯdidit paruam tūc in mōte auentino tēpore achaꝫ regis Iude. Et hoc fuit a creatione mundi. anno.iiij.milia.cccclxxxix. ⁊ poſt ſeptingētos.l. annos ab ipſius vrbis prima edificatione natus eſt Ieſus chriſtus anno imperij ipſius Octauiani.xlij. Et primo quidem roma recta eſt ⁊ gubernata per reges qui ſeptē fuerunt ſibiinuicem ſuccedētes incipiētes a Romulo: ⁊ terminātes in Tarquiniū ſupbuꝫ. Deīde per ꝯſules duos qui creabant per annuꝫ: qbus aliquādo additi ſunt tribuni ⁊ p̄tores: demū per impatores: ⁊ adhuc ꝑmanet talis monarchia. Nam impator dr̄ rex romanoruꝫ: mutata eſt in monarchia q̄ ꝫtum ad locū. Naꝫ ſedem romani impij que erat in occidēte. ſ. rome. Cōſtātinus impator ꝯuerſus ad fidē ſub quo impium colllum ſuppoſuit iugo xp̄i trāſtulit in orientem. ſ. ꝯſtātinopolim ab eo amplificatā: ⁊ ab ipſo poſtea denoīataꝫ circa annos dn̄i.ccl. vel circa. Et cum ſedē ſūmi pōtificatus Silueſtro ⁊ ſucceſſoribus in vrbe dimiſit: multis ciuitatibus ⁊ prouincijs in italia ſibi donatis. Deinde impium romanoꝝ trāſlatū eſt de cōſtātinopoli in Franciam per Adrianū papā. collato impio Karolo magno regi Francoꝝ: q̄ italiā liberauit de manu ⁊ dn̄io lōgobardoꝝ: ⁊ multū exaltauit chriſtianitateꝫ: ex bellis victorioſus ꝯtra infideles p̄cipue ſarracenos. Et hoc anno dn̄i octingēteſimo vel circa. Demum trāſlatum eſt de Frācia in alemaniā. Dato impio primo Othoni anno dn̄i nōgēteſimo vl' circa. Et apud eos durat adhuc anno in quo ſumus. ſ. M.cccclviij. Sed hoc mutatū eſt q̄ vbi p̄us impiuꝫ dabatur per ſucceſſionē ſuccedētibus filijs parentibus ſuis per papā ordinatuꝫ eſt q̄ det per electionē que fit a ſeptē p̄latis ⁊ ꝯfirmat per papam ⁊ per euꝫ coronat. Poſt impatorem ſunt reges plures in populo xpiano: vt rex Francie: rex Anglie: rex Aragonie: rex Caſtelle: rex Nauarre: rex Portugalie: rex Cicilie: rex Dacie: rex Cypri: Et cuꝫ oēs dn̄i ⁊ reges ſeculares deberēt eē ſub impatore: multi tn̄ reges nō cognoſcūt eum vt ſuperiorē ſuū tuētes ſe vel priuilegio ſiue alio iure vel potius de facto: vt rex Francie ⁊ dux Uenetiaꝝ ⁊ alij dn̄i. De quolibet ergo p̄ncipe iuſto ſiue impatore ſiue rege ſiue aliter rectore pōt dici illud. Cōſtituit euꝫ principē ⁊c̄. Et de hac mā habet in.c.ſequēti. Et multa etiaꝫ in ti. de ſummo pōtifice ⁊ poteſtate eius. Cōſtituit eum do. d.ſue.⁊ prin.omnis poſſeſſionis ſue. In quibus verbis tria poſſunt notari que debent eſſe in domino temporali.

¶ Ut non habeat dominium vſurpatum: ibi. Conſtituit.

¶ Ut poſſideat virtutē per ornatū: ibi. eum.

¶ Ut exerceat actum regulatum: ibi. dominum domus.

¶ Quantum ad .§.i.

primū ſicut Ioſeph de quo loquit p̄s. nō ſibi accepit dn̄ium ⁊ principatū: ſed is qui poterat. ſ. rex egypti eum ꝯſtituit dn̄m ⁊ principē. Ita ad hoc vt quis ſit dn̄s verus: opꝫ q̄ cōſtituet dn̄s ab eo qui pōt: ⁊ nō ſibi vſurpet. Dicit enim Leo

Diſt.x. q̄m idē.

papa. Principatus quē metus extorſit.i.violē/
tia: aut ambitus occupauit: etſi actibus vel mo
ribus non offendat. ipſius tñ initij ſui eſt perni
tioſus exēplo. j.q.j. pncipatus. Unde ⁊ xp̄s qui
eſt rex regum ⁊ dñs dñantiuz nō ſibi vſurpauit
dñiuz: ſed aīt ps.ij. Ego ꝯſtitutus ſuz rex ab eo
ſ.deo. Tūc aūt pōt quis dici dñs ab eo: qñ poſi/
Exo.iij. tus eſt in dñio legitimo modo vel a deo imme
j.Re.x. diate: ſicut Moyſen ꝯſtituit principē pp̄li ſui:
j.Reg. ⁊ Saulē primū regē populi ſui: ⁊ male ſe habē
xiij. tem in principatu: Dauid hoiem ſm cor ſuuz.
vel mediate a populo vel collegio ſeu principe
qui habet iuſte hanc poteſtatem: ſicut Joiadas
ſūmus ſacerdos cum ꝯſenſu populi ꝯſtituit re
gē n iuda: Joas adhuc paruulū occiſa athalia
que ſibi vſurpauerat regnuz.ij. Paral.xxiij. Et
Adrianus papa ꝯſtituit Karolū impatorez. Et
rex aliquis dat ducatū vel dñium alicuius ciui
tatis ſue alicui: ſicut Pharao rex egypti dedit
principatū Joſeph. conſtituit eum dnm ⁊c̄. Si
enim aliqs dñs iniuſte capit vel tenet aliquā ci
uitatem vel caſtrū ſine legitimo titulo: fur ⁊ la/
tro eſt. Sicut abſalon qui per fraudē ⁊ violētiā
abſtulit regnū patris ſui Dauid: ſed valde mo/
dico tpe gauiſus eſt ⁊ deuictus: vt latro fugiēs
in mulo per comam capitis in arbore ſuſpēſus
remanēs occiſus eſt.ij. Regū.xviij. Talis ergo
qui tenet dñium vſurpatum ꝯtinue in peccato
mortali pmanet. Nec ſaluari pōt niſi reſtituen/
do ei cuius eſt. Tenet etiā ad reſtitutionē oīuz
redditū que habuit ab illis locis vſurpatis et
expēſis habitis. Et vt homicida eſt iudicādus
qūtum ad eos quos fecit per ſe vel ſuos officia/
les occidi vel mutilari. lz illi digni fuerint mor
te ppter maleficia ppetrata.xxiij.q.v. Si non li
cet. Nec dz abſolui: qñ hoc claruz eſt niſi diſpo
nat ſe ad ſatiſfaciēdum ⁊ dimittēdū ſi titulu m
iuſtificatū haberi nō poſſit. arg. de pe.di.v. fal/
ſas. Et dicit Hoſt. extra de iudi. Nouit. ꝙ nulla
ciuitas pōt ſe dari alicui dño: nec pōt titulū do
minij iuſtificare: q: hoc eſſet in piudiciū impa/
toris: qđ eſt intelligēdum de ciuitatibus vel ca
ſtris ſubiectis impio. Nam de his que ſunt de
iuriſditione ecclie: collatio vel iuſtificatio titu/
li ptinet ad papā. ſicut in marchia plures ciui/
tates collate ſunt ab eo diuerſis pſonis in vica/
riatum: de certis tributis annalibus reddēdo.
Dicit etiam Archid. ꝙ qūuis crimen leſe maie/
ſtatis habeat locū in pſonam inferiorē a princi
pe. ſ. in alijs dñis qz in impatore: vt colligi po/
teſt.ij.q.j. in primis. §. de pſona epi. Hoc tamē
intelligit de dño qui habet iuſtum titulum: ſed
aliqs tyrānus dici pōt ⁊ dz ēt qui hz iuſtū titulū:
ſz non qrit de ſubditis vtilitatē ſeu boni cōmu
nis: ſed propriā vtilitatez ⁊ cōmoditatē: faciēs
iniuſtas extorſiones: leges ⁊ mandata iniqua:
vt dicit Thom. in lib. de regimine principum.
Uerum talibus dñis habētibus maniſeſte in/
iuſtū dñium: qūuis ſubditi nō teneantur obedi
re: nec eis ſoluere tributa vel gabellas ⁊ huiuſ/
modi. tamē ſm Tho. in ſum. ad vitādum ſcan/ ſe.ſe.q.
dalum ſuū ⁊ alioꝝ bonum eſt obedire ⁊ reuere cxl.ar.
ri in his que nō ſunt ꝯtra deum. Unde Amb. vj. ad.
Julianus imperator qūuis eſſet apoſtata: habe iij.
bat tamē ſub ſe chriſtianos milites quibus cuz
diceret: pducite aciez pro defenſione reipubli
ce obediebāt ei. Cum aūt diceret. producite ar/
ma in xp̄ianos: tūc recognoſcebant impatorez
celi. xj.q.iij. Julianus. Habētibus vo iuſtū do/
miniuz quātumcūqz malis tenent ſubditi obe
dire in licitis ⁊ reuereri: ⁊ collectas ⁊ gabellas
legitimas ſoluere. Unde princeps aploꝝ in pri j.Pe.ij.
ma canonica. Obedite dñis veſtris: non tm̄ bo
nis ⁊ modeſtis: ſed etiaz diſcolis. Et Rom xiij.
Qui poteſtati reſiſtit: dei ordinatōi reſiſtit: ⁊ ip
ſe ſibi dānationem acquirit. Nam vt ait Aug.
de ciui. dei. Prouidētia diuina regna ꝯſtituun
tur humana. ſicut dictū fuit a deo nabuchodo/
noſor monarche. Sciant hoies qꝛ dñatur altiſ/
ſimus in regno hoium. ſ. puidentia ſua. ⁊ cui/
cūqz voluerit dabit illud ⁊ humillimū. i. viliſſi
mū ꝯſtituet ſup illđ. c. ſ. ſibi placuerit Dan.iiij.
ſicut pz exēplū de Joſeph q de carcē trāſiuit ad
dñiū. Cōſtituit eniz eū dnm ⁊c̄. Et hec de pmo.

¶ Quantum ad ſe/ §.ij.
cūdum debet dñs quilibet ⁊ rector eſſe virtuti/
bus ornatus: ſicut fuit ioſeph dñs conſtitutus.
Ad ipſum enim refert cum dicit eum. ſ. ioſeph
de quo imediate locutus fuerit. Sap.j. Diligi/
te iuſtitiam qui iudicatis terraz: ſentite de dño
in bonitate. Juſtitia aūt eſt oīs v̄tus nec heſpe/
rus nec lucifer eſt ita clarus ait phs li. Ethic. vt
enim ait Leo papa. Integritas pſidentiū ſalus
eſt ſubditoꝝ. Nam totius dñi familie ſtatus et
ordo nutabit: ſi qđ requirit in corpore: nō inue
niat in capite. i. rectore ⁊ dño. di. lxj. miramur.
Et Iſid. Juſtuz eſt principē obtēperare legibus
ſuis: tūc enim iura ab alqs ſeruanda exiſtimet.
qñ ipſe eis primus reuerētiam pbet. di. ix. c. iu/
ſtum. Imitet ergo dñs quilibet tēporalis dñm
Joſeph: qui interpretat augmentuz: qꝛ auctus
fuit in omni virtute adoleſcentia ſua. In cuius
figurā pater eius fecit ei tunicā polimitā. i. va/
rijs coloribus intextā: ⁊ thalarem. i. vſqz ad pe
des. Gen. xxxvij. que ſignificat conuerſationez
eius varijs virtutibus ornatam ⁊ in bono vſqz
ad finem perſeuerantem in virtutibus. videlz.
¶ In venereorum caſtimonia.
¶ In diuinorum ſapientia.
¶ In agendorum prudentia.
¶ In aduerſorum benigna patientia.

¶ Manifeſtuz eſt .§.iij.

de caſtitate Joſeph cum expoſuerit ſe periculo mortis: ⁊ incurreret ſqualorē carceris ⁊ notam infamie ne ſcelus adulterij ꝑpetraret: ad quod dña ſua vxor patroni eius inuitabat: ⁊ ſepe blāditijs ⁊ ꝑmiſſionibus varijs alliciebat. vt patet Gene. xxxix. Sit ergo dñs caſtus ⁊ pudicus: ſit ꝯtētus vxore ſua: nō querat alienas vel ↄcubinas. ſeruet illud Thob. iiij. Preter vxorē tuam nunꝗ patiaris crimē ſcire. Nā fornicatores et adulteros iudicabit deus. Heb. xiij. Et ſicut dominus in ſe dꝫ eſſe caſtus: idē querere dꝫ in familia ſua. Lex oīs diuina pariter ⁊ humana ēt ethnicoꝝ mādat adulteria: inceſtus ⁊ vitia contra nām acriter puniri. Seruari faciat legē in ſe ⁊ familia ſua: ſicut fecit ille gētilis dñs Chalēcus: qui cum repiſſet filiū ſuuz adulteriū ꝑpetraſſe ⁊ ſm legē adulter deberet oculis priuari populū ſuū pro eo intercedētem in pte exaudiuit. Uno tm̄ oculo ſibi eruto: vt ⁊ lex firma maneret ſibi alium oculū erui fecit. O ꝗ̄ mala ſequunt effrenē libidinē dñoꝝ ⁊ ſuoꝝ curialium quot homicidia ⁊ exterminia regnoꝝ. Rex Salomon ꝓpter amorē mulieruꝫ inordinatū inſanatus eſt: ⁊ in cultū idolatrie cecidit. iij. Reg. xj. Antonius: qꝛ repudiauit vxorē ſororē octauiani ⁊ adheſit libidinoſe regine egypti Cleopatre amiſit regnuꝫ totius oriētis. deuictus ab Octauiani bello nauali ⁊ terreſtri ⁊ demuꝫ ſeipſum occidēs: ⁊ marito. qꝛ vt dꝛ. ij. q. j. ſcelus. rex dici nō pōt qui nullo ſalubri regimine corpus regit: ſed lubrica eneruatione illicitis moribus eius cedit. Et vt dicit Seneca. Nihil tam mortiferum humanis ingenijs vt luxuria eſt: ⁊ ideo caueat ne in ſe ⁊ populo ſuo libido dñetur: ſed virtus caſtitatis eniteat. Sap. iiij. O ꝗ̄ pulchra eſt caſta generatio cum clar. ⁊c̄.

¶ Secundo fuit .§.iiij.

Joſeph decoratus. ſ. cognitione diuinoꝝ. vt pꝫ in expoſitione ſomnioꝝ regis pharaonis ⁊ ſeruoꝝ eius. Gen̄. xlj. Unde ⁊ Sap. vj. dicitur. Si delectamini regnis ⁊ ſedibus. O reges populi diligite ſapiētiaꝫ vt in ꝑpetuum regnetis. Et plato aſſerebat reſpublicas fore beatas ſi eas regerent ſapiētes: vel qui ſapiētie vacarent. Propter hoc mādauit dñs: vt rex conſtitutus in populo deberet habere ſecū legē dñi ſcriptam: vt in ea ſepe legeret ⁊ in diuinis inſtrueret. Alexāder magnus habuit in magiſtrum Ariſto. ſummum phoꝝ. Karolus magnus alchuinum doctiſſimū in oībus ⁊ ſanctū virum. Scūs Ludouicus rex Francoruꝫ habuit in magiſtros magnos theologos magiſtros predicatorū ⁊ minoꝝ ſctōs viros. Tales igit viros probos ⁊ doctos dꝫ quilibet dñs ꝓcurare ſecū hr̄e pro inſtructione ſui ⁊ ꝯſultatione ⁊ eruditione ſubditoꝝ in his que ſunt xp̄iane religionis. Et quidē primus dux populi iſrael a deo ↄſtitutus. Moyſes eruditiſſimus fuit in oīm ſapiētia egyptiorum ⁊ chaldeoꝝ ⁊ diuinoꝝ. Daniel cum ſocijs ↄſtituti principes ꝓuinciarum a rege Nabuchodonoſor fuerūt eruditiſſimi in humana et diuina ſapiētia. Ptolomeus philadelphus rex egypti doctiſſimus: ⁊ ita ſtudioſus vt. lx. milia volumina libroꝝ in ſua biblioteca ꝓcurauerit. Julius ceſar ⁊ Octauianus primi imperatores fuerūt peritiſſimi in ſciētijs humanis: ⁊ merito. Dꝛ eniꝫ Sap. vj. Rex ſapiēs: ſtabilitas ppli.

¶ Tertio fuit Jo .§.v.

ſeph prudens in agēdis: vt patet in prouiſione neceſſariorū pro tēpore famis future ↄgregare faciendo triticum: ⁊ in diſpoſitione diſcreta eoꝝ tēpore ⁊ modo ↄgruo: ⁊ ordinatione ſuorum fratrū in exercitijs ⁊ alijs. vt patet Gene. xliij. Quis putas fidelis diſpenſator ⁊ prudens quē ↄſtituit dñs ſuper familiā ſuam. Math. xxiiij. quaſi dicat. rarus eſt. Debet ergo dominus eſſe prudēs in prouidēdo populo ⁊ ciuitati neceſſaria pro tēpore nō ſoluꝫ preſenti ſed futuro in obuiādo periculis in diſpenſādis neceſſarijs ⁊ officijs. Et vt dicit Canon: nec alicui ↄcedendu ē eſt: vnde alij ſcrupuloſo corde moueātur. Et ſeruādum illud. Tēpore non omnia nō oībus omnia credas. Qui facile credit: creditur eſſe miſer. Sicut fecit Amon. Nam cum ad eum ꝯſolandū ſuper morte patris miſit Dauid oratores vt ad amicuꝫ ſui ↄſiliarij dixerūt ei: ꝙ nō cā amicicie ſꝫ ad explorādaꝫ terrā ſuā mittebat. Qd̄ ille nimis facile ad credēdū audiēs ij. Re. x
dehoneſtauit illos oratores ꝑcidēdo veſtes eoꝝ vſqꝫ ad nates: ⁊ radēdo dimidiū barbe eoꝝ ꝑp quā iniuriā dauid iſte mouit bellū ↄ eū vicit et dure puniuit eū. Sic ꝗ̄ꝫ prudēs in vitādo bella cū pōt: qꝛ varij euētꝰ belli. Et vt dicit glo. ordi. ſup ep̄las pau. In pace ꝑncipū qes ⁊ vigor ſeruitꝰ eccliaꝝ. Nam in bellis tepeſcit pietas: diſciplina. ſ. correctionis diſſoluit: ⁊ caſtitas violat: ſed ad mala innumera ſequunt. Cōſtituat fideles ⁊ iuſtos officiales qui ꝓcurēt quietē populi ⁊ iuſtā equitatē ⁊ vtilitatē dñi ſui: nō locupletationeꝫ ſui: vt coīter fit per nimias extorſiones. Remoueat occaſiones diſſenſionum ꝯſanguineos honorabiliter tractādo quietem eoꝝ non emulationem procurando: vt fecit Joſeph.

¶ Quarto de .§.vi.

bet eſſe conſtans in aduerſis et benignus: vt non reddat malum pro malo: ſed oblitus iniuriarum humane ſe habeat ⁊ munifice ad ini

micos vt eos ſic ad ſe trahat. ſicut fecit Joſeph qui non ſolum patienter tulit iniuriam maximam factam ſibi a fratrib9 de venditione eius ſed eis indulſit ꝛ benigne tractauit preuidens large eis de neceſſarijs. Sic de iulio ceſare refert Seneca: ꝙ omniuȝ recordabatur preter iniuriaruȝ. Sic tytus imperator qui ob bonitate ſuam dictus eſt delicie generis humani: comperto ꝙ germanus eius tractabat mortez eius ſcilicȝ Domicianus: vt imperio ſuccederet: nil mali ſibi intulit: ſed tantum rogauit cū lachrymis vt deſiſteret a malis eius conatib9. Sic ſanctus Dauid rex: cuȝ ei ſemel ſubditus eius maledicerer contumelias inferendo: ꝛ lapides cōtra eū eijciendo: noluit in aliquo a ſuis ſibi moleſtiam inferri ſibi parcens in regnum reuerſus. Et hoc eſt quod dn̄s mandauit in lege Leui. xix. Non eris memor iniurie ciuium tuorū. Et in lege euangelica. Benefacite his qui oderunt vos. Matth. v. Sit ergo Joſeph in moribus quilibet dominus augmentuȝ. ſcilicet virtutum continuū: augendo etiam rempublicaȝ. Unde ꝛ dominus orbis ꝛ princeps imperator dicitur Auguſtus ab augendo. ſ. rempublicaȝ. Et recipit in ſui coronatione triplicem coronā. Ferream ab archiepiſcopo Colonie. aquiſgrani. Et ſignificat conſtantiam ꝛ fortitudinem ad debellandum inimicos eius. Argenteam accipit ab archiepiſcopo Mediolanēſi. ꝛ ſignificat propter ſonoritatem ſapientiam: ꝛ propter claritatem prudentiam. Auream a papa in eccleſia ſancti Petri: ꝛ ſignificat eius benignitatē.

ij. regū xvj.

¶ Quantum ad .§. vij.

tertium principale debet habere actum ꝛ exercitium regiminis regulatum ſm rationeȝ: vt ſit domin9 dom9 ſue. ꝛ princeps oīs poſſeſſiōis ſue. Non enim eſt dominus ſed ſeruus qui facit peccatum: ꝛ tot dominorum quot vitioruȝ. Regat ergo ſm regulas rationis ꝛ ſȝ interpretationem nominis dominus. Dicitur enim dominus quadrupliciter.

Ioh. viij

¶ Primo do minus propter eius parcitatem.
¶ Scdo do minas propter eius ſeueritatē.
¶ Tertio do manus propter eius pietatē.
¶ Quarto do mun9 ꝑpter eius liberalitatē.

Debet ergo dn̄s domui ſue dare minus. i. parū nō ꝓdigalif vt faciunt cōiter dn̄i facientes magnas extorſiōes a ſubditis vt poſſint facere expenſas ſupfluas in veſtibus ſuis ꝛ familie in cōuiuijs: ludis ꝛ mimis ꝛ ſimilibus. Dicif eniȝ Sap. ix. ꝙ ſapiētia docet ſobrietatem. Uel etiā dare minus debet. ſ. aliquid in penis ꝙ mereatur vitiū delinquentis: quod ꝑtinet ad clementiā que eſt diminutiua penarū. ſm rōnem tn̄ vt ponit tho. in ſum. Unde Prouerb. xx. dicitur. Miſericordia ꝛ veritas cuſtodiūt regē: ꝛ clementia firmaf thronus eius. Debet ſcdo dare minas ſcȝ erga ſubditos incipiēdo a dom oſamilie ſue vltiōis: vt vitia non dimittat impunita. Hiere. j. Ecce ꝯſtitui te ſup gentes ꝛ regna: vt euellas ꝛ deſtruas: ꝛ diſſipes ꝛ diſperdes. ſ. vitia varijs modis ſm varietatē eoꝝ. Et ad roma. xiij. Non ſine cā gladiū portat ſcȝ dn̄s temporalis ꝛ ꝑlās. Dei eni miniſter eſt vindex in iram ei qui male agit. Sicut fecit. Saul q trāſgreſſorem inuentū filiū ſuū Jonathā ſui mandati: ꝗuis victoriā habuiſſet occidere voluit ꝛ ſed ppl's impediuit. j. Reg. xiiij. Hinc ꝛ Aug. ſuper ps. Inuigilet diſciplina: ſicut cuiqȝ regenti apta ꝛ accōmodata eſt: nō ſolū epo regēti plebem ſuā: ſed ꝛ pauperi regēti domum ſuaȝ: viuiſti regenti familiā ſuam: iudici regenti ꝓuinciam ſuā: regi regēti ſuaȝ gentem. Ita nulli hominum claudenda eſt miſericordia: nulli peccato īpunitas relaxanda. xxiij. q. iiij. Duo iſta nomina. Naȝ vt dicit Amb. in lib. de offi. Cū vni parcif indigno: ad ꝑlapſionis contagiuȝ ꝓuocat vniuerſos. Facilitas eni venie incentiuum tribuit delinquēdi. xxxiij. q. iiij. Eſt iniuſta. Debet tertio dn̄s dare manus adiutrices ad perſonas precipue miſerabiles ꝛ ab alijs oppreſſas. ſm illud Prouer. vl. Manū ſuā aperuit inopi ꝛ palmas ſuas extēdit ad pauperes. Ūn̄ ꝛ Hiero. ſuper Hieremiā. Regū ꝓprie eſt facere iudicium ꝛ iuſtitiā: ꝛ liberare de manu calūniantium vi oppreſſos: ꝛ peregrino pupilloqȝ ꝛ viduę qui facilius opprimunf a potētib9 auxiliū ꝓbere: ꝛ vt curā maiorē eis infereret preceptorum dei intulit. Nolite ꝯtriſtari vt non ſolū exſpiatis: ſed nec patiamini: ꝛ veſtra negligentia eueniat eos ab alijs contriſtari: ꝛ poſtea intulit. Si hec feceritis reges iuda tenebitis priſtinaȝ poteſtatem. ¶ Quarto debet dn̄s dare mun9. Et primo quidem debituȝ: vt non faciat gratis artifices: vel agricolas pro ſe laborare: non dādo eis mercedem ſuam: ſicut faciūt hodie multi non domini vel officiales: ſed tyranni ꝛ ꝑdatores contra illud legis. Non morabitur opus mercennarij tui apud te vſqȝ mane Leuit. xix. Deut. xxiiij. ꝛ Tob. iiij. Unde contra tales inuehitur Jacobus apoſtolus in canonica ſua. c. v. Ecce merces operariorum veſtrorum que fraudata eſt a vobis: clamat contra vos: ꝛ clamor eorum in aures domini ſabaoth introiuit. Neqȝ auferat ſubditis ſua bona: vel poſſeſſiones: vel ab inuitis extorqueat etiam per venditionem pro ſui commoditate. ſicut fecit rex Achab erga Naboth: quem quia noluit ſibi vendere vineam ſuam ꝛ de ea faceret viridariuȝ: vxor ſua Jezabel peſſima fecit eū falſo accuſare de blaſphemia ꝛ lapidare: ꝛ ſic ipſam vineā obtinuit.

ij. q. ij. cvij. ar. j. ꝛ. 24. q. ad. ij

Sed vterqꝫ mala morte ꝑijt achab.ſ.et iezabel
iij.Re.xxj.Sꝫ hoc nõ eſt dare munꝰ. Munera
ſunt cuꝫ dat quis ex ſua liberalitate ecclie pijs locis
⁊ pſonis bonis vel ad placãduꝫ malos ⁊ obuiã
dũ nocumẽtis eoꝝ.vt fecit Jacob qui miſit mu
nera ad eſau dicẽs. Jn munerib' placabo illuꝫ.
Gen.xxxij. Hinc ⁊ Marcel.papa. Boni ꝑnci/
pis eſt ac religioſi ecclias ꝯtritas atqꝫ ꝯciſſas re
ſtaurare:nouaſqꝫ edificare:⁊ dei ſacerdotes ho
norare atqꝫ tueri.di.xcvj.boni.Sicut fecit ma/
gnus ⁊ deuotiſſimus Cõſtãtinꝰ impator ⁊ Ka/
rolus qui ꝯceſſerũt maxima munera ecclijs:quꝫ
plures de nouo edificare cepũt.Qui ſic eſt diis
domus ⁊ ꝑncipatꝰ in poſſeſſiõe ſua.i.in his quos
ſbiectos hꝫ. Hunc vtiqꝫ deꝰ ꝯſtituit hic vt collo
cet eũ demũ cũ ꝑncipibꝰ ppli ſui in celo. De va/
rio ⁊ multiplici genere regiminis ⁊ quõ debe/
at exerceri habes in.iiij.parte ti.de prudentia.

¶ Nota de cõdi/ §.viij.

tiõibꝰ regis ⁊ cuiuſcũqꝫ diũ ⁊ ꝑncipis boni quas
ponit Aug.in.xv.li.de ci.dei.c.xxiiij. Reges fe
lices dicimus ſi iuſte imperãt . Si iter linguas
ſublimiũ honorãtiũ ⁊ obſeqo nimis humiliũ ſa
lutãtium nõ extollunſ.Si ſe hoies eẽ memine
rint.Si ſuã ptãteꝫ ad dei cultũ maxime dilatã/
dũ maieſtati eiꝰ famulatũ faciũt.Si deũ timent
diligũt ⁊ colũt.Si plus amãt id regnũ non vbi
timẽt hĩc ꝯſortes.Si tardius vindicant:facile
ignoſcũt.Si eãdẽ vindictã pro neceſſitate regẽ
de:tuẽdeqꝫ reipublice:nõ pro ſaturãdis inimi
ciciaꝝ odijs exercuerint.Si eãdeꝫ veniã nõ ad
ĩpunitatẽ iniqtatis:ſed ad ſpeꝫ correctiõis in/
dulgẽt.Si qđ aſpe cogunſ plerũqꝫ decernere.
miẽ lenitate bñficiorũqꝫ largitate cõpẽſant.Si
luxuria in eis eſt tãto caſtigatior: quãto poſſit eẽ
liberior.Si malũt cupiditatibꝰ prauis quꝫ qui/
buſlibet gẽtibꝰ etiã impare.Et ſi hec oĩa faciũt
nõ ꝑꝑ ardorẽ inanis glie:ſed ꝑꝑ claritatẽ felici
tatis eterne.Si pro ſuis pctis humilitatis ⁊ ora/
nis ⁊ miſatõis ſacrificiũ deo vo imolare nõ ne
gligũt. Hec oĩa Aug.vbi ponit.xxiiij.ꝯditões.

¶ Notãdũ de qua/ §.ix.

tuor neceſſarijs rectoribus ⁊ reipublice que eli
cit Helinãdus hiſtoriographus ex li. Plutar/
chi ad Traianũ impatorẽ:vt refert Uincen.in
ſpe.hiſt.li.ij.c.xxvj Dicit ḡ Helinãdus.Eſt reſ
publica vt plutarcho placet corpus qdam.qđ
diuini muneris bñficio aiaſ ⁊ nutu ſũme eqta/
tis agiſ ⁊ regiſ quadaꝫ moderamine rõnis.Que
enim ad religionẽ ptinẽt aie viceꝫ hñt:ꝑnceps
caput eſt huius corpis vni ſubiectus deo ⁊ his
qui vices dei agũt in terris.Cordis aũt locũ ſe
natus obtinet.Oculoruꝫ aũt ⁊ lingue officio ⁊
aurũ ſibi vẽdicanſ iudices ⁊ pſides ꝓuinciaꝝ.
Officiales ⁊ milites manibꝰ coaptanſ:q ſemꝑ
aſſiſtũt ꝑncipi. Lateribꝰ aſſiſtanſ qſtores ⁊ cõmẽ
tarienſes:nõ illi qui carceribꝰ pſunt:ſꝫ comites.
reꝝ ꝑuataꝝ:vẽtris ⁊ inteſtinoꝝ ferũt imaginẽ
Pedes agricole ſunt.Ex his ḡ quatuor ſunt q plu
tarchus ꝑncipibus iculcare conaſ.ſ.reuerẽtiaꝫ
dei cultũ ſui.Diſciplinã officialiũ ⁊ ptãtẽ ⁊ effe/
ctũ ⁊ ꝓtectionẽ ſubditoꝝ.Deniqꝫ ait.quis re/
ctiſſime geres ſi nõ receſſeris a teipſo. Si ꝑmo
te cõpoſueris ad vtutẽ recte ꝓcedent vniuerſa.
Jſta aũt quatuor ſic extẽdit ſeu explicat helinãdus
¶ Quoad pͥ.ſ.reuerẽtiã dĩ ſic ait. Miro mõ
deꝰ itelligẽtiã ſui ſic iſundit vt ſubtrahat ſic ſb
trahat vt iſundat. Jn multis.n.multiplr lucet.
Eſt aũt a maieſtate mirabilis:a ſapia venerabi/
lis:amabilis a bonitate. Et hic eſt funiculus tri
plex iter creatorẽ ⁊ creaturã:qui facilr nõ rũpi/ Ecc.4
tur.ſ.vt timeaſ:honoreſ ⁊ diligaſ.Coliſ aũt de
us duplr affectu.ſ.mẽtis ⁊ exhibitiõe corpis.ſ.
ꝑ reuerẽtiã in pſonis vel rebꝰ.Et in pſonis qdẽ
in his qui diuina iura miſtrat : deꝰ p̄ce ceteris
aut honoraſ aut ſpniſ:cũ.ſ.ipi ſpnunſ. Reuerẽ
tia in rebꝰ ꝯſiſtit.aut in corpalibꝰ vt locis ſacris
aut ſacrificijs:aut in ſpũalibꝰ que ſunt iura que
ſacris rebꝰ ꝯgruũt:que temerare ſacrilegiũ eſt
morte expiãdũ. Reꝝ ſacraꝝ imunitates ꝯuelle
reſurgẽ in deũ eſt.¶ Quoad ſcõm cultus ſui
maxie in ꝑſimonia ꝯſiſtit. Marcũ cathonẽ eodẽ
vino:quo remiges ꝯtẽtũ fuiſſe tradũt.Caiꝰ cu/
rius ſabinoꝝ victor volẽs agros ſuos ex ſena/
tus ꝯſultu ampliari gregalium portiõe ꝯtẽtus
fuit. Malũ ciuẽ dicẽs eſſe cui ſi ſatis eſſet ideꝫ
qđ ceteris ciuibꝰ.¶ Quoad tertiũ.ſ.de ptãte ⁊
diſciplina officialiũ. Nihil vnq̃ diuiti ꝯſiliario
ꝑniciotius.ꝓuer.iiij. Oĩ cuſtodia ſerua cor tuũ:
qm̃ ex ipſo vita ꝓcedit.Cõſiliarius.ſ.aſſiſtatꝰ eſt
cordi.Eſt ḡ ꝓuidẽdũ ptãti:ne ꝯſiliarij indigeãt
ne ve aliena imoderatiꝰ ꝯcupiſcant. Nihil ſce/
leriꝰ quꝫ amare pecuniã. Hic.n.aiam ſuã venalẽ
hꝫ. Nõ ſolũ aũt in corde.i.ꝯſiliario : ſed etiã in
vẽtre ⁊ in iteſtinis reipublice.i.queſtoribꝰ ⁊ cõ
mẽtarienſibꝰ. Hec rõ ſeruãda in lateribus quꝫ.i.
illis qui ꝑncipi ſemꝑ aſſiſtũt. Nã a ꝯuictu mo/
res formanſ in domibus ꝑlatoꝝ ⁊ ꝑncipũ. Ho
die oĩa venalia ſunt:fruſtra apud curiales de te
ſtimonio ꝯſcie:de venuſtate morũ:de torrente
eloquẽtie:niſi ꝓcio iteruenientẽ ꝯſidis. Ego eni
credo me vidiſſe oſtiarios cerbero duriores.
Apud iferos tñ cerberus(vt aiũt)vnus eſt:ſed
quot ſunt diuerticula curiaꝝ:tot cerberi. Tota
aũt familia aut mordet aut latrat. Uetus ꝓuer/
biũ eſt. Manꝰ vacua temeraria peritio eſt apud
aduocatos:⁊ ipm ſilentiũ venale eſt.Cauſidico
rũ lingua dãnifica eſt:niſi eaꝫ vt dici ſolet funi/
bus argẽteis vincias. Jn lege ſcriptũ eſt . Juſte
qđ iuſtuꝫ eſt exequeris. Lege quoqꝫ iulia repe/

tūdaꝝ munera iudices accipe ꝓhibent. In epi-
ſtola tñ Seueri imꝑatoris vetus ꝓuer. eſt. Nec
ſemꝑ nec ab oībꝰ. ſ. munera accipiēda. Nā val-
de eſt inhumanū a nemine accipe: paſſim viliſ-
De publicis exactoribus. ſimū: per oīa auariſſimū. De publice exactori-
bus egregie. ait Laurentius mediolañ. eꝑs de
talibꝰ. Publicanus. i. publicꝰ exacto: caput eſt
rapine. Lex violētie ꝑdo ſine pudore: medicus
exterminiꝫ imanioꝛ iuribꝰ. Ni ſ fur laqueos le-
gis timet: hic qcqd fecerit legē vocat. Quis eo
iniquioꝛ: qui vbis iuſtitiā dānat ⁊ armis innocē-
tie ſpoliat: vulnerat: occidit inocētes: lege vti-
tꝫ legē ꝑimit: ⁊ dū alios vrget ad legē dicidit.
Publicanoꝝ a maximo vſqꝫ ad minimū ꝯcuſ-
ſioni potiꝰ qꝫ iuſtitie vacat: ⁊ ita in ppl'm deba-
chant: vt qđ relīqt vnus alij nō morent auffer-
re: tanqꝫ ad hmōi īſtituti ſint vt reſiduū locuſte
comedat brucus. Officiali ceſaris: niſi in oībꝰ
acqeueris: ceſari ꝯdices. De eqtate in iudican-
do inqt Helinādus. Eqtas eſt (vt iuriſꝑiti aſſe-
rūt) rerū ꝯueniētia que cūcta coequat: ⁊ in pa-
ribus cauſis pia iura deſiderat: lex vo eius iter
ꝑres eſt. In nulla re tñ hodie offendūt ſcli pote-
ſtates in iudicijs: cum tñ ſcriptū ſit. Iuſte qđ iu-
ſtū eſt exequeris. i. ſine acceptiōe ꝑſonarum vel
munerū: mox vt tibi liquebit de cā: iuſtam de
vtraqꝫ pte feras ſniam. Naꝫ dum cā anceps eſt
ꝓteladā eſt ſnia: q: feſtinata iudicia pariūt pe-
nitētiam. Si igit in iudicādo ꝑiculū vitari nō
pōt: nihil vtilius qꝫ differre. Si aūt alterutrius
ꝑiclitat vtilitas: ⁊ rei difficultas morā non exi-
De militibus git: iniqſſimū eſt iudiciū ꝓtelari. De militibus
videamus qui manus appellant: nullus eſt vt
ait Vegetius renatꝰ quē oporteat plura vel me-
liora ſcire qꝫ principē. Xpianus princeps mili-
tes magis a fide ⁊ moribusqꝫ a viribus dꝫ eli-
gere. Nri autē milites hodie ſic ad bella quaſi
ad nuptias dealbati ꝓcedūt. In caſtris ſmo eſt
illis de ꝯuiuijs in cōuiuio de armis. Cato mili-
tē nō dicit niſi qui cum ſacro ad militiā iam cō-
ſecratꝰ eſt. Eſt aūt principis ꝓuidē in primis ne
miles ſuā ꝑdat innocētiā pro defenſione reipu-
blice: ſine qua reſpublica ſalua eſſe nō pōt. So-
lus iſte ꝑnceps eſt bonus ⁊ iudex incorruptus:
cuius ſnia ex ꝯtēplatiōe aſſidua imago eſt eq-
tatis. Cum ergo milites ſint manus corpis pu-
blice ptātis: ⁊ illiꝰ principis manus ſanguine
plene ſunt: cuius milites ⁊ officiales vel inno-
cētū ſanguinē fundūt: vel innocētes opꝑmūt.
Hmōi principis oꝛo nunqꝫ exaudienda eſt: ele-
moſina deo nunqꝫ acceptāda. ¶ Vltimū corū
que hic iubet plutarchus principē eſt amoꝛ ſb-
ditoꝝ. Codrus eniꝫ athenienſiū rex pro victoria
pp'i ſui ſeipm tradidit. Nā mutato regis habi-
tu ſarmēta colligēs: caſtra hoſtium ingreſſus a
muliere: quā falce in iurgio ꝑcuſſerat: interfectꝰ
eſt. Vnde ⁊ illud poeticū. Et iurgia codri. Decij
ducis romanorū ſe pro ſuis exercitibus morti
deuouiſſe ꝑcelebre eſt. Iulius ceſar dicere ſolitꝰ
erat: dux qui nō laborat vt militibꝰ carus ſit mi-
litē neſcit amare: neſcit humanitatem ducis in
exercitu. Idē enim piſtorē in vincula ꝯiecit: eo
qꝫ meliorē panē ſibi qꝫ militibus in menſa po-
ſuerat. Hec oīa Helinādus: qui etiā de moribꝰ
principū ait. Dñs ꝯſtituēdo regem faciens ſer-
monē populo ſuo. Deut. xvij. ait. Cuꝫ fuerit rex
nō multiplicabit ſibi equos: quoꝝ. ſ. numeroſi-
tate ſit ſubditis oneroſus. Equos multiplicare
eſt plures qꝫ neceſſitas exigat vane glie cā vel
errore alterius ꝯgregare. Multo minus ergo
licet ei multiplicare canes: aut volucres rapa-
ces: aut beſtias truces: aut quelibet portēta na-
ture. De hiſtrionibꝰ aūt mimis: ſcurris lenoni-
bus ⁊ meretricibꝰ ⁊ hmōi ꝓdigijs holum que
ꝑnceps potius exterminare dꝫ. nō erat in lege
mētio faciēda. Et ſequit ibi. ſ. Deute. xvij. Nec
populū reducet in egyptū. ſ. inferiores nō cor-
rūpat exēplo: q: cōponit ordinatio orbis regis
ad exēplū: nec ſic inflectere valēt ſenſus huma-
nos edicta vt vita regētis mobile: ſemꝑ mutat
cum principe vulgus. Et ſequit ibi. Nec hēbit
vxores plurimas que alliciāt aīuꝫ eius: cum in
alijs plures vxores eē vnius licitū fuerit: vt in
Abrahā ⁊ Iacob: gr̃a ꝓpagande ꝓlis: ⁊ fidelem
populū dilatādi: in regibus ꝑpetuo obtinet vt
ſit vna viriꝰ. Multo minus licet ei fornicari vl
adulterari: vel quelibet ſtupra cōmittere. Quō
eniꝫ hec crimina puniet in alijs ſubiectꝰ eiſdē.
Et ſequit ibi. Nec hēbit auri imenſa pondera.
Quid hec dicūt qui dño ꝓhibēte aurū ⁊ argen-
tū ſibi theſaurizāt: queſtū ex calūnia faciētes ex-
querētes abundātiā ſingularē de multoꝝ ino-
pia. nec miruꝫ ſi regi nō licet hēre priuata fiſca-
lia: cum nec ipſe ſuus ſit: ſed ſubditoꝝ. Et ſeq-
tur ibi. Poſtqꝫ ſederit in ſolio regni ſui deſcri-
bet ſibi deuteronomiū legis in volumie. Prin-
ceps iuris nō dꝫ eſſe ignarus: lꝫ multis gaude-
at priuilegijs: nec ꝑtextu militie legem dñi per-
mittit ignorare. Sedet princeps chriſtianiſſi-
mus legibus indicit: nec dedignet ꝑnceps ſa-
cros canones imitari. Inutilis eſt oīs ꝯſtitutio
principis ſi nō eſt eccliaſtice diſcipline confor-
mis. Et ſequitur. Leget in ea oibus diebꝰ vite
ſue. Eſt ergo principi neceſſaria ꝑitia lrarū. qui
die dei legem nō legerit nō ei dies vite eſt: ſed
dies mortis. Et ſequit ibi. Nō eleuet cor eius
in ſupbiaꝫ ſup fratres ſuos. Nunqꝫ humilitas
ſatis videt cōmēdari principibus: q: difficilli-
mum eſt vt gradus honoris nō pariat tumorē
in aīo preſidētis. Tarquinū a regno ſupbia de-
iecit. In iure romano cautuꝫ eſt. vt quin ē: ſe fa-
cilē in adeundo ſe ꝑbeat: ꝯteni aūt nō ſe patiat.

Principes vt medici nunq̃ debent grauibus
vti remedijs:niſi cum leuium bñficio deſidera
ta ſanitas deſperatur. Unde Claudianus. Sis pi
us in primis:in fine iuſtus ⁊ hoſtis. Nam cum
vincamur in oi munere dato. Sola de⁹ equat
ſemꝑ clemẽtia nobis. Sequitur ibi. Nõ declinat
in ptez dextrã aut ſiniſtrã. Declinare ad dextrã
eſt non dei grẽ:ſed ſibi tribuere velle qd̃ rectuȝ
eſt. Uel declinare in dexterã vel ſiniſtram eſt ꝓ
pter eoꝝ felicitatẽ que appetuntur aut ꝓpter eoꝝ
infelicitatem que fugiunt peccare. vel ad dexte
ram declinare eſt virtutibus ipſis vehementer
inſiſtere:⁊ in ipſis virtuoſis opibus que in mo
do ꝯſiſtũt moduȝ excedere. Et phs. Caue qd̃ eſt
nimiũ. Ois enim vehemẽtia ſaluti inimica eſt
⁊ exceſſus ois in culpa. Bonarũq; rerũ ꝯſuetu
do nimia peſſima eſt. Unde Salomon. Noli eẽ
eccl. 19. nimis iuſtus. Ad ſiniſtrã aũt declinat qui man
ſuetudini nimis indulget. Uel ad dexterã qui
amore:ad ſiniſtrã qui odio ad iudicãdum mo
uetur. Et ſequitur. Ut longo tpe regnet ipſe ⁊ filius
eius. De virtute nãq; parentũ ſepe ꝓtenditur ſuc
ceſſio filioꝝ:⁊ ſuccẽdentiũ felicitas ex deceden
tiũ iniqtate ſcinditur. Juxta illud. In iuſti diſpe
ribũt:⁊ ſimul reliquie impioꝝ interibunt. Hec
oia Helinãdus. Ut de ceteris taceã q̃tum dile
ad Ro/mã. 8. xit deus pater rẽ publicam:qui ꝓpter eam filio
ꝓprio nõ pepcit:ſed pro nobis tradidit illum.

¶ De dominio ciuitatum ⁊ regnoruȝ quomodo ſit introductum. Capitulum. ij.

DE dominio ciuita/
tum ⁊ regnoꝝ quõ introductũ ſit:⁊
quõ trãſferatur ⁊ trãſlatum ſit de vna
ciuitate ad aliã:ſeu de vno dño ad
aliũ dñm. vel quomodo licite acquiratur vel etiã
perdatur. Nota circa hmõi que ponit Joã. an. in
nouell. in. c. Qd̃ ſuper his. de maie. ⁊ obe. poſt
Inno. ⁊ Hoſtiẽ. Fuerunt a principio res ⁊ poſ/
ſeſſiones nullius hois niſi dei:⁊ ideo occupan
ti cõcedebãtur a iure. ⁊ dictuȝ eſt Deuteron. xj.
Omnis locus quẽ calcauerit pes veſter:veſter
erit:ſed ex quo ſemel occupata erãt non licebat
ea alijs occupare:prohibẽte hoc lege naturali:
quia vnicuiq; dictuȝ eſt ne faciat alij qd̃ ſibi nõ
vult fieri:vt in principio decretoꝝ. Et Prouer/
bioruȝ. xxij. Ne tranſgrediaris terminos anti/
quos quos poſuerũt patres tui. Habuerũt etiã
primi parẽtes dñia ſpecialia per diuiſiones in/
ter eos factas ſicut apparet in Abrahã ⁊ Loth:
quoruȝ vnus accepit ad dexteraȝ alius ad ſini/
ſtram. Geñ. xiij. Super hoies võ tanq̃ ſup ſer/
uum nullus habuit dñiuȝ ante ius gentiũ. Nã
enim oẽs hoies liberi ſunt. inſti. de lib. §. i. Ju/
riſditionẽ etiam iuſti ⁊ cauſam lego. Ubi dici/
tur gladius datus ad vindictam maloꝝ ⁊ lau/
dem bonoꝝ. de maie. ⁊ obe. c. Solite. Sed quo j. Pe. 2
modo ceperit neſcio forte niſi qꝛ deus dedit ali
quem vel aliquos qui facerẽt iuſtitiã ſuper de/
linquẽtes:ſm Inno. Idẽ tamẽ videtur hoc no
tare. ſ. quo tẽpore hoc cepit. de foro cõpe. c. Li
cet ſup verſi. Imperio. qd̃ dic vt ibi notatur. Sed
de iure nature vt etiam dixit Inno. paterfami/
lias ſuper oẽm familiã ſuam iuriſditioneȝ ha/
buit a principio. Et hoc reſpicit decretuȝ. xxiij.
q. iiij. Duo iſta noia:q̃uis hodie nõ habeãt ni/
ſi in leuibus. vt. ff. de furt. l. ſed inde. in fi. C. de
patr. pote. cõgruẽtius. Hoc aũt certuȝ eſt ꝙ ipſe
deus per ſe a principio iuriſditionẽ exercuit:et
iuſtitiam fecit in celo expellendo angelos:⁊ in
paradiſo expellendo hoiem:⁊ in mũdo mitten
do diluuiuȝ. ſicut ꝓbatur de primo Ezech. xxviij.
Eſa. xiiij. Et de ſcdo Geñ. iij. Et de tertio Gene.
vij. Et multa alia ſunt exẽpla que in diuerſis lo
cis ſacre ſcripture colligi poſſunt. Sed ⁊ omis
poteſtas a deo eſt ordinata. Unde qui poteſtati Ro. 13.
reſiſtit:dei ordinationi reſiſtit. Sed per electio/
nem ꝯſtituuntur principes ſuper hoies. ſicut pa/
tet in Saul. j. Reguȝ. ix. ⁊ multis alijs. viij. q. j.
Licet. ⁊. c. audacter. ⁊ in multis alijs. ca. ⁊. xciij.
di. Legimus. Patet ex premiſſis ꝙ poſſeſſiões
dñia ⁊ iuriſditiones poſſunt eſſe ſine peccato
apud infideles. Hec enim nõ tm̃ pro fidelibus
ſed pro omni rationali creatura a deo ſunt or/
dinata:qui ſolẽ ſuum oriri facit:nõ ſoluȝ ſuper
bonos ſed etiã ſuper malos:oĩa volatilia pa/
ſcit. Matth. vj. Ps̃. Qui dat eſcaȝ omni carni. Ps. 135.
Ideo dicẽdum ꝙ nõ licet ſine cauſa iuſta fideli
bus:nec etiaȝ pape auferre infidelibus poſſeſ/
ſiones ſeu dñia vel iuriſditiones quas tenẽt:qꝛ
ipſa ſine peccato poſſident. Unde ⁊ inter prece
pta dñi dicitur indiſtincte. Exo. xx. Nõ furtuȝ fa
cies in quo ois rapina:ois violentia ꝓhibetur. vt
patet. xiiij. q. v. c. j. ⁊ in ſequentibus vſq; ad. §.
Cõtra in exodo. Credimus tñ immo ſcimus ꝙ
papa eſt gñalis vicarius Jeſu chriſti. de trãſla.
epi. ca. j. ⁊. ij. ⁊ etiaȝ ſuper oẽs infideles. Eteniȝ
Chriſtus plenariaȝ recepit poteſtatẽ. Unde ps. Ps. 71.
Deus iudiciũ tuum regi da:⁊ iuſtitiam tuaȝ fi/
lio regis. Et Matth. vltimo. Data eſt mihi ois
poteſtas in celo ⁊ in terra. Non videretur dili/
gẽs ſeu ſapiẽs paterfamilias:niſi ⁊ vicario ſuo
quem in terra dimiſit:plenã ſuper oẽs dimiſiſ/
ſet poteſtatẽ. vt patet in eo qd̃ dicitur de homici/
dio ca. per humani. li. vj. Ideo ⁊ dicitur de papa
ꝙ nõ ſolum hȝ poteſtatẽ:ſed ⁊ plenitudinẽ po/
teſtatis. de vſu pall. c. ad honorem. qꝛ Petro et
ſucceſſoribus claues dedit regni celoꝝ dicens.
Quodcũq; ligaueris ⁊c. Oues autem non ſunt Matth. xv.
fideles:ſed etiam infideles per creationeȝ:licet
non ſint de ouili. Unde ⁊ ſequitur ꝙ papa ſu/ Joã. x.
per oẽs habet poteſtatẽ ⁊ iuriſditioneȝ de iure

licet nō de ſacto. Et ꝓbatur hoc i eo qḋ legiſ de
elec.ca.ſignificaſti.de maio.ꝛ obedi.ſolite.ꝛ de
iudi.nouit. Igiſ per hāc ptātem quaȝ habet pa
pa dicendū eſt ꝙ gentiles ꝛ ſi non habent legeȝ
niſi nature:ſi tamē contra ipſam legem nature
faciant:licite per papā puniri poſſunt.ar.Gen.
xix.Ubi habes ꝙ ſodomite:q꞉ cōtra:legē natu
re peccabāt:puniti ſunt a deo Unde cū iudicia
dei nobis ſint exēplaria non occurrit rō quare
papa qui eſt xp̄i vicari⁹ hoc nō poſſit ꝛ debeat:
dūmodo facultas aſſit.ꝛ ideo oēs idolatras pu
nire poteſt ꝛ debet. Naturale eſt.n.vnū ꝛ ſoluȝ
deum colere ꝛ nō creaturas. Inde eſt etiā ꝙ pa/
pa iudicat ꝛ punit iudeos ſi cōtra legeȝ faciant
in moralib⁹:quando ꝓlati eoꝝ ipſos nō puni/
unt: ꝛ eo modo punit eos:ſi cōtra legem ſuam
hereſes inueniāt ꝛ obſuant. Et hac rōne moti
papa Gregori⁹ ꝛ Innocētius qrt⁹.mādauerūt
cōburi librū:quem iudei vocant Thalmuth.in
quo multe hereſes cōtinenſ:ꝛ puniri illos qui
docerent illas hereſes vel ſeruarēt. De libro il//
lo videre poteris in diſputatiōe Petri alfonſi ꝛ
hiſto.ſpecu.li.xxvj.ca.cxxviij.ꝛ ſequē. De xp̄ia
nis non eſt dubium ꝙ papa eos iudicare pōt ꝛ
punire:ſi ꝯtra legem euangelicam faciant vel
alias grauiter peccēt etiā temporaliter:vt pȝ in
eo quod no.in.c.lȝ de ſo.cōpe.ꝛ de iudi.nouit.
§.j. Et q̄uis omittat papa aliqñ penas iuſtas ꝛ
debitas oibus ꝓdictis inferendas:vel q꞉ facul/
tatem nō hēt coercēdi:vel ꝓpter pericula ꝛ ſcā
dala que incumbunt:vel euenire timenſ vel q꞉
multitudini pcit.de tēpo.ordi.c.ij.ꝛ de cli.exco.
c.lator:eo. Eſt tn̄ poteſtas faciēdi hoc apud deū.
Quod aūt papa illis qui vadunt ad defenden/
dum vel recuperandū terram ſctām dat indul/
gentias ꝛ etiā infidelibus terrā illam poſſiden
tib⁹ bellū indicit licite:facit papa ꝛ iuſtā cāȝ ha
bet:cum illa terra cōſecrata ſit:natiuitate:con/
uerſatiōe:ꝛ morte dn̄i noſtri Jeſu xp̄i:ꝛ in qua
nō colitur xp̄s : ſed machometus. Un̄ q̄uis in
fideles ipſam poſſideāt:iuſte tn̄ exinde expellun
tur:vt incolatur a xp̄ianis ꝛ ad ipſorum domi
niū reuoceſ. Naȝ ꝛ ꝓdicatiōe aploꝝ ꝛ iuſto bel
lo victa fuit ꝛ acquiſita ab imperatore romano
poſt mortem xp̄i:ꝛ ideo papa rōne imperij ro/
mani qḋ obtinet:pōt ꝛ debet ipſam ad ſuaȝ iu/
riſditionem reuocare:quia iniuſte ab illis qui
de iure hoc nō potuerūt facere noſcitur ſpolia
tus. Et hec ratio ſufficit in oibus alijs terris in
quib⁹ nōnun q̄ romani impatores iuriſditionē
habuerūt. Nec obſtat ſi dicas eccleſia nō hȝ im
periū niſi in occidēte.xcvj.diſ. Cōſtantinus:q꞉
illud loquitur quod ꝓprietatem : ſecus quoad
tuitionē ꝛ defenſionē. Hoc eniȝ certū eſt ꝙ vbi
q̄ vnus gladius alteri aſſiſtere debet:precedit
tamen ſpiritualis:vt pater ꝛ magiſter. Un̄ pōt

ſupplere ꝛ punire tp̄alem negligētiā ꝛ delictū.
xcvj.di.qs dubitet. Pōt ēt papa aſſiſtere regi
Hieruſalē ad quē ſpectat de iure ſicut credēdū
eſt exquo ꝯtrariū nō apparet quinimo ꝛ cōtra
alios infideles:etſi nō teneāt terrā in quā iuriſ
ditionē habuerūt principes xp̄iani:ꝛ pōt tamē
papa iuſte facere ꝓceptū ꝛ ꝯſtitutionē ꝙ nō mo
leſtēt iniuſte xp̄ianos:qui eoꝝ iuriſditioni ſub
ſunt:ꝛ etiā eos in totum eximere a iuriſditiōe
ꝛ dominio qḋ ſup eos hn̄t:ſed hoc niſi ex ma//
gna cauſa. Debet eniȝ eos quātū pōt tolerare :
dūmodo non ſit periculū xp̄ianis : nec exinde
graue ſcandalū generet lȝ etiā infideles preciſe
non coganſ ad fidem:q꞉ oēs ſunt libero arbi/
trio relinquēdi ꝛ ſola dei gr̄a vocenſ ad fidem.
xlv.di.de iudeis.xxiij.q.v.ad fidē. Pōt tamen
papa mādare infidelib⁹ ꝙ in terris ſuis ſue iu
riſditiōis euāgelij ꝓdicatores admittāt. Nam
cum oīs creatura rōnalis facta ſit ad deum lau
dandū:iuxta illud ps. Laudate dn̄m oēs gen//
tes.ꝛ iteꝝ. Omnis ſpūs laudet dn̄m. Certū eſt
ꝙ ſi pagani ꝓdicatores ꝓhibeant ꝓdicare pec/
cant:ꝛ ideo a papa ſunt puniēdi vt.ſ.notatur.
In oībus aūt predictis caſibus ꝛ in oībus ali/
is in qbus pape lȝ aliqd mandare infidelibus
ꝛ cōpellere ſiue punire ſi non obediāt:papa ſo/
lus ꝛ nullus alius niſi de iure ſuo contenderet
bellū eis indicere:ꝛ ꝯtra ipſos ſeculare brachi/
um inuocare. Sed ꝯtra.q꞉ ſicut dicit aplſ.j.ad
Corin.v.c. Nihil ad nos de his qui foris ſunt.
ij.q.j. Multi. So. veꝝ eſt excoīcando vel ad fi/
dem preciſe cōpellēdo cū ſola gr̄a dei vocandi
ſunt.xlv.di.de iudeis. Alias aūt ſi nos vel no//
ſtros ꝑturbēt ſeu inqetēt ſeu bona nr̄a occupēt
multū ad nos.qḋ dic vt legitur ꝛ notatur de di
uortijs.c.gaudemus.§.j.ꝛ in premiſſis gradi/
bus. ¶ Sed dices exquo licet nobis repetere
terram ſanctā ꝛ alias regiones quas imperato
res olim acquiſiuerūt ꝛ ſibi ſubiugauerunt : ꝓ
eo ꝙ imperatores ſemel in eis dominati ſunt:
quare nō licet eo modo infidelibus repetere to
tam italiam ꝛ hiſpaniā in qbus olim dominiū
habuerūt. Reſpondeo ꝙ dn̄i haꝝ terraꝝ cum
populis ſuis ꝯuerſi ſunt:fatemur tn̄ ꝙ ſi popu
lus alicuius magni ꝓncipis infidelis ꝯuertere
tur ſed dn̄s in infidelitate ſua ꝑmaneret bene
poſſet papa ſit per fideles iuriſditionē ꝛ domi/
niuȝ relinquere dn̄o infideli.ar.j.ad Timo.vj.
in ꝓn. Sȝ ſi xp̄ianos grauaret iniuſte poſſet ip/
ſum compeſcere:vt dictuȝ eſt:ſed ꝛ propter pe/
riculum fidei vel etiā eorundem fidelium poſ/
ſit cogi dominus ad recipiendum precium vel
cōmutationem. infra de iudei.c.ſi. Nam ſepe
quis amittit res ſuas ſine culpa ſua:licet non ſi
ne cauſa:puta fauore libertatis. C.pro qui.cau.
ſer.acci.liber.l.j.ꝛ per totū:ꝛ multo fortius fa//
uore fidei

uore fidei ⁊ religionis:qꝛ ſumma eſt rō que ꝓ ipſa facit.ff.de religi.ſunt pſone. ¶ Diximus ꝙ infideles tenent pdicatores fidei admittere. Nunqd ergo ⁊ eodē mō xpiani tenent recipere pdicatores machometi:vtiqꝫ nunqꝫ eodem mō:imo nec vllo mō:cuꝫ eni ipſi in errore ⁊ in ſinnio ⁊ nos in veritate ⁊ in via:neceſſe ē ꝙ ad impaira iudicemur.ar.in eo ꝙ legit ⁊ notat de diuortio.c.quāto.§.Si vo alter. ¶ Sed qres quō pōt eccleſia romana ⁊ alie ⁊ etiam alij xpiani licite tenere ea que tenēt in occidēte ⁊ alubi: cū imperatores romani ſibi oia cū armis p violentiā occupauerūt. Et ita cōſtat:ꝙ mala fide tenuerunt:in qua ⁊ hi qui tenēt videntur ſucceſſiſſe. Rñdeo:neſcimus:vtruꝫ hoc iuſte occupauerunt ⁊ in dubio ſupponere debemus: ꝙ vſi fuerūt iure ſuo recuperādo qđ prius per violētiā amiſerāt:vel forte per mrimonia vel donationes vel alios ɔctus licitos ad eos legitie peruenerūt:licet poſtea in eis multos rebelles iuenerūt:⁊ habuerūt quos vicerūt. Et pbat ff.C. de rei ven.l.fi.⁊ de peti.here.l.cogi.⁊ offi.pto. affri.l.j.⁊.ij.⁊ in eo qđ legit infra de cele.miſſ. ca.cū marthe.§.j.v.fi. De eccliis aūt ɔſtat ꝙ ea que tenēt iuſte poſſidēt:qꝛ nō cōſtat quis ab occupatione dñs fuerit. In q̄ caſu plato eccleſie ⁊ potiſſime pape facienda eſt reſtō tanqꝫ xpi vicario. Unde ⁊ eccleſie que ꝓpria poſſidēt: iuſte poſſidēt.ar.ff.de acq.poſ.l.iuſte poſſidet.⁊ i eo qđ legit ⁊ notat de vſuris ca.cū tu.§.j.ver. vel his nō ſupſtitibus.⁊ de pſcrip.c.ad audientiaꝫ §.j.⁊.c.j.ſe. Talia enim ſunt pauperibꝰ eroganda:vt ibi dicit:⁊ qcqd habēt clerici pauperuꝫ eſt.xvj.q.i.qm̄ qcqd. Uñ ⁊ pape ⁊ eccleſie bōa que habēt ⁊ tenēt:non tanqꝫ ꝓpria:ſed tanquā cōmunia poſſidēt.extra de pbē.c.Ratio.vt oibus hoibus neceſſitateꝫ habētibus ſubueniāt. Bona aūt hereticoꝝ ⁊ ſciſmaticoꝝ auctoritate ɔſtitutionū principū hoc cōcedentiū recuperātur.viij.di.quo iure.xxiij.q.vij.per totū.hꝫ Innocentiū.cuius eſt hec tota gloſa:vel qſi. Hoſtienſ tñ videt ꝙ in aduētu xpi ois honor ⁊ ois pncipatus ⁊ omne dñium ⁊ iuriſditio de iure ⁊ ex cauſa iuſta:⁊ per illum qui ſupremā manū habet:nec errare poteſt:omni ifideli ſubtracta fuerit ⁊ ad fideles tranſlata. Quod hec iuſta cā fuerit:probatur. Eccleſiaſtici.x. Regnum a gente in genteꝫ tranſfertur propter iniuſtitias ⁊ iniurias ⁊ cōtumelias:⁊ diuerſos dolos.ꝙ hoc factū fuerit probat de cōſtitu.c.trāſlato. Et hoc in perſonam chriſti filij dei viui:qꝛ non ſolum ſacerdos fuit:ſed ⁊ rex Luce pmo. Ecce cōcipies ⁊ paries ⁊c.vſqꝫ. Et regni eius nō erit finis. Unde ⁊ ipſe dicit Mathei.xxj.. Auferet a vobis regnū:⁊ dabitur genti facienti fructus eiꝰ. Huiuſmodi aūt regni ⁊ ſacerdotij pncipatum perpetuuꝫ cōmiſit filius dei petro ⁊ ſucceſſoribus eius:vt pꝫ in eo qđ legit ⁊ notat extra de homi.c.pro humani.li.vj.⁊ qui fil.ſint legi.ꝑ venerabilē.§.rōnibus.per totū.⁊ marſe verſi. fi. Unde ɔſtanter aſſerimus:ꝙ de iure ifideles debent ſubijci fidelibus nō ecōuerſo:vt pꝫ per id qđ no.de iudeis.c.j.⁊.c.multoꝝ.⁊.c.fi iudeos.§.inhibemus. Cōceditur tñ ꝙ infideles qui dñium eccleſie recognoſcunt ſunt ab eccliā tolerandi quia nec ad fidē preciſe cogēdi ſunt vt ſ.dictum eſt. Tales eni poſſunt habere poſſeſſiones ⁊ colonos xpianos ⁊ etiā iuriſditionem ex tolerātia eccleſie. Et ſi his ɔtenti non ſunt vl' abutunt ſibi imputent:ſi amittere cogunt ⁊c̄. Super quo vide qđ legit de iudeis.c.multoꝝ. ⁊ in talibus.ſ.ab eccleſia toleratis dicimus locum habere illud aplī prime Petri.c.ij. Serui obedite in omni timore dñis non tm̄ bonis et modeſtis ſed etiā diſcholis:⁊.j.ad Timo.vj.in pri. Quicunqꝫ ſunt ſub iugo ſerui:dños ſuos omni honore dignos arbitrent ⁊c̄.⁊ oēs conſimiles auctoritates. Alios aūt ifideles: qui nec poteſtatē eccleſie romane nec dñium recognoſcunt nec obediūt:indignos regno:pncipatu⁊ iuriſditione:⁊ omni dñio iudicamus:⁊ illos q terrā ſanctaꝫ vel alias ptes xpiani acquiſiuerūt occupant vel occupata detinēt:debere auctoritate eccleſie impugnari:⁊ multo fortius hereticos ⁊ ſciſmaticos qꝫ paganos:ſup quo vide qđ notat in ſum.de hereti.in.c. excoicamus.⁊ in §.qualiter detinet. Alios aūt infideles in pace degētes ⁊ etiā illos quos ſeruos tenemus.nō per bellū:nō per violētiaꝫ aliquam:ſed tm̄ per pdicationem dicimus ɔuerti debere:⁊ ſi predicatores non admittāt eos poſſe cōpeſci per papaꝫ vt dictū eſt ſupra in glo. Inno. Sꝫ vbi chriſtiani ſub dñio infideliū habitant qbus nec reſiſtere pñt:neceſſe eſt ꝙ patientiā habeant ⁊ de facto ipſoꝝ dñium recognoſcāt:⁊ ſic pōt intelligi dictū aplī de quo nota ⁊c̄.cuꝫ hoc moderamine determina ⁊ intellige qcqd ſm Inno.in ſuperioribus eſt notatuꝫ. Sed cum hodie principes chriſtiani inter ſe bella ⁊ guerras ꝓpria temeritate moueāt:⁊ qđ vnꝰ iuſte ⁊ pacifice poſſidet ⁊ ab antiquo poſſedit alius de nouo violēter occupet ⁊ vſurpet:⁊ nihilominus a ſuis cōfeſſoribus ⁊ eorum peccata qꝫuis notoria palpitantibus ⁊ diſſimulātibus:⁊ ab eiſdē caſtra poſſeſſiones ⁊ alias elemoſynas ſciēter recipiētibus abſoluantur.⁊ per ɔſequēs preſcribi nequeunt.vt pꝫ in eo qđ legitur ⁊ notat.ſ.de preſcrip.c.fi. Quis excuſabit iſta. Neſcio rñdere. Caueant ipſi ſibi ⁊ ɔſulant alioquin timenduꝫ eſt ne cateruatiꝫ ad infernos inumerabiles populos ſecum trahant.xl.diſt.ſi papa. Peniteāt ergo ⁊ qđ ſciunt alienū eſſe reſtituāt. Nec eni

dimittitur peccatum niſi reſtituaꝛ ablatū.xiiij.
q.v.per totum. Poſſunt tñ per verā pniāȝ repa
rari.de ſum.tri.c.§.ſacrm. Hec omnia ibi.

¶ Circa dominiuȝ .§.i.

aūt rerū ⁊ vſum. No.ꝙ Jo.de rip.oꝛ.mino.in
quodā ſuo tractatu hoc ponit. Dicit eniȝ ꝙ cir/
ca hoc vidēda ſunt. Primū ꝙ nullo mō expe//
dit oīa eſſe cōmunia pꝛo ſtatu nature lapſe. Se
cundū videndū eſt vnde rerum dñia diſtincta
ſint. Tertiuȝ quō iſta diuiſio fuit iuſta. ¶ Pri/
mum ꝓbaꝛ ſic: illud nullo mō expedit reipubli
ce per qđ terre in ſolitudinē verterenꝛ: per qđ
via aperiretur fraudibus ⁊ malicijs: ⁊ p quod
boni ſemp haberent peius ⁊ mali melius ⁊ ꝙ
eſſet efficax occaſio nunꝗ̄ habēdi pacē. ¶ Sȝ
cōmunitas oīum in repub.iſta induceret.er//
go ⁊c̄ maioꝛ patet ex terminis. Minoꝛ ꝓbaꝛ
quoad oēs ſui partes. ¶ Pꝛimo quoad hoc ꝙ
terre in ſolitudinē verterenꝛ. Si eni agri omni
bus eſſent cōmunes: ergo ⁊ agros colere et ſe/
minare eſſet cōmune. Sed patēti experimento
videmus ꝙ de cōmunibꝰ nullus curat niſi mo
dicū valde. Jteȝ aut oēs ſimul colerēt ⁊ ſererēt:
⁊ hoc ſtatim apparet impoſſibile ⁊ incōueniēs.
aut aliqui ⁊ cū fructus debeant eſſe cōes: nul/
lus inueniretꝛ qui vellet ſibi appꝛoꝑare laboꝛeȝ
culture cū cōmunitate fructuū. Pꝛobatur mi/
noꝛ quoad ſcōm.ſ.ꝙ per hoc via apereretꝛ frau
dibus ⁊ malicijs: qꝛ foꝛtioꝛes plus dēbito de bo
nis cōmunibus occuparent: malicioſi etiam et
aſtuti cū eſſent omnia cōmunia nō poſſent pu/
niri: eo ꝙ dicerēt ſe non recipe alienū: ſed tāto
indigere. Et p hoc pȝ pars tertia.ſ.ꝙ bonis eēt
peius: qꝛ nollent accipere niſi neceſſaria ſibi: ⁊
malis eēt melius: qꝛ nō ſolū neceſſaria ſȝ ⁊ mul
ta ſuperflua aggregarēt. Patet ⁊ quarta pars.
ſcilȝ ꝙ talis cōitas eēt efficax occaſio litigij du/
pliciter. Pꝛimo qꝛ induceret occaſionalr maxi
maȝ inequalitatē vt pȝ in ꝑcedentibus. Secun
do qꝛ ꝯtingeret frequēter ꝙ eadē repu.eodem
equo vel domo ⁊ ſic de alijs plures vellent ſi/
mul vti: ⁊ ſic cū quilibet pari iure fungeretur:
qꝛ res eſſet cōmunis vellet quilibet obtinere: ⁊
ſic litigium eſſet ⁊ bꝛiga. Sic igitur patet.ꝙ ta
lis cōmunitas nullo modo reipublice expedit.
Qui vult de iſta materia ample videre. videat
in.ij. Politico.areſto.vbi repꝛobat policiā pla/
tonis: qꝛ ponebat oīa coīa: videant etiam qōli/
betum.iiij. Henrici de gandauo.

¶ Circa ſecundū .§.ij.

vtrum rerum dñia ſint diſtincta: pono tres con
cluſiones. ¶ Pꝛima eſt ꝙ in ſtatu nature lapſe
rerum dominia non ſunt diſtincta iure natura
li. Jſtam pꝛobo. Jmpoſſibile eſt naturaȝ ad op/
poſita inclinare: ſȝ in ſtatu innocētie de iure na
turali omnia erāt cōmunia: ergo ⁊ poſt lapſuȝ
cum eadē ſit. Maioꝛ patet: minoꝛ ꝓbatur: qꝛ ⁊
eodem modo fuiſſet vſus rerum in ſtatu inno/
centie quomodo plus valuiſſet ad nature ſuſtē
tationem: ⁊ pacificam cōuerſationeȝ. Sed pꝛo
ſtatu pꝛimo plus valuiſſet cōmunitas omniū:
cum quilibet eſſet rectus ⁊ nō occuparet de cō/
munibus niſi quātuȝ indiguiſſet. ergo ⁊c̄. Se/
cundo idem pꝛobatur per illud decretū diſtin.
viij.c.quo iure. Nam iure nature ſunt oīa cō/
munia omnibus. ¶ Secunda cōcluſio eſt iſta.
ꝙ iure diuino non ſunt dñia diſtincta. Jſta pꝛo
batur per ar.pꝛedicti canonis. Quo iure defen
dunt hoīes.ſ.villas diuino aut humano. Unū
quilibet penſat qđ poſſidet eſt humana volun/
tate. Nam iure diuino. Domini eſt terra ⁊ ple/
nitudo eius. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ rerū do
minia ſunt diſtincta iure ꝓpoſitiuo hūano. Jſta
patet per ſecū a diuiſione: qꝛ ex quo ſunt diſtin
cta ⁊ nō iure naturali nec diuino.ergo iure hu
mano. Pꝛima pꝛobatur per illud decretū.quo
iure.diſt.viij. Jure regum poſſidētur poſſeſſio
nes. Et ibidem tolle iura imperatoꝛuȝ quis di/
ceret: hec villa mea eſt.

¶ Tertio viden/ .§.iij.

dum quomodo iſta diuiſio fieri potuit aliq̄ le/
ge poſitiua. Circa qđ ſciendū.ꝙ lex ad hoc vt
ſit iuſta requirit in legiſlatoꝛe pꝛudentiaȝ ⁊ au
ctoꝛitatem. Pꝛudentiaȝ ad hoc vt lex bñ ferat.
Auctoꝛitatem ad hoc vt liget. Lex eni dicitur
a ligando. Sententia aūt cuiuſcūq; pꝛudentis
ſiue ſtatutum non ligat aliquē ſuper quem nul
lam habet auctoꝛitatē. Quomodo aūt in legiſ/
latoꝛe pꝛudentia poſſit eſſe ſatis pȝ. Sȝ quomo
do poſſit auctoꝛitatem ligandi ſuper alios ha/
bere: cum natura oēs homines equales genue
rit: eſt dubium. Pꝛopter qđ eſt ſciendū.ꝙ ſm ꝓncipa-
ariſtotelem pꝛimo politicoꝝ: duplex eſt pꝛinci/ tus du-
patus paternus.ſ.⁊ politicus. Paternus oꝛtuȝ plex.
habet a naturali generatione. Eſt eni paternus
pꝛincipatus ille quo pater pꝛincipaꝛ filijs. Et
iſte cum ſit de lege naturali: patet ꝙ ſit iuſtus.
Pꝛincipatus autem politicus eſt duplex. Uel
qꝛ reſidet in vna perſona ſicut in regno frācie:
vel reſidet in vna cōmunitate: ſicut i italia: vbi
vt plurimum ciuitates pꝛincipantur. Patet au
tem ꝙ iſtoꝛum quilibet poteſt eſſe iuſtus: ſi ſpō
te ſe velint aliqui ſubijcere dominio alicuiꝰ pꝛu
dentis vel alicuius cōmunitatis. Juſtū eſt eniȝ
vt qui ſe regere neſciunt vel nō poſſunt ſint au
xilio vel directione alicuius perſone vel alicu/
ius cōmunitatis: illi ſe ſubijciant quoad regi/
men ⁊ gubernationem. Conuenientes ergo ab
initio aliqui ad conſtruendā aliquam ciuita/

rem iuſte potuerunt eligere aliquem virtuoſuꝫ vel aliquos ad principandū eis. Et hoc vel conferentes ei principatum pro ſe ⁊ heredib⁹ ſuis: vel pro ſe tm̄: vel ꝙ ſucceſſores eius eligerent: ſicut ſuit in republica romanorum. His pmiſſis patet. ꝙ dici poteſt iuſtam eſſe diuiſionem dñiorum: vel quia a patre diuidente. ſicut forte fecit Noe filijs ſuis poſt diluuium vel a principe hoc ſtatuente: in quem cōmunis conſenſus populi tranſtulerat hanc poteſtatem. Potuit etiam tertio modo iuſta eſſe diuiſio de cōmuni conſenſu eorum qui cōmuniter poſſidebāt:
Gen.13 ſicut legitur in Geñ. de Abraam ⁊ Loth. Et ſic patent tria declarāda in iſta queſtione. Ad ar. in oppoſitum rñdeo: cum dicit: ꝙ cū coitas talis ⁊c̄. pꝫ oppoſitū in ſcdo ar. huius qōnis.

Conſequenter .§.iiij.

quero an dominia rerum ab initio iuſte diuiſa iuſte poſſint in alios a primis dominis vel dominijs transferri. Argu. primo ꝙ nō quia qui iuſte poſſidet nō poteſt ceſſare a iuſta poſſeſſione niſi iniuſte: ſed ſi dominia transferrent iſte ceſſaret poſſidē illa que iuſte poſſidebat. ḡ ⁊c̄. Contra multi contractus quibus transferunt dominia. iuſti reputant. ergo ⁊c̄. In iſta queſtione ita procedam: primo ponā duas diſtinctiones: ſecundo tractabo modum iuſte trāſlationis ſm vtrunqꝫ membrū. Prima diſtinctio eſt iſta. ꝙ tranſlatio dñij poteſt eſſe quoad dñium rerū vel quoad vſum tm̄: dūmodo penes ipſum totaliter remanet ⁊ vtraqꝫ tranſlatio alias ⁊ alias regulas hꝫ. Secūda diſtinctio eſt iſta ꝙ trāſlatio dominij poteſt fieri vel auctoritate publica principis: vel auctoritate priuata dñi imediate ipſius rei. Si primo fiat tranſlatio dñij. ſ. auctoritate publica. ſic do hic vnā regulam generalē. ꝙ trāſlatio dñij auctoritate legis iuſta ē. Iſta patet qꝛ ſicut lex iuſte potuit ab initio diſtinguere dñia: vt pꝫ. q. precedēti. ita pōt diſtincta dñia iuſte transferre. Ex iſta aūt regula ſequit: ꝙ preſcriptio in imobilibus: ⁊ vſucapio in mobilibus eſt iuſta trāſlatio. ꝓbat auctoritate. ex̄ de preſcrip. c. vigilāti. in glo. ſup v̄bo nouerit. Uel aliter ꝓbatur etiā rōne ſic. Illō poteſt a principe iuſte ſtatui qō eſt neceſſarium ad pacificā ſubditoꝝ cōuerſationē: ſed dñia tpalium rerū qua tanto tpe negligunt transferri vī oīno neceſſariū ad pacificā ſubditoꝝ gubernationē. ḡ ⁊c̄. Maior pꝫ cū par ſit illud qō maxime expediēs ⁊ neceſſariū reipub. iudicat. Minor ꝓbatur. ſi eni non trāſferret dñiuꝫ in occupantē: ſed ſemp poſt qꝫtumcūqꝫ tps remaneret dñiuꝫ apud pmū lites fierēt innūerabiles. Poſſet eni primus dñs poſt qꝫtūcūqꝫ tps repetere rem illaꝫ vel heres ſuus: ⁊ valde difficile: imo quaſi impoſſibile eēt ꝓbationes ſufficiētes ad talia habere. ⁊ per pñs nec lites diſcidere: ⁊ ſic gñarent odia ⁊ multa alia mala. Preterea pnceps iuſte poſſet legem trāſgredienteꝫ punire: cuius trāſgreſſio vertit in damnū reipu. nō ſoluꝫ in rebus: imo in pſona: ſed tāto tpe dimittere rem ſuā eſſet. negligētia ⁊ trāſgreſſio valde nocitiua reipublice. ḡ ⁊c̄. Maior pꝫ. minor ꝓbatur: tum qꝛ pacis impedimētū: tuꝫ qꝛ ex cultura terrarū germinant ea. quibus reſpu. ſuſtētatur. igitur negligens multū tranſgredit. Ex his pꝫ tertio. ꝙ poſſidens aliqd iure pſcriptionis iuſte poſſidet: qꝛ auctoritate legis iuſte poſſidet. Et ideo reꝫ legitime preſcriptā vel vſucaptaꝫ reſtituere potius eſt ſup erogatiōis qꝫ neceſſitatis. Si aūt fiat tranſlatio dñij a perſona priuata: puta a dño rei imediate hoc poſſe fieri dicitur: vel liberali tranſlatiōe. puta illa in qua nihil ex hoc expectatur ⁊ cōmuniter vocat datio vel donatio. Uel ex trāſlatione illiberali. puta per emptionem ⁊ venditionem per mutationem ⁊ huiuſmodi. Sed de his dicetur infra titulo de mercatoribus ⁊ artificibus.

De declaratione terminorum vſufructus: vſus: poſſeſſionis: ꝓprietatis: dñij: ⁊ iuris. ti. viij. c.ij.

Capitulum. iij.

Circa aliquam rem poſſunt iſta cōcurrere: vſufructus: vſus: poſſeſſio: proprietas: dominium ⁊ ius. Uſufructus autem ſm iuriſtas deſcribitur ſic. Uſufructus eſt ius vtendi fruendi alienis rebus: ſalua rerum ſubſtantia. vt patet. ff. de vſufru. l. j. (Uſufructus ē.) Ponitur autem in iſta deſcriptione alienis rebus ſm iuriſtas: qꝛ ſua res nemini ſeruit. Et ideo in re propria nō habet aliquis vſufructum. Secunduꝫ eos eni in rebus conſtituitur duplex ſeruitus: perſonalis: ⁊ realis. Realis quando res inanimata ſeruit rei inanimate. vt ager agro: predium predio. Perſonalis quando ſeruit rei animate ſicut homini: qꝛ ergo in re propria non poteſt cōſtitui ſeruitus: ideo vſufructus ſemp eſt in alienis rebus. ⁊ ideo ſi habeo vſufructum in vno viridario: ⁊ poſtea ad me pueniat proprietas: habita proprietate expirat vſufructus. Item ponitur ſalua rerum ſubſtantia. ⁊ ideo ſm iuriſtas nunqꝫ in rebus vſu conſumptibilibus cōſtituitur vſufructus proprie: qꝛ nō manēt poſt vſum. inſti. de vſufru. §. conſtituitur. Item ponitur ius vtendi ad differentiā vtilis dominij qō qñqꝫ in rebus alienis habetur. ſicut emphiteota: ⁊ feudatarius habent vtile dñiuꝫ rei: cuius dñium directe pertinet ad dominum ſuperiorēꝫ a quo res tenet in emphiteoſiꝫ vl' in feudum. Item ponit fruendi ad differētiam nudi

vſus: quia minus eſt in vſu ꝙ̄ in vſufructu. vt dicitur inſti. de vſufructu ⁊ habitatio. §. minꝰ. Sicut dat exemplum in grege ad ſtercorandū agrum ⁊ lac ⁊ lanam ⁊ fetus recipiendum ⁊ diſtrahēdū ſicut volueris. Fetus enim in iumentis ⁊ pecudibus ⁊ quodlibet aīal irrationale cō putaꝛ in fructu: ſed nō in ācillis. Unde ſi habes vſufructū in ancilla: ꝑtus ancille non pertinet ad vſufructuariuꝫ. ſicut dicit. l. ſi. ff. de vſufruc. l. veſtis. Et eſt ratio legis optima quia abſurdū extimauit natura hoīem in fructu eſſe: cuꝫ oēs fructus grā hoīs cōparauerit. Aliud exemplū poteſt dari. Si vſus viridarij ſit tibi relictus roſas ⁊ flores viridarij poteris ſumere ad vſum tuum: ſed alteri non poteris vendere aut dare: ſed ſi vſufructus ſit tibi relictus ⁊ vendere ⁊ dare ⁊ ad opus tuum retinere poteris. Similiter ſi in horto aliquo ſit tibi vſus legatꝰ vteris holeribus ad vſum tuum: ſed alij non dabis aut vendes. ſi vero vſufructus: ⁊ vendes ⁊ dabis: ⁊ ad opus tuum retinebis: ſicut iſta ꝓbātur. ⁊. ff. de vſufruc. l. ſi fūdi. ⁊ inſti. de vſufruc. ⁊ habi. §. ſed minꝰ. Patet ergo quare ponitur fruendi: qꝛ habens vſum ſolum pōt vti pro ſe: ſed nō frui: qꝛ nō pōt dare alijs vel vendere. Et ideo videꝛ mihi ꝙ quicūqꝫ habꝫ vſufructum: neceſſario habet vſum: ⁊ hoc etiā dicūt iuriſte: dicunt enim ꝙ ſi alicui legatur vſufructus: deducto vſu nihil valet legatū: qꝛ v̄ba repugnantia reperiunꝛ in legato. ſicut ꝓbaꝛ. ff. de vſufruc. ⁊ habi. l. per ſeruū. §. ſi. ſꝫ ſi de vſufructu. Iſta autem repugnātia nō eſt ex alio: niſi qꝛ de neceſſitate ſequiꝛ: habet vſufructuꝫ: ergo habꝫ vſum. Uerum eſt ꝙ ſicut ipſi dicunt: ꝙ aliquis ſimplr̄ legauit vſufructum: ⁊ poſtea ademit ad vſum valet legatum: qꝛ habuit bonū initium ⁊ ademptio diciꝛ nulla: ſicut patet in ꝑlegatis iuribus. Unde ergo ſequitur habꝫ vſufructū: ergo habet vſum. Sed nō cōuertitur habꝫ vſū: ergo habet vſufructum: imo eſt fallacia conſequentis arguēdo a ſuperiori ad inferius affirmando ſic: eſt animal ergo eſt hō. Sic ergo pꝫ quid eſt vſufructus. Iuriſte autem diſtinguunt duplicē vſufructuꝫ. ſ. cauſalem ⁊ formalē. Sed iſta ſufficiāt ad p̄ſens de vſufructu nobis theologis: qui parū habemus de iſta materia.

Vſus ē. **¶ Uſus autem §. i.** ſecundū iuriſtas eſt ius vtēdi alienis rebus: ſalua reruꝫ ſubſtātia. Et qꝛ poniꝛ rebus: patet ſꝫ eos ꝙ vſus nō conſtituitur in rebꝰ: que vſu cōſumuntur: qꝛ ī talibus nō poteſt rerū ſubſtantia ſalua remanere poſt vſum. Item qꝛ nō ponitur fruendi: diſtinguitur vſus ab vſufructu. vt. ſ. declaratum eſt. Sed quātuꝫ mihi videtur legiſte iſto modo vſum accipiunt nimis ſtricte. ſcꝫ pro vſu pro quo competit ſeruitus. Ideo accipiēdo vſum ſm naturā rei ⁊ magis large ⁊ ſm iura canonica: cū ſm rei veritatē aliqs vtaꝛ re ſua ſicut aliena. Itē vtiꝛ pane cum eū ꝯſumit ⁊ comedit: alias nō ꝯſumeret vſu niſi poſſet circa comeſſionē panis hr̄e vſus. Sic ergo accipiendo vſum videꝛ mihi ꝙ vſum nudum ſci: de quo loquunꝛ ꝯſtitutiones ioan. xxij. edite ꝯtra fraticellos poſſumus imaginari quadruplr̄. ¶ Primo modo poteſt dici vſus nudus facti ꝓpter oīs iuris nudationem. ¶ Scḋo ꝓpter ꝓprietatis excluſionem. ¶ Tertio ꝓpter oīs vtilitatis priuationem. ¶ Quarto ꝓpter actiōis in iudicio abdicationem. Exemplū oīuꝫ iſtoꝝ. De primo ſi ego eqtarem equū cuius ego nō eſſeꝫ dn̄s: nec haberem aliqḋ ius eqtandi equū tūc hērem vſum nudū eqtationis equi ꝑ oīs iuris nudationem. Et iſto mō fur ⁊ latro hꝫ vſum nudum fcti in re furtiua: quia hꝫ vſum denudatum facti ꝓprietate: qꝛ ꝓprietas nō eſt in eo ſed alterius: ſimilr̄ de equo: ⁊ tunc poſſum dici habere vſum nudū facti ꝑ ꝓprietatis excluſionē: ⁊ ecōtra ille nō hēret nudum vſum q hr̄et proprietatē. ſ. rei. Exemplū de tertio qn̄ aliqs hēt vſum alicuius rei: vel circa aliquā rem: ⁊ tn̄ careret oī fructu ⁊ vtilitate que poſſet ſibi ex tali vſu ꝓuenire. Sicut ſi ſeruus vtereꝛ aliqbus inſtrumentis ad colendā terrā dn̄i ſui: talis vſus poſſet dici nudus ꝙ̄tum ad fructum vel vtilitateꝫ ſerui: qꝛ ex tali vſu vel ope nullus fructus vel cōmoditas acqriꝛ ſeruo: ſꝫ dn̄o. Silr̄ famulus cāpſoris tota die cōputat monetam dn̄i: ⁊ vtilitas non applicaꝛ ſibi ſed domino. Talis poſſet dici nudus vſuarius ꝓpter oīs vtilitatis priuationē. Exemplū de q̈rto. Si aliqs hr̄et aliquaꝫ rem: ⁊ cum auferreꝛ ſibi nō poſſet ꝯtra illuꝫ in iudicio agere: vel ex voto vel ex alia quacunqꝫ cā tūc poſſꝫ dici hr̄e nudū vſum ꝑ actiōis in iudicio abdicationē. Et h̄ ſufficiāt ad pn̄s de vſu.

¶ Tertium autem §. ij. eſt poſſeſſio que ſic deſcribitur. Poſſeſſio eſt corporalis rei detentio corporis ⁊ animi iuris adminiculo īteruenīēte. Sic deſcribit hoſti. in ſum. de cau. poſ. ⁊ ꝓprie. Dꝛ aūt corporalis rei qꝛ ſm iuriſtas incorporalia nō poſſidenꝛ. ſed q̈ſi. Dꝛ autem detētio: qꝛ poſſeſſio ſꝫ iura dꝛ quaſi pedum ſeſſio. aliter nō acqritur niſi corpore ⁊ aīo interuenīēte. Unde ſi alteꝝ deficit non eſt poſſeſſio. Item dꝛ iuris adminiculo ⁊c̄. qꝛ dꝛ ꝙ̄uis aliqs alicui rei corpe ⁊ aīo īſiſtat: cū nō habeat iuris adminiculū non dꝛ ꝓprie poſſidere. Unde ſm eos poſſeſſio aliquando habet plurimum iuris: vt quando acquiriꝛ ꝑ ſeruum dn̄o in rebus peculiaribus. Nam ſine actu dominī acquiriꝛ ſibi poſſeſſio etiam ipſo ignorante: ⁊ Poſſeſſio eſt.

vſucapio ꝓcedit ex ea. Quãdoq̄ h̄ꝫ multuꝫ iu
ris:ſed minus ꝙ̄ ꝓma:ſicut illa q̄ mihi p ꝓcu/
ratorē acquirit̃ etiã ignorãti:ſed ex illa vſuca/
pio non ꝓcedit. Qñq̄ h̄ꝫ parũ iuris:ſed pluri/
mum facti in acq̄rẽdo: vt illa quã mihi per me
ipſum acq̄ro:ſꝫ illa in retinẽdo h̄ꝫ multũ iuris
ꝛ parũ facti:q: ſolo animo retinet̃:ſꝫ nõ acqui/
ritur niſi aiõ ꝛ corpe interueniẽte. Et hec omĩa
notant̃ diffuſiue per Ber.glo.ex̄ cõceſ. ꝓbẽ.c.
cum nr̃is. Semp ergo poſſeſſio h̄ꝫ iuris admi
niculũ. Sed cõtra hoc videt̃ q: fur ꝛ raptor ha
bent poſſeſſionẽ rei furate ꝛ rapte:ꝛ tñ nullum
h̄ñt iuris adminiculũ vñ ſint reſtituendi: vt ꝓ
batur ex̄ de reſti.ſpo.c.in lr̃is.ꝛ.ff.de vi ꝛ vi ar
ma.l.j.§.qui a me.ergo nõ ſemp in poſſeſſione
interuenit iuris adminiculũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ
fur ꝛ raptor nõ dicunt̃ ꝓprie poſſidere:ſꝫ ſoluꝫ
iniuſte detinere:ſed ſunt reſtituendi ex alia cã
forte ꝛ ſine forte. hoc ſtatutũ eſt ita in odiũ ſpo
liantiũ ꝛ auferentiũ violenter res ſuas hoi̇bꝰ.
Unde h̄ꝫ ꝙ dicit illa decre. in lr̃is. hoc fuit itro
ductum ſm̄ iuris rigorẽ cõtra iuris cõmunis
equitatẽ:qui qñq̄ prefert̃ rigori: vt ibi dic̄ gl.
Et iõ dicit Inno. in eadẽ decre. ſm̄ opinionem
ꝓbabileꝫ multorꝫ:ſi ꝯſtaret tũc per ſuã cõfeſſio
nem ipſuꝫ eſſe predonẽ: vel ꝯſtaret de ꝓprieta/
te rei:eſſet predoni reſtitutio denegãda: ꝛ hoc
ideo q: nũꝙ̄ vere poſſedit nec naturalr̃ nec ci/
uiliter:ſedˀ ſolũ detentionẽ habuit iniuſtaꝫ: q₃
etiam nemo põt eſſe iudex in cã ſua:ꝛ ideo reꝫ
furtiuam nõ debeo a fure accipe:niſi aucte iu/
dicis corã quo oſtendã rẽ eſſe furtiuã. q̄re ꝛc̄.

Quartũ quod .§.iij.

inuenitur circa aliquãˀ reꝫ eſt ꝓprietas: que ſic
deſcribit̃ ab eodẽ Hoſt. ibidẽ. Proprietas ē do
miniuꝫ rei iuſtis modis q̄ſitum. Acquirit̃ autẽ
dñium iure gentiũ ꝛ iure ciuili. Iure gentium
per occupationẽ:ſicut in his que nõ ſunt in bo
nis alicuius hoĩs que occupanti ꝯceduntur:ſi
cut ſunt fere beſtie:ꝛ aues ꝛ piſces que ĩ terra:
in mari:ꝛ in aere capiunt̃:ꝛ in his que cõmu/
nia ſunt vt in mari ꝛ in littore maris ꝛ lapillis
ꝛ gẽmis que ſunt ibi vt pꝫ inſti. de re. diui. per
totuꝫ. Tamẽ ſunt multe ꝯſuetudines in diuer/
ſis regionibus cõtra iura. Itẽ in his que ab ho
ſtibus capiuntur. Iure aũt ciuili acquirit̃ dñi/
um multipliciter. preſcriptione: vſucapione: ar
rogatione: monachatione: teſtatione: ſucceſſio
ne:ꝛ alijs multis mõis de iure ciuili iductis.

Quintũ quod .§.iiij.

requiritur circa aliquã rem eſt dñium. Domi
nium eniꝫ ſm̄ aliquos doct.ꝛ ius idem dicũt
in re:quia tm̃ habet aliquis de dñio in re q̄tũ
habet de iure. Uñ ſi habet ius in re habꝫ domi
nium in re. Si habꝫ tm̃ ius in vſu rei:h̄ꝫ dñiuꝫ
in vſu rei. Aliquibus aũt doctoribus videt̃ op
poſitum. Et tota ratio eſt:q: ſm̄ phm̄ ꝛ ſimpli/
cium in ꝓdicamentis. relatio dominij eſt rela/
tio ſuppoſitionis:ꝛ ideo nullus dicit̃ h̄re dñi/
um in aliquo. niſi ſit ſibi ſuppoſitus:ſed aliqs
non põt habere ius in aliquo cui nõ eſt ſuppo/
ſitus:immo ecõtra:ſicut filiusfamilias h̄ꝫ ius
in patre:ſimiliter ſeruus in dño:q: tenetur ad
eius alimentationẽ:ſimiliter monachus in mo/
naſterio:ſubditus in prelato:q: tenetur ſibi ad
ſacrorꝫ adminiſtrationẽ. ergo ius ꝛ dñium nõ
ſunt ideꝫ:ˀmo ſm̄ iſtos ius ſe habet in plus ꝙ̄
dñium:q: dominium omne eſt ius:ſed non oẽ
ius eſt dominiũ. Dominiuꝫ enim videt̃ ſibi ad
dere ſupra ius quãdaꝫ ſuperioritatẽ ꝛ auctori/ dñiuꝫ ē
tatem. Et ideo ſm̄ iſtos dñium deſcribitur ſic.
Dominium eſt ius habẽdi poſſidendi ꝛ vten/
di aliqua re ſimpliciter pro libito volũtatis: vl̃
ſm̄ aliquem determinatum modũ ex quadam
ſuperioritate ꝛ auctoritate. Dicitur aũt in dctã
deſcriptione ius:quia ſi aliquis detineret vel
vteretur aliqua re ſine iure:ſicut fur ꝛ predo:ta
lis nõ haberet dominiũ. Dicitur ius poſſiden/
di ꝛc̄. ꝛ hoc debet intelligi iure ꝓprio nõ alie/
no:q: procurator iconomus ſeu diſpẽſator vti
tur iuſte ꝛ licite rebus dñorꝫ ſuorũ:ſed hoc nõ
facit iure ꝓprio ſed iure dñi. Item dicit̃ pro li/
bito voluntatis ſimpliciter: q̄ntum ad dñium
reruꝫ ꝓpriũ ꝛ pfectuꝫ:per quod quis h̄ꝫ ius
in re:q̄tum ad ꝓprietatem ſimpliciter:ꝛ q̄ntuꝫ
ad omnẽ vſum qui natus eſt circa rẽ:q: põt eã
vendere ꝛ donare ꝛ diſtrahere ſicut placet. Di/
citur aũt vel ſm̄ aliquẽ certum determinatum
modum ꝓpter duo. ¶ Primo ꝓpter dominia
ꝯditionata:puta cũ quis eſt dñs rei quoad rei
proprietatẽ ꝛ vſum ſimul:ſed tamẽ non poteſt
vendere niſi certis perſonis:puta ꝓpinquiori
de genere ꝛ determinato mõ ſeruãdo legitimã
liberis ſm̄ leges. vel ſpeciales patrie ꝯſuetu
dines. ¶ Scḋo ꝓpter dñium imperfectũ. Uſu
fructuarius enim vſuarius lꝫ non habeat dñi/
um perfectum:tamẽ plenum pro eo ꝙ h̄ꝫ:etſi
non h̄ꝫ ius in proprietate rei:tamen habet ve/
rum dominiuꝫ:ſed imperfectũ pro eo ꝙ verũ
ius habent in vſu vel vſufructu rei lꝫ nõ in rei
proprietate:alioquin nõ poſſent in re iure ſuo
vendere vel alienare vſum vel vſufructũ. Iura
autẽ cauentia ꝙ vſuarius vel vſufructuariˀ nõ
habẽt dominiũ ſimpliciter in proprietate rei:
dicunt ipſos non habere dominiũ:lꝫ ſm̄ veri/
tatẽ ſint domini ipſius vſus vel vſufructꝰ. Iteꝫ
dicitur ꝙ quadaꝫ ſupioritate ꝛ auctoritate:cũ dñiũ ſſo
ſit relatio ſuppoſitionis. ¶ Eſt autẽ ſcienduꝫ. dñij.
ꝙ dominiũ ad preſens poſſumus accipere tres
diuiſiones. ¶ Prima eſt cuꝫ dñiuꝫ ſit ius ha/

Margin notes (left): In vbo habet. — Prop̄e eſt.

bendi rem cuȝ quadā ſuperioritate ⁊ auctoritate ad eā: ſicut ſtati declaratū eſt. ſicut eſt duplex ius ſic eſt duplex dñium. Jus aūt pma ſui diuiſione diuidiť a pho. v. Ethico. in ius naturale ⁊ ius poſitiuum: qđ vocat phs ſm legis poſitionem. Et hoc eſt duplex dominiū: quoddā naturale: ⁊ quoddā politicum ſiue ciuile. Dñiuȝ autem naturale eſt ius qđ cōpetit alicui a natura habendi ⁊ vtendi aliqua re cum quadā ſuperioritate ⁊ auctoritate ad eā. ſicut eſt ius patris ſuper prolē. ⁊ viri ſuper vxorē: ⁊ dñi ſup ſeruū: ſi ſit ſeruus a natura. Eodē mō quo loquitur ariſto. j. Politi. ꝙ qui pōt mente puidere ⁊ preualere. i. rōne viuere principās natu: ⁊ dñs natura: qui aūt non poteſt hoc corpore facit ſubditū ⁊ natura ſeruuȝ. Et ſilr dñium quod habet aut habuit hō in ſtatu nature integre ſuper aialia irrationabilia. De quo legiť Gen. j. Dominamini piſcibus maris ⁊ volatilibus celi: fuit dominiū naturale: qꝛ tale ius competit homini a natura. Dñium autem politicum ſiue ciuile diciť ius cum ſuperioritate predicta: quod non conuenit alicui per naturā: ſed mere per adinuentionez ⁊ collationem humanā: vel diuinā ſpūalez ⁊ ſupnaturalem: ſicut eſt dñium domini perpetuum ab homine poteſt dici dñium ciuile: vel ſm legis poſitionez. ℭ Scđa diuiſio eſt dominij politici ſeu ciuilis. qꝛ quoddā eſt veruȝ dñium ⁊ perfectum: quoddā vero. ſ. imperfectuȝ: ſicut iam aliqualr tactum eſt. Non impfectum ſed perfectū dñium eſt qñ quis habet dominiū in rei proprietate ⁊ in vſu eius: qꝛ pōt eam vſu proprio cōſumere vendere ⁊ alienare: et ea vti prout vult. Dñium vero imperfectū eſt cum nō habet ius in rei proprietate: ſed ſolum in vſufructu vel vſu. Unde talis non poteſt dici dñs rei: ſed dñs vſus vel vſufructus. ℭ Tertia diuiſio: quia dñium veruȝ habet multos modos diſtinctos: quia quoddā eſt ſuperius ⁊ mediatum: quoddā altū: quoddā baſſum: quoddam vtile: quoddā directū: ⁊ ſic de alijs modis: ⁊ in eadē re. Et iō ſciendū. ꝙ lȝ eiuſdeȝ rei non pñt eſſe plures dñi ſimul. quilibet in ſolidū ſm eundē modū ⁊ eandē rōneȝ dominij: vt dicitur in predicto ca. lȝ. ⁊. l. predicta poſſideri: tamen ſȝ diuerſos modos dominij ⁊ diuerſa iura vnius ⁊ eiuſdē rei poſſunt plures eſſe dñi ⁊ diſtincti. Sicut campi. Ruſticus habet dominiuȝ vtile. Burgenſis vero habet in eodem campo directum dñium. Miles dominium baſſum. Rex dñium altum. ⁊ ſic patet quid eſt dominium.

ℭ Sextum ⁊ vlti- .§.v.

mum qđ reperiť circa rē eſt ius. ⁊ qꝛ dñium addit ſolū ſupra ius ſuperioritatez ⁊ auctoritatem: ideo poſſet deſcribi ius in eadē rōne ſicut dñium dempta illa ꝯditiōe cū quadā ſupioritate. Uel poſſumus ſic deſcribere. ꝙ ius eſt ptās exercendi aliquē actū circa reȝ. Uñ ſi licite poſſuȝ vendere librū: habeo ius in venditione libri: ſi licite poſſum in eo legere ⁊ ſtudere habeo ſolū ius in lectione ⁊ ſtudio libri. ⁊ ſic generalr concludēdo: ꝗ̄tum habeo de ptāte licita circa reȝ: tm̄ habeo de iure circa eā. Et ꝙ hoc ſit verū declaro breuiter ſic. Homo circa rem aliquā veniētē in vſum vite humane: non hȝ niſi duplex poſſe. ſ. poſſe facti ſeu executiōis quo pōt vti illa re licite: ſed poſſe ſolius facti nō dicit preciſe poſſe iuris. ſȝ poſſe licite dicit poſſe iuris. Maior pȝ: qꝛ nō video ꝙ circa aliquā reȝ hō poſſit habere aliqđ poſſe: niſi vel poſſe facti abſoluteȝ quo poteſt vti etiā illicite vel poſſe licite. Sȝ minor facilr pbatur: qꝛ illud qđ fit de iure licite fit. ergo poſſe facti nō eſt poſſe iuris. Relinquitur ergo ꝙ poſſe licite ſit poſſe iuris. Eſt enim hic ſciendū. ꝙ frequenter aliqđ nomē cōmune pluribus ſm rem ſm modū quo coiter accipitur. retinet ſibi nomē ꝓprium ꝯdiſtinctū ꝯtra aliā: ſicut preſciētia que ſm reȝ eſt cōis eſt noticia approbationis bonoꝝ ⁊ reprobatiōis maloꝝ. ſicut pȝ. ⁊ ad Ro. viij. vbi diciť quos pſciuit hos ⁊ predeſtinauit. ⁊ ad Ro. xj. Non repellet dñs plebē ſuam quā preſciuit. tm̄ ſȝ cōem acceptionem retinet ſibi nomē ꝓprium ꝯdiſtinctum cōtra predeſtinationē. Uñ ſoli mali dicunť pſciti. Sic recte eſt in ꝓpoſito. ꝙ poſſe facti lȝ ſm rem ſit cōe licite ⁊ illicite vtenti. qlibet enim de factō vtiť ſiue licite ſiue illicite vtať: tm̄ ſm cōeȝ acceptionem ꝯdiuidimus poſſe facti ꝯtra poſſe iuris. dicēdo ꝙ ille pōt de facto qui pōt aliquem actū exercere: ſed illicite. Jlle aūt pōt de iure: ꝙ pōt actū licite exercere. Patet ergo ꝙ ius non dicit aliqđ aliud niſi ptātem licite exercēdi aliqđ aliud actū. Et hoc etiā dicit Augu. xxij. q. ij. faciat ⁊ eſt in lib. de mēdacio. Ubi dicit ſic. Faciat hō qđ pōt pro tpali ſalute hoīuȝ. cū autem ad ħ vētū fuerit vt tali ſaluti niſi peccādo ꝯſulere nō poſſit: iam eſtimet ſe nō habere: qđ faciat qñ id reliquū eē pſpexerit: qđ recte faciet. Per qđ etiā dicunt iuriſte. ꝙ illud poſſumus ſolum qđ de iure poſſumus. qđ etiā pbo adhuc. Omnis actus qui poteſt eſſe circa aliquā reȝ vel poteſt exerceri licite vel illicite. ex quo ſupponitur ꝙ poteſt exerceri: qꝛ priuatiue oppoſita in ſubiecto apto nato equipollent ꝯdictorijs. vt pȝ. in iiij. metaphiſice. Sed ius circa aliquem actuȝ dat aliquod poſſe: vel ſaltem ſic poſſe circa illū actum. ſed certum eſt ꝙ non dat poſſe illicite: immo non ſtat cum poſſe illicite: ergo ius dat poſſe licite ⁊c. Hec oīa ꝗdaȝ magnus magr in libello ꝯ fraticellos. cuiꝰ nomē adhuc ñ inueni.

ℭ De diuerſis vitijs dñoꝝ officialiū cap. L.4.

In diuerſis regio
nibus ſunt diuerſi modi principā
di ⁊ dominandi. Nā regna regun
tur per vnū regem. aliqua etiā do/
minia per vnū ducem: marchionē: comitem et
hmōi reguntur. Alique ciuitates ⁊ dn̄ia ſunt q̄
reguntur per plures ⁊ ad tp̄s qui dicunt domi
ni priores vel antiani vel cōſules ⁊ hmōi. qui
etiā ad diſponendū de factis ciuitatē cōcernen/
tibus habēt ſecum collegas ſub diuerſis nomi
nibus officioꝝ. vt in italia Florentie ſenis. In
terris eccleſie vice pape dn̄antur. vel vnus gu/
bernator inſtitutus ab eo. vel aliqs laicus hn̄s
vicariatū ab eo. vt in marchia ⁊ in romādiola:
Ferraria ⁊ hmōi. Quilibet ergo dʒ ſm̄ moduʒ
ſue iuriſditionis dn̄ari ⁊ nō excedere termios
ſue ptātis. Et qꝛ in multis locis: vt Florētie iu/
rant qn̄ officiū ſuſcipiunt ſeruare ſtatuta ciuita
tis. ⁊ que d.i etiā determinate tunc expiſa atten
dant diligēter ⁊ ſeruent ne piuri inueniant. et
quotiens aliqđ eoꝝ tranſgrediunt: mortale ſi/
ne dubio eſt. Iudicare etiā ⁊ intromittere ſe de
his ad que ſe nō extendit officiū eoꝝ ſm̄ ſtatu/
ta hoc determinātia eſt graue pctm̄ vt vbi gra
tia. Ex ſtatuto habet ꝙ dn̄i priores nō debēt ſe
intromittere in cauſis ciuilibꝰ cū habeāt officia
les ad hec deputatos. vt ptātem capitaneum ⁊
hmōi. Ciues aūt hn̄tes adiuicē cauſas ciuiles
dant corā eis petitiones vnus ꝯ aliū ꝯtinentes
cām criminalē vt ꝙ verberauit eū ⁊ iniurias fe
cit: cū ſit falſum manifeſte. ⁊ hoc ipſi ſciūt. ⁊ ſic
ſb textu cauſe criminalis admittūt petitiones il
las falſas. ac ſi eſſent criminales cauſe: et cogūt
partes facere cōpromiſſum: quis enī pium vi
deat: qꝛ per hāc viā multi imponētes ⁊ oppreſ
ſi a maioribꝰ ſe iuuāt: qui forte alˢ non poſſent
obtinere iuſtitiā vel cū diuturnitate tpis ⁊ ma/
gnis expēſis: tn̄ vt dic̄ aplſ ad Ro. iij. c. ⁊. xiij.
q. v. c. forte. Nō ſunt faciēda mala vt eueniant
bona. Malū vtiqʒ eſt dicere mēdaciū ⁊ maxie
in iudicio. Vn̄ nec ipſi porrigētes petitionē ex
cuſant a pctō. Malū eſt intromittere ſe de ꝓhi
bitis per ſtatuta eoꝝ que iurāt ſeruare. Et oſtē/
dunt ſe velle illa durare in robore ſuo. Nō ſi ꝓ/
ponerēt petitiones in cā ciuili nō admitterent
eas qꝛ dicerent non ptinere ad eos. ⁊ tamē ſci/
unt vere eſſe ciuiles ⁊ ſic faciunt ꝯtra illā regu
lam. certū eſt de regu. iuris li. vj. ¶ Item ſolēt
excedere in hoc ꝙ nō permittunt cōſilia eſſe li/
bera. ſed per violentiā ⁊ per multam importu/
nitatem facientem fabas oſtendere. Sed ⁊ ipſi
grauiter peccant cōtra honeſtatem agentes bo
ne ciuilitatis ⁊ cōtra libertatem ⁊ ſi iurant da/
re coopertas: periuri ſunt ꝯtrarium facientes.
⁊ peccant mortaliter. nec excuſat eos timor di/
ſplicentie vel incurſionis dāni vel odij: quia dʒ
quis potius oia mala ſuſtinere: q̄ʒ peccato con
ſentire. xxxij. q. v. ita ne. Et qui eos ad hoc indu/
cunt cum ſint occaſio periurij eoꝝ peccant mor
taliter. Item cum ſuſcipiūt ſeu inducunt alios
collegas ⁊ conſiliarios ad ſuſcipiendum bella
iniuſta vel ad imponendum iniuſta onera vel
ad cōſententiandū ſiue in exilium mittendum
aliquos ſine iuſta cā: vt ex inuidia: odio: leui ſu
ſpitione vltra peccatū tenent de dānis. De quo ti. iiij.
vide. ſ. in. ij. pte. de reſti. c. j. titu. de bello.

¶ De officialibus .§. i.

dominoꝝ videndū eſt ſi dn̄s ſit vnus vel plres
ſi officia vedit vel tallias vel gabellas ⁊ huiuſ/
modi perſonis de qbus poteſt preſumi ꝙ nō
ſint vtiles ⁊ iuſti in talibus officijs vl' actibus:
vel ſi vendidit precio tanto. ꝙ emptores recu/
perare non poſſint ſine grauamine ſubditorū.
in vtroqʒ enim caſu peccauit ⁊ tenetur de dam
nis inde ſecutis. alˢ autem licet tollerari poſſet
hoc. ſ. vendere hmōi officia non tn̄ expedit nec
habet bonam ſpēm. ideo potius eligendi ſunt
ad officium idonei ⁊ cogendi q̄ʒ ſint vendēda
talia officia. Tho. in epla ad quādā duciſſam. ſcʒ bra/

¶ Item ſi mutuuʒ .§. ij. bantie Opu. xxj.

det ſubditus ſuperioribus dn̄is. vt ex mutuo ſi
bi daretur officium ex quo officio ſatiſfaciat ſi/
bi. vl' ſi mutuo accepit ipſe a ſuis ſubditis. hoc
pacto. vt det eis officium ex quo officio. ſatiſfa/
ciat eis in vtroqʒ caſu pactum vſurariū. Tho.
vide in ſummis. Item ſi officiales malos tyrā ij. ij. q.
nos ⁊ iniuſtos poſuit vel imperitos negocio/ lxxviij.
rum ſcienter vel ex negligentia. Vel etiā vt mi ar. ij. ad
nus expēderet peccat grauit. ⁊ tenet de dānis. iiij. ⁊. 6.
que inde ſequunt. qꝛ q occaſionē dāni dat dānū
quoqʒ dediſſe videt. ij. q. j. notum. in glo.

¶ Item ſi domi/ .§. iij.

nus eſt vnus vel plures: nō debent iniuſtas vl'
indebitas tallias vel collectas exigere a ſubdi/
tis. Eſt autem huiuſmodi tallia vel collecta vel
exactio iniuſta ⁊ indebita quando videlicet eſt
vltra id de quo conuenīunt ſecum ſubditi vel
cum anteceſſoribus ſuis bona fide ⁊ ſine vlla
coactione ſiue inſtrumento vel pacto determi/
nata eſt quantitas. Similiter eſt iniuſta quādo
⁊ ſi non eſſet quantitas determinata ſed inde fi
nita continetur in inſtrumēto vel pacto ꝙ poſ/
ſit exigere. nimis grauat inſpecta conditione:
⁊ hoc arbitrio boni viri. Eſt etiaʒ iniuſta ſi no/
uam exigit ⁊ cauſa iuſta neſcitur ⁊ huiuſmōi.
Eſt etiam iniuſta quandocūqʒ nō extitit memo
ria in ꝯtrium tamē non implet dn̄s illud pp qđ
īſtituta. vtputa ſi deberet tenē officium vel viā

ſecurā vel defendere eos q̄ nō facit ex neglige̅tia auaritia vl' ꝓpria malitia. Cogēdo ad hm̄oi exactiones directe per ſe vel ſuos rapinā facit ⁊ tenet̄ reſtituere. Et dicit̄ indirecte cogere quā do propter hoc negat eis iuſtitiā vel nō defen/dit eas ⁊ hm̄oi. Sponte ablata ſine vlla fraude pōt accipere. j.q.ij. placuit. Guil. ¶ Item ſi ſpo liauit ſuos volentes ad aliū locum vel dn̄m ſe ↄferre rapina eſt. niſi certum eſſet q̄ a principe in ↄceſſione terre fuiſſet impoſitū tale onus ex preſſe q: tunc tolerari poſſet. Et idē qn̄ eſſet cō ſuetū ⁊ vt acciperēt q̄ntum vellēt de mobilibus ſuoꝝ ſubditoꝝ dūmodo eos vltra modum nō grauet remanentes vel recedentes. guil.

¶ Item ſi domi/ .§.iiij.

nus ea que erant coītatis ſibi vſurpauit. vt ſil/uas cāpos. paſcua ⁊ hm̄oi. rapina eſt ⁊ tenet̄ di mittere. ⁊ de fructib⁹ male ablatis ſatiſfaciat. xiiij.q.vj.c.ſi res. ¶ Item ſi ſuos ſubditos vel ꝑegrinos nō hn̄tes ↄſanguineos nō dimiſit di ſpōere de bonis ſuis in morte vt eis placuit. vl' eis mortuis teſtatis vl' inteſtatis eoꝝ bona vſur pauit rapina eſt. ⁊ tenet̄ reſtitue̅ vel paupib⁹ ero gare. ¶ Itē ſi a vaſallis vl' alijs ſubditis exigit ſeruitia indebita. ſ. faciendo laborare in vineis ⁊ campis ſiue ducere ligna vel victualia ad do mum ⁊ hm̄oi: vel aīalia eorū fatigādo in factis ſuis ꝓprijs. ⁊ nō ſoluit eis debitū p̄ciū ſui la/boris rapinā cōmiſit. Et ſi talia fecit fieri dieb⁹ feſtiuis ad huc aliud peccatum eſt di. lxxxvj. an putatis. niſi talia ſponte facerent gratis. vel eis aliquo modo recōpenſaret in alio. ¶ Itē ſi coe git eos vendere eni victualia vel alia: qn̄ ſunt in bono foro meſſiū tempore. cū illi vellēt ea re ſeruare ⁊ ad mēdum qō nollent. in vtroqꝫ caſu grauiter peccat. ⁊ tenet̄ eis de dāno qō īde ſu/ſcipiunt. Itē ſi terra ſua ſuſtineat mēſuras vel pōdera iniuſta. iniuſtum p̄cium rerum venali/uꝫ: particeps eſt criminis. imo q̄ſi principalis. vnde tenet̄ ad ſatiſfaciendū. ¶ Itē ſi officiales vel alios de familia ſua offendētes nō puniuit ⁊ ſatiſfacere fecit q: tenet̄. Aug⁹ ad cuſto. Pro omnib⁹ tibi ſubditis qui in domo tua ſunt opꝫ reddere rōnem. ¶ Itē ſi ſpoliauit vel ſpoliare fecit vel ad hoc fauit naufragantes ⁊ bona eoꝝ vel bona peregrinorum in locis decedentium rapina eſt. Item ſi aliquam iniuriaꝫ fecit domi no vel alienando feudum vel diminuendo ⁊ hm̄oi. vel ſi obſequium debitum nō p̄ſtitit vl tra pactum tenetur ad ſatiſfactionem.

¶ Item ſi domi/ .§.v.

nus īmunitatem eccleſiaꝝ violauerit vt facien do extrahere ꝑ vim ↄfugientes ad eccleſiaꝫ de bitores vel etiam malefactores. niſi eſſent pu/blici latrones vel nocturni populatores agroꝝ vel iniuriā feciſſent loco ſacro: ſeu al's miniſtrā tibus. de q̄bus vide. j. in ti. xv. c. iij. de immu. eccle. ⁊ in ſūmis. q: ſacrilegiū cōmiſit ⁊ morta/liter peccauit. xvij. q. iiij. quiſquis. ¶ Item ſi ꝓ pter eum ciuitas vel terra fuit interdicto ſuppo ſita: in quo caſu multa mala ſup ſe cumulant. ⁊ q̄ de cā iterdicti ſuppoſita ⁊ ſi ſeruauit. ¶ Iteꝫ ſi faciendo venatiōes ⁊ aucupia ↄculcauit ꝑ ſe vel ꝑ ſuos ſegetes alioꝝ. q: peccat ⁊ tenetur ad emēdā. Itē ſi nimis talib⁹ vacauit. ⁊ i hm̄oi ſu os grauauit ſubditos. ⁊ maxime ſi fecit fieri in dieb⁹ dn̄icis ⁊ feſtis ⁊ ꝑ hoc retraxit ſuos a diuī nis. q: eoꝝ pctā ſibi etiā imputāt̄. di. lxxxvj. an putatis. ¶ Item ſi coegit ſubditos ad contra/hendū m̄rimoniū ↄtra volūtatē eoꝝ. vel cū q̄ſi ꝑſona non placebat q: peccauit mortal'r ⁊ dāna ⁊ mala inde ꝓueniūt ſibi iputant̄. Itē ſi induxit vel ſuſtinuit malas ↄſuetudies cū extirpare po tuit ſine p̄iculo ſcādali: vt luduꝫ in natali ad ta xillos: ludos noxios in carniſpriuio ⁊ hm̄oi. q: gr auiter peccauit ⁊ reus eſt iſtoꝝ malorum. di. lxxxiij. error. Itē ſi ſeditiones ⁊ diſcordias nec non ⁊ partialitates nutriuit ⁊ non abſtulit vt potuit dignum ⁊ idoneum.

¶ Sciendum igi/ .§.vi.

tur q̄ qn̄ dn̄s ſine iuſta cā extorquet a ſubditis tenet̄ ad reſtitutionem ſm̄ Ray. Un̄ ſi velis lu/dere vel vltra vires ad vanitatē exponere: vel ſi in bello qō ex parte ſua iniuſtum erat cogat̄ ſe redimere: tunc ſi qd ꝑ eū vel ei⁹ officiales a ſub ditis exactuꝫ ē ⁊ ad dn̄os ipſos ꝓuenit: tenent̄ reſtituere illis a q̄b⁹ exactū eſt ſi ſcīunt̄ alias in pias cās vel vtilitatē cōem. Si aūt ad eos non ꝓuenit nihilominus officiales ſuos ad reſtitu/tioneꝫ compellet. Cō. Tho. in epiſtola quadam ad duciſſam brabantie. Et nota q̄ in aliquibus caſibus poteſt dominus a ſubditis exigere vl/tra conſuetum: vel vltra commune ſtatutum ſm̄ Ray. ⁊ Hoſtien. Et primo q̄dem pro defen ſione terre ſue. Ad hoc eniꝫ tenent̄ omnes non ſolū de rebus ſꝫ eciā corporal'r laborare vt ſic ſe/ipſos ſoluēt. xxiij. q. iij. fortitudo. extra de īmu. ec. ꝓuenit. Itē ſi dn̄s vult ire in exercitū indictū ab eccleſia vel principe ↄtra hereticos vel pa/ganos. nec ſufficit ad expenſas pōt a ſubditis exigere moderatū auxilium. Item ſi in bello ex parte ſua iuſto fuit capt⁹ ab hoſtib⁹ nec ſufficit ſe redimere abſqꝫ graui dāno. Item ſi vult ire ad principem ꝑ obtinēdo priuilegio ꝓtectiōis ſpālis ꝓ ſe ⁊ ſubditis ⁊ non pōt cōmode expen ſas ad hoc facere neceſſarias ⁊ ſi qua alia cā ſu/milis emergat: puta qn̄ maritat filiam: nā acq/rit ſibi amicos ⁊ affine. Aut qn̄ facit filium mi litem: aut accipit q̄ ꝓcōs feudum ſuū: vel nouū Opus xxj.

feudū acqrit: vel ad refectionē pontiū ⁊ viaruʒ
vel qū ſine culpa depauperat⁹ eſt vl̄ obligatus:
dum tñ ſemꝑ moderate ⁊ nō ad grauamen exi
gat. x. q. iij. vnio. circa mediuʒ. extra. de cē. cum
aplſ. §. ꝓhibemus. xxij. q. v. de forma fidelita
tis. Qđ ſi q impēdāt legato vel alijs maiorib⁹
deinde ꝑꝑ hoc plus ſubditis extorqueāt q̄ꝫ ex
pendāt: tenenť extorta reſtituere ⁊ tantundem
pauꝑibus erogare. Supior etiam cui fuerit. de
hoc querela deportata: ſi in hoc negligens fue
rit canonice ſubiaceat vltioni. extra de immu
nita. eccle. c. quia plerīqꝫ.

Queritur vtrū .§. vij.

peccet princeps vel dñs ꝯcedendo alicui in ter
rā ſuā. ꝙ mutuet pecuniā ad vſurā. Rñdet ioā.
neapol. in qōlibe. x. ꝙ dīia eſt inter ꝯceſſioneʒ.
ꝑ quā de non licito fit licitum: vt ſi papa ꝯcede
ret alicui licētiam ꝙ comederet carnes in. xl. ex
aliqua cā rōnabili: vel vt ꝯtraheret in gradu ꝓ
hibito: ⁊ ꝑmiſſionē ꝑ quā tollerať ſeu diſſimu
lať ⁊ nō puniť. ꝙ alias puniret ſi nō ꝑmitteret.
Princeps igiť ſi ꝯcedit taleʒ līniam primo mō
peccat. Et hoc ꝓbať duplici rōne. Prima q: qđ
eſt ꝓhibitū ꝑ ſupiorē ⁊ legē eius: nō pōt conce
di ꝑ inferiorē ⁊ legē eius licite. ⁊ ſi ꝯcedit de fa
cto peccat: ſed mutuare ad vſurā eſt ꝓhibituʒ a
deo ⁊ ꝑ legē eius. ergo ⁊c̄. Scđa rō eſt: q: qđ eſt
iniuſtū de ſui natura nō pōt fieri iuſtū vel licitū
ꝑ principē vel ꝑ legē eius: q: ius poſitiuū non
eſt ꝯtrariū iuri naturali: ſʒ determiatio eius: ſʒ
mutuare ad vſurā ē iniuſtū de ſui natura. ergo
⁊c̄. Scđo mō. ſ. cū ꝯcedit. i. tolerat ſeu diſſimu
lat ⁊ nō punit illicitū: q̄ dr̄ potius ꝑmiſſio q̄ꝫ cō
ceſſio videť licitū q̄ꝫtū ad ꝑmittentē. nō autem
q̄ꝫtum ad facientē actū illū illicitū. Si ergo pn
ceps ꝑmittit ſubditis ſuis mutuare ad vſuraʒ
videť ꝙ liceat. Huius rō eſt: q: illđ qđ expedit
multitudini ꝙ ꝑmittať: ſi princeps ꝑmittat nō
peccat: q: bonū multitudinis dʒ intēdere vt fi
nē regiminis: ſʒ ꝙ alicui mutuēt ad vſuraʒ ex
pedit multitudini: q: ſi ꝓhiberenť diſtricte vſu
re: multe vtilitates multoꝝ impedirenť ꝑꝑ de
fectum pecunie mutuate: q: pauci repiuntur q
mutuent ſine lucro. non ergo peccat princeps
ꝑmittēdo ſi iudicat hoc ſubditis expedire. hec
ille. Et no. qđ dicit petrus de pa. ꝙ dñi q talliāt
iudeos vel alios q̄s ſciunt nihil hr̄e niſi de vſu
ris: tenenť ad reſtituēdū his a q̄bus extorſerūt
vſurarij illas ſic̄ ⁊ priuate ꝑſone: Guil. plus ad
dit di. ꝙ reges ⁊ principes q cū poſſint non cō
pellūt ſuos ad reſtituendum vſuras: tenentur
etiam ſi nihil ꝑuenit ad eos Franc. de ʒabarel.
dicit ꝙ principes ſeculares pñt cogere iudeos
ad reſtituendū vſuras. extra de vſuris. poſt mi
ſerabilē ꝙ ſi negligētes fuerint ꝑcedit iudex ec
cleſiaſtic⁹ iuxta tenorē extra eo. c. q̄ꝫto. Ubi autē
eccl̄ia iuriſditionē tꝑalē pōt etiā ſine negligen
tia principis ſecularis iudex eccliaſticus ꝑcede
re ꝯtra iudeos vel xp̄ianos vel alienigenas vſu
rarios. Nota etiaʒ ꝙ principes vel comites nō
poſſunt conducere vel tenere iudeos vel chri
ſtianos vel alienigenas ad exercendum publi
cum fenus ſine licentia pape. Et hoc infra dice
tur. in titulo de excommunicatione.

De feudis ⁊ feudatarijs. Capitulū. v.

Quia multi domini

habent feuda a ſuis ſupioribus: ⁊ ēt
ipſi dāt feuda ſuis ſubditis: aliquid
breuiter de iſta materia videndu eſt.
Ubi primo ſciendū eſt. ꝙ feuduʒ eſt ꝯceſſio rei
imobilis facta ꝓ homagio. extra de ſymo. ex di
ligenti. Et aliud eſt p̄rnū qđ. ſ. a p̄re vel q̄cunqꝫ
de ſupiorib⁹ eſt acq̄ſitum. Aliud m̄rnum qđ. ſ.
de femina eſt acq̄ſitū. Itē feudoꝝ aliud eſt ꝯdi
tionale. ſ. qđ dať ad certū ſeruitiū ſeu ꝯditionē
aliud non ꝯditionale. Itē quoddā eſt ꝑpetuuʒ
qđ. ſ. trāſit ad heredes: quoddā nō. Sciēdū ēt
ꝙ ſunt q̄dā icorporalia: q̄ q̄nqꝫ danť loco feudi
vt guardia vel caſtaldia. Nota ēt ꝙ res im
mobilis ecclie nō pōt de nouo dari in feudum.
Nā ⁊ plati hoc iurāt: ſʒ res que pri⁹ erāt feuda
les poſſunt iteꝝ infeudari: puta ſi vaſallus ꝑꝑ
aliquā cām ꝑdat feuduʒ vel moriať pōt platus
ꝯcedere filijs ei⁹ vel alteri. ex̄ de feu. ca. ex ꝑte.
No. ſcđo ſm̄ Hoſt. ꝙ feudū acqriť quadruplr̄.
Uno mō ꝑ iueſtiturā: puta cum aliqs tradit ali
cui poſſeſſionē rei imobilis corporalr̄ vel cum
haſta aut baculo aut aliquo tali: q dic̄ ſe ꝑ hoc
iueſtire. Scđo acquiriť ꝑ id qđ loco iueſtiture
habetur. vt cū dñs dicit alicui. Uade in poſſeſ
ſionē talis fundi ⁊ teneas ꝑ feudo. Tertio acq
ritur ꝑſcriptiōe. vt ſi. xxx. ānis tenuit feuduʒ ⁊
dño ſeruiuerit: lʒ non fuerit inueſtitus. Quar
to acqritur ſucceſſione. nō q̄dē ex teſtamēto ſʒ
poti⁹ ab iteſtato. Nō. n. valet aliqua ordinatio
defuncti in feudo facta. Natura aūt hmōi ſuc
ceſſionis talis eſt ꝙ aſcē dētes nō ſuccedunt in
feudo. puta pr̄ filio. Deſcēdētes vō ſic. ⁊ primo
q̄dē filius prī ⁊ non filia. Itē nepos filio ⁊ non
nepotis. ⁊ ſic vſqꝫ in infinitum gradum. poſtea
vō ſuccedunt collaterales. Sed iſti de ꝯſuetu
dine imperij non ſuccedunt ſʒ ſolus fili⁹. quo
deficiente reuertitur feudum ad imperato
rem: ⁊ confert cui vult. Filia autem in feudo
non ſuccedit ſm̄ Hoſtien. niſi de pacto vel ali
qua conditio nec feudi. vel niſi filia poſt mor
tem patris redemerit feudum a domino. aut
dominus inueſtierit eam de beneficio patris
propter amorem patris. vt in conſtitutione fe
derici. quemadmodum.

De modo inue/ §.i.

ſtiture feudi. No. ſ3 Hoſt. q pōt fieri iueſtitura
tā a femina q̄3 a maſculo ⁊ minore. xxv. ānis. ſi
feudū ſit ver⁹. ſi v̄o ſit nouū nō pōt a minori fie
ri: niſi ſit pubes ⁊ iurauerit nō ꝯtrauenire. In/
ueſtiri aūt pōt quelibet ēt ſuus. niſi dn̄s igno/
rauerit eū ſuum. Pōt aūt qs inueſtire aliuz tā
p ſe q̄3 p aliū vt p ꝑcuratorez. In omni aūt feu
do ſtatim fcā inueſtitura reqrit iuramētū fide/
litatis niſi ex pacto remiſſum ſit. ⁊ ſit his v̄bis
vel ſilibus. Ego talis iuro ad ſctā dei euāgelia
q ab hinc in antea ero fidelis tali: ſicut eſſe d3
vaſallus dn̄o ſuo: nec id qd̄ mihi cōmiſerit ſub
noie fidelitatis pandā alijs ad eius detrimētū
me ſciēte. Et hoc ſufficit. Et nota q vaſallus ob
ligaf dn̄o ſuo ſm q ꝯuentum eſt: ⁊ ſm qd̄ feu/
di natura ⁊ regionis ipſius vel vicinoꝝ ei⁹ cō/
ſuetudo reqrit qbus deficientibus poterit vti
iure ſcripto. Cōiter aūt obligaf vaſallus dn̄o in
ſex de qb⁹ hēs. s. i. ij. pte ti. j. Itē l3 vaſallus nō
debeat eē p alijs in iudicio ꝯ dn̄m ſuū. extra de
poſtu. c. ſi. tn̄ p ſe ⁊ ſuis oibus pōt petere ⁊ defē
dere ius ſuū. ar. extra de iureiu. petitio.

Multis aūt de .§.ij.

cauſis amittif feudū. Et primo qdē ſi vaſallus
fiat clericus vel religioſus: q2 nec tales ſucce//
dunt in feudo. xxiij. q. viij. c. j. Itē ſcd̄o amittif
ſi heres vaſalli ſteterit p annū ⁊ diem q nō pe
tierit a dn̄o inueſtiturā feudi. Silr etiā ſi ipſe
vaſallus poſt mortē dn̄i nō petierit ab herede
dn̄i: vt in li. feudoꝝ. in qb⁹ caſibus feudū amit
tif. c. j. Et hoc veꝝ niſi vaſallus fuerit minor an
nis. xiiij. q2 talis nō cognouit fidelitatē facere.
Itē niſi ſit miles: q2 p termino h3 annum ⁊ mē
ſe3. Itē niſi iuſta cā impediuerit eū. vt in li. feu.
Et intelligif iuſta cā: vt p mortē vel p capitales
inimicicias vel aliā iuſtam cām allegaret. Ter/
tio amittif cū vaſallus corā parib⁹ trib⁹ vicib⁹
reqſitus vel citatus fidelitatem iurare noluerit
q̄uis dn̄s pmittat iueſtiturā. Quarto ſi vaſal/
lus iſeudauerit feudū alia lege q̄3 ea quā h3 ip
ſe: vel in talē vaſallū q feudū ſeruare non pōt.
Quinto ſi vaſallus iterfecit ſuū ꝑpriu3 germa
num ſeu germani filiū: vel aliu3 qd̄ patricidij
noie ꝯtineaf: ad hoc vt totā hereditatem hēat.
Sexto ſi vaſallus in p̄lio dimittit dn̄m nō mor
tuum: nec ad mortē vulneratū. Silr pp multas
alias igratitudines q̄ numeranf in lib. feu. q.
mo. feu. amit. c. j. ⁊. ij. Septimo ſi vaſallus ſciē
ter legauerit feudū vel partem aut ꝯditionem
ei⁹. ſec⁹ ſi ignorāter: q ſi vaſallus nō vult ond̄e
re de pte feudi p̄ſumef q totū teneat in feudū.
Octauo ſi vaſallus feudū alienauerit: ⁊ ſi qdē
p pte alienauerit illam ptē amittet: ⁊ libere ad
dictam reuertef nulla p̄ſcriptiōe obſtāte: nec p
derit vaſallo ſi poſt fcām admonitionem recu/
perauerit ip̄m feudū niſi ignorāter alienaſſet.
Nono ſi vaſallus dn̄m accuſauerit aut ſi cōtra
eum teſtimoniū in cā nō tn̄ criali ſ3 etiā ciuili
tulit: l3 qdam dixerint q in ciuili pōt. Decimo
ſi vaſallus vocatus a dn̄o q ſecū vadat in expe
ditiōe publica: puta vocatus ab impatore q ſe
cum veniat romā p ſuſcipiēda corona ⁊ hmōi:
nō venerit: nec alium p ſe dn̄o ſuo acceptū mi/
ſerit vel ſtipēdia militie nō dederit. Et qdem p
pter fidelitatem nō ſeruatā amittif feudū: non
intelligif ipſo iure ſ3 p ſniam. Si v̄o alienatu3
fuerit ipo iure pdif: vt Inno. dic̄. Hec oia hoſt.
in ſūma. S3 ⁊ dn̄s amittit ius qd̄ i feudo h3: ſ3
hoſt. ſicut vaſallus amittit feudū pp culpā ſuā:
ita dn̄s ꝑprietatē feudi ſi eā cōmittat. Et hoc q2
dn̄s vicē d3 p̄ſtare vaſallo in his q̄ ei vaſallus te
nef. xxij. q. v. de forma. in quo. c. dr̄: q ſi dn̄s vi
cem vaſallo nō repēderit merito cenſebif male
fidus. ⁊ dicit glo. ibi q ea fide tenef qs ſubdi//
to ſicut dn̄o. di. xcv. eſto. Et ſi dn̄s vicē nō red/
dit priuaf dn̄io qd̄ h3 in vaſallo: ⁊ tranſit. feu/
dum in ſupiorem. Et ſicut inuif extra de exceſ.
prela. c. graue ⁊ in glo. intelligif hoc p ſniam ⁊
nō ipſo iure. Si aūt dn̄s moriens plures filios
relinquit ſm Hoſti. vaſallus nō iurabit fidelita
tem oibus: qm̄ vaſallus non cogif p vno feudo
plures dn̄os hr̄e: maxie i comitatib⁹ ducatib⁹
marchionatibus: q2 hodie diuidi nō poſſunt.
S3 ſi vaſallus moriens plures filios reliquit.
oēs debēt iurare fidelitatē ſi feudum indiuiſū
hn̄t: ſ3 ſi ex diuiſiōe: toti feudum ad vnū pue/
nit ille ſolus iurabit.

De refutatione feudi.

Nota ſm Hoſti. q pōt vaſallus feudum refu//
tare: etiā ſine voluntate dn̄i poſt hoc nō tenebi
tur ſeruire dn̄o. verumtn̄ non d3 eum offende/
re. Quidā dicūt q nō pōt refutare inuito dn̄o.
Primū videf verius ſi loco ⁊ tpe repudiat: alr̄
non. No. etiam ſm Hoſt. q filius repudiās he
reditatē patris nō pōt retinere feudum: ſ3 aut
totū d3 retinerē: aut repudiare niſi forte cū dn̄s
de nouo iueſtiet bn̄ficio cognatis aſſentiētib⁹:
qm̄ tūc bn̄ retinet illd̄ ſine aliquo onere heredi
tario. Agnati v̄o bn̄ pn̄t aliqd̄ feudū retinere re
pudiata hēditate ſine aliquo onere hēditario.
No. ēt q ſi feudu3 datū fuerit de camera dn̄i:
⁊ ad tempus datum ſm Hoſtien. non poteſt le/
gari eccleſie: nec heres ſuccedit. Silr nō pōt ec
cleſie legaf ſi de nā feudi eſt q vaſallus ſuiat i
ꝑpria pſona. Si v̄o ſit pinū ⁊ ppetuū tūc pōt p
aīa legari. niſi ꝯſuetudo repugnet.

De mltiplici ſui. ⁊ manu. Ca. vj.

DOmie quia ego ſer
uus tuus: ego ſeruus tu⁹ ⁊ filius an/

cille tue. ps. cxv. Seruus ⁊ dñs correlatiua ſūt: vt vno poſito intelligatur ⁊ reliquum. Et ideo bene dicit. O dñe q: ego ſeruꝰ tuus. q. d. ideo voco te dominum q: recognoſco me ſeruum tuum. Sed large loquendo de ſeruitute notandum. qꝫ eſt triplex ſeruitus.

¶ Prima ſeruitus numinis.
¶ Secunda ſeruitus criminis.
¶ Tertia ſeruitus hominis.

¶ De prima loqui/ §. i.

tur pſalmiſta cum dicit. O domine quia ego ſeruus tuus. Sumus autem ſerui domini gubernatione: quia ipſe dominus prouidet nobis de omnibus que habemus. Sicut enim oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum ſcilicet intenti: vt prouideat eis aſpicientes ad manus ſuas vt porrigat eis. Ita oculi noſtri ad dominum deum noſtrum donec miſereatꝰ noſtri. miſerijs ſpūalibꝰ ⁊ tpalibꝰ ſubueniendo. Clamandū eſt ergo. O dñe q: ego ſeruus tuꝰ. Sic ſalomō orabat dī. Audi dñe hymnū ⁊ orōnē quā ſuꝰ tuꝰ orabat corā te. iij. Reg. viij. Scdo ſumꝰ ſui dñi redēptiōe. j. Pe. j. Nō corruptibilibꝰ auro ⁊ argento redēpti eſtis de vana vr̃a ꝯuerſatiōe: ſꝫ ꝑcioſo ſanguine agni īmaculati. Unde ſcdo dicit. Ego ſeruꝰ tuus. ſ. a te redēptꝰ: ⁊ idō te debeo timere ⁊ reuereri. Malachie. j. c. Seruus timet dñm ſuuꝫ. ¶ Si ego dñs veſter: vbi eſt timor meꝰ. ¶ Tertio ſumus ſerui ꝯuentiōe tanq̄ mercēnarij ꝯducti. ꝓmiſſo nobis magno premio vite eterne. Eccleſi. ij. Fili accedens ad ſuitutē dei: ſta in iuſtitia ⁊ timore. ſ. obediēdo ꝑceptis di. qđ promittimus in baptiſmo abrenūciare. ſ. diabolo ⁊ pompis eiꝰ ⁊ ſeruare precepta ex quo ſperamꝰ nobis dari magna premia. i. mercedem glorie. Un̄ ſubdit ps. Et filiꝰ ancille tue. Ancilla iſta ē eccleſia domino in hūilitate deſeruiens. ⁊ cū ſimꝰ filij huiꝰ ancille. ideo vernaculi ⁊ ſerui ⁊ multo magis qui in clero vel religione deo ſeruit dicitꝰ filiꝰ ancille illius religionis. ⁊ ideo ſeruiamus illi in ſanctitate ⁊ iuſtitia coram eccleſia vel eo omnibus diebus noſtris. Luč. j. c.

¶ Secūda ſerui/ .§. ij.

tus criminalis eſt: de qua ieſus ait. Jo. viij. Qui facit peccatū ſeruꝰ eſt peccati: qnimmo ⁊ diaboli cuiꝰ ſe ſponte ſubijcit tyrannidi. ij. Pe. ij. c. A quo qs victus eſt: huiꝰ ⁊ ſeruꝰ eſt. Unde ⁊ Ambro. de vita beata. Uolūtariū ſeruū ſibi diabolus auctionatꝰ nemīnē iugo ſeruitutis aſtrictū poſſidet niſi ipſe ſe priꝰ ei peccatorū ere vēdiderit. xv. q. j. non eſt. Ubi Glo. preciū qđ recipit peccator a diabolo cū ſe ei ſubijcit eſt delectatio peccati quā ei diabolꝰ ſuggerit. Sic eniꝫ ſeruꝰ nō facit volūtatem ſuam: ſed domini ſui: vt iubet exequēs. ita criminoſus non facit qđ dictat ſibi rō vel conſciētia: ſed qđ ſuggerit diabolus. Et q: vt dī Matth. xvj. Nemo pōt duobus dñis ſeruire. ſ. contrarijs ⁊ contraria iubētibꝰ ideo qui ſeruit mámone vel diabolo p qđcunqꝫ crimen non pōt deo ſeruire: nec aliđ meritoriū vel deo gratū agere vel ſatiſfacere. Fructꝰ aūt ⁊ merces hmōi ſeruitij eſt cruciatꝰ eternus. ſm illud. Hiere. xvj. c. Seruietis ibi dijs alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Demones dij ſunt paganorū. quos ſcilicet colebant alieni ab omni miſericordia: ⁊ in inferno vbi eſt regnū eoꝝ ſeruiūt eis peccatores vt ſubijciantꝰ tormentis eoꝝ. ⁊ quos hic habuerūt incentores in culpa ibi habeant tortores in pena. Et cum dominus mandauit in lege decalogi. vt non fiat in feſto vel ſabbato opꝰ ſeruile. Exo. xx. Non ſolum intelligitur prohiberi opus manuale: ſed etiam opus peccati ſm docto. Tho. ⁊ Alber. Nec pōt aliqs liberari ab hac ſeruitute niſi gratia xpi. Un̄ ioā. viij. Si liberauerit vos filius vere liberi eritis.

¶ De ſeruitute ho/ §. iij.

minis eſt principalis intentio hic loqui. Et cuꝫ iſta dominus ⁊ ſeruus ſint correlatiua. vt dictum eſt: ſicut dominus dicitur aliquis multipliciter: ita ⁊ ſeruus: ſed precipue tripliciter. Uno modo dicitur ſeruus large quicunqꝫ eſt alicui dominio vel iuriſditioni ſubiectus. Et homines vnius regni poſſunt dici ſerui regis illius. Et ſic homines vnius ciuitatis ſerui dicuntur eiuſdem ciuitatis. Et epiſcopi dicuntur domini reſpectu ſubditorū ſue dyoceſis: quanuis proprius deberent dici patres. Secundo modo dicitur quis ſeruus alicuius reſpectu alicuius ſpecialis obligationis in ſeruiendo illi in aliquibus. Et iſti dicuntur communiter vaſalli. Si autem ad tempus ſeruiant menſatim vel annuatim dicuntur mercēnarij. Et de vtriſqꝫ dictum eſt ſupra. Tertio modo dicitur ſeruus proprie ⁊ ſtricte qui non eſt ſui iuris: ſed ſeruilis conditionis: ⁊ de hac ſeruitute nunc agitur. Hec ſeruitus eſt introducta ſm Ray. non ſolum: de iure gentium. vt diſtinctio. j. iuſ gentium. ⁊ confirmata per ius canonicum. vt xij. queſtio. ij. eccleſiarum ⁊ ius ciuile. ſed etiaꝫ inchoata per ius diuinum ſcilicet quando noe maledixit Cham filium: qui cum deriſerat deꝰ denudatum videns in verendis dicens. Maledictus Cham ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis Geneſ. ix. Ubi dicit Ambro. Anteq̄ꝫ inueniretur vinum manebat omnibus inconcuſſa libertas. Neſciebat hō a ꝯſorte naturꝰ ſue obſequia ſeruitutis exigere. Nō eēt hodie ſuitꝰ ſi

ebꝛietas nō fuiſſet. diſt. xxxv. ſexto. Et hinc eſt ꝙ ſi paganus vel iudeus xpiani ſeruꝰ efficiatur: xpianus nō ꝓpterea liberatur a ſeruitute: qꝛ in baptiſmo tolluntur crimina. nō obligatiões ho/minū aut ꝯditiões. Locoꝛ. Goff. Hoſti. ⁊ Tho. Addit tamē Ray. ꝙ vbi de conſuetudine eēt: ꝙ xpiani nō eſſent ſerui: cōſulere ꝙ dominꝰ eiꝰ in remiſſionē peccatoꝝ ſuoꝝ mãumitteret eū. i. liberū faceret vel ſaltem pecunia mēdicata: vel ſeruitio ad tpˢ ꝓſtito ad arbitriū boni viri ſe redimeret. ar. xij. q. ij. Cum redemptoꝛ bonū ⁊ pium cōſiliū eſt ſed quia cōſiliū eſt nō tenetur quis de neceſſitate ad illō. xiiij. q. j. §. qō ꝑcipit.

¶ Notandum .§. iiij.

quibus modis quis ꝯtrahat ſeruitutē: ⁊ pōt reduci ad tres modos. ex iure: emptiōe: ⁊ natiui/tate. Ex iure quidem multiplicit. Et pꝛio de iure gētiū ſunt captiuitates ⁊ ſuitutes: vt dꝛ. di. j. c. ius gentiū. Ubi dicit glo. ꝙ ſi bellū eſt iuſtū. captus in eo ſeruꝰ efficit capientis. xxiij. q. v. dicat. ⁊ peccaret talis ſeruꝰ fugiens a dño: qd intelli/go niſi eū ad malum cogeret vel induceret: ⁊ talis ad eccleſiam fugiens reſtitui dꝫ dño ſuo ꝓ/miſſa tñ impunitate: nō tñ ꝑ violentiā pōt inde extrahi. vt. xvij. q. iiij. §. verū ne irreuerētia: cū c. ſequē. Sed ſi bellū eſt iniuſtum licitum eſt ei fugere ſi pōt. ff. de capti. l. nihil. Adde ꝙ qꝛ bellū infideliū vt ſaracenoꝝ ꝯtra fideles eſt iniuſtū ideo quos capiunt ex fidelibus non ſunt vere ſerui: ⁊ fugere licite poſſunt: nec in ſeruos vendi poſſunt ſed redimit vt liberentur de manibus eoꝝ. In bellis autē que ſunt inter xpianos ſiue iuſta ſiue iniuſta ſint nō ſeruatur hoc de facto: vt capti ſerui efficiantur capientium: ſed ablatis armis ⁊ equis dimittuntur cum certa cōuentione: vel ſi ſint barones: nobiles vel dñi ⁊ hmōi faciunt eos redimere: ⁊ ſi bellū eſt iuſtū hoc nō eſt licitū: ſecus ex pte illoꝝ qui iuſtitiā nō hñt. Hi aūt dicti ſunt ſerui: qꝛ cū victi in ꝓlio occiderē/tur: tales ſeruabantur in vita. ſ. ad ſeruiendū. Iure autem canonico efficitur quis ſeruus cum vꝫ quis rapit mulierem: nā raptoꝛ efficitur ſeruꝰ rapte vel opoꝛtet ꝙ ſe redimat: ⁊ ſi ꝓpter pauptatem ſe nō pōt redimere: erit eius ſeruus ad tempus ſm arbitriū boni viri vt habetur. xxxvj. q. j. de raptoꝛibus cum. gl. ſua. que pena videt intelligendū: ꝙ ſit īponenda in foꝛo iudiciali: qñ. ſ. res ad iudicium deferet: nō aūt ſeruanda in foro pniali. Item per ius canonicum qui defert ſaracenis arma vel lignamina: vel fauent eis ꝯtra xpianos ſi capiantur tales xpiani: efficiūtur ſerui capientiū eos etiam xpianoꝝ: vt extra de iude. ita quorundā. Et hec pena extēdit cū plu/ribꝰ alijs penis ad ptātes victualia: ⁊ quecūqꝫ mercimonia ad eos vel ad terras ſoldano ſubiectas per extrauag. Nico. iiij. renouatā per bo/nifacium. viij. ⁊ clementē. v. Itē ſi exiſtēs in ſacris ꝯhit matrimoniū: vxoꝛ eius ſi hoc nouit ſi libera eſt redigēda eſt in ſeruitutem. diſt. xxxij. eos qui. Et filij qui inde nati eēnt: debēt etiam fieri ſerui eccleſie. xv. q. viij. cum multe. Iure ci/uili efficitur ſeruus: videlꝫ cū libertus. i. ille q erat liberatus a ſeruitute ingratitudinem erga patronū ſuum hꝫ. qui. ſ. eū a ſeruitute abſolue/rat: ita videlꝫ ꝙ manus in patronū iniecit: vel atrocem iniuriā aut graue dānū vel vite picu/lū ei inferre ꝓſumpſit: in hoc caſu poteſt patro/nus eum reuocare in ſeruitutem: non tamē videtur ꝙ eoipſo efficiatur ſeruus ipſius.

¶ Emptione quo/ .§. v.

modo quis efficiatur ſeruus. Et hoc qꝛ vel ipſe ſe ipſum patit venundari: vel qꝛ vendit ab alio eo inuito. Et qñ patitur ſe venūdari ad hoc ꝙ fiat ſeruus ſex requiruntur. Pꝛio ꝙ ſit maioꝛ annis. xx. C. de lib. cau. ſi miniſteriū. Scdm eſt ꝙ intēdat pꝛeciū participare. C. de lib. cau. non ideo. Tertiū eſt ꝙ in ꝟitate ꝑcipiet. ff. q. ad lib. ꝓcla/ma. nō li. l. j. Quartū ꝙ emptoꝛ credat ipm ſeruum. ff. de lib. cā. liberis. §. ſi qs ſciēs. Quintū vt ille qui vēdit ſciat ꝯditionē ſuā. ff. q. ad li. ꝓclama. liberi qui ſe. Sextū ꝙ vēditoꝛ ſciat eū eē liberū. ff. qui. ad lib. ꝓcla. l. iiij. Si aliqd iſtoꝝ deficiat iure cōi ad ingenuitatē reuocat: ſed ſi nihil deficiat eoꝝ et ſi poſtea mãumittat nō fit ingenuꝰ: ſꝫ libertꝰ. ff. de ſtat. ho. l. hō liber. niſi reddat dño pciū. ff. ſi īgenuꝰ mãumit. l. ij. qd tñ pciū dñs nō cogat inuitꝰ recipe. Et ſuus qdem ꝯiugatꝰ pōt ꝑmittē ſe venūdari mō dicto inſcia vxoꝛe: ſꝫ ancilla ꝯiugata ſi nō pōt nō aſſentiēte viro eiꝰ: nec tñ ī pmo caſu diſſoluit mĩmoniū: vt hēs. ē. ti. j. de īpedimēto ſuitutis. Cū vō vēdit ab alio: tūc diſtinguēdū: qꝛ ſi eſt iudeꝰ vel paganꝰ ⁊ emit iudeū vel paganū: aut emit ad ſuiendū: ⁊ tūc ſi ille vult effici xpianus: ⁊ efficitur xpianꝰ eripit ī libertatē nullo pcio dato: ſi emit ad mercimoniū de eo fiēdū. ſi nō exponit vēditiōi īfra tres mēſes ab ēptiōe fctā de eo cū effi/ciat xpianꝰ: liberat a ſuitute ſine pcio aliquo. Si expoſuit vēditiōi ⁊ nō inuenit ēptorem īfra dictū tpˢ ſi velit effici xpianus liberat: ſꝫ dato pcio. xij. ſolidoꝝ. Si aūt iudeus vel paganus emeret chꝛiſtianum: liber euadit nullo pꝛecio dato: quia pꝛohibitum eſt eis talem emere. Hec omnia notat glo. diſtin. liij. ſuper. §. hoc tūc. ⁊ pꝛobatur per multa. c. illius di. de hoc etiā ha/bes in. ij. parte ti. vlt. c. iij. de iudeoꝝ infidelitate. Si aūt xpianus emerit iudeum vel paganū ſi velit effici xpianus: non propterea efficit li/ber. Unde ⁊ vendi poteſt ſicut pꝛius: qꝫuis piū eſſet liberum facere precipue poſt certum tpˢ

ſeruitij:ſed ſi emit eum qui a pncipio ſue ven/
ditidis prime erat xpianus.Quis ignorauerit
emptor reputās fuiſſe ſaracenū:⁊ hmōi cū non
poterit vēdi:nec iſte ēt potuit emere:⁊ ideo ſi/
ne precio debet eum liberum dimittere ⁊ preci
um a venditore repetere ſi poteſt.

¶ Natiuitate ſunt .§.vi.

quidā ſerui qui.ſ.naſcunt per ɔſugium ex ma/
tre ancilla ⁊ dicunt vernaculi:⁊ filij filiorū taliū
etiā ſunt ſerui.Sed p hmōi declaratione dicit
Tho.in.iiij.di.xxxvj.q ſm leges ciuiles ptus
ar.iiij. ſeqtur ventrem.i.mrem qʒtū ad ɔditionē ſer
uitutis vel libertatis.Et hoc rōnabilr:qꝛ ples
hʒ a pr̄e complemētum formale:ſed a mre ſub
ſtantiā corporis.Seruit⁹ aūt eſt ɔditio corpora
lis:cū ſeruus ſit quaſi inſtrm dn̄i in opando:⁊
ideo ples in libertate ⁊ ſeruitute ſeqtur mrē.
Sʒ in his q ptinēt ad dignitatē q eſt forma rei:
ſequit prē:ſicut in honorib⁹ ⁊ munerib⁹:mu
nicipijs ⁊ nobilitate ⁊ alijs hmōi. In qbuſdaʒ
tamen terris q nō regunt iure ciuili:ptus ſeqt
deteriorē ɔditionē:vt ſi pr̄ ſit ſeruus ⁊ mr libe
ra:filij erunt ſerui:nō tn̄ ſi poſt pactum mrimo
nium prr̄ ſe in ſeruum dederit nolēte vxore:⁊ ſi
milr ſi ſit ecōuerſo.Si aūt ſit vterq; ſeruilis cō
ditiōis:⁊ ptineāt ad diuerſos dn̄os:tunc diui/
dent filios ſi plures ſunt filij.Et ſi vn⁹ tm̄:vnus
eorū alteri recōpenſabit de pcio ⁊ ipſe accipiet
natū in ſui ſeruitiū:nō tn̄ eſt credibile:q talis
cōſuetudo poſſit eſſe ita rōnabilis:ſicut id qd
multorū ſapientum diuturno ſtudio determina
tum eſt.Et ſufficit ſm leges q mr fuerit libera.
ſiue tpe ɔceptionis ſiue ⁊ tpe ptus ſiue medio
tpe:ad hoc q ples ſit libera.ff.de ſta.ho.l.ſi ſer
uorū.Idē pe.de pa.in.iiij.dicit hoc eſſe.ſ.q par
tus ſeqtur vētrem.i.mrem in ſuitute vel liber
tate ſm legē diuinā.Dr̄.n.Exo.xxj.Si dederit
dn̄s vxorē ei.i.ſeruo ſupple ex ācillis:⁊ habue
rit liberos:remanebūt cū dn̄o.Et idē ſupponit
de filijs futuris:qꝛ ancilla vernacula nō fit libe
ra.vij.anno.ſicut empticia.Idē pbat.l.huma
na.vt.C.de rei vē.l.ptus.Similr.l.canonica:
vt extra de na.ex li.vē.c.j.Ac etiā.l.philoſophi
ca:qꝛ qcqd recipit in altero:recipit p modum
recipiētis.mr aūt eſt recipiēs.¶ Tn̄ ɔſuetudo
ſi eſt in ɔtrium tenenda eſt:maxime ſi eſt pſcri/
pta.vt non ſit memoria in ɔtrium.Et videntur
loq doc.iſti cum dicunt q ptus ſeqtur ventrē
de his q naſcunt p mrimonium.qd pōt eſſe ⁊
inter ſuos ⁊ liberos.vt pʒ.ē.ti.j.de mrimōio.
Nā de filijs q naſcunt p fornicationē vel alis il
licitā copulā vndecūqʒ naſcunt ignobiles ſūt.
nec tn̄ ſerui eorū qui ſunt dn̄i ſeruorū vel ancilla
rum ex qbus nati ſunt vt oñdit ɔtinuus vſus.
Et qd dcm̄ eſt.ē.q tho.q in honoribus ⁊ nobi/
litate partus ſeqtur patrem.Pe.de pa.ſic diſti
guit circa hoc:qꝛ aut mr talis eſt libera aut an
cilla.Et ſi eſt libera tunc natus ex ea ignobili ⁊
nobili prē:eſt ſimplr nobilis.Si aūt mr eſt an
cilla:tūc aut p ɔcubinatū naſcit filius ex tali ⁊
nobili prē:⁊ tūc tal fili⁹ ſemp ē ignobil ⁊ ſu⁹.
qꝛ dignitas viri nō cōicat ɔcubine.Vn̄ ſpuri⁹
regis non eſt nobilior filio ruſtici:qꝛ dānat⁹ co
git⁹ nō dat dignitatē.Aut naſcit qs ex ancilla
⁊ nobili p copulā mrimonialē.⁊ tūc ē tale q p
hoc fit liba.vt cū dn̄s ɔhit cū ācilla ſua.vl dn̄a
cū ſuo ſuo.nec.n.hoc ſcdm.ſ.dn̄aʒ ɔhere mri/
moniū cū ſuo ſuo phibet iure diuino.etſi iure
ciuili:⁊ tūc ancilla illa vl ſeru⁹ eripit in libtatē.
Nō.n.ancilla eſt ſocia.nec ſu⁹ dn̄e.Vn̄ volēdo
eā eē ſociā vel ſociū:vult nō eē ācillā vel ſeruū.
⁊ tūc eſt nobilis.Nat⁹ ex tali ācilla ⁊ nobili erit
⁊ ipe nobil.Nā corruſcāt vxores radijs virorū.
Si āt p hoc nō fiat liba:vtputa qꝛ cū illa cū q ɔ
hit ē ācilla alteri⁹ nō ſua tūc erūt ignobiles filij
qꝛ ignobilitas poſitiua vxoris ē ɔria nobilitati
viri.nec pticipat eā ſʒ ipedit.nec ad filios dſcē
dere pmittit.Sūt ⁊ alij ſerui dicti nō ita pprie
q aſcripticij ſeu originarij dn̄r.qdā.ſ.hoies q
ita aſtricti ſunt certis terris colendis.q nō poſ
ſunt a cultura earū recedere ſine volūtate dn̄orū
ſuorū nec poſſūt vēdi ſine gleba.nec gleba ſine
eis.⁊ dn̄r aſcripticij qꝛ aſcripti ⁊ deputati ſunt
ad talem culturā:⁊ originarij:qꝛ a ſuo origine
hoc hn̄t.Qn̄qʒ etiā hi dn̄r coloni.tales tn̄ pro/
prie nō ſunt ſui.nec repellunt ab actib⁹ legiti/
mis.niſi q n̄ pn̄t ordīari.di.liiij.qs aūt leges.

¶ De cōuerſatio/ §.vij.

ne ſuorū ⁊ puiſiōe dn̄orū ad eos.Et pmo qdem
debēt dn̄os ſuos reuereri:obedire ⁊ fidelr ſine
fictōe deſeruire ēt ſi ſint xpiani.Apls.j.ad thi.
vj.c.Quicūqʒ ſui ſūt ſub iugo īfideliū dn̄os ſu
os in oi reuerētia dignos arbitrentur ⁊ alubi.
Serui obedite dn̄is vr̄is.Vn̄.xvij.q.iiij.ſi qs
dr̄.Si qs ſeruū alienū occaſiōe religiōis docet
dn̄m ſuū ɔtemnere.⁊ eius miſterium deſtrue/
re.ſ.ſeruitium dimittere.ac nō potius docuerit
euʒ dn̄o ſuo bona fide.⁊ cum oi honorificentia
deſeruire.anathema ſit.i.fiat:ſʒ in rebus illici/
tis nullo mō obedire dʒ:nec ēt minis vel vbe/
ribus coact⁹.qd no.Hiero.xj.q.iij.dicens.Si i.Pe.ij.
dn̄s ea iubet q nō ſunt aduerſa ſanctis ſcriptu/
ris ſubijciat dn̄o ſuus.ſi ɔtraria pcipit magis
obediat ſpūs q corpis dn̄o.¶ Dʒ aūt ſeruare
dei mādata ⁊ eccliē ſicut ⁊ ceteri ſi ſaluari deſi
derat.Vn̄ ɔfeſſionē facer ac cōionē ſumere tpe
debito.⁊ dn̄i ⁊ dn̄e eorū vel ancillarū dn̄t eis eē
humani ⁊ dare eis cōmoditatē audiēdi diuina ⁊
pdicatiōes dieb⁹ feſtiuis:inducere ⁊ exhortari
ad orones ⁊ ieiunia.ad cerimonias xpianorū.

⁊ honeſtati eoꝝ intẽdere. Et cũ viderit eos ſe male hr̃e ⁊ ꝓcipue circa honeſtatẽ vite: dʒ eos vel eas corrigere ⁊ caſtigare vbis ⁊ vberibus cũ expedit nõ tñ vſqꝫ ad mutilationẽ mẽbri vl' vulnerationẽ vel fractionẽ oſſis. nec eos nutrire delicioſe: q: vt dr̃ Pro. xxix. Qui delicate paſcit ſuum in fine ſentit eũ ꝯtumacẽ. Iuſtas qrelas ipſoꝝ ſeruoꝝ benigne audiet prout iob aſſerente feciſſe dicẽs. xxxi. c. Si ꝯtempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo ⁊ cũ ancilla mea cũ mecum diſceptaret. Non grauare eos nimis laboribus. Nam ⁊ dominus mandabat in lege veteri in feſtis eos qeſcere. Deutro. v. c. Infirmatis ipſis curam ꝓcurare non ad hoſpitale mittere: q: nec cẽturio ethnicꝰ circa pueꝝ ſuũ. i. ſeruũ hoc egit ſʒ in domo paralyticũ gubernari fecit et ꝓ ſanatione eiꝰ ad xp̃m acceſſit. Math. viij. Nec bñfaciẽtes eos ipediãt: ſʒ ſollicitẽt cũ de eis dño hẽant reddere rõnẽ. Vñ amb. de domino malo ait. Seruulos ſecũ ꝯtrahit fortaſſis magis ad eccliã feſtinãtes ⁊ voluptatibꝰ ſuis pctã accumulãt aliena: neſciẽs reũ ſe futuꝝ tã de ſuo delicto ꝙ̃ de ꝑditiõe ſuoꝝ ſuoꝝ. di. lxxxvj. an putatis. Sʒ qũo dʒ ſe hr̃e dñs ad ſuum ⁊ ecõtra ſuus ad dñm: hẽs in. iiij. pte ti. ij. ꝺ prudẽtia iconomica. ¶ Ipſi aũt ſui ordinari non pñt ad aliquẽ ordinẽ niſi adepta plena libertate: ⁊ ſi ordinenꝭ qd iuris. hẽs. j. in ti. de irregularitate. ¶ Itẽ nõ pñt religionẽ igredi ſine aſſenſu dñoꝝ: alr̃ ei reſtituẽdi ſũt. ¶ Itẽ nõ pñt facere ſeu exeq vota in ꝑiudiciũ dñoꝝ ſuoꝝ: vt ꝑegrinatiõis ieiunioꝝ qbꝰ ipedirenꝭ opari ⁊ hmõi. Itẽ non poſſũt teſtari nec vẽdere vel donare vel elemoſynas facer̃ niſi de volũtate dñorũ ſuoꝝ. Et ſi qs aliqd habuit ab eis ꝑ ludum vel donationẽ vel alienationẽ vel turpẽ caſuʒ. tenetur domino reſtituere. ¶ Item ad actus legitimos vt accuſare: teſtificari: iudicare: ⁊ huiuſmodi nõ admittuntur communiter. ¶ In contrahendo autem matrimonium ſunt liberi nec poſſunt a dominis ad hoc ꝓhiberi vl' cogi ad hoc: ſed de mr̃imonio eoꝝ hr̃. ẽ. ti. j. c. de īpedimẽto ſuilis ꝯditõis: vt ẽt tho. i. iiij. ſicut ſeruus nõ ſubdiꝭ dño q nõ poſſet libere comedere ⁊ dormire ⁊ alia hmõi facere q̃ de neceſſitatẽ corpis ſm naturã neceſſaria ſunt: ita etiã nõ ſubdiꝭ ei qn poſſit ꝯtrahere mr̃imoniũ eo neſciẽte vel ẽt ꝯtradicente. nec dʒ tñ ꝑpter hoc ſuitia debita dñis ſubtrahere. Silr̃ de interiori diſpoſitiõe nil hʒ iuris in eo niſi exhortãdo. Vñ ad orãdũ vel ſumẽdũ ſacra ⁊ hmõi: nõ dʒ cogere: ſʒ nec ad fidẽ ſi infidelis eſt. Señ. Errat q ſuitutẽ extimat in totũ hoiem deſcẽdere: ps melior excepta eſt. Corpora dñis obnoxia ſunt: mẽs ſui iuris eſt. Qđ ſi dñs cogit famulas ad fornicãdũ ſecũ vel alr̃s exponit grauiter peccat. ⁊ ſi poſſet fugere credo ſibi licere: q: ⁊ ille meret in ea ius ſuũ amittere ꝑpter hmõi iniuriã. de pe. di. j. ſi quis tam maſculum. ſibi etſi ſeruꝭ pudicicia. Idem ſi cogeret ad aliquod crimen ſed etiã ſi ſcit ſe non potuiſſe vendi quia chriſtiana erat: ⁊ contra ius capta vel empta etiam poteſt fugere.

¶ De libertate §. viij.

ſeruoꝝ qualr̃. ſ. liberi efficianꝭ. ad qđ dicit hoſtie. ꝙ multis modis. Et vno mõ ſi dñs eũ languidũ expoſuit vel ei alimẽta negauit impũe ſeruꝰ efficiꝭ liber ⁊ libertꝰ ingenuus extra eo. c. vnico. illi tñ q eos ſuſcipiũt nõ poſſũt ꝑ hoc in eis aliqđ ſibi iuꝭ vendicare. Scđo ſi qs vendit ancillã ne ꝓſtituaꝭ ⁊ emptor facit ꝯtra libera efficiꝭ. Tertio ſi ſuus pileatꝰ icedat ante cadauer dñi dũ deferaꝭ ad ſepulturã. Quarto ſi poſtꝙ̃ lata eſt ſñia ꝯtra eũ q dicebaꝭ ſeruus: dñs poſtea ꝓ eo ꝓciũ accipiat. Quinto ſi dñs ancillã in mr̃imonio collocauit ſcribẽs ꝑ ea dotẽ. Sexto ſi ſeruũ appellauit filiũ actis iteruenientibꝰ. q̃ſi in figura iudicij. Septimo ſi dñs dedit ſuo inſtrm̃ ꝑ qđ ſeruitus eiꝰ ꝓbabaꝭ. ⁊ alijs caſibꝰ q hñtur. C. q. ex cau. ſer. p̃. li. ac ꝑ totũ. Octauo qñ emptꝰ a iudeo vel pagano ipſe talis exiſtens vult effici xp̃ianus. ſm tamẽ diſcretionẽ ſuprapoſit. i. in. §. v. ⁊ multomagis ſi emptus eſſet xp̃ianus. vt ibi. Nono ⁊ vltimo eſt q ⁊ cõſor ⁊ ordinatior exiſtit quãdo ſeruꝰ manumittãtur. eſt aũt manumiſſio datio libertatis. Nam q̃diu aliqs in ſuitute eſt: manui ⁊ ptãti alteriꝰ ſuppoſitꝰ eſt. manumiſſus vo liberatꝰ eſt. inſtit. de libe. in principio. ⁊ manumiſſi dicunꝭ liberti: ſed quomodo fiat manumiſſio ⁊ qbus ⁊ de libertis hoc immediate dicitur.

¶ De manumiſſio/ §. ix.

ne ſeruoꝝ que fit multis modis. in eccleſia ſub aſpectu epi ⁊ plebis. Et debet de hac fieri ſcriptura ad cautelam futuri. C. de his qui in eccleſia manumit. l. i. extra de ſer. nõ or. c. j. Itẽ quãdoqꝫ fit corã iudice ⁊ dr̃ manumiſſio vindicte. Nã vindicta appellabaꝭ virga pretoris cũ qua tãgebanꝭ a ptore illi q manumittebanꝭ. Et ſi qdẽ manumiſſio fiat ad hoc vt manumiſſus ordineꝭ: dʒ potiꝰ fieri corã eccliaſtico iudice q̃ ſeculari. ar. ex̃ de ſer. nõ or. c. j. Itẽ põt fieri manumiſſio in ſecreto vt cũ dicit dñs. Eſto liber. vel iter amicos fieri põt vel ꝑ ep̃lam vel ꝑ q̃lʒ vltimã volũtatẽ. Itẽ põt fieri diebꝰ feriatis ⁊ tã de die q̃ ꝺ nocte. ⁊ ẽt a ꝓcedẽte ꝑ viã. iſti. de liber. §. multis. Princeps quoqꝫ ſola volũtate manumittere põt. C. de cõmuni ſer. ma. l. cum apud. Quis aũt poſſit manumittere. Sciendũ ꝙ dominus ſerui ſi eſt maior. xx. annis. niſi alr̃s non

Pēat adminiſtrationem. vt furioſus ⁊ ꝓdigus. Minor vero .xx. manumittere non pōt niſi ex cā. ⁊ tūc ſi eſt maior .xvij. annis. C. qui ma. non po. l. ſi minor. ſʒ in vltima volūtate pōt. ſicut ⁊ pōt teſtari. ſ. poſt. xiiij. ānū. vt. C. q. ma. nō po. auſ. ſʒ iure. Itē eps pōt manumittere duos eccleſie bñmeritos. xij. q. ij. ſi qs. Pōt et alios non bñmeritos manumittere. dū tñ det eccleſie duos ꝓ vno eiuſdē meriti vel peculij. xij. q. ij. eps q mancipiū. Et ſm Guil. hoc itelligit q dʒ dare de ſuis ꝓprijs bonis ſeu ſuis. nō de reb⁹ eccle. Itē pōt manumittere cā miſerationis. xij. q. ij. cū redēptor. qđ itelligi pōt de bñ meritis. Itē abbas nō pōt manumittere ſeruū monaſterij: niſi ꝯſenſu epi ⁊ monachoꝝ diſt. liiij. abbati. ⁊ hoc niſi ſit ꝯtra ꝯſuetudo extra de his q̄ fi. a ꝓla. c. ea noſcit. Itē ſeru⁹ cōis pluriū pōt manumitti ab vno ſʒ dʒ manumiſſor alios ſeruare indemnes. C. de communi ſer. ma. l. j. Et nota q non valet manumiſſio in fraudem creditorū facta. inſtit. qui. ex. ma. §. j.

e.c.§.4 ¶ De libertis. Li- §.x.

bertus dr̄ qui ex ſeruo factus eſt liber ꝑ manumiſſionem. manumiſſor aūt patronus eius dr̄. Et ſemꝑ libert⁹ tenet ꝑſono q̄dam obſeq̄a. Ingenuus aūt vocat q liber nat⁹ eſt. ⁊ ſic nulli tenet obſeq. quo libert⁹ reducat in ſeruitutē ꝑꝑ ingratitudinē dictū eſt. s. Eſt autem multiplex differētia ſm hoſti. inter libertos eccle ⁊ priuatoꝝ. Nā liberti eccle reuocant in ſeruitutē ꝑꝑ opas nō ꝓſtitas. xij. q. ij. c. diaconi. ſecus eſt in liberto priuati. C. de libe. cā. l. ſolo. Innocen. tñ hoc intelligit de obſeq̄is impoſitis non alijs. ¶ Scđa dr̄ia eſt: q filij libertoꝝ eccle nati etiam poſt manumiſſionem ſunt obnoxij eccleſie xij. q. ij. de libertis. ⁊ c. liberti. ſecus in alijs. C. e. l. j. ⁊ ij. ¶ Tertia: q liberti eccle tenent ſeruire eccle. etiam ſi nulla opa ſint eis impoſita xij. q. ij. diaconi. in fi. ſecus in alijs. C. e. l. j. ⁊ ij. ¶ Quarta q ſi liberti eccle manumiſſi ad hoc vt ordinent iniurient eccle vel accuſent vel teſtificent ꝯtra eam. reuocant in ſeruitutem etiā ſi ordinati fuiſſent. di. li. iiij. c. qui ex famulis. ¶ Quinta q liberti manumiſſi ab eccla vt ordinent non poſſunt de acq̄ſitis quoquo modo ad alios trāſmittere ſm quoſdā: ſʒ potius oīa ad ecclam ꝑtinebunt. Sed verius puto q hoc ſit verū ſolū quando in manumiſſione hoc fuit expreſſum: alſo etiam teſtamentum cōdere poſſunt de his que acquiſierūt ar. extra de ſer. nō or. eo libentius. ⁊. xxij. q. iij. c. j. ⁊ ij.

¶ Nota defectus .§.xi.

principum ⁊ rectoꝝ ſeu officialiū. ⁊ primo de camerarijs ⁊ puiſorib⁹ vel notarijs officioꝝ: q ſi eſt ſtatutum certū ſalariū ꝓ labore officij ſuf- ⁊ ſufficiens. ſi aliqd a pſonis ꝓ cauſis ſpectātibus ad offīn illud exigit. iniuſte accipit ⁊ tenet ad reſtitutionem. xxiij. q. militare. Un Aug. tractans illud qđ dixit Io. ā. bap. militibus. ſ. ꝯtenti eſtote ſtipendijs veſtris. Luc. iij. dicit q hec ſnia dici pōt ⁊ alijs officialibus. verbigrā militibus. ꝓrectoribus cūctiſq rectoribus. ⁊ ſubdit. Quicūq ſibi ſtipēdia publice decreta conſequit ſi amplius querit tanq calūniator ⁊ ꝯcuſſor iodi nis ſententia condemnatur. hec ibi. ¶ Nec videtur excuſare conſuetudo q corruptela. In fi. c. extra de ꝯſue. c. fi. Si aūt non recipiunt ſalariū aut nō ſufficiens ſed diminutū. ſi exigāt a pſonis ꝓ qbus laborant in officio ſuo qđ cōpetens ſʒ laborem ⁊ officium ⁊ conſuetudinē non eſt illicitum. Si autem nimis extorqueant debent pauperibus erogare. xiiij. q. v. non ſane.

¶ Deinde de prin- §.xij.

cipibus ⁊ alijs rectorib⁹. Et q primo q̄nq trahūt clericos ad foꝝ ſuū in cauſis eoꝝ ꝓpter qđ eēnt deponendi ꝓpria dignitate. xj. q. j. nullus Scđo q a clericis ⁊ eccleſiaſticis pſonis ⁊ eccleſijs pēſiōes ꝓcurationes ⁊ bāna ⁊ penas extorquēt ꝯ iura ⁊ eccleſiaſticā libertatē. Un tenent pena decē libraꝝ auri. xxv. q. ij. q̄cunq. Tertio q tallijs ⁊ exactiōib⁹ ꝑpſos ſuos grauant vltra debitū: aſſumūt eo aliqn iniuſta bella vñ ⁊ tenētur ſatiſfacere leſis. xxiij. q. vj. ſi res. Quarto q occupāt terras alienas iniuſte. xxiij. q. iij. trāſferunt ⁊ tales nō ſaluant niſi reſtituant. xiiij. q. v. neq. Quinto q nō ſunt ꝯtenti vxoribus niſi ⁊ habeant ꝯcubinas ⁊ ad alias feminas accedant in ſui ꝑnicie ⁊ ſcādalū alioꝝ. Sexto q augurijs: ſortib⁹ ⁊ maleficijs: ⁊ incātatiōibus vtūtur: vel talibus fauent: ꝯ illud. xxvj. q. v. augurijs. Septimo q leges iniquas ꝯſtituūt ꝯtra illud. Uidet qđ recipiēs iniuriā pſone poſſit ſe poſt factū vindicare: vel vſuras aliq pñt petere vl ſoluētes vſuras nō poſſint repetere ⁊ hmōi. In quo caſu eſſent excōicati. eo. ti. ex graui. in clemē. Octauo q iuſtas leges ſuare nō faciūt: ⁊ malefactores ⁊ trāſgreſſores nō puniunt: vt blaſphematores dei ⁊ ſctoꝝ luſores iniuriātes alijs: ſi ſunt eorum ſatellites vel amici. contra illud. xxiij. queſtio. v. regum eſt nec eccleſias tuentur vt debent ⁊ iura eorum. xxiij. queſtio. v. principes ⁊ diſtinctio. xcvj. boni. Nono dant immunitates ſeu bolletinos ſecuritates indebite ſcilicet male vtentibus in detrimentū rei publice vel priuatorum: vt quot quis vadat de nocte vel ferat arma vel q non poſſit cogi a ſuis creditoribus: vel cum ſit exul poſſit manere in loco: ⁊ huiuſmodi. diſtinctione octaua. que contra mores. Decimo quia aliqua re-

cipiũt pecunias vel munera vt ſupplicent pla/
tis pro bñficijs ↄferendis: vel etiam pro ſuis
ↄſanguineis vel amicis indignis ⁊ inſufficiẽ
tib⁹ pcurãt vel rogãt bñficia cõferri: qḋ ptinet
ad ſymoniã aliq̃n: vel ſaltez ad iuſtitiã. diſ. lxi.
miramur ⁊. j. q. iij. per totũ. Undecio ſi fauent
hereticis vl nõ iuuãt offm̃ epoꝝ vel inquiſitoꝝ:
aut ſi in aliquo ipediũt inquiſitionẽ ↄtra here
ticos in quo ẽẽnt excõicati. de heretici. c. vt in
quiſitiõis. li. vi. Duodecimo dñi tẽpozales cõi
ter ſũt nimis põpoſi in ſe ⁊ famulis ſuis inuti
liter expẽdẽtes que indigẽtib⁹ dari deberent: ⁊
ex hoc grauãtes indebite. di. xlvij. ſicut hi. Su
pbi ſunt cõuer nõ recognoſcentes a deo dñiuz
volẽtes ſibi a ſubditis in oĩbus etiã malis obe
diri ↄtra illḋ. xi q. iij. ſi dñs. ⁊ ca. ſequẽti. Ma
lam inſup curã hñt de familia ſua: cũ audiunt
eos inoꝛdinate ſe habere nõ coꝛrigũt. ↄtra illud.
xxiij. q. iij. duo. Tredecio qui in officijs varijs
ſunt vel dñi tpales ſolent iuramẽta pſtare ↄtra
multa: vt de ſeruãdis ſtatutis que tñ frequẽter
tranſgrediunt: vñ ⁊ moꝛtaliter peccãt. xxij. q. j.
pdicãdum. Decioquarto qui ſe reperiũt ad faci
endũ ſcrutinia officialiũ ſi admittũt ineptos: ⁊
quos credũt noxios ad talia officia ex amicicia
vel precib⁹ vel ecõtrario nõ admittũt ſed repel/
lunt idoneos ex odio vindicta ⁊ hmõi: peccant
grauiter. di. lxi. miramur. Decioquinto qꝛ mul
totiẽs dimittũt diuina vt miſſaꝫ: pdicationes ⁊
eccleſiaſtica ſacramẽta: ⁊ ſunt in cã ꝙ alij dimit
tant: quos vocãt diuerſis de cauſis ſine vrgẽte
neceſſitate. dĩ. lxxxvi. an putatis. Sedecimo qꝛ
dñi vel rectoꝛes locoꝝ exigunt a ſubditis opas
indebitas: vt culturã agroꝝ vel vineaꝝ: depoꝛ
tationes lignoꝛũ ⁊ hmõi ſine mercede eoꝝ. Et
aliqñ etiã diebus feſtiuis ad iſta inducũt. Deci
moſeptimo dñi tpales ponũt malos officiales
in officijs qui grauant nimis ſubditos vl iniu
ſte ſe habẽt. ⁊ hoc. ppter lucruz tẽpoꝛale qḋ reci
pit ab eis vel amiciciã aliqñ etiã habent malos
conſiliarios. Decimooctauo male iudicãt ⁊ in/
iuſte in his que pꝛoponũtur eis odio vel amo
re: cupiditate: vel timoꝛe: vel ignoꝛantia craſ/
ſa. xi. q. iij. quattuoꝛ. Et nimis munera diligũt:
propter quod de facili a vero deuieniant. xi. q.
iij. pauper. Decimonono cum ſectas ptialita/
tes diuiſiões faciũt vel nutriũt ſeditiões ⁊ ſcã/
dala querũt: aut qñ exilio vel cõfinio tradunt ſi
ne cã rõnabili ſuos cõciues: vel nimis grauant
in collectis vel pſtantijs ⁊ hmõi vel ſciſmata ec
cleſiarum cauſant vel ſuſtẽtant. Uigeſimo quia
pupillis ⁊ viduis ⁊ alijs perſonis miſerabili/
bus non pꝛouident in cauſis ⁊ alijs: ⁊ legata ad
eos ſpectantia non faciunt.

¶ Titulus .iiij. de militi/bus ⁊ multiplici bello.

¶ De triplici militia. ſ. clẽcali: ſpũali ⁊ laicali. Capitulum. j.

PRecinxiſti me vir/
tute ad bellũ: ⁊ ſupplãtaſti inimicoꝝ
meos ſubtus me. ps. xvij. cũ oĩa ap
petant pacẽ ſꝫ Dyoniſiũ: iḋ bellum
gerit vt pax habeat ait Aug. xxiij. q. j. noli. nec
mirũ ſi in terris vndiqꝫ bella fremunt ab his q
verſent in imis: cũ in altiſſimis vbi omnĩ ipa
cata ſunt aliqñ pliuz exoꝛtũ fuerit. Nã vt dicit
Apoc. xij. Factũ eſt pliũ in celo. ⁊ Michael pre
liabat ⁊ angeli eius ⁊ draco cũ eis: qḋ tñ pliuz
nõ fuit cũ lanceis: gladijs: ⁊ alijs armis: ſed in
ↄrietate volũtatis. Naz Michael q dr̃ pnceps
celeſtis militie cũ ſuis ↄuertẽtibus ſe ad dñz et
gloꝛificationẽ ab eo expectãtib⁹ hũiliter: ⁊ hoc
fuit dicẽ. Salus deo nr̃o. Draco ille qui ⁊ luci/
fer cũ ſequẽcib⁹ ſuis ſe a deo auertit cupiẽs p/
pꝛia virtute ſibi collata ad gloꝛiã ↄuenire. Et h
fuit mẽte dicere. Aſcẽdã in celũ ⁊ ſupra aſtra ex
altabo ſoliũ ⁊c̃. Eſa. xiiij. c. ⁊ pp hᷓ ruina magna
illi hoſti antiquo patuit: nec ãpliꝰ locus eius
inuẽtus eſt in celo. Apoc. xij. c. ipis in abyſſum
deiectis. Uerũ ⁊ de remanẽtibus in pace ſuper
na nõ ẽẽ numerus militũ eius Job. xxv. Et cũ
facta fuit pax iter nos ⁊ cõmilitones ſuos ⁊ de/
um per xp̃i natiuitatẽ: facta eſt multitudo mili
tie celeſtis cũ angelo que nũciauerat eã: canen
tiuz. Gloꝛia in altiſſimis deo: ⁊ in terra pax Lu
ce. ij. Sed hac militia omiſſa trãſeam⁹ ad nr̃aꝫ:
de q̃ dicit ps. Pꝛecinxiſti me ⁊c̃. Ubi tria oñdit.
¶ Pꝛio oñdit certamẽ: qꝛ dicit ad bellũ.
¶ Scḋo adiũgit iuuamẽ qꝛ precinxiſti ⁊c̃.
¶ Tertio concludit ſolamẽ: qꝛ ſupplãtaſti ⁊c̃.

¶ Quantũ ad pri/ .§. j.
muz ait apls. ij. ad Thi. ij. Labora vt bonus mi
les Jeſu xp̃i. Sꝫ ſciẽdũ eſt ꝙ eſt triplex militia.
¶ Pꝛima eſt militia clericalis.
¶ Secunda eſt militia ſpũalis.
¶ Tertia eſt militia laicalis.

¶ De militia cle/ .§. ij.
ricali dicit oꝛmiſda. nõ negamus eſſe in laicis
deo placitos moꝛes: ſꝫ milites ſuos. i. clericos
pꝛobatos querũt inſtituta maioꝛũ. diſt. lxj. in ſa
cerdotibus. Et Hiero. Si clericatus titillat deſi
derium tuuz: diſcas qḋ poſſis docere ne ſis mi
les antequam tyro. xvj. q. j. ſi clericatus. Habẽt
enim tales bellare cõtra erroꝛes infideliũ: ⁊ iḋ
opꝫ eos eſſe armatos auctoꝛitatibus ſcriptura
rum: ⁊ oꝛationibus ſanctoꝝ ⁊ frequẽtia oꝛatio
num. Uñ Ambꝛo. Aduerſus milites ⁊ gothos
arma mea lachꝛyme mee ſunt. Talia enim mu/
nimenta ſunt

nimenta ſunt ſacerdotis.xxiij.q.viij. ꝯuenior.
& ideo vt expeditus ſit clericus ad iſta arma in
ꝓmptu ſumēda: dicit apſs.ij. Timo.ij. Nemo
militās deo implicat ſe negocijs ſecularibꝰ: vt
ei placeat cui ſe ꝓbauit. Que autē dicanſ nego
cia ſecularia qbus hi milites.i.clerici nō debēt
ſe iplicare: hēs extra ne cle. vel mo. per totum:
his eſt ꝯ: ia militia ſecularis: non debēt eni.ip/
ſi bellare. Vñ.xxiij.q.viij.dicit. Quicūqʒ cleri/
cus aut in bello aut in rixa mortuus fuerit: ne/
qʒ in oblatiōe neqʒ in orone pro eo poſtuleſ. Et
iterū. Quicūqʒ ex clero videnſ eē: arma milita/
ria nō ſumant q: nō pñt ſimul deo & ſeculo mi/
litare. Hec ibi. Verū pñt aſſiſtere iuſte militan/
tibus exhortādo & ſacra miniſtrādo.vt.xxiij.q.
viij.igitur.&.xxiij.q.iij.per totū: & quia de cle
ti.xiij. ricis & religioſis infra diffuſe agitur: ideo hic
non oportet inſiſtere.

De militia ſpi/ .§.iij.

rituali dicit. Job.v. Militia eſt vita hois ſup
terram. Militia.i.tentatio. Amb. Volūtarium
ſibi militē elegit xps.xv.q.j.nō eſt. Iſta ğ mili/
tia cōis eſt oībus fidelibus que vtiqʒ ſpū fit nō
corpore. Unde Chryſo. Tu xpiane delicatus es
miles: ſi putas te ſine pugna poſſe vincē: ſiñ cer
tamine dimicare: exerce vires: attēde pactū: aſ/
pice ſpōſionē quā.ſ.gs facit in baptiſmo.ſ.ſer/
uare fidē abrenūciare diabolo. Bellū aūt qd
geritur ꝯ nos ſpūale eſt grauiſſimū & piculo/
ſum. Unde apls ad Ephe.vj. Nō eſt nobis col/
luctatio aduerſus carnē & ſanguinē: ſed aduer
ſus mūdi ꝓncipes & ptātes: aduerſus mūdi re
ctores tenebrarū harū: ꝯ ſpūalia nequitie in ce/
leſtibus. Ubi oſtend.ſ hoſtiū ꝯ quos bellū geri
tur nimia multitudo q: ꝯ carnē & ſanguinē.i.
ſenſualitatē & paſſiones eius que ſunt plures: &
aduerſus principes & ptātes.i.tyrānos mundi
qui multipliciter vexant. ꝯ ſpūales.i.demones
qui ſunt innumerabiles: q: eis plenus eſt aer ſʒ
haym. Et innuiſ ipſorum cū quibus preliū ge
rit malignitudo: q: nequā.i.malicioſi & crude
les: mille nāqʒ nocēdi hoībus hʒ artes: has ex
ercuit.ſ.tētando vltra ſex milia annoꝝ: ſʒ & ſer
pens ab initio d: calidior cunctis aīalibus ter/
re. Gen.iij. Demū adijcitur premij magnitudo
pro quo certamē agitur: q: in celeſtibꝰ.i.luctā
iſtam ſuſtinemus pro ꝯſequēdo bona celeſtia.
Non enim coronabiſ niſi qui legitime certaue
rit inqt Apls.ij.ad Timo.ij. Propterea ſacra
ſcriptura tradit nobis hiſtorias belloꝝ carnali
um veteris teſtamēti: ad inſtruēdū nos ſub fi/
gura pugnare in bello ſpūali: vt dicit Grego.
xxiij.q.j.niſi bella. Et Joſue quidē dux populi
iſrael pugnans trans iordanē ꝯ ſeptem natio/
nes terribiles & vincēs: qui ēt vidit angelū dei
vt armatū militē pro adiutorio eoꝝ paratū Jo
ſue.v.ſignificat pplm fidelem electorū: cuius
dux eſt Jeſus xps poſt baptiſmū pugnantē con
tra nationes ſeptē capitaliū vitioꝝ quoꝝ dux ē
& rex diabolus: ſed xpo duce & adiutorio ange
lorū ſupantur. Unde Greg. in.xxxj. moralium.
tractans illud Job. ꝓcul odoraſ bellū.ſ.equus
de quo loquitur: exhortatione ducū & vlulatū
exercitus: ſic exponit: q: miles dei ſolet preui/
dere vitiorū certamina antē bellum ꝓcul odo/
ratur. Odorare eſt diſcretione diſcernere: & qr
mala ꝑeuntia qd menti perſuadere valeant: co
gitatione ſollicita aſpicit: exhortationem ducū
naris agitata deprehendit: & q: longe preſcien
do ſubſequentiū iniquitatū confuſionē conſpi
cit: quaſi vlulatū exercitus odorādo cognoſcit
Tentātia quippe vitia que in illi cōtra nos pre
lio regnanti ſup ſe ſupbie militant: alia more
ducū precūt: alia more exercitꝰ ſubſequunſ. Et
exinde declarat quō ſuperbia eſt regina vitio/
rū.& duces ſub eo ſeptē capitalia.ſ.inanis glo
ria auaritia: inuidia: ira: accidia: gula: luxuria.
Exercitus horū capitaliū dicit eſſe filias earū.
Et q: vt dicit de diabolo. Job.penul. ipſe ē rex
ſuper omnes filios ſuperbie: ipſe cū vxore ſua
regina. ſcilicet ſuperbia cum his ducibus & ex
ercitibus pugnat cōtra milites chriſti.

Quō autem .§.iiij.

duces eius hortentur ad preliū declarat ſic di/
cens. Inanis nāqʒ gloria deuictū cor quaſi ex
rōne ſolet hortari: dum dicit dʒ maiora appete
re: vt q: ptāte valueris multos excedere: etiā
valeas pluribꝰ ꝓdeſſe. Inuidia quoqʒ deuictū
cor quaſi ex rōne ſolet exhortari cū dicit. In q
illo vel illo minor es. Cur ğ eis vl' equalis vl' ſu
perior nō es: qñta vales que ipſi nō valēt nō er/
go tibi aut ſuperiores aut equales eē debēt: ira
ēt deuictū cor quaſi ex rōne ſolet exhortari cū
dicit: que erga te aguſ: equanimiter fieri non
pñt. Hec pañēter tolerare pctm eſt: q: & ſi eis ex
magna exaſperatione nō reſiſtiſ: ꝯ te deinceps
ſine menſura cumulanſ. Triſtitia quoqʒ deui/
ctū cor ſolet hortari cū dicit: qſi ex rōne. Quid
habes vñ gaudeas: cū tot mala de ꝓximis por
tas: perpēde cū quo merore oēs intuēdi quid
in tāta cōtra te amaritudie fellis vertunſ. Aua
ritia quoqʒ quaſi ex rōne deuictū cor ſolet hor
tari.cum dicit. Valde ſine culpa eſt q quedam
ꝯcupiſcis habēda: que non multiplicare appe
tis: ſʒ egere ptimeſcis. Et qd male alius retinet
tu melius expēdis. Ventris ingluuies qſi ex rō
ne ſolet exhortari cū dic. Ad eſū deus oia mā
da ꝯdidit: & qui ſatiari renuit qd aliud qʒ mu/
neri ꝯceſſo ꝯdicit. Luxuria quoqʒ deuictū cor
qſi ex ratione ſolet hortari cū dicit. Cur te nō ī

voluptate nõ dilatas cum qd ſequať ignoꝛas. Acceptũ tp̃s in deſiderijs pdere nõ dꝫ:qꝛ q̄ci/tius pertrãſeat neſcis. Si eni miſceri deus ho/minẽ in voluptate coitus nollet:in ipſo hũani generis exoꝛdio maſculũ ⁊ feminã nõ feciſſet: hec eſt igiť ducum exhoꝛtatio. Hec Grego. ibi. Quoꝛuꝫ ducũ noĩa.i.demonũ de illis vitijs tẽ/tantiũ ſcriptura non reticet. Nam ducẽ inanis gloꝛie luciferũ vocat.q̄ſi ferens lucẽ. Eſa.xiiij. Ducem inuidie ſathan:qꝛ interpꝛetať aduerſa/rius Job.j. Ducẽ ire labar.dõ. Apoc.ix.i.exter/minatoꝛ: Du.ẽ accidie belzebub. Luc.xi.inter/pꝛetať vir muſcaꝝ. Ducem auaritie mãmona. Matth.vj.iterpꝛetať diuitie. Ducẽ gule behe/moth. Job.penul.⁊ interpꝛetať aĩal. Ducẽ luxu/rie aſmodeũ. Thob.iij.c. Regem hoꝛũ ducum leuiathã. Eſa.xxvij. Et interpꝛetať additamen/tum. Exercitus hoꝛũ ducũ ſunt filie ipſoꝛuꝫ vi/tioꝛum quas ibi noĩat Grego. Et ſunt.xliiij.ge/nera vitioꝛum de quibus ſingulis diffuſe ha/bes in ſecunda parte per totum.

¶ Secundo prin/ .§.v.

cipaliter poſt bellum oñſuꝫ ponit ps.iuuamen in eo collatũ cuꝫ dicit. Pꝛecinxiſti me v̄tute.ſ. tu deus dediſti.i.puidiſti mihi de virtute qua poſſeꝫ pugnare. Et iõ ipſe ps.dicebat. Dñs mi/hi adiutoꝛ ⁊ ego deſpiciaꝫ inimicos meos. Et ſub fiducia diuini adiutoꝛij quilibꝫ dꝫ bellare: nõ in virtute ꝓpꝛia:ad qd hoꝛtať apl's ad Eph. vj.dicẽs. Confoꝛtamini in dño.ſ.ſperãdi in ad/iutoꝛio ⁊ in potẽtia v̄tutis eius:quã.ſ.nob ad/miniſtrabit:ita tñ ꝙ laboꝛetis q̄ſtum ex vobis eſt. Vñ ſubdit d̄clarat is hoſtibus multis ⁊ cru/delibus:ꝓpterea ſumite armaturã dei vt poſſi/tis reſiſtere in die malo.ſ.tẽtationis. Vñ Greg. Sciens apl's aĩe certamina ꝯ ſpũales aduerſa/rios deſudãda velut p̄ceptoꝛ militie pꝛeceptuꝫ dat militibus xp̃i dicens. Induite vos armatu/rã dei vt poſſ.tis ſtare aduerſus inſidias diabo/li.xxiij.q.j.niſi. Et q̃ ſit iſta armatura ſumenda aliq̈ ex eis ponit in oĩbus ſumẽtes ſcutũ fidei: in quo poſſitis oĩa tela nequiſſimi ignea extin/guere:⁊ galeam ſalutis aſſumite.i.ſpei ſalutis eterne. Multũ eni roboꝛat ꝯſideratio p̃mij:et accẽdit ad bellũ. Et gladiũ qd eſt verbũ dei ſu/mite ſicut xp̃s fecit cũ pugnauit cũ antiquo ſer/pente allegãs ſcripturas. Matth.iiij. State ẽt ſuccincti ait in veritate.ſ.nõ ſolũ exterioꝛi:ſꝫ in/terioꝛi:in vera caſtitate. Sꝫ ⁊ loricã charitatis opꝫ hẽre:qꝛ oẽs virtutes tanq̃ maleas ꝯnexas adinuicẽ ꝯtinet. Calceatus ſit pedibꝰ ⁊ cruribꝰ armis pꝛudentie. Induit q̄ꝫ pꝛo thoꝛace iuſtiti/am:ſed nec ei deſint ſagitte potẽtis acute oꝛo/nuꝫ q̄bus pſodeat inimicuꝫ. Dextralia q̄ꝫ foꝛti/tudis cũ lãcea lõganimitatis vt nõ fiat puſillis/

alo ſi bellũ eſt diutinũ. De his ergo armis dĩ apl's. Arma noſtra nõ ſunt carnalia: ſꝫ ſpũalia potẽtia deo ad deſtructionẽ inimicoꝝ. Et quia deus pꝛecinxit milites ſuos hac multiplici vir/tute armoꝛũ:iõ ⁊ ipſe ſupplãtat inimicos ifer/nales ſubtus electũ ſuuꝫ:qd fuit tertiũ p̃ncipa/le notatũ:dans ei plenã victoꝛiã. Sicut in figu/ra Dauid ipſe inermis coꝛpoꝛalr̃ ſed armatus virtute dei acceſſit in ſingulari certamine ꝯ go/liath gigantẽ terribilẽ ⁊ armatũ totũ deſignan/tẽ diabolũ foꝛtẽ nimis ⁊ armatuꝫ oĩ militia di/cens. Tu venis ad me cũ gladio ⁊ haſta et cly/peo ⁊ ego venio ad te in noĩe dñi exercituuꝫ. Et dabit te dñs in manu mea ⁊ pcutiã te:⁊ da/bo cadauera caſtroꝝ philiſtijꝫ volatilibꝰ celi ⁊c̃. j.Reg.xvij. Et ſic factũ fuit:qꝛ lapide funde eũ percuſſit ⁊ in terra cadenteꝫ gladio eius caput amputauit:cũ magna glĩa in hierl'ꝫ reuerſus. Sic miles xp̃i cũ fiducia diuine grẽ:cũ funda humilitatis ⁊ lapide foꝛtitudinis vincit diabo/luꝫ ⁊ occidit:vt.ſ.amplius nõ moleſtet cũ cum/pſecte vicit ſm oꝛige. Et demũ cuꝫ triũpho vi/ctoꝛie ad supernã hierlm aſcendit occurrẽtibꝰ agminibus angelis cũ canticis. Unde Apoca. iij.dicitur. Qui vicerit dabo ei ſedere in thꝛo/no meo ⁊c̃. Et iterum. Eſto fidelis vſq; ad moꝛ/tem ⁊ dabo tibi coꝛonã vite:videlicet eterne.

¶ Sequitur de .§.vi.

militia laicali:de qua nr̃a i hoc titulo verſať in/tentio:de qua etiã põt intelligere ad lr̃aꝫ:verſ. ps. Pꝛecinxiſti me virtute ad bellũ. Fuit enim Dauid vir bellicoſus.vt pꝫ in.i.⁊.ij.lib. Regũ. Juſta tñ certamina egit:⁊ a deo recognoſcens foꝛtitudinẽ ſuã ſemp victoꝛiã habuit:⁊ inimi/cos eius ſupplãtauit.i.vicit:vt Saulẽ ⁊ filium eius iſboſeth: Abſolon: ãmonitas: goliath: phi/liſteos:⁊ hmõi. Ubi p̃mo occurrit notãdum ꝙ militia nõ eſt ars ſeu ſtatus in ſe ab eccl'ia repꝛo/batus. Nã Augu.in li.de ver.do.ait. Militare nõ eſt delictũ:ſed ꝓpter pꝛedã militare peccatũ eſt. Nec rẽpublicã gerere pctm̃ eſſet:ſed iõ rem/publicã agere vt diuitias augeas:videť eẽ dã/nabile.xxiij.q.i. Idem Augu.ad Bonifa. No/li eſtimare neminẽ deo placere poſſe:q armis bellicis miniſtrat. In his ſanctꝰ Dauid cui dñs tam magnũ teſtimoniũ perhibuit:in his etiaꝫ plurimi illius tp̃is iuſti.ſ.vt machabei iudas ⁊ fratres eius. In his erat ille cẽturio qui dño dixit. Dñe non ſum dignus vt intres.xxiij.q.j. noli. Vñ ⁊ milites veniẽtes ad Joãneꝫ baptiſtã dicẽtes. Quid faciemus ⁊ nos.ſ.pꝛo ſalute no/ſtra:nõ dixit. Dimittatis militiã.ſed qd:nemi/nẽ ꝯcutiatis:nec calũniaꝫ faciatis:eſtote ꝯten/tis ſtipẽdijs vr̃is. Luc.iij. Ut ergo valeat dicẽ cũ ps. Pꝛecinxiſti me virtute ad bellũ ⁊c̃. Tria

debꝫ ſeruare. Primo vt virtuoſe ſe habeat. Se cundo vt ab illicitis abſtineat. Tertio vt belluꝫ iuſtum ſuſcipiat.

¶ Quantum ad .§.vij.

primū debet miles a deo fortitudinē recognoſcere: fidē etiā hoſti ſeruare: pura intētiōe fundare: victis hoſtibus miſericordia pſtare. Hec oīa notat Aug. ſcribēs ad boniſa. Dicit enī hoc primū cogita qn̄ armaris ad pugnā. virt⁹ tua et corporalis donū dei ē. ſi enī cogitabis de dono dei nō facies ꝯ dn̄m. Fides etiam qn̄ pmittitur ⁊ hoſti ſeruanda eſt cōtra quē bellū gerit. quātomagis amico pro quo pugnat. Pacē habere voluntatis: bellū autē debet eſſe neceſſitatis: vt liberet deus a neceſſitate ⁊ ꝯſeruet in pace. Nō pax querit vt bellum exerceat: ſed bellū gerit vt pax acquirat. Eſto bellando pacificus: vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatē vincēdo perducas ⁊ infra. Sicut bellanti ⁊ reſiſtenti violētia reddit: ita victo capto miſericordia debet maxime in quo pacis ꝑturbatio nō timet. Hec Aug. xxiij. q. i. noli. ¶ Quid aūt ſit de iure militari oſtendit Iſidorus dicēs. Ius militare eſt belli inferēdi ſolēnitas federis faciēdi nexus: ſigno dato egreſſio in hoſtem vel pugne cōmiſſio. Itē ſigno dato receptio. Iteꝫ flagitij militaris diſciplina ſi locus deſerat. Stipēdiorū modus: dignitatū gradus: pmiorū honor. veluti cū torques: vel corona donat. Prede deciſio ⁊ pro pſonaꝝ qualitatibus ⁊ laboribus iuſta diuiſio: ac pncipis portio. in decre. diſt. i. ca. ius militare. Ubi dicit glo. ꝙ qui fugit de bello publico eſt infamis ſm canones: ſꝫ ſm leges capite punit. Imitetur ergo bonus miles beatuꝫ Martinū militē qui caſtiſſimus fuit: in armis humilis: paupibus miſericors: vt pꝫ de media chlamyde data pauperi: imo xpo in forma pauperis nudū ſuis dominis obediēs. Imitet ⁊ mauricius cū ſocijs qui militabāt pro republica cōtra hoſtes romanoruꝫ: ſed mortem per martyriū ſuſtinuerunt pro veritate fidei ⁊ cultus diuini: ſeruātes illud Eccli. iiij. c. Uſqꝫ ad mortem certa pro iuſtitia.

¶ Quantum ad .§.viij.

ſecundū debꝫ ſe miles abſtinere a rapinis. Nō vt ait Augu. ppterea quadā pꝛuidentia ſunt militibus cōſtituta ſtipēdia: ne duꝫ ſumptus qrit predo graſſet. xxiij. q. i. militare. A luxurijs: quibus illud hodiernū genus eſt totū implicatū in ol ſpecie eius: a blaſphemijs: a ludis: a delitijs et ebrietatib⁹: a ſacrilegijs ⁊ alijs vitijs: ſed hodie talibus vitijs pleni ſunt. Equidē militaris diſciplina quā vegetius ſenatuꝫ docuit: hodie euanuit. Ait enī eos eē aptos armis qui ſub diuo ⁊ labore nutriunt ſolē patientes: vmbrā negligētes: balneoꝝ neſcij ⁊ delitiarū ignari parco cibo ꝯtēti: qbus geſtare ferrū: foſſaꝫ ducere oīa ferre ꝯſuetudo de iure eſt. Sꝫ nunc milites pugnāt cū ebrietatib⁹. vacāt ocio ⁊ eneruitati. nomē ⁊ titulū militie dehoneſtāt: nō ſiles iude machabeo: qui ꝓtegebat caſtra gladio. ſꝫ ſiles diabolo qui captiuos ſuos crudeliſſime cruciant imitātes milites pilati q accipiētes Ieſum ſpinis coronauerūt. ⁊ ſpuētes ⁊ blaſphemātes eū deriſerūt multipliciter. Ludētes inſup veſtimenta xpi vt pꝫ in euāgelio. Et ſi nunc milites nr̄os in expeditiōe ire ꝯtingat. ſomarij eoꝝ nō ferro ſed vino: non lāceis ſed caſeis: nō enſib⁹ ſed vtribus: nō haſtis ſed verubus onerantur. qſi vadant ad ꝯuiuiū nō ad bellū. Clypeos habent optimos deauratos: pdā potius hoſtium ꝙ̄ hoſtes ⁊ eos deferūt vgineos ⁊ intactos. Bella ⁊ cōflictus in ſellis clypeis depingi faciūt vt ſe quadam imaginaria viſione delectēt in pugnis quas videre vel ingredi nō audēt. Un̄ cū ſcipio affricanus ſcutū cuiuſdā vidiſſet gēmis ⁊ auro ornatū: dixit ſe non mirari: ſi tāta diligētia honoraſſet in quo plus hēret pſidij ꝙ̄ i gladio. Sicut aūt quidā phs pericles ait. Non pictura: nō aurū: nō lapides. ſed ſcutū diuulſuꝫ: fracta galea: gladius hebes facies vulnerata cedunt militibus ad ornatuꝫ. Sed certe tota ars militie hodierne ꝯuerſa re in latrocinīū ⁊ nulla fides pietaſqꝫ viris: qui caſtra ſequūtur. Pleni ſunt proditionibus furtis: ſacrilegijs periurijs: blaſphemijs: crudelitatibus erga captos. etiam iuſto crapulis. ludis ſodomijs. Nullum reſpectum habentes ad iuſtitiam belli et⁹ qui eos conducit. ſed ad rapinam ⁊ maius ſtipēdium. Et de huiuſmodi militibus dicitur de pe. diſti. v. vt falſas. ꝙ non poteſt talis miles vere agere penitentiam: niſi dimiſerit militiam. Intelligitur enim de iniuſta militia. ⁊ ideo videant confeſſores quomodo tales abſoluāt. Bernar. in ſermone ad milites templi qui bellant contra infideles ſic ait. Quis hic o milites tam ſtupendus error ac furor: tantis ſumptibus ac laboribus militare: ſtipendijs vero nullis niſi aut mortis aut criminis operitis. equos ſericis ⁊ pendulos. neſcio quos panniculos loricis ſuperinduitis. depingitis haſtas clypeos ⁊ ſellas frena ⁊ calcaria auro ⁊ argento circūornatis: ⁊ cum tanta pompa pudendo furore: ⁊ impudēti ſtupore ad mortem ꝓperatis. Militaria ſunt hec inſignia. an muliebria potius ornamenta. Nunquid forte hoſtilis mucro reuerebitur aurum: gemmis parcet ſerica penetrare non poterit? Deniqꝫ ipſi ſepius certiuſqꝫ experimini tria eſſe precipue neceſſariā prelianti. vt ſcilicet ſtrenuus induſtriuſqꝫ miles et circum

ſpectus ſit ad ſe ſeruādū. expeditus ad diſcurrendum ⁊ ꝓmpt⁹ ad feriendū. Uos ꝑ cōtrariū in oculoꝝ grauamē ritu femineo comā nutritis: lōgis ac ꝓfuſis camiſijs ꝓpa vobis veſtimēta obuoluitis. d̄licatas ac teneras man⁹ amplis ⁊ circūfluentib⁹ manicis ſepelitis nec aliud inter vos bella mouet. liteſq; ſuſcitat niſi aut irrōnabilis iracūdie motus: aut inanis glie appetitus aut terrene qualiſcūq; poſſeſſionis cupiditas. talibus certe ex cauſis neq; occidere neq; occumbere tutū eſt. At vero milites xp̄i ſecuri ꝓliant ꝓelia dn̄i ſui nequaq̄ metuētes aut de hoſtiū cede peccatū. aut de ſua nece periculū. quandoquidē mors pro xp̄o vel ferēda ſit vel inferenda miles inquā xp̄i ſecurus interimit ſecurior interit. ſibi ꝓeſtat cū interit. xp̄o cum interimit. nec cum malefactorē occidit homicida: ſed vt ita dixerim malecida. ⁊ plane vindex ⁊ xp̄ianoꝝ defenſor reputaꝫ. In morte. n. pagani xp̄ianus gliatur. q: xp̄us glificaꝫ. Nō quidē vel pagani necandi eſſent. ſi quō aliter poſſent a nimia infeſtatiōe vel oppreſſiōe fideliū cohiberi. Nunc aūt melius eſt vt occidanꝫ q̄ꝫ certe relinquaꝫ virga pctōꝝ ſup ſortē iuſtoꝝ ne forte extēdāt iuſti ad iniquitatē man⁹ ſuas. Quid. n. ſi pcutere in gladio oīno fas nō eſt xp̄iano. Cur igiꝫ preco ſaluatoris cōtentos forte ſtipendijs ſuis militib⁹ indixit ⁊ nō potius oēꝫ militiā interdixit. Proinde diſſipenꝫ gētes que bella volūt ⁊ abſcindanꝫ que vos ꝯturbāt. Exerceaꝫ gladius vterq; fideliū in ceruices inimicoꝝ ad deſtruendam oēm altitudinē extollentē ſe aduerſus deū. que eſt fides xp̄ianoꝝ. ne forte aliqn̄ dicāt gētes vbi deus eoꝝ ⁊c̄. Hec oia berā. Dicit helinandus. Conſecratio militis hec eſt conſuetudo ſolēnis eſt. vt ea die qua qs cingulo militari decoraꝫ eccleſiam ſolēniter adeat. gladioq; ſup altari poſito ⁊ oblato quaſi celebri ꝓfeſſiōe facta ſeipm altaris obſeq deuoueat. ⁊ gladio. ſ. officij ſui iugē deo ſpōdeat famulatū. Eis ergo pro eccia plurimū ꝯtra eccliā lꝫ nihil. Aut eni plus aut nō minus in ſua ꝓfeſſiōe faciūt q̄ꝫ epi vel abbates qui ſcedulā offerūt. Et i quibuſdā locis mors eſt militē in craſtio cōſecrādū tota nocte i oīone ſtare. Et vt dicit vegeti⁹. Iurāt milites ſtrenue ſe facturos omnia que mandauerit pncipes. ⁊ mortē nō recuſaturos ꝑ republica cui⁹ militie ſt aſcripti ⁊ ſic obhuaꝫ teneꝫ.

Quantum ad .§.ix.

Arti.j. tertium. ſ. de iuſtitia belli ad quā dꝫ attendere miles ſeu ſtipendiarius vt licite militet. Nota ſm Tho. ſe. ſe. q. xl. ad hoc vt bellum ſit iuſtum tria requirunꝫ. Primū ē cā iuſta. vt. ſ. illi ꝯtra quos agitur bellū aliqua culpa meruerint. q: ſ. punire neglexerunt qō ab eis improbe factū eſt ꝑ iniuriā. xxiij. q. ij. dn̄s. Ubi dicit Aug. Iuſta bella diffiniri ſolent que vlciſcunꝫ iniurias. ſic gens vel ciuitas plectenda eſt que vel vindicare neglexit. qō a ſuis improbe fcm̄ eſt. vl' reddere qō ꝑ iniuriā ablatū eſt: ſꝫ ⁊ hoc gen⁹ belli ſine dubio iuſtum eſt qō de⁹ impat q nouit qd vnicuiq; debeat fieri. In quo bello ducto: exercitus vel ipſe ppls nō tā actor belli q̄ꝫ miniſter iudicādus eſt. Hec Aug⁹. in dicto. c. dn̄s. Et in c. ſeqnti ait idē. Iuſta bella agebanꝫ a filijs iſrael ꝯtra amorreos: q: innoxius trāſitus negabatur. q iure ſocietatis humane equiſſimo patere debat. Scōm eſt intētio recta. vt. ſ. fiat nō ex odio vel auiditate pde. ſꝫ zelo iuſtitie ⁊ charitatiue vt bonū ꝓmoueaꝫ ⁊ malū euiteꝫ. xxiij. q. j. qd culpaꝫ. Ubi augu. dicit ꝯ maicheos. Quid culpaꝫ in bello. an q: moriunꝫ qnq; morituri vt dn̄enꝫ in pace victuri. hoc reprehēdiſſe timidorum eſt nō religioſoꝝ. nocendi cupiditas: vlciſcendi crudelitas: implacatus atq; implacabilis animus feritas rebellandi: dn̄andi libido ⁊ ſi qua ſitia. Hec ſunt que in bellis iure culpātur. q pleruq; vt ēt iure puniaꝫ aduerſus violentias reſiſtētiū ſiue deo ſiue aliquo legitimo iubente gerenda ipſa bella ſuſcipiunꝫ a bonis. Hec in dicto. c. qd culpaꝫ. Nota tn̄ hic q̄ꝫ cū hꝫ qs al's iuſtum bellū ꝯtra aliquē q̄ꝫuis nō ſit iuſtum ex intētiōe. ſ. q: ex odio ⁊ animo malignādi faꝫ lꝫ grauiter peccet. tn̄ de dānis datis ⁊ rebus ablatis ab eo nō teneꝫ ad ſatiſſactionem ſaltē vſq; ad illā q̄ꝫtitatem in qua ſibi ille tenebaꝫ. ſeu quouſq; ſe ad iuſtitiā factēdā offerat. Tertiū eſt auctoritas principis. Un̄ Aug. in dicto. c. qd culpaꝫ. ait. Ordo ille naturalis mortaliū paci accōmodatus. hoc poſcat vt ſuſcipiēdi belli auctoritas atq; ꝯſiliū penes principes ſit ſed ſi humana cupiditate bellū geriꝫ: nō nocet ſanctis in quos qs nō habꝫ poteſtatem niſi deſup datam. Non. n. eſt poteſtas niſi a deo iubēte vel ſinēte. ergo vir iuſtus ſi forte ſub rege homie ſacrilego militet recte poteſt illo iubēte bellare. ſ. ſi bellum eſt iuſtum vel ſaltem dubiū vt ibi in fine dꝫ. Hec Augu. Et dꝫ princeps hic papa vel impator ⁊ alie dignitates inferiores habentes tn̄ iuriſdictionem ſuper eo cui mouetur bellum: ⁊ hoc q̄ꝫtum ad inferendum bellū. ſed ad reſiſtendū ſeu defendēdum ſe ꝯtra iniuſte mouētem: nō requiriꝫ auctoritas principis: quia de iure nature vim vi repellere lꝫ a ſe ⁊ ſuys. cū moderamine tamē inculpate tutele ⁊ in continenti. extra de homi. c. ſignificaſti. ⁊. xxiij. q. iij. nō inferēda. Inno. ⁊ Hoſt. addunt q̄ꝫ ex interuallo nō lꝫ. immo dꝫ adiri iudex captoris ⁊ eius auctoritate recuperari. Nam ſi qs ꝓpria auctoritate violenter caperet etiam rem ſuam: cadit a iure ſuo. ſ. in foro contentioſo ⁊ perdit

eam. Et hoc niſi forte non poſſet eam conſequi per iudicem. vt no diſt. j. iuſgentium.

¶ De ſtipendiarijs ⁊ de bellis iuſtis vel iniuſtis. Capitulum. ij.

Sciendum ꝙ ſunt duo ppli. ſ. populus romanus. ⁊ populus extraneus. de populo romano ſūt primo oēs qui obediūt pplo romano. Nam pplſ accipit̄ pro toto impio. vt. l. romana. ff. ad. l. munici. Quidā nō obediūt in totū ſed in aliqb⁹: vt q: viuūt legib⁹ impery. ⁊ fatent̄ ipſū dn̄m orbis vt ſunt ciuitates lombardie ⁊ ſilēs. ⁊ iſti ſunt de pplo romano. Nā cum in aliqbus iuriſditionē exerceāt ipāz retinent. vt. l. ſi pue de aq̄ plu. Quidā ſunt ppli qui nullo mō obediūt īperatori. nec viuūt impȳ legibus: ſ; dicūt h̄ facere ſe ex p̄uilegio. vt veneti. ⁊ iſti ēt ſunt de pplo romano: q: p̄cario hec tenēt ab īperatore: ⁊ ipſe reuocare pōt qn̄cūq; voluerit. vt. l. ſiqs in p̄n. C. de legi. Preterea illō priuilegiū illis ↄceſſum dz eſſe accōmodatum. vt nō p̄ueniāt̄ ciuilitate romana. Quidā ſunt populi qui nō obediūt īperatori: ⁊ aſſerunt ſibi h̄ cōpetere ex ↄctu: vt ſunt puincie ſubdite romane eccl̄ie q̄ aſſerūt ſibi h̄ cōpetere ex donatione Cōſtantini ⁊ alioꝝ impatoꝝ. ⁊ iſti ēt ſunt de populo romano. Nā eccl̄ia ibi exercet iuriſditōēz quā hēbat imperiū. Vn̄ nō deſinūt ꝑpterea eſſe ciues romani. Et ſiqs diceret imperatorē nō eē dn̄m diceret ↄtra. euāgelij vbi dr̄. Exijt edictū a Ceſare auguſto ⁊c̄. Populi aūt extranei ſunt qui nō fatent̄ impatorem dn̄m eſſe vt greci qui dicūt impatorē ſuum eſſe dn̄m ſuū;. ¶ Itē tartari qui dicunt logr.cane dn̄m eſſe. Sarraceni machumetē qui dicūt ſuū eſſe dn̄z. Inter iſtos tn̄ eſt dr̄ia. Nam quidā ſunt nobis federati: vt greci ↄ thurcos: qdam ſunt cū quibus nihil facere habemus vt ſunt iudei. quidā ſunt cū quibus habemus pacē vt ſunt tartari. nā mercatores vadunt ad illos ⁊ ſui veniūt ad nos. quidā ſunt cū quibus habemus guerrā actualem. vt ſunt ſarraceni: ⁊ hodie cū thurcis qui tēporibus iſtis valde nos moleſtāt ⁊ vtinā; xp̄ianitatez nō occuparēt. Infertur igit̄. ꝙ cū; impator ſit p̄nceps ſedis ſuperiorē nō habēs in ſecularibus: niſi forte vt dixi ꝙ ipſe non pōt indicē bellum ↄ hoſtes ſuos. Et h̄ eſt belluz de quo loquit̄ lex hoſtes. ff. de cap. bellum aūt īdicitur a populo romano vel īpatore adeo. ꝙ ſi impator īdicit bellū cū aliqb⁹ italie rebellib⁹. vēdicat ſibi locū effect⁹ publici belli: q: idē ſi repugnēt officiali īpatoris vel pa. ſi pp īpatorē vel papā. Jo. de li.

¶ Item dominus .§. i.

vel quicūq; alius iniuſtū bellū mouēs vel ita iuuano ꝙ ſine eo nō fieret vel faciēs ↄ aliquos vltra pctm̄ mortale graue qd̄ cōmiſit. tenet̄ de oībus dānis datis his ↄ quos bellū mouit. Tenetur ēt ſuis ꝑprijs hoīb⁹ de dānis q̄ receperūt ab aduerſarijs qui iuſte repugnabāt. ſi iuuerunt cū bona fide aut ſi fuerūt īducti ei⁹ ↄſilio timore vel coactione: de ſe nō erāt facturi: nō aūt tenentur ſi mala fide iuuiſſent. ſciētes cū hēc iniuſtum bellū ⁊ volūtarie. Et ſilr̄ tenentur oēs q fuerūt p̄ncipales in tali bello. ita ꝙ ſine eis nō fieret. Alij vero tenent̄ de dāno ꝙ ſi ipſi intulerunt ope vel verbo Guil. de ↄtētis in his ſequētibus interroga put ſibi videt̄ expediēs. ¶ Itē dn̄s vel qlibet alius iuſtū bellum faciēs. ſi graſſandi aīo vel malicioſe intulit dāna aduerſarijs cum alr̄ ſibi poſſet ↄſulere: peccauit mortaliter ⁊ tenet̄. Vn̄ cōpenſabunt̄ illa cū dānis propter que bellū motū eſt peccāt etiā illi mortalr̄ qui agūt bellū ex odio vel intentione dānandi quoſcūq;. vt faciūt ſtipēdiarij coīter Guil. Itez ſi hn̄s iuſtū belluz notabilr̄ negligēs fuit in defendendo ſuos: tenet̄ eis de dānis receptis. alr̄ nō. Tenet̄ ēt oībus illis quos vocauit de dānis ſi qua receperūt niſi illi veniāt ex debito vel cā humanitatis vel ↄſanguinitatis. xxiij. q. iij. ca. nō inferēda. ⁊ alijs ca. ſm̄ Guil. Itē hn̄s iuſtuz bellum vel ſe reperiēs in ipſo ad bellandum. ſi ſpoliauit clericos vel religioſos vel ↄuerſos vel peregrinos tenet̄ reſtituere q̄uis ſint cum illis qui hn̄t iniuſtu; bellum: ⁊ peccat mortalr̄ talia ſcienter faciēdo niſi liām haberent a p̄latis eccleſiaſticis hn̄tibus iuriſditionez ſup illos vel niſi eſſent victualia eccleſiarū ⁊ clericorum. Si ſpoliauit ruſticos vel mercatores vel euntes et redeūtes ⁊ ī agricultura exiſtētes. ⁊ aīalia quibus arāt ⁊ ſemina que portāt. ēt talis rapinā fecit extra de treuga. c. inouamus. in quo. c. ſic dicitur. Pbri. monachi. conuerſi. peregrini. mercatores: ruſtici euntes ⁊ redeūtes vel ī agricultura exiſtes: ⁊ aīalia qb⁹ arāt ⁊ ſemia portāt ⁊ ad agrū: ↄgrua ſecuritate letent̄. Sup quo ca. Henricus boich facit hāc diſtinctionē: ꝙ duplex eſt treuga que ſecuritatē imponit bello nō definito. Vna eſt ↄuentionalis q̄ eſt ↄuentione prius formā recipit: ⁊ ſeruāda eſt dum per aduerſarium vel partē aduerſam ſeruat̄: alr̄ nō. di. xcv. eſto. Alia eſt canonica: ⁊ iſta duplex. Vna ē perpetua: ⁊ iſta gaudēt pſone ↄtente in. d. c. inouamus. Alia tpalis q̄ ad oēs extēdit̄. de qua eo. ti. tu. c. j. ⁊ habes. J. in eo. c. Et ſubdit Henricus. Intellige ꝙ treuge canonice ſunt ſuande dum ſeruat eas aduerſarius: alr̄ non. Nā ſi ↄuentionales nō ſunt ſuande cū aduerſarius nō ſuat vt dictū eſt: que tn̄ ſunt fortiores: q: de iure naturali diuino ⁊ humano ligātes: multo minus canonice. ar. ex de elec. c. cum in cunctis. Silr̄

etiã ſubditi iuſti bellãtes ſi in tali bello nõ pre
ſtent dñis auxiliũ: cõſiliũ: vel fauorem nõ ſunt
ſpoliandi vel in aliquo puniẽdi etiã ſi dñs pre
dicatorum in dicto bello vteref bonis eorũ eis
ablatis Guil. Richar. in. iiij. circa hoc ſic dicit.
Illi qui in guerris ſcienter inferũt dãnũ innocẽ
tibus tenenf illis ad reſtitutionẽ nõ obſtãte cõ
ſuetudine cõtraria. Illi autem in guerris inno
centes non ſunt qui hm̃oi bellũ iniuſtũ fauẽt di
recte vel idirecte de pſonis vel rebus. hec ille.

¶ Item ſi fecit in- .§. ij.

cendiũ ponẽdo. ſ. ignẽ in domo vel agro vł vi-
ctualib⁹ ſtudioſe ẽt aduerſariorũ ꝯ quos ageba
tur iuſtũ bellũ ꝓpria volũtate ſine ordinatione
vel volũtate ſuperioris: talis ẽt dr̃ incẽdiari⁹ mor
taliter peccauit ⁊ tenef ad ſatiſfactionẽ. xxiij. q.
j. qd culpaf. Et inquiraf ſi ſcit ꝓpter h̄ fuiſſe ta-
ctã excoicatione vel denũciationẽ ſuã: ẽẽt ibi
excoicatio p ſinodales: q: tũc eſſet caſus papa-
lis. ſ. quoad excoicationẽ. ſ. qñ facta ſup h̄ excõ
municatiõe ẽẽt poſtea publicat⁹. Et idẽ in hm̃oi
iniuſtũ bellũ ⁊ ex mãdato incẽdiũ faciẽdo. Itẽ
ſi iniuſto bello exñs illd qd abſtulit aduerſari-
is ſibi retinuit ⁊ nõ pñtauit pncipi belli vel to-
tũ vel ptẽ: vt ipſe pnceps ordinauit: rapinã fe-
cit. di. ij. c. ius militare. ⁊. xxiij. q. v. dicat. Item
ſubditus agẽtis bellũ ⁊ in bello eum ſequẽs: ſi
ſciuit eũ hr̃e iniuſtũ bellũ: q: tũc ſcḋo ñ excu
ſatur a peccato: nec a ſatiſfactiõe dãni dati: dã-
nificãdo ipſe per ſe: ſꝫ ſi poſt ꝯſiliũ pitorũ ſup
hoc remãſit dubius de iuſtitia belli: tũc talis ẽ
excuſatus: q: in dubio dꝫ obedire: ſed nõ excu
ſatur dñs. xxiij. q. j. qd culpaf. Ray. Itẽ ſubdi-
tus vel amicus agẽtis bellũ vel ſtipendiari⁹ ſti
pẽdio ꝯductus. ſi fuit in bello nõ ſolũ iniuſto:
ſed etiã de quo dubitaf vtrũ ẽẽt iuſtum: peccat
mortalr̃ ⁊ ſi eſt iniuſtũ tenef de damnis datis
Ray. Vñ no. ꝙ ſi ſtipẽdiarius qlibet qui indif-
ferenter vadit ad bellũ nõ ꝯſiderãs de iuſtitia
vel iniuſtitia: ſꝫ de ſtipẽdio paratus cũ quocũ-
qꝫ ſe ponere eſt in malo ſtatu aie ſue: nec talis
dꝫ abſolui: niſi vel dimittat artẽ vel dicat ſaltẽ
ſe diſpoſitũ ad non recipiendũ ſe in bello: niſi
qd ſciuerit iuſtũ abſtinẽdo a rapina ⁊ dãnis in
debitis. ar. ad hoc de pe. diſt. v. falſas. ⁊. c. frẽs.
Itẽ ſi hñs iuſtũ bellũ ſi vltra id qd ſatiſfactũ ẽ
ſibi ⁊ ſuis de oi dãno ⁊ opis labore: vel donec
ſe offerat ad ſatiſfactionẽ plus abſtulit vel dãni
ficauit: de illo pluri tenef niſi forte eẽt talis ho-
ſtis: ꝙ ꝓpter hereſim vel aliꝺ hmõi ei⁹ bona eſ-
ſent per edictũ publicata. Guil. Itẽ ſi hoſti mẽ-
titus eſt vł ꝓmiſſũ fregit grauiter peccauit: q:
hoſti etiã fides ſeruãda eſt. xxiij. q. j. noli. ⁊ h̄ ni
ſi ⁊ ipſe fregiſſet prius q: frãgenti fidem fides
frangaf eidẽ. ¶ Itẽ no. ꝙ papa tanꝗ̃ vł̃us pn-
ceps põt indicere bellũ infidelib⁹ ⁊ indulgẽti-
as ꝯcedere ꝓpter recuperationẽ terre ſancte ꝗ̃
ꝯſecrata fuit morte xp̃i. ¶ Itẽ q: fuit poſt mor
tẽ xp̃i victa iuſto bello per imperatorẽ romanũ
qui poſtea ſpoliat⁹ fuit per ĩfideles. De iſta ma-
teria. ſ. ptãte pape ſup fideles ⁊ infideles pul-
chra ⁊ vtilia notat Inno. ex̃ de voto. qd ſup his
que cã breuitatis dimitto: ſꝫ potes videre i ti. ti. 3. c. 2
de dñio. Itẽ no. ꝙ ñ lꝫ alijs idicere bellũ vł ſi-
ne principis auc̃te. Et eſt rõ. Nã nemini ſine li
cẽtia principis lꝫ violare iura pncipũ: ius aũt
violat qui ſine iuris auc̃te manu regia ius ſibi
dicit: vbi habeaf copia ius dicẽtis. ideo ſine
eius auc̃te non lꝫ. Soli ergo pncipi cõpetit ſua
auc̃te: cũ non habeat ſuperiorẽ ad quẽ recurrat
pro iuſtitia cõſequẽda. hodie tñ q: nõ ſunt ppli
cognoſcentes ſuperiorem de facto non requiri
tur ſuperioris auctoritas: cũ non recognoſcũt:
immo tota die inducuntur bella a populo con
tra populũ. nullo aliquo requiſito. Ioã. de lig.

¶ Item ſi impera- .§. iij.

tor cõtra eccliam mouet bellũ: ſubditi eius nõ
tenenf ei obedire in bellãdo ꝯ eccleſiã. Nã im-
perator eſt aduocat⁹ ecclie: ⁊ tenef eã defendẽ.
ideo nõ põt impugnare. de reſti. ſpo. c. ꝯque
rente. imo indicẽdo ꝯ eccleſiã bellũ: meref per
dere ꝓuilegiũ indicendi bellũ cũ illo abutatur
xj. q. iij. Priuilegiũ. etiã q: papa ſupior ẽ. Nã ex
aminat imperatorẽ reprobat ⁊ deponit ipm.
de elec. c. venerabilẽ. Non ergo tenenf ſubditi
iuuare ipſũ ꝯ eccliã: imo ⁊ papa põt abſolue-
re eos a vinculo fidelitatis. xv. q. vj. nos ſctõꝝ.
Ioã. de lig. ¶ Itẽ ſi papa bellũ mouet ꝯ impa-
torẽ ſciſmaticũ hereticũ vel alr̃ vſurpantẽ iura
eccleſiaꝝ oẽs fideles tenenf adiuuare papã. et
vaſalli iperatoris abſolui pñt a iuramẽto quo
tenenf: vel declarari nõ teneri. xv. q. vj. nos ſan
ctorũ. Ioã. de lig. ¶ Itẽ ſi rex hꝫ cãm ꝯ impera
torẽ: vel impator ꝯ regẽ qui nõ ſubeſt illi: non
erit alius corã quo qrimonia ꝓponatur niſi pa
pa tñ p̃ſſus iniuriã peccaret mouẽdo bellũ ſi
aliter offerret ſe ad ſatiſfactionẽ. Guil. ¶ Item
ſi comes hꝫ aliqd ꝯ regem: ⁊ rex humiliter re
quiſitus per partes nollet ius exhibere: credat
ꝙ ſi ius ſuũ defendat armis cũ moderamie nõ
peccat. impugnare vero regẽ auc̃te ꝓpria non
poterit: ſed denũctare hꝫ pape qui poterit excõ
municare: ⁊ creſcere ꝯtumacia dare auctorita-
tem mouere arma ꝯ illũ vel cõqueraf corã im-
peratore ſi rex illi ſubſit: ⁊ illi⁹ auc̃te ſi oportue
rit mouebit illũ guil. ¶ Itẽ ſi vaſalius comitis
hꝫ aliqd ꝯ comitẽ requirẽda eſt auc̃tas regis:
ſed ſi comes hꝫ aliqd ꝯ ſubditũ ſuum nõ ꝓpter
hoc dꝫ ſibi ius dicere: ſed vel auc̃te pncipis ſu
perioris gladiũ ſumat: vł ad dioceſanũ vaſalli.

recurrat.cui ſi vaſallus obedire recuſauerit:ex
coicabit rone peti.ex de iudi.nouit.⁊ ſi p anu
pſiſteterit:tuc dioceſianus ipſuz ⁊ eius res capie
das exponet.ar.xj.q.iij.rurſus.⁊.c. qſqz.ex de
heret.c.excoicamus. ℂ Ité qritur ſi baro vni
us regis:puta hyſpanie mouebat bellu ipſi re/
gi:⁊ madet oibus hoibus ſuis:vt iuuent ipm
in bello ꝯ rege:nunqd teneant cuz iurauerint
ipſuz iuuare ꝯ oem hoiem. Rndeo ꝙ no. Naz
baro moues guerra regi.incidit in lege iuliaz
maieſtatis.l.j.ff.ad.l.iuli.⁊.vj.q.j.§.veru. Naz
rex hyſpanie eſt pnceps in regno ſuo.⁊ ope no
fert qui peccado iuuat.xxiij.q.iij.ſi reus. nec p/
ceptu eos excuſaret.xj.q.iij.ſi dns.nec ſacrame
tu ad hoc ligat:qꝛ no eſt inuentu vt ſit iniquita
tis vinculu.xxij.q.iiij.inter cetera. ℂ Ité que/
rit cuz baro vnius regis puta hyſpanie mouet
guerra alteri baroni.⁊ rex hyſpanie mouet bel
luz regi granate.baro madat hoibus ꝙ iuuet
ipm.rex etia madat eiſde hoibus vt iuuet ipm
⁊ ꝯcurrut madata:que primo iuuare teneant.
Et videt ꝙ primo barone:na baroni ſunt ſub/
iecti rone fidelitatis ⁊ rone iuriſdictionis. Regi
aut ſunt ſubiecti rone iuriſditionis gnalis tm:
⁊ ſic duc rones vincut vna. In ꝯtrium videtur.
Naz vocati a rege ſunt vocati ad maius tribu/
nal:⁊ ſic pferendu.di xciij.ſi eps.⁊ etiaz qꝛ rex
vocat pro coi bono ⁊ defenſa corone:⁊ ſic iure/
gentiu obediedu.xxiij.q.iij.fortitudo. Na pro
defenſione pſie licitu eſt patre interficere.ff.de
relig.⁊ ſump fu.l.minime.⁊ hec vera ioa.de li.
ℂ Ité querit de vaſallo diuerſoꝝ dnoꝝ qd ee
pot rone diuerſoꝝ feudorum:ſi vterqz dnoꝝ ſi
mul requirat eu vt iuuet ipſuz in bello ſi vtruqz
dz iuuare:an alteru:⁊ que illoꝝ. Rn. Quidam
dicut loc n eſſe gratificationi.Exeplu ſerui duo
ruz dnoꝝ:qui ſi viderit vtruqz dnz interfici iu
uare poterit que voluerit. Alij dicut ꝙ iuuabit
priore dnm ⁊ cui primo iurauit. Nam priorem
fidelitatez ſeruare tenet. Tutius tn eſt ꝙ primo
ſeruiat pſonaliter.ſcdo per ſubſtitutuz:ſi h pa/
tiatur natura feudi.ioa.de lig. ℂ Ité qritur ſi
vaſallus tenet iuuare dnm ꝯ patre vel patrez ꝯ
filium. Rn. glo.xxij.q.v.de forma.tenet ꝙ ſic.
Nam filius ſolu vinculo nature obligatꝰ eſt pa
tri:ſed vaſallus dno vinculo iurameti:ſed glo.
in.c.qm multos.ix.q.iij.aliqualr ſentit ꝯtriuz.
Putarez h ponderad ī qlitate impedendi ſub
imedia te ſup. ſidiu ioa.de lig. Ité querit an ciuis duaꝝ ciui/
tatuz tenet iuuare vna ꝯ aliaz. Rn.dic vt dictu
eſt in vaſallo duoꝝ dnoꝝ. Item qritur ſi vaſal/
lus vocatus a dno teneat ipſuz ſequi in partibꝰ
vltra marinis ad bellandu ꝯ barbaros. Rndeo
ſi dns eſt ſtatꝰ talis ⁊ ꝯditiois ꝙ pdeceſſores et
ipſe ꝯſueuerut illuc accedere:⁊ vaſalli ipm ſeq
tuc tenent exeplo liberti qui tenet ad opas con
ſuetas.ff.de ope.lib.l.ope. pſtabunt aut a dno
ſumptꝰ moderati arbitrio boni viri. Si aute ſit
talis qui no poſſit nec ꝯſueuit:tuc ſecꝰ. Hoc ta/
git ſpeculator ti.de feu.§.ipꝫ.ioa.de li. Ité qri
tur an hui teneant vbiqz ſeq dnz ad bellu. Rn.
de his no eſt dubiu:cu in eos dni plena heant
ptate dumo no nimis ſeuiat in eos. Licet aut
tenent ad opas impoſitas:nec inſolite put eis im/
poni.ioa.de lig. ℂ Ité querit de ꝯfederatis:ſi
dns poterit eos pvocare ad bellu:ita ꝙ teneant
tur ipm iuuare. Rn.ꝯfederati ſut pleni liberis
lꝫ ad aliq teneant ex pacto:in his tn ponderan
da eſt ꝯuētio ⁊ ꝯuētionis modus:vt ad vngue
ſeruet.ff.de pac.l.j. ℂ Ité qritur de his q ſub/
diti ſunt rone iuriſditiois tantumo.no aut ſut
vaſalli tenent ad bellu accedere. Rn.tales tene
tur ad bellu accedere:nec aget ad ptita:qꝛ hoc
faciut ex debito. Fallit h regulare dictuz in qui
buſda pſonis q excuſant ab oneribꝰ pſonalibꝰ:
vt minores ⁊ ſenectute granati:qda infirmita/
te qda liberoꝝ numero:qda pfeſſione:qda ſe/
xu:vt mulieres.ioa.de lig. Ité ſi dux exercitus
madauit:ne qs prupperet i hoſtes:ſub pena ca/
pitis.ſiqs miles cu comitiua militu qbꝰ pera
prupperet i hoſtes:⁊ eis ꝯflictu daret ⁊ vinceret:
ſi pene eet meritus. Rndet ꝙ capite dꝫ puniri
ff.de re.mili.l.deſertore.§.in bello. Na maluz
no excuſat pp bonu qd ſeqtur.lvj.di.c. vincun
qꝫ:⁊ facta no ſub ab euētu notada.xxiij.q.v.de
occidedis:pot tn a duce vl pncipe ipa pena re/
mitti.ff.de penis.l.beſtias.ioa.de lig. Ité duce
belli capto venia eſt ꝯcededa humiliato ⁊ reſi/
ſtere nolēti niſi p venie ꝯceſſione pacis pturba
tio timeat:tuc enī plecedus e. Un Ang.xxiij.
q.j.noli.dicit ꝙ ſicut debellāti ⁊ reſiſteti violen
tia debet:ſic ⁊ victore capto miſericordia ia de
betur maxime in quo pacis perturbatio non ti
metur. Et exponut Hugo.⁊ Archi. maxime.i.
tm.⁊ ferunt ꝙ per illam expoſitionez Karolus
fecit amputari Corradinu.ioa.de lig. ℂ Itez ſi
dns mouit iuſtum bellu an teneantur accedere
vaſalli cum armis ⁊ equis expenſ.ppriis.inno
cen.tenet ꝙ non niſi ex pacto ſpeciali ad h ſint
obligati cum ipi non teneatur ad perſonalia.
Unde de iure vaſalli non tenentur niſi ad ea q
continentur in canone de forma.xxij.qo.v.niſi
ex ſpeciali conuentione ad aliud obligentur.
ioa.de lig. ℂ Item queritur an libere acceden
tes ad bellum obligent ſibi illum in cuius ſer/
uitium vadunt ſi in damnum incidunt: vtpo/
te ſi in bello perdunt arma:equos ſiue capian/
tur:ſiue eundo vel redeudo. Reſpodeo ſi acce/
dunt vocati a dnis ⁊ rogati ⁊ non motu pprio
ſed requiſiti.tuc hnt actione mandati ꝯtra do/
minu:ſi cotingat ipſos aliqd perdere vt ſupra
dictuz eſt:niſi appareat ꝙ ca pietatis: huanita

ſiu vel parentele hoc faciũt.xxiij.q.iij.non inſe
renda.xj.q.iij.ſi dñs.Et ſi opponas dicẽdo dñz
non teneri: qꝫ talia pdunt caſu fortuito de quo
quis nõ tenet.extra de homi.c.Joh.Rñ.iſte eſt
caſus fortuitus qui potuit ⁊ debuit ꝓuideri:qꝫ
veriſimiliter hec cõtingunt in bellis qꝫ dubius
eſt euentus belli.Et ita notauit inno.in.c.ſicut.
de iureiuran.Joh.de lig.De cõmodantibꝰ aũt
vl'locãtibꝰ eq̃s ⁊ arma ciuibus ad bellũ ſi amit
tãt ſe iferant.dic idẽ id iuris eẽ:qḋ dictũ eſt cõi
ter de cõmodato:locato ⁊ conducto.ſ.p.ij.ti.j.

¶Item queritur .§.iiij.

an nõ vocati ad bellum:ſed motu proprio acce
dentes ad bellum obligent ſibi illum: in cuius
ſeruitium vadunt.Rñ.ſi anio donandi hoc fa
ciunt.vtputa pietatis.hũanitatis vel parente
le:tales nõ agẽt.xxiij.q.iij.c.nõ inſerenda.Si
aũt aio obligandi illũ cuius negocium gerũt:
tũc agẽt:vt negocioꝝ geſtoꝝ:⁊ tũc ſufficit vtili
ter geſtum ceptum.Jo.de.lig.¶Itẽ querit de
accidentibꝰ ꝓprio motu:cõtradicentibus tñ il
lis in quoꝝ ſubſidium vadunt:nũquid tales
agẽt ſeu obligẽt illũ in cuius ſeruitiũ vadunt
vtiliter incipiẽdo ⁊ feliciter iplẽdo.Et videt ꝙ
ſic ad ſilitudinẽ eiꝰ qui trahit aliquẽ inuitũ de
domo ruitura.xxiij.q.iiij.ipſa pietas:qꝫ inuito
põt ꝯcedi bñficiũ.xlv.di.⁊ qui emẽdat.ſic tenet
glo.in medico medicãte alicui ꝯtra volũtatẽ ſu
am.lxxxviij.di.in ſũma.Rñ.Credo ꝯriũ i caſu
ꝓpoſito:nec ꝓpterea reprobo glo.pdictã: imo
credo ꝙ verũ dicat in infirmo.Hac dico qꝫ infir
mꝰ ꝓſumit inſane mẽtis cum nõ vult abſolute
curari:ſed iſte qui ꝯtradicit huic:ne veniat ad
bellũ pro ſuccurſu ſuo:nõ ꝓſumitur inſane mẽ
tis.Nã poſſibile ẽ ꝙ nõ ꝯfidit de eo: ⁊ dubitat
ne pdat ipm.Nec credo ꝙ glo.illa ꝓcedat i ca
ſu quo infirmus bñ vellet ſanari:ſꝫ nollet iſtũ
medicũ:imo potius aliũ:tũc iudicio meo nõ ꝓ
cedit gl.nec hoc ꝓbant.ſ.allegata.Itẽ q̃rit de
his qui vadũt:qꝫ tenent ad ãtidota: vtputa qꝫ
ſimile vel aliud ſubſidiũ receperunt ab eo nũ
quid tales agũt ꝯtra illũ quẽ iuuãt ad perdita.
vt.ſ.Rñ.ſic:ſi vadit vt thema ſuppõit ⁊ vadit
aio diſſoluẽde obligatiõis naturalis:que tñ nõ
põt deduci in ciuilẽ:nec de ea excipi põt i iudi
cio extra de teſta.c.cũ in officijs.⁊ ſic iſert ꝙ va
dat aio obligãdi:lꝫ eni non ſit nata ob hoc obli
gatio efficax ad agendum vel excipiendum: tñ
eſt nata talis naturalis que diſſolui põt p ãtido
ta ⁊ recõpenſationem.Et iſte animus diſſoluen
di impedit naturalitatem obligationis cum in
obligatiõe requirat animꝰ. vt le.obligationũ.
ff.de ac.⁊ ob.Joã.de lig.

¶Item queritur .§.v.

de accedentibus ꝓ gl'am conſequendã in bel
lo:an tales obligẽt ſibi illũ.Nã aut dñs tenere
tur mãdati aut negocioꝝ geſtoꝝ.Nõ mandati
cũ nullũ interuenerit mãdatũ.nec actio mãda
ti oꝛit niſi interueniẽte mãdato.Nõ negocioꝝ
geſtoꝝ:qꝫ nõ acceſſit aio gerẽdi negocia illiꝰ:
imo ꝓpria ergo nõ tenet.Jo.de lig.Itẽ q̃rit qḋ
de illis q locãt opas ſuas vel verius aſſumunt
per electionem cõſtituto ſalario:an tales agant
contra cõductoꝛem.Rñ.tales locãt opas ⁊ reꝫ
⁊ ideo ſi cõductoꝛ vtat ſolum ad id qḋ cõducũt
nõ tenent.vt le.ſi qs domũ.ff.de loca.⁊ cõduc.
Et hoc niſi aliud ſpeciale pactum interueniat:
vel ꝯſuetudo aliud iducat vt eſt in italia.ſ.ꝙ ꝓ
ſtent emẽde equoꝝ ꝯductoꝝ in ſeruitio ꝯducẽ
tis:alſ ſtat regula.vt.ſ.dictũ eſt.Jo.de lig.

¶Item de acce .§.vi.

dẽtibꝰ aio ſpoliãdi an talibꝰ cõpetit actio.Rñ.
de his nõ eſt dubium ꝙ talibus nõ cõpetit:ac
tio:cũ ſup re turpi nulla inducat obligatio.ff.
de verbo.obli.le.veluti.Jo.de lig.Item queri
tur an clerici ad bellum accedere poſſint.Re
ſpon.hãc queſtionẽ determinat gratianꝰ.xxiij.
q.viij.⁊ glo.ibi i ſumma recitat.Circa hoc fue
rũt varie opiniões.Nam dicũt aliqui ꝙ clerici
vti poſſunt armis defenſiõis:non autem impu
gnationis ⁊ ſic bellare ꝓpter defenſam.Alij di
cũt ꝙ vti poſſunt armis dummodo impugnẽt
incontinẽti:⁊ ꝓ ipſis tantum defendẽdis ⁊ in
neceſſitate ineuitabili poſitis nõ autem pro alijs
nec ſi aliter euadere poſſunt.¶Alij dicũt ꝙ au
ctoꝛitate pape poſſunt:alr nõ.Bandulphus te
net ꝙ perſonaliter bellare non poſſunt ſed per
alios.Et idem videtur ſentire gratianus.xxiij.
q.viij.§.in regiſtro.Cõcludendo in hoc pũcto
clerici vocati a papa poſſũt accedere.Nam pe
nes principem eſt auctoꝛitas bellãdi.xxiij.q.j.
quid culpatur.⁊.q.iij.c.maximianus.In bello
autem nõ eſt licitum eis occidere etiã paganũ
ꝓpter metum irregularitatis:poſſunt tamẽ ali
os confoꝛtare ad bellum vt pugnẽt.immo ⁊ la
pides ⁊ alia ꝓijcere dummodo ex eoꝝ ictibus
nulli occidant.ita notat Inno.extra de reſtitu.
ſpo.c.olim.ne cleri.vel mo.c.ſniam.Uocati ab
alijs maxime a principibus ſecularibus bella
re non debent.An autem imputari poſſit cleri
co qui nõ fugit ſed expectat inuaſoꝛem ⁊ ipſum
ſe defendẽdo interficit.Videt ꝙ imputari debꝫ
per textum illius clemen.qui dicit:cum moꝛtẽ
euitare non poterit.Credo in hoc põderandas
ſingulas circũſtantias vtpote piculum fuge:q̃
litatem pſone fugiẽtis ⁊ ſuadẽtis vt ſi ꝓpter fu
gam moꝛtis piculum veriſilr incideret:tũc nõ ti.xxvij
eſt imputandum.alſ ſic.Jo.de lig.Quantum c.ij.
ad factum irregularitatis.vide.j.

¶ Quare clericis .§.vij.

Ar.ij. de iure cōi nō licent bellare. aſſignat bea. Tho.
ij.ij.q.xl. duplicem rōnem. Una eſt gn̄alis. ſ. q2
bella habēt multum inqetudinis: ⁊ impediūt
a ꝯtemplatiōe: oı̄one ⁊ vacatiōe ad diuina: ad ꝗ
deputaſ ſtatus ⁊ offm̄ clericoꝝ. Scd̄a eſt ſpecia
lis. ſ. q2 clerici ordinanſ ad miniſteriuꝫ altaris
in quo repn̄taſ paſſio xp̄i: ⁊ ideo non decet eos
Ad.ij. occidere vel ſanguinē effundere: ſꝫ potius eſſe
paratos ad mortem ſuſtinēdaꝫ: vt imitenſ ope
quod gerūt miniſterio. Et ſubdit ideꝫ Tho. ad
clericos bene pertinet ⁊ expectat: īducere alios
ad bellādum bella iuſta: ⁊ licet nō debeāt exer
cere bellum pp̄ria manu: tn̄ poſſunt ītereſſe: vt
iuſte pugnantibus ſpiritualr ſubueniāt ſuis ex
hortationibus. hec ille. Licitū eſt ergo prelatis
eccleſiaſticis ob defenſionē reꝝ eccl̄e vel fidei
inuocare ꝯtra violentos brachiū ſeculare: ⁊ hor
tari tales vt nō occidant mutilēt vel vulnerēt.
hoc enim eſſet directe ad homicidiū ꝓuocare:
ſed vt eccleſiam fidē vel p̄riam liberēt: vel terrā
ab infidelibus occupatam reducāt ad xp̄m: ⁊
ſup hoc eccleſia facit remiſſionē. Et lꝫ in hmōi
bellis hīcinde homines occidanſ. nō eſt hoc pla
tis imputandum: immo peccarēt ſi ſe nō oppo
nerēt ꝯtra tales. vt. xxiij.q.v. de occidendis. ex
tra de homi. c. poſtulaſti. xxiij.q.iij. maximian⁹
⁊.q.viij. igiſ. ⁊ c. ſcire. ⁊ c. omni. ⁊ c. hortatu. i
quo. c. dı̄: ꝙ adrianus papa vocauit karolū ma
gnum ad liberādum italiam de manibus lon
gobardoꝝ infidelium quod fecit. ¶ Item que
ritur vtrum clericus accedēs cum habentibus
iuſtum bellū ſi aliquid conſecutus eſt de bonis
hoſtium teneaſ reſtituere. Rn̄. Guil. Si datum
eſt ei ab his quibus licuit capere poteſt illud te
nere. Si aūt ipſe rapuit tenetur reſtituere dam
nificato ſi ſcit ipſum alr̄ pauperibus debet ero
gare. Nam ſicut dn̄s eius non potuit ſibi iuſte
dare auctoritatem bellandi ita nec rapiēdi. poſ
ſet tamen rem tenere de conſenſu domini qui
iuſte pugnauit ſi conſenſerit dū guerra durat:
q2 proinde eſt ac ſi dn̄s rem illam dediſſet.

¶ Item queritur .§.viij.

ſi ſtipendiarij culpa ſua nolint ſeruire toto tem
pore firme pdēt ſtipendium totius temporis:
an pro tempore tm̄ pro quo nō ſeruierunt. Rn̄.
quedam ſunt officia ad que quis eligiſ: que ſic
ſunt indiuidua ꝙ aliquo omiſſo reſiduum ni
hil releuat: ⁊ in talibus totū pdiſ. Tolle exem
plum in legatis. vt. C. de leg. l. ij. Quedam ſūt
officia que ſunt ſic diuidua: ꝙ aliquo omiſſo re
ſiduum releuat. tolle exemplum in poteſtate ⁊
ſtipendiario: tunc non perdit totum: ſed ſolum
pro tempore futuro. tenetur tamen pro futuro
tempore ad intereſſe: vt ſi nihil īterſit nihil ſol
uatur. Joan. de lig.

¶ Item queritur .§.ix.

vtrum ſtipendiarius pdat ſtipēdium pro tēpo
re quo infirmaſ. Rn̄. ſeruire videſ vt debeatur
ſalariuꝫ: vt in. l. ſi heres. §. ſtichus. ff. de ſta. lib.
ioā. de lig. Item queriſ vtrum ſtipēdiarius po
teſt ſeruire p ſubſtitutum. Rn̄. ꝙ in his quoꝝ
opa ⁊ labor ⁊ nō induſtria vt in ſtipēdiarijs eli
giſ: poteſt quis dare ſubſtitutū. vt notat Inno.
c. cum bertoldus. de re iudi. Hoſtien. ibi cōtra.
Credo opi. Inno. veriorem. tutius tamen eſt ꝙ
fiat cū ꝯſenſu domini: vt ſaluetur vtriuſqꝫ opi.
¶ Item queriſ ſi capta in bello efficianſ capiē
tiuꝫ: ⁊ videſ ꝙ ſic per. l. ſi qd in bello. ff. de cap.
contrarium videſ probare. l. ſi captus. ff. co. ti.
Rn̄. lex ſi qd in bello. loquiſ de rebus mobili
bus: contraria de immobilibus: ſed obligat. ſ.
ꝙ mobilia publicenſ. vt. c. dicat. xxiij.q.v. Sol.
ꝙ efficiuntur capientis: ſed tenetur ea ſignifi
care duci belli qui diſtribuet ſm̄ merita. Et hec
procedunt in his que non vendicant ſibi locuꝫ
poſt liminium vt. l. ij. ff. de cap. Joā. de lig. Iteꝫ
queritur an in bellis ſit licitum vti inſidijs ad
victoriam cōſequēdam. Rn̄. ꝙ inſidie proprie
dicuntur que tēdunt ad fallēdum aliquem. Sꝫ
dupliciter ꝯtingit aliquem falli vbo vel facto
alterius. Uno mō ſi qđ dicaſ falſum vt decipiaſ
vel aliqd ꝓmiſſum nō attēdaſ. Et ſic ſemꝑ ē illi
citum. Alio mō q2 nō apim⁹ ſibi ꝓpoſitū noſtrū
nec ſecreta nr̄a: ⁊ hoc mō licꝫ fallere: ⁊ ſic deter
minat. b. tho. ſe. ſe. q. xl. Et inducit exemplū Jo
ſue. xj. vbi dn̄s mādauit ioſue ꝙ poneret inſidi Ar.iij.
as ꝯtra ciuitatē hay. Sed glo. xxiij.q.ij. domi
nus. dicit indiſtincte vti poſſe dūmodo nō rū
pamus fidem. vt ea. ca. q. j. c. noli. Hoc. n. tenet
Glo. in. c. vtilē. xxij.q.ij. ⁊ allegat. c. in mādatis
xliij. di. ¶ Itē queriſ ſi diebus feſtiuis lꝫ bella
re. ſm̄ tho. ij. ij.q.xl. ꝙ lꝫ vrgente neceſſitate: alr̄ Ar.iiij.
nō. Dicit idē tho. ꝙ facere in die feſto qđ ptinet
ad ſalutē ſeu ꝯſeruationem etiam corporalem
hoīs nō viciat feſtū. Un̄ medicus ſine violatio
ne feſti medeſ ⁊ facit medicinas īfirmis. ⁊ cum
bonū cōe ſit ꝓponēdum ⁊ ꝓferendum bono p̄
uato multomagis lꝫ in feſtis ꝓuidere bono cō
munitatis alicui⁹ qđ fit p bellū iuſtum. Quod
machabei noluerūt ſe defendere propter diem
ſabbati ꝯ hoſtes quadaꝫ pia ſimplicitate ducti
ſunt pmittentes ſe potius occidi. Sꝫ ceteri du
cti ſaniori ꝯſilio poſuerūt ſe defendere contra
hoſtes ēt i ſabbatis qđ ⁊ fecerūt vt habetur. j.
Mach. ij. Lꝫ ergo in feſtis bellare ex neceſſita
te. Addit Jo. de lig. credo pōderādā neceſſita
tem vrgētem. Tex. nicolai pape de hoc eſt in. c.
ſi nulla. xxiij.q.viij. Item extra de treuga ⁊ pa

c.j.vꝫ ꝙ ab aduētu dñi vſqꝫ ad octauā epiphanie ⁊ a ſeptuageſima vſqꝫ ad octauā paſche. ſerueẜ treuga in bell'. ⁊ q̄rta feria poſt occaſum ſol' vſqꝫ ad ſcd̄ani feriā in ortu ſol. Ubi dicit Glo. ꝙ treuga eſt ſecuritas p̄ſtita rebus ⁊ pſonis diſcordia nōdum finita. ⁊ ſubdit. ꝙ hec treuga ē canōica ⁊ nō ɔuentionalis. Canonica aūt treuga de qua dictū eſt hodie nō tenet ⁊ epi illā cōſtitutionē nō ſeruāt. ſ. nō excōmunicādo cōtrarium faciētes vt ibi mādaẜ nec dicuntur tranſgreſſores: quia non eſt moribus vtentium probata huiuſmodi treuga. dī. iiij. §. leges.

Item queritur .§.x.

ſi aliqs in bello ɔſecutus eſt totū intereſſe ſuuꝫ an iterꝫ poſſit in iudicio ɔuenire aduerſarium ſuū. vel adhuc poſſit bellū idicere cōtra euꝫ. Uideẜ ꝙ iterꝫ ɔueniri poſſit. Nā captū in bello eſt pena ɔtumacie: ergo nihilominus agere pōt. Item res nō eſt ſoluta ꝑ debito imo in bello q̄ſiuit dñium. xxiij. q. v. dicat. glo. tenet ɔtrariū ꝑ regulam bona fides. ff. de reg. iu. Ego nō credo glo. verā indiſtincte: imo diſtinguendū. an ab eodē an ab alijs. Si ab eodē, pcedit opinio: imo ſi ab alijs aut hn̄tibus cām ab eo. tūc idē. vt. C. de euic. l. emp. vel habere regreſſum ɔtra primū. alſs autem licitū eſt pluries idē ſoluere. Sic notat glo. in regula bona fides ioā. de lig. Itē queriẜ ſi moriētes in bello ſaluanẜ. Rn̄. moriētes in bello ecclie ꝑ ipſius defenſione cōſequunẜ celeſte regnum vt pbaẜ. xxiij. q. viij. in c. omni. Decedētes in alijs bellis ſed iuſtis etiam ſaluanẜ. dūmodo decedāt ſine mortali. Si aūt in bello illicito: ⁊ cū illo ſolū mortali decedāt pereūt. de pe. di. v. fratres Jo. de lig. Itē queriẜ vtꝝ ꝑ reb⁹ ⁊ poſſeſſionibus ecclie liceat vti bello corporali. ⁊ ſup hoc ɔuocare milites. Rn̄. planū eſt ꝙ ſic: vt pbat tex. xxiij. q. iij. marimianus. xv. q. vj. auctoritatē. Et glo. magiſtra. ibi ⁊. xxiij. q. viij. igiẜ. ⁊. c. hortatu. ⁊ de ſē. excom. c. dilecto. lib. vj. Et ſubdit ꝙ epis credit nō eſſe licitum ad bellū accedere ſine licētia pape maxime cū vocanẜ ad bella ſecularia. ſecus ſi defendāt iura ſua. io. de lig. Item queriẜ ſi ecclesia dꝫ indicere bellum ɔtra iudeos. Rn̄. ꝙ non cum vbiqꝫ parati ſunt ſeruire. nec perſequunẜ xp̄ianos. Secus de ſaracenis qui xp̄ianos pſequunẜ. Hic eſt tex. xxiij. q. viij. c. diſpar. Et ibi no. glo. ꝙ nec etiā ſaracenis forent indicenda niſi xp̄ianos pſequerētur. Itē q̄ritur an liceat p̄latis ecclie rōne tpalis iuriſditionis bella idicere. ⁊ eis intereſſe ⁊ cohortari ad p̄liū. Rn̄. ꝙ ſic. vt no. innocen. in. c. qꝺ in dubijs de penis. Item queriẜ an liceat prelato pro iniuria ſubditi ſui de qua nō fit iuſtitia bellū indicere ⁊ alios quaſi iniuriātes in bello capere. Rn̄. ꝙ ſic. vt notat inno. in. c. dilectis de appel. ⁊. c. ſicut de iureiu. Item paulo poſt p̄dicta dicit ꝙ bellū volūtariū quo vtunẜ pricipes ſeculares nr̄i tpis ſine pricipis auctoritate iniuſtuꝫ eſt: qꝛ nec ſine pricipis auctoritate lꝫ arma portare in auẜ. de armis. col. vj. imo faciētes incidūt in. l. iul'. maieſtatiſ. ff. ad. l. iul'. ma. l. iij. Bellum v̄o neceſſariū qꝺ faciūt fideles iuris auctoritate ſe defendēdo ɔtra ip̄os inuadētes licitū eſt. Nā vi vi repellere licet. ſm archi. de homi. c. pro humani. li. vj. ⁊ in. c. iuſtum. xxiij. q. ij.

Item queritur .§.xi.

an xp̄iani ſine pctō poſſint ad ſui defenſionem vti auxilio īfideliū. Et ꝙ poſſint inducūtur. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. vt vim. Et hoc p̄cipue cū aliter ſe tueri nō pn̄t. facit ꝺ homi. c. j. in cle. Et quod de paulo legiẜ Act. xxiij. ⁊ habeẜ. xxiij. q. iij. §. itē ab aliq̄. Itē ſic aſtrict⁹ pōt vti dolo. xxij. q. ij. c. vtilem. Itē ecōtra in bello iuſto infideles iuuanẜ ꝑ fideles. xj. q. iij. iulianus. Rn̄dit ioā. an. in addi. ſup ſpeculū iuris. de iudeis ⁊ ſaracenis. Puto īfideles pacificos nō hn̄tes guerram actiue nec paſſiue nobiſcū iminēte neceſſitate licite poſſe vocari: alr̄ nō. ſ. ſi guerra vrget vel noſtrum bellū eſt iuſtum vel iniuſtū ſꝫ nō vrget neceſſitas: ⁊ facit. c. cū olim. eo. ti. qꝺ diſtinguit talia ⁊ facit ad hoc. ij. Paralip̄. xix. Impio prebēs auxilium ⁊ his q oderūt dn̄m amicitie iūgeris. ⁊ qꝺ habeẜ. xxiij. q. iij. §. idem ſicut legiẜ. Idē ſentire videẜ ex quodā ſili Nico. de lyra ſup. j. reguꝫ. ca. xxviij. vbi dicit ꝙ Dauid qꝛ hēbat ius in regnum iſrael. ⁊ illud poterat acquirere virtute armoꝝ facultate ſibi occurrente: in tali bello iuſto poterat licite vti philiſtinorum quo erāt infideles ɔſortio ⁊ auxilio: cogitabat eniꝫ pbabil'r Dauid: ꝙ ſi philiſtei hērent victoriam: achis eius amicus eū iuuaret ad poſſidēdū regnū: qꝛ hita victoria philiſtei illꝺ regnū nō poſſiderēt ſꝫ in terrā ſuā fuerūt reuerſuri: ⁊ iō ipſe Dauid poſuiſſet ſe ad iuuādū achis cōtra Saul ſub iſta ſpe ⁊ ēt qꝛ ei tenebaẜ ex bn̄ficijs receptis: nec peccaſſet Dauid ſi hēbat iuſtū bellum ɔ Saul: qꝺ potuit eſſe: qꝛ Saul q erat arreptitius a demonio fregerat aliqua pacta vel iuramēta cū philiſteis inita: qꝛ talia ſūt ſeruāda. Poterāt. n. ipſi filij iſrl' cū philiſteis facere: etſi nō federa ꝑpetua tñ treugas ad tp̄s ⁊ iuramento firmare. Idē ēt tenet ioā. neapo. in quodlib. cōcludēs ꝙ cum nō ſit guerra iter nos ſaracenos ⁊ turchos: nō liceret modo vti auxilio eoꝝ ɔ fideles dum durat guerra. Nota ſm inno. ꝙ nō licet facere noua caſtra cum iniuria: vl' emulatiōe alteri⁹: nec etiam ſcaſtellare vetera q̄ nō probātur habilitare. C. de edifi. pu. l. iij. Et pōt epiſcopus agere vt deſtruanẜ velvt in p̄ſtinaꝫ

ſormaʒ redigant.extra de iudi.c.ↄſuluit.ꝛ nõ
ſolũ epo:ſʒ ét qlibet aliud q ibi hẽret redditus
nã iuſte,pvit.id a pꝛimõij diminutiõe qſqʒ agit
extra de reſti.ſpo.c.piſanis.ide hoſti. Jtẽ nota
ſm archi.ſup.c.ſanctoꝝ patꝝ.x.q.j.ꝙ ad dſen/
dẽdũ aliquẽ ecclia nõ eſt icaſtellãda:ꝛ ſic eſt in/
telligẽdũ ꝓdictũ.c.cũ filiibus. Ad defenſionem
vo bonoꝝ ꝛ eoꝝ q in caſu licito ad eã ↄfugiũt
põt ecclia icaſtellari ar.extra de imu.eccle.c.cũ
ecclia. Et in hoc ↄcoꝛ.inno.ꝛ hoſti. Sed hugo.
itelligit ꝙ incaſtellari nõ dʒ ét a clericis:ꝛ ſi lai
ci vellẽt facere iſultũ ↄtra eã.vl ꝓp obligatiões
vel ꝓpter aliud vt ipſis laicis reſiſtaſ niſi inter/
uenerit auctoꝛitas pape. Sʒ foꝛte quod ꝓmittiſ
veri᷒ eſt. Archidi. Jtem nota ſʒ Guil.ꝙ ſi eccle
ſie fuerint incaſtellate ab his q habuerũt iniu
ſtum bellũ:habẽtes iuſtum bellum ſi incẽderit
eas:nõ tenẽtur ad ſatiſfactiõem. Jtẽ ſm Guil.
Si iminẽtibus hoſtib᷒ aliq fugiũt ad ecclias ꝛ
ibi capiunſ:ſi tales confugiẽtes ipſas eccleſias
icaſtellauerũt aut impugnauerũt iuſtos hoſtes
nõ debẽt gaudere imunitate eccle:quã prius
ipſi violauerũt impugnãdo. Similiter ſi ibi re
ponãt victualia.de qbus ſuſtẽtentur in impu/
gnatiõe hoſtiuʒ:qꝛ ſi capianſ a iuſte bellãtibus
nõ peccãt:nec tenenſ ad reſtitutiõem. Sed nũ
quid dñi qui bellauerũt poſſũt componere ad/
inuicẽ ſup damnis que eoꝛum ſubditi paſſi fue
runt in bellis. Rñ. Guil. Si compoſitio fiat de
ↄſenſu damnificatoꝛum:ſtãdum eſt illi cõpoſi/
tioni.ſiue fiat p remiſſionẽ mutuã ſiue p recõ/
pẽſationẽ alteri ꝑtium fiẽdã.ꝛ oẽs erũt liberi a
reſtitutiõe. Si aũt nõ fiat de ↄſenſu ipſoꝝ:tunc
nõ valet talis cõpoſitio qn.ſ.obligenſ q iniuſte
dãnificauerũt ad ſatiſfactionẽ:qnimo in tali
cõpoſitiõe q iniuſte mouit bellũ teneſ de ꝓpꝛio
ſuo ſatiſfacere. Nõ.n.potuit p ſuã compoſitio/
nem ꝑiudicare hoib᷒ ſuis:ꝛ hoc niſi in culpa
fuerint pariter cũ eo.ſ.ↄſilium ꝛ auxilium ſpõ/
te dãtes ei in bello qð nouerãt iniuſtum tũc.n.
nõ teneſ eis:qꝛ in re turpi nõ ↄtrahitur obliga
tio.iſti.mãdati.§.illud.ꝛ.ff.mãdati.l.ſi remu/
nerãdi. Si ãt habuit iuſtũ bellum talis compo
nẽs ſine ↄſenſu ſuoꝝ hominuʒ dãnificatoꝝ:te
neſ ipſe dñs eis qͣtum aduerſarius nõ ſatiſfa/
ceret ipſe ſubditis talis damni:qꝛ nõ debuit cõ
ponere cũ aduerſario i ꝑiudiciũ ſubditoꝝ ſuo/
rum:ſʒ debuit ꝓcurare ꝙ eis dãna ab aduerſa/
rio reſtituanſ:teneſ etiam nihilominus ꝛ ipſi
aduerſarij q habebãt iniuſtum bellum. Et itel
ligit Guil.de dãnis rapinarum ꝛ incẽdioꝛum.
Nam de expenſis factis pro bello ↄſueuerunt
domini autoꝛitate ſua componere vel ꝑtraſire
qð etiam de pꝛedictis damnis rapinaꝝ ꝛ incẽ/
dioꝛum cõcedi poteſt:ſed ſi domini ex pꝛobabi
li cauſa viderũt eſſe ea remittẽda potius ꝙ̃ ca/
rere remedio pacis ꝛ icurrere belloꝛum pericu
la. Et cum in caſu pꝛincipes vtiliter gerãt nego
cium ſubditoꝛum:ipſi ſubditi tenentur ratum
habere. Si tñ ab initio ↄtradicant ne fiat com/
poſitio niſi refectis dãnis ſibi:non poterit do/
minus ipſa damna quietare:bene tamẽ poteſt
dominus deſiſtere a bellando:quia ſicut apud
eum eſt auctoꝛitas mouendi bellum:ita ꝛ deſi/
ſtendi. Concoꝛ. Hoſtien.

¶ De bello particulari:ꝛ quomodo liceat ſe de
fendere. Ca.iij.

D E bello particulari
quod fit ad defenſionẽ ſui ꝛ ſuoꝛuʒ.
Nota pꝛimo regulam iuris natura/
lis ꝛ poſitiui.ff.d iuſti.ꝛ iur.l.vt viʒ
ſcilicet ꝙ vim vi repellere lʒ:cuʒ moderamine
iculpate tutele ꝛ incõtinẽti. Pro cuius declara
tione cõmuniter dicũt doctoꝛes:ꝙ moderamẽ
inculpate tutele eſt illud qð equiualet illate vio
lẽtie in qualitate armoꝝ:in ↄcurſu tempoꝛis:ꝛ
in ipſo actu violẽto:ne alis excedẽdo cenſeatur
vindicta:ꝛ per cõſequens peccatum. Sed vtrũ
cum ille qui eſt foꝛtis vult me percuteſ pugno
qui ſum vilis.i.debilis:ꝛ nõ poſſum reſiſtere:
liceat mihi defendere me cuʒ enſe dubitatur:ꝛ
faco.de are.diſtinguit:qꝛ aut qs vult ꝓpulſare
violẽtiam illatam ꝑſone aut illatam reb᷒. Pꝛi
mo caſu licʒ ꝛ cum armis ꝛ qualitercũqʒ ſi res
aliter reparari nõ poteſt. C.de appel.l.ſi quis.
Nam ſi poſſum occidere furẽ vbi nõ cognoſco
ꝛ nõ poteſt in rebus furatis pꝛouideri per iudi
cem vt.ff.ad.l ↄcoꝛ.de ſica.l.furem.multo ma/
gis lʒ occidere vbi ꝑſona aliter ſalua eſſe nõ po
teſt. Sed in ſecũdo caſu.ſ.quando violẽtia iſer
tur p rebus:aut violẽtia rebus illata poteſt per
viam iudicij reparari:ꝛ tunc nõ licet qualiter/
cũqʒ:immo cum qualitate armoꝝ:nõ autẽ fa/
ctoꝛum:qꝛ nõ debeo ꝑſonam ꝑcutere ꝓ defen/
ſiõe rei:vbi aũt aliter ſalua eſſe nõ poſſit:dum/
modo per viam iudicij reparari nõ poteſt:tũc
licet qualitercũqʒ defendere ẽt ꝑſonam occidẽ
do.vt.l.furem.ff.ad.l.coꝛ.de ſica. Sic igiſ itel/
lige cum moderamine iculpate tutele ex quali
tate armoꝛum ꝛ factoꝛum. ¶ Quantum ad id
quod dͥ ꝙ dʒ fieri incontinẽti repulſio violen/
tie. Nota hic diſtinctionẽ ia.ꝛ Pe.qui dicũt ꝙ
ſi violẽtia eſt illata perſone:tunc dicitur repelli
incõtinenti:ſi fiat in ipſa facti fragrantia. Et ſic
itelligitur.ff.de iuſti.ꝛ iur.l.vt vim vi. Et dicit
Pe.ꝙ ſi aggrediẽtes ſunt audaces ꝛ pꝛompti
ad percutiendum:cum video eos paratos ad
me percutiendũ non teneoꝛ expectare:ſed eos
pꝛeuenire poſſum impediendo ne percutiant.
Si autem timidi:tales nõ ſunt ſtatim pꝛeueni/
endi. Sed ſi violentia illata eſt rebus:tunc di

citur violētia in cōtinēti repelli: etiā poteſt fra/
grātiam facti dūmodo nō diuertat ad actus ex
traneos. Nō diuerſitatis eſt. Naʒ illata iniuria
perſone nō poteſt amplius reſtaurari ſed res
ablata reparari poteſt: ⁊ ſic nō facit diuerſione
ad actus extraneos: etiaʒ ſi amicos querat ⁊ re
deat vt recuperet rem ablatam dicitur inconti
nenti. Et ſic intellige moderamen in concurſu
tpis. Jo. de lig. Preterea autē defenſio mō pre/
dicto licita eſt vniuerſaliter oībus nō ſolum lai
cis ſed etiam clericis ⁊ religioſis. Et opi. hug.
reprobaꝛ dicentis: ꝙ in nulla neceſſitate poſit⁹:
etiam ſi aliter euadere nō poſſit niſi occidendo
dʒ quis alium occidere: imo poti⁹ debet ꝑmitti
ſe occidi: aliter peccat mortaliter: cuius ꝯ̃rium
manifeſte dicit cle. i. ſi furioſus de homi. Verū
eſt tñ ſm Tho. ꝙ nullus tenetur ad hoc: ſʒ ma/
ioris perfectionis eſſet ſi potius ꝑmittere ⁊ ſe
interfici q̄ʒ ſe defendēdo occideret cū nō poſſet
aliter euadē. Et hoc itellige ſi eſt in bona diſpo
ſitione aīe ſue. Nam al's fatue faceret exponen/
do ſe morti corporis ⁊ aīe: cum ſibi per morteʒ
precludaꝛ via pnīe. Itē licita eſt ꝑdicta defenſio
in oī loco: etiā in eccl'ia ⁊ hoc ꝓpter piculū. ſ. qñ
ſeq̄reꝛ mors ſi nō faciēdo. Nec obſtat ꝙ eccl'ia
pollui pōt per ſanguinis effuſioneʒ: qꝛ magis
pōderanda eſt hoīs ꝯſeruatio cum ſit irreſtau
rabilis q̄ʒ eccleſia que recōciliari pōt ⁊ forte di/
ci pōt ꝙ ad hoc ꝙ polluaꝛ requiriꝛ effuſio ſan/
guinis iniurioſi. vt notaꝛ in. c. vnico. de ꝯſe. ec
cle. lib. vi. Item licitū eſt in quocūq; officio oc/
cupato: ita ꝙ etiā celebrās ſi inuadatur ⁊ aliter
euadere nō pōt licitū ē ſe defendere ⁊ occidere.
Nā ꝓpter īpedimentū corporale ſupueniēs in
choatū officiū dimittiꝛ īexpletū. vij. q. j. illud. ⁊
c. nihil. ſʒ hic euenit īpedimētū celebrāti: imo
piculū mortis ergo licitū eſt ꝓtermittere offm̄:
⁊ ſe de piculo ſibi occurrenti ſi pōt expedire. Et
ſi ſe defendēdo occiderit: pōt ēt reaſſumpto offi
cio celebrare dūmodo affuerit de quib⁹ loquiꝛ:
cle. ſi furioſus. Nam nullū peccatū in hoc fecit
nec irregularitatē incurrit vt ꝓbaꝛ in dicta. cle.
Idē de baptiʒantib⁹: ordinantib⁹: cōfirmanti/
bus: pnīas iniūgentib⁹: ⁊ ſingula ſacra cōferē
tibus inuaſis: qꝛ. ſ. licitum eſt collationeʒ illoꝝ
ſacramētorū poſtpōere inchoatā ꝓpter ſui tute
lam. Dubiū tñ eſt circa ſacrm̄ baptiſmi in vno
caſu: qñ. ſ. ſacerdos iuaſus ad morteʒ habere ꝑ
manibus paruulū baptiʒandū in articulo mor
tis ꝯſtitutum: ita qꝫ ſi ſacerdos diuertat a bapti
ʒatione: ipſius vt ſe defendat: iminet puero pi/
culum mortis eternalis: preſuppoſito ꝙ nō ſit
alius qui ſciat vl' velit baptiʒaꝛ. In hoc ergo ca
ſu ſi conſtat ꝙ puer moreretur ſine baptiſmate
vbi ſacerdos diuertat ad ſe defendendum pre/
eligenda eſt mors corporalis ſacerdotis morte
ſpūali pueri. Et ratio eſt: qꝛ tunc vnuʒ tantum
malum ſequiꝛ ⁊ tpale. ſ. mors ſacerdotis: ſed ſi
preeligaꝛ vita ſacerdotis ſequerenꝛ duo mala
ſpūalia. i. mors eterna pueri. de cōſe. di. iiij. fir/
miſſime. ⁊ neglectus cure aīarum: qđ eſt mor/
tale ſacerdoti extra de eta. ⁊ quali. cum ſit ars.
preeligendum eſt autem minus malū maiori
xiij. diſt. c. nerui. Ubi autem foret dubium pro
babile de morte vel de vita pueri vſq; ad expe
ditionem periculi: ⁊ conſtaret de morte preſby
teri niſi diuerteret: adhuc crederē preeligēdaʒ
mortē ſacerdotis. Et hec maxime ꝓcedunt pro
prio ſacerdoti ⁊ parrochiano. Joā. de lig.

¶ Item nota ꝙ li/ .§. i.

citum eſt cuilibet ſe defendere modo ꝑdicto cō
tra quoſcūq; iniuſte inuadētes. Unī ⁊ cōtra ſu/
periorē ſuū: qñ. ſ. cōſtat ꝙ iniuſte inuadit. C. de
iure fiſ. l. ꝓhibitum. ⁊ hoc maxime qñ aliqd ex
officiciū ſuum agit ad ipſuʒ nō ſpectās. Si aūt
iuſte agit tūc non eſt reſiſtendum niſi ſit tale fa
ctū qđ non poſſit poſt tp̄s reſtaurare. Itē cōtra
iudicē aut ptātem iniuſte inuadentē vt occidat
licitū eſt ſe defendere. Itē cōtra prēm agentem
aliquid cōtra filiū excedendo ſibi cōceſſa ex iu/
re patrie ptātis: credo filio licitū ſe defendere
etiā degēti in patris poteſtate. ⁊ multo magis
emancipato. Itē ꝯtra abbatem vel alios prela/
tos licitū eſt monacho ſe defendere: ſi prelatus
attentaret aliquid contra monachū in his que
non pertinent ad officiū ſuum iure vel cōſtitu/
tionibus modificatuʒ maxime in his que pro/
pter moraʒ periculū ingerunt: vtpote ſi abbas
monachum inuaderet vt ipſum ſubito occide
ret: ſed ſi prelatus attentet cōtra monachuʒ de
his que permittūtur a iure cōi in corrigēdo et
ſimilibus vel ꝯſtitutionibus ordinis: tunc mo
nacho nō lʒ reſiſtere: imo nec hoc caſu audireꝛ
appellans. extra de ap. de priore. Itē ꝯtra dñm
lʒ ſeruo ſe defendere ſi attētet dñs aliqd ꝯ eum
q̄ʒ a iure ſit ꝑmiſſuʒ. Sʒ in his q̄ iura ꝑmittūt
non lʒ ſeruo ſe defendere: ⁊ hodie reſtricta ē po
tentia dñoꝝ in ſeruos. qꝛ non hñt ptāteʒ trucī/
dandi. nec acriter eos affligēdi. Idē dicēdū eſt
de vaſallo ꝯ dñm de diſcipulo ꝯ magrʒ: de vxo
re ꝯ maritū. qꝛ ſcilʒ pñt ſe defendere ſi vltra q̄ʒ
iure debitum fuerit aliquid ꝯ eos attentēt al's
non. ioā. de lig. Item licita eſt ꝑdicta defenſio:
non ſolū pro ſe ſed ēt pro filio. qꝛ vna pſona cē/
ſetur cū eo. Item pro prē cum ſit pars ſubſtātie
eius. Item in vxore. nā iniuria vxoris eſt irro/
gata marito. ⁊ iniuriarū actio ſibi cōpetit: imo
pro ſponſa. Itē ⁊ pro alijs pſonis ꝯiunctis. nā
ſi qs iniuriaꝛ vni coniuncto oībus iniuriari vi
detur. Cuʒ eni pro defenſa reꝝ lʒ viʒ vi repelle
re: ⁊ ad hʒ amicos ⁊ ꝯiunctos vocare. Licitū ēt

erit amicos ⁊ ꝯiūctos inuaſos iuuare.cū etiaꝫ hoi hō officiū debeat.ff.de ſeruis.l.cū hu⁹.Itē p dño ſuo lꝫ vti vaſallo defenſiōe immo tenet̃ alr̃ pdit feudū. Iteꝫ miles tenet̃ iuuare ꝓpoſitum belli ſi poteſt:al's capite punit̃. Itē etiam ⁊ extraneum defendere dꝫ ſi poteſt qlibet ſine picu lo ſui.xxiij.q.iij.nō inferēda.lxxxiij.diſt.error. Hic tñ diſtinguendū in defenſiōe ſui vel ꝯiunctoꝝ vel extraneoꝝ quoad incurſionē vel inuaſionem pene canonice vel ciuilis. Nā defendēdo ſolū ſeipm ſi ex hoc occidat vel mutilet:euitat penā irregularitatis.nō aūt ſi alteꝝ dfenderet:etiā prēm vel filiū.vt notat glo.ſup.c.ſi furioſus.de homici.in cle. Penam excōicationis euitat non ſolū ſe defendendo:ſꝫ prēm mrēm: vxorē:filiū vel filiā.cū.ſ.in tali ꝑcuſſione ꝑcutit clericum ſ̄m Inno. Extraneū aūt defendēdo ſi ex hoc ꝑcutit clericū nō euitat excōicationē etiam ſi miles mādato iniuriati hoc feciſſet. hoc videt̃ intelligēdum qñ militaret vel occideret clericū vel grauiter lederet.al's nō videt̃ incurrere ſ̄m ea que habent̃ in penul.§.huius ca. Quātum vero ad euitatiōem pene ꝑſonalis vel pecūiarie:ſi volētes vim vi repellere ab iniuriā paſſo ſunt ꝯiuncti.euitāt penā ſ̄m medum.ff.de iuſti.⁊ iu.l.vt vim limitando eam.l.in puatis.ff.de iudi. Si āt extranei ⁊ deputati ꝑ comitiua violentiam paſſi.etiam lꝫ ⁊ euitant penaꝫ. Si nō erāt deputati ꝑ comitiua ſꝫ aduocant̃ in auxilium p paſſum violentiam lꝫ talibus vim repellere incōtinenti:tñ ſꝫ nō ex iteruallo.nec ſi nō vocant̃ in auxiliū p paſſum violētiaꝫ ⁊ patientie violētiā. ¶ Itē tenet̃ vaſallus magis iuuare patrem qꝫ dñm ſuū:poſito ꝙ vterqꝫ ſit inuaſus ad mortē.⁊ pater ⁊ dñs.⁊ ipſe nō poſſit niſi tñ alterum iuuare. Rō eſt quia prī tenet̃ filius naturali vinculo ⁊ ciuili.dño aūt tm̄ tenet̃ ciuili. Itē qꝫuis iuramēto ſit aſtrictus ad iuuādum dñm:iuramētum preſtitum hmōi ſaluo vinculo precedēti intelligitur. Nam ius alteri queſitū tollit̃ per ſecūdam obligationem.extra de iureiurā.c.petitio.prius autem erat obligatus.ergo ⁊c. Iteꝫ in ſimili caſu magis iuuabit patrem qꝫ epiſcopum ſuum.qꝛ in beneficijs tēporalibus:vt ſubſtantia vite ⁊ hmōi.magis tenetur quis patri carnali qꝫ ſpūali vt notat glo. xxx.q.j.c.j.⁊ diſt.lxxxvj.ca.non ſatis.

¶ Item licita eſt .§.ij.

defenſio cum moderamine inculpate tutele.vt dictum eſt non ſolum ꝑ perſona ſed etiā ꝑ reb⁹ Pro cui⁹ declaratiōe nota diſtinctioneꝫ qꝛ aut volens vim ꝓpulſare ſibi illataꝫ ꝑ rebus quas poſſidet iuſte:aut iniuſte. Si iuſte pōt hoc incōtinēti ⁊ cum moderamine iculpate tutele ⁊ nō ſolū ꝑ rebus ſuis ſꝫ etiam ꝑ rebus ſibi depoſitis.⁊ cōmodatis.⁊ etiam ꝑ rebus amicoꝝ ꝓpinquoꝝ ſuoꝝ cos.ſ.adiuuādo.di.lxxxiij.ꝯſentire.c.xj.q.iij.qui conſentit. Si aūt ex interuallo vult vim repellere poſtqꝫ diuertit ad actus cōtrarios.tunc nō pōt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.iij.§.ſi quis. In ſcōo aūt caſu cū iniuſte poſſidet aut poſſidetur iniuſte ab eo ꝯ quem vult vꝫ propulſare aut ab alio. Si ab eo tūc aut vi poſſidet aut ꝑcario aut clam.⁊ in primo caſu hoc eſt ſi vi.tūc ſi ſtatim venit vt recupet non lꝫ mihi reſiſtere.C.vñ vi.l.j.ſꝫ ſi venit ex iteruallo:tūc licꝫ reſiſtere.qꝛ neqꝫ ex iteruallo lꝫ alicui recupare ablata propria auctoritate. In ſcōo cāu.cū.ſ.precario poſſidet:tunc poſt denegatā reſtitutionē licitū eſt illi incōtinenti vim vi repellere.nec licet illi q ſic poſſidet reſiſtere nā denegando videoꝛ ſpoliare. Añ vero denegatam reſtitutionē non poſſet vim vi repellere:ſꝫ poſſet reuocare ꝑcariū. In tertio caſu cū.ſ.poſſidet clandeſtine.nō eſt licitū vim vi repellere:ſꝫ licituꝫ eſt ingredi.⁊ ſi ille nō admiſerit extūc ſit violētia. Reuertēdo ad ſcōm mēbrū diuiſiōis ꝓcedētis:iam dictuꝫ eſt.cū.ſ.poſſidet vitioſe ⁊ iniuſte ſꝫ nō ab eo cōtra quē vult vim vi ꝓpulſare ſed ab alio:tunc lꝫ illi ꝯtra illū aliū quēcūqꝫ volētē violētiā inferre vim vi repellere. Notādū eſt ꝙ licitū eſt ēt pro rebus vim vi repellere ꝯtra oēs.ꝯtra quos licitū eſt ꝑ ꝑſonis.ſi tn̄ ille ꝑſone que vim vi repellere volunt poſſunt hēre bona.vt excludantur ſerui.monachi ⁊ filijf.tñ moderamen tutele diuerſificari dꝫ:attenta varia ꝑſonaꝝ qlitate.naꝫ aliter ⁊ mitius ꝯtra prēꝫ qꝫ ꝯtra penitus extraneū.⁊ ſic de ſingulis q ꝯſiderāda venirent.in ſpeciis circūſtātijs cū nō ſint hec iure limitata. Notādū ēt ꝙ vim vi repellēdo ꝑ reb⁹.ſi qs occidat vel mutilet:irregularitatē incurrit.ſed ſi clericum ꝑcutiat ſeruando tñ moderamē iculpate tutele excōicatiōem non icurrit.qꝛ excōicatio non incurrit̃ ſine dolo vel diabolica ſuaſione.xvij.q.iiij.ſi quis ſuadēte.ſꝫ in irregularitatem icidit quis etiam ſine dolo.vt patet in iudice reum condemnante. Joan.de lig.

¶ De repreſalijs ⁊ de materia duelli. Ca.iiij.

Repſalie ſunt quod daꝫ bellū pticulare.qđ fit ad defenſionē corpis myſtici ⁊ eſt remediū extraordinariū hñs ortū ex iurgētiū. Nā licitū eſt ob tutelā corpis ſui arma mouere:⁊ nedū corpis ſui ꝓuati.ſꝫ etiā myſtici ſeu vniuerſitatis. Eſt aūt introductū ꝓpter defectuꝫ remedij inſurgētis a neglectu gubernātiū populos ⁊ carētia recognitiōis de facto.⁊ iō oportuit hoc remedio extraordinario ne iuſtitia negligat̃. Et qꝛ negligēti iudicio ſeculari recurſus eſt habendus ad eccleſiaſticū.extra de ſo.

cōpe. ex ſenoꝛe. ideo raro hoc remedium locū ſibi vēdicat. Et nota ꝙ anteꝗ̄ poſſint fieri repꝛeſalie licite: pꝛi° ps iniuriā paſſa dꝫ regrere iudicē ciuitatis iniuriātis vt iuſtitiā faciat. ⁊ tunc ſi negligit iuſtitiā facere adhibit pꝛimū ſupioꝛē. quo deficiēte adhibit pꝛīcipem. qb° oīb° deficientib° dꝫ adire rectoꝛē ꝓpꝛie ciuitatis: ⁊ facere fidē de reqſitiōe: ⁊ neglectu ⁊ petere vt reqrat iterato vt iuſtitiā faciat. ⁊ tunc eo reqſito ⁊ negligēte poterūt indici repꝛeſalie ꝑ iudicē ꝓpꝛie ciuitatis: ſeu rectoꝛes ipſius q ſuccedūt in locū deficiētis iuriſditiōis. Si aūt iudex iniuriātis nō negligit ſꝫ iniuſtitiā facit ꝓnūciādo iniquē ſniam: tūc ſi ciuitas hēat iudicē appellationis deputatū ad ipſū ꝑ appellationē adhibif. ſꝫ ſi nō hꝫ idicentur repꝛeſalie. nā imputari dꝫ ciuitati q nō deputauit iudicē appellatiōis. Si aūt duo iudices appellatiōis iniuſtitiā fecerit: tūc videtur ps deſtituta oī ſubſidio cū non liceat. iij. appellare. nec videnf poſſe indici repꝛeſalie cū deficit iuriſditio. Itē nota ꝙ ꝑ modico nō idicūtur repꝛeſalie cū hoc ſit remediū extraoꝛdinariū qꝺ nō daf ꝑ modico vt. ff. de in itē. reſti. l. ſcio. Reqrif ēt ꝙ ius totalr̄ ſit leſum. ſec° ſi pticulr̄. C. de pci. impe. offe. l. quotiens. Jo. de lig.

Queritur ſi ali- .§. i.

quis ꝯſequaf ꝑ repꝛeſalias debitū ſuū ab eo qui nō erat obligat° vtꝝ poſſit ſibi illō retineri cū bona ꝯſcia. Rn̄. Dn̄icus de ſctō Geminiano ſuper. c. ⁊ ſi pignoꝛatiōes. extra de iniur. li. vi. Archidi. poſt Guil. dicit ꝙ in hoc caſu licita eſt pignoꝛatio. i. repꝛeſalia. cū ſit auctoꝛitate ꝓpꝛij iudicis: ꝓcedēte tn̄ ei° ſnīa ſup negligētia ⁊ defectu iuſtitie. alle. no. ꝑ Inno. extra de reſti. ſpo. c. cū oli. ⁊ de ſen. ex. grauē. inducit ēt. c. dn̄s. xiij. q. ij. Sꝫ Guido nō putat ꝙ iudex ſpoliati poſſit pignoꝛatiōeꝫ ꝯcedere ꝯ illos q ſue iuriſditiōis nō ſūt nec ꝓp ſui ꝯcluſis delictū nec ꝓp negligētiā iudicis. ⁊ qꝺ dicit ſupꝛadictū. c. dn̄s. ſ. ꝙ ciuitas plectēda ē ⁊c̄. itelligit ꝑ ſuū iudicē vt dicūt Jo. Frā. ⁊ cel. Dicit tn̄ Guido ꝙ dictū archidi. pōt eē veꝝ qn̄ nullus iuēif ſupioꝛ q de ciuitate negligēte vel de dn̄o ipſius iuſtitiā faciat qꝺ tn̄ raro ꝯtingit cū ex tali defectu iudex eccleſiaſtic° poſſit adiri. als ergo extra hos caſus hita ꝑ repꝛeſalia dꝫ reſtitui. Itē nota ꝙ vbi non pōt hēri copia ſupioꝛis nec de iure nec de facto loc° eſt repꝛeſalijs. xxiij. q. ij. dn̄s. Si autē de iure hēri pōt nō tn̄ de factō. qꝛ ſi nō obediūt tūc idē. Si aūt de facto hēri pōt nō de iure. vt qꝛ tyrannus occupauit: tūc dicit vt notat Inno. extra de elec. c. nihil ſꝫ ſi pōt hēri de iure difficile tn̄ eſt hēri de facto vtpote cum ſit valde diſtans ⁊ ps pauperrima. tunc etiam locus eſt repꝛeſalijs. Itē ꝯceſſio repꝛeſalijs licitis ſi pōt hēri copia iudicis vel miniſtroꝝ ei° nō debēt illi ad quoꝝ petitionē iducunf auctoꝛitate ꝓpꝛia rape pſonas vel res eoꝝ ꝯtra quos idicunf: ſꝫ iudiciaria ptāte. als vō ⁊ ꝓpꝛia auctoꝛitate licebit ſi ſic ꝯceſſum fuerit ab idicēte. pſone aūt vel res capte remanebūt penes capiētē: aut iudici pn̄tabunf ſm̄ foꝛmā ꝯceſſiōis repꝛeſaliaꝝ. Itē res capte vendenf vel īſolutū accipienf: eſtimabuntur iudicis auctoꝛitate in cōputatiōe fiet deductio expēſaꝝ: attēta tn̄ ⁊ ſuata foꝛma ꝯceſſiōis repꝛeſaliaꝝ. Jo. de lig. Itē nota ꝙ ꝯtra certas pſonas exerceri nō pn̄t repꝛeſalie. ⁊ pmo nō pn̄t exerceri ꝯ pſonas eccleſiaſticas ⁊ res eoꝝ. als incurrūt excōicatiōnē idicētes ⁊ exercētes. vt de iniur. c. j. li. vi. Et de hoc hēs. l. ti. xxiiij. Itē nō pn̄t exerceri ꝯ ſcholares ſtudētes iura in locis ꝓuilegiatis ꝓuilegio ſtudij ſec° ſi in alijs ſtudēt iura. Idē de ſcriptoꝛib° ⁊ bidellis ⁊ de accedētibus cā ſcholariū. Idē de pꝛib° ⁊ alijs agnatis q irēt ad vidēdū filiū ⁊ agnatū in ſtudio. ff. de iudi. l. iij. Itē ꝯtra ambaſiatoꝛes indici non pn̄t vel exerceri. ff. de legi. l. ſi. Et qꝺ dcm̄ eſt de reb° ſcholariū ⁊ ambaſiatoꝝ. itelligitur etiam de his q deferūt neceſſaria ꝑ ſtudio vel ambaſiata. Et idē de reb° alioꝝ q ꝓdicti deferrēt ſibi neceſſarijs. vt eq. libꝛi ⁊ hmōi. ſec° de reb° non neceſſarijs. Itē ꝯ eūtes ad nūdinas vel ad ſctm̄ Jacobū vel ad aliū locū cā idulgentie. vel nauigātes qui vi vētorum deferuntur ad ciuitatem idicētium exerceri nō poſſūt repꝛeſalie. extra de cle. pe. ꝑ totum. C. de naufra. l. i. Itē ꝯtra illos qui in ius vocari nō poſſūt. Unde ſi bononieſ. eligeref in poteſtatem medioldi. vel ſi bonoñ. iret mediolañ. ꝓpter funus ꝯſanguinei: rōne repꝛeſaliaꝝ retineri nō poſſet. Itē ꝯtra officiales ptātes vel rectoꝛes iuſtitiā faciētes: qui expꝛeſſe ꝯdixerūt iniuſtitie tali. aut etiā qui nō ꝯſenſerunt nec ꝯtradixerūt. qꝛ abſentes vel ignoꝛātes erāt: nō poſſūt indici vel exerceri repꝛeſalie. ⁊ idem ſi erant pꝛeſentes nec ꝯſentientes vel ꝯdicentes. exiſtes. ſ. tale ꝙ nō vocantur ad ꝯſilia vt notarij ⁊ berruarij. Sꝫ ſi ſūt aſſumpti ad ꝯſulēdum: tūc ꝯtra illos poterūt indici. ⁊ multomagis ſi iuuerūt rectoꝛem ad faciēdū iniuſtitiā. Itē ꝯtra mulieres exerceri nō poſſunt. nam in pſonam capi non poſſunt. C. de offi. ciuis qui vi. alter. l. ſi. Joā. de lig. Sed an ꝯtra ſingulares pſonas que ſunt penitus innocētes ꝓpter delictum domini vel alterius pꝛiuati. de quo nō ſit iniuſtitia poſſint idici repꝛeſalie: dubitaf. Et Jacobus de beluiſo dicit ꝙ non. quia nō debet quis grauari pꝛo delicto alterius de regu. iu. c. nō dꝫ. lib. vi. Aliū contra per. c. dominus. xxiij. q. ij. Nam ⁊ ſentētia interdicti puniuntur ſinguli etiam innocētes: etiā in bello iuſto capiunf inocētes. Sed repꝛeſalie ſūt quod-

dam bellū pticulare ꝛ lȝ ſit captiuꝰ innocens tñ
ciuitas hȝ iuſ in eum ꝛ hoc videt̃ ſeruare Ioã.
de lig. ¶ Itē ꝯtra hoīeꝫ vnius ciuitatis vl' vni
uerſitatis ſi ſimplr ſupponit ciuitati cōtra cuiꝰ
hoies indicunt̃ repreſalie: nō poterūt indici re
preſalie; propter delictum domini habētis ſub
iectos. ſed bene ꝑpter delictum dictarum ciui
tatum. Itē in dictis repreſalijs cōtra homines
vnius ciuitatis. puta bonoñ. ab altera ciuitate
puta floren. ſi incole bononiē. ciuitatis ſubeūt
onera ipſius ciuitatis: exercere poterūt repreſa
lias ꝯtra eos al's nō. Item in dictis repreſalijs
ꝯtra hoīes ciuitatis. puta bononieñ. an contra
bononienſes alubi commorātes puta florētie
poſſint exerceri dicte repreſalie. dubitat̃ ꝛ aliq
dicūt ꝙ poſſunt ſi dicti bononiēſes florētie mo
rātes ſubirēt onera bononie. ſecꝰ ſi nō ſubirēt.
Alij dicunt ꝙ poſſunt exerceri ꝯtra tales ſi ſint
in eadem ꝓuincia. ſecus in alia prouincia. Alij
ꝯcedūt ſimplr in omni loco ꝛ caſu. ¶ Itē ſi de
facto nō poſſet ciuitas arcere ciuem ſuū. q etiā
eſt ciuis ciuitatis ꝯ quā indicunt̃ repreſalie. cō
tra eū optime repreſalie exercebunt̃. Nam pro
pter defectum iuriſditionis indicuntur. ſed de
iure nō debȝ iuriſditio deficere. cuȝ de iure om
nes ſubijciant̃ principi. ix. q. iij. ꝑ principalē. ſȝ
de facto deficit. qꝛ de facto nō recognoſcunt ſu
periorē. Sicut igit̃ de facto dicere pōt cum nō
ſubditus iniuriat̃. ſic ꝛ de iure ſubditꝰ de facto
reſiſtere pōt ꝛ ſic recurri ad remediū extraor
dinariū repreſaliaꝝ que iñ ſubditū nō artabāt
donec ſpecialiter ꝯtra ſubditū ſuerit ꝓceſſum
iuris ordine ſeruato nec ꝓceſſus ſortiri poteſt
effectum propter facti rebellionem. ¶ Item cō
tra bona exiſtētia in territorio ciuitatis ꝯ quā
ſunt indicte repreſalie exerceri poſſunt repreſa
lie. vt. ſ. capiant̃ ꝛ reducant̃ intra territoriū ciui
tatis indicētis. Nam ꝑpter defectuȝ iuriſditio
nis recurrit̃ ad manū regiam deficiēte formu
la iuris ſolēniter dicēdi. ꝛ ſic vbiqȝ hoc fieri po
teſt. quia vbicūqȝ licituȝ eſt cuilibet defendere
corpus ſuū Io. de lig. aliq cōtra. Item de rebꝰ
mobilibus ꝛ immobilibus illoꝝ ꝯ quos conce
duntur que reperte fuerit in territorio ciuitatis
concedentis exerceri poſſunt: hec omnia de re
preſalijs extracta ſunt ex libello Jo. de lig.

¶ Eſt quoddam .§.ij.

aliud bellum ſingulare qd̄ dr̄ duelluȝ quod fit
inter duos. Et fit iſtud duellum aut ꝑpter odij
exaggeratonē aut ꝑpter glorie temporalis cō
ſecutionem. vt. ſ. oſtēſis viribus corporis in pu
blico ex tali bello laudem ꝯſequat̃ de fortitudi
ne. aut propter iniūcti criminis purgationem
cum. ſ. alicui imponit̃ furtuȝ vel proditio ꝛ hu
iuſmodi. ꝛ ipſe duello vult oñdere ſuā innocen
tiā: ſed tale belluȝ eſt pctm̄ mortale ꝛ valde gra
ue. cum exponat ſe morti corporis ꝛ aie. Et eſt
ꝓhibitum lege diuina: naturali ꝛ poſitiua. Nā
in lege diuina dr̄. Exo. xx. non occides. ſ. nec te
nec alteꝝ. talis aūt exponit ſe occiſioni ſuppſiꝰ.
Item facit ꝯtra illud preceptum. non tentabis
dñm deum tuum. Deut. vj. hoc enim dr̄ tenta
re dñm vt dr̄. ij. q. v. monomachiam. Eſt ꝛ ꝓhi
bitum lege naturali ſumēdo ius naturale ꝓ in
ſtinctu nature ꝓueniente ex rōnabili intelligen
tia que appellat̃ naturalis equitas. di. j. ius na
turale. Itē ꝓhibet̃ lege canōica. extra de pugna
in duello. per totum. ꝛ. ij. q. v. conſuluiſti. ꝛ. l. ci
uili. C. de gladia. Joan. de lig.

¶ Nota de mate .§.iij.

ria duelli Ray. in ſumma querens vtꝝ conſue
tudo gñalis excuſet duellantes a pctō. ponit di
uerſas opi. Aliqui enim dicunt indiſtincte ꝙ
excuſat. Sed iſtam reprobat Ray. ꝛ bene. quia
hoc eſt ꝯtra diuinum preceptum. non tētabis.
Nulla autem conſuetudo que potius dicenda
eſt corruptela poteſt tollere diuinum preceptū
di. viij. que contra mores. ꝛ per alia ca. Alij di
ſtinguunt de duello videlicet quia aut offert̃.
aut oblatum ſuſcipitur ſponte. aut ſuſcipitur
inuitus iudice indicente. Et in primo ꝛ in ſe
cundo caſu peccat: mortaliter ſed non in ter
tio caſu vbi ſcilicet indicitur ei a iudice. ꝛ ſi nō
ſuſcipit oportet eum perdere vitam vel res ſu
as. Quidam iteruȝ hoc diſtinguūt. quia. ſ. vbi
eſt periculum vite puta innocenter accuſatus
de crimine ſi non vult ſe purgare per hunc mo
dum ſibi idictum tanqȝ ꝯuictus occidit̃. dicūt
tūc eſſe licitum qꝛ facit ad defenſionem ſuam.
Et hanc opi. videt̃ tenere. Nycolaus de lyra ſu
per. xvij. c. j. Regum vbi agit̃ de duello Dauid
cum Golia. Sed in cauſa ciuili ſeu pro dfenſio
ne rerum temporalium dicunt eſſe illicitū. Sȝ
vilis. Glo. Ray. credit etiam in hoc caſu eſſe li
citum. dicit enim cum res ſuas liceat armis de
fendere eas defendēdo raptoreȝ occidere ſi ali
ter defendere non poteſt: quare non poteſt eas
defendere duello non ꝙ ipſe offerret duellum:
ſed ꝙ a iudice offertur ſeu potius infertur. Et
ſic concludit iſtam opi. tenendam ſubdens ꝙ
de ſacerdote nō credit ꝙ ſuſcipere liceat nec in
cauſa ciuili nec etiam criminali. Nec ipſe. Sed
ſi hoc eſſet licitum laico ratione proprie defen
ſionis vt dictum eſt: cum ſit ita licitum de iure
nature clerico ſe defendere ſicut laico liceret
etiam ſacerdoti in dicto caſu duellum ſuſci
pere. Sed ſi non licet ſecundum ipſum: ergo
nec laico. Tutior ergo videtur opinio Ray.
concludens cum Alano: ꝙ ſine exceptione
nulla conſuetudo poteſt excuſare a peccato

⁊ ꝙ oēs indiſtincte: peccāt mortalr̄ ⁊ offerētes
duellū ⁊ ſuſcipientes ſiue ſpōte ſiue coacte. Et
iudices qui deferūt ⁊ qui preſtant auctoritatē.
Et aſſeſſores in hoc ⁊ dantes conſilium auxili/
um ⁊ fauorē: ⁊ ſacerdotes qui dant hmōi bn̄di
ctiones: minus tamē grauiter peccat qui inui/
tus ſuſcipit ꝗ̄ qui volūtariꝰ vel qui offert. Idē
dicūt Goff. Hoſti. ⁊ Joh. in ſum. confeſ. li. ij. ti.
iij. reprobantes oēs p̄dictas opi. Idem videt
ſentire be. Tho. ij. ij. q. xcv. ar. fi. in. fi. dicit eni ꝙ
eadeʒ ratio videt eſſe de lege duellorꝫ que ⁊ de
iudicio ferri candentis ⁊ aque bulliētis: niſi ꝙ
plus accedit ad rationē ſortiū inꝗ̄tum ibi nō
expectat miraculoſus effectus. ſ. in duello ſicut
in iudicio ferri candentis ⁊ hmōi: niſi forte qn̄
pugilles ſint valde impares virtute vel arte: ſʒ
iudicium ferri candentis ⁊ aque bullientis di/
cit idem Tho. eſſe illicitum: tum quia ordinat
ad iudicandū occulta: que iudicio diuino reſer
uant: tum etiā quia hoc iudicium nō eſt diuina
auctoritate ſanctū ⁊ allegat. ca. cōſuluiſti. ij. q.
v. ergo ⁊c̄. Dauid autē in illo facto excluſat tan
ꝗ̄ motꝰ ex inſtictu ſpiritu ſc̄ti: vt dr̄. ij. q. v. mo/
nomachiā: vbi dr̄ ꝙ duellare eſt deum tentare.

Titulus. v. de doctoribus ⁊ ſcholaribus.

De modo atqꝫ forma acquirendi ſcientiaʒ. ⁊ diuerſo fine ſtudentium. Capi. j.

BOnitatem ⁊ diſci
plinam ⁊ ſciam doce me: q: māda
tis tuis credidi. ps. cxviij. Ut ait
phs primo meth. Oēs hoies na/
tura ſcire deſiderāt. Huius ratio: q: vnūquod/
qꝫ naturaliter appetit ſuam perfectioneʒ: ⁊ q:
ſcientia ſeu cognitio veritatis p̄ficit intellectuʒ
qđ eſt precipuū in homie: ideo appetit ſcire vt
perficiat. Quod aūt ait Aug. ꝙ ſūt quedā que
melius eſt neſcire ꝗ̄ ſcire. diſ. xxxviij. ꝗ̄uis. nō
ideo hoc dicit quaſi ſit aliq̄ ſcientia mala de ſe:
ſed propter abuſuʒ eius inquantū. ſ. quis male
vtit aliquorꝫ ſcientia vʒ vel ad oſtentationem.
ſm̄ illud ſcientia inflat. j. Cor. viij. c. vel ad cu/
rioſitatē ſupſtitionē vel cupiditatē. Un̄ Bern̄.
Sunt quidā qui ſcire volūt vt ſciant. ⁊ curioſi/
tas eſt. Sūt qui ſcire volūt vt ſciant: ⁊ vanitas
eſt. Sūt qui ſcire volūt vt lucrent: ⁊ cupiditas
eſt: qn̄ lucrū querūt per fas ⁊ nefas. Et ſunt qui
ſcire volunt vt edificent. ſ. alios: vel edificent.
ſ. in ſe ⁊ charitas eſt. De p̄mis tribus generibꝰ
querentibꝰ ſcire. Sapien. xiij. dicit. Uani ſunt
omnes hoies i quibus nō ſubeſt ſciētia dei. Et
illud Eccl's. j. In multa ſcientia al's ſapia multa
eſt indignatio. De vltimo autem genere dici/
tur Sap. x. Dedit illi. ſ. iuſto ſcientiam ſctōrum
honeſtauit illū in laboribus. In hoc cōſiſtit ta/
lis ſcientia vt primo ⁊ principaliter cognoſcat
deum: deinde ſeipſum ⁊ quecūqꝫ alia ſcire pro
curat ad deū finaliter referat. Unde Augu. pro
breuiſſima orone ⁊ vltima dicebat. Deus ſem/
per idem noueram te: nouerim me. Quia igit
ſicut ⁊ aliorum bonorū: ita ⁊ hmōi ſcientie da/
tor eſt deus: ideo ps. ſuo exēplo docet nos hāc
a deo poſtulandam ⁊ procurandā dicens. Bo/
nitatem ⁊ diſciplinam ⁊c̄. Ubi tria notantur.

Ut cognitio veritatis a deo expectetur. ibi doce me.

Ut ordo cōgruitatis obſeruetur. ibi bonitatem ⁊ diſciplinam. ⁊ ſcientiā.

Ut cognitio humanitatis applicetur. ibi q: mandatis tuis credidi.

Primo cogni/ .§. i.

tio veritatis a deo expectet. Clarū eſt ꝙ nullus
naſcitur magiſter: ſed vacuus omni ſciētia. Si
cut eniʒ ait phs. ij. de anima. Anima noſtra na
ſcitur ſicut tabula raſa in qua nihil eſt pictum:
ſed apta eſt pingi. Quāuis auteʒ cōmuniter in
ſcientijs doceamur per magiſtros: tamē q: ois
homo mēdax. vt dicit in ps. ſ. ex ſe propter qđ
maximi phi qui dixerunt: labia noſtra a nobis
ſunt: quis noſter dn̄s eſt? q: non recognouerūt
ſciam ſuam a deo: ſed ſibi attribuerūt: ſtulti fa/
cti ſunt. vt dicit Ro. j. ⁊ multos errores docue/
runt diſcipulos ſuos. Sed etſi magiſter vera ⁊
optima doceat: niſi deus illuſtret menteʒ diſci/
puli irradiatione ſaltē naturali: nullā ſciētiam
addiſcere pōt quis. Et hoc eſt qđ ait xp̄s Mat/
thei. xxiij. Unus eſt magiſter veſter qui in celis
eſt. qui. ſ. eſt p̄ncipalis ad mouendū intellectuʒ
ad percipiēdas ſcias. Inſuper ⁊ ois ſapientia a
dn̄o deo eſt. Ecc̄i. j. ⁊ ab ipſo fonte deriuate ſūt
ſciētie. Un̄ Amb. ſuper ep'lam ad Col'. ait. Ois
ratio ſup̄ne ſcientie vel terrene creature in eo ē
qui eſt caput earuʒ ⁊ auctor: vt qui hunc nouit
nihil vltra querat: q: hic eſt p̄fecta virtus ⁊ ſa/
pientia: qcq̄d alibi querit hic p̄fecte inuenit. In
Daniele ⁊ Salomone oſtēdit infidelibus ſe au
ctorē eſſe totius ſapientie: qđ infideles non pu
tant: q: non legūt in euangelijs ⁊ p̄phetijs: ſed
aſtrologiā ⁊ alia hmōi qui deſpecta ſunt: q: ni/
hil valēt ad ſalutem ſed mittūt in errorē: ⁊ duʒ
his ſtudent curā anime non habent. Hec ille ⁊
habet di. xxxvij. legimus. j. §. ſed ecōtra. A deo
ergo eſt expectāda ſciētia ⁊ imploranda dicen/
do. Bonitatē ⁊ diſciplinā ⁊ ſciam doce me. In
uocaui ait ſapiēs ⁊ venit in me ſp̄us ſapientie.
Sap. vij. Sic Salomon poſtulādo ſapientiam
exauditus eſt: non ſolum ad regendū populuʒ
recipiendo ſcientiam: ſed ⁊ moralium: vt patet
in prouerbijs ⁊ eccleſiaſten ⁊ diuinorum arca/
norum vt in

noꝛum vt in canticis canticoꝝ ac etiã naturaliũ
um. Nam diſputauit de plãtis a cedro vſq3 ad
hyſopũ: ⁊ de aĩalibus terre ⁊ volucribus ⁊ pi-
ſcibus. vt dicit. iij. Reg. iiij. Et multa ſcripſit: l3
non inueniant nũc de hmõi naturalibus eius
ſcripta. Ita tñ a deo expectãda eſt ſciẽtia vt ſol-
licitudo ⁊ laboꝛ adhibeat. Prouer. xxvij. Stu-
de ſapientie fili mi ⁊ letifica coꝛ meu3 vt poſſis
exprobãti rñdere ſermonẽ. Sicut enĩ deus ſm
cõem legem coꝛpoꝛa ſanat mediãtibus natura
libus medicinis ⁊ ꝯſilijs medicoꝝ: ⁊ aĩas pec-
catis languidas curat mediãtibus medicinis
ſpũalibus ſacroꝛum ⁊ ſacerdotibus ea cõferen
tibus. Ita ſapientiã dz ꝓcurare ſibi qui vult ſa-
piens ⁊ doctus haberi: q̃uis aliquãdo ꝑter cõ
munem legẽ deus ſanat aliquos in coꝛpoꝛe ſi-
ne medicinis miraculoſe: ⁊ in aĩa ſine ſacramẽ
tis. Ita ſm curſum ſolitũ docet hominẽ ſciam
deus: mediãtibus magr̃is ⁊ laboꝛibus ⁊ exer-
citijs diſcipuloꝝ his vacantium quãuis aplos
docuerit oẽm veritatẽ ſeu cõem ſcientiam ſine
humana iduſtria. Vñ Hiero. dicit. Quod illis:
ſcil3 aplis ſuggerebat ſpiritusſanctus: hoc ali-
is ꝯfert quotidiana in lege domini meditatio.
Laboꝛando igitur in ſtudio ⁊ a deo poſtulãdo
bonitatem diſciplinam ⁊ ſcientiam dabitur ei.

Secundo oꝛdo .§. ij.

cõgruus ſeruari debet in poſtulãdo ⁊ ꝓcuran
do ſcia3 qui hic tradit: v3 vt pꝛius ac poti⁹ pro
curetur bonitas: ⁊ exinde diſciplina ⁊ demum
ſcia. Nam vt ait apls. i. Coꝛ. xiij. Si nouerim
oĩa myſteria. ſ. quoad ſapientiã diuinoꝝ: ⁊ ha-
buero oẽm ſciam quo. ſ. ad noticiam naturali-
um: charitatẽ aũt non habuero nihil ſum. Ipa
charitas eſt que facit aĩam ſimpliciter bona3: ⁊
ex qua eſt vera bonitas in hoĩe ⁊ in operibus
eius. Dicit enim Augu. Radix omnium bono
rum eſt charitas. de peni. diſt. ij. quia. Debet er
go poſtulari ⁊ opere procurari.

Bonitas diſpõnis īterioꝛis quoad affectũ.
Diſciplina cõpoſitiõis exterioꝛis q̃ad actũ.
Scia cognitiõis certioꝛis quoad intellectũ.

In adipiſcẽdo ⁊ habẽdo ſcientiã vtiliter et
docendo: op3 pꝛimo habere bonitatẽ verã mẽ-
tis: que vtiq3 procedit ex gratia. ſm illud apo-
ſtoli ad Ephe. v. Fructus lucis eſt in omni bo-
nitate. i. effectus gratie eſt omnis bonitas. Vñ
Fulgen. Non eſt perfecta bonitas a qua nõ oĩs
malicia vincitur. Hec aute3 bonitas eſt virtus.
Unde Augu. dicit ꝙ virtus eſt bona qualitas
mentis qua recte viuitur. Et phs in ij lib. Ethico
rũ. ij. dicit ꝙ virtus bonum facit habentem et
opus eius bonum reddit. qđ maxime fit ꝑ cha
ritatem: que omnem virtutẽ complectit. vt enĩ
dicit. Sapien. j. In maliuolam aĩam non itroi-
bit ſapientia: nec habitabit in coꝛpoꝛe ſubdito
peccatis. Et ideo ſi fragilitate in aliqđ peccatũ
labunt q̃3 citius reuertant ad pñiam vt anima
maliuola. i. que voluit malũ peccati efficiat be-
niuola ⁊ nõ ſubdita peccato ſ3 bonitati. Unde
ſepe cõfiteat ⁊ aliquãdo coicet: q̃uis enim pec
catum non tollat homini lumẽ naturale intelle
ctus: ſed paſſionibus multũ offuſcat. Et diabo-
lus ipſe qui habet ſcia3 de diuinis ⁊ humanis
ſup omnes moꝛtales: qꝛ cũ ea bonitate3 virtu-
tis non h3: ad augmẽtũ ſibi eſt iudicij. Nec ho
minis meritũ ad qđ ſequitur gloꝛie pmium ex
ſcia eſt ſed ex eius vſu bono qui ꝓuenit ex cha-
ritate. Et rõ huius eſt qꝛ ad meritu3 requiritur
liberi arbitrij actus: ſed cũ intellectui ꝓponitur
clare aliqua veritas quã capiat: ia3 non eſt libe
ra ratio ad aſſentiendũ: vel diſſentiendũ: ſ3 ca-
ptiuatur ⁊ cogitur ad aſſentiendũ. In vſu autẽ
ſcie cõcurrit actus liberi arbitrij: qꝛ liber eſt q-
libet ad diſcendũ vel docendũ vel ꝯſiderãdu3
ſuper aliqua materia ⁊ ab his deſiſtendu3: ⁊ iõ
hoc faciẽdo cum bonitate. i. charitate meret. er
go bonitas pꝛimo querẽda eſt. Et quia cu3 vna
ex potẽtijs in actu ſuo multũ intẽdit: alie remit
tuntur ab actib⁹ ſuis: qñ intellectus laboꝛat in
ſpeculãdo virtutes ſcientie ſeu addiſcendo: ne
affectus nimis remittat a feruoꝛe bonitatis et
paulati3 euaneſcat: iõ inter lectiones ſpeculabi
lium foꝛmanda eſt breuis oꝛatio: vł meditatio
erga deum: aut lectio ſepe habenda de doctri-
nis moꝛalibus ⁊ affectiuis. Sicut legit de bea
to Thoma de aquino: qui inter exercitia ſpecu
latiuoꝝ quotidie legebat. vel audiebat aliquid
de collationib⁹: vel vita patru3. Debet ſcđo
doctoꝛ ⁊ ſcholaris ꝓcurare diſciplinã. i. cõpoſi
tionẽ moꝝũ exterioꝝũ ſeu modeſtiã. De qua di-
citur Eccl. xlv. Dedit illi legẽ vite. i. ſpũalis gra
tie ⁊ diſcipline. i. cõpoſitionis exterioꝛis. ſed ſ3
tñ ꝓcedat ex bonitate interioꝛi. Nam aľs eẽt hy
pocriſis ⁊ ſimulata equitas ⁊ duplex iniqtas.
Unde dicit Sap. j. Spũſſanctus diſcipline ef-
fugiet fictum. i. ſimulatã compoſitionẽ actuu3
exterioꝝũ. Debet ergo eſſe diſciplinatus. i. mo-
deratus in verbis. vt pauca dic. ⁊ illa rõnabi-
lia ⁊ vtilia: qꝛ in multiloquio non deeſt pctm̃.
ait Salomon. qui aũt moderatur labia ſua pru
dentiſſimus eſt. Prouerb x. A ꝯtẽtionibus ad
oſtentationẽ caueat a detractionib⁹: ſuſurratio
nibus: irriſionibus: periurijs: ⁊ turpibus ver-
bis quibus hodie multi dediti ſunt ſcholares.
Inſuper ab emulationibus ſocioꝝ vel magr̃o
rum ſuoꝝ. Sit quoq3 diſciplinatus in aſpectu.
qꝛ vt ait Augu. Impudicus oculus impudici
coꝛdis eſt nuncius. Non ergo diſcurrat ꝑ pla-
teas vel eccliãs ad videndũ mulieres ⁊ ꝓcãdũ
vel ſociandu3. qꝛ vt dr̃ Matth. v. Qui viderit

mulierē ad ꝯcupiſcendū eā:iam mechatus eſt
eā in corde ſuo. Diſciplinā habeat in auditu:
nō audiat cātilenas:turpia v̄ba. Corrūpūt eni
bonos mores colloqa mala. ait apl's.j. Corin.
xv. Nec audiat ⁊ minus credat detractiōes ab
alijs factas:ſȝ horreat:vt eni dic̄ Dam̄ ca.xj.q.
iij. Nō ſolū. Nō ſolū reus ē qui de alio malū ꝓ
fert:ſed ēt qui aurē cito cribus ꝓbet. Diſcipli/
di.44. na vtaſ in guſtu.vt in cibo ⁊ potu ſit ꝑpar⁹. Nā
c.non li vt ait Hier. Uēter pinguis craſſuȝ ſenſuȝ gene
ceat. rat. Jn veſtitu qȝ vt hūiliter induaſ oēȝ luxuriā
vitet:vt ſit diſciplinat⁹ in tactu.q2 nil ita obnu
bilat rōnē ſicut actus venereus.ſm phȝ. Unde
Eccli.xix.d2. Uinū ⁊ mulieres apoſtatare faciūt
ſapiētes:⁊ auferūt cor.i.rōneȝ ⁊ bonitatē. A ri/
xis abſtineat.ludis:tripudijs:cōuiuijs:ꝑtiali/
tatibus circa ea q̄ ꝑtinēt ad vniuerſitatē.ſed vt
d2 ꝑuer.j. Eroſaȝ habuerūt diſciplinaȝ. Coſter
oīa iſta vitia hodie reperiunſ in ſcholarib⁹:et
aliqñ in magr̄is ⁊ iō paruȝ ꝓficiūt. Bonitas ḡ
quoad deū:diſciplinā quoad ꝓximū: vtraqȝ q̄/
ad ſeipm petēda eſt a dño. ¶ Debet tertio do/
ctor ſiue ſcholaris vacare acqſitiōi ſcie. Eqdeȝ
ſcia eoꝝ q̄ ꝑtinēt ad ſtatū ſuū vnicuiqȝ neceſſa/
ria eſt. Xp̄ianus eni qlibet ſcire dȝ que ꝑtinent
ad xp̄ianitatē: v̄ emādata dei ⁊ eccl'ie. Medic⁹
que ad medicine ſciaȝ:aduocatus ⁊ iuriſcōſul
tus dȝ h̄re ſcias iuris. Sacerdos que ꝑtinēt ad
debitā miniſtrationē ſacroꝝ. Religioſi que ꝑti
nēt ad religionē:⁊ prelatus que ſpectāt ad db/
tū reginīē ꝑpli:⁊ doctor cuiuſqȝ facultatis q̄ ad
illā ꝑtinent. al's hmōi ſcie defectus ꝑnitioſus ē
cuilibȝ tali. Uñ Eſa.v.d2. Propterea captiuus
ductus eſt ꝑpl's meus:q2 nō hūit ſciaȝ. ait dñs.
Et Leo papa. Si in laicis vr̄ intolerabilis inſci
entia:q̄ꝫtomagis in ſacerdotib⁹:nec excuſatio
ne digna eſt nec venia.di.xxxviij. Si in laicis.
Dicit eni dñs ꝑ ꝓphaȝ Oſee.iiij. Quia tu ſciaȝ
repuliſti:repellā te ne ſacerdotio fungaris mi/
hi. Et Gra.di.xxxvj. Qui eccl'iaſticis.§.ex qb⁹.
Non ſufficit ꝓlatis bona ꝯuerſatio: quoad ꝓ/
mū.ſ.bonitatē.⁊ honeſtas morū:quoad ſcd̄ȝ.ſ.
diſciplinā:niſi addaſ ⁊ ſcia.⁊ hoc eſt tertiū; qđ
poſtulaſ.cū d2 bonitatē ⁊ diſciplinā ⁊ ſciam do
ce me. Licet aūt ſcia ſcripturarū vtilis ſit oib⁹:
maxie neceſſaria eſt clericis. De qua Hiero. Di
ſcamus in terris quoꝝ nobis ſcia ꝑſeueret ī ce
lis. Et ſtudio eius maxime clerici ⁊ religioſi de
bēt inſiſtere.vt oñdit Gratia.diſt.xxxvj. ꝑ totū.
tñ ⁊ vacare alijs ſciētijs.vt quadruuij ⁊ triuij ſi
ne ⁊ mō debitis non ꝓhibeſ etiā clericis ⁊ reli/
gioſis:niſi ſtudij ꝓphāce.i.medicine ⁊ legū qđ
vetatur certis ꝑſonis eccl'iaſticis.vt diceſ iſra.⁊
ſȝ vt vtiliorib⁹ vacēt. Dicit eni Hiero. Muſica:
⁊ geometria:⁊ arithmetica hñt in ſua ſcia veri
tatē:ſȝ nō ſunt ille ſcie pietatis.di.xxxvij. ſiqs.

Ubi dic̄ glo.q2 de aſtronomia.i. aſtrologia nō
facit Hiero. mentionē que eſt q̄rta ſcia in q̄dru
uio:que abijt in diſſuetudinē:vl' ſorte potius:
q2 huic vacātes falſitates īmiſcēt iudicijs ⁊ nō
ſolū de naturalib⁹.ſed ⁊ de actibus hūanis ex
libero arbitrio ꝓcedētibus ex cōſtellationibus
volūt diuinare. Grāmatica aūt que ē ianua cū/
ctarū ſciaꝝ non ſolū vtilis.ſed neceſſaria eſt.et
logica ad diſputandū ⁊ vincendū errores. Uñ
Hiero. Siqs grāmaticā artē nouerit vel diale/
ticā:vt recte loquēdi rōnem hēat:⁊ inter vera
falſaqȝ dijudicet:nō improbamus.di.xxxvij.ſi
quis. Sciētia phie plurimū cōfert ⁊ ad noticiā
ſacraꝝ l'raꝝ:⁊ ad cōuincendos errores gentili
um. Uñ Augu. inqt. Si qd veri de deo ſibylla
aut orpheus ceteri ve gentiuȝ vates.i. poete ⁊
phi dixerūt:valet quidē ad paganoꝝ vanitatē
cōuincendā.di.xxxvij. Si qd. Et Hiero. Si qſ
piaȝ aduerſus mathematicos velit ſcribere im
perit⁹ matheſeos riſui patet:⁊ aduerſus phos
diſputās ignoret dogmata phoꝝ.ſ.riſui patet.
di.xxxvij.§ de mēſa. Et in huius figurā mune
ra tria que magi dño obtulerunt ei vtiqȝ grata
dſignāt tres partes phie.vt ait Gra.di.xxxvij.
legim⁹.ſ.naturalē cui ſupponiſ medicina. Mo
ralē cui ſupponiſ canonica ⁊ ciuilis ſcia. Et rō/
nalem que ad logicā ꝑtinet. Rhetorica autem
cui deſeruit poeſis ad ꝑſuadēdū plurimū valȝ
vñ ⁊ ad ꝓdicādū. Et in figurā tanqȝ rē ſibi gra
tam dñs in lege primitias mellis iuſſit ſibi of/
ferri:deſignātē dulcedinē humane eloquētie.
vſ vȝ in ipſa eloquētia deo intendat placere:⁊
ſic hoibus nō ꝓpter ſe:ſed ꝓpter deū. Et in pre/
dictoꝝ exemplū. Daniel ſanctus ꝑmiſit ſe eru/
diri in ſcientia chaldea que vtiqȝ hūana erat.
Dañ.j. Et moyſes fuit eruditus in omni ſciētia
egyptiorū. Actuū.vij. Paulus quoqȝ apl's ali/
qua phoꝝ ⁊ poetarū ſuis ſcripturis īdidit. Uñ
j. Corin.xv. Sententiā menādri ponit.ſ. Corrū
punt bonos mores colloquia mala. Et ad Titū
ꝑmo pigmenidis poete verſus inducit. Cretē
ſes ſemꝑ mendaces male beſtie ventris pigri.
Et cōtra athenienſes diſputās arati poete vtiſ
teſtimonio dicens. Genus cum ſimus dei in ip
ſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Actuuȝ.xvij.
Hiero. etiam vſus eſt quibuſdā verbis Uirgi/
lij.de cōſe.diſt.v. nunqȝ ⁊ Galieni ⁊ Hippocra/
tis.di.ea.ne tales. Et Aug. v̄bis Lucani.xxvj.
q.v. nec mirū. Jn hoꝝ etiaȝ figurā precepit do
minus populo ſuo iſrael expoliare egyptios:
vaſis aureis ⁊ argenteis ab eis mutuatis:mor
taliter inſtruēs vt ſiue aurum ſapiētie:ſiue ar/
gentū apud poetas inuenimus eloquētie:illō
in vſum ſalutiferū noſtre eruditiōis vertam⁹.
vt dicit Gratia.di.xxxvij. Legimus.§. ſed eco/
tra. Beda etiā dicit di.ea.turbat. Turbat acu

men legentiũ ⁊ deficere cogit qui eos a legen/
dis ſecularibus libꝛis oĩbus modis eſtimat p/
hibendos: in qbus ſiqua inuẽta vtilia ſunt ꝗſi
ſua ſumere licet. Eugenius papa in ſynodo ſta
tuit. vt oĩno cura ⁊ diligẽtia habeat: vt magi/
ſtri ⁊ doctores ↄſtituantur qui ſtudia lrarum li
beraliũq; artiũ dogmata aſſidue doceãt: quia
in his maxime diuina manifeſtant ⁊ declaran
tur mãdata. di. xxxvij. de quibuſdã. Et extra de
magiſtris. c. j. dicit ꝙ eccleſia cathedralis deb;
tenere magros artiũ liberaliũ ad minus gram
matice qui clericos ⁊ alios paupes doceãt gra
tis ⁊ debet aſſignari magiſtro pꝛouentus vni⁹
pꝛebẽde. Et eodẽ modo debẽt alie eccleſie face
re quarũ ſufficiunt facultates. In metropolita
na eccleſia vlterius debet eſſe magr̃ theologie
⁊ recipere pꝛuentus: ⁊ non tñ pp̃ter hoc deb; eẽ
canonicus. Ipſa eñi theologia eſt dña omniu;
ſcientiaꝝ ⁊ oẽs artes liberales ſunt ei ancille: et
ei deſeruiunt: ⁊ ad hũc finẽ a clericis ⁊ religio/
ſis in eis debet ſtuderi: nõ ad vanitatẽ ⁊ curio/
ſitatem: ſed ad maioꝛẽ eruditionem ſcriptura/
rum ⁊ cũ timoꝛe ⁊ obedientia: q: ſcia inflat. ait
apl's. Quomodo aũt ſit licitũ vel illicitum in il
lis ſtudere diffuſius habetur ſupra parte ſecun
da titulo tertio capitulo de curioſitate.

¶ Tertio opoꝛtet .§. iij.

in docẽdo ⁊ diſcendo humilitatẽ ſeruare. Pꝛo
uer. xj. Ubi humilitas ibi ⁊ ſapiẽtia: ⁊ econtra.
Dicit Grego. ꝙ maximũ obſtaculũ veritatis eſt
ſupbia. Ad hãc humilitatẽ ptinet vt ne qs ſeip
ſum doceat. nec ab alio qđ neſcit diſcere erube
ſcat. Senex ad iuuenẽ: ⁊ eps tot ãnoꝛu; a colle
ga. necdũ anniculo partus ſum edoceri. ait ſũ/
mus doctoꝛ Augu. xxiiij. q. iij. ſi habes. Et Hie
ro. ſcribit ad ruſticũ. Diſcas qđ poſſis docere:
⁊ rõnabile; hoſtiã offeras deo: ne ſis miles pꝛi
uſq; tyro: ne pꝛius magiſter ſis ꝗ diſcipulus.
xvj. q. j. Si clericatus. ⁊ c. precedẽti ait. Multo
tpe diſce que poſtmodũ doceas: ⁊ inter bonos
ſemper ſectare melioꝛes. Tempus tacendi ⁊ tẽ
pus loquendi. Eccl's. iij. Quia pꝛius veritas ta
cendo diſcitur poſtea docetur. Et chriſtus ſapi
entia patris duodẽnis in templo repertus ẽ in
medio doctoꝛum: non quidẽ docens: ſed audi
ens ⁊ interrogans illos. Luce. ij. Unde Hiero.
Pythagoꝛicoꝛũ doctrina eſt per quinquẽniu;
tacere ⁊ poſtea erudite loqui. etſi quiſpiam in/
geniũ acutiſſimu; haberet Auguſtini. qui oẽs
artes liberales ⁊ aliquas etiam mathematicas
per ſeipſum legẽdo nullo tradente homi; didi
cit: melius tamen ⁊ certius a voce viua ꝗ moꝛ
tua libꝛoꝝ ſcientia; hauſit. Nam vt dicit Hie/
rony. Habet neſcio quid latentis energie viue
vocis actus: ⁊ de oꝛe magiſtri in aure diſcipuli
tranſfuſa foꝛtius ſonat. Pertinet ad hãc humi
litatem: vt diſcipulus credat regulis ⁊ doctri/
nis magiſtri. Uñ phs ait. j. Poſterioꝝ. Opoꝛ/
tet addiſcentem credere. Et hoc eſt quod dicit.
q: mandatis tuis credidi. q. d. ideo debes me
docere ſcientiam: q: credidi regule tue doctri/
ne. Si enim non credideritis non intelligetis.
dicit Eſaias. Eſa. vij. Quantã humilitatẽ ⁊ aui
ditatem addiſcendi ab alijs etia; doctiſſime vi
ri ⁊ Ethnici habuerint: oſtendit Hiero. in pꝛo/
logo biblie dicens. Legimus in veteribus hy/
ſtoꝛijs quoſdam luſtraſſe pꝛuincias: nouos adij
ſſe populos: maria tranſiſſe: vt eos quos ex li/
bꝛis nouerãt coꝛam quoq; viderẽt. Sic pytha/
goꝛas memphiticos vates: ſic Plato egyptum
⁊ architam Tarentinu;: eãq; oꝛam ytalie: que
quondam magna grecia dicebatur: laboꝛioſiſ/
ſime pagrauit: vt qui athenis magiſter erat et
potens: cuiuſq; doctrinas achademie gymna/
ſia perſonabant: ⁊ fierẽt peregrinus atq; diſci/
pulus: mallens aliena verecũde diſcere ꝗ ſua
impꝛudenter ingerere. Deniq; cũ litteras qua
ſi toto oꝛbe fugientes perſequitur: captus a pi/
ratis ⁊ venũdatus: tyranno crudeliſſimo paru
it: ductus captiuus vinctus ⁊ ſeruus. tamẽ qa
phs maioꝛ emente ſe fuit. Ad Titum Liuium
lacteo eloquentie fonte manantem de vltimis
hiſpaniarum galliarumq; finibus quoſda; ve
niſſe nobiles legimus ⁊c. ibi vide multa exem
pla Lactantius. Magno ⁊ excellenti ingenio
viri cum ſe doctrine penitus dediſſent: quicqđ
laboꝛis poterant impendi: contemptis omni/
bus ⁊ priuatis ⁊ publicis actionibus: ad inqui
rende veritatis ſtudium contulerunt: eſtiman/
tes multo eſſe preclarius diuinarum humana
rũq; rerum inueſtigare ac ſcire rõnem: ꝗ ſtruẽ
dis opibus: accumulandis honoꝛibus inhere/
re: quib⁹ rebus qm̃ terrene ⁊ fragiles ſunt: ⁊ ad
ſolius coꝛpoꝛis pertinet cultum nemo melioꝛ
nemo iuſtioꝛ effici põt. Erant quide; illi verita
tis cognitione digniſſimi: quam ſcire tantope
re cupiuerunt: atq; ita vt rebus omnibus eam
anponerẽt. Na; ⁊ abieciſſe quoſdã res familia
res ⁊ renũciaſſe vniuerſis voluptatibus ↄſtat:
vt ſolã nudãq; virtute; nudiq; expediti ſeque/
rent. Hec Lactã. in pꝛincipio de falſa religione.

¶ De multis que pertinẽt ad doctoꝛatu; in di
uerſis ſciẽtijs. ⁊ de pluribus defectibus docto/
rum ⁊ ſcholarium. Capitulum. ij.

AUguſtinus de an/
chona in libꝛo de poteſtate eccleſia
ſtica dicit. ꝙ magiſtrãdus in theo/
logia tenetur ſcire humanas ſci/
entias. Et ratio eſt. quia cum magi/
ſter in theologia tenetur diuinã ſcripturã de/

clarare intelligibiliter: docere eloquẽter: ↄtra impugnãtes defendere fideliter: ⁊ ad hec tria plurimũ valeant ſcie hũane methaphiſice ſcie diffiniendi ⁊ diuidendi rethoꝛice: ethice: ⁊ politice. ideo debet hꝛe noticiam talium: ita tñ ꝙ nõ ſiſtat i eis: ſed i theologia finaliter. Et credibile eſt vt ait Aug. ꝙ phi de litteris nr̃is habuerũt quecũꝗ bona ⁊ quecũꝗ vera dixerũt. Cuꝫ ante lr̃as gentis hebꝛeoꝝ doctrina fuit: in qua vni⁹ dei cultus emicuit: nec ipſe pythagoꝛas fuit a cui⁹ poſteris platonici theologiã didiciſſe aſſerũtur. Et ideo ſi qua vera dixerũt tãꝗ ab iniuſtis poſſeſſoꝛib⁹ accipienda ſunt. Uñ ⁊ Caſſio. ait ꝙ ois ſplẽdoꝛ rhetoꝛice eloquentie: oẽs modi poetice locutiõis a diuinis ſcripturis ſũpſit exoꝛdiũ. di. xxxvij. Legimus. §. Sed econtra. Utile etiam eſt ⁊ ↄgruuꝫ ſcire talẽ magr̃m varias linguas: pꝛecipue hebꝛaicam ⁊ grecam ꝓpter infideliũ cõuerſionem: ⁊ ꝓpter ſcripture ſacre plenioꝛẽ intellectionẽ. Magna eni ſacra ſunt i iterpꝛetatiõib⁹ nominũ pꝛecipue hebꝛaicoꝛũ. vt pꝫ in expoſitione dicte ſcripture: ⁊ pꝛopter docentiũ maioꝛem fructificationẽ. Unde extra de magr̃is ſtatuitur ꝙ i vrbe ⁊ quibuſdã alijs locis habeant docentes hmõi linguas.

Ordinatio au- .§.i.

tem ſtudioꝛum ⁊ pꝛecipue in theologia ⁊ canonico iure pertinet ad papaꝫ. Unde extra de magiſtris. c. j. ſtatuitur. ꝙ teneantur magiſtris in theologia ad docendũ theologiam in eccleſijs metropolitanis. ⁊ in. c. ſuper ſpecula. de mgr̃is mandat: ꝙ pꝛelati eccleſiarũ ⁊ capitula mittant aliquos dociles ad ſtudendum in theologia. Huius ratio quadruplex eſt ẽm Aug. de anch. in li. de ptãte eccleſiaſtica. dicit eni ꝙ fides xp̃iana: cuius papa eſt caput ⁊ directoꝛ: multis modis iuuat ⁊ ꝓmouet per oꝛdinationẽ ſtudioꝝ. ¶ Pꝛimo in erroꝝ vitatiõe. Nõ eni pñt errores vitari ⁊ repꝛobari niſi cognoſcãtur. Unde ex defectu ſcie pꝛouenit colere mltos deos. Unde dr̃. Sap. xiij. Nõ cognoſcẽtes quis eẽt oiuꝫ artifex. ſed aut ignem: aut aerem: aut gyrũ ſtellarũ: aut aquã: aut ſolẽ: rectoꝛes oꝛbis terraruꝫ putauerũt. ¶ Scõo in vitioꝛũ vitatiõe. Sicut eni vitioſi nõ curant: niſi per virtuoſos: ſic ſtulti quoꝝ infinitus eſt nũerus nõ curantur niſi p ſapientes. Unde ſcribitur. Sap. vj. ꝙ multitudo ſapientũ ſanitas oꝛbis terrarũ eſt. ⁊ rex ſapiens ſtabilimẽtũ ꝑpl̃i. Plato etiã dicebat reſpublicas foꝛe btãs ſi ſapientes eas gubernarẽt: vl' qui eas gubernãt ſapie vacarent. ¶ Tertio in iudicioꝝ determinatiõe. Nõ eni aliter iudicia iuſte determinari pñt niſi per ſapiẽtum diſcuſſionẽ. Unde ⁊ Salomoni dictũ eſt. iij. Re. iij. Quia poſtulaſti tibi ſapiam ad diſcernendum iudicium: ecce feci tibi ẽm ſermones tuos ⁊ dedi tibi coꝛ ſapiẽs ⁊ itelligens. ¶ Quarto in regni ⁊ populi dominatione. Nõ eniꝫ poſſunt ꝗ pſunt iuſte dñari ⁊ imperari ſubditis: niſi vigeãt intellectu ⁊ ſcia. Unde ſcribit Sap. viij. Per ſapiẽtiam habebo claritatem ad turbas: ⁊ honoꝛes apud ſenioꝛes ⁊ iuuenes. Diſponam p ipſam populos: ⁊ natiões mihi erũt ſubdite. Pꝛopter iſta ergo facta eſt decretalis in ↄcilio lateraneñ. ⁊ poſtea p Inno. tertium cõfirmata: ꝗuis male ſeruet: modicũ tñ vtile eſt bonos canones eſſe ⁊ eos nõ ſeruare. ¶ Ubi etiam notãdum ẽm eũdem Aug. de ancho. ꝙ pꝛimum ſtudiũ fuit oꝛdinatũ in egypto. ibi nãꝗ gẽs ſacerdotum vacare dimiſſa eſt ad inuẽtionem ſcientiarum. vt dicit phs in. j. metha. Fuit autem illa oꝛdinatio ſtudij circa ſcias mathematicas: q̃ vt dicit Aug. de doctrina xp̃iana. vtiles ſunt ad ſacram theologiam intelligẽdã: ⁊ ſi non neceſſe. Et ꝗuis illi ſacerdotes ſacram ſcripturaꝫ ignoꝛarẽt: tñ ipſam figurabãt ⁊ ↄditionem docẽtium eam. Pꝛimo qdẽ: q: illaꝝ ſciẽtiaꝝ inuẽtoꝛes erãt ſacerdotes: q ſtipẽd: a a cõitate percipiebãt: liberi a cẽſu regali vel iudiciali exiſtentes. vꝫ illud Gen. xlvij. Subiecitꝗ pharaoni ioſeph oẽm terram egypti pter terram ſacerdotũ qui a rege fuerat tradita eis. Scõo pp moduꝫ tradẽdi illas ſcias: q: ſ. tradiderũt illas ſcias p quaſdam ſilitudines ⁊ figuras qḋ eſt pꝛopꝛiuꝫ theologie. vnde dicit phs. j. metha. illos theologizaſſe. eo. ſ. ꝙ figuratiue ⁊ metaphoꝛice locuti ſũt. Qḋ aũt ſciãt magiſtri in theologia ſciẽtias ſeculares vel varias linguas ⁊ parum vel nihil ſciãt vel ſtudeãt ſcripturaꝫ ſacram: valde reprehẽſibile ⁊ incõgruum eſt. Parati inquit pꝛinceps apl'oꝛuꝫ: in pꝛima canonica ſua. c. iij. reddere rõnem omni poſcenti vos de ea fide ⁊ ſpe que in vobis eſt. Et Hiero. Sacerdotis eſt ad interrogatũ rñdere de lege: non ait de philoſophia vel geometria: ſed de lege. ſ. dei que ẽ in ſacra ſcriptura. Sed hodie clerici ⁊ religioſi nõ vacãt niſi ſophiſmatibus ⁊ foꝛmalitatib⁹ ⁊ metaphiſicis vel ſermonibus faleratis Ciceronis. Et ſi canones vident nõ niſi de iudicialibus ⁊ vix aliquãdo dignantur aſpicere ſacras ſcripturas: textum ſententiarum: libꝛum decretoꝝ fundamenta iuris diuini ⁊ canonici. vt' impleatur illud apoſtoli. Semper diſcentes ⁊ nũquam ad ſcientiam peruenientes. ij.ti.iij.

Querit Augu- .§.ij.

ſtinus de ancho. in li. vbi. ſ. Utrum magiſtrandus in theologia teneatur ſcire ius canonicũ. Et rñdet ꝙ diſtinctio vni⁹ ſcie ab alia nõ accipitur penes rem q̃ cognoſcit: ſed penes diuerſuꝫ modũ ſciẽdi. Uñ penes diuerſum modũ ↄſide

randi pħs.vj.metħa.poſuit diſtinctionē ſcien/
tiarū. Jlla ergo eadē que tractanť in theologia
recipiuntur in iure canonico ⁊ que reſpuuntur
ibi reſpuunť ⁊ hic.vt di.xij.Omnia.⁊ di.xv.c.
Sancta romana. Differunt aūt theologia ⁊ ſci/
entia canonica in mō conſiderādi quantū ad
qnqʒ. ¶ Primo quidem:qꝛ a theologia deter
minanť ille materie de diuinis ſacris ⁊ alijs ac
moribus fideliū modo ſubtili:⁊ quaſi propter
quid.eo tamen mō quo in theologia aſſignari
poteſt propter quid.in iure autē canonico mō
groſſo ⁊ poſitiuo ⁊ ſolū qꝛ. ¶ Scđo qꝛ illa de
terminantur a theologo pncipaliter ppter veri
tatis cōtemplationē a canoniſtis principaliter
propter actionem ⁊ qōnū occurrentiū ſolutio
nem. ¶ Tertio qꝛ a theologis determinatur
principaliter de cultu dei:⁊ de his que ſpectāt
ad integritatē fidei vnius dei:a canoniſtis ma
gis de miniſtrorū ordine ⁊ eccleſiaſticorū nego/
ciorum ſpectantiū ad talem cultū ¶ Quarto
qꝛ a theologia determinanť canones qualiter
pij opitulentur etiā defendanť ꝯ impios. Jn
iure canonico qūo opitulentur pij ⁊ defendā/
tur cōtra impios. ¶ Quinto qꝛ a theologo de/
terminantur magis vlr ⁊ in foro ꝯſcie:in quo
agitur cā inter deum ⁊ hoiem.a canoniſtis vō
magis particulariter applicando ad particula
ria negocia in foro exteriori iudicij:in quo agi
tur cā inter hoiem ⁊ hominē. Et qꝛ ſermones
vles in materia morali parū ſunt vtiles.vt dici
tur.j.Ethicorū.ideo puto ꝙ prouida ordinatio
eēt:vt dignus magiſtrari in theologia poſt le/
cturam libri ſniarum:teneret legere librū de
cretorū:quatenus magis tritus ⁊ expertus aſ/
ſumeret in his que ſunt neceſſaria ad ꝯſulēdū
ſaluti aiarum. Hec ille. Ex qbus elici pōt reſpō
ſio ꝙ non tenetur de neceſſitate:ſed de ꝯgruita
te. Eſt eni ſcia canonica quedam practica theo
logia. Sed ꝯtēplatio dei ad quā ordinať theo
logia tanqʒ ad finē:acquiri non pōt vere ⁊ vti/
liter:niſi per charitatē ⁊ virtuoſa opa:⁊ obſer/
uationē mandatorū que pertinēt ad practicam.
Sicut aūt theologia non reſpuit ſcias huma/
nas:que pluribꝰ erroribus admixte ſunt:ita et
ius canonicū nō reſpuit terreni imperij leges
que minus erroris habēt qʒ ſcientie ſeculares.
Ūn ſicut magrandus in theologia dʒ pus ſci/
re ſcias humanas vt clariꝰ ⁊ ſubtilius poſſit in
telligere ſacrā ſcripturā.ſic multo magis dʒ ſci
re ſanctorū canones vt melius ⁊ fructuoſiꝰ poſ/
ſit ꝯſulere ſaluti aiarū. No.ēt ꝙ lʒ Tho.in qōli/
bet.iij.q.iiij.ar.j.teneat eē licitū pcurare magi
ſteriū ſi alſs ſit idoneus ⁊ ad bonū finē querat ſʒ
⁊ debito mō:ſed platur.ī etſi alſs idoneus et ad
bonū finē nunqʒ licitū eſſe.put habes de hoc dif
fuſe.L.ij.par.ti.iij.c.de ābitione. Aug.ūn de an
cho.vbi.ō.tenet nō eſſe licitū.ēt ſi alſs ſit idone
us ad magiſteriū. Qđ ſi verū eſt peccarēt q ad/
mitterent tales. Sed durus eſt hic ſmo ꝯdēnare
tot ⁊ tantos.ſed certo certius eſt non eſſe abſqʒ
graui pctō qui admittūt ad hmōi idoctos ⁊ in
eptos. Ūn premittiť vigoroſū examē p lectio/
nē aliquā ⁊ diſputationē in qua ad argumēta
hʒ rīdere. Et exinde ab his q ſunt de collegio
hʒ per ſcedulas approbari vl' reprobari ſʒ ma/
iorē partē eorū. Et per cācellariū ſeu vicecācella
riū ſtudij dať ſibi lnia recipiendi doctoratū vl'
in theologia:vel in iure:vel in phīa:vel medi/
cina:⁊ ptās cathedrā tenēdi:legendi in ſtudi/
is:diſputādi publice interpretādi:gloſandi:et
alia hmōi. Deinde ipſe doctorādus poſt aliquē
ſermonē per eū factū ad cōmendationē illiꝰ fa/
cultatis petit ab vno pmotorū ſuorū quē noiat
ibi exiſtentē dari ſibi inſignia doctoratus. Et il/
le ſurgens poſt cōmendationē illius ſcie i qua
dʒ doctorari ⁊ cōmendationē doctorādi dat ſi
bi inſignia.videlʒ pmo librū clauſum:vt habe
at in mente clauſā ⁊ habituatā ſciam:⁊ teneat
clauſā indignis:⁊ quoad ea q̄ nō expedit ma/
nifeſtare. Scđo dat ſibi librū apertū:vt doceat
alios ⁊ manifeſtet. Tertio dat ſibi anulū deſpō/
ſando talem ſcientiam. Quarto birretum in ſi
gnū aureole ſeu pmij. Quinto oſculum pacis.

¶ Queritur etiā §.iij.

quid ſit magis expediēs an inſiſtere ſcie theo/
logie.puta docēdo vel legēdo alijs:aut intēde
re ſaluti aiarū. Ad qđ rīdet Tho.in quodli.j.q.
vij.ar.ij.ꝙ hec duo adinuicē cōparari debent
dupliciter. Ūno mō abſolute. Alio mō in aliq̄
caſu. Et prima qdē ꝯſideratione melius eſt ſeu
magis expediēs inſiſtere ſcie theologie qʒ intē
dere ſaluti pticulari aiarū:puta ſacra miniſtran
do:vt baptizādo ⁊ ꝯfeſſiōes audiēdo ⁊ hmōi:
qđ probať per exemplū. Nā in edificio aliquo
melior eſt qui diſponit de edificio.⁊ dr̄ archite
ctor:qʒ aliquis manualis qui opere exequiť ſʒ
qđ ei ab alio diſponiť. Ūn in edificijs ꝯſtruen/
dis maiori mercede cōduciť qui de edificio di
ſponit:qʒuis nihil operet manibus qʒ manua/
les artifices qui dolant ligna ⁊ icidūt lapides.
Jn edificio aūt ſpūali ſunt quaſi manuales ope
rarij qui particulariter inſiſtūt cure aiarū:puta
ſacra miniſtrādo:vl' aliquid hmōi pticulariter
agendo:ſed qʒſi pncipales artifices ſūt epi qui
imperant ⁊ diſponūt qualr predicti offm ſuū
exequi debeāt.ppter qđ epi.i.ſupintēdētes di
cunť. Et ſilr theologie doctores ſūt qʒſi pncipa
les artifices qui inquirūt ⁊ docēt qualr alij de/
bent ſalutē aiarū pcurare. Simplr ergo melius
eſt docere ſacrā ſcripturā ⁊ magis meritoriū ſi
bona intētione agať:qʒ impēdere particularē

curam ſaluti ħmōi vł ſilius. Unde ⁊ apoſtolus
de ſe dicit. j. Cor. j. Non miſit me dn̄s baptiza/
re: ſed euāgelizare. Quis baptizare ſit opus ma/
xime cōſerens ſaluti aiarū. Et. ij. Ti. ij. ait apl's.
Cōmenda ħ fidelibus qui idonei ſunt ⁊ alios do
cere. Ipſa eni rō dictat ꝙ melius eſt erudire de
ptinētibus ad ſalutē qui in ſe ⁊ in alijs poſſint
pficē: q̄ȝ ſimplices qui in ſe tm̄ pn̄t pficere. Se/
cundo ſm ſcd̄aȝ ↄſideratonē. i. in aliquo caſu
neceſſitate iminēte hūt epi ⁊ doctores itermiſ/
ſo ꝓprio officio particulr intēdere ſaluti aiarū.
Debēt ergo rectores eccliarū nō ſolū hr̄e cōpe/
tentē ſciam lrarū: ſed etiā tpaliū negociorum
ſolertiā: vt coꝝ cautela ecclie ſeruent indēnes.
di. xxxix. per totū. Et lȝ quis ꝓpter hoꝝ ſimplici
tateȝ repellaſ ab obtinēdo bn̄ficio: nō tn̄ deycit
ab obtēto: ſȝ daſ ei coadiutor. vt pȝ. vij. q. j. Qr
frater. ex̄ de elec. c. Cū in cūctis. Secus aūt ī lit
teratura: qꝛ ſi nō hȝ cōpetentē pōt remoueri.

Queritur in/ .§. iiij.

ſuper que ſit dignior ſcia medicina vel ſcia iu/
ris. Ad qd̄ rn̄det Augu. de ancho. vbi. ſ. Unā
ſcientiā eſſe digniorē alia contingit tripliciter.

Primo ex parte rei conſiderate.

Scd̄o ex parte modi conſiderandi.

Tertio ex parte finis ad quem ordinatur.

Et pmo modo. ſ. ex parte rei ↄſiderate meta
phiſica eſt dignior omni alia: cū eius ſubiectuȝ
ſit ens inquātū ens. Ex parte vō modi ↄſiderā/
di mathematica eſt dignior naturali phia: cuȝ
mō abſtractiorī ↄſideret. Ex pte vō finis archi/
tectomatice digniores ſunt ſubſeruiētibus: ſi/
cut militaris eſt dignior frenifactiua. Scientia
ḡ medicine videſ dignior alijs ſcientijs practi/
cis: cū ſit de corpore ſano egro ⁊ neutro: qd̄ cor
pus eſt organū anime ⁊ oīum actuū humano/
rū. Ex pte vero finis dignior videſ ſcia legalis
vel militaris: cū ordineſ ad ↄſeruationeȝ boni
publici: qd̄ preferſ bono cuiuſlibet pticularis
pſone. Sed ex pte modi ↄſiderādi vel icertitu/
dine tradēdi videnſ ſe hr̄e ſicut excedētia ⁊ ex/
ceſſa: qꝛ ſicut regula medicinalis variāda eſt ex
varietate cōplexionū: ſic regula iuriſperitoꝝ
variāda eſt ex varietate ↄditionuȝ ppl'i. vt dicit
Augu. de libero arbitrio. Cuȝ ergo ſcia me
dicine ⁊ iuris ſe habeāt ſicut excedētia ⁊ exceſ/
ſa ⁊ vtraq̄ȝ a deo ſit. Naȝ de medicina ſcriptuȝ
eſt Eccli. xxxviij. Altiſſimus de terra creauit me
dicinā: ⁊ vir prudēs nō abhorrebit eā. Et de iu
re ſeu legibus dicit Prouer. viij. per diuinam
ſapiētiā. Per me leguȝ conditores iuſta decer/
nūt. Et vtraq̄ȝ eſt ſatis neceſſaria hoībus. Me/
dicina ad ſanationē corpoꝝ. Iura ad pacificuȝ
hoīuȝ ↄuictū. vt dicit di. iiij. ca. facte ſunt leges
⁊ vtriuſq̄ȝ peritus multū ab hoībus honoraſ.

Unde dicit Eccli. xxxviij. de medico. Diſcipli/
na. i. doctrina ⁊ experimentuȝ eius p eā exalta/
bit caput illius: ⁊ in cōſpectu magnatoꝝ collau/
dabit. Et de iure quo exerceſ iuſtitia habetur.
Sap. viij. Per hāc habebo claritatē ad turbas
ſ. iuſtitiā legis ſeruatā ⁊ honorē apd̄ ſeniores.
Ideo debent iuriſperiti ⁊ medici ſeruare illud
apl'i. Honorē inuicē preuenientes. Ro. xij. ⁊ non
alter alterū ↄtēnere ⁊ deridere. Iuriſperiti ap/
pellātes medicos obſtetrices: ⁊ medici iuriſpe
ritos nuncupātes boues ⁊ aſi''os tāq̄ȝ groſſaȝ
ſciam eorum reputātes. Sciētia aūt iuris poſi/
tiui: cum diuidaſ in canonicum ⁊ ciuile: nulli
dubium ſciam canonū digniorē ⁊ vtilioreȝ eē
ſciētia iuris ciuilis. Un̄ ⁊ imperator dicit. ꝙ ſa
cre leges nō dedignanſ ſequi ſacros canones:
quod etiā firmat Gratia. di. x. per totū. oſ̄ndens
ꝙ vbi leges ſint contrarie ſacris canonibus nul/
lius ſunt momenti. Ius canonicum principali
us reſpicit ⁊ dirigit ſpiritualia. Ius auteȝ ciui
le temporalia reſpicit ⁊ dirigit.

Queritur vtruȝ .§. v.

magiſtri ſcholarū poſſint ſcholaribus collectaȝ
imponere vel exigere. vt pro feſto celebrādo vł
nō celebrando pecuniā exigēt. Rn̄deo ſm Ho
ſti. Si magiſtro eſt annexū ſufficiens beneficiū
vt prebēda aliqualis ſufficiēs ſalariū publicuȝ:
non lȝ ei exigere: alīs ſymoniā cōmitteret: quia
venderet obſequiū ſpūale: qd̄ ex officio ſuo te/
netur facere exquo ei prouideſ. extra de ſymo.
c. nemo. j. q. iij. vendētes. ⁊ c. nō ſolū. ſed tamē
ſponte oblata recipere pōt. j. q. ij. ſicut epm. Si
vō non ſit annexū tale beneficiū vel ſalariū aut
ſi non ſufficiat ei ad cōpetentē victū: poteſt acci
pere collectā pro laboribus. ar. xij. q. ij. charita
teȝ. Et videſ Hoſti. innuere ꝙ non ſolū ab extra
neis: ſed etiā a clericis ecclie poſſit exigere: nō
tamē debet exigere a paupere: cum ipe potius
debeat paupertati ſubuenire. Sȝ ⁊ talis exactio
ſm Guil. non debet eſſe coactoria: vt ꝙ niſi ſol
uant expellat eos de ſcholis: aut ꝙ accipiat li/
bros vel res eoꝝ: ſed potius inopiā ſuā eis ex/
ponēdo. Hec oīa intelligēda ſunt ſi magiſter ē
ſufficiēs. ꝙ ſi inſufficiēs eſt ⁊ officiū docēdi aſ/
ſumit: nō eſt ei pūidenduȝ ex debito: ſed culpe
ſue imputet. ff. ad. l. aquil. idē iuris. Si vō ſuf/
ficiens eſt ⁊ non hȝ prouiſionē etiā ſi diues eſt:
pōt a diuitibus licite accipere: qꝛ non teneſ eis
gratis ſeruire. Satis ↄcor. Inno. Ray. ⁊ Guil.
Iſtam etiā materiā diffuſe tractat glo. ſup. c. de
quibuſdā. di. xxxvij. ⁊ poſt multa ar pro ⁊ con/
tra. Demum concludit Ioā. ꝙ tunc magiſter fa
ciet collectam: cū ei ſua pleniſſime nō ſufficiūt.
vt. x. q. iij. priſcis. ⁊. xij. q. ij. epe ⁊ ſubdit Bar.
brix. Ego credo quicqd dicat Ioā. ꝙ magiſter

ſacere collectā poteſt procurari ſibi:etiā ſi abū/
det:q꞉ ⁊ eps cum viſitat eccleſiā vel ꝯſecrat:re
cipit procuratione etiā ſi abūdet. vt de cen.c.cū
apls.⁊.c.ſopite. Nec hoc eſt vēdere ſcientiā:q̄
vendi non pōt cū ſit res ſpūalis:ſed pro labore
ſuo promittit ſibi premiū ſeu ſalarium:hoc eſt
eni locare operas. Sicut etiā lʒ aduocato exige
re ſtipendiū pro ꝓcinio ſuo:⁊ iuriſcōſulto ꝓ
conſilio ſuo. vt dicit Augu.xj.q.iij.non licʒ. Et
ꝑdicator non dʒ vendere predicationē ſuā:⁊ ta
men petere pōt ſuſtentationē ſuā. Hec oīa itel/
ligenda ſunt cum magrō non eſt alr ꝓuiſum
de prebēda:vel de ſufficiēti ſalario pro labore
ſuo. Nam ſi ꝓuiſum eēt ſufficiēter:tūc exigen/
do reputaret ſymoniacū:⁊ hoc coiter tenetur.
Item nota ꝙ ſi magiſter feſtuʒ alicuius ſancti
qͦd de ſe colendum eſt nō vult cōcedere ad cele
brandū niſi data ſibi pecunia ſm̄ Ray. ſymoni
am cōmittit:quia vendit quod ſpirituale ē ad
quod tenetur:⁊ eodem modo ſi feſtum non co
lendum ipſe vult feſtare nec vult legere niſi da
ta ſibi pecunia. vt.j.q.iij.vendentes.

De licentia do/ .§.vi.

cendi vtrū poſſit aliquid exigi pro ea vel ſolui:
aut etiam pro licētia eundi ad ſtudiū:aut etiaʒ
pro ſubſtituendo aliū in locū ſui in docēdo. Et
videt ꝙ non. Nam hoc expſſe dicit titulus de
magiſtris.⁊.c.j. hec expreſſe ꝓhibet.ne pro licē
tia docendi aliqd exigat:quinimo in.c.ꝓhibe
as eo.ti.mandat ſolutū pro tali licētia debē re/
ſtitui ⁊ promiſſuʒ remitti. Quāuis eniʒ in hoc
non cōmittat ſymonia:q꞉ non vendit ſpūale vł
ſpūali annexū:ibi tamē eſt vitiū concuſſionis.
Circa huius materie declarationem diſtin/
guenduʒ videtur de lnia docendi:q꞉ dupl'r ſu/
mitur. Uno mō in ſpāli pro ipſa actualitate do
cendi:puta cū cōducit quis ab aliq̄ vniuerſita
te ad legendū in aliq̄ facultate:vel ad hoc bene
ficiū ſeu prebendā recipit vel ex ſe:tm̄ añ incho
ationē lecture opʒ accipere lniam a rectore illi
us vniuerſitatis:vel cācellario vel alijs ex ſtatu
to vel cōſuetudine loci. Et pro tali lnia ꝓhibet
aliquid exigi vel recipi. Et de hoc videt intelli
gendū qͦd dicit eo.ti.c.j. videlʒ pro lnia docen/
di nullus preciū exigat:vel ſub obtētu alicuiꝰ
ꝯſuetudinis ab eis qui docēt aliqd querat:nec
docere quēq̄ꝫ qui ſit idoneus petita lnia inter/
dicat:⁊ taliter exactū mandat reſtitui in.c.ſe.e.
ti. Et ad hoc facit qͦd notat Jo.an. ſuper.c.quāl/
to. vbi dicit ꝙ illud fuit impetratuʒ.ſ.ꝙ nō exi
gatur aliquid a docente cōtra cancellariū pari/
ſienſem:qui a quolibet docēte vnam marchaʒ
exigebat. Uincen. Alio mō poteſt intelligi licē
tia docēdi ipſa dignitas magiſterij qua datur
facultas alicui in gnāli vt poſſit legere publice
interpretari ⁊ gloſare. Et hoc fit in doctoratiōe
alicuius in aliqua facultate. Et pro tali lnia do/
cendi aliquid accipere vel exigere nō videtur
prohibitū:q꞉ per dictū.c.cū cōſuetudo. que eſt
optima legū interpres:vbiq̄ꝫ habeat ꝯriū. Nā
in doctoratione alicuius qui eſt cācellarius exi
git ⁊ recipit octo florenos vel plures:⁊ exami/
natores preſentes duos florenos nec aliter do
ctoraret:niſi illa ſolueret:nec adhuc legi repre
hendentē talē exactionē. Et pōt eſſe rō diuerſi/
tatis:q꞉ pro iſta lnia generali ſeu doctoratione
licet exigere ⁊ non pro ꝑma:q꞉ illa nō ordinat
ad actualitatē legēdi. Uñ ſcia coicatur:ſed ad
quādā dignitatem in cuius collatione.ſ. magi
ſterij ⁊ talis lnie:ponitur ſpaciuʒ tpis pro quo
alijs tūc illi nō pñt vacare:⁊ exercitiū laboris
q꞉ preſentes hñt ſtudere pro arguēdo ⁊ qui cō
fert gradū vel dare lniam:hʒ ſermocinari rōne
officij:vt q꞉ cancellarius pōt hre laborare. pro
directione vniuerſitatis ⁊ defenſione. Et ſic fit
in ſumptus offi:cij nō in modū precij. Sed pri/
ma licētia ordinat ad coicationē ipſius ſciētie:
⁊ nullus ibi labor vel exercitiuʒ vel tps ponit.
Si aūt diſtinctio iſta non placet:ſed ſub licētia
docendi intelligat ⁊ ſpālis ⁊ generalis que da
tur in doctoratu. tūc opʒ dicere. vel iſta.c. illius
ti. eſſe abrogata per ꝯriam conſuetudinē vbiq̄ꝫ
ſeruatam:quā ⁊ timorati viri ſecuti ſunt. vel ꝙ
vbiq̄ꝫ corruptela eſt ⁊ tranſgreſſio illoruʒ cano
num:qͦd durum eſt tantā multitudinē cōdem/
nare. Nec tm̄ eo caſu vertetur turpitudo ex par
te ſoluentis has quotas licentianti ⁊ examināt
tibus:q꞉ ex quo idoneus eſt ad legendum redi
mit vexationē ſuam. extra de ſymo.c.dilectus.
ſm̄ Goffre.⁊ Hoſt. Et qui intereſt examinatiōi
recipit quaſi pro labore ſuo.xij.q.ij.charitateʒ.

Nota ꝙ Car. .§.vij.

floren. tractans iſtam materiā inducit aliquos
doctores dicentes illicitam dationem talem et
ſymoniacam vel turpe lucrum:quod ipſe non
tenet:ſed licitam aſſerit ratione laboris.⁊ alle/
gat Petrus de anchona hoc tenentem. Iteʒ no
ta ꝙ ſi prelatus non vult dare licentiam alicui
clerico eundi ad ſtudiuʒ:niſi data ſibi pecunia
ſm̄ aliquos ſymonia eſt. Nam ipſa licentia ſpi
ritualis eſt ⁊ ſpirituali competit poteſtati. extra
de ſymonia. tua nos. ſed ſm̄ Innocen. nō eſt ſy
monia:ſed turpe lucrum. nam induxit ius:q꞉
forte non habebat ⁊ contradicit ei quod no.e.
titu.ca.penul. hec Joā.an. Item nota ꝙ ſi ille q
habet poteſtatem concedendi licentiam docen
di vult legere in perſona propria:non poteſt al
teri licentiam denegare vel eum impedire. Et
ſi ipſe ſit valde idoneus ſʒ Hoſt. Et ratio eſt:q꞉
hoc eſt in ꝑiudiciū auditoꝝ:cuʒ ſepe qs habe/

ad gſam diſcendi ab vno ⁊ nō ab alio. Unde ⁊
Quintil. ait Scia coaleſcere nequit niſi ſociata
fuerit tradentis accipiētiſqꝫ cōcordia. Item cū
querit vtrum aliquis obtēta licentia legēdi ve
lit aliū ſubſtituere ſibi nūquid a ſubſtituto pōt
recipe expēſas quas fecit i ꝯuiuys ⁊ hmōi. Re
ſpōdet Guil. ꝙ ſi eſt cōſuetudo loci ꝙ poſſit ali
um ſubſtituere: tunc ab alio pōt recipere expen
ſas factas: quaſi loco inter eſſe dū tamē ille do/
ceat noīe eius. Si aūt totū ius ſuū transfert in
ſubſtitutū: nō debet aliquid recipe etiā pro in/
tereſſe: nec poteſt etiam in prio caſu paciſci cuꝫ
ſubſtituto de certa portione emolumēti recipiē
di: ⁊ multo minus in ſecundo caſu.

De monachis .§.viij.

vel mendicātibus fratribꝰ magiſtrādis: ⁊ cleri
cis docētibꝰ vel ſtudētibus in theologia: vl' eti
am alijs ſcientijs: quibꝰ imunitatibꝰ gaudeāt.
Et primo querit. vtrū monachus vl' de ordine
mendicantiū poſſit ⁊ debeat in magrꝫ aſſumi.
⁊ videt ꝙ nō: qꝛ vocem plāgentis hꝫ nō docen
tis ſm Hiero. xvj. q. j. monachus. Sꝫ ꝯtra ideꝫ
Hiero. dicit. Multo tpe diſce qđ poſtea alios
doceas. xvj. q. j. ſic viue. Item ſi religioſus ido
neus eſt pre ceteris: qꝛ eminentis ſciētie ⁊ ſan/
ctiſſime vite: nūquid nō eſt melius talem in ca
thedra ponere q̄ᷓ minus honeſtū: nō ita littera
tum clericū ſecularē: ⁊ maxime cū tales cōiter
gratis doceāt: ⁊ ex hoc releuentur eccleſie. Re/
ſpondet aluarus li. de planctu ecclie: ſi talis di
ligeret. ſicut cōiter hodie faciunt pdicatores ⁊
minores ⁊ alij mendicantes: ⁊ nedū hoc in or/
dine pcurantes: ſed per ſeculares potētes pla/
tos ⁊ cardinales ecclie hoc magiſterium pcurā
tes: repellat vt indignus ⁊ ambitioſus. j. q. vj.
ſicut. ⁊. viij. q. j. in ſcripturis. Aut a ſuo ſupiori
mittitur: ⁊ ab illo ad quē pertinet licētiat: ⁊ ſic
eſt admittendus vt. xvj. q. j. moderamine. ⁊. c.
ſunt nōnulli. dum tn̄ abſtineant a ſciētijs phibi
tis. de quibꝰ ſciētijs. ſ. legibꝰ ⁊ phiſica: vt eſt me
dicina. als hoc eis conceſſum videt. ex̄ de pre/
ſum. c. nōne. maxime in theologia ad quā oēs
indiſtincte admittēdi ſunt: tam ſeculares q̄ᷓ re/
ligioſi. hoc etiam requirit ſalus animarū ⁊ pu/
blica vtilitas que preferenda eſt priuate. Et in
hoc debet obedire monachus abbati: ⁊ ſiſr reli
gioſus ſuo ſupiori: niſi eſſet multuꝫ ineptus ⁊
ignorās ſm Hoſti. Et ſubdit idē aluarus. Ego
nunq̄ᷓ vidi aut audiui in aliquo ordine iniun/
ctam alicui religioſo talē obediētiam verā per
prelatuꝫ. Nā nō cū obediētia ſed extorta ⁊ pro
curata ⁊ frequēter empta licentia: currunt qui
dam religioſi cū loculis ſuis pro magiſterio ⁊
lectoratu. Tanta eſt ambitio quorūdaꝫ tota die.
Ad dictum Hiero. ſuprapoſitum pōt rndēri. ꝙ
monachus inq̄ᷓtum monachus. i. ſm illuꝫ ſta/
tū pciſe non hꝫ docere ſed lugere. Sed ſi ad al/
tiorem ſtatum vocatus fuerit: vt ad regendum
vel legēdum: tūc habet etiam docere. Item no
ta ꝙ in. c. ſup ſpecula. eo. ti. ſtatuit ꝙ docentes
in theologica facultate: dū in ſcholis docuerit:
⁊ ſiſr ſtudētes in theologia: dum in ſcholis ſtu
duerint p annos qnqꝫ: recipiūt itegre puētus
pbendaꝝ ⁊ ſuoꝝ beneficioꝝ: nō obſtante qua/
cūqꝫ ꝯſuetudine vel ſtatuto in contrarium. Et
nota ꝙ loqtur tm̄ de doctoribꝰ ⁊ ſtudentibꝰ in
theologia. Et hoc intelligēdum in ſtudio gene
rali nō ſpeciali alicuius ville vel caſtri: ⁊ de li/
cētia platoꝝ ſuoꝝ. extra đ cle. nō reſi. c. tue. ⁊. c.
relatum. Item epi pñt diſpenſare ꝙ q obti
nent eccleſias parrochiales iſiſtēdo ſtudio: nec
ſit diſtinctio magis de theologia q̄ᷓ de alijs ſci
entijs: nō teneant pmoueri infra annū: niſi ad
ſubdiaconatum: ad quem niſi ſint pmoti infra
dictū tps ſunt priuati. Ad ſacerdotium aūt nō
tenent promoueri vſqꝫ ad ſeptēniū: ⁊ interim
pnideat ecclie p vicariū ⁊ elapſo ſeptēnio ſi p/
mo anno non faciet ſe ad ſacerdotiū pmoueri:
ipſa ecclia priuat. extra de elec. c. cum ex eo. li.
vj. Audire tamē leges in ſcholis vel medicinā:
non ſolū religioſo vt dictū eſt: ſed etiam ⁊ ſacer
dotibus ſecularibꝰ ⁊ alijs habentibꝰ eccleſiaſti
cas dignitates prohibitū eſt ſub pena excōica/ ti. xxiiij.
tionis: de qua vide infra in ti. de excōicatione. c. lij.
Item in. c. ſup ſpecula. de magris dr̄. ꝙ plati ⁊
capitula debēt aliquos habiles mittere ad ſtu/
dium theologie: q poſtmodū valeāt alios eru
dire: qbꝰ ſi proprij obuētus ecclie nō ſufficiūt
ipſi. plati ⁊ capitula neceſſaria miniſtrabūt. Et
ſm Inno. nō ſolū epiſcopi ſed etiaꝫ inferiores
prelati poſſunt dare talem licētiam eūdi ad ſtu
dium ſeu ad ſcholas. ꝙ ſi epiſcopus vel alij p/
lati malitioſe differant dare talem licētiam. po
terit ſm Hoſti. peti a ſupiori. Itē religioſus
qui accedit ad ſtudia ſine licētia ſui plati ⁊ ma
ioris partis capituli eſt excōicatus. ⁊ doctor q
docet tales ſciēte in ſcholis: vel q temere dimi
ſerūt habitum religionis: vel religioſos ⁊ cleri
cos quibus eſt prohibitum. vt dictum eſt leges
vel phiſicam. i. medicinam eſt excommunica/
tus. extra ne cle. vel mo. vt piculoſa. li. vj.

De opinioni/ .§.ix.

bus contrarijs magiſtroꝝ. Utruꝫ auditores di/
uerſoꝝ magiſtroꝝ tenentiū diuerſas opiniōes
excuſent a peccato ſi opiniones ſuoꝝ tenent q̄n
do nō ſūt bone. Reſpondet btūs Tho. in quod
lib. Si diuerſe opiniones doctoꝝ ſacre ſcriptu q đ li. iij.
re nō ſūt ꝯtra fidem vel bonos mores: abſqꝫ pi q. iiij. c.
culo auditores vtranqꝫ opinionē ſequi poſſūt. ij.
Sicut varia fuit opinio inter Aug. ⁊ Hiero. đ

obſeruatione legaliū ante diuulgationē euan/
gelij ⁊ de ſimulatione Petri circa illa legalia ⁊
hmōi habꝫ locū: qđ ait apl's Roma.xiiij. Unuſ
quiſq; in ſuo ſenſu abūdet. In illis vero q̄ per/
tinēt ad fidem vel bonos mores nullus excuſa
tur: ſi ſequaſ erroneam opinionem magiſtri ali
cuius. In talibus enim igorantia non excuſat:
aliogn imunes a pctō fuiſſent q ſecuti ſunt opi
nionem Arrij ⁊ Neſtorij ⁊ alioꝝ hereſiarcha/
rum. Nec poſſunt excuſationem habere p ſim
plicitatem ſi in talibꝰ opinionibꝰ opinionez er/
roneam ſequanſ. In talibꝰ .n. dubijs nō eſt de
facili preſtandus aſſenſus: ſi potius vt dicit au
gu. in .iij. de doctrina xp̄iana ꝯſulere qs debet
regulam fidei: quā de ſcripturaꝝ plenioribus
locis ⁊ eccleſie auctoritate perceperit. Qui eni
aſſentit opinioni alicuiꝰ magiſtri ꝯtra maniſe/
ſtum ſcripture teſtimoniū: ſiue cōtra id qđ pu/
blice teneſ ſm eccleſie auctoritatem non poteſt
a vitio erroris excuſari. Concor. Monal. Guil.
⁊ Hoſti. Aliqua ſunt que aliqn̄ fuerūt in varia
opinione doctoꝝ: antequā per eccliam fieret de/
terminatio. ⁊ pro illo tempore potuerūt excuſa
ri: qui vnam vel ꝯtrariam tenebāt. Sed poſtquā
determinatū eſt per eccleſiam ⁊ firmata altera
earū hereticū eſſet contrariū ſentire. Exemplū
de paupertate xp̄i ante papam. ioan. xxij. erant
varie ⁊ contrarie opiniones. Utrum xp̄s cum
apoſtolis habuerit aliqd in cōi mobilium. Sꝫ
determinatū fuit p ipm papam. Jo. xxij. immo
per eccliam ꝙ habuit. vt patet Joā. xiij. c. ⁊ .xij.
q. j. habebat dn̄s loculos. ita ꝙ q ꝯtrarium aſ/
ſereret ptinaciter hereticus habereſ. Nō ergo
excuſanſ ſimplices muliercule que docentur ⁊
nutriunſ in illo errore ab hereticis ſeu fraticel
lis de opinione: quin dānationē aīe incurrāt.
Et addit Hoſti. ꝙ cū ſint diuerſa iura ⁊ opinio
nes. ſ. nō ꝯtra deū vel bonos mores: humani/
or ſnia eſt pferenda. ſ. ceteris paribus. extra de
trāſac. c. ſi. alias ſtandum eſt ei que meliori in/
nitiſ rōni. di. xx. §. j. ⁊ extra. de ferijs. c. capella/
nus. Adde etiam ꝙ in his que concernunt fo/
rum conſcientie in dubijs tutior via eſt eligen
da. extra de ſpon. c. iuuenis. nec tamen de faci/
li contraria opinio condemnanda.

De vitijs que .§. x.

repiunſ vltra cōia ſpāli in doctoribꝰ ⁊ ſcholari
bus: ⁊ de ſupbia iteriori ⁊ laſciuia ⁊ imodeſtia
exteriori dcm̄ eſt ſupra in primis. §. q̄tuor. Po
nit ēt Aluarus in li. de plāctu ecclie plures ali/
os. Et pmo qdē q꞉ cū ſint idocti ⁊ minꝰ ſuffi
ciētes faciūt ſe p pces ⁊ alia munuſcula pmoue
ri in magiſtros. extra de magiſtris. c. quāto. Et
cū vocanſ ad examen aliorum: admittunt ine.
ptos ⁊ ignorantes ad magiſterium. Secun
do q꞉ deſpiciūt ſufficiētes ſubditos cathedra/
ri zelo inuidie ducti: ⁊ iactātia pleni: alios ꝯtē/
nunt: ⁊ eorum dicta irrationabilr̄ reprobāt. cō
tra illud Ambro. Ueritatis ea regula eſt vt nil
facias cōmēdādi tui cauſa quo minor alius fi/
at: ne qd boni opis habeas id ad deformatio/
nem alterius ⁊ vitupationez exerceas. xj. q. iij.
ſi qs. Hinc ⁊ Greg. Habet hoc pp̄riū doctrina
arrogantiū vt humiliter neſciāt inferre qđ do
cēt. di. xlvj. c. j. Tertio q꞉ deſpiciūt ſimplices
q magis norunt vitia moꝝ vitare quā vboꝝ. cō/
tra illud Aug. xxxviij. di. ſedulo. Quarto q꞉
docēt inutilia vana ⁊ aliqn̄ falſa: qđ piculoſiſſi
mum eſt in doctrina fidei ⁊ moꝝ: qđ precipue
ptinet ad magiſtros in theologia hi ſūt fontes
ſine aqua ⁊ nebule turbinibꝰ agitate: qbus cali
go tenebraꝝ ſeruaſ: vt ſcribiſ iudi. j. c. quos fi/
guratos in balaā aſina. i. ſimplices arguunt. ij.
q. vij. ſecuti ſunt. Quinto q꞉ ſunt canes mu
ti non valētes latrare: vt inuehiſ ꝯtra eos. Eſa.
lvj. c. vendētes vitia populoꝝ ⁊ dominorū: ne
diſpliceāt eis tacēt cū arguere deberēt ſaltez ſe/
creto: qđ aliqn̄ etiam omittūt: q꞉ ſūt ipſi ſimili
bꝰ inuoluti. iij. q. vij. in grauibꝰ. Et in. iiij. ſen.
dicūt docto. ꝙ peccat mortalr̄ legēs publice in
theologia: ſi eſt pmanens in notorio mortali.
Sexto cū retinēt in ſcholis ſuis excommu/
nicatos: vel non rephēdunt ſcholares diſcho/
los: ⁊ turpitudines publice exercētes: đbēt. n.
cum ſciētia mores imprimere. Septimo cū
ex auaritia exigūt ſalariati ſufficiēter vltra de
bitū vel paupes docere nolūt: niſi cuꝫ penuria
vt pro feſtinādo vel nō feſtinando pecuniā vo/
lūt: vel omitūt legere cum debent alijs vacan
tes vel minus diligēter faciūt. Octauo cuꝫ
conanſ dicere ſubtilia nō vtilia vt videanſ ab
hoibus ⁊ vocenſ rabbi. qđ pcipue in magiſtris
theologie rephēſibile eſt. Et pcipue in hoc of/
fendūt inqt pfatus Aluarus magiſtri pariſieñ.
⁊ in anglia ⁊ in oxonia taꝫ ſeculares quā religio
ſi: tam predicatores quā minores ⁊ alij quoꝝ alī
quoꝝ arrogātia iexplicabilis eſt in quoꝝ ſcho/
lis non prophete: non moyſi lex ſctā: non chri/
ſti ſapiētia patris non euāgelium. i. nō dectri/
na aploꝝ nō ſanctoꝝ doctoꝝ audiunſ: ſꝫ rebo/
at phs idolatra ⁊ cōmentator eiuſdē cū ceteris
liberalium artiū pedagogis: adeo ꝙ in ſcho/
lis theologie non ſermo ſacer: ſed philoſophia
legaſ: immo nec iam textuꝫ ſententiaꝝ legunt
doctores in ſcholis ⁊ baccalarij: ſed ad queſtio
nes properant curioſas vt ad litteram non ap/
pareant: nonne exiſtāt contra canonez. xxxvij.
di. c. j. contra quos dicit Hierony. diſt. eadem.
Nonne vobis videtur in vanitatē ſenſus ⁊ ob
ſcuritatē mētis igredi qui diebꝰ ac noctibꝰ in
dialectica arte torqueſ ⁊c. Hinc ⁊ apls doctor

ſeraphicus ad col.ij. alt. Videte ne qs vos de/
cipiat p philoſophiam ⁊ inanez fallaciam ſm traditionē hoīum ſm elemēta mūdi ⁊ nō ſm xpm. De iſtis magrīs quoꝝ ſtudiū eſt legere ⁊ diſputare ⁊ commenta curioſa facere: de penitētia nō curare carnalr viuere ⁊ honores appetere: conqueriſ Grego. di. xlix. hinc etenim dicens. Lippus eſt qdē cuius ingeniū ad cognitionem veritatis emicat ſed tamē hūc carnalia opa obſcurāt. q qdez lippus reprobaſ a deo in miniſterio ſuo in veteri teſtamento.

❡ De vitijs ſcho/ .§.xi.

lariū ponit Aluarus hec iter alia in eis reperiri. ❡ Primo qdē q: aliqn volūt eſſe ſupra magiſtros ſuos impugnātes eoꝝ dicta: cū quādā ꝓteruia magiſqꝫ ex rōne. cum tñ dicaſ Lu. vj. Non eſt diſcipulus ſup magrm. vj. q j. ſacerdotes. ❡ Scdo q: volūt fieri magrī q diſcipuli legitimi nō fuerūt. xxxvij. di. relatum. ❡ Tertio vadūt ad ſcholas ⁊ diſcere negligūt vel ꝯtemnunt nec ſtudio vacāt ⁊ talis magis membruz diaboli ꝙ xpi eſt di. xxxix. nullus. Et tales q vadūt ad ſtudiū ⁊ nō ſtudēt nō videnſ cū tuta cōſcientia gaudere ꝑuilegio fructuū bñficioꝝ in ſtudio. extra de magrīs. c. j. Et ſi recipiūt tenentur ad reſtitutionem: q: fraudulēter eos recipiunt qḋ ſatis apparet ex eo qḋ dr. c. ſi. ꝯ magrīo. ❡ Quarto q: frequēter diſcūt ea q̄ meli⁹ eſſet neſcire ꝙ ſcire. di. xxxvij. ꝙuis vt ſciētias phibitas: ⁊ amatoria vba ⁊ ſupſtitiones. ❡ Quinto q: in obſcuris ad ſeipſos recurrunt dimiſſa ſcriptura vel canonica ſciētia quā neſciūt: ⁊ iō magiſtri erroris fiūt. Erubeſcūt. n. ab alijs inq̄rere qḋ p ſe neſciūt qḋ eſt ſtultū di. xxij. de conſtantinopolitana. ❡ Sexto ꝯfraudāt magrōs ſalarijs debitis cū ſoluere valeāt. vñ ad reſtitutionem teneſ: q: ecclíaſticis vtilitatib⁹ deſeruiētem eccliaſtica opꝫ remuneratiōe gaudere. ait. Grego. xij. q. ij. c. eccleſiaſticis. ❡ Septimo q: hūt in ſe malas ⁊ turpes ſocietates aſſociantes alter alteꝝ: ad mala. Et cum iacēt in ſcholis turpitudīes aliquando opanſ. ſup quo magrī eoꝝ debēt ꝓuidere ⁊ obuiare ꝙtū poſſunt vt dictū eſt. ꝯ. di. lxxxij. error. ❡ Octauo q: ſūt iobediētes magrīs ⁊ rectorib⁹ vniuerſitatū ⁊ trāſgrediunſ aliqn ſtatuta q̄ iurāt ſuare ⁊ aliqū cōtendūt ⁊ reſiſtūt eis: q ⁊ verberib⁹ virgaꝝ ſubijciendi ſunt q modus coertiōis ⁊ a magrīs artiuz liberaliū ⁊ ab ipſis parētib⁹ circa clericos exhibeſ: exemplū de rapto in archiepiſcopuz. ❡ Nono in feſtiuitatibus nō vadūt ad ecclias ad audiendū diuia officia ⁊ pdicatiōes: ⁊ pmaxime miſſam integrā ad quā oēs xpiani tenentur. De ꝯſe. di. j. miſſas. ſꝫ diſcurrūt p ciuitatez cum ſocijs: vel intrant ad lectiones in ſcholis vel ſcribūt recollectas in domib⁹. Aut ſi ad eccleſias vadūt nō ob diuina: ſed advidendū mulieres vel fabulādū ꝯtra illud de immu. eccle. c. decet domū. li. vj. ❡ Decimo q: faciūt ſimultates ⁊ partialitates ⁊ cōuiblias in eligēdo rectorē vel pcurādo doctores cōduci. nō ſm vtilitatē ſcholariū: ſed ſm ſuas affectiōes: aliqn ad hec muneribus allecti ⁊ obſequijs emulātes p ſuis magrīs: ⁊ aliqn ſubtrahētes ſcholares ab alijs doctoribus: ⁊ pſuadētes ad ſuos accedere: nō pp vtilitatē ſcholariū. Et quō iſti teneanſ ad ſatiſfactionē hēs in. ij. parte ti. ij. ❡ Undecimo ſi ſunt clerici curati: ſed cū vadūt ad ſtudia nō dimittūt in eccleſijs vicarios bonos ⁊ ſufficiētes: p quas diligēter cura aiaꝝ exerceaſ. extra de elec. cū ex co. li. vj. vel audiūt lectiōes ſcientiaꝝ phibitaꝝ ⁊ legales ⁊ hmōi. ❡ Duodecimo cū expenſas quas hēnt a parentibus vel eccleſijs ſuis expēdūt in tabernis cōuiuijs ludis ⁊ alijs ſupfluitatibus: ⁊ ſic vacui reuertunſ ad ſuos: ſine ſciētia ꝯſcia ⁊ pecunia. ꝯtra quos poteſt inuehi illud hiero. Nō hieroſolymis fuiſſe: ſed bene vixiſſe laudabile eſt. xij. q. ij. gloria. ſic non pariſius vel bononie ſtuduiſſe: ſed diligenter: laudē mereſ. ❡ Decimotertio q: debita ꝯtrahunt ⁊ recedunt de ſtudio aliqn debitis non ſolutis propter quod excommunicantur ⁊ non curant: ſed abſolui non poſſunt de regu. iur. peccatum lib. vj.

❡ Reprehenſibi/ .§.xij.

lia circa ſtudiū ſm Umbertū in expoſitione regule beati Aug. poſſunt eſſe iſta. Primo cū qs querit ſcire incomprehenſibilia que nec p ratiōes philoſophicas nec per ſcripturas ſacras itelligi clare pūt vt de myſterio trinitatis vl de ſacro eucariſtie: vel de pdeſtinatione vel ſcia ſui vel alioꝝ. ꝯtra illud Ro. xj. c. O altitudo diuitiaꝝ ſapientie ⁊ ſcie dei: ꝙ incōprehēſibilia ſunt iudicia ei⁹ ⁊c. ❡ Scdo inueſtigādo q̄ ſūt ſupra capacitatē ſuā ⁊ in ſe intelligibilia vt ſpeculatiua: cū nō ſit hoꝝ capax. ꝯtra illud Eccle. iij. c. Altiora te ne queſieris. ❡ Tertio addiſcēdo curioſa ⁊ ſubtilia ⁊ minus vtilia. ꝯtra illud Eſaie. xlviij. c. Ego dominus docens te vtilia. ❡ Quarto querēdo ⁊ vacādo nouis inuētionibus dimittēdo determinationem bonoꝝ antiquoꝝ ſꝫ illud apli. ij. Timo. iiij. Erit tempus cū ſanam doctrinā nō ſuſtinebūt: ſꝫ ad ſua deſideria coaceruabūt ſibi magiſtros prurientes auribus. Et a vitate qdez auditū auertēt: ad fabulas autem conuertentur. de quorum numero erāt athenienſes q ad nil aliud vacabant niſi vt aliqd noui diſcerent vel audirent. Act. xvij. c. ❡ Quinto in pluribus facultatibus ſtudendo modo in philoſophia: modo in medicina: mo

do in theologia in iure ſtudendo: ⁊ in nullo p/
ficiunt. ſm illud .ij. Timo. iij. Semp diſcētes: ⁊
nunq̄ ad veritatis ſciam pueniētes. ¶ Sexto
nil memorie cōmēdātes: ſed oia curſim legen/
tes ⁊ quaſi ſine itellectu: vel ita ɔfidētes de ſua
memoria: vt nil notēt in ſcriptis. ɔtra illō Lu.
ij. Maria ſeruabat oia verba hec. ſ. dicta de fi/
lio ɔferens in corde ſuo: vt poſtea euangeliſtis
enarraret q̄ ſcripture cōmēdarēt. ¶ Septimo
nō audiēdo ab alijs cum poſſint nec ɔferendo
cum alijs: nec iterrogādo de dubijs. ɔtra illud
Prouerbio. j. Audiēs ſapiēs ſapiētior erit. Et
xp̄s inuentus eſt in medio doctoꝝ audiēs illos
⁊ interrogās illos. Lu. ij. ¶ Octauo nimis ap
plicādo mētem ad aliqua itelligēda: ita vt alia
dimittat. ɔtra illud Eccle. iij. c. Que tibi pcepit
deꝰ cogita ſemp. ¶ Nono debitū finem ſui ſtu
dij ſibi non preſtituēdo. puta honorē dei ſalutē
pximi edificationem ſui: vel ſaltē ex lucro ſuo
temporali conductus ad legendum: vel aduo/
cans: vel medicans. vnde familiam ſuſtentet.
¶ Decimo non exequendo ⁊ operando bonū
quod cognoſcit: propter quod dicitur Jac. iiij.
Scienti bonum ⁊ non facienti: pctm̄ eſt illi.

Titulus. vi. De ſtatu ad/

uocatorum ⁊ pcuratoꝝ. ¶ De exercitio aduo/
catoꝝ ⁊ differenti qualitate eoꝝ. Ca. i.

Poſtula a me ⁊ da/
bo tibi gētes hereditatē tuā ⁊ poſſeſ
ſionē tuā terminos terre. ps. ij. Loq
tur hic pphēta ſm expoſitionem p/
priam lralem in pſona pris oipotētis eterni ⁊
vniuerſalis iudicis ad filiū eiꝰ incarnatū q fa
ctus eſt inq̄tum hō aduocatus noſter. Aduoca
tus. n. ⁊ poſtulator dr: ⁊ aduocare in iure dr po
ſtulare. Unde. i. Jo. ij. c. dr. Aduocatum hēmꝰ
apud prem ieſum xp̄m. Et aplis. Ro. viij. Qui
etiam interpellat p nobis. ſ. reis p abſoluendis
qñ i cruce dixit. Pr ignoſce illis ⁊c. Luc. xxiij.
Et exauditus eſt p ſua reuerētia. vt dr ad Heb.
v. c. Poſtulauit gētes. i. gētiles dari ſibi in he/
reditatē. i. p ɔuerſionem in populū ſuū: ⁊ ter/
minos terre i poſſeſſionē. i. eos q habitāt in fi
ne mūdi: vt poſſideant ab eo p fidem vel iude/
os q erūt in fine ɔuertēdi. Quod impletū eſt: q̄
ad primū. Unde canit eccl'ia in pſona xp̄i. Po/
ſtulaui prē meū ⁊ dedit mihi gētes in heredi
tatem. Moraliter aūt pōt adaptari ad aduoca
tos: quorum officiū eſt poſtulare iudici in cau
ſis: ſed imitari debent xp̄m aduocatum iuſtū:
qui iuſte poſtulans fuit exauditus clientulus
ſuus. ſ. homo liberatꝰ ⁊ ipſe exaltatus ⁊ glorio
ſus. Unde dicit lex q aduocati q glorioſe vo/
cis munere lapſa erigūt: fatigata reparant: nec
minus humano generi prouident: q̄ ſi clipeis
⁊ thoracibus ſeſe patriam pleroſq̄ defendant.
Poteſt ergo iudex dicere ei. Poſtula a me ſcili
cet iuſte aduocando: vt chriſtus. ⁊ ego dabo ti
bi ⁊ cetera. Ubi tria.
¶ Exercitatio aduocatorum. ibi Poſtula a me.
¶ Collatio poſtulatorum. ibi. Dabo tibi.
¶ Expreſſatio petendorum. ibi. Gentes ⁊c.

¶ Quantū ad pri/ .§. i.

mum vt dictum eſt exercitium ⁊ officium ad/
uocatorum eſt poſtulare. Unde dicit Poſtula.
ſed tūc iudex debet eum exaudire ⁊ dare quod
poſtulat: quando iuſta ⁊ iuſte poſtulat. Petitis
⁊ non accipietis: eo q male petatis dicit Jaco.
iiij. de quibus malis aduocatis dicit ſidonius.
¶ Hi ſunt in exaltationibus arpie: in collocu/
tionibus ſtatue: in queſtionibus beſtie: ad itel
ligendum ſaxei: ad iudicandum lignei: ad ſuc
cendendum flammei: ad ignoſcendum ferrei
ad amicitias pardi: ad facecias vrſi: ad fallen/
dum vulpes: ad ſuperbiendum tauri: ad con/
ſumēdum minotauri q cauſas morentur adij
ciunt. impediunt: pretermiſſi faſtidiūt: admo/
niti obliuiſcunt: locupletati lites emunt: ven/
dunt interceſſiones: arbitros deputant: iudicā
da dictant: dictata conuellunt: attrahunt litiga/
turos: protrahunt audiendos: trahūt ad ictos
retrahunt tranſigentes: quorum nares ſi affla
uerit quiſpiam: rubiginoſi aura marſupij con
feſtim videbit illic ⁊ oculos argi: ⁊ manus bla/
tei: ⁊ ſpingium vngues: ⁊ periuria Laomedō/
tis: ⁊ vlixis argutias: ſymonis fallacias: fidem
Neſtoris: pietatem pigmaleonis adhibet. Hec
ille. ¶ De aduocatis ergo tria attendenda in
poſtulationibus eorum.
¶ Primo q̄ grauiter eis ɔtingat peccare.
¶ Scdo q̄ grauiter eos deceat aduocare.
¶ Tertio qualiter ⁊ qd eos ꝑhibeat poſtulare.
¶ Quantum ad primum ſciendum q valde
grauiter peccat aduocatus ſi male exerceat ar/
tem ſuam. Nam vltra iniuſtitiam mendacia ⁊
periuria ⁊ adulationes ⁊ detractiones ⁊ frau/
des ⁊ odia que in cauſis committit: etiam ali/
os committere facit: vt clientulum: ⁊ alios dā/
nificat vt proximum: ⁊ tenetur inde ad ſatiſfa/
ctionem. ¶ Ubi ſciendum ſecundum Tho.
ſecunda ſecunde queſtio. lxxj. ar. iij. q aduo/
catus ſi aſſumit ſeu defendit cauſam iniuſtā:
peccat grauiter. Jllicitum eſt enim cooperari
ad male faciendum ſiue conſulendo: ſiue adiu/
uando: ſeu qualitercunq̄ ɔſentiēdo. Roma. j.
Digni ſunt morte non ſolum qui faciunt: ſed q
ɔſentiūt facientibus. Et tenet talis aduocatus
ad reſtitutionem dāni q̄ ɔtra iuſtitiam altera
ps p eius auxiliū incurrit. Jdem Ray. addens

exempla particularia.ſ.ꝙ per cauillationẽ ſuã
abſtulit aduerſario iuſtã cãm: vel ſi ipm̃ graua
uit in petendo dilationẽ ſupfluã: vel faciendo
poſitionẽ cauilloſam: vel inſtruẽdo falſuȝ teſtẽ.
vel inſtruendo clientulũ denegando veritateȝ.
⁊ ſimilibus tenef ad intereſſe. Si autẽ ignoran
ter iniuſtam cãm defendit putans iuſtam eſſe:
tunc ſm Tho. excuſaf ſm modũ quo ignoran/
tia põt excuſari. Si vero in principio credebat
cãm eſſe iuſtam ⁊ in proceſſu apparet iniuſta.
nõ debet eam prodere. vt.ſ. alterã parteȝ iuuet
vel ſecreta cauſe ſue reuelet alteri pti: debet aũt
cãm deſerere. vel eum cuius cãm agit ad cedẽ
dũ inducere ſeu ad cõponendũ ſine aduerſarij
dãdo. Hec Tho. Quãdiu auteȝ remanet cauſa
dubia: bñ põt aduocatus patrocinari ſȝ Guil. ꝗ̄
uis enim in bello dubio nõ liceat ei qui nõ eſt
ſubditus bellando alterũ iuuare ponẽdo ſe di/
ſcrimini. nõ ſic eſt i foro cauſarũ. Rõ diuerſita/
tis eſt: qꝛ in bello bellantes nitunf virtutibꝰ nõ
iure: ſed in foro cãrũ litigãtes nitunf iuribꝰ: ⁊
ſub iudice qui cãm examinat. Guil. Item ſi ad
uocatus amittit iuſtã cãm: quã fouet ꝑpter ſuã
ignorantiã cũ.ſ. iactabat ſe ſcientẽ ⁊ nõ erat ad
ſufficientiã vltra pctm̃ tenef ad ſatiſſactionem
leſis. ſȝ Guil. Si autẽ amiſit iuſtã cãm propter
ſuam negligentiã ⁊ infidelitatẽ ſm Ray. tenef
etiã ad reſtitutionẽ ſeu ſatiſſactionẽ dãni. Et qꝛ
tales rariſſime ſatiſſaciunt ⁊ peccatum non di/
mittitur niſi reſtituaf ablatum. xiiij. q. vj. ſi res
qꝛ vt ibi dĩ penitentia ſine hmõi nõ agif: ſed ſi
mulatur: ideo ad inferna deſcendũt impenitẽ/
tes. Unde in ſenece tragedia legitur ꝙ quidaȝ
vidit neronẽ apud inferos ſe balneãtẽ: ⁊ circa
eum aurũ feruens miniſtros infundẽtes. Et cũ
videret turbã aduocatorũ ad ſe venientẽ inqt.
Huc venale genus hominũ. O aduocati ami/
ci mei accedite vt mecuȝ in hoc vaſe balneatis
adhuc ſupeſt locus in eo quem vobis reſuaui.
Et qꝛ in dilationibꝰ ⁊ appellationibꝰ indebitis
frequẽter offendunt in eo iuſto dei iudicio pu/
niunf. Unde de quodã iniuſto aduocato legif:
ꝙ cum infirmaref ad mortẽ clamabat. Induti/
as indutias. ⁊ qꝛ in cauſis ſupfluas poſtulaue
rat fini neceſſarias obtinere nõ potuit: ſȝ mori
ens ad inferna deſcendit. Alius etiam aduoca/
tus cũ a ſuis admoneref de cõfeſſione ⁊ ſuper
hmõi eũ ſollicitarẽt: noluit. ſed ait. Ego appel/
lo: ⁊ ſic expirauit vadẽs ad iudicem ſupnum: a
quo appellari nõ põt. ¶ Quantũ ad ſcd̃m.ſ. de
debito mõ tenẽdo per aduocatũ. Nota ꝙ debi
tus modus aduocandi qui dȝ ſeruari ſȝ Ray.
eſt talis. vt.ſ. nõ producat falſa inſtrumenta vel
falſos teſtes ſeu corruptos: nec mẽtiatur nec in
ducat falſas leges aut ꝗ̄ſcunqȝ probatiões: nec
querat in grauamen partis alterius ſupfluas
dilationes ⁊ nõ neceſſarias. Itẽ ſi fidelr̃ ꝗ̄tum
iuſtitia pmittit cãȝ foueat nĩl de ꝯtigẽtibꝰ omit
tẽdo. iij. q. vij. §. Sigs. ⁊. iiij. q. iiij. c. j. ⁊. ij. Iteȝ
nõ ꝑcaciter vl̃ vociferãdo qꝛ p hec ipedif ꝓceſ/
ſus. v. q. iiij. c. i loco. Itẽ dic Tho. ij. ij. q. lxxj. ar
ti. iij. ad tertiũ. ꝙ aduocato dẽfendẽti iuſtã cãȝ li
citũ ẽ prudẽter occultare ea qbꝰ poſſȝ ipediri p
ceſſus eiꝰ: nõ aũt lȝ ei vti aliq̃ falſitate. In cauſa
paupeꝝ tenef aduocatꝰ gratis pſtare patrociniũ
eo caſu ⁊ mõ q̃ tenenf ad opa mĩe. vt dic Tho.
ij. ij. q. lxxj. ar. iiij. ad pmũ. Nullus ſufficit oibꝰ
indigẽtibꝰ opa mie ipẽdere. nõ ḡ tenef qs per
mũdũ q̃rere indigẽtes vel ẽt in futuris idigen
tijs hoiuȝ ꝓuidẽ: ſed ſufficit ꝙ ſubueniat his q
occurrũt ⁊ in pñti tpe. Et in caſu quo non appet
in ꝓmptu qũo poſſet ei alr̃ ſubueniri: ⁊ tũc tene
tur de eo qd̃ põt: ita ẽt ꝙ potius magis ꝯiũctis
ꝓuideat ceteris paribꝰ. His ꝯcurrẽtibus tenef
aduocatus patrociniũ pſtare: ⁊ gratis ſi illi non
pñt ſoluere: alr̃ nõ tenef: tñ ſi faciat iniuſta cau
ſa.ſ. ⁊ gratis laudabilr̃ agit: ſi ꝑpter deũ faciat.
Itẽ dic An. de bu. ſup. c. Tua nos de hõicidio.
No. ꝙ ſiqs nõ eſt peritꝰ ⁊ aſſerit ſe peritũ ꝯſulẽ
do aliqñ in cauſis ſi aliquẽ ledit.ſ. ex malo cõſi/
lio ſuo: credo in foro ꝯſcie teneri ad reſtõnẽ dã
ni: etiã ſi oẽm adhibuit diligẽtiã quã potuit et
ꝯ ꝯſciam fecit dũmõ in hoc errauit. Item ſi nõ
adhibet oẽm diligentiã quã põt: lȝ ſit pitus: vt
ſi ex pigritia nõ bñ ſtudeat dare ꝯſilium eſt ob/
ligatus in foro ꝯſcie: ſi ex defectu ꝯſilij leditur
aliqs. Dicif aũt adhibere oẽm diligẽtiã cũ ad/
hibet ſufficientẽ ⁊ congruã diligentiaȝ ſm tra
ditionẽ artis illius. hec ille. ¶ Quantũ ad ter/
tium. q.ſ. ꝓhibeanf ab aduocãdo. Nota ꝙ̃ ad/
uocati eſſe nõ pñt infraſcripte pſone ſm Ray.
Primo qdẽ heretici ⁊ pagani ⁊ excoicati. iiij.
q. j. c. j. de pe. diſt. j. c. nemo vbi habef ꝙ peccat
iudex ⁊ puniri dȝ q admittit tales ſciẽter. Iteȝ
monachi vel religioſi niſi p mõaſterio ſuo ⁊ de
mandato ſui prelati aduocare nõ poſſunt. xvj.
q. j. monachi. Item clericis in ſacris cõſtitutis
vel etiã in minoribus: ſed beneficiatis eſt pro/
hibita aduocatio coram iudice ſeculari: niſi in
cauſa propria vel eccleſia ſua vel pro cõiunctis
vel miſerabilibus perſonis. extra de poſtu. c. cle
ci. Sed an coraȝ eccleſiaſtico iudice poſſunt ad
uocare ſatis videtur ꝙ ſic: per dictũ capitulum
clerici: exceptis epiſcopis ⁊ ſacerdotibus qui/
bus eſt ſimpliciter interdictum: niſi in cauſa ꝓ
pria eccleſie ſue: vel pro coniunctis vel miſera/
bilibus perſonis. diſt. lxxxviij. Prelatũ. dũmõ
per hoc diuinum officiuȝ non impediaf. ar. di.
xcj. Clericus. Item in illa cã in qua quis eſt iu/
dex vel aſſeſſor in eadẽ nõ põt eſſe aduocatus:
qꝛ duo officia in eadeȝ cã prohibenf exercere.
extra de poſtu. Coȝ ſacerdotis. ⁊. iiij. q. iiij. cap.

.j.⁊.ij. Item alie ꝑſone ꝓhibent ab aduocatione ꝑ canones: vt ſurdus: mutus: cecus: furioſus: impubes. vſqꝫ. xviij. ānū. a ſenatu amotus: ſeruus: vir paſſus muliebria. ſ. ꝯtra naturam. Itē dānatus capitali vel calumnia publici iudicij. Itē q opas ſuas locauit vt pugnaret cū beſtia i arena. Hec omnia. iij. q. vij. Infamis. §. tria. Et nota ꝙ clericus bñficiatus in diuerſis eccleſijs nō pōt preſtare patrociniū vni cōtra aliam ſm Bern. Si tñ eſſet ꝓlatus in vna illaꝝ poſſet cōtra aliam rōne ꝓlationis. Et idem Inno. addēs ꝙ ſi neceſſario officio vtat poteſt ad ſilitudinē tutoris. ff. de poſtu. l. ꝓtor. Item ꝓ priori eccliā poteſt agere ꝯtra ſcd̄am. ar. extra de iureiurā. c. Tua. Qui aūt eſt bñficiatus in vna ecclia ⁊ ꝓſtat pro extraneis offm̄ aduocatiōis vel ꝓcurationis ꝓ eam dꝫ illo bñficio ſpoliari. extra de poſtu. c. cū ſacerdotis. Tenet aūt iudex dare quiqꝫ aduocatū vt illis q hr̄e nō poſſunt propter paupertatem vel ꝓpter potētiam aduerſe partis. ff. de offi. procon. Ne ꝗcūqꝫ. Si aūt iudex hoc alicui aduocato ꝑcipiat ⁊ ille ſine cā deneget poteſt per iudicem perpetuo remoueri ab officio aduocationis. C. eo. l. prouidēdum. Debēt igitur obedire ſi tamen competens ſalarium conſtituatur ei ſecundum ſupradicta.

Quantum ad ſe- .§.ij. cūdū p̄cipale de collatiōe poſtulatoꝝ. ſ. dabo. Notādū eſt ꝙ dādum eſt iuſto aduocato a deo eternū premiū a clictulo lucꝝ. vt. xiiij. q. v. Nō ſane: a mūdo ⁊ iudice honorē ⁊ cāe obtentum.

Quantum ad .§.iij. tertium ꝑncipale vꝫ de materia poſtulādi: cuꝫ dictum eſt gēres ⁊c. qꝛ cā vel eſt circa ꝑſonas: vt in criminibus ſeruitutibus matrimonijs ⁊ hmōi. vel circa hereditates ⁊ ſucceſſiones vel circa alia q̄ poſſident vel circa terminos dñiorū: ⁊ hmōi. Et qñ ꝑ aduocatum iſta iuſte petūtur debēt dari. Unde iuſte dī. poſtula a me ⁊c.

Sꝫ poſſet alicui videri ꝙ ars aduocationis ſit illicita. ordinat. n. ad litigādum in iudicio: ſed xp̄s hoc ꝓhibet dī. Mat. v. Si qs vult tecū in iudicio ꝯtendere ⁊ tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ palliū: ⁊ auferēti tua ne repetas. Et apl's. j. Cor. vj. Secularia iudicia ſi habueritis oino delictū ē in vobis. ergo ⁊c. Rñdet Gratia. xiiij. q. j. ep̄s. §. his ita rñdet. ꝙ ꝑfectis non lꝫ ſtare in iudicio ꝓ lucro captādo. i. vt lucrent ex tali exercitio: ſꝫ ꝓ dānovitādo. Uel ſic ꝑ reb⁹ ꝓprijs nō lꝫ: qꝛ eis nō lꝫ ꝓpria hr̄e. ſ. in ſingulari: ſꝫ ꝓ reb⁹ ecclie ſeu monaſterij. quaꝝ ſunt ꝓlati vel ꝓcuratores lꝫ in iudicio ſtare ⁊ ꝓ paupib⁹. Sed nota ꝙ ꝑfecti hic appellant hñtes ſtatuꝫ perfectiōis. i. religioſi ⁊ ꝓlati ⁊ nō eo mō quo glo. ibi exponit. Et ex hoc ſeqtur ꝙ laicis lꝫ in iudicio ſtare ⁊ aduocare ꝗ hr̄e ꝓpriū pñt. Clericis autē ꝓhibet. vt. j. dicet. niſi ꝓ miſerabilib⁹ ꝑſonis. Dñs autē Hugo cardinalis. in poſtil. Ro. iiij. ſic diſtinguit. Quibuſdā nō ſolū lꝫ ſua repetere. ſꝫ ēt expedit corā iudice. ſ. infirmis q ꝓni ſūt ad odium ⁊ ad vindicādū ſe de p̄ximo vñ melius eſt ꝙ corā iudice repetāt. Quibuſdā autē lꝫ ſed nō expedit vt ꝓlatis ⁊ ꝑdicatorib⁹ ne fruct⁹ ꝑdicatiōis impediat. j. cor. vij. Oīa mihi licēt: ſꝫ nō oīa expediūt. qbuſdaꝫ alijs nec lꝫ nec expedit. ſ. clauſtralib⁹ vt ꝑ ſeipſos repetāt: ſꝫ ꝑ amicos pñt. Et ad auctoritateꝫ xp̄i. Si qs vult ⁊c. rñdet ꝑ glo. ibidē ꝙtū declarat infirmis lꝫ ſua repetere: nō tñ ꝯtendere. i. cū ꝯtentione repetere. ſ. cū odio ⁊ ſcādalo ꝓximi. Nota ergo ꝙ nō tenet qs dare ſua vel ceſſare a repetitiōe debiti: niſi hec duo ſciat. ⁊ ꝙ ille mortalr̄ ſcādalizabit ſi repetit debitū ſuū: vel ſi nō dat ſua: ⁊ ꝙ ille reuocabit a mortali ſi nō repetat vel ſi dat eī ſua. Hec Hug. De hoc ēt vide. ō. i. ij. pte. Guil. vo dicit ꝙ ſi ſtatus ꝑſone nō eſt in tuto puta qꝛ indiget illa re que ſibi petit ſeu quā ipe iuſte repetit a debitore: ita ꝙ ea carens incidit in periculum impatiētie ⁊ murmurationis ꝯtra deuꝫ ipſe vel familia ſua. tūc nō tenetur dare vel a repetitiōe ceſſare rei ſue ꝙtūcūqꝫ debitor ſcandalizetur: quia tenetur magis ſibi ⁊ ſuis ꝓuidere ꝙ̄ alijs. Si auteꝫ poteſt abſqꝫ ꝑiculo tali illa re carere: tunc ad vitādum ſcādalum proximi debet dare vel a repetitione ceſſare. ſi tamen credat illum bñvſurum. alr̄ nō. Guilhelmus. apoſtolus autem in auctoritate inducta reprehendit iudicia nō ſimpliciter: ſed fraudulētia iniuſta: vel q̄ fiebāt apud infideles quod prohibet. ō. §. j. in ſi.

De his que pertinent ad debitum modum aduocandi ⁊ ſalarijs eorum ⁊ vitijs pluribus. Capitulum. ij.

A**duocatus acce**dēs coram iudice ad aduocanduꝫ. vt dicit Guil. in ſpecu. li. j. c. de aduocatis. debet habere veſtes talares ⁊ ſuo officio congruentes. de pe. diſt. j. nemo. Unde verſus. Uir bñ veſtitus pro veſtibus eſſe peritus. Credit a mille quāuis idiota ſit ille. Si careat veſte nec ſit veſtitus honeſte. Null⁹ eſt laudis ꝙuis ſciat omne quod audis. Unde legit de demoſthene eloquentiſſimo oratore. ꝙ in principio exercitij ſui miniſterij. ſ. aduocādi ⁊ poꝛādi vſus eſt veſtibus multū precioſis. ſed poſtꝙ̄ diuulgata eſt fama eius ſciētie: ⁊ eloquentie vſus vel veſtibus cōioribus ⁊ interrogatus de cā: ſm iudiciū tu eē videbat ꝙ ꝑcioſioribus tunc indui debuerit: eo ꝙ eſſet magis in opinione ⁊ honore hominum ⁊ opulentior. Nota de Demoſthene

Vndāſt ꝙ neceſſariū ſibi fuerat in pncipio cum
eſſet ignotus,pcurare ſibi ad acqſitionē fame ꝛ
opiniōis ſui officij ex ꝑcioſitate veſtium:qꝛ ſic
coiter hoies eſtimāt de ſufficiētia taliū ſm q̄li/
tatem veſtiū.Sed ex quo iā erat nota oibus fa
cūdia ꝛ peritia ei⁹ nō oportebat amodo ex veſti
bus eā ſibi cōquirere.Debēt ergo aduocati ad
ꝯſpectū iudicis accedere in habitu ornato cō//
petenter nō tñ pōpoſe.Vñ ꝛ Mat.xj.dicit xp̄s
Ecce q mollib⁹ veſtiunſ.i.ꝑcioſis.in domibus
regum ſunt.vbi ſunt.ſ.iudices ꝛ aduocati:licꝫ
enim ex ornatu veſtis nō ſit qs iuſtitiā habitu/
rus.vt.xxx.diſt.ſi qs viroꝝ.ꝛ veſtis humilis ꝛ
nō colorat⁹ laudeſ.di.xlj.parſimoniam.tñ ſicut
nec exqſite delitie.ita nec affectate ſordes lau/
dem pariūt.ait Hiero.qḋ ad veſtes extēdiſ.di.
e.§.j.De meo ergo ꝯſilio inqt Guilhel.veſtem
gerat ſue ꝓfeſſioni ꝯuenientem nō diuerſi colo/
ris aut diuiſe nō nimia breuitate:aut longitu/
dine notāda vt faciat caudā:nō ex certis termi/
ris variatam:vel varijs colorib⁹ ornatā nō diſ/
ſutam ꝛ laceratā.di.xlj.parſimoniā.ſed regio/
nis morē ſeruet.di.xlj.qſqs.vt cū fuerint in ita
lia pallijs affibulatis vtanſ:cū vltra mōtes cap
pis manicatis:vl pallijs diſſibulatis:ſꝫ in alio
ornatu ſe honeſte gerāt vt in ſotularib⁹:frenis
ſellis:pectoralib⁹:calcarib⁹:fibul:corrigijs:ꝛ
alijs huiuſmodi.volentem autem humilitate:
vel corpis neceſſitate humilem habitū deferre
nō ꝯtemno.vt di.xxx.ſi quis virorum.

¶ Aduocatus qua/ .§.i.

liter dꝫ ſe habere ad cliētulum ſuum.Et dr̄ cliē
tulus ille cui⁹ cām ſuſcipit defendēdam.Dicit
Guil.in ſpeculo vbi.ſ.ꝙ dꝫ primo ſic alloq cli/
entulum ſuū aduocatus.Chariſſime:tres ſūt
pſone qb⁹ oimoda vitas eſt aperiēda.ꝛ niſi eis
celādū:ꝯfeſſor.ſ.quoad pctā cōmiſſa.medicus
quoad īfirmitates ꝛ dolores ſuos.ꝛ aduocat⁹
quoad ea q̄ ptinēt ad cām de qua petit auxiliū
ꝛ ꝯſiliū defenſiōis.Dicas ergo mihi oimodaꝫ
veritatē negocij.Exinde da mihi ſcriptū:vt cō
gruum poſſim tibi dare conſilium ſeu riſum.
Expedit.n.aduocato hr̄e ſcripturam ſup narra
tiōe facti:quā clientulus pponat ppter piculū
piurij cū hodie hēat iurare:vt ſine rubore ꝛ ve
recūdia poſſit:cū aliter iueniſ eā ꝯferere ad qḋ
ex forma iuramēti q̄ ꝓſtat hodie i merito cāe
teneſ:vt poſſit euadere penā multiplicē.de qua
hēs de poſtu.c.pperādum lib.vj.tum etiaꝫ qꝛ
talis ſcriptura poterit ſibi aliquādo ꝓdeſſe.Se
ne.Cuiuſcūqꝫ facti cām reqre:ꝛ cum initia in/
ueneris:exitus cogitabis.Facto itellecto ſit ſit
actor querat de pbationibus quales hꝫ.Naꝫ q
accuſare vel agere vult,pbationes debꝫ hr̄e pa
ratas.vj.q.ſi.accuſator.Si aūt eas non habeat
nō multū ſibi expedit ſua hr̄e:ex quo deficit ei
pbatio.ij.q.vij.pleruqꝫ.Nā ꝛ pbatiōe ceſſante
īterdū vindicte rō ꝯquieſcit.xxxij.q.v.c.xp̄ia/
na religio.Si autem,pbatiōes nō opꝫ eum ha/
bere ꝛ factum eſt liquidum dicat ei.age ſecure.
C.de teſti.l.j.Sed ſi reus ſit querat ſi quas hꝫt
defenſiones.ꝛ probatiōes.Nam opꝫ eum hr̄e
pbatiōes paratas ad ſuas exceptiōes pbādas.
ff.de pbati.ex ꝓſumpti.l.in exceptiōibus.ꝙ ſi
habet dicat ei.Secure te defende.Veꝝ ſi vide/
rit factum inefficax:vel ppter ſe:vel ppter pba/
tiōis defectum:dicat ei.Amice noli inanibus
ſumptibus te vexare:nec defendi dꝫ:quod ra/
tione inniti non poteſt.diſ.lxviij.cor epiſcopi.
Nec debet qs malam cām ſeu deſperatam fo/
uere vel ſuis allegatiōib⁹ colorare.C.de iudi.
l.rem nō nouam.Sepe tñ aduocati hoc nō fa/
ciūt:ſed dicūt:frater quia litis euētus dubius
eſt aliquādo litigātes obtinent ex induſtria vel
aſtutia vel gratia:vel fraude vel ignorātia par
tis aduerſe.extra de fide inſtru.iter.Hoc tamē
pernicioſum eſt quoad aiam ꝛ etiam quoad fa
mā.Propterea habito negocio i ſcripturis:qꝛ
memoria labilis eſt:ſi heſitaret aduocatus vel
iuriſcōſultus a quo queriſ ſeu dubitet de iuſti/
tia cauſe nō erubeſcat dicere:volo mecū ꝛ cum
peritis ꝛ cuꝫ liberis deliberare:quia vt dr̄ di.l.
ponderet.nos tp̄e indigemus vt maturius qḋ
agamus.Et Salomon.Oia fac cū ꝯſilio.ꝛ an/ prouer.
diciōi ſapiētum vacādum eſt.extra de ꝓſump. xiij.
c.ex ſtudijs.Et rephendiſ q ꝯſilia ſapiētum nō
ſuſcipit.di.lxxxiij.c.j.Vtilius eſt.n.in occulto
deliberare q̄ꝫ in publico ſuccumbere.In tēpo/
re aūt hui⁹ deliberatiōis ſepe ſecū tractet ꝛ de/
liberet ꝛ inſpiciat diligēter inſtrumenta ꝛ iura
ad queſtionē faciētia.ꝙ ſi p ſe nequeat inſtrui
ꝯſulat peritiores:qꝛ qḋ a pluribus queriſ faci/
lius inueniſ.di.xx.de libellis.ꝛ qꝛ ſepe reuelaſ
minori qḋ maior ignorat.di.xcv.eſto.Et veri//
tas ſepius exagitata magis ſplēdeſcit in luceꝫ
xxxv.q.ix.graue.Porro ſi aduocato viſum fue
rit ꝙ debeat cliētulus litigare pmo ꝯueniat de
ſalario cū eo ei dando:ꝛ de meo cōſilio iungat
aliū aduocatū:qꝛ melius eſt eſſe duo q̄ꝫ vnū ec.
Eccle.v.Integrum eſt.n.patrociniuꝫ qḋ pluri
moꝝ ſenſib⁹ approbaſ.extra de offi.dele.c.pru
dētiam.hoc tñ ſi qualitas vel difficultas cauſe
hoc exigat.nō enim dꝫ eum inducere ad expē/
ſas ſuperfluas quādo nō eſt neceſſarium vel nō
poteſt clientulus.Caueat aūt aduocatus ne cliē
tulo victoriam repromittat:ſicut faciūt medici
ſupbi ſanitatem infirmis pollicirātes.Dubius
eſt enim litis euentus nec victoria in eo eſt:ſed
in iudice.ij.q.iij.§.notandum.Neqꝫ ſemper
laborem ſequitur effectus.extra de renuncia.c.
niſi cum pridem.quia ei ſepe vitium eſt mate/

rie nõ artificis.ff.ad.l.aquil.l.ſi ſeruus.§.ſi calicem. nec dꝫ certum aſſerere vbi certus eſſe nõ poteſt extra de pſcrip.c.cum ꝯtingat. Caueat ēt ne ptem ſuam que eius fidei ſe ſuppoſuit: vel ſecreta cauſe ſue quoquo modo ꝓdat vel reuelet. ſed ſm pactum inter eos initū cliētulū defendat. Sed querit. Nunqd poſtq̄ aliqs denudauit ſecreta cauſe ſue alicui aduocato vel iuriſconſulto: ille aduocatus eſſe poſſit contra eū in eadem cauſa: puta ab alia parte reqſitus. rñdetur ꝙ ſic. Et hoc dicit obtinuiſſe argumētum xlij.q.i.§.qꝛ ergo. alioqn nulli eſſet ꝯſiliū dandum. Sed nec hoc ſufficeret ad iudicem remouēdū. vt no. extra de teſti.c.dilecto. Sepe.n.vidi peti ꝯſilium ab aliqbus nõ vt acceptaretur: ſed vt alteri parti poſtea ꝯſulere erubeſcerent. Si aūt fui aduocatus tuus in cā illa nõ iam finita in aliqua parte fui ꝯtra te non ero. alioqn crimen pͥuaricatiōis incurrerē.ij.q.iij.§.notandum. Sed qd ſi dedi tibi fidē ꝙ eſſeꝫ tuus aduocatus in aliqua cā ⁊ fui. ⁊ lata eſt ſnīa a q̄ appellatū eſt. nunquid in illa cā appellatiōis ꝯ te aduocatus eſſe potero. Et hoc ſepe fit in curia: quia aduocatus ēt quondam fiſci põt eſſe aduocatus ꝯtra fiſcum in aliqua cā in qua nõ pſtitit ei patrocinīū. C. de aduo.fiſ.l.ij. Preterea cauſa appellatiōis eſt alia cauſa a cauſa principali. Honeſtius tamē eſt abſtinere. tum qꝛ cauſa appellationis eſt eadem ſm quoſdam. vel ſaltem eſt eius ſequela. tum quia ſecreta cauſe nouit. Unde in hac inſtantia multum ledere poterit quem in priori defendit. tum quia oportebit eum aſſerere quod prius negauit vel econtra quod eſſe non debet.

Aduocatus quo- .§.ij.

modo ſe debeat hr̄e ad aduocatuꝫ ꝯtrarie partis: ⁊ ad ſocios quādo ſunt plures aduocati ex parte ſui cliētuli. Et primo qdem nil cōtra aduocatū alterius partis ꝯferat: ſꝫ eum benigne tractet niſi alter ad aliqua inhoneſta ꝓrumpat. Et cum eius dictis reſpōdere habebit: eum commendet ſuꝑficialiter ⁊ nõ nimis iuxta illud Seneca. Laudato parce vituperato parcius. quia forte ante finem litis continget ꝙ ipſum reprehēdere laborabit: ⁊ ſic eſſet ſibi tanq̄ ꝯtrarius a iudicioꝝ limine repellēdus. extra de appel. ca. ſolitudinem. Commēdet ergo eum per verba duplicia. ſ. habentia diuerſos ſenſus. verbi gratia. Opa laudant artificem vel ſciētia veſtra nota eſt ⁊ cōmendatiōe nõ indiget: qꝛ ſeipſam oſtendit. Poterit etiam ſi velit eū reprehēdere ſub quodāꝫ honeſto colore ſi velit. eum cōmendare: non de aduocatione cōmendet: ſed de doctrina legum ⁊ experiētia reꝝ. Caueat tamē vt non ꝓbriis ſed legibus certet cum contēdenti vel parti dicat ꝯtumeliam ſiue palam vocādo eum ruffianum ſeu pͥuaricatorem vel ſubdole dicēdo. Ego non ſum fur. q.d. tu es talis: alioquin diminutionē fame patieſ ⁊ a limine iudicioꝝ excluderetur. v.q.iiij. in loco. Si vō alter falſitatem vel aliam turpē notam imponit ſecure dicat: tu mētiris: modeſtius diceret: hoc nõ eſt veꝝ. Nam ⁊ xp̄s cum diceretur ei dicēti: demonium habes: rñdit: ego demoniuꝫ non habeo: ſꝫ honorifico pr̄em meum: tacēdo.n. videtur aſſentire: ſed nimis crudelis eſt. ait Aug⁹. q famam ſuam negligit. xij.q.i.nolo. Sed ſi turpia non imponat v̄bis vtatur tpatis dicēdo: ſalua pace veſtra vel reuerētia vel honore vr̄o. xxvj.di. deinde. ¶ Itē ſi alius aduocatus te patiēter audierit: ⁊ tu patiēter audias eum ſi te loquēte ſtrepitum fecerit vel ſuſurrauerit: ⁊ tu ꝯtra eum ſtrepitum facias ⁊ ſuſurres: ⁊ ſic ars deluditur arte ſm illud Qui dicit qd̄ vult: audiet qd̄ non vult xij.q.i.§.quia ego. Et Seneca. Ab alio expecta quod tu alij feceris. Cautus tñ exiſtas vt diligēter q̄cunq̄ alter dixerit notes ⁊ retineas. Nam ſi plura effundat: vix erit quin aliqd̄ reprehēſibile ꝯferat. vñ Seneca. Quotidiana fornax lingua nr̄a. Et ſic ex ore ſuo poteris eū redarguere cū ſemel emiſſum volet irreuocabile verbū diſt.xliij.c.diſpenſatio eſt nobis. Et ſic adhibet fidem dicto ſuo ꝯtra eum. extra de ꝓbatio.c.per tuas. ſicq̄ ſibi põt dici: lex quā inducis ꝑ te pro nobis ꝯtra te eſt: ⁊ dicas q̄liter ⁊ in quo. Uideat tñ ne ſagitta ionathe retrorſum abiens in caſu ſimili repcutiat eūdē. Ex ꝑmiſſis patet ꝙ diſcrete facit aduocatus qui in ſui dicti initio proteſtatur ꝙ intēdit ꝓponere id qd̄ ſit ſuo cliētulo vtile: nec ſibi ꝑiudicet ſiqd errore vel incuria contra eum infundet. Sed ⁊ principalis pſona cauſe agit que cū inſtrumēto publico dicit: ꝙ quecunq̄ vtilia ſibi aduocatus dixerit rata habebit ⁊ ea vult valere quaſi a ſe prolata: inutilia vero reſpuit ⁊ inhibet: vel alias in procuratione dicitur de. C. ꝓcu.l. meritis. nec verecundetur aduocatus taliter proteſtari: quia aliquando bonus dormitat Homerus. Deferat quoq̄ alterius partis aduocato cum quo ſaluo iure ſuo poterit ſedere ſalutato ⁊ honorem quem ſibi cupit alter impendat. ij. queſtio. vj. qui ſcit. Uerum ſi aduocatus videatur te in allegationibus ſuperare: vel tibi deficiat ius vel ratio. Exemplum quibus modis quas argumentari poteſt. extra de iudi.c.nouit. tunc ne videaris reſponſionis penuriā declinare certamen prudenter concludas te ad aliam materiam transferendo. vt docet Orig. in ſimili. diſtinctio. xliij. in mandatis. Potes etiam ſi ille ſit melancholicus aliqua indirecte vel curialiter dicere ꝑ que moueatur ad iram: tunc.n. nõ ſic

bene oꝛdiſare poterit ſuũ ſermonẽ: q꞉ ira impe
dit aĩum ⁊c̃. Jſtud tñ vltimo dictũ nõ videt̃ lici
tum niſi foꝛte eſſet cert᷒ de iure ſuo qḋ aĩs ſua
ſcĩetia ⁊ cauillatõib᷒ velit offuſcare. Semper
tamen aduocatus vtr᷒uſqꜫ ptis caueat a mẽda
cio ⁊ multomagis a piuriȷs: nec ad iſta ĩducat
cliẽtulos ſuos: aĩs grauit̃ peccat. Poꝛro ⁊ ſue
parti aduocatus moꝛẽ gerat ⁊ ſi plures fuerit
ſimul conueniant ⁊ ſimul deliberẽt ſuper quo/
libet dubio quis eoꝝ ⁊ que ꝓponet. Ex hoc enĩ
veritas melius inquirit̃ ⁊ cauſa ſalubꝛius diri
git̃ ⁊ aduerſariȷ terrent̃: iunioꝛes tñ pꝛimo ꝓ/
ponãt ⁊ maioꝛes vltimo vt eoꝝ ſpecioſas ⁊ ef/
ficaces rõnes ⁊ allegatiões meli᷒ iudex memo
rie cõmendat. de cõſe. di. ij. liquido. Et vt docet
tullius validioꝛa argumẽta ſunt ſeruãda in fi.
Peritioꝛes enim vltimo ſurgẽdo melius õſten
dent ꝓpoſita: ⁊ plenius reſpondebunt obiectis
Aliȷ tamẽ dixerunt ꝙ vbi plures ſunt aduocati
vnius partis: vel vbi ſunt plures ſapiẽtes cõue
niẽtes ꝓ aliquo ꝯſilio dando: antiquioꝛ ꝑus di
cet ad qḋ facit dictũ Eccli. xxxij. di. Loq̃re ma/
ioꝛ natu decet eni te pꝛimũ ar. lxj. di ſtatuimus.
Et hoc niſi foꝛte adeo ſit ĩ euidẽti maioꝛ ſcia in
minoꝛi ꝙ nulla poſſit õ hoc heſitatio oꝛiri. diſ.
lxj. miramur: vel niſi iunioꝛ etiaꝫ minoꝛis ſcie
rõne dignitatis debeat ꝑdicere. ff. arb. fur. ceſa
rũ. l. j. ſed ſi ſint eiuſdẽ ſcie ⁊ etatis ꝑfert qui hꝫ
pſes filios ego credo vt ꝑdixit. ſ. ꝙ iunioꝛes ⁊
minus docti ſint ꝑoꝛes in loq̃ndo: ⁊ doctioꝛes
ſeq̃nti vt pꝫ in caſtroꝝ acie oꝛdinata. vbi maio/
res ⁊ foꝛtioꝛes ad cuſtodiã exercit᷒ ſbſequunt̃.
vt pꝫ in oꝛdine ꝓceſſiõis eccliẽ. Caueãt autẽ ne
adinuicẽ diſſentiãt. Nam oĩs gẽs ⁊ ſcia in ſe
diuiſa deſolabit̃. xxv. q. ij. ſi ea. Jux̃ illḋ ꝑs. cvj.
Effuſa eſt ꝯtẽtio ſup ꝑncipes ⁊ errare eos fecit
in inuio ⁊ nõ ĩ via. Sꝫ ſi quis impit᷒ ⁊ ꝓcax fue
rit inter eos aliȷ dicãt cliẽtulo ꝙ ei ſilentiuꝫ im
ponat: q꞉ qḋ ſapiẽs agit: fatuus õſtruit: nec eſt
arandum in boue ⁊ aſino. xvj. q. vij. noua.

Aduocatus .§. iij.

qualiter ſe debeat hꝛe ad iudicẽ cũ eum pꝛimo
alloquit̃. Dicit Guil. ĩ ſpeculo vbi. ſ. ꝙ in eius
ꝯſpectu veniẽs eũ reuerẽter ſalutet. Si iudex ẽ
eps̃ vl̃ rex vl̃ comes vt. ſ. õpoſito caputio vt ge
nubus flexis vl̃ capite inclinato vel alio ſigno
hũilit᷑ iteꝝ oñdat. hũani enĩ moꝛis eſt illũ vereri
cuius iudicio ⁊ volũtate nũc erigit̃ nũc dep̃mi
tur. xvj. q. ij. viris. Si vero eſt archidiacon᷒ vel
ꝑpoſitus vel miles reuerẽter inclinet: ⁊ ꝯſuetu
do regiõis ĩ hoc ſuet̃. vt. ff. de offi. ꝑſul. l. ꝯſul.
nõ autẽ iux̃ iudicẽ ſedentẽ ꝓ tribunali ſedeat:
vt ſit delect᷒ inter eos. xvij. diſ. §. illud. Jteꝫ in
ſtãdo nõ ſit garrulus loq̃x ſeu ꝓcax. Et lꝫ de᷒ diſ
ſipet oſſa eoꝝ qui hoĩbus placẽt. vt di. Pã. ꝑa.

liȷ. Loquat̃ tñ que credit iudici cõplacere caute
tamẽ. Nã ſepe diſplicet imprudẽs dũ placere
ſtudet. ꝙ ſi iudicẽ motũ ira viderit non rñdeat
ſibi. iuxta illud. Dum furoꝛ in curſu eſt currẽti
cede furoꝛi. Et ſi in facto alieno: quo iure tra/
ctetur ſbi: ⁊ ſcit canonẽ vel legẽ determinanteꝫ
illã qõneꝫ: vel bonũ alias dicat audacter niſi ꝑ/
tem timeat offendere. Nã ex hoc iudex magis
credit ei in ꝓpꝛio dicto eius ſi viderit eũ peritũ
in aliena. Si v̊o ſit nota pſona iudici taceat: et
foꝛte iudex vocabit eũ ad ꝯſiliũ ſuuꝫ ſm̃ moꝛeꝫ
lõbardoꝛũ ⁊ lucrabitur ſalariũ: q꞉ non põt ꝓpo
nere pꝛo vna pte quin aliã ꝓuocet. Uñ tuti᷒ eſt
neutrã iuuare ꝙ̃ alterã offendere. vt dĩ. xiiij. q.
v. deniqꜫ. Jtem nõ rideat coꝛã iudice ſine cã: q꞉
riſus abũdat in oꝛe ſtultoꝝ: ſed geſtus hẽat ſa/
pientis. Jtẽ humiliter audiat loquẽtẽ iudicẽ et
dicta eius laudibus extollat ab adulationibus
tñ caueat: q꞉ nõ eſt hmõi ꝯſiliuꝫ aĩe tutũ nimis
hoĩem laudare. vt dĩ. xxv. di. §. alias ea. Cũ aũt
tp̃s loquẽdi aduenerit. q꞉ omnia tp̃s hñt: tunc
ſurgat: q꞉ ſtare non ſedere dꝫ cũ oꝛat: ⁊ cũ debi/
ta grauitate ⁊ curialitate ſtet nõ indiſcrete vel
arrogãter. Actus q̃ꝫ eius ſit tardus ⁊ grauis nõ
ꝑceps vel celer. vt ſic veterẽ ⁊ bñfundatã videa
tur hꝛe peritiã. Pꝛecipue aũt circa tria exhibe/
at ſe maturũ vt ſic ex ingenio ſuã augeat ſapiẽ
tiã. vꝫ in vultu: in geſtu. ⁊ in voce. Jn vultu vꝫ
vt hẽat vultũ affabilẽ ⁊ iocũdũ: ⁊ benignuꝫ iu/
dici ac aſtantib᷒ oñdat abſqꜫ riſu tñ indiſcreto.
Jn geſtu vt caput vel pedes nõ ducat indebite:
ſed cuncta mẽbꝛa debita maturitate regat. Jn
voce vt eã plus debito nõ depꝛimat: vel exaltet
ſe in cũctis mediũ ſeruet. Non ſit vagus oculis:
aut effrẽis ligua: aut petulãtia. deide poſt pau/
lulũ moꝛã incipiat a iudice ⁊ aſtantib᷒ benignã
audientiã poſtulando: iudicisqꜫ beniuolentiaꝫ
captet eũ comẽdãdo ⁊ dulci ſermone ad euꝫ lo
quendo. Uerbum enim dulce multiplicat ami/
cos. Eccĩ. vj. Et Seneca. Coꝛ hoĩs nobile cõtra
potentiã recalcitrãs potius vult duci ꝙ̃ trahi.
Poteſt aũt eũ cõmendare vel de recta fide quo
nil magis in pꝛincipe ſplẽdet: vel de moꝛibus
⁊ ſumma ꝓbitate vel de honeſtate ⁊ caſtitate: q̃
ſola eſt poſſibilis aĩas deo pꝛeſentare in autẽti/
co de lenonibus: vel de dei timoꝛe ⁊ reuerẽtia:
vel de mãſuetudine ⁊ clemẽtia: de humilitate
vel de ſapiẽtia ⁊ pꝛudẽtia ſeu patiẽtia: vel iuſti
tia ⁊ equitate. Jn hoc tñ caueat ne oẽs virtutes
vni attribuat: ſed eaꝫ vel eas quas ſibi nouerit
tribuẽdas. A mẽdaciȷs abſtineat: ne vt vulpis
decoꝛem coꝛui ⁊ dulcedinẽ vocis cõmendans
exiſtimet ſibi deriſoꝛie dictũ. ⁊ ſic ꝓuocet̃ ad in
dignationẽ. Jnſup abſtineat ab oĩ v̊bo q̃ iudex
poſſit iniuriã ad aĩum reuocare: vel q̃ poſſet of
fendi. Res eni periculoſa eſt litigare ſub iudice
offe nſo. Caueat

offenſo. Caueat etiā ne pro aliquo videat̄ velle eius iudiciū declinare niſi cām proponat ſufficientē. Ex hoc enim ſibi cōſtituit iudicē aduerſarium: nec appellet ſine cauſa ſufficienti ⁊ euidenti: q: eſt iudicem ꝓuocaſſe eius ſniaʒ nō ſeruaſſe. vel iudiciū declinaſſe. ꝙ ſi eum ſic prouocauit nec plene de eo cōfidat. Abſtineat etiā aduocatus ab his defectibus qui reperiunt̄ ī quibuſdaʒ oratoribus duʒ ꝓponit ſeu loquit̄ coraʒ iudice. Quidam enī cuʒ quodā faſtu ſeu ſuperſtitione ad loquendū geſtus dānabiles pretendentes. abſtergūt faciem: crines poſt aures reformant: nares crebro purgant ⁊ guttur: ſpeculanturqꝫ manus. Alij vero nūc oculū trans celum eleuant: nūc caput remittunt: nunc crebra ſuſpiria emittunt: nūc frontē rugāt: nūc labia cōprimunt: nūc ſupcilia obducunt: manus maxillis affigunt ⁊ alia mirāda ſe meditari ac grādia cōcipere ingenio multiplici ſimulātes. Nō nulli quoqꝫ tute iter ꝓcellas eloquētie nauigātes periclitant̄ in portu. robuſte enī inter vitia eloquij decurrētes priuſqꝫ ad cōcluſionis metam ꝑuenerint: deficiūt imprudēter. ꝯtra quos eſt. de pe. di. ij. Multi. Ecōtra quoſdā robur inter loquēdo arripit: ⁊ tremula voce loquuntur. quorū tñ timidum initiuʒ finis robuſtus exornat. pro quibus facit illud. Debile principium melior fortuna ſequet̄. Sunt etiā quidā qui ſolum vocis magnitudine ꝯfidentes fulminant ⁊ vociferāt ꝓponentes. cōtra quos eſt. v. q. iiij. in loco. ibi mitiſſima. Modus igitur vbiqꝫ ſeruandus eſt iuxta illud Horatij lib. j. ſermonuʒ. Eſt modus in reb⁹ ſūt certi deniqꝫ fines. Quos vltra citraqꝫ nequit ꝯſiſtere rectū. In ꝓnunciatiōe itaqꝫ dʒ exercere vocis ⁊ ſpūs moderamē corporis ⁊ lingue motus vt v̄ba non ſint inflata vel elata: vel in faucibus frendētia nec vocis īmanitate reſonātia: nō aſpera frendētibus vel inhiantibus labijs ꝓlata: ſed preſſim equaliter ⁊ leuiter ⁊ clare ꝓnunciata: nec pro oſtētationis cā frangatur oratio. Verū pro locis cauſis reb⁹ ⁊ tꝑibus diſpēſanda eſt. Nam aliqua ſimplicitate narrāda ſunt: alia auctoritate ſuadēda: alia cum indignatione depromēda: alia miſeratione flectenda. vt ſic vox ⁊ oratio ſemꝑ cōueniāt ſue cauſe. Recta quoqꝫ ſit facies: nec labia ꝯtorqueant̄: nec imoderatus hiatus: nec ſupinus vultus: nec eiecti in terra oculi: nec iclinata ceruice: nec eleuata aut depreſſa ſupcilia: labiaqꝫ lambere vel mordere deforme eſt. Iteʒ grādia grāditer proferenda ſunt: parua ſubtiliter: mediocria temperate: ⁊ cum de deo vel hominuʒ ſalute referimus plus magnificētie ⁊ fulgoris eſt exhibendum. In ſumma tamen notandum ꝙ hec ſunt que audaciam tribuunt perorandi videlʒ ſcientia: potentia: eloquentia: libertas: gaudium: fauor: ⁊ benignus auditus. ⁊ his cōtraria contrarium operantur effectum.

De ſalarijs aduocatoruʒ. .§. iiij.

Nota primo qꝺ ait Aug. ꝙ licet aduocato vendere ſuum patrocinium ⁊ iuriſconſulto iuſtū ꝯſilium. xiiij. q. v. nō ſane. Quod videtur intelligendū qñ credit iuſtam eſſe cauſaʒ quā defendit: vel ſaltē dubitat non eſſe iniuſtā: etſi vt lucretur cliētulo dicit iuſtaʒ eſſe: nil debʒ habere: ⁊ ſic acceptum debet reſtituere. Pro iuſto enī patrocinio licet accipere ſalariuʒ: q: nemo de ſuo cogitur bñficiuʒ facere x. q. ij. c. precarie. nec ſuis ſtipēdijs quis debet militare. j. Corin. ix. Nec hoc eſt vendere ſciētiam ſʒ laborem ſuum ſeu locare operas ſuas ⁊ premiū poſtulare. xij. q. ij. c. Eccle. Et q̄uis quidaʒ dicāt ꝙ cum hoc facit aduocatus ſeu iuriſcōſult⁹ abſqꝫ labore ⁊ reuolutione librorꝝ: puta q: habʒ in promptu materiam vel de ꝓpinquo vidit: non pōt tunc accipere: tamen Guil. in ſpeculo ⁊ Hoſtien. tenent ꝯtrarium. ſ. ꝙ poteſt accipere. q: ſi nō laborauit tunc laborauit in p̄terito. alias deterioris conditionis eſſet magis peritus q̄ minus. Id autem certuʒ eſt ꝙ non licet paciſci de certa parte ſeu quota litis: puta de decima: vel quinquageſima vel centeſima. qꝺ ſi fecerit eſt ei interdicēdus forus. ⁊ a cōione aliorꝝ aduocatorꝝ eſt remouendus. i. ab actione aduocādi. vt. C. de poſtu. l. ſi qui. ⁊ iij. q. vij. infamis. §. tria. De q̄ta aūt licet puta quinqꝫ florenorū. x. xx. ⁊ huiuſmodi: dūmō nō tranſgrediat̄ legitimū modum. ſ. ſummaʒ centum aureorū: quātacūqꝫ ſit cauſa etiaʒ de vno regno. In minoribus auteʒ cauſis pro aduocati facūdia cauſe q̄litate ⁊ fori ꝯſuetudine accipiet. Et noīe palmarij pōt etiaʒ aliquid ſtipulari. puta ſi habuerit victoriā cauſe promittit dare aduocato tm̄ preter ſalarium. Includit̄ autē illud palmariū ſub numero p̄dicto. ſ. c. aureorꝝ quē non dʒ excedere. Et ſi certa quātitas ſeu certū quid ꝓmiſſum eſt illud debʒ dari ſi nil certuʒ pactum eſt: nec etiaʒ ſtipulatio preceſſit tūc iudicis offm̄ ē implorandū ſi cliētulus nollet dare cōuenienſ ſalariū vt pro mō facūdie ⁊ negocij qualitate ⁊ fori cōſuetudine ꝯſtituatur ſeu reddat̄ ei ſalariū. Debet ſʒ Guil. conuentio de ſalario in initio litis vel ea finita fieri. pendente enim lite ꝓmiſſio facta nō tenet. C. de poſtu. l. quiſqs. §. p̄terea. Si ergo aduocatus vel medicus in initio litis vel morbi de certo ſalario cōuenit totius litis vel morbi: alia cōuentio poſtea facta non tenet. ſecus ſi non conuenit de toto: lʒ receperit ſalarium pro cōſilio vnius diei quod dicit ſm̄ Inno. ex̄ de poſtu. c. j. Quando aūt ſit ſoluendum ſalarium aduocatis. vtruʒ in principio litis vel in fi. Dicit Guil.

in ſpeculo aliquos dicere ꝙ in principio: alios
in fine eſſe dandū. Ego ait Guil. dico conſuetu
dinem ſpectandā. de pe. di. j. nemo in foro. ſi cō
ſuetudo ibi de hoc nō eſt. ſtatuat aduocatꝰ dieꝫ
in qua vel infra quā ei ſoluaṫ. puta in initio ſta
tiꝫ medietatē ꝛ in fine aliam medietateꝫ prout
in romana curia fieri conſueuit: qđ ſi non fece/
rit forte ſtatim debꝫ. tū clientulus caute aget ſi
petat aduocatū ſibi caueri de preſtādo fideliter
vſqꝫ in finē patrocinio cauſe: ꝛ aduocatus ccō/
tra ꝙ de toto ſatiſfaciet. Sed quid ſi clientulus
ꝓmittat dare aduocato centū ſi vincit cauſaꝫ: ꝛ
ſi perdit. l. Rūdet Guil. pacta ſeruenṫ. extra de
pac. c. j. Sed quid ſi in dicto caſu cliētulus trā/
ſegerit ſeu alias ſe cōpoſuerit cum aduerſario
nunquid aduocatus habebit integre illa centū
ſibi ꝓmiſſa. qđ videtur ſic: qꝛ per euꝫ non ſtetit
quin obtineat victoriam. arguit pro ꝛ ꝯtra. De
mū ſic ſoluit. d. Hug. Bar. Archi. Goff. ꝛ Hoſ.
ꝙ totum habebit aduocatus vel heres eius eo
mortuo. Alij hoc eē verū de iure: ſed de equita
te habebit pro rata. arg. ff. de lega. ij. l. qui ſoli/
dum. Si aduocatus ipſe duxerit eos ad bonaꝫ
cōpoſitionē non ꝑdit quicqꝫ. Conſulūt tamē vt
de ꝓmiſſiōe fiat ſcriptura: ne in dubiū vergat.
extra de fi. inſtru. c. ſi cautio. Ad ꝯcordandas er
go iſtas opiniones diſtingue. Aut cliētulus trā
ſegerit in fraudē aduocati: ꝛ tūc totum ſalariū
habebit: qꝛ per eū non ſtetit. Aut hoc egit. ſ. trā
ſigendo bona fide: puta qꝛ lis dubia erat: ꝛ tūc
pro rata ſeruitij habebit cōſiderata eius facun
dia: niſi aliud fuerit factum ſeu pactū iter eos.
Sed ſi aduocatus alio caſu impeditus non po
De aduocato infirmo. teſt aduocare: non per eū ſtat qn faciat. Rūdet
Guil. non videṫ ꝙ ſibi ſit imputanduꝫ quo mi
nus habeat ſuum ſalariuꝫ. arg. ff. de va. ꝛ extra
ordi. cog. l. j. §. diu. ꝛ xlvij. diſt. quod ad nos. ꝛ
ſunt in arg. ꝙ ſi aduocatus ꝛ magiſter ſit infir/
mus: nihilominus habeat ſalariū ſuum. Et no
ta generaliter ſm Jo. de lig. ꝙ aduocato debeṫ
pro ſeruitio premium ꝛ honor. ꝛ. xij. q. ij. eccle/
ſiaſticis. Unde ſi aliqua ſunt ei promiſſa: teneṫ
promiſſor. vt queſt. ea. quicūqꝫ ſuffragio. et. q.
v. qꝛ Joānes. etiam ſi non defendat dūmodo ꝑ
aduocatum non ſtet: ſed per clientulū quo mi/
nus patrocinetur. Sed nunquid aduocatus in
cauſa appellationis teneaṫ patrocinari pro eo/
dem ſalario. Arguit idem Guil. pro ꝛ contra.
Demum ſic ſoluit. dicit ſm Pe. Bar. ꝛ Archi.
ꝛ Azonem. ꝛ alios ꝙ non tenetur. Et lꝫ dicatur
eadem cauſa. i. idem negocium. tamē aliud iu
dicium eſt: cum ſint alij iudices: ꝛ hoc poteſt eē
verum cum a diffinitiua cā appellatur. Sed ſi
ante ſniam appellaretur: vel in integrum reſti/
tutio petatur: tenetur in illa cā pro eodem ſala
rio patrocinari. Et hoc verum puto ſi tractetur

cauſa eo loco vel ſaltē prope vbi fuerit principa
lis queſtio agitata. Sed pone ꝙ noīe palmarij
id eſt victorie pactus eſt aduocatus aliquid ſibi
dari ꝛ cum plura ſint cauſe capl'a: in aliquibus
ſuccūbit in aliquibus vincit. quero an totuꝫ ha
bebit. Reſpondeo ſm Guil. vbi ſupra ꝙ ſic. ff.
de var. ꝛ extra ordi. cogni. l. j. §. cognita. ꝛ ē ar.
ſi'e. Qui aūt tetigit hoiem: totum hoieꝫ tetigiſ
ſe videṫ. de pe. di. j. vulgaris. Alij dicūt pro ra/
ta deberi. ar. C. de trāſac. l. ſi ex falſis. Tertij di/
cūt ꝙ nihil. ar. de ver. ob. l. in executionibꝰ. §.
penul. Quarti dicunt ꝙ ſi capl'm in quo vincit
maius eſt ceteris: totuꝫ habebit alias nihil. vt
ff. de in inte. reſti. l. ſcio. ſꝫ prius dictū verius ē.
¶ Item notandū ꝙ ſi res mobilis datur ꝓ ſa/
lario: ſola traditio ſiue ſcriptura ſufficit ad trāſ
lationē dnij: ſed ſi ſit imobilis: tunc eſt neceſſa/
ria ſcriptura. C. de ſuffra. l. vnica. ꝛ quāuis dica
tur. xv. q. ij. c. j. ꝙ clericus pſtans patrocinium
aduocationis pſonis de quibus ꝯceditur a iu/
re: non pōt exire ſalariū: ſed vt vſurarius ſi exe
gerit ſit deponēdus. Dicit Guil. ꝙ illud. c. abi/
it in diſſuetudinē: nec eſt moribus vtentiū ap/
probatum. vt di. iiij. in iſtis. §. leges. Poteſt er
go exigere: vt laicus: qꝛ nemo de ſuo cogiṫ fa/
cere bñficium. x. q. ij. precarie. Uel loquiṫ illud
ca. de regularibus vt pbaṫ ea. q. §. fi. ꝛ. xvj. q. j.
monachi. ¶ Si ergo aduocatus viderit clien
tulū ſuum iure debere ꝯtēdere: dicat ei: amice
ius eſt pro te: ſollicita tū eget defenſione. Sepe
enim quis moreret niſi medicareṫ. de pe. diſti.
vij. c. nullus in fi. non tū eum inhumaniter pe/
cunijs euacuet vt pleriqꝫ impie faciūt: ſꝫ tamē
de ſalario cōuenienti cū eo ꝯueniat. ij. q. vij. c.
j. §. tria. Si vō cām iniquā nouerit: eā deſerat:
ꝛ ſalarium reſtituat ſm Goff. Sed Hoſt. diē ꝙ
illud habebit pro labore: quē forte bona fide ſu
ſcepit: qđ videṫ ſi parū recepiſſet: ſed ſi multuꝫ
ſaltē in parte videreṫ reſtituendū ſi non pſequa
tur patrocinium: qꝛ videt cām non iuſtā: qđ a
principio non ꝑpendit. Nam ſi cognouiſſet in
iuſtū ꝛ vt lucrareṫ dixit clientulo: ꝙ ius hēbat
verum eſt dictū Goff. ſ. ꝙ reſtituat totū: imo ēt
qđ alias clientulus in cā illa expendit. ¶ No. De mortuo aduocato
enim ꝙ mortuo aduocato nō pōt ab heredibꝰ
eius repeti ſalarium ſibi datū: ſi per eū non ſte
tit quin cāꝫ ageret. vt. ff. de var. ꝛ extra or. cog.
l. j. §. diuus. Sed ſi per eū ſtetiſſet viuentem ꝙ
cauſa non eſt acta: tunc poſſet petere ſalariū: et
datum haberet reſtituere. C. de cōdi. ob turpeꝫ
l. fi. Idem ſi ſit infirmus: vel alr̃ legitime impe
ditus: ita ꝙ per eū non ſtat quin agat cāꝫ: talis
enim non habet reſtituere ſalariū ſibi datum.
Quidam tamen diſtinguunt in actore: qꝛ aut
fuit in mora conteſtādi litem vel procedendi: ꝛ
tunc non repetet. alias aūt de equitate reddenꝫ

heredes aduocati ſalariū datum in hmōi. Alij
autē dicunt indiſtincte ſibi reddi ſi nihil erat
factū. ⁊ hoc de equitate. Si nunc per caſuꝫ for/
tuitum ex perſona cliētuli ſtetit: quo minus ſe/
qui potuit ⁊ tamē tenet reddere: puta ſi res pe/
tita peryt ita ꝙ res non tenet. vt. ff. de rei vēdi.
l. vtiqꝫ. Pro pauperibus aūt qui nō pñt eis ſol
uere: tenētur aduocare gratis cū poſſunt: ⁊ q̄ri
tur patrocinium eorū ab eis ⁊ pupillis ⁊ vidu/
is ⁊ alijs perſonis miſerabilibus: etiā ſi habeāt
cām contra potentē volentem opprimere eos.
xxiij. q. iij. c. oſtendit. ⁊ in alijs ca. ſequē. Tenet
enim quilibet ſubuenire neceſſitatem patienti
de ſubſtātia ſua ⁊ d̄ arte ⁊ exercitio ſuo. ſꝫ Tho
mam. ij. ij. q. lxxj. ar. j. ⁊ di. lxxxvj. non ſatis.

De defectibus .§. v.

⁊ vitijs aduocatorū ponit Alanus in ſū. de plan
ctu eccleſie peccāt eni multipliciter. Et pmo cū
fouent ſubdole cauſas prodēdo. i. decipiendo
clientulum ſuū. ſ. adiuuat occulte aduerſariuꝫ.
Et tales qui dicunt puaricatores ⁊ proditores
ſunt infames. ij. q. iij. §. notandū. ⁊ tenentur vl
tra peccatū iniuſtitie ⁊ pditionis ad omne dā/
num ⁊ intereſſe leſo. Scdo q̄ꝛ cauſas deſpe/
ratas fouent cōtra ſciam: ⁊ in hoc gloriant: q̄ſi
magis ſubtiles aduocati cōtra illud. xj. q. iij. q
cōſentit. Et talis etiā tenetur parti aduerſe que
iuſtitiam habet de omni dāno ⁊ intereſſe: ⁊ eti
am ſuo clientulo de expenſis: ſi ſuadet ſibi ius
habere: vt litiget. Tertio cū dilationes ſup/
fluas nitunt obtinere ad hoc tm̄ vt fugiāt ſen/
tentiam: vel magis prolonget litigium. vnde
plus lucrentur: vel ſcienter ſine cauſa rōnabili
faciunt clientulum appellare ⁊ etiaꝫ tenent de
dānis propter hoc. iij. q̄ō. vij. infamis. §. tria.
Quarto in recipiendo nimis magnū ſalari
um vel paciſcendo de certa parte litis cū graui
dāno litigatoris: qd̄ prohibet. iij. q. vij. c. infa/
mis. §. tria. Quō debeāt moderari ſalariuꝫ di/
ctum eſt in. §. precedēti. Quinto q̄ꝛ ignorā/
tes iura cū neſciant q̄d dicant obprobrijs ꝯtu/
melijs certant: qd̄ prohibetur in dicto. §. tria.
Sexto vbi eſt copia aduocatoꝝ: ſicut bono/
nie: florentie ⁊ Venetijs. vt alijs lucrū ſubtra/
hunt: qui meliores ⁊ peritiores ſunt: puiſſimo
ſalario ſunt ꝯtenti: vt viles ⁊ abiecti: ſecus aūt
ſi facerent ppter paupertatē cliētuli: tunc enim
virtuoſe agerēt. ar. di. lxxxvj. c. nō ſatis. Se
ptimo cū informāt falſos teſtes. ⁊ querūt ſeu fa
ciunt poſitiones cauilloſas: vel inducūt clien/
tulum ad deierandū imponendo ⁊ rndendo: ⁊
ideo vt homicide animarum tenent ⁊ infamia
perpetua notantur. arg. xxij. q. v. ille qui homi
nem. Octauo q̄ꝛ recepto ſalario non curant
de cauſis nec ſtudent nec vigilāt circa eas. ⁊ ſic
propter negligentiā clientulus amittit iſtā cau
ſam: ⁊ tunc vltra peccatū obligat ad ſatiſfactio
nem. ar. de eta. ⁊ qualitate or. pre. ca. ad aures.
Nono q̄ꝛ cum ſciunt aliqui vel ſcire debeāt
ſe ignorantes ⁊ inſufficientes: nihilominus ſa
larium recipiunt ⁊ ppter inſufficientiaꝫ ſuam
cām iuſtam amittunt vñ in culpa ſunt: ⁊ ad re/
ſtitutionem tenentur. ar. ff. ad. l. aquil. l. ideꝫ iu
ris. ⁊ extra de ſen. ⁊ re. iudi. c. cum eterni. li. vj.
in glo. Decimo quia vbi ſufficiētes ſunt ip
ſi qui aſſumunt officiū aduocationis: alijs inſuf
ficientibus vices ſuas cōmittūt. vnde ⁊ ipſi de
leſione clientuli tenentur. ar. ff. de preſcrip. ver
bis. l. apud labeonē. §. fin. niſi forte clientulus
ſciens ⁊ prudens cōtentus fuiſſet. q̄ꝛ eo inuito
non pōt alteri cōmitti hoc q̄ꝛ differentia eſt in/
ter artifices. extra de offi. dele. c. ſi. ⁊ ſi eo inſcio
hoc fecit debuit hoc ipſum eſtimare nō permiſ
ſurum ſi ſciret. ff. de fur. l. quia res ſibi. Un/
decimo falſam legem allegando. vnde crimen
falſi occurrit. extra de iudi. nouit in glo. vel fal/
ſo legem inducendo ⁊ eius intellectuꝫ peruer/
tendo mentientes: ⁊ a veritate recedētes et ad
ſenſum ſuum pro pte ſua legē interpretātes ꝯ
illud di. xxxvij. c. relatum. Poſſunt tn̄ aduoca/
ti iura varijs modis exponere dūmodo ſm̄ cō
ſcientiā pcedant. Nam ꝯ ꝯſciam exponētes et
inducentes edificant ad gehēnaꝫ. ex̄ de ſcru. in
or. fa. ca. j. Et ſi cām deſperatā deſpiciant. i. qui
non poſſit iuſte obtineri vel foueri: oīno debēt
ſalarium reſtituere ſm̄ Goff. ⁊ de hoc in. §. pre/
cedenti. Et breuiter tenetur qualitercūqꝫ amit/
tant cām ſuam vitio ſuo. Secus ſi ex qualitate
cauſe vel ob defectum probationis: q̄ꝛ tunc vi/
tium eſt materie non artificis. Nam ignoſcen/
duꝫ eſt illi qui bonā fidem agnouit. vt. ff. mā. l.
quiuis. Duodecimo q̄ꝛ frequenter per eos
ſtat ne cauſa terminet ⁊ tamen totū ſalariuꝫ pe
tere pñt. ff. loca. ⁊ cōducti. l. qui operas. Ter
tiodecio q̄ꝛ volūt eſſe teſtes in cā in qua ſunt ad
uocati: contra illud qd̄ legitur. ex̄ de teſti. ca. in
litis. Decimoq̄rto q̄ꝛ cū ſint q̄dā. ſ. aduocati
vaſalli dñoꝝ volūt p eis aduocare: nec de aduo
catiōe eis ſuire: cū ad h̄ ex pacto teneāt: nā ſi te
neant eis i h̄ ſuire. ſec' ſꝫ Inno. ar. ex̄. d̄ iureiu.
c. ſicut. Decimoq̄nto. q̄ꝛ cuꝫ fuerit aduocati
in cā volūt eē iudices i eadē. Sedecio q̄ꝛ vo
ciferāt ⁊ ꝯtēdūt rixoſe cū miti locutōe ñ tumul
tuoſa voce dēant ſcm̄ ſuū ppone ⁊ iura ⁊ allega
re. v. q. iiij. in loco. 17° q̄ꝛ cū religioſi in aliq̄
caſu licite aduocāt: vt cū lnia ſui plati: ⁊ p pſo/
nis ꝯceſſio aliq̄ mūera recipiūt vl exigūt: ꝯ illd̄
xv. q. ij. obſeruādū. Decimooctauo: q̄ꝛ mōa/
chi p mōaſterio ſuo aduocāt ſine lnia abbatis.
ꝯ illud. xvj. q. j. c. monachi. Decimonono q̄ꝛ
clici aduocāt frequēter ꝯ epm ſuū vel ꝯ eccleſi/

am ſuã:vel patronũ in quo caſu meref perdere
bñficium.xxij.q.v.de forma.ꝛ nota.j.q.vij.c.j.
¶ Uigeſimo q: aduocant pro hereticis cõdẽ/
natis vñ a ſuo officio ſũt ſuſpẽſi ꝑpetuo.ex͂ de
here.c.ſi aduerſus qꝺ intelligit Hoſtiẽ. poſtꝗ̃
per eccleſiã fuerint denũciati excõicati. ¶ Ui/
geſimoprimo qui dederũt cõſiliũ auxiliũ vel fa
uorem.morti vel ſecutiõi epoꝝ:q: tũc aduo
care nõ poſſunt nec circa aliud officium extra
de penis.c.felicis.lib.vj. ¶ Uigeſimoſecundo
cum aduocant tamẽ ſunt filij vel nepotes here
ticorum vel fauentes hereticis ꝯtra illud de he
re.c.ij.§.heretici.li.vj. ¶ Uigeſimotertio cuꝫ
nõ preſtant patrociniũ ecclie ſue cum teneanf.
ij.q.j.nulli. ¶ Uigeſimoquarto cuꝫ nolũt eſſe
aduocati pro vtraqꝫ pꝛte bona fide pro quibus
facit qꝺ notaf.xlv.di.c.diſciplina.in tex.ꝛ glo.
Sed archi.illud intelligit cũ ex aduocatiõe nõ
fit ꝑiudiciũ pti:ſꝫ ego nõ video quõ vtriqꝫ par
tiũ ꝯtrie ſe habentiũ poſſit ſuare pure: ꝛ iõ pec/
cat.ar.ꝑdicte legis canonizate.ij.q.iij.notãdũ
Et cõtra illiteratũ debẽt aduocati loqui.vulga
riter. Poſſũt etiã aduocati ꝛ iuriſcõſulti muta/
re ſuam opi.ſi expedit mutari ar.xxiij.q.vj.vi/
des. Poſſunt etiam aduocati in cauſis matri/
monialibus ꝛ alijs cauſis ſpũalibus leges ad/
ducere:dũmodo nõ cõtrarientur canonibꝰ.di.
eo.ti.c. x.c.j. ¶ Uigeſimoquinto:q: aduocant quidaꝫ
j.§.j. qui de iure nõ poſſunt cum a iure eis prohibea
an ſi. tur.de quibus habes.iij.queſtione.vij.iſamis
§.tria.vt dictum eſt ſupra.

¶ De tabellionibus ꝛ ꝓcuratoribus ꝛ ſalarijs
ꝛ defectibus pluribꝰ eorum. Ca.iij.

De notarijs ꝛ procu ratoribꝰ. Sciendũ ꝙ notarij debent
habere tres cõditiones. Prĩo debẽt
eẽ liberi.i.nõ ſui:ꝛ de legitimo mri
monio nati ꝛ admittunf ad notariatum iurati.
Pro quoꝝ declaratiõe dicit Aug.de ancho.in
li.de pote.eccle.ꝙ notarius in ſuo officio req/
rit publicã adminiſtrationẽ. Eſt enim ꝑſona pu
blica publice vtilitati deſeruiẽs. Scꝺo requirit
liberã actiõeꝫ:vt habeat dñiũ ſui actꝰ. Tertio re
quirit fidelẽ executionẽ. Igif ꝑpter publicã ad
miniſtrationẽ notarij debẽt eẽ de legitimo tho
ro nati:q: qui vitioſa origie obſcuranf nõ pñt
eſſe de curia:nec reipublice ꝑeſſe in aliquo offi
cio vel dignitate ſine ſuperioris diſpenſatione.
Ꝑpter actionẽ requirif ꝙ nõ ſint obnoxij ſuitu
ti.ſed ꝑſone libere. Dicit eniꝫ iuriſcõſultus. C.
de ſcrib. Tabularij liberi hoies ordienf: nec vl
li ad hoc officiũ deinceps pateſcat aditꝰ qui ſit
ſuituti obnoxius. Si tñ aliquis dicit ſe eẽ libe/
rũ ꝛ vt liber admittitur ad officiuꝫ notariatꝰ ꝛ
noie libere ꝛ publice ꝑſone exerceat notariatꝰ
officium in ciuitate in qua forte ortus nõn eſſꝫ
ſed poſtmodum denuncief ſeruus.planum eſt
ꝙ inſtrumẽta ab eo prius facta valebũt:q: libe
ram actiõem habuit a dño:donec ipſum ſuuꝫ
eſſe nõ ꝓnunciauit. Propter fidelẽ vo executio
nem reqrif ꝙ iuramẽtum preſtent q: fidelr exe
quẽtur offm ſuum.ſicut.n.impator iuramẽtuꝫ
ꝑſtat de offõ ſuo fidelr exequẽdo.vt patet diſt.
lxiij.c.tibi dño.ita eo modo ipſe ſuos officiales
admittere dꝫ iuratos. Fiũt.n.notarij auctorita
te pape vl' impatoris imediate:vel deriuata ab
eis. ¶ Notãdum etiã ꝙ notarij offm eoꝝ dele
gare nõ debẽt.vt ſcribif in auten.de tabellioni
bus. Et hoc ꝑꝑ tria incõueniẽtia que interdum
ſequunf.vt dicit Aug.de ancho.vbi.ſ. Primũ
eſt ex pte iudicis q nõ põt lucide informari de
ꝟitate ꝯtractꝰ qñ per diuerſos notarios ſcꝛiba
tur ꝛ ꝑficif. Scꝺm eſt ex pte ꝑſonaꝝ que cõtra/
hũt:que cũ aliqñ ſint laici ꝛ rudes lr̃as neſcien
tes facilr eis põt negari ꝟitas p illa q̃ ſequunf
vel ponunf in inſtro:priori notario non ꝑñte.
Tertiũ eſt ex parte ipſius notarij.cũ.n.ꝑfectio
rei ꝯſiſtat in principio medio ꝛ fine.vt phs di/
cit in de celo ꝛ mũdo.nullius opus ꝑfectum eſ
ſe poteſt niſi p eũ ſit inchoatũ.mediatũ ꝛ termi
natũ. Nõ debẽt.ergo notarij delegare alijs cõ/
ponẽda inſtra inter ꝯhentes:maxime cum ipſi
ꝓfiteanf inſtra ſua manu ꝯſcribere. Si tñ fece
rint puniẽdi ſunt. Documẽta vo nõ vitianf.vt
ſcribif extra.de fi.inſtru.ca.cuꝫ p tabellio mor/
te ꝑuẽtus q̃dam nõ ꝑfecerit inſtra q̃ in nota re/
dacta fuerũt ab eodẽ ad petitiõeꝫ eoꝝ ad quos
ꝑtinẽt auctoritate ordinarij iudicis poteris ea
fidelr in publicã formã redigere habitura per
hoc ꝑpetuam firmitatem. Hec ille. In caſu etiã
egritudinis vel alterius rõnabilis occupatiõis
debẽt ipſi notarij ꝯtrahẽtes admonere:vt per
ſeipſos compleãt eoꝝ ꝯtractus. Et ſi dicaf qꝛ ex
frequẽtia hoium petentium notarios aliquos
noiatos interdum tot ꝯtractus recipiũt ꝑficiẽ/
dos ꝙ ſoli ipſi complere nõ poſſunt. Rñdeo ꝙ
vt dicit iuriſconſultus.melius eſt pauca agere
caute q̃ꝫ multis intereſſe periculoſe. Et Eccleſi.
xj.dicitur. Fili ne ſint in multis actus tui:non
enim propter hoc excuſantur.

¶ De his que iu/ .§.i.

rant notarij ſeruare ꝛ quis poſſit creare notari
os. Dicit Hoſtiẽ.vt refert Jo.an.in nouella ſup
c.ſicut te.ne cleri.vel mo.ꝙ tabellio conſueuit
iurare ſex. ¶ Primo ꝙ ꝺ his que videbit ꝛ au
diet ꝛ reqſitus fuerit:ſine diminutiõe ꝟitatis
ꝛ commixtiõe falſitatis conficiet inſtrumẽtuꝫ.
Unde vt dicit Hoſtien. Solet requiri tabellio
ſub pena officij ſui ꝙ conficiat inſtrumentum
requirenti:quod ſi nõ fecerit:periurus videf:

⁊ ſic ſuis inſtr̄is poſtea nō crederet.ar.de teſti.
c.teſtimoniū.Et hāc requiſitionē qſq; de pp̄ſo
facere pōt.ar.de teſta.c.relatū.ij.⁊ pro tanto dr̄
ſuus publicus ⁊ publica pſona.Scd̄o iurat q
ſecreta iniuncta ſibi celabit.¶ Tertio q ſuper
ↄctu vſurario vel in fraudē vſurarū inito non
ↄficiet inſtr̄m ſciēter.¶ Quarto q de omnibꝰ
inſtr̄is que reddet prothocolla tenebit.¶ Quin
to q fidelis erit illi a quo cōſtituitur:⁊ ſi ſciret
dānum ſuum tractari per ſe vel per nunciū re/
uelabit.¶ Sexto q illud officium ſic ſibi iniū
ctum cupiditate:odio timore ⁊ amore remotis
vel omnia ſm̄ bonam ↄſcientiam exequetur.

¶ Quantū ad ſe/ .§.ij.

cundum.ſ.quis poſſit creare notarios.Dic̄ Au
gu.de ancho.vbi.ſ̄.q notarius ē pſona publi/
ca hn̄s officium ſcribendi inſtr̄a ſuper ↄctibus
aut alijs negocijs ad faciendū fidez ſup eiſdē.
Illius ergo auc̄te inſtruēdi ſunt qui totius rei/
publice curam hz:vel per vl̄em iuriſditionez.
ſicut papa:vel per imediatā adminiſtrationē ſi
cut impator.Et ideo ſoluz papa ⁊ impator pn̄t
notarios publicos facere:vel illi quibꝰ auctori
tate pape vel impatoris eſt ↄceſſum. Archieps̄
floren.hz priuilegiū ab impatore valēdi creare
notarios.Plures ēt ciues ab impatore habēt
hāc auc̄tem.Dicunt aūt aliq q ep̄s in eccliaſti/
cis negocijs pōt notarios ↄſtituē per totā ſuaz
dioceſim eo q ipſi cura totius dioceſis cōmiſſa
eſt per cū regenda ⁊ gubernanda.x.q.j.c.regē/
da.⁊.xij.q.j.ep̄s.non tñ eccleſiaſticis notarius
inſtr̄m ↄficeret in negocijs ſecularibꝰ qui.ſ.in/
ſtitutus eſt ſolū auc̄te epi.Nec ſi auc̄te imperia
li ⁊ epali poterit in vtriſq; cōficere inſtr̄a niſi ſit
clericus.Nec ſecularis in eccleſiaſticis negoci
is dz ↄficere inſtr̄a:eo q ↄuerſatio vtrorūq; dz
eſſe ſecreta ⁊ diſtincta.vt.ij.q.vij.laicos.¶ Cir
ca hoc mouet qōnez Io.an.in nouella.ſup.c.ſi/
cut te.ne cle.vel mo.Et dicit q lz aliq dicant q
inſtitutꝰ notarius a laico poſſit ↄficere inſtr̄a in
eccleſiaſticis negocijs:⁊ ita de facto ſeruaſ.Tu
de rigore ⁊ veritate iuris dicas ↄtrium:ad h̄ de
ele.c.meſſana.Duo eni operanſ q crediſ publi
co inſtr̄o.ſ.preſtatio iuramēti.de pſcri.c.ad au
dientiā.⁊ auc̄tas iudicialis a qua tabellio hāc
recipit ptātez.in auc̄.de tabel.§.j.h̄ duoꝝ ſcd̄z
deficit hic.Sicut enim dictū teſtis auc̄te iudi/
cis ſecularis in cā eccliaſtica recepti fidē non fa
cit in foro eccleſie lz forte ſit verꝝ.extra de iudi.
c.atſi clerici.ſic in inſtr̄o tabellionis auc̄te ipſiꝰ
cōſtituti.Sicut eniz hoc impator mandare nō
poſſet:ita nec generaliter.ar.de deci.c.tua.Se/
cus eſſet inſtr̄o confecto a tabellione clerico in
tpalibus lz tale officium exercere nō debeat:vt
in iſto.c.ſicut te.Ibi etiā aſſignat multiplicē rō
nem quare clerici nō debent ↄficere inſtr̄a in tē
poralibus.Et no.q in dicto.ca.ſicut te.ſic dicit
Inno.iij.Mandamus q clericis in ſacris or/
dinibus ↄſtitutis tabellionatꝰ offm̄ per benefi/
ciorū ſubtractionē appellatione poſtpoſita iter
dicas.vbi dicit Io.an.Nota ↄtra venetos vbi
non eſt vſus tabellionū ſed ſacerdotes ↄficiunt
inſtr̄a:ſi tamē fecerint inſtr̄a anteq; eis interdi
catur tenent:poſtea vō non. Inno.⁊ ab.Et po/
teſt eſſe ratio quare poſt interdictū non valēt q
interdicto officio ⁊ eius executio.ar.de ap.ca.
paſtoralis.alr̄ eluſorium eſſet qd̄ eſſe nō debet.
⁊ ſic etiam hoc eſt in penā cōtrahentium ⁊ deli
ctum cōſentientiū.Et dixerunt qdam q ſi hec
phibitio puenit ad illos de populo nō valet in
ſtrumentū alr̄ pbabilis ignorātia excuſat.Naz
tunc tales indigne conficiunt inſtr̄a q̄ʒtum ad
ſe:ſed non q̄ʒtuz ad alios.Tu dic indiſtincte q
valet inſtr̄m:lz tabellio poſſit puari bn̄ficio:q
hec pena ſola hic imprimiſ.vn̄ aliam inuenire
nō debes ſed potius impoſitā emolliri.de reg.
iur.c.in penis.li.vj.De iſta materia vtruz.ſ.cle
rici vel religioſi poſſint conficere inſtrumēta et
quo habes infra de ſtatu clericorum. Ti.xiij. c.ij.§.ij

¶ De ſalarijs exi/ .§.iij.

gendis a tabellionibꝰ ⁊ pcuratoribꝰ qui vt plu
rimū ſunt inhumani in hmōi dicit Guil.in ſpe
culo circa h̄ q aut ſcriptura quā faciūt eſt forē/
ſis ſeu iudicialis aut extraiudicialis.Si iudicia/
lis vt ſunt acta iudicioꝝ preſtationes:emācipa
tiones ⁊ hmōi que corā iudice ⁊ notario fiūt:ſi
imoderatum exigit ſalariū ad officiuz iudicis
corā quo actuz eſt ptinet partes releuare ⁊ gra/
uaminibꝰ curialiū ⁊ expēſis.de pe.diſ.j.nemo.
extra de of.dele.cū te.Et cūcta que litez vel liti/
gatores ipediunt:emēdare dz.j.q.j.emēdari.
Et tales improbos exactores dz punire.C.de of
fi.prefe.l.peto.Debet ergo moderari qd dabiſ
pro termio ſcribēdo:qd pro exceptiōe:qd p ci/
tatione:qd pro litis ↄteſtatiōe:qd p poſitione:
qd pro articulo:qd pro depoſitiōe teſtis:qd p
exēplatiōe inſtr̄i:qd p iterlocutoria:qd p ſn̄ia
pcepto vel appellatiōe:⁊ ſic de alijs.⁊ h̄ iſpecta
⁊ ↄſiderata ↄditione ⁊ q̄litate litigatoꝝ ⁊ cāe et
fori ↄſuetudine.Nos vero ſcripta notarioꝝ no
ſtroꝝ q̄nq; facimus p alios notarios in talibus
expertos ⁊ fideles taxari.Si vō extraiudicialis ſcri
ptura puta inſtr̄m depoſiti vel ſolutionis vel p
curationis vel vēditionis:⁊ hmōi:dz hoc p lo
ci ordinariū expediri.Quod ſi ↄuētū ſit de cer
to ſalario inſpecta ↄditiōe litigatoris ⁊ fori cō/
ſuetudine ⁊ cauſe qualitate h̄ traxit vel faciet p
viros expertos taxari.iij.q.vij.infamis.§.tria.
extra de ſymonia.c.j.⁊.x.q.ij.§.h̄ ius.Et vidi/
mus aliquas curias in hmōi bn̄ ordinatas:et

nos dum eſſemus auditor generalis cauſarum palatij dñi pape: ſatis bñ: quoad palatiū ipſum pcurauimus ordinari. In ſūma vo dñs tenet pcuratori quoad expēſas moderatas in negocio & in iudicio factas. vt ex̄ de pcu. cū pro c.i. Sed qñ debet ſolui ſalarium pcuratori. Rñ. pa. nota. ex̄ de loca. & cduc. c. pp̄ter. q ſi qs locauerit operas ſuas pro aliquo ope faciendo vel exercendo de nouo: q et ſi ſalariū promiſerit aduocato medico vel procuratori vel in alijs ſimilibus caſibus tñ finito ope re debitum ſoluendum eſt ar. C. de ſuffra. l. vnica. hec oia Guil.

De ſalario procuratorū qui pcuratores aliqñ etiā ſunt notarij. §. iiij.

ſeu tabelliones de quo dicit idē Guil. in ſpe. li. j. Nunc de pcu. ſalariū ſeu merces incerte pollicitatōis peti nō pōt. C. mā. l. ſalariū. ſoluta tñ retineri non pōt. Pollicet aūt qs aliqñ: cū nulla interrogatiōe pcedente ſalariū offert dicens ſubito. facias hoc & ſic faciam tibi. ff. de polli. l. pactū. & huius polliciti qlibet dñs eſſe pōt. In hoc diſtingue: qz aut qd promittit eſt incertum genere: aut eſt icertū re: aut eſt icertū re & gñe. Si eſt incertū re vel genere: puta dicēdo bñfaciā tibi: vel recognoſcā hoc ſeruitiū: vl' tibi plene retribuā: tūc peti nō pōt vt in pdicta lege ſalariū. Si vo re tm ſit incertū: ſed certū genere: puta promitto equū: vl' veſtes: vel faciā te militem: nec dicit quē equū vel quas veſtes vel quātū pro militia dare tūc non eſt penitus incerta pmiſſio: & ideo peti pōt. argu. C. man. l. j. Taxabitur aūt hoc arbitrio boni viri. ff. p ſocio. l. ſi ſocietatē. Si aūt certū re & genere pmittit: puta promitto tibi talē equū: vel talē veſtē: vel faciam te militē tali die: & dabo tibi p militia tm̄: ſubdiſtingue. qz aut fuit hoc deductum in ſtipulatione: & tūc certi cditione petit qd pmiſſū eſt. vt inſti. de ver. ob. in pn. aut nō fuit deductū in ſtipulatione: qd certū eſt: ſed nudo pacto pmiſſum: & tūc petitur alijs varijs actionib9 prout ibi ſubdiſtinguit. Hoc aūt no. q pcurator nō pōt de certa pte litis: puta media vel quota paciſci alioquin non valet talis pactio: imo punit talis. ff. de var. & ex̄or. cog. l. j. §. aduocatos. Sz nec ſalariū pcuratoris pōt excedere. c. aureos: qz nec aduocati ſalarium pōt tm̄ excedere. ff. de va. & ex̄or. cog. l. j. nam & pcurator dicit aduocatus. vt. iij. q. vij. c. j. & ecōtra. Hodie autē pcurator noie palmarij non pōt recipe in quacūqz cā vltra. xx. li. turon. qui etiā debet iurare: vt quācito malā cām cognouerit ipſam dſeret & alia plura. aliogn miltiplr puniē: vt i cſtōe. gre. x. de po. ſtu. c. pprandū. d. āt palma p victoria cāe. h gui.

De his que requirunt ad publicationē inſtri. §. v.

quirunt ad publicationē inſtri ſine qbus inſtrumentū non eſſet validū. Et ſunt. ix. ſm Guil. in ſpe. li. ij. c. xliiij. videlz inuocatio nois dñi anno eiuſdē. indictio: dies ctus. nomē pape vel imperatoris vel regis de loco: teſtes: nomen tabellionis: & eius ſignū. Inſtrm enim ad hoc vt ſit publicū & per cns validū duo debet ctinere. ſ. factū qd dr ctus: qz inter partes cbit & ordiatur. Et hoc diuerſificat ſm varietatē vel diuerſitatē negocioꝝ. Et forme ſeru. ide in hmōi habētur per totū in dicto li. ſpe. iudi. ſm qd dz contīnere inſtrm publicationis que ſunt pdicta noiē. Prima ergo eſt iuocatio nois dñi. vt dicat in pncipio inſtri. In noie dñi amē. vt. xxiij. di. in noie dñi. vel ſic. in noie dñi nrī Jeſu chriſti. vel in no. pa. & fi. & ſpūſancti. Et hec inciatio eſt ponenda in arduis & ppetuis inſtris. In minoribus aūt & infra breue tps defecturis & i publicationib9 actoꝝ iudicialiū: niſi ſit ſnia diffinitiua non eſt vis eā omittere inchoando ſic. Anno dñi &c. Scdo ponēdus eſt annus dñi quotus ſiue a natiuitate xp̄i vt in quibuſdam locis ſiue ab incarnatione ei9: vt in alijs locis: in hoc ſeruāda eſt cſuetudo loci ſm q ibi inchoari cōſueuit annus vt dicat. In noie dñi amen. Anno ab eius incarnatiōe vel natiuitate tali vl' tali. Et hoc dicūt quidā de cſuetudine iductum nō iure ctentū: non tñ dz omitti. alis eſſet inualidum inſtrm. Tertio poſt annos dñi ponenda eſt quota indictionis: vt dicatur in noie dñi amē. Anno ab incarnatiōe ei9 tali: indictiōe tali: vt in. d. c. in noie dñi diſt. xxiij. Sed p ei9 declaratione ſciendū q indictio dicta eſt ab idicēdo. i. pcipiēdo. vñ idictio iuſſum ſeu pceptū dr. Et ſic eſt hec itroducta Ceſar auguſtus pp̄oſuit vt deſcriberet vniuerſus orbis: qui. ſ. erat ſub dñio romanorum. vt habet Luc. ij. vt ſic ſinguli ſoluerēt tributū in ſignū ſubiectiōis de qndeno anno in qndenū. & quālibet qndenā annoꝝ diuidebāt in tres qnas ānoꝝ. & quālibet harū priū que erat qnqz annoꝝ vocabāt luſtrū. In pma ergo qna ſeu luſtro ordiāuerat auguſt9 imperator dari ferꝝ a ſingulis p tributo vñ fiebāt arma p militib9 reipu. In ſcdo luſtro reddebat argētū pro tributo i ſtipēdiū ſoluēdū militantibus. In tertio argētū vel auꝝ p reipu. expēſas vel fabricatione ſimulachroꝝ & eoꝝ tēploꝝ. poſtea inchoabat a capite aliud qndecēniū. Illd ergo qndecēniū dicebat indictio & eſt equocū ad totū illud tps. xv. annoꝝ: & ad quēlibet ānū illi9 qndecēnij. vt pmus ānus ei9 dicat pma idictio. ſcds ānus ſcda idictio: & ſic de alijs. & poſt xv. āno inchoat a capite & dr pma indictio &c. Tante aūt fuit auctis hec cōputatio & quotatio iuriſditōis vt nſlus ſit ea expſſa fieret ctr9: nec puilegium nec teſtm nec alia ſcriptura ſolēnis

idictio qd ſit.

fine ea valeret. Et etiã hodie eadẽ hꝫ iuris au/
ctoritatẽ: ꝗ̃uis in h ſit ꝯſuetudini regiõis: vt
ex. de fi. iſtru. c. cũ dilect⁹. Si vis aũt ſcire ꝛ in/
De inventione indictionis. venire cito quotã idictiõis divide ãnos dñi p
qndenas annoꝝ ꝛ dimiſſis oibus itegris quin
denis id qꝺ remanet iferioꝛis nũeri additis tri
bus annis q: tot anni p̃ceſſer. it de p̃mo qnde/
no qñ xp̃s eſt natus illud eſt quota idictiõis vſ
qꝫ ad. xv. idictionẽ. expleta. xv. ichoabit poſtea
a p̃ma idictiõe. ꝛ ſic de ſingulis. Uerbi gratia.
Nũc currit ann⁹ dñi. M. cccc. xlviij. ꝛ nũerus
mille q̃drĩgẽtoꝝ q̃dragĩta ꝯtinet idictiões.
xcvj. integras. q̃ruꝫ q̃libet hꝫ. xv. annos cõple/
tos. Remanẽt ergo octo anni qb⁹ addẽdo tres
vt dictũ eſt. ſequit qꝙ idictio in tali ãno fit. xj. in
ſequẽti anno erit. xij. in alio. xiij. ꝛ poſtea i alio.
xiiij. demũ in ſequẽti. xv. ſ. in ãno dñi. M. cccc
lij. dicet indictione. xv. poſtea in ãno ſequẽti. ſ.
M. cccc. liij. erit indictio p̃ma. ꝛ ſic deinceps.
Incipiẽdus eſt aũt annus indictiõis ab eo ãno
quo incipit annus dñi ſiue ab incarnatione ſi/
ue a natiuitate ꝺm varietatẽ locoꝝ. Aliqui etiã
incipiũt annũ a mẽſe ianuarij: ꝛ ſic ẽt indictio/
nes. Uñ verſus. Si per qndenas dñi diuiſeris
ãnos. His tribus adiũctis idictio certa notat.
¶ Quarto poſt indictionẽ ponit dies menſis
in quo ꝯficit inſtrm. ſ. vel tali die talis menſis.
Et in aliq̃bus locis addit vſqꝫ ad mediũ men/
ſem: intrãti tali mẽſe: ꝛ poſt mediũ ipſi⁹ mẽſis
addũt ad quotã diẽ exñte tali mẽſe: i penultia
tñ ꝛ vltima die ꝛ p̃ma hoc nõ ponũt. Quot ãt
dies q̃libet mẽſis habeat dant vſus. Juni⁹ ap/
lis ſeptẽber nouẽberqꝫ tricenos. Unũ plus reli
qui: ſꝫ hꝫ februarius octo. Uicenos cũ biſſext⁹
fuerit ſupaddit vnus. Aliqñ ꝛ p̃cipue i litteris
aplicis ꝯſignat q̃ta die p̃ kalẽ. nonas. ꝛ ydus.
Pro hoꝝ declaratione ſciendũ qꝙ romani facie
bãt nũdinas ter in mẽſe q̃libet. ſ. in prima die
De kalendis nonis et ydibus. mẽſis que dicebant kalẽde. ꝛ in. v. die vel. vij.
ꝺm varios menſes vt dicet ꝛ dicebant none. et
poſt inde ad octo dies. ꝛ dicebant ydus. Oẽs
ergo dies mẽſis denoiabant ab his. ſ. kalendis
nonis ꝛ ydibus per hũc modũ. Naꝫ p̃ma dies
mẽſis dicebat kalẽdis: talis vl talis mẽſis. poſt
alij dies vſqꝫ ad diẽ nonaꝝ denoiabant ꝛ dinu
merabant a nonis. Nam quoad mẽſes q hñt
quatuoꝛ nonas dicebat in ſc a die menſis. iiij.
nonas talis mẽſis. ꝛ tertia die mẽſis dicebatur
iij. nonas. quarto die ſcꝺo nonas vel p̃die no/
nas. ꝛ in qnto dicebat nonis talis mẽſis. Quo
ad menſes hñtes ſex dies diſtantes a nonis di/
cebat ſcꝺa die menſis. vj. nonas talis menſis.
tertia die menſis talis. v. nonas: ꝛ ſic de alijs.
Poſtea poſt nonas dinumerabãt dies ab ydi/
bus. Nam poſt diẽ nonarũ dicebat. viij. ydus
talis mẽſis: ꝛ ſequẽti die dicebat. vij. ydus: ꝛ ct

ſic deinceps vſqꝫ ad octauũ diẽ: ꝛ tunc dicebat
ydibus talis menſis. die aũt p̃cedenti ipſuꝫ di
cebat p̃ridie ydus vel ſcꝺa ydus talis menſis.
Reliquũ dies mẽſis denoiabant a kalẽdis futu
ris ꝺm numerũ dierũ quibus diſtant ab eis vt
dicat poſt ydus quoad aliquos mẽſes. xviij. ka
lendas talis mẽſis noiando ſequẽtem mẽſem:
ꝛ die ſequẽti di. xvij. ꝛ ſic deinceps vſqꝫ ad vltĩ
mũ diẽ: ꝛ tunc di p̃die kalẽdas mẽſis ſeq̃ntis.
De hmõi dant verſus tales. Sex nonas maius
october iunius ꝛ mars. Quatuoꝛ at reliqui: te/
net ydus q̃libet octo. ¶ Quinto poſt diẽ poni
tur nomẽ pape in terris ſuis vel impatoris in
impio vel regis in regno: hoc mõ p̃ſidenti tali
papa vel tali impatore vel rege regnãte. In cu
ria etiã ponunt anni qb⁹ papa reſedit. puta an
no dñi Milleſimoq̃drĩgẽteſimo. xlviij. dicit
põtificatus ſctiſſimi dñi Nicolai. v. anno ſcꝺo.
¶ Sexto apponendus eſt locus in quo recitat
inſtrm. locus aũt qui eſt exp̃mendus eſt duplex
ſ. generalis ꝛ ſp̃alis. generalis puta ciuitatꝭ ca
ſtri vel ville in quo recitatur inſtrm ꝛ ſp̃alis lo
cus puta actũ eſt viterbij in domo Joãnis quõ
dam Gerardi in camera ſupioꝛi eiuſdẽ dom⁹:
vel in parrochia ſancti Laurẽtij ſub porticu ta/
lis domus. ¶ Septimo poſt locũ ponunt ꝛ te/
ſtes: ꝛ q̃nqꝫ ſub noĩe noiatiui caſus puta inter/
uenerũt ad hoc teſtes Pe. ꝛ Jo. ad hoc vocati ꝛ
rogati. Quãdoqꝫ per genitiuũ: vt cũ di in p̃ſe/
ſentia talis ꝛ talis teſtis vel corã talibus teſtib⁹
vl p̃ñtibus talibus. Et licet inq̃libet inſtro ta/
bellionis ex vſu apponunt teſtes ad hoc voca/
tos ꝛ rogatos: tamẽ de iure hoc non eſt neceſſa
rium niſi in qbuſdaꝫ caſibus. ¶ Octauo poſt
teſtes debet poni nomen tabellionis ꝛ debꝫ po
ni nomen ꝛ p̃nomẽ eius ꝛ cuius auctoritate
ſit notarius: puta hoc modo. Ego talis filius ta
lis de tali loco ſancte romane eccleſie vel impe
riali vel talis epĩ vel comitis auctoritate publi
cus notarius his oĩbus interfui ꝛ rogat⁹ h ſcri
pſi. In teſtamẽtis aũt di: omnia de mãdato di/
cti teſtatoris hec ſcripſi ꝛ in publicam foꝛmã re
degi. Sed in ſentẽtijs ꝛ proceſſibus iudicij ta/
lis ſcripſi: ſed in ſentẽtijs ꝯceſſionibus ꝛ hmõi
conſueuit ſniaꝫ proferẽs vel ꝯſitens loqui hoc
modo. Ego talis in talicã ſic p̃nũcio vel ſic con
fiteoꝛ ꝛ dico. Et poſtea ſubiungit. In cuius rei
teſtimoniũ ꝛ futuroꝝ memoꝛia hoc p̃ns pu
blicum inſtrm per talẽ notarium ſcriptuꝫ fieri
iuſſi. Et hoc in ſñia oꝛdinaria. Et nota qꝙ notari
us ſemp debet dicere in inſtro ſe fuiſſe rogatũ.
¶ Nono in fine omnium poſt oĩa ſuum appo
nat tabellio ſignũ: vt per illud ꝛ alia euidenti⁹
comparatio fieri poſſit cũ neceſſe fuerit. In qui
buſdam tamẽ locis vt narbone tabelliones nõ
vtuntur aliquibus ſignis: ꝛ in hmõi eſt ſtandũ

conſuetudini locoꝝ. Nomē notarij ſolet poni
in fine inſtrumenti cōiter. alia vero in pricipio.
vt annū dñi indictionem diē locū teſtes. Sȝ eti
am cōſuetudo regionis ſeruanda. Hec oīa Guil.

¶ Defectus ⁊ vi/ .§. vi.

tia que cōmittunẞ in exercitio notariat⁹ ⁊ ꝓcura
tus. ¶ Primo qñ cōficiūt inſtr̄a īepta ⁊ ꝯfuſa
ſeu defectiua ⁊ inualida: q: nō hñt debitas ſolē
nitates ex qb⁹ ꝑſōe dānificantur vl̄ latigia icur
rūt: q: ſolet accipere ex ignorātia ipſoꝝ tabel/
lionum. ¶ Scđo qñ ex certa ſcīa cōfingunt fal
ſa inſtr̄a. vt in teſtamētis ſolutionib⁹ vel hmōi:
qui ex hiſ grauiter a legib⁹ puniunẞ. ¶ Tertio ſi
ex malitia occultāt ſcripturas alias neceſſarias
⁊ vtiles ⁊ ꝑcipue ad īſtātiā alioꝝ quib⁹ obſunt:
vt legata ad pias cauſas vel alijs facta: vel etiā
de alijs negocijs. ¶ Quarto qñ ꝑpēdūt ꝯtcū ſi
eri ꝑ extorſionē violētiā ſeu fraudē: ⁊ tñ rogāt
⁊ nō declarāt factum ſuū nō intelligēti que ſo
lēt cōtingi in mulierib⁹ adoleſcētulis: ⁊ idiotis
qđ ad renūciationē alicui⁹ ſui iuris. vel in ꝯtcu
mr̄imonij cū apparet de violētia vel in teſtō cū
nō hȝ vſū rōnis ⁊ hmōi. ¶ Quīto qñ compo
nūt ī ſtr̄a vſuraria: vel ī fraudē vſurarū ſciēter.
¶ Sexto qñ ſunt vocati ad ꝯficiendū aliqđ in
ſtr̄m ⁊ nolūt facere ne diſpliceāt amicis vel po
tentib⁹ quos timēt: nec apte aliter pñt īuenire
notariū. ¶ Septio qñ paupibus nō valētib⁹ ſi
bi ſoluere de laboꝛe nolūt rogati ꝯficere inſtru/
mēta ſua. vel ꝯfecta nolūt eis dare in publicam
formā: vt poſſint ſe in iudicio iuuare. ¶ Octa
uo qñ de miſterio ſuo nimiū ſalariū extorquenẞ:
in quo attēdunẞ ⁊ laboꝛ ⁊ iduſtria ⁊ qn̄titas cau
ſe ⁊ ꝯſuetudo regionis. In his oībus vbi dāni
ficaẞ quis ⁊ ſuo opere: videtur tenere ad ſatiſfa
ctionem leſo. extra de iniu. ⁊ dam. da. c. ſi.

¶ Procuratores .§. vij.

aūt offendūt vt notat Alan⁹ in li. de plā. eccl̄ie.
¶ Prio quidē ſi exercēt tale officiū qb⁹ a lege
ꝓhibeẞ vt minoꝛ vigītiqnqȝ annoꝝ ad iudicia
⁊ minoꝛ. xvij. ad negocia. ff. de ꝓcu. l. minoꝛ. ex̄
de ꝓcu. c. q generalr̄. li. vj. Itē nō pōt eē ꝓcura/
toꝛ furioſus: infamis: ſurdus: mut⁹ accuſat⁹ de
crimine: miles: ſeruus: excōicat⁹ vel cōſtitut⁹ ab
excōicato: qđ ſi fieret tñ in occl'to: teneret ex̄ de
ꝓcu. c. auditis. Itē nec regularis niſi in cāu ſui
mōaſterij iubēte ſuo ꝓlato vt de ꝓcu. cū religio
ſus. in clemē. Itē cleric⁹ in qlibȝ gradu ꝯſtitut⁹
quoad ciuiles cāīs: ſecus aūt in ſpūalib⁹. ſed ⁊
in ciuilib⁹ pōt eē ꝓ ꝑſonis miſerabilib⁹ ſ͛ȝ Hoſt.
¶ Scđo offendūt ꝓcuratores cū nō appellant
qñ debēt. puta qñ ſunt grauati in cā ꝯtra iuſtiti
am vel dño ſuo nō denunciant q appellet. extra
eo. nō iniuſte. ¶ Tertio q: plene dnm̄ ſuū nō
defendunt. q: oīa debent facere que faceret do
minus ſi pñs eſſet: ⁊ maioꝛē diligentiam hēre
dȝ q̄ȝ in ſuis negocijs. vt. C. m. ā. l. in re mādata
qđ intelligēdū eſt ſalua ſemꝑ iuſtitia ſeu ꝯſcia.
Teneẞ autē ad tria ꝓcuratoꝛ. ſ. vocatus ad iu/
diciū venire. iuſtis pꝛeceptis parere. ⁊ ſine lnia
nō recedere. xj. q. iij. certum. ¶ Quarto offen/
dunt cū ꝯfitenẞ ꝯ̄ dominum ſuū malitioſe. qđ
non dñt fateri coꝛrupti ab alia parte ⁊ ꝯfeſſio ꝑ
curatoris nocet domino. extra de poſtula. c. j.
¶ Quinto ſi falſi ꝓcuratores ſunt. i. nō hñtes
mādatū. vel falſum mandatū hñtes ⁊ ſi in alijs
hēant. extra de reſcrip. c. cum dilecta. Utrum
aūt ꝑiudicet dño qđ facit ꝓcuratoꝛ ꝯ̄ ius vel in/
iurioſe ꝯ̄ eum ſine ſpāli mandato extra eo. dile
cti. ſm̄ Inno. in vide ſibi. ¶ Septimo q: extoꝛ/
quent nimis magna ſalaria in quo tenētur de
ſupfluo. xiiij. q. v. nō ſane. De ſalario congruo
dictū eſt. ſ. §. iiij. ¶ Octauo q: intromittūt ſe
de officijs aduocandi cū paꝝ vel nihil ſciāt iu/
ris. vñ in culpa ſunt vſurpantes offm̄ alienum
⁊ cū ꝑ hoc damnificant dños ſuos: tenenẞ eis.
ar. extra de homi. c. tua. ¶ Nono q: in fauoꝛē
dñoꝝ ſuoꝝ multa ꝓ pte ſua mendacia ⁊ piuria
dicūt ⁊ partem aliam decipiunt. ¶ Decimo q:
cauillationibus ⁊ falſis poſitionibus ⁊ allega/
tionibus vtuntur. vnde ⁊ in his tenentur deo
⁊ proximo. extra de crimine falſi. c. j. Et breui/
ter in omnibus in quibus offendunt mali ad/
uocati peccant ⁊ mali procuratores.

Titulus. vij. De ſtatu me dicorum.

¶ Qr venerandi ſunt medici in ſua
profeſſione. Ca. j.

Nunqd medici ſu/
ſcitabūt ⁊ ꝯfitebuntur tibi ꝓs. lxxx
vij. Sicut deus glorioſus creauit
medicinalia. vt dī. Eccī. xxxviij. c.
altiſſimus de terra creauit medicinā ⁊ vir pru
dens nō abhoꝛrebit eam: ita ⁊ ipſe pꝛimus au
ctoꝛ extitit artis ⁊ ſciētie medicinalis. Nam a
deo habuerūt illuſtrādo naturalē intellectū ad
inueſtigādum vires herbaꝝ ⁊ aliaꝝ reꝝ ⁊ expe
riendū eaꝝ effectū. Primi auctoꝛes medicine.
vt Apollo ⁊ eſculapius: quem ſecuti ſunt Hip/
pocrates ⁊ Galien⁹ ⁊ Auicēna antiq artis me/
dicine ſcriptores ⁊ exīde alij. Applicādo ergo
medicinalia ad īfirmū a deo creata: medic⁹ ſic
curat egrotū vt īſtrumētū dei ſiue nature: ⁊ ſan
cti viri fuerūt medici vt Lucas euange. de quo
ait apl's ad Col. iiij. c. Salutat vos lucas medi
cus chariſſimus. Et ſancti viri vſi ſunt medici/
nalibus. Legiẞ. n. de io. euāg. q: exīs in balne/
is vidēs cherinthū hereticū: dixit ſocijs: fugia
mus hinc ne balnea coꝛruāt in quibus cherim.

rhus filius diaboli lauaſ.xxiiij.q.j.oia qui.Et
ſctūs Germanus epo capuanus ad balnea cuꝫ
infirmitatis cauſa accedens īuenit ibi aiam pa
ſcaſij in ſpē humana ſerulentē ꝛc̄.vt refert Gre
go.in dialo.Et Aug.in regula loquens religio
ſis dicit.ꝙ ſi nō eſt certū de infirmitate alicuiꝰ
fratris medicus ꝯſulaſ.vt.ſ.ſm ꝯſilium ſuum
ei q̄ntum pōt fieri ꝓuideat.De medicis ergo lo
quens ps.ait.Nūquid medici ꝛc̄.quaſi dicat.
etſi eorum ſit curare non tamen reſuſcitare:in
quibus tria poſſunt notari.

Primo profeſſio veneranda:ibi medici.
Scdo effectio admiranda.ibi.ſuſcitabunt.
Tertio ꝯfeſſio imitanda.ibi.ꝛ ꝯfitebuntur.

Quātum ad pri- .§.i.
mum vtiqꝫ ꝓfeſſio ſeu exercitatio medicoꝝ eſt
honoranda.Nam ꝛ h̄ vſus habet.ꝛ dic̄ Sapi-
ens.Eccl.xxxviij.c.Honora medicum propter
neceſſitatem.ſ.qꝛ tibi eſt neceſſariꝰ cū ſepe īfir-
meſ homo varijs lāguorībꝰ.Ubi aduertendū
ꝙ medicus eſt triplici honore venerādus vꝫ.

Honore ſubuenientie.
Honore obedientie.
Honore reuerentie.

Honor ſubuenientie eſt vt deſ ſibi ſalariū vt in
de ſibi ſubueniaſ de labore ſuo.Un̄ Augu.rep̄
hendit eos q nolunt medico ꝓuidere dic̄.Qui
dam nolūt dare medico honorē ſuuꝫ.xiiij.q.v.
nō ſane.oñdens ibi qꝺ pōt illud exigere etiam
ab inuito:qꝺ intelligendū eſt ſi poteſt.Nā pau-
peribus nō valētibus ſoluere gratis dꝫ mede-
ri:ꝛ nō ſe ab eoꝝ cura ſubtrahere qꝛ hoc eēt in
directe occidere.Morteē.n.ꝓbaſ lāguentibus
inferre q hāc cum pōt nō excludit.Inqt Sima
chus papa di.lxxxiij.§.j.Nec ex hoc ꝙ medicꝰ
accipit ꝛ petit ſalariū dꝛ vēdere ſciam ſuā vl ſa
nitatē q̄ ſpūalia ſunt:ſꝫ locat opas ſuas ꝓ labo
re ſuo habito tūc vel prius in ſtudēdo q̄rit mer
cedē.Nemo.n.de ſuo cogiſ facere bñficiū.x.q.
ij.ꝑcarie.ꝙ aūt ſcti medici Coſmas ꝛ Damia-
nus nil ſuſceperint cū curabant infirmos:hoc
iō fecerūt ne viderenſ vēdere grām ſanitatuꝫ:
qꝛ nō virtute ꝛ induſtria hūana:ſꝫ infuſione di
uina edocti fuerāt illā artem ꝛ miraculoſe ſana
bant vt ſeruarēt illud xpi mādatū.Gratis acce-
piſtis gratis date.Math.x.ſicut etiaꝫ heliſeus
ꝓpheta naamā curatū a lepra p eū nil tpale ac-
cipere voluit ꝛ Giezi q ex auaritia ꝑciū occulte
accepit.ſ.ſine ſcitu heliſei lepra ꝑcuſſus ē.iiij.
Reg.v.Damianꝰ autem q munꝰ accepit a mu-
liere ab eis curata qꝛ nō ob ꝑcuniā:ſꝫ ob dei re-
uerentiā ob quā p nomē eius illa adiurauera[t]
ad accipiēdū ꝛ ſatiſfaciēdū deuotiōi eiꝰ in nu[l]
lo peccauit:ꝛ iō frater eiꝰ Coſmas q hoc audi-
uit ita deteſtatus fuerat ꝙ mādauerat ipm̄ Da-
mianum non ſepeliri ſecuꝫ:admonitus fuit in
ſomnis ꝙ in eo nō peccauerat Damianus cum
accepiſſet ob deuotionēꝫ non ex auaritia.qꝺ ēt
p loquelam aialis irrōnalis poſt martyriuꝫ eo-
rum fuerat declaratum.de ſalarijs medicoruꝫ c.2.§.3.
habes infra.De ſcdo.ſ.honore obedientie.
Sciēdum ꝙ primo ꝛ ante oia infirmus de eo
qꝺ nouit dꝫ detegere medico ſuā īfirmitatem.
Un̄ philoſophia ad Boe.Si operam medica-
tis expectas neceſſe eſt vt vulnꝰ detegas.in li.
de philoſophica ꝯſo.ꝛ hoc q̄ntum ad locum in
quo patiſ ꝛ verecūde cū ea honeſtate qua decet
ꝛ q̄ntum ad cām vel occaſionem vt crapulaꝫ ni-
miam luxuriā:ex qua multi infirmanſ:paſſio-
nes ex qbus inordinati hoies grauiter īfirmā-
tur.Siue ire ex qua nimia ſylle dirutus eſt ſan
guis nec reſtringi potuit vnde ꝛ mortuꝰ eſt.vt
refert Aug.de ciui.dei.li.ij.c.xxij.Seu triſtitie
exceſſiue ſic̄ accidit antiocho regi qui ex nimia
triſtitia quā incurrit:qꝛ non habuerat ꝓſperuꝫ
ſucceſſum in eo ꝙ q̄ſierat expoliare ciuitatem
q̄ndam elimaidā decidit in lectū ſomnū nō ca-
piēs.vt habeſ.j.Math.vj.Uel ēt ꝓpter inordi
natum ꝯcupiſcētie amorē.ſic̄ habeſ de amon fi
lio Dauid pp amorē carnalem quē habebat ad
thamar ſororē ex pr̄e.ij.Reg.iij.Caueat tn̄ me-
dicus ne det tale remedium qꝺ dedit ionadab
ipſi amon.ſ.vt ꝯcumberet cū ea:qꝛ grauiſſime
peccaret.Dꝫ etiam manifeſtare vite ſue moreꝫ
ꝛ vſum:ſic̄ dꝛ de quodā q ſolitus erat euacua-
re loca neceſſaria ꝛ cum trāſiſſet per loca plena
aromatibus vt p realtum venetiaꝝ ex tāto odo
re infirmatus eſt ꝛ quaſi deficiēs:ꝛ cū nō poſſꝫ
intelligi cā ſue infirmitatis:vn̄ nec curare.qui
dam medicus acutus interrogās de exercitio
ſuo eo itellecto iuſſit eū poni iuxta locum taleꝫ
ſ.ſtercoꝝ ꝛ ſubito vires reſumpſit.Et iō bonuꝫ
eſt recurrereſ ad medicū ꝯſuetū q nouit cōplexio
nem ꝛ modū regiminis honeſtū matuꝝ ꝛ pra-
cticū.Exinde dꝫ medicū honorare ei obediēdo
Aug.ſup Joā.de Chryſo.q̄ntum eſt in medico
ſanare venit egrotum.Ipſe ſe interimit q pre-
cepta medici ſeruare nō vult.Dꝫ ergo obedire
medico in licitis ꝛ honeſtis:nō aūt in malis in
firmus.Quō ergo debeat medico obedire:vi- c.2.§.4.
de.j.ſi aūt queriſ.Et q̄uis nō ſaneſ qs niſi deo
diſponente:hic tn̄ eſt modus a deo ordinatus
vt obediat qs medico.Unde dic̄ Gratia.Huius
certiſſime ſciamus neminē vltra terminū ſibi
a deo prefixum eſſe victurum:oibus tamē lan
guētibꝰ non incongrue medemur.xxiij.q.iiij.
de thirijs.§.ſe.Naꝫ vt dic̄ Tho.ij.ij.q.lxxxiij.
ar.ij.a diuina prouidētia non ſolū diſponiſ q
effectus fiant:ſed etiam ex quibus cauſis pro-
cedant ꝛ quo ordine eueniant.Inter has auteꝫ
cauſas quorundam effectuū cauſe ſunt actus

bum ani ſicut comedere ⁊ bibere eſt cā hui⁹.ſ.
ꝯſeruatiōis vite:⁊ vſus medicinaꝝ cā ſanitatis
ſecūdarià.Opꝫ ergo hoīes aliq̄ agere nō vt
p act⁹ ſuos diuinā diſpoſitionē imutēt q̄ imu/
tabilis eſt:ſꝫ vt p act⁹ ſuos adimpleāt q̄ſdā effe
ctus ſḿ ordinē a deo diſpoſitū.Q̄uis ergo ipſe
de⁹ ſit q̄ vulnerat ⁊ medet.vt dr̄ Joā.v.c.⁊ ipſe
ſanat oēs īfirmitates.ingt ps.hoc tñ agit cōi/
ter per cāes ſcdarias.vt medicinas ⁊ hmōi.⁊ iō
hmōi vti debem⁹ tpe oportūo:ſꝫ aliqñ ꝑter na
turā ⁊ p viā miraculi hꝰ opef.Sꝫ vt dič Gratia.
miracula diuina ſūt admirāda nō in exēplū nr̄e
actiōis trahēda.iiii.q.iii.§.ſi.Si q̄s igit talib⁹
īdigēs nō vellet talib⁹ vti:q: expectaret a deo
ſanitatē grauiter peccaret:q: deū tentaret:niſi
ſup hoc hēret familiare ꝯſiliū.ſſ.ſic̄.b.aga.cuꝫ
dixit medicinā carnalē corpi meo nunq̄ exhi/
bui.erat.n.expta diuinā beniuolētiā.Dič tho.
ad.iii. ii.ii.q.xcvii.ar.i.vt vel īfirmitates non paterel
qb⁹ corpali medicina īdigeret:vel ſubito ſenti
ret in ſe diuine ſanatiōis effectuꝫ.⁋De tertio
honore reuerētie dꝫ ēt medic⁹ venerari.Quili/
bet.n.bñficiat⁹ dꝫ honorare ſuuꝫ bñfactorē.Et
cū dr̄ Eccī.xxx.c.nō eſt cēſus ſup ſanitatē:cum
hoc bñficiū recipiat p medicū dꝫ eū honorare
reuerēdo.Eccī.xxxviii.c.Diſciplia medici exal
tabit caput ei⁹.i.faciet eū honorari ⁊ reuereri
⁊ in medio magnatū collaudabif.Jn tāto ho/
nore ⁊ reuerētia habiti ſunt medici ab oībus:
vt ꝑmos inuētores medicine artis.ſ.apollineꝫ
⁊ eſculapiū hoīes vt deos colerēt ⁊ haberent:
q̄ſi q̄ddam diuinū medicinaꝫ reputātes:ſꝫ dii
eſſe nō poterāt q mortales erāt ſꝫ veri dei mini
ſtri ⁊ inſtrā:ipm autē deū auctorē oīs ſcie ⁊ ar
tis eſſe ꝯſtat.Solēt iuriſte ⁊ medici queſtioneꝫ
facere inter ſe quis magis debeat honorari me
dicus vel iuriſta.Et hoc eſt querere que ſciētia
ſit nobilior ⁊ perfectior:ſcientia iuris vel medi
v.ca.ii. cine:de quo vide in titu.

§.iiii. ⁋**Quantum ad ſe/ .§.ii.**

cūdū ꝑncipale q̄d eſt effect⁹ admirādus.vꝫ vi/
uificatio.Utiq̄ admirandus eſt iſte effect⁹.ſ.re
ſuſcitatio:q: ſupra virtutem nature.De priua/
tiōe.n.ad habitum nō eſt regreſſus ſḿ philo/
ſophum in poſtꝑdicta.naturalr̄.Nunq̄d ergo
ſuſcitabūt medici:vtiq̄.ſꝫ nō oēs.⁋Sciēduꝫ
igif q eſt triplex medic⁹ ſupnaturalis:ſpūalis:
⁊ corpalis.⁋Prim⁹ eſt xp̄s fili⁹.de quo ipſe ait.
Mat.ix.Nō eſt op⁹ valētib⁹ medic⁹ ſꝫ male hñ
tib⁹.Et aug.Tūc venit de celo magn⁹ medicus
qñ p totū mundū magn⁹ iacebat egrotus.Hic
medic⁹ ſolus eſt q reſuſcitat.ps.cvi.Miſit ver
bū ſuū.i.filiū ⁊ ſanauit eos:⁊ eripuit eos de in
teritiōib⁹ eoꝝ.i.mortib⁹.⁊ ſic ipſe reſuſcitat cor
pus ⁊ aīam ⁊ omneꝫ quē in mundo ꝯuerſatus
reſuſcitauit ⁊ ſanauit:ſimul in aīā ⁊ corpe viuū
⁊ ſanū fecit.vt di.Aug.de pe.di.iii.ſunt plures
ita etiam ipſe q eſt ꝑncipalr̄ ſanat.Medic⁹ aūt
opaf vt infirm ſuū q̄d dꝫ multū notare ⁊ medi
cus ⁊ īfirm⁹.Medic⁹ vt non glief de ſua cura.
nec de ſcia ſua ſolū ꝯfidat.Un̄ dič Aug.q ꝯ ſu
pbe pollicitātes ſalutē:iuigilat illud dcm̄.ps.
lxx.Os meū annūciabit laudē tuā:tota die ſa/
lutare tuū.Jnfirm⁹ aūt vt ad deū recurrat:nō ſo
lū ad medicū corpalē.Un̄ Grego.vii.Ad deuꝫ
pmo ꝯfugiēdū eſt q nr̄e poſſit curaf aīe paſſio
nes:ſꝫ hoīes ordine ꝑpoſtero aū ſibi opem ab
hoībus acceſſiūt.de ꝯſe.di.oīs.Rephenditur
Aſa rex iſrl̄ eo q īfirmat⁹ magis ꝯfiſus eſt in ar
te medicoꝝ q̄ȝ dei auxilio ⁊ mortuus eſt.ii.Pa
ral.xvi.Sic̄ ergo nō ſuſcitabūt medici.ita nec
ſanabūt niſi deo auxiliāte.⁋Medic⁹ ſpūalis
eſt ſacerdos.medicīa ſpūalis pnīa ⁊ alia ſacra.
Un̄ Leo papa.p pnīe medicinā ſpes vite repa/
raf eterne.de pe.di.i.multiplex.Sacerdos eſt
medicus q applicat medicinā īfirmo vel mori
turo.Un̄ Hiero.de ſacerdote aīt.Ubi petōr itel
ligēs vuln⁹ ſuum.i.pctm̄ medico tradiderit ſe
curādū.i.ſacerdoti.ibi nō v̄ga diſtrictionis ne
ceſſaria ē:ſꝫ ſpūalis lenitatis.de pe.di.i.impor
tuna.Sic medic⁹ corpis ſi pōt p ſuauia ⁊ lenia
curat:ſꝫ vbi eſt nece etiā aſpa apponit vt caute
rii ⁊ hmōi:ſic in cura ſpūali.ferro.n.nece ē vt
abſcindanf vulnera q̄ fomētoꝝ nō ſenſerūt me
dicinā.di.lxxxii.plurimos.in fi.Medici ergo
ſpūales mediāte pnīe medicia ⁊ ꝯfeſſiōe reſu/
ſcitāt mortuos in pctis.Nō ſolū īfirmos ſanāt
hoc tñ nō ex ſe:ſꝫ ex v̄tute dei.Et h̄ eſt q̄d dicit.
nūq̄d ſuſcitabūt.q.d.nō ex ſe:gr̄a.n.dei reuiui
ſcūt mediante tñ ꝯfeſſiōe.Et iō fit ꝑceptū medi
cis corpoꝝ vt cū viſitāt īfirmos anq̄ curēt:idu
cāt eos vt vocent aīaꝝ medicos.i.ſacerdotes.p
ꝯfeſſiōe fiēda.vt ſaluti aīe ⁊ corpi melius ꝓui/
deaf.de pen.⁊ remiſ.cū īfirmitas.cui⁹ declara/
tionē hēs.J.e.ti.Et q̄uis medicis corpoꝝ q̄dā ca.ii.§.
īfirmitates ſūt īcurabiles:tñ p medicū ſpūaleꝫ iiii.
⁊ medicinā ſpūalē oīs lāguor curaf ⁊ totiēs q̄/
tiēs.Un̄ aug.Uidem⁹ adhuc quotidie in eccle
ſia ſepe febrieſtāteos:ſepe lāguidos:ſepe variis
īfirmitatib⁹ captos poſſe liberari:vt appeat to/
tiēs op⁹ miſerētis quotiēs ꝯfeſſio fit penitētis.
Quō corp⁹ q̄d vili⁹ eſt ⁊ ab ipo diſſimili⁹ ſepe
ſanaret ⁊ nō aīam dignorē ⁊ a ſe redēptā non
totiēs liberaret:medicū ſe vocat.ꝯ pe.di.iii.§.
adhuc.⁋Medic⁹ corpalis mortuos gdē cor/
poralr̄ ſuſcitare nō pōt nec vlla creatura:q: ſu/
pra v̄tutē eſt nature.Et ſcti ſi aliquos mortuos
ſuſcitauerūt vt Petrus ⁊ paulus vt pꝫ actuum
xx.⁊ Helias ⁊ heliſeus.vt hꝫ.iii.Reg.xvii.c.⁊
iiii.Reg.iiii.c.hoc egerunt nō propria virtute
ſꝫ dei.Jnfirmitates tamen deſpatas(que ſꝫ iu/

dictũ poſitum ħ̃tur ꝑ mortuo) aliq̃ñ curat dili/
gẽs medic⁹: ſ; raro. Et tũc ſic põt exponi illud.
Nũqd medici ſuſcitabũt.ſ.morti adiudicatos
q.d.raro. Et iõ vſq; ad vltimũ d; facere medi//
cus qd põt ad cura infirmi. nũq; tñ dãdo reme
dia ↄtra aĩe ſalutẽ vel dubia. extra de pen.⁊ re.
c.cum infirmitas. ¶ De tertio medicis ſupnis
ſuſcitãtib⁹ hoĩes ad grãm ⁊ fidẽ deo.ſ.⁊ ange/
lis coopantib⁹ miniſterialr̃: vt raphael q̃ inter/
ꝑtaẽ medicina dei q curauit Thobiã. Thobie
xj.c. Vñ ⁊ dixerũt angeli Iere.lj.c. Curauim⁹
babylonẽ ⁊ nõ eſt curata recedam⁹ ab ea. Sed
hoĩes reſuſcitati virtualr̃ raro ⁊ vix ↄfitenẽ: re
cognoſcũt ⁊ laudãt tñ bñficiũ curatiõis: medi
cis ſacerdotib⁹ ſuſcitantib⁹ ꝑ inſtructionẽ ⁊ ꝓ//
dicationẽ ⁊ oꝛonem: hoĩes idẽ ↄfitenẽ pctã ſua
cũ difficultate: tñ medicis corpoꝝ magnas cu/
ras facientib⁹ ⁊ ĩfirmitates mortales curãtib⁹
nunqd ↄfiteẽ deo ab eo recognoſcẽtes: certe ra
ro.ſ; ſibi attribuũt. ¶ Eſt aũt triplex medicina
q: ſicut medici corꝑales ita ⁊ ſpũales curãt in/
firmitates deſpatas ⁊ ſic ſuſcitãt ⁊ ſuſcitati ↄfi/
tenẽ dño grãs agentes. ¶ Prima eſt diſpoſiti
ua ad curã: vt ſirupus. hoc eſt ꝟbum dei. Saꝑ.
xvj.c. Nõ herba nec malagma ſanauit eos: ſed
ſermo tuus q ſanat oĩa. ¶ Scđa eſt purgatiua
humanoꝝ maloꝝ.i.expulſiua vitioꝝ. hoc ẽ pe
nitẽtia Chryſo. Sicẽ in ꝓceptis medicine medi
camẽtũ multas h; herbas. vnã aũt dñatiſſ mã:
ſic in pñia. de pe. diſt.j.c.medicina.§. medica/
mẽtũ. Et hec eſt ↄfeſſio q̃ſi reubarbaꝝ qđ facit
vomere. ¶ Tertia eſt ↄſeruatiua vt electuariũ
⁊ hoc eſt ſacrm̃ euchariſtie. Ambro. Ego q quo
tidie pecco quotidie debeo accipe medicinã.
de ↄſe. di.ij.c.ſi quotiẽſcũq;. ⁊ loqtur de eucha
riſtia: vel etiam ꝓſeruatiua a malis futuris. Et
ſic intelligiẽ.ſit ablutio ſceleꝝ.ſ.ne cõmittanẽ.
Abſtinẽtia etiã eſt optima medicinaꝝ.ſ.abſti
nere ab occaſionib⁹ pctõꝝ. Salutat.i.ſalutem ꝑ
hoc optat lucas medicus chariſſimus.

¶ De diuerſis vitijs medicorum ⁊ ſalarijs eo
rum. Capitulum. ij.

MEdici in multis ſo
lent delinquẽ in arte ſua. Et primo
circa curã corꝑalem ĩfirmoꝝ in qua
offendũt aliq̃ñ ex ignorãtia: aliquã/
do ex negligentia: aliq̃ñ ex malitia. ¶ Prio
ergo reqriẽ ꝙ medicus ſit pitus in arte ita ꝙ a
piris talis facultatis cõiter reputeẽ idone⁹: nec
ſufficit ꝙ ſit doctoratus cũ multi hodie in oĩ fa
cultate magiſtrenẽ ⁊ doctorenẽ ĩdigni in dãna
tionem ſui ⁊ ꝓmouẽtiũ eos: alſs vbi ex ignoran
tia notabili in curis ſuis nocẽt infirmis: ſemꝑ
peccãt mortalr̃ faciẽtes ↄtra illud ꝓceptũ non
occides. de pe. di.j. homicidium. Nec excuſan
tur ex hoc ꝙ illõ nõ intẽdũt: q: voluntarie ſe po
nũt ad illud vñ hoc ſeqtur. ar.xv.q.j.merito.⁊
§.ſed obijciẽ de Lamech. imo etiã ſi ſequaẽ ſa/
nitas. nõ excuſanẽ a pctõ: q: exponũt ſe ꝑiculo
pcti mortalis ei.ſ.op.j.vi.põt ſeq notabile no/
cumẽtũ ꝓmo. ¶ Scđo d; medicus adhibe/
re debitã diligẽtiã: vñ q̃tuncũq; ſit peritus: ſi
cõmittat notabilẽ negligẽtiam in reuidẽdo li/
bros: in viſitãdo infirmum: in qualitate medi/
cinalium reꝝ ⁊ hoc vñ ſequiẽ mors peccat mor
taliter ⁊ eſt irregularis. Si etiam ſequatur ma
gna aggrauatio ĩfirmitatis ex hoc ⁊ ſi nõ mor/
tis: non excuſatur a mortali. Et ideo vt dic̃ An/
to. de bu. ſuper.c.tua nos. extra de homi. debet
adhibere in huiuſmodi omnem diligentiam
quod tunc dicitur facere quando ſeqtur tradi/
tiões artis: ⁊ ꝙ ĩfirmũ viſitet ꝑſonaliter ⁊ q̃ dy
etã ſuã ⁊ regimẽ dictet ſibi: nec teneẽ ei ad cu//
ſtodiã ꝑſonaliter ↄtinuam. vt dicit Hoſtiẽ. ꝙ ſi
dubitet de medicina q: nõ ↄſtat ei ſm̃ artẽ me/
dicine. vtꝝ debeat ei nocere vel prodeſſe: male
facit dãdo. q: vt di. Inno. In dubio pot ius d;
dimittere infirmũ in manu creatoris q̃ꝫ expo/
nere medicine de qua neſcit. extra de homi.c.
petitio. ¶ Tertio d; medicus q̃; citius põt cu/
rare ĩfirmum. Unde ſi ex ĩduſtria omittit debi
tam medicinã ⁊ cito curatiuã vt dimittẽdo eũ
in ĩfirmitate vt amplius lucreẽ: grauiter peccat
⁊ furaẽ quod ſibi lucratur. Et ſimiliter ſi in cõ/
poſitione medicine permittit aromatarium po
nere vetuſtas ſpẽs ⁊ huiuſmodi paꝝ vl̃ nil ope
rantes: vt faciat illum lucrari: cum poſſet ⁊ de/
beret alˀs grauiter peccat: ⁊ ſi quod detrimentũ
inde accidat infirmo imputatur vtriq;: immo
non deberet medicus confidere de aromatario
in componendis medicinis: niſi eum ſciret ti/
morate conſcientie ⁊ bene doctum ⁊ practicũ
in huiuſmodi. ſed in preſentia ſui deberet face
re fieri ⁊ bene videre que ponit.

¶ Medici etiam .§.i.
mortaliter peccant: ſi dant aliquod conſilium
vel remedium pro ſalute corporis in periculũ
anime. vt ſcilicet fiat aliquid contra diuina pre
cepta. puta ꝙ cognoſcat mulierem extra ma//
trimonium. vel ꝙ inebrietur ⁊ huiuſmodi. Et
quamuis eis hoc prohibeatur per ius canoni/
cum ſub pena excommunicationis que com//
municatio eſt ſententie. extra de pe.⁊ re. cum
infirmitas. tamen abſq; illo precepto eſt illud
peccatum mortale ⁊ infirmo ⁊ medico. quia cõ
tra ordinem charitatis ſecundum quem pre/
ponenda eſt ſalus anime corpori. de pe. diſtin//
ctio.ij.§.ergo.⁊.xxij.queſtio.ij.faciat. nec ex//
cuſaret in hoc ignorantia. Et dicit Ioan.an.
poſt Uincen. in nouella ſuper dicto decreta.

ꝙ medicus q dicit infirmo:nõ ꝯſulo:ſꝫ ſi acce/
deres aliquã mulierẽ ſanaberis trãſgrediſ illã
ꝯſtitutionẽ. Nã ⁊ cũ vẽdo tibi aliqd aduciẽs ſi
vitioſuꝫ eſt leſuꝫ eſt.nolo teneri:cũ ſciã illõ eſſe
tale teneor.ff.de act.emp.⁊ vẽdi.l.j.Dꝫ ergo ca
uere ſibi medicus in loquendo ne ex aſſigna/
tiõe cãe infirmitatis ille inciteſ ad aliqᷓ maluꝫ
agendũ. ¶ Itẽ ſunt aliq medici qui ſibi ⁊ etiã
alijs ſanis faciũt ꝯſciam groſſaꝫ de ieiunijs ec/
clie:aſſerẽtes hmõi deſtruere corpa qᷓ eſt falſiſ
ſimũ:qꝛ ecclie in ſuis ordinationibꝰ regiſ illu
ſtratiõe grẽ ſpiritusſcti:grẽ aũt nõ õſtruit natu
rã:talibꝰ imputanſ oẽs trãſgreſſiões ꝗs hoies
faciũt ex ſua peſtifera ꝑſuaſione.ar.de pe.di.j.
noli putare.⁊ tenentur ſi cõmode pñt eos quos
ſciũt ſuo verbo puertiſſe reedificare. Itẽ quoad
infirmos ſeu debiles nõ dñt ſine cã ⁊ rõne idu
cere eos ad frangendũ ieiuniũ:vel comedẽduꝫ
carnes diebus prohibitis:quia imputareſ eis
ad peccatum.in dubio tamen infirmus excuſa
tur medici conſilium ſequendo.

¶ Medici vero .§.ij.

vel alij in dando medicinas ꝑgnantibꝰ ad ꝓcu/
randũ aborſũ ⁊ mortẽ eiꝰ vt occulteſ pctm̃:mor
talr̃ peccãt. Sed ſi faciũt hoc ad ꝓſeruandũ ꝑ/
gnantẽ a ꝑiculo mortis i quo ẽ ex puerpio. tũc
ſm̃ Io.neapol.in.x.quodlib.diſtiguẽdũ eſt de
puerpio:qꝛ aut eſt aiatũ:aut nõdũ eſt aiatũ aia
rõnali. Et ſiquidẽ erat aiatũ dãdo taleꝫ medici
nã:medicꝰ peccat mortalr̃. Nõ qꝛ eſt cã mortis
puerpij corpalis ⁊ ſpũalis:nõ dãdo ãt medici/
nã nõ pt dici cã mortis ipe ſꝫ morbꝰ:nõ.n.ẽ cã
directe:qꝛ actu ſuo nõ interfecit:nec indirecte:
ſicut nauta dr̃ cã idirecte ſũmerſiõis nauis:cũ
potuit ⁊ debuit gubernare naui ⁊ nõ fecit:qꝛ lꝫ
dãdo medicinã potuiſſet mrẽm a morte ꝓſua/
re.nõ tñ tenebaſ.imo nõ õbuit cũ dãdo cã mor
tis ee puerpij.ar.xiij.q.v.õniqꝫ ubi dicit Am
bro. Si nõ põt ſubueniri:niſi alter ledaſ:cõmo
dius eſt neutrũ iuuare ꝗꝫ alterũ grauare. Si au
tem puerpuꝫ nõdũ eſt aiatũ aia rationali poſſe
tũc ⁊ deberet talẽ medicinã:qꝛ lꝫ impediret aia
tionẽ talis fetus:nõ tñ eiſet cã mortis alicuius
hois.⁊ hoc bonũ ſeqſ:qꝛ liberat matreꝫ a mor
te:iõ in tali caſu dꝫ dare nõ i prĩo. Hec ille. Qᷓ
ſi dubiũ eſt de puerpio.vtrũ ſit aiatũ vl̃ inaiatũ
aia rõnali:dãdo taleꝫ medicinã videtur ꝙ pec
cet mortaliter:qꝛ exponit ſe periculo pcti mor/
talis.i.hoicidij.⁊ q amat ꝑiculũ:vt ſcriptũ ẽ in/
cidit in illõ.vñ in tali caſu nõ debet dari.

Eccli. iij.

¶ Salarium aũt .§.iij.

3.ti.vj. c.ij.§. iij.

ſeu mercedẽ ſui laboris iuſte petere pñt. vt pꝫ
Lu.x.c. Dignus eſt eni oparius mercede ſua.⁊
xij.q.ij.quicũqꝫ. Aut igiſ medici ſunt ſalariati
a cõmunitate:ita ꝙ nil debeãt ab infirmis acci
pere:aut non ſalariati:ſed limitati per ſtatutuꝫ
coitatis vel dñi.ꝙ nõ accipiant niſi tñ:aut nec
ſalarium nec limitati in aliquo. Et in primo ca
ſu non pñt accipere:etſi non ſufficit eis ſalariũ
imputent ex quo ſic conuenerũt. Pacta eniꝫ ex
conuentione legẽ accipiunt:que ⁊ ſeruãda ſũt
ex̃ de pac.c.j.⁊ hoc niſi mutate eſſent rerum cõ
ditiones. In ſcdo caſu nõ plus accipere debẽt
niſi ꝗtum ſtatutum eſt niſi ipſum ſtatutũ eſſet
abrogatum per ꝯriam conſuetudineꝫ.extra de
cõſue.c.ſi. In tertio caſu poſſunt accipere ⁊ dñt
exigere moderatuꝫ ſalarium qᷓ moderamen
attenditur ſm̃ qualitatẽ cure ⁊ laborem medi/
ci ⁊ induſtriam ⁊ ꝯſciam eius ⁊ facultatem in/
firmi ⁊ conſuetudinem loci. ¶ Sed queriſ qd
cum ſit pactũ cum medico de certa mercede:et
danda poſt liberationẽ. vtrum infirmũ ſanatuꝫ
⁊ poſtea recidiuantẽ teneſ pro eodẽ ſalario cu/
rare. Guil. in ſpe.li.j.c.ſi.arguit pro ⁊ ꝯtra. De/
mum rñdet ſm̃ Pe.qui diſtinguit.an incõtinẽ
ti redierit egritudo ⁊ tunc tenetur. Non eni vi/
detur egritudo receſſiſſe que ſtatim redijt:nec
plene liberaſ qui ex toto non liberaſ.de pe.diſ.
iij.ſunt plres.an ex iteruallo redierit.⁊ tũc nõ
teneſ.ar.de pe.di.j.§.diuortiũ. Vel dic ꝙ ſi cul
pa egri recidiuauit non teneſ.qꝛ talis euentus
nõ dꝫ ei imputari aliogn ſic.de re.iur.c.ꝙ quis
ſua culpa. ¶ Itẽ quid ſi monachũ bononie ſtu
dentẽ egrum factũ aliquis curarit:aio tñ repe
tendi expẽſas quas ẽt fuit proteſtatus:demum
mortuus eſt monachus:nuqd poterunt peti ex
pẽſe ab abbate ſuo:an a pr̃e naturali. Et pcedat
queſtio qñ monachus de lĩia abbatis ſui taci/
ta:vel expſſa erat in ſtudio.alr̃s non teneſ. arg.
ff.de re mili.l.deſertores. Arguit cõtra abbatẽ
ꝙ teneaſ ⁊ cõtra patrẽ ꝙ teneaſ ipſe ⁊ non ab/
bas. Demum ſoluit.ſic negari nõ põt qn nego
cium vtriuſqꝫ:ſed diſtingue cuius contempla
tione factum eſt.vt ille teneatur. Et ſi vtriuſqꝫ
vterqꝫ tenetur. videtur tamen magis teneri ab
bas:dicitur enim monachus ſeruus monaſte/
rij.diſtin.liiij.⁊ eum alere tenetur. Item abbas
eſt vſufructuarius:quia ei acquiritur ex re ſua
vel operis.vt.xviij.q.j.ca.j.ſed vſufructuarius
tenetur:⁊ ſi habet commodum expenſe ſue in/
firmitatis. Infirmis autem non valentibus ſol
uere tenetur gratis mederi:quinimmo ⁊ me/
dicinas ꝑ eis ſoluere ſi valeat ⁊ ipi ifirmi facul
tatẽ nõ hñt.imo dic glo.lxxxij.di.§.j.ẽt diuitẽ
valẽtẽ ſoluẽ ⁊ nolẽtẽ ifirmũ dꝫ medicus curaſ:
⁊ ſi expedit medicinas necias ꝓ eo ſoluẽ. qᷓ in
telligo qñ ipſe ifirmus ex auaritia nõ vult expẽ
dere:ſꝫ hñ alr̃s ⁊ ipſiꝰ curaꝫ medici ⁊ remedia ⁊
nõ alteriꝰ qrit. Et poſtmodũ poterit petẽ ipẽſas
⁊ mediciaꝝ ⁊ ſui laboris:ñ ſolũ ſi ꝯualuerit qꝛ

vtiliter geſſit negocium ei⁹: ſed etiam ſi mortu
us fuerit: qꝛ ſufficit ꝙ vtiliter cepit gerere ne-
gocium: ⁊ ſi nõ ſit ſecutus euentus. ff. de nego.
geſt. l. ſed an vltimo. Nec pōt obijci ꝙ cã pieta-
tis ſumptus egerit infirmo: niſi eẽt ei ꝓpinqu⁹
C. e. l. alimẽta. imo etiam ſi infirmis ꝓhibet ne
ei dent̃ vlle medicine: medicus vocat⁹ ab eo vl
ꝓpinquis eius pōt eũ inuitum curare: ſicut inui-
tus dꝫ extrahi de domo ruitura. xxiij. q. iiij. ipſa
pietas. Dꝫ. n. pſumi vt furioſus: inuito etiã quã-
doqꝫ dãdum eſt bñficium. di. xlv. ⁊ q emẽdat.
Nõ aũt tenet̃ omnibus medicus infirmis pau
peribus ſimpliciter ⁊ indiſtincte ꝓuidere: ſed
ti. vj. c. pro loco ⁊ tpe ſibi occurrẽtibus put dictuꝫ eſt
ij. ⁊. §. ſupra de aduocatis: ⁊ put dĩ de alijs operibus
iiij. i fi. miſericordie ſupra in. ij. parte ti. vij. c. iiij. §. v.

C Tenẽtur quoqꝫ §. iiij.

medici ad ſeruãdum decreta que hñtur extra
de pe. ⁊ re. c. cũ īfirmitas. vbi dĩ. Cũ īfirmitas
corporalis nõnũqꝫ ex pctõ ꝓueniat dicẽte domi-
no lãguido: vade ⁊ noli amplius peccaꝛ ne de-
terius tibi aliqd ꝯtingat. Jo. viij. c. Pñti decre
to ſtatuimus ⁊ diſtricte ꝑcipim⁹ medicis corpo
rũ: vt cũ eos ad īfirmos vocari ꝯtingat ipſos
añ oĩa moneãt ⁊ inducãt: vt medicos aduocẽt
aiaꝝ: vt poſtqꝫ fuerit īfirmo de ſpũali ſalute ꝓ-
uiſum ad corꝑalis medicine remediũ ſalubri⁹
ꝓcedat̃ cum ceſſante cã ceſſet effect⁹. ex. ij. phi.
vt dicit Jo. an in nouel. ꝙ ſignãter dicit decre-
talis nõnunqꝫ: qꝛ non ſemper ſed aliqñ ⁊ alijs
cauſis. Unde Grego. Cũ ꝑcuſſio corporalis im
minet vtꝝ ꝓ vindicta vl purgatiõe ꝯtingat: iu-
dicium dei in hoc ignorat̃. vij. q. j. ne deterius
ne maiorẽ īfirmitatẽ icurrat: ⁊ ſic facit ad ꝓpo-
ſitum. Diſtricte ꝑcipimus: ⁊ ſic neceſſitatẽ im-
porteat. xiij. q. j. qđ ꝑcipit̃. Et dĩ. glo. Hoſtiẽ. ꝙ
trãſgreſſor peccat mortalr ⁊ ꝙ nõ pōt ꝯtra iſtaꝫ
ꝯſtitutionem ꝑſcribi vel aliqua ꝯſuetudine tol
li. Et ſubdit̃ in eadẽ decre. ꝙ ſi quis huius con
ſtitutiõis trãſgreſſor fuerit poſtqꝫ fuerit p ꝑla-
tos publicata: tãdiu arceat̃ ab ingreſſu eccleſie
donec ſatiſfecerit de hoc competẽter: qđ intel-
ligũt Jnno. ⁊ Hoſti. ꝙ p ſniam arceat̃. Et dicit̃
ſatiſfactio competẽs ad arbitriũ iudicis cũ cer
ta pſona nõ exprimat̃ ſm Jo. an. Et no. ꝙ aliq
medici hoc obſeruãt circa īfirmos cũ vidẽt īfir
mitatẽ mortalẽ ⁊ nõ alr. lꝫ iſti nõ adimplẽt ꝯſti
tutionẽ qđ pꝫ ex ipſo textu decreta. Dĩ ibi. poſt
ſupius. in prin. §. poſita. hoc inter alia cãm de-
dit edicto. ꝙ qdam in egritudinis lecto iacen-
tes cum eis a medicis ſuadet̃: vt de aiaꝝ ſalute
diſponãt in deſꝑationis articulũ incidũt: ⁊ faci
lius mortis piculũ icurrũt vbi dicit Jo. an. Ex
quo vō ſciẽt īfirmi in oĩ īfirmitate mortali hoc
medicos dicere: ⁊ nõ mortali ex precepto ceſſa
bit timor ⁊ piculũ. C Jtẽ nota ꝙ debẽt medici
h ꝑceptũ ſuare ante oĩa: vt dicit decre. i. anteqꝫ
ad curã manũ mittãt vel de ſalario ꝯueniãt. ſꝫ
Jo. an. Sed dubiuꝫ eſt an ſufficiat medicis tm
admonere infirmos ꝙ vocẽt medicos aiarum
. i. ꝯfeſſores qbus ꝯfiteant. an etiam reqrat̃ ꝙ
ita iducãt ꝙ ſequat̃ effectus. ſ. ꝙ infirmus con
fiteat̃ alr medicus nõ viſitet eũ ampli⁹. Et hoc
videt̃ ſentire Hoſt. inducit. c. j. cum effectu. alr
non intromittat ſecure. Sꝫ dura videt̃ iſta opi
nio cum in piculo ꝯſtitutis qñtũcũqꝫ etiam ob
ſtinatis ſit ſubueniẽdum ſm ordinem charita
tis. nec tex. hoc dicit. Sed ⁊ Pe. de pa. ſoluꝫ di
cit ꝙ tenent̃ medici ad monendũ. Utꝝ autem
medicus ꝑcognoſcẽs mortẽ vicinã infirmi cu-
ius curã hꝫ: teneat̃ ei nũciare. Circa hoc Joan.
neapo. in quodli. xj. quedã queſtione ſic diſtin-
guit. Aut talis medicus credit veriſilr ꝙ talis
ꝑnũciatio mortis multũ ꝓdeſt īfirmo qñtuꝫ ad
ſalutẽ aie ⁊ diſpoſitionẽ ſeu ordinationem de
rebus ſuis. Aut credit oppoſitũ. ſ. ꝙ nõ ꝓderit:
aut dubitat de vtroqꝫ. Et in caſu cuꝫ. ſ. credit ꝙ
ꝓderit: vtpote qꝛ credit ꝙ talis infirm⁹ ſit i ſta
tu pcti mortalis: ⁊ nihil ordinauit de reb⁹ ſuis
q diſtraherent̃ poſt mortẽ eius: ⁊ grauis diſ-
ſentio eſſet inter heredes pp eas. audita vero
morte vicina infirmus ſe diſponet ad bñ mori
endũ ⁊ bñ ordinet de rebus ſuis ⁊ in tali caſu
tenet̃ manifeſtare p ſe vel p aliũ infirmo ex ꝑ
cepto charitatis: ⁊ nõ faciẽdo: peccat mortalr.
Et hui⁹ rõ eſt: qꝛ multũ dãnificat ꝓximũ quoad
ſalutẽ aie ⁊ quoad res tꝑales: nõ qdem directe
actu ſuo inferẽdo dãnum ſꝫ indirecte qꝛ nõ im
pedit dãnũ cũ potuit ⁊ debuit. Dicit. n. Aug⁹.
q deſinit obuiare cũ pōt ꝯſentit. xxxiij. q. iij. oñ ſi. ſi. q.
dit. ꝓ regula etiaꝫ dat̃ a btõ tho. ꝙ q dãnificat lxij. ar.
ꝓximũ notabilr peccat cũ faciat ꝯ charitatem. ij.
Si tñ ſũt plures hñtes curã ipi⁹ īfirmi vno ꝑdi
cẽte alij ſũt liberati. ar. ad hoc. extra de pe. ⁊ re.
c. cũ īfirmitas. Si vō medic⁹ credit veriſilr op-
poſitũ. ſ. ꝙ talis ꝑnũciatio mortis vicine paruꝫ
vl nihil ꝓdeſſet īfirmo. ⁊ p oppoſitũ credit ꝙ ta
citurnitas hui⁹ vel parũ nihil oberit: qꝛ credit̃
eũ eẽ in bono ſtatu ⁊ bñ ordinaſſe de reb⁹ ſuis.
tũc nõ tenet̃ medic⁹ ꝑdicere mortem: ita ꝙ nõ
ꝑdicẽdo peccet grauiter: qꝛ ceſſante cã ceſſat ef
fectus. ar. in ꝑdicta decre. tñ meli⁹ faceret ꝑdi-
cẽdo. Cui⁹ rõ eſt: qꝛ qñtũcunqꝫ infirmus credit̃
eẽ in bono ſtatu aie ⁊ bene diſpoſuiſſe de reb⁹
ſuis: pōt qñtũ ad vtrũqꝫ ꝓficere ⁊ meliorari: ⁊ ꝓ
babile eſt. ꝙ audita morte vitia magis ſe diſpo
net. Si autem medic⁹ nõ credit de ꝑdictis duo
bus: ſed eſt in dubio tenet̃ etiam tũc mortẽ vi-
cinam nunciare. Cuius ratio eſt: quia in dubio
tenetur homo vitare notabile damnum proxi-
mi ſi poteſt. Jn dicto autem caſu poteſt ſeq dã-

nū dānatiōis ⁊ eterne reꝝ temporaliū. Qḋ aūt dicit Gal. ꝙ q̄tūcūqȝ medic⁹ deſpet de ſalute īfirmi dȝ ſemꝑ ꝯfortare īfirmū ⁊ promittere ſibi ſanitatē. Dicit io. ꝙ in hoc dicto nō eſt ſtandū dicto Galieni. ad qḋ optime facit qḋ dicit Ambro. de ꝯſe. di. v. c. ꝯtraria. Cōtraria ſūt diuine conditiōi ꝑcepta medicine. Uel dicēdum ꝙ dcm̄ galieni ſeruādum eſt quādo ꝑdicendo mortē multū noceret ⁊ tacendo nil obeſſet. In nullo tñ caſu dȝ mēdaciū dicere: vt facere conſueuerūt. xxij. q. ij. faciat. Si aūt q̄rit vtꝝ peccet īfirm⁹ nō obediēdo medico. Rn̄dit Inno. q. videt ꝙ nō: qꝛ nec ꝓlatus ei⁹ eſt: nec talis cui⁹ mādatis teneat obedire. Nō. n. poteſt ei ꝑcipe cū nō hēat iuriſditiōēȝ ſuꝑ eū ſed ꝯſulere ſeu hortari. Exhortatio aūt liberā volūtatē excitat. diſ. liij. in fine. bonum eſt tñ ꝙ ei credat: qꝛ vt dicit pho. j. poſteri. Cuilibet in arte ſua perito credēdū eſt. ꝙ infirmus ſciēter vel ex ignorātia craſſa ſumat potū vel cibum nociuū. peccat: qꝛ dȝ corpus ſuū ſm charitatē diligere. de pe. diſ. ij. corpus. ⁊ mortale eſſet ſi ex hoc mors ſequeretur: ſed ſi nō crederet cibū vel potum mortiferū: q̄uis crederet īfirmitatem aliqualr augeri nō peccaret mortalr vl' ſaltē ita grauiter ſicut i priori caſu. Pōt. n. eſſe cōparatio grauioris afflictiōis q̄lis eſt afflictio ſitis ad min⁹ grauem q̄lis eſt augmētatio febris. Seruitores autem īfirmoꝝ ſi eis dāt aliqḋ nociuū ex certa ſciētia vel craſſa ignorātia: peccant magis ⁊ min⁹ ſm nocumētū ⁊ intētionem faciūt. n. ꝯtra charitatē ꝓximi. de pe. di. ij. ꝓinde. ſani aūt nō tenent viuere medicinalr: qꝛ ſanis oīa ſana. ſi qs tñ ſciēter ſumeret cibū vel potū quem crederet ſibi nociuū vtiqȝ peccaret. Hec Inno. ⁊ Hoſt. Cū aūt ex phlebotomia vel ſectiōe ſequat mors infirmi: ſi medic⁹ vel q̄cūqȝ alius ꝑitus erat ⁊ adhibuit debitā diligētiā ⁊ nō errauit ꝓpter iexperiētiam nō tenet in aliquo nec peccat nec eſt irregularis: qꝛ poti⁹ caſu q̄ȝ ei⁹ culpa mors putat euenīſſe. Un̄ Aug. Abſit vt ea q̄ ꝓpter bonū facim⁹ vel habem⁹ ſi qd mali ꝑter noſtram intētionem acciderit nobis iputet. xxiij. q. v. de occidendis. Et poterit talis etiā ad ordines ꝓmoueri ſm Ray. ſi de hoc hēs ꝓbabilē ꝯſciam. ꝙ nil omiſerit de ꝯtingētib⁹. al's ſi nō erat ꝑitus vel nō adhibuit debitā diligētiā: ſibi imputat ⁊ nō poterit ꝓmoueri. extra de eta. ⁊ q̄lita. c. ad aures. Qn̄. n. ꝑitus dubitat in aliquo poti⁹ dȝ dimittere q̄ȝ icidere. Inno. ⁊ Hoſt. Eſt autē ꝯſilium Inno. ꝙ ꝓmouēdi a practica medicīe abſtineāt ⁊ ꝑcipue a chirurgia: q̄ icīſionē vel aduſtionē exercet. qꝛ in nullo ꝯſcia ꝓmouēdi dȝ vacillare di. xxiij. c. laici. Itē clericis q̄ ſunt in ſacris ⁊ ēt ſi in minorib⁹ ſi ſufficiēter ſūt bn̄ficiati non licet oṗari in medicina niſi gratis ꝓ miſerabilibus ꝑſonis vel ſuis ꝯſanguineis. nec ēt tūc lȝ vbi poſſet eſſe ꝑiculum qḋ etiā ſtrictius ī clauſtralib⁹ eſt obſeruādū. extra ne cle. vel mona. c. multa. Ray. offm̄ autem chirurgie qḋ reqrit īciſionem vel aduſtionem eſt oībus clericis īterdictū. extra ne cle. vel mo. c. ſniam. De clericis aūt audiētibus phiſicā. i. medicinā quā ſententiā īcurrāt. hēs. s. in. j. pte. ¶ Itē nota ꝙ ꝓhibet oībus iudeos medicos q̄rere in īfirmitatibus ſuis. dr̄. n. xxviij. q. j. nullus aliquē eoꝝ iudeoꝝ in īfirmitatib⁹ ſuis vocet aut medicinā ab eis ꝑcipiat aut cū eis in balneo lauet. Si qs aūt hoc fecerit ſi cleric⁹ eſt: deponat: ſi laic⁹ excōicet. Et videt iſtud eſſe ꝑceptū: ita ꝙ ꝯtriū faciēs: peccet mortalr: niſi ignorātia ꝓbabilis iuris eū excuſet. Nā nullus dȝ deponi vel excōicari niſi ꝓ mortali. Talis. n. pena īfligenda mādat in trāſgreſſores. Dicit tñ Hug. ibi ꝙ neceſſitas excuſat quādo. ſ. alium nō hȝ medicuȝ. Et idem videtur qn̄ nō habȝ ſufficiētem. Idem dicit Hug. ⁊ Lau. ꝙ medicinalia poſſunt ab eis emi ⁊ facere per alium preparari.

¶ Medici non ad- .§. v.

mittunt ad practicā artis niſi iurati ⁊ de legitimo matrimonio nati ſm Aug. de ancho. i ll. de ptāte eccleſiaſtica. Rō eſt hoc: qꝛ medici qb⁹ curatio corpoꝝ cōmittit cōiter a populo ciuitatis debēt eē electi: vt certi de ꝓbitate moꝝ ⁊ peritia artis eligāt ipſi ciues illos medicos qbus ſe liberoſqȝ ſuos in egritudine corpoꝝ cōmittūt: ſicut iuriſcōſultus dicit. ſed ad reipu. adminiſtrationē nō poſſunt eligi illegitimi. Exercere autem medicinā publice ꝑtinet ad adminiſtrationem reipu. Illi. n. qui ꝑponunt publicis officijs quadam claritate moꝝ ⁊ fame fulgere debēt: que obſcurant ex vitioſa origine in illegitimis. Un̄ illegitimi exercere nō poſſunt publice artem medicine: niſi cū eis diſpēſet ꝑ eū qui poteſt. Et qꝛ hoc ꝓhibet lege ciuili impiali vbi nō viuit legib⁹ impialib⁹: ſȝ alijs ſtatutis que hoc nō ꝓhibent: vel etiam vbi eēnt leges imperiales abrogate. in hac parte videt ꝙ hoc non habeat obſtare. Silr qꝛ offm̄ reipublice eſt fideliter exercēdū. ſeqtur ꝙ recepto iuramēto officiū exercēdi ipſam artē eſt eis cōmittēdum. Et ſic medici ꝑꝑ expiētie ꝓbationē debēt eſſe a populo electi cōiter ꝑꝑ reipu. adminiſtrationem: debēt eē de legitimo m̄rimonio nati: ꝑꝑ officij fidelē executionē debēt licētiari iurati. Medicis practicis magis q̄ȝ theoricis dȝ [illegible] ſe cōmittere in cura corpis. Un̄ philoſoph⁹ dicit. j. metha. ꝙ hn̄tes artem ⁊ ſciam medicine ſunt magis ſciētes q̄ȝ hn̄tes expimentum. Exptos tñ medicos in cura magis debem⁹ eligere q̄ȝ hn̄tes ſciam ſine expimēto. Pro cuius declaratio-

ne dicit Aug. de ancho. vbi. ſ. q expiētia medi
co℞ ex duob⁹ exurgere pōt: vl' ex eo℞ originis
diſpōne: vel ex pticulariū applicatiōe. Et quoli
bet ho℞ modo℞ talis expientia h3 adiūctā co/
gnitionē pp qd non in ſe ſed in ſua cā vniuerſa
li. Sicut. n. ex originis diſpoſitione aliq habēt
aptitudinē ad dn̄andū ex influxu corpo℞ cele/
ſtiū: ſic aliq ex tali origine habēt aptitudinē ad
medicādu3 ſeu curādum: cui⁹ cure effectus q̄ȝ/
uis ignoref cā in particulari agēte cognoſcif
tn̄ in vniuerſali agēte a quo originata eſt natu
ra cū tali aptitudine ad talē effectū. Un̄ legif q

De alexandro magno

cum Alexāder magnus iueniſſet in pſide quoſ/
dam hn̄tes intellectū penetrabilē ⁊ aptos ſup
alios dn̄ari ⁊ regnū acqrere, pponebat eos oc/
cidere timēs ne ſibi regnū auferret. Sup quo
ꝯſules ariſtotelē rn̄dit. Si potes mutare illius
terre aerē ⁊ aquā inſup ⁊ diſpoſitionē loci ⁊ ci/
uitatū: imple ppoſitū tuū. Sin aūt dn̄are ei cu3
bonitate ⁊ clemētia: ⁊ exaudi eos cū benignita
te: ⁊ p amorē quē hēbunt in te dn̄aberis in eis
pacifice: qd ⁊ fecit: ⁊ facti ſunt ei perſes magis
obediētes q̄ȝ ceteri. Silr expiētia que ꝯſurgit
ex particulariū applicatiōe non pcedit oīno ex
ignota cā: q2 iſto mō ars medicina inuēta eſt.
Ex multis. n. pticularibus expimētis inuento/
res medicine habuerūt vniuerſale pncipiū ar/
tis ⁊ ſcie: puta q2 viderūt p expiētiā reubarba/
rum purgare cholerā in hoc pticulari ⁊ in illo.
Inde dederūt regulā vniuerſalē q pprium eſt
reubarbaro purgaf cholerā. Iſtis ergo duob⁹
modis exptis vel originis diſpoſitiōe vel par/
ticulariū applicatiōe: puto meli⁹ fore ⁊ tuti⁹: vt
cōmittat ſe in cura magis practicis medicis q̄ȝ
theoricis. Si aūt ſint tales medici q vnā medi/
cina3 velint applicare ad oēs egritudies abſq3
cauſe cognitiōe ⁊ particulariū applicatiōe: ta/
les nō dnt dici medici expti nec ſciētes: q2 tales
ſolū curāt egritudinē in aliquo: qn̄q3 ⁊ a caſu.
Un̄ hmōi nō d3 ſe qs cōmittere in cura. Ad qd
facit dcm̄ Hiero. xxix. di. c. fi. Btūs Jo. in Apo
cal. ſeptē ſcribens eccliis in vnaquaq3 ea℞ vel
ſpālia vitia rephēdit vel vtutes pbat: ⁊ ita ſcūs
apl's Paulus p ſingulas eccleſias vulneribus
medef illatis in vnaquaq3 ea℞ vitia reprehen
dēs illi⁹ nec inſtar imperiti medici vno collirio
vult omniū oculos curare. Cauēdū eſt etiā ta/
les idiote medici q ſolēt aliquotiēs ſupſtitiōes
imiſcere cū aliqbus naturalib⁹ remediis a qb⁹
oīno abſtinēdū eſt. Peccāt. n. ipſi ⁊ tales medi
ci vtētes talib⁹ ſupſtitioſis medicinis. Un̄ ⁊. xx
vj. q. v. nō liceat. d' in collectiōib⁹ herba℞ que
medicinales ſūt aliquas obſeruatiōes aut incā
tationes nō l3 attēdere niſi tn̄ cu3 ſimbolo vel
orone dn̄ica. Et aug. Ad hoc gen⁹ ſupſtitionis
ptinēt oēs ligature atq3 remedia que medicia/
rum diſciplina ꝯdemnat. xxvj. q. ij. illud. Et in
telligit de his q non habēt virtutē naturalem
ad talem effectū niſi fieret a ſctis viris virtute
pure orōnis: ⁊ ſi aliqn̄ talia remedia ſupſtitioſa
inducāt effectum curatiōis: hoc eſt vel caſu vel
ope demonū. Un̄ nullo mō pcurāda ſunt vt ibi
d': nec eſt ꝯtra qd d' in dicto. c. nō liceat. xxvj.
q. v. D'. n. ibi nō liceat xpianis tenere traditio
nes gētilium ⁊ obſeruare vl' colere elemēta aut
lune aut ſtella℞ curſus: aut inanē ſino℞ fallaci/
am ⁊c. phibef. n. in hoc decreto ſeq doctrinas
ſupſtitioſas gētiliū q fauſta vel infauſta eſtima
bāt aliq tpa ⁊ ꝯſtellationes ſequebanf: nō q̄ȝtū
ad naturales effect⁹ aſtro℞ vel elemēto℞: ſed ſ3
diuinatiōes ⁊ fallaciā demonū. Certū eſt. n. ve/
rum q ſicut neceſſario corpa humana ſubdun
tur influētie corpo℞ celeſtiū: ſic neceſſario regi
rif debito℞ ſigno℞ influentia in egritudinum
corporaliū curatiōe. Un̄ ſi medici dant medici
nā in ſignis cholericis parū pficiūt: q2 corpus
par℞ vel nihil mouebif. Si vo in ſignis flegma
ticis medicina ſumpta facil'r corpus laxat: pp
qd ſicut medici in curatiōe egritudinu3 ſeruāt
dies creticos q determinanf bm curſum ſolis
⁊ lune: ⁊ ita in datiōe medicina℞ debent obſer
uare debita ſigna aſtrorum. Un̄ ⁊ ꝯſultum fuit
Alexādro magno vt nō ſumeret medicinā ſine
ꝯſilio piti in arte aſtro℞: ⁊ q̄ȝuis vtile ſit medi/
co eſſe in hmōi perin̄ non tamē eſt neceſſariu3
ipſum eſſe aſtrologum ſed ſcire quedam com/
mūia put ſpectat ad ꝯgruā dationē medicia℞.

¶ Medici non il/ .§. vi.
licite recipiūt ſalariū ſeu ſtipēdiū p infirmitate
quā ſciūt eē icurabilē. Cui⁹ rō eſt bm Aug. de
ancho. vbi. ſ. q2 medicus inuētus eſt ad inſtr3
nature: tandiu inſtrm medicine nō eſt ex toto
ſubtrahēdu3 ifirmo q̄ȝdiu natura nō ſuccūbit:
iō nō peccat medic⁹ accipiēdo ſtipēdiū de cura
egritudinis quā per principia artis medicine
credit eſſe incurabilem: niſi forte malitioſe nō
indicando illis qui illius curam habent: vel ſu
perfluos ſumptus faciendo vel eum curare oī/
no promittendo: ſed indicata veritate quā no/
uit de egritudinis cura: tandiu iuſte poteſt ac/
cipere ſtipendium ſuū quādiu exhibet in cura
ſui fidele miniſterium ⁊ verum conſilium. Ad
quod etiam facit auctoritas Aug. dicētis l. iij.
de trinitate. Medicus quidem cām primam
egritudinis curatiōis pronunciare poteſt: ſed
primā ⁊ ſupiorē ſcif nō v3. Ezechias rex ſ3 cās
iſeriores. i. diſpoſitionē morbi vl' demerita ſua
mori debebat de infirmitate ſua: ſ3 nō bm cām
ſupiorē ſeu diuinā diſpoſitionem que regulat
cās inferiores ⁊ ſibi ſubiicit. vn̄ ⁊ mortuus nō
eſt: ſed ꝯualuit. Eſa. xxxviij. Quis ergo neſcit

medicus qd deus diſpoſuerit de infirmo: vtrū
ſit ſanādus vel moriendus q̄uis ſ͠ʒ artē medi
cine ſit morīēdus: iō licite proſequit̄ curā ⁊ ac/
cipit ſtipendiū vſq̄ʒ ad finē vel q̄ſi. Sʒ ⁊ tutius
⁊ melius eſt īfirmo pro cura ſui plures habere
medicos q̄ȝ vnū ſi h̄re pōt. Unde phūs in ep̄la
Alexan. Jn vno medico nō cōfidas: q: vn⁹ me/
dicus potens eſt ad nocendū ⁊ de facili audet
nephas p̄ſumere: ⁊ ſi ſumēda fuerit medicina
noli ſumere: ⁊ niſi de cōſilio plurimoꝝ. Pro cu
ius declaratiōe dicit Aug. de ancho. vbi. ſ. Jn
curatiōe egritudinis eſt ↄ̄ſiderāda conditio ar
tis medicine: cōditio egritudinis: ⁊ ↄditio ſta/
tus p̄ſone egrotantis. ¶ Et quātū ad p̄mū cla/
ruʒ eſt ꝙ medicina ſicut quelibet ars eſt inuēta
p iuuamentū vnius ad alterū: ⁊ p iuuamētum
poſterioꝝ ad priores q: ſp̄ poſteriores ſe habēt
per additamētū ad p̄ores ſ͠ʒ phm. ij. meth. Un̄
ſicut complemētū artis medicine eſt inuentū p
multorū experientiā: ſic cōplementū cure egritu
dinis dʒ fieri rōnabilr̄ per pluriū medicoꝝ col
loquia ⁊ ſententiā. ¶ Quantū ad ſcd̄m. ſ. cōdi
tionē egritudinis: hec q̄nq̄ʒ eſt occulta vni me
dico p ſigna que apparēt: cui⁹ cām p illa ſigna
vel p alia ali⁹ cognoſcere pōt. ¶ Quātū ad ter
tiū. ſ. ↄditionē ſtat⁹ infirmi pʒ: q: q̄ntuʒ in ſtatu
ſublimiori tāto in p̄iculo maiori verſat̄. Ponū
tur. n. dn̄i ī odiū ⁊ emulationē multoꝝ: ⁊ ꝑpter
dignitatē quā h̄nt quib⁹ multi inuidēt ⁊ ꝑpter
iuſtitiā quā exercēt in reos quib⁹ malicia pla//
cet. Un̄ legit̄ in ep̄la ad alexandrū: reginam in
doꝝ miſiſſe ei multa mūera p̄cioſa ⁊ inter cete/
ra puellam pulcherrimā veneno nutritā: ⁊ que
iam verſa erat in naturā ſerpētis venenoſi: hac
intētiōe vt cognoſcēdo eā toxicaret̄ ⁊ p̄iret: ſed
p̄monitus abſtinuit ab ea. Et ſic ad diligētiorē
curā adhibendā ⁊ oēm ſuſpitionē remouēdā:
tutius eſt magnos viros habere plures medi/
cos q̄ȝ vnū. Qui aūt nō poſſunt plures habere
q̄ niſi vnū conducere ſint vno contenti.

¶ Nota breuiter .§. vij.

pctā grauia medicoꝝ. Primo ſi ignorātes no/
tabile exercēt artem medicine imputatur eniʒ
eis mors infirmorū vl̄ aggrauatio. ar. extra de
inin. ⁊ dam. c. ſic culpa. ¶ Secūdo cum ſint p̄i
ti vel ꝑpter negligentiam vel alias occupatio/
nes nō aſpiciunt libros nec diligenter ꝓuidēt
his que ꝓuidēda ſunt. vt in dicto. ca. ¶ Tertio
q̄n dant medicinas ⁊ remedia ↄtra ſalutē aīa
rū: vt p̄curādo aborſuʒ vel aliud malū ſuaden/
do. ex̄ de pe. ⁊ re. c. cū infirmitas. ¶ Quarto q̄n
nō īducūt īfirmū ad vocādū ſacerdotē ad faciē
dū ↄfeſſionē. vt ī dicto. c. cū īfirmitas. ¶ Qui
to cū nō viſitant īfirmos paupes quos nouerit
q: eis nō ſoluūt: cuʒ non poſſint. di. lxxxiij. §. j.

¶ Sexto cū medicus p̄cognoſcēs mortē infir
mi ſ͠m artē medicine: nō eū vel parētes vel cō/
feſſorem auiſat vt ſibi ꝓuideant de ſacramētis
vel de teſtō ſi expediat ⁊ hmōi: timēs ne ex hoc
deterius ſe hēat vel diſpliceat ſibi vel ſuis ſ͠m
Joā. neapol. in q̄ōli. Septimo cū nō adhibʒ di
ligentiā in medicinaꝝ ↄfectione niſi ſit certe ex
pert⁹ de ſolertia ⁊ fidelitate aromatarij q mul/
ta ſophiſtica aliq̄n in eis ponūt. Octauo cū de
tinent infirmū in infirmitate diuti⁹: vt plus ex
frequētatione lucrent̄ cū eū bn̄ citius poſſent li
berare. Nono q̄n ſine cā rōnabili inducunt de
biles ad frangendū ieiunia eccleſie: vel ad co/
medendū carnes diebus ꝓhibitis: ⁊ multo ma
gis cū ea faciāt obloquētes de ieiunijs eccleſie
⁊ abſtinētijs. Decimo de emulatōib⁹ eoꝝ ad in
uicē ex quib⁹ ſe iactāt de aliq̄b⁹ curis ſupbiēdo
⁊ ſocios deprimūt vituꝑando curas eorum.

¶ Titulus. viij. De ſtatu mercatorum ⁊ artificum.

¶ De exercitio artificum. Caplm̄. j.

Exibit hō ad opus
ſuum ⁊ ad operationeʒ ſuā vſq̄ʒ ad
veſperā. p̄s. ciij. Prima ꝑfectio cu/
iuſlibet creature eſt p̄mus actus ei⁹
i. forma ſubalis. pʒ. ij. de aīa: vt ī hoīe aīa rōna/
lis. Scd̄a vero perfectio ſeu ſcd̄s actus eſt opa/
tio eius que ab ea ꝓcedit per quā manifeſtatur
virt⁹ eius. Nec eni creatura aliq̄ eſt que nō ali/
qd operet̄ vel opari poſſet ⁊ fruſtra ē potētia q
nō reducit̄ ad actū. deus aūt ⁊ natura nihil faci
unt fruſtra ſ͠ʒ phm. ij. de aīa. ⁊. ij. de celo ⁊ mun
do. Un̄ ⁊ cōmētator. ij. metaph. dicit ꝙ ſiq̄s au
fert opatiōes a rebus aufert eēntias reꝝ. Ultia
ēt felicitas hoīs in opatione ei⁹ cōſiſtit p optia
vt dicit Ariſt. j. ⁊. x. Ethi. Et de p̄mo hoīe dr̄ ꝙ
poſuit eū in paradiſo voluptatis: vt operetur.
Gen̄. ij. Et lʒ opus eius eēt p̄ncipalr̄ ſp̄ūale. de
quo xp̄s Jo. vj. Opamini nō cibū qui perit: ſʒ
qui p̄manet in vitā eternā. ſ. meditādo ⁊ contē
plādo diuina. Erat tn̄ ⁊ aliq̄n opus corpale: nō
quidē ad neceſſitatē ſed ad delectationē mēta/
lē ad explendū vires nature. ⁊ euidē magis ad
recognoſcēdū res ipſas ⁊ creatorē in eis. ſʒ de
paradiſo expulſus ꝑpter pctm̄ neceſſitat⁹ ē ad
operandū terrā dictū q̄ʒ eſt illi. Jn ſudore vult⁹
tui veſceris pane tuo. Gen̄. iij. vt ↄſerues te ī vi
ta opʒ te operari vn̄ viuas: ⁊ p̄cures tibi cibum
donec reuertaris in terrā. ⁊ ſic exibit homo ad
opus. ſ. ⁊ ad op. ſ. vſq̄ʒ ad veſperā. ideſt vſq̄ʒ ad
mortem que eſt ſero ⁊ finis vite ſue. Et ita his
operibus exterioribus imergitur vt raro ſciat
reuerti ad opus ſuum propriū ad quod eſt fa//
ctus. ſ. ad deum cognoſcendum ⁊ diligendum
⁊ fruendum.

ꝛ fruendū. Nam vt dicit magr ſen.li.ij.diſ.j.c.
vj. Fecit deus rōnalem creaturā: vt ſummū bo/
num intelligeret: intelligēdo amaret: amando
poſſideret: poſſidendo frueretur ꝛ hoc eſt ſum/
mum ꝛ perfectum opus. Ubi ſciendum ꝙ ho/
mo exit ad opus ſuū in mūdo iſto tribꝰ mōis.

C Ad opus virtuale deo pncipalr monente.

C Ad opus criale diabolo iternalr ſuggerēte.

C Ad opus manuale igenio nāliter agente.

C De primo dicit Eſa.xxvj. Oia opera noſtra
operatus es in nobis.ſ.tu deus.ꝛ loquif de ope/
ribus virtuoſis de qbus ēt xp̄s ait. Joā.xv. Si
nē me nihil poteſtis facere.ſ.boni. Dicif tamen
opus virtuoſuʒ hois opus: qꝛ ibi coopaf liberꝝ
arbitriū eius. nō eni inuitus trahif animus: ſʒ
amore ſm Aug.ſ.ad bonū opus. Et inde effici
antur nr̄a opera ꝑpter meritū. Apo.xiiij. Ope
ra eni illoꝝ ſequunf illos. illoꝝ.ſ.bonoꝝ ho/
minū ſe.il. Cum eni deꝰ remunerat merita nr̄a
coronat munera ſua.i.opera bona que vt ſace/
remus ab eo accepimus. De ſcōo ait dn̄s Joā.
viij. Uos facitis opera pr̄is veſtri.ſ.diaboli.ſ.fa
ciendo que ipſe ſuggerit. mala diaboli eni ſūt
ꝑpter ſuggeſtionē. Unde Hiero. Sicut eniʒ in
bonis operibus nr̄is perfector eſt deus: qꝛ nō
eſt volētis ſʒ dei miſerētis ꝛc̄. Ita in malis ope
ribus.ſ.peccatis ſemina nr̄a ſunt incētiua: ꝛ ꝑ
fectio diaboli. de pe.di.ij. ſi enim inquit. qꝺ tn̄
ſane intelligēdū eſt: qꝛ nō eo mō diabolus opa
tur in malis noſtris quo deus in bonis operi/
bus noſtris. Nam deus efficaciter menteʒ mo/
uendo ad bonū. diabolus mentē per imagina
tionē ꝛ ſenſualitatē incitādo ad malū: ſicut qui
porrigeret alicui pomū delectabile ad edēduʒ.
noſtra aūt ſunt per ſpontaneā voluntatē. Unde
Amb. Quod poſſumus nō facere ſi velimꝰ. hu
ius electionē mali potiꝰ debemus nobis aſcri/
bere ꝙ̄ alijs.xv.q.j.c.illa. Et qꝛ opa noſtra pro/
pter illa dānanf ꝛ punif quis. ſm illud Ro.ij.
Tribulatio ꝛ anguſtia in oēm aīam operantis
malū: iudeo ꝛ pmuʒ greco. C De tertio opere
dr̄ Eccle.ix. quodcūqʒ pōt manus tua inſtanter
operare. Exibit hō ad opus ſuū ꝛc̄. Alijs qdem
aīalibꝰ natura ꝓuidit de victu: veſtitu ꝛ armis
ad ſe defendendū ſine ipſoꝝ opere. homini vo
dedit rōnem ex qua exeundo per diſcurſum ad
actū conſiderationis ꝛ inueſtigationis ꝑ opera
exteriora diuerſorum exercitiorum ſibi proui/
dere poſſit de victu ꝛ veſtitu ꝛ defenſione a no
ciuis ꝛ quaſi ad omnia opera exteriora homi/
num ad hec ordinatur. Exibit ergo ꝛc̄. Ubi de
ipſis operibus corporalibus tria nota.

C Bonam conſcientiam: ibi exibit homo ad
opus ſuum.

C Debitā ꝯueniētiā: ibi ad operationem ſuā.

C Debitā ꝑmanentiā: ibi. vſqʒ ad veſperam.

C Quantuʒ ad pri/ .§.i.
mum in operibus exterioribꝰ artium debet hō
exire de potētia intellectus ad opus ſuū interi
us.ſ.ad actuʒ diſcuſſionis mentalis de ꝗlitate
operationis artis ſue: vt nō ſolū operationē fa
ciat exteriorē ſm regulā artis illius: ſed etiam
ſm regulam ꝯſcīe bone. Unde aplš ad Galat.
vj. Probet autē vnuſqſqʒ opꝰ ſuū.i.examinet.

C Si eſt rectum in intentione.

C Si eſt licitū ex improhibitione.

C Si eſt congruum in diſcretione.

C De primo dicit Amb. Intētio operi tuo no/
men imponit. Nā cuius finis bonus eſt.i.intē
tio que reſpicit finē. ipſum ꝙ̄ʒ bonū eſt.ſ.opus
inde ſequens. qꝺ verū eſt in his que de ſe mala
non ſunt. nā talibus nullus bonus finis ſeu in
tentio pōt opus reddere bonū: ſicut nec inten/
tio dādi elemoſynā in furto de eo excuſat a pec
cato. Debet ergo in oī exercitio artis haberi re
cta intētio. vt finis remotus ꝛ vltimus ſit deꝰ.
ſm illud apli.j.ad Cor.x. Oīa ꝙ̄ facitis in ver
bo vel opere in gloriā dei facite. finis ꝓpinquꝰ
ſit aliqꝺ rōnabile: vt ſubuentio ſue neceſſitatis
vel proximoꝝ. ſm illud apli ad Ephe.iiij. Operet
manibus ſuis vt habeat vn̄ tribuat neceſſitatē
patienti. Cum eni oīa agant ꝓpter fineʒ. homo
qui facit opus agriculture lanificij artis fabri/
lis ꝛ hmōi. finis ꝓpinquus intētus eſt fructus
ſeu lucrū. Et recte ait xp̄s ꝛ apls Luce.x.ꝛ.j.ad
Ti.v. Dignus eſt eni operarius mercede ſua. fi
nis mercedis ſue debet eſſe vt ex ea poſſit ſe ꝛ
alios gubernare ꝛ ꝓuidere ſm ſtatū ſuuʒ. finis
ſuſtētationis ſui ꝛ ſuoꝝ debet eſſe: vt poſſint vi
uere virtuoſe. finis v̄tuoſe viuendi eſt ꝯſecutio
glorie vt enim dicit Augu. ſuper Joā. Ad hͦ dʒ
quiſqʒ bn̄ viuere vt detur ei ſemꝑ bn̄ viuere. et
ſic de pmo ad vltimū dʒ homo exire ad opꝰ ſuū
in gloriā dei. C Scōo dʒ attendere vt opus il/
lud ſit licitū non ꝓhibitū. odiſti oēs qui operā/
tur iniquitatē. ait ꝓpheta ad dn̄m. ps.v. Iniqui
tatē operatur qui facit artē vel operationē illi/
citā a deo vel eccleſia ꝓhibitā: vt opus meretri
cium: vſurariū: taxillatoriū faciēdo taxillos vel
vtendo. Negociatio quoad clericos. Un̄ Aug.
Fornicari nunꝙ̄ licet. negociari aliqn̄ licet ali/
quādo nō licet: anteꝙ̄ clericus fias licet poſtꝙ̄
clericus factus es: nō licet. diſt.lxxxviij. fornica
ri. C Tertio debet ꝓbare opus ſuū ſi eſt cuʒ di/
ſcretione. nullū eſt eni virtuoſum opus niſi de
bitis circūſtantijs veſtiaf: vt.ſ.fiat debito tpe.
Unde dn̄s Exo.xx. Sex diebus operaberis. ſe/
ptima die ſabbatuʒ dn̄i eſt. Omne opus ſerui
le non facietis in eo ꝛc̄. ꝛ ſic de alijs circūſtanti
is: vt debite obſeruetur ꝛ impleaf illud apoſto
li ad Col.j. In omni opere bono fructificātes

fructificat qs in ope bono: quādo illud cū debito modo agit. Si eniꝫ recte offeras ⁊ non recte diuidas: peccaſti. dixit dñs ad Cayn Geñ. iiij. ſm tñ trāſlationē. lxx. nō nrām. i. ſi facias opus de ſe bonū: vt ſacrificiū ⁊ hmōi: ⁊ nō cū debita circūſpectione pctm̄ eſt: vt exponit Grego.

¶ Nota ſecundo .§. ij.

aptā ꝯueniētiā in operibus exterio: ib⁹ mechanicis. de qbus loquimur: q: dicit ad operationeꝫ ſuā. Operatio exterio: hoīs pōt dici ſuā. q ſcilꝫ ſibi ꝯuenit ppter inclinationeꝫ ⁊ aptitudineꝫ naturalē ad illā. Delectatio ſm phm ꝑficit opus. cū ergo qs inclinaꝭ ad vnū opus nō maluꝫ naturalr̄ cū natura delectabiliter opereꝭ applicādo ſe ad illud exercitiū: ꝯuenit ad ꝑfectioneꝫ illius artis. Sicut eni a natura habem⁹ inclinationes ad v̄tutes. vñ vnus magis ad vnā vt ad iuſtitiā: alius ad humilitatē: alius ad miſericordiā magis q̄ꝫ ad alias. pp qd̄ dixit Job. xxxi. Ab īfantia creuit mecū miſeratio: ⁊ d̄ vtero m̄ris egreſſa eſt mecū. Et moral' Sen. Semina in nobis v̄tutuꝫ ſunt ſparſa: ſꝫ exercitio noſtro poſtea ꝑficiunꝭ. Et ſic etiā ſm Alber. magnuꝫ. hoīes a natura dociles īclinanꝭ ad ſcias varias ſm qualitatē cōplexionū. Naꝫ melācholici ad poeticas: phlegmatici ad morales: ſanguinei ad naturales: cholerici ad mathematicas vel metaphiſicas. Ita ⁊ ad cetera opa mechanica ⁊ artes vnus īclinaꝭ magis ad vnā: ali⁹ ad aliaꝫ: ⁊ naturali inſtinctu ⁊ diuina ꝓuidētia ēt diſpoñete ad pulchritudinē vniuerſi ⁊ oſtētationem ſue ſapie: que tātas ⁊ tā varias opationes artificū inſpirauit mēt ib⁹ hoīum. Exeat ergo hō ad operationē ſuam. i. ad eam artē quaꝫ iudicat ſibi magis cōuenire ⁊ cōplacere. Et dicit Hugo de ſancto victore: q operationum humanaruꝫ exteriorum triplex inuenitur differentia.

Tripliꝯces opationes hoīs.

¶ Nam ad quedam cogit neceſſitas.
¶ Quedam inuenit cupiditas.
¶ Quedam induxit vanitas.

¶ Cogit vtiqꝫ neceſſitas ad opus agriculture: q: ſi vult fructus terre colligere vñ comedat et bibat: opꝫ q opereꝭ colēdo terrā p ſe vel aliuꝫ. vñ dr̄ Prouer. xij. Qui opaꝭ terrā replebiꝭ panibus ⁊ ecōuerſo: egeſtatē opata eſt manus remiſſa. ſ. ad operādū. Et Eccli. vij. dicitur. Non oderis laborioſa opera ⁊ ruſticationē creatam ab altiſſimo. Nā deus eā inſtituit. q: vt dicitur Geñ. iij. Emiſit deus Adā de paradiſo voluptatis vt opareꝭ terrā de qua ſumptus eſt. Et poſt diluuiū vbi diciꝭ Geñ. ix. Noe vir agricola cepit exercere terrā ⁊ plātauit vineā vt colligeret vinū qd̄ prius ignorabaꝭ. ſed vt ait Amb. Nec vinū ſuo pepercit auctori: ſed ꝓprietas illi⁹ ſuadet nobis ſobrietatē. diſt. xxxv. ſexto die. Cogit

etiā neceſſitas vite humane ad opera paſtoruꝫ ac etiā lanificij ⁊ linificij: ⁊ opera que his deſeruiunt pro veſtitu hūano ſibi neceſſario. Et primas qdē veſtes deus fecit. vt dr̄ Geñ. iij. q: fecit deus Adam ⁊ eue in hoc exilio poſitis tunicas pelliceas. Non inqt Amb. ſericeas ſed pelliceas. habitū. ſ. humilitatis ⁊ pnīe: nō vanitatis ⁊ iactātie. Et de ſapiēti muliere diciꝭ Prouer. vl. Queſiuit lanā ⁊ linū ⁊ opata eſt ꝯſilio manuuꝫ ſuarū. ſ. veſtes. nā ſtragulataꝫ veſtē fecit ſibi. Et primus paſtor fuit abel quē ſecuti ſunt in hoc Jacob patriarcha cū filijs ſuis. Primus edificator habitationū ⁊ ciuitatū fuit Cayn qui edificauit ciuitatē nomē imponēs filij ſui Enoch. Geñ. iiij. Nam pṫiarche Abraā yſaac ⁊ Jacob nō in ciuitatibus vl' palatijs: ſꝫ in tabernaculis habitabāt. quoꝝ tentorioꝝ ſeu tabernaculoruꝫ primus operator fuit Jabel. Primus aūt malleator ⁊ faber in oīa opera ferri ⁊ eris fuit Tubalchayn. vt dr̄ Geñ. iiij. ⁊ ſic paulatiꝫ artes neceſſarie inuente ſunt. Operatio exterior inuenta a cupiditate eſt negociatio. Vñ phs dicit eaꝫ hr̄e in ſe turpitudinē: q: deſeruit cupiditati cū fiat ꝓpter lucrū: que cupiditas in imenſum creſcit ⁊ fineꝫ neſcit. Verūtñ eſt q etſi in ſe turpis ſit: pōt tñ in aliquo bono fine honeſtari ⁊ licita fieri. puta ꝓpter ſuſtentationē familie ſue vl' ſubuentionē pauperū ex moderato et iuſto lucro. Primi negociatores quos in ſacra ſcriptura inuenio fuerūt yſmaelite qui deſcēderūt ex yſmael filio agar. vñ dicūtur agareni. i. ſaraceni. diciꝭ enim Geñ. xxxvij. q tranſeūtibus negociatoribus madianitis qui. ſ. portabāt aromata ⁊ alia in egyptū vendiderūt hyſmaelitis Joſeph fratres ſui qui hyſmaelite vendiderūt euꝫ in egyptum. De his dr̄ Baruch. iij. Filij quoqꝫ agar. ideſt ſaraceni qui exquiſierūt ſciam ⁊ prudētiā que de terra eſt. negociatores terre viā ſapiētie nō intellexerūt. Et quē vt ſummū ꝓphām ⁊ q̄ſi deum veneranꝭ ſaraceni maledictū machometū. primo fuit negociator: ſꝫ in ꝓceſſu ipſe magi ſtijs ſuis cū quodā heretico Jacob ita adiut⁹: illos rudes ⁊ beſtiales hoīes ſua peſſima et fatua doctrina decepit. Et q: inimici ſunt xpianorū facientes negociationē de eis qñ capere poſſūt vel ꝑuertere ad eoꝝ perfidiā. iō eccleſia ſtatuit per extrauagantes Nico. quarti Clementis. v. Joā. xxij. q negociatores vel alij quicūqꝫ non deferant ad terras eoꝝ quecunqꝫ mercimonia ſub penis excoicationis papalis ⁊ aliarū penaruꝫ. Operatio hec plena periculis eſt ⁊ fraudibus ⁊ aliqñ mixta vſuris. vt no. extra de vſu. c. in ciuitate. ⁊ c. naviganti. Unde oculos aperi. Unde Chryſo. dicit ſup Matth. Nullus xpianus debet eſſe mercator: q: mercator nunq uaꝫ poteſt deo placere. diſt. lxxxviij. eijciens: qd̄ dr̄

ij.ij.q. lxxvij. art.iiij. ad pri/mum

beatus Tho. eſſe intelligendum de his qui po nunt finẽ ſuum vltimũ in acquiſitione lucri ſeu pecunie vel de exercẽtibus illicitas negociatio nes. ſ. cum vſuris periurijs fraudibus ꝛ hmõi. Unde ꝛ Caſſiodorus dicẽ di. eadẽ. Negociato res illi de tẽplo eijciunſ qui per imoderatũ pe cunie ambitũ merces ſuas polluũt plus onerã tes periurijs ꝙ pcijs. Ponunſ illa. c. eijciẽs. et c. qm pro palea. Unde ꝛ aliqui libri nõ habent ſed ſunt optimorũ graduũ. Dicit etiaz Chryſo. in dicto. c. eijciẽs. quẽadmodũ qui ambulat in ter duos inimicos volens ambobus placẽ ſine alloquio mali eſſe non põt. ſic mercator ſine mẽ dacio ꝛ periurio eſſe non põt. Sed ſubſtãtia ta lium ſtabilis eſſe nõ põt. nec pficit ad bonũ qð de malo cõgregatur. quẽadmodũ ſi triticũ vel aliquid tale cernas in cribro: ⁊ dũ huc illucqꝫ ia ctatur. oĩa grana paulatim deorſuz cadũt: ꝛ tã dez in cribro nil remanet niſi ſtercus. ſic de ſub ſtãtia negociatoris nil remanet: niſi pctm̃. Naz ꝛ ſic legitur in vitaſpatrũ de quodã mercatore qui viſus fuit a beato Pãnutio heremita ei equi parandus in gloria. qui tñ Pãnutius heremi ta ſanctiſſimus magni meriti fuit apud deum. Attende ꝙ ipſe Pãnutius examinãs vitaz ei⁹ inuenit ꝙ totum lucrũ expẽdebat in pauperes xpi. vt pater pauperuz ab vſuris ꝛ periurijs et alijs illicitis abſtinebat cuz magna deuotione vacans diuinis tpe ſuo. qui demum etiã dimi ſit opus illud. Quis eſt hic et laudabimus eũ. Eccli. xxxi. ℭ Operatio aũt tertia qui deſeruit vanitati ẽ illa ꝙ deſeruit ornatui iactãtie: vt ars ſerici in magna parte. Naz etſi dños deceat ta les veſtes: ꝛ reginas vt Heſter ſancta ꝛ aliq re ges ſancti ſe ornãtes. Sz multi abutunſ quos non decet. Unde. j. ad Timo. ij. ait. Non in ve ſte precioſa auri ꝛ argenti ꝛ margaritis: imo vt ars reticellorum ꝛ recamature in veſtibus ꝛ p forature ſeu ſcãpature ꝛ purpure ceruſe ad co lorandũ faciem ꝛ hmõi. ad quid deſeruiunt ni ſi vanitati: vt dici poſſit illud Hiere. lj. Opera eorum vana: ꝛ riſu digna. Unde Chryſo. dicit ſup Mat. ꝙ ab arte calceoꝝ ꝛ textoꝝ multa ab ſcidere opꝫ. Eteniz ad luxuriã deduxerũt neceſ ſitatẽ ei⁹ corrũpentes aut mali arti cõmiſcẽtes.

ℭ Demum quan/ .§.iij.

tum ad tertiũ opꝫ habere in operibus ꝛ artib⁹ inſtantiã ꝛ perſeuerãtiam. Naz vt dicẽ Anacle tus papa. In vnoquoqꝫ artiũ opere mater inue nitur inſtantia. di. lxxxiij. nihil. ꝛ hoc eſt qð dicẽ ſo. vſqꝫ ad veſperam. i. vſqꝫ ſero cõtinuando: non parũ operando ꝛ ſubito dimittẽdo. vel vſ qꝫ ad veſperam. i. vite terminũ qð eſt cõtra ali quos inſtabiles qui omni die mutant vnã artẽ. hi ſunt ſimiles filio incõſtantie. de ꝙ dicit Boe tius de eo narrans in lib. de ſcholariũ diſcipli na. ꝙ cum pater eius poſuiſſet ad opera diuer ſe artis: q2 ſubito attediebaſ cum vnaz incho bat. demum omnes renuẽs interrogãte patre quid facere vellet. Reſpõdit ſe velle fieri aſinũ vt ſalmaz ferret. Sed cũ aliquis in operib⁹ ali cuius licite artis bene viuẽdo perſeuerat vſqꝫ ad veſperam. i. finem. tunc facto ſero. i. vita de ficiẽte dicit dominus. voca operarios ꝛ da eis mercedem. Matth. xx. ſciliꝫ glorie.

ℭ De diuerſis generibus contrac. Capitm. ij.

Notanduz ꝙ in trãſ/ latione rerum que fit per priuatas per ſonas aliqñ transfertur dñium rei: ali qñ ſolum vſus rei retento dñio. Et primum fit ſex modis. ℭ Primo per liberalez donationẽ. ſ. cum nil expectaſ retributionis ex tali donatione rei niſi beniuolẽtia que dicitur donatio de qua. j. dicetur. n. x. ca. iiij. ꝛ. v. Alijs qnqꝫ modis fit per dationẽ illiberalem que vz transferens vnaz rem expectat ab alio aliquid equiualẽs ei qð trãſfert. Et primus modus dr permutatio cum videlꝫ transfertur dñium alicu ius rei vtilis pro alia re vtili: puta frumentum pro vino vel pannus meus pro lana tua. vel pã no ſerico tuo: vel pecunia mea aurea: puta vn⁹ florenus pro pecunia tua argentea puta p groſ ſis. xvij. vel circa. Jſtud tamen vltimuz ſolet di ci cãbium cõmuniter. alie vero permutatiões vulgariter dicuntur baracti. Alius modus di citur in vno transferentium dominium rei cuz altero emptio ꝛ in altero venditio quãdo. ſciliꝫ transfertur dñium rei vtilis: puta frumenti. vi ni. animaliũ domorũ agrorum ꝛ hmõi pro nu miſmate vel ecõuerſo: quia enim difficile erat ſemper res vſuales immediate commutare in alias res: ideo inuentuz eſt medium per qð ta lis cõmutatio fiat. Et hͦ mediũ dr numiſma ſeu pecunia nũerata: ꝛ cõmutatio rei vtilis pro nu miſmate diciſ venditio. Cõmutatio numiſma tis pro re vtili diciſ emptio. Ultimus modus ẽ cum fit permutatio numiſmatis pro numiſma te: ſed cuz expectatione tẽporis ꝛ in eo qui dat pecuniã diciſ mutui datio in eo qui recipit pe cuniã ꝛ expectaſ ad reddendam pecuniã diciſ mutui acceptio per mutuũ enim trãſfertur do minum pecunie in accipientẽ. Et iſti cõtractus ſex ſunt liciti: ſi cũ debito modo fiant illiciti cũ iniuſte fiunt. Nam donatio ſi fiat per eum qui non poteſt donare: vt eſt religioſus. iniuſta eſt. ꝛ non tenet. etſi fiat iniuſta cã vt ob turpitudi nem. peccatum eſt. ar. diſt. lxxxvj. donare. Per mutatio reꝝ cũ fit ſine fraude: licita eſt. vt patet de verũ pmuta. per totũ. Si cũ fraude pcim eſt: ꝛ videnſ ad hãc reduci ſermo innoiari. ſcilicet

permu/tatio

emptio

mutuũ

do vt des: vel do vt facias: vel facio vt des. Em-
ptio ⁊ venditio licita ſunt niſi fiat exceſſus pcij
in vẽdente notabilis vel diminutio in emẽte vl'
fraus vel vſura implicita ꝓpter expectationem
tpis. vt ex͠ de vſu. c. in ciuitate. ⁊ c. nauiganti.
Datio mutui que eſt circa res q̃ vſu ꝯſumuntur
vt frumẽtum vinũ ⁊ hmõi vel diſtrahunt̃ vt pe
cunia nũerata cũ fit gratis vt nil expectet̃ vltra
ſuũ capitale ⁊ beniuolẽtia ex obſequio licita eſt
⁊ piũ opus. Si aũt aliqui tpalis vtilitatis expe
ctet̃. vñ pncipal'r mouet̃ ad mutuandũ illicita
eſt ⁊ vſura. ar. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. extra de
vſu. c. ꝯſuluit. Mutui acceptio licita eſt nõ ſolũ
cum fit gratis ſ; etiã cum fit ſub vſuris q̃n. ſ. ad
hoc mouet̃ neceſſitate: nec inducit mutuãtẽ ad
vſurã faciendũ vt q᷑ ad h᷑ opat᷒ erat. Aliqñ võ
trãſfert̃ ſolũ vſus rei retento ſibi dñio eius rei.
Et huius trãſlatiõis ſunt ſex mõi q̃ſi correſpon
dentes dictis ſex mõis quib᷒ transfert̃ dñiũ re
rũ. Nã p̄o mõ. ſ. donatiõi corrñdet dictũ com

Cõmodatũ.

modatũ q̃d ꝓpe eſt rei q̃ vtẽdo ꝯſumit̃ vl' diſtrui
tur vt cũ quis cõmodat alicui gratis equũ: libꝝ
domũ ⁊ hmõi: vt vtat̃ ad certũ tpˢ ⁊ licitus cõ
tract᷒ eſt de ſe. ſicut dictũ eſt de donato. Permu

Accommodatio.

tatiõi correſpõdet mutua accõmodatio pdicta
rũ rerũ: puta tu cõmodas mihi equũ tuũ ⁊ ego
bouẽ meũ: vl' tu vnũ librũ: ⁊ ego tibi aliũ librũ
tu vnã domũ ⁊ ego vnũ agrũ: ⁊ totũ ſ; ſine frau

Conductio.

de imixta licitũ erit. Emptiõi correſpõdet ꝯdu
ctio ⁊ vẽditiõe locatio que pñt eẽ de reb᷒ mobi
lib᷒ ⁊ imobilib᷒ que tñ nõ cõſumunt̃ vſu: ⁊ iſta
nõ ſiũt gratis: ſ; cũ dato pcio p tali vſu puta cũ
accipit̃ equ᷒ ad vecturã pro tali pcio vel dom᷒
ad penſionẽ vel ager ad collẽdũ pro medietate
vl' ad affictũ vel cũ quis locat opas ſuas pſona
les ⁊ alter eũ ꝯducit ad laborãdũ: totũ eſt licitũ
dũmodo iuſtum precium ſtatuatur ⁊ fraus om

Pignoratio.

nis tollatur. Nam fraus ⁊ dolus nemini dñt
patrocinari ex͠ de reſcrip. c. ſedes. Mutuo nõ rñ
det ꝓprie alius ꝯtract᷒: hẽt tñ aliquã ſilitudinẽ ſ;
modicã ad pign᷒ inq̃ñtũ reſtituta pecunia ab eo
qui dedit pign᷒ ille qui accepat reſtituit pign᷒.
⁊ in pignoratiõe põt ibi eẽ ⁊ nõ eẽe pctm: nã ſi
ſolũ pign᷒ quis recipiat vt de ſuo ſit ſecur᷒ ita
q̃ de pignore nõ ꝯſequet̃ aliã vtilitatẽ licitũ ẽ.
Si aũt de eo ꝯſequat̃ vtilitatẽ ſiue ſit rei mobi
lis que ꝓprie dr̃ pignus ſiue rei imobilis vt do
mus ⁊ ager q̃d magis ꝓprie dicit̃ hypotheca:
puta q᷑ vtit̃ equo vel veſte quã hẽt in pignus:
vtit̃ domo habitãdo vel habẽdo de ea penſio
nem: agro recipiẽdo fructum eius que hẽt pro
pignore ibi eſt vſura expſſa. extra de pigno. c. il
lo vos. Tenet̃. n. oẽm fructuz quẽ hẽt ex pigno
re computare in ſortẽ. De hmõi cõtractib᷒ ha
be. ſ. e. ij. pte. ij. i. c. de vſur. ¶ Itẽ nota q̃ facere
re fraudẽ legib᷒ iniuſtũ eſt vnde ⁊ pctm. ⁊ vt di
cit glo. ſup c. plerique. xiiij. q. iij. facit fraudem
legi qui verba legis ſeruat: ſed mentẽ eius cir
cũuenit. vt. ff. de legi. l. fraus. Sed vt dicit regu
la iuris vltima in. vj. Certũ eſt q̃ is cõmittit in

Fraus legi.

legẽ q̃ verba legis amplectẽs ꝯtra legis nititur
voluntatẽ. ¶ Fit aũt q̃tuor modis fraus legi.
Uno mõ de re ad rẽ qñ dat̃ in fraudẽ vna res
p alia. vt. xiiij. q. iij. plerique. vbi ponit̃ exẽplum
de eo q̃ rõne pecunie mutuate ne videat̃ cõmit
tere vſurã nõ plus petit q̃ mutuatõ: ſed querit
ex hoc enxenia carnium vl' vini ⁊ hmõi que pe
cunia eſtimant̃: iſte facit fraudẽ legi. vnde ⁊ cõ
tra legẽ vt ibi di. ⁊. i. q. i. ſunt nõnulli. ⁊ talis eſt
fraus macedoniani. ff. ad macedo. l. iulianus.
Itẽ fit fraus de pſona ad pſonam vt cũ q̃s ſub
pſona alteri᷒ exercet vſurã: quaſi ipſe nõ ſit vſu
rarius cũ in veritate ſit pctõr vſurari᷒: ⁊ tene
tur ad reſtitutionẽ ex quo de pecunia ſua fit. di.
xlvj. ſicut nõ ſuo: ſicũ maritus nõ põt aliqd da
re vxori: ſupponit aliã pſonã cui det. vt. ff. de
dona. inter vi. ⁊ vxo. l. hec rõ: §. ſi. Item ſi fraus
fit de vno ꝯtractu ad aliũ: vt cũ mulier nõ poſ
ſit aliqd dare viro fingit ſe vendere ei. vt. ff. de
dona. inter vi. ⁊ vxo. l. ſi ſponſus. ſic. xvj. q. iij.
Si ſacerdotes. vbi ponunt̃ caſus ſm̃ vnam lec
turã. Cũ eps vel ſacerdos volẽs dare nepoti
bus de reb᷒ eccl'ie fingit litẽ hẽre cũ eis p eccl'ia
⁊ facit trãſactionem cũ eis. Itẽ fit fraus de vno
ꝯtractu ad alium vt cum mulier nõ poſſit fide
iubere conſtituit ſe principalem debitricem. vt
ff. ad velleya. l. q̃uis. ⁊. xxxiij. q. v. mulierem.

¶ De negociatoribus ⁊ campſoribus: ⁊ de di
uerſis generibus cambiorum. Ca. iij.

Incipiendo igit̃ ab
operibus negociatiõis que videtur
honorabilior in ciuilitate humana
inter mechanicas. Negociator pro

Negociator.

prie dr̃ q̃ rem cõparat: vt integrã ⁊ imutatã vẽ
dẽdo lucret̃. dicit Chryſo. di. lxxxviij. eiiciens.
Et põt dici eẽe triplex gen᷒ negociatiõis: q᷑ vl'
de pecunia ad pecuniã: vel de mercimonio ad
mercimoniũ: vel de mercimonio ad pecuniaz.
Et prima dr̃ cãbitio vl' cãpſio. Scḋa pmutatio

Cãbi-

vel baractũ. Tertia emptio ⁊ vẽditio. ¶ Et cã
biũ fit multis modis. Primũ dr̃ cambium mi
nutũ: vt de moneta argẽtea vel aurea ad ereã
⁊ ecõuerſo: vt cũ quis dat cãpſori vnũ florenum
aureũ ⁊ recipit p eo. v. libras ⁊ ſol. vj. ſi eſt lar
gus vel groſſos argẽteos. xix. ⁊ ſic cãpſor reti
net ſibi q̃tuor denarios vel duos quatrenos vl'
vnũ ſolidum ſm̃ cõſuetudinem loci. Et ſic ecõ
uerſo quando quis vult habere vnum florenũ
largum a campſore dabit pcio ſibi. v. lib. ⁊ ſol.
ſiij. vl'. v. illud ergo plus quod recipit campſor
non recipit ratione mutui: quia ibi non eſt mu

tuum: nec quia pecunia vendatur que eſt inuen/
dibilis vt dicit Archi. ſed rōne laboris quē ſu/
bijt in numerādo pecuniā ⁊ expenſarū quas fa
cit pro penſione ⁊ miniſtris. Ratio enim labo/
ris ⁊ expenſarū habēda eſt. ex. de vo. c. magne.
Unde de ſe tale cābiuʒ eſt licitū ſed fit illicitum
vel quia plus accipiunt quam ſit coīter conſuetū: vel
quia dant monetas diminutas in pondere vel nu
mero: ⁊ tenent ad ſatiſfaciendū vel pauperibus
erogandū. ¶ Eſt aliud cābiū qđ dicitur per līaʒ qđ
ſic celebratur: dat quis cāpſori vel mercatori flo/
rentie. c. florenos reſtituēdos ſibi vel alteri pro
eo rome vbi illis idigebit ⁊ hoc vt ſecurius et
aptius hēat: pro quo līaʒ cābij cāpſor facit ſcri
bens alteri cāpſori rome: vt ad reqſitionē por/
tantis talē līam: tali det. c. flore. florentie rece/
ptos. ⁊ ſic rome. c. florē. ſibi aſſignant ſʒ līam.
Et inde cāpſor lucratur: ſiue ꝓpter varietatē valo
ris monetarū: quia. c. florenorū quos florētie recepit
cāpſor plus valēt quam valeant rome: ſiue quia ēt ro
me dabunt. c. ſine aliquibus ſolidis: aut etiā ecō
uerſo qñ de roma ſibi faceret trāſmitti pecūiaʒ
quā quis ibi hʒ: ⁊ per cāpſoreʒ cū līa cābij exq
cāpſor lucratur. Et cū hoc nō ſit mutuū nec vēdi/
tio pecunie: ſʒ ꝯtus innoīatus. do vt des ōſer/
uiens vtilitati hoīum rōnabilr ꝙ inde lucret.
rōne laboris ⁊ expēſarū ⁊ periculorū de ſe licitū
videtur ſequeſtratis fraudibus. Nemo eniʒ cogit
de ſuo facere bñficiū. x. q. ij. ꝑcarie. ⁊. j. Cor. ix.
quis vnquam ſuis ſtipēdijs militat. Eſt tertium ge
nus cābij qđ dicitur ſiccū ſeu ſine līa: ſeu ad libras
groſſorū. Et vna libra groſſorū ſūt. x. ducati. Fit
aūt ſic tale cābiuʒ. accipit quis. x. libras groſſorū
florētie. i. c. ducatos a cāpſore ſeu mercatore quos
ſibi reſtituere dʒ hinc ad mēſeʒ florentie. et eo
valore quo valebūt Venetijs. c. ducati inde ad
x. dies a die celebrati ꝯtus. i. acceptionis dicte
pecunie. Et ſi plus vult tenere dictā quātitateʒ
c. ducatorū de mēſe in mēſeʒ renouatur ꝯtus mō
predicto. Contingit aūt ꝙ. c. ducati in decimo
die a receptione pecunie valēt Venetijs quātū
tūc valebāt florentie qñ illos recepit. ⁊ ſic cam/
pſor nil lucratur. aliqñ minus valent: ⁊ ſic cāpſor
vel mercator ꝑdit: quia illud minus ſibi redditur ꝺ
centū valore quo minus valēt. aliqñ plus valēt:
⁊ tūc cāpſor lucratur illō plus. Et coīter vt in plu
ribus caſibus plus valent qñ reddit quam cū accipit:
quamuis aliqñ vt dictū eſt valeāt minus: vñ in ca/
pite anni ſemꝑ reperitur in lucro ⁊ magno. Iſtō
coīter cenſet vſurariū: quia ibi eſt mutuuʒ: ⁊ ſpes
lucri in cāpſore. ex quibus duobus ꝑficitur vſura.
xiiij. q. iij. ſi feneraueris. Et hoc ſentire videtur
Laur. de ridolphis in trac. de vſuris. nec excu/
ſat periculū vel dubiū amittēdi. i. quia minus poſſit
valere illa centū tpe reddiſionis. tum quia in mu
tuo aliqd ſperare non lʒ. arg. de vſuris. c. naui/
ganti. tū quia raro cōtingit ꝙ ꝑdit. De his tamē
tribus generibus cābij habes in. ij. pte. ti. j. ca.
de cābijs. Eſt ⁊ quartū genus cābij qđ frequen
ter modernis tpibus celebratur qđ dicitur per līam.
diſſimile tñ a ſcđo q dicitur etiā per līam. Et videtur
quoddā mixtum ex ſcđo ⁊ tertio ⁊ magis trahit
ad materiā tertij. Uñ ⁊ vſurā ſapere videtur: ⁊ fit
hoc modo. Petrus indigēs pecunia florētie vel
alibi exñs petit a Martino cāpſore vel merca/
tore. c. flo. tunc ſibi dandos ad rōneʒ cābij per
Venetias vel barchinonā vel Neapolim ⁊ hu
iuſmodi. qđ intelligitur ꝙ Petrus faciet reſtitue
re ipſi Martino illa. c. venetijs barchinone vel
Neapoli put cōuentū eſt inter eos: eo valore quo
valebūt illa. c. de illa moneta que ibi currit qñ
littera cābij pñtabitur ibi in capite videlʒ quin
dene vel mēſis vel pluris tpis ſm diſtantiā lo/
ci a ciuitate vbi reperitur pecunia: ad ciuitatem
vbi redditur. ⁊ ſic mittitur littera cābij. Et ipſa rece
pta pecunia redditur per factorē illius qui pe/
cuniā receperat: ſed de illa moneta ibi currēte. et
ex hoc cāpſor ſeu mercator lucratur quia coīter plus
ibi recipit quam dederit: ⁊ hoc rōne variatiōis va/
loris monete date ibi. lʒ etiā aliqñ nō lucretur: vel
aliquid ꝑdat ipſe mercator. Queritur vtrū hoc ſit li
citum. ⁊ videtur ꝙ ſic. Nā ſimile videtur ac ſi quis pro
curaret magnā quātitatē hēre bononeorū floren
tie. vbi vnus valet. xxiiij. denarios. ⁊ ōferret eos
bononiā vel alio vbi valerēt. xxvj. denarios. Sʒ
hoc nullus illicitū aſſeret tale lucrū iduſtrie. quia
hoc tñ dat ꝺ bonon. quantū valēt florētie. ſ. xxiiij.
denarios. Et bononie vel alibi tñ ꝑmutādo cū
alia moneta. quantuʒ ibi valēt. xxvj. denarios acci
pit. Qđ aūt accipiat plus duos denarios ꝺ vno
quam ſibi cōſtiterit: hoc facit varietas valoris mo/
nete magis in vno loco quam in alio. ſicut ⁊ de qui
buſcūqʒ mercibus ꝯſtat ꝙ plus valēt in vno loco
quam in alio. Sic ⁊ in dicto cābio videtur. Sʒ rñde/
ri pōt ꝙ nō eſt ſile. Nam ibi nulluʒ eſt mutuuʒ
vt pʒ de ſe. ſed realis ꝑmutatio. vnde lʒ ſpare
⁊ querere lucruʒ. In cābio aūt ꝓdicto quamuis ſic
noīetur. tamē realiter videtur eſſe mutuū. Nā pe
trus indigēs florētie pecunijs vt ſibi ꝓuideat:
accipit ſub mutuo a martino illa. c. ſub noīe cā
bij per Venetias vel barchinon. ⁊ hmōi. ibi re
ſtituēda: cū ibi nō habeat aliqñ mercimonium
facē vel inde pecunias ad ſe retrahere. Exquo
mutuo ibi reſtituēdo Martinus ſperat idē lu
crari vñ vſurā ſapere videtur. ar. xiiij. q. iij. pleriqʒ.
¶ Ad qđ ſanus facit qđ habetur i directorio iu
ris. Ubi querit petrus qd iuris: cū quis mutuat
pecuniaʒ recepturus ad certū terminuʒ alterius
generis monetā vel aurū vel argentū vel aliam
ſpēm. Et rñdet dicendū ſm Hoſti. ⁊ Goffr. ꝙ ſi
hoc faciat vt in expectatione lucretur. vſurarius
eſt exquo frauduliter ⁊ mala intētione fit ⁊ aſſi

quid ſorti accidit.xiiij.q.iij.plerīqꝫ.⁊ ſic videt
eſſe in ꝓpoſito. Unde male pñt excuſari ab vſu
ra mētali. Et licet in ſum. aſt. ſis dicat licita eſſe
cābia:qꝛ ars cāpſoria a qbuſdāʒ theologis. in
iiij. dicit licita. tū etiā qꝛ vtilis ⁊ neceſſaria rei/
publice:ſicut ⁊ negociatio:tuʒ etiā qꝛ curia ro/
mana vbi etiā exercet tolerat. Jſta nō videntur
ſufficere ad excuſandū vſurā. Naʒ conceditur ꝙ
ars cāpſoria de ſe ſit licita. vt in ꝑmo ⁊ ſcdo ge/
Jn pn. cap. nere cābij dictū eſt ſed nō in omni eo ꝙ dicitur
cābiuʒ.qꝛ in dicto caſu non videt cābiū:ſʒ mu/
tuum ſicut ⁊ negociatio quāuis de ſe licite fieri
poſſit. pōt etiā fieri cū vſura. vt in dicto. c. in ci/
uitate. de vſuris ⁊ tūc non eſt licita. Qđ etiaʒ di
catur vtilis ⁊ neceſſaria reipublice etiā nō excu
ſat:qꝛ etiā reipublice eſt vtile habere proſtibu/
la ad obuiādū maioribus malis:⁊ publicos fe
neratores ad ſubueniendū indigētijs multoꝝ:
ne ſi eis non puidere t:vel ſic machinentur ma
luʒ cōtra charitateʒ:⁊ tñ nullus dicit ꝓpter hec
illa nō eſſe mortalia ⁊ dānabilia facientibus ea.
Sic ⁊ in caſu ꝓpoſito ꝗuis ſit hoc vtile miſeris:
non tñ excuſat facientes talia:cū vſura videat.
Quod curia romana tolerat etiā nō valet:quia
non ꝓpter hoc intelligit approbare cū nō decla
rauerunt ħ licere. Nā ⁊ tolerat ꝯcubinatū mul
torū curialiuʒ:qꝛ forte male poſſet auferre:nec
tñ dubiū eſt ꝙ non approbat. Un̄ Chryſo. Qđ
permittimus nolētes ꝑcipimus. i. ꝑmittimus
ſm glo.qꝛ malas hoīum volūtates ad plenum
ꝓhibere nō poſſumus. xxxj. q. j. hac rōne. et ex
de ꝓben. c. cū iādudū dicit. Multa per patiam
toleramus que ſi ad iudiciū deduceremus caſ/
ſarent. Un̄ ſaluo meliori iudicio videt tale cā/
bium ſapere vſurā qđ tñ multū frequentatur.
Et multos doctiſſimos ⁊ deū timentes audiui
ſic tenere. ¶ Uidetur tñ talis cāpſor vſurarius
mentalis cenſendus. de quo vſurario. ſ. qui eſt
mentalis dicūt Bernar. Inno. Goff. ⁊ Hoſtiē.
vt fertur in directorio iuris. ꝙ inducendus eſt
in foro pñiali vt reſtituat per. c. cōſuluit de vſu
ris. Et inducēdus eſt nō cōpellendus. ſ. in iudi
cio ꝯtentioſo vt reſtituat:nec tanꝗ̄ vſurarius eſt
puniēdus. Sed quoad deū vere eſt vſurarius ⁊
ſic accepta tenet reſtituere:qꝛ ſola intētio facit
vſurariū:qđ intelligitur cū effectu ꝗtuʒ ad ob
ligationē reſtōnis cā. ſ. qꝛ accipit vltra ſorteʒ vt
xiiij. q. iij. per totū. Sic talis in tali mutuo. qđ
cambiū dicit intēdit lucruʒ:alˢ non facturus.
Alij forte dicerent non eſſe mutuū:ſed cambiū
realiter:ſed vtrū verum ſit ipſi viderint. Nam
ſi ipſi appellāt ꝯtrctum innominatum. do vt des:ēt
ibi poteſt eſſe implicitū mutuū. vt aliqñ contin
git in ꝯtractu emptionis ⁊ venditionis et ibi pōt
eſſe vſura. de vſuris. c. in ciuitate. ¶ Jn curia
romana fit aliud genus cambij per cāpſores:
quod videt magis eſſe illicitū ⁊ vſurariū. Naʒ
bñficia vel dignitates inibi accipiētes cū habe
ant ſoluere annatā ſeu primos fructus benefi/
cij vt dicitur pro medietate camere aplice īfra
breue tēpus ſm taxaʒ que ibi habet accipiunt
prelati ſeu bñficiati:ipſe ſub noīe cambij a cam
pſoribus ſoluenda aplice camere:obligātes ſe
ad reſtituendū ipſa in partibꝰ illis vbi ſunt bñ
ficiati ⁊ de illa moneta ibi currēte. ⁊ vltra lucrū
qđ conſequunt varietate monetarū ibi reſtituē
daꝝ volūt ſibi dari tm̄ pro centenario. puta. v.
vel. vij. vel plus ⁊ minus ſm diuturnitatē tpis
maiorē vel minorē quam hñt expectare pecūie
ſue redditionē. Et inſtrm̄ fieri faciūt obligatio/
nis debiti:non ſolū pecunie mutuate:ſed etiaʒ
vſure addite tanꝗ̄ totuʒ ſit de capitali vt ſi mu
tuant mille ⁊ cāpſores volūt habere in partibꝰ
illis mille ⁊ qnquaginta rōne mutui:inſtrʒ cō/
tinet mille qnquaginta mutuata tali tpe reſti/
tuenda. vñ cum rōne dilationis tpis plus pe/
tant. ſ. quinquaginta:quō ab vſura poſſit oſten
di ꝯtctus talis non videt. ar. xiiij. q. iij. ſi fenera
ueris cū. c. ſe. ⁊ extra de vſuris. c. ꝯſuluit. ⁊. c. in
ciuitate. ⁊ diſt. lxxxviij. eijciēs. Solēt autē tales
cāpſores excuſare tale lucrū rōne periculi dicē
tes:qꝛ ſi ꝓlatus moreret in via amitterēt totaʒ
pecuniā mutuatā vel etiā ſine cauſa mortis poſ
ſet cōtingere ꝙ in partibus ſibi nō reſtitueret.
Sed non videt verū. Nā niſi eēnt in curia ꝓl
us bñ ſecuri de pecūia mutuata per ſatiſdatio/
neʒ aliquoꝝ ibi exiſtiuʒ nō mutuarēt. Et ſi obij/
ciatur per exēplū a ſili. Nam cōcedūt doctores
ꝙ cū volens ⁊ intēdēs actu de pecunia quā hʒ
negociari:ſperās inde lucruʒ veriſilr ꝓuenire:
qdam hoc ſentiēs ⁊ ſciens indigēs pecunia il/
lum rogat ꝙ illā pecuniā cū qua eſt paratus ne
gociari ⁊ lucrari ſibi mutuet:⁊ ꝓpter ħ ſibi da/
bit lucruʒ qđ in illo dubio pōt rōnabiliter eſti/
mari:licite poſſe mutuare ⁊ lucrū illud accipere
nec eſt vſura ſʒ vt intereſſe petit. i. ſui dāni vita
tio:cū non moueat ex intētione lucrādi ex mu/
tuo qđ eſt vſura ſʒ ſeruiēdi ꝓximo cū vitatione
tñ ſui dāni. Nemo enim dʒ cū iactura alterius
locupletari. de reg. iur. li. vj. Dicunt tñ ꝙ ſi cuʒ
realiter fit ⁊ ſine fraude nō ꝯſulēdū:ne per hoc
aperiat via fraudibꝰ. ergo a ſili licituʒ videt in
caſu noſtro. Nā cāpſor ex carētia pecunie quaʒ
mutuat pro illo tpe nō pōt cū ea negociari:⁊ ſic
patit iacturā. Rñdeo ꝙ non eſt ſile qꝛ ille de ꝗ
poſitus eſt caſus:intēdebat principaliter dare
ſe negociationi ⁊ pecuniā exercere in negocia/
tione licita. A caſu autē eſt ꝙ mutuet poſtea pe
tenti ſibi:vt ſeruiat amico in quo tñ vult ſe in/
dēneʒ ſeruare. Sed cāpſor principalr intendit
exercere tale mutuuʒ qđ cambiū vocat:nec illi
ꝓlato mutuat vt ſeruiat:ſʒ vt magis lucret:qu

magis per viã illã lucraṫ q̃ȝ per viam negociationis ⁊ intẽtio lucri ex mutuo implicito vel explicito facit vſurariũ vt in dicto.c.ſi feneraueris.xiiij.q.iij. Hi etiã ſunt mediatores in ſymoniys:que fiunt in curia offerẽtes munera itercedẽtibus pro bñficiys obtinẽdis pro ꝓlatis ſuis amicis vñ ⁊ grauiter offendũt:⁊ hi ſunt numularij de tẽplo eiecti. Joã.ij.c. de quibus etiam dicitur.j.q.õe.j.ſi quis epus. Si quis mediator tam turpibus et neſandis datis ⁊ acceptis extiterit:ſi laicus eſt anathematizetur:ſed per extrauagantem tales ſunt excõmunicati. De iſto vltimo cambio habes etiam ſupra.in.ſecunda parte titu.primo.c.de vſuris.

Negociatores in .§.i.

ſuper in ſecularib⁹ aliq̃n ſe exercẽt vt idẽ lucrẽtur. qđ cũ debite fit nõ videṫ illicitũ ⁊ fieri põt ſecuritas:in mercimoniys:vel in pecũiys ⁊ in pſonis. Et in mercimoniys qdẽ ſiue per mare ſiue per terrã deferẽdis:puta petr⁹ hȝ mille florenoꝝ valorẽ in mercimõiys in naui de flãdria. anglia:vel hiſpania piſas deferẽda:dubitat vl̄ timet de ſubmerſione nauis vel captura a pyratis:dat vel offert Martino.v.vel.x.pro cẽtenario plus vel minus ſm ꝙ plus vel minus timetur de pꝛiculo pro ſecuritate ſup his ſiẽda:cum aſſenſit ſumẽs in ſe periculuȝ rõne dicti lucri. Ille igiṫ Martinus acceptis illis.v. vl̄.x.p cẽtenario ſi merces ſalue ꝯducunṫ ſibi remãet illud lucrũ rõne dicte ſecuritatis. Sed ſi nauis periret vel capereṫ ab hoſtib⁹ martinus teneṫ de mille florenis pro ſecuritate facta:licituȝ reputaṫ tale lucrum rõne periculi qđ ſubijt. Nec enĩ põt dici ibi eẽ mutuũ cũ nil mutueṫ:nec lucrũ turpe:cũ nec inueniaṫ ꝓhibitum ⁊ vtilitati deſeruiẽs hoĩuȝ.nec ob.c.nauiganti de vſuris. qꝛ illud hȝ locũ.ſ.ſuſcipiẽs in ſe pꝛiculuȝ mercimoniȷ ſi aliqđ pcipit de mercibus diciṫ vſurarius q̃n videlȝ illud petit nõ rõne pꝛiculi:ſed ratiõe mutui facti ei cuius ſunt merces vt notat Joã. cal. Et idẽ dicendũ de mercibus deferẽdis per terrã ꝑ loca periculoſa. In pecuniys nota exemplũ. Petrus petit a Martino.c.ſub mutuo ſiue gratis ſi põt ſiue ſub vſura cũ indiget:⁊ cũ nõ ꝯfidat de petro martinus:exigit ſecuritateȝ ſeu ſatiſdationẽ pro eo. Albertus negociator vl̄ cãpſor qui hȝ magnũ credituȝ vel q̃cũq̄ȝ alius ſatiſdat pro eo de illis.c.ſȝ de hac ſatiſdatione vult duo pro centenario. vtrũ licite accipiat illa duo pro ſcripta ſatiſdatione. Videtur dicẽduȝ ꝙ ſi non eſt oĩno ſecurus ſatiſfactor:vt qꝛ põt fallere:tunc videṫ licitũ rõne periculi:qꝛ ſi ille non ſolueret.ſ.pncipalis haberet ſatiſdator ſoluere:ſed ſi eſt oĩno ſecurus:vt qꝛ certuȝ eſt illũ habere tot bona ꝙ ſatiſdator non habebit ipſe reddere vel laborare.non videṫ tutũ lucruȝ:qꝛ videṫ implicitũ mutuũ ⁊ rõne illa recipe duo. Et q̃nquidẽ idem eſſet creditor.i.mutuator pecunie ⁊ ſatiſdator:⁊ alium fingit eſſe mutuãtem:alium ſatiſdantem eſſet vſura manifeſta. De his habes per Lauren.de ridol.in ſecunda parte titu.j.c.de ſecuritatibus.

De ſecuritate .§.ij.

perſonaꝝ que fit multipliciter. Uno mõ per ſaluũcõducta:vt cũ dubitaṫ de trãſitu per aliqueȝ locũ ſibi ſuſpectũ vel acceſſum ad locũ vbi ſibi iminet periculum vite vel capture:⁊ datur ſibi ſaluũſcõductus pro quo ſoluit certuȝ qđ:licite quidẽ accipiṫ illud. Si tamẽ faciẽs ſibi ſecuritatem ſeruet promiſſuȝ:pacta eñi ex ꝯuentione legẽ accipiunt.de re.iur.c.ꝯctus. Et fideo etiaȝ hoſti cum promittiṫ:ſeruãda eſt.xxiij.q.j.noli. Sed de his nõ hic agitur pncipaliter:nec hoc eſt exercitium mercatorum:ſed diuoꝝ. Eſt ⁊ alia ſecuritas perſonaꝝ qua videlicet quis cuȝ alio contendens de vita vel morte alicuius pncipis.vnus eorum aſſecurat de vita per tantuȝ tẽpus:puta ꝑ annum obligans ſe alteri.in.x.flore.vel in.c.ſibi dandos.ſuiſq̄ȝ ad damnuȝ ſi non ſuperuiuat. Alius econtra ſe ſibi obligat in tantundem vel aliam quantitatem maioreȝ vel minorẽ ſi moriatur. Et cum alterum eorum oporteat euenire.queritur ſi illud eſt licituȝ lucrum.⁊ ſatis videtur ꝙ nõ.quia nulli deſeruit vtilitati:ſed ſolum cupiditati.vñ ⁊ turpe lucȝ dici poteſt:vnde ⁊ illicitum. Datur etiaȝ ꝑ hoc via ad optandum mortem aliorum:qđ eſt illicitum ⁊ pauperibus eroganduȝ.xiiij.q.v. qđ habetis.cum.§.ſeq.de ꝯſilio tñ non de neceſſitate. Et idem videtur dicendum de contentiõibus que fiunt non ſolum inter mercatores:ſed ⁊ alios quoſcunq̄ȝ de aliquo euentu rei preterite:preſentis vel future:puta ꝙ talis eſt mortu⁹ vel non mortuus.ꝙ tale negocium fuit vel nõ fuit.ꝙ in anno futuro erit pecũia vel peſtis vl̄ aduentus alicuius exercitus. Etiam inter ſcholares vel doctores ſuper deciſiõe alicuius queſtionis fiunt huiuſmodi pacta:que dicuntur a quibuſdam inuadationes:⁊ omnia vana ⁊ turpia videntur. De turpi lucro habes.in.ij.parte titu.j.capi.de turpi lucro.

De permuta .§.iij.

tionibus que fiunt a mercatoribus. Cum mercatores non poſſunt ita cito:⁊ apte expedire mercimonia ſua per contractum venditionis vt vellẽt:tranſeunt ad contractum permutationis: quem vocant baractuȝ.qui contractus de ſe eſt licitus.poſſunt tamen ibi fieri fraudes:ſicut ⁊ i q̄buſcũq̄ȝ aliis ꝯtrib⁹ de ſe licitis. Sȝ vt

dicit Aug. Hec ſunt vitia hominum nõ rerũ. Sit
ergo cõmutatio aliquãdo de pãnis ad lanã: vel
de pãnis laneis ad ſericos vel de ſerico ad aro
mata ⁊ hmõi diuerſi gñis rerũ que hodie mul
tũ frequẽtanſ ꝓp penuriã denarioꝝ. In hmõi
autẽ remouendi ſunt fraudes que hodie vbiqꝫ
abundant. Si quis aũt in permutãdo preciũ
ponit excedens iuſtũ valorẽ rei ſue ꝑmutande
ſm ꝯſciam ſuã: ſed ex eo qꝛ nouit aperte ⁊ idu
bie ꝙ ille cũ quo permutat ſilr apponit preciũ
exceſſiuũ rei ſue: huiuſmodi exceſſus pari recõ
penſatione tollunſ. turpis tamen eſt vſus. In
permutatione autem ſicut ⁊ in alijs ꝯtractibus
quibuſcũqꝫ ⁊ actibus fraus ⁊ dolus nemini de
bent patrocinari. extra de reſcrip. c. ſedes. Hic
etiã aduertere oportet ꝙ in hmõi permutatiõi
bus tertia pſona nõ ledaſ. Nã vt dicit Amb. cũ
non poteſt alteri ſubueniri: niſi alterũ grauan
do: cõmodius eſt neutrũ iuuari ꝙ̃ alterum gra
uari. xiiij. q. v. deniqꝫ. Uerbi gratia. cuꝫ permu
tat laniſer vł retagliator pãnos ſericos: frequẽ
ter fit vt ſetaiolus dimittat pãnos laneos in cũ
permutatos penes retagliatorem: ea de cau
ſa ⁊ pacto vt de ipſo panno retagliator vendat
textoribus ſericorũ: ſeu det pro parte mercedis
quam debent habere ipſi textores amgẽis ſu
is ſetaiolis. ⁊ cõiter pro maiori precio ipſis dãt
ꝙ̃ alijs vendant. Uñ recipiũt textores diminu
tionẽ ſue mercedis: in quo ⁊ ſetaioli malefaci
unt defraudando mercedem ⁊ retagliatores in
hoc eis ſeruiendo: vt ſatellites eorum.

De negociatione. §. iiij.

tione que fit emẽdo aliq̃: vt ipſa imutata maio
ri precio ab eodẽ vendanſ. qð cõtingit fieri de
oĩ genere rerũ. ſ. de aĩalibꝰ diuerſi generis: de
victualibꝰ varijs frumẽto vino oleo ⁊ hmõi: de
libris de pannis lineis laneis ſericis: de metal
lis lapidibꝰ precioſis ⁊ alijs. que quidẽ oĩa ꝓdi
cta illicitũ ẽ clericis ⁊ religioſis. vt di. lxxxviij.
fornicari. ⁊ ex̃ ne cleri. vel mo. c. ſi. laicis. licꝫ re
motis tñ fraudibus piurijs mendacijs ⁊ alijs
iniuſtitijs quibꝰ cõiter pleni ſunt moderni ne
gociatores. Supfluũ aũt videnſ qui dicunſ re
tagliatores. i. fõdachary ⁊ rigattery ⁊ ꝙ eodẽ
tpe ⁊ eodẽ loco poſſint vẽdere retagliatores pã
nos vel rigattery ſupellectilia maiori precio ꝙ̃
emerint licite: nõ clare apparet: qꝛ ſi iuſto pre
cio emerunt: plus vendẽdo ꝙ̃ dederint exceſſi
uo precio vẽdũt. ⁊ ſic illicitũ videſ. Si iuſto pre
cio vẽdũt: tũc minus iuſto ꝓcio emerũt: ⁊ ſic illi
citum niſi ſic excuſeſ ars eorũ: ꝙ ipſi emunt in
notabili q̃ntitate pannos vel ſupellectilia ⁊ ip
ſi poſtea vt plurimũ vendũt: nõ ſtatim ſꝫ de tpe
in tempus: ⁊ per pres. Uñ aliquando diu expe
ctant anteq̃ȝ aliq̃ vendant: q̃nto tpe nõ poſſent
expectare vendentes eis: ⁊ ĩ hmõi laborare ha
bẽt in diſcurrẽdo exigẽdo reuidẽdo ſcribẽdo:
⁊ miniſtros tenere oꝫ: ⁊ pẽſionẽ ſoluere. Dignꝰ
eſt aũt mercẽnarius mercede ſua. xij. q. ij. qcũ
qꝫ. ⁊ Lu. x. c. ⁊. j. ad Tim. v. c. vñ lucrũ modera
tũ q̃rẽdi in hmõi nõ videtur illicitũ ſed in mẽ
dacijs ⁊ periurijs nõ euadẽt damnatiõem cuꝫ
dicũt malum bonũ. ſ. eſſe puta pãnum vel aliũ:
hi faciũt mõſtras in locis obſcuris vt decipiãt.
ꝯtra quos dĩ Eſa. v. Ueh q dicitis bonũ maluꝫ
⁊ malũ bonũ ponẽtes tenebras lucẽ. ¶ Hic ẽ
ſigillãda fraudulẽtia rigatterioꝝ: qꝛ cũ daſ eis
aliqd ad vẽdẽdum: cum dominus veſtis ſupel
lectilium vel cuiuſcũqꝫ rei exprimit vltimũ ꝑ
cium: ꝓ quo vult rem ſuam vẽdi. Rigatterius
ſi põt plus habere laborat: ⁊ illud plus ſibi reti
net aſſignãs dño rei illud qð ſibi dixerat quaſi
ſit ſatiſfactũ volũtati eius: ſed recte fur eſt ⁊ la
tro: qꝛ ſi certe ⁊ dominus ꝯtẽtus remanebat de
minori precio hoc itẽdebat vbi plus haberi nõ
poterat: ſed cum maiori precio vẽdiderit: totũ
illi dꝫ ꝯſignare: alš ſi qd ſibi retinet reſtituere
teneſ: niſi forte in caſu vbi dominꝰ nollet ei ſol
uere ꝓ labore ſuo ſm morem artis illius: quia
tũc q̃ſtum mercedis mereſ: retinere poteſt: ſed
nõ plus vel niſi dñs rei expreſſe dicat ꝙ qcqd
plus hꝫ de illa re ſua in vẽdẽdo eam vltra tm̃ ꝓ
cium illud ſuum ſit: qð rarũ ẽ: vel niſi ipſi rigat
terius emat pro ſe iuſto tñ precio ⁊ poſtea plus
vẽdat alteri: moderatum tamẽ lucrum in que
rẽdo: alias oporteret ꝙ deciperet vẽditorem eiꝰ
in diminutiõe iuſti precij: vel emptorem ab eo
in exceſſu precij. Qð recardẽt veſtes vt videan
tur quaſi noue: ⁊ quaſi pro nouis vẽdãt fraus
⁊ dolus eſt que neminem a peccatis excuſant ĩ
damnũ proximi: qꝛ nemo cũ iactura alterius dꝫ
locupletari de reg. iur. li. vi. ¶ Mercatores vi Merca
ctualiũ ſub qbus cõtinenſ bladaioli ⁊ taberna tores vi
rij ſeu caupones ex hoc ſolũ ꝙ emẽtes blada tẽ ctualiũ
pore meſſiuꝫ: ⁊ vina tpe vindemiaꝝ: qñ cõiter
minus valent: vt poſtea in proceſſu tpis carius
vendãt qꝛ tũc ſunt in cariori foro: ⁊ hoc ſiue in
magna q̃ntitate ſimul: ſiue in parua minutatim vt
tabernarij: etiam ſi expectãt per ãnos quouſqꝫ
magno precio vẽdãt: dũmodo non intẽdũt ca
riſtiam inducere: ex maxima taliũ rerũ ꝯgrega
tiõe: nõ eſt illicitũ vẽdẽdo precio occurrẽti: nec
eſt cõtra hoc qð dĩ. xiiij. q. iiij. quicunqꝫ. vbi dĩ
hoc eſſe turpe lucrũ: nã hoc eſt verũ cũ hoc fit cã
cupiditatis. vt ibi dĩ in t. x. puta cũ qs ẽ diues
⁊ hꝫ alia exercitia vñ multũ lucraſ: ⁊ nihilomi
nus ex alia cã niſi vt diuitias augeat: ẽt talia lu
cra q̃rit. Secus autem cum hoc facit vt inde ex
lucro ſubueniat ſibi ⁊ familie ſue: vel paupibꝰ
ꝓuideat: vel cõſtati talibꝰ indigẽti: ⁊ hoc qdeꝫ
clericis ꝓhibeſ vt alie negociatiões. di. lxxxviij.

e. negociatorẽ ſʒ nõ ꝓhibet oĩs fructus poſſeſ-
ſionũ ſuaꝝ: vł eccleſie retinere vſqʒ ad tempus
quo carius vendantur: ⁊ multo minus laicis.
Sʒ prohibet bladaiolis vẽdere quiſquilias ⁊
mixturas immũdiciaꝝ pro bonis bladis ⁊ fa-
cere iniuſtas mẽſuras ꝯtra quos dicit dominus
Amos. viij. c. Audite q̃ cõteritis pauperem: ⁊
deficere facitis egenos terre dicẽtes. quãdo trã-
ſibit meſſis: ⁊ venũdabim⁹ merces ⁊ ſabbatuʒ
⁊ aperiemus frumẽtum: vt iminuamus mẽſu-
ram ⁊ augeamus ſiclum ⁊ ſupponam⁹ ſtateras
doloſas: ⁊ q̃ſquilias frumẽti vẽdamus. ⁊ infra.
Si oblitus fuero vſqʒ ad finem oĩa opa eoruʒ:
quaſi dicat puniã ꝑ talibus exceſſib⁹. De indu-
cẽtibus cariſtiam dicit Hierony. Eſurientibus
plurimis reſeruare oĩum ꝓdonum vincit cru-
delitatem. xij. q. ij. gloria. Repꝛhendunt caupo-
nes de mixtura quã faciũt aque cũ vino vẽden-
cauponeſ tes aquam pro vino. contra quos dicit Eſa. j. c.
Caupones tui aquam vino miſcẽt ſm aliã trãſ-
lationem. Sed nõ minus malũ eſt cũ immiſcẽt
vinis aliqua nociua corporib⁹ hominũ. vt faci-
ant clariora vel ſuauiora. Menſuras quoqʒ di-
minutas tribuũt: q2 nõ plenas: nec a graui pec-
cato excuſari poſſunt quando vt vẽdant freqn-
tantibus tabernas ſciẽter adminiſtrãt his qui
Macel- ſe inebriãt. defraudãt communitates in gabel-
larij lis frequẽter vẽdẽdo mutuatim in taberna. De
mane diebus feſtis cum celebrant miſſe publi-
ce tenere tabernam incõgruum eſt. ¶ Macel-
larij quoqʒ. ſ. beccarij fraudibus vtuntur: cum
vẽdũt carnes pecudinas pro caſtratis ⁊ hmõi.
⁊ grauius offendũt: cuʒ infectas vel propter di-
lationem temporis: vel ꝓpter infirmitateʒ aĩa-
lis carnes vẽdũt pro ſanis vnde nocumẽtum
corporibus hoĩum ſeqtur. Stateras i ſe vel in
ponderãdo falſificãt: pro vna libra dando. x. vł
xj. vncias. cum tamẽ dicit. Prouer. xj. Statera
doloſa abominabilis eſt apud dñm. Et cum nõ
poſſunt ꝑ dies carnes cõſeruari: vt in eſtate q̃
preparẽt diebus feſtis eas vident excuſari. ⁊ ẽt
in vẽdẽdo talib⁹ diebus: ſed nõ in dimittendo
propter hoc diuina. vt auditioneʒ miſſe. Hi ẽt
aliquãdo vſuram committũt dãdo. ſ. animalia
agricolis ad ſocidã ſaluo capitali: ⁊ varijs aliis
modis vſurarijs de quibus habes ſupra in. ij.
parte ti. j. c. de vſuris. Vadũt inſuper diebus fe-
ſtis ad diuerſos foros: ad emẽdum aĩalia ſine
auditiõe miſſe. ⁊ abſqʒ ieiuniorum preceptorũ
obſeruatiõe: necnõ ⁊ ruſticos a quibus anima-
lia emunt ſepe decipiũt: quorum fraudes ſup
ipſorum capita reuertunt in fine. ¶ Pizicha-
gnoli quoqʒ. i. caſarolij: ⁊ tricones. i. fructirolij
vendẽtes caſeum ⁊ oua piſces ſalitos ⁊ recẽtes
aues oleum minutis mẽſuris: aut fructus cuʒ
exceſſiuo precio vẽdunt: vel diminutis menſu-
ris: quoad menſurabilia: vel res infectas ſeu
corruptas puta oua fetida pro recentibus: vel
diebus feſtis niſi fructus ⁊ aliqua magis neceſ-
ſaria: vel etiam hmõi dimittentes miſſam ſine
pctõ graui nõ ſunt. Vadũt ⁊ ipſi diebus feſtis
ad forum. de ieiunijs ⁊ auditione miſſe paruʒ
curantes. periuria iuramenta ⁊ mendacia pro
nihilo computantes.

¶ De diuerſis generibus artificum: ⁊ de auri-
ficibus cum eorum miniſtris ⁊ pluribus alijs
artificibus: ⁊ denium de agricolis. Ca. iiij.

DE merciarijs aurifi-
cibus ⁊ giorellerijs. ¶ Sciendum
q̃ in aliquibus ſe habent vt merca-
tores. in aliquibus vt artifices. Naʒ
emendo diuerſa mercimonia in magna q̃ntita-
te ⁊ poſtea vẽdẽdo ea immutata in magna q̃nti-
tate vel parua pulatiʒ: vt communiter accidit
⁊ in prolixitate temporis ac exinde moderatuʒ
lucrum querendo. repꝛhendi nõ poteſt: cuʒ mi-
litare q̃s nõ debeat ſuis ſtipendijs. ar. xiij. q. ij.
§. ij. ⁊ hoc niſi emat vel reuẽdat ea quoꝝ vſus
communiter ẽ ad pctm̃ ⁊ graue vt taxillos: na-
bos: ſeu chartas: fucos ⁊ hmõi. Vt. n. di. Greg.
Sunt pleraqʒ negocia q̃ vix vel nunq̃ ſine pec-
cato exerceri poſſunt. Ea ergo que ſine peccato
exerceri nõ poſſũt ad ea poſt ꝯuerſionem. i. pe-
nitẽtiam neceſſe eſt vt animus nõ recurrat. de
pe. di. v. negocium. Et multo magis qui talia
faciũt. ſ. taxillos ⁊ chartas ⁊ hmõi. ſunt in ma-
lo ſtatu anime ſue. Si aũt mercinarij ad dictas
merces adiũgunt aliqua alia ad ornãdum: tũc
ſe habẽt vt artifices ⁊ de labore ibi appoſito ⁊
materia iuſtum eſt eos inde lucrari. Aurifices
cum emunt vaſa aurea vel argentea ⁊ hmõi vt
ea immutata reuendant maiori tñ precio. ſed
moderato non eſt illicitum ſi aliqd lucrent mo-
derate: dummodo tñ ex eo q̃ nõ cognoſcit vẽ-
dẽs precioſitatem rei: vt puta lapidem ꝓcioſuʒ
multo minori precio emat notabilr̃ q̃ʒ valeat: ⁊
ecõuerſo nõ vẽdat ipſe artifex rẽ min⁹ ꝓcioſam
puta vitrũ in aureo anulo incluſum ꝑ lapide ꝓ-
cioſo. hoc. n. generalr̃ tenẽdum eſt ſm Tho. in ij. ij. q. lx-
ſuni. q̃ q̃uis iura ꝑmittãt in ꝯtu emptionis ⁊ xvij. ar.
vẽditionis ptes ſeinuicem decipere vſqʒ ad di- i. ad. i.
midiam iuſti precij tñ lex diuina nullã fraudeʒ
admittit: ⁊ in foro ꝯſciẽtie tenet talis ſatiſface-
re leſo in modica deceptione dum certa eſt. Si
autem artifex conflat vas argẽteum vel aureũ
vel aliã rem ⁊ inde facit aliquod artificium: iu-
ſtum eſt vt inde reportet lucrum de ſuo labore.
Quãtũ aũt poſſit petere ꝓ lucro nõ põt bñ dari
certa regula: ſʒ arbitrio boni viri ſtat ſm labo-
rẽ ibi hitum ⁊ ingeniũ ẽt ſeu induſtriã facientis
⁊ morẽ patrie. Nã in q̃cũqʒ arte attendit nobili-

tas m͞Ʒe ⁊ iduſtria faciētis. ⁊ p̄iculuʒ ēt puta ſi
lapidem p̄cioſum includēdo vl' laborādo circa
eu eſſet p̄iculum fractionis ⁊ emēdare haberet
plus licite recipet q̄ ſi ibi nō eſſet periculum ⁊
maius etiā decet lucrū operādo in auro ⁊ argē
to q̄ in corio ⁊ ferro. ⁊ plus ei debet̄ qui meli⁹
opera artis exercet. Sicut etiam in pictoria ar/
te in faciēdo ſimilem figuram: multo plus pe/
tet in duplo vel triplo: magnus magiſter q̄ ru
dis. Caueat autē ne furata emat: q: inde hʒ bo
nū forum: q: poſtea reſtituere oportebit: cuʒ de
furto poſtea p̄pēdit̄. Quāuis. n. ſi ignorauerit:
excuſatus ſit tūc a pctō: cuʒ poſtea nouerit: nec
rem ipſam retinere pōt. nec preciū repetere q̄d
ſoluit a dn̄o rei. Calices ⁊ hm̄oi emere nō debʒ
ad ↄflandum niſi prius fracta fuerint. vnde cō
ſecrationem amiſerint. Auꝝ ⁊ argētum alchi/
matū nō vēdat pro vero: q: fraus eſt ⁊ illicituʒ
ſm Tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. ij. ad primū: q: nō eſt
adeo puꝝ ſicut verum nec habet illas propꝛie/
tates aurum alchimatū ſicut verū: q: nō habʒ
illam proprietatem letificādi cor: vel q̄ valeat
cōtra certas īfirmitates ⁊ hm̄oi. Et ſubdit tho.
q̄ ſi per alchimiam fieret veꝝ auꝝ nō eſſet illi/
citum vendere pro vero: q: nihil prohibet ar/
tem vti aliq̄bus naturalibus cauſis ad produ/
cēdos veros ⁊ naturales effectus. ſicut Aug. di
cit in li. de trini. de his que fiunt arte demonū.
Aduertēdum tamē q̄ hi q̄ vacāt hm̄oi exerci/
tio alchimie: cōiter verificat̄ illō apoſtoli in. ij.
ad Timo. iij. ſemp addiſcētes ⁊ nunq̄ ad ſciē/
tiam veritatis peruenientes. Expientias mul/
tas faciūt: ⁊ quaſi nunq̄ ad pfectum effectum
deueniūt: multa ↄſumunt in hm̄oi ⁊ tempus ⁊
pecunias ⁊ laborem ⁊ famam ⁊ ſemp paupes
īueniuntur. vnde ſe diuites expectant. Unde ⁊
ſi abſtinendum ſit oībus ne decipiant venden
do ſophiſticū auꝝ ⁊ argētū p̄ vō p̄marime cle
ricis ⁊ religioſis. Fraudem quoq̄ artifices cō/
mittūt quādo operum argentoꝝ que vendunt
ipſum argentū nō reperit̄ in tot ligis. vt iuxta
vulgare loquar: vel opera aurea in tot caratis
quot rōnabiliter eſſe debet: ita q̄ ibi eſt plus d̄
mixtura eris q̄ eſſe debeat ſm ſtatuta ciuitatis
vel cōem morem. Dicitur enim argentuʒ oīno
purum ⁊ ſine aliqua mixtura: qn̄ eſt. xij. ligarū
⁊ aurum oīno purum eſt qn̄ eſt. xxiiij. caratho/
rum. ⁊ quādo eſt hm̄oi puritatis q̄tūcunq̄ in
igne permaneat: nō diminuit̄ ī pōdere ſuo ſeu
q̄titate. Sed ſi eſt infra dictos gradus ligaruʒ
vel carathorum in igne proiectum: minoratur
in q̄titate quia ſibi materia alia admixta eris
vel ſtanni vel alterius metalli: paulatim conſu
mitur: ⁊ in fumū euaneſcit. Si ergo ſtatutum
eſt in ciuitate q̄ opa argentea debeāt eſſe. x. li/
garum cū dimidia. ſ. argēti in vna libra. ſ. ope
ris argentei ſi eſſet ibi argētum. x. ligarum: ita
q̄ reſiduū eſt mixtura eris: fraudem vtriq̄ com
mitteret: quia mediam illam ligaʒ eris que in
illo opere eſt: pro argento vendit.

De proſenetis .§. i.

ſeu ſenſalibus. Hi ſūt mediatores in multis ge
neribus ↄtractuum ⁊ ſi ſunt mediatores in ca/
ſibus illicitis ⁊ vſurarijs exercere nō valēt: niſi
cum damnatiōe artem illaʒ in ea parte: niſi for
te cū facerēt intēdēdo: vt prouideat̄ neceſſitati
accipiētes in cambio. Sed ſecus ſi in ſuppſitam
vtilitatem vt inde lucretur: vt ſit communiter.
⸿ Si vero ſit mediator in matrimonijs tractā
dis inter p̄tes: q̄ p̄ labore ſuo accipiat a p̄tibus
ſm moreʒ patrie nō improbat̄: ſed caueat a mē
dacijs. puta referēdo vni partiū aliō. puta mu
lieri nubere volēti: vel p̄pinq̄s eius hoc tractā
tibus illū eſſe diuitem qui nil vel paꝝ habet eſ/
ſe modeſtū ⁊ bonū quem nouit eſſe diſcholum
diſſolutū ⁊ luſorem ⁊ hm̄oi. ⸿ Sūt enim hec
mēdacia mortalia cū ſint in magnū detrimen/
tum proximi. Et de hm̄oi mēdacio intelligitur
dictum Chryſo. ſ. vtrū ℞ ⁊ pluriū ⁊ mēdacium
diuini iudicij pena damnant̄. Dicēte ſcriptura
Sap. j. c. Os quod mētit̄ occidit aiam. xxij. q.
v. iuramētum. Si eſt mediator in cōtractibus
emptionis ⁊ vēditionis ⁊ p̄mutationis vel lo/
cationis ⁊ ↄductiōis domoꝝ agroꝝ mercatio/
num ⁊ hm̄oi: licite recipit lucrum a p̄tibus ſm
patrie morem: abſtineat tamē a fraudibus. naʒ
cum p̄cipit vnam p̄tem ex eis grauare alteram
puta vēdere velle: vl' p̄mutare mercimonia de/
fectuoſa pro bonis ⁊ hm̄oi illicite agit media/
torem ſe faciendo ſeu coopatorem huius frau/
dis: ⁊ teneri videt̄ ad damnū. extra de iniur. ⁊
dam. c. ſi. Si eſt mediator in emptiōe iuriū mō
tis: ſiue impreſtitorum que quis ſibi hēt diſtin/
guēdum eſt: q: ſi emptor hoc agit non ad faci/
enduʒ negociationē de hm̄oi iuribus. ideſt in/
tentione reuēdēdi ⁊ inde locādi ex augmento
precij: ſed ad prouidēdum ſue neceſſitati ⁊ gu/
bernationi ſue familie ſm decētiam ſui ſtatus:
tūc ſi cōtractus illius emptionis talium iuriū:
ſeu creditoꝝ montis dicatur eſſe licitus vt quī
dam aſſeuerāt. erit ⁊ lucrum licitū q̄d conſequi
tur p̄ſoneta ex tali mediatiōe. Si illicitus vt ab
alijs iudicat̄: erit ⁊ lucrū illud illicitū: ⁊ coopa/
tio p̄ſonete ad illud. De qua materia. ſ. emptio
nis taliū iurium. habes diffuſe. ſ. in. ij. p̄te ti. j.
⁊ q: dubiū ideo dimittēdū exercitiū in hm̄oi.
Si autē emptor taliū iuriū hoc facit: negociā/
do. ſ. intēdēdo ad reuēdēdum ⁊ inde lucrādū
ēt ſi de ſe foret licit⁹ ℞t⁹ tal' emptiōis cū ſit tur/
pe lucꝝ: q: vtilitati hoiuʒ rōnabili. ſʒ cupidita/
ti deſeruiat illicitū ē tal' emptio. ar. xiiij. q. iiij. q.

cūq3.⁊ p ɔ̄ns illicitū ē cooperari tali ɔ̄ctui medi/
ando.xj.q.iij.q ɔ̄ſentit.D3 q ɔ̄ſentit peccātib⁹:
maledict⁹ erit apud deū ⁊ hoīes.vbi dic̄ gl'.ſu.
per vbo ɔ̄ſentit.ſ.p coopatiōnē.Idē dicēdum
de oīb⁹ q ſūt mediatores in quocūq3 ɔ̄ctu etiā3
ſi nō ſūt pſonete.Solēt.n.mercatores vniuſ ci
uitatis freq̄nter eſſe mediatores mercatoribus
aliaꝝ ciuitatū ad pcurādū vēditionē ſuoꝝ mer
cimonioꝝ:q̄ ad eos trāſmittūt b3 cōmiſſiōes:q̄
ad eos faciunt p lr̄as ſuas.Et tales mediatores
cōiter retinēt ſibi vnū florenū p centenario q̄ſi
p ſuo labore coopatiōis ſine alia ɔ̄uentiōe ſctā
adinuicem:⁊ ſic viceuerſa fit eis:qn̄ ſua merci
monia vēdunt ab alijs in ciuitatib⁹ coꝝ.Cum
igit hoc ſit de cōi more mercatoꝝ in rōne fūda
tū:q2 oīs labor optat p̄miū:nō apparet illicitū.
ar.di.viij.c.q̄ ɔ̄ mores.Uer ſi oñdūt tales me/
diatores p lr̄as vel vba velle gratis ⁊ rōne ami
citie ēt hmōi deſeruire mercatoribus alioꝝ lo/
coꝝ:cū ⁊ ipſi ſeruiāt gratis viceuerſa in ſilib⁹:
tūc nō l3 occulte aliqd vt p̄ciu3 laboris accipe.
puta dicēdo ſe mercimonia coꝝ vēdidiſſe cen/
tū cū vēdiderint cētum ⁊ vnū florenū.illū vnū
ſibi retinendo p ſuo labore.Fraus.n.eſt ⁊ do/
lus ex amicitia oñdere gratis velle p aliquo la/
bore ⁊ occulte exinde p̄ciū laboris extorquere.

¶ De lanificibus .§.ij.

⁊ ipſoꝝ ɔ̄tractib⁹.Hmōi ars ſatis eſt neceſſaria
vite hūane p veſtitu ad arcēdū frigus:nudita/
tē tegēdā:laſciuiā pvocātem:⁊ decētem orna/
tum perſone.Hz autem hoc artificiū multa mē
bra ſibi deſeruiētia.Et primo qdā cōiter cōſue
uerūt emere lanas ⁊ mercatorib⁹ termino ſex
mēſium.vel anni dato ad ſoluendum precium
lane.Pariformiter ipi lanifices pānos inde p/
fectos vēdūt mercatorib⁹:vl' retagliatores plu
ris fil' cū termino ſex mēſiū:vel anni ad ſoluen
dū preciū:⁊ retagliator ipſe pānos vēdit de tē/
pore in tp̄s:⁊ p ptes.puta tot cānas vni tot alte
ri:ſed cū termīo ſolutiōis ſili.Hoc āt cōiter ob/
ſeruat:q2 vēdēdo pānos:vel lanā plus vendit
vēdēdo cū termīo:q̄ vēdēdo cū pecunia tūc ſi
bi numerata:ſeu iuxta vulgare a contāti ad rō
ne3.x.p cētenario.Exempli grā.Uēdit lanifex
pānū vilem ſeu precioſum flo.xlv.ſi tūc ſibi da
tur pecūia:vbi āt nō dat:ſed terminū vult ɔ̄ſue
tum.ſ.ſex menſiū:vl' āni vendit pro.l.flore.In
quo ɔ̄ctu merito dubitat vtrū ſit ɔ̄ctus vſurari
us cū.ſ.vendit lanifex:vel retagliator illum pā
num.l.flo.rōne termini ſibi dati.ſ.ſex mēſium
vel āni.Ergo certū eſt q vēdere pānos:vel alīs
res plus iuſto precio rōne dilationis ſolutiōis
ſiē de ɔ̄ctus decernit vſurari⁹.ex̄ de vſur.c.ɔ̄ſu
luit.⁊.c.in ciuitate.Et hoc niſi illa mercimōia
eēt reſuatur⁹ ad tp̄s qđo ipſo tali p̄cio quo tūc
vēdunt:vl' maiori eēnt valitura:q2 tūc licitū ē
vt ibi dr̄.Iſta ḡ exceptiōe ablata q̄ licitat ɔ̄ctu3
cū.ſ.illa nō eēt ſuatur⁹:op3 videre qd iudicet
iuſtū p̄ciū.Nā termin⁹ ipſe ſeu dilatio data ad
ſoluēdū ō ſe n̄ fac̄ ɔ̄ctū vſurariū:imo ſi ḡtis fac̄
charitas ē.S3 vēdē pl⁹ iuſto p̄cio rōe tp̄is dilati
ſ3 fac̄ vſurā.cū nullus fac̄ aliqđ artificiū ḡtis:ſ3
ea itētiōe vt ex moderato lucro exinde ſibi pui
deat qđ vtiq3 l3.S3 lanifex deductis oīb⁹ expē/
ſis factis.puta lane mānufacture miniſtroꝝ pēſio
num ⁊ hmōi de dicto pāno lucret.v.vel.vj.b3
cōe artis iudiciū qđ dnt inde lucrari:q2 illa oīa
ɔ̄ſtāt ſibi.xliij.vel.xliiij.vel.xlv.⁊ vēdendo pā/
num ad terminū.l.flor.remanēt in lucro.v.vl'
vj.vel circa.nō vr̄ imoderatū lucrū nec iniuſtū
p̄ciū ēt ſi vēderet ad ɔ̄tātos cū cogat vēdere ad
terminū rōne cōis ɔ̄ſuetudinis.Si.n.ſolū vel/
let vēdere ad ɔ̄tātos paucos inueniret empto/
res:nō āt videt facere talem ɔ̄ctum illicitū hoc
ſolū:q2 vēdēdo ad ɔ̄tātos dat pānum pro mio
ri p̄cio.ſ.xlv.q2 tale p̄ciū currit in vēditione ad
ɔ̄tātos:q2 ex hoc de vno ⁊ eodē genere merci/
monij vēdat vni.p.x.iuſto p̄cio:alteri rōne ami
citie.vel q2 indiget pecūijs det.p.viij.vel.v.nō
pōt dici vſurarius propterea in primo ɔ̄ctu.Si
enim lanifex vellet vēdere pānos ad terminu3
eo p̄cio quo vēdit ad ɔ̄tātos in capite āni repe
riret ſe in ſuo capitali ⁊ fruſtra ſuu3 laborem p
alijs expoſuiſſet vt dicūt:vl' minutiſſimū ⁊ idc
cens lucrū ɔ̄ſequeret:⁊ hoc nō eſſet ſolū in vna
vice vel āno:ſed q̄ſi ſemp.Uendēdo āt pānum
talē ad ɔ̄tātos.xlv.flo.q̄uis paꝝ vel nihil lu/
cret de illo.tn̄ ſic op3 eos aliquos pānos vēde/
re:vt habeāt pecunias patas ad dādum mini/
ſtris de die in diē cu3 habeāt expectare ſolutio
nē pānoꝝ venditoꝝ ad terminū p ānū ⁊ mēſē.
Unde etiā ex hoc ſuſtinēt laborem admittēdū
⁊ exigēdum pluries ⁊ multotiēs in termino cō
uēto nō ſoluūt.vn̄ incōmodū patiunt ⁊ aliquā
do fallēdo nō ſoluūt:q̄ oīa ceſſarent ſi nūerata
ſibi pecunia cū vēdunt daret.Et vt dicūt liben
ti⁹ vēderēt tales pānos tali p̄cio.ſ.xlv.vel.xlvj.
ad ɔ̄tātos:ſi oēs vel maiorē ptem ſic poſſent vē
dere:q̄ p.l.ad terminū:q2 pecuniā tuc hitā ci/
to reinueſtirēt:pluries in āno pānos faciendo:
⁊ qđ min⁹ de p̄cio cuiuſl3 pāni acciperēt ad cō/
tātos vēdēdo:q̄ ad terminum:recōpēſaret ex
multiplicatione factionis pluriu3 pānoꝝ q2 fa
cerēt centū pānos vbi faciūt quinq3:pp̄ter ca/
rentiā pecunie quā expectare hn̄t ex termino.
Sed ſi lanifex in caſu pposito vendendo ad cō/
tātos pānos p.xlv.flor.q2 tale precium currit
inde lucrat competēter:puta ad rōnē.x.p cēte
nario vel circa.q2 ſibi expenſe in eo facte ſunt.
xl.vnde.v.vel.vj.lucratur:⁊ nihilominus vt
plus lucret non vult vendere ad ɔ̄tātos eo pre/

cio quo poſſet:ſed vult potius vendere ad ter minũ vbi ſup lucrabiſ ad rõnem.xx.pro centa nario:male põt excuſari ab vſura:q: tunc rõne termini ſeu tpis:qđ vẽdi nõ põt vlſ plus iuſto pcio illa quiq3 de pãno vendẽdo ipm ad termi nũ ⁊ hoc improbaſ:vt vſura ibi in dicto.c.ↄſu luit.⁊.c.in ciuitate.eſt tamẽ materia iſta multũ intricata:nec bene clara ⁊ ideo nõ amplianda. cũ tales etiã aliq̃i decipiãt ſeipſos in tractãdo hmõi negocia:⁊ intentionẽ ſuã obumbrẽt : de his multa habes ſupra in.ij.parte ti.j.de em ptione ⁊ venditione.ibi vide.

De deponenti .§.iij.

bus pecuĩas apud laniſices:⁊ illi quidẽ qui po nũt pecuniaʒ apud laniſices in hmõi artificio p modũ ſocietatis iuſte.ſ.licite exercẽdo cũ de bitis pactis pticipando in lucro ⁊ dãno ppor tionaliter nõ peccãt:⁊ pacta iuſta ſeruari debẽt extra de pac.c.j.Si aũt accipiat laniſex pecuni as alioꝝ nõ per modũ ſocietatis ſed ad diſcre tionẽ ſm vulgare.i.vt ſaluo capitali ſm diſcre tionẽ ſuã:laniſex tribuat illi meritum grauiter peccat accipiẽdo talem pecuniã ad vſurã:quia dat illi occaſionẽ talis pctĩ:⁊ dig i ſunt morte nõ ſolum qui faciũt:ſed qui ↄſentiunt facienti bus.Roñ.j.c.⁊.ij.q.j.notuʒ.⁊ hoc niſi laniſex indigeret pecunijs:tũc enĩ ſicut liceret ei mu tuo accipere ad vſuram:ſic in tali caſu ab eo ta men qui eſt paratus facere talia lucra vſuraria ſcienter.Unde a pſona ſimplici que hoc puta ret iuſtũ lucrũ:alſ nõ facturus:nõ liceret ſic pe cuniã accipe.Jtẽ cuʒ quis ẽ miniſter ĩ apothe ca alicuius laborãs:⁊ certam parteʒ pecunie ponit ĩ exercitio artis:ſaluo capitali ipſo:⁊ pro pter dictaʒ pecuniã puta.c.flo.pcipit ſalarium a magr̃o p ſuo labore.l.flor.vbi ſine illa pecu nia ſic expoſita nõ recepiſſet niſi.xl.vtiq3 vſura eſt.nã illa.x.intelliguntur dari ſibi propter centũ mutuatos.ar.xiiij.q.iij.ſi feneraueris.xl.auteʒ iniuſte recipit:ex quo labor exercitij ſui.xl.eſtĩ matur ⁊ illa.x.reſtituere teneſ.¶ Sed ⁊ conſu les artis lane ſiue alterius artis cum vniuerſi tas ipſius artis ex introitibus ſuis abundans pecunia mutuat ipam miniſtris artis ſeu laniſi cibus:vt exercentes eã in arte de lucro inde ſe cuto tñ dent pro centenario.puta.v.expenden da in pios nihilominus vſus vt pauperibus. nihilominus vſurã cõmittũt:ↄſulis nihil ipſi p ciperent de tali lucro.xiiij.q.iij.vſura.Et q: ipſi ſunt auctores talis ↄtract9:ſi diſponere nõ va lent vt de pecunia vniuerſitatis:que illđ lucrũ vſurariuʒ habuit reſtitutio fiat his qui vſuras ſoluerũt:teneſ ipſi de ſuo reſtitueſ.ar.de iniur. ⁊ dam.c.ſi culpa.⁊ diſ.xlvi.ſicut nõ ſuo. ¶ Jtẽ conſules artis lane vel officiales mercãtie : vel

alij quicũq3 officiales cum añ eos defertur cau ſa vſuraria:⁊ vſuras quidem ĩmoderatas reſti tuere cogunt:cũ non tñ in totũ:ſed quadaʒ ap parenti equitate:puta ad rõnem.v.pro cẽtena rio.vel cogunt ad cõpromittenduʒ in aliquos cũ clare perpendunt de vſura vel ſentiant vt tã to tpe qui vſuras recepit teneat tantũdem pecu nie eius qui vſuras ſoluit:quãto tpe ipſe tenuit pecunias vſurarij.Omnia iſta illicita ſunt ⁊ te nentur ad ſatiſfactionẽ legis:non obſtãte q ſta tutum ſic decerneret:q nullius roboris exiſtat imo faciẽtes talia ſtatuta:q vſure nõ poſſint re peti ſunt excõmunicati:⁊ ſeruãtes ea de vſuris ca.ex graui.in cle.Et multomagis cum ſtatuta diſponunt q in hmõi cõtractibus que vſuram ſapiunt non poſſit haberi recurſus ad eccleſia ſticum qđ eſt expreſſum cõtra libertatẽ eccleſie cũ hoc ſpectet ad iudiciũ eccleſie.Uñ excõicati ſunt ⁊ qui ea ſeruant.ex de immu.eccle.nouit. De quo vide.ſ.in ti.de excõmunicatione. ti.xxiij c.xxii.

De miniſtris .§.iiij.

artis lane qui multi ſunt.Et primo de ſcardaſſe rijs.hi imodeſtiſſimi in vbis ⁊ factis ſunt:quo rum aiarum:etſi curã magrĩ coruʒ nõ habeãt aut inquirere de vita eoꝝ:ſed ſolum ad laborẽ conducunſ ſub certa mercede:tamẽ ab inſolen tijs eorũ iniurijs ⁊ laſciuijs in apothecis ſuis ⁊ domibus debent cohercere q̃tum valent ⁊ per maxime a vitio turpiſſimo.Mercedẽ autẽ que ſitam ſm ↄuentionẽ eis reddere tardare nõ de bent.ſm illud Tobi.iiij.Quicũq3 tibi aliquid operatus fuerit ſtatim eius mercedem tribue nec merces mercẽnarij oĩno apud te maneat.⁊ multominus fraudare vel minuere dando eis monetas diminutas vel pannum aut victualia cum debeat habere pecuniam vnde decipiun tur.contra quos inuehitur Jac.v.Ecce merces operariorum veſtrorum que fraudata eſt a vo bis clamat ↄtra vos ⁊ clamor in aures domini introiuit.Jpſi autem laborantes ſcardaſſerij fi deliter operari debent ⁊ ſollicite: non tempus amittere in ocio ⁊ trufis:vel inepte que ptinẽt ad artem peragere.alſ teneñſ magiſtris ſuis ⁊ peccant.¶ Scđo de laninis qui ſcilʒ dant lanã ad nendum ſeu filanduʒ.vel extendunt lanam ad ſolis radium.⁊ ſi hoc faciũt diebus feſtis in differenter cum apte poſſint ſibi alijs dieb9 pro uidere ſine aliquo periculo male faciunt:cum multũ de tpe ibi ponunt.Si autẽ hoc agunt ex cã rõnabili:vt puta q: lana deſtrueref ⁊ hmõi. excuſantur.Jlli etiã lanini ſolent cuʒ detur eis certa quãtitas pecunie quã debent filatricibus dare pro labore ſuo.puta ſol.viij.pro libra vnũ pro ſe retinere.Unde cum recipiunt ſalariuʒ a magiſtris pro labore ſuo: non poſſunt pro ſe

Illud qđ ſubtrahūt retinere: ſꝫ ipſis filatricibus
teneñ reſtituere ſi nun⁹ iuſto vel ɔuento precio
vēderūt. alis magiſtris ſuis qđ ſupfluit eis: de/
bent aſſignare: ⁊ ſi filatricibus teneñ cū pſeue
rant in vādo eiſdem ad nendū: debent ſatiſfa/
cere plⁿ vādo i poſteꝝ q̄ꝫ mercanſ q̄ūſqꝫ ſatiſfa
cere cōpleuerint: vel ſi ignoꝛāter pſone vel dif/
ficulter inueniunſ: ⁊ q̄ꝫtitas modica eſt paupe/
ribus erogari dꝫ. xiiij. q. v. nō ſane. Multi per
varia exercitia deſeruiūt huic arti: vt filatrices
⁊ textores q ſi in offō ſuo ⁊ exercitio cōmittunt
defect⁹. vnde pānus patiſ detrimentū in valo
re tenenſ. Unde ſi pp hoc minus ſoluiſ eis q̄ꝫ
ɔuentum preciū nō fit eis iniuſtitia. Purgato
res etiā q ſi ſuis verēdis honorem abūdantio
rem tribuerēt eas velando: decētius agerent.
Fullones tinctores q ⁊ ipſi ſi minus diligenter
in tinctura operanſ vñ precioſitas minuaſ: ſi
in pena pecuniaria luant: cōqueri non valent.
Tiratores q cū vltra decentiā trahūt ſm moꝛē
artis: vt ex q̄ꝫtitate augmētata lucrenſ: non ſūt
mūdi a peccato. Ex hoc. n. ſequitur ſciſſum pā/
ni ad qđ remediādum inducta eſt ars emenda
toꝝ: q. ſ. ſubtiliſ tales ɔſuant vt nō videanſ. p/
pter qđ poſſet dubitari de licitatiōe talis artis:
cū opeꝛ ad deceptionē. Sꝫ poſſet rūderi q̄ ſi
nō occultareſ talis defect⁹: nec etiā cū iuſto p̄re
cio emptoꝛ vellet emere cū tali defectu: cū tñ
ex hoc nō reddaſ vſus talis pāni nocius vel ol
no inutilis: ⁊ ſi forte non ita duraturus ⁊ appa
rēs. vnde ſi lanifex rōne talis defectus minuit
ar.ij. de q̄ꝫtitate quā impoꝛtat talis defectus nō vide
tur ɔdemnari poſſe: vt elici pōt ex dictis beati
Tho. ij. ij. q. lxxvij. vbi loqtur de fraude q̄ cōmit
tiſ in qualitate reꝝ. Et cū lanifex debeat ſic age
re de ſtrutēs emēdatoꝛ illi operi nō dat illi oc/
caſionē mali: ſꝫ ɔſeruari ſe indemnem cū etiā
inſpiciaſ poſtea p reuēditoꝛes: qui ſi nō fideliſ
agūt detrahētes de precio pāni: vt decet: ſed ſi/
militer ac ſi nō haberet talē defectum: teneñ
de tali dāno emptoꝛib⁹ ipſi cū lanificibus vel
paupibus erogenſ. xiiij. q. v. nō ſane. Demū ve
niūt cōiter ad retagliatores ipſi pāni: q minu
tatim vēdūt ad mēſuram cāne vel brachij: ⁊ ſi
diminutā menſurā vēdunt. i. alijs tribuunt: vt
multi faciūt: fraudē faciūt. Hi etiā aliqñ ſolent
facere quoſdā ɔtractus illicitos ipſi vel lanifi/
ces q dñr barochola: cum videlꝫ vēdunt alicui
pānum ad certū terminum certo p̄cio. Et cum
emptoꝛ nō egeat pāno: ſꝫ pecunia. pannū ipm
reuēdat pecunia ſibi numerata: ſed minoꝛi p̄re/
cio q̄ꝫ emerit quqꝫ vel ſex floꝛenoꝝ. eidem lani
fici vel retagliatoꝛi que vtiqꝫ vſura eſt: cum ha
beat implicitum lucrū cū mutuo. xiiij. q. iiij. vſu
De ſar/ ra. Sed de hoc contractu habes plenius in. ij.
toꝛibus parte. ti. j. c. de barocholis. ¶ De ſartoꝛibus ⁊

ſtampatoꝛibus ⁊ cerdonibus qui in arte ſua vi
tia ppetrāt. Primo cū poſtulāt. xx. ſolidos pro
repo vel ſerico cū ſciūt. x. ſolidos in hmōi non
poſituros. Excuſare tñ ſe ſolēt ex eo q̄ dimīnu
tā mercedē recipiāt ſui laboꝛis. qđ ſi veꝝ eſſet
admitti poſſet hec cōpenſatio. alis ſecus. Scđo
cū partē ⁊ nō modicā retinēt ſibi pāni ſuplue/
tis ſine ſcitu dñi ei⁹: ⁊ tūc ſunt fures ⁊ latrones
⁊ teneñ ad ſatiſfactionem. Tertio q̄ pmittunt
opera pfecta reddere certa die aliqñ hoc iura/
mēto etiā firmātes: cū tñ ſciāt ſe nō poſſe ita ci
to pficere. pp alia ēt ſic pmiſſa: ⁊ ſic infideliter
agūt. Quarto ſi nō diligēter: ſed defectuoſe fa/
ciūt: vt citius ſe expediāt. Quinto q̄ p totas dies
⁊ noctes feſtiuis opanſ: ⁊ ſuis miniſtris opera
ri faciūt: q̄ in feſtis pſone volūt ea hr̄e quod ē
violare feſta. Sexto q̄ de mane in feſtis ad do/
mos accedūt ad induēdum veſtes mulieribus
vel viris plurib⁹. pp̄ter hoc dimittūt auditionē
miſſe ɔtra mādatum eccleſie. ¶ Sub his com
p̄rehēduñ caligaꝝ ⁊ calceoꝝ factores: q i hoc
aliqñ fraudē cōmittūt q̄ cū nō madefaciūt pā/
nū vt min⁹ de eo in ipſis ponāt: poſtea pānus
ɔtrahiſ: p̄cipue cū balneaſ ⁊ pp artitudinē eo/
rū cito lacerantſ. ¶ Eſt aūt ad ſupfluitatē ⁊ vani
tatē ars ſtāpatoꝝ: ⁊ pfoꝛātiū pānos ⁊ cincinan/
tium vel lingulātiū. Ueꝝ q̄ de ſe nō videſ moꝛ
tale talis vanitas vel pdigalitas cōiter: nō deſi
cit dꝫ vt damnatū reprobari tale miniſterium
ſed perſuaderi ad dimittēdum. ar. de peni. di.
v. negocium. Et multomagis exercitiū facien/
tium ſerta coꝛonas ſeu mitras coꝝ multa pom/
pa mulieribus: qui ēt in aliqbus p̄dictoꝝ of/
fendūt multis modis. Qui vō cōmodāt veſti/
mēta p̄cioſa vel toꝛques de plis vel alia iocalia
ad tps certū viris vel mulieribus: ⁊ inde perci
pium preciū ſm ɔuentionē eoꝝ: de ſe nō eſt illi
citū: q̄ nō eſt mutuū ſꝫ commodatū ⁊ p modū
locatiōis datū. Sic ēt lꝫ locare aīalia ad vecto
ram ⁊ vaſa ēt aurea ⁊ argētea ſm Tho. in ſum.
ij. ij. q. lxxviij. ar. j. in. R. ad. vj. Talia enī ex vſu
paulatim deterioꝛanſ. vñ licite ⁊ p commoda/
tione eoꝝ p̄ciū recipiſ: poſſet tñ eſſe exceſſus p̄re/
cij: vnde ⁊ q̄ꝫtitas in hmōi ōbita ē attēdēda. ſꝫ
p̄cioſitatē rei cōmodate ⁊ ſꝫ diuturnitatē tpis:
⁊ ſꝫ piculū dteriorātiōis: ⁊ ſꝫ moꝛē patrie ⁊ arbi
trio bōi viri iudicāda: nec pōt dari regula firma
vel certa. ¶ Cerdones ⁊ planelarij q veſtes fa/
ciūt pedibus fraudem committūt cum aluctas
ſeu ſotulares vel ocreas de coꝛio vitulino ven/
dūt pro coꝛio hircino ⁊ hmōi vel cū male ⁊ inde
bite ſuūt: vt cito ſe expediāt: vel nimis caro p̄re/
cio vendūt. Nam planelarij vltra p̄dicta vi/
tia in hoc videntur offendere: adinuentes va/
nitates ⁊ fictiones mulierum dum nimis altas
planellas faciūt: vt mulieres inde magnē ap/

pareant: que parue ſtature ſunt: ⁊ ad maiorem vanitatẽ aliquãdo etiã deaurãt: vñ moneri debent ⁊ argui de hmõi vanitate ⁊ ſupfluitate.

¶ Pelliparij quoq ſatis ſũt neceſſarij ad arcẽdũ frigus. Unde ⁊ dñs primis parẽtibus fecit tunicas pelliceas vt hẽtur Gen. iij. vnde licitũ eſt eoꝝ lucrũ niſi cũ pelles malas pro bonis vẽdãt vel vltra iuſtum precium vel diebus feſtis in nocte laborãtes in hyeme cũ opus eorũ multum reqritur. ¶ Uariarũ aũt ſatis videtͬ ſupfluũ: cũ varie pelles murium ad ornatũ ſũt inẽte: eſt aliquãdo decẽtem frequẽter tñ vanum ⁊ pompoſum quo etiã aliquãdo plati vtunt: contra quos inuehit Amos. vj. Ueh q opulẽti eſtis in ſyon. i. in eccliã optimates capita populorũ pompatice ingredientes domũ iſrael. Poſſũt tamen ⁊ ipſi tolerari in arte ſua ſicut ⁊ multi alij in ſuperfluis operibus dummodo abſtineant ⁊ ipſi a fraudibus.

¶ De ſerificis ſeu .§.v.

ſetaiolis. Hec ars honorabilis ẽ in humana ciuilitate ⁊ q̃uis de ſe nõ illicita: tñ deſeruiẽs vanitati in multis: cũ ſericis vtant hodie ⁊ velutis ⁊ chermuſinis ſtipẽdarij ⁊ mulieres: non ſolũ vxores baronum principum ⁊ militum: ſed etiam mercatorum ⁊ artificum quod eſt ſatis indecens ⁊ magis ſecundum abuſionem ⁊ conſuetudinem locorum. Et in ſignum deteſtationis talis vanitatis legitur. Luc. xvi. q diues epulo qui induebatur purpura ⁊ byſſo ſepultus eſt in infernum. Et quod d͛ di. xlj. quiſquis. q in hmõi dʒ ſe quis ꝯformare moribus patrie: intelligit ſalua ſemp honeſtate ⁊ decentia. Ad ſetaiolos tñ nõ ſpectat diſcernere ſi pãnum veluti vel broccati emat qs ab eo ad ꝯgruẽtiã ſui ſtatus veſtem faciẽdã: vel ad exceſſum vel vanitatẽ: dũmodo iuſto ꝑcio vendat: ⁊ ſi aliquem defectũ hẽat non ꝑceptibilem. ⁊ ſi notabilem tñ minori precio vẽdatur q̃tũ importat ille defectus. verũ ſi defect᷒ ille ꝓceſſerit ex textore vl tinctore ſete: ab eo põt petere emẽdam talis defectus: ⁊ ſic min᷒ ſibi dare de mercede ꝯuenta. Quibus textoribus ſi facto opere ſoluere pro eoꝝ labore differãt cõtra iuſtitiam agũt. Et multomagis ſi cum debeãt pecuniam dare ex ꝯuẽtione fcã: dãt eis victualia vel pannos lineos vel ſericos cũ ipſi textores vl tinctores talia vẽdenda eis data min᷒ precium ſemp recipiũt q̃ illud ꝑ quo fuit eis datũ. Secus autem vbi eſſet ſic ꝯuentum inter eos vt pro eius labore ſoluat eis de pane: vino: pãno: ⁊ hmõi totũ vel pars mercedis debite ſm precium cõmune ꝯcurrens: q2 vt d͛. de regu. iur. li. vj. Scienti ⁊ ꝯſentienti nõ fit iniuria nec dolus. quod intelligit de his que de ſe non ſunt illicita. Nã ⁊ ſi quis ſciens ⁊ conſentiens ſoluat vſuras fit vtiq ei iniuria: quia contra ius eſt diuinũ. vnde ⁊ iniuria eſt accipe vſuram. ſic etiã eſt in ꝓpoſito: ſi ex illo pacto grauatur textor: q2 plus mercedis debetur ei de labore ſuo ſm commune iudicium artis: tamẽ aſſentit ne ſit ocioſus: ſed aliquid lucret: ⁊ ſi parum nõ excuſatur ſetaiolus ab iniuſtitia. Delinquunt aũt aliqui fraudẽdo gabellas vel pedagia portari facientes ſericum occultatũ inter lanam vel linũ vel alias merces: vt non ꝑpendatur: tenent ad reſtituendum dictas gabellas vel pedagia fraudata. primo ipſi fieri facientes: ⁊ ſecundo per quos fcã ſunt: ſed aliquãdo emũt ſericũ ab his quos ſciunt fraudaſſe gabellam. Si aũtẽ ſup hoc extat prohibitio ſtatuti ciuitatis: qua cauet: vt nullus emat ſericũ niſi ſit de ipſo gabella ſoluta: tũc male faciũt emendo a talibus quos ſciunt fraudaſſe gabellas: cum ꝯtra ſtatutum agũt ſatis rõnabile. di. viij. que ꝯtra mores. Et cũ per hoc minus iuſto communi precio emãt ex quadã eqtate: vident teneri de illa parte quã min᷒ iuſto precio emũt gabelle: vl illi qui emũt a cõmunitate ipſam gabellã. Si autem fuiſſent coopati ad fraudem puta iuuãtes eos ad inducẽdum in ciuitatẽ occulte. tenent ad totam fraudem gabelle. extra de iniur. c. ſi culpa. Si autẽ nulla extat prohibitio per ſtatutum emendo a talibus: non videntur in aliquo teneri ſed ſolũ ipſi fraudatores. Emendo autem ſericũ ab his quos veriſimiliter credunt fuiſſe furatos: vt filatores vel textores aut textrices: eo modo tenentur quo ⁊ illi q emunt rapta ab alijs. de quibus habes. ſ. in. ij. parte. titu. i. c. de furto. Nec excuſaret eos ſi illi dicãt ſe iuſte habuiſſe illud ſericum: q2 magiſter ſeu ſetaiolus tenebatur eis intantum: q2 hoc nõ eſt eis notum. ⁊ multotiẽs homines in hoc ſeipſos decipiunt. Excuſarentur tamen ipſi textores ⁊ alij in hac arte opparij quando torti ſunt de hoc. puta q2 cũ debeat dare. xx. ex manifeſta ꝯuentione ⁊ nõ dat ſibi niſi x. Nec poteſt aliter ſe iuuare accipiendo ab illo x. ſiue de ſerico quod peruenit ad manus eius ſiue de alijs rebus amotis ſcãdalis nõ tenetur illi nec peccat. ar. diſt. j. ius naturale. cum Glo. Caueat tamen ne ſe decipiat nec in dubio hoc agat. Uendunt etiam hi ad terminum frequẽter vt lanifices. Unde idem iuris quoad licitationem vel illicitationem contractus ſeu vſu- §.x.
rariam prauitatem quod dictum eſt ſupra de lanificibus. Faciunt etiam permutationes frequenter cum lanificibus. ⁊ retagliatoribus in quibus communiter grauant textores ⁊ alios operarios ſuos: facientes eis dare pannũ quo non egent. vnde ⁊ reuendẽdo multũ de iuſto etiam precio perdunt: vt dictum eſt ſupra.

De aromatarijs .§.vi.

Hoc miniſteriũ quoad medicinalia vite huma
ne ↄſeruationẽ deſeruit ad eſſe quoad alia ad
bñ eſſe. Sꝫ aũt multas ſophiſticatiões in ea fie
ri ⁊ fraudes ⁊ in ↄficiendis medicinis aliquan
do ponũt aromata multũ vetuſta. vñ ⁊ ↄ̃tutem
modicã hñtia. vl ſi nõ hñt illa que exiguntur:
aliq̃ alia nõ ita ↄferentia loco illoꝝ ponũt vnde
⁊ infirmo paꝝ pſũt. vel foꝛte nocẽt: qḋ cũ fie-
ret eſſet graue pctm̃. In candelis foꝛmãdis ali
quãdo ponũt ibi oleũ vel lupinos vel fabas fra
ctas bñ machinatas vt ſit ſilis coloꝛis exiſtẽtes
cere incoꝛpoꝛanť. In ſpẽbus cõponendis mi-
ſcentes que minus valẽt plus debito. ⁊ in ↄfe-
ctionibus ẽt nõ ſeruãdo debitum modũ. In ſi-
ropijs cum paꝝ in eis expẽdãt: qꝛ aque ſũt di-
ſtillate. coꝛpus eaꝝ nimium precium apponũt.
In põderibus diminutis offendunt dãtes. xj.
vncias eoꝛum que ad pondus vẽdunť p libꝛa.
Et ipſi cũ emũt ab alijs talia velint hẽre libꝛaꝫ
pro. xij. vncijs agẽtes ↄtra illḋ Deuť. xxv. Nõ
hẽbis in ſacculo diuerſa pondera maius ⁊ mi-
nus vnum. ſ. in emẽdo: aliud in vẽdẽdo. Pec-
cant in diebus feſtis vẽdendo non neceſſaria.
Nã neceſſaria vt puta medecinas p infirmis ⁊
ipſas cõponẽdo ⁊ alia hmõi neceſſaria: vt cerã
p funeralibus excuſanť. ſup quo ide ciuitates
bene oꝛdinate vt Floꝛẽtia: ſolẽt prouidere vt ali
qui ex eis teneãt apothecas aptas puta vnã p
quarterio ⁊ hmõi. Aliq etiaꝫ ex miniſtris talis
artis dediti gule ſibi aſſumũt: vel ſocijs dãt de
cõfectionibus ⁊ ſimilibus ad comedẽdum. in
quo tenenť magiſtro ſatiſfacere: ſi ſine cõſenſu
eius faciunt. Mẽdacia autem ⁊ periuria in ta-
li arte ſicut ⁊ alijs ſemper ſũt: vt pctã: ⁊ aliquã-
do moꝛtalia vitãda ⁊ reprehendenda.

De barbiton- .§.vij.

ſoꝛib⁹ ⁊ qꝛ ad medicialia pertinet minutio ſan
guis ſeu flebotomia qḋ op⁹ fieri ſolet p barbi
tonſoꝛes: iõ de eis breuiter agendũ. In tali ſiq
dem miniſterio fraudes male fieri pñt: ſed in
hoc aliqui offendũt q diebus feſtis ſine aliqua
neceſſitate radunt aliquos hoc querentes. ſ. ra
di vel tõderi ob iuuenilem vanitateꝫ: vt iunio
res ⁊ pulchꝛioꝛes apparẽãt: quod male poteſt
vt videť excuſari a moꝛtali cum violẽt feſtum
vterq. ar. ij. q. j. notuꝫ in ſi. Ex hoc aũt q in ſab
bato vel vigilijs ſolẽnitatum operenť vſq ad ter
tiã horã noctis ⁊ vltra vſq q̃ſi ad mediã: ex eo
q cõiter pſone: plus eo tpe in hoc volũt ſibi ſer
uiri q̃ꝫ in alioꝛ: niſi q eo tpe laboraret vt cete
ri: amitteret in magna pte ↄcurſuꝫ pſonaꝝ: vñ
⁊ lucrum videť hoc poſſe tolerari attẽto moꝛe
generali pñe in hmõi. Quãuis. n. ſtatutũ eccle
ſie in obſeruatione ceſſatiõis ab operibus die-
bus feſtis ſit de veſpera ad veſperam idest ſe-
ro. de conſecratione diſtinctione. iij. pronun-
ciandum. tamen mos patrie multum habet
modificare inchoationem ⁊ terminationem fe-
ſtoꝝ: cum etiam habeat ⁊ tollere ⁊ inſtitue-
re ipſa feſta. ar. de conſecratione diſtinctione.
iij. rogationes. ⁊ diſtinctione. xj. in his ⁊ preci-
pue attento q poſt ſero diei feſti poſſent labo-
rare. ſm illud decretum pronõciãdum cuꝫ iſti
nõ operentur cõmuniter vſq ad mediã nocteꝫ
⁊ ſic videť admittẽda talis cõpenſatio ſero vigi
lie cum ſero feſtiuitatis: ſi ab officialibus ad q
ſpectat tale regulare oꝛdinareť q poſt primam
horã noctis vl ſecũdã ſub certa pena nullus in
tali arte operareť: melius eſſet ⁊ tutius. ⁊ tunc
omnes tenerẽt ſeruare ⁊ ſeruãdo nulli eoꝝ fie-
ret pꝛiudicium. In minuẽdo aũt peccarẽt ſi nõ
eſſent in eo piti. Sup omnia debẽt cauere ne i
apothecis eoꝛum fiat congregatio iuuenuꝫ ad
malefaciendum vt hodie faciunt plurimi vbi
impudica loquuntur: ⁊ honeſti ſcãdalizantur.

De archite- .§.viij.

ctis ſeu edificatoꝛibus hmõi. Hec ars ſatis ne
ceſſaria eſt vite humane pro domibus ⁊ habi-
tationibus fiendis: que nos defendant a plu-
uijs ⁊ vẽtis frigoꝛibus ⁊ caumatibus: vt quie-
ſcere valeat ⁊ ſecrete operari que expedit. Pri-
mus Cayn reprobus legitur edificaſſe ciuita-
tem. vnde ⁊ domos Geneſ. iiij. c. Poſt diluuiũ
autem Nembꝛoth Gen̄. x. ca. primus tyrãnus
alios ad turrim edificãdum babel induxit. Ge
neſ. xj. c. vbi confuſis ob ſuperbiam illoꝛũ lin-
guis opoꝛtuit edificium illud imperfectum di
mittere. Lata enim palatia ⁊ exceſſiua edificia
vltra conuenientiam ſtatus ſui ad oſtentatio-
nem facta deo non placent Patriarche autem
in tentoꝛijs habitabant: vt Abꝛaam Yſaac ⁊ Ja
cob: ſcientes ſe hic non habere manentem ciui
tateꝫ: ſed domum non manufactaꝫ in celis am
pliſſimam expectare. Artem igitur huius vt li
citam exercentes cauere debent a fraudibus ⁊
periculoſis ſeu ruinoſis operib⁹ magis: quod
contingit multipliciter. Nam ſi conducuntur
ad operas dietim data eis mercede ſecundum
conuentionem: fraudem faciunt ⁊ peccant: ſi
non fideliter operantur diligentiam adhiben-
tes prout opus requirit: ⁊ ſi tempus debitum
ſubtrahunt in truffis ⁊ ocioſitatibus ⁊ pigri-
tijs. Si eis ſoluitur ex pacto ad menſuram cã-
naruꝫ edificij. ſcꝫ. data eis omni materia neceſ
ſaria a ↄducente: fraudẽ committunt ſi ad hoc
vt plus opis faciãt vnde lucrentur: non ↄgrue
laboꝛãt ſed incurie pꝓter quod edificium debi
le ⁊ ineptuꝫ redditur. Tertio quãdo accipiunt

aliquod edificiū faciendum ad expenſas ſuas: materiā oēm ponētes pro certo ꝑcio ↄuento inter eos: ⁊ tūc fraudē aliqñ cōmittūt: ibi non ponēdo calcē ad ſufficientiā vł alia oppoꝛtune: vt minus expendāt pro materia q̄ȝ ibi haberet de ſuo ponere. vñ edificiū nō ſufficiēs redditur. Nec excuſaret eos: q: ſi vellēt ponere qđ requiritur: ⁊ diligēter opari valde modicū lucrarentur: ita pnū ſalariū inde recipiunt: q: debent ipſi in principio hoc aduertere: ſed hoc id faciunt: vt citius eis q̄ȝ alijs opus locetur. Verū eſt tñ ꝙ qñ ↄductoꝛ taliū ꝑcipit ꝙ minus parū lucrentur ex tali pacto. eo non obſtante debet ſupplere ad cōpetentē mercedem: ⁊ precipue qñ in tali opere ſuperuēit caſus qui bñ nō potuit ꝓuideri: ⁊ vt ille diligenti⁹ agat opus. Debet etiā cauere talis patron⁹ ne differat mercedē ſoluere qñ tēpus aduenit ſolutionis: vt diminute ſoluat: dando res pro pecunia: vel malas monetas ⁊ hmōi.

Latomarij. ¶ His ſubduūt latomarij ⁊ cemētarij qui peccāt qñ lateres vel calcē nō bñ coctā ⁊ cōditionata tribuūt vel cū mēſuras vel numerū diminutū ↄcedunt: vel cū in dieb⁹ feſtis laborāt qñ cōmode ⁊ ſine magno detrimēto ſui ab his abſtinere valēt. ſ. alijs dieb⁹ faciēdo. Lapicidarij q̄ȝ his adnectunt. quoꝝ aliqui lapides cedunt: ⁊ ad rudē formā trahūt. Alij diuerſa inde opa exacta pficiunt. alij ſtatuas ⁊ figuras ſculpunt: vt etiā marmoꝛarij qui in opib⁹ ſuis multas fraudes facere nō pnt: q: manifeſta ſunt opera eoꝝ poſſunt tñ nimis preciū exigere ſui laboris: ſȝ ñ ſic exiſtimat a peritis in arte eis credendum. poſt pactū etiā factū de mercede: ſi negligēter opparetur vt citius expediret ⁊ maluȝ eſſet. In hac arte periti fuerunt ſancti. iiij. coꝛonati.

¶ De fabris ho- .§.ix.

rum aliq ſunt fabri ferrarij: alij carpētarij. quorum prim⁹ fuit. Tubal chain. vt pȝ Geñ. iiij. Inter fabros autē ferarios pꝛimi in opere ſunt qui ferrum a ſcoꝛia ſeparātes ad formam maſſe vel virgarum adducūt. Exinde faciētes ferramenta iumētis qui dicunt maniſcalli: qui nō offendunt tm̄ imponendo praua ferramenta pro bonis: ſed etiam q: aliqñ male ferrāt. vnde iumētum efficit clauatū ꝙ aliqñ equitāti inducit magnum damnū: q: opoꝛtet ꝓpter hoc ſupſedere in hoſpitijs ⁊ expectare vel aliā equituram ſumere vnde vident teneri de tali damno: qñ per incuriā eoꝝ hoc cōtingit. Iſti maniſcalli ſolent ſe intromittere in medicatione ipſoꝝ iumentorū equoꝝ ⁊ alioꝝ: quod de ſe licitū eſt dūmodo ſciant artē: ⁊ diligēter exerceāt: ſequeſtratis tñ omnib⁹ incātationibus: q: hoc oī no illicitū ⁊ iuſte mercedē inde petūt: q: dignus eſt opari⁹ mercede ſua. Luc. x. Hi aliqñ ſolent eſſe mediatoꝛes ad vendendū ⁊ emendū talia animalia. tales tñ vulgariter dicunt cozoni: qui ſi cōmēdant ⁊ conſilio ⁊ perſuaſione inducūt ad emendum aīal defectuoſum pro ſano: ⁊ in precio notabiliter decipiunt plus iuſto exiſtimantes ſciēter: tenentur leſo de omni dāno. recte autē procedendo licite recipiunt ꝑcium ſue mediationis. Et iſti vel alij quicūq; qui locant equos ad vecturā offendunt: cum cōmodant equos defectuoſos pro bonis. vnde ↄducenti ſequit damnum in pſona vel rebus vel cū nimium de hoc ꝑcium exigunt q: vltra cōem eſtimationē. Alij ſunt fabri ferrarij facientes diuerſa artificia ex ferro vł alijs metallis: vt armarioli faciētes galeas: thoꝛaces: loꝛicas: pectoꝛalia: brachialia et hmōi. Lanceas: ſagittas: baliſtas: bōbardas et hmōi. Et q: hoꝝ omniū poteſt eſſe licit⁹ vſus: de ſe talis ars non eſt illicita: q: in bello iuſto ſi licet occidere: multo magis ⁊ his vti. xxiij. q. j. dñs noſter. ⁊. xxiij. q. v. j. qđ culpat. Nec obſtat. extra de ſagit. c. j. q: illud exponit coīter quādo in bello iniuſto his vtitur. Ex his ergo iuſtum ꝑcium petere de hmōi artificijs de ſe nō eſt illicitum. Sed cū manifeſtū eſt aliqđ bellum eſſe illicitum ⁊ iniuſtū: tunc talibus iniuſte manifeſte bellantibus vendentes talia: vident cooperari peccato eoꝝ: ⁊ precipue quoad arma offenſiua: vt gladios: lanceas: baliſtas: bombardas ⁊ hmōi. xj. q. iij. qui cōſentit. foꝛte non ſic de defenſiuis tm̄: vt galea: thoꝛace: loꝛica: et hmōi. vbi etiam dubiū eſſet de iuſtitia belli: foꝛte poſſent excuſari. Alij ſunt fabri ad alia opa dediti vt inſtra arta ad culturā: vomeres: ſappas: vangas: ſarculos: falces: ſecures ⁊ hmōi. Alij pertinētia ad coquinā: vt cachabos: patellas: vrceolos: tripodes: caldaria: catinos. ⁊ hmōi. Alij ptinentia ad fabricā vel carpentariam. vt malleos: incudes: foꝛcipes: terebra: ferreas: leuigaōes aſcias: celtes. ⁊ hmōi. Qui omnes fraudem facere poſſunt in faciēdo opera debilia: ꝓꝑ malā materiā vel nimio ꝑcio vł diminuto pondere.

¶ De carpentarijs .§.x.

ſeu lignariolis. Hi in faciendo ligna incidere ſm augmentū vel decremētū lune ſine alia obſeruatione dierū non peccāt: q: cū luna vt propinquioꝛ planeta multū influat in coꝛpoꝛa iferioꝛa. ſm rōnē naturalē eſt: ꝙ potius incidant cū luna eſt in decremēto q̄ȝ in augmēto. In faciendo aūt diuerſa opera ex lignis licitū eſt ex tali exercitio lucrū expetere ſm quātitatem laboris: ⁊ induſtriā operis ⁊ moꝛē patrie: ſȝ fraude vtuntur cū ligna parum durabilia tradūt pro ſolidis ⁊ diu permāſuris. Ex his aliq tharſias ſeu tharſiata lignamina faciunt: qđ magis pertinere videt ad quēdam oꝛnatum ſeu oſtētationem ⁊

tationem ꝙ̄ ad vtilitatẽ. Qui vero ligna ſecant cum multũ laborant digni ſunt mercede bona fidelr operando. Huius artis fuit Joſeph Marie ſponſus. Dicit enim Chryſo. in ſermone de ephia. q̄ fuit carpentarius. Ad hoc genus miniſterij ſpectat galeas facere: naues et nauiculas: ⁊ alia per que nauigat. qđ opus multuz eſt neceſſariũ humane cõuerſationi ad negociandũ. Qui tamẽ iſta operent pro eis quos vti ad piratiã ſciunt velle. i. ad predandũ quoſcũq̧ p mare: vel ad deferendũ ipſas ſaracenis grauiter peccarẽt: q2 cooperarent in malo. Marinarij autẽ ⁊ alij qui ſunt ductores taliũ lignoruz per mare ſcienter vtiq̧ peccãt mortalr: cũ ſciũt ad predã ſeu iniuſtuz bellum ſe duci vel vtiq̧ ſunt excõicati: cum deferũt victualia ad terras infideliuz. vt habes. j. titu. de excõicatio. alʼs ⁊ opus licitũ ⁊ merces licita. Et cũ ſuſtineant ibi imenſos labores ⁊ peſſimã vitaz: tñ dimittere neſciunt tale exercitiũ: ⁊ ita periculoſuz: nec tenentur dimittere. Et coĩter ſunt hoĩes peſſimi blaſphematores frequẽtes dei ⁊ ſanctoꝝ: ⁊ ſñ aliquo dei timore. Jn periculis tñ videntur ad deũ deuotiſſime recurrere: quos etiã deus miſerabiliter iuuat. ſed timore ſeruili magis ꝙ̄ amore filiali apparet eos moueri: cũ quaſi ſemper ad vomitũ reuertant. ⁊ non curãtes de deo ⁊ ſalute ſua. De piratis ⁊ pena illorũ habes. ſ. in ſecũda parte ti. de auaritia. c. de furto. ⁊ iſra ti. de excõicatione. ibi vide diffuſius ⁊ clarius.

¶ De artificibus .§. xi.

Scriptores. circa ſcripturas ⁊ picturas ⁊ chartas. qdam facientes bõbicinas qui dñr chartarij: nõ valent cõmittere multas fraudes: q2 cito appareret defectus charte. vel de ruditate eius ⁊ groſſicie: vel de inſufficiẽtia cole. vñ aliqñ attramẽtũ nõ ſeruat: ſed diffundit fugãdo. Chartas aũt faciẽtes de pgameno: vel de pellibus aĩaliũ qui dñr pellachani plures fraudes cõmittere valẽt que non cito deprehẽdi põt: ſed in pceſſu vt cũ lr̃a extinguit. qđ ex parte etiã attramenti puenire põt: ſed magis ex defectu ſiccitatis taliuz chartarũ vel raſure. Et q2 ex hoc ſequit notabile dãnuz libris. ideo cũ hoc ppendunt grauiter peccant. Et ſilr dicunt chartularij qui hmõi chartas reuendũt cũ ſciunt illos defectus. ex̄ de in. ſu. ⁊ dã. c. ſi. Jn ligando libros etiã chartularij frequẽtius operant qui diligẽter agẽdo digni ſunt mercede ſua cõpetenti. Qđ ſi chartas emptas ab alijs de bombice vel pgameno reuendant maiori precio: dũmodo moderato nõ eſt de ſe illicitũ. Solent ⁊ eſſe mediatores ad emẽdum vel vendendũ libros pro alijs. ⁊ ꝙ pro tali opere mediationis moderatũ lucruz querãt non eſt iniuſtũ. Sed ſi defectuoſum librũ ſciũt vt multũ falſum: ⁊ tñ pcurant dari preciũ: acſi defectũ non haberet: cõmẽdãtes pro bono peccant. ⁊ tenent ad ſatiſfactionẽ ſi ſcienter decipiunt emptorẽ. Jdẽ ſi faciũt emere vltra iuſtũ pcium ꝯ ꝯſciaz ſuã: vel vẽdere lõge minori pcio ⁊ ſi maior pcio vẽdunt ꝙ̄ qđ petebat vel intendebat dñs libri ⁊ illud plus ſibi retiet. Scriptores võ libroꝝ in multis offendere pñt. Et pmo cũ ſcribũt cuz multis falſitatibꝰ exquo liber ꝗ̄ſi nihil valz. Scđo cũ pcio ſtatuto certo pro charta q̄libet vel ſexterno aut q̄terno faciũt lata ſpacia linearꝫ vel lr̃aꝝ vt cito chartas ipleãt vel cũ ex feſtinãtia nõ ita cõpetentẽ lr̃az faciũt. Offendunt etiã cũ diebus feſtis ſcribũt pro lucro. violant eni feſtũ qđ eccl̃ia pcipit celebrandũ in ceſſando ab opibus ſeruilibus vel manualibꝰ q̄le eſt tale opus. de ꝯſe. di. iij. pnunciãdũ. Uide ẽt de hoc. ſ. in ſcđa pte. ti. ix. c. de negligẽtia. Pictores nõ ſolũ ſm̃ ꝗ̄ntitatẽ laboris ſꝫ magis ſm̃ iduſtriã ⁊ maiorẽ pitiaz artis: de ſalario ſui artificij magis vel minus rõnabilr poſtulant ſibi ſolui. Qui in h̃ offendunt qñ formãt imagines pvocatiuas ad libidinez: nõ ex pulchritudie ſꝫ ex diſpõne eaꝝ vt mulieres nudas ⁊ hmõi. Reprehenſibiles ẽt ſunt cũ pingũt ea q̄ ſunt cõtra fidẽ: cũ faciũt trinitatis imaginẽ: vnã pſonam cũ tribus capitibꝰ qđ mõſtrũ eſt in reꝝ natura. vel in annũciatiõe virginis paruulũ pueꝝ formatũ. ſ. Jeſuz mitti in vteꝝ virginis: ꝗ̄ſi nõ eẽt de ſubſtãtia virginis eius corpus aſſũptuz: vel paruulũ Jeſuz cũ tabula lr̃aꝝ cũ non didicerit ab hoĩe. Sed nec ẽt laudãdi ſunt cuz apocriſa. pingũt vt obſtetrices in ptu virginis. Thome apl̃o cingulũ ſuũ a virgine Maria in aſſũptione ſua pter dubitationẽ eiꝰ dimiſſuz: ⁊ hmõi. Jn hiſtorijs ẽt ſanctoꝝ ſeu in eccl̃ijs pingere curioſa: que nõ valẽt ad deuotionẽ excitandã: ſed riſuz ⁊ vanitatẽ: vt ſymeas ⁊ canes inſequẽtes lepores: ⁊ hmõi: vel vanos ornatꝰ veſtimẽtoꝝ ſuperfluũ videt ⁊ vanuz: his herẽt miniatores libroꝝ ſiue cũ calamo ſiue cũ penello: q̄bus ẽt cõpetit premiũ de labore ſuo. Offendũt ⁊ ipſi ſi diebus feſtis h̃ agũt: vel qñ nimiũ preciũ exigunt ⁊ maxime cum nõ bona ıpamenta in coloribus mittunt: pter quod cito delent de libris: vel qñ vt cito expleant nõ diligẽter faciũt qñ neq̧ firmatũ eſt pactum de tanto precio.

Pictores.

¶ De miniſterio .§. xij.

Cantores. muſicorũ in cantando ⁊ pulſando. Et cantꝰ quidem firmus in diuinis officijs a ſanctis doctoribus inſtitutus eſt: vt Greg. magnus. ⁊ Amb. ⁊ alij. Diſcãtus aũt in officijs eccleſiaſticis qs adinuenerit ignoro. pruritui auriũ videt magis deſeruire ꝙ̄ deuotioni: ꝗ̄uis pia mens ẽt in his fructũ referat audiẽdo. Qui tñ huic opi

inſiſtunt videāt ne dū blanda vox querit:con-
grua vita negligat: ꝛ deū irritet ↄtra ſe dū po-
pulū delectat. vt ait Greg. di. xcij. in ſctā. Com
muniter tñ tales ſolēt eē leues ꝛ diſſoluti. Pre-
cipue aūt redarguēdum eſt in officijs diuinis:
Organiſte. ibi miſceri cātiones ſeu balatas ꝛ vba vana: ↄ
quod etiā Hiero. inuehit diſ. xcij. cantātes. Sꝫ
ꝛ pulſatio organoꝝ vel alioꝝ inſtroꝝ ad diui
nam laudē initiū virtutis habuiſſe a ꝓpha Da-
uid: qui nō ſolū inſtituit cātores in cultu tēpli:
ſeu tabernaculi: ſed ꝛ ipſe etiā ante archaꝫ dñi
pulſabat in pſalterio vel organis: vt habet. ij.
Reg. vj. ꝛ in pſal. vlti. Laudate eū in tympano
ꝛ cho. ꝛc. Pulſare ergo in organis vel alijs ad
dei laudē nō eſt ꝓhibitū ꝛ iuſte recipiūt ſalariū
pulſantes: tñ pulſare balatas: vt frequenter fit
valde deteſtabile eſt. De hoc etiā habes. ē. in ſe
Fiſtulatores. cūdā pte tit. iij. c. de curioſitate. Laici vo ex̄ di-
uina officia pulſantes diuerſa inſtra muſica: vl
in nuptijs vl in curijs dñoꝝ: vt tibias biſſeros
vel alia inſtra: vel alia ob recreationē: ↄdēnari
non pñt de re illicita. Vñ ꝛ certo ꝑcio conduci
pñt. Et ſilr cantantes ſiue laudes in eccliā: ſiue
hiſtorias palatinoꝝ: vl alia dūmodo honeſta ꝛ
locis ꝛ tpibus debitis obſeruatis cū alijs circū
ſtantijs: ita ꝙ per hec diuina officia nō negligā
tur. Audire aūt cantꝰ mulierū periculoſuꝫ eſt.
Et ad laſciuiā incitatiuū: ꝛ iō cauendū. Hiſtrio
natus ars q: deſeruit humane recreatiōi q̄ ne-
Hyſtriones. ceſſaria eſt vite hōis: ſm Tho. ij. ij. q. clxviij. ar.
iij. in re. ad. iij. de ſe nō eſt illicita. Vñ ꝛ de illa
viuere arte nō eſt ꝓhibitū ita tñ ꝙ fiat obſerua
tis debitis circūſtantijs locoꝝ tpoꝝ ꝛ pſonaꝝ.
Non eni decet clericū talia exercere. de ↄſe. di.
v. nō opꝫ. Nec in eccleſia: nec tpe pnie: vt q̄dra
geſime. Et q: repñtatiōes que fiūt hodie de re-
bus ſpūalibus miſcent cū multis ioculatiōibꝰ
ꝛ truffis ꝛ laruis: iō non ↄgruit eas in ecclijs fie
ri: nec per clericos ex̄ de vi. ꝛ ho. cle. c. cū deco-
rem. Sꝫ cū hiſtriones vtunt indifferēter tali ex
ercitio ad repñtandū etiā turpia vel vituperan
dū ꝛ irridendū pſonas ſpūales: vel ſacra et di-
uinum cultū: vel miſcent ibi ſuperſtitiones vel
periculum vite vt tēdere arcū ſup funem ꝛ hu-
iuſmodi: illicita eſt ars: ꝛ eaꝫ opꝫ dimittere. Et
de tali intelligit de cōſe. diſt. ij. c. pro dilectiōe:
ꝛ pctm̄ eſt talia aſpicē: ꝛ talibꝰ pro illo opere ali
quid dari vt dicit Augu. di. lxxxvj. donare.

¶ De agricolis .§. xiij.

ſeu laboratoribus terre. ars quidem eſt ꝛ opus
neceſſariū vite humane. Vñ ꝛ primo parēti di-
ctum fuit. In ſudore vultus tui veſceris pane
tuo. Geñ. iij. Et Noe vir agricola plantauit vi-
neā poſt diluuiū Geñ. ix. Et cū terras ꝓprias la
borant fraudes in ſuis cōmittere nō valēt niſi
in vendēdo fructus ſuos: vel nimio ꝑcio: vl di
minutis mēſuris: vel vitiatas pro bonis. Sed
tāta eſt hodie aſtutia ꝛ ſubtilitas hoīuꝫ: vt poti
us ipſi decipiunt ab emptoribꝰ in eo. ſ. ꝙ emūt
ab eis neceſſitate ductis fructꝰ: ꝛ q: anticipant
tps fructuū in ſoluēdo pro minori ꝑcio emūt:
qḋ pertinet ad vſurā quātum ad emēteꝫ. De h
tñ habes plenius in ſcḋa pte ti. j. c. de vſura. Si
aūt laborāt terras alioꝝ vel ad medietatem vel
ad affictū. Primo mō ſolēt offendere in nō rñ-
dendo pronis ſuis itegre de medietate. Scḋo
modo pñt offendere nō hñdo diligentiaꝫ circa
poſſeſſionē ipſaꝫ: ſed magis ad vtilitatē ſuā in
ꝑiudicium proni. Quod aūt plus redderēt fru
ctuū cultores pronis ratiōe mutui eis facti vſu
rā ſaperet: qḋ eſſet vitiū pronoꝝ. Si autē tenēt
aīalia ad ſocidam pōt ibi eſſe pctm̄ vſure vel in De ſoccidis.
iuſtitie ſm variū modū dādi: de quo ſupra hēs
in ſcḋa pte. ti. j. c. de vſura. In ſoccidis. Sꝫ hoc
vitiū magis accidit in dātibus ad ſoccidam q̄ꝫ
in comitātibus accipiētis. Et ſilr de bobus cuꝫ
qbus colūt terras: vel ſuas vel alioꝝ: aut etiaꝫ
pronoꝝ pro quo dant certā quātitatē frumēti
locātibus ipſos ꝛ cū pacto participādi lucrum
ꝛ dānum: locator ꝛ ↄductor pro medietate. de
quo etiā ibi hēs. Inſuper ꝛ cuꝫ aīalibus offen-
dunt qñ ex negligētia et multo peius cū ex cer
ta ſcīa vel malicia ꝑmittunt aīalia ipſa depaſce
re in agris ſeu bladis alienis vñ ꝛ primos dā-
nificant in quo tenent ad ſatiſfactionē. Et cum
aīalia ipſa vitiata vēdūt pro ſanis nō diminuē
do de precio ſm quātitatē defectus nō ſunt im
munes a pctō ꝛ ſatiſfactione pſone leſe: ꝑcipue
cū notabile ſequit damnū emptori. Offendūt
etiā cū decimas nō ſoluūt eccleſijs: ſaltē ſꝫ mo
rem patrie: totū vel partē in quo tenētur ad re-
ſtitutionē eccleſijs de ſubtractis. Sed de mate
ria decimaꝝ q̄ņ hoīes teneant vel excuſentur
hēs diffuſe in ſcḋa pte ti. iij. c. de retentione de
cimarū. Vacātibus autē eccleſijs quarum ſunt
parrochiani de bonis eccleſie ſeu ſacerdotis ip
ſius aliqñ accipiūt ꝛ diſtrahūt ꝛ diſſipāt in co-
medendo ꝛ bibēdo. Cogūt et ipſos ſacerdotes
ſuas ſeruare quaſdā abuſiones: vt in diebꝰ re-
ſurrectionis vel natalis vel alterius feſtiuitatis
dent eis notabilē quātitatem panis ac etiaꝫ vi
ni ad bibendū vſqꝫ ad ebrietatem. In eccleſijs
ipſis aliqñ tripudiant ꝛ choreas ducūt cuꝫ mu
lieribus. Quidam aūt illoꝝ vadūt ad piſcatio-
nem que ars de ſe nō eſt illicita. offendūt tamē
cū hoc faciūt diebus feſtis. ſ. ꝓpter cupiditateꝫ
capientes piſces ꝛ vēdentes: eo ꝙ contra illud
preceptū faciunt opus ſeruile nō facietis. Exo.
xx. c. Secus ſi cauſa recreationis vel vt habeāt
aliquos piſciculos ad comedendū: ſi tñ ꝓpter
hoc non dimittunt auditioneꝫ miſſe ꝛc. qm̄ fu-

tantūr adinuicē piſces:tenenſ ad reſtitutionē.
Item deuaſtant aliqñ aggeres prediop̄ alioꝝ
ꝛ qñqꝫ ipſa predia:vñ tenenſ ad dānuꝫ:vt hēs
ḡ.in.ij.parte ti.ij.de reſtitutione. Diebus feſtis
parū vacāt diuinis ꝛ auditioni miſſe integre:
ſed ludis:vel in tabernis ꝛ ꝯtentionibus ante
eccleſias. In ipſis dieb⁹ feſtis deferūt in iumē
tis blada vina vel alia p̄onis per q̄d violāt fe/
ſta.niſi maxima neceſſitate ducātur nō valētes
aliter viuere de facili blaſphemant deuꝫ ꝛ ſan/
c os. Maledicūt irati aīalia ſua bruta. Mēda
cijs ꝛ periurijs pleni ſunt:de fornicationib⁹ et
ſodomijs non faciūt ſibi ꝯſciam. plurimi eoꝝ
nō ꝯſitenſ annuatiꝫ:ꝛ multo pauciores cōmu/
nicant:falſo eſtimantes ſe nō debere coīcare ni
ſi cū ſeneſcant vel ad mortē infirmanſ. Famili/
as ſuas parū inſtruunt in morib⁹ fideliū. Peni
tentias ſibi iniūctas a ꝯfeſſoribus ꝛ vota facta
frequēter dimittunt. Incantationibus vtūtur
in ſe in iumētis ſuis. De deo vl' ſua ſalute nihil
cogitant. Et cū coīter ſint ignorantes:ꝛ parum
curantes de aīa ſua:ꝛ obſeruatione mandatoꝝ
dei que neſciūt:hoc eſt q̄d adiuuat eos duci ad
perditiōe per viam lati. vitioꝝ ignorantia et
incuria parrochialiū ſuoꝝ cuꝫ ꝯſcia mala:qui
non curātes de ouibus ſibi cōmiſſis:ſed de la/
na ꝛ lacte:non eos inſtruūt in predicationib⁹:
ꝯfeſſionibus:ꝛ priuatis monitionibus:ſed cū
cōi errore eorum tranſeuntes : corruptelas ſe/
quuntur eorum:non corrigentes eos de vitijs
eorum propter quod contingit q̄ beſtialiter vi
uentes:aliquādo beſtialiter moriuntur.

Titulus.ix. De ſtatu iudi cum ſecularium ꝛ eccleſiaſticorum.

¶ Quibus modis peruertatur iudiciuꝫ ꝛ de
muneribus ſermo. Capitm.j.

Beati qui cuſtodi/
unt iudiciū ꝛ faciunt iuſtitiaꝫ in oī
tpe. ps.cv. Actus iudicij ꝛ auctās
iudicādi eſt quedaꝫ ptās delegata
ſeu collata hoībus a deo qui in hoc tenēt locuꝫ
ꝛ vices dei. Unde in iudicādo inquātū pñt dñt
eum imitari. Unde dicit Deute.i. Q̄d iuſtū eſt
iudicate:dei enim eſt iudiciū. Nā ꝛ de ſuis iu/
dicijs ipſi iudici deo rōneꝫ ſunt reddituri:ꝛ ſꝫ
q̄litatē eoꝝ gloriā vel penā recepturi. ꝓpterea
dicitur Sap.vj. Diſcite iudices finiū terre pre
bete aures.vos qui cōtinetis multitudines et
placetis vobis in turbis nationū:qm̄ data eſt a
dñō ptās vobis ꝛ virtus ab altiſſimo qui inter/
rogabit opera veſtra ꝛ cogitatiōes ſcrutabitur
qm̄ cum eſſetis miniſtri regni eius nō recte iu/
dicaſtis neqꝫ cuſtodiſtis legē iuſtitie:nec ſꝫ vo
luntatē dei ambulaſtis:horrēde ꝛ cito appare/
bit vobis:qm̄ iudiciū duriſſimū fiet his q pre/
ſunt.i.dānatio ꝛ punitio grauiſſima iudicibus
male iudicantiū ꝛ iniuſte. Et paulopoſt ſubdit.
Qui cuſtodierit iuſtitiā iuſte iudicabūtur.i.ſꝫ
opus bonū eoꝝ remūerabunſ. Quia eni opus
excellēs ꝛ laborioſuꝫ valde bñ peregerūt:ma/
gno p̄mio coronabunſ. Dicit enim Mat.xxv.
Ibunt iuſti in vitā eternā. Et hic in ps. Beati
qui cuſtodiūt iudiciū ꝛc. Ubi ēt aīaduertendū
q̄ q̄uis apud vulgares iudices dicanſ docto/
res iuris:tñ proprie loquēdo dñt dici tales iu/
riſperiti:ſꝫ iudices ſunt quicūqꝫ hñt in aliqua
materia iudicare ciuili vel criminali:ſiue ſint
ordinarij:ſiue ſubdelegati:ſiue arbitri:ſiue di/
canſ dñi ſiue ptātes ꝛ capitanei:ſiue priores ſi/
ue officiales:ſiue ꝯſules alicuius artis:ſiue re/
ctores vniuerſitatis:ꝛ hmōi. Un̄ Iſido.ety.xx.
lib. Iudex dicit q2 ius dictat pp'lo:ſiue q̄ iure
diſceptet. Iure aūt diſceptare eſt iuſte iudicare.
vt habet.xxiij.q.ij. Iuſtū. Un̄ ꝛ dñs Deut.xvj.
dixit. Iudices ꝛ magiſtros ꝯſtitues in omnib⁹
portis tuis:vt iudicēt pplm iuſto iudicio. Anti
quit⁹ iudices morabanſ i portis ciuitatū ad iu
dicandū ꝛ iō dicit in portis tuis. Debēt ergo
iudices deum imitari cuius ſunt miniſtri. De
quo ait idē ps.vij. Deus iuſtus iudex fortis:et
patiens:nūquid iraſ. per ſingulos dies. Niſi
ꝯuerſi fueritis gladiū ſuum vibrauit:arcū ſuū
tetēdit ꝛ parauit illū. Et parauit in eo vaſa mor cōditio
tis. Ubi octo notanſ. Et p̄mo de⁹ iudex iuſtus nes iu/
oēm virtutē in ſe hñdo ꝛ pro meritis vnicuiqꝫ dicis.
tribuēdo. Deut.xxxij. Deus fidelis ꝛ abſqꝫ vlla
iniqtate iuſtus ꝛ rect⁹. Tobi.iij. Iuſtus es dñe
ꝛ oīa iudicia tua iuſta ſunt. Quis eni occlta ſit
nobis iuſtitia dei in ſuis iudicijs:tñ vt dicī Au
gu. Nos ꝛ ſi rōne facti ꝓfunditatē iudicij eius
penetrare nō poſſumus:manifeſte tñ ſcimus ꝛ
verꝫ eē q̄d dixit ꝛ iuſtū eſſe q̄d fecit.xxiij.q.iiij.
de tyrijs. Sit ergo iudex iuſt⁹ in ſe vt nulli ſub
iaceat vitio graui. Iuſtitia eniꝫ ſm pbm in lib.
Ethi.eſt oīs virtus. Et vt dicit Augu. Oīs vir/
tus patiſ detrimentū ab vno vitio. Hinc Amb.
ait ſup beati imaculati. Iudicet de alteri⁹ erro/
re qui nō hꝫ q̄d in ſeipſo ꝯdēnet. Iudicet ille q
nō agat eadeꝫ: q in altero putauerit puniēdaꝫ
ne cū de alio iudicat in ſe ferat ſniam.iij.q.vij.
c.iudice. Et Greg.in li.moral.tractās illud q̄d
ait xp̄s de adultera Io.i.viij. Qui ſine peccato
eſt veſtrū primus in illā lapidē mittat. dicī. Ad
aliena peccata puniēda ibant ꝛ ſua relinqbant:
reuocenſ itaqꝫ int⁹ ad ꝯſciam ſuā:vt ꝓpria cor
rigant:ꝛ tūc aliena reprehēdāt. Et ſubdit figu/
rani de filijs iſrael bellātib⁹ ꝯ tribū Beniamī
in vltioneꝫ ſceleris Gabaonitaꝝ:q2 prius ipſi
purgati p plurimā ſtragē de ſuis:poſtea digne
illos pſtrauerūt. Ioſue.vij.ꝛ.x.ca. Non tñ poſt

ſubditus iudiciū ſui ſuꝑioꝛis recuſare ꝙ̄tūcū
ꝙ ſit prauus dum toleraſ ab eccl̄ia. viij. q. iiij.
Nōne. Ut iuſtꝰ autē iudex reddat vnicuiqꝫ ius
ſuū ſicut deꝰ facit dicens. Hiere. xvij. Ego dn̄s
ſcrutās coꝛda ⁊ ꝓbās renes q do vnicuiqꝫ iux/
ta viā ſuā: ⁊ ſꝫ fructū adinuētionē ſuaꝝ. Scd̄o
deꝰ iudex eſt foꝛtis. i. potēs ⁊ ꝯſtās in exhibēdo
qd̄ dꝫ. Nec. n. munere cuiuſcꝫ vel precibꝰ flecti
tur: vt a veritate deuiet qui nulliꝰ auxilio idiget
Sap. vi. Nō. n. ſubtrahit pſonā cuiuſcꝫ nec ve
rebiſ magnitudinē cuiuſcꝫ. Heſter. ix. Nō eſt
qui reſiſtat maieſtati tue. ſ. dei. Ita ⁊ iudex dꝫ eſ
ſe foꝛtis ⁊ ꝯſtans ad faciendū iuſtitiā nec flecti
timoꝛe vel amoꝛe cuiuſcꝫ. Un̄ dr̄ Eccli. vij. No
li velle fieri iudex ſi non vales virtute. i. foꝛtitu
dine irrūpere iniquitates maloꝝ. Nō eni excu
ſaſ a pc̄tō grauiſſimo iudex Pilatꝰ: qui nō vo/
luntariꝰ: ſꝫ q̄ſi inuitꝰ dedit iniuſtā ſniā mortis
ꝯ xp̄m: quē in iudicio nouerat inocentē ex eo
ꝙ timuit icurrere idignationē ceſaris. Jo. xix.
q̄n iudei dixerūt. Si hūc dimittis non es ami/
cus ceſaris. Tertio iudex dꝫ eſſe patiēs in ſuffe
rendo: ſicut ⁊ deꝰ iudex patiēs eſt. nō. n. ſubito
punit. ſꝫ patienter expectat peccantes: vt aliq̄n
reſipiſcant ⁊ boni efficianſ. Et q̄uis de hoc ſcā
daliʒanſ de tāta patientia dei ⁊ ip̄m maledicāt
vl̄ blaſphemēt hoīes nō ꝓpterea dimittit patiē
tiā ſuā. q: inde nouit ſequi multa bona. Un̄ dr̄
Eccle. viij. Et eni q: nō ꝓferſ cito ꝯ malos ſnīa
abſqꝫ vllo timoꝛe filij hoīum ꝑpetrant mala. at
tn̄ ex eo ꝙ pc̄tōꝛ cēties facit malū: ⁊ p patientiā
ſuſtentaſ. ſ. a deo: ego cognoui ꝙ erit bonum ti
mētibus deū: q: ſ. vidētes dei patientiā ⁊ mi/
ſericoꝛdiam magnā cōfidūt de ſua miſicoꝛdia
erga eos: tū q: boni iterum exercenſ in gr̄a p ꝑ
ſecutiōes maloꝝ: tū etiā q: tales male ꝯuertan
tur aliq̄n ad deū: ⁊ multa bona poſtea faciunt
Nis: ſi deus nō patienter toleraſſet Saulū ꝑſe/
q̄ntē xp̄ꝫ nō habuiſſet paulū p̄dicātē eū: ⁊ plus
oībꝰ laboꝛantē ꝓ fidelibꝰ. Ita ⁊ dꝫ iudex ⁊ pati/
ens eē. Auguſtinꝰ in regula de plato qui iudex
eſt ait. Patiēs ſit ad oēs nō. n. ſemp oīa ſibi no/
ta crimia dꝫ punire: niſi manifeſta in iudicio.
Nā vt dr̄ di. xxxij. Erubeſcāt. Occultoꝝ cogni
toꝛ ⁊ iudex eſt deꝰ. Que etiā nota ſūt: ſꝫ puniri
ſine magno ſcandalo nō pn̄t. patiēter dꝫ ferre.
vt habeſ di. l. vt ꝯſtitueref. in fi. Patienter ſin/
guloꝝ cās audire: ⁊ ſi aliq̄n inſurgūt hoīes ad
murmurādū detrahendū ⁊ vilipēdenduꝫ iudi
cem: q: poſiti ſunt vt ſignum ad ſagittā cū nō
poſſint oībꝰ placere patiēter d̄bēt ferre. Un̄ poe
ta Ouidiꝰ de triſtibꝰ. Si quotiēs peccāt hoīes
ſua fulmina mittat Iupiſ exiguo tp̄e ſolus erit.
¶ Quarto dꝫ eē iudex trāquillus in diſcutiē
do ⁊ diffiniēdo cās: ſicut ⁊ deꝰ ſine ira iudicat:
⁊ cū ſūma trāqllitate. Un̄ dic̄ ps. vij. Nūqd ira
ſciſ p ſingulos dies. q. d. ſi cū tn̄ p ſingulos di
es multi ꝓuocent eum ad irā ꝓpter ſcelera ſua
ꝓpter qd̄ dr̄ Sap. xij. c. Tu aūt dn̄atoꝛ virtutis
cū trāquillitate iudicas ⁊ cū magna reuerētia
diſponis nos. Docuiſti āt populum tuū p talia
opa: qm̄ iuſtū oꝫ eē ⁊ hūanū. Nec eſt ꝯtra id qd̄
dr̄ in alio ps. ſ. ps. vj. Dn̄e ne i furoꝛe tuo argu
as me. ſ. idicādo. Nā ira dei nō eſt ꝯcitati ani/
mi furoꝛ: vt in hoībꝰ: ſed iuſta ſupplicij ꝯſtitu/
tio. Rogat eum ergo ꝓpheta: vt nō iudicet euꝫ
ſm̄ rigoꝛē iuſtitie quo mereſ puniri: ſed ſꝫ mā
ſuetudinem miſericoꝛdie ſue. Ita ⁊ iudex dꝫ ſi
bi oīno cauere ab ira. Nā vt ait Jacobꝰ i cano/
nica epiſtola. j. c. Ira viri iuſtitiam dei non ope
raſ. Que v̄ba tractās Beda ait: q: q iratus in
aliquem ſniam ꝓfert eſt ille q̄ꝫtum ad ſe iuſtaꝫ
repoꝛtet ſniam: ille tn̄ q nō amoꝛe iuſtitie ſed li
uoꝛe odij ſniam dedit in eū: iuſtitiā dei in quā
ꝑturbatio nō cadit nō imitaſ. Hic ⁊ Greg. ait.
Reſtringēda ē ſub rōne ꝑtās: ne qd agēdū pri
uſcꝫ ꝯcitata ad trāqllitatē mēs redeat. Nā cō/
motiōis tp̄e iuſtū putat oē qd̄ fecerit. xj. q. iij. il
la ꝓpoſitoꝝ. Ambꝛo. ēt ſic ait. Ira ēt innocētes
ad crimē adducit q: dū plus iuſto iraſcimur ⁊
volumus aliena coercere pc̄tā grauioꝛa cōmit
timꝰ. q. e. c. Ira. Et loquiſ ibi Ambꝛo. de pſono
Joſeph q cū ab vxoꝛe ſua falſo accuſatus fuiſſꝫ
ꝙ voluiſſet eā cognoſcere nimis credulus ⁊ ex
hoc turbatꝰ iniuſte iudicauit eū ad carcerē. Un̄
⁊ iura ſtatuerūt iudicē in ꝓferēdo ſniam debe/
re ſedere ad iudicādum mētis trāquillitatem.
¶ Quīto dꝫ eē iudex rigidus in minas inferē
do: ſic deꝰ iudex minaſ pc̄ōꝛibꝰ p ꝓphetas p fla
gella. Un̄ dic̄. Niſi ꝯuerſi fueritis. ſ. a vitijs ad
deū gladiū ſuū vibꝛabit ſue vltiōis cōminādo.
Eſai. j. c. Si nolueritis audire ait dn̄s ⁊ me ad
iracundiā ꝓuocaueritis: gladiꝰ meꝰ deuoꝛabit
vos. Et Hiere. xviij. Repēte loq̄r aduerſus gē/
tē ⁊ aduerſus regnū: vt euellā deſtruā ⁊ diſper
dā ait dn̄s. ſ. cōminādo: ⁊ ſi pn̄iam egerit gens
illa de pc̄tō ſuo: agā ⁊ ego pn̄iam de malo qd̄
cogitaui facere illi. Exēplū patet niniuitis: qbꝰ
dem̄ fuit p Jonā. ex pte dei. Adhuc q̄draginta
dies ⁊ Niniue ſubuertetur Jone. iij. c. Et q: ad
vibꝛationem huiꝰ gladij. ſ. cōminationeꝫ huiꝰ
punitiōis cōuerſi ſūt: deꝰ reuocauit ſniam. Si
iudex cū iudicat in ciuilibus inter ptes vt con
uertaſ ad pacē dꝫ vibꝛare gladium oñdēdo di/
ſpēdia legitimoꝝ piculum ex vtraqꝫ pte ꝯdēna
tiōis ꝯtra vtrūqꝫ. Si in criminalibꝰ dꝫ vibꝛare
gladiū. i. cōminatiōes facere: ⁊ reo ⁊ actoꝛi ⁊ te
ſtibꝰ p v̄itate hn̄da. Sic̄ Salomō cū fec̄ iudiciū
vnū iter duas meretrices litigātes de filijs: vbi
ad inueniēdū v̄itatē dixit. Afferte mihi gladiuꝫ
⁊ diuidaſ ⁊c̄. iij. Reg. iij. c. Et v̄e ⁊ iuſte iudica/
uit inueniēs v̄itateꝫ. Dꝫ quoqꝫ iudex adducere

cōminatiōes ⁊ graues penas in tranſgreſſores legum: ⁊ ad terrorē alioꝝ inferre: pcipue cum multis graſſantibꝰ opus ē exēplo: vt dicit lex. Et huiuſmodi iudex. Moyſes ex dei mandato. ad mortē ꝯdēnauit ligna ſabbato colligentem. vt patet Nume.xv.c. Debet ſexto iudex eē equus in decernēdo.i.ſuare equitatē q̄ eſt ſeueritas iuſtitie miſericordie.tēpata ad quā debȝ iudex ſemp attēdere qđ xp̄s deus obſuat. Eſa.xj. Iudicabit in iuſtitia paupes ⁊ arguet in eq̄tate. De due res ait Caſſiodo.ſup pſalteriū.ſ.miſericordia ⁊ veritas.i.iuſtitia in oī iudicio dei cōiuncta ſunt ⁊ in harꝝ ꝯiunctione cōſiſtit eq̄tas. Et hoc eſt qđ ait.pſ. Arcū ſuū tetendit: arcū.ſ. iudicij. Sic aūt tenditur arcus ſeu baliſta. Cū enim i eo ſit chorda mollis q̄ ſignificat miſericordiā.⁊ lignū durꝝ ⁊ rigidū ſignās ſeueritatē iuſtitie.in tēſione chorda mollis flectit lignū durꝝ aliq̄ꝫtulum erga ſe. Sic in iudicio dȝ dulcedo miſericordie tēperare rigorē ſeueritatis. Abachuc.iij. Cū iratus fueris.iuſte.ſ. puniendo miſericordie memor eris.ſ.tu deus caſtigādo citra ꝯdignū. Ita ⁊ iudex dȝ equitatē ſeruare miſcēdo oleū cū vino: in vulneribus ſaucij. Quod docet Grego.in lib.moraliū: dicēs. Oīs q iuſte iudicat ſtateram in manu geſtat: ⁊ in vtroq; penſo iuſtitiā ⁊ miſericordiā portat. ſed per iuſtitiā reddit peccatis ſniam per miſericordiam peccati tēperat penā. vt iuſto libramine quedā per equitatē corrigat: quedā p miſeratiōe indulgeat: qui dei iudicium oculis ſuis ſemp timēs ⁊ tremēs in oī negocio formidat: ⁊ ne de iuſtitie tramite deuiās cadat. Hec ille. Ad h̄ facit qđ dicitur diſtin.xlv.diſciplina.

¶ Debet ſeptimo iudex eſſe maturus in diſcutiēdo. Vñ dicit. Parauit illū arcū.ſ.ad ſagittādum.i.diffiniendū. Et iſta prepatio eſt diligēs inueſtigatio: ⁊ obſeruatio eoꝝ que requirunt ad iudicij rectitudinē. Dñs iudex iuſtus: q: ei omnia ſunt nota non eget aliqua informatiōe in ſuis iudicijs: nec pōt errare. ſed iudiciū hominū: q: ex informationibus alioꝝ pcedit errare pōt. Unde dicit. de ſen. excō.c. A nobis. q dei iudiciū nec fallit nec fallit: ſꝫ iudiciū eccleſie ⁊ fallit ⁊ fallit. Cum tñ facit iudex diligēter que debet: ſubtiliter inquirēdo ⁊ ſeruādo debitum ordinē: ⁊ ſi erret excuſat. Et ꝑpterea ne iudices ſint leues vl̄ pcipites in iudicādo: deꝰ ipſe q oīa nouit noluit peſſima opa ſodomitarū iudicādo ꝯdemnare niſi prius per angelos in forma hūana deſtinatos māifeſte dephēderet eoꝝ ſcelera. Gen.xix.⁊.ij.q.j. Deus omnipotēs Ubi dr̄. Mala audita nullū moneāt: nec paſſim dicta abſq; certa ꝓbatione credantur. Sed ipſe deus incarnatꝰ q̄ſitꝰ a ſcribis ⁊ phariſeis vt iudicaret adulterā: prius inclinās ſe digito ſcribebat in terra: ⁊ ſollicitatus ꝑ ūlōe dixit. Qui ſine pctō eſt veſtꝝ primꝰ in illā lapidē mittat. Et iteꝝ ſe inclinās ſcribebat i terra. Demū reā abſoluit: q: nō erāt idōei accuſatores. Joh. viij. habet. Qđ tractās Greg.in li. mora. ait. In h̄ nos typice inſtruit dñs vt cū q̄libet ꝓximoꝝ errata ꝯſpiciamꝰ: nō hec antea repbēdendo iudicemꝰ q̄ȝ ad ꝯſciaȝ ni aȝ reuerſi hūiliter digito diſcretiōis ſolēniter exſculpemꝰ: ⁊ qđ in eo ꝯditori placeat q̄due diſpliceat examinatione dirimamꝰ. Idē Greg.xj.q.iij.ſic ait. Sūmope ꝓcuendū eſt: vt rectores eccle ⁊ qui publica iudicia exercent in dictandis ſentētijs: nulla leuitate vel furore ducti ſint pcipites ſꝫ cauſis ꝓus diligēter ventilatis: cū res q̄ ignorabat pleniter ad noticiā peruenerit tūc diuina ⁊ humana lex reſoluat: ⁊ ſm q ibi ꝯſtitutū eſt remota pſonaꝝ acceptiōe diffinitiua pferat ſnīa. Hinc eſt q Moyſes q̄relas ppl̄i ad dñm ſemp tabernaculū igreſſus referebat ⁊ qđ dñs impabat iudicia proponebat. Hec ibi. Et vt dicit Aug.q. ca. q̄uis va ſint q̄dā.tñ iudici non ſunt credenda: niſi certis indicijs demonſtrent. Octauo ⁊ vltimo dȝ iudex ferre ſnīam ꝯdēnationis quo ad eos. Et h̄ eſt qđ dicit.in eo parauit vaſa mortis.i.inſtra punitiōis. Sic deꝰ iudex i ſuo iudicio peccatores ꝯdēnat. Deutro.xxxij.c.ait. Si arripuerit iudiciū manꝰ mea reddā vltionem hoſtibus meis. Et q̄le ibi dclarat. Ignis.ſ.afflictionis ſuccenſus eſt in furore meo: ⁊ ardebit vſq; ad inferni nouiſſima ideſt h̄ incipiet ⁊ in inferno durabit: deuorabitq; terrā.i.reū pctōrē terrenū cū germine ſuo.i.opibus ſuis. Sic iudex ſicut ſoluere dȝ inocētes ita cōdemnare reos nec mala dimittere ipunita. Dū enim vni parcit idigno.ait Amb. ad plapſus ꝯtagiū ꝓuocat vniuerſos. Facilitas eni venie incentiuū pſtat delinq̄ndi.xxiij.q.iiij.eſt iniuſta. Nec penas debitas dȝ iudex relaxare: minuere: mutare: vel aggrauare: niſi ex rōnabili cā. ⁊ ſi hēat ptātē. Nā vt ait. Amb. ſup pſ. Beati imaculati bonꝰ iudex nihil ex arbitrio ſuo facit. ⁊ propoſito domeſtice voluntatis: ſed iuxta leges ⁊ iura pnunciat ſtatutis iuris obtēperat nō indulget ꝓprie voluntati nihil paratū vel meditatū de domo ſua defert: ſed ſicut audit ita iudicat: ⁊ ſicut ſe hȝ natura decernit: obſequit legibus nō aduerſat: examinat cāe merita non mutat. Diſcite iudices ſeculi: quē in iudicando tenere debetis affectuȝ: quā ſctitatē: quā ſobrietatē quā ſinceritatem. Hec ille.iij.q.vij. Iudicet. Refert Pe.de palu.in.iiij.de quodā iudice pagano: q fuerat iuſtiſſimus in iudicando: cāuens ſibi ab oī iniuſtitia q̄ q̄uis mortuus fuerit in infidelitate.tñ pſeruatus fuit per longiſſima tpa a ꝯdemnatiōe iſernali. Demū quodā ſodiēte in

agro ſuo ad puteū vel aliud faciendū. audita ē vox: leuiter percute ne me ledas: quo īterrogāte quis eēt rñdit ſe fuiſſe gentilē ⁊ iudicē ⁊ pp iuſtitiā ſuā a deo pſeruatū quouſqȝ baptiſmū reciperet: rogās eū vt p eo ep̄o mitteret vel iret vt baptiſmū ei cōferret: quo facto ſubito in cinerē diſſolueret. caluaria eius integra erāt: ⁊ lingua in ea viuēs ⁊ recens ⁊ loquēs. Quibus oībus peractis ⁊ corā ipſo clero ⁊ pplo per ipſuz declaratur baptiſmo recepto in cinerē eſt reſolutus: ad beatitudinē aīa eius nulli dubiū tendēte. Beati ergo qui cuſtodiūt iudiciuz ⁊c. In quibus verbis pſ. Beati qui cuſtodiūt ⁊c. poſſunt tria notari circa iudices.

¶ Primo obſeruentur ad iudicium concurrētia. ibi. Beati qui cuſtodiunt.

¶ Secundo eliminentur iudicium corrumpētia. ibi. ⁊ faciunt iuſtitiam.

¶ Tertio continentur iudiciū ſtabilientia. ibi. in omni tempore. Et his habitis ſequitur beatitudo in hominibus in futuro.

¶ Quantuz ad pri- §. i.

Iudex. mum ſm Tho. ij. ij. q. lx. ar. j. ⁊ ij. q iudicium importat actū iudicis inqȝtuz eſt iudex. Iudex aūt dicit quaſi ius dicēs. ius aūt eſt obiectū iuſtitie. ⁊ ideo iudiciū iportat ſm primā nois impoſitionē diffinitionē ſeu determinationē quādā iuris ſeu iuſti. Quod aūt aliqs bñ diffiniat ſeu determinet aliqd in virtuoſis operib⁹ proprie pcedit ex habitu vtutis: ſicut caſt⁹ recte determinat ea que ptinēt ad caſtitatē. Cum ergo iudiciū iportet quādā rectā determinationem eius qḋ eſt iuſtū. iō pprie ptinet ad iuſtitiā. Et pp hoc dicit phs. v. Ethi. q hoies ɔfugiūt ad iudicē ſicut ad quādā iuſtitiā aīatam. Verū nomen iſtud iudicij poſtea āpliatū eſt: vt ſignificet non ſolū rectā determinationē eoꝝ q̄ ſunt iuſta: ſed ēt rectā determinationē in qbuſcūqȝ reb⁹ ſiue practicis ſiue ſpeculatiuis. Sicut ſapiēs medicus dr̄ hēre bonū iudiciū de infirmitate. ſ. ad cognoſcēdū cāe ⁊ remedia ei⁹. Et bonus artifex bonū iudiciuz de opib⁹ ſue artis: ⁊ vtuoſus bñ iudicat de actibus vtutū. Sicut aūt eſt duplex iuſtitia: vna q̄ eſt vtus gñalis iportās qndā rectitudinē: ⁊ in ſe ⁊ qad alios. Et alia q̄ vtus ſpālis que ordinat hoiez ad alterū. Ita eſt duplex iudiciū. Vnuz qḋ eſt act⁹ gñalis illi⁹ iuſtitie: vȝ hēre bonā ⁊ rectā determinationē de oib⁹ actibus virtutū ſȝ deū ⁊ rectā rōnē. de quo apl's. j. Cor. ij. ait. Spūalis. i. vtuoſus iudicat oīa. i. recta determiat de oib⁹ ſpūalib⁹ ɔcernentib⁹ ſalutē. Aliud iudiciū eſt qdā act⁹ ſpālis vtutis iuſtitie: q̄ eſt ad alteꝝ. Et ad iſtō exequēdū requirit aliq̄ ſupioritatis auctas erga illos de qb⁹ hȝ iudicare. De quo dr̄ Sap. j. Diligite iuſtitiā q iudicatis terrā. i. hoies. Et qḋuis verbū pſ. Et qui cuſtodiūt iudiciū ⁊c. poſſit itelligi de vtroqȝ iudicio ⁊ iuſtitia: tñ ad pſens ſumim⁹ p iudicio fori ɔtētioſi. Et iſtud ēt iudiciuz aliqñ dr̄ ipſa diſcuſſio ⁊ examiatio cāe. ſȝ illud. j. Tim. v. c. Nihil ſine piudicio facies. i. ſine pcedenti iudicio. ſ. examinatōe. Aliqñ dr̄ determiatio p ſniaz. Matth. v. Qui occiderit re⁹ erit iudicio id eſt dignus ſnia ɔdēnationis. Sȝ h vtrūqȝ cōprehēdit. Beati ergo q cuſtodiūt. i. obſuāt ea que ptinēt ad rectū iudiciū in examinādo ⁊ determinādo. Et vt dicit bea. Tho. ij. ij. q. lx. arti. ij. ad h vt iudiciū ſit rectū ⁊ iuſtū tria regrunt.

Duplex iuſtitia

¶ Primo vt pcedat ex iuſtitie inclinatione.

¶ Scḋo vt pcedat ex pſidentis iuriſditione.

¶ Tertio vt exeat ex prudentie recta ratione.

Iudicium pcedat ex prudentia.

¶ Incipiēdo ab vltimo ad h vt iudiciuz ſit rectū opȝ q pcedat ex prudētia. Iudicaf. n. ē act⁹ rōnis qui hȝ diſcutere ⁊ examinare ⁊ determiare qḋ ſit agendū ſm rectitudinē. Prudētia aūt eſt recta rō agibiliū ſm phm: ⁊ p virtutē ſineſis facit recta iudicare. Vñ Hiero. ſup Eſa. ait: qn ait dñs q̄rite iudiciū. Eſa. ſ. primo nō eſſe oīuz recte iudicare: ſed eoꝝ qui ſunt prudētes. Deniqȝ Salomon in viſione per ſōnuz hoc a dño poſtulauit vt accepta ſapīa iuſte pplȝ iudicaret Hec ille. Sapīam h appellat prudentiā. Eſt aūt ɔ prudentiā ⁊ per ɔñs iudiciū illicitū ⁊ temerariuz: qñ iudex ex ſuſpitionib⁹ vellet iudicare leuibus vel dubijs. Et de his loquitur Melchiades papa dicēs. ij. q. j. c. j. Semp oīa diligenter inqrite: ⁊ cum iuſtitia ⁊ claritate diffiniatis: neminē ɔdēnetis añ verum ⁊ iuſtū iudiciū: nullum iudicetis ſuſpitionis arbitrio: ſȝ pmū probate ⁊ poſtea charitatiuā pferre ſniaz. Et ſȝ gl. intelligit de ſuſpitione temeraria vel ēt pbabili. Secus de violētia que inducit ɔdēnationez ⁊ ɔuictionē. xxxj. q. j. Dixit dñs. Et Greg. in. c. Graue. dicit. xj. q. iij. Graue eſt ⁊ ſatis indecens vt in re dubia certa detur ſnia. Ad prudentiaz pertinet iudicis bñ ⁊ ſubtiliter examinare actorem: reū ⁊ teſtes vt inueniat veritas. Sic Daniel in examinādo ⁊ iudicando accuſatores ⁊ teſtes cōtra Suſannā cōuicit eos de falſitate. Daniel. xiij. ¶ Scḋm qḋ eſt ad dādum rectū iudiciuz ⁊ cuſtodiendū. i. obſeruandū eſt iuriſditio ſeu preſidētia iudicantis erga iudicandū. Cuius ratio eſt ſm Tho. ij. ij. q. lx. ar. vj. q cum iudiciū ſit ferendū ſȝ leges iſte qui iudiciū fert. ſ. dando ſniam dictū legis interpretaf quoddāmodo applicando ipſum ad particulare negociū. Cum aūt ſit eiuſdē auctis legez interpretari: ⁊ legē ɔdere: ſicut lex cōdi nō pōt niſi publica aucte que ſe extēdit ad eos qui ſe coſtati ſubdunt. Sicut eni eſſet iniuſtū cogere aliquez ad ſeruandū legē: que publica aucte non eſt ſanci

ta:ſeu ab eo qui non pōt legē illam cōdere. Ita
iniuſtū eſt φ aliquis cogat aliquē ſubire ~~būſci~~
um qđ publica auc̄te nō ferſ: ꝛ dr̄ iudiciū vſur
patum. vn̄ ꝛ illicitū: ꝯtra quē vſurpantē ſibi ta
le iudiciū dicit apl̄s ad Rom̄.xiiij.c. ꝛ Jac.iiij.
ca. Tu aūt quis es qui iudicas alienū ſeruū3.i.
quo preſumis vſurpare iudiciū alterius. Hoc
eſt mittē falcē in ſegetē alienā: qđ dn̄s prohibu
it Deute.xxiij.c. Falcē.ſ.iudicij in nō ſubditos
ſibi. vt.vj.q.iij. Scriptū eſt. Et q: clerici nō ſunt
ſubditi laicis: iō nec in ciuilib⁹ nec in quātūcū/
qʒ criminalib⁹ pn̄t iudicari ab eis: ſed mortal'r
peccarent vſurpādo ſibi hoc iudiciū. Un̄ dicif
xj.q.j. Clericū. Nullus preſumat apud ſecula/
rē iudicē non ꝑmittēte ep̄o ꝓpulſare: ſi ꝓpulſa
tus fuerit non r̄ndeat nec ꝓponat. ꝛ per totā il/
lam q̄ōnem in multis.c. hoc dicif. ¶ Tertium
φ eſt ſeruandū ſiue cuſtodiendū in iudicio ē φ
ꝓcedatur cū iuſtitia. Leui.xix. Juſte iudica ꝓ/
ximo tuo. Et niſi ſufficiēter probatū fuerit nul/
lus dʒ ꝯdēnari niſi ꝯfeſſus vel ꝯuictus. Unde
Augu. tractās illud. Unus ex vobis me tradi/
turus eſt Matth.xxvj. Mar.xiiij. Luc.xxij.ca.
ait. Nō dixit ex vobis: non ex nobis. Ex vobis
eni eſt a quib⁹ per iudiciariā ptātem ꝯuict⁹ vel
cōfeſſus excluſus nō eſt. a me vero eſt q nullis
indigeo argumētis: ꝛ oīa certiſſime noui ſepa
ratus eſt ꝛ diuiſus eſt. Tale eſt ac ſi diceret. Eſſi
ego per occulti iudicij ſn̄iam eum dānatū3 ha/
beo: vos tn̄ illum adhuc per tolerantiā ſuſtine/
re. Hec ille.ij.q.j. Unus. Et Innocē. ait. Graue
nō oportuit videri pijſſimis mētibus vr̄is cu/
iuſcūqʒ retractare iudiciū: q: veritas ſepe exa/
gitata magis ſplēdeſcit in lucem ꝛ pnicies re/
uocata iudiciū grauius: ēt ſine pn̄ia ꝯdemnaf.
Nam fructus diuinus eſt iuſtitiā ſepius recēſe
ri.xxxv.q.ix. Graue. ¶ Pōt aūt ſn̄ia eſſe iniu/
ſta tripl'r vt ponit Gratia.xj.q.iij.ep̄s.§.ſi er/
go iniuſte. vʒ ex aīo: ex cauſa: ꝛ ex ordine: et ibi
ſemꝑ peccatū eſt in iudice ꝛ iniuſtitia. Et ex aīo
quidem cū videlʒ iudex non ex zelo iuſtitie dat
ſn̄iam ſed ex odio vindicta liuore: vel vt laude
tur ab hoībus: nihilominus ſn̄ia tenet ſi al's iu
ſta eſt licet peccet. cuʒ aūt eſt iniuſta ex ordine:
q: ſ. non ſeruaf ordo iudiciarius: peccat etiam
ꝛ tenet ſn̄ia: ſi tn̄ ſunt ſeruata ea q̄ ſūt de ſubſtā/
tia ordinis iudiciarij: alias nō teneret. Ex cauſa
eſt iniuſta qn̄ quis ꝯdēnatur ꝓ cauſa que non
eſt vera: puta ꝓ furto qđ tamen non cōmiſit vl'
in ciuili cā ad ſoluendum qđ ſoluere nō tenef:
ꝛ ēt tal' ſn̄ia tʒ: lʒ peccet iudex. Pōt tn̄ releuari
per appellationem: ꝛ hoc.ſ. φ teneat talis ſen/
tentia verum eſt: niſi contineat intolerabilem
errorem: vel niſi ſit lata poſt legitimam appel/
lationem. De his tn̄ plenius dr̄ infra.

Sn̄ia i/
iuſta.

¶ Quantuʒ ad ſe/ .§.ij
cundū i iudicio debēt remoueri iudiciū corrū
pētia. ꝓ q̄ ſit ꝯ iuſtitiā. Un̄ df. Qui cuſtodiunt
iudiciū ꝛ faciunt iuſtitiā. i. ita ſe hn̄t in iudicio
vt inde faciant vnicuiqʒ iuſtitiā dando vnicui
qʒ ſuū ius. Dicit eni grego. Summū bonū i re/
bus humanis ē iuſtitiam colere ꝛ ſua vnicuiqʒ
iura ſeruare. xij.q.ij. Cū deuotiſſimā. Et dic̄ idē
Greg.i.c. Quattuor modis.xj.q.iij. Quattuor
modis humanū iudiciū ꝑuertitur. Timore. dū
metu ptātis alicuius vitatē loq pertimeſcimus
Cupiditate: dū ꝓmio animū alicui⁹ corrūpim⁹
Odio: dū ꝯ quēlʒ aduerſariū molimur. Amo/
re dum amico vel ꝓpinquo aliqđ ꝓſtare ꝯtēdi/
mus. Addit gl. ibi alios quattuor modos ꝑuer
tēdi et corrūpendi iudicium: vt nō fiat iuſtitia
a iudice: videlʒ nimia cōpaſſio ad pauperē. Un̄
Amb. in li. de off. eſt iniuſta miſericordia. deni
qʒ in lege ſcriptū eſt Exo.xxiij.c. ꝯ q̄dā. Nō mi
ſereberis illi⁹. ꝛ in lib. regnoꝝ legif. j. Reg.xv.
c. φ Saul ꝯxit offenſam: q: miſertus eſt Agag
hoſtiū regem quem ꝓhibuerat diuina ſn̄ia ſer
uari.xxiij.q.iij. ē iniuſta. Duo alij modi ſūt. ni
mia remiſſio ꝛ nimia ſeueritas in iudicādo. Et
de his hēs diffuſe. di.xlv. Diſciplina. Quartus
modus quo ꝑuertif iudiciū eſt iprudentia ſeu
ignorātia iudicis: inſti. de obli.§. q̄ ex delictis.
Qn̄ aūt iudex teneaf ad reſtōnem de dānis lā/
tis pp iniuſtitiā ſuā: hēs in ſequēti.c.§.ij. Et q:
ꝑ munera frequēter iudicia corrūpuntur ꝛ ſiūt
magne iniuſtitie. Jō notanduʒ φ munera ēt ex
cecāt ſapientes: ꝛ faciūt hoīes mutos ad dicen
dū vitatē ꝛ corrigendū. Un̄ df Exo.xxiij.c. de
iudice. Nō accipiet munera q: excecant oculos
ſapientū ꝛ ꝑuertunt v̄ba iuſtoꝝ. Et Eccl̄i.xx. Xe
nia ꝛ dona excecāt oculos iuſtoꝝ: ꝛ q̄ſi mutus
in ore auertit correctionē eoruʒ. Apl̄s Paulus
noluit accipere ſumptus ſeu elemoſynas ex q/
bus ſuſtētaref cū ſocijs a Corinthijs qb⁹ ꝓdica
bat: qđ tamē licite potuiſſet: cum ꝛ xp̄s dixiſſet
apl̄is: vt eūtes ad ꝓdicādū comederent q̄ darē/
tur eis q: dign⁹ ē oparī⁹ mercede ſua Luc.x.c.
ſed ꝓcurabat manibus laborando. pꝫa ad Co
rinth.iiij.c. Et hoc propterea vt liberius poſſet
corrigere vitia auditorum: ne ex beniuolentia
concepta propter oblationem ꝛ receptionem
munerum remiſſius reprehenderet vitia eo/
rum. Unde dicebat.j. ad Corinth.vj.c. Omnia
mihi licent ſed ego ſub nullius redigar pote/
ſtate: recipere enim munus quodammodo eſt
vendere vel ſubijcere ſe voluntati eius qui de/
dit. De his iudicibus vel prelatis qui propter
munera dimittunt dare iuſtas ſententias vel
corrigere vitia df Eſa.lvj. Canes muti nō valē

Judici/
um cor
rūpētia

Judex
excuti/
at mū/
nus.

tes latrare. Interdū prelatus in viſitādo vl' alr
examinādo: ⁊ inquirendo aliquē ſacerdotē pa-
rochialē ita latrat ꝯtra eū ꝓpter ſuos exceſſus
ꝙ videtur ꝙ velit eū deuorare. Sed ſi ſacerdos
proycit in ore eius aliquod mun⁹ deficit latra-
tus eius ⁊ efficit̄ mutus ad corrigēdū ⁊ puniē
dū eū. Vñ ⁊ Ouidi⁹ poeta. in li. de arte amādi.
actſ. Mūera crede mihi placāt hoīeſq3 deoſq3. Qđ
cognoſcens Jacob miſit munera ad Eſau fra-
trē ſuū: qui fuerat irat⁹ maxie ꝯ eū dicēs. Pla
cabo eum munerib⁹: vt pʒ geñ. xxxij. c. Hi acce
ptores munerū inferūt multa ⁊ grauia damna
partib⁹ in cauſis ꝯtra infideliter ⁊ iniuſte iudi-
cantes ꝓpter qđ vt fures tenent̄ ad ſatiſfactio-
nē oīs dāni. Vñ dr̄ Eſa. j. c. Principes tui īfide
les: ſocij furū: oēs diligūt munera ſequūtur re-
tributionē pupillo non iudicant: cauſa vidue
nō ingredit̄ ad eos qr. ſ. nō habēt ad dādū eis
munera. Vñ Iſidorus in li. đ ſūmo bono. Pau
per dū non hʒ qđ offerat: nō ſolū audiri ꝯtēni
tur ſed etiā ꝯtra iuſtitiā opprimit̄. Cito violat̄
auro iuſtitia. xi. q. iij. Paup. Et qͣuis iudex ſit
ita ꝯſtans: ꝙ mūerib⁹ non pmittat ſe corrūpi:
tñ eſt pſūptio ꝯ eū de corruptiōe: qr ſʒ Chryſo.
Sicut matrona nō eſt caſta que cū rogat̄ mune
ra accipit: ita nec iudex mūera accipiēs immu
nis a corruptione iudicat̄: ꝓpter qđ quidā iu-
dex cū in iudicando munerib⁹ duceretur: duo
bus habētib⁹ cām corā eo vn⁹ obtulit ei vnū vi
tulū vt daret ſniam ꝓ eo ali⁹ vxori ꝓ mūere vnā
vaccā: ita tñ vt cōmēdaret cām ſuā marito iudi
ci. Diſceptantib⁹ ergo ptibus corā eo dixit pri-
mus: loqͥtur vitulus pro me: qr iuſtitiā habeo.
Rñdit iudex. Nō pōt loqͥ: qr vacca eū nō ſinit:
qr. ſ. maioris valoris erat mun⁹ datū ab altero.
ſ. vacca. ⁊ iō pro eo dedit ſniā. Sʒ vt dicit Eſa.
v. c. Veh qui iuſtificatis impiū ꝓ mū. rib⁹ ⁊ iu
ſtitiā iuſti auffertis ab eo. Veh iportat ſʒ Hiero
nymū dānationē eternā: qđ dñs oſtendit dicēs
deut. xxvij. Maledict⁹. ſ. a deo erit qui accipit
munera: vt pcutiat aīam inocentis. Et qͣuis
dicat Gregori⁹. j. q. ij. Sicut. ꝙ ei⁹ oblatio nulli
maculā ingerit: que non ex ambientis petitiōe
pceſſerit. Et lex dicat: ꝙ munera nullū accipe
inhumanū: aliqñ diſcretū paſſim: ⁊ ab omnib⁹
auariſſimū. tutius tñ ⁊ magis edificatoriū illđ
obſeruare quod dr̄. Eſa. xxxiij. Qui excutit ma
nus ſuas ab omni munere: hic in excelſis habi
bit. Et dicit ab omni munere: qr eſt mun⁹ a ma
nu. ſcilicet pecunie. Munus a lingua. ſcilicet
laude vel prece. Munus ab obſequio: de qui-
bus Grego. j. q. j. Sunt nonnulli.

Stabi-
litas iu-
dicij.
Quantum ad .§. iij.
tertium principale de ſtabilitate iudicij. In om
ni tempore. Nota ꝙ debet iudex ſp̄ recte iudi-
care ſiue eo tpe ⁊ caſu quo iudicat cauſaʒ iiſi-
morum ſiue eo tpe quo iudicat cauſas potētū:
vt nūqͣ deuiet a iuſtitia: qr vt dicit regula iu-
ris: extra de iudicijs. c. nouit. §. ſed forſan di-
cet. ⁊ de reg. iu. c. in. iudicijs. li. vj. In iudicijs
nō eſt habēda acceptio pſonarū. Sicut đ deo di
cit aplſ. Nō eſt acceptio pſonarū apud deum.
Sūt quidā iudices q in principio officij recte Gal. ij.
⁊ iuſte iudicāt ⁊ ſeuere puniūt. poſtea in pceſ
ſu tpis ſiue mūerib⁹ allecti ſiue pcibus inclina
ti: ſeu amicicijs victi: vt eas nō amittāt multa
iniuſta cōmittūt: ⁊ hi non faciunt iuſtitiā in oī
tpe ſʒ deus omni tempore mundi iuſte iudica-
uit orbem terrarū i iuſtitia. Ps̄. xcvij. expecta-
uit ſi qdē tps idoneū poſt iudicauit ſeuere pu-
niēdo malos. Vñ Abrae dixit đ his idolatris
qui habitāt in terra ꝓmiſſiōis: nondū cōplete
ſunt iniquitates amorreorū ⁊c̄. Geñ. xv. Sed
impletis: tunc deus diſperſit eos: ⁊ extermina
uit eos p iſraelitas dando eis terras eorū: ⁊ ſic
de alijs natiōibus: de tpe in tps. Itē vt ait Hie
rony. ſuper Eſaiam. Eſt hic ordo ꝓuidētie dei
⁊ omne holum genus ineffabili iudicio diſpē
ſantis. Cōtra dei iram ⁊ iſrael ſperauit in da-
maſco. ſ. decē tribus iſrael fuit ſperans in adiu
torio ſurgentis regis Syrie: cuius caput erat
damaſcus. Diruatur ciuitas. ſ. damaſcena: que
aduerſus dei voluntatē impijs. ſ. iſraelitis pre
ſtabat auxiliū. Judas id eſt tribus Juda. cū re-
ge ſuo ſperauit in egyptijs. vt egyptus deſtrue
ret. ſ. ipa trib⁹ Juda p nabuchodonoſor. Egy-
ptij ꝯiūcti ſūt i ethiopib⁹. Ethiopes qͦ3 vicāt ab
aſſirijs. Aſſirij ſupbierūt: nō đi ſʒ ſuarū viriū ar
bitrātes eſſe victoriā quā. ſ. hūerūt ꝯ decē tri
bus iſrael qͣs duxerūt i Niniuē ⁊ ꝯtra Damaſ
cū. Et ipi. ſ. aſſirij vincātur a babylonijs. Ba-
bylon leuabit ꝯtra dñm caput ⁊ ipa. ſ. babylō
a medis ⁊ pſis ſupet̄: qñ. ſ. balthaſar filius vel
nepos nabuchodonoſor occiſus eſt a Cyro re-
ge pſarū ⁊ medorū: Capta babylone pſi ⁊ me
di ex pte perſecuti ſunt populū dei: ⁊ aries ſe-
uiſſimus ad oriētē ⁊ occidētē omnes populos
vētilabat. ſ. rex pſarū ⁊ medorum. Veniat hyr-
cus Alexander: ⁊ ꝯterat eū pedibus. Et iſte. ſ.
alexander rex grecorum vltra modū erectus
veneno peat: regnūq3 eius diuidat̄ p ptes. Et
cū multo tpe inter ſe colliſum fuerit: romano
vincēte copulet̄. ſ. p Octauianū ipatorē: qr de
uicit Anthoniū ⁊ Cleopatrā: capta alexādria.
Roman⁹ ipe. ſ. ipator ferratis dētib⁹ vnguibuſ
q3 ſctōrū cruēto ore lacerabat. Excidat̄ lapis de
mōte ſine manib⁹: ⁊ potētiſſimū pmū regnū.
ſ. pncipale ac ferreū: dijciat fragile ⁊ īfirmū: in
teſtarū modū: id eſt fides xpi ſubijciat ſibi ipſ
uʒ romanū: ꝙ ⁊ dmū romanū iperiū: ⁊ lapis.
ſ. xps erit i mōtē magnū: qđ ꝯclarabitur iſra.

¶ De pluribus que ꝑtinēt ad iudicium ⁊ ſala
rijs iudicum ⁊ aſſeſſorum. Capl'm.ij.

PRo itellectu ſequē
tiuz. Nota ꝙ vt d'.ij.q.j.in glo.ſū
maria ꝑma. Cauſarū duplex eſt ge
nus.ſ.eccleſiaſticaꝝ ⁊ ſecularium.
Eccleſiaſticarū ꝟo alia ſpūalis:alia criminalis
alia ciuilis di. Spūalis dicit' vbi agit' de deci/
mis ⁊ matrimonijs:⁊ hmōi. Criminalis vbi
agit' de crimie eccleſiaſtico ſcʒ vſura:ſymō ia:
⁊ hmōi:vel in futuꝝ cuius examinatio ſpectat
ad iudicē eccleſiaſticū.vj.q.ij.c.vj. Ciuilis ſiue
pecuniaria vbi agit' de rebus tꝑalibus:ar. ad
hāc diſ.xvj.q.j.frater. Secularium aūt cāꝝ alia
ciuilis:alia crimialis. Jtē nota ſm Jſidoruʒ de
ꝟbo.ſig.ca.Forus.ꝙ forus ē locus exercēdaꝝ
lītiū a fādo dictus:vel Foroneo rege. Conſtat
aūt forus.cā lege ⁊ iudicio. Cā auteʒ d' a caſu
quo venit. Eſt materia ⁊ origo negocij:necduʒ
diſcuſſionis examine pateſacta. Que dū ꝓpo/
nitur cā eſt:dum diſcutitur iudicium:dum fi/
nit':iuſtitia:⁊ vocabit' iudiciuʒ qſi iuriſditio.
Et iuſtitia qſi iuris ſtatus. Et nota ſʒ glo. ꝙ Jſi
dorus appellat hic iuſtitiā qḋ prius dixerat le
gē. Appellat aūt legeʒ ſniam. Lex autē dicitur
iuris ſtatus:q2 ꝑ ſniam ius non conſtituitur:
ſed ſtatus iuris ḋclarat'.ff.ſi ſeruitus ven.l.ſic.
§.ſi.ſi querit'. Sequitur dictuʒ Jſido.in omni
negocio.ſ.nō notorio. Dicit glo. De ꝑſone qrū
tur. Judex:reus:actor:⁊ tres teſtes. Judex d'
qſi ius dicens ꝑplo vl' q2 iure diſceptet. Actor
quaſi accuſator:q2 ad cāʒ vocat. Reus a re que
petit' nūcupat':etiā ſi nō ſit ꝯſcius ſceleris. Te/
ſtes ſupſtites antiquitus dicebant':eo ꝙ ſuper
ſtatu cauſe ꝓferebantur. Et dicit glo. ꝙ tres te/
ſtes.dicit triplicē modū ꝓbandi:de quo predi
xerat.ſ.ꝑ teſtes:per inſtrumēta:⁊ ꝑ argumēta.
i.per naturales ꝓbationes vel tertius modus
ꝓbandi eſt ꝓpria confeſſio. Hec ibi. De pecca//
tis q̄ ꝑpetrant' a iudice vel aduocato vel ꝓcu//
ratore vel accuſatore vel reo vel teſte habes.ī. ti.vj.c.
eo.ti.de aduo. Et ſupra ſcḋa pte ti.j.c. De iniu ij.§.j.
ſtitia. ¶ Nota primo ſm Ray.in ſumma. ꝙ
cū iudex fert iniuſtam ſententiā doloſe ſeu ſciē
ter:tenet' leſo ꝑciſe ad omne intereſſe:niſi poſ/
ſet inducere illū ꝓ quo tulit ſententiā ad plena
riā reſtitutionem. C.de.pe.iu.qui ma.l.ſi.xj.q.
iij.c. Quatuor. Et ſm leges multas alias pe// pena in
nas debet ſuſtinere.etiā preter reſtitutiōem de dicio.
bet ei imponi penitētia tanq̄ꝫ pro grauiſſimo
crimine.xj.q.iij. Quicunq̄ꝫ. Unde Guil'.dicit
ꝙ iſtud eſt grauius rapina:q2 abutēdo auctori
tate diuina quā hʒ in iudicādo.ꝑter iniuriam
ꝓximi ḋo iniuriat'. Et ſi eſt iudex eccleſiaſtic':
ſi cōtra iuſtitiā in grauamē alterius ꝑtis in iu
dicio quicq̄ꝫ facit ꝑ grāz vel ſordes puta ꝑ pec
cuniā incurrit ſuſpenſionē per annū ab execu
tione officij.⁊ dʒ cōdemnari ad eſtimationē li/
tis parti.extra de ſen.⁊ re iudi. Cum eterni.li.
vj. De qua ſuſpenſione habes infra. Si vero ꝑ
ignorantiā iniuſte iudicat tenet' ſm leges leſo.
in q̄ꝫtū bonū ⁊ equuʒ videbitur religioni in//
ducātis.ff.de varijs ⁊ extraor.cogni.l.ſi. Sed ī
iudicio anime tenetur:vt in primo caſu. Si in
culpa fuit.ſ.quia vel ſciuit vel ſcire debuit ſe ī
ſufficientem.⁊ tamen taleʒ cauſam iudicare ꝓ
ſumpſit. Si tamen talis ignorans fuit delega
tus:⁊ neceſſitate obediētie male iudicauit ſed
tn̄ bona fide ⁊ de conſilio peritorum:non tene
tur ſm Guiliel. Et idem dicit Ray.ſi talis iu/
dex tulit iniquam ſniam:deceptus per aſſeſſo
reʒ:talis qui communiter ſufficiēs putabatur.
Si autem per negligētiam male iudicauit.vt
ſ.cum eſſet ſciens ⁊ valens:ſed neglexit ſtude/
re ⁊ videre quod debuit:⁊ ideo errauit.ideʒ iu
ris eſt ſm Ray.ſicut de ignorante. Mitius tn̄
agendum cum iſto q̄ꝫ cum iſto qui ſcienter fe//
cit. Et pro maiori declaratiōe dictorum. Nota
ſm Ber.extra de reſcrip.c.Sciſcitatus. Quod
debet iudex eſſe ita peritus ꝙ non habeat que iudx̄ pe
rere ab alijs quicquid eum loq oporteat.extra ritus.
de conſangui.⁊ affi.c.Ex litteris. Et tamen ſi il
literatus ſit:⁊ habeat conſuetudinem ⁊ peritiā
iudicandi poteſt ei committi cauſa.C.de iuriſ.
om.iudi. Ubi dicitur q̄ꝫ milites poſſunt eē iu/
dices:⁊ ſic dicit glo.xx.di.c.j. Sʒ iudex maxi/
me eccleſiaſticus eſſe nō poteſt:niſi peritus ſal/
tem mediocriter iuris ſcientia.extra de elec.c.
Cum nobis olim. Secūdo nota circa acceptio/
nem pecunie in iudicādo.ꝙ iudex ſi accepit pe
cuniam vt male iudicaret.ſm Ray.non ſolum De acce
punit' vt dictum eſt:q2 ſcienter male iudicauit ptiōe pe
ſʒ ⁊ pecūiam ſic receptam tenetur reſtituere nō cunie.
ei qui dedit:cum turpiter dederit:ſed ei in cu/
ius iniuriaʒ recepit.j.q.j.Jubemus.⁊ ar.xvij.
q.iiij.Si quis in atrio. Sed ſi accepit pecuniaʒ
vt iudicaret.non vt male:ſed bene iudicaret.
ſm Ray.tenetur reſtituere ei qui dedit.quia
cum ex officio ſuo tenetur gratis iudicare ⁊ be
ne turpiter accepit.xiiij.queſtione.v. Nō ſane.
⁊ crimen concuſſionis commiſit. Et idem dicit
ſi ex aliqua cauſa oportebat eum iudicare:⁊ ni
hilominus vt non iudicaret accepit aliquid.j.
queſtione.j.Jubemus.extra de ſymo.c.Nemo
⁊.xj.queſtione.iij.dicit Augu. Non licet iudi/
ci vendere iuſtum iudicium:⁊ſi liceat aduoca/
to vendere iuſtum patrocinium:⁊ iuriſconſul/
to iuſtum conſilium Guil.tamen dicit hoc ſcili
cet de reſtitutione.talis pecunie eſſe q̄ndo hoc
conſtat in foro cauſarum ſed in foro conſciētie
forte eſt magis conſilium q̄ꝫ neceſſitas. Guil.

Cõcuſ-ſio eſt.

tamẽ dicit ꝙ de hoc debet fieri ſicut de alio turpi lucro. Et no. ſm Guil. ꝙ crimen concuſſionis eſt cum quis in officio conſtitutus extorq̃t aliquid ꝑ metũ a ſubditis: aut cũ nõ vult facere ad qđ tenetur niſi data pecunia: aut cũ aliqs officialis: aut iudex aut miles vltra ſibi ꝯſtituta ſtipendia extorquet. Vñ Joãnes baptiſta dicit militibus. Eſtote ꝯtẽti ſtipẽdijs veſtris. neminẽ ꝯcutiatis. Luce. iij. c. vl' cũ accuſat: vl' cũ ab accuſatiõe deſiſtit ꝓp pecuniã. Tertio nota ꝙ ſi iudex nullo mõ voluerit ferre ſniam: ⁊ ꝓp hoc aliqs amittit ius ſuũ ſm Ray. tenet iudex ⁊ facit litem ſuã ideſt tenet ad totã litis eſtimationẽ ei qui ꝓp eius negligentiã ẽ leſus. xxiij. q. ij. Dñs. ⁊ q. v. Adminiſtratores. ſ auc. vt differen. iudi. §. penulti. Idem Guil.

¶ De aſſeſſoribus .§.i.

Nota ſm Ray. ꝙ ſi doloſe ſeu ſcienter induxerunt iudicẽ aliquem ad male iudicãdũ tenent ipſi aſſeſſores de oĩ dãno parti leſe ꝯ iuſtitiã: ſi alſ ſine coꝝ ꝯſilio ille iudex ſic non iudicaſſet. Secus ſi alſ ille iudex male iudicaſſet ita ꝙ nihil plus addidit ꝯſiliũ aſſeſſoris: q2 ſi aliquid addidiſſet ad iniuſtã ſniam ex ꝯſilio aſſeſſoris. Quãuis alſ ex ſe intẽdebat male iudicare: ad illđ plus tenet. Et in caſu quo iudex fuiſſet deceptus ab aſſeſſore putãs illũ ſibi ſm iura ⁊ iuſte ꝯſulere excuſat ipſe a pctõ ⁊ reſtitutiõe: ex quo bona ꝯſcia iudicauit. Et hoc intelligẽdũ qñ iudex nõ fuiſſet in culpa talẽ eligẽdo aſſeſſorẽ: q̃ coiter ſufficiẽs ⁊ bonus reputabatur. Nã ſi eligit eũ qui coiter reputabatur inſufficiẽs: iniuſtus in hmõi. ſ. iudicando ⁊ ꝯſulendo. vel nil ꝯſiderauit de ſufficientia ⁊ bonitate: vel inſufficiẽtia: ⁊ malitia: dũmodo haberet vnde minus expẽderet in ſalario: vel vt inde cõplaceret illi aſſeſſori: vel ex prece alioꝝ: vel cũ talẽ queſiuit q faceret eũ multũ lucrari: tũc nec iudex excuſaretur a pctõ ⁊ reſtitutiõe. Sed qlibz coꝝ teneret inſolidũ. Si aũt aſſeſſor induceret iudicez ad male iudicãdũ ꝑ ignorãtiã ⁊ negligẽtiã: q2 nõ reuoluit libros: tũc tenet ſicut dictũ eſt de iudice in hmõi caſu. Iudex aũt erit excuſatus ſi nõ fuit in culpa eligẽdo talẽ eo modo quo dictũ ẽ ſupra immediate. Aſſeſſor. n. legitur ꝑcipue ꝓp ſciam: ſz non ſic in iudice. Multi eniz illiterati habẽt iuriſditionem: ⁊ iuſte: quãuis illitterati ſunt.

¶ De iudice eccle- .§.ij.

ſiaſtico. Nota ꝙ pſona eccleſiaſtica põt eẽ iudex ⁊ cauſas vẽtilare: ⁊ iudicare inter ſubditos in quibus hz iuriſditionẽ ꝓſertiz clericos. xj. q. j. ⁊. c. j. ⁊. c. Experiẽtie. ex̃ de ſo. ꝯpe. per totũ. Itẽ ꝙ oĩs xpianus rõne pcti efficit de foro eccleſie. hiere. j. c. Ecce ꝯſtitui te ſup gentẽ ⁊ regna. ex̃ de iudi. c. Nouit. Ideo ſi iudex. laicus negligit facere iuſtitiã de ſubditis: põt iudex eccliaſticus cõpellere illũ ad tenẽdũ iuſtitiã: ⁊ ſupplere defectum eius cognoſcẽdo de cã. Et ſic de ſubditis eius iudicare. ex̃ de ſo. ꝯpe. Ex trãſmiſſa. ⁊. xxiij. q. v. Adminiſtratores. ¶ Itẽ gl. ſũmaria q̃ habet. xj. q. j. in pn. vltra caſum negligẽtie ponit alios. ſ. ſi ꝯueniat ipm ſup rebus ſpũalibus: vel vbi ruſtici eccleſie ꝯueniant vel vbi rapiuntur res ecclie: tunc. n. potius ex ꝯſuetudie q̃ ex iure ꝯuenit ſub clerico. vl' ſi ſuſpectus haberet iudex ſecularis: vel ſi haberet q̃rela ꝯ eũ. ¶ Item iudex eccleſiaſticus quãuis directe non poſſit de infidelibus iudicare ſm Ray. q2 foris ſunt. ſ. aliq̃s religionis regulas imponẽdo: indirecte tñ iudicat ſubtrahẽdo xpianos ab coꝝ cõione vt pz de iudeis ⁊ ꝑcipue ſi attẽderẽt ſubuertere infideles. ¶ Itẽ prelatus eccliaſticus ſi hz iuriſditionẽ tpalẽ ſm Ray. dz ꝯſtituere iudicẽ ſecularem qui audiat cauſas ſanguinis precipue cum põt ⁊ dz dicere ꝙ faciat vnicuiqz iuſtitiã. Et ſi ꝯcurrente cã ſanguinis. interrogaretur quid agendũ. Rñdere dz ꝙ ꝯſulat iuriſperitos. Poteſt etiam delegare alicui in ſpeciali ſup aliquo maleficio: vt homicidio in ſua iuriſditione cõmiſſo: vt inq̃ſita veritate exeq̃tur iuſtitiã: nec ſ hoc peccat: nec efficit irregularis ſi inde ſeq̃t mors. ex̃ ne cle. vel mo. c. epis. li. vj.

¶ De iudice lai- .§.iij.

co ꝙ nõ põt iudicare de clericis. Quãuis. n. laicus poſſit ꝯſtituere ſuũ iudicẽ oẽm q alſ iuriſditioni ꝑeſt nõ aliũ. Clericus nõ põt in nõ ſuuz iudicẽ ꝯſentire: niſi ſit pſona eccleſiaſtica ⁊ de conſenſu epi. ex̃ de foro cõpet. c. Significaſti. Nã ſecularis iudex nullã põt in eo habere iuriſditionem nec in criminalibus: nec in ciuilibus. ex̃ de fo. cõp. Seculares. li. vj. Nec poteſt clericus renũciare huic ꝑuilegio. Si aũt renũciat clericus foro ſuo. ſ. qđ rñdeat corã iudice ſeculari: Si cã ciuilis eſt cadit a cã. alioqn locũ ſuum amittit. extra de fo. cõpetẽ. Si diligẽti. In criminalibus vo locũ amittit. Et ſi nõ hz locuz ſiue dignitatem: põt alſ ex ordiarie pũiri. Et ſic pz ꝙ põt tacite renũciare quãtũ ad dãnũ ſuuz. xj. q. iij. placuit. Sed multomagis puniẽdus ẽ ſi expſſe ꝯſentiat ⁊ rñdeat. Excipit tamẽ ad hoc cã recõuẽtionis ciuilis. Nam ſi clericus ꝯueniat laicũ coram iudice laico. ⁊ ille laicus recõueniat clericũ ciuiliter: ſi ferat ſnia ꝯ clericuz: bñ tenet: quia ſuus iudex eſt ꝑ recõuẽtionẽ. ex̃ de mutu. pe. c. j. ⁊. iij. q. viij. Cuſus in agendo. Gl. ſũmaria q̃ ponit. xj. q. j. in principio. vltra caſũ reconuentionis ponit alios duos. ſ. in cã feudi ⁊ ſi ſit incorrigibilis. di. xvij. Nec licuit. Criminaliter vo laicus ſicut ꝯuenire nõ põt clericũ co

ram iudice ſeculari: ita nec reconuẽire pōt: q̃ in crimīe recōuentio nō admittit̃ quoad clericū per laicū. iij. q. xj. Negando. Qđ ſi iudex laicus iudicat de clerico: dꝫ ꝓuari iudicandi officio ſi vocat ad clericū ad iudiciū ſuum. xj. q. j. Inolita. nec ſententia valebit. ex̄ de iudi. c. At ſi clerici. Sed ⁊ is q fecit eū vocare dꝫ amittere cām: ꝑ ſnīam ipſo iure: ⁊ dꝫ excōicari. vt. d. c. Inolita Et ſm̄ Hoſt. ex ſola vocatiōe: ex quo clericꝰ tractus eſt aduerſariꝰ patiet̃ dictā penā. Sꝫ iudex non niſi iudicauerit: vel forte citra litis cōteſtationem locus eſt pnīe. Et peccat mortaliter iudex iudicando: aduerſarios vocando: niſi ex ignorantia iuris excuſaretur. Et clericus reſpōdendo: niſi eſſet in minoribus ⁊ vellet clericatum dimittere ⁊ deſerere.

De clerico ca- .§. iiij.

pto ꝓpter maleficiū a iudice laico: quē petit iudex eccliaſticꝰ vel cū ipſe clericū ſe dicēs: petit ſe remitti ad curiā eccliaſticā. Nota ꝙ quia de re ſpūali eccliaſtica agit̃: ad iudicē eccleſiaſticū ꝑtinet cognoſcere. Sꝫ dꝫ vocari iudex ſecularis vel aliꝰ cuiꝰ intereſt ex̄ de ſen. excō. c. Si iudex li. vj. Si aūt dꝫ ꝓcedi in. d. q. cū. ſ. dubitat̃ vtrū ſit clericꝰ: q̃ ſi notoriū eſt ꝙ ille ſit clericus q tali puilegio gaudere debeat ſtatim abſq; aliq cognitiōe dꝫ reddi. Qđ ſi fama publica de h̄ ē: vel ipſe ꝓ clerico coiter habet̃: vel ſi priꝰ non ſe gerebat ꝓ laico: ⁊ deꝑhenſus fuit cū tonſura ⁊ hitu clericali dꝫ ēt reddi incōtinēti: nō dico ſine cāe cognitiōe de clericatu: ita tñ ꝙ ꝓbandi neceſſitate nō ipſe ſꝫ aduerſariꝰ cōſtringat̃. Si vero ante deꝑhēſionē ꝓ laico publice ſe gerebat: ⁊ ꝓ tali coiter habebatur: etiam ſi tpe deꝑhenſionis erat in habitu clericali: non eſt reſtituendus quouſq; fidem fecerit de clericatu: ſꝫ tñ interim ꝓceſſus iudicialis quieſcet ex̄ de ſen. ex. c. Si iudex. li. vj. Mulieres in iudiciū ꝑſonaliter nō poſſunt euocari vel trahi cā teſtimonij: vel alia q̄cūq; q̄ in iure nō exprimit̃. Sꝫ cū neceſſariū fuerit teſtimoniū eaꝝ iudex eiſ̄ expēſis ꝓducētis mittat tabellionē: aut aliam ꝑſonā idoneā vel ſi hoc iure ꝓhibēte nō poſſit: ꝑſonaliter ipſe vadat: vel ſi non deceat ire. mittat aliū. ex̄ de iudi. c. Mulieres. li. vj. Alˀs eſt irritū quicquid fit: vt ibi dicitur. Mulieres religioſe preſertim que debent ſub clauſura morari: nō vocentur ad iudiciū ꝑſonaliter ex quacūq; cauſa etiam ſi velint alˀs totū qđ fit eſt irritū extra eo. Mulieres. li. vj. Qui aūt fingit caſum aliquē fraudulēter ꝑ quē iudex vadat vel mittat ad aliquam mulierem pro teſtimonio: ē excommunicatus: vt in dicto. c. mulieres.

De variatio- .§. v.

ne vel mutatione penarum. Nota ſm̄ Tho. ij. ij. q. lxvij. art. iiij. i cor. arti. ꝙ iudex dupliciter impedire poteſt ne penam reo debitam valeat relaxare. Primo ex parte accuſatoris ad cuius ius quandoq; ꝑtinet ꝙ reus puniat̃ puta per aliquam iniuriam in eum commiſſam. Huius enim relaxatio non eſt in arbitrio iudicis cum debeat vnicuiq; ius ſuū reddere. Alio modo ex parte reipublice: ad cuius bonum pertinet ꝙ malefactores puniantur. Sed quantum ad hoc eſt differentia inter inferiores iudices ⁊ ſupremum cui plenarie reſpublica eſt cōmiſſa. Iudex enim inferior non habet poteſtatē ſoluēdi reum a pena ꝯ legem a ſuperiori ſibi impoſitam. Sed princeps q habet plenariam poteſtatem ſuper republica poterit abſoluere quando viderit reipublice expedire: ⁊ cū paſſus iniuriam velit ius ſuū amittere. Quantū aūt ad diminutionē pene dicit Hoſti. ꝙ reo conuicto ſi in iure certa pena inueniatur: illa debet imponi alˀs arbitrio ſuo cōmittitur. ex̄ de tranſac. c. ſi. Debet tamen ſemper in humaniorem partem declinare: ⁊ ſic mitigare. ar. diſ. l. Ponderet. in ſi. Maxime cū ſubeſt cauſa: vt q̃ a caſu culpa eſt commiſſa: aut ꝓpter etatem puerilem ⁊ hmōi de quibus caſibus. ſ. alleuiantibus culpam: habes. j. titu. xxix. Ubi etiam multa habes de penis inferendis que ibi videbis. Et h̄ videtur habere locum in his qui nō habēt plenariam poteſtatem. Nam tales ſi pñt ex cā rationabili penam ex toto relaxare: a fortiori poterunt ⁊ diminuere: ⁊ mutare eam que a iure determinata eſt. Sed non debent ſine cauſa rationabili: alˀs grauiter peccant. Et penā mortis ſm̄ Hoſtien. poſſunt mutare in quamcunq; grauem dummodo ex cauſa legitima faciunt ⁊ non ex auaritia: ⁊ huiuſmodi. Quantum autem ad augmentum dicitur: ꝙ aliquando augenda eſt pena taxata ad terrorem aliorum: q ſcilicet ſūt procliues ad talia: quia multis graſſantibus opus eſt exemplo. ff. de penis. l. Aut facta. §. fina. ⁊ hoc in ordinarijs iudicijs. In ex̄ ordinarijs dicitur pena augeri vel minui: cū iudex non ſeruat id quod in talibus eſt conſuetum. Ubi ēt qs accuſatus ſponte confiteretur ⁊ non metu probationum. De mente vtriuſq; iuris ē ꝙ iudex dimittat vel diminuat. Et hoc niſi imineret ꝑiculū aīe vel eccle: ſm̄ Hoſti. Et nota ꝙ dicit Pe. de palu. i. iiij. di. xxij. ꝙ a nullo iudice xpiano ē neganda ꝯfeſſio q eam petit ⁊ paratus eſt facere quicquid debet etiam ſi timeret ne ſuperueniret qui eriperet eum: quia vtilius ſcandalū naſci ꝑmittit̃ ꝙ̄ veritas deſeratur. extra de reg. iur. Qui ſcandalizauerit. ⁊ h̄ niſi crederet ꝙ ille nō ex deuotiōe ſub pallio peteret ſacerdotē: ſꝫ vt eripet̃ iteri ab amicis

c. j. §. viij.

De confeſſione ſuſpendorum.

ſupuenietib⁹:q in carcere nō ſꝫ petiu confiteri vnde rei fiunt ..iarum ꝓpoſiti ⁊ balliui: qui illis quos ad morte ducũt petentib⁹ ꝯfeſſionẽ illam negãt:cũ dicaſ de heret.c.Super eo.lib.vj.ꝙ eti i relapſis qui ſine vlla audictia ſunt tradẽdi iuſtitie ſeculari eccleſia non claudit gremiũ.qn ſcꝫ penitentiam ⁊ viaticũ adminiſtret.

¶ De innocente .§.vi.

Judex dꝫ ſm allega/ta iudi/care.

qui in iudicio nocẽs ſeu malus ꝯuincit: an iu/dex debeat vel poſſit abſqꝫ pctõ ꝯdemnare: ſũt varie opiniones. Tho.ij.ij.q.lxvij.ar.ij.in cor. arti.dicit ꝙ iudex i iudicãdo magis debet ſequi legitima documẽta per iſtrumẽta ⁊ teſtes ⁊ hmõi:ꝙ id qḋ nouit vt ꝑuata pſona. Et hac tamẽ priuata cognitiõe iuuari põt vt diſtricti⁹ diſcutiat ꝓbationes inductas vt poſſit earũ defectuꝫ inueſtigare. Quod ſi non poteſt de iure repellere debꝫ eas in iudic.ido ſequi. Et.ij.ij.q. lxiij.ar.vj.in reſpon.ad.iij. dicit idem Tho. ꝙ ſi aliquis quẽ ſcit iudex innocentẽ ꝯuicitur falſis teſtib⁹ occidaſ: ſi iudex non põt inuenire occaſionẽ liberandi inocẽtium:debet eũ ad ſuperiorem remittere iudicandũ. Si autẽ nec hoc poteſt inuenire non peccat ſm allegata ferens ſniam. Nec facit iudex ꝯtra illud Exo.xxiij. Innocentẽ non ꝯdemnabis q: non ipẽ eũ.ſed illi qui aſſerũt eũ reum occidũt. Concordat Pe.in

Vide in/fra eo.c v.§.ij

ſcriptis.⁊ Ray.in ſũma ꝙ fere oẽs doctores iuris canonici dicũt ꝙ iudex poteſt iudicare ſm allegata:ſubdẽs ꝙ ſi quis talẽ iudicaret nõ auderet condẽnare.ꝙuis ad cautelam aliquã penã iniũgeret. Et pro iſta opinione nĩſuꝫ facit. Amb.iij.q.vij. Judicet. vbi.d. iter cetera:ꝙ bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit ⁊ ꝓpoſito domeſtice volũtatis ſed iuxta leges ⁊ iura pnũciat.⁊.j.ſicut audit ita iudicat. Et etiam ita determiat ibi gl. Jo.cũ mltis allegatiõib⁹ ad idẽ. Sed Guil.dicit in libro ſuo ꝙ ſi iudex ſcit vſtatẽ negocij cuꝫ circũſtãtijs:reputat ipoſſibile ꝙ aliquam viã iuris inueniat ad liberandũ innociũm niſi ſit ex imprudenti vl' negligentia iudicis:cõcludẽs ꝙ ſi nullam iueniret:nec poteſt actorem ⁊ teſtes emollire ꝙ deſiſtant: debet eũ abſoluere a ſuo iudicio ptatẽ relinquens coitati vt deferãt ad ſuperiorẽ ſi voluerint. Et idem addit ꝙ nec dꝫ talem cõdemnare:nec ad ſupe/riorẽ mittere videnſ tutũ:ſed ꝙ debet eum dimittere:qui ſi ſecus faceret nõ excuſareſ a mortali. Et addit ꝙ nõ eſt ꝯ hoc.c.Paſtoralis.extra de offi.delega.vbi d. ꝙ ordinarius dꝫ exequi ſniam latã a delegato ad mandatũ eius:ꝙuis ordinarius ſciat eam iniuſtã niſi poſſit obtinere ꝙ ab illo onere abſoluaſ:quia loquitur de ciuilibus ⁊ eccleſiaſticis:vbi nullus condemnaſ ad morteꝫ. Nicolaus de lyra ſup.c.ĩ.allegato

Exodi. xxiij.

Innocentem ⁊ iuſtum non cõdemnabis.recitata opinione Tho.dicit ꝙ cõtrariuꝫ videtur verum:concludens ꝙ ſi iudex quãtũcunqꝫ ſugi/or viam non poſſit inuenire ad liberandũ ino/centem a morte dꝫ prius dignitatem ⁊ officiuꝫ dimittere ꝙ ſniam mortis contra innocentem ferre:aliũ r peccatuꝫ non euaderet vt videtur. Et dicitur in illa auctoritate. Juſtum propter illum qui iuſtus eſt in iudicio hominum:ꝙuis forte ſit debitor apud deum:⁊ talẽ iudex nõ debet occidere ꝙuis ſciat euꝫ ſecrete dignũ morte:quia non eſt ei licituꝫ vt perſona ſingularis. Hec ille. Prima opinio cõmunius tenetur.

Sꝫ opinio nicolai d lyra tutior.

¶ De miniſtris .§.vij.

autem iudicum q̃ exequũtur ſnias eoꝝ ꝯ innocentem dicit Tho.ij.ij.q.lxiij.ꝙ ſi ſnia iudicis ꝯtinet intolerabilẽ errorẽ qñ condemnat innocẽtẽ:miniſter nõ dꝫ obedire alſ excuſarẽtur carnifices q martyres occiderũt. Sꝫ ſi ſnia nõ continet manifeſtã iniuſtitiã non peccat ꝓceptum exequendo:q: non dꝫ diſcutere ſniam ſuperioris:nec ipſe occidit innocentẽ:ſed iudex cui ipſe miniſteriũ adhibet. Guil.dicit ꝙ in tali caſu dꝫ deo potius ꝙ homini obedire:vñ nullo mõ debet exeq mandatũ iudicis cũ illum ſcit innocentẽ. Ray.aũt ponit diſtinctionẽ ſuper hoc dicens ꝙ cũ miniſter ſcit pro certo illũ innocẽtẽ: non dꝫ exequi mãdatũ. Sed cũ dubitat tũc dꝫ. Excuſatur eni propter bonuꝫ obedientie.xj.q. iij. Quid ergo.⁊.xxiij.q.j. Quid culpaſ. Et idẽ de officialibus ⁊ alijs ſubditis.

Ar. vj. ad. iij.

¶ De ſalarijs iu/ .§.viij.

dicum Guil.in ſpecu.lib.j.c.Prelibatuꝫ eſt.ſic dicit. Judicuꝫ alij ſunt ordinarij:aut delegati. Si eſt delegatus ſubdiſtingue:q: aut eſt dele/gatus a principe aut ab ordinario. Si a princi/pe vel alio ꝙ vbi degit ad iudicandum proficiſcitur exigere poteſt a partibus expenſas quas fecit in victu ⁊ vecturis equorum ⁊ ſimilibus: non tamen ſalarium. extra de vita ⁊ honeſtate clericorum.ca.Cum ab omni.xij.q.ij.Charita/teꝫ:q: nemo cogiſ ſuis ſtipẽdijs militareret:⁊ munera non ſumptus prohibentur.j.qḋ.j.Ju/dices. Hoc credo licet dominus meus ſcilicet Hoſtienſis dixerit ꝙ habentes beneficia ſuffi/cientia quibus cauſe a ſede apoſtolica delegantur:recipiendo expenſas peccant. vt in.c.Cum ab omni.extra de vi.⁊ honeſta.clerico. Petant autem moderatos ſumptus ⁊ non delicatos. Nec obſtat ꝙ minores facere potuiſſent.ff.mãda.l.Si quis impendia. Quod ſi aliquis equ⁹ occaſione cauſe moriſ vel iudex ipſe cappa ſpoliaſ vel ei⁹ familia iſirmaſ:ſicqꝫ eum oꝫ facere morã lõgiorẽ. Circa hoc dicũt quidã ꝙ nõ põt

ꝑtibus petere.ff.mandati.l.Inter cãs.§.non
omnia.Alij vt Hoſt.dicũt ꝙ poteſt:quatenus
pluſq̃ in domo propria expẽdit.extra de pro/
cura.c.Cum pro cã.Sed nũquid ptes procura
bũt cõiter iudicem.Reſpondeo.ſi ad petitionẽ
alterius ptis iuit vltra duas dietas:ab ea ſola
recipiet expenſas.extra de reſcrip.c.nonnulli.
Si vero infra dietas duas.dicit Ber.ꝙ hẽbit
ab actore expẽſas:qui eũ duxit niſi de cõſenſu
partium fuerit impetratus.iiij.q.iij.§.Centu/
rio.extra de reſcrip.c.Diſpẽdia.li.vj.Ego aũt
ſentio ꝙ ſiue de ꝯſenſu ptiũ:ſiue ꝑ alteram tm̃
ptium fuerit ĩpetrat᷑ ex quo infra duas dietas
citat:cõiter ꝓcurabit᷑ q: eius offm̃ eſt cõe.xiiij.
q.v.Nõ ſane.Porro ſi in domo ſua vel in ciui/
tate ſua iudicat:nihil ꝓ ſuis ſuo noĩe pro expẽ/
ſis vel alio obtinebit.ne dũ ſumpt᷒ q̃rit᷑ predo
graſſet᷑.xiij.q.j.Militare.imo ẽt vt qdã dicũt.
expẽſe q̃s facturus eẽt ĩ domo deduci debẽt de
expẽſis q̃s facit cũ extra locũ ſuũ ꝑgit.vt in au
tẽti.de iudi.§.Nemo aũt.coll'.vj.Sed hoc alij
intelligũt in ordinario.in autenti.vt nulli iudi
ci.§.Nulli colla.ix.Scd'm leges tñ pedane᷒ dʒ
habere ſportulas.ſ.duos aureos.in principio
cãe.ꝛ duos in fine.cũ ſumma litis excedit cen/
tum aureos:qđ Azo extẽdit tam ad iudices or
dinarios q̃ʒ ad delegatos.iij.q.iij.§.Offerat᷑
in prin.Sed qd ſi delegatus aliqd exegit aut
extorſit.Rñdeo aut id fecit noĩe alterius:puta
pro aſſeſſore ſuo in cã:ꝛ hoc facere potuit:aut
fecit vt ſibi retineat quo caſu tenet᷑ crimine cõ/
cuſſionis.Si autem aliquid ſponte offertur ꝑ
enxenia.ſi ſit moderatum ꝛ recipe poteſt.diſt.
xviij.De eulogijs.Moderatũ aũt itellige eſcu
lentum qđ infra dies ꝓximos cõſumit᷑.ff.de of
fi.preſ.l.Plebiſcito.quodq̃ʒ trahi nequeat ad
muneris quãtitatem.Vel dic ꝙ hoc attẽditur
ſm qualitatem perſone dantis ꝛ cui dat᷑ extra
de ſymo.c.Etſi queſtiones.Multũ aũt ſeu ma
gnũ nõ dʒ recipere.Hodie aũt iudex q recipit
ſalariũ a publico ſumptus non debet recipere:
qua rõne videt᷑ ꝙ nec ordiarius qui habet ad/
miniſtrationem.Predicta probant᷑ in autenti.
coll'.ij.ſcriptum exemplar.ꝛ extra de vita ꝛ ho.
cle.c.Cum ab omni.j.q.ij.Sicut.Si vero dat᷑
pecunia iudici vt inique iudicet.dicvt extra de
ſen.ꝛ re iudicata.li.vj.c.Cum eterni.Debet il/
lam nõ reſtituere danti:nec ſibi retinere:ſʒ pau
peribus erogare.vel ei in cui᷒ iniuriã eſt data.
Sed qd ſi ſcholari bononie vel pariſius cõmo
ranti cauſa aliqua a ſede apoſtolica delegatur.
nunqd ille poterit a partib᷒ expẽſas exigere:lʒ
non oporteat eum inde exire.Rñ.nõ videt᷑ cũ
nullas faciat occaſione huius cauſe expenſas.
Nã nec teſtis habet niſi cum oporteat eũ extra
domicilium proficiſci.iiij.q.iij.§.Centurio.

Sed ꝯtra:q: ſtuderet vel corrigeret cum opor
tet eum cãm audire:ꝛ ſic dãnificat᷑ qđ eſſe non
dẽbet.extra de fideiuſſo.c.Peruenit.Nec papa
intẽdit ꝑ ſuum reſcriptum alicui inferre preiu
dicium.extra de offi.ordi.c.Licet.Super hoc
dicũt qdã:ꝙ nihil debet habere de ſtricto iure
licet ſit arg.contra.xij.q.ij.Charitatem.niſi cũ
oportet eũ proficiſci.Verumtamẽ delegati de
ꝯſuetudine quotidie recipiũt:ꝛ male ſm quoſ
dã ſi hñt bñficia vnde poſſunt cõmode ſuſten/
tari:ſed ſi ſunt ſine bñficio poſſunt etiã ſalariũ
recipe:ſm Egidiũ extra de preſcrip.c.Cum ex
offi.ij.quod nõ placet:ſed expẽſas ſic poſſunt
recipe.Si delegatus eſt ab ordinario qd iuris
dicet᷑ infra.Si vero iudex eſt ordinarius expẽ/
ſas quas facit in victu.equitaturis:ꝛ ſimilibus
non habebit:cum ad aliquẽ locũ ſue iuriſditio
nis vadit.¶ Iuxta illud Luce.iij.c.Eſtote con
tenti ſtipẽdijs veſtris.hʒ eniʒ redditus ſui epi
ſcopatus ſeu alterius beneficij:vt ſtipendium
ſuu.argu.ad hoc extra.de vita ꝛ hone.clerico.
Cũ ab omni.ꝛ.x.q.ij.Illud.Nec ei lʒ vendere
iuſtitiã.xj.q.iij.non licʒ.Poteſt tamen habere
quod dat᷑ a peritioribus ꝛ ſcriptoribus:q ſcri/
bunt acta cauſe ꝛ hmõi:ꝛ cogere ptes:vt pre/
dictis perſonis ſatiſfaciãt in talibus:ꝛ hec oliʒ
ſportule vocabant᷑:ꝛ ẽt hodie vocari poſſũt.Et
vt quidam alius dicit:dicte ſũt ſportule illa va
ſa in quibus deferebantur munera iudicibus.
Et ſumitur in hac locutiõe ꝯtinens pro cõten/
to.vt dicant᷑ ſportule ea que dant᷑ iudici.q̃ oliʒ
in vaſis illis portabãtur.Sed nec expẽſas hẽ/
bit ꝓdictas:ſi litigãtes ſint paupes:ſalariũ aũt
non recipiet.vt in ꝓdicto.c.Cum ab omni.Si
aũt ordinarius det delegatuʒ ſubdiſtingue:q:
aut eſt delegatus ad vniuerſitatem cãrum aũt
ad vnã ſpãlr.Si ad vniuerſitatem cauſarũ da/
tur.vt accidit cõmuniter in vicarijs epiſcopoꝝ
tũc idem eſt qđ in ordinario cum idem ſit con
ſiſtoꝝ.vt ex̃ de appel.c.Ro.li.vj.imo ordinari᷒
dabit illi expẽſas.extra de offi.ordi.c.Inter ce
tera.q̃ʒuis hoc ĩ quibuſdã locis male ſeruetur
vbi indifferenter expenſas recipiunt.In ꝓmiſ/
ſis tñ poteſt fortaſſe cõſuetudo valere:vt quid
certum recipiatur.ar.extra de offi.ordi.c.Dile
ctus.Si vero delegatus ſit ad ſpãlem cãm:ꝛ or
dinarius ei malitioſe committit cãm.tunc idẽ
quod prius:q:.ſ.non recipiet aliquid pro ex/
penſis.extra de offi.delega.c.Paſtoralis.Si ve
ro ſine fraude committit volens parcere labo/
ribus forte ptium ꝛ expenſis:tunc forte poſſʒ:
dicit idem ꝙ in delegato a principe ne officiũ
ſuum ſit illi damnoſum.ꝛ hoc tenet Vincen.vt
iiij.q.iij.§.Centurio.ꝛ.xiiij.q.v.Non ſane.Et
ea que dicta ſunt procedũt de iure vt dicit.Sʒ
de conſuetudine induci poteſt vt tam prelati:ꝛ

ſic oꝛdinarij ꝗꝫ delegati pꝛoficiſcentes pro cau
ſis extra domicilium petant omnis expēſas ſꝫ
Hoſ. imo plus dic̄ Guil. in ſpeculo in parte iſta
de ſalarijs iudicū. Dicit enim ꝙ ꝯſuetudo vni
uſcuiuſqꝫ foꝛi in hmōi ſeruet̄: que ſm locoꝝ va
rietatē variat̄. Nā in pꝛimonio btī Petri: ⁊ in
ciuitate Romādiole ſtatim poſt litis cōteſtatio
nem dant̄ denarij. xij. pro libra: q̄ ſunt quarta
ps bononei: ⁊ alicubi. xx. ī terris comitiſſe mal
tidis medietas. Et repꝛobo q̄rūdā curiarū abu
ſum: vbi ex quo pars aliquem terminū recipit:
hmōi ſalaria exiguntur etiā ante litem cōteſta
tā: cum litis conteſtatio ſit initium cāe. Tertiaꝫ
notat in libello ſuo. ꝙ lꝫ eccliaruꝫ p̄lati decimā
ꝑtem vel aliā ꝑtem litis nō poſſunt recipere: vt
in dicto. c. cuꝫ ab omni. tñ moderatas expēſas
poſſūt habere ⁊ pro eis pignoꝛa recipere. Hec
Guil. Sed Jo. an. An. de bu. Petrꝰ de ancho.
Frā. de zamb. hoc videnf tenere. ꝙ tā oꝛdinarij
ꝗꝫ delegati de conſuetudine poterunt aliquid
petere pꝛo ſalario ⁊ ſeruāda erit ꝯſuetudo loci
vbi litigat̄: dūmodo non petat̄ q̄d īmoderatuꝫ
ar. extra de ſymo. ad aplicā. Sed ꝯ hoc videtur
tex. c. Cum ab omni. extra de vi. ⁊ ho. cleri. Ubi
dicit̄ eſſe ihoneſtum aliq̄d accipere pꝛo ſalario
vltra expenſas: etiā ſi ſit in hoc ꝯſuetudo. Et lꝫ
Guil. dicat in ſpecu. ꝙ ꝯſuetudo ibi repꝛobat̄:
quādo videlꝫ ſit pactum a iudice cum litigāti
bus ſuper ſalario. Et Pe. de ancho. dicat ꝙ re
pꝛobat̄ cōſuetudo pꝛeterita: nō futura. vt in di
cto. c. vt etiā dicit de elec. c. Statutū in clemen.
Sed qꝛ hoc nō eſt certum ſed dubiū. ſ. ꝙ repꝛo
bata ꝯſuetudine ꝑ iura: intelligat̄ repꝛobata p̄
terita ꝯſuetudo non futura q̄ ſupinduceret̄ po
ſtea. Jdeo ex dictis Jo. de imo. pōt ſic diſtigui.
Aut ꝯſuetudo verſat̄ circa expenſas: puta ꝙ ēt
oꝛdinarij ꝑcipere expenſas poſſint a litigātibꝰ
quādo pꝛoficiſcunt̄ extra: ⁊ tūc poterit talis cō
ſuetudo tolerari. vt in dicto. c. Cuꝫ ab omni. vt
dicit Guil. in ſpecu. Aut ipſa ꝯſuetudo ſimpli
citer habet ꝙ poſſit aliquid percipere pꝛo ſala
rio. Et licet ſuꝑ hoc ſint opiniones: tñ videt̄ ꝙ
talis ꝯſuetudo non valeat: pꝛout voluit glo. in
clemē. Statutū de elec. Et ad hoc facit tex. c. Cū
ab omni. Et hoc quoad iudicem eccleſiaſticuꝫ.
Jn ſeculari vero iudice dicēdum eſt ꝙ tolerari
poſſet ꝯſuetudo talis. vt in autē. de iudi. §. Ne
aūt in Glo. Pꝛo ſpoꝛtulis dabant̄ duo aurei. ſ.
floꝛeni in pꝛincipio cauſe: ⁊ duo in fine: quan
do cauſa excedebat ſummam. c. aureoꝛuꝫ. Nā
in minoꝛibus minus dabatur.

¶ De ſalario aſ ſeſſoꝛis. §. ix.

Nota ſm Guil. in ſpec. §. de aſſeſſoꝛe.
ꝙ licet quidā dixerint ꝙ aſſeſſoꝛ ſalarium non
poſſit recipere a partibus ſicut nec iudex. extra
de vi. ⁊ ho. cle. c. Cum ab omni. tu dic contra ꝑ
c. xj. q. iij. Non licet. Unde licꝫ legatus moꝛiat̄
anteq̄ꝫ cā terminet̄ nihilominus aſſeſſoꝛes ſua
ſalaria habebūt: qꝛ non cogit̄ ⁊ quis ſuis ſtipē
dijs militare. j. ad Coꝛinth. ix. nec de ſuo facet̄
beneficium. x. q. ij. pꝛecarie. ⁊ extra de reſcrip.
c. Cum ex officij. nec illud. c. Cum ab omni. eſt
ꝯ: qꝛ loquit̄ cum fraudeꝫ q̄rit aſſeſſoꝛ. ¶ Sed
vt plenius materia dilucidet̄ nota diſtinctionē
ſꝫ Guil. quia aut loquit̄ de aſſeſſoꝛe iudicis de
legati. aut de aſſeſſoꝛe iudicis oꝛdinarij. Et pꝛi
mo caſu poteſt aſſeſſoꝛ accipere mercedem ſeu
ſalariū. Et ſi in fraudem aſſumptus eſt: puta ꝙ
non ipſum operat̄: ſed dedit nomen aſſumēdi
vt ſic pꝛo eo acciperet ſalariuꝫ. vel etiam ſi ope
ratus eſt eum iudex. tñ non egebat: qꝛ peritus
erat ⁊ per ſe poterat: ſed vt grauaret partes ac
cepit: recipiet aſſeſſoꝛ ſalarium a iudice nō par
tibus: vt in dicto. c. Cū ab oi. ⁊ extra de reſcrip.
c. Statutum lib. vj. Si vero fecit ſine fraude: vt
qꝛ nō erat peritus ſufficienter: vel qꝛ infirmus
vel alˀs impeditus: recipiet aſſeſſoꝛ ſalarium a
ꝑtibꝰ litigātibꝰ qđ ꝓ eo. ſ. aſſeſſoꝛe exiget iudex
ipe a ꝑtibꝰ ⁊ ſoluere coget moderate tñ vt expē
ſe habet̄ in dicto. c. Statutuꝫ de reſcrip. lib. vj.
Jn ſcđo caſu cū. ſ. eſt aſſeſſoꝛ iudicis oꝛdinarij:
⁊ tūc non pōt accipere ſalariū a ꝑtibus nec ipe
oꝛdinarius exiget pꝛo aſſeſſoꝛe a ꝑtibus: ſꝫ de
ſuo ſoluet: qꝛ dꝫ eſſe peritus ⁊ non ignoꝛare ca
nones. x. q. iij. Qꝛ cognouimꝰ. ⁊ di. xx. §. j. ⁊ de
ꝯſangui. ⁊ affi. c. j. ⁊ ſciendo canones raro pote
rit euenire caſus aliquis in quo nō ſciat iudica
re: cum ſm canones in foꝛo eius ſint cauſe ter
mināde. vt de fo. compe. c. Quod clericis. Et ſi
aliq̄s caſus talis occurreret debebit de ſuo ſol
uere: cuꝫ habeat redditus eccleſiaſticos ex qui
bus poteſt ſuper hoc pꝛouidere. argu. ex iſto. c.
Cum ab omni. Et hoc tenuit Jo. de monte mu
rio: in quadam queſtione diſputata per euꝫ ꝑ
ut refert Jo. an. ita reſidens. Jdē Guil. in ſpec.
⁊ hoc in oꝛdinario eccliaſtico. Oꝛdinariꝰ vo ſe
cularis cum non tenet̄ ſcire: ſed ſufficit ꝙ habe
at experientiam de cauſis pꝛout habet̄. C. de iu
di. l. Certi. Poterit ſalarium pꝛo aſſeſſoꝛe pete
re: ad hoc quod pꝛobatur in aut̄. de iudi. circa
pꝛincipium. ſm Joā. de Jmol. qui tamen dicit
ꝙ ſuper hoc eſt conſuetudo attendenda. Hec il
le. Dicit etiam Guil. in ſpe. ꝙ ſi poſt concluſio
nem partes ante ſententiam componant: nihil
ominus aſſeſſoꝛ habebit ſuum ſalarium: ⁊ iu
dex ad hoc poterit cogere partes. quando ſcili
cet eſt ſibi a partibus dandum. Notat etiam ꝙ
perſone que debēt ſalaria recipere debeant ea
ante calculum ſnīe exigere. Partes nāqꝫ fallaci
bus aduocatoꝛum pꝛomiſſionibus concluſe in
cauſa victoꝛie ſe foꝛe exiſtimantes ad ſnīam ꝑ

perãnt:⁊ libenter ſalaria ſoluunt:quod non fa
cerent condemnate. Et quod aſſeſſor lucraf ex
huiuſmodi officio ſeu exercitio:ſi eſt filiuſfami
lias:erit illud quaſi caſtrenſe. C. de offici. aſſeſ/
ſorũ. l. velut. ¶ Item nota q̃ ſi aſſeſſor impor/
tunus eſt in exactione ſalarij ⁊ nimis peteret p
iudicem moderari debet. Sed nec iudices ſibi
debent aſſeſſorum ſalaria retinere:ſed nec par/
tem defalcare:lꝫ plerũqꝫ contrarium faciãt. Et
ſm hoc poteſt intelligi. c. Cum ab omni. Sed
quid de duobus aſſeſſoribus vel conſiliarijs aſ
ſumptis:vt de eorum ↄſilio pronũcief ad inui
cem diſcordãtibus tertius aſſumaf vnde habe
bit iſte ſalarium. Dic q̃ illi debẽt ſalarium ſuũ
participare ne dolo ſuo commodum reportẽt.
Quod fieret ſi eis fingentibus ſe ↄcordare non
poſſe vt tertius aſſumaf in eorum exoneratio/
nem:vt ſepe fit vt partes illi ſoluere teneantur.
Et huic fraudi iudex obuiet. Sed quid ſi alter
litigatorꝫ dic̃ iudici. Domine ↄſulatis peritos
ſuper tali articulo. Nunquid alius debet ſolue
re partem eius quod datur peritis pro cõſilio.
Reſpõde:dici poteſt:quia aut peto aliquid qđ
mihi ſolum profuturum eſt:⁊ ſic non debet al/
ter ſoluere partẽ. arg. ff. de eden. l. Pretor. Aut
peto aliquid quod mihi ⁊ aduerſario eſt proſu
turum. ⁊ tũc dꝫ ſoluere etiam alter. ar. ff. finiũ
regũ. l. Sed loci. Non autem debet iudex gra
uare in ſolutione huius ſalarij vnam partem ⁊
aliam alleuiare prout ſepe fit:qꝛ in iudicijs eq̃
litas eſt ſeruanda:⁊ ibi debet actoris ⁊ rei equa
eſſe conditio extra de iudi. c. Nouit. Itẽ iudex
bene poteſt leuare. i. accipere expenſas factas
in conſiliarijs. vt. xiij. q. v. Non ſane:⁊ imittẽ
do ad diuerſa loca p ↄſilio ingrẽdo:hec Guil.
¶ De officio iudicis delegati. Ca. iij.

DE officio iudicis

delegati:vbi primo ſciendum vt no
tat Jo. an. in nouella ſm Tancre. ⁊
Gof. delegatus dicitur is cui a ſum
mo pontifice ordinario vel delegato principis
cã committif. Hoſt. autem ſic deſcribit. Delega
tus eſt is cui cã committif terminanda vel exe
quenda vices delegãtis repreſentãs a iuriſdi/
tione nil proprium habens. ff. de offi. eius cui
man. eſt iuriſditio. l. j. Propterea autem in de/
cretalibꝰ ↄmittif ti. de offi. dele. ti. de offi. lega.
⁊ ti. de offi. ordi. qꝛ delegatus pape eſt maior le
gato vel ordinario quoad cãm ſibi commiſſaꝫ
vt extra de offi. deleg. c. Studuiſti. Delegatus
pape poteſtatem recipit non ſolum in ptes que
ſcilicꝫ hñt cãm ſeu litigium inter ſe:ſed etiam
in alios qui ſuã iuriſditionem impediũt. Hoc
ſummatim habef. extra. c. j. de offi. dele. ſꝫ Jo.
an. Qui ergo detinent actores talium cãrum vl̃
minis deterrent ad inſtãtiam pertinet:cũ hoc
eſt notorium vel ſi occulte faciunt:tamen actor
hoc aſſerit:⁊ ſunt probabiles ad hoc cõiecture
nec volunt licentiare actorem ad mãdatum de
legati:vt ſcilicet accedat ad ipſum:pro ſuo iure
poſſunt coerceri:⁊ ſi potens licẽtiat in publico
ſed minaf in occulto:erit locus idonee cautio/
ni. Et ſi tãta ſit illi credulitas q̃ non poteſt per
cautionem mederi. dicit Hoſt. q̃ ſuſpendaf cẽ/
ſura donec mutenf tempora vel deus vel eius
vicarius apponat conſilium ⁊ conſulatur tunc
actori q̃ ad tempus deſiſtat ar. extra de reſtitu.
ſpolia. c. ex tranſmiſſa. Si tamen per tempora/
lem compeſci poſſet ⁊ actor inſtaret:non eẽt iu
ſtitie veritas derelinquenda. Item eo. ti. Sane
ſummatim dicif. Cum diuerſe lr̃e ſub eadem
data ⁊ forma contraria impetranf ⁊ preſentanf
a diuerſis ad eoſdem:ſuperſedef vtriſqꝫ donec
papa conſulaf. Jo. an. Quod ſi lr̃e alie contra/
rie dicenf emanaſſe ab altera partium:⁊ nõ ex/
hibeanf:nõ tenef delegatus credere opponen/
ti. e. ti. Cũ in iure. quõ ſunt lr̃e ↄrie ibi vide.

¶ Delegatus pape .§. i.

impeditus poteſt ſubdelegare. Unde Alexan/
der tertius eo. ti. dicit. Si pro debilitate vel q̃li
bet alia graui neceſſitate tractãdis cauſis:que
tibi ab apoſtolica ſede committuntur intereſſe
non poteris:liberum tibi ſit perſonis idoneis
⁊ diſcretis vices tuas committere. ita q̃ ſi res
tanti eſt vt te conſulere debeant:niſi forte cau/
ſe. ita graues ſint:q̃ ſine preſentia tua non poſ
ſint commode terminari. Super verbo nõ po/
teris. Joan. an. vel volueris. Iſta enim duo eq
pollent in hoc caſu ſecundum Goffre. vt infra
eodem ſignificaſti. liberum ideſt ſine aliqua pe
na vel redargutione. Super verbo idoneis.
Debent enim tales eſſe in dignitate vel perſo/
natu:vel canonici eccleſiarum cathedralium:
⁊ intra dyoceſim. vt extra de reſcriptis. c. Sta/
tutum lib. vj. per quod. c. habetur q̃ non poſ/
ſunt ſubdelegare inuito actore extra dioceſim:
ne auferatur ei dyoceſis quam papa dedit. Sꝫ
inuito reo ſic dummodo non committatur vl/
tra duas dictas. Et quomodo mulier:ſeruus:
ignarus mente captus:infamis:minor. xx. vel
xviij. annis non ſunt idonei ⁊ non ſubditus ⁊
priuilegiatus quoad compulſione: tractat hic
Hoſtien. Super verbo vices ſuas. Joan. an. ⁊
etiam ſententiam:non ſolum cognitionem ſeu
examinationem. Super verbo tanti eſt:vt ſci/
licet conſilio tuo egeat. Super verbo conſule/
re. putat Innocen. q̃ poſſit delegatus conſili/
um ſibi retinere:quo caſu ſi non requiraf non
tenet ſententia. infra eodem titu. Paſtoralis.
Sed ſi conſilium fuerit requiſitum tenebit ſen/

tentia q̄ſuis contra conſiliu͡z lata:l͡z aliqui ↄtra
dicant. Sed requiſito ↄſilio ſi placuerit delega
to ꝙ ſubdelegatus ferat ſniam : illam ferat al's
nō ſi prohibeat. Hec vera ſunt qn̄ conſulēdus
eſt iudex. Qd̄ dicit etiā Innocentius illud idē:
quando iudex committit donec reuocet : vel ſi
non reuocauerit: vel vt ferat ſniam ſi partibus
placuerit:al's remittat. Na͡z omnib⁹ his caſib⁹
putat poſſe iuriſdictionem ſubdelegari per de/
legatum reuocari: ⁊ ad eum appellari. Dicit. n.
Abbas ꝙ per hanc formam cōmitto vices me/
as donec reuocauero non intelligitur cōmiſſa
ſententia. Et ſm Innocen. ſi dicat. Committo
tibi cām: ⁊ vt feras ſententiam niſi reuocauero
quaſi hec clauſula ſit contra ſubſtantiam com//
miſſionis quoad ſententiam. Allegat de condi
tio. appo. c. fina. Hoſtien. temen dicit ꝙ non eſt
verum ꝙ poteſtas reuocandi impediat tranſla
tionem ferende ſententie. De quibus dic. vt eo.
ti. c. Si d̄legatus. li. vj. Ubi reprobatur opinio
Inno. in his ⁊ in eo ꝙ dixerat executionem im
pediri non poſſe. Putat etiam Innocentius ꝙ
ſicut delegatus ſubdelegando retinet ſibi con
ſilium ſic etiam poſſit reſeruare conſiliu͡z tertij.
Poteſt enim certam legem ſeu conditionē ſue
cōmiſſioni dare ſeu imponere. dummodo non
faciat contra iura. Sic etia͡z delegatus primus
poteſt. vt de reſcri. c. ij. Quod ſi delegatus mā/
dat ſubdelegato ꝙ ferat ſniam ſm ꝙ talis iu//
riſperitus dictauerit: q̄ſuis Inno. dicat ꝙ hoc
fieri non poteſt. tamē Hoſti. tenet contrarium.
Nam ⁊ cōmittens format ſententiā put ſibi pla
cet. vt de cōſti. c. Cum omnes: quā formā neceſ
ſe habet ſequi delegatus oino. Sicut autē ipſe
delegatus ipſam formare pōt. ſic ⁊ ipſe alij for
mandā reliquere. eo. ti. c. Paſtoralis. Nec ob.
ff. de arbi. l. Item ſi vnus. q2 natura. arbitri ta
lis eſt: vt arbiter pronūciet quicqd placet ↄtra
iura ⁊ inique. ff. de arbi. l. diē. Sed iudex non
niſi quod iuſtū eſt, pnunciare deb͡z. Et ideo ſi de
legatus timet: ne ſubdelegatus erret in iure.
ſatis videtur ꝙ predicto modo poſſit ei proui/
dere. quod poteſt locu͡z habere: quādo non po/
teſt haberi ſubdelegatus ita peritus: vt expedi
ret: ⁊ is qui habet dictare ſententiam eſt perit⁹.
ar. eo. ti. c. Cum te conſulente. Et ideo eſt neceſ/
ſarium officiū aſſeſſorū. vt. C. de aſſeſſo. l. j. Sed
in ſpiritualibus cauendum eſt: ne is qui debet
dictare ſententia͡z ſit laicus. vt de iudi. c. Decer
nimus. Uerum eſt: non debet pronunciare ſen
tētiam ſm conſcientiā alterius dictātis ipſam
conſcientia propria repugnante : etiam ſi hoc
manderetur. Uerūtamen debet imperitus con
ſcientiam ſuam formare iuxta conſiliu͡z periti.
Nec eſt turpe ꝙ imperitus querat ⁊ ſequať cō/
ſilium peritorum ⁊ voluntate͡z. vt. j. e. ti. c. Pru
dentiā. Si tn̄ non pōt ↄſciam ſuam informare
ſm ↄſilium ſapientis: ſtudeat ꝙ a cōmiſſiōe il/
la exoneretur. j. eo. c. Si qn̄. Quod ſi hoc obti/
nere non poteſt ↄſciam ſuam ſequať: ⁊ nō obe/
diat. ſ. in dando ſniam contra ↄſciam. vt de tē/
po. or. di. c. Ad aures. In. c. de cauſis. eo. ti. duo
ſummatim cōtinenť. Primo ꝙ ſi cā aliqua cō/
mittitur determinādā ⁊ decidēda ſubdelegato
infra certu͡z tp̄s: eo tranſacto expirat iuriſditio
cōmiſſa ſubdelegato: ⁊ reuertiť ad delegantē.
Poteſt tn̄ prorogari terminus p̄fixus a delegā
te: ſi accedat cōſenſus vtriuſqꝫ partis cuius eſt
cā. Et vt dicit glo. Joā. an. Hec prorogatio fiat
per principales: non per pcuratores. Item etiā
ſi non poſſet infra tp̄s prefixū perficere qđ mā/
datur: nihilominus expirat elapſo tēpore pre/
fixo. vt. j. e. ti. c. Conſultationibus. ac etiā ſi per
maliciam alterius ptis firmatur terminus ſm
Inno. ipſa etiam prorogatio termini de cōſen/
ſu partium: op͡z ꝙ fiat ante lapſu͡z diei prefixe.
ſm Spe. ⁊ Abba. Secundo cōtinetur in dicto.
ca. ꝙ vbi certa pena per ius ſtatuta non eſt: de/
legatus imponit arbitrariā. Ubi dicit Joā. an.
ꝙ ſi certa pena ſtatuta eſt: non ſolum per cano/
nes: ſed etiam per leges ſcriptas municipales:
vel etiā leges ↄſuetudinarias. dūmodo canoni
bus vel rationi canonū non obſtat. illa͡z d͡z im/
ponere. ſ. partibus quaru͡z ſibi cauſa eſt cōmiſ/
ſa impedientibus vel offendētibus iuriſditionē
ſuam. vi. x. per totū. Nec molliore͡z nec duriorē
debet imponere. al's ſit infamis. C. ne ſanctum
bap. l. iij. ⁊ hoc niſi ex cauſa temperet vel exage
retur. ſm Hoſtien. ¶ Quoad primū Joā. an.
in nouella mouet qōnem: videl͡z. An delegat⁹
qui infra terminum ſibi ſtatutū tulit ſniam. la/
pſo termino illam poſſit exequi: ⁊ precipue de/
legatus que al's exequi poſſet. de quo de fo. cō/
pe. c. Siquis contra. Circa quod ponit opinio/
nes ſibi cōtrarias. Nam Damaſ. Tancre. Bar.
Brix. tenent ꝙ ſic. Hug. Joā. ⁊ Archidia. con/
tra has opiniones cōtrarias. Joan. an. ſic ↄcor
dat. ſ. per diſtinctionē: q2. ſ. aut terminus adijci
tur diffinitioni vel deciſioni cauſe: ⁊ tunc ſic eſt
vera prima opinio: quaſi papa ſimpliciter dele
gante cauſam ⁊ ſtatuente tp̄s diffinitionis ſien
de adhuc durat poteſtas in executione. Si vo
terminus adijcitur iuriſditioni tunc ſic vera eſt
opinio Hug. ⁊ ſequaciu͡z. Et hoc ſiue affirmati
ua verba pferat: puta ꝙ nō duret vltra annu͡z.
Cu͡z eni executio de iuriſditione. j. e. Si delega
t⁹. li. vj. reſtat ꝙ iuriſditio finita: ⁊ ſic n̄ poterit.
Circa ſcd͡z mouet aliā qōne͡z videl͡z an delega/
tus poſſit mlctare. Circa qđ dic Inno. h ꝙ d̄le
gatus ⁊ ſubdelegatus nedū ptes: ſed etiā extra
neos iuriſditionem ſuam impedientes: ⁊ excō/
municare ⁊ mulctare pōt: ſi aliter iuriſditione͡z
ſuam defendere

ſuam defendere vel expedire nõ poſſet: vt hic. ⁊.c.proximo. Hoſtien. autẽ ꝗuis in ſumma cõtrarium dixerit: tamen in lectura.c.j.e.ti.ſe corrigit ⁊ tenet cum Innocẽtio dicens ꝙ ex virtute clauſule qua cẽſura cõmittitur id nõ poteſt: ſed ex virtute cõmiſſionis hoc poteſt: vbi pena nõ eſt ſtatuta.vt hic. Et hoc ſiue pars venire cõtemnat.ſiue non pareat: ⁊ demũ ad ipſam mulctam exequendam poteſt exercere cenſuraꝫ: qđ intelligitur de parua mulcta ⁊ temperata: non magna: quia non tantã vt ordinarius. In cap. Preterea.eo.ti.ſummatim habetur ꝙ per ſimplicem cõmiſſionem cauſe poteſt delegatus citare.contumacem punire: ⁊ reliqua facere que ſpectant ad cauſam: vñ ⁊ cogere poteſt per cenſuram.ſ.eccleſiaſticam: ſm Hoſtien. ⁊ damnare in expenſis.ſ.condẽnando. In ca.ſi quãdo.eo.ti.ſummatim habetur.ſm Joan.an. ꝙ ſi ordinarius ſcit eum non canonice inſtitutum queꝫ delegatus pape ſibi mandat in poſſeſſioneꝫ induci non reſiſtet violenter: ſed precibus inſtabit vt differat: donec romanus pontifex conſulatur vbi Jo.an. ꝙ ſi delegatus hoc facere nollet.ſ.differere neceſſe ẽ obedire.j.e.ca. Paſtoralis. quod intelligit Hoſti. quãdo illud eſt occultum.ſ. ꝙ non eſt canonice inſtitutus: q: epiſcopo non eſt credendũ.vj.q.ij. Si tantum. In ca. ſane.eo.ti.ſummatim habetur ſm Jo.an. ꝙ delegatus pape in cauſa ſibi cõmiſſa iuriſditionem habet ſuper ordinarium ⁊ quẽcũqꝫ maiorem: ⁊ hoc q: vices gerit pape in cauſa illa ſibi cõmiſſa: ⁊ ad ipſam ſpectantibus: ⁊ ſibi rebelles poteſt punire: ſcilicet nõ obediendo in his que ſpectant ad cauſam.ſiue ad cauſe cognitionem: ſiue impediant exequentes de mandato ipſius delegati iniuſte ⁊ violenter. vt.j.eo.ca. Ex litteris. Si vero diceret quis executionẽ nõ faciendam cauſam aliquã iuſtã pretendẽs: ſup hoc delegatus deberet eum audire ⁊ ſummatim examinare: ⁊ hoc infra annũ: q: vltra ex quo diffinitiue pronunciandũ eſt: non extenditur iuriſditio delegati.j.eo.c. querenti. In ca. Ex parte ſecũda ſummatim habetur ſm Jo.an. ꝙ ſi primus impetrauit primaꝫ dignitatem in eccleſia vacaturam: ſecũdus impetrauit certam dignitatem ipſius eccleſie cum vacaret: ⁊ illa poſtmodum vacat primo non ſc[illegible]o debetur. Ubi dicit Jo.an. ꝙ data litterarum eſt inſpicienda: non preſentatio ſm Hoſtien. qui per hanc litteram multum infringit opinionem contrarij. Ideꝫ Guil. Pe. ⁊ Abb. In.c. Ex parte tua.ſummatiꝫ habetur ſm Jo.an. ꝙ vbi voluntas ɔtraria pape non apparet: delegatus iuris formam ſeruare debet ⁊ rationabiles exceptiões admittere. In.c. Q̄m.ſummatim habetur ſm Joan.an. ꝙ cum delegatio facta dignitati: puta epo abbati ⁊ huiuſmodi: non expreſſo nomine perſone: ipſa tranſit ad ſucceſſorẽ: eo.ſ.mortuo vel amoto. In.c. Super.eo.ti.ſummatim habetur ſm Joã.an. ꝙ ſi queſtionem de iure preſentãdi papa delegat appellatiõe remota: delegatus pronunciare poteſt ſed non inſtituere. Quod ſi facere vellet is ad quẽ ſpectat inſtitutio licite appellaret. Ubi dicit Hoſtien. ꝙ ſi ſunt viri eccleſiaſtici inter quos vertitur queſtio: diffiniri debet infra ſex menſes: ſed ſi ſunt laici infra quatuor alſo epiſcopus ordinabit eccleſiaꝫ.vt extra de iure patrona.c. Eam te. Et interiꝫ fructus eccleſie facit cuſtodiri. de offi.ordi.c. Cum vos. qđ intelligendum vt ibi dicit. Et ſi delegatus mãdet ei ad quem ſpectat inſtitutio: ꝙ preſentatũ admittat ⁊ ipſe noluerit obedire: putat Hoſtiẽ. ꝙ niſi oſtendat rõnabiliter cauſam delegatus id poterit exequi.j.eo.c. Prudentiã. Quod ſi pretendit cãm quam delegatus non putat rõnabilem ſi voluerit ⁊ delegatus nihilominus exequatur ⁊ terminus appellationis declarabit: quis ex eis rationabilius moueatur. vt de appel.ca. Ut debitus ſm Hoſtien. Talis aũt preſentatus non eſt examinãdus vel approbandus per delegatuꝫ.ſ.per ordinariũ. Tamen ſi quid fuerit dubij decidet delegatus quaſi nõ ſit fruit⁹ offõ ſuo donec eccleſia fuerit ordinata. extra de cle. non reſidẽ.c. Relatuꝫ. Qđ ſi delegatus ꝓcedat ad ordinationẽ eccleſie ⁊ ordinarius nõ appellat: ſi hoc ſciuit ſibi imputet ꝙ non ɔdixit. ſm Inno. ⁊ Hoſti. In.c. cãm matrimonij.e.ti.ſummatim habet ſm Jo.an. ꝙ ſi ſimplr eſt delegata duobus aliqua cã vnius ſnĩa nõ tenet. Et ibi dicit ſm Spe. ⁊ Guil. ꝙ de ɔſuetudine curie ſolum epis cõmittũtur cauſe matrimoniales. papa tñ ad hoc nõ aſtringit quin poſſit ⁊ alijs cõmittere: qđ ⁊ aliqñ fecit. In.c. Cãꝫ. que ſummatim dicit ſꝫ Jo.an. ꝙ delegatus qui eſt dñs impetrantis recuſari põt.ſ.vt ſuſpectus. Ubi glo. ponit ſex caſus recuſandi iudicẽ. Ibi eniꝫ dicit glo. ꝙ argumentũ euidens eſt: ꝙ rõnabilis eſt cã ſuſpitionis ſi iudex eſt dñs aduerſarij.⁊.xj.q.iij. Quatuor. Et idẽ eſſet ſi iudex eſſet impetrantis vaſallus.xxij.q.v. De forma. Idem ſi eẽt ɔſanguineus: vel aduocatus extiterit in eadeꝫ cã pro ipſo. vt de ap.c. Poſtremo. Idem videt ſi haberet ɔſimilẽ cãm. vt extra de iudi.c. Cãꝫ. De cauſa tñ ſuſpitionis tractabitur ibi. Suſpitionis. De recuſatione hmõi dicit li.vj.e.ti.ca. iudex. Judex ab aplica ſede datus ꝗuis legitime valeat recuſari vt ſuſpectus: põt licite vices ſuas cõmittere anteqꝫ ɔ ipſuꝫ recuſatio ꝓponatur: ⁊ ſi in totũ cõmiſerit recuſari vlterius: aut facta per euꝫ cõmiſſio ĩpugnari neqbit. Quod poſſet ſi ſibi de iuriſditione aliqd reſeruaſſet. poſt recuſationẽ quoqꝫ ꝓpoſitaꝫ cõmittere niſi

de recuſatorio ꝓcedat aſſenſu non pōt. Sed co
volente hoc pōt: etiaꝫ ſi recuſatio ipſa ſit iam
probata: dūmodo ꝓnunciatū non fuit ſup ea.
Extunc enim cū iudex eſſe deſierit: nulla etiam
cum illius aſſenſu pōt fieri cōmiſſio per eūdez
glo. ibi. Cum aūt ſibi aliqd reſeruādo de iuriſ/
ditione remāeat, adhuc iudex de ſuſpitiōe ſub
delegati habet cognoſcere: ꝛ pōt ad ſe reuoca/
re iuriſditionē. Unde adhuc pōt recuſari: ꝛ cō
miſſio impugnari. ¶ In. c. Cum te. eo. ti. ſum/
matim habetur ſꝫ Jo. an. ꝙ ſi delegatus pape
cōmittit cām: non in totum de ſubdelegato ap
pellatur ad eum non ad papā. Ubi dicit idem
Joā. an. ꝙ idem eſt qñ delegatus ſibi reſeruat
executionem ſnīe tm̄: q: tunc ſi poſt ſnīam ap/
pelletur ad eū appellabitur eo. ti. c. Si delega/
tus. li. vj. Fallit etiā hec decretalis in caſibus.
eo. ti. Sicis cui. ꝛ c. Si ab ſubdelegato. lib. vj.
Dicit etiā idem Joā. an. ꝙ ſi vnicus eſt delega/
tus pōt pluribus cām delegare. Itē ſi ſunt plu/
res delegati. poſſunt etiā delegare pluribus ꝙ̄
ſint ipſi. Si vō vnus ſolus ex pluribus ſocijs
non ſubdelegantibus: ſubdelegat ipſe pluribꝰ
videtur ꝙ valeat: q: non videt̄ ꝓhibitū ſm
Inno. ꝛ Hoſtien. Et ꝗuis deceat ꝛ expediat ꝙ
vni ſoli cōmittat propter abſurditates que inde
ſequerentur: ſi vellent ꝯtraria non tamē neceſ/
ſarium. In. c. Gratum. eo. ti. ſummarim habet̄
ſm Jo. an. ꝙ ſi delegatus citauit ante mortē de
legantis: perpetuata eſt eius iuriſditio. In. ca.
prudentiam eo. ti. ſummariꝫ habet̄ ſm Jo. an.
ꝙ ſi cauſa cōmittitur tribus delegatis cū clau/
ſula: ꝙ ſi non oēs poſſunt vel nolunt priuſquā
appareat de impotentia vel de volūtate tertij.
duo procedere non pñt: ꝛ nil agunt ſi ꝓcedant.
Idem in duobus datis cū clauſula ꝙ ſi ambo ꝛc̄.
Secūdo ibi continet̄ ꝙ ſi reus corā delegato ci
tatus obijcit excōmunicationē actori quā non
probat infra debitū tempus: delegatus abſol/
uet actorem. ſi vō ꝓbat ſi excōicatus eſt actor ꝓ
pter cām ſibi cōmiſſam. idem erit. Sed ſi ꝓpter
aliam nec eſt de caſibus reſeruatis pape ad euꝫ
ad quē ſpectat illum remittet. Qui ſi non vult
abſoluere delegatus abſoluet. Et abſolutus ſu/
per eo de quo erat excōicatus: coram excōicato
re parebit. Qui ſi malitiā adhiberet delegatus
de cauſa cognoſcet. Dicit aūt ibi Hoſti. ꝙ licet
glo. ꝛ alij cōmuniter dicant: ꝙ nuncius in hu/
iuſmodi ꝯ3 eſſe certe et probate fidei: tñ nil ob.
eſt: etiā ſi nuncius ſit infamis dūmodo ſit cano
nice deſtinatus. Itē ſi ſcribatur duobꝰ cū clau/
ſula vos: vel alter veſtrū: an vnus altero irreq/
ſito ꝓcedere poſſit: hoc eſt expeditū eo. ti. Cum
plures. li. vj. ibi vide. ꝛ in glo. ij. Hic ponit Jo.
an. in nouellis ꝙ̄ plures. q. circa materiā excō/
municationis ꝯtra litigātiuꝫ corā delegato:

ibi potes videre. Et multa alia ponit circa ma/
teriam huius. In. c. cum cā. eo. ti. ſummariꝫ ha/
betur ſm ioā. an. ꝙ ſi cā ſimpliciter delegatur
tribus. duo ſine ſubdelegatione tertij procede
re non poſſunt: qđ ſi facerent ab eis poterit ap/
pellari. ¶ In. c. Conſuluit. e. ti. habet̄ ſumma/
rim ſm ioā. an. ꝙ ſi iuriſditio delegati expirat
in peremptorio. qđ partibus aſſignauit poſt cō
gruaꝫ horā peremptorij nō expectabit ꝯumma/
cem. Si vō non expirat pōt expectare ꝛ iterum
citare ſi vult. Ubi notat ioā. an. ꝙ vocatis parti
bus a iudice die ſtatuto: pars pñs licet aduerſa/
rius ſit abſens. actor vel reus ſine licentia iudi
cis non debet recedere. vt de iudi. c. j. ꝛ. xj. q. ꝗ/
ſij. Certum. Et hoc non rōne pene: q: nullaꝫ in
currit ex quo pars altera non venit: ſed ratione
expenſaꝝ quas tunc petere poterit: ſi licentiam
iudicis expectabit. Qđ ſi citatus non venit ad
diē aſſignataꝫ ſed nec is qui eū citari fecit pñs
fuit: fiet cōpenſatio hincinde: ita ꝙ neutra par
tiuꝫ eſt puniēda. ff. de arbi. l. amepe. Itē ſi dies
feriata occurrat in die aſſignata: vel alia cā cuꝫ
dēs ſubſit: ꝓ quā apparet ꝙ ſi citatꝰ preſens eēt
ꝓcedere non tenet̄: vtiqꝫ in tali caſu dꝫ preſens
ſubuenire: ex quo actoris nō intereſt citatū ve/
niſſe. Item ſi iudex abeſt die aſſignata a loco in
quo partes citate ſunt: ꝛ pñtes: ex equitate de
bent expectare vſqꝫ ad ſequentē diē. ar. h ꝛ niſi
aliud mādauerit iudex libere pñt recedere: ſic
ſi iudex mortuus eēt nec tenent̄ euꝫ alibi quere
re. ij. q. vj. §. Biduū. ſm inno. Itē ſi iudex infir
metur in eodē loco: non debēt partes ſine lniā
recedere: pñt tñ inſtare vt ꝓcedatur: vel ꝙ aliꝰ
terminus aſſignetur. Et ſi nō poſſet in his inte
dere: pñt partes ſine lnīa recedere: ꝛ aliaꝫ cita/
tionē expectare. ff. de arbi. l. Arbiter ſm innoc.
Quod ſi iuriſditio expiret in peremptorio cita
tionis: ſi pars nō venerit hora cōgrua lꝫ poſtea
venerit: ꝯdemnabit̄ in expenſis ſm Hoſtiē. q
textus dicit poteris extūc exequi. Ubi ioā. dicit
poteris ꝛ debebis. Iudex enim ꝓpter cuius ne
gligentiā perijt inſtantia: tenet̄ parti leſe. C. de
iudi. l. Sancimus. Uincē. Sed Hoſti. dicit po de ho
teris. ſ. ſi volueris. dicit̄ etiā in tex. Nos cā ho/ iud
ram ꝓcedendi ꝯgruā intelligimus: ex qua poſ
ſit ante noctis tenebras perfici qđ incūbit. Ubi
etiā declarat̄ ꝙ more romano dies a medieta/
te noctis īcipiat ꝛ in medio noctis deſinat ſub
ſequentis: ꝛ ibi dicit quedaꝫ glo. extraordinaria
ꝙ ſi iudex ꝓceſſit in iudicio in tenebris ad lu/
men cādele: vel tulit ſniam ꝗuis fieri nō debu
it: tñ credit ꝙ valet proceſſus: dūmodo aliđ nō
impediat. ꝛ precipue ſi iudex ſit honeſtus. nec
hoc in tex. dicit̄ ꝙ ſi ꝓceſſum fuerit de nocte nō
valeat. Multa enī fieri non debēt que tñ facta
tenent. Alij forte ꝯtra. Dicit etiā ibi glo. ordina

ris q̄ cõtractus ad cõtractus fieri poſſunt qualibꝫ hora:⁊ vſqꝫ ad mediã noctem notarius aſcribet ꝯtractum diei precedẽti. poſt mediam noctem aſcribet diei ſequẽti. ſm ioã. an. in nouella. Sꝫ in officijs videt̃ dies incipere in veſperis. dicit Hoſti. hic q̄ quicquid dicat̃ de ꝯſuetudine: iudices ſedẽt die noctuqꝫ: ⁊ in vtroqꝫ foro. Et ſubdit q̄ qꝛ de nocte conſueuerũt hoſtes exire loca publica: preſumeret̃ q̄ iudex ſolus eſſet: ⁊ per ꝯſequens occulte faceret qđ publice fieri debꝫ. Qui etiã ſubdit qđ pro maiori parte in curijs principũ ceſſat hec cã: qꝛ faciunt tenebras lucez: ⁊ ſemꝑ eſt ei multitudo: ⁊ ſic ceſſante dicta cã ceſſare poſſet ꝓhibitio. de ap. c. Cum ceſſante. In nocte tñ dicit q̄ non credit ſñiam diffinitiuam vel interlocutoriã de nocte latam tenere nec litis ꝯteſtationẽ ſed ſm eum bñ potuerunt teſtes recipi ⁊ allegationes audiri. Et qđ dicit̃ in auc̃. de iudi. q̄ veſpere iudicabunt intelligit ipſe ſuprema hora an tenebras. vt ħ. Subdit aũt ioã. an. q̄ ſibi placet dictũ Hoſt. qđ eſt ꝓmiſſuꝫ.

Delegati iuriſ/ .§.ij.

ditio expirat decem modis. vt notat glo. ſuper ea. Ex litteris. Primo finitur mortuo illo delegato iudice cui proprio noĩe ſcribitur eo. ti. ca. Qm̃ Abbas: ⁊ a cõtrario ſenſu. Secũdo ꝑ mortem eius cõtra quẽ littere impetrantur: re integra exiſtente: vt de reſcrip. c. Significauit. Tertio reuocato mandato. ff. de iudic. l. iudicium. Quarto ſoluitur per ſecundas lr̃as que de primis faciũt mentionẽ expreſſaꝫ. extra de reſcri. c. cauſam. Quinto ſi iudex remittat cãm ſuperiori. vt de offi. dele. c. Licet. Sexto elapſo termino cõmiſſionis. vt eo. ti. c. cauſe. Septimo ſi re integra moriat̃ delegans. vt eo. ti. ca. Gratum. Octauo per legitimã recuſationeꝫ. vt de ap. c. Cũ ſpãli. Nono ꝑ legitimã appellationẽ. vt de ap. c. Ut debitus ⁊ ꝑ delationẽ appellationis. Decimo ⁊ vltimo qñ per delegatum eſt data ſñia ⁊ executioni mandata. vt in iſto. c. In litteris. Ubi dicitur q̄ ex quo iudex delegat᷒ per ſe vel per alium ſñiam executioni mãdauit vel mandari precepit eius auctoritas ⁊ iuriſditio ceſſat: qꝛ ſemel eſt functus officio ſuo. Sup verbo functus eſt officio. Dicit ioã. an. in nouella: q̄ hoc hꝫ locuꝫ ſiue iudex ſit delegatus ſiue ordinarius: ſi ſententia ideo ſit iniqua: quia contra ius litigatoris eſt lata. Si enim non eſt appellatum tranſit in rem iudicatam. vt de ſentẽ. ⁊ re iudica. c. Cum inter vos. Si vero appellatum eſt ad iudicem appellationis ſpectat ſentẽtiam affirmare: vel infirmare. de reſcrip. c. Dilectus. ij. Et hoc niſi tacite vel expreſſe renũciatuꝫ ſit appellationi. in quo caſu rata manet ſententia ac ſi non eſſet appellatum ſaluo eo quod dicitur de ſen. excom. c. Venerabilibus lib. vi.

¶ Si vo ſentẽtia ſit nulla ipſo iure diſtinguit̃ inter iudicem delegatum ⁊ iudicem ordinarium. Nam ordinarius iteruꝫ a capite ipſaꝫ cauſam incipiet audire. C. quomodo ⁊ qñ iudex. l. ſi preſes. Delegatus vero qꝛ functus eſt officio ſuo licet male non ſe intromittet amplius. ff. de arbi. l. Qualem. Erit ergo ad eum qui ipſuꝫ delegatum dedit recurrendũ. C. quomodo ⁊ quãdo iudex. l. Si vt proponis. Et hec vera in ſententijs. ſecus in preceptis vel alijs factis q̄ precedunt ſententiam vel ſine ſententia emittunt̃. Nam illa poſſunt iterari ſi non habent effectũ. vt eo. ti. Significaſti. ⁊ de preben. c. Relatum. In. c. inſinuante. eodem titu. ſummatim continetur. q̄ ex noua cauſa ſuperueniente remouet̃ delegatus: ⁊ alius ſubrogatur: etiam poſt liteꝫ conteſtatam: puta ſi peteret pars a delegante allegando conſanguinitatem vel nimiaꝫ familiaritatem. Unde dicit hic glo. q̄ familiaritas repellit iudicem ſicut ⁊ teſtem. Modica tñ familiaritas non nocet. ff. de verbo. ſig. l. Late. Hoc tamẽ aduertas q̄ minor cauſa repellit iudicẽ q̄ꝫ teſtem: quia quelibet conſanguinitas repellit iudicem: ſed non teſtem. de appel. c. Poſtremo. Inno. hic diſtinguit inter poteſtatiuam familiaritatem ⁊ extraneaꝫ eorum ſcilicet qui nõ ſunt in poteſtate. Non ergo ſufficit excipere iudicẽ familiarẽ: vel̃ q̄ ſit nimis ꝓpicius: niſi ⁊ cã ꝓponat̃. vt lit. nõ ꝯte. c. Accedẽs. al's q̄libet poſſet recuſare cũ quilibet ſit nãlr obligat᷒ alteri.

Delegato a pa/ .§.iij.

pa vſqꝫ ad integrum annum ſententiam ſuam põt exequi: vt ſummatim dicit̃ in. c. Querenti. eo. ti. ſm ioã. an. Ubi dicit ideꝫ ioã. de ſubdelegato delegati qui aliquid ſibi remiſit dici põt q̄ vſqꝫ ad annum ad delegatum recurretur ẽt ſi reſeruauit excõmunicationem tm̃ puta reſeruata nobis excõmunicationis ſñia ſuper executione talis negocij vobis cõmittimus vices nr̃as. ar. hic. Si vero nil ſibi retinuit forte vſqꝫ ad quadrimeſtre tp̃s: tamen durabit hec poteſtas in ſubdelegato quaſi virt᷒ clauſule appellatione remota per ſubdelegatum fuerit extincta. Et ſic ſaluum remanet ſolum ius cõmune quadrimeſtris temporis a ꝯtrario littere huiuſmodi dicit vobis. Et ſic non tranſit priuilegiuꝫ in tertium ſicut nec excõmunicatio. nec delegatus delegati principis eſt ſuus delegatus. Erit aũt annus iſte integer ⁊ continuus. ccclxv. dierum. ff. de verb. ſig. l. Anniculus. ij. Ponit autem glo. ordinaria varium terminũ ſeruanduꝫ tp̃is ad executionẽ ſñie. Aliũ in actiõib᷒ ꝑſonalib᷒: aliũ in realib᷒: aliũ in criãlib᷒ ibi: vſqꝫ. Ordinarijs aũt non prefigit̃ tp̃s ad exequendum

ſñias : q: Mortum iuriſdítio eſt perpetua : vñ
ſemp abſoluunt: ⁊ exequuntur ſñias: immo ⁊
ſñias melius reformaſ pñt. de accu. c. qualiter
⁊ quãdo. ⁊ hoc niſi ſint ſuſpenſi. vel excoicati.

¶ De legatus .§. iiij.

pape ſi ſubdelegat nõ in totuz: ps a ſubdelega
to nõ poterit appellare: pp hoc ſolũ q datꝰ eſt
ſine ſuo ꝯſenſu. Et ſi eo caſu ſubdelegatus al's
legitime recuſaſ. Delegatus cãm diffiniet. Et ſi
iuſtã recuſationis cauſam delegatus noluerit
admittere: ab eo poterit appellari. Sic ſũmat
Joh. an. in nouel. c. ſup queſtionuz. e. ti. Hoſti.
aũt magis ſpecificat caſum. c. huiꝰ in gl. ſua di
cens. Cauſa quedã fuit commiſſa cuidaz cum
clauſula appellatione remota: ſubdelegata aũt
fuit ab eo quibuſdã ſine conſenſu alterius ptis
retinuit tamẽ ſibi ſubdelegans diffinitiuã ſen
tentiã: ps illa que non conſenſerit venit corã
delegato: ⁊ allegãs q ſubdelegati erãt ſuſpecti
aliam recuſationis cãm non proponens appel
lauit ad papam: q: ſubdelegati non erant dati
de ipſius conſenſu. Sup quo cãu formanſ iſte
tres queſtiones. Primo queriſ: vtrũ per appel
lationem impediatur hmõi pceſſus Et rñdetur
q non. Scdo ſi forte recuſaſ iuſte: an delegatus
poſſit nihilominus cãm diffinire. Et reſponde
tur q ſic. Tertio ſi iuſtã recuſationis cãm nolit
delegatus admittere: vtrum ob hoc poſſit ab
eo appellari. Et reſpondetur q ſic. Super quo
cãu ſic deciſo videbãtur due decretales contra
rie ſibi quas ſoluit ⁊ determinat. Ut enĩ dicit
Hoſtien. Iſta duo ſũt neceſſaria. ſ. q fiat cõmiſ
ſio a delegante ſubdelegato non in totũ ⁊ per
delegatũ datum per iſtam Innocentianã cum
clauſula appel. re. Et in his duobus ſuppleſ cõ
ſtitutio alexandrina: que habeſ ſupra. c. Cum
te conſulente per iſtam Innocẽ. ¶ Ubi ſcien
dũ vt dicit quedã glo. q illa clauſula que poni
tur cõiter in litteris aplicis. alicuius cõmiſſio
nis. ſ. appel. re. ante ſñiam nihil operaſ: ſz poſt
latam ſñiam a delegato multũ operaſ. Nam ſi
nõ poneretur iſta clauſula ⁊ appelletur a ſentẽ
tia: ſi non deferatur appellationi ſed executiõi
mandetur per iudicem abſq; cauſe cognitione
retractabitur: ſiue iuſta fuerit ſiue iniuſta ſentẽ
tia: q: appellatione pendente nihil eſt inouan
dũ. ij. q. vi. §. appellatione. Sed ſi poſita ſit illa
clauſula: poterunt iudices poſt appellationem
ſñiaz ſuã executiõi mãdare quorũ executio nõ
reuocabiſ abſq; cãe cognitione. tũc. n. appella
tio eſt remota: quoad iudices nõ quoad ptes:
executõ tñ ſuſpẽdi dz quouſq; cognitũ ſit de cã
appellationis: vt ſi iniuſta iueniaſ irriteſ: ſi iu
ſta ꝯfirmeſ. In gl. etiã dĩ: q ſi ſubdelegatꝰ eli
giſ a delegãte de ꝯſenſu partiũ poſtea non po

terit recuſari. poterit tñ ab eo appellari. Et hoc
eſt argumentũ q aſſeſſor: q: pticipationẽ habz
cãe de ꝯſenſu ptiũ eſt eligẽdus. xj. q. j. c. iij. Sz
ſi ptes nõ ꝯuenirẽt eligat iudex nõ ſuſpectũ: ⁊
illũ ſuſcipiãt ptes ẽt inuite. Nota ẽt q in textu
huiꝰ. c. dicit Inno. vt iudicialis auctoritas li
berius valeat exerceri delegatus a nobis licite
põt ⁊ pncipiũ ⁊ mediũ ⁊ finẽ: cãe ſibi cõmiſſe
non ſolum ꝯiunctim. ſz ⁊ diuiſim alij delegaſ.
Et vt dicit gl. hoc ſm canones. Nam ſm leges
iudex facit corã ſe litẽ ꝯteſtari: qd eſt pncipiuz
cãe: ⁊ p ſe fert ſñiam: qd eſt finis cauſe. Me
dia vo cõmittere põt ꝯſiliarijs ſuis: ſemel tñ ẽt
audit negociũ in medio cauſe: ⁊ dicuntur me
dia cauſe: vt exceptiones examinãde: teſtes re
cipiendi: allegationes audiende. Sed ſm ca
nones media põt cõmittere cuicũq;: ⁊ princi
pium ⁊ finem. Et ſequitur in textu. Cum autez
alicui media tñ cõmittuntur ab ipſo tanq̃ ab
auditore prouocari non poteſt niſi mandati fi
nes excedat: vel merito ſit ſuſpectus. Unde ne
valeat recuſari prouide ſtatuimꝰ: vt de partiuz
detur vel recipiatur aſſenſu. Ubi dicit Innoc.
quartus q non appellatur ab auditoribus da
tis ad media: niſi modũ excedant. Secus in au
ditoribus datis ad litem conteſtãdam: vel ad
maiora. dicuntur aũt dati ad media modũ ex
cedere: nõ ſolũ ſi fines mandati non ſeruant: ſz
etiam ſi iniuriã faciunt: vel al's grauant. Nam
quandocũq; grauat lz appellare: ⁊ non aliter.
Et Hoſt. dicit q grauare nõ põt ſimpler audi
tor niſi cũ modũ excedit cum ſit quaſi pica: ſi
pcedit nõ pprio ſed cõmittentis motu. Et ſi cõ
miſſionis forma fuit iniuſta: non ab ipſo ſed a
cõmittẽte debuit appellare. Et decretalis. Ut õ
bitus. non in auditore ſz i iudice loquiſ. Dicit
etiã gloſa q iſta eſt dña inter iudicẽ ordinariũ
⁊ delegatũ: q: ordinarius etiam ſi totã cãm al
teri cõmittat poteſt eã ad ſe reuocare qñcunq;.
Sed delegatus ſi totaz cãm alteri cõmittit ſeu
ſubdelegat: qd põt: ſicut ⁊ partẽ eius cũ nil ſi
bi retineat: nõ põt eam ad ſe reuocare. Nec ad
eam delegantẽ: ſz ad papã appellaſ. vt dicitur
in tex. Mouet hic Jo. an. in nouella ſex qõnes
circa ſubdelegatos: qñ plures ſunt ſimul dati
iudices delegati: vide ibi. Sed ſi delegatꝰ alte
ri non ſubdelegat cauſam ex toto ſed in parte
puta ſi oia cõmittit et vſq; ad diffinitionẽ ſñie
excluſiue: tunc non ad papam ſed ad delegãtẽ
a partibus appellabitur cuz fuerit appellãdũ.
Dicit etiam gl. ibi q ſi delegatus cõmittit ali
cui partem cauſe poteſt reuocare cum vult. Sz
ſi totam ſi ſubdelegatus eam ſuſcepit: nõ põt
reuocare ſeu reſumere. Sed ſi non ſuſcipit tũc
poteſt reſumere. Poteſt etiam inuitis partibꝰ
delegatus cauſam ſubdelegare: q: nemini ſeu

eſt iniuria qui vtiſ iure ſuo. extra de electione ⁊
ele. pote. c. Cum eccleſia vulterana. Dicit etiaȝ
Hoſti. ꝙ examinationē teſtiū ſubdelegatus vl'
delegatus ordinarij alteri cōmittere nō pōt. vt
de appel. c. Cām que. Dicit etiā P'trus: ꝙ ſi te
ſtes non ſunt in loco iudicij: ſubdelegatus pōt
rogare iudicē ſub quo degūt vt recipiat teſtes.
vt de fide inſtru. c. Iudices. Et ille eos recipiet:
non auc̄te ſed iure cōi. Sicut ordinarius rogat
ordinariū cū non poſſit imperare: ⁊ archiepis
delegati ſubdito ſuffraganei quē nō cogit. Di/
cit etiam gofrē papa notet ꝙ delegat' poſſit quē
cūꝗ cōpellere vt teſtes recipiat: ⁊ ſic ſeruaſ: pu
tat tamē ꝙ id de iure non poſſit ſed tm̄ rogare.
No. ꝙ lib. vj. eo. ti. dicit ſic in tex. c. ſi duo. Si
duo ex tribus a ſede aplica delegatis. duobus
alijs non in totū ſubdelegauerūt vices ſuas ip
ſi ꝗ ſubdelegati cū ſubdelegato tertio in cauſa
pceſſerit delegata: ſi appelleſ ab ipſis: non ad
cōdelegatos: ſed ad primū delegantē tm̄modo
appellari debebit. Ubi dicit Joā. and. in glo. ꝙ
hec decretalis edita eſt ad declarationē eorum
que notauerūt Inno. ⁊ Hoſti. ſup iſto. c. Super
qōnum. Hic etiā notat Archi. ꝙ ſi duo ſunt de
legati: ⁊ vnus cōmittit ſeu ſubdelegat totū: al/
ter principiū: ſi fuerit appellādū appellabiſ ad
papam. Et dicit ioā. an. in glo. ꝙ idē ſi ex duo/
bus tm̄ delegatis vnus ſubdelegauerit: ſed nō
ex toto idem dicendū. In. c. Paſtoralis. eo. tit.
ſic in textu dicit Inno. iij. Cum delegato a prin
cipe iuriſditio dandi iudicem ſit a lege cōceſſa
dūmodo ipſe exonerare ſeipſum malicioſe nō
querat pōt cōpellere renitentez eo ꝙ iuriſditio
illa nullius videaſ eſſe momenti ſi coertionem
aliquā non hn̄t. debet tn̄ delegatus ſollicite p/
uidere: vt ſi ſuperiorib' pſonis exn̄te neceſſita/
te negociū duxerit delegandū: in coactionib'
inferēdis dignitati deferat ⁊ perſone. Et infra.
in. iij. §. dicti. c. Quia ſepe contingit ꝙ execu/
tio ſnie ordinario demandetur: cū ordinarius
teneatur obſequi delegato ſi non cognitio ſed
tm̄ executio ſententie demādetur: ⁊ ſi ſciat illaȝ
iniuſtaȝ nihilominus teneſ eā exequi: niſi apō
eum poſſit eſſ cere: vt ab hoc onere ipſum ab/
ſoluat. Super verbo malicioſe dicit ioā. an. in
nouella ꝙ vbi conſtat de malitia licet poſſet cō
mittere: non tamē poſſet cōpellere ſm Innocē.
ſm quē ſi eo caſu vellet compellere poſſȝ ab eo
appellare. Dicit tamen Uincē. ꝙ ſi propter hoc
excoicat delegatus: tenet excōmunicatio. licet
malefaciat: grauatus enim poterat appellare.
Sed quando dicetur malitia in delegato circa
huiuſmodi. Dicunt ad hoc Pe. ⁊ Abb. quādo
ſine cauſa ſubdelegat: ſed hoc nō placet. Inno
cen. ⁊ Hoſtiē. Alij dicunt ꝙ ſubdelegat minus
perito ⁊ college non ſunt periti. vel ſubdelegat

his qui non audent facere proceſſum. Hec nō
placent Hoſtien. Nam ⁊ minus perito ſubdele
gare poteſt: dū tamē perito. Exponit ergo Ho/
ſtien. malitioſe. i. in fauorē vnius partis: ⁊ leſio
nem alterius. vt de reſcrip. c. Ad hec. qd hodie
facere nō poſſet ſine pena. c. Cuȝ eterni. de ſen.
⁊ re iudi. lib. vj. Et hec vera vbi ꝯſtat ꝙ aliȝ do
lus non preſumiſ ſm glo. q2 de quolibet preſu
mendū eſt bonū niſi ꝯtrarium appareat. vt de ſcru
tinio. c. j. Et ſiqs dicat hoc factū in fraudē: hoc
dȝ probare. ff. de pba. l. quotiēs. Sup verbo cō
pellere dicit Hoſti. nō tn̄ collegā ſuuȝ: q2 par in
parē non hȝ imperium. vt de elec. c. Innotuit.
glo. ibi. Et ſic patet q aliquis cōpellēdus eſt in/
uitus ſuſcipere iudiciū: et hō alterius fori niſi
aduocatus qui nō pōt cogi alicubi ꝗ̄ in ſuo fo
ro recipere iudiciū. ⁊ hoc in delegato a pncipe.
Nam ordinarius nō pōt cogere hoiem alteri'
fori. vt de offi. ordi. c. Paſtoralis. Sȝ nemo pōt
cogi vt arbitriū recipiat. ff. de arbi. l. iij. ſȝ poſt
ꝗ̄ receperit dȝ cōpelli. vt. l. ea. ſup verbo neceſ/
ſitate. ioā. an. de mente iuris forte nō lȝ aliȝ ſub
delegare ſm Hoſtiē. fateſ tn̄ ꝙ cōmunis ⁊ cele
bris opinio hȝ ꝯtrarium: ſm quā ſubaudiſ maxie.
Dicitur etiā in tex. ꝙ delegatus talis pōt cuili/
bet mandare citationē ⁊ punire ſup hoc ꝯtem/
ptorem. Ubi dicit Abbas ꝙ cā dubitatiōis po
tuit eſſe q2 nō videbaſ ante citationē ppetua iu
riſditio. Sup verbo cuilibet dicit Hoſti. tertio
vel college: ⁊ expedit interdicti hoc fieri. Ubi
etiā querit vtrū delegatus legati poſſit citatio
nē delegare: ⁊ dicit ꝙ ſic. Dicit etiā ſummarie
in tex. ꝙ ſi papa cōmiſit ſcienter appellatiōe in
terpoſita a ſnia iudicū datorū cuȝ clauſula ap.
re. ſuſpenſa eſt interim quoad executionē pri/
morum iuriſditio. Ubi dicit ioā. an. ꝙ ꝗ̄nicun
ꝗ̄ appelleſ a diffinitiua ⁊ certuȝ ſit appellatio/
nem tenere: vel ſaltē dubiū eſt de iure vel de fa
cto an teneat: ſemp dȝ ſuperſedere executioni.
Et ſic pōt itelligi illud. ij. q. vj. Decreto. Ubi dȝ
ꝙ iudices qui nō deferūt appellationi puniun
tur. Sed vbi certū eſt ꝙ appellatio eſt nulla vel
iniuſta: ſemp poteſt executiōē mādare: vt q2 no
torium eſt crimen de quo quis eſt ꝯdēnatus. vt
ipſum in iure cōfeſſus vel talis eſt qui appella/
re non poteſt vt inſignis latro vt ſeditioſus: vt
q2 appellatur ſine cā vbi cauſa eſt exprimēda:
puta ne heres in poſſeſſionē mittatur ⁊ hmōi.
Nec obſtat ſi dicas ꝙ iudex appellationis ha/
bet cognoſcere ipſe vtrum appellatio ſit recipi
enda. vel non: ⁊ non is a quo appellatuȝ eſt: q2
hoc eſt verum in dubio ſecus aūt eſt in premiſ/
ſis caſibus in quibus notoriū iuris eſt appella
tionem non tenere. vnde non eſt ad iudicē vel
ad aliam indaginē recurrendū. In omnib' his
caſibus poteſt intelligi ꝙ iudex a quo appella/

cum eſt poteſt ſnīam ſuam ſine pena executiōi mandare: qḋ non poſſz ſi appellatio remora nō eſſet. Uel melius dicas. ꝙ ſufficit de appellatione interpoſita mentionē iacere fieri: ⁊ ſup ipas litteras cōcedere. Nam poſtꝗ lr̄e fuerint preſentate iudici: etiā ſi notoriū ſit appellationem nō tenere. iudex tn̄ a quo appellatuz eſt nō procedit ẜm Inno. cuius eſt tota iſta gloſa. Uerū tamē ẜm Hoſt. quoad effectū ſemꝑ requirit ꝙ ex certa ſcia cōmittatur: alioquin opponi poterit de veritate ſuppreſſa vel falſitate ſuggeſta.

¶ De executore .§.v.

Execu/tio mera. ſup verbo executioni mādare in. §. Qr vero. qui ter. habet. ē. in pncipio. §. diſtinguit glo. inter merū executorē ⁊ executorē mixtū. Et dicit ꝙ executio mera eſt cū partibus pn̄tib⁹ cognitum eſt de cā ab aliquo: hic addit Joā. an. in nouella: vel altera partiū ꝯtumaciter abſente: ſeruato tamē in oībus iudiciario ordine ẜz Hoſt. ⁊ ille mandet alteri ꝙ ſnīam ſuam exeqtur: talis executor non dz audire exceptiones: ⁊ de tali executiōe loquit̄ hic decretalis de ſen. ⁊ re iudi. c. De cetero. ⁊ expone cū dicit̄ ſi ſciat illā iniuſtā eſſe. i. cōtra ius litigatoris latam: qr ſuper hoc nullam hz cognitionē. Secus ſi ſciret illam eſſe nullā: vt qr latū auctoritate falſarum lrap. Unde iudex non habuit iuriſditionem vel per falſa inſtrumēta: vel per doluz aduerſarij ſi iſta obyciant̄ corā executore debz ſuperſederi executio dūmodo iſta nō malitioſe ⁊ calūnioſe ꝓponant̄: ⁊ tūc referat̄ negociū ſuperiori: vt de ſen. ⁊ re iudi. De cetero. Sed ſi executor eēt ordinarius deputat⁹ executionib⁹ cārum debet admittere tales exceptiones. Ideo aūt dixi calūnioſe: qr ſi hoc eſſet nō debet differri executio. Mixta vero dr̄ executio que hz cognitionē admixtā: vt cū papa mandet alicui reſtitui rē ſuaz vel mandat alicui dari bn̄ficiū coraz tali executore admittunt̄ legitime exceptiones ꝗtūcūqz abſolute ſcribat. vt. e. ti. c. Ex parte. Et nota ꝙ a mero executore non appellat̄. vt de re iudi. c. Quod ad ꝯſultationē. niſi excedat modū executionis. Ab executore aūt mixto bn̄ appellat̄: ſi non admittat legitimā exceptionez vel aliā partē grauauerit. vt de ap. ca. Ut debitus. hoc in glo. Super hac materia de executore addit Jo. an. ad dictam glo. quandaz diſtinctionem. Hoſt. ſuper. c. qḋ ad conſultationez: de iudicibus dicēs: ꝙ aliud eſt iudex: aliō executor. Et executorū alius mixtus: alius conſeruator⁹: alius pōt dici referēdarius ad aliquē ſcilz articulū audiendū vel expediendum ſine alicuius iuriſditiōis cōmiſſione datus. Alius nunciator ſiue executor ſimplex ⁊ nudus. Ali⁹ executor ſnīe late merus ⁊ purus. Et de his oīs ante legitimas exceptiones corā ſe ꝓpoſitas tenentur admittere: ⁊ ſi non admittāt vtrum ab eis poſſit appellari. Dicit aūt ꝙ ſi ſit iudex debet illas admittere ⁊ in illis interloqz ⁊ ſi non admiſerit poterit appellari: ⁊ hoc planum eſt: vt de appel. c. Cum cauſam. Idez per oīa ſi ſit mixtus executor ꝗtūcūqz ſibi abſolute ſcribat̄: vt de officio dele. c. Ex parte. Si vo ſit ꝯſeruator: tutius ⁊ ſciat vel credat notoriuz exceſſum: nullā exceptionē admittit niſi forte excōmunicationē. ar. xj. q. iij. Cuz excoicato. ⁊ de excep. c. Pia. li. vj. Uel niſi dicat delinquēs ꝙ hoc licite facit defendēdo ſe ⁊ ſua. in caſu licito ⁊ ſibi a iure cōceſſo: vel a priuilegio. Nam ex quo corā tali aliqḋ ꝓponit̄ qḋ expediri non poteſt ſine ꝯtentioſa iuris indagine oīno debz abſtinere ⁊ admittere oēm legitimā exceptionē: alr̄ iuſte appellat̄ ab ipſo. Si vero ſit referēdarius procedat in articulo ſibi cōmiſſo. Et ſi que interponunt̄ audiat: non tn̄ interloquat̄: ſz dubia referat: alr̄ ſi opponūtur talia que impediunt proceſſuz articuli ſibi cōmiſſi poſſet appellari ſi procedere: ⁊ hoc ideo: qr moduz excederet. Itē talis recuſari poteſt ꝓpter ſuſceptionez niſi datus de volūtate ⁊ ꝯſenſu partiuz. Si vo eſt executor ſimplex ⁊ merus: puta ad aliquem putandū vel pignorandū vel ſuſpendendum miſſus. talis nec exceptionē admittit: nec aliquid oppoſitū examinat: ſed eſt ſicut pica. xiij. q. v. c. Miles. Et talibus oīno parēdū eſt nō cōtumaciter reſiſtēdū: qḋ intellige qn̄ conſtat de eorū mandato: ⁊ qr ab illo qui dare potuit: alr̄ pōt ei reſiſti. Si vero ſit merus ⁊ purus executor ſnīe late: talis non pōt recuſari: ⁊ a tali vt dicit glo. non pōt appellari. Dicit etiaz glo. ꝙ cū executor agnoſcit ſnīam ſibi cōmiſſam exequi eſſe iniuſtā: cū non habeat ſpē de hoc cognoſcere hz obedire. Si tamē habet in hoc ꝯſciam leſam: tūc ẜm Hug. cām poterit alteri delegare: ⁊ hoc ſi ipſe eſſet iudex: qḋ ſi non pōt: qr ipſe eſt ſubdelegatus a delegato: pronunciet ſnīaz ẜm allegata ⁊ probata in nomine dn̄i: vel remittat ad ſuperiorem ſi poteſt: vel ſi eſt merus executor exequatur: ⁊ deponat ꝯſcientiam in cōtrarium. Quod ſi deponere non poteſt cōſcientiā talem quāuis erroneam: nullo modo debet iudicare contra conſcientiā vel executioni eā mādare ſi executor eſt ſed appellet ẜm Hoſtien.

¶ De executore .§.vi.

vel iudice delegato in ſexto eo. ti. hoc ponitur. Cum plures ſub illa forma vt oēs vel duo vel vnus mandatū apſtolicū exequatur: ſeu alia cōſimilia. Judices vel executores a ſede aplica deputati cōtigerit: quilibet iniunctū pōt libere adimplere mandatū. Porro vno eorū negociū

Inchoante cõmiſſum alij nequibũt ſe vlterius intromittere de eodem: niſi vel infirmitate vel alia iuſta cã illũ cõtigerit impediri. Iuriſditione vero perpetuata etiã mandatore viuẽte per vnũ eo caſu quo põt ex iudicibus delegatis ꝑpetuata: intelligit̃ q̃ad oẽs. Ubi dicit glo. Forma iſta bñ eſt aduertenda. Aliud eniʒ eſt cum ſcribit̃ cum clauſula: ꝙ ſi non oẽs vel ſi ãbo: qꝛ tũc iuriſditio dat̃ cõditionaliter: tũc igit̃ vnus vel duo poterũt vti iuriſditione ꝯditionalr̃ cũ ꝯſtiterit de ꝯditione vel ĩpedimẽto tertij vl̃ college nec aliter valet qꝺ agit̃ vt in. c. Prudẽtiã. eo. ti. Hic v̇o in hoc. c. iuriſditio dat̃ alternatiue. Uñ quilibet eſt iudex inſolidũ vigore alternationis: vt de reg. iu. In alternatiuis. cũ ſuis ꝯcor. li. vj. Si ſup gratia cuiq̃ ab aplica ſede facta: executores fuerint deputati equũ eſſe cẽſemus: vt ſicut ipſa gr̃a licet nõduʒ ſit in eiꝰ executione proceſſum morte nõ perimat̃ cõcedentis: ſic etiã nec re integra perimat̃ executoribꝰ data ptãs: quam veluti gratie predicte acceſſoriam naturã ſequi congruit principalis.

Subdelegatus .§.vij.

A delegato pape iuriſditionẽ hñte coercere poteſt. Hoc ſummatiʒ habet̃ ex̃ eo. ti. c. Ex lr̃is ꝯm Jo. an. Et iſta coertio intelligit̃: qꝛ põt excoicare interdicere: ⁊ hmõi: ꝯm Inno. Uñ ⁊ Hoſtiẽ. dicit: ꝙ ſubdelegatus delegati ⁊ merus executor coertionẽ recipit ꝯtra opponẽtes ſe ſibi: et iniuriãtes illos quos mittit ꝑ exequẽdo: queʒ etiã quoad denũciationis actuʒ põt alteri delegare. Dicit etiã ibi Inno. ꝙ qñ agitur de reuocatione iudicũ in lr̃is illis ſolũ expreſſa: ſed expreſſiſſima fieri dʒ mẽtio: ⁊ rõ eſt: qꝛ cũ reuocatio lr̃aꝝ dñi pape ſit odioſa ⁊ ꝯtra ius ibi rõnabiliter appellat̃ ſemꝑ ꝓſumendũ eſt papã circũuentũ: ⁊ ꝙ lr̃as non ꝯceſſiſſet ſi tenor ipſarum lr̃aꝝ ⁊ ꝓceſſus per eos habitꝰ expreſſus fuiſſet: vt eo. ti. c. Ex parte. Sʒ ꝯm Hoſt. melior eoꝝ rõ reddi põt: qꝛ videlʒ videt̃ fieri cõtumelia iudici cũ reuocat̃ vt. ff. de iudi. l. obſeruandũ. non tñ ipſa reuocatio eſt ꝯtra ius cũ fieri poſſit. Expreſſiſſima ergo mẽtio requiritur in ſcḋis lr̃is de prioribus cũ reuocant̃. Ubi v̇o. ſ. ſup ꝑncipali qõne ꝑme lr̃e impetrant̃ lʒ in eis aliq̃ falſitas exprimat̃: vel veritas taceat̃ nihilominus valẽt: ⁊ iudex ꝓcedit: ⁊ ſi nõ ꝯm formã ſaltẽ ꝯm ius. Et ſic nõ requirit̃ tãta expreſſio quãta in ſuperiori. Et rõ eſt: qꝛ iudiciũ reddit̃ nõ inuitum ff. de ver. ob. l. interſtipulantẽ. ⁊ hec habent locuʒ in lr̃is vbi iuriſditio cõmittit̃. Si enĩ eẽnt executorie vel gr̃oſe ſiue etiã de alijs negocijs: tũc opʒ ꝙ de multis alijs faciat mentioneʒ puta de oĩbus omiſſis: q̄bus nõ eſſent ſub tali forma littere impetrate vt de reſcrip. c. cõſtitutus.

Si vero ſup appellatione littere impetrantur ⁊ ante ſniam fuerit appellatum ſufficit ꝙ de cã appellationis fiat mentio. Sed poſt ſniaʒ de ſola appellatione. arg. de ap. c. Cordi. lib. vj.

Delegati iu .§.viij.

riſditio re integra morte delegãtis expirat: ſic ſummat Jo. an. in. c. Licet. e. ti. Ubi dicit Hoſt. ꝙ dicit̃ res integra qñ delegatus non cepit vti iuriſditione. Intelligit̃ autẽ cepiſſe vti ſi vices ſuas cõmiſit alicui: vt hic pʒ etiã ſi principium ſolum cõmittat̃. ſ. eo. c. ſuper qõnuʒ. Uel ſi mãdet alicui ꝙ citet partes: ⁊ multofortius ſi ipſemet citet. vt eo. ti. Gratuʒ. Uel ſi recipiat teſtes in periculo cõſtitutos. Multomagis ſi excommunicet ꝯtradictores vel rebelles. eo. ti. c. j. Sʒ ⁊ iuriſditione vtitur ſi diẽ aſſignet partibꝰ. de dila. c. ſi. vel ſi forte offerri libellũ vel aliquem aliũ actũ iudicialem exerceat. ⁊ ſi partes non citauerit. Idẽ etiam dicit ꝙ ſi delegatus mandato recepto. volens ⁊ intendẽs iuriſditionẽ ſuã perpetuare tanq̃ iudex vocet tabellioneʒ ⁊ teſtes dicens. Ego vocaui vos tanq̃ delegatus a papa: a quo recepi litteras hũc tenorẽ continẽtes. Pius epiſcopus ⁊c̃. Et faciat totuʒ legi. Et per ꝯſequẽs pʒ ꝙ iuriſditionem habeo. Uolẽs igitur iuriſditionẽ mihi in hac parte cõmiſſaʒ ꝑpetuare: ⁊ caſibus qui accidere pñt varijs occurrere: q̃ntuʒ mihi poſſibile eſt ⁊ debeo auctoritate mihi cõmiſſa precipio tibi tabellioni tali ꝙ has litteras in publicã formã redigas. Et inſtrumento publico hos teſtes quos ꝑpter hoc vocaui apponas. Si ſic fecerit forſitan iuriſditio ſua per talẽ actum dicetur perpetuata: ei ſic vti incipit iuriſditiõe: qꝛ talis actus iudicialis eſt. Et per mortẽ delegantis nõ expirabit iuriſditio. alˀs ſic. Cõſuluit tñ ꝙ q̃ citiꝰ põt ſine mora citet ptes. ar. extra eo. qꝺ legit̃. de ſen. excõ. ca. Ea noſcimur. Et magis erit ſecurũ ⁊ clarũ.

Delegatus .§.ix.

quis nõ credit̃ niſi delegationẽ ꝓbet: vñ nõ tenet̃ ei quis obedire ſeu exequi qꝺ mãdaret añ ipſam ꝓbationẽ: ſummarie dˀ in. c. Cũ in iure. eo. ti. vbi dicit Hoſt. ꝙ q̃uis ꝓſumat̃ qs bonꝰ vt de ſcru. c. j. ⁊ ſic nõ ſit ꝓſumendũ ꝙ nõ mentiat̃. ⁊ ſic credẽdũ vt ei mãdati: ⁊ ſi ꝓſumit̃ bonus nõ ꝓſumitur iudex niſi oſtendat̃. In h̃ enĩ nõ ſufficit ꝓſumptio: ſʒ ꝓbatio. vt dicit glo. Caueat quicuq̃ ĩpetrat a ꝑncipe cãm cõmitti. vel delegari alicui vt ſi ſnĩa fuerit data pro eo a delegato: bñ cuſtodiat cõmiſſionẽ ſicut ipaʒ ſententiã. Lapſu enĩ tp̄is ſi cõueniret̃ ⁊ oſtẽderet ſniaʒ ſine cõmiſſione non valeret ei niſi probaretur de cõmiſſione. Sentẽtie v̇o ordinarij ſemꝑ ſtatur: ⁊ pro ea ꝓſumit̃: qꝛ ꝯſtat de iuriſditiõe. vt

de ſen.⁊ re iudi.c.Sicut. Si tñ publicum fuiſſet in iudicio reſcriptū:videt ꝙ ſufficiat.vt de teſti.c.Significauit. lꝫ ſit ar.ꝯ de ſen.⁊ re iudi.c.Cum inter. Sꝫ videtur ꝙ hodie ſufficiat ſolus tabellio ad imponēdum finē ſnie vt ex̄ de ꝓba.c.Qm̄. Sed vt nulla ſit dubietas:ita dꝫ fieri ꝙ auctoritate iudicis reſcriptū papa ſolēnit in publicā formā redactū inſerat in ipa iudicis acte:in pñria ꝓtium ⁊ alia iſtrumenta procuratoria:qꝛ idem iuris eſt de illis:vt ſi oſtēderet ſnia lata in pſona ꝓcuratoris vel ſindici non cōſtaret ō mādato ꝓcuratoris:ſnia nō valeret nec ſtaret ei ſi negaret illum fuiſſe ꝓcuratorē. Sed poſtq̄ in ipſa ſnia iſerātur hmōi inſtra ⁊ reſcripta iudicis acte ſtabit poſtea ſnie.etiam ſi originalia nō appeāt.C.de teſta.l.Publicati. Idē caueat in ſnia excōmunicationis ille ſi abſolutus eſt cuſtodiat inſtrumētū ſiue lr̄as abſolutionis p q̄s tutus exiſtat ſi ei obijceretur excōmunicatio:alr̄ poſſet ſibi piculū generari. Per ꝓcuratorē nō hñtem ad hoc mādatū nō ꝓrogaretur de re ad rē iuriſditio delegati. ¶ Itē excōicatio poſt appellationē legitimā late nō tenet. Hec in ſumma habētur in.c.Cum olim.e.ti.bꝫ Jo.an.vbi dicit gl.ꝙ ſi ꝓcurator excedit fines mādati ſciente dño:niſi ſtatim ꝯdicat ei ꝑiudicat.arg.di.liiij.c.Si ſuus. Si aūt ignorāte eo excedat non ei ꝑiudicat. Silr̄ ⁊ iudex ſi excedat fines mandati partibus non contradicentibus eis preiudicat.C.cōia vtriuſqꝫ. Qꝛ acta clauſa ſeu ſigillata relationis delegatoꝝ apuit ipſorū violādo ſigilla.ꝯ illa acta non dꝫ audiri hoc habetur in ſūma in.c.Dū olim.ij.eo.ti.vbi ponit caſus de quodā qui deferēs lr̄as relatorias geſtoꝝ per delegatum in cā ſua ſuſpicās ne portaret lr̄as Urie.i.ꝯ ſe.⁊ iniuſte aperuit eas:vñ ⁊ non audit cū fecerit iniuriā delegato ⁊ delegāti. Ubi glo.ponit hiſtoriā ō Uria etheo.que habetur.ij.reguꝫ.xj.c. Et ſubdit gl.ꝙ iſte fuit ſtultus ꝙ recepit tales lr̄as deferendas:ſi haberet eas ſuſpectas. Primo qꝛ debebat videre diligēter:⁊ ſi quid eſſet in eis iniquū debuit ꝯdicere relationi iudicū ſi ꝯtra veritatē referebant iudices debēt oſtendere partibus relationē quā faciunt ſuperiori.ij.q.vj.§.Biduū.alr̄ poſſet appellare vt ibi. Et quotiens index relaturū ſe pollicet:illi coacta litigatoribus oſtēdere tenetur.vt de appella.c.intimaſti. Dicit etiā glo.ꝙ talis tanq̄ falſarius puniendus eſt. Et ob h̄ ſolū priuari debet bñficio.vt de reſcrip.c.Olim Innocen.tamē dicit ꝙ minus peccauit q̄ falſarius:vñ ⁊ minus debꝫ puniri.ſ.pena arbitraria ſm Pe. Delegatus ſubdelegatum college impediti vnde ⁊ excuſantis ſe non poſſe intereſſe cū alio in cāe diſcuſſione:ſi in reſcripto eſt clauſula ꝙ ſi ambo non pñt intereſſe vnus adimpleat cōmiſſionē. Ubi Jo.an.i nouella:ſic ait:exponēs gl.ſi clauſula ꝙ ambo ⁊c.eſt i litteris apoſtolicis. Aut alter eſt perpetuo impeditus:⁊ tunc condelegatus non tenetur ſubdelegatum impediti admittere. Aut tpaliter eſt impeditus:⁊ tūc ſi impedimētū eſt ieuitabile.idē eſt dicendū. Si euitabile:collega tenetur ſubdelegatum ipediti admittere:ſi ſubdelegatus iuriſditionē habebat. Sed ſatis mihi plꝫ tunc opi.Hoſti.de ap.re. Et ſi dicas:quid ſi ē impedimētū tpale euitabile:aut clauſula preelegit perſonā:⁊ tunc ꝓelectus:non tenet ſubdelegatū college admittere. Sꝫ nō ſic econuerſo:aut clauſula nullum ꝓelegit:⁊ tūc i reſcripto aut ē clauſula ap.re.⁊ tunc non tenetur admittere:aut non eſt:⁊ tunc tenetur admittere.

¶ Delegatus canonicus. §.x.

Delegatus canonicus in cauſa canonici poterit recuſari. Itē delegatus ſi vocet ſeu citet reum ad iudicium ad locum vbi ſecure nō poteſt accedere:pōt recuſari. Sūmarie hec habet in.c.Cum re.eo.ti.vbi dicit Hoſti.ꝙ etiā cū litteris de conductu nō tenet accedere ad locū vbi habet inimicitias. Et non ſolum pp ꝓprias inimicitias:ſed etiā pp cōes vt ciuitatis vel loci:ſm Pe. Hic etiā dicit gl.ꝙ canonicus nō pōt eſſe iudex ꝯcanonici ſui ꝓpter familiaritatē q̄ etiā i veritatē impediri ſolet.iij.q.v.Accuſatores. Teſtis tñ pōt eſſe canonicus pro cōcanonico ſuo:cū etiā frater pro fratre poſſit teſtificare:cū edictū de teſtibus ſit prohibitoriū.ff.de teſti.l.j. Facilius.n. habentur iudices q̄ teſtes.vñ ⁊ faciliter repellitur iudex q̄ teſtis. Iudex eni recuſat ꝓ modica cauſa:vt ſi aduerſarius eſt oriundus de terra illius.ſ.iudicis.vt de ap.c.ex inſinuatiōe. Itē ſi iudex eſt ſuffraganeus. Item cōſanguinitas vt de ap.c.poſtremo. Sꝫ in teſte ſecus. Item iudex recuſat vel alius ei adiungitur ſi hꝫ conſilē cām ſicut etiā teſtis repellit ſi habet conſilem cām. Sꝫ ſi daret iudex canonicus contra aliū canonicū nō poterit recuſari:quia par affectionis nō oēm ſuſpitionē tollit.ff.de ritu nupti.l. Nō ſolum. Dicūt etiam Pe.⁊ Ab.ꝙ ſcholaris recuſari poteſt ſi debetur iudex in cauſa ſcholaris in domo ſocij allegat eo.ti.c.Inſinuāte. Societate aūt diſſoluta dicūt ſecus:niſi nimia affectio ex precedenti ſocietate remanſiſſet. De magiſtro dicit etiam ꝙ recuſat in cauſa ſcholaris ſui:niſi alter eſſet eius ſcholaris ſm Guil.i.c. contingat.eo.ti.cōtinetur ꝙ delegatus cui mādatur ꝙ abſoluat illum qui ſe dicit excōicatū iniuſte anteq̄ partium probationes recipiat. Si vero demandatur ei ꝙ denunciet ſententiam eſſe nullam:prius ſuper eo partium probationes recipiat. Ubi dicit gl.ꝙ non debet admitti

quis ad probandum id quo probato nō ꝑdeſt.
C. de ꝓba. l. Ad ꝓbationē. Et poſt multa dicit i
fine. hoc verum niſi iudex cū ſub illa proteſta
tione ad probandum admittat vt ſi de iure de
beant valere ꝙ valeant alias non. Itē dicit ibi
gl. ꝙ duplici ex cauſa poſt abſolutionem ab ex
communicatione audiunť ꝓbationes ſup hoc
.ſ. vtrum iſte fuerit excōicatus quia ſi probabit
ꝙ iniuſte fuerit excōicatus non iniungeť ei ali
quid per iuramentum. Et ideo preceptum diſ
fertur quouſqꝫ conſtet ſi iniuſte fuit excōicatꝰ.
Et tunc precipiet ei per iuramentum ꝙ ſatiſfa
ciat pro eo pro quo fuit excōicatus. Item ſi ꝓ
baret ꝙ admonitione non premiſſa fuiſſet ex
cōmunicatus excōicator eſſet per menſem ſu
ſpenſus ab ingreſſu eccleſie. Item ſi ꝓbatur ꝙ
iniuſte excōicatus: excōicator tenebitur ei ad i
tereſſe: ⁊ tanto tempore abſtinebit quanto vi
ſum fuerit ſuperiori. xj. q. j. Nemo. Sed ſi ſnia
ꝓbabitur fuiſſe iuſta excommunicatus tene
bitur excōicatori ad intereſſe. ⁊ hoc niſi vtrun
qꝫ probabilis error excuſet. Addit hic Jo. an.
quinqꝫ queſtiones circa materiā talis excōmu
nicationis: ⁊ ſoluit. vide in nouella. in dicto.
c. ¶ Not. ꝙ lib. vj. eo. ti. dicitur de reuocando
ſubdelegato. Quāuis vices tuas in cauſa tibi
ab aplica ſede delegata in totū cōmiſiſſe noſca
ris: ſi tamen anteqꝫ ille iuriſditione vſus fue
rit commiſſio huiuſmodi parte reuocetur ab
ipſo vel eum eximi rebus contingat huma
nis: cauſam ipſam reſumere poteris: cum iu
riſditio ex quo ipſa vſus non fuerit: nō cenſea
tur in eum efficaciter tranſiuiſſe. Et. c. ſequenti
quod incipit. Si delegatus. Dicitur ꝙ ſi dlega
tus commiſerit vices ſuas vel ſubdelegauerit
quod idem eſt quotiens abeſſet: vel donec re
uocet commiſſionem: per quā etiam intelligiť
cōmiſſa ſententie prolatio mortuo ipſo delegā
te: ſi res non eſt integra: ſed ſubdelegatus ce
pit vti ſua iuriſditione: ſi dicta cōmiſſio nō fue
rit reuocata p delegātem: p mortē ipſiꝰ nō ex
piret. Diciť et ꝙ a ſubdelegato ad delegantem
qui. ſ. aliqd iuris reſeruauit appellādū eſt. cuꝫ
appellať etiā poſt ſniam. Cum delegatus etiaꝫ
epi recuſať recuſatiōis cā coram epo eſt probā
da. Itē ſi officialis eiuſdeꝫ recuſet. lꝫ ad ipꝫ ab
eodē officiali nequeat appellari. e. ti. c. Si con
tra vnū. li. vj. Itē in. c. Venerabili. eod. ti. ſum
marie dr. ꝙ ſi ſubdelegatus delegati pape ſim
plr datus cepit vti iuriſditione: delegatus illū
reuocare nō pōt. Sed ſi ſubdelegatus ipſe con
tra formam aplici reſcripti ꝓcedit nullus ē ꝓ
ceſſus. Ubi dicit Jo. an. in nouella poſt gl. ꝙ q
eſt ſuſpectus de dilapidatione ſue ecclie. nō dꝫ
p hoc moueri ab adminiſtratione: ſꝫ dari dꝫ ei
coadiutor. Ex quo autem probata fuerit dilapi
datio. locus erit diſpoſitioni. ſ. vt de ſymo. c. Lꝫ
He. ⁊ Ab. dicūt ꝙ qū prelatus eſt ſuſpectus de
dilapidatione preterita tm̄. tūc datur coadiu
tor tm̄. ⁊ inquiritur de veritate. de qua ſi cōſta
bit deponeť. Quūqꝫ eſt ſuſpectus ƌ dilapidatio
ne futura pp preteritā de qua conſtat ⁊ tunc re
moueť ſm gl. ⁊ ſine accuſatore ſi euidētiſſ. mis
argumētis liqueat eū ſuſpectū. Et ad hoc que
libet pſona eccleſiaſtica eſt admittēda. ſ. ad ac
cuſandum. vt de re. ec. nō alie. c. Si qs pſbyte
roꝝ. Dicit etiā Inno. ꝙ ſicut omnis alienatio i
terdicitur tali coadiutori ita ⁊ viſitatori: vel cō
mendatori: niſi rerum. ſ. que ſeruando ſeruari
non poſſunt. de elec. ca. Is cui. libro. vj.

¶ Delegatus .§. xi.

qui pronunciauit ſe iuriſditionem nō habere:
etiam de ꝯſenſu ptiū cām nō reaſſumit: ſūma
rie hoc dr in. c. Significantibus eod. ti. vbi fit
mētio ƌ quadā vidua nobili q̄ ſub ptextu pau
ptatis impetrauit per reſcriptū a papa: iudicē
delegatū pſonā eccliaſticam in cauſa ſua vt vi
taret iudicium ſeculare. Uñ Jo. an. in nouella.
ponit genera perſonarum etiā laicarū que poſ
ſunt recurrere ad iudiciū eccleſiaſticum. Et pri
mo quidem de pauperibus dicit ꝙ indiſtincte
pñt conqueri eccleſie: non ſolum de oppreſſio
nibus: ſed etiam de alijs iuribus. xxiij. qō. iij.

Laici potētes recurre re ad iudicē eccleſiaſti cum.

Si quis de potentibus. vt de ver. ſig. c. Super
quibuſdam. Idem intelligas de peregrinis oi
bus qui ſunt de foro eccleſie: quoad res quas
portant: ⁊ contractos initos in ipſa peregrina
tione. xxiiij. q. iij. Si quis romipetas. ⁊. c. ſeqn
ti. Idem in mercatoribus ſi in thelonei is gra
uenť. vt in predictis. c. xxiiij. q. iij. Ideꝫ de ma
numiſſis ab eccleſia vel ei cōmēdatis. Et ƌ his
qui ad eccleſiam cōfugiunt. lxxxvij. diſ. Eos. ⁊
c. ſequenti. ⁊. C. de his qui ad eccl. cō. l. ſi. Idē
de penitentibus. ſ. ſolēniter. xj. q. j. Illud. Ideꝫ
de officialibus eccleſie: libertis: ruſticis: vxori
bus: filijs: ⁊ ſeruientibus ad mani. l. Aſſump
tio. C. de epiſc. ⁊ cle. l. j. ⁊. di. lxxxix. Judicatuꝫ.
Idem in ſenibꝰ ⁊ oibꝰ libertis. lxxxvij. diſt. c. j.
Idem in cecis. membris mutilatis: leproſis:
furioſis: captiuis: debilibus: diuturno morbo
fatigatis. vij. q. j. Cum percuſſio. ⁊ de cenſibus. c.
Licꝫ. C. de epiſco. audi. Supradicte perſone ⁊
ſimiles ſunt de foro ecclie: adeo ꝙ ſi grauētur
a ſuis iudicibus poſſunt ad iudicem eccleſiaſti
cum appellare: ⁊ ipſum per ſimplicem quere
lam adire. vt. lxxxvij. diſt. Libertos. ⁊ capi. Ir
religioſum. Sed q dicunt de appellatione. ſ. a
ſeculari ad eccleſiaſticum poſſunt appellare fal
ſum eſt. immo potius ad iudicem ſuum ſecula
rem. ⁊ ſuperiorem. gradatim appellatio facien
da eſt: vt patet. ij. q. vj. Anterior. um. hoc tamē

ſpeciale in iſtis perſonis miſerabilibus: qꝛ q̄uis eccl'ia etiam nō miſerabilib' pſonis reddat oībus iuſtitiā ꝓpter negligentiam ſecularium iudicū. tñ ſemp requirit pumo iudex ſecularis de fo. cōpe. c. Lꝫ. Miſerabiliū autem pſonarū querimoniaꝫ ſimplicē q̄nq꜡ audit irrequiſitis etiā dñis eorūdē. ne nimis fatigent̄ ꝑ iuſtitia omittēda. di. lxxxvij. ꝑ totū. Alij dicūt ꝙ nunq̄ eccl'ia hꝫ ſe intromittere de his niſi in defectuꝫ iudicis ſecularis ſm Inno. ꝛ Hoſti. remittit de hac materia: vt plene no. ī fo. cōpe. c. Cū ſit generale. Cruce ſignati oīno defendunt̄ ab eccl'ia ſm Inno. Hoc notādū ꝙ pſone miſerabiles facilius ſunt exaudiēde q̄ alie pſone ꝛ reſcriptū ꝯ ipſas nō valet: niſi faciat de ipſis expſſam mētionē. Hoc aūt regulare eſt ſm leges ꝙ in defectū iudicis ſecularis: ſiue qꝛ nō habet: ſiue qꝛ recuſat: ſiue qꝛ iuſtitiā facere negligit: ſiue qꝛ notoriū ſubditū ledit: nedū pape. ſꝫ etiā epi eſt iudicare. ꝛ in meli' reformare. vt in autē. vt diffe. iudi. prīa rubrica. ꝛ hinc eſt ꝙ papa vacāte ī pio vices īpatoris gerit. vt de fo. cōp. Lꝫ. Hoſ.

¶ Delegatus cū .§. xij.

vt ſuſpect' ab aliqua prīū litigātiū recuſatur. eligūt arbitri ad cognoſcēdū de cā ſuſpitionis vtrū ſit rōnabilis. qđ ſic dclarat Greg. ix. eo. ti. di. Suſpitiōis cā ꝯ iudicē aſſignata nō ipſe qui forſitan ꝓuocat' obeſſet: ſꝫ arbitri poti' coram quib' eſt ꝓbatio faciēda ꝛ ad quos oīa q̄ ad hūc articulū faciunt ptinere noſcunt̄. pñt ad h̄ terminū aſſignare: ab ipſo quoq꜡ iudice cui ſicut iuriſditio. ſic ꝛ cetera ſine qb' explicari nō pōt intelliguntur eſſe cōmiſſa. Idē vt cōueniant ſi diſcordes fuerint in vnā ſniam. vel tertiū concorditer aduocent̄: cū quo duo vel alter eoꝝ id faciat ſunt cogēdi: ne huius occaſione pncipale negociū plus debito prorogetur. Hec in textu. Glo. ſup v̄bo cā: q̄ debet eſſe rōnabilis. ſ. neceſſaria. vel ꝓbabilis ad recuſandū: talis. ſ. q̄ eſſet probata deberet legitima reputari. vt de appel. Cū ſpāli. Sup v̄bo iudicē glo. intelligit ordinariū vel delegatū. Sup v̄bo forſan. glo. qꝛ nō dꝫ iudex moueri q̄ nō facit ei iniuriā. cum vtat̄ iure ſuo. vt de elec. Cuꝫ eccl'ia. Et hoc eſt ei ꝯceſſū a iure. vt hic. Sed refert ſe ad id qđ cōtingere ſolet. Lꝫ. n. nō deberet moueri tñ indignātur tales ꝑ maiori pte. Et iō qꝛ forſitan eſt ꝓuocatus ꝯ illū. nō debet terminum ad hoc cognoſcendū aſſignare: ne ſibi obeſſet in artādo apm. Et licet ſit ꝓuocatus: nō tamē potuerunt ipſi declinare q̄ſi offenſuꝫ: cū habeāt ceſſante ꝓbatione ſuſpitionis redire ad eū quē recuſauerāt. Sup v̄bo nō ipſe. Jo. an. ſ. iudex recuſans alr̄ tñ bn̄ cognoſcit iudex an ſua ſit iuriſditio. ff. de iudi. l. Si qo. qꝛ tūc nō ſic afficit̄ pſona ſicut cū recuſat̄. Sup v̄bo arbitri. hi ſm egidiū nō debent eſſe laici. Glo. ſup v̄bo ad quos oīa Sicut iudici oīa intelligūt̄ cōmiſſa q̄ ad cāꝫ ptinent ipſam: ſic ꝛ his arbitris vn̄ ipſi hñt iuriſditionē ꝛ coertionē: ꝛ pñt cōpellere teſtes: ꝛ impediētes punire. vt patet hic expreſſe: ꝛ pōt ab eis appellari. Sed ſi appellēt ad papā appellabitur. Qđ ſi illi q eligūt̄ arbitri a ptib' nolunt ſuſcipe arbitriū: q̄uis dicat̄. ff. e. l. iij. ꝙ nemo cogit̄ ſuſcipe arbitriū: tñ ſecus eſt h̄. Nā tenent̄ hic accipe in virtute obediētie diſtricte ꝛ precepto dñi pape tenent̄. ꝛ ſi huic precepto non obediāt. vt ī ap. c. Cū ſpāli. Si. n. iudex ordinari' eſt que recuſat̄ ipſe cōpellit eos. Si dlegatus ī llos cōpellat nō obſtāte ꝙ recuſatus ſit: aliter iudiciū nō ꝓcederet. ¶ Itē eſt hic aliud ſpāle: qꝛ ꝯſenſus ꝑuatoꝝ facit eū iudicem q nulli preeſt iuriſditioni: nec iſti veri arbitri dnr̄ niſi ꝑ tanto qꝛ eligunt̄ vt arbitri: ſicut alij arbitri eligūt̄ de cōſenſu partiū. Ex hoc pꝫ ꝙ alij arbitri nulli coertionē hñt: ſꝫ tantū metū pene ſnīe eoruꝫ ſtat̄. C. de arbi. l. j. vel ꝑ emologationē vel taciturnitatē decem dieꝝ. C. de ar. l. Cū ātea. Et iuriſditio iſtoꝝ q̄ſi ordinaria eſt ꝑ electionē. Gloſa ſuper v̄bo cogēdi. lꝫ iuriſditio talis iudicis recuſati interim ſit ſuſpenſa: tñ ne culpa eoruꝫ ꝯtingat negociū prorogari pmittit̄ tali iudici vt cogat illos ad cōcordādū ꝛ ſentētiānduꝫ de cā ſuſpitionis. Qđ ſi arbitri nō cōueniūt ſimul malitioſe vt negociū proroget̄. Idem credo ꝙ iudex poſſit cōpellere eos vt ꝓcedāt: aliter cōtineret iniqtatē iſta conſtitutio: qꝛ daret̄ cā malitijs hominū qbus eſt potius obuiandꝫ. vt de reſcrip. c. Sedes. Sup verbo oīa explicat ꝑ exēpla Jo. an. poſt Hoſti. ꝛ Gof. vt locū teſtib' aſſignare eos cōpellere ꝛ punire: ſi in falſo depꝛehendat: diſcutere pſonas teſtiū: admittere exceptiones in pſonas: ꝛ pronūciare verā vel falſā cām ſuſpitiōis deficientēꝫ in expenſis condemnare. Et di. Inno. ꝛ Guil. in Spe. ꝙ ſi aliq̄ pars etiam excuſans ſit contumax in certo actu: vel articulo coram arbitris nō cōparēs: nō ꝓpter hoc delegatus reaſſumit iuriſditionē: niſi tot' labatur terminus per eum arbitris aſſignatus allegat. c. Cum ſpeciali. de app. ī. li. vj. e. ti. ī arbitris hoc hꝫ. Ab arbitris qui ſm formā iuris vt de propoſita ꝯ iudicem ſuſpitionis cauſa cognoſcant: vel q cū de reuocatiōe ambigit̄ litterarū iudicibus nequeuntibus in vnam ſententiam concordare ad concertationem hmōi ſopiendam a partibus eliguntur. ꝛ ſi ſe aggrauauerint: ad ſedem apoſtolicam eſt appellandꝫ. vbi di. glo. ſuper verbo iudicem ſcilicet delegatum pape. Et idem ſi recuſaretur ordinarius. Glo. ſuper verbo grauauerint ſine ſententia. puta quia inique pronunciant illum ſuſpectuꝫ

qui ſuſpectus probatus non eſt: vel econuerſo
vel ante ſententiam. puta minus breuem dila/
tionem dando. de dila. c. j. quod eſt eorum offi
cium. ¶ Nota etiam ibi in gl. ꝙ ab arbitris q
compromiſſarij vocantur: ⁊ voluntate adducū
tur ab eis non appellatur: ſed ab arbitris q de
neceſſitate iuris habēt aſſumi. de quib⁹ loquit
iſtud. c. ab his bene appellatur. vt patet hic. Et
hac ratione. puto hanc decretalem locū3 habe
re in arbitris electis ad audiendum cām quā3
mouet ep̄us ꝯ ſubditum ſuum: cum etiam illo
caſu de neceſſitate eligantur arbitri. vt. xj. que
ſtione prima. Si clericus. Et de hoc de officio
ordinarij. c. Irrefragabili.

¶ Delegata iu/ .§. xiij.

riſditio ad perſonas non comprehenſas in re/
ſcripto: ⁊ de ipſorum conſenſu ꝓrogari non po
teſt. in ſumma dicitur in. c. j. per Gl. eodem tit.
Querit hic Hoſtien. An poſſit renunciari bene
ficio concilij generalis. de ſenten. excōmu. Sa/
cro ſcilicet ꝙ nulla admonitione ꝑmiſſa ad re/
quiſitionem aduerſarij ferantur tales ſententie
⁊ dicit ꝙ non argu. de ſo. compe. Si diligenti.
Concor. Innocen. plus etiam dicens ſcilicet ex
coicationē vł interdicti nūꝗ̄ poſſe venire i pa
ctū vel ꝯditionē vt ſine cāe cognitiōe ⁊ ꝯtuma
cia proferatur. bene poteſt ordinarius eccleſia
ſticus. cuius iuriſditio eſt debite ꝓrogata has
ſententias ferre. Et poſt multa circa hanc mate
riam ſcilicet an non ſoluens creditori in termi
no conuento cum eo: quod ſi non facit hoc: ſit
excommunicatus. ſi non poteſt aliquo mō ſol
uere an incidat. ſic concludit. Si quis ſibi vult
caute prouidere debet ſibi cauere vt non ſolū3
fiat ſibi iuriſditionis prorogatio. ſed ſtatim ꝑ
iudicem conſentiente ⁊ inſtanter petente debi/
tore feratur ſententia excōicationis niſi infra
terminum ſatiſfecerit vt promiſit. tunc enī nul
la monitio eſt neceſſaria: quia dies pro homie
interpellat. vt de loca. c. finali. Nec valebit ap/
pellatio ſi appellat interim. quia ex quo ſemel
conſenſit in alterius preiudicium diſſentire nō
poteſt. vt de proba. c. Per tuas. Ponit etiā hic
Jo. an. in nouella allegando Hoſtien. multa ge
nera prorogationi. ſcilicet expreſſam ⁊ tacitā3.
Expreſſā3 diuidit in quattuor ſpecies ſcilicet d
perſona ad perſonam: de re ad rem: de loco ad
locū: ⁊ de tēpore ad tēp̄s. ibi potes videre. Jn. c.
cum vigeſimum. hoc ſummarie habetur. eod.
titu. Primo ꝙ maior viginti annorum a quo/
cunꝗ̄ poteſt dari delegatus. Secundo ꝙ ma/
ior decem ⁊ octo annorum ei datur a quocūꝗ̄
delegatus: ſed non niſi de cōſenſu partiū. Ter/
tio quia princeps poteſt dare delegatum in q̄/
cunꝗ̄ etate. Jn. c. ſequenti ſic habetur in text⁹.

Uno delegato vel delegatorum vel arbitrorum
ſicut proponis rebus humanis exempto eorū
officium expirat: niſi aliud fuerit in delegatio/
ne. vel compromiſſo expreſſum. Jn. c. Quoniā
appellatio. eod. titu. ſummatim dicitur ꝙ dele
gatus pape ſubdelegare poteſt. licet datus ſit
ex officio: vel de partium cōſenſu: vel cum clau
ſula ꝙ ſi non omnes tu cum altero. ⁊c. Idē po/
teſt conſentientibus partibus is cui committit
negocium exequendum perſonaliter: preterꝗ̄
in duobus caſibus qui ponuntur in textu. vbi
dicitur. preterꝗ̄ ſi inquiſitionem fieri vel eccle
ſijs de prelatis: aut alijs miniſtris ꝓuideri mā
demus: cum in his caſibus induſtriam ⁊ fide3
perſone cui talia committimus: eligere videa
mur. Ubi dicit Joannes andreas ꝙ hoc iniun
gitur expreſſe vel tacite. ſcilicet cū3 non poteſt
ſubdelegari. Expreſſe vt de preſcrip. ca. Cū3 di
lecta. de accuſa. c. ſi. Tacite cum deprehendi po
teſt ex mente reſcripti. puta cum dicitur de in/
duſtria tua ⁊ circūſpectione cōfidentes pleni⁹
per aplica reſcripta ⁊c. Alias ſi nec expreſſe nec
tacite hoc iniungitur: poteſtas ſubdelegandi
amittit. Idem vt ibi dicitur in text. Cui cōmiſ
ſū3 fuerit predicare crucē: excōicare vel abſol
uere aliquos: diſpenſare cū irregularibus: in/
iungere pnias: non licet hoc alijs de mandare
idest ſubdelegare: q2 non ſibi iuriſditio ſed cer
tū miniſteriū potius cōmittit in hoc. Itē in ſex'
to eo. ti. ſic habetur. Si contra vnum ex duob⁹
iudicibus cū3 illa clauſula: ꝙ ſi ambo intereſſe
non poſſunt: alter eoꝝ in cauſa procedat a ſede
aplica delegatis ſuſpitionis cauſa legitima ꝓ/
ponatur: cauſa ipſa ſuſpitionis corā nō recuſa/
to cōiudice ad quē ex vi ꝑdicte clauſule d3 ipſi
us cauſe cognitio pertinere: probari ⁊ ab eo ex
pediri debebit. Ubi vō nō ē dicta clauſula i re
ſcripto d3 ſup h̄ ad arbitros recurſus hēri h ibi.

¶ De delega/ .§. xiiij.

tione que fit per ep̄os. Ubi ſciēdū ꝙ que dicta
ſunt. ē. in iſto. c. de delegati officio cōiter dicūt
de delegatione que fit. per papā: ꝗuis aliqua
etiā ꝯueniāt delegatis alioꝝ ep̄oꝝ ⁊ ꝑlatorū3.
Uñ circa delegationē ep̄oꝝ ſm̄ Ray. ⁊ Guil. di
ſtinguūt doꝝ: q2 quedā ſunt que ptinēt ad ordi
nē ep̄alē: ſicut cōſecratio: recōciliatio eccleſiaꝝ
ordinatio ⁊ hmōi. Et iſta pōt ep̄s delegare: nō
tamen niſi ep̄is: vt de offi. ordi. c. Quod ſede.
Quedam alia ſunt que pertinent ad iuriſditio
nem: ſicut audientia cauſarū: ⁊ abſolutio pecca
torum. Et iſta idubitāter delegare ſeu cōmittē
pōt: vt de ꝯſe. eccle. vel alta. c. Aqua. Ita tamen
ꝙ criminales cauſas clericoꝝ cū agit ad depo
ſitionē delegare nō poteſt: niſi in cauſa. ſ. ſi inci
peret abeſſe propter eccleſie ſue neceſſitatē vel

aliā magnaȝ cauſaȝ:⁊ tūc cōmitteret cognitio
ne tantū ⁊ non diffinitione. C. de peda. iudi. l.
ij. niſi ſi cōmitteret diffinitionem totius cauſe
aliȷ epō: quod facere poteſt: cū non ei ſit inhibi
tum. Sunt quedā alie cauſe que lȝ non ſint cri
minales: tñ propter earum excellentiaȝ non dȝ
eas delegare niſi cauſa multū iuſta ⁊ neceſſaria
ſit impeditus: vt cauſa matrimōialis. ⁊ ſimiles
extra de ꝯſang. ⁊ affini. c. Ex litteris. in fi. Non
debet etiam delegare diſpēſandi poteſtatem cū
irregularibus. Nec abſoluēdi eos qui manus
violentas iniecerint in clericos: in caſibus ſibi
a iure conceſſis. vt de pueris mulieribus. ⁊ hu
iuſmodi. Et licet iſta delegare non debeat: pōt
tamen cum non ſit ꝓhibitū: immo de percutien/
tibus clericos conceditur. de offi. ordi. Eis. Ali
as vero cauſas minores etiā ſpūales: vt de deci
mis: iure patronat': ⁊ ſimiles pōt delegare nō
tamē laicis ſed clericis tantū. ex̄ de iudi. c. De/
cernim'. Pecuniarias vero cauſas pōt: immo
forte indiſtincte debet delegare: nec in talibus
occupari. arg. xj. q. j. Te quidē. Poteſt autē epūs
delegare his qui ſunt in alieno epātu: ea que ꝑ
tinēt ad iuriſditionem voluntariā: non tamen
poteſt cogere eos ad ſuſcipiendū. ſed ea que ꝑ/
tinēt ad iuriſditionem ꝯtentioſam: nō pōt illis
delegare ſm̄ Guil'. Itē ſicut delegatus a papa
vel a principe habet a lege ꝙ poteſt alteri caſū
ſubdelegare: niſi in inquiſitione vel ꝓuiſione ec
cleſie de ꝑlatis ſeu alijs miniſtris quia ī his ca/
ſibus videtur electa induſtria: ⁊ fides perſone
vt eo. ti. Quoniā. ita delegatus ab epō vel alio:
etſi non habet a lege poteſtatē ſubdelegādi: ha
bere tamen poteſt ab homine: videlicȝ ſi delega
tus ipſe dat ſibi illam auctoritatem ſubdelegā/
di. ar. de procura. c. j. ⁊. ij. Sic tenet Joh. an. ſu
per. c. Is cui. eodem titu. libro. vj.

¶ De conſeruatoribus. Capīm. iiij.

De conſeruatoribus

qꝛ tales reputanť iudices delegati a
papa: ideo de eis agiť: ī ſexto. de offi.
dele. in. j. q. ⁊ vltimo. c. Nā ſm̄ antiq̄
iura nil habebať de illis. Et hic de eis breuiter
tractabiť. Inno. q̄rtus. Statuimus vt conſer/
uatores quos plerūq; concedimus: a manifeſtis
iniurijs ⁊ violentijs defendere poſſunt illos q̄s
eis cōmittimus defendendos: nec ad alia que
iudicialē idaginē exigūt: ſuā poſſint extēdē po
teſtateȝ. Joh. an. ibi in glo. ponit tria genera cō
ſeruatorū. Naȝ aliquos dicit dari ꝯſeruatores
vt contra latrones vel ꝑdones eos defendant.
Alios dari vt defendant eos ꝯtra infringentes
ꝓuilegia ipſorum. Aliȷ danť vt defendant ab iniu
rijs ⁊ offenſis. Et in nullo dictorū caſuū habēt
iudicialē indaginem. vt hic. De manifeſtis er/
go iniurijs ſolū habēt cognoſcere. Et intellige
manifeſta. i. notoria: ⁊ ita patentia ꝙ nulla pro
babili tergiuerſatione celari poſſunt. vt de ver.
ſig. c. Ex parte. Si q̄s aūt: qui. ſ. iniuriatus ē ne
get offenſam eſſe notoriā cuȝ negatione videa
tur res fieri dubia: tunc bñ recipiet probatiōes
cōſeruator: an factū illud ſit notoriū vt ſic vide
at an ſua ſit iuriſditio. vt de reſcrip. c. Sup litte
ris. Alias officiū eorū eſſet inutile. Et ſi inuenit
factum notoriū procedat cōtra illos alias deſi/
ſtet. Non enim habet ꝑtātem defendendi iniu
riam ſimpliciter: ſed qualificatā. ſ. notoriā. ha/
bet ergo cōſeruator vocare reū: ⁊ ſi cōfiteať fa/
ctum bene quidē. Si negat ſup notorio proba
tiones recipiat. Si aūt ꝯfiteatur factū: ſed dicit
ſe ſuo iure feciſſe: dicunt quidā ꝙ vltra ſe intro/
mittere non debet. Aliȷ ꝯtradicunt aſſerentes
ꝙ ꝓbationes ſup notoria offenſa recipiet. ad h̄
de elec. c. Bone. Alias facile eſſet ꝯſeruatoruȝ
officiū deludere. Unde ſi videať cōſeruatori ꝓ/
babilis negatio non ꝓcedat: alias puniat ſicut
notoriū. Et qꝛ conſeruator nō cognoſcit niſi de
notorijs nō poterit recuſari ſicut nec appellari
pōt in notorijs. Et dicit Bern. ꝙ talis cōſerua/
tor pōt inuocare auxilium brachȷ ſecularis. vt
de offi. ordi. c. j. Glo. ſuper v̄bo offendere: hoc
intelligi pōt de cōmiſſa ⁊ cōmittēda. Pone enī
eos paratos ad exercitiū ⁊ violentiā inferēdaȝ
illis quorū eſt cōſeruator: ꝓhibere poterit excō/
municare ⁊ punire. vt de ſen. excō. c. Sacro. In
commiſſa defendet per diſtrictionem eccleſia/
ſticam compellendo iniuriatores vt ſatiſfaciāt
leſo ⁊ ſeculare brachium inuocando. Glo. ſup
verbo indaginem. i. cauſe cognitioneȝ ſeu exa
minationeȝ: qꝛ dubia ſunt: ⁊ ſi de talibus ſe in
tromittat incurrit penam. de qu ı. l. §. ij. Danť
autem conſeruatores ſolum a papa. ⁊ vt pluri/
muȝ religioſis exemptis circa ſua priuilegia.

¶ De conſeruato/ .§. i.

ribus quomodo debeant ſe modeſte habere er
ga epiſcopos in proceſſibus contra eos. Alex.
iiij. ſic ait. Quia pontificali dignitate preditis
ob reuerentiam ſacri officȷ quod exercent plu
rimū deferri ꝯuenit: ⁊ eos plus aliȷs honorari
decet: vt cum a iudicibus vel conſeruatoribus
a ſede apoſtolica deputatis: contra eos per cen
ſiones aliquas ſiue penas fuerit procedēdū:
gradus ⁊ modeſtia in huiuſmodi conſeruetur
proceſſu: ita ꝙ eis quadam condigna reueren
tia ſupportatis ingreſſus primo ipſis eccleſie:
vel ſacerdotale interdicatur miniſteriū: ac de
inde ab offō ſuſpēdanť. Et ſubſequēter aggra
uetur cēſura eccleſiaſtica contra eos: niſi forte
aliť fieri ſuaſerit nimia cōtumacie ꝓteruitas ſi
ue culpa. de offi. dele. c. ij. Sup v̄bo aliť circa ſu

nẽ dicit gl. vt. ſ. nõ ſupportenſ tanta modeſtia:
vt q: iniurias ⁊ contumelioſa v̄ba ꝓferãt in iu/
dicẽ. vt de penis. c. Dilectus. Sed qd ſi iudex
nõ ſeruata forma huius cõſtitutionis ſtatĩ ſu/
ſpendit ep̃m: vel excõicat: aut etiã ſupiorẽ ep̃o
tenet ne ſnĩa. Dic ꝙ ſic: lʒ repͥhẽdẽd⁹ ẽ iudex q
hãc modeſtiã nõ ſeruauit. xj. q. iij. c. j. Itẽ hʒ in
nocẽ. ſi maleficiũ eſt notoriũ alijs: ⁊ nõ iudici:
oʒ ꝙ ſup hoc q̄rat ꝓbationes ⁊ teſtes cogat. iij.
q. j. in p̄mis. ⁊ de teſt. c. ij. Et q: in notorijs ali/
quis ordo neceſſarius eſt. ex̃ de iureiu. Ad no/
ſtraʒ. Similiter oʒ ꝙ ꝓcedat ad inquiſitioneʒ:
quãdo factũ eſt notoriuʒ: ⁊ neſcitˀ quis fecerit.
Itẽ ſi reus qui fuerat ꝯdẽnatus ⁊ excõmunica
tus infra annũ appareat ⁊ dicat ſe velle ſatiſfa/
cerẽ cognoſcet ꝯſuator ð q̃ntitate dãni ⁊ hmõi.

¶ Que ſpectant .§. ij.

ad officiũ cõſeruatoꝝ: ⁊ qui poſſint eſſe conſer
uatores ponunſ de of. dele. Hac cõſtitutiõe. li.
vj. Ubi dicit. Hac ꝯſtitutione ꝑpetuo valitura
ſancimus. vt ꝯſeruatores q aliqb⁹ vt a maniſe
ſtis iniurijs ⁊ violẽtijs tueanſ eoſdẽ pleruq3 a
ſede ap̃lica ꝯcedũſ de cetero deputari non poſ/
ſint: niſi ep̃i vl̃ eoꝝ ſuperiores aut abbates ſeu
dignitates vel pſonatus in cathedralibus vel
collegiatis eccleſijs obtinẽtes. Nulluſq3 depu
tari ſibi ꝯſeruatoris eſſe valeat ꝯſeruator. Nec
aliquis regibus ⁊ reginis: q ſicut dignitatis
altitudine pemĩnẽt: ſic prerogatiua grẽ cõue/
nit eos ante ferri. dũtaxat exceptis deinceps cõ
ſeruatorẽ habeat cũ q ſub ſua iuriſditiõe dñio
vel diſtrictu eccleſiaſtico vel tp̃ali cõſiſtat. Con/
ſeruatores aũt hmõi extra ciuitates ſeu dioce/
ſes in qbus fuerint deputati. vel alibi q̃ in ci/
uitatib⁹ ſeu locis inſignib⁹ vbi poſſit copia ha/
beri peritoꝝ ꝯ quoſcũq3 ꝓcedere: aut aliquos
vltra vnã dietã a fine dioceſis eorũdeʒ trahere
nõ preſumãt. Uices quoq3 ſuas citationib⁹ ⁊
ſnĩaꝝ denũciatiõibus dũtaxat exceptis: q̃s per
alios valeãt exerceſ nulli cõmittere poſſint niſi
hoc eis cõpetierit ex beneficio literarũ: ſʒ nec
tũc niſi infra ciuitates ſeu dioceſes in qbus de
putati fuerũt: ⁊ pſonis tñ q ſuperius ſunt ex/
preſſe. ⁊ infra. Officiũ aũt quorũcũq3 cõſerua/
toꝝ ipſo iure quoad nõ cepta negocia per obi
tuʒ cõcedentis volumus expirare. Circa mũe/
ra vero expenſas aſſeſſores ac notarios ⁊ pſo/
nas teſtimonij cauſa vocãdas: illa p̃cipim⁹ ob
ſeruari in hmõi ꝯſeruatoribus p oĩa q̃ in dele
gatis iudicibus ꝯſtitutio a nobis ſup hoc edi
ta obſeruãda decernit. Quicqd aũt ꝯ premiſſa
vel eoꝝ aliquid attentari contigerit oĩno de
cernimus irritum ⁊ inane. In ipſo etiam. c. po
nitur pena conſeruatoribus quidẽ vt ſi de alijſ
q̃ manifeſtis iniurijs ⁊ violentijs ſciẽter ſe in
tromiſerint. ſeu ad alia que ad iudicialem ida
ginẽ exigunt ſuã extẽderint ptãtẽ: eo ipſo p an/
num ſint ab officio ſuſpenſi. Et vt dicit ibi gl.
ſup v̄bo officio ⁊ bñficio: quod ẽ eius ſequela.
vt. xxxij. di. Preter. Et idem eſt ſi hoc agerent
ignorãtia craſſa vel affectata. Pars autẽ q̃ hoc
fieri ꝓcuraret ſnĩam excõicatiõis incurrit. De
qua infra in tit. de excõ. Jo. an. ibi in glo. ponit
ex ipſo tex. ſex vel qnq3 differẽtias inter ꝯſerua ti. xxiiij
tores ⁊ iudices alſ delegatos. Quaꝝ p̃ma eſt.
ꝙ iudex delegatus põt eſſe canonic⁹ ecclie ca/ Differẽ
thedralis: ꝯſeruator non. ¶ Scd̃a eſt. ꝙ eius tia ꝯſer
q eſt mihi iudex delegat⁹ ſaluo iure recuſatio/ uatoris
nis: poſſim ei eſſe delegatus iudex in alia cau/ ⁊ ð̃lega
ſa. Sed in conſeruatore ſecus etiã ſi nõ oppõa ti.
tur exceptio. ¶ Tertia eſt. q: ſaluo iure recuſa/
tionis ſubditũ mihi bene poſſum impetrare ð̃
legatũ: ſed nõ ꝯſeruatorẽ. ¶ Quarta eſt. q: de
legatus a principe põt cãm ſibi cõmiſſam i to/
tũ vel i p̃tẽ cõmittere. vt ð of. dele. c. Paſtoralſ.
ſed nõ ꝯſeruator. Licet Guil. dixerit ꝯ̃riũ i ſpe.
Sed non teneſ in hoc. cũ text⁹ iſte contradicat.
¶ Quinta circa penã. q: dato ꝙ legatus ſe in
tromitteret de his que non ſunt ſue iuriſditio
nis: non ꝓpterea hʒ locũ pena in illũ: q: nõ in/
uenitur expreſſam. Sed conſeruator incurrit
penã. vt pʒ in textu. ¶ Sexta põt poni. q: ⁊ ſi
conſeruator haberet ex ꝑuilegio ꝙ poſſet alte/
ri delegare. nõ tñ hoc poſſit niſi pſonis que ha
berẽt ꝯditiões ſupradictas ꝯſeruatoꝝ. Sed de
legat⁹ põt ſubdelegare ei cui potuiſſet delega/
ri. In oĩbus alijs p̃dictis ſex exceptis equipa/
rantur ꝯſeruatores alijs iudicibus delegatis.
ſm̃ Jo. an. in gl. ¶ Itẽ nota ꝙ cũ plures ꝯſer/
uatores deputati ꝓ vno prelato mõaſterio ſeu
eccleſia quoad negociũ ceptũ poſt vnũ illoruʒ
ꝯſeruatorũ perpetuaſ iuriſditio in alijs cõſer/
uatoribus: non obſtante morte concedentis.
¶ Item licet ptãs executoris dati ad gratiam
non pereat re integra mortuo papa. vt eo. ti. c.
Si ſuper gratia. Tamen ptãs conſeruatoris ꝓ
uilegioꝝ in quib⁹ cõtineſ gratie bñ perit quo
ad non cepta morte ꝯcedentis. vt patet i textu
Hec Jo. an. Que ſunt intelligẽda niſi in ipſa cõ
ceptione conſeruatoꝝ exprimeretur. ꝙ non ob
ſtante morte concedentis durarent ipſi conſer
uatores dati. qd̃ credo coiter hodie fieri.

¶ De ordiario ⁊ pertinẽtib⁹ ab ipſorum offi/ cium. Capl̃m. v.

DE officio ordinarij

Alexander tertius Florentino ep̃o
Cum ab eccliarũ prelatis eccleſia/
ſtica ſnĩa in malefactores aliquos
promulgatur rata debet ⁊ firma cõſiſtere: ⁊ vſ/
q3 ad ſatiſfactionem dignissimam inuiolabili/

ter obſeruari ꝛc. de of. ordi. c. Cū ab eccle. Di
cit ibi gl. ꝙ qlibet ꝓlatus collegiate eccleſie lȝ
ſubſit epo. eſt tñ iudex ordinarius ⁊ hȝ iuriſdi
tionē cognoſcēdi ⁊ excōicandi. vt pȝ in hoc. c.
⁊. xv. q. iiij. c. j. ⁊ de iudi. c. Decernimus. Et di
co illum prelatū hoc poſſe facere ⁊ habere talē
iuriſditionem qui electus eſt a collegio ſeu ab
vniuerſitate. Et idē intelligo ſi preficiaṫ vniuer
ſitati vel collegio ab eo qui hȝ adminiſtrationē
cū iuriſditione. Unde ⁊ abbas excōicare pōt.
ſcȝ ſubditos. ⁊ habet iuriſditionē. vt de ſ'mo.
Sicut. Et hoc niſi ꝯſuetudo cōtra tales eſſet in
ꝯtrariū: nō tamē poſſūt excōicare cum illa ſolē
nitate qua epi. Et de hac intelligūt illud. c. De
bent. xj. q. iij. ⁊. xvj. q. ij. Uiſis. Alij vero dicūt
ꝙ prelati inferiores epis ſubditos eius excōi-
care nō poſſūt: niſi ꝯſuetudo que iuriſditionē
dat ſit in cōtrariū. ſ. ꝙ tales excōicent. Exempti
aūt prelati precipue religioſoꝝ: cū habeāt iu-
riſditionem quaſi epiſcopale in ſubditos ſuos
vtiqȝ ipſos excōicare poſſunt. De hoc tamē. ſ.
quis poſſit excōicare habes diffuſe in ti. xxiij.
c. lxxv. Jo. an. in nouel. ſic ſummat. c. Si ordina
rius ſubiectus epo in ſibi ſubditū ferret iuſtā
ſniam: epē illā ſeruari faciat: ⁊ eā ſine ſatiſfacti
one ⁊ illius ꝯſcīa non relaxet. Tamen vt dicit
ibi gl. ſi ſecus faceret. ſ. abſoluendo talē a iuſta
ſnia: ⁊ cōtra voluntatē ordinarij ex quo ſupior
eius eſt teneret abſolutio. ſed male faceret ille
epo ⁊ conqueri poſſet: ſicut fecit ille plebanus
ſancti Pancratij ꝯtra epȝ florentinū in tali ca-
ſu. vt pȝ in dicto. c. ⁊ dicit gl. ſup v̓bo. in male-
factores. ꝙ ſi ſint malefactores eccliaꝝ conueni-
re eos prelati pñt ſub quo iudice maluerint. de
fo. cōpe. c. Cum ſit. ⁊ vtroqȝ gladio vti contra
eos ſi ſpectat ad eos. vt de ſen. excō. c. Dilecto.
li. vj. Sup v̓bo obſcurari dicit Jo. an. qđ placȝ
Inno. ꝙ minores iudices ordinarij vel delega
ti a principe vel a quocūqȝ iudice alio: ⁊ etiam
ſubdelegati poſſunt exequi ſententias per iu-
riſditionem quā habent. ſ. excōicandi: interdi
cendi. vel ſimilia. arg. de offi. dele. c. Significa
ſti. Quando vero ſunt talia ꝙ non poſſunt fa-
cere iudices minores: vel ſubdelegati: ſicut in
corporalē poſſeſſionē mittere: tūc nō ipſi ſȝ alij
exequunṫ ⁊ ſic loquiṫ. l. ff. de re iudic. l. a diuo.
Et idem de maioribus iudicibus quando exe-
cutio fienda eſt extra terminos ſue iuriſditiōis
Super v̓bo. clericos vel laicos. Habȝ ergo ple
banus nedum curam laicorum: ſed etiam cle-
ricorum parochiam ſuā inhabitantiū. Hoſtiē.

ad hoc. ¶ De ordinario .§.i.

j. c. vj. li. iudice quis ſit. multa notat ſuper dicto. c. Cum
ab eccliaꝝ. Jo. an. ſm Inno. ⁊ Hoſti. Dicit In
no. ꝙ illi dicunṫ ordinarij ꝓlati vel rectores: ⁊
habere ordinariā iuriſditionē qui ab vniuerſi
tate eliguṅt in ꝓlatos ⁊ ſuperiorē ꝯfirmationē
recipiūt. vt in autē. de defen. ci. §. interim. vn
de ⁊ rector cuiuſlibet vniuerſitatis eſt ordina
rius. Et qui eligitur ab his qui ſunt alicuius pro
feſſionis: negociationis: vel artis. ſicut ſunt pi
ſtores: cerdones: phiſici: canōiſte: ⁊ ſiles. adeo
ꝙ tam de publicis cauſis ꝗȝ de priuatis quas ha
bent occaſione ſocietatis ſocij coguntur inter
ſe rñdere ſub tali rectore nulla exceptione ob-
ſtante. Actores tñ nō coguṅt eos cōuenire ſub
eo. imo ipſos ꝯuenire pñt corā iudice ſub quo
domiciliū hñt vt hec omnia ꝓbanṫ. C. de iuri.
om. iudi. l. fi. Inde eſt ſm Hoſti. ꝙ ſcholares di
uerſos iudices hñt. eſt tñ in optione eoꝝ ſub quo
reſpondeant. vt de fo. compe. ꝙ clericis. Dicit
etiā Inno. ꝙ corpora vel collegia alicuius artis
ſocietatis vel negociationis licita ſūt ⁊ appro
bata a lege. vnde pñt hic in his q̄ ad negocia-
tionem vel ad ſocietatem ꝑtinent arcam cōem
⁊ ſyndicū ⁊ iudicem ſine tñ ꝓiudicio dñi ſui ſub
quem hñt. ar. C. de iur. om. iudi. l. fi. Et poſt mul
ta ſubdit dici poſſe forte non male non atten-
di in collegijs iſtoꝝ piſtoꝝ: cerdonuȝ ⁊ hmōi.
ꝙ ſint de vna prouincia vel de diuerſis: vel ꝙ
oēs de vna ciuitate ſint de vno collegio vl' plu
ribus: ſed tñ attenditur ꝙ ſint tres vel plures
q conueniant: vel vniuerſitatē faciant pro iuſti
tia cuiuſlibet ſuanda. ⁊ ſi in aliquo diſcordāt
ſtandum eſt maiori parti. niſi mior ps rōnabi
le qđ pretendat. Hec aūt in ciuitatibus potiſſi
me q̄ carent iudicibus ſm Inno. locum habēt
in quibus qñ reperiṫ aliūs: ē ad epm dyoceſa-
nū tanq̄ȝ ad ordinariū recurrendū. etiam in tē
poralibus. vt in autē. vt diffe. iudi. §. in ciuita
tibus. coll. ix. Unde hec iura collegiorum ſeu
corporum vigent in ciuitatibus precipue lom
bardie. que ꝯſi dñm habeant: ipm tñ dñm vt
expediret reipublice nō recognoſcūt. Sic nec
rex Frācie: vel boemie: vt in. c. ꝑ venerabilē. q
fi. ſint legi. Quicquid autem ſcribatur hoc pu
tat Hoſtiē. iuſtum eſſe ꝙ ciuitates ⁊ alia loca q
habēt dñm ſpecialē: non debent dñium aliqḋ
vel iuriſditionem aliquam in ſui dñi ꝓiudiciū
vſurpaṙ. Et iō ꝗuis ꝓdicta corpa ſiue collegia
ſint approbata a iure: ⁊ iuſtuȝ ſit ꝙ dñs eis ſua
priuilegia ſuet. ſi tñ incipiant ſuos terminos
excedere: ⁊ iura ſue iuriſditionis dñi vſurpaṙ.
de iure ſunt per ipſum dñm coercendi ⁊ refre
nandi. ar. xi. q. iij. Priuilegium hoc eniȝ expe
dit reipublice vt ſit vnus dñs ⁊ nō plures. Si
verum eſt ꝙ de facto aliqñ ſimul cōgregati di
cunt illud Sap. ij. Sit fortitudo noſtra lex iuſti
tie. vnde ⁊ dños conculcant ⁊ hoc quantuȝ ad
laicos. quantum autē ad clericos pertinet. nul
lus etiam ex electione iuriſditionem conſequi

tur niſi primo a ſuperiore confirmetur vel approbetur. vt pz in eo quod legit de elec.c. Noſti. Exceptis quibuſdam caſibus. vt notat. ď appel. Cu nos. Ex quo autem approbatus vel confirmatus eſt canonice quis a ſuperiori ad bñficium cum cura: de iure cōi iuriſditionem hz vt hic.ſ.in.c. Cum ab eccleſiaꝝ. Is autem q curam non hz per conſequēs nec iuriſditionem ordinariam: cum priuatus ſit: niſi a pricipe ordinarius conſtituatur. vt de reſti.in inte.c. Cā. Uel niſi ſit officialis vel vicarius ordiarij: vt ď of. vica.c.j. vel niſi habeat ex conſuetudine: vt de offi. archi.ca.ſi. Que conſuetudo ⁊ priuato canonico in familia ſua iuriſditionē dat ordinariam. quod dic vt notatur de fo.compe. ca. Cum contingat. Hoc tñ ſcias q̧ mulier vel etiā laicus quantumcunq̧ religioſus non poteſt eccleſiaſticam cenſuram exercere vt extra de ma. ⁊ obe.c. Delicta. ſm Hoſt. Sed Inno. aliter poſuit. Dicit eniz q̧ ad hoc q̧ prelatus habeat iuriſditionem ordinariam in clericos oz q̧ vniuerſitas que illum eligit ſit clericorum vel religioſorum: vel als idem prelatus iuriſditionez ab eccleſiaſtico ꝑlato: ⁊ q̧ elect⁹ ſit clericus vel religioſus cum als nec dare nec recipe poſſūt ſpūalem iuriſditionem. ſ. excōicandi: iterdicēdi ⁊ ſimiliū. Item q̧ eligatur in ꝑlatuz. nam ſi eligeret ad aliquā dignitatē in eccleſia. ad primiceriatum: archipreſbyteratuz: cuſtodiam ⁊ hmōi. nō habet ordinariam niſi cōſuetudo tribuat eis qđ poteſt. de exceſ. ꝑla.c.ij. Princeps autem eoipſo q̧ cōſentit tacite vel expreſſe nō errans in iure vel in facto q̧ aliqui faciant collegium. vt q: ſcribit ex certa ſcia alicui vniuerſitati. vel ſyndicum eoꝝ admittit. videtur concedere eis ius vniuerſitatis: q: vt ordinariū facit. Tacite etiam eoipſo q̧ dat ſiue cōmittit alicui aliquam ciuitatem vel caſtrum vel villam. vt. ff. de offi. preſe. vr. l.j. Idem cū papa dat delegationem in ꝓuincia. de of. leg.c.ij.li.vj. vel dat archidiaconatū vel aliquid ſile. Et idē intelligas ſi ab alio ꝯferatur vel cōmittat. que ſ͞m habeat ptātē. ar. ff de indi. l. cū ꝑto:. Et ſm Inno. lex d: dare iuriſditionem ordinariam. eoipſo q̧ aliquem ordinarium vocat. Sed a lege habet dñs iuriſditionem ordinariam in vaſallos: ⁊ arbitri electi a ſubdito ⁊ eṗo ſuo l coſdē xj.q.i.c. Si clericus. Et conſilge preſidentes. ď iudi.c.j. Et preſidentes capitulis prouincialibus religioſorum. de ſta.mo.c. in ſingulis. ⁊ ď maio. ⁊ obedien.j. Cum olim.

Ordinarij per .§.ij.

maxime dicunt epi. ⁊ hi debent punire crimia ⁊ inuocare cum expedit brachiuz ſeculare. Uñ ex ſynodo Ioā. pape dicitur. Habeant epi ſingularum vrbium in ſuis dyoceſibus liberam poteſtatem adulteria ⁊ ſcelera ingrere: vlciſci ⁊ iudicare ſm q̧ canones cenſent abſq̧ impedimento alicuius. ⁊ cum opus fuerit publicū conuocent auxilium. non ad preiudicandum ſed poti⁹ ad ea que ſunt deo placita proſequēdum. de of. ordi.c.j. vbi dicit glo. ſuper verbo inquirere. tunc ſcilicet quando frequens ⁊ clamoſa fama eſt contra ſubditū que obtinet vices accuſatoris. vt de accu.c. Qualiter ⁊ quando. Super verbo iudicare glo. vndecunq̧ ſit ille Preſes enim ꝓuincie debet purgare ꝓuinciā malis hoibus: nec diſtinguit vndecūq̧ ſit. ff. ď of. preſi. ꝓuin. preſes. vj.q.iij. placuit. Sup verbo canones dicit glo. q̧ canones dicunt vt epiſcopi cauſas ſynodales ad eṗm deferant. xxxv. q.vj. In ſynodo. In ſynodo enim quā annuatim debet facere eṗs cuz clero dyoceſis ſue dz cōſtituere aliquos in diuerſis parochijs in ciuitate. ⁊ ex͞t. viros timoratos clericos: ⁊ etiā ſeculares poteſt conſtituere qui dicunt teſtes ſynodales. Et hi debēt referre eṗo in ſynodo vel dictum q̄ ſciūt emergere in dyoceſi indigētia correctione vel ꝓuiſione. Dicit aūt ibi gl. q̧ ad eṗos ptinet inquirere de hmōi criminib⁹ eccleſiaſticis. de adulterijs. de cōiang. ⁊ affi. vi. ⁊ vxo. vt. xxxv. q.vj. eṗs in ſynodo. Item de hereſi. ď here.c. excōmunicamus. De crimine vſurarū: ſimonia: ſacrilegio ⁊ ſilibus que ꝓprie ſpectāt ad iudicem eccleſiaſticum. Et p eṗos debēt puniri ⁊ de quocunq̧ mortali peccato. vt de iud. ca. Nouit. Item ex eo q̧ dicit punire ſm q̧ canones cenſent eſt argu. q̧ iudex debet iudicare ſm allegata ⁊ ſm canones ⁊ leges: ⁊ non ſm ꝯſcientiam. Inducit ad hoc.c. Sūmopere. xj. q.iij. ⁊.iij.q.vij. iudicet. ⁊ alia iura. Ponit circa hoc duplicem opinionem. Aliqui dicunt cū iudex habet ante ſe cauſam quam ſm conſciētiam ſuam nouit iniuſtam: ſed ſm allegatiōes ⁊ probationes ſufficienter apparet iuſta: non debet iudicare ſeu dare ſententiam ſed alteri ďlegare. Alij dicunt ⁊ melius q̧ iudicare habet non ſm conſcientiam: quia hoc eſſet vt priuata perſona: ſed ſm allegata ⁊ probata iudicare habet vt publica perſona. Si autem conſcientiam deponere non poteſt q̄uis deberet deponere: nullo modo contra ſcientiam debet iudicare. De hac tñ materia d. ffuſius. ē. ti. eo.c. ij. cum gloſa ſuper verbo ad preiudicandum idē eſt quis per hoc non acquirit iudex ſecularis nō ſ nocatus ſuo aliquod in preiudicium ecclie. vt ſcz in poſteꝝ poſſit talia ſua auctoritate attētare: niſi de mandato eccleſie. Inno. autem aliter exponit illud ad preiudicandum idest quia ſi non eſſet iudex ſecularis inique agi auxilium denegabit. xj.q.iij. Qui reſiſtit. nec eſt ꝯ quod.

ſupra dictū eſt. de offi. dele. c. Paſtoralis. quia ſibi loquit̃ de ſubditis qui debēt exequi ſententias maioꝝ ſuoꝝ etiam iniuſtas. Hic aūt loquit̃ de ptātibus ſecularibꝰ que nō ſunt ſubdite ſed pares. di. xcvj. Cum ad veruz. Idez eſt in alijs epis. vt ſi vnus eps ferat ſententiā iniuſtā: aliꝰ eps non exequet̃ ſi nouit iniuſtā: quia in bonis tm̄ debet auxiliū impēdere. di. x. c. penu. Et intelligit hoc Inno. qn̄ ſine iudicio petit iudex eccleſiaſticus regem vel alium rectorem aliquē ledi ⁊ iniuſte. Nam ſi in iudicio condemnatuz petat caſtigari per regem debet hoc facere: ⁊ eſſet excoicādus ſi h̄ nō faceret. xxiij. q. v. Adminiſtratores. Nec eius eſt inquirere an ſentētia eius ſit iuſta necne. Dicit etiaz Inno. ꝙ ſi quis clericus vel laicus non paret ſententie ſui iudicis quem fatetur vel notorium eſt eſſe ſuum iudicem: nec coram ſuperiori appellationem vel ſupplicationem proſequitur ſm eum. nec aliquid rationabile pretendit ſm Hoſt. eccleſiaſticus iudex poterit cenſuram ſuam exercere contra talem. Si vero ſit exemptus nō valet quod ſit a prelatis contra euz. quod dic vt de priuile. c. j. li. vj. Illud autem certum eſt ꝙ etiam ſi ſit rex vel etiā imperator: ſemper poſt monitionē canonicā excōmunicabitur ab ordinarijs pro notorijs exceſſibꝰ: niſi pareat. de iudi. c. nouit. niſi ſit nimis ſeuerus vel iniurioſus. Tunc eni papa vicarius ſummi regis cognoſcet etiā de non notorijs per modū accuſationis vel denūciationis ſm Inno. Hoſtienſis allegat de iudicibus. c. nouit. glo. ſuper illud publicū ꝯuocet auxilium alter alteri. ſ. iudex eccleſiaſticus ſeculari iudici: ⁊ econuerſo. Hec eſt differētia: quia iudex ſecularis pōt cogi p̱ eccleſiaſticum ad p̄ſtandum ſibi auxiliū: ſed non ecōtra. eo. ti. Ad reprimēdum ⁊ melius. de iudi. c. Qualr. Nec mirū ſm eū cum ſecularis ſit inferior eo. Eſt etiam ſecunda differētia: q2 ſecularis non h3 examinare pceſſum eccl'iaſtici. Eccleſiaſticus vero nūꝗ̄ ad petitionē ſecularis excoicabit̃: niſi ex cauſa rationabili ⁊ ſeruata forma canonica: cui nec per pactū pōt renūciari. Unde ſi excoicandus aliquid voluerit obijcere audietur. xj. q. j. Nemo. Et faciunt hec ad queſtionem Iohis de monte murlo: de epo. Qui cū excoicaſſet prelatum dioceſis ſui: q2 non recipiebat eum viſitantē. Qui tamē q2 prius appellauerat: dicens ſe exemptum: ⁊ in poſſeſſione libertatis: ⁊ nunꝗ̄ fuiſſe viſitatum excōmunicationem contēnebat. Propter quod epus innocabat contra euz brachiuz ſeculare. plat' ille dicit brachiū non eſſe p̄bendū. Querit̃ quid iuris. Multa inducit pro epo ⁊ contra epm. Demū ſoluendo dicit ꝙ eps in tali caſu non poteſt innocare brachiū ſeculare: nec cōpellere p̄t ad hoc iudicē ſecularē. nec compulſus tenet̃ obedire. dicēs contraria iura loqui qn̄ iudex eccleſiaſticus pcedit ſeruato iuris ordine ꝯtra illos qui de facto nō de iure ſunt rebelles: vel cū nō eſt appellatum ex iuſta cauſa: vel ille cōtra quē pcedit.

Ordinarius .§. iij.

qui ſcit nō vt iudex vel vt homo ſed vt deus ſoditum eſſe cris reuz: indeterminate pōt ſed nō noīatiz eum arguere vel punire iudiciarie vel extra iudiciarie. hoc ſummatim in. c. Si ſacerdos. de offi. ordi. ſm Io. an. Quod dicit̃ indeterminate intelligit̃ in genere. puta quis fecit hoc vel illud ⁊c̃. Et dicunt Inno. ⁊ Hoſti. ꝙ de iure pōt fieri excōmunicatio generalis. v. qō. j. Quidam. Generali tamē admonitione premiſſa. de ſen. excom. Romana. li. vj. nō tamē debet fieri etiam generalis excoicatio niſi ex cauſa rationabili. Sed incertitudo eſt rationabilis cauſa. ff. de rei ven. l. Que de tota. In. c. Cum vos. eo. ti. ſummatim dicitur ꝙ ſi ordinatio differt̃ ex cauſa vacante eccleſia: eps ſeu alius prelatꝰ ponet ibi iconomū. vbi Inno. dicit. Secure teneas ꝙ facta preſentatione de vno vel pluribꝰ ⁊ l3 longo tēpore duret lis inter p̄ntatos: epiſcopus non ordinabit eccleſiam lite pendente niſi de iconomo In. c. Ex parte tua. eo. ti. ſummatiz dicitur ꝙ ſi ordinario cōſtat. ꝙ abſolutus a papa ſuppreſſit veraz excōmunicationis cauſaz remittit illū ad papā. Si vo ſuſpitio tm̄ de hoc eſt: coget eum ſe exinde purgare. Abbas ponit exemplum. puta q2 factū fuit graue: vt q2 occidit ſacerdotem ſuū parrochialē. nec in litteris mandatur fieri ſatiſfactio vt pnīa fieri pro facto tam nequā. vel quia portauit tales lr̃as epi. de quibus in abſolutorijs quas preſentat epo nulla ſit mentio ⁊ hmōi. ¶ In ca. Significauit. e. ti. ordinarius propter periculū anime ſupplet deſidiam vel malitiaz delegati. Et dicit Inno. Hoſtiē. Pe. ⁊ Abb. ꝙ non ſolū in cauſa mr̃imonij ſeu diuortij: de qua in dicto. c. agitur. ſed etiā pro quocūꝗ alio crimine pro quo aliqui fuerit excōmunicati per qđ vertit̃ periculum aīe. ⁊ de exempli pernicie timet̃ ⁊ ex quo poſſet ſcandalū ſuſcitari: ⁊ periculū eſt in mora. Locū hab3 iſta ſuppletio fienda per ordinariū in defectum negligentie delegati: q2 vbi eſt eadez rō ibi ⁊ idē ius de tranſla. prela. c. ij. Nec per hoc perturbatur: ſed iuuatur iuriſditio delegati. caſum ibi plenius vide. Ordinarius ſupplet negligētiā abbatis non reuocantis monachum vagabundam. Ubi Hoſti. dicit. ꝙ licet monachus ſcurrilitatis ⁊ vagationis cauſa in curijs eſſe non debeat. tamē de licētia abbatis poteſt eſſe quotidie in obſequio alicuius principis vel epiſcopi. niſi ppter ppriū quod acquirit ⁊ alias cauſas

periculoſum

periculoſum eſt ei. Inno. aũt dicit hunc ordinẽ
eſſe ſeruandum. qḋ intelligit in monaſteriis in
non exẽptis. Si negligẽtes ſunt dyoceſanus ⁊
abbas ad reuocandũ monachũ vagabundũ:
archiepũs p̃mo monebit abbatẽ ꝙ reuocet mo/
nachũ talem cũ ꝓprio qḋ tenet. Quod ſi abbas
negligẽs fuerit monebit dyoceſanũ archiepũs
vt ſuppleat negligentiã abbatis ⁊ reuocet: ipſe
qui ſi negligẽs ſit monebit archiepũs monachũ
ad redeundũ ⁊ reſignandũ ꝓprium in manibꝰ
abbatis ſui. Quod ſi noluerit obedire tũc illũ
ſuſpendet. vt hic in iſto. c. Dicit tñ Hoſt. cui con/
cordat Pe. ⁊ Abb. ꝙ ſi eſt notoriũ ꝙ vix aliter
eſſe põt ſublato huius monitionis circuitu: ſta
tim põt epũs hoc corrigere. vt de cẽſibus. c. Ro/
mana. li. vj. Sed decẽs eſt vt fiat monitio in no
toriis. neceſſariũ aũt in occultis vt appareat de
negligẽtia prelatoꝝ: qḋ apparebit per lapſum
termini aſſignati. Dicit etiam Inno. ꝙ in his q̃
ſunt regule magis ſpectat ad abbatẽ q̃ȝ ad epũ
correctio. Unñ in eis debeat magis obedire ab/
bati q̃ȝ epõ. di. xiij. Que contra. Corriget ẽ mo
nachum delinquentẽ ⁊ puniet. ⁊ tandẽ eum ex
pellet etiã de mõaſterio ſm regulã a ſuperiori
approbatã: q2 ex quo ſupior illã regulã appro/
bauit. videt ei cõceſſiſſe ꝙ exequit ea que in re
gula cõtinẽt. Et ſi abbas ad hoc nõ ſit ſufficiẽs
implorat auxiliũ epĩ. xvij. q. ij. abbates. In ca.
Ad reprimendã. eo. ti. ſummatiȝ dicit. ab vno
epõ excoĩcatus: ab alio eſt vitãdus. Et archiepi
ſcopus per querelã audiẽs nõ abſoluet niſi pri
mo remittat. vbi dicit Jo. an. in nouel. Cogno/
ſcit ergo archiepũs de iniuſta excoĩcatione qua
ſubditus cõqueritur de epĩ excoĩcatione q̃ ſub
ditus conquerit de epõ excõmunicante. cuius
epĩ archiepũs eſt iudex. Cognoſcens aũt ſi vide
rit ꝙ iuſte remittet eũ ad excoĩcatorem ad mã/
data eius ſeruãda. Si iniuſte ſic non remittet.
Idem in delegato cui cõmiſſuȝ eſt ꝙ abſoluat.
iuncta clauſula ꝙ audiat ⁊ diffiniat. ⁊ ſi qd reſi
duȝ fuerat gõnis. Sed quid ſi epũs petat ad ar
chiepũm ſubditũ ſuuȝ diſtringi ad mandata ſua
ſeruãda vel puniri: q2 contẽnit excoĩcationem
per ſe lataȝ in ipſuȝ. Rñdeo. Non hȝ ſe epũs de
hoc intromittere q2 nõ eſt ordinarius ſubditi:
ſed debet adiri ad clericos arbitros. xj. q. j. Si
clericus cõtra cle. In. c. duo ſimul eo. ti. ſumma
tim habet ꝙ patriarcha non cognoſcit de cau/
ſis ſubditoꝝ archiepõrum vel epõrum ſuorũ:
niſi de priuilegio vel cõſuetudine preſcripta vl'
appellationis remedio. In. c. ꝙ ſedeȝ. habet in
ſumma ꝙ archiepiſcopus impeditus conſecra
tionem ſuffraganeo cõmittere poteſt. Ubi glo.
non impeditus non cõmittet. quod verum eſt
dicit Hoſtienſis de honeſtate non de neceſſita/
te. Nam cum a iure hoc habeat: hoc etiaȝ non
impeditus cõmittere poteſt. ¶ In. c. Paſtora/
lis. eo. titu. ſummatiȝ habetur. archiepiſcopus
cauſam ad ſe per appellationẽ delatam ſubdi/
to ſuffraganei ſui cõmittere poteſt: ſed ad ſuſci
piendum non poteſt eum cõpellere. Item mor
tuo delegato pape qui excõmunicauit reuȝ vel
actorem in poſſeſſionẽ induxit ſi eius ſucceſſor
in delegatione ſuccedit abſoluere. ⁊ poſſeſſio/
nem reſtituere poterit. Alr̃ ſolus papa reſtituet
⁊ abſoluet preter q̃ȝ in mortis articulo: qḋ dici/
tur: quia in mortis articulo oĩs etiã ſimplex ſa
cerdos poteſt abſoluere ab omni excõmunica/
tione. Ne tamen currat annalis preſcriptio reꝰ
coram ordinario vel publicis pſonis. ſcilicet in
dignitate cõſtitutis vel tabellionibus: de ſtan/
do iuri prebeat cautionẽ. Ubi glo. ponit ꝙ q̃ȝ/
uis archiepiſcopus habeat iuriſditionẽ archi/
epiſcopaleȝ in tota prouincia: non tamen epa/
lem. Nec ſequitur ꝙ ſi archiepũs ſit iudex ꝓuin
cie: ergo ⁊ cuilibet de prouincia. hoc pȝ in epi
ſcopo qui eſt ordinarius dyoceſis. non tamẽ ex/
emptorum ſue dyoceſis. Et licet etiã epũs in ſub
ditos habeat iuriſditionẽ: non tamen habȝ in
aliquem iuriſditionis exercitium vt eſt videre
in eo qui eſt bonus ⁊ bene viuit: qui nec conue
nitur: nec correctione eget. di. xxij. De conſtan/
tinopolitana. Sic archiepũs per totam prouin/
ciam iuriſditionẽ habet ſed non exercitiuȝ: ni/
ſi in caſibus quos ibi notat glo. de quibus ha/
bes. j. in tit. de epĩs ⁊ archiepiſcopis. Et q̃uis ti. xx. c.
aliqui dicant ꝙ ſi archiepiſcopus excommuni ij. §. xj.
cat ſubditum ſuffraganei: ſnĩa teneat. Licȝ ille
ſit puniendus. Inno. tamen tenet contrarium.
vj. q. iij. Scitote. Non poteſt ergo ſoluere vel li
gare ſubditos ſuffraganeorum ſuorũ niſi in il
lis caſibus notatis in glo. Dicit etiam Joã. an.
hic ꝙ ſaluo ſpeciali: de iure cõmuni in iuriſdi/
tione epiſcopi ⁊ ꝑlati ſibi ſubuerti locus eſt pre
uentioni: nec mirũ q2 iuriſditio pape preuenit
per inferiorem ordinarium. de appel. c. Ut de/
bitus. ergo ⁊ iuriſditio epĩ per ſuum inferiorẽ
ordinarium. De iure ſpeciali ideo dixi: q2 fate/
or inferiori prelato de priuilegio vel conſuetu
dine poſſe cõpetere: ꝙ prius debeat eſſe cã corã
ipſo. Et in his tũc non poſſet per epũm preueni/
ri: hoc probatur de foro cõpe. c. Cũ contingat.
alias qui primo citauit: epũs vl' inferior ordina
rius ille procedet: ꝙ ſi ambo ſimul citarent: ita
ꝙ non appareret quis primo: puto ꝙ corã epi
ſcopo debeat eſſe iudicium. ar. in. c. Si a ſede.
de preben. lib. vj. ¶ Querit etiam glo. quid ſi
quis eſt excõmunicatus ⁊ habet transfretare
vel eſt in loco obſeſſo: vt non poſſit per abſolu/
tionẽ accedere ad eum ad queȝ de iure ſpectat
ordinarium vel papam: vtrum poſſit abſolui a
laico. cum ſcilicet ibi nõ ſit ſacerdos. Et de trãſ/

ſretãte tenet ꝙ non: immo nec a ſacerdote niſi eſſet in periculo naufragij: ⁊ tunc ſacerdos ab omni vinculo abſoluit: et pape reſeruato. Sʒ ſi euadit oʒ ꝙ recurrat ad eũ ad quẽ ſpectabat de iure abſolutio. A laico abſolui nõ pt: q2 nõ hʒ claues nec ordines nec iuriſditionẽ. De obſeſſo vbi eſt periculum mortis idem dicendum: ⁊ idem de intrante bellũ vel in bello exiſtẽte: ſi tñ iuſtum eſt bellũ ex parte illa. Nam als ſiue obſidẽs: ſiue obſeſſus: ſiue bellans iniuſte: abſolui non põt: nec ab excõmunicatione nec a peccatis: niſi forte vulneratus oſtenderet cõtritionem de co ꝓponens abſtineri a tali bello ſi euadat. ¶ In nouella etiam querit: quid de muliere pregnante an poſſit ab ordinario cuʒ appropinquat ad partuʒ excõmunicata. ſ. ea ſpecie q̃ ſpectat ad papam. ſ. abſolutio eius: nec permittitur ordinario propter ſexum: nec obſtet cap. Mulieres. de ſen. excom. Rñ. diſtinguendum de ꝯditione mulieris: q2 ſi habuit alios filios: ⁊ facile peperit non eſt abſoluenda: niſi aliud periculum imineat. Si aũt alios non pepit ⁊ multuʒ timet partũ: ⁊ forte debilis eſt põt abſolui. Concludit tamẽ ꝙ etiã in primo caſu: quia ⁊ tales moriuntur: ideo pium eſt abſoluere: quia ſi euadũt reincidũt: niſi ſatiſfaciãt ad mandatuʒ pape. vt de ſen. excom. c. Nos qui. li. vj. ¶ In ca. licet. ſummatim dicit ꝙ papa per reſcriptũ quo monet ordinariũ ſuum officiũ exequi non facit eum delegatũ: ⁊ ideo tũc ab eo ad primuʒ ſuperiorẽ poterit appellari. vbi dicit Jo. an. in nouel. ꝙ per hoc cognoſcit ꝙ papa per reſcriptum ſuum non ſolũ monet ordinariũ ſuũ exequi officiũ ſuuʒ: ſed etiã delegatum facit: puta ſi in litteris dicat auctoritate noſtra. Et hoc planum eſt. de reſcrip. c. Cum aliquibus li. vj. Uel ſi dicatur. Cõmittimus. Delegamus vl ſimile. Item ſi dicat vel apponatur aliqd vltra formã iuris vt in lris de ſimplici iuſtitia ſcribat. appel. re. Ubi als de iure remoto non eſt. Inno. et Abb. Notat etiã Inno. ꝙ ſi papa ſcribit ordiario ꝙ audiat generaliter cauſas aliquoꝝ ſubditorũ ſuoꝝ non ponẽdo aliquid de ſupradictis: ꝓcedit vt ordiarius nõ vt delegatus. In. c. irrefragabili. ſummatiʒ dicit: plati ſubditos corrigũt ⁊ reformãt appellatione vel ꝯſuetudie nõ obſtãte: ſi tñ capitulũ canonicoꝝ exceſſus corrigere conſueuit: niſi hoc faciat infra terminum ab epo prefixũ: epiſcopus corrigat. Iteʒ ſi canonici ſine manifeſta ⁊ rõnabili cã maxime in cõtẽptum epi ceſſant a diuinis eps ceſſationẽ nõ ſuabit ⁊ metropolitanus de hoc vice papa cognoſcet. Et dicit Hoſt. ꝙ platus viſitans ⁊ ingrens ſi videt penã pecuniariã magis timeri q̃ ſpũalem bene poteſt illã imponere: debet tñ in pias cauſas illã ꝯuertere: non ſimbus ſare ne videatur ad queſtuʒ id facere: niſi forſan egeret. Nam ⁊ mulcte quas infligit iudex ſecularis ei qui venit cõtra preceptũ ſuuʒ acgrunt fiſco: tñ ille que imponunt pro facinoribus iam cõmiſſis ſunt publicis operibus deputãde ſicut in refectione viarũ ⁊ pontiuʒ ⁊ his ſimilia. Dicit tñ ꝙ de facto ſibi applicãt has ⁊ illas. In. c. Quoniam co. ti. ſummatim dicit ꝙ ciuitas habens populum diuerſe lingue nõ per hoc hẽbit plures epos: ſed eps ſm diuerſitatẽ linguarũ prouidebit viros idoneos qui officient: celebrent ⁊ ſacra miniſtrent. Poterit etiã ſibi ſtatuere epiſcopus illius loci vicariuʒ. pro exemplo ponit: vt ſi ibi eſſent greci ⁊ latini: vel citramõtani vl vltramontani: ⁊ hmõi. vt dicit de ciuitate Tridentina. ⁊ ciuitate Liuj. Nec intẽdit dicere ꝙ eps faciat epm in ipſa dioceſi: ſed ꝙ vicariũ faciat qui ſit eps: als ſi non eſſet epiſcopus non poſſʒ ordinare: chriſmare ⁊ alia huiuſmodi facere. Et putat Hoſti. ꝙ eps grecus etiam extra quatuor tempora poſſit ordines maiores conferre: quia ritus iſte adhuc non eſt quoad grecos reprobatus expreſſe de quo remittit ad ca. ꝙ tranſlationem de temporibus ordinandoꝝ.

¶ De predicato- .§.iiij.

ribus ⁊ ꝯfeſſoribus ordinandis in eccliis per epos ⁊ prelatos eccleſiarũ. ¶ In. c. Inter cetera. ſummatim dicit ꝙ in cathedralibus ⁊ collegiatis eccleſijs inſtituẽdi ſunt viri idonei quibus cum expedierit epi potuerint cõmittere viſitationes: predicationes: ⁊ ꝯfeſſionũ audientiam. In tex. ſi dicit in pri. c. Inter cetera que ad ſalutem ſpectant populi chriſtiani pabulũ verbi dei per maxime ſibi noſcit neceſſariũ ſm illud. Non in ſolo pane viuit homo ⁊c. Matth. iiij. Et in ſi. c. ꝑcipimus tam in cathedralib9 q̃ in alijs cõuentualibus eccleſijs viros idoneos ordinari: q̃s epi poſſint coadiutores ⁊ cooperatores habere: non ſolum in predicationis officio: imo etiã in audiendis cõfeſſionibus ⁊ penitentijs iniũgendis: ac ceteris que ad ſalutem ſpectãt animaꝝ. Siquis aũt hoc neglexerit diſtricte ſubiaceat vltioni. vbi dicit Jo. an. ꝑ hoc verbuʒ precipimus cũ ſi. iunctũ elicit ꝙ negligentes cõſtituti ſunt in mortali. ⁊ optat Hoſti. ꝙ miſericors deus miſericorditer agat in his ⁊ alijs multis laqueis impoſitis per humana ſtatuta: cum tamẽ eccleſia non debeat inijcere laqueos. xxvij. q. j. de viduis. ij. Et ſuper verbo ordinari dicit Hoſtiẽ. ꝙ ſi hi ad quos pertinet hoc non faciunt infra terminũ congruũ eis ab epo datum: eps id faciet iure ſuo: cum ad ipm ſpectet peccatoꝝ correctio. Et horum negligentiam etiam ſuppleret archieps. Et loquitur de conuentualibus ſecularibus. ſ. collegiatis. Nã

monachis non cõpetunt dicta officia que dicũ
tur hic.ſ.ex monachatu ipſo ſm Pe.⁊ Abb. Et
addit Hoſtié.ꝙ hodie prouidit paraclitus per
ordines predicatoꝝ ⁊ minoruꝫ. Licet non oẽs
capiãt verbũ iſtud.vt de priuilegijs.c. In his.
Adde credo per ꝑdictos ⁊ alios.vt heremita/
nos:carmelitas:ſeruitas.⁊ hmõi:multis ſuble
uari in epĩs onus iſtius precepti.de predicato
ribus ⁊ cõfeſſoribus precipue in ciuitatib⁹ vbi
abundant predicatores ⁊ confeſſores:q2 etiaꝫ
magnum animaꝝ fructum reportarent:ſi ope/
re ſicut ⁊ verbo predicarẽt. Ville tamẽ remote
a ciuitatibus horum magnã penuriã habent.
Super verbo neglexerit dicit Hoſti.ꝙ talis ne
gligentia eſt qȯ ſane intelligendũ eſt. Non enĩ
omnis negligentia mortalis: ſed notabilis in
hmõi nec de facili poteſt determinari qñ mor/
talis ſit. Circa glo.ſi.que videtur dicere ꝙ dele
gati ⁊ nuncij apoſtolici deberẽt prouideri a cu
ria mittente. Dicit Hoſt.ꝙ romanã eccleſiã ex/
cuſat neceſſitas.ſ.ſi non prouidet talibus miſ/
ſis ab ea:ſed cõmuniter ab alijs prouidentur.
ſcilꝫ ab eis ad quos mittũtur:q2 nec de ſuo ro/
mana eccleſia poſſet omnibus ꝓuidere. Excuſa
tur etiam priuilegiũ de antiqua conſuetudine
iam obtentũ:⁊ dicit ꝙ epiſcopi conanẽ in hoc
imitari qȯ eſſe non debet.vt in.c.j.de temp.or
di. Pluries clamaui ſubdit Jo.an.inſtantuꝫ ꝙ
de hoc fuit ſermo in concilio Vieneñ.qȯ opta/
rem.ꝙ eccleſia reciperet vigeſimã redditũum
totius cleri per orbẽ ad ſuſtentationem pape ⁊
cardinaliũ:⁊ nil exigi ⁊ recipi poſſet pro ſerui/
tijs prelatorũ quos promouet.exceptis ſalari/
is taxatis laborantium:puta ſcriptorũ ⁊ ſimili
um:⁊ tunc prouideret prelatis ⁊ nũcijs de pre/
dicta quota:⁊ abſtinueret ab exactiõe fructuũ
primi anni:exactionibus decimaꝝ ⁊ huiuſmo
di.que nunc pullulant. Sed deliberauerũt pre
lati in concilio:⁊ forte bñ ꝙ tanta viget inſatia
bilis cupiditas ꝙ ſi hoc fieret h ⁊ illa ꝑciperet.

De iuribus epi/ .§.v.

ſcopalibus que epĩ poſſunt exigere a clericis ⁊
religioſis ſibi ſubiectis. Et que ſunt iura epalia
hic declarantur.in.c. Conquerente eo.tit.vbi di
cit. Decernimus vt in eccleſijs ſeu capellis ſue
dioceſis ad monaſteriuꝫ ſpectantibus habeas
canonicã obedientiã:ſubiectionẽ:⁊ reuerenti
am:inſtitutionẽ:deſtitutionem:correctioneꝫ:⁊
reformationẽ:ac cenſurã eccleſiaſticaꝫ. Juriſdi
tionẽ quoqꝫ ordinariã cãrum oĩum ad forũ ec
cleſiaſticum de iure ſpectantiũ:penitẽtias ⁊ ſa/
cramentoꝝ omniũ que ab epõ recipienda ſunt
collationem. Synodum ⁊ ſynodatici ſeu cathe
dratici nomine duos ſolidos quartam quoqꝫ
decimationũ ac mortuariorũ.viſitationeꝫ q̃qꝫ
annuam.ita tamẽ ꝙ cum ad eas viſitandas ac/
ceſſeris:non amplius ꝓcurationis nomine re
quiras ab eis niſi q̃tum penſatis facultatibus
earũdem moderate poterũt exhibere.ne plus
ceteris capellis eiuſdeꝫ dioceſis onerenẽ. Nec
ab eis plus exigas preter moderatũ auxilium.
qȯ iuxta formam lateraneñ.cõcilij ſi manifeſta
⁊ rõnabilis cauſa extiterit.cũ charitate poſtulã
dum pro neceſſitate tpis ſuſtinemus. Hec ibi.
Ubi dicit glo.per talẽ ſpecificationẽ precludiẽ
via in poſterũ litigandi ⁊ lites diminuunẽ.qȯ
debet facere iudex.vt de dolo.⁊ contu.c. Finẽ.
⁊ iudex debet diſcordie materiã amputare.in
auẽ.de man.prin.§.de inde.imo iudex primo
loco partes ſi põt ad ꝯcordiã reuocabit.⁊c.diſ.
Studẽdũ. Jo.an.ſuꝑ v̑bo obedientiã.per hoc
recognoſcit eũ ꝯcor.di.xxiij.q̃ꝫ. Et ad hãc te
nentur nedũ clerici:ſed etiã laici q̃uis ſint ma
gis principes:ſed potiſſime clerici ſm Hoſtiẽ.
Et ſonat hoc verbũ ꝙ mandatis epĩ pareant ſꝫ
Pe.⁊ Abb.in his.ſ.que ſpectant ad ſtatũ cleri/
catus. Non enĩ ſi mandaret ei vt det ſibi res ſu
as vel renũciet bñficio.teneẽ obedire. Suꝑ ver
bo ſubiectionẽ. Recognoſcit eum dñm et hoc
de iure cõpetit epõ ſuper oẽs exiſtentes in ciui
tate vel dioceſi. Jdeo diciẽ epĩs taliũ ordinari⁹.
xj.q.j. De perſona. Nec ꝓdeſt in talibus preſcri
ptio.vt de preſcrip.c. Ad audientiaꝫ.nec ꝯſue/
tudo. De ꝯſue.c.ſi.⁊ breuiter nil põt obſtare.ni
ſi priuilegiũ exemptionis.eo.ti.c. Duo.alſs nõ
exemptus obijciendus eſt.vt acephalus.diſti.
xciij. Nulla. Suꝑ verbo reuerentiã. Recogno
ſcit enim eũ patrẽ ⁊ hec ſemper exhibẽda eſt ſu
periori:etiã ſi mulier ſit.de maio.⁊ obe.c. Dile
cta. Super verbo inſtitutionem ⁊ deſtitutionẽ
ſcilicet auctorizabilem.ſm Hoſtien.qui remit/
tit ad.c. Non ſatis.de offi. Archi. Super corre
ctionem.ſ.criminum. Reformationeꝫ.ſ. moꝝ.
contra hec non valet conſuetudo vel appel.eo.
titu.irrefragabili. Cenſuram eccleſiaſticã noĩe
cõprehenditur excoĩcatio:ſuſpenſio ⁊ interdi/
ctum de ver.ſig.c. Querenti. Juriſditionẽ ⁊c.
de iure vel cõſuetudine de excep.c.ij.li.vj. Su
per verbo penitẽtias. Jſtud ⁊ ſequens reſpiciẽ
etiã laicos.per qȯ nota.ſm Inno.ꝙ petẽdo iu
ra epalia ab abbate.videor non ſolum que mi
hi debentur a monaſterio:ſed etiaꝫ ad que mi
hi tenenẽ ⁊ clerici ⁊ laici ſuarum capellaruꝫ.vt
de offi.archi.c.ſi. Super verbo ſacrorũ omni
um.⁊c. Sicut ordo cõfirmatio in fronte. Et lar
ge ſumendo ſacrm̃.idem eſt de cõſecratione ec
cleſiarũ.altariũ ⁊ virginum. Et idem ſm Hoſt.
De diffinitione matrimonij.ſi queſtio vertatur
de eo.vt de conſang.c.j. Et ſm hoc ad predicta
reſtringitur verbũ omniũ. Uel ſm Hoſti.illud
omniũ reſpicit oĩa ſeptẽ ſacra: que ab epõ vel

curato vel vicario epi recipiẽda ſunt. Et dicit
ꝙ illi qui ab alio illa recipiunt ſine ipſi⁹ vel illi
us licẽtia non ſunt abſoluẽdi. qꝛ ſnia a non ſuo
iudice lata ꝛc. Nec prodeſt ꝯſuetudo cõtraria
Talia enim non ſunt cõmittenda niſi diligẽter
examinato ⁊ idoneo repto. vt de elec. nihil. ⁊. j.
q. j. ſiquis heretice. §. ecce Si aũt dicatur ꝙ ali
quis cert⁹. puta abbas decanus archidiacon⁹.
vel his ſimilis non priuat⁹ in dignitate ꝯſtitu/
tus poteſt de ꝯſuetudine ipſoꝛuꝫ confeſſiones
audire: talis conſuetudo excuſat: que ⁊ curam
tribuit. Allegat notata de peni. ⁊ re. c. omnis.
Moꝛtuos aũt qui hoc non ſeruauerũt dicit ſe
nolle damnare. ſed dei iudicio reſeruatos. Su
per verbo ſynodum dicit Hoſtieñ. ꝙ lꝫ antiqui
notauerunt ſynodũ videatur ſpectare ad legeꝫ
iuriſditionis: qꝛ ad ſynodũ venire etiã tenenť
abbates nedum alij ſacerdotes ⁊ curati. Sup
verbo moꝛtuarioꝛum. i. pro animabus a moꝛ/
tuis relictoꝛum illis capellis monaſterioꝛum
ſubiectis epiſcopo. alijs non. vt dicã de teſta. c.
officij. Super verbo viſitationẽ. hec eſt de lege
iuriſditionis. quod pꝫ qꝛ monaſteria viſitãtur
niſi ſint exempta ⁊ omnia pia loca. vt de cenſi.
c. romana li. vj. Sup ṽbo penſatis ita ꝙ a pau/
peribus nil petat. j. q. ij. placuit. Alij dicunt ꝙ
a pauperibus eſt petenda procuratio. ſed ne ni
mis grauerẽtur plures congregabunť in vnũ.
vt de cenſi. c. Cum inſtantia ſm Goff. Sed illď
veruꝫ in pꝛocurationib⁹. ſecus ſuper cathedra
tico Inno. Super verbo rationabilis Hoſtieñ.
ponit exempla. puta ſi epiſcopus fecit magnaꝫ
emptionem vel ſubijt grandes expenſas eũdo
ad papam vel imperatoꝛem vel litigando pro
iuribus eccleſie. vel quicunqꝫ caſus ſuperueni
ens incidit propter quem ſuppoꝛtare habet ta
le ſubſidium poſtulare propter quod facienda
eſt contributio. argu. de ſta. mo. c. in ſingulis.
quod intelligit niſi caſum inciderit culpa ſua.
Si eniꝫ pꝛopter ſui pꝛodigalitatẽ indiget ſibi
imputet cum charitate. i. non violenter: nec a
pauperibus ⁊ oppꝛeſſis: ſed clero ſuo conuoca
to exprimat cauſam indigentie ſue: hoꝛtando
ad ſubiectionẽ: ⁊ ꝙ non expectent compulſio/
nem. Super verbo poſtpoſito. ſ. penitentias di
cit glo. publicas criminũ quoꝝ abſolutio epis
reſeruatur vt de peni. ⁊ remiſſi. c. Si epꝰ. li. vj.
Sunt enim plures caſus peccatoꝝ: quoꝝ ab//
tit. xviij. ſolutio epis reſeruatur: de quibus habes in ti.
c. xi. de confeſſi. De cathedratico quid ſit ⁊ quantũ
ti. xx. c. habes infra ti. de epis. ibi etiã de q̃rta ⁊ hmõi.
ij. §. x. Notandum etiam ſm Jo. an. in illo. c. ꝙ hec
iura epalia quoad plura eoꝝ alius etiã ꝗꝫ epꝰ
poteſt ea habere. vt archiepꝰ ⁊ achipſbyter.
vt de offi. archi. c. j. quoad obedientiam. De vi
ſitatione patet de offi. archi. mandamus. De in

ſtitutiõe habes. de of. delgatoꝝ. c. Sup eo. De
cenſura eccleſiaſtica. de electi. c. Dudũ. ij. de iu
riſditiõe ſupra eo. ti. cũ ab eccleſiaꝝ. Idẽ ꝑ ma
gna parte de alijs. Aliter tñ pertinẽt iſta ad in
feriores ꝓlatos. qꝛ quaſi ſub alijs aliter ad ma
ioꝛes: qꝛ ſunt ſuperioꝛes. Inferioꝛes. n. pꝛelati
ea que ipis ⁊ epis cõia ſunt exercere videntur
tãqꝫ epi. ⁊ nõ ſub epis. vbi ſic ẽ de cõſuetudie.
ita ꝙ ab eis non appellať ad epm: ſed ad archi
epm. ex̃ de no. ope. nunci. c. Significantibus.
Et ibi epi non cognoſcũt de cauſis pertinenti/
bus ad ſubditos ꝓlatos. Et ibi ſi minoꝛ iudex
vnum precepit in his que ſunt de iuriſditione
ſua ⁊ epꝰ aliud potius pareť minoꝛi iudici ꝗꝫ
epo. Exinde Jo. an. poſt Inno. diffuſe põit quõ
ſubditus epi poſſit preſcribere aliquid de iuri
bus epalibus ⁊ vnus plebanus de iure alteri⁹
plebani vnus archiepiſcopus de iuribus alte
rius archiepi ibi potes videre.

De duplici le/ .§. vi.

ge epiſcopoꝝ. i. lege iuriſditionis. cui ſubijciũ
tur mõaſteria ⁊ lege dioceſana cui non ſubijci
untur monaſteria in quibus conſiſtit totũ ius
⁊ ptãs epoꝝ. Et de hac fit mẽtio de offi. oꝛdi. c.
Dilectus. Ubi dicit gl. ij. ⁊ plene ꝙ iſta eſt diffe
rentia inter vtrãqꝫ. Ad legẽ iuriſditionis per/
tinet datio cure aiaꝝ delictoꝝ coertio: oꝛdina/
tio eccliaꝝ: ꝯſecratio eaꝝ altariuꝫ ⁊ virginũ ⁊
chryſmatis: ⁊ generaliter oium ſacramẽtoꝝ ⁊
oꝛdinũ collatio que cõſiſtunt in dando. ⁊ alia
plura que enumeranť in. §. precedenti. c. Con/
querente. vſqꝫ ad verbum ſynodaticũ: in quo
verbo incipit enumerare quedaꝫ que pertinẽt
ad legem dioceſanã. Ad legẽ verõ dioceſis ſpe
ctet conuocare ad ſynoduꝫ ad ſepulturas moꝛ
tuoꝛum. cathedraticũ tertia vel quarta moꝛtua
rioꝝ decimationũ: hoſpitium ⁊ ſimilia. que cõ
ſiſtunt in recipiendo. quãdo tamen lex dioceſa
na compꝛehendit legem iuriſditionis. vt ď re
ſcrip. c. Auditis. Dicas ergo ꝙ omnia mõaſte
ria ipſo iure ſunt exempta a lege dioceſana in
fauoꝛem religionis. x. q. j. c. j. ⁊. q. iij. inter cete
ra. ⁊. xviij. q. ij. ꝗꝫ ſit. a lege vero iuriſditionis
non ſunt exempta niſi ſint munita ſpeciali pri
uilegio. Sed oia monaſteria que ſunt in dioce
ſi ſubdita ſunt epo quoad legẽ iuriſditionis.
xviij. q. ij. Hoc tantũ. Seculares vero eccleſie
ſubſũt epo quoad vtrũqꝫ. x. q. j. De his preſtãt
tñ monaſteria aliqñ epo ſeruitiũ ex pꝛima con
ſtructione eius. xviij. q. ij. Eleutherius. Et etiã
rõne viſitationis quod deberet ex conſuetudi/
ne. xviij. q. ij. Seruitium Capelle ṽo mõachoꝝ
ſiue regularium ſubſunt epo. ſ. ꝗꝫrum ad vtrã
qꝫ legem. ē. cod. Conquerente. niſi pleno iure
ſubſunt monaſterijs. vt de priuile. c. Quoniaꝫ

Capelle vero monaſterioꝝ exemptoꝝ ſubſunt epo ſicut ⁊ alioꝝ: niſi exempta ſint ipſa mo͂aſteria cum capellis ſuis. vt de priui.c.Ex ore. vnd͂ ro͂ne capellarũ ad ſynodũ venire tenenẜ. vt de ma.⁊ obe.c.Quod ſup. Et hoc intellige de his qui pplm habent. ⁊ ſic no͂ co͂tradicit palea iſta. di.xviij.eps.⁊.xviij.q.ij.§.ſi.que itelligitur de his que non habe͂t. Addit ad glo. Jo.an. ꝙ oĩs inſtitutio ⁊ deſtitutio co͂firmatio et inueſtitura pertine͂t ad legem iuriſditionis. Jte͂ cauſas audire: ⁊ omnia que circa iudiciũ agunẜ expedire: viſitare: corrigere: exco͂municare: ſuſpendere: interdicere: ſtatuta facere: inquirere: tam de vita clericoꝝ ꝗ̃ de ſtatu eccleſie ⁊ officijs. Qđ aũt dicit ad ſepulturas mortuoꝝ: referẜ hoc ad id qđ fit in cathedralibus eccleſijs in quibꝰ canonico mortuo vel preſbytero vocantur pſbyteri ciuitatis ad ſonũ campane. Ad lege͂ dioceſanam addit Jnno. vltra co͂numerata in glo. dicta miſſas publicas vbi voluerit ca͂tare ⁊ cathedram ponere cauſa predica͂di vel cauſas audie͂di a ſubditis moderatũ auxilium petere. de ce͂ſi.c.cum apl's. pro negocio eccleſie clericos mittere ⁊ eis impare. xij.q.j. Quia tua fraternitas. ⁊ dicit Jnno. ꝙ non alia ro͂ne dicunẜ leges dioceſane ⁊ iuriſditionis: niſi quia a iure aſſumpte ſunt ⁊ nominate: ⁊ potius a iure moderno decretalium ꝗ̃ antiquoꝝ canonũ. Quia ergo propria regula ⁊ inuariabilis doctrina de his dari non po͂t ideo dicit has leges per ſingula declarandas. vt factũ eſt. Dicit etiam ꝙ vocare ad ſynodum magis videẜ legis iuriſditionis ꝗ̃ dioceſane. ¶ Jn.c. vt iuxta. ſummatim dicitẜ ꝙ viſitans eps monaſteriũ no͂ itroducat ſeculares: ſed duos vel tres canonicos cũ aliquot religioſis. Ubi Hoſti. dicit ꝙ co͂ſiderata mente huius legis no͂ verbis huius legis plures poterit vel pauciores debebit ducere, co͂ſideratis idoneitate ⁊ numero eorũdem. Addit Joã.an. ꝙ hodie co͂cilium Uienen͂. de ſta.mo.c. Recolentes. Dicit viſitatores monaſterioꝝ monialiũ conte͂tos eſſe duobus notarijs ⁊ duabus perſonis eccleſie ſue: ⁊ q̃tuor alijs viris maturis ⁊ ho͂eſtis: et debe͂t tales eſſe in habitu honeſto: vt in cappa vel eo quo chorum intrant ſm Hoſti. ¶ Jn.c. Graues ſummatim dicitẜ. ꝙ per reſcriptum qđ papa ma͂dat ordinario ꝙ corrigat clericos ſue dioceſis: no͂ datur ei iuriſditio ſup exemptos. Ubi dicit glo. ar. ꝙ per generale mandatuꝫ poſterius co͂ceſſum no͂ derogaẜ priori ſpeciali: de quo in generali mentio no͂ habetur. Item arg. ꝙ ius co͂mune no͂ tollit priuilegiuꝫ illi eccleſie que eſt exempta a iuriſditione epiſcopi. Jte͂ ar. ꝙ papa per litteras ſuas no͂ intendit preiudicare alteri. vt de offi. deleg.c. Super eo. Jte͂ ex eo ꝙ prelatus eccleſie exe͂pte eſt neglige͂s ad corrigendum ſubditos: no͂ ppterea transfertur poteſtas corrigendi ad epm: nec aliqua iuriſditio in eos. Jte͂ cum ſit triplex iuriſditio. ſ. ordinaria delegata ⁊ arbitraria. ſ. ex co͂promiſſo de tertia glo. non ta͂git: qr no͂ po͂t quis ex ea interdicere vl' exco͂municare: etſi alias punire. Et ꝙ in textu dicitur ſnĩam latam relaxes. exponit glo. relaxata͂ eſſe oſtendas: qr nulla erat. Uel ſm Hoſtien. ideo dicit relaxes. vt eps prudenter ⁊ caute poſſit errorem ſuum corrigere: ne co͂fundatur. Und͂ poterit dicere talis ſnĩas quas tuli de voluntate pape relaxo: cui oportet obedire.

¶ Ordinarij quid §.vij.

facere debea͂t erga habe͂tes plura beneficia curata vel dignitates. ¶ Jn.c. ordinarij. de offi. ordi. li.vj. ſummatim hoc dicitẜ ſm Jo.an. Hic ſtatuit papa ꝙ habentes plures dignitates vel alia bn͂ficia curam animarũ habentia per ordinarios co͂pellanẜ oſtendere infra tempus co͂pete͂s ſuperioris arbitrio ſtatuenduꝫ diſpenſationem qua͂ habe͂t ſuper hoc qđ ſi no͂ oſtenderint proinde habeanẜ ac ſi nullas haberent. Si aũt oſtenderint ⁊ ſufficientes: no͂ amplius moleſte͂tur prouiſo in dictis bn͂ficijs: ne cura animarũ negligatur. Si aũt dubiteẜ de diſpe͂ſatione ad ſedem apoſtolica͂ recurratur. Talibus plura beneficia talia obtine͂tibus: aliud no͂ co͂feratur beneficium: niſi oſtenſa diſpe͂ſatione ſufficie͂ti. Et tunc ita demũ co͂feratur ſi per diſpenſationem poſſit illud cum alijs retinere: vel ſi priori renũciauerit. Aliter collatio facta no͂ valeat. Et qua͂uis videaẜ loqui de epis: tñ ſm glo. poſt Guil. ⁊ Bar. ꝙ etiam co͂pulſione͂ iſtaꝫ facere poſſunt quicu͂qꝫ inferiores qui habe͂t inſtitutioneꝫ: vt plebani aliqui. diſ.lxiij. Si in plebibus. ⁊ de offi. dele.c. Super eo. Jpſi eniꝫ ordinarij ſunt. vt de offi. ordi.c. Cum ab eccleſiarũ. Jteꝫ ex eo ꝙ dicitur in tex. ordinarij. impleri dicit glo. poſt Guil. ꝙ cuꝫ quis habet plura talia bn͂ficia in diuerſis epiſcopatibus quilibet ordinarius eorũ in quibus habet bn͂ficium poterit illum co͂pellere ad exhibitionem ſeu oſtenſione͂ ſue diſpenſationis circa hmõi. Dicit etia͂ glo. no͂ ſoluꝫ papam diſpenſare in pluribus curatis. ex de preben.c. De multa. Jn.vj.c.ti. dicitur in.c. Cum eps. in tota ſua dioceſi iuriſditionem ordinariam noſcatur habere: dubium non exiſtit qn in quolibet loco ipſius dioceſis non exempto per ſe vel per alium poſſit pro tribunali ſedere: cauſas ad eccleſiaſticum forum ſpectantes audire perſonas eccleſiaſticas cum earuꝫ exceſſus exegerit capere ac carceri ma͂cipare: necno͂ et cetera que ſpectant ad eius officium libere exercere. Hec ibi. vbi glo. dicit ꝙ ide͂ eſt in legato circa ſuam legationem. Jde͂ in archiepo circa ſua͂

propriã diocesim: sed non quoad prouinciam. eo. ti. c. j. Et cum intentio epi in hoc sit fundata de iure cõmuni qui dicit se exemptũ: hoc habꝫ oſtendere di. centeſima. c. contra morem. In locis autem exemptis non poteſt iudicia exercere. vt. xvij. q. ij. Luminoſo.

¶ De bonis dignitatũ. §. viij.

gnitatũ vel eccleſiarũ vacantiũ non occupãdis per eos ad quos ſpectat collatio: pñtatio: vel cuſtodia: ⁊ pena cõtra tales habet̃ de offi. ordi. c. Preſenti. li. vj. vbi ſic dicit̃. Preſenti ꝓhibemus edicto: ne epi vel eorum ſuperiores: vt archiepi ⁊ patriarche. ſm glo. aut abbates ſeu quis alij regulares vel ſeculares: plati aut eccleſiaſtice pſone quecũq; vacãtibus dignitatib⁹: pſonatibus: prioratib⁹: vel eccleſijs quibuſcunq; ſibi ſubiectis: ſeu ad collationẽ: ordinatõeꝫ: pñtationẽ: aut cuſtodiã pertinẽtibus eorũdẽ bona morientibus eoꝝ rectoribus vel miniſtris in ipſis inuenta: ſiue vacationis ipſoꝝ tpe obuenientia: que in vtilitatem eorũdẽ expẽdi: vel futuris debẽt ſucceſſoribus fideliter reſeruari: occupare: ac in vſus ſuos conuertere q̃quo mõ preſumant: niſi de ſpãli priuilegio vel conſuetudine iam ſcripta legitime ſeu alia cã rationabili hoc eis cõpetere dinoſcatur: aliogn epi ⁊ eoꝝ ſuperiores ab ingreſſu eccleſie: ceteri vo ab officio ⁊ bñficio tãdiu eoipſo nouerint ſe ſuſpenſos: quouſq; reſtõnem fecerint de pdictis. Porro vbi ex priuilegio vel conſuetudine vel alia de cauſa rationabili ſibi aliquis predictoꝝ aſſerit bona competere ſupradicta: hoc ſolũmõ debet de illis bonis itelligi que ſolutis debitis ſi qua ſunt ⁊ de his que fuerint neceſſaria p ſeruitoribus ⁊ miniſtris ac incũbentibus oneribus vſq; ad nouos redditus ſupportãdis congruere ſeruatis: ex ipſis reperta fuerint ſuperẽſſe. Hec omnia ibi in textu. Ubi notandum q̃ hic non ponit̃ pena laicis contra iſtam ↄſtõneꝫ facientibus: ſꝫ tantũ perſonis eccleſiaſticis. Nã pena ſuſpenſionis non cadit in laicos. Uerum ⁊ ipſi laici ⁊ alij quicũq; qui vſurpant bona vacantiũ eccleſiarũ etiam ſi ſint patroni ſunt ipſo facto excõmunicati. vt patet de elec. c. Generali. lib. vj. Ponit etiã hic glo. notabilis de fructibus eccleſiarũ iam perceptis: quõ rector poſſit diſponere in morte. Item in. c. Si ſacerdos. de offi. ordi. ſummati dicit̃ ſm Jo. an. q̃ archiepis non põt ſibi conſtituere officialẽ in dioceſi ſuffraganeoꝝ ſuorũ: etiam pro futuris cauſis per appellationẽ deuoluendis ad eum: niſi de conſuetudine hoc habeatur: ⁊ tunc tales officiales inhibere non poſſunt priuſq̃ fuerit appellatũ. Secundario dicit̃ q̃ donec archiepis poteſt haberi de facili. vt q: eſt in prouincia ſua vel circa illam: officiales eius non poſſunt proferre ſententias excõmunicationis: ſuſpenſionis: vel interdicti. in ſuffraganeos ſuos ꝓpter põtificalis ordinis reuerentiã. Dicitur eñi ibi in princi. c. q̃ cum metropolitani ſuoꝝ ſuffraganeoꝝ non ingrediant̃ dioceſim vt in eis auctoritate propria iudicent diſponant aliqd vel aliud agãt: que canonica prohibeant inſtituta. nequaq̃ hec poſſunt in illis per alios exercere. vbi glo. dicit. q̃ hoc intelligit̃. ſ. q̃ non intrent in dioceſim ſuffraganeoꝝ in caſibus non pmiſſis. Naꝫ ⁊ cã viſitationis habent ingredi ⁊ procurari: ⁊ tunc ⁊ alijs cauſis prout habet̃ in iure iudicẽt. gloſa pro tribunali ſedẽdo diſponãt ex̃ iudiciũ faciẽdo corã ſe celebrari ⁊ añ ſe recognoſci contractus. de fo. cõpe. c. Romana. li. vj. Agãt. puta ↄferẽdo ordines ⁊ ſacra ſimilia faciendo.

¶ De arbitris. Capitulum. vj.

De arbitris habetur extra eo. per totũ. ⁊. ij. q. vj. A iudicibus dicit̃. Judicum alij ſunt arbitrarij. alij ordinarij. Ordinarij ſunt qui ab apoſtolico vt eccleſiaſtici: vel ab impatore. vtpote ſeculares legitimã poteſtatẽ receperunt. Arbitrarij ſunt qui nullã poteſtatem habẽtes cũ conſenſu litigãtiũ in iudices eligunt̃ in quos cõpromittitur: vt eoꝝ ſnie ſtetur. Horũ alij ſunt ordinarij ⁊ arbitri. alij arbitrarij tantuꝫ. Ubi dicit̃ glo. q̃ ordinarius non ſolum põt inter partes amicabiliter cõponere. v. q. ij. Si primates. ſed etiaꝫ ſm canones poteſt arbitriũ ſuſcipere ſi a partibus eligatur. extra de arbitris. c. Cũ tpe. Et idẽ poteſt etiam ſubdelegatus. lex aũt que videtur huic ſententie ↄdicere. iij. q. vij. §. Tria. intelligitur q̃ ordinarius nõ põt iubere q̃ partes cõpromittant in eum. ⁊ ſic non eſt cõtra. Arbitrorum aũt duo ſunt genera. Quidam dicunt̃ arbitri. ⁊ quidam arbitratores. Sed arbitri etiaꝫ ſunt dupliciter. q: quidam dicuntur arbitri iuris. qui videlicet eliguntur a partibus ex recuſatione iudicis ordinarij vel delegati. Et tales debent ſeruare formã iuris in executione iuſtitie: ⁊ ab eis appellatur. Arbitri autem ſimpliciter ſunt qui eliguntur a partibus. que ſi non cõſentiunt ſententie eius reducunt ſe ad arbitriũ boni viri: qui ſunt vt amicabiles cõpoſitores. ⁊ hi etiam tenentur ſeruare formã iuris in executione iuſtitie. Sed arbitrator nõ tenetur ſeruare formam iuris in executione iuſtitie: ⁊ pmittunt partes non recedere ab arbitrio eius ſub certa pena quaꝫ oportet ſoluere: ſi non pareret ſententie. De hoc diffuſe Anto. de but. ſuper. c. Quintauallis. extra de iureiur. ¶ Arbiter aũt ſi per dolum tulit ſententiam. etſi non retractatur per appellationem. tamẽ per exceptionẽ re

tractatur.ff.eo.non diſſing. ¶ Itez extra de ar bitris.c.j.dicitur.ꝙ debet eligi arbitri vnus vl' tres.⁊ vbi tres eliguntur duoꝝ ſnia retinet vi gorem.vbi dicit glo.ꝙ hoc dicit̃ ex honeſtate non ex neceſſitate.Nam ſi duo etiam eligeren tur in quos cõpromitteretur tenet compromiſ ſum.Et ſi nõ concordauerint cogẽdi ſunt vt cõ cordent vel tertiã perſonam aſſumant.Itẽ ſuffi cit ſnia duorum cum tres eligũtur preſente tñ tertio etiam ſi illi diſſentiant.Eo tamẽ abſente non valet ſnia.ff.eo.l.Si in tres.niſi in cõpro miſſo ſit expreſſuz.ꝙ duo ſine tertio procedãt. Idem in iudicibus delegatis. ¶ Item no.ſm Bernar.e.ti.Expoſita in glo.ꝙ ſiue quis ſit ar bitrator ſiue amicabilis cõpoſitor:ſiue etiaz ar biter:non eſt ſtandum iniquo arbitrio:ſʒ redu cendum eſt ad arbitrium boni viri.ideſt iudi cis loci.ff.pro ſocio.l.ſi ſocietatem.imo ⁊ ſi iu raſſet debet reuocari.extra de iureiurã.c.Qui tauallis.Bernar.non tamẽ propria auctorita te veniet cõtra iuramentũ. ¶ Nota ſm Inno. c.Quintauallis.de iureiuran.ꝙ iſta eſt differẽ tia inter arbitrum.de quo hic eſt ſermo ⁊ arbi tratorem.q: arbiter dicitur qui eligitur vt iu dex.vt ſcilicet procedat ſeruato in ſubſtantiali bus ordine iudicario.⁊ litem dirimat coram ſe ceptam vel coraz alio:ſed ordine iudiciario ſer uato.lʒ poſſet eã dirimere ſi vult etiam inique ff.de arbi.l.j.nec eſt vis ſi ſit cõpromiſſum cum pena vel ſine pena:vel etiam ſine vlla ſtipula tione electus ſimpliciter.Cuius arbitriũ emo logatur:vel taciturnitate decem dierũ vel expſ ſe.C.de arbi.l.penul.Omnes enim iſti ordinẽ ſeruare debent:⁊ agetur ad obſeruantiaz arbi triȷ ſiue ſtipulatione ſiue excõmunicatiõe.ex.l. vt no.de arbi.C.dilecti.Arbitrator autẽ eſt qui eligitur vt aliquid eſtimet vt precium vel ope ras vel partes ſocietatis.vel quid ſibi videatur de aliqua re ſine ordine iudiciario dicat.vel vt ſuper ea arbitretur.ff.pro ſocio.l.Si ſocietatẽ. ⁊ de verbo.obli.l.Siquis arbitratu.Nec facio vim an partes iurauerint ſtare dicto huiuſmo di arbitratoris.vel q: non ſemper redigenduz eſt ad arbitrium boni viri.ff.de verbo.oblig.l. Siquis.Quidam dicunt idem etſi ſub pena ſti pulate ſunt ſtare huius arbitratoris arbitrio.ſ. ꝙ nunquam poteſt petere penam niſi ceſſaue rit ſoluere id ad quod per arbitrium boni viri redactum eſt dictum arbitratoris.ar.pro his. quia non obſtante iuramento ⁊ ſtipulatione ſi ne pena poſſunt petere ꝙ dictum eius rediga tur ad arbitrium boni viri:eadem ratione etſi eum pena promiſit.Aliȷ tamen ꝯtradicunt.Itẽ non facio vim vtrum iſte arbitrator fecerit litez conteſtari in partes vel etiam ſi ſententiam in ſcriptis pnunciauerit:vel ſimpliciter nudo ver

Arbitrator.

bo:quod ſibi viſum fuerit dixerit.Nam coram eo non eſt iudicium vel quaſi iudicium:ſed to tum poſitum eſt in ſua voluntate.Predictaruʒ autem ſolẽnitatum obſeruatio non eſt niſi co ram iudice vel arbitro.⁊ ita nõ poteſt dici litis conteſtatio vel ſententia.Sed quid dices ſi cõ promiſſum ſit factum vt poſſit procedere ſerua to ordine iudiciario ⁊ non ſeruato.Reſpõdeo. hec verba ſic ſunt interpretãda vt compromit tat̃ in eum tanquã in arbitrum.Et hoc innuũt illa verba ſeruato ordine.⁊ etiam tanquã arbi tratorem:quod verba illa non innuũt vel non ſeruato.Si proceſſerit vt arbiter.ſcilicet ſerua to ordine non redigetur dictum eius ad arbi trium boni viri. ¶ Item nota ꝙ ſi dicunt par tes.Eligimus eum in arbitrum ſimpliciter:nõ intelligit̃ vt arbitrator electus:niſi ex aliȷs ver bis appareat de contraria intentione.puta qa dixerunt ꝙ poſſit procedere non ſeruato ordi ne iudiciario.Item ſi dicunt.Eligimus talem in arbitratorem vel in bonuʒ virum qui deter minet queſtiones noſtras non intelligitur ele ctus arbiter:niſi appareat ex aliȷs vbis. ¶ Itẽ nota ꝙ dictum arbitratoris nunquaz emologa tur taciturnitate decem dierum.ſed ſi expreſſe illud confirmẽt partes perit exceptio quaſi trã ſactionis vel pacti.Dictum arbitri procedẽtis ordine iudiciario electi ſine pena emologatur C.de arbi.l.penulti.nec vnquam.⁊ ſi iniquum ſit:redigitur ad arbitrium boni viri.Iteʒ non mutatur dictum arbitratoris niſi in modico le dat.ff.de oper.liber.l.Si libertus.Item dictuʒ arbitri non mutatur etiã ſi grauiter ledat:imo ſi pena fuit promiſſa agitur ad ipſam.C.de ar bitris.l.j.Et ſi non fuit promiſſa ⁊ ſtipulatio in ter partes ſi agitur ad itereſſe.ff.de arbi.l.Diẽ proferre.Et ſi ſimpliciter compromiſſum ſit:et ſentẽtia expreſſe per partes emologata fuerit: vel infra decem dies nulla pars contradixerit oritur ex ſententia actio ⁊ exceptio.vt.C.de ar bi.l.Ne in arbitris.in fi.Hec omnia Innocen. Iteʒ nota ꝙ qui iurat ſtare dicto arbitri ſub pe na euadit periurium ſoluendo penã.dũ tamen ante decendium contradixerit ſi arbitriũ pena lem poteſt emologari.alr iuramentũ mutaret obligationẽ.Unde ⁊ qui tranſegit ſub iuramẽto ⁊ pena tenet̃ preciſe tranſactionẽ ſeruare:quia hec eſt natura tranſactionis.Qui aũt iurauit da re ſtichũ aut pãphiliũ ſub pena:non ꝓpter hʒ te netur dare ſtichũ.Non eni videt̃ facẽ de alter natiua abſolutã:ſed fortificat ſolũ.Hec Pe.de pa.in.iiȷ.diſt.xxviiȷ.q.j.ar.j.concluſione quar ta.Arbitramentum latum abſente parte ⁊ irre quiſita.ſm Pe.de verb.obli.l.Siquis arbitra tu.non valet.Idem Cy.⁊ Bar.Itẽ ſciendʒ ꝙ arbiter non põt punire teſtem qui dicit falſum

teſtimoniū coram eo: vel partes ꝓducentes fal
ſa inſtrumēta ſi ſoluz eſt arbiter vel arbitrator:
ꝛ non alius iudex habens merū imperiuz: q꞉
ꝛ aliquando in tales compromittunt. Et ratio
eſt: quia punitio ſeu puniendi poteſtas non eſt
niſi per iuriſditionē attributa: ſed arbiter vt ar
biter caret oī iuriſditione: qḋ patet: q꞉ ab eius
ſententia non appellatur: nec ex ea oritur actio
vl' executio. vt. l. j. C. de arbi. Item ptās arbitri
eſt ita liminata ꝙ de rebus extra cōpromiſſum
ꝛ parte compromittentes nullo modo cogno-
ſcit ſed teſtis in euz non compromiſit: ergo nō
poteſt eum punire. Nec obſtat ꝙ arbitria ſunt
redacta inſtar iudicioꝝ. vt. l. j. ff. de arbi. Quia
hoc eſt verū ꝗ̄tum ad ea tantum que cōpromit
tunt. Sed falſitas teſtis eſt oīno extra cauſam
ꝛ perſonas compromittentes. De ſumptibus
tamen pōt condēnare: licet hoc non ſit compro
miſſum expreſſe: q꞉ cauſa ſumptuuz non eſt ex
cauſam ꝛ pſonas cōpromittentes: ſed ſi eēt ar-
biter habēs iuriſditionē a ſtatuto ciuitatis: vel
iudex alſ ꝛ haberet merū imperiū poſſet puni-
re non vt arbiter: ſed vt iudex teſtem deponen
tem falſum corā arbitro ponit. C. de teſti. l. Cuz
apud. Hec Ange. de Peru. Item extra eo. c. Cū
dilectus. dī ꝙ arbitri iudicare non valent niſi
de his tm̄ ſup quib⁹ in eos extiterat cōpromiſ-
ſuz. Ubi dicit gloſa. Nota ꝙ arbitria ſtricta via
Differē- incendūt. Nam id ſolum venit in arbitrium:
tia arbi de quo. ſ. dictuz eſt vt veniat. ff. eo. l. Si cū dicꝫ
trij. ꝛ iu- Itē arbiter non pōt punire contumaciā litiga-
dicij. toris. ſ. mulctando: ſed in expenſis condēnan-
do pōt: q꞉ cognoſcit de itereē nec pt cogere: ni
ſi in caſu qui habet de cſti. delega. c. Suſpitio
nis. Et hoc eſt verum ꝙ non poteſt punire con-
tumacez niſi ꝯtumelijs ad ħ actū ſit. ff. de iudi.
l. ij. Itē arbiter non poteſt ꝓnunciare: niſi vtra
ꝗ parte preſente: niſi hoc inter litigatores cō
uenerit. ff. eo. l. Diem. §. Si quis. Itez non po
teſt citare partes niſi ad locū in quo cōpromiſ-
ſum factū eſt. ff. eo. l. Si cuz dicꝫ. Sufficit tm̄ ꝙ
in eadem ciuitate in qua factū eſt cōpromiſſuz
citet partes. Item arbiter non poteſt delegare
arbitrium. ff. eo. l. Si compromiſſuz. Itē ſatiſda
tio non preſtat coram arbitrio. q꞉ ſufficit pene
promiſſio. Cum. n. ptes cōuenerunt ſtare ſentē
tie arbitri ſb certa pena. pōt peti pena poſita ab
ea parte que recedit a ſententia: qua pena ſolu-
ta cogi non poteſt vt tali ſtet ſententie: niſi in cō
promiſſo dictum ſit vt etiā pena ſoluta vel non
ſtetur arbitrio nihilominus. xxvj. q. v. Quicū-
ꝗ. Bern. in glo. ſup. c. Dilecti. eo. ti. Itez in ar-
bitrio mora nō poteſt purgari vbi prefixus eſt
dies ab homine. ff. eo. l. Celſus. ſec⁹ in iudicijs.
Item ſententia arbitri nō infamat: ꝛ hoc ideo
q꞉ non poteſt cognoſcere de crimine quod infa
met. ff. eo. l. non diſtinguemus. In his ois
diſcrepāt arbitraria a iudicijs. Itē ꝛ in alio. nā
ſi partes renunciant appellationi ꝛ pactu faci-
unt de non recedendo ab arbitrio: nihilomin⁹
recedere poſſunt ſoluta penā appoſita. vt dictū
eſt. ſecus circa iudicia: ſed in quibuſdam con-
ueniunt: quia per vtrunqꝫ interrumpitur pſcri
ptio: ꝛ quantum ad iuramentum de calumnia
Bern. ¶ Itē extra eo. Contingit. dicitur ge-
neraliter prohibem⁹: ne ſuper rebus ſpiritua-
libus compromittatur in laicum. Ubi dicit gl.
ꝙ in laicum de rebus mere ciuilibus quibus
nullum ſpirituale eſt annexum bene poteſt cō-
promitti i eccleſiaſticis temporalibus rebus.
argu. hic quia prohibet tantum de ſpirituali-
bus rebus: quia quod de vno prohibetur de al
tero conceditur. diſt. xxv. c. Qualis. Si vo cō-
promittatur in laicuz de rebus ſpiritualib⁹ nō
tenet arbitrium. vt hic. Sed ſi compromittat i
clericum ꝛ laicum ſine auctoritate quidem ſu
perioris etiam non valet. Sed interueniente
auctoritate epiſcopi: non poteſt in laicum tan-
tum compromitti: ſed ſolum auctoritate pape.
diſ. xxxij. Preter hoc. §. Ueruz. ꝛ. ij. q. v. Men
nam. Unde dico ꝙ laicus nullo modo de reb⁹
ſpiritualibus iudicare poteſt: nec principaliter
nec incidenter. Ber. Item ſoluitur cōpromiſ-
ſum per mortem alterius cōpromittentis. ex-
tra eo. Ex parte: ꝛ etiam per mortem alteri⁹ ar-
bitroꝝ. extra de offi. dele. c. Uno delegatoruz
Et hoc verum niſi fiat mentio in compromiſ-
ſo: ꝙ tranſeat ad heredes vtriuſqꝫ partis com
promittentis. Secus in iudicijs quia illa tran
ſeunt ad heredes ꝛ ſi de ipſis non fiat mentio
Ber. Item cum ab vno de pluribus arbitris
vel iudicibus alijs preſentibus etiam mandā
tibus. ſcripta ſententia recitatur: pro eodez eſt
ac ſi ab omnibus eſſet recitata. Oportet autez
vt recitatus non vtatur verbis ſingularis nu-
meri ſed pluralis dicendo. Nos tales arbitri de ſ. ...
vel iudices pronunciamus ꝛc. niſi in arbitris c. v. §. ...
ſuper electione que debet fieri ab vno vice oīm
extra de ſententia ꝛ re iudi. c. Cum ab vno. li.
vj. Item nota ſm Ber. ex̄ de offi. ordi. in glo.
in. c. Cum eccleſiarum. ꝙ quilibet prelatus col
legiate eccleſie licet ſubſit epiſcopo eſt iudex
ordinarius ꝛ habet iuriſditionem cognoſcen-
di ꝛ excommunicandi. vt in iſto ca. Et ille pre-
latus hec facere poteſt: ꝛ habet talem iuriſdi-
tionem qui eſt electus a collegio ſeu vniuerſi
tate. extra de elec. c. j. Et idem intelligo ſi prefi
ciatur collegio vel vniuerſitati ab eo qui ha-
bet adminiſtrationem cum iuriſditione. puta
ta epiſcopo. Bernard.

¶ De triplici modo procedendi in iudicio. ꝛ
primo de ꝓcedendi ꝑ inquiſitionē. Capl'z. vij.

De crimine autē cō tra aliquem proceditur tribus mo dis principaliter in iudicijs. videlicet per accuſationem: denunciationem ⁊ inquiſitionem. Et ad accuſationem requiritur inſcriptio. Denunciationem dꝫ ꝑcedere charitatiua monitio. Inquiſitionem dꝫ ꝑcedere clamoſa inſinuatio. extra ď accu.c. Sup his ⁊.c. Qualiter ⁊ quando. Poteſt ⁊ addi quint⁹ modus cum crimen.ſ. obycitur in modū exceptionis.co.ti.ca. Inquiſitionis.

De inquiſitio/ .§.i.

ne vitioꝝ facienda ſic ait Innocēti⁹ terti⁹ in cōcilio generali.ex̄ de accu.c. Qualiter ⁊ qn̄ debeat ꝓlatus ꝓcedere ad īqrēdū ⁊ puniēdū ſubditoꝝ exceſſus ex auctoritatibus noui ⁊ veteris teſtamēti colligiſ euidēter ex qbus poſtea ꝓceſſerunt canonice ſanctiones. Legitur.n.ī euangelio Luce.xvj. ꝙ villicus ille q diſſamat⁹ apď dn̄m ſuū: quaſi diſſipaſſet bona ipſi⁹: audiuit ab eo. quid hoc audio de te. Redde rōnē villicatiōis tue. iā.n. nō poteris amplius villicare. Et in Geneſi.xviij. dominus ait. Deſcendam ⁊ videbo vtrum clamorē qui venit ad me opere cōpleuerit. Ex qb⁹ auctoritatibus manifeſte ꝓbatur ꝙ nō ſolū ſubditus verūetiā cum ꝓlatus excedit: ſi per clamorē ⁊ famā ad aures ſuperioris ꝑuenerit: nō qdē a maliuolis ⁊ maledicis: ſed a prouidis. nec ſemel tm̄ ſed ſepe: qď clamor innuit ⁊ diſſamatio manifeſtat. dꝫ corā eccleſie ſenioribus veritatē diligētius ꝑſcrutari. vt ſi rei popoſcerit qualitas canonica diſtrictio culpā feriat delinquētis. nō tm̄ idē ſit actor ⁊ iudex: ſed quaſi denūciāte fama vel deferēte clamore officij ſui debitū exequaſ. lꝫ aūt hoc ſit obſuādū in ſubditis. diligētius tm̄ obſeruandū eſt in prelatis: q quaſi ſignū poſiti ſunt ad ſagittaꝫ: quia non poſſunt oībus complacere: cū ex officio ſuo teneanſ nō ſolū arguere: ſꝫ ēt increpare. quādoqꝫ ēt interdū ſuſpēdere. nōnūqꝫ vero ligare. frequēter odiū multoꝝ īcurrūt ⁊ inſidias patiunſ. Et ideo ſancti patres ꝓuide ſtatuerunt vt accuſatio prelatoꝝ nō facile admittaſ: ne ꝯcuſſis colūnijs corruat edificiū: niſi diligēs adhibeatur cautela ꝑ quā nō ſolū falſe: ſed etiam maligne criminationi ianua ꝓcludatur. Uerum ita voluerūt prouidere prelatis ne criminarenſ iniuſte. vt tm̄ cauerēt ne delinq̄rent inſolenter contra morbū vtrunqꝫ cōgruā medicinā inueniētes. ¶ Nota ſm̄ Ange. ď peruſio. ꝙ inquiſitionū alia generalis. alia ſpecialis. Et generalis diuiditur ī quattuor ſpēs. Prima eſt generalis quoad delicta ⁊ quoad ꝑſonas. vt cum preſes inquirit. ſi ſunt homies facinoroſi pena digni. ⁊ de hac loquitur lex congruit. ff. de offi. preſi. ad. l. iuli. repe. Quedam vero eſt inquiſitio generalis quoad perſonas: ſed ſpecialis quoad delicta. ⁊ cum preſes inquirit contra illos qui Titium occiderunt. Et de hac loquitur lex mandatis. ff. de condi. ob turpem cauſam. Quedā eſt generalis quoad delicta: ſed ſpecialis quoad ꝑſonas: vt cū inquiriſ ꝑ viſitatorē eccleſie cōtra ꝑſonas exiſtētes ī eccleſia ad inueſtigādū ⁊ puniēdū crimen ꝑ aliquē eoꝝ cōmiſſū ꝑ qď dꝫ monaſteriū reformari ī aliquo. De hac loquiſ.c. Per inquiſitionē. extra de accu. Qn̄qꝫ tn̄ eſt inqſitio generalis quoad ꝑſonas de neceſſitate. vt cū inquiriſ de aliquo maleficio cōtra ciuitatē ⁊ hoīes illius: nec ſūt hoīes ſpecificādi. De hac loq̄ pōt.C. ď mo no.l.i. Specialis aūt inqſitio quoad ꝑſonas ⁊ delicta ē. vt cū de certo ⁊ limitato delicto preſes ſeu ꝓlatus inquirit contra certā ⁊ limitatā ꝑſonā. De hac loquiſ lex ea qdeꝫ.C. de accuſa.

¶ De formis dictandis in hmōi inqſitionib⁹

Forma inquiſitionis generalis quoad ꝑſōas: ſpālis quoad delicta hmōi eſt. Hec eſt inqſitio q̄ fit ⁊ fieri intendiſ per. A. ptātē ⁊. M. eius iudicē maleficioꝝ ex eoꝝ ⁊ cuiuſcūqꝫ eoꝝ officio arbitrio ⁊ balia cōtra oēs ⁊ ſingulos illos qui tali loco ⁊ tpe Titiuꝫ occiderūt ⁊ occidētibus preſtiterūt auxiliū ꝯſiliū vel fauorē. Hec forma ſumiſ ex dictis Inno. Forma inqſitionis generalis quoad delicta. ſpecialis quoad ꝑſonas ē talis. Hec eſt inquiſitio q̄ fit ⁊ fieri intendiſ ꝑ M. ſyndicum ⁊ ſyndicatorem electum: ⁊ aſſumptum per cōe peruſij ad ſyndicandum. A. oliꝫ poteſtatem dicte ciuitatis pro ſex menſibus iā elapſis inchoatis ⁊c. ꝯ omnes ⁊ ſingulos ſuos iudices: notarios: milites: domicellos: berruarios: ⁊ familiam vniuerſam dicti olim ptātis. In eo. de eo. ⁊ ſup eo. ꝙ ad aures dicti ſyndicatoris pluries peruenit ꝙ dictus. A. olim ptās ⁊ dicti eius iudices: milites: notarij: domicelli: berruarij: in dictis ⁊ in dicto palatio reſidēte eorum poſito infra tales confines ⁊c. Multas diuerſas ⁊ varias extorſiones: berateriaſ: furta ⁊ falſitates commiſerunt. Et dictus dn̄s poteſtas non tenuit totam familiam qua tenere debuit ſm̄ formam electionis de eo facte. Et ꝙ dictus dominus poteſtas ⁊ dicti domini iudices multos abſoluerunt condemnandos: ⁊ multos innocentes cōdemnauerunt: qui debuerunt abſolui: nec venerunt ad banchū ſolitum pro iure reddendo horis debitis ⁊ conſuetis ſm̄ formam electionis predicte. Et predicta omnia omiſſa ⁊ perpetrata fuerunt ꝑ dictos ſuos noīatos in locis predictis. ⁊ predcō tempore contra formam iuris ſtatutorum ⁊ ordinationum dicti communis. Super quibus

Inqſitio num genera.

Forma īqſitiōis

omnibus ⁊ ſingulis connexis ⁊ dependentib⁹
ab eiſdem ⁊ penitus extraneis: dictus ſyndica
tor inquirit ⁊ intendit procedere ⁊ condemna
re ⁊ punire repertos culpabiles ſm formaꝫ iu
ris ⁊ ſtatutoruꝫ dicti communis. Hanc formã
approbat conſuetudo totius italie. Hec forma
vbiqꝫ ſeruatur. Inuentis autẽ malefactorib⁹
ſpecialibus fit inquiſitio contra eos ſpecialis.
Et ex iſta ſecunda inquiſitione ad condẽnatio-
nem deuenit: non ex prima. vt notatur i dicto
ca. Bone memorie. Et omnes teſtes qui in pri
ma inquiſitione examinati fuerunt examina-
ri debent poſtmodum in ſecunda: quia aliter
ex primis atteſtationibus inquiſitus damnari
non poteſt cum teſtes depoſuerint: eo non cita
to. ⁊ ſic teſtimonium eorum erat nullum in ei⁹
preiudicium. C. de teſti. l. Si quando. Huiuſ-
modi forma inquiſitionis ſpecialis quoad p-
ſonas ⁊ quoad loca eſt hec. Inquiſitio autem

Forma ĩqſitio-
nis quo
ad loca.

quã faciunt ſeu facere intendunt poteſtas. N.
talis ciuitatis ⁊ iudex maleficiorum eius con-
tra talem. In eo. de eo. ⁊ ſup eo. ꝙ fama publi
ca precedente. ⁊ clamoſa inſinuatione referen-
te: non quidem a maliuolis ⁊ ſuſpectis: ſed ab
honeſtis ⁊ fidedignis ad aures predictorũ per
uenit. ꝙ dictus Titius de hoc anno de menſe
maij dicti anni armatus cum quodam cultel-
lo de ferro. quem euaginatum ⁊ nudum tene-
bat in manu doloſe ſcienter ⁊ appẽſate animo
⁊ intentione infraſcriptum homicidium com
mittendi ſpũ diabolico: ⁊ deum pre oculis nõ
habendo: ſed humani generis inimicum fecit
impetum inſultum ⁊ aggreſſum. mouendo ſe
de loco ad locum in ⁊ contra perſonã. N. ⁊ ipſꝫ
vulnerauit in capite dicti. N. cum dicto cultel
lo: vna percuſſione ⁊ vulnere. ex qua percuſſio
ne dictus. N. incontinenti mortuus eſt. Et pre
dicta omnia commiſſa ⁊ perpetrata fuerunt p
ipſum. N. in perſonã dicti. N. tempore ſupra
dicto animo ⁊ intentione predictis in ciuitate
Peruſij. tali loco prope tales confines. contra
formam iuris ſtatutorum ⁊ ordinationis dicte
ciuitatis. Hanc autem formam probat. l. libel-
lorum. ff. de accu. quam obſeruat practica. Iõ
autem ponitur locus ⁊ tempus: q: hec ſunt de
ſubſtantia inquiſitionis. ſicut ⁊ de ſubſtantia
accuſationis. Ideo ponitur fama publica pre-
cedente: quia fama loco accuſationis ſuccedit.
Unde niſi precedat non debet inquiri. extra de
accu. c. Cum oporteat. ⁊ c. Qualiter ⁊ quando
Ideo dicitur a fidedignis: quia ſi nõ ſunt fide-
digni facientes famam. ſed ſuſpecti: malitioſi:
vel maliuoli: ex eorum forma non debet ad iq
ſitionem procedi. vt in dicto. c. Qualiter ⁊ qñ.
Hodie tamen Peruſij de conſuetudine nõ ſer
uatur: quia pars nunqꝫ petit copiam fame ſibi
dari eo ꝙ ex forma ſtatutorum põt de omni cri
mine inquiri. Unde in dicta ciuitate inquiſi-
tio eſt auxilium regulare ſicut accuſatio. Ceſſã
te ſtatuto ⁊ conſuetudine bene poſſet peti co-
pia dicta. Si fieret iquiſitio de alijs criminib⁹
quibuſcũqꝫ. a ſimili debet fieri ſm ea que ɔcur
rũt ad act⁹ illos exp̃mẽtia maleficiũ ſiue δlictũ

¶ In quibus cau- .§. ij.

ſis poſſit fieri iquiſitio. Angelus δ peruſio cir-
ca hoc ponit varias opiniones. Et primo opi.
glo. iuris ciuilis dicit in. §. Si publico ꝙ non
poteſt fieri inquiſitio niſi in his caſibus. Pri-
mo ratione iniurie illate preſbyteris aut eoruꝫ
miniſtris etiam in loco occulto exiſtentib⁹. vt
in. l. Si quis in hoc genus. C. de epi. ⁊ cle. Se-
cũdus caſus in crimine ſuſpecti tutoris. l. iij.
§. Preterea. ff. de ſuſpe. tu. Tertius i charta fal
ſa producta coram iudice. l. Iubemus. C. de p
batio. Quartus in falſo teſte. C. de fal. l. Ubi.
Quintus in crimine notorie. l. Ea quidem. C.
de proba. Sextus in caſibus notatis in dicto.
§. Si publico. Alia opinio dicit ꝙ licet hoc ve
rum ſit de iure. de conſuetudine tamẽ de quoli
bet crimine poteſt inquiri fama publica prece
dente: ⁊ clamoſa inſinuatione referente. Et ita
refert Al. de Gandino. Sed opinio glo. primo
poſitam Ange. reprobat in hoc ꝙ dicit tantuꝫ
in dictis caſibus poſſe inquiri ⁊ non in alijs.
Ponit enim ⁊ ipſe alios caſus in quibus põt i
quiri. ſ. contra omnem ſacrilegum: latronem.
⁊ plagiarium. l. iiij. §. mandatis. ff. ad. l. iulia.
pecul. Item contra facientem ſeditionem i ci-
uitate. in autenti. de manda. prin. §. ſi. Item vi
detur poſſe inquiri regulariter contra omneꝫ
malum hominem. l. Congruit. ff. de offi. preſi.

Caſus ĩ
qſitiõis

Nicolaus de Macta in quadaꝫ ſua diſputatio
ne recedens ab illa opinione glo. ponit ſex ca-
ſus in quibus poteſt inquiſitio fieri. quos bar.
ſibi aſſumit pro regulis in dicto. §. Si in pu-
blico. Quorum primus eſt ad denunciationeꝫ
officialis. ſ. publici ad hoc deputati. vt cuꝫ per
ſtatutum deputantur i comitatu officiales. ne
maleficia committantur. vt. l. Diuus. ff. de cu-
ſto. reorum. Secundus poteſt inquiri propter
precedentem incidentem cognitionem. vt in
falſo teſte. C. de teſtib. l. Nullum. Tertius pro-
pter precedentem generalem inquiſitionem.
als fruſtra fieret. l. Congruit. ff. de offic. preſid.
Oportet tamen inuento malefactore fieri cir-
ca eum ſpecialem inquiſitionem ad hoc vt cõ
demnari poſſit. Quartus vbi maleficium corã
iudice committitur. vt falſa charta. C. de pba.
l. Iubemus. Quintus propter atrocitatem cri
minis ⁊ iniuriam factam clericis. vt in. l. Si
quis in hoc genus. C. de epi. ⁊ cle. Sextus pro

pter criminis notorietatē. vt dicta.l.ea. Addit Bar. ſeptimum vbicunq; ſiue metu calumnie ꝛ ſine ſolemnitate inſcriptionis procedit accuſatio. ibi etiam poteſt inquiri quod probat per rationes. Sed iſtud ſeptimum reprobat Ang. ꝛ addit alium caſum. ſ. in crimine ſuſpecti tutoris. Aliorum opi. eſt ꝙ duplex eſt inquiſitio. Una que principaliter fit propter ſe ex officio iudicis nobili. Alia mercenaria ſeu incidens que fit ex officio iudicis mercenario ſeu īcidēter. Et prima inquiſitio fit tribus modis. Primo quando per famam imploratur vt in.l. In annuas.C.de offi.rec.prouin. Nam fama tenet locum accuſatoris. vt in.c. Qualiter ꝛ quādo. de accuſa. Secundo quando per promotorem prouocatur. ex. de accu.c. Cū oporteat. Tertio quādo per publicam denunciationem excitatur.l. Ea quidem.C.de accu. Et ſubdit Ange. horū opi. iure canonico credo veram: quo iure īqſitio eſt remedium ordinariū. extra de ſen. excō. c. Cum deſideres. Sed iure ciuili ex ſola fama non inquiritur. Demum ipſe Angelus ponit ſuam determinationē p diſtinctionē. Dicit enī ꝙ inquiſitio fit duabus de cauſis. quia aut ad priuatā vtilitatē principaliter: aut ad publicā. Ad priuatā aūt vtilitatē regulariter fit inquiſitio: q: que in iudicio agunt ad partis poſtulationē agenda ſunt: nō ex offō. ff. de iudi.l. Qui ſemel. Fallit hoc in caſibus. ſ. ſuſpecti tutoris: quoad vtilitatem pupilli requiritur nemine poſtulante. Et in datione tutoris qui dari pōt ex officio nemine petente. Item ꝛ cenſitor ad vtilitatem priuatam inquirere. Itē ꝛ pretor inquirit contra executores publicos ad priuatā vtilitatē ne interim tributis ꝛ alijs vexentur vexationibus: vt in autenti. de man. pn. §. Coges. Item epūs in cauſa vſurarū inquirit contra vſurarium. vt vſuras priuato reſtituat. vt de iureiuran.c. Ad noſtrā. Si ad publicam vtilitatē fit inquiſitio: tunc aut in cauſis ciuilibus: aut in criminalibus. Si in ciuilibus regula eſt. ꝙ in omnibus cauſis mere ciuilibus ꝛ numerarijs principaliter vtilitatē reipublice concernentibus poteſt procedi per īquiſitionē. vt.C. de bo. poſſ.l. Si qs. In cauſis vero criminalibus ho quattuor regulas. quarū prime tres ſunt affirmatiue: quarta negatiua. Prima regula eſt. ꝙ vbicūq; crimē eſt tale: ꝙ accuſando iuris ſolēnitas relaxatur. de illo poteſt inquiri. Probatur hec regula.C. de accu.l. Ea. Unū q: cum proceditur per accuſationē in multis ſolemnitas iuris relaxatur. ideo de eo pōt inquiri. Quod ēt notat Inno. in.c. Ura de coha. cle. ꝛ mulie. Et inde eſt ꝙ ad denunciationem publici officialis pōt inquiri: q: per talem denunciationem fit crimen notorium. Secunda regula ē. ꝙ vbicunq; committitur crimen coram iudice. ita ꝙ offendatur pars vel iudicis maieſtas pōt inquiri de eo. Probatur hoc.C. de teſti.l. Nullum. Unū ſi quis coram iudice producit falſum teſtem: vel vtitur falſo inſtrumento: quia offendit aures iudicis: merito propter offenſam iudicis maieſtatis ꝛ partis poteſt contra eum inqrere. Tertia regula eſt. ꝙ vbicunq; crimen ē de atrocioribus fama publica precedēte a fidedignis poteſt inquiri. Probatur hoc.l.iij. §. mandatis. ff. ad.l. iuli. pecu. Uideo enim in iſtis actionibus iuris ſolemnitatem relaxari. ergo poterit inquiri. Intereſt enim reipublice atrociora delicta puniri. vt prouincia malis hominib⁹ purgata remaneat. Et reputatur inter atrociora iniuria qua fit clericis. vt.C. de epi. ꝛ cle.l. Si qs in hoc genus. Quarta regula eſt negatiua ſcilicet ꝙ in his caſibus exceptis non poteſt in criminalibus cauſis īquiri. Probatur hoc p.l. reſcripto. §. ſi quis accuſatus. ff. de mu. ꝛ hono. Hoc videtur intelligendum quando iudex inquirit ad denunciationem ꝛ inſtantiam alterius: nō autem ex mero officio ſuo hoc agit: vel intelligendū hoc de iure ciuili: ſecus de iure canonico. q: pōt ꝛ in alijs caſibus inquiri ꝛ ita practicatur. qđ ēt declaratur in. §. ſeqnti. Pōt aūt inqſitio impugnari ſemp cū in aliquo eorum que ſunt de ſubſtantia inquiſitionis deficit. ſicut accuſatio: cū defectus fit in ſubſtātialib⁹. Et tūc ex huiuſmodi defectu ſubſtantialium non poſſet procedi ad cōdemnationem: qđ verum eſt niſi inquiſitus ſit confeſſus crimen vel nō opponat talē defectum ſubſtantialium. Nam ex inquiſitione deficientie in ſubſtantialibus contra confeſſum crimen: nō opponentē defectū ſubſtantialium poteſt ſequi condemnatio. vt expreſſe dicitur.c.j. de confeſſio. li. vj.

De ſubſtantia .§.iij.

libus īqſitiōis dicit Ang. ꝙ qnq; ſunt neceſſaria. Primū eſt ex parte iudicis īqrentis. ꝛ hoc eſt ꝙ ſit cōpeteñs iudex. alś nō tenet īquiſitio. vt de re. iudi. Ea que fiunt. li. vj. Ubi ſciendū ſm ipm ꝙ in cauſis meri imperij. vt ſūt criminales cauſe. ſolus iudex habēs merū imperium poteſt pncipaliter inqrere: q: eius negocij ſolus ipſe habet iuriſditionē. ff. de iuriſdi. om. iudi.l. Iubere. Incidenter autem iudex ciuilium cāꝝ pōt īqrere de cāis meri īpij.C. de teſti.l. Nullū. Ut cū teſtis deponit falſū coram iudice ciuiliū cāꝝ: ꝛ nō hñte merū ipiū. Nam tūc rōne incidētis cognitionis cā meri īpij deuoluta ē ad ſuam. iuriſditionem. Et punit talis inquirens inquiſitum: ſm aliquos pena extraordinaria: ſm alios ordinaria. Sed hic notandum ꝙ ſi clericus deponit falſum coram

laico ꝯſuis ſn hoc caſu glo. in dicta. l. Nullū. ⁊
ſm Cy. clericus poſſit puniri per iudicē laicū.
Ray. ꝯtrariū dicit p. c. Si diligēti. ex̄ de ſo. cō
pe. Et iure quidē antiquo ciuili glo. ⁊ eā ſequē
tes verum dicunt: ſed iure canonico. Ray. ve/
rum dicit. ⁊ ſic tenēdū eſt. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ i au/
ten. Statuimus. In cauſis vero ciuilibꝰ ⁊ pecu
niarijs ad publicam vtilitatē ſpectantibꝰ inqui
rere poteſt ois iudex ad cuius iuriſditionē of/
ficium ⁊ cognitionē talis cauſa ſpectat. ad ꝓua
tam aūt vtilitatē: vt ad remouendū tutorē vel
curatorē: tanq̄ ſuſpectū rome ꝓtor inquirit vel
ſubdelegatus: in ꝓuincia ꝓconſul. Et cū hodie
ptātes terrarū in terra quam regunt teneant lo
cū preſidis: corā eis agēda eſt queſtio ſuſpecti
tutoris ad inquirendū vero cōtra vſurarium
vt vſurā reſtituat poſſunt inquirere ordinarij
locoꝝ: ⁊ coꝝ vicarij. ex̄ de vſuris. c. Ad noſtrā.
¶ Scōm qđ requirit qđ eſt ex pte inqſiti eſt vt
ſit de iuriſditione iudicis inquirētis quoad iu
ſtū articulū: al's nō poſſet ꝯtra ipſū inquirere. ex̄
de ſo. cōpe. Si diligēti. ⁊ autēti. Statuimus. de
epi. ⁊ cle. ¶ Tertiū qđ requirit eſt ex pte cauſe
ſeu materie de qua inquirit. qđ pro tāto dr̄: q:
non ſemꝑ in oī negocio pōt procedi ꝑ inquiſi/
tionē: ſed tm̄ in quibuſdā: de quibꝰ dictū eſt in
§. ꝓcedenti. ¶ Quartū qđ requirit ex pte cau/
ſe incitantis inquiſitionē: quod dr̄ pro tāto: q:
fama publica ⁊ clamoſa iſinuatio a fidedignis
procedens: incitat iudices ad inquirēdū adeo
ꝙ inquiſitio fieri non pōt: niſi ꝓcedat diffama/
tio a viris honeſtis: nō maliuolis ⁊ maleficis:
⁊ nō ſemel ſed pluries: ⁊ ꝙ ſit tāta ꝙ ſcādalum
generet: nec tolerari poſſet ſine periculo. vt in
c. Qualiter ⁊ quādo. i ſi. de accu. Hoc tamē fal/
lit in certis caſibus. Primo vbi inquirit ad re/
motionē prelatoꝝ regulariū: q: tūc non eſt ne/
ceſſe ꝙ diffamatio ſit tanta ꝙ ſine ꝑiculo vitari
non poſſit: vel ꝙ ſcādalum generet. Et eſt rō. q:
tales facilius remouent ab officijs ſuis. vt in
c. Qual'r de accu. Itē fallit vbi inqſitio ſit ꝑſen
te parte ⁊ non opponēte ſe diffamatū non eē: vl'
diffamationem ꝓceſſiſſe non legitime. vt de ac
cu. c. ij. li. vj. Item fallit vbi iquiſitio formatur
contra confeſſum crimen. ca. j. de confeſſi. li. vj.
Itē fallit in inquiſitione generali que fit contra
caput ⁊ membra eccleſie alicuius ciuitatis ca/
ſtri vel loci. de delicto in genere de quo loquit
c. j. extra de offi. ordi. ⁊ ita tenet hoſtien. in ſum
ma. Et per hoc patet ꝙ ſyndicatores rectorum
qui ſyndicant caput ⁊ eius mēbra: puta ptātē:
capitaneum vel eius officiales poſſunt contra
eos inquirere in genere de delictis cōmiſſis ꝑ
eos in eoꝝ officio: non ꝓcedēte fama publica:
vel clamoſa inſinuatiōe: ⁊ ita de cōſuetudīe ſer
uatur. Fallit etiā qñ per inquiſitorem ꝓcedit
ad denunciationē publici officialis. vt de offi.
cuſto. c. ſi. ⁊ ita tenet. Hoſti. Item fallit cū iudex
inquirit ex mero ⁊ puro officio: ⁊ non ad inſti
gationē alterius. vt in. c. j. de offi. ordi. Et ꝑ hoc
ſint cauti rectores terraꝝ: ꝙ ad hoc vt ab eis nō
poſſit peti copia diffamationis: ſemꝑ cum for/
mant inquiſitiōes dicāt. Hec eſt inquiſitio quā
facit talis. N. contra talem. M. ex ſuo mero of
ficio. Item fallit vbi iudex eſt neceſſitate ſui of/
ficij inquirit vel vbi vertitur periculū animaꝝ
ibi non eſt neceſſaria diffamatio ſm formā pre
dictā. In criali vero in quo iudex procedit ex
neceſſitate officij non eſt neceſſaria diffamatio:
quod notandū pro inquiſitionibus que fiunt
hodie per rectores terrarū: an ſit neceſſe diffa/
mationē precedere. Nam ſi de neceſſitate offi/
cij inquirere tenet: non eſt neceſſaria diffama/
tio. Sed ſi inquirit ex volūtate: nō neceſſitate:
tūc ſi inqrit ad petitionē alteriꝰ ē neceſſaria dif
famatio: ſi vō ex mero officio vl' ad denūciatio
nē publici officialis: nō eſt neceſſe diffamatio/
nem ꝓcedere. vt dictū eſt. ¶ Quintū qđ requi
ritur de ſubſtātia inquiſitionis eſt ex parte for/
me: vt. ſ. inquiſitio ſit apta cōcepta ⁊ habeat de
bitam formā. al's non poteſt ſequi condēnatio.
vt in. c. Qualiter. ⁊ inquiſitionis. ⁊. c. Cū opor/
teat. de accu. De quibus formis dictū eſt ſupra
§. j. Debet ergo in inquiſitione apponi locus ⁊
tempus delicti tanq̄ ſubſtātialia. alia vō oppor
tuna ſubſtātialia in libello accuſationis ſm for
mam libelloꝝ inſtituta. de pub. iudi. ⁊ ſm glo.
ibi. ⁊ ſm inno. non debent obſeruari in inquiſi
tione. Sed Jaco. But. quē ſequitur Ange. di/
cit ꝙ excepta inſcriptione omnis alia ſolenni/
tas que ſeruatur in accuſatione ſeruāda eſt in
inquiſitione. Item in inquiſitione debet proce
di contra preſentem. nam ſi abſens eſt ⁊ ſe per
contumaciam non abſentauerit. citandus eſt.
Sed hoc de conſuetudine non ſeruatur: quia
ſemper inquiritur de delicto: ſiue inquiſitus
ſit preſens ſiue abſens per contumaciā vel nō.
Item quamuis litis conteſtatio fieri non debet
in caſu inquiſitionis quia conteſtatio litis per
interrogationem: vel reſponſionem rei animo
litem conteſtandi. vt. l. ꝓma. C. de lit. conteſta.
Sed hic non eſt actor. ergo nō eſt dare litis cō/
teſtationem. fieri tamen debet per iudicem in/
terrogatio et per eum reſponſio. Item quāuis
inquirendus debeat interrogari de his de qui
bus iudex debet inquirere: ad hoc vt ipſe ha/
beat facultatem ſe defendendi. et poſtea ſi in/
quiſitio debeat formari: ſi ordo ille peruerti/
tur: ſcilicet ꝙ prius fiat inquiſitio quam inqui
ſitus interrogetur. inquiſitio eſt nulla vt in di/
cto capitulo. Qualiter. Sed hoc de conſuetudi
ne non ſeruatur: ſed contrarium. Item ſi iudex

inquirat ex officio non tenet ſe inſcribere. ſed charitatiuam denunciationem facere. Item in inquiſitione inquirens facit concluſionē p hec verba. Sup quib⁹ oibus et ſingulis dependētibus et cōnexis ab eiſdem. et prorſus extraneis dictus iudex inqrit. vt ſupra dictū eſt. Et ē valde vtile hāc cōcluſionē facere: quia p hanc concluſionem iudex intentat certam legem in puniendo. et hoc notat. Bar. Item cū iudex inquirit de homicidio cōtra Titium fuiſſe culpabilē de furto vel adulterio. de illis. ſ. furto et adulterio cōdemnari nō poteſt. qr reſpectu furti vl' adulterij nullus eſt cōfirmatus locus: nullum qz tempus deductum. ergo. etc. Quod verum eſt niſi de crimine conſtaret per ppriā confeſſionē qr tunc licet illud crimē nō in inqſitione deductum rōne confeſſionis. poteſt ſequi condemnatio. extra de confeſſi. c. ij. li. vj. Et ratio eſt. qr tunc nulle ſunt partes iudicis in confeſſum niſi in condemnando. ¶ Que autem probationes requirātur. vt ex inquiſitione poſſit ſequi condemnatio. dic qp quando inquiritur cōtra laicum de crimine requiruntur probatiōes apte et neceſſario concludentes. vt in. l. Sciāt. C. de pba. Si vo cōtra religioſos inquiritur de crimine requiruntur probationes magis exacte. vt ex de ſymo. c. Licet. Et contra religioſuz ipſum pbationes diuerſimode requiruntur. Nam aut aliquid inquiritur contra religioſuz ad correctorem ſm regulam. et tunc ſm candē de plana fienda eſt non ſeruata forma predicti c. Qualiter. vt notat. de appel. c. Reprehenſibilis. et ifra. preſenti decreto ſtatuimus. vt nec plati niſi. etc. Aut inquiritur vt ab adminiſtratione remoueatur: et tunc qn agit de priore vl' abbate curam habente auctoritate dioceſani iſtituto eſt quoad quedam ſeruanda forma dicti. c. Qualiter. Licet non quoad omnia. quia non vocabitur modo predicto vt ſe poſſit defendere. vt de accu. c. Ad petitionez. Et remoueri poteſt a predicta adminiſtratiōe leuius et ex leuioribus cauſis qz clerici ſeculares. Et in hoc ſpectanda eſt conſuetudo ſpecialis locorum religioſorū. vt in. c. Quia nos. de ap. Quando vero agitur de priore ſimplici: vel alio officiali. tūc talis inſtituitur et dſtituitur ad abbatis arbitrium. vt notat Innocentius in dicto. c. Qualiter et quando. de accuſatione.

¶ Quādo aūt et .§.iiij. qūo ſit procedendū. ¶ Notat qp cuz ſubditus aliquis vel etiam prelatus offendit. ſi p clamorem et famam ad aures ſuperioris peruenerit non quidem ortam a maliuolis: ſed prouidis et honeſtis: et non ſolum ſemel ſed ſemper debz veritatem diligentius perſcrutari: vt puniat ſi oporteat: nec ex hoc ſequitur: qp idem ſint accuſator et iudex: ſed fama eſt loco accuſatoris. ex de ſymo. c. Licet heli. Et pro maiori huius declaratiōe dicit Rich. in. iiij. di. xix. qp fama mala qñqz eſt a certo motore qñqz ab incerto. de cōſe. di. iiij. Sanctū. Quādo hz ortū ab icerto motore: ſi ad aures prelati deuenerit p clamoſam inſinuationem vt ex ea ſcandalum in populo generet dz pcedere ad inquiſitionem qzuis nullus ſit qui ſe offerat ad accuſandum: factum vel famam. Sciendū tamē qp malā famā non faciunt dicta paucorum: taliter vt propter illam prelatus dbeat procedere ad inquiſitionē extra de accu. c. Inquiſitionis. in glo. vbi dicit dicta paucorum non infamant: fama. n. dz eē p villam ſiue per parrochiam ad hvi fiat inquiſitio. ij. q. j. Deus oipotens. Et cum procedit ad inquirendum inquiri nō dz de qbus infamia nō pceſſit. Si aūt hz ortū a certo motore: vl' certis motoribus tunc ſi illi nō ſunt inimici ſed puidi et honeſti dz platus pceder ad inqſitionē. Si aūt ſunt inimici et maliuoli tunc aut cōſtat ita eſſe nō certitudine: ſed p pſumptiones non violētas: et tunc etiā platus ad inquiſitionē pcedere dz. Si aūt cōſtat eſſe tales per legitias pbationes vel eorum confeſſionē vel violētas preſumptiōes et infamatus alias fuerit boni nois et pſona notabilis: nō credo qp platus pcedere debeat ad inquiſitionē. extra d purga. cano. c. Cum in iuuentute. Quidā tamē dicunt qp vndecūqz orta fuerit mala fama pcedendū eſt ad inquiſitionē: et infamato canonica purgatio idicenda eſt ſaltē pter ſcandalū. extra de accu. c. inqſitio
Qualiter et quādo. Sed hoc credo intelligēdū indicis
quando illi a quibus infamia ortū habuit nō ex offō
pbant eſſe inimici vel maliuoli. Hec Richar. in. iiij. di. xix. q. iij. ar. ij. in corpore arti. ¶ Differt autem inquiſitio quā facit iudex alio pcurante ſiue promouente et ea quā ipſe facit ex officio ſuo ad clamorē fame i hoc qp vbi fiat alio procurante non eſt cogendus aduerſarius iurare: ne propter hoc promotor iquiſitiōis poſſit inſtrui: ſed ipſe tenetur probare ſuam intētionem: alias puniret ſuſpenſione vel aliter nec ſe purgauerit qp non aio calūniādi crimē impoſuit. extra de calum. c. Cū dilectus. Item publicatis atteſtationibus non recipientur ali teſtes: quia timeretur de ſubordinatione. Sed vbi iudex inquirit ex officio: tunc is cōtra quē inquiritur eſt cogendus iurare qp reſpondeat veritatem ad interrogata. Et hoc dico ſiue inqratur contra priuatam perſonam ſiue contra conuentum. Item publicatis atteſtationib⁹ poteſt denuo ab alijs teſtibus inquirere veritatē ij. q. v. Habet. et c. Mennam. Forma autē iuramenti teſtium in cauſa inquiſitionis eſt hec. Si

eſt contra pſonā ⁊ crimen determinatū. iurat teſtis ꝙ ſup crimē dicet plenam veritatē. extra de ſymo. c. Licet hely. Si vero eſt inquiſitio ſup ſtatu eccleſie iurat dicere: que ſcit vel credit de eccleſia reformāda: vel ꝙ reſpondeat veritatē ad interrogata. extra de accu. c. Cum dilect⁹ Et in talibus iuramētis nō dꝫ iurare de occultis. Nam ſecretoꝝ ſolus deus eſt iudex ⁊ cognitor. diſt. xxxij. Erubeſcant impij ⁊ aperte intelligant iudicia ſanctiſpiritus eos ⁊c. ⁊ ſecunda queſtione. v. Conſuluiſti.

¶ Ad inquiſitio/ .§.v.

nem iudicis. Utrū teneatur inq̄ſitus de oībus aperire veritatē ⁊ manifeſtare de qb⁹ fuerit interrogatus. Nota circa hmōi diſtictionē. Petrus de palu. in. iiij. diſt. xix. Aut certū ē ꝙ iudex inquirit de crimine in caſu in quo pōt d̄ iure: ⁊ tunc tenet ſibi hō dicere veritatē: tam de ſe ꝗ̄ de alio q: mētiri in iudicio eſt mortale. Aut certū eſt ꝙ ipſe iniuſte iq̄rit: vtputa q: nō preceſſit accuſatio nec denūciatio nec clamoſa inſinuatio: nec īfamia illius: nec factū ē diuulgatū: nec denūciatū. Nec in ſpeciali puta talis fecit tale crimen: vbi iacet occiſus. ſed neſcit a quo. Nec in generali. puta tale monaſteriū eſt diffamatum de diſſipatione religionis tūc enī nō tenet nec de ſe nec de alio: q: ille in hoc nō eſt ſuus iudex. Si ſit dubiū vel iuris vel facti: preſumendū eſt ꝓ iuſtitia iudicis: ⁊ dꝫ ſibi hō dicere ſe veritatē vel magis ponere in ipſi⁹ iudicio: cū ſciat tale crimē qd̄ null⁹ alius ſcit: niſi forte vnus ꝙ habeat cōſiliū: vtrū teneat noīare pſonā ⁊ ſicut ille iudicauerit ita faciat: q: iuſſus iudicis in dubijs excuſat. Similiter de latrone qui torquet. Si. n. tale crimē eſt in ſe vł i alio ꝙ iuſte poſſit ſubijci inquiſitioni: tenet dicere tā de ſe ꝗ̄ de alio. alias nec d̄ ſe nec de alio Eo aūt ipſo ꝙ homo vnicū crimē hꝫ ꝓpter qd̄ iudex iuſte ꝓcedit contra eū in illo crimīe inq̄rēdo ex hoc ipſo ⁊ de alijs pōt inq̄rere: q: non ꝓpter occultationē peccati ſed peccatoris: de occultis hō ꝓhibet iudicare. Ubi ergo iam ꝑ vnicū crimē eſt diffamatus: ⁊ de alijs dꝫ dicere veritatē: ⁊ alr̄ ſi ſocij ſui ſunt in tali ſtatu ꝙ iuſte cōtra illos agi pōt ꝓ vnico crimīe: ēt d̄ alijs olb⁹ ⁊ pōt ⁊ dꝫ eos ꝓdere: qñ coꝝ correctionē nō ſperat: maxīe cū peccatū illoꝝ ſit in periculū cōmunitatis: vt q: ſcit eos fures: ⁊ latrōes ⁊ impenitētes. Nam illū qui iam penituit accuſare nō dꝫ: niſi iuſte noīatꝫ de eo interrogetur Hec Petrus de pal. Qualiter ſit procedēdum quādo fit cōtra ſingularē perſonā. Nota pmo ꝙ dꝫ fieri inquiſitio in loco in quo ꝯuerſata eſt pſona ꝯtra quā inquirēdū eſt. xxiij. q. i. Parat⁹ ⁊ extra de pſumptio. c. Quoſdā. Citabit aūt is

Inq̄ſitō ꝯtra ſingulareꝫ pſonā.

contra quē inquirēdū eſt: ⁊ ſic dꝫ eſſe pſens: niſi ſe per ꝯtumaciā abſentauerit. Et dꝫ fieri corā eccleſie ſenioribus. Itē exponenda ſunt ei illa capitula de qb⁹ fuerit inquirendus: vt facultatē habeat defēdēdi ſe. Et nō ſolū dicta teſtiū ſūt ei danda: ſꝫ ēt noīa: vt qd ⁊ a quo ſit dictū appareat: ⁊ ne per ſuppreſſionē nominū det audacia diffamādi. Dicit Angelus de peruſio ꝙ noīa teſtium ſunt danda inquiſito poſt depoſitionē eorū. id eſt atteſtationē: ⁊ ante dari nō d̄bēt: vt ceſſet oīs mā corrumpēdi teſtes. ¶ Ita notat Hoſtieñ. ſup. c. Qualiter ⁊ qñ. de accuſa. ¶ Itē nota ſm Guidonē ⁊ Angelum ꝙ teſtes nō poſſunt examiari parte non citata per. l. Si qñ. C. de teſti. Nam teſtes examinari parte nō citata: nō inferūt preiudiciū nō citato. Item ⁊ admittēde ſunt eius exceptiones ⁊ replicationes legitie. Hec oīa extra d̄ accuſatio. c. Qualiter ⁊ qñ. ⁊. v. q. ij. Si pmates. Et talis pōt opponere ꝯ̄ inquiſitorē de ſuſpecto vel ꝙ talis ſit criminoſus: ⁊ ꝯ̄ denūciationē vł litteras ad inquirendū impetratas: ⁊ ꝯtra teſtes ⁊ dicta eoꝝ extra. de accuſatio. Cū oporteat. Naꝫ nō debēt admitti teſtes niſi legitimi. ¶ Itē inquiſitor d̄bet facere iurare ⁊ teſtificare etiaꝫ illos qui denunciauerūt. extra de ſymo. c. Licet hely. Sec⁹ eſt in via accuſationis: quia accuſator non pōt eſſe teſtis. de accuſatio. Cum P. ¶ Item ſciendum ꝙ in nullo crimine poteſt ꝓcedi ad inquirendū ex denūciatiōe: niſi preceſſerit fraterna correctio: vt habetur in dicto. c. Licet Hely.

¶ Qualiter pro/ .§.vi.

cedēdū ſit in inq̄ſitiōe generali: cū cōmittitur alicui inquiſitio eccleſie tam in capite ꝗ̄ ī mēbris. Dic ꝙ debet procedi de plano ⁊ ſine ſtrepitu iudicij: cum non deceat ſeruos dei talib⁹ implicari. extra de accuſatio. c. Olim. non tamen ꝙ ordo iudiciarius oīno ꝑtermittat: ſed per modū qui dicetur infra. c. Proximo. §. j. Item in tali iudicio reperientur teſtes: quales in eccleſia inueniuntur: quia que domi fiunt ꝑ domeſticos probari oportet. extra d̄ teſti. c. Ueniens. Quando autem fit inquiſitio de aliquo matrimonio prouidebitur de expenſis inquiſitori: vel monachis qui perſequuntur contra abbatem monaſterium de rebus ſuis: ⁊ non tm̄ denunciantibus ⁊ accuſantibus: ſed etiam quos iudices ad perſecutionem negocij idoneos dixerint aſſumendos. extra de accuſa. ca. Ex parte. Durante vero inquiſitione debēt monachi obedire abbati in licitis ⁊ honeſtis: dūmodo non impediatur proſecutio negocij. extra de accuſa. ca. Olim. Item nota ꝙ non poteſt prelatus ſuis ſubditis interdicere: ne reuelent ſtatum ſuum vel eccleſie: aut perſonarum

his qui miſſi ſunt ad inquirendum: corrigen
dum ⁊ reformandum. Nec tenent ſententie ex
communicationis. ſuſpenſionis ⁊ interdicti ꝯ
hos late. ¶ Nec etiam iuramenta promiſſio
nes ⁊ obligationes alique facte ad celandum.
Effect⁹ inq̄ſitionis. Inſuper ab inquiſitoribus talis temeritas ani
maduerſione digna precipitur caſtigari. extra
de offici. ordi. c. quia plerique. lib. ſexto. ¶ Effe
ctus autem inquiſitionis eſt hic. quia ſi inqui
ritur contra prelatum vel habentem admini
ſtrationem ⁊ conuincitur: pena eius eſt remo
tio. exemplo villici diffamati cui dictum eſt. Iã
non poteris amplius villicare. Lu. xvj. extra de
accu. c. qualiter ⁊ quando. Si vero non habet
adminiſtrationem: pena eſt arbitraria ſm me
rita perſone: ⁊ qualitatem exceſſus. extra de ac
cuſa. c. inquiſitiõis. in fi. Sed hoc fallit in cri
minibus enormibus que ordinis executionẽ
⁊ beneficij retentionem poſt peractam peniten
Titulo xvij. c. i. §. iij. tiam impediunt: vt eſt in ſymoniaco in ordine
⁊ beneficio. extra de accu. c. Inquiſitiõis. Que
dicantur enormia. habes. i. parte ca. ti. de ſuſpẽ
ſione. De inquiſitione hereticoꝝ habes ſupra
in ſecunda pte. ti. xij. de infidelitate. c. iiij.

¶ Circa inqui- §. vij.
ſitionem religioſoꝝ vel etiã clericorum. ſic di
cit magiſter Symon. Aut inquiſitio fit in gene
rali ſup ſtatu eccleſie vel capituli. aut cõtra de
terminatam pſonã. Et ſi in generali ab oĩbus
tunc eſt inquirendũ. Et ſunt oẽs tam beniuoli
q̃ maliuoli audiendi. ⁊ extranei poſſunt oino
repelli. ⁊ ſiſr infames. Et qñ ſic pcedat. ſ. cõtra
perſonam determinatam: deponentes contra
eam. in primis iurent anteq̃ eorum teſtimoni
um vel depoſitio admittat. ij. q. ix. Hortamur.
⁊ extra de accu. Qualiter ⁊ quando. Si vo in
huiuſmodi inquiſitione omnes vel multi di
cant ſe nihil ſcire de perſona per certam ſcien
tiam: ſed ſolum per famam. ⁊ fortaſſe creduli
tatem. non per hoc fit conuictio. nec p hoc po
terit in aliquo puniri: quia nihil per hmõi de
poſitionem probatur niſi ſola fama: que ad pu
niendũ non ſufficit. Et niſi adſint teſtes alij: ſo
lummodo eſt tali perſone infamate purgatio
indicenda ſm arbitrium iudicis ⁊ perſone q̄
litatem ⁊ modum infamie ſuſcitate. Iſtud ha
betur ex de accu. c. Inquiſitiõis. ⁊ ij. q. v. Pre
ſbyter. ⁊ per totum. Cum autem fit inquiſitio
contra determinatam perſonam ad petitionẽ
partis agentis contra eam. Primo iudex de
ſcendens ad inquiſitionẽ habita perſona pre
ſente: inquirere debet de fama perſone delate.
⁊ ſi inuenerit eam infamatam procedat teſtes
admittendo. aliter non eſt inquiſitionis nego
tio procedendum contra ipſum. extra eo. Cũ
oporteat. Et q̄uis actor probauerit eam infa
matam adhuc perſona rea probare poterit ſe
bone fame. extra de accu. c. Cum oporteat. Et
tunc preſtantius erit priuilegium bone fame
q̃ probate infamie. Et hoc tenendum eſt: niſi
probetur factum. q ſi probari non poterit pro
curans inquiſitionẽ grauius puniatur. extra
de calum. c. Cum dilectus. Fama vero inuẽta
de perſona apud paucos: vel leues perſõas nõ
cogit nec dat occaſionem prelato ad inquiren
dum: precipue de perſona que prius fuit clare
⁊ bõe fame. Secus ſi apud plures bonos ⁊ gra
ues: quia fama apud tales ſuſpitionib⁹ violentis
ſm conditionem perſone de qua agitur facit
quodãmodo probationem. Nã ⁊ ſi ſingula nõ
poſſint: ſimul tñ collecta valẽt. extra de teſti. c.
Preterea. Nihil enim eſt aliud in hac materia
pbatio q̃ rei dubie per teſtes vel inſtrumenta
vel pſumptionis oſtenſio. xxxij. q. j. Dixit. Sic
ergo procedens contra perſonam inquirẽdo
et fama. primo citabit eam vel vocabit ſm mo
dũ religioſoꝝ: qui artius obligãtur ad obediẽ
tiam prelatis ſuis q̃ ſeculares: ⁊ faciet iurare
eum ſuper veritate dicenda de his de quibus
infamatus eſt. extra eo. Cum dilecti. Aliqui tñ
religioſi ex conſuetudine omittunt iuramen
tum: ⁊ ponunt tales ad examen ſuper veritate
dicenda per preceptum ⁊ addunt quandoq
excommunicationẽ propter pertinacẽ inobe
dientiam aliquorum. Et ſuper dicto. c. Cũ di
lecti. dicit q cum fit inquiſitio ſolum ad corre
ctionem ſiue ad penitentiam valde liberius ẽ
procedendum q̃ quando proceditur ad depo
ſitionem ⁊ ad penã. ⁊ maxime circa ſeculares:
quia tunc ſcilicet in primo caſu proceditur in
fauorẽ eius ꝯtra quẽ agit. Nõ ſic aũt ſemp i ſe
cũdo caſu. Benedictus. xij. in ſtatutis ſup ſtatuꝫ
fratꝝ minoꝝ. c. xvj. ſic ait. Si exceſſus enormes
occultos tamen p vnum ſolum contra aliquẽ
dicti ordinis fratrẽ. alſ bone fame alicui ſupe
riori ipſius ſecrete denunciari ꝯtigerit: non re
cipiatur huiuſmodi denunciatio ad fratrẽ. vt
ppterea ad inquiſitionem ſeu iudicialẽ diſcuſ
ſionẽ pcedat: niſi denũciãs requiſitus p ſupio
rẽ eundẽ: ſe dicat fore paratũ ea q̃ ſic dicit: ⁊ p
ut ea denũciat depone. vt teſtis ⁊ in preſentia
denunciati iurare: nec regiſtretur huiuſmodi
denunciatio in libris ordinis: niſi prefatus ſu
perior veriſiſr credat vel eſtimet poſſe ſuper de
nunciati exceſſus teſtes alios idoneos reperi
ri. poſſet tamen ſuper eis huiuſmodi denũcia
tio per ipm ſuperiorem recipi: ⁊ denũciatio q̃
to breuius poterit in ſecreto maneat. ⁊ prout
diſcretioni ſue videbitur faciendũ. Ubi autẽ
denunciator alius vel teſtis: idoneus ſup hu
iuſmodi occultis exceſſib⁹ poſtea appareret ad

ſecretā ſi ei viſum fuerit etiā ſi denūciatus ab/
ſens ⁊ remotus extiterit informationē proce/
dere: ⁊ tā primū ꝙ ſcd̄z ⁊ quoſcūqꝫ alios teſtes
idoneos recipere: recepto prius ab eo corpora
li iuramēto informari. Infra tn̄ bienniuz tenet
ꝓlatus denūciatū vocare: ⁊ ei proceſſuz habitū
exponere ad iuſtitiā circa eū ſacere. alʼs elapſo
biennio ipſi denūciato nocere nō poſſit. Si ve
ro pluriū ſingulariū ꝑſonaruz teſtimonia ꝯtra
fratrem aliquez ſuper exceſſibus eiuſdez gn̄is
habeant: ex quibus ꝓbabiliter reddit ſuſpectꝰ
tunc ad veritatis inquiſitionē pleniorum etiaz
ſi expediēs videbit per artationē ꝑſone cōtra
quaz habebunt hmōi teſtimonia ꝓcedatur ſm̄
modum ſuſpitionis ⁊ q̄litates exceſſus: ac ſta
tum ꝯditionis perſone. Et ſi crimē ꝑ hmōi inq
ſitionem non probetur: ipſe denunciatus re/
maneat infamatꝰ: indicat ei purgatio: vel alio
modo prouideat ordinis honeſtati ⁊ fame de/
nūciati. Ubi aduertendū ꝙ in toto iſto ꝓceſſu
ordinato ad iſtos religioſos q̄ſi nihil nouū eſt:
ſꝫ antiq̄ iura ad eos ſūt rōnabilr applicata.

¶ Notandum §.viij.

etiā ſcd̄m ꝓdictū Symonē. ꝙ cū querit vtrū ꝑ
latꝰ teneat ꝓcedere ad inq̄ſitionē. qn̄ nō ſperat
inde profectū. Rn̄det ꝙ duplex eſt inq̄ſitio p̄e
lati. Una eſt quā tenet facere certis tꝑoribꝰ ge/
neraliter ſup ſtatu eccleſiarū curie ſue vt in viſi
tatione fit. Et cū ad hāc obliget ex officio nō dꝫ
dimittere ſiue credat ꝓficē ſiue non. vt di. xviij.
c. Qm̄ quidē alia inquiſitio eſt ſpecialis que fit
contra determinatā perſonam. Et ad hanc non
tenetur niſi fama acclamante vel aliq̄ ꝑſona de
ferente. Et tunc tenet ad eā faciēdā ſm̄ formā
iuris. vt dictū eſt ſupra. ſiue credat ex ea inqui/
§.iij. ſitū ꝓficere ſiue non. Nā ſi non ꝓficiet circa illā
ꝓficiet circa alias ꝑſonas: que ſūt ſcandalizate
ex fama audita: donec viderint circa eam fieri
qd̄ iura diſponunt. Si aūt inter illos alios qui
ſunt in ꝯgregatione ſunt aliqui quibus cedit
ad vtilitatem. alij quibus eſt ad ſcandalum vel
damnū aīe differri pōt. ⁊ qn̄ opportūitas faciē
di eam fuerit corā illis quibus cedere poterit
ad bonū: ita tn̄ ꝙ finaliter non ſupſedeat ab ac
tu iuſtitie propter malum aliquoꝝ: ⁊ maxime
cum bonū inde ſequens maius reputet ꝙ̄ dā/
nū in genere ſuo: vel niſi forte multitudo ſit in
culpa ⁊ timeat ꝙ velit inſurgere ad defenden/
dum eam tunc eſt ſupſedenduz ad tempus di.
lxxxiij. Plimos. Item notandū ſꝫ ipm̄ Symo
nē. ꝙ clericū vel religioſū vehementer ꝓſūptū
de crimine ⁊ nolentē recognoſcere veritatē li/
cet vtiqꝫ ponere ad queſtiones. i. tormenta. ꝙ̄/
uis enī ſm̄ iura ciuilia liber homo non debeat
poni ad torturaz. ſed ſolū ſerui. vt. ff. de queſtio/
nibus per totum. Uerū q: dicit Io. viij. Qui fa
cit peccatuz ſeruus eſt peccati: idō talis clericus
vel religioſus cuz innoteſcit de aliquo enormi
crimine ⁊ vehemēter ſuſpectus eſt. vt ſuus po
teſt poni ad q̄ōnes. vt. vj. q. j. c. j. Et poſſunt ar/
reſtari vel detineri. qd̄ etiam ꝯfirmatur per ſta/
tutum dn̄i Bn̄dicti. xij. ad minores dicētis ꝙ
poteſt talis artari. vt patet in. §. ꝓcedēti. tamen
nullo modo eſt a q̄ōnibus inchoandū. de reg.
iuris. Cum in ꝯtemplatione. Cuius cā eſt: q: ſi
ue ꝓlatus ſiue alius de eius mandato: qui cleri
co parato corrigi ⁊ obedire volēti vim infert:
excōicatus eſt. ex̄ de ſen. ex. vniuerſitatis. Hoc
tenēt Hoſti. ⁊ Archi. Si enim ſtatim fieret nul/
la ꝑſumptione ꝓcedente eſſet locus appellandi
ij. q. vj. Non ſolent. Queſtiones tn̄ hmōi circa
clericos debēt eſſe moderate: ⁊ ꝓpter periculuz
excōicationis: ⁊ ꝓpter hoc ꝙ iudiciū peſſimuz
eſt qd̄ procedit ex ſuſpitione vel ex torta confeſ
ſione. ſicut. xv. q. vj. Si ſacerdotibus. ff. de q̄ō/
nibus. l. Seuerus ait. Queſtioni fidē nō ſemꝑ
nec nōnunq̄ꝫ habēdam cōſtitutionibus decla/
rat. Que enī res ē fragilis ⁊ ꝑiculoſa: que rōnē
fallit. Naz plerīqꝫ patiētia ſiue duritia tormen
toꝝ: ita tormēta ꝯtēnunt vt exꝓmi ab eis vitas
non poſſit. Alij tanta impatiētia ſibi ſuſcipiunt
tormēta: vt mētiri potius ꝙ̄ tormenta pati ve/
lint: ita fit vt etiā vario mō fateant: vt nō taz ſe
ipſos ꝙ̄ etiā alios criminent. ¶ Itē dicit ꝙ in
vitijs corrigēdis vbi ius deficit. i. ꝙ nō loquit
de correctione vel mō punitiōis talis crīs: ſcd̄n
da eſt cōſuetudo loci in mō puniendi crīa. Nec
dꝫ prelatus introducere nouā ꝯſuetudinē ſim/
pliciter vel alicuius alterius loci ad puniēduz
ꝓpter h̄ vt efficacius corrigant vitia ſi ex h̄ ſca/
dalum oriat: q: nō ſunt faciēda mala vt eueni/
ant bona. Ro. iij. Maluz eſt aūt ſuſcitare ſcan
dala. ¶ Circa religioſos ꝓcipue moderāde ſūt
correctiones ne reſiliant totaliter a ſtatu bono.
Tria aūt ſunt particularia bona que integra fa
virū perfectū bonū in religione. Et ſi circa par
ticulare bonū ſic fiat reformatio ꝙ fiat dſorma
tio vel deſtructio alterius boni: iam deficit rō
boni integri ⁊ perfecti. Nam ſm̄ Dionyſium.
Malum omnipharīā eſt: bonū vero ex ꝑfecta
⁊ integra cauſa. Sic ergo tollendū eſt malū in
obedientie vel incōtinentie. vel ꝓprietatis in re
ligioſis: vt aliqua pars boni integri remaneat
⁊ precipue obediētia nullatenus deſtruat. Nā
q̄ꝫdiu illud remanet: ſpes ſemꝑ remāet de cor/
rectione aliorum defectuū. ar. xxiij. q. v. Quid
ergo. ⁊ xj. q. iij. Nolite recedere. ¶ Item notā
dum. ꝙ cū in priuilegijs religioſoruz dicit. ꝙ
poſtpoſitis rimulis ⁊ apicibus iuris poſſint li/
bere procedere prelati ad correctionē vitiorū:
non per hec verba tollitur. nec per huiuſmodi
eximuntur

eximuntur a iure cõi. ad quod oẽs catholici te
nētur. extra de cõſti. c. j. Sed nõ tenent ad ea q̄
nõ ſunt de ſubſtantia iuris ſeu ordinis iudicia
rij ſine quibus non põt procedi in iudicio con
tentioſo. Sicut ⁊ cũ dicit in ↄſtõnibus fratrum
predicatoꝝ. ꝙ electiones fiant ſm formã cano
nicam alijs ſolēnitatibus iuris relegatis: ſi ali
quid dimitteretur cũ procedit per ſcrutinium:
qḋ fit de ſubſtantia forme caſſaret electio ſʒ ea
que non ſunt de ſubſtantia forme: vt collatio ze
li ad zelum ⁊ hmõi: per illa verba tolluntur. Itẽʒ
in. c. Quis de penis. li. vj. dicitur. ꝙ quis car
cer ſit deputatus ad cuſtodiam reoꝝ: ſi tñ prela
tus clericos cõfeſſos vel ↄuictos de criminib⁹
eorũ exceſſibus ⁊ perſonis ceteriſq; circũſtanti
is prouida deliberatione penſatis: in ꝑpetuũʒ
vel ad tēpus carceri mancipet nõ eſt improbã
dum. Non tamen de facili eſt clericus carceri
mancipandus: qꝛ excõmunicatus eſt qui iniu
rioſe detinet clericũ. extra de ſen. excõ. Nuper.
nec eſt a quocũq; exiſtimandũ. ꝙ per hoc quis
infamis efficiat ꝙ eſt carceri mancipatus cum
qñq;: vt dicitur Eccl's. iiij. De carcere ⁊ cathenis
quis egreditur ad regnum. vt pʒ in ioſeph in
carcerato iniuſte. Geneſ. xxxix. ſed ⁊ princeps
apoſtoloꝝ incarceratus pluries: vt pʒ Actuum
v. ⁊ Actuum. xij. c. Et ſimiliter vas electionis.
vt patet. ij. ad Corinth. xj. c. ⁊ Ioã. bap. vt patet
Matth. xiiij. Marci. vj. Luc. iij. ⁊ Ioã. iij. c.

De modo procedendi per accuſationem. Capitulum. viij.

Iudicis non eſt ſi
ne accuſatore damnare: qꝛ domin⁹
Iudam cum fuiſſet fur: qꝛ non eſt
accuſatus minime abiecit. vt habet.
ij. q. j. In manifeſta. vbi dicit glo. ꝙ nemo ẽ cõ
demnandus ſine accuſatore. Sed fallit hoc in
octo caſibus. Primo in charta ſuſpecta: cui fi
des non fit. C. de proba. l. Iubemus. Scḋo cuʒ
teſtis fraudulēter ⁊ ꝑcaciter rñdet. C. de teſti. l.
Nullus. Tertio in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpec.
tuto. l. iij. ⁊ iij. qõ. ij. Quia ea. Quarto qñ mari
tus excipiēdo ↄdēnatur de lenocinio. ff. de ad.
ulte. l. ij. Quinto qñ calũniator punit. C. de ca
lũ. l. j. Sexto qñ probatur crimē per inquiſitio
nem. extra de accu. c. Qualiter ⁊ qñ. Septimo
cum deficit reus in purgatione. extra de ſymo.
c. de ſi. Octauo in notorijs. vt in iſto. c. In mãi
feſta. De notorio ſic dicit Amb. Manifeſta ac
cuſatione nõ indigent: vt habet. ij. q. j. In mãi
feſta. vbi glo. ꝙ aliud eſt fama ſeu famoſuʒ aliḋ
manifeſtum: aliud notoriũ. Fama qñq; ex ſciē
tia: qñq; ex ſuſpitione procedit: ⁊ qñq; ex certo
auctore: qñq; ex incerto auctore procedit. vt de
cõſe. di. iiij. Sanctũ. Manifeſtum eſt qḋ ſemꝑ
ex ſcientia ⁊ certo auctore ꝑcedit ⁊ qḋ poteſt ꝓ
bari. vt. C. de teſta. l. Heredes. Idē etiã dicitur
qñq; occultuʒ qḋ poteſt probari. C. de appella.
cas. Et occultuʒ dicitur qḋ quinq; ſciunt. vt de
pe. di. j. §. Hec aũt. Item dicit manifeſtuʒ quod Tho. in
per ↄfeſſionem vel probationē vel per euiden iiij. di.
tiam rei. extra de ver. ſig. c. Cuʒ olim. ⁊ ſic ſumi xiij. q. j.
tur hic. ſ. pro notorio. Sed nota ꝙ triplex ẽ art. iij.
notoriũ: notorium facti: notoriũ iuris: ⁊ notori q. iij. ⁊ i
um ꝑſumptionis. Notoriuʒ facti eſt qḋ exhibʒ ij. pte.
ſe ⁊ offert oculis hoium. i. ꝙ ita habet euiden q. lxxxij
tiã facti: ꝙ nõ põt negari. ſcilʒ ꝓbabiliter. extra arti. iij.
de coha. cle. ⁊ mulie. c. Ueſtra. ⁊ in tali nõ audi ad. iiij.
tur appellans. extra de appel. c. Preterea ⁊ cre Notori
ditur ſimplici aſſertione officialis. vt. iiij. q. iiij. um tri
§. aliqñ. nec requiritur hic ſciētia oiuʒ ſed plu plex.
rium. Eſt autem quoddã factũ cõtinuum: ⁊ iuge
permanens: quoddã interpolatũ: quoddã tran
ſiens ſtatiʒ. In notorio facti continui nullus or
do iuris requiritur. vt extra de coha. cle. ⁊ mu
lie. Tua. ⁊ in iſto. c. Mãifeſta. In notorio facti
interpolati ſemiplena probatio requiret. extra
de vſuris. c. Cum in dyoceſi. Notoriuʒ actu nõ
permanēs probabiliter põt negari. extra de ſor
ti. Ex tuarũ. Notorium iuris eſt. de quo eſt ali
quis condēnatus vel confeſſus: tñ iſto notorio
qñq; contra negantem ſe eſſe conuictum requi
ritur probatio vt extra de ſen. ⁊ re iudi. c. Sicut
Item qñq; non ſufficit ꝙ quis ſit confeſſus
niſi ſit confeſſus ⁊ conuictus. vt. ij. q. vj. §. Sũt
quorum. Notoriũ preſumptũ eſt. vt ſiquis ha
bitus eſt pro filio alicuius publice vbi nõ requi
tur alius ordo iuris. extra de fi. preſbyte. c. Mi
chael. Hoc enim ꝙ aliquis ſit filius alteri⁹ non
poteſt vere ꝓbari. ff. de ↄdi. ⁊ demon. l. Lucius
Sed potius per preſumptiones. Hec omnia in
glo. dicti. c. Manifeſta: que etiaʒ ponit in ſum
ma cõfeſſorum. Sed Anto. de Bu. ſuper. c. Ue
ſtra. fecit diffuſum tractatum de notorio.

Quomodo iu- .§. i.

dex procedere debeat ſup crimie notorio in iu
dicio. Sup hoc Angelus de peruſio ponit ſen
tentiã aliquoꝝ dicentium: qꝛ aut loquimur in
notorio iuris. i. in notorio iudicati: ⁊ tunc cum
iſtud notoriũ ſit incidens nõ mutat formam iu
dicij. ⁊ ideo ſm formam negocij eſt proceden
dum de ꝓbationibus ⁊ de teſtibus. Aut eſt no
torium facti: ⁊ tunc ſi iſtud notorium ſit omni
bus: ita ꝙ nec celari nec infici poſſit non requi
ritur aliqs ordo iuris: nec ēt citatio: qꝛ citatio
ſolũ fit ad hũc effectũ: vt citatus ſe poſſit defen
dere: ſed ibi nulla cadit defenſio propter noto
rietatem. Si autem ſit notoriuʒ negabile in iu
dicio: tunc neceſſaria eſt partis citatio: ⁊ ſi pars
habeat legitimam excuſationem ſententia eſt

ſecretá ſi ei viſum fuerit etiā ſi denūciatus ab-
ſens ⁊ remotus extiterit informationē proce-
dere: ⁊ tā primū ꝙ̄ ſcd̄ꝫ ⁊ quoſcūq̄ alios teſtes
idoneos recipere: recepto prius ab eo corpora-
li iuramēto informari. Infra tñ bienniuꝫ tenet
ꝓlatus denūciatū vocare: ⁊ ei proceſſuꝫ habitū
exponere ad iuſtitiā circa eū facere. alˀs elapſo
biennio ipſi denūciato nocere nō poſſit. Si ve-
ro pluriū ſingulariū ꝑſonaruꝫ teſtimonia ꝯtra
fratrem aliqueꝫ ſuper exceſſibus eiuſdeꝫ gn̄is
habeant: ex quibus ꝓbabiliter reddit ſuſpectᵒ
tunc ad veritatis inquiſitionē pleniorum etiaꝫ
ſi expediēs videbit per artationē ꝑſone cōtra
quaꝫ habebunt hmōi teſtimonia ꝓcedatur ſm
modum ſuſpitionis ⁊ q̄litates exceſſus: ac ſta-
tum ꝯditionis perſone. Et ſi crimē p hmōi inq̄-
ſitionem non probetur: ipſe denunciatus re-
maneat infamatᵒ: indicat ei purgatio: vel alio
modo prouideat ordinis honeſtati ⁊ fame de-
nūciati. Ubi aduertendū ꝙ in toto iſto ꝓceſſu
ordinatio ad illos religioſos q̄ſi nihil nouū eſt:
ſꝫ antiq̄ iura ad eos ſūt rōnabilr̄ applicata.

❡ Notandum · §. viij.

etiā ſcd̄m ꝑdictū Symonē. ꝙ cū querit vtrū ꝑ-
latᵒ teneat ꝓcedere ad inq̄ſitionē. q̄n nō ſperat
inde profectū. Rn̄det ꝙ duplex eſt inq̄ſitio pre-
lati. Una eſt quā tenet facere certis tꝑoribᵒ ge-
neraliter ſup ſtatu eccleſiarū curie ſue vt in viſi-
tatione fit. Et cū ad hāc obliget ex officio nō dꝫ
dimittere ſiue credat ꝓficē ſiue non. vt di. xviij.
c. Qm̄ quidē alia inquiſitio eſt ſpecialis que fit
contra determinatā perſonam. Et ad hanc non
tenetur niſi fama acclamante vel aliq̄ ꝑſona de-
ferente. Et tunc tenet ad eā faciēdā ſm formā
iuris. vt dictū eſt ſupra. ſiue credat ex ea inqui-
§. ix. ſitū ꝓficere ſiue non. Nā ſi non ꝓficiet circa illā
ꝓficiet circa alias ꝑſonas: que ſūt ſcandalizate
ex fama audita: donec viderint circa eam fieri
qđ iura diſponunt. Si aūt inter illos alios qui
ſunt in ꝯgregatione ſunt aliqui quibus cedit
ad vtilitatem. aliq̄ quibus eſt ad ſcandalum vel
damnū ſic differri pōt. ⁊ q̄n opportūitas faciē-
di eam fuerit corā illis quibus cedere poterit
ad bonū: ita tñ ꝙ finaliter non ſupſedeat ab ac-
tu iuſtitie propter malum aliquoꝝ: ⁊ maxime
cum bonū inde ſequens maius reputet ꝙ̄ dā-
nū in genere ſuo: vel niſi forte multitudo ſit in
culpa ⁊ timeat ꝙ velit inſurgere ad defenden-
dum eam tunc eſt ſupſedenduꝫ ad tempus di.
lxxxiij. Plimos. Item notandū ſꝫ ipm̄ Symo-
nē. ꝙ clericū vel religioſū vehementer ꝑſūptū
de crimine ⁊ nolentē recognoſcere veritatē li-
cet vtiq̄ ponere ad queſtiones. i. tormenta. ꝙ̄-
uis eni ſm iura ciuilia liber homo non debeat
poni ad torturaꝫ ſed ſolū ſerui. vt. ff. de queſtio-
nibus per totum. Uerū q: dicit Jo. viij. Qui fa-
cit peccatuꝫ ſeruus eſt peccati: idō talis clericus
vel religioſus cuꝫ innoteſcit de aliquo enormi
crimine ⁊ vehemēter ſuſpectus eſt. vt ſuus po-
teſt poni ad q̄ōnes. vt. vj. q. j. c. j. Et poſſunt ar-
reſtari vel detineri. qđ etiam ꝯfirmatur per ſta-
tutum dn̄i Bn̄dicti. xij. ad minores dicētis ꝙ
poteſt talis artari. vt patet in. §. ꝓcedēti. tamen
nullo modo eſt a q̄ōnibus inchoandū. de reg.
iuris. Cum in ꝯtemplatione. Cuius cā eſt: q: ſi
ne ꝓlatus ſiue alius de eius mandato: qui cleri-
co parato corrigi ⁊ obedire volēti vim inferꝫ
excōicatus eſt. ex̄ de ſen. ex. vniuerſitatis. Hoc
tenēt Hoſti. ⁊ Archi. Si enim ſtatim fieret nul-
la ꝑſumptione ꝓcedente eſſet locus appellandi
ij. q. vj. Non ſolent. Queſtiones tñ hmōi circa
clericos debēt eſſe moderate: ⁊ ꝓpter periculuꝫ
excōicationis: ⁊ ꝓpter hoc ꝙ iudiciū peſſimuꝫ
eſt qđ procedit ex ſuſpitione vel ex torta confeſ-
ſione. ſicut. xv. q. vj. Si ſacerdotibus. ff. de q̄ō-
nibus. l. Seuerus ait. Queſtioni fidē nō ſemꝑ
nec nōnunq̄ habēdam cōſtitutionibus decla-
rat. Que eni res ē fragilis ⁊ ꝑiculoſa: que rōnē
fallit. Naꝫ plerique patiētia ſiue duritia tormen-
toꝝ: ita tormēta ꝯtēnunt vt exꝑmi ab eis vitas
non poſſit. Alij tanta impatiētia ſibi ſuſcipiunt
tormēta: vt mētiri potius ꝙ̄ tormenta pati ve-
lint: ita ſit vt etiā vario mō̄ fateant: vt nō taꝫ ſe
ipſos ꝙ̄ etiā alios criminent. ❡ Itē dicit ꝙ in
vitijs corrigēdis vbi ius deficit. i. ꝙ nō loquit
de correctione vel mō̄ punitiōis talis crīs: ſeq̄n-
da eſt cōſuetudo loci in mō̄ puniendi crīa. Nec
dꝫ prelatus introducere nouā ꝯſuetudinē ſim-
pliciter vel alicuius alterius loci ad puniēduꝫ
ꝓpter hˀ vt efficacius corrigant vitia ſi ex hˀ ſca-
dalum oriat: q: nō ſunt faciēda mala vt eueni-
ant bona. Ro. iij. Maluꝫ eſt aūt ſuſcitare ſcan-
dala. ❡ Circa religioſos ꝑcipue moderāde ſūt
correctiones ne reſiliant totaliter a ſtatu bono.
Tria aūt ſunt particularia bona que integra ſa-
virū perfectū boni in religione. Et ſi circa par-
ticulare bonū ſic fiat reformatio ꝙ fiat dformā-
tio vel deſtructio alterius boni: iam deficit rō̄
boni integri ⁊ perfecti. Nam ſm Dionyſium.
Malum omnipharia eſt: bonū vero ex ꝑfecta
⁊ integra cauſa. Sic ergo tollendū eſt malū in-
obedientie vel incōtinentie. vel ꝓprietatis in re-
ligioſis: vt aliqua pars boni integri remaneat
⁊ precipue obediētia nullatenus deſtruat. Nā
q̄diu illud remanet: ſpes ſemꝑ remāet de cor-
rectione aliorum defectuū. ar. xxiij. q. v. Quid
ergo. ⁊. xj. q. iij. Nolite recedere. ❡ Item notā-
dum. ꝙ cū in priuilegijs religioſoꝝ dicit. ꝙ
poſtpoſitis rimulis ⁊ apicibus iuris poſſint li-
bere procedere prelati ad correctionē vitiorū:
non per hec verba tollitur. nec per huiuſmodi
eximuntur

eximuntur a iure cõi. ad quod oẽs catholici tenẽtur. extra de cõſti. c. j. Sed nõ tenent ad ea q̃ nõ ſunt de ſubſtantia iuris ſeu ordinis iudiciarij ſine quibus non põt procedi in iudicio contentioſo. Sicut ⁊ cũ dicit in ↄſtõnibus fratrum predicatoꝝ. ꝙ electiones fiant ſcḋm formã canonicam alijs ſolẽnitatibus iuris relegatis: ſi aliquid dimitteretur cũ procedit per ſcrutinium: qḋ ſit de ſubſtantia forme caſſaret electio ſꝫ ea que non ſunt de ſubſtantia forme: vt collatio zeli ad zelum ⁊ hmõi: per illa verba tolluntur. Itez in. c. q̃uis de penis. li. vj. dicitur. ꝙ q̃uis carcer ſit deputatus ad cuſtodiam reoꝝ: ſi tñ prelatus clericos cõfeſſos vel ↄuictos de criminibꝰ eorũ exceſſibus ⁊ perſonis ceteriſq; circũſtantiis prouida deliberatione penſatis: in ꝑpetuũ vel ad tẽpus carceri mancipet nõ eſt improbandum. Non tamen de facili eſt clericus carceri mancipandus: q: excõmunicatus eſt qui iniurioſe detinet clericũ. extra de ſen. excõ. Nuper. nec eſt a quocũq; exiſtimandũ. ꝙ per hoc quis infamis efficiat ꝗ eſt carceri mancipatus cum q̃q;: vt dicitur Eccl's. iiij. De carcere ⁊ catenis quis egreditur ad regnum. vt pꝫ in ioſeph incarcerato iniuſte. Geneſ. xxxix. ſed ⁊ princeps apoſtoloꝝ incarceratus plurieſ: vt pꝫ Actuum v. ⁊ Actuum. xij. c. Et ſimiliter vas electionis. vt patet. ij. ad Corinth. xj. c. ⁊ Joã. bap. vt patet Matth. xiiij. Marci. vj. Luc. iij. ⁊ Joã. iij. c.

¶ De modo procedendi per accuſationem. Capitulum. viij.

IUdicis non eſt ſine accuſatore damnare: q: dominꝰ Judam cum fuiſſet fur: q: non eſt accuſatus minime abiecit. vt habet. ij. q. j. In manifeſta. vbi dicit glo. ꝙ nemo ẽ cõdemnandus ſine accuſatore. Sed fallit hoc in octo caſibus. Primo in charta ſuſpecta: cui fides non fit. C. de proba. l. Jubemus. Scḋo cũ teſtis fraudulẽter ⁊ ꝑcaciter rñdet. C. de teſti. l. Nullus. Tertio in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpec. tuto. l. iij. ⁊. iij. qḋ. ij. Quia ea. Quarto q̃n maritus excipiẽdo ↄdẽnatur de lenocinio. ff. de adulte. l. ij. Quinto q̃n calũniator punit. C. de calũ. l. j. Sexto q̃n probatur crimẽ per inquiſitionem. extra de accu. c. Qualiter ⁊ q̃n. Septimo cum deficit reus in purgatione. extra de ſymo. c. de ſi. Octauo in notorijs. vt in iſto. c. In manifeſta. De notorio ſic dicit Amb. Manifeſta accuſatione nõ indigent: vt habet. ij. q. j. In manifeſta. vbi glo. ꝙ aliud eſt fama ſeu famoſuz aliḋ manifeſtum: aliud notoriũ. Fama q̃q; ex ſciẽtia: q̃q; ex ſuſpitione procedit: q̃q; ex certo auctore: q̃q; ex incerto auctore procedit. vt de cõſe. di. iiij. Sanctũ. Manifeſtum eſt qḋ ſemp ex ſcientia ⁊ certo auctore ꝓcedit ⁊ qḋ poteſt ꝓbari. vt. C. de teſta. l. Heredes. Idẽ etiã dicitur q̃q; occultuz qḋ poteſt probari. C. de appella. eas. Et occultuz dicitur qḋ quinq; ſciunt. vt de pe. di. j. §. Hec aũt. Item dicit manifeſtuz quod per ↄfeſſionem vel probationẽ vel per euidentiam rei. extra de ver. ſig. c. Cuz olim. ⁊ ſic ſumitur hic. ſ. pro notorio. ¶ Sed nota ꝙ triplex ẽ notoriũ: notorium facti: notoriũ iuris: ⁊ notorium ꝓſumptionis. Notoriuz facti eſt qḋ exhibz ſe ⁊ offert oculis hoium. i. ꝙ ita habet euidentiã facti: ꝙ nõ põt negari. ſcilꝫ ꝓbabiliter. extra de coha. cle. ⁊ mulie. c. Veſtra. ⁊ in tali nõ auditur appellans. extra de appel. c. Preterea ⁊ creditur ſimplici aſſertione officialis. vt. iiij. q. iiij. §. aliq̃n. nec requiritur hic ſciẽtia oĩuz ſed plurium. Eſt autem quoddã factũ cõtinuum: ſiue permanens: quoddã interpolatũ: quoddã tranſiens ſtatiꝫ. In notorio facti continui nullus ordo iuris requiritur. vt extra de coha. cle. ⁊ mulie. Tua. ⁊ in iſto. c. Manifeſta. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiret. extra de vſuris. c. Cum in dyoceſi. Notoriuz actu nõ permanẽs probabiliter põt negari. extra de ſorti. Ex tuarũ. Notorium iuris eſt. de quo eſt aliquis condẽnatus vel confeſſus: ⁊ tñ iſto notorio q̃q; contra negantem ſe eſſe conuictum requiritur probatio vt extra de ſen. ⁊ re iudi. c. Sicut ¶ Item q̃q; non ſufficit ꝙ quis ſit confeſſus niſi ſit confeſſus ⁊ conuictus. vt. ij. q. vj. §. Sũt quorum. Notoriũ preſumptũ eſt. vt ſiquis habitus eſt pro filio alicuius publice vbi nõ requiritur alius ordo iuris. extra de fi. preſbyte. c. Michael. Hoc enim ꝙ aliquis ſit filius alteriꝰ non poteſt vere ꝓbari. ff. de ↄdi. ⁊ demon. l. Lucius Sed potius per preſumptiones. Hec omnia in glo. dict. c. Manifeſta: que etiaz ponit in ſumma cõfeſſorum. Sed Anto. de Bu. ſuper. c. Veſtra. fecit diffuſum tractatum de notorio.

Tho. in iiij. di. xiij. q. j. art. iij. q. iij. ⁊ i iij. pte. q. lxxxij arti. ij. ad. iij.

Notoriũ triplex.

¶ Quomodo iudex procedere debeat ſup crimie notorio in iudicio. §. i.

Sup hoc Angelus de peruſio ponit ſententiã aliquoꝝ dicentium: q: aut loquimur in notorio iuris. i. in notorio iudicati: ⁊ tunc cum iſtud notoriũ ſit incidens nõ mutat formam iudicij. ⁊ ideo ſcḋm formam negocij eſt procedendum de ꝓbationibus ⁊ de teſtibus. Aut eſt notorium facti: ⁊ tunc ſi iſtud notorium ſit omnibus: ita ꝙ nec celari nec infici poſſit non requiritur aliqs ordo iuris: nec ẽt citatio: q: citatio ſolũ fit ad hũc effectũ: vt citatus ſe poſſit defendere: ſed ibi nulla cadit defenſio propter notorietatem. Si autem ſit notoriuz negabile in iudicio: tunc neceſſaria eſt partis citatio: ⁊ ſi pars habeat legitimam excuſationem ſententia eſt

ſin ipſo iure nulla ⁊ hanc excuſationē pars pōt
allegare in cauſa nullitatis ſecus ſi iuiſſet cita/
ta ⁊ cōtumax ſm̄ Inno. in ca. Ueſtra. de coha.
cle. ⁊ mulie. Itē ſi quid allegaꝰ eſſe notoꝛium ⁊
negatur ⁊ non ꝓbatur ꝓceſſus eſt nullus: q: fa/
ctus preter ſolēnitatem oꝛdinis iudicioꝝ ſm̄
Inno. Et hanc nullitatem poſſet citatus vel nō
citatus in cauſa nullitatis allegare ⁊ pꝛobare.
Aut ergo allegaꝰ nullitas ex eo ꝙ non eſt noto
rium ⁊ hoc pōt allegari ⁊ pꝛobari in cauſa nul
litatis indiſtincte aut allegatur nullitas: q: licꝫ
ſit notoꝛiuꝫ tñ competebat defenſio: puta noto/
rium eſt ꝙ ego occidi Ticiū. cum reuera euꝫ oc
ciderim ad meam defenſionē. Et iſto caſu ſi nō
ſui citatus potero allegare cām nullitatis. aut
ſui citatus ⁊ non potero. Et aduerte: q: illa poſ
ſunt tolerari in criminibus in quibus imponū
tur pene relegationis vel infra: ſed in alijs in
quibus apponunꝰ pene relegationis. ⁊ ſupꝛa.
tunc q: abſens dānari non poteſt: lꝫ ſit hoc no
toꝛium que dicta ſunt non poſſunt ꝓcedere: ni/
ſi ille qui dānat hoc ſuppleat de plenitudīe po/
teſtatis. ¶ Queritur aūt cum iudex īqrit de
crimine velut notoꝛio qḋ conſtat iudici: tamen
non conſtat ꝙ crimen ſit notoꝛiū. cuꝫ queritur
an poſſit ſequi ex ea inſtantia condēnatio. Re/
ſpondetur per diſtinctionē: q: aut iudex pꝛoceſ
ſit taliter ꝙ tenet ꝓceſſus etiam ſi non eēt noto
rium de crimine. ⁊ crimē eſt tale de quo poteſt
inquiri etiā ſi nō eſſet notoꝛiū. Et q: qualitates
notoꝛietatis non mutant delictū nec penam: et
ſic ſequi poteſt ꝯdēnatio. Aut proceſſus factus
eſt nullus vbi crimen nō eſt notoꝛiū: vel eſt cri
men tale: vbi nō poteſt inquiri: niſi rōne noto/
rietatis. ⁊ tunc nō poteſt ex eadem inſtātia ſeq
condēnatio Et hoc videtur fuiſſe de mente In
no. in. c. Statuimus. de offi. dele. lib. vj. Quod
intellige niſi crimē conſtaret per ꝯfeſſionē par
tis: vel pars renūciaſſet executioni huic: vt no/
tat Inno. in. c. Cuꝫ ſemp. de furtis. Et rō eſt: q:
confeſſio inducit notoꝛiū: ⁊ in cōceſſum nulle
ſunt partes iudicis: niſi in ꝯdēnando. Et cum
queritur qñ iudex qui inquirit de crimine tan
quā notoꝛio: an ſit neceſſe ꝓbari notoꝛiuꝫ. Qui
dam dicunt ꝙ nō: immo ſi iudex tanꝙ̄ pꝛiuatus
ſcit iſtud eſſe notoꝛiū: ſufficit. lꝫ tanquaꝫ iudex
ignoꝛet: vt notat Inno. in. c. Interpoſita. de ap
pel. Immo plus dicit ipſe Inno. ꝙ ſi iudex ꝓce
dit ſup notoꝛio: lꝫ ignoꝛet illud eſſe notoꝛium.
ſufficit vt ipſe notat in. c. Ueſtra. de coha. cleri.
⁊ mulie. Et cū queriꝰ an poſſit eſſe notoꝛiū niſi
ꝓbetur factum qḋ diciꝰ eſſe notoꝛiū. lꝫ quidam
dicūt ꝙ non. alij dicūt ꝯ ꝙ eoipſo ꝙ pꝛobaꝰ no
toꝛiū. pꝛobatur qḋ diciꝰ eſſe notoꝛiuꝫ: eo ꝙ oēs
ita dicunt: aſſerunt ⁊ affirmant nemine contra
dicente. Et hanc opinionem dicit eſſe veram.

¶ Qui pꝛohibeantur. §. ij.

tur accuſare habeꝰ. ij. q. j. Pꝛohibenꝰ. Ubi ſic
diciꝰ. li. viij. ff. ti. de accu. ⁊ increpa. Pꝛohiben
tur accuſare alij ꝓpter ſexum vel etatē: vt muli/
er ⁊ pupillus. alij ꝓpter ſacramētū: vt qui ſtipē
dium merenꝰ. Alij ꝓpter magiſtratū ⁊ poteſta/
tuꝫ in qua agētes ſine fraude in ius euocari nō
poſſunt. Alij ꝓpter delictuꝫ ꝓpꝛiū: vt infames.
alij pꝛopter turpē queſtum: vt qui duo iudicia
aduerſus duos reos ſbſcripta habeāt. nūmos
ad accuſandū vel non accuſanduꝫ acceperinꝰ.
Alij ꝓpter conditionē ſuam: vt liberti cōtra pa
tronos ſuos. alij pꝛopter ſuſpitionē calūnie: vt
illi qui falſum teſtimoniū ſuboꝛnati dixerunꝰ.
Nōnulli pꝛopter paupertatē: vt ſunt q minus
ꝙ̄ quinquaginta aureos habēt. hiꝰ tamen oēs
ſi ſuā iniuriaꝫ pꝛoſequanꝰ: moꝛtēꝙ pꝛopinquo
rum defendāt: ab hac accuſatione nō excludū/
tur. liberi libertiꝙ nō ſunt pꝛohibendi ſuaruꝫ
rerū defendendaꝝ gratia de facto parentū pa/
tronoꝝue cōqueri. velut ſi dicant ſe vi a poſſeſ
ſione eoꝝ expulſos: non vt crimen in eos intē
dant: ſed tm̄ vt poſſeſſionē recipiant. Nam ⁊ fi
lius de facto matris nō eſt ꝓhibitus cōqueri: ſi
dicat ſuppoſitū ab ea partum: quo magis cohe
redē habeat ſed eam reā. l. Coꝛnelia facere pꝛo
hibenꝰ. Ab alio delatū alius deferre non pōt: ſꝫ
euꝫ qui abolitione publica vel pꝛiuata interue
niente: aut accuſatoꝛe deſiſtente vel de reis exē
ptus eſt: deferre non pꝛohibeꝰ. Glo. ibi pꝛopter
facīm ſcilꝫ quod preſtant ſcilꝫ ſe non vitaturos
moꝛtē pꝛopter ſalutē reipublice: pꝛopter magi
ſtratum loquiꝰ de eo qui ante admniſtrationē
deliquit. talis non poteſt cōueniri duꝫ eſt in ad
miniſtratione. Uel intelligitur hoc de maioꝛi/
bus iudicibus: qui etſi non poſſint tunc in iu/
dicio conueniri. ꝓeſtabunt tamen cautionem
de ſtando iuri poſt depoſitam adminiſtrationē
ff. de adulte. l. Si adulteriuꝫ. Sine fraude ideſt
pena. queſtum. i. queſtus ſuſpitione. Qui cepit
duos accuſare ⁊ vult tertium accuſare: ꝓſumiꝰ
ꝙ faciat cauſa queſtus. niſi ſuam vel ſuoꝛuꝫ in/
iuriam pꝛoſequatur. Sed ⁊ duos non poteſt ac
cuſare niſi diuerſis libellis: niſi crimen eſſet cō
mune vt adulterium: tunc enim in vno libello
poteſt accuſare. Nūmos. qui dat pecuniam nō
in cauſa ſanguinis habetur pꝛo cōuicto. ij. q. ḋ.
iij. §. Notandum. Sed in cauſa ſanguinis licꝫ
dare accuſanti: ſed ſi iuſte accuſauit non licꝫ in
foꝛo cōſcientie. ſed in foꝛo iudiciali. quia. ſ. ta/
lis non punitur: accuſanti autē nunꝙ̄ licet reci
pere ab accuſato. j. q. j. c. Concuſſionis. Qui fal
ſum. iſti repellunꝰ licet non ſint infames. extra
de oꝛdi. cog. c. Cum dilectus. pꝛopter pauperta
tem pꝛopter idem repellitur teſtis. dum tamen

ratione paupertatis ſit ſuſpectus. nõ vt crimẽ
niſi atrocem iniuriam feciſſet. vel niſi noīe alie
no ↄuenirentur. Abolitione publica tripliciter
ſit abolitio. aut publice obedientie inſignẽ vel
rem proſpere geſtam. aut priuatã accuſatore
petente. aut ex lege quãdo accuſator deſiſtit vl'
mortuus eſt. In publica abolitione poteſt actor
repetere reum finitis feriis: infra. xxx. dies. ſed
in aliis duab⁹ non admittit qui deſiſtit: ſed ali⁹
infra. xxx. dies admittitur. Hec omnia in glo.

¶ De laicis vtrũ .§. ij.

admittantur ad accuſationẽ clericoꝝ. ¶ Nota
ſuper hoc glo. ſummari. ij. q. vij. in prin. vbi
ſic dicit ſm Bar. hꝛxiẽ. laici ſi ſunt bone fame
admittunt ad accuſationẽ clericorum. ij. q. vij.
clericos. Et Gratianus idẽ ſentit. vt pꝫ per totã
qõnem. Alij dicunt ꝙ laicus ꝓprium prelatum
accuſare poteſt ꝓpter delictũ. qꝛ ſua intereſt hr̃e
bonum prelatũ. vt. xxiij. di. c. Illud. Tertio: eſt
opi. ꝙ non poſſit niſi ſuã iniuriam ꝓſequatur.
vt. iij. q. vj. Omnib⁹ extra de teſti. c. decetero.
Et hoc niſi in crimine hereſis: ⁊ in crimine ſy-
monie ⁊ leſe maieſtatis. xv. q. iij. Sane. extra de
ſymo. tanta. ⁊ in crimine ſacrilegii ſm quoſdã
xvij. q. iiij. ſi quis ſuadẽte. §. qui aũt. In his au
tem omnib⁹ ita demũ admittunt. ſi bono zelo
denũcient crimẽ. extra de ſymo. licet helr. Et ſi ac
cuſatus fuerit vite ſuſpecte. ij. qõ. j. In pmis qꝛ
ſi accuſatus eſt vite ſuſpecte admittuntur laici
male vite. Si aũt fuerit bone vite. tũc admittũ-
tur ſolũ laici bone vite. extra de ſymo. c. ꝑ tuas.
Bar. Clerici vero admittunt cõtra clericos niſi
ſi fuerint crimĩnoſi vl' irregulares. ij. q. vij. ꝑſu
mũt. ⁊ c. ipſi apli. Tales tamẽ qui ſũt irregula-
res bene admittunt ad accuſationem eoꝝ qui
ſunt eiuſdẽ ordinis cũ eis: vel inferioris. vt in
dicto. c. ipſi apli. Similiter ipſi monachi audi-
untur. ex̃ de accu. ca. Ex parte. Et hec vera ſunt
de ſolẽni accuſatione. ¶ Sciendũ eſt ꝙ accuſa
tio dꝫ fieri in ſcriptis. ij. q. viij. c. qui crimẽ. ſed
hoc eſt ſemꝑ neceſſariũ. puta in leui crimĩe. ff.
de accu. l. leuia. Silr̃ in notorio nõ requiritur.
qꝛ in hmõi nec accuſator requirit. extra de accu
ſa. c. Euidẽtia. Secus in nõ notoriis: etiã ſi ma
nifeſta ſint. xj. q. iij. Eorum. Itẽ accuſatio dꝫ ex-
primi viua voce ⁊ pñte accuſato. ij. q. viij. Per
ſcripta. Item dꝫ fieri accuſatio cũ inſcriptione.
ideſt accuſator debet ſe obligare ad penã talio
nis. vt. ij. q. viij. c. Quiſqꝫ. Excipiuntur tñ qui-
dam caſus. vt in leui crimine ⁊ in crimine apo
ſtaſie: ⁊ cum maritus accuſat vxorẽ de adulte-
rio. ſ. quoad ſeparationẽ thori. ⁊ ſimilibus. Scien
dum tñ ꝙ etſi accuſator nõ inſcribat ex natura
tñ accuſationis huiuſmodi pena calũnie venit
C. de accu. l. ſi. Quõ accuſatio reddatur vitioſa

ij. q. lxviij. ar. j. ad certũ.

ij. q. xviij. xi. q. ão dꝫ cri ac aſatio

ij. q. vi q. iij.

per calũniam preuaricationẽ et tergiuerſationes
habes. ſ. Et ibi etiã habes quando quis tene
tur ad accuſandum. ⁊ ꝙ nõ dꝫ ob hoc recipere
pecuniã. ⁊ ibi et de accuſato multa hẽs. ¶ No.
tamen ꝙ quãdo crimẽ non directe opponitur
per modũ accuſationis vel denũciationis: ſed
per modũ exceptionis. vt cũ ſ obiicitur accuſa
tori vel teſti ad hoc vt ab accuſatione vel teſtifi-
catione repellatur vel electo. vt a promotiõe ex
cludatur: nõ eſt neceſſaria inſcriptio. Sed ſi obii
ciatur iam ↄfirmato. puta in cõſecratione. obii
ciens ſe dꝫ obligare ad penam extraordinariã
ad arbitriũ iudicis citra vinculũ inſcriptiõis.
Nam electus ſic probato crimine perdit quod
per electionẽ ⁊ ↄfirmationẽ ei fuerat acquiſitũ: ſꝫ
ꝓus hita nõ amittit. ex̃ de accu. c. Qualr̃. ⁊ qñ.

¶ De accuſatio- .§. iij.

ne matrimonij. qñ accuſatur per aliqđ impedi
mentũ qđ in eo eſt vel fuit. Et primo videndũ
eſt qui matrimonium accuſare pñt: ⁊ qui prohi-
beantur. ¶ Ubi ſciendũ ꝙ ꝓhibentur vlr̃ oẽs
extranei q̃diu ſunt aliqui ↄſanguinei. Et iſtud
eſt ſpãle ꝙ ↄſanguinei admittuntur ad accuſa
tionem. ſicut mater: pater: frater: ſoror: patru⁹ ⁊
auũculus: matertera: amita. ⁊ tota progenies.
xxxv. q. vj. c. j. ⁊. ij. Cuius ratio eſt. qꝛ vnuſquiſ-
qꝫ genealogiam ſuam ſcire laborat. extra qui
matri. accu. poſ. c. Uidetur. Conſanguineis au
tem deficientibus admittunt antiquiores ⁊ vi
ciniores vicini: quib⁹ ea ꝓpinquas no. eſt vt in
dicto. c. lxxxv. q. vj. Item tam maritus ꝗ̃ vxor
poſſunt matrimonium accuſare: nec vlla defen
dantur longinquitate annorum. extra de con-
ſan. ⁊ affini. c. Non debet. ¶ Sed qd cum ali-
quis tpe ↄtracti matrimonij tacuit modo vult
accuſare nũquid põt. Rñdeo ſi qñ bãna vel de-
nunciationes fuerunt facte: ipſe erat extra dio
ceſim. vel alĩs denũciatio non potuit ad euꝫ per
uenire. puta ſi nimia infirmitate laborans non
erat ſane mentis. vel ita puer vt talis compre-
hendere non poſſet. vel alia legitima cauſa im
peditus erat eius accuſatio debet audiri. alias
cum rõnabiliter preſumatur ꝙ denunciationẽ
publice factam ipſe exiſtẽs in dioceſi non igno
rauerit: tanquã ſuſpectus eſt repellendus niſi
iurauerit ꝙ poſtea didicerit quod obiecit. ⁊ ad
hoc ex malitia non procedit: quia tunc etiam ſi
didiciſſet ab illis qui tempore denunciationis
tacuerunt admitti debet. qm̃ licet illi non eẽnt
admittendi. qꝛ fuerunt in culpa: iſte non debꝫ
repelli cum non ſit culpabilis. arg. extra q ma-
tri. accu. poſ. Cum in tua. Accuſatio aũt matri-
monij in predicto caſu ſm Ray. improprie di-
citur accuſatio. qꝛ non fit inſcriptio vbi accuſa
tor ſe non obligat ad penam talionis. ſed dicit

denūciatio que fit ꝓpter peccatū in quo iuncti male permanēt. Et pōt etiā fieri ſine ſcriptis: ſʒ melius eſt ꝙ fiat in ſcriptis. extra de reſti. ſpo. In litis. ⁊ qui mřī. accuſa. poſ. ca. A nobis. Huiꝰ denunciationis forma eſt hec. ¶ Ego talis de/nuncio vobis dn̄e epiſcope ꝙ ſtare non poteſt mřimoniū petri ⁊ agnetis: q: ſunt conſangui/nei in tali gradu deſignando pſonas. vel ſi eſt alia cā vt affinitatis ⁊ hmōi. ⁊ daſ libellus eti/am parti aduerſe. vt ſciat qui impetitur. quo fa/cto procediſ in lite more ſolito. Et nota ꝙ ī hoc caſu contra contumacē lite non conteſtata pōt ꝓcedi ad teſtiū receptionē ⁊ diffinitiuā ſnīam. extra vt li. non ꝯteſta. c. Quoniā frequēter. ſecus au/tem eēt ſi fieret accuſatio. vt de adulterio thori ſeparatione. ex̄ vt li. nō ꝯte. c. j. Oēs aūt qui ad/mittunſ ad accuſationē in cā matrimoniali de quibus ſupradictū eſt admittunſ ad teſtimoni/um ſm Ray. Et lʒ pater ⁊ mater ſint idonei te/ſtes in hoc caſu vbi agiſ de ſedere mřimoñij. ſ. vtrū ſit ibi ꝯſanguinitas vel ſimile impedimē/tū. vt extra qui matri. accu. poſ. c. Uidetur. tn̄ ſi ipſo contractu agatur. ſ. vtrū matrimoniū ſit in/ter eos ꝯtractum tanq̄ ſuſpecti ſint repellēdi. niſi ille vel illa cuius filius vel filia coniuncta dicitur eſſet ſuperior in diuitijs: nobilitate: po/tentia: ⁊ honore q: parentes videntur filioꝝ ⁊ filiarum honorem diligere. extra de teſti. c. Su/per eo. Itē in caſu predicto pōt eſſe idem accu/ſator ⁊ teſtis. arg. xxxv. q. vj. Epiſcopus in ſyno/do. Idem Thomas in. iiij.

Forma d̄nūciationis.

di. xii. ar. v. q. xxx.

¶ Contracto aūt .§. v.

matrimonio. qñ alter ꝯiugum accuſat de adul/terio. Nō ſm Ray. ꝙ lʒ tā ſm leges q̄ ſm ca/nones quelibet bone fame admittaſ ad accuſa/tionē adulterij cū agiſ ad penā legalē vel cano/nicam: tn̄ cū agiſ ad ſeparationē thori nullus admittiſ. niſi maritꝰ ⁊ vxor. Accuſatio aūt hmōi ſic fieri dʒ. Maritus volēs vxorem accuſare ad penā legalem de adulterio debet inſcribere: ⁊ ad penā talionis ſe obligare ⁊ non pōt agere p ꝓcuratorē: ſed p ſeipſʒ dʒ agere pñtem. Sʒ ſi co/ram iudice eccl̄iaſtico vult agere ad thori ſepa/rationē. teneſ inſcribere ⁊ dare libellū accuſa/tionis. ſʒ non dʒ ſe ad penā talionis obligare. qm̄ ſiue ꝓbaret qđ obijceret ſiue nō haberet qđ vellet: q: ſepareſ ab vxore. ⁊ pōt maritus agē ⁊ illa ridere p ꝓcuratorē: q: etſi de crimine ſit accuſatio non eſt criminalis: ſed q̄ſi mixta. ꝓ/banſ hec expſſe ex̄ de procu. c. tue. Cū aūt aliqs petitur in virū vel aliq̄ in vxorē. ſi queriſ quō in hac cauſa ſit procedendū. Rn̄dit Raymū. ꝙ ſi mulier petit aliquē tanq̄ virū vel ecōtra: vidē/dum eſt vtrū velit agere petitorio iudicio vel poſſeſſorio. ſ. an mulier dicat aliquē eſſe ſuum maritū: q: ꝯxit cū ea: ⁊ petit ſibi adiudicari in maritū: qđ eſt agere petitorio q̄ſi agat de ꝓpe/tate. An petit ſibi reſtitui tanq̄ fuerit iniuſte ab eo dimiſſa: ⁊ hoc eſt agere poſſeſſorio: qm̄ petit poſſeſſionē viri ſui. Igiſ ſi agat petitorio dicēs aliquē eſſe virū ſuū: ⁊ ille negat excipiendo ꝙ nō pōt eſſe vxor ꝓpter tale ⁊ tale impedimētū: prius tractabiſ exceptio mariti: q: ea probata qđ pncipalis perimiſ: erit. n. abſoluendus vir. extra de ordi. cog. c. j. Sed ſi agat poſſeſſorio qñ. ſ. petit ſibi maritū reſtitui: lʒ maritus obij/ciat impedimētū de ꝯſanguinitate: vel alio im/pedimēto: prius reſtitutio debet fieri mulieri q̄ cognoſcaſ de exceptione mariti. ex̄ de diuor. Porro. Hoc tamē fallit in quibuſdā caſibus in q/bus reſtitutio nō dʒ fieri. ¶ Primus eſt ſi obij/ciatur mulieri fornicatio publica: de qua ꝓba/to ꝙ ſit notoria: ita ꝙ nulla poſſit tergiuerſati/one celari non reſtitueſ: niſi ipſa ꝓbauerit ma/ritū adulteriū cōmiſiſſe: q: tūc reſtitui dʒ etiā ſi fuerit publice fornicata. extra de diuor. c. Si/gnificaſti. ¶ Secūdus caſus eſt ſi obijciaſ cō/ſanguinitas maxime que lege diuina prohibi/ta eſt: ⁊ ꝓbationes offeranſ incontinenti para/te: in quo caſu dʒ recipi iuramentū ad cautelā/ne. ſ. hmōi obiectio malitioſe fiat: ⁊ tunc fiat re/ſtitutio q̄tum ad cohabitationē: nō tn̄ q̄tū ad carnis copulā. ut in. d. c. Litteras. ¶ Tertius caſus eſt ſi obiciatur exceptio rei iudicate: nō eni tunc eſt reſtitutio facienda: niſi prius de illa exceptione cognoſcaſ. arg. ex̄ de of. dele. c. Cū. ¶ Quartus qñ vir petit ſibi reſtitui vxorē: ⁊ il/la timet de ſeuicia viri: dʒ quidē ei reſtitui ſuf/ficienti cautiōe recepta: ꝙ ei malū non inferet. ex̄ de reſti. ſpo. Ex tranſmiſſa. Qđ ſi non poſſit de ſufficienti cautione ꝓuideri: nō oportʒ ei re/ſtitui: imo potius remoueri. Idē Tho. ⁊ Pe/trus. In omnibus autem alijs caſibus credo ꝙ mulieri virum petenti ⁊ ecōuerſo ſit reſtitu/tio facienda: dummodo probat ſe in poſſeſſio/ne fuiſſe: ⁊ a viro ſpoliatam ſine iuris ordine. hec duo habet ꝓbare. ex̄ de of. dele. c. Conſul/tationibus. Quod ſi is qui petiſ tanq̄ coniux negat matrimonium ſm Ray. ille qui ꝓponit habet ꝓbare: alioquin ſuccumbit. ex̄ d̄ iureiu. c. ſi. ¶ Item ſi mulier receſſit a viro ꝓpria au/ctoritate: ſine culpa viri: ⁊ tunc petit ipſa reſti/tutionē. ſm Uinceñ. bar. ⁊ Hug. debet reſtitui ⁊ hoc niſi fuerit publice fornicata: tunc eni nō teneſ eam recipere. Reſtitui autem debet con/iunx ſpoliatus ad omnia illa de quibus proba/uerit ſe ſpoliatum ſm Ray. vt gaudeat pacifi/ca poſſeſſione ⁊ plena ſecuritate. tertia queſtio/ne prima. Reintegranda. De alijs pertinētibꝰ ad matrimonium habes ſupra in primo titul. huius tertie partis per totum.

Ubi v/xor nō dʒ reſti/tui viro

De proceſſu per denūciationē. Caplm.ix.

Duplex ē denūciatio.

POſtquam ſufficienter de accuſatione viſum eſt. Uidendum nunc eſt de denūciatione. Ubi notandū ꝙ duplex eſt denunciatio. Una que fit prelato: nō tanꝗ̄ iudici: ſed tanꝗ̄ priuate perſone ſcḋm exigētiā fraterne correctionis de qua. ſ. dictum eſt. in. ij. parte. ti. de acci/dia. c. de negligētia. vbi multa habes de correctione fraterna. Alia eſt denūciatio que fit pre/lato tanꝗ̄ iudici: vt inquirat ⁊ puniat de ꝗ vi/detur dictū illud eſſe. Dic eccleſie. Mat. xviij. Scias ergo ꝙ ſi aliquis ſcit ſolus crimen alteri/us: non tenet illō reuelare prelato vt iudici: et ſi iurauit denunciare niſi poſſet ꝓbare. Nā eēt proditor criminis. ij. q. j. c. Si peccauerit. ⁊. q. vij. Plerūq;. ⁊. vj. q. j. Si m̄. niſi vellet ei reue/lare ſecreto: cū prelatus etiā ſecreto habeat corrigere criminoſos: debet quoq; talibus indicare: qui magis poſſint ꝓdeſſe ꝗ̄ obeſſe ſiue eum corrigendo ſiue pro eo orando: q2 quilibꝫ tenetur ad talem denunciationē. arg. xxij. q. v. Hoc videtur. De denūciatione autē primi generis ſcribitur Gen. xxxvij. Joſeph accuſauit fratres ſuos apud patrē de crimine peſſimo. accuſatio ſumitur pro denūciatione. Poſtꝗ̄ enī nō valu/it fraterna correctio patri denūciauit: qui eſſicacius corrigere poterat. Et nota ꝙ aliqui dicūt. ꝙ crimen peſſimū dicit coitus cū brutis: ſed ꝗ eſt turpe dicere de patriarchis dicit Nicolaus de lira ibi. ſꝫ d: hic crimē peſſimū odium ⁊ cō/tentio inter illos: q2 filie Lye deſpiciebāt filios ancillarū: ⁊ putabant eos quaſi ſeruos. Unde ⁊ hebraica lingua habet: retulit eorum rixā peſſimam. ſicut enim charitas eſt optimū: ita odiū peſſimū. hec ille. ¶ Queritur an infames ⁊ criminoſi admittunt ad denūciationē. Rn̄dit gl. j. ſuper. c. Si peccauerit. ij. q. j. ſic dicit. Uidet ꝙ ſic. q2 omnes ad hoc ex ꝓcepto tenent. Naꝫ ⁊ hereticus admittit. xxiiij. q. j. §. Quiſquis. ⁊ alie viles perſone. extra de ſpon. ꝓterea. ⁊ vbi agitur ad correctionē nō exigitur tant' rigor. arg. xxij. q. v. Hoc videtur. Ecōtra videt ꝙ tm̄ honeſtiores perſone admittant. xxxv. q. vj. Epiſcopus ⁊ nō infames. extra de teſti. cogen. Preterea. Nam ⁊ ad populares actiones nō admittantur niſi perſone integri ſtatus. ff. de populari act. l. in populari. Ego credo quēlibet admitti dūmodo zelo denunciet. extra de ſen. ⁊ re iu/dica. c. Cum J ⁊ A. Sed licet infames admittā/tur ⁊ irregulares: non tamen criminoſi: cū enī tales non correxerint ſua crimina credendum eſt ꝙ non bono zelo denuncient crimina alio/rum. De multis alijs pertinentib' ad iſtā materiam habes. ſ. de inquiſitione. ⁊ in. c. de accu.

De purgatione canonica. Caplm.x.

DE purgatione canonica. Nota ꝙ triplex eſt purgatio. vna eſt moſayca: ſcḋa eſt vulgaris ⁊ diabolica: tertia canonica. De pma habetur Numeri. v. ca. vbi vir hūs ſuſpectam vxorē de adulterio: indicebat ei purgationem per certum modum ibi declaratū. ⁊ habet etiā ij. q. iiij. Conſuluiſti. §. hoc aūt. Et dicit ibi Ni/cola. de lira ꝙ talis purgatio tpe veteris teſta/menti erat illicita: q2 ibi fiebat diuinū miracu/lum: q2 ſi mulier fuiſſet innocens ſi prius erat ſterilis eſſiciebatur fecūda: ſi rea languebat vel moriebatur. diuinū autē miraculum non fit ad cōfirmationē illicitorum. Hodie aūt ſicut ⁊ alia cerimonialia ſeruare ſcḋm lrām eſſet iudaizare ⁊ ſic mortale. Myſtice aūt deſignat aīam ſuſpectam de hereſi: vt pulchre exponit Arch. in roſario ſuper dicto. §. Purgatio vulgaris fit per tactum ferri candētis: vel potum aque bullientis: vel per ſuſceptionē duelli ad probandum innocentiā ſuam: ⁊ hec q2 fabricāte diabolo inuenta eſt: prohibita eſt. ij. q. iiij. Cōſuluiſti. ⁊. c. Monomachiā. Eſt enim hoc contra illud preceptum. Non tētabis dn̄m deum tuum. Mat. iiij. De vitio tentandi deū habes in. ij. parte ti. iij. c. x. ¶ Tertia purgatio eſt canonica ⁊ licita. ⁊ de hac nūc agitur. Hec indicit cum deficiēte accuſatore reus laborat infamia al's nō. vt. vj. q. v. Quod autem. Fama autē orta a detracto/ribus vel malis non inducit purgationē. xj. q. iij. Jn cunctis. nec etiā orta ab inimicis. ex̄ de purga. cano. c. penul. ſed ſola illa que ex ꝓbabili preſumptione orta eſt. Jtem cū fit inquiſitio de crimie. ſi teſtes per quos fit inquiſitio ſemi/plene ꝓbant: tunc indicitur purgatio. extra de purga. cano. inter ſollicitudinē. Sed ſi per di/cta teſtiū nulla eſt ſuſpitio cōtra eū non eſt tunc onerandus purgatus. ij. q. iiij. Preſbyter. ieā. in glo. Fienda eſt aūt iſta purgatio: ſi eſt īfamatus apud pplm: purgabit ſe in publico: ſi apḋ clerū etiam corā clero. et in vtroq; caſu coram iudice. ij. q. iiij. Omnibus. Quod ſi nō fuerit factum corā iudice: vel ſi fuerit vulgaris: etiāꝫ ſi reus fuerit abſolut⁹: tenebitur nihilominus iterūꝫ canonice ſe purgare. ex̄ de purga. cano. c. Ex tuarū. ¶ Cum quot aūt debeat ſe qs pur/gare. dicit Ray. ꝙ nūerus compurgatorūꝫ ta/xabitur ad arbitriū iudicis boni: q2 q; enī maior numerus. ⁊ qn̄ ꝫ minor taxandus eſt. ſcḋꝫ ꝙ magis vel minus infamia vel crimē ſunt grauia. ij. q. iiij. Preſbyter. ⁊. c. Omnibus. Unde Inno. indixit purgationē cuidā decano. cū. xiiij. ſui ordinis. extra de pur. cano. inter ſollicitudinem. ⁊ cuidam epō indixit purgationem cum

duobus abbatibus tn̄.extra de purgatione canonica.c.Cum in iuuẽtute.Dn̄t aūt eſſe cõpurgatores eiuſdẽ ordinis ſiue dignitatis. ſi poſſunt haberi vt in dicto.c. Inter ſollicitudinez. alis puta:q: illi ſunt inimici cū alijs inferioris ordinis:vel etiā cum laicis põt ſe quis purgare.ij.q.v.Si legitimi.Debent tn̄ eẽ viri catholici ⁊ qui conuerſationẽ eius ⁊ vitā etiā tranſacto tpe nouerint.vt in dicto.c.Inter ſollicitudinem.etiā cum mulieribus religioſis ⁊ hõeſtis põt ſe quis purgare.xxvij.q.ij.In decia. Forma autem pſtandi iuramenti in purgatione talis eſt.Ego.N.iuro ꝙ non feci tale quid ꝑ me:nec mandauit:nec ꝯſilium:nec fauorẽ:nec auctoritatem dedi.di.l.Siquis viduam.ij.q.iiij. Auditum.Põt etiam addi:nec ratum habui:ꝙ noie meo factum fuerit.de reſti.ſpo.cum ad ſedẽ.Compurgatores vero iurabunt ſic.Juramus ꝙ credimus veruz eſſe illud qḋ ipſe iurauit.extra eo.c.Quotiẽs.Vel breuius. Infamatus iurabit ſe imunem a crimine:de quo infamatur.Et cõpurgatores iurabūt ſe credere verum illuz iuraiſſe.Si aūt infamatus deficiat in purgatione punief tanꝗ̃ conuictus.ex̄ de accuſa.c.Cum.p.⁊ ex̄ de ſymo.c.de hoc.Si vͦo purgationem rite perfecerit iudex ſine mora ⁊ difficultate debet ſuſpenſionez ſi forte facta fuerit relaxare.⁊ cuz ab infamia criminis abſoluere. ex̄ de purga.cano.c.Ex tuarū.Sunt aūt duo caſus in qbus nõ debet recipi purgatio ab infamato cum eā offert.Primꝰus eſt cuz crimen eſt notoriū.Alius eſt qn̄ eſt accuſator ⁊ offert ꝓbationem.ex̄ de purga.cano.c.ij.Itẽ purgatio illa qua datur corpus xp̄i ad probationẽ non eſt fienda.Unde illud.c.ij.qḋ.iiij.ſepe eſt abrogatum.vt dicit Tho.in.iiij.diſti.ix.arti. vlti.q.ij. Et.ij.parte.q.lxxx.arti.vj.in reſpon.ad vlti.

¶ De teſtibus ⁊ examinatione eoꝝ. Cap.xj.

Uia in inquiſitione

accuſatione ⁊ denūciatione ⁊ purgatione admittunf teſtes.ideo nūc de teſtibus agendū eſt.Et pͥmo de ipſis qͣntum ad numerū.Ubi ſciendū ꝙ regulariter requirunf duo teſtes ⁊ ſufficiūt. Matth.xviij. In ore duorū vel triū.iiij.q.iij.§.Itẽ in criminali.Licet aūt coiter nõ ſufficiat vnus teſtis:in qbuſdā tn̄ caſibꝰ ſtaf teſtimonio vnius:⁊ in primo in his in qbus nõ fit alteri ꝑiudiciuz. puta cū dubitaf de aliquo an ſit baptizatꝰ an eccleſia ſit ꝯſecrata.an aliqs petierit cõfeſſorẽ ⁊ hmõi. de ꝯſe.di.iiij.paruuli.Scḋo cū hoc eſt de ꝯſenſu partiū.vt vnius ſtef teſtimonio cū ⁊ teſtimonio aduerſarij ſtari poſſit.¶ Itez cū querif an aliqs ſit emẽdatus de crie ſtatur teſtimonio ſacerdotis ex̄.e.teſtimoniū.Itẽ in correctiõe fraterna.ſuper pſona charitatiua correctiõe.ex̄.c. In omni.Itẽ licet vnus teſtis nõ faciat ꝓbationẽ:facit tn̄ preſumptionẽ.ex̄.de ſuc.ab inteſt.c. Cum dilectus.Itẽ nullius ꝗ̄tumcūqʒ exercitate pſone cõfeſſioni fides eſt adhibenda.ſ.in iudicio:niſi cõpetẽtes ꝓbationes hẽat.vt.vj.q.ij. per totū.Nec etiam ep̄o ſoli credif.vt in.c.placuit.In aliquibus tn̄ requirunf plures ꝗ̃ duo. Nam in teſtamẽtis.requirunf ſeptem.in legatis tn̄ ad pias cauſas duo ſufficiūt.Itẽ in donatiõe cā mortis requirunf qnqʒ teſtes.C.de do.cau.mor.l.fi.Item in codicillis qnqʒ.C.de codicillis.l.fi.Itez requiruntur qnqʒ qn̄ debitor vult ꝓbare ſolutum debituz qḋ in ſcriptis fuit factū.C.e.l.reſtitui.Itẽ requirunf quatuor cuz danf ad reprobanduz inſtrumẽta.arg.extra de fi.inſtru.c.cū io.ā.Itẽ tres in depoſita pecunia. in auc̄ de fi.inſtru.§.ſiquis igif.Itẽ contra qͣſdam pſonas requirif maior numerus teſtiuz. dicif eni.ij.q.iiij.preſul nõ dãnetur niſi.lxxij.teſtibus.preſbyter cardinalis niſi.xliiij. diaconus cardinalis niſi.xxvij.ſubdiaconus:acholytus:exorciſta:lector:⁊ oſtiarius niſi.vij. Sed hoc hʒ locuz in ep̄is ⁊ alijs clericis romane eccleſie ꝓpter eius dignitatez.⁊ hoc triplici rõne quam ponit Tho.ij.ij.q.lxx.ar.ij. vbi vide.Sʒ querit glo.ſup dicto.c. Preſul.nunqd contra papam teſtes ſint duplicãdi:⁊ rn̄dit ꝙ non:ſed duo ſufficiunt.⁊ in hoc eſt deterioris conditionis ipſe.Alij quicūqʒ etiam ep̄i duorū teſtimonio poſſunt cõdemnari.ij.q.v.per totum.

¶ Quis poſſit eſſe .§.i.

teſtis ⁊ principalr̄ quidẽ requirunf in teſtibus cõditiones que in his verſibꝰ continenf. Cõditio:ſexus:etas:diſcretio : fama.Et fortuna:fides:in teſtibꝰ iſta requires.¶ Primo ergo requiritur ꝯditio.ſ.vt nõ ſit ſeruus:q: nõ recipif ad teſtimoniū.C.e.l.qm̄ liberi.Nā ſeruꝰ metu dn̄antis teſtimoniuz ſupprimit veritatis.ex̄ de vͦbo.ſig.c.Forus.§.teſtes.iiij.q.ij.§.in criminali.ij.q.v.accuſatores.Fallit tn̄ hoc cū de facto ſerui querif.non tn̄ pro dn̄o vel ꝯtra dn̄m. vt iam dicto.§.itẽ in criminali.vͦ.itẽ hui.Secūdo requirif ſexus.q: femina nõ admittif ad teſtimoniū in cā criali.xxxij.q.v.c.mulierẽ. niſi cū de crie ciuiliter agif.⁊ tūc eni admittuntur eti i cõtra clericos.ex̄.e.c.qm̄.⁊.c.tā litis.In ciuilibus aūt admittunf.xv.q.iij.§.ecõtra.Non admittunf etiā in teſtamentis.vt inſti.de teſta.§.teſtis.¶ Tertio requirif etas:nā in ciuilibꝰ nõ admittif minor.xiiij.annis.iiij.q.iij.c.j.In criminalibus vͦo non minor.xx.ānis. vt ibidẽ dicif.§.itez in criminali.vͦ.itez in teſtimoniū. ¶ Quarto requirif diſcretio.q: non admittif ad teſtimoniū furioſus ſiue mente captꝰ.ſicut

Conditiones teſtiū.

nec ad iudicandū.iij.q.vij.§.tria.q2 non eſt cõ
pos mētis.ff.qui teſta.fa.poſ.l.qui teſtimonio
§.furioſos.¶ Quinto requirit fortuna.ſ.an lo
cuples vel egenus.vt lucri cā faciat hoc:ſ3 hoc
iudici cõſiderandū eſt.iiij.q.iij.§.teſtis.v̄.teſti
moniū.¶ Sexto requirit fides.q2 infidelis cõ
tra fidelē nõ admittit.ij.q.vij.ſi hereticus.xxiij.
q.iiij.Ipſa pietas.¶ Septimo requirit fama.
nā infames a teſtimonio repellunt.ex̄ de teſti.
ca.ꝓterea.nec ꝓdeſt pnīa.q2 l3 per pnīam aīas
ſaluare poſſimus.infamia tn̄ non poſſumus abo
lere.ij.q.iij.cup hemiū.§.hinc colligit.nā ⁊ ac
tus legitimi ſunt infamibus interdicti.ex̄.e.l3.ex
quadā glo.ibidē.⁊ hoc intellige niſi prius fue
rit integre reſtitutus.iiij.q.iij.§.itē in crimina/
li.v̄.itē.l.iulia.ij.q.iij.§.ꝑuaricatorē in ſi.Item
adeo d3 teſtis eſſe ſine omni īfamia:ꝙ ſi graua
ta fuerit eius opinio ad teſtimoniū admitti nõ
d3.extra de excep.c.deniq3.⁊.ij.q.vij.Teſtes.et
precipue in criminali cā ex̄.e.teſtimoniū.Item
d3 eſſe ſine crīe.Na3 criminoſus repellit ab oī
teſtimonio q̄ādiu in crimīe ꝑſeuerat.Si v̄o ſit
emendatus nõ repellit in cā ciuili:ſed crīali ta
lis repellitur:ſi de crimīe prius fuerat cõuictus
vel ꝯfeſſus:vel nūc per exceptionē conuincat:
vel grauata eſt eius opinio ꝓ eo ꝙ aliqñ ſic fuit
repulſus.als vero qui emēdatus eſt recipit:et
in criminali.Hec oīa in.d.c.teſtimoniū.Hec er
go ſunt ꝑncipalia in teſtibus cõſideranda que
hic ſtatim ſequunt.¶ Primo videl3 vtru3 ſit
inimicus eius ꝯ quē dat teſtimoniū.vel amicus
eius pro quo teſtificat.iiij.q.iij.teſtes.v̄ſ.lõgꝫ
in ꝑſona.Ite3 obſcuri ⁊ ignoti nõ admittunt:
vel ſolū admittunt cum tormētis vel v̄beribus.
vt in auc.e.l.ſancimus.Item executores nego
ciorum vt ꝓcuratores qui in ipſa cā fuerunt ac
tores vel rñſales.ex̄.e.c.inſuper.inno.etiā qui
fuit ꝓcurator vel aduocatus in ꝑori iudicio:nõ
recipitur in teſtē in cā appellatiõis.ex̄.e.roma/
na.li.vj.Utrum quis poſſit admitti ad teſtimo
niū in cā ſua.Rn̄deo ꝙ nõ.nec ꝑncipaliter nec
ſecūdario.C.eo.l.oībus.Un̄ venditor in cā rei
vendite non admittit pro emptore:q2 cā ꝓpria
venditionis eſſe videt:nec debitor in cā pigno
ris pro creditore.ff.de appel.l.ab executore.§.
alio ꝯdēnato.Fallit hoc in legatarijs:qui ferūt
teſtimoniū in cā teſtamenti cū agit de heredita
te delegatis:⁊ fideicõmiſſis.bene tn̄ pñt ſcribi
⁊ eſſe teſtes in eodem teſtõ in quo eis aliqd le/
gatum eſt.C.de teſta.l.dictātibus.Item fallit
in collegijs ⁊ corporibus in q̄bus ſingulares eo
rum ꝑſone pro cā vniuerſitatis ferre pñt teſti/
monium.xiiij.q.ij.ſup prudētia.extra.e.inſu/
per.⁊.c.cū nuncius.Et hoc ideo q2 cāe vniuerſi/
tatis nõ ſunt ſingulorū etſi cõmodū contingat
ſingulos.vt.xij.q.ij.c.qui manumittitur.Et in

In teſtibus cõſiderande.

tellige niſi fuerit actores vel rñſales in ipſa cā.
vt.ſ.dictum eſt.¶ Utrū in cā cõmuni duoru3
alter admitti debeat ad teſtimoniu3.Rn̄deo ꝙ
non:q2 cā cõmunis duorū vtriuſq3 eſt.ar.ff.de
ritu nup.l.illud.⁊ idē in ſocio criminis ⁊ parti
pe.iiij.q.iij.§.itē in criminali.v̄.ite3 liberi.ex/
tra.e.qm̄.Nam illud eſt ſpāle in cā denūciatio
nis.Uel ibi admittunt ſocij criminis ad ꝓpriam
ꝑſonem.ex̄ de adult.c.ſignificaſti.Creditur et
ſocijs criminis in exceptis vt in crīe leſe maie/
ſtatis ⁊ hmõi.lxxix.diſ.ſi quis papa viuēte.vj.
q.j.quero ergo.§.ſi ergo militibus.xv.q.iij.nemi/
ni.extra de ꝯfeſſis.c.j.Utrum parētes vel libe
ri poſſint pro vel cõtra ſe teſtimoniū ferre.Rn̄/
deo generalr per rectam lineā aſcendētes ⁊ de
ſcendētes pro ⁊ cõtra ſe idonei teſtes non ſunt
iiij.q.iij.§.itē in criminali ver.item teſtes.ff.e.
l.teſtis.idē eſt de matre.Sed tn̄ ambo parētes
in cā admittunt pro filio.ſ.cum querit de etate
vel natiuitate.extra qui ſi.ſint leg.tranſmiſſe ⁊
c.per tuas.Itē vbi agitur de impedimēto ma
trimonij ratione conſanguinitatis vel affinita
tis.extra.e.qm̄.Si agitur an matrimonium ſit
ꝯtractum vel nõ:tūc mater ſuſpecta eſt ſi vir ſit ſu
perior.extra.e.ſeries.quē caſu3 habes.ſ.in pri
mo titulo huius de matrimonio.Sunt ⁊ que/
dam perſone que aduerſus cõiunctos ſuos te/
ſtimonium dicere nõ coguntur.vt aduerſus ſo
cerum:generū:vitricum:priuignū:ſobrinu3:
ſobrinam ſobrino natā:eoſq3 qui in priori gra
du ſunt.Ite3 aduerſus patronā ⁊ liberos eius
§.item in criminali.⁊ alie etiam ꝑſone que ibi
dem cõputantur que generaliter a ferēdo teſti/
moniū ſunt exempte.Utrum teſtes ꝓduci poſſ
ſunt de domo actoris.Rn̄deo:nec in domo ac/
toris nec accuſatoris nec in cauſa ciuili nec cri
minali teſtes produci debent:q2 eoru3 teſtimo
nium ſuſpectum eſt.iij.q.v.per totu3.iiij.q.iij.
§.itē in crīali.ver.itē ⁊ in iure ciuili.Oēs aūt
predicti qui repellendi ſunt:debent admitti.ſi
is cõtra quē producunt eoꝝ teſtimonio in alio
iudicio vſus fuerit:niſi inimicicias poſtmodū
exortas docuerit:vel aliquid aliud legitimum
poſt emergens ſeu correctionē.vt in ꝑdicto.§.
itē in crīali.v̄.itē ſi quis teſtibus.⁊.C.e.l.ſi quis
teſtibus.Nota ꝙ ſacerdos nõ d3 eē teſtis in in
ſtrumētis ꝯfectis totalr inter ſeculares.xiiij.q.
ij.qu.iꝗ.Hoc intellige de honeſtate non de ne
ceſſitate.Et nota ꝙ teſtis q ſcienter ſe ſubſcribit
alicui negocio ꝑiudicat ibi:ita ꝙ ꝯtra id nõ po
teſt poſtea reclamare:q2 approbaſſe preſumit.
Secus ſi ſubſcribat ſe noīe alieno:q2 per hoc nõ
intelligitur cõſentire.extra de his que ſi.a pre/
la.c.Quanto.Item nota tres tn̄ productiones
teſtium fieri in cauſis eccleſiaſticis vel ciuilibus
ſed nõ quarta niſi iuret ꝙ nõ didicerit teſtifica/

¶.ſ.e.ti tu.c. v/ iij.§.4 in ſi.ti. j.c.xix.

ro. Quinta nullo modo ↄcedit. ex̄. c. in cauſis.
Et hoc intelligas niſi aliquis teſtiū in primis ꝓ
ductionibus impeditus fuiſſet. Naȝ ꝓbato im
pedimento ſine aliquo ſacramento dabit alia
dilatio etiam centeſima ſm Inno. Et ſic intelli
ge extra. e. c. vltra tertiaȝ. Item nota. ſm Goff.
ꝙ quattuor ſunt que tollunt copiam probandi
per teſtes. ſ. publicatio atteſtationum. extra eo.
de teſtibus. Itē renunciatio ſiue ↄcluſio. extra.
e. Fraternitatis. Iteȝ quarta productio: vt iam
dictum eſt. Item numerus teſtium effrenatus.
ex̄. e. cū cām. Et nō ꝙ nulli cuiuſcūqȝ religionis
fuerit. credit. ſ. i cauſis niſi iurauerit. ex̄ eo. nu
per poteſt tñ remitti iuramentū de ↄſenſu par
tium. extra eo. Tuis. niſi in cauſa matrimōiali
quia nec confeſſioni coniugūȝ ſtatur. ex̄ de eo.
qui co. ↄſang. vxo. c. Sup eo. ⁊ iurabunt tactis
ſacroſanctis euangelijs. niſi ſit eṗs qui iurabit
ſoluȝ propoſitis euangelijs. extra de iura. calū.
c. fi. Hoc autem iurabit teſtis. ſ. ꝙ dicet totam
veritatem quam nouit de illa re. iij. q. ix. pura.
Iteȝ additur de conſuetudine quorūdā ꝙ nul
li pādet teſtimoniū: ⁊ hoc bene. iiij. q. iij. §. Itē
in criminali. Item ꝙ dicet puram veritatē nul
la falſitate adiecta. iiij. q. iij. nullus. Cum teſtis
de facto non eſt certus quō debeat iurare. Item
qñ quis teneat ad teſtimoniū ferendū. Iteȝ qñ
liceat ferre teſtimonium de his que in ſecreto
ſibi ſunt cōmiſſa. Itē ꝙ pro hoc nō liȝ recipere
pecuniā. habes de his oīb⁹ in. ij. parte. ti. x. ca.
de iuramēto. Cū procedit per inquiſitionē vel
per accuſationem habes. ſ. in ſuis capitulis.

De diſcordia §. ij.

teſtium quādo infirmat teſtimoniū ⁊ qñ non.
Nota ſm Guil. teſtes debēt concordare in cir
cūſtantijs que in hoc v̄ſu ↄtinent. Res pſona
locus gradus hec ſūt ↄſona tps. Res qȝ ſi vn⁹
dicit de vna re vel de vno facto. alius de alio. te
ſtimonia ſunt ſingularia. extra de ꝓba. c. Licet.
Perſona. nā ſi de diuerſis pſonis loquant: ſin
gularia ſunt teſtimōia ex̄ de reſcri. Rodulph⁹.
Et dicit Hoſt. qȝ ſi ponerent certe locutiones nō
obeſſet error nominis. Locus etiaȝ reddit teſti
monium ineffica x: vt pȝ in exemplo Danielis
in cauſa Suſanne. Dan. xiij. Gradus: qȝ ſi in q̄
ſtione matrimonij teſtes deponāt diuerſos gra
dus ↄſanguinitatis vel affinitatis: non valet
teſtimonium. xxxv. q. vj. de parētela. Tempus
niſi vnuȝ dictū includat in altero. vt ſi vnus di
cat diē. alius horā eiuſdē diei. vel niſi factuȝ ſit
dubitabile. Sicut. n. euangeliſte ↄcordāt. quo
rū vnus dicit. ſ. Marcus xp̄m crucifixuȝ hora
tertia. Lucas vero hora ſexta. Thomas vero.
ſi. ij. q. ixx. dicit. ꝙ diſcordia teſtium in aliqui
bus p̄ncipalibus circūſtātijs que variāt ſubaȝ
facti: puta i loco: in tpe vl in pſona. de qb⁹ agi
tur. aufert efficaciā teſtimonij. ſȝ diſcordia i ali
qb⁹ nō ꝑtinētib⁹ ad ſubaȝ facti. puta ꝙ tpe tūc
fuerit ſerenū vel nebuloſum: vel domus picta
vel nō picta ⁊ hmōi. talia nō ꝑiudicāt teſtimo
nio: qȝ circa talia nō ↄſueuerūt hoīes ſollicita
ri. vnde facile a memoria elabunt. Quinimo
diſcordia in talib⁹ facit teſtimoniū credibilius
vt Chryſo. dicit ſup Matheū. qȝ ſi ↄcordarēt
in oībus etiā minimis: viderent ex ↄdicto eū
dē ſermonē ꝓferre: qḋ tñ prudētis iudicis reli
qt diſcernēdū. Et vt plenie pateat. materia hui⁹
qȝ nō ſolū in forenſi iudicio: ſed etiā in capl'is
religioſoꝝ eſt neceſſaria. Sciēdū ꝙ vbi teſtes
diuerſa dicāt: ſi vnus teſtis expſſe ↄdicit ſibyp
ſi nō valet teſtimoniū. de ꝓba. c. Licet. Si autē
in parte falſus teſtis inueniat: in nullo credit
ſibi ſicut i ſacramētis niſi hoc faciat incōtinen
ti corrigendo ſe. ex̄ de teſti. cogen. c. Preterea.
Ideȝ Hoſtienſis. ſed addit. videtur mī ꝙ ſi i vno
dicat verū in alio falſum. vȝ ſaltē ꝗtū ad illam
partem in qua verꝫ dicit. argu. di. xxxvij. Tur
bat. ⁊. c. Si quid. Si v̄o vn⁹ teſtis contradicit
plurib⁹ nō obſtat eius ↄtrarietas: qȝ vnus te
ſtis: nec iuſtificat nec ↄdēnat: niſi contradicat
pluribus cū qbus ipſe ſcript⁹ eſt i aliquo iſtru
mēto. Si aūt plures teſtes ↄtradicūt pluribus
teſtibus: ſiue oēs ſint ꝓducti ex eadē parte ſi
ue ex oppoſitis partibus: iudex ſi poterit con
cordabit teſtimonio: um contrarietateꝫ. Sicut
Aug. ↄcordat dicta euangelioꝝ: m. ex̄ eo. cum
m. Si nō pōt teſtimoniū ↄcordare: teſtimoniū
plurīū preualebit: niſi ex altera pte ſit tanta di
gnitas pſonaꝝ ꝙ merito debeat ꝑiudicare nu
mero. vel niſi pauciores dicant veriſimiliora ⁊
aptiora negocio. vel ꝙ p pauciores plura ꝓbē
tur ꝗ̄ per plures: vt ſi plures teſtes ꝓbant me
poſſediſſe p quadraginta annos et vltra ſȝ titu
lū poſſidēdi. tūc ꝑualet teſtimoniū paucoꝝ. ex̄
eo. In noſtra. Sed ſi ad ꝓbandū dicta prioꝝ
teſtium iducant ſecūdi teſtes. oȝ illos ſecūdos
plures eſſe ⁊ longe melioris fame ꝙ ſint pmi
qȝ poſt publicationem atteſtationū magis pre
ſumit de ſubornatu teſtium ꝗ̄ȝ ante. extra de ꝓ
ba. c. Licet. Si v̄o teſtes ſunt pares ex oī parte
in numero ⁊ dignitate. tunc ſententia fertur ꝓ
reo ex̄. de ꝓba. c. ex litteris. niſi in mr̄imonio ⁊
in cauſa libertatis ⁊ in teſtamētis ⁊ pro dote.
ex̄ de ſen. ⁊ re iudica. c. fi. Si autem neuter poſ
ſidet rem ſed vterqȝ eam exigit ab aliquo extra
neos ⁊ teſtes vt dictum eſt ſunt pares: diuida
tur res ſi poteſt. ſicut fecit Salomon inter me
retrices. extra de preſum. c. affert. iij. Regum.
iij. Si non poteſt diuidi: poteſt iudex gratifica
re ⁊ dare cui vult. ar. ex̄ de paroch. c. i. Si autē
teſtes contradicūt inſtrumēto ſemꝑ teſtes pre

ualent niſi in hiis que melius ꝓbantur ꝑ inſtru
mentū q̄ꝫ ꝑ teſtes vt ſententia lata ⁊ arbitrium
⁊ commiſſio facta iudicibus. Et niſi in inuēta
rio publice cōfecto. cōtra illū enim non admit
tantur teſtes. ⁊ niſi in inſtrumento in quo mu
lier confitetur ſe recepiſſe pecuniā ꝓ intercesſi
one fideiuſſoris. tunc enī oīno credēdū ē īſtru
mento. Opꝫ aūt ꝙ ad minus per quattuor te
ſtes inſtrumentū reprobet: q2 inſtrumētū obti
net vicem duorum teſtiuꝫ ⁊ tabellio eqpollet:
vel eſt maior vno teſte. Hec ſumpta ſunt de ſū
ma cōfeſſor. li. ij. tit. v. q. clxxxvj. Et originalr
habētur in gl. iiij. q. iij. teſtes. ⁊ ꝑ totā illā cām
de teſtibꝰ. Item notandū ꝙ cū teſtis ꝑmo ex̄ iu
diciū dicit vnū ⁊ in iudicio dicit oppoſitū. ſm
Bar. dꝫ puniri de falſo: q2 ſtat̄ prio dicto eius
ꝑ. l. eos. C. de fal. cau. Sed Bal. h̄ aſſerit eē fal
ſum ꝑ glo. in. c. cū cām. extra de teſti. qḋ etiam
tenet Jo. an. in mercu. in regula. nō eſt. de re iu
di. li. vj. vbi dicit ꝙ ea q̄ in iudicio vel extra mi
nus valide aſſerūt̄: ſtat̄ vitio dicto ꝑmo. l. eos.
ā. allegata ꝑ Bar. q2 ibi veniebat ꝯtra ꝓpriuꝫ
ſigillū: ⁊ ſic ꝯtra rē autenticaꝫ ⁊ approbatam.
Nec etiā obſtat. extra de ꝑſum. c. iras. Ubi gl.
dicit. ꝙ ſtat̄ ꝑmo dicto teſtis: q2 hoc eſt veꝝ qn̄
illud quod dixit teſtes i iudicio: dixit ita ꝙ eſt
validū teſtimoniū. Nam tūc ſiue in iudicio ſi
ue extra iudiciū dicat poſtea contrariū ſtat̄ pri
mo dicto. Sed ſecus eſt cum teſtis ꝑmo extra
iudicium dicit aliquid ⁊ poſtea in iudicio dicit
contra. Nam ꝑmo dictū extra iudiciū nō ē va
lidū: q2 nō eſt ſolēniter dictū: ⁊ corā iudice qḋ
reqrit̄: vt faciat fidē i iudicio. extra de teſtib. c.
veniens. Ad eſſentiā enī dicti teſtis: vt ſit vali
dū requirit̄ iuramētū: ⁊ corā iudice cōpetente
examinatio eius qḋ nō reperit̄ in eo qḋ dixit
teſtis extra iudiciū. Ur de non reputat̄ ꝑmo di
ctū niſi qḋ primo dixit in iudicio. nec talis pōt
puniri de crimine falſi: q2 nō eſt ꝓbatū hoc qḋ
dicit nunc in iudicio eſſe falſum: q2 potuit eſſe
falſum illud quod primo dixit extra iudiciuꝫ.
de q̄ nō puniret̄ de falſo: q2 ſimplex locutio eēt
tn̄ talis ſuſpectus de falſo ſi duo teſtes depone
rent contra illum in dicto caſu: poſſet poni ad
torturam. ſm Jo. andream.

De teſtimonio .§. iij.

in iudicio. Nota ſm Bal. de peruſio. ꝙ falſus
teſtis punit̄ penis talionis. l. i. ff. ad. l. cor. d̄ ſic
ca. ⁊ notat̄. ij. q. iij. in glo. ſū. Et eſt teſtis falſus
qui iuratus ⁊ examinatus falſum loquitur. xx
ij. q. ij. ne quis arbitretur. Qui autem nō exa
minatus: lꝫ latitet vt non inueniatur veritas:
non eſt falſus ſed doloſus: ⁊ ſic non tenet̄ pena
illa. Teſtis enim nō punit̄ de falſo anteq̄ꝫ teſti
monium dicat. vt notat̄. xxxv. q. vj. notificamꝰ
in gl. Et preſumit̄ dolus in faciēdo: ſi teſtis ad
interrogata non vult rn̄dere. In ſcripturis tn̄
ille qui verū celat falſum cōmittit. ff. de fal. l. j.
Teſtis nō dꝫ de impertinētibus īterrogari: teſtis
tn̄ q loquit̄ obſcure non habet̄ ꝓ falſo ſed ꝓ ſu
ſpecto. vt notat̄. iiij. q. iij. teſtis. in glo. j. Et ideo
pōt peti ꝙ dclaret niſi iudex ex cauſis nolit h̄
tacere. vt notatur. iiij. q. iij. §. in criminali. Et
iſtud ꝙ poſſit iudex ſub obſcuritate trāſire nō
eſt notabile: rn̄ cauſa pōt eſſe vel in ipſo qui ſu
ſpectꝰ eſt vel in producente: q2 ꝓducit teſtē ſup
incerto. ¶ Itē nota ꝙ qn̄ teſtis dicit vnum ex
quo aliud ſequitur ſemꝑ vtrūq3 depoſuiſſe dr̄.
Un̄ ſi teſtis dicit aliquem tenuiſſe domū ex cor
porali detentione preſumit̄ vera poſſeſſio. vt
notat̄. vij. q. j. pontifices. Et per Inno. Iteꝫ no
ta ꝙ ſi teſtis negatiue dicit. non videt̄ mihi. nō
ſequit̄. ergo non eſt. vt notat̄. xxxiij. q. iiij. c. ij. i
gl. Item teſtis quando ſuꝑ diuerſis factis teſti
ficat̄. nulla eſt cōtrarietas inter eos. Unde ſin
gulares dici poſſunt ſic: ſed non eſt cōtrarium
de pe. di. j. periculoſa. ¶ No. tn̄ ꝙ i ciuili ⁊ cri
minali dari pn̄t iterrogatoria: ſed iudex ea nō
non dꝫ abſcondere parti. vt notatur. ij. q. j. ſ ꝓ
mis. in gl. teſtes. Item nota ꝙ in interrogato
riis debet quis cogi ad petitionē partis: ad re
ſpondendū in ciuili poſt litis ꝯteſtationē. Iteꝫ
nota ꝙ teſtis qui non dicit totū factū non ꝓbat
vnde iterum interrogatur vt notat̄. xx. q. iij. ꝓ
ſens. Item nota ꝙ publicatio teſtium non li
gat iudicem: ex eo ꝙ ex officio facit. vt notat̄.
ij. q. xj. §. cā. Item teſtem falſum metus nō ex
cuſat. xv. q. vi. auctoritate. Item nota ꝙ inter
dum vni teſti creditur: q2 alij deſunt vel qn̄ de
conſcientia in articulo mortis agitur. vt. xxvi.
q. vj. His qui. Item qui vocantur ad teſtimo
nium eoipſo videntur approbari per eum qui
aduocari fecit: ⁊ debent examinari. vt notatur.
xviij. q. ij. in decima. Quid ſi probatur ꝙ teſtis
fuerit inſtructus: vt confirmet vel neget: ⁊ tūc
eſt ſubordinatio: aut velit affirmare vel nega
re ꝙ vtatur vera ⁊ congrua ratione: ⁊ tunc nō
eſt ſubordinatio. Sed quid ſi teſtis promiſit
teſtificari. Reſpondeo. aut promiſit certum ⁊
repellitur aut non dicendo quid: ⁊ tunc nō re
pellitur niſi accepiſſet precium: quia tunc pre
ſumitur corruptus.

Notandū etiaꝫ .§. iiij.

ꝙ teſtis poteſt falſum deponere ⁊ verum ⁊ nec
verum nec falſum in omnibus decem predica
mentis notatis ab Ariſto. in li. de predicamen
tis. Et in ſubſtantia quidem. vt cum teſtis dicit
ꝙ homo dedit damnum: cum nō fuerit homo
ſed aliud animal. Item ſi dicit ꝙ ſi Titius per
cuſſit ſeruum cū ferro ⁊ fuerit cum lapide iſte

depoſit falſum in ſubā. res eni ⁊ pſone ſubā appellantur. Et ſi iterrogati ꝺ cauſa illius ſubſtantie. i. quomodo ſcit ꝙ eſſet ſubſtantia lapidis: vel ꝙ eſſet homo ſufficit ꝙ dicat: quia vidit. In quātitate diſcreta atteſtaꝛ qs. vt cum dicit ꝙ apollo ꝑmiſit Titio decē cuꝫ nō ꝑmiſit niſi qnqꝫ vel de quātitate cōtinua. vt ſi dixi. promiſi vel vēdidi tibi terram vſqꝫ ad talē arborē ⁊ nō ꝑmiſi tantū ſed minus. Et ſi iterrogetur teſtis quid eſt quātitas nō tenetur rūdere quia in teſte non requiriꝛ tanta peritia ꝙ ſciat diffinire: preſertim ea que ſunt ad materiam phiſice diſputationis ⁊ diſpoſitionū iuris ptinent. vt notaꝛ. ff. de ver. obli. l. ſtipulatio. In qualitate depoſit teſtis falſuꝫ: ſi dicat ꝙ frumētū mutuatū erat optimū cuꝫ eſſet minus bonū. Iſta ē qualitas intrinſeca. Uel ſi dicat ꝙ furtuꝫ factū fuerit noctis: tēpore: cum nox aggrauat maleficiū cū fuerit de die. Et ſi interrogeꝛ teſtis quō ſcit ꝙ fuerit de nocte. Et rūdet. q: vidit. q: fuit poſt lucis occaſuꝫ: vel q: erant tenebre bona eſt ratio: q: ſufficit ꝙ reddat rationē groſſo mō: lꝫ nō loquaꝛ cū peritia artis. xxiiii. q. iij. ſi habeo. in gl. Et ita nō ſufficit dicere niſi rō aſſignetur xxv. q. ij. c. ſi. Sed nō requiriꝛ ꝙ tanqꝫ legiſta vel philoſophus ſciat rūdere ad difficiles queſtiones. imo ſi iterrogeꝛ de talibꝰ pōt dicere neſcio. Nec ꝑ hoc rō reddita ꝑ eum de viſu vitiaꝛ Si quis aūt nō eſt verus teſtis ṗncipalr̄. ſi tñ ē teſtis cuꝫ iudicis bñficio admixto ſeu artificio vt medicꝰ ſup cicatrice ⁊ obſtetrix ⁊c. Interrogādꝰ ē ſubtilr̄ ⁊ talē qualē ſe aſſerit. Nec excuſatur a teſtimonio falſo: q: teſtificatur ꝑ verbū credo. qḋ verbū eſt indifferēs ad verum ⁊ ad falſum. nā interdū verbū credo facit ꝓbationē ex addita rōne: quia ṗſumimus ꝙ nō ſine rōe vt qñ a perito ꝓferꝛ in arte ſua. ⁊ tūc ꝓ aſſertione habetur ⁊ puniꝛ: q: credere non debuit id qḋ dixit eſſe qḋ non ſic eſt. nam rōne peritie artis ṗſumiꝛ dolus in eo ꝙ abutitur pitia ſua. nō enim ṗſumiꝛ quis credere qḋ non debet: eo ꝙ hoies cōīter illius ꝓfeſſionis ⁊ artis facere debent: non credunt nec rōne aliq̄ vel bona coniectura facilr̄. ar. ff. de acquiren. here. l. cuꝫ quidam. §. qḋ dꝛ. ¶ Quartū ṗdicamentū eſt relatio. Eſt aūt relatio duoꝝ extremoꝝ ad inuicem facta collatio. Sub hoc ṗdicamento claudiꝛ ꝓbatio fraternitatis filioꝝ. Item matrimonioꝝ. Item ſororitatis. Itē rerū oīum que habēt reſpectū ad aliud in cōparatiōe lraꝝ. Et eſt notādum in iſtis correlatiuis vel reſpectiuis vel ad inuicē ſubordinatis vel cōparatis adinuiceꝫ. Et nota ꝙ vbi teſtes torquenꝛ ſufficit torqueri duos vel tres factuꝫ ſcientes: q: refrenāda eſt tortura. Ubi eſt qntum ṗdicamētū depoſit teſtis falſum. ſi interrogatus vbi. dixit: in domo ⁊ fuit in agro. nam domus fuit locus intēptatꝰ Inſultus dꝛ factus in domo quādo eſt factus intra porticus in oſtio vō nō eſt intus nec ex ꝓprie. de pe. di. j. §. hoc quoqꝫ. Et grauius ē maleficiū ſi quis in domo offendatur qꝫ in agro. Et ſi interrogatus quō ſcit ꝙ illa eſſet domus. Reſpōdet ꝙ vidit: bona eſt rō tribus rōnibꝰ. Primo q: directe poteſt videri. Secūdo q: viſus multas differētias demōſtrat. ṗmo Meta phiſi. Tertio ꝙ viſus eſt ſenſus generalis vnde redditio cauſe per viſum eſt magis generalis qꝫ aliq̄. vt notaꝛ. iij. q. ix. Teſtes. ⁊ qñ ratio īcludiꝛ in dicto teſtis nō dꝫ interrogari de rōe. Quandoqꝫ eni dictuꝫ teſtis incipit a rōne: qñqꝫ a dicto: qñqꝫ ſimul ſunt iuncta vt dictū ⁊ rō in eadē cōſtructione verboꝝ. Qñ eſt ſextū ṗdicamētū: ⁊ in hoc pōt facile teſtis incurrere piriū ſi artet ad diem: niſi eēt inſignis dies. vt ex de accu. c. q̄liter. per Innocen. Et qñ eſt qḋ de tpe dꝫ tēpus ꝓbari. de reſcrip. c. bone. in clem. Secus ſi nō eſt iuris rō cōſtituta in tpe q: non dꝫ certū tpꝰ ꝓbari. ¶ Septimū ṗdicamētū ē ſitus. ſuper ſitu cadit teſtimoniū. vt ſi dicaꝛ maleficiū cōmiſſum in loco ſito dioceſi Florētina vel ecōtra dicaꝛ cōmiſſuꝫ in dioceſi Lucana. vꝛ ſi ꝯſtat maleficiū cōmiſſum in agro Titiano. ⁊ ſic ꝯſtet de loco. Interrogatus an ille locus ſit in territorio puſino vel eugubino. Sup quo teſtes ꝓducti debent aſſignare cauſam etiā nō iterrogati: q: ꝓducunꝛ ſup iuriſditione: ficut ſi iudicarenꝛ ad ꝓbandū dñium: q: teſtes debēt reddere rōnes per cauſas ꝯſiſtētes in facto nō in iure. Reddet ergo rōnē de iuriſditiōe: vt q: vidit cōmune peruſij furcas ibi erigere: malefactorem capere: mandatis obedire tam in faciendo qꝫ nō faciēdo: licet in faciendo maior ⁊ plenior ſit ſubiectio. Item bona ratio ſi dicit ꝙ vidit homines illius loci ſoluere collectas: ⁊ vbi agitur de iuriſditione probanda in genere: ſufficit teſtimonium diuerſorum in ſpecie: vt q: vnus dicit ꝙ vidit ibi aliū exoculari: aliꝰ dicit ꝙ vidit ibi alium ſuſpendi. ſ. per iudicem talis territorij de quo queritur. Secus ſi agiꝛ de probatione certi actus. vt de acc. c. qualiter ⁊ quando. Item quia cōmune peruſij conſueuit ſe gerere pro dño talis loci longo tpe ⁊ huiuſmodi. Iuriſditio ergo eſt quoddā ius mixtum ⁊ rerum ⁊ perſonaruꝫ ⁊ qñqꝫ ī rebus: qñqꝫ in perſonis: qñqꝫ ī vtriſqꝫ ſimul exercetur. ¶ Octauum ṗdicamentū. qḋ diciꝛ habeꝛ ſeu habitus etiam per teſtes habet predicationeꝫ: ſed q: habere in multis conſiſtit: diuerſo etiaꝫ modo dꝫ rō reddi ſm ſubiectam materiam de qua loquimur. Nā ſi teſtis vult probare ꝙ aliquis habeat virtutem vel vitiuꝫ: vel ꝙ ſit ebrius: prodigus vel furioſus que ſunt paſſiones

animi radicate ⁊ inſire intrinſecus.debet aſſi/
gnare ratione que inferat õ neceſſitate.Un̄ nõ
iuret de credulitate vbi exigitur ratio inferẽs
neceſſario:quia iuramentum eſt induſtriale.de
hoc per innocen.in.c.Cũ cauſaꝫ.extra de teſti.
Secũdo dicif qs habere magnitudineꝫ vnde
ſi teſtis vult probare ꝙ qs habeat magnitudi/
nem decem cubitorum dꝫ rõnẽ reddere ꝙ vi/
dit eum mẽſurari.¶ Tertio modo dicif quis
habere veſtimenta:⁊ hoc ꝓbaf per viſũ quoad
habere facti:ſꝫ quoad habere iuris in iure nõ
ſufficit viſus.¶ Quarto dicif quis habet mẽ
bra ⁊ hmõi.⁊ hoc ꝓbaf per viſum:ſed virtus i
trinſeca membri:puta ad actum generationis
vt frigiditas vel non frigiditas nõ poteſt eſſe
ſubiecta viſui:ſed debet experimentari.ex̃ de
frigi.c.fraternitatis.quod ſane intellige ſcꝫ p
actũ cõiugale vt dicunt iura.non per actũ for/
nicarium:vel mollicies.Un̄ teſtis bene poteſt
per viſum probare ꝙ quis non habeat oculuꝫ
vt quia vidit effoſſuꝫ:ſed non ſic defacili ꝓbat
ꝙ habens oculum non videat inde.¶ Quin/
to modo dicitur habere continens contentuꝫ:
vt veges vinum.⁊ hoc etiam oculus videt:ma
nus tangit:guſtus guſtat:odoratus odorat:ſꝫ
mẽſura probanda eſt p menſurationẽ.¶ Sex
to dicitur quis habere confeſſionem vel pro/
prietatem vel obligationem.Et nota ꝙ verbũ
habere proprietatem ⁊ affectuꝫ habendi ſigni
ficat.Et ſi queratur cum actor facit duos articu
los ſuper quibus teſtes interrogentur:vnus õ
contractu vel debito alius de obligatione.Et
teſtis in primo interrogatus dicit ꝙ verum eſt
.ſ.debitum vel contractum:quia vidit vel au/
diuit.In ſecundo dicif ſe nil ſcire:queritur an
probet talis.Et videf ꝙ non.Nam poſito con
tractu vel debito neceſſario ſequitur obligatio
Sed contrarium eſt verum.Nam licet dicat ſe
nil ſcire:de ſecundo verum dicit:quia licet di/
cat ſe nil ſcire vere dixit:quia tanꝗ teſtis nihil
ſcit de iure ſed de facto:nam ſcire ius potius ẽ
iudicum ꝗ teſtium.Et intelligitur nihil ſcire
ſcꝫ aliud ꝗ dixerit:nam debemus interpreta
ri vt ſibi non contradicat.¶ Septimo dicitur
quis habere vxorem:filios fratres ⁊ huiuſmo
di.⁊ de iſtis poteſt interdum reddi ratio neceſ
ſario:vt ſcio ꝙ eſt vxor:quia interfui quando
contraxit per verba de preſenti ⁊ annuli datiõe:
nam cum aliquo preſuppoſito ⁊ conceſſo ali/
quid probabiliter ſequitur:tunc ratio eſt pro/
babilis ⁊ ſufficiens:nam dico ꝙ eſt filius quia
vidi eum naſci in domo vt filius:viciniis ſcien
tibus.Poteſt poni aliud exemplum.Dico ꝙ
berta eſt meretrix:quia vidi ſepe de nocte intrã
tibus ianuam aperire:nam locus a communi
ter accidentibus eſt multum probabilis in ma
teria textus.vt probatur.C.de proba.l.neqꝫ.
¶ Octauo dicitur quis habere infamiam vel
inhabilitatem ſed illa eſt potius priuatio ꝗ ha
bitus.Simili modo dicimus.Iſte habet ban
num de tali ciuitate.Hoc non eſt proprie habe
re ſed carere:ſicut ⁊ dicitur habere febrem vel
morteꝫ.Ciuitas autem habere ciues poteſt per
inſtrumenta probari et teſtes.¶ Agere etiaꝫ
⁊ pati ſeu actio ⁊ paſſio ſunt vltimo duo predi
camenta:⁊ hec etiam poſſunt probari per te/
ſtes facilius tamen probatur agere ꝗ pati.Fa
cilius enim comprehendimus ictuꝫ quẽ quis
infert ꝙ mortem quã quis inde patitur ſiue in
currit:nam multi videnf mortui ⁊ non ſunt.
Unde teſtis deponens ſuper homicidio inter
rogatus quõ ſcit:habet ridere ꝙ corpus eius
carebat pulſis motu ⁊ erat frigidum putriduꝫ
vel ſimile que ſolent mortuis accidere:nam re
ceſſus anime a corpore videri non poteſt:quia
anima incorruptibilis ⁊ inuiſibilis eſt ſicut an
gelus inuiſibilis.Hec oĩa Baldus de puſio.

¶ De ſententijs ferendis. Capl̃m.xij.

De ſententia tandẽ
videndum eſt.Dicit Augu.ij.q.j.
c.j.Nos in quem ꝗ ſententiaꝫ fer
re non poſſumus:niſi aut conui/
ctum aut ſponte confeſſum.Et de ſentẽtia qui
dem dicit gloſa ſummaria in principio q̃ſtiõis
ꝙ triplex eſt ſententia.ſcilicet iterlocutoria:dif triplex ſñia.
ſinitiua:⁊ precepti.Ray.⁊ exemplificat dicẽs:
ꝙ interlocutoria ſententia dicitur que non ſup
principali ſed ſuper alijs queſtionibus profer
tur inter principium cauſe ⁊ finem emergen/
tibus:vt eſt de teſte repellendo:vel de dilatiõe
danda vel nõ ⁊ hmõi.Uel forte dicif interlocu
toria:quia inter partes loquendo profertur ſi/
ne ſcripture ſolemnitate.Diffinitiua aũt ſen tẽ
tia dicif quando principalis queſtio diffinitur
ff.de re iudi.l.j.Sentẽtia ꝑcepti eſt quãdo ma/
ior precipit minori.Sequitur in glo.Si ſentẽ
tia diffinitiua fuerit lata omiſſo ordine iuris:
ipſo iure nulla eſt.vt.ij.q.vj.ſi quando.§.diffi
nitiua.Hoc tamẽ ſcias ꝙ duplex ẽ ordo iuris.
Unꝰ qui eſt de neceſſaria ſubſtantia iudicioꝝ.
vt.ſ.qꝫ poſt citationẽ hẽat inducias vt fiat li
tis cõteſtatio ⁊ teſtes recipianf.Si contra hũc
ordinem feraf ſententia:non tenet.Eſt alius or
do qui nõ eſt de ſubſtantia iudicioꝝ:vt.ſ.ſentẽ
tia nõ feratur ſub conditione ⁊ vt prius nõ ꝓ/
nuncief de poſſeſſorio:alˀs poſſeſſione ꝗ de ꝓ
prietate:ſi tamen hoc non ſeruef:tenet ſenten
tia.vt.ij.q.vj.anteriorũ.§.Biduum.¶ Item
ſentẽtia iterlocutoria ſiue ſit excõicationis ſiue
ſuſpẽſionis ſiue miſſionis in poſſeſſionem req
ritur ordo iuris.De ordĩe excõmũicatiõis ha

des.extra de ſenten.excom.c.ſacro.De ordine ſuſpenſionis habes.ij.q.j.notū. Si tamen ille ordo nō fuerit ſeruatus tenet ſnīa.vt.xj.q.iij. ſi epus. ¶ Itē in ſententia immiſſionis in poſ-ſeſſionē requirit ſemiplena cauſe cognitio.ex̄ vt.li.non ꝯteſt.c.Quoniā.⁊ ſiue talis ordo fue-rit ſeruat⁹ ſiue non:ſi abſens poteſt ꝓbare ſe nō fuiſſe contumacem talis ſentētia tractat̄.extra de ſenten.⁊ re iudi.c.cū bertholdus. ¶ Sentē-tia p̄cepti eſt.vt cū iudex p̄cipit alicui ſine cau-ſe cognitiōe vt ſoluat alicui decē que petit: ſi il-le ſoluat ⁊ pecunia illa indebita eſt q: iudex in-iuſte pceperat:tn̄ non pōt repeti pecunia illa.ff. qḋ metus cā.l.ſi.hec in glo. ¶ Circa ſententiā p̄cepti nota ſm Ray.vidēda ſunt tria.ſ.in qui-bus cōſiſtit maioritas:in quib⁹ conſiſtit obedi-entia ⁊ de neceſſitate precepti. Maioritas ſm

Maio-ritas. Raymūdū attendit̄ in prerogatiua ordinis cō-ſecrationis:diſpenſationis:ideſt adminiſtra-tiōis ⁊ antiquitatis.extra de elec.c.dudū. Pre-rogatiua ordinis p̄sbyter eſt maior dyacono. di.xciij.c.legimus. Prerogatiua cōſecratiōis: epus eſt maior presbytero.di.xcv. Olim.⁊.c. Epis in eccleſia.vbi dr̄ ꝙ in ꝯſeſſu presbyteroꝝ ſublimior ſedeat epus.intra domū vero collegā eoꝝ ſe eſſe cognoſcat. Prerogatiua diſpēſatio-nis:archidiaconus eſt maior p̄sbytero.di.xxv. perlectis.vbi dr̄.ꝙ archidiacono ſubeſt archi-presbyter ⁊ eius mandatis obedire debet. Pre-rogatiua āntiqtatis maior eſt qui prius fuit ordi-natus:vel alˀs precedit tp̄e vl̄ etate.ex̄ de maio. ⁊ obe.c.j. ¶ Obedientia aūt ꝯſiſtit in tribus. in reuerētia:in iudicio ⁊ p̄cepto. Et reuerentia

Obedi-entia. debet̄ ei qui p̄cedit ordīe vel antiqtate:iferior eni dʒ ſupiori in talib⁹ reuerētiā.vt.ſ.aſſurgat ei dando primū locū in choro:in mēſa:in ſedē-do:in eundo:⁊ ſm̄ ſi.niſi maior diſpenſatio ſit cōmiſſa in minori ordīe vt antiqtate.vt archi-diaconus diacono:tūc eni non ſolū pb̄ri:ſʒ ar-chipb̄ri debēt reuerētiā archidiacono.di.xxv. c.plectis. Obediētia p̄cepti ⁊ iudicij debet̄ tm̄ ei qui preeſt ꝯſecratiōe vel diſpēſatione. Sn̄ia eni a non ſuo iudice lata nulla eſt.ex̄ de iudi.c. at ſi clerici.⁊ idē in precepto.vij.q.j.q: frater. Que aūt ſint illa p̄ que plena ſubiectio ꝺclarat̄. hēs extra de ſen.⁊ re iudi.c.cū inter.⁊ de offi. or.c.ꝯquerēte tā in glo.q̄ʒ in tex. Duplici autē ex c ī ſm Tho.ij.ij.q.ciiij.ar.v.ſubdit⁹ nō tene-tur obedire ſupiori et in licitis. Una ē cū maior p̄t is ſupior vtriuſqʒ m idant ꝯtrā.diſ.viij.que ꝯtra mores. Scḋa eſt cū p̄cipit id ī quo nō eſt ei ſubiect⁹ vt que ꝑtinēt ad motū animi interiorē ⁊ quibuſdā alijs.de his tn̄ habes.ꝺ.ſ.ij.pte ti. de inani glia. In dubijs dʒ obedire. Item dicit glo.ſup dicto.c.nos in quen ꝗ.ꝙ q̄ttuor ſunt modi conuincēdi reū.aut.ſ.iure vt īſtrumētis

⁊ teſtibus:aut facti euidentia.ex̄ de coha.cle.c. Tua. Aut iuris interpretatiōe.vt ſepius citati eſſe reū.iij.q.ix.decreuimus. Aut violēta ſuſpi-tione.xxxij.q.j.dixit. ¶ Nota ꝙ triplex ē ſuſpi-tio. Prima eſt temeraria.⁊ de hac dicit canon. Nullū iudicetis ſuſpitioſo arbitrio.ij.qō.j.pri-mo. Scḋa eſt ꝓbabilis.⁊ hec purgationē indu-cit.nō aūt p̄ma.vt.ij.q.iiij.p̄sbyter. Tertia ē vio-lētia que ꝯdēnationē inducit.⁊ de hac itelligit̄ dictū Hiero.ſ.ꝙ vxor dimitti pōt ꝓpter fornica-tionē:aut fornicationis ſuſpitionē.xxxij.q.j.di-xit.qḋ intelligit̄ de violēta:vt ſi ſuſpect⁹ cuʒ ſu-ſpecta:nudus cū nuda in eodē lecto. Itē dicit glo.ſup.d.c.Nos.ꝙ ſn̄ia ferēda eſt in cōfeſſuʒ ⁊ hoc verūetiā ſi aduocatus alicuius ꝯfiteatur nec reuocet ꝯfeſſionē ſuā.extra de cen.c.olim. Et eſt ferēda ſn̄ia in ꝯfeſſum in cā ciuili ⁊ in cā criali.niſi aliquis metu tormentoꝝ confiteatur dū eſt in carcere:tali enim ꝯfeſſioni non ſtatur niſi poſt tormēta in cōfeſſione perſeueret. Que autē confeſſio repugnet his verſibus cōtinet̄. Maior ſpōte ſciens ꝯtra ſe vbi iuſſit ⁊ hoſtis. Nec natura negat:fauor ⁊ lis ius ve r̄pugnet.

Suſpi-tio ē m…plex

¶ De ſententia aūt .§.i.

diſſinitiua. Nota ꝙ dʒ ꝓferri a iudice ⁊ non ab alio.alˀs non valet niſi ſit epus iudex ille pōt per alium recitare ad inſtar illuſtrium ex̄.e.⁊ ſi.lib. vj. Debet etiā ferri ſedēdo. Itē in loco publico ⁊ honeſto.iij.q.iij.inducie.§.ſpacium. Item dʒ ferri de die ⁊ nō in tenebris. Itē nec in diebus feriatis.⁊ maxime feſtiuis ⁊ ſolēnibus. Itē nō debet ferri per venalitatē.ij.q.vj.ſi qn̄.§.diffi-nitiua. Hec ⁊ multa alia requirunt̄ quoꝝ ſi ali-quod omiſſum fuerit ſn̄ia non valet. Itē dʒ fie-ri in ſcriptis.aliqn̄ tn̄ etiam ſine ſcriptis valet. vt imediate infra patebit. Caſus in qbus valet ſn̄ia diſſinitiua ſine ſcripto.ſm Io.an.ſūt iſti. ¶ Primo qn̄ cauſe breues ſunt ⁊ maxime vili-um perſonarū. Et pōt dici breuis duorū aureo-rum.ff.de dolo.l.adeſt. Inſpiciat̄ autē qualitas perſonaruʒ:⁊ relinquat̄ arbitrio iudicis.ex̄ de offi.dele.c.de cauſis.vel inſpiciatur cōſuetudo loci vel fori.diſt.xj.ꝯſuetudinis. Scḋo valʒ cū epus de cauſa ciuili iudicat inter clericos ſuos xj.q.j.ſiquis cum clerico. Tertio cum p̄ſes de-poſito officio cōuenitur vt reddat adminiſtra-tionē.in auc̄.vt iudi.ſine quo.ſuffra.§.neceſſi-tatem. Quarto cum papa per ſe pronunciat.va-let eni licet ipſam nō tulerit in ſcriptis ipſe eni ſolut⁹ eſt legib⁹. Quinto valet ſm quoſdā ſi ſit lata in cā matrimoniali.ex̄ de teſti. Alberi. Cū aūt ſunt duo iudices ⁊ ꝓferunt diuerſas ſn̄ias. Dicunt Ray.⁊ Hoſt.ꝙ ſi ex iuriſdictiōe ordi-naria proceſſerūt:tenet ſn̄ia pro reo:nō pro ac-tore:niſi in cā fauorabili.vt in matrimonio et

pro dote ⁊ libertate ⁊ ꝑ teſtamento: ſi pro ipſo fuerit promulgata. Si vero ex ꝑte delegata eſt lata ſnia. vtraqꝫ pendet ex arbitrio delegātis. Si autē ex cōpromiſſo: neutra vꝫ hře vigorem extra. de ſen. ⁊ re iudi. c. duobus. Effectus autem ſnie ſm Ray. eſt multiplex. Primus eſt ꝙ pro veritate accipiatur quātū ad illos inter quos lata eſt. Et intelligit poſtquā ſnia tranſit in rē iudicatā. ſ. ꝙ ab ea appellari nō poſſit qđ eſt poſt decem dies. ff. de re iudi. l. res iudicata. Secūdus effectus eſt ꝙ in actionibus pſonalibus mandet executioni infra quattuor mēſes. extra de offi. dele. c. quēnti. ⁊ extra. eo. ꝙ ad cōſultationē. In actionibus vero realibus cū res certa petita eſt. puta liber ager: equus: domus: ⁊ hmōi. vꝫ executioni mandari ſtatī poſt. x. dies qui ſunt cōceſſi ad appellādū: ⁊ hoc ſi reus eſt in preſentia. inſti. de offi. iudi. in prin. Et idē debet fieri in actionibus crimialibus: neqꝫ enī in talibus eſt executio differenda. ij. q. vj. anterior. Fallit tñ hoc i quattuor caſibus. Primus cū pnceps ex vindicta fert ſeuerius ſniam qꝫ differt executio ad minus per. xxx. dies. vt locus poſſit miſericordie eſſe ⁊ ſi res exigit penitere. xj. q. iij. cū apud theſſalonicā. Itē cū ſnia lata eſt in muliere pregnāte. differt enī vſqꝫ ad tp̄s partus. ff. de re iudi. l. pgnātis. Itē ſi capitalis ſentētia eſt lata i buū differt executio quouſqꝫ reddiderit ratiocinia adminiſtratiōis quā geſſit. C. de bo. p. l. j. Item cū qs eſt cōfeſſus de crimine ⁊ idē negat retrudatur in carcerē: vt poſtea reductus apud acta audiat: ⁊ iteret confeſſionem. Sunt ⁊ alij plures effectus ſententie q dimittunt ob breuitatē. Et nota Ray. ꝙ regulariter nec ſnia nec res inter alios acta vel iudicata preiudicat alijs. extra de fi. inſtru. c. inter dilectos. Fallit tamē in multis caſibus. ſ. cum cauſe connexe ſunt di. lxxxj. santis. iij. q. vj. hec qppe. ⁊ extra de accu. c. ad petitionem. Itē in cā libertatis. ff. de ſta. ho. l. ingenū. Item in cā filiatiōis. ff. de libis. ag. l. j. Itē qñ qs pñs fuit ⁊ ſciebat cām agi. ff. de re iudi. l. ſepe. Itē in querela inofficioſi teſtamēti. ff. eod. ti. ꝙ papinianus. Itē ſm Ray. regulariter nec ſnia nec alia res inter alios acta alteri prodeſt. Fallit tñ hoc in certis caſibus. Primo in querela inofficioſi teſtamenti. ff. eo. ti. l. papinianus Item in re diuiſibili. ff. ſi ſerui. ven. l. loci. §. cōpetit. item in cōi cū pupillo. ij. q. vj. §. diffiniti ua. item prodeſt vbi res eſt communis cum fiſco. hec habentur. extra eo. c. fi. Subleuatur autem ſententia ſm Ray. quattuor modis. Prio per appellationem. ij. q. vj. c. j. Et de hac dicet in ſe. c. Secundo per ſupplicationem. vt cum lata eſt a principe vel ab alio a quo non licet appellare. xxv. q. ix. veniam. Tertio per querelam falſi. vt ſi dicat lata per falſos teſtes ⁊ alias falſas probationes extra de teſtib. c. ſicut nobis. Quarto per i integrū reſtitutionem. extra de in integr. reſti. per totum. Et dicit Guil. ꝙ querela falſi habet locum vſqꝫ ad viginti annos C. de fal. l. Querela.

Effectus ſnie.

¶ De litis cōteſtatiōe. Caplm. xiij.

E litis conteſtatio

ne dicit Grego. ix. ꝙ nō per poſitiones ⁊ reſponſiones ad eas ſed per petitionem in iure propoſitam. i. i iudicio ⁊ reſponſionem ſecutam litis conteſtatio fit extra. e. c. j. Ubi dicit glo. ꝙ litis conteſtatio exordium videlicet litis ſiue cauſe principium appellatur: ⁊ vbi principium deeſt. nil poteſt ſuperedificari. j. q. j. cū paulus. ⁊ cuiuſlibet rei principium maxima pars eſt. Et licet litis conteſtatio ſit principium. tamen neceſſe eſt libellum procedere ſuper quo fiat litis conteſtatio. vt extra de libel. ob. ca. j. Eſt autem litis cōteſtatio negocij principalis hincinde apud iudicem facta narratio ⁊ ſubſecuta reſponſio: ſiue negando: ſiue concedendo: quod eſt intelligendum vt fiat animo procedendi in cauſa: ⁊ ea intentione directe ⁊ ex propoſito. Unde ſi aliquis proponat factum coram iudice nō ea mēte vt reſpondeatur ſaluo iure ſuo ⁊ ſine preiudicio non erit propterea litis cōteſtatio facta: cum hec fiant nō ad iudicis interrogationē ſeu motu ꝓprio. Cōteſtatio aūt fieri vꝫ iterrogante iudice actori ꝓponēte ſuā actionē: ⁊ reo rñdente ad interrogationē iudicis vt mos ē. Ut ergo litis conteſtatio non ꝓcedit: nil valet qđ agit. vt ex̄ eo. c. j. Et pōt rō aſſignari: ꝑ poſitiones ⁊ rñſiones ad eas nō fit litis cōteſtatio. Qui eni ponit aliquod dictū vel factum: nihil petit ab aduerſario: nec oñdit ꝑ hoc ſe velle agere. Et ſic per hoc non poſſet fieri ſnia abſolutiōis vel cōdēnatiōis cū nil petitū ſit ꝑ poſitionē: ſꝫ oñdit aliquid eſſe factū vel dictū vel ꝓmiſſum ⁊ ſnia ſemp formāda eſt ſm modū agēdi. ex̄ de accu. c. qualiter ⁊ qñ ad ſi. ⁊ cōdēnatio nō ē facienda niſi ad hoc actum. ſit extra de or. cog. c. Cum dilectus. in fi. Bern. Libelli oblatio. vtrum ſit de ſubſtātia ordinis iudiciarij ponit Ber. in glo. extra de libel. obla. c. j. opiniones recitat pro ⁊ cōtra: ⁊ cōcludit tādē ꝙ melius ẽ de iure canonico ꝙ ſit de ſubſtā. Eſt aūt libellus ſcriptura i qua cōtinet res q̄ petit ⁊ cauſa petēdi ⁊ nomen actoris ⁊ rei. vt ex̄ eo. per totū. Et ſemꝑ offerendus eſt iſte libellus iudici ⁊ per eū reo: vt ipſe reus deliberare poſſit. iij. q. iij. §. offerat. ⁊ i ſcriptis vꝫ dari ⁊ in principio litis. ſn modicis tñ cauſis ſcriptura nō requirit. vt. xj. q. j. Si qs cū clerico. Eſt aūt duplex libellus. ſ. poſtulationis qui datur in ciuilibus queſtionibus. extra eo.

c.j. Et accuſatiõis qui datur in criãlibus actio/nib⁹. vt. ij. q. viij. c. p ſcripta. §. libellorũ. Ber.

¶ De appellatione. Capl'm. xiiij.

D E appellatione aliquid breuiter videndũ ẽ de quo cõfuſe agit. ij. q. vj. p totũ. Et ibi dicit gl. ſũmaria in pn. qõnis hec que ſequũtur. Appellatio eſt puocatio inique ſnie q̃relã cõtinẽs: tñ ẽt in his q̃ ex̃ iudiciũ agunt appellat vt in electione. ex̃ de ap. c. cõſtitutis. Circa appellationẽ ergo p̃mo q̃ri vtrũ valeat ſtatutũ ſeu ordiamẽtũ alicui⁹ municipij q nõ poſſit appellari niſi ad iudicez illi⁹ loci: ⁊ vr q ſic: qr ſtatutũ ẽ quidã cõſenſus ⁊ pactũ ciuiũ illius loci vbi fit. Sz cõſtat q qs põt remittere p pactuz ius appellãdi. C. de tẽp. ap. l. fin. ergo ⁊ p ſtatutũ tollit ius cõe in illo municipio. ff cõia pdi. l. venditor. Sz ↄtrariũ eſt rei v̾itas. Et rõ: qr iuriſditio collata i iudicis appellatione p legem vel pncipẽ: nõ põt tolli vel minui p ſubditos. di. xxj. c. iferior. imo ſpõit neceſſitate obſequẽdi. ex̃ de ↄſt. c. eccl'ia. J. i. n. ex hoc videret eneruari iuriſditio ipij ⁊ romane eccl'e ⁊ vires pncipalis negocij exhauriri. C. de p̃ci. ipera. offe. l. iij. Circa qd nulla cõſuetudo valere põt. ex̃ de cõſue. c. j. Itẽ pactũ litigator̃ facere põt q appellatiõi generalr renunciet vel remittat. ex̃ de ap. c. ij. ergo nec p ſtatutũ. Itẽ tale ſtatutũ eſſet diminutio iuriſditionis ⁊ libertatis eccl'e ⁊ ipꝫij: ⁊ iõ ipſo iure nullũ: ⁊ hec eſt v̾itas: qr in oibus ſemp intelligit ius ſupioris exceptũ. extra de iureiurã. c. veniẽtes. Sed municipes nõ cõdẽdo legẽ bene poſſũt renũciare appellationi. vt notat Inocẽti⁹ in. d. c. veniẽtes. Sz qd ſi aliquis appellat ſimplr dicẽs. Ego appello a tali veſtro pcepto: nec dicat ad quẽ. Reſpõdit ſpecu. q valet. Et intelligit appellare ad primum ſuperiorẽ. ff. de app. l. j. Nã i dubijs nõ eſt a iure recedẽdũ. Hoc aũt diſponit ius vt gradatiz appellet vt extra. eo. dilecti. Et idẽ ſi non dicat appello: ſed ſubijcio me ſub protectione ſedis apoſtolice vel alterius iudicis appellationis: habetur enim pro appellante.

¶ Licet autem ap- .§. i. pellatio ſit cõe remediũ: tñ in multis caſib⁹ reijcitur. Primo ſi nõ ſit interpoſita infra decem dies. C. de ap. l. vlti. Sz hodie currit a die ſnie vt ibi notat: qr tps hoc q̃ntũ ad ſui initiũ ẽ vtile: vñ non currit niſi a tpe ſnie ⁊ a tpe currit quo agere põt. Sed q̃tũ ad pgreſſum eſt cõtinuũ. ij. q. vi. anterior̃. Vñ ſpontanea appellationis omiſſio purgat ſnie turpitudinẽ. vt notat extra de of. dele. c. paſtoralis. ita q poſt lapſum decẽ dier̃: et ſi iniuſta ſit ſnia executiõi mãdatur, lapſus. n. termini renũciationẽ inducit. ff. de acq. here. l. q̃diu. in fi. ⁊ hoc niſi iuſta cã etatis vel aliã reſtonẽ ad appellandũ idulgeat. ff. de mino. per to. Nec põt iudex hoc tps decẽ dier̃ ad appellanduz ſtatutũ ⁊ tps anni vel bienij ad proſequendũ ipſam: ⁊ tps reſtitutionis in integrũ cõceſſum minuere: vt notat extra de ap. cum ſit: ⁊ idem ſm Di. in oĩ dilatiõe que datur ſine miniſterio iudicantis. vt notat extra de re. iu. li. vj. qr indultum a iure bñficium. nemini eſt auferẽdũ: hinc eſt q iudex mãdat alicui vt ſoluat aliqd vel faciat infra decẽ dies licebit ei appellare. Vñ lz ſnia ſit ſub cõditiõe data: vl etiam ad terminũ maiorẽ q̃ decem dies dier̃ dz tñ appellare infra decẽ dies: lz ↄditio in ſententia adiecta nõdũ extitat ⁊ terminus nõdum aduenerit. ff. q̃n appellã. ſit. l. j. Nõ enĩ poſt decẽ dies licebit appellare vt notat extra. de app. c. preterea. ⁊ ibidẽ notat Inno. Sed cũ dat in breuis terminus in quo nõ pẽt deliberare ad plenum ⁊ ſic incidere põt in pmptũ periculuz vtputa iij dier̃: vel alius minor decẽ dier̃: q terminꝰ modicus appellat: tũc licebit a breuitate termini appellare. extra de dila. c. j. ⁊ hoc niſi ex cã minor daret: que tñ cauſa eſt in dilatione exprimẽda. vt notatur in. d. c. j. ¶ Scdo nõ appellat a iudicio momentanee poſſeſſiõis lz ſm canones appellari poſſit extra de teſti. c. ſignificauit. Itẽ nõ appellat ſm leges ab interlocutoria vel ab aliquo grauamine añ ſniam. C. quor̃ ap. non reci. l. iij. niſi in caſibus ibi notatis: ſed in iure canonico ſecus. ¶ Tertio nõ appellat a mero executore. extra de ap. c. nonis niſi modũ excedat vel citius exequat vt ibi notatur. ¶ Quarto nõ appellat a creatione muneris vel noiatione: qd eſt vtilitate tñ puatũ. vt tutela ⁊ cura. ff. q̃n ap. ſit. l. i. §. ſi qs. ſed a pbatione executiõis põt appellari. vt ibi in alijs de muneribus publicis auctoritate et vtilitate: ẽ ſecus. ¶ Quinto nõ appellat a criminib⁹ enormib⁹: que legunt. ff. de ap. l. cõſtitutus. qd intellige vt ibi notat. Itẽ in heretico nõ appellat ex̃ de hereti. c. vt inquiſitionis. li. vj. ¶ Itẽ in raptore feminar̃. C. de rap. vir. l. j. Itẽ in falſatore monete ⁊ in eo q fecit aliquẽ de cuſtodia exire. C. de fal. mone. l. j. Item in aliquibus alijs criminibus in quibus leges prohibent ſpecialiter appellare. vt extra de elec. c. cũ in cunctis. ¶ Sexto non põt appellari pꝑter naturã cauſe. ſ. cum res dilationẽ nõ recipit: vtputa ne teſtamẽtũ aperiat: ne in ſcriptus heres in poſſeſſionem mittatur: ⁊ ne pignus vendere liceat: ⁊ q̃dã alia que habent. ff. de ap. rec. l. ſi. Et idem videt dicendũ in caſibus in qbus ſummatim cognoſcit: puta in alimentor̃ exhibitione ⁊ in alijs caſibus qui celeritatem requirunt (alſo ne

ſiderant)lz qdā aliter dicāt. ¶ Septimo regu
lariter nullus criminoſus appellat qñ tria ſter
ueniūt ſm azoné.ſ.q ſit cōuictus confeſſus ꝛ
argumētis ſuperatus.ff.quorū ap. non reci.l.
ij.ſed aliquo iſtorꝫ deficiente poteſt appellare
ipſe alius ꝓ eo.ff.eo.l.nō tm̄. Nota tñ q ſi noīe
alicuius qs appellat:ſiue in ciuili:ſiue in crimi
nali:ſi is ꝓ quo appellaſ ratū hēat: debꝫ ratifi
care infra tp̄s appellationis interponende. Et
qd̄ dictū eſt de ꝯfeſſione intelligiſ de ſpōtanea
non in tormentis nec terrore tormētorꝫ facta.
vt in dicta.l.ij. Sꝫ videſ q confeſſus in iuř ca
nonico nō appellet.qꝛ cōfeſſio in iure facit no
toriū: ꝛ a notorio nō appellaſ.extra.c.cū ſit ro/
mana.ꝛ hec opi.videſ innui.extra de ap.c.ro/
mana.li.vj. Sed cōtrariū potius pōt ex illo.c.
haberi.vñ iure canonico ꝛ ciuili confitens ap
pellat ſi iuſtā appellationē faciat.i.iuſtā cām i
ferēdo:puta qꝛ errore vel ꝓpter territionē tor/
mentorꝫ vel qꝛ cōfeſſionē expoſitā declarare in
tēdit vel aliqd aliud rōnabile.vt.ff.de ap.l.cre
ditor.alˀs ſi a ſnīa ſup confeſſione lata appellat
abſolute ſine expſſiōe cauſe non audiſ vt dicit
archi.e.ti.romana.li.vj. ¶ Octauo nō appel/
lat debitor fiſci ſeu reipublice. C.quorꝫ ap. nō
reci.l.fi. Itē officialis criminalr̄ cōdemnatus a
ſuo iudice:eo q in officio ſuo male ſe habuiſſe
non appellat. C.e.ti.l.nulli. Item nō appellat
debitor ex calculo fiſcali vel ex tributaria fun/
ctione:ꝛ ex alio caſu qui oēs leguſ. C.qꝛ ap.
nō reci.l.abſtinēdū. Item delinquēs a pena de
licti nō appellat:qꝛ pene certe ſingulorꝫ dlicto
rū ſunt.ff.de vb.ſig.l.ſi qua.ſed a mulcta bene
appellaſ.vt ibi. Itē nō appellat vere ꝯtūax niſi
veniat iudice ſedente ꝓ tribunali.vel niſi ex iu
ſta cā vēire impediaſ.vt.ff.de re iud.l.cōtuma
cia. Ficte aūt cōtumax appellat. Uere autē con
tumax dꝛ:cui iudex ꝑcepit vt adſit.vt notatur.
C.quomodo ꝛ qñ iu.l.ceſſante. Item quando
perſonaliter eſt citatus:ſed ꝛ cuꝫ citatus reſpō
dit ſe non venturum.non eſt dubium q eſt ve
re ꝯtumax:vt notaſ.ff.de ap.l.eū qui. Sꝫ ficte
contumax dꝛ qñ nō fuit inuētus:puta citatus
ad domū:vt ibi quo caſu tp̄s appellandi a die
a tp̄e ſcie computaſ.ꝛ hoc intellige in cōtuma
ce abſente. Cōtumax aūt p̄ſens:puta in non ex
hibendo audiſ appellās.ff.eo.l.creditor.§.iuſ
ſus. Dic tñ q in hoc audiſ appellans ꝯtumax
ſcꝫ vt cām ad ſupiorē tranſferat:nō vt a ſnīa ex
cōīcationis releueſ.vt eꝫ de ſen.excō.p tuas.i
gl.ij. Item nō appellat q in iudicio ſe ꝓfitetur
nō appellaturꝫ.ff.qbus ap.nō lꝫ.l.ij.ſꝫ eꝫ iudi/
ciū nō ſufficit renūciatio:niſi cū pacto cōuenia
tur cum aduerſario ſe nō appellaturū. C.de tē/
po.ap.l.fi. Itē nō appellaſ a delegato:qñ dele
gans prohibet appellationē.vt ſi dicat appella
tiōe remota:qd̄ tñ ſolus p̄nceps facit. Et ideꝫ ſi
papa.eꝫ de offi.dele.c.ſup queſtionuꝫ. quo tñ
caſu ſolum friuola appellatio interdicta ꝓhibe
tur.vt eꝫ de ap.c.ſup eo.in gl.i. Uñ nihilomi/
nus a grauamīe appellabit:qꝛ tūc nō ꝯ reſcrip
tuꝫ ſꝫ ꝯ iudicis malitiā appellat.vt notaſ.ij.q.
vj.§.biduū. Item non appellatur propter au
ctoritatē iudicantiū vt a principe.vt in dicta.l.
ij. Item a ſenatu.i.a tota ſenatorꝫ cetu.ſm Az.
Itē a p̄fecto p̄torio.vt.ff.de of.p̄fec.p̄to.l.j. Itē
non appellatur ab arbitrio:qꝛ nulla eſt eiꝰ ſnīa
C.de arbi.l.ij. Sed ſm canones pōt a ſnīa ar/
bitri ſupplicari.vt.ij.q.vj.a iudicibus. Itē nō
valet ſi appelletur a correctione.eꝫ de appella.
c.reprehenſibilis.in fi.ꝛ hoc niſi modum exce
dat. Item non appellatur a citatione.eꝫ.e.cuꝫ
paratl.niſi a breuitate termini appelletur: vel
niſi fiat citatio contra formam canonis. eꝫ de
reſcrip.li.vj. Itē nec licet tertio ꝓuocare.i.ap/
pellare.eꝫ de appe.c.directe. In caſu tamen ſe
mel tm̄ appellatur.vt in auten.de ſacroſancte
eccle.§.ſi quis. Item nō valet appellatio ver/
botenus facta ſeu viua voce ſed debet fieri in
ſcriptis.ff.e.l.j.niſi fiat eadem die ꝛ iudice i ea
dem figura iudicij exiſtente:ꝛ tunc non opor/
tet in ſcriptis appellare quod eſt verum iure le
gum.ſed iure canonum ante ſnīam appellan
do non valet appellatio in eodem die etiam fa
cta:niſi fiat in ſcriptis qñ non valet niſi cā iſe
ratur. Qñ ergo dicitur q viua voce pōt appel
lari:intelligitur a ſnīa diffinitiua in qua non
oportet inſeri cām. Sꝫ ſi in appellatione facta
ab interlocutoria iudicis viua voce appellans
verbotenus exprimat cām legitimā:nō video
cauſam q̄re nō valet. Itē nō valet appellatio an
te ſnīam niſi cām ꝓbabilē cōtineat.vt.ff.eo. ꝛ
c.vt debitus.eo.ti. Itē nō procedit appellatio
ſi iudex reuocat grauamen a quo appellaſ.vt
eꝫ.e.cum ceſſante. Dicit tamē innoc̄.q iudex
nō pōt reuocare ſnīam interlocutoriam poſt d
cem dies ſine licentia illius pro quo data ē.; ſꝫ
ante decem dies pōt niſi appellans aliquas fe/
ciſſet expenſas:qꝛ tūc nō pōt niſi prius ei refi/
ciantur expenſe.eis enī non reſtitutis non vi/
detur reuocatuꝫ grauamen plene. Appellatio
etiam non procedit ſi peniteat appellantem.
Item dicunt aliqui q non valet appellatio ni/
ſi ſint petiti apoſtoli.extra eod.cordi. libro ſex
to.ſed dic q non ē de ſubſtantia appellationis
petitio apoſtolorum: quia poſſunt peti infra
triginta dies extra eod. ab eo.libro ſexto. Sed
ſi infra triginta dies a die late ſententie com/
putandos:non a die petitionis apoſtolorum
non petantur.videtur deſerta appellatio. C.
de appella.l.qñ nonnulli. Itē nō vꝫ appellatio
ſi deficit i forma:vt qꝛ nō ꝯtier a quo aduerſus

que ⁊ a q̄ ſnia.vt in dicta.l.j. Itē non valet ſi nō
iterponiť corā eo a quo appellať qd̄ fieri dꝫ.vt
ff.de appel.l.cū quid.ã.niſi qn̄ eiꝰ copia hr̄i non
pōt:qꝛ interim etiam tp̄a appellationis nō cur/
runt:⁊ niſi eius violentia timeatur iuſte . vt in
dicta.l.cū quidã.Tunc.n.pro appellante repu
tanť dūmō publice ꝓteſteť.vt dicta.l.quidã.Sꝫ
⁊ tunc videť ꝙ non teneat appellatio.lꝫ metuat
eius violentiam ſi corã eo non appellať cuꝫ co/
pia de eo haberi non pōt.ex̄.e.c.ſi ſecꝰ.tn̄ de cō
ſuetudine obſeruať.pōt tn̄ iudex ad quē appel
lať adiri:⁊ corã eo appellari.Et dic vt plene no
tatur extra de appel.c.appellatio.li.vj.Iteꝫ nō
valet appellatio ſi interpellať ad iudicē inferio
rem vel iuriſditionē equalē hn̄tem.Debet eniꝫ
ad maius tribunal appellari.di.xxj.iferior.Itē
licet ſit maioris ad quē appellať.tn̄ non eſt iu//
dex cōpetens inter ipſos litigantes:vt appella
tur ad metropolitanū ꝓuincie:cui non ſubſunt
litigantes.nec iudex a quo ꝓuocať.xj.q.ij.c.j.
de oſ.ñ.iudi.dele.c.paſtoralis.Itē non valet ap
pellatio ſi non fiat ex ordine:⁊ gradatim.ex̄.e.
c.dilecti.omiſſis tamē medijs appellať ad prin
cipē.Itē dicunt non valere qn̄ ſnia a qua appel
lať eſt nulla.Nã ex hoc non videť iudiciū duo
lutuꝫ ad iudicē appellationis.imo primꝰ iudex
pronunciat ⁊ cognoſcit.C.quō ⁊ qn̄ iudex.l.ſi
ꝑſes.ſed verius eſt ꝙ valeat appellatio ⁊ ꝙ iu//
dex appellationis de nullitate pōt cognoſcere
qꝛ etſi non principalr̄:tn̄ icidenter de nullitate
queriť.Hoc tn̄ eſt verū ſi in appellatiōe de nul/
litate fit mētio.vt ex̄ de appel.c.cordi.li.vj.De
qua quidē nullitate ⁊ poſt decē dies ⁊ qn̄cūqꝫ
pōt obijci ⁊ cognoſci.hēs extra de oſn̄.iudi.de
le.c.paſtoralis.§.qꝛ vero.Et ſm̄ othonē tanto
tp̄e pōt obijci de nullitate:q̄to tp̄e actio cuius
noīe iudicatum fuit.Pōt quoqꝫ obijci contra
ꝑſonam iudicis ad quē appellať ꝙ excoicatus
interdictus vel ſuſpenſus vel infamis vl̄ ꝙ eiꝰ
iuriſditio eſt finita.⁊ alia que poſſent obijci cō
tra iudicē cauſe principalis de quibꝰ dicit ſpe./
cu.in tiť.de iudi.Itē non valet appellatio ſi ap
pellať ab electione vt nō fiat.ex̄ de elec.c.conſi/
derauimus.ſed vt nō fiat niſi canōice.bene va
let vt ibi.❡ Itē prohibendū eſt appellare a di/
latione iuramēti neceſſarij vel iudicialis. Sūt
⁊ alij caſus q̄s notat ſpeculator in ti.de appel.
§.Itē.Et dicit ꝙ iudex appellatōis teneť ſequi
leges tp̄is ꝑoris ſiue loci.vt notať.xij.di.c.illō.

❡ Que ſūt partes .§.ij.

iudicis a quo appellať.ſi ſibi videť ꝙ appella//
tio ſit fruſtratoria Et ſuꝑ hoc diſtingue:qꝛ aut
euidēter apparet ꝙ ſit appellatio legitima.aut
ꝙ ſit fruſtratoria ⁊ illegitima:aut dubiuꝫ eſt de
hoc.❡ Prio caſu eſt deferenduꝫ.alꝰ qui nō de
fert:punitur ſm̄ leges pecuniaſſter.in.xxx.pō
do auri.vt.C.eo.l.qn̄.Sed ſm̄ canones depo
nitur ab officio.ij.q.vj.decreto.extra de appel.
ca.de priore.Et nihilominus omnia attentata
in priſtinum ſtatum:reuocat iudex appellatio/
nis ex ſuo officio.extra de iureiuran.ca. venie
teo.quia nl̄ eſt innouandum appellatione pen
dente. Secundo caſu non dꝫ iudex ei deferre.
ex̄ eodem.c.cum appellationibus.lib.vj.vnde
ea nō obſtante exequatur quãuis iudex appel/
lationis poſſit retractare quod actum eſt.vt no
tatur.ij.q.vj.ad romana ꝫ.ibi videas.Si enim
iniuſte appellationi defertur non eſſet reueren
tia:ſed malicia ⁊ imprudentia.⁊ ſic teneretur.
ff.de euic.l.ſi per imprudentiam:⁊ faceret liteꝫ
ſuam.vt inſtitu.de oblig.que ex quaſi delic.§.
impij.❡ In tertio caſu debet deferre.extra.eo
dem cum ſpeciali.poteſt vti cautela verborum
que legitur ⁊ notatur eodem titu.cum ceſſan
te.Dicendo videlicet amitto.ſi ⁊ inquantuꝫ de
iure debeo.Et nota ꝙ cum petuntur apoſtoli.ſi
non defertur appellationi.dicit iudex.appella
tioni non defero ⁊ apoſtolos refutatorios con/
cedo.Poteſt etiam iudex cum petuntur apoſto
li ſumere ſibi dilationem ad cogitandum ſeu
deliberandum quos apoſtolos dare voluerit.
Si autem defert appellationi debet dicere:ap/
pellationi defero.⁊ cum petuntur apoſtoli di /
cere apoſtolos reuerentiales concedo.Quãdo
vero appellatur a ſententia:ſed in abſentia iu/
dicis.vt quia timetur ne eum ledat.tunc appel
latur coram aliqua honeſta perſona ⁊ danť ab
ea perſona que nullam iuriſditionem habet in
ea apoſtoli teſtimoniales.❡ Itē nota ꝙ ab vna
⁊ eadem ſententia vtraqꝫ pars poteſt appella/
re:quando ſcilꝫ illa ſententia continet diuerſa
capitula.vt in.c.Raynutius.extra de teſta.Cō/
ſueuit enim tunc quelibet pars appellare a ſen
tentia quãtum ad illam partem que facit con/
tra eam:⁊ in alijs approbare eam.vt verbi gra
tia.Si iudex det ſniam diffinitiuam pro vna
partium cum hoc ꝙ alia pars cōtra quam ſnia
tum eſt non teneatur ei reficere expenſas litigij
facti:vt qꝛ habuit iuſtam cauſam litigandi pro
pter materiam valde dubiam:poteſt iſta pars
pro qua eſt data ſnia appellare:quoad hãc ꝑtē.
ſ.a grauamine expēſaꝝ ſibi nō reficiēdarum:⁊
alia pars quoad ſniam datam contra eam.

❡ Que ſint partes .§.iij.

iudicis appellationis in inhibitionibꝰ faciendis.
Et circa hoc dicit ſpeculator valde plene in tiť.
de appel.§.de officio.Sed tu dic breuiter ꝙ cō
ſtituto appellatore corã iudice appellatiōis añ
omnia faciēda eſt fides de ſua appellatione alꝰ
audiri nō dꝫ:nec ad citationē vel inhibitioneꝫ
eſt aliquatenus

eſt aliquatenus pcedendū: qꝛ non pōt dici cau/
ſe negociū ad eū deuolutū: niſi conſtet appella
tionē interpoſitā. extra de appel. c. romana. li.
vj. Unde tanꝗ ſit iudex incōpetens nihil valet
qđ agit. appellatione aūt coram eo exhibita ſi
quidē apparet interpoſita añ ſniam: nec eſt ſibi
cauſa inſerta. tūc nedum qđ īhibeat ſed nec ſu
per hoc citet partes imo oīno reijciatur in. d. c.
romana. Et idē ſi ſit interpoſita a diffinitiua et
apparet ꝙ ſit facta in caſibus a iure pħibitis ex
preſſe qui ponunſ. ff. de appel. re. l. ſi. Uel ſi fctā
eſt ab eo vel ab eis a qbus appellare nō lꝫ: nam
in his caſibus nō eſt ad aliud procedendū: ſed
reijcienda appellatio. ff. de appel. reci. per totū.
Si aūt de predictis nō apparet: ſed dubiuꝫ ſit:
tunc dꝫ partes citare: qꝛ de vnoquoqꝫ negocio
pñtibus partibus ⁊c̄. ff. de re iudi. l. in vnoquo
qꝫ. Et appellato non cōparente pōt iudex inhi/
bere. nam ⁊ pnunciare pōt in cā ſm azo: altera
parte abſente. vt ipſe notat in ſumma eo. ti. gſ.
penul. Sed partibus pſentialiter ꝯſtitutis ſiq̄
dem obijciatur ꝙ appellatio a grauamine non
cōtinet cām legitimam: vel ꝙ appellatio a gra
uamine vel a diffinitiua nō fuerit iterpoſita in
fra. x. dies. ⁊ alia oppoſitio hmōi ſic opponaſ.
ꝙ cauſe negociū non eſt ad appellationis iudi
cem deuolutū: tunc nō eſt inhibitio faciēda ni/
ſi prius conſtiterit cām ad ſe delatam vt in di/
cto. §. ſi vō. Nam iudex appellationis non dꝫ
aliquid precipere: nec iudex inferior dꝫ execu/
tionem retardare quouſqꝫ ꝯſtet ꝙ ad eū ſit de/
uoluta iuriſditio. vt extra de reſcrip. c. dilectꝰ.
Et idē ſi dicaſ appellatū: vel a diffinitiua in caſi
bus pħibitis. ſ. ſup notorio: vel de quo ꝯfeſſus
eſt ⁊ ſimilibus. Tunc eni qꝛ ex inſpectōe appel
lationis nō pꝫ de iuſta appellatione vel iniuſta:
non dꝫ īhibere niſi poſtqꝫ cognoſcere cepit de
predictis. vt de appel. c. romana. li. vj. Quādo
aūt appellatū eſt ante ſniam: obijciatur ꝙ non
eſt emiſſa ex cā probabili: tūc ſi appareat paten
ter pbabilis puta in iure expreſſa pōt inhibere
anteqꝫ cognoſcat an ſit vera. vt ex̄ de appel. ca.
non ſolū. li. vj. Et inhibitione facta nil eſt inno
uandū. extra vt lit. pen. nil inno. c. j. ⁊ iō reuocā
dum ſi innuetur. Sed ſi dubitaſ an cauſa ſit p/
babilis non debet inhibere donec incipiat co/
gnoſcere. vt in dicto. c. romana. Hec aūt cogni
tio videſ conſiſtere vt ſufficiat ſuper hoc litem
conteſtari: ⁊ extūc inhibeat: qꝛ tunc iudiciū co/
gnitionis ſumit initium: que quidē litis conte
ſtatio ſit in cā appellationis etiaꝫ vna parte ab/
ſente. ¶ Circa reuocationem itaqꝫ eius quod
innouatū eſt a die diffinitiue ſnie: ſiuē ante ap
pellationē ſiue poſt ſemp eſt per appellationis
iudicem reuocandū. vt in dicto. c. non ſolum.
Illa vero que innouanſ poſt appellationeꝫ añ
ſniam interpoſitam non reuocanſ donec ꝯſtet
cām in appellatione inſertam eſſe verā: niſi ta/
lis innouatio fieret poſt inhibitionē legitimā:
qꝛ ſiue cā in appellatione iſerta ſit vera: ſiue nō
eſt reuocanda. vt ibi dicif. Appellatione aūt in
terpoſita ab aliquo actu vel grauamine ex̄ iudi
cialia nō debet reuocari innouata qꝫuis de ve/
ritate cauſe iudex appellationis cognoſcere ce/
perit. Nec propter hoc officium primi iudicis
impedif quin illud exequi poſſit. Uñ non pro
deſt cauſe inſertio niſi de eius veritate pbetur.
vt notat archidia. in dicto. c. romana. poterit ta
men ad finē. Hinc eſt ꝙ dixit Innocen. ꝙ a tali
grauamine ex̄ iudiciali vel actu. vt ē electio: cō
firmatio: preſentatio ⁊ hmōi. nō eſt neceſſe ītra
decē dies appellare: qꝛ ſalua eſt ſibi omnis exce
ptio ⁊ omne ius: qꝫuis nō appellaret. vt ipe no
tat ex̄ de his que ſi. a maio. par. ca. c. ij. Et idem
ſpeculator in ti. de appel. Sꝫ hodie iure nouo
infra decem dies a talibus oꝫ appellare. poſtea
vero nō per viaꝫ appellationis ſed per ꝯdictio
nem ⁊ alia remedia pñt reuocari. ex̄. e. cōcerta
tioni. li. vj. ad inſtar ſnie arbitri a quo non licꝫ
appellari. pōt tñ ei ꝯdici ⁊ opponi: ac etiaꝫ ſup
plicari. vt notatur. ij. qō. vj. a iudicibus. §. j. De
proſecutione vel non pſecutione cauſe appella
tionis. circa hoc dic. ꝙ terminus pſequēde ap/
pellationis eſt triplex. Primus qui ſtatuiſ ad
iter capiendū. ex̄ de ſen. ⁊ re iudi. cū cauſa. Se/
cundus eſt ad preſentandū iudici. vt in. c. cum
ſit romana. de appel. ⁊ hi duo ſunt ab homie.
Tertius ſtatuitur a lege. ſ. annus vel bienniuꝫ.
Primus ergo terminus ⁊ ſcđs pōt prefigi ⁊ li/
mitari tam a iudice qꝫ a parte. ex̄. e. c. oblate. et
c. romana. li. vj. ⁊ tūc teneſ appellās pſequi cāꝫ
ſuam infra terminū ſibi prefixū. vt ibi dꝛ. qđ ſi
non faciat procediſ. ⁊ ſit vt notaſ in clemen. ſe/
pe. de verb. ſig. in glo. Si vō nec a iudice nec a
parte aſſignatus eſt terminus. tunc licet appel
latori etiā ante finē anni vel biēnij īpetrare iu/
dicem ⁊ cauſam appellationis corā quo appel
lans tenebaſ cōparere ⁊ cām proſequi. vt in. d.
c. abbate. niſi appellans impetratum iudicem
vt ſuſpectuꝫ recuſet ⁊ niſi premature fuerit ab
appellato iudex impetratus.

¶ De mō agēdi ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij.
Capitulum. xv.

D E iudicio agendo
ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij. Scien/
duꝫ ꝙ aliqñ cōmittunſ cauſe cū ad/
iunctione quorūdam terminoꝝ. aliqñ dꝛ ꝙ co
gnoſcanſ ſine figura ⁊ ſtrepitu iudicij aliqñ ſū
marie: aliqñ ſimplr ⁊ de plano: aliqñ de facto.
aliqñ ſine oī ſolēnitate ſeu nulla iuris ſolēnita
te ſuata. que vba ſingula ſunt declarāda. Quo

intelligat verbū ſimplr. Nota ꝙ iſtud verbum
ſimplr. ſimpliciter remouet intricationē ordinis iudi
ciarij. ⁊ ſ꜌ hoc iudex remouebit doloſas ⁊ ma
licioſas ꝓtelationes ⁊ exceptiões: ſed bona ſim
plicitate canonica protelata ꝓcedit in iudicio.
ſm Pau. in clemē. diſpendioſam de iudi.

Item iſtud ver- .§.i.

De plano. bum de plano exponitur ſm Pau. in dicta cle.
diſpendioſam. i. ſine ſtrepitu iudicioꝝ: ⁊ vt iu
dex non cōpellatur pro tribunali ſedere ⁊ in fo
ro ⁊ loco conſueto: ſed in domo vel alibi cogno
ſcere poſſit: ⁊ diebus feriatis ob vtilitatē homi
nū. vt. ff. quis or. in bo. poſ. ſeruet. l. ij. libellus
tamen offertur. ff. de adul. l. miles. §. ſexagita.
Et probationes plures requirunt. de iudi. c. no
uit. ſm Pau. ibi Bar. vero hoc verbū in extra
uaganti ad reprimēdū multipliciter capit: tra
ctans que cauſe agitari poſſent de plano. ⁊ qd
importet hoc verbū cōcludēs. ꝙ ſi cauſa eſt vi
lis: qꝛ de vili vel leui materia vel vilium perſo
narum: ⁊ tūc accipit de plano. ꝙ iudicet nō ſe
dendo pro tribunali: ⁊ ſic nō in alto cognoſcit.
Item importat ꝙ nō ſeruet ſtilus alius iudicio
rum: ſed ſine libello ⁊ alijs ſolēnitatibꝰ cogno
ſcatur veritas. vt notat Bar. in extrauagāti in
verbo de plano. Sufficit enim ꝙ talis q̄lis nar
ratio ſeu petitio ſm Bal. in. l. nec quicq̄. §. de
plano. ff. de offi. ꝓconſul. Si vo cauſa eſt gra
nioris ponderis ⁊ tunc debet agitari cauſa ple
ne ⁊ ſolēniter cognita veritate. l. iudicis. C. de
iudi. qḋ tamen fallit in quibuſdā caſibꝰ qui no
tantur in. c. nouit. de iudi. Dicit tñ Bar. in di
cta extrauaganti ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ iudex ſede
at pro tribunali alto: ſ꜌ in camera poterit fieri.
⁊ ſic nō ſeruabit ea que ſunt de leui ſolēnitate.
Unde procedit tunc in ſerijs inductis in vtili
tatem hoīum. Et hoc quando tota cauſa dꝫ agi
tari de plano. Si vero queratur de aliquo arti
culo: ⁊ tunc ſi queritur an poſſit procedi ⁊ quo
modo. Dicas ꝙ talis articulus agitari poterit
de plano: hoc eſt iudice non ſedente pro tribu
nali: ⁊ die feriata ob vtilitatem hoīum. vt per
Bar. in dicta extrauaganti in verbo plano.

Quomodo in- .§.ij.

ſine ſtrepitu. telligatur verbū ſine ſtrepitu iudicij. Nota qꝫ
quid dicat Bar. in dicta extrauagāti. Dicas ſ꜌
Pau. in dicta cle. diſpendioſaꝫ. ꝙ qñ dicit ſine
ſtrepitu iudicij. tūc iudex reprimet aduocatoꝝ
procuratoꝝ ⁊ partium clamoſam garrulitateꝫ
⁊ ſophiſticas cauillatiões: ⁊ ꝑnitioſaꝫ iuris ſo
lēnitatē. facit ad hoc. c. nihil de ꝓſcrip. Et facti
veritatem pure ſimpliciter ⁊ de plano cōſidera
bit. arg. c. dilecti de iudi. ⁊ ita notat Hoſt. in. c.
cū que. in. §. ꝙ ſi abbas. de ſtatu mo. Repellit

etiam exceptiones ⁊ appellationes dilatorias
⁊ fruſtratorias ſuperfluam multitudinē teſtiū
refrenabit. ⁊ ſm hoc dabitur libellus: fiat litis
cōteſtatio ⁊ alia ſubſtātialia obſeruabuntur. ſ꜌
in non ſubſtantialibus iudicis officiū exubera
bit: nec per coꝝ omiſſionē vitiabitur ꝓceſſus.

Item quomodo .§.iij.

Sine figura. intelligatur verbum ſine figura iudicij. Quid
aūt ſit figura ⁊ quō capiatur per doc. in clem. ſe
pe. de verbo. ſig. ⁊ lꝫ habeat multas ſignifica
tiones: tñ hic accipitur pro actu examinatiōis
⁊ deciſionis cauſe. Figura ḡ iudicij eſt ꝙ ꝓce
ſſus pacto ſui ordinem debitū ⁊ debitā propoſi
tionem. ⁊ ex hac figura iudiciū capit ſuum eēe
⁊ ſuā ſubſtantiā. Dicas qcqd dicat glo. ⁊ pau.
in dicta cle. diſpendioſaꝫ ꝙ per hec verba ſine
figura iudicij iudex releuat ab omni figura et
forma iudicij inducta a iure ciuili: ⁊ tenet obſer
uare oēm formā ⁊ figuram iudicij inductā de
iuregētiū ſeu naturali. de quibus loquit dicta
cle. Sepe. Et eſt per hoc neceſſe. Primo ꝙ pars
citet. vt pꝫ in. c. Paſtoralis de iudi. qꝛ ⁊ hoc de
iure naturali. Scḋo neceſſe eſt ꝙ perſone legiti
mentur. vt pꝫ in extrauaganti. alˢ eēt abſurdū
ꝙ facto alterius non habētis mandatū alter le
deretur. Tertio requirit petitio: ſed non forma
libelli. Unde ſufficit ſimpliciter petitio in ſcri
ptis vel voce que ſufficit ꝙ contineat ſolaꝫ nar
rationem nō cōcluſionem. Quarto dicas ꝙ ad
impediendū proceſſum in tali cā poterit oppo
ni exceptio rei iudicate vel finite: qꝛ de iure na
turali nō eſt vt bis iudicetur. Poterit tñ iudex
tunc repellere exceptiones que magis differūt
⁊ fruſtrant cām q̄ veritatem ipſam reſpiciant.
ſm Bar. ibi nō tñ cognoſcet ſimul de exceptio
nibus determinatorijs ⁊ peremptorijs vl' ordi
ne prepoſtero. vt eſt caſus in. c. exhibita. de iu
di. Quinto dicas ꝙ in talibus caſibus ꝓcedet
diebus feriatis in vtilitatē hoīuꝫ ⁊c̄. Sexto cō
clude ꝙ in tali cauſa lis nō eſt conteſtāda. quia
conteſtatio eſt ſolēnitas ciuilis. eo tamen caſu
quo merita cauſe tractari incipiunt. vt qꝛ ꝓpo
nunt exceptiões perēptorie: vel ſiūt poſitiōes ⁊
articuli hꝫ lis ꝓ ꝯteſtata: vt hꝫ in. c. j. de elec. in
li. vj. ⁊ ibi glo. Septio cōclude ꝙ iur. idū eſt de
calūnia: ne vitas occultet. C. de iur. cal. l. ij. Et
eſt neceſſarium ꝙ preſtetur iuramentū in tota
cā etiam de iure naturali ⁊ diuino. vt notatur
eꝫ de iureiu. c. ⁊ ſi xp̄s. ⁊ Exo. xxij. Octauo cō
clude ꝙ lꝫ iudex in tali cauſa debeat abbreuia
re dilationes: non tamen ſic quin probationes
neceſſarie admittant ſm Bar. Nono cōclude
ꝙ in tali cauſa teſtes debēt iurare ⁊ iurabūt pte
preſente. Decimo dicas ꝙ in tali cauſa non po
terit actor petere a notario ꝙ edat inſtrumētū

ꝗ hoc non eſt ſolum prohibitum iure ciuili ſ; etiam naturali equitate. C. de eden. l. qui accu. Undecimo dicas ꝙ in tali cauſa nō requiritur concluſio. nam ſtatim cum liqueat iudici accuſatio: poteſt ſententiare abſq; alia concluſione. vt patet in illa ſententia. iij. Reg. iij. nec eſt neceſſe dare terminum ad allegandum. Duodecimo conclude ꝙ in tali cauſa debent partes citari ad audiendum ſnīaȝ intelligitur ſpecialiter ⁊ limitate ad hoc. ⁊ ſufficit citatio non peremptoria ⁊ vnica ⁊ non tres. Tredecimo cōclude ꝙ hoc caſu non requirunt̄ ſolēnitates circa ſententiam que a iure poſite ſunt. vnde non eſt neceſſe ꝙ feratur iudice ſedente pro tribunali: et valebit etiam ſi ſit lata parte preſente ⁊ abſēte.

Qualiter intel- .§.iiij.

Sūma ria.

ligatur iſtud verbū ſummarie. Circa ordinem procedendi conclude ꝙ ſummarie debet intelligi. i. breuiter. ita tamen ꝙ totam ſubſtantiam comprehendat. l. j. de re iudi. vnde in proceſſu nil de ſubſtantialibus debȝ omitti. ⁊ ideo libellus debet eſſe ita bene formatus: ſicut cum ordinarie proceditur. ff. ad exhiben. l. iij. in prin. Item conteſtatur lis. Iteȝ ſententia diffinitiua datur. Operatur tamē iſtud verbum effectuȝ: ꝙ licet alias non poſſent dilationes abbreuiari niſi cauſa cognita: tamē in his abbreuiādis illa ſola cauſa eſt ſufficiēs. ſ. ꝙ debeat agitari ſūmarie: non tamen ita poſſent abbreuiari dilationes vt probationes legitime pereant: tamē hoc eſſet impedire cauſe cognitionē quod non poteſt: cum cauſe cognitio ſit de ſubſtantia iudicij. C. de ſen. l. prolatam. Si tamen exceptiones que opponuntur in hoc iudicio requirunt altiorem indaginem ⁊ tunc ſi poſſunt per aliō iudicium examinari: non admittuntur per iudicem: ſed in alio iudicio reſeruabunt̄. vt in. l. de teſta. ff. ad trebel. Si vero in alio iudicio examinari nō poſſunt ⁊ tunc in illo examinabuntur. vt. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhibendum.

Qualiter intel- .§.v.

ligatur verbum deſ acto. Circa quod dic. ſi dicatur procedas de facto ſcilȝ eo modo videlicȝ

De factō

manu regia. l. g. in prin. ff. de re iudi. ⁊ ſic omiſſa omni iuris ſolēnitate: non autem ꝙ iura alterius vllo modo ledantur contra naturalem equitatem. vt tenet Bar. in extrauagan. in verbo videbitur tamen ipſe Bar. in conſilio. cxij. dicit ꝙ ſenſus eſt ꝙ ſine cauſe cognitiōe ⁊ ſine probationibus deueniatur ad ſententiaȝ. facit etiam quod ipſe notat in. l. ſi ſocietateȝ. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. Bal. vero in. l. ſolam. in ſi. C. de teſt. dicit ꝙ quādo iudex habet arbitriuȝ de iure ⁊ de facto. tunc nō poteſt credi teſti reddenti malam cauſam ſeu nullam. ſi tamen eſſet ratio perſuaſiua ⁊ non plene poſſet ei inherere. argumentum capitulo ſtatutum. §. aſſeſſorem. de reſcrip. libro ſexto.

Quomodo in- .§.vi.

telligatur verbū ſine omni ſolēnitate ſeu ꝙ nullam ſolēnitatem iuris ſeruet. Circa hoc ꝯclude per hec verba tollit̄ omnis ſolēnitas iuris ciuilis. Ea vero que ſunt de iure gentiū naturali vel diuino ſublata nō ſunt. puta ꝙ in ore duorum vel triū ⁊c̄. Ex quo infertur ꝙ tunc ſufficit conſtare per duos teſtes. l. j. ff. de teſta. mi. ſȝ Bar. ibi. non poterit tñ tollere defenſionē cum ſit de iure naturali vt in cle. paſtoral. §. certū. de ſen. ⁊ re iudi. Uñ non poterit examinare teſtes pte abſente. bene poterit recipere abſq; iuramento ⁊ diebus feriatis in honorē dei cum hec ſolēnitas inducta ſit de iure ciuili. ſm Bar. in. l. filiuſfa. ff. de dona. ſed hoc non procedit de iure gē. duo dicta proxime. ō. Item poterit vigore taliū verborum admittere teſtes ⁊ perſonas a iure probatas. puta relegatas ⁊ infames. ff. de teſti. l. cum coniuncta. fallit in duobus caſibus.

ſine ol ſolēni tate.

Quomodo in- .§.vij.

telligatur verbum bona equitate omiſſis ſolēnitatibus iuris. Circa qd̄ dicas ꝙ non dȝ intelligi de bona equitate hoc eſt non habito reſpectu ad ciuilia iura. q: hoc eſt ꝯtra. l. bona fides ff. depoſiti: ſed debet intelligi hoc eſt non inſpectis illis iuribus que ponunt quaſdam ſolēnitates ſeu ſubtilitates: que veritatē negocij non tangunt: ⁊ illa vocant̄ apices iuris. ſm Bar. in. l. ſi fideiuſſor. §. quoſdam. ff. mandati. Negocium vero principale decidi debet per iura. vnde ſeruandum eſt ius cōmune. ⁊ hoc ſi derabit iuri gentium ex cauſa. alſ ſi nō intromittit ſe ei detrahendo: ſed non adhibet ei robur. tūc ſeruandum eſt ei iuſgentium. vbi mera ⁊ ſola equitas debet attendi. Item ſi eā cōminat̄ de veritate ⁊ iuſtitia: debet intelligi de veritate cuius patrocinat̄. non autem ꝙ ex nudo pacto agatur. vt dixit Baldus in. l. intimo. C. de ſen ten. facit etiam quod ipſe notat. in lege ſi cuncta. C. de dotis amiſſione.

Bona equita te. ⁊c̄.

De decem ſeruandis ſucceſſiue in iudicijs.

Capitulum. xvj.

HEc ſunt que in iudicijs frequenter ſiunt. Nam primo aditur iudex competens citatur reus: offertur libellus. datur terminus reo ad reſpondendum libello: recuſatur aliqñ iudex. opponuntur exceptiones per reum. dat̄ terminus ad reſpondendum: ſiunt atteſtati-

oneſ ante litis ɔteſtationē: de calumnia iurat:
ſtatuit terminus ad probandū de iure: vel ſm
ɔſuetudinē: fiunt poſitiones ⁊ rñſiones. fiūt in
terrogationes ſiue capitula ſup quibus teſtes
dñt rndere parti aduerſe: fiūt p aduerſariū que
ſtiones que dñt pñtari pti aduerſe. pducunt te
ſtes ⁊ probatiōes ⁊ debēt pñte altera pte exami
nari ⁊ apiri. vel per ɔtumaciā abſente: exceptio
nes dant ɔtra teſtes. debet dari copia actoꝝ: de
inde dat termin⁹ ad allegandū. cā cōmittit cui
am habet ɔſiliū ſapientis: fert diffinitiua ſnia:
vel interlocutoria: appellat: infra tps mandat
ſnie executiōi. p. l. a diuo pio. ff. re iudi. ¶ Ad
ſummam ergo noticiā iudicij ɔſueti vſus quo
dāmō attingendā venio ⁊ diſtinguo decē tem
pora. Primū eſt tps añ citationē. Scōm eſt tps
citatiōis. Tertiū eſt tps repñtationis. Quartū
eſt tps dilationis. Quintū eſt tps litis ɔteſtatio
nis. Sextū eſt tps pducendoꝝ probationū. Se
ptimū eſt tps renunciationis producēdoꝝ teſti
um. Octauū eſt tps diſputationū ⁊ allegatiōnū
pponendaꝝ. Nonū eſt tps renunciationis ea
rundē. Decimū eſt tempus plationis ſentētie.

¶ Circa primum .§. i.

ſcꝫ ante tēpus citationis duo ſūt notāda. Unū
generale ex honeſtate quidē. vt anteq̄ꝫ aduerſa
rium ad iudiciū trahas eū moneas vt tibi ſatiſ
faciat. C. de pig. l. debitores. Aliud eſt ſpēale ⁊
neceſſariū. videlꝫ vt ſi ſit libertus non citet pro
num niſi venia petita. C. de in ius vo. l. j. Item
ſimiliter filius emācipatus patrē vl' matrē. C.
q cū. eo. l. ſi. Si autē eſt in poteſtate pris: nullo
modo niſi in peculio caſtrenſi. ff. de iudi. l. lex
nulla. ſed ipſe demum eſt corrigendus.

¶ Circa tempus .§. ij.

citationis nota q̄ttuor. ¶ Primū ptinet ad ip
ſum iudicē. vt. ſ. quālibet partē citet ad inſtanti
am actoris vt in autē. de mā. pn. niſi pſone ſint
exceptuate a iure. ff. de i ius vo. l. j. ⁊. ij. ¶ Se
cūdū ptīet ad eū q facit citat; vt. ſ. ɔgruo tpe ñ
die feriato citatio porrigat. alſ reus nō venire
tenet. C. de ferijs. l. dies. Itē q non aſſignet ter
minū in die ſolēni. nam tunc reus impune non
parebit. ff. ſi quis in ius vo. l. ij. Et h caſu ſi re⁹
venerit: conſueuerunt expenſe peti ab actore ſi
ignorauerit factū dicit ſibi aſſignatū eſſe diē ſo
lēnē: ⁊ actor ɔſueuerit ei cōdēnari tanq̄ꝫ teme
re in ius vocauerit. ff. de iudi. l. eū quē temere.
Item vide ſi iudex ignorauerit: talis ignorātia
vitādo ñ noceat. l. error. ff. de iuris ⁊ fac. igno.
¶ Tertiū reſpicit partē citati: tenet eni venire
etiā ſi de alterius iuriſditione ſit. ff. de iudi. l. ſi
quis aliena. Et hoc caute intellige. ſ. cū dubiū
ſit an ſit de iuriſditiōe ſua vel nō. vt. ff. de iudi.
l. ij. Reſpicit ipſam citationem peremptoriā.
ff. de iudi. l. ad peremptoriū cū ſeq̄nti. lꝫ dicte
leges añ diffinitiuā ſniam loquant. nā ſi reus
nō veniret in ipſo peremptorio. ſit miſſio in ol
bono hodie pro mēſura debiti declarati. ſic eſt
actio pſonalis. in autē. de exhib. ⁊ intro. reis.
§. ſiquidem. Ante promiſſionē tñ in poſſeſſio
nē q̄dā dñt interuenire. ſ. ſummaria cognitio.
ff. de rebus du. l. ſi is a quo. Si vō ſit actio rea
lis ⁊ cōuocatus latitet: et occultet: vel dolo ō
ſijt poſſidere. ſit miſſio in poſſeſſionē omniū
bonoꝝ. ⁊ ſequit vēditio vel ſit miſſio in poſſeſ
ſionem rerum petitarum. vt. ff. ex qui. cauſ. in
poſſ. l. fulcinius. requirit hoc caſu ſummaria
cognitio. Quidam tamen dicunt debere fieri
miſſionem in poſſeſſione tm̄ rei petite inſtar ac
tionis perſonalis. Sed vltima opinio obtinet
de conſuetudine: ⁊ ſic ſit miſſio in poſſeſſionē
rei petite. ⁊ reus veniens infra annum audit
etiam ſuper poſſeſſorio oblata cautione per. l.
ſi quis. C. de preſcrip. xxx. annorū. ⁊ hoc ſi lis
non eſt conteſtata. vē facta miſſio in poſſeſſiōē
per cōtumaciam non venientis auditur de p
prietate non poſſeſſione. Idem ſi eſſet quaſi cō
tumax: quia veniens tm̄ de proprietate audit.
l. ij. C. vbi in rem actio.

¶ Circa tempus .§. iij.

vero repreſentationis conſidero tria: q2 aut ve
nit reus ⁊ non actor: aut venit actor ⁊ non re⁹:
aut venit vterq̄ꝫ. ¶ Primo caſu poteſt reus li
berari ab inſtantia iudicij ⁊ cancellare edictū
C. de iudi. l. properandū. vel pōt petet vt actor
citetur: ⁊ eo non comparente cognoſcet de cā
principali: lꝫ lis non ſit cōteſtata. Et de forma
citationis actoris habes in autē. de reli. §. oēꝫ
colla. viij. Sed vlr tñ contingit. q reus petat
actorem citari ſed ſe abſolui. ¶ Secundo caſu
competit actori petere expenſas: ſi plures ſunt
facte citationes: ⁊ ad primam nō venit ⁊ facit
ſue pro eo. C. de iudi. l. ſancim⁹. ⁊ ſic cōſuetum
eſt fieri in q̄buſdā ptibus. Iudex tñ conſueuit
iſtam q̄ſtionē reſeruare diſcernēdaꝫ in pceſſu
cauſe vel negocij. Quidā tñ dicūt non debere
condēnari: cū ante pemptoriū non dicat cōtu
max: qd̄ eſt verū q̄tū ad miſſionē in poſſeſſio
nē: nō quātū ad ɔdēnationē per pdictas leges
Ul' iſtud intelligit poſtq̄ꝫ puentū eſt ad ſniam.
Tertio vero caſu qn̄. ſ. vterq̄ꝫ actor ⁊ reus aſſūt
in iudicio: ſufficit actori ſuam actionē vel peti
tionē vel reſcriptum dare ad euitandum ipſi⁹
cauſe prorogationem que ſit libelloꝝ porrecti
one. Et ſi eo ſimplr pponente ⁊ ſine libelli ob
latione pars aduerſa confeſſa fuerit: ɔdemna
tio non ſequitur: ſed iam confeſſo conſignatur
terminus q iure cōdēnato tribui ſolet. ff. de cō

feſſis.l.licet in ciuilibus. hoc caſu poſt cõfeſſio
nem ſic fienda cõdẽnatio tribui ſolet.C. de pe.
l.ſniam. Si autem vult ſibi offerri libellũ de iu
re cõmuni: hoc eſt vt offeratur ſibi: vt in auten.
de exhibẽ.reis.§.ſancimus.col.viij. Conſuetũ
eſt aũt iudici libellum offerri ⁊ porrigi per iu
dicem reo.vt in auten.de litigijs ad exclu.cir
ca prin.colla.viij. Cautiones võ que in.d.§.di
cuntur non ſeruanť. Qualiter aũt formari de
beat libellus.vt.ff.de eden.l.j.⁊ ſic recedit reꝰ
datis iducijs. ¶ Nota ꝙ ſi petitio actoris fue
rit inſerta citationi.ita ꝙ conuentus poſſit cer
tiorari: ⁊ ſic plane ꝺliberare: denegabunť ei in
ducie deliberatorie ⁊ ſic conſueuerũt facẽ cau
ti petitores per decre.ex̃ de dila.c. Preterea.

¶ Circa tempus .§.iiij.

exceptionis. Nota ꝙ cautus debet eſſe reus ne
inordinate eas ꝓponat: nã ſi exceptiones ꝯtra
reſcriptum cõpetant: expeditionis via opꝫ eas
primo ꝓponi: nã per eas cõminuũtur ſeu ener
uantur vires reſcripti quo ſublato tota iuriſdi
tio euaneſcit: nã ſublato ṗncipali tollitur acceſ
ſorium.C.de codicil.l.j. Si aũt hꝫ exceptiones
cõtra perſonã: puta q: dicit actorẽ excõicatuꝫ ⁊
ita repellendũ: vel cõtra iudicẽ: q: dicit euꝫ ſu
ſpectum cũ ſit eius inimicus vel aduerſariꝰ ſit
de eoꝝ familia vel ex aliqua alia cã: tũc tutiꝰ po
terit iudicẽ recuſare niſi ſit forte exceptio oppo
ſita cõtra perſonã ⁊ in ea non obtineret ſero ad
recuſationẽ iudicis recurreret.ff.de iudi.l.j. nã
cum recipiẽdo interlocutionem iudicis appro
bauerit: nõ poterit poſtea reprobare.ff.de neg.
geſt.l.põponius. Secus eſt autẽ ſi ſuccũberet:
cum vterqꝫ viã eoꝝ intentabat declinare.ff.de
inoffi.te.l.cõtra minorẽ. Si vero nullã habeat
exceptionẽ: vel ſi hẽat ꝓcurator nõ poterit in ea
obtinere. Cõſueuit multa opponi cõtra libellũ.
vt de obſcuritate: ⁊ mlte alie que notanť in tex.
ff.de rei ven.l.ſi rem.⁊ in glo.⁊ in alijs iuribꝰ.
Et nota ꝙ qui exceptionem ꝓponit ⁊ non ꝓbat
condẽnatur ad expẽſas.ex̃ de do.⁊ cõtu.c.cãꝫ.
Debet etiã terminus aſſignari a iudice ad oẽs
exceptiones dilatorias.vt ex̃ de excep.c. Paſto
ralis. Poſt terminũ veniens ꝓcurator: non au
diť niſi in tribꝰ caſibꝰ notatis i.d.c. Paſtoralis.

¶ His igitur viſis .§.v.

ſequitur de tpe litis ꝯteſtande. Litis autem cõ
teſtatio fit per narrationem ⁊ rñſionem.C.de li
tis cõteſta.l.j. ſiue rñdeat negãdo ſiue affirmã
do: naꝫ licet cõfiteatur libello oblato: adhuc tñ
ꝯdẽnandus nõ eſt.vt.ff.de iudi.l.iulianus.nec
ob.qꝺ diciť ꝙ nulle ſunt partes iudicis in con
fitentes: q: hmõi intelligitur quoad cognoſcẽ
dum cũ de facto iam cõſtet nõ dꝫ ſequi ꝯdẽna
tio: q: ibi nulla fuit cauſe cognitio: hic autẽ ſic
cũ libellus oblatus ⁊ inducie date ad rñdẽdũ:
⁊ ideo põt ſequi ꝯdẽnatio. Poſt ꝯteſtationẽ li
tis duo nota. ¶ Primo ꝙ ſtatim ſit porrigen
dum iuramentũ de calũnia: ſꝫ primo actori qꝫ
reo.vt.C.de iur.calũ.l.ij.nec põt remitti a par
tibus vt dicta.l.§.ſed q:.põt tamẽ remitti taci
te vt a pluribus crediť.vt.ff.de ꝓcu.l.filiꝰ. Se
cũdo nota ꝙ circa poſitiones litis vna pars nõ
teneť alteri rñdere niſi ab ipſa interrogeť.pri
mũ poniť in auc.de his qui ingredi.ad appel
landũ.§.fi.col.v.cuꝫ ſacro ꝓpoſito.omnia ſub
eiſdẽ atteſtatõibus dicta intelliguntť: vt qꝺ qſi
qꝫ iuř.⁊c.ff.ꝙ quiſqꝫ iuris i rubro ⁊ nigro. Cõ
pellitur reus ſi obſcure rñdeat declarare: alio
quin puniť ac ſi taceret.vt.ff.de interro.ac.l.de
etate.ſi ſit ꝑſona ſuſpecta ad malignãduꝫ.vt.e.
ti.l.qui interrogať. Quibuſdã tñ iudicibus cõ
ſueuerũt partes rñdere qꝺ credit vľ nõ credit.
arg.C.de iur.calũ.l.ij. Sed errãt cum qñqꝫ ſit
neceſſariũ ꝙ dubitẽt.vt.ff.de iureiur.l.ij. Cau
tus tamẽ debet eſſe actor in poſitionibꝰ ne co
pulatiua cõiunctione vtať: naꝫ poterit ⁊ altera
parte vera exiſtente tota falſa negari.ff.de reb.
du.l.cum his.§.cuꝫ ita. In diſiunctiua ſufficit
ꝙ altera pars ſit vera: nec proponat in plurali
dicendo hos fundos eſſe meos cuꝫ idem iuris
ſit in his qꝺ in copulatiuis. Non aũt refert an
altera pars rñdeat ad interrogata parti vel iu
dici. ¶ Et nota ꝙ ad oẽs interrogationes non
cogiť rñdere quis niſi tm̃ ad qõnes pertinen
tes.vt.ff.de proba.l.ad ꝓbationes.nec ad eas
de quibus dubitat: nec ad eas que eſſent cõtra
rie ṗcedẽtibus rñſionibus ne incideret in per
iurium dicẽdo ꝯrium ⁊ ſibi eſſet preiudicium.
vt.C.ſi aduerſus ven.l.j.nec negatiue tenetur
rñdere que probare non põt. Nam loco proba
tionis ſunt iſte poſitiones inducte.vt in auten.
de his qui ingre.ad appel.§.fi.col.v. Judex tñ
de negatorijs ſuo officio poteſt expedire.vt in
ca.ſtatuimus.extra de cõfeſ.li.vj.per Inno. Et
nota ꝙ de eodem poteſt quis ſepius interroga
ri: poteſt enim eſſe ꝙ prius non credebat: nunc
autem apertis anteſactionibus credit. ar.ff.de
interro.l.ij. Et nota ꝙ magna ſubtilitas ẽ in ip
ſis poſitionibus faciẽdis. Nam qñq: qꝺ nega
tur directe ſit per obliquuꝫ ſicut in diuerſis ge
neribus potes cognoſcere. Item caue ne reſpõ
ſio ſiue aſſertio tui aduerſarij ſit obſcura: nam
tunc accipiendum eſt quod ei vtilius eſt: ſed ſa
cias eum cogi vt confiteatur certum. Certũ au
tem teneas ꝙ poſitiones nunquã fiunt niſi lite
cõteſtata.C.de liberti.⁊ eo.fi.l.libertus.

¶ Circa tempus .§.vi.

probationum nota: ꝙ probationes ꝓducuntur

ſuppoſite ⁊ negate:⁊ nota circa hoc.xij. ¶ Pri
mo ⁊ preſente aduerſary parte examiari dnt ni
ſi adeiſet ↄtumacia. vt. C. de teſti.l.ſi qn. ¶ Se
cundo teſtes debēt eſſe iurati. ¶ Tertio debēt
teſtes paſci ſeu expenſe eis dari a parte ꝓducen
te eos. vt. e. ti.l. qui liberti. ¶ Quarto nota ſup
circūſtantijs factis a parte cōtra quā producun
tur vel eius aduocato pnt fieri interrogatiōes.
vt. ff. de adulte.l. Poſtulet. §. qm. Et he interro
gatiōes danſ partibus in ſcriptis:⁊ danſ iudi
ci vt per ipſum fiāt:ne ſi ipſe per ſe interroga
ret quodāmodo videretur didiciſſe teſtificata.
¶ Quinto ꝙ ſi alia ps didiſcerit teſtificata:nō
poterit poſtea ꝓducere teſtes. in auc. de teſti. §.
illud. ¶ Sexto nota ꝙ ex quo qs tertio produ
xerit teſtes qrto producere nō poterit niſi cum
ſolēnitate que habeſ in dicto. §. qz vero. ⁊ in.l.
ſi. de ſeruis. De ↄſuetudine vero que eſt optima
legū iterpres:dantur plures dilatiōes. ¶ Se
ptimo nota ꝙ ſi teſtis aliqđ verbū obſcurū pro
duxerit illud poterit declarare:pōt etiaz teſtis
ſi teſtificando errauit ſe incōtinenti corrigere.
extra de teſti.c. ꝑterea. ¶ Octauo nota ꝙ poſt
publicationē iudex eſtimat ſi fuerint cōfuſe te
ſtificati. ex̄ de teſti.c.cū clamor. ff. de qōnib⁹.l.
repeti. In caſu tū legis ſi cōfuſe depoſuerunt:
iterato examinabūtur ſi aduerſario placuerit.
Inſuper ⁊ eoꝝ ⁊ ad idem etiā admittunſ. vt ex̄
de teſti.c. veniēs. ¶ Nono nota ꝙ iudex veni
entes teſtes ex officio ſuo cogit teſtificari et ad
teſtimoniū venire ex officio:quēadmodum ad
cognoſcendū ſigna. In crialibus aūt ſm cano
nes teſtes non cogunſ. vt extra de teſti.cogē.c.
dilectoꝝ. ¶ Decimo nota ꝙ iudex non dz pati
ineffrenatā teſtium multitudinem ꝓduci vt. ff.
de teſti.l.j. Que aūt ſit ieffrenata multitudo gl.
interpretaſ numerū. ex̄ de teſti.c.cū oli. ¶ Un
decimo ꝙ lite nō ↄteſtata teſtes nūꝗ̄ admittū
tur ex parte actoris niſi in caſib⁹ vt in auc. de te
ſti. §. hec vero.col. vij. ⁊ extra vt lite nō ↄteſt.c.
qm̄. Quo aūt caſu non vocato ⁊ nō cōparēte ſi
ue abſente ſiue malicia vt cōueniri non poſſit.
admittunſ ⁊ valebunt eoꝝ atteſtationes dūmō
actor cōueniat reū infra annū. ⁊ ſtatī denūciet
eorū teſtiū receptionē aliter non valebūt: vt in
dicto.c. qm̄ frequēter. Reus aūt idiſtincte ſuos
teſtes producere pōt ſm doc. noſtros. ff. de do.
ex.l. pure. ¶ Duodecimo nota ꝙ teſtis cāz ſui
dicti dz reddere ſi fuerit iterrogat⁹ de ea. C. de
teſti.l.j. Et decretalis dicit ꝙ de ſingulis prudē
ter inquirendū eſt. ſ. de cauſis loco:tpe:fama:
viſu:auditu:ſciētia:credulitate:certitudine. vt
e extra de teſti.c. In oi. Productis nāqꝫ teſtibus
ſub ipſius ꝓductione renūciatione facta. iudex
atteſtationes publicet:ad eas publicādas parti
bus diem aſſignet. quib⁹ publicatis ⁊ acceptis
certum originale remaneat penes ipſum iudi
cem de cōſuetudine ſiue de iure ſiue penes ſcri
ptorem. vt extra de teſti.c. Qm̄ cōtra falſam.

¶ Poſt hoc ſe §. xvj.
quitur tempus diſputationū ⁊ allegationū pro
ponendarū de quo in auc. de teſti. §. vero dicut.
§. fi. col. vij. Nam partes diē accipiūt ad obyci
endū in pſonam ⁊ dicta teſtiū ⁊ diſcutiendum.
vtrū plene vel ſemiplene ꝓbatum ſit vel nullo
modo. Fiunt aūt obiectiones multiplices ↄtra
numerū ⁊ cū dicto ꝙ plures exigunſ cōtra qlī
tatem pnt̄es.i. an fuerunt rogati an nō. qđ in q
buſdā exigiſ caſibus. Itē an teſtes ſibiipſis cō
tradicant. vel aliter an ſint ſerui vl' liberi:an ami
ci vel inimici: vel ſint honeſti vel inhoneſti:co
gniti vel incogniti. an plura vel neceſſaria dixe
rint. ⁊ alia multa ſunt in auc. de teſti.col. vij. C.
⁊ ff. de teſti. Item an ſit cā criminalis:vel ciui
lis:an crimē periury:an aliud crimē:an teſtis
ſit de crimine emēdatus:an pſeueret ⁊ iſtō cri
men infamiaz imitteſ an nō. extra de teſti. Poſt
publicationem non lz opponere in pſonas niſi
in tribus caſibus. ſ. ſi añ publicationē fuerit ꝓ
teſtat⁹: vel ſi ſic poterit de nouo didiciſſe quod
obycit. vel iuramēto firmauerit ꝙ ad hoc mali
cioſe non ꝓbat. Et probaſ hoc ex̄ de teſti.c. pñti
um. Et nota circa hoc ꝙ ſm iꝫ ius canonicū per
emptoria exceptio pōt opponi ⁊ probari. licet
vtraqꝫ pars didicerit teſtificata. vt extra de te
ſti.c. ex tenore. qđ tamē ſic intelligo ſi repulſio
preceſſit ante publicationē teſtiū ſemper perē
ptorie preponenda. Scđꝫ vero ius ciuile dicunt
ſecus eſſe vbi didicerint teſtificata. vt in auc. de
teſti. §. qz vero. ſz tū vtrūqꝫ ius in cā appellatio
nis pōt opponi ⁊ reprobari. C. de appel.l. eos.
⁊ extra de fi. inſtru.c.cū Ioānes. Et omnia hec
oppoſita in pncipio ⁊ non ꝓbata vel ſemiplene
probata. pnt in cā appellationis probari. vt di
ctum eſt. ſ. Nonū tps eſt renūciationis allega
tionē:tā de iure de facto. de quo. C. de iudi. au
ten. iubemus. que dicit in cā cōcluſaz. vt ex̄ de
proba.c. qm̄. contra falſum. Iudex tū ſepe ſepi⁹
interrogat vtranqꝫ partem. vt. C. de iudi.l. iu
dices. ⁊ iudex requirat de veritate. ⁊ poſtea iu
dicet ſm ꝙ mouerit eum equitas.

¶ Sequitur deci §. xvij.
mum ⁊ vltimum tēpus. ſ. prolationis ſententie.
Iudex non debet proferre ſubito ſed delibera
tione prehabita. debet etiā formatā ⁊ emenda
tam hre apud ſe ⁊ in ſcriptis etiā proferre. Ex q̄
enim eam protulit:non habet poſtea facultatē
mutandi: vel corrigendi eam niſi quātum ad
grāmaticam ⁊ ornatum verboꝝ. ff. de re iudi.
Lactorum. Et ꝙ ſnia debet cōtinere ↄdēnatio

nem vel abſolutionē.al's non valere.C.de ſen.
l.preſes.vel equipollens de re iudicata.c.ſnīa
Debet aūt ferri in publico non in ſecreto.C.de
ſen.l.cum ſniam.Et dare ꝯſueuerunt maiores
noſtri.ff.de iuſti.ꝛ iur.l.queſitū.Item opꝫ ſua
re ordinem iudiciorū.l.probatū.C.de ſen.que
ſine cer.q̄ti.l.iij.Iteꝫ iudex lata ſnīa deſinit eē
iudex cuꝫ ſit functus officio ſuo.ff.de re iudi.l.
iudex.ꝛ ideo nihil de facto pōt addere vel mi/
nuere niſi vt dictū eſt quo ad grāmaticā vel or
natum verborꝫ:vel etiā mulctā que remittatur
ꝓpter inopiam.C.de mō mulc.l.fi.Uel niſi ſup
pleat ea que ptinēt ad ſequētia pncipaliter ſta/
tutorū.vel ea que ptinent de expēſis vel ſillibꝰ.
ſ eodē die.l.penul.ff.de re iudi.Debet enim iu
dex victū victori ꝯdēnare in expenſis alioquin
ipſe de ſuo vel eius ſucceſſor tenet refundere.
vt.C.de iudi.l.ꝓperandum.nec pōt minus cō/
dēnare q̄ꝫ ſit iuratum poſt taxationē factaꝫ a iu
dice:nec enim dꝫ ipſe clemētior lege eſſe.vt in
auc̄.de iudi.§.oēm.colla.viij.Si auteꝫ ꝓſpice
ret ex iuſta cā:neutrū eſſe ꝯdēnandum in ſum/
ptibus.id ſua ſnīa declaret.vt dicto.§.omneꝫ.
Scias tñ ꝙ ſi nulla eſt ſnīa iterlocutoria iudex
pōt cognoſcere.l.ſi ꝑſes.C.quō ꝛ qñ iudex.Si
aūt eſſet delegatus:quidā dicunt eū non poſſe
cognoſcere:ꝛ ſic intelligunt.C.quō ꝛ qñ iudex
l.ſi proponis.Alij dicunt idē in delegato:qđ et
in ordinario.Item nota ꝙ nō ſup incidēti ſed
ſuper pncipali cognoſcere pōt.vt de or.iudi.l.
j.ꝛ.iij.Et intelligas cū diſtinctione.Nam qñqꝫ
ciuilis incidit in criminali:ꝛ hoc per modū ex
ceptionis vel defenſiōis.ꝛ habēt locū dicte.ll.
Si aūt ſit emergens cauſa ſup pronūciat nō ex
pectato exitu pncipalis cauſe.l.a procedēte.C.
de dilatione.Si autem ciuilis incidit in crimi/
nali vel criminalis in ciuili.tūc ſup vtraqꝫ ꝓnū
ciandum eſt.l.iij.C.de or.iudi.Et idē ſi crīalis
criminali actioni ꝓpoſite ſupſederet ciuili:do/
nec ſuper crīali pronūciet.vt.l.fi.C.de ordi.iu/
di.Et ea que dicta ſunt hñt locum vbi alteri ſit
preiudicialis.Si vō vtraqꝫ ſit ciuilis:ꝛ vtraqꝫ
pncipaliter proponat hꝫ locū.l.qui por.ff.de re
iudi.ita vt qui recōuenerit priori lite pendente
poterit ſup petitione ꝓbationes inducere.licet
alius pmo probet poſtea ſup qōne recōuentio/
nis ꝛ incōtinēti.vt in auc̄.de excu.§.ſancimꝰ.
col.vij.vt ex̄ de mu.pe.c.j.Teneas tñ ꝙ qui re/
cōuenit debet añ litis cōteſtationē cōuenire ꝛ li
bellū recōuentionis añ litis conteſtationē por/
rigere.vt ſupradicto.§.ſancimus.Quidaꝫ tñ
dicunt vſqꝫ ad ſniam poſſe fieri reconuentio/
nem:ſed primum placet.Si vō vtraqꝫ queſtio
eſt criminalis ꝛ principaliter intētat.ſm ꝙ ha
bes notata.ff.de iudi.l.ſi pretor.Iteꝫ nota ꝙ ſi
actor plene probat vincit.al's reus abſoluitur.

l.qui accuſare.C.de edēdo.Et probantur hec
omnia in tractatu Bar.

Titulus .x. De ſtatu morientium.

De triplici domo.vꝫ ꝯſcie:familie ꝛ ſepultu
re qbus ꝓuidendū eſt in morte. Caplm.j.

Letatus ſum in his
que dicta ſunt mihi:in domum dñi
ibimus.ps.cxxj.Principalis domꝰ
que dñi eſt:qꝛ ab ipſo edificata ꝛ pre
parata:ꝛ noſtra:qꝛ propter nos ordinata:vt in
ea ſemper cuꝫ eo habitemus:eſt domus ſupne
glorie.de qua ipſe pſalmiſta in alio pſalmo.ſ.
xxv.ait.Dñe dilexi decorē domus tue.ꝛ pro.ſ.
locum hitationis glorie tue.De hac dñs Ieſus
ait Ioā.xiiij.In domo pr̄is mei māſiones mul
te ſunt.Quia etſi vnū primū beatitudinis.mul
te tñ differētie premiorꝫ:ſicut ꝛ hic meritorꝫ:
qꝛ vt dicit.j.Cor.xv.Stella differt a ſtella icla
ritate.Cuius nobilitatē ꝛ magnificentiam Ba
ruch admirans ait.iij.c.O iſrael q̄ꝫ magna eſt
domus dei ꝛ ingens locus poſſeſſionis eiꝰ ma
gnus:ꝛ non habēs finem excelſus ꝛ imenſus.
Magna eſt domus glorie ſuperne.ꝛ locus poſ
ſeſſionis eius.Magnus latitudine charitatis:
qꝛ cōplectit omnia bona ps.xxxv.Inebriabun
tur ab vbertate domus tue.ſ.habitantes in ea.
Magnus longitudine perpetuitatis:quia nō
habens cōſummationē.i.fineꝫ.ps.lxxxiij.Bea
ti qui habitant in domo tua dñe:in ſe.ſe.lauda
bunt te.Lu.j.Regnabit.ſ.xp̄s in domo Iacob
in eternum.ſ.in eccleſia triūphante.Magnus
ſm altitudinē dignitatis:qꝛ excelſus.Apl's.ij.
Corin.v.Si terreſtris domus nr̄a diſſoluit:ha
bemus domū nō mānufactā eternā in celis.in q̄
ſunt oēs in maxia dignitate ꝛ ptāte.vñ deo ca/
nūt Apoc̄.v.Feciſti nos deo nr̄o regnū ꝛ reges
ꝛ ſacerdotes ꝛ regnabimus.Quibus aūt dr̄ ꝙ
ibunt ad domū iſtā ſupne glorie:vtiqꝫ letantur
nec maius gaudiū ꝛ leticiā habere pñt q̄ꝫ cum
eis.vt dicit Lu.x.c.Nolite gaudere ꝙ ſpūs vo
bis ſubijciunt.i.ꝙ miracula faciatis expellen/
do demones.Gaudete autē qꝛ noīa veſtra ſcri
pta ſunt in celis.i.ꝙ debetis peruenire ad do/
mum glorie.Dicitur aūt hic electis vel inſpira
tiōe occulta.Ad Ro.viij.Ipſe ſpūs teſtimoniū
reddit ſpūi nr̄o ꝙ ſumus filij dei:ꝙ ſi filij ꝛ he
redes Ioānes.viij.filius manet in domo ſcilꝫ
glorie in eternum.Aliquibus dicitur dei reue
latione:ſicut de ſancta Martha que xp̄ꝫ freqn
ter exceperat in domū ſuam materialē.in mor
te xp̄s apparens ei reuelauit ꝙ tp̄s erat ꝙ reci/
peret eā in domū ſuam in celis.Omibus autē re
cte viuētibꝰ hoc dr̄ ſcripture infallibili atteſta/

8 4 3 po

ſione. Pſ. cxj. Generatio rectorum benedicet. Et quis ſit rect⁹ oſ̄dit eo q̄ꝺ pmittit. ſ. vt deū timeat vt in mandatis ei⁹. ſ. ſeruādis valde cupiat: vt deſideria ad inclinationes ad bonum valde īpleat. Et hoc eſt q̄ꝺ dicit. Potēs ī terra ſemen ei⁹ erit. Semē interi⁹ eſt inclinatio ad bonū: q̄ꝺ tunc eſt potēs q̄n ſequit̄ fructus boni operis: ⁊ q̄uo ex his bn̄dicat̄. ſubdit. Glia ⁊ diuitie in domo eius. ſ. quoad viſionem dei ⁊ fruitionem: diuitie quoad oīum bonorum exinde cōſecutiōez. Hinc Greg. in omel. ait. Si conſideram⁹ fr̄es chariſſimi que ⁊ q̄nta ſint q̄ nobis pmittunt̄ in celis: vileſcūt aīo oīa que habent̄ in terris. Terrena nāq3 ſubſta ſupne felicitati cōparata pōd⁹ eſt nō ſubſidiū. tpalis vita eterne vite cōparata mors poti⁹ dicēda eſt q̄3 vita. Ipſe. n. quotidianus defect⁹ corruptiōis quid eſt aliud q̄3 q̄daz plixitas mortis. Que aūt lingua dicere vel q̄s intellect⁹ cape ſufficit illa ſupne felicitatis q̄nta ſint gaudia: angelorum choris adeſſe: cū beatiſſimis ſpiritibus glie conditoris aſſiſtere: pn̄tem dei vultū cernere in circūſcriptū lumē videre: nullo mortis metu affici: incorruptiōis ppetue munere letari. Hec greg. Ecce glia domus. De diuitijs ait Aug. in ſi. de ciuita. dei loquens de pſona dei. Ego ero his. ſ. qui in domo glie erūt quicq̄d ab hoībus iuſte d̄ſiderari pōt. Ego ero his honor ⁊ glia ſalus ⁊ vita: vict⁹ ⁊ copia: pax ⁊ oē bonū. Hec ille. Et ait greg. Ad hec audita īnardeſcit anim⁹: iāq3 cupit aſſiſtere vbi ſperat ſine fine gaudere: ſ3 ad magna pmia nō pōt puenire niſi per magnos labores: ⁊ labor quidē cum fine ſed merces ſine fine erit. ⁊ iō ait Aug. Si labor te terret cogita de premio: ⁊ permaxime in morte per quam intratur ad domuz glorie: oportet laborare eundo per diligentem cōſiderationē in triplicē domū ad bene diſponēdum ſm deū de ipſis omnibus. Uade ergo in domū tue ɔſcie vt puideas p ſacrm̄ In domuz tue familie vt puideas per teſtamētum. In domū tue ſepulture: vt puideas p ſuffragamētū.

¶ De prima do- .§. I.

mo. ſ. conſcientie dicit̄ Eccli. xxvij. Niſi tenueris te inſtanter in timore dn̄i cito ſubuertet̄ domus tua. i. ɔſciētia. In iſtā op3 īre ſepe. ſm illꝺ Sap. viij. Intrās in domū meā cōquieſcam ⁊ pcipue in infirmitate p diligentē diſcuſſionez ⁊ ſacrm̄ ɔfeſſionis. Mulier eni3 que amiſerat dragmā vnaz ex decē vt habet̄ parabolice Lu. xv. accēdit lucernā. euertit domū ⁊ queſiuit diligēter donec inuenit: q̄ inuēta gauiſa eſt. Sic aīa debet euertere. i. diſcutere domū ɔſciētie: oportet enim ſi vult in domum vite eterne ingredi: vt ſecum ferat decem dragmas. i. obſeruationē decē pceptorum. Math. xix. ait xp̄us. Si vis ad vitam ingredi. ſerua mandata: iſtē vnū amittit cū vnū ex eis tranſgredit̄: reinuenit cū p pn̄iaz ſatiſfacit cōfitendo: ⁊ vt melius inueniat accipiat lucernā accēſam ⁊ bn̄ luminoſaz. i. cōfeſſorē intelligētē ⁊ ſciētē bn̄ examinare ⁊ ɔſulere ſibi. Nō accipiat lucernā extinctaz. i. ſacerdotē ignorantē. ſm illud Aug. Qui vult confiteri vt inueniat grām ſacerdotē q̄rat ſcientem ſoluere ⁊ ligare ne ſi circa ſe negligens fuerit negligatur ab illo qui ſalubriter monet vt vitet cecū ne ambo in foueā cadāt. de pe. di. vj. c. j. Diligēter ergo examinet ɔſcie domū vt inueniat tranſgreſſiones ſuas: etiā ſi vna tm̄ eſſet. q2 q in vno offendit fact⁹ eſt oīum re⁹. vt ſcribit̄ Jac. ij. id eſt illud ē ſufficiēs ad damnandū ſi nō peniteret. Et extra. de pe. ⁊ re. c. cū infirmitas. precipit̄ medicis corporum vt inducāt infirmos ad ɔfeſſionē faciēdam. Sed q̄uo ſe debet habere circa hoc dicet̄ in capitulo ſequētie

¶ De domo fa- .§. ij.

milie dicitur. j. Timo. iij. q2 oz preficiēdū ecclie inter cetera domui eſſe bene ppoſitū. i. familie ſue. Et Augu. dicit. Arrogare mihi nō audeo vt domus mea. i. familia mea melior ſit q̄3 domus abrae. in q̄. ſ. vnus ex filijs fuit bonus. ſc3 Iſaac. alius malus ſc3 yſmael. di. xlvj. quātūlibet. ſ iſtaz etiā oz īre diſponēdo de bonis ſuis p teſtamētum. vnde ⁊ Ezechie regi dcm̄ fuit a dn̄o p Eſaiā. Diſpone domui tue. i. familie p teſtamētū: q2 morieris tu ⁊ non viues. Eſa. xxxviij. Debet aūt prīo diſponere familiā admonendo bonos mores. Sic egit ille dei ſeruus mathathias. nam vt ſcribit̄. i. Macha. ij. Appropinq̄uerūt dies mathathie moriēdi ⁊ dixit filijs ſuis O filij emulatores eſtote legis ⁊ date aīas veſtras p teſtamēto patrū ⁊ memētote operum patrū que fecerūt i generatiōibus ſuis ⁊ accipietis gliaz magnā ⁊ nomē eternū. ſ. eos imitādo ⁊ propoſuit eis exempla v̇tutū ⁊ cōſtantie: iter aduerſa abrae: Joſeph phinees. Joſue: ⁊ alia ordinauit d̄ eis. Sic ⁊ tobias ſenior exiſtimās ſe moriturū admonuit filiū ſuū quomō ſe haberet in vita ſua. vt p3 Tob. iiij. p totū. S3 ⁊ ſaluator noſter ad paſſionem iturus admonuit diſcipulos precipue de dilectione ad inuicē habenda. vt p3 Jo. xiij. ⁊ ſequenti. c. Beatus etiā Dn̄icus dixit in morte filijs ſuis. Hec ſunt chariſſimi que vobis poſſidenda relinquo: charitatem habete: humilitatem ſeruate: paupertatem voluntariam poſſidete: admonens precipue vt vitarent conſortium ſeu familiaritatem iuuencularum. Deinde leget p anima ſua pl⁹ ⁊ minus ſm q potēſt ⁊ familie quam dimittit ſed bene aduertat q ea que eccleſijs vel pauperibus reliquit. ita caute dimittat q impleant̄.

Inſtituendo videlȝ tales executores qui ſint diligentes ad implendum: vt heredes cogendo in teſtamento ad illa faciendum penā adyciendo. puta ꝙ deuoluat ad alios hereditas ſi non impleuerint. Nam quotidiana experiētia oſtēdit ꝙ tarde ⁊ aliquando nunꝗ̄ fiunt tales executiones qḋ eſt in magnum grauamē heredū ⁊ executorū. Unde di. xiij. q. ij. qui oblatiōes ꝙ tales debent excōicari vt necatores animarum quia ſubtrahunt eis illud ſuffragium ex q̄ ſubtractione remanent in tormentis. Caueat autē talis teſtator ne ď male ablatis q̄ ſunt obnoxia reſtitutioni relinquat heredibus ſuis. vel fiat inde capella paramenta vel calices ⁊ huiuſmodi. Sed ſi vult ſalubriter prouidere ſaluti aīe ſue dimittat reſtituenda certa certis perſonis ⁊ incerta pauperibus non edificys. Non eſt ħ pauperibus dare qui ſunt vt heredes in incertis. inde. ſ. edificare eccleſias. ⁊ religioſi vel alij male conſulunt qui pauperibus eroganda in alia conuertere faciunt ſine alia diſpenſatiōe. Honora (inquit Salomon Prouer. iij.) dn̄m ď tua ſubſtantia. ſ. non de aliēa. Si vis ad honorem dei facere capellam vel calicem ⁊ hmōi. Sit etiam bene diſcretus in legādo familie vt ita diuidat ⁊ clare teſtetur vt nō habeant oriri litigia inter heredes. Quod autē vni ex filijs vel alijs conſanguineis equaliter attinentibꝰ magis relinquat. liber eſt. nec peccat ſi iuſta ratione mouetur. nam ⁊ patriarcha Jacob legauit ioſeph filio omnium optimo partem vnā preceteris. ſ. agrum cum ſpelunca duplici. Gene. xlviij. Ut enim dicit lex. vnuſquiſq̄ī re ſua eſt moderator ⁊ iudex. Et alius tex. iuris dicit. nemini facit iniuriam qui vtitur iure ſuo. ex ď elec. cum eccleſia vulnerans. Iniuſtum autem eſſet ꝙ teſtator ita legaret eccleſijs ꝙ priuaret filios ſine cauſa ratiōabili tota hereditate. nec etiam poſſet: q: legitimam non poteſt auferre niſi in certis caſibus. Unde Augu. in ſer. de vita cleri. ait. Plane moriēs ſic faciat ꝙ ſepe hortatus ſum vnū filium habet. putet xp̄m alterū duos hȝ putet xp̄m tertiū. decē hȝ xp̄m. xj. faciat ⁊ ſuſcipio. Hec Aug. xiij. q. ij. ſi quis. exhortatio eſt non preceptum: ad hunc effectū vt leget aliqua pro anima etiam de ſubā iuſte acquiſita. nam aliena oȝ neceſſario reſtituere. Si tamē alij egerent tota hereditate q: medica: conuenientius eſt vt eis relinquat q̄̄ alijs pauperibꝰ vel eccl'ijs. cū ⁊ eccl'ia debeat cum poteſt pauperibus ſubuenire, q: quicquid hn̄t clerici pauperum eſt. ait Hiero. xvj. q. i. qm̄. ſ. vltra corū indigentiā. Itē Aug. in ſermone de vita cleri corum ſic ait. Quicunq̄ vult exheredato filio heredem facere eccleſiam: q̄rat alterum q ſuſcipiat non auguſtinū. imo deo ꝓpitio neminē inueniet. Quā laudabilem factū ſancti aurelij carthaginēſ. epi. Quidā cū filios nō haberet nec ſperaret: res ſuas oēs retēto. ſibi vſufructu donauit eccl'ie. Nati ſunt illi filij nec opinanti reddidit ep̄s ea q̄ ille donauerat: in ptāte habebat ep̄s non reddere ſed iure fori non iure poli. Hec aug. xvij. q. iiij. Quicunq̄. Sed ⁊ bea. tho. in quadam q̄ōne de quolibet dicit. ꝙ ſi ꝓpinqui indigent hereditate morientis indigētia manifeſta ipſe moriēs tenet eis dimittere hereditatē: niſi eſſent mali ⁊ hmōi bonis indigni. Et dico tenet ex debito honoris parentele: q: tn̄ precipit honorare patrē ⁊ matrē. precipitur etiā honorare parentelā in his q̄ ad parētelā ptinent: vt ſunt ſubſidia tpalia. Si aūt nō indigēt manifeſte. pōt libere in alios ⁊ ꝓcipue paupes diſtribuere ⁊ legare. ſm̄ illud Math. xix. Da paupibꝰ ⁊ ſequere me ait xp̄s. Cautum ēt eſt vt prouideat ſibi de teſtamēto in ſanitate vel in principio infirmitatis: quia cōſanguinei etiā in infirmitate impediūt multis modis teſtamēta fieri ne leget alijs qui in hoc ſunt ꝓdones ⁊ ſcientes oīmodam voluntatem volentis alijs legare ⁊ impediētes ne veniat notariꝰ vel teſtis: tenentur ad reſtitutionem illorū bonorū que volebat alijs relinquere in foro conſciētie. imo deberent priuari hereditate. Qḋ āt cogēt teſtatorem vt leget eis: non prohibet dūmodo non nimis importunent vt quaſi extorqueant. Similiter ꝙ aliquis conſulat teſtatori vt magis legeret vni q̄̄ alteri. quia ſibi videtur magis rōabile: nō peccat. Secꝰ ſi ex malicia faceret. ſȝ de hoc agitur diffuſe de teſtamētis. ſfra. c. iiij.

¶ De tertia do. §. iij.

mo dicitur ī Pſalmo. xlviij. Sepulchra eorū domus illorum in eternum vſq̄ ad finem mundi. Quod ſpacium dicitur eternum. quia nobis incertum. Et eccleſiaſtici vltimo. Ibit homo in domum eternitatis ſue. quo ſcilicet ad corpus ī ſepulchrum. ¶ Utilitas autem ſepulture in loco ſacro videtur triplex. Prima interceſſio illorum ſanctorum: ad quorum honorē fabricata eſt eccleſia. propter honorem ⁊ deuotionem eligentis ibi ſepulturaȝ ad eos. Unde Auguſtinus. ꝙ quiſq̄ apud memoriam martyrum ſepelitur. hoc tantū mihi videtur ꝓdeſſe defuncto: vt commendans eum martyrū patrocinio affectus pro illo ſupplicatiōis augeatur. xiij. q. ij. c. non eſtimemus. Secunda vtilitas eſt. quia vt dicit Grego. defunctorum proximi quotiens ad ſacra loca veniunt: ſuorūq̄ ſepulturam aſpiciunt: recordantur: ⁊ pro eis domino preces fundunt. xiij. q. ij. cum grauia. Unde monumentum dicitur quaſi monēs mētem. vt dicit Augu. videlȝ vel ad recordandum

Utilitas ſepulture.

ſuoꝝ: vt oꝛet pro eis. vel ad conſiderãdũ. quia ⁊ ipſe ſimiliter in puluereꝫ reuerteť. ¶ Tertia eſt qꝛ vt dicit Ambꝛo. In ſepulchris chꝛiſtiãoꝝ requies eſt defunctoꝛum. xiij. q. ij. Aurum. qꝛ. ſ. ibi minus vexãť a ſpiritibꝰ imundis cadauera eoꝛum. vt dicit glo. id eſt inquietantur ne dẽmones ſumant illa coꝛpoꝛa. Puto autem vnicuiqꝫ melius ⁊ vtilius eſſe ſepeliri vbi fiunt plura ſuffragia miſſarum ⁊ oꝛationuꝫ ⁊ a deuotioꝛibus miniſtris. Et expenſe que fiunt per modũ elemoſyne ꝓſunt defunctis. Alie vero cerimonie vt de lectis paratis fletus: veſtitus ⁊ bãderis. ⁊ huiuſmodi nihil ꝓſunt anime defuncti. Unde Auguſtinus. Coꝛpoꝛi humano quicqd impenditur: non preſidium eſt ſalutis. ſed humanitatis officium ſm affectuꝫ: quo nemo vnqꝫ ſuam carnem odio habuerit. xiij. qo. ij. non eſtimemus. nimia tamen pompa repꝛehenſibilis eſt ⁊ nociua anime procurantis. Item dicit Jo. an. in nouella ꝙ moꝛtui ſiue teſtati ſiue inteſtati ſepeliendi ſunt: etiam ſi prohibuerit. Unde Eccli. vij. dicit. Moꝛtuo nõ prohibeas gratiam. ſ. ſepulture. vt exponitur. xiij. q. ij. Eccleſiaſtico. Et canon dicit ꝙ ſepultura in vniuerſo oꝛbe xp̄ianis concedenda eſt. xiij. q. ij. qui diuina. Et dicitur hic ĩ propoſito ſepultura. ſ. xp̄iana locus ꝯcauꝰ q̃ in eccleſiaſtico cimiterio coꝛpus catholici conquieſcit. Hec vendi non pōt: quia locus eſt ſacer vnde ⁊ ſymoniacum vẽdere vel emere ipſam. Unde ⁊ ephꝛon qui vendidit agrum abꝛae. in quo erat ſepultura duplex vbi fuerant ſepulti adam ⁊ eua ſymoniam cõmiſit: qꝛ plus petiit de agro rõne illius ſepulchri. Abꝛaã autẽ nõ cõmiſit ſimoniã: qꝛ agruꝫ intẽdebat emere ſub quo veniebat ⁊ ſepulchꝝ de hoc habes. ẽ. in par. ij. ti. j. ¶ Ualerius maximus. c. j. de ſomnijs di. ꝙ ſimonides poeta ad litis applicans coꝛpus qđ ibi vidit inuſtuꝫ ſepeliri mandauit: propter quod periculũ maris euaſit. vt ibi ⁊ terre. vt in titu. de miraculis ibidẽ. Et ſubdit. Quid hac felicitate locupletius quã nec mare nec terra ſeuiens extinguere valuit. Iſte ſymonides. ſ. cũ eſſet nauigaturus cum quibuſdam a caſu accidit ꝙ ſocij ſine eo a littoꝛe receſſerunt. ⁊ in proceſſu. ſubmerſi ſũt ⁊ ſic maris periculum euaſit. Alia vice cum eſſet in conuiuio cum quibuſdã vocatus a quodam ad exeundũ ad loquendum imediate: domo illa ruente moꝛtui ſunt ſocij: ⁊ ſic ipſe euaſit periculum terre ⁊ maris. Idem Ualerius i c. de humanitate. li. v. commendat ceſarem: q caput ſui hoſtis pompei ſibi per regem egypti deſtinatum honoꝛifice ſepeliri ⁊ cremari fecit: qđ licet paulo ante pene romanum fuiſſet adeptum culmen imperij: iacuiſſet inhumatum. ſi humanitas ceſaris non fuiſſet. Cõmendat ibi valerius hanibalẽ: q ſucceſſiue tres romanos Paulum: gracchũ: ⁊ marcellũ. hoſtes ipſiꝰ honoꝛifice ſepeliuit: humanitas enim hoſtilẽ ſanguinem hoſtilibus lachꝛymis miſcet. Et ſicut concedere ⁊ operam dare ſepulture hominuꝫ eſt humanum ⁊ pium ita denegare eſt crudele ⁊ impium: niſi eccleſia oꝛdinauerit vt de quibuſdã decedentibus in notoꝛio peccato. vt infra dicetur. Sicut etiam a deo quidã in deteſtationẽ ſcelerum eoꝛum puniti ſunt priuatione etiam ſepulture. de quo dicitur Hiere. xxij. c. ſepultura aſini ſepelietur. Quod alꝭ ſine cauſa rationabili negare ſepulturam ſit inhumanuꝫ: oñdit Pſ. lxxviij. vbi inter cetera hoꝛribilia perſequentium fideles dicit. Nõ erat qui ſepeliret. Et valerius lib. v. de ingratis repꝛehendit athenienſes qui melchiadem in carcere moꝛtuum ſepelire non permiſerunt niſi cimo eius filius ꝓ eo carcerem intraret. de quo cimo idem Ualeriꝰ ait. Nec te cimo ſilentio inuoluã qui patri tuo ſepulturã voluntarijs vinculis emere non dubitaſti. Nam ⁊ ſi maximum tibi poſtea ⁊ ciui ⁊ duci euadere contigit: plus tamen laudis in carcere qꝫ in curia aſſecutus es. Quamuis autem laudabile ſit ⁊ humanum de ſua ſepultura ⁊ ſuoꝛum curam habere. Uñ ⁊ ſcti patriarche de ſua ſepultura oꝛdinauerunt: ⁊ qui dñi noſtri officioſiſſime ⁊ deuotiſſime ſepulture operam dederunt ſatis cõmendantur: tñ carentia eius anime non nocet. Uñ poeta Luca. in. vij. Celo tegitur qui nõ habet vꝛnam. Et chꝛyſoſt. Ubicũqꝫ ſepeliamur. dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius. Lugere autem moꝛtuos ex puſillanimitate procedit. xiij. q. ij. qui diuiſa. quod intelligitur cum excedit triſtitiam. Unde de Tobia minoꝛe legiť. Tob. vlti. ꝙ ſepelierunt euꝫ cũ gaudio. Sed ⁊ Ualerius maximus libꝛo. ij. c. j. cõmẽdat mariſilienſes qui diem funeris ſine luctu finiebant domeſtico ſacrificio ⁊ neceſſarioꝛum conuiuio. i. conſanguineoꝛum. Et ſubdit. Quid attinet: aut humano doloꝛi indulgeri: aut diuino numini inuidiam ferre: ꝙ immoꝛtalitatẽ ſuam nobiſcuꝫ impartiri noluerit. Ibi etiam proſequitur thꝛacis qui lugebant natale hominum ⁊ exequias ridebant. De huiuſmodi tamen habes diffuſe pte. i. de ſeparatiõe aĩe a coꝛpe. Repꝛehẽdẽdi aũt ſunt valde qui ex crudelitate ⁊ partialitate non ꝑmittũt coꝛpoꝛa ſuoꝛum aduerſarioꝛum ſepeliri: ſed dilacerãt coꝛpus ſeu cadauer in partes. ⁊ aliqui etiã cõedũt ſeuioꝛes oĩbus feris ſilueſtribꝰ ⁊ canibꝰ rabidis. De leone crudeliſſimo legiť. iij. Reg. xiij. ꝙ cadauer ꝓphete quem ſtrangulauerat nõ tetigit: vt ſepulture mandaretur: quinimmo leones iuuerunt facere foueam ſctõ Antonio. paulo pꝛimo heremite. ⁊ zoſime ꝓ maria egyptia-

ca.⁊ pānutio.p.ſ. Onofrio vt legit̃ i vitaſpatꝝ

De impenitētibus in extremis. Capl'z.ij.

Cāuis ſemper qui
libet debeat eſſe parat⁹:⁊in prima ⁊
in ſecunda ⁊ tertia vigilia.i.pueritie
iuuētutis ⁊ ſenectutis:q꞉ ille beatus
dicitur Lu.xij. Precipue tñ infirm⁹ magis ſe
diſponere dꝫ:q꞉ infirmitas eſt nūcius mortis.
Et ante oīa facere diligentem confeſſionem:⁊
exīde ſumere alia ſacramenta tpe cōgruo. Vñ
Theodorus ſic dicit. Ab infirmis in periculo
mortis pura inquirenda eſt cōfeſſio pctōꝝ:nō
tñ illis eſt quantitas penitentie imponēda ſed
innoteſcenda ⁊ amicoꝝ oronibus ⁊ elemoſy
narū ſtudijs pond⁹ ſubleuandū:ſi forte migra
uerint ⁊c.xxvj.q.vij.ca.j. Hec aūt Petrus in
iiij. exponēs dicit. ꝙ cū in tali ſtatu infirm⁹ nō
poſſit facere pniam exteriorē ſed interiorē:ideo
exterior pnia tunc non eſt ei imponēda:q꞉ non
poteſt facere ſed innoteſcenda. vt per hoc ꝓuo
cetur ad interiorē penitentiam.⁊ innoteſcēda
eſt ei magis per modū cōſolationis oſtenden/
do ei benignitatē dei remittētis q̃ꝫ ꝑ modum
horroris oſtendendo ſeueritatē iuſtitie punié/
tis. Hec Pe.⁊ bene Magis.n.cōſueuit homo
tentari tunc de deſperatione q̃ꝫ de ꝓſumptiōe
ſm̄ Gregorium. Hoſtienſis autē dicit ꝙ ſic ei
eſt innoteſcēda pnia. Poteſt eni dicere ꝯfeſſor
ſi eſſes ſanus deberes facere talē pniam vſqꝫ
ad tale tempus. ſed q꞉ infirmus es:nō tibi in/
iungo. ſi tamē deceſſeris facies talē elemoſynā
vel iniungas tuis heredibus ꝓ te faciendo ꝓ
hac pnia. Si aūt conualueris facies penitētiā
que tibi iniuncta fuerit. vel talē determinādo
ibi. vt dicit Guil.durā.⁊ tunc abſoluat̃ ab oī/
bus pctīs.ſi alr̃ eſt contritus. Et dicit prefatus
Guil. ꝙ cū talis ſanatus venit ad predictū ſuū
confeſſorem pro pnia recipienda nō credit ꝙ
ſit neceſſe iterum confiteri niſi velit. Si aūt cō
feſſor memor ſit ſaltem in genere peccatoꝝ q̄ ſi
bi cōfeſſus eſt alr̃ ab eo iterato querat q̄ꝫtū ſuf
ficit ad moderandū penitētiā. Simil'r ſi pnie i
iuncte fuiſſet oblitus:oportet ꝙ reuertat̃ ꝓ ea
habenda vel alia. Item dicit Petr⁹ de palude
in quarto ꝙ expedit morienti.⁊ hoc debꝫ ei cō
ſulere ſacerdos ꝙ querat ſi eſt aliquis volunta
rius ad faciendū pro eo pniam vt euadat pur/
gatoriū.⁊ ſi inuenit imponat.⁊ ſi ꝓmittēs nō
adimpleat:nō valebit illi ad ſatiſfactionem in
purgatorio. Dicit etiam ꝙ qui abſoluit moriē
tem:debet ei imponere oīa bona que per ipm̄
fuerunt ꝓcurata:⁊ oīa ſuffragia q̄ ſibi fuerūt i
penſa ⁊ hortari. vt heredibus ⁊ executoribus
impōat querere quanto plura poterit. Hec Pe.
Quod etiam ſi fuerit abſolutus in tali articulo
a pctīs reſeruatis ſeu caſibus reſeruatis non opꝫ
ꝙ itez confiteat̃. Cui ꝯcor. Tho.in quoli.dicit quodli.
ꝙ nō pōt qs cogi auctē alicuius hōis ad cōfi j.qō.vj.
tendū itez pctm̄ quod ſemel ꝯfeſſus eſt ei q po ar.j.⁊ in
tuit abſoluere. In articulo aūt neceſſitatis qli/ iiij.diſt.
bet ſacerdos nō excōicatus vel ſuſpenſus pōt xvij.qō.
abſoluere a quolibet pctō ⁊ quolibet vinculo j. ar.ti.
excōicationis. Sed quoad vinculū oꝫ ꝙ ſi cō iij.q.v.
ualeſcit pñtet ſe ei a quo regulariter debeat ab ad.iiij.
ſolui alr̃ reincideret in ſententiā. vt habes.ē.i
j.parte.ti.j. Et dr̃ articulus mortis ſm̄ Pet.de
pa.qñ eſt in tali articulo. ꝙ eque indifferēter ſo
lent vt cōiter hoīes mori inde ſicut euadere:
vt decollādus vel bellū intraturus:vel naufra
gium patiens vel acutā febrē. Non aūt ex hoc
ꝙ qs intrat mare dicit̃ periculū mortis.in eo
eſſe. Si aūt laico confiteretur teneret̃ iteruꝫ to
tum cōfiteri propter abſolutionem cōſequen/
dam ⁊ pniam ſuſcipiendā:quoꝝ neutrū laic⁹ Nota.
facere potuit. Et nota ꝙ ſi infirmo petēti ſacer
dotē:interim dū veniret obmutuit.vel effect⁹
freneticus vel amens:ſacerdos adueniēs ſiue
ad nutū infirmi ſiue ad teſtimoniū illoꝝ q au/
dierūt eū pniam petentē:vel ſacerdotē.dꝫ ei i̅/
pendere quicquid pōt humanitatis abſoluen
do:recōciliando.⁊ ſi ſine pic̃ulo fieri pōt ei eu
chariſtiā prebēdo.⁊ ſi ſupuixerit admoneat̃ a
ꝓdictis teſtibus ſue petitiōi ſatiſfactū.⁊ ſubda
tur ſtatutis pnie. Probant̃ hec oīa.xxvj.q.vj.
c.Is q in infirmitate.⁊.c.ſi quis de corpore.⁊
alijs.c. Signa autē pnie que ſufficiunt in hoc
caſu dicit Hoſtien.eſſe q꞉ forte tendebat man⁹
ad celum percutiebat pectus ſuū.dicebat. De⁹
propitius eſto mihi:vel miſerere mei. Beata
maria adiuua me ⁊ huiuſmodi. Et multofor/
tius ſi nutum faciebat cum preſbyter aduenīſ
ſet:talibus enīꝫ ⁊ extrema vnctio ⁊ euchariſtia
ſi poteſt retinere ſunt miniſtranda:⁊ ſi tales de
cedant contriti. vel cum certis ſignis contritio
nis.vt dictum eſt ⁊ poſt mortem abſoluuntur
ab eccleſia.i.abſolutos fuiſſe in contritiōe oſtē
dunt̃.⁊ oblatio fiat pro talibus.xxvj.q.vj.ſi ali
quis fuerit mortuus. Item nota quod dicit Iu
lius papa. ꝙ ſi pſb'r pniam abnegauerit moriē
tib⁹ re⁹ erit aiaꝝ. Vera.n.ꝯfeſſio i vltio tēpore
eſſe pōt.xxvj.q.vj.ſi pſb'r. Et intelligitur ꝙ ta/
lis preſbyter.reus eſt animarum:quantum eſt
in ſe.alr̃ ſi non potuit moriens habere cui con
fiteretur:⁊ non ſtetit per eum per contritioneꝫ
ſaluabit̃. Si autem queratur vtrum poſſet ali
quis i fine vite penitere. Rñdet be. Tho.i.iiij.
⁊ Pe.diſt.xx.ꝙ ſic. Nam deus q dat omnibus
abundanter nulli gratiam denegat qui quātū
in ſe eſt facit vt ſe ad gratiam prepararet. Hec au
tem preparatio fit per motum liberi arbitrij
in hac vita.in qua dum non eſt adhuc ꝯfirma

tum malū:pōt ſe preparare ad gratiā volēdo pro pctis. ⁊ gratiā remiſſionis cōſequeẜ. Un̄ ⁊ Leo papa. Nemo ē deſperandus dū eſt in hoc corpe cōſtitutus:qꝛ nō nunq̄ qđ diffidētia eta tis differẜ:cōſilio maturiori perficitur. de pen. di. vij. nemo. Exemplū de latrone cuiꝰ tarda fu it pnīa:ſed nō fuit ſera indulgentia. Quāuis autē hoc ſit poſſibile:eſt tamē valde difficile. Et ſm̄ Pe. de palude. Si talis qui adhuc non voluit de peccatis ſubito nō aduertat ſe mori: vel quia ſubito ſpirat vel ſit amēs aut freneti cus damnatus eſt. Cyprianꝰ. Qualē te inuenit dn̄s cū vocat:talē te iudicat. de pe. diſt. j. Nun quid. Si aūt aduertat ſe mori. ſed per vnā ho rā ante ⁊ modicā morulā i repentinis hō opaẜ ſm̄ habitum. Unde nō vī ꝙ habituatus in pec cato tam repēte fiat bonus. qui vō moriūẜ lan guore precedente. qꝛ plus cū habitu ſui amati uo plus q̄ dei concurrit languor:⁊ dolor ama tiꝰ:vix tūc hō penitet. Si aūt vere peniteret:ſal nareẜ. Unde etiam qui ſeipſos interficiūt qꝛ tn̄ poſſunt in vltimo momēto penitere:iſ nō ſint in eccleſia ſepeliēdi:nec ſit pro eis publice orā dū tn̄ occulte poteſt orari pro eis ab illis q cre dunt ꝙ forte dum occideret eos querebāt deū ⁊ reuertebanẜ. Hec Petrus. Auguſti. etiā ma gis explicat eam vn̄ dubitari merito pōt de ve ritate talis pnīe. Dicit̄ eni de pe. dī. vij. nullus. Nullus expectet qn̄ iā peccare nō poteſt:arbi trij eni querit libertatē vt delere poſſit cōmiſſa nō neceſſitatē. ⁊ infra. Quē ſero penitet:oꝫ nō ſolū timere deū iudicē:ſed etiā diligere iuſtū ⁊ nō ſolū timeat penā ſed anxieẜ pro gloria. ⁊ i fra. Timendū ē de ſero penitētē. Quē eni mor bus vrget:⁊ pena terret:ad verā vix veniet ſa tiſfactionē maxime cū filij quos illicite dilexit ſint preſentes vxor ⁊ mundus ad ſe vocet. Mꝫ tos ſolet decipere ſerotina pnīa. Hec Auguſti. Quāuis aūt talis ſi vere peniteat nō damneẜ: tn̄ penitentiam quam hic non perficit:quia nō potuit in purgatorio ſuſtinebit:niſi in eo eſſet tanta contritio:ꝙ eſſet ſufficiens ad delendū omnem culpam ⁊ penam:qđ raro eſt. Ray. Cō cluſio totius illius. vij. diſt. de pnīa eſt. ꝙ vſqꝫ ad vltimum articulum vite eſt tp̄s pnīe. ſꝫ dif ficultas ⁊ raritas oſtendiẜ ex dictis.

¶ De teſtamentis ⁊ executoribus teſtamento rum. Capꝫm. iij.

Debet etiam moriēs ſeu infirmus diſponere de domo fa milie ⁊ ſubſtantie per teſtamentum ſuum ſi non diſpoſuit prius:⁊ vt di cit Gratianus. dicitur teſtamentum:qꝛ eo quiſ qꝫ libere teſtatur. quid de proprijs rebus poſt deceſſum ſuū fieri debet. xiij. q. ij. §. ij. quia er go ſm̄ Greg. Non aūt refert quibꝰ verbis fiat ſiue dicat Petrū heredē inſtituo. vel volunta tē meā eius diſpoſitioni cōmitto:quia ſic non videẜ talis decedere inteſtatus. ex̄ eo. cuꝫ tibi. nec curanduꝫ de verbis teſtatoris. dummodo talia ſint per que cōſtet de voluntate teſtatoris. C. e. l. ſi. per ſequens aūt teſtamentū ſemp dero gatur priori:etiam ſi in ſequenti de priori non fiat mentio:⁊ hoc niſi in duobus caſibus. vt di citur dī. xviij. c. Quoniā quidē. in gl. Primo ſi ſit factum teſtamentum inter liberos. Secūdo ſi teſtator ipſe legem poſuit. puta ſi in priori te ſtamento dixit. ſi aliud fecero: non valeat niſi fecero ſi vel aliud. In his caſibꝰ faciendo ſcōm oꝫ facere memoriā de priori. Qđ ſi qs velit ceſ ſare teſtamentū primū ⁊ nō facere ſecūdū. non pōt niſi iam poſt conditum primum ſit lapſuꝫ decennium ⁊ coram tribus teſtibus dixerit. no lo valere primum. C. de pac. l. Pactum.

¶ Quantum ad .§. i.

inſtitutionem heredis. ¶ Nota ꝙ in teſtamen to quilibet teneẜ aliquem heredem inſtituere. vel aliquod collegium ⁊ hmōi ſine inſtitutiōe eni heredis nō eſſet teſtamētū. C. e. l. Jubemꝰ Et ſiquidē teſtator habeat aſcēdentes vel deſcē dentes:illos teneẜ heredes inſtituere ſaltē in eorum legitima. C. de inoffi. teſta. Nouiſſima. ꝙ ſi non habet aſcendentes vel deſcendentes: tunc ſm̄ leges communes poteſt alios inſtitue re heredes quoſcunqꝫ. Per leges autem mu nicipales ſeu ſtatuta in quibuſdā locis ēt colla terales ꝯſāguineos nō pōt certa portiōe puare.

¶ Quantum ad .§. ij.

legitimaꝫ. Nota ꝙ triplex eſt legitima portio. Una que eſt debita iure nature. ⁊ dicitur debi tum bonorum ſubſidium. ⁊ hec debetur filijs tantum:qui ſine cauſa exheredari non poſſūt. ⁊ huic portioni nullum grauamē pōt imponi. ff. de inoffi. teſta. l. cum modo ⁊ duabus ſequē tibus. Et hec portio eſt. Si ſunt quattuor filij. ⁊ ita debent habere ſimul tertiam partem bono rum. Si ſunt quinqꝫ vel vltra debēt habeẜ me dietatem eius:qđ ab eis deferebatur ab inte ſtato. C. de inoffi. teſta. autē. Nouiſſima. Et in telligi debet detractio debitis ſi q̄ eēnt. ¶ Itē eſt alia portio. ſcilicet quarta falcidia que debe tur iure inſtitutionis. vt cum aliquis eſt inſtitu tus heres:⁊ illa hereditas eſt exhauſta per le gata:tunc inſtitutus poteſt detrahere ſibi vſqꝫ ad quartam partem hereditatis detrahēdo de ſingulis legatis niſi ad pias cauſas. ex̄ de teſt. Raynaldus. ad ſi. C. ad. l. falci. per totuꝫ. ¶ Itē eſt tertia que dicitur trebellianica. vt cum ali quis inſtitutus heres rogatur vt alij reſtituat

hereditatem.nam talis inſtitutus poteſt reti/
nere quartam partem de tota hereditate . C.
de ſena.conſul.trebelli. per totum.hec detrahi
tur de vniuerſitate hereditatis:⁊ in hac cōpu/
tantur legata ⁊ donationes.ff.ad.l.fal.l. in q̄r
ta.al'e in quantitate eo.ti. Notantur hec extra
de teſta.Raynutius.⁊ ſi plures heredes inſtitu
te fuerint.diuident inter dictas portiōes. Hec
que dicta ſunt de iure cōi.ſcilicet ſunt. ceterū
hoc diuerſaꝝ terraꝝ varia eſt ꝯſuetudo que ſi
ſit rōabilis ⁊ pſcripta ſeruari dꝫ.ex̄ d ꝯſue.c.ſi.

¶ Ab hereditate .§.iij.

excludūtur heredes:etiam ſi ſint in tribus caſi
bus.¶ Primus cum pater vel alius eſt here/
ticus:quia bona hereticorum ſūt ipſo iure cō/
fiſcanda.extra de here.c.cum ſm leges lib.vj.
¶ Secundus eſt ſi commiſit crimen leſe maie
ſtatis.vj.q.j.quero.§.ſi qs.¶ Tertius ſi erat
patronus:vel habebat aliquod ius ſeu feudū
in eccleſia:quod debet tranſire ad filios.⁊ ipſe
interfecit ſeu mutilauit rectorem vel clericum
illius eccl'ie:perdit oēm ius ⁊ oēm dignitatem
quam in ea habebat.⁊ nihil peruenit ad filios
ex̄ de pe.c.in quibuſdam.¶ Poſſunt quoq3 fi
lij per patrem exheredari certis ex cauſis que
habentur in auten.⁊ notantur extra de iureiu.
c.qn̄tauallis.Sed tamen non licet parentibus
liberos nec liberis parentes ab hereditate ſua
repellere monachos factos:q̄uis dū laici fue/
rant in cauſam ingratitudinis inciderunt.xix.
q.vlti.c.ſi.al's vero bona defunctoꝝ deuoluun
tur ad heredes:etiam illoꝝ qui damnati ſunt.
ſcꝫ a iudice.C.de bo.auc.iudi.poſſi.l.Bona.

¶ Quātū ad ſuc .§.iiij.

ceſſionem ab inteſtato.Nota ꝙ dr̄ quis inteſta
tus decedere quattuor modis:videlꝫ ſi nullū
fecit teſtamentum.Uel ſi fecit nō iure fecit.vel
ſi iure fecit:ſed poſtea ruptum eſt:vtputa nato
ei filio.Uel non eſt ruptum: ſed heres noluit
adire hereditatem.vt inſti.de here.que ab in/
teſta.in princi.¶ Nota etiam ꝙ ſucceſſio i he
reditate non durat ſolum vſq3 ad quartū gra
dum conſanguinitatis:ſicut quoad impedi/
mentum matrimonij:ſed durat vſq3 ad deci/
mū.xxxv.q.v.Ad ſedem.ita tm̄ ꝙ numerentur
iſti decē gradus ſm leges que ponunt duos
gradus vbi canones ponunt vnum.Fit autem
ſucceſſio ab inteſtato iſto ordine iure cōi laico
morienti.Primo ſuccedunt deſcēdētes ⁊ aſcē
dentes.deinde collaterales proximiores.vt in
auten.de here.ab inteſt.in prin.His omnibus
deficiētibus ſuccedit vir vxori:⁊ econuerſo:vt
C.vn̄ vir ⁊ vxor.l.j.Ultimo ſuccedit fiſcus. vt
C.de bo.va.l.v.Clerico quoq3 inteſtato moriē
ti ſuccedūt cognati ſm ordinē pnotatum i his
bonis que ſibi perſone intuitu obuenerūt. xij.
q.ij.c.ſi.quibus oībus deficientibus ſuccedit
eccleſia q̄ſi fiſcus.ex̄ eo.c.i.Item in rebus acq/
ſitis per eccleſiā.vt legatis eccleſie ⁊ hmōi.ſuc
cedit eccleſia.⁊ hoc intellige vbi res clerici de
cedentis ſunt manifeſte diſtincte a rebus eccle
ſie.xij.q.j.manifeſta.Nam vbi fuerint res con
fuſe: ſi dubitetur an clericus habuerit aliquid
ꝓprium:preſumit̄ pro eccleſia ⁊ totū ſibi vēdi
cat.ar.xij.q.iij.quicūq3.ſi vero certū ſit ꝙ cleri
cus habuerit:ſed neſcitur quid vel quantū.Di
cunt quidā ꝙ tunc locū habet diſtinctio.q̄ po
nitur extra.e.c.ij.Sed non eſt verū:q2 potius
ibi loquitur de clericis qui fuerant ſerui eccl'iei
vt ibi notatur.Sed de alijs clericis debet fieri
inter eccleſiā ⁊ cōſanguineos equa diſtributio
in dicto caſu.xiij.q.iij.c.j. preſumit̄ tm̄ in tali
dubio pro eo qui eſt in poſſeſſione rei de qua ē
queſtio:ſiue ſit eccleſia ſiue conſanguineus ille
poſſidet ⁊ alteri incūbit ꝓbatio in cōtrariū ar
gu.xij.q.ij.c.j.⁊.ij.Clerici quoq3 indubitāter
ſuccedunt ſuis conſanguineis.Religioſi ſimi
liter ⁊ fratres pdicatores hoc habent ex priuile
gijs q̄uis ſint mendicantes.Inter deſcenden
tes quoad ſucceſſionē ab īteſtato ē talis ordo.
Nam in ſucceſſione mortui prīſfamilias vel fi
lijfamilias liberi eius ſi ſunt omnibꝰ alijs pre
feruntur.Et primi quidē gradus equalr̄.Ne/
potes ⁊ vlteriores in ſtirpes non diſtinguēdo
ſexum vel ius paterne poteſtatis.Succedūt er
go primum filij ſi ſunt ſiue maſculus ſiue femi
na equaliter.nepotes aūt ſuccedunt in ſtirpē.i.
in eam partem quā parentes eorum ſi viuerēt
erant habituri.C.de ſuc.⁊ le.he.l.ij.Aſcenden
tes vero ab inteſtato ſic ſuccedūt defuncto filio
ſine liberis parentes ſi ſoli ſunt ſuccedunt:ſal
ua prerogatiua gradus.Et ſi pari gradu ſūt pa
riter ſuccedunt:paterni in dimidia:⁊ materni
in alia dimidia:lꝫ diſpar ſit numerus. Sꝫ ſi cū
parentibus ſint fratres vel ſorores:vocant̄ cū
aſcendentibus in gradu proximis in virilem
portionē.C.ad ſena.cōſul.tertul.auc̄. defūcta.
Collaterales vero ſic ſuccedunt ceſſantibꝰ aſcen
dentibus ⁊ deſcendentibus.Primo vocantur
fratres.ſimiliter ⁊ filij alicuiꝰ fratris prius mor/
tui.Dico de fratre illo ⁊ eius filijs:qui quidem
frater ex vtroq3 parente contingit eum de cuiꝰ
hereditate agitur ⁊ veniunt in hereditatem de
cti fratris ⁊ eorum filij cum parentibus defun
cti ⁊ cum proximis gradu aſcendentibus.⁊ de
cti filij fratris preferuntur illis fratribus defun/
cti qui ſunt ex vno tm̄ parente coniuncti defun
cto.C. de le.he.auten.ceſſante.Poſt fratres ex
vtroq3 parente ⁊ eorum filijs admittūtur fra
tres ⁊ ſorores ⁊ eorum filij qui ſunt ex vno la

tere ibi. Et iſti etiam fratrum filij: preferunt pa
truis defuncti ⁊ alijs ſimilibus. Poſt fratres ⁊
fratrum filios admittuntur quicunqꝫ ſunt gra
du proximiores. Et ſi pares ſũt: pariter admit
tuntur. C. de le. he. auten. poſt fratres. ⁊ exten
ditur computatio vſqꝫ ad decimum gradum:
vt dictum eſt. ſ. Naturales autem filij ſuccedũt
ab inteſtato patri deficientibus legitimis filijs
⁊ legitima vxore: non in totũ ſed in ſexta parte
totius hereditatis. ita tamẽ ꝙ ſi mater ſupereſt
virilis ei portio detur. Qui vero ſunt ex dãna
to coitu ſcꝫ vt ex adulterio vel inceſtu: ab omni
prorſus beneficio excludunt. vt. C. de n. li. li.
autẽ. licet. Itez nota ꝙ ſi pater hꝫ filios legiti
mos vel naturales quis naturales tunc non
poſſit inſtituere. poteſt tamen eis aliquid dare
vel relinquere: quia eis ⁊ matri vnciã vnam ⁊
non vltra: vel ſoli concubine ſemiunciam. C. de
naturalibus. li. matre. Si autem non habet le
gitime deſcendentes ſed aſcendentes. tunc le
gitima parte relicta aſcendentibus: reliqua in
ter naturales diſpõere poteſt. Quod ſi nec aſcẽ
dentes nec deſcendentes habeat tunc poteſt in
ſolidum naturales heredes inſtituere. C. de na
tu. li. auten. Licꝫ. Debẽt ergo naturales filij pa
ſci arbitrio boni viri. etiam ſi legitimi extent ⁊
ſuccedant: aut ſi coniuge viua alij ſunt hr̃edes:
⁊ ipſi preſtent idem patri ſi opus ſit. vt in dicta
. l. ⁊ hec vera ſunt de iure communi. In diuer
ſis tamen locis ſunt alia ſtatuta vel conſuetu
dines preſcripte: que ſi non ſint contra rõnem
piudicant iuri communi ⁊ illis eſt ſtandum ⁊
de eis inueſtigandum. Spurij autem. i. nati ex
his inter quos non potuiſſet tũc eſſe matrimo
nium: quis omni beneficio excludantur. ſꝫ le
ges: tñ epi itereſt facere ꝙ vtriqꝫ parentes eis
neceſſaria ſubminiſtrẽt: ſm ꝙ ſuppetunt facul
tates. ex̃ de eo qui dux. in ma. quã pol. p adul.
⁊ in hoc mitius agit canon ꝗ lex ciuilis. Si ãt
de conſuetudine eſt alicuius patrie vel ciuita
tis ꝙ mortuo aliquo ſine filijs: dñs terre totuꝫ
accipiat. Dicit Hoſtien. talem conſuetudinem
obſeruandam ſi preſcripta ſit. poteſt enim dñs
allegare ꝙ ab initio hoc pactuꝫ fuerit: qꝛ terra
ſua erat. Leuit. xxv. Terra non vendatur i per
petuum: qꝛ mea eſt ⁊ vos aduene ⁊ coloni mei
eſtis. Heres autem ſm canones ⁊ ſm conſcien
tiam tenetur ad omnia debita defũcti ſiue fue
rint ex contractu: vel quaſi: ſiue fuerint ex̃ ma
leficio vel quaſi ſiue res peruenerit ad heredẽ
ſiue nõ ſiue his fuerit ꝯteſtata vel nõ. xxvj. q. vj.
Si epiſcopũ. extra de pig. ex preſentium. de ſo
lu. c. j. ⁊ de vſu. c. tua nos. Et hoc intellige ſi he
reditas ſufficit. vltra enim ſufficientiam here
ditatis non tenetur etiam ſi non fecit inuenta
rium: quis ſecus ſit ſm leges. Diſtinguendũ
tamen inter legata ⁊ debita: quia debita tenet
ſine diminutione perſoluere. De legatis vero
ſi ſint tot ꝙ non remaneat legitima portio. po
teſt eam detrahere ⁊ iterum quartã ſꝫ quoſdã
Idẽ dicit Hoſtienſis ſi fuit inſtitutus heres.

De executione . §. v.

teſtamentorꝫ fienda. Ubi notandũ circa hoc cõ
cluſionẽ ſũmariã q̃ trahit ex illo. c. ij. heredes
ex̃ de teſt. ſm do. Anto. ⁊ do. flo. herede nõ im
plente voluntatẽ teſtatoris epũs eũ coget ad exe
quendum. ⁊ per hunc modũ vt res heredi reli
cte a teſtatore ab epo ei interdicãtur. Quod ve
rum eſt etiam ſi ipſe teſtator prohibuiſſet. ſcilꝫ
ꝙ ad epiſcopum nõ deuolueret talis poteſtas
exequendi. ſm Inno. Et ex hoc nota practicam
ſm dñm Anto. compelli heredẽ ad exequẽdũ
teſtamentum defuncti: qꝛ ſcꝫ poſſint ei interdã
ci redditus ⁊ emolumenta ⁊ auferri vt ſatiſfa
ciat voluntati defuncti. Sciendũ tñ ꝙ ea que
auferuntur ab herede non implente voluntatẽ
defuncti: non applicantur epo vt ſibi imburſet
ſed vt diſpenſet ⁊ diſtribuat vt voluntas defũ
cti impleatur. Unde non debet illa in occulte
apprehendere ſed publice. ad hoc quod notat
in. l. nulla. C. de epi. ⁊ cle. ¶ Notandum etiã
ꝙ heredes debent infra annum a die admoni
tionis adimplere voluntatem defuncti. vt in
autẽ. de here. §. ſi quis. vbi dicit glo. ꝙ ſufficit
vna monitio: qꝫ cõiter tenet. ⁊ hoc non ſolum
in relictis ad pias cauſas: ſed etiã i relictis ad
nõ pias cauſas. Poſt lapſum aũt ãni a die mo
nitionis ſibi facte ſuper hmõi ſi nõ impleuerĩt
heredes voluntatẽ teſtatoris. poterint priuari
hereditate ⁊ omnibus bonis relictis. vt notat
Bar. Bal. Ange. ⁊ imola. ⁊ Inno. Sed quãtũ
ad hoc vt poſſit heredi auferri id quod eſt reli
ctum ad pias cauſas: cum omni emolumento
ipſius non requiritur lapſus anni. imo ſufficit
ei lapſus ſex menſium ab inſinuatione ſeu pu
blicatione teſtamenti. vt in autenti. de eccle. ti.
. l. ſi autem legatum. ſm imolã. Et plus dici po
terit. ꝙ ſi heres ſit negligens in adimplendo
defuncti voluntatem: poterit epũs etiam nõ ex
pectato anni elapſu ei interdicere quicquid ei
fuerit relictum cum fructu ⁊ emolumẽto vt ex
hoc impleatur voluntas defuncti. Et hoc vide
tur innuere textus huius decre. ⁊ glo. ſm vnã
lec. Et hoc volunt do. an. ⁊ do. flo. Itez cũ in re
lictis ad pias cauſas non videatur requiri adĩ
tio hereditatis. vt notat Bar. poterit epiſcopus
ſtatim mortuo teſtatore monere heredem: vel
illum qui implere habet ſed in alijs relictis. ſ.
ad non pias cauſas non poterit monere here
dem anteqꝫ adeat hr̃ditas. vt notat Imo. poſt
he. de ancha. Et nota ꝙ non ſolum in relictis

ad pias cauſas ſpectat defenſio ⁊ executio ad
epiſcopum: ſed etiã in relictis ad nõ pias cau
ſas. Ad hoc facit textus huius decreta. ſi here
des. indiſtincte loquens. ⁊ eo. titul. indicante.
Et hoc voluerunt Innocen. ⁊ Hoſtien. Goffre.
⁊ glo. huius. c. hoc videtur innuere. lʒ gl. aliud
tenuerit. eo. ti. ca. tua. ⁊. c. relatum. ⁊ forte non
bene cum negare non poſſet ſaltem ratione de
licti contracti veniendo contra voluntatem de
functi pertineat hoc ad epiſcopum. ſ. de iudi.
c. nouit. ſm Goffre. cum quo reſidet. Jo. and.
qui ex hoc non videtur tenere cum hac glo. Et
hanc opin. ſequuntur canoniſte in. c. Joannes
eo. ti. ⁊. xj. q. j. Silueſter. ⁊ ibi per archidia. ſm
do. flo. ſ. zan. qui hanc opi. ſequitur. lʒ Pe. de
ancho. aliud tenuerit. Hoc autem practicatur
cõiter in relictis ad pias cauſas. in relictis au
tem ad non pias cauſas non practicatur. Et lʒ
hoc ſit magis impeditum. tñ opinio huius glo.
communiter de iure tenetur: pro qua facit tex.
quod procedit quando epiſcopus vellet ex of
ficio facere per viam executionis per p̄dicta
alſ ſi per viam actionis vel libelli adeatur. tũc
non poterit ſe intromittere contra laicos in re
lictis non piis. vt notat Jo. an. in dicto. c. Joã
nes. cuius opinio. ſequuntur communiter ca
noniſte. ⁊ archi. ⁊ do. flo. que opinio procede
re poteſt ſm canones ſm quos ep̄s indiſtincte
poteſt ſe intromittere circa executionẽ teſtamẽ
ti. Unde hec opinio in terris eccleſie ſeruanda
eſt: ſed non procedit ſm leges: cum per leges
ſatis prouiſum ſit contra negligentiam non im
plentis voluntatẽ defuncti. vt in auten. de he
re. ⁊ fal. §. Si quis autem. Unde ſm. l. p̄cedit
opinio. Pet. de ancho. qui tenuit q̄ in relictis
ad non pias cauſas ep̄s non poſſit ſe intromit
tere: niſi ſint relicta perſonis debilibus ⁊ miſe
rabilibus: ⁊ ſic hec opi. in terris imperij ſeruã
da erit. ſm Jmo. qui tñ non ſe firmat hic cũ ex
hoc induceretur correctio iurium que vitãda
eſt. de elec. c. cum expediat. li. vj. Unde reducẽ
do talia iura ad concordiam dicit per diſtinctio
nem: q2 aut ipſe ep̄s data negligentia heredis
etiam in relictis ad nõ pias cauſas vult ſe in
tromittere in ſubtrahendo fructus ⁊ alia emo
lumenta: vt voluntas defuncti impleatur non
autem ad priuationem hereditatis. ⁊ hoc po
terit epiſcopus facere. ⁊ ita procedit tex. hui9.
c. ſi ep̄s. aut vult ep̄s ſe intromittere priuando
hereditate heredem. ⁊ in hoc non poterit ſe in
intromittere. ſ. ad finem vt capiat hereditatẽ
⁊ diſtribuat ſed monendo vt deferatur perſo
nis de quibus in auten. hoc amplius ⁊ facere
poterit. Sed q̄uis poſſit ep̄s in hoc caſu mo
nere: non tamen poterit ſe intromittere vt ſibi
applicet cum non reperiatur hoc iure cautum

in relictis ad non pias cauſas. ⁊ ita communi
ter practicatur. vt in relictis ad non pias cau
ſas ep̄i nõ ſe intromittant. ⁊ ſi ep̄s ſit negligẽs
in exequendo: recurrẽdum eſt ad metropolita
nũ qui ſuccedit executioni teſtamenti. vt i autẽ
ti. de eccle. ti. §. ſi quis autem. ſm Hoſt. ⁊ Jo.
an. qui etiam dicunt q̄ licitum eſt cuilibet hanc
queſtionem mouere ⁊ ſollicitare vt cauſe pie
modis omnibus impleantur. Hoc etiam volu
it Jmol. poſt Pe. de anch. dicens etiã q̄ ſi ter
tius poſſideat bona teſtatoris qui reliquit cer
tam quantitatem pauperibus ⁊ ſic ad piã cau
ſam poterit ep̄s illum cogere ad ſoluendum ⁊
dimittendum bona. vt notat Bal.

Utrum filius §. vi.

vel alius extraneus inſtitutus heres ſi non im
plet relicta ad pias cauſas: priuetur tota here
ditate etiam legitima. Glo. ſuper dicto. c. ſi he
redes. ponit diuerſas opiniones. Sed Hoſtiẽ
ſis dicit q̄ non ſolum extraneus: ſed etiam fili
us vel alius attinens ſi non implet relicta ad
pias cauſas priuatur tota hereditate ſi ſit con
tumax: ⁊ hoc in fauorem relictorum ad pias
cauſas. vt vota defuncti adimpleãtur introdu
ctum ſit: vt creſcente eius contumacia poſſit p̄
uari tota hereditate: ⁊ etiam naturali debito.
Nam ⁊ ſi in talibus relictis ceſſat falcidia. C.
ad. l. falcidiam. auten. ſi tamen eum peniteat.
non denegatis ei elemoſyna ſm hoſtienſem.
cum quo reſidet Joan. an. hic quam opinio. ſe
qui videtur etiam archidi. in. c. ſilueſter. xj. q.
prima. Et cal. in quadam diſputatione. ⁊ Pet.
de ancho. ⁊ do. anto. qui concludit q̄ ſi relictũ
ſit factum ad piam cauſam practica erit contra
ipſum heredem negligentem implere q̄ pri
mo interdicantur ei redditus ⁊ eis fiat ſolutio
⁊ ex illis ſatiſfieri poſſit. Si autem ex illis ſa
tiſfieri non poſſit: ⁊ adhuc perſeueret in con
tumacia tunc exigente contumacia: poterit to
ta hereditate priuari: ſiue ſit filius ſiue alius
deſcendens ſiue ſit extraneus. In relictis ve
ro ad non pias cauſas ſimiliter eligenda erit
hec via: vt primo ſatiſfactio de redditibus: ⁊
poſtea procedat ad priuationem etiam ex toto
ſi ſit extraneus heres ⁊ in contumacia perſe
ueret. Si vero filius ⁊ huiuſmodi tunc relicta
ſibi legitima priuabitur toto reſiduo. Sed do
mi. flo. tenet q̄ fili9 tã relictis ad nõ pias cãs
q̄ etiã i relictis ad pias cãs: nõ puet legitĩa pp
hmõi negligẽtiã vel ↄtumaciã cũ illa nõ ꝓue
niat ſibi ex voluntate defuncti ſed ex diſpoſi
tione iuris. Sed Jmola. poſt Pe. de ancho. di
cit q̄ ſi heres eſt negligens in implendo relic
ta ad pias cauſas. tunc deuoluitur hereditas
⁊ executio relictorum piorum ad ep̄m. vt hic.

in.c.ſi heredes. In alijs relictis ꝙ̄ ad pias cau
ſas. tunc deuoluitur executio ⁊ emolumentū ad
pſonas de quibꝰ in dicta auten. ſcḋa. §. ſi quis
non implēs. niſi teſtator deputauerit ſpecialez
executorem: per quod appareat ꝙ ipſe teſtator
priuauit heredē ipm poteſtate exequendi. Nā
tunc non implēs non priuatur hereditate. vt no-
tat Bar. in dicta autē. hoc amplꝰ. ⁊ hoc qñ he
res priuatur hereditate ex diſpoſitione iuris pp
negligētiā non implendi. Si vero puetur ex diſpo
ſitione defuncti: vt qꝛ teſtator appoſuit penam
priuationis in caſu negligentie vl' delicti: ⁊ tūc
ſi prouidit ad quem deuoluatur: hereditas ad
illum deuoluitur: ſed ſi non prouidit cui appli
cetur: recurrendum eſt ad notata per Bar. in.
l. vxorem. §. leges. ff. de leg. iij.

De teſtamento .§.vij.

qḋ fit corā ſacerdote ſuo parrochiali ⁊ duobꝰ
vel tribus idoneis teſtibꝰ tm̄ vtrum ſit validū.
c. cū eſſes de teſta. Do. flo. ſūmat ꝙ eſt validum
nec in terris eccl'ie valet ꝯſuetudo in ꝯtrariuz.
Ubi ſciendū ꝙ glo. ibi tangit quattuor opi
niones circa hoc ſeu lecturas huius capli. Pri
ma eſt ꝙ loquatur ſolū in relictis ad pias cauſas
⁊ non alijs. ⁊ hec reprobatur. Secunda eſt ꝙ loq̄
tur gn̄aliter ⁊ indiſtincte. ſ. ꝙ ſit validū tale teſta-
mentū vbiqꝫ: ⁊ ſic deroget oībus legibus dicē
tibus cōtrarium. Et hec fuit opinio Ala. Goff.
Lau. Hoſt. Bar. Brix. quā etiam dicit do. An-
to. eſſe magis de iure. lꝫ contrariū ſit in practi-
ca. Tertia lectura eſt ꝙ in foro eccleſiaſtico ſer-
uetur hoc vbiqꝫ. ſ. ꝙ ſit validum teſtamentuz:
ſed in foro ſeculari vbi ſm̄ leges iudicatur nō
habeat locū. Quarta opinio eſt vt ſūmatum eſt.
ſ. ꝙ tale teſtamentum ſit valid in terris eccl'ie
tm̄. Un̄ io. an. declarādo materiā dicit hoc cōſi
obſuari. qꝛ aut loqmur in relictis ad pias cau-
ſas ⁊ tūc ſufficiūt duo teſtes idonei ſiue in foro
eccl'iaſtico ſiue ſeculari: ꝑ id qḋ habetur in. c. rela
tum. ij. aut loqmur in relictis ad non pias cau
ſas ⁊ tūc aut loquimur in terris ſubditis eccle
ſie: ⁊ ſm̄ ſcḋa erit decretalis cuz. eſſes vt. ſ. valeat
teſtamentū cum pſbytero parrochiali cuz duo-
bus teſtibus aut loquimur in terris imperij: ⁊
tunc dicit ſeruari ꝙ teſtamentū nō valet niſi in
teruentat ſolēnitas reqſita ꝑ legez ciuilē. ⁊ hec
opi. conſuetudine roborata ſeruāda videtur per
illud qḋ habetur. ff. de legi. l. minime. Hanc opi.
ſequi videtur Fede. de ſenis in conſil. Pe. de pe
ruſio. ⁊ Pe. de anch. ⁊ do anto. ⁊ do. flo. conclu
dens ꝙ in terris eccleſie teſtamentū etiam quo
ad diſpoſita: non ad pias cauſas: dūmō fiat co-
ram presbytero parrochiali ⁊ duobus teſtibus
idoneis ſit validum. Et ſm̄ hoc receditur a iu-
re ciuili ſolū ⁊ in his terminis ad hoc vt euitetur
legū correctio. In diſpoſitis vero ad pias cau-
ſas valet vltima volūtas etiā in terris imperij cū
duobus teſtibus: ēt ſine pſbytero parrochiali.

Teſtamentum .§.viij.

vel vltima volūtas ad pias cauſas valet factuz
corā duobus teſtibus. Hoc ſummatiz habetur in
c. relatū. i. ſꝫ Jo. an. ⁊ Flo. vbi nota ꝙ oportꝫ ꝙ
ſint hi duo teſtes legitimi: vnde nō ſufficeret ſi
eſſent minoris etatis vel infames ⁊ hmōi: tamē
ſi eſſent mulieres hi duo ſufficerent: qꝛ in reli-
ctis ad pias cās mulieres ſunt idonei ⁊ legiti-
mi teſtes. ſꝫ bar. ⁊ bal. in. l. j. C. de ſacroſan. ec.
dicit ꝙ in relictis ad pias cās ceſſat oīs ſolemni
tas iuris poſitiui: ⁊ ſufficit ſolēnitas iuris gētiū
diuini. Et hoc videtur eſſe de mēte Joā. an. duz
dicit ꝙ ſufficiāt duo teſtes idonei i relictis ad
pias cauſas in oīni foro: etiā in terris imperij.
Item nota ꝙ cā pia ſeu eccleſiaſtica ſi tracte
tur corā iudice ſeculari: terminari debꝫ ſm̄ ca-
nones ⁊ nō ſm̄ leges: ⁊ hoc cōmuniter tenent
doc. ⁊ nō ſolum in terris eccleſie ſed in terris i-
perij. Jmola. poſt do. Anto. dicit ēt ꝙ ſi ſtatuto
cauetur ꝙ non valeat teſtm̄ vel vltima volūtas niſi
ſi fuerit poſitū in memorialibus vel regiſtratū
tale ſtatutū non hꝫ locū in relictis ad pias cās:
quia laicus in hmōi non potuit ſtatuere. Simi
liter ſi ſtatutū dicat ꝙ mulier nō poſſit teſtari ſi
ne cōſenſu ꝯſanguineoruz: tamē poterit teſtari
quoad pias cauſas ⁊ valebit. Itē vltima vo
luntas tendēs ad piā cauſam pertinet ad iudi-
cem eccleſiaſticū: ⁊ corā eo poteſt tractari qḋ fa
cit vt relictū eccleſie vel pauperi etiā laico poſ
ſet peti: etiam corā iudice eccleſiaſtico: etiaz ſi ꝓ
tali relicto ſit prius laicus cōueniendus: vt vo
luit do. Anto. in. c. ſignificaſti. de offi. deleg. Et
plus tenuit bal. in. l. ſiqs. C. de epi. ⁊ cle. ꝙ epus.
vt ꝓcurator pauperꝫ vel eius procurator ſeu ſin
dicus coraz ſuo vicario poſſit petere ſe mitti in
poſſeſſionem ex edicto ſi pauperes ſunt inſtitu
ti hēdes: ⁊ ita quotidie practicatur. ⁊ voluit imo-
la poſt Pe. de ancha. Itē ſicut in relictis ad
pias cauſas ſufficiunt duo teſtes. ſm̄ do. Flo. ꝑ
regulam de reg. iur. qḋ aliqui intelligūt qñ pri
us relictū fuit: etiā facto corā duobus teſtibus.
Nam ſi fuiſſet factū per teſtm̄ ſolēne in relictis
ad non pias cauſas: nō reuocaretur ope exceptio
nis niſi ſit facta reuocatio coram quinqꝫ teſtibꝰ
relictū ſeu teſtamentū factum ad non pias cau-
ſas. Sed ſi fuerunt facta relicta ad nō pias cau
ſas per ſolēne teſtamentū: ⁊ poſtea ſit reuocatio
eorum faciēdo teſtamentuz ad pias cauſas per
relictum ſcḋo factum per pias cauſas. ſm̄ Pe.
de ancha. ⁊ Jo. an. in additione ſpeculi. Itē
ſimiliter ſi volūtas fuit perfecta ratione volun-
tatis ſed nō publica prout teſtator voluit: vt qa

teſtator teſtm̄

teſtator teſtamētum manu ſua ɔſcripſit volens poſtea illud redigi in publicā formā per tabellionē: ſed morte vel furore preuentus eſt antequā tabellio ⁊ teſtes venirēt: valebit teſtamentum tale inter liberos ⁊ quoad pias cauſas dūmodo ɔſtat iuriſe ſcriptū manu illius teſtatoris ſm ymol. ¶ Itē regulariṫ nō poſſūt decedē qs ptim teſtat⁹ ⁊ ptim ītestat⁹. vt. ff. de regu. iu. l. ius nr̄m: tn̄ in relictis ad pias cās pōt qs decedere partim teſtatus ⁊ partim inteſtatus cū de iure naturali nō ſit. ꝙ qs decedat vel in totū ītestat⁹ vel in totū teſtatus. Vn̄ ſi qs diſponat expreſſe: ꝙ velit certā partem ſuoꝝ bonoꝝ deuenire ad certam piam cām: puta dimidiam partē ⁊ non totum: talis decedit pro pte teſtatus ſcȝ pro illa dimidia legata ad piā cauſam ⁊ valebit: ⁊ pro parte inteſtatus ſcȝ pro reſiduo. ſm Pe. de ancha. ¶ Itē licet inſtitutio facta per mutū nō valeat. vt. C. e. ti. l. iubemus. tn̄ in relicto ad pias cauſas valet ſm ymo. ¶ Item licet regulariter relicta in teſtamēto nō valeāt niſi adeaṫ hereditas. vt. l. ſi nemo. ff. de teſta. tn̄ legata facta in teſtamēto ad pias cās valēt: nec requirūt aditionē hereditatis ad eoꝝ ɔfirmationē cū in ipſis relictis ad pias cās eſſent ſolēnitates iuris ciuilis. ſm Bar. ⁊ Bal. vt refert Pe. de ancha. qḋ nō tranſit ſine dubitatiōe. ſm ymol. Cōmittens extremā voluntatē ſuā diſpoſitioni alterius non dicit decedere inteſtatus: ſed teſtatus ad pias tn̄ cauſas. ſic ſummat Inno. ca. cū tibi de teſtamētis. Vbi nota ꝙ multe ⁊ varie lecture ponūtur a diuerſis ⁊ varijs doctoribus huius decretalis quaꝝ alique notanṫ in glo. alias tangunt alij. Sed omiſſis oībus alijs. Innoc. dicit ꝙ p hec verba. ſcȝ cū quis dicit volūtatē meā committo diſpoſitiōi talis intelligiṫ voluiſſe ꝙ oia bona ſua per talē in pauperes ⁊ pias cauſas expendanṫ: ⁊ iō videṫ decedere teſtatus. Si autē voluiſſet expēdi alio mō ꝙ̄ in pias cauſas ⁊ tūc decederet inteſtatus ſm Inno. put refert Ioā. cum hac lectura tranſiēs que coiter teneṫ. Hoſti. tn̄ dicit aliter ſcȝ ꝙ intendēs teſtari cuȝ dicit oia bona mea cōmitto diſpoſitioni petri: vel p verba ſimilia intelligit teſtatus. Sufficit enim ꝙ exprimat ad quē vel ad quos vult bona ſua ɔuenire. C. e. ti. l. ſi. Nam ſufficit teſtatori dicere hereditatis mee dn̄s eſto: licet non dicat heres eſto: de verbis enī nō eſt diſputandū: vt. p. cureṫ petitio. Nam teſtatores aliqn̄ abuſiue loquunṫ ⁊ neſciunt dicere inſtituo. ff. de lega. l. ij ⁊ remittit ipſe hoſtiēſis ad notata ī ſumma ſua eo. ti. §. qualiter. ⁊ hec lectura hoſti. ſatis videtur eē de mente glo. ⁊ placet do. Flo. ⁊ magis videṫ adaptari lr̄e huius. c. ꝙ̄ pcedēs. vn̄ ⁊ de iure videṫ verior ſm ymol. Sed hec lȝ lectura ſit verior de iure: tn̄ coiter approbaṫ opi. Innocen. dicētis ꝙ per talia verba in textu huius capituli expreſſe ille cuius diſpoſitioni cōmittiṫ itelligitur heres inſtitutus cum hoc vt ad pias cauſas diſtribuat. ſm Anto. ⁊ do. Flo. vnde practica erit obſeruanda: eſto ꝙ non bene probeṫ iure. Eſt enim fauorabilis anime: ⁊ iō amplectēda ſm ymol. Et hanc opinionē cōmunē videṫ tenere Bar. in. l. Centurio. ff. de vulg. ⁊ pupil. Idem etiaȝ Bar. dicit ꝙ ſi teſtator dicat bona mea ⁊ animā cōmitto in manibus titij: valet talis diſpoſitio ⁊ interpretabiṫ vt teſtator intelligatur dixiſſe: facio titiū heredē pro pauperib⁹ xp̄i. qḋ etiā tenet Pe. de ancha. Itē qn̄ teſtator inſtituit heredes ſuos ſimpliciter non dato aliquo executore: veniūt noīe heredū pauperes domicilij teſtatoris: vt notatur per glo. in. c. j. e. ti. li. vj. ⁊ loco ipſoꝝ paupeꝝ veniet epūs loci: q loco heredis habebiṫ ad diſtribuendum inde pauperib⁹: ꝙ ſi ſit datus executor ad eligendū ⁊ diſtribuendū inter ipſos pauperes: tunc talis executor ſeu cōmiſſarius habebiṫ loco heredis directi. pe. no. in iſto. c. ⁊ in ſpecu. in ti. de iſtru. ſm Pe. de ancha. qui etiā dicit ꝙ talis pōt eligere in pauperē ɔſanguineū ſuū ſi ſit pauper. di. lxxxvj. nō ſatis: ⁊ etiā ſpurium vſqȝ ad quantitatē ſufficientē pro alimētis ⁊ nō vltra. Si autem teſtator nō inſtituat pauperes xp̄i: ſed xp̄m heredē: tunc veniet vt heres ecclīe cathedralis domicilij teſtatoris. ſm ymol. Itē ſi teſtator dixit ꝙ volebat executioni mandari que diſpoſuerat quadam in ſcedula cōmendata guardiano minoꝝ: ſi ɔſtet illam ſcedulam manu teſtatoris ſcriptā cōparatione lr̄arum, vel alio mō executioni mādabunṫ in illa ɔtenta vel ſcripta cū valeat talis diſpoſitio. vt notat Imol. poſt Bar.

¶ De executori- §. ix.

bus teſtamentorum multa notanda ponit Ioā. an. ſuper. c. Ioannes de teſtamentis cōmētādo illam decre. ſic aūt ſummat. Executor fideicommiſſarius qui ſuſcepit officium illud exequi cōpellitur. ¶ Vbi primo nota ꝙ executores teſtamentoꝝ pluribus nominibus nuncupanṫ. Aliquando enī dicunṫ cōmiſſarij. aliquando fideicōmiſſarij: interdum diuiſores: interdū diſtributores: interdum gradiatores: vt notat ſpecu. Et vt dicit Goffre. hi non dicuntur ſimpliciter executores ſed executores vltimarū voluntatum. Nam proprie executores ſunt hi q ſententias exequunṫ. C. de execu. rei iudi. l. finali. ¶ Scḋo nota ꝙ dicit textus poſt ſuſceptū. non anteqꝫ ſuſcipiat executionem pōt cogi ad exequendum: ſi non vult ſuſcipere tale officiū exequendi: ⁊ precipue ſi nil fuit ſibi relictum: vel ſi aliquid relictuȝ non agnouit ⁊ loquitur de executore dimiſſo per teſtatorem: ſecus de datiuo

⁊ legitimo de quo ſpeculator eodem titu. Sed poſtꝗ̄ ſuſcepit executionē expreſſe vel tacite: vt ſi iam alicui creditori ſatiſfecit vel legatum ſoluit vel aliquid vt executor geſſit: tunc cogi poteſt ad exequendū ſm̄ Inno. non tñ ſufficit que prius fuerit in ↄſtitutione ſui. puta cū teſtator inſtituit eum executorē ⁊ tacuerit. ff. de arbi. l. pomponius. Si aūt nō tacuit ſed expreſſe acceptauit: tenetur ex promiſſione. ¶ Item no. tertio ꝙ nō ſolum dioceſanus de quo in hoc. c. dr̄ ſed etiā habens iuriſditionē epalē vel quaſi poteſt executorē cōpellere ad exequenduȝ. Succedit etiā in hac iuriſditione cōpellendi capitulū mortuo epo. vt de ma. ⁊ obe. his que pro eccleſia. ſi negaretur in offi. executiōis legitime. qui competit epo capitulū ſuccedere debet. de quo nota opi. ſn ſpeculo. Infirmo aūt epo vel abſente capitulū hoc nō poteſt cū in his caſibus iuriſditio non trāſeat in capituluȝ. ¶ Quarto nota ꝙ modus cogendi executorē eſt. vel per ſubtractionē emolumēti relicti ſibi a teſtatore. alſ nō relicto: vel q̄a per cenſurā eccleſiaſticā: vel per penam arbitrariā: de hoc ſatis in ſpeculo ⁊ hoc niſi ex cā emergenti petat ipſe executor ab epo exonerari. ff. de ꝓcu. l. ſi poſt datū. Et ponit lex caſum de ſuperuenientibus inimicitijs. Officiū ergo executoris teſtamēti ⁊ procuratoris ⁊ arbitri ſm̄ Bonagiri in hoc ↄueniūt a ꝑncipio voluntariū ex poſtfacto neceſſarium addebat ⁊ caſum de executiōe voti paterni. vt de vo. c. liȝ Et per hoc argue ꝙ non ſolū arbiter: ſed etiam arbitrator poteſt cogi ſententiā dicere. de hoc in ſpecu. de arbitris. §. fi. ¶ Nota ꝙ executores dari poſſunt in numero pari: ſicut ⁊ ꝓcuratores ⁊ cōmiſſarij ad eligendū. Nō eniȝ refert an ſint plures vel vnus ſolus. Eſt tamē ↄſilium ꝙ talia cōmittanſ in numero impari. vt de arbi. c. j. ¶ Sexto nota ꝙ querūt Inno. ⁊ Hoſtiē. ⁊ Abb. an executor poſſit agere contra heredes. ſcȝ ad implendū legatū. Rn̄deo. ꝙ in relictis ad pias cauſas planū eſt ꝙ poteſt: ⁊ in hoc omnes ↄcordant: ⁊ ↄtra heredes agere poteſt ⁊ exigere relicta. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi quis: ⁊ ſi nullus ſit heres: executor pōt totā hereditatē vēdicare vt nulla deducta falcidiam voluntatem defuncti exequaſ. vt ibi. Si vero non ad pias cauſas: ſed ad alios vſus voluit teſtator expēdi relictum: ⁊ tūc aut executor eſt miniſter tm̄ aut miniſter ⁊ princeps relicti. In primo caſu nō agit contra heredes ſm̄ Inno. ⁊ Abb. Sed ſi heres gratis ſoluit executor diſtribuit iter illos quos teſtator diſtribui voluit niſi teſtator expreſſe illud ↄceſſerit. ff. de le. l. cum quibuſdam. In ſecūdo caſu etiā cū particeps eſt relicti: puta ꝙ teſtator falcidiā vel aliā quotā ad eū pertinere voluit ⁊ ſm̄ oēs agit. ff. de le. ij. l. ſi quis tutio. Sȝ hoſtien. dicit ꝙ hoc eſt diuinare: ⁊ tenet ꝙ ſm̄ canones executor ⁊ ↄtra heredes ſi ſint: ⁊ contra alios agere poſſit in his que ad vltime volūtatis ſpectāt executionē ⁊ eis negligentibus: hoc faciat dioceſanus. vt extra de teſta. ca. Tua. ⁊ c. Si heredes. Primā diſtinctionē tenet ſpeculator. ¶ Nota ſeptimo ꝙ q̄uis clerici curas ſecularium actuū vel negocioꝝ ſuſcipere non debeant. vt di. lxxxviij. Eps. ⁊ xj. q. j. te quidē. nec debent eē miniſtri laicoꝝ. Iſtud tamē eſt ſpeciale in executore ad pias cauſas: vt illa clericus vel monachus exequatur: vt de teſta. c. ij. li. vj. Religioſus tñ de conſenſu prelati ſui ⁊ non aliter cum illud ſit ſuffragium anime ad quod clerici tenētur: ⁊ eſt officium miſericordie qꝺ oib⁹ eſt cōmune. vt. lxxxvj. di. c. non ſatis. Aliquib⁹ videtur ꝙ clericus ⁊ monachus oēm executiōeȝ vltime volūtatis etiā vltra relicta ad pias cauſas agere poſſit: pro q̄bus facit de teſta. c. ij. Et approbat ↄſuetudo ⁊ pōt tolerari. dum tñ ꝑ id non abſtrahaſ a ſeruitio diuinoꝝ. Et q̄uis religioſus inſtitutus executor acceptaſſet executionem cū conſenſu ꝑlati ſui: tamē ſi poſtea prelatus prohibeant proſecutionē executionis: non poteſt exequi. licet prelatus non bene faceret ſine vrgente cā cum prohibendo ſm̄ Jo. an. frater minor tamē non pōt executor exiſtere. de verbo. ſig. c. exiui. in clemen. licet poſſit conſulere quomō executio fiat. ¶ Item nota octauo ꝙ in executiōe hmōi poſſunt ſimul eſſe clerici ⁊ laici nec obſtat ꝙ in eodē officio non debet eſſe diſpar profeſſio. xvj. q. vij. nouą. ſed clerici ⁊ laici ſunt diuerſe profeſſionis. vt. xij. q. j. duo ſunt. Nam vbicunq̄ȝ ad aliquid agendum admittimus diuerſa capita nō vt collegiuȝ vel corpus vnicum: nō refert an illi ſint eiuſdē vel diuerſe profeſſionis: dūmodo vtraq̄ȝ cōfeſſio per ſe ſit habilis ad id agenduȝ: vt de ſeruientibus cardinalium incluſoꝝ. nil enim impedit in eodeȝ facto duos procuratores inſtitui: alterū clericū alium laicū. Idem in teſtibus. Idē in arbitris. Idē in conſiliarijs ⁊ ſimilibus. Iudices etiaȝ ⁊ executores gratiaꝝ pñt eē diuerſarum profeſſionum: vt ꝓbatur per diuerſa iura. vbi vero inter ipſos gerentes eſt vnio reſpectu eiuſdeȝ collegij vel corporis: illud tale corpus non dȝ eſſe diuerſe profeſſionis: vt dictū eſt in obiectione. ¶ Nota nono cū dr̄ in hac decretali Joan. ꝙ ꝑ dioceſanū fiat executio ſeu cōpulſio. Queritur quis dioceſanus habeat hoc explere. Reſpondeo. Circa executionē legitimā teſtamenti quā habet eps. planum eſt ꝙ intelligitur de epiſcopo originis ipſius teſtatoris. Sed ſi alibi habet domicilium. dicūt quidam ꝙ vterq̄ȝ exequi pōt. alij ꝙ eps domicilij ſi in totum illud tranſtulit niſi in loco originis eēnt facultates ipſi⁹ ⁊

ſed quoad cōpulſionem executoris: de qua decretalis loquitur. puta q̄ ep̄s ipſi⁹ executoris habet illum compellere. Ex quo ergo ſuſcepit officium exequendi ſibi imputet: ſi tamen ipſe executor ſuſcepit officium exequendi in domicilio teſtatoris. ep̄s ipſius domicilij ratione illius q̄ſi contractus eum compellet: ſi inuenit eū ibidem. alás ſeruabit quod dicitur de foro cōpe. c. Romana. lib. vj. Uel dic q̄ ex quo ipſe abſens ē collega exequetur: ⁊ ſi collegam non habet nec alter teſtator prouidit: non inſtabimus compulſioni abſentis: ſed exequatur epiſcopus teſtatoris. vt de teſta. c. ij. li. vj. Et per predicta expedit quod queritur coram quo legatarius conueniat executorem. de quo in ſpe. ¶ Queritur decimo quid ſi teſtator vetat executorē reddere rationem ſue executionis. nūquid iſtud ſit ſeruandum. ita q̄ epiſcopus non valeat exigere rationem ſue executionis ab eo. Reſpondit Hoſtiē. in. c. Tua. de teſtamen. putat talem executorem qui non neceſſario: ſed voluntarie ſuſcepit officium vt hic teneri ad rationem reddendam ex bono ⁊ equo iudicis arbitrio faciendam. argu. de ma. re. ca. Qui filium. Sic enim pontificali auctoritate decet impleri voluntatem defuncti etiam ſi actio deficiat. ff. de peti. here. l. hereditas. Judex ergo penſata fama ⁊ conditione executoris quantitate ⁊ qualitate articuli de quo q̄ritur in aliquibus credet ipſius iuramento: in aliquibus plenam probationem requiret. C. de epiſ. ⁊ cle. l. nulli. Et arbitrabitur taliter q̄ non ſit locus fraudi. nec minus plene executionis: ⁊ talis videtur fuiſſe mens teſtatoris clauſulā illam apponentis. Nec enim eſt veriſimile q̄ illam excluſionem voluntatis ſue vel officij pontificalis oppoſuerit: ſed magis vti voluiſſe fide vtriuſq;. Et ſi aliquid doloſe fecerit de dolo poterit conueniri ⁊ queri: cum in tali remiſſione non veniat remiſſio doli: ⁊ etiā derelictis que apud ipſum eſſent ſm do. An. non obſtante q̄ teſtator vetuerit niſi illō ſibi reliquiſſet. ¶ Undecimo nota q̄ licet executor debeat exequi infra ānum prout notatur de teſta. c. ſi heredes. tamen poterit epiſcopus eū compellere poſt annum ad exequendum. cum annus ſit datus nō eius fauore: ſed vltime voluntatis. ſm Domi. floren. ſcilicet zambarellem.

¶ De ſubſtitutio- §. x.

ne heredis no. ſm glo. ſuper. c. Raynutius. extra de teſta. q̄ multiplex eſt modus ſbſtitutiōis quedam enim dicitur vulgaris: quedā pupillaris: quedam exemplaris: quedam compendioſa. Et iſte ſubſtitutiones dicuntur directe. Jdē eſt ⁊ fideicōmiſſaria. Subſtitutio vulgaris eſt que fit ab omnibus vulgarib⁹: ⁊ fit ſub hac forma. inſtituo te heredem: ⁊ ſi tu non eris ille ſit. Hec appellatur expreſſa vulgaris. inſti. de vulga. ſubſti. in prin. Pupillaris eſt que fit ſub talibus verbis. Filius meus mihi heres eſto: ⁊ ſi tu non eris vel ſi eris ⁊ infra tp̄s pubertatis deceſſeris: ille ſit heres. inſti. de pupil. ſubſti. i pn. Exemplaris eſt que fit ad exemplū. Pupillaris que fit furioſo ſub his verbis. Si filius meus deceſſerit anteq̄ reuertatur ad ſanam mentem ille taliter ſit heres. inſti. de pupil. ſubſti. §. j. Cōpendioſa fit talibus verbis. qñcunq; filius meus deceſſerit ille ſit heres. Fideicōmiſſaria dicitur que fit ſic. Jnſtituo te heredem ⁊ rogo vt reſtituas hereditatē Titio tali die vel ſub tali cōditione. ſcʒ ſi deceſſeris ſine filijs: ⁊ hec ſubſtitutio poteſt fieri a quocunq; ⁊ cuicūq; ⁊ ante pubertatem ⁊ poſt. inſti. de pupil. ſubſti. §. ſi. Et talis fuit inſtitutio ⁊ ſubſtitutio. que habetur in dicto. c. Raynutius. Uulgaris ſubſtitutio expirat q̄ cito eſt adita hereditas. C. de inpub. ⁊ ali. ſubſti. poſt aditā. pupillaris ſtatim expirat poſt tp̄s pubertatis. inſti. de pupil. ſubſti. in princi. Hec fuit fideicōmiſſaria ſubſti. ſeu precaria de qua in iſto. c. Raynutius. Et hec incerta conditio potuit ſoror ſorori remittere: licet ſit contra voluntatem teſtatoris. C. de pac. l. j. Et hoc propter votum ideſt deſiderium captande mortis C. de tranſac. l. fideicōmiſſo: nec poteſt alienare taliter grauat⁹. C. communia de leg. l. ſi. niſi in certis caſibus in autē. ibi poſitis. ¶ Queritur vtrum indiſtincte per religionis ingreſſum expirat ſubſtitutio facta in defectum liberorum. glo. finalis dicit q̄ aut ſubſtituitur perſona priuata ⁊ euaneſcit. quia hoc caſu ingreſſus monaſterium fingitur habere heredē: vt hic. et in auten. de ſanctiſ. epiſ. §. ſed hec preſenti. Si autem ſubſtituitur eccleſia ſeu locus religioſus vel iubetur expendere in pias cauſas. tunc nō expirat ſubſtitutio ſeu fideicōmiſſum per religionis ingreſſum: vt in dicto. §. Sed hec. Ubi hʒ diſtinctio ſeu differentia probatur. Et eſt diuerſitatis ratio: quia q̄ non expiret ſubſtitutio per religionis ingreſſum inductum eſt contra propriam ſignificationem verborum in fauorem pie cauſe. Ubi ergo ſubſtitutio ſeu fideicōmiſſum debet expendi in piam cauſam. ceſſat dicta ratio. cum non debeamus impropriare verba in fauorem pie cauſe ſeu religionis in preiudicium alterius religionis ſeu pie cauſe. ad hoc. capitu. Cum cauſa. de preben. priuilegiatus enim non vtitur priuilegio ſuo contra pariter priuilegiatum. niſi pariter cōcurrit priuilegiū vtriuſq;. in dicto. §. ſed hec preſenti. Et plene per Barto. in auten. C. de ſacroſan. eccl. Faciunt etiam predicta ad aliam queſtionē ſatis notabilē. Quid ſi teſtator dedit ſubſtitutuʒ

ſub conditiõe: ſi inſtitutꝰ decederet ſine liberis ex ſe legitime deſcẽdentibꝰ vel ex corpe ſuo naſcẽtibus: nunquid euaneſcat ſubſtitutio per ingreſſum religionis. Hec queſtio ſatis pulchra ꝛ quotidiana eſt. Et idem poteſt dici qñ teſtator per alia verba cõtinentia naturalitatẽ fecit ſubſtitutionem. Doctores ſummi varij fuerunt in hac opinione. Nam iacobꝰ de bel. diſputat hãc queſtionem ꝛ poſuit in dicto. §. ſꝫ hec. Et cõcluſit ſubſtitutionem dicto modo cõceptam nõ expirare per ingreſſuꝫ religiõis: qꝛ teſtator ꝑ illa verba elegit naturalitatẽ nec reliqt voluntatẽ ſua interpretationi iuris. Secꝰ qñ fuit locutus general'r. vt ſi ſine liberis deceſſerit ꝛc̃. tũc ſuccedit iuris interptatio que ceſſat i caſu certo: qꝛ in icertis nõ certis opus eſt ꝯiecturis. de re iu. c. eſtote. Jn hãc opi. accedere videnꝟ Ma. Sil. Hoſt. ꝛ Jo. an. vt notaꝟ ꝑ eũ in. c. Raynaldꝰ. de teſt. Cõtrariũ tenuit quidã bãgotis dũ eſſet bononie hec qõ de facto. ꝛ Di. ſequitur in. l. ſi ita quis. ff. de le. ij. ꝛ Ric. ꝛ Bar. in auc̃. niſi rogati. ꝛ in. l. ſi ita quis. ꝑalſ. ꝛ ſic poſtmodũ eleganter ꝯſuluit i qõne facti. Primo per rõnẽ quã faciebat Di. Exꝑſſio eni eoꝝ que tacite inſunt nil operaꝟ. ff. de le. ij. ꝛ c. ſignificaſti. de elec. Sed hec verba ex ſuo corꝑe vel ex ſe legitime natis inſunt in illis verbis ſi ſine liberis deceſſerit ꝛc̃. nõ veniũt filij legitimi tñ vt i dicta. l. ſi ita qs. §. ſi. ğ ſolũ intelligunꝟ de naturalibꝰ ꝛ tñ fauore mõaſterij expirat talis ſubſtitutio ꝑ religionis ingreſſum. Scdo moueꝟ per rõnẽ Ric. Malũ illud fideicommiſſum vel ſubſtitutio ſi deceſſerit ſine liberis ꝛc̃. reprobaꝟ ꝛ pro nõ ſcripto hꝫ. non iõ qꝛ mõaſteriũ non hꝫ loco filij ſꝫ qꝛ ꝑbet impedimẽtũ vite ꝯtemplatiue ſeu retrahit a vita ꝯtẽplatiua eligẽda. nã ſbſtitutꝰ timẽs ne bona ſua cogaꝟ reſtituere ſi decederet ſine liberis induciꝟ ad mrĩmoniũ ꝯhendũ ꝛ remoueꝟ ſ ꝓpoſito religionis ꝛ caſtitatis. Et iõ impator voluit tale grauamẽ hꝫe ꝑ non adiecto. ꝛ hoc voluit tex. in dicto. §. ſed hec pñti. duꝫ dicit tales ordinatiões inualidas ꝛ ꝑ non ſcriptas. Sꝫ hec ꝯditio de qua in qõne nr̃a eſt plus mlto ꝯr̃ia vite ꝯtẽplatiue ꝛ caſtitati ꝛ religiõi q̃ illa de qua in dicto. §. ſꝫ hec pñti. Et ſi ergo fortiꝰ dꝫ iſta haberi ꝑ nõ adiecta. ꝛ ita etiã tenet ꝛ refert Cy. in dicta auc̃. niſi rogati. Tertio ꝓbat a ſili. Jllõ qõ relinquiꝟ cã dotis de necẽitate intelligiꝟ ꝑ matrimonio carnali ſine quo nõ põt dici dos. vt l. l. iij. ff. de iure do. ꝛ c. ꝛ ſi nece. de do. inter vi. ꝛ vro. Nã pro introitu mõaſterij nõ daꝟ dos. de ſimo. c. nõ ſatis ꝛ c. veniens. ꝛ tñ illa conditio ſeu cã remittiꝟ inſtituto ſeu legatario intrante monaſteriũ: ſꝫ nõ poſſet dici ꝙ ciuilr impleaꝟ. vt in dicto. §. ſed hec. ergo in caſu qſtionis nr̃e nõ poſſet dici ipleta cõditio ciuilr ꝙ mõaſteriũ dicaꝟ ex ſe natũ. nihilominꝰ rõne ꝑdicta debẽt bona apud monaſteriũ remanere. Jdẽ dꝫ ꝛ põt dici de eo qõ relinquiꝟ cã donatiõis ꝓpter nuptias. vt hꝫ in dicto. §. Quarto ꝓbaꝟ ſic. Jnter mõaſteriũ ꝛ mõachũ nõ dꝫ mrĩmoniũ ſpũale: cũ ſolus abbas dꝫ ſpõſus. de elec. qꝛ ꝓpter. Sꝫ fideicõmiſſum relinqtur ſub ꝯditione ſi nuptias ꝯxerint. ꝛ ille grauatꝰ monaſteriũ ingrediatur: nõ teneꝟ ad fideicõmiſſum. vt in dicto. §. ſꝫ hec. ergo appet ꝙ nõ eſt iõ ꝙ videaꝟ defeciſſe ꝯditio fideicõmiſſi: ſꝫ iõ tale grauamẽ hꝫ ꝑ nõ adiecto ꝛ ꝑ nõ ſcripto cũ vite cõtẽplatiue ꝯtrariatur. ğ idem dicendũ in qõne nr̃a. Quinto ꝛ vltimo ꝓbaꝟ iſto mõ. Ego video ꝙ ſi aliqd relinqtur mulieri cũ onere reſtituẽdi ſi nõ nupſerit ꝙ nõ teneꝟ reſtituere ſi nupſit. l. quotiẽs. ff. de condi. ꝛ demõ. l. cũ ita legatũ. cuꝫ. l. ſeq. qõ tñ limitaꝑut notaꝟ in auc̃. cui. C. de indi. vidui. ğ multo magis nõ valet iſtud grauamẽ. de q̃ in qõne nr̃a cũ ſit impedimẽtũ religiõis ꝛ vite ꝯtẽplatiue que lõge melior eſt q̃ actiua. Et hec opi. placet do. anto. lꝫ nõ alleget ꝯſiliũ ꝛ motiua. Bar. que mihi multũ placẽt: ꝛ ipam vitatẽ cõtinere videnꝟ. Pro hac ꝯcluſiõe vide bonuꝫ tex. in. l. titie ſi nupſerit. de ꝯdi. ꝛ demon. vbi dꝫ ꝙ ſi teſtator relinqd titie ducẽtos ſi nõ nupſit. ꝛ ſi nupſerit relinquit centũ: ſi titia elegerit nuptias dꝫ hr̃e ducentos. ꝛ tñ nõ adimpleuit ꝯditionẽ. Sꝫ illa habeꝟ pro nõ adiecta: qꝛ retrahit a mrĩmonio carnali ꝯhendo. Jdẽ ꝛ fortiꝰ ſi a ſpũali. ꝛ per hec clariſſime ꝑꝫ itellectꝰ huiꝰ. §. Sꝫ hec. ꝛ huiꝰ. c. Obtinet ğ hoc monaſteriũ. non qꝛ hꝫ loco filij vel heredis: qꝛ fuit illa allegatio ptis. vt. s̄. dixi. ſed quia habeꝟ pro nõ adiecta ſi vult intrare monaſteriũ: ꝛ iſertur ad deciſionẽ queſtionum ſupra tractataꝝ ꝛ multaꝝ aliaruꝫ ſimĩlium. Expeditis ꝛ ſuppletis glo. ex quibus patuit clariſſime intellectus huius. c. ꝛ multoruꝫ iuriũ ciuiliuꝫ ꝛ canonicoꝝ deſcendẽdo ad aliã non minus vtilem materiã extrinſecam huius ca. que vſatur circa bona ingredientiũ religionẽ ꝯdito vel non ꝯdito per eos prius teſtamento. Hec oĩa Abb. de ſicilia in lectura. Ad idem vidi ſolẽne ꝯſilium vniuerſitatis bonoñ. vt habetur in ꝯuentu ſancte Marie nouelle florentie. Multi etiam ſolẽnes Docꝟ. alij idem ꝯſuluerunt. ſ. ꝙ in hmõi caſu euaneſcat ſubſtitutio. Fallit in fratribus minoribus: non in ꝑdicatoribꝰ. Ratio diuerſitatis eſt: qꝛ ꝑdicatores ex ꝑuilegio ſunt hereditatis capaces nõ minores.

¶ Quis ordo tenendus in ſoluẽdo creditoribus aut legatarijs. §. xi.

Reſpõ. ſm Ray. ſi creditores ꝛ legatarij ſimul veniant primo ſatiſfaciendũ creditoribus: ſed ſi veniant ſeparatim liberatur heres ſoluendo

per illum ordinē quo venerant:dum tñ nō fa/
ciat in dolo.⁊ creditores poſtmodū venientes
nō debēt inquietare heredē niſi remanſerit ei
de hereditate:ſed hñt ſuū ſuū ſaluū ɔtra lega/
tarios. Si tñ heres ſcit vel credit ſiue dubitat
ꝙ hereditas nō extendit vltra debita:ſiue fue/
rint ex ɔtcu:ſiue ex maleficio:vel quaſi nil de/
bet dare legatarijs donec ſatiſfaciat creditori/
bus.Et idē modus tenēdus eſt in ſatiſfaciēdo
prius creditoribus prioribus ⁊ in iure potiori/
bus.Et nota ꝙ heres ante oīa pōt deducere ex
pēſas funeris:⁊ etiā alias neceſſarias quas fe/
cit cā hereditatis:vt in teſtamēto inuentario ⁊
hmōi. Et breuiter ſicut qñ debita totā heredita
tem exhauriūt heres debet eē imunis a lucro:
ſic ⁊ a grauamine.C.de iure delib.l.Scimus
§.ſi pſatā.cuz ſequē. Itē nota ꝙ lz obligatio te
ſtatoris trāſeat ad heredē:nō tñ piculuz periu/
rij ⁊ hmōi que nō pñt excedere ſingularez pſo/
nā. Idē Hoſt.⁊ Guil.Quid ſi plures ſint here/
des:quō tenent ad debita vel legata.Rñ.regu
lariter tenet quilibet heres pro hereditaria pte.
C.de here.ac.l.ij. Excipiunt quinque caſus.
Primus ſi aliquid ſit in obligatiōe faciēdi vel
nō faciendi.tūc enim quilibet tenet inſolidum
ff.de vbo.obli.l.in executoribus.§.ij.vt ſi te/
ſtator pmiſit ſe aliqd opus facturū. vel pmiſit p
ſe vel heredē nō fieri quo minus p fundū ſuuz
trāſire liceat hi quilibet heredū obligat iſolidū
Scđs caſus eſt ſi res que dz reſtitui inſolidum
poſſideat ab vno.C.de here.ac.l.ij.⁊.ff.cōmo
dati.l.ſi tñ.§.heres.Tertius eſt in alimētis le/
gatis:q: p volūtate defuncti vel iudicis:vł ab
vno inſolidū vł a ptibus deſignatis petunt.ff.
de ali.le.l.iij.Quartus ſi teſtator ab vno here/
duz legauerit creditori hereditario cōpēſandi
alo.tūc enim ille heres onus ſuſtinebit vſqz ad
ɋntitatē legati.ff.de le.ij.l.cū ab vno.Quintus
in expēſa funeris vxoris que nō tm̄ aſtrigit he
redes pro hereditarijs portionibus:ſed etiam
virū pro portione q̄ puenit ad eū de dote vxo.
ff.đ reli.⁊ ſump.fu.l.quotiēs.⁊.l.veluti.Quid
ſi heres eſt pupillus:nūqd pōt differri ſolutio
debitoꝝ pteritu pupillaris etatis. Rñ.non. vt
C.de acqui.here.l.j.Sub pretextu.

De dilatione .§.xij.

executionis in legatis ad pias cās. Et pmo qri
tur vtrū defunctus inde patiat detrimētuz: q:
tardant elemoſyne quas legauit. Rñdet btus
qōll.vj. Tho.inqōli.ɋtū ad meritū elemoſyne nulluz
ar.xiij. detrimētū patiat ex pdicta tarditate. maxime
ſi ɋtū in eo fuit curā adhibuit:vt eius elemo/
ſyne cito darent:q: meritū pucipalr ex volūta/
te depēdet ex intētione. Sed ɋtuz ad effectum
elemoſyne patit detrimentū:non quidē vt per
hmōi tarditatē puniat:ſed q: remediuz expia/
tionis pene ei nō adhibet:cū non ſit ſuffragiū
vnde ſubleuaretur. Silr nō patitur detrimen/
tum ſi differat reſtitutio quā ipſe mandauit fie
ri:lz tarde mādauerit etiā in morte:tñ fecit qđ
potuit. Hec ille. Ex qbus ſequit ꝙ ſi tepide ⁊ in
caute mandauit fieri ſuffragiuz vnde nō fit vel
multū differtur:nocet ⁊ quoad meritū ex remiſ
ſione voluntatis:⁊ quoad ſuffragium vt nō ſb
leuetur ſi non fit vel nō ita cito ſed tarde fit. Et
multo magis de reſtitutione fienda. Nam poſ/
ſet cū volūtate ita remiſſa mandari fieri reſtitu/
tionē:puta ne filij egerēt:vel ipſe ne euaderetq̄
ſi non curās de reſtitutiōe ꝙ parum vel nihil ſi
bi pdeſſet talis reſtitutio mandata:ſi etiam fie
ret. Scđo querit vtrū executor debeat tardare
diſtributionē elemoſynaꝝ ad hoc vt res defun
cti melius vendant.puta morit teſtator tempo
re meſſium vel vindemiaꝝ:legat ſummā pecu
nie pauperibus erogandā:trahendā ex fru cti
bus recollectis ipſius teſtatoris:que tūc tpis pa
rum valēt:inde ad ſex menſes vel annum vale
bunt inuito plus. Rñdet.b.Tho.in qōlib.ꝙ in
mora modici tpis nō videt magnū periculum Ubi.ſ.
vel detrimētū vñ ſi executor per modicū tem/
pus elemoſynas dare differat vt rebus defun/
cti venditis ampliores elemoſynas faciat:non
videtur abſqz culpa:q: forte tunc defunctus a
purgatorio erit liberatus:in quo dum erat cru
ciatus remediū ſuffragioꝝ maxime ei neceſſa/
rium erat:hoc aūt relinquit prudētis executo/
ris examini:vt ɔſideratis dilatione tpis ⁊ con/
ditione pſone:que citius vel tardius liberanda
eſt;⁊ etiā quātitate augmenti elemoſynarū fa/
ciat quod viderit magis expedire defuncto.
¶ Tertio querit vtrū ex tali dilatione ⁊ preci/
pue magna peccet mortaliter ⁊ ab herede. Rñ
deo ꝙ ſic.ſi nō facit quātū poteſt nec excuſatur
q: ſine magna cōmoditate heres hoc facere nō
poteſt. Ne executor ne diſpliceat vel damnum
inferat heredi:⁊ qđ ipſe nō pōt:dz ipſe ſignifi/
care dyoceſano qui pōt cogere.extra de teſt. Jo
an.Un in decre.xiij.q.ij.qui oblatiōes.ij.dicit.
Qui oblatiōes defunctorum detinēt ⁊ eccleſijs
tradere demorant:vt infideles ſunt ab eccleſia
abyciendi ⁊ quaſi egentiū necatores:nec credē
tes iudiciū dei habēdi ſunt.⁊ in alijs duob⁹ ca
pitulis idē dī ibidē. Ex qbus arguit Joan.nea
pol.in qōlt.ꝙ peccant mortaliter tales executo
res ⁊ heredes multū differētes.tū q: nullus de
bet excōmunicari niſi pro mortali. Hi aūt man
dantur excōmunicari ɋuis non ſint ipſo facto
excōmunicati niſi hoc eſſet alicubi per conſtitu
tiones ſinodales.tum etiam q: notabile nocu/
mentū inferunt aīabus proximoꝝ.Unde ibi
dicuntur necatores animarum ſcz ſubtrahen/

do ſuffragiū illud eis. ¶ Quarto querit vtrū
pena appoſita a teſtatore poſſet exigi: ⁊ pcipue
in relictis ad pias cās. Rñdeo q pena pōt ap/
poni tripl'r. Uno modo cū ↄditione turpi adie/
cta. puta legat ↄuentui mendicātiū prediū cū
ↄditione q non poſſit alienare: vel alienando
perdit legatū. Cōditio illa turpis eſt: q: aliena
re imobilia non ſolū poſſunt ſed ⁊ debēt men
dicātes: ⁊ ſic ↄditio illa vt turpis abijcit: ⁊ lega
tum illi remanet ſine icurſione pene. Secundo
modo cū deuolutiōe illius relicti ad alterū. pu/
ta legat centū petro teſtator: cū hoc q det. l. pau
perib9 ex eis. vel faciat celebrare tot officia. als
deuoluant illa centū ad talē locū vel pſonā. ta/
lis non ſeruans ↄditionē incidit in penā illā ⁊
perdit legatū. Tertio cōmittit heredi vt det cen
tum pauperib9 infra annū. als ſi infra annū nō
dederit teneatur ad alia centū dare pauperib9.
In quo caſu dicit. Ber. ⁊ abb. eliciēs hoc extra
e. Raynaldus. extra de teſta. cū glo. q locus eſt
pene ⁊ exigi pōt: ſi pena afficiat pr̄imonium te/
ſtantis. Nam etſi teſtator cū nō habeat iuriſdi/
tionē in heredē vel legatariū non poſſit ei pe/
nam imponere. tñ bene pōt adimere ſub nomi
ne pene bona legata vel relicta eis que pena eti
am locū habebit in foro ↄſciētie cum naliter ob
ligetur. extra de teſt. c. Cum in officijs ⁊ q̄uis ali
ud ſit in alijs penis put vult glo. ſingularis. xij
q. ij. Fraternitas. vbi dicit Greg. q eccleſia res
ſibi ablatas nō dz recipere cum augmēto. i. cū
pena que ponit pro furto: puta q fur debeat re
ſtituere rem furatā in duplo. ſufficit eniz vt ha/
beat ſuū. poteſt tñ vt dicit glo. iudex ex officio
applicari illi eccleſie etiam penam. Uel intelli/
gitur de pena canonis quoad iudicium penitē
tiale in quo ſufficit iniungere vt reſtituat male
ablatū ſolū non penā. Sed in penis q̄s ponit te
ſtator ſi non fecerit heres vel legatarius hoc vl
illud poteſt pena exigi ſm doc.

¶ Quis autem .§. xiij.

poſſit vel non poſſit facere teſtamentum. Nota
ſm Goff. q quilibet pōt facere qui nō phibetur.
Primo autē phibetur qdem filiusfami. niſi de
peculio caſtrenſi vel quaſi. extra de ſepul. c. Li/
cet. li. vj. nec pōt relinquere aliqd pro aīa ſua ſi
ne patris aſſenſu. phibetur etiā impubes. Itē
ſeruus. xij. q. ij. §. qd de libero. Item furioſus
non habēs lucidū interuallū. Itē prodig9 cui
eſt adminiſtratio bonoꝝ interdicta. Item mu
tus qui nil loquit ſurdus qui oino nil audit. vt
inſti. qbus non eſt pmi. fa. teſta. per totū. Cecus
autem pōt cū ſolēnitatibus que habent. C. qui
bus non eſt pmiſ. fa. teſta. l. hac ↄſultiſſima. Itē
illis qui proprie renūciauerūt ⁊ nihil habent.
vt ingreſſi monaſteriū: vt in autē. de monachis
l. Illud ⁊. xix. q. iij. c. Quia ingredientibus. Sed
ſi quis filios habens monaſteriū ingrediatur:
nulli condito teſtamento permittit ei diuidere
cum filijs ⁊ inter eos. vt. xix. q. iij. Si qua muli
er. Poteſt etiā facere teſtamentū quicunqz ante
profeſſionē cum etiā ad ſeculum reuerti poſſit
extra de regu. c. Statuimus. Heremite autē ſi
non renunciauerūt pprijs nec ſe alicui eccleſie
tradiderūt vitā mutando teſtari poſſunt. als nō
xix. q. iij. §. Econtra paulus. Religioſus in epm
promotus nullo mō pōt facere teſtamentum ſm
Tho. ſe. ſe. q. lxxxv. q: ſola diſpenſatio rerū ec
cleſiaſticaꝝ ei cōmittit que morte finitur: ex q
teſtamentū incipit valere. Si tñ ex conceſſione
pape teſtamentū faciat: nō intelligitur de ppo
facere teſtamentū: ſed apoſtolica auctoritate in
telligit ampliata ptās ſue diſpēſationis: vt poſ
ſit valere poſt mortē. Qui autem prohibet teſta
re eum qui poteſt ab eius eſt hereditate repellē
dus. C. ſi quis aliquem. l. j. teſtamēta quoqz pu
blicorum ſeu manifeſtorum vſurariorum ſic de
cedentium ſunt irrita de quo habes ſupra. i. ij.
parte. titu. j. c. vj. §. j. circa finem.

¶ Clerici ſecu/ .§. xiiij.

lares teſtamentū facere poſſunt ⁊ donare: ſed ſi
mō. Si habent de patrimonialib9: vel de his
que ſibi aduenerūt aliūde: puta ex ſucceſſione
vel donatione pſone non intuitu eccleſie vel de
illis que ſibi per ſcripturā vel hmōi artificium
que fierūt indubitāter de his poſſunt facere te/
ſtamētum ⁊ etiā donare. xij. q. iij. c. j. ⁊ extra de
teſta. c. Quia nos. Et hoc habet locū etiā ſi cleri
cus ſit in poteſtate pr̄is vel aui ↄſtitutus. C. de
epiſ. ⁊ cle. Autētica. licet in alijs pſonis ſecus ſit
que ſcz ſunt in poteſtate parentū. De rebus aūt
eccleſie mobilibus vel imobilibus clericus te/
ſtare nō pōt. Sed poteſt de mobilibus ⁊ fructi
bus perceptis in egritudine ↄſtitutus: dum ta
men ſit cōpos mentis ↄferre pauperibus ⁊ lo/
cis religioſis ⁊ his qui ſibi honeſte ſeruierunt
vt extra eo. c. Relatū. De conſuetudine tamen
alubi clerici teſtant de fructibus rebus mobili
bus eccleſie acquiſitis: tñ de iure cōtra eſt. vt in
dicto. c. ¶ Teſtes autē vt in teſtamento regula
riter requirunt ſeptē: vt inſti. eo. §. ſi. Hoc autē
fallit: q: quandoqz valet ſine teſte: vt ſi miles in
bello ſcribat et moriatur. C. de mili. te. l. Milli
tes. quandoqz ſufficit vnus. vt ſi fiat corā impe
ratore. C. eo. l. Omniū. quandoqz duo vt inter
filios. C. eo. l. Hac conſultiſſima: vel ſi in terri
torio teſtetur miles. ff. de mili. te. l. Lucius. Si/
militer in his que ad pias cauſas legantur. ex/
tra eo. cum eſſes. ⁊ c. Relatū. quādoqz tres vel
quatuor vt in ſpeciali priuilegio. C. e. l. ſine ſpe
ciali. qñqz quinqz: vt in teſtamēto ruſtici. C. e. l.

ſt.quãdoq; etiã octo requirunt:vt quãdo teſtator vult facere ⁊ neſcit litteras:vt in dicta.l.hac conſultiſſima. ¶ Et nota ꝙ ſi teſtator non vult ꝙ teſtes ſciant tenorẽ ſui teſtamenti:poteſt facere teſtamenti quod dicitur in ſcriptis ideſt ꝙ ipſe primo teſtamentum conſcribat vel etiam cõſcribi faciat:⁊ poſtea chartam clauſaꝫ repreſentet teſtibus dicens. Hoc eſt teſtamentum meuꝫ rogo vt ſigilletis ⁊ ſubſcribatis vos.C.e.l.hac conſultiſſima.Sed tamen per hunc modum facere teſtamentum non eſt tutum :quia multas obſeruantias requirit:que frequenter cum nõ ſeruentur oportet ꝙ non valeat teſtamentum : ⁊ ideo meli⁹ eſt ꝙ fiat ſine ſcriptis:ſcilicet quãdo ſcribitur per notarium tantum. ¶ Iteꝫ nota ꝙ cum quis ſanus vel infirmus qui eſt ſane mentis:vltimo diſponit de bonis ſuis:de quibus poteſt diſponere per ſimplicem ſcripturaꝫ vel per verba ſolum non violentatus vel circũuentus:ſed libere ſine notario ⁊ teſtibus debitis ſtandum eſt eius tali diſpoſitioni in foro cõſcientie:⁊ heredes quibus hoc conſtat certitudinaliter tenentur ad obſeruandum illud: etiam ſi prius per ſolemne teſtamentum aliter diſpoſuerat. Executores etiam tenentur ad hoc ſi certi ſunt de vltima voluntate inquantum poſſunt. Unde Grego.xiij.q.ij.Ultima voluntas defuncti modis omnibus conſeruetur.vbi dicit Glo.ꝙ intelligitur cum voluntas eſt rationabilis. Nam ſi moriens vellet exheredare filium ſine cauſa:hec voluntas non eſt ſeruanda: in foro tamen cauſarum vbi proceditur ſm allegata ⁊ probata niſi ſint ſufficientes probationes per teſtes ⁊ hmõi:ſtabiĩ teſtamẽto ſolẽniĩ facto:⁊ ſi nullum fecit iudicabitur vt inteſtat⁹.

¶ De donationibus.
Capitulum.iiij.

Quia donatio cauſa mortis habet ſimilitudineꝫ ad teſtamentum vel legatum:ideo nunc de huiuſmodi donatione cauſa mortis ⁊ poſtea de donatione inter viuos que cõuenit in nomine:etiam habet in aliquo ſimilitudinẽ ad donationem cauſa mortis. Donatio cauſa mortis eſt:cum quis magis vult ſe habere ꝗ̃ eum cui donat magis eum cui donat ꝗ̃ heredem ſuum:vt.ff.de dona.cau.mor.l.j.⁊ iſti.de dona.§.ij.Differunt tamen in quibuſdam donatio cauſa mortis ⁊ legatum. Primo q: legatum ſemper trahitur ab herede:ſed donatio cã mortis quandoq; ab herede:quandoq; a teſtatore. Item ſi quis accuſat teſtamentũ vt falſum amittit legatum:ſed non donationem cã mortis:alſ ſi ex aliqua cauſa reſcindatur teſtamentum ⁊ donatio cauſa mortis.vt.ff.e.l.Si quis mo.⁊.l.ſi debitor. Reuocatur donatio cã mortis ſi donantem peniteat:vel ſi liberatus eſt de periculo in quo erat:vel ſi deſinat conditio ſub qua donatio facta fuit.ff.ſi cer.pe.l.nõ oĩs. Itẽ ſi donatarius prius decedat ꝗ̃ donator.ff.e.l. Si filio.⁊.l.j.⁊ ſi. Donatio ſcꝫ inter viuos ꝗd ſit. Rñdetur ſm Hoſti.eſt rei licite:nullo iure cogente.mera liberalitate facta collatio.

¶ Quis poteſt do/ .§.i.

nare. Reſpõdeo donare poteſt paterfami.⁊ dominus rei:non ergo ſeruus:non filiuſfamilias ff.eo.l.filius. Item non minor.xxv.annis.C.ſi maior fac.ali.ra.l.ſi.⁊ multominus pupillus q alienare nil poteſt ſine tutoris auctoritate.ff.de acqui.re.do.l.pupillus. Item non monachus vel conuerſus.liiij.di.Abbati. Item non poteſt donare qui non eſt compos mẽtis vt furioſus nec prodigus.ff.de cura.furi.l.Iulianus. Sed nec is cui alienatio per legem interdicta eſt:vt quia cõmiſit crimen leſe maieſtatis.C.ad.l.iuli.ma.l.ſi.vel hereticus vt.C.de here.l.manicheus. Item nec condemnatus de publico crimine:licet ante ſententiam donare poſſet.ff.e.l.poſt contractum.⁊.l.donationes.§.ſi.

¶ Cui poſſit dona/ .§.ij.

re. Reſpondeo ſm Hoſtien.cuilibet:niſi per legem prohibeatur:⁊ quidem ſiue ſit preſens ſiue abſens:notus vel ignotus. Item patrifamilias ⁊ filiofami.dicto extraneo:nam filiofamilias ſuo non valet facta donatio:niſi poſt emancipationem.C.e.l.ſiue. Item nec inter virum ⁊ vxorem valeat niſi poſt mortem:vt dicitur infra.§.iiij. Item nec miles poteſt donare meretrici.C.de do.inter vi.⁊ vxo.l.ſi ancillam.imo etiam quilibet prohibetur donare meretrici. lxxxvj.di.c.Qui venatoribus. Si tamen donaui repetere non poſſuꝫ:vt infra nota.ſ.de dam. ſiue dona.adulteratoribus.

¶ Donatio mul/ .§.iij.

tis de cauſis reuocari poteſt precipue modis ſilis quibus libertus ſit ſeruus:vide ſupra in ti/ ti.iij.c.
tu.de diuinis.Utrum donatio facta ſub condi vj.§.4.
tione ſit idem quod facta ſub modo. Reſpõ.nõ ⁊.vij.
nam illa que ſit ſub conditiõe:puta ſi tale quid ſit vel fiat ſtatim tenet:ſed non extante illo põt reuocari.C.de dona.ſub modo.l.j.⁊.ij. Et ideꝫ dicendum de venditionibus ⁊ huiuſmodi contractibus . An coniuges ſibiinuicem donare poſſint. Reſpon.non.nec valet donatio : quin potius prohibita eſt tam de iure canonico quã ciuili.extra eodem. Donatio.⁊.ff.codẽ.l.pma. niſi in certis caſibus. ¶ Huiuſmodi autem prohibitionis ſunt quatuor cauſe. Prima eſt ne

ꝓpter amorē alterī cōiugū non tēperando donatiōibus faciliter expoliaref. ff. e. l. j. Scd̄a ne melior in paupertatē incideret: ⁊ deterior ditior fieret. ff. e. l. iij. Tertia ne ꝯiuges forte intēti ad acquirendum ſibi donationes: non eſſent ſtudioſi liberos habēdi vl' educādi. ff. e. l. ij. Quarta ne amor honeſtus ⁊ debiti exhibitio que debz eſſe inter coniuges ꝓcio cōciliari videref. ff. e. l. iij. Et ſic inter eos donatio non valet: etiam ſi fiat per interpoſitam pſonā. vt. ff. e. l. ſi ſpōſus. §. generalr. alſ in pn̄. eiuſdē. l. nec valet inter eos remiſſio alicuius debiti: aut aſſignatio alicuius debitoris: q2 hec oīa donatiōes ſūt. Sūt tn̄ caſus in quib9 donatio inter cōiuges valet. Et primo quidē ſi is qui donauit ꝑmāſit in eadem voluntate vſq3 ad mortē. Nam hmōi donatio morte donatoris conualeſcit. ex̄. e. Donatio. Item valet donatio ſi alter inde non ſit pauperior. l3 alter fiat ditior ſi maritus heres ab aliquo inſtitutus non adeat. vt vxori ſubſtitute locum faciat. Item ecōtra valet ſi alter nō ſit ditior. licet alius fiat inde pauperior. vt ſi vir donauit vxori ad emenduz vnguenta. ⁊ hmōi. vt in dicto. c. Donatio. ⁊. ff. e. l. Cum hic ſtatus.

¶ Quibus mo- .§. iiij.

dis donatio facta inter virū ⁊ vxorē reuocetur. Rn̄. reuocaf expſſe ꝑ pnīam. ff. e. l. cū. hic ſtat9. §. i. Item reuocatur ſi res donata ꝑ donatorem alienef. vt. C. e. l. ſi maritus. Item ſi ꝑmoriaf ille qui donationē accepit. ex̄. e. donatio. Itē ſi diuortiū fiat vt dicta. l. cū h ſtatus. §. ſi diuortiū. Itē cū ſocer nūciū diuortij mittit cui nurui donauerat. vt in ea. l. cū hic ſtat9. §. Si ſocer. ⁊ filius qui eſt in eius ptāte ſibi donare nō poſſunt: eo ꝙ pr̄ ⁊ filius quaſi vna ſūt perſona. C. de impu. ⁊ ali. ſubſti. l. fi. Fallit tn̄ in dote ⁊ in donatione propter nuptias quā pater filio ⁊ filie poteſt donare. Item fallit cū filioſa. cūti in caſtra. pater donat mobilia. Item valet ſi pater remittat filio vſufructum quem habet in rebus illius aduēticijs. Itez valet ſi fiat ob alimēta. Hec Hoſt. Utrum ſacerdos prochialis ⁊ alij clerici ſiue prelati poſſint donare. Rn̄deo q̄zrūz eſt de pr̄imonialibus vel de ſuis proprijs que per aliquam hereditatē vel alio modo intuitu perſone acquiſierint donare poſſūt. ex̄ de ſucceſ. ab inteſt. c. i. Sed ⁊ de fructibus beneficioꝝ ſuoruz donare poſſunt. quedam modica ſm̄ eoruz ſtatuz: ſed nō tenent ⁊ debēt donare pſonis paupibus ⁊ honeſtis: quia quodāmodo bona clericorum ſunt pauperū at perſonis inhoneſtis non licet. vt ſupra dictum eſt. Utrum plati eccleſiarum donare poſſint. Reſpondeo. dicendum ꝙ poſſunt quedaz modica. xij. q. ij. Terrulas. cōſiderata tamen rei donate quantitate ⁊ loci con-

ſuetudine. extra de donaf. cap. Certum.

¶ De ſepulturis. Capitulum. v.

De ſepulturis. Nota

ꝙ quilibet eſt liber ad eligēdum ſibi ſepulturā apud quemcūq3 locum habeat ius eligēdi: ⁊ hoc poſt. xiiij. annū cōpletum ſiue maſculus ſiue femina: etiā ꝯtra volūtatem parentū. Unde Gr̄a. vbi quiſq3 tumulādus ſit: in volūtate eius ꝯſiſtit. xiij. q. ij. §. i. Excipiūtur religioſi qui ſibi non pn̄t eligere ſepulturā: ſed in ſuis eccleſijs ⁊ monaſterijs ſepeliunf niſi qn̄ moriunf eſſent adeo remoti a mona ſterijs ſui ordinis ꝙ nō poſſent cōmode deportari ad illa: q2 tunc poſſent eligere. ex̄ eo. religioſi. li. vj. Impuberes vō non poſſunt ſibi eligere ſepulturā: ſed parētes eoꝝ poſſunt eos ſepelire vbi voluerint ſi ꝯſuetudo terre hoc habeat: alſ non. Itē ſiquis elegiſſet ſepulturaz in aliqua ecclia ex hoc ꝙ inductus fuit ad hoc iurāduz vel vouendū: vel alſ ꝓmittendū vel per quēcūq3 clericum: vel religioſum de eligendo ibi ſepulturā vel electā non mutādo: talis non poteſt ibi ſepeliri: ſed ibi ſepeliet vbi alſ fuiſſet ſepeliēdus ſi non elegiſſet ſepulturā: ⁊ inducētes illo modo ſunt ipſo facto excoicati. Sed de excoicatione habes. j. ſ. in ti. de excōi. ⁊ qūo teneanf predicti corpus reſtituere ſi fuerint requiſiti ibi habes. Siquis tn̄ ex ꝓprio motu vouet ⁊ iurat alicubi eligere ſepulturam: ſm̄ Hoſt. tenetur ſeruare niſi poſtea factus eēt religioſus: vel niſi locus ille quaſi eſſet diſſipatus. arg. extra de reli. do. c. inter. Item pōt quis eligere ſepulturā dimiſſa antiqua: etiā in loco minus religioſo. extra. e. cum quis. li. vj. Itē ſiquis mandaret corpus ſuū non ſepeliri: qd̄ ⁊ fecit Marcellinus papa in deteſtationē idolatrie cōmiſſe non eſt implēdū: vt notaf di. xxj. c. nunc aūt. in glo. Si ꝓprius ſacerdos corpus eius qui alibi eligit ſepulturam violēter rapuerit ſm̄ Hoſtiē. amittit ius: qd̄ in eo mortuario habet ⁊ oſſa eorum reſtituet. extra. e. c. cum liber. Itez ſi aliquis ꝯuentus totus vel maior pars eius hoc fecerit ſecus crederez ſi minor pars: vel platus hoc feciſſet. Itē ſiquis alſ recepit ad ſepulturam alienum in caſu non ꝯceſſo tenef ad reſtōnem corporis ſi petatur. Tenef etiā reſtituere quicquid occaſione eius perceperit: vel percipi potuit. extra eo. Fraternitatem. in fi. ⁊. c. ex parte.

ti. xxiij. ca. ij.

¶ De eo autem qui .§. i.

decedit nulla electa ſepultura vbi debeat ſepeliri. ¶ Nota ſm̄ Jo. an. ſup. c. aīarum. de ſepul. li. vj. talis debet ſepeliri in ſepulchro parentuz ſuorū exēplo patriarcharum. xiij. q. ij. hebron. extra eo. Nos inſtituta. ⁊. c. Fraternitatē. vel in-

Parrochiali eccleſia ſi ꝯſuetudo ſit. ꝙ ſi talis ſit alienigena vel viator: debet ſepeliri apud eccleſiaʒ in cuius parrochia mortuus eſt. xiij. q. j. Eccleſias. vel in eccl'ia cathedrali ſi ſit cõſuetudo. xvj. q. j. c. j. Clerici quoqʒ ſi non eligũt ſepulturam ſepeliendi ſunt in eccleſia vbi ſunt clerici. Item qui habet domiciliũ in ciuitate vel caſtro ſed qñ ad villam ruralẽ ſe transfert cã recreationis: vel vt ruralia exerceat ⁊ non electa ſepultura moritur: non dʒ ſepeliri in eccl'ia dicte ville: ſed in ſua parrochiali: vel potius in ea ĩ qua maiorꝫ ſuorꝫ ab antiquo extitit ſepultura: dummodo abſqʒ periculo ad ipſam valeat deportari. Mulier que plures viros habuit ſi non elegit ſepulturã eſt cum viro vltimo cuius domiciliũ ⁊ honorẽ retinet tumulãda. ex̃. e. c. is qui. li. vj.

¶ Ius ſepulture .§. ij.

eſt qð cõpetit eccleſie ad ſepeliẽduʒ aliquos in cimiterio ſuo: ⁊ puenit ex aſſignatione pontificatus vel pontificis. ar. xiij. q. j. eccl'ias. Cõpetit aũt gñaliter eccleſijs parrochialibus ⁊ ẽt alijs quibus a iure vel priuilegijs ꝯceſſum eſt: non aũt alijs. Et dicit Inno. ꝙ cimiterium vel quecũqʒ ſepulture debent eſſe circa eccl'iam. xvij. q. iiij. ſicut. Poteſt tñ cimiteriũ aliqʒtulum eſſe remotum ab eccl'ia: non tñ credimus ꝙ alicui loco etiam religioſo: hoſpitali ⁊ hmõi poſſit accedere ſepultura niſi habeat eccl'iam. Itẽ in vno cimiterio multe eccl'ie pñt habere ius ſepeliendi ibi parochianos ſuos. Itẽ no. ꝙ pactum ꝙ fit cum rectore parrochialis eccl'ie de non recipiẽdo aliquos vel certos parrochianos eius ad ſepulturam ſeruari dʒ etiã ab his quibus a ſede ap'lica ſepultura libera eſt conceſſa: ⁊ illi apud eos elegerint ſepeliri. extra de pac. c. pactũ. lib. vj. Expenſas aũt funeris: tenetur heres facere. Itẽ ſi mulier habeat dotem: de ipſa dote debẽt fieri ſi non hʒ ad maritum ptinet. ff. de relig. ⁊ ſum. fu. l. j. Pro ſepultura autẽ non lʒ exigẽ pecuniã vel exactã pſoluere: q: ſimoniacũ. de quo habes. ſ. in. ij. pte ti. v. c. xxj. Et ibi etiaʒ habes quomodo multipliciter dicitur ſepultura.

¶ De ſepultura .§. iij.

quoad canonicam portionem. Nota ꝙ quãdo quis eligit ſepulturã alibi ꝙ̃ in ſua parrochia de oibus que loco illi vbi eligit ſepulturam dimittit: dʒ ſua parrochialis eccleſia habere canonicam portionem de iure cõi. Hec autẽ canonica portio varia eſt ſm ꝯſuetudines. Alicubi. n. eſt medietas: alicubi tertia: alicubi quarta: ⁊ eidem ꝯſuetudini eſt ſtãdum. extra eo. c. certificari. Et ſi ꝯſuetudo non appareat: ſtãdum eſt conſuetudini eccl'iarum vicinarũ. ⁊ ſi illa eſt varia ſm Hoſt. debet quarta. In hac enim magis ira ꝯcordare videntur. extra eo. ca. in noſtra. Si autem eſſet ꝯſuetudo q' nil detur. Credit Ray. ꝙ non valeat: q: eſt contra rationẽ ⁊ naturaleʒ equitatem: extra eo. c. nos inſtituta. ⁊ c. relatũ. tamẽ ſm Hoſti. hec cõſuetudo poſſet preſcribi: ſi titulus pbaretur. Et quando quis dimiſſa eccleſia illa vbi ſui maiores ⁊ predeceſſores ſoliti erant ab antiquo ſepeliri eligit alibi ſepulturã non debet canonica portio eccleſie dimiſſe: ſed illi in qua conſueuit audire diuina ⁊ recipe ibi ſacramẽta: extra eo. c. cum quis. li. vj. Quod ſi quis in vna eccleſia ꝯſueuit audire diuina: ⁊ in alia eccleſia recipere ſacramenta: debetur canonica portio vbi ꝯſueuit recipe ſacramẽta: extra eo. c. j. lib. vj. Si autem rex dux vel alter per anni circulum audit diuina ⁊ pcipit ſacramẽta in diuerſis eccleſijs quaſi habẽs duo vel plura domicilia in qbus ſe pariter collocat eligit ſepulturam in alia eccleſia: tũc canonicam portionẽ diuident inter ſe eccleſie ille domiciliorũ illius extra eo. c. cum quis. li. vj. Quomodo auteʒ debeatur canonica portio mẽdicãtib' de obuẽtõibus ex ſepulturis electis apud eos infra dicet. eodem §. vij.

¶ Canonica por .§. iiij.

tio ſm Franciſ. de zab. poſt Matth. duplex eſt. Una ep'alis quam recipit ep's pro iure epiſcopali propter ꝯiunctionem quaʒ habet cum eccleſijs ſuis: extra de teſta. c. requiſiſti: ⁊ hanc debet habere de oibus relictis factis eccleſijs cõſtitutis in ſua dioceſi: ſed ſi ſunt extra dioceſiʒ nihil habet: al's eccl'ia ſolueret duas portiones. Alia eſt canonica parrochialis que debetur eccl'ie parrochiali: de relictis factis illi eccleſie vbi ſepelitur parrochianus eius. Et debetur hec de relictis factis eccleſie ſepulture: non auteʒ de relictis factis alijs eccleſijs. e. ti. c. j. Et de hac quarta que de iure datur eccleſie parrochiali detrahitur ab epiſcopo pro ſe quarta illius quarte: ⁊ non ſoluʒ de legatis factis ſimpliciter: ſed etiã de legatis factis pro fabrica: vel ad cultum diuinum: a fratribus autem ep'us nullam quartam detrahit ſm Federi. quod allegat Zab. In aliquibus tamẽ locis epiſcopus eſt parrochialis omnium: vt neapol. ⁊ tunc vt parrochialis recipiet quartam a fratribus.

¶ De canonica .§. v.

portione de quibus: ſcilʒ rebus debeat dari: dicit Ray. ꝙ non tñ de oblationibus cereis ⁊ huiuſmodi: que eccleſia in qua corpus ſepelit recipiet in die funeris: ſed etiam de alijs que defunctus illi eccleſie vbi ſepelitur pro aĩa ſua relinquit: extra eo. in noſtra. Cui cõcordat Hoſti. Et addit ꝙ intelligendum eſt de his que relinquuntur occaſione eccl'ie vel loci: ſecus ſi intuitu

perſone ꝗuis eccľiaſtice: dum tñ in fraudez nõ fiat. Itẽ dicit hoc intelligẽdum eſſe tam de immobilibus ꝗꝫ de mobilibus. Excipiuntur tñ ornamẽta eccľie ⁊ pecunia pro eis data vel pro fabrica anniuerſario. xxxvij. ⁊ alia ad ꝑpetuuz diuinum cultũ delegata: de quibus oĩbus canonica portio non dꝫ deduci niſi fuerit factum in fraudem vt ep̃s: ſi eſt cõſuetudo ꝙ ep̃s recipiat iſtã canonicã portionem: vel eccľia parrochialis frauderet: extra de teſta. c. ſi. Inſuper de his que teſtator ſiue moriens reliqt qbuſcũqꝫ alijs perſonis vel eccleſijs vel in cõi vt pauperibus nullam portionẽ habebit parrochialis eccleſia vt dicit Innoc. extra eo. Si relatũ. qꝛ canonica portio nõ eſt preſtãda: niſi eccleſijs vbi quis ſepelit vel ad quam tranſit ſe ꝯuertendo vel alio modo: ꝯcordat Hoſti. Et nota ſm̃ Inno. ab iſta canonica portione danda eccleſijs parrochialibus non ſunt de iure exẽpta monaſteria ⁊ alia loca que al's ſunt exẽpta: extra eo. c. in noſtra. ⁊ de teſta. c. requiſiſti. ſed ex priuilegio aliq ſunt in hoc exempti: vt pꝫ. j. ¶ Item nota ſm̃ Hoſt. licet petitio canonice portionis ꝑtineat ad parrochialem ſacerdotez: tamẽ ſi ipſe eſt negligẽs in petendo: ep̃s poterit petere pro illo: extra de ſucc. ca. ſi. ¶ De quibuſdam de quibus poſſet eſſe dubium: vtrũ dari debeat portio canonica Et primo de ingreſſo religionẽ qui moritur tẽpore nouitiatus: de quo dicit Goffr. ꝙ canonica portio non debet priori eccľie de obuẽtionibus ex more eius: quãuis enim exire potuerit: non tamẽ exiuit: ſed in religione deceſſit: ⁊ hoc ſufficit ad retentione quarte: extra eo. de his. Si aũt aliquis eligit ſepulturaz apud aliquam religionez poſtea intrat in ipſam ⁊ decedit. Si trãſit ad religionem in infirmitate qua morit: tenetur locus ille religionis ad canonicaz portionem eccľie priori illius. Sed ſi trãſit in ſanitate vel etiam in infirmitate de qua non morit: non tenetur: extra eo. de his. Ray. ⁊ Hoſtiẽ. Ex hoc aũt ꝙ quis recipiatur in ꝯfratrez alicuius loci religioſi: retentis tñ ſibi bonis ſuis eligendo apud illam ſepulturã non liberabit a canonica portione: ſicut nec liberatur etiam ab ep̃ali iuriſditione: etiam ſi ipſi religioſi ſint exempti: extra de priuiľ. c. cum ⁊ plãtare. Goff. ⁊ Hoſtiẽ. ¶ De leproſis aũt intrãtibus domos leproſoꝝ ⁊ moriẽtibus. vtrum debeat dari canonica portio priori coꝝ eccleſie. Dicit Guiľ. in hoc ſtãdum eſſe conſuetudini: de iure tamẽ eos nõ teneri. Si autez infirmus de ſua parrochia faciat ad aliam ſe deferri: ⁊ ibi moriat: dabitur canonica portio priori eccleſie: extra eo. de his.

¶ Cum defunctus §. vi.

eccleſie ſue relinquit decẽ: eccleſie autem alteri vbi eligit ſepulturaz relinqt mille. Dicit Ray. ꝙ ſi defunctus legauit illa decez. Hoc modo ꝙ eccleſia eſſet illis ꝯtenta pro canonica ſua: ⁊ ſacerdos ſciuit ꝯditionem ⁊ recepit legatum: videt renũciaſſe iuri ſuo: ⁊ ideo non poterit plus petere aliquam portionem. Sed ſi defunctus abſolute reliqt ⁊ ſacerdos abſolute recepit poterit nihilominus de ceteris portionem ſibi vẽdicare: extra de teſta. c. officij. Uel ſaltez poterit agere ad ſupplemẽtum computatis illis decez ſicut filius conſtitutus in minori parte ꝗꝫ legitima poteſt agere ad ſupplementum. C. de inoffi. teſtamẽ. l. ſi quando: ⁊ extra de empti. ⁊ vendi. c. cum dilecti. ¶ Siquis eligit ſepulturã in propria eccleſia ei nihil legans: cum tamẽ alijs eccleſijs multa leget. Dicit Ray. ꝙ ſi eſt conſuetudo ꝙ eligẽtes ſepulturam ei aliquid legent: ſemper poterit illud illa eccleſia petere ab heredibus non iure actionis: nec deferendo ſepulturaz: ſed implorando auxilium ſuperioris: extra de ſimo. c. Ad apoſtolicam: ſed ſi nõ eſt conſuetudo nihil poteſt petere: ſed ſolis funeralibus debet eſſe contẽtus. Nam tenetur ex officio ipſuz ſepelire. Poſſet quoqꝫ in hoc caſu implorare auxilium iudicis aduerſus heredes: ſi deprehendatur dolus teſtatoris vel heredum. Similiter aduerſus rectores aliarum ſi ipſi in dolo deprehẽdantur. Item in illis regionibus vbi de omnibus mobilibus que poteſt defunctus in teſtamẽto relinquere ſeu legare eccleſia exigit tertiam partem ⁊ moriẽti iniungit ſacerdos ꝙ reuelet omnia mobilia ſua: ſicut dicitur in britãnia minori. Credit Guiľ. ꝙ conſuetudo hec non debet preiudicare iuri cõmuni: niſi ſit legitime preſcripta: ⁊ cõtradictorio iudicio obtenta vel auctoritate ſedis apoſtolice confirmata. Nec ſufficit cõſtitutio epiſcopoꝝ illius loci niſi adſit conſenſus ſubditoꝝ quos tangit: nec tenentur illi precepto morientis obedire.

¶ De canonica .§. vij.

portione ratione ſepulture quomodo teneãtur ad eam predicatores ⁊ minores. ¶ Nõ in cle. dudum. de ſepul. vbi inter cetera ſic dicit. Conſtituimus ⁊ ordinamus: vt predictoꝝ ordinuz fratres de obuẽtionibus oĩbus taz de funeralibus ꝗꝫ de quibuſcũqꝫ ⁊ quomodocũqꝫ relictis diſtincte vel indiſtincte ad quoſcunqꝫ certos. ſ. determinatos vſus: de quibus etiaz quarta ſeu canonica portio dari ſiue exigi non ꝯſueuit vel non debet de iure necnon de datis: ⁊ qualitercunqꝫ donatis in morte ſeu in articulo mortis: aut infirmitate donantis ſeu dantis: de qua deceſſit quomodocũqꝫ directe vel indirecte fratribus ipſis vel alijs pro eiſdem quartam partem quam auctoritate apoſtolica taxamus ⁊ limita-

mus parrochialibus ſacerdotibus ⁊ coꝝ recto
ribus ſeu curatis:largiri integre teneantur ſa/
cerdoti ⁊ curaturi:ne q̄d in morte ab infirmis hu
iuſmodi dandū fratribus ipſis exiſtimēt in co/
rūdem dātium ſeu donātium ſanitate ſibi dari
vel donari procurēt:in quibus per ipſos vitan/
dis coꝝ intēdimus ꝯſcientias onerare. Et pau/
lopoſt:vltra portionē autem huiuſmodi nil va
leant parrochiales ⁊ rectores curati aut prelati
exigere ſupradicti. Et paulopoſt. Conſuetudi/
nes conuētiones ſtatuta ⁊ pacta inquātuꝫ ſunt
premiſſis vel alicui premiſſoꝝ ꝯtraria penitus
reuocamus. Nota ſm̄ Franc. de zab. ſuper iſta
cle. ¶ Primo ꝙ ius ſepulture nō competit ec/
cleſijs nō parrochialibus niſi ſpecialiter eis cō
cedatur:ſicut hic ꝯceditur fratribus predicato
ribus ⁊ minoribus:vt in iſta Cle. paulo ſupra.
¶ Secūdo nota ꝙ cum querit̄ vtrum dicti fra
tres poſſint ꝓceſſionalr̄ cum cruce ingredi par
rochiam inuito rectore ad ſuſcipiēdum funus
eius qui elegit apud eos ſepeliri. Pe. de anch.
tenet ꝙ ſic:q2 hic permittit̄ fratribus liberaꝫ ſe
pulturā h̄re:⁊ vno ꝑmiſſo ꝑmittunt̄ preparato
ria neceſſaria:de offi. dele. c. ꝓterea. Sed Fran.
de zab. dicit ꝙ ꝯtrarium obſeruat̄:q2 non leua
tur funus niſi iubente ſacerdote parrochiali:⁊
hoc tutius ne detur materia rixe. Sed qđ dicit
Frā. alicubi non ſeruat̄. ¶ Nota tertio ꝙ quo/
ad fratres de quibus hic canonica portio limi
tata eſt ad quartā. Et ab taxatione ſm̄ Laur. de
zen. nō licet recedi cuꝫ ſit papalis. di. xix. in me
moriā. In alijs aūt caſibus quanta ſit hec cano
nica ſtatur ꝯſuetudini:vt in. c. certificari. de ſe/
pul. ¶ Nō quarto:ꝙ ſi non relinquat̄ aliquid
fratribus ꝑdictis ab eo qui apud eos eligit ſe/
pulturam:ſed frater aliquis ex eis datur execu
tor:ad certā ſūmam diſtribuēdam arbitrio ſuo
⁊ ipſe diſtribuit in fratres glo. Jo. an. ſuper ver
bo oībus obuētionibus refert quādaꝫ declara
oriam emanaſſe a Bonifacio. viij. de qua ipſa
glo. mētionem facit ꝙ canonica debet̄:⁊ idē di
cit glo. quādo decedens nihil relinquit fratri
bus:ſed mādat executoribus vt ipſis fratribus
dent aliquid vel ꝓmittāt ꝙ quarta debetur qđ
etiā tenet Fran. de zab. ⁊ Pau. qui etiaꝫ dicit lo
cum habere hoc:nō tm̄ de relictis ad determi/
natos vſus ſiue indeterminatos:⁊ hoc ſiue ſit
vſus facer. vt pro ꝯſtruēdo capellam ſiue nō fa/
cer vt pro victu. ¶ Quinto no. ſup verbo fune
ralibus que dicant̄ funeralia:⁊ dicit glo. ibi. ꝙ
declarauerat Benedictus in ſua decretali. iter
cūctas. Illa eſſe que cum funere deferunt̄ ſtatu
ens ibi de cādelis que dant̄ ad manus quartaꝫ
nō deberi. Sed q2 reuocata eſt illa ꝯſtitutio. pu
ta etiā ex illis cādelis deberi ⁊ licet hoc ſit rigo
roſum:hoc tm̄ non vult litra iſta ⁊ verbuꝫ oībus

puto etiam teneri eos de his que leguntur pro
miſſis dicēdis. Franc. vero de zab. poſt Pau. ⁊
Lau. dicit funeralia eſſe bona que obueniūt ec
cleſie ratione funeris ſiue ante corpus ꝯditum
in terra ſiue poſt:⁊ de his det̄ canōica. ¶ Sex/
to querit Frā. q̄ꝫtum durēt funeralia an. ſ. dum
corpus tradit̄ ſepulture:vel per totā illam dieꝫ
vel ſeptimā. vel. xx. vel. xxx. diem vel anniuerſa
riuꝫ. Recitat ſup hoc diuerſas opiniones ⁊ nō
clare ſoluit. ¶ In ſeptima tamē queſtione vbi
querit quid de anniuerſario. xx. vel. xxx. recitat
paulum dicētē de his oībus deberi qđ aſſerit ſi
bi placere. Et ſubdit. Cōſuetudo tm̄ non habet
ꝙ det̄ canonica niſi de his que cuꝫ funere defe/
runt̄:vel que offerunt̄ dum funus eſt in eccliā.
Dicit etiam Frā. poſt Lau. ꝙ ſi cum funere du/
cantur equi cum armis de his deberi quartā.
¶ Nō ſeptimo ſm̄ glo. ꝙ cum hec ꝯſtitutio ſit
iuris veteris correctoria:⁊ ſic reſtringenda. ex
de reg. iur. Que a iure ad alios q̄ꝫ ad minores
⁊ ꝑdicatores nō eſt extēdēda. Refert tm̄ Frā. de
zab. Jo. an. in poſtil. dicere ꝙ Clemēs quītus ꝓ/
rogauit eam ad heremitas. Jo. xxij. ad carmeli
tas. Vñ ſiquis eligeret ſepulturā apud ſorores
ordinis minoꝝ vel predicatoꝝ:cum hec ꝯſtitu
tio ſit reſtringēda:non hꝫ locū in eis. ſm̄ Frāc.
de zab. ¶ Octauo nō ꝙ ſi teſtator legatum ſol
uit in vita:nihilominus debet̄ quarta:q2 videt̄
ſoluē vt legatū. ſm̄ glo. Pau. ⁊ Frā. ¶ Nō no/
no:ꝙ ſi defunctus petierit cum habitu dictoꝝ
fratruꝫ ſepeliri:nihilominus q̄rta debebit̄ ſm̄
Glo. Pau. ⁊ Frāc. Nā etſi ad coꝝ religionē trā
ſierit in egritudine de qua decederet debet̄ q̄r/
ta. ¶ Nō decimo:ꝙ ſi defunct9 mādauit aliq̄
dari ſingulis fr̄ibus ad coꝝ cōmoditateꝫ:puta
emptionē libroꝝ vel veſtiū. de hmōi etiā debet̄
quarta ſm̄ Glo. Pau. ⁊ Joañ. de lig. ⁊ Fran. q2
negari non pōt:quin illud ſit relictuꝫ monaſte/
rio cum nō poſſit religioſus cape. xij. q. j. nō di
catis. ¶ Item ſi defunctus reliquit alicui ꝙ in
eccleſia fratruꝫ faciat conſtrui capellā vt emat il
li ornamenta nihilominus etiaꝫ debetur quar/
ta ſm̄ Joā. de ligna. qđ placet Frāci. ¶ Vnde/
cimo nota ꝙ ſi teſtator donauit in mortis arti/
culo vel legata in vita ſoluit:poſtea eccleſie ſe/
pultura interdicitur:ita ꝙ ibi ſepeliri non po/
teſt. Dicit Paulus ꝙ nihilominus debebit̄ ca/
nonica. Et idem dicit videri ſi caſu alibi ſepe/
litur:q2 forte apud primos non potuit deporta
ri:ſed cōtrarium tenet Fede. in ꝯſilijs. Et idem
Franciſcus de zabar. dicens. ꝙ ſi perpetuo de/
bet remanere ſepultus in alia eccleſia ſoluꝫ de
relictis illi eccleſie:vel de funeralibus dabi/
tur canonica:quod probat per litteram huius
Clemē. vbi determinatur quartā dandam ſolū
ab eccleſia in qua quis ſepelit̄. ¶ Duodecimo

nota predictos fratres non teneri ad hāc quartam de his que relinquunt eiſdem per eos qui apud illos nō ſepeliuntur ſm Innocentiuꝫ ab archid. ⁊ glo. Et hoc eſt veruꝫ niſi fieret in fraudem. vt ſcilicet moriens propterea alubi eligeret ſepeliri ad ſuggeſtionem fratrū quibus legat ne teneatur ad quartam: quia tunc debetur quarta. ¶ Nota tredecimo ꝙ ſi epūs ſepeliatur in monaſterio mendicantiuꝫ nihilominus canōica debetur. ⁊ hoc cathedrali eccleſie que eſt parrochia epi: ⁊ ibi debꝫ iacere niſi aliud diſponat ſm Fran. ¶ Nota decimoquarto ꝙ ſi ſcholaris in ſtudio eligit ſepulturam apud fratres ⁊ eis ligauit de bonis que habet in partibus ſuis: ꝙ quarta dabitur prout probabiliter dici poteſt illi eccleſie: i cuiꝰ parrochia pro maiori parte anni moram traxit: obſeruatur tamē ꝙ detur quarta parrochiali eccleſie i qua morabatur tempore mortis. Et hoc quando eccleſie ſunt diuerſarum dioceſiū: quia ſi eſſent in eadem dioceſi tunc fieret diuiſio inter eccleſias. ¶ Nota decimoquinto ꝙ dicta quarta poteſt peti: ⁊ a fratribus ⁊ ab heredibꝰ ſm glo. ⁊ paulum: qui etiam dicit ꝙ ſi heredes ſoluunt curatis liberati vident a fratribus ſaltem ope exceptionis doli. fran. dicit ꝙ glo. eſt vera āteq̄ ſoluātur legata poſſent curati quartā vendicare. ſed ſi anteq̄ vendicent: ſoluta ſint legata fratribus nihil amplius poteſt ab heredibus peti: quia ſoluerunt vt mandauit teſtator: per hoc litera iſta que nihil mandat heredibus: ſed tantum ipſis fratribus ꝙ tantum quartā ſoluant quod tenet zen. Si t.i heredes ſoluerunt quartaꝫ curatis: tunc procedit dictum pauli. ꝙ ſi fratres petāt integrū legatū poterunt excludi exceptione doli. ¶ Nota ſedecimo ꝙ fratres procurantes fraudes circa iſtam materiā. vt q̄ ꝓcurant relinqui ſororibus ſctē Clare vl' amicis de quibus ↄ̄fidant qui non tenentur ad canonicam: que exempla ponit Paulus ⁊ hmōi. ꝙ in hoc caſu tenentur ad duo. ſ. ad reſtitutioneꝫ eorum in quibus dānificati ſunt curati ⁊ quoad rationem coram deo. ꝙ ſi fratres qui procurauerunt hanc fraudē non abſoluēdi. Dicit lau. ꝙ ꝑ ordinē fiat reſtitutio iux̄ ordinē poſitū de ꝓuil. clemen. religioſi. Nota decimoſeptimo ⁊ vltimo ꝙ ad quartā iſtā ſoluēdā non pn̄t compelli per ordinariū: nec rōne huius hꝫ iuriſdictionē aliquā ↄ̄tra eos: q̄ obſtant eoꝝ exemptiones per clemē. enim iſtam reuocant priuilegia quorūcunq̄ etiā exēptoꝝ inq̄ſt. impedirēt ſolutionē quarte: ſed ꝑ hoc non tollunt ꝓuilegia exemptionis cū obligatio ad quartam poſſit eſſe durante exceptiōe. Sed coertio ſit ꝑ ſuū iudicē. ſ. papā vel legatū. niſi aliud concederet ordinarijs. ſꝫ Glo. ⁊ Pau. licet aliq̄ ↄ̄triū dicāt.

Sed nota ꝙ Io. xxij. qui ꝓmulgauit clemē. conceſſit ordini predicatoꝝ priuilegiuꝫ ꝙ de legatis ad perpetuū cultū factū eccleſijs ipſius ordinis ab eligētibus ibi ſepulturā: aut etiā pro fabrica pitantijs victu ⁊ veſtitu: vel anniuerſarijs ſeptimo. xx. vel. xxx. aut etiā de his que abſolute fratribus legātur in vltimis voluntatibus nec fratres nec executores teſtamētoꝝ teneant aliqbus eccleſijs ad canonicā portionē. Quod priuilegiū fuit poſtea per Grego. xj. ⁊ per multos alios innouatū. ſed q̄ ipſe Io. poſt ↄ̄ceſſionem priuilegij ꝓmulgationem fecit Clemē. ⁊ ī promulgatiōe ↄ̄ſtitutiōes inſtituuntur ⁊ hꝫ vigorem. iō aliqui doctores dicebāt clemen. frangere ⁊ tollere ipm priuilegiū. Alij ↄ̄tra ꝙ priuilegium frangebat. tandē Martinus quītus innouans dictū priuilegiū declarauit. ꝙ non obſtante clemen. dudū. nō tenemur ad canonicaꝫ portionē. Siīr ibi declaratur ꝙ illud verbū priuilegij ſalua iuſtitia illaꝝ eccleſiaꝝ de qbꝰ mortuoꝝ corpa aſſumūtur non intelligit de his de quibus fit mētio in priuilegio. de qbus nō debemus ſoluere quartā: ſed de alijs puta funeralibus. Sic ergo de funeralibus debemus quartam dare nō aūt de legatis. Et q̄ ſunt funeralia iam dictū eſt. Vn̄ de ipſo tenore ipſius ꝓuilegij plenius ſupra in ꝓma pte vbi plenius hētur.

¶ De ſepulture .§. viij.

prohibitione. In eccleſia vel cimiterio ſiue loco ſacro nō debēt ſepeliri infraſcripti. ¶ Primo nullus infidelis nec iudeus nec paganus nec hereticus etiā ſi poſt mortē appareat de hereſi. de ↄ̄ſe. di. j. eccliaꝫ. ⁊. xxiij. q. ij. ſane. ¶ Secūdo ꝓhibetur morienti in torneamento. Et exponit Hoſti. etiā ſi quis ibi vulnus letale acceperit: lꝫ poſtea ſuperuixerit qui quamuis peniteat ⁊ ei eucharīſtia nō neget carebit eccliaſtica ſepultura. ex̄ de tornea. c. j. hoc tn̄ de illo intelligit qui venit cā exercēdi ſe in torneamento. Et ſꝫ Guil. de armigeris eoꝝ qui eis in armis ſeruiunt: ſecus de aſtātibꝰ cā curioſitatis ⁊ hmōi. ex̄ de tornea. c. ij. ¶ Tertio ꝓhibet ſepultura illis qui ſe occidūt. vt. xxiij. q. v. qbus. ⁊. xxiij. q. v. placuit. quod intelligendū eſt ſm Guil. ſi interfecerunt ſe ex deſperatione vel iracundia: ſecꝰ ſi ex fatuitate: ⁊ hmōi. Unde ſic dicit. Bern. ex̄ e. ex pte. Si quis ꝓpter fugā precipitaret ſe in aquam quia ſic credebat inde euadere nō iputatur ei: etiā contrarium eueniat: ⁊ hoc cum ꝓ bono ⁊ licito hoc facit. ar. di. xiij. nerui. xxiij. q. v. de occidendis. ¶ Quarto ꝓhibet ei de quo eſt certum ⁊ manifeſtū nō fuiſſe ↄ̄feſſum: vl nō cōmunicaſſe ſemel in anno. extra de pe. ⁊ re. c. ois. Et hoc intellige niſi ſe ſuper hoc emendaſſet in articulo mortis ↄ̄fitēdo ⁊ cōicādo: vl ſal

tẽ ſigna ɔtritionis ⁊ huiuſmodi emẽdationis oſtẽdiſſet in fine: q: tūc non negabiť ſepultura. qḋ etiã dicit Jo. de imo. ¶ Quinto ꝓhibeť monacho qui repiť ꝓprietari⁹ in fine. ex de ſta. mo. ca. ſup quodã. talis dꝫ ſepeliri in ſterqlinio. ¶ Sexto blaſphemus dei. ex de maledi. in fi. ¶ Septio gñalr quilibet notorius pctōr decedẽs in ipo notorio mortali eſt priuãdus ſepultura eccliaſtica xiij. q. ij. qbus. ⁊. c. non eſtimemus. Et hoc locũ hꝫ ſi non ſint eccliẽ reconciliati per pniaꝫ, vel ſi non appareãt ſaltẽ ſigna ɔtritionis in eis: ad qḋ ꝓbãdũ ſufficit vnus teſtis. xxvj. q. vj. q recedũt q: tūc ſepeliẽdi cẽnt. Sꝫ heredes teneñť ſatiſfacere pro eis. ex eo. parrochiano: excepto tñ eo qui moriť in torneamẽto: vt dictũ eſt. Jteꝫ ꝓhibeť ſepultura manifeſtis vſurarijs. Jtẽ ipe iter dicti filiis de illo loco vbi eſt poſitũ interdictuꝫ dũ durat. Jtẽ excoicato excoicatione maiori ẽt iniuſte. xxiij. q. ij. ſane. Jtẽ excoicato etiã minori qñ. ſ. hoc eſt notoriuꝫ ſm Gui. De his plura habes ptinẽtia ad declarationẽ. j. ¶ De ſepultura aũt taliũ. Nõ q ſi aliqs ꝑdictorum qbus de iure ꝓhibeť ſepultura eccliaſtica ſepult⁹ fuerit in ſacro loco: ſi corpus ei⁹ diſcerni poſſit ab oſſibus alijs: exhumãdus eſt ⁊ ꝓijciẽdus eſt ex loco ſacrũ: alr non ex. e. ſacris. ⁊ eccliã ſine cimiteriũ reconciliãdũ. ex de ɔſe. eccle. ɔſuluiſti. occulti tñ pctõres ſunt ſepeliendi: q: manifeſtari nõ dꝫ pctm̃ alterius occultũ per viaꝫ illã: latentia. n. peccata vindictã nõ hñt. Dicit Aug. puta ɔfiteť aliqs parrochiali de aliq̃ crimine occulto qḋ non ꝓponit dimittẽ pp qḋ nec abſoluiť: ſi talis petat alia ſacra: parrochialis nõ pōt denegare: nec tãdẽ eccliaſticã ſepulturã. ¶ Sepeliẽtes aũt tales ſciẽter peccant mortalr: q: ɔtra decreta ⁊ ordinationes eccliẽ faciũt. ar. xxv. q. j. violatores. Sepeliẽtes aũt ſciẽter publice excoicatos vel noiatim iterdictos vel manifeſtos vſurarios vltra pctm̃ etiaꝫ incurrũt maiorẽ excoicationẽ: cuius maẽ declarationẽ habes diffuſe. in ti. de excoicatione. Jpſis etiam ſepultis nocet ſi hoc ꝓcurarũt: q: de ſua ꝑſumptiõe grauius in iferno puniunť. Vñ Greg. Quos pctã grauiora deprimunt: ſi ſe in ſacris locis ſepeliri faciunt: reſtat vt de ſua preſumptione iudicẽtur. xiij. queſtio. ij. cap. Cum grauia.

ti. xxv.

i. xxiiij ꝑ. v.

¶ De quibuſdam .§. ix.

de qbus poſſit eſſe dubiũ: vtrũ debeãt ſepeliri in loco ſacro vel ſepulti dimitti. ¶ Nota ergo ꝑmo q ſi aliqs parrochianus ſit mortuus qui non ſit ɔfeſſus infra annũ ſuo ſacerdoti: nec acceptit euchariſtiã: q̃uis videať q ſacerdos poſſit ei interdicẽ ſepulturã per. c. oĩs vtriuſqꝫ. de pe. ⁊ re. Jo. tñ de imo. credit ɔtrariuꝫ. Ratio q: in dubio dꝫ ꝑſumi q non deliquerit: ⁊ q non fuit immemor ſalutis eterne. j. q. vij. Sancimus. Potuit enim alijs legitime ɔfuerit: quia mẽdicãtibus fratribus: vt pꝫ ex cle. Dudũ. ⁊ de eius conſilio abſtinere ab eucharitia: ⁊ non dꝫ preſumi q non fecerit. Jdẽ ſi delictũ tale eſſet occultuꝫ: ⁊ per hoc non debet publicari. ergo ⁊c̃. Raptori reruꝫ per violentiã ſi habet vnde poſſit reddere ablata niſi reſtituat: vel ſecuritatẽ plenam de reddendo faciat: denegabũtur ei ſacramẽta ⁊ ſepultura. Si vo cuꝫ haberet vnde redderet: diſtulit vſqꝫ ad morteꝫ penitere: ⁊ tũc eſt impotens ad reſtituendũ ſi alr eſt ɔtritus ⁊ diſpoſitus ad reſtituẽdũ ſi poſſet: dabũtur ei ſacramẽta: ſed priuabitur ſepultura eccliaſtica ad terrorem aliorum: niſi parẽtes vel amici eius vellẽt reſtituere pro eo: q: tũc non priuabiť ſepultura. Et multo magis priuabitur ſepultura: imo et ſacris ſi eſt impenitẽs. extra de rapi. c. ex lris. ⁊ c. ſup eo. Et itelligitur iſte rigor de raptoribus manifeſtis non occultis: ſm Innoč. ar. in dicto c. ſup eo. Suſpẽſus vel alio modo inſtitutus ꝓpter ſcelera ſua ſi moriať impenitẽs denegãtur ei ſacra ⁊ ſepultura. Sed ſi ſunt ɔtriti: ſicut nec pnia nec viancũ: ita nec ſepultura neganda eſt xiij. q. ij. c. ſi. Verũ ad deponẽdum eos de patibulis requiritur licẽtia iudicis ſecularis qui debet faciliter eaꝫ ɔcedere. Mulier pregnãs ſi ipſa mortua certũ eſt ⁊ prolẽ quaꝫ habet in vtero mortuã ſepeliendã eſſe cum ea. Sed ſi dubitatur de vita prolis ſcindẽda eſt ⁊ ſeparandus fetũs: ⁊ ſi mortuus inueniref: tunc extra locuꝫ ſacrum fetus recondeť. ſm Hoſtiẽ. De cadauere aũt iam ſepulto vel etiaꝫ ſepeliendo: q: ſi dubitatur vtrum ſint chriſtiani vel infideles: vel excõmunicati in meliorem partem interpretandum eſt niſi aliqua probabilitas eſſet de oppoſito. xiij. queſti. ij. Non eſtimemus.

Titulus. xi. De ſtatu hoſpitalariorum ⁊ de iuriſditionibus ⁊ ceteris ad ea pertinentibus.

¶ De ɔditione hoſpitalariorum. Caplm. j.

Ego aũt mendicus ſum ⁊ pauper dñs ſollicitus eſt mei ꝑs. xxxix. Clarũ eſt q ſm corticẽ lre illud non pōt intelligi de ipo dauid loquẽte: cum non fuit paup: ſed diues ⁊ rex iſrael. Spũaliter aũt. i. de paupertate internali ipſe ⁊ quilibet iuſtus dicere pōt: q: mẽdicus ſum in gratuitis bonis nil ex me habens: ⁊ paup in naturalibus parum. ſ. habẽs vigoris in cognoſcendo verũ ⁊ appetẽdo bonũ. Sed dñs ſollicitus eſt ad prouidendũ homini de vtroqꝫ per legem: ⁊ etiã ſacramẽta. ¶ Quantũ aũt ad lram loquẽdo in perſona chriſti: certũ eſt q chriſtus

fuit pauper ⁊ mēdicus quoad vſum tēporaliū.
Ut enim ait apoſtolus ad Epheſ.ij. Deus qui
eſt diues in miſericordia ꝓpter nos egenus fa/
ctus eſt vt nos ſua paupꝛtate ditaret. Et cũ etiā
Apoc. ſꝫm humanitatem oīum rerū dn̄ium haberet.
xix. propter qđ Jo. in apocal. vidit ipſum dei filiū
habere in femore ſuo.ſ.in humanitate. Rex re
gum ⁊ dn̄s dn̄antium. Unde ⁊ Pilato dixit. tu
dicis: q2 rex ſum ego. Jo.xviij. tamē vt pauper
⁊ mēdicus viuere voluit vt nobis exēpluꝫ pre/
beret.ſ.cōtemptus mūdanoꝝ: ſꝫm illud Augu.
Oia terrena cōtempſit homo chriſtus: vt cōtem
nēda eſſe demonſtraret. Pauper ergo fuit: qa
matth. vt ipſe ait. Filius hoīs non habet vbi caput ſu/
xviij. um reclinet. Mendicus: q2 ex elemoſynis que
ſibi ⁊ diſcipulis dabantur ſuſtētabātur illa ha/
bēs in cōmuni cum apoſtolis. Unde Aug. Ha/
bebat dn̄s loculos oblata a fidelibus cōſeruās:
vt ſuis ⁊ alioꝝ neceſſitatibus prouideret. xxij.
q.iij. duo iſta. Pauper natus eſt quē mater pā/
nis vilibus inuoluit ⁊ reclinauit in ꝓſepio. Sꝫ
Luc.ij. dn̄s ſollicitus fuit de eo mittēdo reges magos
qui eum honorarēt: ⁊ auro cōtra inopiaꝫ ſuble/
mat.ij. uarent. Sed mater ſanctiſſima ſciens filiū am/
ps.cxj. plecti paupertatē. Cito ſꝫm Bern. Diſperſit de/
dit pauperibus. Jta vt in die purificationis nō
agnum ſed par turturū vel pullos colūbarum:
qđ erat ſacrificiū pauperuꝫ offerret. Luc.ij. Cō
uerſaturus in mūdo pauperem ſcholā diſcipu
loꝝ elegit ipſe pauper: ſed mulieres ſancte que
eum ſequebantur in doctrina audiēda miniſtra
bant ei de facultatibus ſuis. vt dicit Luce.viij.
Et nudus in cruce mortuus pre paupꝛtate ⁊ mē
dicitate: ſepultus eſt in alieno ſepulchro ⁊ expē
ſis alienis: ſicut ergo dn̄s ſollicitus fuit eis in
cōuerſando inſpirādo mulieres: ⁊ alios ad ſub
ueniēdum ſue neceſſitati: ita ⁊ in morte ad pro
uidēdum de ſepultura. Pauperes ait ipſe ſem/
j.Ti.vj. per habetis vobiſcuꝫ. Matth.xxvj. Et alij qui/
dem paupertatē ferūt inuite. alij īpatienter ſuf/
ferunt. alij ſponte aſſumūt: vt veri religioſi di/
centes cum Hiero. habēs victum ⁊ veſtitū his
cōtentus ero nudā crucē: nudus ſequar. xij.q.j.
Clericus. q̄uis enim in ea non cōſiſtat perfectio
aīe: ſed in charitate ſꝫm apl'm ad Coll.iij. ſuper
oīa charitatem habete qđ eſt vinculū perfectio
nis qđ diffuſe declarat. b. Tho.ij.ij.q.clxxxiij.
ar.j. ⁊ Jo. caſſianus in colla.j. moyſi. eſt tamē in
ſtrumētum tendēdi ad perfectionē. Oibus tñ
pauperibus inuitis vel voluntarijs dn̄s ſollici
tus eſt prouidēdo eis. Et pauper quidē dicitur
quaſi parū habēs in pera. Sed mēdicus quaſi
manu dicens: qđ plus eſt.ſ. petēs elemoſynaꝫ.
⁊ ꝓpterea inſpirauit mentes hoīum ad fouen/
dum hoſpitalia in quibus prouideatꝰ pauperi/
bus ⁊ mēdicis ſiue ſanis: ſiue īfirmis: ſiue par
uulis derelictis. vnde ⁊ quilibet eoꝝ dicere pō
teſt cum ſuo capite chriſto. Ego mēdicus ſum
⁊ pauper: dn̄s ſollicitus eſt mei. Pōt etiaꝫ dici:
ꝙ ideo poſt mēdicitatem: addit ⁊ paupertatē
tanq̄ꝫ quid plus: q2 mēdicus petēs aliquando
multa recipit: ⁊ ſic non erit pauper: ſed qñ etiā
petendo parum inuenit: tūc eſt mēdicus ⁊ pau
per: vt lazarus vlceroſus mēdicus petens a di/
uite epulone: ſedet paup ⁊ nemo illi dabat de
micis que cadebant de menſa diuitis. Lu.xvj.
Sollicitus eſt autem dominus horum paupe/
rum tripliciter nec eos deſerit.

¶ Plures homines ad hoſpitalia pro eis fa/
cienda: dotanda ⁊ per legata ⁊ elemoſynas
augenda inſpirando.

¶ Ad hoſpitalia ipſa regēda: pauperibus ſerui
endo ⁊ prouidendo alios inſtigando.

¶ Ad ipſa conſeruanda ⁊ diligenter exercen/
dam hoſpitalitatem prelatos ad hec inqui/
renda mandando.

¶ Quātum ad ho/ .§.i.
ſpitalarios ⁊ ſeruitores pauperum. Sciēdum ꝙ
opꝫ eos eſſe munitos magna patientia ⁊ beni/
gnitate: nec attendāt ad qualitatẽ eoꝝ qui ali/
quādo ingrati ⁊ diſcholi ſunt. Sed ad perſonā
quā repreſentāt in ſua neceſſitate.ſ. dn̄m ieſum
chriſtum: qui ait. Matth.xxv. Quod vni ex mi
nimis meis feciſtis: mihi feciſtis. Et ad pmiuꝫ
qđ inde habēt expectare.ſ. regnuꝫ celoꝝ. Dice/
tur eniꝫ eis a chriſto: vt ipſe teſtatur. Uenite be
nedicti patris mei percipite regnū vobis para
tum: ⁊ quaſi cām cōceſſionis regni aſſignās ſb/
dit. Eſuriui eniꝫ ⁊ dediſtis mihi māducare ⁊c̄.
hoſpes eram ⁊ collegiſtis me.ſ. in pegrino vos
hoſpitalarij infirmus fui.ſ. in paupere infirmo
⁊ viſitaſtis me vos ſeruitores ſeruitorū. Et cer/
tum eſt ꝙ quilibet bonus filius patri ſuo: ſeruus
dn̄o: amicus amico cum magno affectu ⁊ dili/
gētia debet ſeruire in neceſſitatibus: ſed multo
magis fieri debēt chriſto patri dn̄o amico nr̄o
in pauperibus: caueat tamen ſibi a peregrinis
ne aſportēt bona hoſpitalis. Ut enim dicit Gra
tianus de pe.di.j. Mus in pera: ignis in ſinu: xiij.q
ſerpens in gremio: male remunerant hoſpites c.j.i
ſuos. Cum charitate autem ⁊ benignitate recu/
piat: non cum murmuratione: ſꝫm illud apoſto
li. Hoſpitales ſine murmuratione. Circa infir/ j.Pe
mos autem debet hoſpitalarius tria obſeruare.
Primo vt prouideat eis de ſacramētis ⁊ valde
laudabilis mos eſt: vt in principio quando ho
ſpitale intrat infirmus ſi poteſt cōfiteatur vel po
ſtea: vel quādo aggrauatur infirmitas: ⁊ de cō/
feſſione cōmunione ⁊ extrema vnctione proui/
deat tēpore ſuo per ſe vel per alium ſufficientē.
⁊ ſi nō habet mittat pro aliquo idoneo: ⁊ de ho

nis ſuis permittat infirmum diſponere ad placitum: poteſt tamen ei recõmendare hoſpitale: qḋ etiam ex ſe ille libere debet facere. Secũdo debet de neceſſarijs eis prouidere: non ſolũ ad victum: ſed etiã medicũ ⁊ medicinas ſi eſt hoſpitale pro infirmis deputatum: hoc tamen ſm facultatẽ hoſpitalis. Et medici etiam ſi nõ reciperent ſalariũ vt q: hoſpitale eſſet tenue: gratis debent ꝓuidere. Mortẽ enim languẽtibus ꝓbatur inferre qui hãc cum poteſt non excludit. inquit Symachus papa di.lxxxiij. Si autẽ eſt opulẽtum ꝯgruũ eſt ei ꝓuidere de ꝯgruo ſalario: q: nemo cogitur de ſuo facere beneficium. Tertio dꝫ cũ per ſe vel per alios hortari ad patiẽtiam bonis verbis ⁊ ſanctoꝝ exẽplis qui patiẽter ſuſtinuerũt graues ⁊ diuturnas infirmitates ⁊ neceſſitates: vt Job. Thobias. Gregorius papa. Bernardus. Egidius. ⁊ alij: ⁊ ſtimulum datũ Paulo apſo. Auguſtinus ⁊ quidam alij intelligũt fuiſſe aliquam infirmitatẽ corporalem ſiue iliacam paſſionem: ſiue dolorem capitis: qui tñ dicebat. Libenter gliabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me v̄tus Chriſti. ij. Cor. xij. Et Ambro. de pe. di. j. quod nocet corpori: iuuat ſpũ: ⁊ egritudo carnis peccatũ repellit. Et ſi infirmus ꝯqueritur: debet tamen ſeruiens ei cõpati ⁊ ꝯſolari non increpare dure Diabolus enim aliquãdo ſtimulat infirmũ tra ⁊ ſeruiẽtem tedio ⁊ impatiẽtia: vt ab vtriſqꝫ auferat meritũ ſuum.

ij.Cor. xij.

De ſctõ Eulogio

¶ Unde legit de quodam in vitaſpatrũ dicto Eulogio: qui ſuſcepit quendam pauperem leproſum in domũ ſuam ad ſuiẽdum in obſequiũ dei: ⁊ poſt plures annos: quibus Eulogius cum omni diligẽtia deſeruierat Demũ cepit leproſus inſtigãte diabolo turbari ⁊ de omnibus que ſibi Eulogius faciebat in ſeruiendo conqueri. etiam eum contumeliãdo ⁊ petendo ꝙ reponeret eum in locum priſtinũ: vnde ſumpſerat. Propter cius perſeuerantes querelas quaſi incitabatur eum dimittere. ſed ſaniori ductus cõſilio perſuaſit infirmo: vt ambo accederent pro conſilio in hac re ad ſanctũ Antonium: quibus aduenientibus auditis beatus Antonius leproſum reprehendit de ſua ingratitudine erga ſeruientem: ⁊ Eulogium de ſua impatientia ⁊ tedio erga infirmum iraſcentem declarãs hoc procedere ex inuidia diaboli qui procurabat per hoc eos pdere meritũ acquiſitum ſuoꝝ laborum: exhortãs eos ad ꝯſtantiã q: in breui eſſet remuneratio eoꝝ qui conſolati reuertentes ad ſua in bona patientia: inde ad modicum migrarunt ad dñm leto fine.

¶ Quantum autem ad epiſcopos ſpectat prelatos ⁊ patronos. circa hoſpitalia debent habere diligentiam ꝙ .§.ij.

hoſpitalitas ibi ſeruetur. ſꝫ illud ad quod ſunt ordinata ⁊ temporalia bene diſpẽſentur. vnde dicitur extra de religi. domi. de xenodochijs ⁊ alijs ſimilibus per ſollicitudinẽ epiſcopoꝝ in quoꝝ dioceſi exiſtunt: ad eaſdem vtilitates quibus ꝯſtituta ſunt ordinentur: ⁊ ſuper hac decretali eximius doctor Lapus de caſtella: fecit contractum cum queſtionibus centũ: vel circa que infra ponuntur breuiter ad declarationem huius materie hoſpitaliũ. ⁊ in. c. ad hec. dicit Urbanus: ꝙ ſi locus ad hoſpitalitatis vſuꝫ ⁊ pauperum prouiſionẽ fuerit ſicut moris eſt auctoritate pontificis conſtitutus cum ſit religioſus nõ debet humanis vſibus deputari: ſicut de veſtibus ⁊ ligneis vaſis ⁊ alijs vtenſilibus ad cultum religionis per pontificem deputatis. ⁊. x. q. j. dicitur. quecũqꝫ res eccleſiaſtice ſunt: cõuenit cum omni diligẽtia ⁊ bona f. de que deo debetur quia omnia prouidet ⁊ cũcta iudicat gubernari ⁊ diſpenſari cũ iudicio epiſcopi ⁊ poteſtate: cui totius plebis anime ſunt cõmiſſe: ex conſilio antiocheno: quod intelligitur quando hoſpitale non habet patronum vel non exemptum. Nam ſi habet patronum: ad eum patronum pertinet prouidere de rectore: vt infra declarabitur: ⁊ ad epiſcopũ viſitare. vt. j. patebit. ¶ In clemẽ. q: contingit de relig. do. q: hoſpitaliũ rectores locoꝝ ipſoꝝ cura poſtpoſita. bona res ⁊ iura ipſoꝝ interdum ab occupatorũ ⁊ vſurpatoꝝ manibus excutere negligunt: quin immo ea collabi ⁊ deperdi domos edificia ruinis deformari permittũt ⁊ non attento ꝙ loca ipſa ad hoc fundata ⁊ fidelium erogationibus dotata fuerint vt pauperes recipent inibi: ⁊ ex ꝓuẽtibus ſuſtentarent eoꝝ id renuũt inhumaniter facere. prouẽtus ipſos in vſus ſuos dãnabiles ꝯuertendo ⁊c. Sancimus vt hi ad q̄s pertinet loca ipſa ſtudeant in pdictis oĩbus ſalubriter reformare: ac occupata ⁊ perdita ⁊ alienata in ſtatum debitũ reduci faciant ad ipſarũ miſerabilium perſonaꝝ receptionẽ ⁊ ſuſtentationem debitam iuxta facultates eoꝝ rectores ipſos compellere non omittant. in quo ſi cõmiſerint negligẽtiam vel defectum: ordinarijs locorum iniũgimus: vt etiam ſi pia loca pdicta exceptiõis priuilegio munita ꝯſiſtant per ſeipſos vel alios impleant omnia predicta: ⁊ ſingula ⁊ rectores eoſdem vtiqꝫ non exemptos propria. Exemptos v̄o ⁊ alios priuilegiatos apoſtolica ad id auctoritate compellant cõtradictores cuiuſcũqꝫ ſtatus aut conditionis exiſtant: ac pſtantes eiſdem contra premiſſa conſilium: auxilium: vel fauorem per cenſuram eccleſiaſticaꝫ et alijs iuris remedijs compeſcẽdo ⁊c. Ex iſta clemen. declarantur multe ex queſtionibus infra poſitis. vnde frequenter allegatur.

¶ De his que pertinent ad hoſpitalarios ⁊ hoſpitalia. Capitulum .ij.

Notandū primo ꝙ hoſpitalia diuerſis noībus nuncupanť. vt eniȝ dicit glo. xxiij. q. viij. ſancimꝰ. Dicunť. n. aliqñ ſinodochia. ⁊ eſt ſinodochiū locꝰ venerabilis vbi pauꝑes ⁊ peregrini recipiunť. Dr̄ aūt patrochiū locꝰ. ſ. vbi pauꝑes ⁊ ꝓpter ſenectutē ſoli infirmi curanť. Orphanotrophiū eſt locꝰ vbi pueri parētibus orbati paſcuntur. Orphotrophiū eſt locus in quo infantes alunť. Dicuntur ⁊ alijs noībꝰ magis vſitatis. vt domꝰ dei domus miſericordie: domus fraternitatis: domus pietatis: domus ſancti lazari. ⁊ hmōi. Et dicit Lapus de caſtellion. ꝙ primꝰ hoſpitalariꝰ fuit Zoticꝰ noīe. vt. C. de epiſ. ⁊ cle. l. j. Sȝ quoad recipienduȝ peregrinos in domo ꝓpria legitur de Abraā. Gen. xviij. quē imitatꝰ eſt Loth nepos eius. Gen. xix. In nouo aūt teſtamēto fuit Martha: que recipit frequēter xp̄m in domo ſua in bethania. Lu. x. vnde dr̄ hoſpita domini. Queritur aūt ſcdo vtrū poſſit inſtitui aliq̄ religio ad hoſpitalitatē. Et rñdet lapus allegando Tho. ij. ij. q. clxxxviij. ar. ij. ꝙ ſic. Et rō eſt. qȝ cum ſtatus religionis ſit q̄ſi quoddam exercitium perducendi ad ꝑfectionem charitatis. Charitatis aūt diuerſa ſunt opa: qȝ quedā ꝑtinētia ad vitā contemplatiuam qua vacat deo: quedā ad actiuā qua intendiť charitati proximo. Inter omnia vite actiue quibus exerceť charitas ad proximuȝ eſt hoſpitalitas ſumēdo large. Sciẽduȝ eſt tamen ꝙ aliud eſt religionē eē fundatā ad hoſpitalitatem. vt religio cruciferoꝝ ⁊ ſcti Antonij de vyenna. ⁊ ſancti Galli de florentia. ⁊ hmōi. Aliud eſt religioſos habē hoſpitalia. ⁊ ſancti Johis hieroſolomitani ⁊ ſctē Marie theutonicoꝝ ⁊ kalatrenſiū ⁊ hmōi. Et primo modo illud eſt exercitiū cui principaliter inſiſtere dn̄t: ⁊ principale inſtrumentū per qđ venire debēt ad perfectionem charitatis. Secundo mō hn̄t pro principali aliud exercitiuȝ ⁊ inſtrm̄ quo tēdunt ad perfectionem: tñ ⁊ hoſpitalitatem ſeruant ad quam generaliter teneť omnes clerici. vt patet diſ. xlij. per totū. ⁊ multo magis religioſi. ex̄ de ꝓbē. c. de monachis. Unde Hiero. ait in quadā epl'a. Oēs ad nos veniētes leta fronte ſuſcipimus ⁊ eis pedes abluimus preter hereticos. Et Bndictus hoc etiam mandat in regula. imo etiā ⁊ quadam pia coactiōe inuitandi ſunt. exēplo illoꝝ euntiū in Emaus. q xp̄m eſtimātes peregrinuȝ coegerunt ad manendū. Luce vltimo. c. Et multo magis facere teneť habentes ad hoc hoſpitalia ordinata de quibꝰ dictum eſt. Queritur vtrum religioſus poſſit preſici hoſpitali. Rñdet Lapus. ꝙ glo. de reli. do. in cle. tenet ꝙ non. Et ratio eſt. qȝ ꝙ monachus extra monaſteriuȝ intituľ. ſ. hoc eſt ꝓpter curam aīaruȝ. de regula. c. ſuꝑ eo. Ubi ergo hoſpitalis regimen cura careat ceſſat rō illa. ergo nō pōt ibi preſici. idē tenet Fede. de ſenis in cōſilio. xxviij. Et Paulus de leā in cle. cum cōtingit de religio. do. addens niſi eēt hoſpitale alicuius religionis. Lapus aūt dicit diſtinguēdū ꝙ ſi religioſus ille qui preſicit ſit religiōis que ꝓncipaliter eſt fundata. ⁊ dedicata hoſpitalitati. vt ſancti Antonij. ⁊ ſancti Galli de florētia. ⁊ hmōi: nō video q̄re nō poſſit preſici hoſpitali. Sed ſi religioſus nō eſt talis religionis. ſ. ꝓncipaliter inſtitute ad hoſpitalitatē. Tūc ſubdiſtinguiť qȝ aut hoſpitale eſt ānexū eccleſie curate: ⁊ tunc ꝑſici pōt ꝓpter curā aut etiā ipſuȝ hoſpitale hȝ collegium religioſoꝝ a qbus eligiť hoſpitalarius. vt in ſancto Gallo de florētia: ⁊ tūc etiā poterit preſici religioſus ibi. qȝ curā habȝ ⁊ iuriſditionē in collegiū. de ele. c. dudū. ij. aut etiā hoſpitale eſt de mēſa: ⁊ ꝓprietate talis religionis: ita ꝙ ſpectat ad dictam religionē regimen dicti hoſpitalis nō tñ inſtituiť ibi certus ⁊ intitulatus rector. Et tunc idē ſicut pn̄t mitti ad alia opera ⁊ loca ꝓmouēda: ⁊ cuſtodiēda: et ſic mittunť ad litigandū ⁊ allegandū ⁊ aduocandum: multo fortius ad curandū pauperes. Si aūt hoſpitale eſt ſine cura aīarum qđ reqrit certum rectorē per ſe: tūc dico ꝙ licet ſit certe religionis ad quā ſpectat illud cōferre: non credo religioſo poſſe conferri: qȝ non ceſſat ꝓhibitio: nec credo valere conſuetudinē in hoc: ſicut nec valeret in hoc ꝙ religioſus ꝑficereť beneficio ſimplici. Sed quid de conuerſis religionū q̄ nō ſunt ꝓncipaliter inſtitute ad hoſpitalitatē nunquid pn̄t preſici hoſpitali: eo caſu quo non pōt preſici monachus. Rñdet lapus. ꝙ ſi eſt laicus ⁊ illiteratus pōt ei cōmitti: nam cōmittiť ei cultura agroꝝ edificare: ⁊ alia mechanica: fortiꝰ officium curādi pauperes. Ceſſat eni in eo cauſa ꝓhibitionis. Nam hec cura nō facit in eo ceſſare cōtēplationē vel predicationē: qȝ hec nō exercet in monaſterio. Sed ſi conuerſus eēt clericꝰ ⁊ litteratus: qȝ teneť ad officiū vt monachi nō poſſet talis preſici hoſpitali. Sed nunquid pōt cōmitti regimē hoſpitalis mulieri. Rñdet. Lapus. ꝙ pōt ſi eſt hoſpitale ſine cura aīarum. Et ratio: qȝ nō eſt dare in iure regulas hoc ꝓhibētes: ⁊ qđ non eſt prohibitū intelligiť eē conceſſuȝ xix. q. j. c. j. ſed ⁊ mulieribus cōmittiť cura ⁊ regimen monaſterij que habēt ānexa hoſpitalia: ⁊ ſic regunt vtrūqȝ: ergo fortius hoſpitale tm̄: ⁊ hoc puto verum ſi eſſet hoſpitale deputatum ad receptionem mulieruȝ: quo caſu eēt honeſtiſſimum. Credo tamen ꝙ conſuetuȝ regi per

maſculos

maſculos non poſſet cõmitti mulieribus: quia
mutatur per hoc ſtatus beneficij. Et ſi obijceret
cleme. q. contingit. de religio. do. que dicit ꝙ
cõmittatur prouidis viris ⁊c. ergo nõ mulieri
bus. Poteſt reſponderi: ꝙ ibi maſculinum cõ/
cipit femininũ. ſicut ⁊ de elec. c. generali. libro.
vj. ⁊. xvj. q. iiij. ſi quis ſuadente.

¶ Nunquid poteſt .§.i.
regimen hoſpitalis cõmitti duobus. Rñdet La/
pus ꝙ ſic. Nam tales equipantur tutoribus: ⁊
inſtar tutoꝝ debent facere inuentariũ ⁊ aſſigna
re rõnem ſingulis annis. vt in cleme. q. contin
git de reli. do. Sed cõſtat ꝙ plures tutores pñt
dari vni pupillo ⁊ quilibet coꝝ adminiſtrare in
ſolidum niſi certus modus ⁊ forma alia a teſta
tore q̃uo ſe habeãt in adminiſtrando imponat.
Unde ⁊ tales rectores hoſpitaliũ dicunt poti⁹
habere beneficium q̃ officiũ: quod puto veruꝫ
in hoſpitalibus: que non ꝯferuntur in benefi/
cium eccleſiaſticũ: ſed ad curam ⁊ gubernatio
nem ſm cleme. q. ꝯtingit. Et poteſt cõmitti cu
ra inſolidum vel etiam ꝙ vnus ſine alio nõ ad
miniſtret qđ cõgruentius eſſet. Sed que ꝯferũ
tur in bñficium vendicant ſibi locũ ſm regulã
beneficioꝝ eccleſiaſticoꝝ. i. vt tm̃ vni conferan/
tur: puto etiam ꝙ ſi conſueuit gubernari p vnũ
non poteſt cõmitti duobus. Sed cum cõmittit
duobus nunquid poteſt cõmitti: ita ꝙ vnus ſit
maſculus alius femina. Rñdet Lapus ꝙ ſi eſt
verum qđ ſupra firmatum eſt. §. ꝙ femine poſ/
ſit cõmitti: ⁊ hoc maxime qñ hoſpitalia ſunt di/
ſtincta: vt illud qđ eſt pro mulieribus guberne
tur per hoſpitaliſſam: ⁊ qđ eſt pro viris per ho
ſpitalariũ. Neceſſet hoc abſonũ ꝙ hoc exprime
retur in cõmiſſione. Et ſic maritus ⁊ vxor poſ/
ſent preffici vni hoſpitali: ita ꝙ maritus eẽt ho
ſpitalarius pro viris: ⁊ vxor hoſpitaliſſa p mu
lieribus: ⁊ maxime in his hoſpitalibus que ha
bent habitationes diuiſas viroꝝ ⁊ mulieruꝫ q
ibi recipiunt ad hoſpitium. ¶ Sed querit vi/
ceuerſa. vtrũ vnus poſſit pfici in duob⁹ hoſpi/
talibus. ⁊ q̃uis pma facie videat ꝙ nõ: q. vidẽ
tur incõpaſſibilia cũ vtrũqꝫ requirat pſonalem
reſidentiã. ⁊ ſic in vtroqꝫ deſeruire non pñt vt
dicit a ſimili de bñficijs in. c. de multa. de pre/
ben. Cõtrariũ tñ dicit Lapus. qđ videt verum.
Et ratio eſt q. dici non põt ꝙ de iure cõi hoſpi/
tale requirat pſonalem reſidentiã de neceſſita/
te: ⁊ maxime ꝯtinuã. Naꝫ poſſet deſeruire per
aliũ: ⁊ ſic equaliter in vtroqꝫ ſe collocare. proui
dere ⁊ aſſiſtere ⁊ cõſulere in occurrẽtibus: ⁊ ad
hoc facit qđ notat Jo. cal. in. c. ſup inordinata.
de pben. vbi dicit ꝙ põt qs habere eccleſiã nõ
curatã. in. xiiij. anno etatis quia etſi in tali eta/
te non poſſet ipſe dicere miſſam per ſe. ad qđ or
dinatur eccleſia. põt tamẽ dicere per alium nec
ius artat rectorẽ eccleſie. vt per ſe hoc faciat. et
ſic poſſet quis habere plura bñficia ſimplicia:
quod cõiter ſeruatur: ⁊ deſeruire per alium in
vno eoꝝ cũ nõ põt per ſe: ⁊ multo forti⁹ hoc in
hoſpitalibus ad ſilitudinem tutoꝝ: qui pñt ſi/
mul plures tutelas gerere ⁊ pro vtroqꝫ cauere
⁊ vtriqꝫ per ſe diligẽter ⁊ alias vacare: ⁊ maxie
cum hoſpitalia ſunt in vna dioceſi: ⁊ fortius in
vna parrochia. ⁊ multo magis in vno fundo:
vel vna via vicina. Et qđ dicit Joã. an. de ꝯceſ.
prebẽ. in Rubrica. ꝙ habens bñficiuꝫ curatũ.
recipiens ſcđm: quod de ſtatuto vel alias req/
rit reſidentiã: non ex hoc vacat primũ: ſꝫ eſt pri
us in hoc caſu neceſſaria admonitio. Et ideꝫ tꝫ
Inno. ⁊ hoc idẽ intelligendũ eſt de hoſpitalib⁹
que cõferuntur in bñficiuꝫ: ⁊ ea rõne ſi nõ ſunt
curata: vel hñti collegiũ: q. tunc idẽ eſt iudiciũ
habendũ. vt de prebẽ. c. de multa. Et ꝙ vn⁹ poſ
ſit habere plura hoſpitalia ſimul tenet Guil. de
monte laud. in cle. per lr̃as. de prebẽ. Fateor tñ
cõcludit Lapus hoc nõ eſſe vtile ⁊ honeſtũ. Et
poſſit eps cogere rectorẽ ad dimittẽdũ alterũ.
maxime ſi minus diligẽter prouideret vtriqꝫ.
qđ in beneficijs ſimplicibus dici ſolet. ¶ Sed
nũquid poteſt quis habere beneficiũ curatuꝫ ⁊
hoſpitale. Rñ. Lapus. ꝙ ſic eadẽ rõne. Et mul/
to fortius hoſpitale ⁊ ſimplex beneficiũ: omnia
eni iſta habẽt rationẽ: q. non eſt cautũ in iure
hoſpitalarios ad pſonalem reſidentiaꝫ artari.
Sed querit nũqđ põt quilibet exigere hoſpita
le pro libito volũtatis. Rñdit Lapus qlibet po
teſt domũ ſuã factaꝫ vel fiendã deputari ad ho
ſpitalitatẽ ⁊ ad tps hoſpitare paupes: ſicut alia
opera elemoſynaꝝ facere. Sed talis locus non
erit religioſus: nec gaudebit imunitate ecclia/
ſtica: nec inter loca eccleſiaſtica cõputabit: nec
erit ſub iuriſditione epi ⁊ poterit ad humanos
vſus redire: ⁊ etiã vendi donari: ⁊ emi. Ita no/
tat Hoſtien. in ſumma de eccleſijs edificã. Pe.
⁊ Inno. ⁊ ea iura que dicũt talia fieri non pñt ſi
ne auctoritate epi. intellige vt ſint eccleſiaſtica.
als vt ſint prophana bene fieri poſſunt. et hoc
dicit glo. in clemen. q. cõtingit. de relig. do. Et
Joã. an. poſt Uincen. ⁊ Tacre. dicit ꝙ poteſt qs
habere oratorium ⁊ hoſpitale in ppria domo.
non tamẽ poteſt ibi celebrari facere ſine aucto/
ritate epiſcopi. de cõſecra. di. j. vnicuiqꝫ. Dicit
tamen Hoſtiẽ. ꝙ poteſt interuenire conſenſus
epiſcopi. ⁊ poſt factum poſtquã autem auctori
tate epiſcopi eſt factũ: non poteſt ad alios vſus
deputari. vt eo. tito. ad huiuſmodi. Sed nũqđ
tale hoſpitale vel oratorium factuꝫ auctoritate
epiſcopi. gaudebit imunitate eccleſiaſtica ⁊ ei⁹
rector. Hoſtiẽ. notat ꝙ oratoriũ tale nõ gaude/
at imunitate eccleſiaſtica. q. non intelligit de/

dicatus deo. nec locus ſacer. Idem tenet Guil.
⁊ zen. q: enim qđ hodie eſt oratoriū cras pote
rat fieri camera. Hoſt. ſentit ɔ̄riū. non eni alr
determinat. Lapus niſi φ hoſpitali cōpetit bñ
ficium reſtōnis in integrum. De rectoꝛib⁹ autē
taliū hoſpitalium. vtrū gaudeāt emunitate ec
cleſiaſtica. Dicit Guil. in ſpec. φ ſic ſi fecit h̄ au
ctoꝛitate epi: etiam ſi ſint vxoꝛati. al's non. hoc
idem tenet. Hoſti. in ſumma de hoſpitali ⁊ re
ctoꝛe eius: ⁊ gaudeant imunitate eccleſiaſtica
vterqꝫ. Dicit Guil. in ſpec. quinimo priuilegiū
canonis ſiq̄s ſuadēte. xvij. q. iiij. al's non. vt di
ctum eſt: q: ſequeret abſurduꝫ. poſſet eni per h̄
qlibet ruſticus aſſumere ſibi habitū religioſuꝫ
⁊ ɔſtituere ſibi regulam quaꝫ vellet ⁊ fraudare
dños ſuos tallijs ⁊ alijs debitis ſeruitijs. Sed
nūquid habet hoſpitale bñficium in integrum
reſtōnis ſi ledi cōtingat. vt habet etiaꝫ de reſti.
in integ. c. j. Rñdet Lapus. hec queſtio tāgitur
per Joā. an. in nouel. c. de in integ. reſti. vbi di
cit φ noīe eccleſie includunt non ſolū monaſte
riū: ſed ⁊ omnis pius locus. omnia iſta equipa
rantur. de teſta. c. requiſiſti. ¶ Et cū hoſpitalia
fuerint īuēta. vt pauperes īfectiqꝫ lepra i eis
recipiant: ⁊ ex eoꝛū ꝓuentu ſuſtentent. ¶ Que
ritur vtrum oīa hoſpitalia teneant paſcē pau
In pn. c. peres veſtire ⁊ hoſpitare eos. Rñdet Lapus. φ
hec hoſpitalia differūt re ⁊ nomine: nā ſicut di
uerſis noībus nūcupātur vt dictum eſt. ō. ita ⁊
ad diuerſa officia deputant. Et ſm hoc tenētur
aliqua ad veſtes dādas: aliqua ad ſuſcipiendū
expoſitos: aliqua ad educandū vel ſuſcipiendū
infirmos: ⁊ ſic que dicuntur in clemē. quia con
tingit. referantur ſingula ſingulis. Si enim eſt
hoſpitale ad recipiendū peregrinos non tenet
ad infirmos niſi in caſu neceſſitatis: quādo per
alia ſubueniri non poſſet ⁊ illud poſſet.

¶ Ad quem ſpe .§. ij.

ctat dictoꝛū locoꝝ receptoꝝ in eis cura ſeu coꝛ
rectio ſeu refoꝛmatio ⁊ emendatio. Rñdet La
pus pōt h̄ ſpectare ad diuerſos ⁊ diuerſis mo
dis: poteſt ſpectare ex ſtatuto appoſito in fūda
tione: poteſt ſpectare ex ɔſuetudine vl' ꝑuilegio
ſedis aplice. vt in dicta clemē. quia contingit.
his ceſſantibus ad loci oꝛdinarium ſpectat de
iure. vt extra eo. de xenodochijs. ⁊. xvj. qō. vij.
omnes baſilice. Et addit zen. etiam ad ꝑronos
poteſt ſpectare ⁊ eoꝛū liberos vt. xvj. q. vij. fili
is. Sed quid ſpectat ad officium taliuꝫ. Rñdet
lapus in hoc debēt curare: nec rectoꝛes illoꝛuꝫ
locoꝛum inhumaniter recipiāt dictos paupe
res: nec prouentus in ſuos vſus conuertant et
ipſa loca in p̄dictis ſalubꝛiter refoꝛmare atqꝫ
occupata deperdita ⁊ alienata indebite in ſta
tum reduci debitum facere: ⁊ ad ipſarum miſe
rabilium perſonarū receptionem ⁊ ſuſtentatio
nem debitam iuxta facultatem locoꝝ compelle
re rectoꝛes. vt in dicta clemē. q: cōtingit ⁊ vbi
predicti negligant predicta facere: puta patro
ni hoſpitalium vel alij ad quos hoc ſpectat tūc
ſm Lap. iniungitur oꝛdinarijs locoꝛū: φ etiaꝫ
ſi pia loca predicta ſint priuilegio exemptiōis
munita per ſeipſos vel alios impleāt oīa ⁊ ſin
gula premiſſa: ⁊ rectoꝛes eoſdem vtriqꝫ non ex
emptos pꝛopꝛia: exēptos autē ⁊ priuilegiatos
aplica ad id compellere debent auctoꝛitate. Cō
tradictoꝛes cuiuſcūqꝫ ſtatus vel cōditionis exi
ſtant: atqꝫ prebentes cōtra premiſſa conſilium
auxilium vel fauoꝛē per cenſurā eccleſiaſticaꝫ
⁊ alia iuris remedia compeſcēdo: attamen nul
lum ex hoc priuilegijs ſeu exēptionibus eoꝛuꝫ
preiudiciū generādo. Et dicit Joan. an. in glo.
ſup clemen. q: contingit. in eo caſu eſſe hoc pre
ceptum oꝛdinarijs vt faciāt qđ dicitur. Et ſi ta
les ad quos ſpectat prouidere defectib⁹ hoſpi
talium negligunt: ⁊ nō ſint ſub iuriſditione oꝛ
dinarij: compellet tñ eos auctoꝛitate dicte cle.
quia contingit ipſe oꝛdinarius ſed vbi non ſit
negligentia in hmōi exemptis: non hꝫ ſe intro
mittere oꝛdinarius. ¶ Sed vbi is qui hꝫ pro
uidere hoſpitali ſi laicus ⁊ rectoꝛ hoſpitalis ſit
clericus: quō poterit laicus cōpellere clericuꝫ.
contra illud. xcvj. di. bñ quidē. Rñdet Lapus.
pōt dici ſm zen. φ predictam cōpulſionem nō
faciat per ſe laicus ſed per aliū: puta epm ad in
ſtantiam eius. Unde in illa clemē. q: cōtingit.
exponitur verbū cōpelli. i. cōpelli facere. ¶ Et
ſi queritur quō patebit de negligētia predicto
rum in quo caſu tenet oꝛdinarius predicta fa
cere. Rñdet glo. in clemē. quia cōtingit. ex pre
fecto pretoꝛio. vt de cenſi. c. romana. li. vj. vel ꝑ
aſſignationeꝫ termini ad hoc prefixi ⁊ elapſi ⁊
idem zen. ⁊ multi alij. ¶ An dicta loca poſſint
conferri in beneficiū. i. in titulꝫ beneficij cleri
cis ſecularibus. Rñdet Lapus. non q: hoc pro
hibet dicta clemen. q: contingit. nec valet con
traria conſuetudo obſeruata niſi in duobus ca
ſibus. videlꝫ quādo in fundatione dictoꝛū ho
ſpitalium: ſecus conſtitutum fuerit ſeu per ele
ctionem ſit de hmōi rectoꝛe prouidēdū. Cuius
autem conditionis debeant eſſe per quos regā
tur ⁊ gubernantur hoſpitalia ponitur in dicta
clemen. quia contingit. de religio. do. Dicitur
enim φ ibi debet cōmitti eoꝛuꝫ gubernatio vi
ris prouidis ⁊ idoneis ⁊ boni teſtimonij q ſci
ant ⁊ velint ⁊ valeant loca ipſa ⁊ bona eoꝛuꝫ ſe
cura vtiliter requirere ⁊ eoꝛum redditus ⁊ pro
uentus in vſum miſerabilium perſonaꝝ fide
liter diſpenſare ⁊ φ in vſus alios cōuertere pre
dicta preſumptio veriſimilis non exiſtat ſuper
quo onerantur conſcientie eoꝛum ad quos ip

forum locoꝝ cōmiſſio pertinet. hec ibi. Et dicit ibi glo. ordinaria ꝙ ſignāter dicit committere non conferre: qꝛ collatio fit in perpetuū: ſed cōmiſſio ad tempus. ⁊ ideo beneficia dicunt conferri: quia dantur in perpetuum. i. durante vita illius cui confertur. ⁊ tutoribus quia ſunt tēporales: dicuntur cōmitti adminiſtratiōes. Et ſm hoc rectores hoſpitaliū eſſent temporales. Sed vt dicit glo. conſuetudo non admittit hāc lec. imo inſtituuntur perpetui rectores in talibus locis. Recuperus autem in quodā ſuo cōſilio dicit ꝙ de mente clemē. eſt ꝙ non ſint perpetui. Et licet glo. dicat ꝙ conſuetudo hoc non patiatur. tamē vbi nulla eſt cōſuetudo optime poſſet ad tēpus cōmitti talis adminiſtratio. Paulus autem dicit in dicta clemen. ꝙ cōferre ⁊ cōmittere aliquādo ſumuntur vt diuerſa. aliquādo vt idē ⁊ ſic ſumuntur in littera ſcilꝫ pro eodem ⁊ quod tñ prohibetur ſic fiat. i. ſi detur in beneficium. Aſſignat autem Paulus vt refert Lapus rationem quare prohibet hoſpitale dare in beneficium videlꝫ: qꝛ ad beneficiuꝫ habēdum opꝫ eſſe clericū. extra de tranſac. c. ex litteris. Et talis ſcilꝫ clericus beneficiatus facit fructus ſuos ⁊ tenetur ad horas ⁊ ad alia ad q̄ alij clerici. ſed ſi gubernatio ſimpliciter cōmittitur hoſpitalis ceſſant iſta. Item beneficium debet conferri infra certum tēpus: ⁊ in eo eſt neceſſaria inſtitutio. non ſic aūt in cōmiſſione hoſpitalis. ⁊ a bñficio repelleretur quis propter bigamiam vel alios defectus: non autem gubernatione hoſpitalis. Item beneficiū quādoqꝫ datur in ſuſtentationem eius cui confert: vt in. c. ij. de cle. pu. in duello. Sed non hoſpitale: qꝛ in hoc attenditur pauperum prouiſio non hoſpitalarij ſuſtentatio. Poſito autē caſu. ꝙ laic⁹ edificet hoſpitale de licentia epi cum oratorio vel ſine eo propter qḋ locus ille dicitur religioſus ⁊ edificator efficitur patronus. vt de iurepa. c. nobis. ad quem ſpectabit prouiſio rectoris illius hoſpitalis ad patronum vel ad epm. Reſpōdet Lapus ꝙ ſolus patronus ponit ibi rectorē. Et ratio eſt: quia in talibus vt dictum eſt. ſ. nō eſt neceſſaria canonica inſtitutio nec habꝫ tempus limitatum ad cōmittendum talem gubernationem. vnde non eſt neceſſe ꝙ propter hoc recurrant ad epm. Nec obſtat ꝙ de iurepatronatus ſolum patronis acquiritur ius preſentādi: quia illud habet locum in eccleſijs ⁊ alijs locis vbi requiritur inſtitutio canonica vel cōfirmatio. Sed in huiuſmodi hoſpitalibus non requiritur hoc. hoc etiam ſentire videtur zen. in dicta clemen. quia contingit. dicit enim ꝙ patrono acquiritur ius ſm naturam rei cuius eſt patronus. Nam in eccleſia collegiata non acquiritur ius preſentandi: ſed conſentiendi electioni facte in capella acquiritur ius preſentādi: vt de iurepa. ca. nobis. Sed in hoſpitali acquirit patrono ius cōmittendi gubernationeꝫ hoſpitalis. Et ſm hoc non indiget talis rector confirmatione epali ſi in ipſo hoſpitali non requirit inſtitutio canonica. hoc autem dicitur. quia ſi hoſpitale haberet curam animarum: tunc indigeret confirmatione epali: niſi eſſet exemptum vel aliter priuilegiatum. dicit tamen idem Lapus. ꝙ vbi in aliquo loco emanauit aliqua conſuetudo generalis vel ſpecialis circa hoc illa ē ſeruanda. Sed in caſu quoad patronuꝫ hoſpitalis ſpectaret preſentatio: ⁊ ad epm confirmatio. de cōſuetudine vel aliquo iure ſpeciali. Nūquid ante confirmationem eſt pretermittendū edictum generale vel ſpeciale ſm formaꝫ. c. ſi. de elec. Reſpondet Lapus ꝙ in illis hoſpitalibus que non conferuntur in beneficiū nō oportet ſeruare illud. ſ. de pretermittendo edictuꝫ. Et hoc quia hic non fit electio vel collatio: ſed cōmiſſio tum etiam quia non cōmittitur cura animarum. Unde ⁊ iam conſului ꝙ ad capellā ſeu altare erectuꝫ in eccleſia de licentia epiſcopi poteſt deputari ſacerdos ad miſſas celebrādas ſine confirmatione vel edicto: niſi alia cōſuetudo obſtaret. Idem ſentire videtur zen. ac Guil. qui Guil. dicit. ꝙ ſi hoſpitale non ſit principaliter edificatum ad miſſam celebrandā vel aliquod eccleſiaſticum ſacramentum exhibenduꝫ: nec ſi ſit ibi ꝯſtitutus perpetuus vicarius ſeu dos aſſignata pro eo. licet ibi ſit altare ⁊ de licentia epi celebretur ibi edificatum pro oratorio nihil ibi poteſt epus vendicare: niſi inquātū poſſet de alijs pijs locis legatis pro anima fundatoris relictis. probantur hec de conſe. diſt. j. vnicuiqꝫ. ⁊ de teſta. c. heredes. Et concludit Lapus. Non intelligas iſta de hoſpitalib⁹ que cōferuntur in beneficium ſeu que gerūtur per religioſos: ſeu que habent eccleſiam: ſed de illis ſolum que laicis gubernanda committuntur. Sed nūquid talia hoſpitalia pñt cōmitti clericis gubernanda. Rñdet lapus. vtiqꝫ. dūmodo nō in bñficium. Dicit enī cle. qꝛ cōtingit. qꝛ cōmittant puidis viris nec dicit laicis. Exquo ergo cle. non diſtinguit: nec nos debemus diſtinguere. xxxj. q. j. ſiquis. Idem ſentit zen. ⁊ pau.

¶ De hoſpitalibus exemptis: vel religioſorum exemptorum. §. iij.

Et primo querit cum hoſpitale ſit exemptuꝫ et imediate ſubiectum romano pontifici nullum habens ſuperiorem vel aliū ad quem correctio vel reformatio pertineat illius ⁊ cui⁹ rector negligit illa facere ad que tenetur. Nunquid ordinarius poterit ſupplere ⁊ corrigere. Rñdet Lapus ꝙ non. Nam clemen. qꝛ contingit. que

concedit ordinariis: auctoritate aplica in exem
ptis in defectū eoꝝ ad quos ſpectat talis correc
tio. Et in caſu nr̄o ꝓponiſ nullū ēe ad quē ſpe
ctat correctio: ergo nullus defectus vel negli
gentia ſuppleri poteſt. Nec obſtat q̄ habet ſu
periorem papam: imo facit pro: q: nunq̄ papa
dicitur negligentiā cōmittere: etſi illam cōmit
tat nullus illa ſupplere pōt vel dꝫ. Ipſe eni ſup
plet negligentiam alioꝝ nemo ſuam de elec. c.
licet. ⁊. ix. q. iij. alioꝝ. In non exēptis autem pu
to quātumcū q̄ non habeant aliquos ad quos
ſpectet correctio vel reformatio: ad epꝫ ſpectat.
vt de reli. do. c. q̄ xenodochijs. Quid ſi hoſpita
le aliquoꝝ religioſorū imediate ſubiectorum
ſedi aplice: non habens aliquē ſuperiorē aliū
ſeu ad quē de iure ſpectaret correctio ⁊c. vt. s.
Cuius rector deficit i exercēdis hijs ad que tene
tur ſm formam clemē. q: cōtingit. Nunqd po
terit cogi per ordinariū loci. Reſpondet lapus
q̄ in talibus hoſpitalibus epiſcopus nullam ſu
am vel aplicam habeat auctoritatem: moueor
q: dicta exēptio fuit libera. Vñ ſi ꝓuiſio poſtea
facta de illis corrigēdis per ſupiores ſuos: nō
vendicat ſibi locum in illis non tamen ceſſat ꝯdi
ſpoſitio dicte exemptionis: q: potuit alia eē ra
tio. Et licet ſuperiores fuerint cauſa impulſiua
tamen illa ceſſante non ceſſat diſpoſitio. ar. eoꝝ
que notantur in. ca. inter corpalia. ex̄ de trāſla.
prela. ⁊ pluribus etiam alijs capitulis: non po
terunt tales religoſi p epꝫ reformari. Unde q:
ex quo ſunt exempti ⁊ eorum ſuperior nō eſt in
culpa vel defectu nō eſt locus ꝯceſſionis facte
ordinario: q: fit ſub certo modo. Illo ergo defi
ciente deficit cōmiſſio. Item q: papa eſt ſuperi
or: qui de ſe nō intellexit. Item q: eius negli
gentiam nemo ſuplet. Et hoc puto verum: ⁊ ſic
ſeruari feci in curia archiepali florentina: que
per dictū clemen. ꝓcedat ꝯtra hoſpitalariū ſan
cti galli imediate ſubiectum ſedi aplice: ⁊ eſt re
ligioſoꝝ qui profitentur regulā. b. aug.

De rectoribus .§. iij.

hoſpitaliū quoad ſatiſdationem ⁊ iuramentuꝫ
cū cōmittiſ eis gubernatio ⁊ diuina ⁊ ſacramē
ta. Dicit lapus. q̄ tales ad inſtar tutoꝝ ⁊ curato
rum debent iuramētū pſtare: ac de locoꝝ ipſoꝝ
bonis inuentaria facere ⁊ ordiarijs ſeu alijs q
bus dicta loca ſubſunt: vel deputandis ab eis
annis ſingulis de adminiſtratiōe ſua reddere
rationē. vt in dicta cle. quia cōtingit. Sed nun
quid ſatiſdabūt ad qḋ teneñ tutores ⁊ curato
res. Rñdet lapus glo. ordinaria dicte clemē. te
net q̄ non niſi eſſent ſuſpecti propter vxorem
⁊ filios. Sed vt dicit ibi glo. talibus ſuſpectis
non debet committi gubernatio talium hoſpi
talium. ergo a talibus non exigiſ ſatiſdatio. Sꝫ
nunqd iurabūt ad inſtar tutoꝝ. ſ. vtilia facere
ipſis hoſpitalibus ad q̄ deputantur. ⁊ inutilia ꝑ
termittere perſonas ⁊ res ad cōmodum ⁊ vtili
tē eoꝝ bona fide cuſtodire ⁊ in vſum miſerabi
liū pſonaꝝ cōuertere: ⁊ inuētariū de bonis ipſi
us facere ⁊ alia facere ad q̄ teneñ maxime ſm
formā clemē. Dicit lapus. q̄ ſi cōmittantur ta
lia hoſpitalia alijs factis q̄ꝫ i dicto clemē. dicā
tur ſeu conferanſ in beneficiū clericis ſeculari
bus: videtur eſſe irrita ipſo iure talis commiſ
ſio ⁊ ita videtur ſentire gl. in dicta clemē. Qḋ
ſi tales nō fecerint inuentariū nec iurauerint.
vel rōnem reddere noluerint tpe ꝯgruo. q̄uis
ſm glo. dictū videaſ probabilis intellectus di
cte clemen. q̄ ex hoc ſit irrita talis cōmiſſio: tñ
cōiter nō ſic intelligitur. ſed tñ illis ceſſantibus
predicta facere poterūt cogi ⁊ cōpelli remedijs
oportunis. etiā per remotionē illarū pſonaruꝫ
a dictis locis tanq̄ ſuſpecti ⁊ ſicut ad inſtar tu
torū pficiuntur ſic ad inſtar tutoꝝ remoueanſ.
Sed nūqd tales rectores teneñ ſingulis ānis
reddere rōnem per ſe etiam non requiſiti. Re
ſpondet Lapus q̄ ſufficit q̄ requiſiti hoc faci
ant ⁊ ita tenet gl. ⁊ ſic ſeruatur. ¶ Sed quis cele
brabit diuina officia ⁊ miniſtrabit eccleſiaſtica
ſacra rectori familie pauperibus infirmis tali
um hoſpitalium. Rñdet lapus. ſi talia hoſpita
lia habeant altaria ſeu cimiteria ab antiquo: ⁊
plures celebrantes ⁊ eccleſiaſtica ſacra rectori
⁊ familie ⁊ pauperibus hoſpitalium admini
ſtrantes: ſeu parrochiales rectores cōſueuerūt
illis exercere premiſſa: eſt ſeruanda antiqua cō
ſuetudo quoad exercenda ⁊ adminiſtrāda ſpi
ritualia. vt in dicta clemen. q: contingit. in fin.
De iure ergo cōi fūdat matrix eccleſia i hoſpi
talibus ſitis in parrochia ſua intentionem ſuā
quoad iſta ſpūalia tamen poſſunt preſcribere.
vt h̄ p ſuū ꝓpriū ſacerdotē faciāt. vt no. ibi gl.

¶ Nunquid poſſit .§. v.

erigi hoſpitale i parrochia matricis eccleſie: il
la irrequiſita: vel inuita. Reſpondet lapus de
hoſpitalibus non religioſis. i. non factis aucto
ritate epi: non eſt dubium. nam quilibet pōt de
putare domum ſuam ad hoſpitalitatem inui
to rectore matricis eccleſie. Quod itellige quā
do vt priuatas domos ſic deputant. Sed ſi ſub
effigie vel ſigno vel denominatione loci eccle
ſiaſtici. non eſſet licitum: imo poſſet epus loca
illa deſtruere. quia contra iuris prohibitioneꝫ
factum eſt: facit. quod notat innocen. de relig.
do. ca. ad hec. tenet cardina. floren. hoc. Sꝫ ſi
loquimur de facto cum capella vel de hoſpita
li perpetuo. ſ. cum auctoritate epi: ita q̄ ſit locus
eccleſiaſticus: de hoc conſueuit dubitari. Naꝫ
licet ſit regulare q̄ vna eccleſia in preiudiciuꝫ

alterius cõſtituenda non ſit.xvj.q.j.c.eccleſie.⁊ c.quicũqꝫ.qḋ ſi fiat deſtruenda eſt:maxie ſi operis noui nũciatio rite facta nõ preceſſerit:tamẽ illa iura loquunť de eccleſia non de hoſpitali ſi ne eccleſia vel capella. Et illa eſt rõ. ne aliquid iuris antiquioris eccleſie noue acquirať. vt in dicto.c.eccleſie. ⁊.c.quicunqꝫ.que rõ ceſſat in hoſpitalibus predictis. Contrarium tamen eſt verum.ſ.ꝙ nullus locus eccleſiaſticus põt erigi in aliqua parrochia ea iuita.ſ. antiquiori eccleſia. Et iſto caſu noie eccleſie veniunt hoſpitalia ex quo fauor eccleſiarũ reſpicitur:quod etiã tenet Lapus. Nec ceſſat ratio preiudicij ꝙ hoſpitale debet habere dotẽ de qua decima nõ ſoluitur. Item ſi habet capellam vel oratoriũ accedunt oblationes.⁊ ſic videtur minui dignitas ⁊ vtilitas rectoris antique eccleſie. Vñ ⁊ de facto vidi qõnem ꝙ quedam imago beate Marie picta in pariete domus cuiuſdam laici fecit miraculum:propter qḋ maximus cõcurſus oblationum fuit:ſuper quibus mota eſt queſtio ⁊ ſniatuꝫ fuit pro parrochia. Et eſt illa qſtio que notatur de cele.miſſa.ſuper rubrica. Sed quid ſi erigatur hoſpitale in limite eccleſie veteris. Rñdet Lapus ꝙ acquiritur iuſpatronatus ex hoc ipſi eccleſie. vt.xvj.q.ij.apoſtolicos. ⁊.xvij. q.iiij.queſti.⁊ no. Hoſtien.in ſumma. ¶ Sed queriť vtrũ hoſpitali debeat certa dos aſſignari. Rñdet Lapus ꝙ non. Jo.an.poſt Hoſtien. ꝙ hoſpitali ſicut ⁊ eccleſie in cõſtitutione eius debet certa dos aſſignari. vnde ẽm eum procedet libellus talis. peto hoſpitale cum pertinentijs ſuis.⁊ itelligitur tũc de dote tñ:que de iure ad hoſpitale pertinet. ẽſi querať de quãtitate dotis.ſ.quanta debeat eſſe. Rñdet lapus.recurretur ad ar.a ſimili.de conſe.eccle.cũ ſicut. ⁊ quod ibi nota.in glo.ordinaria q: alia dos requiritur in eccleſia.alia in monaſterio vt ibi.ſicut ⁊ alia in hoſpitali. Tanta eniꝫ debet eẽ dos in eccleſia ꝙ ſufficiat ad luminaria ⁊ ad vitã miniſtroꝝ.xvj.q.vij.pie mentis.exiſtimatio ẽ epiſcopi. Jn hac.ſ.hoſpitalis dote habebiť reſpectus aliorum hoſpitalium.arg.in auten.de eccleſiaſticis titu.§.ſiquis.debent autem prouideri.vt habeant aſſirmas.i.prouiſiones reruꝫ neceſſariarum. Et in hoc conſideratur ſpes hoſpitalis. Nam ſi ſit deputatum ad hoſpitandũ pauperes:tunc principalis cura erit in lectis. Alia ſunt deputata ad curandum infirmos.et tunc ꝑncipalis cura erit in bonis ⁊ deuotis miniſtris ⁊ expertis in opere medicine ⁊ ſic de ſingulis.⁊ ẽm hoc erit prouidendũ de dote eius.

¶ De conceſſio- .§.vi.

ne per litteras apoſtolicas vel legatoruꝫ ſedis apoſtolice ſuper prouiſione quorũcũqꝫ clericoruꝫ conceſſas directas. Nunqḋ per has poterit eis prouideri de hoſpitali. Rñdet lapus non ꝑ cle.per lras de preben.etiã ſi hoſpitalia illa habeant eccleſias vel capellas vel alia iura ſpũalia annexa niſi de eis ſpecialiter caueatur.vt in dicta clemen.per lras.⁊ hoc verum eſt ſi littere ſint gratioſe ſiue in forma pauperum.vt dicit Pau. Sꝫ quid de lris aplicis ſuper reſeruatione fructuum beneficioꝝ. Rñdet lapus hãc queſtionem tangit glo.ſuper dicta cle.per litteras ⁊ dicit ꝙ talia non includunť niſi exprimãtur. Et eſt ratio ẽm glo.q: ex quo ſunt deputati ad certum vſum ſine expreſſa lnia papa.ad alium vſum conuerti non debent.vt in dicta clemen. q: contingit. Sed nũquid talia beneficia vacãtia per mortem officialis pape:ſeu per obitum decedentiũ in curia habent locum in eis decretalis prima ⁊ ſcḋa.de prebẽ.li.vj. Rñdet lapus ꝙ non de iure cõmuni quia illa.ca.allegata loquunť ſolum de beneficijs ⁊ dignitatibus.ergo non habẽt locum in hoſpitalibus rõne iam dicta. Si autem ſuꝑ beneficijs emanarẽt extrauagantes:prout emanauerunt reſeruatões circa dicta beneficia eoruꝫ tenor eſſet inſpiciẽdus extra de priuil.c.porro.⁊ niſi fieret expreſſa mẽtio in illis non includerenť. Nec miruꝫ.q: predicta iura loquẽtia de beneficijs vacãtibus in curia includũt beneficia ſpectãtia ad patronos laicos vt videtur ſnuere glo.ſuper dicta decretali.⁊ de prebẽ.li.vj. Et ẽm hoc de hoſpitalibꝰ habentibus ꝑronos laicos non eſſet dubium. Sed nũquid in illis duobus caſibꝰ poſſint cõferri clericis in bñficium.de qbus in dicta clemẽ.q: ꝯtingit.includunť in litteris ſuꝑ prouiſione faciẽda impetrãtibus clericis. Rñdet lapus glo.in dicta clemẽ.per lras tenet ꝙ nõ. Sꝫ nũquid eſt generaliter verũ ꝙ in litteris ad beneficia impetratis non includãtur hoſpitalia. Rñdeo diſtinguendum eſt ẽm lapum vt diſtinguit glo.in clemen.per lras.q: aut hoſpitale ẽ principale cui accidit eccleſia vel capella:⁊ tũc per dictas litteras non debetur. Si võ eccleſia ſit principalis habens annexum hoſpitale tũc debetur per tales litteras ⁊ venit ratione acceſſorij quod principaliter non veniret.facit eo.ti.ro.ſuper eo.li.vj.in dubio vero quia extat eccleſia ⁊ hoſpitale:nec conſtat quod ſit principale: ⁊ quod acceſſorium dicit predicta glo.ꝙ ſi apparet poſſeſſio ⁊ denominatio.⁊c.de preben.c.cum de beneficio.lib.vj. Si non apparet repelletur impetrans. Conſtat enim principale hoſpitale:nec conſtat illud acceſſorium eccleſie.et certum eſt ꝙ ſi hoſpitale ⁊ eccleſia eſſent annexa.ita qꝰ neutrum eſt principale haberet locuꝫ dicta clemen.per litteras ẽm glo.predictã. Sꝫ nunquid legati de latere poſſunt cõferre dicta

hoſpitalia. Reſpondet lapus. ſi ſunt hoſpitalia in quibus laici obtinent iuſpatronatus nõ eſt dubium. ꝙ ſicut nõ cõferunt eccleſias collegiatas: eadẽ ratione nec hoſpitalia collegiata. Sȝ in hoſpitalibus ſpectãtibꝰ ad eccleſias collegiatorum vel ad clericorũ diſpoſitionẽ: videt̃ dubium: q: ſicut poſſunt ↄferre talia beneficia ita ⁊ hoſpitalia. Glo. tamen ordinaria ſuper dicta clemẽ. per litteras. videtur ſentire ↄtrariuȝ. Et hoc idem notat Paulus ibi. Uidi tamẽ cõtrariuȝ de facto ſepe: ⁊ legati de latere talia hoſpitalia cõferunt. Sed licet talia hoſpitalia non includantur in litteris apoſtolicis vel legatorum eis ad beneficia impetratis nunquid in litteris epiſcoporum includent̃. Reſpondet lapus ſm zen. in dicta clemẽ. non niſi prout hodie cauet̃ in dicta clemen. de religio. domi. Sed Guil. de monte laud. dicit ꝙ ordinarij ea poſſunt cõferre clericis ⁊ eis aſſignare pro titulis ꝑpetuis: dum tamẽ conſuetum ſit per plures de antiquo regi tanq̃ꝫ habentia curam animarum vel altaria: vel hoc conſtitutum fuit a fundatione vel quis per electionem creetur in ipſis locis.

¶ De quibuſdam .§.vij.

ad que non tenent̃ hoſpitalarij ſeu hoſpitalia: de quibus poſſet dubitari. Et primo ſciendum ſm lapum. ꝙ hoſpitalarij quibus cõmittuntur hoſpitalia gubernanda: inquantũ hoſpitalarij non tenent̃ ad diuinum officiũ ſeu horas. Nã ⁊ laici etiaȝ vxorati poſſunt eẽ hoſpitalarij qui ad officium non tenent̃. Et ratio eſt. q: nõ eſt iure cautum ꝙ teneantur. Sed clerici qbus collata ſunt hoſpitalia in beneficium tenent̃: quia beneficium datur propter officiuȝ. Et ſimiliter ſi hoſpitalarius eſſet in ſacris cõſtitutus etiã ſi illud non haberet in beneficiũ. Non etiaȝ tenẽtur talia hoſpitalia ad cathedraticũ. ſm Paulũ in clemen. quia cõtingit. Et ratio q: bona taliũ locorum tenentur ad ſuſtentationẽ tantũ ergo non ad aliud: vnde non ad cathedraticũ: quia non eſt hoc iure expreſſuȝ nec dos per hoc a principio fuit inſtituta. Item non tenent̃ ad ꝓcurationem cum epũs viſitat. ſm Paulũ in dicta clemen. quia cõtingit. Et hoc probatur ꝙ epũs nõ poſſit viſitare talia hoſpitalia: quando. ſ. procuratio debet̃ propter viſitationẽ: ſȝ ad procurationẽ non tenẽtur hoſpitalia. Si ergo vult corrigere vel emendare aliquid epũs ad quod tenetur ſm formam dicte clemẽ. inquirat ⁊ nõ viſitet. Sed de viſitãdo alij doctores tenent cõtrarium. Nam Fede. de ſenis in cõſilio. cv. tenet. ꝙ epũs viſitando vel non viſitando curaȝ debet habere in hoſpitalibus ꝙ fiant ibi ea ad q̃ ſunt inſtituta ⁊ dicit hoc ꝓbari in. c. romana. de cenſi. li. vj. §. pro. Iteȝ Ioã. an. ⁊ archidia. Et iſtud eſt verius: nec obſtat ratio pauli. Nam epũs debet viſitare eccleſiam pauperem non obſtante paupertate: ⁊ non debet exigere in dicto caſu: vt dicto. c. romana. ita ⁊ hoſpitalia viſitet et nil exiget cum pauper intelligat̃: cum omnia pauperibus erogari debẽt. ¶ Item non tenentur ad decimas papales hoſpitalia. Dicit eniȝ glo. ſuper clemen. ii beneficiorum. de decimis ꝙ hoc hodie eſt expeditum per declarationem clem. Honorij ⁊ Bonifacij. vij. vbi dicitur de reddiditibus prouentibus leproſorũ domorũ dei ⁊ hoſpitalium que in vſus pauperum ⁊ infirmorũ conuertuntur decime non ſoluũtur. ¶ Sȝ qd ſi cõſtat hoſpitale edificatum ſed non conſtat de auctoritate epiſcopi: nunquid cenſebitur locus eccleſiaſticus cum alias vt dictum eſt: non dicatur locus eccleſiaſticus hoſpitale niſi ſit factum auctoritate epiſcopi. Reſpondet Lapus: ꝙ Fede. de ſenis in cõſilio. cxvj. dicit ꝙ exquo non apparet cõtrarium in dubio preſumitur: exquo vocatur hoſpitale ⁊ habet faciem loci eccleſiaſtici: vt colligitur de priuilegijs patentibus. vnde ⁊ notat archidia. de cõſe. diſtin. j. nemo ꝓ. dubium eſt an in conſtitutione eccleſie interuenerit auctoritas epiſcopi. nec ne. debemus preſumere ꝙ interuenerit exquo habet ſigna loci eccleſiaſtici: ⁊ maxime ſi talis locus denominatur a nomine alicuius ſancti. puta dicitur hoſpitale ſancti Petri ⁊ canciani: immo et plus dicit Fede. ꝙ ſi non ſit conſtructum hoſpitale auctoritate epiſcopi: ad epũm tamẽ ſpectat curare vt ſeruentur in eo ea ad que deputatum eſt cum perſone degentes ibi ſint miſerabiles: ⁊ ſub protectione eccleſie eſſe dicantur. ¶ Sed queritur an in talibus hoſpitalibus habeat locum clemen. diſpendioſam. de iudi. vt. ſ. in eis procedat̃ ſimpliciter ⁊ de plano ⁊ ſummarie ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij. Reſpõdet lapus hanc queſtionem tangit glo. ordinaria ⁊ tenet ꝙ ſic. per verbum officijs qđ eſt in dicta clemẽ. quare non eſt dubium qđ rectores talium locorum dicuntur habere. ¶ Sed nũquid in iſtis fiet miſſio in poſſeſſionẽ cauſa cuſtodie: cuȝ in bñficijs non fiat. extra de eo qui mit. in poſ. c. ꝑ. ſi. vj. Rñdet lapus hanc qõnem determinauit dñs meus lapus abbas. ⁊ concludit ꝙ non fiat miſſio in poſſeſſioneȝ: q: exquo poteſt procedi in tali cã lite non cõte. vt. ſ. dictum eſt. cũ ſit dare viam ordinariã: non recurrit̃ ad extraordinariam. Quid ergo de cle. ad cõpeſcendas. de ſequeſtrati. nũquid habebit locũ in iſtis hoſpitalibus. Reſpondet lapus. Credo ꝙ ſic per ideñtitateȝ rõnis: ⁊ per ea que notat dñs meus lapus abbas: in dicta queſtione vbi dicit ꝙ nomie officij ⁊ beneficij eccleſiaſtici venit locus religioſus ⁊ eccleſiaſticus: ⁊ iure eccleſiaſticorum be-

neficiorum cenſeri debet. nec obſtat clemẽ. per
litteras. de prebẽ. cuꝫ ſimilibus. q: loquitur in
ambitioſis ⁊ odioſis in quibus fit ſtricta inter/
pretatio. ¶ Sed nũquid clemen. cupiẽtes. de
elec. habeat in hoſpitalibus. Reſpõdet lapus.
ꝙ Joã. an. ⁊ Bar. ⁊ Guil. dicunt ꝙ non. ⁊ ideꝫ
ſentit archidia. ⁊ Jo. mo. q: aliud eſt hoſpitale
aliud eccleſia. ¶ Eodem mõ poteſt queri. vtrũ
ca. j. de ele. li. vj. habeat locuꝫ in hoſpitali. Rñ/
det lapus abbas videtur ſentire ꝙ ſic: qđ etiaꝫ
mihi placet non obſtante. q. c. cupientes locuꝫ
non habeat: nam illa loquitur de cathedrali/
bus ⁊ regularibus eccleſijs: ſub quorum vo/
cabulo hoſpitalia non comprehenduntur. Sꝫ
decretalis ſtatuimus: loquitur de electione:
poſtulationibus: prouiſionibus: ſed non põt
negari q: hoſpitali prouideatur de rectore de
hoſpitalibus ergo intelligatur. Ideꝫ ſentire vi
detur paulus de legatis factis pro hoſpitali te/
nendo: vel poſt ipꝫ factũ eidẽ ſub diuerſis cõdi
tionibus. ¶ Et primo querit qđ ſi teſtator re/
linquit quandam domũ ſuam priuatam vel cũ
mandauit ibi teneri lectos ad hoſpitalitatẽ ſer
uandam ⁊ vnum famulũ ad recipiendũ paupe
res ⁊ ſeruiendũ: nunquid poterit heres cõpel/
li per epm ad ſeruandum hoc. Reſpondet La/
pus non eſt dubiũ ꝙ poteſt: ſicut ⁊ in alijs lega
tis. de teſta. c. ſi heredes. cuꝫ ſi. imo ſm quoſdã
omne legatum eſt pium: ⁊ de omnibus poteſt
ſe intromittere eps. vt de teſta. c. Joãnes. ⁊ no.
archidia. xj. q. j. ſilueſter. imo non poſſet heres
vel alius dictam domũ ad alium vſum deputa
re: non ex hoc: quia locus ſit religioſus: ex quo
non eſt auctoritate epiſcopi factus: ſed quia le/
gata ad pias cauſas facta non poſſunt ad aliuꝫ
vſum conuerti ꝙꝫ diſpoſitum ſit a teſtatore vt i
dicta clemen. quia contingit. de reli. domi. ⁊ ita
aſtringet heredem ad hoc faciendum: ⁊ ſucce/
det ipſe ſi non faciet iſta cogere debet vt cõſer/
uet vt ad eum ſtatum ad quẽ deputatuꝫ eſt per
teſtatorem vt pauperes recipiantur ⁊ bene tra/
ctentur ibidem: ⁊ hoc non ſolum quia perſone
miſerabiles ſunt ſub ꝓtectione epiſcopi: ſꝫ q:
etiam executio piorum legatorum ad eum ſpe
ctat: ⁊ ipſe eſt iudex. Idem ſentit Federicus de
ſenis. ¶ Sed quid ſi tali domui relicte ꝓ ma
nutenẽda hoſpitalitate ibidẽ reliquerit certas
poſſeſſiones. nũquid ille poſſeſſiones tenebun
tur ad tallias ⁊ onera laicorum. Reſpondet La
pus ſic. ex quo locus non eſt religioſus: tamen
illa ſoluit heres qui eſt obligatus ad hanc do/
muꝫ ⁊ poſſeſſionẽ ad hũc vſuꝫ ſeruare. Ille eniꝫ
poſſeſſiones ſunt partes hereditatis ⁊ ad ipm
heredem ſpectant ⁊ pro ipſis obligantur. Sed
nunquid poteſt erigi hoſpitale ⁊ in ſui funda/
tione ordinari ꝙ omnia bona ſibi relicta vel q̃/
cunqꝫ obuenientia debeat alienare ⁊ eoruꝫ pre
cium erogare pauperibus. Reſpondet Lapus
ꝙ non. quia hoſpitale eſt locus eccleſiaſticus et
religioſus: ergo debet ſubijci regulis que hñt
ꝙ bona immobilia ſine cauſa ⁊ cum ſolẽnitate
nõ alienẽtur. vt. x. q. ij. §. hoc ius. imo nõ vide
tur valere cõſuetudo contraria. de rebus eccle.
non alie. c. ſi quis preſbyterorum. ¶ Sed con/
trarium puto verũ. Non enim hoſpitalia hoc
caſu incedunt pari paſſu cum eccleſijs propter
diuerſam rationem. Nam bona eccleſiarum a
principio conſtituũtur pro ſeruientibus ⁊ one
ribus epalibus ⁊ papalibus ⁊ legatorum cleri/
corum ſine quo ordo eccleſiaſticus confunde/
retur. Sed bona hoſpitalium deputantur pro
pauperibus ſuſtentandis: vnde fructus nõ fa/
ciunt ſuos: vt prelati rectores hoſpitaliuꝫ. Pre
terea videmus hoc in religioſis mendicãti b9.
ꝙ bona imobilia capiũt vt vendãt ⁊ ſibi de pre
cio prouideant. cum iſta retinere non poſſunt.
ſm ea que notantur de proba. c. in preſentia. et
de religio. domi. c. j. li. vj. in glo. hinc eſt ꝙ põt
preſcribere hoſpitale ꝙ capiat omnia legata re
licta pauperibus in vna ciuitate. vt refert Joan
nes an. ⁊ ſpeculator. Et huius occaſione querit
Joã. an. an valeat ſtatutum factum in ciuitate.
ꝙ legata talia ſoluantur alteri hoſpitali: vel re/
ligioſo collegio in preiudicium dicti hoſpita/
lis. allegat pro ⁊ contra: ſoluendo tenet ꝙ non:
per plura iura. ⁊ ca. veſtra. de loc. Itaqꝫ per di/
ctum ſtatutum nullum preiudicium poteſt ge/
nerari predicto hoſpitali. ¶ Sed queritur ꝙ
poteſt frequenter cõtingere. Teſtator iuſſit edi/
ficari hoſpitale vel eccleſiam vel monaſterium
in certo loco: nunquid poterit fieri in alio: vel
nunquid poterit tale legatum conuerti in aliõ
pſum opus. vel ex precio exponẽdo in ipſa edi
ficatione reparare ſeu augmentare aliud ho/
ſpitale. Ad hanc queſtionem que eſt trimem/
bris. Reſpondet Lapus ad primam partem.
ꝙ ſine cauſa non licet. quia vltima voluntas te
ſtatoris pro lege ſeruanda eſt. xiij. queſtio. ij. c.
vltimo. ⁊ glo. j. ⁊ ea que ad certum vſum largi
tione ſunt deputata fidelium ad illum debent:
⁊ non ad alium ſalua ſedis apoſtolice auctori/
tate conuerti. de religio. domi. quia contingit.
in clemen. Et ſicut hoc non licet in facto ita nec
in modo nec in loco. de reſtitu. ſpolia. capi. pi/
ſanis. Ex cauſa vero licet. puta quia non poteſt
in illo loco fieri hoc. extra de teſta. cap. nos qui
dem. Et per epiſcopum vel alium inferioreꝫ a
papa. Ad ſecundam partem idem dicit. ꝙ non
poteſt per alium ꝙꝫ per papam ſine cauſa: Ex
cauſa tamen etiam per alium inferiorem vt di
ctuꝫ eſt de primo caſu. Et ſuper hoc vide quod
ſcribit Lapus Abbas in clementina. quia con:

ſingit.⁊ Bar. de ſaxo: ſeruato in libello minori
carum. Ad partē tertiā dicas idē per ola. Et fa
cit hoc ad queſtionē quā notauit ſpeculator. de
inſtrumen. edi. §. nunc vero. v. quid ſit teſta-
tor. Et Johes and. de illo qui relicto herede ⁊
tribus cōmiſſarijs iuſſit edificari ⁊ dotari eccle
ſiam. quo mortuo duo cōmiſſarij illud legatū
conuertere voluerunt in transferendo vnū mo
naſteriū male ſituatum ad locum alium: terti-
us commiſſarius ⁊ heres diſſentiuit. ⁊ hoc te-
net ꝙ nedū duo ex tribus. ſed nec omnes tres
contra voluntatem heredis quia in eccleſia no
uiter conſtructa. ius debet acquiri patronatus
⁊ per id memoria defuncti conſeruatur ⁊ remit
tit Joh. and. ad ea que no. in. c. Nos quidem.
de teſta. verum in predictis excluditur auctori
tas apoſtolice ſedis. quia vt dicit Guiel. de mō
te laud. ipſe pōt in legatis ad pias cauſas quic
quid vult facere. Sed vtrum legati apoſtolice
ſedis poſſunt iſta legata ſine cauſa conuertere
ad alios vſus. Et tenet gloſa ordiaria ſup clem.
quia contingit. ꝙ non. Et idem Lapus abbas.
¶ Sed quid ſi teſtator legauit vnum hoſpita
le fieri in fundo ſuo per executores ipſūq; dota
ri ad vſum pauperum. Executores autē aucto
ritate. prelati volunt facere vnam eccleſiam re-
ligioſorum: nunquid poſſunt hoc facere. Re-
ſpondet Lapus abbas tenet ꝙ non. Refert Jo
hes and. cum quibuſdam iuriſtis conſuluiſſe
ꝯtrium. aſſignāt pro rōne: ꝙ qui magis ⁊ meli
us facit nō aliud ſꝫ idē facit: ꝫ plus eſt eccleſiā
religioſorum facere vel edificare ꝙ̄ hoſpitale.

¶ De rectore .§. viij.

hoſpitalis. quoad modū hoſpitalitatis. Et pri-
mo queriſ vtrū hoſpitando vel elemoſynas lar
giendo poſſit preferre cōiunctos extraneis. Re
ſpondit Lapus. hec queſtio tangitur de coha-
bi. cleri. ca. j. Et deciditꝫ ꝙ vtiq; preferendi ſunt
propinqui extraneis: quod eſt intelligendum.
ſi egeant non autē ſi ſunt diuites vel vt diuites
faciat. Ad quod etiā facit diſt. lxxxvj. nō ſatis.
circa fi. contra tamen facere videtur diſt. xlij. ſi
quis vbi dicitur. ꝙ in hoſpitali non debet eſſe
delectus perſonarum. ideſt diſcretio. quod po
teſt tamen intelligi. vt ſcilicet non attēdatur ad
qualitatem perſone. puta quis amicus vel con-
ſanguineus. ſed ad indigentiā magis. Sed nū
quid hoſpitalarius poſſet eligere ad hoſpitan
dum ⁊ reficiendum ⁊ alios actus ad quos de-
putatus eſt exercendum certos pauperes ppe-
tuos: ita ꝙ illis viuentibus alius non admitta
tur. Reſpondit lapus ſi hoſpitale eſt deputatū
ad hoſpitandum ⁊ pauperes reficiendum: vel
ad alium actum charitatis exercendum: nō pu
to licite predictam electionem facere: quia non
videtur talis fuiſſe mens conſtituentis. nec ta-
tum debet dari vni vnde alij ſcrupuloſo corde
moueantur. Jn diſtributione enim debēt plu-
ra concurrere ⁊ conſiderari diuerſa in indigē-
tibus. vt patet diſt. lxxxvj. ca. non ſatis. Et de
hac materia multa habes. in. ij. pte ti. j. c. xxiiij.
de inhumanitate. ⁊ in. iiij. pte. tit. c. v. de miſe
ricordia. nō ergo illa que debēt obſeruari in
huiuſmodi. qui totum hoſpitalitatis officiū.
ad certas perſonas cōuerteret ceteris excluſis
nō alijs iniuria fieri videretur. Et poſſet hoc p
epiſcopū corrigi tanꝗ̄ indiſcrete factū. vt ꝙ
vſum debite hoſpitalitatis ⁊ mentem diſponē
tis peruertit ſeu reſtringit. vt in cle. quia conti
git. Non tamen nego quin poſſit fundari hoſ
pitale a principio cum iſto ordine. videlicet ꝙ
rector tenetur eligere decem vel plures certos
pauperes perpetuos pro facultatibus hoſpita
lis: ⁊ illos ſolos reficere: vel hoſpitari ⁊ vno eo
rum deficiente alter ſubſtituatur. hoc enim ap
poſitum in principio eſt licitum. Jn re ſua qui-
libet eſt moderator ⁊ arbiter. Et cuilibet eſt lici
tum in re ſua ponere conditionem honeſtam
⁊ maxime auctoritate epiſcopi etiam que alias
de iure communi non procederet. vt de relig.
do. conſtituius. Unde ⁊ patronus i eccleſia po
teſt ſibi reſeruare vocem conſentiente epiſco-
po. iuxta ea que not. in. capi. nobis de iure pa-
tro. Jtem ſepe fit in domibus deputatis p ſtu-
dentibꝰ prout diſpoſuit do. car. ſabineſ. bono
⁊ magnus ſeneſcallus regni ſicilie prope floren
tiam in monaſterio quod fecit carthuſienſi-
um: hoc etiam fieri conſueuit in leproſarijs
vt certi leproſi. vſq; ad certum numerum cer-
ti eligunt. vt in hoſpitali ſancti Euſebij iuxta
florentiam. ¶ Queritur exinde an reſeruatio
generalis facta de beneficijs Joānis. xxij. com
prehendit hoſpitalia collegiata in quibus ſūt
conuerſi laici eligentes ſibi rectorem quando
q; clericum. quandoq; laicum. Reſpondet La
pus hanc queſtionem mouet Federi. de ſenis
in opere ſuo. ⁊ tenet ꝙ non. mouet eum: quia
nomine eccleſiarum monaſteriorum vel prio-
ratuum: non comprehenduntur hoſpitalia ſi-
ue in materia fauorabili ſiue in materia odio-
ſa. Et ſemper illa tria. videlicet monaſteria ec-
cleſie ⁊ pia loca ponuntur vt diuerſa. ⁊ ſub di-
uerſis vocabulis nuncupantur. ⁊ ſic non ſunt
idem: quia ſi reformatio talium locorum per
tineret ad papam propter diutinam vacatiōē
fraudaretur hoſpitalitas contra mentem iuris
de religio. do. in clemen. ij. ſm eum. Sed nun
quid poſſunt rectores hoſpitalium adminiſtra
re vel agere ante preſtitum iuramentum: ⁊ an
confectum inuentarium ad quem tenetur i cle
men. quia contingit. Reſpon. Lapus. ꝙ hanc

queſtionem mouet Paulus in dicta clemen.⁊ dicit ꝙ non. ſicut nec tutor nec curator. Et omnia opponi poſſunt contra iſtos ſicut que contra tutores ⁊ curatores opponi poſſunt reſpectu iuramenti non preſtiti vel inuentarij non confecti cum inſtar eorum ad hec duo teneantur. Sed nunquid valet conſuetudo que habz ꝙ omnia bona hoſpitali relicta etiam immobilia alienet ⁊ in vſum pauperum deputet. Reſpondet Lapus. valet vtiqꝫ. Sed nūquid i alienatione talium bonorum immobilium hoſpitalis. requiritur illa ſolennitas que requiritur in alienatione rerum eccleſie. Reſpondit Lapꝰ ꝙ pe. de bella. prout refert pau. in clemen. quia contingit. tenet ꝙ decretum eſt neceſſariū in i. mobilibus. In his autē que ſeruando ſeruari non poſſunt: non requiritur allegat. C. de admē. le. ꝙ tutores. Et iſta faciunt ad id quod obſeruat hoſpitale ſancte Marie noue de florentia. cuius rector conſueuit de triennio in triennium impetrare licentiaꝫ a domino archiepo florentino vēdendi ⁊ alienādi q̄ obuenire contingit vel ꝯtigent ipſi hoſpitali ⁊ vigore dicte licentie prim' vendit. Queritur nunquid iſtō de iure fieri poſſit. Reſpondet Lapus. non eſt dubium ꝙ in bonis eccleſiarum non ſufficeret dicta licentia vbi requiritur materia. ſ. iuſta cā ⁊ forma. ſ. tractatus inferioris ⁊ auctoritas ſuperioris. ſed talis licentia diffuſa. vaga ⁊ incerta: non poteſt predicta includere. Sed in hoſpitalibus puto idem ſi loquerentur de dote pmaria que conſtituta fuit ⁊ ſine qua epiſcopus nō debet pati hoſpitale de nouo erigi. vt ſupra dictum eſt. Sed de bonis obuenientibus ex relictis vel ex elemoſynis fidelium: iſta facilius poſſunt vendi: quia cauſa ſemp eſt vniuerſalis ꝑpetua ⁊ iuſta. ſ. vt diſtribuantur in vſus pauperum. ⁊ ideo dicta licentia generalis poteſt ſe legitime ad dictam perpetuā referre. Et ſi valeat hec conſuetudo per ſe: multo fortius cum licentia epiſcopi. ⁊ ſic dicta obſeruantia dicti hoſpitalis videtur poſſe ſuſtineri. Sed nunquid hoſpitale poſſit preſcribere decimas. Reſpondet lapus. ꝙ ſic ex quo eſt locus religioſus. vtputa quia erectus auctoritate epiſcopi. vnde talia iura poſſunt ſibi accidere. vt de preſbyteris. c. per litteras. li. vj. Et probatur per cle. quia contingit vbi poſſit preſcribere ſepulturaꝫ pauperum ⁊ habere ibi preſbyterum celebrantem diuina ⁊ adminiſtrantem eccleſiaſtica ſacramenta. Sed nunquid rectores hoſpitalium faciūt fructus ſuos. Reſpondet lapus. ꝙ glo. ſup clemen. quia contingit. tenet ꝙ non. etiam ſeparatos a ſolo. idem zen. ibidem. Sed querit quot pauperes ⁊ infirmos teneatur hoſpitale recipere. Reſpondet lapus. ꝙ poteſt ex fructibus ⁊ facultatibus commode ſuſtentare. ita dicimus de monialibus recipiendis vt de teſt. re. c. j. li. vj. ita ⁊ in clericis inſtituendis. extra de inſtit. c. Ita. ⁊ in procuratione habēda eſt ratio facultatis de cenſi. c. ſopite. Ita etiam notat zen. Et per hoc patet ꝙ plus abundans ad plures recipiendos tenetur. hoc tamen ſm Paulum non habet locum in leproſarijs: quia ibi ſunt continui ⁊ anno ſterili non poſſunt nutriri. ab initio vero debuerunt tot recipi quot potuerūt commode ſuſtentari. vt in alijs eccleſijs. vt de vita ⁊ honeſtate clericorum. c. quoniam. Sed nunquid poterit perſonam aliam habilem vel haberi vel preſcribi hoſpitale in proprietatē. Reſpondet lapus ꝙ ſic: quia etiam eccleſia ſic poteſt preſcribi. vt lite non conteſta. c. ij. ⁊ eo. tit. ca. cum qui. lib. vj. Unde fortius hoc in hoſpitali: ⁊ tunc regitur per cuſtodem vel famulos eccleſie vel loci qui tale hoſpitale preſcripſerit. Idem puto de menſa. ⁊ ea ratione quia ſi eccleſia poteſt eſſe de menſa alterius: ⁊ per illum regi ſine proprio rectore. vt de exceſ. prela. c. frequens. in cle. Et idem puto ꝙ poſſet competere ponere hoſpitalarium ⁊ remouere ad nutū alicuius prelati eadem ratione.

De hoſpita- .§.ix.

libus quoad ſepulturas. Quid ſi eligit ſepulturam apud eccleſiam hoſpitalis. nūqd eccleſia parrochialis debet habere canonicam de relictis eis. Reſpondet lapus ſm Hoſti. ⁊ Joannē an. eccleſia parrochialis de omnibus relictis pro anima debet habere canonicam. de ſepul. c. in noſtra. Et hoc ſiue relinquatur eccleſie: vel eccleſie ⁊ fratribus ibi morantibus ſiue in genere ſiue in ſpecie ſiue dicatur. relinquo hoc hoſpitali: immo ſm quoſdam exquo elegit apud hoſpitalarios ſepeliri etiam de relicto hoſpitali etiam ſi expreſſe dicat non pro anima ⁊ ſepultura. vt de ſepulturis. cap. de his. Sed quid ſi ibi non elegit ſepulturam: ſed tantum de iure ibi ſepeliendus eſt. vel quia ei dederit ſe ⁊ ſua. vel quia factus eſt frater. vt extra de priui. c. vt priuilegia. vel quia ibi erant ſepulchra parentum. eodem ti. c. j. Reſpondet lapus ſꝫ Hoſtienſem ⁊ Joannem and. in ca. in noſtra. debet parrochialis in omnibus habere canonicā exquo ſeorꝫ ecclia ſepelit de iure ſine electiōe. Quid ſi ibi ſepeliri non potuit per caſum fortuitum. puta quia tempore mortis teſtatoris locus ille erat occupatus ab hoſtibus vel alia iuſta cauſa: vt quia in bello mortuus: nec potuit diſcerni corpus. Reſpondet Lapus. ꝙ Hoſtienſis ⁊ Joan. and. in dicto. c. in noſtra. habebit eccleſia parrochialis de omnibus canonicam. ſecus ſi dixiſſet. relinquo hoc eccleſie in qua ſepeliar: ⁊

Aliud hoſpitali. tunc eniȝ de relicto eccleſie vbi
eligit ſepulturam deducetur canonica portio
⁊ non de relicto hoſpitali: quia hoſpitalarij ſũt
exempti ⁊ de his que legantur locis exemptis
niſi ibi eligatur ſepultura: eccleſia parrochia/
lis nil habebit. allegat de teſtamentis. c. officij
⁊ de ſepulturis. Ea enim que ſic diuiſim ſũt ho
ſpitali relicta: non videntur relicta hoſpitali ꝓ
ſepultura: ſed alio pro anima. Sed quid ſi nec
de iure debuit ſepeliri apud hoſpitalarios nec
ſibi elegit ſepeliri ſed de facto ibi alia ſepultus
eſt. Reſpondet Lapus ꝙ ſm Innocentium ⁊
Joannem and. in dicto. ca. in noſtra. ꝙ de reli/
ctis nec in totum nec in partem reddet parro/
chiali eccleſie: ſed corpus tantum ⁊ oblationes
⁊ alia que ad ipſos rõne ſepulture deuenerunt
vt de ſepulturis. capitulo ex parte. Quid ſi ho
ſpitale habet parrochiam. id eſt habet eccleſiã
que eſt hoſpitale. Reſpondeo ſm Innocen. ꝙ
in iſto caſu niſi eccleſia ſit exempta: diuidetur
legatum factum eccleſie de quo percipietur ca
nõica a legato facto hoſpitali de quo nil perci
piet cum ſit exemptum. vt de teſtamen. cap. of
ficij. ſed illa capitula ſm aliquos probant cõtra
rium. Quid ſi teſtator dicat. relinquo hoc vel il
lud hoſpitali: non pro ſepultura ſed alia iuſta
cauſa. Reſpondit lapus. de tali caſu nil perci/
piet eccleſia parrochialis: niſi relinquẽs ſe trã
ſtuliſſet ad hoſpitalarios. de ſepultu. de his vel
niſi eccleſia hoſpitali ſit vnita. ita ꝙ quicquid
dicitur de vno neceſſe ſit vt intelligatur de alio
puta quia hoſpitale cum eccleſia ſua exemptuȝ
eſt: nec ĩ ſpiritualibus nec in temporalibus eſt
aliquid in eis diuiſum ſpecialiter ⁊ ſeorſum.
Item cum huiuſmodi loca ad pios vſus de
putata diuerſis nominibus nuncupentur ⁊
aliqua habeant altaria in quibus diuina cele/
brantur. aliqua habent ſimpliciter domos in
quibus obſeruatur hoſpitalitas. Item eorum
ſunt aliqua deputata ad pios vſus per laicos
ſine auctoritate epiſcopi: ⁊ multa talibus locis
relinquuntur in vltimis voluntatibus pro re/
Utrum epũs poſſit acci/pe quartã — medio animarum ſub diuerſis modis ⁊ verbis.
Queritur an epiſcopus de his poſſit petere quar
tam. Reſpondet Lapus ſm dominum Franci
ſcum cluinum in quodam ſuo opuſculo. ꝙ cũ
omnia predicta loca ſint pia: ⁊ omnia pia loca
ad quartam teneantur: vt de teſta. c. officij. Cõ
cludit omnia predicta loca ad quartam teneri.
⁊ dicit Hoſtienſis hanc opinionem probare in
ſumma de ſepulturis. Et concludit ꝙ de omni
bus relictis pro anima debetur quarta. Et de/
clarat que dicantur pro anima relicta illa vide
licet que relinquuntur eccleſie vel pio loco ⁊ ſi
de anima nulla ſit mentio in legato. ¶ Itẽ ꝙ
quid ab extraneo relinquitur prelato. etiam ſi
nomen prelati ſit expreſſum in legato. Item di
cit deberi quarta de relicto hoſpitali iure inſti
tutionis. Item de relictis pauperibus alicuius
hoſpitalis: quia legare pauperibus alicuius ho
ſpitalis vel loci eſt legare hoſpitali vel loco. qđ
expreſſe notat Joan. an. de conuer. coniu. cap.
dudum. quãtumcũqꝫ de relicto ſimpliciter pau
peribus gabella nulla ſolui debeat. Item non
ſolum de mobilibus: ſed etiam de imobilibus
q̃ reliqt in vltia volũtate teſtator. vt molẽdinis
⁊ huiuſmodi alqs. Queritur ſi detur pecũia ꝓ
hoſpitali habendo. vtrum committatur ſimo/
nia. Reſpondit Lapus glo. j. q. vij. videtur ſen
tire ꝙ ſic. immo etiam ſi detur pro adminiſtra
tione pauperum ⁊ videtur probari hoc. j. q. ð.
ij. ſaluator. vbi dare pecuniam pro officio ca/
ſtaldi: aduocati vel iudicis eccleſie committit
ſimonia. Et gl. ibi tangit illam queſtionem: ⁊
ponit opiniones contrarias. Hugo dixit ꝙ in
omni adminiſtratione eccleſiaſtice rei commit
titur ſimonia. ſi detur pro huiuſmodi pecunia
⁊ eſt ſimonia ſm eum: quia prohibita. Alij di/
cunt ꝙ ſimõia eſt ſi eſt adminiſtratio talis que
habeat aliquid ſpiritualitatis annexum. facit
quod notatur extra de ſimo. c. conſulere. ⁊ hoc
videtur verum. Sed nunquid beneficium po
teſt permutari cum hoſpitali. Reſpondeo ſm
ſede. de ſenis ꝙ ſic. ſi hoſpitale conferatur ĩ be
neficium clericis. Secus ſi hoſpitale ſit conceſ
ſum laicis. Sed ſi clerico ſit cõmiſſum vt bono
iure non in beneficium. putat ꝙ poſſit fieri per
mutatio: q: non eſt titulus totaliter prophanus
ſed eccleſiaſticus: nec poteſt vendi ſine vitio ſi/
monie. Si queritur quid poſſet opponi contra
rectores bonorum hoſpitaliuȝ. Reſpondit La
pus ꝙ poteſt opponi ꝙ non fecit inuentarium
ſolenniter ⁊ ꝙ ſit minor viginti quinqꝫ annis.
C. de epi. ⁊ cleri. Orphanotrophos. Iteȝ ꝙ tur
pis perſona ⁊ ſuſpecte vite: vel ꝙ eſt ei interdi
cta adminiſtratio. ij. q. ij. c. Quia. Sed infra quã
tum tempus debet compleri hoſpitale. Reſpõ
det Lapus. Hoſtien. dicit in ſumma. ꝙ iſtra an
num ſi fiat oratorium infra quinquennium. in
auten. de eccleſiaſti. titu. §. Si quis auten. Iteȝ
queritur vltimo. vtrum dyoceſanus poſſet viſi
tare hoſpitalia infectorum ſue dioceſis haben
tia altaria oratoria ⁊ campanilia. Reſpondit
Lapus. ꝙ ſede. de ſenis in opere ſuo tenet. ꝙ
ſiue ex teſtamento ſiue a principio inter viuos
ordinatum ſuit ꝙ locus talis eſſet deputatus
ad vſum hoſpitalitatis. ſiue interuenerit aucto
ritas epiſcopi ſiue non. poteſt per epiſcopum
viſitari. vt viſitando inquirat. an ibi illud fiat
propter quod conſtitutum eſt. ⁊ propter quod

ſibi fiunt elemoſyne a fidelibus: ⁊ maxime cum
habeat ſigna: formam ⁊ ſtatum loci pij ⁊ eccle/
ſiaſtici. vel etiaʒ ſic denominetur. ad hoc de ſen
ten. excommuni. ca. ſi iudex. lib. vj. ⁊ quod no.
arch. de preben. cum de beneficio. li. vj.

Titulus. XII. De eccleſijs ⁊ patronis earum.

Eccleſia tribus modis ſumitur.

Capitulum. j.

In eccleſijs benedi
cite deo domino de fontibus iſrael.
ps. lxvij. Uos ſciliceʒ fideles qui eſtis
de fontibus baptiſmalibus iſrael. id
eſt chriſtianitatis que deum videt per fidem.
Sic enim interpretatur iſrael. ſcilicet videns
deuʒ. De fontibus dico leuati ſiue renati bene
dicite deo. Benedicit autem quis deum corde
colendo ⁊ recte de eo ſentiendo. ps. cij. ⁊ ciij.
Benedic anima mea domino. Et Job. Bene/
dicant deo in cordibus ſuis. ore ipſum laudan
do ⁊ predicando. Jaco. iij. Ex ipſo ore benedi/
cimus deum ⁊ patrem opera virtuoſa propter
deum operando. Tob. iiij. omni tempore bene
dic deum ſcilicet bene operando. Benediciſte
inquit deo in eccleſijs. Ubi nota q eccleſia tri/
pliciter accipitur.

Pro collectione fidelium generali.
Pro congregatione iuſtorum ſpeciali: aſo
ſpirituali.
Pro edificatione lapidum materiali.

De prima di/ .§. i.

citur prima Thimot. iij. Scias quomodo in
domo dei oporteat te conuerſari que ē eccleſia
dei viui. id eſt congregatio fidelium. Hec deſi/
gnantur parabolice Mathei. xiij. capitulo. cū
dicitur. Simile eſt regnum celorum. ideſt pre/
ſens eccleſia ſagene miſſe in mari ⁊ ex omni ge
nere piſcium congreganti. Mare preſens ſecu
lum: piſces homines: ſagena immiſſa doctria
euangelica: que ex auctoritatibus connexio cō
ſtat. hec capit piſces bonos ⁊ malos: quia ſub
hac doctrina fidei concluduntur multi boni ⁊
mali: ſed in fine diſcernuntur. Unde Gregoriꝰ
xxiij. q. iiij. ait. Hec vita que inter celum ⁊ infer
num ſita eſt ſicut in medio ſubſiſtit. ita vtrarun
qꝫ partium ciues communiter recipit. Quos
tamen ſancta eccleſia indiſcrete ideſt indiſtin/
cte ſuſcipit: ⁊ poſtea in egreſſione diſcernet. Si
ergo boni eſtis quādiu in hac vita ſubſiſtitis
equanimiter tolerate malos. Nam quiſquis
malos non tolerat ipſe per impatientiam ſibi
teſtis eſt: quia bonus non eſt. hec ille. Iſta mix/
tura multipliciter figurata eſt ⁊ oppreſſio ⁊ p
ſecutio bonorum a malis per opera ⁊ mala exē
pla vt per Cayn ⁊ Abel. quorum ex vno patre ⁊
matre ⁊ vna domo. Cayn interfecit Abel. Sic
in arca Noe ex filijs vnus reprobus inuentus
eſt cham. In domo vna Abrae iſmael qui per/
ſequebatur yſaac fratrem eius. In domo yſaac
vterini Jacob dilectus ⁊ Eſau odio habitus p
ſequens fratrem ſuum iacob. In domo Jacob
filij perſequentes ⁊ vendentes fratrem ſuum
Joſeph. Hinc ⁊ Hieronymus. qui ſm carnem
natus eſt perſequebatur ſpiritualem. nunquā
autem ſpiritualis carnaleʒ perſequitur: ſʒ igno
ſcit ei quaſi ruſticano fratri. Scit enim poſſe p
ficere per tempus. xxiij. q. iiij. capi. qui ſm. Iſta
autem tolerantia malorum referenda eſt: vel
quoad ſocios in quibus quis non habet aucto
ritatem coercendi. vel quoad ea que iudiciali/
ter puniri non poſſunt quia nec probari ſi ad
prelatos extendatur. Nam mali chriſtiani qui
alijs nocent: diuerſis modis coerceri a ſuis in
ſolentijs debent cum poſſunt per rectores. qđ
docet Auguſtinus dicens. xxiij. q. iiij. quid fa/
ciet eccleſie medicina: ſalutem omnium mater
na charitate conquirens tanq̄ꝫ inter freneticos
⁊ lithargicos eſtuans. nunquid cōtemnere nū
quid deſiſtere. vel debet vel poteſt ſcilicet a cor
rectione vtriſqꝫ neceſſe eſt vt ſit moleſta: q̄ neu
tris eſt inimica. Nam ⁊ frenetici nolunt ligari
⁊ lithargici nolunt excitari. Sed perſeuerat di
ligentia charitatis: freneticum ligare lithargi
cum excitare: ambo offenduntur ⁊ ambo dili/
guntur ambꝫ moleſtari quādiu egri ſunt indi
gnantur: ſed ambo ſanati gratulātur. hec ille.
Et poteſt freneticus dici qui alijs nocet. lithar
gicus qui ceſſat a bono ad quod tenetur. Ille
debet refrenari. Et iſte ad bonum debitum ſti/
mulari. Et dicitur hic eccleſia prelatus eccleſie.
Naʒ vſitatum eſt vt a toto denominetur pars
principalior.

Secundo mo/ .§. ij.

do ſumitur eccleſia pro congregatione bono/
rum fidelium qui ſunt per charitatem Chri/
ſto icorporati. de quo poteſt intelligi illud pſal.
Pſalmo. xxxiiij. Confitebor tibi in eccleſia ma
gna. ſcilicet virtute. ⁊ pro id eſt in populo gra/
ui. ſcilicet moribus virtuoſis laudabo te. De
hac Hieronymus. de penitentia diſtinctione p
ma. eccleſia chriſti eſt non habens maculam
mortalis culpe: nec rugam ſcilicet erroris. Un
de qui eſt aliqua ſorde peccati pollutus: de ec/
cleſia dici non poteſt nec chriſto ſubiectus. hec
ille. Ad idem facit quod ait Ambroſius. xxiij.

queſtione pri͂a. Que dignior dom⁹ apoſtolice
predicationis ingreſſu ꝗ̃ ſancta eccleſia aut
quis p̃ferēdus magis omnibus videt̃ ꝗ̃ chri
ſtus: qui pedes ſuis conſueuit lauare hoſpiti-
bus. ⁊ quoſcū̃qz ſua ſuſceperit domo. ſ. eccleſie
pollutis nō patiatur habitare veſtigijs: ſꝫ ma-
culoſos ſi in ea receperit (lꝫ vite prioris) in reli
quū tamen dignetur reformare proceſſus. hic
eſt ſolus quē nemo debet deſerere nemo muta
Joh. vi re ad quem dicitur. domine ad quem ibimus:
Luce. verba vite eterne habes. hec ille. Hec eſt eccle-
xx. ſia que regitur a ſpū̃ſancto: corpus chriſti my-
ſticuꝫ quod vegetatur ſpiritu ei⁹: pro qua chri
ſtus orauit ne fides deficeret. vnde ſemper fir-
ma manebit quouſqz transferatur tota in triū-
phanteꝫ: de qua ⁊ Hieronymus ait. xxiiij. q. j.
omnibus ꝯſideratis. Oibus cōſideratis puto
Mat. me non temere dicere aliquos ita eſſe in domo
xvj. dei: vt ⁊ ipſi ſint eadem domus dei ſcilicꝫ eccle
Cāti. j. ſia. vt dicit glo. que dicit̃ edificari ſupra firmaꝫ
Canti. petram. ſcilicet chriſtuꝫ. que vnica columba ap
iiij. pellatur que ſponſa pulchra ſine macula ⁊ ru-
ga. Et hortus cōcluſus: fons ſignatus: puteus
aque viue: paradiſus cum pomorum fructu.
De hac domo dicitur. qui habitat̃ facit vnani
mes in domo. ſ. eccleſie. hoc ille. Et ꝗ̃uis dece-
at miniſtros eccleſie. ſ. clericos in v̄tute laicos
excedere. quia vt dicit Hierony. Ualde eccleſiā
dei deſtruit laicos meliores ee̅ ꝗ̃ clericos. viij.
q. j. qualis. tñ ſi ſint mali ⁊ quantūcunqz mali
dūmodo tolerati conferūt veritatē ⁊ virtutem
ſacramentoꝝ ⁊ acceptantur a deo orōnes ⁊ offi
cia publica eorum: qꝛ reſpicit deus ad eccleſiā
cuius illi ſunt miniſtri: non ad eos qui ſunt in
hoc vt inſtrumēta mota a deo ad iuſtificanduꝫ
creaturā. Unde Aug. Spū̃ſanct⁹ in ſctā eccle-
ſia ita operatur vt reprobos fugiat: ⁊ tñ p eorū
miniſterium reprobos colligat. j. q. j. ita fit. Sꝫ
nec per iniuſtam excluſioneꝫ ab eccleſia que fit
a prelatis efficitur quis extra hanc communio
nem nec per indebitam admiſſionem ſeu colla
tionē ſacramentoꝝ efficit̃ quis intra eā. Unde
Aug. Sicut is quē ſacerdos in eccleſia tolerat:
eſt tamen extra eccleſiam ⁊ extra corpus cuius
caput eſt xp̄us: ſi ei oſtiarius. ſ. xp̄us non ape-
rit: ita non iō extra eccleſiā eſt: ⁊ non eſt de cor-
pore ſi qs paſtoris p̄iudicio cōpellit̃ foris eſſe.
j. q. j. vt euidenter. Ut euidēter oſtēderet dn̄s a
ſpū̃ſctō quem donauit ſuis fidelib⁹ dimitti pec
cata nō meritis hominū quod. i. loco ſic ait. Ac
cipite ſpiritū̃ſanctū: ⁊ cōtinuo ſubiecit. Si cui
dimiſeritis peccata remittunt̃ ei: hoc eſt ſpiritus
ſctūs dimittit nō vos. Proinde ſicut is quem
ſacerdos in eccleſia tolerat eſt tamē extra eccle-
ſiam ⁊ ex̄ corpus cui⁹ caput eſt xp̄s ſi ei oſtiari
us nō aperit ita nō iō ex̄ eccliam eſt: ⁊ nō eſt de
corpe ſi qs paſtoris p̄iudicio cōpellit̃ foris eſſe.

¶ Tertio modo .§. iij.

ſumit̃ eccleſia pro edificio materiali. de qua. j.
Timo. ij. Uolo in eccleſia orōnes fieri. De hac
dicitur de conſe. diſt. j. Nemo eccleſiaꝫ edificet
anteꝗ̃ ciuitatis ep̄s veniat ⁊ ibidem cruceꝫ fi-
gat publice atrium deſignet. Et. j. q̄ō. j. placuit.
Placuit vt de ordinatione clericoruꝫ nulla epi
munera ſuſcipiant. Sed ſicut ſcriptū eſt quod
gratis donante deo accipiunt gratis dent non
aliquo precio dei gratia ⁊ impoſitio manuum
venundetur quia antiqua diffinitio patruꝫ ita
de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit dicens
anathema ſit danti ⁊ accipienti. Propterea qa
aliquāti multi ſceleribus obruti ſancto altario
indigne miniſtrantes: non hoc teſtimonio bo-
norum operum: ſed pro effuſione munerū obti
net: oportet non per gratiam muneruꝫ ſed per
diligentem prius diſcuſſionē deinde per mul-
torum teſtimoniū clericos ordinare. ¶ Ex hac
auctoritate beati Ambroſij ⁊ Gregorij patet ꝙ
ſymoniaci ſicut ⁊ alij heretici a fide exorbitant:
⁊ ideo cōmuniter de illis ītelligitur quod etiaꝫ
de alijs decernitur. ¶ Item opponitur ꝙ pro-
phetia donum ſpiritusſancti eſt: hoc autem in
veteri teſtamento a ſanctis prophetis vendi cō
ſueuerat: vnde Saul ad Samuelem pro vatici
nio expetēdo non niſi cū munere ire p̄ſumpſit.
vxor etiam hieroboā ad homineꝫ dei non niſi
cum munere acceſſit. Item xp̄s a iuda vendit⁹
auriculam ſerui ſanauit. Exemplo itaqz ſaulis
⁊ vxoris hieroboā patet ꝙ donum ſpiritusſan-
cti emere vel vendere non eſt peccatuꝫ. Exēplo
chriſti liquet ꝙ ſpiritusſanctus etſi iniuſte a ſy-
moniacis venalis putetur: virtutis tamen ſue
non obliuiſcitur nec deſinit effectuꝫ ſue gratie
etiam venditus preſtare: ſed de prophetia bea-
tus Hieronymus in michea competēter ſoluit
malos tantū accepiſſe ⁊ nō bonos denunciās.
Et in eadem queſtio. dicitur. Unuſqſqz epiſco-
porum meminerit: vt non prius dedicet eccle-
ſiam niſi ante dotē baſilice ⁊ obſequiū ipſius p
donationem confirmatū accipiat. Nam non le-
uius eſt iſta temeritas vt ſine luminaribus: vel
ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eoruꝫ qui ibi ſer-
uituri ſunt tanꝗ̃ domus priuata cōſecret̃ eccle
ſia. Et hic de partibus edificationis quid ſigni
ficent ſcilꝫ ſtatus eccleſie militantis que ponit
Richar. vt habes in lib. ⁊c̄. In iſtis ergo eccle-
ſijs ab omnibus benedicit̃ deus. Sed pro nūc
de materialibus loquēdo a pluribus bn̄dicit̃.

¶ Benedicite ergo vos patroni deo in eccleſi-
is edificādis dotandis ⁊ defenſandis.

¶ Benedicite ⁊ vos oēs xp̄iani deo in ecclijs
venerandis ⁊ mentibus ad deū applicādis.

❡ Benedicite ⁊ vos epiſcopi ⁊ clerici deo in eccleſijs conſecrãdis officiãdis ⁊ ordinandis.

❡ Primo ergo .§.iiij.

benedicunt deum patroni in eccleſijs dũ eas conſtruunt ⁊ dotant. ⁊ iura ⁊ bona conſeruant vt in eis benedicatur deus. Sed hodie videt de facto mutatũ in lege vt verius poſſint dici latrones ꝙ patroni: vt merito eis cõueniat illud Eſa. j. Principes tui qui fuerũt primi ad edificandum ſocij furum diripientes bona eccleſiarũ: omnes diligunt munera que dantur eis a rectoribus eccleſiarũ: vt defendant eos i malis: ſequuntur retributiones: cũ ſcꝫ pſentãt non tamẽ attendũt ad merita pſonaꝝ ſed vnde plus valeant habere emolumentũ temporale. Sed ſacrilegiũ magnũ ẽ. vnde dicit. xvj. q. vij. Si quis principũ vel alioꝝ laicorũ diſpoſitionẽ vel donationẽ rerum vel poſſeſſionẽ eccleſiaꝝ ſibi vendicauerit. vt ſacrilegus iudicetur Item Greg. vij. dicit in cõcilio generali ſi quis Si qs imperatorũ: regũ: ducũ: vel qlibet ſecularium poteſtatũ vel perſonaꝝ inueſtituram epiſcopatus vel eccleſiaſtice dignitatis alicui⁹ dare pſumpſerit: ſciat ſibi introitũ eccleſie interdictũ. xvj. q. vij. Si quis deinceps. ⁊ in. c. ſe. dicitur decernimus vt nullus clericorum inueſtituras epiſcopatus vel abbatie vel eccleſie ð manu imperatoris vel regis vel alicuius laice pſone viri vel femine ſuſcipiat qð ſi preſumpſerit: recognoſcat inueſtituram illã apoſtolica auctoritate irritam eſſe ⁊ excõmunicationi ſubiacere. Item ea. q. dicit. Nullus laicoꝝ eccleſias vel eccleſiarũ bona occupet vel diſponat qui ſecus egerit ab eccleſie limitibus arceat. Iteꝫ. q. e. dicit. Omnes baſilice id eſt eccleſie que per diuerſa loca cõſtructe ſunt: vel quotidie ꝯſtruũtur in epiſcopi poteſtate conſiſtant: in cui⁹ territorio poſite ſunt. Et dicit ibi gl. niſi aliquo priuilegio a iuriſditiõe eius exempte ſint. Ad epiſcopũ ergo ſpectat ordinarie inſtituere rectorẽ i eccleſia curata: vel ſimplici ſi nõ hꝫ patronos Sed ⁊ hꝫ cõfirmare preſentatũ a patronis iſra ⁊ ẽpus eis datũ vel ad capitulũ vacante ſede: vl' ad plebanos quoad eccleſias ſubditas ſue plebi: vbi ſit cõſuetudo preſcripta vt ſeruatur florentie: licet indecens videatur.

❡ Varietas aũt .§.v.

eorum qui ſunt in eccleſia deſignatur per ea ex quibus cõſtituitur eccleſia materialis ⁊ ex ei⁹ conſignatione. Unde Richar. de ſancto victore. Singuli lapides. ſ. eccleſie materialis ſunt ſignificatiui ſingulos fideles qui ſunt quadri ſtabilitate fidei ⁊ firmi virtute patiendi. Cemẽtũ ẽ charitas ꝙ ſingulos coaptat atꝙ viuificat atꝙ ne p aliquã diſcordiã inuicẽ diſcrepẽt vniformiter equat. ❡ Fundamẽtũ ſunt apoſtoli ⁊ pphete. parietes ſunt contemplatiui fundamento vicini terrena deſerentes. ⁊ celeſtib⁹ adherentes. Tectũ hoc reſpectu quia deorſũ pẽdet ſunt actiui terrenis actibus ꝓximi ꝓpter ſuã perfectionẽ ſuam minus celeſtibus intẽdẽtes. ac neceſſitati proximorum terrena adminiſtrãtes in alto ſunt qꝛ in officijs ſupra alios. Longitudo eccleſie conſiderat bm diuturnitatẽ tẽporũ. ſ. tẽpore legis naturalis: moſaice ⁊ gratie. Latitudo dum multorum populoꝝ numeroſitas per diuerſas mundi partes dilatat. Altitudo bm differentiam meritorum ⁊ officiorũ. In altitudine enim erigitur dum ſuper laicos eſt ordo ſacerdotalis: ſuper ſacerdotalem epiſcopalis: ⁊ ſuper omnes tandem papa collocatur. Sacrarium eccleſie ſignificat virginũ ordinẽ. Chorus ordinem continentium. Nauis ordinem coniugatorum ſtrictius ⁊ ſacratius eſt ſacrarium ꝙ chorus ⁊ chorus ꝙ nauis ſic pauciores ſed digniores virgines ꝙ continentes: ⁊ continentes ꝙ coniugati. Atrium eccleſie ſũt falſi chriſtiani: qui ⁊ ſi ſanctificati ſunt baptiſmo: vt cimiterium benedictione: tamen pleni cadaueribus. i. corruptione vitiorum. Turris. i. campanile eſt nomen domini iuxta ſalomonez. Campane ſunt predicatores verbi dei. Feneſtre vitree ſunt viri ſpirituales per quos cognitio dei nobis luceſcit. Interior dealbatura ſignificat mundiciam cordium. Exterior mundiciam corporum. Altare xp̄s. De eccleſia igit materiali pro nunc tractando.

❡ Primum videndũ eſt eius edificatione.

❡ Secundo de eius immunitate

❡ Tertio de eius conſecratione: violatione ⁊ reconciliatione.

❡ Quarto de eius ornatu.

❡ Quinto de officiatione.

❡ De pertinentibus ad edificium materiale eccleſiarum. Capl'm. ij.

Sciendũ igitur primo. bm Tho. ij. ij. q. lxxxv. ar. iij. qꝫ determinatus locus erigitur ad orandum. ſ. eccleſia non propter deum q adoratur quaſi loco concludatur: ſed propter ipſos adorantes: ⁊ hoc triplici ratione. Primo propter loci conſecrationem qua ſpiritualem deuotionem concipiũt orantes vt magis exaudiantur. Secũdo propter ſacra myſteria ⁊ alia ſigna ſanctitatis ibi contenta. Tertio propter concurſum multorum adorantium ex quo oratio fit magis exaudibilis. ⁊ bm quandam decentiam ꝙuis non ſit neceſſarium: ſic diſponũtur. vt adoratio fiat verſus orientem. ❡ Primo

propter diuine maieſtatis iudicium quod no/ bis manifeſtatur in motu celi qui eſt ab oriēte. Secundo propter paradiſum ad orientem cō/ ſtitutū quaſi queramus ad paradiſuʒ redire. Tertio propter chriſtum qui eſt lux ⁊ oriēs no minatur ⁊ ab oriente aſcendit:⁊ ab oriente ex/ pectatur ad iudicium venturus.

¶ Si eccleſia fun/ .§.i.

data eſt in alieno ſolo ſm Ray. ⁊ Hoſtien. ſi do minus ſoli laicus erat ⁊ ſciuit ⁊ nō contradixit ſibi imputabitur:⁊ eccleſia libera manebit. ar. di. liiij. ſi ſeruus. ſi vero ignorauerit eccleſia q dem remanebit cōſecrata ⁊ libera. Nec efficiet laico cenſualis. ſed tamen ille qui cōſtruxit te/ netur dominum ſeruare indemnē. Uel etiam epiſcopus ſi imponendo lapidem primariū:⁊ poſtea in conſecratione eccleſie fuit negligens de conſe. di. j. nemo. ⁊. xiiij. q. ſ. comperimus. Si vero ſolū erat alterius eccleſie vel collegij: eccleſia debet ei reſtitui hoc modo. ꝙ eccleſia ꝯſecrata ſit eis ſbdita ꝗad iuſpa. xvij. q. iiij. ꝗſi

¶ Edificare eccle/ .§.ij.

ſiaʒ nemo poteſt niſi auctoritate dioceſani qui debet ponere primarium lapidem. crucem fi gere:⁊ cimiteriuʒ deſignare:⁊ etiaʒ petere do/ tem ſufficientem:ſine qua conſecrari non debʒ de conſecra. diſt. j. nemo. ⁊ ca. Placuit. ⁊ hodie quidem ſufficit ꝙ aſſignetur pro dote vnꝰ mā ſus. id eſt vnum predium ſufficiēs pro vno pa/ ri bouʒ totaliter liberū. extra de eccle. edifi. c. j. Talis eniʒ donec in hac paupertate fuerit non tenebitur ad hoſpitalitatem ſeruandaʒ nec epi ſcopo aliquid perſoluendum niſi quantuʒ po teſt donec perueniat ad pinguiorem fortunaʒ. ar. de conſue. c. cum dilectus.

¶ Exempti non .§.iij.

poſſunt cōſtruere oratoria vel capellas in locis non exemptis ſine dioceſanorum licentia:nec in ſic conſtructis facere celebrari:vel celebrare tempore interdicti in caſibus nō expreſſis. alſo per ordinarios compeſci debent. Et ſi propter hoc conſeruatores eorum ferrent ſententias cō tra ordinarios non valent. extra de priuile. c. auctoritate. li. vj. ¶ Item nota ſm Ray. ꝙ non licet habere oratorium in forma eccleſie in do mo propria abſqʒ auctoritate epiſcopi. nec de/ bet ibi miſſa celebrari:niſi de conſenſu eius ꝑ pter neceſſitatem:⁊ non fiat preiudicium enor me parrochiali eccleſie. Clericus autem qui ſi ne epi auctoritate i tali oratorio celebrauerit: dʒ deponi. de conſe. diſ. j. vnicuiqʒ. ⁊. c. clicos.

¶ Quis auteʒ te/ .§.iiij.

neatur eccleſiaʒ cum indiget reparare. Reſpō det Hoſtien. ꝙ ſi fabrica habeat ſuper hoc poſ ſionem deputatam:de illa reparari debet. x. q. iij. vnio. Et ſi non tunc rector ⁊ alij in ea beneſi ciati conferre debent beneficia. extra eo. c. j. ⁊ xvj. q. j. ſi monachus. In quo caſu ſtandum eſt diſpoſitioni epiſcopi vel maioris partis ca/ pituli. extra de his que ſi. a ma. par. capi. c. fin. In quibuſdam etiam religionibus laici hoc fa ciunt expenſis ſuis. Et vbi conſuetudo eſt tenē tur eccum in ea participant ſacramenta eccleſia ſtica ⁊ audiunt diuina. xvj. q. vij. quicūqʒ. ⁊. c. filijs. ⁊ compellendi ſunt talem conſuetudineʒ ſeruare. extra de ſimo. c. ad apoſtolicam. Si ta/ lis conſuetudo non reperitur tunc quarta pro uentuum que quondam a ſanctis patribus fa brice deputata eſt tenetur:ita ꝙ qui eam perci piunt:ſoluant non obſtante vlla preſcriptione vel conſuetudine. Sed poſt reparationem re/ dit quarta ad illos qui percipere conſueuerūt ⁊ ſic intelligitur illud. xij. q. ij. de redditibus. ⁊ c. tribus ſequentibus.

¶ Eccleſia preci .§.v.

pue conſecrata vel oratoria mōaſteria ⁊ huiuſ modi:non debent reuerti ad ſecularem habita tionem ⁊ prophanos vſus. xix. q. iij. que ſemel ⁊. c. quoniam. neqʒ enim hoſpitale poteſt con/ uerti ad alium vſum. extra de relig. do. ca. ad hec. ⁊ dicit ibi gloſa ſuper dicto. c. que ſemel. ꝙ ſi monaſterium deſtruitur poteſt bene de li/ gnis ⁊ lapidibus conſtrui dormitoriuʒ:vel ali us honeſtus locus:vel etiam in coquina ſua li gna comburere poſſunt monachi. de conſecr. diſtin. j. ligna. Sed ad priuatos vſus non de/ bent cōuerti. Locus autem remanet ſacer. licet diruptum ſit edificium. Item dicit Johan. in glo. ſuper. §. queritur ſi monaſterium. xiiij. q. iij. de monaſterio non poteſt fieri ſecularis ec/ cleſia. vt in dicto ca. que ſemel niſi enormiter viuant. tunc monachi poſſunt remoueri ⁊ inſti tui ſeculares canonici:cum auctoritate tamen pape:vel niſi ita ſit ꝙ inueniantur aliqui de or dine illo per quos poſſit locus ordinari: vel ni ſi ita ſit ꝙ non poſſit aliter locus ille reformari ꝗ per canonicos. econtra videtur ꝙ epiſcopꝰ de ſeculari eccleſia pōt facere regularem. ¶ Al taria in eccleſia conſecrata non licet preſbyte/ ris in eccleſia inſtituere ſeu erigere noua ſine epiſcopi ꝯſenſu. ar. diſtin. lxviij. Quis. ⁊ de cō/ ſecra. diſtin. j. nullus preſbyter. Sed i eccleſia non conſecrata poſſunt altaria inſtituere pro/ pria auctoritate. Altaria vero cōſecrata ſine cō ſenſu epiſcopi non ſunt deſtruenda. de conſe. diſtin. j. eccleſia. altare autem non debet eſſe li/ gneum vel terreum. ſed lapideuʒ. de conſecra.

diſtinctio.j.altaria.ſaltem oportet habere tabu
lam lapideam ⁊ conſecratam ſuper qua ſituen-
tur hoſtia ⁊ calix quod dicitur altare viaticum
⁊ reſiduum altare ſit ligneum.

¶ De immunitate eccleſiarum ⁊ perſonarum eccleſiaſticarum ⁊ de libertate eccleſie.

Capitulum.iij.

IMmunitas eccle-
ſie eſt priuilegium eccleſiaſtice li
bertatis vel rerum vel perſonarũ
ad eam pertinentium.⁊ dicitur im
munitas quaſi extra munia.ideſt officia a qui-
bus ſunt immunes.i.liberi.Eccleſie non ſolũ
conſecrate:ſed non conſecrate ſi tamen ſuorũ
epiſcoporum auctoritate edificate ſunt:⁊ vbi
epiſcopus poſuit primariũ lapidem ⁊ ad hoc
ſunt edificate vt conſecrarentur:⁊ cimiteria ea
rum ſm Raynu.Innocentius.⁊ Hoſtienſis ha
bent immunitatem.¶ Primo vt nullus inde
extrahatur.niſi in tribus caſibus.vt infra dice
tur.¶ Item ea que in eccleſia poſita ſunt: nec
per vim nec per furtum ſunt auferenda alis cõ
mittitur ſacrilegium.decimaſeptima queſtio-
ne quarta quiſquis.Item ꝙ nullus mortuus i
eccleſia ſepeliatur niſi epiſcopi abbates aut di-
gni preſbyteri aut etiam fideles laici.tertia.q.
ſecunda nullus.Et intelligunt quidam de illis
laicis qui faciunt miracula:alij de fideli in di-
gnitate conſtituto:vt rege comite ⁊ huiuſmo-
di:alij de quolibet fideli chriſtiano:⁊ ſic exclu
duntur per illud capitulo infideles notorij pec
catores in notorio morientes.vt gl.ibi.¶ Itẽ
habet immunitatem ꝙ in choro nõ debẽt mo
rari laici cum clericis.de conſecra.diſtin.ſecun
da.ſacerdotum.extra de vita.⁊ ho.cleri.capi.
primo.quod intelligitur dũ ibi dicitur officiũ.
Nam alio tempore etiam in ſacrarium ideſt
capellam maiorem ad orandum ⁊ communi-
candum poſſunt intrare.vt dicitur in dicto ca
pitulo primo.¶ Item ꝙ non poſſunt vendi ꝓ
pter aliquam neceſſitatem.in auc.de aliena.§.
⁊ quando.Item ꝙ in ea placita ſecularia non
ſunt facienda:⁊ maxime de cauſa ſanguinis.
extra eod.capi.j.⁊.c.eccleſiis.¶ Item ꝙ nõ fi-
ant ibi parlamenta.nec negociationes:⁊ preci
pue nundinarum:nec ſtrepitus iudiciorum ſe
cularium.Nam proceſſus iudiciorum ſecula-
rium ⁊ ſententie in dictis locis non valent ex-
tra eodem.c.decet.libro ſexto.¶ Item ꝙ non
fiant ibi ludi theatrales cum laruis ⁊ alijs iho
neſtis.extra de vi.⁊ hone.cleri.cum decorem.
Secus de honeſtate in repreſentationibus:vt
preſepe domini herodẽ ⁊ magos ⁊ huiuſmo
di.que potius inducant ad deuotionem ꝙ̃ ad
vanitatem:⁊ ꝙ talia poſſint fieri.argũ.de con
ſecratio.diſtin.ſecunda ſemel.Nam quodlibet
feſtum eſt ſignum preteritarum rerum.lxxv.
diſtinctione.ꝙ dic.¶ Et nota ꝙ ſi eccleſia iter
dicatur non propterea amittit priuilegium im
munitatis huiuſmodi ſꝫ Hoſtien.quia iſta nõ
delinquit ſꝫ priuata oratoria domorum nõ ha
bent immunitatem ſm Hoſtien.

¶ Immunitas au- .§.i.
tem confugientium ad eccleſiam eſt iſta:ꝙ nul
lus quantuncunqꝫ malefactor confugiens ad
eccleſiam vel ſpacium priuilegiatum circa ip-
ſam:de quo ſpacio dicetur in fine huius.§.de
bet per vim extrahi:ſed ab eccleſia defendi:niſi
ſi in his caſibus.videlicet ſi confugiens ſit pu
blicus latro ſcilicet qui ſtratas publicas inſi-
dijs ⁊ aggreſſuris obſidet.¶ Itẽ ſi ſit noctur
nus depopulator agrorum.videlicet qui de no
cte agros deuaſtat vel comburit:tales enĩ im
pune poſſunt extrahi.decimaſeptima queſtio
ne quarta.ſicut.Item ſi quis in eccleſia com-
mittit maleficium ſperans ſe ab ea defendi:qḋ
ſemper preſumitur niſi contrarium probetur:
talis non debet ab eccleſia defendi.extra codẽ
capitulo immunitatem.Et ſi in vna eccleſia of
fendat committens ibi maleficium:⁊ cõfugiat
ad aliam: non debet ab illa defendi ſm Gui-
liel.quia qui facit iniuriam vni eccleſie omni-
bus facit:cum vna ſit per orbem eccleſia.Item
ſi confugiens ſit ſeruus qui niſi preſtita ſibi a
domino cautione de impunitate non velit de
eccleſia exire:iuitus compellitur ⁊ domino red
ditur.decimaſeptima queſtiõe quarta.c.id cõ-
ſtituimus.His ergo exceptis omnes alij ibi de
bent eſſe tuti nec per vim extrahi etiam ſi iude
us vel paganus eſſet qui ad eccleſiam confuge
ret ſm Hoſtien.ber.⁊ Innocen.De excommu
nicato ꝗ̃uis dubitetur.Guiliel.idem credit ſi
cut de alijs:putat tamen in hoc conſuetudinẽ
probatam eſſe tenendam.Item confugiens ad
palacium epiſcopi eodem modo debet eſſe tu-
tus:etiam ſi palatium non ſit coniunctum ec-
cleſie.decimaſeptima queſtione quarta.id con
ſtituimus quod capitulo abſolute loquitur de
domo epiſcopi.Item ſi quis malefactor vel ali
us reus obuiauerit ſacerdoti portanti corpus
chriſti ⁊ ei adhereat ſm Hoſtien.quãuis in iu
re hoc non ſit cautum:quilibet catholicus de-
bet hoc fauere vt talis ſit tutus.¶ Item nota
ꝙ eandem immunitatem ſecuritatis habet
ſpacium in circuitu eccleſie quadraginta paſ
ſuum quoad maiorem eccleſiam.⁊ triginta paſ
ſus quoad minores eccleſias.vt dicitur deci-
maſeptima queſtiõe quarta.ſicut vbi dicit gl.
ꝙ paſſus ſꝫ Iſido.eſt mẽſura qnqꝫ pedũ:pes
autem ſpaciũ.xv.digitorũ.Illud tamen nõ

tenet in capellis que ſunt in ambitu caſtellorꝫ
vbi ꝓpter loci anguſtiã.non pōt illud obſerua-
ri.vt.xvij.q.iiij.quiſquis. Qualiter aūt debeat
defendi ꝯfugiens ad dicta loca nota ꝙ ex pre-
dictis caſibus quantūcunqꝫ aliquis grauе deli
ctum cōmiſerit:debēt rectores eccleſie ſaluare
ei vitã ꝛ mēbra ꝛ poterūt petenti cōcedere rece
pta prius ſup impunitate eius idonea cautiōe.
ſ.vel iuratoria tm̄.vt.xvij.q.iiij.id cōſtituim⁹:
vel fideiuſſoria ꝛ penali ſi timeat ꝙ ille qui pe
tit non bene ſeruet iuramētū.ar.extra de reſti.
ſpo.c.ex tranſmiſſa. Sup eo autem ꝙ inique ſe
cit ille qui confugit ad eccleſias: alſ legitime
puniendos:extra eo inter alia. Porro talis q̄-
diu eſt in eccleſia:nec extrahendus eſt:nec ve-
ſtis nec victualia ei deneganda nec moleſtan-
dus. C. de his qui ad eccle.cōfu.l.preſenti.ꝙ ſi
quis ꝯtraſe:erit:ſciat ſe crimine leſe maieſtatis
irretitū:ꝛ vltimo ſupplicio puniēdū ꝛ ad requi
ſita nature debitis exeat locis:ita tn̄ ꝙ nō acce
dat ad alias domos.vt dicto.c.diffiniuit.xvij.
ſtu. De expenſis autē tali ſic cōfugienti ꝓuide-
bit eccleſia:ſicut rector carceris ꝓuidebit capti-
uis.vt notaſ in dicto.c.diffiniuit in glo. ¶ Itē
nota ꝙ etiam ꝯfugientes ad monaſteria ꝛ con
uentus debēt quantū poſſibile eſt ꝯtutari.dicit
enī greg.xxiij.q.v.c.reos. Reos ſanguinis de-
fendat eccleſia:ne effuſiōe ſanguinis ꝑticeps ſi
at.vbi dicit Glo.ſob.ꝙ nō ſolum confugientes
ad eccleſiã ſed ꝛ nō ꝯfugientes ad eccleſiaꝫ q̄-
qꝫ iuuabit:ſed cū diſtinctione:q: ſi iniuſte dam
nati ſunt omnibus modis iuuabit: quibus.ſ.
cōmode pōt:ſi iuſte debet ſi eſt ſpes correctiōis
eorum tamen temperate:ꝛ non importune:iu-
uabit.ſ.intercedēdo pro eis ne ex indiſcreta de
ſenſiōe incidat in malã opi.xiiij.q.ſi.c.hi qui.

¶ De immunita- .§.ij.

te ꝑſonarū eccleſie ꝛ prediorꝫ eccleſiaſticorum.
Nota ſm ray.ꝙ eccleſie non debēt fatigari an-
garijs vel ſeruitutib⁹ ꝑſonarum vel rerū. C. de
epi.ꝛ cle.oēs ꝓſbyteros.xij.q.ij.eccleſiarū. In
neceſſitate tn̄ vt ſi ciuitas eſſet obſeſſa nō dꝫ pa
ti eccleſia ſuos ruſticos defendi ab aliquo ꝑui-
legio a cuſtodia ꝛ hmōi:imo debet ad hoc eos
cōpellere.ex̄.eo.c.peruenit.ꝑdia aūt eccleſiaſti
ca habent hanc imunitatē ſm ray.non debent
grauari ſordidis oneribꝰ vt calcis coquende:
arene fodiende:cloace purgãde:ꝛ ſimilib⁹ que
vilia ſunt.xvj.q.j.generalr̄.§.nouarū. Ad ho-
neſta vero mūera ſicut ſunt ordinaria tributa:
teneñ etiã ꝑdia eccleſiarꝫ.xxiij.q.ſi.c.tributū.
Fallit tn̄ in domib⁹:atrijs ꝛ hortis iuxta eccle
ſiam poſitis:ꝛ in manſo de quo eccleſia dotata
eſt de quo nullū dꝫ dari tributū:de alijs autem
ſic:niſi fuerit expreſſe remiſſuꝫ ꝑ eū qui potuit.
Nam res ad eccleſiã trãſit cuꝫ onere ſuo.xxiij.
q.viii.ſm canonicã.ex̄ de cenſi.c.ſancimuꝫ.xvj.
q.j.Siquis laicus. Si vō ſunt extraordinaria
ꝛ de nouo inducta:nō teneſ.xvj.qō.j.Placuit.
Siliſ nec ad ea que ſubito iniūguntur niſi reſpici
ant ad pias cau::e:vt: q: princeps mouet exer-
citū cōtra ſaracenos:vel q: petit ad cōſtructio-
nem pontiū aut aliã conſimilē cām. ¶ In tali
bus ſi neceſſitas expoſcat debent dñi tpales nō
auctoritate ꝓpria accipere ſed humiliter ab epi
ſcopis ꝛ clericis poſtulare:ꝛ illi viſa neceſſita-
te poterunt cōferre.extra eo.nō minus. Sꝫ ho-
die nihil conferre debent in auxiliū principū
niſi cōſulto papa.extra eo.aduerſus. Itē ſi poſ-
ſeſſio aliqua vel domus teneaſ alicui alberguꝫ
facere:ſi illa poſtea perueniat ad eccleſiã:ꝛ ipſa
tenebitur ad idē:vel vendat ſm Inno.ꝛ Hoſt.
Iteꝫ q̄uis hoſpitiū charitatiuū eccleſia ꝓlatis
non debeat denegari:violēter tn̄ ꝛ tanq̄ ex de-
bito erigere non pōt.lxij.di.c.quieſcamus.ex̄
eo.c.j.ſm Hoſtien. Si tamē aliquis in recogni
tionem beneficiorꝫ ſuorꝫ reſeruaſſet ſibi hoſpi-
tium in aliq̄ eccleſia illud ſibi debeſ.xviij.q.ſi.
eleutherius. Sed nec tali lꝫ violenter irrūpere
domos ratione alicuius iuris ſibi debiti:ꝛ ea-
deꝫ rōne non poteſt tollere ſibi neceſſaria inde
hoſpitium violēter ingrediēdo. Inno. Iteꝫ cir
ca res tpales eccleſia habet hanc imunitatem.
¶ Primo ꝙ eccleſijs donari pōt in infinitum
abſqꝫ alia inſinuatione.in auc.de nō alie.re.§.
ſi minus.ceteris aūt donari non pōt vel recipi
vltra quingētos ſolidos:niſi precedat certa in-
ſinuatio ꝛ niſi certis caſibus. C. de dona.l. Si
quis. ¶ Scdō q: relictum eccleſijs etiã minus
ſolēniter factum puta q: in preſentia duorum
teſtium tantū tenet.extra de teſtam.cum eſſes.
¶ Tertio q: in eccleſijs tranſfertur dominiuꝫ
rei ſolo pacto cū alijs perſonis ſit neceſſaria tra
ditio. C. de ſacroſan.eccleſijs.l.vt inter diuinū.
¶ Quarto ꝙ quicqd eſt exēptū de pecunia ec-
cleſie eius eſt ꝛ ad ipſam debet reuerti.xij.q.ij.
c.j. Et hoc adeo verū eſt.q: ſi clericus hēat pe-
cuniã de ꝓbenda vel eccleſia ſua.ꝛ de ea emat
predium.lꝫ illã potuiſſet dare alijs intuitu pie-
tatis.tamē non pōt dare prediuꝫ:q: ſtatim fuit
acquiſitum eccleſie. ¶ Et hoc ſiue emerit noie
ſuo ſiue aliēo.extra de pe.cle.c.j. Et ꝓpter hō nō
pōt clericus illō alienare. Et ideꝫ eſt ſi ge emat
predium de pecunia eccleſie quam habuit fur-
to vel depoſito.quia ſcilicet eſt eccleſie. Itē nul-
lo modo licet laicis exigere tallias exactiones
ab eis etiam ratione ſuarum poſſeſſionum do-
morum vel prediorꝫ.extra de immunitate ec-
cleſie.quia nonnulli. Iteꝫ alienatio rei eccleſia-
ſtice niſi in certis caſibus ꝛ in certa forma non
tenet.ꝛ de hoc infra.

Pena autem

¶ Pena autem .§.iij.

violantium imunitatē eccleſiarū eſt ſm̄ Goffr. q2 qui in aliquo modo eccleſias violāt vel perſonas vel ab ipſis rapiunt violēter ſeu vſurpāt bona ipſarū: ſacrilegium cōmittunt: ⁊ excōicādi ſunt. xvij. qō. iiij. Nullus. ⁊ c. Siquis deinceps. In certis etiam caſibus ſunt excōmunicati: vt incendiarij: ⁊ effractores ſacrorū locoꝝ. de quibus habes. j. in. iiij. parte. Violatores q3
di.24.c. eccleſiaſtice imunitatis non ſolū pena ſpiritua
ſij. li. vt dictum eſt puniendi ſunt: ſed etiā pena pecuniaria: quādoq3 maiori: quādoq3 minori. vt xvij. q. iiij. Quiſq3. hoc arbitrio iudicis ē relinquēdu3: ⁊ d3 talis pecunia dari perſone vel loco cui facta eſt iniuria. xvij. qō. iiij. ſi quis in atrio. De occupantibus bona vacantiu3 eccleſiarum. Item de vſurpantibus in eccleſijs vel alijs locis pijs guardia3 ſeu iuſpatronatus de no
di. xiiij uo. quomodo ſint excōmunicandi habes. j. in
c. xix. iiij. parte. de obligantibus res eccleſie vel eccleſias pro alienis debitis. ¶ Item de recipiē
Ubi. ā. tibus vel tenentib᷒ eccleſias de manu laici poſt
c. xx. quā fuerint admoniti. habes. j. in. iiij. parte.

¶ De imunitate .§.iiij.

eccleſiarum pulchra ⁊ vtilia notat Franciſcus de 3ab. in repetitione decre. perpēdimus. extra de ſen. excō. Et primo declarat vnde dicat: q̄d ſit: ⁊ in quo conſiſtat. ⁊ poſtea quomodo contra
Imunitas q̄d ē cam fiat. ¶ Dicitur autem imunitas ab in q̄d eſt ſine: ⁊ munus ſeu muniū quod eſt onus. i. ſine onere. Et quāuis aliqui dicāt emunitas. magis tamē ⁊ proprie deb3 dici per i. i. imunitas ſm̄ Joā. an. dicitur ergo imunitas quaſi libertas. ſ. ab oneribus. ſic accipitur per totum titulum. ff. de iure imu. ſicut etiam notant Hoſtiē. ⁊ Goffr. in ſumma. Eſt ergo imunitas libertas ſeu exemptio eccleſie in perſonis: rebus ⁊ iuribus eccleſiaſticis quibuſcūq3. Et comprehēdit omnia p̄uilegia collata eccleſie ſiue a deo ſiue ab homine quibus alij ſubijciuntur. Sunt quedam priuilegia eccleſie perſonalia. que. ſ. cōcernunt perſonas clericorum. vt q̄ qui inijcit manus violentas in clericum. ſit excōmunicatus. xvij. q. iiij. Siquis ſuadente. Et q̄ clericus non poſſit conueniri coram iudice laico. vt de foro compe. c. ij. Queda3 priuilegia ſunt realia que ſcil3 concernunt res ⁊ iura clericorum ⁊ eccleſiarum. vt. C. de epiſco. ⁊ cleri. l. generaliter. et de vi. ⁊ hone. cleri. c. ſi. Item ſit alia diſtinctio: q2 priuilegiorum quedam ſunt generalia. ſ. cōceſſa toti eccleſie. vt illud ſiquis ſuadente. xvij. q. iiij. Quedam particularia ſeu ſpecialia. vt alicui ordini conceſſa: vel alicui particulari eccleſie. vt de reſcrip. c. cum ordinē3. ⁊ de preſcrip. c. auditis. ¶ Item ſit alia diuiſio. q2 priuilegio
Diuiſio priuilegioꝝ eccleſie. rum quedam ſunt data a deo: queda3 ab homine. Et ea que ſunt data eccleſie a deo q̄uis ſint plura. tamen principaliter ſunt tria. ¶ Primū eſt illud. ex quo tota poteſtas dependet. ⁊ eſt illud ſcil3. Quodcunq3 ligaueris ſuper terram. Matth. xvj. vt habetur. xxiiij. q. j. Quodcūq3. ⁊ de tranſla. c. j. ⁊ propter hoc papa habet poteſtatem decidendi ⁊ interpretandi omnia iura etiam ciuilia. vt extra qui. fi. ſint legiti. c. per venerabilem. ¶ Scd̄m priuilegium eſt de decimis ⁊ oblationibus dandis clericis. xvj. q. j. reuertimini. ⁊ extra de deci. c. nobis. ¶ Tertiu3 priuilegium datu3 a deo eccleſie eſt vt adminiſtret ſola ſine laicis res ſuas. vt diſt. xvj. ſi imperator. ⁊ de rebus eccle. nō alie. c. ſi. ⁊ hinc eccleſia ſola ⁊ non imperator ius cōcedere poteſt et aliter diſponere. xvj. di. c. deniq3. ⁊ c. cu3 ad verum. Multa alia priuilegia ſunt cōceſſa a deo eccleſie que patent in veteri ⁊ nouo teſtamēto. vt dicit Inno. in. c. nouit. eo. ti. Priuilegiorum autem que ſunt data ab homine eccleſie. quedā ſunt data a papa. vt illō. ſiquis ſuadente. xvij. q. iiij. ⁊ illud de legatis ad pias cauſas. q̄ ſufficiant duo teſtes ad probandu3. vt de teſtamentis. c. relatum. Quod intelligo ta3 quoad legatum adimendū q̄3 quoad inducendum. vt contrariorum eadem ſit diſciplina. Et ſic ſiue dicat deberi ſiue non. vt quia ademptum terminabitur per iudiciū eccleſie. Similiter ⁊ illud priuilegium eccleſie eſt a papa conceſſu3 vt res eccleſie non alienentur: niſi cum certa ſolēnitate. vt xij. qō. ij. ſine exceptione. ⁊ de rebus eccle. non alienan. ca. ſiquis. Quedam ſunt data eccleſie ab imperatore. Et hec multa. Et hec quandoq3 conceduntur loco quantum ad imunitate3. puta non ſiat iniuria vel violentia in loco ſacro. Quandoq3 eccleſie ⁊ aliquando generaliter accepte idest toti congregationi fideliu3. C. de ſacroſan. eccle. l. j. Aliquando minus generaliter accepte. ideſt omnibus eccleſiaſticis: vt romane eccleſie. Et quandoq3 epiſcopis ⁊ quandoq3 alijs ordinibus clericorum. vt. C. de epiſcopis ⁊ clericis. l. nemo. ⁊ multa alia que proſequitur Innocen. in dicto capitu. nouit. eodē titulo. Quedam alia priuilegia ſunt data eccleſijs ab inferioribus. vt extra de reſtitutio. in integrum cap. auditis. ⁊ de fide inſtrumento. ca. inter. ⁊ de decimis cap. dudum. Et de iſtis do regulam generalem. q̄ quilibet poteſt dare priuilegium eccleſie in his que ad ſe ſpectant: q2 quilibet etia3 priuatus poteſt trāſferre ius ſuū in eccleſiam. vt de donatio. capitu. cu3 dilecti. Priuilegium tamen generale nullus inferior a principe conferre poteſt: cum ad ſolum principem papam ſcilicet ⁊ imperatorē ſpectet vni

uerſaliter diſponere de orbe.ix.q.iij.cuncta. et c.per principalez.et de vſupa.ca.ad honorē.

¶ Quomodo vel .§.v.

Uiolatio ecclesiar. quando dicatur violari eccliaſtica libertas vel immunitas. Circa quod dicit Inno. ꝙ nō fit cō tra libertatē ecclie quādo violantur priuilegia cōceſſa particularibus eccleſijs:ſed quādo violantur preuilegia conceſſa vniuerſali eccleſie. Bar.aūt.ff.quarū re.ac.non da.de.l.i.§.que honorādū.dicit fieri contra libertatē eccleſie: quādo fit aliqua diſpoſitio vel ſtatutū p quod clerici efficiunt timidiores quod nō nego.ſed etiam alio modo contra libertatē eccleſie ſcȝ vt cū fit ↄtra ꝑuilegia conceſſa vniuerſali eccleſie vt dictum eſt p Inno.⁊ alio modo quo dicet inferius. Unde ſi cōmunitas faciat ſtatutū ne per ſuos iudices reddatur ius ꝑlato alicuius eccleſie:puta epō contra ſuos debitores. ꝗuis pma facie non videat ↄtra libertatē eccleſie p dictū Inno.ſ.alle.quia ſcȝ fit contra particularē eccleſiam tm̄.ſicut enī potuiſſet ex toto ciuitas reuocare iuriſditionē a ſuis iudicibus.ita in parte limitare.vt de offi.deleg.c.paſtoralis.tamē cōtrariū eſt rei vītas. Et rō huius eſt:qa fit contra ꝑuilegiū cōceſſum ab impatore omnibus clericis. C.de epi.⁊ cle.auten.ſtatuimus.⁊ probat hoc tex.notabiliter de excep.c.ij.li.vj. Nō enī leditur hic particularis ꝑlatus tm̄.imo tota vniuerſalis eccl'ia et eius libertas.ſicut ⁊ cū vnus clericus cōuenit corā iudice laico:fit iniuria toti ordini clericali.xj.q.j.ſolita.⁊ de fo.competen.ſi diligēti. Sed quid ſi ab vna eccleſia particulari exigātur collecte per laicos. Dic idem. Nam violatur libertas eccleſiaſtica. de qua habetur de immunita.eccleſia.capitu.non minus.⁊ eodem titu.c.clericis.libro ſexto.et licet ſublata ſit quoad ſuam particularem penā illa conſtitutio clericis.per clemen.vnicam.eodem titulo.tamen adhuc durat in ratione ſua. quia fit contra eccleſie libertatem:etſi indirecte violetur immunitas.vt de immuni.eccle. ca.finali.libro ſexto.cum fieret ſtatutum ꝙ nullus coquat panem clericis vel contrahat cum eis ⁊ huiuſmodi. Et ex hoc infertur ꝙ fit cōtra libertatem eccleſie:quotienſcunqȝ tollitur vel minuitur libertas eccleſie etiam particularis. Quando videlicet illa libertas talis:nō eſt vnius eccleſie particularis ſed eſt etiam generalis aliorum.vt de immuni.eccle.c.j.libro ſexto.in verſi.ledere vel minuere. Et ex hoc patet ꝙ qui turbat iuriſditionem vnius ordinarij eccleſiaſtici:turbat libertatem eccleſie:⁊ dicitur facere iniuriam eccleſie vniuerſali. ¶ Et ex his dicit queſtio.que fuit de quodam ſtatuto facto in caſtro prati in tuſcia:quo cauebatur ꝙ nullus preſumeret allegare ꝙ prepoſitus praten̄.eccleſie non haberet iuriſditionem quaſi epiſcopalē in loco. Querebatur vtrum hoc eſſet contra libertatem eccleſie.⁊ reſpondetur ꝙ ſic. Nam per tale ſtatutū violatur libertas epiſcopi dioceſanı: qui in ſpirituali iuriſditione fundat intentiōē de iure communi in tota dioceſi.xcv.diſt.perlectis. Eſt enim violatio libertatis eccleſie ſi laici aliquid diſponunt auctorizabiliter in aliqͦ de rebus eccle.vt diſtin.xcvj.bene.⁊ de conſti.ca. eccleſia. Et ſic conſuluit dominus lapus de caſtell'.optimus in iure canonico theoricus ⁊ practicus. Sed quid ſi eccleſie particulari vel alicui ſpeciali ordini competit aliquod particulare priuilegium ⁊ illud violetur. Pone exēplū de priuilegio ciſtercien̄.de quo dicit de reſcri. in.c.cum ordinem.vt ſi aliquis legatus apoſtolicus vrget ciſtercien̄.ad reſpondendum corā ſe per reſcriptum non faciens de eorum ordie mentionem:an faciat contra libertatē eccleſie. Reſpondeo ꝙ non. Nam hoc caſu oportet ꝙ citatus alleget priuilegium ſuum ſi forte enī negabitur eſſe ciſtercien̄.⁊ eſt verū ſic intellectū: ꝙ tenetur dicere de his que ſūt facti. Et hoc niſi ſit notorium.vt de accuſa.c.veniens.ſed etſi notorium ſit videtur obligari ad veniendum: quia licet excuſet ab onere probandi non tamē ab onere proponendi.vt li.non conteſta.c.accedens. Et ex predictis concludo ꝙ ſit contra libertatem eccleſie quandocūqȝ violatur priuilegium conceſſum ſuper generali libertate eccleſie:⁊ hoc ſiue violetur quoad omnes eccleſias ſiue clericos:ſiue quoad vnam eccleſiam ſiue clericum:quia omnes eccleſie ſunt vna.xxiiij. q.j.loquitur.⁊ de ſum.trini.c.j. Secus de libertate particularis eccleſie.ideſt non competenti generali eccleſie. Sed quid de ſtatutis laicorū diſponentibus auctorizabiliter:⁊ precipue de aliquibus que etſi non directe:tamē concernētibus eccleſias:puta diſponit ſtatutum ꝙ aliqͦ bona imobilia non poſſunt vendi non ſubito communitati:⁊ annullat contractum ſi fiat:nū quid ſi laicus vendat eccleſie deſtruetur cōtractus obſtante ſtatuto. Reſpon.do. Franciſ.de albergotis conſuluit in queſtione facti ſic ſtatutum non eſt contra libertatem eccleſie:nam in contrahendo eccleſia non fungitur iure ſpeciali:ſed iure communi cum alijs:ergo in hoc nō verſatur libertas eccleſie que non competit omnibus ſed eccleſie tm̄.argumentum.ff.de lega. iij.l.legatum. Sed Ioānes calde.conſuluit cōtrarium.ſcilicet ꝙ non includuntur in tali ſtatuto eccleſie nec perſone eccleſiaſtice:quia ſi ſtatutum hoc exprimeret:eſſet illicitū in eo ꝙ prohiberet contractum de ſe licitum cum eccleſia fieri ad hoc de priuilegi.cap.quanto.⁊ de im.

Statuta laicorū ↄtra ecclias.

muni.eccle.c.fi.lib.vj.Sed nec in verbis gene
ralibus includitur eccleſia ad hoc.C.de magi
ſtra.conuen.l.j. Et hoc tenet Io.ā.and.de imu.
eccle.c.fi.lib.vj.dicens.ꝙ tale ſtatutum quoad
prohibendos contractus factos cum non ſub
ditis laicis bene valet per.l.dudum.in fine.ff.
de contrahenda emptio.iuncta.l.cū ita. Sed
ſecus eſt in eccleſijs que ſunt ꝓuilegiate in do
nationibus vt poſſunt fieri in eccleſiaꝫ.C.de ſa
croſan.eccle.l.illud.ſic ⁊ ſuper alijs contracti
bus ꝙ tranſeat dominium in eccleſiaꝫ ſine tra
ditione.eodem titu.C.l.j.fi. In generali ergo cō
ceſſione facta populis ſuper legibus ꝯdendis.
per.c.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iure.non itel
ligitur derogatum priuilegio tali eccleſiarum
vt in earum preiudicium poſſint populi ſtatue
re. Item ſic intelligendo eſſet contra libertateꝫ
eccleſie.ex̄ de conſti.c.eccleſia. Et ſi fuiſſet exp̄ſ
ſum ſtatuentes ⁊ qui ſeruare facerent eſſent ex
cōmunicati.vt eodem ti.nouerint. Et dicit Io.
an.ꝙ non eſſet abſurdum dicere ꝙ iudex eccle
ſiaſticus poſſet cogere illos ad quos pertinet:
ad declarandum ſtatutū illud non reſpicere cō
tractus faciendos cum eccleſia:quia etſi nō de
iure tamen de facto impeditur vtilitas eccleſie
per illud.vt de arbi.c.peruenit. Idem determi
nauit Oldra.de quo ponit Federi.de ſenis in
opere ſuo conſilio.lxxvij. Ipſe auteꝫ Fráciſcus
de zaber.ad hanc addit queſtionem.videlicet
diſponit ſtatutum piſtorij.ꝙ donatio ſit ipſo iu
re nulla niſi ſit denunciata poteſtati infra men
ſeꝫ. ❡ Queritur an donatio facta eccleſie ⁊ nō
denunciata tali modo ſit nulla. Reſpōdet ⁊ di
cit ꝙ Ioan.calde.diſputauit hanc queſtionem
lꝫ ſub alijs terminis.videlꝫ ꝙ bonon.ſtatutuꝫ
diſponit teſtamentū non valere quod nō fuerit
regiſtratum in memorialibꝰ cōmunis infra cer
tam diē ſi eccleſie fuerit inſtituta heres non ſer
uata illa qualitate.vtruꝫ valeat teſtm̄. Et tenuit
quoad eccleſiam ſtatutū non ligare per rōnes.
ꝗ poſitas. In cōtrariū ipſe Fran.de zab.ſic ſta
tutum poteſt qualificare contractū laicoꝝ. Per
hoc etiā quod notat Bar.ff.de munc.⁊ hono.
l.reſcripto.§.fi.vbi dicit apponi poſſe remedi
um ne predia transferantur in eccleſiā.niſi cuꝫ
onere vt teneat⁊ ecclia ad tributa ⁊ vectigalia.⁊
dat modū ꝙ fiant omnia predia ciuiū tributa
ria cōmunis:⁊ tunc tranſeāt cum onere tali.ad
quod inducit nota.per Innocen.in.c.poſtula
ſti. Sed magis ad hoc facit.c.paſtoralis.de de
cimis.⁊ pigno.c.ex litteris. Demū poſt plures
rōnes inductas dicit ꝙ tunc demū talia ſtatuta
nō tenent:cum apparere pōt ea vergere in ꝺro
gationē eccleſiaſtice libertatis. Si aūt queratur
qn̄ dicantur vergere talia ſtatuta in derogatio
nem ecclia ſtice libertatis.diſtinguendū ſic:qa
aliquando fit mentio de eccleſia vel eccliaſticis
perſonis:in illis ſtatutis aliquādo non fit men
tio.⁊ ſi fiat mentio dico ꝙ eoipſo apparet ꝙ ſūt
ꝯtra libertatem eccleſie in eo ꝙ laici ſtatuūt de
non pertinentibus ad ſe per dictū.c.fi.de re.ec
cle.non alienan. Si autem nulla fiat mentio:vt
in duabus predictis qōnibus tunc aut ſtatutuꝫ
non ſimpliciter ꝓhibet ꝯtractum:ſed certā for
mam requirit vt in queſtione premiſſa.cum.ſ.
diſponat ſtatutum ꝙ nō valeat donatio:niſi in
ſinuata poteſtati.aliquādo ſimpliciter prohibꝫ
ꝯtractum. Et in primo caſu aliquādo forma eſt
obſeruabilis ſine magna difficultate.aliquādo
nō obſeruabilis ſine magna difficultate. Si ſi
ne magna difficultate obſeruari poteſt aut for
ma adijcitur contractu qui de ſui natura eſt de
foro eccleſiaſtico:vt ſuper legatuꝫ ad pias cau
ſas aut adijcitur alteri contractui. Primo caſu
dico ꝙ non tenet tanq̄ de nō pertinētibus ad
iuriſditionem ſtatuentis cum taliuꝫ regulatio
ad eccleſiaſticum iudicem ſpectet.vt de teſta.c.
nos quidē.⁊.C.de epiſco.⁊ cleri.l.nulli. Si au
tem adijcitur contractui qui de natura ſui ē de
foro iudicis ſecularis:vt regulariter ſunt om
nes contractus ⁊ diſpoſitiones laicorum:tunc
per hoc nō violatur libertas eccleſie in aliquo.
Quis enim ſit fauenduꝫ eccleſijs ⁊ perſonis ec
cleſiaſticis.non tamē ita vt turbetur iuriſditio
laicorum.vt de iudi.c.nouit. Et maxime h̄ di
co.quia ex iuſtis cauſis poſſunt iuſtificari talia
ſtatuta.ne ſcilicet bona alienentur in nō ſubdi
tis ad nutum eorum qui bona habent ſed ſolū
cum ſubeſt rationabilis cauſa.alr̄s de facili poſ
ſet ciuitas erui tributarijs ⁊ ſuſtinentibꝰ onera
cōmunitatis. Et iccirco ſi diſponat ſtatutum ꝙ
non teneat venditio niſi fiat proclamatio in pa
latio ſiquis velit contradicere in aliquo:vel ni
ſi alienans ſit annorum triginta.vel niſi ſint in
ter duo proximiores:non tenebit alienatio fa
cta in eccliam non ſeruata tali forma quia in h̄
nullo iure ſpeciali munita eſt eccleſia.nec in ali
quo per hoc ſibi ꝑiudicabit. Si v̄o nec forma
adiecta nō eſt ſine mag̃ difficultate obſuabilis
dico idē ſicut ⁊ qn̄ ꝯtrꝰ p̄ciſe ꝓhibet cōparādo ī
hoc difficultatē ipoſſibilitati.vt de iureiur.ca.
breui. Et h̄ itelligēdo de difficultate q̄ ſit maxia
⁊ talis ꝙ cēſeat ipoſſibilitas. Et p hoc decidit
alia qō.cū enī ſit ſtatutū ꝙ nō fiat trāſlatio imo
biliū in nō ſubeūteꝫ onera coītatis:niſi de inia
cōis vel habētis iur cōis. Si q̄rit vtruꝫ teneat
trāſlatio facta in eccleſiā.ita ꝙ non ſeruata illa
forma dicat nulla. Rn̄det ꝙ tꝫ talis tranſlatio.
nec pōt dici nulla:q: cū talis obſeruatio inie depē
deat ab vno ſolo:pro impoſſibili habet. Vn̄ ſta
tutū tale qō ē palude limitādū.ita.ſ.ꝙ nō extē
dat ad eccliās. Et idē dicēdum ſi difficultas ſit

Donatiō facta eccleſie.

Trāſlatio facta ī eccliā.

magna ꝙ̃uis etſi nõ tãta ꝙ cenſeaẜ pro impoſ/
ſibili. Quando aũt dicaẜ talis difficultas ⁊ qñ
non pꝫ per exempla .ẽ.c.j. poſita in quo pͥmari
me debẽt attendi circũſtantie ex quibus actus
variaẜ vt de iureiu. cum quidã. Si vero ſtatutũ
ſimpliciter ꝓhibet ꝯctum. vt cuꝫ diſponit bona
nõ poſſe transferri in nõ ſubditũ vel nõ ſubeun
tẽ onera cõitatis tunc ſi ꝯtractus eſt de facto ec
cleſie tũc nõ tenet ſtatutũ: ſic dictuꝫ eſt in alio ꝑ
cedenti mẽbro. Sed ſi nõ eſt de foꝛe eccleſiaſti/
co vt cuꝫ prohibet vẽdi nõ ſuſtinẽdi: onera cõi
tatis tunc aut ex obſeruãtia eius multũ ꝑiudi//
caẜ eccleſie: aut parum vel nihil. Et pꝛimo caſu
nõ extẽdiẜ ſtatutũ ad eccleſiam vl' clericos ſicut
eſt predictum ſtatutũ quod ꝓhibet vẽdi nõ ſub
euntibus onera cõitatis. Nam licet clerici non
ſuſtineant onera cõitatis. vt ex̃ de imu. eccle.
c. nõ minus. nõ tñ propter hoc debẽt minus be
ne tractari ꝙ̃ laici ſuſtinẽtes al's pꝛiuilegiũ ec//
cleſie eſſet dãnoſum. ꝯtra illud de reg. iuris. c.
qꝺ ob grãm. li. vj. Itẽ ex h̃ violareẜ libertas im
munitatis eccleſie. ex quo ꝑ eaꝫ efficerenẜ dete
rioꝛis ꝯditionis. vt de priuil'. c. ꝙ̃to. ſed ſi nul//
lum vel paruũ ꝑiudiciũ inferetur ex obſuantia
ei⁹ poſſet ſuſtineri ſtatutum. puta ſi diſponit ar/
ma non alienari in nõ ſubditos. vl' quid ſil'e de
his que clericis prohibenẜ de iure. vt ꝙ recipe
renẜ gabelle ab omnibus qui differunt res cau
ſa negociationis ⁊ hmõi. ex ne cle. vel mo. per
totũ: imo etiam ſi ſunt talia que pñt competere
clericis. duꝫ tñ nõ ſit notabile pꝛeiudiciũ eccle
ſiarũ ⁊ appareat cã rõnabilis aliqua ꝓpter quã
moti ſunt ſtatuentes. idẽ dicere. puta diſponit
ſtatutũ ꝙ certa bona que ſunt in cõfinibus nõ
alienenẜ in ſuſtinẽtes onera. ne poſſit cõtinge/
re fines variari. vel ꝙ certe dom⁹ que ſunt ad
vſuꝫ publicum: lꝫ ſint ſinguloꝝ nõ poſſint trãſ/
ferri in non ſubditum ne poſſet ꝯtingere ꝙ ad
taleꝫ quẽ tranſlata foꝛet nõ poſſet hꝛe cõe in lo/
cationem pro vſu publico. qꝛ ille locare nollet:
vel nõ ſine magno emolumẽto in quo magnũ
fieret cõe pꝛeiudiciũ. Iſtis caſib⁹ ⁊ ſilibus dico
ꝙ in eccleſia facta alienatio nõ tenebit. ꝓcedunt
hec de radice iuris ⁊ nitunẜ maxima equitate
vt eccleſie conſeruenẜ in iure ſuo ⁊ laicoꝝ iuriſ
dino n õ ex toto confundaẜ. Et accedit ad hoc.
xj. q. j. ꝓuenit. Qꝺ aũt dicit fran. de albergotis.
ꝙ põt ſtatuẽs prohibere tranſlationẽ reꝝ in nõ
ſubdituꝫ: nec ꝑ hoc agiẜ ꝯtra libertatẽ eccleſie:
non ſimpliciter eſt veꝝ. ſed diſtinguendum qꝛ
aut non ſubdit⁹ dĩ: qꝛ de alio territoꝛio eſt. puta
de bononia ⁊ tale ſtatutũ ſit floꝛentie: ⁊ tunc eſt
veruꝫ nec ꝯcedendũ. qꝛ pꝛiuilegium clericoꝛuꝫ
non dꝫ eis eſſe dãnoſum. qꝺ eſſet ſi excluderen
tur a beneficio qꝺ habent ciues ⁊ ſubditi quo
etiaꝫ debẽt gaudere. de ſo. compe. dilecti. dictũ

etiã Bar. õ. allega. nõ ꝓcedit in italia: cũ in ea
ꝑdia nõ ſunt tributaria. C. de epi. ⁊ cle. l. de his
Sed ſic generaliter faciendo oĩa ꝑdia tributa
ria: appareret factũ in fraudẽ ⁊ in grauamẽ ec
cleſie: maxime qñ tributũ eſt maximũ: ⁊ ſolum
eſſet ĩpoſitũ: ⁊ nõ exigereẜ. Uñ cõiter a modern
nis teneẜ illud cõſiliũ Bar. licite fieri nõ poſſe
Et ex hoc apparet ſtatutũ factũ floꝛentie anno
domini. M.ccccxxv. vel circa. ꝙ omnia bona
immobilia que tunc iueniebãtur apud laicos
ſeu poꝛtantes onera cõitatis in quẽcunq; trãſ/
ferenẜ: tranſirent cum onere impoſitionũ cõita
tis non poteſt extendi ad eccleſias vel clericos
.ſ. ꝙ ſi emanẜ ab eccleſijs: vel donenẜ aut legẽẜ
eiſdem ꝑ teſtamẽtũ talia imobilia ſubijciantur
oneribus cõitatis: cum nõ fuerint ab antiquo
tributaria: nec ſeruat⁹ ſit modus datus a Bar.
qui tamẽ nec reputaẜ licitus: qꝛ in fraudem fa
ctus: ⁊ hoc eſſet ꝯ libertatẽ eccleſie. de imu. ec.
cle. per totum. Et ſi allegatur. ꝙ per hoc multe
fraudes fiant: qꝛ multi donãt eccleſie. vel legãt
ſimulate vt euadant onera cõitatis. Reſpon//
deo ꝙ fraus ⁊ dolus nemini patrociari debẽt
vnde talibus detectis puniantur. Sed negari
non poteſt quin ad eccleſias ⁊ hoſpitalia mul/
ta imobilia licite ⁊ ſine fraude: ſed iuſtis titu/
lis legati vel emptionis nomine perueniant ꝙ̃
vtiq; debent gaudere pꝛiuilegijs eccleſiaruꝫ.
al's violareẜ libertas eccliaſtica ⁊ pnceps ꝓuin
ciarũ facta eẽt ſub tributo. Quoddã etiam ſta/
tutũ floꝛẽtie factũ fuit anno dñi. M.ccccxliij. vl'
circa quo cauebaẜ ꝙ nullus foꝛenſis q. ſ. nõ eſ
ſet de ciuitate vel diſtrictu floꝛentino poſſet ob
tinere vel poſſeſſionẽ cape cuiuſcũq; bñficij ec
cleſiaſtici ſibi collati ꝑ quẽcũq;: niſi ꝑus in cõ
ſilio obtineretur ꝑ partitũ habendo. xxxvj. fa/
bas nigras. Et lꝫ aliqui dicerent nõ eſſe hoc ſta
tutum ꝯ libertatẽ eccleſie. tamẽ cõiter fuit de/
terminatum ꝯꝛiũ: ⁊ ſic declaratũ ꝑ papam. vñ
opoꝛtuit annullare illud ſtatutũ. al's non pote/
rant abſolui ab excommunicatione contra./
cta: qꝛ contra libertatem eccleſie erat.

¶ De cenſib⁹ ⁊ tributis eccliaꝝ. Capl'm. iiij.

Cenſum ſeu tribu/
tum eſſe ſoluẽdũ ei cui debeẜ: oſtẽ
dit xp̃s ṽbo ſuo qñ interrogatus
a quibuſdã: ſi licet cẽſum dari ce/
ſari an nõ. Rñdit. Reddite que ſunt ceſaris ce
ſari: ⁊ q̃ ſũt dei deo. Mat. xxij. Oſtẽdit ⁊ exem [Tributum eſt ſoluẽdi]
plo qñ iter faciendo cũ diſcipulis q exigebat a
tranſeuntibus tributum vel pedagiũ vel vecti
gal. hoc petens a petro. oſtendit xp̃s ipſi petro
ſe liberum eſſe ab huius ſolutionis debito. Et
ſubdit vt nõ ſcãdalizem⁹ eos. vade ad mare ⁊
mitte hamum. ⁊ cum piſcẽ quẽ primo capieꝛ

accipiens inuenies in ore eius ſtaterem.i.certã monetam:ꝛ illud ſumens da illis.ſ.exigentibus.qđ ꝛ factum eſt.vt habetur Mat.xvij. Ad idem apl'us ad Ro.xiij. Reddite omnibus debita.cui honorẽ honorem.cui tributum tributum:cui vectigal vectigal. Et Aug.tractans illud apoſtoli ad Rom.xiij. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.ſic dicit.et vos ſubditi eſſe debetis.ideo ꝛ tributa pſtatis: quia hec eſt probatio ſubiectionis.extra de cẽ.ſi.c.omnis.ꝛ dicit glo.hoc dictum laicis:ꝛ poteſt extendi ad clericos nõ oẽs ſed eos qui poſſident ciuitates ꝛ caſtra ꝛ laicis data cũ aliqua ſubiectione obſequij temporalis. Hinc Amb. ait.xj.q.j. Magnũ quidem eſt ꝛ ſpeciale documentũ quo xp̃iani viri poteſtatibus ſublimioribus docentur debere eſſe ſubiecti.ne quis cõſtitutionem terreni regis putet eſſe ſoluendã. Si enim cenſũ filius dei ſoluit.vt patet ex exẽplo poſito.quis tu tantus es qui putas non eẽ ſoluendum. Ubi dicit glo.ꝙ xp̃s ſoluit cenſũ non ex debito:qꝛ cũ cenſus ſit ſignũ ſubiectionis.xp̃s autem nemini erat ſubiectus ſed dñs oĩum.ideo nõ erat obligatus ad illud ſ; ad tollendum ſcandalũ pupilloꝝ ſoluit. Et pedagia quidem ꝛ gabellas ꝛ collectas vel tallias non poſſe exigi a clericis ꝛ eccleſijs vel ĩponi abſqꝫ lña pape per cõmunitates ꝛ principes ſeculares ſub pena excõmunicationis.habet.j.in ti.

ti.xxiiij c.xxv. de excõ.maiori. Quõ autem imponendũ ſit laicis ꝛ exigendũ.habes.ẽ.in.ij.parte ti.j.c.de rapina.

ca.xj. Sed cẽſus ſeu tributum que pro eodem ſupponunt debent ꝛ poſſunt licite exigi non a laicis tñ:ſed etiã a clericis. Nam eccleſie reperiuntur obligate ad cenſum vel tributũ ſoluendum.aliquãdo prelatis eccleſiaſticis.aliquãdo patronis quod frequẽter accidit.aliquãdo pricipibus ſecularibus:ꝛ ſi ab antiquo reperiunt ſic obligate ſoluere debent. Unde Amb. Si tributum petit imperator non negamus.agri eccleſie ſoluunt tributũ. Si agros deſiderat imperator poteſtatem habet vendicandoꝝ tollat eos ſi libitum eſt imperatori.nõ dono:ſed non nego.xi.q.j.ꝛ glo.dicit ſuper verbo poteſtatẽ. qđ intelligitur de facto non de iure.nã ſine auctoritate principis ſiue alterius quis detineat res eccleſie ſacrilegus eſt niſi reſtituat.xij.q.ij. quiſquis. ¶ Nec etiam ex hoc ꝙ predia eccl'ie ceſſent a tributo ꝓpterea poſſunt vẽdi.xvj.q.j. generaliter.§.nouaꝝ. Et ſuper verbo nõ nego. dicit glo.ſ.corporaliter me opponendo: qꝛ pro tpalibus opponere me nõ debeo. Idẽ Ambro. imperatori poſtulanti ab eo vnã eccleſiam pro hereticis arrianis:nullo modo potuit aſſentire:ſed inter cetera dixit. Allegatur imperatori licere omnia ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo noli grauare te imperator:ꝛ vt putes te in ea q̃ diuina ſunt imperiale aliquod ius habere noli te extollere ſed ſi tu vis diutius imperare:eſto deo ſubdit'. Scriptũ eſt.reddite que dei deo: que ceſaris ceſari:ad imperatorem palatia pertinent:ad ſacerdotẽ eccleſie publicoꝝ tibi menium ius cõmittitur:non ſanctoꝝ. Naboth poſtulat' a rege.ſ.achab pro vinea ſua. Rñdit abſit.vt ego patrum meoꝝ tradã hereditatem.vt habet.iij.li.Regũ. Sanct' naboth vites ſuas ſuo proprio cruore dẽfendit.qꝛ.ſ.pro eo iniuſte occiſus eſt. Si ille non tradidit vineã ſuã.nos trademus eccleſiam xp̃i.ꝛ infra tributũ ceſaris eſt:non negat. Eccleſia dei nõ vtiqꝫ ei debetur:qꝛ ius ceſaris non põt eſſe tẽplũ dei. Quid honorificẽtius ꝙ̃ vt imperator filius eccl'ie dicatur eſſe qđ enim dicit:ſine peccato dicit cũ gratia dicitur. Imperator enim intra eccleſiam eſt:bonus imperator querit auxiliũ eccleſie nõ refutat. Si de meo aliquid poſcat aut fundus aut domus:aut aurum vel argentũ.id qđ mei iuris eſſet liber offerrem:tẽplo dei nil poſſum decerpere.vel trahere cũ illud cuſtodiendũ nõ tradendum accepi.hec omnia habent.xxiij.q.viij.conuenior. Ad idem facit qđ di. Urbanus q.c.tributum. Tributũ in ore piſcis piſcãte petro inuentum eſt:qꝛ de exterioribus ſuis q̃ palam cunctis apparent tributum eccleſia reddit non aũt totum piſcem dare iuſſus eſt.ſed tantũ ſtaterẽ qui in ore piſcis inuentus eſt:qꝛ non eccleſia dari imperatori:non pontificalis apex.q in ore capitis eccleſie ꝓeminet:ſubijci regibus põt. S; ſane(vt diximus)qđ in ore piſcis inuẽtũ eſt pro petro.ꝛ dño dari iubet:qꝛ de exterioribus rebus eccleſie:qđ ꝯſtitutum antiquitus eſt pro pace ꝛ q̇ete:qꝛ nos tueri ꝛ defenſare debent:imperatoribus perſoluendũ eſt.ſ in glo. ſuper verbo exterioribus.i.nõ de rebus eccl'ie. Nam exquo ſemel dicatũ eſt eccleſie ſancta ſctõrum erunt dño.xij.q.ij. Nulli.vel de exterioribus.i.inquantũ ad ea que ꝑus erat tributaria: qꝛ cũ onere peruenierĩt ad eccleſiã.vt de deci.ca. cum nõ ſit. Unde ꝛ Gratianus di.xxiij.q.viij. ſm canonicã.§.hinc datur.ꝙ de his que a quibuſlibet eccleſia emerit vel viuorũ donationibus acceperit:principibus conſueta debet obſequia.vt ꝛ annua perſoluat tributa. Et idem Gratianus.§.ſed notãdũ.ca.q.ſi in morte.dicit ꝙ ſunt quidam ep̃i qui non ꝯtẽti decimis ꝛ pmitijs ꝑdia:villas ꝛ caſtella ꝛ ciuitates poſſidẽt.ex qbus ceſari debent tributa ꝛ hmõi:niſi benignitate imperiali ꝓmeruerunt imunitatẽ ab hmõi:debent vtiqꝫ tributa ſoluere qbus a dño dicitur. Reddite que ſunt ceſaris ceſari.

¶ De cenſibus .§.i.

ꝛ procurationibus habetur titulus ſpecialis in
decretis cū multis ca.ꝛ in.vj.ꝛ clemen.ꝛ preci
pue quoad procurationes. Ex quibus eliciunt
alique concluſiones magis cōmunes contētio
ſa fori iudicialis dimittendo aduocatis. In ca.
ſancitum dicit Jo.an.in nouella de dote eccle
ſie ꝙ antiquitus fundatores eccleſiarum ꝯſue
uerunt aliquem cenſum pro fundo in dotē aſ
ſignato recipere: illum debent dimittere.arg.
ex hoc.c.ꝛ.x.q.j.c.j. Et ſi remittūt pro remiſſo.
ꝛ ſi de nouo imponunt: pro non impoſito ha
betur.argu.ex eiſdē iuribus.ſed ſi aliȷ erat tri
butarium quod datur pro dote non erit eccl'ia
liberata: ſed eccleſia non debet illam terram re
cipere pro dote niſi prius ſit liberata a tributo:
ꝛ potius eſt ab edificatione ceſſandum ſm In
no. De tributis terre que datur eccleſie ꝑ dote.
dixit Hoſtien. ꝙ ſi aſſignatio dotis talis fuit fa
cta ſine cōſenſu domini illius.ſ.cui debebatur
tributum non valuit.argu.de loc.ꝛ conduc.c.
potuit. Si autem de conſenſu tunc ſi non reti
nuit tributum illud videtur dediſſe.diſt.liiij.ſi
ſeruus. ꝛ ſic intelligatur opinio Ala.cum iuri
bus ſuis: aut ipſum excepit ꝛ tunc ſibi imputet
eccleſia que rem tributariam recepit: cū ꝛ do
mino licuerit retinere. In.c.licet.habetur.ꝙ ce — Cec^{us} collectas ñ debz dare.
cus ad collectas perſonales cogi non debet qđ
Inno.intelligit de perſonalibus tm̄.nō de rea
libus. Sz Hoſtien.intelligit generaliter de col
lectis que fiunt in terra.vt fodrum: albergaria
regium ꝛ ſimilia. Putat enim ꝙ tales perſonas
miſerabiles non ſolum a perſonalibus: ſed eti
am a realibus extraordinariȷs debeant eſſe im
munes.arg.lxxxix.diſt.iudicatū. In realib^{us} aūt
ordinariȷs non ſunt imunes. fatetur tamen ꝙ
tales ſi teneant aliquā terram cenſualē vel tri
butariam: ꝙ debent ſoluere tributū vel cenſum
xvj.q.j.ſiquis.ꝙuis pie faciat dñs ſi pro paup
tate oppreſſo hoc remittat. ¶ Ex.c.preterea ha
betur.ꝙ prelatus auctoritate ſua nō poteſt pre
ſertim poſt mortem eccleſiam ſuā ꝯſtituere cen
ſualem: qđ ſi faciat ſine ſuperioris auctoritate:
nō durat poſt mortem.vt de trāſac.c.de cetero.
Ex.c.eccleſiȷs habetur.ꝙ ex hoc ꝙ ep̄s eripiat
aliquā eccleſiā de manu laicorū vel quoad iuſ
patronatus qđ iniuſte tenebant: vel quoad fru
ctus quos ſibi vſurpabant: non tamen ex h̄ pōt
ep̄s aliquid cenſus de nouo imponere: teneba
tur enim epiſcopus ex officio ad hoc liberare ec
cleſiam de manu laicorū.vt extra de reli.do.ca.
de xenodochȷs. In.c.inouamus habet.ꝙ.c.il
lud qđ al's fuit ſtatutum de thelonȷs.de peda
giȷs.xxiiij.q.iij.ſiquis romipetas. ꝑcipitur ob
ſeruari.vt.ſ.noua pedagia ſine auctoritate re
gum ꝛ principū non conſtituant. Ubi dic̄ glo.
ꝙ reges ꝛ principes tantū habēt poteſtatem no
ua pedagia inſtituēdi.ff.de publica.ꝛ vectiga.
l.vectigalia. Alia aūt omnia pedagia interdcā
intelliguntur niſi ex cōſuetudine cuius non ex
tat memoria in ꝯtrarium.exigantur.de verbo.
ſigni.c.ſuper. Et tales hodie a papa in curia ro
mana excōmunicant.ſm Hoſtien. Sed querit
Joā.an. Utrum tale pedagiū prohibitū recipi — Utrum recipiens pedagiū ꝓhibitum ſit excōicatus.
ens ſit excōicatus: non tamē hoc ſtatuens. Rñ
dit ꝙ ſic ſaltē ex mēte.ar.de ſen.excō.c.q: peri
culoſum.li.vj.vel iuſta ignorātia.vt de cle.ex.
c.apoſtolice. Hoſti.ꝛ dicit lex.C.de noua vecti
ga l.j.ij.ꝛ.iij.q ſine imperatoris precepto.nec
preſidi nec curatori nec curie cōſtituere licz ea.
neqꝫ precedētia reformare: vel his addere vel
minuere.de pedagȷs tamē vide.ſ.in.ij. parte
ti.j.de rapina. Nō debetur cenſus cuius cauſa — ca.xiij.
ignoraſ. hoc dicit.c.ꝑuenit.de cenſibus.ſuper
his verbis. Cenſus ignorātie.i.cuius ignoran
tia.vt dicit Glo.nec diuinis nec humanis legi
bus iuenit glo.ſupple ꝙ ſolui debeat ſine cā:ꝛ
ideo qui petit alleget cauſam. Ubi dicit Inno.
ꝙ ſi eſt certū cenſum deberi etiā ſi nulla cā ſubeſ
ſet ſolui debet.vt de cēſi.c.quāto. Dicit aūt Ho
ſtien.ꝙ ep̄s ſolum per ſe ſicut nec patientia per
ſe nec negligentia obligationē talē inducit: ſed
negligentia cum tp̄e obligationem tollit.vt de
preſcrip.per totū.ꝛ patientia cū tp̄e obligatio
nem inducit. Dicit enī Hoſti.ꝙ inepte petit qs
cenſum dicendo. Peto cenſum q: mihi ꝓſtitū
eſt per annos.xl.ſed ſi dicat: peto talem cenſum
ex tali cauſa impoſitū ad qđ probandū alle.ſo
lutionē ꝯtinuam.xl.annoꝝ.bene petit ꝛ obtine
bit ſolutionem illam ꝓbando. Caueat tamē ta
lis ſubdit Hoſti.de conſciētia ꝙ non exprimat
vel fingat falſam cām.de preſcrip.ca.ſi. Uidet
ꝙ ſi non eſt memoria initiȷ perceptiōis vel cau
ſe ſufficit dicere ex iuſta cauſa impoſitū: ad qđ
probandū inducatur tp̄s cuius nō extat memo
ria.ar.ad hoc de preſcrip.c.j.lib.vj. Nec obſtat
ꝙ non ſpecificaſ cauſa q: preſumptio eſt ꝓ pe
tente.cum nō ſit veriſimile aliquē cenſum ſine
cā ꝛ ſine querela tāto tp̄e preſtitiſſe.ar.ff.de pro
ba.l.cū de indebito. Item incertitudo ꝛ impoſ
ſibilitas merito excuſat hoc caſu nō exprimen
tem ſpālem cām.de regu.iur.nemo pōt.li.vj.
nec his cōtradicit tex.ip̄ſi^{us}.c.q: nō eſt talis cen
ſus ignorātie qui preſcriptus eſt: etſi cā ignore
tur. Hoſtiē. ¶ Sed ab.de ſicilia ſuper.c.ad au
dientiā.de preſcrip.querit.vtrum cōtra preſta — Utrum currat preſcriptio cōtra preſtationē cēſus.
tionem cēſus currat preſcriptio. Rñdet per di
ſtinctionē prius declarādo ſm glo.ꝛ Bar.ꝙ tri
butum ꝛ cēſus ſunt ſinonima. Aut ergo preſta
tur cēſus principi in ſignū ſupreme poteſtatis
ꝛ dominiȷ ꝛ tūc nō poteſt pſcribi: ſicut nec ſub
iectio ipſa vt de preſcrip.c.cū ex officiȷ.aut cē
ſus detur alia cōſideratione.ꝛ tūc poteſt pſcri

bi. vt in ipſo. c. ad audientiā. de preſcrip. Et nota Cy. in dicta. l. competit. C. de preſcrip. Sicut enim alia iura eccleſie vel principis pñt preſcribi: ita ⁊ cenſus exquo ceſſat cā predicta: ⁊ ꝑ predicta puto. ꝙ vbi pōt preſcribi ſubiectio puta epi vel alterius circa principē poterit etiā preſcribi ⁊ cenſus: ⁊ etiā ſi preſtaret in ſignū ſubiectionis. Si enim pōt preſcribi ſubiectio: ita ⁊ fortius ſubiectionis ſignū ne fortius ſit ſignū q̄ ſignatum: ad qḋ nota de cathedratico. in ca. cum olim. ⁊. c. cū venerabilis. de cēſi. ¶ Dubitatur tamē: an remanēte ſubiectiōe poſſit in totum preſcribi: ſubiectionis ſignū. Et dicit ꝙ ſuprema poteſtas preſcribi nō poteſt ſicut nec cōtra deum cuius vices papa gerit: vt notāter dicit Inno. i. c. bone. de poſtul. Dñicus de ſancto geminiano ſic videt diſtinguere vt audiui: qa aut certū eſt cenſū inſtitutū in ſignū ſubiectionis: ⁊ tūc preſcribi nō poteſt ſicut nec ſubiectio ea durante: aut ob aliā cauſam eſt certū fuiſſe inſtitutum: ⁊ tūc preſcribi poteſt: aut dubiū: et tūc q: preſumit in ſignum ſubiectionis inſtitutū nō poterit preſcribi. In. c. ſignificauit. ſummarie habet ꝙ is qui recipit iuramentū de nouo impoſito eccleſie ſoluēdo compellitur iurātem abſoluere. vt dicit Hoſtien. ꝙ ſi cenſus ille erat indebitus nō aſtringebat iuramentū illū a quo petebatur abſoluendū interdixit aūt eps in caſu dicte decretalis ſacerdoti talis ecclie ne ſolueret cenſum illū monachis qui exigebant ipſum q: monachi ignorāte epo cuius auctoritate ⁊ nō inferioris eo cenſus eccleſie eſt imponendus. vt eo. ti. c. preterea. Hunc cēſū acquiſierant ⁊ ſic clādeſtinum poſſidebant: nec eccleſia erat obligata ſed his qui ſoluit tm̄: q: ſacerdos nō potuit eccleſiam obligare nec ei quoad poſſeſſionē preiudicare niſi legitimus modus vt de arbi. c. per tuas vel dic ꝙ ſatis potuit acqri poſſeſſio monachis per ſolutionem ſacerdotis. vt de capel. mo. c. ij. Sed eps bene ſciebat illum cēſum nō deberi de iure: ⁊ iuramentū nō obſtare: q: fuit preſtitum in detrimētū eccleſie. de iureiurā. c. ij. Et ideo potuit prohibere eps ne ſolueretur: quia conſtabat ꝙ monachi iniuſte ⁊ mala fide poſſidebāt ſecus ſi preciperet ꝙ poſſeſſio rei corporalis quā alius etiam mala fide tenet: auferetur ei violēter. Hoc enim malū preceptum eſſet: q: etiā violento poſſeſſori nō eſt vis inferenda. iij. q. ij. §. fi. Et eodem mō cui de nouo cēſus ſubtractus eſt violēter: ⁊ cū armis recuperare vellet. Et eſſet idem forſitā cū armis recuperādum: de iure tamen cōtra ipm agēdum: licet alij contradicant: ſi autē monachi qui cenſum recipiebāt eſſent bone fidei poſſeſſores: tunc ſacerdos etſi in veritate cenſum non debeat: ipſum nūc tenetur ſoluere: quia ſicut non licet aliquem ſpoliare aliqua re: ſic nec poſſeſſione. C. vnde vi. l. ſiquis in tantū. vel cēſum de nouo ſubtrahere: verum ſi eps precipiat ſacerdoti ne ſoluat cenſum bone fidei poſſeſſori: ſacerdos debet appellare: quia iniuſtū eſt preceptum. Et idem videt dicendum: vbi eps precipit alicui de ſua dioceſi ꝙ preſtaret ei obedictiam vel aliud ad ipſum ſpectās de iure cōmuni: ſed ſubditus ſe dicit liberum priuilegio vel preſcriptione vel alio modo. In hoc tamen caſu ſi eps etiam poſt appellationē ⁊ ſine aliq̄ cauſe cognitione ſubditū excōmunicet: tamē tenet excōmunicatio: dūmodo verum ſit ꝙ nō ſit liber: q: qḋ petit epiſcopus iuris eſt: ⁊ iō ibi non requiritur iuris ordo. de iureiuran. cap. ad noſtram. ſed in notorijs ⁊ falſis nō valet appellatio ſecus ſi hoc petat a clerico qui non eſt de ſua dioceſi: vel etiā a clerico ſuo dioceſis ea que ad ipſum nō ſpectant de iure cōmuni. Nā tunc nō tenet excōmunicatio lata poſt appellationē etſi in veritate deberet quod petebat: qa per appellationem negocium ad ſuperioris audientiam eſt deuolutū. Aliqui tamen contradicunt aſſerentes ꝙ in caſu appellatiōis ſnīa ſemper ligat ⁊ maxime in eo cui cenſus quē poſſidebat ſubtrahitur. Hoc enim caſu poſt appellationem ⁊ ſine cauſe cognitione: poteſt excōmunicare ſubtrahentē: ⁊ ſic defendet poſſeſſionē ſuam per excōmunicationē. vt de reſtitu. ſpo. c. olim. appellatio enim non debet alicui auferre poſſeſſionē. ¶ Sz quid ſi abbas cōmunicat ſacerdotē cenſuariū ſuum habēs in eo ptātem: ſi nō ſoluit eps excōicat ſi ſoluit. Rñdeo. appellet ſacerdos: ⁊ ſic tutus erit. argu. per id qḋ no. de appel. c. preterea. ⁊ nunq̄ obliget eccleſiā nec cenſum ſoluat: niſi probabilē ⁊ manifeſtā credulitatem habeat ꝙ ſoluere debeat ſm Inno. cuius tota mens eſt hec glo. ſed nec per omnia placent iſta. Quo enim ſm Hoſtien. potero ſcire de mente ſubtrahentis cenſum quia intētione hoc faciat. vtiq̄ hoc ipſo ꝙ ſubtrahit cēſum poſſum agere cōtra ipſum poſſeſſorio vel petitorio: qḋ dic vt plene no. c. pueñit. e. ti. ſz nec plꝫ qḋ dixit. ſ. ꝙ i his q̄ de iur petūt pᵒ appellatōē iterpoſitā teneat excōicatio. Hoc eni verū eēt ſi ſbditᵒ appellaret p eo ꝙ lib ē: ⁊ libtatē nō pbaret. ſi āt appellet. q: i dubio non dz eps ſibi ius dicē bñ ōſendet cū appellatio. Et dic Hoſt. ꝙ ñ ſolū requirunt h̄ duo auctas. ſ. epī ⁊ iuſta cā ad cēſū ipetēdū: ſz ⁊ ꝙ caplꝫ ꝯſētiat. vt ex de his que fi. a pla. c. Tua. ⁊. c. paſtoralis. ⁊ et ꝯſenſus eccli e cui cēſus īponit ſi eſt cōuētionalis. vt de rebus eccle. nō alienā. c. fi. Fatetur tamē ꝙ ſola auctoritas epiſcopi ſufficit maxime cum cauſa ad trāſferendum iuſtū titulū ꝑſcribēdi. ⁊ ſic poteſt intelligi de dona. c. aplice. Nec preſcribēs

ſuper hoc debet habere malã fidem cum fulcia tur auctoritate pape. qui hoc ius cõſtituit: maxime cum de tali re agatur quã papa poſſet tollere: et contrariũ eius cõſtituere. ſ. q auctoritas epi ſufficeret ad plenũ ius tranſferendum: ſi tamen haberet cõſciam remordentẽ quis ſcrupuloſam illam ſequatur. vt de ſymo. c. p tuas. Itẽ dicit Hoſtieñ. q ſi conſciẽtia dictat ei a quo petitur cenſus q debeatur: ſoluat ipſe rector: et ſi dictat contrarium non ſoluat. ſi dubitat in tali caſu obediat: cum ei precipitur vt ſoluat. de tẽ. ordi. c. ad aures. Idem Goff. Itez querit Hoſt. quid ſi conſtare poſſit q oliz preſtabatur ex cauſa. ſed tñ ceſſatum fuit a ſolutiõe eius legitime vel longiſſimo tempore preſcriptionis tunc vero renouatus eſt auctoritate epiſcopi. nunquid ſit ſoluendum et videtur q non. quia obſtat preſcriptio. eo. ti. c. olim. Sed tenet ipſe contrariũ. Et hoc tenet. quia cenſus non preſcribitur. C. de preſcrip. xxx. anno. l. male. de relig. do. c. conſtitutus. Tum quia aliud eſt de nouo imponere: et aliud renouare. vt de iu. c. nouit. cũ cõcor. tũ quia non videtur facta deterior conditio eccleſie ſi ad id quod ab initio ſibi impoſitum fuit reuertatur. diſt. liiij. c. generalis. tum quia caſus videtur hic notari de cen. c. cum venerabilis. Hec omnia Jo. and. in nouella.

¶ De diminutio- .§.ij.

ne cenſus nõ fienda. et de pcurationib⁹. c. olim. de cẽ. ſic ſumat Joã. and. Soluẽdi ſunt cenſus ad antiquã monetam in qua conſtituti fuerunt niſi ſit in alterius monete ſolutione pſcriptuz. Ubi dicit Hoſtieñ. q ſicut preſcribi nõ poteſt. C. de preſcrip. xxx. anno. l. male agitur. Sic nec diminui ſaltem ab eo qui habet malaz fidẽ. ar. de reli. do. conſtitutus. qđ etiã tenuit Goff. ſed ſi non habet malã fidem videtur poſſe preſcribi diminutio per illud ca. olim. In ca. cum canonicis. ſic ſumat Joh. an. ad antiquam monetam: vel eius eſtimationem ſoluende ſunt penſationes antique Capitulũ fi. de cen. ſic ſumat Jo. an. pp̃ter priuatuz oratoriũ pcuratoriũ nõ debetur. Hec eſt autem differentia inter eccleſiam et oratorium. quia dicitur eccleſia vbi ſtatuta eſt certa dos pro rectore: clericis et alijs neceſſarijs. de conſe. diſt. j. c. nemo. Oratoriuz vero quod non eſt dotatum nec edificatum ad miſſam celebrandam: ſed ad adorandum. de cõſe. diſt. j. vnicuiqz. de licẽtia tñ epi poteſt ibi qñqz celebrari. Sed in maioribus feſtiuitatib⁹ non dabit hanc licentiaz ſm Inno. Si vero eſſet in oratorio aliquis rector cõſtitutus vel aliqua certa pſona vel vna de certis que dñt oratorio deſeruire. non videt. Inno. quare epus non poſſit viſitare et procurationem ſuaz exigere. ex de religi. do. c. de xenodochijs. Nã quis tale oratoriũ ſit gratia deuotionis factũ ſecularium tñ miniſter eius erat preſentandus epo. Sed alij contradicunt. In cle. de cenſi. c. j. habet. q religioſi quicunqz pro mõaſterijs et eccliijs: que ad eos quocũqz ſint ti. deuoluta procurationes legatoꝝ ſedis apoſtolice iura epiſcopalia et alia preſtare p ipſis anteqz ad eos peruniſſent ſollicitis prõpte ſoluere ſtudeãt. niſi forte ſedis apoſtolice priuilegio exemptione. ſ. facta ſpecialiter. de hmõi pcurationibus non ſoluendis vel alia cã legitima ſe ab his valeant excuſare. Capitulum quãto. de cenſi. ſic ſumat Joan. and. Que tenenẽ pcurare fratres alicui⁹ domus. lz illorum numerus nõ creuerit pcurabunt oẽs. Sed ſi ex eo nimiũ grauarẽ eis p officiũ iudicis conſulet. Et dr̃ ibi q ſm Pe. et ab. ẽ hic ar. ad qõnẽ de illo qui habebit furnuz et molendinũ in emphyteoſim ſub pacto molendi et coquẽdi gratis dño et familie ſue. habuit poſtea dñs decem filios: et quilibet filius decez filios alios. vnde ſi omnibus molat et coquat emphyteota: expedit ſibi magis nõ habere qz habere de iure ſtricto tñ dicũt illum teneri: ſed iudicis officio ſibi pnidebit. vt nõ teneaẽ vltra pmaz menſuraz. ſed Hoſt. dicit p hanc decretalẽ ſimplr ad ſtatũ pmũ habere reduci. vt in. c. cũ cãonicis. C. de pui. l. preſea. qđ dicit verum niſi in maiori numero ſit preſcriptum. vt in. c. oliz eo. ti. lz multa iura poſſent in contrariũ allegari.

¶ De alienatione rerũ ecclie. Caplm. v.

De alienatione rerũ eccleſie. No. q dicit decretalis. Nulli liceat alienare rẽ imobilẽ ecclie neqz hypothece titulo obligare. alienationis autem verbum continet conditionem: venditionem donationem: permutationem: et emphyteoſim: perpetuum contractum. extra. de re. eccle. non alie. Ubi dicit glo. q hypotheca eſt obligatio rei immobilis ſicut pignus rei mobilis. Conditionem appellat contractũ ſub conditione factum. vt ſi ſoluat tributũ. vel do tibi talem rem ſi nauis veniat ex aſia. Alienare niſi pro vtilitate eccleſie. ¶ Sz nota q iſta vtilitas eccleſie comprehendit omnes caſus quibus permittitur a iure alienatio rerum ecclie. Alienatõ qui ſunt quattuor. vt ponit glo. ſummaria. xij. rerũ p q. ij. in prin. Primus eſt cauſa neceſſitatis vt ſi multũ debitum vrget. x. q. ij. hoc ius. Secundus cauſa pietatis: vt pro redemptione captiuoruz: vel alimonia pauperum. xij. q. ij. aurum. Tertius cauſa vtilitatis. q. e. c. ſine exceptione. Quart⁹ cauſa incommoditatis vel minoris vtilitatis. vt. q. e. c. terrulas. Item vltra dictos. Quintus caſus propter eccleſiam edificandam vel cimi-

ſerſum ampliandum.q.e.c.aurum. Sextus eſt
qñ epſ cuz conſenſu clericorum poteſt donare
quinquageſimam partem rerum ſeu eccleſie p
conſtructione monaſterij in illa dioceſi.vt.q.e.
bone rei. Sed de forma alienationis eſt dubi/
um. Nam glo. Bernard. ſuper dicta decretali
dicit q ſeruata forma que habetur.x.q.ij. hoc
ius. Sed alia glo. dicit q talis forma non ſer/
natur hodie. ſed illa forma que habetur.xij.q.
ij. ſine exceptione. Hoc tenent Hoſti. Jo.and.
Forma alienationis. Guil. Ber. etiam correxit ſe ⁊ idem tenet. Jllđ
autē.c.ſine exceptione continet q non fiat alie
natio talis ab epo niſi cū conſenſu ⁊ contractu
totius cleri:⁊ q non ſit dubium illud eccleſie p
futurum al's ſit irrita. Et dicit ibi glo. q etiam
ſi eccleſia ex tali ꝯctu non ſit locupletata. dum/
modo non ſit damnificata tenet contractus. nā
eoipſo q non eſt pauperior facta itelligitur lo
cupletata.ff.de ſolu.l.in pupillo. Sic ergo ḃm
Jo.in gl.xij.q.ij.in ſumma.⁊ guiliel. Jn aliēa
tione rerum immobilium eccleſiaſticaꝝ colle/
giatarum requiritur conſenſus epi ⁊ capituli
ideſt maioris partis capituli. Jn rebus autem
Conſenſus epi. monaſterij requiritur conſenſus abbatis capi
tuli ⁊ epi.xij.q.ij.abbatibus. Jn alienatione re
rum huiuſmodi eccleſie parrochialis requirit
conſenſus ſacerdotis ipſius parrochie.x.q.ij.
Si quis epſ. al's facta alienatio contra predi/
ctam formam nulla eſt:lz ſit in dicto caſu.vt in
d.c.ſine exceptiōe. Sed tñ preſcripta forma ſa
cta in caſu etiam non conceſſo tz ipſo iure. ex
de his q̄ fi.a pla.ſine conſenſu ca.c.cū nos. ſz ſi
dānoſa fuerit eccl'ie reſtituit.ex de in inte.reſti.
ca.i.hec in.d.glo. Quidam etiaz dicūt. vt Goſ.
q in hmōi alienationibus ſufficit ſeruare con/
ſuetudinē illius eccl'ie cuiꝰ ſit alienatio. ēt ſi ſit
illa cōſuetudo pter ius. Sed Hoſt.⁊ Guil.tenēt
contrarium. Jo.an.co.ti.c.i.li.vj.dicit primam
opinionē verā cū conſuetudo eccleſie grauaret
alienationē. ſcđam vero vbi cōſuetudo laxaret.
¶ Jtem nota q cum dicitur ſupra in glo. Joā
nis. q requiritur conſenſus epiſcopi in aliena
tione monaſterij:intelligitur de monaſterio nō
exempto. Nam in exemptis dicit Franciſcus đ
zab. poſt Jnno.ſuper cle.monaſteriorum codē
titulo q requiritur conſenſus pape. vel prelati
imediati cui ſubſit eccleſia pleno iure:ſicut ha/
bent plures priores ſuos abbates. Talis igitur
prelati requirit ſaltē aſſenſus in exemptis:etiā
ſi plats qui alienare vult cōuentū ꝗuis cle.il
la videat dicē de eo q nō hz ꝯuētū. ita tz ibi gl.
⁊ ſic dicit ſe feciſſe ſeruare ad validandū ꝯctuz.
Jtē dicit franē.ibidē. q conſenſus pōt ēt inter/
uenire poſt ꝯctum celebratū.vt no.co.ti.c.i.li.
vj. Qđ dicit ſtephanus verū eſſe. niſi bona que
alienat plats ſpectant ad mēſam cōuentus:qꝛ
tunc requiritur ꝯſenſus eius in ipſo contractu
¶ Jtē dicit io.in glo.x.q.ij.hoc ius. q ſi aliqđ
datur eccl'ie ca ꝯditiōe ne alienet:ꝗuis videa
tur q nullo caſu poſſit alieñari. in autē.de al.em
phite.§.ſctiſſimas. illud nō eſt verū:qꝛ nō valz
hoc pactū cum ſit ꝯ legē dei.vt.xij.q.ij. aurum
Ray. autem diſtinguit ⁊ dicit q ſi eccleſia ha/
bet alias poſſeſſiones quas. ſcilicet poteſt alie/
nare. ſic non poteſt illam alienare. vt dicit lex
inducta. Si non habet alias poſſeſſiones. tunc
poteſt in caſibus a iure permiſſis. cōcor. inno.
⁊ Hoſt. Jtē ſi legaret mōaſterio aliq̄ poſſeſſio
qđ nō poſſet tenere poſſeſſiones:vt ſunt men/
dicantes:etiā ſi adijceret pena in contrariū fa/
cientē nō videt eſſe locus pene:⁊ nō obſtāte il/
la conditione poterit ⁊ debebit vendi:qꝛ vt tur
pis cōditio eſt habēda ex quo eſt cōtra ordinē
ſuū. vñ pro non adiecta habet quinimo ⁊ cui/
cunqꝫ eccleſie ſit data poſſeſſio:appoſita ibi cō
ditione aliq̄ vel modo.vt.ſ.aliquid fieret:ſi nō
fiat:nō pōt per hoc reuocari datio:niſi ſit facta
ita q ceſſante illa conditione vel mō reuocetur
vel reuocari poſſit.ex de cōdi.appo.c.ſi. Jtē q
dictū eſt.ſ. q hoc fiat pro vtilitate eccl'ie:ꝗuis
laudul. dixerit q oportebat q preciū rei vēdi/
te eſſet v̄ſum in vtilitatē eccleſie:⁊ ſit euidēs ⁊
perpetua illa vtilitas:in edificijs perpetuis:em
ptionibus aliarū rerum vel ſolutione grauis
debiti:⁊ q emptor debet eſſe curioſus:vt vide
at q ſic cōuertat. Frāciſcus autē de zab. ſuper
cle.monaſterioꝝ.eo.ti. dicit q nō eſt neceſſe q
duret v̄ſum in vtilitatē eccleſie. Glo. etiā Joā.
ſup.d.c.hoc ius. dicit q emptor nō opz q ſciat
ad quē vſum ꝯuertat pecunia:ſed ſufficit pba
re q tunc eccleſia indigebat pecunia. Dicit ēt
in eadē glo. q ſi plus offerat de rebus eccleſie
q̄ valeat:q tñ iuſtum preciū debet accipi qꝛ
eccleſia in ſuis ꝯtractibus non debet dolū face
re. Et greg. dixit.xij.q.ij. Sicut eccleſia pprias
res amittere non debz ita in rapacitatis ardo/
re aliena inuadere nō oportet pōt tñ epſ aliqs
ſeruos eccleſie bene meritos manumittere.ſ.li
beros facere.vt dicitur.xij.q.ij.ſi quos.⁊ vt di
cit gl.ibi dicitur bene meritus. qui aliqued in
ſigne ſeruitium fecit eccleſie. Sed notandū vt
ibi ſubdit gratianus.§.ſequenti. q ſerui eccle
ſiarum manumitti non poſſunt:niſi retento ec
Vtrum ſucceſſor debeat ſtare contractibus predeceſſoris. cleſiaſtico pcinio:niſi forte mānumiſſor duos
eiuſdē meriti ⁊ eiuſdē peculij eccleſie conferre
voluerit:quod probat per ca. epſ qui ea.qōe.
Queritur an ſucceſſor in prelatura:priorat' ab
batizatus vel epat' ⁊ hmōi teneatur ſtare ꝯcti/
bus factis per predeceſſorem ſuum circa imo/
bilia. Reſpondeo per diſtinctionem:qꝛ aut lo/
quimur de contractu concernente veram alie/
nationem proprietatis:puta venditionis:dōs

tionis:permutationis ⁊ huiuſmodi. Et tunc ſi
fuerit celebratus cõtractus cũ debita ſolẽnita/
te.que.ſ.habet.xij.q.ij.ſine exceptione.⁊ decla
ratur.ſ.in iſto.§.de forma. Tũc.n.poſſeſſor ſta
tim cepit ꝓprietario poſſ.dere:⁊ non tollit qđ
ſolẽniter actũ eſt.vt.ff.de mino.l.in integ. Aut
loquimur de ↄtractu ↄcernẽte redditus qui ſpe/
ctant ad ꝑlatum:vt locatione ⁊ tunc mortuo ꝑ
lato vel trãſlato vel amoto nõ durat contract⁹
alterius.vt.ff.locati.l.ſi qs domũ. Et hoc niſi ↄ
traxiſſet.vt ſindicus monaſterij vel ſolẽniter cum
cõſenſu capli ⁊ pro vtilitate monaſterij:q꞉ vtili
ter geſtũ dꝫ haberi ratũ.ff.de nego.geſt.l.põpo
nius. Ita diſtiguit Bal.de ſo.cõp.in.c.dilecti.
⁊ ſequitur eum frater eius pe.in.c.querelã.ne
ꝓla.vi.ſuas.⁊ remittit ad notata.xij.q.ij.alie
nationes.⁊ gl.in.d.c.querelam diſtinguere vi
det ſic.ꝙ ſi prelatus faciat locationẽ noĩe ſuo:
ſucceſſor nõ tenet ſtare tali ↄtractui:ſed ſi noĩe
eccleſie tũc durat locatio ꝑdeceſſoris poſt mor
tem eius. Reſtat ergo videre qñ dicat fieri lo/
catio noĩe eccle:⁊ quãdo nomine prelati.⁊ vi
detur eſſe de mente dicti Joã.cal.ſup dicto.c.
querelã.ꝙ quotienſcũqꝫ ꝑlatus locat noĩe ſuo
vtputa exprimẽdo ꝓprium nomen vel alius ꝑ
eo vt ꝓcurator ei⁹:tunc non tãgit talis ↄtract⁹
ſucceſſorem ad qđ facit.c.lr̃e.de viſa. Et iõ ſuc
ceſſor põt ↄtrauenire.vt in.c.relatũ.de teſt. Si
vero locatio fit nomine eccleſie.vt q꞉ dicit talis
prelatus pro ſe ⁊ eccleſia ⁊ ſucceſſoribus. Et
tunc ſi non locauit vel contraxit pro vtilitate ec
cleſie poteſt ſucceſſor ↄtrauenire. Nec tenetur
ſtare tali ↄctui.vt de rerũ pmu.c.ij. Si autẽ lo/
cauit vel ↄtraxit pro vtilitate eccleſie:⁊ tunc te
netur ſtare. Alienationes aũt rerũ mobiliũ pre
dictam ſolẽnitatem non requirunt q̃ tñ ⁊ preci
pue rerum quaꝝ eſt vſus in eccleſia.vt calices:
libri.⁊ hmõi.non ſine magna cã ⁊ rõnabili fie
ri debẽt.vt dicit in.c.hoc ius.x.q.ij. Itez no.ꝙ
nullus prelatus religioſus poteſt vẽdere red/
ditus ſeu ↄcedere alicui ad vitã.vel ad certum
tp̃s:niſi neceſſitas vel vtilitas loci expoſcat:vt
de conſenſu ↄuentus:vel ſi ↄuentum nõ hẽat
de cõſenſu prelati ſui.in clemẽ.monaſterioꝝ
eo.ti. Alienationes facte ab intruſis nõ valent
xij.q.ij.alienationes. Et ſilr alienationes facte
a ſciſmaticis.extra de ſciſmati.c.j. Et tenentur
reſtituere omnes predicta loca ⁊ res ⁊ fruct⁹ ꝑ
tit.xxiij ceptos.extra de reſtit.ſpo.c.grauis.⁊ qũo qui
ca.ix. vtitur talibus alienatiõibus ſit excõicatus.ha
bes.j.ti.de excommunicatione.

¶Quia ſupra di/ .§.i.

ctum eſt in dicta decretali nulli.eo.ti.ꝙ nec ẽt
i emphiteoſi dñt dari poſſeſſiões eccleſie.ideo
breuiter aliquid de emphiteoſi dicendum eſt.

¶Ubi ſciendũ ꝙ eſt nomẽ grecũ:⁊ latine iter Emphiteoſis.
pretatur melioratio:⁊ ab initio quedã viles ter
re ꝑ hunc ↄtractũ ↄcedebant ꝗs recipiẽs meli
orabat:⁊ meliorationes ſue erant.qđ poſtea ꝑ/
miſſũ eſt de fertilibus:⁊ fructuoſis ⁊ ↄſiliit in
rebus ſoli tm̃. Et iuxta vulgare quoꝝdã d꞉ da
tio ad libellum.poſſeſſio ergo eccleſie de nouo
nõ põt dari in emphiteoſim ꝑpetuo:vt d꞉ i.d.
c.nulli. Si tñ poſſeſſio erat prius emphiteoti/
ca ⁊ peruenit libere ad eccleſiam bene poterit
dari in emphiteoſim alteri etiam perpetuo. Cõ
trahitur autem emphiteoſis interueniẽte ſcri
ptura.C.eo.l.j.⁊ per conſenſum dñi ⁊ emphi/
teote vt.ſ.ſtatim domin⁹ pro re ipſa aliqd acci
piat ſm ꝙ inter eos eſt ↄuẽtũ. Itẽ de cetero ſin
gulis annis ↄuentũ canonẽ.i.penſionẽ ſoluat.
vt inſti.loca.§.ad eo.ↄtrahitur aũt aliquando
ad tp̃s.x.vel.xx.annorum.⁊ ſuccedit in hoc he
res vſqꝫ ad dictum tempus aliquando in perpe
tuum:⁊ tunc non aufertur emphiteote nec he
redibus eius q̃diu ſoluerit canonez.ſi tamen
res illa ex toto periſſet vel etiaꝫ medietas non
debet tm̃ exigi. Eſt autem de natura emphiteo
ſis ſm Hoſt.ꝙ liceat dño emphiteotam expel/ Natura
lere:ſi per triennium i ſecularibus.vel per biẽ emphy-
nium in eccleſiaſticis nõ ſoluerit penſionem.x. teoſis.
q.ij.hoc ius.nec tenet dñs cẽſus requirere:q꞉
dies ſtatuta pro dño interpellat. Repellet autẽ
ſm quoſdam auctoritate.ſm alios ⁊ verius ꝑ
iudicẽ:qđ tenet Inno.⁊ hoc niſi celeriter ſatiſ
faciat.vt dicitur extra de loca.c.propter. Et di
co celeriter anteq̃ꝫ patiatur trahi ad iudiciuꝫ.
Itẽ põt emphiteota ius ſuũ alteri vẽdere.dño
prius requiſito ⁊ ꝓpoſito precio quantũ reue/
ra põt. Si.n.dñs cõparare voluerit cuilibet em
ptori eſt preferendus. Si iniam det vendi põt.
Qui ẽt ſi taceat elapſis duobus menſibus a de
nunciatione vendere põt ⁊ ſine ↄſenſu dñi.dũ
mõ non perſonis ꝓhibitis.vt potentiores em
phiteota:ſi ſec⁹ fecerit ius ſuũ amittit. Põt ẽt
emphiteota ius tale donare ⁊ pignori dari etiã
irrequiſito domino:⁊ ſi preſentibus annis ſol
uit.lꝫ prius ꝑ plures annos non ſoluerit nõ po
teſt expelli. ¶Eſt quidam alius contractus q
dicitur precarium vel precaria.de quo habet.
x.q.ij. Precarie.cum gl.j.⁊ ẽx eo.ꝑ to. Et quia
non eſt multum in vſu omitto.ibi potes vide/
re. ¶De emptione ⁊ venditione ⁊ de locatiõe
⁊ de cõmodato ⁊ huiuſmodi.hẽs in.ij.parte.ti
tu.j.c.vij. Itẽ dicit Gratianus.xij.q.ij.iniuſtũ
videtur.§.item ſi rectores.ꝙ ſi rectores eccle/
ſie de rebus ꝓprijs tn̄dẽ eccleſie reſtituere vo
luerint:eccleſiaſticas facultates libere dare poſ
ſunt. Et ↄſtabunt his quibus date fuerunt per
petua firmitate.quod ꝓbat per.c.ſequẽs.vbi
dicit gl.ꝙ hoc eſt verum quando prius eſt ha/

uitus tractatus cū clericis ⁊ ꝯſentiunt. vel cum prius īmdē dederat eccleſie. Item dicit Greg. q.ea. Eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruientes eccleſiaſtica dignuꝫ eſt remuneratione gaudere. Et propter hoc dicit Gratianus. ꝙ poſſunt res eccleſie donari pro remuneratione. ſ. impēſio obſequij. Et aliquid ꝓpter hoc iuſte fuiſſet alicui permiſſuꝫ. tenetur eccleſia obſeruare. vt dicitur. in. c. quicūqꝫ. ea. q. ¶ Notandum etiam dilig ēter ꝙ dicit Amb. ea. q. c. auꝝ. Auꝝ hꝫ eccleſia nō vt ſeruet: ſed vt eroget ⁊ ſubueniat i neceſſitatibus. Quid eſt opus cuſtodire quod non adiuuat. an ignoramus quātum auri ⁊ argenti de tēplo dñi aſſyrij abſtulerunt. Nonne melius ꝯſtat ſacerdos propter alimoniam pauperum. Nōne dicturus ē dñs. Cur tot inopes paſſus es fame mori ⁊c̄. Et ipſe de ſe narrat calices feciſſe aliqñ conflare ad ſubueniēdū pauperibus. diſt. lxxxvj. Non ſatis. a quo tale exēplum ſumpſit aug. vt refert ſimilia faciendi.

¶ De conſecratione eccleſiarum: ⁊ qñ eccleſia violetur ⁊ reconcilietur. Caplm. vj.

Sanctificauit tabernaculū ſuū altiſſim⁹: deus i medio eius nō cōmouebiť. ps. xlv. vt dicit Gratianus de ꝯſe. diſt. j. in prin. Tabernaculum moyſen domino precipiente feciſſe ⁊ ſacraſſe cum menſa ⁊ altari eius ⁊ vaſis ad diuinum cultum. exemplum legimus. ſ. i Exodo. Dauid regum pijſſimus qualiter ampliſicauerit cultum dei: ⁊ templum dei edificare voluerit ſed prohibitus propter multū ſanguinē effuſum. ſ. inimicorum. ⁊ ipſe impenſas collegerat. Salomō quoqꝫ filius eius quod ipſe facere optauerat: iubente ⁊ auxiliante dño ꝑfecit ⁊ templū cum altari: ⁊ reliqua ad diuinū cultū peragendū ꝯſecrandum. In lib. regum legiť. iij. Reg. viij. Si ergo iudei qui vmbre legis ſ ſeruiebant: hoc faciebant: multo magis qbus veritas patefacta ⁊ gratia p xp̄m eſt tēpla dño edificare. ⁊ ꝓut melius poſſumus ornare ea ꝗ diuinis ꝑcibus ⁊ ſanctis vnctionibus deuote ⁊ ſolemniter ſacrare: non in alijs ꝗꝫ in ſacratis ab ep̄is miſſas celebrare ⁊ ſacrificia offerre debem⁹. Unde iginus papa. Omnes baſilice cū miſſa ſemper debent conſecrari. de ꝯſe. diſt. j. Et ibi dicit glo. miſſam eſſe de ſubſtātia ꝯſecrationis. ſed Hug. ꝯtrium ſentit. Debꝫ aūt ꝯſecratio fieri p ep̄m: non per alium inferiorem. diſt. xxv. c. perlectis. Sed vtrum ſit neceſſarium ad ꝯſecrationem eius ip̄m ep̄m ꝯſecrantem dicere miſſam vel per alium facere dicere. Hugo. tenet ꝙ nō. ⁊ h̄ eſt clarū ſi miſſa nō ē de ſubſtantia ꝯſecrationis. vt ipſe tenet. Sed ſi eēt de ſubſtantia tunc oporteret eū dicere vt alij dicunt.

Exo. xxvj.

j. Paral. xxij. ⁊. xxviij

¶ Ea autem que .§. i.

fiunt in ꝯſecratione deſignant illa que concurrunt ad ſanctificationē eccleſie militantis. Nā triplex circūitus quem facit pontifex circa eccleſiam ab extra ſignificat circūitum quem fecit xp̄s ad ſanctificandum eccleſiam ſcilicet de celo in mundum: de mundo ad limbum: ď limbo reſurgens ethera aſcendit in celum. ſm illud. ps. xviij. A ſummo celo ⁊c̄. Uel etiam triplicem ſtatum eccleſie ꝯiugatorum: viduaruꝫ ⁊ virginum: quā circūiendo viſitat ⁊ defēdit. Triplex percuſſio per ep̄m facta ad oſtium dicēs. Attollite portas. deſignat triplex ius. vel rō quare debet ſibi aperiri introitus in cordib⁹ noſtris. Unde Anſelm⁹. Domie debeo me tibi totū qꝛ feciſti. Et iterū totū: quia redemiſti Et iterum totū: quia tanta promittis. ſ. teipſuꝫ. Fit tertio aꝗ aſperſio deſignans baptiſmuꝫ vel pniam ꝗ mundantur pctā ps. ꝉ Aſperges me dñe hyſopo ⁊c̄. Quarto ſcribitur alphabetum in pauimento lr̄is grecis ⁊ latinis ſuper cineres ibi ſparſos ⁊ ſcriptura fit ibi de angulo dextro in angulum ſiniſtrum per tranſuerſum ⁊ econuerſo in modum crucis ad innuendū vnionem factam duorum populoꝝ in cruce xp̄i ⁊ fide articuloꝝ qui ſunt ꝑma elemēta doctrine xp̄iane. Uel etiā ꝯtinētiā vni⁹ teſtamēti in alio ⁊ ecōuerſo in xp̄i incarnatiōe ꝯueniētiū in materia. ſm illud Ezech. j. Erat rota in medio rote. Fit autem ſcriptura ſuper cineres qꝛ humiliari oportet ad ſuſcipiēdū doctrinaꝫ fidei. Fit quinto pictura crucū in parietibus eccl̄ie intra ad ſignificandū mortificationē ſenſuū quā debent hr̄e fideles. ſm illud ad Gala. vj. Qui ſūt xp̄i carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs ⁊ cōcupiſcentijs. ¶ Sexto ponūtur luminaria ante cruces: ⁊ ſignificat lumen agēdoꝝ qđ debēt hr̄e in ſua conuerſatione: ⁊ recte intētionis in operibus. ſm illud Luc. xij. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. ¶ Septimo inunguť cruces chriſmate ad innuendum odorem ⁊ nitorē bone fame. Eccli. xlj. c. Curaꝫ habe de bono nomine. ſic ſuū tabernaculū. ſ. eccleſiam ſanctificauit. Et ex hoc eſt in medio eius tabernaculi. Unde ⁊ congruenter figura crucifixi poniť in medio eccl̄ie ꝗ ſi oēs iſpiciat: qlibet ad eū imītandū attēdat: oēs defendat: oēs audiat ⁊ vniꝯ. vñ ⁊ naſcens ⁊ moriens ⁊ docēs ⁊ reſurgēs in medio ſtetit: vt patet in euangelio: vt oſtenderet in conuerſatione in doctrina: in omnib⁹ alijs medium tenendum virtutis. Ut de deus i medio eſt⁹ Matth. xviij. Ubi ſūt duo vel tres congregati in nomine meo. ibi ſum in medio eorum. Sunt in eccleſia congregati duo ſtat⁹: clici. ſ. ⁊ laici: vel tres ꝯgregati: ꝯtinētes. ⁊ pla

et in noīe xp̄i in fide formata eius. Et iō xp̄s in
medio habitās per grām. Ezech. xiiij. Si fuerit
tres viri. Job noe ꝛ daniel in medio eiꝰ ipſi libe
rabunt aīas ſuas. Job coniugatos. Noe regēs
archā prelatos. Daniel continentes in medio
v̄tutis: hi ſaluabunt. Et qꝛ xp̄s in eccleſia ideo
non cōmouebitur tribulationibꝰ: pſecutionibꝰ
tentationibus: non recedet a virtute ꝛ verita
te. Matth. vlt. Ecce ego vobiſcū ſum vſqꝫ ad
ꝯſūmationē ſeculi. Eccl's. j. Generatio preterit:
generatio aduenit: terra aūt in eternū ſtat. i. alii
qui ꝑtereūt recedētes ab eccl'ia ꝑ vitia. Aliqui
veniunt ad eccl'iaꝫ per ꝯuerſationē: terra autē
ipſa. ſ. eccl'ia ſemꝑ durat. Et ſic tria notantur.

¶ Eccleſie ſanctitas: ibi. ſanctificauit.
¶ Eius ſocietas: ibi. deus in medio.
¶ Eius firmitas. ibi. nō cōmouebitur.

¶ Sanctificauit ta- .§. ij.

bernaculum ſuū. ps. lxv. Nota de ſcīficatione
anīe ad ſimilitudinē cōſecratiōis eccleſie. Ubi
ſciendū qꝫ eccleſia materialis multiplr noīaſ. ſ.
baſilica baſilica tēplū domꝰ dei eccl'ia tabernaculū. Ba
ſilica dr̄. vt di. xlij. non opꝫ. Ubi dicit archidia.
baſilica dr̄ palatium regis. baſilicos. n. grece: la
tine rex interꝑtatur. Unde baſilica dicit q̄libet
eccleſia: qꝛ palatiū eſt ſummi regis: ꝛ regi regū
miniſtraſ. Quidam tm̄ dixerūt eccleſias ep̄ales
tm̄ dici baſilicas: qꝛ hmōi reges conſueuerūt
fundare ꝛ dotare ſm hug. Uel baſilica dr̄ a ba-
ſileo rege grecorum: qui primo ſe fecit ſepeliri
apud eccleſiā ſꝫ Jſido. Uel dr̄ a baſeo. i. fundo
Tēplū. fundas. Jnde baſilica quaſi fundamentum alia
rum eccleſiarum ſm lau. Dr̄ etiam eccleſia tem
plū. xvi. q. vij. ꝛ hoc. Ubi archidiaconus dicit.
templū dr̄ q̄ſi tecta ampla: qꝛ ppl's ibi ſub vniꝰ
tecti amplitudine continet ꝛ proprie ſunt ma-
iores eccleſie. Uel templū a ꝯtemplando: quia
Eccleſia hoc ibi fieri debꝫ. ¶ Dr̄ qꝫ eccleſia. de ꝯſe. di. j.
eccleſia. que interꝑtaſ collectio ſeu cōuocatio.
Ubi dicit archid. qꝫ dr̄ conuocatio iō: qꝛ conti-
net pplm conuocatuꝫ. ſ. ab eo de quo ap'lus ad
Ro. viij. Quos vocauit hos ꝛ iuſtificauit. ꝛ po
nitur continens pro cōtēto: vbi aūt ꝯueniebat
ppl's iudeoꝝ dicebaſ ꝛ adhuc dr̄ ſinagoga q̄ in
terꝑtaſ cōgregatio: qꝛ virga legis q̄ dura erat
ꝛ aſpera: ille ppl's velut grex irrationalium pe-
corum cōgregabaſ. Sed in catholicis adiuna-
tio dr̄ eccleſia. i. conuocatio vbi ꝯuenit qꝛ amo-
re ſpūſancti ad vnū fidē: ꝛ premiū futuri ſecu-
li vocaſ: ꝛ ꝑticipat corpus xp̄i. ¶ Domus dei
Domꝰ dei. dicit. vt de reli. do. li. vi. ca. domū tuā decet ſan
ctitudo. Sic autē dr̄ quaſi ſpāli mō ibi habitet
Taber-naculū. per ſacramēti continuā exiſtentiā: ꝑ exauditio-
nem per iuſtificationē: per defenſiōes a diaboli
inſidijs. Dicitur. n. tabernaculum quod eſt mi
litare habitaculum. Unde Hierony. tractans il
lud quod dn̄s ait per Malach. j. ſcilicet adhuc
habitare vos faciam in tabernaculis: ſicut in
diebus feſtiuitatis: ait. vt quod facit baptiſma
faciat ꝛ penitentia: ꝛ habitent in tabernaculis
ſaluatoris. i. in eccleſia. de peni. di. j. ne forſitā.
Sic exponit archidia. illud ps. xlj. Tranſibo in
locum tabernaculi admirabilis vſqꝫ ad domū
dei. i. ab eccleſia militante ad eccleſiam trium-
phanteꝫ. Quia igitur militia eſt vita hominis
ſuper terram. Joan. vij. ideo eccleſie vbi aduna
tur populus militans non habens hic ciuitatē
manentē dicit apte etiaꝫ tabernaculū. Omnia
autem iſta ꝯueniunt anime ſanctificate. naꝫ ba
ſilica eſt ſummi regis ab eo fundata ꝛ dotata.
Templum ampluꝫ continens deum imenſum
apta contemplationi. Eccleſia cōuocatio oium
viriuꝫ ad vnum finē. Domus dei ſuſcipiens ſa
cramentum ꝛ iuſtificationem. Et tabernaculuꝫ
preparata ad gentem bella tentatum. Et no. qꝫ
Sancti-ficatio anime. Pe. de thará. ſuper epiſtolas tractans illud. j.
Cori. iij. Templū dei ſanctū eſt quod eſtis vos.
ponit. x. que concurrunt ad ſanctificationē ani
me figurata per ea que fiunt in ſanctificatione
templi ſeu tabernaculi materialis. Primuꝫ eſt
eiectio oſtium infideliuꝫ: quod ſignificat remo
tio pertinacium errorum ꝛ vitiorūꝫ: ꝛ hoc per
confeſſionem. Hier. viij. Eijcient oſſa regum ꝛ
principum. Scd̄m eſt circuitus triplex extra et
intra eccleſia. Et hec eſt circūſpectio intus ꝛ ex-
tra circa cogitationes locutiōes ꝛ operatiōes.
Canti. iij. Surgam ꝛ circuibo ciuitatē. Tertiuꝫ
eſt trina oſtij percuſſio innuens inſtigationem
dei per inſpirationes oſtendendo ei ſuaꝫ boni-
tatem beneficioꝝ largitatem: premioꝝ imenſi-
tateꝫ. Apoc. iij. Ego ſto ad oſtium ꝛ pulſo. ſiqs
aperuerit mihi ianuā intrabo ad illū. Quartuꝫ
eſt trina aſperſio cum hyſopo de aqua exorciza
ta compoſita ex mixtura aque: vini: cineris et
ſalis inſinuans compunctionem ꝛ doloreꝫ tri-
plici reſpectu conſiderando. vbi fuit: quia in
peccato. ꝛ ex hoc vbi erit: quia in tremendo iu
dicio redditus rationem. Eccl's. vltimo. Cun-
cta que fiunt adducet dominus in iudiciū vbi
eſt: quia in ſtatu periculoſo. pſal. cxiiij. Pericu
la inferni inuenerunt me. vbi non eſt. ſcilicet in
paradiſo propter quem eſt creatus. Apoſtolus
ad Roma. vij. Jnfelix ego homo. ꝛ hec aſper-
ſio cum hyſopo paſſioneꝫ ſignificat chriſti. ps.
l. Aſperges me domine hyſopo ꝛ mundabor.
Quintum eſt incineratio in paulmētis ꝛ ſigni
ficat humiliationē ex mortis recordatione ꝛ vi
lis conditionis Eccl'i. x. Quid ſupbis terra ꝛ ci
nis. Sextum eſt deſcriptio alphabeti per cine-
res in paulmēto eccl'ie. ꝛ ſignat hūilitatē quaꝫ
debent in mēte hr̄e hi qui ſacrā doctrinā recte

intelligere cupiunt. Eccli.iij. Que tibi pcepit deus cogita ſemp zepherinus papa. Sicut ſtellas non extinguit nox: ita mente fideliũ iherẽtes ſacre ſcripture firmamẽto nõ obſcurat mũdana iniqtas. di.xxxviij. ſicut. Septimũ depinguntur cruces plures: ⁊ exprimũt tolerantiam paſſionũ. Mat.x. Qui nõ accipit crucẽ ſuã ⁊ ſequitur me non eſt me dignus. Octauũ inũctio crucũ chriſmate: qḋ ſignificat vel ſpũalem leticiam. Mat.vj. Unge caput tuũ. vel vnctionez miſericordie ⁊ cõpaſſionis erga pximũ. Eccl'es ix. Oleũ. ſ. miſericordie ñ deficiat de capite tuo. i. mẽte nõ deficiat. Nonũ luminaria accendunt. ⁊ h figurãt clara exẽpla bonoꝝ operũ cauendo etiaz a ſpecie mali. Lu.xij. Sint lucerne ardẽtes ĩ manibus veſtris. Decimũ ſancti alicuius intitulatio eccleſie: ⁊ hoc vite ſanctoꝝ ꝯſiderationez ⁊ imitationẽ ſignificat. j. Macha.ij. Memento te operũ patruz que fecerũt in generationibus ſuis. Undecimũ ẽ miſſe celebratio: ⁊ h̃ per ꝯtinuã dei laudẽ ⁊ gratiarum actionẽ. Apls. j. ad Theſſal.v. In omnibus gratias agite.

Violatur autẽ .§.iij.

iſtud tabernaculũ ſeu tẽplũ anime. ſm illḋ ps. lxxiij. Polluerũt tabernaculũ nois tui. Quod fit per pctã. pcipue per tria q̃ magis abundant ⁊ magis nocet. ⁊ hoc fuit in violatiõe illius tẽpli quod erat ĩ hieroſolymis. Ter eni fuit violatum. Primo per nabuchodonoſor qui illud incendit igni. vt patet in. iiij. Reg. vltimo. ⁊ ſignificat gulam ⁊ luxuriã. Secũdo p antiochũ ſuperbiſſimum. vt pz in. li. j. Machab. j. c. ⁊ ſignificat ſuperbiam ⁊ ambitionẽ. Tertio p romanos. de qua ps. lxxviij. Polluerunt templũ tuũ ⁊ ſignificat auaritiam: ſed recõciliatuz fuit illud tẽplum p ſacerdotes tpe iude machabei nunc autem violatũ ex cauſis de qbus. ſ. recõciliaſ p epm cũ aqua exorcizata. ſed tabernaculũ ſeu templũ aie violatũ p xpz recõciliaſ: ſed nõ niſi per aquã pnie. vbi ꝯcurrũt aque lachrymarũ ⁊ contritionis: ſal diſcretionis: vinũ feruoris ⁊ dilectiõis ⁊ cinis hũiliationis. ¶ Nota ergo q eccleſia cõſecrari nõ põt niſi ab epo. de conſe. di. j. c. nemo. nec põt eps hoc cõmittere alteri niſi epiſcopo. Et poteſt fieri conſecratio tam dominicis diebus q̃ priuatis. extra. e. c. tua. nec debet ſine miſſa conſecrari. de conſecratio. diſtin. prima. de fabrica in fine. Et ſi epiſcopus non petijt dotem competentem. quando primarium lapidem poſuit: debet in conſecratione ſupplere quia ad hoc tenetur fabricator ⁊ eius heres. j. q. ij. placuit. ⁊ extra. eodẽ. c. cum ſicut. hoc tamẽ non requiritur in eccleſijs ordinũ mendicantiũ. quia ſponta ẽ poſſeſſio eorũ qua quidẽ nõ contẽti innitentes poſſeſſioni bus carẽt neceſſarijs. Preſumiſ ecclia ꝯſecrata quãdo apparet de hoc aliqua ſcriptura vel inſtrumẽtũ donationis. vt in libro eccleſie. vel in colũna: vel in tabula marmorea ⁊ hmõi. vel ẽt ſi apparet vnus teſtis de viſu vel auditu. de cõſe. diſ. j. ſolẽnitates. primũ. ⁊ itelligas ſemiplenas probationes ſufficere. vbi nõ eſſet de hoc contentio p quã tolleretur iſta pbatio vt qꝛ fieret alteri inde preiudiciũ. ex. eo. c. pꝓpoſuiſti ⁊ extra de adult. c. ſignificaſti. Et nota q eccleſia altaria ⁊ alia huiuſmodi inanimata conſecrantur. vt dicit Tho. in. iij. pte. q lxxxiij. nõ qꝛ ſint grẽ ſuſceptiua: ſed qꝛ ex ꝯſecratione adipiſcuntur quandã ſpũalem virtutẽ p quã apta reddũtur diuino cultui. vt. ſ. hoies exinde deuotionẽ quandã pcipiẽt vt ſint paratiores ad diuina. Uñ ⁊. ij. Macha. iij. dr̃. Uere virtus quedã eſt in loco. Et quidam pbabiliter dicunt. q per ingreſſum eccleſie conſecrate homo conſequitur remiſſionem peccatoꝝ venialiuz: ſicut per aſperſionem aque benedicte: inducentes illud. ps. Benedixiſti domine terram tuam. ⁊c. Unde pꝓpter virtutẽ illã quã cõſequitur ex conſecratione non debet iterari conſecratio. de conſecrat. diſtin. j. eccleſijs. hec Tho.

De violati .§.iiij.

one eccleſiarum. Nota q in quatuor caſibus polluitur ita q indiget reconciliatiõe. Primo eſt pꝓpter homicidiũ vel al's enormez ſanguinis effuſionem ibi commiſſam. ex de cõſecra. eccle. c. pꝓpoſuiſti. ſecus de leui. vt ſi ſanguis caſu de naribus emittatur ⁊ ſi qs vngue aliquã tuluz excoriet ⁊ ſanguinẽ emittat: q ſi ex lapide cadente de edificio ecclie aliqs moriaſ: vel ex fatuitate furie qs ſe occidat. ſm Hug. ⁊ Hoſtien. non eſt neceſſaria reconciliatio. qꝛ nõ eſt per contentionem vel malã voluntatem facta. Item ſi vulnere extra eccliam accepto in eccleſiã fugiens moriaſ non violatur ecclia: qꝛ non accepit ibi cauſam mortis: ſecus ſi in eccleſia vulneref ⁊ extra moriatur quia tũc violaſ. Itẽ q̃uis quidã dicãt. q ſi occidatur martyr in eccleſia non indiget reconciliatione: qꝛ talis effuſio non polluit. ſed ꝯſecrat ꝯtrĩũ verius videſ. qꝛ ſceleratius eſt ſcm occidere q̃ prauũ. xxv. q. v. ſi non liceat. ⁊ q̃uis ex hoc nõ polluaſ ecclia ex ſanguinis effuſione: polluitur tamen ex effundentis praua actione. Secũdus caſus violationis eſt pꝓpter adulteriũ ⁊ qualemcunq̃ ſeminis emiſſionẽ voluntarie procuratã ſiue cũ alius ſiue per ſe ſolum. extra de adul. c. ſignificaſti. de ꝯſe. di. j. eccl'ijs. etiam per actum coniugalẽ. vt ſi vir cognoſcat vxorem in eccleſia. polluitur ſm Jo. an. Ex pollutione autẽ que accidit in ſomnis nõ polluiſ vel violaſ. Sed nota

q̄ qſi vitia hec in eccleſia cōmiſſa ſunt occulta vt dicit Guil. ⁊ Hoſti. in ſumma. nō indiget recōciliatione. Et idē tenet Jo. an. in. vj. eo. ti. licʒ Hoſti. in gl. magis ſuſtineat ꝯtrium. ¶ Terti⁹ caſus eſt ſi excōicatus ibi ſepultus. de ꝯſe. diſt. j. eccleſiā. ex̄ e. c. cōſuluiſti. Quartus caſus eſt ſi ecclia ab ep̄o publice excōicato cōſecrata fuerit. Nā vt dicit Hoſti. ſi corpus defuncti excōicati eccleſiam polluit multo magis cum conſecrationis officium peragitur per eorum os ⁊ manus qui excōmunicationi ſubiacent.

¶ De reconcilia .§.v.

tione eccleſie conſecrate violate propter aliqđ predictoꝝ. Nota q̄ ep̄s ꝓprius pōt talē eccleſiam recōciliare per ſe vel ꝑ aliū. pōt ⁊ vn⁹ ep̄s aquam benedicere ⁊ alius reconciliare ꝑ ſimplices vero ſacerdotes nō poteſt fieri hmōi recōciliatio etiā ſi ſit ꝯſuetudo. vt dicit Raynu. ⁊ al's ex̄. eo. ti. c. aqua. Et vt dicit Jnno. ex cōmiſſione pape poſſent ſimplices ſacerdotes hmōi recōciliatiōes facere: aqua tamē prius ꝑ ep̄m benedicta. Et q̄uis an̄ hmōi recōciliatione nō debeāt ibi diuina officia celebrari nec aliqs ſepeliri. tn̄ ſi quis ꝯtrariū faceret etiā ſciēter: nō propter hoc incurreret irregularitatem. extra de ſenten. excommuni. c. is q̄. li. vj. vn̄ opinio. Hoſti. in hoc non tenetur qui dixit talem irregularem. Sed Jnno. ⁊ alij cōtra eum.

¶ De reconcilia .§.vi.

tione aūt eccleſie nō cōſecrate violate ſic dicit Greg. ix. ex̄ eo. c. ſi. Si eccleſia non conſecrata fuerit ſemine aut ſanguinis effuſione polluta aqua protinus exorcizata lauet̄ ne diuine laudis organa ſuſpendant̄. eſt tamē q̄ꝫ citius fieri poterit cōſecranda. Hec ibi. vbi dicit glo. Credo q̄ per ſimplicem ſacerdotem poſſit lauari: q: ſi intellexiſſet papa q̄ ꝑ ep̄um lauaret̄. illud dixiſſet ſicut dixit in precedenti. c. cum ideʒ eidem ſcripſerit. Et q: dixit aqua exorcizata que ſit per ſacerdotem. ⁊ nō cū aqua: vino ⁊ cinere cū qua reconciliatur eccleſia cōſecrata. Jdem dicit Guiliel. ex hoc arguens quia papa dicit ꝓtinus. quod nō fieret ſi oporteret expectare epiſcopi mandatum quod dicit. quia dicūt quidā q̄ requiritur auctoritas epiſcopi ſuper hoc.

¶ De cimiterijs .§.vij.

Nota q̄ cimiteria eccleſiaꝝ benedicūt̄ etiam ⁊ gaudent imunitate ſicut eccleſie. ita violantur ⁊ reconciliant̄ ſicut eccleſie ſm̄ Ho. ⁊ Bernar. ⁊ anteq̄ꝫ recōcilient̄. nullus debet ibi ſepeliri. ¶ Sed nota q̄ cimiteriū cenſet̄ eſſe pollutum qn̄ eccleſia eſſet polluta ſi cimiteriū ſit cōtiguū ipſi eccleſie. ſecus ſi eſſet remotum ab eccleſia. Sed econtra polluto cimiterio nō ꝓpterea polluta eſt ecclia. ne minus dignū videatur ad ſe trahere maius dignū. ex̄ de ꝯſe. eccle. c. ſi eccleſiam. li. vj. ⁊ nō eſt vnū cimiteriū ſed plura qn̄ paries eſt i medio. lʒ ibi ſit porta. vn̄ vno violato nō eſt violatū alteꝝ vt in. d. c. ſi eccleſiā. Jteʒ ſi corpa fideliū ſepulta ſunt in cimiterijs ab excōicatis vel infidelib⁹ nō dn̄t ꝓpter hoc exhumari. ex̄ de ſacra. nō iterā. c. a nobis. Cimiteria aūt nō cōſecrata. in quibus corpora paganoꝝ vel hereticoꝝ vel excōicatoꝝ ſepulta ſunt non ſunt conſecranda niſi prius eiectis illis corporibus. de cōſe. di. j. c. eccliam. Sed ⁊ ſi conſecrata erāt ipa cimiteria: dn̄t eijci ipſa corpa ſi poſſint diſcerni ab alijs. ſ. fidelibus. al's nō. ex̄ de ſepul. c. ſacris. ⁊ reconciliari debent.

¶ De conſecra .§.viij.

tione vero ecclie. No. q̄ ſunt tres caſus in qb⁹ ecclia ꝯſecrata dʒ iterū ꝯſecrari. ¶ Prim⁹ eſt ſi ecclia cōbuſta fuit ita q̄ parietes ſint combuſti vel dirupti vel notabilr̄ decruſtati in toto vel ī maiori p̄te. de ꝯſe. di. j. c. eccliis. Secus ſi totū tectū ſolū cōbuſtū fuerit extra eo. Ligneis. Secūdus eſt ſi tota ecclia vel maior pars deſtructa vel dirupta eſt. ſecus ſi ſolū tectum deſtructum fuerit vel combuſtum. extra eo. Ligneis. ſi vero parietes ſucceſſiue fuerint reparati. eadem ecclia itelligit̄ ⁊ ideo ſufficit ſi tm̄ recōcilietur cū aqua exorcizata ⁊ cū ſolēnitate miſſe. ſecus ſi fuit tota deſtructa etiā ſi eiſdē lapidib⁹ reparata ꝯſecrāda eſt eni de ꝯſe. di. j. de fabrica. Tertius caſus eſt qn̄ dubitatur vtrū fuerit ꝯſecrata nec apparet aliq̄ probatio de his q̄ ſupra dicta ſunt. de ꝯſe. di. j. ſolemnitates. vide. ē. ꝓbationes que ad hoc ſufficiant.

¶ De conſecrati .§.ix.

one vel recōſecratōe altaris. Nota q̄ alia ē ꝯſecratio ecclie ⁊ altaris: ⁊ iō vna ſine alia fieri poteſt extra. eo. c. j. Pōt aūt ep̄s in eadeʒ ecclia ſiſ plura altaria ꝯſecrare. extra eo. vniuerſis. Quādo v̄o ſit recōſecrandum. Nota ſm̄ Hoſti. ſi mota. i. mutata rupta vel notabilr̄ deſtructa ſit tabula altaris ſuperior q̄ dicit̄ menſa. cū. ſ. tota ē ꝯſecrata ⁊ ꝑcipue in angulis in qbus ſolet fieri altaris ꝯſecratio: ſecus ſi eſſet modica fractura. extra eo. ligneis. Eſt ergo neceſſaria diffor mitas ad hoc vt oporteat iteꝝ conſecrari: quaʒ puto ad arbitriū ep̄i redigendam. Jdē Jnnoc. Jtem ſm̄ Ray. ſi motus fuerit aliquis de lapidibus principalibus ſtipitis menſam contigētis oportet iterum ꝯſecrari: nā illa coniunctione precipue intelligitur altaris conſecratio ex̄ eo. c. ad hec. Quod auteʒ dictū eſt de lapidib⁹ ꝯtingentibus menſam intelligit Guil. qn̄ men

ſa fundata eſt ſup̄ q̄ttuor colūnas ⁊ vna earum
mota eſt: ſecus ſm̄ gl. de lapidibus parietis vł
ipſo pariete cui compaginatū eſt ipm̄ altare in
quibuſdam eccleſijs: q: propter motionem illi⁹
parietis aut lapidis non conſecrabitur ipm̄ al
tare ſi maneat imotū. Itē ſi tota mēſa cum ſibi
adherentibus lapidibus trāſferaƒ dum tn̄ mē
ſa ſuperior nō ſeparetur ab eo cui cōpaginatur
nō eſt recōſecrandū. ſicut nec recōſecraƒ altare
portabile cū transfertur. Item ſi ſigillū lapidis
quo ſigillanƒ reliquie fractū ſit aut diminutū
eſt reconſecrandū. de cōſe. di. j. ſi motū. ex̄ eod.
ca. q̄d in dubijs. Et dicit Hoſti. ꝙ hoc ſigillum
q̄ñ ponitur ſuper tabulam altaris: ⁊ ipſa clau/
ditur paruo tamen lapide aliq̄n ex parte ante:
aliquādo ex parte poſt: aliq̄n ad dextrū lat⁹ al/
taris: ⁊ claudiƒ: paruo tamē lapide: ⁊ ſi ille par
uus lapis remoueatur erit recōſecrādū. Item
ſi altare tantū augmentetur ꝙ amittat formā
priorem recōſecrandū eſt q: forma rei eſt eē rei
ar. ex. q. ij. hoc ius. alś non. ¶ Altaria aūt ſine
reliquijs non ſunt conſecranda. de cōſe. diſt. j.
placuit. ¶ Item nota ꝙ ꝓhibetur celebrari ſu
per ſepulchra hominum: niſi martyrum vel aliſ
quorum ſanctorum. de ↄſe. di. j. Non oportet.
cum glo. eius.

¶ De veneratiōe eccleſiarū. Caplm̄. vij.

Ego autem in multi

tudine miſericordie tue introibo i do
mum tuā adorabo ad templū ſcm̄ tu
ū in timore tuo. Pſ. v. Dom⁹ dei ad
quā ꝓpheta dirigit ſermonē ſuū eſt eccleſia: de
qua quō accedēdū ⁊ manendū in ea ſit nos do
cet ſuo exemplo Salomon edificato tēplo dei i
dedicatione eius orauit inter cetera dicēs. Au
di dn̄e hymnū ⁊ orationē quā ſeru⁹ tuus orat
corā te hodie vt ſint oculi tui apti ⁊ aures tue i
tente ſuper domū iſtam. de qua dixiſti. erit no/
men meū ibi. iij. Reg. viij. Ubi tria nota.
¶ Quomodo ad ipſam accedendū. ibi. Ego aūt
in multitudine miſericordie tue.
¶ Quid ibi agēdū. ibi adorabo ad tē. ſcm̄ tuū
¶ Quanto reuerendū. ibi in timore tuo.

¶ Debet homo ac .§. i.

cedere ad eccleſiā q̄ eſt dom⁹ dei vt inde miſeri
cordiā ↄſequaƒ dei. Un̄ dicit. Ego aūt in mul
titudine miſericordie tue intro. in domū tuā.
ideſt vt ibi recipiā miſericordiā tuā multiplr.
ſm̄ illud pſ. Suſcepimus de⁹ miſericordiā tuā
in medio templi tui. Et ideo admonet ſalomō
Eccle. iiij. di. Cuſtodi pedem tuum ingrediēs
domum dei. i. affectum tuum: ne ſit ad mala di
rectus: ſed ad bona vt conſequaris miſericor/
diam non iuſtitie ſeueritatem. dicitur enim. ij.
Mach. iij. dixit heliodorus flagellatus a deo
cū fuit ingreſſus tēplū ad malefaciēdū ipſe qui
hꝫ in celis habitationē viſitator ⁊ adiutor loci
illius. ſ. templi ⁊ venientes ſcilicet ad malefaci
endum percutit ⁊ perdit. Sic ⁊ ſiſinius qui in
trauit eccleſiā vt curioſe videret myſteria xp̄ia
nor: orante ſctō clemēte percuſſus fuit cecitate
Hieronym. ad occeanum in epiſtola. ij. Timeo
ne quando per riſum intramus eccleſiam: ſic
de nobis rideat: de quo ſcriptum eſt. Qui ha/
bitat in celis irridebit eos. Sic ergo vt dicit Pſ. ij.
Grego. x. de imu. eccle. c. decet domū. li. vj. Sit
ad eccleſias humilis ⁊ deuotus ingreſſus: ſit
in eis quieta conuerſatio deo grata: inſpicien/
tibus placida: que conſiderantes non ſolum i
ſtruat ſed etiam reficiat conuenientes ibidē.
Et ſic faciendo dicere poteris vere. In multitu
dine miſericordie tue introibo ad domum tuā Pmo.
ſcilicet ſuſcipiendam. Ibi enim recipitur miſe
ricordia venie de peccatis per ſacramēta: indul
gentias ⁊ orationes. Unde ſalomon in dedica
tione templi ait. Si peccauerit tibi populus ⁊
egerit penitentiam in corde ſuo: ⁊ orauerit cō iij. Re/
tra viam templi: q̄d edificaui nomini tuo: tu gū. viij.
exaudies de celo orationes eorum: ⁊ ꝓpiciabe
ris populo tuo ⁊ omnib⁹ iniquitatibus eorū.
quibus preuaricati ſunt in te ⁊ dabis eis miſe
ricordiam. Ibi ſuſcipitur miſericordia ⁊ tutela
contra tentationes diaboli qui non ita pōt ve/ Scdo.
xare mentes hominum virtute conſecratiōis
Unde in officio conſecrationis ⁊ exorciſmis
aque que ibi ſemper habetur ſcilicet benedicte
dicitur ꝙ virtus inimici cōprimatur ⁊ inſidie
diaboli ⁊ hmōi. habetur etiam tutela quia ex i
munitate non poſſunt ibi capi rei. xxiij. q. v. di
citur. Reos ſanguinis defendat eccleſia. ſ. ſi cō Tertio.
fugerint ad eam. ſed de inmunitate eius ha/
bes plene. ō. c. iij. ibi vide. Etiam ſuſcipitur mi
ſericordia contra multas miſerias ⁊ ſpiritua/
les ⁊ temporales. Nam per lectiones ⁊ predi/
cationes que ibi fiunt illuminatur ignorantia
Unde dicit Eſa. ij. Uenite aſcēdam⁹ ad domū
dei iacob. ſ. tēplū: ⁊ docebit nos vias ſuas. A
multis ēt neceſſitatib⁹ qb⁹ ſubijciƒ humanum
genus: vt peſtis itē periculi aeris: penurie guer/
re ⁊ hmōi orationibus que fiunt cōmunius in
eccleſijs: homo ſubleuaƒ: q̄d orauit fieri Salo/
mon in dedicatione templi ſui. iij. Regū. viij.
Cum tn̄ templum ſeu dom⁹ xp̄i. ſ. eccleſia mul
to ſacratior ſit. Sed cum a multis intratur do
mū dei ad procandū ad confabulandū ⁊ mul
ta mala faciendū pōt dicere quilibet taliū. Ego
introibo in domū tuam in multitudine iuſtitie
tue. ſ. expectande: q̄ꝫuis etiam intret in multi/
tudine miſericordie dei ꝓ nunc inq̄ꝫtū nō puit:
vt mereƒ expectādo ad pniam. dom⁹ mea ait

ipſe domus oꝛonis vocabit: vos aūt feciſtis il//
lam ſpeluncā latronū. Lu. xix. Etiā ethnici cum
magna veneratiōe habebant tēpla ſuoꝝ deoꝝ.
Refert valerius maximus. li. j. c. j. exēplo. ix. ꝙ ſa
bius ducatu gaius magiſterio puati ſūt a ſena
tu: q; q̄ſtiones etiā paruas audiebant in tēplo.

¶ Quid agendū .§. ij.

ſit i templo. Scḋo nota cū dicit. adoꝛabo ad tē.
ſan. tuū deus eſt qui pncipaliter dꝫ adoꝛari. ſm
illud Deut. vj. Dominū deuꝫ tuū adoꝛabis cul
tu. ſ. interioꝛi ⁊ exterioꝛi. Adoꝛari ergo in tem
plo debet non negociari vel confabulari. Un
de dicitur in. c. decet domuꝫ dn̄i ſanctitudo. de
imu. eccle. li. vj. Nullus in eodē loco ſeditionē
excitet ⁊ clamoꝛē moueat: impetūve cōmittat.
Ceſſent i illis vniuerſitatū: ſocietatū quarūlibꝫ
cōſilia ꝯtiōes ⁊ publica parlamēta. Ceſſent va
na ⁊ multo foꝛtius feda ⁊ pꝛophana colloquia.
Ceſſent confabulatiōes quelibet. Sint poſtre/
mo quecūqꝫ alia que diuinuꝫ poſſunt turbare
officium: aut oculos diuine maieſtatis offende
re: ab ipſis. ſcilicet locis pꝛoꝛſus extranea. Ceſ/
ſent in eccleſijs earūqꝫ cimiterijs negociatiōes
⁊ pꝛecipue nundinarum ac foꝛi cuiuſcūqꝫ tu//
multus. hec ibi. In nullo xp̄us oſtendit tantaꝫ
ſeueritatem coꝛrigendi quantā in offenſione tē
pli eijciens cum flagello ementes ⁊ vendentes
in illo. Jo. ij. ſ. in poꝛticu templi: debꝫ ergo ado
rari in templo nō vagari vel negociari vel pꝛo
tari. Dicit aūt ioh. an. in nouel. poſt guil. ꝙ nō
eſt licitū ibi fieri congregationem doctoꝛum ⁊
ſcholariuꝫ ad magiſtrandū: nec etiam repꝛeſen
tationes pie: vt natiuitatis dn̄i ⁊ aſcenſiōis ſpi
ritusſancti annūciationis virginis ⁊ pſertiꝫ in
nr̄a ciuitate floꝛentia agitur: qḋ verum eſt ſi in
eis fiūt inhoneſta. Debet aūt adoꝛari mente p
deuotionem. Apocal. xiiij. iquit angelus. Ado
rate eum qui fecit celum ⁊ terraꝫ. Coꝛpe per ge
nuflectionem ⁊ pſtrationem ⁊ hmōi. Exo. iiij.
dicitur ꝙ pꝛoni adoꝛauerunt deum: eo ꝙ viſi/
taſſet eos ad liberandū. ſ. de ſuitute pharaōis
Subſtantie oblatiōe. Unde de magis dicitur.
Mat. ij. Et pcidentes adoꝛauerunt eū. ſ. xp̄ꝫ na
tum. ⁊ obtulerunt ei mūera aurum thus ⁊ myr
rhā. Et deus dꝫ adoꝛari latria. Apoca. vlti. Hic
deum adoꝛa ⁊ xp̄i hūanitas vnita verbo ⁊ crux
xp̄i nō vt lignum. ſed vt repꝛeſentatiua crucifi
xi. ps. Adoꝛate ſcabellum pedum eiꝰ: qm̄ ſctm̄
eſt. In hymno. Te adoꝛandam: te crucē viuifi//
cam: per te redempti: per te ſumus liberi ⁊c̄. Et
ſancti etiā debēt adoꝛari nō latria: ſed dulia. i.
nō eos honoꝛātes vt creatoꝛes vel datoꝛes gr̄a
rum ſed vt pticipantes dei bonitatē per gr̄am
vel gloꝛiaꝫ. ⁊ vt noſtros interceſſoꝛes: ⁊ ſic abra
am angelos adoꝛauit. Gen̄. xviij. Et coꝛnelius
centurio petrum. Actuū. x. Et eoꝛum reliquie
etiam ſunt venerande. Unde Augu. in li. de ci
uita. dei ait. Non ſunt contēnenda: ſꝫ plurimū
veneranda coꝛpoꝛa ſanctoꝝ: quibus dum ad/
huc viuerent ſpūſſanctus quaſi quibuſdaꝫ oꝛ/
ganis vſus eſt. Et ſimiliter imagines picte ſan
ctoꝛum inquātum eoꝛum repꝛeſentatiue. de cō
ſecra. di. iij. venerabiles. Beatiſſima aūt Ma
ria mater dei ad oꝛatione yperdulie debet ado
rari. i. excellentioꝛi veneratiōe ſuper alios ſan/
ctos. de ſingulis hoꝛū. ſ. de deuotione de ado/
ratione coꝛpoꝛali: de oblationibus: de imagi/
nibus ſanctoꝛū de reliquijs habes in. c. ſeq.

¶ Quanto reuerē/ .§. iij.

dum aut venerādum ſit dei tēplum materiale
tertio oſtendit cum dicitur in timoꝛe tuo. ſ. re/
uerentiali. debet enim locus eccleſie in magna
veneratiōe haberi multiplici rōne. ¶ Primo
pꝛopter dei pꝛecipue pꝛeſentiā. ps. Dn̄s in tem
plo ſancto ſuo. ſ. eſt. ⁊ hoc per effectum ibi faci/
ens: qui ſolus ipſe facit. ſ. iuſtificando peccato
res per diuerſos modos: vel etiam pꝛopter ſa/
cramētum altaris: in quo realiter exiſtit quod
quotidie ibi conſecratur pꝛo ſalute viuoꝝ ⁊ de
functoꝛum ⁊ ibi conſeruat quotidie cū magna
diligentia in tabernaculo. Conſideret qlibꝫ cū
quāta reuerētia ⁊ timoꝛe maneat coꝛā magno
domino tpali ⁊ quantū ſibi caueret: ne qd mi/
nimū ageret quod oculos eius offenderet. Sꝫ
hic eſt rex regum ⁊ dn̄s dn̄antiuꝫ qui videt in/
tima coꝛdis ⁊ quem nullū latet ſecretū. Et ideo
vt ait Cypꝛianus. cogitatio carnalis ⁊ ſeclaris
hominis aſcendat: nec tunc pꝛeter id ſolum qḋ
oꝛat animus cogitet: pꝛopterea ſacerdos dicit
in pꝛefatione. ſurſum coꝛda. de ꝯſecra. di. j. qn̄.
Minima aīalia bꝛuta oſtendunt modo ſuo ſe
magis reuereri ſacr̄m q̄ꝫ homines. Legit eniꝫ
de quodam ruſtico. ꝙ cū edoctus fuiſſet a quo
daꝫ mago vt ſi vellet ditari hoc ageret vt ſacra
mētum eucariſtie ſumptum in paſchate non
deglutiret ſed reſeruatum in oꝛe poneret illud
in vno aluearí apuꝫ. Et ſic cuncte vicinoꝝ apes
ad mellificandum ad eos aluos conuenirent.
Quo facto mirabile dictu apes ruſtici antedi/
cti cum apibus vicinoꝝ eccleſiunculā cuꝫ alta
ri ſanctiſſimo ſacro mirando artificio conſtru
xerunt. Extrahendi ita mellis adueniente tem
poꝛe venit ruſticus querēs mel in eis: ⁊ vacua
reperit vaſa: miranſqꝫ venit ad alueolū in quo
poſuerat dn̄icuꝫ ſacr̄m audit apes mirabilibꝰ
melodijs in aere circūuolātes. Cūqꝫ appꝛopin
quaret ad locū vbi erat dn̄icū ſacr̄ꝫ ſubito q̄dā
impetu vindicādi oēs ille apes irruerūt in eū
aculeis ſuis illū totis viribus affligētes ⁊ q̄ſi
dn̄i ſui iniuriā vendicātes. ſentienſqꝫ ruſticus
dei virtutem

Eccleſia dꝫ hri in reuerentia.

dei virtutem ſecedens cucurrit ad ſacerdotem ſuum: cōfitetur ſcelus ſuū ⁊ dei miraculū pate facit. Cōgregatur populus indicto ſacerdotis: cōcurrunt gentes vndiq; ad locū vbi erat dñi cum ſacramentū. Quibus appropinquātibus de alueolis eleuantur apes mirabilibus melodijs ⁊ concinētibus choris in aere iubilabant. Aſpicientes igit in alueolum vident cuncti ecclęſiunculā cum altari de cera ab apibus fabricatam ⁊ ſuper eo dñicum ſacrm. Extrahit ſacerdos cum debita reuerētia ſacrm: eccleſia cerea ⁊ illud pro ſummis reliquijs fuit reſeruatum. Cum magna igit reuerentia ⁊ timore debēt in eccleſia hoīes manere: vbi celebratur ⁊ reſeruatur continue dñicum ſacrm pro infirmis. vt de cōſe. diſt. ij. c. pbr. ¶ Scdo debet in eccleſia cū timore ⁊ reuerētia reſideri propter aſſiſtentiaz angeloꝝ. In conſpe. ange. pſal. tibi inquit. ꝑo. Unde ⁊ chorus dicitur locus vbi moratur clerici ad officium dicendū a choris angelorum. Et ſm antiquū ſtatutum eccleſie ibi nō debent laici reſidere cū clericis. vt de vi. ⁊ ho. cle. c. clerici. qḋ etiam de facto ſeruauit Ambroſius erga Theodoſiū imperatorē. quē inuentū in choro manere iuſſit ab loco illo recedere clericorū ⁊ inter laicos ſedere. Apłs etiam. j. Cor. xj. dic ꝙ mulier debet velare caput. ſ. in eccleſia ꝓpter angelos: qḋ exponitur in glo. q2 cum ſicut oēs alij habeat angelū ad ſui cuſtodiā deputatuz: ita ⁊ mulieres oñdant facto angelos ipſos nō velle offendere de vanitatibus ſui capitis. vt faciunt frequēter in eccleſia. Uel q2 ipſi angeli aſſiſtunt ſacro cum celebrat. Dicit eni Grego. de cōſe. di. ij. quis fideliū dubitare pōt in ipſa immolationis hora ad vocē ſacerdotis in ipo myſterio angeloꝝ choros adeſſe. Uel ꝓpter angelos. i. ſacerdotes qui in ſcriptura angeli dñr: qui earum ornatibus ⁊ fucis poſſunt ſcādalizari. ¶ Tertio dȝ eccleſia in timore reuerentiali haberi ꝓpter maiorum exempla. Et inchoddo a capite eccleſie dño Jeſu xpo qui exemplo ſuo docuit tēplum eſſe frequentandū ⁊ reuerēduz. Nam quadrageſimo die ſue natiuitatis in tēplo voluit preſentari ⁊ a Symeone ⁊ Anna vidua manifeſtari. Luce. ij. c. Et in. xij. āno etatis ſue eunte ad tēplum cū matre eius ⁊ Joſeph in tēplo ipſo in medio doctoꝝ voluit inueniri. cū predicare cepit intrans hieroſolymā ꝑmo templū viſit: orabat. ibi orabat: ibi ꝑdicabat: ibi miracula faciebat. vt oſtēderet hec ibi faciēda: ⁊ nō alia ꝓpter quod dicit Augu. in regula. in oratorio nemo aliquid agat: niſi illud ꝓpter quod factum eſt. vñ ⁊ nomen aſſumpſit. Iſtr ⁊ ſanctꝰ bñdictus in regula ſua precepit monachis: vt nullus poſt expletū officiuz in oratorio ſeu eccleſia remaneat niſi qui oratiōi vacare voluerit. ⁊ tēplum dicitur a ↄtemplando. ibi fiunt quotidie maxima miracula videlȝ iuſtificatio peccatorū per debitā ſuſceptionem ſacroꝝ. que vt dic Augu. maius eſt miraculū ꝙ̄ creare celū ⁊ terraȝ: ibi etiā predicatur. ⁊ vt dicit de ↄſe. diſt. j. ſacerdote verbū in eccleſia ſanciēte. i. ꝑdicāte quicūq; egreſſus fuerit de auditorio excōmunicet. Omnes aūt illi qui irreuerentiā vel iniuriam fecerūt eccleſijs male fortunati ſunt. vt patet de eliodoro. ij. Macha. iij. ⁊ de antiocho. ij. Machab. v. de Pompeio magno in tēplo qui poſtꝙ̄ i tēplo dei hieroſolymis fecit equos ſuos ſtabulare. vt dicit Oroſius. ſemꝑ poſtea fuit deuictus in ꝑlijs vbi ꝑus fuerat victorioſus. ¶ In templis etiā ſunt corpora ⁊ reliquie ſanctoruȝ que debent venerari. poſite ſunt etiā ibi freqñter indulgentie. vñ ⁊ plures imunitates a ſummis pontificibus et impatoribus eis collate ſunt: de quibus ſupra dictuȝ eſt de ſacrilegijs: que fiunt circa eccleſias ⁊ res eccleſiaſticas. habetur in ſcda parte titu. j. de ſacrilegijs. cap. lxij

¶ De reliquijs ⁊ imaginibus ſacris ⁊ canonizatione ſanctorum. Capłm. viij.

De reliquijs vero ⁊ imaginibus ⁊ alijs pertinētibus ad ornatum eccleſie. Sciendū ꝙ Inno. iij. extra de rel. ⁊ ve. ſa. ca. cū ex eo. ſtatuit ꝙ antique reliquie nō debent ex̄ capſaz oñdi: nec poni venales. Inuentas vero de nouo nemo debȝ eas venerari: niſi aucte romani pontificis fuerint approbate. Et prelati nō ꝑmittant ꝙ illi q accedunt ad eoꝝ eccleſiam cū deuotionis decipiātur falſis figmētis: ſicut q̄nq; occaſione queſtus fieri ↄſueuit. hec ibi. ⁊ de coſe. diſt. j. placuit. ꝙ nulla memoria martyrum ꝓbabiliter accipiat: niſi aut vbi corpus aut reliquie certe ſūt. Aut vbi origo alicuius habitationis vel poſſeſſionis vel paſſionis fideliſſima origine tradit. Nā que per ſomnia ⁊ per inanes q̄ſi reuelationes quorūlibet hoīum vbicūq; ↄſtituūtur altaria oino reprobent. hec ibi. Senſus eſt ꝙ nullus recipiat ſeu ſolēnizet pro martyre niſi autētice ſciat de morte eius vel origine eius: nec reliquie venerent: niſi ſciat ꝙ ſint alicuius ſancti martyris. Et nō ꝙ ſolū dicit de martyribus: q2 tūc ecclia nō ſolēnizabat de alijs ſctis. Nūc aūt idē eſt de alijs. vt de ↄfeſſoribꝰ canonizatis. Reliquias vēdere vel emere eſt ſymoniacū. vt habes in. ij. pte ti. j. c. v. Itē de ↄſe. diſ. j. dī. Corpora ſctoꝝ de loco ad locū nullus trāſferre preſumat ſine cōſilio principis vel epoꝝ ſancteq; ſynodi licentia. Ubi dicit glo. ꝙ ꝑnceps hic intelligitur papa. ⁊ hoc eſt verū cū corpus eſt traditū ꝑpetue ſepulture. C. de reli. l. fi. niſi neceſſitas imineat. ⁊ tūc ſufficit auctas ꝑſidis pulcis. C.

de reli.l.j.Si autem nõ eſt traditũ ppetue ſepulture:pôt bñ transferri ſine auctẽ cuiuſcũqꝫ.C. de reli.l.ſed nec dñ.Et no.ꝙ pdicte leges de oibus corporibus loq videnẽ.non tñ pñt incidi vel decoqui corpora ipſa anteqꝫ ſint icinerata. alr̃ hec faciẽs incurreret excõmunicationẽ papalẽ.de qua hẽs in.iij.parte.ti.j.Jtẽ ſubtrahi furtiue reliquias ſanctoꝝ:vt honorabili⁹ ponantur ſacrilegiũ eſt ſm̃ Hug.qꝛ auferẽ ſacruꝫ de ſacro.Jtẽ portare reliquias ſanctoꝝ ad collũ ſi hoc fiat ex deuotione ꝛ fiducia ad deũ ꝛ ſanctos quoꝝ ſunt:licitũ eſt ſm̃ Tho.ij.ij.q.xcvj. ar.vlti.in rñ.ad tertium.ſecus ſi fieret cum aliqua ſuperſtitione:puta ꝙ vas earum eẽt q̃drãgulum ꝛ hmõi.quia tunc licitum non eſt.

De canoniza- .§.i.

tione ſanctoꝝ.Nota ꝙ non licet aliquẽ venerari pro ſancto:niſi fuerit canonizatus auctẽ romane eccleſie.ex̃ de reli.ꝛ venera.ſancto.c.j.Jn hac aũt canonizatione ſanctoꝝ ſm̃ Goff.ꝛ Hoſtien.inquirit̃ de vita eius ſi fuit in laboribus multis ꝛ iuſtis ſi moribus caſtus ꝛ ſtrenu⁹.di. lxj.miramur.Oportet enim pñti teſtificatiõe predicari ꝛ bone fame pconijs nõ taceri.xij.q. ij.quatuor.Et maxime q̃rendũ eſt de ſimplicitate ꝛ humilitate.ex̃ de pſump.c.ex ſtudijs:qꝛ cũ ſimplicibus ſmocinatio eius.Prouer.j.Et
Jac.iiij humilibus dat grãm.Jtẽ queri ſolet ſi ſuſtinuit pſecutionẽ.vij.qõ.j.omnis.ꝛ.c.ibi adunati. Et an illa ſuſtinuerit cũ charitate.j.q.j.vide q̃ſtum bonũ.Jnquirendũ etiã de miraculis in vita ꝛ poſt mortẽ.ſed vt dicit Hoſt.tanta examinatio fit de confeſſore:ſed de martyrib⁹ nõ fit tanta.Sed queritur de miraculis ꝛ cã ppter quã paſſi ſunt.arg.de cõſe.di.iiij.cathecuminũ.et c.baptiſmi vicẽ.Dicit tamẽ Jnno.Non negamus quin liceat porrigere pces alicui dfuncto quẽ quis credebat bonum virũ:ꝛ nunc eſſe cũ chriſto:licet non ſit canonizatus:qꝛ fidem orãtis dominus attendit.ſed facere pro eo officium vel preces ſolẽnes non licet vt dictuꝫ eſt.

Jn ipſa autem .§.ij.

canonizatione ſanctoꝝ.vtrũ eccleſia poſſit errare.ſ.canonizando eũ qui nõ eſt ſanctus.Rñdꝫ Joã.neapol.in qõlibet.xj.ꝙ ea que facit papa cũ cardinalib⁹ ſunt duplicis generis.q̃dã enĩ ſunt ꝛ ptinent ad particularia facta particularium hoĩum.vt ſunt collationes bñficiorũ eccleſiaſticoꝝ ꝛ promotiões ꝛ gradus ꝛ dignitates ꝛ ſententie iudicialiter late pro aliqbus vel cõtra aliquos ꝛ in talib⁹ papa poteſt errare.Et ratio eſt:qꝛ cum ſit purus homo ꝛ viator:ꝛ nõ cõfirmatus in gratia inordinate pôt affici ad aliquos vel cõtra aliquos.Et pôt decipi per falſas probationes ꝛ atteſtationes ex qbus procedit in hmõi.ꝛ ſic poteſt errare.vt dicit Tho.ix.qõli.q.vj.ar.vlti.Et ad hoc facit quod dicit̃.extra de ſen.excõ.c.a nobis.ſ.ꝙ iudicium eccl'ie ꝛ fallit ꝛ fallitur.Quedã alia ſunt que facit papa ptinentia ad ſtatum vl'em totius eccleſie vel quãtum ad fidem vt ſunt determinationes ꝛ declarationes que ſpectant ad fidẽ ꝛ articulos ꝛ eccleſie ſacra ꝛ omnia alia contenta in ſacra ſcriptura.ſiue quãtum ad bonos mores vt ſunt ſtatuta:decreta ꝛ decretales.ꝛ in talibus dicẽduꝫ eſt ꝙ licꝫ abſolute penſatis ſolis perſonis pape ꝛ cardinalium papa cuꝫ ipſis poſſit errare.ſuppoſita tamen diuina prouidẽtia.ꝛ.ſſ.loqui per eccleſiam credendũ eſt papam non poſſe errare:qꝛ chriſtus orauit pro eccleſia.Lu.xxij.Ego pro te oraui vt non deficiat fides tua.ꝛ dicẽ ꝙ in huiuſmodi papa erraret eſſet hereticũ.Jdem Tho.in qõli.Et ad hoc facit quod dicit̃.xxiiij. q.j.a recta fide.Et ad iſtud ſcõm genus dicẽ ipſam pertinere canonizationẽ ſanctoruꝫ:q̃ proponuntur per canonizationẽ ſancti vt exẽplar ꝛ fidei ꝛ ſancte vite ꝛ ab omnibus adorandi:et in neceſſitatibus ſuis inuocandi.Sed Thom. in quodli.ponit canonizationẽ ſanctoruꝫ in tertio genere eorum que fiunt per papã.de qbus dicit ꝙ etſi papa poſſet errare.pie tamen credẽdum eſt ꝙ deus non permitteret eccleſiã in huiuſmodi errare.ꝛ forte ratio eſt:quia ꝛ talis determinatio pertinet ad eccleſiã vl'em:ſit tamen per atteſtationes hoĩum que fallere poſſunt.

De multiplici adoratiõe.ſcilicet latrie:ꝛ dulie:ꝛ yperdulie. Caplm̃.ix.

Adorare autẽ.i.venerari debemus reliquias ſanctoꝝ ſm̃ Tho.in.iij.parte.q.xxv.ar.vlt. Nam qui habet affectuꝫ ad aliquẽ etiam ea que de ipſo poſt mortẽ relinquũtur veneratur nõ ſolũ corpus aut partes corpis ei⁹:ſꝫ etiam exteriora aliq̃ eius puta veſtes ꝛ hmõi. cum aũt ſanctos dei in veneratione debeamus habere tanq̃ mẽbra xp̃i dei filij ꝛ amicos ꝛ interceſſores noſtros.ideo eorũ reliquias qualeſcũqꝫ honore congruo in eorũ memoria venerari debemus ꝛ pcipue eoꝝ corpora que fuerunt templũ dei ꝛ organa ſpũſſancti in eis habitantis ꝛ operantis:ꝛ ſunt corpori chriſti cõfigurãda per gloriam reſurrectionis.Unñ ꝛ ipſe deus huiuſmodi reliquias cõuenienter honorat in eorum preſentia miracula faciendo.Et vt dicit Hiero.ad riparium.Nos nec martyrum reliquias nec angelos adoramus.ſ.adoratione latrie. Honoramus autem martyruꝫ reliquias:vt eũ cuius martyres adoramus:honoremus ſuos vt honor ſeruorum redundet in dominum.

De imaginibus .§.i.

quibus ornatur eccleſia. Nota q eaꝝ traditio
⁊ adoratio creditur ab apłis tradita. Uñ ⁊ bea/
tus Lucas dicit pinxiſſe imaginem xpi: que ro
me habetur ſm Tho. in. iij. parte. q. xxv. ar. iij.
in ro. ad vlti. Unde de cōſe. diſ. iij. perlatū. qdā
eps laudatur a Grego. q ꝓhibuerit populum
imagines adorare. ſ. adoratione latrie vt dicit
glo. qđ non eſt fiendū imaginibus ſanctoꝝ:
vel ſorte de imagine xpi hoc prohibuit: qꝛ ado
rabant talem imaginē. inquātum quedam res
ſeu reſpectu materie de qua erat: qđ nō eſt fien
dum. Reprehenditur tamē ille epš: eo q ipſas
imagines confringere fecit. Uñ eo. c. dic Gre/
go. Aliud eſt picturam adorare. aliud eſt p pi/
cture hiſtoriam quid ſit adorandū addiſcere.
Nam qđ legentib⁹ ſcriptura. hoc ⁊ idiotis pre
ſtat pictura cernentibus: qꝛ in ipſa ignorantes
vident quid ſequi debeant: ⁊ precipue gentib⁹
pro lectione pictura eſt. q autē dñs dixit Exo.
xx. Non facies ſculptile nec oēm ſimilitudinē:
nō prohibuit ſimpliciter illo ꝓcepto ſculptilia
vel imagines: ſed ne facerent eas ad adorādū.
Unde ſubdit. neqꝫ coles eas. ⁊ quia vt dicitur
§. ſequēti. idem eſt motus in imaginē: ⁊ in rez
cuius eſt imago. eodeꝫ modo prohibet adora/
tio imaginis quo prohibet adoratio eius cui⁹
eſt imago. Uñ ibi intelligitur prohiberi adora
tio imaginum quas gentiles faciebant in vene
rationem deoꝝ ſuorum idest demonū. Ipſi au
tem deo cum ſit incorporeus nulla imago pote
rit poni. Sed quia in nouo teſtamento deus fa
ctus eſt homo: poteſt in imagie corporali ado/
rare. hec Thomas vbi ſupra.

De adoratione .§.ij.

que precipue ſit in eccleſijs. Nota ſꝫ Tho. ij. ij.
q. lxxxiiij. Eſt adoratio interior: que conſiſtit in
interiori reuerētia deuotione ⁊ ſubiectiōe men
tis erga eū qui adorat. Et eſt adoratio exterior:
que cōſiſtit in honore exteriori: qui exhibet al/
teri: vt in genuflexionib⁹. inclinationibus: mu
nerationibus ⁊ hmōi: exterior ordinat ad inte
riorem que eſt ꝓncipalis ſicut ſignū interioris
⁊ eius exercitatiuū. Quelibet hoꝝ ſiue interior
ſiue exterior eſt duplex. Una que dicit latria: q̄
adoratio eſt actus virtutis religionis: ⁊ exhibe
tur alteri vt ꝓmo ꝓncipio ſeu creatori ⁊ vt fini
vltimo in quo btificamur. Et hic eſt ſolus de⁹
pater filius. ⁊ ſſ. ideo ipſe ſolus tali adoratione
latrie eſt adorādus. iuxta illō Deut. vj. ⁊ Mat.
iiij. ⁊ Luc. iiij. dñm deuꝫ tuum adorabis ⁊ illi
ſoli ſeruies. Eſt alia adoratio que dꝛ dulia ⁊ ſtri
cte qdem eſt reuerētia: quā exhibet ſuus dño:
ſed large put cōiter ſumitur. extendit ad omnē
reuerentiaꝫ que exhibet alicui, rōne dñij ſeu ſu
perioritatis ⁊ excellētie. Et qꝛ in deo eſt vniuer
ſale dñium oium ⁊ omnis excellētia creature ē
quedā participatio diuine bonitatis: ideo etiā
adoratione dulie pōt deus adorari. ⁊ non ſolū
ipſe: ſed angeli ſancti ⁊ rectores. Et de iſta ado
ratione dulie intelligendū: cum legimus aliqs
ſanctos creaturas adoraſſe. vt Nathā prophe/
ta Dauid. ſecundo. Regum. Angelos Abraaꝫ
Gen. xviij. ⁊ huiuſmodi.

De ſacrificijs .§.iij.

nota q ſicut latria ſoli deo exhibet: ita ⁊ ſacrifi
ciū quod pertinet ad latriā. Eſt aūt ſacrificium
verū ſm Aug. de ci. dei. omne opus qđ agim⁹
in ſancta ſocietate qua inhereamus deo. Et ſicut
eſt triplex hois bonum: ita triplex ſacrificium.
Primū eſt bonū anime qđ offertur deo quodā
interiori ſacrificio. vt deuotione oīone ⁊ huiuſ
modi. ⁊ hoc eſt ꝓncipale. Scđm bonum eſt cor
poris qđ deo offertur quodāmodo in ſacrificiū
per martyriū ⁊ abſtinentiaꝫ ſeu continentiam.
Tertiuꝫ bonū eſt exterioꝝ rerū de quo offerim⁹
deo directe ſacrificium: qñ immediate deo res
noſtras offerimus: mediate qñ res nřas coica/
mus proximis ꝓpter deū. hec Tho. ij. ij. q. lxxxv.
ar. iij. in ſolu. ad ſcđm ar. Et q iſta dicantur ſacri
ficia oſtendit Hierony. in aggeo ꝓpha. dicens.
Hic ppls hereticoꝝ oium eſt in cōſpectu meo:
dicit dñs. omne qđ fecerit. omne qđ mihi obtu
lerit vel vota vel pro ſalute vel pacifica vel pro
peccato vel holocauſta vel elemoſynas ſiue ie/
iunia ſiue corporis caſtitatē: cōtaminata erunt
in ꝯſpectu meo. j. q. j. hic ppls. De primo pſal.
Sacrificium deo ſpūs contribulatus. ps. l. De
hoc etiā ſacrificio penitentie pulchre ſcribitur
de peniten. diſt. iij. c. inter hec hircū. proprie ta
men ſm Tho. dicit ſacrificiuꝫ: cū aliquid ſit cir
ca res deo oblatas. Unde ſacrificiū dicit: qꝛ ho
mo facit aliquid circa ſacrum: vt cum frāgitur
comeditur vel benedicit. Sicut in veteri lege
aīalia occidebant: ⁊ ꝯburebant in honorē. dei
Et ſꝫ illis mandauerat deus ne idolis offerrent
gentilium. vt dicit Hiero. xxij. qđ. j. conſidera/
tum etiam in figuram noſtri ſtatus. ſcilicet gra
tie. xij. queſtio. ij. cap. gloria. ad ſignificandum
ſcilicet paſſionem chriſti. ⁊ quomodo nos de/
beamus ſpiritualiter deo offerre. puta vt agn⁹
per innocentiam: vt ouis per patientiaꝫ: vt tur
tur per caſtitatem ⁊ huiuſmodi. In nouo teſta
mento offerunt ſacerdotes pro ſe ⁊ pro alijs ſa
crificia ordinata ad cultum diuinuꝫ: precipue
eucharíſtie. de qua dicit. prima queſtio. j. mul/
ti. Sacrificium dicitur tanqꝫ ſacrum factum:
quia prece myſtica cōſecratur pro nobis in me
moriam dominice paſſionis.

¶ De adoratiōe .§.iiij.

Imaginū. Nota ſm Tho.in.iij.p.q.xxxv.ar.iij.
in corpe ar.ꝙ ſm phm duplex eſt mot⁹ in ima//
ginē. Unus eſt in ipſaȝ imaginē inqȝtū eſt que
dam res. puta lignū vł lapis ⁊ huiuſmodi. Ali
us in imagineȝ inqȝtum imago eſt repñtatiua
alicuius. Et inter hos mot⁹ eſt iſta differentia:
quia pmus mot⁹ quo quis mouet in imagineȝ
put eſt: quedā res eſt alius a motu qui eſt in reȝ
cuius.ſ.eſt imago. Scđs mot⁹ qui eſt in imagi/
nē inquantū imago eſt vnus ⁊ idē cuȝ illo qui
eſt in re. Igit ſi conſideram⁹ imaginē xpi ⁊ ſctō
rum inqȝtū eſt quedā res. puta lignū vel pictuȝ
vel ſculptū. ſic nulla reuerentia eſt exhibenda:
quia reuerentia non debet niſi rōnali creature.
Sed ſi conſiderem⁹ imagines xpi vel ſctōrum
repñtatas ſi reuerentiā ⁊ adorationeȝ exhiberi
debemus ſicut ⁊ in ipſis. Et qꝛ xps cum ſit de⁹
⁊ homo: inquantuȝ humanitas eius eſt verbo
vnita cum adorat adoranda eſt adoratione la//
trie ſicut ipm verbū diuini. Scti autem adora/
tione dulie adorant. Sed qꝛ virgo Maria hȝ
quādā excellentiā ſup alios ſanctos: qꝛ mater
xpi. iō ſingularis adoratio fit ei. non latrie. ſed
yperdulie. Tho.iij.pte.q.xxv.ar.v.⁊ ſic itellige
illō.ca.de conſe.di.iij. venerabiles imagines
xpiani nō deos appellāt nec ſeruiūt eis vt dijs:
nec ſpem ſalutis ponūt in eis. nec ab eis expe//
ctant futurū iudiciū.ſ. put ſunt quedā res: ſed
memoriam ⁊ recordationē primitiuoꝝ venerā
tur eas ⁊ adorant.i. inquantum imagines.

¶ De adoratione .§.v.

crucis. Nota qualr dȝ adorari ſm Tho.vbi.ſ.
iij.pte.q.xxv.ar.iiij. Honor ⁊ reuerentia nō de
betur: niſi creature rōnali. Creature aūt inſenſi
bili nō debet honor ⁊ reuerētia: niſi rōne natu
re rōnalis. Et hoc duplr. Uno modo inquantū
repñtat creaturā rōnalem. Alio modo inqȝtuȝ
ei quocūqȝ modo cōiungit. Primo modo con
ſueuerunt hoies venerari regis imaginē. Se//
cundo modo ei⁹ veſtimētū. Utrūqȝ aūt venerā
tur hoies eadē veneratione qua venerant ⁊ re
gem. Si ergo loqmur de ipſa cruce in qua xps
crucifixus eſt vtroqȝ modo eſt a nobis adoran/
da aīs veneranda. Uno modo inqȝtuȝ repñtat
nobis figurā xpi extenſi in ea in modū crucis.
Alio mō ex ꝯtactu eius ad mēbra xpi. ⁊ ex hoc
ſanguine eius pfuſa. Unde vtroqȝ modo ado//
rat ea adoratione. qua xps.ſ. adoratiōe latrie.
pter hoc ipſam crucē alloquimur ſicut ipȝ cru
cifixum. Si aūt loquamur de effigie crucis in q̄
cunqȝ alia materia. puta lapidis vel ligni: auri
vel argenti. ſic veneramur crucē tm̄ vt imagi/
nē xpi: quā veneramur adoratiōe latrie. ⁊ hoc
facimus non put fuit in xpi obprobriū: ſed pu
ut ꝯſiderat diuina virtus eius qȝtū ad effectuȝ
nře ſalutis: q̄ de hoſtibus triūphauit. Et qȝtuȝ
quidē ad rōnē cōtact⁹ mēbroꝝ xpi adoramus
non ſolū crucē: ſed oīa que ſunt xpi. vt clauos:
lanceaȝ: veſtimenta: ⁊ ſacra eius tabernacula.
vt dicit Dama. Sed qꝛ non repñtant imaginē
xpi crucifixi ſicut crux que dr ſignuȝ filij hois.
Mat.xxiiij. Hinc eſt ꝙ imaginem crucis vene
ramur in quacūqȝ materia. nō autem imaginē
clauoꝝ ⁊ hmōi. Iteȝ dr̄.xj.c.eccleſiaꝝ q̄ ſcriptu
ra ſalutifere crucis ſignaculo docuit fideles in
ſigniri. dicit glo. Nulla veteris vel noui teſta/
menti: ſed habitū eſt hoc ad traditionem anti/
quoꝝ. Et deſignat iter chriſti de celo in terram.
⁊ inde in infernum ⁊ tandem ad celum: qꝛ fit a
capite in inferi⁹ ⁊ a ſiniſtris in dextꝝ. vt dic̄ gl.

¶ De deuotione ⁊ ornatu eccleſiaꝝ. Cap.x.

D E deuotiōe que pre

cipue dȝ haberi in diuino officio. Un̄
greg.xviij.q.ij. luminoſo dicit. ꝙ in
dei ſeruorum receptaculis.i. monachoruȝ nul/
la popularis prebeatur occaſio ꝯuentus. qꝛ nec
expedit aiabus eorū: ⁊ hoc vt remotis vexatio
nibus ⁊ cunctis grauaminibus diuinuȝ opus
cum ſumma animi deuotione pficiant. ⁊ ex̄ de
cele.miſ.c.dolentes. precipitur vt diuinuȝ offi
cium nocturnum pariter ⁊ diurnum ſtudioſe deuotio
dicatur pariter ⁊ deuote. Hoc tm̄ in.c. ſequenti eſt.
exponet. ¶ Pro hui⁹ declaratione dicit Tho.
ij.ij.q.lxxxii.ar.i.in corpe art. ꝙ deuotio dicit
a deuouendo. Un̄ deuoti dicunt q ſeipſos quo
dammodo deuouent deo: vt ei totaliter ſe ſub/
dant. ⁊ ſic deuotio nihil aliud eē videtur qȝ vo
luntas quedā prōpte ſe tradēdi ad ea q̄ ptinēt
ad dei famulatum. Et qꝛ ad eandē virtutē pti/
net operari aliqd ⁊ hr̄e prōptā voluntatem ad
illud faciendū: ideo cum opari ea que ptinent
ad diuinum cultum: pertinet ad virtutem reli
gionis. etiam deuotio qua homo habet prom/
ptam voluntatem ad hec pertinet ad religio/
nem ſicut actus eius. Eſt autem deuotio pin/
guedo anime. Unde ſicut pinguedo corpo/
ralis generatur per calorem naturalem dige/
rentem: ⁊ ipſum calorem naturaleȝ ſeruat qua
ſi eius nutrimentū. ſic deuotio cauſatur ex ca/
lore charitatis. ex amore eniȝ quis reddit prō/
ptus ad ſeruiendum amico ⁊ per deuotionem
charitas nutritur. ſicut ⁊ quelibet amicicia ſer
uat ⁊ augetur per amicabilium operum exerci
tiuȝ. deuotio igitur ad ſanctos ⁊ ad deum refe
ratur. ¶ De cauſa deuotionis dicit Tho. vbi. Cauſa de
ſ.ij.ij.q.lxxxij.arti.iij.in corpore ar. ꝙ duplex uotōis.
eſt cauſa eius. Una eſt intrinſeca ⁊ pncipalis.
⁊ iſta eſt de⁹ qui vt dicit Amb. quē vult religio

ſum facit ⁊ ſi voluiſſet ſamaritanos ex indeuotis deuotos feciſſet. Cauſa intrinſeca ex parte nr̄a op; ꝙ ſit meditatio vel ꝯtēplatio. Eſt enim deuotio quidam actus volūtatis ad hoc ꝙ hō ꝓmpte ſe tradat ad diuinū obſequiū. oīs autē actus volūtatis ex aliqua ꝯſideratione ꝓcedit eo ꝙ bonū intellectū eſt obiectū voluntatis. Et iō neceſſe eſt vt meditatio ſit deuotionis cā inquātū. ſ. ꝑ meditationē homo ꝯcipit: ꝙ ſe tradat diuino obſequio. Ad qḋ īducit duplex ꝯſideratio. Una eſt ex pte diuine bonitatis ⁊ bñficioꝝ eius. iuxta illud ps. lxxij. Mihi adherere deo bonū eſt ⁊c̄. Et hec ꝯſideratio excitat dilectionē: que eſt ꝑrima deuotionis cā. Alia eſt ex parte hōis ꝯſiderātis ſuos defectus ex quibus indiget vt deo innitat. iuxta illud ps. cxxj. Leuaui oculos ⁊c̄. Et hec ꝯſideratio excludit preſumptionem ꝑ quā aliquis impedit: ne deo ſe ſubyciat: dum ſue v̄tuti initit. Et nota ꝙ q̄uis ea que ſunt diuinitatis ſint ſm ſe maxime excitatiua ad dilectionē: ⁊ ꝑ ꝯñs ad deuotionē: qꝛ deus eſt ſup oīa diligēdus: tn̄ quoad nos ex debilitate mētis humane ea que ptinēt ad xp̄i humanitatē ꝑ modū cuiuſdā manuductiōis maxime deuotionē excitāt: qꝛ ſicut hō indiget manuduci ad cognitionē diuinoꝝ: ita ad dilectionē ꝑ aliqua ſenſibilia nobis nota inter que ꝓcipuū eſt humanitas xp̄i: vt dum viſibilr̄ deū cognoſcimus ꝑ hunc in inuiſibiliū amoꝛē rapiamur. Cū tn̄ deuotio circa ea que ſunt diuinitatis ꝯſiſtat. Item nota ꝙ ſcia ⁊ quicquid aliud ad magnitudinē ptinet: occaſio eſt ꝙ hō minꝰ ꝯſiderat de ſeipſo: ⁊ ideo non totalr̄ ſe deo tradat. Et inde eſt ꝙ hmōi q̄nq̄ occaſionalr̄ deuotionē impediunt. Et in ſimplicibus ⁊ mulieribus deuotio abūdat elationē cōpꝛimēdo: ſi tn̄ ſcientiā quantācūq̄ perfectionem deo ſubdat: ex hoc ipſa deuotio augetur.

De effectu de .§.i.

uotionis qui eſt ꝑ ſe ⁊ ꝓncipalr̄ leticia ſpūalis ex ꝯñti triſtitia. Nā cū deuotio ꝓcedit ex duplici ꝯſideratione: ꝓmo ⁊ principalr̄ ex ꝯſideratione diuine bonitatis. Et ex hac parte ſequitur delectatio. ſm illud ps. lxxvj. Memoꝛ fui dei ⁊ delectatus ſum. Sed ꝑ accidēs cauſat triſtitiā quandā inquantū nō plene fruit deo. Secūdario ꝓcedit deuotio ex ꝯſideratione ꝓpꝛiorum defectuū. Et hec cōſideratio de ſe nata eſt cauſare triſtitiā: ⁊ per accidens leticiā per ſpē diuine ſubuentionis non auxily ⁊c̄.

De oꝛnatu eccle §.ij.

ſie. Nota qḋ dicit Ambꝛo. di. lxxvj. non ſatis. circa ſi. Maxime ſacerdoti hoc ꝯuenit oꝛnare tēplū dei honoꝛe ꝯgruo vt etiā culta aula dei reſplendeat. Non tn̄ dicit ꝙ fiant ſupfluitates pompe ⁊ multe vanitates armoꝝ: picturarū: vaſoꝝ aureoꝝ ⁊ hmōi. Unde idem Ambꝛo. in eodē li. ſc: de officiys: ⁊ habet. xij. q. ij. aurū. ſic dicit. Aurū ſacra nō querūt nec auro placent: q̄ auro nō emunt. Oꝛnatus ſacroꝝ redēptio captiuoꝝ eſt. Sed ⁊ Hiero. in. c. ſeq. ⁊ incipit gloria tales repꝛehēdit dicēs. Multi edificant parietes: colūnas ⁊ eccleſie ſubtrahunt marmoꝛa nitent: auro ſplendent laquearia: gēmis altare diſtinguit ⁊ miniſtroꝝ xp̄i nulla eſt electio. Nec ꝙ v̄o mihi aliquis opponat: diues in iudea tēplum mēſam lucernas: thuribula: patellas: ciphos: moꝛtariola: ⁊ cetera ex auro fabꝛicata. Tunc hec ꝓbant a dño: qn̄ ſacerdotes hoſtias imolabant. i. dum erat ille carnalis ꝓpl'us: querebat cultus dei circa exterioꝛa ⁊ ſenſibilia. Et ſequit. Q̄uāq̄ hec oīa ꝑceſſerunt in figur. i ſcripta ſunt āt ꝓpter nos in q̄s fines ſeculoꝝ deuenerūt. Nunc v̄o cū paupꝛtatē domus ſue: pauper dñs dedicauerit poꝛtemus crucē: ⁊ delitias lutū putemus. hec ille. Bern̄. quoq̄ etiā repꝛehendit picturas vanas ⁊ monſtruoſas eccleſiarum: ⁊ imundiciam ⁊ incuriam rerū ſacrarum: vt paramentoꝛum ⁊ altarium ⁊ hmōi.

De aqua bene .§.iij.

dicta ſancta que dꝫ eē in eccleſiis: de huius virtutibus ſic dicit Alexāder pa. de ꝯſe. diſtin. iij. aquam. Aquā ſale ꝯſperſam populis benedicimus vt ex ea cuncti aſperſi ſanctificent ⁊ purificentur: qḋ ⁊ oībus ſacerdotibus faciendū eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitule aſperſus populos ſanctificabat atq̄ mundabat: multo magis aqua ſale aſperſa diuiniſq̄ ꝓcibus ſacrata populū ſanctificat ⁊ mundat. Et ſi ſale aſperſo per heliſeum ꝓphetam: ſterilitas aque ſanata eſt: quanto magis diuinis pꝛecibꝰ ſacratus ſal: ſterilitatē aufert rerum mundanaꝝ ⁊ inquinatos ſanctificat ⁊ purgat: ⁊ cetera bona multiplicat: ⁊ inſidias diaboli auertit: ⁊ a phantaſmaticis verſutiis hoīes defenſat. hec ibi. Et no. ſm Tho. in. iiij. ꝙ aqua benedicta nō eſt ſacramentum: ſed ſacramentale: q̄ꝛ quedā diſpoſitio ad ſacramentū. Non enim directe oꝛdinat ad remedium ꝓſtandū vt ſacramenta: ſed ad remouendū ꝓhibēs. Unde datur ꝯtra demonum nequitias ⁊ omne qḋ effectū ſacramentoꝛū impedire poſſet. Quomodo etiam per ipſam tollantur venialia habes. ſ. j. parte. Item ſm tho. in. iiij. Cum aqua non benedicta apponitur benedicte: totum eſt benedictum. Uirtus enim q̄ acquiſita eſt aque ex benedictione peruenit ad aquam additam: quod dicitur in. d. c. aquam. ꝙ cinis vitule ſanctificabat: intelligendum eſt nō ex opere operato vt ſacramenta nr̄a: ſed ex ope

di. xij. q. j. ar. ij q. vj. ad ij. ⁊. iij. ꝑte. qō. lxxvij. ar. viij. ad. iij.

re operante ideſt fide ⁊ deuotiõe illud faciẽtes ſicut ⁊ alia ſacramenta veteris teſtamenti.

¶ De oblationibus eccleſiaſticis ideſt que fiũt in eccleſijs. Capitulo.xj.

D E oblatiõibus que

fiunt in eccleſia. Nota ꝙ Gre.vij.de ꝯſe.di.j.ſic dicit. Oĩs xpianꝰ pꝛocuret ad miſſaꝝ ſolẽnia aliqd deo offerre ⁊ ducere ad memoꝛiã:qꝛ deꝰ per Moyſen dixit. Nõ
Exo.23. apparebis in ꝯſpectu meo vacuus. Pꝛo cuius declaratiõe dicit Tho.ij.ij.q.lxxxvj.ꝙ nomen
artič.j. oblatiõis eſt extenſuȝ ad oẽs res que in dei cultum exhibenť:ꝙ ſi aliqd exhibeať in cultũ diuinum quaſi in aliqd ſacrum qd inde fieri debeat ad ſumendũ diciť ſacrificiũ ⁊ oblatio. vt patet Leui.ij. Si vero exhibeať vt integruȝ maneat diuino cultui deputandũ:vel in vſus miniſtrorum expendendũ erit oblatio ⁊ non ſacrificiũ. Hmõi autẽ oblatiões de ſui rõne hñt ꝙ voluntarie offeranť. Unde diciť Exo.xxv. Ab homine qui vltroneus offert accipiens eas. concoꝛ. glo.d.c.oĩs.di.ꝙ ad litterã eſt conſiliũ. Poteſt tamen ꝯtingere ꝙ aliquis ad oblatiões teneať quadruplici rõne ſm Tho.ij.ij.q.lxxxvj.ar.j.in coꝛpe.ar. Pꝛimo ex pcedenti ꝯuẽtione ſicut cũ alicui ꝯcediť aliquis fundus eccleſie vt certis tꝑibus certas oblationes faciat:qd tñ habet rationem cenſus. ¶ Scdo ꝓpter pcedentem ꝓmiſſionẽ ſeu pꝛomiſſionẽ:ſicut cũ aliqs facit donationẽ inter viuos:vel legat aliqd eccleſie mobile vel imobile. ¶ Tertio ꝓpter eccľie neceſſitatẽ:vt cũ miniſtri nõ hñt vnde ſuſtenteť. ¶ Quarto ꝓpter ꝯſuetudinẽ:teneť eni fideles in aliqbus ſolẽnitatibus ad aliqs eccleſias ꝯſuetas:in his tñ duobus vltimis caſibꝰ remanebit oblatio quodãmodo volũtaria: quantuȝ ad quãtitatẽ vel ſpeciẽ rei oblate. Tho.ꝙ ſi laici nõ dant oblatiões cũ debẽt:pñt eis ſubtrahi ſacra:nõ tñ per ipm ſacerdotẽ. vt glo.dicit illi⸗ us.c.oĩs. ſed vt dicit Tho. per ſuperioꝛẽ pꝛela⸗
Ubi.ſ. tum:ꝙ aũt laici ꝓhibenť accipere vel comede⸗
ad tertiũ. re oblationes fideliũ per decretũ caliſti.x.q.j. ſanctoꝝ.⁊.c.ſe. Hiero. etiam dicit ea.q.qꝛ ſacerdotes pꝛo oĩbus oꝛare debẽt:quoꝝ oblationes ⁊ elemoſynas accipiũt. Qua fronte pſumũt laici oblatiões ipſoꝝ comedere vel al's ꝯcedẽ ⁊c. Dicit Tho.ꝙ hec capľa intelliguť poſtqȝ fuiſ⸗
ar.ij.ad iij. ſent oblatiões ꝯſecrate:qꝛ tunc non poſſunt cedere in vſus laicoꝝ:ſicut nec ſacre veſtes vaſa ⁊ hmõi:vel etiã põt intelligi qñ talia a ꝓpꝛia auctoꝛitate auferũt:vel cũ rõne parentele recipiunt oblatiões a clericis extra caſuȝ neceſſitatis al's aũt ipas oblatiões non ſolũ põt in vſus ſuos ꝯuertere:ſed etiã põt ⁊ debet alijs diſtribuere ⁊ partim in his que ptinent ad cultũ diuinũ partim in vſus paupeꝝ quãtũ põt vel vendendo vel donando ipas oblatiões. Hiei.xvj.q.j. qm quicqd hñt clerici pauperuȝ eſt ⁊c.⁊.xij.q.ij.quatuoꝛ. ¶ Et nota ꝙ quarundã perſonarũ ꝓhibenť recipi oblatiões ad altare:⁊ hoc in deteſtationem criminis eoꝝ.cũ ſcȝ eſt notoꝛium. Uñ dr̃ di.xc. Oblatiões diſſidentiũ fratruȝ nec in ſacrario nec in gazophilatio recipiantur. Et dicit glo.cũ ſcȝ odiũ eſt apertũ ⁊ notoꝛium. Et expꝛimit etiã quedã alia vitia per que oblationes hmõi non debent recipi vȝ de oppꝛeſſoꝛe paupeꝝ ex officiũ vel etiã in officio poſt admonitionẽ nõ coꝛrectus. Itẽ de eo qui vi extrahit de eccleſia ſeruũ ad eccleſiã ꝯfugientẽ. Iteȝ de vſurario publico. Itẽ de meretrice. Pñt tamen iſti dare elemoſynã de ſuo ſi hñt. Itẽ dicũt Richar.⁊ Ho.⁊ ſil'r de heretico excõicato ⁊ iudeo ſil'r ⁊ de quolibet alio notoꝛio ⁊ hoꝛrẽdo. gl.tñ hoc vltimũ nõ tenet. Itẽ nota ꝙ cũ epus in eccleſia cathedrali vel alia parrochiali celebꝛat ſȝ Hoſti. oblatiões que offeruntur de iure cõi ſue ſunt extra de parro.c.ſup eo. Si tñ de ꝯſuetudine eſt ꝯtrarium. ſequẽda eſt ꝯſuetudo:dũ tamẽ epus accipiat ſuã canonicã poꝛtioneȝ de omnibus. Sed ſi eps nimiã moꝛã in vno loco contraheret ⁊ nimis frequẽter celebꝛaret ſecus eſſet. Idem in archiepo pꝛouinciam viſitante. ex de cen.c.romana.li.vj. Oblatiões que offeruntur eccleſijs parrochialibꝰ ſm Ray.⁊ Hoſti. dãde ſunt ſacerdoti parrochiali:⁊ ſi alij eccľie pꝛelato illius eccleſie.x.q.j.quia ſacerdotes.

¶ De patronis eccleſiaꝝ ⁊ que ptinẽt ad iuſpatronatꝰ ⁊ quõ hñt pñtare ⁊ hmõi. Cap.xij.

D E patronis benefi⸗

cioꝝ ſeu eccleſiaꝝ vltimo vidẽdum eſt. Ubi ſciendũ ſm Hoſti.ꝙ pꝛonatus eſt ptãs pñtandi inſtituendũ ad beneficiuȝ eccleſiaſticũ:⁊ poniť vt Goffre. dicit ex eccleſie fundatiõe:dotatiõe ſoli collatiõe.xvj.q.vij.filis:⁊.ca.qcunqȝ. Unde vꝰ. Patronum faciunt dos edificatio fundus. Et iuſpꝛonatus ſȝ diuerſas regiones diuerſimode noĩatur:qñqȝ enim diciť aduocatio. extra.eo.c.qꝛ clericus: quãdoqȝ vice dñatus vel cuſtodia ſeu guardia. ex.eo. pterea. qñqȝ dr̃ ius frequẽtatiõis vľ pceſſionis vj.q.vij.pie mentis.⁊.c.frigẽtius:hec eniȝ nomina pꝛo eodẽ ſupponũt. ex de ſta.mo.cap.in ſingulis.§.fi. Ius aũt qd cõpetit pꝛono eſt quadruplex. Unde vſus. Patrono debetur honoꝛ onus ⁊ emolumentum. Pꝛeſentet pꝛeſit defendat alať egenus. Pꝛimũ ergo eſt ꝙ ipſe habet pꝛeſentare inſtituendũ ad pbendas ſeu eccleſias nõ collegiatas. extra eo. fere per totũ. In collegiatis vero electioni nõ qdem faciẽde ſed iã facte poſtulatur aſſenſus pꝛoni. extra.c.nobis.

Scðm eſt ꝙ quaſi principalis primus in ꝓceſ
ſione ꝓcedit.xvj.q.vij.pie mentis. Tertiuȝ eſt.
ꝙ defenſoꝛ pꝛecipuus eccleſie eſt: ⁊ idõ tenet eã
defendere ab oibus oppꝛeſſoꝛibus.xvj.q.vij.fi
lijs. Quartũ eſt: ꝙ ſi vergat ad inopiã alendus
eſt bonis ipſius eccleſie: vt in dicto.c.filijs. Itẽ
in ipſa fundatiõe põt patronus laicus de ꝯſen
ſu epiſcopi certũ cenſum tenere extra.e.c.prete
rea.ij.ſed vltra nil debet exigere nec in aliquo
grauis eſſe.extra de ſta.mo.c.in ſingulis. Sed
qñ patronatus eſt locus religioſus.vt ſi aliqui
monachi in ꝓpꝛio ſolo ⁊ ꝓpꝛijs expenſis eccle/
ſiam edificauerũt habent in ea omnia tpalia ſi/
cut ep̃s oĩa ſpiritualia.vt.xvj.q.ij.ſtatuendum
⁊.c.ſane.extra de pꝛiuil.c.cũ ⁊ plantare.⁊ de ca
pel.mo.c.j.hñt nihilominus ⁊ ius pꝛeſentãdi.
extra de ſupplen.ne pla.c.ſicut. Debet autẽ pão
nus ſi eſt laicus pñtare infra quatuoꝛ menſes.ſi
eſt eccleſia vel monaſteriũ infra ſex menſes eti/
am ſi iuſpatronatus habuit.extra eo.ſi laicus.
li.vj.alʼs ep̃s oꝛdinabit de eccleſia.extra eo.cuȝ
ꝓpꝛius: ꝙ ſi patronus pñtet p̃mo vnũ ⁊ poſtea
alium ſi laicus eſt pãonus indicio ep̃i relinqui
tur: quem velit acceptare: ſed ſi eſt collegiũ vel
eccleſiaſtica perſona variare non poteſt ſed pꝛi/
mus preferendus.ex̃.e.cum aduocatus.

De preſentato .§.i.

Nota ꝙ ſi patronus pñtat nõ idoneũ ſed indi/
gnum ſi pãonus eſt collegiũ: vel ꝑſona eccleſia
ſtica pꝛiuatus eſt pꝛo ea vice iure pꝛeſentãdi.ex
tra.e.c.cũ in cunctis.⁊ de ſupplen.ne.pla.ca.ſi
cut. Silr etiã ſm quoſdã ſi patronus eſt laicus
pꝛiuatus eſt iure pñtandi pꝛo ea vice: ⁊ deuol/
uitur ad ſuperiorẽ vel ſaltẽ pꝛiuari debet.tñ vt
addit Inno.bene facit ep̃s ſi iterum remittat p
ñſionem laico patrono. Itẽ nota ꝙ pãonus q̃/
tumcunqꝫ ſit idoneus non põt pñtare ſeipſum.
viij.q.j.in ſcripturis.ex̃.eo.per noſtras. Si tñ
plures ſunt patroni bene pñt pꝛeſentare vnum
de ſeipſis.ar.ex̃ de elec.c.cũ in iure.ſed bene põt
pñtare patronus filiũ ſuũ vel nepotem: dũmo/
do alʼs ſit idoneus.ſm Hoſtien.quin potius vi
detur preſentandus q̃ȝ alius ex̃ de coha.cle.c.
j.concor. Innocen. Item ſi eccleſia vacante ep̃o
vocat patronum: ⁊ confert ei motu pꝛopꝛio.ita
ꝙ non habuit hoc originẽ a pãono põt fieri ſm
Hoſti.arg.extra de elec.c.cum in iure.

De tranſlatiõe .§.ij.

vel alienatiõe pãonatus. Nota ꝙ quatuoꝛ mo
dis iuſpatronatus transfert in alterũ. Pꝛi/
mo per ſucceſſionẽ hereditariã. Scðo ex ꝑmu/
tatione quia cũ alio ſpirituali permutari poteſt
xvj.q.vij.nemini. Tertio ex donatione. Et ſi do
natur iuſpatronatus laico requiritur cõſenſus
epiſcopi: maxime quando dubitatur ne fiat in
fraudem ⁊ transferatur in potentiorẽ.extra.eo.
ca.preterea: ſed ſi donet clerico requiritur con/
ſenſus epiſcopi.extra eo.cap.ex inſinuatione.
Quarto ex vẽditione quia licȝ non poſſit vẽdi
ſpecialiter.extra eo.de iure tñ tranſit cum vni/
uerſitate: niſi de ipſo ſpãliter excipiatur.ex̃ eo.
ex lřis.⁊.c.cũ ſcðm. Similiter tranſit cum vni/
uerſitate in ꝯditione ad firmam ſiue ad penſio
nem.vt in eo.c.ex lřis. Utruȝ poſſit pignoꝛi ob
ligari.de hoc ſunt opi.quidã dicunt ꝙ põt ob/
ligari cum vniuerſitate: verioꝛ tñ videtur opi.
Inno.ꝙ nec ſimpliciter nec cum vniuerſitate
poteſt pignoꝛi obligari: ex eo ꝙ creditoꝛ nõ po
teſt re vti pignoꝛata: nec debitoꝛ quãdo trãſtu/
lit in creditoꝛẽ: ⁊ ſic cum neuter poſſit preſenta
re fieret detrimẽtum eccleſie: quod non debet
eſſe.di.c.cum ſcðm.ſm Hoſti.in feuduȝ poteſt
dare cum vniuerſitate: ſed non ſpecialiter ⁊ ex/
preſſe. Et dicitur ſpirituale hoc ius quia per ip
ſum pꝛeſtatur via ad concedendum beneficiuȝ
ſpirituale.de ſimo.in huiuſmodi vide.ſ.in.ij.
parte ti.j.c.j. Sciendum ꝙ patronatus põt
pertinere non ſolũ ad clericos ⁊ religioſos: ſed
etiam ad laicos. Sed obſtare videtur qð habe/
tur.xvj.q.vij.laicis.vbi dr̃ laicis q̃uis religio/
ſis nulla de eccleſiaſticis dignitatibus aliqd diſ
ponendi legitur attributa facultas ⁊ ſic videt
ꝙ de eccleſijs in nullo debeant ſe intromittere
vnde nec ꝑſentare quod pertinet ad patronos
Rñ. Archid. ſuper dicto.ca. Notandum ꝙ du/
plex eſt diſpoſitio rerum eccleſie. Una eſt legis
pꝛomulgande: ⁊ hec non competit laicis de re/
bus eccleſie.vt hic ⁊ di.xcvj.bene.quideȝ.⁊ ex/
tra de conſti.c.eccleſia quod verum eſt de iure
cõmuni.ſecus ſi alicui eſſet hoc collatum ex pꝛi
uilegio quod duret.vt di.xiij.i ſinodo. Alia diſ
poſitio eſt adminiſtrationis: ſeu diſpenſatiõis:
⁊ hec eſt tripler. Una eſt auctoꝛitatis ⁊ hec ẽ ſo/
lius epiſcopi.vt.ix.q.ij.per totum. Alia eſt my/
ſterij: ⁊ hec eſt yconomi: qui tamen eſt vel eſſe
debet clericus.vt.xvj.q.vij.noua.vbi dicit Ar/
chid.idem ꝙ ſi res eccleſie non fuerunt ſpiritu
ales nec tales quibus adherent ſpiritualia be/
ne poſſunt procurari per laicũ ſm Hug.⁊ tunc
caſtaldus dicit regere vt operarius. Landul.ẽt
dicit ibidẽ ꝙ intrinſecis rebus: vt poſſeſſioni/
bus bene põt conſtitui laicus ab eccleſia ⁊ tunc
talis non eſt dicẽdus yconomus: ſed caſtaldus
⁊ ſic non eſt ꝯtra quod dr̃.lxxxix.di.iudicatum
⁊.c.ſe.q: illa.c.loquitur de yconomo: qui ꝑeſt
rebus ſpũalibꝰ eccleſie annexis: vt ius decima/
rum ⁊ hmõi. Alia eſt prouidentie ⁊ ſollicitudi/
nis: ⁊ hec competit laicis: puta patronis ⁊ vice
dominis.vt.xvj.q.vij.ca.filijs: ⁊.lxxxix.di.vo/
lumus. Hi eni habẽt pñtare in eccẽia inſtituẽdũ

nõ aũt põt ex hoc res ipſius eccleſie ſibi vendi/care vel de eis diſponere. vt dĩ in. c. ſi quis pn/cipũ. xvj. q. vij. ⁊ in. c. ſe. dicit pie mẽtis amplectanda deuotio eſt: ⁊ in fine ſciturus ſine dubio pter proceſſionis aditũ qui oĩ xp̃iano debeẽ nihil ibidem pp̃ij iuris ſe habiturũ ⁊ loquiẽ de patrono. Et appellat vt dicit glo. ⁊ Archi. pceſ/ſionis aditũ iuſp̃ronatus quo habet pñtare in/ſtituendũ in eccleſia. ⁊ ſic per illã pñtationẽ aditur ⁊ puehitur eccleſia. Uel ſic dicitur. q: ex patronatu habet hoc ius vt pmus in pceſſione ſit poſt rectorẽ eccleſie. Oĩ xp̃iano dicit. q: non iudeo vel pagano ſʒ nec heretico. Sed ſi heretic⁹ reuertat ad fidẽ: credit Uincẽ. q ei reſtituatur. vt no. Archi. j. q. vij. maximum. dicit etiam Archi. ⁊ Jo. and. q hoc ius. ſ. pñtandi tolli nõ põt patronis: nec etiã a legato de latere: ſed ſolum a papa. q etiã ſi nõ facit ſine vrgẽti cã. ⁊ hoc ne laici retrahanẽ a ꝯſtructiõe ⁊ donatiõe eccliaꝝ.

De patronatu .§.iij.

Querit archi. in roſar. di. lxx. ſup. c. hortamur. an ius pñtãdi poſſit ꝓſtari a parrochianis eccleſia parrochiali. arguit. pro ⁊ ꝯtra multũ diffuſe demũ dicit. Ad dclaratiõnẽ hui⁹ certaminis ſciendũ q plures ſunt vie a iure inuẽte p quas eccleſijs prouideẽ de rectore. Prima via eſt electio de elec. c. i. ⁊ p totũ. ⁊ hec nullo iure põt ptinere ad laicos. Et rõ eſt: q: per eaꝫ ꝯtrahiẽ mrĩ/monium ſpũale inter pſonas eligentium ⁊ electi. eꝫ. de elec. c. cũ inter canonicos. qd quidem mrĩmoniũ ſpũale laici ꝯtrahere nõ poſſunt. ⁊ hoc ſentit Inno. Ber. ⁊ ſeq̃ces. Scd̃a via ſolẽnis nolatio non cadit in laicũ: cũ p eam etiam mrĩmoniũ ſpũale cõtrahaẽ. vt plene dĩ in glo. dicti. c. q̃to. di. lxiij. Tertia via eſt poſtulatio de qua habeẽ extra de poſtu. c. bone. ij. ⁊ hec etiaꝫ in laicum nõ cadit: cũ per eam ad mrĩmoniuꝫ ſpũale perueniatur ⁊ electiõi equipareẽ. vt colligitur ex dicto. c. bone in fi. Quarta eſt collatio que ſpecialr ptinet ad ꝓlatuꝫ. ⁊ hec nõ cadit in laicũ de iure cõi. vt diſ. lxiij. ſi p ordinationẽ: ſʒ bene cadit ex priuilegio ſpeciali a papa alicui ꝯceſſo: qui laicos ad iſta põt habilitare. vt pʒ di. lxiij. c. adrianus. ⁊. c. in ſinodo. Quita eſt ꝓſum ptio. de qua habeẽ. xvj. q. vij. decernim⁹. ⁊ de re iudi. c. cũ bertoldus. ⁊ hec cadit ex vi iuriſpatronatus in laicũ patronũ. extra de iurepa. c. fi. Sexta via eſt ſimplicis petitiõis. vt qñ pple petit ſibi dari in rectorem aliqueꝫ. ⁊ hec põt cadere in laicos ſiue in pplm non patronum. ⁊ de hac fit mentio. eꝫ de ſta. mo. c. qd dei. ſm Goff. ⁊ diſ. lxiij. c. j. ⁊ in hoc caſu intelligo caſuꝫ. xvj. q. j. Si quis monachus vbi dicit glo. q populi non eſt eligere: ſed teſtimonium dare. Unde dicebat Gratia. q iura que dicunt q populus dʒ

De pui ſione rectoris eccleſie

vocari ad electionẽ intelliguñẽ. vt conſentiat ſimplr: nõ vt eligat. vt pʒ di. lxiij. §. electiones. Cõcludo ergo q ius pñtationis ꝓprie a ꝓprietate ſumpto vocabulo nõ cadit in laicũ ſeu populũ nõ patronũ. Sed petitio que fit abſqʒ alia pñtatione bñ cadit in pplm. vt qñ dicit pplus. Reuerende pater petimus vt placeat pñi. re/dare nobis dñm Cantianũ in rectorẽ: que pſona eſt nobis grata. Et ſic fuit factũ in ꝓdicta decretali. qd dei. nõ tñ teneẽ ꝓlatus dare rectoreꝫ talem a pplo petitũ pluſqʒ ſibi videatur. Et licʒ quidã dicant q vbi nõ eſt patronus pple ꝓſentabit rectorẽ. hoc aſſerunt Inno. ⁊ Hoſti. non eſſe verum: q: non eſt hoc iure cautũ: ſed epus tũc inſtituet. vt extra de cle. pe. c. ſi. ⁊. xvj. q. vij. c. nullus oino. niſi forſitan ad ipſum populum ptineret iuſpatronatus qd eẽ poteſt: vt latius notat Hug. xvj. q. vij. pie mẽtis. ⁊ tũc populus pre/ſentat vt patronus. ⁊ ſic cõcludit q non poſſit preſcribi a laicis iuſpatronatus etiã parrochianis. Sed Jo. an. in nouel. in. vj. de regu. iur. ſuper regula qd alicui gratioſe. diffuſe diſputans hãc queſtionem tenet ꝯtrarium: deſtruens efficaciter rõnes Archi. ⁊ qd Inno. ⁊ Hoſti. vt allegatum eſt ꝯcedit eſſe verum de populo qui nõ poſſedit nec preſcripſit preſentationis actũ. Facit ergo in fi. Joã. an. hanc diſtinctionẽ. aut cõſtat eccleſiam habere patronos: aut non conſtat. Primo caſu aut parrochiani preſentarũt cum patronis: aut ſine. In vtroqʒ caſu preſcribitur ꝯtra patronos. de capellis mo. c. j. ⁊ de pſcripſ. c. ad audientiam. Et ipſorũ patientia facit parrochianos huius iuris poſſeſſores inſtitutiõe ſecuta ad preſentationem eorũ: iuxta ea que latius dixi. de reſti. in integ. c. ij. Si non ꝯſtat eccleſiam habere patronos. hoc poteſt eſſe dupliciter. aut q: ꝯſtat eccleſiam non habere patronos aut q: neſcitur. ⁊ hoc qd neſcitur dicit non eſſe de ꝯſe. diſt. j. ſolẽnitates. Et ſic cum certuꝫ ſit eccleſiaꝫ habuiſſe fundatores: niſi miraculoſe fuiſſet cõſtructa. preſumemus eam per populum fuiſſe fundatam potiſſime. q: hoc eſt veriſimile ⁊ fieri ꝯſueuit. de reg. iu. inſpicimus. ⁊ ſm hec ꝯcludam q exercitium vnius actus cum pcedẽtis patrono erit poſſeſſio patronatus qd eſt regulare vbi plures actus depẽdent ab aliquo iure. de relig. do. c. j. Et hoc ex quo requiriẽ actus non apparent poſſideri per aliũ: nec ius cõmune circa illud fundat intẽtionem alterius. Sic etiã dicit determinaſſe Nico. iiij. in hmõi cauſa.

De patronis .§.iiij.

Dicitur. xvj. q. vij. decernimus. q debent habere ſollicitam curam de eccleſijs: quarũ ſunt patroni: ⁊ idoneos rectores in eis preſentare epo iſtituendos. Et ſi epiſcopus ipſis patronis ſpre

tis in illis eccleſijs rectorem inſtituerit: nil valebit illa inſtitutio: ſed poterunt patroni prouidere de alio: ⁊ dicit ibi glo. ſuper verbo idoneos. vt. ſ. ſic de eodem epiſcopatu ſi habet idoneos in ſuo: iuſte poteſt eum repellere. ſed ſi non habet tūc debet illum inſtituere. Archi. ⁊ multo magis ſi offerunt nō idoneum etiam de illo ep̄atu pōt ⁊ debet illum repellere. Non tamen ꝓpter hoc patroni priuant iure preſentādi: ſed debent alium preſentare ſi ſunt laici. poſſent tn̄ priuari per prelatum cui preſentāt. Dicit tamē Innoc. ꝙ bene facit ep̄s ſi reponit eos in iure. Sed ſi ſunt perſone eccleſiaſtice vel collegia ipſo iure ſunt priuati pro illa vice iure preſentandi. vt de elec. c. cum in cunctis. Et deuoluit pro vniō ad ſuperiorem. Et idem dicunt quidaꝫ de laicis: ſed primum cōmunius. Quomodo aūt fiat preſentatio per parrochianos. dicit Archi. ſuper dicto cap. decernimus. ꝙ fieri ſolet vt patroni ſiue parrochiani ſi ſunt patroni cōueniāt in eccleſia: ſicut monachi in capitulo ⁊ conſentiunt in aliquem vt preſentetur ⁊ ipſum eligūt in preſent. idum: quod fieri conſueuit per ſcripturam. Poſſunt etiam patroni cōpromittere in aliquem: vt ipſe nomine eoꝝ eligat vel preſentat: prout ſibi videtur. Sed per talem electionem non eſt ius queſitum electo. extra de iurepat. c. fi. Item non obſtāte predicta electione poſſunt patroni alium preſentare: quia illa electio non poteſt dici niſi quedam poſtulatio que anteq̄ꝫ ſuperiori preſentaretur: nō impediatur alia electio. extra de poſtu. ca. bone. ij. Unde dicas ꝙ per nominationē ipſam ſeu electionem non acquiritur nominato ius ne detur occaſio patronis vendicādi maiorem partem in eccleſijs q̄ꝫ vendicēt: q2 ea que habent ſepius abutūtur. extra de iurepa. quoniaꝫ ſm̄ Bern. ⁊ Compoſt. Et ideo quia poteſt laicus variare preſentatum ab eo appellare non poteſt. Nota tamen ꝙ ſi collegiuꝫ vel eccleſiaſtica perſona eſt patrona: variare non poteſt. ſed primus eſt preferendus ſi alium poſtea eligerent ⁊ preſentarēt. extra eo. cum aduocatus. Certum ſi ſecūdus non ꝑſentetur. primus appellare poſſet: ſi ep̄s aliuꝫ nō preſentatuꝫ inſtitueret. Nam tūc agere poſſet ꝯtra inſtitutum vt remoueatur. ad qḋ etiam patroni agere poſſunt. Item preſentatus ⁊ nō admiſſus agere poteſt ꝯtra non admittēteꝫ. eo. ti. c. paſtoralis. Et poſſet appellare ſm̄ Goff. cū ſ. ſine cauſa iuſta repellitur. Item no. Arch. ibi. ꝙ tribus modis ſpernitur patronus: cum non ſ. vocatur: cum poſſit cōmode vocari ⁊ expectari. vel ſi vocatur ⁊ adeſt: repellit̄ vel ſi adeſt non auditur nec admittitur ad conſilium. Si vō eſt abſens: ita ꝙ cōmodo expectari non poteſt: eligent clerici ſibi rectorem vel ſi non ſunt clerici ibi eligit populus. ſ. ſi eſt patronus vel ep̄s. cuꝫ ſ. infra quattuor mēſes patronus abſens nō eligit: r. ec poſtea veniens poterit ꝯdicere. Prelatus tn̄ debebit eum recognoſcere vt patronum ſ. honorādo ⁊ hmōi. Querit Joā. an. in nouel. ſuper. c. qm̄. eo. ti. vtruꝫ ꝯtemptus alicuius patroni habeat impedire inſtitutionem alicuius preſentati ab alijs. Et reſpōdet per diſtinctōeꝫ. videlꝫ quia ſi ad vniuerſitatis corpus vel collegium ſpectet preſentatio. tunc impedit ſicut et in electionibus: vt extra de prebē. c. cum in eccleſijs. li. vj. Et ratio eſt: quia non ſinguli vt ſinguli: ſed vt corpus habent preſentare. illos ergo de corpore exiſtentes neceſſe eſt vocari: ⁊ ſic ſeruatur. Si vero preſentant vt ſinguli dato ꝙ aliqui preſentationē ſuam faciant alijs non vocatis. tenet. Et illis non vetatur: quin poſſet eūdem vel alium preſentare: ⁊ in inſtitutione ſeruabitur. quod dicitur in iſto ca. quoniaꝫ. ſ. vt ille qui plures voces habet inſtituatur ſi idoneus eſt. Et nota ꝙ ſi primo preſentatus non fuit refutatus a prelato: ſi poſtea alium preſentatuꝫ inſtituat: tunc cum ius eſſet primo queſitum tenetur ep̄s prouidere primo preſentato ob dolū ſuum ⁊ prouidebit ei in beneficio cōpetenti in menſa ſua. ⁊ hoc iuſtum: vt q2 recuſauit idoneum ⁊ ſic fecit ei iniuriam: ſic debeat ei prouidere. Et hoc no. Jo. in glo. ex. c. paſtoralis. de iure pa. Sed dicit Archi. ꝙ illud. c. paſtoralis. loquitur quando primo preſentatus fuit dignior ſecūdo. Ceteruꝫ ſi ſecundus eſſet eque dignus et variare patrono ꝯcedatur. ⁊ ep̄us habet in hoc liberum arbitrium: vt in. c. cum aūt. de iurepa. ⁊ ſic puniri debet. Et hoc etiam notat Goffre. in ſum. imo etiam ſi non ſit eque idoneus: vt primus. dūmodo idoneus. Joā. an. poſt Hoſtieñ.

¶ Item no. Archid. in dicto. c. ꝙ ſi pupillus ſiue puer qui eſt patronus habens ſepteꝫ annos ⁊ vltra preſentat idoneum: ⁊ eius tutor preſentat alium q̄uis equalē: preferri debet ⁊ admitti qui preſentatus eſt a pupillo. Et eſt ratio ſꝫ Tho. q2 pupillus eſt dñs. Idem Bar. brix. notat etiam Archid. poſt Hug. in. c. ſi plures. ꝙ ſi eccleſia a ciuitate vel populo: vel plebe ratione cōmunitatis vel vniuerſitatis ꝯſeruetur vel dotetur vel fundus: vt dotes ei detur. nulli eorum ſingulariter iuſpatronatus debetur: ſed tātum vniuerſitati ipſi vel ciuitati vel plebi. Et cū vniuerſitas ſciaris que vocari debeat: puta ad eligēdum ſeu notandum rectorem eccleſie omēs maiores. xiiij. annis vocari debent ſiue ſint mares ſiue femine ſiue virgines ſiue ꝯiugate ſiue vidue ⁊ minoꝝ tutores. ff. ad municip. l. fili. §. ſi vidua. Item etiam filijfamilias vocādi ſunt: ſi alubi q̄ꝫ in iudicio patris habent domiciliūꝫ ſed tamē pater vocandus eſt ſꝫ Inno. Iſtud tn̄

ſ. ꝙ vocenſ femine de populo ad eligẽdum cõmuniter non ſeruaſ. Et in hoc ſtãdum eſt ꝯſuetudini loci. Si qua mulier in particulari haberet iuſpatronatꝰ in aliqua eccleſia bene ſpectet ad ipſam preſentatio: ſicut ad viros.

¶ Pro maiori de- .§.v.

claratione eius de quo dictũ eſt. ſ. de trãſlatione patronatus dicit Jo. an. per alienationẽ vniuerſitatis factam per laicum. puta ville caſtri ⁊ hmõi: per venditionẽ vel ordinationẽ vel aliũ modũ in laicum trãſit iuſpatronatus cum vniuerſitate niſi exceptũ ſit vt dicit. c. ex lr̃is. eo. ti. trãſit etiã ius ſepulchri. vt. ff. de ꝯtrahẽ. empt. l. in modicis. ⁊ alia iura que poſſunt per laicos poſſideri. Secus eſt de decimis ⁊ alijs iuribus mere ſpũalibus. illa enim cum vniuerſitate nõ trãſeunt. Eſt enim rõnabile vt que poſſent poſſideri per trãſferentẽ trãſeant. nõ aũt illa que nõ poſſunt poſſideri. Cũ etiã iuſpatronatus non ſit mere ſpũale: ſed partim tẽporale. ſm Inno. non eſt mirũ ſi annectiſ tẽpalibus: ⁊ trãſit cũ ipſis: vt de arbi. c. per tuas. Querit Jo. an. ſup. c. j. in eo. tit. li. vj. Quid cum aliquis vẽdit alteri villã: vel caſtrũ in quo eſt altare vel eccleſia cũ omni iuriſditione exprimẽdo etiã patronatũ vtrũ trãſit iuſpatronatus cum vniuerſitate vel impediaſ expreſſione illius. arguit pro. per regulã vtile de reg. iur. li. vj. Sed ꝯtra. q2 iuſpatronatus vẽdi non põt. Demũ ſic ꝯcludit. Conſulo teneri certũ vt non fiat expreſſio vẽditioni ꝯiũcta. ſ. per quam dici poſſit illud expreſſe vẽditũ. Sed in fine inſtrũ recognoſcat venditor iuſpatronatus cum vniuerſitate trãſiſſe in emptorem. Et fateaſ ſe dixiſſe eſſe patronũ: ⁊ etiã poſſeſſionis cõmodũ ⁊ aĩum depoſuiſſe. Et dicit Hoſtiẽ. ꝙ licet verũ ſit qḋ dicit Inno. de epõ donãte laico villam vel caſtrũ in quo eſt eccl'ia. ꝙ trãſit cum illis donatis iuſpatronatus: ſꝫ nõ decime vel eccleſie: que ſunt mere ſpũalia. Secus tñ eſt ſi donaret eccleſie vel loco religioſo: q2 tunc oĩa trãſeunt etiam ſpũalia: vt de dona. c. ꝯſultationibus. Dicit etiam Inno. ꝙ cum aliquis vẽdit oĩa iura ſua que habet in aliqua villa. cum tamẽ villa non ſit ſua ſi habet ibi aliqͦs fundos ⁊ aliqua iura ⁊ iuſpatronatus. ꝙ in tali ꝯtractu non trãſit iuſpatronatus. Eſt enim neceſſe ſm eum ad hoc ꝙ tranſeat: vt res talis ſit que etiã ſine expreſſione vniuerſitatem ⁊ ius illud ꝯtineat: ſicut villa vel caſtrum que in ſe ꝯtinet iuriſditionem honorẽ diſtrictũ: ⁊ iuſpatronatus: ad hoc. ff. de verb. ſig. l. pupillus. §. territoriũ. Unde in predicto caſu qñ dicit. Uendo tibi oĩa iura que habeo in tali villa reſoluiſ vniuerſalis in ſingulares: ac ſi diceret: vendo tibi hoc ⁊ illud. Cum aũt iuſpatronatus vendi non poſſit ſub tali prohibitione non trãſibit. Si tamẽ eſſet aliqḋ ius vniuerſale quod multa iura ſe cõtineat vt hereditas: cum illo bene tranſit iuſpatronatus. ar. de pe. here. item vendẽdum. §. ſi. Nota etiam ſm Joã. an. ꝙ iuſpatronatus trãſferri poteſt: ſucceſſione: legatione: permutatione: donatione: venditione vniuerſitatis: nõ autem pignoratione. Et ratio eſt ſm Hoſtiẽ. q2 pignus non ꝯſiſtit: niſi in his que quis de bonis ſuis facit obnoxia. vt de pigno. c. j. ⁊ ij. Sed cũ eccleſia in nullius bonis ſit patet ꝙ a nullo poteſt obligari. Et nota ꝙ ſucceſſione transfertur non ſolum cum ſuos cõſanguineos quis inſtituit heredes: ſed etiã cum extraneos. De legato autem dicit idem Joã. and. in. c. cum ſcõm. eo. titu. ꝙ ſi legatum factum eſt eccleſie: de ipſo patronatu etiã ſi ſine conſenſu epiſcopi tenet: quia legatum eſt donatio. Sed ſi eſt factum priuate perſone: non tenet factum ſine auctoritate epiſcopi. vnde ante factionẽ teſtamenti requirẽdus eſt: fauore tamen vltimarum volũtatum videſ etiam ꝙ poſt mortem legantis illud poſſit epũs approbare: ex quo aliꝰ tenuit teſtũ. Nã ⁊ ſi teſtator iuſſerit ꝯſtitui eccl'iã ⁊ circa hoc fecit legata: cõſtat ꝙ neceſſarius eſt cõſenſus epĩ ad conſtruendum. de conſecra. diſtin. j. nemo. ⁊ tamen tenet legatum. de teſt. c. nos quidem.

¶ Pro pleniori .§.vi.

declaratione eorum que dicta ſunt. ſ. ſcꝫ ꝙ iuſpatronatus acquiritur edificatione eccleſie dotatione eius ⁊ collatione ſoli ſeu fundi vbi edificatur. Nota ꝙ per quodlibet horum efficitur quis patronus. Et ratio eſt ſm Joã. and. in nouel. in. c. j. quia ſicut pater filium: ita patronus eccleſiam de non eſſe ad eſſe venire facit. Non enim poteſt fieri eccleſia ſine fundo ⁊ ſine edificio: nec ſine dote. de conſec. diſt. j. nemo. Alius autem qui multa conferret eccleſie: licet poſſet dici benefactor ratione predicta dici nõ poteſt patronus. Nec ſi ante fundationẽ daret aliqḋ magnum: ⁊ non pro dote daret acquirit ibi patronatũ: nec ſi poſt fundationẽ daret ſm Inno. qui cum Hoſti. dicit ꝙ bene ſi a principio eccleſia conſtructa ⁊ conſecrata ſine dote: licet male fuiſſet factum: tamen ſiquis poſtea eam dotaret patronus eſſet cum ſine ſubſtantia rerum eccleſie non poſſit deſeruiri: ⁊ hoc verum credo ſi fiat de auctoritate dioceſani. Et tunc fauore eccleſie fingamus: ꝙ actus iſte preceſſerit ad hoc. c. tanta. qui ſi. ſint le. Et dico verum: quando a cõſecratore faciente vel ab ipſo epiſcopo cõſecratore non poſſet dos haberi. Dicit etiam ꝙ edificio funditus deſtructo eccleſie perditur iuſpatronatus. ⁊ idem ſi fundus eccleſia deperiat facta vel fienda datus. Et dicit Hoſt. ꝙ ſiquis edi-

Iuſpatronatꝰ acqriſ.

ficaret illam ſine cõſenſu epiſcopi:nullum ius ibi acquirit patronus:al's acquirit ſi cum ꝯſenſu eius. Equuʒ tñ eẽt vt ſi ex̃neus eá reedificare voluerit anteq̃ȝ ep̃s ei conſentiat:antiquuʒ patronum ſuper hoc moneat:ꝛ ipſum alijs preferat ſi vult ipſe reedificare. Et idem dicit de dote.i.ꝙ ſi depauperata aliqua ecclia : aliquis de dioceſani cõſenſu dotet eam ꝙ acquiret ibi iuſpatronatus ꝛ ſic loquitur.c.quicũq̃ȝ.xvj.q.vij. vel ſaltẽ ſm glo.deberet illa gratia decurtari.i. ꝙ ipſe ſupplẽs haberet ptẽʒ in iure patronatus cum alijs ꝛ non totũ qui prius dotauerant.

¶ Nota quaſdam .§.vij.

queſtiunculas notatas a quodam ſolẽni doctore circa acquiſitionem patronatus : ꝛ de dante fundum vbi conſtruitur eccleſia ꝛ edificate vel dotante dictum eſt ꝙ efficiuntur per hoc patroni quando cum conſenſu epiſcopi fiat. Sed qd de fabro ibi qui ponit operas ſuas ad edificandum gratis ꝛ ſine mercede alio dãte materiam eu pecunias pro expenſis materie. Reſpondet ſi conuenerunt vt ſimul eſſent ex hoc patroni ꝛ hoc cum auctoritate epiſcopi erunt patroni: al's non. Et idem quando vnus dat neceſſaria materie alius ſoluit edificanti. Sed quid ſi mulier fundat eccleſiam. Rñ.ſi hoc facit auctoritate dioceſani efficitur patrona:q2 eadeʒ ratio in muliere que ꝛ in viro:vnde ꝛ idem ius eſſe debet.vt de tráſlat.prela.c.ij. Sed quid de tutore ſi fundet vel dotet ecclíam. Rñ.ſi hoc noie pupilli facit vel de eius pecunia vel in fundo eius acquiritur pupillo non tutori : q2 oĩa acquiſita per tutorem ex rebus pupilli acquirũtur pupillo.de pecu.cle.c.ij. Quid de clerico eccleſiá edificante de pecunia propria in fundo ecclie. Rñ. puto ꝙ vtriq̃ȝ acquiritur.ſ.eccleſie ꝛ clerico:nõ enim potuit facere ꝯditionem eccleſie ſue deteriorem:vt de dona.c.ij. Et idem dicendum in fundante eccleſiam in fundo proprio:ſed de pecunia eccleſie.ꝙ.ſ.vtriq̃ȝ acquiritur quod etiaʒ Jo.an.ſentire videtur. Sed ſi de pecunia eccleſie emptus eſt fundus ꝛ facta ꝯtractio:licȝ non noie eius ipſi eccleſie tm̃ acquiretur patronatus arg.c.apoſtolicos.xij.q.ij. Sed quid cum ex pecunia militis cõſtruitur ecclia eo ignorante ab alio:cui acquiritur patronatus militi vel ꝯſtruenti:preſupponendo ꝙ non noie militis ſit cõſtructa. Rñ.vtriq̃ȝ non militi acquiritur:q2 non fuit conſenſus ep̃i ad militem.c.c.quoniá.nec forte expedit ecclie militem habere patronum: ſed nec ꝯſtructori:quia illuȝ voluit habere per fraudẽ. Sed fraus ꝛ dolus nemini debent patrocinari:vt de reſcript.c.ſedes.ſed remanebit ecclia libera. ¶ Sȝ quid de vſurario de cuius pecunia ſenebri ꝯſtructa eſt ecclia:nũquid acquirit ſibi iuſpatronatus vel his quibus extorſit vſuras. Rñ.dic ꝙ licet de talibus non ſit facienda eccleſia.vt extra de vſur.c.q2.nec elemoſyna eſt facienda.j.q.j.non eſt putáda.ſed reſtitui deberet. Tamen non propter hoc eccleſia illa eſt deuiolanda.vt.xiiij.q.vj.cõperimus. Conſiderãdum igitur ꝙ pecunie dñium tm̃ erat ipſius:immo ꝛ res empta ex ea.vt notatur per Moder. in.c.cuȝ tu.extra de vſur.ꝛ ideo iuſpatronatus ei acquiritur:ꝛ hoc puto ſi habet aliũde : vnde ſoluat his a quibus extorſit.al's eccleſia ſit libera:ad que faciunt notata.j.q.j.non eſt putáda. Et idem dicenduȝ de eccleſia edificata ex pecunia furis aut ex pecunia ſimoniaca:aut ex pecũnia acquiſita per meretricium vel per alium illicitum modũ. Jn iſto tamẽ vltimo caſu non tenet pecuniam illam ex neceſſitate reddere vel erogare pauperibus : vt in prioribus caſibus. Itẽ ſi equaliter plures tribuũt ad actum inducẽtem patronatũ:hoc non impedit inequaliter acquiſitionẽ illius iuris facit.de conſuc.c.ſi.li.vj. Nõ enim requirit ꝙ quilibet:det doteȝ ſufficiẽtem:ex quo ſunt plures:ſecus ſi eſſet vnus. Sed quid ſi vnus habuit licẽtiam a dioceſano alij non. Rñdeo:qui habuit licẽtiam ille habebit patronatum.alij nõ. Requiritur aũt licẽtia illius ep̃i in cuius dioceſi fundatur ſeu edificatur eccleſia:nõ aũt ſufficit licẽtia dioceſani edificãtis eo.ti.nobis.ꝛ de foro cõpeten.ca.ſane. Sed quid ſi ep̃s non vult dare licẽtiaȝ:q2 vult pecuniam vel alia de cauſa. Rñ.pape hoc referatur qui eum compellet eo.ti.nullus.vel licentiam dabit:niſi iuſta cauſa ſubſit quare denegetur. Sed nũquid in hoc poteſt haberi recurſus ad metropolitanum. Rñ.Tan.Uincẽ.ꝛ Goffr. videntur ſentire ꝙ ſic. Hoſtiẽ.tenet cõtrarium. Sed Jo.an.dicit.ſuper dicto.c.nullus.eo.titu. Põt dici ꝙ metropolitanus põt cõpellere ſuffraganeum:ꝛ ſic eſt vera prima opi. Sed licentiaȝ ipſam edificãdi dare non põt.ꝛ ſic vera eſt ſecunda.D.P.m.dicit ꝙ putat ꝙ ſi epiſcopus monitus fuit per archiep̃m licẽtiaȝ dare:ꝛ ipſe epiſcopus monitus dare recuſauerit vel neglexerit dare ſine iuſta cauſa:tunc archiep̃s licentiam dare poterit:quia expreſſum eſt in iure ꝙ negligentiá ſuffraganei ſupplet archieps.ix. q.iij.cum ſimus. Negligentia aũt eſt lapſo tpe debite monitionis:ꝛ nulla cauſa aſſignata.ergo ꝛc. ¶ Sed nunquid vacãte ſede caplm põt dare talẽ licẽtiam.ſ.edificandi eccliam. Rñ.credo ꝙ ſic q2 hoc eſt iuriſditionis nõ ordinis. Jn his aũt que ſunt iuriſditionis.caplm ſuccedit. vt de ma.ꝛ obe.c.olim. ¶ Sed quid ſi vnus facit edificare eccleſiam ꝛ ꝯſecrare.ꝛ alius poſtea dotet ipſam. Rñ.ſed dotãs hoc facit auctẽ ep̃i ſȝ Jo.an.efficit patronus cũ alio edificãte:quo

Juſpatronatꝰ acqri

ſi fauore eccle ſingl' vos pceſſiſſe. Et hoc puto marie qn a fundatore nō ſit dotari ipa ecclia iuxta notata. de ꝯſe. eccle. vl' altaris. c. cuȝ ſicut.

¶ De diſcordia .§. viij.

patronoꝝ in pñtatione. Hec materia ponit in ca. qm̄ de iurepa. quā ſic ſūmat Jo. an. in nouel. Si p̄roni diſcordant ille pficiet qui pluriuȝ patronoꝝ voces habebit. Qđ ſi hoc ſine ſcandalo eſſe non poterit vel patroni infra tempus debitum non pñtant: ep̄s ordinabit eccleſiā. vbi primo dicit Jo. an. Dic intrepide ſm Uin. Ber. ⁊ Cōpoſt. ꝙ ſi ſit electio vel pñtatio facta a maiori parte patronoꝝ etiam reſpectu alioꝝ: lȝ non ſit facta a maiori parte oīum bene valet nec obſtat. c. eccleſia. de elec. qꝛ loquit de electiōe que fit ab aliquib' vt a collegio. Et per hoc pȝ ꝙ ſi ſunt duo p̄roni vnus poteſt alterū pñtare quod non eſt de duobus eligentibus qꝛ vnus nō poteſt alterum eligere. Jo. aūt in glo. ſup. c. ſi plures. xvj. q. vij. diſtiguit de diſcordia p̄ronoruȝ: quia vȝ aut diſcordia eſt inter patronuȝ ⁊ ep̄m: aut inter ipſos patronos. Et ſi inter ep̄m ⁊ patronum: tunc ep̄s ponet interim iconomum in eccleſia quouſqȝ ſit terminatum negociū. vt de offi. or. c. cū vos. Si aūt eſt diſcordia inter p̄ronos. aut hec eſt ſup electione facta ab eis aut de iurepatronatus ſi eſt de electione. tunc ille inſtituatur qui maioribus meritis adiuuat: ſi ſine ſcandalo fieri pōt. vt in iſto. c. qm̄. in quibuſdaȝ ſed ſi pares ſunt gratiā facere pōt ep̄s cui vult. vt extra eo. cum aūt. Si aūt diſcordia ſit de iurepatronat' expectabit ep̄s per ſex meſes a tpe vacatiōis eccleſie vſqȝ ad q̄ttuor a tempe mote controuerſie. vt de iurepa. c. cum pper. Et ſi nō ꝯcordauerint infra dictū tp̄s poſtea ep̄s inſtituet in eccleſia aliquē: ⁊ ille pñtabit poſtea ab eo q euincet patronatū ſi hoc fieri pōt ſine ſcandalo. Si autem non fieri poſſit ſine ſcādalo patronoruȝ: tunc ep̄us claudet eccleſiā: vt non exerceant ibi diuina. hec io. vt dicit de iurepa. c. i. ⁊ ij. Sed Jo. an in nouel. ſuper di. c. qm̄. ait. Aſſertiue teneas poſt factam pñtationē: lȝ diſcordent hec iura locū non habere que ſolū loquūtur qn̄ de iure patronatus emerſerit queſtio nō qn̄ inter pñtatos eſt queſtio quis .ſ. iter plures preſentatos debeat inſtitui. Et dicit Jnno. ꝙ ſi de iurepatronatus eſt queſtio expectant ſex mēſes. Sed ſi eſt diſcordia de perſona pñtata expectantur q̄ttuor menſes. vt de cōceſ. prebē. c. ij. Dicit etiaȝ Hoſtien. ꝙ in hoc caſu ſcȝ cum queſtio vertit de iurepatronatus: nō inuenimus expreſſuȝ ꝙ ſuperior debeat puidere. Unde q̄ttūcunqȝ ptelet diffinitio nō deuoluet: ex quo non eſt ius exp̄ſſuȝ: qui etiā ponit exēplū de ſcandalo qđ debet caueri. puta qꝛ vtraqȝ ps eſt potēs. Et dicit ꝙ ſi alius ꝯſtituitur gladius ſuus vltor erit: nec pōt refrenari. Dicit etiaȝ Jnno. hoc locum habere non ſolū in eccleſia vacante: ſed et non vacante cū pp̄ter patronū diſcordias ſacerdos inſtitutus ſtare ibi nō pōt. Unde ep̄s ſi aliter puidere nō pōt: faciat qđ dictū eſt de ceſſatione diuinoꝝ. Dicit aūt Hoſti. ꝙ ep̄us ſi brachium ſeculare pōt habere ſcȝ ad hmōi impēdienda ad ipm pōt recurrere. extra de homi. c. poſtulaſti. Si aūt caret ep̄s brachio ſeculari: non habet vltra qđ faciat: niſi cū patientia expectare vel ad papā recurrere: qui omnibus oppreſſis debet ex officio ſubuenire. ij. q. vj. ad romanum. vltra ſibi nō reſtat remediū: niſi ad deum ex. de iudi. c. cum nō ab hoīe. Et dicunt Jnnoc. ⁊ Hoſt. ꝙ in hmōi electiōibus q̄uis tantā vocem habeat vnus ex patronis quantā alius. dixit tamē attendenda merita perſonarum: ſicut in electionibus eccleſiaſticis: vt de elec. duduȝ: in teſtibus: vt de teſti. c. in nr̄a. Et licet i iurepatronatus ſuccedāt heredes. Dicit Jnno. ꝙ magis conſonat equitati dicere q̄ȝ ſucceſſio in patronatu magis fiet per ſtirpes q̄ȝ per capita: cū hoc eſſe debeat in linea deſcendentium. inſtit. de here. que ab inteſt. deferuntur. §. ⁊ quia. ita ꝙ ſi plures vni ex patronis ſuccedant puta quatuor: alteri ex patronis ſuccedant pauciores. puta duo: non plus vocis habebunt illi quatuor q̄ȝ illi duo. quilibet enim illorum quatuor habebit quartā partem vocis vnius: ⁊ illoꝝ duorum qlibet habebit duas partes vnius vocis. Et hanc equitatem dixit ſubtilitati cōtrarie preponendam: ⁊ de hoc in cle. plures. de iurepat. Et per hanc cle. declaratur iſta materia ⁊ q̄dam alia que erant in varia ⁊ contraria opinione. iō tex. eius hic imediate pono. Plures ab vno ex patronis eccleſie relicti heredes: vocem dūtaxat vnius habebunt in preſentatione rectoris. Et vt facilius puideatur eccleſijs non inconueniens reputamus p̄ronos ipſos inter ſe poſſe libere conuenire. de rectoribus ab eis alternis vicibus preſentando. in qbus etiā ex eadeȝ cauſa permittimus vt plures ad vacantē eccleſiam poſſint eo modo pñtare perſonas ꝙ vna ex eis eligi per epiſcopum valeat ⁊ admitti cle. v. de iurepa. in cle. Dicit Jo. an. hic in apparatu ꝙ iſta cle. reprobatur. opinio Ala. Hug. Lau. Jo. an. an. Uin. Ber. ⁊ Goffre. qui etiam mihi placebat dicentium. xvj. queſtione. vij. ſi plures: et de iurepa. cap. j. ꝙ iurepa. ſucceſſio erat per capita: ⁊ approbatur opinio Jnnocen. ⁊ Hoſtiē. dicentium. ꝙ ſucceſſio in patronatu fit per ſtirpes non per capita: vt dictum eſt in precedenti. §. Et hoc ſiue patroni ſint aliq ex diuerſis cauſis. puta vnus quia fundauit. alius quia dotauit: ſiue ſint ex eadem cauſa: qꝛ fundauerunt ſi

mul vel etiã dotauerit. Cõſulis archidi.xvi.q.õ.
vij. aliter dicat qđ tñ Jo.an.nõ reprobat. Et ad
dit. mihi placebat i hac cle. opinio. reprobata.
q̃ ẽ ſi in parte hẽt ꝯtriã equitatem tamen expe
diẽs mihi videbaſ eccliis. vt ſicut pſonis p ca
pita debeaſ. ſue pſeſſiõis alimẽtoꝝ: ſue deſen
ſionis. ita ẽ per capita debeaſ ſue pñtationis.
vt.ſ. quot ſunt capita patronorum. tot ſint ſuf/
fragia vocũ ẽ nõ plura. ad hoc facit eo.ti.c.iij.
nõ plura dixi. vt.ſ. ſi patron⁹ ſit heres cõpatro/
ni ſolam vnã vocẽ habeat. cuius cõtrariũ inu/
it hec lr̃a. cle. Ex iſta approbata hic opinione ti
meo ꝙ naſcenſ inextricabiles qõnes. Et ponit
diffuſe p exempla intricationem queſtionũ. gl.
ſuper verbo plures ad minus duo cõprehẽdit
Et dicit plures etiaꝫ ſingulares ab vno. glo. er
go. Secus ſi plures a pluribus: vel vnus a plu
ribus. vt dixit relicti. glo. Idem tñ puto. ſi iter
viuos trãſferat vendendo pluribus vniuerſita
tem. vel pmutãdo cũ pluribus: vel pluribꝰ do
nando. heredes. gl. ſui vel extranei cũ hic non
diſtinguat rectoris glo. etiam clerici cũ eadem
ſit rõ. ẽ vt facilꝰ ẽc̃. Circa hoc erat triplex opi/
nio. Prima ꝙ hoc poſſet fieri. Secunda ꝙ nõ
poſſet fieri. Tertia ꝙ fieri poſſet. ſed nõ niſi cuꝫ
auc̃te epi. Reprobaſ ergo hic ſecunda ẽ tertia
opinio. q̃ fuit Inno. ẽ approbaſ p̃ma: que fuit
Ber. ẽ Goſ. Libere glo i. ſine ſuperioris auc̃te
ẽ ſic reprobaſ opi. Inno. quã notauit in ca. qm̃
eo.ti. Itẽ dicit libere ẽ ſi nõ vacat ecclia. ß pro
bat plurale alternis vicibꝰ. Certũ ẽ eni ꝙ vna
vice nõ ꝯcurret duplex vacatio. Nõ ob.ꝯ ꝯceſ.
pbẽ.c.ſi. qꝛ illud fiebat in fraudem. Uacature.
Hoc aũt ſit ad tollendam diſcordiam ẽ facilio
rem puiſionẽ ecclie. Et eadem rõne videſ pa/
tronos plurium eccleſiarũ poſſe inter ſe diuide
re. vt vnꝰ ſit pſonus in vna: ẽ alius in alia. Itẽ
cũ patronatus vnius eccl̃ie cõmutetur i patro
natuꝫ alterius eccleſie: q̃re patronatꝰ vnius ec
cleſie cũ pte quã ẽc̃. In cle. etiaꝫ que incipit. vt
cõſtitutis. de iurepatronatꝰ. Et ſic ſtatuiſ de pa
tronis eccleſiaſticis. vt ꝯſtitutio q̃ ad eccleſiaꝫ
aliquã. ꝯſuſe etiã ad exẽptorum pñtationẽ pti
neat: admitti ꝯſuetudini nõ obſtante ꝯtria phi/
bet. niſi preſentato de pụẽtibus eiuſdem talis
coram dioceſano fuerit portio aſſignata. vnde
iura epalia poſſit ſoluere: ẽ ſuſtẽtationeꝫ habe
re ꝯgruã: ſicut expedit: obſeruaſ ipam declara
re: ac etiam quedam adijcere. ꝯſulta huius ſa/
cri ꝯcilij approbatione puidimus dioceſanis
ſub obteſtatione diuini iudicij diſtrictius inhi
bentes: ne pñtatũ aliquem per quãcũq; pſonã
eccliaſticam ſue pñtandi ad aliquam eccleſiaꝫ
habente admittant: niſi intra certũ terminum
competentem p dioceſanos ipſos pñtantibus
pfigendum ipſo preſentato fuerit coram eis.
vt preſcribitur cõgrua de prouẽtibus eccleſie
portio aſſignata: quã ſi forſitan idẽ pñtatus in
tra terminum ipm aſſignare neglexerint: ne fa
ctum eoꝝ noceat pñtato ſtatuimus vt ex tunc
dioceſani debeant pñtatum niſi aliud canoni/
cum obſiſtat admittere ẽ in penam preſentan
tium ad dioceſanos: ptãs aſſignationis huiꝰ
deuoluaſ. Precipimus aũt dioceſanis ſub ip
ſius obteſtatione diuini iudicij ipſorũq; ꝯſcie/
tias oneramꝰ. ꝙ moderationẽ portõis ipſiꝰ de
bite faciãt: nec odio vel fauore vel alr̃s in plura
li vel minori illã ſciẽter excedãt. ẽc̃. Hec ibi. De
ſymonia i pſonatu. hẽs. i. ij. pte. ti. j. c. iiij. ẽ. v.

Titulus. xiij. De cleri/ cis ẽ diuinis officijs. ¶ De exercitio clericoꝝ. Capl̃m. j.

SI dormiatis inter
medios cleros penne colũbe deargẽ
tate ẽ poſteriora dorſi eius in pallo/
re auri. ps. lxvij. Quãuis iſtud expo
natur in gloſa cõtinue de oibꝰ vere fidelibus:
tamen alludendo illi termino cleros. vnde cle
rici denominanſ adaptabiſ ad materiã de cle/
ricis. ſed quia locutio eſt obſcura ẽ multiplici
ter exponitur in dicta gloſa breuiter prout de
omnibus electis itelligiſ exponemus. ¶ Pri
mo ergo ſciendũ ꝙ colũba hic ſignificat eccle
ſiam ſm gl. de qua dicit in Canti. vna eſt colũ/
ba mea ẽc̃. Canti. vj. c. Hec eſt deargentata qꝛ
diuinis eloquijs erudita. ſm illud. Ps. xj. Elo
quia domini eloquia caſta argentũ igne exami
natum. qꝛ ſonoꝝ in predicatiõe purgatũ ab o
errore. Poſteriora huiꝰ columbe ſunt fideles.
qui erũt in fine mũdi vel in vltima reſurrectio
ne. Poſteriora enim dorſi ſunt extremitates ip
ſius animalis. Hi autẽ vltimi erunt in pallore
auri. i. in auro bene fulgenti ẽ claro. ſ. perfecte
charitatis que ſignificatur per aurum precio/
ſius cunctis metallis: ſicut charitas eminet cũ
ctis virtutibus. De quo auro charitatis dicit
Apoc. iij. Suadeo tibi emere aurum ignituꝫ.
vt locuples fias. Pẽne huius colũbe ſunt ꝯtẽ/
plationes ẽ affectiones quibꝰ eccleſia ſe ſuble/
uat ad celeſtia. Has affectabat ps. dicens. Quis
dabit mihi pẽnas ſicut columbe ẽ volabo ẽ re
quieſcam: ẽ ad quem locum. niſi vbi vocat eaꝫ
ſponſus dicens columba mea in foraminibus
petre. Canti. ij. c. Petra autem erat xp̃us. j. ad
Coꝝ. x. ca. ẽ de ꝯſec. di. ij. c. reuera. Clerici ſm
gl. dicuntur duo teſtamenta vetus ẽ nouum.
Cleros enim grece: latine ſors. Sortes autem
dicuntur in veteri teſtamenti partes heredita/
tis terra promiſſionis: que ſorte date ſunt po/
pulo domino diſpenſante. vt habeſ Ioſue per

totum. Unde etiam ⁊ ipſa teſtamenta ſortes ſignificant: per que ſeruata hereditas terre viuentiuʒ promiſſa eſt ⁊ daſ. Dormiũt inter medios cleros. i. i medio clericoꝝ. ſ. teſtõꝝ fideles qui rege ſcũt in auctẽ ſcripturaꝝ duoꝝ teſtamẽtoꝝ acquieſcẽdo ⁊ aſſentiẽdo veritati eoꝝ ⁊ ſʒ eas doctrinas viuũt vel requieſcunt in medio cleroꝝ qui terrena non nimis ardenter appetũt ⁊ amant que terrena promittebat vetus teſtamẽtũ: ⁊ dormiũt. qui. ſ. vſqꝫ ad mortẽ que dormitio dicit pſeuerant in ꝯtemptu terrenoꝝ amore celeſtiũ. Eſt ergo ſenſus. O fideles ſi dormiatis inter medios cleros. i. qeſcatis inter duo teſtamẽta modo expoſito: vos eritis vel vobis erũt penne columbe. i. virtutes ſeu ꝯtẽplatiões quas hʒ columba. i. eccleſia erudita ſacris eloquijs: cuius finis ⁊ vltimi erũt in pfecta charitate vt ipſis pennis. i. virtutibus ⁊ ꝯtẽplationibus poſſitis volare ad celũ. vbi eſt pfectiſſima charitas. Sed adaptãdo ſpãliter ad ſtatuʒ clericoꝝ rõne noĩs cleros. Notandum ꝙ clerici denominanſ a cleros grece qḋ dicit latine ſors vł hereditas: ex eo ꝙ pmus clericus inſtitutꝰ ab apoſtolis. j. Mathias ſorte electus eſt ad apoſtolatũ: vt pʒ Act. j. c. Quã rõnẽ tangit Gratia. diſtin. xxj. §. j. Uel ſm Hiero. dicũſ clerici a cleros. i. ſorte domini. eo ꝙ ſunt de ſorte vel dñs eſt ſors. i. pars eoꝝ. Uñ ipſe ait. xij. q. j. c. clericꝰ Clericus qui xpi ſeruit eccleſie. pmũ interpꝛtaſ vocabulũ ſuũ: ⁊ nominis interpꝛetatiõe ꝓlata nitaſ eſſe qḋ dicit. Si. n. cleros grece latine ſors interpꝛetaſ ꝓpterea clerici dicũtur: q: de ſorte domini ſunt. vel quia dñs ipſe ſors. i. pars clericoꝝ eſt. vel q: ipſe pars dñi eſt: qui ſi partẽ dñi hʒ: talẽ ſe debet exhibere. vt ipſe poſſideat dñm: vel ipſe poſſideaſ a dño. Qui dñm poſſidet. ⁊ cũ ꝓpheta dicit. Pars mea dñs. Et hieronymꝰ ad euſtochiũ. Nihil extra dñm habere poteſt: qḋ ſi quiſpiam aliud habuit pter dñm pars eius non erit dominꝰ. Uerbi grã. Si auꝝ ſi argentũ ſi variã ſupellectilẽ cum his ptibus dñs non dignaſ fieri pars eius. hec Hiero. ad Nepotianũ. ⁊ intelligiſ cum in his rebus ponit finẽ ſuũ vel nimis ſollicitaſ: ita ꝙ offiñ ſuũ negligat. Predicta igitur verba ꝓphete. Si dormiatis ⁊c̃. adaptando ad ſtatum clericalẽ. Ibi poſſunt notari tria.

¶ Primo ꝙ debent a ſecularibꝰ negocijs abſtinere. ibi. ſi dormiatis.

¶ Secũdo debẽt in ſacris eloquijs ⁊ virtutibus ſe exercere. ibi. inter medios cleros.

¶ Tertio debent in diuinis officijs ⁊ orationibus ſe exhibere. ibi. penne columbe.

¶ Quantuʒ ad primum .§. i.

debent clerici a ſecularibꝰ negocijs ſe abſtinere ⁊ hoc eſt dormire. i. qeſcere. Et in ſignũ huius oꝛdinatio clericoꝝ fit in ſabbato: qḋ interpꝛetaſ quies: q: quieſcere debẽt. i. ceſſare a ſecularibus negocijs. Uñ apl's. ij. ad Timo. ij. c. ait. Nemo militãs deo implicat ſe negocijs ſecularibus. Status clericalis eſt q̃daʒ militia ſpũalis. Que aũt ſint negocia ſecularia a qbꝰ clerici habẽt abſtinere. declaraſ in. c. multa. ex ne cle. vel mo. vbi ſic dr̃ ex ꝯſilio Moguntiñ. Multa ſunt negocia ſecularia de qbus pauca ꝯſtringamꝰ: ad q̃ ptinet oĩs carnalis ꝯcupiſcẽtia qcq̃d plus iuſto appetit hõ turpe lucꝝ eſt: munera enim iniuſte accipe vel etiã dare ꝓ aliquo ſeculari q̃ſtu: ꝓcio aliquem ꝯducere: ꝯtentiones vel lites vel rixas amare: i placitis ſecularibus diſputare excepta defenſione oꝛphanorũ aut viduaꝝ ꝯductores aut ꝓcuratores eſſe ſeculariũ reꝝ: turpis verbi vel facti eẽ ioculatorẽ: vel iocũ ſecularẽ diligere al's amare: oꝛnatũ incõuenientẽ ꝓpoſito ſuo q̃rere: in delicijs viuere velle gulã ⁊ ebꝛietatẽ ſeq: pondera iniuſta vel menſuras hẽ: negociũ iniuſtũ exercere nec tñ negociũ iuſtum eſt ꝯtradicendũ ꝓpter neceſſitates diuerſas. Quia legimꝰ ſctõs apoſtolos fuiſſe negociatos. Et in regula bti Benedicti precipitur ꝓuideri: ꝑ quoꝝ manus negocia monaſterij ꝓcurenſ. Canes vel aues ſeq ad venandũ. Et oĩbus quibuſlibet cauſis ſuperfluis intereſſe. Ecce talia ⁊ ſimilia miniſtris altaris dñi: necnon ⁊ monachis oĩno interdicimus. Hec ibi ⁊ infra in ſe. c. magis declaratur a quibus clerici debent abſtinere que ſunt eis interdicta ibidem.

¶ Quantuʒ ad ſecundum .§. ij.

ſcʒ debent ſacris eloquijs ⁊ virtuoſis actibus inherere. Unde di. xxxviij. oẽs pſallentes. Oẽs pſallentes deo repꝛomittimus. In iuſtificationibus tuis meditaboꝛ: non obliuiſcar ſermones tuos: qui ſunt eloquia dñi. Qḋ ⁊ ſi cunctis fidelibus obſeruare ſaluberrimuʒ ſit ꝓcipue tñ his qui eccleſiaſticam conſecuti ſũt dignitatem. hec ibi notanter cũ dicit in auctoritate. Inter medios cleros. i. in medio duoꝛum teſtamentoꝝ. ſ. veteris ⁊ noui. vt expoſitum eſt ſ. ⁊ qḋ ibi legunt diligenter ad implere. q: vt ait apl's ad Rom. ij. c. Non auditores legis. ſʒ factores apud deũ iuſtificabunſ. Et Joh. xiij. dixit xp̃s diſcipulis ſuis. Scitis hec. Beati eritis ſi feceritis ea. Quibus aũt virtutibus clerici debent eſſe decorati oſtẽdit apl's. j. ad Timo. iij. dicens. Opʒ ep̃m eſſe irrepꝛehẽſibileʒ ⁊c̃. que regula cõtinet. xiij. capl'a ſeu conditiones virtutum que obſeruari debent ab omnibꝰ clericis. Expoſitionẽ autem dicte regule plene habes infra eo. ti. c. iij. ibi vide.

¶ Quantū ad ter- .§.iij.

tium.ſ.ꝙ debent inſiſtere diuinis officijs:⁊ de
uotionibus notat̃ p̄ hoc qḋ dicit̃ penne colum
be ⁊c̄.ſ.eritis vos.ſ.clerici.ſi dormiatis.i.ceſſe
tis ab actibus ſecularibus:inter medios cl'os.
idest in medio teſtamentorum vos ponentes p̄
ſtudiū ⁊ obſeruationē eoꝝ:ſic eritis ſeu vob̄
erūt pēne columbe ⁊c̄.per orones vꝫ ⁊ officia di
uina quibus ipſa columba.i.eccleſia per vos
ſubleuatur ad celeſtia. Et de oratione dictum ē
ȝ.ti.xij.⁊ etiam dicetur in quarta parte.⁊ de ea
habes etiam in prima ⁊ ſecunda parte in pluri
bus locis. Sed quomodo debent clerici dicere
horas canonicas ⁊ diuina officia:⁊ qui ad ipſa
ex precepto teneantur.habes.i.co.ti.c.iiij.

¶ De conuerſatione clericoꝝ ⁊ a q̄bus exerci-
tijs clerici debent abſtinere. Capſm.ij.

Quibus autē ſe de

Cõuer-ſatio p̄ſbyteri. A bent clerici abſtinere. Nota ꝙ p̄mo
uendus ad clerum debet eſſe bōe cō
ſciētie quoad ſe ⁊ bone fame quoad
alios que reſultat ex modeſta conuerſatione ⁊
debet ſe exhibere exemplum virtutis. vn̄ Hie-
rony. qualis edificatio diſcipuli ſi intelligat ſe
eſſe magiſtro maiorem. Unde non ſolum epi-
ſcopi preſbyteri ⁊ diacones debent magnope
re prouidere:vt cunctum populū cui preſidēt
conuerſatione ⁊ ſermone precant. verumetiā
īferior gradus exorciſte:lectores acholyti:edi
tui:ceroferarij:⁊ omnes omnino qui domui
dei deſeruiunt:quia vehementer eccleſiā xp̄i
deſtruit laicos meliores eſſe ꝙ̄ clericos.viij.q.
j. Malus autem ſacerdos.inquit Chry.de ſa-
cerdotio ſuo crimen acquirit non dignitatem.
diſtin.xl.multi.vt ait Augu. Nemo in eccleſia
amplius nocet ꝙ̄ qui peruerſe agens. nomen
vel ordinem ſanctitatis vel ſacerdotis habet.
Delinquentem autem hunc redarguere null'
preſumit:⁊ in exemplum culpa vehementer ex
tenditur quando pro reuerentia ordinis pecca
tor honoratur. diſtin.lxxxiij.nemo. Qualis au
tem conuerſationis debeat eſſe. oſtendit Iſido
rus.de vita clericorum ſic dicēs. His lege pa-
trum cauetur:vt a vulgari vita ſeclusi a mūdi
voluptatibus ſe abſtineant:nō ſpectaculis:nō
pompis interſint.conuiuia publica fugiāt:pri
uata non tm̄ pudica. ſed ſobria colant:vſuris
nequaꝙ̄ incumbant:neq; turpium occupatio
nibus lucrorum:non fraudibus cuiuſꝙ̄ ſtudi-
um appetant:amorem pecunie quaſi materiā
cunctorum vitiorum fugiant:ſecularia officia
negociaq; abijciant:honoris gradu per ambi
tionem non ſuſcipiant.pro beneficijs medici-
ne dei munera non accipiant:dolos ⁊ conjura
tiones caueant odium emulationes obtrecta-
tiones atq; inuidiam fugiant:non vagi ocu-
lis.non effrenes lingua:aut petulanti tumido-
q; geſtu non incedant. ſed pudorem atq; vere
cundiā mentis ſimplici habitu inceſſuq; oſtē
dant obſcenitatem quoq; membrorum ⁊ ver-
borum ſicut ⁊ operum penitus execrentur:vi-
duarum ⁊ virginum frequentationem fugiāt
contubernia quoq; extranearū feminarū nul
latenus appetant:caſtimoniam inuiolati cor-
poris perpetuo conſeruare ſtudeant:ſeniorib'
quoq; debitam prebeant obedientiam:nec vl
lo iactantie ſtudio ſeipſos attollant. Poſtremo
doctrine lectionibus pſalmis ⁊ hymnis canti-
cis exercitio iugiter incumbant. Tales enī de
bent eſſe qui diuinis cultibus ſeſe mancipan-
dos ſtudent.ſ.vt dum ſcientie operā dant:do
ctrine gratiam populis adminiſtrent.⁊ hec di
ſtin.xxiij.c.his igitur. Item clemens.melius
eſt .n. dn̄i ſacerdotē paucos hr̄e miniſtros qui
poſſint digne op' dn̄i exercē:ꝙ̄ m'tos inutiles
q'on' graue īducāt ordiatori.xxiij.di.c.tales.

¶ De operibus .§.i.

clericorum. Nota quedam eis p̄hibita.vt ne-
gocia ſecularia.ij.Thi.ij. Nemo militans deo
implicat ſe negocijs ſecularibus. Et primo quī
dam negociatio eſt eis prohibita. Unde aug.
diſtin.lxxxviij.fornicari. Fornicari nunꝙ̄ licet
negociari aliquando licet:anteꝙ̄ clericus fias
licet:poſtꝙ̄ factus fueris non licet. Prohibita
eſt enim religioſis:ſiue ſint clerici.ſiue conuer
ſi. Et dicit Pet.de palude.ꝙ ſi huiuſmodi ne-
gocientur propter lucrum non videntur excu
ſari a mortali. Si propter neceſſitatem vict' iā
non eſt negociatio proprie dicta.nec per conſe
quens prohibita. ¶ Itē non dicunt intereſſe
aduocando ⁊ procurando in queſtionibus ſe-
cularibus iudicio:ſi ſunt in ſacris vel etiam in
minoribus.ſi ſīt beneficiati ⁊ hoc niſi propter
ſe:vel miſerabilibus perſonis.extra de poſtu.
c.j.vel niſi ſuam vel ſuoꝝ iniuriā pſequantur.
iiij.q.vj.omnibus. Itē nō pn̄t ſuſcipere guber
nationes alienarū reꝝ ſeu procurationes alie-
norum negociorum:bene tamen poſſunt ſuſci
pere tutelas ⁊ leges impoſitas ſi volunt nō ta-
men coguntur ad hoc laici. Tutelam autē da
tiuam que ſcꝫ datur a iudice:cum non eſt per
teſtamentum non poſſunt ſuſcipere:ſed ad tu-
telam cōem miſerabilium pauperū oēs clerici
⁊ monachi tenent̃.vt diſ.lxxxvj.peruenit.c.ſi.i
glo. De licentia ep̄i etiam pōt ſuſcipe gūberna
tiones. ¶ Itē debet clericus abſtinere ab ex-
ercitio hiſtrionatus ⁊ macellarie.alis punitur.
Unde extra.de vi.⁊ ho.cle.li.vj.c.j.dicit̃. Cleri
ci goliardi aut buffones.ſi hoc per annum ex-

excuerint: careāt priuilegio clericali. Et eodez modo ſi minori tpe: ⁊ admoniti nō deſtiterit. ⁊ c. ti. in cle. c. dioceſanus. Clerici qui carnificū vl' macellarioꝝ ſeu tabernarioꝝ officiū publice faciūt: ſi tertio moniti nō deſiſtāt ſiue reſumāt ⁊ ſunt coniugati pdunt priuilegiū clericale: nō coniugati vero qui incedūt vt laici pdunt in pſonis q̄diu agūt. Itē ſi eſt in ſacris oportet q̄ abſtineat a contrahendo mr̄imoniū al's eēt eo ipſo facto excōicatus ⁊ matrimoniū nullū. Si eſt in minorib' ɔtrahendo cū ſcōa vel nō virgine exuitur oī priuilegio clericali ⁊ adycitur foro ſeculari ⁊ ꝓhibetur ſub pena excōicationis deferre tonſurā. ex̄ de biga. c. altercationis. li. vj. Sed ſi contrahit cum vna ⁊ virgine deſerēdo tonſuram ⁊ veſtes clericales retinet priuilegiū clericale in duobus. ſ. q̄ pcutiens euz efficit excōicatus: ⁊ q̄ nō pōt diſtringi: nec cōdēnari a iudice ſeculari nec ciuiliter nec criminalr. Sed ſi non defert tonſuram ⁊ habitum in nullo retinet. ex̄ de cle. ɔiu. c. clerici. li. vj. Quō aūt poſſit eſſe iudex vel iudicare habes infra. Itē ꝓhibet clericis exercitiū venationis clamoꝛe: que. ſ. fit cum canibus: ⁊ clamoꝛe ⁊ tumultu. extra ne cle. vel mona. c. j. ⁊. ij. Et vt dicit glo. ſup ca. qui venatoꝛibus. di. lxxxvj. etiā ꝑpter paupertatē non eſt licita talis venatio: q2 aliūde q̄rere ſibi dz victum ⁊ per honeſtius exercitiuz. vt per agriculturam. di. xcj. c. clericus. Uenatio autē que fit ſine clamoꝛe ⁊ canib' vt ponere laqum ⁊ recte ⁊ hmōi bn̄ eſt licita clericis. de cōſe. di. v. nunq̄.

Officiū tabel .§.ij.

lionat' ſeu notariat' clericis conſtitutis in ſacris eſt penit' interdictū ſ3 Ray. Et ſi illud habeāt ſunt compellendi ad dimittenduz per ſubtractionem beneficij appellatiōe poſtpoſita ex̄ ne cle. vel mo. c. ſicut. Et idem ſm Ray. de clericis ɔſtitutis in minoꝛib' ſi hnt ſufficiētia bnficia. ex̄ de poſtu. c. clericis. ⁊ dicit Inno. q̄ ɔſtituti in ſacris ſi inſtr̄a ɔficerent anteq̄ eis interdiceret: valerent quidē al's non. S3 hoſti. intelligit q̄ nō valerent in negocijs ſecularib': ſ3 in eccleſiaſticis valerēt. vt docet rubri. illius. c. ſicut. Et ſ3 Hoſti. epūs pōt ɔſtituere clericū tabellionē per totā ſuā dioceſim cui cura oīuz eſt cōmiſſa. x. q. j. regenda. ⁊. xvj. q. j. epūs. Et ſi ſic fecerit poterit ille vocari ad ſcribendū acta eccleſiaſtici foꝛi: al's vbi tabellio nō habetur due honeſte pſone ſubroganf. ex̄ de ꝓba. c. qm̄. Et ſic intelligo q̄ clerici pnt eē notarij pape. v. q. j. quidā. ſed conſtitutus a pap i poterit conficere inſtrumenta vbiq3 terrarū: ſed ɔſtitut' ab epō nō poterit ex̄ dioceſim illius qui eū inſtituit. ¶ Itez nota q̄ tabellio eccleſiaſtic' nō dz ɔficere inſtr̄a in ſecularibus rebus: nec ſeclaris in reb' pure eccleſiaſticis q2 hoꝝ conuerſatio nō dz eē permixta. ij. q. vij. c. laic'. Un̄ clerici in curijs pncipum ꝓhibentur eſſe ſcriptoꝛes. ex̄ ne cle. vel mona. c. ſniam. Item religioſus nō pōt exercere officium tabellionatus: niſi cōtra hereticos: nō autem in alijs ſm Jo. an. ex̄. de here. c. vt officium. li. vj. Tamen vt notat Guil. in ſpecu. vetera inſtrumenta complebit: noua autem non aſſumet. extra de iudeis. c. Judei.

Exercitium aūt .§.iij.

honeſtum ſeu artificium pōt clericus exercere ſi indiget p̄cipue: ⁊ etiā ſine hoc. diſt. xcj. per totū. Dum tn̄ per hoc nō deſit in diuinis officijs. de cōſe. di. v. c. nunq̄. Idē ſm Guil. pōt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartā vel ad quintā partem ſeu conducere eas: ⁊ hoc ad ſuſtentationē ſuam ⁊ ſuoꝝ arg. di. lxxxvj. c. peruenit. in ver. auaritie cauſa. Concoꝛ. Hoſtiē. Pōt etiam locare animalia. vt oues ⁊ boues ad certum fructum. dūmodo per ɔtractuz al's licitū. Item ſm Guil. pōt emere rē vt eam melioratā carius vendat. vtputa pullū vel equuz vel etiā ſi tabulam emat vt faciat imaginē: quia iſta nō eſt negociatio ſed artificium. xxiiij. q. iiij. c. canonum. ex̄ ne cle. vel mona. c. j. Pena aūt clericoꝛum qui alijs negocijs ſeclaribus ſe imiſcēt eſt q̄ debent excōmunicari. ex̄ ne cle. vel mo. c. ſub interminatione: ⁊ ſi ſe non correxerint. dñt deponi. ita tamē q̄ religioſi diſtrictius q̄ alij puniunf. ex̄ ne cle. vel mo. c. ſ3 nec. Et ex hac pena cū maxima ſit deprehēditur. q̄ in hmōi exercitijs moꝛtaliter peccāt. In foro autē penitētiali dz eis iniungi vel ſaltē conſuli q̄ ea que ɔ̄ formam p̄dictā lucrati ſunt ſtudeant pauperibus erogare. xiiij. q. v. qui habetis. Permarie aūt cleri debēt vacare ſacre lectioni ⁊ doctrīe. Un̄ Hierony. ad ruſticuz. Si clericatus titillat deſideriū tuum diſcas qđ poſſis docere ⁊ rōnabilē hoſtiam offeras deo: ne ſis miles antequā tyro: ne prius ſis magiſter q̄ diſcipulus. Non eſt humilitatis mee: nec mēſure iudicare de ceteris: ⁊ de miniſtris eccleſiarū ſiniſtrū q̄ppiam dicere. ⁊ infra. Mihi pl3 vt habeas ſctōꝝ cōtubernium: nec ipſe te doceas ⁊ abſq3 doctoꝛe ingrediaris viam quaz nunq̄ ingreſſus es. xvj. q. j. ſi clericatus. ⁊. xxxviij. diſt. per totum.

¶ De conuerſatione clericoꝛum ſm regulam apoſtolicam. Opoꝛtet epiſcopum eſſe irrep̄henſibilē. ſub. xiij. conditionibus declaratam. Capitulum. iij.

Quibus exercitijs debent clerici vacare de quibus eſt regula apoſtolica prima ad Tim. iij. Opoꝛtet epiſcopū eſſe irrep̄henſibilem vnius

ſtollem vnius vxoris virũ.ſobriuz: prudentē:
pudicum:ornatum:hoſpitalem:doctorem:nõ
vinolentũ:non percuſſorē:ſed modeſtũ:nõ liti
gioſum:non cupidũ:domui ſue bene prepoſi/
tum. Hanc eandē regulaz tradit ſcribēs ad Ti/
mo.j.c.licz variet in aliquo verba. Et ibi dicit.
Oportet epm eſſe ſine crimine. Et licet videat
apls hanc regulam poſuiſſe epis:tamē hec re/
gula etiã extendit ad omnes alios ordinãdos:
⁊ ad prelaturas pmouendos. vt dicunt Augu.
diſt.lxxxj.c.apls.⁊ Ambro.diſt.xxxiiij.c.cogno
ſcamus.includendo auctoritatē Niceni conci
lij.Declarationem aũt harũ conditionum apo
ſtolice regule que ſunt.xiij. proſequit Gratia.
multum.diffuſe in decretis a diſt.xxv. vſqꝫ ad
xlviij.incluſiue.⁊ iteruz ab.lxxxj. vſqꝫ ad.xc.in
cluſiue.⁊ Ray.in ſum.⁊ Joã.in ſum.confeſ.ip/
ſum ſequitur.De ſingulis pauciſſima ponent.

Quantũ ad pri/ .§.i.

mum ſcilz oportet eſſe ſine crimine ordinãduz
vel eligendum. Gratianus diſt.xxv.c.vnũ ora/
rium.§.noie autē criminis.vbi ponit quadru
plicez acceptionem huius vocabuli. Et pri/
mo prout ſumitur generaliſſime pro quolibet
peccato iuxta illud. Nemo ſine crimine viuit.
Scdo pro peccato cõmiſſo ex deliberatione ſi/
ue mortali ſiue veniali.⁊ ſic diſtinguit ꝯtra pec
catum cõmiſſum ex ignorantia vel fragilitate.
Et ſm hoc dicit Aug.. Nemo exiſtimet capita/
lia crimina igne purgatorij poſſe purgari in di
cta di.§.alſ ea demum. Quarto modo pro pec
cato qδ inducit depoſitionem ſeu irregularita
tem:vt homicidiũ notoriuz adulteriũ ⁊ huiuſ/
modi. Vñ diſt.lxxxj.c.apls.dicit qꝫ crimen eſt
peccatum accuſatione ⁊ damnatione digniſſi/
mum.⁊ ſic iſto vltimo modo ſumitur hic: ita
ſcilz qꝫ poſt peccatũ cõmiſſum poſt baptiſmum
inductiuuz irregularitatē:non pmoueat abſqꝫ
diſpenſatione. Vel ſi intelligat de mortali quo
libet:tunc non pmoueat ante pniam interiorē
per quam tollitur pctm̃.alſ ad ſui dãnationem
ordinaret ꝗ̃uis executionem haberet. Sed et
di.lxxxj.Gratia.iterũ tractans illud.c.opꝫ eſſe
ſine crimine.dicit qꝫ etiã debet vitare occaſiões
criminis.i.nimiã familiaritatē:⁊ conuerſatio/
nem cum mulieribus.⁊ acceſſum incautuz ad
domos earum vt.c.clericus.⁊ ca.opꝫ.⁊ etiã de
bet hoc vitare vt auferat de eo ſuſpitionem ab
alijs quã poſſet inde hre vt ibi dicitur. In om/
nibus obſeruare ꝯuenit vt quis certo tpe ⁊ cer
to loco ⁊ certis pſonis:vł apparere clericus:vł
loqui debeat mulierib⁹ vt excludat omnis ne/
phanda ſuſpitio. Certe ſolũ ad ſolam accedere
nulla religionis rõ pmittit. Melius eſt enim
eſſe duo ꝙ̃ vnũ ex.vij.ſynodo. Itē dꝫ eſſe ſine
crimine ne ipſe cõmittat:ſed nec alijs commit/
tentibus aſſentiat. vt declarat di.lxxxiij.per to/
tum.⁊ precipue in ca.nemo.⁊.c.error.

Quantuz ad ſe/ .§.ij.

cundum.ſ.vnius vxoris virũ. Hoc exponit ne
gatiue.i.qꝫ nõ plures habuit:etſi vnã habuit.
di.lxxxvij.propoſuiſti.ſi nõ ſic exponeret ſeque
retur qꝫ virgines ⁊ qui nullã vxorē habuerunt
non poſſent pmoueri:qδ eſſet abſurdũ Ray.et
Hoſti. Et intelligit illud ſiue poſt baptiſmuz ſi/
ue ante:qꝛ bigamia nõ tollit per baptiſmuz vt
pꝫ.diſt.xxvj.acutius.⁊.c.deinde. Et ſup iſtius
ꝯditionis declaratione tractat. Gratia. diffuſe
de in cõtinentia clericoꝝ.a.xxvj.diſtin.vſqꝫ ad
xxxiiij.incluſiue ponēs dñam inter clericos ec
cleſie orietalis ⁊ ocidētalis in materia cõtinen
tie qδ colligitur ex ca.aliter.di.xxj.ſed qδ dicit
in dicto.c.qꝫ ſacerdotes grecorum ⁊ alij clerici
mřimonio copulant exponit glo.⁊ bene.i.con
tracto vtunt. Et declarat iſta materia plene.di.
xxviij.in glo.ſup.c.diaconi.vbi dicitur qꝫ in ec
cleſia orietali ⁊ occidētali licite ꝯtrahitur in mi
noribus ordinibus.vt pꝫ.di.xxxij.ſiqs eorum.
Sed ꝯſtituti in ſuperiori ordie nec in eccliã oc/
cidentali nec orietali pñt ꝯtrahere mřimoniuz
nec poterant a tpe aploꝝ ⁊ ſi ꝯtrahant:non eſt
mřimonium. Et hoc pꝫ ex ſexta ſinodo que in
oriēte fuit celebrata:⁊ regulã ſtatuit eis vt diſ.
lxxxiij.c.cũ in preterito. Sed in hoc eſt diſtin/
ctio inter orietales ⁊ occidentales:qꝛ ipſi pmo
uent non pmiſſa cõtinentia. Vñ poſſunt greci
pmoti in ſacris vti matrimonio ante ꝯtcto:ſed
non poſſunt in ſacris ꝯſtituti ꝯtrahere. vt ex de
cle.cõiu.c.cum olim. Et cũ cõciliũ Nicenũ.vel
let eis cõtinentiã imponere.ſ.quoad vſum cõ/
tracti matrimonij Pannutius inexpertus nu/
ptiarũ diſſuaſit cõcilio:⁊ ſic fuerunt dimiſſi.di.
xxxj.nicena. Sed latini non pñt etiam vti ꝯtra
cto ⁊ hoc a tpe Inno.⁊ Siricij qui indixerũt cõ
tinentias ſacerdotibus ⁊ leuitis:ita.ſ.qꝫ nec ꝯ̃t
cõtracto vti liceret ſicut antea pmiſſum fuerat.
vt di.lxxxij.plurimos Grego.aũt etiaꝫ ſubdia/
conibus ſimili mõ indixit continentiã vt diſt.
xxxj.c.ante trienniũ. De bigamis quare prohi
bentur ordinari:⁊ quot modis:⁊ quis dicatur
bigamus:⁊ quis cum eis valeat diſpenſare:⁊ et
de notorijs fornicatorib⁹ quomodo ſint ſuſpē/
ſi habes infra.ca.parte.ti.xxviij.c.ij

Quantũ ad ter/ §.iij.

tium.ſ.ſobriũ ⁊ pauloposſt nõ vinolentũ. Hic p
hibet clericis ebrietas ⁊ voracitas. phibentur
aũt clerici ſm Ray.a ſupfluitate vini:nõ quia
vinum ſit malum imo bonuz ⁊ moderate ſum
ptum acuit intellectũ:ſed qꝛ ex cõfreqñter in/

currit ebꝛietas.ex̄ de ſtatu mo.c.et ſi xp̄s. Ebꝛie/
tas aūt fomes ⁊ nutrix oīum vitioꝝ eſt.diſtin.
xxxv.ante omnia.Uñ beatus Bñdictus in re/
gula admonet monachos ne vſq̄ʒ ad ſatietatē
bibant.Uñ conſtituit ibi paruaʒ menſurā qua
infirmitatibus coꝛpoꝝ ⁊ debilitati nature ſatiſ
facere poſſent ⁊ nō appetitum ⁊ ſuā ingluuieʒ
adimplere plus conſulēs ſm medicū q̄ʒ ſʒ pre
ceptoꝛem qḋ etiā apoſtoluʒ ad Timo.feciſſe nō
Geñ.19 ambigimus. Et ſm Ulricuʒ due ſunt cauſe hu
Geñ.9. ius pꝛohibitionis. Pꝛimo q꞉ vinolētia eſt inci
tatiua libidinis.Uñ Hiero.di.xxvj.§.j.Uenter
mero eſtuans facile deſpumat in libidineʒ.Ex/
emplū in Loth:figuraʒ in Noe.qui ebꝛius nu
dauit verēda.Scḋa cauſa eſt:q꞉ impedit deuo
tionē ad deum ⁊ diſcretionē.Pꝛouer.xx.Luxu
rioſa res eſt vinū ⁊c̄.qui his delectatur nō erit
ſapiens. Hec aūt duo.ſ.mūdicia ⁊ ſapiētia ma/
xime ſunt neceſſarie dei miniſtro:q꞉ ambulans
in via imaculata:hic mihi miniſtrabit Ps̄.c.
Et pꝛouer.xiiij.ca.Acceptus ē regi miniſter in
telligens. Et multa pulchꝛa hēs de abſtinentia
⁊ gula:⁊ ebꝛietate per totā illam diſ.xxxv.vbi
Gratia tractat illud.c.pꝛecipue in.c.ſexto die.
Uoꝛacitas etiaʒ in clericis ꝓhibetur.ſm Ray.
Pꝛimo q꞉ ventris ingluuies ad luxuriā pꝛouo
cat:⁊ omne opus bonū diſſoluit.Uñ Hiero.di.
xliiij.§.j.dicit q̄ꝫ venter ⁊ genitalia vicina ſunt
mēbꝛa:vt ex vicinitate mēbꝛoꝝ intelligat̄ con
federatio vitioꝝ.Uñ ⁊ in figuram nabuzardā
pꝛinceps coquoꝛum deſtruxit muros hierlm
iiij.Regū.xxv.Scḋo q꞉ crapula generat moꝛ/
bos varios.ſed temperātia ſoſpitatē.de conſe.
di.v.nihil.Tertio q꞉ pinguis vēter craſſuʒ ſen
ſum generat.ſm Hiero.Et de hoc tractat Gra/
tia.di.xliiij.per totū.Et ibi notat̄ que debēt ha
beri in conuiuijs clericoꝛum quinq̄ʒ.ſ.que ponit
Grego.in.c.conuiuia:dicens.Sciendū q̄ꝫ tūc ve/
raciter in charitate cōuiuia ꝓdeunt:cuʒ in eis
nulla abſentiū vita moꝛdetur:nullus ex irriſio/
ne repꝛehendit̄.nec in eis ſecularium negocioꝝ
fabule:ſed verba ſacre lectionis audiunt̄ cū nō
plus q̄ʒ neceſſe eſt coꝛpoꝛi ſeruit̄ ⁊c̄. Iteʒ in pꝛin/
cipio menſe doʒ fieri benedictio per eū qui ibi ē
maioꝛ:⁊ in fine gratiarū actio vel hymnus ex/
emplo xp̄i. Et in ſedendo alter alteri oꝛdīate de
ferre debēt ſm ſuum graduʒ. Hec omnia in.c.
q̄ñ.di.xliiij. Item de ꝯſe.di.v.nullus.⁊.c.ſe.dr̄
q̄ꝫ clerici ſpectaculis que ī nuptijs aut in ſcenis
exhibent̄ intereſſe nō debēt:ſed ſugere de con/
uiuio ⁊ abire anteq̄ʒ ingrediantur trauaſgiato
res.i.ioculatoꝛes. Itē di.xliiij.c.clerici.dicitur.
Clerici edendi vel bibēdi.cā tabernas non in/
grediant̄ niſi peregrinationis neceſſitate com
pulſi. Et ſm Ray.non debēt clerici miniſtrare
in tabernis:imo nec habere tabernas ꝓpter vi/
lia ⁊ turpia que ibi exercentur Hoſt.tū hoc in/
telligit ita.ſ.q̄ꝫ ibi non miniſtrēt.vel etiaʒ illis
tabernis vbi exercentur inhoneſta:qḋ eſt cōtra
epiſcopos qui dum faciunt vendi vina ſua:fa/
ciunt papiliones et aliqua delicata ꝑparari ad
pꝛouocandum potatoꝛes.

¶ Quantum ad .§.iiij.

quartum.ſ.pꝛudentiā dicit Gratia.diſ.xxxvj.§.
j.q̄ꝫ hoc eſt cōtra eos qui ſub noīe ſimplicitatis
excuſant ſtultitiā ſacerdotū. Unde dicit conciſ.
tol.di.xxxviij.ca.ignorātia. Ignoꝛantia mater
cunctoꝛū erroꝝ maxime in ſacerdotibus vitā/
da eſt.qui officiū in ꝑplo ſuſceperunt.⁊ di.eo.
Leo papa.c.ſi in laicis.dicit. Si in laicis videt̄
intolerabilis inſcientia:q̄ʒtomagis in clericis
nec excuſatione digna eſt nec venia. Debet aūt
clericus habere triplicē pꝛudētiā. Pꝛimo qui/ j.Coꝛ.j.
dem ſacrarū ſcripturaruʒ.Uñ Hiero. Si iuxta
apl̄m Paulum xp̄s eſt dei virtus ⁊ ſapiētia.er/
go ignoꝛantia ſcripturaruʒ eſt ignoꝛantia xp̄i.
di.xxxviij.ſi iuxta apl̄m. Nam in ſacris ſcriptu
ris maxime relucet ſapiētia ſm Tho.in.j.pte.
q.j.ar.vj. Et Diony. Subſtantia noſtri ſacerdo/
tij ſunt eloquia diuinitus tradita. diſt.xxxviij.
omnis. Nam in ſubſtātia non ſumit̄ pꝛo eo qḋ
eſt de eſſentia:q꞉ ſine lr̄is quis poteſt recipere
quēlibet oꝛdinem.ſed pꝛo eo q̄ꝫ quis ſuſtentat̄:
q꞉.ſ.ſine ſcientia non poteſt ſacerdos bene exe/
qui officium ſuum. Pꝛobat aūt Gratia.clericū
debere eſſe peritū in ſcripturis.diſt.xxxvj ꝑ to
tum.⁊ hoc per multas auctoꝛitates ſcripture fi
guras ⁊ exempla.⁊ de rōnali qḋ poꝛtabat in pe
ctoꝛe pontifex vbi erat ſcriptuʒ manifeſtatio ⁊
veritas.de vectibus ꝯtinue arce inherentibus
⁊c̄.vide Exo.xxviij.c.⁊ Leui.viij. Scḋo debet
habere peritiā canonū competentē.i.conſtitu/
tionum eccleſiaſticaꝝ. Unde dicit̄ in.c.ignoꝛā
tia.di.xxxviij. Sciant ſacerdotes ſcripturas ſa
cras ⁊ canones. Et Celeſtinus papa. di.e.c.nul
li ſacerdotū dicit. Nulli ſacerdotū liceat cano/
nes ignoꝛare:nec quicq̄ʒ facere qḋ poſſit patrū
regulis obuiare. Et q̄ʒuis non teneat̄ ſcire oēs
ſubtilitates iuris.canones tū oēs cōmunes ob
ligantes ⁊ ad officium ſuuʒ ſpectātes ignoꝛa/
re ſine culpa non pōt.leges autē ſeculares pōt
clericus audire niſi ſit religioſus vel ſacerdos
vel habēs perſonatū vel pꝛebendaʒ. De hoc tū
vide infra in materia excōicationis. Tertio de/
bet habere peritiā.i.induſtriam ſecularium nego
cioꝝ.q꞉ ſm Gratia.di.xxxix.per totum. Pꝛe/
lati debent ſubditis non ſolū carnalia ſed etiaʒ
ſpiritualia ſubſidia miniſtrare exemplo chꝛiſti
qui turbas non ſolum verbo docebat. Matth.
v.ca.ſed ⁊ virtute ſanabat Luce.vj.ca.⁊ coꝛpo/
ralibus alimentis reficiebat.Ioā.v.c.⁊ Mar.

viij.c. Unde dicit Grego.di.c.c. Petrus diaconus. Hoc tempoꝛe talis debet in regiminis arce cōſtitui qui non ſolū de ſalute aīaꝝ: verum etiā de extrinſeca vtilitate ⁊ cautela ſciat eē ſollicitus. Unde ⁊ ille Petrus electus ꝓpter ſuam ſimplicitatē repellit. Dicit tamē Amb. ꝙ lꝫ pro tali ſimplicitate quis repellaſ ab obtinendo beneficio: non tñ deijcit ab iam obtēto: ſed daſ ei coadiutoꝛ. vt. vij. q. j. q: frater. ſecus autē eſt in litteratura qꝛ ſi non hꝫ cōpetentē. ⁊ ſi non eminentē poteſt ep̄s remoueri. ex̄ de eta. ⁊ quali. c. Cū ſis. Et dicitur ſciētia cōpetens que eſt neceſſaria ad executionē debitam oꝛdinis cuiuſcunqꝫ quē habet. Dicit etiā gratia. diſ. lxxxiiij. §. j. ꝙ opoꝛtet eſſe prudentē. i. vigilē ⁊ ſollicitū circa defenſionē pauperū ⁊ relationem oppꝛeſſorum ⁊ tuitionē monaſterioꝝ. ⁊ in c. ſequen. reprehendit Grego. quēdam ep̄m qꝛ ꝯſilia ſapiētum ⁊ recta ſuadentiū non ſuſcipiebat. Nō debet aūt etiaꝫ ſi ſit ſenex erubeſcere addiſcere ēt a minimis. Unde Clemens. Nullus ep̄s ꝓpter obpꝛobꝛium ſenectutis. vel nobilitatem generis a paruis vel minimis eruditis: ſi quid foꝛte vtilitatis eſt aut ſalutis īqrere negligat. Et Augu. de ſe dicit. Senex a puero ⁊ ep̄s tot annoꝛum a collega nondū anniculo paratus ſuꝫ edoceri. xxiiij. q. iij. ſi habes. Et Greg. dicē. Stultus eſt qui iter ſe pꝛimū exiſtimat vt bona que viderit diſcere ꝯtēnat. di. xxij. c. de conſtantinopolitana. Notandū etiā dictū Aug. di. xxxviij. c. ſedulo. vbi ait. Sedulo admonēdi ſunt ſcholaſtici. vt humilitate inducti xp̄iana diſcant nō ꝯtēnere quos cognouerint moꝝ vitia amplius ꝙ̄ verboꝝ deuitare. ſed coꝛdi caſto linguā exercitatam conferre non audeant: quā etiā pꝛeferre cōſueuerant. ⁊ infra. Nouerint non eſſe voces. ad aures dei: niſi animi effectū. ita eniꝫ nō irridebunt. ſi aliquos antiſtites ⁊ miniſtros eccleſie foꝛte aīaduerterint cuꝫ barbariſmis ⁊ ſoloeciſmis deum inuocare. ⁊ verba ꝑturbate diſtinguere. non ꝙ iſta minime repꝛehendenda ſint: ſed qꝛ pie toleranda. Sed ⁊ habere peritiā ſecularium literaꝝ vtile eſt. ſi tamē hec ad eruditionem queratur: non ad delectionē curioſitatem vel oſtentationem: nec ꝓpter hoc dimittat magis neceſſaria ⁊ vtilia. qd̄ oñdit Gratia. di. xxxviij. ꝑ totū. Sꝫ iſta mā mag̃ ꝯ̇clarabit. j.

Quantum ad .§. v.

quintum. ſ. opꝫ eſſe oꝛnatuꝫ. Ponit Gratia duplicē oꝛnatum habere debere. ſ. interioꝛeꝫ ⁊ exterioꝛem. Et interioꝛ quidem cōſiſtit virtutibus iuxta illud. Sacerdotes tui induātur iuſtitia. ps. cxxxi. Et hoc figurabant varia oꝛnamenta pontificis in veteri teſtamento. vt dicit Gratia. di. xl. §. j. ⁊ per totum. Unde ex officio ſuſcepto non īniam peccandi: ſed neceſſitatē bene viuēdi ſe nouerit aſſecutos. quod ꝓbat Simachus in. c. non nos. ⁊ precipue debet lucere in eo virtus humilitatis. vt inſti. ea. c. ſi. in ſi. ⁊ Greg. dicit. di. c. contra moꝛem. ꝙ nihil in ep̄ali ceruice ſplendidius fulget ꝙ̄ humilitas. Timendum etiam qd̄ dicit Augu. diſt. xl. ante oīa videlꝫ ꝙ nihil apud deū triſtius: miſerabilius: ⁊ dānabilius ep̄i preſbyteri aut diaconi dignitate ſi perfunctoꝛie atqꝫ adulatoꝛie res agatur: ⁊ ecōtrario nihil beatius ſi eo modo militet quo impatoꝛ noſter iubet. ſ. xp̄s. Oꝛnatus exterioꝛ conſiſtit in habitu victu ⁊ inceſſu decētibus di. xlj. ꝑ totum. In habitu vt nec fulgidis: nec ſoꝛdidis veſtibus vtatur. vt in. c. per ſymoniā diſ. ea. In victu vt cōfoꝛmet ſe moꝛibus eoꝝ cum quibus viuit: ſalua ſemper honeſtate eoꝝ. Unde Aug. Quiſquis rebus preterelūtibus reſtrictius vtitur: ꝙ̄ ſe habeant moꝛes eoꝝ cum quibus viuit: aut intēperans: aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſqꝫ vero ſic eis vtitur vt metas ꝯſuetudinis bonorum inter quos verſaſ excedat. aut aliqd ſignificat aut flagitioſus eſt. In his omnibus non vſus: ſed libido in culpa eſt. Quod ergo locis tꝑibus ⁊ perſonis conueniat attendenduꝫ eſt. di. ea. Iteꝫ in inceſſu vt equalis ſit ⁊ maturus. vt grauitate itineris maturitatē mentis oſtendat: incōpoſitio coꝛpoꝛis indiſpoſitionē inducat mentis ſm̄ Augu. diſt. ea. §. ſi. Item clerici non debent deferre veſtes inciſas: nec lingulatas nec varijs coloꝛis: nec rubeas: nec virides: nec nimis lōgas vel breues: nec de bico. Quicūqꝫ aūt clericus virgata vel partita veſte vtiſ ſine cā ſi eſt beneficiatus eſt ſuſpenſus a perceptione fructuū per ſex mēſes. ſi non eſt bñficiatus ⁊ eſt in ſacris circa ſacerdotiū per idem tp̄s eſt inhabilis ad obtinenduꝫ beneficium. Sed habet dignitatem vel beneficiū cum cura. vel eſt ſacerdos aut religioſus: eſt ſuſpenſus ꝑ annum a beneficio: ⁊ per ideꝫ tempus eſt inhabilis ad obtinendum quodcūqꝫ beneficiuꝫ. vt de vi. ⁊ hone. cle. in cle. No. tñ ꝙ cā pegrinatiōis timoꝛis vel alia cā ſiꝫ licitū ē clicis hītum trāſfoꝛmare. vt. xxj. q. iiij. ep̄i. de vi. ⁊ ho. cle. c. cle.

Quantum ad .§. vi.

ſextū. ſ. hoſpitalitatē dicē Gratia. diſt. xlij. §. j. ꝙ opꝫ ſacerdotē eē hoſpitalē: vt ſit de nūero eoꝝ quibus dicet hoſpes erā ⁊ collegiſtis me. Matth. xxv. Cū eni dꝫ alios ad hoſpitalitateꝫ hoꝛtari: dꝫ ī ſe ꝯ̇ hꝫ exēplū exhibē ad mēoꝛiaꝫ qꝫ reducē dꝫ vt mag̃ ad hꝫ ꝓuoceſ ꝙ Abꝛaā ⁊ Loth ex hoſpitalitate meruerūt iter alios āgelos recipe in domo ⁊ eꝫ. Sodomitas q hoſpitibus oſtiū claudebāt ignis ꝯſumpſit. Gen. xix. Un̄ ⁊ Jo. euange. ī epiſtola ſua. iij. excuſat quēdā diotrepē qꝫ

pauperes non recipiebat ꝛ recipientes de eccleſia eiciebat In ec cleſijs tñ ꝓhebenł Agapē .i. qui nīa paupibus vel mādurare: ꝛ accubit⁹ ſternē. vt. di. ea. c. non opꝫ. De dormitione tamē in cōtrariū ſe habet cōſuetudo. ꝛ de conſue. in. c. nulli. di. ea. excipiſ neceſſitas ex ꝺſectu hoſpitij. dicit etiam Hiero. ad Pauli. xvj. q. j. c. ſi cupis eē. qm̄ quic qd habēt clerici pauperū eſt: ꝛ domos eoꝝ omnib⁹ debent eſſe cōes. qđ intelligiſ quo ad pauperes indigentes etiam minus bonis. vt di. xlij. c. quieſcamus. Sub hoſpitalitate itelligitur diſtributio eccleſiarum ꝛ de ordine dādi ꝛ mō habes diſſ. lxxxvj. Non ſatis. ꝛ de hoc habes. ō. in ſecunda parte.

¶ Quantum ad .§. vij. ſeptimū. ſ. pudicū dicit Gratia. ꝙ debet eſſe pudicus. ita ꝙ moꝛib⁹ ꝛ verbis pudoꝛē indefinenter oſtendat. Unde ꝛ geneb ſpōſe. Lanł i. turturi comparanł que eſt aīal caſtuꝫ. Et Amb. ꝙ verecundia ingennos prodit natales. diſ. lxxxvj. Non ſatis. Dicit Tho. ij. ij. q. clj. ꝙ nomen pudicitie a pudoꝛe ſumitur: in quo verecundia ſignatur. Unde opꝫ ꝙ pudicitia ſit pꝛopꝛie circa illa de quibus homines magis verecundanł: maxime aūt verecūdaſ homo de actibus venereis: adeo ꝙ nec actus cōiugalis caret verecundia ſm̄ Aug. ꝛ hoc ideo: qꝛ mot⁹ illoꝝ mēbꝛoꝝ nō ſubdiſ impio rōnis. Uerecūdaſ aūt hō non ſolū de cōmixtione venerea: ſed etiā de quibuſcunqꝫ ſignis ei⁹ vt dicit phūs in ſc̄ o rethoꝛice. Pudicitia ergo attēditur circa ſigna venereorū ꝓcipue vt ſunt aſpectus: oſcula: tact⁹ ꝛ hmōi exterioꝛa ſigna caſtitas aūt circa iſtā cōmixtionem tñ aliqñ poniſ vnuꝫ pꝛo alio. Unde Aug. dicit. Ne dicatis vos habere animos pudicos ſi habeatis oculos ipudicos. Jmpudic⁹. n. oculus ipudici coꝛdis ē nūcius. q. v. nec ſolo. vj. q. j. c. ex merito dicitur. Officium ſingulorum ſit nō ſolum oculos habere caſtos: ſed linguam ꝛ coꝛ. Nec quid in culuſqꝫ domo agaſ alia dom⁹ per eas nouerit. Et ad maioꝛem honeſtatem ꝛ cautelam ſtatutuꝫ eſt: vt clerici non cohabitent cū mulieribus. Unde Hiero. Hoſpitiolum tuū raro aut nunqꝫ mulierū pedes terāt: qꝛ non poteſt digne habitare cū deo qui feminarū acceſſibus delectatur. xxxij. diſ. Hoſpitiolū. Et de btō Aug. legitur ꝙ nō cōſenſit habitare cuꝫ ſoꝛoꝛe ſua. di. lxxxj. nā cohabitatio taliū ſepe itercipit adulteriū. i. occaſio. xviij. q. ij. diffinimus. Excipiuntur tñ quedā perſone cuꝫ qnib⁹ clerici poſſunt cogitare ſm̄ Ray. ſcꝫ mater: ſoꝛoꝛ: amita: matertera: auia: filia fratris vel ſoꝛoꝛis vxoꝛ filij. ꝛ regulariter oēs conſanguinei per lineam tranſuerſalem vſqꝫ ad ſecundum gradum incluſiue ar. di. lxxxj. cuꝫ omnibus. Cōſanguinee vero ꝑ lineam deſcendentem ꝛ aſcendētē vſqꝫ ad quartū gradum. ar. de cōſang. ꝛ affi. c. non debꝫ. Et rō eſt in iſtis: qꝛ ſedus naturale in iſtis nihil ſeui crimis cū talib⁹ extimari ꝑmittit. vt di. extra de coha. cle. ꝛ muli. c. a nobis. ꝛ hoc intelligas ſi ꝯſanguinea non hꝫ ſecū domicellas pediſſequas vel alias mliereꝭ ſuſpectas. ꝛ hoc in caſu intelligiſ de coha. cle. ꝛ mu. c. j. Et licet dictū ſit ꝙ cū predictis ꝯſanguineis ſedus naturale non ꝑmittit aliqđ ſeui criminis ſuſpicari. debet tamen clericus ꝛ maxime eps̄ cauere immoderatam familiaritateꝫ cū illis. vt caput in gremium ponendo: oſculando ꝛ hmōi: ꝛ ne ex hoc ꝯtemptibilis habeaſ. di. xxxiij. quoꝛūdam. Ultra ſecūdū vero gradū linee tranſuerſalis diſtingue: qꝛ aut ſunt ſuſpecte aut qꝛ iuuenes. ꝛ tūc non ꝑnt cohabitare: aut nō ꝛ tūc poſſunt. ꝛ eadē diſtinctio eſt facienda in ancillis ꝛ in vxoꝛe: quā. ſ. duxit ante oꝛdines ſacros. Nā ſi eſt vetula poteſt retinere in domo ſua ꝛ eā caſte regere. Si iuuenis non debꝫ ſecū tenere di. lxxxj. volūtas. Hoſtiē. ꝛ Goff. dicūt ꝙ in epīs ꝛ monachis non habet locū illa diſtinctio: qꝛ nulla ꝯſanguinea debet cohabitare vt in auten. de ſan. epiſ. §. epm̄. ꝛ de monachis. §. cogitandū. col. j. Ray. m dicit. ꝙ licet hoc ſit tutū ꝛ honeſtum. tamen canones ad hoc non cogunt.

Ar. iij. (margin)

¶ Quantum ad .§. viij. octauū ſcilicet doctoꝛem. Nota ſm̄ Jo. in glo. di. xliij. §. j. Jſtud ꝯſiſtit in duobus ſcilicet in ſermone coꝛrectionis vt coꝛrigat vitam ſubditoꝝ ſed cū charitate. vt de Leo papa. Odio habeanł pctā non hoies: coꝛriganł tumidi: tolerenł infirmi. ꝛ qđ ſeueri⁹ caſtigare neceſſe eſt: non ſeuiētis plectaſ aīo ſꝫ medentis di. lxxxvj. odio. ſi aūt moduꝫ exceſſerit in coꝛrigendo ex amoꝛe vel odio: non a ſubditis: ſed a deo debꝫ poſtulare veniam ne dum nimiū ſeruaſ humilitas regendi frangaſ auctoꝛitas dicit Aug. in regula. ꝛ habeſ di. lxxxvj. qm̄ neceſſitas diſciplīne ꝛc̄. Scđo intelligiſ iſta doctrina in ſermone predicationis vt ſcilicet predicet. Hiero. Sancta qppe ruſticitas ſolū ſibi prodeſt. ꝛ qn̄tuꝫ ex vite merito edificat ecclīam xp̄i tm̄ nocet ſi reſiſtentibus nō ꝯtradicat. ij. q. vij. ſancta. Nec debet ꝑlat⁹ ꝑp ſubſannationē vel ꝑſecutionē ceſſare a docēdo ꝛ ꝓdicando. vt dicit Jo. in Glo. di. xliij. ſcimus. vbi anacletus ſic dicit. Scim⁹ multos ob id infeſtare doctoꝛes vt eos perdāt. ideſt confundant. ꝛ ꝓpꝛie voluntatis placita impleant. Non tamen propterea doctoꝛes inquantum vires ſuppetunt a recta emulatione dei ꝛ bona intentione recedere debēt: ſcientes quia beati qui perſecutiōes patiuntur propter iuſtitiam. hec ibi. Si autem ſubditi ex his non

Matt. v. (margin)

pꝛoficiant. ipſe tamen facit qđ ſuum eſt ⁊ ſoluit debituꝫ. Unde Cornelius papa. Quod ad nos attinet conſciētie noſtre ꝯuenit ſemꝑ dare operaꝫ: ne quis culpa noſtra de eccleſia pareat. Si quis autem vltro et crimine ſuo perierit ⁊ pn̄iaꝫ agere noluerit. nos in die iudicij īculpatos futuros credimus: qui eorum conſuluimus ſaluti: ⁊ illos ſolos in penis remāſuros. qui noluerunt cōſilij noſtri ſalubritate ſanari: nec mouere nos debent conuitia perditoꝝ: quo minus a recta regula non recedamus quā apl's inſtituit dicens. Si hominibus placerem ⁊c̄. ad Gal. j. De materia autem dicendi ⁊ modo pꝛedicādi dicetur. j. ti. xviij. de ſtatu pꝛedicatorum.

⁋ Quantū ad nonum .§. ix.

num. ſ. non ꝑcuſſorē. No. ſm̄ Jo. an. in glo. in diſti. xlv. ꝙ duplex percuſſio ꝓhibetur clericis. Una eſt ſpūalis. ſ. cum quis corda infirmoꝝ inutili ſermone percutit. vt di. e. c. ſi. Scđa eſt corporalis que ſi fiat ex ira vel odio: vel ex ſuperbia vt magis timeaſ: vel erga nō ſubditos pꝛohibetur ſꝫ ex charitate ⁊ in ſubditos licita. Un̄ Augu. Et qui emēdat verbere in quē poteſtas datur ⁊ coercet aliqua diſciplina miſericordiā pſtat. di. xlv. c. ⁊ qui emēdat. Ep's tn̄ propter dignitateꝫ ſuā nemīnē ſuis manibus dꝫ verberare. di. lxxxvj. non liceat. ſꝫ per aliū pōt. per clericum tamē ſi clericus eſt verberādus. ex de ſen. excō. c. vniuerſitatis. niſi penitus ſit incorrigibilis clericus: qꝛ tūc etiaꝫ per laicū. extra de ſen. ex. c. vt fame. Diſtinguenduꝫ tamē eſt circa qualitatem ꝑſonarū ⁊ criminū que corrigūtur ſm̄ Jo. an. ⁊ Ray. Nam in minoꝛibus ꝯſtituti licite verberanſ etiā pro leuibus culpis. diſtin. xxxv. an̄. ⁊ di. xlv. §. Salomon. Similiter ⁊ regulares etiā in minoribus cōſtituti ſꝫ regulas ſuas pro leuibus culpis ſubijciunſ verberibꝰ. extra de ap. c. repꝛehēſibilis. in ſi. ⁊ de ſymo. c. per tuas. nō tamē vſqꝫ ad ſanguinē. Jn maioribus vero ꝯſtituti nō regulares nō niſi per maioribus criminibus di. xlv. cū beatus. Et Leo ⁊ Grego. ſic dicūt ea. di. lꝫ nōnunqꝫ accidant que in ſacerdotalibꝰ ꝑſonis ſunt repꝛehēdēda: plus tn̄ erga corrigendos agat beniuolētia qꝫ ſeueritas: plus exhoꝛtatio qꝫ cōmotio: plus charitas qꝫ ꝑtās: cū nemo noſtrū ſine pctō ſit. Sꝫ ab his qui que ſunt ſua qrūt facile ab hac regula diſcediſ: ⁊ dum dn̄ari magiſqꝫ cōſulere placꝫ: honoꝛ inflat in ſuperbiā ⁊ qđ ꝓuiſum eſt ad cōcordiā: tendit ad noxā. Moderata etiā dꝫ eſſe caſtigatio. Un̄ qdē ſapiēs leuiter caſtigatꝰ: reuerentiā exhibet caſtigāti. Aſperitatis autē nimie increpatio: nec correctionē recipit nec ſalutē. di. ea. cū beatus. Sicut aūt nimia ſeueritas repꝛehendiſ ita ⁊ nimia remiſſio. Un̄ Greg. li. xix. moral. Cuncti rectores nec diſcipline vigore benignitateꝫ manſuetudinis: nec rurſus in manſuetudine diſtrictionē deſerāt diſcipline: quatenus nec a cōpaſſiōe pietatis obdureſcāt cum ꝯtumaces corrigūt: nec diſcipline vigorē molliant: cū infirmoꝛuꝫ animos ꝯſolanſ. diſt. xlv. c. ſunt nāqꝫ. Et ad hoc ꝓpo. ita inducuntur auctoꝛitates exēpla ⁊ figure de ſcriptura in ca. diſciplina. di. ea. Tertio ꝓhibetur eſſe ꝑcuſſoꝛ i. ad vindictā ſeu punitionē facilis. vn̄ Grego. Si quid de quocunqꝫ ad aures tuas ꝑuenerit: qđ te iuſte poſſit offendere: facile non credas: nec ad vindictā te res accendat incognita: ſed p̄ńtibus eccleſie tue ſenioꝛibus eſt veritas diligēter ꝑſcrutanda: ⁊ tūc canonica diſtrictio culpam feriat delinquētis. di. lxxxvj. Si quid.

⁋ Quantū ad decimum .§. x.

cimum. ſ. non litigioſum. Litigioſus diciſ ſm̄ phm̄. in. iij. Ethi. qui ad omnia cōtrariaſ cauſa ꝯtriſtandi: nec quoſcūqꝫ curans. Triplex eſt autem cā quare pꝛohibentur tales oꝛdinari ſꝫ Ray. Prima qꝛ nō ſunt apti ad humilē doctrinam que exigitur ab eis. Unde Hiero. Nihil impudētius arrogantia ruſticoꝝ qui garrulitatem auctoꝛitatē putant ⁊ parati ad lites: in ſubditos tumide intonāt. di. xlvj. §. j. ⁋ Scđa cauſa eſt. quia litigioſi vel adulationibus aīos pꝛincipum ſibi conciliant vel fratribus ſuis detrahendo infamie notaꝫ ingerūt vel qꝛ ſeditiones facere nō ceſſant que vitia omnia pꝛohibētur clericis. vt di. ea. §. j. ⁊ c. ſe. ⁋ Tertia cauſa eſt. qꝛ cum ipſi debeant diſcordantes ad cōcordiam reducere ⁊ attrahere non debēt litigādo alios ad diſcordiā pꝛouocare. Un̄ Cypꝛianus. Nec ad cayn nec ad munera eius reſpexit dominus. Neqꝫ enim deum placatuꝫ habere poterat: qui cum fratre non pacem ſed zeli diſcordiam habebat: quam igitur pacem pꝛomittūt ſibi inimici fratrum emuli ſacerdotum.

⁋ Quantū ad vndecimum .§. xi.

decimum. ſ. non cupidū. i. auarū. vbi pꝛohibeſ auaritia interioꝛ que eſt inoꝛdinatus amoꝛ diuitiarum. Et rō quare talis cupidus ꝓhibeſ oꝛdinari eſt. qꝛ vt dicit Greg. Honoꝝ auctoꝛi inherere alr̄ nō poſſumus: niſi cupiditatē a nobis que radix eſt oīum maloꝝ abſcindamus. diſt. xlvij. c. honoꝝ auctoꝛi. Et Leo pa. Uirū catholicū ⁊ ꝑcipue dn̄i ſacerdotē: ſicut nullo erroꝛe: ſic nulla cupiditate iplicari opꝫ. Mens enī potentie auida: nec abſtinē nouit a vetitis: nec gaudere ꝯceſſis: nec pietati adhibē ꝯſenſuꝫ. di. e. c. virū catholicū. Clericus aūt maxie dꝫ deo inherere: ⁊ a malis abſtinere. Jtē vt dič Ambr. mēs auar i vinculis cupiditatis aſtricta: ſemꝑ aurū

ſemp argentuz videt: ſemp redditus cōputat: gratius aurū q̄ ſole intuetur: ipſa eius oīo ad deū petit aurum di. e. c. ſicut hi. Clericus autē debet habere mentē liberā a terrenis. Secūdo ſub hoc cōprehendit̄ phibitus omnis turpis queſtus ſeu lucrū ne. ſ. aliquo inhoneſto negocio victū vel alia neceſſaria ſibi querat: nec ſuſcipiat pcurationes ſeculares. vt di. lxxxvij. per totū. Excipiuntur tn̄ ibi pſone miſerabiles: vt pupilli vidue ⁊ pauperes que ab omnibus ex pietate debēt iuuari. Vn̄ Gelaſius. lʒ oibus de nobis ſperantibus patrociniuʒ nō debeamus nos negare. tn̄ plus viduarū cauſas ⁊ impenſius ducimus exequēdas: quas tueri vel a nobis vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio. di. ea. c. j. ⁊ in. c. ij. dicitur. Pupillo tuitionē diuinitas ipſa iuſſit impēdi. Tertio ſub cupiditate phibetur aſſumptio cauſarū ⁊ negociatio. diſti. lxxxviij. per totum. Unde Hiero. ibi. Negociatorem clericum ex inope diuitē. ex ignobili glorioſum: quaſi quandā peſtem fuge. ⁊ di. ea. dicitur. Ep̄s nullam rei familiaris curaʒ ad ſe reuocet: ſed lectioni ⁊ orationi ⁊ verbo p̄dicationis tm̄ vacet. ⁊. c. fornicari. ſimiliter habentur.

¶ Quantum ad .§. xij.

duodecimum domui ſup bn̄ prepoſitū qđ itelligitur vt exponit Gratia. di. xlviij. §. neceſſe. vt ſi. in laicali habitu habuit vxorem ⁊ filios a vitijs ad virtutū ſtudia verbo ⁊ exemplo pūocet vt qđ poſtea precepturus eſt pplo: pus a domeſticis exigat. Quod q: heli facere recuſauit ſemetipſuʒ apud deū diſtrictū iudicem cuʒ filijs graui dānatione percuſſit. j. Regū. iij. c. Prohibetur ergo ordinari qui hoc non hʒ. qui preſumit̄ negligēs: ⁊ q̄ non hēat frontē alios arguendi: ex quo ſuos nō reprehēdit: ſed tn̄ p eū non ſtat quin eius familia ſit bona: q: diligēter correxit eā: non ſibi imputat̄ in vitiū a dn̄o eni greſſus hominis dirigunt̄: nec ſunt in homie vie eius. vt dicit̄ Hiere. x. c. corripere quidē poteſt corrigere aūt non valet. Unde Augu. Quātumlibet vigilet diſciplina domus mee homo ſum: ⁊ inter hoīes viuo: nec arrogare mihi audeo vt domus mea melior ſit q̄ʒ arca noe. Gen̄. ix. vbi tn̄ inter octo hoīes vnus reprobus inuētus eſt. aut melior ſit q̄ʒ domus abrae: cui dcm̄ eſt. Eijce ancillam ⁊ filiuʒ eius. Gen̄. xxj. c. ⁊ ad Gal. iiij. c. Aut melior ſit q̄ʒ dom⁹ yſaac cui dictū eſt Malach. j. c. ⁊ ad Ro. ix. ca. de duob⁹ geminis. Jacob dilexi: Eſau autē odio habui. Intelligi poteſt iſtud. c. apoſtolice regule. vt videlicet bn̄ preſit domui eccleſie ſibi cōmiſſe. vt videlicet nō vni plura ſed diuerſa diuerſis cōmittat officia. Vn̄ Grego. Nulli vni quātūlibet exercitate pſone vno tpe duarum rerū officia cōmittenda ſunt. ſi totum oculus vbi audit⁹. Sicut enim varietas mēbrorum per diuerſa officia ⁊ robur corporis ſeruat ⁊ pulchritudinem preſtat: ita ⁊ varietas perſonaꝝ per diuerſa diſtributa officia ⁊ fortitudinē ⁊ venuſtatem ſancte dei repreſentat eccleſie. di. lxxxix. c. ſingula. Item yconomos vel vicednos in eccleſia nō debet inſtituere laicos. vt in. c. volumus. cū ſequēti. di. ea. Itē propinquis vel fauore coniunctis non debet cōmittere eccleſiaſtica officia. di. ea. decēter. vbi tn̄ dicit glo. q̄ hoc itelligit̄ nō ſimpliciter: ſed cum ſunt mali. Et ideo quare magis phibetur expreſſe de iſtis q̄ʒ de alijs malis eſt. q: prelati eccleſie ſunt pniores ad dandum talibus vl̄ q: preſumit̄ q̄ per eos bona eccleſie dilapidentur. Et iſta eſt vera ratio quam videmus quotidie de facto: ⁊ quia iſtud non ſeruat̄ multa mala inde eccleſie ſequuntur.

¶ Quantum ad .§. xiij.

vltimū nō neophitū. i. nouū in fide vel etiaʒ in religione. vt exponitur diſt. xlviij. per totū. ⁊ in glo. ibidem. Huius aūt phibitionis duplex eſt cauſa. vt dicitur. in tex. ⁊ glo. Prima eſt vtilitas ipſiuſmet. ſ. ne vt ait apl's. j. ad Timo. iij. ca. elatus in ſuperbiā incidat in laqueū ⁊ ruinaʒ diaboli: in arrogantiaʒ nāq3 que eſt ruina diaboli incidunt qui in puncto hore nonduʒ diſcipuli efficiuntur magiſtri. ⁊ ſicut Inno. dicit. Mirum eſt eū fieri magr̄m qui nondū didicit eſſe diſcipulus. Scđa cā eſt. qui cū ſit iexpertus ſtatum eccleſie neſciret varietati pſonarū diuerſimode pūidere vt decet. Nomētanus enim ſacerdos neſcit humilitatē mores perſonarū: vel ſeſe ꝯtēnere: non ieiunauit: nō fleuit: nō ſe correxit: non pauperibus erogauit. Hec oīa Gratia. diſ. xlviij. §. j. Unde ⁊ Greg. ¶ Caſum appetit qui ad ſūmi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta querit aſcēſuʒ. di. e. c. ſicut. Item pmouendus ad ordines debet eſſe imunis ab omni irregularitate. Unde Gratianus a xxv. vſq3 ad. lvij. di. oſtendit qūo ordinandus non debet eſſe ratiocinijs obligatus nec homicida. nec corpore vitiatus: nec illegitimus: nec ſeruus: nec ſolemniter penitens. ⁊ horum declarationem habes infra.

¶ De duobus .§. xiiij.

generibus fideliuʒ ſicut dic̄ Hiero. xij. q. j. duo ſunt gn̄a xpianoꝝ. Eſt aūt vnū genus qđ māci patū diuino offō ⁊ deditū ꝯtēplationi ⁊ oronī ab oī ſtrepitu tpaliū ceſſare ꝯuenit. vt ſunt clerici ⁊ deo deuoti. ſ. ꝯuerſi. Cleros eniʒ grece latine dr̄ ſors. hmōi hoies vocātur clici. i. ſorte electi oēs eni deus in ſuos elegit. hi nāq3 ſūt reges. i. ſe ⁊ alios in vtute regētes. ⁊ ita in deo regnuʒ

hn̄t ⁊ hoc deſignat corona in capite:hanc coro
nā hn̄t ab inſtitutione romane eccl'ie in ſignū
regni qd̄ in xp̄o expectāt. Raſio in capite eſt oī
um tp̄aliū depoſitio:illi eni victu ⁊ veſtitu ɔtē
ti:nullā inter ſe ꝓprietatē hn̄tes:dn̄t hr̄e omia
cōia. Aliud genus xp̄ianoꝝ eſt vt ſunt laici.la
os eni grece latine pplſ. his lʒ tp̄alia poſſidere:
ſed nō niſi ad vſū. Nihil eni miſeri⁹ q̄ꝫ pp nū
mū deū ɔtēnere. his ɔceſſū eſt vxorē ducere:
terrā colere. iter virū ⁊ virū iudicare ⁊c̄. Et ita
ſaluari poterūt:ſi vitia tn̄ bn̄faciendo euitaue
rint. hec ibi. Ex qbus vbis videt̄ q̄ clici nō pn̄t
hr̄e ꝓpriū. que materia tractat̄ per totā illā.q.j.
cauſe.xij. Et poſt plura capl'a īducta ad vtrāqꝫ
partē. Tādē Gra. ſic ipſe ſoluit in.§.cū ḡ in ɔci
lio vʒ q̄ clericis oriētalibus: qbus lʒ hr̄e vxo
res ⁊ filios ⁊ occidētalibus ēt clericis illis qui
hn̄t filios ex vxorib⁹ q̄s habuerūt an̄ ſuā ordina
tionē:iſtis lʒ hr̄e ꝓpria ad ſuſtētationē familie
ſue alijs aūt clicis nō lʒ hr̄e ꝓpriū:niſi forte reti
nendo ſua a ſimplicib⁹ eccl'ie abſtineāt. Sʒ iſtā
ſolutionē reprobat glo. ſūmaria in pn̄.q.⁊ bn̄.
Nā oēs doc. in h̄ ɔcor. q̄ clerici ſeculares pn̄t
hr̄e ꝓpriū.⁊ lʒ habeāt p̄rimonialia p h̄ nō tolli
tur quin iuſte poſſint hr̄e bn̄ficiū vel redditus
vel diſtributiones ɔſuetas ab eccleſia:ſi eccl'ie
deſeruiūt. Illa ḡ capl'a que vident̄ dicere q̄ nō
lʒ clericis hr̄e ꝓpriū intelligēda ſunt ſm̄ glo.et
R.xv.ſm̄ tp̄s eccl'ie p̄mitiue. vt illud.c.dilectiſ
ſimis. vel de clicis q̄ renūciauerūt ꝓprijs. vt il
lud.c.ſcimus.⁊.c.nō dicatis. Uel loquūtur de
ɔſilio vt illō.q: tua.⁊.c.nolo.⁊ vt q̄ tp̄e Aug.
⁊ Hiero.clerici oēs viuebāt in cōi. vt in illis.c.
certe ego.⁊.c.duo ſunt.⁊.c.clicus. Nunc autē
cōiter nō reperit̄ talis modus viuēdi in cōi i ſe
cularibus.nec ab h̄ tenent̄:ſʒ licite pn̄t hr̄e pro
prium vt dictū eſt.⁊ pʒ ēt in di.q.c.epi.⁊.c. ſint
manifeſte. Tho.aūt.ij.ij.q.clxxxv.dicit.q̄ clicis
nō lʒ hr̄e ꝓpria.ita.ſ.dū curāt ꝓpria faciant de
functū in his q̄ ptinēt ad cultū diuinū.⁊ ſic ex
ponit illō.c.clicus. vbi dic̄ Hiero.q̄ deū poſſi
det.⁊ cū ꝓpheta dic̄. Pars mea dn̄s. dr̄ eni cle
ros grece latie ſors.q: ē ſors dn̄e.ſ.ps eorū ni
hil ex dn̄m hr̄e pōt.q̄ ſi aliud hʒ ex dn̄ʒ.⁊ argē
tū ⁊ aurū. variā ſuppellectilē ⁊ hm̄ōi.cū his pd
bus nō d̄ignat̄ dn̄s fieri p ei⁹. De dōatiōe tp̄a
liū fcā eccl'ijs hēs in.c.futurā. De donatiōe fa
cta eccl'ie romane p Conſtā. hēs diſt.xcvj.Con
ſtantinus.ſed in aliquibus libris illud non ha
betur in alijs pro palea ponit̄.vel ptinet vt plu
rimum ad laicos. Nunc agamus de clericis.

De horis canonicis Capitulū.iiij.

De officio diuino
quo officiantur eccl'ie. de quo agi
tur.di.xcj.diſt.per totū ⁊ inter ce
tera vbi dicit̄. Clericus victū ⁊ veſtitū ſibi arti
ficiolo vel agricultura abſqꝫ officij ſui dūtaxat
detrimento ꝓpararet.⁊ extra de cele.miſ.c.j.dr̄
q̄ debet dicere oēs horas. Hore canonice inſti
tute ſunt ab eccleſia vt dicātur ad laudandum
deū pro beneficijs ſuis inter que maxima ſunt
beneficiū creationis ſeptē diebus expletum. vt
pʒ Gen̄.j.⁊ beneficiū redemptionis ſeptē quo
dāmodo horis peractū matutinali videlʒ pri
ma tertia ⁊c̄.⁊ ipſe hore ſeptē ſunt iuxta illud.
Pō.cxviij. Septies in die.⁊c̄. Archi.tamen in
roſario matutinas ſeparat a ſeptē horis ponēs
pro prima hora diei.ſ.artificiales laudes ma
tutinaꝝ. De ipſo aūt proceſſu paſſionis dñs ho
ris peracte habes in officio crucis quod dicēti
Joā.xxij.dedit.xl.dies indulgentie dietim.

Queritur ergo .§.i.

primo qui teneant̄ ex precepto ad iſtas horas.
Rn̄. Primo quidem tenent̄ ordinati in ſacris
ſ.in ſubdiaconatu ⁊ ſupra. Et hoc tam ſm̄ oēs
theologos q̄ꝫ canoniſtas.extra de cele.miſſ.ca.
dolentes. Tenent̄ ſecūdo ex precepto q̄libet cle
rici bn̄ficiati ⁊ non exiſtētes in ſacris.ſm̄ Fran
ciſ.de zab.in lectura.ſuper cle.de cele..miſ.ca.
graui.nec excuſare ſe poſſint ratione exiguita
tis beneficij:ſi ex eo non participāt niſi neceſſa
ria ſed imputent ſibi exquo ſe fecerunt ad illō
intitulari. Idem Goffre.diſt.xcj.ca. clericus vi
ctum. Et quamuis Lau.dicat q̄ beneficiati in
minoribus exiſtentes poſſunt per alios officia
re ſeu per alios dicere horas:et precipue ſi ex
iuſta cauſa:puta ſtudij vel alia cauſa probabili
ſunt abſentes:⁊ per idoneum ſubſtitutum vel
ſubditum officiet eccleſiam ſm̄ Pe.⁊ Abba.ta
men idē Franciſ.tenet cōtrarium. Jo.an. etiā
ſuper.c.preſbyter.de cele.miſ.dicit theologos
tenere q̄ cū iſtud ſit onus perſonale:videt̄ q̄ p
alios ſolui non poſſit. Et idē in nouellis libēter
viderē q̄ fauore ſtudij ſtatueret eccleſia: q̄ cle
rici ſaltē in minoribus tātum beneficiati ſaltē
non curati:occupati bono zelo ad ſtudium te
nentes vicariū excuſarent̄ ab horis dicēdis ⁊ di
cēdo offm̄ beate v̄ginis. Dicūt ēt Inno.⁊ Hoſ.
q̄ oīs clic⁹ bn̄ficiat⁹ ſiue ſit i ſacris ſiue n̄ tenet̄
oīb⁹ dieb⁹ horas in eccl'ia dicē vel ſaltē audire.
Uerū eſt tn̄ q̄ excuſat̄ ab vtroqꝫ rōne iuſti ipe
dimēti.ſ.a dicēdo vel audiēdo in eccl'ia. Un̄ ſi
p̄ſes ſit clericus ⁊ dicat officiū in camera non
reddit debitum:q: tenet̄ eccleſiam officiare ni
ſi ſit legitime occupatus. Et tunc dicat vbicūqꝫ
ſit equitando:ſtando:vel eūdo:in vijs vel in ca
mera ⁊ tūc eccleſiam faciat per aliū officiare.
Intelligit Frā.de zab.illud de cele.miſ.c.j.vbi
dicitur.q̄ a ſacerdote:aut a ſcholaribus.ſ.cleri
cis officiū cōpleat̄ q:.ſ.cum ſacerdos poſt ince

pꝛium officiũ vocatur ꝓpter aliquã neceſſitatez:
puta ad infirmũ ⁊ hmõi: ſcholares. ſ. clerici pfi
cient illud. ⁊ ipſe ſacerdos ſepatim dicit qḋ ſibi
reſtat dicendũ. Tenenſ tertio ad hoꝛas religio/
ſi profeſſi quoꝝ religio ad actus vite cõtempla
tiue eſt inſtituta: ⁊ per eccleſiã ꝯfirmata. Et hoc
rõne ſue profeſſionis: qꝛ nõ ſoluz ſunt inſtitute
hmõi religiones adoꝛandũ particulariter pro
ſe: ſed etiã ad oꝛãduz pro vniuerſali vtilitate fi
deliũ. Ad hmõi aũt oꝛonem. ſ. fiendã in pſona
totius ppli xpiani pro vtilitate oium ſunt inſti
tute ſpẽaliter hoꝛe canõice Pe. de pa. dicit quẽ
libet religioſuz pfeſſum teneri ad hoꝛas. Reli/
gio aũt inſtituta ad opa vite cõtẽplatiue eſt ſta/
tus monachalis. Religio vero mẽdicãtiũ vtrã
qꝫ cõplectiſ. ſ. actiuã ⁊ contẽplatiuã. Hec Ber.
de trilia. in pꝛimo quodli. Ex hoc videſ ꝙ con
verſi nõ teneñ de neceſſitate ad hoꝛas. Aug.
de ancho. i ſum. de pote. eccle. dicit oẽs religio
ſos etiam cõuerſos teneri ad hoꝛas: alſ ex ne/
gligentia omittendo peccarent moꝛtalr̃: qꝛ eo/
ipſo quo applicati ſũt totaliter ad cultũ dei hñt
beneficium interpꝛetatiue. ſ. viuendi ex elemo/
ſynis vel de redditibꝰ monaſterij vel de q̃libꝰ
qui eis cõceduñ ab eccleſia rõne applicatiõis
ad cultũ diuinũ: ⁊ idem tenet pe. de pa. in. iij.

Secũdo querit .§. ij.

q̃d debeat dici pro hoꝛis. Rñdet Fran. de zab.
vbi. s. dicit Laudu. ꝙ ſi eſt cõſuetudo pꝛobabi
lis vel certa conſtitutio ſup hoc illud ſeruabũt.
di. xxij. nouit. Nam dicere hoc vel illud nõ eſt
in ꝓcepto cũ diuerſi diuerſa dicãt de cõſe. di. v.
ca. in die. Modus tñ dicendi hoꝛas quoad ſe/
culares clericos ſumẽdus eſt ab eccleſia roma/
na. vt in dicto. c. i die. vel metropolitana. di. xij.
c. ſi. Nec repꝛobatur per hoc ille vſus ſm Lau/
du. quo quidã cõtenti ſunt tribus pſalmis: li/
cet romana vel metropolitana eccleſia hoc nõ
ſeruet. di. xij. de his. quod puto intelligendum
de vſu antiquo alicuius eccleſie: non de eo quẽ
ſibi faceret ⁊ puata pſona. In regularibꝰ dicit.
Laudu. attẽdendũ eſſe oꝛdinationẽ regule ſue
⁊ ſuoꝝ ſtatutoꝝ. di. xij. placuit. ibi neqꝫ mõaſte/
rioꝝ. Sed i directoꝛio iuris. li. j. ti. vlij. dicit. ꝙ
oꝛdinatus ad titulũ ſue poſſeſſionis vel matri/
monij põt dicere quodcũqꝫ officiuz: qꝛ non eſt
obligatus ad iſtã vl' illã regulã ſpecialiter. Oꝛ
dinatus vero vel intitulatus ad certã regulam
vel eccleſiã teneſ dicere officiũ qḋ ibi fieri con/
ſueuit: alſ peccaret. di. xj. in his. Et hoc niſi eſ
ſet ſup hoc priuilegiatus vt clerici ⁊ religioſi
qui ſunt cõmenſales demeſtici cardinalium ⁊
epoꝛum quibus indulgetur ꝙ idez dicant offi/
cium nec ad aliud teneãtur. ¶ Pꝛebendarius
autez in duabus eccleſijs ſufficit ꝙ ſemel dicat
ſm cõſuetudinem alterius illaruz ſm Tho. in
quodli. Et videſ ꝙ magis debeat dicere officiũ
illius eccleſie vbi hz maioꝛẽ gradum q̃z vbi ha
bet pinguioꝛem ꝓbendam. Si aũt eſt paris di
gnitatis vtraqꝫ: pſens dicet ſm illã eccliam vbi
nunc eſt: abſens dicet qḋ ſibi placuerit alterius
illaꝝ. Monachꝰ ꝓfectus eccleſie ſeculari in di/
cẽdo offm̃ ſequeſ ꝯſuetudinem ecclie ad quam
trãſit ſm Hoſt. di. xij. ca. illa. Fratres oꝛdinis ꝓ
dicatoꝛuz ſunt ꝯtenti illarum eccleſiarum offi
cijs ad quas extra ſuos conuentus declinarẽt.
vt dicitur in conſtitutione eoꝛum.

Tertio queri/ .§. iij.

tur vtruz matutine beate virginis: vigilie moꝛ
tuoꝝ ⁊ ſuffragia ſunt de neceſſitate dicẽde poſt
hoꝛas: ⁊ dr̃ hic ſuffragiũ letanie ſm catholicõ.
Rñ. ſm Frã. de zaba. in cle. de cele. miſ. graui.
Laudu. credit ꝙ ex quo vno ⁊ eodẽ modo eccle
ſie illiꝰ huitoꝛes ꝯſueuerũt predicta pro hoꝛis
dicere: q̃libet de ipſis ad hoc teneſ. ar. de cẽ. c.
ex parte. Secus ſi aliq tñ diceret etiã plures ſꝫ
alij nõ. ar. xj. q. ij. c. ij. Idem dr̃ in directoꝛio iu
ris. li. j. ⁊ allegat Guil. De officio defunctoꝝ. di
cit goff. in quodli. q. ꝙ teneñ ad ipſum clerici
eccleſiarum collegiatarum ſm eãdem ꝯſuetudi/
nem eccleſie de qua ſũt ſiue pꝛeſentes ſiue non:
nõ autem ad illa que fiũt ex ſpeciali gratia pro
aliquo ad preces eius vel ea ad que aliq ex ſua
volũtate ſe obligauerũt. Et ſic canõici collegia/
ti ſpecialis eccleſie tenentur ad officium moꝛ/
tuoꝝ: ⁊ ad alia ſpecialia ſm ꝯſuetudinem eccle
ſie ſue. Et ſicut illi qui habẽt anniuerſaria tenẽ
tur dicere offm̃ moꝛtuoꝝ: ⁊ pꝛecipue illi q reci/
piũt diſtributiões illius anniuerſarij: ita etiam
cõmune offm̃ defunctoꝝ videtur iſtitutum ide
terminate pro omnibus bñfactoꝛibus qui nõ
determinãt ſibi anniuerſarium. Vñ videntur
teneri ad illud oẽs qui bona illius eccleſie per/
cipiũt. hec Goff. In oꝛdine predicatoꝛum ſolũ
miniſtri altaris cum hebdomadario ⁊ eo qui ẽ
notatus ad miſſam pro defunctis tenentur ad
vigilias quotidianas ſm oꝛdinarium. Alij au/
tem ſemel tñ ſm oꝛdinarium quando ſcilicet
in eccleſia dicẽdum eſt totum in aliqua die per
hebdõam. vt in conſtitutionibus eoꝛum habeſ.

Quarto queri/ .§. iiij.

tur qua hoꝛa ſint dicende hoꝛe canonice. Rñ.
in officiãdo quidem eccleſiam debẽt dici tem/
poꝛibus pꝛopꝛijs ſm moꝛem patrie: vel ſm re/
gulam ſuam quoad religioſos: ⁊ matutinas q̃/
dem ꝯuenietius tempus videſ eſſe dicere. iiij.
vigilia noctis. hoc enim ſm Pa. Hug. ⁊ Jh. eſt
matutinum. ſ. iter abſceſſum tenebꝛaꝝ ⁊ auro/
re aduẽtum lꝫ alij dicant ꝯtra. iuxta illud. Me

dia nocte ſurgebā ⁊c. ps. cxviij. de cele. miſ. c. j. Sȝ vt dictum eſt in hoc ſtādum eſt ꝯſuetudini loci vel ꝯſtitutioni ſi habetur. Officium aūt quod dr̄ in priuato. ſ. nō officiādo eccleſiam ſi dici nō poteſt propter occupatiōes horis proprys melius eſt preuenire ꝗ̄ tardare. Preuenire. n. dicit Hug. eſt prouidētia: tardare vero eſt negligētia. Un̄ ⁊ Joā. an. in nouel. de cele. miſ. ponit exemplum de quodam ſancto viro cui dicēti horas añ tempus ei afferebat angelus vuā acerbam: poſt debitum tempus afferebat vuā marcidam: tempore autem ꝯueniēti dicēti horas afferebat vuas maturas bōas. Solēt curiales ⁊ alij occupati dicere de mane vſqȝ ad veſperas excluſiue: ⁊ de ſero veſperas cū completorio ⁊ hoc ꝯſulitur. extra de cele. miſ. c. j. Matutinas etiam ſi quis diceret de ſero propter honeſtarum neceſſitatem occupationum nō male faceret. Nam ⁊ hoc in ſolēnibus eccleſijs quandoqȝ fieri ſolet: ſi autē hoc faceret vt quietius ſomno ⁊ voluptati vacaret: nō eſſet abſqȝ pctō ſm Tho. in quodli. nō tamē videtur de ſe eſſe mortale: quandocunqȝ quis tarde dicat offm̄ dū nō trāſeat dies qui ꝗ̄tum ad hoc videt̄ terminari circa mediā noctē. Non. n. iſtud p̄ceptum de horis dicēdis referſ ad tempus. Sȝ ſi quis pretermiſſa vna hora dicat aliam: puta poſt primam dic̄ ſextam ſufficit ſȝ Guil. ꝙ ſuppleat id tm̄ quod omiſit. puta tertiam ⁊ penitētiā agat de negligentia ſua. Item qui nondū dictis matutinis celebrat mortalr̄ peccat ſm Guil. ⁊ Hoſtien. ꝗ̄uis poſtea diceret ex h. ꝗ ſac̄ ꝯtra generalē ⁊ approbatā ꝯſuetudinē eccl'ie di. xj. in his reb'. Sȝ celebrādo anteꝗ̄ dicat primā nō peccat mortalr̄: niſi h. eſſet ꝯtra p̄ceptū vel ſtatutū.

¶ Queritur quinto .§.v.

de nō dicētibus horas quātum peccēt. Rn̄. hi ꝗ tenent de quib' dictum eſt in. §. j. ſi dimittunt aliquā horā ex induſtria vel negligētia ſua mortaliter peccant: ꝗ p̄ceptum tranſgrediunſ eccl'ie. xiij. q. j. qd̄ debeſ. Et ſi qs dimittat oēs horas vni' diei ſȝ Guil. nō pp̄terea cōmittit ſeptem pctā mortalia: ſȝ vnum. ⁊ tanto grauius quāto plus de ipſo dimittit: ꝗ totum offi. cium vnius dieſ cadit ſub vno precepto. extra de ce. e. miſſa. c. dolentes. Si autem dimiſit aliquas horas. puta primam: nonam: ⁊ cōpletoriū. tria pctā mortalia cōmiſit. ⁊ ſic de ceteris. Si aūt dimiſit propter aliquā neceſſitatē. puta pp̄ter defectum viſus: vel infirmitatem vel paupꝫtatem pp̄ter quā libro caret. recompenſat tn̄ equiualēs p pſalmos: vel orōnem dn̄icam: non peccat mortalr̄. ꝗ preceptum hm̄oi non eſt determinatū circa modū: nō tamē ex hoc videſ euadere graue pctm̄ ꝗ ad libitū ſuū ſine cā rōnabili mutat ꝯſuetum offm̄. qui etiam expendit pecuniā i ſuperfluitatibus ⁊ vanitatibus. ⁊ de breuiario nō curat. ⁊ ſic nō hn̄s breuiariū nō euadit mortale. Qui aūt ex obliuione dimittit nō peccat mortalr̄: teneſ tamen qn̄ recordaſ ſupplere omiſſum alr̄ tūc peccaret. Et vt dic̄ Pe. de pa. in. iiij. di. xv. dȝ orō hm̄oi eſſe integra vt nihil de ea furetur ſincopādo: omittēdo: nimis feſtinādo. ⁊ hoc intelligēdum eſt de illis qui offm̄ per ſe dicūt. Nam qui in choro horas dicūt nō tenentur repetere ea que a ſocijs dn̄r. puta verſus pſalmorꝫ: rñſorium: lectiones: inuitatoriū ⁊ ſimilia. ꝗ vnus in pſona omnium dicit. alij aūt dēnt attēte audire. vide. ſ. in. ij. p. ti. de accidia. c. negligentia. §. de negligentia circa diuinum offm̄ quod etiam reprehēdiſ in dicta decre. c. dolentes. Unde teneſ redicere ꝙ notabiliter male dixit. qd̄ videſ intelligendum cum notabiliter omittit de aliqua hora ſi vult euadere mortale. ſed etiam modicum dimittendo ſm Pe. ſiue pſalmum ſiue verſum ſiue dictionem: videtur ꝙ teneatur ad illud vel aliud loco eius. alr̄ peccat ſaltem venialiter ⁊ hoc quādo ſolus dicit: vel quando in choro dimittit ea que choro ipſius conueniunt. vt. ſ. dictum eſt. De his qui in dicendo officium exercent ſe in occupationibus manualibus. quomodo non ſatiſſaciant: ⁊ alijs negligentijs. habes ſupra in. ij. parte titu. ⁊ c. vbi ſupra.

¶ Queritur ſexto .§.vi.

de eo qui omiſit dicere officium diuinum vtrum de neceſſitate ſit ei iniūgendum ꝙ omiſſuȝ ſuppleat. Et idem rn̄deo ſm Tho. in quodlibe. ſicut in officijs diuinis exoluēdis obſeruāda eſt cōgruitas loci: ita etiam ꝯgruitas temporis: que obſeruari nō poſſet: ſi oporteret iniūgere omittenti ꝙ horas diceret quas omiſit: forte eniȝ in completorio diceret. Jam lucis orto ſydere. ⁊ in tempore paſchali officium dominice paſſionis. quod videſ abſurdum. ⁊ ideo nō videtur iniūgendum ꝙ eaſdem horas repetat. ſed aliquid ad laudem diuinam pertinēs. hoc eſt. n. cōe in oī officio diuino laus dei ⁊ ſuffragium fidelium. puta ꝙ dicat. vij. ps. penitentiales: vel vnum pſalterium vel aliquid amplius ſm delicti qualitatem. ꝗ̄uis enim eſſet debitor officij. quia tempore debito officij pretereūte: iam eſt impotēs ad ſoluēdum debito tempore. ⁊ ideo eſt ei alia penitentia iniūgenda Pe. etiam de pa. in. iiij. dixit. ſic ꝙ dei vicarius poteſt cōmutare reſtitutionem dei faciendam in aliqd deo acceptius. Dicere autem parum ⁊ cuȝ deuotione eſt deo acceptum. Unde ⁊ penitentiaȝ omiſſam poteſt commutare ſine audientia aliorum peccatorum. Reſtitutio autem huiuſmodi faci

enda non ſic ſubiacet arbitrio confeſſoris:qui
aũt omiſit vnã horam nõ opʒ ꝙ dicat oẽs alias:
nec etiam illam. Silr ſi ꝑ annum dimiſit offm̃
nõ opʒ ꝙ totum duplicet ſed in aliud poteſt cõ
mutari:qꝛ magis placebit deo:⁊ qꝛ in tedium
eſſet peniteñti. Ad hoc facit dictum Hierony. de
ꝯſecratio. di. v. nõ mediocriter ibi. Melior eſt
v. pſal. Archid. etiam in roſario. di. xcj. pniam
dicit hmõi eſſe arbitrariã. Dicit etiam Hoſtiẽ.
ꝙ ſi tanta fuit infirmitas in omittente offm̃. vt
ex toto impediat̃ ad horas dicẽdas. nõ tenet̃ re
dicere:nec penitẽtiam agere:ſi tamẽ ad caute/
lam velit hoc facere cõmẽdandus eſt. ſed ſi fin
xit ⁊ quartanã febrem vel aliam debilẽ ĩfirmi/
tatem habuit qua nõ obſtãte ſua negocia pro/
curaret nõ excuſat̃. Itẽ ſm Guil. ſi dicens offm̃
aliqua verba ꝑtermittit:nõ opʒ ꝙ ꝓpter hoc a
capite reſumat diſturbãdo offm̃. immo ſi dicẽ/
do in choro cum alijs ex aliqua neceſſitate in/
termiſit pſalmum lectionem vel aliqd hmõi. ⁊
nõ aliter poteſt omiſſuʒ ſupplere niſi ſubtrahẽ/
do vocem ab adiutorio chori. melius eſt pertrã
ſire ꝗ̃ officium chori minuere:poteſt tamẽ ali/
quid poſt officium hoc ſupplere.

Queritur ſepti/ .§. vij.

mo. Utrum attẽtio in horis dicẽdis ſit neceſſa
ria. Rñdeo. ꝗuis aliq dixerint ꝙ ſic:ita ꝙ in
eis nõ habẽs cor ad deũ ſed ad exteriora mor/
talr peccet:ꝓpter hoc in fine illi᷒. c. dolẽtes. eẋ
de cele. miſ. ꝙ precipit̃ dici totũ offm̃ ſtudioſe
pariter ⁊ deuote. ⁊ ſi verbum ſit durũ tamẽ ſcri
ptum. benignior tñ eſt ſnĩa ſm Hoſt. qui dicit.
ꝙ in precepto eſt horas dicere. ſed alia que in
deuotione ꝯſiſtunt ſuadẽdo dñr. Et hoc eſt qđ
dicit lr̃a ibi. ꝗ̃tum deus dederit ⁊c̃. ꝑ que ver/
ba appoſuit ꝯſilium fragilitati humane cõpa/
tiendo. q. d. precipimus:vt vnuſquiſqꝫ de die
⁊ de nocte dicat horas ſuas. Intẽtionem autem
⁊ deuotionem in precepto nõ ponimus:ſʒ grãe
dei ſm ꝙ ipſe dare voluerit duximus relinquẽ
dum. Et huc itellectum teneas q benignior ẽ.
⁊ qꝛ nõ dʒ eccleſia alicui laqueũ inijcere. xxvij.
q. j. de viduis. ij. nec hoies dʒ eccleſia oneribꝰ
importabilibus alligare. xxvj. q. vij. c. alligant
Hoſti. ⁊ Hein. Aſſignat etiam Umber. aliaʒ rõ
nem ad hoc qꝛ. ſ. cuʒ hoc ſit preceptum de iure
poſitiuo:nõ referũt niſi ad ea que ſub iudicio
humano cadere poſſunt. Et iſta ſunt que exercẽ
tur per actus exteriores:nõ autem per interio/
res facit etiam ad hoc Glo. ſuper. c. graui. de
celebran. miſ. in clemen. ſuper verbo. fructum
labiorum. vbi dicit Archi. ex hoc ꝙ ſatis eſt la
bijs ſeruire in diuinis horis. licet cor diuertat
ad alia. Hec ibi. Ex quo etiam patet ꝙ verum
eſt ꝙ non ſufficeret horas dicere mente.

Octauo nota de §. viij.

attẽtione in orõne Pe. de pa. in. iiij. di. xv. ſic di
cit. Ad orõnem ſicut ad quodlibet bonũ opus
poteſt requiri duplex attẽtio. Uno modo vt orõ
ab intẽtione procedat. Alio modo vt intentio
continue concomitet̃ orõni. Primo modo req
rit̃ attẽtio tam ad orõnem publicam ꝗ̃ priuatã
⁊ nõ ſolum ꝓpter meritum:ſed etiam ad vitan
dum pctm̃ qñ orõ dꝫ ex precepto. Primũ patet
ſic. qꝛ nulluʒ eſt opus meritoriũ:niſi ex intẽtio
ne ꝓcedat aliter enim nõ eſt opus humanum:
cũ homo ſit homo ꝑ rõnem ⁊ volũtatem. Si er
go orõ dʒ eſſe meritoria opʒ ꝙ ꝓcedat ex inten
tiõe ⁊ ſilr ad hoc vt euitaret̃ tranſgreſſio prece
pti:qꝛ preceptũ dat̃ hoibus:⁊ ideo opʒ ꝙ nõ ꝓ
cedat ex ſola imaginatiõe que cõis eſt nobis ⁊
brutis. ſed ex deliberatiõe que reqrit attẽtionẽ
ꝯcor. Tho. in. iiij. di. xv. di. ꝙ attẽtio in oratio/
ne ſemp dʒ manere ſm ſui virtutem. qđ eſt me
dium inter eſſe in habitu ⁊ eſſe in actu. Tũc au
tem manet attẽtio in oratiõe ſm virtutem quã/
do quis accedit ad orõnem cum intẽtione ali/
quid operãdi vel deo debitũ obſequium red/
dẽdi:⁊ſi in proſecutionẽ orõnis mẽs ad alia ra
piat̃. niſi tãta fiat vagatio ꝙ depeat vis prime
intẽtionis. ⁊ ideo opʒ ꝙ frequẽter homo cor re
uocet ad ſeipm̃. Hec Tho. ſequit̃ eũ Pe. de pa.
Nõ tamẽ requirit̃ ꝙ intẽtio comitet̃ actualiter
totam orõnem. qꝛ nec hoc reqrit̃ in qbuſcunqꝫ
operibus bonis nec hoc eſt poſſibile ꝑꝑ euaga
tionem mẽtis humane:requirit̃ tñ ꝙ orãs ſciẽ
ter nõ diſtrahat mẽtem ab orõne:hoc. n. nõ po/
teſt eſſe ſine culpa mortali vel veniali. Euaga/
tio vero que eſt ꝑter intẽtionem ⁊ ꝓpter occupa
tiõem ꝑcedẽtem licitam:pctm̃ nõ eſt:ſecus ſi ꝓ
pter illicitam. Sed ſi euagatio eſt aduertẽter ⁊
ſolum ſm actũ iteriorem:lʒ temeraria ⁊ grauis
foret nõ tñ mortale niſi ꝑꝑ ꝯtẽptũ:qꝛ eccl̃ia nõ
hʒ iudicare de actibus iterioribus mere ꝑꝑ qđ
miniſter eccl̃ie:lʒ dicendo orõnem cogitet aliđ
nõ videt̃ trãſgreſſor ꝑcepti ex natura facti. Si
aũt euagatio mẽtis ſit ex hoc ꝙ aliqs ſciẽter ſe
occupat in actu exteriori q nõ ſecum patiat̃ at/
tẽtationẽ videt̃ eſſe culpa mortalis ⁊ directe cõ
tra ꝑceptum eccleſie. de cele. miſ. c. dolẽtes. vbi
ꝑcipit̃ ꝙ offm̃ celebrẽt ſtudioſe:pariter ⁊ deuo
te. Hoc nõ obſeruãt qui occupãtes ſe in actu ex
teriori ſciẽter ſibi attẽtionem ſubtrahũt. Unde
quod Tho. dicit ibi. ꝙ in oratiõe ſi in alijs ſpõ
te ſe quis occupat in his que mẽtem diſtrahũt
ſicut ſunt opera exteriora:⁊ſi ad cõtrariũ mẽs
euagetur:eri. i. culpa mortalis erit. exponit idẽ
Petrus ⁊ dicit ꝙ loquendo de oratiõe que eſt
ꝑcepti humani illud verbum contrarium non
refert̃ ad orõnem:qꝛ bona opera exteriora etiã

non ſunt ꝯtraria orationi: ſed eſt referēdum ad
attentionem quādo ſcilicet ſe exterius occupat
circa aliquid incompoſſibile attētioni orōnis.

Queritur nono .§.ix.

vtrum ſit cantādum offm̄. R̄n̄. de hoc nō reperit
aliqd̄ pceptū nec de iure diuio: nec de iure po/
ſitiuo cōi: ⁊ ſic in hmōi hꝫ locuꝫ qd̄ dicit Hiero.
Vnaqueqꝫ prouincia in ſuo ſenſu abundet. di.
xxv. vnuꝫ. Dicit autem bea. Tho. ij. ij. q. xcj. ar.
ij. ꝙ cum laus vocalis ad hoc ſit neceſſaria vt
affect⁹ hoīs prouocet in deum quecūqꝫ ad hec
vtilia eſſe poſſunt in diuinas laudes ꝯgruēter
aſſumunt. Et qꝛ ſm̄ diuerſas melodias ſonoꝝ
animi hominū diuerſimode diſponunt: ideo
ſalubriter fuit inſtitutuꝫ: vt in diuinas laudes
cātus aſſumerent: vt animi īfirmoꝝ magis ꝓ/
uocarent ad deuotionem. hec ille. Vbi ergo ex
cantu nō excitat deuotio ſed tedium creſcit ex
labore vel ignorantia cantus ⁊ hmōi videtur
potius dimittēdū niſi ꝯſtitutio vel obedientia
ꝓhibeat. ¶ Et nota ꝙ Hiero. di. xcij. c. cantan/
tes dicit. Deo nō voce ſed corde cantandū nec
in tragediarum moduꝫ guttur ⁊ fauces medi/
camine liniēde ſūt: vt in eccleſia theatrales mo
duli audiant ⁊ cantica. hec ille. Vbi ſm̄ Tho.
ꝓhibet cantus ꝑpter oſtentationeꝫ vel delectatio
nem ꝓuocādam vel etiam modo theatrico. di/
cit glo. vt ballatas vel hmōi. de hoc etiā di. ea.
c. in ſancta. De organis vero dictum eſt. s. in ti.
de artificibus. Alber. etiam dicit ꝙ muſica ⁊ cā
tus ex quo nūc fiunt cōiter in malum iō pſone
eccliaſtice depoſuerūt qꝛ in ſignis gaudij non
eſt cōicandum cū pctōribus. Frāciſcus petrar/
cha florentinus poeta. in li. de remedijs fortu/
ne vtriuſqꝫ refert ꝙ athanaſius ꝓhibuit cant⁹
fieri in ecclia tpe officij diuini ad remouenduꝫ
videlꝫ leuitatem ⁊ vanitatem que inde oriunt:
aliqn̄ in mentibus cantantium ⁊ audientium.
Vn̄ Grego. di. xcij. c. in ſancta dicit. Plerunqꝫ
fit vt dum blāda vox querit ꝯgrua vita negli/
gat: ⁊ cantor miniſter deuꝫ moribus ſtimulat:
cum populum vocibus delectat. Sed Ambro.
⁊ Grego. inſtituerūt cantum in eccleſia ad exci
tandum deuotionem. Aug. aūt in li. ꝯfeſ. dic.
Quotiens me plus delectat cantus ꝙ̄ verba fa
teor me peccare. Nota ſm̄ Hug. de ſan. vi. c. ꝙ
tres ſunt ſpēs ſonoꝝ qui tres modulos faciūt:
fit enim ſonus pulſu voce ⁊ flatu. Pulſus per/
tinet ad cytharam: flatus ad tubam ⁊ organū:
vox ad cantum: hec antiquus populus in lau/
dem exercebat dei. Hec conſonantia ſonorum
poteſt aſſignari concordie morum. ſ. ad popu/
lum cythare manus operatio. ad flatum orga
ni mentis deuotio. ad cantum vocis ſermonis
exhortatio referatur. Ber. Frangis vocē. fran
ge voluntatem: ſeruas ꝯſonantiam vocum ſer Quatu
ua ꝯſonantiam moꝝ. Et nota ſm̄ guil. du. in li. or ſunt
rōnalis diuinoꝝ offōꝝuꝫ ꝙ ſicut annus ſolaris tēpora.
habet quatuor tpa. ſ. hyemem: ver: eſtateꝫ: ⁊ au
tumnū: ita ⁊ magnus totius tpis ab adam vſqꝫ
ad finē mundi annus quatuor tempoꝝ varie/
tate menſurat. Primum tp̄s fuit deuiatiōis in
humano genere ab adā vſqꝫ ad Moyſen: hoc
tp̄s qꝛ fuit cecitatis ⁊ ignorātie: bene cōcordat
hyemi obſcure. Scōm tp̄s fuit reuocatiōis ſeu
renouationis a moyſe vſqꝫ ad xp̄i natiuitatem
⁊ hoc ꝯcordat cum vere qd̄ hꝫ aliqd luminis ⁊
multū obſcuritatis: ⁊ ſic hoīes edocti fuerūt ꝑ
legem: ſꝫ in ſignis erant. Tertiū tp̄s fuit recō/
ciliationis ſeu viſitatiōis a xp̄i natiuitate vſqꝫ
ad aſcēſioneꝫ eius: ⁊ hoc ꝯcordat eſtati in qua
claritas regnat. Quartuꝫ eſt ꝑegrinationis ab
aſcēſu xp̄i vſqꝫ in diē iudicij: ⁊ hoc ꝯcordat au
tūno q hꝫ aliquid obſcuritatis: ſed amplius lu
minis. Hec quatuor tpa repn̄tat ecclia ſingulis
annis in diuinis officijs. Tp̄s deuiationis in
quo mors regnauit repn̄tatur a. lxx. vſqꝫ ad pa
ſcha: recolēs caſum ⁊ penam primoꝝ parētuꝫ
ꝑpter eoꝝ culpam. Vn̄ cantica leticie ſubticet.
Tp̄s reuocationis repn̄tat ab aduentu dn̄i per
quem oia renouata ſunt vſqꝫ ad natale. Tēpus
recōciliationis ab octauis paſche vſqꝫ ad pen
thecoſtes octauaꝫ. Tp̄s ꝑegrinationis ab octa
uis pēthecoſtes vſqꝫ ad aduentum dn̄i. Et qꝛ ꝑ officiuꝫ
aduentū dn̄i oia renouata ſunt: iō in honorem dicitur
eius eccleſia ab aduētu incipit diuina officia.
Et dr̄ offm̄ quaſi efficiū vnicuiqꝫ. n. ꝯuenit effi
cere offm̄ ſuū. Iſi. ꝯgruitas actus vniuſcuiuſqꝫ
pſone ſm̄ morē ciuitatis vel inſtitute ꝓfeſſiōis.
De pſalmis Dauid Aug⁹. in li. xvij. de ciui. dei
ait. Dauid vir in canticis eruditus armoniam
muſicam non vulgari voluptate: ſed fideli vo/
luntate dilexit: eaqꝫ deo ſuo myſtice rei magne
figuratione ſeruiuit diuerſorum enim ſonoruꝫ
rationabilis moderatuſqꝫ concentus concordi
varietate compactam bene ordinate ciuitatis
dei ciuitatem inſinuat. Dionyſius de angelica
hierarchia. Pſalmorum ſacra oratio ⁊ omnis
agiographia ad deificationem animorum no/
ſtrorum oportune narratur continua quo ſa/
cratiſſimorum hymnologia animales noſtros
habitus coadunare diſponit. Vincent. in ſpe.
hiſt. li. iij. c. lxxij. de eo ſic ait. Hic dicitur exi/
mius prophetarum: quia non ſolum futura de De lau/
chriſto predixit: ſed etiam ipſuꝫ de ſemine ſuo de Da/
naſciturum promiſſum annunciauit ⁊ ſolilo/ uid.
quia ideſt pſalmos vel hymnos qui ſolitudinē
mentis exigunt: vtpote qui omni affectu ſpiri
tuali ⁊ diuina contemplatione pleni ſunt deuo
tiſſime decantauit domino. De quibus apoſto
lus ad Eph. v. c. Implemini ſpūſctō loquētes

vobiſipſis in pſalmis ⁊ canticis ſpūalibus. vt
pꝫ q: frequentatio eoꝝ carnalia deſipe facit: ⁊
mentes pſallētium ſpūali deuotione reficit: tri/
ſtitiam quoqꝫ ſeculi ⁊ faſtidiū boni ab animis
repellit dicēte Jaco. apſo. v. ca. Triſtaẜ aliquis
ex vobis oret equo aīo ⁊ pſallat. hec ille. Hie
ro. in epl'a ad Paulī. Dauid ſimphonides no/
ſter pindarꝰ ⁊ alcheus flaccus qꝫ catullus atqꝫ
ſerenꝰ. Et orpheꝰ xp̄ꝫ lira pſonat: ⁊ in dcacordo
pſalterio ab īferis ſuſcitat reſurgētē. Fuerūt p̄
dicti quoqꝫ nomina hic ponit Hiero. poete āti/
qui ſuauiter loquentes: ſic dauid ſuauiſſime
metrice pſalmos edidit ẜꝫ Hiero. ⁊ ẜꝫ Aug. ⁊
oēs ps. cl. ipſe compoſuit: ſꝫ ſꝫ Nico. de lira
dicat nō omnes ipſe dauid ſed aliquos. alios
autē Aſaph ⁊ ydithū. ⁊ quoſdā alios edidiſſe.
Nico. etiam dicit Dauid ſummuꝫ ꝓphetarum
ex hoc q: copioſius myſteria xp̄i dſcripſit q̄ʒ ali
quis alius propheta. Omnes autem prophe/
te ad xp̄m ordinabantur in ſuis propheţijs. ſꝫ
tho. ij. ij. q. clxxiiij. arti. iiij. in Rñ. ad primum
dicit moyſen ſimpliciter fuiſſe maximum pro
phetarum ex eo q: clarius diuina conſpexit: q:
diuinā eſſentiam clare vidit: tum quia copioſi
us que procul ſunt a noſtra cognitione. Unde
propheta dicitur ſcꝫ procul fans: quia de prete
ritis. vt de creatione mundi ⁊ patriarchis. de
quibus in Geñ. agitur ⁊ de preſentibus occul/
tis: ⁊ de futuris: vt xp̄i myſterijs p̄dixere: tum
quia ⁊ miraculis multis que ex parte dei dice/
bat occulta cōfirmauit: qd̄ aliquo mō etiam ad
prophetiā ptinet per ip̄m etiā legē dedit deus.
Sed dauid fuit maximus ꝓphetarū ẜm quid.
i. q̄ʒtum ad myſteria xp̄i: de quibus copioſius
q̄ʒ alij ꝓphetauit dm ſi pſalmis ꝓpterea magis
aſſumpſiſſe in officijs diuinis. vt in miſſa ⁊ ho/
ris canonicis que quotidie dicunẜ q̄ʒ ỽba alio/
rum ꝓphetarū. tuꝫ q: modo oratiuo loquiẜ cōi
ter: ⁊ ñ aliqñ mō narratiuo. vt recolendo geſta
per pp̄l'm illū. vt in pſal. Cōfitemini. ⁊ Attendi
te. ⁊ hmōi. ẜ agit vt in orone diſcamus bñficia
dei reddere colē ⁊ deo grās agere. bella lapſus
⁊ profectus ſpūalia intelligendo deo humilia/
ri ⁊c̄. tum etiam quia de myſterijs xp̄i plenius
loquitur: quem maxime in oronibus d̄bemus
meditari: ⁊ ip̄m opere imitari. ⁊ modo diſtin/
ctiori quia per verſus ⁊ cōpendioſiori: quia in
pauciſſimis verbis miſte ⁊ magne ſnie in diuer
ſis materijs cōprehenduntur in quibus intel/
lectus pōt ſe diffundere. tum ad inducēdū pec
catores ad ſpem venie. Duꝫ eius dicta qui ma
ximum peccatū cōmiſit. vt adulteriū ⁊ homici
diū conſiderant: cū magna veneratiōe hīi. ⁊ re
uerſum ad pniam deus ſuſcepit: nec ſpū ꝓphe
tie priuauit. Sed ⁊ ſi iuſti eius exemplo mltū
habent timere: qui tm̄ virum ſpū prophetico

plenum. de quo dñs dixerat per Samuelē pro
phetam. j. Reg. xiij. c. Inueni hominem ẜꝫ cor
meum: ita ſubito in ſceno luxurie demerſum
Et intelligatur quia omnis homo mēdax. ideſt
ex ſe aptus ad omne peccatum.

¶ De cerimonijs miſſe ⁊ expoſitionibꝰ ſuis.
Capitulum. v.

Inter omnia offi/
cia que aguntẜ in eccleſia nil digni
us eſt ⁊ ſolēniꝰ miſſa ⁊ de hac nūc
agendum. Ubi ſciendū prout dẜ
in rōnali diuinorū officioꝝ. Miſſam inſtituit
dñs Jeſus qui panē ⁊ vinuꝫ in corpus ⁊ ſangui
nem ſuum trāſmutauit dicens. Hoc eſt ⁊c̄. hoc
facite in meā cōmemorationem. Matth. xxvj.
Hanc miſſam adauxerūt apl'i dicentes non ſo/
lum verba premiſſa. verūetiā orōneꝫ dñicaꝫ ſu
peraddētes. vt in cañ. de cōſe. di. j. c. Jacobꝰ fra
ter dñi dicitur. Jacobus frater dñi ep̄s hieroſo
lymitanus. ⁊ Baſilius ep̄s ceſarienſis tradide
runt nobis ordinem celebrādi miſſaꝫ: qd̄ intel
ligendū eſt quoad quedaꝫ. non quoad oīa. Et
dicitur ipſe Jacobus apl's primus miſſam cele
braſſe vel ſaltem pōtificaliter. Subſequenti ỽo
tp̄e epiſtola tm̄ ⁊ euangelio recitatis miſſa cele
brabaẜ. Introitus dẜ ẜ principiū miſſe. q: duꝫ
caniẜ ſacerdos miniſtraturus ad altare itrat. vẜ
q: repreſentat introitū filij dei in mundū. Et q:
ſancti patres ⁊ prophete añ aduentum xp̄i ſu/
ſpirantes premiſerunt deſideria opa ⁊ laudes:
ad hoc inſinuādū in principio miſſe dicitur in/
troitus ſeu antiphona deſignans deſideriū pa/
trum. Exinde verſus ⁊ cōmuniter de pſalmis
Dauid. Et ſignificat opa. ⁊ iō verſus dẜ. q: ver/
ſionem ad opus vel ad itroitū ſignificat. Poſt
operationē danda eſt gl'ia deo trinitati. Uñ ſeq
tur. Gloria pr̄i ⁊ fi. ⁊ ſ. ſ. que dici in officio eccl'ia
ſtico inuētū fuit a Hiero. ſed ſtatutū a Damaſo
pa. reſumiẜ introitꝰ ad exp̄mēdū magnitudinē
deſiderij xp̄m expectātiū. Dū aūt introitꝰ dicitẜ
ep̄s vel ſacerdos de ſacra ede egrediẜ indutus
ſacris deſignans xp̄m: q: aſſumpta carne i mū
dū itrauit Diaconus accedēs cū deſignat legē
⁊ prophetiam. Subdiaconus deſignat ſcribas
ſeu legiſdoctores vel etiam Joanneꝫ baptiſtaꝫ
precurſorem. Ceroferarij cum luminaribꝰ apo
ſtolos ⁊ diſcipulos eius. Uel melius. diaconus
⁊ ſubdiaconus apoſtoli. ⁊ lxxij. diſcipuli: cero/
ferarij. lex et prophetia ante omnes hos altare
ad quod accedit ſignificat eccleſiaꝫ: oſculum
altaris coniunctionem per dilectionem cum
ea. Duo cornua altaris ſignificant duos po/
pulos ſcilicet iudaicum et gentilem. Et qu ia
primo venit ad iudeos. Ideo prius officium
ſacerdos dicit in dextra parte altaris. quia

ſignanſ p dextrum cornu altaris pp cultum ve
ri dei. Et exinde vadit ad ſiniſtram. cum dicif
euangeliū: qꝛ ad gentilem ppl'm tranſiuit deſi
gnatum p ſiniſtrum cornu. ⁊ hoc p predicatio
nem euangelicā: tandem reuertiſ ad dextrum
circa finē miſſe: qꝛ iudei a qbus nūc remota eſt
fides euangelij tandē circa finē mūdi ꝯuerten
tur ad xp̄m. Lectio ep'le ſignificat predicatiōeꝫ
Jo. bap. vel pnunciationem legis ⁊ pphetaꝝ.
precedit aūt vnus tm̄ acholitus ſubdiaconū. qꝛ
pauci ſecuti ſunt predicationē Jo. ⁊ neminem
ad pfectum pduxit lex. Uoluit autem ſubdia-
conus faciem ad altare. qꝛ predicatio Joannis
⁊ lex ⁊ pphetia ad xp̄m ordinabaſ ſignificatuꝫ
p altare. Et dꝛ ep'la grece latine ſupmiſſio miſſa
eſt. n. ab ap'lis ſupra legem ⁊ euāgeliū: dum au
tem legiſ ep'la ſedendū eſt: qꝛ doctrina in ſilen
tio ⁊ qete audienda eſt. Poſt ep'lam ſeqtur gra
duale ſeu rñſorium qđ ptinet ad opa vite acti-
ue. vt noteſ nos operibus rñdere ble q̄ audiui
mus in ep'la. Dꝛ ⁊ rñſorium. qꝛ graduale ⁊ ver
ſus rñdere dꝫ in materia de qua ibi agiſ. Dein
de dꝛ euangeliū qđ latine dꝛ bonum nunciuꝫ:
⁊ ſignificat hoc p̄dicatores noui teſtamēti. Su
mit aūt euangeliuꝫ de altari. ideſt a verbo dei
bñdictionem petit. qꝛ nemo dꝫ p̄dicare niſi miſ
ſus. Legiſ autem euangeliū in ſiniſtra parte: qꝛ
euangelium tranſiuit ad gētes p ſiniſtrum deſi-
gnatas. Supponiſ autē pulpito. vbi legenduꝫ
eſt euangelium: puluinar. qđ deſignat tēpora-
lia que debenſ p̄dicatoribus miniſtrari vel ſua
uitatem doctrine xp̄i. Duo acholiti cū cereis ſi
gnant vel diſcipulos binos quos xp̄s miſit an̄
ſe pferentes coruſcatiōes miraculoꝝ ⁊ odoreꝫ
virtutum: vel famam ⁊ virtutē xp̄i p̄cedentia
eius doctrinā. Tenet aūt diaconus faciem ver
ſus aqlonem ad innuēdum. ꝙ doctrina euan-
gelica ordinaſ ad expellēdum diabolū. Eſt aūt
audiendum ſtando non ſedēdo. vt de ꝯſe. di. j.
ap'lica. vt promptitudo noteſ ad ſeruandum fi
dem ⁊ doctrinā xp̄i. Capite aūt diſcooperto ad
inſinuandum intētionē magnam ⁊ reuerentiā
magnam. Hec oīa predicta extracta ſunt in li-
bro Guil. du. qui dꝛ rōnale diuinorum officio-
rum. ¶ Qꝛ in hoc ſacro qđ in miſſa pficiſ ſm
Tho. in. iij. pte. q. lxxxiij. ar. iiij. in corpore. to-
tum myſterium nr̄e ſalutis comprehēditur. iđ
pre ceteris ſacris cuꝫ maiori ſolēnitate agitur
Et qꝛ in ſacris aliqđ dupl'r ſignificaſ. ſ. v̄bis ⁊
factis ad hoc vt ſit perfectior ſignificatio. Hinc
eſt ꝙ in celebratione huius ſacri ſeu in miſſa q̄
dam dr̄ ⁊ aguntur ad repn̄tandū xp̄i paſſioneꝫ.
quedā corporis xp̄i myſtici diſpoſitionem qđ
ſignificaſ in ip̄o ſacro: quedā ptinētia ad ipi[us]
ſacri reuerētiā ⁊ deuotionē. vt patebit. j. Et qꝛ
ſm Tho. in. iiij. di. viij. in expoſitione l're circa

princi. Oīs noſtra opatio a deo dꝫ incipe. ⁊ cir
culariter in ip̄m terminari. ideo offm̄ miſſe in-
cipit ab orone: ⁊ terminaſ in gratiaꝝ actioneꝫ.
Unde tres partes hꝫ principales principiuꝫ. ſ.
orationis ipſius: que durat vſqꝫ ad epiſtolam: me
dium ſcilicet celebrationis ipſius: q̄ durat vſqꝫ
poſt communionem. ⁊ finem videlicet gratia-
rum actionis exinde vſqꝫ in finem.

¶ Quantum igi- .§. i.
tur ad orōnem que ptinet ad principium pre-
paraſ populus ad eam p ea que premittuntur
tripl'r. videlꝫ. Primo per deuotionē que excita
tur in introitu miſſe. Uñ dꝛ aliquid ptinēs ad
laudem diuinam vel ptinens ad ſolēnitatē in
cuius deuotionē pp'ls ꝯgregaſ: ⁊ ſumiſ hoc vt
plurimum de p̄s. vel ſaltem cum pſalmus can-
taſ. qꝛ vt dicit Diony. de celeſti hierarchia pſal
mi p modum laudis comprehendunt qcquid
ꝯtineſ in ſacra ſcriptura. Et bꝫ Guil. du. Celeſti
nus papa inuenit introitū. Scđo preparaſ po
pulus ad orationem p humiliationem que fit
p kyrieeleiſon. qđ eſt nomen grecum: ⁊ latine
eſt domine miſerere. Miſericordiaꝫ aūt petēs
miſericordiā ꝯfitetur. ⁊ dꝛ ter p pſona patris: ⁊
ter p pſona filij. ſ. chriſte eleyſon. ⁊ ter p pſona
ſpūſſancti. ſ. kyrie eleyſon. ꝯtra triplicem nr̄aꝫ
miſeriaꝫ. ſ. ignorantie: culpe: ⁊ pene. Et qꝛ que-
libet pſona diuina in ſe ꝯſideratur: ⁊ in ordine
ad alias duas: vel etiam dꝛ nouies ꝓpter nouē
ordines angeloꝝ. Et ſm Guil. dominus Silue
ſter papa ſtatuit a populo ⁊ clero dici. ſꝫ poſtea
Grego. ſoluꝫ a clero. Tertio preparaſ per rectā
intentionem que ad celeſtem gloriam dirigen
da eſt que omnē rōnem humanam excedit. Et
hoc fit p gloria in excelſis deo. qđ canticuꝫ cho
rus pſequiſ ſacerdote inchoāte. Et ideo non dꝛ
niſi in ſolēnitatibus que celeſtē repn̄tant ſolem
nitatē. In officijs vero luctus intermittiſ vt a
lxx. vſqꝫ ad paſcha ⁊ alijs ferialibus diebus. Et
ſm Guil. durā. reſiduuꝫ eius qđ dixit angelus
poſt bone volūtatis. cōpoſuit Hilarius ep̄s. vl'
ſm alios Theleſphorus papa. Sꝫ Simmach[us]
papa ordinauit in feſtis dici vbi prius tm̄ i na-
tali dicebatur. Deinde ſequitur oratio ad deuꝫ
pro populo fuſa vt digni habeantur tantis my-
ſterijs quam ſacerdos publice proponit p̄miſ-
ſo dominus vobiſcum: quod ſumitur de ruth
c. ij. Pontifex autem dicit. Pax vobis gerens
typuꝫ chriſti qui diſcipulos poſt reſurrectionē
ſic allocutus eſt ⁊ vertit ſe ad populuꝫ. Ubi no
ta ꝙ quinquies in miſſa ſe ad populum ſacer-
dos vertit: ad ſignificanduꝫ quinqꝫ apparitio
nes chriſti in die ſue reſurrectionis. Sed ſepti
es ſalutat: quinquies vertendo ſe ad populum
⁊ bis verſus altare. ⁊ deſignat ſeptiformē graꝫ

ſpiritusſancti quam populo optat. Et ſm Guil.
du. Gela. papa orones a ſe vel ab alijs factas or
dinauit. ſed Grego. ſecluſis ſuperfluis rationa
bilia coadunauit addens ⁊ alias. Et dicit colle
cta. qr ſacerdos quaſi colligens intentionez po
puli ad deum porrigit. Terminantur autem p
dominū ⁊c̄. tanqȝ per merita humanitatis ei⁹
ſ. ieſu xp̄i domini noſtri exaudiende.

¶ Quantum ad .§. ij.

medium miſſe. i. celebrationem. Nota ſʒ Tho.
di. viij. i. iiij. in expoſitiōe littere circa mediuz:
ꝙ iſta ſecunda pars habet etiam tres partes.
¶ Prima eſt ppli inſtructio vſqȝ ad offertoriū.
¶ Scd̄a eſt materie oblatio vſqȝ ad ꝑfationez.
¶ Tertia eſt ſacri ↄſummatio vſqȝ poſt cōionē
Primū. i. inſtructio fit p verbum dei: qd̄ a deo
p miniſtros ſuos ad populum ꝑuenit: ⁊ iō que
ad inſtructionez populi ꝑtinent nō dn̄r a ſacer
dote ſʒ a miniſtris. Miniſteriū aūt vbi dei eſt
triplex. ¶ Primū ē auctoritas qd̄ cōpetit xp̄o
q dr̄ miniſter. Ro. xv. Erat. n. in ꝑtāte docens.
Math. vij. ¶ Scd̄m manifeſte vitatis qd̄ cō
petit ꝑdicatoribus noui teſtamēti. de qbus di
ij. cor. iij. Qui idoneos nos fecit miniſtros no
ui teſtamēti ⁊c̄. ¶ Tertiū figuratiōis qd̄ com
petit ꝑdicatoribus veteris teſtamēti: ⁊ ideo do
ctrinam xp̄i ꝑponit diaconus. Et qr nō ſolū eſt
homo ſʒ etiam deus: ideo diaconus premittit.
Dn̄s vobiſcum. vt ad ipſum quaſi ad deuz ho
mines attētos faciat. Doctrina vō ꝑdicatoꝝ no
ui teſtamēti. ꝑponit p ſubdiaconū. Nec obſtat
ꝙ aliq̄ ab eis aliqd legit loco ep̄le de veteri te
ſtamēti: q: ꝑdicatores noui teſtamēti etiam ve
tus ꝑdicāt. Doctrina vō ꝑdicatoꝝ veteris teſta
mēti p inferiores miniſtros legit: nō ſemp ſed
illis diebus qbus ↄfiguratio noui ⁊ veteris te
ſtamēti ꝑcipue deſignat: vt in ieiunijs quatu
or tempoꝝ. Et qn̄ aliqua celebrant que in vete
ri figurata ſunt vt natiuitas baptiſmus: paſſio
⁊ hmōi. Et qr vtraqȝ doctrina ordinat ad xp̄m:
⁊ eoꝝ q preibāt: ⁊ eoꝝ qui ſequebant. vt patet.
Matt. xxi. c. ideo doctrina xp̄i preponit quaſi
finis. ⁊ ſʒ Guil. du. euāgelia ⁊ epiſtolas in miſ
ſa dici qs primo ſtatuerit certū nō eſt. Hiero. th
ſpa ⁊ alia que de veteri ⁊ nouo teſtamēto hn̄tur
in eccleſia: in miſſis ⁊ officijs magna ex pte or
dinauit ꝑter cātum. Et dama. papa approbauit
⁊ ſeruari mādauit. Addiderunt cātum. Gela. ⁊
grego. ⁊ alij. Ex doctrina aūt nos ordinante ad
xp̄m ſm Tho. in. iiij. di. viij. in expoſitione lr̄e.
circa medium duplex effectus ſeqtur in nobis
quo etiā preparat ad doctrinā xp̄i. ſ. ꝑfect⁹ vir
tutum q p graduale ſignificat. Dr̄. n. a gradu
quo aſcendit de virtute in virtutem vel a gradi
b⁹ altaris ante quos dr̄. Et exultatio habita de
ſpe eternoꝝ: qd̄ inſinuat all'a. Vn̄ ⁊ replicatur
propter ſtolam aie ⁊ corporis. In diebus vō fe
rialibus ⁊ officijs luctus intermittit all'a ⁊ loco
eius dr̄ tractus q aſperitate vocis ⁊ prolixitate
verboꝝ ꝑſentis miſerie icolatū inſinuat. Qua
re autē all'a ⁊ gloria in excelſis deo intermittit
a. lxx. vſqȝ a paſcha rō pōit. de ↄſe. di. j. hi duo
ſcilicet ꝑpter lapſum hois ⁊ miſeriaz icolatus
huius. Tpe aūt reſurrectiōis duplex all'a dr̄ ꝑ
pter gaudium reſurrectōis capitis ⁊ mēbroꝝ.
Et ſm Guil. gradualia ſeu reſpōſoria cum all'a
compoſuerūt Gelaſi. Ambro. ⁊ grego. ⁊ ad miſ
ſam cantari inſtituerunt. Et interpretatur all'a
qd̄ eſt nomen hebraicum latine laudate domi
num vel deum. Loco autē neume in magnis
ſolēnitatibus ſtatuit. Nico. pa. cantari ſequen
tias. ⁊ dr̄ neuma vox nō ſignificatiua. cātus. ſ.
ille q fit in fine all'a ſuper vltimum. a. cōtinens
plures notas ⁊ ſignificat gaudium vite eterne
qd̄ nullis verbis poteſt exprimi. Effectus autē
doctrine euāgelice q poſſet dici tertius effect⁹
reſpectu duoꝝ ꝑcedētium eſt cōfeſſio fidei ſm
Tho. in. iiij. di. viij. i expoſitiōe littere circa me
dium ⁊ hoc inuitur p ſymbolum ſeu credo qd̄
poſt euāgelium dr̄. Et quia ſupra rōnem eſt fi
des a ſacerdote inchoat ſymbolū fidei ⁊ chor⁹
ꝑſequitur. ſicut etiam ⁊ gloria in excelſis. vbi
⁊ ſpes ſignificat ſeu erigit ⁊ Pax dn̄i. vbi cha
ritas iſinuatur a ſacerdote inchoat. qr iſta a dō
ſunt in nobis. Non aūt dicitur ſymbolum niſi
in ſolēnitatibus. de qbus fit mentio in ſymbo
lo. ſicut in natiuitate. reſurrectione ⁊ hmōi. vel
de his qui fundauerūt fidem vt ap̄li. Et iſtud
ſymbolum fuit editum in cōcilio. Et ſm guil.
du. mādauerūt in miſſa dici Dama. pa. ⁊ Mar
cus papa Symbolum aliud minus quod dici
tur ſecrete in prima ⁊ completorio ediderunt
apoſtoli. Aliud vō. Quicunqȝ vult ſaluus eſſe
Athanaſius edidit. ⁊ eccleſia approbauit. ⁊ die
bus dominicis in prima dici ſtatuit.

¶ Secundum per .§. iij

tinens ad celebratiōem ſacri eſt materie conſe
cr. ide oblatio ⁊ hoc ↄtinet tria ſʒ Tho. in. iiij.
ꝑmittitur enim offerentium exultatio quaſi ꝑ
paratoria: ⁊ hoc in offertorio quod dr̄. Hilarez
enim datorē diligit deus. ij. ad cor. ix. c. Et ſm
guil. du. qs inſtituerit offertorium ignoratur.
Et dr̄ offertorium a ferta qd̄ eſt oblatio q̄ in al
tari offert: vel qr duz offerēda cantat: ſacerdos
accipit oblatiōes a populo ⁊ hoſtias a miſtris.
Et nota ꝙ vſqȝ ad iſtum locum dr̄ miſſa cathe
cuminorum q: vſqȝ ad iſtum paſſum cathecu
mini ſtant in eccleſia: ⁊ poſtea emittuntur de ec
cleſia ⁊ ſimiliter pagani ⁊ iudei. vnde de cōſe.
di. j. c. epiſcopus dr̄. Ep̄s nullum ꝓhibeat eccle

ſtam ingredi ⁊ audire verbum dei: ſiue gētilē:
ſiue hereticū: ſiue iudeum: vſq; ad miſſam ca/
thecuminoꝝ. Cathecumini dñr qui erudiūtur
in fide anteq̃ baptizenł. Heretici tamen rōne
excōicationis nō poſſunt in diuinis adeſſe: ſed
tm̄ predicatiōi. Exprimił ſcd̄o ipſa oblatio duz
dicit. Suſcipe ſctā trinitas ⁊c. vbi petił vt ppł̄i
oblatio ſit deo accepta. vnde. j. paral. xxix. c. da
uid dixit. Ego in ſimplicitate cordis mei obtu
li vniuerſa ⁊c. Exinde ſacerdos thuriſicat alta/
re: qđ nō facit quaſi vtens cerimoniali p̄cepto
legis ſed eccl'ie ſtatuto ſm̄ tho. in. iij. pte. q. lxxx
iij. ar. v. ad ſcđm. ſtatuit aūt hoc eccl'ia ⁊ ob re/
uerētiam ſacri. vt. ſ. pꝑter bonum odorē depel
latur q̄cq̄d corporalr̄ praui odoris eſſet in loco
qđ poſſet puocare horrorem. Et etiā ſit hoc ad
repñtandum effectuz grē: qua ſicut bono odo/
re xp̄s plen⁹ fuit: ⁊ a xp̄o deriuał ad fideles of/
ficio miniſtroꝝ. Et ideo vndiq; thuriſicato alta
ri p qđ xp̄s ſignificał: thuriſicanł oēs per ordi
nem. Exinde lauat ſibi manus ſacerdos: tū ob
reuerētiam ſacri vt mūdius tractet: tum ad ſi/
gnificādum emūdatiōem ēt a minimis pctis:
que cōgruit accedēti hoc ſacr̄m. pꝑter quod ēt
ſit ꝯfeſſio generalis publice ante itroitum. Pe
tił tertio oblatiōis acceptatio p orōnes ſecreto
dictas. hoc. n. eſt ſacerdotis tm̄ deum orōnib⁹
placare: ad qđ ſacerdos ſe p̄parat p humiliatio
nez dicēs. In ſpū humilitatis. Et q: hec p̄dicta
exigūt mētis erectionē ad deuz: iō oibus trib⁹
non premittił. Dñs vobiſcum: ſed loco eius qñ
oratio ſecreta facienda eſt dī. Orate fratres. Et
dñr ille orationes ſequentes ſecrete ſm̄ guil. q:
ſub miſſe ſunt dicēde. Et hoc tum ne vileſcat of
ficium miſſe ſic oibus manifeſtatum: tuz vt de/
uotius oret ſacerdos ne habeat occaſionem co
gitandi placere populo in prolatione: tum ad
ſignificādum orōnes xp̄i ſecreto factas tempo
re paſſiōis: tum q: ipſe ſilens fuit in paſſione.

Tertium perti/ §. iiij.

nens ad celebrationem eſt ſacramenti conſum
matio. Et hoc continet tria.

Primo preparationem.

Secundo ſacramenti perfectionem.

Tertio ſumptionem eius.

Preparatio aūt ppł̄i ⁊ miniſtroꝝ ⁊ ſacerdo
tis tm̄ ad ſacr̄m p deuotā laudē dei ſit. Uñ in p̄
fatiōe in qua ꝯtineł dicta p̄paratio tria ꝯtinen
tur. Primo ppł̄i excitatio ad laudē dei: vbi ſa/
cerdos dñs vobiſcū dicit. qđ ad totā iſtā ptem
referēdū eſt. Inuitat ad mētis erectionez dicens.
Surſum corda. vbi dicit Cip. de ꝯſe. di. j. c. qñ.
Uñ ſtam⁹ ad orōnē frēs dilectiſſimi inuigilare
⁊ incumbere ad preces toto corde debem⁹: co/
gitatio hoīs carnalis ⁊ ſecularis abſcedat: nec
q̄cq̄ tūc aius aliđ q̃ id ſolū cogitet qđ precał.
⁊ iō plebs rñdet. Hēmus ad dñm: quo admo/
neł ppl's nil ſe aliud cogitare q̃ deum debere.
Deinde ad grāꝝ actiōes dicēs. Grās agamus
dño deo nr̄o. Scđo deū implorat ad laudez
ſuſcipiēdā: oñdens laudis debitū dicēs. Uere
dignum. rōne dñij. Unde ſubdit dñe ſctē. Et iu
ſtum rōne p̄mit. tis. Uñ ſubdił. Pr̄ oipotens.
equuz rōne diuinitatis. vñ ſubdit. Eterne de⁹.
⁊ ſalutare rōne redemptiōis. vñ ſeq̄tur. p xp̄m
dñm nr̄m. Qñq; vo adiūgił aliqua laudis ma
terie ſm̄ ꝯgruentiam ſolēnitatis. vt q p reſur/
rectionem ⁊ hmōi. Et notat guil. du. q̄ p̄fatio/
nes hymnos ⁊ tract⁹ gela. papa cōpoſuit. ⁊ cā/
tu ⁊ elimato ſermone dictauit. Et de ꝯſe. diſt. j.
inuenimus. ponunł nouē p̄fatiōes. ſ. de reſurre
ctiōe xp̄i: de aſcēſione: de penthecoſte: de trini
tate: de natiuitate dñi: de epiphania: de cruce
ſeu paſſiōe: ꝯ aplos: ⁊ de ieiunio in. xl. Sed vr/
ba. pa. addidit decimā. ſ. de btā v̄gine. Propo
nił etiā exemplum laudis. ſ. in angelis dū ſub/
ditur. p quē maieſtatē tuā. ⁊c. Tertio populus
laudes exoluit: ⁊ diuinitati aſſumēs verba an/
geloꝝ. ſ. Sctūs ſanctus ſanctus dñs deus ſaba
oth ⁊c. Eſaie. vj. Sabaoth nomē eſt hebraicū:
⁊ latine interp̄tał exercituū vel militiaꝝ. ſ. an
gelorum. vbi etiam exprimitur myſteriū trini
tatis p̄ſonaꝝ: q: dī ter ſctūs. ⁊ vnitas eēntie q:
dñs deus ⁊ preſentia diuine maieſtatis q: ple/
ni ſunt ⁊c. Exoluit ēt laudes humanitati xp̄i di
cens cū pueris hebreoꝝ. Bñdictus q̄ venit ⁊c.
Matth. xxj. Oſanna hebraicū nomē eſt: ⁊ lati
ne interp̄tał obſecro ſalua: ⁊ ſm̄ Guil. Sixtus
pa. iſtud ſctūs ſtatuit dicēdū. Scđm p̄tinēs
ad ſacri ꝯſummationem eſt ei⁹ p̄fectio ſeu ꝯfec-
ctio. Et hec ps diuidił in tres ptes ſm̄ tria que
ptinēt ad integritatē ſacri. Aliq̄d. ſ. qđ eſt ſacra
mētum tm̄. ſ. materie oblate bñdictio. ⁊ aliq̄d
qđ eſt res ⁊ ſacr̄m. ſ. corpus xp̄i veꝝ. ⁊ aliquid canõ ex
qđ eſt res tm̄. Et ſm̄ guil. ne muſce veniētes id pedite
eſt vane cogitatiōes p̄dant ſuauitatē vnguēti. dicatur
i. orōnes dici pōt q̄ canon dꝫ dici expedite nō
moroſe: ⁊ ne auditoribus tedium generel. nō
tm̄ nimis feſtināter. ne ſacrificium ſiat ſine ſale
diſcretiōis: ⁊ deuotiōis. Dꝫ ēt legi in ſi. ne vllus
error ꝯtingere poſſit: dī aūt totū illđ. ſ. a te igił
vſq; ad coionē canō. q: regulis patrū cōpoſit⁹
eſt. Canon. n. grece latie regula dī. q: p hūc ſit Canõis
regulr̄ ꝯſecratio ſacri. Quātū ad p̄mū petit ſa expoſi
cerdos oblatiōis bñdictiōez dī. Te igił clemē tio.
tiſſime ⁊c. Et q̄ ſe iclinās h̄ dicat: ſignificat hu
militatē ⁊ obedientiam ex qua xp̄s paſſus eſt.
Et bñdicas hec dona q̄ nobis a deo data ſunt:
hec munera: que ſcilicet deo a nobis oblata: ſa
crificia ad noſtram ſalutem deo a nobis ſacriſi
cata. i. illibata dicuntur ideſt incorrupta: ⁊ que

ad materiā:q2 materia debet eſſe apta:⁊ quoad
rem cōtinendā.i.corpus xp̄i:⁊ quoad corpus
xp̄i myſticum ibi ſignificatum. Et no.ƀȝ Tho.
in.iij.pte.q.lxxxiij.ar.v.ad.iij.q̄.in celebratio/
ne miſſe ⁊ p̄cipue ab iſto loco vſq3 ad Pax dn̄i
vtitur ſacerdos frequenter crucis ſignatiōe ad
exprimendam paſſionem xp̄i que eſt ad crucē3
terminata. Eſt autem paſſio xp̄i q̄ſi quibuſdam
gradibus peracta.¶ Nā p̄io fuit xp̄i traditio
que facta fuit a deo:a iuda ⁊ a iudeis. Et hoc ſi/
gnat trina crucis ſignatio ſuper iſta verba hec
dona. Secunda fuit xp̄i venditio:que facta fuit
ſacerdotibus:ſcribis:⁊ phariſeis. ad quod deſi
gnandum fit iterū trina crucis ſignatio ſuper
illa verba. Benedictā.⁊c̄. Addit autē3 duplex
cōſignatio ſuper illa verba. vt corpus ⁊c̄. ad de
ſignandum pſonam venditi ⁊ venditoris. Ter
tio fuit preſignatio paſſionis xp̄i facta in cena
ad quod deſignādum fiunt due cruces. vna in
cōſecratione corporis:alia in cōſecratione ſan/
guinis. Quarto fuit paſſio ipſa xp̄o exhibita.
vnde ad deſignandū quinq3 plagas xp̄i fit qui
tuplex crucis ſignatio ſuper illa verba. Hoſtiā
puram ⁊c̄. Quinto repreſentat̄ extēſio corpo/
ris in cruce:⁊ effuſio ſanguinis ⁊ fruct⁹ paſſio/
nis fit triplex cōſignatio ſup illa verba corpus
⁊ ſanguinem ſumpſerimus oī benedictiōe ⁊c̄.
Sexto repreſentat̄ triplex oīo quā3 fecit in cru/
ce. Unam pro perſecutoribus. cum dicitur Pa
ter ignoſce. Lu.xxiij.ca. Aliam pro liberatione
a morte cum dicit. Deus me⁹. Luce.xxiij.c.⁊c̄.
Tertiam pro adeptione glorie. cum dixit. Pa/
ter in man⁹ tuas. Luce.xxiij.c.⁊c̄. Et ad hoc fit
trina crucis ſignatio ſuper illa verba. Sanctifi
cas ⁊c̄. Septimo repreſentantur tres hore qui
bus ſtetit in cruce.ſ.a ſexta vſq3 ad nonā. Et ad
hoc ſignificandū fit trina crucis ſignatio ad il/
la verba. Per ip̄3 ⁊c̄. Octauo repreſentatur ſe/
paratio aīe a corpore per duas cruces ſubſequen
tes factas extra calicē3. Nono repn̄tatur xp̄i re
ſurrectio tertia die facta per tres cruces que fi/
Ad.iij. unt ad illa v̄ba. Pax dn̄i ⁊c̄. hec Tho.iij.pt.q.
lxxxiij.ar.iiij.⁊.v. Reuertendo ad ſupiora poſt
q̄3 ſacerdos petijt bn̄dictionem obligatiōis di
cit. Hec dona ⁊c̄. Deinde petit ſalutē pro offerē
tibus ⁊ his p quibus offert̄ cū dī. In p̄mis ⁊c̄.
Ubi primo cōmemorat eos pro quorum vtili/
tate offertur hoſtia tanq̄3 ad gn̄ale ſtatutum ec/
cleſie quātū ad ſp̄iales perſonas. ibi. Memēto.
Orat ergo primo ƀm Guil.du. pro eccleſia ca/
tholica.i.vli. Secundo pro papa cum dicitur.
Una cum famulo tuo ⁊c̄. que verba addidit cle
mens papa. Tertio pro epiſcopo ſuo. cum dī.
Antiſtite. Antiſtes tn̄ ipſe celebrans non debet
ea dicere. Et in roma etiam debet non dici anti
ſtite:q2 antiſtes illius ciuitatis eſt papa ipſe iā3
dictus. Quarto pro rege. Orare aūt pro recto/
ribus docet apoſtolus.j.Timo.ij. Poteſtas ei⁹
eſt duplex. ſcilicet eccleſiaſtica ⁊ ſecularis. diſt.
xcvj. duo. Quinto orat pro omnibus orthodo
xis:quod nomen eſt grecū3:⁊ interpretatur re/
cte glorians. Orthodoxus qui ſcilicet deū3 re
cte fidei cōfeſſione glorificat. Quantum v̄o ad
ſpeciales perſonas dicit. Memēto dn̄e ⁊c̄. vbi memo/
poteſt orare ſilenter pro quo vult vno vel pluri ria viuo/
bus. non tamen debet hoc orare pro aliquo de rum
functo:q2 pro defunctus oratur in ſecundo me
mento.⁊ cum deus nihil ignoret vel obliuiſca
tur. dicitur tamen ei ⁊ recordetur. ſcil3 ad miſe
rendum. Oratur ⁊ pro circūſtantibus cum di/
citur.⁊ omnium circūſtantium. vbi oſtenditur
vtilitas magna in audiendo miſſam:cum pro
illis ſpecialiter oretur. Hec omnia Guil.du. Et
quia citius exauditur iuſtus q̄3 peccator. ideo
quātum ad orationes melius eſt audire miſſā3
boni ſacerdotis q̄3 mali. ceteris paribus ƀȝ Al/
ber. quāuis quantū3 ad virtutem ſacramenti ⁊
miniſterij publici non ſit differētia inter bonū3
⁊ malum miniſtrum.j.q.j. intra catholicā3. Et
nota q̄ de conſe.diſt.j. de nominibus. cū3 glo.
eius dicitur q̄ non debet nominari is pro quo
oratio fit:nec in miſſa:nec in oratione eius:vel
ſacrata miſſa. Secundo ƀm Tho.in.iiij.diſtin.
viij. in expoſitione littere commemorat eos in
quorum offertur reuerentia ibi. Coīcantes.⁊c̄.
Et ponitur virgo que chriſtum in templo obtu
lit. Apoſtoli qui ritum offerendi nobis tradide
runt. Martyres qui ſeipſos deo obtulerūt:nō
autem confeſſores. quia de eis antiquitus non
ſolennizabat eccleſia. vel quia non ſunt paſſi ſi/
cut chriſtus:cuius paſſio hic recolitur. Et ƀm
Guil.durā. cōmunicantes addidit canoni. Si/
ricius papa. Et in hanc cōmemorationem ſan/
ctorum ſeruat eccleſia quod antiquitus agere
conſueuit. vt ſcilicet in orationibus ſuis recolat
patrum memoriam quatenus eorum meritis
ſuffragantibus facilius obtineat quod implo/
rat. Sicut Moyſes orando interpoſuit memo
riam patrum dicens. Recordare Abraā3 yſaac
⁊ Jacob.⁊c̄. Exod.xxxij.cap. Tertio concludit̄
expreſſe quod petatur impetrandum. dum di/
citur. Hanc igitur oblationem ⁊c̄. Et iſtud ƀm
Guil.du. adiūxit. Leo papa vſq3 placat⁹ accipi/
as.b. vero Greg. reſiduū vſq3 iubeas grege nu
merari. ¶ Quā oblatiōem. Hec ps ad ꝯſecra/
tionem ptinet que tria cōtinet. Primo eni im/
ploratur cōſecrantis virtus. Scd̄o perficit̄ con/
ſecratio. ibi. qui pridie. Tertio exprimit̄ rei ꝯſe
crate cōmemoratio ibi. vn̄ ⁊ mēores. ¶ Quan
tū igit̄ ad p̄mum no. ƀȝ Tho.in.iiij. q̄ illa v̄ba
bn̄dictā:aſcriptā:ratā3 ⁊c̄. pn̄t referri vno mō
q̄3tū ad id q̄d eſt in ſacro ꝯtentū.i. ad xp̄m qui
eſt hoſtia.

eſt hoſtia. Un̄ dicit bn̄dictā ab oī macl'a peccati
imunis. Aſcriptā.i.ꝑfiguratā figuris veteris
teſtamēti: ⁊ ꝑdeſtinatiōe diuīa ꝑo:di nata. Ra/
tā: q2 nō eſt trāſitoria. Rōnabilē pp ꝯgruitatē
ad placādū. Acceptabilē pp efficaciā facere di
gneris tu ſcilꝫ deus pater. Alio mō pn̄t referri
ad effectū. Unde dicit bn̄dictā p quā benedici
mur: ⁊ aſcriptā p quā ī celis aſcribamur. ratā p
quā in mēbris xpi cēſeamur. rōnabilē p quam
a beſtiali ſenſu eruimur. acceptabilē p quā deo
accepti ſumus. Poſſunt etiā referri ad ipſā ho
ſtiā que eſt ſacrm̄ tm̄. ℂ Quātū ad ſcōm.ſ. qui
pridie ꝗ̄ pateref ⁊c̄. Hec v̄ba Alexander papa
d2 addidiſſe ſm̄ Guil.du. ⁊ cū ſacerdos dicit.
accepit panē: debet ſumere hoſtiā in manib9:
que hoſtia de cōi more fit rotūda in modū de/
narij ſm̄ Guil. tū q2 xp̄s qui ibi eſt poſt conſe
crationē: denarijs vēditus fuit. tū q2 ip̄e ut de
narius ꝓmittif in ꝑmiū. tū q2 forma ſphērica
deſignat eternitatē quā h̄ēt deus. Et eleuatis
oculis in celū ⁊c̄. Nota ꝙ nō reperif in euāge/
lijs xp̄m tūc eleuaſſe oculos in celū. nec etiā in
ꝯſecrādo ſanguinē. dicit aliquis euāgeliſta ip̄ꝫ
dixiſſe hec duo: que ponunf in forma cōſecra/
tionis ſanguis.ſ. noui ⁊ eterni teſtamēti myſte
riū fidei: ⁊ nihilominus credenduꝫ eſt ip̄m ſic
feciſſe ⁊ dixiſſe. Nā forma ipſa tradita eſt eccle
ſie a btō Petro ⁊ alijs apl'is qui ꝯſecrationi in/
terfuerūt. ut d̄r in decre.ex̄. de cele. miſ. ca. cum
marthe. ℂ Nec obſtat ꝙ euāgeliſte hoc nō po
nūt. Multa eni omiſerunt ſcribere de his que
fecit ⁊ dixit xp̄s. ut illud qđ dicit Pau. Act.xx.
vbi ait xp̄m dixiſſe: q2 beatius eſt dare ꝗ̄ acci/
pere. ⁊ qđ narrat.j.Cor.xv. de xp̄o: qui viſus
pluſꝗ̄ quingētis fr̄ibus ſimul ⁊ viſus eſt Jaco
bo. ſcꝫ reſuſcitatus. ⁊ Jo.xx. ⁊ Tho.iiij.ſen.diſ.
viij.q.ij.ar.j.q.iiij.ad.v.ar. ſic ⁊ iſta omiſerunt
que tn̄ fecit. ut d2 in dicta decre. Bn̄dixit ⁊ fre/
git ⁊c̄. Nota ſm̄ Tho.in.iij.pte.q.lxxviij.ar.j.
in rn̄.ad.j.ꝙ euāgeliſte nō ſemp eundem ordi
nē in recitādo ſeruauerūt: quo res geſte ſunt:
ut pꝫ p Aug. Unde intelligendū eſt ordinē rei
geſte hmōi ſic exprimi poſſe. Accipiēs panē bn̄
dixit dicēs. Hoc eſt corpus meū. Deīde fregit
⁊ dedit diſcipulis ſuis dicēs. Hoc eſt eniꝫ cor/
pus meum: ſenſus eſt: quod continef ſub his
accidentibus ſcilicet panis eſt corpus meū. Eſt
autē ſm̄ Thom.in.iij.pte.ubi.ſ. hec ꝯuenien
tiſſima forma. Opꝫ eni formā ſacramēti ſigni
ficare id qđ in ſacramēto efficif. Unde forma
ꝯſecrationis panis opꝫ ꝙ ſignificet ipſam con
uerſionē panis in corpus xp̄i. Nō āt debuit ſi/
gnificari talis ꝯuerſio in hac forma ut in fieri:
ſed ut in facto eſſe. Et rō vna eſt: q2 hec conuer/
ſio nō eſt ſucceſſiua: ſed inſtātanea. In hmōi āt
cōmutationib9 fieri nō eſt factuꝫ eſſe. Et iō ⁊c̄.

Forma cōſecrationis.

Illud enim eſt appoſitū ſm̄ morem romane ec
cleſie traditū eſt a btō Petro. ⁊ hoc pp cōmuta
tionem ad precedentia. Forma conſecrationis
ſanguinis eſt hec. Hic eſt calix ſanguinis mei
noui ⁊ eterni teſtamenti myſterium fidei: qui p
vobis ⁊ pro multis effundetur in remiſſionem
peccatorum. Omnia iſta ſm̄ Tho.iij.pte.que/
ſtio.lxxviij.ar.iij. ſunt de ſubſtantia forme exce
pto enim. Ponitur autem hic continens ꝓ cō/
tento. Unde ſenſus eſt. h̄ eſt ſanguis contentus
in calice: de quo h̄ fit mentio: q2 enim ſanguis
chriſti conſecratur in hoc ſacramento inquātū
eſt potus fidelium quod non importatur in rō/
ne ſanguinis. ideo oportuit hoc deſignari p ali
quid huic vſui accōmodatum. ſcꝫ vt calicē no
ui ⁊ eterni teſtamenti. Exponit hic Inno. de ce
leb. miſ.c. cū marthe. ſic noue ⁊ eterne ꝓmiſſio
nis ꝯfirmatur. Teſtamentum eni vt dicit Tho.
eſt diſpoſitio hereditatis. Hereditatem autē ce
leſtem deus diſpoſuit hominibus dandam per
virtutem ſanguinis xp̄i. Dicitur autē teſtamē
tum nouum ratione exhibitionis: quia in figu
ra datur. vt in veteri teſtamento. Eternum dici
tur tam ratione hereditatis: ꝗ̄ ratione eterne
dei preordinationis. Myſteriū fidei non ad ex
cludendum rei virtutem: ſed ad oſtendendum
occultationem quaſi quoddam ſecretuꝫ: quod
ſola fide tenetur ⁊ non cernitur. Et quia ſan//
guis ſeorſum conſecratus a corpore: expreſſi//
us repreſentat paſſionem. Ideo in conſecra//
tione ſanguinis fit mentio de paſſione ⁊ fructu
eius dū d2. qui pro vobis ⁊ pro multis ⁊c̄. Pro
vobis ſcꝫ iudeis. vel pro vobis manducātibus
⁊ pro multis pro q̄bus offertur. Hec quotienſ/
cunqꝫ ⁊c̄. nō eſt de ſubſtantia forme. Exprimif
tertio rei conſecrate cōmemoratio. Unde dicif.
Unde ⁊ memores ⁊c̄. Qđ autem poſt ꝯſecrati/
onem ſacerdos extendit brachia: deſignat extē/
ſionem chriſti in cruce ſm̄ Tho. Quod aliquā
do leuat manus in orando: deſignat ꝙ oratio
eius dirigitur pro populo ad deum. ꝙ aliquan
do manus iungit ⁊ inclinat: ſignat humilitatē
⁊ obedientiam chriſti in paſſione. Digitos au/
tem iungit poſt conſecrationem ſcꝫ pollicē cū
indice ob reuerentiā ſacramenti: ne ſi qua parti
cula digitis adheſiſſet diſpergatur. Supraqꝫ ꝓ
pitio ⁊c̄. Hic petit ſacramenti effectum. Et pri//
mo petit ſacramentum acceptari. quod eſt cau
ſa gratie dicens. Reſpicere digneris ⁊c̄. Mu/
nera pueri tui iuſti Abel ⁊c̄. Ubi nota ſꝫ Tho.
ꝙ lꝫ hoc ſacrificium preponatur omnibus be//
neficijs antiquis. illa tamen fuerunt deo acce//
ptiſſima ex deuotione offerentiū. ſicut illa abel
Scđo petit dari ip̄m donū gratie dicēs. Sup//
plices te rogamus ⁊c̄. Ubi nota ſm̄ Tho. ꝙ ſa/
cerdos nō petit ꝙ ſpecies ſacrales deferantur

in celum: nec corpus xpi verum: quod ibi eē nō
deſinit: ſed petit hoc pro corpore chriſti myſti/
co. qđ in hoc ſacro ſignificatur: vt ſcʒ orationes
ſacerdotis ⁊ populi angelus aſſiſtens diuinis
myſterijs: deo repreſentet. Sublime altare dei
dicit vel ipſa eccleſia triūphans in qua transfer
ri petimus. vel per angelū intelligitur ipe chri
ſtus: qꝛ corpus ſuum myſticū deo patri coniun
git: ⁊ eccleſie triumphanti. ¶ Tertio petit effe/
ctum glorie dari defunctis dicens. Memento
dñe ⁊c. De conſe. di. j. viſum. Statutū eſt vt in
omnibus miſſis fiat oratio pro defunctis: ⁊ ſi
ſit in iſto paſſu generaliter pro omnibus ſed in
ſpeciali poteſt ſecrete orare pro quolibet: quē
tamen non credit damnatū. Unde dr̄ in chriſto
quieſcentibus: cum autē dicit ſacerdos. nobis
quoqꝫ peccatoribus: paululum expreſſa voce ꝑ
cutit pectus ſuū. Sic ⁊ publicanus percutiebat
pectus. Lu. xviij. In tonſione pectoris tria ſunt
ſcʒ ictus: ſonus: ⁊ tactus. Et hoc quia peccam⁹
cogitatiōe: locutione: ⁊ opere. Complectur autē
canon miſſe more aliarum orationum in chri/
ſto. ibi per chriſtū dn̄m noſtrum ⁊c. per quem
hoc ſacramentū originē habet: ⁊ quantum ad
ſubſtantiam. Unde dicit. creas ꝓpter eſſe natu/
re. Sanctificas: ꝓpter eſſe ſacramenti. Et quan
tum ad virtutē. Unde dicit: viuificas: propter
effectum gratie: que eſt vita anime. Benedicis
ꝓpter gratie augmentū. Et q̄ntum ad orationē
ſue vſum: vnde dicit: ⁊ preſtas nobis. Tandē
ponitur ſacramēti perceptio ibi. Oremus pre
ceptis ⁊c. Et circa hoc primo ponit preparatio
ad ipſum cōmunis. ſecūdo ſpecialis. Et cōmu/
nis eſt triplex. Primo eni ponitur ſacramēti pe
titio. in ipſa oratiōe dominica. cū dr̄. Panē no/
ſtrum ⁊c. Secūdo percipientium expiatio per
orationē ſacerdotis dicentis. Libera nos ⁊c.
Tertio pacis adimpletio. ibi. pax dn̄i. Hoc enī
eſt ſacramētum vnitatis ⁊ pacis. Et qꝛ pacie pe
titio exuperat oēm ſenſum: ideo pacis petitio
inchoatur a ſacerdote. cū dicit pax dn̄i. ⁊ a cho
ro completur. cum dicitur. Agnus dei: ⁊ ſic tria
a ſacerdote incepta: chorus proſequitur ſcʒ glo
ria in excelſis: quod pertinet ad ſpem. Credo i
vnum deum. qđ pertinet ad fidē. Pax dn̄i. qđ
pertinet ad charitatem. Petit aūt populus mi/
ſericordiam: q̄ntum ad amotionem mali cōtra
miſeriam culpe ⁊ pene: ⁊ pacem q̄ntum ad con/
ſecutionem oīs boni. vnde ter agnus dei dicit
Hec omnia Tho. in. iiij. di. xij. in expoſitione
[Fractio hoſtie] littere. ¶ Et nota qꝫ fractio hoſtie ſm Tho. iiij.
ſen. di. xij. q. j. ar. iij. in corpore queſtiōis. tria ſi
gnificat. Primo ipſam diuiſionē corporis xpi
que facta eſt in paſſione. Secūdo diſtributionē
gratiarū procedentiū ex paſſione chriſti. vt dicit
Dionyſius. Tertio diſtinctionem corporis my
ſtici ſm diuerſos ſtatus. Et qꝛ ſtatus ſunt tres:
ideo tres partes ſiunt. Un̄ Sergius pa. de con
ſe. di. ij. c. triforme dicit. Triforme eſt corp⁹ dn̄i
pars miſſa in calicem corpus xpi qđ iam reſur/
rexit demōſtrat. i. ipſum xpm̄: ⁊ btām virginē
⁊ ſi qui ſunt alij in gloria cū corpe. Pars come
ſta ambulans ſup terram: qꝛ ſcʒ viuētes in ter/
ra: ſacro vtuntur ⁊ paſſionibus atteruntur: ſicut
panis comeſtus atteritur dentib⁹. Pars in alta
ri remanens vſqꝫ in finē miſſe ſignificat corp⁹
xpi: remanens in ſepulchro vſqꝫ in finē ſeculi:
qꝛ corpora ſanctorū in ſepulchris erūt: quorū
anime ſunt vel in celo vel in purgatorio. Hic ta
men ritus non ſeruatur modo vt ſcʒ vna pars re/
ſeruetur in finē miſſe. Manet tn̄ eadem ſignifi
catio partiū. Un̄ verſus. Hoſtia diuidit in ptes
tincta beatos. Plene ſicca notat viuos ſeruata
ſepultos. Hec Tho. Alij aliter aſſignāt iſtam ſi/
gnificationē: ſed non eſt eius. Preparatio autē
ſpecialis ſacerdotis ſumētis ſit per oratiōes q̄s
priuatim dicit. Dn̄e ieſu xpe ⁊ ſi que alie ſūt. Et
nota ſm Tho. in. iij. parte qꝫ ſi ꝓpter frigus ma
nuum: vel alis propter negligentiā ante fractio
nem vel poſt: hoſtia conſecrata labatur in calicē:
qꝛ hoc pretermiſſo nō facit imperfectionē ſa/
cramenti ſed ad ſignificationē tm̄: ideo non eſt
neceſſe iterare aliqđ circa celebrationem ſacra/
menti propter huiōi defectū. Hec Tho. Et ſi me
dietas hoſtie labitur: poteſt ⁊ dꝫ medietas alia [q. 82. ar]
que remanet diuidi in duas partes cū apte [ſi ti. vl. ad]
poſſit fieri vt ſit ſignificatū. Si autem tota dila [ſextum]
bitur: ſi non eſt tota madida: ſed pars aliqua: ⁊
poteſt cōmode extrahi de calice: ⁊ adhuc diui/
di ſine multa ꝯtractione partis made facte: de/
bet fieri prout melius pōt. Item ſi ſumēdo ſan
guinem remanet pars hoſtie in calicem miſſe i
fundo calicis: pōt digito ad labium calicis ad/
duci: ⁊ ſic ſumi. ¶ Tertia pars principalis eſt
gratiarū actionis: ⁊ ꝯtinet duo ſcʒ rememora/
tionem accepti beneficij in cātu antiphone poſt
cōmunionē ⁊ gratiarūactionē ex orone quā ſa
cerdos ꝓſequitur vt cōformiter finis miſſe pri/
cipio reſpondeat. Et ſciendū qꝫ in officio miſſe
quedā verba ꝑtinent greca. ſicut Kyrieleyſon
quedam hebraica. vt alla oſanna: ſabaoth: que
dam latina: vt alia: quia his tribus linguis ſcri
ptus eſt titulus crucis xpi. Ioan. xix. Tho. i. iiij
Terminatur miſſa poſt ite miſſa eſt qđ dicitur ſi
preceſſit gloria in excelſis deo: alis benedicam⁹
domino: vel requieſcant in pace ſi celebratur ꝓ
defunctis: per benedictionem ſacerdotis vnde
de cōſe. di. j. c. miſſas. dicitur qꝫ nullus ante be
nedictionem ſacerdotis egredi preſumat. ſcilꝫ
diebus dominicis. Euangeliū autē. In princi/
pio erat verbū. eſt ad placitū illud vel aliud. De
bet tn̄ ſeruari in hoc mos patrie. Poſt ꝓceptio/

nem autem ſacramenti ſumiẜ vinum ad abluẽdum os: ne reliqe aliquę remaneant inter dentes: qđ pertinet ad reuerentiam ſacramẽti: ꝛ hoc eſt verũ: niſi eadẽ die deberet iteꝝ celebrare cũ non ſit ieiunus: extra de cele. miſ. c. cũ ex parte. Et eadẽ ratione ſcȝ ꝓpter reuerentiã ſacramẽti abluit etiaȝ digitos quibus tetigit ſacr̃m: ſi tamen aquam ſumeret in purificationem ita poſſet fieri ſicut cum vino ad libitum ſacerdotis.

¶ Pro expoſi- .§.iiij.

Expoſitio pat noſter.

tione aũt aliqua ꝛ breui ipſius orõnis dñicalis Nota hic que ponit Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ix. in corpe. q. Dicit eñi ꝙ ipſa oratio dñica eſt perfectiſſima ꝛ ẜm Aug. Si recte oramus: nil aliud dicere poſſumus ſcȝ q̃ꝫtum ad ſubſtãtiã. Nam primo ponunẜ illa per que in nobiſipſis fiduciã excitamus ſcȝ ꝯſiderando charitatem eius ad nos: quia bonũ nr̃m vult: ꝛ ideo dicitur Pater noſter: ꝛ conſideratio excellentius qua nos poteſt iuuare: ꝛ ideo dicimus: qui es in celis. Deinde ſequuntur ſeptẽ petitiones ꝛ eo ordine quo petende ſunt. Prima pertinet ad dilectionem dei qua deũ in ſeipſo diligimus cum dicimus: ſanctificeẜ nomen tuum. i. ſanctũ ab hominibꝰ habeatur: qđ pertinet ad gloriã dei in hominibus ꝓpagandam. Scđa pertinet ad dilectionẽ qua diligimus nos. cum dicitur. Adueniat regnum tuum. Per quod petimus ad gloriã eiꝰ peruenire. Tertia petitione petiẜ directe illud quo beatitudinem mereamur: cum dr̃. Fiat voluntas tua ſicut i celo ꝛ in terra. Quarta eſt per quã petiẜ illud quo iſtrumẽtaliter iuuamur ad merendũ cũ dr̃. Panem nr̃m quotidianum da nobis hodie. ſiue hoc intelligaẜ de pane ſacramentali cuius quotidianus vſus ꝓficit. in quo etiã intelliguntẜ alia ſacr̃a: ſiue etiaȝ intelligaẜ de pane corpali: ſub quo cõprehendiẜ oĩs ſufficientia victus. Quinta eſt remotio eius: qđ eẽt impedimentũ prime petitiõis: q2 directe excludit a regno ſcȝ pcm̃. vñ dr̃: Dimitte nobis debita nr̃a ſicut ꝛ nos dimittimus debitoribꝰ nr̃is. Sexta eſt remotio eius qđ nos ipedit a ſecũda petitiõe. ab obſeruantia diuine volũtatis. cũ dr̃. Et ne nos inducas in tentationẽ. per qđ nõ petimus ne tẽtemur. ſed ne a tentatiõe vincamur qđ eſt in tentationẽ induci. Septima eſt remotio penalitatis pñtis que eſt impeditiua tertie petitionis. ſcȝ ſufficiẽtiã circa vitã. vñ dr̃. Sed libera nos a malo amẽ. i. ſic fiat. ¶ Exinde dicitur pax dñi ꝛc̃. qđ ſequitur Agnus dei ꝛc̃. Ubi bis petimus miſericordiã ſcȝ q̃ꝫtum ad aiam ꝛ q̃ꝫtum ad corpus liberari a miſeria. Et dr̃ tertio agnus dei. petẽdo pacẽ ſcȝ q̃ꝫtum ad vtrũqꝫ ideſt mentalem ꝛ corporaleȝ. Exinde ſacerdos deoſculatur euchariſtiã vel caliceȝ ẜm alios: ꝛ poſtea ab eo diaconus accipit oſculuȝ pacis: ꝛ deinde alij. Agnus dei dici inſtituit Sergius papa. Oſculũ pacis dari inſtituit Inno. primus ꝛ Leo. ij. ꝛ ſignificat vnitatẽ dilectiõis. quaȝ debent hĩc adinuicẽ fideles quã ſignificat ipm ſacr̃m: ꝛ etiã aſſenſuȝ ſacris myſterijs: ꝛ de his q̃ celebranẜ in eccl̃ia. Et eſt q̃ſi loco coĩonis: quaȝ antiquus in feſtis oẽs fideles ſumebãt. In miſſa tñ dfunctoꝝ ſacerdos nec ſumit nec dat oſculum pacis: q2 defuncti ſunt abſqꝫ ꝑturbatione pacis. illi ſcȝ q ſũt in purgatorio. cũ peccare nõ poſſint. Sũpto vo ſacro dr̃ antiphona poſt coionem: q̃ a quo fuerit iſtituta: ignoraẜ. Et deide oĩo. qđ totũ ꝑtinet ad gr̃arũ actionẽ de tãto beneficio. Et finiẜ ꝑ ite miſſa eſt. qđ ſic exponitur. Ite ad ꝓpria: q2 miſſa ẽ ſeu oblata eſt hoſtia deo pro humano gñe: vel miſſa eſt oĩo ad deũ ꝓ populo: ꝛ finita: vel ite poſt xp̃m: ꝛ ſeqmini ipſuȝ nõ ſtetis in mũdo: ſȝ feſtinetis ad p̃riaȝ ꝑ bona opa. qđ leuiter poteſtis facere q2 miſſa ẽ ad placandũ deũ p̃teȝ hoſtia ꝑ quã ꝯfracta ſunt tartara. ꝛ pȝ itroitus padiſi. Qñ nõ ꝓceſſit glia in excelſis: terminaẜ ꝑ Bñdicamus dño. vel requieſcant i pace in miſſa defunctoꝝ. Eſt eñi euchariſtia nõ ſicut aliꝰ cibꝰ maſticãda: ſed diſcrete moderate ꝛ leuiẜ anterioribꝰ dẽtibꝰ terẽda: ꝛ ligua mollificãda: ne q̃ ps eiꝰ dẽtibꝰ inhereat. ne cõtingat expui ſȝ nec ſubito poſt coionẽ dȝ expuẜ ꝓpter ſacri reuerentiam. Hec Guil. du.

¶ De pertinentibus ad miſſam: ꝛ de defectibꝰ miſſe: ꝛ de diſpoſitione ad ipſam: ꝛ frequentatione ꝛ vtilitate. Capitulũ. vj.

Miſſa quotidie in eccleſia celebraẜ. Et hoc ẜm Inno. quinque de cauſis. Primo q2 opȝ ſemꝑ medicinã eẽ paratã contra quotidiana pctã. Scđo vt lignũ vite ſemꝑ ſit in medio paradiſi. Tertio vt nobis quotidie xp̃s vniaẜ ſacramentaliter: ꝛ nos ſpũaliter. Quarto vt ſit apud nos iugis memoria paſſionis. Quito vt vero agno loco typici quotidie vtamur ad veſperam: quẽ iudei ad veſperã conuertendi eſurient: iuxta illud. Conuertentur ad veſperã ꝛc̃. ps. lviij. ¶ Et nota ꝙ ad debitaȝ miſſe celebrationem quedam requiruntur ad ſacramẽti neceſſitatem ꝛ quedam ad congruam ritus ſolennitatẽ: ꝛ quedam ad celebrantis vel ſumentis idoneitatem. Ad ſacramenti quidem neceſſitatem tria requirũtur ſcȝ debita materia: debita forma: ꝛ miniſter intendens confectionẽ vel cõſecrationẽ: ſi aliqd iſtoꝝ defuerit: ꝯfici nõ poterit. Sed his tribus ꝯcurrẽtibꝰ: etſi oĩa alia deficerẽt ꝯficeretur ſacr̃m q̃ꝫuis male ex parte offerentium: q2 contra eccleſie morẽ. Eſt aũt debita materia huius panis triticeus aqua nãli con-

fectus: ⁊ vinū vitis. Et hoc ideo q: xp̄us creditur confeciſſe in tali materia: q: ipſi qui p̄ntes fuerunt tradiderūt nobis hunc modū: tum q: xp̄us qui eſt in hoc ſacramento comparauit ſe frumento ⁊ viti. tum etiam quia talis panis. ⁊ tale vinū neceſſarius ⁊ melius nutrimentū preſtant. vn̄ ⁊ melius ſignificant effectum ſacramē ti ſm̄ doc. eccleſie. ¶ Igitur p̄mo ſciendū eſt ꝙ cōficiens p̄rio in pane fermētato grauiter peccat: q: fecit ↄtra ſtatutum ⁊ conſuetudinē eccleſie ſed ſicut latinus cōficiens in fermento: peccat mortaliter. ita grecus in azimo: q: hoc faciunt ↄtra eccleſie ſue ritū: quāuis ſit rōnabilius cōficere in azimo ſm̄ Tho. in. iij. parte. q. lxxiiij. ar. iiij. in corpore. q. ⁊ i. iiij. ſen. diſ. xj. q. ij. ar. ij. q. iij. in corpore. q. ⁊. iiij. contra gentiles. c. lxviij. Si vero cōficiat in pane qui incipit corrūpi: ſimiliter grauiter peccat: etiā ↄficiēdo in azimo: propter irreuerentiam ſacramenti: tn̄ pane tali cōficiſ ſacramentuʒ: ſed ſi panis adeo ſit corruptus ꝙ in eo deficit ſpecies panis nō poteſt cōfici hoc eſt per verba ſacerdotis nō efficitur corpus xp̄i. Et ꝙ ſpecies maneant pōt perpēdi ex hoc: ꝙ cōtinuitas nō eſt ſoluta: nec alia accidētia vl' eſſentia oīno ablata. Hec Tho. ⁊ Alber. ¶ Iteʒ ſi grana alterius generis ſint admixta tritico in tanta q̄titate ꝙ aliā ſpeciem faciant: ſiue ꝙ medium conſtituāt nō poteſt ex eo cōfici ſacr̄m: ex modica vero q̄titate nō impeditur. Tho. ⁊ Alber. ⁊ Pe. Si panis ſit de aqua roſacea cōfectus. dubiū eſt inter doctores: ſi poteſt confici. Durandus ordinis minorū dicit ꝙ ſic. ſed ſctūs Tho. dicit eſſe probabilius ꝙ nō poſſit confici. Ipſe aūt Tho. in. iiij. ſen. diſ. xj. q. ij. ar. iiij. q. iij. in Rn̄. ad ſecundum. dicit ſimpliciter ꝙ nō poteſt cōfici ex pane coagulato ſeu facto cum aqua roſacea vel alio liquore q̄ȝ aqua naturali. Et idem recitat Tho. in. xiij. p̄te. q. lxxiiij. ar. vij. in Rn̄. ad vltimū de ſpelta ⁊ fare q̄ȝuis quidā dixerit ꝙ poſſit cōfici. Pe. tn̄ dicit ꝙ cōmunis ſententia doctoꝝ eſt ꝙ nō poteſt cōfici. Idem Richar. in. iiij. diſ. xj. Tho. etiā in. iij. p̄te. q. lxxiiij. ar. iij. dicit ꝙ de hoc nō pōt cōfici: quia ex tritico iſta nō generanſ: ⁊ ſic nō ſūt eiuſdem ſpeciei cuʒ tritico. Sed Pe. de pal'. in. iiij. diſ. xj. tenet cum Alber. ꝙ pōt cōfici de ſpelta ⁊ farre: ſicut de tritico. Et rationeʒ aſſignat quia ſunt vnius ſpeciei ⁊ ex eo ꝙ frumentum ſit genus ad triticuʒ: ⁊ far ad ſpeltam. Compertū eſt enim ꝙ in eadem terra triticuʒ ſeminatū. vno anno generabat ſpeltā vel far in alio triticum. Et ſi dicaſ ꝙ ſpelta nunq̄ȝ generat triticum ſʒ econuerſo: n̄ ō obſtat quia forte hoc eſt propter imperfectam virtutem in ſpelta: ⁊ ſimiliter ꝙ triticum generat ſpeltam vel far: eſt ex debilitate virtutis. ſicut aliqui maſculi non poſſunt generare niſi feminas: nec alique femine niſi feminas. Sed ſicut maſculus ⁊ femina non differūt ſpecie: ita nec triticuʒ ſpelta ⁊ far. Et ſi dicaſ ꝙ alicubi tritico ſeminato creſcit hordeuʒ: alubi ſiligo: alubi lolium: nec tamē ꝓpter hoc ſunt vnius ſpeciei. Dicēdum ꝙ verū eſt: nec de ipſis confici pōt: q: hmōi tria generanſ propter accidens: ⁊ via corruptionis: ſicut ex vino generaſ acetum: vel ſicut ex ſudore aīalis perfecti generaſ animal imperfectū: puta vermis. Sed far ⁊ ſpelta via generationis ex tritico: ſicut ex ſeminatione animal ꝓducit aīal ⁊ oliua oliuaʒ. Hec Pe. ¶ Cum ergo certū nō ſit vtruʒ ſint eiuſdē ſpeciei ante ↄſectioneʒ tenēda videſ opi. Tho. vt patet. iiij. diſt. xj. q. ij. art. ij. q. j. in corpore. q. vt. ſ. non ↄficiatur ex his. Sed ſi ↄfectū ſit opi. Pe. pro ſacramēto habeaſ ꝑſuppoſito ſi eſt confectum: ⁊ idem dicit ꝙ de amido cum ſit paſta cruda: ⁊ nōdum panis: ↄfici non pōt: ſed ſi inde fiat panis cuʒ ſit farina tritici purgatiſſima: poteſt cōfici.

¶ Si ſacerdos infra miſſam ante ↄſecrationem aduertit hoſtiā non eſſe triticeaʒ vel eſſe corruptā: remota illa hoſtia aliā ponat: ⁊ a canone reincipiat. Si v̄o poſt ↄſecrationeʒ: idem faciat ponēdo aliam hoſtiā: ⁊ eam ſumēdo: ſed nihilominus poſtea primā illam hoſtiā ſumat: aut alijs ſumēdo tradat: aut reuerenter ↄſeruet. Pe. Idem Richar. in. iiij. di. xj. Quod aūt dicit hic Pet. reincipiat a canone. Beatus Tho. in ſimili caſu dicit reincipiendū a verbis ↄſecrationis. iij. parte. q. lxxxiij. art. vlti. in rn̄. ad. iiij. vt habeſ infra. Si v̄o ſacerdos aduertat ſupradictuʒ defectum hoſtie poſtq̄ȝ ſumpſerit: licet in iſto caſu varient Doc. b. Tho. in. iij. parte. vt. ſ. tenet ꝙ debet ponere aliā hoſtiam: ⁊ cōſecrare ⁊ ſumere: q: preceptuʒ de ꝑceptione ſacramēti maioris eſt pōderis q̄ȝ preceptū ꝙ a ieiunis ſumaſ. Per id aūt quod dicit Pe. ſi ſacerdos infra miſſam aduertat hoſtiaʒ nō eſſe triticeam vel corruptam. patet quid agendū. Sed ſi nulla hoſtia fuerit poſita vel ſi poſita ſit perdita. Et per id quod dicit Thom̄. ſi aduertat defectum hoſtie poſt eius ſumptionem. poteſt hoc idem intelligi ſi aduertatur etiā poſt ſumptionem ſanguinis. ſciʒ ꝙ rurſus ponat nouū panem ⁊ nouum vinuʒ: ⁊ cōſecret atq; proſequatur: ne ſacramētum remaneat imperfectum qđ magis expreſſe apparebit infra: ibi ſtatim dicere defectum vini: ⁊ ponentur verba magis expreſſe ipſius bea. Thom̄. Richar. auteʒ dicit. ꝙ ſi ſacerdos iam ſumpſit hoſtiam dictā: ideſt nō cōſecratam ſm̄ quoſdam: nihilominus debet ſumere calicem conſecratū ideſt ſanguinē chriſti. quāuis non ſit ieiunus: quia neceſſitas cum cogit: ne ſanguis remaneat ſic inaſſumptus. ſʒ ſi iam ſumpſit vtrūq;. ſcilicet hoſtiam non con-

De hoſtia idebita.

ſecratam:⁊ calicem ꝯſecratum: vel econuerſo dicit ꝙ nō debet illa die aliā hoſtiam ꝯſecrare: quia ieiunus non eſt. ſed opinio Tho. videtur in hoc rationabilioꝛ. ſ. ꝙ aliam conſecret propter rationem ab eo aſſignatam.

¶ De vino puro .§.i.

Sciēdum ꝙ ſi vinum oīno factum eſt acetū non pōt de ipſo ꝯfici ſacramentū ſanguinis xp̄i: qꝛ differūt vinum ⁊ acetū. exēplificat ſicut viuum ⁊ moꝛtuū: ſēm ph̄m. Si vinum ſit in via aceſcēdi: idem iudicium eſt q̄ð de pane qui eſt in via ad coꝛruptionē. ſcꝫ ꝙ pōt ꝯfici: ⁊ de tali pōt intelligi dictum Inno. in li. de miſſa. cuꝫ dicit. ꝙ pōt ꝯfici cum aceto. vt exponit Rich. in quarto. peccat tn̄ ꝯficiens ꝓpter ſacramēti irreuerētiā. Idem Tho. ⁊ Albert. De muſto pōt cōfici: non tn̄ fiendū de muſto recēti ꝓpter impuritatem. Tho. Pet. ¶ De agreſta ꝯfici non pōt: qꝛ differt a vino: ſicut cōpletum ab incōpleto. Richar. in. iiij. diſ. xj. Silr de vua matura confici nō pōt: qꝛ nō eſt ſub ſpeciei potabili ſed edibili. Et de hoc etiā de ꝯſe. di. ij. c. Didicimus. Itē de vappa. i. aquarello nō pōt ꝯfici ſanguis xp̄i ſēm Alber. eſt enim aqua ſuſa ſup acinos vuaꝝ vino expreſſo: que habet aliquantulū vini acumen: ſed nō eſt vinum. Si aūt vino apponatur tāta aqua q̄ð non ꝯuertatur in vinum non pōt cōfici: ⁊ nō habet apponi aqua roſacea vel alia artificialis. Si tn̄ apponeret in tā modica quātitate ꝙ in vinū ꝯuerteret ꝯficeret. Tho. ⁊ Pe. Si ſacerdos poſt ꝯſecrationem coꝛpoꝛis: ſꝫ an̄ ꝯſecrationē ſanguinis ꝑcipiat vinum ⁊ aquā: nō eſſe in calice: debet ſtatim apponere ⁊ conſecrare. Si vͦo poſt oīa ꝯſecrationis v̄ba ꝑcipiat ꝙ vinum nō fuerit poſitum. ſiquidē hoc percipiat ante ſumptionēꝫ coꝛpoꝛis debet depoſita aqua ſi ibi fuerit ponere vinum cum aqua ⁊ reſumere a verbis ꝯſecratiōis ſanguinis. Si vͦo ꝑcipit poſt ſumptionē coꝛpoꝛis: debet apponere aliā hoſtiā ſimul cum ſanguine iterū conſecrandā: ⁊ ſic ſumē hoſtiā iteꝝ ꝯſecratā ⁊ ſanguineꝫ. nō obſtāte etiā ſi pꝛius ſumpſit aquaꝫ q̄ erat in calice. qꝛ pꝛeceptum ne ꝑceptione ſacramēti eſt maioꝛis pōderis q̄ꝫ p̄ceptū ꝙ ſꝫ ſacr̄m a ieiunis ſumatur. predicta Thom̄. Predictis aūt v̄bis demōſtrant̄ iſta duo: que ſupra dicta ſunt. cuꝫ de defectu panis dictuꝫ eſt. Hic enim dicit Tho. ꝙ nō ſuſſi cit ſoluꝫ hoſtiā ſumere ne impſectū remaneat ſacramētum. Sed ſi ſolum ſanguinem aliquis ꝯſecraret ⁊ ſumeret. ita remaneret impſectum. ſicut ſi ſolā hoſtiaꝫ conſecraret ⁊ ſumeret. tunc aūt ſolum ſanguinē conſecraſſet ⁊ ſumpſiſſet. ſi poſt ꝯſecrationem ſanguinis cognoſceret ꝙ hoſtiā nō fuerit triticea: vel ꝙ fuiſſet coꝛrupta. vt ſꝫ dicit Tho. etiā ſi ſolutum ſit ieiuniū repetēdum eſt ſacramentuꝫ. vt ſit integrū. ¶ Et cum miſſe celebritas terminet̄ bn̄dictione ſacerdotis: vt dr̄ infra. non ita iudicandū eſt de defectibus miſſe reparandis ante benedictionē ſacerdotis. cum adhuc ſtet officiū miſſe: ⁊ poſt benedictionē quando nūc ſolutum eſt officiū miſſe: qꝛ poſt benedictioneꝫ quicquid fieret magis fieret iteratio miſſe q̄ꝫ reparatio defectus. Jtem ex verbis ſancti Tho. Ithoſ mediate ſupꝛadictis apparet: ꝙ in reparatione ſacr̄i imperfecte ſatis ſufficiat reſumere a verbis ꝯſecratiōis. Uide tamē oīa oꝛdinate ſupꝛa repetenda. qꝛ vt di. vij. q. j. Nihil pfecta nō poſſunt dici ſacra. que pfectum nō habent oꝛdinē. Et bea. Tho. di. ꝙ eſt immane ſacrilegiū ſi non pficitur hoc ſacr̄m. Unde ⁊ cōciliū Tholetanuꝫ tulit ſniam excōmunicationis in eos: qui cum poſſunt nō pficiūt illud ſacr̄m: vt patet in loco decreti ſupꝛa immediate allegati. ¶ Si ſacerdos percipiat aquā nō fuiſſe poſitaꝫ in vino ante conſecrationē ſanguinis ponat eam ⁊ dicat verba ꝯſecrationis. Si aūt percipit poſt ꝯſecrationem ſanguis nullo mō debet poſtea apponere aquā: qꝛ non eſt de neceſſitate ſacramenti: et ſequeretur coꝛruptio ſacramenti in aliqua p̄te. Si qs tn̄ ante ꝯſecrationē ſciēter omitteret appoſitionē aque: grauiter peccaret: qꝛ ageret cōtra ꝯſtitutionē eccleſie: ⁊ qꝛ dn̄m appoſuiſſe creditur. Nō ſufficit aūt ꝙ aqua apponat̄ quando adhuc vinū eſt in dolio: qꝛ hoc nō ſignificaret aliquid: ſed opꝫ vt iminente oblatione apponatur ad ſacramentū. Tho. Ponitur enī in ſignificatione hmōi ꝙ populus qui ſignificatur per aquā xp̄o vnitur. Et ſēm Alber. dimittere talem appoſitioneꝫ aque ex heretica prauitate. vel ex contemptu: vel ex occupatiōe illicita: eſt moꝛtale. dimittere autē ex negligētia procedēte ex occupatione circa vana tp̄alia: eſt graue peccatū. Et ſi mihi ꝯtingeret facerē emendam tanq̄ꝫ ꝓ moꝛtali. Si aūt negligētia illa procedat ex occupatiōe circa vana: vel ex ſurreptione: non eſt moꝛtale. Hec Alber. ¶ Et nota ſēm Richar. in iiij. cum ſit equalis cōmixtio in calice ex vino ⁊ aqua hoc pōt fieri dupliciter. Uno modo ſēm mixtoꝛum equalem quantitatē molis: ſic aqua non ſolueret ſpeciē vini: magis enim eſt vinuꝫ actiuuꝫ q̄ꝫ aqua: nec generaretur tertia natura ex duobus nec poſſet vinū ꝯuertere in ſui naturam. Alio mō poteſt fieri cōpoſitio ſēm equaleꝫ compoſitionem virtutis ⁊ ſic ex illis duobꝰ generaretur natura tertia: que nec eſt vinum nec aqua ſed non ſtatim. Operatiōes enim nature non ſunt in inſtanti. q̄uis earum termini ſint i inſtanti: ⁊ non ita cito poſſet ſacerdos conficere poſt talem vini ⁊ aque appoſitionē. qn vinū cum adhuc non eſſet tranſmutatum ad compo

[Left margin:] de agreſta.

[Right margin:] d admixtióe pº ꝯſecrationem.

ſitionem nature tertie. conuerteretur in ſangui
nē. Sed ſi ſacerdos ꝯſecrat poſtq̄ʒ facta eſt trāſ
mutatio ad tertiā naturā: ꝯfici non pōt. Et di/
cit Alber. ꝙ in illis terris vbi vinū nullo modo
haberi pōt. dꝫ habere ꝯſultatio ad curiaʒ quid
ibi fiendū: tū propter intolerabile dānū: anima
rum qđ incurriſ ex defectu ſacri. videſ cū tali/
bus eſſe diſpenſandū: vt corpus xpi ſine calice
ꝯficerent: qꝛ corpus nō eſt ſine ſanguine ꝛ aīa ꝛ
deitate. q̄uis ibi nō ſit ſanguis in hoſtia ex vir
tute ꝯſecrationis ſacramēti. Hec Alber. Item
cum ſpeciebus vini poſt ꝯſecrationē admiſceſ
aliquis liquor. Dicit Pe. ꝙ cum ſpecies retine
ant modū ſubiecti ſui. ſicut poterat fieri addi/
tio vino ibidem exiſtenti. ita poteſt fieri ſpeciei
vini. Aut ergo additur eiuſdeʒ generis liquor
aut alterius. Si alterius vt aqua: aut id qđ ad/
ditur eſt equale aut maius aut minus. Si ma/
ius nō tm̄ quantitate. ſed virtute trāſmutat na
turam ſpeciei in ſe. Si equale. tranſmutaſ vtrū
q̄ʒ in naturā tertiaʒ. ꝛ ſic vtroq̄ʒ mō deſinit ibi
ſpecies vini eſſe ꝛ per ꝯñs ſanguis xpi. Si vō
minus tranſmutaſ in naturam ſpeciei: verūta/
men ſub partibus illis ad quas loquor addit᷑
penetrat. cū non ſint ibi accidētia ſine ſubiecto
deſinit eſſe ſanguis xpi. Si additur liquor eiuſ
dem generis: vt vinum tūc iteꝝ aut liquor ad/
ditus eſt maior aut equalis: aut minor. Si ma/
ior: tunc ad oēs dimenſiones ſpeciei peruenit:
ꝛ eius continuitatē totaliter ſoluit: ꝛ ſic iam ali
us liquor numero quoad accidētia eſſe incipit
ꝛ ſanguis xpi ibi eſſe deſinit: ſi equalis ſimiliſ
contingit: ſi minor tūc ad oēs dimenſiones ſpe
ciei non ꝑuenit. Sub partibus ergo illis ad q̄s
peruenit vinū additum deſinit ibi eſſe ſanguis
cum iā accidentia non ſint ſine ſubiecto: ꝛ con/
tinuitas ſpeciei q̄ non erat ſine ſubiecto ſoluta
fit. Sub ptibus vō illis ad q̄s nō ꝑuenit manet
xpi ſanguis. Cōcor. Tho. ꝛ addit Pe. puto tm̄
ꝙ ſi nō eſt notabiliꝰ excellēs nimis: qđ additꝰ ꝓꝑ
dubiuʒ toto liquore ipſo tanq̄ʒ ſacro vtēdū eſt.

Pro notitia for/ .§.ij.

me ſciendū ꝙ Amb. in li. de ſacramētis dicit ꝙ
hoc ſacr̄m ꝯficiſ in verbis ꝛ ſermonibus xpi ex
quo dicto ꝯcludat bea. Tho. ꝙ forma ꝯſecratio
nis huius ſacramenti ſit. Hoc eſt eni corpꝰ me/
ī .iij. pte um: videlicet q̄ʒtum ad ꝯſecrationē corporis: ꝛ
q.78.ar hic eſt. n. calix ſanguis mei noui ꝛ eterni teſtamē
ti.2.ꝛ.3. ti myſterium fidei. qui pro vobis ꝛ pro multis
effundeſ in remiſſionē peccatoꝝ. Illa vero ver
ba: accipite ꝛ manducate ptinēt ad vſum mate
rie ꝯſecrate: ſiliꝰ illa verba. Hec quotienſcunq̄ʒ fe
ceritis in mei memoriaʒ facietis: pertinent ad
vſum huius ſacri: qui vſus nō eſt de neceſſita/
te ſacri: vt idem Tho. dicit. Item illa cōiunctio
enim nō eſt de ſubſtātia forme: tamē dici dꝫ ſm̄
vſum eccleſie: qui vſus a beato Petro initium
ſumpſit etiā Tho. ¶ Nota ſm̄ Pe. ꝛ Alber. ꝙ
de ſubſtātia forme ſanguinis eſt tm̄. Hic eſt ca/
lix ſanguis mei. Sed Tho. in. iiij. dicit. ꝙ qꝛ cō
ditiones appoſite ad ſubiectū vel predicatum ꝛ vbi. ē
ſunt de integritate locutiōis alicuius. ideo alij
ꝑbabilius dicunt ꝙ totum quod ſeqt᷑ eſt de
forma: cum totū hoc quod additur nō ſit locu/
tio per ſe: ſed determinatio predicati. ¶ Sciē/
dum etiam ſm̄ Tho. Pe. ꝛ Alber. in. iiij. ſen. ꝙ
q̄libet forma. ſ. corpis ꝛ ſanguis ꝑ ſe ꝓpꝛiā̄ hꝫ
virtutē ꝛ ꝓpꝛiam completā ſignificationem: ꝛ ꝓ
priam ꝛ determinatā materiam: vnde ꝛ ꝓpꝛiā
operationē per ſe: ꝛ ideo quelibet forma per ſe
cōplet ſuaʒ operationē: nec ſe mutuo expectāt
ꝛ ſub vtraq̄ʒ ſpecie totꝰ eſt xps. Si predicte for/
me mutenſ nihil efficitur etiā ſi videantur ver
ba ideʒ ſignificare. Similiter ſi aliqd de dictis
formis diminuiſ: niſi forte eſſet aliqua littera ī
fine dictionis. vt m ꝛ huiōi: ꝛ hoc ex mala ꝓla/
tione: quia etiā ſic conficereſ. Si vero aliud ad
deretur qđ ſignificationē non mutaret: nec er/
rorem induceret: magnū peccatū eſſet: ꝛ tm̄ ꝯfi/
ceretur. Alber. vt ſi diceret: hoc eſt corpus meū Mā cō
ſanctiſſimū. Dicit aūt ſanctus Tho. ꝙ forma ꝑ/ ſecrāda
dicta vtens ꝓnomine demonſtratiuo: oſtendit
ꝙ materia ꝯſecranda dꝫ eſſe coram ſacerdote.
Unde ſacerdos exiſtens in domo ſua non poſ/
ſet ꝯſecrare panem qui eſt in altari: aut etiaʒ in
foro nec vinū quod eſt in celario. Sed q̄tūcun
q̄ʒ ſit quantitas panis ꝛ vini que corā ſacerdo/
te ponitur poteſt ab ipſo ꝯſecrari. Tho. Pe. de
pa. dicit ꝙ de materia quam habet ſacerdos in
ſua pñtia non eſt determinata quātitas. Verbi
gratia. Utrū exiſtens in ore clibani maximi: vꝰ
exiſtens in foro maximo pleno panibus: vꝰ exi
ſtens in celario pleno vino vtrum poſſit conſe/
crare hec oīa ſimul neſcio de hoc: ſed ſi requiri
ritur talis preſentia ꝙ ſimul poſſit tangere oīa
tunc nō poſſit ſimul centū hoſtias cōſecrare: q̄s
ſigillatim ſimul attingere nō poteſt. Et ſic ſuffi/
cit pñtia viſus: non quia actu videat cuʒ cecus
conficiat: ſed quia ſit viſibile: tunc aerem plenū
vſq̄ʒ ad celum poſſet ꝯficere. Unde iſta diſtātia
ꝛ ꝑſentia ꝛ quantitas materie nō ſunt apud ho
mines determinata: ſed dei notitie reſeruata ꝛ
veꝝ eſt tm̄ ꝙ non poteſt conſecrare niſi materiā
preſentem ꝛ ante ſe poſitam. alˀs eſſet falſitas in
ſacramento veritatis ꝓpter illud pronomē de/
monſtratiuum hoc vel hic. Hec Pe. Dicit etiaʒ
Tho. ꝙ ſi ſacerdos non recordatur ſe dixiſſe ea
que in conſecratione euchariſtie dicunſ. nō de
bet ex hoc turbari non enim qui multa dicit. re
colit oīum que dixit: Si tamen ſacerdoti ꝓba/
biliter ꝯſtet ſe aliqua omiſiſſe ſi quideʒ nō ſunt

de neceſſitate ſacramenti:non dȝ reſumere im/
mutando ſacrificiꝫ ordinẽ:ſed debet vlterius ꝓ
cedere. Si vero certificet ſe omiſiſſe aliqd eoꝝ
que ſunt de neceſſitate ſacramenti.ſcȝ formã cõ
ſecrationis:debet reſumi ipſa forma ⁊ cetera ꝑ
Miſter ordinem recitari. Miniſter autem qui neceſſa
ꝯficiẽs rio requiritur ad conficiendum hoc ſacramen/
tum: eſt ſacerdos baptizatꝰ ſcȝ ⁊ ordinatus ad
ſacerdotium ſm formam eccleſie. Nam nõ ba/
ptizatus ſacerdos eſſe nõ põt:nec per ꝯſequẽs
conficere. Solis enim ſacerdotibus data ẽ iſta
poteſtas:⁊ non alijs etiam q̄ntũcunq̄ ſanctis.
Uñ nec virgo Maria nec angeli dei conficere
poſſent ſm doctores ſed qui eſt ordinatus i ſa/
cerdotem rite quãtũcunq̄ ſit malus:excõmu//
nicatus hereticus ⁊ degradatus vere conficit ſi
ſeruat debitam mãm ⁊ formã ⁊ habet intentio
nem:caracter eñi ſacerdotalis in quo ꝯſiſtit po
teſtas ꝯſecrandi ab hoĩe tolli nõ põt.qꝛ non da
tur ab hoĩe ſed a deo:lȝ mediante homine ſcilȝ
epõ qui operaƒ inſtrĩaliter:ſed vſus talis ptãtis
auſertur ꝑdictis per eccleſiã. Et ideo ad ſui ꝑni
tiem ꝯſecrant:ſed tñ ꝯſecrant vt dicũt Tho.in
tertia pte.q.lxxiij.ar.ix.ad vl. Alber. Pe.⁊ com
muniter Theol.⁊ Hoſt. Unde opinio magiſtri
ſen.in.iiij.di.xj.qui dicit ꝯtrariũ.ſcȝ ꝙ hereti/
Intẽtio cus nõ ꝯſecrat nõ tenetur. Oportet aũt ꝙ hoc
ꝯſecran intendat.non ſolũ eñi verba forme ſunt ad cõfi
tis. ciendum neceſſaria:ſed etiã reqritur intentio:
quia ſm Aug.ſine itentione in ſacr̃o nihil agi/
tur. Uñ ſcũs Tho.dicit ꝙ ad perfectionẽ ſacr̃i
reqritur intentio miniſtri:qua ſe ſubijciat prin
cipali agenti:vt ſcȝ intendat facere quod facit
eccl̃ia:⁊ xp̃s fecit:⁊ dicit ꝙ nõ eſt neceſſaria in//
tentio actualis:ſed ſufficit habitualis vt confi/
ciatur:puta vt ſi ſacerdos accedit ad altare ad
celebrandũ:intendat facere quod facit eccleſia
⁊ xp̃s fecit:ꝑficitur ſacr̃m:ſi poſtea ſuſpendaƒ
eius intẽtio per aliã occurentẽ cogitationeȝ ex
virtute ꝑme intentionis:tñ ſtudioſe curare de
bet miniſter ſacramẽti:vt etiam actualẽ inten//
tionem adhibeat. Et dicit Tho.ꝙ cuȝ aliqs nõ
intendit ſacr̃m conficere:ſed deluſorie aliquid
agere.talis peruerſitas tollit virtutẽ conſecran
di ⁊ virtutẽ ſacr̃i precipue qñ intentioneȝ exte/
rius manifeſtat. Si aũt intentio miniſtri ꝑuer/
titur q̄ntum ad id quod ſequitur ſacr̃m.puta ſi
ſacerdos intẽderet conficere corpus xp̃i.vt eo
ad veneficia vteretur:quia prius nõ depẽdet a
poſteriori.talis intẽtionis ꝑuerſitas veritatem
ſacramenti nõ tollit:ſed miniſter tali intentiõe
grauiter peccat. Pe.tñ dicit ꝙ ſacerdos conſe
crat q̄ntãcũq̄ materiã.dum tamẽ intẽdat hoc
facere ad vſum ⁊ alimentũ fideliũ aƚs nõ. Sed
opinio Tho.melior. Dicit tñ Alber.ꝙ ſi alique
hoſtie ex obliuione remaneant in altari.aut aliȝ

que vini gutte adhereant pedi calicis:⁊ ſacer/
dos conficit.non ſunt ille ꝯſecrate:qꝛ de eis nõ
intenditur. ¶ Durandus autem ponit caſum: De nũe
ꝙ ſacerdos habeat coram ſe vndecim hoſtias ro hoſti
⁊ intendit conſecrare decem: querẽs quot ſint arum.
conſecrate. Reſpondet aũt diſtinguendo dicẽs
ꝙ hoc poteſt primo duobus modis intelligi.
Uno modo ꝙ numerus ſit ſolum in opinione
⁊ non in intentione.in intentione autem ſit cõ/
ſecrare quicquid eſt coram ſe. Ut verbi gratia:
vt ſi aliquis habeat coram ſe vndecim hoſtias
⁊ opinatur eſſe decem:ipſe intendit conſecrare
quicquid eſt coram ſe.nõ obſtat ꝙ eius opinio
fertur ad numerum. Unde quia effectus conſe
crationis ſequitur intentionem ⁊ non opinio/
nem.oẽs ille hoſtie ſũt ꝯſecrate. Alio modo po
teſt intelligi predictus caſus:qñ ſacerdos hȝ co
ram ſe vndecim hoſtias ⁊ intendit ꝯſecrare de/
cem vt non opinio:ſed intentio feratur ad nu/
merum.ita ſcȝ ꝙ non velit conſecrans plus q̄
decem:ſed tñ decẽ conſecrare: tunc in tali caſu
predictus doctor facit ſecundam diſtinctioneȝ
dicens.ꝙ duobus etiam modis contingeret.
Uno modo ꝙ ſciat veritateȝ numeri. Alio mo
do ꝙ ignoret veritatem numeri:⁊ ſi ſciat veri/
tatem numeri ſcilicet ꝙ hoſtie ſint vndecim:et
ipſe decem tñ conſecrare intendit: aut decem
diſtincte intẽdit ꝯſecrare:ideſt diſtinguit decẽ
hoſtias:quas intendit conſecrare ab vna quaȝ
non intendit conſecrare. Et tunc dicendum eſt
ꝙ iſte decem tñ ſunt conſecrate de quibus in/
tendit:⁊ illa de qua non intendit non eſt conſe
crata. Aut ſacerdos ſcit hoſtias eſſe vndecim et
intendit conſecrare decem: non diſtinguendo
vel determinando:quas decẽ intendit ⁊ quam
vnam non intendit:⁊ ſic intendendo deceȝ ex
illis conſecrare tunc nulla eſt conſecrata: eo ꝙ
intentio non fuit ad aliquam determinatam: ⁊
cum iſto dicto ſatis ꝯcordat ſanctus Thom.in ⁊ ar.x.
tertia parte.q.lxxiij.arti.ix.ad primum. vbi di/ ad terti
cit ꝙ miniſter ſacramentorum eſt ſicut inſtru// um.
mentum principalis agẽtis ſcȝ xp̃i eccleſie. Et
cum tale inſtrumentum habeat cognitioneȝ re
quiritur ꝙ per intentionem ſe determinet ad
opus:qḋ in virtute principalis agẽtis produ//
cere debet.ideo ſequitur ꝙ vbi nõ determinat
ſe nihil operaƒ. Si võ ſacerdos ignoret nume/
rum vndecim hoſtiarũ:⁊ itẽdit deceȝ hoſtias
tñ conſecrare. Dicit idem Durandus. ꝙ eodẽ
modo diſtinguendum eſt: vtrum determinet
quas decem intendit:vel nõ determinet. Et re/
ſpondendum eſt ſicut in precedẽti caſu imedia
te dicto. ¶ Sed dubitaƒ quõ accidat ꝙ nume/
rus ignoretur:cui dubitationi rñdetur: ꝙ põt
ꝯtingere ꝙ deceȝ hoſtias videat extẽſas:⁊ vna
ibi lateat:ipſe autem intendat oẽs quas videt ⁊

nullā aliam. Uel poteſt eſſe ꝙ ipſe decē poſuit: ⁊ vna erat ibi quā neſciuit: ipſe vero intēdat ſolum illas quas poſuit: ⁊ redit hic caſus in caſū ſupradictū Alberti. q2 tunc illa nō eſt cōſecrata quam neſciuit ibi eſſe ⁊ oēs alie ſunt cōſecrate. Si autem ipſe vnam plus ibi poſuerit q̄ crediderit: vel alius vndeciꝫ poſuerit: ⁊ ipſe mandauerit poni deceꝫ: ⁊ nō intendit cōſecrare niſi decē tm̄: tūc nō eſt determinata eius intētio: ⁊ ſicut ſupra nulla ipſaꝝ eſt ꝯſecrata. Hec ille. Cui cōcor. Joh. neapol. in. viij. quodli. Et addit idē Jo. ꝙ ſicut dictū eſt de quātitate diſcreta. ſ. de numero hoſtiarum: ſic dicendum eſt de quantitate ꝯtinua vnius ⁊ eiuſdē hoſtie. Si eni ſacerdos intendat cōſecrare medietatē ſoluꝫ alicui⁹ hoſtie determinatam tn̄ vtpote ſuperiorē ſoluꝫ vel inferiorē: aut dextram vel ſiniſtrā: illā ſoluꝫ cōſecraret. Sed ſi intenderet conſecrare medietatem ſolū alicui⁹ hoſtie: nō determinādo intētionē ſuā ad aliquā partē ꝺſignatā p̄dictis modis: vel alijs quibuſcūqꝫ: nihil penitus cōſecraret ꝓpter cauſaꝫ ſupradictā: q2. ſ. in tali caſu nō eſſet determinata intentio miniſtri reſpectu alicuius determinate materie. Sꝫ Pe. de pa. dicit ꝙ eſt duplex opinio circa iſtam determinationem. Quidam eni dicunt ꝙ opꝫ ꝙ fiat determinatio ſeu ſignificatio de pte hoſtie ꝯſecrāda vl̄ ſenſu vel imaginatiōe: al's nō conſecraret. Alij dicunt ꝙ ſufficit determinatio iſta: vl̄ ſignatio fiat intellectu: etſi nō ſenſu. Intentio. n. que exigitur eſt actus ptis intellectiue nō ſenſitiue. Et q̄uis alia determinatio intellectus ſit ſꝫ determinationem ſenſus: hic autem nō opoꝛꝫ ꝙ ſit ſignatio certe partis ſm̄ ſenſuꝫ: quia per viſuꝫ: cum cecus poſſit conficere: nec per tactū: quia ⁊ ſine tactu manus poteſt ꝯſecrare: nec per imaginationem vel aliū ſenſum q2 indiuiſibile ſꝫ ꝙ hmōi nō eſt ſenſu perceptibile. Id autē quo quid cōtinui ab alijs diſtinguiꝛ: ſm̄ ꝙ hmōi eſt oīno indiuiſibile ſicut linea que ſm̄ latitudineꝫ eſt idiuiſibilis: nō tn̄ ſm̄ ꝙ vnā partem diuidit ab alia. Suff. eſt ḡ ſignatio ſm̄ intellectuꝫ: q2 intellectus partē indiuiſibilē apprehēdere poteſt: puta ſi de hoſtia plena intendat ſolum medietateꝫ que eſt a parte ſuperiori ⁊ nō aliā vel hmōi.

De plurib⁹ celebrātibus ſimul.

¶ Utrum autē plures ſacerdotes poſſint eandem hoſtiā ꝯſecrare. Dicit Pe. de pa. in. iiij. di. xiij. ꝙ circa hoc eſt duplex modus dicēdi. Un⁹ eſt qui Alberti eſt ꝙ vtrīqꝫ poſſunt ſcꝫ ſimul. ſ. ſi verba conſecrationis proferant. Ratio eſt q2 qua ratione vnus ſacerdos vere conſecrat ſi intendit: eadem ratione ⁊ alius qui ſimul profert verba: ⁊ eadem intētio eſt nec ſunt due cōſecrationes: ſed vna q2 diuina virtus pōt ſm̄ bñplacitū ſuū aliquid vnū facere per miniſteriū vni⁹ vel pluriū. Si aūt non ſimul proferant verba: ſed vnus prius altero non pfīt: ſed prius proferēs conſecrat: alij non. Alius modus dicēdi eſt beati Thom. iiij. ſ. di. xiij. q. j. ar. ij. q. j. in corpe q. in Rñ. ad. j. ꝙ etiā dato ꝙ non ſimul ꝓferant verba ſed vnus poſt aliuꝫ tn̄ ꝯſecrāt: ⁊ hmōi ratio eſt: q2 ſacerdos cum ordinaꝛ ꝯſtituiꝛ in gradu coꝝ qui in cena acceperunt poteſtatem ꝯſecrādi: ſed apli qui acceperunt hāc poteſtatē ꝯſecrandi xp̄o cenanti cōcenauerūt. Et ideo noui ordinati ſm̄ ꝯſuetudinē quarūdam eccliaꝝ ep̄o celebrāti ꝯcelebrant: nec per hoc iteraꝛ ꝯſecratio ſup eādem mām: q2 licet diuerſis tēporibus ꝓferant verba. tn̄ ſicut dicit Inno. ſij. Intētio debet fieri ad idem inſtās ꝯſecrationis ſorte ad illud in quo ꝯſecrat ep̄s. Licet aūt iſtam opinionem ſcdām prima reprobet per quaſdā rōnes. ipſe tn̄ Pet. bene defendit eam deſtruēdo illas rōnes. Dicit eniꝫ prima opinio: ꝙ ille ritus de ſcda opinione non pōt dici ꝯſuetudo: ſed corruptela ⁊ abuſio: q2 quādo fit ꝯſecratio euchariſtie in miſſa: adhuc non eſt cōpleta ordinatio ſacerdotū: q2 reſtant quedam fienda: vt impoſitio manuū cum preſcripta forma verboꝝ accipite ſpm̄ ſanctuꝫ ⁊c̄. Irrationabile igiꝛ eſt. ꝙ ſacerdos celebret cum ep̄o: cum adhuc non ſit cōpleta ordinatio eius. Ad quod rñdet Pe. ꝙ in hoc magis credendū eſt Inno. qui hoc dicit q̄ illis. qui Inno. etiaꝫ dicit ꝙ ꝯſueuerūt pſbyteri cardinales circūſtare pōtificē: ⁊ cum eo pariter celebrare. Nec ex eo q' ꝯficiant: ꝯcelebrātes ante cōpletam ſui ordinationē pōt dici hec corruptela. q̄uis enim ante completā ordinationeꝫ exeq non debeant: tn̄ etiā diſpēſatio eſt de ꝯſuetudine ecclie ꝙ romana ecclia ſcit ⁊ diſſimulat. Immo. ⁊ Inno. papa approbat ex quo characterem ſacerdotalē iam acceperunt. etiā ſi nihil adderet. ꝯficere poteſt ⁊ debet in caſu ab ecclia cōceſſo. Unde etſi non dicat niſi verba ꝯſecrationis. excuſaꝛ ſi talis eſt mos illius ecclie ⁊ romana eccleſia ſcitus ⁊ non reprobatus. Iteꝫ q̄uis oīa que ſunt de eſſentia alicuius effectus: oportet ſimul ꝯcurrere. tn̄ q2 cum principale agens in ſacramētis ſit virtus diuina. que ex volūtate agit ſic ſufficit ad verum ſacr̄m ea que aliquid agāt cōcurrere. ſicut deus vult. Qd̄ ergo ecclia ſpiritu ſancto regiꝛ ſupponimus cōſuetudines ab eccleſia approbatas eſſe ꝯformes dei volūtati. Quia igitur oēs ſimul ꝯſecrantes intētionē ſuam ordināt ad horam ꝓlationis principalis. Licet aliqui prius: aliqui poſterius ꝓferāt: tūc tamē eſt defectus ex dei ordinatione. q̄uis al's ſm̄ curſum cōmunem intētio non poſſit anticipare vel tardare. Hoc tamē eſt verum ꝙ p̄mus qui verba ꝓfert: non ꝯſecrat ante alios: ſed hoc non intēdit. Unde ſi homo ꝓferat verba conſecrationis intētione non ꝯſecrandi: nihil conſe-

erat.ergo ſi pferat intẽtione non tũc ꝯſecrandi
non tũc ꝯſecrat.ſed quãdo eſt virtus que poſtea
ꝯſecrat. Uel poteſt dici ꝙ virtus ſubiectiue ma
net in aere ſubiecto vocis.que trãſit dei virtu-
te eam ꝯſeruãte quouſqꝫ oia ſunt cõpleta. Jtẽ
ſicut ſpũſſanctus in pmitiua eccleſia diuerſas
formas baptiſmi ordinauit ꝓpter diuerſas ra-
tiones: ſic ordinare potuit diuerſas formas in
talibus eccleſijs vbi ſunt tales ritus.ſicut ⁊ ali-
ter ꝯſecrãt greci:aliter nos. Hec Pe.de pa.

¶ De defectibus .§.iij.

De mo-
riẽte ce
lebrãdo

miſſe ⁊ reparatione. Quid agẽdum cum cele-
brãs deficit in miſſa:vel morte vel alia infirmi
tate occupatus. Rñdeo ſm ſtatutũ ꝯcilij Tole
tani.vij.q.j.ca.Nihil. ¶ Si ſacerdos impeditᷣ
vt ceptum officiũ implere nõ poſſit:alius ſacer
dos debet explere qḋ ille inchoauit. Et modũ
declarãt doctores. Si neſcitur vbi dimiſit pri-
mus tũc ſm oẽs debet a capite inchoari. Et ſm
Jnnoc.iiij.ſi hoſtia iam eſt ꝯſecrata ꝯſultius eſt
vt illa ſeorſum poſita ſup aliã hoſtiã.deinceps
totum officiũ iteretur. Si vo ſcitur vbi dimiſit
tũc ſm Alber.in libro de miſſa.ſi primus defe-
cit ante canonẽ debet alius reincipere a capite
⁊ totum rite ꝑagere:qꝛ ea que dicuntur ante ca
nonẽ non ſunt de ſacramenti ꝯfectione:ſed de
populi inſtructione. Si aũt iam incepit canonẽ
ſed nondum ꝯſecrauit.tũc alius ſacerdos non
debet a capite inchoare.ſed ꝓſequi vbi ille di-
miſit:⁊ hoc tñ eſt ex parte populi:qꝛ pplus mi-
nus verba ⁊ ſigna canonis appreciaret:ſi vide
ret ea tam facile repeti:tanqꝫ prius dicta eſſent
annullata. Signa enim illa repñtant xpi paſſio
nẽ que nunqꝫ dꝫ irritari reputari.tum etiaꝫ ex
pte ſacramẽti.quãuis enim ex illis verbis ⁊ ſi-
gnis ſubſtãtia panis ⁊ vini non trãſubſtantietᷣ.
tñ ipſa materia recipit ſanctitatẽ ex illis.vt ma
gis idonea fiat vt trãſubſtantietᷣ. Et hoc non eſt
repetẽdum ſup illam hoſtiã.ne iniuria fiat vir-
tuti verboꝝ tanqꝫ nihil valuiſſent prius dicta.
Si ſacerdos in ipſa ꝓlatione verboꝝ que ſunt
forma ſacramẽti deficiat verbis iaꝫ in pte pnũ-
ciatis: ſaluo iudicio ſententie maioꝝ ꝯſulereꝫ
ꝙ illa hoſtia pro reliquijs in altari ſeruaretur:
⁊ miſſa alia ab alio ſacerdote ſup aliam hoſtiaꝫ
celebraretᷣ. Sꝫ Jnnoc.extra de ſacra.non iterã.
dicit in glo.ſup ca.preſbyter.ꝙ in hoc caſu ali-
us ſacerdos debet incipe ibi.qui pridie ⁊c. Cre
do etiam ꝙ ſacerdos iſte poſt ſacrũ ſumptum
poſſet illam hoſtiaꝫ ſumere.ſup qua dicta ſunt
verba aliqua ꝯſecrationis etſi non oia. Si aũt
deficit quãdo iam ꝯſecratum eſt corpus.ſed nõ
dum calix:ꝯſiliũ doc.eſt dicit Alb.ꝙ hoſtia cõ
ſecrata in corporali mundo reponatur ⁊ ab illo
loco.ſimili modo poſtqꝫ cenatum eſt ſuper cali
ce rite preparato canon ab alio ſacerdote pera-
gatur:⁊ in fine miſſe corpꝰ ⁊ ſanguis ab eo ac-
cipiatur. Si aũt ſacerdos deficit in ipſa ꝓlatio-
ne verboꝝ ſuper calicem:tũc per alium facien-
dum eſt ꝓut dictum eſt de hoſtia.ſuper qua di-
cta ſunt aliqua verba ꝯſecrationis:ſed non oia
Sed in hoc caſu incipiet alius ſacerdos ſuper
alium calicẽ preparatũ ab illo loco ſimili mo-
do ⁊c. Tho.vero ⁊ Pe.de pa.dicũt ſimpliciter
⁊ indiſtincte ꝙ cum ſcitur vbi dimiſſum ſit ibi
debet incipi per eum qui ſupplet.qḋ tamẽ non
eſt intelligẽduꝫ de verbis formarũ:ſed de aliꝗs
verbis canonis vl' miſſe:qꝛ ſi prior dixiſſet par
tem verboꝝ ꝯſecrationis corporis ⁊ ſanguinis
⁊ ſecũdus reſiduum.nullus eorũ cõſecrat:ſed
oportet ꝙ vnus dicat totam formaꝫ corporis ⁊
ſanguinis ꝯſecrandi. Debet aũt ſacerdos con-
ſecrãs ſemper ſumere corpus ⁊ ſanguineꝫ.ſm
Tho.totiens quotiẽs celebrat.vt dicitur de cõ-
ſe.di.ij. Relatũ:qꝛ ipſum ſacramẽtum in ſum-
ptione cõplemẽtum ſue ſignificationis accipit
Et hoc intelligitᷣ niſi per violẽtiam vel infirmi-
tatẽ vel aliquid huiuſmodi impediatᷣ. Si autẽ
cõtingeret aliquem infra miſſam infirmari ad
mortem:nec haberet ſacerdos aliam hoſtiã qꝫ
iſtam quam ꝯſecraret.non debet ꝓpter hoc ſa- De ara-
cerdos a ſumptiõe abſtinere:ſed diuiſa hoſtia nea.
vnam partẽ ſumat:aliaꝫ infirmo ſeruet. Si mu
ſca vel aranea in calicem ceciderit:vel venenũ
ibi eſſe deprehẽderit. Dicit Thom.in.iij.parte
q.lxxxiij.arti.vj.in reſpõ.ad.iiij.ꝙ ſi hoc cõtin-
git ante ꝯſecrationem debet vinum effundi:et
abluto calice aliud apponi. Si autem hoc con-
tingit poſt ꝯſecrationem. ſiquidem perpendit
ibi eſſe venenũ vel animal venenoſuꝫ.⁊ per cõ-
ſequens ſanguinem infectum eo: nullo modo
debet ſumere:ne alteri tradere ne calix vite in
mortem vertatur:ſed in vaſe apto diligẽter po
ni:⁊ pro reliquijs ſeruari. Et ne ſacramẽtum re
maneat imperfectum:calix de alio vino debet
preparari ⁊ a verbis conſecrationis ſanguinis
reincipere ſi nõdum ſumpſit hoſtiaꝫ:qꝛ ſi ſum-
pſiſſet deberet apponere etiam hoſtiam conſe-
crandam cum vino. Si autem animal non ve-
nenoſum fuerit.tunc debet beſtia vt muſca vel
aranea ⁊ huiuſmodi ſi poteſt capi ⁊ lauari ⁊ po
ſtea comburi.⁊ lotio ⁊ cineres in piſcinam po-
ni in qua vt dicit Pe.de palude.ponuntur que
contigerunt corpus vel ſanguineꝫ mediate vel
immediate. Sed in quibus tamen nihil eſt de
corpore cum ſanguine.ſicut raſure tabule ⁊ ter
re ſuper quam ſtillauit ſanguis chriſti. Qui lã-
bi debet:⁊ poteſt a non ieiunio ſumi. Dicit etiã
Thom.vt ſupra.ad vltimum ꝙ occaſione ſacra
menti nihil abominabile dꝫ ſumi.ar.etiam ad
hoc.de ꝯſe.di.ij. Si ꝑ negligẽtiã.in glo. ¶ Si

De ſtillatiõe ſãguinis

ſanguis chriſti ſtillauerit vel ceciderit ſup᷑ ter/
ram vel tabulam: vel altare: vel pallã altaris:
quid agẽdum: ⁊ de ſtilla ⁊ de penitẽtia fienda.
de hoc habetur de ꝯſecra. diſt. ij. ſic. Si per ne/
gligẽtiam de ſanguine ſtillauerit in terrã. vel
ſuper tabulam que ſolet eſſe ſub pedibus ſacer
dotis ſm glo. lingua lãbatur: ⁊ tabula radatur.
Si nõ fuerit tabula vt non ꝯculcetur locus: ta/
men radatur ⁊ igne ꝯſumatur: ⁊ cinis iuxta alta/
re ꝯdetur: ⁊ ſacerdos quadraginta diebus pe/
niteat. Si ſuper altare glo. non interpoſita pal/
la ſtillauerit calix: ſorbeat miniſter ſtillam: ⁊ tri
bus diebus peniteat. Si ſup lintheũ altaris et
ad illud. ſ. lintheum ſtillauerit: quatuor diebus
peniteat. ſi vſq3 ad tertiũ nouem diebus peni/
teat. ſi vſq3 ad quartũ viginti diebus peniteat.
Et lintheamina que tetigerũt ſtillam tribus vi/
cibus miniſter. ſ. ſacerdos ibi abluat calice ſup
poſito. Et aqua ablutionis ſumatur vel iuxta alta
re condatur. Hec oĩa in dicto decreto Pij pape
primi. Et dicit Thom. in. iij. parte. ꝙ etiam illa
aqua ablutionis poſſet ſumi a miniſtro. niſi ꝓ/
pter abominatiõez dimitteret. Dicit etiã ꝙ cau
tũ eſt ꝙ pars illa linthei vel palle abſcindatur
poſt ablutionẽ ⁊ comburatur: ⁊ cinis in altari po
natur. Guil. tamẽ dicit ꝙ ſufficit ꝙ lauẽtur mo
do predicto. De huiuſmodi penitẽtijs. ſ. ꝙ tot
diebus peniteat ⁊ huiuſmodi dicit Thom. iij.
parte. q. lxxxiij. art. vi. ad. vij. ꝙ quidam dicunt
iſtas penitẽtias taxatas eſſe ad cautelam: vt ne/
gligẽtia magis caueatur. ⁊ ideo circũſtãtijs pẽ
ſatis poteſt addi vel minui ad dictã penitẽtiã.
Sed tutius eſt vt dictam penitẽtiam peragat.
Debet aũt ſm quoſdam diebus illis ieiunare ⁊
a cõmunione ceſſare: qđ etiam ponit glo. ſuper
d. c. Et Tho. etiam hoc dicit in tertia parte. Fa/
tetur tamẽ ꝙ põt hec penitentia minui vel ei ad/
di ſm negocij ꝯditionẽ ⁊ pſone. Et dicit Guil.
ꝙ ſufficit ieiunare ſicut ieiunatur in ſexta feria
vel. xl. In ſcriptis tamẽ dicit Tho. ꝙ alij dicunt
ꝙ his diebus debet iniũgi penitẽtia arbitraria
penſatis ꝯditionibus perſone ⁊ negocij: ⁊ hoc
dicit videri pbabilius. Siquis aũt euomuerit

De vomitu eucharistie.

eucharistiam dicit canõ. de ꝯſe. di. ij. c. ſiqs per
ebrietatem. vbi dicitur. Siquis per ebrietatem
ſ. ꝙ hoc accidit ꝓpter ebrietatẽ vel voracitatẽ:
ſi eſt laicus quadraginta diebus peniteat: ſi cle
ricus vl᷑ monachus. lxx. diebus peniteat. ſi epi/
ſcopus. xc. diebus peniteat. Sed ſi hoc accidat
cauſa infirmitatis: ſeptẽ diebus peniteat. Et di
cit glo. in. d. ca. ꝙ pro cauſa infirmitatis impo/
nitur penitẽtia ad cautelam ſicut. xxxiiij. q. i. in
lectum. ⁊ q2 non debuit ſumere cum eſſet infir/
mus. ſ. ſtomacho alteratus. Et dicit Ray. ꝙ de/
bet ille vomitus ſumi diligẽter ⁊ cremari. ⁊ ci/
neres iuxta altare recõdi. Et ex ipſo. ca. ſiqs per
ebrietatẽ ⁊c. arguit Pet. de pa. ⁊ reprobat glo.
ſuper. c. tribus gradibus. que dicit ꝙ vbi ſpẽs
ſacramenti atteritur dentibus: xp̄s ad celũ rapitur:
qđ dicere eſt hereticũ: q̃diu enim maneret ſub
ſtãtia panis ſi eſſet: tãdiu manet ibi corpus xp̄i
ſuccedens ⁊ q̃diu ibi maneret ſubſtãtia vini ſi
eſſet: tãdiu ſanguis chriſti. Sz ſubſtãtia panis
maneret non ſolũ attrita dẽtibus: ſed etiã in ſto
macho traiecta. vnde ⁊ dictũ. c. dicit ſiquis euo
muerit eucharistiã. Non põt aũt euomi niſi qđ
eſt in ſtomachũ traiectũ. Et qđ etiam dicit illa
glo. ꝙ in ſeceſſum nõ emittitur: ſed per ſudorem
vel aliter emanat: fatuum eſt fingere: q2 ⁊ per ſe
ceſſum taliter emitti pñt ſpẽs: ſicut emitteretur
ſubſtãtia panis ⁊ vini: non aliter. Illa aũt q̃nq3
nõ corrupta emittuntur vt in habẽtibus fluxũ er
go ⁊ ſpecies: ꝓpter qđ nõ eſt dãda eucharistia
habẽti talem fluxũ: q2. ſ. emittit integrũ qđ ſu
mit: ſicut nec habẽti vomitum: cum iſtud ma/
gis cederet in irreuerentiã ſacramẽti q̃3 illud.
Igitur corpus Chriſti ⁊ ſanguis tãdiu manet in
vẽtre ⁊ ſtomacho vel vomitu: ⁊ quocũq3 alubi:
q̃diu ſpecies manet ſicut ſubſtãtia ꝯuerſa mã/
ſiſſet: ⁊ ſi ſpecies incorrupte euomuntur vel egre/
diuntur: eſt ibi vere corpus chriſti. Et ſicut Greg.
non hz pro incõtinẽti ꝙ chriſtus ꝓmiſerit ſe a
diabolo in montẽ ⁊ ſup pinnaculũ portari: qui
ꝓmiſit ſe a mẽbris diaboli crucifigi: ſic in ꝓpo/
ſito maxime q2 per omnia hoc corpus xp̄i ma/
net incõtaminatũ. Et qđ dicit Aug᷒. in li. de re/
medio penitẽtie. de ꝯſe. di. ij. c. Ut quid paras.
ꝙ iſte cibus nõ vadit in ventrẽ: ſed in mẽtẽ. ve
rum eſt finaliter: q2 eſt ꝓpter mẽtem nõ ventrẽ
ordinatus: ſed illuc vadit ſacramẽtaliter: quo locali/
ter. ¶ Si mus aut aliud aĩal ꝓpter negligẽtiã

De muſca vel mure.

cuſtodiẽ ſpecies ſacramenti comederit: ille per
cuius negligẽtiã hoc accidit: dz quadraginta
diebus penitere. vt dicitur de ꝯſe. di. ij. Qui bñ.
Debz aũt his diebus penitere modo dicto. ſ. §.
Si ſanguis xp̄i. ſm Tho. in ſcriptis. Et dz mus
capi ſi põt ⁊ cõburi ⁊ cinis iuxta altare reponi.
Sed Pe. de pa. dicit ꝙ mus exenterari debz: ⁊
mus quidẽ cõburi ⁊ cinis in piſcinã ꝓijci: pars
aũt hoſtie ſi hõ eam horret ſumere dz in taber/
naculo reuerẽter poni ⁊ tãdiu ibi dimitti quo/
uſq3 naturaliter ꝯſumatur. Ipſa autẽ hoſtia nequaq̃3
dz in piſcinã ꝓijci: ſicut fecit quidam ſacerdos
de muſca repta poſt ꝯſecrationem in calice: nec
etiã dz cõburi ſicut fecit alius ſacerdos: de ho/
ſtijs mucidis ꝯſecratis ⁊ cinis ipſarũ piſcinam
ꝓijci: q2 hoc eſt imane ſacrilegiũ. Et ideo quan
tumcũq3 modica particula inueniatur: dz reponi
cum reuerẽtia: q2 in ea totus eſt chriſtus. Et ſi/
quidem homo eſſet tãti feruoris ꝙ huiuſmodi
non horreret: ſed ſumeret cõmendandus eſſet: ſi
tamen eſſet ieiunus. Sic beatus Hugo. clunia/

tas cõmendauit Goderanum ſumendo parti/unculas hoſtie quas leproſus cum viliſſimo ſputo euomuerat. dicens craticulam Laurentij fuiſſe tolerabiliorem. Hec Petrus. Nec puto eos ſibi contrarios. ſed dictum Thome videtur intelligendum cum iam videtur ſpecies ſacramenti alterata. ſcilicet ꝙ debet comburi animal. Dictum vero Petri. cum iactum eſt ita recens. ꝙ adhuc creditur ſpecies ſacramenti permanere in ſtomacho. ⁊ tunc debet exenterari.

De amiſſione hoſtie.

℃ Item ſi amiſſa fuerit hoſtia vel pars hoſtie vt inueniri non poſſit triginta diebus debet penitere. vt dicitur de conſecratio. diſtinct. ſecunda. Siquis. ⁊ modus penitentie ſm Thomam intelligendus eſt vt ſupra. Et intelligendum eſt quando accidit ex negligentia ſacerdotis. ſecus ſi ex miracula. ſicut legitur de beata Katherina de ſenis. de habitu. de penitentia beati Dominici: quo ſcilicet celebrante quodã fratre ipſa preſente vna pars hoſtie in fractione eius proſilyt de manibus eius extra calicez: quam nunquaz potuit inuenire: quia miraculoſe fuerat Katherine delata. Item dicit Hoſti. ꝙ ſi is ad quem ſpectat cuſtodia euchariſtie incaute dimiſit euchariſtiam. ꝙuis inde nihil nephande acciderit. tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per eius incuriam aliquid nephãdum acciderit: grauioris pene vltioni ſubiaceat. extra de cuſtodia euchariſtie. c. j.

℃ Quedam vero .§. iiij.

fiunt in miſſa ad congruam ritus ſacramẽti ſolẽnitatem. vt certus locus ⁊ certum tempus et certus modus.

Locus celebrãdi

℃ Quantum ergo ad locuz nota ſm Ray. ꝙ miſſa non debet celebrari niſi in eccleſia conſecrata ſi fieri poteſt. vel ſaltez in altari conſecrato. vel ſi hoc non habetur ad minus ſemper habeatur parua tabula conſecrata Et dicit Guil. ꝙ hec tabula debet eſſe lapidea: nec conſecrari debet niſi habeat capſulaz. de capſula autem illa cui compaginatur tabula non refert. vtrum ſit lapidea vel lignea: vel de alia materia ſolida. Et dicit Pet. de palude. ꝙ debet cauere qui celebrat ꝙ ſit tanta latitudo ⁊ lõgitudo lapidis in capſula. ꝙ in ea poſſit capi pes calicis ⁊ hoſtia conſecranda. vel ꝙ in conficiendo cum in manibus panem vel calicem ſuper lapidem teneat: vt ſic ſuper lapidem conficiat. Sed altare ſuper quod altare portabile ponitur: non refert vtrum ſit ligneum feneſtra vel oſtium. Idem etiam ꝙ extra eccleſiam ſine neceſſitate nunꝙ licet celebrare ſine licentia epiſcopi. de conſecra. diſtin. j. miſſarum. In nulla autem neceſſitate licet celebrare in mari. vel ſuper fluuium vbi probabiliter timetur de effuſione ſanguinis propter agitationem nauis.

Sed non habentibus capellas licet potius celebrari ſub diuo: ideſt in campo vel in domibus priuatis. vel capellis. dum tamẽ alia neceſſaria habeantur ꝙ quidem miſſam dimittere: quando non poteſt peti licentia ab epiſcopo. In tali enim neceſſitate dat papa licẽtiam: vt vbi eccleſie cõſecrate ſunt deſtructe: in capellis: in itinere: ſub diuo aut in tentorys. de cõſe. diſt. j. Concedimus. In exercitu chriſtianoꝝ idem fiẽdũ: maxime q2 cõmunicare debent quibus periculum mortis imminet. Sed a principio ſi commode poteſt peti licentia ab epiſcopo debet peti. Unde in camera: in aula: ⁊ huiuſmodi nõ licet celebrare: niſi epiſcopo cõcedente. Habẽt tamen predicatores ⁊ minores priuilegium vbicũqz fuerit ſuper altare viaticuz celebrare. Unde etiam ſine epiſcopi licentia poſſunt in infirmaria cõmuni: ⁊ cameris priuatis altaria erigere: ⁊ in itinere in altari viatico celebrare. extra de priuil. ca. In his. al's ſi hoc ſine epiſcopi licentia non poſſent: priuilegiũ illud nihil operaretur. Hec Pet.

Tps celebrãdi

℃ Quãtum ad horam ⁊ tps celebrãdi dicit Tho. ꝙ cõiter loquẽdo miſſa dz dici de die ⁊ non de nocte: q2 hoc ſacrm ad tẽpus gratie ptinet: qđ per diem deſignat. Iuxta illud ad Roma. xiij. Nox preceſſit ⁊c. Dies autẽ iudicat in hoc. nõ ſolum ab ortu ſolis: ſed exꝗ incipiũt ſigna orituri ſolis manifeſtari per aliquam aeris manifeſtationẽ vel illuſtrationem. In duabus tñ noctibus propter priuilegiuz illarum celebrat in nocte. ſ. in natiuitate dñi ⁊ reſurrectione. ꝙuis hoc nõ oporteat ſeruari ſemper. Et de reſurrectiõe cõiter non ſeruat: ſed dicitur in ſabbato ſancto. Et dicit Guil. Credo ꝙ qui ſciẽter ante diem celebrat: cum ſit ꝯtra generalez ꝯſuetudinem eccl'ie mortaliter peccat: niſi ſit per hoc per epm vel ſuperiorem diſpẽſatũ in caſu. vt ſi aliquẽ ꝯtigerit infirmari ad mortẽ: ⁊ non poſſet haberi euchariſtia: niſi ꝯficeret ante diem. Pe. autez de pa. dicit. ꝙ cardinales aliqñ ex diſpẽſatione pape celebrãt ante diem. Et ſic dicit glo. de priuil. c. ſi. li. vj. Epi itinerantes ante diem celebrare pñt ne impediantur in via. Siľr pro coicando infirmo: ſi aliter viaticũ nõ habeat videt eſſe bona cã. Solẽnis aũt celebratio miſſe tribus horis inſtituta eſt. tertia diebus feſtis. in ſexta dieb9 pro feſtis. in nona diebus ieiunioꝝ. de ꝯſe. di. j. Nocte. ⁊. c. Solẽt q2 in miſſa recolit mors chriſti: q2 hora tertia crucifixus eſt linguis iudeoꝝ. ſexta manibus militũ. nona expirauit. Põt etiam poſt nonã cantari miſſa: quãdo fiunt ordinationes. vel põt dici quãdo non eſt dies ieiunij inter ſextã ⁊ tertiaz: ⁊ in diebus ieiunij in nona. Miſſe aũt priuate a mane vſqz ad tertiã: vel vſqz ad nonaz: dieb9 ieiunioꝝ. Pe. aũt de pa. dicit ꝙ miſſe nõ ſolẽnes

poſſunt ab aurora vſq3 ad ſextam celebrari vel etiam nonam quod videt intelligendu3 de diebus ieiunioꝝ vſq3 ad nonam. An. de bu. poſt Hoſt. dicit ꝙ poſſunt dici vſq3 ad ſextã: ⁊ dieb⁹ ieiuniorũ vſq3 ad nonã. Et dicit Pe. de palude. ꝙ qui credit ante diem eſſe diẽ: aut credit nõ eẽ meridiẽ cũ ſit. cũ in talibus ſepe homo decipiatur. Quis ex vna parte videatur cauſari: quia ſe diſcrimini exponit. ex alia tamen ſi deuotio expoſcat ⁊ aliter miſſam habere nõ poteſt: excuſatur: q2 quod paru3 deeſt quaſi nihil deeſſe videtur. Ite3 nõ debet dici ab eo qui nõ dixit matutinũ. l3 poſſit audiri. alˀs dicendo eſſet mortale: quia contra conſuetudinẽ generalẽ eccliẽ. Guil. dicit ⁊ etiam Pe. ꝙ nõ deb3 dici ante primam: niſi ſit conſuetudo in contrarium: vel generalis. vt in miſſa etiam ſecunda natalis. vel particularis. vt in quibuſdam monaſterijs. vbi dicitur miſſa ante primam.

¶ Nota ꝙ non l3 .§.v.

Quotiens lic3 celebrare.

niſi ſemel in die celebrare vel cõicare. vt vel in hoc vnica paſſio xpi repñſentet. ⁊ valde felix eſt qui vnam digne celebrat de conſe. di. j. ſufficit. ⁊ de cele. miſ. c. Conſuluiſti. Excipiũtur aũt ſex caſus ẜ Pe. de pa. in quibus licet pluries celebrare. Prim⁹ eſt in die natiuitatis dñi: in qua quilibet ter celebraret põt ⁊ hoc ad repñtandũ triplicem xpi natiuitatem. ſ. eternalem temporalem ⁊ mentalem. vel tres in chriſto ſubſtantias: deitatẽ: aĩam: ⁊ carnem. Secũdus eſt ꝑpter defunctum qui ſubito occurrit poſt miſſam dicta3: nec debet ſine miſſa ſepeliri ſi ſit tempore miſſe. puta q2 ſic ſe habet conſuetudo loci. immo dicit Ray. ꝙ ex intẽtiõe põt dicere vnã pro viuis ⁊ alia3 pro defunctis: nõ quidẽ regulariter nec omni die ſed cauſa rõnabili. puta cu3 parochianus vel cui tenet petit anniuerſarium vel annale: vel trigenale nec ille poteſt cõmode vicariũ habere. Ide3 dicit Guil. niſi hoc ſit contra conſuetudine loci approbatam: vel conſtitutionem ſynodalem. Tertius eſt pro neceſſitate infirmorũ viaticu3 petentiu3 ſi nõ ſit corpus domini reſeruatum nec aliter poſſit haberi. tunc licet iterum celebrare: ſi eſt ieiunus ⁊ pluribus hoſtijs. vt vltra eam quam ſumit vna3 op3 infirmo ⁊ alteram reſeruet. Quartus eſt pro neceſſitate peregrinorũ diẽ dominico feſtiuo: quãdo omnes maxime peregrini debent audire miſſam. Quintus pro nuptijs: quia laudabilis cõſuetudo nõ eſt niſi in miſſa dare benedictione3 nuptialem. Quis in quibuſdam partibus poſt veſperas ⁊ aliquando in profunda nocte ſoleãt iſta fieri. Hos etiam caſus ponit Ray. Sext⁹ ẜm Hoſt. eſt ſi h3 duas eccliãs cõmendatas vel vnam cõmendatã ⁊ aliã intitulatã ꝑpt pauptatem: nec poteſt habere vicariũ: ⁊ quilibet populus vult habere miſſam in ſua eccleſia: cu3 vtriq3 equaliter teneat vtrobiq3 poteſt equalit celebrare. Si etiam occurrent eodem die due miſſe. vnã forte de feſto. aliã de ieiunio vt cõtingit in quadrageſima: ⁊ videt iuſta cauſa celebrãdi bis. ſi tamẽ alˀs non põt audire ſecundam. non tenetur ſ3 ſufficit de vno celebrare ⁊ de alio officium tenere. ¶ Et nota ꝙ in his caſibus nunꝗ licet celebrare vltra binam vicẽ: niſi in natali vbi ter conceditur. Item intelligit ꝙ põt dicere ſcdam miſſam in his caſibus ſi eſt ieiunus. ita ꝙ nõ ſumpſerit ablutionẽ. alˀs non poſſet ſecũdo celebrare. Itẽ eti l3 aliquĩ pluries celebrare vt in dictis caſibus. in quibus debet ſemp ſacramentum ſumere. nunꝗ tñ l3 in die pluries cõmunicare abſq3 celebratione. Itẽ ſicut dĩ vnu3 prandium ⁊ vna cena vnitate cordis. i. intentionis. l3 ſint ibi multe potatiões ⁊ comeſſiones ſic ſi ſacerdos ſumat prius ſub duab⁹ ſpecieb⁹ fractionis: ⁊ poſtea calicem. vna eſt cõmunio. Sicut ſi ꝑpter cuſtodia periculũ ſacri ſumeret ſimul decẽ hoſtias ꝯſecratas nõ dicit niſi ſemel cõmunicare. Item poſtꝗ celebrauit vel alˀs cõmunicauit l3 non plus cõmunicare intenderet ſi ſit periculũ: l3 et ieiuno tñ hoſtiam ꝯſecrata3 ſumere. ar. de ꝯſe. di. ij. Tribus gradibus. Hec oĩa Pe. Item extra de cele. miſ. c. ij. dĩ ꝙ propt miſſam peculiarẽ. i. ſpecialẽ pro aliquo ſcõ vel pro defuncto nõ d3 quis dimittere quin audit miſſam ꝓpriam de die: qđ intelligit ẜm Guil. qñ dies habet propriam miſſam: ⁊ illa die tenetur audire. Item dicit Ray. vt in ꝓfeſtis dieb⁹ cum dicitur miſſa de beata virgine vel de ſpiritu ſancto ⁊ hmõi. non debet dici gloria in excelſis deo: nec credo in vnum deum: vt fiat differentia inter ſolẽnitatẽ ⁊ cõmemorationem. extra de cele. miſ. c. Conſilium. vbi etia3 dĩ ꝙ Te deum. regularius dimittitur. Sed dicit Hoſti. ꝙ in hmõi deuotam conſuetudine3 non reprobamus. ¶ Item nota ꝙ miſſa non debet celebrari niſi habeantur omnia que ſunt de cõmuni ⁊ vniuerſali ritu celebrationis: ⁊ ꝙ ad min⁹ ſit vnus preſens: ⁊ ſufficit ipſe ⁊ ſeruitor ẜ Alber. ⁊ Hoſti. ⁊ qđ dicitur de conſe. diſtin. j. hoc quoq3. ꝙ debent eſſe duo. abrogatum eſt per cõtrariam conſuetudinem: vt dicit Pe. de palude. Item non debet celebrari ſine lumine ẜm Hoſti. extra de cele. miſſa. c. ſi. Unde depoſitus fuit ſacerdos qui ſine igne celebrabat: vt patet in dicto. c. Item non debet celebrari ſine calice qui licet olim fieret de ligno vel de vitro nunc non licet: nec etiam debet eſſe de ere. aut auricalcho: aut cupro: aut plumbo: quia propter eruginem iſta vomitum prouocant: nec de ligno propter poros ne ſubintraret ſanguis

regſu adle brandi

nec de vitro ꝓpter fragilitatē: nec de lapide ꝓꝑ
ineptitudinem. de ꝯſe. di. j. vaſa. ⁊. c. ſeq. ⁊ q2 in
c. vt calix dñi. dicit ꝙ tam calix ꝙ̄ patena debet
eſſe de auro vel argēto vel ſtāno: omnē aliā ma
teriā ꝓhibere videt̄: dʒ etiā ipſe calix eſſe ꝯſecra
tus ⁊ chriſmate punctus cum patena: nec licet
in hoc epō diſpēſare: q2 ſic ſtatuit Silueſter pa/
pa. extra de ſacra. iterā. ca. j. Et ſiquidē modica
pars pedis aut cyphi refectione indiget ſine ſu
perioris ptis amotione conſecratus manet. Si
aūt cyphus a pede ex toto ſeparatus eſt: licʒ fra
ctus nō ſit: vtputa q2 iūctura tornatilis ꝯſecra/
tione indiget. Hec Pe. de pal. Itē ſm Archi. ſi
calix argēteus cōſecratus deaurat̄ poſtea: quia
aliā ſupficiēʒ hʒ ⁊ ꝯſecratio fit in ſupficie: indi/
get ꝯſecratione. Qđ aūt dicit̄ di. xciij. diaconi.
ꝙ ſacerdotibus ſolēniter celebrātibus. non dʒ
per ſe calicē accipe niſi prius per diaconos por
rigat̄ monitio eſt nō ꝑceptū ſm Pe. Itē debēt
ibi eſſe palle in altari. que ſm Pe. de pa. ad mi
nus. debēt eſſe due. vt rñdeant lintheaminibꝰ
quibus inuolutuʒ fuit corpus xp̄i: que plurali/
ter noiant̄. Debēt autē ipſe palle ⁊ corpale eſſe
nō de ſerico ſed de pāno lino ſimplici. xxv. diſ.
plectis. Qđ ad diaconū cōpetit cōponere men/
ſam. exponit Alb. i. explicare ⁊ replicare corpo/
rale. cum ſeruit ſacerdoti: nec iſerioribus tāge/
re licet. Et nota ꝙ di. xxiij. c. ſacratas. dī ꝙ mu/
lieres etiaʒ moniales nec pallas nec vaſa ſacra
nec corpalia debēt ꝯtingē. Et ſi ex deuotione h̄
faciāt. dicit Pe. de palu. ꝙ ꝑſumptuoſa ⁊ indiſ/
creta eſt deuotio. Sicut Oza. qui tetigit arcam
ij. Reguʒ. vj. c. ⁊. j. Paral. xiij. c. Unde talia nec
per laicos nec per mulieres abluenda ſunt. Di/
cit tñ ꝙ ꝯſuetudo excuſat. cum. ſ. moniales cor
poralia lauāt. ⁊ multo magis de alijs veſtibus
ſacris ⁊ cum reficiūt. ¶ Iteʒ ſine veſt. bꝰ ſacris
non dʒ miſſa celebrari. de ꝯſe. di. j. veſtimenta.
Et ſm Pe. de pa. ſpecialiter iſta ſex requirūtur
ſ. ſtola: manipulus: alba: amictus: cingulū ⁊ ca
ſula. i. planeta. Iſta enim bñdicunt̄ ⁊ ſacrātur.
Unde videnť eſſe de neceſſitate ꝑcepti: non ſic
de camiſia que nō bñdicit̄ videt̄ ꝙ de lōgo ma
nipulo liceat facere ſtolam: ⁊ ecōuerſo de breui
ſtola manipulū vel cingulū: q2 oia hec vera bñ
dictione cōſecrant̄. Et cum caſula eſt duplicata
cum poſſit eſſe ſimpla ſup quālibet ptem fit bñ/
dictio. vnde in celebrādo verti poteſt ex vtraqꝫ
pte. Et ſi vna pars amoueat̄ ab alia remanet be
nedicta: ⁊ pōt in ea celebrari: ⁊ ſil r de dupla ſto
la. Itē ſm eūdem Pe. qñ veſtimēta reparant̄ ꝓ/
reparatio veſtiuʒ pter pauptatem videt̄ diſtinguēdū: q2 aut tāta
pars amota fuit: ꝙ ſine illa nō bñdiceretur vel
celebraret̄: vt tota manica vel pars ſupior ⁊ tūc
deſinit eſſe benedicta: cum bñdictio nō fiat ſine
verbis: nec niſi ab epō. Si aūt modica particu/
la cuius defectus nec benedictioneʒ impediret
nec celebrationē: tūc licʒ celebrare. Nec hoc eſt
ꝯtra illud qđ dicitur extra de ſacra vncti. qđ in
dubijs. vbi glo. ex eo ꝙ dicit̄ in tex. illius cap.
oleum nō ꝯſecratum pōt oleo ſacrato cōmiſce/
ri. ſumit inde argumentū ꝙ in reficiēdis para/
mētis vel ſacris veſtibus: nō ſacrum filum vel
pānuʒ: lʒ ſacro apponi: nec eſt opus noua cōſe/
cratione. Sed hoc nō eſt ſimile: q2 qñ oleuʒ ad/
miſcet̄ oleo liquor preexiſtēs nō deſierat eſſe ſa
cer vel bñdictus. Et talia ꝯtiguitate fiunt conti
nua ⁊ fiunt vnū: ſed pānus additus pāno nō fa
cit vnū niſi colligatione. Itē iam primus pan/
nus deſierat eſſe bñdictus ꝓpter qđ appoſitio
nō benedicti nō benedicit illū qui deſierat eſſe
benedictus: cum bñdictio non fiat ſine verbis.
Unde ſi anteꝙ̄ remoueat̄ ſupſueret̄ noua: tunc
nunꝙ̄ deſijſſet eē benedicta ⁊ poſtea amota: ad
huc remaneret integra ⁊ vna: vnitate tali: qua
nauis dicit̄ vna per tabulas renouata. ¶ Ipſis
aūt ſacris veſtibus vel vaſis ſacris: nullo modo
debēt vti ſeculares. Uel eis mutuari ad vſuʒ ſu
um. de ꝯſe. di. j. Nemo. ⁊. c. in ſancta. Propter
hoc enim Balthaſar ⁊ vita ⁊ regno priuatꝰ eſt.
vt habet̄ Dani. v. Et in hiſtoria tripartita legit̄
de quodā ſeculari: ꝙ cum in theatro luderet ſa/
cris veſtibus indutus: ſubito mortuus eſt. Sed
⁊ Archid. poſt Hug. in roſario reprehēdit abu
ſionē ſecularium: etiam mulieꝝ modernarū: que
cum vſe ſint veſtibus pcioſis pro ſe factis in
multis laſciuijs ⁊ vanitatibus: exinde faciunt
fieri de eis paramenta vel planetas. Et quāuis
iſtud nō repiat̄ expreſſe ꝓhibitū: imo ex auro ⁊
argēto ablato ab egyptijs quo male vtebant̄ fa
bricatū eſt tabernaculū: tñ honeſtius ⁊ decenti
us eſſet facere hmōi ex his que nō venerunt in
vſus laicoꝝ. ¶ Notādum ſm Tho. in. iiij. diſ. Signi/
xxiiij. in ſi. ꝙ veſtes miniſtrorū deſignant ido/ ficatio
neitatem que requirit̄ in eis ad tractāduʒ diui/ veſtiū.
na. Et quia quedā ſunt que in oibus requirun/
tur: quedam vo tm̄ in ſuperioribus que nō ita
in inferioribus miniſtris exigūtur: ideo quedā
veſtes ſunt oibus cōmunes. ſcilʒ paratis ſolēnit̄
ter ad miſſam. quedam vo tm̄ ſunt ſuperioruʒ.
Et oibus quideʒ miniſtris cōpetit amictus te/
gens humeros: qui deſignat fortitudinē ad di
uina officia exequēda: quibus mancipant̄: ⁊ ſi/
militer alba que ſignificat puritatem vite ⁊ cin
gulū quod ſignificat repreſſionem carnis. Hec
oibus conueniūt. Sed ſubdiaconus habet ma
nipulum in ſiniſtra: quo ſignificat̄ exterſio mi/
nimarum macularū: quia manipulus eſt quaſi
ſudariū ad extergēdum vultuʒ. Ipſe enim pri/
mus eſt qui admittitur ad ſacra tractanda: ha/
bet etiam tunicā ſtrictam: per quā deſignat̄ do
ctrina chriſti. Unde ⁊ in veteri lege etiam tin/

tinnabula habebant in extremitate tunice ſummi ſacerdotis. Exo.xxviij.c. Subdiaconi enim primi admittūtur ad doctrinam noue legis nūciādam.ſ.in epiſtolis aploꝝ:ſed diaconus habet amplius ſtolā in ſiniſtro humero:in ſignū ꝙ applicatur in miniſterium in ipſis ſacramentis:⁊ habet dalmaticam:que eſt veſtis larga ſic dicta:q: in dalmatie partibus primo fuit eius vſus ad deſignandū ꝙ ipſe primo ad diſpēſandum ponit.q: ſic diſpenſat ſanguinem chriſti. In diſpēſatione aūt requiritur largitas:ſed ſacerdoti in vtroq; huiuſmodi ſtola ponit.vt oſtēdatur ꝙ poteſtas diſpēſandi ſacramenti ei dat plena:nō vt miniſtro alterius. Habet etiam caſulam que ſignificat charitatē quam debet habere:⁊ q: ſacramētum conficit charitatis.

¶ Nota ergo ꝙ ſi .§.vi.

aliquod eoꝝ defuerit que requirunt ad ritū celebrationis ſolēnitate vt calix ꝯſecratus.palle.altare vel lumen:vel aliqua veſtis ſacra.vt manipulus:ſtola ⁊ huiuſmodi.potius debet dimittere miſſam etiam die feſto ꝙ̄ ſic celebrare: quia ſic celebrando aduertenter:quamuis ſine dubio ꝯficeret exiſtētibus alijs que ſunt de ſubſtantia ꝯſecrationis:tamē peccaret mortaliter. ⁊ idem credo celebrando ſine miſſali ſeu libro: in quo ſit ſaltem canon.alſ mente retētus dicēdo. Nam ⁊ talis ſe exponit periculo errandi in verbis canonis:immo ⁊ ꝯſecrationis:cum et optime memorie viros aliquādo fallat memoria.tum etiā q: facit ꝯtra generalem eccl'ie conſuetudinem.di.xj.in his.dimittēdo etiam ſtudioſe aliqđ notabile de miſſa:vt euāgeliū.epiſtolam ⁊ hmōi.puto etiā ꝙ eſſet mortale. Item nota ſm̄ Pe.de pa.ꝙ veſtes ſacre palle quibus altaria cooperiunt:corporalia:vela:cortine eccleſie ⁊ altaris pāni.que.ſ.ante altare vel ſuper vl' circūcirca.vt in quadrageſima de pariete ad parietem extēdunt:⁊ qui ad parietes eccl'ie pēdent ⁊ oīa alia ad cultum dei pertinētia.vt monaſterium eccleſie ⁊ hoſpitale non debēt cōuerti ad vſus laicos vel ꝓphanos.xix.q.j.que ſemel. ⁊ cum predicti pāni eccl'ie vetuſtate conſumpti fuerint debent cōburi ⁊ cineres circa eccl'iaꝫ retrudi in aliquo loco honeſto ne pedibus cōculcet.de ꝯſe.di.j.c.altaris.ſcuta aūt mortuoꝝ in eccl'ia appēſa pro neceſſitate eccl'ie milites tollē pnt.ſicut Dauid gladiū Golie.j.Reg.xxj.

¶ Quedam alia .§.vij.

requirūtur in celebratione vel cōione ad cōicātis vel celebrātis idoneitatem.vt.ſ.digne operet.⁊ iſta ſunt tria ſm̄ Thom.in.iiij.diſt.viij.q.vlt.in expōne littere.ſ.puritas mentis:deuotio actualis:⁊ mūdicia cordis. Et quātum ad primum oportet ꝙ regulariter ſit cōtritus ⁊ confeſſus cum propoſito obſeruādi mādata dei ⁊ eccleſie.⁊ q: eccleſia ꝓhibet a cōione excōmunicatos excōicatione maiori vel minori.etiā ⁊ interdictos ⁊ ſuſpēſos ⁊ degradatos a celebratiōne.ideo tales oportet ad hmōi abſtinere. alias peccarēt mortaliter.⁊ q: peccatū eſt ꝯtra puritatē mētis.ideo accedere nō debet ad celebratiōnē vel cōionem niſi prius ꝯtritus ⁊ confeſſus: qđ eſt neceſſariū de mortalibus:ſed ⁊ de venialibus decens eſt ꝯteri.⁊ ſi cōmode poteſt confiteri.ꝙ̄uis nō ſit neceſſarium. Unde dicit de cōſe.di.ij.ſi nō ſint tanta peccata.vt excōmunicet quis.i.vt poſſit excōmunicari:quod nō ſit niſi pro mortali:nō debet a medicina corporis diſſeparari.nō debet.i.nō tenetur.vt exponit Pe. q: etſi venialia nō ſint ꝯtra charitatem.ſunt tamē ꝯtra charitatis feruorem:⁊ impediūt actualitatem deuotionis.⁊ per ꝯſequens vel fructuꝫ impediūt vel minuūt. Sed ⁊ quādoq; qđ putatur veniale eſt mortale:aut per ꝯfeſſione fit homo de attrito contritus: niſi ponat obicem.

¶ Item nota ſm̄ Pe.de pa.in.iiij.ꝙ accedere ad cōmunionē vel celebrare cum peccato mortali pōt eſſe tripliciter. Uno modo q: illđ ignorat.alio modo q: dubitat.tertio modo q: illud cognoſcit. Primo caſu cum.ſ.non eſt conſcius de mortali poteſt eſſe dupliciter. Uno mō quia ſcit ſe cōmiſiſſe peccatum:ſed reputat ſibi ſuiſſe dimiſſum:q: credit ſe eſſe contritum cū non ſit:ſed attritus.⁊ talis ſi ſit confeſſus nō peccat accedendo:q: vbi non poteſt haberi certitudo plena:ſufficit probabilis cōiectura.ſ.ꝙ homo doleat de preterito:⁊ caueat per propoſitū de futuro. Alio modo quia neſcit ſe cōmiſiſſe hoc peccatum.⁊ hoc iterum contingit dupliciter. Uno modo quia recolit de facto : ſed nō credit illud eſſe peccatuꝫ mortale:ſed veniale vel nullum.vtputa fornicationem ſimplicem.⁊ tūc nō excuſatur quin peccet accedendo. quoniā ignorantia que non excuſat facientē a peccato dum facit:non excuſat eum a peccato dum ſic ad ſacramentū accedit:ſed talis eſt huiuſmodi ignorantia. Non enim excuſat eum a peccato faciētem ex quo punimus eum in peccato licꝫ ignoret:quia huiuſmodi ignorātia vel eſt iuris:vel eſt particularis circūſtantie quam talis tenebatur ſcire.alſ non peccaſſet.ergo peccat accedēdo. Alio modo neſcit cōmiſiſſe peccatum:quia ſcilicet non recordatur de facto.⁊ hoc iteruꝫ cōtingit dupliciter:quia aut diſcuſſit cōſciētiam ſuam prius ſufficiēter.⁊ tamē non recolit illud factum:ſed eſt oblitus.⁊ tūc nō peccat accedendo:imo forte veniam obliti ꝯſequit ex vi ſacramēti. Dicit enim Aug.ꝙ corpus chriſti viuificat mortuos dum māducatur. Aut nō diſcuſſit

celebrare in mortli.

ꝯſcīētiam ſuam diligēter. ⁊ ob hoc nō venit in
noticiā mortalis cōmiſſi. ⁊ tūc peccat mortal'r.
Et ratio eſt: q2 volūtaria omiſſio circūſtātie que
ad factum requirit̄ non excuſat: ſed aggrauat.
Sed diſcuſſio ꝯſcientie eſt ꝯditio que requirit
in ſuſcipiēte hoc ſacrm̄. ſm illud. j. Cor. xj. Pro
bet aūt ſeipſuȝ homo ⁊c̄. ergo talis omiſſio nō
excuſat quin accedat vt peccator. nam ⁊ iuſtus
accedēs ad hoc ſacrm̄ ſine diſcuſſiōe forte pec
cat niſi ꝙ in iuſto qui cōſueuit paſſim ſcrutari
ꝯſciētiam ſuā ſufficit breuis ⁊ trāſitoria diſcuſ
ſio que non ſufficit in alio. In ſcđo caſu cum ſcȝ
dubitat tūc dupliciter. quia aut credit ſe eſſe in
mortali ex conſciētia ſcrupuloſa ⁊ temeraria. ⁊
tūc dȝ deponere eam: ſed quouſqȝ nō depoſue
rit: abſtineat q2 ꝯſciētia erronea ligat ⁊ obligat
aut hoc credit ex ꝓbabili ꝯiectura. ⁊ tunc dȝ cō
teri ⁊ ꝯfiteri. al's ꝑiculoſe exponit. ⁊ ſic videtur
eſſe mortale ſi fecit qđ debuit in diſcuſſione nō
peccat: ſed ſibi dimittit̄ al's ſecus. In tertio ca
ſu cum. ſ. ſcit ſe eſſe in mortali. de quo non ꝯte
rit̄ vel etiam nō ꝯfitetur cum poſſit. tūc iterum
peccat mortaliter. Et ratio huius eſt: q2 irreue
rētia ⁊ abuſus tanti ſacramēti non pōt eſſe ſine
mortali. Eſt aūt magna irreuerētia ⁊ abuſus ſa
cramēti huius accedere ad ipſuȝ cum mortali.
qđ patet tum ex modo ſumendi: q2 ſumit̄ vt ci
bus. Sed ſicut cibus corporalis nō cōpetit niſi
viuēti corporaliter. ſic nec iſte cibus ſpūalis ni
ſi viuēti ſpūaliter. peccator aūt mortuus eſt ſpi
ritualiter. Patet etiā ex re ibi ſignata. ſ. corpus
chriſti myſticū. Unde quicūqȝ ad hoc ſacrm̄ ac
cedit: ꝓtēdit ſe volare ad vnionē cum chriſto
⁊ mēbris eius. Sed exiſtēs in ꝯſcientia morta
lis ad hoc nō tendit ſed recedit. ⁊ ſic eſt reus fi
ctionis cum vnum intēdat ⁊ aliud ꝓtēdat. fi
ctio reſpectu ſacramēti eſt mortalis. Et eſt hmōi
mortale q̄ꝫtum ad grauitatē: mediuȝ inter pec
cata que cōmittunt̄ in deū: ⁊ que fiunt in proxi
mū. ſicut homo aſſumptus eſt melius inter deū
⁊ hoīes. ⁊ peccata quidē carnalia reddūt homi
nem magis indignū ⁊ magis impediūt a per
Carnalia pctā ceptiōe huius ſacramēti q̄ ſpūalia: q2 plus mē
teȝ diſtrahūt ⁊ plus ſcādalizant. ⁊ magis ſcitur
in iſtis quid mortale ⁊ quid veniale q̄ in illis.
ſed ſpūalia ſunt minoris culpe q̄ carnalia ſm
Greg. Et ideo plus impediūt ſpūalia q̄ꝫtum ad
genus peccati. Hec oīa Pe. Cui ꝯcordat Tho.
⁊ Pet. Sed ⁊ quātumcūqȝ ꝯtritus qui hȝ mor
tale non debet celebrare vel cōmunicare niſi cō
feſſus. al's peccaret mortaliter ſm Tho. ⁊ Pet.
q2 ad ſacramētum eccleſie requiritur recōcilia
tio etiam ſm iudicium eccleſie. ⁊ hoc niſi vrge
ret neceſſitas celebrādi. al's eſſet ſcādaluȝ popu
li ⁊ non haberet copiam ꝯfeſſoris: tunc ſufficit
ꝯtritio. Similiter cum infirmus grauiter ami
ſit loquelā. nō enim ꝓpter hoc debet priuari cō
munione vel etiā ſi non haberet ſacerdoteȝ: q2
per diaconum poſſet eucharistia deferri ⁊ hu
iuſmodi. Petrus de palude addit aliuȝ caſum
cum iminet cōmunio paſchalis. ⁊ quis nō ha
bet copiam ꝯfeſſoris vel habet caſum reſerua
tum epo ad quē tūc non pōt ire: ſed credo illud
reſtringēdum qñ ex hoc ꝙ abſtineret ſequeret̄
magnum ſcandalum: ⁊ haberet̄ multuȝ ſuſpe
ctus de aliquo malo: tunc forte poſſet.

¶ Secūdū quod .§. viij.

requirit̄ ad idoneam celebrationē vel cōmuni
cationem eſt actualis deuotio. Ad hoc enim vt
aliquid nutriat: opȝ ipſum aliquid coopari: q2
nutriēs agit in nutritū. Cum ergo illud ſacrm̄
detur ad nutriēdū ſpūaliter: lȝ deus operet̄ prin
cipaliter. oportet tñ ꝙ homo operet̄ inſtrāliter
ipſum deuote amplectēdo. iuxta illud qđ habe
tur de ꝯſe. di. ij. c. q2 corpus. in fi. nō ergo quod
libet veniale: ſȝ illud qđ impedit actualiter de
uotionem. i. qđ diſtrahit mentē ne actu ferat̄ in
deum. impedit ſacramēti fructū: nec tñ facit in
currere mortale: q2 nō tenet̄ homo eam habere
actualiter de neceſſitate: ſed habitualiter. Habi
tus aūt eius tollitur ſoluȝ per mortale: non per
venialia etiam oīa. Dicitur aūt deuote coicare
ſi conatur oēm diſtractionem ⁊ euagationē mē *Deuote celebrare.*
tis expellere ⁊ nō deliberate eam tenet ſi occur
rat. Pe. de palu. Et q2 meditatio paſſionis chri
ſti multuȝ eſt inductiua deuotionis ſuper alia.
Unde Bern. Super oīa te mihi reddidit ama
bilem: o bone Ieſu calix quem bibiſti opus re
demptionis noſtre. Hoc ⁊ deuotionē noſtraȝ fa
cilius allicit: dulcius vrit ⁊ fortiꝰ ſtringit. ideo
accedenti ad cōmunionē multum congruit ip
ſam meditari. Unde Aug. de cōſe. di. ij. Quia
per morteȝ dñi liberati ſumus. ideo huius rei
memores in edendo carnem ⁊ bibēdo ſangui
nē debemus eſſe. Et ꝓpter hoc vt deuotius ac
cedat: ſtatutum eſt vt ieiunus quis celebret vel
cōmunicet: q2 aptior eſt homo ieiunus ad de
uotionē q̄ pranſus. Ueruȝ eſt tamen ꝙ eſt alia
cauſa magis principalis huiꝰ inſtitutionis. ſm
Tho. ⁊ Pe. ſcilȝ reuerentia ſacramēti. vt ſcȝ pri
us in os ⁊ ſtomachum chriſtiani intret corpus
chriſti q̄ alius cibus pro illa die. ⁊ habet̄ hoc
de ꝯſe. diſ. ij. liquido. Quod aūt dicit̄ de conſe.
diſt. ij. ſacramēta a ieiunis ſumant̄ excepto die
cene. Habuit locū antiquitus: ſed nunc eſt abro
gatū ⁊ nō ſeruandū. Pe. Et q̄uis in aliquo ca
ſu liceat nō ieiuno cōmunicare. vt infirmo qui
non poteſt expectare ꝓpter periculū mortis vel
freneſis. nunq̄ȝ tamē licet nō ieiuno celebrare:
nec ꝓpter infirmum cōmunicādum: nec ꝓpter
vitanduȝ ſcandalū quodcūqȝ: nec ꝓpter precē

ptum niſi pape qui ſolus poſſet in hoc diſpen//
ſare: cum ſit preceptum poſitiuũ. Unde d. vij.
q. j. ca. Nihil. Nullus poſt q̃tũcunq̃ minimum
ſumptũ cibũ vel potũ miſſas facere preſumat.
Pe. Sed bene liceret nõ ieiuno pſeq̄ ſcḣoa/
tam poſt conſecrationẽ iam factã. vt infra dice/
tur. vel ſupplere defectũ cõmiſſum iterum cõſe
crando. ſi ſumpſit aquã pro ſanguine ⁊ hmõi.
Añ. §. j. vt ſupra dictũ eſt: celebrando autem vel cõmu/
nicando nõ ieiunus eſt mortale. Et intelligitur
hoc q̄ ſit ieiunus ieiunio nature quo dicit ieiu
nus qui poſt mediam noctem nihil ſumpſit ad
huc cibi ⁊ potus. ⁊ ſi poſtea illa die ſit pluries
comeſturus facta cõmunione ⁊ non ſufficit q̄
ſit ieiunus ieiunio eccleſie: quo dicitur ieiun⁹
qui iam comedit ſi tantum ſemel illa die come
dit. Et dicunt Tho. Pe. ⁊ Alber. ⁊ Hoſtieñ. q̄
poſt potũ aque vel ſumptiõẽ electuarij vel me
dicine que conſiſtit in cibo vel potu: nõ licet ce
lebrare vel cõmunicare: quia ſoluũt ieiunium
ſcʒ nature cum ſumitur ſcʒ a media nocte ⁊ ci//
tra. Quidam autem Goff. ⁊ Joh. pariter viden
tur tenere q̄ ſumendo aliquid per modum me
dicine. vt modicũ zinziberis ⁊ huiuſmodi q̄
non impedit perceptionẽ euchariſtie. ¶ Pro/
hibetur enim cibus ḃm iſtos ante cõmunionẽ
quantum ad principalem vſum eius. prout. ſ.
ſumitur per modũ cibi. i. ad nutriendum: ſed
non prout ſumit ad alterandũ etiã p modũ me
dicine. Sed Petrus de palude. in. iiij. di. viij.
q. ij. deſtruit iſtam opinionem vt falſam cuʒ rõ
nib⁹. Nec eſt verũ q̄ prohibeat ſolũ cib⁹ ⁊ po/
tus prout eſt da nutriẽdũ. ſed phibet ppter re/
uerentiam ſacramẽti vt ſtomachus pro illa die
ſit nouus. Ita auteʒ nouitas iſta tollit per cibũ
ſumptuʒ ad alterandũ pro medicina: ſicut ſum
ptum ad nutriendũ. De reliquijs autẽ cibi que
remanent in ore inter dentes ⁊ caſualiter traij/
ciuntur per modũ ſaliue. Dicit Petrus de palu
de. q̄ non impediunt euchariſtie ſumptionẽ. ſe
cus ſi ex intentione traijcerentur. De reliquijs
aque qua os abluitur. ex quo cauſaliter ⁊ nõ ex
propoſito traijciuntur. liʒ nõ ſint conuerſe in ſa
liuam. non impediunt: quia nõ ſumuntur per
modum cibi vel potus: nec hoc intendit. Non
ſic de medicina: quia ex intentione bibitur: et ſi
nõ ad nutriendũ. Perfundendo etiã dentes ſa
le ⁊ aceto ad medendum vel lauandũ ſi nõ de/
glutitur: nõ impedit. De his etiã que ſumunt
per modũ guſtationis. ſicut tabernarij ⁊ coci fa
ciunt qui cibuʒ ⁊ potũ ſupra linguam ponunt
ſolum ad probandum ⁊ ſtatiʒ proijciunt: videt
q̄ nõ impediat. ſicut ſi aliquis velit pbare vtrũ
ſit aqua vel vinum album quod ſibi miniſtrat:
quia non eſt potus vel cibus ex quo non deglu
titur: nec per ſe nec per accidẽs poteſt nutrire.

De ſu/mente medici/nam.

De reli/quijs cibi.

Ex decentia tamen debet quis a talibus abſti/
nere qui vult cõmunicare. Si autem ad guſtan
dum ſumeret ⁊ preter intentionẽ deſcenderet
videtur idem dicendũ qđ de reliquijs aque cũ
abluit os. ſcʒ q̄ nõ impedit. Hec oia Pe.

¶ Poſt cõmunio/ .§. ix.

nem oportet gratias agere de tanto beneficio.
nec tamen oportet ḃm Tho. diu ſtare ante ſum/
ptionem cibi ⁊ potus. tum quia ⁊ ſpecies ſacra
menti cito alterantur. tum quia magis requiri
tur preparatio ⁊ actualis deuotio ante ſumpti/
oneʒ q̄ poſt: quia in acceſſu deuoto ad ſacramẽ
tum percipitur eius fructus. Poſtea poſt ali//
quas orationes ⁊ deuotionem ſufficit q̄ duret
habitualis. multum tamen debet ſibi cauere ⁊
ne ſubito diuertat ad fabulas ⁊ vanitates. Qđ
autem dicitur de conſe. diſti. ij. de tribus gradi
bus q̄ ſcilicet cõmunicans mane ieiunet vſq̄
ad ſextam ⁊c. eſt abrogatum per contrariaʒ cõ/
ſuetudinem. Et habuit locum poſt primitiuaʒ
eccleſiam quando ex maxima reuerentia raro
celebrabãt vt tẽpore heremitarũ. Petrus. Qđ
autem quis poſt cibum ⁊ potum non dormie//
rit. vel non ſit facta digeſtio: non habet impedi
re dũmodo poſt mediam noctem non comede
rit vel biberit. licet etiam non multum deceat
bibere poſt cõpletorium: ⁊ multo minus come
dere: niſi neceſſitas vrgeat. non tamẽ impedit
ſi fiat ante mediam noctem: cum dicatur de ſe/
ro. Non obſtat. extra de accu. c. ſi cõſtiterit. vbi
quidam qui pernoctauerat in taberna ſine ſom
no. priuat eccleſia propter hoc. In taberna enĩ
continue apponitur vinum: ⁊ ſic eſt veriſimile
q̄ poſt mediam noctem bibit: ⁊ ſic celebrauit ⁊
⁊ ſic eſt preſumptio iuris ⁊ de iure contra quaʒ
non admittitur probatio vel ſalteʒ preſumptio
iuris cui ſtatur quando contrarium non proba
tur quia tamdiu ſtetit vſq̄ ad dieʒ: nec ſtetit q̄n
biberit. Pe. de palude. Item nota ḃm Petrum
de palude. q̄ ſacerdos poſt perceptionem ſi vi/
derit aliquam particulam euchariſtie quantũ/
cunq̄ minimam dũmodo ſit ibi ſpecies panis
cum ibi ſit chriſtus: nullo modo debet accipe//
re ipſe cum non ſit ieiunus: ſed debet in craſti/
num reſeruare vel alteri ieiuno ⁊ diſpoſito ad
cõmunicandũ tradere. Et ſic intelligendum eſt
quod dicitur de conſecra. diſti. ij. tribus. de mi/
niſtris qui debent ſumere portiones remanen/
tes ſacramenti. ſcilicet q̄ ſint ieiunij.

¶ Tertium quod .§. x.

congruit cõmunicanti vel celebranti eſt mun//
ditia corporalis: ⁊ hoc propter reuerentiam ſa
cramenti. Unde ⁊ miniſtri eccleſie lauant ſibi
manus anteq̄ induantur ſacris veſtibus. Uex
quia iſte

De mũ/ditia corpo

q2 iſte eſt cibus mentis nō corporis: mundicia
corporalis non eſt ita neceſſaria ſicut ſpiritua//
lis. Unde ſm Pe. Tho. ⁊ Albert. ſi imundicia
corpalis ſit diuturna: vt lepra vl' fluxus ſangui
nis: vel ſeminis menſtrui cōtinuus non impe/
dit. Nec ex hoc abſtinere debet nec prohibet.
Si aūt imundicia eſt ad modicum tempus: vt
menſtruū mulieris naturale vel aliud hmōi.
melius eſt abſtinere propter reuerentiam. ſi tn̄
velit non debet prohiberi. ar. diſtin. v. ad eius.
Actus ꝯiugalis in reddēdo debitū vel exigē/
do cauſa prolis nō impedit. ſed talis eſt in hoc
ſuo iudicio relinquēdus. ſ3 Greg. xxxiij. q. iiij
vir cum ꝓpria: q2 non eſt ibi pctm̄. tn̄ ꝯſultius
eſſet abſtinere a coitone. Sed exigēdo cauſa de/
lectationis debet abſtinere. q2 licet veniale tm̄
vel ſola pollutio nō impediat: vtrūq3 ſimul im
pedit. xxxiij. q. iiij. §. Si panes. tn̄ cōmunican/
do nō eſſet mortale. ſm Pe. de pa. Quod autē
dr̄ de ꝯſe. di. ij. omnis homo: ꝙ ſc3 debet abſti/
nere ab actu ꝯiugali per aliquos dies ꝯſilium
eſt nō preceptum ſm glo. ibi. die eadē poſt cō
munionē exactus. cum difficultate tamē debet
reddere: non aūt exigere. ꝯtrarium tn̄ non eēt
mortale ſm Albert. Et leproſus in occulto pōt
celebrare dūmodo poſſit ſine periculo. ¶ De

De pollutione nocturna.

pollutione nocturna ſiue terminet in vigilia ſi
ue in ſomno quoquo modo. etſi nō in ipſa: tn̄
ante ipſam vel poſt ꝯtingit eſſe pctm̄ ⁊ quale.
dictum eſt. ō. ij. parte in tractatu de filiabus gu
le. in fi. Nunc aūt dicēdum qn̄ impedit a com/
munione. Pro cuius declaratione ſciendū ꝙ
pōt accidere quadruplici cauſa: q2 vel ex crapu
la vel precedēti cogitatione turpium vel ſuper
fluitate nature vel illuſione diaboli. Et ſi eueni
at ex ꝓcedēti cogitatōe turpiū: cui cogitatiōi ꝓ
buit aſſenſum: vel in opus vel in delectationē
de neceſſitate habet abſtinere a celebratione ⁊
cōmunione: q2 ibi ſimul ꝯcurrunt ⁊ imūdicia
⁊ mētis diſtractio ⁊ impuritas mentis ꝑfecta.
Et idem ſi cōtingat ex crapula que ſit mortale.
Hec Tho. in tertia parte. q. lxxx. ar. vij. ⁊ in. iiij
ſen. diſ. ix. q. j. ar. iiij. q. ij. Pe. ⁊ Richar. ⁊ Du/
ran. ordinis minoꝝ. Sed Pe. de pal. in. iiij. di
cit. ꝙ talis pollutio impedit quouſq3 ſit ꝯtrit᷒
⁊ ꝯfeſſus: nec eodē die peccati mortalis eſt cō/
municādum: q̄ʒuis ſit ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus. tamē
ſi ꝯtrarium faceret: nō credo ꝙ peccaret morta
liter ſc3 cōmunicādo tali die poſt ꝯtritionem ⁊
ꝯfeſſionem. Idem dicit Pe. in ſumma. Si vo
ꝯtingat ex cogitatione vel crapula que fuerit
veniale: q2 ibi fuit tm̄ cōplacētia ſenſualis: ab/
ſtinēdum eſt ex honeſtate: niſi potior cauſa vr/
geat. ſm Pe. ⁊ Tho. ⁊ Richar. celebrādo tn̄ ēt
ſine cauſa vrgēte: nō peccabit niſi venialiter ſ3
eos. Sed Pe. ſan. in ſumma. ⁊ Durā. ordinis
minoꝝ excipiunt iſtos duos caſus. Primus
eſt qn̄ eſt dies feſtus quo ſc3 ꝯſuetum eſt cōmu
nicare: ⁊ precipue qn̄ accidit ſine turpi ſom
no. a celebratione nō decet talē abſtinere. Secū
dus eſt qn̄ eēt ſcandalum ſi non celebraret: pu/
ta q2 deeſt alius ſacerdos ⁊ populus expectat:
vel quia prelatus: ⁊ tali die conſuetū eſt prelato
celebrare: eliciunt hec ex dictis Gregor. vj. di.
teſtamentū. Debet tn̄ talis prius confiteri ſi cō/
mode poteſt. ſm Pe. ſan. hoc tn̄ de congruētia
non de neceſſitate. Si aūt euenerit ex cauſa vbi
nullum credit probabiliter fuiſſe pctm̄: puta ex
auditu turpiū in confeſſione vel cogitatiōe ad
intelligendū ⁊ conferendum ſcholaſtice et ſine
cōplacentia: vel ex ſuperfluitate nature: vel ex
illuſione demonis: in ſua eſt libertate celebrare
⁊ cōmunicare: ⁊ precipue cū accidit ſine turpi
imaginatione: nec mentem diſtrahit. Et q2 diſ/
ficile eſt vt plurimū ꝓbabiliter ſcire iſtam vel il
lam fuiſſe cauſam: laudabilius eſt ſm Tho. ab
ſtinere: niſi potior cauſa reformet pactū: vt ma
gna deuotio ⁊ huiuſmodi. Et ſ3 Alber. ⁊ Tho.
debet quis abſtinere a communiōe in hoc per
xxiiij. horas. quia infra iſtud tempus reputa/
tur natura eē ordinata. Sed Pe. de pa. dicit ab
ſtinendum cū accidit circa mediam noctem.

¶ Quid debeat fa/ §. xi.

cere ſacerdos qui in miſſa recordat ſe eſſe excō
municatū vel ſuſpenſum vel inieiunū: vel ali/
quod mortale nō confeſſum. Dicunt Albert. et
Tho. i. iij. pte. q. lxxxiij. ar. v. ad. ij. ⁊ in. iiij. ſen.
di. xij. in lra. ⁊ Pe. de pa. ꝙ ſi poſt ꝯſecrationē
iam factā horū recordatur: nullo modo debet
dimittere ſed proſeq: q2 vbi difficultas occur//
rit ſemꝑ accipiendū eſt quod minus habet de
periculo. arg. ad hoc. di. xiij. Nerui. Maxime
autē eſt periculoſum qđ eſt contra perfectionē
huius ſacramenti: q2 hoc eſt immane ſacrilegi
um. minus autē eſt quod ptinet ad qualitatem
ſumentis. debet ergo ex quo iam conſecrauit ꝓ
dictis non obſtantibus perficere ⁊ ſumere ſa//
cramentum ⁊ dolere de eo ꝙ non eſt ieiunus:
vel de peccato quod menti occurrit cū propo/
ſito confitendi ⁊ ſatiſfaciendi: ⁊ ſic nō indigne
ſ3 fructuoſe ſumit. Si ſe meminerit excōmuni
catum debet ſumere propoſitum petendi abſo
lutionem: ⁊ ſic per inuiſibilem pontificem chri
ſtum abſoluetur quātum ad hunc actū. Tho.
Si vero recordatur alicuius horum ante cōſe/
crationem ſi quidem illud ſolū eſt peccatū nō
confeſſum. tunc ſm Pe. de palude etiam ſi ſine
ſcandalo poſſet dimittere miſſam inchoatā nō
debet: ſed ſufficit contritio cum propoſito con
fitendi. Concordat Thomas. Sed ſi cōmode
haberet confeſſorem ⁊ ſine nota quoad aſtātes

⁊ ante ſecreta credo ꝙ deberet querere. Si aūt eſt excõmunicatus: vel q2 non eſt ieiunus. Tho. dicit ꝙ tutius putaret ꝙ dimitteret miſſam inchoatam: niſi graue ſcandalum oriretur. Pe. de de pa. dicit ꝙ debet dimittere omnino ſi poteſt ſine ſcandalo: ſed cum ſcandalo ponit rationez ad vtrãqꝫ partem: ſed magis videtur declinare ad affirmatiuam ſcz ꝙ dimittat. Et hoc intelligendum quoad excõmunicationem. cuz non poſſet habere qui abſolueret in promptu. In omni autez cauſa ſemper debet cauere ne ſimulet conſecrare id eſt oſtendat ſe conſecrare ⁊ nõ conſecret: q2 in ſacramento veritatis nõ debet eſſe aliqua fictio. ſm Tho. ⁊ Pe. nec debet quãtum in ipſo eſt facere idolatre. Uñ ⁊ decretalis dicit ꝙ abycienda ſunt falſa remedia: que veris ſunt periculis grauiora extra de celebratione miſſarum. cap. de homine.

Utrum autem .§. xij.

abſtinē a celebratiōe

licear ſacerdoti omnino a celebratione abſtinere. Reſpondet ad hoc Thomas. iiij. Sententiarum. diſtinctione. xij. q. iij. arti. ij. q. j. ⁊ in tertia parte. qõne. lxxx. arti. x. ꝙ licet quidam dicant ꝙ non peccat qui dimittit celebrationem niſi populum habeat ſibi cõmiſſum: vel ex obedientia teneatur celebrare. tamen q2 dicit Grego. Cum creſcunt dona creſcunt ⁊ rationes donorum: ideo cuz ſacerdoti ſit data poteſtas nobiliſſima reus negligẽtie erit: niſi illa vtatur ad honorem dei ⁊ ſalutem animarum viuorũ ⁊ defunctorum. ſm illud. j. Pe. iiij. Unuſquiſqꝫ ſiut accepit gratiam in alterutruz illam adminiſtrantes ⁊c. niſi forte aliquis ex familiari conſilio ſpiritusſancti dimitteret: ſicut legitur in vitiſpatrum de quodam ſancto patre: qui ordinatus nunqꝫ celebrauit. Secus eſt de alijs actibꝰ ordinis qui pertinẽt ad corpus xpi myſticum: vt ligare: ſoluere: baptizare: ⁊ docere: nam qui non tenetur alijs prelatione vel ſubiectione poteſt ab illis actibus ſine peccato ceſſare: celebrare autem tenetur: vt deo ſacrificium reddat. etiam ſi nulli hominum teneatur. Sacerdotibus enim preceptum eſt: hoc facite in meam cõmemorationem. Et in tertia parte addit ꝙ ſaltem videtur ꝙ teneatur celebrare precipuis feſtis: ⁊ maxime in illis diebus in quibus fideles ꝯſueuerunt cõmunicare. Dicit Pe. de pa. ſcz ꝙ cuz teneatur quilibet non in vanum gratiam recipere. ij. ad Corin. vj. ⁊ ſacerdotium ſit maxima gratia. vane habet ſi non vtitur ad finẽ ad quē eſt. Et quamuis iſta non ſit demonſtratio. tñ q2 extra de cele. miſ. capi. dolentes: reprehenduntur qui vix quater in anno celebrant: ⁊ precipit talia corrigi. vnde niſi ter vel pluries celebrent quando ⁊ mulieres religioſe ⁊ conuerſi cõmunicant: peccant. Opinio tamen quorundam canoniſtarum dicentiuz ꝙ mortaliter peccat qui ex negligentia dimittat quotidie celebrare. nõ videtur vera: ſed nimis dura. Nec predicti doctores. Tho. ⁊ Pe. hoc dicunt. imo Alber. dicit ꝙ medium tenere beatum eſt ſcilicz aliquando celebrando: aliquando dimittendo niſi officiũ exigat: vt omni dominico die celebret: ſed beatius eſt quotidie deuote celebrare: cum per hoc ſibi ⁊ multis proſit valde. Unde ambro. Ego q quotidie pecco quotidie debeo accipere medicinam. de conſe. di. ij. ſi quotiens. Idem accipe quotidie quod tibi proſit: ſed ſic viue vt quotidie poſſis recipere. Hec ille conſilium eſt.

Miſſa prodeſt .§. xiij.

vtilitas miſſe.

multis ⁊ multipliciter. Prodeſt quidez beatis ad quorum honorem offertur. Unde in collecta: ſicut tuis ſanctis ad gloriam ⁊c. ſcz ꝓdeſt: quod intelligitur de gloria accidentali: q2 gaudent de omni bono quod ſciunt fieri ad laudez dei maxime de illo quod habet ſpecialem ordinem ad eos. quando propter ſe ⁊ in ſe videt deum honorari. Prodeſt his qui ſunt in purgatorio: ⁊ nihil eſt in hac vita qđ tantũ ſatiſfaciat mortuis. ſm Auguſti. exempla ſunt in. iiij. dialogorum. Prodeſt ⁊ viuis non ſolum celebrãtibus digne: ſed etiam pro his pro quibus dicitur miſſa. Ualet ad remiſſionem culpe mortalis: quod eſt in eius conſcientia: ⁊ hoc per modum ſacrificij ex merito chriſti ex quo ſibi venia impetratur. id eſt gratia cõtritionis. Unde maius donum non poteſt homo homini dare ꝙ̃ miſſam pro eo dicere vel dare. Prodeſt etiam ad remiſſionez pene culpe mortalis ⁊ venialis ſibi ⁊ alijs viuis ⁊ defunctis ⁊ ratione ſacramēti ⁊ per modum ſacrificij. Prodeſt etiam ad liberandũ a diuerſis malis: ⁊ ad omnia alia ad que prodeſt digna cõmunicatio. de quibus. ſ. ti. ſequē. ca. j. Et vt dicit Ambro. c. panis. de cõſecra. di. ij. Panis in altari vſitatus ante conſecrationem. de pane fit caro chriſti verbis forme prolatis. Eſt autem ibi ſm Tho. ⁊ Pe. chriſtus totus realiter qui eſt in celo: ⁊ non vt ſignatum tantum ſiue in figura: quod eſt hereticum dicere vt patet de conſe. diſtin. ij. ego berengarius Et quia ibi remanent ſpecies ſeu accidentia panis vt prius hinc eſt ꝙ a doctoribus dicitur panis: qͣuis ibi non ſit ſubſtantia panis. Uñ Ambroſi. de conſecra. di. ij. Hunc illuz intelligo panem qui in vtero virginis fuit formatꝰ: ⁊ igne paſſionis fuit decoctus. Eſt autem ibi cum ſua quantitate: ſed non modo quantitatiuo: quia non vtitur ea occupando locum: ſicut nec vti/

tur claritate ſua illuminando aerem. Et etiam in qualibet particula hoſtie totus Chꝛiſtus: ita ꝙ ex vna plures poſſent cōmunicare. Sed ſi fieret diuiſio in tantas partes ꝙ ibi non remaneret ſpecies panis: tunc deſineret ibi eſſe corpꝰ Chꝛiſti. Et idem de ſanguine chꝛiſti. Et quamuis ex vi ſacramenti ſub ſpecie panis ſit tantuꝫ coꝛpus ⁊ non ſanguis ⁊ ſub ſpecie vini tantuꝫ ſanguis: tamen ex naturali comitantia ſub vtraque ſpecie eſt totum ⁊ coꝛpus ⁊ ſanguis ⁊ anima ⁊ deitas. Seoꝛſum autem conſecratur alterum ab altero. Unde apoſtoli ſi conſecraſſent i illo triduo moꝛtis chꝛiſti conſecraſſent coꝛpus ſine ſanguine ſicuti erat ⁊ Chꝛiſtus inſtituendo ſacramentum conſecrauit coꝛpus paſſibile ⁊ moꝛtale: pꝛout tunc erat: nunc autem immoꝛtale conſecratur pꝛout eſt. Et ſi fuiſſet ſeruatum ſacramentum tempoꝛe paſſionis: ipſe Chꝛiſtꝰ doloꝛem quidem illatuꝫ ab extra: vt irriſiones ⁊ verbera ⁊ huiuſmodi: non ſenſiſſet in ſacramento exiſtens: ſed doloꝛem innatum vt triſtitiam habuiſſet: ⁊ in ſacramento exiſtēs dū erat in cruce: doluiſſet ⁊ moꝛtuus fuiſſet: ⁊ non punctus. Quando etiam apoſtolos communicauit non fuit in ſacramento exiſtēs attritus quia diuiſio ⁊ attritio non recipiuntur niſi in quanto ⁊ modo quantitatiuo. Chꝛiſtus autem non eſt ſic in ſacramento. Non celebꝛantibus miniſtratur tantum coꝛpus Chꝛiſti ⁊ non ſanguis pꝛopter reuerentiam ſacramenti: ⁊ ad euitandum periculum effuſionis: licet greci dent vtrunqꝫ populo: nec tamen latini laici minus recipiunt ꝗ̄ ſacerdotes.

Cōuerſio pāis

¶ Quomodo autem conuertitur. Dico ꝙ deus operatur hanc conuerſioneꝫ pꝛincipaliter: qui plus facere poteſt ꝗ̄ creatura intelligere: vt dicunt etiam philoſophi. Unde Euſebius. Inuiſibiliter ſacerdos viſibiles creaturas ſcilicet panem ⁊ vinum in ſubſtantiā coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis ſui verbo ſecreta poteſtate conuertit. de conſecratio. diſtinctio. ſecūda ꝗ coꝛpus. vbi pulchꝛa de iſta materia ponuntur Ambꝛoſi. etiam in capitu. reuera. ca. di. inducit rationes per exempla ſcripture de diuerſis mutationibus factis ſupꝛa naturam. vt de mutatione virge in ſerpentem ⁊ econuerſo. de creatione rerum: ⁊ alijs ad oſtendendum non eſſe impoſſibilem hanc conuerſionem: cum eam deꝰ operetur: ſacerdos autem inſtrumentaliter. Et nota ſm̄ Pe. de palude ꝙ Chꝛiſtus oculo coꝛpoꝛali videri non poteſt ſm̄ ꝙ eſt in ſacramento. Ratio eſt: quia eſt velatus ſub ſpeciebꝰ opacis vltra quas viſus figi non poteſt. Item nec oculo gloꝛificato: vt beate marie. Et ratio eſt quia non eſt ibi modo quantitatiuo: coloꝛ autem videri non poteſt niſi quantus id eſt in quantitate fundatus. Item nec oculus chꝛiſti videt pꝛout eſt extra ſacramentum: quia non eſt viſus eē intelligibilis: ſed eſſe ſenſibilis. Item nec pꝛꝫ eſt in ſacramento: quia non eſt ibi modo viſiuo oculus chꝛiſti. Item oculus mentalis viatoꝛis coꝛpus chꝛiſti in ſacramento videre non poteſt in ſacramento: quia non eſt hoc per ſe notum vt pꝛima pꝛincipia: nec demonſtrabile: vt per concluſionem ſed fide creditur. Item nec oculus naturalis angeli boni vel mali: quia ſupernaturalia intelligibilia ſunt. naturaliter angelus non videt quale eſt coꝛpus chꝛiſti in ſacramento. Sed quamuis demones non videant hoc in ſe ſicut nec trinitatem: nec vnionem cuꝫ carne: tamen ſciunt indirecte: quia per miracula coniecturant quod impoſſibile eſt non eſſe. Sed oculus mentalis beati angeli ⁊ hominis hoc videt: quia quod audiuit hoc ⁊ credidit ⁊ clare videbit. Idem eſt de oculo angeli: ipſi enī clare vident omnia de quibus credendis nos illuminant: articulos tamen incarnationis nō vident clare ſed per reuelationem.

¶ Cum aute in .§.xiiij.

altari ſiue ſacramento appareat caro: vt factuꝫ eſt Gregoꝛi. cōmunicare volenti quandaꝫ matronam: vel foꝛma pueri: vt factum eſt cuidam patri ad tollendum tentationem ſeu dubitationem eius circa hoc: vt habetur in vitiſpatrum. Dicunt Thom̄. ⁊ Petrus ꝙ pꝛobabilius dicitur: ꝙ in pꝛopꝛia ſpecie nunquam videtur ibi: ſed in illa figura latet ſpecies ſacramenti ſub ꝗ continetur coꝛpus Chꝛiſti: ⁊ illa ſpecies ſacramenti circunfunditur quibuſdam accidentibus carnis vel pueri: que nō ſunt pꝛopꝛia accidentia vel lineamenta coꝛpoꝛis Chꝛiſti. Unde non videtur in pꝛopꝛia ſpecie etiam expꝛeſſoꝛi ſigno. Et quia ſm̄ Thom̄. huius ſacramenti vſus eſt per manducationeꝫ: ideo quando ſic apparet cum non habeat tunc cibi rationeꝫ nō debet aſſumi ab eo cui ſic apparet: ſed ab illo cui in ſpecie panis apparet. Si autem omnibꝰ apparet in ſpecie carnis non debet ſumi. Sed pꝛo reliquijs ſeruari. Et dicit Albertus. Sacerdos cui celebꝛanti ſic apparet: debet iterum celebꝛare ⁊ ſic ſumere. de conſecratione diſtinctione ſecunda. capitulo relatum. ⁊ ſi ſecundo accidit tertio celebꝛare. Quidam dicūt ꝙ in hoc caſu ſufficit ſpiritualis mādocatio. vt Petrus de palu. qui dicit: ꝙ ille ſpecies carnis vel pueri non ſunt in coꝛpoꝛe chꝛiſti: ſed ſpecies ſupinducte coꝛruptis pꝛioꝛibus. Et ſi dicatur ꝙ mutatis ſpeciebus ſenſibilibus cum ſint ipſe de ratione ſacramenti: non manet ſacramentū ergo nec tunc ibi eſſet Chꝛiſtus. Reſpōdet ꝙ ꝗ̄uis qualitates mutent: puta ꝙ ſpecies denigrentur fumo: vel ſpēs vini infrigident vel calefiāt: dū

tamē quātitas remaneat:ſemper eſt ſibi corpus
xpi. Cū ergo hic remaneat quātitas eadem nu-
mero remanet etiā corpus xpi:q3 l3 ſpecies ſen
ſibilis ſit de rōne ſacramenti:non tn̄ iſta vel illa
determinate:de rōne enim eſt quātitas cu3 ali-
quo colore ⁊ figura : ſed accidit ei q̄ ſit iſte vel
contrarius. Hec ille. Sed Tho. videt dicere q̄
ille pores ſpecies puta albedo : figura ⁊ hmoī
potius occultant ſeu cooperiuntur illis ſpecie-
bus pueri vel carnis q̄3 corrumpantur.

¶ Inductiua ad .§.xv.

frequenter celebrandum. Primum nobilitas
ſacramenti. Sacrum enim corpus xpi eſt redē-
ptoris noſtri ⁊ redemptionis noſtre memoria-
le:dulciſſimum pignus hereditatis eterne: fu
ture iocunditatis amabile preludiū: arra ſpon-
ſe:iocale diuinum celitus ei donatum: eccleſie
militantis cum triumphante ſuaue glutinū: ⁊
vnio fraternalis dulcedinis:dum candē dulce-
dinē qua ille fruitur ſine velamento: iſte habet
ſub mirabili ſacramento. ¶ Secūdum eſt ſua
uitas ⁊ vtilitas. Quante enī iocūditatis ⁊ dul-
cedinis eſt:tāte rei ſacr3 verbo cōficere:habere
pre oculis ↄtractare manibꝰ:ore ſumere ⁊ alijs
miniſtrare. Quid enī iocundius ⁊ dulciꝰ ⁊ de-
lectabilius eſſe pōt:q̄3 habere pſonalr ⁊ corpa-
liter preſentem dn̄m Ieſum xp̄m donum vtiq3
excellentiſſimū:⁊ totiꝰ ſpūalis dulcedinis obie
ctum ſeu materiam:cauſam efficientē ⁊ finē:⁊
in hoc trāſcendit alia ſacra. Hoc eſt quod ſolet
accēdere deſideriū:humilitatē ingerere:cōpū-
ctionē inducere:pre alijs fiduciā ⁊ ſpem erige-
re:ad mortē inflammare:iſundere gaudiū: ad
reuerentiā excitare:totam mortē liqſacere ⁊ ob
lectare. Propter hec eni excitanda in nobis tā-
ti boni preſentia īdulta eſt. Et l3 aliqñ celebrās
occaſionem diſtractiōis habeat:puta ex tumul
tu ppl̄i circunſtantis:ceteris tn̄ paribus eſſe nō
poteſt q̄ quis maius promotiuū habeat ad de
uotionē per alia media q̄3 per iſtud cum hic ſit
fons totius dulcoris ⁊ grē ⁊ glorie. ¶ Tertiu3
eſt beniuolentia quam celebrās non indigne a
ſpōſo ſuo xp̄o ⁊ ſponſa eccl̄ia reportat. Eſt eni3
paranymphus amoris ⁊ mediator inter ſpon-
ſum ⁊ ſponſam. Grata enī vota ſponſo quilibꝫ
dilecti ſui preſentiā vehemēter affectat ſponſe
ſimul deferre vel referre ⁊ mox reportare ſpōſe
plenam ſpōſi grām:qua paratus eſt ei dſiderī-
um cordis eius tribuere exhibere pn̄iam: imo
miniſtro cōmittere ipm̄ ſponſum vt ſpōſe pſen
tet. Quomō aūt poteſt ſpōſa nō amare tam vti-
lem ſibi miniſtrū:quin eum ſponſo cordialiter
recomēdet. Aut qūo ſponſus nō diliget eu3 in
ta3 grato offi.cio occupatū. ¶ Quartū allectiuū
eſt multiplex fructuoſitas in aſſiſtentibus cele-
brationi. Dat enim celebrās occaſionem deuo-
tis affectibus ſuſpirijs ⁊ cōpunctionibus. Ser-
uit fidelibus ad multas oblectationes ſpiritua
les:quas habēt miſſe aſtando corpus chriſti vi
dēdo : reuerēter adorādo ⁊ memoriam agēdo
ſue ſacratiſſime paſſionis. Et ex hoc ipſe mini-
ſter ſperare poteſt ⁊ deb3 q̄ fideles deuotiones
quas eo miniſtrāte percipiūt : nōnunq̄3 ſaltem
optādo in eum refundāt. ¶ Quintu3 inducti-
uum qd̄ eſt quaſi cogens officij cōmiſſi fidelis
executio. Eſt enim cōmiſſum tāti myſterij offi-
ciū:vt offerāt pro viuis ⁊ mortuis:⁊ in memo-
riam dn̄ice paſſionis. Si igit officiu3 huius ne
ceſſariu3 eſt vel vtile ſancte matri eccl̄ie:cur vo-
lūt matri hoc ſubtrahere vel negligere. Si aūt
non reputāt neceſſariu3 vel vtile cur illud aſſu-
mere voluerūt. ¶ Sextum eſt bn̄ficiorꝫ ⁊ eccle
ſiarum recōpenſatio:ↄducti enim videtur per
chriſtū fideles:qui ex hoc ſacerdotibus vite ſti-
pēdia ↄferūt ⁊ bn̄ficia:vt ab alijs magis liberi
hoc ſacrificium acceptabile pro ipſorꝫ ſalute of-
ferāt. Alie orationes eorꝫ nō plus valent orōni-
bus deuotorꝫ ſimplicium:niſi inquātum inge-
rūt officium repreſentādi perſona3 eccl̄ie. Sed
in nullo melius pro bn̄factoribus oratoribus ⁊
amicis ſatiſfacere:nec aliquid gratius exhibe-
re eis pro ipſorꝫ ⁊ proprijs peccatis poſſunt:q̄3
iſtud ſacrificium. ¶ Septimum eſt periculum
more : q: de facili irregularitas vel infirmitas
vel alius defectus aut impedimētu3 poterit oc
currere:ita q̄ diu aut forte nunq̄3 celebrare con
tinget. Quis ergo ſi aliquis laboribus graua-
tus ⁊ curis occupatus:tn̄ quin poſſit officijs ce
lebrandis vacare. et his que ad hoc neceſſaria
ſunt:vtpote diſcuſſioni proprie ↄſciētie holo ⁊
ↄfeſſioni ⁊ orationibus ex debito dicēdis:quā
uis ratione dicte interioris vel exterioris occu
pationis minus de dulci affectu ſentiat:non vi
deo qua de cauſa debeat abſtinē. Aliud eſt eni3
deſiderium:aliud eſt ſenſibilis deſiderij perce-
ptione3 habere ſine deſiderio nemo debet acce
dere. Cum autem chriſtianū ſic viuere deceat:
vt ſemper mereat accipere nunq̄3 debet eſſe ſi- Digni nota.
ne deſiderio:tūc ⁊ totiēs ſumēdi:quādo ⁊ quo
tiens cōueniēter poterit ⁊ crediderit expedire:
⁊ in hoc multi errāt:qui ſolent ſibi prefigere in
año:non niſi totiēs in anno vel ſeptimana cele-
brare. Sed hoc eſt ponere obicem gratie ⁊ am-
monitioni dei ⁊ quaſi tēpus miſerationu3 dn̄i
in ſua poteſtate cōſtituere. Siquis autem illam
diſpoſitionem in ſe iudicare voluerit ex ſenſibi
li cordis compunctione profuſione lachryma-
rum feruore mentis:⁊ ſimilibus ſentimentis:
ita q̄ tunc credat ſe diſpoſitu3:quādo tale quid
ſentit ⁊ quando non percipit indiſpoſitum: in-
caute valde ambulat:⁊ ſepiſſime decipit. Mn.

totiens qui nil taliuꝫ hñt ſunt in magno ſtatu
grē:⁊ qui hñt ſūt oīno extra grām gratum fa/
cientē. Sepe enim ꝯtingit hoiem ab hmōi fer
uoꝛis affectibus impediri ſine omni culpa ſua
imo cum magno merito:nō enim poſſunt ho/
mines coīter ꝯfecti ſenio languētes corꝑe gra
uati magnis curis ⁊ laboꝛibus predicādo:con
feſſiones audiēdo:curam infirmoꝝ aut alia ne
ceſſaria gerēdo:magnas in oratione percipere
vel expectare dulcedines. Et ſic impium eſſet
hoiem pro his opibus remouere a ſacramēto
pietatis ⁊ illum in ſacramētali refectione ꝑua
ri. Qui aūt ex obediētia voluntaria cogit̄: aut
ex charitate eligit propter ſalutē proximoꝝ a
dulci ꝯtēplationis ⁊ orationis ſtudio ſe abſtra/
here ⁊ laboꝛioſas tedioſas ⁊ amaras occupati/
ones ad dei gl̄iam tolerat:vel cum quis nō po
teſt ſe ad hmōi effectus exercere. Nam ſi ſa/
cramētum ſit cum deuotione ſumēdum(q: de/
uotio nō eſt aliud ꝙ̄ promptitudo animi ⁊ fer/
uoꝛ bone voluntatis ad ſeruiēdum deo)nō ſo/
lum in ſuſpirijs ⁊ lachꝛymis:ſed etiam in pre/
dicādo ⁊ ꝯfeſſiones audiēdo:⁊ in alijs operi/
bus miſericordie tam ſpūalibus ꝙ̄ corꝑalib⁹
pōt repiri. Et lꝫ ꝯtēplatiui coīter ſint magis fer
uidi ⁊ deuoti.nō tñ propter hoc actiuis bonis
negāda eſt cōmunio:cum etiam ꝯtēplatiuoꝝ
ſit vnus deuotioꝛ altero:nec tñ propter hoc mi
nus deuotus tenet̄ abſtinere:maxime cum bo/
nitas hois plus ꝯſiſtat in v̄tute animi ꝙ̄ in fer
uore. ¶ Sed ⁊ aliqñ in illis curis ꝑgrauatus

Subtractō grē valet.

ſolum ꝯtēplationi ⁊ orationi diligenter inten/
tus.parū aut nihil ꝑcipit de ſuauitate ſacramē
ti:qḋ fit ex magna dei gratia:⁊ ad magnuꝫ bo/
num eoꝝ:qm̄ valet ad multa ſubtractio huius
grē ⁊ ſuauitatis. Et primo ut tentatione vel tri
bulatione gaudium tēperemus:⁊ menos hois
ne laſciuiet temperet̄. Ualet ſcḋo ut domini ti/
moꝛ incutiat̄ ne tam delectabili bono hic ⁊ in fu
turo priuet̄:ac eo ardētius tēdat ad vitam eter
nā vbi ſemꝑ adherēduꝫ eſt. Ualet tertio ut per
fidē ambulantes amplius mereamur. plerīqꝫ
enim illa ſuauitate dotati magis guſtui ⁊ expe
riētie ſtudent initi ꝙ̄ fidei ⁊ qīqꝫ occupatiōes
⁊ alia oꝑa fugiunt:ac orōni ⁊ cōtēplationi va/
cant plus deſiderio illius ꝯſolationis ꝙ̄ ꝓ gl̄ia
dei vel acquiſitione virtutis. Ualet quarto vt
tam deſiderabile bonum tam feruētius deſide
remus:acceptemus gratantius ⁊ cautius cu/
ſtodiamus ⁊ acceptius. Ualet quinto:vt nos vi
dētes:q: priuati illa mox graues ad bona ſu/
mus ⁊ pigri. diſcamus ⁊ grati eſſe gratie dei:⁊
nō noſtris viribus aſcribere quotiēs nos ꝓm/
ptos in dei ſeruitio reperimus. Ualet ſexto ut
per hoc timeamus alios iudicare ex apparēti
eoꝝ ſegnitie ſed magis cōpatiamur eis:vt po/
te a gratia dei deſertis. Ualet ſeptimo:q: pro/
uidet in hmōi diuina miſeratio indiſcretioni
noſtre:ne videlꝫ et illā dulcedinē ſentientes ſe
ctantes vires noſtras vltra modum irrōnabili
ter ꝯſūmamur. Ualet octauo ad ꝯſeruādū hu/
militatē:⁊ excutiendā vanā gloꝛiaꝫ. ex talibus
enim gratijs magna ſepe ſumit̄ occaſio adeo ꝙ
qui tali ſemper conſolatiōe gauderent difficil/
lime poſſunt a vanitate ſpūs ⁊ inani gloria pre
ſeruari:niſi refrenarent̄ per tentationē vt Pau
lus ſtimulo:vel per tētatiōes exterioꝛes. Et quā
uis nō niſi virtute diuini auxilij nobis celeſtia
ſapiant:⁊ terrena vileſcant. vt deus poſſet ꝑ ſu/
am gratiam oēm difficultatē amouere ⁊ facere
ꝙ ſolum ſemꝑ celeſtia nobis ſaperent. nō tamē
vult ſic pure nobiſcū ſupernāliter agere:ſed eti
am in humano modo ſalutē nr̄am operari:ne
toꝛpeamus ocio ſed excitemur:vt ex dulcedine
cum habet eam grām dei cognoſcēs fiduciam
accipiat:⁊ ex ſubtractiōe eius infirmitateꝫ ⁊ in
ſecuritatē cognoſcat. ¶ Item nota ꝙ hmōi af/
fectus ſeu dulcedines ſpūales in ſacris ꝑceptis
vel in alijs operibus de genere bonoꝝ aliquā/
do veniūt preter gratiā. Nam ⁊ iudei ⁊ genti/
les in ritibus ſuis ⁊ ſacrificijs lachꝛymas fun/
dunt ex affectiōe ad illa qñqꝫ in hoc cooperāte
diabolo. Aliqñ cum gratia veniunt:ſed non ex

Affect⁹ ſacri venit ſepi⁹ pter grām.

gratia:vt cū aliqs etiam imꝑfectus ſine orōne
⁊ hmōi trahit̄ in magnū affectū diuine dulce/
dinis. Aliqñ veniunt ex grā ⁊ dono dei. Unde
ex defectu hmōi ꝯſolationum nō debet dimitti
cōmunio vel celebratio:etiaꝫ ſi quis ſciret vel
crederet hmōi ꝯſolationem ſibi ſubtractam ex
peccatis diu preteritis:qḋ tñ nō poteſt ſcire vel
dꝫ credere:niſi aliqualiter euidēti rōne. Sed ſi
crederet veriſimiliter ꝓpter peccata recētia vel
preterita:ſed nō emendata hoc pati:tunc abſti
nendum eſſet. Ita etiam ecōuerſo ſentiendo hu
iuſmodi affectus ⁊ dulcedines:nō debet ſe pu/
tare ex hoc magis ſecuꝝ ⁊ diſpoſituꝫ ad ſuſce/
ptionē huius ſacramenti. Nam ⁊ magni pecca
toꝛes aliqñ habēt hmōi affectus perſeuerātes
in malis. Ponit exemplū de quodā qui cōpun
gebatur lachꝛymabilr̄ ac eſtuabat d̄ſiderijs bo
nis:nec tñ renunciabat pōpis mundi ⁊ vanita
tibus:nec habebat voluntatem dimittēdi pec/
cata moꝛtalia ⁊ occaſiones immediatas:⁊ me/
dia ad ea inducētia:⁊ ſic cū eſſet extra ſtatū gra
tie. tñ hmōi affectus aliqñ ſentiebat:⁊ ideo nō
ſunt ſufficiens:argumentū ſed magis teſtimo/
nium ꝯſcientie:ꝙ examinans nō habet remoꝛ
ſum. Ego accipio ſub hoc ſenſu:ꝙ cauendum
eſt ne quis ex ſola conſuetudine exterioꝛis ope
ris moueat̄ ad celebrandū:non aduertendo an
indiſpoſitus vel minus diſpoſitus ſit ſeu an ex
celebratione proficiat vl' tepeſcat:ſiue an habe/

ut cauſam rationabilem abſtinendi vel non. Si enim eſſet reprobabile. Gratias deo q ad hoc deuenimus.

Nota bene.

¶ Nunc ergo dicit quid eſt quod te retrahit quando quis non vult de peccatis ſatiſfacere: ſeu quando non vult ceſſare: ſeu quando eſt in peccandi voluntate. Quiſquis vero vult realiter emendare peccata ⁊ futura vitare magis debet ſe putare dignum q̃ omnino indignum celebrare. Qui vero non vult nec habet voluntatem emendandi habet quid faciat. Quilibet enim vſum rationis habens: ſemper quando vult poteſt aliquid ad emendationem facere: quia poteſt dolere aut diſplicentiam habere de eis nolle amplius peccare: deſiderare gratiam: orare ⁊ humiliare coram deo ⁊ ſimilia. Si habes ſcrupulum vel dubium habes iterum quid facias vt videlicet doleas de quanto hoc eſt ex culpa tua confitearis ſaltem ad cautelam ⁊ ad ſatiſfaciendum ſubmittas te puro iudicio boni confeſſoris ſi copiam eius habes vel paratus ſis ad hoc q̃ primum poſſis talem habere qui te dirigere valeat in hoc caſu. Si autẽ credis ⁊ times te eſſe indiſpoſitum iterum habes quid facias: vt videlicet te q̃cius diſponere ſtudioſe coneris. Si times de negligentia cõmittenda: adhibe diligentiam: ⁊ committe te dei gratie: vnde cum in omnibus que te poſſunt retrahere habeas quid agendũ ſit: ⁊ ſi illa feceris pro poſſe tuo: ſufficit: nec eſt aliud periculum ſalutis. Et cum quis non eſt ſed credit ſe contritum de peccatis ſed eſt ſolum attritus q̃uis eſſet idignus ⁊ in peccatis: quia tamẽ faceret quod in ſe eſt: nec indigne ſumeret nec de nouo peccaret mortaliter accedendo. Igit̃ manifeſtum eſt q quandocunq huic officio commode ⁊ optime vacare potes nec aliquod canonicum obſtat nullam poteris dimittendi cauſam habere: niſi malitiam vel negligentiã aut pigritiam tuam: que ſunt cauſe irrationabiles ⁊ damnoſe.

Modi diſponẽdi ad ſacrm.

¶ Non eſt omnium vnus diſponẽdi modus: ſed alius incipientium: alius proficientium: alius perfectorum. Incipiens ⁊ nouiter conuerſus ad deũ probet ſe ante peccaſſe ⁊ doleat: ⁊ confeſſus ſaltem peccata mortalia: vel ſaltem quod in ipſo eſt paratus confiteri penitẽtiam ſubire ⁊ ſatiſfacere: ⁊ vtrum habeat bonã voluntatem vitandi peccata: ſeruiendi deo: et faciat ad hoc diligentiam ſuam pro oportunitate loci temporis ⁊ virium q̃diu enim in iſtis defecerit nunq̃ debet accedere. Deinde ꝓbet an de proximo fuerit i aliquo graui peccato de quolibet in ratione doleat: q ſi adhuc affectus ſuus non ſit bene purgatus: ſed occupatus ſit fantaſia ⁊ memoria delectationibus ⁊ cõmotionibus priſtinis ⁊ preter voluntatem grauiter inquinata ⁊ inclinata caro adhuc nimis vehemẽter impediat ſpiritum: ⁊ ei non ſolum ad deuotionem non ſeruiat ſed rebellet. Deinde probet ſi non habeat ex culpa ſua vel negligẽtia notabile deuotionis impedimentum: vtpote pollutionem corporis vel magnam diſtractionẽ animi. Poſtremo ſi non ſit nimis indiſpoſitus ad omnem deuotionem ⁊ preter culpam ſuam: vtpote ſi eſſet grauatus capite: preſſus ſomnolentia aut nimium tedioſus. Hec etiam ſunt pro q̃bus a cõione eſt abſtinendũ q̃cunq non eſt aliq̃ neceſſitas. Nã i neceſſitatis articulo. vt in periculo mortis ſufficiũt hic iſta primo deſcripta: ſi iſta immediate poſita habere nõ poſſit. Proficiẽti vero quali debet eſſe omnis qui ſepe aut frequenter cõmunicare proponit: non ſufficiunt hec predicta: ſed tota vita eius debet eſſe preparatio ad ſuſceptionẽ tante rei ⁊ precipue in mortificando vitia: in fugiendo vanitates ⁊ occaſiones peccatorum etiam leuium ⁊ venialium occupationes non neceſſarias in quibus poteſt homo auerti a ſerioſa cuſtodia cordis ſui necnon exercendo in virtutibus ⁊ excitando ſe per meditationem ad immenſum timorẽ profunde humilitatis: amorem ardentem: feruẽs deſiderium ſupernorum inſerendo ſe vulneribus ieſu chriſti: compatiendo peccatoribus: cõmendando ſe ſancte matri eccleſie: in nullo de ſe aut de ſuis meritis: ſed de eius pietate vehementer confidendo. Per quodcunq ergo exercitium homo ad iſtam amplius promouetur ſiue ſit lectio: meditatio: oratio: p̃dicatio: opus miſericordie ſpirituale ⁊ corporale: per illud magis ad cõmunionem diſponitur. Et ex hoc patet error plurimorum qui multum affligũt ſe: ieiunant orant aut vigilant: etiam intantum q ſenſus obruitur ⁊ ab omni deuotione impeditur potius q̃ promoueatur: ⁊ habent aliqua vitia in ſe vel afflictiones mundanas: que non curant mortificare: vtpote aliquam malitiam vel ſcandaloſam conſuetudinem amorem vel rancorem ad homines complacentiam ad laudes: aut alias conſolationes aut concupiſcentiam ad diuitias: que ſi dimittunt ad tempus nullatenus tamen renunciare proponunt: ſed promptiſſime redeunt ⁊ quandoq feruentius q̃ antea horum autem contemptus deteſtatio ⁊ mortificatio plus valeret eis: ⁊ eos magis diſponeret q̃ iſtis retentis cantando mille pſalmorum. Nonnulli etiam communitati ſe volũt abſtrahere: ac recuſant homines in arto poſitos: etiam in neceſſariis ⁊ ſalubribus expedire quod cum vtiq qui ſui iuris eſt ⁊ nouit ac prodeſſe poteſt miſero potius reddit indiſpoſitum q̃ diſpoſitum. Qui vero perfecti ſunt: ſ. i. q iam apprehenderunt ea ad que tendit ꝓficiens pre vehementi deſiderio quod habent

ad chriſtum. non poſſunt ſuſtinere eius abſentiam. Et quia non poſſunt eum reuelata facie contemplari in gloria: ſaltem pro conſolatione ſua volunt eodem modo quo poſſunt eius frui preſentia: aſpirant ad amplexus: petunt oſculum: videre cupiunt: ⁊ experimentaliter guſtare q̄ȝ ſuauis ſit dominus vt in dulcore ſuauitatis ⁊ in fortitudine cibi illius ambulent vſqȝ ad montem dei. ſcilicet beatitudinem ſempiternam ad quam conſequendam pro viatica datum eſt corpus domini noſtri Jeſu Chriſti: qui cuȝ patre ⁊ ſpirituſancto viuit ⁊ regnat per infinita ſecula amen. Hec omnia ſcȝ contenti in proximis quatuor. §. extracta ſunt ex quodam libello per modum dyalogi edito.

¶ Duodecim .§.xvi.

autem mirabilia reperiuntur in iſto ſacramento: vt ponit Joannes de ſancto Geminiano in ſermone quodam: que tamen ſunt ſententie beati Thome in quarto. ¶ Primum enim mirabile eſt corpus Chriſti in celo localiter exiſtens: incipit eſſe in altari abſqȝ hoc ꝙ de celo deſcendat. Quod certe ideo eſſe poteſt ꝙ corpus chriſti non incipit de nouo eſſe in altari per ſui mutationem localem: ſed per hoc ꝙ aliquid in altari exiſtens. ſcilicet ſubſtantia panis conuertitur in ipſum ⁊ diuina virtute efficitur corpus Chriſti: ſicut ignis incipit de nouo eſſe in aere abſqȝ ſui mutatione locali quando aer in ignem conuertitur. ¶ Secundum mirabile eſt ꝙ nihil remanet de panis ſubſtãtia facta conuerſione in corpus Chriſti: ⁊ tamen non eſt corrupta nec annihilata. Hoc autem ideo eſt: quia tota ſubſtantia panis tranſſubſtantiatur ⁊ conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti: licet enim tranſſubſtantiatio non poſſit fieri virtute nature: quia agens naturale non poteſt agere niſi ad tranſformationem formarum in materia: poteſt tamen fieri virtute eius qui eſt totius entis creator ⁊ auctor: quia cum vtriuſqȝ materie. ſcilicet panis ⁊ corporis Chriſti: ſit aliquid commune nature entis: poteſt actor entis illud quod eſt entitatis in materia vel forma panis conuertere ad illud quod eſt entitatis in materia ⁊ forma corporis Chriſti: ſublato eo per quod ſubſtantia diſtinguebatur ab illa. Nam ſublato eo per quod ſubſtantia panis diſtinguitur a ſubſtãtia corporis: tunc entitas que fuit ſubſtantia panis: remanet entitas corporis Chriſti. Unde Ambroſ. in lib. de ſacramentis dicit. Licet figura panis ⁊ vini videatur: nihil tamen aliud q̄ȝ caro chriſti ⁊ ſanguis poſt conuerſionem credenda eſt. ¶ Tertiũ mirabile eſt ꝙ q̄uis materia panis cõuertatur in materiam corporis chriſti: ⁊ forma in formam non tamen conuertitur in animam rationalem q̄uis anima rationalis ſit forma corporis chriſti. Et hoc ideo quia anima eſt forma corporis dans ei totum eſſe perfecte. ſcȝ ⁊ eſſe animatũ ⁊ eſſe corporeum: ⁊ ſic de alijs. Conuertitur ergo forma panis in formam corporis xpi: ſcḋm ꝙ dat eſſe corporeum: non autem ſcḋm ꝙ dat eſſe animatum tali anime. Eſt autem anima ex vi ſacramenti ſub ſacramento inquantum dat eſſe corporeum: non autem inquantum dat eſſe animatum: ⁊ ſic inquantum anima non eſt ibi ex vi ſacramenti ſed concomitanter. Unde licet ſit ibi realiter ⁊ eſſentialiter forma ⁊ anima: non eſt tamen determinatio conuerſionis inquantum anima: ſed inquantum forma corporeitatis: quia dato ꝙ illa eſſentia nõ eſſet anima ſed eſſet forma corporeitatis adhuc conuerteretur in eam forma panis: ſed ſi econuerſo eſſet anima ⁊ non forma corporeitatis non conuerteretur in eam: quia verba ſacramenti efficiũt q̇d ſignificant: ſignificant autem conuerſionem fieri in corporis: quia dicit: hoc eſt corpus meum ⁊ corpus non eſt anima. ¶ Quartum mirabile quia quotcũqȝ hoſtie conuertantur in corpus chriſti: ipſum tamen nullo modo augetur nec immutatur. Hoc aũt ideo accidit: q: ſcḋm philoſophum in primo de generatione. Augmentum eſt quantitas preexiſtentis additamentum: dico autem additamentum alterius quantitatis Cum igitur ſit conuerſio in aliquid preexiſtẽs augmenti tranſmutatio accidit: quia ad preexiſtentem quantitatẽ ſit additio quantitatis auferatur ergo additio quantitati: ⁊ nulla erit mutatio circa id ad quod ſolius ſubſtantie conuerſio terminatur: ſubſtantia enim ſcḋm ſe conſiderata: ſine materia ſine forma eſt indiuiſibilis: ⁊ tale indiuiſibile tranſmutatum: cum ibi non remaneat aliquod cõmune ſubiectum: non facit aliquam cõmutationem circa illud ad q̇d ſit ꝯuerſio. ſ. nature mutatio gñationis q: aliq̇d preexiſtit nature alterationis: q: ꝯuerſio non eſt accidentiũ nec augmẽti q: nõ ſit additio quãti ad q̄ȝtum preexñs. Sicut ergo ex hoc ꝙ vnus vel multi diſcãt aliq̇d ſecretũ: ipſum ſecretũ ꝓpterea nõ augetur: ita ꝙ vna vel plures hoſtie ꝯuertant in corpus xpi: non ꝓp hoc augmentatur. ¶ Quintũ mirabile eſt ꝙ quãuis in multis altaribꝰ multe ſint hoſtie ꝯſecrate: ⁊ in q̄libet hoſtia ꝯſecrata ſit integrum corpus xpi: nihilominus corpus xpi nõ multiplicatur ſed vnũ tantummodo corpus eſt in hoſtijs ⁊ altaribus oĩbus ſed hoc ideo eſt poſſibile: q: ſubſtãtia panis directe ꝯuertit in ſubſtãtiam corporis xpi: ſubſtantia aũt vt ſubſtantia ad nullum locum determinatur: ſed prout eſt quanta q: mediãtibꝰ dimẽſionibus ſuis ad dimenſiones loci hȝ habitu

dinem. Cum igitur dimenſiões corpis xp̄i nõ ſint in hoc ſacramento ex vi conuerſionis quia dimenſiones panis nõ conuertuntur ſed remanent: pʒ ꝙ corpus xp̄i ꝓut eſt in hoc ſacramẽto mediãtibus dimenſionibus ſuis: nõ determinat ad locum: ſed qꝛ vere eſt corpus xp̄i ſub dimenſionibus panis que ad locũ habitudinem habent: ideo rõne earum in tot locis ⁊ altaribꝰ poterit eſſe ſimul in quot dimenſiões hoſtie cõſecrate inueniri poſſunt. Et ideo vt quedã apparenti ⁊ groſſo exẽplo vtamur: ſicut vna vox ab vnius ore procedens ſimul eſt in diuerſis audientiũ auribus: ita vnũ corpus xp̄i eſt ſimul ĩ diuerſis altaribus. Sic ergo corpus xp̄i mediãtibus dimenſionibꝰ proprijs eſt tm̃ in vno loco puta in celo: ſed mediantibus dimenſionibus corpis in ip̄m tranſeuntibus: eſt in tot locis in quot hmõi conuerſio fuerit celebrata: nõ quidem diuiſim per ptes: ſed integrũ in vnoquoqʒ: nam quilibet panis cõſecratus in totuʒ corpus xp̄i cõuertit. ¶ Sextum mirabile eſt qꝛ in tam parua hoſtia totũ corpus xp̄i: vt dictum eſt ibi ex vi ſacramẽti ſolũ per modum ſubſtantie: ⁊ nõ per modũ quãtitatis: cõtinet cum carnibꝰ ⁊ oſſibus ⁊ neruis. Sed hoc ideo eſſe poteſt: qꝛ corpus xp̄i vt dictum eſt. eſt ibi ex vi ſacramenti ſolum per modum ſubſtantie ⁊ non per modum quantitatis: propria autem totalitas ſubſtantie indifferenter cõtinetur in parua vel magna quãtitate: ſicut tota natura aeris in paruo vel magno aere: ⁊ tota natura hominis in paruo vel magno homine. vñ totum corpus ⁊ ſanguis xp̄i continet ibi poſt conſecrationẽ: ſicut ante tota ſubſtãtia panis vel vini. Uñ ⁊ aliquid ſimile qͦlitercũqʒ etiã ad ſenſum videmus. ſ. ꝙ pupilla oculi cum ſit minima: monteʒ magnũ comprehendit. ¶ Septimũ mirabile eſt. ꝙ in qͦlibet particula hoſtie ſiue continua ſiue diuiſa eſt totus xp̄us indiuiſus. Uñ aug. Singuli inquit accipiunt xp̄m dñm ⁊ in ſingulis portionibus totus eſt: nec per ſingulas minuit: ſed integrum ſe tenet in ſingulis. Hoc autẽ ideo qꝛ cuʒ ibi ſed corpus xp̄i ſolum per modũ ſubſtãtie: ⁊ tota ſubſtantia ſit ſibi qualʒ particula dimenſionũ: ſicut in qualibʒ parte aeris ſiue ꝯtinua ſiue diuiſa eſt tota ſubſtãtia aeris: ⁊ anima ſm ſubſtantiã eſt in toto corpore tota ⁊ in qualibet parte tota. ſic ſub qualibet parte ſpecierũ ſiue continua ſiue diuiſa eſt totus chriſtus. Et ponunt aliqui exemplum de ſpeculo. quia imago que apparet in ſpeculo: apparet vna in ſpeculo ĩtegro ⁊ in fracto apparẽt ſingule in ſingulis ptibus. quãq̄ꝫ hoc exemplum nõ ſit omnino ſimile: qꝛ multiplicatio huiuſmodi imaginuʒ accidit in ſpeculo fracto propter diuerſas deflectiões ad diuerſas ſpeculi partes: hic autem non eſt niſi vna ꝯſecratio propter quaʒ corpus xp̄i eſt in ſacramento. ¶ Octauum mirabile eſt ꝙ totum corpus chriſti integrum cum omnibus membris ſuis eſt in qualibʒ particula hoſtie ſine mẽbrorum confuſione. ſcilicet non obſtante diſtãtia membroruʒ que eſt in corpore Chriſti. Et ratio eſt. quia determinata diſtantia membroruʒ que eſt in corpore organico fundat ſuper quãtitate dimenſiua. vnde quia conuerſio ſubſtantie panis directe terminatur ad ſubſtãtiam corporis chriſti ſm quendam modum proprie et directe eſt in hoc ſacramento. ideo talis diſtantia partium eſt ꝙ in corpore chriſti videt. Sed non ſm hanc diſtantiaʒ comparatur ad hoc ſacramentuʒ: quia ſubſtantia corporis chriſti nõ comparatur ad ſacramentum per modum quãtitatis ſue. ſed potius quantitas entis per modum ſubſtantie. Unde habet corpus chriſti ordinem ⁊ diſtantiam partium in ſe. ſed non per cõparationem ad ſpecies ſacramẽtales. ¶ Nonum mirabile eſt. quia ſcilicet in hoc ſacramento accidentia ſine ſubiecto ſubſiſtunt: ſcilicet dimenſiones panis: que remanent conuerſa ſubſtantia panis. hoc autem fit virtute dei: qui eſt cauſa prima omniuʒ. quia cauſa prima plus eſt influens in cauſatum. q̄ꝫ cauſa ſecunda. vt dicitur in libro de cauſis. vnde virtute eius fieri poteſt ꝙ remoto priori. ſcilicet ſubſtantia remaneat poſterius. ſcilicet quantitas dimenſiua: que ſola eſt ibi ſine ſubiecto: quia omnia accidẽtia. vt color: ſapor: ⁊ odor fundantur in ipſa quantitate. vnde non remanent ſine ſubiecto. ¶ Decimuʒ mirabile eſt ꝙ cum frangitur iſta hoſtia non propterea frangitur corpus chriſti qđ continetur in ea. ⁊ eſt ratio: quia nulla fractio fit niſi per diuiſionem quanti. ſed corpus chriſti nõ eſt per modum quantitatis: ſed ſolum per modum ſubſtantie. vnde nullum quantum ibi diuiditur niſi ſpecies ſacramentales. ⁊ ideo fractio ⁊ contractio illa eſt ſicut in ſubiecto in quãtitate dimenſiua panis: ſicut alia accidentia. ¶ Undecimum mirabile eſt. quia cum non ſit ibi ſubſtantia panis: tamen ita nutriunt ⁊ confortant iſte hoſtie conſecrate ſicut ante conuerſionem quando erant panis: ⁊ ſic vinũ inebriaret ⁊ calefaceret ſi poneretur in quantitate cuʒ tamen poſt conuerſionem non ſit ibi ſubſtantia vini. Et ratio eſt. quia ſubſtantia panis in conſecratione ſicut in corpore chriſti miraculoſe conuertitur. ita miraculoſe accidentibus cõfertur ꝙ ſubſiſtant. quod eſt ſubſtantie propriũ. ⁊ per conſequens ꝙ omnia facere poſſint: que ſubſtãtia ſi adeſſet facere poſſet. Unde ſine nouo miraculo poſſunt inebriare ⁊ calefacere confortare ⁊ nutrire. ¶ Duodecimuʒ ⁊ vltimum mirabile eſt. ꝙ qñuis hoſtia cõſecrata putreſieret vel

abuteretur vel in vaporem reſolueretur. tamē corpus chriſti quod eſt in ea nihil horum pateretur. Et ratio eſt. quia ſicut illa accidentia habent ꝙ poſſint agere que ſubſtantia panis poſſet ſi adeſſet: ita habent ꝙ poſſent pati que ſubſtantia pati poſſet. Et ideo etiaꝫ abſqꝫ nouo miraculo ⁊ putreſieri ⁊ corrūpi poſſunt. ſine corporis chriſti aliqua paſſione. cum non ita ſunt iſta accidentia: ſed per ſe vt dictum ſubſiſtunt. Propter iſta ergo mirabilia que ſunt in iſto pane legit̄ Joānis. vj. ꝙ cum dixiſſet iudeis. Hic eſt panis qui de celo deſcendit. Non ſicut patres veſtri manducauerunt mānā ⁊ mortui ſunt. Qui manducat hunc panem viuet in eternuꝫ. Subditur ibidem ꝙ multi audientes ex diſcipulis dixerūt. Durus eſt hic ſermo quis poteſt audire. videbat̄.n. eis durus. ſicut dicit Chryſ. difficile ſuſceptibilis ſuperexcedēs eoꝝ imbecillitatē. vnde etiaꝫ audita videbat̄ incredibilis.

Titulus. xiiij. De ſacramētis eccliē: ⁊ ſtatu miniſtrātiū ⁊ ꝓferentiū ea.

¶ De ſacramētorum ordinatione ⁊ coruꝫ virtuali operatione. Capitulum. j.

Miſit verbum ſuum ⁊ ſanauit eos: ⁊ eripuit eos de interitionibus eorum. Ps̄. cvj. quāuis quando Ps̄. ita dixit nondum deus miſerat verbum ſuum: tamen loquitur ſub tempore preterito tanꝗ̄ facta fuiſſet iſta miſſio propter certitudinem ⁊ infallibilitatem ipſius future miſſionis ſeu incarnationis. Leguntur enim prophete in his de quibus propheti̇zant in libro diuine preſcientie: que infallibilis eſt. Unde ſicut quod factuꝫ eſt non poteſt non eſſe factum. ita quod prenūciatur per prophetam prophetia predeſtinationis nō poteſt nō impleri: ſed neceſſarium eſt adimpleri. Et propterea pſalmiſta ſciens infallibiliter incarnationē futuram: tanꝗ̄ iam factam exprimit dicēs. miſit verbum ſuum. ⁊ hec eſt vox clamantis in deſerto: parate viam dn̄i. Jo. j. ⁊ Luce. iij. Licet enī de Joāne baptiſta exponatur hoc. ⁊ ad iſtud ꝓpoſitum inducat̄ ab euāgeliſta qd̄ originaliter dixit Eſa. xl. c. tn̄ etiā ad xp̄m verbū incarnatuꝫ pōt adaptari. Miſit ergo ⁊c̄. Ubi tria notant̄.

¶ Primo diuinalis incarnatio. ibi. Miſit verbum ſuum.

¶ Secundo ſacramentalis ordinatio. ibi. Et ſanauit eos.

¶ Tertio vtualis eoꝝ opatio. ibi. Eripuit eos.

¶ Quantum ad primum. §. i. notat̄ incarnatio dei in eo qd̄ dicit̄: miſit verbū ſuum. i. filiū. Cum quis intelligit aliqd: conceptus mentis rei intellecte vocatur verbū mentis. ⁊ tale verbum nullus poteſt videre vel intelligere: niſi ipſemet deus. ſm̄ illud. iij. Regum. viij. Tu ſolus noſti corda filiorum hominum: ſed cum voce illud exprimit quod dicitur verbum vocale. tunc poteſt ſentiri ⁊ intelligi verbum mentis. Unde dicit primo Perihermenias philoſophus. Ea que ſunt in voce ſunt note: id eſt ſigna earum que ſunt in anima paſſionum. Uerbuꝫ dei id eſt filius dei de quo dicitur Joan̄. j. In principio erat verbum. ante incarnationem apud patrem latebat: ⁊ ab hominibus videri non poterat ⁊ a pauciſſimis intelligi ⁊ imperfectiſſime. ⁊ licet per prophetas deus loqueretur hominibus. tamē locutio iſta obſcura erat ita ꝙ non intelligebatur. Demuꝫ quando dixit Maria ad angelum miſſum ad ipſam incarnationem nunciandam. Fiat mihi ſm̄ verbum tuum. ſcilicet vocale. tunc verbum caro factum eſt quaſi in voce: vt poſſet ſentiri ⁊ intelligi a nobis: ⁊ ſic miſit verbum ſuum. Unde Aug. dicit. Uerbi miſſio eius incarnatio eſt ⁊ natus in mundo ſubito non lingua: ſed opere vox clamantis fuit in deſerto mundi: parate viam domini: oſtendens vanitatem mundi. qꝛ omnis caro fenum ⁊ ſuper fenum in ꝑſepio poſitus fuit in magna paupertate: humilitate: et auſteritate. quia per iſta paratur via domino. At vbi venit plenitudo temporis. miſit deus filium ſuum natum ex muliere. ad Galath. iiij. Plenitudo temporis. ſcilicet tempus ab eo prefixum quod prenūciauerat per Gabrielem Danieli prophete. Nam ipſo orante pro liberatione populi ſui a captiuitate ⁊ ſeruitute babylonica ⁊ reductione in hieruſalē: reuelauit ei gabriel angelus liberationem fiendam: non ſoluꝫ populi ſui de babylonia: ſed liberationem vniuerſalem humani generis de ſeruitute diaboli. ⁊ reductionem in ſupernam hieruſalem: determinando tempus quando hoc fieret dicēs. Septuaginta hebdomade. ſcilicet abbreuiate ſunt ſuper populum tuum ⁊c̄. Dan̄. ix. Expoſitionem quere ibi. Et in fine dicit̄ de vltima hebdomada. id eſt. lxx. in qua Chriſtus eſt baptizatus. ⁊ conuerſatus in mundo. Confirmabat autem pactum multis hebdomada vna: ⁊ in media hebdomade deficiet hoſtia ⁊ ſacrificiū. Appellat autem pactū legem euangelicaꝫ. de qua etiam dicit dn̄s Hierem̄. xxxj. c. Ecce dies veniunt ⁊ feriam fedus nouum domui Juda ⁊ domui iſrael: non ſm̄ pactum quod pepegi cū patribus veſtris dando leges meas in cordibus eorum. Hoc pactum. ſcilicet legis euangelice fuit confirmatū miraculis ipſius chriſti: ⁊ apoſtolorum in mentibus hominum. Factum autem cum chriſtus legem ipſam ꝓpoſuit predi-

cando. vnde clamabat in templo. Joan. vij. Si
quis ſitit veniat ad me ⁊ bibat: ideſt legem me-
am ſeruet que pactum dicitur: quia deus ↄuen-
tionem fecit cum humano genere ſalutem da-
re ſeruāti eam: ⁊ in medio hebdomade vltime:
que fuit tempore paſſionis in cruce pendēs cla-
mauit. Joānis. xix. ca. Sitio: ſcilicet ſalutē ho-
minum pro qua patiebatur: ⁊ tunc defecit ho-
ſtia ⁊ ſacrificium: ideſt vſus legalium: ⁊ ſic fuit
vox clamantis in deſerto mundi parate viam do-
mini: ſcilicet obſeruando legem euangelicam.
Et hoc eſt quod ſitiebat dn̄s ieſus chriſtus.

❡ Quantum ad ſe- .§. ij.

cundum ſacramentorū inſtitutio notatur cum
dicitur: ſanauit eos: ſcilicet homines infirmos.
Medici officiū eſt curare infirmos. vnd: quia

medici officiū.

ſanare genus humanum infirmum infirmita-
te incurabili per virtutem creature miſſum ſe
nouerat ſm illud Eſa. lxj. ca. Ad annūciandum
manſuetis me miſit: ſcilꝫ deus vt mederer con-
tritis corde. Jdeo ſe medicum dixit Matthei
ix. dicens. Non eſt opus valentibus medicus
ſed male habentibus. Omnes autem inuenit
homines ſe male habentes. Tunc vt ait Aug⁹.
venit magn⁹ de celo medicus: quādo magnus
per totum mundū iacebat egrotus: ſcilicet to-
tum genus humanum. Medicine autē quas
adinuenit ⁊ inſtituit ſunt ſacramenta noue le-
gis. qui ſpoliatum a latronibus ⁊ vulneratum
in via inueniens miſericordia motus curauit
vulnera: ponens ſuper iumentum ſuum duxit
in ſtabulū vt perfecte ſanaretur. Luce. x. vt ex-
ponit Magiſter ſententiarū in principio. iiij.
lib. Hic ſamaritanus eſt chriſtus nos quotidie
cuſtodiens: Samaritanus enim cuſtos interp-
tatur. Expoliatū gratuitis ideſt virtutibus: vul-
neratum in naturalibus a latronibus inferna-
libus: erat genus humanum propter pecca-
tum. Miſſum ergo verbum: ideſt incarnatum
hunc infirmum inueniens ſanauit virtualiter ⁊
cauſaliter infundens vinum et oleum: vinum
mordificatiuum iuſtitie in ſe exercens: ⁊ oleū
linitiuum miſericordie erga nos vtens: ponēs
in iumentum ſuum ſauciatum: ideſt ſuper cor-
pus ſuū: quia ſcilicet vt ait princeps apoſtolo-
rum in prima canonica ſua. c. ij. peccata noſtra
ideſt penas pro peccatis noſtris ipſe pertulit in
corpore ſuo ſuper lignum crucis: ⁊ ab ipſa paſ-
ſione ſacramenta habent efficaciam. ❡ Et no-
ta ꝙ ad prudentiam medici pertinet ⁊ rationē

Prudētia medici.

medicine: vt contraria ↄtrarijs curentur. Nā
infirmitates contracte ex nimia frigiditate per
remedia calida tolluntur ⁊ que procedūt ex ni-
mio calore cum frigidis ſeu recentibus rebus
curantur. Quia igitur infirmitas humani ge-
neris ex ſuperbia proceſſerat qua ſe voluerunt
primi parentes deo adequari celeſtis medicus
noſter vt preberet nobis exemplum humiliati-
onis: humiliauit immo exinaniuit ſemetipſum
formam ſerui accipiens. vt dicitur ad Philip.
ij. cap. Deſcendens de gloria celi ad ſtabulum
mundi: de ſede maieſtatis: ad penas noſtre ini-
quitatis: de ſummitate eternitatis: ad finitatē
mortalitatis: ⁊ demū vſq; ad mortem turpiſ-
ſimam crucis. Jta etiam ordinauit medicinas
humiles ſacramentorū in quibus homo ſe hu-
miliet ſubijciendo ſe inferioribus vt conſequa-
mur ſalutem. Nam materie ſacramentorū que
ſunt elementa: vt aqua: vel elementata vt panis
vinum ⁊ oleū vtiq; ſunt in ſe minus digna ꝙ
homo. Dum ergo humiliatur quis ſubijciens
ſe iſtis in debita ſuſceptione ſacramentorū ex-
pectans ſanitatem in ſe: etſi non ab his tamen
per iſta a deo hoc iubente ⁊ ordinante inde me-
retur conſequi ſalutem: ⁊ ſic altiſſimus de terra
creauit medicinam: ⁊ vir prudens non abhor-
ret eam. vt dicitur Eccleſiaſti. xxxviij. c. de terra:
ideſt de reb⁹ terrenis: vt aqua vino oleo ⁊c. me-
dicinam. ſcilicet anime. Et quia effectus aſſimi-
latur cauſe inquantum poteſt: cum cauſa ſacra-
mentorum: ideſt auctor eorum ⁊ inſtitutor ſit ver-
bum incarnatum: quod conſtat ex verbo ⁊ car-
ne que eſt res elemētata: ideo ⁊ ſacramēta que
ſunt eius effectus: ei aliqualiter aſſimilantur:
ea conſtituit conſiſtentia in verbis ⁊ rebus. ſci-
licet elementis vel elementatis. Unde Augu.
Accedit verbum ad elementum ⁊ fit ſacramen-
tum: ⁊ verba quidem que reſpōdent verbo dei
dicuntur forme ſacramentorū: que carni cor-
reſpondent dicuntur materie: nec poteſt eſſe ve-
rum ſacramentū niſi vtrūq; concurrat. Sicut
autem forma eſt principalis in re: quia dat eſſe
rei informando materiam: ita in ſacramētis ip-
ſa verba formarum principalius operantur.
Omnibus autem proponuntur ſacramenta lo-
co ⁊ tempore ſuo: nulli ſubtrahuntur ad ea diſ-
poſito. Ad hoc ergo vt quis actualiter cōſequa-
tur ſanitatem anime oportet vt actualiter me-
dicine iſte applicentur ad eum vt ea ſuſcipiat:
modo quo medicus ipſe iubet. Unde Auguſt.
ſuper Joānem. Quantum eſt in medico ſana-
re venit egrotum ſed ipſe ſe interimit qui pre-
cepta medici ſeruare non vult. Quomodo au-
tem Chriſtus inſtituit omnia ſacramenta ha-
bes in capitulis de ſacramentis in genere. vt
infra particulatim patebit.

❡ Quantum ad .§. iij.

tertium operatio virtualis ſacramentorū oſtē-
ditur cum dicitur eripuit eos de interitionibus
eorum: ideſt de mortalibus infirmitatibus co-

rum. Eramus enim ⁊ ſumus quaſi omnes ſub/
diti ſeptez infirmitatibus ſpiritualibus anime
ſciꝫ peccati originalis: mortalis: venialis ma/
litie: concupiſcentie: ignorantie: ⁊ impotentie:
Medela ⁊ debilitatis ad bonum. ¶ Et propter hoc ad
ſacra eripiendū nos ab his mortibus: inſtituit iſtas
mento medicinas ſeptem ſacramentorum. Nam eri/
rum. pit a morte originalis peccati baptiſmus: a mor
tali ⁊ veniali penitentia. Extrema vnctio ab in/
firmitate a malitia euchariſtia: a debilitate con
firmatio: ab ignorantia ordo: a concupiſcentia
matrimonium. Et quia principale ſacramentis
eſt forma: quod eſt verbum vocale. Ideo dici/
tur Sapien. xvi. cap. Non herba nec malagma
ſanauit eos: ſed ſermo tuus domine qui ſanat
omnia. Unde ⁊ ipſa ſacramenta pſalmiſta per
ordinem notat ſub nominibus. vii. vocū. ps.
xxviii. dicens. Uox domini ſuper aquas ⁊c. Et
dicitur quelibet vox domini: quia exprimūtur
vel in perſona domini vel ex inſtitutione domi
ni vel ex virtute domini ibi operantis. Aqua
eſt materia baptiſmi: qui eſt primū ⁊ ianua om
nium ſacramentorum per quam intratur ad ec
cleſiam ⁊ fit chriſtianus. Uox que fit ſup aquas
ad hoc vt ſit ibi ſacramentum baptiſmi: cuꝫ qs
baptizatur eſt. Ego te baptizo in nomine pr̃is ⁊
filii ⁊ ſpiritusſancti: que vox debet fieri ſuper
aquas: ideſt dū fit imerſio vel effuſio vel aſper
cautela ſio aque ſm̃ varium eccleſiarum ritum: non an
te nec poſtea: ſed tunc ſuper aquas ⁊ multū de
bet caueri vt nil omittatur. Nam ſi talis omit/
teret aliquod ſubſtantiale: puta baptizo te: vel
etiam te vel in nomine patris nihil ageret: nec
paruuli ſaluti poteſt taliter prouidere. Et quia
in neceſſitate quilibet poteſt baptizare: ideo bo
num eſt formam huiuſmodi ſcire. Per hāc au/
tem vocem ſuper aquam eripitur a morte pec/
cati originalis. ſicut enim aqua lauat ſordes:
ita baptiſmus peccatorum maculas ab anima.
Et quia originale eſt quaſi fundamentum alio/
rum criminum. vnde alia per inclinationē pro
cedunt. Et ſublato principali deſtruitur ⁊ acceſ/
ſorium: ⁊ fundamento diruto ruit quod eſt ſu/
peredificatum. Et ideo ſi vltra originale reperi
tur in anima aliud peccatum: vt in adultis ſi/
mul cum originali omnia in baptiſmo delent:
niſi ponatur obſtaculum fictionis: principali/
ter tamen ad originale remouendū eſt ordina
tum. Quid autem ex ſanatione ipſa ſeu purga
tione poſt baptiſmum conſequatur: oſtenditur
ex eo quod ſubditur. Deus maieſtatis: ideſt ma
ieſtas diuina intonuit. Et quid: certe in inſtitu/
tione baptiſmi: quod fuit quando Chriſtus a
Joāne baptizatus fuit. Hoc intonuit deus pa/
ter. Hic eſt filius meus dilectus. Mathei. iii. ⁊
Luc. iii. ad innuendum ꝙ in baptiſmo de filio
diaboli efficitur filius dei. ſcilicet per adoptio
nē gratie. Quia ſi filii ⁊ heredes: heredes qui/
dem dei: coheredes autem Chriſti. ait Apoſto/
lus ad Galath. iiii. ⁊ ad Romanos. viii. cap. Et
quāuis fuerit Chriſtus in Jordane baptizatus
tamen non ſolum illi: verumetiam aliis aquis
dedit vim regeneratiuam ⁊ purgatiuam pecca
toruꝫ. Et ideo ſubditur: dominus ſuper aquas
multas: videlicet fontium: fluminum: mariū:
puteorum: ⁊ aliarum: dūmodo naturalium do
minus virtutem purgandi operatur.

¶ Nouiter na/ .§. iiii.
tus eſt ſatis debilis. ſic ⁊ regeneratus per ba/
ptiſmum: patit adhuc infirmitatem aliam gra
uem anime. ſcilicet impotētiaꝫ ſeu debilitatem
ad bonum precipue arduum ⁊ terribile. Et do/
minus addidit aliam medicinam ſacramenti:
que dicitur cōfirmatio que datur baptizatis vt
magis fortificentur. vt ponit ps. ſcd̃am dicēs.
Uox domini in virtute. i. ad fortific. dam debi
lem. propterea dicitur confirmatio. Uox iſta eſt
cum dicit ep̃s. nec enim poteſt alius iſtud ſacra
mētum conferre niſi ep̃s. dicit ergo cum inun/
git fronteꝫ chriſmate. Cōſigno te ſigno crucis:
cōfirmo te chriſmate ſalutis. In noīe patris ⁊ fi
lii ⁊ ſpiritusſancti amen. Dat autem ſibi alapaꝫ
vel tenenti eum vt recordetur ſe fore chriſma/
tum. Nam ſicut baptiſmus. ita nec iſtud ſacra/
mētum debet niſi tm̄ ſemel dari. alſ fieret iniu/
ria ſacramento ⁊ eſſet magnum ſacrilegiuꝫ. Et
quia vt debilis preſentatur ad hoc ſacramētuꝫ
decēs eſt vnde ⁊ inſtitutum ab eccleſia vt alius
teneat eum. ⁊ ibi contrahitur compaternitas ſi
cut in baptiſmo. Eſt autē effectus eius vt fortifi
cetur ſpūaliter ne timore mortis vel rubore cō
feſſionis omittat cōfiteri publice fidem Chriſti
cum eſſet expediēs. Et quia ibi datur gratia ad
robur. vt dicitur de cõſe. di. v. Oēs. ideo etiam
recipit fortitudinē cōtra diabolicas tētationes
ꝙ etiam addit gratia recipienti. ideo etiā paruu
lis innocētibus debet dari: parētibus hoc ꝓcu/
rātibus. Quis etiam ſine illa morientes vadāt
ad gloriaꝫ. Adulti vero ipſam contēnentes vel
ꝓpter verecūdiam dimittentes. ex antiquitate
damnarentur. Debent ergo omnes ſumere.

¶ Sicut enim in .§. v.
humana vita indiget homo corpali cibo etiaꝫ
qui fortis eſt. alſ deficeret. ita ⁊ in vita ſpiritua
li ſi vult in ea conſeruari. Sed quis eſt iſte ci/
bus. certe ſacramentum euchariſtie cibus refi/
ciens: ⁊ medicina ſanans infirmitatem malitie
qua īclinamur ad diuerſa mala cogitāda ⁊ ap/
petēda ⁊ de aliis ſuſpicanda: etiaꝫ circa diuina.
Unde dicit Hyla. de conſe. diſtin. ii. ſi non ſunt

ubi dicitur ſi non ſunt tanta peccata vt excommunicetur quis .i. mortalia nõ debʒ quis a medicina corporis ⁊ ſanguinis dñi ſeparari. Huiuſmõi vocem nota ps. cum ſubdit. Uox dñi in magnificentia. que eſt iſta vox cum .ſ. dicit ſacerdos ſup hoſtiã in perſona dñi. Hoc eſt enim corpus meũ Et ſuper calicẽ preparatũ. Hic eſt calix ⁊c. uſqʒ in remiſſionẽ pctõꝝ incluſiue. O quãta magnificentia eſt in iſta voce vt ad ipam conuertatur panis ⁊ vinũ in corpus ⁊ ſanguinẽ xpi ibiqʒ ſit ⁊ aĩa ⁊ diuinitas. Greg. x. de cõſe. diſ. ij. Quis fideliũ dubium habere poteſt in ipſa imolationis hora in illo ieſu xpi myſterio ad ſacerdotis vocem celos aperiri angelorũ choros adeſſe. ſumma imis ſociari. Et ne aliquis dubitet de hac magnifica conuerſione. oſtendit deus per multa miracula iſtam veritatẽ. Sed ⁊ quis poſſet explicare magnificentiã fructus ⁊ vtilitates huius ſacramenti O precioſum conuiuium: magnificum: ſalutiferum: ⁊ omni ſuauitate repletum. hic purganẽ pctã: virtutes augentur: ⁊ omnium chariſmatum abũdantia mens impinguaẽ. inquit ſanctus Tho. in officio corporis xpi. Uñ ex eo multũ minuiẽ malitia homĩs.

¶ Quia vero di/ .§. vi.

uerſis inordinationibus ⁊ cauſis corpus repletur malis humoribus que ſi nõ euacuentur ad mortem deducerent. ideo ſumere opʒ medicinas purgatiuas. hec aũt ſpecialr medicina eſt ſacramentũ penitentie. Iſta euacuat humores ſupfluos peccatoꝝ per contritionẽ ⁊ cõfeſſionẽ debite factam ſequẽti abſolutione vocali. de q̃ ps. Uox domini confringentis cedros. hec vox eſt cũ ſacerdos dicit. Ego abſoluo te a peccatis tuis ⁊c. Cedrus autem altiſſima arbor hec deſignat ſuperbiam que in altũ eleuat mentẽ per falſam ſui eſtimationem cum nihil ſit. A ſuperbia autem ſumpſit initiũ omnis perditio. Tobie quarto cap. Et in omni peccato aliquo mõ reperitur ſuperbia in quantum peccatũ erigit ſe contra ſuum ſuperiorẽ deum nolẽdo ſubijci preceptis eius. hec igitur cõfeſſio confrigit cedros altas .i. peccata mortalia oĩa: contra que principalr ordinatur confringit .i. tollit. Unde de pe. di. vij. ait Leo papa. Multiplex miſericordia dei ita lapſis hũanis prouidit. vt per penitentie medicinam ſpes vite reparetur eterne. Ita diuine voluntatis ordinatis preſidijs vt indulgentiã .i. remiſſionem peccatorum niſi ſupplantatione ſacerdotum. abſolutionem valeat obtinere. Et nota ꝙ non dicit euellentis ſed cõfringentis. quia quod frangitur fructus facere non poteſt ſicut arbor dum ſtat cõfracta: fructꝰ cadunt cũ ea. tamen ex quo radix remanet paulatim germinare poteſt ⁊ creſcere ⁊ ſic iterum fructus facere. Sic ad propoſitum per pñiam ⁊ abſolutionem conſringitur ꝯgeries habituũ viciorum cum fructibus .i. operibus eorum: tamen radix ideſt inclinatio ad mala remanet in terra cordis: que paulatim pullulat: ⁊ iõ oportet freqnenter pullulationes ⁊ motus vitiorũ ꝯſtringere: ne ſumẽdo robur fructificent. Et vt dicitur. xxiij. q. j. Manet petri priuilegiũ quãdo ex equitate fertur iudiciũ. Naʒ ſi non eſt vere penitẽs peccator: ꝗ̃uis abſoluatur a ſacerdote: non recipit fructũ abſolutiõis ſed magis iudicium ⁊ indignationẽ dei incurrit. Unde ſubdit. ps. Confringet dominus cedros libani. cõfringet per iudicium ſuum in morte cedros libani ideſt hypocritas: qui ficte confitentur: vt non credanẽ mali eſſe. ¶ Libanus enim interpretaẽ candidatio: ⁊ ſignat hypocritas: q vt dicit xps. Matthe. xxiij. capi. ſimiles ſunt ſepulchris dealbatis: quibꝰ ait. Ueh vobis quia ſcilicet confringuntur cruciatu infernali.

¶ Cum autem hu/ .§. vij.

mana natura non poſſit perpetuari in indiuiduis: quia mortalia ſunt ideo oportuit inſtitui matrimonium ex quo propter generationem conſeruatur genus humanum. quod matrimonium etſi ab initio fuerit inſtitutum ſolum in officium ſcilicet procreande prolis: tamen poſt peccatum eſt etiam in remedium ſcʒ ꝯtra infirmitatem periculoſam humane concupiſcentie ad voluptatem quam habet conſtringere ipm matrimonium vt ſacramentũ eccleſie: quod habet formam ſuam verba ſcʒ que dicunt ſpõſus ad ſponſam ⁊ econuerſo ſcilicet. Accipio te in meam vxorem: ⁊ illa accipio te in meum virum. Siue vt moris eſt: notarius aut alius mediator interrogat vtrunqʒ: ſi alter in alterum ꝯſentit: ⁊ cum ibi conſiſtat eſſentia matrimonij ſi ſint in ſtatu gratie coniuges: datur gratia reprimens concupiſcentiam vt ſcilicet contentus ſit ſua: ⁊ nõ feratur ad alias cognoſcendas vel concupiſcendas Unde ſequitur in. ps. Uox domini intercidentis flammam ignis ideſt diuidentis. ¶ Eſt enim flamma concupiſcentie comburentis ſcilicet p damnabiles corruptelas fornicationis ⁊ huiuſmodi. Nam fornicatoribꝰ pars illorum in ſtagnũ ignis ardentis ⁊ ſulphuris: vt dicitur Apoca. xx. capitu. propter quod dicit apoſtolus prime ad Corinth. vij. capitu. Melius eſt nubere ꝙ̃ vri ideſt vinci a damnabili corruptela. ¶ Eſt alia flamma concupiſcentie reprimentis. ſcilʒ damnabiles corruptelas: ⁊ hec eſt actus coniugalis debite exercitatus: que honeſtatur ⁊ licitatur per bona coniugij ſcilicet per fidem ꝓlẽ ⁊ ſacramentum de qua di. xxvij. q. ij. Oẽ. Uñ

vtilitas

Liban⁹

Flãma ꝯcupie duplex

dicit Grego. de tali q non debet ei negari ſacra
cõmunio qꝛ in igne poſitus neſcit ardẽ. xxxiiij.
q.iiij. Uir cum propria vxore. ſicut in figuram
ignis fornacis babylonice incendit miniſtros
regis qui eam incẽdebant: non aũt quicq̃ mo/
leſte tribus pueris in eo poſitis obfuit. i. in con
iugio exiſtẽtibus cum illis tribus bonis predi/
ctis ſeu cum virtutibus tribus theologicis. Di
uidit ergo matrimoniũ flãmam reprimẽtez cõ
cupiſcẽtiam a flãma cõburente. vt primaz reti/
cautela neat ſcđam abyciat. Debet autẽ ſumme caueri
ne ↄtrahatur matrimoniuz in occulto. qꝛ q̃uis
etiam teneret: tamẽ peccarẽt mortaliter: qꝛ con
tra prohibitionez eccleſie. ⁊ ſemper manerẽt in
tali dãnatione quouſqꝫ facerent ipſum manife
ſtum in ↄſpectu teſtium ſaltez vt poſſit in iudi/
cio probari. Uiri autem ↄtinẽtes vt clerici ⁊ re/
ligioſi melius reprimunt iſtã flãmam. ſcilꝫ per
abſtinentiam: vigilias. ⁊ huiuſmodi.

¶ Prouidit quo/ §.viij.

q̃ miſericors deus de multiplicatiõe ſpiritua/
li filioꝝ. ſ. fidelium: ⁊ per hoc ſacramẽtum ordi
nis quod cõfertur per epiſcopos ſolum. Et cuz
ſint ſeptez ordines: vt partes huiuſmodi ſacra/
menti: quatuor minores ⁊ tres maiores: omẽs
tamen ordinãtur ad vnum finem. ſ. confectiõez
eucharistie: ⁊ gubernationem fideliuz. In quo/
libet autem imprimitur ſpecialis character in/
delibilis: ⁊ ſpecialis confertur gratia acceden/
ti cum gratia. vnde ⁊ ↄfeſſionez premittere de/
bẽt ordinãdi: ſicut ⁊ fieri debet in omnibus ſa/
cramẽtis excepto baptiſmo qđ eſt ianua alioꝝ.
¶ Datur autem quilibet ordo per collationez
ſpecialis inſtrumenti: puta clauium: libri: can/
delabri: calicis ⁊ huiuſmodi. cum certa forma
verborũ que habetur in pontificali. Et vox dñi
cõmouentis deſertum. Ad hoc datur ſpecialis
ordo precipue ſacerdotum cõmouentis deſer/
tum. ſcꝫ ſecularem ſtatum vbi ſunt beſtie ſilue/
ſtres. i. beſtialiter viuentes: debeant cõmouere
doctrina verbi ad penitẽtiam exhortando: ar/
guendo: increpãdo: cõminando: ⁊ ſic cõtra in/
firmitatem ignorãtie infunditur ei gratia illu/
ſtrans eum ad bene regẽdum ⁊ docẽduz popu
lũ. Et vt efficacius cõmoueat ideſt totaliter mo
ueat ad penitẽtiam opere impleat quod docet.
Nemo enim monitoris perſonã recte ſuſcipit:
niſi qui actibus ſuis errata condẽnat: ⁊ vite in/
nocẽtiam cõuerſatione demonſtret diſt. lxxxj. c.
ij. Ueruz etſi clerici mali eſſent dolẽdum eſt po
pulis: ⁊ prelatis eorum denũciare debẽt vt cor
rigant eos non tamẽ contẽnere vel iudicialiter
ſententiare. Unde Nicolaus papa ait. Uerum
vobis qui laici eſtis de clericis quicquid eis ac
ciderit iudicãdum non eſt: ſed epiſcopoꝝ iudi/
cio reſeruandum. Sic ⁊ chriſtus admonuit di/
cẽs. Omia quecũqꝫ dixerint vobis facite ⁊ ſuate
ſm vo eoꝝ opera nolite facere. Matth. xxiij.

¶ Demum vero .§.ix.

reſtat trãſitus hominis de hac vita: de quo etiã
piiſſimus deus de medicina prouidit ſpiritua/
li: vt citius homo poſſit euolare ad celũ. Et hoc
eſt ſacramẽtum extreme vnctionis: qđ vtiqꝫ va
let ad infirmitatem tollẽdam venialiuz que im
pediũt introitum glie. Sine macula ſunt enim
ante thronum dei. Apocal. xiiij. Hunc effectuz
tãgens apoſtolus Jacobus. ait. c. v. Infirmatur
aliquis ex vobis inducat preſbyteros eccle ⁊c̃.
vngentes cum oleo ⁊c̃. ⁊ oratio fidei ſaluabit
infirmum ⁊ alleuiabit eum dñs: ⁊ ſi in peccatis
ſit remittẽtur ei. Hoc etiam habet ſuam formã
ſ. per iſtam ſanctam vnctionem ⁊ ſuaz piiſſimã
miſericordiaz: parcat tibi deus quicquid vitio
oculoruz deliquiſti: ⁊ ſic de aliis ſenſibus expri
mendo illum ſenſum in quo fit inunctio nariũ
aurium ⁊c̃. Et hec vox dñi preparantis ceruos.
vt ſcilꝫ deſiderantes ad fontes aquarum viuen
tium. i. dñm currentes perueniant ad deum vi
uum. Nõ ſolum enim remittit veniale. ſed etiã
ſm Tho. in. iiij. tollit reliquias peccati. i. quan/
dam hebetudinem mentis ⁊ tepitudinem affe/
ctus ad illam gloriam ⁊ affectum inordinariũ
ad mortez vite preſentis. Inde ſequitur. q per
affectuz huius ſacri debite ſumpti dñs reuelet
ↄdenſa. i. tollat impedientia ↄſecutionẽ glie: ⁊
ſic in tẽplo eius ſuperno oẽs dicent gloriam.

¶ Sermo de baptiſmo. Capitulum. ij.

Vox domini ſuper

aquas deus maieſtatis itonuit do
minus ſuper aquas multas. Pſ.
xxviij. Quia baptiſmus qui eſt ia/
nua ſacramentorum datur in inuocatione ſan/
ctiſſime trinitatis exprimendo perſonas diſtin
cte cum dicitur. Ego te baptizo in nomine pa/
tris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Et habet efficaciã ſu/
am mirabilem in virtute ſanctiſſime trinitatis
⁊ perducit ad claram viſionem ipſius: ſcilicet
trinitatis. ideo in inſtitutione ipſius baptiſmi:
que fuit in baptiſmo Chriſti in ſpecie ſenſibili
oſtenſa eſt trinitas ipſa quando ſcilicet chriſtus
a Joanne baptizatus eſt in Jordanis flumine:
quod etiam in dictis verbis innuitur.

¶ Et pmo perſona filij viſa eſt in humana car/
ne: ibi. Uox domini ſuper aquas.

¶ Secũdo perſona patris ſignata eſt in expreſ
ſa voce: ibi. deus maieſtatis intonuit.

¶ Tertio pſona ſpũſancti oſtẽſa eſt in colũbe
ſpecie: ibi. dominus ſuper aquas multas.

¶ Et quãuis tota trinitatis operata ſit corpus

chriſti vocem illam ⁊ colũbam. tamen ſolus filius fuit in illa carne. ⁊ vox illa ſolum patreȝ repreſentat ⁊ colũba ſpũmſanctuȝ. Alio tamẽ modo fuit dei filius in illa carne ꝙ pater in voce. vel ſpiritusſanctus in forma colũbe: quia dei filius in illa fuit. ſcilȝ per aſſumptionem humane nature ⁊ vnionem ipſius nature humane cũ diuina in vna perſona. Sed illa vox aut columba fuit vnita in perſona cum patre vel ſpirituſancto. nec colũba erat ſpiritusſanctus: nec vox pater. ſed repreſentabant ipſas perſonas diuinas. ſcilicet patrem vel ſpiritũſanctũ ſm Tho. in tertia parte. q. xxxix. articu. vj. in Reſpon. ad ij. ⁊ j. ſentent. diſtinc. xvj. q. j. artic. iij. ⁊ iij. ſenten. diſtinct. j. in expoſitione littere. ⁊ ſi fuit verum animal. habetur a ſancto Thom. prima ſecunde diſt. xvj. q. prima. artic. iij. ⁊ tertia parte. q. xxxix. arti. vij. poſt Augu. de cõſecrat. diſtin. iiij. Omnes. De hoc agitur in euãgelio. Mathei. iij. vbi dicitur. Venit ieſus ad Joãnem in Jordanem vt baptizaretur ab eo.

¶ Quantum ad §. i. primum. Vox domini ſcilicet chriſti ⁊ ſaluatoris noſtri ſuper aquas fluuij Jordanis cum dixit ſcilicet Joãni vt baptizaret eum in aqua. voce ⁊ actu oſtenditur maxima humilitas domini. vt ipſe innocẽtiſſimus veniret ad baptiſmũ: quod eſt remedium purgatiuum peccatorum qui nullum peccatum habebat. vt dñs iret ad ſeruum. Rex ad militem: creator ad creatoreȝ. Vox igitur domini ſuper aquas: ſcilicet iordanis. ¶ Interpretatur autem iordanis deſcenſus. Unde deſignat humiliationem qua quis deſcendit quodãmodo a dignitate ſua. Humiliauit ergo ſe dei filius: non ſolum quia deſcendit de celis per incarnationem. ſm illud Pſal. deſcendit ſicut pluuia in vellus. Nunc autem ſe magis humiliat ſuſcipiens ipſe hominũ purificator inter peccatores: qui accedebant ad Joãnem vt baptizaretur ab eo. ⁊ baptiſmum quod eſt inſtitutum ad purificationem peccatorum quaſi eſſet vnus ex illis. Cum enim lapſus primus hominis fuerit per ſuperbiam. ⁊ ipſa etiã ſit origo aliorum. ⁊ frequenter homines incidant eam non intelligentes. Ideo in omni vita ſua dedit exẽpla maxime humilitatis: vt infirmitatem primi hominis curaret et nos ſuo exemplo ab ea preſeruaret. Inſup hoc egit non vt egeret vel vt aliquid gratie ex eo ſuſciperet: ſed vt tactu ſue mundiſſime carnis vim regeneratiuam aquis conferret ſeu virtutem concederet aque baptiſmali. ac etiaȝ vt ſuo exemplo: omnes ad baptiſmum accederent. Unde cum Joannes recuſaret baptizare ex humilitate dicẽs. Ego a te debeo baptizari. ⁊ tu venis ad me.

Iordãis

dixit ei ieſus. Sine modo. ſic decet nos implere omnem iuſtitiam. Matthei. iij. idest cõſummatiſſimam ⁊ ſummam humilitateȝ. Magna humilitas eſt ſubijcere ſe ſupiori: Maior ſubijcere ſe equali. Omnis ſeu maxima ſubijcere ſe etiam inferiori. quod Chriſtus fecit baptiſmuȝ a Joãne ſuſcipiendo. Uel vt dicit Ambroſi. ſuper Lucam. Hec omnis iuſtitia. vt quod alteri iniſeris prius tuipſe perficias. ⁊ tuo alios hortetis exemplo. Quod ergo chriſtus alijs precepit ſcilicet baptiſmi ſuſceptioneȝ. ipſe primus accepit. ⁊ extunc baptiſmus vt videtur virtutẽ accepit multiplicem que ex eque proprietate attendit. Et ideo vox domini ſuper aquas. Aqua enim eſt purgatiua: ⁊ baptiſmus purgatiuus omnium macularum anime: idest peccatorum ſuper omnia alia ſacramenta ⁊ originalium et omnium aliorum actualium. Aqua eſt refrigeratiua contra caloreȝ. ita baptiſmus refrigerat ſeu diminuit fomitem ipſius ↄcupiſcẽtie: idest inclinationeȝ ad malum. non tamen extinguit. ſed remanet ad exercitium virtutis: ⁊ humiliationem: ſed debilitat vt non dominetur. Aqua eſt corpus dyaphonum: idest tranſparens. vnde ⁊ ſuſceptiua luminis. ita ⁊ baptiſmus pſtat lumen fidei. Unde dicitur ſacramentum fidei. Et baptizandus cum baptizari petit: fidem petit. Aqua eſt fecundatiuam. quia per eam terra fructum affert. ſcdm illud Jaco. v. Celum dedit pluuiam ⁊ terra dedit fructum ſuum. ⁊ baptiſmus inducit per gratiam ad fructum bonoruȝ operum. Item aqua eſt animalium ſuffocatiua vt patuit in diluuio. ſic ⁊ baptiſmo demões ſuffocantur ⁊ eorum tyrãnides. In cuius figuraȝ Pharao cum exercitu ſuo perſequens populũ dei in mari rubro ſubmerſus eſt. vt patet Exo. xiiij. Et. j. ad Corinth. x. Et de cõſecrat. diſt. iiij. nequaꝗ. quod deſignat baptiſmum. ſm apoſtolum. Item aqua eſt mollificatiua terre. vt ſic inde recipiat varias imagines. ſic per baptiſmuȝ imprimitur character indelebilis per quẽ configuratur characteri eterno idest Chriſto. Aqua etiam fluxit de latere chriſti lancea trãſfixa exiuit enim ſanguis ⁊ aqua. Joã. xix. c. que ſignat baptiſmum ad innuenduȝ quod baptiſmus efficaciam habet a chriſti paſſione que terminata eſt in ſepultura in quam corpus chriſti deſcendit ⁊ inde reſurrexit. ⁊ ad hoc ſignificanduȝ cum quis baptizatur ſiue per immerſionẽ ſiue per effuſionem ponitur ſub aqua quaſi ſub terra ſepultus. Et inde educit quaſi reſurgens cum chriſto in nouitate vite ſpiritualis. Et hoc eſt quod ait apoſtolus. Conſepulti eniȝ ſumus per baptiſmum cum chriſto: vt quomodo chriſtus reſurrexit. ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. Quia etiam aqua eſt cõmuniſſima atque

ppetates aq.

Ad Roma. vj.

vbiqꝫ reperiť. ⁊ iſtud eſt ſacramētuꝫ ſumme neceſſitatis omnibus. Niſi eniꝫ quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto non poteſt intrare regnum dei. Io. ānis. iij. Chriſtus ait. Ideo decentiſſimuꝫ fuit in aqua inſtitui. Unde vox dn̄e ſuper aquas: q̄r cum aqua oportet ꝙ addatur vox domini. i. forma inſtituta a domino.

Secundo in .§. ij.

baptiſmo oſtenſus eſt pater omnipotens in voce que ibi intonuit. videlicet. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. Mathei tertio. ad innuendum ꝙ per baptiſmum quis acquirit digniſſimam ⁊ vtiliſſimam filiationem. ¶ Unde notandum ꝙ acquirit ibi triplicem filiationem.

Filiatio nē acq/rit ba/ptizat⁹.

¶ Nam efficitur filius dei patris per adoptionem.

¶ Filius eccleſie matris per ſubiectionem.

¶ Filius baptizantis ⁊ eum tenentis per inſtructionem.

¶ Primo enim per baptiſmum cum recipiat gratiā ⁊ fidem efficiť filius dei. ſm illud Ioā. j. c. Dedit eis poteſtatē filios dei fieri his qui credūt in nomine eius ⁊c̄. ſed ex deo nati ſunt. In baptiſmo autem dicitur renaſci. Nam p̄mo naſcitur naturaliter mūdo: cum exijt de vtero matris. Poſtea naſcitur ad eſſe ſpūale per baptiſmum: ⁊ naſcitur filius dei per adoptionem. vt dicat deus. Hic eſt filius meus dilectus. ex quo ſ. purgatus eſt a peccato: per qđ erat filius diaboli. Unde Aug. de fide ad petruꝫ. Firmiſſimū teneas ⁊ nullatenus dubites omneꝫ hoiem qui per ꝯcubitum maris ⁊ femine concipitur naſci cum peccato originali impietati ſubditū mortiqꝫ obnoxium ⁊ filiū ire dici. Unde exorcizať per exufflationem verbis ſacris vt ſpūs malus exeat ab eo. Quod ſi filij vt ait ap̄ſus ⁊ heredes ſ. regni. filijs enim debeť hereditas. In cuius ſignū apertum eſt celū ſup xp̄m baptizatum. non quidē pro ſe: q̄r ſemp erat in celo diuinaꝫ eſſentiam clariſſime vidēs. ſed ad oſtēdendū baptiſmi effectum. ꝙ per ipſum celū aperiť. vt ſubito valeat intrare ſi tunc moriať. vel quādocūqꝫ ſi ꝯſeruauerit innocētiam baptiſmalē: que ſignificať per veſtem candidaꝫ que dať ſeu imponiť ſup baptizatum. Scdo efficitur filius eccleſie: vbi prius erat extra eccl'iam. Et diciť chriſtian⁹ a chriſto. Et ppterea inūgitur chriſmate in vertice. Chriſtus latine dicitur inunctus inuiſibili inūctione gratie pleniſſime. ſm illud p̄s. xliiij. Unxit te deus deus tuus oleo leticie. Sic in baptiſmo inungiť ſpiritu ſancto: ⁊ in vertice mentis debet habere chriſtum ⁊ eum imitari. Unde ait Auguſtinus. Chriſtianus eſt nomen pietatis: iuſtitie charitatis: caſtitatis: humilitatis: patiētie. quomodo igitur arrogas tibi hoc nomen cum nil de tantis bonis obtineas. Si re priueris: nec nomen habere mereris dicit regula. Imponitur autem et nomen ſpeciale ſm diuerſos reſpectus. Ad hoc tamen debet attendi vt imponatur nomen alicuius ſancti vel ſancte nō noīa paganoruꝫ. vt Pyramides vel Palamides Lancelottus ⁊ huiuſmodi. vel nomina diminuta. vt Nanni: nco: Thoma: Maſo: Pippo. vel nomina nil ſignificantia. vt blādo: Lapo: Sineura. ⁊ huiuſmodi. Ex quo autem efficitur filius eccleſie in baptiſmo ſemper. vt bonus fili⁹ dꝫ mādatis eccl'ie parere. Prouerbiorum. j. ca. Audi fili mi diſciplinam patris tui et ne dimittas legem matris tue: vt addatur gratia capiti tuo: ideſt menti ⁊ torques. ſcilicet corona glorie collo tuo. Datur ſcilicet ſal in ore. vt habeat diſcretioneꝫ in opere ſuo. ⁊ precipue in locutione. In omni enim ſacrificio mandabat dominus in veteri lege poni ſal. vt patet Leuitici ſecundo capi. Quia nullum opus virtuoſum eſſe poteſt ſine diſcretione. ¶ Tertio efficitur filius ſpiritualis baptizantis eum ⁊ tenentis ad baptiſmum. Sed oportet ꝙ teneat vel tangat cum baptizatur. alias non eſſet. Et ipſi tenentes ſi puer eſt ⁊ neſcit loqui reſpondent pro baptizando cum interrogatur credis in deum patrem omnipotentem ⁊c̄. Credo: id eſt dabo operam. ꝙ cum erit adultus credet vel debet. Et cum interrogatur. abrenuncias diabolo ⁊ operibus ⁊ pompis eius. Reſpondent abrenuncio. ideſt operam dabo ꝙ abrenunciet. ſcilicet inſtruendo ⁊ ammonendo: ⁊ regulariter debet vnus tantum eſſe. de conſecratio. diſtinctione. iiij. Si autem de more patrie duo vel tres aſſumuntur non debent ſine magna cauſa multiplicari. Nam contrahitur compaternitas ſpiritualis inter tenentem ⁊ eam quaꝫ tenent: ⁊ fraternitas ſpiritualis inter filios naturales tenentis. ⁊ eum qui tenetur: ⁊ compaternitas ſpiritualis inter parētes carnales eius qui tenetur: ⁊ eum vel eam qui tenet ⁊ coniugem eius ſi in coniugio eſt: ⁊ inter tales nō poteſt matrimonium contrahi. ⁊ ideo non debēt multiplicari ⁊ precipue cum teneantur tales tētos admonere in bonis moribus. quod tamen non faciunt. Inſtruebantur prius per dies de fide cum erant adulti baptizandi: ⁊ diciť catheciſmus illa inſtructio. Nunc ſolum interrogatur de fide ſi credit ⁊ tamen dent pro eo qui tenent vt dictum eſt. Accēditur etiam lumē ſignificās lumen fidei qđ debet in manibus. i. operibus oſtēdere. Ubi etiaꝫ animaduertendum ꝙ ſi eſſet baptizatus in domo quod fieri nō debꝫ niſi in periculo mortis: non debet iterum baptizari. Sed ſi dubitareť vtruꝫ cum debita for/ cautela

ma eſſet baptizatus. tunc ſacerdos debet dicere. Si es baptizatus non te baptizo. ſed ſi nō es baptizat⁹ ego te baptizo. In noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti amen. extra de baptiſmo. c. j.

¶ Quantum ad .§. iij.

tertiū dñs. ſ. ſpūſſanctus ſuper aquas multas. ſ. maris: fluuioꝝ: fontiū puteoꝝ: ⁊ breuiter omnes aq̄s naturales non autē artificiales ad eas ſanctificandū. Unde ſpiritusſctūs apparuit ſup xp̄m baptizatum in ſpecie columbe. Geneſ. j. Spūs dñi. i. ſpiritusſanctus. ſcʒ qui eſt dñs vel qui procedit a dño ferebat ſuper aquas. ſ. baptiſmum ad dandū vim regeneratiuā ⁊ per gratiā minorē mundum. i. hominem formanduꝫ in hominem nouum. Apparuit autem ſpiritusſanctus in forma columbe ſuper baptiſmū inſtitutum ad innuendum in baptiſmo.

Per columbe apparitionem innuitur.

¶ Fictionis excluſionem.
¶ Baptizati cū deo reconciliationē.
¶ Eius poſtea ſctām cōuerſionem.

¶ Quantū ad primū columba eſt animal ſimplex. ⁊ dicit felle carere. Un̄ xp̄s Matth. x. ca. Eſtote ſimplices ſicut colūbe. qđ exponēs Hierony. ait. Habebāt omnes ſimplicitatem colūbe. vt nemini. ſ. machinentur dolos. ideo ergo apparuit ſpiritusſctūs in forma columbe. ad innuendum ꝙ qui vult gratiā ſpiritusſcti accipere a baptiſmo. opꝫ ꝙ accedat ſine fictiōe ⁊ duplicitate. ſcilicꝫ ꝙ nō maneat firmus in aliquo mortali ſi eſt adultus: non credat ſe accipere vel aliqua mundana intentione accipiat. puta ad euadendum aliquaꝫ penam temporalem ⁊ hmōi. Nam vt dicitur Sapien. j. Spūſanctus diſcipline effugiet fictuꝫ: ⁊ qꝛ paruulus nō pōt vti fictione: cum adhuc nō habeat vſum rationis: ideo ſemper in baptiſmo recipit ſpiritū ſanctū.

¶ Quantuꝫ ad ſcđm columba portauit ramuꝫ virentis oliue Noe ad arcam. in ſignum ꝙ ceſſaſſet aqua diluuij ⁊ ꝙ deus iratus cōtra mundum ꝑpter peccata eius reconciliatus ⁊ placatus erat ⁊ pacatus. Gen̄. viij. Ideo ergo apparuit ſpiritu ſanct⁹ in baptiſmo in columba vt oſtenderet oībus ꝙ per ipſum homo qui erat dei inimicus propter originalia vel alia: reconciliatur deo ⁊ ad arcaꝫ eccleſie reducitur. extra quam omnes diluuio damnationis pereūt. xxiiij. q. j. c. j. Alien⁹. ⁊ c. quicūqꝫ. ⁊ de peni. diſt. vj. §. j. Et in figuram huius Helyas trāſito iordane raptus eſt in celum in curru igneo. vt pꝫ. iiij. Regum. ij. ca. quia poſt baptiſmum gratia ſpiritusſancti qui etiā in ſpecie ignis apparuit reconciliatus deo in celum aſcendit.

Proprietates colūbe.

¶ Quantum ad tertium columba habet ſepteꝫ ꝓprietates naturales que ſignant ſepteꝫ dona ſpūſſcti. de quibus Eſai. xj. dicit. Requieſcet ſuper euꝫ ſpiritus domini: ſpiritus ſapientie ⁊c. que recipitur in baptiſmo: ⁊ ſm̄ que baptizatus debet regere viam ſuam ⁊ conuerſationem. Unde illa columba que apparuit non fuit fantaſtica. ſ. de aere formata: ſed vera ⁊ non vna de alijs columbis iam generatis: ſed dei potentia de nouo creata que facta ſuo officio reſoluta eſt i materiam preiacenteꝫ vt determinat beatus Tho in. ꝫ. pte q. 39. Qui etiam aptat ipſas proprietates ad ſeptem dona. ¶ Columba primo habet gemitū pro cantu. Unde Augu. Columba a moleſtijs auolare cupit ⁊ ſemper gemit. vij. q. j. §. Cū autem a vitijs. Sic baptizatus per donum timoris luget peccata ſua: timens perdere gratiam dei ⁊ ſuam amiciciam ⁊ demum hereditatem. Columba eſt animal manſuetum ⁊ pium ⁊ offerebatur deo in ſacrificium. vt patet Leuiti. v. ⁊ ſignat donum pietatis: per quod quis eſt deuotus ad diuina: vt officia eccleſiaſtica: orationes ⁊ huiuſmodi. Pietas enim eſt dei cultus: vt dicitur de Job. Debet eſſe etiam pius ad proximum: ad ſubueniendum neceſſitatibus ⁊ cōpatiendum ⁊ ſupportandum defectus ei⁹. Unde ⁊ inungitur oleo ſancto baptizandus in pectore ⁊ ſcapulis: ad hoc ſignificandum. ¶ Columba inter grana ſibi prepoſita eligit meliora ⁊ corrupta dimittit ⁊ cadauera vt patet de columba emiſſa a Noe: que non requieuit ſuper cadauera vt coruus ſed ad arcam reuerſa: quia non inuenit munduꝫ vbi requieſceret pes ei⁹. Debet ſimiliter baptizatus per donū ſciētie diſcernere que ſibi preponunt ⁊ occurrūt verba ⁊ exempla alioꝝ ⁊ cogitationes in mente ⁊ bona admittere: mala autē dimittere: ⁊ non omnibus credere: nec oēs imitari: ſed bonos. Aug. Non omnis qui dicit pax vobis. Columba habitat in foraminibus petre. Canticoꝝ. ij. c. ideſt edificioꝝ. Eſaie. lx. c. quaſi colūbe ad feneſtras ſuas. Et per hoc notat donum fortitudinis: in quo quis firmat meditando vulnera paſſionis chriſti. Quid enim magis habet fortificare mētem ſuam in tribulationibus: laboribus: ⁊ anguſtijs poſitam q̄ʒ meditatio paſſionis chriſti. Unde dicit ſpōſus Chriſtus ſpōſe ſue. Ueni columba mea in foraminibus petre. Canti. ij. ad meditandum vulnera paſſionis. Petra. n. erat xp̄s. j. Coꝝ. j. c. Foramina eius: vulnera eius. ¶ Columba fouet pullos alienos: ſic per donum conſilij bonus fidelis debet fouere eos q̄ erant alieni a deo ⁊ filij diaboli per peccatum: ⁊ per bona conſilia ⁊ exhortationes deo nutrire Et ipſe de agendis vbi dubiū occurrit conſiliū querere debet: ſm̄ illud Tobie. iiij. Conſilium ſemper a ſapiente perquire: ſed ſume conſiliarium bonum. ¶ Colūba nō lacerat roſtro que comedit ſed integra grana ſumit ſic: baptizat⁹

non debet

nō debet ſentētias bonas veritatis integre ſcripturarum dilacerare falſe exponēdo hoc enim ptinet ad hereticos:ſed ſm integram veritatē intelligere ⁊ proferre. ps. Si dormiatis.i.quieſcatis inter medios cleros.i.in medio duorꝫ teſtimoniorꝫ ſcriptura acquieſcendo veritati corpēne columbe deargentate.ſcilꝫ eritis.i.veri fideles vniti eccleſie que eſt columba deargentata.i.erudita ſacris eloquijs. ¶ Demuꝫ columba reſidet iuxta aquas.ut ꝯtempletur vmbrā accipitris eam inſequētis:qđ fit per donuꝫ ſapiētie.ſ.guſtando ⁊ ꝯtemplando diuinas pfectiones.⁊ cum diabolus inſequitur eam in ipſam diuinam bonitatem ſe imergit ad eam recurrēdo orōne ⁊ euadit. Canticorꝫ.j.c. Oculi tui columbarū reſident iuxta fluenta pleniſſima.

¶ De ſacramēto ꝯfirmationis. Cap.iij.

Confirma hoc deus qđ operatus es in nobis ⁊ a templo ſancto tuo quod eſt in hierlm. Ps.lxvij. Operatus eſt deus in fidelibus in baptiſmo infuſionem gratie. ⁊ hoc a templo eccleſie:qđ eſt in ſuperna hierlem:que dicit pacis viſio:nunc in ſpe:⁊ demuꝫ in re:cū ꝯuenitur ad eam. poſtulatur ergo dn̄o vt ꝯfirmet illam gratiam.qđ vtiqꝫ fit per ſacramētuꝫ chriſmatis. Unde ⁊ ab eius effectu dicitur cōfirmatio. vnde de ꝯſe.diſt.iiij.c.vt ieiuni dicit. Nunqꝫ erit chriſtianus.ſ.plenarie qui nō fuerit epiſcopali cōfirmatione chriſmatus. qūuis enim paruulus per baptiſmum moriēs vadat ad gloriam etiam non chriſmatus:tamen non habet illam plenitudinem ſeu augmentū gratie.vnde ⁊ glorie ſicut ꝯfirmatus. Et adultus q contēneret hoc ſacramentum ſuſcipere ſaluari nō poſſet.⁊ ſic nō dicitur eſſe chriſtianus.propterea autē dicitur confirmatio:qꝛ magis per hoc roboratur in gratia. Hinc Rabanus dicit. Nouiſſime a ſummo ſacerdote.i.epiſcopo per manus impoſitionem paraclitus datur baptizato vt roboretur per ſpiritūſanctum.de cōſec. diſtin.v. Confirma ergo hoc deus ⁊c̄. ¶ Ubi ſciēdū qꝫ qdruplex eſt ꝯfirmatio i bono a deo.

Multiplex ꝯfirmatio i bono.

¶ Prima per glorificationem in celo.
¶ Secunda per ſanctificationem in vtero.
¶ Tertia per conſeruationem in mundo.
¶ Quarta per chriſmationem ab epiſcopo.

¶ Cum quis moriens aſcendit in celum.ſ.bene purgatus ab omni macula peccati ⁊ ſbito. ita confirmatur qꝫ nullo modo cadere pōt etiā in peccatuꝫ veniale. Unde dicitur de ꝯſe.di.v. Spūſſanctus qui poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia peruenit ad mortem: ꝯfirmatur morte.qꝛ anima non pōt peccare poſt morteꝫ. ¶ Per ſanctificationem in vtero vt dicunt doctores beatus Thomas ⁊ ceteri in.iiij. Hic recepit robur gratie ſanctificatus.ut in vna nō poſſit peccare mortaliter.qđ eſt proprie cadere:ſicut fuerunt confirmati Hieremias. Hiere.j.c. Joānes baptiſta qui dicere poterat illud Pſal. In te ꝯfirmatus ſum ex vtero. Et virgo Maria de qua canit eccleſia. Confirmatum eſt cor virginis. Per cōſeruationem cōfirmationis q deus conſeruet aliquem in ſua gratia. Naꝫ vt dicit Auguſtinus. Quibuſdam deus dat gratiam quibus non dat perſeuerantiam.ipſi tamē ſunt in cauſa huius defectus. De hac pſalmi. Confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius. ps. cxvj.ſ.gr̄e qua a miſerijs pctōrū liberati ſumꝰ.

¶ De vltima que .§.i.

eſt per ſacramentum ſpeciale. de hoc intelligigitur illud. Spiritu principali confirma me Pſal.l. Dicitur autem ſpiritus principalis qui datur in iſto ſacramento:quia cū multi ſint ſpiritus vt angelicus ⁊ humanis ⁊c̄. ſpirituſſanctus eſt principalis:vel etiam principalis dicitur quia hoc in confirmatione ad plenitudinē ſpiritus datur:vt de conſecratio.diſtinctio.iiij. capi. Spirituſſanctus. Unde ⁊ apoſtoli cum fuerunt a chriſto confirmati ſeu chriſmati. quod fuit in die pentecoſtes dicuntur repleti ſpiritu ſancto. Nam etſi prius haberent gratiam:non tamen illa in plenitudine vt enim dicit magiſter ſententiarum in.iiij. Deus nō alligauit potentiam ſuam ſacramentis quin ⁊ per modos alios ſibi placitos poſſit conferre gratiam ſuaꝫ Quod ergo alijs confert gratiam ſm legem cōmunem per ſacramentum confirmatiōis. hoc apoſtolis contulit ſine eo.ſcilicet plenitudineꝫ ſpirituſſancti fecit tamen ſuper eos apparere aliquid correſpondens materie chriſmatis. ſcilicet linguas igneas. Chriſma enim conficitur ex oleo ⁊ balſamo. Et oleum quod eſt nutritiuū ignis correſpondet igni. Lingue auteꝫ que apparuerunt correſpondēt balſamo: quod eſt valde odoriferum. Nam per linguam predicando diffuſus eſt odor ſuauis doctrine fidei. Apoſtolus ſecunda ad Corinth. ſecun.cap. Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. Unde in feſto penthecoſtes in quo cōmuniter etiaꝫ datur iſtud ſacramentum.cantatur hoc ſepe. Confirma hoc deus. Dicitur quis confirmari vel roborari tripliciter. Per iurium firmationeꝫ:per armorum additionem:per membrorum vigorationem. Cum quis eligitur ad aliquam dignitatem acquiritur ei ius ad rem illam: ſed cum a ſuperiore confirmatur:firmatur ſibi magis illud ius vt non ita de facili poſſit ſibi auferri:ſicut dicitur de Salomone rege.qꝛ eo confirmato in regno:regnum ei adheſit fortius.

ꝯfirmaſ aliquis tripl'r.

Ad propoſitum per baptiſmum aſſumitur qs
ſpiritualiter ad dignitatem regiam ꝛ ſacerdo-
talem: vt ſe virtutibus regat: non paſſionibus
ꝛ vt ſpirituales hoſtias orationum ꝛ bonorum
operum deo offerat. Unde. j. Pet. ij. dicit om-
nibus baptizatis. Uos eſtis genus electũ: rega
le ſacerdotium: gens ſancta: populus acquiſiti
onis: ꝛ acquiritur ei ius ad oĩa ſacramenta: vt
admittatur ad ea. Sed per confirmatiõis ſacra
mentum magis firmat ſibi illud. Non eniʒ eſt
decens ꝛ congruũ: vt baptizatus nõ ꝯfirmatus
admittatur ad ſacramẽta: ꝛ precipue ordinis ſi
cut confirmatus. Et ſicut confirmatio ad digni
tatem ſit per pontificem: ita ꝛ collatio huius ſa
cramenti: nec poteſt per aliũ dari. Et in hoc oſtẽ
ditur excellentia huius ſacri ad alia: qꝛ omnia
poſſunt dari per ſacerdotem etiam ſacramẽtuʒ
ordinis q̃tum ſcʒ ad minores ordines qꝛ per
abbates poſſunt dari: ſed iſtud ſolum per epi-
ſcopos. Unde Euſebius papa de ꝯſe. di. v. ma-
nus. ait. Manus impoſitionis ſacrum magna
deuotione tenendum eſt qđ ab alijs perfici nõ
põt niſi a ſummis ſacerdotibus. Nec tempore
apoſtolorum ab alijs q̃ ab apoſtolis legit aut ſcit
eſſe peractũ. Hec ibi. Dicitur enim Actuũ. viij.
ꝙ cum Samaria recepiſſet verbũ dei. ſcʒ credẽ
do in xpm miſerunt ad eos Petrũ ꝛ Joannem
qui ſcʒ erant epiſcopi ꝛ pncipales. Et cum iam
eſſent baptizati impoſuerũt manus ſuper eos
per hunc modum confirmantes: ꝛ tunc accepe
runt ſpm̃ſanctũ. ſcʒ in linguis igneis cum ma-
gna plenitudine. Unde ꝛ iſtud ſacramentũ di-
citur manus impoſitio. vt patet in dicto. ca. Sʒ
aduertendum ꝙ ſi quis renunciaſſet iuri ſuo
alicuius dignitatis: cõfirmatio nihil vel modi
cum ſibi valeret: niſi ſibi ius redderetur. Sic i
propoſito qui renunciat gratie baptiſmali: qđ
ſit per mortale cõmiſſum. poſtea accedẽs ad cõ
firmationem cum eo: non cõfirmaretur in gra
nec augeretur ſibi gratia qnimmo mortaliter
peccaret ꝛ magis debilitaretur in anima: q̃uis
characterem reciperet indelibilem. Et hoc niſi
reſtitueretur ſibi prius gratia amiſſa quod non
ſit niſi per penitentiam. Et ideo dicitur de con
ſe. di. v. vt ieiuni. ad confirmationem veniant p
fecte etatis ideſt illi qui habent vſum rõnis: vt
moneantur confeſſionem prius facere: vt mun
di donum ſpiritusſancti accipere valeant ſup-
ple ſtatuimus. Cõfirma hoc deus ꝛc. vt ſic ꝯfir
matus de hieruſalem militanti: aſcendat ad tri
umphantem. ¶ Scđo ꝯfirmatur quis p armo
rum appoſitionem. q̃uis enim aliquis ſit for-
tis corpore ſi cum hoc addatur ſibi arma. ſicut
ſit militi cum accedit ad bellum inde confirma
tur ꝛ magis roboratur: per baptiſmũ aũt reci-
pit quis gratiã vigorantem cum ad bene agen
dum: ſed per chriſmationem recipit maius ro-
bur ſpirituale ad pugnandum pro fide: vt non
terreatur: nec erubeſcat publice fidem xpi ꝯfite
ri. Unde Petrus apl's qui ad vocem vnius an-
cille ita timuit ꝙ xpm negauit Matth. xxvj. et
Luc. xxij. Et ipſe cum alijs apoſtolis: q̃uis gra
tiam haberent ꝛ eſſent baptizati: vt dicit Augu
ſtinus tamen ſtabãt clauſi in domo propter me
tum iudeorum. Sed poſtq̃ fuerunt confirmati
in die penthecoſtes ita fuerunt roborati ꝙ exe-
untes domum ceperunt publice predicare ma
gnalia dei: ꝛ ſine aliquo timore fidem chriſti: ꝛ
quantumcunq̃ fierent eis mine ꝛ flagellaren-
tur non dimittebant quin publice predicarent
Unde Chriſtus dixerat eis. Sedete in ciuitate
donec induamini virtute ex alto ideſt armis for
titudinis ſpiritusſancti. Lu. vlti. c. Et in ſignuʒ
huius datur inunctio chriſmatis in fronte qui
eſt locus patens qui non abſconditur: ꝛ ſigni-
tur in fronte crucis: ſicut miles ſigno ducis qđ
debet eſſe euidens ꝛ manifeſtum: ꝛ propter ꝓ-
pinquitatem imaginationis ad frontem: ſpiri-
tus a corde directe ad frontem aſcendunt ſm
Tho. Et ibi apparẽt primo ſigna timoris ꝛ eru Tho. in 3. pte. q. lxxij.
beſcentie: nam timentes palleſcunt: verecundã
tes rubeſcunt. Armatur ergo ſigno crucis per
epiſcopum in fronte ꝛ inungitur. ſicut ꝛ pugi-
les antiquitus inungebantur: ad hoc vt tanq̃
fortis miles chriſti factus: non timeat nec eru-
beſcat chriſtum publice fateri. Jn huius ſigu-
ram dauid inunctus a Samuele prelians cum
Goliath terribili gigante: preliauit contra euʒ
in funda ꝛ lapide occidit. j. Reg. xvij. quia inũ
ctus chriſmate: cum lapide fortitudinis: ꝛ fun
da humilitatis: vt ſcilʒ non a ſe ſed a deo reco-
gnoſcat virtutem ſuam dicens. Tu es domine
fortitudo mea ideſt cauſa fortitudinis mee de-
iciat diabolum ꝛ mundum cum ſuis terroribus.
Unde melchiades papa. Quia in mundo tota
etate victuris inter viſibiles hoſtes ꝛ pericula
nobis gradiendum eſt in baptiſmo regenera-
mur ad vitam poſt baptiſmũ confirmamur ad
pugnam. Jn baptiſmo abluimur: poſt baptiſ-
mum roboramur: ꝛ q̃uis continuo tranſituris
ſufficiat regenerationis baptiſma: victuris ta-
men ſunt neceſſaria confirmationis inſignia.
Regeneratio per ſe ſaluat mox in pace beati ſe
culi recipiendos. Hec ille. de conſecra. diſtin. v.
Spiritusſanctus. Confirma ergo hoc deus.
¶ Tertio confirmatur quis ꝛ roboratur ꝑ mẽ
brorum fortificationem. Cum puer naſcitur vi
uit vtiq̃: ſed multum eſt debilis: nec ad opera
aptus adultorum. Et ſenſibilibus autem ꝛ cor-
poralibus deuenire poſſumus in notitiam ſpi
ritualium per ſimilitudines eorum. ¶ Naſci-
tur enim homo in eſſe ſpiritali per baptiſmũ

q viuit vtiqꝫ vita gratie: ſed adhuc eſt quaſi debilis in vita ſpirituali. Unde apoſtolus Petrꝰ in pͥma canonica ſua baptizatis ait. Quaſi modo geniti rationabiles ſine dolo lac cõcupiſcite vt in ſalutẽ creſcatis. Sed per confirmationem vel chriſmationem ꝯfirmatur quaſi perueniẽs per hoc ad etatẽ robuſtã: vt poſſit bellare ⁊ fortia agere. Unde ⁊ debilis accedens baptizãdus ad hoc debet ſuſtentari ab alioꝫ qui tñ debet eẽ ipſe chriſmatus. ¶ Nam debilis non eſt idoneus ad ſuſtentandum debilẽ: ne ambo ſimul cadant: ex iſta tentione cõtrahitur parentela ſpiritualis: eo modo quo in baptiſmo: que impedit matrimoniũ: vt habes ſupra in precedenti. c. §. ij. ⁊ titu. j. cap. xv. De cognatione ſpirituali. §. tertio. Et de hac roboratione ſpirituali ex perfectione gratie huius ſacramenti dicit Rabanus. In vnctione in ſummitate verticis que fit per ſacerdotem ſignificatur ſpũſancti deſcẽſio ad habitationẽ deo ꝯſecrandã. In vnctiõe vero que fit per pontificem in frõte: eiuſdẽ ſpiritusſancti ſeptiformis gratia: cum omni plenitudine ſanctitatis ⁊ ſciẽtie ⁊ virtutis venire in homine declaratur de ꝯſecra. di. iiij. c. Nouiſſime. Unde ⁊ faſciolã qua ſcꝫ frõs inuncta ob reuerentiam poſt extertionem ligatur: debet tenere non ſaltem per diem: ſed per ſeptẽ dies manere: vt non lauet ſibi caput ad ſignificandum gratie ſeptiformis receptiones: roboratur ergo virtus ideſt potentia rõnabilis ſacramẽto confirmationis: ne circũferatur omni vento doctrine: ne cedat argumentis hereticorum. Unde dicit Urbanus papa de conſe. di. iiij. Omnes fideles poſt baptiſmum debent recipere manus impoſitionem: vt pleni chriſtiani inueniantur quia cum ſpiritusſanctus cordi infunditur. cor fidele ad prudentiam ⁊ ꝯſtantiam dilatatur. roboratur virtus iraſcibilis: ne facile vulneretur opprobrijs iniurijs: ⁊ tormentis: que multa antiquitus irrogabantur chriſtianis ab infidelibus pro veritate fidei nunc autem pro veritate iuſtitie ⁊ vite chriſtiane roboratur ⁊ virtus concupiſcibilis: ne cedat illicitis moribus ⁊ prauis deſiderijs. Confirma ergo deus quod operatus eſt in nobis: vt perſeuerantes in hoc robore ſupernam hieruſalem aſcendamus.

¶ De ſacramento euchariſtie. Cap. iiij.

MEmoriã fecit mirabilium ſuorum miſericors ⁊ miſerator dominus eſcã dedit timentibus ſe. ps. cx. Non loquit pſalmiſta de eſca corporali cõmuni: q: hanc dedit non ſolum timentibus ſe. ſed ⁊ iumentis dat eſcam ipſorum ideſt beſtialiter viuentibus: ⁊ pullis coruorum inuocantibus eum: vt dicitur. ps. cxlvj. Et cũ hoc ſit vſitatiſſimum: nõ poſuiſſet propheta hoc in pſalmo tanq̃ quid ſingulare. Sed ⁊ de eſca mãne data patribus in deſerto: non videtur etiam proprie intelligendum: cum bonis ⁊ malis fuerit data certo tempore. ſcꝫ quadraginta annorum: ⁊ non memoria preteritorum fuerit mirabilium ſed figura futurorum ſcꝫ huiuſmodi magni ſacrificij. Reuera inquit Ambro. in lib. de ſacramentis. Mirabile fuit q manna pluit dñs patribus in deſerto. qui quotidiano paſcebantur celi alimento. Sed ſi illud miraris qđ vmbra eſt. q̃to magis illud cuius eſt vmbra. ſ. mirandum de conſe. di. ij. Sed de eſca euchariſtie loquitur quod eſt maximum miraculorum ab eo factorum. Memoriam ergo fecit ⁊c. cum dedit ſacramentalem ⁊c. Ubi tria. in ſacr͠o euchariſtie tria deſignãtur.

¶ Sacramenti eximia excellentia. ibi. Memoriam fecit mirabilium ſuorum.

¶ Conferentis nimia beniuolentia. ibi. Miſericors ⁊ miſerator dominus.

¶ Aſſumẽtis idonea ꝯſcia. ibi. Timẽtibus ſe.

¶ QUãtum ad primum certum eſt q iſtud eſt excellentiſſimum ſacramentorum ⁊ omnia alia ordinantur ad ipſum vel perficiuntur per ipſum: nec qđ p̄cioſius habemus in hoc mũdo. Quid enim melius corpore ⁊ ſanguine domini ni nl. ait. Hiero. j. q. j. Multi. quaſi diceret: nihil. de cõſe. di. ij. nihil. dicitur ſic. Nihil in ſacrificijs maius eẽ poteſt: nec vlla oblatio maior reperit. Et cũ mirabilia ſint opa dei oia tñ ſunt precipua ⁊ valde ſtupẽda. §. i.

¶ Opus creationis. opa xp̄i

¶ Opus redemptionis.

¶ Opus glorificationis.

¶ Horum oium mirabiliũ fecit memoriã ⁊ repreſentatiões in venerabili ſacramẽto. ¶ O q̃ mirabile eſt q cũ nil eſſet niſi deus ſua oipotenti virtute mundũ ⁊ que in eo ſunt: creauit ex nihilo. Natura qdem ⁊ ars nil operat niſi ex preiacenti materia ita q ſemp in opere ſuo remanet cõis materia ei quod fit: ⁊ ei ex quo opꝰ fit. Nam cũ animal moritur. corrupta forma ſbali animalitatis: vel ſeparata: ſi eſt aia rõnalis remanet materia cõis ei: qđ prius erat ſb forma animalitatis: ⁊ forme ſubſtantialis: quam ſuſcepit cadaueris. Et cum cadauer per conſumptionem conuertitur in terram. adhuc remanet materia communis ſub forma materie. Sic in artificialibus. Nam cum faber ex ferro facit cultellum: materia ferri que erat prius ſub forma virge ipſa materia ferri poſtea reperit ſub forma cultelli. Et cera q̃ prius erat ſub forma maſſe facta ex ea imagine repit ſub forma hoīs ſeu figura. Nõ ſic at deus creauit mũdũ. ſed nulla p̄exiſtẽte materia: omnia fecit virtute ſua i mate

ria ⁊ forma ſubſtātiali ſua ſubito. ⁊ ſic nulla ibi fuit materia cōmunis ex qua res facte ſūt: ⁊ eis que facte ſunt. Sed vt dicitur Eccl. xviij. c. qui vi uit in eternum creauit omnia ſimul. ſ. in mate/ ria ⁊ forma ſubſtantiali. ſcḋm Aug. ſic in iſto mi/ rabili ſacramento non eſt aliqua materia cōmu nis que ante conſecrationem ſit ſub forma ſub/ ſtantiali panis ⁊ vini. ⁊ poſt conſecrationē ſub forma ſubſtantiali corporis xp̄i. Sed totū tran ſit in totum: materia cū forma ſubſtantiali pa nis ⁊ vini tranſit in materiam ⁊ formā ſubſtā tialem corporis xp̄i. Quomodo autem conuer titur: deus operatur. ps. Benedictus domin⁹ deus qui fecit mirabilia magna ſolus. Ita au/ tem eſt hoc mirabile: vt nec oculus intellectus angelici abſq; lumine glorie hoc poſſit intueri quomodo xp̄s ſit in ſacramento. Remanent au tem accidentia panis ⁊ vini. i. color: figura: ſa/ por: ⁊ huiuſmodi mirabiliter ſuſtētata ſine ſub iecto. Secundū opus valde mirabile eſt opus redemptionis noſtre. Quod enim vſus non ob tinuit: natura neſciuit: ignorauit ratio: mens non capit humana: pauet celum: ſtupet terra: ⁊ omnis creatura mirat: etiā celeſtis. Hoc Ma rie nunciatum eſt in Maria impletum eſt per xp̄m. Nam dicente ea quinq; verba. ſcꝫ fiat mi hi ſcḋm verbum tuum. ſubito totus xp̄s cum car ne anima ⁊ deitate in ventre ſuo fuit. Sic dicē te ſacerdote quinq; verba conſecrationis ſcilꝫ. Hoc eſt enim corpus meum: totus xp̄s in car/ ne: anima ⁊ deitate eſt in ſacramento: proceſ/ ſus quoq; eius mirabilis conuerſationis ⁊ paſ ſionis. In iſto venerabili ſacramento habetur memoria ⁊ figura in materia ei⁹ qui eſt panis ⁊ vinum. ❡ Nam granum tritici cui ſe xp̄s cō

Origo tritici. parauit: ⁊ ex quo fit materia eius. naſcitur qui/ dem de terra imperceptibiliter: inciſa remanē te: ortum triticum cum eſt paruulū ſarculatur ad remouendas malas herbas ne fructum im pediant: ⁊ aliquantulum de eo abſciditur. Sic xp̄s paruulus circūciſus eſt ad remouēdas ma las herbas ſuſpitionum ⁊ excuſationum con/ tra eum ꝙ non recepiſſent eū vt meſſiā: quia non erat circunciſus. ⁊ de carne ei⁹ aliquid ab/ ſciſum eſt. Creſcens frumentum ad ſuam per/ fectionē ſubijcitur caloribus: pluuijs: grandi/ nibus ⁊ ventis. Et xp̄s ad etatem perfectam ve niens cum hominibus conuerſatus: calores in uidie paſſus eſt a ſcribis ⁊ phariſeis: pluuias detractionum grandines cōminationum ⁊ la/ pidationis: ventoſq; contumeliarum. Capitur frumentum de terra ⁊ ligatur ⁊ ad areā depor tatum verberatur. Et xp̄s captus i horto a iu deis ⁊ ligatus adductus coram Anna ⁊ Cay/ pha ⁊ Pilato pcutitur: ⁊ aſperrime flagellatur Molitur frumentū: vt totum contritū inde

fiat panis ad ignem decoctus. Et xp̄s totus cō ſtringitur in manibus ⁊ pedibus cum clauis ⁊ extenſione violenta membrorum in cruce. Sic ꝙ coquitur in cinere humiliationis: ⁊ ſumme confuſionis igne ardentiſſime charitatis: vt fi at nobis ſubcinericius panis ſacramētalis. In cuius fortitudine figurate ambulauit Helyas vſq; ad montem dei. iij. Reg. xix. quod etiam mirabile fuit ⁊ figura huius ſacramenti. Et ſic pꝫ ꝙ hoc ſacr̄m eſt memoria incarnatōis ⁊ paſ/ ſionis xp̄i: que mirabilia valde ſunt. ❡ Tertiū opus mirabile eſt opus glorificationis. Unde ⁊ de malis dicitur. Sap. v. c. ꝙ. vidētes ipſi ſan ctos in gloria mirabuntur in ſubitatiōe inſpe/ rate ſalutis dicentes. Ecce quomodo computa ti ſunt inter filios dei. ⁊ inter ſanctos ſors illo/ rum eſt. Certe mirabile eſt ꝙ mortalis creatura finite virtutis promoueatur ad tantam dignita tem vt vniatur cū deo infinite virtutis: per cla ram cognitionem ⁊ dilectionem perfectiſſimā. ac fruitionem continuam. Huius rei mirabilis eſt memoria. ſ. figura vſus ipſius. Unde in orō ne feſti corporis xp̄i dicit̄. Fac nos queſumus domine diuinitatis tue ſempiterne fruitiōe re pleri: quam temporalis perceptio prefigurat. Nam ex ſacramento ſumpto per modum cibi hoc euenit: vt ſpecies ſacramenti. ſ. panis ⁊ vi ni conuertantur in ſumentem: ⁊ ſic vniunt̄ cū eo: quia retinent virtutem nutriendi: ⁊ anima etiam deuote ſumens per actualem deuotionē ⁊ delectationem ſpiritualis guſtus: magis vni tur cum eo qui deus eſt infinitus: exiſtens in ip ſo ſacramento. Ex vi enim ſacramēti eſt ibi cor/ pus chriſti ſed ex naturali concomitantia ⁊ ſan guis: ⁊ anima ⁊ diuinitas vt infra: quia ita cō/ ſecratur ⁊ ſumitur ſicut nunc eſt: ſicut totus eſt ſimul cum carne anima ⁊ diuinitate ad huiuſ/ modi enim figurā facit illud mirabile de ligno vite in medio paradiſi: cuius eſus vitam con/ ſeruabat ſeu vigorabat vt perpetuaretur in vi/ ta. Geñ. iij. Qui enim manducat hunc panem viuet in eternum: vnitus cum deo eterno per gratiam: ⁊ poſtea per gloriam. ❡ De duodecim mirabilib⁹ que cōſiderant̄ in hoc ſacramēto ſu pra virtutem naturalem habes ſupra titu. xiij. c. vj. De duodecim alijs mirabilibus que notat Johan. an. habes in clemen. Si dominum. de reli. ⁊ vene. ſan. in gloſa.

❡ Quantum ad .§. ij.

ſcḋm. ſ. ꝯferētis ſacr̄m nimia beniuolētia ⁊ de/ uotio oſtēdit cū dr̄. Miſericors ⁊ miſerator do minus eſcā dedit. Miſericors in affectu: non quidē p paſſionē doloris: ſꝫ per bonitatē dile/ ctionis. Miſerator in affectu ſubueniens miſe rijs noſtris: dn̄s ꝓuidens largiter ſeruis ſuis

eſcam dedit non aliam intēdit exprimere: niſi
ſeipm panē viuū qui de celo deſcēdit. Preſtat
ſe nobis dñs ait Chryſo. palpare: comedere: ⁊
amplecti. Dicit enim Can. v. Comedite amici:
bibite ⁊ inebriamini chariſſimi. Comedite in-
quit hoc eſt corpus meū. Bibite ex hoc omnes:
hic eſt enim calix ſanguinis mei ⁊c̃. Luce. xxij.
Et quō pōt maiorem beniuolentiā ⁊ amorē ad
nos oñdere: q̄z dare ſeipm nobis in cibum: ut
vnum efficiamur cum eo: cum oīa ſacramenta
dentur nobis ſub rebus ſenſibilibus in nulla
ſenſatione vnitur obiectū ſenſibile cuz ſuo ſen-
ſu ſeu ſentiēte: ut vnum efficiatꝰ cum eo: niſi p
guſtū ſeu eſum. Nā cum videmus obiectū qd̄
videtꝰ non fit vnuz cum vidēte: q̄uis ſpēs mul
tiplicata vſq3 ad oculum vniatur: nec qd̄ tāgitꝰ
odoratur vel auditꝰ: fit vnuz cum ſentiente. Sz
cibus qui ſumitꝰ per guſtum realiter vnitur ⁊
fit vnum cum guſtāte: ꝯuerſus per nutrimētuz
ex eo in ipm. Sic xp̄s in alijs ſacramentis non
vnitur per ſeipum: ſed per effluxum gratie ab
eis. Sed realiter exiſtens in hoc ſacramento p
ſeipſuz nobis vnitꝰ: ⁊ ideo p modū cibi ⁊ potꝰ
nobis ꝯfertur: ſicut cibus cum cibato fit vnuz
per ꝯfeſſionē vnius in alterū. Uerum q2 nobi-
lius trahit ad ſe ignobilius: q2 homo eſt nobi-
lior cibo naturali quem ſumit. ideo trahit ad ſe
⁊ ꝯuertit in ſe cibum. Sed cibus iſte ſacramē-
talis q2 melior eſt ſumente dñs. ſ. Jeſus xp̄us.
Jdeo ipſe cibus. i. xp̄s ꝯuertit ad ſe cibatum ⁊
viuit: ut dicat cum aplo. Uiuo ego iaz nō ego:
viuit vō in me xp̄s. ad Gal. ij. c. Hinc Augꝰ in
lib. ꝯfeſſionum dicit ſibi a dño dictum. Crede
⁊ manducabis me. ſ. in ſacramēto: nec tu me mu
tabis in te: ſicut cibū carnis tue: ſed tu mutabe
ris in me. Jdem ſup Joā. O ſacramētum pie-
tatis: o ſignū vnitatis: o vinculum charitatis.
Hanc etiā vnionez ſignat aqua in calice mixta
cum vino. Unde dicitꝰ de ꝯſe. di. cuz omne. Cū
in calice aqua vino miſcetur. xp̄o pplus aduna
tur: ⁊ credētium plebs in quē credidit copulatꝰ
⁊ ꝯiungitꝰ: que cōmixtio ſepari non pōt: q2 nec
xp̄s ab eccleſia. hoc igitꝰ ſignat talis cōmixtio.
Nā aque multe ſunt ppli multi. dicitꝰ Apoca
lypſis. ſignificatiue. ¶ Ex hoc aūt percipi pōt
utilitas pceptionis ex ſilitudine effectus eē cor
poralis. Ex cibo enim ſeu eſca ſumpta reparatꝰ
vigor deperditus: calor enim naturalis cōſumit
humidū radicale: ſed per cibū reſtauratꝰ: ſic ca-
lor ꝯcupiſcētie habitualis in actum exiens vi-
tijs ⁊ tētationibus ⁊ cū occupationibus mūdi
paulatim ꝯſumit humidū gratie in quo conſi-
ſtit vita aīe. Sed per cibū hunc ſacramētalē re-
ſtauratꝰ vigor ⁊ feruor gratie. ⁊ peccata relaxā-
tur. Per cibū homo augetꝰ cuz eſt in ſtatu aug-
mēti. ⁊ ideo pueri indigēt frequēti cibo vt au-

[margin: vtilitas cibi corporalis]

geantꝰ. Et q2 ſemp ſumus in via in aptitudine
augmenti ſpiritualis: ideo frequenter ſume-
re debemus ut augeamur in virtutibus. Per
cibū homo fortificatꝰ ꝯtra labores: impinguatꝰ
delectatꝰ in guſtu. ſic ſpūaliter ex cibo ſacramē-
tali. Unde btūs Thom. in officio corporis xp̄i.
O admirādum ꝯuiuiū ſalutiferū ⁊ omni ſua-
uitate repletū: in quo xp̄s nobis ꝓponitꝰ ſumē-
dus verus deus: nullū eſt eo ſalubrius quo pec
cata purgantꝰ: virtutes augentꝰ: ⁊ oium chariſ-
matuz gratia mens impinguatꝰ. Unde dicitur
Gen. penul. Pinguis panis. Aſer qui interpre
tatur beatitudo. i. xp̄s qui eſt noſtra beatitudo
prebebit. delitias regibus ideſt ratione ſe regē
tibus. Et in huius figuram dicitur de manna
quod non fuit datum niſi tranſito mari rubro
deſignante baptiſmum: quia nō datur niſi ba-
ptizatis quod habebat ſaporē ſuauitatis. Sapi
en. xv. ſm tamē diſpoſitionē ſumentis. ¶ Fe-
cit etiā memoriā in iſto ſacramento: quoad ef-
fectus eius mirabiliū ſuorum ideſt miraculoꝝ
quia per hoc ceci illuminantur: vt clarius ſciliz
videāt per fidē. Claudus erigitur in affectu vt
recte incedat. Surdi audiūt prōptiores ad obe
diendum. Leproſi mundantur in anima a rea-
tu lepre peccati. Demonis vexati liberātur a tē
tationibus eorū. Paralitici roborantur ad ope
ra ardua. Febricitantes curantur a calore luxu
rie. Mortui reſurgunt a peccatis. Unde ⁊ Au
gu. dicit q̄ non deficit manducatus ſed mortu
os viuificat: quo ſcilicet ad ea que quis ignorat
non ponendo obſtaculum. Memoria igitur fe
cit dominus mirabilium ſuorum.

¶ Quantum ad .§. iij.

tertiū notatur quō debite ſumatꝰ ⁊ cū bona con
ſcientia. ibi timētibus ſe timore. ſcz filiali. Qui
enim timet deuz ait Salomon nihil negligit.
Eccli. vij. c. ſcz coꝝ que debet facere. Cauet eniz
talis vt bonꝰ filius omnē defectū ne patris ſui
incurrat offenſam: ⁊ inde perdat gratiā. Talis
igitur non negligit obſeruare qd̄ apoſtolus ait
j. Corinth. xj. Probet aūt ſeipſum homo: ⁊ ſic
de pane illo edat. i. examinet conſcientiā ſuam
ſi eſt ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus de oibus peccatis preci-
pue mortalibus: quia vt ibi dicitꝰ. Qui mandu
cat ⁊ bibit indigne ideſt cum nō pura cōſciētia
ſed maculata peccatis: iudiciū ſibi manducat ⁊
bibit ideſt ad ſui iudiciū ⁊ augmentū dānatio
nis accipit. Dedit quidē deus eſcam iſtā ſacra-
mentalē timentibus ſe ideſt inſtituit vt cū amo
re filiali ⁊ reuerentiali accederetur ad eā. Sed
non ſunt ſacerdoti peccata occulta cordium no
ta: ⁊ indiſpoſitiones mentium: peccata etiaz ſi-
bi nota nō debet alijs manifeſtare: ideo datꝰ om
nibus ſacramētalis eſca iſta niſi peccatū ſit no-

toꝛium:vt publicus vſurarius ⁊ notoꝛius ꝯcu
binarius ⁊ hmōi. Sed moꝛs eſt malis:vita bo
nis:ſicut palato nō ſano pena eſt panis ⁊ noci/
uus qui ſanis eſt ſuauis. Unde in ps dr̄. Man
ducauerūt ⁊ adoꝛauerūt ſcʒ eſcā ſacralez q̄ ado
ratur vt verus deus cū mādncaṫ:oēs pingues
terre.i.pctōꝛes abundantes in vitiys ⁊ terrenis
deſideriys:⁊ in ꝯſpectu eius cadent in peccatuʒ
ſcʒ grauiſſimū. Uñ dicit Aug. ſup ps. Nō pꝛo/
hibeat diſpenſatoꝛ dn̄i.i.ſacerdos peccatoꝛes
māducare menſam dn̄i.qui ſcʒ nō ſunt notoꝛij
ſed exactoꝛē moueat timere ſcʒ vt in Judā indi
gne cōicatum:introeat in eū ſathanas. Dedit ti
mentibus ſe.⁊ qui timet deū faciet bona Eccī.
xv.c.que ſcʒ requiruṅt ad ſalutē ⁊ debitum cul
tum diuinū. Et q: in coꝛpoꝛe eius per coionez
hʒ quieſcere coꝛpꝰ xp̄i.vt in ſepulchro conetur
facere illa bona que ſignificanṫ i ſepulchro xp̄i
Sepulchꝛū iſtud iſta habuit ſm euangeliſtas.
vt patʒ. Math.⁊ Luc.penul.⁊ Joan.xix. In eo
fuerūt cum coꝛpe xp̄i:myrrha ⁊ aloes:⁊ lintea/
mina mūda:⁊ ſudariū. Exciſum erat in petra:⁊
ſaxū magnū ad oſtiū eius ſignatū:clauſum ſi/
gillo ſummi ſacerdotis:munitū cuſtodibus no
uum in quo nondū quiſq̄ poſitus fuerat. Oꝛ/
tus ibi erat:⁊ in monte caluario ꝓpe hieruſalē
⁊ Joſeph eius dn̄s erat. Ex q̄bus circunſtantiys
Timēs notanṫ duodecim bona que facere dʒ qui timet
deuz dʒ deum vt ſit dignū xp̄i ſepulchꝛū in cōmunio/
obſerua ne. Pꝛio ſit in eo myrrha moꝛtificationis ſen/
re.xij. ſuum ⁊ paſſionū. Non eni accedere debet cum
diſtractione ſenſuū:viſus auditus ⁊ hmōi nec
cum paſſionibus ire vindicte ⁊ hmōi. Sed vt
ait apl's ad Coll.iij.c. Moꝛtificate mēbꝛa vr̄a q̄
ſunt ſuper terrā. Aſſit ⁊ Aloes amaꝛ:contritio
peccatoꝝ cōmiſſoꝝ ſm illud Job.iij. Anteq̄ꝫ co
medā ſuſpiro ⁊ q̄ſi inundantis aque ſcʒ lachꝛy
maruʒ:ſic rugitus meus doloꝛis ſcʒ. Linteami
na ſint munda anime ⁊ coꝛpis per caſtitatē:eti
am ab actu ꝯiugali. Uñ non niſi mūdis a muli
eribus dedit Abimelech ſacerdos panes ꝓpoſi
tionis edēdos. Dauid ⁊ ſociys.j.Reg.xxj.cap.
Hoc etiā dr̄ de ꝯſe.di.ij.c.oīs hō. Sed ⁊ ſudari
um qḋ faciē coꝛpoꝛis tegebat ſcʒ humilitatis q̄
cooperit faciē bone ꝯuerſatōis ne videaṫ ab ho
minibus ⁊ euaneſcat. Uñ cū cēturione reputās
ſe indignū.dicat. Dn̄e non ſuʒ dignus vt intres
ſub tectū meū. Math.viij.c.tn̄ cū hoc vt zache
us ⁊ ſi publicanus:tn̄ puulus ⁊ humilis recipi
ebat eū affectuoſe in domū ſuā. Sit petra foꝛtiſ
ſima in tētationibꝰ:magnū ſaxuʒ aduoluaṫ ad
os ſepulchꝛi.i.firmū ꝓpoſitum nō recidiuandi
Potius dʒ q's oīa mala ſuſtinere q̄ꝫ pctō cōſen/
tire inquit Aug.xxxij.q.v. Ita ne. Sit ſignatuʒ
ſigillo ſummi ſacerdotis xp̄i anulo ſcʒ fidei vt
non vacillet vel dubitet de veritate eius. Cyril/
lus. Non dubites ſed potius ſuſcipe verbū ſal/
uatoꝛis:qui cū ſit veritas nō mentitur dicens.
Hoc eſt coꝛpus meū. Sit nouum vt nil cibi vel
potus:ſit poſt mediā noctē poſitū in ſtomacho
nec medicina nec aqua de cōſecra.di.ij.liq̄do.
Spiritualiter nulluʒ cadauer moꝛtalis peccati
ſit in mēte. Leo papa. Nullus malignus acce/
dat:nullus fucato animo. Nec inſidie mente cō
dantur:pura igiṫ ſit mens:pura cōſcientia:q̄a
⁊ ſacrificiū purū eſt:apponatur in futurū cuſto
dia rōnis ſumpto ſacramēto:ne doꝛmitādo ne
gligentia furtim auferaṫ coꝛpus xp̄i ideſt gra/
tia ſaluatoꝛis:ſm illud Pꝛouer.iiij. Omni cu/
ſtodia cuſtodi coꝛ tuū. Sit mens hoꝛtus cōclu/
ſus in quo ponunṫ fagus ⁊ quercus:que ponū
tur fructus pꝛo beſtiys. Sed floꝛes roſarum:li/
liuʒ ꝯualliū:viole ⁊ herbe odoꝛifere:vt perſa ⁊
huiuſmodi arboꝛes:ſuaues fructus ferentes.
Sic in tali mente rumīnētur exēpla martyrum
cōfeſſoꝛū:virginū:⁊ huiuſmodi ſūt floꝛes:ſint
⁊ herbe ſanctarū lectionū ⁊ verboꝛū:⁊ fructus
bonoꝛū operū:⁊ ſic dicere poterit illud Canti/
coꝛum.v. Deſcēdit dilectus meus in hoꝛtū ſuū
vt comedat fructus pomoꝛū ſuoꝛum. Sit iuxta
mōtem caluarie locū ſcʒ paſſionis vt permaxi/
me tūc meditetur xp̄i paſſionē. Aug. Qꝛ i moꝛ
te domini liberati ſumus. Huius rei memoꝛes
in edendo carnem ⁊ bibendo ſanguinem eē de
bemus. Pꝛope hieruſalem ſit que interpꝛetaṫ
viſio pacis.vt aliquādo etiā cōtemplemur ſup/
nam patriam:in qua pfectius anima cum xp̄o
vnitur ⁊ paſciṫ. Unde Amb. Manducat te an/
gelus pleno oꝛe in patria.ſcʒ pfecte fruēdo:mā
ducet te homo i via pꝛo modulo ſuo:tali recre/
atus viatico. Joſeph qui interpꝛetaṫ augmen/
tum:eſt illud monumentū q̄a ſemꝑ intēdat cre
ſcere in virtutibꝰ. Iuxta illud lxxxiij.ps. Ibūt
de virtute in virtutem ⁊c̄. Dedit quoq̄ꝫ eſcam
iſtam timētibus:q: cū timoꝛe maxime reueren
tie debet accedi ad ipſuʒ. Unde Euſebius emiſ
ſenus. Cum ad reuerendū altare cibis ſpūalibꝰ
ſatiandus aſcēdis ſacruʒ dei tui coꝛpus ⁊ ſan/
guinem fide reſpice:honoꝛa.mirare:mente cō
tinge:coꝛdis manu ſuſcipe:⁊ maxime toto ha/
uſtu interioꝛis hominis aſſume.de ꝯſecra.di.
ij.q: coꝛpus.ps.v. Adoꝛabo ad templū ſanctū
tuū in timoꝛe tuo ſcʒ reuerētiali:⁊ ſic erit ſepul
chꝛum eius glorioſum:vt dr̄ Eſa.xj.ca. Et ſicut
xp̄s reſurrexit a moꝛtuis per gloꝛiā patris: ita
per ipſum reſurgemus ad ſupernā gloꝛiā:q: q̄
manducat hunc panem viuet in eternū. Joan.
vj.c. Manducare eſt viuētis creature:ſic viuēs
vita gratie:per hoc ſacramentū ſumptuʒ viuet
vita gloꝛie. De conditionibus etiā que requirū
tur ad debitā ſumptionem habes ſupꝛa in pꝛi/
ma parte.titu.de lege moſayca.capitulo de ce/

rimonialibus: vbi agitur de mõ edendi agnũ
paſchalem quod figurat iſtud ſacramentum.

¶ Iterũ de ſacro eucbariſtie. Cap. v.

ERit firmamentuz
in ſummis montiũ ſuper extolletur
ſuper libanum fructus eius: ⁊ flo
rebunt de ciuitate ſicut fenũ terre
ps. lxxi. Immẽſa diuine largitatis beneficia ex
bibita populo chriſtiano ineſtimabilem ei con
ferunt dignitatẽ. Neq3 enim eſt aut aliquando
fuit tam grandis natio que habeat deos ap//
propinquantes ſibi ſicut deus noſter adeſt no//
bis. Unigenitus ſiquidẽ dei filius diuinitatis
ſue volens nos eſſe participes noſtram naturã
aſſumpſit: vt homines deos faceret factus ho-
mo. Inſuper quod de noſtro aſſumpſit totum
nobis contulit ad ſalutem: nam corpus ſuum
in ara crucis obtulit deo patri: ſanguinem ſuũ
fudit in precium noſtre redemptionis. Et vt tã
ti beneficij iugis in nobis maneret memoria:
corpus ſuum ⁊ ſanguinem ſub ſpecie panis: ⁊
vini ſumendũ fidelibus dereliquit. Hec Tho.
in officio. Quia enim corpus aſſumptum abla
turus erat ab hominibus: ⁊ illaturus ſiderib⁹:
inquit Euſebius nicenus: neceſſe fuit vt die ce
ne illud ſacramentũ corporis ⁊ ſanguinis no//
bis conſecraret: vt iugiter coleretur per myſte/
rium quod ſemel offerebatur in precium. de cõ
ſecratio. diſtin. ij. Quia corpus. Et de hoc ſacra
mento loquitur Pſal. etſi multuz obſcure. Erit
firmamentum ⁊c. vbi tria notat ps.

¶ Primo deitatem ſub ſpecie panis latentem
ibi. Erit firmamentum.

¶ Scdo vtilitatẽ hominis cũ deuotiõe ꝯſequẽ
tem. ibi. Superextolletur ſuper libanũ.

¶ Tertio venerabilitatẽ plebis: eucbariſtie aſ/
ſiſtentem. ibi. Florebunt de ciuitate.

¶ Pro declaratio/ .§. i.

ne primi eſt ſciendũ q vbi noſtra tranſlatio ha
bet: erit firmamentuz. alia habet. Erit panis tri
ticeus: ⁊ ſic per vtranq3 habetur materia ſacra
menti que eſt panis triticeus. cuius ſpecies re
manet poſt conſecrationem conuerſam ſubſtan
tia. Unde etiam dicitur panis Joan. v. Panis
quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.
Habetur etiam quod ſub eo latet. ſc3 diuinitas
que dicitur firmamentum. ps. xxiiij. Firmamẽ
tum eſt dominus timẽtibus eum ⁊ teſtamẽtuz
ipſius vt manifeſtetur illis. Omnia enim ſuſtẽ
tat naturaliter ⁊ ſuos electos ſpiritualiter. Mon
tes hic intelliguntur ſacerdotes: qui a vallib⁹
vitiorum debent eſſe eleuati: ⁊ in altum verſus
celum per contemplationem ⁊ celeſtem cõuer/
ſationem electi. Summum eorum: eſt caput co
rum. Erit ergo panis triticeus qui eſt firmamẽ
tum in ſummis montium qui eſt corpus xpi: in
quo etiã deitas ſub ſpecie panis triticei in ſum
mis montium ideſt ſuper capita ſacerdotũ: qḋ
vtiq3 fit quando ipſum conſecratũ populo oſtẽ
dunt eleuando: ⁊ hoc in terra ideſt in mundo
iſto. Nam in celo clare intuetur: nõ ſub aliquo
velamine: ſed in terra in qua anima noſtra ha/
bet velamen opacum corporis non poteſt cla//
re intueri: ſed ſub velamine: ⁊ in iſto ſacramen
to ſub ſpecie panis ⁊ vini: ſed realiter eſt ibi to
tus Chriſtus: corpus eius ex vi ſacramenti: ex
naturali autem concomitantia ⁊ ſanguis ⁊ anĩ
ma ⁊ diuinitas: quia iſta non poſſunt abinuicẽ
ſeparari. Unde Hil. in lib. de trinitate. de veri/
tate carnis ⁊ ſanguinis. Non eſt relictus am//
bigendi locus quia ex ipſius domini profeſſio
ne caro eius vere eſt cibus: ⁊ ſanguis eius ve//
re eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis
ambiguum: quia qui dator eſt muneris ipſe eti
am teſtis eſt veritatis dicens. Hoc eſt corp⁹ me
um. Luc. xxij. Et vt dicit Euſebius emiſſenus
de conſecra. diſtin. ij. quia corpus. Nouum ti//
bi ⁊ impoſſibile eſſe non debet q in xpi ſubſtã/
tiam terrena ⁊ mortalia conuertuntur. ſc3 pa//
nis ⁊ vinum. Ad quod oſtendendum ſcil3 non
eſſe impoſſibile vel incredibile talem conuerſi
onem induci poſſunt exempla. ſc3.

¶ Operantis nature. — Exẽpla
¶ Narrantis ſcripture. — ris indu
¶ Manifeſtantis figure. — ctio.

¶ Uidemus per viã nature ſbaz vnius rei mu
tari in aliã. Nam cum homo comedat panem: ⁊
⁊ vinũ bibat. per digeſtionẽ factã: panis ꝯuerti
tur in carnem: ⁊ vinum in ſanguinẽ. Iſtud cla
re pz. comedit mulier pregnãs ⁊ cibus eius di
geſtus ꝯuertitur pro parte in carne ⁊ ſangui/
nem ⁊ oſſa eius quem habet in vtero. Narrat
a naturalibus q in hybernia ſit quidam lacus
in quem ſi ponatur lignum: pars illa que tãgit
terram in fundo laci conuertitur in ferrũ: que
in aqua in paleas conuertitur: que extra aquaz
lignum remanet. Si igitur natura operatur ta
lem mutationem in aliam: quanto magis au//
ctor nature poteſt hoc agere qui hanc conuerſi
onẽ facit: quõ conuertitur: deus operatur: qui
vtiq3 plus poteſt operari q̃ȝ intellectus noſter
intelligere ſm Auicennam. ¶ Ex ſacra ſcriptu
ra que mentiri non nouit a iudeis etiam appro
bata legimus in veteri teſtamento multas mu/
tationes factas de vna re in aliam. Nam vir//
ga Moyſi ad iuſſum dei verſa eſt in colubruz.
Et iterum Moyſes de mandato dei colubrum
per caudam accipiens conuerſus eſt in virgã.
Exo. iiij. c. Ad verbum Heliſei ferrũ ſecuris de
manubrio excuſſuz de manu cuiuſdã ligna in/

cidentis:⁊ merſuꝫ in aqua enatauit: ⁊ per ſe in
manubriū intrauit.iiij.Reg.vj.c.Helias ꝓphe
ta ignē de celo fecit deſcendere.iiij.Reg.j.Nū
quid non preter naturā eſt. ꝙ petra duriſſima
percuſſa virga moyſi daret copioſiſſimā aquā.
Numeri.xx.Aque egypti nonne ad verbum
moyſi conuerſe ſunt in ſanguineꝫ. Exo.xiiij.c.
Omnia iſta exempla ⁊ plra alia ponit Ambro.
ad hoc probandum.de conſe.diſt.ij.reuera.ibi
potes videre omnia iſta ſunt preter naturam.
Si ergo ſancti viri verbo ſuo fecerunt mutare
naturas rerum ⁊ conuerſioneꝫ earum. Nonne
magis xp̄us dominus ꝓphetarū ⁊ ſanctuſſan/
ctorum poterit mutare ⁊ conuertere paneꝫ ⁊ vi
num in corpus ⁊ ſanguineꝫ ſuū.ipſe enī eſt qui
hanc mutationē agit.Unde Aug. Intra ſctām
eccleſiā in miniſterio corporis ⁊ ſanguinis dn̄i
nihil a malo minus:nihil a bono magis ꝑfici/
tur ſacerdote:quia nō in merito conſecrantis:
ſed in verbo efficitur creatoris:ipſe eſt qui ſuaꝫ
hanc efficit carnē.j.q.j.Ex multis demū appari
tionibus ⁊ miraculis oſtenſis circa illud ſacr̄m
oñditur veritas huius cōuerſionis. Narratur
in chronicis.ꝙ in francia tp̄e ſancti Ludouici
regis francoꝝ celebrante quodā ſacerdote i ho
ſtia cōſecrata viſus ē ab oī pplo puer paruulus
in ipſa hoſtia:⁊ cum nūciaretur regi Ludouico
miraculum vt iret ad vidēdum. Rn̄dit.qui du
bitant de veritate huius ſacramēti illi accedūt
ad videndum. Ego autem quia certe credo ibi
corpus xp̄i eſſe non curo videre. Narrat etiam
Uincentius in ſpeculo hiſtoriaꝝ li.xxx.c.xxiiij.
ꝙ circa annum dn̄i.M.clxxxj.in pluribus lo/
cis in francia hoſtia cōſecrata a ſacerdote poſt
ſanguis ex ipſa fuſionē viſa eſt caro:⁊ cum di/
uidere vellet ſacerdos:nō potuit ſcindi:ſed pli
cari. Una pars remanſit in ſpecie panis.alia in
Sacrꝫ ſpecie ſanguis. ¶ In vitaſpatrū etiā de hmōi
euch. legit̄ apparitionib⁹.Cū ergo illud ſacramentū
appa/ ſit firmamētū.i.xp̄s:firmamētū ecclie remanet
ret ſub tamen in ſpecie panis triticei:ſicut prius appa
ſpecie rebat ⁊ hoc triplici rōne. Prima vt fides exer/
panis ceatur.ſcd̄a vt horror auferat̄ tertia vt ſenſus
triticei. nō decipiat̄. Fides ē de reb⁹ nō viſis:q̄nto ergo
minus videt̄ tamē firmiter credit ea myſteria
fidei:tanto magis exercet̄ meritum fidei ⁊ au/
getur. Unde dixit xp̄s. Joh.penl'. Beati qui nō
viderunt ⁊ crediderūt. Si igit̄ poſt cōſecratio/
nem videret̄ in hoſtia caro.minus haberet de
ratiōe fidei hoc credere: cum videret manife/
ſtam carnem:ſed quia nō videt carnē:ſed ſpe/
ciē panis vt prius ⁊ tamē credit ibi non panē:
ſed corpus xp̄i eſſe:magis credit ⁊ meret̄. Quā
tum ad ſecūdā rationē certū eſt.ꝙ eſſet horror
hominibus comedere carnem crudam homi/
nis:⁊ permaxime cum nō ſit in vſu. Un̄ iudei
immo ex diſcipulis eius quidā.cum xp̄s dixit.
Niſi mādūcaueritis carnem filij hoīs ⁊c̄.non
habebitis vitam in vobis:quidā ſcādalizati re
ceſſerūt ab eo eſtimātes ꝙ haberēt ipam come
dere:vt caro in macella habentes hoc in horro
rem. Un̄ dixerunt. Durus eſt hic ſmo:quis po
teſt euꝫ audire. Joh.vj. Sed xp̄s declarauit.q:
nō ſicut caro que vendit̄ in macella. deberet co
medi.ſed ſub ſpecie panis:ideo vocauit ſe pa/
nem dicēs. Ego ſum panis viu⁹ ⁊c̄. Nō eſt aūt
horrori hmōi panē comedere:ſed aſſuetū.eſſet
enī ridiculū infidelib⁹ ſi caro appareret in ho/
ſtia dicentibus.ꝙ comederent⁹ carnē hoīs.⁊
ideo erat panis triticeus.ſ.in ſpecie. ¶ Tertio
hoc ordinatū eſt a dei ſapientia ne deceptuꝫ ſe
repiat ſenſus iudicās de ſibi notis. Ex quo igit̄
non apparet in ſpecie carnis rōne iam dicta: ſi
ibi non remaneret ſpecies ſaltē panis vt prius
nil ſenſibile appareret. Unde hoīes non eſtima
rent ibi aliquid eſſe nil vidēdo.cum tn̄ dicatur.
hoc eſt corpus meum. Et quēadmodū in come
ſtione preparata yſaac:deceptus eſt oīs ſenſus:
niſi auditus. Nam viſus quia caligauerat non
ꝑcepit iacob illum eſſe. Odoratus.q: ſenſit fra
grātiaꝫ veſtimētoꝝ eſau:non iacob. Guſtus.q:
eſtimauit cibum eſſe preparatū ab eſau. Tact⁹.
q: manus inquit manus ſunt eſau.q:ꝓpter pel
licules hedoꝝ:quibus manus coopuerat. Sed
auditus ſolus remanſit indeceptus. Unde di/
xit. Uox quidem vox iacob. Geñ.xxvj. Ita in ſa
cramento iſto tactus:odoratus:guſtus.⁊ viſus
ſunt coꝝ accidentia panis ſicut erant cum erat
ibi ſubſtantia panis. Sed auditus non fallitur
cum audit.hoc eſt corpus meum. Et ad firman
dum cor ſincerum:ſola fides ſufficit.

¶ Quantum ad ſe .§.ij.

cūdum vtilitas.ſ.deuote accipiētis nota cuꝫ di
citur. Superextollet̄ ſup libanum fructus eius
ſ.panis triticei ſacramētalis. Libanus eſt mons
precioſus:⁊ interpretatur cādidatio:ſignificās
mōtem glie.vbi oēs amicti ſunt ſtolis albis.i.
ſumma puritate.fructus ergo eius.i.effect⁹ ſu/
perextollet̄ ſuper mōtem glorie:q: qui mandu
cat hūc panem viuet in eternuꝫ. Joā.vj. Sunt
autē.xij.fructus huius panis triticei:deſignati
per.xij.fructus ligni vite.de quibus dr̄ Apoc.
vlti.⁊ de his habes plene.j.ibi vide.oportet tn̄ cap.rij.
ꝙ deuote accipiat.⁊ in gratia.alr̄ nō extollet̄ur §.vj.
ad gliam:ſed deyceret̄ in infernuꝫ. Unde Iñō.
de ꝯſe.di.ij. Qui ſcelerate viuūt in ecclia.⁊ cō/
care non deſinūt.putātes ſe tali coīone munda
ri:diſcant ſibi nil ꝓficere ad emūdationē.dicen
te ꝓpheta. Hiere.xj. Quid eſt ꝙ dilectus meus
fecit in domo mea ſcelera multa. Nūquid car/
nes ſancte auferent a te malitias tuas.q.d.nō.

ſed auget grauiſſimū peccatū.q: vt dicit apl's j.Co:.xj. Qui māducat ⁊ bibit indig.iudi.ſibi mā.⁊ bibit.i.ac ſi chriſtum occiderit punietur. ſm Glo.Et hoc vt dicit Augu.non q: illa res.ſ. ſacrm ſit mala.ſed q: malus male accipit quod bonum eſt. Nō enim mala erat buccella que iude data eſt a dn̄o.vt patet. Joā.xiij.Salutē dedit medicus.ſed ille indignus accepit ad pniciem.de ꝯſe.diſ.ij.⁊ ſancta.Quando melchiſedech rex ſalē ſacerdos dei ſūmi:obtulit abrahe panem ⁊ vinū cum benedicēs.vt patet Gene. xiiij.c.vtiqꝫ fecit hoc ei reuertēti cum victoria a cede quatuo: regum. Geū.xiiij. Ad figurandū.ꝙ oportet ꝙ homo habeat victoriā de corpore ſuo cōpoſito ex quatuo: elemētis:ſeu ſenſitiua poteſtate:in qua inſurgunt quatuo: paſſiones que multis dn̄antur:vel quatuo: differētie peccatoꝝ.qui vincunt quatuo: res:quatuo: ſenſus noſtros.ſ.peccatum cogitationis:ꝯſenſionis:operationis:⁊ aſſueſactionis.huic chriſtus verus ſacerdos offert panem ſacramentalem cum bn̄dictione gratie ⁊ glie. Item Jo.de ſancto gemi.in ſermonibus dicit.ꝙ phs in li. de ſenſu ⁊ ſenſato numerat ſeptem differētias ſapoꝝ qui ſpecialiter reperiunt in hoc ſacramēto. Primus eſt ſapo: dulcis:qui ſignat donum ſapientie:que facit diuina ſuauiter deguſtare. Scd̄s ſapo: acutus:⁊ ſignat donū intellectus. qui facit penetrare vſqꝫ ad intima rei. Tertius eſt amarus.⁊ ſignat ſciētiam:que huius mūdi amaritudines facit dolere. Quartus eſt ſapo: pinguis.⁊ ſignat pietatem.ps.xxij. Impinguaſti in oleo caput meū.Quintus eſt ſalſus.ꝙ habetur in dono cōſilij.in quo eſt ſal diſcretionis. Sextus ſtipticus.qui habet de terreſtri ⁊ calido:⁊ ſignat fo:titudinē que roborat hoīē.Septimus eſt auſterus ſeu acetoſus.ſub quo comprehenditur ⁊ pōticus.vt in piris acerbis.⁊ ſignat timorem:qui pungit ex reco:datione peccati ⁊ expectatione iudicij.Unde bene Sapientie.xvj.dicitur de manna hoc figuratiuo. Panem de celo preſtitiſti eis.omne delectamentū in ſe habentem:⁊ omnem ſaporem.

Septē ſapores huius ſacri.

Quantum ad .§.iij.

tertiū de veneratione ſacri dicit. Florebunt de ciuitate.ſ.venientes angeli de ciuitate eccleſie triūphantis.⁊ homines de ciuitate eccleſie militātis:lete ⁊ affectuoſe aſſiſtentes ſuo dn̄o.hoc eſt florere vt ſenum terre:qd̄ multum abundat ⁊ multiplicat. Nam ꝙ angeli veniāt de ciuitate celeſti.oſtendit Greg.in ſi.dial.Quis fideliū dubium habere pōt in illo ieſu chriſti miniſterio:in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem celos aperiri:angeloꝝ choros adeſſe:ſūma imis ſociari.de conſecra.di.ij.Quid ſit ſanguis.§.quis fideliū.De ciuitate etiā eccl'ie currūt hoīes ad videdū ſacrm altaris.⁊ quaſi tota deuotio fideliū remanſit in iſto ſacro:⁊ merito. q: ſicut dicit Alex.papa.de ꝯſe.di.ij.nihil.ſicut potio: eſt in ceteris hoſtijs ⁊ ſacrificijs.ita potius excoli ⁊ venerari dꝫ.hinc Dauid coram arca dn̄i.ij.Regū.vj.Que hoc ſacrm ſignabat.q: in ea erat virga diuinitatis potētiſſime.lex aie ſapiētiſſime:māna carnis puriſſime:nudus ſaltabat totis viribus ex maximo fauore ⁊ deuotione:quid fieri dꝫ ad figuratū:ſi tm̄ egit ad figurā.hoc etiā fuit figuratū in magnifico illo ꝯuiuio qd̄ fecit aſſuerus.qui īterpretaſ btitudo.i. domus.iij.anno impij ſui.i.tpe nō nature:nec legis moſayce:ſed tpe grē.cūctis principibus ſuis.q: aplis ſuis.exinde oībus volentibus venire in domo ſua.ſ.ecclia mirabili o:nata. nec aliquis cogebatur ad ſumēdum ⁊c̄. Heſter.j.c.

De pnia ⁊ ſpāliter de cōfeſſione. Cap.vj.

Dixi confitebo: aduerſum me iniuſtitiā meā dn̄o:⁊ tu remiſiſti impietatē peccati mei.ps. xxxj.Sicut pctm̄ originale nō remittit niſi per baptiſmū actu vel ꝓpoſito ſuſceptū: ita actuale nō remittiſ poſt baptiſmum:ꝑcipue niſi per pniam.Unde Aug.Omis hō poſtqꝫ ſue volūtatis eſt arbiter ꝯſtitutus nō pōt nouā inchoare vitā:niſi peniteat eum veteris vite.de pe.di.j.c.tres ſunt aūt actiones.Et xps ait Lu. vlti.Oportuit xp̄m pati ⁊ reſurgere a mortuis die tertia:⁊ ꝑdicare penitētiā in remiſſionem pctoꝝ in oēs gētes.vt ait Chryſ.in omel.de peni.di.j.⁊.iij.Perfecta penitentia cogit peccatorē oia libēter ſufferre.In co:de enim cōtritio: in ore ꝯfeſſio:in ope tota humilitas.ſ.ſatiſfactionis:hec eſt vera ⁊ fructifera penitētia:hoc eſt illud triduū quo vocat nos deus:vt eamus in deſertū:vt imolemus deo nr̄o ſacrificiū bonorum opum.Exo.iij. Hoc eſt illud triduum quo xp̄s amiſſus dolēdo repiſ.Luce.ij. Hec eſt via per quam exitur de carcere herodis infernalis i.ſtatus peccati:quo intēdit altera die.i.in vita futura ducere ad mortē.Act.xij.Per ꝯtritionē enim exitur de po:ta duritie co:dis:per ꝯfeſſionem de po:ta clauſa taciturnitatis per ſatiſfactionem de tertia po:ta que eſt ferrea.vnde magis fo:tis qꝫ alia retētionis aliene ſubſtātie vel fame.Quomodo aūt debite fiet iſta penitentia p:out eſt ſacramētum eccleſie:⁊ quantā preſtet vtilitatē oſtendit Pſal.dicēs. Confitebo:.vbi tria nota.Primo confeſſionē penitentialē exercendā ibi.Dixi cōfitebo:.Scd̄o ꝯditionē rationalē adhibendā.ibi aduerſum me iniuſti.m. dn̄o.Tertio innouationē ſpūalem:ꝯſēdam.ibi tu remiſiſti ⁊c̄.De impedimentis penitentie et

ca.xvij. remedijs.contra ea habes plene infra.
§.iiij.⁊ quinto.
Quãtum ad pri/ .§.i.
muz.ſ.de ↄfeſſione fienda:q2 dicit ↄfitebor.Di
xit Joſue ad Achoꝛ:qui trãſgreſſus fuerat mã/
datum dei.Da gliam deo.ↄfitere peccatũ.Joſ.
vij.q.d.Cõfitẽdo peccatũ tuuz das gliam deo.
nam manifeſtãdo miſeriaz peccati tui:vt deus
eaz in ſua bonitate amoueat a te:fateris clemẽ/
tiam ⁊ miſericoꝛdiã ſuã.⁊ ſic glificas eum. Un
de ſciẽdum ꝙ oĩs lex nobis data a deo:clamat
pcipit ↄfeſſio nobis:⁊ mãdat ↄfeſſionẽ pctoꝝ.Primo lex in/
trinſeca.ſcdo lex moſayca.tertio lex ꝓphetica.
qrto lex euãgelica.quinto lex canonica.¶ Lex
intrinſeca eſt lex nãlis.Hec nobis dictat:vt ↄfi/
teamur deo peccatũ nrm.ſ.recognoſcẽdo:⁊ pe
tẽdo veniã.Quia enim ante incarnationez de/
us erat purus ſpũs:ideo erat ↄtẽtus ↄfeſſione
mẽtali hoĩs:nec plus exigebat.Sed poſtꝙ fa/
ctus eſt homo incarnatus ex ṽgine:exigit a no
bis etiã ↄfeſſionẽ oris:⁊ q2 pſens nõ eſt coꝛpali
ter:vult vt faciamus eaz vicario ſuo.ſ.ſacerdo
ti.Dicit Job.xxxj.c.qui nõ fuit iudeus:ſed gẽ/
tilis:lege naturali ad hoc mot᷒. Si erubui pec
cata mea in ↄſpectu populi ↄfiteri.i.nõ erubui
⁊ nõ dicit populo:q2 ↄfiteri publice eſſet ſcãda
lizare:ſed in ↄſpectu populi:q2 non dz hõ eru/
beſcere ꝙ populus ſciat ipm facere ↄfeſſionẽ:ſi
cut aliqui ſapiẽtes ſm ſeculuz erubẽſcũt videri
in ↄfeſſione.Primi parẽtes nři ꝑpetrata tranſ/
greſſione diuini precepti interrogati fuerũt de
ea vt ↄfiterent peccata ⁊ veniã peterẽt:cuz dñs
vocauit Adam dicẽs.Adam vbi es tu.Geñ.iij.
q.d.ↄfitere pctm tuũ:ſed illi vt ſupbi noluerũt
ſe accuſare:ſed excuſauerũt ſe:q2 Adam retoꝛ/
ſit culpã in Euam:que ſibi ſuggeſſit eſum:⁊ ſic
quaſi in deũ:qui dedit ſibi talẽ ſociã:Eua inter/
rogata in ſerpẽtez retoꝛſit:⁊ q2 noluerũt humi/
liter cõfiteri pctm:expulſi ſunt de paradiſo nu/
di mẽte ⁊ coꝛpore.Frequẽter hoc accidit vt re/
prehẽſus qs a ↄfeſſore vel alio de peccato ſuo:
nõ humiliter ↄfitet:ſed excuſat ſe retoꝛquẽs in
carnẽ:ſeu ſenſualitatẽ ſignatã per Euam:⁊ ſilr
in deũ qui dedit ſibi fragilẽ carnẽ:vel in diabo
lũ qui tẽtauit.Sed ſi nõ vis eijci de paradiſo ce
leſti:tibi attribue ⁊ cõfitere.¶ Lex moſayca ſi/
cut alia ſacra ſic ⁊ ↄfeſſionẽ ↄtinebat in figura.
Nam dum mãdabat in lege ꝙ cõmittẽs certa
offerret determinata aĩalia ſacerdotib᷒ que oc/
ciſa in ſacrificiũ cremabant.vt pz Leuit.iiij.v.
vj.⁊.vij.c.manifeſtabat in genere offerentis il/
lud animal cõmiſiſſe aliqua peccata in genere:
figuratio ↄfeſſionis. que expianda erãt per moꝛtem xpi figuratã in
tali aĩali:⁊ cõfeſſio enim ſacalis a paſſione chri/
ſti hz efficaciã.Ex iudicio etiã lepꝛe habita fuit
figura ↄfeſſionis.de qua habet Leuit.xiij.⁊ le/
pra in capillis eſt peccatũ in cogitatione.Lepꝛa
in cute eſt peccatum in carnali delectatione ſeu
moroſa delectatiõe.Lepra in veſte exteriori eſt
peccatum in opatione.Lepra in domo in qua
ↄtinue habitat:eſt peccatum in conſuetudine.
Qui ergo habuit ſigna lepꝛe:debebat ſe ſacer/
doti pꝛeſentare:⁊ ille debebat bene cõſiderare
modũ lepꝛe.Et ſi videbat eſſe lepꝛam pſeueran
tẽ ⁊ augeri:iudicabat euz immũduz ⁊ a ceteris
ſeparãduz.Si aũt videbat non pmanere leprã
iudicabat mũdum:⁊ liberũ dimittebat.Sic ſa/
cerdos peccatorẽ ſibi pꝛeſentatũ vel lepꝛoſuz in
aĩa ſiue per cogitationem:vel delectationẽ:vel
opa mala:ſi videt eum non dolere nec ꝓponere
in futurũ eum abſtinere:non debet eum abſol/
uere:ſed vt immũdũ ⁊ lepꝛam pſeuerantẽ iudi
care.Sed ſi dolet ⁊ ꝓponit abſtinere:debet ab/
ſoluere:⁊ vt mũdum per ↄfeſſionem iudicare.
Aliqui etiam ex hebꝛeis bene periti aſſerũt ꝙ
cum repiũt ſacerdotẽ de eis.ſ.de leuitico gene
re:qđ tamẽ eſt de eis difficile diſcernere:ↄfiten
tur vocaliter eis peccata ſua ante moꝛtẽ.¶ Lex
ꝓphetica ad hoc inuitat:ꝙ ſcripture ꝓphetarũ
dicant lex patet ex eo ꝙ Chꝛiſtus dixit iudeis.
Jn lege veſtra ſcriptum eſt.ſ.ps.lxxxj.Ego dixi
dij eſtis:qđ tamẽ verbũ in ꝓphetia eſt.ps.xciiij
ſeu i pſalmo dauid.Jpſe eniz Dauid dixit.Pre
occupemus ante faciem dñi in cõfeſſione.i.an/
teꝙ cõpareamus ante faciẽ dñi.ſ.in iudicio pti
culari per moꝛtem:in quo opoꝛtet nos redde/
re rõnez de debitis noſtris peccatoꝝ faciamus
ↄfeſſionem:per eam enim tollunt peccata ſcri/
pta in tabula ↄſciẽtie:ſicut per ſpõgiam tabula
ſcripta:etenim oĩa in cõfeſſione lauant.inquit
be.Laur.⁊ Salo.Prouer.xxviij.Qui abſcõdit
ſcelera ſua.ſ.non ↄfitẽdo.non diriget.ſ.via ſa/
lutis.Qui autem ↄfeſſus fuerit ⁊ reliquerit ea
miſericoꝛdiã ↄſequetur:⁊ inueniet grãz.Hinc
Eſa.xxiij.ca.Circumi ciuitatẽ.ſume cytharam
que ſonituz reddidit.ſ.vocalis ↄfeſſionis:bene
canta debite confitẽdo:frequenta cãticum.Et
nota ꝙ dicit circumi ciuitatẽ:nõ eniz a caſu ſed
diligenter debet circuire ciuitatem eccle vt in/
ueniat bonũ ↄfeſſorem.Unde Aug᷒.Qui vult
ↄfiteri vt inueniat grãm ſacerdotez querat:qui
ſciat ſoluere ⁊ ligare:ne ſi negligẽs circa ſe fue
rit negligatur ab illo:qui ſalubꝛiter monet eũ:
vt cecum vitet ne ambo in foueam cadãt.de pe
ni.di.vi.c.qui vult.⁊ de pe.di.j.§.quẽ penitet.
Danieli ꝓphete cõfitenti peccata populi dicen/
do.Peccauimus:iniuſte egimus:iniquitatem
fecimus in oẽm iuſtitiã tuam:reuelata ſibi fuit
dei placatio ⁊ liberatio a captiuitate babyloni/
ca.Dañ.iij.¶ Lex euãgelica de hac plenius lo
quitur.nam vt dicit Luc.iij.Qui baptizabant
a Joanne baptiſta:confitebant ſibi peccata ſua:

erat aūt baptiſmus io.Ino non ſacrm eccle:vn
de nec purgatiuum peccatoꝝ:ſed diſpoſitiuuꝫ
ad penitētiam:ꝛ ideo dicebanť baptiʒare in pe
nitentiā. Huiuſmodi aūt iniūgendo ꝯfeſſioneꝫ
dñs ieſus leproſis.x.qui clamabāt miſerere no
ſtri. Jte oſtendite vos ſacerdotibus. Luc.xvij.
ꝛ eundo mūdati ſunt:ad innuēdū ꝙ lepꝛa pec
cati que eſt ex tranſgreſſione decalogi mūdanť
oſtendēdo ſe ſacerdoti in cōfeſſione:ꝛ ꝗuis ip
ſum ꝓpoſitum verū ꝯfeſſionis mūdet:vt patet
ex ipſa figura hiſtorie:opoꝛtet tamen vt tēpoꝛe
ſuo ſequať effectus aliter recidiuaret in lepꝛaꝫ
peccati. Auctoritatem aūt abſoluendi dedit do
minus ſacerdotibus:cum dixit diſcipulis in ꝑ
ſona oīum ſacerdotum. Quoꝝ remiſeritis pec
cata:remiſſa ſunt ꝛc. Joā.penul.ſ.clare non er
rāte. Expꝛeſſius ꝓmulgauit pꝛeceptū huiuſmo
di Jacobus apoſtolus dicēs in canonica ſua.c.
v. Cōfitemini alterutruꝫ peccata veſtra.ſ.habē
tibus claues eccleſie.vt ſunt ſacerdotes. Unde
ꝛ qui in caſu extremo vt fit in periculis maris
cōfitetur laico:ꝗuis vtile ſit ſi nō habet copiaꝫ
ſacerdotis:tamen ſi euadat debet poſtea illa ſa
cerdoti cōfiteri. ¶ Lex aūt canonica hoc man
dat dicens per Auguſtinū. Judicet ſe homo cū
pōt ꝛ mores ꝯuertat in melius:ne cum non po
terit ꝑter volūtatem a dño iudiceť. Accedat ad
antiſtites.i.ſacerdotes eccleſie per quos eis cla
ues adminiſtratur.de pe.diſt.j.iudicet. Ambꝛ.
Uenialis eſt culpa.i.digna venia quam ſequi
tur confeſſio delictoꝝ.diſt.ea.ca.ſerpens. Non
enim meruit iuſtificari qui peccata ſua noluit
cōfiteri. Jdem diſt.ea. Hinc ꝛ Hiero. Quiſquis
es qui tibi alicuius peccati es cōſcius. quanto
tēpoꝛe deliquiſti:tāto tēpoꝛe ſatiſfacito deo in
cōfeſſione penitentie.nō expectes vt humiliet
te accuſatoꝛ ſathan.i.diabolus.diſt.ea.c.vide.
Tēpus ¶ Tempus determinat:qꝛ omni anno ſalteꝫ ſe
mel extra de peni.ꝛ remiſ.ca. Omnis vtriuſqꝫ
ſexus.poſtꝗ̄ ad annos diſcretionis peruenerit
tenetur oīa peccata ſua pꝛopꝛio ſacerdoti cōfite
ca.xix. ri. Multa habes ad declarationeꝫ huius infra
de cōfeſſ.ꝛ ſupra in.ij.parte tit.de accidia.c.de
negligentia ꝯfeſſio. Et quis ſit ꝓpꝛius ſacerdos
J.ti.xvij cuiuſlibet.habes diffuſe in ti.de cōfeſſoribus.
Uerum in lib.vj.de peni.ꝛ remiſ.habeť ꝙ nul
la cōſuetudine poteſt introduci.vt quis cōfitea
tur alteri ꝗ̄ ꝓpꝛio ſacerdoti. Sunt aliqui ſapiē
tes ſm mūdum:qui eſtimant nō neceſſariaꝫ ſa
cerdotalē confeſſioneꝫ.ſed ad bene eſſe. Sed ſi
iſtud aliquādo fuit in opinione.vt ponūt Ma
giſter ſent.in.iiij.diſt.xv.ꝛ Gratianus de peni.
diſt.j.per totū.hodie tamen eſt in determinati
one eccleſie.ſ.eſſe neceſſariam ad ſalutem ꝯfeſ
ſionem vocalē ꝛ ꝯtrarium tenere.ſ.non eſſe ne
ceſſariam:eſſet hereticum ſm Thomā.in.iiij.vt
habes.J.in.c.de ſtatu confeſſoꝝ.de quadā mu ti.xvij.
liere.vt habetur in tit.de.xy.donis ꝙ lapſa in
peccatum carnis:qꝛ pꝛe verecūdia noluit confi
teri ꝗuis intraret monaſterium vt magis peni
tentiam ageret de peccato. ꝛ ibi ſemper vixerit
in maximis abſtinentijs ꝛ gemitibus ꝛ oratio
nibus:tamen moꝛtua apparuit cuidaꝫ moniali
ſibi familiari reuelans ſe eſſe dānatam ꝓpterea
quia non fuit illud peccatum confeſſa.

¶ Quantum ad ſe .§.ij.

cūdum.ſ.de cōditionibus quas debet habere
cōfeſſio.vt ſit bene facta.quāuis infra plene de
claretur.de.xvj.conditionibus eius in titu.de
ſtatu confeſſorum:pꝛo nūc ſolum ex verbis ꝓ. ca.xix.
pꝛoponentur quatuoꝛ vt fiat pꝛimo.
¶ Cum matura diſcuſſione:ibi.Dixi.
¶ Cū amara cōpunctione:ibi. Aduerſum me.
¶ Cū ſincera denudatione:ibi.iniuſtitiā meā.
¶ Cum plena obeditione:ibi.domino.
¶ Quātum ad pꝛimum non debet quis face
re cōfeſſionem ſubito ſine aliqua pꝛemeditatio
ne:quia modicum vel nil valeret:ſed cum deli
beratione ꝛ mentis examinatione. Et ideo an
teꝗ̄ ponet ꝓ.verbum confitebor.pꝛemittit.di
xi.i.deliberaui in mente mea.ita exponit Caſ
ſio. Et in iſta deliberatione debet dicere in coꝛ
de ſuo coram deo peccata ſua diligenter exami
nando.ſm illud Eſa.xxviij.ꝙ di.Ezechi.peni
tens de peccatis. Recogitabo tibi:ſcilicet deo
omnes annos meos:in amaritudine aīe mee:
ideſt oēs actūs peccatoruꝫ cogitationis:locuti
onis:operationis:omiſſionis.per me perpetra
tos toto tempoꝛe vite mee.ꝛ hoc cum diſplicē
tia ꝛ amaritudine.non auteꝫ cōplacentia dele
ctationis. Et hoc eſt ꝙ dicit Leo papa.de peni.
diſtin.j. Sufficiat penitenti cōfeſſio que pꝛimo
deo offertur.ſ.dicendo ꝛ examinando ſe in coꝛ
de ſuo.deinde ſacerdoti qui pꝛo delictis peccā
tium peccatoꝛ accedit. Manifeſtum eſt autem
ꝙ cum quis habet facere cōputuꝫ alicuius ad
monitionis facere per eum pꝛius per ſe exami
nat oēs partitas que ſunt ſcripte in libro:quem
habet coram exigēte rationeꝫ pꝛeſtare vt bene
reddat ratiocinīū.multo magis que habes ſcri
pta in libꝛo cōſcientie opera tua mala.pꝛius de
beo per te examinare vt reddas computum co
ram exigēte rationem a te.ſ.confeſſori loco dei
Et cuidā qui fecerat cōfeſſionem ſuam ſine pꝛe
cedenti debita examinatione fuit dictum in vi
ſione.vt iterum redderet computum ſuuꝫ.i.cō
fiteretur in vitaſpatrum. ¶ Secūdo dꝫ fieri cū
amara cōpunctione. Unde dicit. Cōfitebor ad
uerſum. Que ſunt nobis aduerſa ꝛ cōtraria no
bis diſplicent.ꝛ de eis dolemus:ꝛ qꝛ pctā ſunt
maxime aduerſum nos.i.nociua ꝛ ꝯtraria nob

debemus vt nociua ⁊ vera mala de eis in con//
feſſióe dolere. Sicut enī cōtraria contrarijs cu
rantur complacentia.ſ.delectatiōis peccati au/
ferſ per diſplicentiā ⁊ dolorē eius. Unde Aug.
de pe.di.j.c.penul. Quem penitet oīno penite
at.⁊ dolorem lachrymis ondat per cōfeſſionē
Debet autē dolor iſte eſſe magnus. vnde dicif
aīe peccatrici. Hiere.vi. Luctum vnigeniti fac
tibi plāctum amarū. vtiqꝫ cum mulier amittet
vnigenitum ſuū qui eſt totū bonū ſuū:⁊ que
amat marie dolet marie. Sed q̄to magis ha
bet dolere peccator.qui per peccatū amittit ⁊ bo
na omnia ſpūalia que excedūt valorē oīum tpa
lium:⁊ patriā propri.i.ciuitatis ſuperne.⁊ vitā
aīe grām ⁊ ipm deum qui ſolus eſt ſolatiū ⁊ re
fugiū noſtrū ⁊ totū bonū noſtrū. vñ Amb.in
li.de pe. Nihil eſt qđ cauſa tam ſummi doloris
ſit q̄ ſi recordeſ quis vñ lapſus ſit: ⁊ q̄ ad iſta
momētanea ⁊ caduca ab illa celeſtis conditio//
nis intētione defluxerit. ¶ Tertio debꝫ eſſe cō
feſſio cū integritate ſincera.i.non miſceat alias
materias in cōfeſſione.ſed iniuſtitiā ſuā. omne
peccatū eſt quedā iniuſtitia cōtra deū vel proxi
mū vel ſeipſū. Dicit tu iniquitates tuas.vt iu
ſtificeris.ſ.in cōfeſſióe Eſa.xliij. Debet aūt inte
gre dicere iniuſtitiā ſuā.dicif.n. Treñ.ij. Effū
de ſicut aqua cor tuū ante cōſpectum domini.
Sicut.n.cū effundiſ aqua de vaſe.nil remanet
ſ eo odoris coloris:vel ſaporis. Ita de vaſe cor
dis aqua iniquitatis per os in confeſſióe effun
di debet:vt nō remaneat aliqua circūſtantia in
iuſtitie peccati. Uñ Aug.in lib.de pe.ait. Conſi
deret peccator q̄litatē criminis.in loco:in tpe.
in perſeuerātia:in varietate pſone:⁊ quali hoc
fecerit tentatione ⁊ ipſius vitij multiplici exe//
cutióe. Omnis iſta varietas cōfitenda eſt ⁊ do
lenda. Dolendū eſt nō ſolū:quia peccauit: ſed
etiā quia ſe virtute priuauit:doleat aliorū. vitā
in ſua fuiſſe corruptā.ſ.exemplo. doleat de triſti
tia qua peccando de bonis intulit. Hec ille de
Titu. xvij. pe.diſt.v.c.j. De circūſtantijs tamē peccatorū
que ſunt neceſſarie confitenti ⁊ que non:habes
infra de ti.de ſtatu cōfeſ. ¶ Quarto debet eſſe
cū plena obeditióe. Unde dicit dño confitebor
ſit eni ſacerdoti loco dñi:ſeruus autē dño debꝫ
obedire.vnde dicebatur in veteri lege. Deut.
xvij. Qui nō obedierit ſacerdotis iperio: mor/
te moriaſ.xj.q.iij.abſit.⁊ precipue in eo quod
iniungit ſibi.⁊ in penitētia debet obedire ⁊ ſa/
cere:aľs oporteret eū iterare. Unde Aug. Po
nat ſe cōfitens in arbitrio ſacerdotis poteſta//
te iudicis:nil ſibi reſeruās ſui vt omnia facit p
enitāda anime morte quecūqꝫ facere ⁊ pro cuſ
tanda corporis morte.⁊ hoc cum gaudio.quia
vitam recuperat infinitā.de peni.diſt.j. Qđ ſi i/
iungitur ſibi quod aliqua de cauſa nō poſſet ex
plere:debet ſibi ſignificare inſup ⁊ que ſibi de
claret neceſſaria facienda:vt reſtitutionē alie//
norum fame ⁊ hmōi faciat itegraliter. Et quia
nouit diabolus q̄ non valet confeſſio niſi fiat
ſacerdoti cū habetur copia ideo legiſ q̄ꝫ diabo
lus ſemel ſumpſit ſpēm ſacerdotis:cū ſcꝫ qdā
infirmus mitteret pro ſacerdote nunciū:cui ob
uians in via diabolus in forma ſui ſacerdotis
acceſſit ad infirmū ⁊ audiuit eum ⁊ abſoluit. Il
lo autē moriente demones aīaꝫ eius querebāt
ducere ad infernū.dicentes illum non fuiſſe cō
feſſum ſacerdoti. Angeli boni econtra excuſan/
tes eum.quia vt ſacerdoti diabolo ꝯfeſſus erat.
Demum reducta ad iudicium dei: ſententiatū
eſt vt aīa rediret ad corpus ⁊ vero ſacerdoti ꝯfi
teref vt ſaluari poſſet:⁊ ſic factū eſt:qui reſuſci/
tatus ꝯfeſſus eſt:⁊ poſtea quieuit in pace.

¶ Quantū ad ter/ .§.iij.
tium ſcꝫ de innouatione ꝯſequenda p confeſſio
nem dicit. Tu remiſiſti impietatē peccati mei.
Per ꝯfeſſionem ſit peccator nouus homo ſꝫ il
lud aplī. Deponentes veterē hoīem induite no
uū hominē qui ſm deū creat⁹ eſt.ad Ephe.iiij.
Et ad Colo.iij. Multa ex ea ꝯſequunſ bona ſi/
cut per peccatū multa nocumenta homo incur Utilita/ tes ꝯfeſ ſionis.
rit. ¶ Primo per peccatum amittit quis vitā
gratie.ſm illud Sap. Per malitiā occidit ho//
mo animam ſuā ſcꝫ priuando eam gratia:ſed
per confeſſionem reſurgit ad grām. ps.lxxxiiij.
Ueritas de terra ideſt de peccatore orta eſt.ſcilꝫ
confeſſionis peccatorum ⁊ iuſtitia de celo pro/
ſpexit ideſt iuſtificatio ſm Aug. Juſtificatio au
tem fit per gratiam iuxta illud apoſtoli ad Titū
iij. Juſtificati gratia ipſius. Aliquando accedit
quis ad confeſſionem attritus ⁊ non contritus
extunc ſi non ponit obſtaculū per confeſſionē
iuſtificatur per gratiam. Secundo peccatū in
ducit ad obſtinationem ⁊ mortem eternā. Ad
Roma.vj. Stipendia peccati mors:⁊ confeſſio
a morte gehenne educit ⁊ a profundo obſtina
tionis. Unde Auguſtinus tractans illud Pš.
Neqꝫ vrgeat ſup me puteus os ſuum.ait. Pu/
teus eſt profundum humane iniquitatis:i quē
ſi cecideris non claudet ſuper te os ſuum ſi nō
clauſeris os tuum. de peniten.diſtinctio.j. Cō/
fitere ergo ⁊ euades ſcilicet de profundo infer/
ni ⁊ obſtinationis. Tertio peccatum clauſit pa/
radiſum. Eſa. Tollatur impius ne videat glo//
riam dei.confeſſio aperit paradiſum. Ambro/
ſius in libro de paradiſo. Ecce nunc tempus ac
ceptabile in quo confeſſio aperit paradiſum la
troni in cruce confitenti peccatum ſuum dicen
do. Et nos quidem iuſte.nam digna factis reci
pimus. Luc.xxiij. Cui dictum fuit Hodie mecū
eris in paradiſo. Quarto peccatū facit hoiem

ſeruū diaboli ſeu filiū. Joā. viij. Uos ex patre diabolo eſtis. ſed ꝯfeſſio liberat a ſeruitute diaboli ⁊ facit filiū dei. Jn huiuſmodi figuram legit. j. Reg. xvj. ꝙ Dauid ſonāte cythara Saul qui vexabat a diabolo liberabat ab illa vexatione. Cythara ſignificat confeſſionem. ſm illud. Confitemini dn̄o in cythara. Pſ. xlij. Quinto peccatum deturpat aīam ⁊ denigrat obſcurando mētem: ſed ꝯfeſſio decorat. Unde Hiero. de pe. di. iij. Cōfeſſio ⁊ pulchritudo coram eo: qui fuerit peccata ſua ꝯfeſſus dicēs. Corrupte ſunt cicatrices mee feditatem vulnerū in ſanitatis mutet decorem. Et Aug. Per ꝯfeſſionē homo de fedo fit pulcher. Jn cuius figurā eſt naamā leproſus lotus ſepties in iordane ⁊ reſtituta eſt caro eius: ſicut caro pueri paruuli. iiij. Reg. v. Interpretatur iordanis riuus iudicij: ⁊ ſignificat iudicium penitētiale cōfeſſionis. in quo lotus ſepties. i. de oībus peccatis vniuerſalr̄ mūdatur ⁊ decoratur. Sexto confeſſio illuminat. Hec eſt natatoria ſiloe in quo lotus cecus a xp̄o miſſus illuminatur. Joā. ix. O quot illuminationes peccator ibi recipit. de multis enim que nō putabat eſſe peccata edocetur ⁊ inſtruit quomodo debeat tētationibus reſiſtere: occaſiōes vitiorū vitare. quomodo debeat ſatiſfacere ⁊ in omni ſua ſe cōuerſatione habere. Septimo diminuit penas tēporales debitas pro peccatis plus ⁊ minus ſm quātitatem doloris ⁊ erubeſcentie. Augu. Qm̄ erubeſcentia magna eſt pena: fit dignus venia. i. remiſſione pene: qui pro chriſto erubeſcit: cōfitendo. Unde legit de quadam pulchra muliere. ꝙ cōpuncta ex predicatione audita cōfeſſa eſt cum tanto dolore ⁊ erubeſcētia ꝙ mortua eſt pre dolore ⁊ reuelatū eſt ꝙ ſoluta ad celū euolauerit omni pena ſibi dimiſſa. Octauo corpora ſanat aliquando. vt de pe. ⁊ re. c. cum infirmitas. Precipit enim medicis corporū ꝙ cum fuerint vocati ad infirmos inducāt eos ad ꝯfeſſionem faciēdā. vt per hoc citius ſanent infirmi: quia ſublata cauſa remouetur effectus. cauſa infirmitatis multotiēs eſt peccatum etſi nō ſemper. ideo ⁊c. Nono interceſſiones ſeu orationes multiplicat. Nā eccleſia orationē facit ſpecialem pro ꝯfeſſis dicens. Exaudi dn̄e ſupplicum preces: ⁊ ꝯfitētium tibi parce peccatis. ⁊ ſpecialiter ille cui cōfitet orat pro eo. Unde ⁊ Aug. dicit de pe. di. vj. c. j. de cōfeſſore. Adiuuet ꝯfitentem orādo elemoſynas faciendo ⁊ alia bona opera pro eo. Decimo dabit magnum robur anime ꝯtra tētationes diaboli. Unde ⁊ in figurā iudas machabeus ſurrexit vt leo dux exercit⁹ dei: ⁊ habuit maximas victorias contra inimicos populi dei: qui ſunt demones. Judas interpretatur cōfeſſio: qr per eam habetur victoria ꝯtra demonum tentationes. nam detegūtur in ea eius inſidie. Undecimo ſpem ſalutis. Amb. Cōfeſſio ſpē ſalutis tribuit. ſicut ecōuerſo taciturnitas inducit deſperationē. exēplum in Caym. qui vt dicit Gratia. de pe. di. j. c. voluiſſent. Quia peccatum dn̄o interrogāte noluit ꝯfiteri: in deſperationem incidit. Gene. iiij. Duodecimo letificat penitētem ⁊ eccliam militātem. pſ. xlj. Jn voce exultationis ⁊ ꝯfeſſionis ſonus epulātis. figura de prodigo qui reuerſus ad prēm ⁊ ꝯfeſſus dicēs. Peccaui in celum ⁊c. tota domus feſtauit. Luce. xv. c.

¶ De ordinib⁹ ſacris ꝑ modū ſmonis. Ca. vij.

SAcerdotes tui induantur iuſtitia: ⁊ ſancti tui exultēt. pſ. cxxxj. Ordo ſacer ꝗuis ſit diſtinct⁹ in plures partes: quia in minores ⁊ maiores. eſt tn̄ vnum ſacrm̄ vnitate finis: quia oēs ordinant ad corpus chriſti verum ꝯficiendum in euchariſtia ⁊ corpus chriſti myſticū dirigēdum in ecclia: ⁊ vtrūq; fit per ſacerdotiū: ad qḋ coopantur alij ordines. Et aliqui quidē nouē ponūt eſſe ordines correſpōdētes nouem ordinibus angelorū. ſicut enim angeli dicūtur miniſtri dei. ſm illud ad Heb. j. Oēs. ſ. angeli adminiſtratores ſunt ſpūs. ſcē dei. ſic clerici in quibuſcunq; ordinibus dicunt miniſtri dei. Eſa. lxj. Uos autē ſacerdotes dn̄i vocabimini miniſtri dei noſtri dicet vobis. ſ. eſtis. ⁊ loquitur ibi de ſacerdotibus. vnde oēs vt angeli in magna puritate miniſtrare debēt. Et dicūt hi primam tōſuram eſſe primū ordinem ⁊ vltimū ponunt epatum. Alij vō vt Thom. in. iiij. di. xxiiij. q. ij. ar. j. q. ij. ponūt tm̄ eſſe ſeptem, ꝓprie ⁊ ſtricte loquēdo, put ordinatur ad ꝯſecrationem euchariſtie. ⁊ nō imprimit per eum aliquis nouus character. ⁊ iſto modo nec primam tōſuram dicūt eſſe ordinem: ſed diſpoſitiōem ad ordines. per epatum etiā nō imprimit nouum characterē. De hoc tn̄ habes. j. c. de ordinibus. ⁊ ſic ſunt ſeptem ordines. ⁊ ita preſupponūt grām ſeptiformem ſpūſſancti. i. ſeptē donorū ad hoc vt ad meritum ſuſcipiant. ⁊ miniſtretur in eis: ⁊ ipſa gratia ſeptiformis auget in ſuſceptione cuiuſlibet eorum ſi debito modo ſuſcipiantur. De ſacerdotibus ergo qui habent omnes ordines ſeptem: ⁊ in quibus completur hoc ſacramētum dicitur ſacerdotes ⁊c. Ubi tria notantur.

¶ Primo myſterium almificum pro quo debent venerari: ibi. ſacerdotes.

¶ Secundo habitum gratificum cum quo debent exornari: ibi. induantur iuſtitia.

¶ Tertio premium glorificatum a quo debēt decorari: ibi. ſancti tui exultent.

¶ Quātum ad pri/ .§. i.

mum ſacerdotes ſemꝑ fuerũt in magno hono/
re apud oẽs. ſicut ſacerdotes paganoꝝ fuerunt
ſacerdotes ⁊ miniſtri nõ dei veri: ſed falſorum
deoꝝ. i. demonioꝝ. ita falſus honor eis exhibe/
baẜ. Sed ſacerdotes eccl'ie ſunt ſacerdotes dei.
Eſa. lxj. Uos ſacerdotes dñi vocabimini. deq̃/
bus. j. Pe. ij. Uos eſtis genus electuꝫ: regale ſa
cerdotium. Diciẜ aũt ſacerdos ſacra docẽs vel
ſacra dans vel ſacer dux: q: videlꝫ debet pꝛefer
re ſacra documẽta. debet exhibere ſacra ſacra.
debet adhibere exẽploꝝ ornamẽta. Ex his oſtẽ
diẜ ꝙ ſit almum eoꝝ miniſteriũ. ⁊ almos. i. ſan
ctos hoies faciens. Debet ergo pꝛimo populuꝫ
docere de agendis. Malach. ij. Labia enim ſa/
cerdotis cuſtodiũt ſciẽtiam. i. cuſtodire debent
⁊ legem requirũt de ore eius. ſ. populi vt doce/
antur. Suꝑ quo Hiero. in ꝓlogo biblie. Sacer
dotis eſt interrogatum rñdere de lege. ſ. dei et
eccl'ie. Unde in figura mandauit dñs ꝙ tunica
indutus cum magno apparatu ſacerdos intra/
bat ſancta ſanctoꝝ: haberet in extremitate inſe/
riori tintinnabula vt audireẜ ſonus in templo.
Exo. xxiij. Ad ſignificãdũ ꝙ ſacerdos debet in
eccl'ia ſonituꝫ reddere pꝛedicationis. Ut enim
dicit Greg. in paſto. officium pꝛeconis ſuſcipit
quiſquis ad ſacerdotiuꝫ accedit. diſt. xliij. ſit re/
ctoꝛ. Et in ꝯcilio Toletano diciẜ. Ignorãtia ma
ter cũctoꝝ errorũ: maxime in ſacerdotibus dei
vitãda eſt: qui officium docẽdi in populo ſuſci/
piunt. Sciãt ergo ſacerdotes ſacras ſcripturas
⁊ canones: ⁊ omne eoꝝ opus in pꝛedicatione ⁊
doctrina ꝯſiſtat. diſ. xxxviij. c. j. Alſ ſi ignorans
eſt. nec curat diſcere neceſſaria. dici ſibi poterit
illud Oſee. iiij. Quia tu ſciẽtiaꝫ repuliſti ⁊ ego
te repellaꝫ. ne ſacerdotio fungaris mihi. Et po/
terit dici ſacerdos nõ dei ſed nanee. de quo di/
citur. ij. Macha. j. Dux ipſe eſt ⁊ exercitus ceci
dit in tẽplo nanee: ꝯſilio deceptus ſacerdotum
nanee. Nanee interpꝛetaẜ paſcua eoꝝ. ille ergo
põt dici ſacerdos nanee: qui nõ querit ſalutem
aiarum: ſed paſcua coꝛporis. Hic dant propter
ſuã ignorãtiam pꝛaua ꝯſilia. vnde cadãt in pec
cata pꝛinceps cum populis: ⁊ qδ peius: cum ip
ſe nõ doceant ꝓpter ignorãtiam vel inertiã do/
lẽt ꝙ religioſi doceant ⁊ pꝛedicẽt populo. ſimi/
les ſacerdotibus infideliuꝫ ⁊ inuidoꝝ iudeoꝝ.
de quibus diciẜ Act. iiij. ꝙ pꝛedicãtibus ap'lis
ſuꝑuenerũt ſacerdotes dolentes ꝙ docerẽt po/
pulum. Debet ſcδo ſacerdos exhibere tempore
ſuo ſacra ſancta: ⁊ orationum monimẽta. vnde
diciẜ ſacra dans. Ut enim dicit be. Tho. in. iij.
parte. q. xxij. art. j. Sacerdos cõſtituitur vt me
diatoꝛ inter deuꝫ ⁊ populũ. nam ſacramẽta que
ſunt dei debet populo miniſtrare. ⁊ orationes
populi deo offerre. ⁊ ideo debet ſancte ⁊ mũda
ꝯſcientia viuere. Eſa. lij. Mũdamini qui fertis
vaſa dñi. i. ſacra que ſunt vaſa cõtentiua gratie
dñi. Debẽt etiã orare pro populo. ſꝫm illud Jo/
helis. ij. Inter veſtibulũ ⁊ altare plorabãt ſacer
dotes dicentes. Parce dñe populo tuo. Sed vt
dicit Gre. in paſto. Cum is qui diſplicet ad inter
cedẽdum mittiẜ. irati aïus ꝓculdubio ad dete/
riora ꝓuocaẜ. Sacerdotes igiẜ qui imũdi ſunt
coꝛꝑe vel mẽte. hi poſſunt dici ſacerdotes beel/
phegoꝛ qδ eſt idolum ignominie ſilies ophni ⁊
phinees filijs hely. de quibus ſcribiẜ. j. Reg. ij.
ꝙ erãt filij belial. neſciẽtes dñm: nec officiũ ſa/
cerdotum ad populũ: qui cuꝫ mulieribus dor/
miebãt que veniebãt ad tẽplum: ſed mala moꝛ
te pierũt. Debent tertio ꝑbere ducatũ alijs: ſed
ſacrũ. vnde dꝛ ſacer dux. ⁊ hoc per optima vite
exẽpla que vtiqꝫ plus mouent ꝙ ṽba. Primis
enim ſacerdotibus noui teſtamẽti dictum fuit
Matth. v. Sic luceat lux veſtra corã hoibus vt
videãt opa veſtra bona ⁊c̃. Si enim ſcãdalizãt
malis exẽplis. Dicit Gre. ꝙ tot moꝛtibus digni
ſunt. quot exẽpla ad ſubditos trãſmittunt ꝑdi/
tionis. xj. q. iij. c. ꝑcipue. Sed dolẽdum eſt ꝙ il
lud inueniẜ qδ ait dñs per Hiere. vj. dicens. A
minore vſqꝫ ad maiorẽ a ſacerdote vſqꝫ ad le/
uitã. oẽs auaritie ſtudẽt. ⁊ a ꝓpheta vſqꝫ ad ſa/
cerdotẽ cũcti faciũt dolum: vẽdẽtes ſacra ⁊ ꝗſi
dicẽtes cum iuda. Mat. xxvj. Quid vultis mi/
hi dare ⁊ ego eum vobis tradã. ſ. in miſſa. Ue/
rũ ꝗtumcũqꝫ ſunt mali. tñ q: miniſtri dei ſunt
⁊ pſonã eius repñtantes ꝑcipue in baptizando
in abſoluẽdo: in ꝯfitẽdo: vbi locutio eoꝝ eſt in
pſona dei. Cum enim mittiẜ aliquis miniſter a
rege. nõ attẽdiẜ ad qualitatẽ eius: ſed ad digni
tatẽ mittentis qui eum in miniſtro honorat. Et
ꝗꝫtuꝫ debeanẜ honorari oſtẽdit Grego. ij. q. j. ſa
cerdotibus. Primo. q: ex ſcriptura ſacra vocat
eos aliqñ deos. vt illud ps. lxxxj. Deus ſtetit in
ſynagoga deorũ. Aliqñ angelos. vt illud Ma/
lach. ij. Labia ſacerdotis ⁊c̃. q: angelus dñi ex/
ercituum eſt. Scδo ꝯſtãtini peſſimi exẽplo im/
peratoris qui accuſationes aliquoꝝ ſacerdotũ
ſibi delatas in ſcriptis noluit audire. ſed cõbu/ xcvj. di.
rẽs igni ſcripta dixit. Nõ eſt iuſtum nos deos c. I: ſcri
iudicare. Tertio q: ⁊ pagani ſacerdotibus deo pturis.
rum ligneoꝝ ⁊ lapideoꝝ tribuebãt magnũ ho/
norem. Nõ ergo pro vita eoꝝ mala debent ꝯtẽ
ni aut ledi. vj. q. j. ſacerdotes. extra de here. ca.
cum ex iniũcto. Dixit enim dñs de eis. per Za/
cha. ij. Qui vos tãgit. tãgit quaſi pupillã oculi
mei. Nec iudicare debent eos laici in foro ſuo
vel eos diffamare. vel eos cape ⁊ hmõi. Unde
Nicola. papa. Uobis qui laici eſtis de clericis
quicquid acciderit iudicandum nõ eſt: ſed epi/
ſcoporum iudicio reſeruandum.

¶ Quantum ad ... §. ij.

ſcðm.ſ.vt habeat habitū gratificū cum deo ſa
x.q.vi. ciētem.notatur cum dicit. Induant iuſtitia. Iu
ſtitia eſt oīs virtus.vt ait pho.⁊ hāc debz habe
re nō ſupficialiter:ſed fixam ⁊ habituatā in coꝛ
de.⁊ ideo dicit.induant.indumētum dicit ha/
bitus.Debet aūt iuſtitia indui.Ad malū fugiē/
dum.Ad bonū pagēdum.Ad ipſum pſequen/
dū.Prima igit pars iuſtitie eſt ꝙ euitet crimi/
na:⁊ liber ſit ab illis maculis ſpāliter.aīs ſpūa/
liter a quibus ſacerdos leuiticus ex diuina le/
ge debebat eſſe īmunis.de quibus habes.diſt.
xlix.Hinc etenim.vbi ſic dī.Qui habuerit ma/
culas non offerat panes deo ſuo nec accedat ad
miniſteriū eius.Exponit vndecim maculas ſeu
defectus coꝛporales ſignātes defectus ſpūales
peccatoꝝ.vt exponit Greg.in paſto.⁊ habet di.
xlix.hinc etenim.Si fuerit cecus.Cecus eſt qui
ſuperne lucis ꝯtēplationem ignorat:qui pñtis
vite tenebꝛis preſſus duz vēturam lucē nequa/
ꝙ diligendo ꝯſpicit quo greſſum opis dirigat
neſcit.Claudus eſt qui quo pgere debeat:aſpi/
cit.ſed per infirmitatē mentis viam vite pfecte
nō valet tenere:quā videt ex defluxa ꝯſuetudi/
ne.Paruo naſo eſt qui ad tenēdaz viam diſcre
tionis idoneus nō eſt.naſo quippe odores feto
reſqꝫ diſcernimus.recte ergo per naſum diſcre
tio expꝛimit:per quam virtutes eligimus deli
cta repꝛobamus.Grandi aūt ⁊ toꝛſo naſo ſigni
ficatur diſcretionis ſbtilitas immoderata:que
dum plus ꝙ̃ decet excreuerit actionis ſue recti/
tudinem ipſa cōfundit.Fracto autem pede vel
manu eſt qui per viam dñi oīno nō valet pgere
atqꝫ a bonis actibus exoꝛs vacat īunditus.qua
tenus hoc nō vt claudus ſaltē cū infirmitate te
neat:ſed ab his oīno alienus exiſtat.Gibboſus
eſt quē terrene ſollicitudinis pōdus depꝛimit.
ne vnꝗ̃ ad ſuperna reſpiciat:ſed ſoluz infimis
que calcant intēdit.Lippus eſt cuius quidē in/
geniū ad cognitionem veritatis emicat.ſꝫ hec
carnalia opa obſcurāt.Albuginem hꝫ in oculo
qui veritatis lumē videre nō ſinitur:qui arro/
gātia ſapiētie ſiue iuſtitie cecatur:qꝛ ſenſus hu
mane cognitionis ſe ſtultū ſeqꝫ peccatorē intel
ligit:cognitionē intime claritatis appꝛehēdit.
Si aūt candorem ſapiētie ſeu iuſtitie appꝛehen/
diſſe ſe eſtimat.a luce ſe ſupne cognitionis ex/
cludit.Iugē ſcabiē hꝫ cuius carnis petulētia ſi
ne ceſſatione dñat.In ſcabie eniꝫ ferwoꝛ viſceꝝ
ad cutē trahit per quā luxuria deſignat.Impe
tiginem hꝫ in coꝛpe qui auaritia vaſtat in men
te.Impetigo ſine doloꝛe coꝛp⁹ occupat ⁊ abſqꝫ
tedio occupātī excreſcēs mēbꝛoꝝ decorē fedat:
qꝛ ⁊ auaritia capti aīum dū quaſi delectat exul
cerat:ſꝫ decoꝛ mēbꝛoꝝ pdit:qꝛ aliaꝝ v̄tutū per
hāc pulchꝛitudo depꝛauat.Pōderoſus eſt que
turpitudinē nō exercet ope.ſed ab hac cōtinua
cogitatione ſine moderatione grauat in mēte.
Hec Gre.Facere bonum dꝫ exercēdo ſe in acti/
bus virtutum.que deſignant per veſtes ſacras
quas ſe induit celebꝛādo poſt depōnem veſtiū
coīuz quaſi exuēs ſe veterē hoīem cuꝫ actibus
ſuis:⁊ induēs nouū eum.i.xp̄m qui ſm deum Col.iij.
creatus eſt in iuſtitia ⁊ ſanctitate.Induat ami/
ctu pꝛudētie in capite rōnis:que eſt recta ratio
agibilium.Amb.Sapiēs nunꝗ̃ eſt inanis:ſed
ſemp habet in ſe amictū pꝛudētie.de pe.diſ.ij.
Induatur alba mūditie ſeu ↄpantie ⁊ puritatis
Ecc̄e.ix.Omni tēpoꝛe veſtimēta tua ſint candi
da.Cingatur cingulo iuſtitie.ſm illud Eſa.xj.
Erit iuſtitia cingulum lūboꝝ eius vt veſtimēta
eius.ideſt opera.nō defluant per pꝛodigalita/
tem:nec nimis ſtringantur per auaritiam.In/
duatur manipulo qui eſt vt ſudarium ad exter/
gendas lachꝛymas vel flagellum ad percutien
duꝫ.vt ſcilicet deploꝛet peccata ſua ⁊ populi:et
puniat ſatiſfaciēdo.pſal.ij.Appꝛehēdite diſci/
plinam:nequādo iraſcatur dñs.Induatur ſto/
la foꝛtitudinis ⁊ patiētie.Unde eam ſibi ponit
ſuper humeros vt iugum:⁊ ſibi aptat ante pe/
ctus in modū crucis:qꝛ ſi paſſio chꝛiſti ad me/
moriaꝫ reducatur.nil eſt tam durū quod equo
aīo nō toleret.ait Grego.Induatur caſula cha/
ritatis que ponitur ſup omnes ſacras veſtes.⁊
magis ceteris oꝛnat.ſic charitas ſuper omnes
virtutes eminet.Col.iij.Super oīa charitatem
habete.qui eſt vinculū perfectionis.Hec ſphe/
rica figura ſeu rotunda eſt:quia charitas a deo
incipit ad pꝛoximū extenditur ⁊ ad deuꝫ reuer
titur:quia pꝛopter deuꝫ diligēdus eſt pꝛimus
que vtiqꝫ charitas ſine fide ⁊ ſpe eſſe nō poteſt.
Et hoc eſt tertiuꝫ ſcilicet ipſum bonū pꝛoſequē
dum:quia vt dicit Grego.in pꝛimo moral.In/
caſſum bonū agitur ſi ante vite terminū deſera
tur.Ideo ⁊ hanc veſteꝫ thalarem polimitaꝫ vt
in figuram legitur iacob feciſſe ſuo dilecto filio
ioſeph.Gene.xxxvij.ideſt perſeuerātiam in vir
tuoſa cōuerſatione.que ſignificatur in veſte po
limita:ideſt de diuerſis coloꝛibus virtutū con/
texta.⁊ hoc vſqꝫ ad pedes.i.vſqꝫ ad fineꝫ vite.
ſicut ipſas ſacras habet caſulā ⁊ albam vſqꝫ ad
pedes ptēſas.Sic igit ſacerdotes dei induant
iuſtitia.i.omni virtute.ſm illud Eccl̄.cum dici
tur.In accipiēdo ipſam ſtolā glie ⁊ veſtiri cum
cōſummatione virtutis ⁊ aſſenſu altaris ſancti
gliam dedit ſanctitatis amictum.i.ex iſto ami/
ctu qui facit hominem ſanctum.dedit dñs glo
riam ſupernam quod pertinet ad tertium.

¶ Quantum ad .§.iij.

tertium pꝛincipale.ſ.glorificum pꝛemium.ait
ps.cxlix.Exultabūt ſancti in gloria.Unde ſub/
dit.⁊ ſancti tui exultēt.q.d.ſacerdotes ſi induti

erũt hac iuſtitia: ꝛ ꝑ hoc facti ſcti exultabunt in
glia vita. Nec eni eſt vera exultatio niſi ibi: naꝫ
de gaudio mũdi dicit̃ Prouer. xiiij. Riſus do/
loꝛe miſcebit̃. ꝛ extrema gaudij luct⁹ occupat.
Joh. xvj. Ibi gaudebit coꝛ veſtrũ. ꝛ gaudiũ vr̃ꝫ
nemo tollet a vobis. Sacerdotes ei⁹ indua ſalu
tari. i. ꝯuerſati ꝫ vtuoſa ieſus: nã ieſus hebꝛai/
ce latine interpꝛetat̃ ſalutaris. i. ſaluatoꝛ dr̃. Ad
qđ ẽt hoꝛtat̃ apl̃s ad Ro. xiij. Induimini dñm
ieſũ xp̃ꝫ. Repñtat ãt ſacerdos i celebꝛatiõe miſ
ſe pñ maxime dñm ieſum. vt eo videat̃ indut⁹ q̃/
ſi alter ipſe ꝛ totũ ꝓceſſuꝫ ſue incarnatiõis: ꝛ cõ
uerſatiõis ꝛ demũ aſcẽſionis in celũ. Nã egreſ/ Miſſe expoſitio.
ſus eius a ſacrario ſignificat icarnationẽ ꝛ ma/
niſeſtationẽ ſui in mũdo: qđ precedit itroit⁹ in
choꝛo deſignãs deſideriũ patrũ hoc poſtulanti
uꝫ. Bis dr̃ vt notet̃ petitio pꝛiarcharũ ꝛ poſtea
ꝓphetaꝝ. Cantus Kyrieleyſon ſignificat mate
ria petitã contra pctã cõmiſſa: coꝛde: oꝛe: ꝛ ope
cõtra pſonas diuinas: qꝛ ex infirmitate ꝯtra pa//
trẽ: ex ignoꝛãtia ꝯtra filiũ: ex malitia ꝯtra ſpiri
tũſctm̃. Nã patri attribuit̃ potentia: filio ſapiã:
ſpiritui ſctõ bonitas. vñ ter tribus vicibus dr̃: ꝑ
natiuitatẽ autẽ xp̃i virtualiter: vt in ea impẽdit̃
miſicoꝛdia: ꝛ remiſſio per quã venit̃ ad. ix. oꝛ/
dines angeloꝛũ. Vñ ſequit̃ glia in excelſis deo.
qđ angeli decãtauerũt in natiuitate xp̃i: q̃ſi con
gaudentes de nr̃a ſubleuatiõe a miſeria. Adue
niẽs xp̃s docuit nos oꝛare ſuo exẽplo ꝛ verbo.
Vñ ſequit̃ oꝛ̃o. Docuit ꝛ modũ. ſ. Pater nr̃. que
oꝛ̃o dicit̃ in miſſa. Legit̃ epl̃a ſignificãs doctri
nam aploꝝ ꝛ ꝓphetarũ: que debꝫ audiri a fide/
libus. Inde graduale. ſ. ꝓceſſis operũ ex doctri
na de virtute in virtutẽ: ꝛ hoc nõ terreno reſpe
ctu: ſed amoꝛe celeſtiũ. Unde ſequit̃ All̃a. can/
tus ſupne patrie. Deinde euangelium. qđ deſi
gnat ꝛ eſt pdicatio xp̃i facta i mũdo quã doctri
nam ꝛ pdicationẽ ꝓbauit ꝛ firmauit innumeris
miraclis: ꝛ per hoc fuit recepta ꝛ credita in mũ
do vniuerſo ex q̃ ſequit̃ confeſſio fidei xp̃iane.
Unde dr̃ credo. quod cõtinet totã ſubſtãtiam fi
dei. Deinde vertit ſe ad ppl̃m dicẽs. Dñs vobiſ
cum. Unde ſciẽdũ ꝙ ſepties ſalutat ppl̃m: bis
nõ ſe voluendo ad ppl̃um ſignificat ſeptiformẽ
grãm ſpũſſcti quam ſalutẽ ꝓcurauit ppl̃o per
ſeptem ſacr̃a inſtituta ab eo quib⁹ ſalutẽ opera
tur: ꝛ ſic offertoꝛiũ ſequit̃ qđ deſignat oblatio//
nẽ q̃ qs debꝫ deo offerre: ꝛ de reb⁹ tpalibus ꝛ de
coꝛpe ꝛ de mẽte adoꝛãdo: ꝛ recognoſcẽdo ip̃m
auctoꝛẽ oium: ſicut ꝛ xp̃s fecit. Nã pꝛo xp̃o fa/
cta fuit oblatio in tẽplo Lu. ij. Dicitur poſt oꝛ̃o/
nes pſectio: in qua exhoꝛtamur ad gratiarum/
actiones de bñficijs pceptis: ꝛ ibi ponũt rõnes
ex bñficijs de quibus ibi fit mentio. Inducunt̃
exempla angeloꝛũ: in ſanctis: ꝛ poſtea pueroꝛũ
xp̃m laudantiũ in ramis palmaꝝ. Mat. b. xx.

Exinde repꝛeſentat̃ paſſionis xp̃i totus proceſ
ſus in crucis ſignis que fiũt tot vicibus: de qui
bus oibus habes. ſ. in titu. primo pſertim. c.
vj. in tractatu de miſſa. ibi vide. Deinde dicit.
Pax vobis. deſignãs reſurrectionẽ in qua ſalu
tauit apl̃os. Fractio aũt hoſtie que pcedit ſigni
ficat triplicẽ ſtatũ eccl̃ie ꝛ ſcõꝝ. Quinquies ãt
ſe vertit ad ppl̃m: ad ſignificandũ qnqꝫ appari
tiones xp̃i in die reſurrectiõis. Demũ poſt oꝛ̃o
nes dicto. Ite miſſa eſt vt ſcꝫ populus ſequatur
xp̃m cuius ſacrificiũ eſt deo oblatũ: ꝛ miſſa oꝛa
tio ad deũ pꝛo populo. Demũ data benedictio/
ne reuertit̃ in ſacriſtiã: qꝛ ꝛ xp̃s in die aſcenſio
nis data benedictiõe apl̃is reuerſus eſt in celuꝫ
ꝛ ſedet ad dexteram patris. Ecce quõ ſacerdo//
tes induunt̃ ſalutari. Sed ꝛ veſtes eius ſacre ſi Significatio veſtium.
gnificãt inſtr̃a paſſionis. Nam amictus in capi
te coꝛonã ſpineam: alba veſtimenta quo hero/
des induit eũ in deriſionẽ: cingulũ funis quo
fuit ligatus in captione: manipulũ flagellum
quo fuit flagellatus ad colũnã ſtola que ponit̃
in humeris: ꝛ poſtea extẽditur per totũ coꝛpus
in modũ crucis. ſignificat crucẽ quã baiulauit
in humeris: ꝛ poſtea extẽſus fuit in ea. Demuꝫ
caſula rubea charitatẽ deſignat: qua ſanguineꝫ
ſuum rubeũ fudit. Hec oia ꝓpter nos ex dilecti
one ſuſtinuit vt dictũ eſt. De cerimonijs miſſe ꝛ
ſignificationibus habes plene ſupꝛa in pꝛedi//
cto tractatu de miſſa. Multũ ergo debent ho/
noꝛari dñi ſacerdotes: cũ xp̃ꝫ repꝛeſentẽt: vt pa
tet. Et miſſam frequenter audire: nullibi apti⁹
adoꝛatur cũ ibi realiter ſit xp̃s qui adorandus
eſt adoꝛatiõe latrie: qꝛ verus deus in ſacro. Et
cum ſanctis magis offerenda ſunt munera: au
rum: thus: ꝛ myrrha. Aurum qđ deſignat ſapi
entiam ꝓpter ſui fulgoꝛẽ: ꝛ in pma parte miſſe
inde hauriendo agẽdoꝝ ꝛ credendoꝝ eru//
ditionem. Scđo myrrhã que ſignificat moꝛtifi
cationem: qꝛ ponit̃ in coꝛpoꝛibus moꝛtuoꝛũ: ꝛ
pſeruat a coꝛruptione: ꝛ hoc in ſcđa parte miſ//
ſe ſequendo xp̃i paſſionem ibi repꝛeſentatam:
ibi. Te igit̃ ꝛc̃. Qui ſunt xp̃i ait apoſtolus. car//
nem ſuã crucifixerũt cũ vitijs ꝛ concupiſcẽtijs.
ad Gal. v. Tertio thus actualis deuotionis. ps.
cxl. Dirigatur oꝛatio mea ſicut incen. in ꝯſpe.
tuo ꝛc̃. ꝛ hoc circa ſumptionem ſacramenti vel
aſpectionem in tertia parte miſſe. Et ſic Chꝛi//
ſtum adoꝛantes in terris imus ꝛ ſequimur euꝫ
in celis adoꝛantes cum angelis. Amen.

❡ De extrema vnctiõe per modũ ſermonis. Capitulum. viij.

IMpinguaſti in oleo
caput meum ꝛ calix meus inebꝛiãs
q̃ꝫ pꝛeclarus eſt ps. xxij. Cum caput
mentis noſtre ipinguatur deuotio/
ne intima

ne intima ex oleo diuine gr͂e:tunc ſequit̃ vinū
feruoris dilectionis inebꝛiās aiaꝫ:vt terrenoꝝ
obliuiſcat̃:q̄d quidē vinū eſt valde p̄clarū:naꝫ
ducit ad claritateꝫ etnā:ꝛ in p̄ſenti ēt clarificat
intellectū.Sumit̃ enim ↄtinēs pro ↄtēto.cū dr̄
calix inebꝛiās.i.vinū qđ ↄtinet̃ in calice:nō.n.
calix qui eſt argēteus vel ſtāneus inebꝛiare po
teſt.ſed vinum ↄtentum in eo.Ubi ſciēduꝫ q̄
triplex eſt inunctio populi que elicitur ex decre
tali:cum veniſſent.extra de ſacra vnct̄.

¶ Prima eſt ſpiritualis omnium electoꝛum.
¶ Scđa eſt elemētalis oium cathecuminoꝛū.
¶ Tertia eſt ſacramenti ſpecialis infirmoꝛuꝫ.

¶ De prima dici/ .§.i.

tur de xp̄o.vnxit te deus deus tuus oleo leticie
ps.xliiij.ꝛ ad Heb.j.c.ſ.gr͂a ſpūſſcti que dat le
ticiā ſpūalē.Unū quaſi exponēs Pet.apl̄us ait.
Act.x.Jeſum nazarenū quē vnxit deus ſpūſcō
Hāc vnctionē vleſq̄ hn̄t oēs veri fideles.j.Jo.
j.Uos vnctionē habetis a ſctō ſpū ꝛ noſtis oia
ſcꝫ vobis neceſſaria:vnctionē.ſ.gr͂e ꝛ dilectio/
nis.Gr͂a enim ꝛ dilectio.iō oleo cōparant̃:qꝛ ſi
cut oleū enatat ſuper omnes liquoꝛes:ita diui
na gr͂a ꝛ dilectio ſuper oia dona ſpūalia:ꝛ ſicut
oleum eſt curſiuuꝫ ꝛ penetratiuum ꝛ luminis
nutritiuū:ita gr͂a ꝛ dilectio facit hoiem prom
ptū facilē ad bene operādū:ꝛ illuminat in agē
dis:ꝛ qꝛ q̄nque v̓gines fatue nō tulerūt oleuꝫ
ſecū in vaſis quo lampades p̄manēt accēſe eū/
tibus ad ſponſuꝫ clauſa fuit ianua domus nu/
ptiarū:alie aūt que habuerunt oleū fuit apta.
Math.xxv.ad ſignificādū q̄ quicūqꝫ nō hēt
oleū gr͂e vel dilectionis:excludit̃ a regno dei.
Et p̄pterea dr̄ Eccē.ix. Oleum de capite tuo
non deficiat.i.dilectio de mente non deficiat.
Impinguaſti in hoc oleo caput meum.

¶ Secundum ole/ .§.ij.

um eſt mat̃le ꝛ inunctio cū eo viſibilis.Eſt autē
nō ſacr̄m ſed quid ſacr̄ale diſponēs ad gr͂am:
hoc mat̃li oleo ↄſecrato ab ep̄o in cena dn̄i inū/
git̃ cathecuminus an̄ baptiſmū in pectoꝛe ꝛ in
ſcapulis:ad inuendū q̄ fidelis debet hr̄e dile/
ctionē dei ꝛ p̄ximi in coꝛde ꝛ coꝛp̄e : poꝛtando
leuiter onera alioꝝ.Sacerdotes qꝫ cuꝫ oꝛdinā
tur manus eoꝝ inungunt̃ hoc oleo ad ↄſecran
dum manus eoꝝ que hn̄t ſacra dn̄ica tangere:
ꝛ vt op̄a eoꝝ ſint plena oleo dilectionis ꝛ amo/
ris ad p̄ximos.In veti āt teſtamēto inūgebant̃
nō ſolū ſacerdotes ꝛ reges ꝛ p̄phete : oleo tam̄
puro ſine alia bn̄dictiōe eius.Sic legimus Da
uid inunctū regē ſup̄ Iſrl̄a Samuele.j.Reg.xvj
ꝛ.ij.Reg.v.Et Helyſeū inunctū in p̄phetaꝫ ab
Helya.iij.Reg.xix.ꝛ Aaron ꝛ filios inunctos
a Moyſe in ſacerdotes.Leui.vij.ꝛ.viij.Nunc
aūt etiā reges inungunt̃ ab ep̄is oleo ſctō.ſ.in
humero vel brachio ad deſignādum eoꝝ mi/
niſteriū:qꝛ.ſ.p̄incipatus ſignificat̃ p̱ humerū:
per brachiū foꝛtitudo ad expugnādum inimi/
cos.Inſup̱ ꝛ altaria cum ↄſecrant̃ inungūtur
oleo ſcō ac etiā chꝛiſmate:qđ eſt oleum mixtuꝫ
balſamo ab ep̄o ↄſecratū.quo etiā calices ꝛ pa/
tene inūguntur cū ↄſecrantur ꝛ eccleſie in.xij.
locis:ꝛ ep̄s in coꝛona capitis per totū cū conſe/
cratur ab ep̄is:ꝛ baptizati etiā a ſacerdote hoc
chꝛiſmate inunguntur in vertice que inunctio
nes omnes non ſunt ſacramenta ſed ſacramen
talia.vt extra de ſa.vnc.ꝛ valet bene diſpoſitio
ad gr͂aꝫ ꝛ deuotionē.Impinguaſti.ergo ꝛc̄.

¶ Tertia inunctio .§.iij.

eſt ſacr̄m ſpeciale vnū ex.vij.de quo Jaco.apl̄s
in canonica ſua.c.v.Infirmatur q̄s in vobis:ſ/
ducat p̄ſbyteros de eccleſia qui oꝛent pro eo.vn
gentes eū oleo ſancto:ꝛ oꝛo alleuiabit infirmū.
Et hoc dr̄ oleū infirmoꝛū qđ datur infirmis ad
moꝛtē qui p̱uenerūt ad vſum rōnis . Nam cuꝫ
detur ↄtra reliquias pc̄tōꝛū tollendas ꝛ bapti/
zati ante vſum rōnis nō poſſunt peccare:vt di.
xv.q.j.Oꝛiginale aūt ſit eis dimiſſum per ba/
ptiſmum.ideo nō congruit puulis.Sumit̃ aūt
effectus huius ſacr̄i:qđ non eſt dandū niſi per
ſacerdotes ex p̄prietate materie eius:que ē ole
um.Nam p̄imo.oleū eſt medicinale:ꝛ ſic ſani
tatis inductiuū qđ fit remota infirmitate.Un/
de in figurā ſamaritanus in vulnerib⁹ ſauciati
ad ſanandū infudit oleū.Luc̄.x.Hoc igit̃ ſacra
mentū deuote ſumptū auget gr͂aꝫ que eſt ſani/
tas aīe: q̄nimo ēt aliq̄n tollit īfirmitatē coꝛpis
paulatī vires reparando.q̄n ſi q̄s dꝫ de īfirmitate
euadere:etiā p̄ficit ſaluti aīe. qđ eſt p̄ncipalr̄ q̄/
rendū.Sed etiā moꝛi debēt:nō tn̄ ex ſumptione
ſacr̄i huius accelerat̃ moꝛs:vt quibuſdā fatuis
videt̃.Nec dꝫ expectari ad vltimū q̄n nullum
ſenſum ꝛ deuotionē habere pōt: q̄ꝛ̄uis etiam ꝛ
freneticis ꝛ alienatis a ſenſu dari poſſit ꝛ debe
at:etiam renitentibus dūmodo ſit penitēs:ꝛ ſa
cramēta petierit ſaltē in generali: vel appareāt
ſigna penitētie in eo:etiā loquelā amiſerit: nec
in aliquo notoꝛio moꝛtali inueniat̃.tamē quan
to cum maioꝛi deuotiōe ſuſcipit̃:tanto maioꝛē
fructū inde recipit.Ideo aūt fiunt inūctiōes in
oibus oꝛganis ſenſuum in oculis:naribus: au
ribus:labijs:manibus:pedibus:ꝛ renibus:qꝛ
ſenſus ſunt p̄ma p̄incipia peccatoꝝ:quaſi poꝛ
te q̄bus vitia ingrediuntur ad aīam. Et in pe/
dibus datur p̄pter vim motiuam:in renib⁹ ſeu
ſpatulis loco renū p̄pter concupiſcib leꝫ.Et qꝛ
ſenſus oēs ſunt in capite:apte dici pōt impin/
guaſti in oleo caput meū:nam plures ibi fiunt
etiā non oēs.Sicut enim oleū materiale impin

guat ſtu facit cibũ ſapidũ ⁊ delectabilẽ: ita iſtũ
ſacr̄m extreme vnctionis facit mentem pinguẽ
deuotiõe ⁊ letitia ſpirituali. ps. vt exhilaret fa/
ciẽ in oleo. Nam ſm Tho. in .iiij. datur ad tol/
dl. 23. q. ij. c. j. lendũ reliqas pctõꝝ que ſunt quedã hebetudo
mẽtis relicta ex pctis circa diuina ⁊ remiſſio af
fectus circa celeſtẽ gloriã: ⁊ ino:dinatus amo:
circa terrena ⁊ vitã tpalẽ: ⁊ ſic circa deũ in mul
tis non apparet talis effectus: ⁊ hoc q: nõ bene
ↄtriti vel ↄfeſſi ſuſcipiũt: vel q: nõ debita deuo
tione ⁊ ꝑparatiõe. Et q: gr̃a ↄfertur in iſto ſicut
in alijs ſacris que valet ad remiſſionem pecca/
to:um. iõ etiã per ipm remittunſ pctã ⁊ venia/
lia plus ⁊ minus ſm deuotionẽ ſuſcipientis: et
mo:talia que ſcz qs igno:at vel de eis erat attri
tus: etſi non ↄtritus per ↄfeſſionẽ. ſi tñ non po/
nat obſtaculũ ipſi gr̃e ſacr̄ali fixus manendo in
aliquo mo:tali ſicut oleũ eſt purgatiuũ macula
rum nõ qdẽ per ſe: ſed mixtũ cũ cinere: vt in ſa
pone qui fit de oleo ⁊ cinere: ſic extrema vnctio
cum cõpunctiõe ſumpta purgat maculas. Se/
cũdo oleũ eſt pugillũ inungitiuũ. Uñ reges in
nouo ⁊ veti teſtamẽto inũgũtur: vt pz de Sau/
le Dauid Jeſu ⁊ alijs ⁊ hoc inſignũ victo:ie. vñ
⁊ oliua deferſ ad denunciandũ victo:iã. Sed ⁊
apud ethnicos pugiles inungebanſ vt aptio/
res eſſent ad pugnaz: ⁊ hoc ↄgruit effectui hu/
ius ſacri. Nam in mo:te cũ datur iſtud ſacr̄m.
inſtat maximũ bellũ demonũ ↄtra aiam. Uñ in
figurã dictũ fuit primo ſerpẽti antiquo Gene.
iij. Tu inſidiaberis calcaneo eius ſcz mulieris
ideſt aie. Calcaneus qui eſt finis co:pis ſignifi/
cat finẽ vite cui diabolus inſidiaſ ſcit. n. nõ ſibi
ſupereſſe tp̄s poſtea ad tentãdum. adeo hoc eſt
vl̃e vt ad xp̄m diabolus accederet in cruce: vt
quid in eo poſſet inuenire. Propter qd̕ dixit Jo
an. xiiij. c. Uenit ꝑnceps mũdi huius ſcz diabo
lus ⁊ in me nõ hz qcq̃z. i. nõ inueniet qcq̃z pcti
vt exponit Greg. Tentat aũt maxime de fide vl̕
deſperatiõe: vel taciturnitate pctõꝝ: ⁊ iõ eſt vti
le iſtud ſacr̄m: q: ex eo recipiſ fo:titudo ↄtra tẽ
tationes diaboli. Btõ martino ſctiſſimo appa/
ruit diabolus in mo:te ſi fo:te ad aliqd̕ vitium
inducere poſſet. Sed etiã q̃ citius cognoſcens
eũ Martinus ait. Quid hic agis cruẽta beſtia ni
hil in me repiet inimicus: ſed ſinus abrae me
ſuſcipiet. Jſtud ſacr̄m valet ad robur ↄtra dia
bolica bella. Tertio oleũ eſt diffuſiuũ. Cãtico. j.
Oleũ effuſuz nomen eius. Mirabiliſ eni pene
trat ⁊ dilataſ: ſicut pz cũ cadit ſup pannũ multũ
dilataſ macula eius: ſic iſtud ſacr̄m cũ deuote
ſuſcipiſ dilatat deſideriũ ad amo:ẽ ſuperne glo
rie: vt dicere valeat cuz aplo ad Phil. j. Cupio
diſſolui ⁊ eſſe cũ xp̄o. Et ponit Albert⁹. mag. q
btã vgo Maria in mo:te ſe fecerit inũgi: ſicut
etiam cõmunicauit: ⁊ hoc nõ quia indigeret cũ
nullum peccatũ etiã veniale nec reliquie pecca
ti eſſent in ea: ſed vt preberet fidelibus in omni
bus exemplum humilitatis ⁊ vite chriſtiane: ⁊
ſic deus impinguat deuotione ⁊ augmẽto gra
tie ſuſcipientem iſtud ſacramentum.

¶ De matrimonio. Cap. ix.

Quia de ſacramẽto
mr̄imonij dictũ eſt. õ. diffuſe in. j. ti.
ſcz de ↄiugatis ⁊ ꝑ moduz ꝑdicatio
nis ⁊ per modũ doctrine: iõ breuiſſi
me aliqua de hoc ponenſ. Et ad hoc põt induci il/
lud ps. cvj. Fecerũt fructũ natiuitatis: ⁊ benedi
xit eis ⁊ multiplicati ſunt nimis: ⁊ loqtur ps.
de filijs iſrael qui figurabãt fideles eccl̕ie. Fide
les nãq̃z iſti faciũt fructũ natiuitatis ⁊ deus bñ
dicit ⁊ multiplicat. ¶ Ubi ſciẽdũ q fructus q
naſciſ ex hoibus ſunt filij eoꝝ. vñ Eliſabeth di/
xit ad Mariã. bñdictus fructus vẽtris tui Lu
ce. j. Sicut nãliter ex terra fructus nõ naſciſ ni/
ſi ex ſemine in ea iactato deo tñ operãte. ſic filij
non naſcunſ niſi ex ſemine viri dei vtute: exce/
pto filio vginis: qui nõ ex virili ſemie: ſed my/
ſtico ſpiramine: ↄceptus ⁊ natus eſt. Uñ Hier.
ↄtra ruffinũ ait. Recepit terra. i. Uulua qd̕ ſuũ
eſt: ſemẽ viri receptũ refouet ⁊ ↄfotũ co:po:at ⁊
co:po:atuz in mẽbra diſtinguit: ⁊ iter illas ſtri/
cti vẽtris anguſtias dei manus ſemꝑ operatur
idẽq̃z eſt co:pis creato: ⁊ aie. Noli deſpicẽ bo/
nitatẽ figuli: qui te fecit plaſmauit: vt voluit ip
ſa dei vtus: ⁊ ſapia qui in vtero vginis edifica
uit ſibi domũ. di. lv. naſci. Faciũt ergo fructuz
vir ⁊ mulier carnali copula. ſed nõ fructũ nati/
uitatis. i. nãlẽ nõ degenerẽ: vt exponit gl. faci
unt niſi legitime. i. per mr̄imonium copulati.
Nãle enim dicimus qd̕ eſt ſm rõnẽ nãlẽ vt co/
pula ↄiugalis nõ fo:nicaria vel adulterina. Ut
eni d̕ di. lvj. ſi gens. Si ſpretis legalibus cõnu
bijs adulterãdo ⁊ luxuriãdo hoies fedã vitaz
duxerint de tali cõmixtiõe meretricũ eſtimãdũ
eſt degeneres ꝑplos ⁊ ignobiles libidine furẽ/
tes fo:e procreandos. Jſte ergo eſt fructus natiui
tatis: ⁊ ſm rõnẽ nãlẽ qui ſequiſ ex facto coniu
gij. ſ. ↄiugati bñdicũtur ⁊ mĺtiplicanſ: ⁊ a deo
qdem ſũt bñdicti ꝓut mr̄imoniũ eſt in officiuz
⁊ remediũ: ⁊ multiplicati in bonis nãlibus. i. in
filijs. Nã vt d̕ Gen. j. maſculũ ⁊ feminã creauit
eos. ſ. de⁹: ⁊ bñdixit eis ⁊ ait. Creſcite ⁊ multi/
plicamini. Uñ ⁊ Hiero. dicit q nuptie replent
terrã. ſ. filijs. Et tũc mr̄imoniũ ſolũ erat in offi/
cium. ſ. procreandi. nulla eni ↄcupia vrgebãtur:
nec tñ Adã cognouit Euã niſi electus de para/
diſo in terrã iſtã habitabilẽ que ab eis ipleta eſt
filijs. Poſt diluuiũ aũt cũ remãſiſſent ſolũ Noe
cum tribus filijs ⁊ vxo:es coꝝ. deus eis bñdixit
dicens. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete ter/

ſani. Gen. ix. c. ⁊ factum eſt. Nam ex filijs Sem
impleta eſt aſia: ex filijs Japhet Europa: ⁊ ex fi/
lijs Cham Africa. Et m̄rimoniū erat nō ſolum
in officiū: ſed etiā in remediū ↄtra ↄcupiſcentiam p
pter qđ ait ap̄lus. Propter fornicationē. ſcʒ vi
tandā: vnuſquiſq; habeat ſuā. i. j. Cor. vij. ſcʒ vxo/
rem. ¶ Scđo ſunt a xp̄o bn̄dicti ↄiugati. inq̄ſ/
tum ↄiugiū eſt eccleſie ſacr̄m inſtitutū a xp̄o. ſ.
vt ſit eccleſie ſacr̄m: ſicut ⁊ oīa alia ſacra inſtitu
it. Bn̄dixit aūt ſua p̄ntia ⁊ miraculo decorādo
ↄuertēdo aquā in vinū in nuptijs in chana ga
lilee celebratis. Joan. ij. Sacr̄m aūt eſt ſacre rei
ſignū. Significat aūt ↄiugiū duplicem rem ſa/
cram. Nam ↄiunctio aīorū que in ↄtractu per
verba de preſenti: per que vnus ↄſentit in aliū
ſignificat ↄiunctionē aīe fidelis cū xp̄o p cha/
ritatem: ⁊ q2 iſta ↄiunctio ſeparari pōt: cuʒ ſcʒ
anima recedit a deo per peccatū: hinc eſt q̄ ma
trimoniū hoc ſignificans ſeparari pōt totaliter
per ingreſſum religionis nō aliter. Coniūctio
autē per carnalē copulā ſignificat ↄiunctioneʒ
xp̄i cū eccleſia per aſſumptionē humanitatis: ⁊
quia dei filius poſtq̄ nām nr̄am aſſumpſit nū/
q̄ā dimiſit: nec etiā i morte: q2 diuinitas erat
cum corpe in ſepulchro: ⁊ cū aīa in limbo licet
corpus ⁊ aīa realiter ab inuicē eēnt ſeparata: iđ
m̄rimoniū ↄſummatuʒ nullo caſu pōt diſſolui
quoad vinculuʒ etiā quoad thoꝝ. Vn̄ ap̄ls ait.
Hoc aūt dico magnū ſacr̄m in xp̄o ⁊ eccl̄ia. De
clarauit iſtud dn̄s ieſus qñ interrogantibus ip
ſum iudeis ſi liceret dimittere vxorem q̄cunq̄
ex cauſa. r̄ndit. Nōne legiſtis q̄ qui fecit ab ini
tio maſculum ⁊ feminā: dixit per Adā. Propt
hoc relinquet hō p̄rem ⁊ matrem: ⁊ adherebit
vxori ſue: ⁊ erūt duo in carne vna. i. ad procre/
andum vnā carnē. i. filium: ergo quos deus cō
iunxit hō nō ſeparet. Et Math. xix. benedixit
ergo xp̄s talem ſtatū inq̄ātum in eo infudit gra
tiam, put eſt ſacr̄m eccl̄ie ab eo inſtitutum. Hu
ius effectus gr̄e eſt vt ſciat vnuſquiſq; vas ſuum
ideſt vxorē in honorē poſſidere nō in paſſione
deſiderij: ſicut ⁊ gentes que ignorant deū. Ad
Eph. iiij. vt vir ſit ↄtentus ſua vxore ⁊ eam ho/
neſte cognoſcat: ⁊ ex hoc multiplicanf boni fi/
deles viuendo virtuoſe. ¶ Tertio benedicunf
a ſacerdote: in miſſa deputata ad hoc ante con/
ſumptionē matrimonij: ſi tn̄ non ſunt bigami:
nam ſacerdos benedicēs ſcđas nuptias punif
extra de ſecun. nup. c. j. Nec per religioſos pōt
fieri talis benedictio coniugalis: niſi de licētia
proprij parochialis ſacerdotis vl̄ ep̄i vel niſi ip
ſi eſſent curati quoad populū ſuum: alr̄ incide
rent in ſententiā excōmunicationis: a qua citra
ſedem apoſtolicam abſolui nō poſſent extra de
priuil. c. religioſi. in cle. Multiplicantur etiaʒ
boni coniugati in bonis t̄palibus quoad vitaʒ

ciuilem. Nam vir in ſeculo quoad reginē do/
mus ⁊ corporis ſui: non ita bene ſibi pōt prouī
dere circa ſuppellectilē: ⁊ mulier ſine viro etiaʒ
in exterioribus non ſufficit ſibi: ſed vir eam di
rigit. Sequuntur ⁊ cōmoda multa ex affinita/
te ⁊ ↄſanguinitate vtriuſq;: ⁊ amicicia multi/
plicaf. Notandū ſm̄ Aug. in lib. de ciui. dei. ⁊.
xxxv. q. j. cū igitur: q̄ copulatio maris ⁊ femine
quantū attinet ad genus humanū quoddaʒ ſe/
minariū eſt charitatis. Celeſtis v̄o ciuitas op9
habet vt norā generationis euadat. i. vt a pctō
originali: qđ per generationē ↄtrahitur: emun
detur vt ad celeſtē ciuitatē homo pueniat: vt ex
ponit glo. ⁊ q̄ pſone nō conſanguineis ſed ex/
traneis ↄiungunf in matrimonio. Dicit idem
Aug. eſſe factum ad augendū ⁊ dilatandū cha
ritateʒ in plures: vn̄ dicit in. d. c. Habita eſt cer
tiſſima ratio charitatis vt hoies qbus eſſet vti/
lis atq; honeſtiſſima ↄcordia: diuerſarum ne/
ceſſitudinuʒ vinculis necterentur: nec vnus in
vno haberet multas: ſed ſingule ſpargerenf in
ſingulos: ac ſi ad ſocialē vitam diligentius pli
me plimos obtinerēt: pater quippe ⁊ ſocer duo
rum ſunt neceſſitudinum nomina. Dum ergo
quis habet alium patrem: alium ſocerum nu/
meroſius ſe charitas porrigit. Hec ibi.

¶ De conuerſatio .§.i.

ne coniugatorum: qūo ſe debeāt habere ad in/
uicem. Sciendum q̄ q̄uis ad actum ↄiugaleʒ
vir ⁊ vxor nō ad imparia iudicenf: tamē in ali/
is vir eſt caput mulieris: ⁊ maxime in guber/
tione domus. xxxiij. q. v. manifeſtum. ⁊. c. nolu
it: Et vt dicit Rober. holcot ſuper li. ſap. debet
vxor regi manſuete: corrigi ſecrete diligi com
plete. ¶ Primo enī debet vxor regi manſuete
non cū tyrannide auſteritatis aut rigore: ⁊ ver/
bis non verberibus amore ⁊ non timore: dul/
cedine non amaritudine. ad Col. iij. Nolite eē
amari ad illas. dicit apoſtolus viris. Unde pri
ma mulier formata eſt non de pede: quia nō de
bet eſſe ancilla: nec de capite: quia non debet eē
domina: ſʒ de latere tanq̄ſ ſocia viro ſuo. vt no
tat magr̄ in ſecun. ſenten. ⁊ debet ſibi prouide/
re ſufficienter: alr̄ peccat niſi hoc ageret ex im/
potentia: ipſa tamen non poteſt facere elemoſy
nam notabilem ſine licentia viri: niſi haberet
paraſernalia: vel artem multum lucroſam: vt
habes ſupra in ſecunda parte titulo primo ca/
pitulo de furto. Jtem ſm̄ Guil. ſi haberet filios
de priori matrimonio: qui non haberent aliq̄
actionem contra ipſam matrem non poſſet ali/
quid eis dare contra prohibitionem mariti.
Sed ſi haberent actionem contra matrē: vt q2
obligata eſt eos alere: cum ſint impuberes: vel
ambo ↄiuges poſſidēt bona illoꝝ: vel alia iuſta

cauſa maritus quidē tenet eos alere: q: mr̄ cū
ſuis oneribꝰ ad maritū tranſiuit ſm quorūdā
cōſuetudinē. Sed tn̄ q: maritꝰ hēt adminiſtra/
tionē vxoris cōtra illius ꝓhibitionē nō dꝫ eos
alere: niſi in extrema neceſſitate: pōt tamē pro/
curare q maritus ad hoc per iudicē cōpellat.
Hec Guil. Itē ſi vxor hn̄s virū prodigum celat
de bonis cōmunibꝰ: que hēt cū viro aliquid ſi/
bi ſi facit bona fide: vt ſibi ⁊ viro vel familie lo
co ⁊ tpe ꝓuideat: q: ea vir ſuꝰ male cōſumeret.
ſm Guil. nō peccat: nec tenet obedire viro ſi ꝓ/
hibeat. ſ. celationē. aut ſi ſibi tradi petat. ¶ Se
cūdo modo dꝫ corrigere ſecrete nō cū ꝯfuſione
⁊ verecundia publice vl' cōtēptibiliter. In hoc
ſolēt viri multū offendere dicēdo eis cōtumeli
as cū verbis turpibus: ſꝫ ecōuerſo ipſe vxores
offendūt nō reuerendo viros ⁊ ſuſcipiēdo cor/
rectiones ſed ſupbe rn̄dendo ⁊ cōtendēdo. De
bent nihilominꝰ ⁊ ipſe mulieres rephēdere vi/
ros ſuos qn̄ vidēt eos errare: ſed cū hūilitate ⁊
qn̄ credūt eos audire ⁊ corrigi ⁊ nō ſcandaliza
ri. Pōt etiā vir nō ſolū vbis ſed etiā aliqn̄ ver/
beribus corrigere vxorē ſm qualitatē defectꝰ
nō tn̄ ita atrociter q mutilet ei aliqđ mēbrū vl'
faciat eam grauiter infirmari: ⁊ multo minus
lꝫ occidere: etiā in adulterio dephēſam. Unde
etiā tali occidēti vxorē iniungit maior pnia in
iure canonico q̄ matricide. xxxiij. q. ij. admone
re. Et hoc ideo nō q: ſit maius pctm̄ vxoricidiū
q̄ matricidiū ſed q: maior pronitas eſt in ho
mine ad vxoricidiū q̄ mr̄icidiū. ſꝫ Tho. ⁊ Ri
cha. in. iiij. nec excuſaret talis a pctō ſi leges ſe
culares hoc permitterēt. ¶ Tertio dꝫ diligi cō
plete ſeu perfecte. iuxta illud apli. diligite vxo/
res veſtras ſicut xp̄s dilexit eccleſiam. ⁊ ecōuer
ſo vxor virum: nec eni debēt hr̄e amorē zeloti/
pum ad alterū. q: ex hoc oriunt poſtea male in
ſidie ⁊ male ſuſpitiones ⁊ falſa iudicia ⁊ multa
ſcandala ⁊ diabolica opa: vbi innūera peccata
⁊ grauia cōmittunt ⁊ dāna temporalia ſequun
tur. Et ipſe amor inordinatꝰ eſt pctm̄ mortale: ſi
deo ꝓponeret: ita q paratus ſit trāſgredi diui/
na precepta vt cōplaceat cōiugi ſue ſiue amore
amicitie: vt adam cōſentiēs eue: ſiue amore cō/
cupiſcētie vt multi quotidie faciūt. Un̄ hiero.
dicit allegās ſextū phi. q ois adulter eſt in vxo
rem ſuā amator ardentior. xxxij. q. iiij. origo. ⁊
in his habꝫ poteſtatē demoniū. vt dixit rapha
el tobie: ⁊ patuit exemplū i ſeptē viris ſare vxo
ris tobie. Tob. iij. Item nec debet habere amo/
rē remiſſū. vt. ſ. nō curet alter de altero q adul
teretur. Unde ⁊ ille mulieres fatue que dant li
centiam viris ad remota euntibus q ſe impe//
diant cū alijs feminis mortaliter peccāt. Silr'
ille que pmittūt vel cū ancillis eaꝝ vel alijs fe/
minis viros turpiter agere ⁊ non impediunt
quātū pūt. Similr' viri qui pmittūt vxores vel
nimis vanitatibus ⁊ adornatibꝰ: ⁊ ire ad loca
diſſolutiōibꝰ plena ſine cauſa: nō ſunt imunes
a culpa. Debet autē vterq; habere amorē ⁊ cu//
ram ad filios educandū ſm deum ⁊ informan
dū ſm bonos mores arti. xxiij. q. iiij. duo ſunt.
Quid ſit matrimonium diffinitiue: ⁊ vtrum
conferat gratiam ſicut alia ſacramenta vide. ſ.
ti. j. huius tertie partis. c. ij.

¶ Sciendum q .§. ij. mrimonium.
matrimoniū in lege ciuili canōizat. xxvij. q. ij.
§. j. ſic diffinit. Matrimōiū eſt viri ⁊ mulieris
ꝯiunctio indiuiduā vite cōſuetudinē retinens.
Uiri ⁊ mulieris dr̄ ad drīam ꝯiūctionis bruto/
rum ⁊ ſodomitaꝝ vbi maſculi in maſculos ⁊ fe
mine in feminas turpitudinē opant. In ſingu/
lari etiā dicit viri ⁊ mulieris: q: nunq̄ licuit fe
mine habere plures viros: nec in hoc vnq̄ diſ/
pēſauit deus. nec vlli viro licuit plures vxores
habere. niſi ex dei diſpēſatione. extra de diuor.
c. gaudemus. in quo diſpenſati ſunt plures pa/
tres veteris teſtamēti. vt Abraham erga duas.
Jacob erga quatuor. Dauid erga plures. ⁊ hoc
ad dilatādum dei cultū. qui ſolū vere ſeruabat
in familia eoꝝ patrū. alijs ad idolatriā declinā/
tibus. Multiplicabat aūt dei cultus per multi
plicationē carnalem ꝓlis illoꝝ. tum etiā ad deſi
gnandū eccl'ie myſteria. ſ. q chriſtus deberet ſi
bi deſponſare eccliam nō ſolum vnā vnitate fi/
dei ⁊ dilectionis: ſed plures reſpectu diuerſita/
tis locoꝝ ⁊ rituum. Unde aſſumpti ſunt ⁊ in q/
bus etiam in fide ꝯuerſant. Nam alij vocati ex
iudaiſmo. alij ex gētilitate. ⁊ alios ritus habet
eccl'ia oriētalis. alios occidētalis. Cōiunctio di
cit. q: vbiq; matrimoniū q̄tum ad pfectionē
eius eſſentialē efficit per ꝯiunctionē aioꝝ. ſ. cō
ſenſuum per verba expreſſoꝝ. etiā abſq; cōiun
ctione corpoꝝ. xxvij. q. ij. ſufficiat. ipſa tamē co
pula carnalis addit quātum ad pfectionē ſigni
ficationis: q: ſignificat pfectiꝰ ꝯiūctionē xp̄i
cum eccl'ia: ⁊ deitatis cum humanitate indiui/
ſibilē ſicut matrimoniū ꝯſūmatū eſt inſeparabi
le. ſed mrimoniū ratificatū per verba de pn̄ti ⁊
non ꝯſūmatū eſt ſeparabile. puta per ingreſſū
religionis ⁊ ſignificat vnionē aie fidelis cum
deo per dilectionē. que tn̄ ab eo ſepe per pecca/
tū mortale ſeparat in pn̄ti. in vita aūt beata vbi
ꝯſūmatū eſt mrimoniū illud nunq̄ pōt ſepara
ri. Dicit etiā Pet. de pa. in. iiij. q ꝯiunctio que di. xxvj.
eſt eſſentia matrimonij: nō eſt corporū cum illa
ſequat nec fuit in Maria ⁊ Joſeph: vbi fuit ve
rum matrimoniū. nec ꝯſenſus precedēs cū il/
la ſit cauſa efficiens extrinſeca. ſed cōiunctio li/
gaminis media quam deus efficit. ſicut ⁊ cete/
ra que ſunt res ⁊ ſacramētum in alijs ſacramē/

tis: ad quã ɔſenſus diſponit. ſicut aqua ⁊ vba ad baptiſmi characterē. Addit magr̄ ſniarum ad dictã diffinitionē maritalis. qḋ dr̄ ad differentiã ɔcubinatus. qui etiã ſi duraret vſqȝ ad mortē ⁊ fidē ſibi ſeruarēt. nō eſt mrimonium ſed fornicatio. Nec obſtat ꝙ Abraã yſaac ⁊ Jacob ⁊ Dauid dicunt̄ habuiſſe ɔcubinas: ⁊ tamē nō fornicarie: ſed licite fuiſſe eis vſos. nam femine ille aliq̄ vxores dicunt̄ in ſcriptura: aliq̄ ɔcubine. Vxores quidē inq̄ʒtum cognoſcebant̄ vxoris affectu ⁊ ɔſenſu maritali: ſeu q̄ʒtū ad debitū ɔiugale. Cōcubine aūt dicunt̄ q̄ʒtū ad regimē domus ⁊ gubernationē familie: qȝ nō erāt pncipales in hoc. ſed vna. ſ. pſona alie vt obſecūdātes. ſm Nico. de ly. ſup Geñ. Sequitur in diffinitiōe. indiuiduã vite ɔſuetudinē retinēs. i. ꝙ intelligat̄ ſm ppoſitū ⁊ debitū: qȝ debēt eſſe illius ppoſiti ꝙ nunq̄ʒ diuidat̄. ſm Hoſt. Unde nō debēt diſrumpe ɔiugalis compaginis vnitatē. ȷ. q. v. ca. femine. Sicut imperator dr̄ auguſtus quoad ppoſitū. certū eſt tñ ꝙ q̄nq̄ʒ mrimoniū diuidit̄. ⁊ pnceps nō ſemp auget imperiū vt Cōſtātinus. de cuius donatiōe pp hoc eſt dubiū. Dicit Pet̄. in. iiȷ. Uite dr̄: qȝ mors oīa ſoluit. mortuo. n. viro mulier ſoluta eſt a lege viri. vt dicit aplus. ȷ. Cor. vȷȷ. Sed eo viuēte ſine eo nō pōt orare. ita. ſ. ꝙ pp hoc exigēti debitū deneget: nec vouere: ⁊ econuerſo. vir ſine vxore quo. ſ. ad caſtitatē: in quo nō ad ĩparia iudicant̄. Unde ſi ɔiugatus mortuus reſuſcitaret̄. vt Lazarus: que erat vxor eius nō eēt amplius vxor niſi iterū ⁊ de nouo ɔtrahendo. Et qȝ quoddã mrimoniū ſpūale eſt inter p̄latum ⁊ eccliam ſuã: qḋ finit̄ morte. ideo dicendū de hmōi. hoc eſt. ſi plebanus prior vel eps mortuus ſuſcitat̄. opȝ ꝙ de nouo eligat̄ ĩ illa p̄latura ſm Pe. de pa. in. iiȷ. ⁊ idem dicit de religioſo reſuſcitato: ꝙ nō eſt obligat' religioni. Fuit aūt mrimoniū inſtitutū a deo. di. xxvȷ. deinde. in paradiſo terreſtri dicēte Adã ex inſtinctu ſpūſcti. Hoc nunc os ex oſſibus meis: ⁊ caro de carne mea. Geñ. ȷȷ. ca. Et ante pctm̄ qdem ſolū ad multiplicationē plis. poſt pctm̄ etiã ad vitationē fornicationis. ȷ. Cor. vȷȷ. Propter fornicationē. ſ. vitandã vnuſquiſqȝ hēat ſuam ⁊c̄. ppter alias etiã cauſas ɔtrahit̄. ſed ille ſunt pncipales. Et dr̄ mrimoniū quaſi matris muniū. i. officiū: qȝ dat mulierib' eſſe mr̄es. ⁊ lȝ pr̄ generationis ſit auctor ⁊ pene vxoris dñs. xxxiȷ. q. v. §. hec imago. tñ mrimoniū plus aſcribit̄ mr̄i q̄ʒ pr̄i: qm̄ eius offm̄ plus apparet in mr̄e q̄ʒ offm̄ viri. Nã ante partū oneroſus in partu doloroſus. ⁊ poſt partū laborioſus ſibi noſcit̄ par mus. extra de ɔuer. infide. c. ex litteris.

¶ Nota ꝙ licet m/ .§.iiȷ.

riſte dicāt ꝙ etiã mgr̄ ſen. videat̄ dicere ꝙ matrimoniū large dr̄ ſacrm̄ inquãtū. ſ. eſt ſignum ſacratiſſime rei: ſed nō ɔferi in eo gr̄a ſicut in alijs. Tho. ⁊ Pe. de pal. ⁊ alij theolo. tenēt cōiter ɔ̄riū. ſ. ꝙ ſibi ɔferat̄ gr̄a ad illū videlȝ effectum: vt ſciat vnuſquiſqȝ vas ſuū poſſidere in honore: nō in paſſione deſiderij. qḋ ſic intelligitur: qȝ hȝ minuere ⁊ refrenare ɔcupiam. non p hoc ſolū ꝙ ſatiſſit ɔcupie per actū ɔiugalē: qȝ iſtud eſt naturale: ſed per dei gratiã ibi operantem ſm Joan. parieñ. vt ſcȝ ſit contētus ɔiuge ſua: ⁊ non feratur ad ɔcupiam alterius: ⁊ magis amet ɔſortem etiã turpiſſimã facie q̄ʒ alienam pulcherrimã. Quod aūt in multis ſec' ſit ħ occidit: vel qȝ ponūt obſtaculum gratie ſacrali. vel qȝ receptã non ɔſeruāt vt in alijs ſacris. Eſt igitur ppꝛie ⁊ ſtricte ſacrm̄. Omne eni ſenſibile a deo inſtitutū in remediū ɔtra peccatū ɔferens gr̄am ex opere operato ⁊ ſignificās eã eſt ſacrm̄ noue legis. Sed oīa hec ɔueniūt matrimonio. ergo eſt ſacrm̄ ppꝛie ⁊ ſtricte. Sed bene verꝫ eſt qḋ habet minus de ſpūalitate q̄ʒ alia ⁊ minor gr̄a ɔfertur ſm Pe. de pal. Jmprimit̄ aūt matrimoniū prout eſt ſacrm̄ noue legis ornatum qui vocat̄ vinculū vel nexus qḋ nō ſolū eſt relatio rōnis: ſed aliquid abſolutū diſponēs ad gr̄am qui ornatus nō imprimit̄ in mrimonio ɔtracto ante baptiſmū: ſicut nec etiã imprimeretur character diſponēs ad gr̄am in confirmato ante baptiſmū. Uñ infideles ɔiugati recepto baptiſmo. ſi de nouo ɔtrahūt inter ſe vir ⁊ vxor: ſeu perſiſtunt in priſtino ſtatu ⁊ conſenſu: tunc imprimit̄ ille ornatus: ⁊ matrimoniū eorꝫ eſt ſacrm̄ noue legis: nam ante baptiſmū non erat perfecte ſacrm̄: put ſcȝ eſt cauſans gratiam: ſed erat mrimoniū illud quidã ɔtractus. Forma huius ſacri ſm Pet̄. de pa. in. iiȷ. ſunt verba que dicunt ɔtrahentes. accipio te in meam ⁊c̄. vel aliqḋ equipollens expreſſiuū ɔ̄ſenſus per ſignum. Materia ſunt ipſi ɔtrahentes Nec diſtinguit̄ hec materia in qua ſuſcipiēs: ⁊ materia ex qua: ſicut in eucharistia ⁊ alijs: quia matrimoniū eſt ɔtractus pſonaꝝ ſicut alij contractus ſunt ɔtractus reꝝ in quibus ɔtractib' res que transferūt̄ per pactū ſunt materia: ⁊ expreſſio ɔſenſus forma. Uel poteſt dici ꝙ ſicut in eucharistia eſt duplex materia ⁊ duplex forma: vnum tñ ſacrm̄: ſic ⁊ hic cū dicit̄ accipiã te in meam. i. do tibi meipſū in virū: eſt vna forma ⁊ vna materia ex qua ipſe qui loquit̄ vel corp' eius: ⁊ alia mã in qua eius obiectū in qḋ trãſit cum dico. Hoc eſt corpus meū: ⁊ vlterius quãdo rñdet mulier. accipio te in meū. i. do me tibi in vxorē eſt forma ⁊ mã ex qua loquens: ⁊ in qua recipiens. Et ſic diuerſis reſpectibus vnū eſt formale reſpectu alteri' ⁊ aliud mãle. Que

autem dicit ſacerdos cuʒ benedicit nuptias eſt
forma accidentalis: ⁊ non de ſubſtantia matri-
monij. ſm Aug. de anch. Dicit etiam Thom. ꝙ
cum puella pre verecundia tacet parentibus eã
viro tradentibus verba parentum computan-
tur: ac ſi eſſent puelle taciturnitas illa pro ꝯſen
ſu habetur. Et hoc eſt verum de filijs ⁊ filiabus
reſpectu patris ⁊ matris tantum ſcilicet ꝙ ipſis
parentibus conſentientibus filijs contrahitur
matrimonium: ſed non ſic de alijs ꝯſanguine-
is: vt extra de deſponſa. impub. c. j. li. vj.

¶ De pluralitate ꝯiugij ⁊ eiꝰ diuortio. Ca. x.

De pluralitate cõiu-
gij ⁊ eius diuortio vidẽda ſunt q̃tu-
or. ¶ Primũ eſt ꝙ mulieri nunq̃ eo-
dem tẽpore licuit hẽre plures viros ideſt mari-
tos: nec in hoc deus vnq̃ diſpẽſauit. Scõm eſt
ꝙ viro nunq̃ licuit habere vno ⁊ eodem tẽpo-
re plures vxores de iure naturali cõmuni: ſed
in hoc fuit aliquando a deo diſpenſatum in ve-
teri teſtamento. Tertium eſt ꝙ nunq̃ licuit vi-
ro dimittere vxorem legitimam quoad vincu-
lum: ⁊ aliam ducere. ⁊ ecõtrario mulieri dimit-
tere virum ⁊ alterum ducere quod tamen fuit i
lege Moyſi pmiſſum. Quartũ ꝙ lʒ in certis ca-
ſibus viro dimittere vxorem ⁊ vxori vir. nõ ta-
men quoad vinculum: ſed quoad negandum
debitum: ⁊ quoad cohabitationem.

¶ Quantum ad pri .§. i.
mum ſcʒ nunq̃ licuit mulieri vno ⁊ eodẽ tem-
pore hẽre plures maritos. Pe. de pa. in. iiij. diſt.
xxxiij. q. j. ſic ꝓbat. Illud quod eſt cõtra ius nã-
le nunq̃ licuit niſi diſpenſante auctore nature.
ſed hoc eſt hmõi: nec legit deuʒ vnq̃ in hoc di-
ſpenſaſſe. ergo ⁊c. Quod aũt ſit hoc contra ius
naturale ſic probatur. Ius naturale dicitur vel
a natura generis: quod natura omnia anima-
lia docuit: vt ꝯiũctio maris ⁊ femine educatio
filiorum. vel a natura ſpeciei vt eſt ius gentiuʒ.
ſcʒ quod naturalis ratio apud homines ꝯſtitu-
it: vt puniri maleficia: vel a natura ſupiori qđ
in lege ⁊ in euãg. ꝯtinetur: ⁊ illud qđ eſt contra
primum eſt ꝓprie innaturale: ⁊ qđ eſt ꝯtra ſecũ-
dum eſt inhumanũ: ⁊ quod eſt contra tertiũ eſt
peccatũ: qꝛ peccatũ eſt tranſgreſſio legis diuine
Et ex hoc patet quõ aliqđ ſit contra naturã ma-
trimonij: qꝛ natura agit ꝓpter finẽ. Et triplicez
finem habet matrimoniũ ſm triplex bonũ eiꝰ.
Nam inquantũ eſt officium a natura generis
habet pro fine ꝓcreationem prolis ⁊ educatio-
nem. Scõm inquãtum eſt a natura ſpeciei hẽt
pro fide ſedus humane ſocietatis iuxta bonuʒ
fidei amicicie ⁊ cõmunicationem in operibus
ciuilibus. Inquantum eſt ſacrm hʒ pro fine re-
preſentationem incarnationis xpi: ⁊ ex hoc hʒ
inſeparabilitatem. Pluralitas autẽ vxorũ eſt cõ-
tra ius naturale q̃ʒtum ad finẽ ſecundum ⁊ ter-
tium: non primũ finem: ſed pluralitas viroruʒ
quoad vnã vxorem eſt magis ꝯtra ius quantũ
ad finem: quia contra omne ius: nam ꝯtra pri-
mum finẽ. ſcʒ generationem: quia lʒ mulier q̃
eſt impregnata: aliquãdo impregnet: tamẽ fre-
quenter cauſatur aborſus. Unde meretrices ra-
ro pariunt. Item eſt contra educationem ꝓlis
ꝓpter incertitudinẽ. Secundo eſt contra bonũ
fidei: quia magis contrixant viri propter femi-
nas q̃ econuerſo: etiam in brutis. Tertio cõtra
bonum ſacramenti magis: quia chriſtus nõ cõ-
ſtat ex pluribus perſonis ſicut eccleſia.

¶ Quantum ad ſe .§. ij.
cundum dicit ꝙ nunq̃ licuit nec licet vni viro
habere plures vxores: ⁊ hoc dicit expreſſe. caꝑ.
gaudemus. de diuor. Et Inõ. di. xxxiij. Chriſti-
anis nedum plurimas: ſed nec duas ſimul licʒ
habere vxores. ſed vnã tm: ⁊ hoc niſi ex diuina
diſpenſatione. Ratio huius eſt: qꝛ hoc eſt cõtra
ius naturale conſuetũ vt dictum eſt. Sed quo-
modo fuit in veteri teſtamento: cum aliquibus .§. j.
patribus diſpenſatum. vt Abraã Jacob ⁊ hu-
iuſmodi: eſt duplex modus dicẽdi. ſm Pet. de
pa. di. xxxiij. q. j. Dicunt enim quidam ꝙ ꝓmi q
habuerũt plures vxores: non potuerũt cũ ſcđa
cubare viuẽte ꝓma: niſi de conſenſu eius. Cuiꝰ
rõnem aſſignat: quia duobus ꝯtrahentibꝰ ma-
trimonium inter ſe ſimpliciter vnus transfert
totam poteſtatem corporis ſui in alterum. ſcilʒ
quoad actũ ꝯiugalem: ꝓpter quod ſine conſen
ſu eius non poteſt alteri obligare corpus ſuuʒ.
poteſt aũt de conſenſu eius ex cauſa vt ſi eẽt ſte-
rilis vxor: vt in Abraam factum eſt Gene. xvj. ⁊
recitatur. xxxij. q. iiij. dixit Sarra: vel ꝓpt pau-
citatem humani generis multiplicandi in cul-
tum dei: vt Jacob qui quatuor habuit. Ũn Au-
guſti. Obijciuntur Jacob quatuor vxores quã-
do mos erat: crimen non erat. Sic patriarche
coniugibus ſuſcipientibus ſemen ſuum miſce-
bantur: non concupiſcentia perficiende volu-
ptatis: ſed prouidentia propagande ſobolis.
xxxij. qõne. iiij. obijciuntur: ⁊ ſic voluntate Ra-
chelis a. ceſſit ad Lyam: ⁊ de voluntate earum
acceſſit ad ancillas earum proceſſu vero tempo-
ris mos inoleuit apud alios habere plures vxo-
res de voluntate prime tacita vel expreſſa vł cõ-
ſuetudine ſuper hoc obtenta. Nec videntur in
hoc peccaſſe aut qui iuſti: qꝛ non eſt contra na-
turam: cum hoc facerent animo gignendi non
laſciuiendi: nec contra legem: qꝛ nondum ꝓhi-
bitum. Et qđ Inno. dicit in. ca. gaudemus. de
diuor. hoc non licuiſſe niſi ex diuina reuelatio-

ne alicui fuerit ꝯceſſum: exponunt predicti nõ
de reuelatione que eſt ſpecialis inſpiratio diui-
na ſed de interiori dictamine rõnis quo ſciue-
runt ſancti patres: ꝙ pro multiplicatiõe huma-
ni generis licuit habere plures vxores de con-
ſenſu prime. Sicut enim lex nãlis nõ eſt ſcripta
in codice: ſed impreſſa a deo in mente. Sic di-
ctamen rõnis quo ſcitur quo caſu lex non aſtri-
git: cũ ſit quedã legis interpretatio põt dici di-
ſpẽſatio: ⁊ q: eſt menti impreſſa a deo id dr̃ di-
uina diſpẽſatio. Sed alij dicũt ſm cõem opini-
onem: ꝙ nec de aſſenſu alterius nec propter ſte-
rilitatẽ licuit vnq̃ʒ vni viro plures habere vxo-
res niſi ex diuina diſpẽſatiõe ſpeciali ſeu reue-
latiõe. Primũ pʒ q: non plus iuris habet vir i
vxorẽ q̃ʒ vxor in viꝝ quantũ ad eẽntialia mri-
monij. Nec plus indiget prole mulier q̃ʒ vir: ſʒ
nunq̃ʒ de licẽtia viri ſterilis licuit vxori accipẽ
alteꝝ viꝝ: g̃ nec ecõuerſo: licet ſit vnũ grauiꝰ al
tero ⁊ innaturalius: tñ ⁊ hoc ſcilʒ viris habere
.§.j. plures vxores eſt ꝯtra ius nãle cõmune: quan-
tum ad ſcðm ⁊ tertiũ finem mrimonij vt dictũ
eſt. Creditur aũt cũ ꝑdictis ſcis pr̃ibus per diui
nam inſpirationẽ diſpenſatum: lʒ non ſit ſcri-
ptum. Sicut aũt in tabulis cordis erat ſcripta
iſta ꝓhibitio de pluralitate vxoꝝ non habẽda
nõ in codice: ſic ſufficiebat cordis diſpẽſatio ꝑ
diuinam inſpirationem abſq̧ alia ſcriptura: ⁊
iſta eſt ſo. Jnno. in dicto. c. gaudemꝰ. de diuor.
quia nihil tam nãle eſt q̃ʒ vnũquodq̧ diſſolui
eo genere quo ligatũ eſt. Unde ꝑceptum qð ha
bet obligatione ex inſpiratiõe. i. de non haben-
do plures vxores: habet diſpẽſationem ex ſola
diſpenſatiõe: aſs inſpiratiõe. Et qð primi expo
nunt decretales de diſpẽſatione diuina. i. de di
ctamine rõnis nãlis: non eſt ad mentẽ Jnno. ſʒ
ex torta: ⁊ qð. ẽ. dixit. Aug. in. c. obijciuntur. q̃ñ
mos erat crimẽ nõ erat. exponit glo. mos. ſ. di-
uinus a deo inſpiratus: ita ꝙ nõ vult dicere ꝙ
ꝯſuetudinis rõne preciſe excuſarent a peccato
ſed q: inſpiratiõe diuina erãt diſpenſati. Jn no
ua aũt lege nulli licʒ habere plures nec reperit
deum diſpenſaſſe: nec papa poſſet in hoc diſpẽ
ſare: etiã aſſentiẽte vxor ſterili: ⁊ ꝓpter bonum
totius regni: vt q: rex haberet vxorẽ ſterilẽ: ſic
ꝓpter bonũ tale licet ei diſpenſare in voto ſolẽ-
nizato in regione vt contrahat. Et aduertendũ
ꝙ ante Abraã nõ fuit in hoc diſpenſatum. ſ. ha
bere plures vxores. Unde lamech non excuſat
ab adulterio qui duas habuit. Geneſ. iiij. Nec
Abraã vſq̧ ad Moyſen ſine inſpiratiõe ad pa-
tres: ſed nõ fuit diſpenſatum cũ alijs a genere
Abraam q: non diſpenſabat ſolũ propter mul-
tiplicationẽ ſobolis ante diluuiũ: ⁊ ſtatim poſt
fuiſſet ꝯceſſum: ſed ꝓpter augmentũ cultus di
uini: qð erat nõ in alijs gentilibus incircũciſis
cum eſſent dediti idolatrie. Jtem a Moyſe vſ-
q̧ ad xp̃m nõ ſolũ licuit regibus ſed ⁊ ſacerdo
tibus: q: de vtraq̧ tribu erat xp̃s naſciturus ⁊
Moyſes legiſlator nõ ꝓhibuit: qð fecit helca-
na qui fuit ſub lege: nec tñ de tribu regali vl̃ ſa-
cerdotali: ⁊ habuit Annã ⁊ fenennã. j. Reg. j. ⁊
Deu. xx. de vxore odioſa ⁊ dilecta: agendo ſup-
ponit: tunc licitũ hr̃e plures vxores. Jn lege aũt
euãgelica nũq̃ʒ licuit nec licebit nec iudeis nec
ſaracenis nec alijs. Uñ xp̃s reduxit mrimoniũ
ad primã ſui inſtitutionẽ in paradiſo cuʒ dixit.
Matth. xix. Ab initio fuit ſic ſcʒ ꝙ nõ liceret re
linquere vnã vxorẽ ⁊ accipere aliã vel plures
hr̃e: relinquet hõ ⁊c̃. ⁊ adherebit vxori ſue non
dixit vxoribus in plurali: ſed in ſingulari. ſcilʒ
vnice. Et licet impator Ualentinianus ſed arri
anus legẽ dederit: vt qui voluerit poſſet duas
habere: vt ſenior: ⁊ ipſe cũ ſeuera quã habebat
vxorẽ haberet ⁊ iuſtinã quã mox duxit vxorem
vt habet in hyſtoria triptita: lex illa nullius eſt
momenti: q: ꝯtra legem dei ⁊ canonicaꝫ. Uñ ⁊
nunc iure ciuili eũ qui habet duas vxores co-
mitatur infamia. C. ad. l. iul. de adul. Cum eñ
nunc multiplicatio cultus diuini ſit per gene-
rationem ſpiritualem non carnalem. ideo ma-
trimonia reſtringũtur ad vnũ: ⁊ non amplian-
tur. Habere aũt plures vxores diuerſis tp̃ibus
priore mortua ſemper viro licuit: ⁊ econuerſo
mulieri plures viros primo mortuo. Uñ aplŝ
ad Gal. Mortuo viro cui vult nubat tñ in do-
mino. Uñ ⁊ Abraam decrepitus mortua Sar-
ra duxit cethurã. Geñ. xxv. Et Anna mr̃ virgi-
nis marie habuit ſucceſſiue tres viros. Hinc ⁊
Aug. xxxj. q. j. ait. Deus maſculũ ⁊ feminã ꝓpa
gandi generis cauſa nuptiali caſtitate coniun-
xit: ⁊ ſcðas nuptias que in vtroq̧ teſtamento ꝑ
mittuntur: licitas eſſe monſtrauit. ⁊. j. Contra
humane verecundie ſenſum non audeo dice-
re: vt quotiens voluerint: nubẽt nec ex meo cor
de quotaſlibet nuptias condemnare. Jteʒ Hie-
rony. Non damno bigamos nec trigamos ⁊ ſi
dici poteſt octogamos. xxxij. q. j. aperiant. Qð
ergo aliquando doctores videantur inuehere
ꝯtra ſcðas nuptias: vt in ea. q. c. hac rõne: ⁊ ſe-
quentibꝰ: vt dicit Gra. in. §. ſe. ad exhortationẽ
vidualis ꝯtinẽtie nõ ad ꝯdẽnationẽ ſcðaꝝ nu-
ptiaꝝ ⁊ deinceps: intelligendum eſt eẽ dictuꝫ.

¶ Quantum ad .§. iij.
tertium ſcilicet de repudianda vxore. Sciẽdũ
ſm Pe. de pa. vbi. ẽ. ꝙ nũq̃ʒ licuit vxorẽ repu-
diare excepta cauſa fornicationis: ⁊ tũc quoad
thorum propter illud Matth. xix. Quos deus
coniunxit homo non ſeparet. Nec abraam di-
miſit agar: nec Moyſes ethiopiſſam niſi cõſi-
lio dei: ſed tpe legis ꝯtruʒ ad ſpuſitatẽ licebat

viro dimittere vxorem ⁊ nõ econuerſo. Et hoc niſi duobus caſibus. Primis cum ſtuprũ obiectum nõ probaſſet. ſecũdus qñ eã prius alius defloraverat. Deut. xxij. Sed vtrũ in repudiãdo vxorẽ iudei peccarẽt eſt duplex opinio. Aliqui diceb.it ꝙ nõ fiebat abſqȝ pctõ. ⁊ fuit comparatiua pmiſſio ad vitãdũ malus malũ. ſ. vxoricidiũ ꝑpter duritiam ergo iudeorũ pmiſſum erat iſtud ꝙ nõ puniebatur in lege. Sed circa hoc ab his qui ſunt contrarie opiniõis ſic obijcitur. Lex vetus etſi impſecta erat inqȝtum gratiam nõ miniſtrabat ad iuuandũ implere ipſam tamen complete oſtendebat peccatuȝ. qð debebat vitari. Sed cuȝ nullibi in ſcriptura veteris teſtamenti tale repudium reprehendatur ſi peccatuȝ fuiſſet: lex illa defeciſſet. que illud permittebat: nec malũ eſſe oſtendebat. Sed ad hoc rñdet Nicolaꝰ de lyra ſup Deut. dicẽs ꝙ aliquid eſſe illicitũ quod lex permittebat dupliciter oñdebatur. Uno modo qꝛ per aliquam ꝓphiaȝ reprehendebat. ⁊ iſto mõ vſura permiſſa in lege oſtendit illicita dicente ps. xiiij. Qui pecuniaȝ ſuam nõ dedit ad vſuram. Et ezechiel etiaȝ tangit. Alio modo per cõem bonoꝝ obſuationẽ. Cũ. n. ꝯſuetudo ſit optima legũ interpres. ⁊ cõſuetudo ſit bonus vſus nõ abuſus: qꝛ nõ reperit in veteri teſtamẽto aliquem ſanctorũ vxorẽ repudiaſſe. niſi a deo inſpiratꝰ ſpecialiter: ſicut abraã de agar: ⁊ moyſes de ethiopiſſa. ⁊ ideo ꝑ iſtum modũ oſtenditur fuiſſe malum tale repudium. ⁊ ſic cõcludit Nicolaus de lyra. Sȝ Pe. de pa. dicit ꝙ iſta opi. magis concordat verbis euangelij Matth. xix. vbi xp̃s dixit ꝙ moyſes ꝑpter duriciã cordis pmiſit repudium ⁊c̃. Sȝ alia opi. qui dicit. ꝙ nõ erat peccatuȝ: aſſerit ꝙ videt melior. qꝛ illð fiebat auctoritate legis dei que oẽ mortale ꝓhibebat etſi nõ cohibebat. alr̃ impfecta fuiſſet lex que de oĩbus actibus virtutum ferebat neceſſarijs ad ſalutem: iure autem ciuili olim ſine cauſa ad libitum fiebat diuortium. vtroqȝ vel altero volẽte vt libera eſſet a matrimõio. Et lȝ iur̃ nouo puniat. q ſine iuſta cauſa repudiat. tñ ꝺm illud ius ſoluit mr̃imoniuȝ. C. de diuor. l. ſi. Et qꝛ hoc eſt contra legem canonicam imo ⁊ diuinam. xxxij. q. v. ille autem. §. cum ergo. cũ. c. ſeqñ. ideo illa lex ciuilis irrita eſt. nec ſeruãda: qꝛ eſſet mortale pcm̃. Dato autem libello repudij tpe legis moſayce durãtis. licebat viro ducere aliã: qꝛ ⁊ ante diuortiũ licebat vxorari. at nõ ſic iure poli: qꝛ vicnlũ manebat. Sed qꝛ ante nouã legem in matrimoniuȝ nõ fuit vinculum: qð eſſet aliquid reale abſolutum. igitur per repudiũ videbatur magis ſolutum vinculũ. ⁊ per ꝯñs licitũ cõiugiũ etiã muljeri: qꝛ ſacerdoti ꝓhibitũ erat ducere vxorem viduã vel repudiatam. ⁊ per ꝯñs alteri nubere erat illi ꝯceſſum qð nõ eẽt. ſi illa eſſet vxor pluris qꝛ vxorẽ alterius ducere nulla lege etiaȝ apud gẽtiles fuit licitũ. vt pȝ Geñ. xx. de pharaone et abimelech. poſtq̃ aũt vir repudiauerat vxorẽ nõ poterat illã ſibi recõciliare ⁊ reaſſumẽ ſibi: ſi illa iam ꝯtrxiſſet cũ altero. vt pȝ Hiere. vij. niſi eo mortuo. Sed ſi nõ ꝯtxiſſet adhuc cũ alio verius eſt ꝙ poterat illã ſibi reaſſumere. lȝ aliqui contrarium dicant. Forma autem libelli repudij qui dabatur vxori. ſm̃ Joſephuȝ erat. Promitto tibi ꝙ non amplius conueniam tecum.

¶ De ſacris in gñe per modũ doctrine. de numero eoꝝ. de inſtõne ⁊ de effectu. Capl'm. xj.

Uia miſſa ordinat̃ ad ꝑfectionẽ ſacroꝝ: que eſt maximũ ſacramẽtoꝝ de qua multa dicta ſunt. ti. xiij. ca. vj. per totũ. ⁊ adhuc aliqua dicenſ imediate poſt illud. Jn miſſa etiaȝ ꝯferũtur ordines. vbi daſ poteſtas adminiſtrandi ſacramẽta. ꝯſecranſ etiã materie aliquoꝝ ſacroꝝ ideo poſt tractatũ de miſſa dicẽdũ eſt de ſacris eccl'ie que ſunt ſeptẽ figurata per ſeptem panes quibus xp̃s pauit ⁊ ſatiauit turbas. Jo. vj. ⁊ ſic paupes. ſ. ſpiritu. vidue. i. eccl'ie filij ſaturantur panibus ſacramentoꝝ. Et ſicut cibus reſtaurat ꝺpditũ in hoĩe ſumẽde ⁊ inducit augmentũ: cũ eſt in ſtatu augmẽti. ſic ſacramẽta tollũt defectus ſpũales ⁊ inducũt augmẽtũ ſpũale. ſ. vĩtutum. ſunt aũt in hoĩe ſeptẽ de. ectus. tres culpe ſcȝ pcm̃ originale: mortale: ⁊ veniale. quatuor pene. ſ. ignorãtia: mala ꝯcupiſcentia: malitia: ⁊ īfirmitas. Baptiſmus eſt cõtra originale. pnĩa ꝯtra mortale. extrema vnctio cõtra veniale. ordo ꝯtra ignorãtiã. euchariſtia ꝯtra malitiã. matrimoniũ ꝯ ꝯcupiſcẽtiã. ꝯfirmatio ꝯtra īfirmitatẽ. Jtẽ baptiſmus adauget fidẽ. extrema vnctio ſpem. eucharistia charitatẽ. ordo prudentiã. penitẽtia iuſtitiã. ꝯfirmatio fortitudinẽ. matrimoniũ tpantiã. Pe. ⁊ Ricb. Jſta tñ potius eſt quedam adaptatio q̃ pfecta ratio ſufficiẽtie. Quid aũt ſit ſacrm̃ dič Magr̃ ſen. in. iiij. di. j. ꝙ eſt ſacre rei ſignũ. que diffinitio ꝯuenit ⁊ eſt cõis ſacramẽtis veteris ⁊ noue legis. Et Pe. de pa. ſic declarat eam. Primo dr̃ ſacre rei. i. ſacrãs actu i. adhibita ad ſacrãdũ ſpũaliter ꝑpter quod nec ſerpẽs eneus põt dici ſacramẽtũ: qꝛ adhibebaſ ſolũ ad curã corpalẽȝ. nec crux xp̃i que eſt ad repreſentãdũ tñ. nec creature que ſunt veſtigiuȝ dei: poſſunt dici ſacramẽtũ. Scðo addiſ rei. qꝛ in ſacramẽto ſunt tria. ſ. aliquid qð eſt ſacramẽtum tñ vt ſignũ exterius. ſignãs ⁊ nõ ſignatũ. vt aqua in baptiſmo. Aliud qð eſt res tñ vltra non ſignans aliud: ſed ſignata vt gratia. Aliud qð eſt mediũ. ſ. res ⁊ ſacramẽtum. ſ. ſignatum a primo ſignãs aliud. vt character vel ornatꝰ gra

Sacrm̃ qd ſit.

Tho. in iij. pte. q. lx. ar. iij. — tis respectu hmōi. Tertio ponit ſignum. Sunt aūt tria genera ſignoꝝ. ſ. demōſtratiuum reme moratiuū ⁊ ꝓnoſticum. vt demonſtratiuū ſit re/ ſpectu rei pñtis. rememoratiuū reſpectu prete/ riti. ꝓnoſticum reſpectu futuri. Et ſacramētum dicit̄ rememoratiuū q̄ntum ad cauſam quaꝫ re/ memorat. ſ. chriſti paſſionē. Demōſtratiuū quā tum ad effectū quem actu facit: q2 ſanctificat. Et ꝓnoſticum quantū ad finem ad quē ordinat. ſ. futurā gliam. Sed reſtringēdo diffinitionē ſa/ cramēti ad ſacramenta noue legis tm̄: que ſola ſunt pfecta ſacramēta. opꝫ addere. vt dicit ipſe Magiſter ſen. ad predicta hoc. ſ. vt eius ſimili tudinē gerat ⁊ cauſa exiſtat. Ubi ſciēdum q ſi/ cut ſanum dicit̄ tripliciter. ſ. de habēte efficien te ⁊ ſignāte ſanitateꝫ. vtputa de aiali medicina ⁊ vrina. ſic ſacramētum dicit̄ de habēte forma/ liter ⁊ eſſentialiter ſanctitateꝫ. vt de eucharistia ꝯtinente ſanctū ſanctoꝝ. Itē de ſignāte ⁊ efficiē te ſimul nō tamen habēte. ſicut de ceteris ſacra mentis noue legis. Item de efficiēte tm̄. ⁊ ſic in carnatio ⁊ paſſio ⁊ hmōi dicit̄ ſacramētum. Itē de ſignante tm̄. vt de ſacramētis veteris legis. eſt aūt ſacramētum noue legis cauſa gr̄e ⁊ ſalu tem operat̄ per ſe: licet per accidēs in ponente obicem impediat̄: ⁊ ſic etiā intelligit̄ alia diffi/ nitio. ſ. Sacramētuꝫ eſt in quo ſub tegumento reꝝ viſibiliū diuina v̄tus ſecretius ſaluteꝫ ope/ rat̄. Pe. ⁊ habet̄. j. q. j. multi. Et dicit̄ ſacramtū actiue a ſacrādo ſicut ornamētum ab ornando (vbi. ſ. arti. j.) Sanāt aūt ſacramēta effectiue quodāmodo: q2 diſpoſitiue: gratia autem formaliter: ⁊ ideo nō ſunt ſuperflua: ſicut nec medicine que ſanāt in ſtrumentaliter: ſuperfluunt animali quod ſana tur formaliter per ſanitatem.

¶ Quomodo aūt .§. i.

dicant̄ ſacramēta eſſe cauſe gratie. Sciendū q circa hoc eſt duplex opinio ſolēnis. quidā eniꝫ dicūt q ſunt cauſa tm̄: ſine qua nō ꝯfert̄ gratia: q2 ex diuina pactione vel ordinatiōe ſic ſit q re cipiēs ſacramētū: recipit gratiā niſi ponat obi/ cem: ⁊ recipit gratiā nō a ſacramēto ſed a deo. ita nulla v̄tus cauſatiua gratie nec characteris vel diſpōnis ſiue ornatus exiſtētis in aīa eſt in ſacramētis ſm eos: ſed a deo a quo ſola p̄dicta fiunt. Inducūt ad hoc ſilitudinē de eo qui reci/ pit denariuꝫ plūbeum facta tali ordinatione: vt qui recipit vnū de illis recipit elemoſynā regis nō q denarius ſit cā elemoſyne ſed ſolum rex. Denarius aūt ſolū eſt ſignū ⁊ cā ſine qua nō: ſic in ꝓpoſito de ſacramētis reſpectu gratie chara/ cteris vel ornatus. Sed iſtā opinionē reprobat Pe. de pa. poſt Thom. in. iiij. ⁊ Joā. neapol. in qōlibet. per has rōnes. Prima. q2 ſacramenta pfecta debēt aliquid agere ad ſcificationē ⁊ nō ſolū ſignare: q2 ſacramentū dicit̄ a ſacrādo acti ue. Unde niſi aliqd agat ad ſacrādū: nō eſt pfe/ ctū ſacramētum. Sꝫ ſacramēta noue legis ſunt perfectiſſima. ergo ⁊c. ¶ Scdo q2 videt̄ abſur dū q deus nō aliter agat in ſacramtis ad iuſtifi cādū q̄ȝ diabolus in ſortilegijs ad maleficiēdū ex pactiōe herba vel charta poſita ſub lecto vel ſintheamine (alis limine) ⁊ nihil penitus agen/ te: aut q verba ſacramētalia nil plus faciāt: nec miniſter q̄ȝ verba incātatoꝝ aut ipſe. Sed ſicut illis dictis ex pactione demon agit in ſerpente trahēdo: vel venenum mortificādo: ſic in ꝓpoſi to. ¶ Tertio q2 ſequeret̄ ſm hoc q ſacramenta veteris legis ⁊ p̄cepta veteris ⁊ noue legis ſint magis cauſa gratie q̄ȝ ſacramēta noue legis p̄/ cipue aliqua. q2 illud eſt cauſa gratie: ſine qua nō potiſſime quo ſolo ꝓpoſito gratia aliūde nō infundit̄: ⁊ quo ſolo remoto ⁊ nullo alio poſito infundit̄. Sed nunq̄ȝ eſt infuſio gratie in adul to ſine impletione p̄ceptorum nec econuerſo ⁊c. Nec auctoritas magiſtri quā inducūt. q2. ſ. da/ ta ſunt ſacramēta vt homo querat ſalutē nō ab illis ſed a deo in illis: facit pro eis q2 nō a ſacra mētis querit̄ ſalus principaliter ſed inſtrumen taliter. Eſt alia opi. beati Tho. q ſacramēta ſunt cā gratie diſpoſitiua. Dicit enim. Ex ſacramen/ tis duo ꝯſequunt̄ in aīa: vnū qd̄ eſt ſacramētuꝫ ⁊ res: ſicut character vel aliqs ornatus aie quā tū ad illa ſacramēta in quibus nō imp̄mit̄ cha/ racter: aliud qd̄ eſt res tm̄: ſicut gratia. Reſpe/ ctu igit̄ primi effectus ſacramēti ſunt cauſe ali/ quo modo efficiētes. ſ. inſtrualiter: ſed reſpectu ſcdi ſunt cauſe diſponētes tali diſpoſitione que eſt neceſſitatis: niſi ſit impedimētū ex parte re/ cipiētis: ⁊ hoc videt̄ magis theologis ⁊ dictis ſanctoꝝ ꝯueniēs: ⁊ iter alias rōnes inducit au/ ctoritatē Auguſtini dicētis. Unde tāta virtus aque vt corpus tāgat: ⁊ cor abluat per gratiam j. q. j. detrahe. Hec Tho. Et declarat eaꝫ Pe. de pa. per tres ꝯcluſiōes. Et ad ea que poſſent obij ci diffuſe r̄ndet. in. iiij. di. j. q. j. Et prima ꝯclu/ ſio eſt q ſacramēta nō attingūt ad ꝓductionem gratie. qd̄ ꝓbat auctoritate. Dicit enim Aug. in lib. de natura ⁊ gratia. q quedā eſt deus faciēs per ſeipſuꝫ que illo ſolo digna ſunt eo q ſibi ſo li ꝯueniāt: ſicut illuminare aias ſed ſuprema il luminatio in vita pñti eſt per gratiaꝫ. ergo ⁊c. Cōfirmat̄ hoc rōne q2 niſi ſic gratia nō eēt gra/ tia: nam effectus dicit̄ neceſſarius vel ꝯtingēs per cōparationē ad cām ꝓpinquā ⁊ immediatā nō remotā etiam ſi illa nō ſit principalis: ſed in ſtrumētalis: ſicut dicit̄ vnū celū moueri ab alio neceſſario q̄uis nō moueat niſi motū ab ange lo ꝯtingēter ⁊ libere: q2 mouet per ſuum motū qui eſt motus neceſſario agens: ſic in ꝓpoſito: ſi gratia immediate cauſaret̄ a ſacramēto. licet

(Right margin: iij. pte q. lxij. arti. j.)

per virtutē ſibi a deo gratis collatam. qꝛ tū illa
virtus neceſſario ageret gratia nō gratis nec li
bere: ſed neceſſario dareť. Preterea xp̄s ſm ꝙ
homo per poteſtatē excellentie de qua diciť hic
eſt qui baptizat pōt ꝯferre effectuꝫ ſacramēti ſi/
ne ſacramēto. ſed ſm ꝙ homo nō poteſt ꝯferre
gratiā. qꝛ non pōt dare ſpm̄ſanctū. ergo gratia
nō eſt effectus ſacramēti. ſic ꝙ ab illo eſſentiali/
ter ꝑducať: immo ſicut dicēdo paralitico dimit
tūtur tibi peccata tua: per hec verba creauit in
ipſo diſpoſitionē ad gratiā quam nō habebat:
qꝛ magis ſalutem corporaleꝫ querebat ꝙ̄ aie:
ſed per deitatē creauit gratiā. per quaꝫ formali
ter pctm̄ dimiſit. Et ſicut filius hoīs habet pote
ſtatē in terra dimittendi peccata ſic per abſolu/
tioneꝫ ſacerdotis diſponiť ꝯtitens ⁊ a deo gra/
tia infundiť. Et ſm hoc intelligēde ſunt aucto/
ritates que dicūnt cauſare gratiā. ſ. diſpoſitiue
⁊ ſicut homo eſt cauſa hoīs diſponendo: ⁊ ſm
hoc dicimus ꝙ humanitas chriſti nō ſoluꝫ diſ/
poſitiue vt ſacramenta: ſed etiam meritorie eſt
cā gratie. ¶ Secūda ꝯcluſio eſt ꝙ ſacramenta
attingūt ad ꝑductionem diſpoſitionis ad gra/
tiam que eſt character vel ornatus. ⁊ pari rōne
ad ſacramentalē gratiā. Et iſtud probať ſic. Si/
cut per que quis peccat: per hec ⁊ torqueť: ſic ⁊
qꝛ homo peccauit per ſenſibilia: ⁊ per ſenſibi/
lia torqueť in inferno ⁊ humiliať. vt per illaꝫ iu
ſtificeť penitens in mūdo. ſed ſenſibilia fuerūt
cā peccati nō ſolum ſine qua nō ſed inſtrumēta
liter. qꝛ vidit mulier lignū ⁊c̄. ita ꝙ fructus vi/
ſus mouit ſenſum ⁊ per illum intellectū: ⁊ cum
hoc appetitū qꝛ eſt mouēs motum ab appetibi
li. licet virtute intellectus agētis. Preterea cuꝫ
gratia non detur ſm legeꝫ cōem niſi diſpoſito.
opꝫ ꝙ recepturus gratiā diſponat ſe per liberū
arbitrium vel diſponať ab alio. Sed paruulus
non diſponit ſe. ergo diſponiť a ſacramēto. Itē
in ſacramētis noue legis in quibus datur gra/
tia. niſi homo ponat obicem nō requiriť per ſe
ꝙ homo ſe diſponat: ſed ſolum ꝙ ſe non oppo/
nat. ergo per ipſum ſacramentū diſponiť: ⁊ ſic
eſt probabile in omni ſacramēto noue legis qd̄
iuſtificat ex opere oꝑato ꝙ ꝯferat diſpoſitioneꝫ
ad gratiā. In ſacramētis aūt veteris legis non
ſoluꝫ ꝑmittebať gratia ſed dabať in illis a deo.
ſed requirebať diſpoſitio que ſacramēta nō fa/
ciebant niſi circūciſio: ſed ipſemet ſuſcipiens.
Unde iuſtificabāt ex opere operāte non oꝑato.
Cum ergo iſta iuſtificēt ex opere oꝑato ſicut il/
la ex opere operāte: ſicut opus operans ſibi for
maliter oꝑabať ⁊ cauſabat diſpoſitionē. ita hic
opus oꝑatum: vnde ſicut hic homo ſuſcipiens
ſacramētū ſe diſponebat ad gratiā. ſic nunc ipſa
ſuſceptio ſacramēti vel ſacramētū ſuſceptuꝫ ip/
ſum diſponebat. Et ſi dicať ꝙ corpus non agit
in illud qd̄ nō tāgit. Unde ⁊ Aug. Unde tanta
v̄tus aque vt corpus tangat ⁊ cor abluat: ſed in
quibuſdaꝫ ſacr̄is nō videť eſſe aliquis ꝯtactus.
R̄ndet ꝙ in omni ſacr̄o per ſe req̄riť cōtactus
forme. puta ꝙ ſonus v̄boꝝ ꝑueniat vſqꝫ ad ſu/
ſcipienteꝫ. q̄ꝫ ꝯſiſtit in vſu vel vſqꝫ ad mām q̄ꝫ
ꝯſiſtit in ꝯſecratione materie. Sꝫ nō requiriť ꝙ
ſuſcipiēs ſacramentū intelligat verba cuꝫ aliq̄n
ſit paruulus aliq̄n laicus. nec etiā ꝙ audiať ſo/
nus verboꝝ cum aliq̄n ſit ſurdus: qꝛ nō ex ope/
re oꝑante ſuſcipiētis. ſed ex opere oꝑato a ſe. ⁊
a deo ⁊ a paſſione ſuſcipiētis oꝑať. In m̄rimo/
nio aūt qd̄ inter abſentes ꝯtrahiť ipſa v̄ba nun
cij audiunť ⁊ l̄re leguntť ⁊ ſic eſt ibi quidā cōta/
ctus ſenſuū: ⁊ eſt etiam cōtactus materie in eis
vt in matrimonio. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ ſacra
mēta hn̄t effectum per virtutē inherētē: qꝛ non
minus pōt corpus vt inſtr̄m diuine miſericor/
die ꝙ inſtr̄m diuine iuſtitie. Sed ignis purga/
torij vel inferni habet per hm̄ōi virtutē affligē
di ſpūm ergo ⁊ ſacramētum iuſtificādi. Prete/
rea nō minus pōt ſecūdus Adaꝫ per regenera/
tionē ꝙ̄ primus per ꝑnationeꝫ carnalē: ſed ille
trāſfudiſſet originalē iuſtitiam. que erat diſpo/
ſitio ad gratiā per virtuteꝫ ſeminis. ergo ⁊ hu/
iuſmodi talis virtus in ſacramētis. ⁊ ita erat il/
la originalis iuſtitia diſpoſitio neceſſitans ad
gratiā ſicut nūc eſt character vel ornat[9]. Et no/
ta ꝙ virtus ſacramētalis q̄nqꝫ eſt in ſola forma
ſicut in matrimonio: ita ꝙ cum ſacr̄m ꝯſiſtat in
ſuſcipiēdo nō in agendo: verba viri in muliere
cauſant illā diſpōnem ⁊ ecōuerſo. Q̄nqꝫ in ſola
mā poſt ꝯſecrationem in eucha riſtia in ſpecie/
bus remanet v̄tus diſponēs ad gratiā ſuſcipiē
teꝫ: q̄nqꝫ in forma mā ⁊ miniſtro ſic in alijs. Et
dicit Tho. ꝙ iſta virtus nō eſt ens cōpletū hn̄s iij. pte.
eſſe fixum in mā: ſed quoddā ens incōpletuꝫ ſi q. vi. ar
cut eſt virtus mutādi viſuꝫ in aere vel colore et tic. iiij.
hm̄ōi entia ꝯſueuerūt dici intētiones: ⁊ habēt
aliq̄d ſile cum ente qd̄ eſt in aīa qd̄ eſt ens dimi
nutū: ⁊ eſt in ſacr̄o ſicut in ſubiecto: per moduꝫ
tn̄ intētionis nō ꝑmanentis ſed fluentis. Et eſt
iſta v̄tus ⁊ efficacia ſacramentoꝝ ex tribus. Ex
dei inſtitutione ſicut ex cauſa principali agen/
te. Ex paſſione chriſti ſicut ex prima cauſa meri
toria. Et ex fide eccleſie ſicut ex continuante in/
ſtrumento principali agenti.

¶ De differentia .§. ij.

inter ſacramēta noue legis ⁊ veteris ⁊ alijs re/
medijs ꝯtra originalia: ⁊ legalia quoad collati
onem gratie. Nota ergo ſm Pe. de pa. ꝙ ſacr̄a
veteris legis nō ꝯferebāt gratiā ex opere oꝑan
te ſicut ex cauſa per quā: ſed ex oꝑe oꝑato ſicut
ex cauſa ſine qua nō. Ecōtrario aūt ſacr̄a noue
legis per ſe quideꝫ ex oꝑe oꝑato: ſed per accide

ex opere operãte ſicut cauſa ſine qua nõ in adulto. De ſacramẽtis aũt ante legẽ videt̃ ꝙ circũciſio ꝯferebat̃ ex opere opato ſiue ex ſola pactione ſeu ex cauſa ſine qua nõ: qđ idem eſt dicere ſm vnam opinionẽ vel diſpoſitionẽ ſeu ornatum: qđ idẽ eſt dicere ſm aliã opi. Reliqua vero que erãt ꝯtra originale per ſe ex opere opato: ſicut ex pactione nõ aliter: q: in paruulis non poterat eſſe opus operãtis. De fide quidẽ põt ꝯcedi: q: illa eſt a deo. De ſigno vero exteriori idem: q: erat inſtitutũ a deo per inſpirationẽ: etſi non in ſpeciali ſaltẽ in generali. Et ſic ex diuina inſtitutione poterat hoc habere. ¶ Et pro maiori declaratione huius ſciendũ ꝙ vſq; ad paſſionẽ chriſti in qua legalia amiſerũt virtutẽ ⁊ remedium: ꝯtra originale in maribus populi iudeorum erat circũciſio: que habuit initiũ in abraã. vt pʒ Gen. xvij. Et octauus dies quãuis eſſet de neceſſitate precepti: ita ꝙ etiam morienti añ non licebat dare: ſed ſaluabat̃ in fide parẽtum: vt ſemine paruule: nõ tñ erat de neceſſitate ſacramẽti: ſed ſolũ inciſio carnis in tali mẽbro tali modo cum intẽtione faciẽdi qđ faciebat ille populus. Alijs aũt vt feminis illius populi ⁊ perſonis vtriuſq; ſexus ante inſtitutionẽ circũciſionis. Adultis ſubueniat contra originale fides: formata quidem ꝯiter nõ antecedẽter. q: effectus non pcedit ſuã cauſam. Unde ſicut nũc baptiſmus fidem formatã aliqñ inducit in nõ ponente obicem: ita ⁊ illud remediũ. Sed vtrũ requirat̃ aliqđ ſignum exterius pteſtatiuũ illius fidei dubiũ eſt: videt̃ tamen ꝙ vel ore remiſſionem petebat dicẽs: ab alienis parce ſeruo tuo: vel fidem de remiſſione aliquo ſigno exteriori adhibito declarabat: pbabiliter tamẽ poſſet dici ſine aliquo ſigno exteriori: nec in re: nec ĩ voto adhibito: adultos poſſe ſaluari. In paruulo aũt erat remediũ fides: non cuiuſcũq; ſed eccleſie que ſemp eſt formata: hoc eſt ꝙ ſi tempore legis nature vel tẽpore legis ſcripte intẽderet facere qđ faciebat fidelis pro paruulo circũcidendo vel offerẽdo: illud idem feciſſet pro ſuo fuiſſet verũ ſacramẽtum: ſicut etiam nũc ſiquis baptizat paruulũ intẽtione faciẽdi id quod inſtituit Chriſtus ⁊ ſeruat eccl'ia vel ſeruare dʒ: etſi ipſe infidelis ſit ⁊ nullus etiã in mũdo eſſet fidelis verus baptizat: q: baptizat in fide eccl'ie: iſta enim dicit̃ fides eccleſie in huiuſmodi. ſ. talis intẽtio. requirebat̃ tñ de neceſſitate ſignum exterius ſenſibile: qđ erat ſacramẽtũ vnde quouſq; paruulo vel pro paruulo eſſet exhibita benedictio vel oblatio ⁊ huiuſmodi nõ fiebat remiſſio originalis peccati. Sed nõ erat tũc determinatum ſignũ ſicut nũc baptiſmus: ⁊ ante circũciſio. Et q: nõ erat aliquid determinatũ propterea Grego. dicit ꝙ paruulis valebat ſola fides.

Quod aũt dicit Magiſter in. iiij. diſt. j. ꝙ circũciſio ſolũ purgabat peccatũ: ſed nõ dabat gratiam coĩter non tenet̃: q: ablatio peccati nõ põt eſſe niſi per gratiam ⁊ oppoſitoꝝ priuatiue opʒ alterum in eſſe vt aĩal cecum vel vidẽs. penitẽtia vero matrimoniũ ⁊ alia ſacramẽta legalia nõ erãt diſpoſitiua ad gratiã ex opere operato: ſʒ ex opere operãte. ¶ Nota de circũciſione dicit Tho. in. iiij. ſen. di. j. q. ij. art. iiij. q. iij. ꝙ ipſa ſola inter ſacramẽta veteris legis conferebat gratiam tollendo culpã: ſed nõ aperiebat ianuã vt baptiſmus: nec diminuebat fomitẽ. Sed idem in. iij. parte. q. lxx. arti. iiij. dicit ꝯtrarium corrigens quod dixerat in. iiij. ꝙ circũciſio ſicut nec alia ſacramenta legalia non conferebant gratiam: ſed fides cuius proteſtatio erat circũciſio. tollebat peccatũ ⁊ dabatur gratia ex dei pactione: ⁊ ſic erat cauſa ſine qua non.

¶ De opere operato. §. iij.

Ad declarationem huius locutionis. Nota ſm Pe. de palu. ꝙ cum nihil creatũ conferat gratiã niſi diſpoſitiue. ſm ꝙ opus operatũ tripliciter diſponit. dicitur ex ope operato tripliciter cõferre gratiam. Uno modo cauſando effectum ⁊ diſpoſitionẽ ad eam que dicitur character vel ornatus: ⁊ ſic ſola ſacramẽta noue legis cauſant gratiam ⁊ forte circũciſio. Secũdo modo ſicut cã ſine qua non ſufficiẽs tamen per ſe ſine opere operãte: ex parte gratiã ſuſcipientis. ⁊ ſic omne ſacramẽtum quod fuit inſtitutũ principale contra originale in pueris. vt circũciſio cõferebat gratiam ex opere operato: nõ ꝙ aliquid efficeret in puero: ſed quia ex hoc ꝙ exhibebatur puero vel pro puero ſine aliquo alio deus infundebat gratiã puero. ⁊ ſic ſacramẽta antiqua pro adultis inſtituta. vt aqua luſtrationis: vnctionis: ſacerdotis. ⁊ huiuſmodi gratiã non conferebãt ex opere operato: ſed tñ ex opere operãte per ſe requiſito: q: quãuis ſine mortali eſſent: nihil cum hoc motũ liberi arbitrij in deum actu haberẽt illa ſacramẽta ſuſcipiendo: nil gratie ſuſcipiebãt. Tertio modo dicitur conferre gratiam ex opere operato: nõ excludendo opus operãs. ⁊ ſic dicitur ꝯferre gratiã ex ope operato. id quod de ſe eſt bonũ moraliter ſine hoc ꝙ accipiat bonitatem ex operante. ſicut diceretur dare elemoſynam: ⁊ quodcũq; de genere bonoꝝ cõfert grãm ex opere operãte inquãtum de ſe natum eſt ꝯferre grãm vel diſponere ad grãm. ⁊ ſic ecõtrario diceret̃ id qđ eſt de genere maloꝝ auferre gratiam ex opere operato. ⁊ que ſunt indifferentia de ſe dicerẽtur ex opere operante conferre vel auferre gratiã ſecundum intentionem facientis. Et ſic ſacramenta veteris legis ⁊ quecũq; legalia ex opere opera-

to pn̄t cōferre gratiam:qꝛ cū eſſent a deo ꝑcce
pta ⁊ ad dei cultū ordinata iam erant actꝰ virtu
tis obediētie ⁊ latrie. ⁊ ſic ſi nō abſolute ex ſui
natura:tñ poterāt dici ꝯferre grām ex iuſſu dei
ex ope operato ⁊ ꝓprie.tñ large dicitur hmōi
opus opatū ante nō excludendū opus operās.
Et ſic etiā baptiſmus Johis.qꝛ ex dei mandato
⁊ inſpir tiōe inſtitutꝰ erat:⁊ ex hoc erat bonus
⁊ ſctūs ⁊ de ſe meritorius aptitudine.cuiꝰ actu
⁊ forma erat ex ope operāte.qui baptiſmꝰ Joan
nis erat ſub forma verboꝝ hmōi.Ego te bapti/
zo in nomine venturi:tñ ſub tali forma nō bap
tizabat xp̄m.Erat aūt in figurā ꝓpinquaꝫ ſicut
ſacr̄m largo mō ⁊ ꝑparatoriū ⁊ ſub ꝯſilio.⁊ qꝛ
nō cōferebat nec characterem nec grām.iō oēs
ab eo baptizatos:oportuit poſtea iterū baptiza/
ri baptiſmo xp̄i.Un̄ illa opi.quaꝫ ponit mgr̄ in
iiij.ſen.diſt.v.ſ.ꝙ illos qui nō credebāt in ven/
turū ⁊ ponebāt ſpē in illo baptiſmo illos opor/
tuit iterum baptizari baptiſmo xp̄i.⁊ nō alios
baptizatos baptiſmo Jo.qui hoc nō faciebant:
coiter reprobaꝛ a theologis. Et v̄ba hiero. que
mgr̄ inducit ad ꝓbādū exponunꝛ aliter a Tho.
⁊ alijs doctoribus.Un̄ ⁊ apl̄i fuerunt baptizati
baptiſmo xp̄i.vt ꝫ ꝯſe.di.iiij.ab hieroſolymis.
⁊ aliqui eorū fuerūt prius diſcipuli Johis. Un̄
v̄iſimile ē eos fuiſſe baptizatos a Johe. ¶ Sa
cramenta aūt legalia primo quidē erāt purga/
toria ab irregularitatibꝰ illius legis quibꝰ arce
batur aliquis ab īgrediēdo caſtra . vt leproſus
vel templum vt tangens īmundum vel ſancta
īmolando vt ſacerdotes.Erant ſecūdo merito/
ria.ſicut ſunt ea que ſunt de genere bonorū. vt
elemoſyna ⁊ hmōi.vt pote quia erant materia
⁊ actus latrie : ⁊ erant ſatiſfactoria:quia a deo
accepta ⁊ penoſa.ſꝫ nō erant diſpoſitiua ad gra
tiam ex opere operato.vt dictum eſt.

¶ De inſtitutio/ .§.iiij.

ne ſacramētorū.Nota ſm Tho.⁊ Pe.de pa.ꝙ
ſacramēta debuerunt inſtitui nō ex debito ne/
ceſſitatis abſolute:qꝛ aliter potuit deꝰ hoies ſal
uare:nec ex debito obligatiōis:qꝛ nulli eſt obli
gatus:ſed ex debito cōgruitatis qui eiſdē ꝯtrio
mō factis virtꝰ corrūpiꝛ.⁊ fit qꝛ homo ꝑ ſenſibi
lia deordinatꝰ erat circa deū:⁊ quoad cognitio
nē.qꝛ ita erat occupatus ⁊ offuſcatꝰ ſenſibilibꝰ
vt nō crederēt hoies eſſe alia ex̄ ſenſibilia.vl̄ de
ſpūalibꝰ ad modū ſenſibiliū iudicarent:⁊ quo/
ad affectionē:qꝛ in ipſis cōſtituebat finē iordi/
nate amādo ⁊ deo ꝑponēdo.⁊ quoad actioneꝫ
qꝛ male vtebaꝛ eis:⁊ exercebaꝛ in eis.ideo ne/
ceſſariū fuit neceſſitate cōgruentie:vt ex ſenſi/
bilibus ſacramētis ordinareꝛ in deū.qu itum
ad hec tria.Quoad cognitionē :qꝛ cū ꝯſiſtāt in
ſenſibilibus que ex ſuis naturalibus ꝓprietatē
habēt ⁊ ſimilitudineꝫ modo ſuo ad effectus ſa
crorum:qui ſpūales ſunt:⁊ ſic per ea q̄ſi manu
duciꝛ ⁊ erudiꝛ in cognitione ſpūaliuꝫ.Quoad
effectionē:qꝛ in ipſis effectus dirigiꝛ in deum
dum ꝓpter eius amorē ⁊ obediētiā ſubijcit ſe
inferioribꝰ ſe ſm nām querēs ſalutē in illis:et
ſic humiliaꝛ ꝓpter deū.Quoad actionē:qꝛ vti/
liter ⁊ fructuoſe exerceꝛ circa ipſa ſacr̄a corpo/
raliter ⁊ ſpūaliter imꝑfectū aie.Hanc tripliceꝫ
cām tāgit Magr̄ ſen.in.iiij.di.j.Non aūt de/
buerūt ſacr̄a inſtitui in ſtatu innocētie:nec pro
pter eruditionē:qꝛ nec a nālibus erat cognitio
ſupnāliū ſumenda:ſicut nec nunc ſed per re
uelationē:lꝫ poſteriores a parētibꝰ eēnt edocē
di vt nūc:nec etiā ꝓpter curationē: qꝛ nonduꝫ
erat morbus.Tpe aūt nāe lapſe debuerūt inſti/
tui:qꝛ nūq̄ꝫ debuit eſſe remediū:nec antidotuꝫ
q̄ꝫ cito fuerit venenū ſcꝫ pcti ſacr̄a aūt ſunt que
dam medicine ſpūales. Debuerūt aūt inſtitui
tpe legis nāe:qꝛ cū ea que ab hoie fiūt a cogni
tione ortū habēt:aliter nō eēt humana opatio:
opꝫ ꝙ operatio cognitioni rn̄deat ſicut effectꝰ
cauſe.Jn lege auteꝫ nāe non ſufficiebat ſola co/
gnitio nālis ad ſalutem:ſed exigebaꝛ fides aliꝗ/
quorum que ſunt ſupra nām:⁊ poſt lapſuꝫ exi/
gebaꝛ fides de repatiōe per quā erat medicina
morbi.iō in ſtatu illo nō tm̄ erāt neceſſaria illa
opera que ſunt de dictamine legis nālis:ſed ēt
aliqua que eēnt ꝓteſtatiōes ⁊ ſigna eoꝝ que ad
reparationē ptinebāt.Et hec erāt illius tpis ſa
cr̄a vt ſacrificia:oblatiōes:decime ⁊ hmōi. De
buit aliqd ſupaddi tpe abrae ⁊ legis ſcripte qn̄
cepit fides dei augeri ⁊ ppl̄s dei diſtingui : qa
⁊ myſteria fidei magis fuerūt explicita. Tpe ēt
gr̄e debēt eē ſacr̄a:qꝛ eadē eſt fides modernoꝝ
⁊ antiquoꝝ iō cum ſacr̄a fidei correſpōdeāt ſic
ipſius ꝓteſtatiōes vt ab ea v̄tutē habētia:opꝫ ꝙ
ſicut antiq p̄res fuerūt participes paſſionis xp̄i
per ſacr̄a que erāt redēptiōis ſigna future:ita ⁊
in nos redēptio eius ꝑueniat mediātibꝰ qbuſ/
dam ſacr̄is ſignantibus qđ factū eſt.Jn ſtatu āt
glie debēt oēs figure ⁊ ſacramenta ceſſare.Sūt
aūt inſtituta ſacramenta noue legis non ſolum
in rebus que ſunt materia:ſed etiam in verbis
que ſunt forma ſacramenti.Unde Augu.j.q j.
detrahe dicit.Accedit verbum ad elemētum ⁊
fit ſacr̄m.Rō aūt cum queritur quare rebꝰ ad/
dita ſunt verba:eſt quia ſacramenta non ſolum
ſignificant opus redēptionis que per xp̄m fa/
cta eſt:ſicut alia ſacramenta veteris legis : ſed
ab ipſa chriſti paſſione fluxerunt.Et ideo ſicut
effectus proximi ſue cauſe habent imaginem
quantum poſſunt vt ſcilicet ex rebus ⁊ verbis
conſiſtant:ſicut chriſtus ex verbo ⁊ carne. Iteꝫ
quia gratiam continent ex ſanctificationē que
fit per verbum dei.

¶ A quo aūt fue/ .§.v.

ſē.pte. rūt inſtituta ipſa ecclie ſacr̄a. lꝫ qdaꝫ dixerint a
q.lxiiij. xp̄o aliꝗ ab aplis īſtituta. Tho. tñ dicit coiorē eē
arti.ij. eliā opionem dicētiū xp̄m oīa īſtituiſſe. ſꝫ que/
dā magis neceſſaria expſſe ⁊ explicitē: quedaꝫ
alia figuratiue ⁊ īplicite ꝓmulgariōeꝫ ⁊ expſſio
nē maiorē relinquēs aplis. Pe. aūt de pa. dicit
ꝙ oīa a xp̄o imediate fuerūt īſtituta. lꝫ nō pro//
mulgata niſi que erāt neceſſitatis. vt baptiſmū
cū dicit. Niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſā
cto ⁊c̄. Jo. iij. Et pniaꝫ cum dixit. Pniaꝫ agite.
Mat. iij. vel cuꝫ dixit leproſis. Ite oſtēdite vos
ſacerdotibꝰ. Et euchariſtiā cum dixit. Niſi mā
ducaueritis carnē filij hoīs ⁊c̄. Jo. vj. Extremā
vnctionē cum miſit aploſ ꝑdicare: ⁊ oleo vngē
īfirmos. Cōfirmationem qñ bñdicebat pueros
eis manus imponēs. Ordines in cena vltima
cuꝫ dixit. Hoc facite in meam cōmemorationē
Luc. xxij. Mr̄imoniuꝫ qñ nuptias miraculoꝝ
īnitio ꝯſecrauit mutās aquā in vinū: oſtendēs
ꝑeminētiam mr̄imonij ꝓut eſt ſacr̄m grē ⁊ ꝓut
erat nature vel legis ſcripte. Sed ꝯfeſſionem ⁊
vnctōeꝫ ꝓmulgauit expſſe per Jacobū. Jac. v. ce
tera per doctrinam aploꝝ vt pꝫ in actibus eoꝝ.
Et q̄uis ipa ſacr̄a habuerūt vtutē ⁊ grāꝫ in pri
ma ſui īſtitutiōe. Paſſio tñ xp̄i addit eis ad me
ritū ⁊ ſatiſſactionē. Et ex iſto etiaꝫ ſequiꝛ ꝙ oīa
ab ecclia vel papa vel cōcilijs inſtituta ſacr̄alia
ſunt nō ſacr̄a: in qbus ſicut ecclia potuit īſtitue
re: ita pōt deſtituē diſpēſare ⁊ mutare: vt bñdi/
ctionē habituū v̄ginū: ꝯſecratōeꝫ altariū ecclie
⁊ hmōi: ⁊ hñt effectū per moduꝫ meriti: ⁊ fidei
ex ope opato: ⁊ nō ex ſolo feruore ⁊ deuotione
vtentiū: ſed totiꝰ ecclie. Sacr̄a aūt nec papa nec
tota ecclia mutare pōt: nec in eis diſpenſare: qꝛ
ſeruus nō pōt tollere legem dñi ſui niſi inquan
tū deus reuelat vel diſpenſat: ſicut in primitiua
eccleſia ꝙ baptiſmus dareꝛ in nōie ieſu chriſti.

¶ De charactere .§.vi.

vel ornatu ꝓut eſt ꝑmus effectus ſacr̄oꝝ. Nota
ergo ꝙ character ſic diffinitur. Character eſt di
ſtinctio a charactere eterno impſſa aīe rōnali ſcḋm
imaginem ꝯſignās trinitatē creatā trinitati in/
create creāti: ⁊ recreāti diſtinguēs a nō ꝯſigna/
tis ſcḋm ſtatū fidei. Eſt aūt character quedā potē/
tia ſupnāliter infuſa que eſt ꝑncipiū agēdi vel
patiendi ſpūalia. Et dicit Pe. de pa. ꝙ eſt in in/
tellectu poſſibili ſicut in ſbiecto. qꝛ collatio ⁊ ſu
ſceptio exterior ſacr̄i: dꝫ dirigi ⁊ regi ab iterio/
ri itētione: ideo in itellectu qui eſt primū regu/
lās ⁊ dirigēs in dādo ⁊ ſuſcipiēdo ſacr̄a: dꝫ po
ni character vt. ſ. intellectus illuminatus per fi
dem dirigat ītentionē ad ꝯferendū ⁊ ſuſcipien.
dū ſacr̄m ꝟ vel illud: qđ nō eſt ſic itelligendū ꝙ
character efficiat itētionē vł elicitā dirigat. Sꝫ
qꝛ intentio per characterē habet virtutē quam
aľs nō haberet: qui enim ſacr̄a miniſtrat debet
intēdere ꝙ faciat qđ facit ecclia: nec ad hoc in//
uat character directe: ſed facit ꝙ intētio habeat
effectū. Per characterē enim baptiſmalē inten/
tio recipiēdi alia ſacr̄a: facit eum vere ſuſcipere
ea. Et character ſacerdotalis facit ꝙ ſacerdos
ꝯficiendo vel abſoluēdo: efficiat qđ intēdit. Im
primiꝛ aūt character in illis ſacr̄is in qbus ho
mo deputaꝛ ad actiones ſacras vel ſuſcipiēdas
⁊ ſic baptiſmus eſt ianua ſacr̄oruꝫ. ¶ Scḋo eſt
in illis in quibus hō deputaꝛ ad actiones exer/
cēdas ꝯtra infideles ⁊ ſic eſt character ꝯfirmati
onis non abſolute: ſed ex officio. Unde ante ex/
ponebaꝛ. ſ. ad publice ꝯfitendū xp̄m. ¶ Tertio
eſt in illis in qbus homo deputaꝛ ad exercēdū
ſacras actiones circa baptizatū fidelem: ⁊ ſic eſt
ſacr̄m ordinis. Et qꝛ talis character eſt indeli//
bilis: ꝓpter hoc tria illa ſacr̄a in qbus impmiꝛ
nullo modo iteranꝛ ne fiat iniuria hūtibus per
petuū effectū. Unde ⁊ in mortuis dānatis ⁊ ſal
uatis ꝑmanent ꝑpetuo characteres ⁊ in his ſa
cramētis tribus nō eſt alius character ⁊ aliꝰ or/
natus: ſed eſt idem in re. Eſt enim character or/
natus ſeu diſpoſitio ad grām: ⁊ cum hoc eſt ſi/
gnum diſtinctiuū ⁊ cōparatiuū: qđ nō eſt orna/
tus ſimplex. In alijs quatuor ſacr̄is. ſ. pnīa: eu/
chariſtia: extrema vnctione: ⁊ matrimonio. ſcḋm
Tho. ⁊ Pe. de pa. impriminꝛ ornatus. Et ſcḋm ali/
quos ſemp iſta imprimūt ornatus ſicut alia tria
characterē: ⁊ hoc ꝓpter diſpōnem ad grām ſa/
cramētalē etſi nō ꝓpter alia: qꝛ ad vtrāqꝫ diſpo/
nūt. ſ. gratiā gratū facientē: ⁊ gratiā ſacramēta
leꝫ que poniꝛ eſſe alia realiter a prima. Sed ve/
rius videꝛ qđ dicit Pe. de pa. ꝙ non ſolū attri/
tus: ſed etiā ꝯtritus: licet non ita egeat. tñ reci//
piat ornatū: ex quo nō ponit obicem nō eſt cau/
ſa cur priueꝛ effectu ſacramēti: ⁊ tūc maior gra
tia infundeꝛ: ꝓpter duplicem diſpoſitionē. ſ. ſa
cramenti ⁊ liberi arbitrij. Quādo autē ſic eſt fi/
ctus ꝙ nec ꝯcurrit eſſentia ſacramenti. puta in
matrimonio: cum intēdit decipe nec ꝯtrahere
in penitētia: qꝛ nullo modo penitet vel celat ali
quid: aut in alijs quādo hꝫ diſpoſitioneꝫ mor//
talis. de quo nō penitet nullum ornatuꝫ recipit
in quo differt ornatus a charactere: quia chara
cterē recipit cōtritus vel attritus ⁊ fictus. dum
tamē velit verū ſacramentū recipe: ornatuꝫ v̄o
non recipit: niſi attritus vel ꝯtritus: ⁊ iſte orna
tus nō eſt potentia: nec habitus: ſed diſpoſitio
ad agenduꝫ: ſed non recipiēdum. Sicut enim
per actum ꝯtritionis eſt homo diſpoſitus natu
raliter ad habendū gratiā gratuꝫ facientē: ⁊ ſic
ornatus a ſacramēto impſſus eſt ad gratiā gra/
tum facientē ⁊ gratiā ſacramētaleꝫ. Et per iſtuꝫ

ornatuz habemus nos bene nō ad agendū:ſed
ad recipiēduz gratiā. Et eſt diſpoſitio neceſſaria
⁊ neceſſitatis non ſimpliciter:ſed ſub ꝯditione
Suppoſito enim ꝙ in ſuſcipiente ſacramētum
non ſit ꝯtritio.tunc eſt neceſſaria hec diſpoſitio
ad gratiaz gratum facientē.al's non eſt neceſſa/
ria:niſi ad gratiā ſacramētalem:ſi differat. Si/
militer ſuppoſito ꝙ ſuſcipiens ſacramētum nō
ſit fictus eſt diſpoſitio neceſſitatis.nō ꝙ ipſum
deuz neceſſitet:ſed ꝙ ex dei volūtate neceſſe eſt
gratiā infundi. Et iſte ornatus ſm aliquos non
ſolum nō manet amiſſa gratia: ſed manet quā/
diu manet gratia:q: cum nō imprimat.niſi vt
ſit diſpoſitio ad receptionez intentionis gratie
recepta gratia vel intēſa euaneſcit.vnde nō eſt
habitus de difficili mobilis.ſed diſpoſitio tran
ſitoria:ſicut eſt ipſe actus contritionis in cuius
ſupplemētum eſt maxime iſte ornatus. Ornat
autem aīam diſpoſitiue:⁊ eſt trāſitorius ſicut ⁊
virtus ſacramētoꝝ.vel ſm aliquos ꝙ iſte orna
tus ſit aliquid manēs. Nec ꝓpter hoc ſequitur
ꝙ ſacramēta que ipſum imprimūt:non poſſint
iterari ſine iniuria ipſoꝝ:ſicut baptiſmus.quia
tūc quādo ſacramētum imprimit talem diſpoſi
tionē ꝙ per illam ſtatim natus eſt ſequi totalis
⁊ plenus effectus ſacramēti.tūc ſine iniuria nō
poteſt tale ſacramētum iterari:vt in baptiſmo.
cuius character diſponit ad remiſſionē omnis
culpe quātuz eſt de ſe.ſimiliter ⁊ de alijs impri/
mētibus characterem ſuo modo. Non ſic autē
eſt de alijs.puta penitentia:q: per vnaz ꝯfeſſio
nem pfecta remiſſio nō habetur quoad penaz ⁊
ſequelam. Unde quādo quis de eodez peccato
bis cōfitetur.non alius numero imprimit: ſed
primus intēditur ⁊ eſt vnus ornatus ſpecie in
vno ſacramēto qui intēditur per illius iteratio
nem:⁊ remittitur per illius tardationē ſicut ha
bitus qui acquirit ex actibus principaliter.ita
⁊ ornatus qui acquirit ex ſuſceptione ſacramē/
ti inſtr̄aliter. Unde ⁊ poſſunt intendi ⁊ remitti
corrumpi.⁊ iterum acquiri. Hec Pe.

¶ De ſecundo .§.vij.

effectu ſacramentoꝝ qui eſt gratia. Ponit Pe.
de pa.duas opiniones dicens.ꝙ opinio cōmu
nis eſt ꝙ gratia ſacramētalis nō differat.ſed ſit
vna cum gratia que eſt in virtutibus etiam do
nis ſicut ⁊ eadē eſt ſanitas per artem reſtituta ⁊
per naturā habita. Sed ſingularis opinio.bea
ti Tho.eſt in ꝯtrarium.ſ.ꝙ gratia ſacramētalis
i.iij.pte differt a gratia que eſt in virtutibus. Et ratio q:
q.lxvj. vnūquodq; ſacramētum eſt inſtitutū in ſpecia
arti.ij. le remedium ꝯtra ſpecialē defectum ſiue ſit cul
pa ſiue ſit pena relicta ex culpa ſiue aliud. Un/
de cum effectus particularis reducat in cauſaz
particularē non vniuerſalē immediatā cum cō
mune ſit ſacr̄is noue legis ꝯferre gratiaz ⁊ vir/
tutes.ſpeciale vō ſit vnicuiq; ſuppoſita gratia
remediū prebere ꝯtra ſpecialē defectum:videl
ꝙ vnūquodq; ſacr̄m habeat ſp̄alem effectū con
tra ſuū ꝓprium defectuz.⁊ hoc pꝫ in ſingulis ſi/
cut penitētia ꝯtra oēm actualem:baptiſmus cō
tra originalē:matrimoniū ꝯtra ꝯcupiſcētiā:cō
firmatio ꝯtra timiditatem.in ꝯfirmatione.er/
go audacia magis formaliter eſt per gratiaz ſa
cramētalē.⁊ nō ſolum per virtutē fortitudinis
que fortitudo virtus maior datur in ſacramēto
qḋ plus ꝯfert de gratia:vt in euchariſtia ⁊ ordi
ne. Et ſilr in eucharíſtia maior tēperantia iſun/
dit ꝙ̄ in matrimonio. ſed in matrimonio ſpe/
cialis gratia ſacramentalis datur vt ſciat vnuſ/
quiſq; vas ſuuz poſſidere in ſctificatione.ergo
in ꝯfirmatione eſt aliqḋ robur gratia gratis da
ta.ſupponēs tñ gratiaz gratū facientem:⁊ ſilr in
matrimonio aliqua tꝑantia. Nō ergo eſt ſacr̄a/
lis gratia gratū faciēs.ſed nec gratia gratis da
ta.informis.ſed gratia gratis data informata.
ſic v̄tutes morales infuſe. Hec Pe.de pa. Dicit
aūt Tho.in.iiij.ꝙ ſicut a gratia gratuz faciente diſ.j.q.
fluūt virtutes ⁊ dona quibus pficiūtur potētie iiij.art.
anime.que v̄tutes diuerſificant ſm diuerſitatē quinto
actuuz in qbus oportet pfici ipſas potētias.ita
ab ipa gratia fluit aliqḋ ad reparādū defectus
aīe inflictos per pctm̄:⁊ hec dr̄ gratia ſacr̄alis.
ſm aūt ꝙ diuerſificant hmōi defectus.ſic ⁊ di/
uerſificant ⁊ gratie ſacr̄ales. Sed quia effectus
eius nō ſunt nobis.ita noti ſicut actus virtutū.
ideo nō hñt nomē ſpeciale ſicut v̄tutes.ſed reti/
nēt ſibi hoc nomen gratie ſacr̄ales. Et v̄tutes ⁊
dona hñt ꝯnexionē cum grā gratum faciēte:q:
vna non pōt eſſe ſine aliqua:ſed gratie ſacr̄ales
nō:q: pōt homo hr̄e gratiā gratū facientē ⁊ vir
tutes:⁊ nō gratiā ſacr̄alē:ſed gratia ſacr̄alis nō
pōt ſtare ſine illis. Itez gratia ſacr̄alis opponit
peccato inqn̄tū vulnerat bonū nature:ſed v̄tus
ꝙ̄tum ad inordinationē actus. Idez in.iij.par/
te.q.lxij.arti.ij.⁊ in.iiij.ſen.di.vij.q.ij.ar.ij.q./
ij.ꝙ gratia iſta ſacramētalis vltra virtutes ⁊ do
na ad duo ordinatur. Primo ad tollenduz defe
ctus peccatoꝝ preteritorum inquātum tranſe/
unt actu ⁊ remanent reatu. Secundo ad perfi/
ciendum animam in his que pertinent ad cul/
tum dei ſm ritum chriſtiane religionis.

¶ Quomō vel .§.viij.

que ſacramēta ſunt neceſſaria. Dicit Pe.de pa.
in.iiij.diſ.ix.ꝙ ſm iuriſtas cum ſint ſacramēta
ſeptem ꝯtēta in his verſibus. Ordinat ⁊ iūgit
baptizat chriſmat ⁊ vngit. Peccatuz plāgit:in
altare ſacra tangit. Quinq; ex ipſis ſunt neceſ
ſitatis ⁊ duo volūtatis. Unde verſus. Ordo vo
lūtatis iungit dant quinq; neceſſe. Idem notat

glo.j.q.j.§.notanduꝫ. Idem Ray. Sed theolo
gi dicũt. ꝙ ſacramẽta neceſſitatis ſunt iſta duo
ſ.baptiſmus ⁊ penitentia. alia quinqꝫ volunta/
tis: niſi de euchariſtia que ꝓpter preceptum. de
peni.⁊ re.c.oīs. eſt ſemel in anno de neceſſitate
ſumẽda. Et qḋ dicitur Joã.vj. Niſi mãducaue
ritis carnem filij hoīs ⁊c̃. intelligũt de mandu/
catiõe ſpũali. als contẽneret. Eſt alia opinio ſa/
tis probabilis dicẽs ꝙ ſacramẽtum eſſe neceſ/
ſariuꝫ ad ſalutẽ poteſt dupliciter intelligi. Uno
modo ratione ſui. alio modo rõne ꝑcepti. Ra/
tione ſui dicit ſacramentũ neceſſariũ. cuius ef/
Sacra necessi/tatis. fectus eſt neceſſarius ad ſalutẽ. ⁊ ſic quedã ſunt
neceſſaria quoad coītatem. ita ꝙ ab aliquibus
vel ab aliquo ſumant. non autẽ a quolibet ⁊ ſic
ſunt neceſſaria ordo ⁊ matrimoniũ: q: ne peni/
tẽtia que neceſſaria eſt poſſet miniſtrari. nec ſi/
ne matrimonio poſſet numerus electoꝝ debite
cõpleri. ſed ita hec ſunt neceſſaria cõi ſaluti ꝙ
nõ ſunt neceſſaria pſone particulari. niſi cõſta/
ret ei ꝙ ſine ea ꝯtrahente vel ordinẽ. ſuſcipien/
te nõ poſſet numerus electoꝝ cõpleri. ⁊ tunc te/
net vnuſquiſqꝫ ſicut in principio humani gene
ris. vel in medio poſt diluuiuꝫ tenebant ad ma
trimonium. Neceſſaria aũt ratione ſui ſunt ba
ptiſmus ⁊ penitẽtia ſingulis perſonis actu vel
voto: qñ ſuſceptionẽ impedit articulus neceſſi
tatis. Et ſicut poſt ꝯſtitutionẽ aliam factaꝫ. oīs
vtriuſqꝫ non ſufficit ſemel ante mortem ꝯfiteri
ad qḋ tñ obligat illud preceptũ. Cõfitemini al/
terutrũ ⁊c̃. Jac.v. ſed opꝫ ſemel in anno ꝯfiteri
Sic poſt ſtatutũ de tẽporibus baptiſmi. ſ. in pa
ſcha ⁊ pẽthecoſte. de peni. di. iiij. nõ licuit vltra
differre ꝗuis ſufficeret ſemel in vita. Reliqua
aũt tria ſacra ſunt neceſſaria nõ neceſſitate ſui
cum ad ſalutẽ ſufficiat gr̃a nõ obſtãte origina/
li qḋ ablatũ eſt per baptiſmũ: nec actuali qḋ au
fert per pniam: ſed rõne ꝑcepti. Cũ enim eccleſia
ſtica ꝯſuetudo que hꝫ vim legis. diſt. xj. in his.
ſit egris dare viaticũ ⁊ extremã vnctioneꝫ. alſ
ſi nõ peterẽt non reputarent boni xp̃iani. ꝗ ⁊c̃.
Et per accidẽs poſſent hec eē neceſſaria attrito
nõ ꝯtrito non valẽte confiteri ⁊ petẽte coīcari ⁊
inũgi virtute quoꝝ ſacroꝝ fit de attrito contri/
tus: q: ex quo fictus nõ eſt gratia ſibi infundit.
Unde habẽs mortale ⁊ nõ potẽs loqui exponit
ſe periculo ſi non coīcat ⁊ inũgitur. Itẽ cum ſit
eadem ratio de iſtis tribus: cum euchariſtia vi
deatur eſſe in ꝑcepto: ergo ⁊ alia. De euchari/
ſtia patet: q: papa nõ poteſt illã rem que per di/
uinam ordinationẽ cadit ſub cõſilio tantũ: im/
ponere generaliter ⁊ vniuerſaliter ſub ꝑcepto:
puta precipe ꝙ oẽs teneantur ad virginitatem
vel paupertatẽ ⁊ huiuſmodi. Sed ipſe põt pre/
ceptum diuinũ ſine tẽpore datuꝫ determinare
quoad tẽpus: vt pꝫ in cõfeſſione annua. Unde
⁊ potuit precipe cõmunioneꝫ in paſchate: ergo
illa erat in precepto ſm tẽpus in conſilio quod
determinare potuit. Hec Petrus.

Miniſtrator .§.ix.

aũt ſacramentoꝝ regulariter eſt ſacerdos exce/
pta cõfirmatione ⁊ ordinibus ſuꝑioribus: que
ſolus ep̃s confert. ſm Ray. de cõſe. diſt. v. Ma
nus. ⁊ ſequẽtia. Item quãtum ad veritatẽ ſacra
mentoꝝ nõ refert a quo conficiant ſacramenta
vel cõferant. j.q.j. Dñs declarauit. peccant ta/
men qui indigne conficiũt vel cõferũt: peccant
⁊ qui ſciẽter a preciſis ab eccl̃ia vel ſuſpenſis ſu
ſcipiũt. diſt. xxxij. §. verũ. Item ſacramẽta talis
fiunt vnicuiqꝫ cum quali ꝯſciẽtia quis accipit:
⁊ ſic ſunt bonis bona: ⁊ malis mala occaſionali
ter ſm Ray. ⁊ de ꝯſe. diſt. ij. Et ſancta. ⁊ ideo di
citur di. xcv. illud. ꝙ ſacra impenitentibus nõ
debent dari. quod tamẽ intelligendũ de pecca/
tis notorijs in quibus hoīes perſeuerant: nam
pro occultis non ſunt in publico neganda.

¶ De ſacramenti euchariſtie inſtitutione com
municatione miniſtro ⁊ effectu. Caplm. xij.

Deinde de ſingulis

ſacramentis agendũ eſt breuiter. Et
q: multa iam dicta ſunt. ſ. de eucha
riſtia in tractatu de miſſa: ideo de ip rit. xliij.
ſa tractabitur quoad pauca: que reſtant ⁊ meri/ ca. vj.
to: quia eſt maximum ſacramentorũ quoad eſ/
ſentiam: licet quedaꝫ alia dicantur maiora ſm
alios reſpectus. vnde verſus. Maior in effectu
baptiſmus: corpus in eſſe. Coniugium ſigno
maiori chriſma miniſtro. Cõtinet enim eucha
riſtia eſſentialiter auctorem totius ſanctitatis
vltra hoc quod ſignificat. ⁊ cauſat ſanctitatem
quod eſt cõmune omnibus ſacramentis noue
legis. Sacramenta alia vero diſponunt ad ſan
ctitatem ſacramentorũ ante vel poſt. Sacramẽ/
ta veteris legis tñ ſignificabant. Homo autem
ſanctus habet in ſe ſanctitateꝫ formaliter ⁊ ſub
iectiue. Eſt autem hoc vnum ſacramentum nõ
quidem ratione vel forme vel materie que due
ſunt: ⁊ ad hoc refertur qḋ dicitur in collecta: ꝑ
ficiant in nobis dñe tua ſacramẽta qḋ cõtinent
ſed vnum vnitate perfectionis ⁊ ordinis: quia
omnia que hic ſunt ad vnum ordinant prefigu
rãdum ⁊ cauſandũ. ſ. corpus chriſti ⁊ ſanguis
que ſunt vnũ preſuppoſito ⁊ corpus xp̃i myſti/
cum qḋ eſt vnũ ordine ⁊ per perfectam anime
refectionem. Corporalis auteꝫ refectio fit cibo
⁊ potu ꝗuis vnũ ſit ſacramẽtuꝫ diuerſis tamẽ
nominibus nuncupatur. Nam dicitur ſacrifi/
cium hoſtia vel oblatio inquantum rememora
tiuum dominice paſſionis. xij. q. ij. Nõ eſtime/
mus. ⁊ de cõſe. diſt. ij. Nihil. Dicit euchariſtia

grece: qđ latine interpᵗataſ bona gr̃a. j. q. j. Mul
ti. q: ꝯtinet fonte͂: dr̃ ⁊ cõmunio quoad fine͂: q:
ſicut cibus vniſ oibus membris ad que ſingu-
la deſerſ: ſic per hoc ſacr̃m nõ ſolum xp̃o capi-
ti: ſed omnibus me͂bris eius vnimur: vt ſimus
oẽs vnum corpus in xp̃o. Dicit vt viaticuꝫ: q:
ſuſte͂tat in via: quouſqꝫ ꝑueniamꝰ ad terminu͂.
diſtinc. l. Penite͂tes. ⁊. xxvj. q. vj. ca. His qui.

¶ Debuit autem .§. i.

Inſtitui iſtud ſacr̃m ſm̃ Pe de. pa. poſt Tho. in
quo xp̃s cõtineſ realiter ⁊ eſſentialr̃: q: ad pfe-
ctione͂ me͂broꝝ requiriſ vt capiti vnianſ. Et q:
ſacris deo iungimur. Sacr̃m au͂t eſt ſignu͂ ſen-
ſibile: ſicut ad hoc ꝙ oia pficianſ ſenſibilibꝰ: ꝓ-
ter ſenſibilia que ſibi ꝯiunguntſ p ſolã ſimilitu
dinem. Diſtantia medio ſeparãte vt color odor
⁊ ſonus: quibus aſſimilanſ ſacr̃a veteris legis
que erãt tm̃ ſigna diuine gr̃e nõ tñ ſunt ſenſibi
lia que p reale͂ virtute͂ ꝯiunguntſ ſenſui: mediu͂
ꝯiunctu͂ que tñ nõ ſiu͂t vnu͂ cu͂ eo vt in tactu: qui
bus aſſimilanſ ſacrame͂ta oia alia noue legis: i
quibꝰ diuina virtus interius operaſ. Eſt vlteriꝰ
guſtus quo ſenſibile nobis realr̃ cõiungitſ ⁊ in-
corporaſ. ⁊ vnu͂ efficiſ per ꝯuerſione͂ eiꝰ in nos
⁊ ſic debuit ſacr̃m hoc iſtitui in quo capiti nr̃o
xp̃o cõiungamur ⁊ incorporemur ⁊ eiꝰ me͂bra
efficiamur: nõ per ꝯuerſione͂ eius in nos. ſꝫ ecõ
uerſo. Unde dñs dixit Aug. Crede ⁊ manduca
bis me nec tu me mutabis in te ⁊c̃. Nobilius
eniꝫ trahit ad ſe ignobilius. Et q: cibus iſte eſt
nobilior: q: xp̃s. ideo trahit nos ⁊ ꝯuertit i ſe.
nõ eni in nos. ſicut cibu͂ naturalem nobis igno
biliore͂. Inſtituit aute͂ in vltima cena. vt altius
cordibus infigereſ: quod vltimo tradebaſ: tuꝫ
q: in memoriã iminentis paſſionis. tuꝫ q: erat
receſſurus viſibilr̃: d̃buit manere ſpũalr̃ ⁊ hoc
pulchre. de cõſe. di. ij. q: corpus. Cõicauit aute͂
tu͂c ſe xp̃s. Unde Hiero. Ipſe conuiua ⁊ ꝯuiui
um comedens ⁊ qui comeditſ. de cõſe. diſ. ij. nõ
tñ manducauit ſacramentaliter: q: nõ p fidem
cum haberet viſionem ſed q: veru͂ ſacr̃m ſum-
pſit. nec ſpũaliter ita ꝙ augmentu͂ virtutu͂ inde
ſuſceperit cu͂ nõ poſſet in gr̃a creſcere: ſed quia
ſpũaliter delectabaſ. Cõmunicauit etiam Iudã
vt dicit Aug. i. q. i. xp̃s quid fecit. q: lꝫ ſciret ip-
ſum malu͂ noluit ipꝫ prodere: cu͂ eſſet occultus:
in h̃ dans nobis exe͂plum. ij. q. j. Unꝰ ex vobis:

¶ Quibus ſit dãda §. ij.

vel negãda cõio. Et pmo quoad pctõres. Utru͂
ſit eis danda cõio: quos. ſ. ſcit ſacerdos ex certi
iij. par. tudine eẽ in mortali Tho. ſimplr̃ dicit ſine diſti
te. q. lx- ctione. ꝙ pro pctõ occulto nõ eſt denegãda pe
xx. ar. tenti in publico cõio. vt de cõſe. di. ij. Nõ prohi
ti. vj. beat. Et h̃ tuꝫ q: pro pctõ occulto penã publicã
inferens eſſet reuelator criminis: tu͂ q: ſcanda-
lum eſſet ſi negaret: tuꝫ q: quilibet xp̃ianus hꝫ
ius in pceptiõe eucariſtie: niſi illud per morta
le emittat. Unde cum nõ conſtet in facie eccl̃ie
illum amiſiſſe ius ſuuꝫ nõ dꝫ ei in facie eccleſie
negari. cõcor. Pe. ⁊ Alber. Et precipue videnſ
iſta verba de curato quoad eius ſubditu͂. Pet.
de pa. in. iiij. di. ix. reſpõdet per diſtinctionem:
q: aut eſt ſacerdos talis qui non teneſ ei mini-
ſtrare ſacr̃a: q: nõ eſt curatus eius: vel ſi curatꝰ
eius eſt: nõ teneſ tu͂c: q: non eſt dies paſchatis
nec eſt infirmus: ⁊ tu͂c debet ei denegare q: dꝫ
primu͂ a peccato prohibere mortali qñ põt. po-
teſt au͂t h̃ q: etiam nõ peccatori non tenetur da
re in hoc caſu. Unde ſi neſciat etiã niſi per ꝯfeſ
ſione͂ põt negare: q: non ex confeſſiõe ius illud
acquirit: q: alˀs hꝫ ius petendi ab eo. arg. extra
de tpi. or. Ad aures. Si aute͂ teneſ ei miniſtrare
ſacr̃a ſicut ⁊ curatus vicarius ⁊ eſt in paſchate.
tunc autſ crimen eſt occultum aut manifeſtum.
Si occultu͂. tunc debet negare in occulto peten
ti nõ in publico. q: ſi negaret in publico eẽt pro
ditor criminis aut reuelator: qđ probaſ de offi.
or. c. ij. vbi dr̃ ꝙ ſacerdos qui nouit crimen oc-
cultum parrochiani dꝫ euꝫ arguere in priuato
nõ in publico nominare. Sed pete͂ti in occulto
dꝫ negare. Et hoc veꝝ eſt de pctõ occulto: aliter
noto q̃ꝫ per ꝯfeſſione͂ q: ſi per ꝯfeſſioneꝫ ſolu͂
nouit peccatu͂ in penite͂te: dꝫ q̃dem eum mone
re in occulto vt deſiſtat: ſed ſi inſtat ⁊ petit vt ſi-
bi debitu͂: non dꝫ ei negare: q: ſcit vt deus non
vt homo: vt de offi. ar. c. ij. Negat au͂t vt homo
in foro ꝯtentioſo: nec ex ꝯfeſſione acquiriſ ſibi
ius negandi qđ prius non habebat. Et quãuis
repellendo in occulto nullo alio vidente non re
uelaret ꝯfeſſione͂. tñ ex cõfeſſione extra iudiciu͂
confeſſionis. nulla exceptio ſibi datur plusq̃ ſi
neſciret: q: non ſcit niſi vt deus. Si au͂t peteret
ab eo qui nõ teneſ: vel qñ nõ tenetur cuꝫ etiam
peccatori poſſet negare ſine peccato: multo ma
gis pctõri. Si au͂t ſcit crime͂ eius eſſe notorium
⁊ manifeſtu͂: ⁊ in publico petenti curatus dꝫ ne
gare. Et ex his patet: ꝙ meretrices ⁊ publici
vſurarij ſunt oino ab altari arcendi: niſi pniam
egerint. ita ꝙ poſt pniam priuataꝫ poſſunt ad-
mitti ad euchariſtiã ſecreto. nõ au͂t publice niſi
ſi poſt publicam pniam ꝓpter ſcãdalu͂. naꝫ ma
niſeſta delicta. i. notoria nõ ſu͂t occulte corripie͂
da. de pe. ⁊ re. c. j. Unde vel ſacerdos dꝫ iniuge
re publicã penite͂tiam: vel publicare ꝙ ſunt ve
re penite͂tes. Ex his etiam patet: ꝙ ſuſpectis de
crimine preſumptiõe violenta dꝫ negari ſm̃ ſu
dictam diſtinctione͂: ꝙ habeſ pro certitudine.
Suſpectis au͂t leui ſuſpitione non eſt negãda
immo nec ſuſpectis ſuſpitiõe probabili: qđ pa-
tet ex hoc: q: nec per huiõi ſuſpitione͂ dꝫ mari-
tus negare

ſus negare debitū vxo:i.ex de ſen.excō.c.Inq/
ſitioni.Sed hiſtrionib⁹ ꝓhibet dari.de ꝯſe.di.
ij.Pro dilectiōe.qḋ tn̄ nō intelligit de omnib⁹
cum licite poſſit ars hec exerceri:ſed de vtenti
bus in ea magicis vel turpibus actionib⁹ que
ſunt mortalia:ſed nec pugnantibus in duello
eſt danda.ij.q.v.Monomachiā.in glo.

¶ Non eſt denegā/ .§.iij.
da cois occidendis ꝑpt ſcelera ſua publica.ſi
eos penitet:⁊ ꝯfitent nec etiā heretico relapſo:
cū paratus eſt incēdio:ſicut hētur de hēti.ca.
Sup eo.li.vj.Sed excōicato ſicut in morte nō
negat pnia ſi peniteat.ita nec viaticū cuz in pe
nitētia icludat.de pe.⁊ re.c.Qḋ in te.Itē hn̄ti
bus lucida interualla furioſis vel fatuis frene
ticis:ſi anteq̄ intrarēt furiā vel freneſiz habue
rūt deuotionē ad ſacr̄m ⁊ penituerūt:nō eſt de
negāda cois:vt.xxvj.q.vj.Si qs.etiā ſi tales i
ſanitate nō petierūt ſibi dari qn̄.ſ.ex bona coꝝ
ꝯuerſatione ꝑterita veriſīle eſt ꝙ ſi ꝓuidiſſent
hm̄ōi cām eā petiſſent.hn̄t eni tales deuotionē
habitualē interꝑtatiuā que ſufficit.hoc tn̄ itel/
ligēdū eſt qn̄ pōt dari eis ſine piculo expuitio/
nis vel alterius irreuerētie erga ſacr̄m.Perpe
tuo aūt furioſis ⁊ amētib⁹ nō eſt dāda:q: nūq̄
habuerūt actualē deuotionē ad ſacr̄m.licz ſint
bapti zati ⁊ ꝯfirmati.Hoc enim ſacr̄m requirit
deuotionē dicēte aplo.Probet aūt ſeipſuz ho/
i.4.p.q mo ⁊c̄.¶ Itē demoniacis nō eſt denegāda:ſz
80.art. Tho.niſi ꝯſtet eos pro crimine torqueri:q: tūc
4.ad.2 p:o excōicatis ſunt hn̄di.Impuberib⁹ aūt que
carēt oino diſcretōe.vt an̄ ſeptēniū nō ē dāda:
q̄uis greci eis dent.Sed ſi hn̄t aliquaz deuo/
tionē:vt circa.xj.vel.xij.annuz pōt eis dari:q:
innocētia recōpēſat,ignorātiā.Nunq̄ aūt da/
ri debet ad ſuſpitionē ꝓbandā vel tollendam:
nec hoſtia nō ꝯſecrata pro ꝯſecrata:q: hoc eēt
idolatrare de cele.miſ.c.De hoie.Hec oia Pe.
de palu.De quibuſdā alijs habes in.ij.pte.tit.
ix.c.viij.vbi agit de colone paſchali.

¶ Quis aūt ha/ .§.iiij.
beat diſpēſare ſeu miniſtrare hoc ſacr̄m.Nota
ſm Pe.de pa.in.iiij.diſ.xiij.ꝙ ſolus ſacerdos
eſt diſpēſato: eius ſicut celebrato: nullus inſe/
rio: eo habet ex officio aliqḋ ſacrz miniſtrare.
Diaconus aūt ex officio partez eucḣariſtie hēt
dare ſic btūs Laurentius dixit.Cui cōmiſiſti
dn̄ici ſanguis diſpēſationē.non aūt corpus:q:
ſanguis mediāte calice ſacrato diſpēſat.Unde
nō opz manus diſpēſantis eē ſacratas:corpus
aūt diſpēſat imediate manibus ꝯtrectantib⁹.
Un̄ a ſolo eo debet diſpēſari cuius digiti ſunt
ꝯſecrati:⁊ manus.ſ.ſacerdotis.que etiā nō de/
bet tangere:niſi duobus digitis ſacratis.Et ea
dem rōne inferio: diacono vaſa ſacra nō debz
tangere:qn̄ in eis eſt corpus ⁊ ſanguis dn̄i:q:
diaconi eſt ſanguinē diſpēſare ⁊ corpus dn̄i ad
ſacerdotē deferre.Qn̄ aūt in eis nō eſt corpus
vel ſanguis:tūc tāgit ſubdiaconus vaſa eius.
Uaſa aūt reliquiarū ⁊ hm̄ōi acholiti ⁊ nō laici
q̄ntūcūqz nobiles.di.xxiiij.Nullus.Nota tn̄ ꝙ
ꝑpter neceſſitatē pſbytero īfirmo ⁊ nō valente
vel etiā abſente:lz diacono īfirmo eucḣariſtiaz
po:tare:⁊ de hoc diſpēſat:nō aūt de inferiori/
bus:cuius tn̄ legit ꝯtrariū in eccliaſtica hiſto/
ria de Serapice qui moriēs miſit puerū ſuū ad
preſbyterū petens viaticū:ille aūt q: infirmus
erat per eūdē puerū partem eucḣariſtie miſit.
nec veriſimile eſt ꝙ ille puer eēt diaconus.Sz
non qḋ fit rome:ſed qḋ fieri debet ſpectandum
eſt.Hec oia Pe.de pa.Sed ſm heinricū boich
ſuper.c.Decernimus de iudi.In caſu neceſſita
tis etiā a laico pōt dari.Tho.⁊ Pe.de pa.dicūt iij.p.q.
ſimpliciter:ꝙ in nullo caſu dz eucḣariſtia mini 82.ar.3
ſtrari vel ſumi per laicū:q: non habet conſecra
tas manus:⁊ hoc non eſt ſacr̄m neceſſitatis:⁊
hoc magis placet.Ab hēticis nō dz ſumi:ēt in
morte exemplo hermigil.dicit.xxiij.q.j.ca.j.
Cepit.Idē de ſciſmaticis videt ab excōicatis ⁊
ſymoniacis ſm Pe.de pa.ſi eſt occulta excōica
tio vel ſimonia coꝝ in occulto vitādi ſunt quo.
ſcz ad ſuſceptionē eucḣariſtie ab eis cū ſcz ſine
proditione occulti poſſunt talia omitti.Sed cū
eſt manifeſta coꝝ excōmunicatio vel ſymonia i
publico etiā vitādi ſunt.extra de ſen.excō.Cuz
ab hoie.A noto:io fornicatore etiā nō ſunt ſu/
ſcipienda ſacra in publico.Excipiūtur tamē ba
ptiſmus ⁊ eucḣariſtia que duo in extrema ne/
ceſſitate poſſunt ſumi etiam a ſymoniacis ⁊ for
nicatoribus noto:ijs.vt.xxxij.di.§.Uerū cum
glo.de hoc tn̄ diffuſius habes alibi.Alios eti/
am malos miniſtros q̄ntūcunq̄ etiam publice
ſceleratos nō debet quis vitare in ſuſceptione
ſacramentoꝝ niſi eſſent irregulares:qui per cō
ſequens ſunt ſuſpenſi ab officijs ſuis:⁊ a ſuſpē
ſis non debēt ſuſcipi ſacra.j.q.j.Si iuſtus.Si
quis tn̄ in occulto vitet hm̄ōi malos in ſuſcepti
one ſacrorum ⁊ auditione diuinoꝝ:vt eis pec/
cantibus rubo:ē incutiat vt vel ſic deſiſtant.⁊
hoc facit ex deſpectu dicit Pe.ꝙ bene.Thom̄.
autem dicit ꝙ debet quis cauere ne inducat
quē certitudinaliter ſcit eſſe malū vt q: noto:iū
ne inducat talē ad executionem officiorum ſuo
rum:ne ſit occaſio peccati illius.puta illa faciē/
do dicere miſſas:q: forte alſ non diceret ⁊ hu/
iuſmodi.ſi tn̄ eſt ſubditus.ſacra que non poteſt
ab alio accipere ⁊ ad ipſa tenet:debet ſuſcipe/
re niſi ſit ſuſpenſus.¶ Quāuis autem non li/
ceat laico eucḣariſtiam miniſtrare.ſcz ex officio
inuentam tn̄ in terra liceat reuerenter eleuare

licet nõ habeat manus ꝯſecratas. q: hoc nõ fit ad diſpẽſandũ ad qđ requirit ꝯſecratio ſed ad cuſtodiendũ ad qđ nõ requirit conſecratio. vñ de pixis in quo euchariſtia ꝯſecrat in taberna-culo non ꝯſecratur nec benedicitur: qđ tñ fit de corporali ⁊ de calice. Pe. de pa. Itẽ petõr aſpici endo corpus xp̃i nõ peccat niſi ſit ꝓhibit⁹ a vi-ſione eius vt ſunt excõmunicati ⁊ interdicti q tñ etſi pſorando fores eccleſie ad aſpiciendum corpus xp̃i tp̃e interdicti maleſaciãt non credit Pe. de pa. eos mortaliter peccare. Et q̃uis ſm Tho. peccator beneſaciat ſi ex deuotione que ſe indignũ reputat non vult in ſacramentuꝫ aſpi cere melius tamẽ facit ſm Petruꝫ qui ex deuo tione intuetur cum aſpectu ſerpentis enei ſana rentur a morſu ſerpentis igniti. ⁊c̃.

Quantum ad fre-.§.v.

quentationẽ ſacri. Sciendũ ſm Pe. de palu. in iiij. di. xij. poſt Tho. ꝙ in primitiua eccleſia om nes quotidie cõmunicabãt vt pꝫ Act. iiij. ⁊ ad hoc id. c. Peracta de ꝯſec. diſt. ij. In ꝓceſſu tem poris coicabant fideles ſingulis diebus domi-nicis. Et ad hoc hortat oẽs Augu. dicẽs de cõ-ſecra. di. ij. Quotidie euchariſtiam ſumere nec laudo nec vitupero: ſingulis tñ diebus dñicis coicandum hortor. Hoc de illo dico quẽ morta lia nõ grauant. Poſtmodũ reductuꝫ eſt hoc ad trinam viceꝫ in anno. ſ. in paſchate in natali: ⁊ penthecoſte ad qđ facit. c. Et ſi non frequenti⁹. de ꝯſe. di. ij. Tandẽ ex precepto eccleſie obliga tur quilibet ſaltẽ ſemel in anno. poſtq̃ ꝑuenit ad annos diſcretionis. extra de pe. ⁊ re. c. Oĩs Et dicit annus diſcretiõis ſm Pe. de pa. xij. in femina. ⁊. xiiij. in maſculo. ſed cum eſt doli ca-par. cũ ſcꝫ põt mortaliter peccare: tunc obligat ad preceptuꝫ de ꝯſeſſione: ⁊ per ꝯñs de coione que ſimul dant. de hoc habes in. ij. pte ti. ix. de accidia. c. viij. ⁊. ix. Conſulendum eſt tñ bene ⁊ deuote viuentibus vt frequẽter ſumant hoc ſa cramẽtum: q: ſicut diu abſtinere a cibo corpo-rali corpus debilitat ⁊ ad mortem diſponit ita abſtinere a cibo iſto ſpirituali aiaꝫ debilitat fer uorem conſumit ⁊ ad mortale inclinat. Et econ trario ex frequenti ſumptiõe huius ſacramẽti multa bona ꝯſequuntur: vt dicet in ſequẽti. §. Et in hoc hoie qui ſentit per hoc deuotionem augeri: ⁊ reuerentiã nõ minui. ſec⁹ de tepidis. hi quia nimia familiaritas parit contemptũ de-bent aliqñ abſtinere Pe. Et q̃uis qui ex timo-re ⁊ reuerẽtia nõ ita frequenter ſumunt: ſed ab-ſtinent beneſaciãt exemplo cẽturionis: ⁊ qui ex deuotiõe ⁊ amore frequentat: beneficiat exem-plo zachei ꝓpter qđ alter alteꝝ iudicare nõ de bet. de conſe. di. ij. Quotidie. §. dixerit. Ceteris tamen paribus ſm Tho. in. iiij. melius facit q ex amore cõmunicat q̃ qui ex timore dimittit: q: melius eſt amare q̃ timere Albert. in lib. de miſſa dicit: ꝙ preparantes ſe ad cõmunionem per abſtinentiam a coitu ⁊ vidue ſeu in caſtita-te manentes non debent prohiberi a frequenti coione precipue de mẽſe in menſem: q: iniuſte arcent qui digni ſũt. Durã. ãt dicit de bizotis ⁊ ꝯuerſis ⁊ hmõi de qndena in qndenam.

De effectibus .§.vi.

huius ſacri ſeu vtilitatibus. Nota ſm Tho. in iij. pte. q. lxxix. per totũ ꝙ multiplex eſt effect⁹ eius in deuote ſumente. Et primus eſt collatio gratie: qđ ſic declarat. Effectus huius ſacramẽ Prio.
ti debet ꝯſiderari primo ⁊ ꝑncipaliter ex eo qđ ꝯtinetur i hoc ſacro: qđ eſt xp̃s: qui ſicut in mũ dum veniens ꝯtulit vitã gr̃e: ita in hoieꝫ ſacra mentaliter veniẽs vitã gr̃e operatur: ſm illud Joan. vj. qui manducat me viuit ꝓpter me. Se Scdo
cundo ꝯſideratur effectus huius ſacri ex eo qđ repñtatur per ipm: ⁊ hoc eſt paſſio xp̃i: ⁊ ideo effectum quẽ paſſio xp̃i in mundo facit: hoc ſa cramentũ facit in hoie. Vñ xp̃s Mat. xxvj. Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundet in re Tertio
miſ. pec. Tertio ꝯſiderat effect⁹ eius ex modo quo traditur: q: per modũ cibi ⁊ potus. Unde oẽm effectũ quẽ facit cibus ⁊ potus materialis quoad corpus qđ ſuſtẽtat auget reparat ⁊ dele-ctat: ⁊ hoc totũ facit hoc ſacr̃m quoad vitã ſpũ ritualem. Unde Joan. vj. Caro mea vere eſt ci- quarto
bus ⁊c̃. Quarto ꝯſideratur ex ſpeciebus ſub q-bus tradit: q: ſub ſpecieb⁹ panis ⁊ vini: ex mul tis nãq3 granis vnus panis ꝯficitur: ⁊ ex mul-tis vuis vinũ ꝯfluit: vñ ſignificant vnitatẽ. Q: igitur xp̃s ⁊ paſſio eius ſunt cã gr̃e ⁊ refectio ſpũalis ⁊ vnitas ſine gratia eſſe non põt. Patet q: hoc ſacr̃m ꝯfert gr̃am nec aliqs hꝫ gr̃aꝫ an-te ſuſceptionẽ huius ſacri niſi ex aliquali voto ipſius vel per ſeipſum ſicut adultus vl' voto ec cleſie ſicut paruuli. Unde ex efficatia virtutis eius eſt ꝙ etiã ex voto ipſius aliqs gr̃am cõſe-quatur per quam ſpũaliter viuificet. Reſtat igi tur vt cũ ipm ſacr̃m realiter ſumit gr̃a augeat ⁊ perficiat. Et per ꝯiunctionẽ eius ad deũ con-fert gr̃am ſpũaliter cum virtute charitatis. Un-de Damaſcenus comparat hoc ſacr̃m carboni quẽ Eſaias vidit. Eſa. vj. Carbo aũt eſt ſignum vnitũ igni: q: ſignificat charitatem. Et q: amor dei nunq̃ eſt ocioſus. ſm Greg. operat eni ma gna. ideo per hoc ſacrificium q̃tũ eſt ex ſui par te: non ſolũ habitus gr̃e ⁊ v̇tutis ꝯficitur ſꝫ eti am excitat in actuꝫ. Et inde eſt ꝙ aia ex hoc ſa-cramento ſpũaliter reficit. per hoc ꝙ ſpirituali ter delectat: ⁊ quodãmodo inebriat dulcedine diuine bonitatis. Vñ Cant. v. Comedite amici Quito
⁊ bibite ⁊c̃. Et q: xp̃s in ſacro ꝯtentus ꝑ paſ

ſionem ſuam ſibi repreſentatã aperuit ianuam
glie:⁊ refectio hui⁹ cibi ⁊ vnitas ſignata habe
tur in pñti impfecte:pfecte autẽ in gloria ideo
etiam cõpetit huic ſacro effectus adeptiõis glo
rie:nõ ꝙ ſtatim nos introducat. Oportet enim ꝙ
prius cõpatiamur cum xpo hic. ⁊ poſtea ſimul
glorificemur:ſed dat virtutem perueniendi ad
Sexto gloriam. ¶ Per hoc etiã qñq; remittitur pec
catum mortale.non qdẽ illud cuius quis cõſci
entiam habet cũ accedit ad ipſum.ſed talis ali
ud tunc cõmittit mortale:ſed illud cuius ꝯſciam
⁊ effectũ non hꝫ. Forte enĩ ꝓmo non fuit ſuffici
enter ꝯtritus:ſed deuote ⁊ reuerẽter accedens
per hoc ſacrm gr̃am recipiet que perficiet ꝯtri
tionem:⁊ ſic conſequetur remiſſionẽ:⁊ ſic intel
ligitur illud Greg.fit ablutio ſcelerum remittun
tur per ipſum ⁊ venialia. Spũaliter quotidie
aliqd in nobis deperditur ex calore cõcupiſcẽ
tie per venialia:ſed reſtauratio fit per ſacramẽ
tum quod per modum cibi ſumitur.ſicut cib⁹
corporalis habet reſtaurare deperditum.Etiaꝫ
per ipſum feruor charitatis excitatur in nobis
⁊ per feruorem tolluntur venialia. plus ⁊ mi
Septio nus ſm deuotionem ſumentis. ¶ Per ipſum
etiam remittit̃ pena debita pro peccatis. ⁊ hoc
quantum ad rõnem ſacramenti habet inquan
tum ſumitur:⁊ inqñtum rõnem ſacrificij habet
ſcꝫ offertur. Inquantum ſacramentuꝫ remittit
penam ex quadam ꝯcomitantia. Nam cum ef
fectus principalis ſit nutritio ſpũalis per vnio
nem ad xpm que vnitas fit per charitatẽ:ex cu
ius feruore remittitur non ſolum culpa: ſed ⁊
pena. ideo ex ꝯcomitantia ad principalem effe
ctum remittit penam non totam.ſed ſm feruo
rem ⁊ deuotionem ſumentis. Inquantũ offert̃
vt ſacrificiũ ſatiſfacit pro offerentibus ⁊ pro q
bus offertur. Et quia in oblatione magis atten
ditur affectus offerentis ꝙ̃ quantitas oblatio
nis:ꝙ̃uis ex quãtitate oblationis ſit iſtud ſacri
ficium ad ſatiſfaciendũ ſufficiens pro toto pe
na. tamen ſatiſfacit ſm deuotionem offerentis:
non auferendo vel remittendo ſemper totã pe
octauo nam:ſed ſm plus ⁊ minus. ſm maiorem ⁊ mi⁹
norem deuotionem offerentis. ¶ Per ipſum
etiaꝫ homo preſeruatur a peccatis futuris. Un
de Inno. dicit ꝙ cauet mortalia. Eſt eniꝫ vt me
dicina preſeruatiua contra corruptiua:⁊ vt ar
matura contra hoſtes:quia paſſionis repreſen
tatiua. Unde Chryſo. Uelut leones flammam
inſpirantes:⁊ ſic ab illa menſa domini diſcedi
mus diabolo terribiles effecti. Hec omnia Tho.
Et quia ſacramentum iſtud comparatur ligno
vite. quod Joannes in Apoca.xxij.c.vidit pro
ducere duodecim fructus vltra octo predictos
quos ponit Thomas. Poteſt dici ꝙ nonus ſit
quedam mentis illuſtratio:⁊ de agendis ⁊ de
diuinis precipue circa fidem in qua ipſa exer
cetur. Unde leo. Si chriſtuꝫ digniſſime ſumis
ſit tibi xps clarior in intellectu ⁊c̃. Decimus eſt
ꝙ animas a purgatorio liberat vel penas miti
gat. Figura in Abachuc. qui portauit prandiũ
Danieli in lacum leonum confortans eum. Da
niel.xiiij. Undecimus dat robur contra tribu
lationes. ps.ciij. Panis cor hominis confir
mat. Figura Actuum.ix. Accipiens cibum cõ
fortatus eſt. Duodecimus eſt:quia vt dicit Am
broſius de conſecra.di.ij. valet ad tuitionẽ ani
me ⁊ corporis quo ſumimus ſacramentum.
Figura Exo.xij.de angelo exterminatore q nõ
valuit nocere in domibus ſuper quarum oſtijs
vidit ſanguinem agni. De forma autem mate
ria ⁊ miniſtro:⁊ alijs pertinentibus ad hoc ſa
cramentum habes ſupra in ca.de miſſa.

¶ De baptiſmo in particulari quoad materiã ⁊ formam miniſtrum ⁊ effectum.

Capitulum.xiij.

D Eide de baptiſmo
videndum eſt. de quo xps Joan.iij.
Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊
ſpirituſancto:non poteſt videre re
gnum dei. quod intelligitur actu vel propoſito
quoad habentes vſum rationis. In paruulis
requiritur actus baptiſmi cum propoſitum ha
bere non poſſunt. Uerum cuꝫ ſit triplex baptiſ
mus ſm Damaſce. ſcilicet ſanguinis:flaminis
⁊ fluminis. ¶ Primus cõmunis eſt martyrum
tam in adultis ꝙ̃ in paruulis: quia ſi paruuli triplex
nondum baptizati occidantur pro chriſto:pu baptiſ
ta in deteſtationem fidei chriſtiane:quam tenẽt mus.
parentes ſaluantur ſm Thomam. Dicit etiam
Petrus de palude. in.iiij. ꝙ probabiliter vide
tur ꝙ puer in vtero poſſit martyrizari: ſicut et
ſanctificari:licet non baptizari. Unde ſicut iu
deus filiam a chriſtiano impregnatam in de
ſpectum chriſti. pede eam in ventrem percuti
ens faciat abortiri. videt̃ ꝙ fiat martyr habẽs
cauſam ⁊ penam. licet non voluntate ſicut ino
centes. Sicut ⁊ mulier pregnans propter chri
ſtum interficiatur ⁊ ſic moriatur paruulus vter
ꝙ martyr efficitur. Et quod Augu. dicit. Peri
ere qui moriuntur in vteris maternis. Intelli
gitur de morte naturali vel violenta:ſed non ꝓ
pter chriſtum illata. Et baptiſmus iſte ſangui
nis equalis eſt in virtute baptiſmo aque quo
ad remiſſionem culpe vel pene ſi tamen ſit con
tritus. Exceditur autem ab ipſo:quia non im
primit characterem. ſed excedit ipſum quoad
premium:non ſolum accidentale propter aure
olam martyrij. ſed etiam ſm Pe. de palu. eſſen
tiale:qꝛ plus de gratia cõfert:quia maiori ope
ri ad quod plus eſt neceſſaria grã ſe exponit

⁊ deus non deficit in neceſſarijs. ¶ Secundus eſt baptiſmus flaminis. ⁊ iſtud eſt ꝓpoſitū ſuſcipiendi baptiſmū modo debito āteq̄ ſuſcipiat. Unde nō ꝯgruit niſi habētibus vſum rōnis de ꝯſe. di. iiij. Baptiſmi vicez. Equipollet autē baptiſmo aque quoad remiſſionez culpe originalis ⁊ mortalis oīs ⁊ pene eternalis. Sed excedītur ab ipſo quoad remiſſionē pene tēporalis debite pro peccatis: q̄ȝ nō ſemꝑ tota remittit̄. ſȝ ſm plus ⁊ minus ſm quantitatez deuotiōis ipſius. ¶ Itez quoad remiſſionē venialiū: q̄ȝ nō ſemꝑ oīa remittuntur. puta ea que in propoſito habet. Item non imprimit characterem. Item talis priuatur ſepultura eccleſiaſtica qua carent cathecumini: ſȝ pro eis oret eccleſia. Excedit autē ipm q̄ȝ iterari pōt: ⁊ q̄ȝ ꝓprio merito ſaluat. i. ex ope operāte iuſtificat: q̄ȝ vbi in baptiſmo vero ſufficit attritio. hic requirit̄ ꝯtritio. ſed nō in

vtilitas ꝯfeſſione: q̄ȝ baptiſmus eſt ianua ſacramentorum. diſti. xxxij. §. veram. Unde tali nō baptizato nullum ſacr̄m concedendum eſt. ¶ Tertius qui eſt ꝓprie baptiſmus eſt aque. de ꝯſe. di. iiij. Per aquā. ⁊. c. ſe. Et iſte cōis eſt oibus magnis ⁊ paruis. ⁊ iſte remittit culpā originalem ⁊ omnē mortalē. ⁊ ſufficit ſm Pe. poſt Tho. vt dictū eſt attritio. i. quedā diſplicentia peccati ſȝ imꝑfecta: q̄ȝ non grā informata adulto ſuſcipienti. Remittit ſȝ Pe. de pa. ⁊ venialia niſi ea in quibus ꝑſiſteret. Remittit̄ ēt pena eterna ⁊ tēporalis oīs debita in iudicio dei. de conſe. di. iiij. grandis in baptiſmo omnia gratis cōdonat. Amb. Sed nō debitam in iudicio hoium. q̄ȝ non tollit penaȝ mortis debitā pro maleficio cōmiſſo. Nec penā eccleſiaſticā irregularitatis ꝯtractaȝ per bigamiā. i. di. xxvj. acutius. Item nec penaȝ ſpūalem nature. q̄ȝ baptizatus generat filiū cuȝ originali: nec corporalem q̄ȝ penalitates remanēt: vt cōpatiamur ⁊ glorificemur: ⁊ fomes etiaȝ remanet ad exercitiū. vt pugnātes ꝯtra vitia ad que inclinat coronemur. Iteȝ per baptiſmū ſm beatū Tho. in. iij. pte. q. lxix. ar. iiij. confert̄ gratia ac etiā oēs virtutes in paruulis: quoad habitū. in adultis etiā quoad vſuȝ niſi ficti accedant. Aperit̄ etiam ianua regni: imprimitur ⁊ character in anima. Diminuitur etiā per ipm fomes. i. inclinatio ad malū ⁊ mēs illuminat̄: ꝑcipue q̄ntum ad ea que ſunt fidei. Et in adultis confertur gratia nō equaliter: ſed plus ⁊ minꝰ ſm maiorem vel minorem deuotionē ſuſcipiētis. ſicut plus participat de calore qui plus appropinq̄t ad ignē. Sed ī paruulis ſȝ legē cōeȝ equalis gratia confert̄. aliq̄n ex ſpeciali priuilegio alicui plus. vt Nicolao. Remigio Dominico ⁊ hmōi. ⁊ dicit Pe. de pa. ꝙ eos quos ſcit deus ante vſum rōnis morituros diuerſitatem gratie confert. alſ vel plures ſancti vni angelo equātur. vel plures ſunt ſancti q̄ȝ angeli. quod contra dictum Gregorij eſſet.

¶ De baptiſmi .§. i.

cā materiali. Dicto de cauſa finali ideſt effectu ſeu fructu baptiſmi tunc eſt vidēdū de materia Mā. ⁊ forma: ⁊ miniſtro qui eſt cauſa efficiens ſȝ inſtrumentalis. ¶ Materia baptiſmi ſȝ Pe. de pal. eſt duplex. ſ. remota ⁊ ꝓpiqua. Materia remota eſt equa elemētalis pura naturalis ⁊ hoc ſiue ſit terreſtris. vt maris: ſtagni: fluminis vel fontis. ſiue celeſtis vt pluuialis. ſiue reſoluta ex niuibus: glacie: rore: pruina vel grandine que oēs ſunt vere aque. Siſr de aqua ſulphurea vl̄ lixiuio. Dicit Pe. de pa. ꝙ aque que veniūt in vſum noſtrū ſunt eiuſdē ſpēi cū elementali que nō eſt ſuſceptiua ſaporis vel coloris. Sapores autez quos circa nos habēt aque noſtre dulcis amarꝰ ſulphureus ⁊ hmōi nō ſūt in ipſa aq̄. ſȝ in aliquo vapore admixto ſubiectiue qui realiter differt ab ea. De brodio aūt ſi eſt expſſum ex carnibus vel piſcibus nō eſt vera aqua. ⁊ ſic cū ea nō pōt baptizari. Si aūt eſt aqua impinguata ſic pōt fieri: q̄ȝ eſt vera aqua. niſi ſit nimis cōdēſata. Aqua artificialis nō eſt ꝯueniēs cū mā: q̄ȝ nō eſt eiuſdē ſpēi cum nāli. ſicut eſt aqua roſacea: aqua ardēs: cereuiſia. Urina etiā ſudor ⁊ ſaliua non eſt ꝯueniens mā. Et q̄ȝ de ſubſtantia materie eſt ꝙ ſit aqua que poſſit abluere imergere vel aſpgere. Hic eſt ꝙ glacies q̄nis maneat infra ſpēm aque durāte tali diſpōne nō videtur ꝯueniens mā. Fons tñ baptiſterij ſȝ in hyeme dum eſt ꝯgelatus nō poſſit inde baptizari. niſi igne diſſoluat̄ liquefactus. tñ nō opȝ ꝙ iterū bndicat̄. Hec oia idem Pe. De aqua ꝑmixta dicit Thom. in. iij. pte. q. lxvj. ar. iiij: ꝙ q̄n eſt talis ꝑmixtio ꝙ tollat ſpēm. ſicut cum per putrefactionē vel digeſtionē trāſit in vinum: aut per additionē alterius liquoris in tāta q̄ntitate qȝ ſoluat ſpēm. ſicut parū aque multo vino admixtum. tūc de ea nō pōt fieri baptiſmus. Sed q̄n eſt talis alteratio vel ꝑmixtio qꝫ nō ſoluit ſpēs. ſicut cum calefit. vel cuȝ aliquid ſolidū ponitur in aqua qȝ non cōmiſcet̄. vel ſi aliqs liquor cōmiſceat̄. tñ in parua q̄ntitate. vt paꝝ vini in multa aqua. ſic poteſt ibi fieri baptiſmus. Idem Alber. qui etiaȝ dicit. ꝙ melius eſt ꝙ faciat calefacere aquaȝ tēpore hyemali q̄ȝ frigida poſſit nocere paruulo. ⁊ cum illa aqua calefacta pōt cōmiſcere partem de aqua cōſecrata. ¶ De aqua quaȝ faciunt alchimiſte ad mutandum metalla non poteſt fieri baptiſmus: quia mutat̄ ſpecies aque. Eſt autem cōueniēs materia aque. ⁊ quia de facili vbiq̄ȝ reperit̄. ⁊ quia habet omnes proprietates cōgruentes effectibus baptiſmi. Sacramentum autem debet ſignare quod efficit.

Mā̄ p/pinqua ¶ Materia ꝓpinqua baptiſmi ſm Pe.de pa. eſt ablutio que ſm Thom.in.iij.pte.q.lxvj.ar. vij.pōt fieri et p modū effuſionis:ſicut baptiza uit Laurētius ⁊ Jacobꝰ apl'ꝰ Joſiā:⁊ p moduꝫ aſpſionis : ſicut baptizauerūt apli vna die tria milia hoiuꝫ:⁊ p modū imerſionis.Et qꝛ perfe cta ablutio eſt p imerſioneꝫ.iſte vſus eſt magis ⁊ ſemp ſeruādus:niſi ꝯſuetudo loci ſit in ꝯ̄riū: que in hoc ſeruāda eſt:vel niſi neceſſitas excu/ ſet.puta qꝛ eſt parū de aqua:ita ꝙ nō pōt imer gi ſed aſpergi:vel qꝛ ſi immergeret timeret de morte pueri:vel qꝛ miniſter nō pōt ex debilita/ te imergere ⁊ eleuare . in hmōi caſibꝰ dꝫ aqua ſup baptizādū effundi vel aſpergi. ¶ Jmmer/

Jmmer/ſio ſi/gniſi/cat. ſio ī aq̄ ſignificat (Tho.i.iij.pte.q.lxvj.ar.vij. ⁊.ij.)ꝯſepulturā cuꝫ xp̄o: p baptiſmū enim ꝯſe pelimur xp̄o.Un̄ ponimur ſub aqua ſicut cor/ pus xp̄i ſub terra:⁊ ex ea eleuamur quaſi reſur gētes cum xp̄o noue vite ſpūali.Un̄ paſſio xp̄i maxime opaꝛ in baptiſmo oīa remittēs.Et iſta effuſio vel aſpſio debet fieri pcipue ſup caput: qꝛ in capite vigēt oēs ſenſus:⁊ in ipſo maniſe ſtanꝛ opa aīe:que purgaꝛ a culpa : ſm Tho.in iij.pte.q.lxvj.ar.vij.ad.iij.Un̄ cuꝫ nō poſſit ba ptizari in vtero de ꝯſe.di.iiij.Qui in mr̄nis.ſꝫ natus ex vtero.ſi ſit piculū in partu de morte: ſi caput emiſit ex vtero aſpergi debet ⁊ baptiza ri a quocūqꝫ.⁊ taliter baptizatus cū debita for ma nō eſt iterū baptizādus ex vtero natus.qꝛ p fecte eſt baptizatus.Si aūt emiſit manū vel pe dē.debet nihilominus illa pars aqua aſpergi cuꝫ forma baptiſmi ⁊ deo cōmitti qui potētiaꝫ ſuā nō alligauit ſacris:⁊ qꝛ talis nō reputatur baptizatus coīter a doctoribus.ideo natus eſt baptizādus.Et ſi dicaꝛ ꝙ cuꝫ apli baptizauerit tria milia aſpergēdo nō eſt veriſimile:ꝙ oēs in capite tāgerenꝛ:ſed aliqui in humero vl' alibi. Rn̄det Pe.ꝙ dn̄s ſuppleuit:vel diſpēſatio dei tūc fuit in materia ſicut ⁊ in forma:qn̄ in noīe xp̄i fuit baptizatum.Sed nota ꝙ mulier viua nullo mō debet ſcindi:vt puer quē hēt in vētre baptizeꝛ.etiā ſi ꝯſtaret ipm moriturū alſ ſine baptiſmo.Si aūt ſit dānata ad mortem debet differri executio vſqꝫ ad partū.Sed nec ēt ma/ trē ſic dānatā licet occidere . vt puer viuus ex/ haꝛ ex vtero cuꝫ timereꝛ ne differendo vſqꝫ ad partū moriaꝛ.Dicit Pe.de pa.qꝛ nō īueniꝛ ex/ preſſum:ſed mortua pregnāte:nō debet ſepeli ri quouſqꝫ puer extrahaꝛ:ſicut accidit de Julio Ceſare.Pe. ¶ De trina aūt imerſione vel vni/ ca dicit Pe.de pa.ꝙ debet quis ꝯſeruare ꝯſue tudinē eccleſie ſue matricis:nō metropolitane vel romane:niſi forte ſit exemptus:⁊ ſm ordi/ nariū ſuum in ſinodo correctū:ꝯ̄tra qđ nō de/ bet facere:in neceſſitate tn̄ pōt.imo ⁊ debet cō tra morē ſue eccleſie facere qn̄ mora piculū eſt allatura:nec eccl'ia vult in neceſſitate laqueum dānationis inijcere.Unde ſi pſbyter vbi eſt cō ſuetudo ter imergēdi videt puerū morienteꝫ: nec poſſe expectare trinā imerſionē:debet pri/ mā ⁊ ſolā facere cuꝫ intētione baptizādi : alſ ſi ſcđam faciat cuꝫ intētione ad tertiaꝫ:⁊ interim puer moriaꝛ ante tertiā imerſionē:puer dāna/ bitur:ille erit eius dānatiōis cā: ⁊ irregularis efficitur.Unica imerſio vnitatē ſignificat cēn/ tie ⁊ mortis xp̄i.trina aūt trinitatē perſonaruꝫ: ⁊ triduū ſepulture.vt dicit Gregorius de con/ ſecratio.diſtinctione quarta de trina.

¶ Forma auteꝫ ba/ .§.ij.

ptiſmi eſt iſta.Ego te baptizo in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti.Amē.vt habeꝛ de bap.⁊ eius effe.c.j.Jnuocatio triū pſonaꝝ.ſm Pe.de pa.poſt Tho.eſt de ſubſtātia ſacri qđ pꝫ ex inſti tutiōe xp̄i.Math.vl.Docete oēs gētes.bapti/ zantes eos.Jn noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Et etiā ex determinatione eccleſie.de conſecra. di.iiij.Jn ſynodo.Qđ aūt in primitiua eccleſia baptizanꝛ ſolum in nomine xp̄i.vt pꝫ Actuum viij.factū eſt ex ſpeciali reuelatione ⁊ diſpenſa/ tione ſpūſſancti ſine qua fieri non potuiſſet.Cā aūt fuit vt nomē xp̄i qđ erat valde odioſum in/ credulis reddereꝛ amabile ex eo ꝙ ad inuocati onem nominis eius dabaꝛ ſpiritusſanctus.Ceſ ſante aūt cauſa ceſſauit ⁊ diſpenſatio. Un̄ nunc non eſſet baptiſmus datus in noīe xp̄i.Et in p/ dicto articulo eſt intelligenda rn̄ſio Nicol'.pa. de ꝯſe.di.iiij.a quodā iudeo:⁊ non aliter.Un/ de glo.io.ā.dicto.c.⁊ Bernar.de bap.⁊ eius ef fec.c.j.qui dicit ꝙ baptiſmus datus in nomine xp̄i eſt verus:qꝛ intelligiꝛ in noīe xp̄i inungēs inunctus ⁊ per quē vngiꝛ.Qđ Amb.dicit ꝙ ī nomine xp̄i intelligiꝛ inungens pater: ⁊ inun/ ctus filius:⁊ inunctio ſpūſſcūs non vult ex hoc dicere ꝙ poſſit dari coīter baptiſmꝰ in hac for/ ma:ſed vt dicit Tho.vult oñdere.qūo fuit ꝯue niens diſpenſatio ſpūſſancti pro illo tpe : quo ſic dabaꝛ cū eſſet ibi non excluderetur trinitas. i.iij.pt. q.66. arti.vj. Expreſſio actus baptizandi ⁊ perſone baptizati eſt etiā de ſubſtantia ſacri.Et ideo eſt:qꝛ illđ di/ recte eſt de forma baptiſmi:⁊ per conſequens de ſubſtantia ſacri quod directe repreſentat in/ teriorem effectum baptiſmi:qꝛ ſacramēta effici unt qđ figurant.Et cauſa effectiua ⁊ ſignatiua attribuitur potiſſime forme.Sed effectus ba/ ptiſmi eſt ablutio ſuſcipientis a peccato quā di recte ſignificat expreſſio actus baptizandi : cuꝫ perſona baptizatura cuꝫ dicitur baptizo te : qđ idem eſt quod abluo te:patet hoc idē ex deter/ minatione eccleſie vt de baptiſmo ⁊ eius effec. c.j.Expreſſio autē pſone baptizantis non eſt de neceſſitate ſacri:ſed de precepto eccleſie pꝫ for/

niam latinoꝝ:ꝛ hoc probatur ex eo ꝙ greci cõ ferunt verũ baptiſmũ:ꝛ tñ nõ exprimunt in forma perſonam baptizantẽ dicentes ſic. Baptizetur ſeruus dei talis:in nomine patris ꝛc. Cauſa aũt q̄re nõ exprimũt pſonã baptizantẽ eſt error qui ponit̃.j.Cor.j.q: quidã attribuebãt miniſtris baptiſmũ. Conuenientior tñ eſt forma noſtra:vt dicit Tho.q: exprimit nõ ſolũ cãm efficientem pncipalẽ baptiſmi.ſcʒ inuocationẽ trinitatis:ſed etiã cãm inſtrumẽtalem:duʒ dicit miniſter:baptizo:ſub quo intelligit̃ ego: etiam ſi non diceret̃:ſed dimitti nõ dʒ:q: ſic ſtatuit eccleſia dicẽdũ Amẽ nõ eſt de pcepto eccleſie:ſʒ de more quorũdã eccleſiaꝝ nõ vniuerſali:ꝛ iõ vbi eſt de more dici debet qõ ad cõfirmationẽ totius eſt non de neceſſitate ſacramenti.

De mutatione .§.iij.

huius forme. Nota ſm Pe.de pa.ꝙ aliqñ tollit veritatẽ ꝛ virtutẽ ſacri baptiſmi. aliquando non. Sex enĩ modis põt fieri variatio. Ut pmo quidẽ per vocũ variationeʒ. Sed hec variatio põt dupliciť fieri. Un o mõ q̄tum ad voces tm̄ ꝛ non quoad ſignificata:ꝛ hoc nõ tollit baptiſmum. Et rõ eſt;q: verba ſacroꝝ hñt efficaciam ex hoc qõ ſignificãt. Uñ manẽte eadẽ ſignificatione manet ẽt eadẽ v̄tus ꝛ idẽ ſacrʒ: alioquin non poſſent ſacra ꝯferri niſi ſermone hebraico in quo xp̄s formã inſtituit. Nunc aũt ꝯferũtur ꝛ conficiunt̃ in quocunqʒ idiomate greco latino hebraico ꝛ vulgari ꝛ litterato baptizãdo in alio ſermone q̄ latino:vel alio q̄ litterato. Ut i vulgari debet baptizans ſm Tho.vti vocabulis que magis ꝑprie ſint in vſu ſignificandi ipſas pſonas diuinas ꝛ alia ptinentia ad formã. Alio mõ põt fieri variatio vocũ ꝛ ſignificatorũ ſimul:ꝛ ſi hoc fiat totaliter puta dicendo te balneo vt melius dormias nil fit. Uel pncipaliter puta dicẽdo:te baptizo in nomine trinitatis:vł in noĩe genitoris geniti:ꝛ ab vtroqʒ pcedẽtis: non eſt verus baptiſmus:q: trinitas non ſignificat pſonas diuinas:ſed numeꝝ pſonarum et genitor ꝛ genitus:ſed dʒ intelligere pſonas diuinas ſed tñ non ſignificãt eas pncipalr̃.ſcʒ vt per ſe ſubſiſtẽtes:ſed actus eoꝝ notionales. Reſpõſio hoꝝ eſt:q: v̄tus ſacr̃alis data eſt verbis ſignificantibus ea que ſunt de itegritate baptiſmi pncipaliter ꝛ nõ alijs verbis. Sed ſi fiat variatio non principali ſignificato:vt dicendo nos vbi ego:ꝛ baptiſmꝰ vbi baptizo: ꝛ vos vbi te: non tollit̃ per hoc veritas baptiſmi licet incurratur pctm̃:q: q̄nqʒ hoc fit ex ꝯſueto mõ loquẽdi:vt ſi prelatus qui ꝯſueuit dicere:nos facimꝰ hoc vel illud dicat baptizamus. Similiter ſi dicatur magno viro baptizo vos:ſufficit enim ꝙ maneat ſenſus verboꝝ ex acõmodatione vſus. Si autẽ dicat̃ in noĩbus vbi dicit̃ in noĩe viciatur:q: de forma eſt vnitas eſſentialis pſonarum: quã repreſentat numerus ſingularis. ¶ Secũdo mõ põt fieri mutatio per corruptionẽ verborum:ꝛ põt eſſe dupliciter. Uno modo q: pfert verba corrupte ex induſtria:ꝛ ſic nõ videtur intendere qõ intẽdit eccleſia:vnde non eſt baptiſmus. Alio mõ:q: hoc facit ex ignorantia vel ex defectu lingue:ꝛ tunc dicit̃ ꝙ ſi eſt tanta corruptio ꝙ auferat ſenſuʒ oĩno locutionis nõ eſt baptiſmus. Si aũt maneat ſenſus locutionis ſaltẽ ex accõmodatione vſus:etſi nõ ex virtute impoſitionis eſt verus baptiſmꝰ. Et hoc precipue accidit:qñ ſenſus nõ mutatur:qñ fit corruptio ex parte finis dictionis vt grãmatici dicunt:ſicut ſi vetula vel ſi alius ignarus lingue dicat. Ego te baptizo in noĩe patria ꝛ filia ꝛ ſpiritulſancta. eſt verus baptiſmus:vt expreſſe dicit̃.de conſecra.di.iiij.Retulerũt. Sed ex parte pncipij variat ſignificationẽ. Uñ corruptio talis ſi ſit magna:aufert oĩno ſenſum locutionis.: vt dicẽdo in nomine matris loco pr̃is. Et qõ Tho.dicit ꝙ licet oĩo corrupte prolata nil ſignificet ex v̄tute impoſitionis: tñ ſignificat ex accõmodatione vſus:videt̃ eſſe ꝯtra eum qui nõ vult:ꝙ poſſet dici baptizamus. Cũ tñ prelatus ex accõmodatione vſus dicat lʒ peccet baptizamus:ſed ille q heſcit:vel non põt ad plenũ verba proferre: debet abſtinere niſi in neceſſitate. Et debet vti qui baptizat illo ſermone quẽ ſcit melius proferre vt mulier in vulgari gallicus in gallico. ꝛc. ¶ Tertio põt fieri mutatio per additionem:ꝛ ſi quidẽ addit aliquid intẽdẽs illud eſſe de forma quaſi volẽs per hoc inducere nouũ ritũ in eccleſia nihil facit:q: non intendit proferre formam qua vtit̃ eccleſia. Si addit ex alia cauſa: puta ex deuotione nõ viciat baptiſmuʒ:vt ſi dicat:baptizo te in in noĩe patris ꝛ filij ꝛ ſpiritus ſancti:ꝛ beate marie inuocate per modum interceſſionis ꝛ intendens ꝙ per hoc interceſſio virginis proſit baptizato eſt verus baptiſmus:ſecus ſi inuocaret virginem:intendens ꝙ virgo operet̃ ad baptiſmuʒ ſicut trinitas. Ex parte autem eius qõ additur eſt ꝯſiderandũ ſi ſit corruptiuum forme qõ additur:ꝛ tũc viciat vt ſi dicatur vt faciebãt arriani. Baptizo te in nomine patris maioris ꝛ filij minoris ſi non corrumpit fidem vel ſenſum verboꝝ nõ viciat. Si vero ſit dubium vtrum corrũpat vel nõ recurrendũ eſt ad intentionẽ proferentis:ꝛ ſi intẽdit aliquod erroneum nil agitur:ſi non intendit hoc nõ viciatur. ¶ Quarto põt fieri inuitatio per ſubtractionem ꝛ ſi quidem ſubtrahat̃ qõ eſt de ſubſtãtia forme:tollit̃ ſacr̃m vt dimittẽdo baptizo te: vel inuocationem alicuius diuinaꝝ perſonaꝝ. Si ſubtrahat̃ qõ non eſt de ſubſtantia forme vt

ego vel Amē ⁊ hmōi non vitiatur baptiſmus.
Quinto ℂ Quinto modo per tranſpoſitionem: ⁊ dicē dum eſt ſicut dictū eſt de corruptione. Sed nō videtur quibuſdam: ꝙ in forma baptiſmi fieri poſſit aliqua talis tranſpoſitio que ſit contraria vero ſenſui ſiue dicat in nomine patris ⁊ filij et ſpiritusſancti baptizo te: ſiue etiā ego baptizo te in noīe ſpūſſancti filij ⁊ patris: qꝛ licet de fide non solū ſit numerus pſonaꝝ: ſed etiā ordo: iſte tñ ordo non eſt durationis vel vocalis expſſionis: ſed ſolius originis qui ſufficienter ī nominibus perſonaꝝ intelligiꝭ qualicūqꝫ ordine exprimanꝭ pſone. Sed hoc non videꝭ poſſunt enim verba ſic tráſponi ꝙ nullus ſenſus remanebit: vt ſi dicatur: baptizo in noīe te patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti nihil dictū eſt. Si etiam tranſponerentur ſyllabe nullus eſt ſenſus: vt in nomine triſpa ⁊ hmōi. Si etiaꝫ diceretur baptizo te pa. ⁊ fil. in nomine. ſſ. eēt corruptiuus ſenſus
Sexto. huius eēntie. ℂ Sexto poteſt fieri mutatio per interruptiōem. Ubi ſciendum ꝙ ſi interruptio tanta eſt: ꝙ non ſolū actualis: ſed habitualis intentio interrumpatur vitiaꝭ baptiſmus: puta poſtꝙ dixit baptizo te interponat longum fabulam ⁊ poſtea dicat in nomine patris ⁊ filij et ſpiritusſancti: ſecus ſi interponatur actualis ꝙ etiaꝫ ſine interruptione vocum interrumpitur frequenter concor. Thom. ⁊ Pe.

ℂ De miniſtro .§.iiij.

autē huius ſacri. ℂ Nota ſm Pet. de palu. ꝙ oīs homo clericus ⁊ laicus: vir vel mulier: fidelis vel infidelis: ⁊ etiā hermophrodita pōt dare veꝝ baptiſmuꝫ. nō aūt angelus bonus vł malus: vel aīa ſeparata. vt. j. q. j. Dedit. ⁊ ſi dūmodo ſeruēꝭ debita mā ⁊ forma. Uñ ex de ſumma tri. c. j. §. ſi. dꝛ ꝙ baptiſmi ſacrm̄ in forma eccleſie collatū rite a quocūqꝫ ꝓficit ad ſaluteꝫ. Ubi tñ plures reperiūtur in caſu neceſſitatis: ⁊ maioꝛ dꝫ minori cedere: qꝛ potius baptizabit clericus ꝙ laicus ⁊ vir ꝙ mulier: ⁊ hoc niſi inferioꝛ melius ſciret formā: qꝛ tūc ipſe baptizabit. Nō enim oēs teneñꝭ ſcire formā: ſed ille qbus incūbit ex officio: vt curatus ⁊ obſtetrix cui ſepe icūbit vt in periculis. Et caſu neceſſitatis nō ſoluꝫ quilibet pōt baptizare: ſed tenetur ex precepto ⁊ magis ꝙ teneaꝭ qs ſubuenire fame morienti. Uñ ⁊ laudabile eſt quēlibet etiā ſcire ⁊ addiſcere hmōi formā. ℂ Secūdo nota ꝙ ex officio ſolus ſacerdos hꝫ baptizare ꝑpter qđ extra neceſſitatē nullus: nec laicus: nec clericus: nec etiaꝫ diaconus cardinalis dꝫ baptizare. Quod ſi fecerit quicūqꝫ vir non ſacerdos extra neceſſitatem irregularis efficiꝭ: vt de cle. non oꝛ. mi. c. j. Nec etiaꝫ ſacerdos dꝫ baptizare: niſi parrochianum ſuū: vel de licentia curati: niſi ſuper hoc habeat priuilegiū a ſuperioꝛi: qꝛ ſacra a ſuis pſbyteris parochialibus ſunt recipiēda. vt. xvj. q. j. Interdicimus. Epūs etiam inuito curato poteſt dare licentiā baptizandi alteri ſicut ⁊ abſoluendi: nō curatus tñ baptizans ſine licētia nō efficitur irregularis: qꝛ non eſt expꝛeſſum in iure. ℂ Nota tertio ꝙ malus miſter malitia moris ita ꝯfert ſacrm̄ ⁊ rem ſacri. i. effectuꝫ. i. gratiam ſicut bonus. vt. j. q. j. Si iuſtus fuerit. de conſe. di. iiij. Mulier. ⁊. c. Romanus. ⁊ §. ego dico. Et ratio huius eſt: qꝛ quod ꝯſiſtit in opere operato non vitiaꝭ ex demerito operantis ſi tñ ꝯcurrunt que ſunt de neceſſitate opis. Sed oē ſacrm̄ conſiſtit in opere operato: ergo nō vitiatur ex malitia vel demerito miniſtri ꝺpantis. ℂ Nota quarto ꝙ ipſe miniſter malus ſeu qui baptizat vt miniſter eccleſie ⁊ cum ſolēnitate in peccato moꝛtali: peccat moꝛtaliter. Et ratio eſt: qꝛ cōmitti irreuerentiam erga ſacrm̄ tractādo vaſa ſcitatis cū ſit imundus. Iſtud etiā habeꝭ. j. q. j. Remiſſionē peccatoꝝ. Et exponit glo. ibi ⁊ bene. i. non ſunt digni dare. Idem etiā diciꝭ ea. q. c. Per Eſaiam. Sed circa hoc eſt duplex opi. Tho. in. iiij. ſen. di. v. q. ij. ar. ij. q. iiij. in coꝛpoꝛe. q. d. ꝙ malus baptizans in neceſſitate ⁊ ſine ſolēnitate: quia non baptizat vt miniſter eccleſie ſed vt vetula non peccat: quia excuſat eū articulus neceſſitatis. Alij dicunt ꝙ in nullo caſu poteſt malus miniſter baptizare quin peccet quia ſemper baptizat vt miniſter: cum in neceſſitate quilibet ſit miniſter baptiſmi: nec caſus neceſſitatis eum excuſat vel facit perplexum quia poteſt habere diſplicentiaꝫ de peccato cuius eſt conſcius ipſe. Concoꝛdat autem Petr⁹ dictas opiniones ſic dicens. Qui in neceſſitate ⁊ ſolemnitate baptizat aut actu recolit de peccato: nec conteritur: ſed vult in peccato remanere ⁊ nihilominus baptizare: ⁊ tunc ſi talis ꝙ ſcire debeat ꝙ in huiuſmodi a peccatoꝛibus cōtingi non debeant quamuis non ex libidine vel contemptu baptizet: ſed intuitu neceſſitatis: non excuſatur ab irreuerentia vel contemptu: ⁊ ſic eſt vera ſecunda opinio: quia miniſter eſt ⁊ neceſſe non habet cum peccato baptizare licet neceſſe habeat baptizare. Si autem cum metu ⁊ tremoꝛe dolens de peccato in generali. licet propter hoc ſciat de peccato ſe non mundari: puta quia multa moꝛtalia commiſit de quibus opoꝛtet ſingulariter dolere ſaltem doloꝛe attritionis: ſed tempus ei deficit ad recogitandum de ſingulis propter periculuꝫ vicinū baptizandi ſed ꝓponit poſtea ad plenum conteri. vel quia eſt excommunicatus et non poteſt abſolui: vel propter aliquod huiuſmodi hoc facit: ⁊ tunc excuſatur ⁊ ſic vera opi. Thom. Sed qui ſolēniter baptizat ex quo peri
Opi. Tho.

culpā nō eſt in mora p̄mo ſe dʒ ꝓfecta pn̄ia laua
re. vel ſaltē ſi ſacerdos nō adeſt dʒ ſe lauare p ꝑ
fectam ꝯtritionem alꝛ peccat mortalr ſm̄ oc̄o.
Nō eſt. q2 mentit̄ facto in eo qđ eſt xp̄iane reli-
gionis oſtendens ſe ſctm̄ in veſtibus ſacris ſaltē
ſtola cū ſctūs nō ſit. Si aūt nō recoleret de pctō
nō facit irreuerentiā ſacro ⁊ excuſat̄ tunc.

¶ Nota ſecundū .§.v.

Pe. de pa. ꝙ triplex eſt poteſtas in ſacris. ſ. au-
ctoritatis: excellentie: ⁊ miniſterij. Poteſtatem
De po- auctoritatis hʒ xp̄s inq̄ʒtū deus: que in hoc cō-
teſtate ſiſtit. ꝙ p̄ncipaliter ⁊ ꝓpria v̄tute remittat pctm̄
ſacroꝝ ⁊ cōferat gratiā. Hanc poteſtatē nulli creature
deus cōmunicauit nec etiā hōini xp̄o. Sʒ nec
cōmunicari poteſt. q2 infinite virtutis eſt: cui⁹
creatura. cū ſit finita nō eſt capax ſicut nec etiā
poſſit creare. Un̄ opinio magiſtri in. iiij. di. v.
circa hoc nō tenetur niſi dicatur ꝙ intellexerit.
ꝙ hoc poteſt creature coīcari. ꝙ ꝓpria v̄tute cō
ferat gratiam ⁊ remittat culpā. nō tamē princi-
paliter in virtute ſua ſed alterius. ſ. dei. Sʒ tūc
iſta poteſtas nō eſt proprie loquendo autorita-
tis ex quo ab alio dependet. Poteſtatem mini-
ſterij habuit xp̄s: q2 ꝯtulit ſacramenta. Et hanc
dedit nō oīb9 ſed quibuſdā. q2 viris ſacerdo-
tibus tm̄ exiſtētibus. Et iſta eſt ptās cooperatio-
nis inſtrumētalis. ſicut pʒ exemplū in creatio
ne aīe rationalis quam imediate deus ꝑducit.
ſed tm̄ homo diſponit materiā ad aīe ratiōalis
receptionē. Et q2 creatio anime recreationi cō⁹
rn̄det. ideo emūdationē aīe deus imediate ope
ratur. Sed ad hoc homo cooperat̄ diſponēdo
dupliciter aīam. Uno mō ex opere opante ſiue
docendo ſiue merendo. ⁊ hoc modo hoīes co-
operātur deo in remiſſione peccatoꝝ. Alio mō
ex ope operato ſicut qui cōferunt ſacra que ad
gratiā diſponūt. ⁊ hec eſt poteſtas ſacramētalis
de qua. j. Cor. iiij. Sic nos exiſtimet hō vt mini
ſtros xp̄i ⁊c̄. Poteſtas excellentie colat eſt ho-
mini xp̄o ⁊ non alteri. ⁊ hec conſiſtit in tribus.
¶ Primo quantū ad meritū. q2 ex merito paſ
ſionis xp̄i oīa ſacramēta efficaciam habēt non
aūt ex merito alicui⁹ alterius. Sc̄do q2 xp̄s po-
terat ꝯferre effectū ſacramēti ſine ſacramento
qđ nullus alius poteſt. Tertio q2 ad inuocatio-
nem noīs eius dabat̄ baptiſmus in p̄mitiua ec
cleſia. nō aūt ad inuocationē nominis alterius
Iſtam aūt poteſtatem lʒ de⁹ potuerit etiā alteri
dare tm̄ non dedit: ne ſpes poneret̄ in homine.
Aliqui tm̄ dicunt ꝙ cū nō ſit coīcatum xp̄o ſm̄
ꝙ eſt hō abſolute. ꝙ ei⁹ meriti efficaciā tribue
ret ſacramētis: ſed ſʒ ꝙ hūanitas eius ꝯiuncta
eſt deitati. ex qua ꝯiunctione competit ei ꝙ ei⁹
meritū eſt aliquo modo infinite efficacie. ideo
illud nō poſſet cōmunicari alij humanitati niſi

aſſumeret̄ in vnitatē dei ⁊ illud videt̄ ſatis ra-
tionabile dictum. Mors eni xp̄i pro tanto fuit
infiniti meriti. ⁊ ſatiſfactionis q2 fuit infiniti ſup
poſiti. oīa hec. Pe. Utrū aūt peccet petēs vel re
cipiens baptiſmū a malo miniſtro. Rn̄. Pe. de malus
pa. poſt Tho. ⁊ Pe. Aut miniſter malus eſt ꝑci- miſter.
ſus ab eccleſia vt q2 hereticus excoicat⁹ ſuſpen
ſus ⁊ hmōi. aut nō. Etſi eſt preciſus. Si qui of-
fert̄ ad baptiſmū nō habet vſum rōnis. nō pec
cat ipſe: nec priuat̄ grā ſacramētali. Sʒ adult⁹
offerēs eū peccat. in quo caſu peccaret offerēs
ſeipm̄. Si aūt baptizandus eſt adult⁹ tūc aut la
tet eū ꝓbabiliter miniſtrū eſſe preciſū. ⁊ tūc nō
peccat: q2 ignorantia probabilis excuſat eum.
Aut eum nō latet ⁊ tūc peccat mortaliter. ⁊ per
conſequēs tūc non ſuſcipit gratiam ſacramēti.
Et rō eſt q2 eodē p̄cepto quo p̄cipit̄ p̄ciſo ab ec
cleſia ne ſe ingerat diuinis p̄cipitur ⁊ cuilibet
ne ſibi coicet in eiſdē. Peccat aūt mortaliter ſu
ſciendo cōtra preceptū. ⁊ hoc eſt intelligendū
niſi in caſu extreme neceſſitatis. q2 tūc a quoli-
bet pōt ſuſcipi ⁊ fructuoſe. Si autē miniſter eſt
tm̄ peccator ſed nō preciſus nō peccat recipiēs
ab eo baptiſmum. Si eni peccaret a tali petēs
baptiſmum: hoc eſſet ideo: q2 induceret illum
ad peccandum: inducendo videlicet ad mini-
ſtrandū ſacr̄m. Sed hoc nō opʒ: q2 cum malus
miniſter poſſit in momēto ꝯteri: ⁊ dubia de-
beant in meliorem partē interp̄tari: pōt crede-
re illū penituiſſe. ſʒ etiā ſi nō peniteat nō indu-
cit per hoc eū ad peccandū petēs ſacrū: q2 iſte
petit ius ſuū ⁊ ſi vult ille: pōt illum ſine pctō
exhibere. Concor. Iohan. neapol. i quodlibʒ.
Si autem miniſter eſſet ita malus ꝙ nō vellet
baptizare niſi pro pecunia: cum illud ſit ſymo
niacum. ⁊ per conſequens mortale etiam pro
paruulo in extremis conſtituto baptizādo nō
eſt dāda pecunia. Sed de hoc plenius habet̄.
ō. in. ij. parte. ti. j. ca. v. ibi vide.

¶ Queritur vtrū .§.vi.

vnus poſſit ſimul plures baptizare: puta vel aſ
pergendo plures ſimul: vel cū vna manu vnū
imergendo: ⁊ cum alia aliū ſub vna forma tm̄.
Rn̄det Pe. de pal. diſ. iij. ꝙ circa hoc eſt duplex
opinio. Una eſt ꝙ ſic: ⁊ iſta coiter tenet̄ ſicut ⁊
ſacerdos pōt ſimul plures hoſtias cōſecrare ⁊
quilibet poteſt ſimul plures de ſacro fonte leua
re. Et lʒ in veritate in baptiſmo non ſit niſi vna
forma materialr: ſunt tamē plures virtualiter
⁊ realiter ita ꝙ formaliter nō ſunt in ea plures
v̄tutes ſubiectiue: q2 vna virtus numero: quia
eſt in eodem ſubiecto ⁊ ſic nō pōt multiplicari.
Sed effectus eſt duplex ſm̄ duo ſubiecta: ſicut
ab vno calore in igne eſt vnū calere: ſed ab eo
dem duo in duobus calefactio: Alia opinio eſt

quã P̄etrus dicit tutiorẽ ⁊ magis ↄſonam doctrine cõi: ꝙ de lege cõi non ſunt plures baptizandi niſi pluribus baptiſmis formaliter ⁊ mãliter. Unde ſup duos non ſufficit dicere: baptizo vos vel baptizo te ⁊ te: cuȝ diſtinctus baptiſmus debeat habere explicita ⁊ diſtincta verba. Unde ⁊ Tho. dicit in qͦlibetis. ꝙ cuȝ naſcitur mõſtrum: puta hñs duo capita ⁊ hmõi aut certuȝ eſt ibi eſſe duas aias rõnales: vt qꝛ ibi ſunt duo capita: duo colla: duo pectora: ⁊ per conſequẽs duo corda: ⁊ tunc baptizãdi ſunt vt duo. Et ↄ̃uis p̄ſumat. ꝙ plures poſſint baptizari ſimul dicẽdo. Ego vos baptizo. tutius tñ eſt eos baptizare ſigillatim. Si aũt non eſt certum eos eſſe duos: vt qꝛ nõ ſunt duo capita bene diſtincta ⁊ huiuſmodi: tunc baptizet vnus: ⁊ illo baptizato poteſt alter dubie baptizari dicẽdo. Si tu non es baptizatus ⁊c̃. baptizo te.

Item queritur .§.vij.

vtrũ in neceſſitate mutus ⁊ mãcus poſſint vnũ baptizare. ita ꝙ vnus dicat verba ⁊ alius imergat. Et videt ꝙ non. qꝛ neuter facit totũ ſed partem tantũ: ⁊ ſic eſt ↄtra decretũ. diſt. xxiij. Quorũdaȝ. Et hãc opi. firmat Ray. ⁊ Hoſti. di. illum non eſſe baptizatũ. ⁊ Tho. iiij. ſ. di. vj. q. ij. art. j. q. j. Jtẽ. iij. parte. q. lxvij. art. vj. qꝛ ſacra ſunt eccleſiaſtice vnitatis: ⁊ diuidi non poſſunt. Sed Pe. de pa. vbi. ſ̄. videt declinare ad partẽ affirmatiuã ꝙ. ſ. fit ibi baptiſmus. Diſtinguit enim iſtud ſacr̄m neceſſitatis ab alijs que nõ ſunt neceſſitatis in hoc: qꝛ in illis vnus dȝ facere totũ: ſic in ſacramẽto ↄfirmationis: ordinationis: et extreme vnctionis. Jn dicto caſu loquit canon quorũdam p̄allegato. ſ. in ſacro ordinis vbi cecus ordinabat ⁊ alius legebat ⁊ nulla fuit ordinatio. Melius enim omittit in hmõi que non ſunt neceſſitatis ↄ̃ ꝙ inordinate cõferat. Sed in ſacris neceſſitatis licite põt omitti quicquid non eſt de ſubſtãtia ſacri ꝑpter neceſſitatẽ. Cuȝ ergo miniſtri vnitas non ſit de ſubſtãtia ſacramẽti: vt dicũt coĩter oẽs ergo in neceſſitate licȝ duos ↄcurrere: vt ſi vnus non põt facere totuȝ: faciat quilibet qͦd põt: ita tñ ꝙ non ſit mẽdaciũ in forma vel materia: qꝛ hoc eſt de ſubſtantia cuiuſlibet ſacri: qꝛ ſicut ex falſa ⁊ non vera mã nihil agit: ita ex falſa forma ⁊ non vera. Dicet ergo mancus in forma grecoꝝ baptizetur ſeruus xp̄i ⁊c̃. muto immergẽte: vel dicat: iſte te baptizat. Si enim exp̄ſſio miniſtri non eſt neceſſaria non refert in quacũqȝ forma exprimat in p̄ma vel tertia: vel põt dici ꝙ ſolus mutus baptizabit: ⁊ qͦd non poteſt verbo dicat nutu ⁊ ſufficit: ⁊ probat per exempla de alijs ſacramẽtis. Sed hoc ipſe reprobat: quia ſicut ſine aqua in quacũqȝ neceſſitate nullus poteſt baptizari: ita nec ſine verbo forme proprie.

Item queritur .§.viij.

ſi plures pñt baptizare ſimul. Rñdeo ꝙ ſic. ſed hoc põt eſſe multipliciter. Uno modo ſi ex ↄtẽtione hoc faciãt ſimul imergẽdo ⁊ dicẽdo quilibet formã: ⁊ intẽdẽdo quilibet per ſe baptizare: ⁊ eſt vnuȝ baptiſma. Alio mõ: qꝛ vnus dicit prius ego te baptizo ⁊c̃. ⁊ alter poſteriꝰ ⁊ ſic primus baptizat: ſcđs iterat: ſi ex ↄtentione qlibet hoc intẽdit. Alio mõ vt intẽdãt ſimul imergendo ⁊ dicẽdo ſimul verba baptiſmatis. ⁊ tũc ſm Tho. ſi dicũt: nos baptizamus nihil faciũt. qꝛ mutat forma. Et ratio eſt: qꝛ homo nõ baptizat niſi vt miniſter xp̄i: ⁊ eius vicem gerẽs: ſed xp̄s eſt vnus: ergo opȝ ⁊ miniſtruȝ qui eum rep̄ntat eſſe vnũ: ſed cum dicit baptizamus: talis intentio exprimit ſic ꝙ plures vt plures ↄueniũt ad vnũ ſacr̄m ↄferẽdum qͦd videt eſſe ↄtra rõnem miniſterij. dȝ ergo ſm Tho. dicere qlibet: ego te baptizo. Et nota ꝙ Pe. de palu. de gñatione carnali dicit ꝙ poſſit dici: ꝙ ſi duo concurrerẽt ad carnalẽ gñationem ſucceſſiue: ꝙ ſemẽ ſecũdi viri ſic poſſet ſupuenire ꝙ miſceret p̄mo: ⁊ ſic ex vtroqȝ ↄiuncto formaret fetus: ⁊ ſic eẽt vnus filius duoꝝ parentũ. Uel ſi demon ſuccubus reciperet a duobus ſemina: ⁊ ſimul cuſtodiens cõiũcta poſtea fieret incubus: vtrũqȝ ſimul infundẽs in matricẽ forte tũc generaret gigantẽ: ⁊ eſſet vnus filius vtriuſqȝ viri. Aliis videt ꝙ plures poſſint ↄcurrere ad regeneratiõeȝ ſpiritualẽ que in baptiſmo. Alij dicũt ꝙ in dicendo baptizamus: eſſet verus baptiſmus: qꝛ non eſt de neceſſitate ſacramẽti: ꝙ miniſter exp̄matur: vt pȝ ex forma grecoꝝ qui vere baptizãt: ergo non opȝ ꝙ miniſter exprimat nec ſingulariter nec pluraliter. Sed ad hoc poſſet reſpõderi ꝙ ↄ̃uis non requirit: nec vnitas nec exp̄ſſio miniſtri: tñ ſuppoſito ꝙ exprimat p̄ſona miniſtri: ſic debet exprimi vt ↄuenit miniſtro: aliter non valet. Nam ſi diceret ego p̄ncipalis baptizo te: non valeret: qꝛ repugnat miniſtro. ꝙ ſit principale agens. Et ſimiliter ſi dicat. baptizamus. videt ex forma innui ꝙ xp̄s non poſſit opari per vnũ miniſtrũ ſed tm̃ per duos. Tandẽ poſt multa dicta pro ⁊ contra Pet. de palu. ſic cõcludit. Non video ſuppoſito ꝙ duo ſimul poſſint baptizare: ꝙ non ſit ita baptiſmus ſi dicant baptizamus ſicut etſi quilibȝ diceret: ego baptizo te. Et addit ꝙ ſi duo ex cõtentione baptizant quilibet volens per ſe nõ cum alio baptizare habet proferre: ego te baptizo. Si autem ambo ſimul concorditer intendũt vnum baptizare: ↄgruentius dicunt: nos baptizamus: vt notet concors intẽtio: ↄ̃ ſi dicãt: ego ⁊ ego per quod notatur diuiſio. Eſt autem eadẽ queſtio. Utrum plures

ſimul poſſint ꝯfirmare:ordinare:⁊ inungere:⁊
quibus verbis. De abſolutione in confeſſione
quando plures abſoluunt. dicetur infra.

❡ De intentione .§.ix.

circa baptiſmũ. ❡ Notãduꝫ primo in baptizã/
do ſm Pe.de pa. poſt Thom.⁊ Pet. Aut habet
vſum rõnis actu aut habuit:ſed modo non hꝫ:
aut nõdum habuit. Et in primo caſu eſt neceſſa
ria intẽtio recipiẽdi baptiſmuꝫ alias nihil reci
perẽt. Sed nõ requirit rectitudo intẽtionis ad
hoc. Unde ⁊ qui recipit baptiſmum ꝓpter que/
ſtum ſicut iudei ſepe faciũt verũ baptiſmuꝫ ha/
bẽt. Sed peruerſitas intẽtionis aufert ſibi rem
baptiſmi.i.grãm. Silr etiam nõ requirit volũ/
tas ſeu intẽtio ſpontanea. Nam ⁊ volũtas etiaꝫ
coacta coactione tñ ꝯditionali recipit ſacramẽ/
tum baptiſmi:⁊ qui ſic recipit puta timore mor
tis eligẽs potius baptizari q̃ꝫ mori recipit cha/
racterẽ ſed non gratiã. Unde cogendus eſt ſer/
uare fideꝫ. Qui aũt ad baptiſmum cogeret co//
actione violẽta ſeu abſolute:nil recipet nec etiã
ſacramẽtum. extra de bapt.c. Maiores. ❡ In
ſecũdo caſu.ſ. quãdo iam habuit vſum rõnis.
ſed tũc non habet quando baptizatur ꝓpter fu/
riam vel amẽtiam vel freneſim vel dormientẽ:
tũc ſi talis anteq̃ꝫ intraret amẽtiam vel freneſim
ſupueniẽtem vel poneret ſe ad dormiẽduꝫ. vel
dum habet lucida interualla:habet propoſituꝫ
baptiſmi ⁊ intẽtionem ſi baptizat recipit ſacra
mẽtum ⁊ rem ſacramẽti.⁊ tũc habet intẽtioneꝫ
habitu. etſi non actu.⁊ vbi ſit periculũ mortis:
talis debet oĩno baptizari:etiã ſi renueret amẽ/
tia ductus. Et ligari põt:ſi expedit vt baptizet.
⁊ non obſtãte etiam irreuerẽtia quaꝫ cõmittere
vellet ad ſacramẽtũ. puta in mingẽdo in aquã.
⁊ hoc totum ꝓpter neceſſitateꝫ eius. Sed ſi non
eſt periculũ mortis. tales non ſunt baptizandi.
ſed expectãdum eſt ꝙ reuertant ad ꝓprium ſen
ſum. vel euigilẽt quoad dormientes. Si vo ta/
les ante amẽtiam freneſim. vel dormitioneꝫ cõ
tradixerũt non recipiũt ſacramẽtuꝫ nec rem ſa/
cramẽti ſi baptizantur. q2 non habuerũt intẽti/
oneꝫ actu. Unde nec tũc vel habitu habere poſ/
ſunt.⁊ ideo non ſunt baptizãdi. ❡ In tertio ca
ſu vt ſunt paruuli ab infantia furioſi nõ in ſua:
ſed parẽtum vel offerẽtium vel baptizãtis ſi il/
li duo ſoli eẽnt intẽtione baptizant. Et nota ſm
be. Tho. in.iiij. ſen. di.iiij.q.iij. art.ij. Et.iij. par
Cito ba- te.q.lxviij. arti.ix. ꝙ paruuli fidelium q̃ꝫ citius
ptizent' ſunt baptizãdi:nec eſt expectãdum ſm Tho.⁊
puuli. hoc q2 ꝓpter imbecillitatẽ nature de facili mo//
ri poſſunt ⁊ dãnari. Scdo propter reprimẽdas
infeſtationes demonũ qui non habẽt tãtam po
teſtateꝫ ſuper eos baptizatos. vt prius ſpũaliter
⁊ corporaliter nocendo. Tertio q2 a pueritia ad

aliqua inducit ⁊ firmius inheret. Fides in ba//
ptizando ſi eſt ſine vſu ratiõis non requirit ſed
nec in adulto ad hoc ꝙ recipiat ſacrm̃. ſꝫ bene
ad hoc ꝙ recipiat gratiaꝫ. alĩs eſſet fictus. Par/
uuli aũt infideliũ ante pubertatẽ cum ſint in po
teſtate parẽtum ꝯtra eoꝝ volũtateꝫ non ſunt ba
ptizãdi ſm Tho.⁊ Pet. de pa. tñ ſi baptizentur
inuitis parẽtibus ſunt vere baptizati:⁊ cogẽdi
ad fidem ſeruãdum ſm Tho. Sed Pe. de pal.
videt dicere q' tales nõ ſunt baptizati. Opinio
Tho. magis placet. q2 poſita cauſa ſufficiẽti ne/
ceſſario ſequitur effectus. Hic autem concurrũt
oĩa que requirũtur ad baptiſmum. ergo ibi eſt
baptiſmus. Et ſi dicat ꝙ cauſa ſufficiẽs non eſt
ſolum materia ⁊ forma debita. ſed etiaꝫ intẽtio
ſeu volũtas baptizandi vera. vt in adultis. vel
ſalteꝫ interpretatiua in paruulis. que.ſ. eſt volũ
tas parẽtuꝫ. Sed hinc deeſt volũtas vera.i. pro
pria cum nõ habeãt vſum rõnis.⁊ interpretati/
ua:q2 cõtra volũtatem parẽtum. Sed reſpõdet
volũtas interpretatiua paruulorũ in baptiſmo
intelligit non ſolũ parẽtum carnaliũ. ſed etiam
ſpũalium.i. offerentiũ ſicut olim ſaluabant in fi
de parẽtum.i. eccliẽ. que tamẽ non erat paren//
tum carnaliũ ſolũ ſed etiã ſpũalium. Et pro iſta
opinione.ſ. ꝙ recipiũt verum baptiſma faciũt.
c.xxviij.q.j. Judeoꝝ.⁊ extra de iudeis. ca. ſicut
iudei. vbi dicitur ꝙ debẽt tales cogi ad ea que
ſunt fidei qd̕ non fieret ſi nõ eſſent vere baptiza
ti. Ad qd̕ tñ rñdent illi de alia opinione. ꝙ itel/
ligitur.c. qñ de volũtate parẽtum ſunt baptiza/
ti. ſed iſta glo. ibi non reperit. Item de ꝯſe. diſ.
iiij. Paruulis. dicitur ꝙ paruulis ſufficit fides
offerentiũ nulla facta mẽtione de fide parẽtuꝫ.
Ad qd̕ rñdent alij ꝙ intelligit quãdo offerẽtes
gerũt vicem parẽtum chriſtianoꝝ:aut eccliẽ vt
accidit in paruulis chriſtianoꝝ. ſed.c. iſtud nõ
facit iſtam diſtinctionẽ. Pe. aũt de pa. dicit con
cluſiue ꝙ ſicut parẽtes non poſſunt cogi ad ea
que ſunt pure fidei.⁊ ſic coacti non ꝯſentientes
recipiãt nil eſt actum. licet ad ea que ſunt legis
nature poſſint cogi. Sic filij ipſoꝝ infideliuꝫ cõ
tra eoꝝ volũtatem in his que ſunt legis nature
poſſunt coerceri. vt.ſ. eis non ſubijciãtur. Sed
in his que ſunt pure iuris diuini ⁊ volũtatẽ ve/
ram requirũt vel interpretatiuã nõ dꝫ fieri nec
factum valet. Sed quicũq3 parẽtum etiaꝫ ſi tm̃
mater ꝯuertat. tunc de volũtate eius ꝯtradicen
te patre põt baptizari ⁊ recipit baptiſmum. pri/
mum vt dixi magis placet. ❡ Quãtuꝫ.ſ. ad ba paruu-
ptiſmum. vtruꝫ.ſ. poſſint baptizari paruuli infi li ifide-
delium iudeoꝝ ante pubertatem inuitis paren lium.
tibus. vide ſanctũ Tho.ij.ij.q.x. arti.xij. qui re/
ſpõdet ꝙ non triplici ratione quam aſſignat in
corpore.q. ibi vide. Idem ſentit Card. florẽ. de
iudeis. in.c. ſunt iudei.⁊ Alb. de fi.⁊ Gaſpar de

calð. in cõ. ⁊ glo. ſup. c. iudeoꝝ. xviij. q. j. Archi
diaconus aũt ſup. c. Qui ſincera. diſt. xlv. ꝯtra/
riũ ibi firmat. ſ. ꝙ filij iudeoꝝ paruuli inuitis
parentibus pñt baptizari per illos qui ſunt dñi
eoꝝ. Pro rõne aſſignat. qꝛ tales ſunt ſerui pꝛin
cipũ ⁊ dñoꝝ tꝑalium. Unde ſicut pñt eos ven/
dere ⁊ donare alijs: ita ⁊ filios eoꝝ paruulos
tanq̃ mãcipia ſua vẽdere vel dare in ſeruitutẽ
inuitis parẽtibus. ⁊ ita etiam eis auferre ad ba
ptizãdum. Et in hoc etiam merent̃ tales pꝛinci
pes dũmodo hoc non faciãt ꝓpter cõpellẽdos
hoc modo parẽtes ad fideꝫ: ſed ꝓpter ſaluãdos
paruulos ad fidei ſacramenta. Quã opi. ſequit̃
Anto. de but. ⁊ hoc etiam dicit Dñicus de ſan/
cto Gemi. Sed dñs Floren. euacuat motiuum
iſtud Archið. dicens in. d. c. Sicut iudei. ꝙ nõ
eſt verum ꝙ iudei ſint ſerui taliter ꝙ vẽdi poſ/
ſint: ⁊ quicquid ſit de iure. tñ de ꝯſuetudine ſer
uatur ꝙ habeant̃ pro ſeruis. Unde qð dicit̃ ex/
tra de iudeis. ca. etſi iudeos. ꝙ ꝓpꝛia culpa eos
ſubiecit ſeruituti. ⁊. xxiij. q. viij. Diſpar. large ibi
ſumit̃ ſeruitus quoad quedam non ſimpliciter
quoad oĩa. Unde ꝓhibet̃ eis auferri ſua vel ali/
as moleſtias inferri. ⁊ qð dicitur di. xlv. De iu/
deis. ꝙ non debẽt inuiti ad fidem trahi. ſecus
videt̃ ſi volentes ipſi ⁊ petẽtes etiaꝫ inuitis pa/
rentibus accedãt. Rñdet ibi Carð. florẽ. ꝙ cuꝫ
pueri ignoꝛent quid faciant non ꝓpꝛie pñt dici
velle: ſed volũtas eoꝝ eſt in volũtate parẽtum.
Sed in his oĩbus videt̃ valde ꝯſiderãda ⁊ põ/
deranda reſponſio beati Tho. in dicta. q. q̃uis
enim ſimpliciter querat vtrũ pueri iudeoꝝ in/
uitis parẽtibus ſunt baptizãdi. non tñ ſimplici
ter rñdet. ſed cum diſtinctione ſalteꝫ implicite.
Nam in coꝛ. q. ⁊ in rñſione ad ar. dicit ꝙ nõ ha
bẽtes vſum rõnis pueri non ſunt inuitis parẽ/
tibus baptizandi. Ergo per ar. a ꝯtrꝫ pueri ha
bẽtes vſum rõnis videt̃ ꝙ poſſint inuitis parẽ
tibus baptizari. qꝛ tũc q̃ꝫtuꝫ ad ea que ꝯcernũt
ꝓpꝛiaꝫ ſalutẽ videnſ ſui iuris eſſe. ⁊ ſic per libe
rum arbitriũ: ſi iam vſum eius hñt. pñt ſe dare
diabolo per peccatum multo magis deo per fi/
deꝫ ſacrã. Tota ergo difficultas huius materie
videt̃ in hoc ꝯſiſtere. Utrum in pueritia exiſtẽs
iudeus vel iudea habeat vſum rõnis vt ſic poſ/
ſit. vel nõ habeat vt ſic non poſſit inuitis parẽti
bus baptizari. Et cuꝫ pueritia dicat̃ durare per
ſeptẽniuꝫ poſt infantiã. ꝙ quis in ꝑncipio pue/
ritie dicatur habere vſuꝫ rõnis. ſicut in medio
vel circa finẽ nõ videt̃ rõnabilr dictũ. Unde qð
dicit glo. ſup. c. Pueris. de delictis puerorũ. ꝙ
habẽt vſum rationis ⁊ peccare poſſunt cuꝫ ſint
doli capaces. ſ. poſt ſeptẽnium infantie. expien
tia docet. vt in pluribus hoc veruꝫ non eſſe. Et
qð dicit. c. Pueris. ꝙ etſi peccata carnalia non
poſſint perpetrare pueri: poſſunt tamẽ alia cõ/
mittere. vt mẽdacia periuria. ⁊ huiuſmodi. Ad
uertẽdum ꝙ tex. c. Pueris. dicit grãdiuſculis.
grandes aũt pueri dicẽdi ſunt non a pꝛincipio
pueritie ſed a medio vel circa finem: qð ſentire
videt̃ Petrus de anch. ꝙ. ſ. circa medium pue/
ritie. vel vltra incipiat habere vſum rationis. ⁊
beatus Tho in. iiij. di. xj. q. viij. ar. vlt. ad. ij. q.
dicit. ꝙ pueri in. xj. xij. vel. xiij. anno poſſunt ſe
cõicare. ſi appareãt ſigna deuotionis. qꝛ pꝛeſu/
mi põt in eis vſus rationis. Et Gaſpar calð. in
dicto ꝯſilio ſuo queſtionẽ de puero iudei duo/
dẽni. de quo determinat inuitis parẽtibus poſ
ſe baptizari. quia ſatis poteſt ꝑſumi de aliquo
vſu rationis in eo. ⁊ ſic in fauoꝛeꝫ fidei poterit
baptizari etſi nõ clareſcat omnino de vſu ratio/
nis. At vbi cõtrariuꝫ appareat ſcilicet de tali de
fectu non videtur baptizandus. quia nec in fa/
uorem fidei fienda eſt alicui iniuria vel iniuſti/
tia. Accedit ad hoc dictum Senece dicẽtis. Er/
rant qui putant ſeruitutem in totum hoĩem de
ſcendere mens ſui iuris eſt. cum ſcilicet habet
vſum rationis: coꝛpoꝛa vero obnoxia ſunt dñis.
Clarius hoc pꝛobat dictũ cõcilij Toletani. diſt.
xlv. De iudeis. dicens. Sicut enim homo pꝛo/
pꝛia arbitrij volũtate ſerpenti obediens perijt.
ſic vocãte ſe gratia dei pꝛopꝛia mentis conuer/
ſione quiſq̃ credendo ſaluat̃. Nec negat̃ quin
alicui pꝛeter cõmuneꝫ curſum poſſit accelerari
vſus rationis: ſiue ex cõplexione naturali vt ac
cidit in puero quinquẽnio. quẽ refert Greg. ex
blaſphemia damnatum. in lib. dyalogo. Sicut
etiam aptitudo ad generandum accelerata fuit
in eo. quem refert Hiero. nouem annoꝝ nutri/
cem impꝛegnaſſe. Uel ex ſpeciali gratia dei. ſicut
fuit in Joãne baptiſta acceleratus vſus ratiõis
in cognoſcẽdo chꝛiſtum in vtero. Tho. in. iiij.
diſt. vj. in expoſitione littere. Sed vna hyrũdo
non facit ver ⁊ que a communi iure exoꝛbitant
in ꝯſequentiam non ſunt trahenda. de reg. iur.
lib. vj. Sit ergo cõcluſio. vt ſm ꝙ exiſtimari po
teſt de dicta puella vtrum habeat vſum ratiõis
vel non ita fiat. Notatur etiaꝫ ꝙ ſi puella iudei
efficitur chꝛiſtiana: pater eius iudeus poteſt co
gi ad dandum ei dotem cum nubit ſm faculta
tem ſuam de eo quod licite acquiſiuit. nõ autẽ
de vſuris ⁊ alijs obligatis reſtitutioni.

¶ De intentione .§. x.

baptizantis an ſit neceſſaria ⁊ qualiter. ¶ No/
ta ſm Pe. de pal. diſt. vj. ꝙ circa hoc eſt duplex
opinio. Pꝛima eſt ꝙ requiritur intentio in ba/
ptizante: nõ quidẽ actualis que ſemꝑ ⁊ actu cõ
mittetur actum baptizãdi cum ⁊ in modico ſer
mone vix ſit poſſibile quin interrũpatur inten/
tio. ſed ſufficit ꝙ ab intentione procedat: qꝛ in
opib⁹ meritorijs in q̃bus tñ vel plus eſt neceſ/

ſaria intētio opantis nō plus reqritur nec etiā requirit rectitudo intentionis. vt. ſ. baptizet ad purgandū pctm̄ illius. Naz ꝛ baptizans ꝓpter ſalutē ꝯferendā vere baptizat. de conſe. di. iiij. Non illō. Sꝫ requiritur intētio faciendi quod facit eccleſia in baptizando: quod nō eſt ſic itelligendū quod facit eccleſia romana aut iſta vel illa. ſed qđ xp̄s ordinauit ꝛ facit eccl̄ia catholica quecūqꝫ ſit illa. q: ſicut nos intēdimus facere quod facit eccleſia noſtra ꝛ nulla alia. Silr̄ intēdūt facere greci ꝛ heretici qđ facit eccleſia illorum ꝛ nulla alia. Eccleſia aūt illorum eſt ſynagoga ſathane: ꝛ tamen nō rebaptizamus ab eis baptizatos. Et hoc q: intēdunt facere quod chriſtus inſtituit ꝛ dare verū baptiſmum: lꝫ putent nos nō dare verum baptiſmū. ꝛ hoc ſufficit. Secūda opinio eſt ꝙ ſola expreſſio verboꝝ ſufficit: quia ſunt quedā ſacramenta in quibꝰ homo nō eſt principale agens: ſed iſtrumētale ꝛ tunc nō requiritur eius intentio interior: ſed ſufficit exterior expreſſio per quam ſaluatur veritas verbi. Dicit enim baptizo te: cōfirmo te: inūgo te: vel hoc eſt corpus meū. que oia vera eſſe poſſunt: ſiue ille intēdat ſiue non intendat Et precipue ꝑt hoc dici de baptizante. vbi baptizans eſt ſicut applicans formā ad materiaz ꝛ cauſam ſine qua non. Sicut etiam in applicante ignem ad ligna abſqꝫ hoc ꝙ intenderet comburere comburit. Sed in aliis ſacramētis que requirunt characterem in miniſtro requiritur miniſtri intentio. vt in confirmando: in vngēdo: in ordinando: abſoluendo: conficiendo: in matrimonium contrahendo. Concedunt etiaz iſti de baptiſmo. ꝙ requiritur intentio in miniſtro proferendi verba ꝛ applicandi materiam ſicut facit eccleſia: ſed non requiritur intentio aliquid operandi. Unde ſi baptizans intendit ludere vel deludere. vult tamen dicere ꝛ facere exterius quod facit ꝛ dicit eccleſia. ſcilicet immergendo ꝛ verba forme dicēdo ꝛ facit ac ſi intendit baptizare baptiſmum ipetens vel petēs pro paruulo: eſt vere baptizatus: quia eccleſia que eum poſuit miniſtrum non intendebat decipere. Etſi ipſe diceret. ꝙ intēdebat ludere nō baptizare nō eēt ei credēdū da rebaptizādum: imo nec ipſemet qui eſt certus de ſe intētiōe debet rebaptizare. ſecus autem eſſet ſi etiam baptizatus intendebat ludere: quia tūc non eſt baptizatus. Dicit tamen ipſe Petrus. ꝙ prima opinio tanqꝫ cōmunior ꝛ tutior eſt tenenda. Sꝫ quia etiam ſcđa ſuſtineri poſſet. Fides aūt nō requirit in baptizante: q: infidelis vere baptizat.

¶ De ficte acce- §. xi.

dentibus ad baptiſmum. Dicit Aug. de conſe. di. iiij. c. Tunc valere dicitur Tunc incipit. valere baptiſmus cum fictio recedit. Sed notādū iij. p. q.
primo ꝙ hꝫ Pe. de pa. poſt Tho. quot modis lxix. ar.
ꝯtingit fictio. Primo mō qui nō credit. Secun- ix.
do qui indeuote accedit. Tertio qui ꝯtemnit vt ridendo ꝛ iocando accedēs. Quarto cū aliter celebrat. i. ꝯtra ꝓhibitionē eccleſie ſuſcipit: vt ab excoicato vel ꝯtra cōem ritum eccleſie: qđ in omni ſacro obſeruandū eſt de al's celebrēt. al's ꝛ fictio incurrit ꝛ fructus ꝑditur. Dicit aūt aliqs fictus reſpectu ſuſceptionis ſacri q: cum ꝓtendit ſe velle ſuſcipere ſacr̄m ipſo facto oſtēdit ſe diſpoſitū ꝛ paratū: ꝛ tn̄ nō eſt cum ſit in ꝓpoſito peccandi. Fictus aūt ꝑmo mō nihil ſuſcipit: qui ſcꝫ nō credit nec intendit aliqđ ſuſcipē: qꝛ ſicut ad ſacr̄m requirit intētio miniſtri ad ꝯferendum: vt dictum eſt. §. ꝑcedenti. ita ꝛ intētio ſuſcipientis ſacr̄m ſi eſt adultus ꝓpria: ſi paruulus aliena. Un̄ deficiēte intētione ſuſcipientis per fictionē nullū eſt ſacr̄m. Recedēte ergo tali fictione nullus effectus ſequit in baptizato cum huiōi fictione q: nil fuit factū: ſed indiget talis baptizari exquo nondū eſt baptizatꝰ. Qđ verū eſt ſi ꝯſtaret ſed in foro exteriori non creditur volenti ſcđo baptizari. Nec ab irregularitate ei parcit. De aliis ergo modis fictiōis intelligēda eſt auctas Aug. ſupra iducta nō de iſto dicto in qbꝰ cū eſt ibi pctm̄ mortale nō recipit effectum baptiſmi tunc. ſed recedēte illa fictione per ꝯtritionē de ipſa fictione tūc recipit effectū baptiſmi. Sed vtrū per ſolū pctm̄ veniale poſſit hō eſſe fictus dicit Pe. Certum eſt ꝙ ſi reſpectu alioꝝ ſacroꝝ ſicut in coicādo riſus ꝛ iocus ꝛ vagatio mētis faciūt hoiem fictuz: ꝛ per ꝯñs auferūt effectū: niſi qs dicat id quod al's eēt veniale ꝓpter irreuerētiā ad ſacr̄m fieri mortale. Quō aūt recedēte fictiōe baptiſmus habeat effectū ponit idē Pe. tres opi. Prima eſt Joā. in glo. dicti ca. tunc valere: ꝛ iuriſtaꝝ dicentiū ꝙ nō. ſcꝫ virtute baptiſmi fit remiſſio peccatoruꝫ ceſſante fictione: ſed virtute contritionis ꝛ penitentie. Sed hanc opinionē reprobat: q: gloſ corrumpit tex. qui dicit ꝙ baptiſmus valet nō contrito ceſſante fictione. Secunda opinio eſt quorandam modernorum dicentium ꝙ ex diuina ordinatione eſt hoc ꝙ ad characterem ſequatur gratia infallibiliter: vel tūc ſi deſiſtit fictio vel poſtea fictione recedente: ꝛ hoc mō dicitur valere baptiſmus quoad characterem impreſſum: quia ex ordinatione diuina ſequit gratia recedente fictione ſicut a principio fuiſſet: vbi. ſ.
ſi non fuiſſet fictus. ¶ Tertia opinio eſt Thō- ar. viii.
me dicentis ꝙ baptiſmus recedēte fictiōe tunc hꝫ totū effectum ſuū: quia tūc recipit in baptiſmo characterem talē. Character eniz eſt diſpoſitio neceſſitas ad gratiam niſi ſuperueniat impedimentum prohibens eāꝫ ꝛ iſtud ē fictio qua

remota remouetur effectus.i.impedimētū gratie
quo ablato recipit effectū baptiſmi totū. & hanc
opi. firmat idē Pe. tanq̄ veriorē addēdo. q̄ in
ſacrīs imprimētibus characterem eſt ſpālis ne
ceſſitas q̄ ſortiant̄ effectū ſuū recedēte fictione.
alr̄ nō poſſit eoꝝ effectus haberi: q2 non pñt ite
rari: ſed nō ſic in aliis ſacramētis: q2 cum poſ
ſint iterari poteſt effectus eoꝝ haberi. alr̄ ſumē
do. Addit etiā q̄ ſufficit attritio ad tollēdū illaȝ
fictionē. & tūc virtute baptiſmi etiaȝ fictio mor
talis culpa & oīa alia ſequētia delent̄ quoad cul
pam & penā eternā: que habēt ↄnexionē. ſȝ alr̄
mortale poſt baptiſmū cōmiſſum nō remittit̄ ſi
ne ↄtritione: ſed hoc eſt per accidēs. verū eſt tñ
q̄ mortale cōmiſſum poſt baptiſmū ↄfitēdū eſt
nō. q2 aliter non remittat̄: q2 remittit̄ per remo
tioneȝ fictionis ex nāli ↄcomitātia. ſed propter
pceptum de cōfitēdo. vel poſſet dici ecōuerſo.
q̄ ſȝ alr̄ attritio nūc tñ mortale adiunctū impe
dit ne ſufficiat. & tūc pp̄ter vtrūq̄ ſacr̄m preteri
tū & futurū baptiſmi & penitētie remittunt̄ oīa
mortalia. Sed differūt q2 baptiſmuȝ pcedentia
directe. ſequentia aūt ex nāli ↄcomitātia. econ
trario autē pp̄ter penitētiam in voto: q2 & de fi
ctione in baptiſmo hȝ ↄfiteri: & ſolum de pecca
tis poſt baptiſmū. Sed de peccatis ante baptiſ
mum: non hȝ ↄfiteri. Hec Pe. Qd̄ ſi diceret̄ q̄
effect9 in actu requirit cām in actu. ergo &c̄. Rñ
det Pe. hoc eſſe verum de cā in eſſe & de effectu
immediato: nō de cā in fieri.i. diſpoſitiua. Un
de cā in actu gratie efficiēs eſt deus: diſponens
aūt eſt character: vnde ſicut pater relīqt in vte
ro matris illud: v̾tute cuius eo mortuo gñatur
poſthumus: q2 pater eſt cā p̄lis nō immediate:
ſed mediāte diſpōne cuius genus eſt cā in fieri
& nō in eſſe. vnde ipſo mortuo v̾tus formatiua
opat̄. Si ſic in regñatione ſpūali per baptiſmū
ſicut per cām in fieri producitur character qui
recedente fictione eſt diſpoſitio ad gratiam.

De vnitate ba- §.xij.

ptiſmi. Nota q̄ baptiſmus nō debet iterari. Et
hoc ſm̄ Tho. in.iiij.di.vj.q.ij.ar.j.q.j. in corpo
q in.iij. re.q. quadruplici rōne: tum q2 imprimit chara
pte.q. cterē indelibilē: tuȝ q2 dat̄ ↄtra originale qd̄ ſe
lxvj.ar. mel ↄtrahit̄: tum q2 ibi homo cōfigurat̄ morti
ti.ix. xp̄i que ſemel facta eſt: tuȝ q2 eſt ſpūalis genera
tio que ſemel facta eſt. Si ergo certū eſt oīa que
ſunt de ſbā ſacri cōcurriſſe: licet cetera que ſunt
de ſolēnitate defuerint: puta q2 vetula v̾ba ve
re & bene p̄tulit & in aquā imerſit: ſed defuerūt
cathecīſmus & exorciſmus nullo modo eſt am
plius baptizādus. ſm̄ Pe. de palu. nec ſimplici
ter nec ſub ↄditione: ſed caute eſt ſupplēduȝ qd̄
ex neceſſitate vel incaute fuit omiſſuȝ: puta ex
orciſmus & cathecīſmus. Si aūt cōſtat aliqd de
ſubſtātialibus defuiſſe: tūc oīa ſubſtātialia que
ſimul opȝ ↄcurrere ſunt iteranda que iam fue
rūt adhibita etiā alia que ſunt de ſolēnitate ſm̄
theologos. q2 qñ vnū ſacramētum ↄfert̄ & tem
pus patit̄: debita ſolēnitas eſt adhibenda. & nil
de ↄcurrētibus eſt omittēdū: nec eſt vis ſi repe
tunt̄ que ſacramenta nō ſunt: & etiā que ſunt de
ſubſtātia qñ nihil eſt factū: & per ↄñs nō fuit ſa
cramētum nec ſacramēto fit iniuria. Juriſte v̾o
dicūt q̄ nihil eſt iterādū: ſed ſolū eſt ſupplēduȝ
qd̄ fuerat p̄termiſſum. Sed pari rōne: nec ſi ali
quid de ſubſtātialibus fuiſſet adhibitum: illud
eſſet repetēdū & ſic nō eſſet verū ſcd̄a vice pp̄ter
omiſſionē eius qd̄ non eſt adhibitum ſicut nec
fuerat prima vice: nec pp̄ter omiſſionē eius: qd̄
nūc eſt suppletum. Si aūt p̄babiliter eſt dubiū:
vt q2 puer in nemore expoſitus inuenit̄: bapti
zandus eſt ſub ↄditione que habet̄. extra eo.ca.
ij. Premiſſa negatiua. Si tu es baptizatus non
te baptizo &c̄. Idem dicit Rich. in.iiij. de expo
ſito de quo neſcit̄ a quo ſit expoſitus: & a quo ſit
baptizatus tenendū. Dicit etiā Rich. in.iiij.
q̄ ſi exiſtēs in ponte cum paruulo: cuȝ alr̄ non
habeat aquā ad baptizādū intēdēs ſaluti eius
p̄uidere: cum videat ipſum mori: ſi proyciat in
aquā dicēs formā baptiſmi cuȝ intētione bapti
zanti talis nō eſt baptizatus. Et ratio eſt: q2 p̄xi
ma mā baptiſmi eſt ablutio in aqua. quod autē
abluit̄ primo coopit̄ aqua in toto vel parte po
ſtea diſcoopit̄. Unde per primū baptiſmuȝ rep̄
ſentat xp̄i ſepulturaȝ: per ſm̄ reſurrectionē. Ce
teris aūt in caſu p̄dicto puer per actuȝ illius qui
p̄ycit in aquā mergat̄: non tñ eſt actus ordina
tus ex ſui natura ad hoc vt puer abluatur: ſȝ vt
ſubmergatur. Unde ſi euadit baptizandus eſt.
De illo qui ex xp̄ianis eſt natus & inter xp̄ia
nos ↄuerſatus nō eſt in dubiū reuocādum ſm̄
Pe. de pa. niſi nō baptizatus euidētiſſ. me p̄ba
ret̄. extra de preſby. nō bapti. c. ſi. Si aūt vno te
ſte puta obſtetrice aſſerente baptizatus p̄bet̄ be
ne credēdum eſt. Pena rebaptizantis eſt. q̄ pena re
qui ſciēter vel per ignorantiā iuris hoc faceret bapti
vel in faciēdo iuuerit irregularis eſt: & non niſi zantis.
per papā diſpēſandus & nō eſt dubiuȝ q̄ peccat
mortaliter. extra de apoſta. c.ij. Si aūt per igno
rātiam facti p̄babiliter recuſaret̄ ſed rebaptiza
tus ex eo: q2 ignorabat ſe tūc fuiſſe baptizatum
eſt irregularis. vt habetur de ↄſe. diſt. iiij. Qui
bis. ſed per epiſcopū pōt diſpenſari: immo etiā
quidā dicūt talem nō eſſe irregularem: q2 igno
rātia facti excuſat euȝ. Illud enim fuit olim ſer
uatum in odiū rebaptizantiū nūc nō tenet. Te
nēdo primam opinionē: que eſt magis cōſona
textui: ſi querat̄ quare rebaptizans in tali caſu
non ſit irregularis cum pro eo facto illicito ma
gis debeat puniri agēs q̄ patiēs. Pōt rñderi

ꝙ hoc ideo eſt.qꝛ non inuenitur in iure cautū. ꝙ baptizans qui neſcit baptizatum fiat irregularis:ſicut iuenitur de ipſo rebaptizato.⁊ pene non ſunt extendēde:vel etiam de ipſo rebaptizato poteſt dici ꝙ tūc ſit irregularis.ſi poſtquaʒ ſciuit:ratuʒ habuit ſm vnā glo.illius.c. ¶ Itē nota ꝙ etiam in vtero ſanctificati ſunt baptizādi ſm Tho.in.iiij.ſen.diſt.vj.q.j.arti.j.q.iij.in corpore.q.⁊ Pet.tum vt formētur alijs. Unde ex baptiſmo recipiunt characterem.non auteʒ emūdationem ab originali:qꝛ iam per ſanctificationem emūdati ſunt nec de nouo accipiunt primā gratiam.qꝛ iam receperunt in vtero materno ⁊ in tanto robore: vt non poſſint peccare mortaliter:ſed augmentum gratie percipiunt: tenentur enim ad hoc de precepto.quia ſanctitas non excuſat hominem ab obſeruatione precepti ſicut nec a ieiunijs eccleſie.

¶ De adultis pe- §.xiij.

tentibus baptiſmum. Dicit beatus Tho.in.iij. parte.q.lxviij.art.iij.in corpore arti.ꝙ non ſtatim cum ↄuertuntur eſt eis baptiſmus dādus. ſed debet differri vſqꝫ ad aliquod certum tempus.⁊ hoc triplici ex cauſa. Primo propter cautelam eccleſie.ne decipiatur ficte accedentibus tribuens ſacramētum. Secundo vt ante baptiſmum de fide plene inſtruantur. Tertio propter reuerentiam ſacramenti.dum ſcilicet in precipuis ſolēnitatibus.vt paſche ⁊ pēthecoſtes ad baptiſmum homines admittuntur ſi tamē plene eſſent inſtructi.vel infirmitas vel aliud mortis periculum immineret: ſine dilatione eſſent baptizandi. Statuit autem eccleſia predictum tempus ad ſolēnitatem baptiſmi:non ad neceſſitatem eius:quia habet efficaciā ex virtute ſpiritusſancti ⁊ paſſione chriſti:cuiꝰ ſepulture homo configuratur in baptiſmo.vt patet Roma. vj.⁊ ideo in pēthecoſte ⁊ vigilijs paſche. ¶ De iudeis autem ⁊ paganis dicit Hoſtien.in ſumma.ꝙ ſi ex mora ſeu dilatione baptiſmi imminet periculum.quia ſcilicet conuerſus timet ne alij iudei vel pagani ipſum interficiant. ſi hoc perpendit.⁊ tunc eſt citius baptizandus expoſita ſibi fide prout poteſt. Si autem non iminet periculū aliqđ tūc ſunt per octo menſes vel alias arbitrarie inter cathecuminos retinēdi.de conſe.diſt.iiij.Ne qđ abſit.⁊.c.iudei.⁊.c.ſequenti.

¶ De cathecis- .§.xiiij.

mo dicit Pe.in.iiij.ꝙ cuʒ baptiſmi ſaluatio ſit p fideʒ merito requiruntur a baptizato ea que ſunt de neceſſitate fidei. Et hec ſunt tria.ſcilicet fidei ſuſceptio:fidei profeſſio:⁊ fidei obſuatio. Et propter hec tria cathecismus inuētus eſt in quo fit inſtructio de articulis communibus diſtincta ad fidei ſuſceptionem. Fit ⁊ ſponſio ad fidei profeſſionem.fit etiam ſponſio ad fidei obſeruationem. Et quia adultus peccatum proprium habet ⁊ per ſe credere poteſt requiritur hoc ab eo ex neceſſitate ⁊ per ſeipſuʒ. Quia vō paruulus peccatum actuale non habet nec per ſe credere poteſt.requiritur hoc ab eo ⁊ de congruitate.⁊ per vicarium.ſcilicet per patrinum. quia patrinus non reſpondet in propria perſona ſed in perſona paruuli. Et eſt ſenſus.credo: ideſt preſto ſum ſacramētum fidei ſuſcipere ſm Auguſt.expoſitionem.vel intelligitur de obſeruantia fidei in futurum. Et ſic ſm Tho.duplex poteſt eſſe ſenſus. Primus eſt.credo ideſt quādo ad perfectam etatem veniam fidei aſſentiā. Secundus eſt.credo ideſt operam dabo ꝙ ipſe credat.⁊ ſic obligatur puer ipſe ⁊ patrinꝰ:quia de illis ad que omnes tenentur non eſt incōueniens ꝙ vnus obliget alium. Secus eſt in his ad que nō omnes tenentur nec ex hoc ſequitur magnum periculum in tenente ad baptiſmum quātum ad modernum tēpus ſm Thom.quia parētes ſui ſunt chriſtiani ⁊ pbabiliter eſtimari poteſt.ꝙ eum in fide nutrient ⁊ ab alijs quibus conuiuit fidem addiſcet. Secus aūt erat in primitiua eccleſia vbi pueri cuʒ infidelibus cōuerſabātur.⁊ ſimiliter eſſet nūc ſi parentes eēnt ſuſpecti de infidelitate.tunc enim diligētior cura eſſet a patrino adhibenda. Idem Alber.

¶ De exorciſmo .§.xv.

dicit Tho.⁊ Pe.ꝙ licʒ circa hoc plures fuerint opiniones. Melius tamen dicēduʒ videtur ꝙ habet effectuʒ in corpore ⁊ aīa:qꝛ minuit poteſtatem demonis ne tm̄ poſſit in hormineʒ: ſicut ante baptiſmum ⁊ ne baptiſmum et alia bona impediat:ſed predicta poteſtas totaliter in baptiſmo tollitur.de conſecra.diſtin.iiij.cap. Ne quemqꝫ. Ibi ponitur figura de Pharaone qui prius flagellatus eſt poſtea ſubmerſus.

iij.pte. q.lxxj. art.iij.

¶ De ſignifica- .§.xv.

tione ſacralium que fiunt in baptiſmo ſic dicit Pe. Ante baptiſmuʒ fiunt quatuor:que ſignificāt quatuor fienda in baptiſmo. Nā exufflatio ⁊ inſufflatio ſignificant ſpūs maligni expulſionē:⁊ ſpūſſancti infuſionē. Salis linitio grām ⁊ ſapiētiam ⁊ pſeruationem a pctōꝝ futuroꝝ putredine. Saliue contactus circa aures ⁊ nares: ſenſuū ſpūalium aptioneʒ. Unctio olei in pectore:⁊ inter ſcapulas legis dei amorē ⁊ deuotam ſubiectionem. Alia tria fiunt poſt baptiſmum. ſcilicet chriſmatio in vertice ⁊ ſignificat chriſti gratiam ⁊ conformitatē in mente. Cerei impoſitio ſignificat fidei ⁊ morum claritateʒ. Ueſtis candida ſignificat innocētie reſtitutionem.

¶ De cõfirmatione ⁊ miniſtro eius ⁊ materia ⁊ forma ⁊ effectu. Caplm.xiiij.

Sequitur de confirmatione de qua dicit̃ Act.viij. Imponebãt manus ſuper illos.ſ.apli ⁊ accipiebãt ſpm̃ ſanctum. Et dicitur iſtud ſacramẽtum chriſma rõne materie: cõfirmatio ratiõe effectus: manus impoſitio ex modo dãdi. Unde dicitur de ꝯſe.diſt.v. Oẽs fideles.poſt baptiſmum recipere debẽt per manus impoſitionẽ ſpiritũſanctum: vt pleni chriſtiani inueniant̃. Quod ſit ſacramẽtũ ꝓbat̃: q: omne ſacrãs mẽtem cum ſigno viſibili ad ſpãlez effectuz eſt ſacr̃m: ſed ꝯfirmatio eſt tale.vt infra patebit. Unde de ꝯſe.diſt.v. De his dicit̃. Scitote vtrũq3.ſ.baptiſmum ⁊ chriſma magnũ eſſe ſacramẽtuz. Inſtituit aũt chriſtus ſm̃ Pe.de pa. ipſum: cum paruulis manus imponeret. Luce xviij. Figuratiue tñ.vnde non videt̃ ꝙ eis contulerit illud ſacramentũ: q: eius vſus non ꝯueniebat ante miſſionez ſpiritusſancti. Uel etiam al's inſtituit illud ſacr̃m: l3 nõ ſit ſcriptum: apli aũt chriſmati fuerũt die pẽthecoſtes ſine chriſmate deſcẽdẽte ſpiritusancto in igneis linguis Si enim chriſtus ſm̃ ꝙ homo potuit dare effectuz ſacr̃i ſine materia ſacramẽti multomagis ſpiritusſanctus: nec aliam ꝯfirmationẽ illi.cxx. habuerunt ⁊ characterẽ receperunt ſicut nec apli aliam ordinationẽ receperunt ꝗ3 illam.de qua dicit̃ Matth.xxvj. Hoc facite in meam cõmemorationẽ. Quando aũt apli ceteris manus imponebãt ꝯfirmantes vel chriſmate vtebant̃: vel ſi non vtebantur: q: tũc dabat̃ ſpiritusſanctus ſigno viſibili: hoc fuit diſpenſatione.ſ.ſicut etiã diſpẽſatiue baptizabãt in noĩe ieſu. Sed q: nũc ceſſat cã cum nõ det̃ ſpũſſanctus viſibil'r ceſſat ⁊ diſpẽſatio: nec modo Pe.ſi viueret ſine chriſmate confirmaret. Hec omnia Pe.ibidem.

¶ De neceſſitate .§.i.

huius ſacramẽti. ¶ Nota ſm̃ Pe.de pa.ꝙ nõ eſt ſimpliciter neceſſarium.vt dicũt iuriſte: nec ex inſtitutione ꝓpter effectuz eius qui eſt robur ſpirituale: q: de facto ⁊ meritorie põt homo cõfiteri fidem tẽpore ꝑſecutionis per fortitudinẽ ⁊ charitatem que datur in baptiſmo: cum minima charitas ſufficiat ad reſiſtẽdum cuicũq3 tẽtationi. Item non eſt neceſſaria ex inſtitutione chriſti: q: chriſtus nõ promulgauit hoc ſub cõminatione dãnationis vt baptiſmum ⁊ penitẽtiam. Nec ex preceptione ſicut euchariſtiã propter qð iſta tria dicuntur neceſſitatis. Sed hoc videtur neceſſariuz ex ordinatione ecclie: ita ꝙ ſicut homo ex ordinatione eccleſie tenet̃ ſemel in anno ꝯfiteri ⁊ cõmunicare: aliter peccat mortaliter: etia3 ex ecclie ordinatione: ⁊ ſi nunq3 occurrat ꝯfeſſio ꝑſecutionis: tñ tenetur homo ſemel in vita ꝯfirmari ⁊ ſi poſſit ⁊ negligat.l3 ſacramentũ aliter nõ ꝯtẽnat: peccat mortal'r ⁊ dãnat̃ moriẽs: niſi ꝯfirmet̃ tunc ſimpliciter vel niſi peniteat: ⁊ ꝯfiteat̃ de hoc quod in ſanitate potuit ⁊ neglexit. Sil'r ſiquis bellũ mortale intrat qui prius cõfirmare potuit ⁊ neglexit.debet de hoc confiteri vel confirmari ſi poteſt.⁊ ſic intelligitur illud de conſecratio.diſtincti.v.vt ieiuni. Non erit chriſtianus qui non fuerit epiſcopali vnctione chriſmatus ſupple ſi poterit.

¶ Materia autem .§.ij.

huius ſacr̃i eſt chriſma ꝯſecratũ ab epo. Chriſma aũt illud op3 ꝙ ſit cõpoſitũ ex oleo oliuaru3 qð deſignat nitorẽ ꝯſcientie ⁊ balſamo qð deſignat odorẽ bone fame.extra de ſa.vn.c.j. Op3 eti.ĩ ꝙ talis cõpoſitio ſit ab epo ꝯſecrata. Quia enim xp̃s non eſt vſus illa mã nec illo ſacr̃o.ſic nec etiã oleo ſctõ.ideo indiget ꝯſecratõe hmõi mã.ex quo per ꝯtactũ eius nõ eſt ꝯſecrata.ſicut aqua baptiſmi ⁊ ſacr̃m altaris.xp̃s etiam actus oĩum ordinũ in ſua ꝑſona exercuit.⁊ ſic ex vſu ſacr̃i illius etiã ſine mã ꝯſecrauit mãm ſacr̃i ordinis. Ad ſacr̃m enim qð h3 mãm extra actum ſuſcipiẽtis requirẽs miniſtrũ ꝯſecratũ ꝑexigit̃ de neceſſitate ſacr̃i materie exterioris conſecratio. Si ergo nõ fiat inunctio chriſmatis ab epo nil fit. Itẽ ſi ab epo ⁊ chriſmate ſed nõ ꝯſecrato nõ eſt ibi ſacr̃m ꝯfirmationis.nec põt electꝰ cõficere chriſma.ſed oportet ꝙ ſit cõſecratus epo Nõ eſt aũt de neceſſitate ſacramenti ꝙ ſit chriſma ꝯſectum in die cene vel illo anno: ſ3 eſt hoc de neceſſitate precepti: q: ſolum in die cene eſt cõficiendum ⁊ de chriſmate confecto conſecrato illo anno.ar.de conſecra.diſt.iiij. Siquis de alio.⁊ vetus eſt intra eccleſiam exurendum.

¶ Formam etiam .§.iij.

determinata3 habet iſtud ſacr̃m.q: l3 ſacr̃a que nõ hñt mãm aliam extra ſuſcipiẽtẽ: non ſic requirant determinatã formam verboꝝ ſicut penitentia ⁊ matrimoniũ.tamẽ quecũq3 requirunt determinatam materiã exteriorẽ ſuſcipiẽti applicandã: requirũt etiam determinatã formam verboru3.vt baptiſmus: extrema vnctio: eucharistia: ⁊ ꝯfirmatio.⁊ huiuſmodi. Non eſt autẽ forma ꝯſecratio materie. Solũ enim ſacramẽtum eucharistie eſt cuius eſſentia cõſiſtit in cõſecratione materie.cetera võ non. Eſt igitur forma iſta. Conſigno te ſigno crucis: confirmo te chriſmate ſalutis in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Hanc autem formã non habemus ab euangeliſtis ſed a traditione Romane eccleſie: que etiã accepit ab apliſ qui ea3 a xp̃o acceperunt.

iuxta illud .j. Cor. xj. Ego accepi a dño qd̄ ꝛ tradidi vobis Et ſi apoſtoli nō fuerūt vſi hac forma. hoc diſpēſatione fuit factū: ſicut tūc forma baptiſmi: Magis tn̄ vſi credunt. lʒ non legat: qꝛ occultabāt formas ſacramentorum propter irriſiones gentiliū. Et qꝛ in ſigno crucis oīa ſacramenta pficiunt. de cōſe. diſ. v. Nunquid. iō dr̄. cōſigno te ſigno crucis: cōfirmo te chriſmate ſalutis. notat ibi materia ſalutis. finis qui eſt effectus ſacramenti. In noīe prīs ꝛc. dicitur ad deſignandū cām principalē in effectu cōferēdo ſacramēti de mutatiōe forme idē ſentiēdū erit qd̄ de mutatiōe forme baptiſmi. de q̄ ſupra.

¶ Effectus autē .§. iiij.

iij. pte. q. lxxij. ar. v. cōfirmationis ſm̄ Pe. de pa. poſt Tho. eſt triplex. Primꝰ eſt impreſſio characteris. Cū. n. cōfirmatio ſit ſacrm̄ quo hō deputat ad aliquod ſacrū puta ad cōfeſſionē fidei ꝛ cōſtantē eiꝰ defenſionem. ideo characterem imprimit ſicut videmus ꝙ hiis qui ad militiā eliguntur impmitur aliqd̄ ſignū pmanens. puta ꝙ aureis paramētis in armis ꝛ equeſtribꝰ inſtrumētis vtunt ad differentiā alioꝝ. Et olim militibus in brachio vel in alio loco: cauteriū iprimebant. Conueniēs eſt igit ꝛ milites xp̄i aliquod charactere diſtingui ꝛ cōſignari. Eſt aūt diuerſus iſte charactere a charactere baptiſmali ꝛ ordinis: ꝛ p̄ſupponit characterē baptiſmi ad eſſe: quia nō baptizatus non eſt ſuſceptibilis confirmatiōis. Sed character confirmationis preſupponit ad characterem ordinis ad bene eſſe: qꝛ etiaʒ ſine ipo ſi quis ordinaret reciperet ordinē: ꝛ qꝛ character idelibilis eſt. ideo iſtud ſacramentū non eſt iterandū. j. q. j. c. Manus īpoſitio. Reconfirmatus tamē ignoranter non eſt irregularis. ſicut rebaptizatus ignoranter. Et ratio eſt quia c. qui bis de cōſe. di. iiij. loquitur de rebaptizato ꝛ nō de recōfirmato. ꝛ pene nō ſunt extēdende. ꝛ marie irregularitatis. vt dicit de ſent. ex coi. c. Is qui. li. vj. ¶ Scd̄s effectus ꝯfirmationis eſt gr̄a ſacramentalis que eſt diſticta a gr̄a ſacramētali baptiſmi. Qd̄ eniʒ per iſtud ſacrm̄ homo deputat ad aliquod ſacrū quod digne ſine gratia fieri nō poteſt. quia nō eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. ¶ Item quia deputat ad opus arduiſſimum: ꝛ maxime charitatis. ſ. ponere aīam pro xp̄o cum deus nō deficiat in neceſſarijs. Ideo in hoc ſacro datur gratia ꝛ plenitudo gr̄e precipue ad robur. vt de cōſe. di. v. Nouiſſime. pficit autē gr̄a ſacramentalis cōfirmatiōis gratiā ſacramētalē baptiſmi. ſicut vna virtus pficit aliam a ſe differentem ſicut fortior minꝰ fortē. Uñ de cōſec. di. v. De his. dr̄ ꝙ vnū ſine altero pfici nō poteſt. ſ. baptiſmus ſine confirmatiōe qñ. ſ. pōt haberi ſicut nec liberalitas ſine magnanimitate. Gratia vero gratū faciēs que eſt vna in oībus ſacris: collata in baptiſmo ſi perſeuerat ꝯfirmatiōe perficitur: qꝛ eentialiter auget: ꝛ aucta merear pfici. Et propter hoc dicit quis per ꝯfirmationē eē plenus xp̄ianus vt de cōſe. di. v. Oēs. ¶ Tertius effectus eſt cognatio ſpūalis non ſolū impediēs matrimonium: ſed etiā dirimēs ꝯtractū. Et hec cognatio in confirmatiōe ꝯtrahit inter ꝯfirmatum: ꝛ eū vel eos qui tenēt ad ꝯfirmationē. Itē inter ipm ꝯfirmatū ꝛ filios naturales tenētis ad cōfirmationem cum cōiugibus ſuis. De hoc tamen vide. ſ. ti. j. c. xv. Sed inter ipſos tenētes ad ꝯfirmationē ſicut nec etiā inter tenentes ad baptiſmum nō ꝯtrahitur adinuicē cognatio ſpiritualis. Et qͣuis regulariter vnus tm̄ debeat tenere ad ꝯfirmationē ſicut ad baptiſmum: vt de conſe. di. iiij. Non plures tn̄ ſi plures tenētes ſint ad oēs extēditur cognatio iſta. Item non cōfirmatus non debet tenere ꝯfirmandū. ar. di. iiij. In baptizante. Item nec vir vxorem nec vxor virum alioquin iure petendi debitum carebūt ſi ſciēter facerēt. ſecus ſi ignorāter. xxx. q. j. De his. de hoc etiā. ſ. ti. j. Item conſanguinei vel affines non debent ſe mutuo tenere: quia ſufficit vinculum carnale vel naturale.

¶ Quibus debet .§. v.

dari ꝯfirmatio: ꝛ de circūſtantijs circa deuotionem eius. Nota ſm̄ Pe. de pa. Primo ꝙ debet dari oībus baptizatis non aūt nō baptizatis: et hoc dr̄ de ꝯſe. di. v. Omnes fideles: qui omne dicit nihil excludit. Unde ꝛ mulieribꝰ ſicut viris dandum eſt: qꝛ ꝛ mulieres pro xp̄o dimicauerunt ꝛ mōſtruoſi ꝛ hermophroditi ꝛ ſurdi ꝛ muti. Item infirmi ꝛ morientes poſſunt ꝛ debent ꝯfirmari: qꝛ tūc iminet pugna inuiſibilis contra hoſtē: ꝛ qͣuis ꝯtra talē pugnam nō det ꝯfirmatio: expedit nihilominus vt morientes adnumerent militie xp̄i: ꝛ inde magis nobilitentur ex tali ſigno. Eſt enim character quilibet ſm̄ Tho. beatis ad augmētū glorie accidētalis ſicut ꝛ dānatis ad augmētū pene. ¶ Nota ſecundo ꝙ paruuli etiā pn̄t ꝯfirmari: qꝛ ſi nō tūc tn̄ poſtea habebūt forte ꝯteri ꝛ minus habent de fictiōe: tn̄ qꝛ hoc ſacrm̄ iterari non dʒ: ꝛ non ſic preſumit de conuerſato inter xp̄ianos: ꝙ ſit chriſmatus: ſicut ꝙ ſit baptizatus. ideo non expedit ꝙ paruuli ꝯfirmentur ante ſeptēnium vt poſſint melius recordari poſtea ꝯfirmati qbus ꝛ pp̄ter hoc ſolet dari alapa: ſaluant tn̄ paruuli baptizati etiā ſine confirmatione. ¶ Nota tertio ꝙ eſt facienda tantū in fronte talis chriſmatio ſeu inunctio. extra de ſa. vncti. c. j. Qꝛ vt magis audacter ꝛ ſine timore ꝛ rubore hō confiteatur xp̄m datur ꝯfirmatio. ꝛ ideo potius in frōte fieri dʒ iij. p. q. lxxij. ar. v. ad. j.

te fieri dʒ

et fieri debet vbi magis apparet hmői paſſio/
nes. ¶ Nota quarto φ debꝫ frons ligari quo/
uſqꝫ chriſma deſiccet. nő opꝫ aűt φ pãnus ſe/
ptẽ diebus ligato capite portet: ſed φ ſeptẽ die
bus caput a lotione ſeruet. ⁊ hoc pp reuerẽtiã
chriſmatis ⁊ pp ſeptez dona ſpirituſſcti. ¶ No
ta quinto φ dꝫ ab aliquo teneri qui ꝯfirmatur
nec tñ iſta tentio eſt de neceſſitate ſacramẽti: qꝛ
⁊ ſine ipſa daret: ſed ex pcepto ſi adſit facultas
Cõgruit aũt tẽtio huic ſacro: qꝛ ꝯfirmãdus vt
infirmus ꝯfirmari petit. ⁊ iõ alio vt baculo ſu/
ſtẽtat quaſi infirmus: et mulier etiã tenere põt
¶ Nota ſexto φ adulti admonẽdi ſunt pmitte
re ꝯfeſſionẽ ante ꝯfirmationẽ. vt de ꝯſe. diſt. v.
Ut ieiuni. Et hoc in omni ſuſceptione ſacramẽ
ti: poſt baptiſmũ obſeruãduz eſt ab eo qui poſt
baptiſmũ peccauit mortalr: qꝛ ſcđa tabula poſt
naufragiũ eſt pnia. vt dicit Hiero. de pe. diſt. j.
Et iõ poſt naufragiũ. i. mortale poſt baptiſmũ
cõmiſſuz ad eã priuſqꝫ ad aliud ſacrm recurrẽ/
dũ eſt. Ui ꝯtritus anteqꝫ ꝯfeſſus ſi cõmode pt
nec euchariſtiã nec extremã vnctionẽ: nec ordi
nẽ nec ꝯfirmationẽ ſuſcipe debet. ¶ Nota 7°
φ ieiunis ⁊ a ieiunis dari dꝫ ⁊ ſuſcipi. de ꝯſe.
di. v. Ut ieiuni. ⁊ c. ſe. qđ de oi ſacro itelligẽdũ
eſt. Uñ nec poſt prandiũ ſine magna ⁊ iuſta cã
ꝯfeſſio facieda eſt maxime de mortalibus. Eſt
aũt iuſta cã ſi hõ timeat obliuiſci pctm differẽs
in craſtinũ vel ſe nõ habiturũ tẽpus ita oppor/
tune: ⁊ ſilr ſi epõs debeat mane recedere: q poſt
prãdiũ paratus eſt ꝯfirmare. ¶ Nota octauo
φ in oi loco dum tñ decẽti ⁊ honeſto põt epũs
ꝯfirmare ſine pctõ: nõ ſolũ in eccla: ſed ex̃: licꝫ
chriſma ſolũ in eccla ꝯfici debeat: qꝛ qđ nõ eſt
phibitũ eſt ꝯceſſum. nõ tñ ex̃ locũ ſue dioceſis
debet ꝯfirmare: ſicut nec alia ſacr̃a vel ſacr̃alia
miniſtrare etiã ſubditis. Nec archiepõs ſubdi/
tos ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ dum viſitat: ſed nec in
dyoceſi ſua debet alterius dyoceſani ſubditos
ꝯfirmare ar. xvj. q. j. Interdicimus. ⁊ hoc niſi
ex cõmiſſione vel licẽtia: tñ ꝯfirmãdo nõ ſubdi
tos: vere ſacrm preſtat. Et lꝫ peccet: nõ tñ efficí
tur irregularis vel ſuſpẽſus. ¶ Nota nono φ
tpe interdicti dari poteſt: ſicut ⁊ baptiſmus ⁊
chriſma ꝯfici. ex̃ de ſen. excõ. c. Super eo. tim.
quoniam. lib. vj. omnia idem Pe.

¶ De miniſtro .§. vj.

huius ſacri. Nota φ ſolus epũs põt ex officio
ꝯfirmare ſicut ⁊ chriſma ꝯficere. Eſt autez ma/
l.3.pte. gna qđ inter doctores. vtruz ſimplex ſacerdos
q.lxxiij poſſit ꝯfirmare. ⁊ oẽs in hoc ꝯcordãt. φ ſine di/
ar.viij. ſpenſatione ſeu cõmiſſione pape nõ pt: etiã ſac
ad pri/ nihil agit: ſed ex cõmiſſiõe pape põt ſacerdos
mum. ꝯferre ꝯfirmationẽ ⁊ minores ordies: vt tenet
Tho. ⁊ Pe. de pa. ⁊ glo. di. xcv. Peruenit. Un
Grego. papa diſpẽſauit ⁊ pmiſit ad tollendum
ſcandalũ ſacerdotes chriſmare: nec eſt creden/
dum φ in hoc diſpẽſaſſet ſi nõ potuiſſet nec di/
cẽdũ φ errauerit. Põt ergo cõmittere papa: vt
dicit Pe. de pa. ſi eſt ꝯſecratus ſimplici ſacer/
doti ꝯferre ꝯfirmationẽ ⁊ ordines minores: qꝛ
hec ſunt ordinata ad corpus xpi myſticuz. ſup
qđ eſt plenitudo ptãtis cõmittẽtis. Et cõmiſſa/
rius eſt capax poteſtatis perfecte ſuper corpus
xpi myſticũ cum habeat poteſtatẽ ſuper veruz.
Sed papa nõ põt cõmittere ſacerdoti poteſtatẽ
ꝯferendi maiores ordines: nõ quia cõmiſſari/
us nõ ſit capax: ſed qꝛ cõmittens nõ habet ple/
nitudinem poteſtatis reſpectu ei9 qđ cõmittit
ideſt reſpectu corporis veri ad quod hꝫ actum
quaſi immediatum ad oẽs maiores ordines.
Gratia. di. xcv. §. ſed illud. dicit φ forte in extre
ma neceſſitate ⁊ ꝯſuetudine in abſentia epiſco
pi poſſunt presbyteri chriſma cõferre. Sed de/
cretalis quito de conſue. dicit contrariũ: qꝛ ſci
licet corruptela eſt ⁊ nil agit. Idem dicit glo. ſu
per. c. Peruenit. diſti. xcv. ⁊ ita tenẽt theologi.
Nota ergo in illo ca. peruenit. φ Grego. ad tollẽ
dum ſcandalum diſpenſauit φ presbyteri con/
ferrent chriſma. Item papa non poteſt cõmitte
re inferiori ſacerdoti confirmare ⁊ ordines mi
nores dare: non propter defectũ cõmittentis ⁊
ſed quia cõmiſſarius non eſt capax poteſtatis p
fecte ſuper corpus chriſti myſticũ ad quam per
tinet cõfirmare ⁊ ordines minores dare: quod
ſolis epiſcopis reſeruatur: eo φ non habet po/
teſtatẽ perfectaz ſuper corpus xpi veꝝ ſcꝫ ad cõ
ficiendũ. Sed ꝯtra predictã ꝯcluſionem ab ali/
is qui ſunt ꝯtrarie opinionis. arguit ſic. De in/
tegritate cuiuſlibet ſacramẽti ſũt materia ⁊ for
ma ⁊ miniſter ſed per papã non põt immutari
materia ⁊ forma ſacramẽtorum: ergo nec mini
ſter. Aut ergo miniſter ꝯfirmationis eſt epõs: et
ſic alteri papa cõmittere nõ põt: aut ſimplex ſa
cerdos: ⁊ ſic abſqꝫ pape ꝯfirmatione hoc poteſt
ſed iſtud ab oibus negat. ergo ſequit primuz.
Rñdet idẽ Petrus φ cum ſacerdos fiat epõs: φ
miniſter huius ſacramẽti ſit ſacerdos epõs quia
nec põt eſſe epõs niſi ſit ſacerdos: immo nõ vide
tur alius character ſed idẽ tamẽ plenior chara
cter ſacerdotis: hoc ſcꝫ diſpenſando φ ſimplex
ſacerdos ꝯfirmet nõ eſt mutare miniſtrũ quo/
ad ſubſtantiã. Sciendũ eſt φ forte ex diſpenſa/
tione pape ex chriſmate non conſecrato poſſet
dari ꝯfirmatio ⁊ ex oleo nõ ſanctificato fieri in
unctio: qꝛ illa ꝯſecratio eſt quid ſacramẽtale et
nil reale addit: ſed puram relationẽ rõnis dicit
Unde dici põt φ xpũs inſtituit materiã ⁊ ſancti
ficationem eccleſie cõmiſit: qꝛ ſic xpũs inſtituit
φ oleum vel chriſma ſit materia illorum duoꝝ
ſacramentorum eo modo quo fuit per eccleſiã

determinatū. Unde forte nõ eſt idem modus ɔſecrandi apud oẽs: ⁊ q: ɔſecratio illa nõ eſt ſacramentū ſed quid ſacramentale: ideo non videtur in diſpoſitiõe eccleſie. Sed ſicut nullū eſt matrimoniū inter ꝑſonas quas eccleſia reddit illegitimas: ſic non eſſet confirmatio nec inunctio ſi fieret de materia contra ritum eccleſie ꝑparata. Similiter ſi conſecratio epĩ nõ ſit ſacramentum ſed ſacramẽtale: videtur ꝙ papa poſſit circa illud diſpẽſare: vt ſcʒ miniſter ɔferens illa ſacra quibus aliqs preficitur corpi xp̃i myſtico ſit ſimplex ſacerdos ſi ſic eſt a xp̃o determinatum: ꝙ ſit ſacerdos ſm ꝙ placuerit eccleſie ipſuʒ ɔſecrare. Unde qui preeſt eccleſie non poteſt ei cõmittere ſine hac conſecratione. Sed q: generaliter ſtatuit ꝙ ep̃s hec non faciat qui cõtra hoc agit nihil facit: determinationem eniʒ ſacerdotis xp̃s eccleſie cõmiſit: ſed ꝙ ſacerdos eſſet hic determinauit. Unde papa forte poſſet facere ꝙ ſimplices ſacerdotes ep̃m ɔſecrarent ſed reſpectu alioꝝ ſacramẽtoꝝ: que reſpiciunt corpus xp̃i verum: xp̃s determinauit non ſolū ꝙ eſſet ſacerdos ſed etiã qualis ſacerdos: quia epiſcopus ſm ritum eccleſie conſecratus. Unde modū conſecrandi ep̃m eccleſie cõmiſit: ſed eum conſecratū voluit eſſe vlteriori ritu ꝙ̃ ſimplicem ſacerdotẽ: ⁊ q̃uis iſta non probentur tamen iſto modo eſſe potuit: ⁊ iſto modo ſaluari poteſt ꝙ eccleſia romana facit de qua ſupponẽdum eſt ꝙ non errat. Dicit idẽ Petrus. ꝙ papa habet plenitudinem poteſtatis etiam quantum ad conſecrationem in qua etiaʒ alij ſibi nõ equantur: q: licet omnia ſacra poſſint alij epiſcopi conferre ſicut ipſe: tamen in ſacramentis conferendis alij tenentur ad modos conſecrandi ad quos ipſe non tenetur in multis conſecrationibus habet poteſtatem excellentie: quia ſine illis poteſt res conſecrare: ex quo conſecratio eſt per inſtitutionẽ eccleſie. Habet etiam ſm oẽs plenitudinem poteſtatis q̃tum ad iuriſditionem in qua nullus ei equatur: ⁊ ad iſtam iuriſditionem pertinet cõmiſſio omnis: quia, vt dicitur. ff. de iuriſdi. om. iu. l. eo. in iuriſditiõe continetur iudicis dandi licentia. Unde licet confirmare ⁊ conſecrare ſit conſecrationis: cõmittere tamen iſta eſt iuriſditionis.

¶ De extrema vnctione quoad materiam formam miniſtrum ⁊ effectum.

Capitulum. xv.

Extreme vnctiõis ſacramentuʒ inſtituit xp̃s. ſed Apoſtolus Jacobus promulgauit. di. v. ca. ſue epiſtole. Infirmatur aliquis i vobis inducat preſbyteros eccleſie qui orent ſup eum vngentes eum oleo in nomine domini. et oratio fidei ſaluabit infirmum. vt di. xv. Illud dicit Gelaſius ꝙ non penitentibus vnctio iſta fundi non poteſt: q: genus eſt ſacramẽti. Et notandum ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xxiij. ꝙ triplex eſt inunctio eccleſie. Una que nec eſt ſacramentum nec ſacramentale: quia nec per ſe gratiam cauſat nec ad aliquod ſacramẽtum ſuſcipiendū vel ꝑficiẽdū ordinat̃: ⁊ hec eſt vnctio regū. Un̄ non opʒ ꝙ fiat de mã ɔſecrata ⁊ multo minus cum chriſmate. nec in capite ſit vnctio ſed i humero vel armo. Secũda vnctio eſt ſacralis ſed non ſacr̃m: q: ſcʒ ad ſacr̃m ordinatur vel ſuſcipiendū vt olei vnctio ad cathecuminos vel ꝑficiendum vel digne cuſtodiendū ſicut vnctio q̃ baptizatur inungitur in vertice chriſmate: ⁊ q: ep̃s chriſmate in capite ⁊ manib⁹ ⁊ altare chriſmate ⁊ preſbyter oleo in manibus vngit̃. Un̄ ⁊ Hoſti. reprobat opinionẽ Goff. qui dicit. ꝙ manus preſbyteri inungit̃ chriſmate. Tertia inunctio eſt ſacr̃ʒ per ſe. ⁊ illa eſt duplex: q: vel chriſmatis in frõte per ep̃m vel olei ſancti per ſacerdotem in organis ſenſuū infirmi per ſacerdotẽ ⁊ quilibet haꝝ eſt ſacr̃m per ſe. De his vnctiõibus ⁊ ſignificatione earum habet̃ extra. de ſa. vnc. c. j. Et licʒ fiant plures vnctiones. eſt tñ ſm Tho. vnum ſacr̃m vnitate que eſt ex parte finis quia ad vnū cauſandū ⁊ ſignificandū ordinantur. ſcʒ ſanationẽ ſpũalẽʒ. Ultima tñ vnctio eſt formalis reſpectu precedentiū ⁊ agit in virtute eaꝝ: ⁊ tunc datur effectus ſacramenti.

triplex vnctio.

ſũ. di. xxiiij. q. j. ar. x.

¶ Materia huius .§. i.

ſacramẽti remota eſt oleū oliuaꝝ. Et lʒ papa poſſet facere ꝙ oleū nucū fieret vnctio ad cathecuminos ⁊ vnctio manuuʒ ſacerdotis: q: ſacralia ſunt: non tñ poſſet facere ꝙ oleum nucum etiaʒ conſecratū daret̃ extrema vnctio: q: ſacr̃m eſt. Unde ſi miſceat̃ balſamum vel oleū nucuʒ vel alius liquor eẽt ꝓcepti tranſgreſſio: ⁊ ſi mutaretur ſpẽs ꝓpter mixturã: eſſet irritatio ſacri. Hʒ eniʒ oleū oliuaꝝ maximã ɔuenientiã ad ſignificandum eius effectū: qui eſt hilaritas ⁊ claritas mentis: vt declarabitur. Mã aũt propinqua ẽ ꝙ illud oleū opʒ ꝙ ſit ab ep̃o ɔſecratum. nec refert qũo ſit benedictū oleum dūmodo ſit oleuʒ oliuarum. ⁊ talis benedictio qualis a tota eccleſia vel romana ɔſueuit. Unde papa poſſet mutare conſecrationem olei ⁊ alias hmõi: ſed non poſſet inungere oleo nullo modo conſecrato: ſʒ poſſet conſecrare ſicut vult non autem inferior papa hoc poſſet: ⁊ poteſt cum conſecrato commiſceri non conſecratum: dummodo ſit de oliuis: ⁊ totum ſit conſecratum. extra de conſecratio. eccle. quod in dubijs.

¶ De forma hu. §. ij.

ſus ſacri dicit Tho. ꝛ Pe. in. iiij. q̄ eſt depreca/tiua quam inſtituit Greg. ſcꝫ per iſtam ſanctam vnctionē ꝛ ſuam piiſſimam miſericordiam ꝛc̄. Indulgeat tibi deus quicquid deliquiſti p vi/ſum auditum ꝛc̄. Et iſta forma eſt de neceſſitate ſacramenti. Alia eſt forma quam dr̄ inſtituiſſe. Ambro. que eſt indicatiua ſcꝫ vngo iſtos ocu/los oleo ſanctificato in nomine patris ꝛ filij et ſpūſſancti: ꝛ hec forma eſt de bene eſſe non de neceſſitate ſacramenti. Unde nec vſus eius eſt generalis. ſed tm̄ apud quaſdam eccleſias: ꝛ ſꝫ morem illarum eccleſiarū premittitur ante for mam deprecatiuam. Concor. Alber. q̄ ſit cōue/nientior forma deprecatiua. oſtenditur ex ver/bis Jacobi apl̄i. v. ca. ꝛ q̄ infirm⁹ eſt ꝓprijs viri bus deſtitut⁹ vñ indiget ſubleuari orōnibus.

De forma extre/ §. iij.

me vnctionis: illa ſcꝫ. vngo iſtos oculos ꝛc̄. Cō trariū ſentit Pe. de pa. dicens: q̄ ſi alique eccle ſie habent solū formam indicatiui modi: ſicut Ambroſiana ſaltē tēpore Ambroſij vt dicit. nō videtur dicendū q̄ nihil ſit actum: ꝛ lꝫ ꝯueniē tior ſit forma deprecatiua q̄ȝ modi indicatiua: non propter hoc eſt irritum ſacr̄m ſicut in ba/ptiſmo. econuerſo greci vtūtur forma depreca/tiua ꝛ nos indicatiua: ꝛ vterqꝫ vere baptizat. Nec eſt dicendū q̄ beatus Ambro. in hoc erra uerit: q2 ſancti ſi non pepercīſſent in ꝯtradicen do. ſicut nec pepercerūt Cypriano rebaptizanti ab hereticis baptizatos: fatetur tamen q̄ cū di citur vtraqꝫ forma ſimul tunc illa vngo ꝛc̄. eſt diſpoſitio ad ſacr̄m: ꝛ non forma. alS iteraret ſacr̄m: ꝛ q2 nulla forma harum. ſcꝫ per iſtaꝫ vn/ctionē: vel illa vngo ꝛc̄. vel vtraqꝫ ſimul ē ab ec cleſia romana reprobata ſed tolerata ꝛ diſſimu lando approbata. ideo quelibet eccleſia debet tenere ritum ſuum ſicut in trina vel vna aſper/ſione vel immerſione in baptiſmo. Et addit in omni tamen dꝫ inuocatio trinitatis addi ꝛ fie/ri ſignū crucis ꝓpter gn̄alem regulā. de conſe. di. v. Nunqd̄ Hec Pe. de pa. Sed forte illi qui ſunt ꝯtrarie opiniōis dicerēt Amb. cū illa ſua forma ſeu per eum edocta vſum fuiſſe etiā alia forma deprecatiua ſubſtantialiter.

Effectus eius .§. iiij.

di. xxiij q. j. ar. 2 ſcd̄m Tho. in. iiij. eſt quedaꝫ ſanatio ſpūalis: q̄ datur ꝯtra quādā debilitatē vel ineptitudinē q̄ in nobis relinqtur ex pctō originali vel actuali ꝯtra quā debilitatē homo roborat per h̄ ſacrꝫ. Et q2 hoc robur gr̄a facit que ſecū nō patit pec catum. iō ex ꝯn̄ti ſi inuenit pc̄m aliqd̄ mortale vel veniale quoad culpā tollit ip̄m dūmō non ponat obex ex p̄te recipiētis. Secūdarius autē effectus eius eſt ſanitas corporalis: ſed hunc nō inducit niſi ſm̄ q̄ expedit ad finē principalem ſcꝫ ad ſanationē ſpūalē: ꝛ tūc ſemp inducit niſi ponatur obſtaculū ex parte recipiētis. Sed pe. de pa. predicta declarans ſic dicit. Effectus ſpi/ritualis huius ſacri eſt hilaritas mētis non ac/tualis ſed habitualis: q2 imprimit ornatum di/ſponentē ad grām gratūfacientē: ꝛ cū hoc gra tiam ſacr̄alem que eſt qdā virtus hūs ſpālē effe ctum ad fortificandū ꝯtra pugnā tunc iminen tem ꝛ ad remittendū penam que poſt oīa ſacra menta impediret ingreſſum regni. Et infra hoc magis declarans dicit. Morte iminēte iumi/net grauiſſima tentatio inimici qui inſidiat cal caneo. Et q2 aīa que nāliter diligit corpus: ma gis intēta corpori minus intēta eſt ſibi. Depreſ ſio etiam ex memoria p̄cedentiū delictorum ex qbus in deſperationem labi poſſet: ꝛ viſiones terribiles quas patit ꝛ hmōi occurrūt. iō tunc ex his oibus aīa debilior efficitur: ꝛ ſpecialr̄ ex pctis p̄cedētib⁹: ex qbus ſit timida ꝛ īfirma ad actus gr̄e non ſolū habitibus in ꝯtrariū incli/nantibus: q2 tunc ꝓna nō eſt inclinatio ad pec/catum ꝛ forte graui infirmitate tales habitus corrūpuntur. Sed ſit infirma meritorie: q2 qu͂to pluries ꝛ grauioribus aſſentit peccatis tāto magis meruit in tentationibus deſeri: ꝛ tunc grauiſſima iminet tētatio. vnde ꝛ quaſi pugil inungit ꝯtra demonē: ſicut ꝯfirmando contra mundum. Hec ergo eſt īfirmitas ad actus gr̄e differens ab habitu peccator que eſt alia infir/mitas ſpūalis. Aliqn̄ aūt infirmus iam perdi/dit vſum rōnis lapſus in freneſim. ita q̄ pecca re nō poteſt nec penitere. Sed reſtat in eo infir/mitas retardās ab actu glīe ꝛ pena debita pec/cato actuali. Et contra hanc etiam datur vt pu/gnans in fine vincat. ꝛ vincens purgatus ſine alio purgatorio celū intret: ꝛ ꝓpter hec duo in unguntur. Et eſt duplex infirmitas. Itē decla/rans q̄ȝo in aliquo caſu iſtud ſacr̄m poteſt eſſe neceſſariū: ꝛ ꝯſequēter qūo per ipſum dimittā tur. aliqñ mortalia ſic dicit. Laborans in extre/mis ꝛ non valēs ꝯfiteri de mortali qd̄ habet de quo attritus eſt inunctus ſaluabitur. non inun ctus damnabitur. Ponatur etiā eū fuiſſe ꝯfeſ/ſum tamen potuit habere ita imp̄fectum dolo/rem: q̄ fuit fictus reſpectu ſacramenti peniten tie qui tñ erit nō fictus reſpectu extreme vncti/nis. Sicut aliquis nō fictus eſt reſpectu baptiſ mi qui tñ fictus eſt reſpectu pnīe. Maior enim deuotio requiritur in ſuſcipiente reſpectu ſacra menti ad quod per ſe requiritur actus ſuſci/pientis q̄ȝ in eo in quo niſi per accidens. Item ponamus eū excōmunicatū: adhuc forte rema net in peccato: quod delebitur per extremā vn ctionē: quia maior deuotio requiritur in rece/ptione eucharistie q̄ȝ extreme vnctionis.

¶ De miniſtro .§.v.

eius dicit Pe.de palu.ꝙ eſt ſacerdos ꝛ ſolus
ſacerdos:ita ꝙ in nullo caſu aliꝰ ꝗꝫ ſacerdos in
ungere pōt.etiā ex cōmiſſiōe eius ꝛ in ꝗcunqꝫ
neceſſitate.Debet autem eſſe ſacerdos ſuus nō
alienus:ꝛ hoc non quoad eſſentiam ſacramen
ti:quia etiā ſi ab alieno inungeretur:ſacramen
tum reciperet.Sed quoad neceſſitatem precep
ti:quia ſacramēta a ſuis ſacerdotibus vel epi
ſcopis ſunt recipienda.Quod ſi ſciēter aliquis
ab extraneo reciperet pro coipſo peccaret ꝛ fru
ctui ſacramenti poneret obicem.niſi licentiam
ſup hoc haberet.Un̄ niſi piculū mortis īmine
ret ex mora ꝓprij ſacerdotis:nō ſuus ſacerdos
nō debet eū cōicare vel inūgere.alˀs ſic ponen
do ſpem in ratihabitiōe:neceſſitas enim nō ha
bet legem.j.q.j.§.imo.ſicut proprio ſacerdote
abſente qui pōt hꝛi tenet eum audire ꝛ abſolue
re:ſi eſt penitens:ſi petat ſicut de pane alieno:
quē habet morientē paſcere.Sic in omni caſu
in quo ſibi licet abſoluere a peccatis morientē
non ſubditū:tenet per ꝯñs coicare ꝛ inūgere.
Hec petrus.Sed quia ſic religioſis ꝓhibetur
ſub pena excoicationis quā incurrūt ipſo facto
ne adminiſtrent ſacramentum eucharíſtie ꝛ ex
treme vnctionis ſine curatorum licentia.ideo
nec etiam in mortis articulo nullo alio ſacerdo
te exiſtente lꝫ eis dare ſacramenta.alˀs incurrēt
dictā ſententiam de priuilegijs.c.Religioſis.
in cle.de quo vide.ſed audire confeſſionem cu
iuſcūqꝫ in huiuſmodi neceſſitate.bene poſſunt
abſentibus alijs qui ordinarie poſſent eum au
dire etiam religioſi.alij autē ſacerdotes non re
ligioſi ꝛ audire.confeſſionem ꝛ cōmunicare ꝛ
inungere poſſunt ꝛ debent in huiuſmodi caſu.
¶ Et nota ſm Pet.de palude.ꝙ ſacerdos ro
gatus a curato miniſtrare eccleſiaſtica ſacramē
ta morienti in caſu in quo nō poteſt vel nō vult
ire.ſi omittit ire reus eſt anime illius quam ꝗ̄
tum in ſe eſt dānari permittit.cum per accidēs
iſta ſacramenta poſſint eſſe neceſſaria.Et viden
tur neceſſaria ratione precepti ex conſuetudine
generali morientium.Preciſi tamen ab eccleſia
vt excoicati ꝛ ſuſpenſi ab officio nō debent mi
niſtrare hoc ſacramentū.Suſpenſus aūt ſoluꝫ
ab ingreſſu eccłie pōt faciēdo ſibi deferre p ali
um extra eccłiā que ſunt neceſſaria.qꝛ ſi per ſe
acciperet de eccleſia fieret irregularis.¶ Item ſi
cut de licentia excoicati ꝛ ſuſpenſi a iuriſditione
pōt quis audire ꝯfeſſionē ſubditorū illius lꝫ ex
coicatˀ non poſſit delegare.qꝛ illud fit ꝑncipalr
auctoritate iuriſditiōis.hoc autē principaliter
auctoritate ordinis.Sic etiā de licentia excōi
cati poteſt inungere.Itē ſufficit ad inūgendū
vnus ſacerdos.extra de verb.ſigni.Queſiuit.ꝛ
ſi non poteſt hīc adiutorē etiā ſolus hoc poteſt.
qꝛ ſi eēnt plures ſacerdotes vnus tn̄ debꝫ eē ad
hibēs materiā inūgendo.ꝛ ſimul proferēs for
mā.Deficiente aūt illo qui inchoauit vnctionē
debet ſuppleri per alium inſpiciēdo.vbi ille di
miſit niſi inchoando vnā ex illis non perfeciſ
ſet.quia tunc ſupplens inchoabit illam ſolā a
capite proſequendo que reſtant.

¶ Quibus debe .§.vi.

at dari.Sup hoc Pe.de palu.ꝙ ſolū īfirmis in
periculo mortis conſtitutis hītibus vel qui ha
buerunt aliquādiu vſum rōnis petentibus ac
tu vel habitu.Unde ingreſſuris bellū mortale
vel decapitādis nō dat.qꝛ nō ſunt īfirmi.Et ra
tio eſt.qꝛ ea que in ſacramētis geruntur interius
debꝫ repūtari per ea que geruntur exterius.Sed
effectus exterius huius ſacri eſt ſanatio ſpūa
lis.ergo debet repūtari per ſanationē corpora
lem.ſed nullus eſt hmōi ſanatiōis ſuſceptiuus
niſi ſit actu infirmus.Tamē iſta ratio nō eſt de
mōſtratiua.qꝛ nec materia patit.Certum enim
eſt ꝙ in multis partibus ſani inunguntur:ꝛ cura
tio ꝛ medicina adhibent non ſolum ꝯtra mor
bum pñtem:ſed etiā futurū.Nō eſt dāda inun
ctio quibuſcūqꝫ infirmis.ſed grauibus de quo
rum morte ꝓbabiliter timet ꝛ magis credit.qꝛ
ſicut nomē ſonat extremū ſacrm̄ dicit poſt qḋ
aliud non ſperat.non tn̄ per hoc tollit quin po
ſtea adhuc poſſit ꝛ ꝯfiteri ꝛ coicare.ſi prius nō
potuit.Et dicit Pe.de pa.ꝙ primo totū inunge
re ꝛ poſtea ad libitū currere ꝛ dicere.ſ.formam
eſt error ꝛ deceptio aīaꝝ.ſicut ſi puer primo im
mergeret ꝛ poſtea ex interuallo diceret.Ego ba
ptizo te ꝛc̄.aut ſi eṗs traderet librum ordinādo
ꝛ hmōi.poſtea diceret.Accipe poteſtatē ꝛc̄.qḋ
eſt cōtinuationem cauſe diuidere.Soluꝫ enim
hoc pmiſſum eſt in ſacro penitētie vt interual
lo facto hore vel die poſt ꝯfeſſionē que eſt ma
terie exhibitio poſſit abſolui que eſt forme im
poſitio.Secus in his quibus ꝓponēs materiā
imprimit formā his de quibus dubitat vtrum
ſint mortui pōt dari ſub iſto modo.Si es mor
tuus nō te vngo.ſed ſi non es mortuus.per iſtā
ſcām vnctionē ꝛc̄.Si aūt inter ipſas inunctio
nes morit apparēter ipſo cetere que reſtāt ſunt
dimittēde.Recepit tamen inūctus effectū eius
etiā vna ſola pacta.Pueris nondū vſū rōnis
habētibus.ꝛ perpetuo furioſis non debꝫ dari ꝛ
quia eſſet mēdacium in forma dum dicit.quic
quid deliquiſti per viſum ꝛc̄.cum non delique
rint.Sed habētibus lucida interualla ꝛ frene
ticis debet dari:etiam ſi oporteret eos ligare vt
permittāt ſe inūgere.ꝛ hoc niſi ante furiam vel
frenſim eēnt mani:eſte impenitētes.Ante fre
neſim vel antequam amiſerunt loquelam ſi nō pe

fierūt vtrū debeat dari diſtinguēdum:q2 ſi talis erat excoicatus vel male vite notorie:⁊ non extēdit ſigna pnie nō debet tali dari : q2 ſemel malus ſemp pſumit eſſe malus niſi pbet ↄtrariū.de reg.iur.li.vj. Sed ſi bone vite erat non pſumit immemor ſue ſalutis in morte pluſq in vita. Un preſumit ꝙ petiuit lz nō pbet.vel ꝙ petiuiſſet:ſi aduertiſſet ⁊ ꝙ petere voluit. ſz forte nō potuit:nec actualis deuotio requirit in illo:qui eā ī hēre nō pōt. Baptizatis in articulo mortis etiā eſt dāda:q2 etſi p baptiſmum ſit remiſſa ois culpa ⁊ pena:remanet tn̄ pugna contra hoſtē tūc ↄtra quē armat:nec eſt mēdaciuz in forma:q2 etſi poſt baptiſmū nō deliquerunt remāſit tn̄ in eis debilitas mētis que non tollit oino p baptiſmū.deleta oī culpa ⁊ pena. Ex ſenio morietib⁹ dat:q2 ſenect⁹ ē eis pīfirmitate.

In quibus par §.vij.

tib⁹ corpis ſit inunctio ⁊ q̄re. Dicit Pe.de pa. poſt Tho.ꝙ cū iſtud ſacrm̄ det p modū curationis:ſicut in curatiōe corpali ponit medicia in locis vbi radix eſt morbi. ſic debet eē in extrema vnctione:vt.ſ.fiant inunctiones in illis ptibus ſolū in quib⁹ ſunt pncipia pcti mortalis vel venialis. Et q2 radix ⁊ pncipiū peccādi in nobis. Primo eſt vis cognitiua.ſcdo vis appetitiua.tertio vis motiua vel executiua. Uis aūt cognitiua in nobis ortū hēt a ſenſu. ideo i nobis debēt iungi loca ſeu organa quinq ſenſuū.ſ.oculi pp viſum:aures pp audituz:nares pp olfactum:os pp guſtum:manus pp tactuz: qui in pulpis digitoꝝ maxime viget. Sed pp vim appetitiuā inunguntur a quibuſdā renes vl ſcapule pro renibus:⁊ pedes pp vim motiuā. Sed q2 pmū pncipiū actuū noſtroꝝ eſt vis cognoſcitiua.iō illa inūctio que fit ī organis gnque ſenſuū eſt de neceſſitate ſacri ⁊ ſeruat ab oībus. Qd ſi aliqui ſint mutilati in illis organis debet fieri inūctio in ptibus magis ppinquis ad organa amiſſa. Alie vnctiones.ſ.ad pedes ⁊ renes non ſunt de neceſſitate ſacri. Un in eis fiēdis vel dimittēdis ↄſuetudo eccle ſue ſeruāda eſt. De his qui nunq habuerūt mēbra: vt cecus natus videt dicēdū ꝙ ſit omittēda inunctio in tali ſenſu:q2 nunq deliquit p viſuz: vel pōt dici ꝙ cuz pctm̄ ſit eſſentialr in voluntate nō in ſenſu. dr̄ peccare p viſum cecus natus nō ſm opatiōē impatā ſed elicitā:q2 ↄcupiuit videre inordinate. Et q2 nō impmit characterē cuz nō deputet p hoc hō ad ſtatum ſpūalem in hac vita.ideo iterari pōt:⁊ nō ſolū in diuerſis infirmitatibus qn̄ in ſingulis timet de morte. Sed etiā in eadē infirmitate qn̄ eſt diuturna: vt ethica vel hidropiſis quotiēſcūq ex tali infirmitate deducit ad periculum mortis.

De ordine ſeptemplici ⁊ p quē actum imprimat character in ſingulis ⁊ de tpe ⁊ mō ordinationū ⁊ etate ordinādoꝝ ⁊ examinatione eoꝝ.

Capitulum xvj.

DE ſacramento ordinis qd̄ diffiniēs Magr̄.iiij.ſenten. diſt.xxiiij.dicit ꝙ eſt ſignaculū quoddā in quo ſpūalis ptās tradit ordinato.quam diffinitionē ſic declarat Pe.de pa. Et pmo dr̄ ſignaculū quoddā:q2 cuz aliquo ſigno viſibili ⁊ diſtincto quilibz ordo dat. (q d ſit ordo.) Et videt neceſſariū ꝙ vbicūq eſt diſtincta forma in eodē ſacro ſiue in diuerſis ibi ſit ⁊ diſtincta mā ſiue ſpecie in eucariſtia ſiue numero vt in extrema vnctione. Ubi ad ſingulas vnctiones per diſtinctionem vel diuiſionē adhibet diſtincta mā numero. Sed ſi eſt vnus liber in quo ſunt exorciſmi ex vna parte ⁊ pphetie ex alia pte ⁊ euangelia ex alia parte:tūc vnus ⁊ idem liber pōt eē ſignaculum imprimēdi characterem in trib⁹ ordinibus.ſcz exorciſta:lectoratu:⁊ diaconatu:q2 differunt formaliter ſpūalis ptās dr̄ in qua oſtēditur dria inter characterē baptiſmi qui eſt potētia paſſiua ⁊ ordinis que eſt potētia actiua. Cū enim potētia ſit nomē cōmune ad actiuā ⁊ paſſiuam potētiā:ptās importat actiuā. Determinate tradit ordinato:q2 dr̄ ordinato accipe. Unde niſi accipiat manu tāgēdo videt nihil agi: nec ſufficit ꝙ eps porrigat mām niſi ordinandus tangat:q2 qd̄ nō tangit non agit. Unde ſicut aqua que nō tāgit corpus:nō imprimit characterē ſic nec liber vel alia materia ordinis q non tangit ab ordinando. In oibus enī ſacramentis hn̄tibus mām ſenſibilē oportet ipſam ſenſibilē applicari ſuſcipienti ſacrm̄ : maxime quando ↄſiſtit in eius vſu eēntia ſacri:vt in baptiſmo ↄfirmatione ⁊ extrema vnctiōe. Nō autem opz ꝙ tangat cū duabus manibus licet ſecurius ſit. Hec Pe.cui ↄcor. Tho.dicens ꝙ ipa forma oñdit ꝙ contactus ſit neceſſarius : quia dicitur accipe ⁊c. Sed Albertus dicit ꝙ ſufficit porrectio ſacramenti. (i.4.di. xxiiij.q j.ar.j. q.v.ad tertiuz.)

Quamuis ordo .§.i.

ſacer diſtinctus ſit in ſeptē partes.ſcz oſtiariatū exorciſtatum:lectoratum:acholitatū:ſubdiaconatum:diaconatū:pſbyteratū:eſt tn̄ vnuz ſacramentum tm̄ ſm Pe.de pal.in.iiij.diſ.xxiiij.ita ꝙ qlibet ordo eſt de eēntia ſacramenti ordinis quaſi ↄtinens in ſe eēntialē partē. Et non ſoluz ꝙ ſex ordines inferiores ſunt quedā ſacramentalia diſponentia ad ſacerdotiū:ſed nec ſunt ſeptem ſacra ſed vnum tm̄:q2 oēs actiones ſacramentales que ordinantur ad vnū effectū principalem certo modo hn̄dum ad quē nulla eaꝝ

totaliter attingit:ſed ex oībus ſimul iunctis ha
betur ille effectus totalis. Oēs inquā ſunt vnū
ſacrm licet qlibet eaꝝ ſit pars eſſentialis ſacri:
⁊ ſic poſſet dici ſacra:ſic aūt eſt de oib⁹ ergo ⁊c̄.
Maior patet. In oī ſacro eſt mā ⁊ forma:quoꝝ
neutrum eſt vnū ſacrm:ſed vtrūqꝫ ſimul. ergo
vnum tm̄. Itē in eucariſtia vbi tam hoſtia cō/
ſecrata ꝙ̄ calix ꝯſecratus lꝫ quodlibet per ſe cō
tineat eēntialiter ſacrm ⁊ integrū tn̄ ꝓpter vnā
perfectā aīe refectionē ad quaꝫ ordinanł ſunt
niſi vnum ſacrm. Sic in extrema vnctione vbi
ſunt plures vnctiones diſtincte mā ⁊ forma ꝙ̄
rum vna nō eſt diſpoſitio ad aliaꝫ ſicut ſacrale
ad ſacrm:nec oēs ad vltimā:ſed oēs in ſe ha/
bent aliqd de eſſentia ſacri:ſunt tn̄ vnum ſacrꝫ
ꝓpter vnam aīe ſanationē ad quaꝫ ordinantur
que nō ſit niſi per oēs ſimul. Minor apparet :
qꝛ ſicut plures vnctiones ordinanł ad vnā per
fectā aīe ſanationē quā oēs ſimul faciūt ⁊ nul/
la eaꝝ:ſic ſeptē ordines ordinanł ex diuina in/
ſtitutiōe ad vnā miſſam celebrādā vel ad vnuꝫ
corpus dn̄i efficiendū nō quocunqꝫ modo ſed
ſolēniter ⁊ reuerēter. Que ſolēnitas ⁊ reueren/
tia per ſeptē ordinatos in officijs ſuis agentes
cōpletur. Et nullus ordo imo nec vnus ordina
tus hn̄s oēs ordines per ſe ad hoc ſufficit : nec
ſacerdos licet poſſit ꝯficere:nō tn̄ pōt ſolus ꝯfi/
cere illo mō quoad ꝯficiendum nati ſunt ceteri
ordines ſubminiſtrare:ꝓpter qꝺ nec ipſe ordo
ſacerdotij per ſe nec alius eſt pfectū ſacrm ordi
nis:ſed oēs ſimul. Et ꝙ̄uis in ſingulis horum
ordinū rō ſacri ꝯſiſtat eēntialiter non tn̄ equali
ter ſicut rō vite non ꝯſiſtit equaliter in vegitati
uo:ſenſitiuo:⁊ intellectiuo. Sed in ſolo intelle/
ctiuo totaliter ⁊ pfecte in alijs aūt partialiter ⁊ i
perfecte:ſed tn̄ eēntialiter. Sic in ꝓpoſito qui/
libet ordo eſt ſacrm eēntialiter:qꝛ habet eſſenti
alia vtraqꝫ ſed non pfecte niſi ſacerdotiuꝫ. Qꝺ
iiij.diſ. autem dicit Tho. ꝙ tota plenitudo huius ſacri
xxiiij.q eſt in ſacerdotio:eſt intelligendū ꝙ̄tum ad eēn
ij.art.j. tiam illius qꝺ principaliter ⁊ finaliter queritur
q.j.ad in omnibus ordinibus:nō aūt ꝙ̄tū ad pfectio/
ij. nem ⁊ integritatē accidentalē eiuſdē nec quan
tum ad eēntiam eoꝝ que immediate vt propri
us finis queruntur in ſingulo ordine. Niſi eni
ſacerdos ſuſcepiſſet ordinem diaconatus nō li
cite faceret officium diaconatus.

¶ Quare ordines .§.ij.

iiij.diſ. ſunt ſeptem. Et ratio eſt ſm Tho. ⁊ Pe. de pal.
xxiiij.q Omnis ordo ordinaf ad eucariſtie ſacrꝫ. Or
ij.ar.j. do enim miniſtroꝝ eccleſie qui ſūt mediatores
q.ij. inter xp̄m ⁊ populū eſt ad faciendū vnionē po
puli cum xp̄o. Hoc aūt maxime ſit per ſacramē
tum eucariſtie in quo xp̄s ꝯtinetur:totaliter ⁊
a nobis ſumif. Unde dicif ſacrm vnionis. Hec
aūt vnio ſit duplici actu. ſcꝫ per ſacri ꝯſecratio/
nem:⁊ per populi dignā preparationē. In pri/
mo actu deſeruiūt quatuor ordines. ſcꝫ acholi/
tatus. ſubdiaconatus:diaconatus:⁊ ſacerdoti/
um. Sed differenter:quia acholitus habet mate
riam ꝯſecrandam preparare in vaſis nō ſacris
Subdiaconus aūt ponit eam in vaſis ſacris in
quibus ſit ꝯſecratio. Diaconus vero offerre hꝫ
ſacerdoti ꝯſecrandā ⁊ ꝯſecratā diſpēſare ſalteꝫ
ſanguinē in vaſe:ſacerdos aūt hꝫ ꝯſecrare . In
ſcd̄o vero actu ſcꝫ in preparatione ppli deſerui
unt alij tres ordines ſed differēter:qꝛ duo eorū
diſponūt remouendo prohibēs:vel maluꝫ ho/
minem vt oſtiarius:vel malū angelū:vt exorci
ſta. Scd̄o vero preparat lector offerēdo bonam
diſpoſitionē quoad cognitionē veri:⁊ dilectio
nem boni qꝺ ſit legēdo prophetias de xp̄o i ve
teri teſtamento ꝯtentas. Et nota ꝙ omnes ordi
nes aliquo mō dicuntur ſacri:qꝛ ſūt ſacrum .
Sed tres ſupiores vt ſubdiaconatus : ⁊ ſupra
dicuntur ſacri etiam duabus alijs rationibus:
tum quia habent actus ſuos circa ſacramenta
vel vaſa vel eucariſtiam:tum ratione continē
tie quam habent annexam ⁊ continentie votuꝫ
nos deo ſacratos reddit.

¶ Quod in omni .§.iij.

ordine ꝯfertur gratia. Cuꝫ enim dei pfecta ſint
opera:cuicūqꝫ datur diuinitus aliqua potētia
dantur ei ea per que congrue pōt exire in act⁹
illius potētie. Sicut eni videmus in naturali/
bus. aīalibus enim data ſunt membra per que
poſſunt exire in actus potētie aīe ꝯueniēter. vn
de ſicut gr̄a grati faciēs eſt neceſſaria ad hoc ꝙ
hō ſuſcipiat digne ſacra:ſic ad lꝫ ꝙ homo exeq̄
tur actus. Confert etiam maiorē grāꝫ ordo i di
ſpoſito ꝙ̄ alia ſacra. Et maior ordo maiorē gra
tiam:qꝛ maior gratia requirif ad actum ordi/
num digne exercendum ꝙ̄ ad actus cōmunes
⁊ ad maioris ordinis actum maior gratia. vn/
de nihil ſenſibile tm̄ valet ad magnitudinē gra
tie impetrandum ex opere operato ſicut ſacer/
dotij ordo:niſi forte quis dicat de conſecratiōe
epiſcopi ⁊ ſuſceptione eucariſtie.

¶ In quo actu im/ §.iiij.

primatur character cuiuſlibet ordinis in ordi/
natione. Circa qꝺ ſciendum eſt ſm Pe. ꝙ in or
dinis collatiōe per aliqua que ibi ſiunt ſuſcipi/
ens diſponif ⁊ preparatur:vt per benedictiōeꝫ
vnctionē:manuū impoſitionē:⁊ veſtiū cōceſſio/
nem. Per vnicū vero actum imprimif charact
ſcꝫ per inſtrumēti traditionē. Character enim
in ordine res ⁊ ſignū eſt opꝫ ergo ꝙ aliquid ha
beat pro ſigno exterius in quo ꝯferaf. illud au/
tem potiſſime videf eſſe qꝺ magis cum illo ha

bet ſimilitudinē. Illud aūt eſt traditio inſtrumē
ti apti ad officiū oꝛdinis. in quo fit ptātis oꝛdi
nis ſignificatio ⁊ expꝛeſſio verboꝛum in quo fit
ipſius officij determinatio: ⁊ pꝛimum eſt loco
materie. ſcōm vero loco foꝛme. Hec Pet. Sed
nota ſm Pe. de pa. ꝙ aliquoꝝ oꝛdinum eſt tm̄
vnus actus ſeu officium: alioꝛum vero oꝛdinū
ſunt plures actus: quoꝝ tamen vnus eſt princi
palioꝛ altero. In oꝛdinibus ergo illis quoꝛum
actus eſt vnus character impꝛimit̄ in traditiōe
inſtrumenti pertinentis ad actū illū: ſicut oſtia
rio impꝛimit̄ character in traditione clauiū: le
ctoꝛi in traditione libꝛi exoꝛciſmoꝛum cum foꝛ
ma verboꝝ ſingulis coꝛreſpondente. Concoꝛ.
iiij. diſ. Tho. ⁊ Alber. ⁊ Pe. In oꝛdinibus vero quoꝝ
xxiiij. q ſunt plures actus impꝛimitur character in col
ij. ar. iij lation e inſtrumenti ptinētis ad pꝛincipalioꝛe
q. j. actum. Ille aūt actus eſt pꝛincipalioꝛ qui ime
diatius oꝛdinat̄ ad ſacꝛm euchariſtie. Cū ergo
acholiti ſint duo actus ſcʒ poꝛtare cereuʒ: ⁊ poꝛ
rigere aquā ⁊ vinū in vꝛceolis ad ſacꝛm eucha
riſtie: quia iſte ſcōs actus eſt pꝛincipalioꝛ ob di
ctam rōnē character impꝛimit̄ in traditiōe vꝛ
Vbi. ō. ceoli ꝗuis denominet̄ ab alio actu qui eſt ma
ad vj. gis patens ⁊ frequentioꝛ. Thomas dicit ꝙ im
pꝛimit̄ character in hoc oꝛdine ex verbis epi ⁊
traditiōe vꝛceoli ⁊ candelabꝛi ab archidiacono
⁊ magis in acceptione vꝛceoli ꝗ̄ cādelabꝛi. Et
ideo nō ſequitur ꝙ archidiaconus oꝛdinē con
ſeratꝫ cum ſcʒ ipſe non expꝛimat verba foꝛme.
ſed epꝯ. Alber. ⁊ Pe. dicunt impꝛimi characte
rem in acceptione candelabꝛi. Sed dicit Pet.
de pa. ꝙ habet etiam ſubdiaconus duos actus
ſcʒ legere epiſtolam ⁊ materiam euchariſtie oꝛ
dinare ⁊ pꝛeparare in vaſis ſacris. Et qꝛ ſcōs
actus eſt pꝛincipalioꝛ pꝛimo vt de ſe patet ex ra
tione ſuperius dicta ideo impꝛimitur charact̄
ſubdiacono in traditione calicis ⁊ patene va
ue. Concoꝛ. Tho. Alber. ⁊ Pe. Sequitur i pe.
de pa. de diacono eſt magis dubium: habet enī
duos actus vnus eſt legere euangeliuʒ: alius
eſt miniſtrare ſacꝛm vaſis mediātibus. Habet
enim poꝛtare coꝛpus domini in patena ⁊ mini
ſtrare ſanguinem cum calice: nec eſt dubiū qn
actus ſecundus ſit pꝛincipalioꝛ pꝛimo. Et tamē
diaconus in ſua oꝛdinatione non recipit aliqȯ
inſtrumentum pertinens ad hunc actum ꝓpt̄
quod de impꝛeſſione characteris in diaconatu
eſt duplex opinio. Una ꝙ impꝛimit̄ ei charact̄
in traditione libꝛi euangelioꝛum: quia deputa
tio eius ad pꝛincipalem actum non poteſt expꝛi
mi per traditionem rei coꝛpoꝛalis. Cum enim
diaconus habeat poteſtatem ſup contenta in va
ſis ſcʒ coꝛpus ⁊ ſanguinem non potuit hec po
teſtas expꝛimi per dationem vaſis tm̄: quia ſu
per vaſa habet poteſtatem ſubdiaconus: nec ꝑ
dationem materie conſecrate: qꝛ non habet eaʒ
imediate tangere. Uel ideo ⁊ melius: qꝛ illud
quod eſt cōpletum ſacꝛm per ſe: vt euchariſtia:
non eſt materia ſacri alterius: ⁊ maxime cū om
ne totuʒ ſit maius ſua parte. Unde omne ſacra
mentum eſt nobilius ſua materia vel foꝛma: eu
chariſtia autē nobiliſſimum oīum. Opoꝛtuit
ergo ꝙ oꝛdinaret̄ per traditionem inſtrumen
ti pertinentis ad actum ſecundarium ſcʒ liber
euangelioꝛum: ⁊ hec eſt opinio Tho. ⁊ Guiel.
Alia opinio eſt ꝙ impꝛimitur in impoſitione
manuū: per quod datur intelligi: ꝙ applicatur
ad magnum miniſteriuʒ eo ꝙ manus eſt oꝛga
num oꝛganoꝛum diaconus autem per excellen
tiam dicitur miniſter: ⁊ hec eſt opinio Pe. cui
videtur concoꝛ. canon. di. xxiij. Diaconus. vbi
dicitur ꝙ cū oꝛdinatur diaconus ſolus epiſco
pus ei manum imponit: eo ꝙ ad miniſterium
applicetur. Ipſe autem Pe. videtur declinare
ad pꝛimam opinionē. Sacerdos ſimilit̄ habet ad ſ. j.
plures actus: ſed pꝛincipaliter inter oēs eſt con li. xxij.
ſecrare coꝛpus ⁊ ſanguinem: abſoluere autem c. ij. §. 3
in foro penitentie: eſt actus ſcōarius eius ⁊ in
datione calicis cum patena cum materia impo
ſita impꝛimitur character ſacerdotalis. Hec di
cit Tho. vnde ⁊ pꝛimo dn̄s dedit hanc poteſta vbi. ā.
tem conſecrandi diſcipulis in vltima cena cuʒ
dixit. Hoc facite in meam cōmemoꝛationē. Et
poſt reſurrectionem dedit ptātem ad actum ſe
cundarium cum dixit. Quoꝝ remiſeritis pecca
cata ⁊c̄. Sed Pe. dicit ꝙ ſacerdotalis charact̄ i
pꝛimitur impoſitione manuū per epm̄. Pet. at
de pa. tenet cū Tho. aſſignans rationeʒ contra
opinionem petri qꝛ impoſitio manuū non ita
deſignat pꝛincipalem actū ſacerdotis ſicut tra
ditio vaſoꝛum cum materia. Item quia preter
actum miniſtri ⁊ ſuſcipientis requiritur mate
ria exterioꝛ aliqua in omni oꝛdine: īpoſitio aūt
manuū non eſt hmōi: ideo nec diaconatus cha
racter impꝛimitur per impoſitionem manuuʒ.
¶ Item nota ſm Tho. ⁊ Alber. ꝙ character cō iiij. diſ.
firmationis pꝛeexigitur characteri oꝛdinis ad xxiiij. q
bene eſſe ita ꝙ ſine confirmatione oꝛdo ſuſcipe j. ar. j. q
retur. Sed character baptiſmi pꝛeexigitur oꝛ ij. ad. 3
dini ad eſſe: quia ſine baptiſmo nō oꝛdinaret̄.
Unde Tho. oꝛdinatus in ſacerdotem nō bapti
zatus non conficit: nec abſoluit: nec ſi eſt epus
oꝛdinat. Pie tamen credi poteſt ꝙ quantuʒ ad
vltimos effectus ſacramentoꝛum ſummus ſa
cerdos ſupplet defectum. Et ꝙ hoc non ꝑmit
teret ita latere ꝙ eccleſie poſſet periculum im
minere. Alber. autem dicit ꝙ putat ipſum con
ficere non in poteſtate ſua ſed eccleſie.

¶ Quid agēdum .§. v.

cum omittitur aliquid de foꝛma ſtatuta. Circa

hoc ſunt varie opi. ⁊ Petrus dicit. ꝙ qꝛ non eſt determinatũ expreſſe in quo actu fiat characteris impreſſio. io nihil ſemel rite collatũ dʒ in ordinibus repeti. ſed qđ omiſſum eſt ſuppleri. ex de ſa. nõ ite. c. ſi. Sed tutior eſt opi. Ray. qui ſic dicit. Inter alias opi. circa hanc materiã intelligo tutiorem. Un̄ firmiter teneas ꝙ nihil (de quibus non conſtat que ſint de ſubſtãtia: que non inuenit in iure) quod debeat fieri itelligas omnia eſſe de ſubſtantia: niſi inuenias expreſſũ in iure ꝙ non ſit de ſubſtantia. Un̄ ſi aliqđ tale de quo dubitat vtrũ ſit de ſubſtantia fuerit omiſſum põt ordinatio iterari glo. ex toto ac ſi nihil factũ ſit. non igit intelligit iteratũ. qđ neſcit factuz de con. di. j. c. j. ſolẽnitates. Si autez fuerit omiſſuz id de quo expreſſũ eſt ꝙ non eſt de ſubſtantia non debet ordinatio iterari: ſed qđ omiſſum eſt dʒ caute ſuppleri ⁊ ſtatuto tpe ad hmõi ordines conferendos. extra de ſa. non ite. c. Preſbyter. Concor. hic Inno. i glo. dicti. c. Preſbyter. Eſt aũt expreſſum in iure quedã non eſſe de ſubſtantia. Unde inſans quocũqꝫ ordine promoueret reciperet ſm Pe. characterem vt tempus. ex de tempor. or. c. Sane. Itez etatem. di. lxxvij. Subdyacõus. Itẽ vnctionẽ extra. de ſa. vnc. c. j. circa ſi. Item ꝙ ordinãdus in pſbyterũ vel diaconum recipiat manus impoſitionẽ epi tactu corpali: lʒ fieri debeat: non tamen de ſubſtãtia eſt. extra de ſa. non ite. c. ſi. Itẽ ꝙ recipiat ordines a pprio epo aut ꝙ nõ oẽs ſimul: aut ꝙ ſeruatis debitis circũſtantijs non ſunt de ſubſtantia. ex de te. or. ꝙ tranſlationẽ. Sũt alia de quibus neſcit vtrũ ſint de ſubſtantia: vt miſſa ⁊ hmõi: que oĩa intelligunt eſſe de ſubſtantia: niſi reperiatur in iure contrariuz. Concor. cũ Ray. Hoſti. in glo. ⁊ Goff. conſulentes. ꝙ in dubio ⁊ vbi nullum ius eſt expreſſuz: ꝙ dbeat ſuppleri qđ omiſſum eſt. Tutius eſt ꝙ preſumat ⁊ iudicetur tanqꝫ nihil ſit factum ⁊ totũ iterandũ eſt. Item ſentire videtur Pe. de pal. in ſimilibus.

¶ De ieiunio aũt vtrum ſit de ſubſtantia ordinis. i. ꝙ debeant eſſe ieiuni ordinator ⁊ ordinandus. quis Ray. dicat eſſe in dubio. Guil. tamẽ Hugo. ⁊ Hoſti. dicunt non eſſe de ſbſtantia. ſed de miſſa dicit Hoſtien. vtiqꝫ dubiũ eẽ. lʒ Guil. ⁊ Hugo. dicãt etiã miſſaz non eſſe de ſubſtantia. Item quod dicit Inno. de ſa. non ite. in glo. ſup. c. preſbyter. ꝙ cum in ordinatione alicuius in diaconũ vel preſbyterũ omiſſa eſt manus impoſitio ⁊ poſtea ſupplet: ⁊ orõnes ſũt dicende que precipiunt dici i ipoſitione manuũ. qꝛ ipſe orõnes manus ipoſitioni inherent. Itẽ ſi pars orõnis alicui⁹ omiſſa eẽt: a capite inchoanda eſſet: tamen in ordinibus multe orõnes poſſunt eſſe que non ſunt de ſubſtãtia ordinis Unde ſi als ordo rite collatus eſſet propter hoc non iteraret. Itez ſi tãtum vna manus inuncta eſſet. Et vbi dicit in plurali in orõnibus manus iſtas: dicet in ſingulari manuz. Et ſi facta eſt inunctio in aliquo ⁊ nõ dicta oratio vel ecõuerſo repetẽdum eſt vtrũqꝫ. Item qđ omiſſuz eſt ſuppleri oportet per eum qui ordinauit: qđ ſi fieri põt per alium ſuppleri põt. Item ſi eps in ordinãdo deficiat ex infirmitate per eum poſtea: vel per alium inchoabit vbi ille dimiſit: niſi ſit aliqua coherẽtia. vt vnctio oratio ⁊ hmõi. Hec Innocẽ. ¶ Quod aũt dictum eſt omiſſum debere caute ſuppleri exponit Hoſtiẽ. in glo. ſup dicto c. preſbyter. ꝙ fiat ſuppletio tẽpore ordinationis. Et veniat patiens defectum quaſi miniſtraturus epo: nec erit intentio epi nec eius. ꝙ orationes ſup ipſum reiterent: ⁊ cum venit eps ad id quod omiſſum eſt: qđ ſuppleat: ⁊ poteſt fieri vltimo poſt alios eiuſdem ordinis vt magis coletur: põt etiaz ei dicere eps: vade ⁊ porta nihi librum: vel aliã rem: quaſi credãt circũſtãtes ꝙ ppter mãdatum ſibi factũ manus impoſuerit. Uel etiam in capella ſua paucis ⁊ bonis vocatis ſecretarijs: puatim poterit ordines celebrare. Dicit etiaz Inno. ſuper. c. preſbyter. de ſa. nõ ite. ꝙ non eſt iterãdum. ſed ſupplẽdum. vbi diuiſi ⁊ diuerſi ſunt actus: ſicut eſt in ordinatione ſacerdotis. vbi alius actus eſt tenere manuz ſuper caput. alius dare calicem ⁊ patenã. alius vngere. quorũ ſi aliquod fuerit legitime factuz non erit iterãdum. Quidam etiam dicũt ꝙ hec duo de patena ⁊ calice non ſunt ſupplẽda: quia nõ ſunt de ſubſtantia. ſed tutius eſt ſupplẽ. Hec Inno. Sed cum traditione calicis ⁊ patene imprimatur character. ⁊ per conſequens maxime ſit de ſubſtãtia vt materia ordinis. ſm Tho. ⁊ Pe. de pa. vel ſaltẽ ſm oẽs alios ſit dubiũ vtrũ ſit de ſubſtantia. non ſolũ eſt tutius hoc ſi fuerit omiſſum ſupplere: imo eſt neceſſariũ quinimmo totum videtur iterãdum etiam aliud factum. ſm Ray. ⁊ Pe. de palu. ⁊ Hoſtiẽ. ⁊ Goffre.

¶ De prima tonſura. §.vi.

Sciẽdum ſm Tho. ⁊ Pe. ꝙ non eſt ordo ſed diſpoſitio ad ordines. ⁊ ſm Pe. de palu. eſt diſpoſitio cõgruitatis reſpectu ordinis. ſed neceſſitas reſpectu beneficij ⁊ reſpectu iuriſditionis eccleſiaſtice: qꝛ ius ſpũale nõ cadit in laicum. Unde non tenet collatio beneficij vel cõmiſſio iuriſditionis facta nõ tonſurato. Non clericus enim nõ eſt capax. de trãſac. c. litteras. Et reſcriptum impetratum tacito ꝙ ſit laicus non valet. de teſta. c. ex parte. Ratio aũt quare prima tonſura nõ eſt ordo ſm Tho. eſt. qꝛ ordo proprie eſt illud in quo ſolum deputat ad aliquod conſortiũ Unde qꝛ per coronam ſoluz homo deputat ad chorũ vbi non habet ſpeciale ſed cõmune. ideo

nō eſt ordo niſi ſicut dicit̄ ordo religionum qui
eſt diſpoſitio ad aliqđ collegiū in quibuſdā ce/
rimonĳs. Et ſic intelligit̄ ſm Pe. de pa. de eta.
⁊ quali.c.cum ɔtingat.q per primam tōſuraꝫ
clericalis ordo cōfertur. poſt ſeptem annos pōt
quis tonſurari. ⁊ per ɔñs officiū eccleſiaſticum
poſſidere. non tñ curatuꝫ. di.xxviij.c.de his. Et
pōt dari prima tōſura omni die: q2 ſic ſeruatur
de generali ɔſuetudine. ſm Pe. de pal. Poteſt
etiā dari prima tonſura ab eo qui pōt ɔferre or/
dines. vt epo vel abbate. niſi ſibi ſpecialiter in/
terdicatur. ſed nō debet dari niſi a ſuo epo vel
de licētia eius ab alio. non autem debet dari in
fanti niſi religionem intrāti nec illitterato nec
ɔiugato: niſi volenti religioneꝫ intrare. vel ad
ſacros ordines promoueri de conſenſu vxoris.
de tēpo. ordi.c.ſi. lib.vj. nec bigamo: immo nec
iam ſuſceptam portare licet. de biga.c.j.lib.vj.
Et ſub bigamo cōprehēduntur etiam alĳ irre/
gulares qui non debent tonſurari. lꝫ etiam ſm
Pe. de pa. priori tōſurari facere nouicium ton/
ſura monachali ſub ſpe poſtea recipiēdi ab epo
tōſuram clericalē. Videtur aūt q habēs tonſu/
ram monachalē etſi nō clericaleꝫ ab epo q poſ/
ſit religionem pfiteri tanꝙ clericus: q2 cum ſit
per eſſentiā in eodem ordine ⁊ in eadeꝫ religio
ne clericoꝝ ⁊ laicoꝝ eādem regulam pfitētium
ſicut poſſet pfiteri illoruꝫ ordinem obligādo ſe
ad ordinem per modū viuēdi laicoꝝ ita ⁊ cleri
coꝝ: ꝗuis forte ſic non eſſet de bigamo: q2 qui
nō eſt clericus actu nec aptitudine non pōt ob/
ligari ſolēni voto religionis clericoꝝ: lꝫ ſi ordi
naret̄ acciperet characterē. Oēs preſbyteri car
dinales ɔferre poſſunt de cōmuni cōſuetudine
ſm Pe. de pa. minores ordines ⁊ primam ton
ſuraꝫ. Abbates ſimplices non exēpti tñ primā
tōſuram ⁊ primos duos ordines monachis ſi
ſunt ſacerdotes ⁊ benedicti. di.lxix.qm̄. Exem/
pti aūt ⁊ mitrati poſſunt eam etiā dare ſeculari
bus in quos habēt eccleſiaſticam iuriſditionem.
Debēt aūt huiuſmodi tōſurati portare coronā.
Unde dicit canon q clericus nec barbā nec co/
mam nutriat. niſi ex cauſa. ſ. ad vitādum aliqđ
periculū ad tempus dimittāt. etſi cōtempſerint
portare excoīcandi ſunt. diſt.xxiij.c.ſiquis. Ra
ſura aūt que fit ex parte ſuperiori ſignificat. q2 de
bēt huiuſmodi habere mētem liberam ad con/
templationem diuinorum. Tonſura ſuper au/
res deſignat: quia non debent habere ſenſus
obuolutos ⁊ implicatos terrenis que per capil
los deſignantur. Corona vero capillorum deſi/
gnat dignitatē regiam quam habent: ⁊ quia ſe
⁊ alios debent virtutibus regulare.

De minoribus .§.vij.

ordinibus vtruꝫ abbates benedicti oēs poſſint
dare quatuor ordines abſqꝫ alio priuilegio aut
tñ duos. in c. quoniā. di.lxix. dicit̄ lectoris ma
nus impoſitionem licentia eſt vnicuiqꝫ abbati
in pprio monaſterio faciēdi. Ubi dicit glo. vel
etiam oſtiarĳ qui eſt prior ordo: non aūt exorci
ſte vel acholiti ius habēt faciendi licet ſit ar. cō/
tra. de eo qui reſigna.c.j. Dñicus de ſancto ge/
mi. ſuper. vj. poſt Innoc. ⁊ Lapum idem tenet.
Sed Archi. ſuper. d.c. qm̄. diſ.lxix. dicit. Adde
q ꝗuis hic Hugo. ⁊ Lauré. ⁊ Bart. Brix. hoc
dicāt: ⁊ extra de eta. ⁊ quali.c.cum cōtingat. di/
catur de lectoribus tñ. idē tamen intelligas de
alĳs duobus minoribus: q2 eadem eſt ratio et
qđ de vno dicitur ⁊c̄. extra de cōſti.c.tranſlato.
⁊ ſic de facto ſeruat̄ ſm Hoſt. ⁊ idē ſentit Ray.
⁊ Goffre. in ſummis ſuis. Ioā.an. in nouel. ſup
ca.cum ɔtingat. de eta. ⁊ quali. ſuper verbo le/
ctores dicit. Noīe lectoris alios duos ordines
minores qui ſequuntur cōprehēdit. cum ſit ea/
dem ratio ſm Hoſt. quoniam ſic de facto ſerua
tur. extra de ɔſti.c.trāſlato. Et eſt ſimile. xxviij.
diſt. de his. licet Bart. Brix. dicat ɔtra. Et pro
iſto facit hec dictio ſolūmodo ſi determinaret ꝟ
nomē lectoris. Sed verius eſt q determinet il/
lud in proprio monaſterio. q.d. nō in alĳs. Hec
ille. Prima opinio tutior. ſecūda cōmunior. p/
pterea prima tutior quia cōſuetudo etſi det iu/
riſditōeꝫ. nō tñ dat ptātē ɔſecratiōis vel ordis.

De epiſcopa/ .§.viij.

tu quomodo ſit ordo. Nota ſm Pe. de palu. q
licet pprie non ſint niſi ſepteꝫ ordines prout. ſ.
ordo importat quendam poteſtatem ⁊ officiuꝫ
ordinatum ad ɔfectionem euchariſtie. quod di
cūt theologi. large tamen ſumēdo ſunt nouem
qđ dicunt iuriſte addētes quatuor minoribus
pſalmiſtatum. ⁊ tribus maioribus epatuꝫ. Du/
plex enim eſt ordo eccleſie. ſ. militantis. ⁊ eccle/
ſie triūphantis. diſ.lxxxix. ad hoc. Sunt autē in
eccleſia triūphanti nouem ordines angeloꝝ de
ſignati ſub nouem generibus lapidum precio/
ſoꝝ. vt dicit Greg. de pe. diſ.ij.§. qđ ergo. ⁊ ſm
hoc militans eſt exēplata ad imaginem trium/
phantis habēs nouem ordines cōputādo pro
primo pſalmiſtatum. quem tamē Petrus non
dicit ordinem: niſi large ſumēdo ordinem pro
officio ordinis. Et ſic eſt officium lectoris. qui ⁊
legendo erudit intellectum ⁊ cantādo ſeu pſal/
lendo excitat affectum. Sed Pet. de palu. dicit
pſalmiſta. eſſe primam tōſuram. Et epatus po/
nitur nonus ordo. ar. diſt.xxiij.ca. Pſalmiſta. ⁊
di.xxij. Seriatim. Sed ſumēdo ordineꝫ prout
eſt ſacramētum ordinatum ad ſacramētum eu
chariſtie: ſic cum epo per epalem ordinationeꝫ
non accipiat aliam vel maiorem poteſtatem ſu
per ſacramētū euchariſtie. ꝗ ſimplex ſacerdos

non eſt ordo. Sed ſumēdo ordinem ꝓprie pro/
ut importat graduʒ poteſtatis reſpectu quarū/
cūqʒ ſacrarum actionuʒ vel officiorꝫ: ſic epatus
diſt.xx/ eſt ordo. Tho.in.iiij. ¶ Dicit aūt Pe.de pa. ꝙ
iiij. q. pōt ꝓbabiliter dici. ꝙ epatus eſt ordo. ſed non
ij.arti. diſtinctus a ſacerdotio. ⁊ eſt ſacramētuʒ: ſed nō
ij.q.ij. diſtinctum a ſacramēto ordinis. ⁊ imp̄mit cha/
ractereʒ: ſed nō alium a charactere ſacerdotali.
Sicut eniʒ acholitus accipiēdo candelabrū ac/
cipit poteſtatē ad vnum actū: ⁊ per ꝯñs chara/
cterē qui eſt poteſtas agēdi. Et recipiēdo vrceo/
lum cum aqua ⁊ manipulo accipit poteſtatē ad
aliuʒ actum: ⁊ per ꝯñs characterē. Sed qꝛ vni/
us ⁊ eiuſdeʒ eſt vterqʒ actus vna eſt poteſtas. ⁊
per ꝯñs character habēs hos duos actus ſub/
ordinatos. Siſr in ſacerdotio cum accipit cali/
cem ⁊ patenā cum pane ⁊ vino. recipit poteſta/
tem celebrandi: ex impoſitione manuū epi ſup
eum recipit poteſtatē ſoluēdi ⁊ ligandi. ⁊ ſic de
alijs. oīa hec ſunt vnus ordo vnus character:
vna pars ſacri ordinis. dicit autē character im/
primi in eo qđ eſt principalius ſiue in eo qđ il/
lud eſt ꝑus. Sed per ſequētia non imprimit no/
uus ſed ampliat prius impreſſus: ſiue qꝛ illud
eſt principalius. Et licet per primū quo dicitur
accipe poteſtateʒ imprimat character in quoli/
bet ordine. ⁊ per ſequētia non imprimat ſed in/
tendat character tamē a principaliori denoīa/
tur. Sunt ergo ſepteʒ ordines: ſed ſeptimus. ſ.
ſacerdotiū habet duplicē poteſtatē in generali
ſ. ſacerdotaleʒ ꝓprie dictam ⁊ epalem. Et ꝓpter
hoc vocant aliquando epi preſbyteri ⁊ ecōuer/
ſo. ¶ Quare epatus ⁊ ſacerdotiū cum ſit vnus
ordo nō eodeʒ die ꝯferunt ſicut ceteri ordines
ſed diuidunt. Ratio pōt eſſe ad oſtēdendum ꝙ
aliqđ pōt epus qđ ſacerdos non pōt. Et eſt enim
maior poteſtas in epo q̄ʒ in ſimplici ſacerdote.
non ſolū iuriſditionis: ſed ordinis ⁊ ꝯſecratio/
nis: ⁊ non ſolū ex ordinatione eccl'ie. ſed ex na/
tura ordinis ⁊ ꝯſecrationis ſm̄ diuinaʒ inſtitu/
tionē. Unde eccl'ia noluit ꝙ eadē die qua ſit ſa/
cerdos fiat epus. Sed ne crederet tāta eſſe diſtin/
ctio inter ſacerdotiū ⁊ epatuʒ ſicut eſt inter ali/
os ordines voluit eccl'ia ꝙ in craſtino diei quo
eſt factus ſacerdos poſſit conſecrari in epm: qđ
nō eſt ſic de alijs ordinibus in qbus diſtinctus
character imp̄mit. Itē ſacerdos eodeʒ die quo
recipit poteſtatē ꝯficiēdi. recipit implicite pote/
ſtatē abſoluēdi: etiā ſi nihil plus fieret circa eū.
In acceptione eniʒ calicis ⁊ patene cum pane ⁊
vino ex vi ſacri accipit poteſtatē cōficiēdi. Sed
ꝯſecratio epalis nec ex vi ſacri nec ex nāli cōco/
mitātia dat in ordine ſacerdotij. Unde ſimplex
ſacerdos nō poſſit ordinare vel confirmare au/
teq̄ʒ ſibi daret ꝯſecratio epalis. Qđ aūt quatu/
or minores ordines ſimul dant licet habeāt di/
ſtinctos characteres: hoc eſt qꝛ oēs actus illoꝝ
licite vnus poteſt exercere ſine ordine aliquo.

¶ De officijs ⁊ .§.ix.

actibus ſinguloꝝ ordinū habes. di.xxj. Cleros
in fine. ⁊ .xxv. di. ꝑlectis. ⁊ in. iiij. ſent. di. xxiiij.
¶ Et de primo. ſ. oſtiario diſ. xxv. dicit ꝙ inter
bonos ⁊ malos habēt iudiciū. qꝛ bonos recipi/
unt ⁊ malos reſpuūt. vbi videt ſm̄ Pe.de pal.
ꝙ ſacriſta qui hʒ officium oſtiarij nō ꝓhibendo
excoicatū ab ingreſſu eccl'ie. ex hoc ipſo recipiat
ipſuʒ ad diuina magis q̄ʒ ille cuius miſſam au/
dit. ⁊ per ꝯñs ꝙ ſit ſuſpēſus ab ingreſſu eccl'ie.
¶ De ſcđo. ſ. de lectore dicit in dictis. c. ꝙ per/
tinēt ad eos: ea que ꝓphete vaticinauerunt po/
pulis predicare. quod intelligit legēdo ſimplr
nō predicādo. nullus eniʒ dʒ predicare niſi ad
minus ſit diaconus. nihil tñ ꝓhibet vt videt ꝙ
Magiſter in theologia vel baccalaurius in ca/
thedra poſſit exponere vetus ⁊ nouuʒ teſtm̄: qꝛ
ex quo eſt magiſter habet auctoritatem docēdi:
ſed nō predicādi. ¶ De tertio. ſ. exorciſta dicit
ꝙ ad euʒ pertinet exorciſmos memorie tenere
manuſqʒ ſup energumenos et cathecumenos
exorcizando imponere. Et dicit Pe.de palu. ꝙ
de exorciſmis Salomonis qbus demones pel/
lebant certum eſt. ꝙ verba illa virtute inherēte
nō fugabāt demonem ſic nec aliqua verba alia
niſi forte ſint ſacra. Nec iterum ex ope operato
per idem. Et ſi ab hoie fuerūt inuēta nullo mo/
do demonē expellebāt niſi forte volūtarium vt
verba magica. Si aūt inſpirāte dño illos exor/
ciſmos inuenit. ſicut eccl'ia ſuos: ſic poterat de/
mon expelli per illos ſicut per iſtos niſi ꝙ nō ef/
ficaciter ſicut nec ſacra illorū erant ita efficacia
ſicut nr̄a: maxime qꝛ exorciſta noui teſtamenti
hʒ realem poteſtatē ſpūaleʒ ſup demonē quam
nō habebat exorciſmus ſalomōis. ¶ De quar/
to. ſ. acholito ibi dicit ꝙ ad ipſum ꝑtinet prepa/
ratio luminariū in ſacrario. ipſe cereum portat
ipſe ſuggeſta pro eucharĭſtia preparat. Et dicit
Pe.de pa. ꝙ pōt per acholitum epl'a dici. vt de
vi. ⁊ ho. cle. c. iij. Et actus oīum minoꝝ ordinū
licite pñt fieri per nō hñtem aliquē ordineʒ. qꝛ
ſic habet cōſuetudo generalis eccl'ie. ex quo vi/
det ꝙ nō fiat irregularis. excoicatus vel ſuſpē/
ſus: ſi ingerat ſe diuinis exercens illū actum ſo/
luʒ qui licite ſine ordine poteſt exercere de iure
vel ꝯſuetudine. vt actuʒ minoꝝ ordinū vel ſub/
diaconatum ſine manipulo. vbi hoc habet con/
ſuetudo: qꝛ nō eſt in ſuo officio agens vt prius.
Si aūt incipit in choro ſolēniter. Deus in adiu/
torium ⁊c̄. vbi hoc nō ſolet ſpecialiter fieri a cō/
ſtituto in ſacris non incurrit irregularitatē cuʒ
⁊ laici ibi pſalmodiſſent. Secus ſi de ꝯſuetudi/
ne id pertinet ad ſacerdotem. De ſubdiacono

ibi dicitur ꝙ ad ipſum pertinet calicem ⁊ pate-
nam ad altare chriſti deferre ⁊ leuitis tradere ⁊
eis miniſtrare. Urceolum quoqꝫ ⁊ aquam ma-
nile ⁊ manutergium tenere epiſcopo preſbyte-
ris ⁊ leuitis pro lauandis ante altare manibus
aquam prebere. ⁊ vt dicit Pet. de palude. Hic
eſt primus ordo ex ſacris: quia ſacra vaſa habꝫ
tāgere nuda manu. ſicut ⁊ diaconus quod nul-
li inferiori permittitur. Dicunt autem iuriſte ꝙ
ſubdiaconatus tempore apoſtolorum non erat
ſacer ordo. diſtin. lx. Innouamus. ⁊ ca. Nullus
in epiſcopū. ſed tempore Grego. ⁊ Urbani fuit
ſacer ordo. Quod nō ſic eſt intelligēdum. ꝙ ec-
cleſia vel papa nouum ſacramētum vel ordinē
inſtituerit. ſed quia ſacramēto inſtituto in offi-
cio ſuo de nouo diſtincte vti cepit. In primiti-
uis autem tēporibus ꝙ̄uis ordines fuerint ſem
per inter ſe realiter diſtincti ⁊ inſtituti. tamē ꝓ-
pter paucitatem miniſtrorum diaconi faciebāt of-
ficia omnium ordinum inferiorum. ⁊ ſic in ipſo dia-
conatu implicite habebantur omnes alij ordi-
nes inferiores propter eorum officium quod ipſe
agebat. Ipſis autem ſubdiaconibus ſanctitas
ꝯtinentie indicitur quod fuit per Greg. inſtitu-
tum: vt. ſ. nec etiam contracto ante matrimonio
ipſis vti liceat. ſic nec etiam ipſis diaconibus ⁊
ſacerdotibus eccleſie occidētalis. di. xxxj. Ante
triēnium. Item ſubdiaconus ordinatus ⁊ pre-
ſentatus ab aliquo ad ſubdiaconatum ⁊c. debꝫ
ab eis promoueri ⁊ de victu ei prouidē. de eta.
⁊ quali. c. accepimus. Et regulariter non debet
quis ordinari ad aliquem ſacrū ordinem niſi in
titulatus: vel ad aliquod beneficium vel ſaltem ſuf-
ficiens habens patrimonium. ⁊ hoc ne habeat
mendicare: ⁊ ſic clericatus vileſcat. Religioſis
autē ⁊ pro titulo ſponſa: mendicātibus ꝓcipue.
¶ De diacono ibi dicitur. ꝙ ad ipſum pertinet
aſſiſtere ſacerdotibus ⁊ miniſtrare in omnibus que
aguntur in ſacris chriſti oblationes offerre ⁊ diſ-
ponere in altare. cōponere etiam menſam dn̄i
atqꝫ veſtire: crucē ferre: ꝑdicare euāgeliū ad po
pulum: ad ipſum ptinet officiū precum. glo. j. le-
tanie. Et dicit Pe. de pal. ꝙ diaconi eſt actus ꝑ-
dicare: non ꝙ ex ordine habeat auctoritatē: ſed
ſolum habilitatē. Soli enim diacono ⁊ nō infe
riori cōmitti debet. vnde nec Stephanus ante
officiū diaconi legitur predicaſſe. tū ſimplicem
exhortationem faciebāt ad monachos antiqui
patres nullum hn̄tes ordinem. Et lꝫ archidiaco-
nus habeat ex officio predicare qui non dꝫ eſſe
niſi diaconus. diſ. lx. Nullus epus. ⁊ ſit curatus
qui hꝫ curam aīarum. qui vō ſimplex ſacerdos
eſt vel diaconus non pōt predicare niſi de licen
tia epi. xvj. q. j. Adycimus. ⁊ de hereticis. c. cum
ex iniuncto. Item diaconus habet ex officio diſ-
penſare ſanguinem dn̄i: ſed non corpus niſi in
neceſſitate. quando. ſ. infirmus moritur ⁊ ſacer
dos eſt abſens. vel quādo preſbyter mandat ei
vt cum eſt impeditus. vel quia eſt infirmus: vel
quia non ſufficit in paſchate omnibus miniſtrare.
Unde in paſchate Joſie ⁊ Ezechie leuite iuue-
rūt ſacerdotes. ¶ De preſbytero ibi dicitur ꝙ
ad ipſum ſpectat corpus ⁊ ſanguinem ꝯficere:
in altari orationes ⁊ benedicere dona dei. Et vt
dicit Pe. de pa. Sacerdos miniſtrat ſacramen-
ta omnia preter duo. ſ. confirmationem ⁊ ordi-
nem. Item benedicūt populis ⁊ gratia diuina
datur: ⁊ peccata delentur. j. q. j. diſtinctum. ⁊. vj.
q. j. ſacerdotes. Quāuis etiam benedicant dia-
coni cardinales: ſed hoc nullus archidiaconus
preſumit. Et videtur ꝙ non ſolum ſacerdos cu
ratus: ſed etiam ſimplex in completorio ⁊ miſſa
poſſit benedicere: qꝛ epiſcopus etiam non ſub-
ditis dat ſuam benedictionem. Sed ſi preſente
epiſcopo ſacerdos celebret in fine miſſe illi tan
ꝙ̄ maiori deferre dꝫ ⁊ illo volēte benedicere ſi
perſedeat ipſe. xxij. di. deniqꝫ. Si aūt noluit: ſed
ſibi remittat tūc ſecure benedicat. xcv. diſ. ecce.
⁊ ita de ꝯſuetudine obſeruatur: qꝛ nec benedi-
ctionem menſe nec diaconi vel predicaturi aut
lecturi facit ſimplex ſacerdos epiſcopo preſen-
te niſi illo annuente. Eſt etiam ſciēdum ꝙ abſol
uere in foro penitētie eſt actus ſacerdotis ratio
ne ordinis principaliter non ratione iuriſdictio
nis. Sed illa per accidens aliquādo concurrit:
quia oportet eſſe ſubditum. ſed ſubditus eſt qui
vult ſe ſubycere niſi alij ſit aſtrictus. ⁊ tūc de ſo
la licentia eius poteſt ſe ei ſubycere. nec tūc dat
illi poteſtatem abſoluēdi: ſed renūcians iuri ſuo
dat iſti licentiam ſe ei ſubyciendi. Eps autem in
conſecratione ſua inungitur chriſmate caput ⁊
ponitur liber ſuper ceruicem conſecrandi ⁊ cō-
ſecratur a tribus. Et dicit Hoſtiē. ꝙ liber ſuper
ceruicem numerus trinarius epiſcoporum eſt
de ſubſtantia conſecrationis epiſcopalis. ita ꝙ
ſine his non ꝯſecraret. Item Hug. di. lxvj. por-
ro. dicit ꝙ etiam ſi nō eſſet modo niſi vnus epi
ſcopus in mundo vel duo: non poſſet cōſecrari
epiſcopus: donec aliud ꝯſtitueret a papa vel ip
ſo mortuo poſſet generalis ecclia mutare hanc
formam ab apoſtolis inſtitutam ⁊ inſtituere ꝙ
vnus ſolus poſſet ꝯſecrare epiſcopum. vel ꝙ ſi
nullus eſſet epiſcopus ꝙ preſbyteri ꝯſecrarēt.
Et ſm̄ Hoſti. vnus illorum trium eſt principaliter
cōſecrans ⁊ alij duo conſecrantes. Et lꝫ oportet
ꝙ vnus totam conſecrationem perficiat. omnes
tamen pronunciare debent conſecrationē prin
cipaliter. Sed Petrus de palu. dicit in tracta-
tu de poteſtate pape. ꝙ numerus trinarius nō
eſt de ſubſtantia conſecrationis. ⁊ ꝙ eſt de inſti
tutiōe eccleſie. Unde ⁊ Gregorius legitur diſ-
penſaſſe in Anglia conuerſa ad fidem. aliquādo

pꝛopter carentiam numeri: nõ tñ omitti debet.

¶ De veſtibus .§.x.

Idẽ.ſ. ti.xiij. ſacris. Nota ſʒ Pe. de pa. ꝙ ſacerdos habʒ ſex
ca.v.§. veſtes neceſſarias ad celebꝛandũ quoad neceſ/
v.in.ſi. ſitatem pꝛecepti. ſ. albã cingulũ: amictũ: mani/
pulum: ſtolam ⁊ caſulã. Sunt autem tres pꝛe
oibus cõmunes miniſtris materialr̃ nõ foꝛma
liter. Non enim neceſſe eſt dyaconum vti veſte
benedicta. puta alba: ſicut ſacerdotẽ: cum oĩno
ſine alba ſtola. manipulo ⁊ ſuppellicio etiaʒ co
ram epõ dicant euangelium dyaconus ſolenni
ter. Si autem alba non eſt de neceſſitate pꝛece/
pti multo minꝰ alba benedicta. Et ſi nõ opʒ hoc
in dyacono mlto minus in inferioꝛibꝰ miſtris.
Sacerdos aũt ſicut non debet celebꝛare niſi in
calice ⁊ in altari ſacratis. ſic nec niſi in veſtibus
ſacris. Manipuluʒ nulli licet poꝛtare inferioꝛi
ſubdyacono. ſed tunicellã licet poꝛtare nõ ſub/
dyacono: qꝛ non eſt ꝓpꝛia veſtis eius ſicut ma/
Nota. nipulus. Stola que ⁊ oꝛarium dr̃: nulli inferio
ri dyacono vti licet. xxiij. di. Miniſtrũ. nec ſa/
cerdos debʒ poꝛtare ĩfirmis eucbariſtiã niſi ſto
la circũſeptus in pectoꝛe in modum crucis. vt
ibi dr̃. Dyaconus aũt in ſiniſtro humero ſtolaʒ
poꝛtat cũ euangeliũ dicit di. xxv. c. Unũ. Sacer
dos aũt in celebꝛatione ⁊ ſacroꝝ exhibitione: ⁊
in omni oꝛone ſolẽni ⁊ epus in conferendo oꝛ/
dines etiã primã tonſuram hac vti debet: quia
Ergo ẽt ſic habet eccleſie ꝯſuetudo. Caſula vtitur ſacer
ĩ veſpis dos ⁊ nullus inferioꝛ eo. niſi ſicut habet cõſue/
tudo ꝙ dyaconus explicatã poſtpoſitaʒ: vel in
humero poꝛtat in miniſtro. hac vti nõ dʒ ſacer/
dos niſi ĩ miſſa. ſicut nec archiepũs pallio. de ve
ſtibus epiſcopi infra ti. xx. c. ij. §. ix.

¶ De conferen/ .§.xi.

di. 24. tibus oꝛdinẽ indignis. ſm Tho. in. iiij. Epũs cõ
q.j.ar. ferens oꝛdinẽ ſciẽter indigno peccat moꝛtalr̃:
iij.q.iij qꝛ infidelis eſt dño ſuo cõmittens indigno mi
niſteriũ eiꝰ pꝛecipue cũ hoc vergat in detrimẽ/
tuʒ honoꝛis diuini ⁊ ecclie q ꝑ bonos miſtros
ꝓmouet. Et addit ꝙ ſi nõ poſſunt tot miſtri bo
ni inueniri quot mõ miniſtri ſũt: melius eſt pau
cos miſtros habere bonos q̃ʒ multos malos.
vt dicit. c. di. xxiij. Tales. Eadem ratione credo
pꝛelatos religioſoꝝ qui faciunt ſcienter ad
oꝛdines pꝛomoueri indignũ peccare moꝛtalr̃.
⁊ etiã ꝯſulẽtes ⁊ pñtãtes tales: qꝛ coopãtur ad
malũ. ij. q. j. Notuʒ. Idẽ dicit Alb. addẽs ꝙ nõ
ſolũ oꝛdinãs indignum. ſed etiam qui ꝓmouet
ad curam paſtoꝛalem vel bñficium eccliaſticuʒ
indignum moꝛtalr̃ peccat. Nec nobilitas excu
ſare pt̃: qꝛ q̃to nobilioꝛ tãto plus nociuioꝛ. ſi
malus eſt: nec puto ſufficere ꝙ nõ ſcit eum eſſe
malũ: ſed neceſſariũ eſt quoad vitãdũ pctm̃ ſci/
re eẽ bonũ ꝑ talẽ rõnẽ qualẽ poſſibile eſt habe/
ri de hoie. Et ſtõ: ꝙ alius nõ ita erit vtilis om
nino nihil eſt. qꝛ ois vtilitas ſpũalis tpali ꝑpo/
nenda eſt: nec excuſat paucitas bonoꝝ: qꝛ meli
us eſt habere paucos bonos q̃ʒ multos malos.
Preterea ꝙ malis ꝯferantur oꝛdines ⁊ benefi/
cia hoc facit eos eſſe malos: qꝛ ſciũt talẽ habe/ idignꝰ
re locum in eccleſia ⁊ bonos expelli. Hec Alb. qs dr̃.
Dicitur aũt qs indignus dupl'r ſm Alb. Uno
modo priuatiue. qꝛ ſcʒ priuatur dignitate ſeu
beneficio: nõ tñ habens econtrarium dignitati
vel beneficio. puta vitium vel impedimentum
Et in talibus ꝓpter neceſſitatẽ quarũdã eccleſi
arum que indigent lr̃atis ⁊ defenſoꝛibus poſ/
ſet diſpenſari vt a cõi haberet de eccleſia donec
addiſceret. Dicit aũt Ioã. in ſum. ꝯfeſ. ꝙ putat
tali non poſſe ꝯferre pꝛebendã cum cura abſqꝫ
peccato moꝛtali. Scdo mõ dicit qs indignus
contrarie: vt cum quis hʒ contrariũ oꝛdini vel
beneficio eccleſiaſtico: ⁊ tali non debet concedi
puta qꝛ eſt vitioſus vel habet canonicũ impedi
mentum: vt ignoꝛantiam vel irregularitatem.
Si tamẽ talis indignus iã obtinuiſſet dignita
tem vel beneficium cui eſt annexus oꝛdo ſicut ar/
chidyaconatui. dyaconatui. decanatui vel archi
pꝛeſbyteratui. vel beneficio curato ſacerdotiuʒ
tunc ſi vitium vel aliud impedimentum eẽt oc
cultum non poſſet petenti denegare oꝛdinẽ ſu/
us epiſcopus: nec epiſcopus peccaret conferen
do ſcienter tali indigno: ⁊ ſic poteſt intelligi. c.
ex tenoꝛe. de tem. oꝛdi. ſecus ſi non eſſet pꝛopꝛi
us epiſcopus qui non tenetur oꝛdinare niſi ſm
beneplacitum: immo etiam ⁊ pꝛopꝛius epũs nõ
tenetur nec debet dare oꝛdinem clerico: quem
ſcit habere moꝛtale vel impedimentum: licʒ oc
cultum ſi clericus non habet beneficium cui an
nexus ſit oꝛdo ex quo habet ius petendi ipſum
oꝛdinem: ⁊ ſic poteſt intelligi. c. Ad aures. de
tem. oꝛdi. Si autem vitium eſſet manifeſtũ vel
impedimentum etiam publice poteſt ⁊ debet
negare cuilibet ⁊ dicit Hoſtienſ. ꝙ qui reputa
tur dignus ad oꝛdinem: vnum vel honoꝛẽ: nõ
debet indignus reputari ad aliuʒ. diſtinctione
lxxiiij. Gelta extra eo. Accepimus. ſed Goffre.
hoc intelligendum putat quando oꝛdinatoꝛ an
tequam ad ſacrum oꝛdinem oꝛdinauit per ſe
examinauit. Niſi poſtquã fuiſſet oꝛdinatus per
aliquod vitium reddiderit ſe indignũ. vt in. c.
Accepimus. ſecus ſi per alium fuit examinatꝰ.

¶ De ſcrutinio .§.xij.

faciendo in oꝛdine. Dicit Hoſt. in ſum. li. j. rub.
xij. ꝙ circa oꝛdinãdũ duplex ẽ ſcrutiniũ. Unũ
quod ſit ante oꝛdinationem. Aliud quod ſit in
ipſa oꝛdinatione quando oꝛdinandus pñtatur
epõ corã altari. Primũ diligẽter faciendũ eſt.

de elec.c.Nihil.§.ij.Et illud dꝫ fieri feria quar ta ꝓxima ante ſabbatū in quo ordines celebrā tur.Forma huius eſt vt dicit Hoſt.vt incipiat a quarta feria ⁊ per triduū.ſ.vſqꝫ ad ſabbatū per Archidiaconū de iure cōi diligēter inquiratur de vita ordinādi de genere:de patria:de etate: de inſtitutione.ſ.titulo ad quē ordinaſ:de loco in quo ↄuerſat:de ſciētia:de fide ⁊ alijs que cō tinenſ in apl'ica regula.⁊ ſic in ſabbato qui pro bati ſunt epo pñtanſ.diſt.xxiiij.qñ eps.Et dicit Goffre.ꝙ lꝫ ſm antiqua iura eps eligeret hos ſcrutatores ſeu examinatores.vt dicit in.d.ca. qñ.Hodie tñ videt ſpectare ad officiū Archi.c. ad hec. Scdm ſcrutiniū quod fit ante altare eſt cum Archidiaconus dicit.Poſtulat ſancta ma ter eccl'ia hūc ſubdiaconū vel diaconū ad onus diaconatus aſſumi ⁊ hmōi:⁊ interrogāte ordi natore.Scis eum eſſe dignū.Rñdet q̄ꝫtum hu mana fragilitas ⁊c̄.Nec peccat pñtator in illa rñſione:duꝫ tñ non loquat ↄtra ↄſciētiā.vt co. ti.c.j.ꝙ qui neſcit indignū dꝫ pſumere dignū. de pſum.c.dudum.q ſi Arch.remordeat ↄſcie tia de indignitate ordinādi ſtudeat ordinatori ſecreto anteq̄ veniat ad hoc ſcrutiniū nūciare. vt eo.ti.c.j.Et ſi ordinator nollet deſiſtere:dꝫ ſe abſentare ſi poſſet bono modo. Si aūt hoc non poſſet ſine ſcādalo:dꝫ dicere verba:vt miniſter eccl'ie:que non iudicat de occultis:q: nullo mō debet crimen fratris publicare.Hec ola Hoſti. Idem Inno.quantum ad vltimum dictum.

De defectu .§.xiij.

ſcrutinij ſeu examinationis. Nota ſm Hoſti.⁊ Goff.ꝙ ordinatus ſine examinatione:aut eſt di gnus:aut indignus.Si dignus ⁊ notus in nul lo peccaſ:q: tales noti ⁊ digni non ſunt exami nādi.ar.diſt.xxiij.Nullus.fallit in ↄſecrando epm qui etiaꝫ notus examinatur.di.xxiij.Qui eps.ſi ignotus q̄uis alſ dignus deponendus eſt.xxiij.di.c.vlti.Si indignus.ſiue notus ſiue ignotus deponēdus eſt:q: crimen ſuū non pdi dit.extra de cor.vj.c.expoſuiſti.Et intelligiſ de graui crimine qđ impedit ꝓmotionē vel execu tionẽ.lxviij.di.c.j.Debet ergo ordinādus vel ꝓmouēdus ad aliquam dignitateꝫ ⁊ teneſ cōfi teri crimina notoria iuris vel facti ⁊ enormia ⁊ impedimēta que.ſ.impediunt ꝓmouēdum vel deyciūt ꝓmotū niſi fuerit ſecuꝫ diſpēſatū.diſ.l. ex penitētibus.Si aūt hmōi defectum ſubticet nō habebit executionē miniſterij ſic ſuſcepti.ſi cut nec ordinis ſic recepti.extra de renū.c.niſi. peccāt etiam mortaliter.Alia autē crimina que non impediūt nec deyciūt:non teneſ maniſe ſtare.vt de tē.ord.c.ſi.Cōcor.Inno.⁊ addit ꝙ ſi ↄfiteſ ⁊ ſecum diſpēſeſ per eum.ſ.qui pōt:ſecu rus eſt.vt vlterius accuſari nō poſſi talis ſecūꝫ. di.xxxiij.c.ſi.ꝙ ſi ordinādus maniſeſtauit eſſe defectū ſuū.⁊ ordinator nō intēdēs diſpenſare ordinauit.poſtea detecto impedimēto non rect pſt ordinatus.⁊ hic eſt caſus illius.c.diſt.lxxxj. Si qui in examinatione.Hec omnia Hoſti.

De ſuſcipiēte .§.xiiij.

ordinem aliquē vel exercēte officiuꝫ ordinis in peccato mortali. Nota ſm Tho.Pet.⁊ Alber. in.iiij.ꝙ ſuſcipiens vel exequēs ordinē in mor tali:mortaliter peccat:q: facit ↄtra illud prece ptum.iuſte qđ iuſtū eſt exequeris.Indigne enī ſacrum ptractat officiuꝫ.nec in hoc pōt aliquis diſpenſare:q: de iure naturali eſt.vt homo ſan cta ſancte ptractet.Concordat Ray.ꝓbans hoc per iura.di.xl.multi.⁊ diſt.xcv.Illud.⁊.j.q.iij. audiuimus.Et addit Alber.ꝙ ſi platus diſpen ſat cuꝫ malis ⁊ indignis peccat mortaliter. Si aūt patietur neceſſitate mali cōpulſus ne eueni at peius nō peccat mortaliter.tūc enim nō diſ penſat:ſed diſſimulat ad tēpus donec corrigi poſſit.Nec tñ diſpenſatio cuꝫ indigno excuſat eum a peccato adminiſtrationis dum ſcit ꝙ eſt indignus.dñs enim papa relinquit vnūquēq; ↄſcientie ſue.vt ipſe dicit in quadam decretali. ⁊ vt dicit Thom.in.iiij.In quolibet actu cuiuſ cūq; ordinis quādocūq; ſe exhibet vt miniſter eccleſie peccat mortaliter:⁊ quotiēs totiēs hoc agit.q: vt dicit Dionyſius. Immūdis nec ſim bola.ſ.ſacramētalia ſigna tāgere fas eſt. Unde quādo tangit res ſacras quaſi officio ſuo vtēs. peccat mortaliter.ſecus aūt eſſet ſi in aliqua ne ceſſitate aliquod ſacramētum ↄtingeret vel exe queret in illo caſu:in quo ⁊ laicis liceret. Con cor.Alb.addēs.ꝙ ſi dicitur hoc eſſe graue val de.reſpōdet ꝙ lata eſt via que ducit ad infernū ⁊ multi vadunt per eam.Matth.vij.⁊ Tho.di cit ꝙ q̄uis ſubditus teneaſ ſuſcipere ſacramē ta a miniſtro eccleſie q̄diu toleraſ etſi ſit in pec cato mortali:quia adhuc eſt ei obligatus.tamē preter neceſſitatis articulum non eſſet tutum ꝙ induceret eum ad aliquem actum ordinis ſui exequendum durante tali conſcientia quan tum deponere poteſt: quia in inſtanti homo a diuina gratia emendatur.

De etate ordi .§.xv.

nandorum. Nota ꝙ aliqua iura ſunt mutata. Nam ſm Ray.⁊ Hoſtieñ.Si ab infantia quis tradebatur militie clericali a.vij.anno vſqꝫ ad xij.poterat recipere tres minores exinde acho litatum vſqꝫ ad.xxj.⁊ in.xxj.ſubdiaconatū:dia conatum in.xxvj.preſbyteratuꝫ.in.xxxj.vt diſ. lxxvij.in ſingulis.Si grandeuus erat qui pete bat ordinari in primis duobus annis recipere poterat oēs minores ordines. In alijs quinq;

Margin notes (left column): ex̄ d of/ ſi.arch.

Margin notes (right column): diſt.xx/ iiij.q.j. arti.iij. q.v. Deute. xvj. — vbi.ſ. ad.iij. — vbi.ſ. ad.iij.

annis ſequētibus omnes maiores.diſt.lxxvij.
Quicūqȝ.Diſpēſatiue tamen laicus grādeuus
infra annum ⁊ dimidiū omnes ordines recipe
re poterat:⁊ monachus infra vnum annū.diſ.
di.xxv. lxxvij.Monachus.ſed vt dicit Guil.iſta hodie
q.ij.ar. non ſeruātur.dicit autē Thom.in.iiij.q ſi ne/
j.q.ij. ceſſitas eſt ⁊ ſpes ꝓfectus etiā ante annos diſ/
cretionis poſſunt pueri ad minores ordines ꝓ/
moueri ſine peccato:qꝛ per aſſuefactionē effi/
ciētur idonei ad illa officia.⁊ iſtud ſatis cōmu/
niter tenetur.Sed de ſubdiaconatu dicit idem
Ubi.ſ. Tho.in.iiij.pōt quis promoueri quādo ad an/
ad lraȝ. nos diſcretionis venerit vt poſſit cognoſcē vo/
tum caſtitatis.Alb.vō dicit q dicta tēpora ſer/
uari nō oportet in religioſis.qꝛ morū grauitas
ſupplet etatem.Pet.aūt dicit q ex diſpenſatio/
ne epi poteſt tēpus anticipari ex idoneitate per
ſonarum. Sed oēs iſte opi.hodie ablate ſunt.
per cle.de eta.⁊ quali.c.j.ibi determinaē q or/
dinandus in ſubdiaconum debet eſſe.xviij.an/
nis.in diaconum.xx.an.in ſacerdotē.xxv.an.
⁊ ſufficit annum vltimū attingere:ordinādus
autem in epm debet eſſe.xxx.an.ita q.xxx.im/
pleuerit.extra de elec.c. Cum in cūctis.nec po/
teſt diſpēſari per epm de minori etate:ſed ſolū
per papam ſm Joā.and.⁊ cōmunem opi. Nec
ſciētia nec morum grauitas pōt ſupplere taleȝ
etatem a iure ſtatutā. Unde qui ante legitimā
etatem facit ſe vel ſubditum ſuum promoueri
ad ordinem peccat mortaliter:qꝛ ɔtra ɔſtituti/
onem generaleȝ eccliē facit ⁊ etiam qui ꝑmittit
ſe ordinari:niſi forte ſit ita ſimplex q ignoran/
tia excuſet eum.Qui etiā ordinat talem vel cōſi
lium preſtat peccat mortaliter.Et qꝫuis quidaȝ
dicāt q talis eſt ſuſpenſus verius eſt q non eſt
ſuſpenſus:ſed ſuſpendēdus vſqȝ ad legitimaȝ
etatem.extra de eta.⁊ quali.vel nō eſt compos
ſm Ray.Anto.de buē.Frā.de ȝab.⁊ alios.Un/
de ſi exequiē officiū ordinis recepti ante legiti/
mam etatem ſi nō eſt ſuſpēſus a ſuperiore non
propterea incurrit irregularitateȝ:ſed videtur
quibuſdam q peccet mortaliter quotiens exe/
quitur officium ſuum ante legitimam etatem:
quod quia nullibi legi nō affirmo nec nego tu/
tum tamen eſt abſtinere ab executione.

De tempore .§.xvi.

ordinationum ⁊ ſimultate ordinum. Nota ſm
Ray.ordines maiores.ſcȝ ſacerdotiū:diacona/
tus:ſubdiaconatus : ⁊ etiam minores conferri
poſſunt ſex tēporibus anni.ſ.in ſabbatis quatu
or tempoꝝ:⁊ in ſabbato īmediato ante dñicaȝ
paſſionis:⁊ in ſabbato ſancto paſche.diſ.lxxv.
c.ſi.⁊ extra de tēpo.ordi.c.de eo. Poſſunt etiaȝ
cōferri dicti ordines etiam maiores mane diei
dñici immediate ſequētis dicta ſabbata:ita ta/
mē ſi ɔtinueē ieiuniuȝ tam ab ordinatore qꝫ ab
ordinādo ɔferri.vt.lxxv.di.c.q a patribus. Et
tūc fictione canonica mane dñice ſequentis tra
hiē ad veſpam ſabbati precedētis:⁊ ita conferi
ri dicunē ſabbato ſm Ray. Hoſti.in ſum.⁊ In/
nocē.de tēpo.or.c.lraȝ.⁊ glo. In no.iiij.ibidē.
qui Inno.dicit.q die illo ſabbati ⁊ nocte dñice
nihil celebrans ordinationes in dñica comede
re vel bibere debet:niſi corpus ⁊ ſanguinē xpi
ſi ſabbato celebrat.Addēs etiā q die dñica or
dines maiores ɔferre:etiam ɔtinuato ieiunio
non expedit niſi neceſſitas aſſit:puta qꝛ in ſab/
bato nō potuit ordines ɔferre ex eo q infirma
tus fuit vel tarde venit : nocte autem paſchali:
⁊ poſſunt ordines ɔferri.non tamē alijs nocti/
bus:qꝛ nec in illis pōt miſſa celebrari.ordines
minores etiaȝ in dñicis diebus ⁊ in precipuis
feſtis poſſunt ɔferri:⁊ non ſolū vni vel duobus
vt dixit Ray.ſed etiam multis dūmodo non vi
deaē epō ex hoc ordinationē generalem facere
vt dicūt Inno.Hoſt.⁊ Bern.Subdiaconatum
ſolus papa pōt ɔferri diebus dñicis ⁊ alijs pre
cipuis feſtis. Et ordinatus ab eo in ſubdiaco/
num nō poteſt ab alio ordinari niſi de licentia
eius ſm Pe.de pa.Cōſecratio autem epiſcopa
lis ſm Ray.⁊ alios fieri pōt ⁊ debet die dñica ⁊
hora.iij.diſt.lxxv.ordinationes.nec oportet ex
hoc cōtinuare ieiuniū ſabbati cum dñica:quia
hoc ɔferē in dñica non in ſabbato. Itē quis po
teſt in ſabbato ordinari in ſacerdotem ⁊ ſequē/
ti dñica cōſecrari in epm:qđ ſic non eſt in alijs
ordinibus maioribus.vt.ſ.vnum poſſit in ſab/
bato ⁊ alium ſequenti dñico recipere etiam cō/
tinuato ieiunio:⁊ debet peti cōſecratio epalis.
infra.iij.men.electionis a tēpore vel ɔfirmatio
nis.diſt.c.qm̄.ſm Hugo.al's eſt puniēdus niſi
eſſet legitime impeditus.Qui aūt recepit ordi
nem aliqueȝ.extra dicta tēpora ſine diſpēſatio/
ne pape peccat mortaliter ⁊ ordinans ⁊ ordina
tus.Similiter ⁊ qui recipit duos ordines ma/
iores eadem die vel ſubdiaconatū vel minores
ordines mortaliter peccat:minores etiam oēs
ſimul nō poſſunt dari:niſi ɔſuetudo illius eccle
ſie hoc habeat:qꝛ tūc poteſt.Qui etiaȝ ordina/
tur a prelato nō ſuo ⁊ ſine licētia eius aut etiaȝ
qui ordinaē per ſaltum oēs hi peccant mortali/
ter.arg.xxv.q.j.vbi dicit. Uiolatores canonuȝ
a ſpūſancto cuius inſtinctu ɔditi ſunt ɔdēnan/
tur. De irregularitate autem quam contrahūt
vide infra. Dedicatio eccleſie de conſuetudine
poteſt fieri omni die:⁊ virgines diebus domi/
nicis conſecrantur.ſm Pe.de palu.

De loco vbi .§.xvij.

conferēdi ſunt ordines. Minores ordines pōt
epō cōferre in quacūqȝ eccleſia ſui epatus.ſm

Ray. Archi. de tēpo. ordi.c. Si archiepūs. maio
res vō ꝯferri debent in eccleſia epali. di. lxv. ca.
j. Sed dicit Guil. ⁊ Hoſti. ꝙ hodie epi ꝯferunt
ordines etiam maiores vbi volunt de conſue/
tudine. Epiſcopi cōſecrātur vbi elegerit metro
politanus ſm Ray. diſt. lxiiij. c. ſi. niſi aliud ob/
ſeruandum ſit de conſuetudine approbata ſm
Guil. Et ſi in alia eccleſia q̄ʒ metropolitana ⁊ in
preſentia metropolitani fuerit conſecratus: de/
bet ſe preſentare metropolitano infra tres men
ſes a tempore cōſecrationis. diſ. lxiiij. Cum lon
ge. Patriarcha autem primas et metropolita/
nus ⁊ quilibet horum debet cōſecrari in eccle/
ſia ſua ſm Ray. niſi neceſſitas aut conſuetudo
aliud inducat ſm Guil. xxiiij. q. j pudēda. Pa/
pa vero in eccleſia ſua: ideſt vrbe ſi fieri poteſt:
alias in quacūqʒ ⁊ extra vrbem ſm Hoſtien. vt
diſt. xxiij. In nomine. ⁊ ſm Goffre. conſecratur
papa ab epiſcopo Hoſtiē. qui in hoc vicem me/
tropolitani obtinet. Si tamen ante aſſumptio/
nem ad papatuʒ fuiſſet epiſcopus conſecratus
non amplius conſecraretur ſm Pet. de palu.
Item ſm Ray. Innoc. ⁊ Goffre. Siquis non ſa
cerdos conſecraretur in epiſcopum nil recipe/
ret: quia fundamentum ꝯſecrationis epiſcopa
lis eſt ſacerdotium. Unde opi. quibus di. con/
trarium non tenetur. Sed ſi eſſet ſacerdos quo
cūqʒ alio ordine ſibi deficiente conſecratus in
epiſcopum reciperet conſecrationem epiſcopa
lem: ⁊ omnes ordines conferret ſi ordinaret ex
cepto eo quem non haberet ſm Ray. ⁊ alios. j.
q. j. Gratia. talis tamen nō deberet exequi offici
um ſuum ante receptionem ordinis ꝑtermiſſi.

¶ De coactio/ .§. xviij.

ne ad ordines vel prelationes. Nota ſm Ray.
⁊ Hoſtiē. in ſum. ꝙ duplex eſt coactio. Una ab/
ſoluta: puta ſiquis oino inuitus per vim tenea
tur ſub manibus ordinatoris: ⁊ hac coactione
ſiquis ordinatur nō recipit characterem: vnde
nec ordinem ſicut nec baptiſmū. extra de bapt.
c. maiores. ⁊ diſ. l. c. preſbyteros. Et nullus hoc
modo dʒ aliqueʒ cogere ad ordinem vel aliud
ſacrm. Alia coactio eſt ꝯditionata: que fit cōmi
natione penarum ⁊ cōminādo mortem vel in/
carceratione ſi non pmittat ſe ordinari. Et qui
ordinatur hac coactiōe ductus: q: huiuſmodi co
acta volūtas eſt ſaltem indirecta. xv. q. j. Meri/
to. ideo talis recipit characterem ſm Ray. ⁊ ali/
os. ac etiam executionē illius ordinis ſi nō ob/
ſtat aliud impedimētuʒ ſm Pe. de pa. q: nō eſt
ius aliqḋ qḋ ipſum ſuſpēdat: ſed grām non re/
cipit: cum fictus ⁊ inuolūtarius accedat. nec et
hoc metu. ſ. penaꝝ aliquis cogēdus eſt ad ordi
nes. ¶ De coactione aūt ꝯditionata per penas
iuris inferendā ꝓpter eccliē vtilitatē dicit Pe.
de pal. Uidetur ꝙ quis poſſit cogi per ſuperiorem
per preceptuʒ ⁊ excoicationē vt ſit curatus vel
epūs ſicut aliqui heremite per epūm ſunt cōpulſi
Cū enim ad bonū regimen eccliē magis ſit obe/
diendū ꝓſidenti in ſpūalibus q̄ʒ ad bonū regi/
men in tpalibus ꝓſidēti. ſicut aliqs in tpalibus
cogitur ſuſcipe tutelā: vel curā pupilli vel furioſi
q: hmōi reipublice intereſt: ⁊ multomagis iudi
cādi in republica: cum ſit hoc officiū magis ne
ceſſarium: vt puta ꝙ ſit ꝓpoſitus vel baliuus ſi
reſpublica indiget: pro cuius ſalute bonus ciuis
etiam morti ſe dʒ exponere: multomagis ſi ec/
cleſia indiget pñt pſone cogi ad prelaturas ⁊ te
nentur coacti obedire: q: ſm Greg. Sūmuʒ paſto
rē ꝯuincitur nō amare qui eius gregeʒ renuit pa
ſcere qui dicit Joā. vlt. Paſce oues meas. viij.
q. j. In ſcripturis. Pe. qḋ videtur intelligēduʒ niſi
ſi ſit ineptus euidēter. Dicit tñ ideʒ Pe. ꝙ nul/
lus eſt ſponſus eccliē. i. epūs vel curatus: nec ab/
bas: nec prior niſi aſſentiat: quia q̄ʒuis legatuʒ
acquiratur de iure ciuili ignoranti: tñ de iure ca/
nonico nullū ius vel bñficium eccleſiaſticū acqui
ritur homini quouſqʒ aſſentiat. Unde de prebē/
dis. c. ſi tibi abſenti. li. vj. dicitur ꝙ qñ abſenti bñ/
ficiū ꝯfertur quouſqʒ ratuʒ habeat ſibi nullū ius
acqritur. ¶ De coactione vō ꝯditionata per ſub/
tractionē bñficij vel officij per ſniam hois. No
ta diſtinctionē in hmōi ſm Ray. ⁊ Hoſt. in ſum
ma. Aut enim epūs cogit clericū ad ſuſcipiendū
ordinē qui eſt annexus de iure vel cōſuetudine
bñficio vel dignitati quā hʒ: aut aliū ordinē. Et
in pmo caſu puta cū epūs vult cogere electuʒ in
archidiaconū vt fiat diaconus: ⁊ electū in archi
pſbrm vel decanū vel ꝓpoſitū vl' abbatē: vt fiat
ſacerdos vtiqʒ pōt cogi per ſbtractionē bñficij
vel dignitatis nō exñte in eo impedimēto poſt
debitā monitionē appel. remota. di. lx. Innoua
mus. ⁊ de elec. cum in cūctis. excepto eo qḋ ibi
dr̄ de epo. Si aūt hʒ impedimētum. Pe. de pa.
diſtinguit ſic dicens. q: aut eſt tēporale aut per
petuū. Si tēporale q̄ʒdiu durat excuſatur. puta
q: infirmus illo ceſſante idem qḋ ſupra. Si eſt
perpetuū: ⁊ tūc aut preceſſit collationē bñficij
⁊ fuit tale qḋ non eſt ſibi ius acquiſitum: ⁊ tunc
ſiue ſciuit ſiue ignorauit priuādus eſt de facto
ſicut de facto tenet. puta homicida. vel illegiti/
mus ⁊ neſciebatur aliqd de huiuſmodi. Si fuit
tale impedimētuʒ ꝙ ius acquiſitū eſt: ſi ſciuit ⁊
tacuit: dʒ auferri tanq̄ʒ ab indigno. vt q: habet
morbū caducum ⁊ huiuſmodi. Si aūt ignora/
uit tūc ita eſt ac ſi pueniſſet: ⁊ q: bona fide ⁊ iu/
ſto titulo adeptus eſt ſine ſua culpa priuari non
debet. Si aūt impedimētū ſupuenit ſine culpa
ſua. q: mutilatus fuit in naſo aut oculo: aut fa/
ctus leproſus: afflicto non eſt adiūgenda affli/
ctio. ⁊ tunc nō debet priuari. ſed de redditibus

vicarius ſuſtentari vel alius aſſignari: et ipſe ſic impeditus de ipſis redditibus ſuſtentari. Si autē impedimentum ſuperuenit culpa ſua: vt quia ſe caſtrauit. vt Origenes. vel qz in ſtupro inuentus caſtratus fuit priuari debet. et ſic itelligitur de cle. egro. per totum. Hec omnia Petrus. ¶ In ſecundo vero caſu cum ſcilicet vult cogere ad ordinem non annexum beneficio. et tunc ſm. Ray. et Hoſtien. aut hoc exigit neceſſitas vel vtilitas eccleſie. tunc ſi clericus excuſet ſe ſola voluntate: quia ſcilicet nō vult et nō alia rationabili cauſa debet cogi per ſubtractionez beneficij et officij. diſ. lxxvij. c. ij. et. c. iij. et de eta. et quali. ca. Queris. Sed ſi excuſat ſe clericus ratione criminis cōmiſſi: tunc vel diſpenſare poteſt ſi habet auctoritatem et alſ eſt idoneus. vel ipſm remouet a beneficio quod obtinet in eccleſia niſi eſſet multum vtilis et neceſſarius eccleſie. Si autem allegat aliud impedimentuz proueniens ſine culpa ſua. vt infirmitatem ſuaz nō eſt excogendus. et ſimiliter ſi non exigit hoc neceſſitas vel vtilitas eccleſie: non debet inuitos cogere ad ordines ſuſcipiēdos. alſ puniēdus eſſet. diſt. lxxiiij. c. ij. et admitteretur eorum appellatio. Dicitur autem neceſſitas cuz non ſint alij qui ordinētur et indiget. vtilitas autē cum etſi ſunt alij eccleſia tamen indiget ordinatis. De ſic coacto ad ordinem ſacratum vtrū teneatur ꝯtinere dicit Iohan. et Guil. ꝙ ſi coact9 fuit metu qui poſſet cadere in ꝯſtantez virum non tenetur alſ ſic. extra quod me. cau. c. Perlatuz. quia continentia non debet niſi volūtaria. diſt. xxxj. Ante tricenium. et maxime ſi eſt proteſtatus in ſecreto ſe nolle continere. Talis autem ſic ordinatus ſi habeat vxorem gaudebit priuilegio clericali ſi vult viuere clericaliter. ſm Ray. Guil. et Hugo. ar. illi9. c. Si. q vero. diſt. xxxij. et hoc niſi tranſiret ad actum contrarium. Vel aliter dicas vt dicit Ray. ſcilicet ꝙ ſi coact9 non teneatur continere ꝗtum. ſ. ad vſuz matrimōij contracti ante ſuſceptionem ordinis: etſi vxor continere non vult gaudebit priuilegio tamen clericali ſi clericaliter viuit: non autē gaudebit ſi ipſa vult continere et ipſe non vult. Sed ſi talis habeat vxorez tenetur preciſe continere. ar. xlv. di. De iudeis. Regulares autem ordinari non debent contra volūtatē plati ſui ſm Ray. de tem. ordi. Ad aures. Debēt ergo pſentari a prelatis ſuis. vel de licentia eorū que appareat. Item ſm Ray. ſi epiſcopus cogeret aliquem ordinari exigēte eccleſie neceſſitate ꝗuis peccat debet tamē clericus obedire ceſſante legitimo impedimento. quia non eſt maluz quod ei precipitur immo iuſtuz. x. q. iij. Quid ergo. De irregularitatibus que impediūt promouenduz. tim. 32. habes infra titu. de irregula. per totuz. De his qui deijciunt vel ſuſpendunt iam promotum habes infra in titulo de ſuſpenſione. ti. 37.

¶ De pnia et effectu eius et diffinitiōe et ipedimentis et remedijs eius. Cap. xvij.

De penitētia inquit xps Matth. iij. Pniam agite etc. Hec eſt virtus et ſacrm: et inꝗtū ſacrm tria in ea ꝯſiderātur ſicut in alijs. Unuz ſcz qđ eſt tantū ſacrm id ſcz qđ exterius geritur vt eſt abſolutio pro forma et cōfeſſio et ſatiſfactio pro mā. Aliud eſt qđ eſt ſacrz et res vt ornatus et pnia interior. Aliud eſt qđ tm̄ res vt remiſſio peccatoꝝ. ¶ Quātū ad primū ſcilz id quod eſt ſacrm tm̄. ſic penitentia nō hz aliaz mām a ſuſcipiente: ſed ſolus actus verborum Et rō eſt ſm Tho. in. iiij. qz cum ſacra ſint ꝗdaz medicine ſpūales: ſicut in corpalib9 medicinis di. 14. q. quedā conſiſtūt in ſola paſſione vel receptione j. ar. j. q. curati: vt ſectio vulneris et appoſitio emplaſtri j. ad. j. Et quedā ꝯſiſtunt in actu laborantis: vt executiones et hmōi. Ita in ſacris quedā nō requirūt actum eius qui ſcificat ꝗtum ad ſbaz ſacri. niſi per accidēs: et ſicut remouēs. phibēs. ſicut in baptiſmo ꝯfirmatione et hmōi. Et in his ſacris mā que ſignificat et cauſat eſt quid exterius appoſitum. Quedā vero ſunt que per ſe et ēentialiter requirūt actum eius qui ſuſcipit ſacrm vt in matrimonio et pnia: et in his nō eſt mā aliqd extra ſuſcipientē: ſed ipſi actus exterius apparent et faciūt quod in alijs mā. Res et ſacrm eſt pnia interior. i. ꝯtritio et ornatus: pnie enim ſacramētum nō imprimit characterē: ſed ornatū Et contritio ꝗdem eſt diſpoſitio reſpectu actus liberi arbitrij et res et ſacrm reſpectu grē gratū faciētis. Ornatus aūt reſpectu grē ſacralis. Et in attrito eſt ornatus etſi non ꝯtritio. In ꝯtrito eſt etiā vnus ornat9 et maior gratia infunditur reſpectu duplicis diſpoſitiōis ſcz ſacramenti ꝙ fit per ornatū et liberi arbitrij que fit per contritionem. De ornatu. habes. ſ. eo. ti. ca. j. Res tm̄ eſt remiſſio peccatoꝝ. Ubi ſciendū ſm Tho. ꝙ cauſa principalis remiſſiōis peccati quoad culpam eſt deus cā meritoria remiſſionis eſt paſſio xpi. Cauſa formalis eſt gratia. Cauſa inſtrumentalis eſt multiplex: quia et contritio inquātum eſt actus virtutis penitētie: eſt cauſa vt remouens prohibēs: ſed prout eſt pars ſacramēti eſt cauſa inſtrumentalis penitētie: et ſimiliter confeſſio et abſolutio ſacerdotis eſt cauſa inſtrumentalis. ſicut ad formationē cultelli multa cōcurrunt: quia et ars fabri et manus eius et malleus et incus et ignis et alia. Ad remiſſionem peccati etiam quoad penitentiam omnia predicta operantur plus et minus ſm deuotionem et conatum penitentis remiſſa. tamen prius omni culpa mortali

culpa mortali: q2 cuz mortali non eſt homo capax remiſſionis alicuius pene. Ualet etiam ad remiſſionem pene ſatiſfactio iniuncta: ⁊ omia bona opera facta in charitate: ⁊ flagella patienter tolerata ⁊ indulgentie.

¶ Per penitentiã .§.i.

reuiuiſcũt opa mortificata p pctã ſm Thom. ⁊ Pe. ⁊ Ray. qḋ etiã dicit Aug. de pe. diſ. v. Qui vult. qḋ ſic declarat Pe. de pa. in. iiij. Opa noſtra dicunt viua ⁊ mortua ⁊ mor. ⁊ viuifi. p cõparationẽ ad ea que viuũt naliter: ſicut etiã illa dicunt viua nõ ſolũ que hñt pncipium vite: ſed opationẽ vt oculus vidẽdo pes ambulãdo mortua que neutrũ hñt: mortificata que habẽt pncipiũ vite: ſed nõ opationẽ pp aliqḋ impedimẽtuz vel mẽbrũ putridũ: viuificata p amotionẽ impedimẽti opationis vite redeũt ad ſuas operationes. Sic opa noſtra ſpũaliter dñr viua: q2 pcedũt a charitate que eſt pncipiũ vite ſpũalis: ⁊ p meritũ pñt pducere ad vitã eternã que eſt vera vita. Ille enim eſt finalis actus operuz noſtrorum. Mortua vo dñr que fiunt extra charitatẽ: ⁊ dñr mortua ex aptitudine: q2 ſcz potuerũt fieri in charitate: ⁊ ſic fuiſſent viua. Mortificata vo que facta fuerũt in charitate: ſed per meritũ nõ pñt ad vitã glie pducere efficacit pp impedimẽtuz pcti mortalis ſupuenientis. Uiuificant aũt cũ impedimẽtũ mortificationis amouet ⁊ hoc eſt mortale ſupueniens. ſed nota. ſm Tho. q reſurgẽs p pniam a mortali nõ opz q reſurgat in eodẽ gradu grẽ ⁊ charitatis quam amiſit: ſed põt reſurgere in equali maiori ⁊ minori ſm conatũ ipſius penitẽtis. Et ex hoc oritur dubiuz quõ viuificent opa mortificata in eo q reſurgit in minori charitate: ⁊ in illo ſtatu morit: cuz pmiũ recipiat ſm ſtatũ in morte: nõ ſz ſtatũ preteritũ. Sed rñdet Pe. de pa. q p penitentiaz reuiuiſcere merita põt intelligi dupl'r. Uno mõ q̃ntũ ad premiũ accidẽtale: ⁊ ſic nõ reuiuiſcũt: niſi illius pmij ſit talis cõditio q requirat cõtinuitatẽ ⁊ ppetuitatẽ ſicut aureola vginitatis. Alio mõ q̃ntũ ad premiũ eẽntiale: ⁊ ſic p ſe loquẽdo reuiuiſcũt pſuppoſito q moriat cũ tãto gradu charitatis: q̃ntũ amiſerat: q2 tũc nõ eſt tm ex merito vltimo pmio ⁊ p ſe ⁊ ex pnia ſicut ex remouẽte phibẽs ⁊ ex vltima charitate: ſicut ex nali diſpõne neceſſaria recipit q̃ntitatẽ pmij eſſentialis. Per accidẽs aũt eſſe põt q nõ reuiuiſcũt ex indiſpõne recipiẽtis quoad integritatẽ. i. tantã quãtitatẽ pmij. ſm enim Tho. ſup epl'am ad roma. Quãtitas pmij eẽntialis qḋ cõſiſtit in viſione dei rñdet q̃ntitati charitatis in via: ⁊ q̃ntitas pmij accidẽtalis reſpondet q̃ntitati laboris bonorum operũ. Et de hac intelligitur illud apli. Unuſquiſqz ppriã mercedẽ accipiet ſm ſuũ laborẽ. Nota q pnia ⁊ plures alie vtutes dñr fundamẽtũ: ſed diuerſis reſpectib9. Cuz eniz fundamẽtũ ſit pma ps edificij ⁊ ſuſtẽtatio totius edificij rõne prioritatis. In ſpũalibus fides dr fundamẽtũ virtutũ ſimpl'r. Pnia dr fundamẽtũ rõne prioritatis non ſimpl'r: ſz in genere eorum que pertinẽt ad effectum: ⁊ quoad fugam mali cõmiſſi. Timor etiam dicit fundamentũ quãtũ ad fugã mali cõmittendi. Charitas dicit fundamentũ rõne prioritatis quod proſecutionem boni: ſed ratione ſuſtentationis dicitur humilitas fundamentum in proſperis. ⁊ fortitudo in aduerſis. Tho. in. iiij.

¶ Penitentia au .§.ij.

tem ſic diffinit ſm Grego. ⁊ Ambro. q eſt pterita mala plangere: ⁊ plangẽda iterum nõ cõmittere. de pe. di. iij. que diffinitio datur per duplicẽ actum eius ſm Tho. Unus preſens reſpicit. ſ. dolo: de cõmiſſis. Fletus eni ſumitur pro dolore interiori. Alius reſpicit futurum: ſcz ppoſitum non cõmittendi vlterius. Et ſic nõ cõmittere intelligit quoad propoſitũ pro tunc cum penitet. Non eni requirit ad verã penitẽtiam q aliqs vlterius nõ peccet: q2 de eẽntia alicuius rei nõ eſt aliqd futurũ. Ille ergo auctoritates. de pe. di. iij. Ille. ⁊. c. Irriſor: ⁊ alie que vident dicere q non eſt vera pnia: ſed inanis cũ quis iterum ⁊ iterum peccat: vel referunt ad idem tps ſm Ray. ⁊ Goff. quo quis penitet cum ſcz eſt dolz de cõmiſſo nõ tñ proponit abſtinere: vel ſi vere peniteat dicit inanis recidiuando: q2 priuatur fine ſeu fructu eius qui eſt abſolutio ppter peccatuz ſuperueniẽs. Qḋ aũt dicit Hiero. q ſcḋa tabula poſt naufragiũ eſt pniam ſeu culpaz ſimpliciter confiteri. de pe. di. j. loqtur metaphorice ad ſimilitudinẽ nauigantis qui fracta naui auxilio alicuius tabule dicitur ad portum. Sic ſpũaliter fracta innocentia baptiſmali per mortale que eſt nauis ⁊ prima tabula nõ eſt alia, vis ſalutis: niſi pnia que dicitur ſcḋa tabula: que tabula eſt poſt naufragiũ: ſed non ſcḋa poſt ipm. Quod autem de pe. di. iij. dicit per Aug. q penitere eſt penam tenere vt ſemp puniat in ſe vlciſcendo qḋ cõmiſit. vt in. §. ſi apoſtolus. vbi dicit q penitens ſemper doleat ⁊c. Intelligendũ eſt ſm Pe. non qdem penitẽtiã exteriorem debere eſſe perpetuam: nec etiam penitentiam interiorem actualem ideſt q ſemper actu doleat: ſz habitualem ideſt ſemp debet habere hanc diſpoſitionem in mente q cũ menti occurrit peccatũ cõmiſſuz: nõ acceptet ſed ſm rõnẽ doleat. Item quia dicit Aug. in dicto. §. Si apoſtolus q penitens de dolore gaudeat. Sciendum q triplex eſt ordo ⁊ gaudium ſm Pe. de pa. Prima ipſa paſſio cõcupiſcibilis: ⁊ ſic ſimul nõ ſunt

etiā de diuerſis dolor ⁊ gaudiū. Scdo accipit pro motu cordis. q: letitia eſt cordis latitudo: ⁊ triſtitia cordis ꝯtrictatio (al's ꝯſtrictio cordis) que duo etiā ſimul eſſe nō pñt. Tertio accipitur pro ſimplici actu volūtatis: ⁊ tūc prout ſunt de eodē nō ſunt ſimul: q: ꝯtrariātur: ⁊ ſimilr ſi ſūt de diuerſis nō ſubordinatis: ſed ſicut ſunt ordinati ita ꝙ vnū eſt rō alterius ſic ſtāt ſimul: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito: imo forte ſunt vnus actus ſicut ſinis: ⁊ id qđ eſt ad finē: q: vbi duo ꝓpter vnum vtrobiqꝫ tm̄ vnū. Vñ qđ dicit Tho. vtrūqꝫ nō poſſe ſimul eſſe eqͣliter intelligendū eſt qͣntum ad cauſalitatem ⁊ pncipalitatē nō qͣntum ad intentionē ⁊ remiſſionē ſm rem ſi differunt: vel ſm rationem ſi ſunt vnius actus re quia vnum eſt ratio alterius: ad intentionem enim ⁊ remiſſionem cauſe ſequitur intentio ⁊ remiſſio effectus: quanto enim plus dolet de peccato: tanto plus gaudet de dolore.

¶ De effectu penitētie ſeu fructu. .§.iij.

Nota ſm Pe. de pa. di. xiiij. ꝙ pnia delet oēm culpā actualē mortalē ⁊ veniale cui applicat ſpecialr. Vñ Chryſ. de pe. diſt. iij. Talis dicit. etiā ſi ad ſummū qs peruenerit malorꝫ ⁊ inde reuerti velit ad vtutis vias ſuſcipit. ſcꝫ deus libēter amplectit ⁊ oīa facit quatenus ad priorē reuocet ſtatū. Hec ille: ⁊ q: mortalia hñt ꝯuerſionē ex pte auerſionis: q: oīa a deo auertūt: vnū non dimittit ſine alio ſm Tho. Sꝫ mortalia pñt dimitti ſine venialibus ⁊ vnuꝫ veniale ſine altero: q: nō hñt ꝯnexionem adinuicem ſm Tho. ¶ Scdo nota ꝙ pnia tollit penā eternā: penā autē tpalē ſi pfecta ſit totaliter tollit vel ſaltē minuit. Vñ dicit Pe. ꝙ ſicut qui hominem ita ⁊ qui deū offendit peccat dupłr: qa cōtra equalitatē amicicie inqͣntum debitū affectum nō impēdit ⁊ ꝯtra equalitatē iuſtitie inqͣntum rem vel hoiem vel obſequiū ſubtrahit: oꝫ ergo neceſſario vtrūqꝫ reſtituere. ⁊ q: reſtituta amicicia nō ſtatim reſtituit res ablata iō poſt remiſſionē culpe remanet reatus pene ſatiſfactorie. ſcꝫ coiter. ar. de pe. di. j. Si pctm̄ dicenduꝫ. ¶ Tertio no. ſꝫ Pe. de pa. ꝙ ſeqͣ ad pctm̄: qđ ē trahē ad pctm̄: ⁊ retrahē a pctō ſi pnia q̄ ē vtꝰ ⁊ ſacr̄m ſit pfecta totaliter delet iſtā ſequelam ⁊ ſacr̄m ſit pfecta totaliter delet iſtā ſequelam ⁊ iſtas reliquias. Si aūt eēt cōpleta penitētia que eſt ſacr̄m ⁊ nō que eſt virtus eēt quideꝫ deleta pena: ſed non ſequela cū in mometo poſſit eſſe deleta oīs pena: nō aūt habitus malus acquiſitus. Sed ſi pnia virtus eēt perfecta tūc ſequela eſſet totaliter deleta: q: habitus vitioſus totalr corruptus. ¶ Quarto nota ſm Tho. ⁊ Pet. ꝙ reſtituit pnia oēs virtutes neceſſarias ad ſalutem: q: remouēdo prohibens reſtituit gratiaꝫ cum qua oēs virtutes īfundunt: ſed neceſſaria ad dignitatem non infunduntur nec reſtituūt. ¶ Quinto per pniam vitant flagella tpalia. Amb'. Nouit dñs mutare ſniam ſi tu noueris mutare delictū: ⁊ de pe. di. j. Sed ꝯtinuo. ⁊ c. j. portuna. ⁊ c. Si agamus. Vltimo nota ꝙ pnia non inſtituit impunitatē in foro ꝯtentioſo: imo habens bullam de abſolutiōe ab homicidio nihilominus ſuſpenderetur nec liberat ab irregularitate. Item mortificata opera meritoria ꝑ peccatum: per penitentiam reuiuiſcunt.

¶ De impedimē tis penitētie. .§.iiij.

Dicit Pe. de pa. poſt magiſtrū ſenten. in. iiij. di. xvj. ꝙ hypocriſis ⁊ ludi ⁊ militia ⁊ negociatio impediunt pniam. Et hypocriſis quidem impedit ꝓpter hoc q: eſt habitus malus quo homo eſt prōptus facere bona opera ꝓpter hoc: eo: ⁊ ſic inclinat vt opera que alias eēnt digni fructu pnie non habeant hunc effectum. Ludi taxillorꝫ choreaꝝ: hiſtrionū: ſpectaculoꝝ in haſti ludijs: venationibus: ⁊ hmōi impediunt: q: nimis diſtrahunt mentē a deo. ⁊ diſſoluunt vana letitia: cū tñ penitens debeat habere cor recollectū ad deū ⁊ dolorē de pctō. Militia vero ⁊ negociatio etiā impediunt: ⁊ q: menteꝫ diſtrahunt ⁊ q: mēteꝫ multis pctīs cōmuniter implicāt. Verū quia iſta aliqñ ſunt venialia: et aliqua ex his aliqñ licita: ideo non impediunt de neceſſitate pniaꝫ ⁊ fructū eius niſi ſint mortalia. vt de pe. di. v. Negocium. Et de his materye habes in. ij. pte in diuerſis. c. Sunt ⁊ alia impedimenta penitētie interiora: ⁊ ſm Ray. ⁊ hoſtieñ. in ſum. ſunt quatuor. Primū eſt pudor cōfitendi qui retrahit ſuperbos dum nolunt videri mali. Scđm eſt timor ſatiſfaciēdi. Timēt enī quidā ꝙ non poſſent facere pniam que eis imponetur. Tertiū eſt ſpes vana: ⁊ hoc triplicit: q: diu viuēdi: q: diuitias acquirēdi: ⁊ q: miſericordiam ꝯſequendi finaliter. Quartum eſt deſperatio veniam obtinēdi: vel poſt veniaꝫ in bono perſeuerandi. Et deſperationeꝫ veniā inducunt tria. ſcꝫ conſideratio grauitatis peccati. ſicut Cayn dixit. Maior eſt iniquitas mea qͣꝫ vt veniā merear. ⁊c. Gene. iiij. Scđm eſt cōſideratio frequentationis. Cogitat eniꝫ peccator. Ad quid confitebor: cras iterum cadaꝫ in huiuſmodi. Tertium conſideratio diuturnitatis in peccato. Cogitat enim tamdiu ſteti in hoc peccato ꝙ de illo nunqͣꝫ miſericordiam obtinebo.

¶ De remedijs contra dicta impedimenta. .§.v.

Nota ſm Raymū. ⁊ hoſtien. ꝯtra pudorē eſt triplex remediuꝫ cōſiderationis. Primū eſt conſideratio rationis naturalis. Si eniꝫ non erubuiſti peccare: quod malum ⁊ inhoneſtū eſt: non debes erubeſcere:

ideſt ꝓpter ruborē dimittere ↄfeſſionem peccatorum qȝ bonū ⁊ honeſtū eſt. Ber. Omnia inſania hominū pudet ablui: ⁊ nō pudet inquinari: abſtergiẜ caliga ⁊ ↄtemnitur anima. Secundū eſt virtus diuine intuitiōis. Ad Hebre. iiij. c. Omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius. Tertiū operatio future confeſſionis. Nau. iij. Reuelabo pudenda tua in conſpectu omnium nationū. Contra falſuȝ timorem eſt etiā triplex remedium. ¶ Primū eſt per ↄſiderationeȝ pene preſentis paucitas: ⁊ ecōtrario in futuro pene multiplicitas. ps. Multa flagella peccatoris qꝛ ignis ſulphur aſpectus demonū tenebre vermis ⁊ alia. Scōm eſt pene preſentis leuitas et ecōtra future acerbitas. iob. vj. Qui timet pruinam. ideſt penam temporalē: irruet ſuper euȝ nix. ideſt pena futura grauior. Tertiū eſt pene preſentis breuitas ⁊ econuerſo in futuro eternitas. Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternuȝ. Contra ſpeȝ vanā eſt triplex remediū. Nam contra ſpem diu viuendi eſt illud quod dicit Jacobi. iiij. Que eſt vita veſtra vapor ad modicum parens ⁊c. ⁊ hmōi. Cōtra ſpeȝ diuitias acquirēdi eſt illud. Job. xxvij. Diues cuȝ dormierit nihil ſecum auferet: ⁊c. Exemplū diuitis dicētis. Anima mea habes multa bona: ⁊c. Luce. xij. ¶ Contra ſpem miſericordiā cōſequendi eſt illud Eccleſiaſtici. v. c. Fili ne tardes cōuerti ad dn̄m et ne differas ⁊c. Et illud Hiero. Aſſidue peccandum nec miſereẜ deus. ¶ Contra deſperationem de venia eſt triplex remediū. Nam contra deſperationē rōne grauitatis peti eſt illud Job vj. Utinā appenderenẜ peccata mea. ⁊c. paſſio enim xp̄i eſt fortior ad diſſoluēdū q̄ȝ q̄ȝtūcunq; peccatū ad obligādū. Contra deſperationeȝ ratione multitudinis peccatoꝝ eſt illud Matth. xviij. Non dico tibi ſepties: ſed vſq; ſeptuageſies ſepties ideſt oīa peccata de pe. di. iij. Adhuc. Contra deſperationē rōne diuturnitatis eſt illud Ezech. xviij. In quacūq; die conuerſus fuerit peccator. oīum iniquitatū eius non recordabor. de pe. di. vij. p totum. Contra deſperationem perſeuerandi in bono ſunt tria remedia. Primū eſt meditatio mortis. vbi omnia oſtenduntur vana. Eccles. xj. Si multis annis vixerit homo. ⁊c. Scōm eſt hoſtis debilitatio. qꝛ debilis eſt hoſtis qui nō vincit niſi volentē immo nec in porcos intrauit niſi permiſſus. Et iſtam libertatē oſtēdit Amb. xv. q. j. Non eſt. Tertiuȝ remedium eſt hōis fortitudo que ꝓuenit ei ex quinq;. Ex peccatoruȝ remiſſione: ex letitia ſpirituali: ex armatura ſpirituali: ex exercitio bonorum: ex dei protectione.

¶ De partibus .§. vi.

penitentie. Nota ſm Pe. de pa. ꝙ penitētia habet tria genera partiū ſcȝ potētiales: eſſentiales: ⁊ integrales. ¶ Primo quidē habet partes q̄ſi potētiales: quaꝝ ↄditio eſt: ꝙ vna ↄtinet aliā ⁊ plus: ſicut dicimus aīam: vt totū potētiale diuidi in ſuas ptes potētiales: in vegetatiuū: ſenſitiuū: ⁊ intellectiuū: ⁊ ſenſitiuū ↄtinet in ſe vegetatiuū ⁊ plus: ⁊ itellectiuū vtrumq; ⁊ plus etiā. Et ſm has partes accipiẜ diuiſio penitētie data ab Aug. de pe. di. j. Tres ſunt actiones. ſ. ꝙ eſt penitentia ante baptiſmū. ⁊ hec reqrit cōtritionē. pnīa poſt baptiſmum de venialibus: ⁊ hec contritioneȝ ⁊ ſatiſfactionē. pnīa poſt baptiſmum de mortalibus: ⁊ hec requirit contritionem ⁊ confeſſionē: ⁊ ſatiſfactionem. ¶ Secundo pnīa habet ptes ſubiectiuas que rn̄dēt toti vniuerſali: ſicut indiuidua ſunt ſpēi ptes haꝝ ↄditio eſt ꝙ q̄libet pars continet totaȝ naturam totius. ⁊c. ſicut Pe. ⁊ Marti. totā homīm. Et ſic pnīam ſm Ray. diuiditur in ſolennem publicam ⁊ priuatam. Pnīa priuata eſt illa que fit ſecreto ↄfeſſori. extra de pe. ⁊ re. c. Omnis: ⁊ vt dicit Alber. in. iiij. nō teneẜ homo pro quolibet peccato manifeſto ꝓpter qȝ ſcādaliſauit alios pnīam ſuā manifeſtare aliȷ q̄ȝ ſacerdoti: ſed qui fecit ſcādalū in cōi tenetur ad oſtendum bonum exemplū in cōmuni: qꝛ eoipſo ꝙ videt ſcandalizatus per malū opus eius bonū exemplū vite eius: dȝ preſumere emēdatione eius. Pnīa publica ſm Ray. ꝓprie eſt que fit ī facie eccleſie: non quidē cū obſeruatiōe eorum que fiūt in ſolēni: ſed cum iniungiẜ peregrinatio per mundum cum baculo cubitali vel ſcapulari: vel veſte aliqua ad hoc ↄſueta: ⁊ hāc penitentiaȝ pōt imponere ſimplex ſacerdos: ⁊ poteſt etiā imponi clerico quando crimen eſt publicum ſm Tho. in. iiij. ⁊ Ber. in glo. de pe. et re. c. Queſitum. licȝ Ray. ⁊ Hoſt. ↄtrariū dicāt Item di. Guil. du. ꝙ pnīaȝ publicaȝ ſedes apl̄ica nemini agendam indicit niſi vbi eſt curia. ſ. ꝙ vadat ſe verberādo per eccleſias certis diebus. Pnīa ſolēnis. qꝛ ablata eſt de vſu eccl̄ie. iō breuiſſime pertrāſeo: hec ſm Ray. imponiẜ ſolum ab ep̄o vel de mandato eius: ⁊ ſolennis. Et reconciliatio eius reſeruatur epiſcopo ⁊ imponitur pro crimīe enormi: ⁊ vulgatiſſimo quod cōmouet vrbem vel villam. vt. xxv. q. vj. c. fina. nec debet imponi clerico niſi prius depoſito: quia ipſa inducit irregularitem vt diſtin. l. Confirmandum. nec iteratur hec penitentia ſolennis niſi conſuetudo ſit in contrarium. de pe. diſtin. iij. Reperiuntur. modus autem quo imponebatur. hr diſtin. l. In capite. ⁊ dum durabat hec pnīa non poterant intrare eccleſiā niſi a quīta feria in cena domini vſq; ad octauā paſche. ¶ Tertio penitentia habet partes itegrales. ſ. contritionē ⁊ confeſſionem: ⁊ ſatiſfactiōeȝ: inq̄ȝ,

tum.ſ.pnia eſt ſacrm. Unde Chryſo. Perfecta pnia cogit peccatorē oia libēter ſufferre. in corde enī contritio. in ore ꝯfeſſio: in opere tota humilitas.ſ.ſatiſfactionis. de pe. di. iij. Sed non ſm pe. de pa. ꝙ contritio dupliciter accipitur. Uno modo ꝓprie pro actu grē informato. ꝛ ſic non eſt pars ſacramēti: ſed res ſacri vel prim⁹ effectus ei⁹. vt habiti in facto vl ſuſcepti. Scḋo modo accipiſ pro actu liberi arbitrij dolētis de pctō qui non pōt dici res. cū non ſit effect⁹ ei⁹ ſʒ eſt primū principiū eius. ꝛ ſic eſt ps ſacri prout exterius ſignaſ actu vel habitu. Et figurata eſt pnia per triduum quo chriſtus perditus requiſitus inuentus eſt. Lu. ij. ꝛ per triduum de quo Exo. iij. Uiam trium dierum ibimus in ſolitudine ꝛc. ꝛ triduum mortis chriſti.

¶ De ꝯtritione ꝛ neceſſitate eius ꝛ q̄litate q̄ntitate: ꝛ cauſalitate eius. Ca. xvij.

De contritione ſciendum eſt ꝙ ſic diffiniſ magiſtraliter. Contritio eſt dolor pro peccatis volūtarie aſſumpt⁹ cū propoſito confitēdi ꝛ ſatiſfaciēdi. ꝛ dicit Pe. de palu. di. xvij. in. iiij. ꝙ hoc propoſitū ꝯfitendi ꝛ ſatiſfaciendi requiritur in mortali. q̄ q̄tuʒ ad veniale non requiritur propoſitum confitendi niſi tātum per accidēs rōne precepti eccleſiaſtici: nec etiam propoſitum ſatiſfaciēdi. Sed qui hic nō vult ſatiſfacere pro mortali non videſ eē in ſtatu ſalutis. Et nota ſʒ Pe. de pa. poſt Tho. ꝙ cū ad veram ꝯtritionem ꝯcurrunt iſta q̄tuor que requiriſ iuſtificatio impij. Primo infuſio grē. Secūdo motus liberi arbitrij in pctm̄ deteſtādo. Tertio mot⁹ liberi arbitrij in deum diligendo ſup oia. Quarto remiſſio culpe: que ſimul tēpore ꝛ in inſtanti in vno ſunt. vnū tn̄ precedit alterū ordine nature ꝛ intellect⁹. ꝛ ſm ordineʒ poſitū i motū liberi arbitrij ad deſtruēdū pctm̄ includiſ ꝓpoſitū confitendi ꝛ ſatiſfaciēdi. Hic nō ſm Pe. illa q̄tuor que cōcurrūt ad iuſtificationē impij: que notanſ in illo verſu. Cōmouiſti dn̄e terrā. i. pctōrē. ꝛ hoc p iſuſionē grē: ꝛ cōturbaſti eā p motum doloris de pctō: ſana ꝯtritiones eius. ſ. dando remiſſionē culpe: q̄ commota eſt. i. ſil' ꝛ totaliter mota a te diligēdo ſup oia ſm Pe. in. iiij. ſicut in naturalib⁹ dr̄ duruʒ id quod reſiſtit tactui vt lapis. molle quideʒ cedit vt caro ꝛ cera: frangi autē ꝛ atteri quando in groſſas ptes diuidiſ. conteri q̄ñ in minutiſſimas ꝛ q̄ſi in puluere. Sic ſpūal'r cor dr̄ duruʒ qḋ non cedit diuine inſpirationi quaſi digito ſpūſſancti ſe tangēti ſʒ reſiſtit: molle cū cedit ꝛ aſſentit. Ezech. xxxvj. Auferā a vobis cor lapideum ꝛ dabo vobis cor carneū. Frāgi vero cuʒ atteritur per groſſam ꝛ imperfectam diſplicentiam pcti. Scindite corda vr̄a. Cōteri vero cuʒ Johel. pctm̄ ſm oēm ſui partem diſplicet: ꝛ pfecte ꝛ totaliter reſiliē a pctō. ps. l. Cor ꝯtritū ꝛ humiliatum deus non deſpicies. Ex his pʒ differētia inter cōtritionē ꝛ attritionē dupliciter. Uno mō ex pte liberi arbitrij: q̄ dolor impfectus dr̄ attritio: ꝛ dolor pfectus dr̄ contritio. Secūdo ex parte dei: q̄ dolor grā informat⁹ eſt cōtritio q̄ntūcunq; ſit modicus dolor: qui non eſt grā informat⁹ non pōt dici ꝯtritio: ſed attritio. Nam dolor deſpationis eſt maior dolore ꝯtritionis: ꝛ tn̄ non eſt ꝯtritio. Et dolor de pctō ꝓut eſt vn⁹ actus nūero. ſic non pōt attritio fieri: ſed ꝯtritio. ſed ꝓut eſt vnus act' ſm ſpēm ſic attritio poteſt fieri contritio. ſicut ex mane fit meridies: ꝛ vnuʒ eſt diſpoſitio ad aliud ſicut in naturalib⁹ procediſ de imperfecto ad pfectū. Quāuis auteʒ per ꝯtritionē ſolaʒ habeaſ remiſſio pcti. nihilominus tn̄ talis teneſ poſtmodum cōfiteri tēpore ſuo ꝛ ſatiſfacere. Et ſm Tho. tuʒ rōne dubij. q̄ certus non eſt. ſi eſt ꝯtrit⁹. tum etiā rōne precepti de ꝯfeſſione facti. Si aūt hoc omittit facere tempore debito. peccata quidē iam dimiſſa non redeūt. ſed ſʒ Hug. tunc peccat mortal'r illud omittēdo. de peni. di. j. Magna. Obiectuʒ aūt. i. materia circa quam eſt dolor ꝯtritionis. ſm Petrū de palude. poſt Tho. eſt malum non nature nec pene cum ꝯtritio agat in peccatum ad deſtruendū ipſum. ſed malū culpe non quidem originalis: ſed actualis contra qḋ eſt. Eſt etiā malū culpe ꝓpriū nō alienū. q̄uis. n. quis debeat de pctō ꝓximi dolere. non tn̄ eſt ille dolor contritio. Eſt ꝛ malū preteritū ſeu cōmiſſuʒ non futurū: q̄ de futuro eſt cautela non dolor: ꝛ de venialibus ſufficit dolor in generali. q̄uis ꝛ vtilior ſit etiā in particulari. Sed de mortalibus in particulari ſi recordatur ꝛ ad recordandum debet adhibere ſtudium ꝛ conatuʒ. Si eſt oblit⁹ in gn̄ali ꝛ in particulari doleat de negligētia ſua ad penitēdū ꝓpter quam eſt oblitus.

Dr̄ia cōtritiōis ꝛ attritionis.

¶ De neceſſitate .§.i.

contritionis. Sciēdum ſm Pe. ꝙ de omni peccato actuali mortali neceſſario requiriſ contritio. Rō eſt: q̄ in oī peccato mortali eſt actualis auerſio voluntatis a deo ad peccatum. ꝛ ideo cum contraria contrarijs curentur. oportʒ ꝙ in omni remiſſione peccati mortalis ſit actualis auerſio a peccato ad deum. hec autem auerſio appellatur contritio. Duritia enim voluntatis manentis in peccato non tollitur niſi per volūtatis fractionem oīmodam que appellatur contritio. Concor. Ray. de reg. iur. c. venia. lib. vj. Ubi dicitur venia non datur niſi correcto. ꝛ de pe. di. j. Neminem. Sed nota ſm Pe. ꝙ licʒ de peccatis oblitis. de quibus quis poſt conatum

debitū ad recordandū nō recolit ſpāliter ſuffi/
ciat generalis ꝯtritio. tñ de pctīs quoꝝ memo
riā habet requirit ſpālis cōtritio de ſingulis ſi
tēpus habet quo poſſit de ſingulis dolere ſpēa
liter. ſed ſi tps nō hēt: qꝛ deus non requirit ab
hoīe niſi qḋ pōt ⁊ ī momēto pōt homo ꝯuerti:
ſed nō pōt in momēto de ſingulis cōteri: ideo
ſufficit tunc vna gñalis ꝯtritio. Tho. aūt dicit
ꝙ ꝗ̄tū ad principiū ꝯtritionis. ſ. cū quis cogi/
tat de pctīs ſuis ⁊ dolet: etſi nō dolore ꝯtritio/
nis ſaltē dolore attritionis. ſic opʒ ꝙ de ſinglis
pctīs que hēt in memoria ꝯteraſ: ſed ꝗ̄tuʒ ad
euʒ dolorē qui eſt iā grā īformatus. ſic ſufficit
ꝙ ſit vna coīs ꝯtritio de oībus. tunc enim ille
motus agit in vtute oīum ꝓcedentiū diſpōnū.
⁊ qḋ dicit Aug⁹ de pe. di. iij. opʒ penitentem ſi
mul dolere de omni crimine. dicit Pet. ꝙ hec
ꝯtritio gñalis eſt diſpō imediata ad graʒ. Nā
dolere de vno ſine alio nō ſufficit ad ſalutem.

Quando tenea/ .§.ij.

tur quis ad ꝯtritionē. Dicit Pe. de pa. ꝙ tota vi
ta iſta eſt tēpus ꝯtritionis quoad habitū. ſic. ſ.
ꝙ hō ſemꝑ debet eē ꝓmptus ad dolendū de oī
mortali ſi ipʒ cōmitteret niſi alˀs doluiſſet: imo
dicūt aliqui ꝙ quotiēs recolit de mortali teneſ
dolere ⁊ ꝯteri: qḋ eſt durū ⁊ videſ falſum: qꝛ ꝓ/
ceptū affirmatiuū nō obligat ad ſemꝑ. etſi ſem
per. vnde licʒ ſiue recolat pctm̄ ſiue nō recolat
ſemꝑ teneaſ ad hoc non ſibi cōplacere in pctō:
nō tñ teneſ actu obedire pctm̄: ſicut nō tenetur
deū actu diligere quotiens de deo recolit alio/
quin nullus poſſet iudicare de deo ſpeculatiue
quin peccaret mortalr̄: qꝛ nō pōt diligere deuʒ
niſi cogitet de deo practice: vnde pōt dici ꝙ eſt
verū debito ꝯgruitatis nō neceſſitatis. Uel ſi i/
telligaſ de debito neceſſitatis di. ꝙ ſicut ꝓceptū
de charitate ꝗ̄tū ad actum interiorē. videſ ma
gis ligare ꝗ̄ affirmatiua que obligāt in tpe ne
ceſſitatis ſolū. Iſtud aūt qñcunqꝫ eius materia
occurrerit practice nō ſpeculatiue: vt cuʒ. ſ. ꝯſi/
deraſ deus vt diligēdus vel nō diligēdus tene
tur hō iudicare vt diligēdus ⁊ diligere. Sic ⁊
pctm̄ cōmiſſum ſi mēti occurrit practice: vt ſcʒ
materia delectationis vel deteſtationis: teneſ
hō iudicare deteſtandum ⁊ deteſtari. Hec Pe.
De pctīs quidē cōmiſſis de quibus iā quis ha
buit vel credit ſe habuiſſe ꝯtritionē videſ ſuffi
cere qḋ dictū eſt. Sed ꝗ̄tū ad pctā mortalia de
quibus nondū quis habuit ꝯtritionē. videtur
ꝙ ſemꝑ teneaſ qñ pctm̄ mēti occurrit ad actu
odiendū ⁊ deteſtandū pctm̄: alˀs peccat mortali
ter peccato omiſſionis: quouſqꝫ cōteraſ. Dicit
enim Tho. Pe. ⁊ Bon. ⁊ Duran. ꝙ poſt morta
le pctm̄ etſi nō teneſ quis ad ſtatim ꝯfitēdum:
teneſ tñ ex neceſſitate ad ſtatim ꝯterēdum: nec
enim ꝑ momentuʒ licet ſtare in peccato. Unde
Eccī. xxj. dī. Quaſi a facie colubri fuge pctm̄:
Imminet enim tali maximū periculū. cū eniʒ
nulla neceſſitas excuſet a ꝯtritione: ſi moriatur
ante cōtritionem etiam ſi non potuit conteri:
quia ſubito moritur: nihilominus damnatur:
quod non ſic eſt de confeſſione.

De qualitate .§.iij.

ꝯtritionis. Nota ſm Pe. in. iiij. ꝙ duplex ē do/
lor ꝯtritionis ſcʒ intellectualis qui eſt diſplicen
tia ⁊ deteſtatio voluntatis de pctō: ⁊ ſenſibilis
qui eſt quedaʒ afflictio inſenſitiua ⁊ triſtitia cō
ſtringens cor ⁊ alteriʒās. Primus ſemꝑ requi
ritur de neceſſitate: ⁊ eſt ſufficiēs ad delendum
culpā cum dei grā. Rō eſt ſm Chry. Unūquod
qꝫ per quaſcūqꝫ cauſas ꝯtrahiſ per eaſdem diſ
ſoluiſ. de reg. iur. Sed pctm̄ mortale ſufficiēter
cōmittiſ voluntate ſeu per actum volūtatis. vt
de pe. dī. j. Si cui. ergo ⁊ ſufficienter per actum
volūtatis cū adiutorio diuine gratie deſtrui po
teſt ipm̄ deteſtando: ⁊ diſplicentiaʒ de cōmiſſo
habendo voluntate deliberata. Secundus do/
lor ſcʒ ſenſibilis nō requiritur de neceſſitate ad
contritionē habendam ⁊ remiſſionē conſequē/
dam. Et rō eſt: quia deus nō requirit ab homi/
ne impoſſibile ſed poſſibile. Sed habere iſtum
dolorem ſenſibilē nō eſt in poteſtate hominis
etiam preſuppoſita in eo gratia: ſed bene pm⁹
cum adiutorio gratie. Unde nō requiriſ dolor
ſenſibilis de neceſſitate: ſed de congruitate ſuf/
ficit ſi mens ſit flebilis etiā ſi actu flere nō poſ/
ſit. vt dicit Amb. ⁊ vtilis eſt ad remiſſioneʒ. Et
iſte dolor coīter inducit lachrymas exteriores:
⁊ de qbus Aug. de pe. di. j. c. Quē penitet. Sci
at ſe culpabiliter reū qui deflet dāna amici vel
tēporis idest tēporalia ⁊ non deflet peccata: qḋ
intelligitur ſm Tho. quādo hoc accidit ex iſuf
ficientia vel paruitate doloris de peccatis ſecꝰ ſi
hoc prouenit ex duritia cōplexionis vel ex ma/
gnitudine doloris vel intētione humiliatiōis
qꝛ ſcʒ non vult ab alijs videri cum ſ. ʒ eſt in con
ſpectu alioꝝ: qꝛ tunc non eſt reus. Pe. de palu.
etiam dicit: ꝙ velle conteri: conteri eſt quod in
telligitur de voluntate efficaci: votum eniʒ pro
opere reputatur. de pe. di. j. Magna.

De quantitate .§.iiij.

contritionis. Nota ſm Pe. de pa. ꝙ dolor itel/
lectualis debet eſſe maximus non quidem re/
ſpectu doloris alteri⁹: qꝛ hoc eſt impoſſibile qꝛ
nec mors chriſti que exceſſit omnē dolorem vi/
te preſentis non attingebat ad minimum dolo
rem inferni vel purgatorij: nec etiam reſpectu
doloris inordinati: qꝛ maior eſt dolor ſe deſpe/
rantis ſm quoſdam ꝗ̄uis penitens debeat op/

tare ꝙ plus ſibi diſpliceat pctm̄ ad expiandum
ꝗ̄ illi ad augendū. Nec debet eſſe maximus re
ſpectu alterius ſeu cuiuſcūꝫ: q: maior magis
debet ſm̄ Pe. Et habitualiter ꝗ̄tum ad dolorē
ↄtritionis generalē de oībus pctīs ſuis: inquā
tum ſunt offenſa dei qui dolor eſt diſpoſitio im
mediata ad iuſtificationem ⁊ actualiter ꝗ̄tum
ad dolorē ſpēaleꝫ quē habet recogitādo de ſin
gulis: q: maius pctm̄ hꝫ maiorem rōnem dolē
di: ⁊ ideo de maiori dꝫ magis dolere: ſed dꝫ eē
maximus reſpectu mali nature ⁊ pene. Propte
rea aūt debet eſſe maximus ſꝫ Pe. de pa. quia
de maiori malo. ſcꝫ culpe quod eſt maximuꝫ: ⁊
de amiſſione maioris boni ꝗ̄ ſit. ſcꝫ dei ⁊ glie
ſue. Et ſm̄ Tho. non pōt eſſe dolor iſte nimius
ſicut nec charitas vnde ꝓcedit pōt eſſe nimia.
Debet etiā ↄtritus magis velle pati ꝗ̄tamcun
ꝗ penā i generali: ꝗ̄ peccare mortalr̄ ſꝫ Tho.
in quodli. j. q. v. ar. v. Et rō eſt: q: ↄtritio nō pōt
eſſe ſine charitate. Charitas aūt dictat vt homo
magis diligat deū. Peccare aūt eſt facere ↄtra
deum: pati aūt eſt ↄtra ſeipſum: ergo ⁊c̄. ſed in
particulari deſcēdere ad hanc penā vel illaꝫ nō
tenet: imo ſtulte faceret ſi quis ſe vel aliū ſuper
hmōi ſollicitaret: cum terribilia in particulari
ↄſiderata plus terreāt. Cōcor. Alber. Inno. pe.
de pa. di. ꝙ nō dꝫ ſe quis tentare ſup his. nec cō
feſſor penitentē ad ſumendū experimētū nec in
ſermonibus dꝫ tendere laqueos tētationis ſim
plicibus dicēdo: ꝙ plus hō dꝫ velle excoriari ⁊
hmōi que ſenſus horret ſed hoc a penitente re
quirat ſi penitet. Et ſi dolor eius inſufficiēs eſt
an vellet dolorē ſufficiētem habere ⁊ ſi non hꝫ
hoc ſibi diſplicet ⁊ hoc ſuff cit. Dolor autē con
tritionis ſenſibilis lꝫ de peccato maiori dꝫ etiā
eſſe maior: tm̄ non requirit̄ de neceſſitate ſicut
nec ipſe dolor. Et q: corpus affligit poſſet eſſe
nimius gū ſcꝫ inde ſequeret̄ leſio notabilis cor
poris vn̄ ſꝫ Tho. in. iiij. di. xvij. q. ij. ar. iij. opꝫ
ipm̄ ſm̄ debitā menſurā ſumere: ⁊ menſura in
ipſo eſt ſicut in ieiunijs ⁊ alijs afflictiuis cōſer
uatio ſubiecti: ⁊ bone habitudinis ad opandū
que ſibi incūbunt ſꝫ ſtatū ſuū. ar. ad hoc. de cō
ſe. di. v. Non mediocriter. Et ꝗ̄uis ſm̄ Pe. de
pa. non opꝫ ꝙ ſit maximus hic dolor: q: nō eſt
in poteſtate hominis plus dolere ſenſualit̄ de
peccato ꝗ̄ damno ſenſibili: debet tm̄ plus opta
re lachrymas ⁊ dolorem ſenſus pro peccato ꝗ̄
pro quocūqꝫ damno tēporali: ⁊ ſꝫ Hiero. Apō
deum non tm̄ valet menſura tpis ꝗ̄ doloris: ⁊
abſtinētia ciboꝝ ꝗ̄ mortificatio criminū: de pe
ni. di. j. Menſurā. Et ſm̄ Pe. de pa illud gau
dium qđ eſt admixtū ↄtritioni ex ſpe venie qđ
eſt maximū non minuit dolorem: quia non eſt
ei contrarius ſed eſt eius effectus vel cauſa ⁊ ra
tio: vnde potius auget dolorem.

¶ De cauſalitate .§.v.

ↄtritionis. Nota ꝙ licet deus ſit cauſa ꝓncipa
lis ↄtritionis per gratiā ſuā: tm̄ ex parte nr̄i di
ſpenſatiue ſex ſunt cauſe eius ſm̄ Ray. Prima
eſt recogitatio peccati. Eſa. xxxviij. Recogita
bo tibi oēs annos meos ⁊c̄. Et Chryſ. Nullum
delictoꝝ tale remediū: ſicut coꝝ continuata me
moria. ſcilicet. ad dolendum. de peni. di. j. Se
cunda eſt ex recognitiōe pudoris. Prouer. xij.
Putredo in oſſibus eius qui ↄfuſione res di
gnas gerit. Tertia vilitatis eius deteſtatio. Hie
ro. ij. Quā vilis fcā es nimis iterās vias tuas.
⁊ Joan. viij. Qui facit peccatū ſeruus eſt pecca
ti. Seneca. Si ſcirē deos ignoſcituros ⁊ homi
nes ignoraturos adhuc dedignarer peccare.
Quarta timor de die iudicij ⁊ pena iferni. Hie
rony. Quotiens diem illū conſidero totus con
tremiſco. j. Pe. iiij. Si iuſtus vix ſaluabit̄. Job.
x. c. Uadam ⁊ non reuertar ad terram tenebro
ſam. ⁊c̄. Quinta eſt conſideratio amiſſionis pa
trie ⁊ offenſa tanti patris. Apocal. iij. Tene qđ
habes vt nemo accipiat coronā tuā. Et ſꝫ Ber
nar. debet hic dolor eſſe acer: q: offendimus de
um creatorē oīum: acrior: q: offendimus prēm
noſtrum ſpiritualē qui nos paſcit multipliciter
acerrimus: quia offendimus redemptoreꝫ no
ſtrum qui nos redemit a crudelitate demonuꝫ
a vinculis peccatoꝝ ⁊ acerbitate tormentoruꝫ.
Sexta eſt ſpes que eſt triplex ſcilꝫ venie ↄſequē
de. Act. iij. Penitemini vt deleant̄ pctā veſtra.
Spes grē recipiende. Apoc. iij. Ego ſto ad oſti
um ⁊ pulſo ⁊c̄. Spes glorie. Penitētiam agite
appropinquabit enī regnū celoꝝ. Math. iij.
Si quis autem non vult hic conteri contereretur
in iferno ſine fine. iuxta illud Pō. pſal. xiij. Cō
tritio ⁊ ifelicitas in vijs eoꝝ. De vtilitate ↄtri
tionis ptinet illud qđ habes. ī. eo. §. iij.

¶ De ↄfeſſiōe ⁊ eius neceſſitate: ⁊ de ſedecim
eiuſdē ↄditionibꝰ diffuſe declaratio. Ca. xix.

De ſecunda parte pe

nitentie ſcꝫ cōfeſſione. Et primo de diſ
finitione eius: Ab Auguſti. ſic diffinit̄
ꝙ confeſſio eſt per quaꝫ morbus latēs
ſpe venie aperitur. Ad cuius euidentiam nota
ꝙ confeſſio tripliciter ſit ſm̄ Pe. in. iiij. aut i fo
ro anime interius coram deo: aut in foro peni
tentie exterius coraꝫ dei vicario: aut in foro cō
tentioſo coram iudice. In prima ↄfeſſione pec
catum non aperitur: quia deo apertum erat: in
vltima non aperitur in ſpe venie: in media pec
catum aperitur latens ſpe venie. Unde conue
nienter deſcribitur cōfeſſio ſacramētalis ⁊ per
materiam que eſt peccatum: ⁊ per actum qui eſt
aperire: ⁊ per finem qui eſt ſpes venie. Unde

de pe. di. j. dicit Ambro. Confeſſio ſpem ſaluandi tribuit. Quare autem fienda eſt homini confeſſio Petrus aſſignat hanc rationem. In omni iudicio bene ordinato oportet alterum eē iudicem: alterum reum eſſe. in penitentia aūt eſt quoddam iudicium. decet ibi alterum eſſe reū ⁊ alium iudicem: iudicium autem contra reuꝫ procedit: aut per probationes contra inuitum aut per confeſſiones propria ſponte factas. Cū ergo iudicium penitentie ſit ſpontaneum oportet procedere ex cōfeſſione rei: non ex alijs probationibus. In iudicio vero non debet eſſe iudex principalis niſi qui poteſt abſoluere ⁊ condemnare. Et ideo illud iudicium penitentiale in quo intenditur remiſſio culpe: ſoluꝫ deo pncipaliter competit: qui ſolus peccata poteſt relaxare de conſe. di. iiij. Nemo ipſe vero quia i veteri teſtamento deus erat: ⁊ non homo tunc cōtentus erat mentali confeſſione: licet enim ab his qui erant de populo iudeorum ex mandato legis fieret aliqua manifeſtatio peccatorum: illa tamen erat generalis ⁊ ſolum pro quibuſdam peccatis: non autem ſpecialis ⁊ diſtincta ⁊ vocalis vt nunc. Sed poſt ſuſceptionem nature noſtre in nouo teſtamento vocalem confeſſioneꝫ que fit homini requirit ab homine. Et qa in forma humana nobiſcum vbiqꝫ preſens eē non poteſt. ideo vicarios conſtituit homines ꝙbus debemus confeſſionem facere. de pe. diſt. j. Multiplex. in hoc autem ꝙ poteſtatem ſuam iudiciariam ligandi ⁊ ſoluendi dedit confeſſionem eis fieri debere tanquam iudicibus inſinuauit. ipſe ergo Chriſtus inſtituit confeſſionem tacite. Apoſtoli autem promulgauerūt expreſſe. Jaco. v. Confitemini ⁊c. ideſt habentibꝰ poteſtatem: vt ſunt ſacerdotes.

De neceſſitate .§. i.

confeſſionis ſacramentalis. Nota ꝙ magr in. iiij. di. xvij. ⁊ Gratianus de pe. di. j. per totum querunt. Utrū abſqꝫ ꝯfeſſione ſacrali actu vel propoſito per ſolam ꝯtritionem ideſt dolorem de peccatis cum propoſito abſtinendi: etiā non confitendi poſſit haberi remiſſio peccatorū. Et multa dicunt pro ⁊ contra. Et tandem Gratia. dicit in fine di. illius: ꝙ quia vtraqꝫ opinio habet viros ſapientes ⁊ religioſos: quid magis tenendum relinquit iudicio lectoris. Et in fi. illius di. Theo. dicit grecos tenere confeſſioneꝫ vocalem non eſſe neceſſariam ſed Tho. in. iiij. di. xvij. expoſitione littere dicit: ꝙ hoc quod ponitur pro opinione. ſcilicet confeſſionem vocalem non eſſe neceſſariam: nunc eſt hereſis. Nō ꝙ explicite ſit contra aliquem articulum vel ꝓcedens vel ſequens ad ipſum: ſed implicite aliquid contrarium fidei continet: quia ſequitur ꝙ claues eccleſie non ſunt neceſſarie ad ſalutem. Et in talibus antequam determinetur per eccleſiam ꝙ ex eis ſequitur aliquid contrariuꝫ fidei: non iudicatur hereſis eſſe ſed opinio: et ſic magiſter ⁊ Gratianus pro opi. hoc ponunt. Sed nunc poſt determinationem eccleſie ſub Innocen. tertio factam ſcilicet extra de penitē. ⁊ remiſſi. c. Omnis hereſis reputanda eēt. Cōfeſſionem autem eſſe neceſſariam. Petrus in iiij. ſic declarat. Omnis peccati originalis vel actualis remedium eſt paſſio chriſti: illius autem paſſionis virtus in ſacramentis eccleſie eſt impreſſa. Unde non poſſumus a peccato ſiue originali ſiue actuali ſanari ſine eccleſie ſacramenti ſuſceptione vel in re cum adeſt opportunitas: vel in propoſito cum articulus neceſſitatis excludit ſacramentum ⁊ non contemptus religionis. Confeſſio vero pertinet ad remedium inſtitutum contra peccatum actuale: vnde neceſſario tenemur confiteri. Eſt autem confeſſio de iure diuino nō naturali. Sed de iure naturali eſt confeſſio que fit deo mente. Concordat Thom. nec papa poteſt diſpenſare ꝙ aliqs non teneretur confiteri peccatum ſuum: qꝛ nō habet ptātē tollendi ius diuinuꝫ ſed poſſet diſpenſare ꝙ aliqs nō teneret ānuatiꝫ ꝯfiteri: qꝛ hoc de iure hūano eſt Tho. Amb. de pe. diſt. j. nō meruit iuſtificari q pctā ſua noluit ꝯfiteri.

De conditioni .§. ij.

bus q̄s dꝫ hīe ꝯfeſſio. Nota ſꝫ Tho. in. iiij. ſen. di. xvij. q. vi. ar. iiij. ad. iiij. ꝙ dꝫ hīe. xvj. ꝯditiones que in his verſibus continentur. Sit ſimplex humilis confeſſio pura fidelis. Atqꝫ frequens nuda diſcreta libens verecunda. Integra ſecreta lachrymabilis accelerata. Fortis et accuſans ⁊ ſit parere parata. Et due ex his conditionibus ſunt ad bene eſſe confeſſionis: ſed non neceſſarie ſcilicet frequens ⁊ feſtina. Alie ſunt neceſſarie. De qualibet igitur earum videndum. Et primo de illis que non ſunt neceſſarie Dicitur autem confeſſio ſm Ray. quaſi cordis vndiqꝫ faſſio ideſt ex toto manifeſtatio.

Prima condi- .§. iij.

tio cōfeſſionis eſt ꝙ ſit feſtina. ideſt ꝙ cito poſt peccatum commiſſum mortale confiteatur. Et querunt doctores. Utrum ſit neceſſarium confiteri peccata mortalia ſtatim habita opportunitate. Reſpondet Petrus in quarta diſtinctione ꝙ due ſunt circa hoc opinio. Una dicit ꝙ tenetur ſtatim habita opportunitate. nec capi. de penitēn. ⁊ remiſ. omnis. excuſat. quia intendit artare tempus non ampliare propter negligentiam hominum. Alij dicunt communius. ꝙ cuꝫ ſit ꝓceptū affirmatiuū non obligat niſi ꝓ loco ⁊

tpe:eccleſia vero in hoc potuit determiare tp̄s cum ſit preceptum diſcipline non nature. Unde regulariter non tenet homo niſi ſemel in anno confiteri. ſ. in paſcha: q̄n neceſſe habet communicare. hāc opi. dicit Tho. eē ꝓbabilioꝛē quā ſequit̄ Pe. de pal. Richar. ⁊ Durā. ⁊ Joh. neapol. in quodlibeto. ¶ In q̄tuoꝛ tn̄ caſibus tenet quis ꝯfiteri ante terminū taxatū ab eccleſia ſꝫ Tho. ⁊ Pe. de pal. ⁊ alios. Primus eſt ratione ſacri quādo. ſ. vult ſuſcipe eucharitiā vel oꝛdinē ſacrū. de his duobus dicit Tho. in quodli. j. q. vj. ar. ij. ⁊ Joh. neapol. Talis. n. non ſufficit q̄ ſit ꝯtritus. ſed opꝫ q̄ confiteat̄ ſi habꝫ copiaꝫ confeſſoꝛis. vel niſi neceſſitas vrgeat: alſ peccaret moꝛtaliter. Aliqui dicūt idē eſſe de oibus alijs ſacris. q̄. ſ. non ſufficiat contritio de moꝛtali. niſi ⁊ confiteat̄ ſi pōt: cū accedit ad ſacramentū aliqḋ. vt ſicut baptiſmꝰ eſt ianua ſimpliciter reſpectu oīuꝫ ſacroꝝ. ita penitētia eſt ſecūda tabula poſt baptiſmū lapſo reſpectu alioꝝ ſacroꝛū. ar. ꝯ pe. di. j. c. ij. Poſt naufragiū. Nec eſt ꝯ de ꝯſe. di. v. Ut ieiuni. q2 etiā eccl̄ia frequēter admonet fideles ad ſuandū p̄cepta naturalia ⁊ diuina. Adminiſtrādo autem ſacra. puta coicando alios: audiēdo ꝯfeſſionem: faciendo dyaconatuꝫ ⁊ hmōi: q̄uis debeat eſſe ꝯtritꝰ de moꝛtalibus ex debito neceſſitatis. alſ peccaret moꝛtalr̄. vt dictū eſt. ē. Confeſſus tn̄ debet eē ex

eo.c. xvj.§. xiiij. debito honeſtatis tm̄: ita q̄ non confeſſus. attamen contritus non peccaret moꝛtalr̄. ſm̄ Pe. de pa. Aliquibus videt̄ q̄ etiā miniſtrantibus ſacramenta: non ſufficiat ꝯtritio de moꝛtali. ſꝫ de neceſſitate requirit̄ cōfeſſio ſi poteſt haberi. Unde Tho. ⁊ Pe. diſ. xvij. in. iiij. q. iij. dicūt q̄ q2 prelatis incumbit diſpenſare ſacra que non niſi mūdi tractare debēt. ideo eſt eis ꝯceſſum a iure q̄ poſſint ſibi eligere confeſſoꝛes pꝛopꝛios: quod intelligunt eos loqui de mūditia pnīa ſacramentalis ꝑfecte: que in abſolutione ſacta ꝯfitenti conſiſtit. Quāuis autem iſta ſit tutioꝛ via. tamen nullum doctoꝛū ſcriptū legi hoc dicere clare. Scḋs caſus rōne periculi. ſaltem. n. ſacramentum in neceſſitate in hoc vita ſuſcipiendū eſt. Et dicit̄ hoc periculū quando frequēter homines ex tali caſu moꝛiuntur. ſm̄ Petrum de palude. vt patiendo naufragiū: intrando bellum. aut patiendo acutam febꝛem vel grauem infirmitatē. Et ſic itelligitur q̄ quilibet pōt abſoluere in moꝛtis periculo cōſtitutū de offi. oꝛ. c. Paſtoꝛalis. in glo. Non autē eſt hoc periculū ex hoc ſolum q̄ intrat mare vel flumen. Tertius eſt ratione dubij quando. ſ. pꝛobabiliter dubitat. q̄ amplius pꝛo illo anno non occurreret ſibi copia confeſſoꝛis: ſeu valentis eum a peccato abſoluere reſeruato: vel ab excōmunicatiōe ſi ea eſt ligatꝰ. tunc. n. tenet̄ confiteri cuꝫ habet oportunitatē. vbi enim ꝑiculum iminet auferēda eſt moꝛa. diſt. v. baptiꝫari. Quartus caſus eſt rōne ſcrupuli. cum. ſ. aliqs eſt illius opionis q̄ teneat̄ ſtatim ꝯfiteri. ⁊ ſic ſibi foꝛmat ꝯſciētiaꝫ. tūc moꝛtaliter peccat ſi nō facit. q2 omne qḋ eſt ꝯtra ꝯſciam: edificat ad gehēnaꝫ. xxviij. q. j. §. ex his. ⁊ addit Tho. q̄ q̄uis vt dictū eſt non teneat̄ quis ſtatim ꝯfiteri ex neceſſitate: bonuꝫ eſt tn̄ ⁊ ꝯſulēdū nō differre. ⁊ p̄cipue q̄uis doleat de peccato. neſcit tn̄ ſi eſt doloꝛ ſufficiēs ad ꝯtritionē. ſed in ꝯfeſſione ſit homo de attrito cōtritus: niſi ponat obſtaculum. Siquis tamen differret expectans aptius tempus ⁊ liberius. vel vt habeat peritioꝛem confeſſoꝛem laudabiliter faceret. ita tamen q̄ pꝛopter hoc non trāſeat annus qui eſt terminus a iure ſtatutus.

¶ Secūda condi- §. iiij.

tio cōfeſſionis eſt q̄ ſit frequēs. qḋ pōt intelligi dupl'r. ſm̄ Ray. Uno modo vt qui frequēter cadit: frequēter reſurgat per ꝯfeſſionē. de pe. diſ. iij. Septies. ⁊ c. Adhuc ꝑfidi inſtāt. Scḋo modo intelligit̄ vt eadeꝫ peccata pluries ꝯfiteat̄. ⁊ vt dicit Aug. Quāto pluribus ꝯfitebit̄ turpitudinē criminis: tanto facilius inuenit grām remiſſionis. de pe. diſt. j. Quē penitet. Et q̄uis in pꝛima ꝯfeſſione ſi fuerit ꝯtritus: habuerit plenā remiſſionē oium pctōꝝ moꝛtaliū valebit nihilominus ſcḋa ⁊ tertia: ⁊ deinceps cōfeſſio de eiſdē. etſi nō ad remiſſionē culpe ex quo iam deleta eſt tn̄ ad remiſſioneꝫ pene. tum rōne actus de ſe boni. tum rōne erubeſcētie. tuꝫ rōne ⁊ virtute clauiū valebit ⁊ ad augmētum grē ⁊ aliqn̄ ad remiſſionē pene. cum. ſ. in p̄cedēti nō fuerat cōtritus. ¶ Nota tn̄ de peccato de quo qs fuit rite cōfeſſus ⁊ abſolutus nō tenet̄ de neceſſitate iterꝝ ꝯfiteri: nec tenet̄ qs obedire alicui p̄cipiēti ſibi ꝯfitendi de quo eſt ꝯfeſſus: nec papa poſſet ꝯdere legē ad hoc aſtringētē. ſm̄ Pe. de pa. ¶ Nō tn̄ q̄ ſunt aliq caſus in qbus tenet̄ quis iterare ꝯfeſſionem. ⁊ ſunt quatuoꝛ ſm̄ Pe. duo ſunt ex pte ꝯfitētis: ⁊ duo ex pte ꝯfeſſoꝛis. Primus ſm̄ Pe. Tho. Ray. ⁊ Hoſti. ⁊ oēs alios. ſ. qn̄ aduertēter tacet aliqḋ qḋ eſt moꝛtale. vel credit vel ꝓbabiliter dubitat eſſe moꝛtale. ex verecūdia vel alia iniuſta cā: tunc peccat moꝛtal'r cōmittēdo fictionē in ſacro ⁊ notabilē irreuerentiā: ⁊ iterare tenet̄ illā ꝯfeſſionē. Si tn̄ talis ꝯfitet̄ eideꝫ cui pꝛius ⁊ ille hꝫ in memoꝛia peccata eius: ſufficit dicere illud occultatū ⁊ illaꝫ fictionē ſꝫ Du. oꝛ. mi. in ſum. ꝯfeſ. etiā ſi nō haberet in memoꝛia. vt pꝫ in ſi. §. Sꝫ ſi dimitteret ex aliqua iuſta cā. puta q2 dubitat ꝓbabiliter ꝯfeſſoꝛē eſſe ſollicitātē ad malū de quo ꝯfitet̄ vel reuelatoꝛē ꝯfeſſionis vel dicēdo illud cum ſit ꝯfeſſoꝛ. manifeſtaret pctm̄ quod audiuit. puta ſi iniuſte

abſoluit eum nō debuit. ⁊ in his caſibus nō ha
bēdo copiā niſi talis ꝯfeſſoris: cui ꝯfitendo ali
qđ ꝑdictoꝝ ſequeret̃: tūc ſatis videt̃ ꝙ excuſet̃.
dicit etiā ꝑdictus Durā. ꝙ ſi ex ignorātia craſ
ſa ⁊ ſupina aliqđ reticuit mortale. q2 noluit co
gitare de peccatis ſuis. tenet̃ totū iterare: ſecus
ſi ex ignorātia ꝓbabili. q2 tūc ſolum illud qđ di
miſit. ¶ Scđs eſt ſm Pe. ⁊ Tho. qñ nō īplevit
pniam ſeu ſatiſſactionē iniūctā pro mortalibꝰ
ex ꝯtēptu vel negligentia ⁊ eſt oblitus eius. Si
enim recordaret̃ adhuc poſſet ꝑficere. ⁊ tūc ꝑfi
ciendo iterare nō tenet̃. ⁊ ꝓcipue qñ non eſt ſibi
terminus ꝑfixus quē poſſit trāſgredi. Quis ſi
bi ſit declaratū in quo ipſā debeat facere vel in
alio tp̄e ipſā ſupplē. eo ipſo aūt ꝙ facit ſibi ꝓpo
ſitū implēdi pniā ſibi iniūctā pro mortalibus
ex negligentia vel ꝯtēptu peccat mortaliter: q2
tenet̃ ad illā ſub ꝓcepto. Secus de pnia iniūcta
de venialibus ad quam nō tenet̃ de neceſſitate
ſm Tho. vel etiā ſi pniā pro mortalibus iniū
ctā dimitteret ex īpoſſibilitate. puta infirmitate
⁊ hmōi: poſſet tñ pnia iniuncta ab vno ꝯfeſſore
mutari ab alio cui ꝯfitet̃. etiā ſine audiētia ꝯfeſ
ſionis pctōꝝ illoꝝ pro qbus erat impoſita. ſm
§.xix. Pe. de pa. de hoc tñ vide. j. ¶ Tertiꝰ caſus ſm
Tho. Pe. ⁊ Hoſti. eſt ex pte ꝯfeſſoris. videlꝫ qñ
eſt notabilr̄ ignorās ſacerdos. ita ꝙ neſcit diſ
cernere inter mortale ⁊ veniale de peccatis oī
bus. ⁊ ꝓcipue cum penitēs hꝫ caſus intricatos
⁊ difficiles. Concor. Durā. or. mi. ⁊ addit. ⁊ hoc
niſi penitēs ſit peritus ⁊ ꝯfeſſorē inſtruat: cū aūt
vadit ad eum quē ſcit idiotā ⁊ ignorātē: tenet̃
iterare. hec Durā. Qđ videt̃ intelligēdū qñ pōt
hr̄e aliū ſufficiētē. Nam ſi aliū hr̄e nō pōt. mul
tomagis cū in ꝑiculo mortis eſt: pōt ⁊ dꝫ ꝯfite
ri ei quē hꝫ. Unde ⁊ Aug. dicit de pe. di. vj. Cui
aūt dicit̃. Qui vult ꝯfiteri vt inueniat grām ſa
cerdotem querat ſcientem ſoluere ⁊ ligare ⁊c̃.
¶ Quartus caſus etiam ex pte ꝯfeſſoris eſt im
potētia abſoluēdi. ſm Tho. Pet. Ray. ⁊ Hoſti.
Quod pōt eſſe dupliciter ſm Pe. ⁊ Durañ. or.
mi. vel q2 hꝫ poteſtatē abſoluēdi artatā. q2. ſ. ab
aliqbus peccatis nō pōt abſoluere ſupiore ſibi
reſeruāte illos. ⁊ tñ ab illis de facto abſoluit. et
ꝯfeſſus illi cum hoc ei ꝯſtat: tenet̃ iterū ꝯfiteri
nō quidē oīa. ſed ſm Pe. de pal. illa tñ de qui
bus non potuit abſoluē. Aut hoc eſt. q2 nullam
hꝫ poteſtatē. ⁊ hoc vel q2 non ſacerdos erat quis
uis reputaret̃. vel q2 nō ſubditus. vel q2 intru
ſus aut excoicatus aut ſuſpēſus ab officio ⁊ hu
iuſmodi. ⁊ abſolutus a tali cum hoc illi ꝯſtat te
net̃ iterum ꝯfiteri. q2 realiter nō eſt abſolutus:
quis ignorātia facti excuſet eum in conſpectu
dei. ac ſi eſſet abſolutus dum neſcit ſm Tho. in
di. xvij. qđlibet. ſed Pe. de pa. in. iiij. ſic diſtinguit ⁊ no
q. vj. tabiliter: q2 aut impedimētum qđ hꝫ abſoluēs
ē iuris diuini aut humani. Si iuris diuini. pu
ta q2 non fuit baptizatus talis vel non ordina
tus. Et in hoc caſu abſolutus a tali tenet̃ iterū
ꝯfiteri hoc ſcito: nec papa poſſet de ꝯtrario diſ
pēſare. Si eſt impedimētū iuris humani: puta
q2 excoicatus ſuſpēſus ⁊ hmōi. tūc aut impedi
mentū eſt notoriū aut occultū. Si notoriū. puta
q2 manifeſte ⁊ publice v̓berauit clericū. ꝓpter
qđ notorie eſt excoicatus. vel manifeſte intru
ſus. ſ. per ꝯceſſionē ſecularium poſitus in eccliā
curata nō per canonicā ꝯceſſionem ꝓpter qđ ti
tulū non habet nec poteſtatē ſup parrochianos
illius eccl̃ie. ⁊ tali ꝯfeſſus tenet̃ iterū ꝯfiteri hoc
ſcito. ſed ſi impedimētū eſt occultū. tūc aut ꝯfi
tens ipſe ſcit illud impedimētū aut neſcit. Et ſi
ſcit ꝯfitēdo ſibi tenet̃ iterū ꝯfiteri ⁊ mortaliter
peccat coicando illi in diuinis. Si neſcit impe
dimētū qđ alijs etiā occultū eſt: ⁊ hoc ignoran
tia facti. tūc tenet̃ iterare. arg. de ſnīa ſerui qui
putabat̃ publice liber ⁊ ꝓtor que rata eſt. ſed ſi
hoc neſciret ignorātia iuris. puta ſcit illū ꝑcuſ
ſiſſe clericū. ſed credit nihilominus ipſū poſſe
audire ꝯfeſſiones: nō excuſat̃ per hoc quin te
neat̃ iterare. ¶ Et eſt quintus caſus in quo qs
tenet̃ iterare ꝯfeſſionē. ſm Pe. de pa. videlꝫ im vbi. s.
pedimētū ex parte ꝯfitētis ſcitū vel oblitū vel
ignoratū ꝓbabiliter. puta q2 erat excoicatꝰ ma
iori vel minori excoicatione. lꝫ neſciret cū po
ſtea ſciuerit tenet̃ iterū ꝯfiteri abſoluēdus: q2 li
gatus excoicatione abſolui non potuit a pecca
tis ⁊ ꝓbabiliter ignorātia preſeruat a culpa ⁊ a
pena irregularitatis: ſed nō facit eum non eſſe
excoicatū. ꝓpter qđ ſi tūc eligeret̃ vt ſibi benefi
ciū ꝯferret̃ ignorātia nō faceret ꝙ ſibi aliquod
ius acquireret̃. vt in. c. aplice. de cle. excō. mi. in
glo. Eſt aūt minus capax ſacroꝝ a quoꝝ partici
patione directe excludit̃ q̄ quorumcūq3 alioꝝ.
⁊ ideo abſolutio nulla. Et dicit idem Pet. ꝙ in
hoc caſu ⁊ in alijs in quibus quis tenet̃ iterare
ꝯfeſſionē: ſi ꝯfitet̃ eidē: non opꝫ iterare peccata
explicite. ſed ſolū implicite dicēdo in illis que
vobis alı̃s dixi ſicut ſi nulla fuiſſet abſolutio de
facto. Dilata enim abſolutio per multos dies fie
ri pōt. etiā ſi iſte oblitus fuerit: dum tñ ꝓus pe
nitētiā ei innotuerit: q2 ſi nō taxaſſet penitētiā.
tunc oportet ad memoriā reducere vt moderē
tur iuſte. Hec Pet. Guil. etiam dicit ꝙ peniten
tia non requirit tantā continuitatē agendorū
⁊ dicendorū ſicut alia ſacramēta. Sed in vna
die poterit fieri pars vna ꝯfeſſionis: ⁊ in altera
alia. vel in vna die audire cōfeſſionem ⁊ in alia
impendi abſolutio ⁊ penitentia iniūgi. ¶ Sex
tus caſus eſt quando quis facit confeſſionē in
mortali vel ſine propoſito abſtinēdi. Sed quia
iſte caſus habet varias opiniōes. ⁊ eſt ſatis diſ
ficilis declarabitur in ſequenti. §.

⸿Tertia condi/ .§.v.

tio ꝯfeſſionis eſt ꝙ ſit lachrymabilis.ſ.cuꝫ dolo
re ſeu diſplicētia de pctīs ſalteꝫ ſm rōnē.Unde
querūt doct.vtrū ꝯfeſſio facta ab eo qui non eſt
ꝯtritus:q̃r.ſ.nō dolet ſufficiēter.vel nō ꝓponit
abſtinē a pctīs valeat.ita ꝙ nō teneat eaꝫ itera/
re.Et rn̄dit Pe.de pa.in.iiij.diſt.xvij.ꝙ circa hᷓ
eſt triplex modus dicēdi.⸿Primus eſt ꝙ nō
valet ad remiſſionē culpe nec pene.nec tūc rece
dēte fictione.vn̄ ⁊ tenet iterare.⁊ hec eſt opinio
Goff.in gōſſ.Ray.Hoſt.in ſum.Bon̄.in.iiij.⁊
Durā.or.mi.Rob.holchot.⁊ Uincē.in ſpe.hi/
ſto.⸿Scōs modus dicēdi ꝙ talis ꝯfeſſio valꝫ
ad remiſſionē culpe qn̄ ipenitēs ꝯfitet ⁊ abſol
uit:lꝫ tūc nō recipiat fructū abſolutiōis.tn̄ rece
dēte fictiōe recipiet ſicut dictū eſt de baptiſmo.
Et rō huius forte eſt.q̃r ſicut in baptiſmo imp/
mit character:ad quē recedente fictione ſequit
gr̃a.ita in pnīa iprimit qdā ornatus:ad quē re
cedēte fictione ſequit gr̃a.⁊ hec eſt opi.Thom̄.
Pe.Rich.or.mi.in.iiij.⁊ Jo.⁊ Bern̄.in glo.vi
det etiaꝫ eſſe Gr̃a.de pe.di.j.mēſurā.in.§.ſeq.
dicit.n.ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ pctā que ſemel ſacer/
doti ꝯfeſſi fuimus:eadem denuo confiteamur.
⸿Eſt ⁊ tertius modus dicēdi declarās ⁊ ꝯcor
dās ambos.aut.n.talis nō hꝫ intētionē ꝯfitēdi
ſacr̃aliter ⁊ abſoluēdi:ſed deridēdi:aut hꝫ intē
tionē ꝯfitēdi.Jn primo caſu nō liberat a prece/
pto diuino de ꝯfeſſione:q̃r ſine itētione nō pōt
ſuſcipi eſſentia ſacr̄i:que ꝯſiſtit in vſu.vn̄ tenet
iteꝝ ꝯfiteri.Si aūt intēdit tūc diſtinguendū.q̃r
aut intēdit implē̄ ꝑceptū ⁊ ſuſcipe veruꝫ ſacr̄m
qd̄ eccl̄ia ꝯfert.aut nullaꝫ hꝫ de peccato ſuo pe/
nitētiā aut aliquaꝫ.Si nullā.tūc pnīe ſacr̄m nō
ſuſcipit:q̃r pars eēntialis ſacr̄i huius qd̄ ꝯſiſtit
in actu ſuſcipiētis eſt actus interior.vn̄ ſine eo
nō eſt:ſicut non eēt verū mr̄imoniū.ſi qs inten
deret verū ſacr̄m ſuſcipe:nō tn̄ ꝯſentire niſi in
carnalē copulā ⁊ ad tp̄s.ſed ſi aliquā pnīam hꝫ
de peccatis ſuis:tūc iteꝝ diſtinguēdū:q̃r aut ta
lē hꝫ pnīam ꝙ ſufficit cū ſacr̄o:puta attritus ac
cedit ad ꝯfeſſionē:ex q̄ ibi ſit ꝯtritus:vn̄ fugat
fictio:⁊ ſic nō hꝫ dubiū:q̃r ⁊ ſacr̄m ſuſcipit ⁊ ef
fectū eius.ſ.remiſſionē pctōꝝ:vn̄ nō tenet itera
re.Et ſil'r imo ⁊ fortius ſi accedit ꝯtritus.Si vō
hꝫ talē pnīam ꝙ nō ſufficit cum ſacr̄o ad gr̃am
q̃r nec etiā attrit⁹ accedit.tūc eſt vera opi.Tho.
ſ.ꝙ fictione recedēte:tūc incipit valere ꝯfeſſio.
⁊ non tenet ꝯfiteri niſi fictionē ſuam.Pōt igit
opi.Tho.multis modis ſaluari.Uno mō loq̄n
do de eo qui fictus eſt ꝑuatiue:non poſitiue:q̃r
ſ.hꝫ dolorem:ſed ita impfectū ꝙ nec cuꝫ ſacr̄o
actu ſuſcepto ſufficit ad ꝯtritionē:nihilomin⁹
tn̄ hāc impfectionem que eſt fictio nō ꝯfitet:q̃r
credit ſufficiēter eſſe diſpoſitus:⁊ ſic non ſcien
ter celat pctm̄ qd̄ fuit in hoc ꝙ non examinauit
ꝯſciam ſuā ſicut debuit:⁊ ſic q̃r erat error iuris
diuini nō tollit fictiōeꝫ reſpectu vltimi effectus
ſacr̄i:q̃r improbabilis.vnde nō excuſat:ſed eo/
ipſo quo error fictionē tollit que excludit eſſen/
tiā ſacr̄i.Tali ergo qui veruꝫ ſacr̄m ſuſcipit or/
natus imp̄mit:ſed gr̃a nō dat:ſed poſtea qn̄ re
dijt ad cor ⁊ recolit ſe non bn̄ feciſſe debitū ⁊ ex
negligētia aliqua oblitū:tūc incipit valere ꝯfeſ
ſio:⁊ nō tenet ꝯfiteri illa que prius ꝯfeſſus fuit
ſic fictus:q̃r non fuit dimidiata ex itētione:ſed
ſolū illam fictionē tenet ꝯfiteri.Si aūt fuiſſet fi/
ctio poſitiue:q̃r.ſ.nō doleret ⁊ ſciēter celata fuiſ
ſet ꝯfeſſio eſt nulla:vel ſi fictio fuiſſet ꝯfeſſa non
debuiſſet dari abſolutio:ſed ſi data fuit:dubiū
eſt vtrū ornatus impſſus eēt.Jn quo caſu Tho.
nō pōt intelligi.⸿Scōo mō pōt opi.Tho.in/
telligi.qn̄ eſt poſitiua fictio q̄ruꝫ ad hoc ꝙ non
dolet:nec abſtinere ꝓponit:tūc iſta fictio nō oc/
currit ſibi vt cōfitēda nec actu cogitat ꝙ teneat
eam ꝯfiteri:tunc.n.ſicut de peccato qd̄ occurrit
quidē:ſed nō credit ꝙ ſit pctm̄:aut ꝙ ſit morta
le:⁊ de neceſſitate ꝯfitēdū:ꝓinde eſt ac ſi fuiſſet
oblitū per negligētiā:nec fuiſſet debitū ſuū de
ſcrutādo ꝯſciam:in quo caſu ſolū illud eſt ꝯfitē
dum:⁊ eſt verū ſacr̄m:licet ſit hec ignorātia iu
ris diuini facti.Et hoc mō pōt ſuſtineri dictum
Tho.xxi.diſ.vbi dicit ꝙ ignorātia iuris diuini
nō excuſat a fictiōe:⁊ ſic talē vocat fictū.⸿Ter
tio modo pōt ſuſtineri opi.Tho.loquēdo de il/
lo qui cōfitet ei cui prius:⁊ tūc non opꝫ iterare
ꝯfeſſionē prius ei factā:lꝫ fictaꝫ etiā ſi ſacerdos
nō recoleret peccata ſibi ꝑus dicta:q̃r nec qn̄ cō
feſſio eſt integra opꝫ ꝙ recolat actu de ꝑncipio
vſq; in fineꝫ.Et maxime q̃r hic ſufficit abſolue/
re ab oībus ⁊ iniūgere penitētiam pro fictione
⁊ pro alijs ꝙ faciat penitētiā:tūc ſibi iniūctam.
⸿Jtē paulopoſt dicit idē Pe.de pa.ꝙ cum cō
fitēs exprimit fictionē ſuā.puta dicēs non ꝓpo
nere ſe abſtinē in futuruꝫ.Sacerdos q̄uis nul/
lo modo dꝫ abſoluere:alˀs peccat abutens clauī
nec valet ſibi tūc illa abſolutio:tn̄ ex quo inten/
dit abſoluere ⁊ ſacr̄m verū ꝯferre qd̄ ꝯferat.Et
ſi tūc non habet effectū ꝓpter illius indiſpōnē:
habebit poſtea qn̄ ꝯterit:vel ex pactione vel ex
diſpōne ornatus manēte.Et ſi dicatur ꝙ q̄uis
ibi ſit forma nō tn̄ materia.ergo nec ſacramen/
tum.Materia enim eſt peccator cōtritus.Rn̄.
ꝙ materia eſt peccator ſed immunda:nec eſt cō
feſſio dicenda dimidiata quaꝫ oportet iterare:
niſi quando occurrit fictio vt confitenda.

⸿Quarta condi/ .§.vi.

tio ꝯfeſſionis eſt ꝙ ſit integra.vt.ſ.omnia dicat
que hꝫ in memoria de qbus nō eſt rite ꝯfeſſus.
Unde Aug.de pe.di.iiij.c.ſi.Caueat ne verecū/

dña ductus diuidat ↄfeſſionez:hoc eſt enim ad
hypocriſim tēdere ⁊ ſemꝑ venia carere. Et hoc
intelligēdū eſt de moꝛtalibus:nam de veniali/
bus q: non hñt ↄnexionem:nec quoad ↄtritio
nē:nec quoad ↄfeſſionez:nec quoad abſolutio/
nem.ſm Pe.de pa.ideo abſqꝫ ꝑiudicio ſalutis
pōt de hoc dimidiari ↄfeſſio q̄uis nō ſit ita ho
neſtuz niſi fiat ex cauſa rōnabili:⁊ aliq̄n moꝛta/
lia ſunt que putanꝭ venialia:⁊ ideo ꝑiculoſuz.
Oia igiꝭ moꝛtalia vni de neceſſitate ſunt dicē/
da.de pe.di.iij.ſunt plures. Rōnem huius aſſi
gnat Thom̄.in.iiij.di.xvij.q.vlti.arti.iiij.q.ij.
Nam ſicut in medicina coꝛpoꝛali opꝫ ꝙ medi/
cus non ſolū vnum moꝛbū ↄtra quē medicina
dari dꝫ.cognoſcat.ſed etiam vſꝫ totā habitudi/
nē ipſius infirmi.eo ꝙ vnus moꝛbus ex adiun/
ctiōe alterius aggrauatur ⁊ medicina que vni
moꝛbo ↄferret ꝑſidiū alteri nocumētū pſtaret.
Cuꝫ q̄n qꝫ quis ↄ̄ꝑijs peccatis ſit īfectus.⁊ ideo
de neceſſitate cōfeſſionis eſt.vt oia peccata que
qs hꝫ in memoꝛia cōfiteaꝭ ſacerdoti:que.ſ.alſ
non eſt ↄfeſſus. Que aūt eſt oblitus cuꝫ coꝝ po
ſtea recoꝛdaꝭ ſufficit ꝙ illa ſola ↄfiteatur que ex
oblíuione dimiſerat alſ aut in ḡnali vt ſub iſta
foꝛma vt cum de multis alijs ſuꝫ ↄfeſſus:hoꝝ
vel hmōi fui oblitus.⁊ hoc ſiue illi qui pꝛioꝛeꝫ
ↄfeſſionē audiuerat ſiue alteri.ꝙ ſi ↄfeſſoꝛ a q/
buſdā peccatis nō poſſet abſoluere per epm re
tētis.dꝫ nihilominus penitēs dicere totū ↄfeſ/
ſoꝛi.ſm Tho.in q̄li. Qui dꝫ eum abſoluere a
qbus pōt:⁊ de reliquis de qbus non pōt remit
tere ad ſupioꝛē abſoluēduꝫ.arg.xxxiij.q.ij.lato
rē.⁊ extra de peni.⁊ re.c.ſignificauit.ꝙ ſi de fa/
cto abſoluit nō eſt abſolutus.ſm Tho.qđ intel/
ligiꝭ ſꝫ Pe.de pal.ab his in qbꝰ nō pōt:q: ſnia
eſt a nō ſuo iudice in illis. Tñ q: vtile per inuti/
le nō vitiaꝭ in his que capiūt diuiſionē ab alijs
eſt abſolutus de qbus poterat nec plus opꝫ ad
eum redire. Excuſaꝭ etiā penitēs in illo in quo
abſoluit ↄfeſſoꝛ non valēs pp ignoꝛantiā facti:
ſed nō excuſaꝭ ſacerdos cui nō licet ius ignoꝛa
re ſm Tho. Sicut ergo eccl̄ia romana hunc hꝫ
vſum.vt dicit Pe.de pa.ꝙ abſoluit a maioꝛibꝰ
remittēs pꝛo minoꝛibus abſoluēdū. In quo fa
cto ſupponiꝭ ꝙ ita pōt fieri:ita pari rōne poteſt
fieri ecōuerſo:q: de moꝛtalibus nō pōt minꝰ re
mitti maius ſine minoꝛi q̄ꝫ ecōuerſo. ꝓpter qđ
qua rōne ſupioꝛ pōt abſoluē de retētis non ab/
ſoluēdo de ↄceſſis:eadē rōne īferioꝛ de ↄceſſis
tm̄.q: ex q̄ iſte eſt abſolutus q̄ad deuꝫ.vt ſuppo/
niꝭ ex ↄtritiōe qua oſtēdit id qđ eſt ex pte eccl̄ie
pōt dimidiari in foꝛo pniali.ſicut in foꝛo iudi/
ciali pōt qs abſolui ab vno iudice ⁊ ab vna ſen
tētia:⁊ ab alio ab alia.imo ēt ſi non eēt ↄtritus
ſed attritus idē eſt:q: diſpoſitio ad grāꝫ pōt di
midiari. Et ſic ex confeſſionibus factis diuerſis
cauſaꝭ diſpoſitio oꝛnatus pfecta ad gratiā. Vñ
exēplū clauium q̄n cōpleta eſt vltima abſolutio
tūc ſequiꝭ effectꝰ ⁊ nō ante. Exēpluꝫ de extrema
vnctione in qua ſunt multe foꝛme ⁊ mutato mi
niſtro pp defectū ꝑmi in vltima tm̄ recipiꝭ effe
ctus. Pōt igiꝭ ſupioꝛ abſoluere de oibus.ſi ta/
men velit oia audire.aliter nō poteſt ⁊ pꝛo his
que audiuit reſeruatis ſibi abſoluēdum remit/
tere ad inferioꝛē cui penitēs omnia debet dice
re.etiam ſupioꝛi reſeruata poteſt de potētia ab/
ſoluta maioꝛa ſine minoꝛibus cōmittē:ſed non
de potētia oꝛdinata. Inferioꝛ aūt non pōt abſol
uere a reſeruatis.qđ ſi facit nihil facit.ſicut nec
etiaꝫ ſi abſolueret ab excoīatione a qua non po
teſt:debet tm̄ penitēs vni oia dicere.vt.c. Ois.
dicit. Oia ſacerdoti non ſacerdotibus.⁊ dicit
Pet.ibidem ꝙ ratio Thom̄.quare omnia vni
ſunt dicenda:non eſt demonſtratiua : quia nec
materia ſacramentoꝝ eſt demonſtrabilis.ſed
eſt ratio pꝛobabilis.⁊ ſic intendebat Thom̄.ſci/
licet perſuadere non demonſtrare.

Quinta condi/ .§.vij.

tio eſt ꝙ ſit nuda vt non inuoluat obſcuritatem
verboꝝ. Sic ergo cōfiteatur ꝙ ſacerdos intel/
ligat eum:nō tamē debet loquí in materia tur/
pi vt ribaldi. vt dicit Guil.ſed honeſtioꝛi mo/
do quo poteſt in illa materia.ita tamē ꝙ credat
ↄfeſſoꝛē intelligere eum.debet etiā cōfiteri cir/
cūſtantias peccatoꝝ.iuxta illud Trenoꝝ.ij. Si
cut aquam effunde coꝛ tuuꝫ. Et illas quidē cir/
cūſtantias que trahunt peccatū in aliam ſpeciē
de neceſſitate opoꝛtet cōfiteri.ſm Tho.⁊ Pet.
⁊ alios Doct. Alias circūſtantias confiteri cum
nō ſint venialia perfectionis eſt ⁊ nō neceſſari/
um. Pe.de palu.in.iiij.dicit diſtinc.xvj.ꝙ nu/
merus circūſtantiarū cōpꝛehēditur hoc verſu.
Quis quid vbi quibus auxilijs cur quomodo
quādo. Ray.addit octauaꝫ.ſ.quotiēs ⁊ vbi. In
verſu dicíꝭ quibus auxilijs:ipſe dicit per quos
quotiēs. Diciꝭ ergo quis pꝛo varietate perſone
ſtatus etatis ſapiētie oꝛdinis.⁊ ſic fuit grauiſſi
mū pctm̄ ade:q: quanto gradus altioꝛ:tāto ca/
ſus grauioꝛ:⁊ ingratitudo maioꝛ. Quid vtruꝫ
malum q: ꝓhibitū vel ex genere ſuo vtruꝫ moꝛ
tale vel veniale.vtrum occultū vel manifeſtum
⁊ quātum ad hāc ↄditionē grauius fuit pecca/
tū Cayn q̄ꝫ Ade.quātitas enim generis homi/
cidij grauioꝛ eſt q̄ꝫ gule vel ſuperbie. Vbi quia
in loco ſacro grauius peccatur:per quos q: tra
xit alios ad peccatū.quod ꝓpꝛiū eſt diaboli.vel
q̄s poſuit mediatoꝛes ad malū perpetrāduꝫ:q:
peccatoꝝ illoꝝ eſt particeps.vel cū quibus pꝛo
quibus ⁊ cōtra quos. Quotiēs non ſolū q̄ꝫtum
ad ↄſuetudinē.ſed etiā q̄ꝫtum ad numerū : qui
numerus refertꝭ ad actiōeꝫ nō ad obiectū actio/

nis. Uerbi grã. Si ꝗs iniuſta ꝯtrictione accipi/
at ſaccũ plenũ mille flo. vnum furtum eſt. ſi au/
tez tres flo. accipiat diuerſis actibus ſucceſſiue
erũt tria furta: q: in ipſo actu eẽntialr eſt pctm̃.
⁊ ideo non põt eſſe vnũ in plurib' actib'. Cur.
an ex infirmitate vel ex ignorantia vel electiõe
vel q̃li intẽtione fecerit: q: mortalia trahũt ſpe/
ciem ex fine: ideo hoc explicãdũ. qui. n. furaſ vt
mechef: magis dicẽdus eſt mech' ꝙ̃ fur. eſt tñ
vnũ pctm̃ in vno actu ſed hñs plures deformi/
tates. Qũo naturali vł innaturali: q: ſemp grã
uius in eodẽ gñe agendo vel patiẽdo. Quãdo
ſi in ſacro tp̃e vt in dieb' feſtiuis vel alio tp̃e. vt
de pſeuerantia in pctõ. ¶ Ad declarationẽ aũt
huius qñ ſũt circũſtantie ꝯfitẽde. Dicit Pe. de
De cir/cũſtan/tijs pec/cati.
pal. circũſtantie ſunt in quĩtuplici genere. Pri/
me ſunt que nec alleuiãt nec aggrauãt: ſicut il/
le que non ĩportãt aliquã conuenientiaz vel di/
ſconueniẽtiã ad rõnez. nec ex ſe nec ex ſuppoſi
tione. ſicut furari cuz dextra vel ſiniſtra. ⁊ iſtas
ꝯfiteri eſt ſupfluũ. Secũde ſunt que alleuiãt q̃
ĩportant ꝯuenientiã vt facere malũ ex bona
intẽtiõe vel ex ignorãtia. ⁊ iſtas ꝯfiteri eſt imp
fectũ: niſi quis timeat ſcandalũ ꝯfeſſoꝝ. Tertie
ſũt que ĩportãt diſcõueniẽtiã ex ſuppoſitione.
vt furari multũ: ⁊ iſtas q: pctm̃ aggrauãt ꝯfite
ri eſt pfectum: niſi vt pꝫ ꝓpter ſui pĩculũ vel cõ/
feſſoris vel tertij: ſed q: non mutãt ſpẽz: nec ag
grauãt in infinitũ. ſed nõ eſt necẽariũ eas ꝯfite/
ri. ſm Tho. ſꝫ Pe. dicit ꝙ ꝙ̃uis iſta ſit cõis opi
nio. tñ alia eſt tutior. ſ. ꝙ confiteaſ eas: cũ nota/
bilr aggrauãt puta vt furari centuz flo. multo
grauius eſt ꝙ̃ furari vnũ. Sũt q̃rte que aggra/
uãt ⁊ mutãt ſpẽm. non tñ in infinitũ grauãt. vt
qñ vtrũqꝫ eſt veniale. vel qñ primũ eſt mortale
ſcdm veniale. vt in ſpẽbus gule: q̃rũ vna adue/
nit alteri: ⁊ ſunt qñqꝫ mortales: qñqꝫ veniales.
⁊ iſtas confiteri non eſt neceſſariũ. nec eſt illud
ꝯtra hoc qð dicit Tho. ⁊ alij cõiter. ſ. ꝙ que mu
tãt ſpẽm ſunt necẽio ꝯfitende: q: loquunſ de il/
lis que ſũt mortalia. Nõ q̃re non eſt neceſſariũ
eas ꝯfiteri: q: circũſtantia eſt ꝯfitẽda neceſſario
nõ q: mutat. vt pꝫ in veniali. ſed q: mutat in in
finitũ. vt pꝫ in mortali. Sed circũſtantia non
mutãs in infinitũ nũꝙ̃ aggrauat in infinitũ: q: ĩ
tẽdit penã ⁊ nõ extẽdit. Extẽſio. n. ẽ ĩfinita: nec
poteſt creſcere. ſed intentio eſt finita: ⁊ ſemper
poteſt creſcere. nulla ergo talis que non mutat
ſeu aggrauat in ĩfinitũ eſt necẽrio ꝯfitẽda. Quĩ
te mutãt ⁊ grauãt in ĩfinitũ: vt qñ actui venia/
li: puta vt laute ⁊ ſtudioſe ꝑparationi additur
ebrietas vel notabilis anticipatio hore in ieiu
nio ſine cã. Sed vtrũ religioſo ſit mortale qð al
teri ſit veniale. Dicendum ꝙ nõ vt verbũ ocio
ſum ⁊ hmõi. Hec Pe. de pa. Et nota ſm Tho. ĩ
quadaz epiſtola ꝙ circũſtãtie ille dicuntur tra/
here pctm̃ ad aliud gen': ⁊ iõ de neceſſitate cõ/
fitende que hñt ſpãlẽ repugnantiã ad aliquod
preceptoꝝ diuine legis: ſicut furtũ ſimplex re/
pugnat huic precepto. Non furtuz facies: ſi ve
ro fiat furtũ in loco ſacro ex circũſtantia illa lo/
ci hꝫ repugnantiam ad aliud ꝑceptũ: qð eſt de
veneratiõe ſacroꝝ: ⁊ ſic addiſ noua ſpẽs pcti ⁊
ſic de alijs. Dicit Nico. de ly. ſuper Exo. ꝙ pec
catũ mortale cõmiſſum in die feſto hꝫ ſpeciale3
repugnantiã ad illud ꝑceptum de ſcĩficatione
ſabbati: q: magis eſt opus ſeruile opus pcti ꝙ̃
opus manuale. opus aũt ſeruile ꝓhibetur ibi.
⁊ ſic mortale vltra propriam deformitatem ſue
materie: ex eo ꝙ cõmittitur in feſto habet alias
deformitatẽ ex iſta circunſtantia quam oportet
confiteri: ⁊ in fine dicit idẽ Tho. vbi ſupra ꝙ il
lud qð dĩ circunſtantias non trahentes pecca
tum in aliud genus ſeu ſpeciem non eſſe de ne/
ceſſitate confeſſionis: non eſt referendũ ad nu/
merum peccatorum: etiam eiuſdem ſpeciei: q:
numeruz confiteri tenetur ſi poteſt: quia nõ eſt
vnum ſed multa: ⁊ hoc nota diligenter.

¶ Sexta condi/ .§. viij.

tio eſt ꝙ ſit pura. i. vt confiteatur ad placanduz
deum ⁊ obediendũ eccleſie. nõ ad hoc vt bon'
reputeſ: ne vel malus xpianus iudiceſ. vel pri/
cipaliter hac intentione vt euadat flagella: aut
de infirmitate corporis ſaneſ ꝙ̃uis ſecundario
poſſit hoc ſapere: pura etiam ſit ne admiſceat ĩ
ea falſitatem. vnde ſm Tho. nec peccata debet
dicere ſe feciſſe que non fecit alr peccat. Unñ Au
gu. Cum humilitatis cauſa mẽtiris: ſi nõ eras
peccator anteꝙ̃ mentiris: mentiendo efficieris
quod euitaueras. xxij. q. ij. Cũ humilitatis: nec
dꝫ negare vel tacere que fecit. alr aduertenter
hoc faciendo precipue de mortali non confeſſi/
ſo peccaret mortaliter ꝓpter fictionem qua vti
tur in ſacro: niſi taceret aliquod tale ex rõnabi
li cauſa: puta quia ex hoc poſſet veriſimiliſ ſeq
ſcandalum: vt q: ille eſt reuelator ꝯfeſſionis vł
ex hoc ſollicitaret ad malũ ⁊ hmõi: ⁊ aliũ ꝑ tũc
confeſſorem non poteſt habere. Ea aũt de qb'
dubitat vtrum in ipſis peccauerit mortalr ſm
Tho. teneſ confiteri. alr periculo ſe cõmittit ſi
negligit ꝯfiteri ⁊ mortaliter peccat. ſicut ⁊ qcũ
qꝫ aliqd cõmittit vel omittit in quo dubitat eẽ
mortale pctm̃: ⁊ intelligitur de dubio ꝓbabili
qð hꝫ rõnem non magis ad vnã partem ꝙ̃ ad
aliam: hoc eſt proprie dubitare: ſecus eſt de du
bio ſcrupuli. tñ ſic dubitans non debet aſſerere
illud in confeſſione eſſe mortale: ſed factũ nar/
ret ⁊ iudicium ſacerdoti relinquat: ſed nec ſa/
cerdos debet aſſerere illud eſſe mortale: ſi non
eſt certus ne inijciat ei laqueum: nec tenetur
ſacerdos de ſingulis que audit determinare

ſi ſint mortalia vel venialia. niſi de quibus eſt clarum. Sed non alia de quibus ſint varie opi. vel etiam ipſe penitens neſcit exprimere mentem ſuam circa aſſenſum vel morã peccati.

¶ Septima con- .§.ix.

ditio eſt ꝙ ſit verecũda. Augu. q̃n verecundia magna eſt pena. ſit dignus venia qui pro chriſto erubeſcit. ſ. ꝯfitẽdo. de pen. diſ. vj. c. j. Et iſta verecũdia principaliter dꝫ eſſe reſpectu offenſe diuine maieſtatis ſaltẽ ſm rõnem. nãliter enĩ erubeſcit quis ⁊ ꝯfundiĩ defectuoſus repiri coram magnis pſonis dignis reuerẽtia. Exẽpluꝫ in Maria magdal. que vt dicit Greg. qꝛ grauiter erubeſcebat intus nihil putauit eſſe qd̃ verecũdaret foris. vnde ⁊ flere inter epulas nõ erubuit. Erubeſcẽtia tñ que eſt etiaꝫ reſpectu ſacerdotis nõ nocet. ſed eſt ſatiſfactorie pene. Unde cum querif vtrũ poſſit quis ꝯfiteri per aliã perſonam vel per ſcripturaꝫ trãſmiſſam ſacerdoti. Rñ. Tho. in. iiij. ꝙ inq̃ʒtum cõfeſſio eſt pars ſacramẽti: hꝫ determinatuꝫ actum. ſicut ⁊ alia ſacramẽta determinataꝫ mãm. ⁊ iſte actus eſt ille quo maxime ꝯſueuimus manifeſtare mẽtis cõceptũ. ſ. ꝓprium verbuꝫ. alij modi inducti ſunt in ſupplemẽtũ. vt per nutus quoad nutum vel per interp̃tem quoad hoieꝫ alterius lingue: qꝛ deus nõ requirit ab hoie plus q̃ꝫ poſſit. igif q̃n quis vti põt per ſeipſum vbo. non ſufficiũt alij modi. vnde Aug. ſup illud. Oſtẽdite vos ſacerdotibus. i. qui per vos peccaſtis. per vos erubeſcatis. de pe. di. j c. quẽ penitet. In abſentia aũt ꝓprij ſacerdotis non opꝫ ꝙ ꝑ ſcripturam fiat ꝯfeſſio miſſa ſacerdoti. ſed põt etiã laico ꝯfiteri non tñ ad hoc tenef. Dicit tñ Pe. de pa. ꝙ cum eſt claudus penitẽs ⁊ ire non põt nec ſacerdos ad eum venire: qꝛ forte infirmus. licet ei ſcribere peccata ſua: ſi vult ⁊ numeꝝ dare. ⁊ ſacerdos illi reſcribere ⁊ mãdare abſolutionẽ. ſed non tenef ad hoc. imo aliq̃n poſſet eſſe ſcãdaluꝫ. quia poſſet charta ab alijs repiri. vnde nõ multũ cõſulẽdum ſm Rich. Dicit etiã Guil. poſt Hug. ſup. c. oẽs. xxx. q. j. ꝙ ſacerdos nõ dꝫ audire cõfeſſionẽ eius cum qua peccauit ex eo qꝛ tollit ei erubeſcẽtiã: que eſt maxima pars ſatiſfactiõis. eadem in omni peccato in quo ꝯfeſſor fuit conſentiens vel cooperatur. ſi tamen audit ⁊ abſoluit. valet abſolutio. Concor. Tho. in. iiij.

¶ Octaua condi- .§.x.

tio eſt ꝙ ſit ĩtegra. ſ. ꝙ ꝓpter verecũdiã vel timorem penitẽtie iniũgẽde non dimittat aliq̃d dicẽdũ. Job. xxxj. Si erubui peccata mea in ꝯſpectu populi ꝯfueri. Et no. ſm Guil. ꝙ cum quis accedit ad ꝯfeſſionẽ cum hac diſpõne ⁊ ꝓpoſito ꝙ peccata que recolit cõmiſiſſe nullo modo diceret per ſe verecũdia duct᷒ ꝓpter turpitudinẽ ipſoꝝ niſi q̃tenus iterrogef de hjs a ſacerdote. talis ⁊ ſi ꝯfiteaf de illis iterrogat᷒ a ſacerdote ficte ꝯfitef nec fructũ recipit ꝯfeſſiõis niſi peniteat cũ infra ipaꝫ ꝯfeſſionẽ talis fictiõis: ⁊ mutat ꝓpoſitũ. vt. ſ. diſponat ꝙ etiaꝫ nõ iterrogatus a ꝯfeſſore diceret qd̃ ipſe ſcit. Unde peritus ꝯfeſſor cũ hoc ꝑpendit dꝫ ſibi oſtẽdẽ piculũ ſuũ ⁊ rectificare ꝯſciaꝫ ſuã ⁊ declarare q̃n hoc ꝓcedit ex ſupbia. ar. de pe. di. vj. c. j. vñ. ſi. ⁊ doleat de illa fictiõe: ꝙ aũt pctõr petat ingri de pctis a ꝯfeſſore vt plenꝰ oĩa dicat. ⁊ rñdeat vere ad iterrogata dicẽs nihilominꝰ ⁊ alia de qbꝰ recordaf: non eſt malũ q̃uis laudabilius eẽt diceret ꝑ ſe oĩa.

¶ Nona conditio .§.xi.

vt ſit accuſatoria. i. vt ſe accuſet nõ excuſet. ps. Dixi ꝯfitebor ⁊c̃. Nõ aũt dꝫ accuſare ſeu dicere alioꝝ crimina. Uñ cũ querif vtrũ penitẽs debeat dicẽ in ꝯfeſſione circũſtãtiã illã peccati ſui. q̃ expſſa ꝯfeſſor itelligit pſonã illã que vel cũ qua peccauit. Rñ. Tho. in. iiij. ꝙ penitẽs dꝫ cuſtodire famã alteriꝰ inq̃ʒtũ põt: ſed ſuã ꝯſciaꝫ magis purgare dꝫ. ⁊ ideo circũſtantia que ducit in cognitionẽ pſone ſi ſit de neceſſitate cõfeſſiõis. vt qꝛ trahit in aliã ſpẽꝫ peccati mortalis dꝫ ꝯfiteri ſemꝑ tñ ſi põt occultãdo pſonã. puta nõ noiãdo ⁊ hmõi. vel etiã põt petẽ licentiã ab illo parochiali vel ſupiori ſuo ꝯfitẽdi alteri. qui ex circũſtãtia quã opꝫ de neceſſitate exp̃mẽ nõ veniat in noticiã pſone. Idẽ dicit Pet. de pa. addẽs ꝙ ſi nõ poſſet hẽre licẽtiã ꝯfiteaf ille ſuo. ꝓchiali ⁊ illã circũſtãtiã: ſed ſi illa circũſtãtia non ſit de neceſſitate ꝯfeſſiõis. q̃uis aggrauãs dꝫ dimittere ne pctm̃ alteriꝰ ꝓdat. ſi tñ exp̃mat cuꝫ bona ĩtẽtiõe. non vt ꝓdat vel ſe excuſet. ſed vt penitẽtiariꝰ oret pro ea vel cũ ſecreta admonitiõe corrigat. nõ peccat ſed meref. xxij. q. v. hoc videf. Itẽ ꝯfeſſor ſm Ray. nõ dꝫ interrogare ſpecificatiõeꝫ pſone cũ qua penitẽs peccauit. niſi inq̃ʒtũ eſſet circũſtãtia neceſſaria dici. ſed ſi interroget nõ ex curioſitate: ſed ex charitate vt ꝓuideat. puta qꝛ plãtus non credo ꝙ malefaciat. non tamen dꝫ cogere vel moleſtare illum ad dicẽdũ ſi non vult ⁊ nec illud eſt neceſſarium confeſſori.

¶ Decima cõdi- .§.xij.

tio vt ſit ſimplex vt dicanf ꝑ ſe peccata cuꝫ circũſtãtijs ⁊ dimittanf alie materie: nec imiſceantur ſupflua. qꝛ tñ difficile eſt ⁊ ꝓcipue idiotis dicere peccata ſua q̃n addãt multa ſupflua. nõ tñ hoc dꝫ vitiare ꝯfeſſionẽ ex quo dicãt hac intẽtione vt declarẽt factũ ſuũ: prudẽs tñ ꝯfeſſor dꝫ q̃ꝫtũ cõmode põt hmõi narratiões ſupfluas facere reſecare. ⁊ que indigẽt ꝯſolatione ꝓꝑ tribulatiões vel ꝯſilio ꝓpter dubia ⁊ hmõi ꝯſulit

Guil'. vt poſt ꝯfeſſionē factam ⁊ abſolutionē ta/
lia dicant̃ ⁊ non miſceant̃ in ꝯfeſſione. q: q̄uis
ſolum peccata cadāt ſub ſigillo ꝯfeſſionis. ⁊ nō
alie materie que ibi dicerent̃. tñ etiā alia debēt
taceri ⁊ non de leui narrari. q: ſimplices putāt
per hoc fieri reuelationē ꝯfeſſionis ⁊ ſic ſcanda
lizant̃. ❡ Et nota ꝙ di. Guil'. ꝙ ſiquis in ꝯfeſſi/
one reuelat ſacerdoti debita ⁊ credita. ⁊ depoſi
ta ⁊ hmōi. ⁊ fit inquiſitio de hmōi. q̄ntum ad ea
ꝯfeſſa in quibus cōmiſſum eſt pctm̄. vt quia ha
buit illa per furtū: fraudē: vel vſuram ⁊ hmōi.
nullo modo dꝫ ſacerdos hoc reuelare quātum/
cūq̄ꝫ fieret ſup hoc ꝑceptū vel etiam excōicatio
etiā a papa ꝯtra ſciētes ⁊ non reuelātes: q: non
ſcit vt hō. vnde nō reuelās nullā ſniam incur/
rit. ⁊ ſi diceret eſſet reuelator confeſſionis. Sed
q̄ntuꝫ ad alia vbi non eſt pctm̄. puta credita vel
depoſita. tūc eſt diſtinguēduꝫ. q: ſi ſup hmōi fit
inquiſitio per epm̄ vel aliū qui hꝫ ſup hoc pote
ſtatē: tenet̃ veritatē dicere: q: etſi recepit in con
feſſione. de hoc caſu non cogitauit. vel etiam ſi
cogitaſſet: vel ēt pmiſiſſet. imo ſi iuraſſet nō re/
uelare illicitā fuit pmiſſam vel iuramētuꝫ: nec
obſeruandum in preiudiciuꝫ iuris alieni. xxij.
q. iiij. inter cetera. ſed ſi iniuſte fieret inquiſitio
per tyrānuꝫ tunc ſubterfugere debet: vel ſophi
ſtice reſpondere ⁊ non reuelare.

❡ Undecima cō/ .§.xiij.

ditio ꝙ ſit humilis. ⁊ hoc interius ⁊ exteriꝰ. Ex
terius quideꝫ vt flexis genibus ⁊ capite diſco/
operto: ſi eſt vir: velato aūt ſi eſt mulier ⁊ cuꝫ ve
ſtibus humilibus erit corā preſbytero: iuxta il/
lud Eccī. iiij. Preſbytero humilia aiam tuā: iſta
tñ non ſunt de neceſſitate ſed ꝯgruitate q̄ñ ſer/
uari poſſunt cōmode. nam alās ⁊ iacēdo ⁊ ſeden
do ⁊ ambulādo pōt quis ꝯfiteri. Debꝫ etiā eſſe
humilis in modo loquēdi vt nō dicat cuꝫ iactā
tia mala vel alleuiādo vel etiam narrādo bona
que facit. Permaxime humilitas dꝫ eſſe in cor/
de: vt ſibiipſi aſcribat peccata ſua: nō deo ipſuꝫ
non iuuāti vel diabolo impugnāti vel homini
incitāti vel ꝯſtellationi ſenſitiuā inclināti. xxv.
q. j. nō eſt. Et cum querit̃ vtrū quis teneat̃ ꝯfite
ri peccata manifeſta ipſi ſacerdoti. Rñ. Tho. in
iiij. ꝙ tenet̃ q: non ſufficit aliquid eſſe notū iu/
dici niſi ſit ei notuꝫ in forma iudicij. ar. ij. q. j. c.
nos in quem ꝟ. ⁊ ideo q̄uis peccata manifeſta
ſint nota ſacerdoti: tñ q: non ſunt ei nota in for
ma iudicij penitētialis in quo ꝓcedit̃ ſoluꝫ per
ꝯfeſſionē: ideo etiā illa dꝫ humiliter ꝯfiteri. Itē
ꝯſulit Hoſt. ꝙ non variet quis ſeu mutet ꝯfeſſo
reꝫ q̄ñ pōt habere copiā eius quē ſumpſit: ⁊ eſt
idoneus: ſicut etiā non eſt vtile infirmo variare
medicos q̄uis ad hoc nō teneat̃ quis: ſi tñ va/
riat ex humilitate vt plures ſciant defectus ſu/
os: ⁊ vt plenius ſibi ꝓuideat laudabile eſt: ſicut
⁊ plaries ꝯfiteri ideꝫ pctm̄ q̄uis ad hoc nullus
poſſit cogi: vtile eſt ⁊ fructuoſum. de pe. di. v. c.
j. ſed ſi variat ne vnus plene ſciat totā maliciā
eius: reprehenſibile eſt: tñ ſi totū dicit qđ habet
dicere non priuatur fructu eius: niſi eſſet adeo
obſtinatus ꝙ etiam ſi non haberet aliuꝫ ⁊ in ca
ſu neceſſitatis priori non vellet ꝯfiteri propter
erubeſcentiam de ipſo tunc eſſet fictus.

❡ Duodecima .§.xiiij.

cōditio eſt ꝙ ſit diſcreta. i. ꝙ ꝯfiteat̃ diſcreto ſa/
cerdoti qui ſciat cognoſcere peccata ⁊ adhibe/
re ꝯgrua remedia ⁊ declarare dubia vel ſaltem
ꝯſiderare vt valeat ab alijs interrogare. Augꝰ.
de pe. diſt. vj. c. j. Diſcreta etiā. i. ꝙ diſtincte pec
cata mortalia reddēdo ea ad numerū inq̄ntum
pōt recordari: quotiens. ſ. aliqđ cōmiſit. Diſcre
ta aūt dꝫ eſſe vt cum maiori pōderoſitate dicat
maiora (alias grauiora) ⁊ clarius: ⁊ cum maiori
dolore mortalia q̄ꝫ venialia. Et cuꝫ querit̃ vtrū
teneat̃ quis etiā venialia ꝯfiteri. Rñdet̃. ex iure
diuino non. Et ratio eſt ſm Tho. in. iiij. q: ꝯfeſ/
ſio ad hoc eſt neceſſaria vt penitēs ſatiſfactionē
accipiat ſm modum delicti. Veniali aūt nō de/
bet̃ pena taxata: q: pena illa eſſet ꝓportionata
pene peccati mortalis: a quo veniale diſtat in i/
finitū. Unde per ſolā intentionē venialia remit
tunt̃. Ex iure autē humano. i. rōne illius ꝑcepti
eccl'ie ꝙ quilibet annuatim ꝯfiteat̃. extra de pe.
⁊ remiſſi. Ois. Utrum teneat̃ quis ꝯfiteri non
habēs niſi venialia. Thom̄. ponit opi. aliquoꝝ.
aliqui enim dicūt. ꝙ talis tenet̃ rōne ꝑcepti ec/
cleſie. Alij dicūt ꝙ non: ſed ſufficit ſe pñtare ſa/
cerdoti vt oſtendat ſe immunē a mortali: vt ad
cōionē poſſit admitti: preceptū enim illud obli
gat eos qui hñt que teneant̃ ꝯfiteri. ſ. mortalia.
Pet. de pa. in. iiij. dicit ꝙ talis non tenet̃: imo ⁊
ꝙ nec papa poſſet ſuo ꝑcepto taleꝫ obligare ad
ꝯfeſſionē ſi vellet: q: hoc eſſet mutare ſacrī ma/
teriā. ſ. de venialibus facere mām penitētie ne/
ceſſariā ꝙ deus non fecit. Sed ⁊ ſi poſſet: videt̃
ꝙ hoc velit: tñ q: non debet eſſe melioris cōdi/
tionis malus q̄ꝫ bonus: ſed malus habēs mor/
talia non tenet̃ ad venialia ꝯfitēdū: ergo multo
minus non habens mortalia. Tum q: c. dicit.
Oia peccata ſua: qđ nō eſt poſſibile de veniali/
bus q: innumerabilia. Hec Pe. ❡ Quāuis aūt
non ſit neceſſariū: tñ multū fructuoſum: non ſo
lum ſemel ſed pluries in anno venialia ꝯfiteri:
vt plenius remittant̃: ⁊ q: aliq̄ñ forte mortalia
ſunt que credimus venialia. Per cōfeſſionem
enim gñalem ſacralem delent̃: nō ſolū venialia
ſed etiā mortalia oblita facta diſcuſſione ꝯſciē/
tie confeſſione in ſpeciali de ſcitis mortalibus.
ſm Pe. de pa. di. xxj. Etiā ſiquis non ſit attritus

Venia/ lia con/ fiteri.

ſed attritus:q2 ex vi clauiũ fit in ↄfeſſione de at trito ↄtritus:ſed per ↄfeſſioné generalem non ſacramétalem ſine cõtritione nunq̃ dimittitur culpa mortalis etiam oblita vel per aliud opus operãs. Et dicit̃ ↄfeſſio generalis ſacramétalis cum quis poſt dicta in ↄfeſſione ſacerdoti quedam peccata que recolit mortalia. vel etiam tñ venialia in fi. dicit in multis alijs offendi cogitatione:locutione:ope ⁊ hmiuſmodi. Confeſſio aũt gñalis non ſacramétalis dicit̃ illa quã dicit ſacerdos in principio miſſe ⁊ pdicator ⁊ populus cum eo in fine predicationis ⁊ hmõi. ⁊ iſta valet ad remiſſioné venialium ſm Tho. in toto vel in parte. ⁊ hoc ex ↄtritione ipſam faciétis ⁊ humilitate ↄfeſſionis ⁊ oratione ſacerdotis. Et hoc ſm Pet. de pa. ad remiſſionem debite pro mortalibus:remiſſa tñ primo culpa. Et in huiuſmodi ↄfeſſione generali q̃uis dicat ſe cõmiſiſſe oia peccata ⁊ hmõi. non tamé dicit menda cium. q2 ſm Ray. taliter ↄfitens. loquit̃ in perſona oium fidelium. vel ſm Aug. in vno peccato poſſunt plura notari:vel intel. igit̃ nõ de ſingulis generũ:ſed de generibus ſingulo2. Nota tñ ſm Tho. q2 ex obliuione pctõ2 que qs nõ ↄfitet̃ ⁊ ↄterit̃ niſi in generali. eo q2 particulariter non recordatur non reportat quis cõmodũ: q2 nec tñ remittitur ſibi de pena nec tñ meret̃ ſicut ſi in particulari fuiſſet confeſſus.

¶ Tertiadecima §. xv.

ↄditio eſt q2 ſit volũtaria ſeu libens. Non enim debet quis ↄfiteri timore. ne videlꝫ arceatur ab ingreſſu eccl'ie ⁊ hmõi. ſicut pueri timore vberum. alſs non facturi. q2 modicũ vel nihil iuuaret. ſicut etiã non valeret ad remiſſionem culpe q2 quis ↄfiteret̃ principaliter timore pene infer nalis. Oportet enim vt ait Aug. non ſolum timere deum iudiceꝫ. ſed etiam anxiari pro glia. de pe. diſt. vij. c. ſi. Et ꝑpter hoc a doc. ponũt dubia penitẽtia in extremis. ſic autem principaliter propter deũ ⁊ obediẽtiam dei ⁊ eccleſie ſecũdario ⁊ propter timoré penarum valet. Et quãuis vt dictum eſt cum quis non ↄfiteret̃ peccatuꝫ niſi interrogatus propter verecũdiam ficta ſit ↄfeſſio. nihilominus debet confeſſor interrogare. vt dicit Aug. de peni. di. vj. c. j. de his que ex ſe ille non dicit. imo ⁊ que perpẽdit illuꝫ velle occultare ⁊ quadam diſcreta cautela de ore eius educere neceſſaria. tamẽ di. etiam Pet. de pal. in. iiij. q2 ſi ↄfeſſor ſcit vel ꝓbabiliter credat q2 ille non recolit aliqua peccata. q2 non ſufficiẽter diſcuſſiſſet ↄſcientiam. vel ſi recolit errando non credit illud eſſe mortale:debet illud ad memoriam reducere:vel ↄſciẽtiam de illo facere. alioquin ſciẽter indignuꝫ abſolueret. Sed ſi cõfeſſor dubitaret vtrum illud de quo nõ penitet alius eſſet mortale:⁊ ille diceret q2 de ↄſilio peritor2 illud faceret:de quibus ex vita ⁊ ↄſciẽtia ꝓbabile eſt. q. non ↄſulerẽt niſi bene põt ſe illorum iudicio ↄformare. Secus aũt ſi cẽt certus de oppoſito. Hec ille. Si cõfeſſo: audit duos ⁊ vnus dicit ſe peccaſſe cum illo alio. i. le aũt cum ↄfite. hoc non dicit. ⁊ ſi in generali poſſit ſacerdos interrogare vtrum aliud cõmiſerit peccatũ. non tñ debet dicere q2 ille alius cõfeſſus eſt: niſi prius ſup hoc habuiſſet licẽtiã ab illo. q2 ſi habita licẽtia hoc dicẽdo ille negat. non dꝫ magis vni credere q̃ alteri. vnde pp hoc nõ dꝫ negare abſolutioné. Iteꝫ ſi plures circũſtãtias dicit vnus qõ alter negat ⁊ neceſſarias confiteri.

¶ Quartadecima §. xvi.

ma eſt q2 ſit fidelis. i. fiat in fide eccl'ie. ⁊ vterq3. ſcꝫ tam penités q̃ ſacerdos ſit verus fidelis nõ hereticus. ⁊ q2 ea fide fiat vt ſperet inde ↄſequi veniam pctõ2. Unde Amb. Nemo põt digne agere penitẽtiam niſi qui ſperauerit veniaꝫ. de pe. di. j. vnde cum querit̃. Utrum liceat ↄfiteri heretico vel ſciſmatico vel excõicato etiã in caſu neceſſitatis. Rñ. Tho. Ray. ⁊ Hoſtieñ. q2 nõ. ſed doleat de peccatis ⁊ q2 tantum diſtulit ↄfeſſionem ⁊ ſufficit ſibi. hoc etiam videtur dicere Auguſtinus. de peniẽ. diſtin. vj. cap. j. q2 ſi tali ſcienter quis cõfiteatur peccat mortaliter communicando ei in diuinis. ⁊ tenetur iterum confiteri etiam ſm illos qui dicunt q2 ficte confitẽs non tenetur iterum confiteri. quia veruꝫ eſt de fictione per ſubtractionem neceſſarij que eſt in attrito non per poſitionem contrarij: quod impedit poteſtatem abſoluentis. non tantum habilitatem recipientis ſm Petruꝫ de palude. in iiij. diſtinct. xxv. in fine. prime queſti. q2 in articulo mortis ſiquis ↄfitetur heretico neſciés ipſum eſſe hereticũ certum q2 recipit veram abſolutioné: nec eſt neceſſe ↄualeſcenti iterum ↄfiteri:ſed ſi ſciat ipſum hereticuꝫ ⁊ in nullo hereſi ſue velit aſſentire:ſed faci in neceſſitatis recipere cum deteſtatione ſue hereſis:videt̃ etiam vere cum deteſtatione ſue hereſis: videt̃ etiam vera abſolutio:nam ⁊ de manu heretici:licet barptiſmũ recipe:quare nõ etiam penitẽtiam cum ⁊ ipſum ſit facim neceſſitatis ⁊ ibi aliqñ fiat ho mo de attrito ↄtritus. hec Pe. quod tamen nõ eſſet fiendum niſi penitens eſſet intelligens et fortis in fide propter periculum erroris.

¶ Decimaquinta §. xvij.

eſt q2 ſit ſecreta. Nõ. n. publice ſed ſecreto q2 nõ audiat̃ ab alijs dꝫ qs ↄfiteri ſacerdoti q2 ſiquis aduertẽter ſtaret ad audiẽdum ↄfeſſioné alterius grauiter peccaret:⁊ ↄfeſſor etiaꝫ dꝫ ſm Pe. de pa. ſecreto. iniungere penitẽtiam ne ab alijs audiat̃. Penitens ſicut liber eſt ſi vult pctã que

confeſſus eſt dicere alteri:ita liber eſt ad dicendū alijs penitētiā ſibi impoſitā niſi forte ex hoc alij ſumerēt ſcandalū. In nullo tñ caſu etiā extreme neceſſitatis eſt in precepto cōfiteri laico cum non hēat claues ſ3 Pe. Guil. ⁊ pe. de pal. ſed eſt de conſilio. ar. de pe. di. j. ſufficit. ⁊ confitendo laico tenet iterum ꝯfiteri ſacerdoti cum oibus illis culpis cum pōt qḋ ergo dicit Aug. de pe. di. vj. c. fi. tanta eſt vis ꝯfeſſionis ꝙ ſi deeſt ꝯfeſſor ꝯfiteat, primo: conſiliū eſt ⁊ bonū. Et in tali articulo neceſſitatis quilib3 ſacerdos nō pciſus pōt abſoluere a q̄libet ſnia ⁊ a quolibet pctō. Et ſi habuiſſet caſus epoꝝ tñ epis reſuatos: non tenet ſi euadit piculum de illis iteꝝ cōfiteri ei. ſ. qui poterat ordiarie abſoluē ſm Pe. de pa. ſ3 quoad excoicationē op3 ꝙ vadat ad illū qui poterat abſoluere extra caſū neceſſitatis al's reicidit. S3 ⁊ poſtq̄ʒ qs ſemel abſolutꝰ etiā extra caſum neceſſitatis in caſibus reſuatis ab eo qui poterat etiā ſi cōfeſſio fuiſſet ficta: ſi iteꝝ ⁊ pluries vult ꝯfiteri de eiſdē caſibꝰ reſeruatis abſolui a quocūq3 etiā ſi nō hēet ptātē abſoluēdi in illis. ſ3 Pe. de pa. Itē ſm Tho. recidiuās directe: non tenet confiteri pctā dimiſſa ſeu rite ꝯfeſſa: nec in generali nec in ſpēali cuicunq3 confiteat: ſed indirecte ſicut illud ſine quo non pōt ſciri debitꝰ ſatiſſaciendi modus. Quātum ergo ſufficit ad hoc ꝙ ſciat que ſatiſſactio et cōgrue poſſet iponi: tn recidiuās tenet notificare pctā dimiſſa: vt ſi frequēter lapſus eſt in lapſum carnis eſt aliq̄ occaſione: illa occaſio p ſatiſfactionē pcidat ⁊ ſimil'r d' alijs pctis. Et ad hoc ſufficere videt ꝯfeſſio dimiſſoꝝ in generali: tamen qñq3 ad aliq̄ ſpecialia oportet deſcendere ſm ꝙ confitens viderit oportunū: non eni3 poteſt in his aliquā certa menſura prefigi.

Decimaſexta .§.xviij.

ꝯditio ꝯfeſſionis ꝙ ſit ꝯfitens paratus obedire cōfeſſoris in his que ſibi imponent. Un̄ Aug. Ponat ſe in ptāte iudicis i iudicio ſacerdotis nil ſui reſeruans ſibi. vt omnia faciat eo iubēte pro recuperāda anie vita: q̄cunq3 faceret p euitanda corpis morte: ⁊ hoc cū gaudio. q2 vitam recupat infinitā. de pe. di. v. c. j. Et q2 ꝯfeſſio eſt quoddā iudiciū penitentiale: vbi penitēs eſt reus ⁊ cōfeſſor eſt iudex ⁊ quaſi ſnia dat in abſoluēdo ⁊ ligādo ad certā pniā3: q2 nullus poteſt eſſe iudex alterius niſi habeat auctoritate3 ſup eum: iō nullus pōt alteri ꝯfiteri q̄ʒ propo ſacerdoti. Un̄ ⁊ decret. Ois. dicit ꝙ ꝯfiteat propo ſacerdoti. ppter quod ſi quis ꝯfitent ei qui nō de iure tenet bñficium: puta q2 eſt intruſus: vel p ſimoniam adeptꝰ dicit hoſt. ꝙ cū talis nō poſſit ſoluere vel ligare decipit aias: ⁊ ſic cōfeſſus tenet iterum confiteri. Et quantū ad aliu3 qui ſcienter acceſſit ad talē ſciēs ſ3 ipſum ſic impeditu3 omnino eſt reꝰ. Sed Inno. dicit idē eſſe §. vj. ſi ignorauit: q2 tenet iteꝝ ꝯfiteri cum poſtea audit illū fuiſſe impeditū: interim excuſat ſed pe. de pa. videtur dicere ꝙ ignorans abſoluit. ita ꝙ non tenet iteꝝ ꝯfiteri. vt dictū eſt. ſ. Sed no. ꝙ vt dicit Hoſt. ⁊ Pe. de pa. qlibet habet tres pprios ſacerdotes ordinarie. Primus eſt papa quoad oēs fideles. Scōs eſt dioceſanus quoad eos qui ſunt de ſua dioceſi. Tertius eſt curatus ſeu ſacerdos parochialis quoad ſuos parochianos. Per cōmiſſionē autē fit proprius ſacerdos alterius qui h3 licentiā ab aliquo pdictoꝝ ſiue habeat licentiam ille qui ꝯfitet ſiue qui audit: ſed ſacerdos parochialis non pōt dare licētiam hanc niſi quoad ſuos parochianos. Eps quoad eos qui ſunt de domicilio ſue dioceſis. Papa quoad oēs. Sed in articulo mortis ratione neceſſitatis qlibet ſacerdos nō pciſus ab eccleſia reputat pprius ſacerdos vt poſſit quem libet audire auctoritate iuris. de off. ord. paſtoralis. imo videtur hoc etiā de pciſo. vt ſupra dictum eſt. Et q2 mendicātes ex priuilegio habēt ꝙ poſſint audire poſtq̄ʒ fuerint dioceſanis preſentati homines tñ illius dioceſis vbi morantur. ideo ⁊ ipſi etiam reputantur proprij ſacerdotes quoad confiteri ſibi volētes. De hoc plenius infra titu. de confeſſore. ti. xvj c. viij.

Quāuis autē .§.xix.

dicant Hoſt. ⁊ Guil. ꝙ cū eſt de more alicuꝰ eccleſie: vt vnus ſacerdos audiat alium ſacerdotem ⁊ abſoluat: ⁊ eps hoc ſciens fieri cōmunit tolerat. pōt fieri: q2 eo ipſo pſumitur tacite approbare ⁊ licētiā dare. Nō videtur iſta opinio multū tuta q2 poſtea declaratū ē p nouū ius. extra de pe. ⁊ re. ſi eps li. vj. ꝙ nulla conſuetudine pōt introduci ꝙ aliqs preter ſupioris ſui licentiā poſſit ſibi eligere ꝯfeſſorē qui eum poſſit abſoluere vl' ligare. Et nota ſ3 Tho. in quod li. j. q. v. ar. iij. ꝙ ſacerdos parochialis d3 credere pochiano ſuo dicēti ſibi ſe alteri ſore ꝯfeſſum vt ei det euchariſtiam: q2 in foro penitētia li credit vnicuiq3 pro ſe ⁊ ꝯtra ſe: ſed ſi pochianus haberet impedimētū qḋ ptineret ad foru3 iudiciale: vt excoicatiōis nō tenet credere quē excoicatū nouit niſi ꝯſtet ei de abſolutiōe. Idē Pe. de pa. addēs qḋ dicet: q2 expedit ꝙ confeſſi alteri saltē debēt dare aliqḋ ſignum curatis de ſua ꝯfeſſione: vel ꝙ petant nomē illius: vel ꝙ ſcribant ⁊ hmōi ſignū primū: q2 pōt eē materia deriſionis facti. al's eēt retrahere plures a ꝯfeſſione q ſunt verecundi. q iō ad extraneos vadūt q2 nolūt a ſuis cognoſci: erubeſcūt ſuis curatis ꝯfiteri: ⁊ eis ſciētibꝰ ad alios ire. Penitentiā aūt ſeu ſatiſfactiōe3 que ſibi iponit a cōfeſſore facere

feſſore facere dꝫ. nā ſi ex negligētia omittit cū ꝓpoſito nō ſatiſfaciēdi id qḋ ſibi eſt iniunctū pro mortalib⁹ mortalr̄ peccat: ꝛ ſi eius eſt oblit⁹ tenet iterū ↄfiteri. ſed ſi eius recordat adhuc ſi vult eā facere: nō tenet iterū ↄfiteri. Sed ſi nō videt ſibi poſſe facere vel nimis difficile. ꝓpt qḋ petit ſibi cōmutari. pōt fieri etiā ſi alteri ↄfiteat ꝗ̄ ei qui eā impoſuit: nec tenet ꝓp hoc iterū ↄfiteri illa pctā: vt dicit Pe. de pa. qḋ videt intelligedū ſi pnīa fuit data pro pctīs: a quibus iſte abſoluere potuiſſet. Nā data pro caſib⁹ reſeruatis. ſm Guil. nō poſſet cōmutare niſi in caſu neceſſitatis: puta implecio illius pnīe poſſet illi eē piculoſa. vel cā infirmitatis vel ruine ſpiritualis: ꝛ ipſe penitēs nō cōmode poſſet hēre recurſuz ad illū qui pmo iniūxit: tūc enim ꝓſumēdū eſt ꝙ eſſet ↄtētus de hmōi ꝓmutatiōe penitēte. Non aūt leuiter ꝛ ſine cā ſm Ray. ſunt ꝓmutāde pnīe ſibi īpoſite. vnde ſi penitens dubitat nō poſſe implere: dꝫ declarare ↄfeſſori: ꝛ ↄfeſſor dꝫ iniungere talē quā credat eū ſeruaturū.

Tripl'r iponit pniā. ¶ Tripl'r aūt ↄfeſſor: iponit penitēti aliqd. Uno modo p modū ↄſilij ꝛ exhortatiōis: ſicut cū admonet eū vt quotidie oret: det indigētib⁹ elemoſynas ꝛc. ꝛ ad iſta nō tenet ex neceſſitate. Alio mō p modū declarationis cōis obligationis. ſicut declarādo ꝙ reſtituat ablata: coicet in paſcha: ſatiſfaciat leſo. ꝛ iſta ſi nō obſuat: euacuat ſibi fructū facte ↄfeſſionis: non tñ ꝓp hoc tenet iterū ↄfiteri: nec cōmittit pctm̄ inobediētie ſpāle nō obediendo ſacerdoti. Tertio mō p ſpālem ſatiſfactionē: p cōmiſſionē. ꝛ ad iſtā tenet ex ꝓcepto: alr eſt trāſgreſſor ꝛ cōmittit ſpāle pctm̄ iobediētie. ſi tñ iniūgeret ſacerdos alicui ꝙ intraret religionē vel nō ↄheret ꝛ hmōi: nō tenet eā acceptare. Sed ſi ſponte ſe obligaret ad hoc: teneret nō rōne pnīe: ſed ſue ꝓmiſſionis. ꝙ ſi ſacerdos credit vel dubitat ꝙ conſitens nō aget pnīam: vel illud ad qḋ alr̄ tenet: vt reſtituere ꝛ hmōi. Dicit Guil. ꝙ non dꝫ ꝓpt hoc ↄfeſſor exigere ꝓmiſſionē vel votū vel iuramētū: ſed ſufficit ſi dicat ſe hēre ꝓpoſitū ſaciēdi: ꝛ ſic dꝫ abſoluere ſimplr̄ ꝛ ſine ↄditiōe: facta tñ ꝓteſtatione ſi ſuſpectus habetur. ꝙ ſi nō faciet illud: euacuabit ſibi fructū ↄfeſſionis Hec Guil. Sed qꝛ multi decipiūt ſeipſos in ↄfeſſione ꝓmittētes reſtituere: ꝛ hmōi: ꝛ ſemp differūt poſtꝗ̄ ↄfeſſi: ꝓpendit tales plurieſ ſ feciſſe: forte eſſet bona cautela talibus dicere ꝙ prius reſtituāt ꝛ poſtea veniāt ad ↄfeſſionem ſeu pro abſolutiōe vel aſſignare eis aliqḋ congruū tpus infra qḋ illud dꝫ expedire. De ↄfeſſore ordinario vniuſcuiuſqꝫ ꝛ de mō iniungēdi pnīas: ꝛ mō interrogādi ꝛ de caſibus reſeruatis epīs: ꝛ de cōmiſſione audiētie ↄfeſſionis ꝛ de ſigillo ↄfeſſionis ꝛ aliͦs multis habes infra titu. de confeſſoribus. ti. xvij.

¶ De ſatiſfactiōe ꝛ opib⁹ eius. Caplm̄. xx.

SEquitur de ſatiſfactione. Dicit Augu. ꝙ ſatiſfactio eſt pctōꝝ cauſas excidere ꝛ earū ſuggeſtionibus aditū nō īdulgere. de peni. di. iij. Anſ. ſic diffinit. Satiſfacere eſt honorem deo debitū reddere. Iſtas diffinitiones exponens Petrus ſic dicit. Satiſfactio curat pctā preterita recompenſando ꝛ preſeruat a futuris cauendo. ꝛ ideo per actum primū diffinitur ab Anſ. cum dicit reddere honorem deo debitum ſcꝫ qḋ per peccatū ablatum fuerat. Sed per actum ſcdm diffinit ab Aug. ſcꝫ cauſas excidē ꝛc per que fit preſeruatio a futuris: ꝛ vocat cauſas intrinſecas radices ex pctō relictas ſuggeſtiones vocat oportunitates extrinſecas vt tps ꝛ locum. ¶ Et nota ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xv. Cū ſatiſfactio ſit actus iuſtitie: ꝛ ideo equalitas q̄dam requirat inter offenſam: ꝛ opus ſatiſfactionis: qꝛ iuſtitia conſiſtit in quadā eqlitate: homo ſm ſe non poſſit deo ſatiſfacere de offenſa cum ſit infinita: ꝛ opus eius finitū: ꝙ ergo poſſit ſatiſfacere: prima poſſibilitas eſt ex grā gratum faciente que eſt valoris īfiniti: ꝛ reddit opus eius deo acceptū. Scdā eſt ex merito paſſionis xpī: qꝛ lꝫ humanitas eius non poſſit deo reddere equiualēs: tñ ſuppoſitū qḋ eſt deus potuit: alr pro alio ſatiſfacere non potuiſſet ſi ſe totum debuiſſet. Fit autem ſatiſfactio per opera penalia. qꝛ ſm Pe. fit per hmōi abſolutio emende debite pro offenſa ꝓterita ꝛ preſeruatio a futura: ꝛ ſm Ray. tria ſunt genera operuꝫ ſatiſfactionis: oīa alia ad iſta reducunt ſcꝫ elemoſyna: orō: ieiuniū: vigilie: diſcipline peregrinationes ꝛ alia corpus affligētia reducunt ad ieiunium. Miſericordie aūt opa ſpūalia ad orationem. Miſericordie opera corporalia ad elemoſyna eſt ↄtra auaritiā: orō ↄtra ſuperbiam: ꝛ ieiunium ↄtra luxuriam. Et per elemoſynaꝫ ordinatur hō ad primū. per orōnem ad deū: per ieiunium in ſeipſo: per elemoſynam ſatiſfaciat deo de bonis tpalibus: per orōnē de bonis anime internalibus: per ieiuniū de bonis corpis. ¶ Sꝫ nota bene qḋ dicit Pe. de pa. ꝙ illa opera penalia ad que quis tenet ex debito: vt ſcꝫ ieiunia eccleſie elemoſyne facte ex precepto: puta cum qs dat elemoſynam indigēti in extrema neceſſitate: ꝛ ſuperfluo de ſe nō ſunt ſatiſfactoria: qꝛ tūc dare tenet: ꝛ ſi nō daret mortalr̄ peccaret. Unde quaſi non eſt ſuū qḋ dat cum ad id tenetur. Cum ergo peccator ad ſatiſfaciendum teneatur ad aliqd ad qḋ tenet qui non peccauit nunꝗ̄ ſatiſfacit de illo ad qḋ etiā non peccans tenet: ꝛ qn̄ confeſſor iniungit oīa bona q̄

ſaciet penitēs ⁊c̄.intelligitur que gratis ſponte
⁊ nō ex debito:alˀs ſi iniūcti ſunt.xl.dies ieiunij
acqtaret ſe cum ieiunaret in.xl.ad quā alˀs tene
tur:qḋ nullus dicit:ſed qñ elemoſyna eſt in pre
cepto nō ſimpliciter ⁊ abſolute:ſed per hoc ipſuꝫ
vt per eā ſatiſfaciat:vt qñ ſacerdos iniūgit dare
elemoſynas pauperi:tūc elemoſyna eſt ſatiſſa/
ctoria ⁊ etiā ſi ex ſe dat elemoſynā in eo caſu cū
eſt ſibi in ꝯſilio nō in precepto:vt cum dat non
extremā neceſſitatē patiēti nec hꝫ ſuperflua. Ex
hoc apparet ꝙ aliqḋ eſſe meritoriū qḋ non eſt ſa
tiſfactoriū: ſicut impletio cuiuſlibet ꝓcepti cha
ritate formata:q2 oīs actus v̄tutis charitate for
matus eſt meritorius:ꝓcepta autē danſ de acti/
bus virtutum ideo ⁊c̄.non aūt iſte eſt actus ſa/
tiſfactorius:ſi alˀs debebaſ:q2 aliud eſt facē di/
gnos fructus.aliud eſt facere dignos fructꝰ pe/
nitētie.ecōtra aūt oīs actus ſatiſfactorius ē me
ritorius:q2 eſt bonus ⁊ charitate informatus:
q2 ſatiſfactio addit rōnem pene ſupra rōnē bo/
ni:accipiēdo penale quicqd eſt priuatio alicuiꝰ
boni:quiuis placeat volūtati. Hec Pe.de pa.qḋ
dicit Pe.ꝙ opa bona ad que qs teneſ ex debi/
to precepti non eē ſatiſfactoria.de preceptis ec
cleſie non videſ veꝝ.nam dicit Tho.in.iiij.di.
xv.ꝙ preceptū eccleſie pōt ad ideꝫ ordinari ad
qḋ ordinaſ ſatiſfactio:⁊ iō ieiunium qḋ cadit
ſub precepto pōt eē ſatiſfactoriū. Hec Tho. Nō
tamē ita ꝙ ieiunia eccleſie penitēs computare
poſſit in numero coꝝ que ſibi iniūguntur a ſacer
dote in pnīa:q2 de per ſe teneſ ad illa ſed de ꝓ/
ceptis legis nature. Et huic ſimile videſ concor/
dare Tho.di.ꝙ qḋ cadit ſub ꝓcepto legis natu
re nō eſt ſatiſfactoriū ſed exigiſ ad ſatiſfactiōeꝫ
Uñ dicit ipſe illaꝝ elemoſynaꝝ ad quas qs te/
netur ex debito:puta cū videret pauperē in ex/
trema neceſſitate:illaꝝ largitio nō eſt ſatiſfacto
ria ſed preambulū ad ſatiſfactionē:⁊ hoc ē ve/
rum ſm rigorem iuſtitie. Nam ex largitate di/
uine miſericordie etiā talia ad que quis teneſ
ex debito ſunt ſatiſfactoria ſm opi.quorūdam
quā ponit Tho.in.iiij.⁊ fraſ Egidius romanꝰ
nec eam reprobat.hāc etiā ſequi videſ Ric.or.
n.iiij. mi.in.iiij.ſen. Flagella qbꝰ a dño flagellamur
ſm Tho.ſi fiāt aliquo modo ipſius patiētis in
ꝙtum ſcꝫ ea acceptat ad purgationē pctōꝝ eis
viens patiēter accipiūt v̄tutē ſatiſfactiōis. Si
autem ſuſtinēs ea oīno eis per impatiētiā diſ/
ſentiat:hñt ſolū vim vindicationis ⁊ nō ſatiſfa
ctionis. Reſtitutio aūt alieni ſm Tho. eſt pars
ſatiſfactiōis eius ſicut ꝑambulū eius:⁊ ſicut id
ſine quo nō valeret alˀs ſatiſfactio:ſed nō eſt ita
ps ꝙ p ipaꝫ hō ſatiſfaciat ſoluēdo de pena de/
bita pctis. Ricar.dicit ꝙ reſtitutio ſit pars ſatiſ
factionis:vt dicunt quidā:⁊ hoc magis ex dei
miſericordia ꝙ̄ ex iuſtitia.

¶ Satiſfactio fie/ §.i.
ri nō poteſt per opa ex̄ charitatē facta. ſꝫ Tho.
⁊ Pe.q2 ſatiſfactio eſt amotio offenſe:⁊ reſtitu/
tio amicicie. Hec aūt fieri nō poſſunt ſine gr̄a ⁊
charitate. Uñ.j.Cor.xiij.dicit. Si diſtribuero
oēs facultates meas ⁊c̄.charitatē nō habeaꝫ ni
hil mihi ꝓdeſt.ſcꝫ ad meritū ⁊ ſatiſfactionem.
Talia eniꝫ opera non ſunt deo accepta. Et lꝫ ho
mo nō habeat certitudinē ꝙ ſit in charitate:⁊ ꝑ
ꝯñs certus eſſe non poſſit de ſatiſfactiōe: ſuffi/
cit tñ certitudo ꝓbabilis ꝯiecture. Itē ſꝫ Tho.
non pōt qs ſatiſfacere de mortalibus niſi peni
teat oium:q2 ſatiſfactio vt dictuꝫ eſt:eſt amotio
offenſe:⁊ reſtitutio amicicie. Uñ ſi aliqḋ ſit in
homine qḋ ipediat reſtitutionē amicicie etiam
apud homines non eſt ſatiſfactio. Qḋlibet aūt
mortale ipedit amiciciam hois ad deum ꝙ̄ per
charitatē eſt. Uñ eſt impoſſibile ꝙ ſatiſfactio ſi
at de vno mortali ſine alio.ſicut ſi qs peteret ve
niam dño leſo.⁊ exinde daret ei alapam.ſꝫ An
ſel. Ueniale aūt ſm Pe.de pa.nō impedit ſatiſ/
factionē:nec de mortali nec de alijs venialibus
quia veniale nō tollit dei acceptationē propter
pſone indignitatem:ſed indirecte veniale tol/
lit ſatiſfactionē ex parte opis opati:ſicut ⁊ me/
ritum tollēdo.ſcꝫ bonitatē actꝰ.puta ſi fiat ora/
tio ⁊ elemoſyna ⁊ hmōi in ſtatu gr̄e: ſed ꝓpter
vanam gliam talis actus nec eſt meritoriꝰ nec
ſatiſfactorius. Utrū aūt vnus poſſit pro alio ſa/
tiſfacere. Rñdet Pe.ꝙ cū ſit duplex effectus ſa
tiſfactionis.vnus ſolutio debiti pctōꝝ cōmiſſo
rum.alius excīſio cauſaꝝ pctōꝝ futuroꝝ. Quā
tum ad ſcōm effectuꝫ non pōt vnus ſatiſfacere
pro alio:q2 per ieiuniū vnius nō maceraſ ⁊ re/
frenatur caro alterius. Quantū ad primuꝫ effe/
ctum diſtinguendū:q2 ſi qs eſt per ſe impotēs
ſatiſfacere:tūc alius qui eſt in charitate pōt ſa/
tiſfacere ſicut ⁊ ꝯfiteri pro eo. Si vero eſt potēs
tunc opꝫ ꝙ ipſe ſatiſfaciat pro ſeipſo.pōt tñ iu/
uari per alteꝝ.⁊ addit Tho.ꝙ etiā ſi ſit potens
pōt alius ſatiſfacere pro eo:ſed nō eſt ꝑmittē/
dum ꝙ aliqs pro alio ſatiſfaciat niſi appareat
aliquis defectus in penitēte.vel corpalis ꝑ quē
ſit impotēs ad ſuſtinendū:vel ſpūalis per quē
non ſit promptus ad portandū penam. Augu.
etiā de pe.di.vj.c.j. Conſulit confeſſori ꝙ adiu
uet penitentē portare onꝰ pnīe vt ſit particeps
laboris ſi vult eē particeps ⁊ gaudij. Et quātuꝫ
ad ſatiſfactionē que imponitur in ꝯfeſſione di
cit Pe.de pa.qñ ꝯfeſſor iponit aliqḋ ad fiēn/
dum per ſe vel per aliū:vt ieiuniū ⁊ orōnē. vel
alia ſm oēs ſiue per ſe ſiue per alium illud faci
at:penitēs ſatiſfacit deo ⁊ eccleſie:dūmodo illḋ
fiat i charitate:ſiue ſit viuus ſiue mortuus. Sꝫ
ſi imponit ſibi per ſe fiendū.tunc nō pōt ſatiſfa

cere per alium qꝫ per ſe pōt. ſed ſi non pōt per
ſe ſiue qꝛ infirmus eſt: ſiue qꝛ moritur: tūc ſi im
ponit ipſe penitens alteri: ⁊ ille ſuſcipiat onus
⁊ facit in charitate: vtiqꝫ ſatiſfacit: qꝛ iſta videt̄
fuiſſe voluntas ꝑponentis: qui noluit ad impoſ
ſibile obligare: nec voluit ad purgatoꝛiū mitte
re. Poteſt etiā ille qui ꝓmiſit pꝛo eo ſatiſfacere
alteri volenti illud īponere ⁊ valebit in charita
te factū. nec opꝫ eū qui ſatiſfacit pꝛo alio ſiue vi
uo ſiue moꝛtuo plus aliqd addere: immo ſi ille
qui pꝛo aliquo ſatiſfacit: eſt in maioꝛi charitate
qꝫ ipſe pꝛo quo ſatiſfacit: magis opus eius erit
ſatiſfactiuū. Et iō qui pniam ſuā alteri īponit
opꝫ ſatagere: vt nō ſolū ipſe ſit bonus: ſed ꝙ me
lioꝛ ſe. Ponit idē Pe. duos alios modos qui-
bus penitēs poteſt ſibi pniam iniūctā alteri ac
ceptāti īponere: de qbus tñ non eſt ita certum.
Pꝛimus eſt dum ſe occupat interea in hijs que
ſunt magis deo accepta ⁊ magis ſuuātia in re-
medium ꝯtra pctm̄: ⁊ ꝓpter hoc alteri imponit
⁊ non ꝓpter amoꝛem carnis vt non ſuſtineat la
boꝛem: vt opus pꝛedicationis bellandi contra
hoſtes fidei ⁊ huiuſmodi. Scḋs eſt cū vult ma-
gis ſatiſfacere: ⁊ ideo imponit homini magis
deo accepto. In omni caſu ſatiſfaciens pꝛo alio
viuo vel moꝛtuo pꝛo ſe meretur: ſed pꝛo ſe tūc
non ſatiſfacit. Hec Petrus.

Utrum vero pe- .§.ij.

nitētiā ſeu ſatiſfactiōez īpoſitā poſt abſolutiōez
debita fcāz in pctō moꝛtali: vel in toto vl̄ in pte
tenet̄ hō iterare. Sup ħ ſunt varie opi. in hoc
tñ oēs ꝯcoꝛdāt: ꝙ ſatiſfactio fcā in moꝛtali ⁊ ſic
nec alia opa valēt in foꝛo dei ad tollēdū vl̄ mi-
nuendū debitū pene ꝓ pctis ad qḋ oꝛdinat̄ oīs
ſatiſfactio: qꝛ cū nō ſit in amicicia cū deo: nō ē
deo eē acceptū tale opus. Sed vtrū valeat in fo
ro eccl'ie militātis ita ꝙ nō tenet̄ iterare: qꝛ cūꝫ
nō potuerit ſatiſfacere deo: nec etiā potuit ſatiſ
facere ſacerdoti qui in ꝑſona dei ſibi illud iniū
xit. Sed Pe. de tar. ⁊ Jo. paruſi. vident̄ ſimplr
dicē ſine diſtinctiōe ꝙ talis nō tenet̄ iterare ta-
lem ſatiſfactionē qꝛ ſatiſfecit in foꝛo eccl'ie mi
litātis in quo data ſunt: ⁊ vbi nō iudicat̄ de di
ſpōne iterioꝛi. Idē videt̄ ſentire Uicē. in ſpe. hi
ſto. lib. x. ⁊ dñs Hanibal. in. iiij. Et pꝛo iſta opi.
ſatis videt̄ facē īpoſitio pnie ſeptēnis: que ſie-
bat regularit̄ pꝛo quolibet moꝛtali. vt. xxvj. q. j.
ꝑdicandū: ⁊ nō valēti dare elemoſynā ꝑꝑ paup
tatē: nec ieiunare ꝑꝑ debilitatē iniungi opoꝛte
bat oꝛones. ⁊ veriſimile eſt ꝙ in tāto interuallo
aliqḋ moꝛtale cōmittebāt: vt ſi opoꝛtuiſſe itera
re: fuiſſet ħ laqueū inijcere aīabꝰ. Tho. cū Al-
ber. magno diſtinguit de ſatiſfactiōe in. iiij. dicē
eni ꝙ ſunt qdā ſatiſfactiōes ex qbꝰ remane tal'
qs effectus in ſatiſfaciētibꝰ etiā poſtqꝫ actus ſatiſ
factiōis trāſijt. ſicut ex ieiunio remanet coꝛpis
debilitatio: ex elemoſyna diminutio rei. Et ta-
les ſatiſfactiōes in pctō fcē nō opꝫ ꝙ iterent̄ qꝛ
qꝫtum ad illḋ qḋ de eis manet p pniaꝫ ſequētē
accepte ſūt. Alie ſatiſfactiōes ſunt que nō relin
quūt effectū in ſatiſfaciēte poſtqꝫ actus tranſijt
ſicut in oꝛone ⁊ hmōi. Actus eni interioꝛ q tota
liter trāſijt nullo mō viuificat̄. vn̄ tales opꝫ ꝙ
iterent̄. Eādē opinionē tenet Pe. de pa. magis
declarans. Dicit eni ꝙ in ſatiſfactiōibꝰ hñtibꝰ
effectū relictū poſt opus ſicut baptiſmalis cha-
racter hꝫ effectū recedēte fictiōe: ſic ⁊ iſtud dere
lictū ex facto qḋ opat̄ ex ope opato. incipit vale
re ex ſequēti eius appꝛobatiōe ⁊ ſacerdotis ra-
tihabitione cū illū vere penitet ⁊ nō ex ſimpli-
ci viuificatiōe: qꝛ opus opans moꝛtuū nunqꝫ vi
uificat̄: ⁊ ſic iſta pnia ſatiſfacit nō ſolū in foꝛo ec
cleſie: ſed etiā in foꝛo dei qꝫtū ad illud derelictuꝫ
vt nō opoꝛteat iterare ſicut ieiuniū elemoſyna ⁊
hmōi: ſed ſi nō hꝫ effectū derelictū vt eſt oꝛo ta-
lis pnia facta in moꝛtali in nullo ſatiſfacit: qn
hic vel alubi opoꝛteat ſatiſfacere. Hec ille. Qḋ
videt̄ itelligēdū in foꝛo dei: qꝛ nec rōne ipſius
opis cū facit: nec rōne derelicti cū poſtea peni-
tet cū non habeat effectū derelictū: ſed in foꝛo
eccleſie ſatiſfacit: qꝛ nō eſt neceſſe ipſam itera-
re ſi vult eſſe in ſtatu ſalutis poſtea penitēdo: ſi
cut neceſſe habebat ipſaꝫ adimplere cū fuit ſibi
impoſita. vn̄ idez Pe. dicit paulo ſupius ꝙ qn̄
hō de oībus eſt ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus ⁊ recipit peni
tentiā cū abſolutiōe: ſi recidiuās pagat eam in
pctō moꝛtali: ipſe qdē ſe liberat ab iniūctione
ſacerdotis: nec incurrit pctm̄ inobediētie qḋ in
curreret ſi eā nō ꝑfeciſſet qꝛ non eſt foꝛtius vin
culū ꝯfeſſoꝛis qꝫ dei vl̄ eccl'ie: ſed in moꝛtali exi
ſtens iplendo ꝓceptū dei de honoꝛe parentum
vel eccl'ie de ieiunio eccl'ie ab illo abſolute ſe li-
berat. ergo ⁊c̄. Hec Pe. Cū ergo pnia iniuncta
oꝛdinet̄ ad tollendū vel diminuendū debitum
pene tꝑalis: talis qui pniam ſibi impoſitā non
hñtem effectū derelictū: vt oꝛones ꝑfecit in moꝛ
tali: ſi reuertit̄ ad pniam ⁊ tādē moꝛit̄ in ſtatu
grē ex quo illā nō iterauit: cū per ipaꝫ nil ſit ſo
lutū de debito pene tꝑalis: ſoluet eā in purgato
rio niſi p alia bona opa hic ſatiſfecerit: ꝙ ſi nō
reuertat̄ ad pniaꝫ: q pniam fecit in moꝛtali qn
tūcūqꝫ ſiue hñtē ſiue nō hñtez effectū derelictū
ſoluet illud debitū in inferno ſp: ſicut ille qui mo
ritur cū moꝛtali ⁊ venialibus: de vtriſqꝫ ſuſti-
net penā eternā in inferno. Quāuis eni venia-
li debeat̄ pena tꝑalis ꝗ ſinē hꝫ: tñ per accidens
eſt: ꝙ veniale in inferno puniat̄ pena eterna. ſ.
ratione ſtatus: quia in inferno nulla eſt redem-
ptio. Non enim eſt ille ſtatus expiandi culpam
ad quam ſequitur pena. ⁊ ideo ſemp remanēte
culpa veniali durat ⁊ pena. ita tenet Tho. i. iiij. di.

xxiij. Sed de pena tpali debita pro mortali poſt
ptritionem. Pe. de pal. ſic declarat in .iiij. pecca
tor poſtq̄ eſt deo recōciliatus eſt debitor pene
finite: non q̄litercūq̄ ſoluēde: ſed in ſtatu gra/
tie in quo eſt ſolū deo accepta. Alioquin eſt dbi
tor tante pene q̄ztum meret culpa: ⁊ illa eſt infi
nita. vñ peccatori per ſe qdē debebat pena infi
nita ſi erat mortale: ſed mutata fuit i tpalez ſup
poſito q̄ perſeueraret in amicicia. Acceptauit
enim deus abſolutionē a pena eterna ⁊ impoſi
tionem pene finite ſub conditione ſi in gr̄a fie
ret. Et ſiquerat deus magis acceptauit abſolu/
tionem a culpa ſine conditione q̄z abſolutionē
a pena. Dicēdū q̄ culpa trāſit ⁊ macula trāſit: ⁊
gr̄a in momento aduenit: ſed ſatiſfactio futura
eſt. Futuris aūt ſolet ꝯditio apponi: non aūt pñ
tibus nec preteritis vel ſi apponat certa. Talis
ergo dimiſſa culpa puniet in inferno pena infi
nita: non propter cōmutationez finite in infini
tam: ſed q̄ debitor eſt pene īfinite ex quo nō ſol
uit penā finitā ſub ꝯditiōe quā dz ſicut pdens
priuilegiū cleri incidit de foro miti ad forꝫ ſan
guinis: ſic qui declinat forū eccl̄ie; incidens in
mortale ad foruz iuſtitie exterminātis inuenit
penā eternā. Hoc qđ dicit Pe. videt itelligēdū
de eo qui pñiam iniunctā non habētē effectuz
derelictū factū in mortali ſcito ab eo vel de quo
dubitat ꝯtēnit iterare: vel etiā cū credit vel du/
bitat ſe debere iterare: ex negligētia dimittit ⁊
ex labore recuſans hoc ⁊ in purgatorio facere
emendā de eo hēt: ſꝫ ſi quis dimittat iterationē
talis pñie ex impoſſibilitate: q̄ ei deficit tpus:
vel etiā ſi hēt tps: credit ſe eam feciſſe in ſtatu
gr̄e: cū tñ fuerit in mortali incognito ab eo vl
ēt ſi ſcit ſe feciſſe in mortali iterare facit p illum
quē credit bonū: vl ēt etſi nec p ſe nec p aliū ite
rat: credat ſibi ſufficere ad ſalutē qđ ipleuit ſibi
iniunctū intēdēs qđ minus ſ3 fecit ſatiſfacere i
purgatorio: ⁊ ſic deo facere emendam p hmōi
omiſſionē talis dānat. vñ ⁊ ipſe Pe. di. xlv. dic
q̄ qui fecit pñiaz ſibi iniunctā in mortali p ſe:
pro tāto nō tenet iterare: q̄ pōt in purgatorio
ſatiſfacere. Et ſi dicat q̄ videt incōueniens q̄
tm̄ quis puniat p pctō dimiſſo ſicut p nō dimiſ
ſo: q̄ pena eterna: ⁊ ſic ñ videt pfuiſſe i aliq̄ cō
trito ⁊ ꝯfeſſo. Rñ. pe. q̄ lꝫ tm̄ puniat extenſiue:
non tñ intēſiue: ſicut pro vno pctō tādiu q̄z pro
mille ſed non tā acerbe. Si etiā ptē pñie fecit.
ſ. in ſtatu gr̄e: ⁊ vnꝰ dies remāſit p illa die. eter/
nā penā lueret ſi nō peniteret ⁊ nō tñ ita acerbe ac
ſi nūq̄ ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus eēt: nec i aliq̄ ſatiſfeciſ/
ſet: als pctm̄ rediret. Hec pe. Nō tñ. q̄ duz qs
facit pñiam iniunctam ſi labatur in mortale:
q̄uis bonum ſit q̄z citius confiteri: tamen cum
per ſolam contritionem peccatuz dimittatur: ⁊
gratia reſtituet: q̄z cito iſte moriat etiā āteq̄z cō

ſiteatur pſequendo dictā pñiām: etiā ſi ſit talis
que non relinq̄t effectū poſt factū: i foro dei rea
liter ſatiſfacit q̄ in ſtatu gr̄e eſt: vñ in nullo te/
net iterare. Ad tollendū autem oē dubiū tutiꝰ
videt q̄ ꝯfeſſor: ⁊ ſi dat penitētias diutinas ie/
iuniorū eccleſiarū pegrinationis ⁊ hmōi: put
requirunt pctā: non tamen iniūgat diuturnas
penitentias orōnum ⁊ precipue his de quibus
poteſt dubitare de recidiuo celeri.

Quid autem .§. iij.

ſit magis ſatiſfactoriū elemoſyna: orō: vel ieiu
niū. Rñ. Tho. in .iiij. q̄ elemoſyna magis aliis
⁊ hoc duplici rōne. Prīa q̄ elemoſyna ꝯſtituit
debitorē eū cui datur ad orandū ⁊ ieiunandū
⁊ alia bona faciēdū pro datore. Scđa q̄ elemo
ſyna habet vim orōnis: q̄ elemoſyna data pro
pter deū eſt quedā oblatio deo facta. Oblatio
q̄ fit deo hꝫ vim orōnis: hꝫ ⁊ vim ieiunij: q̄ p
ipam ſubtrahunt tpalia quibꝰ ſuſtētat corpus
qđ macerat per ieiuniuz. vñ elemoſyna magis
inducit ſicut medicina magis vtis. Tho. in .iiij.
Elemoſyna ab oī pctō liberat ⁊c. Dan. iiij. Pec
cata tua elemoſynis redime. ⁊ de pe. di. j. Dicit
chryſ. Medicamētū fortius qđ maxime opera
tur in pñia eſt elemoſyna ⁊c. de pe. di. j. medici
na ⁊. §. q̄hobrē. Poſt elemoſynā magis ſatiſfa/
ctoriū eſt orō q̄z ieiuniū q̄ orō ꝯtinet virtute ie
iuniū: nam extēſio itellectꝰ ad deū debilitatē pa
rit. Itē ſm Tho. in .iiij. q̄ q̄ḋto opus ſatiſfactio
nis eſt magis difficile: ita q̄ difficultas ſit ex q̄/
litate opis: p reſpectū ad ꝯditionē ſatiſfactiōis
⁊ nō ex tepiditate ipſius tāto eſt magis ſatiſfa/
ctoriū ceteris paribꝰ: ſicut ieiuniū magis cho
lerico q̄z flegmatico: ſed vbi difficultas in ope
ſatiſfacientis pcedit ex remiſſionez voluntatis
eſt minꝰ ſatiſfactoriū. ſicut ecōuerſo. Si opus i
ſe difficile reddat facile pter feruorē facientis
ſit ex hoc magis ſatiſfactorium: quia in omni/
bus huiuſmodi attenditur ad voluntatem vn
de procedit. De elemoſyna habes. §. in .iij. par/
te titu. j. c. xxiiij. de humanitate. De ieiunio eti
am in .ij. parte de oratione in .iiij. parte.

De opibus que .§. iiij.

ſant de genē bonorū operū ex̄ charitatē facti
Dicūt oēs q̄ nō reuiuiſcunt: nec quoad meritū
per reſpectū ad premiū glorie nec quoad ſatiſ/
factionē ex ſe: ſed mortificata per mortale: reui/
uiſcunt per ſequētez pñiam. Pctm̄ tamē mor/
tale ſm pe. de pal. etiā. impediat meritū ꝯdigni
reſpectu oīs pñij: ⁊ meritū ꝯgrui reſpectu pre
mij eterni imediate pcipiendi: q̄ non decet de
um dare gliaz niſi gratiā habenti: ſed nō impe
dit meritum congrui reſpectu alterius premij.
Unde ſm Ray. talia de genere bonorum facta

in mortali valēt ad quinque. Primo ad tpalez
pſperitatē. de pe. di. iij. cauēdum. ⁊ xxiij. q. ij. ſi
quelibet. Scōo vt ꝯcitius p hoc illuſtretur ad
pniam. de pe. di. v. falſas. in ſi. Tertio ad aſſue/
factionē bonoꝝ operū ſicut baptiſmus Joā. de
ꝯſe. di. iiij. nō regenerabanſ. Quarto ne diabo
lus hēat in eo tantā ptātē. Exēplū in iudeo qui
dormiēs in tēplo idoloꝝ: qꝛ ſe ſignauerat: de/
mones nō poterāt ei nocere. Quinto ad tolera
bilius iudiciū ſubeundū. de pe. di. iij. ſigs aūt.
ſed hoc vltimū eſt ſane intelligēdū: nō eniz in/
telligiſ ſm Tho. ⁊ Pe. de pa. vt p illa opa mi/
nuaſ pena iā debita: ſed qꝛ ſi nō feciſſet illa bo/
na aliqñ feciſſet interim aliqua mala pro quib⁹
habuiſſet ſpālem penā quā vitauit nō faciendo
illa mala: puta honorauit parētes: ſi nō hono/
raſſet: dehoneſtaſſet: fecit elemoſynā extremaz
neceſſitatē patiēti: ſi nō feciſſet icurriſſet pctm̄
crudelitatis. ⁊ ex his habuiſſet ſpālem penam.

Titulus. xv. De ſtatu be/neficioꝝ.

¶ De dignitatibus pbēdis ⁊ benefi/
cijs: ⁊ de collatione eoꝝ. ⁊ de pluralitate ⁊ diſ/
penſatione ſuper pluralitate ⁊ reſidentia: ⁊ ab/
ſentia in beneficijs. Cap. j.

DEinde videnduz de
dignitatibus pbēdis ⁊ bñficijs clicoꝝ:
⁊ pro declaratiōe hoꝝ noium. No. pri/
mo ſm Jnno. ⁊ Hoſt. ꝙ dignitas eccle
digni/tas eſt. ſiaſtica eſt quedā ꝓeminētia in gradu ⁊ quaſi p
eodē ſumiſ dignitas ⁊ pſonatus: vt archidia/
conatus: pſbyteratus: decanatus: ⁊ hmōi. Et i/
telligiſ eē dignitas vel pſonatus ſm inſtōnem
vel ꝯſuetudinē ecclie. nā poſſet eē ꝙ aliquis in
ecclia aliqua exercet officium archidiaconi co/
gnoſcēdo de cauſis clicoꝝ ⁊ alijs. nō tñ ob hoc
eſt reputādus eē in dignitate niſi vocef nomie
qḋ dignitatē ſonat: qḋ ſi vocaſ alio noie digni/
tatis: vel pro pſona in dignitate ꝯſtituta repu/
tef: lꝫ nullū dignitatis miniſteriū faceret: repu/
tādus eſt in dignitate dum eā ppetuo obtine/
at: extra de ſta. mo. c. ij. ⁊ ſi. Sed Pe. de ancho.
poſt Guil. ⁊ Lau. dicit ꝙ dignitas eſt quedā ꝓ/
eminētia quoad ſoꝝ ꝯtētioſuz in ecclia gradū
tenēs que qñqꝫ dr̄ pſonatus ab honorificētia:
in quo ponit pſonā. qñqꝫ officiū ab ipſo officio
qḋ exercet denoiaſ. vt de ꝯſti. c. cū acceſſiſſent:
qñqꝫ aſſumit ſua ꝓpria ⁊ ſpālia noia: ſicut hoc
nomē cuſtodia: ſuccētoria: decanatus: ꝓpoſitu
ra ⁊ ſilia. A noie aūt nō debēt iſta iudicari: ſed
ex effectu qui colligiſ ex actibus ⁊ exercitijs in
quibus verſaſ. ⁊ ex talibus iudicaſ. vtrū ſit di/
gnitas necne: extra de v̄bo. ſig. intelligibilia.
Et ſufficit ad hoc ꝙ ſit cenſenda dignitas ꝙ in
modicis cauſis hēat iuriſditionez ſicut hñt in
ecclia Pictauien. archipſbri. nā excoicant: ſu/
ſpēdunt ⁊ abſoluūt. ⁊ ſic pp talē gradū dñr hēe
dignitatez etiā ſunt excluſi a pena. lꝫ canon: de
elec. c. Statutū. li. vj. Si aūt nullā iuriſditionē
hñt: ſꝫ tm̄ viſitāt ⁊ vt pice referūt epo: ſicē teſtes
ſinodales de quib⁹. xxxv. q. vj. Eps. tūc cenſeſ
habere ſimplex officium ⁊ non dignitatem.

¶ De prebenda ⁊ canonia qd ſit. .§. i.

No. ſm Hoſt. ꝙ pbēda eſt ius pcipiēdi prouentus in ecclia cōpetens tanqꝫ vni
de collegio: ⁊ naſcitex canonia: ſicut filia ex ma
tre: qꝛ ex quo qs hꝫ canoniaz dꝫ hēe prebēdaz.
extra. e. c. relatū. Prebenda igitur ꝓprie conſi/
ſtit in fructuū pceptiōe. Canonia autem in iure
alicuius qui in cannonicuz eſt receptus. ad qḋ
ius ptinet prebenda. ſtallus in choro: vox in ca
pi. vt in di. c. relatū. Et nota ꝙ in receptiōe cano
nicoꝝ ⁊ in collatione prebēdaꝝ abſentes cano/
nici vocādi ſunt ſi cōmode fieri valeat: niſi con
ſuetudo hēat eos ad talia non vocari. aľs qḋ in
abſētia eoꝝ fieret eis inſtātibus irritari dꝫ. ex̄. c.
cum eccleſijs. li. vj. De officijs vero eccleſiaſti/
cis: archidiaconatu: ꝓpoſitura: decanatu ⁊ hu/
iuſmodi. dicit Ray. qꝛ fere quot ſunt ecclie: tot
ſunt ꝯſuetudines. ex̄ de ꝯſue. c. cū olim. que in
hmōi ſeruande ſunt. Si tñ ſcire vis qd iura di/
cant de talibus vide. xxj. di. cleros. ⁊ xxv. di. p/
lectis. ⁊ extra de of. archi. per totū. dicitur etiā
prebenda redditus deputatus ⁊ aſſignatus de
ſeruientibus clericis in eccleſijs cathedralibus
vel collegiatis in officijs ꝗuis illi clerici non
ſint canonici: ſed celebrant vel etiam interſunt
diuinis officijs: ſiue reddit⁹ ille ſit ex decimis
ſeu ex poſſeſſionibus: vel per alium modum.

¶ De beneficijs ſi/ne eccleſijs. .§. ij.

Nota pmo ꝙ aliud eſt ſimplex. qḋ
ſcꝫ non hꝫ curā aiaꝝ: aliud curatū. qḋ ſcꝫ hꝫ cu
ram aiaꝝ. dicit aūt regula iuris. in. vj. de re. iu
ris. ꝙ bñficiū eccleſiaſticū non pōt ſine inſtitu/
tione canonica poſſideri. ptinet aūt ad inſtituti
onem canonicā vt non ſolum ꝯferatur ab eo q
de iure pōt ꝯferre. puta prelato eccleſiaſtico: nō
dño tpali vt faciunt quotidie tyrāni: ſed etiam
ꝙ per modum debitū ⁊ iuridicū non per ſimo
niam ⁊ hmōi. ei ſcꝫ qui ſit habilis ad hoc. puta
vt non ſit irregularis vel infra legitimā etatem
⁊ hmōi. aľs qui iniuſte tenet beneficium. vt per
intruſionē vel per ſimoniā: vel qꝛ aľs ihabilis
talis ſm Ray. cum non intret per oſtium ē fur
⁊ latro: nec hꝫ viam ſalutis niſi reſignando. vl
ſi eſt diſpenſabile ſuum impedimentum. pe/
tat diſpenſationē ab eo qui poteſt: ⁊ ſi non poſ/
ſet obtinere oportet ꝙ oino dimittat: ⁊ in vtro
qꝫ caſu agat pniam de peccato cōmiſſo ⁊ fruct⁹

perceptos teneſ reſtituere niſi ſibi remittantur
a ſupioꝛibus. Idē de dignitatibus eccliaſticis.
Et no. ꝙ cū ſcit ꝗs poſſeſſorē ecclie vel dignita/
tis non eſſe veꝝ pꝛelatū:qꝛ in aliquo ꝑdicto:uꝫ
inuolutus:talis ſciens etiā ſubyciaſ illi eccleſie
vel dignitati:tñ in foꝛo ꝯſcie nō teneſ ei obedi/
re:nec ei ſoluere dꝫ qꝺ eccleſie vel dignitati dꝫ
nec ſoluēdo liberaſ.extra de ſen.excō.inquiſiti
oni. In foꝛo ꝯtētioſo ſecus videſ qñ res eſt oc/
culta.ar.viij.q.iiij.c.j.⁊ ꝗuis non abſoluat ta/
lis abſoluēs de facto ignoꝛātē:qꝛ non eſt pꝛela
tus de pe.di.vj.c. Placuit.non tñ aie pereunt:
ſed excuſantur ignoꝛātia facti:tñ qꝛ ꝗtū in ipo
fuit eos perdidit ſanguis illoꝝ ab eo exigeſ:eꝫ
de off.oꝛdi.irrefragabili:⁊ talis ſemper peccat
moꝛtaliter exequendo officium illius eccleſie.
vel etiam fructus percipiendo vt fur.

De etate bene/ .§.iij.

ficiandoꝝ. No. ſm Pe.de pa.ꝙ ad hoc vt vale
at hēe ſimplex beneficiū vel pꝛebēdā ſufficit ꝙ
maioꝛ ſit ſeptēnio:qꝛ pupillus poteſt eſſe cano/
nicus etiā in eccleſia cathedrali.licet nō habe/
at vocē in electiōe.eꝫ de elec.c.ex eo.li.vj.tamē
ꝗuis iure humano non irritetur talis collatio
iure tamen diuino illicitū eſt dare talia bene/
ficia talibus.niſi qñ alij nō inueniūtur:qꝛ ꝯtra
iuſtitiā diſtributiuā eſt ſi detur minus digno:
ꝗuis aūt iſte puer nō ſit indignus poſitiue ꝑ/
pter defectū:qꝛ eſt innocens reſpectu tñ illi⁹ eſt
indignus:qꝛ alius eſt digniox vñ contēto meli
oꝛe ſanctioꝛe iuſtioꝛi dare alteri eſt graue pctm̄
vt di. Aug. ſuper epl'am Iaco. De dignitate ve/
ro nō habēte curā aiaꝝ pōt eps diſpēſare cum
illo qui cōplevit.xx.an.de eta.⁊ quali.c.j.li.vj.
Et ſic etiā archidiaconatus pōt dari tali.qꝛ nō
hꝫ curā aiaꝝ in foꝛo pnie:vt opoꝛteat eſſe ſacer
dotē:qꝺ requirit.xxv.an.ſed ſolūꝫ in exterioꝛi
foꝛo:⁊ opoꝛtet eū tñ eſſe diaconū ad qꝺ ſuffici/
unt.xx.an.ſed ꝗuis alius minoꝛ.xxv.an.non
debeat eſſe iudex:pōt tñ eſſe archidiaconus qꝺ
eſt eſſe iudicē de conſuetudine. Uel dicendū ꝙ
hoc non eſt de iure cōi:ſed de diſpēſatione epi
a papa pmiſſa. De eccleſia aūt vel dignitate cō/
ſequente curaꝫ aiaꝝ. No. ꝙ dꝫ ꝗs hēe.xxv.an.
ad epatū tñ.xxx.nec pōt in hoc eps diſpēſare.ſ.
ꝙ minoꝛ.xxv.an.hēat eccleſiā parochialeꝫ ſiue
beneficiū cū cura:ſed talis collatio ipſo iure eſt
nulla:imo etiā cōmēda facta illi qui non habet
dictā etatē nō valet.extra.e.licet canō li.vj.pa/
pa vero licet poſſit diſpenſare.non tñ intendit
niſi expꝛimat. Uñ qui impetrauit beneficiū cū
cura vel ſine cura:niſi tēpoꝛe reſcripti impetra
ſi hēret.xxvj.an.nō pōt ſibi prouidere de bene/
ficio cū cura.extra de reſcrip.c.ſi ex eo tpe.lib.
vj. Teneſ etiā talis infra annū ad ſacerdotiū ꝓ/
moueri.alis eēt ea ꝓuatus. Itē no.ꝙ pōt ꝑ epi/
ſcopuꝫ diſpēſari cū curatis:vt litterarū ſtudijs
inſiſtētes infra annū nō teneātur niſi ad ſubdia
conatum pꝛomoueri:ſed poſt ſeptēnium tenen/
tur ad ſacerdotiū pꝛomoueri:ita ꝙ niſi pꝛimo
anno fuerit oꝛdinatus in ſubdiaconum:⁊ īfra
octauū annū in ſacerdotē:epo ſic diſpenſanteꝫ
vacat ipſo iure ecclia. Sed etiā niſi eps cum eo
diſpenſaret:vel ſi diſpēſaret ⁊ ille in līraruꝫ ſtu
dio non perſiſteret cum aliter eps non hēat au
ctoꝛitatem diſpēſandi teneſ infra annū oꝛdina
ri vſqꝫ ad ſacerdotiū incluſiue al's de iure ē pri
uatus.de elec.c.Cum ex eo.li.vj. ¶ Item nota
ꝙ ꝗuis tñ tranſeat de tpe ꝙ illo anno nō pōt
fieri ſubdiaconus vel ſacerdos:nō tñ vacat vſ
qꝫ anno elapſo ⁊ facit fructus ſuos ſi habuit a
pꝛincipio intētionē oꝛdinē recipiendi.alis non
niſi mutato ꝓpoſito fecerit ſe oꝛdinari. Et q ſci
enter ſic affecto dedit teneſ eccleſiā ſeruare in/
demnē. Annus auteꝫ pꝛo ſubdiaconatu vel ſa/
cerdotio nō currit niſi a tpe quo fuit in poſſeſſi
one pacifica:vel per eū ſtetit:extunc etiam ē an
nus vtilis:qꝛ non currit iuſto impedimēto ceſ/
ſante nō pōt aūt ſibi ꝯferri eccleſia:nec vacans
illa vice ⁊ illa vacatione.ſi eni detur alicui non
acceptāti:adhuc vacat pꝛima vice vacādi:⁊ ſic
ei nō pōt ꝯferri.ſil'r ſi facit illi dari qui ſtati re/
nunciabit in fraude:ſic licet ſcđo vacet illo re/
gnante nō valet quoad deū:ſed ſi bona fide al/
teri collata illo moꝛtuo aut depoſito aut renun/
ciante vacauerit ſcđo:tūc pōt ei ꝯferri:qꝛ nō eſt
ei hoc ꝓhibitū.de elec.c.cōmiſſa.libꝛo.vj.

De cura autem .§.iiij.

non ſimplici in eccleſijs collegiatis:vt ſunt de/
cani in collegijs:poꝛes ⁊ abbates in ꝯuētibus
No.ꝙ iſti nō ligaſ iſto ſtatuto:de elec.c.ſtatu
tum.li.vj.qꝛ nō erit tñ periculū ſi iſti non ſunt
ſacerdotes:qꝛ multi ſunt in collegio ſacerdotes
qui ex ꝯceſſione curati nō ſacerdotis facerēt qꝺ
ille faceret:nō aūt ſic in ſimplici cura ſunt paro
chiani ſacerdotes qui hñt eccleſiaſtica ſacramē
ta miniſtrare ꝓpter qꝺ fuit magis neceſſarium
ibi apponere penā. Collegiū vero hic large ac/
cipiſ:etiā pꝛo plebania ſub ſe hñte capellanias
in qua ſunt ſacerdotes per quos poterit ſupple
ri vt dictū eſt. Hec Pe. ¶ Itē ſi ad eccleſiaꝫ pa/
rochialē pñtetur qui non eſt in ſacris dū al's eſt
idoneus:⁊ poſſit infra tēpus ſtatutum oꝛdina/
ri:admittendus eſt extra de inſti.c.ſi is lib.vj.⁊
tñ ſm Io.an.talis non pꝛeſentatus non poſſet
in tali eccleſia inſtitui.extra de eta.⁊ quali.ca.ꝓ
terea.niſi diſpenſatiue.vt ibi.

De collatione be/ .§.v.

neficioꝝ.ſcꝫ infra qꝺ tpꝰ dꝫ ꝯferri beneficiū va

cano. No. ꝙ eccleſiaſtica bñficia ſeu eccleſie ſeu qlibet officia non dñt vacare vltra ſex menſes: alioqn ſi collatio ꝑtinebit ad epm̄ deuolui͛ ad capitulū ⁊ ecōuerſo: ⁊ ſi fuerit negligens ꝑ alios ſex mēſes deuolui͛ ad metropolitanū: ⁊ poſtea ad pa. extra de ꝯceſ. ꝑben. c. nulla. ⁊ intelligas ſolū pro illa vice. extra de ſup. neg. ꝑla. c. ſicut nobis. Et ſiqs ꝑdictoꝝ elapſo tp̄e ꝯferat. nō valet extra de ſup. neg. ꝑla. c. ſi. ⁊ incipit currere ꝑdictū tp̄s: non a tp̄e vacatiōis: ſed a tp̄e noticie. extra de ꝯceſ. ꝑbē. c. qꝛ diuerſitatē. ⁊ de dictis ſex mēſibus ſubtrahi͛ tp̄s ſuſpenſionis et peregrinatiōis: ⁊ reqritur ꝙ per ſuā culpaꝫ vt ſtulerit vel negligētiā. Secus ſi per impotētiaꝫ iuris vel facti etiā ex culpa ꝯtingente niſi fuiſſet negligēs in petēdo abſolutionē. vt in. d. ca. qꝛ diuerſitatē. Et ſi talia eſſent officia ⁊ adminiſtratiōes: quoꝝ collatio ad regulares ꝑtineret: ⁊ ipſi negligerent dioceſani ꝓuidere dñt: nō obſtante ſi ipſi regulares exēpti fuerūt: vt de ſup. neg. ꝑla. c. ꝙ regulares. in cle. porro ſi fuerit eccleſia cathedralis vel regularis: hēbunt electores ſolū tres mēſes infra quos ſi iuſto impedimento ceſſante electio nō fuerit celebrata: eligēdi ptās ad proximiorē ſuperioreꝫ deuolui͛. extra de elec. c. ne pro defectu: ⁊ intellige cū alijs ꝯditionibus nūc dictis. Itē no. ꝙ qui hꝫ cōferre beneficia vacātia ſcꝫ prima exceptiōe ſecūdi ſed cū qs recipit ſcdꝫ bñficiū curatū: vacat ꝑmū vt dicet. j. dꝫ illa ꝯferre. j. ſex mēſes: al's ptās ꝓuidēdi deuolui͛ ad aliū. vt. ſ. dictū eſt. Incurritur etiā alia pena ab alio qui hꝫ ꝯferre niſi cōferatur infra dictū tp̄s videlicet ꝙ ipſe tene͛ aſſignare in vtilitatē eccl'ie vacātis de ꝓuentibꝰ ſuis: non de illis eccl'ie ſue tm̄ quātū a tp̄e vacationis perceptū fuit a quocūqꝫ detinēte ipſum et ſi propriū nō habet punie͛ alia pena ad arbitrium iudicis. xvj. q. vj. illō. ⁊. xiiij. q. vj. ſi res. vel repetentur qui percepit: quia ipſe tanqꝫ inuaſor omnes fructus reſtituere tenetur.

De pluralitate .§.vi.

beneficioꝝ vel prebendaꝝ. No. ꝙ qnqꝫ caſus ſunt vt d͛ in ſumma piſana: ⁊ q̄ſi idē dicit Archi. xx. q. j. clericus. in qbus pōt qs abſqꝫ diſpēſatiōe duas vel plures eccleſias vel ꝑbēdas hr̄e ⁊ intelligi͛ hoc de eccleſijs nō hñtibꝰ curā animaꝝ. ⁊ de ꝑben. in diuerſis eccleſijs. Nam ī eadem eccleſia nō pōt abſqꝫ diſpēſatione plures ꝑbēdas hr̄e. Uñ qđ d͛ in ꝑmo caſu ⁊ tertio quātum ad eccleſias curatas fieri nō pōt per epm̄: niſi per modū vnionis vniēdo plures eccleſias quam vnionē pōt facere eps vel ſimplr ⁊ in ꝑpetuū: vel ad vitaꝫ eius cui ꝯferun͛: de ꝯſenſu tn̄ eoꝝ qui ibi hñt aliqđ ius vt patronoꝝ: et ꝙ fiat ex cā rōnabili: vt ꝑpter tenuitatē. Primus eſt qñ eccleſie ſunt ita tenues ꝙ neutra ſufficeret ad ſuſtētationeꝫ. x. q. iij. Unio. extra de reli. do. qꝛ monaſteriū. Scđs ē ſi vna pēdet ex alia extra. de eta. ⁊ q̄li. c. Eam te. Tertius eſt ꝑꝑ raritatem clericoꝝ. xxj. q. j. clericus. in fi. Quartus eſt ſi eccleſia eſt ꝑbēde annexa vel dignitati: in quo caſu cū ipſe tenea͛ in maiori eccleſia perſonaliter deſeruire tene͛ in ipſa parochiali habere idoneū ⁊ ꝑpetuū vicarium qui congruenteꝫ hēat de illiꝰ eccleſie prouētibꝰ portionē ex̄ de ꝑben. c. extirpande. Quintus ſi habeat intitulatam ⁊ aliā cōmendatā. xxj. q. j. qui plures. Sed talis cōmēda parochialis eccleſie non pōt fieri niſi ei qui attingit. xxv. an. ⁊ ſit ſacerdos: ⁊ talis non poteſt cōmitti niſi vna pro euidenti neceſſitate vel vtilitate: ⁊ non durat niſi per ſex menſes. extra de elec. ca. Nullus. li. vj.

Diſpēſatio ſup .§.vij.

pluralitate beneficioꝝ non prodeſt in his caſibus. Primo videlicet quādo impetrās ſubticuit aliqđ q̄tūcūqꝫ modicū beneficiū: quādo etiā ꝯceditur: vt quis duo beneficia habentia curā animarū poſſit habere ſimul: intelligi͛ de duobus ꝑmis beneficijs poſt cōceſſionem. Itē ſi manda͛ alicui ꝓuideri de beneficio nō obſtāte ꝙ aliud habeat: per hoc nō eſt diſpēſatuꝫ vt habeat ambo ſimul. extra de ꝑbē. c. ſi motu. li. Itē ſi papa motu ꝓprio alicui aliqđ beneficiuꝫ obtinenti aliud ꝯferat nō habita intentione de priori nō ꝑꝑ hoc inualida eſt gr̄a dūmō in lr̄a ꝓpria eſtima͛ ꝙ papa motu ꝓprio concedat. Secus ſi ad petitionem alterius gratiam facit. extra de preben. c. Si motu proprio. li. vj.

De pluralita .§.viij.

te prebendarum ſine cura abſqꝫ diſpenſatione habenda: vtrum hoc ſit peccatum mortale. Reſpon. ad hoc Thom̄. in quodli. viij. q. vij. ꝙ omnis queſtio in qua de peccato mortali queritur niſi expreſſe eius veritas habeatur: periculoſe determina͛: qꝛ error quo nō credi͛ eē mortale qđ ē mortale nō excuſat a toto: lꝫ forte a tāto. Error vero quo creditur eſſe mortale quod nō eſt mortale: conſcientiam ligat ad mortale. Precipue vero periculoſum eſt vbi veritas aliqua eſt quod etiam in hac queſtione accidit. Cuꝫ enim hec queſtio pertineat ad theologos: inquantuꝫ dependet ex iure diuino vel naturali ⁊ ad iuriſtas inquantum dependet ex iure poſitiuo: inueniuntur theologi theologis ⁊ iuriſte iuriſtis contraria ſentire. In iure tamen diuino non inuenitur expreſſe determinata: cum in ſacra ſcriptura de ea non fiat mentio: quamuis ad eam ex aliquibꝰ auctoritatibus ſcripture argumenta poſſent induci: que tn̄ non diſ-

cidaꝫ veritatē oñdunt. Conſiderādo eā vero ſꝫ
Actus ius naturale ſic videt̄ dicendū: ꝙ actionū hūa
hūani narū multiplex eſt differentia. Quedā eni ſunt
ſūt mul que hñt deformitatē eis inſeparabiliter ānexā
tiplices vt fornicatio: adulteriū ⁊ alia hmōi que nullo
modo bñ fieri pñt. Et de nūero taliū non eſt ha
bere plures p̄bendas: q2 qḋ eſt de numero illo
ruꝫ in nullo caſu diſpenſationē recipe pōt qḋ
nullus dicit. Quedā vero ſūt actiões que de ſe
ſunt indifferētes ad bonū vl' malū: vt leuare fe
ſtucā de terra: vl' aliquid hmōi inter quoꝝ nu/
merū quidā cōputant ħ. ſ. habere plures p̄ben
das ⁊ dicētes ita licitū eē hr̄e plures prebēdas
ſicut habere plura poma. Sꝫ ħ non videt̄ verū
eſſe cū hr̄e plures p̄bēdas in ſe inordinationē
ꝯtineat vtpote q2 non eſt poſſibile aliquē in plu
ribus eccleſijs d̄ſeruire in quib9 eſt p̄bēdatus:
cum prebende videant̄ eſſe ordinate ꝙ̄ſi ſtipen
dia deo ibi miniſtrātiū. Sequitur etiā diminu
tio cultus diuini dū vnus loco pluriū ꝯſtituit̄
Sequit̄ ⁊ in quibuſdā defraudatio volūtatū te
ſtatorū qui ad hoc eccliјs talia bona cōtulerūt:
vt certus nūerus deo ſuientiū ibi haberet̄. Se
quit̄ ⁊ ſeqlitas: dū vnus pluribus bñficijs abū
dat: ⁊ alius nec vnum hr̄e poteſt: ⁊ multa alia
hmōi que facile eſt cōſiderare. vñ non pōt cōti/
neri inter indifferentes actiones: ⁊ mltomin9
inter ea que ſunt ſꝫ ſe bona vt dare elemoſynā
⁊ hmōi. Sūt vero quedā alie actiões que abſo/
Tertio. lute ꝯſiderate quandā deformitatē ⁊ inordina
tionem importāt: que aliquib9 circūſtantijs ad
uenietib9 bone efficiunt̄: ſicut occidere homi
nem vel pcutere: etiaꝫ de ſe deformitatē quādā
important: ſed ſi addat̄ malefactorē ꝓpter iuſti
tiam delinquētē cauſa diſcipline: nō erit pecca
tum ſed virtuoſum. Et in harū actionuꝫ nume
ro videt̄ eſſe plures prebēdas habere: ꝙ̄uis in
ordinationes aliq̄s cōtineat: tñ poſſunt alie cir
cūſtantie ſuperuenire: ita honeſtantes actuꝫ ꝙ
predicte inordinationes totalr̄ euacuantur. vt
puta ſi ſit neceſſariū in plurib9 eccliјs eius ob/
ſequiū: aut poſſit plus ſeruire eccleſie: vl' tantū
dem etiā abſens ꝙ̄ alius pñs. ⁊ ſi qua alia ſint
hmōi. ⁊ tunc iſtis ꝯditionibus cum recta inte/
tione ſupuenietibus non erit pctm̄ etiaꝫ nulla
diſpēſatiōe interueniēte. ſi ꝯſideret̄ ſm ius na/
turale tm̄. q2 diſpēſatio ad ius naturale non ꝑti
net: ſed ad ius poſitiuū. Si vero hac ītētiōe ꝙs
plura beneficia hēat. vt ſit ditior vel lautius vi
uat. vel vt facilius ad epatū valeat promoueri
in aliq̄ eccleſia vbi prebendatus exiſtit electus
nō tollunt̄ p̄dicte deformitates ſed augent̄: q2
cum tali intentiōe etiā vnū bñficiū hr̄e: qḋ nul
lam deordiatiōnē de ſe importat. eſt illicitū. Et
ſic quidē dicēdū etiā ſm ius naturale nullo iu
re poſitiuo ſupueniēte: nunc aūt certum eſt per
antiqua iura eſſe ꝓhibitū. Sꝫ etiā huic ꝓhibiti/
oni ꝯſuetudinē eſſe ꝯtriam. ꝓp quā quidā dicūt
illa iura eſſe abrogata. Nā per ꝯtriam ꝯſuetudi
nē iura humana abrogant̄. Quidam aūt dicūt
per hāc ꝯſuetudineꝫ antiquo iuri nō derogari.
eo ꝙ quedā decretalis dic. Multa per patiētiā
tolerant̄. q̄ ſi fuerint in iudiciū deducta iuſtitia
cogēte ceſſarēt. Et hec ꝯtrouerſia iuriſtis eſt re
linq̄nda. ꝙ̄uis videat̄ ꝓbabile. ꝙ iura illa anti
qua inquātuꝫ ꝯtinēt ius nālē: abrogari nō pñt
per ꝯtriam ꝯſuetudinē. vtputa irrōnabilē. Sed
q̄ntum ad hoc qḋ de iure nāli ꝯtinet. ſolum pñt
eſſe abrogata. pcipue ſi diſſimulātes hāc ꝯſue/
tudinē ꝯtriaꝫ in quoꝝ poteſtate eſt ius illud mu
tare: intēdūt per hāc diſſimulatiōeꝫ antiqua iu
ra mutare. Si igit̄ antiq̄ iura que hoc ꝓhibent
in ſuo vigore: maneant ꝯtria ꝯſuetudinē nō ob/
ſtāte certū eſt aliquē plures p̄bendas non poſſe
hr̄e abſqꝫ diſpēſatione etiā illis circūſtātijs ſup
uenietibus. que ſm ꝯſiderationem iuris nālis
actū poterāt honeſtare. Si aūt antiqua iura ſūt
per ꝯſuetudinē abrogata: tūc p̄dictis circūſtan
tijs ſupuenietibus etiā ſine diſpēſatione licitū
eſt plures p̄bēdas hr̄e. ſine q̄bus circūſtātijs il
licitū eſt. q̄ntumcūqꝫ diſpēſatio ſupueniat. eo ꝙ
diſpēſatio humana nō aufert ligamen iuris nā
lis. ſed ſolū ligamē poſitiuū. qḋ per hoiem ſta/
tutū per hoiem diſpēſari pōt. Hec oia Tho. Sꝫ
hodie vt dictū eſt ſupra recipiēdo ſcḋam p̄ben/
dā ſi ſit canonicalis vacat pma. Et nō ſm Tho.
ꝙ ſiquis hꝫ plures p̄bendas: innitēs opi. illoꝝ
magiſtroꝝ qui dicunt ſimplr̄ hoc eſſe licitū. illa
opinio non eſt vera non ꝓpea excuſant̄ a pecca/
to. Sed etſi eſt vera opinio quā ſequit̄. ſ. tenere
prebēdā eſſe licitū. ſi tñ ex ꝯtrietate opi. dubitat
de veritate opinionis quā ſequit̄. nihilominus
tenet plures prebēdas peccat mortaliter: quia
diſcrimini mortalis ſic ſe exponit. ſed ſi non du
bitat ⁊ vera eſt eius opi. non peccat.

De pluralitate .§. ix.

prebēdaꝝ: ſic dicit Jo. an. in. c. cū iam dudū. de
p̄bē. Nō pluralitatē p̄bēdaꝝ nō ꝓhiberi. vnde
in iſto. c. non dicit vel p̄bēdas. ſed atqꝫ p̄bēdas
qḋ approbat gñalis ꝯſuetudo. Sed cōtra. lxxx.
vi. epi. xvj. q. j p̄ſb̄ros. ſup eo. cuꝫ non ignores.
So. dicūt qdā ꝙ hodie de iure cōi pōt qs hēre
plures p̄bēdas cū pluralitas dignitatū bñficio
rū cū cura tm̄ ꝓhibet̄ hodie. ī. eo. de multa. Vñ
cū de illis ſpāliter ꝓhibet̄. vt̄ hodie ꝯceſſa plu/
ralitas p̄bēdaꝝ. ar. ē. de p̄ſum. c. nōne. cuꝫ ſuis
ꝯcor. Si. n. papa aliud de p̄bēdis nō itellexiſſet
hoc ideꝫ de ipſis excepiſſet. ī. de deci. ad audiē/
tiā. cū ſuis ꝯcor. Nec ob. c. ſupi9 in ꝯtrū allega/
ta vel alia ſilia. loquunt̄. n. ſm ſua tpa. ſꝫ hodie
ſecus. vel pōt dici ꝙ reſtringit̄ illud ad bñficia

curā aīarum hñtia. vel ad alios qui hñt nō ſolū pluralitatē pbēdaꝝ. q: illa nō ꝓhibenſ: ſʒ ad nimiā multitudinē que ſonat in vitiū ⁊ ambitionē: q: hoc ꝓhibeſ. vt hic. ⁊. ō. co. q: in tm̄. Et eſt veruʒ. niſi vtraqʒ regrat reſidētiā. de quo dic vt ſcripſi de cle. nō reſi. c. ſi. Ibi aūt plene ponit Inno. que hʒ in ſū. ꝙ hr̄e plura bñficia non curata ⁊ que de ꝯſuetudine vel ſtatuto reſidētiā nō requirūt nō eſt pctm̄: nec ꝯtra iura ſic refert gl'. in c. gra. de reſcrip. li. vj. ſequiſ Inno. Joā. an. vbi ō. ſed Hoſt. debiles ſunt iſte rōnes ⁊ pōt eas faciliter rñderi. Remittit aūt ad nō. ĵ. de ꝯceſ. prebē. c. lr̄as. Ubi pro hac pte. ſ. ꝙ liceat habē plures prebendas vel beneficia arguit. ⁊ iter alias rōnes has inducit. q: nimia multitudo dānabitur. ſi dicaſ eē mortale: ⁊ qui nimis emūgit ⁊c̄. diſ. iiij. deniqʒ. Nec iura ꝯ̄ria ſunt recepta. diſt. iiij. §. leges. ⁊ per ꝯſuetudinē videſ papa diſpēſare quaſi tacite ad hoc facit. c. de multa. Goffr. dicebat ꝙ per hoc dictum ⁊ ſequaces palpabāt crimina ⁊ ea inſana relinquebāt. diſ. l. ſiqs diaconus. ⁊ ibi tenet Hoſti. ꝙ nullus pōt plures pbendas hr̄e in titulū. ar. di. xxvj. acutius. nec in hoc ſm eum pñt diſpēſare prelati. di. lxx. ſcōꝝ. Et eſt ratio ſm eū: q: ſingule pbende regrūt ſingulos actus ⁊ miniſtros. ⁊ tenētur canonici ad reſidētiā vt aſſiſiij ⁊ ad ꝯ̄ria pōt de facili rñderi ſm eum ꝙ loquunſ ex diſpēſatione ſufficienti. vel notāt factū non ius qḋ nō eſt ꝯſiderādū. de elec. c. cum cām. tñ ne inde tanta multitudo dānet. dicit epm poſſe diſpēſare in pluribus pbēdis hñdis in bñficiū non in tituluʒ. Et ꝙ poſſit hāc diſpēſationē facere: etiā ob ꝓgatiuā meritoꝝ. vt in duplicibus ſit adepta: in ſimplicibꝰ non. Et ſi in diuerſis epatibus habeāt illa ꝯueniāt inter ſe epi quis ſit platus ⁊ ambo diſpenſent. de ſen. excō. c. cum illoꝝ. Et ponaſ talis vicarius qui taʒ bñ vel melius ſeruiat eccl'ie. ſicut faceret canonicus: ⁊ habeat ſufficiētē portióeʒ. ĵ. co. expoſuiſti. maxime cū talis eſt in eccl'ia cōſuetudo vel ſtatutū factum ex cā. de ꝯſti. c. cum oēs. hoc no. Hoſt. in c. preall'e. lr̄as. Pro hoc dicto facit qḋ no. Uincē. qui exponit atqʒ pro vel ff. de ver. ſig. ſepe. dicēs hāc expōnem pbare ſupra cuʒ cenā. Sed Alb. hic dicebat ꝙ magiſter ſuus tenebat ꝯ̄rium. hec oia Joā. an. Goff. dicit ꝙ plures prebēdas nō pōt quis ſimul hr̄e dūmodo vna per ſe ſufficiat. al's etiam de iure cōi poteſt quis habere plures prebendas. vt de cle. non reſi. c. conquerēte. quod dictuʒ recitat Jo. andre. in c. Quia nonnulli. eo. titu.

De diſpenſatio- .§.x.

ne circa bñficia curata vel non curata qs poſſit diſpēſare. Nō que ponit Jo. an. in nouel'. ſuper c. de multa. de pbē. in gl. vlti. vbi ſic dicit Ber. in c. dudum. ⁊ Tācre. Barſ. bxix. diſt. lxx. c. ſanctoꝝ. Inno. hic tenet ꝙ circa duo beneficia curata diſpēſat ſolus pa. circa duo ſimplicia diſpenſant epi. vt no. Berñ. in c. dudū. Et etiā circa curatuʒ ⁊ ſimplex. Goff. in ſumma huius generaliter. ꝙ circa plura bñficia diſpenſat ſolus pa. hic tamē in apparatu recitādo opi. Joā. eos eādeʒ poteſtatē hr̄e quā olim habebāt dicebat. Pe. ꝯcoꝛ. opi. ꝙ in prebēdis que requirūt reſidētiā. non diſpēſant epiſcopi ꝯtra eccleſie ꝯſuetudinē. xxv. q. j. que ad perpetuaʒ. In his vero que non aliter requirūt reſidentiā: niſi q: nō reſidēs fructus non pcipit in his diſpēſat epſ in canonia: in prebēda non. ad hoc de ap. c. peruenit. ⁊ ſic loquiſ. c. ſanctoꝝ. In his que nō aliter niſi de ꝯſuetudine requirūt reſidētiam diſpenſat epſ in canonia ⁊ de prebēdis. de ꝯſti. c. cum oēs. Hoſtiē. Pe. de ʒab. ⁊ Alberſ. dixerūt hic ꝙ aut diſpēſatio circa beneficia duo curata habet fieri ꝓpter euidētem vtilitatē vel vrgentē neceſſitateʒ eccleſie: ⁊ in his caſibus poſſunt diſpēſare epi. nam ſi expreſſe diceret ꝯſtitutio ꝯtrariuʒ eſſet onerofa eccleſijs ⁊ obijciēda. de ꝯſue. ca. j. Et fortius eſt vinculuʒ dei qʒ hois. ⁊ tamē iuramētum cuius deus eſt auctor in hoc caſu ſeruādum eſt. de his que ſi. a ma. parte. c. j. multominus ꝯſtitutio humana ſeruāda eſſet: ſi hoc diceret. Si aūt habet fieri ob prerogatiuā meritoꝝ tūc ſolus papa diſpenſat. vt in iſto. c. in ſi. Fateſ tamē Hoſti. ꝙ primaʒ opi. ſeruat curia: ſed ſibi non placet. Et de hoc Guil'. in ſpe. ti. ij. §. videnduʒ reſtat. ver. illud. hec oia Jo. and. Et nota ꝙ iſta decre. de multa. non dicit ſimpliciter diſpēſandū cum ſublimibus lr̄atis: ſed addit cuʒ ratio poſtulat: que ratio eſt triplex ſm Goffre. in diſpēſando. Neceſſitas: vtilitas: ⁊ euidens prerogatiua meritoꝝ. Et habetur hic magis ratio litterature qʒ bonitatis in diſpēſatione obtinēda. al's tñ bonitas preferſ litterature. di. xxxviij ſedulo Joā. Et ponit hic Jo. an. de diſpenſatione qḋ di. Tho. j. ij. q. ix. ſubdēs: ꝙ ſi diſpēſans nuda volūtate mouetur: non habēs intuitū ad aliquod preceptoꝝ non meretur dici diſpenſatio ſed diſſipatio. Ex quo ſequitur ꝙ quoad deum non eſt tutus cum quo diſpenſatum eſt: ſic ad hoc. xj. queſti. iij. Si is qui preeſt.

De habēte per- .§.xi.

ſonatū vel beneficiuʒ curatum. Nota ꝙ ſi talis recipiat ſcḋʒ beneficiū curatuʒ vel perſonatuʒ vacat primum. hoc dicit. c. de multa. de prebē. vbi no. ſm Inno. ⁊ Hoſti. vt alle. ibi Joā. an. in no. ꝙ cum dicif bñficiū curatū ſeu curā habēs aīarum intelligiſ large cura aiaruʒ: ſiue in foro penitētiali curam habeat ſiue al's: ſiue ſit eccleſia parrochialis vel cathedralis: ſiue capella cu

ram hñs parrochianoꝝ:ſiue de iure ſiue de ſa/
cto:dũmodo parrochiaz habeat in qua parro//
chiale ius exerceat ſiue dignitas:ſiue officium
ſiue eccl'a:ſicut ſunt multi preſbyteri archidia/
coni ⁊ decani qui nullã eccleſiã hñt cui preſunt
vt pictauis ⁊ padue. qui tñ habẽt iuriſditionez
ſup multa loca. Perſonatus:vt dicit Inno.⁊ di
gnitas fere ſemp pro eodẽ ponunf. ideo aũt di
ctum eſt fere ſm Jo.an. quia in anglia rectores
parrochiales dicunf pſone.de appel.c.pſonas.
In alijs regionibus dicunf curati ſiue rectores
⁊ tñ tales non dicunf in dignitate ꝯſtituti. Sili
ter abbates:epi ⁊ alij ſupiores non dicunf per/
ſone:⁊ tñ ſunt in dignitate cõſtituti:⁊ quãdoqz
ſupiores.ẽ.eo.c. Niſi eſſent. Intelligas ergo di
gnitatem vel pſonatũ ſm inſtitutionẽ vel ꝯſue
tudinez eccleſie. Jo.an. ¶ Sed nota plures ca/
ſus in quibus fallit dicta regula in princi.§.di
cta. Primo qñ hoc fit cum ſufficiẽti diſpẽſatio/
ne. vt dicif in iſto.c.de multa.in fi.⁊ de elec.ca.
dudum.ij. Scõo qñ primũ beneficiũ:vel ſcõm
eſt curatuz habitu non actu.ſm Hoſti.ideſt qñ
actu non haberet parrochianos:puta qz dereli
ctus eſt locus ab habitatoribus.de elec.c.lz ca/
non.li.vj. Inno.tñ ⁊ Abbas videnf tenere ꝯtra
rium. Tertio fallit qñ alterũ dictoꝝ bñficioꝝ cu
ratoꝝ non habet curã ex ſe:ſed per vnionẽ ali/
cuius curati.vt de prebẽ.ſup eo.lib.vj. Quarto
qñ etſi habebat tale beneficiũ.tñ ſe ignorabat:
tũc enim ſibi datur optio.vt de reſcrip. Et ſta.
li.vj. Si aũt habebat ſciens ſe hr̃e ipſum de iu/
re.etſi nõ de facto habebat:vt qz erat ſpoliatus
primo ſtat regula ſm Uincẽ. qui notat de elec.
dudũ.ij.repetit tñ fructus primi quos percipe
poterat vſqz ad receptionẽ ſecũdi. Quinto cuz
alios fructus ſecũdi beneficij ad tẽpus ex cã p.
cipit:vt de prebẽ.c.ſi tibi ꝯceſſo.lib.vj.pro illo
enim tpe quo debenf alteri vel ptinẽt ad alterũ
fructus ſcõi beneficij:nõ cenſef primuz vacare
Et dicit Henr.boyck. ꝙ eſt verum ſm Innocẽ.
An.⁊ Archi.q̃ꝝtum ad pceptionez fructuũ ipſi
us primi beneficij. vacat tñ ad hoc vt poſtqz pa
cificã poſſeſſionez adminiſtrationis ſecũdi bñfi
cij habuerit debito tẽpore cõferaf:vel habebit
locũ ꝯcilium Lateran.de ꝯceſ.prebẽ.c. Nulla.
Sexto fallit ſi ſecũdi beneficij pacificã poſſeſſio
nez adminiſtrationis nondũ habuerit:nec per
eum ſtat quo minus haberet : qz tũc non vacat
primũ ſm Inno.⁊ Hoſt.⁊ Henr.boyck. Septi/
mo fallit in epatu. Nam eps nõ vacat per ade/
ptionez ſcõi beneficij:ſiue ſit ſupius ſiue inferi/
us ſiue equale. Iſta enim ꝯſtitutio de multa nõ
hz locum in epatibus qbus nec expreſſe nec ta
cite ſine volũtate pape renunciari põt.de tranſ.
epi.inter corpalia.ſm Henr.boyck. Inno. Ho/
ſtienſ. Uincẽ. etiã ponit alios duos caſus ſup.c.

dudũ.de elec. Sit ergo octauus caſus eiuſdem
fallẽtie. vt no. Bern.in.c.dudũ.in bñficijs vni
tis vel dependẽtibus vel cõmendatis. Nonus
ſm Uincẽ.ſi colore ⁊ non alio bñficij ppetui re/
cipit ſm poſſet tũc eum penitere.de pe.di.j.di/
uortiũ.idez ſi incõtinẽti fuit detectus. Decimo
ſi recipit ſcõm in alio epatu ſine licentia ſui epi
a quo repetif. q̃uis eni priuatus ſit primo quã
tũ ad ſe:nõ tñ q̃ꝝtum ad prelatũ ſuũ:ſi ſine licẽ/
tia ipſius trãſit hoc.no. Jo.an.in.xxj.q.j.ſiquis
iam trãſlatus.ꝯcor. Goff.⁊ Hoſt. Et dicit Hoſt.
ꝙ reputat prelatũ ſimplicẽ:ſi det ſibi licentiã q̃
diu de iure ⁊ de facto renũciet primo.⁊ tũc ſta/
tim ꝯferat. Undecimo in eo qui expẽſas de pro
prio fecerat in pmo pp quas cõpetit ſibi reten/
tio pmi.xij.q.iij.gcũqz.⁊ hoc de expẽſis quas
fecit ante receptiõez ſcõi.ſecus in his quas fecit
poſtea.inſtif.de re.diui.§.certe. Duodecimo in
eo qui pteſtaf ꝙ nõ vult dimittẽ primũ.⁊ tũc ſa
tis agit platus qui ſibi ꝯcedit ſcõm.⁊ poſſet in
caſu hoc hr̃e locũ ꝯcilium lateraſi.ſ.ꝙ nõ tenet
collatio ſcõi.ẽ.tit.pxi.qz nõnulli.vñ ſm Hoſti.
ſiqs recipit ſcõm minus pingue nõ videf vaca
re primũ cum nõ videaf hr̃e aĩum deſerẽdi pri
mum ppter ſcõm:⁊ maxime cuz errauit.ar.di.
lxxiij.quorũdã.⁊ lz dicat hãc opi.verã in ſcho/
lis.fatef tñ eam falſam in iudicijs ⁊ in curia nõ
ſeruari. Extra hos caſus ſiqs retinere primũ cõ
tẽderit etiã ſcõo priuabif.vt dĩ in di.ca.de mul
ta.ſed hodie per extrauagãtez Jo. que incipit.exe
crabilis.ſi recipiens ſcõm.primũ quo priuatur
abſqz more diſpẽdio v̄bo vel facto in manibus
ordinarij ſub teſtimonio publico nõ dimittat p
uat⁹ eſt ſcõo:⁊ ihabilis ad ſacros ordines ⁊ be/
neficia. Hec oĩa Joã.an.in no.ſup di.c.de mul/
ta.ſed nõ eo ordine quo ipe ponit:⁊ his paucis
exceptis que aliqñ ponunf. Henr.boyck. Dicit
etiã Hoſt. ꝙ ſi eps eodẽ v̄bo ⁊ momẽto dat ali/
cui duas eccl'as cum cura nec ꝯſtare põt cuius
poſſeſſionez primo ſit nactus.talis vtraqz care/
bit:qz non valuit collatio:ſicut nec aliqs põt ſi/
mul hr̃e duas vxores vel ſm alios daf ei optio
de altera eaꝝ infra ſex mẽſes. Itẽ nõ ꝙ Goff. di
xit idẽ eſſe in prebẽdis cũ recipiunf vt titulus:
nõ vt ſtipendiũ. vt de ꝯceſ.pbẽ.lr̃as. qđ dicebat
Jo.⁊ Uincẽ.verũ cum prior prebẽda erat ſuffi/
ciens. vt.ſ.recepta ſcõa vacat prima.ſed ſubdit
Jo.an.tu dic ꝯtra ſm Inno.⁊ Hoſti.ad decreta
lem lr̃as : dic ꝙ loquif cuz hñs prebẽdã in vna
eccl'a:recipit ſcõam in eadez.idẽ iuris eſt cum
recipit aliqđ officiũ cui annexa eſt cura aĩarum
cuz prius habebat aliud ſile. Et eodẽ modo va/
cat ſeu pdif primũ beneficiũ:ſiquis violẽter oc
cupat ſcõm. vel ſe ſciẽter intrudit in eo. vt de p/
bẽ.c.cum qui.li.vj. Et tales violenti occupato/
res.ipſo facto ſi habebũt aliqđ ius in ipſo bñfi/

cio ſic occupato ꝑdunt illud.ꝛ ſic vacat. Et nota
ꝙ oīa talia beneficia ſic vacātia apoſtolice ſedi
reſeruant̄.ꝛ ſi alius diſponat de eis nō valet.vt
pꝫ in extrauagante illa. Jo.i.xxij. Execrabilis.

De tenentibus .§.xij.

beneficia nō canonice habita ex tolerātia ſeu ta
cito ꝯſenſu prelatoꝝ.vtrum ex dicta tolerantia
habēt aliqđ ius in ipſis beneficijs. Rn̄. Henri.
boych ſuper.c.dilecto.de prebē.ſic diſtinguit.
Aut prelatus patiēs ꝛ tolerās ſeu tacite ꝯſenti-
ens ignorabat ipſum tenentē beneficiū minus
canonice fuiſſe in ipſo beneficio inſtitutū.ꝛ tūc
non obeſt prelato:etiā ſi expreſſe cōſenſiſſet nec
acquirit aliquod ius ipſi tenēti:q2 non cōſentit
qui errat.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.ſi per errorē.
ſm Inno.ꝛ Hoſti.hic.ꝛ Archi.lxiij.diſtin.cum
adrianus. Aut prelatus patiēs ꝛ tolerans ſcie-
bat ipſum tenentē beneficiū fuiſſe minus cano
nice in ipſo beneficio inſtitutū. Et tunc querit̄
aut de papa aut de alijs prelatis inferioribus.
Si de papa.aut tūc de huiuſmodi patiētia ꝛ to
lerātia fit expreſſe ab eo vel alio de mādato ſuo.
ꝛ ſic eſt tolerantia approbationis:ꝛ talis tolerā
tia ꝛ patientia dat ius in beneficijs.ita intelli-
go ſupra de ſup.neg.prela.litteras.vbi Hoſtiē.
exponit illud verbū patiētia ſcilꝫ expreſſa.nec
mirum q2 papa qui eſt ſupra ius ꝛ habet pleni-
tudinē poteſtatis non aſtringit̄ illa forma cōfe-
rendi eligēdi vel prouidēdi:per quam acquiri
tur ius in beneficijs.ix.q.iij.cūcta.ꝛ.c.per prin
cipalem.per talē enim tolerātiam papa ratā ha
bet talem detentionē:ſicut habet ratam recon-
ciliationē ab initio nullam:ꝛ incipit valere vt
nunc.vt de ꝯſe.eccle.c.aqua. Et ideo circa talia
pōt papa diſpenſare ꝛ facere quicquid ſibi pla-
cet.vnde poſtꝙ de ſua voluntate ꝛ intētione ap
paret ꝛ ꝯſtat ſufficit. Aut iſta patientia ꝛ tolerā-
tia vbi non fuit expreſſe nec eſt approbationis.
ꝛ tunc ſola patiētia non ſufficit.ſm Hoſti.in.d.
c.litteras.ꝛ ita intelligo qđ ibi no. Inno.ſcꝫ ꝙ
retinere non pōt ſine noua toleratione. Si que
rit̄ de alijs prelatis.tūc dic ꝙ talis patiētia etiā
expreſſa ſeu approbationis nō dat ius in benefi
cijs niſi interueniat canonica electio vel proui-
ſio:vt hic in glo.quā approbat Hoſt.dicēs ꝙ ſi
quis minus canonice adipiſcat̄ beneficiū.ſ.ſi-
moniace vel per fraudē:vel ſurreptionē aliquā
in ꝑpetuū non preſcribit.ex quo ꝯſtat de hoc in
iudicio ꝯtentioſo ꝯdemnat̄ ad reſtitutionē oī-
um perceptoꝝ.in iudicio vero anime ſue ꝯſcien-
tie dimittitur.ꝛ non dimittitur peccatū:niſi re
ſtituatur ablatum.ſm Hoſtiē. Joā.an.ꝛ Inno.
ꝛ Archidia. Hec Henricus boych.

De clericis nō .§.xiij.

reſidētibus in beneficio ſuo. Nota ꝙ huiuſmo
di ſi moniti iuſta cā ceſſante nō redeāt poſſunt
beneficijs ſpoliari.vt in.c.vlt.de cle.nō reſidē.
Et dicit idē Jo.an.ꝙ intelligit̄ de būficijs cura
tis vel etiam ſimplicibus ſi reſidētiā exigāt ex
priuilegio vel ſtatuto vel ꝯſuetudine. Uerū ſi
eſſent būficia que reſidētiā non exigūt.tūc niſi
eſſet neceſſitas vel vtilitas eccl'ie de nouo ſub-
orta non poſſent cogi būficiati ad reſidētiā:q2
tūc hoc ꝑcipe non ſpectat ad ſupiorem officiū.
ar.xvij.q.i.q2 frater. Et de talibus pōt intelligi
ꝙ vnus pōt hr̄e plura būficia. Nec ob.ſi dicas
ꝙ vnus non pōt ſuire duabus eccleſijs:q2 oēs
eccl'ie ſunt vna ſm Inno.xxj.diſt.quāuis. Dicit
Hoſti.melius rn̄dēdū.ſ.ꝙ vbi agimus de būfi-
cio qđ nō exigit reſidētiā nec de reſidētibus:ſꝫ
officio eſt querēdū. Et pōt ꝑs ꝑſonaliter ꝛ alteri
in abſentia deſeruire. Nec obſtat ſm Inno.J.c.
cū ſcđm.de prebē.ꝛ dig. Ubi a ꝯrio innuit ꝙ
qui nō ſeruit altari:non ꝺ; viuere de altari. Nā
abſens ꝛ preſens ſeruire intelligit̄.dūmodo be
ne viuat ꝛ bene expēdat qđ inde ꝑcipit. hoc tn̄
dicit Hoſti.reprobari pōt.j.q.ij.ex multis.igit̄
qui male accepit vt bene diſpēſet:grauatur po-
tius ꝙ̄ iuuet̄. Unde dicit.c.cū ſcđm.intelligē-
dū de beneficijs que exigūt reſidētiā.ſecus de
collatione obtentu ꝑſone cā pietatis ꝛ elemoſy
ne tm̄. Unde ſi debili ꝯfert̄ beneficiū ad ſuſtēta
tionē ꝑcipiet etſi nō ſeruiat. Nec hꝫ cōqueri ec-
cleſia cum quicqđ hꝫ ſit deputatū pietati.xij.q.
ij.aurū.putat tn̄ Inno.omne beneficiū reqrere
reſidentiā:niſi ꝓbet̄ ꝯrium. hec Joā.an. Ibi di-
cit tn̄ Uincē.vt refert Jo.an.eo.ti.c.ex parte.ꝙ
verbū reſidentie non eſt ita amare ſumēdū.vt
nunꝙ̄ inde diſcedat.pro hoc facit.ff.de ſerui.l.
ſi cui qđ legit̄ ꝛ notat̄.di.xxxvij.de quibuſdā.
de ꝯſe.di.v.c.ſint tibi. Et dicit hoc ꝯcedendum
precipue de cōſtitutis in dignitatibus:ꝛ in his
qui hn̄t diuerſa būficia.vnū intitulatū ꝛ aliud
cōmendatū. Itē in his qui hn̄t beneficia depē
dentia a prebēdis. Strictius aūt accipit̄ ꝟbum
reſidētie vbi ꝓbenda hꝫ onus annexū in.c. Si-
gnificatū.de prebē.ꝛ digni. Item vbi eccl'ia hꝫ
tm̄ vnum miniſtrū.di.vj.teſtamentū.latius ꝟo
accipit̄ vbi eccleſia habet plures miniſtros qui
ſeruiunt per ſeptimanas.lxxxij.diſt. Propoſui-
ſti.lxxxiij.diſt.cōſuluit. Ita tamē ꝙ per oēs pre-
dictos caſus reſidētie ceſſet fraus ꝛ negligētia.
ſm Uincē. Hec Joā.and. Et dicit Hoſtiē.ꝙ de-
bet epūs quolibet die dn̄ico diuinis officijs in-
tereſſe niſi iuſta cauſa impediat̄.vt de ꝯſe.diſt.
iij.epi. Similiter ſi ſit modicum beneficiū:de-
bet beneficiatus intereſſe precipue in veſperis
ꝛ matutinis:al's ſi eſt incorrigibilis poteſt de-
poni.vt di.xcij.c.vlti.ꝛ debet ſeruire eccleſie in
ordine ſuo.vt de ſi.preſby.c. Propoſuit.

¶De his qui .§.xiiij.

reſidere intelligunt vt.ſ. priuari nõ poſſint bñ
ficijs:ſʒ licite pcipiant fruct⁹:q̃uis i ciuitate nõ
reſideant. Et primo quidẽ de eo qui ex̃ eccleſiã
eſt ſeu ſe abſentat pro negocijs eccl'ie vt de cle.
nõ reſi.c.ex pte. vbi dr̃.q̃ talis etiã ſi iurauit re
ſidere:licite ſe abſentat pro negocijs eccl'ie abſ
q̃ piurio. Recipit eni iuramẽtũ legitimã inter
ptationẽ.ſm Inn̄. Item ſi al's eſt iuſta cã abſen
tie ſue. vt ppter inimicitias ⁊ hmõi vt eo.titu.
inter q̃tuor.⁊ tunc dʒ deſuire per vicariũ. Se/
cũdo ſuiẽtes quibuſdã p̃latis. vt dicit non ob
ſtante ↄſtitutione ↄ̃ria prebẽde ſue fruct⁹in ab
ſentia pcipiũt familiares vʒ pape. vt.e.ti.cũ di
lectus. quod intelligit ſm hoſti. de ſuientibus
ei ⁊ aſſiſtentibus. vt capellani ⁊ ſil'es ſʒ Jo.an.
Non tabelliones ↄducti qui cõtenti debẽt eſſe
ſuo lucro. Dicit tñ hoſt.q̃ oẽs qui morant in
curia ex p̃cepto pape hñt hoc p̃uilegiũ.etſi ſcri
ptores ſint ſecus ſibi morant ex propria volun/
tate. Reſidẽtes etiã cũ legato habebũt hoc pri/
uilegiũ quoad p̃uinciã ſibi cõmiſſaʒ.q̃ hoc nõ
eſt p̃uilegiũ ſʒ ius cui pticipare debet legatus
ſaltem eo iure quo pticipat ep̃s.ſm Jo.an. Re
ſidentes etiã cũ cardinali dr̃ ſup hoc ↄſtitutio
p̃mulgata.q̃ habeãt hoc p̃uilegiũ ⁊ de ↄſuetu
dine ſic ſuat ſm hoſt. Sʒ veri⁹ eſt oĩbus cardi
nalib⁹ p̃uilegia ↄcedunt. Jo.an. Itẽ duo ex ca/
nonicis ſuientes ep̃o: abſentes pcipiũt fruct⁹
p̃bẽdarũ. vt dicit.c.ad audiẽtiam.eo.ti.⁊ ideʒ
putat pe. de alijs non canonicis etiã curã habẽ
tibus. de ↄſe.di.i. Iubem⁹ ⁊.ij.q.vij.cũ paſto/
ris. ¶Tertio ſtudẽtes in theologia. vt de ma/
giſtris.c.ſup ſpecula.⁊ hoc etiã ſine licentia p̃lati
cũ habeãt a iure licẽtiã.⁊ hoc niſi eẽnt religio/
ſi. In alijs aũt ſciẽtijs requirit p̃lati licẽtia. vt.c.
tue. de cle. non reſi. vbi dicit Jo.an.q̃ ſola licẽ/
tia quã dat ep̃s exiſti in ſtudio nõ ſufficit: niſi
eẽt ſtudiũ p̃uilegiatũ in hoc vt nũc eſt iſtud ſcʒ
Bonon̄. Dicit etiã q̃ ex lr̃a argui põt.q̃ intelli
gat de gñali non prticulari ſtudio:qñ triuiuʒ ⁊
q̃driuiũ theologie ⁊ ſacri canones legunt. pu/
tat tñ hoſti. hoc ad arbitriũ boni viri reducen/
dũ.xxxvij.diſt. Si quis grãmaticã. Et videt q̃
duo tm̃ clerici ſint p̃uilegiati rõne ſtudij ⁊ non
vltra e.ti.ad audiẽtiã. Et durat hoc p q̃nquẽni
ũm. non tñ iſti pcipiũt diſtributiões quotidia/
nas que dant p̃ñtibus. Et idẽ ẽ de ſuientib⁹ p̃la
tis:ſed ſolũ infirmi hoc habẽt. ¶Quarto infir/
mi. vt.e.ti.c.ad audiẽtiã. Ubi dicit Jo.an. Nõ
puto q̃ oĩs infirmus pcipiat p̃bendam vel di/
ſtributionẽ de quibus loquit.c.j.e.ti.li.vj. Sed
his qui al's erat reſidens ⁊ p̃ infirmitate impe/
dit reſidere pcipiat p̃bendã. Et is qui al's erat
deſeruiẽs ppter infirmitatẽ impedit deſeruire
pcipiet diſtributiões:⁊ ſic intelligo p̃dicta ſu/
ra. Idẽ no.ipe Jo.an.in.c.vnico.eo.ti.li.vj.in
nouel. vbi ponit exemplũ. Canonicus bono.cõ
tinue morat mutine.q: eſt de mutina: nõ infir
mat ibi nũq̃d rõne infirmitatis iſte hẽbit diſtri
butiões. Certe nõ q: nõ infirmitas ſed abſentia
iam p̃ſtina fuit cã p̃ncipalis q̃re nõ itereſt diui/
nis officijs. Idẽ dico ſi eẽt p̃ñs ⁊ ſanus ⁊ nõ in/
tererat diuinis nec ↄſueuerat venire ad diuina.
q: nõ p̃textu infirmitatis ſi vellet hr̃e quotidia/
nas diſtributiões nõ hẽbit eas:nec cum ſalua
ↄſcientia põt recipere:ſed in foro ↄſciẽtie tenet
ad reſtitutionẽ:ex quo ſi eẽt ſanus nõ intereſſet
diuinis. Et iura q̃ volũt fructus ⁊ quotidianas
diſtributiões dari dñt intelligi qñ infirmitas ẽ
prima ⁊ imediata cã nõ intereſſendi diuinis.
al's ſecus. Hec Jo.an. forte tñ ſi gratis canonici
conferrent ⁊ non ex debito tanq̃ elemoſynam
non teneretur ad reſtitutionem.

¶De clerico ab/ .§.xv.

ſente cũ neſcit vbi ſit. Nota q̃ talis trib⁹ publi
cis edictis citabit ad eccl'iam:etſi poſtea expe/
ctatus per ſex menſes nõ veniat. p̃uabit eccl'ia
quã hʒ. hoc dicit.c.ex tue. de cle. non reſi.⁊ ſm
Jo.an. nõ ſufficit vnũ edictũ lʒ pemptoriuʒ nec
intelligit iſtud de ep̃is abſ̃tibus ſm hoſtiẽ. Et
dicit idẽ hoſti.q̃ ſi latitat clericus:ſufficit edi/
ctum publicari per domos vel eccleſias. Sed
ſi infra p̃uinciã copiã ſuã faciũt p̃cedi:nõ poſ
ſet ex edicto q̃d nõ p̃ueniſſet ad eos. Nec cõtra
latitãtes ex edicto ſolẽniter p̃poſito. Dicit etiaʒ
Inno.⁊ hoſt.q̃ etiã ex p̃babili cã non li.et ab
eſſe niſi de licentia p̃lati vel niſi illud permittat
conſuetudo. Tñ ↄſuetudo nõ poſſet inducere q̃
ſine iuſta cã vagent:eẽt eni ↄtra bonos mores
⁊ leſione eccleſiaꝝ. vñ nõ valeret de ↄſuetudi/
ne. Interea aũt dũ cleric⁹ vagat diu: deſeruiat
eccl'ie de fructib⁹ eius ſm Jo.an.c.j. No.etiã q̃
ſi papa mãdat ei ad quẽ ſpectat q̃ bñficia alicui
ↄferat:collatio per eũ alteri facta tenet. ipſe tñ
ex trãſgreſſione punit:ſ; ſummariʒ dicit.c.Di/
lectus filius. de p̃ben. vt ponit Jo.an. hʒ tñ iſ
dictũ multas exceptiões. Primo vʒ niſi lr̃is eẽt
appoſita clauſula q̃d ſi ſecus fieret ſit irritũ ⁊ in
ane. vt.e.ti.in c. cetera. Scd̃o niſi papa al's ſuaʒ
inſinuauerit voluntatem: vt no.b glo. Tertio
qñ papa non mandat conferri:ſed ipſe confert
prebendam:tunc enim collatio facta alteri de il
la nõ valeret. vt.j.eo.ti.ſi poſtq̃.li.vj. Quarto
niſi iſte pro quo ſcribit fuerat receptus in cano
nicum ante illum cui facta eſt prouiſio p̃bende
tunc enim poſſet reuocari collatio alteri facta:
q̃uis ipſo iure teneat. Itẽ niſi datus eẽt execu/
tor ad cõpellendum:qui inſinuaſſet ⁊ interdi/
xiſſet ordinario nec alteri conferat prebendam

ꝗ tūc collatio alteri facta non tenet. Jtē niſi da
tus eēt executor non ad cōpellēdū ſed ad ꝓui-
dēdū: q̄ tūc per ſolā p̄ſētationē l̄raꝝ factā ei ad
quē diriguntur: ad quē ꝑtinet collatio effecta eſt
p̄bēda: vt non valeat collatio facta alteri. vt de
ꝯceſ. p̄bē. li. vj. c. executor. Jtē niſi papa inhibuiſ
ſet hoc: vel ſibi ipā reſeruaſſet. ſm Hein. boich.
in fi. iſtius. c. Canonici aūt qui tali ſimplici mā-
dato in ipſius eluſionē p̄bendā alij ꝯtulerūt te-
nent de cōibus redditibus iſti prouidere: vt dī
in ipſa decretali Dilectus. ⁊ ſic eſt iſtud in penā
clericoꝝ: qui cū nullā excuſationē haberēt obe
dire mādato ap̄lico ꝯtēpſerūt: nec eſt pena ꝯue-
nientior q̄̄ vt puniant̄ in quo deliquerūt. de tē.
or. c. vel nō eſt. Non. n. poſſet ei ſine iniuria cō-
ferri p̄benda: alij iam collata: q̄ in ea nullū ius
hʒ ipſe impetrās: qd̄ apparet ex ipſa decretali
Jo. an. ⁊ infra. eo. Jdē dicit ꝙ ſm ſtilū curie ra-
ro fit monitio ſine p̄cepto: cū dicat̄ monemus
per ap̄lica ſcripta: nec in talibus refert ſi dicat̄
mādamus vel p̄cipimus. ff. mā. l. j. ſm Hoſtiē.
¶ Nō ꝙ ſi ad vnicū canonicatū ⁊ p̄bēdā vacā-
tē in eccl'ia duo canonici ſunt electi: nō tenet re-
ceptio: etiā ſi auctoritas legati ſedis ap̄lice iter-
uenerit. hoc ſūmatim dicit decre. dilecto. de p̄-
bē. vt notat Jo. an. vbi dicit Inno. ꝙ p̄lato non
licuit infringē priuilegiū canonicoꝝ: ſed ſi ca-
nonici ad quos ſpectabat receptio auc̄te ꝓpria
hoc feciſſent: tenuiſſet receptio: q̄ potuiſſent re-
nūciaſſe fauori ſuo: ſed tenuit diuiſio p̄bēde. ſ.
eo. pro illoꝝ. Et eſt rō diuerſitatis ſm Hoſtiē. q̄
primū cēſet̄ de iure p̄uato cui non pōt renūcia-
ri ſm de iure publico cui non pōt renūciari. vt
de ſo. cōpe. ſi diligenti. Jtē per primū fit melior
ꝯditio eccl'ie: q̄ vbi ꝯſiliū ibi ſalus: creſcit. n. nu
merus ꝯſiliarioꝝ. Per ſcd̄m poſſet induci mē-
dicitas clerici. Dicit. n. Innoc̄. ꝙ ſi in eccl'ia vbi
non eſt cert9 numerus ſunt plures canonici ex
qb9 vnus morit̄ non valēt l̄re ſi ipetrant̄ ſup ca
nonicatu illius alteri ꝯferēdo: q̄ſi vacet: q̄ non
vacat ſed deficit: vt hic dī: vbi vō cert9 eſt nume-
rus: non deficit ſed vacat. ¶ Nō etiā ꝙ ſi aliqs
eligat̄ vltra numerū in eccl'ia in qua numerus
eſt iuratus non tenet electio: idē ſi numerus ſit
ꝯfirmat9 per papā cū decreto: alꝯ ſecus ⁊ in con
cordia. Secus ſi qs iuraſſet nō vēdē librū: q̄ te
net venditio: dicūt ſpāle in ſpūalibus ꝙ valeat
qd̄ fit ꝯtra iuramētū. ⁊ h̄ placet Archid̄. Alij di-
cūt ꝙ receptio facta ꝯtra iuramētū tenet. Et ſb̄-
dit Jo. an. Satis pōt defendi ꝙ valet talis rece
ptio: lʒ illi ſint piuri: ſicut tenet m̄rimoniū con
tractū ꝯtra iuramētū: lʒ ꝯhēs ſit piurus: hoc tñ
non p̄cederet in illo qui ſe eligi ꝓcurando ſecū
recipiētes deierare. Et hoc videt̄ placere Pe. ⁊
plus egi. ſm quē non obeſt ꝙ ſint piuri: ⁊ ſic in
fames: ⁊ ſic repellēdi a legitimis actibus: ⁊ ſic
ab eligēdo: q̄ tp̄e electionis adhuc nō erāt piu
ri nec infames. Sicut etiā regulariter qui iurat
non mutare teſtm̄: faciendo ſcd̄m: fit periurus.
Poſſet tñ caſus cōtingē quo non eſſet piurus:
Sic in ꝓpoſito dico ꝙ fortius valebit receptio:
vbi dicas recipiētes non eſſe periuros: puta q̄
erat ꝙ ꝑꝑ augmentū facultatū poterat ſtatutus
numerus augeri ex vi tacite ꝯditionis ſine pe-
na piurij: ⁊ id etiā factū fuit collegialiter: ⁊ ab
his qui poterāt: alꝯ ſecus. Dicit etiam in iſto. c.
Inno. ꝙ vacāte vna p̄bēda: plures pn̄t eligi in
canonicos hoc expſſo ꝙ vnus habeat p̄bēdam
itegrā ⁊ alijs ꝓuideat̄ cū ſe facultas obtulerit.
Sed ſi ſimplr̄ nec recipiant̄ vno iure vacāte nō
valet electio. q̄ intelligunt̄ electi ad vnā p̄bē-
dā. Nec obſtat de ꝯſti. c. cum. m. Dicit enim ꝙ
ibi fuit expſſum. dixerat aūt Inno. in eadē glo.
ꝙ in eccl'ia hn̄te certū numeꝝ p̄bēdaꝝ vel ca-
nonicoꝝ vel vtrūqꝫ eligēdo canonicū vltra nu-
merū valet electio: ſed rūpit̄ priuilegiū quoad
numeꝝ canonicoꝝ: ſed durat in numero p̄bē-
daꝝ. eo. ti. dilectus. Ratio aūt quare teneat̄ ele-
ctio in canonicis: ⁊ nō in p̄bēdis eſt q̄ ſic ſtatu-
tū eſt in canonicis. Dicit etiā Jo. an. ꝙ in his et
in oībus ꝯfirmationib9 ⁊ priuilegijs eccl'ie qb9
adijcit̄ hec clauſula ꝙ ſi qd ꝯtra id fiat non va-
leat: hoc opat̄ ꝙ canonici ſuo facto ꝯrio nō pn̄t
rūpere priuilegiū vt hic. qd̄ dicit Hoſt. ſibi non
dubiū q̄ſi apponitur a papa. Et recitat Innoc̄. ⁊
Hoſt. quoſdā dicē ꝙ non ſolū papa ſed qlibet
iudex pōt apponē hoc decretū in his que perti-
nēt ad ſuā iuriſditionē: imo ⁊ qlibet priuatus.
Sed ſciēdū ꝙ hoc decretum hʒ maiores vires
q̄ſi fit cū cauſe cognitione ſm Inno. ⁊ Hoſtiē.
qui tādē dicūt ꝙ nulla videt̄ eē ratio: quare ca-
nonici non poſſint venire ꝯtra priuilegiū ſibi
ꝯceſſū: q̄ſi eſt talis clauſula: ſicut q̄ſi nō eſt niſi
dicat̄ ꝙ hoc faciat v̄tute clauſule: vel ꝙ ſit de no
uo ſtatutū in fauorē eccl'iaꝝ. Hoſt. tñ dicit ꝙ licʒ
ſit clauſula augmētatis facultatibus poſſit nu-
merus augeri non augmētatis non poſſit: exq̄
eſt ibi clauſula. Hec oīa Jo. an. i. d. c. ¶ De vna
p̄benda vacāte pn̄t fieri due ſi eius ſuppetūt fa
cultates: alꝯ diuidēs integrare tenet̄. hic ſūmat
c. vacāte. de p̄bē. Jo. an. vbi dicit Hoſt. ꝓut ipſe
recitat. ꝙ ad hoc ꝙ valeat talis ſectio q̄tuor re-
quirunt̄. Primū eſt vt diuidētes intēdāt de no
uo creare ⁊ numeꝝ p̄bēdaꝝ augmētare. Scd̄ꝫ
ꝙ fiat de cōi ꝯſenſu eoꝝ ad quos ſpectat ⁊ dio-
ceſani ⁊ capli. Tertiū ꝙ fiat ex cauſa rōnabili.
Quartū ꝙ ſint duo ſufficiētes. Si aliqd̄ hoꝝ de
fuerit. non valebit. ¶ Querit̄ ſi papa de pleni-
tudine p̄tātis poſſit priuare clericū bn̄ficio ſine
cā. Et videt̄ ꝙ ſic in. c. q̄uis. de reſcrip. li. vj. Se
cus in caſtro qd̄ donauit ſm Pe. de anch. in. c.
j. de pba. Tācre. tñ dicit ꝙ ſi papa priuat aliquē

bñficio ſine cauſa:tenet̃ ei ad aliud ſimile bñficiũ. Aliqui dicũt ↄ̃tra ꝙ papa non poſſit hoc facere ſine cauſa.in.x.col.de natura ſeu.in prin.

ℭ De vacãtibus .§.xvi.

bñficijs. Nõ ꝙ bñficia ⁊ oẽs dignitates ⁊ pſonatus vacãtia in curia romana non pñt cõferri niſi per papã. Silr̃ bñficia curialiũ ſeu accedentiũ vel recedẽtiũ de curia:ſi diſcedãt in locis vicinis curie ad duas dietas legales : oĩa hec ad papam ptinẽt niſi poſt mẽſem pñt ↄ̃ferre ea illi ad quos ptinẽt:per ſeipſos tñ vel ipſis agẽtibus in remotis per vicarios gñales qbus hoc ſit cõmiſſum in eoꝝ dioceſi exiſtẽdo:vel niſi ſint eccleſie parrochiales ⁊ vacaſſent vacante ſe.apo. aut etiã ſi vacauerũt ante:ſ; anteq̃ ↄ̃ferrent̃ papa eſt defunctus. ꝓbant̃ hec oĩa de ꝓbẽ.c.licet. li.vi.⁊.c.ſtatutũ.⁊.c.pñti.⁊.c.ſi aplica. ℭ Capitulũ ſede vacãte non põt ↄ̃ferre illa bñficia que ad collationẽ epĩ ptinent:ſed bñ põt admittere pñtatos a patronis ⁊ eos iſtituere in beneficijs ad que fuerũt pñtati:l; ad epm̃ ſi viueret pertinuiſſet. extra de inſti.c.ſi.li.vj. Põt etiã capl̃m epõ defuncto vel ſuſpẽſo a collatione bñficioꝝ ↄ̃ferre ꝓbẽdas que ad epm̃ ⁊ capl̃m cõiter ptinẽt:etiã ſi epõs intereſſe habeat collationi tali tñ q̃ ꝓlatus:⁊ idẽ põt epõs ſi capl̃m ſit ſuſpenſum vel ſingulariter oẽs excoĩcati. Sed ſi ptinẽt ad epm̃ cum ↄ̃ſilio capli:vel ↄ̃ſenſu:defuncto epõ vel ſuſpẽſo:non põt capl̃m ſe intromittere:niſi epõs ſuſpẽſus fuerit in mora de petẽda relaxatione ſuſpẽſionis. Ubi autẽ de ſpãli ↄ̃ſuetudine bñficioꝝ collatio ad aliquẽ cum ↄ̃ſilio epĩ ptinet:ſublato de medio epõ:cum ↄ̃ſiliũ nõ poſſit peti:non erit collatio differẽda. Silr̃ ſi epõs egerit in remotis:ita ꝙ non poſſit in breui eius pñtia haberi.extra ne ſe.vacã.c.ſi ad epm̃.lib.vj. Itẽ ſi per epm̃ ↄ̃ferat̃ bñficiũ alicui abſenti:licʒ nõ fiat ſuũ donec aſſentiat:tñ epõs non põt ↄ̃ferre alteri donec ille recuſet:nec valeret collatio. Secus ſi epõs notificata ipſa collatione cõpetẽtẽ terminũ aſſignet ↄ̃ſentiẽdi:⁊ ille non ↄ̃ſentiat infra terminũ:põt etiã ↄ̃ſentire q̃ncũq;:dũmodo anteq̃ ipſuʒ bñficiũ alteri ↄ̃ferat.ex̃ de ꝓbẽ.c.ſi tibi.li.vj. Si paup clericus cui mãdabat̃ de bñficio ꝓuideri iuxta eius merita:q: nulluʒ habebat:poſtea aſſecutus eſt:nõ tenet̃ ampli᷒ epõ ꝓuidere. extra de prebẽ.c.Si pauper.li.vj.

ℭ Beneficium .§.xvij.

non vacãs nulli ꝓmitti põt:nec in gñali vt promittendo cum potuerit ꝓuidere. vel ſe facultas obtulerit:aut ſub quauis forma verboꝝ. alˀs ꝓmiſſiones dicte:nec valẽt nec obligãt.extra de ↄ̃ceſ.prebẽ.c.deteſtãda.li.vj. Ordinatus ad titulum ſui pñimonij ſm̃ Bern.poſt Tancre.extra de prebẽ.c.tuis.põt ipſum patrimoniũ ſuũ vendere ⁊ donare.nam ⁊ bñficio eccliaſtico põt renũciare. Licet Uincẽ.dixerit ↄ̃triũ. De beneficijs patrũ nõ hñdis a filijs.habes infra.in.iij. parte. De ꝑmutatione bñficioꝝ ⁊ renũciatione habes.ſ.ij.pte ti.j.c.v.§.vij.⁊ plenius.ĩ.ca.ſi. de ꝑmutationibus bñficioꝝ. De ſimonia in bñficijs ibi vide.⁊ de pena talis ſimonie. Q̃uo beneficiati ſeu ordinati tenedtur ad horas ſeu ad officium dicenduʒ.habes.ſ.in ti.xij.c.iiij. De teſtamentis clericorum.ſ.ti.x.c.iij.§.xiij.

ℭ De fructibus §.xviij.

bñficioꝝ. Fructus beneficioꝝ iam ꝑcepti clarũ eſt ꝙ alienari poſſunt : nec reqrit̃ illa ſolẽnitas que requirit̃ in alienatione rei eccleſie imobilis.de qua habes infra ſequẽ.c. Sed ⁊ fructus percipiẽdi poſſunt locari.etiã ſi ſint decime vel alia.extra de loca.c.veſtra. Sed hec locatio non extendit̃ vltra tẽpus vite locãtis.q: clericus in beneficio vſufructuario cõparatur.xvi.q.vi.illud. Et de locatione beneficioꝝ.vide.ſ.ij.parte ti.j. ℭ Itẽ nota ꝙ canonici ⁊ alij bñficiati qui diuinis officijs non interſunt nõ poſſunt percipere quotidianas diſtributiones:nec cõſuetudo valet.alˀs non faciũt eas ſuas.ſed ad reſtitutionẽ tenentur:niſi excuſet eos infirmitas vel alia rationabilis ⁊ iuſta cauſa neceſſitatis corporalis.extra de cleri.non reſi.cap.vnico.li.vj. ℭ Itẽ nota ſm̃ Guil.ꝙ illi clerici qui non reſidẽt in bñficio ſuo:nec implent in eo officia ſua ſed voluptatibus vacãt nil iuris habent in rebus eccleſiaſticis.⁊ ſi recipiũt tenent̃ reſtituere Redditus enim eccleſiarũ ſunt ſtipendia eccleſie ſeruientium. Unde iura indixerũt perſonalẽ reſidẽtiaʒ clericis.que tamẽ in certis caſibus permittũt abſentiaʒ.vt infra dicet̃.tamẽ quicquid ſit de foro ↄ̃tentioſo ſufficere videtur ad ſalutẽ. ſi ipſe ſua cura ⁊ impẽſis prouidet.ꝙ eccliã decenter officiet̃:⁊ populus ſufficienter regat̃. Et ipſe honeſte vite ⁊ moꝝ bonum exẽpluʒ ſubditis oſtẽdat.⁊ interdum per ſe ad locuʒ accedat ⁊ de predictis certificet̃.⁊ quãdoq; officiuʒ per ſe exoluat. Tutius tñ eſt ſi per ſe cõtinue faciat. ℭ Itẽ nota ſm̃ Guil.⁊ Hoſt.ꝙ clericus licʒ habeat ſufficiẽs patrimoniũ:ſi deſeruit eccleſie põt licite ſuſtentari de bonis eccleſie.xij.q.ij.charitatem.⁊.c.eccliaſticis.ſed ſi non deſeruit ⁊ in malos vſus expẽdit multipliciter peccat.⁊ ſacrilegium cõmittit.xvj.q.j.qm̃.⁊.j.q.ij.Clerici.⁊ de hmõi dʒ intelligi.ca.paſtoralis.⁊ ſiſta.q.e. Fructus aũt bñficioꝝ vacãtium tp̃e vacationis debẽt in vtilitatem ipſaꝝ eccleſiarũ expẽdi.vel ſuturis ſucceſſoribus fideliter reſeruari.alˀs in cathedralibus eccleſijs ⁊ in regularibus ⁊ collegiatis ſi fiant ↄ̃tra per.c.conuẽtus.collegia vel

ſingulas pſonas ipſius eccleſie ſunt ſuſpẽſi ab
officio:non obſtãte priuilegio:cõſuetudine.ex/
tra de elec.c.q: ſepe.li.vj. Item ſilis phibitio fit
generaliter de oibus eccleſijs:ne earũ bona oc/
cupenſ a plātis quibus ſubſunt.ſeu ad quoꝝ
cuſtodiam ptinẽt.niſi de ſpeciali priuilegio vel
ↄſuetudine preſcripta.vel alia rõnabili cã id fa
ciat.alis epi ⁊ ſuperiores ſunt ſuſpẽſi ab ingreſ/
ſu eccleſie:⁊ alij ab officijs ⁊ bñficijs:donec ſa/
tiſfecerint.de offi.or.c.preſenti.li.vj. Itẽ indul
gẽtie de percipiẽdis fructibus bñficioꝝ in ab/
ſentia ↄceſſie pſonis non eccleſijs vel dignita/
tibus ſunt caſſe ⁊ irrite.de reſcrip.c.ſi.li.vj.

¶ De bonis ſeu .§.xix.

fructibus beneficioꝝ que dant clerici ↄſangui/
neis vel pſonis turpibus. Utrũ in dando pec/
cent:⁊ an teneanſ ad reſtitutionez. Sup hoc di/
cit Ray.q clerici qui cõſanguineis potẽtibus:
vel meretricibus ⁊ hiſtriõibus ⁊ filibus bona ec
cleſiaſtica.paupibus debita tribuunt:raptores
ſunt.q: quicquid clerici habent paupum eſt di/
cit Hiero.xvj.q.j.c.ſi. Nam paupibus debenſ.
vnde ad reſtitutionem teneñ oium paupibus
vel in vtilitatẽ eccleſie.xij.q.ij.c.gloria.⁊.c.li il/
li.⁊ peccãt mortaliter:non ſolũ qui paupibus
ſubtrahũt:ſed qñdo turpibus pſonis tribuũt
lxxxvj.diſt.qui venatoribus.⁊.c.donare. Et qđ
dictum eſt de ↄſanguineis intelligẽduz eſt qñ
do datur eis non vt paupibus:ſed vltra ſtatum
ↄditionis coꝝ.ſm Guil.arg.lxxxvj.diſt.non ſa
tis.ver.eſt ⁊ alia. Idem videſ ſentire Tho.ij.ij.
q.clxxxv.dicit enim loquens de epis.q ſi ſunt
diſtincta bona que debentur in vſum ecclie ab
his que ſunt pauperibus erogãda ⁊ miniſtris.
⁊ epũs aliquid ſibi retinuerit de his que erogan
da ſunt pauperibus vel in vſum miniſtroꝝ vel
cultum diuinũ expendat:non eſt dubiũ q mor
taliter peccat:⁊ ad reſtitutionẽ teneſ.de his vero
que ſunt ſpecialiter vſui ſuo deputata peccat ſi
immoderate ſibi retineat ⁊ alijs non ſubueni/
at vt requirit debitũ charitatis.non tamẽ tene/
tur ad reſtitutionem. Si vero predicta bona non
ſunt diſtincta eorũ diſtributio ei cõmittitur. Et
ſiquidẽ deficiat in modico vel ſuperabũdet.po
teſt hoc fieri abſq3 bone fidei detrimento:q: nõ
poteſt homo pũctaliter accipere in talibus illđ
qđ fieri oportet. Si vero ſit multus exceſſus:late
re non põt. Unde videſ bone fidei repugnare.
ideo non eſt abſq3 peccato mortali. Idem iudi/
cium eſt de bonis alioꝝ clericorũ.vt ponit idez
Tho.in quodã quodli. Pe.vero de pa.in.iiij.di.
xxiij.q.iij.dicit q quidã dicunt q illud quod
clerici in malos vſus ↄſumunt de patrimonio
ieſu chriſti non tenenſ reſtituere de pprio:quia
ſunt dñi eius quod percipiunt.aliter teſtari nõ
poſſent. In re aũt ppria quilibet eſt moderator
⁊ arbiter vt patet ar.etiã ad hoc eſt.extra de cle.
non reſi.c.j.vbi dicit.q qui non intereſt horis
ſine cauſa rationabili:ſi recipit diſtributiones
quotidianas que pro hmõi danſ:non facit eas
ſuas:ſed teneſ ad reſtitutionẽ.ergo a ↄtrario ſi in
tereſt horis facit eas ſuas.etſi male expẽdit nõ
teneſ ad reſtitutionẽ. Alij dicũt q nõ hz fructũ
fauore ſui ſicut pater in bonis filij aduentitijs.
quoꝝ fructus ſi male ↄſumit:nõ teneſ reſtitue/
re:ſed pro bono ecclie ⁊ paupum facti ſunt ad/
miniſtratores ⁊ tutores qui ſunt quaſi dñi:ſed
non qñ pupillũ ſpoliãt. Et ideo ſicut illi pñt ſibi
victũ ⁊ veſtitũ retinere ⁊ bene meritis dare. Sz
ſi male expendunt:teneñ reſtituere.ſic ⁊ iſti. Et
iſtud magis ↄſonat dictis ſctõꝝ ⁊ iuri canoni/
co. Hec Pe. Unde Hiero. Tibi o ſacerdos de al
tario viuere:non luxuriari pmittiſ.diſ.xliiij.§.
j. Et Aug.dicit. Non illa nra ſunt quoꝝ pcura/
tiones quodãmodo gerimus non pprietatẽ no
bis vſurpatione dãnabili vendicamus.xij.q.j.
Si priuatũ.vbi dicit glo.q loco dñi habentur
plati cum bñ adminiſtrãt:loco pdonis cuz ma/
le.ff.pro emp.l.qui fundũ.§.ſi tutor. Cui con/
cor.ipſe Pe.dicens.q plati ſunt dñi ſub certa le
ge.ſ.ſi bene vtanſ:alis reſtituere teneñ.ſicut in
his que danſ ob certam cãm in legatis relictis
ſub certo modo.qbus deficiẽtibus licet dñium
trãſlatum fuerit:repetunſ. ¶ Itẽ nota q cleri/
cus ſeu platus teneſ de bonis eccleſie ſue amiſ/
ſis ſua negligentia:dolo:culpa:ſiue lata ſiue le
ui.vt no.de offi.ordi.ca que. Idem Hoſti. Ma
le autez recipiẽtes a perſonis eccliaſticis de bo/
nis eccleſiarũ.videlicet de fructibus ⁊ elemoſy
nis beneficioꝝ.vt fornicarie ⁊ hyſtriones ⁊ cõ
ſanguinei.non ratione indigẽtie:ſed parente/
le ⁊ luſores ⁊ huiuſmodi ⁊ alij.⁊ domini potẽ/
tes p fraudes minas ⁊ iportunitates.ſm Ray.
tenẽtur reſtituere. Non quidez illi qui turpiter
dedit:ſed auctoritate ſupioris ↄuertere in vtili
tatez illius eccleſie vel paupibus erogare.xvij.
q.iiij.ſiquis in atrio. Sed ſi clericus dediſſet re
dimendo vexationẽ ſuaz.puta tyrãnis vel mo/
leſtãtibus eum iniuſte ⁊ hmõi.tũc deberet reſti
tui ipſi clerico. Qui vero recipiũt intuitu neceſſi/
tatis elemoſyne vel eccleſie: quia impenderũt
ſeruitiũ vel patrociniũ:in nullo teneñ nec pec/
cant:immo eccleſia ad hoc tenetur.diſt.lxxxvj.
non ſatis.⁊.xij.q.ij.quicũq3 ſuffraganeo.

¶ De tranſitu clericorum de vna eccleſia ad aliam. Capitulum.ij.

HEc materia diffu/
ſe tractatur.vij.q.j.ca.per plura.⁊
in.c.ſcias.dicit q non mutat ſedẽ
q nõ mutat mẽtẽ. Et aliud eſt mu/

ſare aliud mutari:⁊ q2 vtilitas pluriū: vtilitati vnius pferenda eſt. Nota ergo q̄ clericus qui/qꝫ de cauſis pōt tranſire de vna ecclia ad aliaꝫ. Pria eſt cā nc̄citatis. puta ppter hoſtes ⁊ hmōi. Et in hoc cāu ēt ſi qs pp:ia aucte trāſit .non punit. vij.q.j.paſto:alis. Scōa ē cā vtilitatis.ſ.qñ pōt eſſe magis vtilis in ecclia alia.⁊ tūc pōt trāſire aucte ſupio:is.vij.q.j.mutatiōes.cū trib⁹ caplis ſeqn. Tertia cā humilitatis ſeu ſctitatis. puta cū tranſit ad religionē:⁊ tūc cum pfeſſus eſt nō pōt petere pmā eccliam aut ad ſcl'm re/dire.vij.q.j.hoc nequaq̄. Quarta cā cupidita/tis. Quinta cā ambitiōis.⁊ in vtroqꝫ caſu cūꝫ temere trāſeat de vna ad aliā.debet vtraqꝫ care/re.ſ.habita.q2 eā ſupbe contempſit: ⁊ ambita q2 caꝫ auare cōcupiuit.vij.q.j.ſi quis epūs.⁊.c. ſi quis de o:dine.extra de tranſla.c.Quanto. Sed tamen eccleſia poteſt eum repetere.xij.q.j.non opo:tet.⁊.c.ſi quis vero. Hec Ray.

De modo tran/ .§.i.

ſeundi de vna ecclia ad aliam. ¶ Nota q̄ ſi eſt epūs non pōt tranſire ſine ſpeciali licentia pape. vij.q.j.mutatiōes.⁊ hoc ſiue ſit ꝯſecratus ſiue elect⁹ ⁊ ꝯfirmat⁹.ex̄ de tranſla.c.Inter corpo:a/lia. Si aūt ſit inferio: ⁊ trāſit ad aliam eccliam eiuſdē epat⁹.ſic ſufficit ꝯſenſus epi.arg.xxxiij. q.v.Qui vxorē. Si vero ſubeſt inferiori plato: ⁊ trāſit ad eccliam non ſubditā illi.tūc ꝯſenſus expſſus requirēdus eſt.ar.lvij.di.c.ij. Qui aūt tranſit ad eccliaꝫ alterius epatus:tūc eſt nec̄ari/us ꝯſenſus exp:eſſus epi ⁊ etiā alteri⁹ ſi hꝫ aliū ſupra ſe pter epm.lxxj.di. per totū.vij.q.j.epūs. de loco.ex̄ de regu.Admonet.hodie tn̄ de ꝯſue/tudine lnſa non petit. De tranſitu aūt clerici nō epi ad religionē a nullo opo:tet petere licentiā. De tranſitu aūt de vna religione poſt pfeſſionē ad aliā.dicet infra. ¶ Itē nota q̄ qui tranſit de vna ecclia ad aliā.de mino:i ad maio:ē dꝫ tran/ſire.di.xciij.Legimus.ex̄.de trāſla.c. Dicit au/tē p:elatus trāſlatus cū eſt confirmatus:⁊ obti/nuerit poſſeſſioneꝫ corpo:alem.xxj.q.ij.ſi quis iam tranſlatus.⁊ tūc nil debet habere cum p:io/ri eccleſia:vt ibi dicitur.ſecus ſi non habet co:/po:alem poſſeſſionem.di.xciij.Si qui epiſco/pi.⁊ de le.c.Cum in cunctis.

¶ De pmutāib⁹ bñficia vel pbēdas. Ca.iij

DE pmutatiōe eccle/ſiarum vel p:ebendarū:ſic ait Vrba/nus.iij. Queſitū eſt ex parte tua.ſi cō/mutationes fieri valeāt p:ebendarū cū cōmutatio dignitatū in concilio Turonenſi fuerit interdicta. Rūdeo.generaliter itaqꝫ tene/as q̄ cōmutatio prebēdarū de iure fieri non po/teſt preſertim compactione premiſſa:que circa ſpūalia vel ꝯnexa ſpūalibus labē ſemp cōtinet ſimonie. Si aūt epo caꝫ inſpexerit neceſſariā:li/cite poterit de vno loco ad alium transferre p/ſonas vt que vni loco minus ſunt vtiles ſe ali/bi valeāt vtilius exercere.de re.pmu.⁊ dicit gl. ſuper v̄bo ſimonie:q̄ in ſpūalibus.puta in be/neficijs ⁊ eccleſijs ⁊ annexis ſpūalibus:vt iuſ/patronatus nulla pactio vel ꝯuentio dꝫ interue/nire.vt.j.q.ij.q̄ꝫ pio als eēt ſimonia:⁊ de hac ſi/monia que fit in permutatiōe.hēs.ē.in.q.pte/ti.j.c.v.in glo.ſup verbo vni loco.dicit eniꝫ ca/non di.lxxj.valet interdū ꝯuerſis mutatio lo/ci:q2 ſepe dum mutat locus mutat mētis affe/ctus. Et de hac mā permutatiōis habet etiā.x. q.j.§.ſed ⁊ pmutare.xij.q.ij.diaconi.⁊.ca.epūs qui mancipiū. Et repetit materia huius in.vj. ⁊ cle.vbi eſt ti.de re.pmu.⁊ dicit Jo.an.in no/uel.in.di.c.q̄ illud eſt verꝫ in ſpūalibus ⁊ anne/xis ſpūalibus ſcꝫ q̄ nō pōt fieri pactio. Sec⁹ au/tem de corpo:alibus ⁊ realibus ipſis annexis. Item ⁊ de his annexis in corpalibus que a ſpi/ritualibus ſeparari pnt vt poſſeſſionibus. Naꝫ ſuper talibus ex cā ⁊ paciſci ⁊ pmutari ⁊ vēdi poſſunt. ¶ Et circa pmutationē eccliaꝝ ideꝫ Joan.an.in nouel.dicit q̄ bene poſſet clericus epo dicere. Cum non poſſim ſecure mo:ari vel pficē in tali.ecclia pp inimicitias: vel diuerſita/tem lingue vel alia iuſta cā ſupplico vt de mea p:ebenda vel eccleſia puideatis alteri:mihi eſt altera p:ouidēdo.poſſet etiā exp:imere ſic. Ta/li meli⁹ cōpeteret eccleſia mea ⁊ mihi ſua arg. de preben.c.Inter cetera ſm Hoſti.ita tn̄ q̄ int ſe non paciſcantur:nec fiat aliqd ex partiū pa/cto vel ꝯtractu:ſed ex officio ⁊ iuſſione iudicis vt de pac.c.cū pdē. Et ſubdit ibi Jo.an.cum ha/bui per tpa fo:mare ꝯtractus pmutationū ſup eccleſiaſtis beneficijs feci per hanc decretalem queſitum inchoare ꝯtractus ab epo hoc modo Venerabilis pater epiſcope:talis Joan.conſi/derans q̄.A.cleric⁹ talis eccleſie vtilius ſe poſ/ſit habere in tali eccleſia:pro eo q̄ ⁊c̄.requirit eundem an conſentire vellet: permutationi et tranſlationi fiende cum tali ⁊c̄.

Et nota q̄ circa .§.i.

hanc materiā pmutationū eximius docto: Fe/dericus de ſenis:fecit tractatū pluriū qōnuꝫ q̄ hic b:euiter ponunt. Et p:imo queritur an per/mutatio facta per o:dinariū de beneficijs reſer/uatis per papā valeat cū effectu. Rū. q̄ non.qd probat per declarationē benedicti que incipit dudum. Et per conſtitutionem Joan.xxij.que incipit execrabilis in fine. Nec obſtat.c.j.de re. pmuta.li.vj.q2 ſicut lr̄e beneficiales ſunt odio/ſe:⁊ reſtringende.vt.c.ſi motu pp:io.⁊.c.ſe.de pben.li.vj.ſic ⁊ reſeruationes pro executione Cal

gratiarum ad

ſfa⁊ ad alterius inſtantiā reſtringi debēt ⁊ ſtricte interptari. ad hoc de offi. dele. li. vj. c. ſi ſup gr̄a. Sed reſuationes que fiūt p papā ꝓpo motu gnālr vel ſpālr nō odioſe ſed fauorabiles ⁊ plenā recipiūt interptationē. vt de pbē. ſi pluribus. li. vj. nec etiā negari pōt quin in pmutatione vacatio intercidat: ⁊ hinc ⁊ inde collatio: vt no. Jo. an. de reſcriptis. ſi pp. li. vj. ⁊ ꝓbatur in Cle. j. de re. pmuta. Et ꝯſuetudo ſeruat ꝙ pmutare volētes pmo renunciant: ⁊ poſtea fit collatio.

Qō. ij. ¶ Exinde qrif poſito ꝙ papa ꝯceſſit legato ꝙ auctē aplica poſſit recipe reſignationē bñficio⁊ a volētibus illa reſignare ex cauſa pmutationis: ⁊ illa etiā eadē auctē ꝯferre: qrif an talis legat⁹ poſſit bñficia reſuata pmutare. Rñ. credo ꝙ nō q: gnālis ꝯceſſio nō ſe extendit ad ea que papa ſibi ſpālīter reſeruauit: vt de offi. deleg. c. Qō trāſlationē. hēat ergo illa ꝯceſſio locū in bñficijs nō reſuatis: ſecus oīa bñficia eſſent reſuata in illa ꝓuincia. Nā eo caſu vt cōceſſio ſit aliquid allatura poterit etiā reſeruata pmutare ad hoc de vbo. ſig. c. Abbate. ⁊ de priuil. ſi papā. lib. vj.

Qō. iij. ¶ Sed querif an in pdictis duobus caſibus pcedētibus lʒ pmutatio nō valeat ſaltē valeat renūciatio: facta ex cauſa pmutationis: vt lʒ collatio fieri nō poſſit ipſis pmutare volētibus p ordinariuʒ ſaltē remaneat firma renūciatio ex cauſa pdicta. Rñ. ꝙ ſic tenet vtiqȝ renūciatio. Nā lʒ reſeruatio impediat ꝓuiſionē p ordinariū fiendā: tñ nō impedit vacationē. Unñ bñficiatus cuius bñficiū eſt reſeruatum: pōt renūciari ⁊ mori: ac ſi reſeruatio non eēt facta: ⁊ eſt ſile qō notaf de ꝯfirmatione vti. vel inuti. c. j. Tenet ergo renūciatio ⁊ fit hincinde ꝓuiſio p pa. arg. de ren. c. cuʒ qdā. Sed melius dr̄ p diſtinctionē: q: aut iſta reſuatio erat talis que veriſilr potuit ſciri: puta q: erat gnālis in vna ꝓuincia ⁊ pluribus nota: aut ſecreta ⁊ pticularis que diuinari nō poterat. Jn pmo caſu dicēdum ꝙ manet renūciatio firma: ⁊ veniet pmutatio fiēda ſeu expediēda ⁊ pficienda p papā: q: hic nō pōt ignorātia ptēdi. Jn ſcdo caſu pōt licite allegari ignorātia: ⁊ iō relinquat in optione eo⁊ an velint redire ad ſua bñficia. ad hoc facit. de ꝯſti. c. ij. ⁊ de re iudi. pſumif. li. vj. an velint ſuis ſumptibus ⁊ laboribus ad papā accedere pro expeditione ſue pmutationis. Sed certe in iſto caſu poſſet etiā diſtingui: an de facili ⁊ ſine grādi pudicio poſſet p papā expediri pmutatio: an cuʒ difficultate. Et in ſcdo caſu def electio: vt. d. i pmo nō: q: ſemp vrget rō. de renū. c. qdā. ⁊ de off. or. c. j.

qō. iiij. ¶ Nota vtꝝ pmutatio facta p papā vel aliū ex ſpāli eius cōmiſſione de bñficijs certis expſſis ſed reſeruatis: nō facta mētione de reſuatione valeat. Ad cuius dubij ſolutionē vidēduʒ ē pmo an collatio facta p papaʒ de bñficio reſeruato: nō facta mētione de reſuatione valeat. Et dicendū ꝙ ſi reſuatio erat vtplurimū gnālis ⁊ notoria in curia: ita ꝙ veriſile eſt papā ſciuiſſe ſicut ius ſcriptū valet collatio nō facta mētione de reſeruatione: ſic in ſili no. de ꝯſti. c. j. li. vj. ⁊ no. glo. Si vo erat pticularis ⁊ ſecreta de certis ⁊ noiatis bñficijs: tūc nō valet collatio: nā videf papam non fuiſſe recordatū de reſeruatione ⁊ cā eius. Et ſi dicaf ꝙ non eſt veriſimile ꝙ papa ignoret factū ꝓpriū. Rñ. ꝙ veritas in ꝯtrariū tollit illā veriſimilitudinē de pſum. c. q: veriſimile non eſt: ⁊ de pſcrip. c. Ueniēs. cū ſi. Si ergo pōt conſtare ꝙ papa reſeruauit ſibi cōtemplatiōe titij. ⁊ poſtea eidē titio ꝯtulit valet collatio. nō facta mētione de reſeruatōe. Jtē ſi papa reſeruauit ſibi ꝓuiſionē beneficij vel bñficio⁊ ſolū in odiuʒ ꝯferētiū forte q: ꝯferebāt bñficia indignis valet collatio fcā p papā nō fcā mētiōe de reſeruatione: q: in vtroqȝ caſu reſeruatiōis cā nō violatur. Jn dubio aūt pſumatur ꝙ ad inſtantiam alicuius reſeruauit ſibi certū beneficium: q: vt plurimū reſeruare ꝯſueuit alicuius ꝯtēplatiōe. Ad ꝓpoſitū rñdeo in caſu pmutatiōis vbi dixi valere collationē: nō obſtāte reſeruatiōe ⁊c. Jn eo caſu valet pmutatio cum effectu. At vbi dixi collationē nō tenere vel nō valere: non valeat pmutatio hincinde facta: ſed firma maneat renūciatio.

Sed qd faciēt pmutare volētes in caſib⁹ in qbus renunciatio tenuit ſed collatio non tenet. Rñ. dicāt ſic pape. Pater ſcē. ex quo renunciatio facta ex cā pmutatiōis tenuit lʒ nō collatio: q: de reſeruatione nō feciſtis mentionē placeat. S. U. ex quo certificatus eſtis de reſeruatione que tunc erat occulta dare nobis licētiā redeūdi ad nr̄a beneficia vel pficiatis pmutationem collationē hincinde faciendo: q: ſcitis pater ſcē ꝙ iſta beneficia reſeruata alijs conferri non poſſunt. Et tunc papa alte⁊ illo⁊ faciet. Et q: veriſimile eſt ꝙ renūciatio non fiebat coram papa niſi ex iuſta cauſa papa bene faciet: ſi pmutationem perficiet niſi cauſa que induxit eum ad reſeruationē ſuadeat ꝯtrariū. puta q: papa intendit de illis bñficijs vel illo⁊ altero prouidere cum vacare ſperet in proximo. Sed pone ꝙ in caſu ſupradicto: vbi renūciatio tenuit: collatio non tenuit. pmutantes credentes permutationem tenere. adminiſtrarēt in beneficijs ſic permutatis. deinde moriūtur ſic pmutantes ⁊ nunc apparet ꝙ collatio nō tenuit. queritur an iſta beneficia vacēt per mortē an per renūciationem. Et videf ꝙ vacent per renunciationē: qa beneficia iam vacabant per renunciationem: ⁊ collatio ⁊ inſtitutio ſequens non facit eos rectores: ⁊ ſic remanſerunt beneficia in eodē ſtatu. i quo erāt per reſignationem. Sed ꝯtrarium vi‑

detur verꝫ.vꝫ ꝙ vacēt per mortē:qꝛ illa renūcia
tio fuit facta ſub ꝯditiōe tacita:vl' expſſa.vel ſal
tem ob cām que nō fuit ſecuta vel impleta. Et ſi
cū ꝑmutatio nō fuerit impleta ante mortē:ꝓ
inde eſt ac ſi nil fuerit factū:⁊ hoc ſentire videt̄
Jo.an.in ꝑdicto.c.j.de re.ꝑmu.ſup glo.j.opi.
obtinuit in rota.addit Lap.hoc verꝫ.ſ.ꝙ vacēt
per mortē qn̄ nō fuerūt in dolo. Naꝫ ſi fuiſſent
in dolo ambo vel alter eoꝝ:vt qꝛ ſciebāt reſer
uationē vel aliud īpedimentū ꝑmutatiōis. tūc
ſecus qꝛ ſic vacaret bn̄ficium doloſi per renūci
ationē:nō per mortē. ¶ Sed pone ꝙ ꝑmutan
tes bn̄ficia fuerūt in culpa:vt qꝛ ſciebāt vel ſcī
re debebāt illa eē reſeruata vel permutationem
non poſſe cōpleri ex aliqua alia cā ſaltē per illū
coram quo fiebat. Et hoc nō obſtāte ſe intruſe
runt in illa bn̄ficia:⁊ mortui ſunt. Querit̄ quō
vacēt. Rn̄. ꝙ nec per mortē nec per renūciatio
nem:ſed per iuris priuationē.vt pꝫ de prebē.c.
Eum qui.li.vj. Adde bm̄ Lapū hec hēre locuꝫ
in bn̄ficijs in qbus hꝫ locum.c.De multa dicta
ergo per renūciationē vacauerūt ſimpliciter:ſi
Sexta. non fuerūt de illis. Lapus. ¶ Sed cū dictū ſit
ſupra ꝙ ſi ꝑmutatio nō tenuit:⁊ culpa non pōt
aſcribi alicui qđ licitū eſt ei qui nō fuit in culpa
ad ſuum bn̄ficiū redire. Mō querit̄ an poſſit ꝓ
pria auctoritate redire:an indigeat noua colla
tione vel inſtitutiōe. Rn̄. Jo.an.in nouell'.di.ꝙ
de equitate illius.c.Si bn̄ficia.de ꝓbē.li.vj.po
teſt redire ad ſuū bn̄ficium auctoritate ꝓpria al
legat.C.de re.ꝑmu.l.cū precibus. Alij aūt ꝯtra
dicūt dicētes.ꝙ.c.ſi bn̄ficia.nō loquit̄ de renun
ciatiōe expreſſa:ſed in priuatiōe iuris que effe
ctum nō habuit ex quo nō tenuit adeptio ſecun
di beneficij:vel fuit ibi diminutio facti ſine ex
preſſa renūciatiōe:que facti diminutio non ha
buit vim tacite renūciationis:exquo nō fuit cū
effectu ſecuta adeptio ſcđi bn̄ficij. Et pro iſto di
cto facit qđ no.in.d.l.cū ꝓcibus. Si ergo in ca
ſu nr̄o per renunciationē amiſit dominiuꝫ: er
go eſt ſibi reſtituendū. Sed iſta reſtitutio nō po
teſt fieri ſine canonica inſtitutiōe.de reg.iuris.
li.vj. Nam ſeipm̄ qs inſtituere nō pōt.de inſti.
c.ſi. Opinio Jo.an.eſt equior quia per eā vita
tur vacatio ⁊ circuitus:⁊ incōmoda bn̄ficioruꝫ
ad hoc cle.audito.de reſcrip.⁊ nō dꝫ grauari
iſte ſumptibus ⁊ laboribus:⁊ qꝛ bona fide ⁊ for
te ꝓpter bn̄ficioꝝ vtilitatē iſte ad ꝑmutationeꝫ
Septima. ꝓcedebat:vn̄ per legē nō dꝫ iſti laqueus inijci.
xxvij.q.j.De viduis. ¶ Querit̄ an ſi vnus ex ꝑ
mutātibus adinuicē bn̄ficia:ſi nō hēat ius ī be
neficio:puta qꝛ eſt illud ſimoniace adeptū: vel
al's non hꝫ titulū:nō tn̄ iſtud bn̄ficiuꝫ ꝑtinet ad
alium nunqd acqrit ius in illo beneficio qđ aſ
ſequit̄ ex cā ꝑmutatiōis. Et dicēdū eſt ꝙ nō du
plici rōne. Prima qꝛ ex hoc ſequeret̄ abſurduꝫ
ſcꝫ ꝙ qs per phas ⁊ nephas acqreret bn̄ficium
⁊ videns ſe nō poſſe tenere illud ſalua ꝯſcia per
mutaret cū hn̄te ius in alio. Scđa qꝛ hic nō cō
trahit̄ ꝑmutatio.qꝛ rem alienā dans nō ꝯhit ꝑ
mutationē.vt notat̄ de excep. Cum venerabilis
in glo.iij. ¶ Item eps̄ qui ꝯfert ⁊ bn̄ficiū in
tendit ſibi hoc ꝯferre loco eius qđ dimittit:ſed
iſte nil dimittit:ex quo ius nō hēbat in illo bn̄fi
cio. Un̄ puto potuiſſet eps̄ huic ſimplr̄ ꝯferre
bn̄ficiū:qꝛ tn̄ nō ꝯtulit ſimpliciter ſed ex cā per
mutatiōis:ille nihil ꝯſequit̄:⁊ hꝫ locū qđ potu
it noluit ⁊c̄. de offi.dele.c.Cū ſuper. Sed quid
erit in caſu iſtoꝝ ſecūde ꝑſone cū hoc fuit pate
factū. Rn̄. ꝙ ille qui ius habebat redibit ad bn̄
ficiū ſuū:qđ ꝑmutauerat cū alio:⁊ ille qui non
habebat ius nō poterit bn̄ficiū retinere qđ aſſe
cutū eſt vt dictū eſt. Nec poterit recuperare an
tiquū:qꝛ nullū ius ibi habebat. ¶ Sed querit̄ octaua.
ꝯtrū ꝑmutatio fieri poſſit cū interuallo tpis ver
bi grā. Ego ⁊ tu habemus bn̄ficia in diuerſis
diocesibus:volumus ea adinuicē ex iuſta cau
ſa ꝑmutare:via expedita eēt ꝙ vnus eps̄ com
mitteret alteri vel ambo vni:⁊ oia fierent in in
ſtanti. Sed pone ꝙ hoc fuit omiſſum:qꝛ vadi
mus ad epm̄ meū:⁊ ei dicimus. Dn̄e epe:ego
⁊ iſte intēdimus bn̄ficia iſta ꝑmutare. Ego ſuꝫ
paratus renūciare bn̄ficio meo ex cā ꝑmutatio
nis fiende:⁊ ꝯferatis bn̄ficiū meum ſibi:poſtea
ibimus ad epm iſtius:⁊ ipſe ſilr̄ faciet mihi de
bn̄ficio iſtius. Et eps̄ dicit ſe eē ꝯtentū:⁊ ſic reci
piet renūciationē meā ex cā permutationis: et
ꝯfert bn̄ficiū meū ſic renūciatū tibi:⁊ te mittit ī
poſſeſſionē. Et tu dicis ꝙ es paratus ſilr̄ facere
de bn̄ficio corā epo tuo. Querit̄ ergo an ſimile
interuallū poſſit interuenire. Rn̄.io.nul.⁊ Jo.
an.ſuadēt ꝙ oia iſta fierent in inſtāti:vt ſcꝫ am
bo ſint pn̄tes qui tunc pro vno reputabunt̄.ex
de ꝓben.c.pro illoꝝ.al's poſſent difficultates et
intricationes inſurgere. Nam eoipſo quo vn⁹
renunciat bn̄ficio ſuo:⁊ ponit aliū in pacificam
poſſeſſionem ſi eſt curatū:videt̄ iam vacare ſe
cundū beneficiū qđ erat ſuū:qđ intendit renū
ciare vt detur alteri per.ca. De multa.de ꝓben.
Econtrario videt̄ qꝛ exquo renūciaui:⁊ tibi col
lata eſt poſſeſſio beneficij mei:nō hoc ſimplr̄ ſꝫ
ex caſu ꝑmutationis fiēde ⁊c̄. ꝓpter hoc ad tol
lenda dubia vtilius eſt oia in inſtanti fieri:facit
ad hoc qđ notat Jo.an.in glo.xxj.q.ij.Si quis
iam. Itē pone ꝙ permutatio eſt cōpleta ex par
te vnius:ſed ex parte alterius cōpleri non pōt.
Uerbi grā. Titius hn̄s eccleſiā parochialē: per
mutauit cuꝫ habēte canonicatū:vel apparet re
ſeruatū. Nunqd titius pōt ad eccleſiaꝫ redire.
Rn̄detur ꝙ ſic.dum tn̄ ꝓbabilis error facti ex
cuſet eum per.c.Si bn̄ficia.de preben.lib.vj.
¶ Utrum habēs duo beneficia poſſit illa per Nona.

mutare cũ vno:vel habẽs duo poſſit illa pmu//tare cum hũe alia duo. Rñ. Jo.an.in.c. Cũ ve/nerabilis de excep.ſup vbo ⁊ eccleſijs. dicit φ ſic in pmo caſu:ſic rõne pprietatis due eccleſie poſſunt pro vna permutari ſicut rõne tituli.al/legat etiã in argumentũ qđ no.de mu.peti.c.ij. ⁊ dicit φ hoc de facto vidit. Sed certe plenius eſt hoc examinãdũ.pone enĩ φ qs habeat duo beneficia curata ex diſpẽſatione vult pmutare cum curato vel ſimplici certe hoc fieri nõ pote/rit:q: diſpẽſatio illius eſt pſonalis ⁊ nõ trãſiret ad illũ cũ quo vult permutare:vt de priuil.Sa/ne.cũ ſi. Nec eps in hoc põt diſpẽſare. Sed di/co φ ſi is qui habet duo curata ex diſpẽſatione vult illa permutare cũ habente vnũ curatũ:vti φ poteſt. Sed caueas q: recipiẽdo aliud cura//tum vacabit etiã id curatũ quod retinet per.c. non poteſt.de pben.li.vj.⁊ in cle. Si plures.e. ti. Sed ſi pmutet vnũ de ſuis curatis cũ ſimpli ci:certe poterit:⁊ etiã poterit retinere illud ſim plex cũ ſuo curato ſaltẽ ex diſpẽſatione epi:qui circa talia poteſt diſpẽſare de elec. Dudu℥.q.ad ſi. Eſt ergo ve℞ in vtroq₃ queſito φ ſiue ex vna parte ſiue ex vtraq₃ beneficia teneãtur ex diſpẽ/ſatione papali.ibi non poteſt pmutatio interue nire:niſi id fiat per papã:reuocãdo etiã diſpen ſationem de pſona ad perſonã. Si vero poteſt talia aperte tenere ex diſpẽſatione epi: fiat per epm ſi voluerit diſpẽſare. Si vero hĩcinde po terat tenere beneficia iure cõi res eſt expedita. Lapus etiam dicit φ op: q̃ habẽs duo curata etiã cũ diſpẽſatione vt aliud poſſit recipere φ ambobus prius renũciet. ¶ Sed q̃rit vlterius an habẽs ſolũ ius ad beneficiũ poſſit ius iſtud pmutare cũ habente beneficiũ:⁊ niqđ duo ha bentes ſolum ius ad rem: poſſint adinuicem permutare dicta ſua iura. Reſpondet Joan. an.eodem titu.cap.j.libro.vj.in nouel.⁊ dicit φ non: quia beneficiorum ad inuicem debet fieri pmutatio qđ hic nõ eſt allegat.ff.eo.ti.l.j.i ſi. ¶ Item q: ceſſat iſtis caſibus ratio decreta/lis queſitu℥.eo.ti.qđ declaro per iſtas apoſtoli/cas. Uſibi debet̃ beneficiũ:⁊ illud expecto. tu vero habes beneficiũ.quomodo mee lr̃e apo//ſtolice poſſunt ad te trãſire cũ ſint pſonales niſi papa mediãte.vt de offi.dele.c.L.⁊.B. ¶ Itẽ executor aplicus datus mihi quõ puidebit tibi cum nõ habeat in mandatis:⁊ ſic excederet for mam mandati. Addit Lapus φ ſi ii ſcẽt cano nici auctoritate apoſtolica.l₃ vltra nume℞ expe ctantes pbendas vacaturas.tñ poſſunt pmuta re canonicatus inter ſe vel cũ alijs etia₃ ad alia beneficia: ⁊ hoc poterũt auctoritate dioceſani. nec erũt poſtea canonici auctoritate apoſtolica: nec habebũt ius ad vacaturas pbẽdas:nec ha/bebũt in eis locũ reuocatoria.de pben. Quoda₃

Decis

li.vj. Secuº eſſet ſi non eſſent canonici:ſed ex//pectarẽt canonicatus ⁊ pbendas vel al's exiſte/rent expectantes.l₃ cũ decreto.tales enim pmu tare non poſſunt quod non habẽt. Sed nunqđ beneficiũ cum hoſpitali vel preſtimonia poteſt pmutari. Rñdet Joan.an.in.vj.⁊ in clemẽ.eo. ti.dicit φ ſic.dũmodo hoſpitale vel preſtimo/nia concedat̃ in beneficiũ clericis:ſecº ſi laicis. Sed pone φ hoſpitale non ſit cõceſſum clerico in beneficium:ſed bono viro cõmiſſum q: cõ/miſſionem non prohibet concilium Uien. Sʒ nunquid talis clericus poteſt permutare cum beneficio. Certe non video φ prohibeat.quia li cet hoſpitale non ſit beneficium.non tamen eſt titulus totaliter prophanus ſed eccleſiaſticus. nec poſſet vẽdi ſine vitio ſimonie.per id quod notatur de ſimo.capitu. Conſulere. Addit La/pus ſuper id quod dictum eſt non video φ pro hibeat cum non permittatur permutatio ſpiri/tualium ⁊ temporalium:ſed beneficiorum ec/cleſiaſticorum inter ſe tantũ.vt.xvj.queſtione. ſeptima. Nemini.⁊ de reru℥ permu.capitulo. Queſitum.⁊ eo.titu.capi.j.li.vj. Et in clemen. eo.ti. Ne conceſſione:vt ſic fiat permutatio de ſpirituali ad ſpirtuale:de beneficio eccleſiaſti/co ad beneficium eccleſiaſticum:⁊ de tempora/li ad temporale tantum:⁊ non de temporali ad ſpirituale:vel de non beneficio ad beneficium. Dico tamen φ de beneficio curato ad non cu//ratum:⁊ econtra poteſt fieri pmutatio. ¶ Sed queritur vtrum habens beneficium in cõmen. dã ſm formã nemo deinceps de elec.li.vj.poſ/ſit pmutare cum beneficiato. Rñ. forte dici poſ ſet φ ſic.cu℥ titulus cõmẽde ſit canonicatº:nec interi₃ vacet eccleſia:vt di.c. Nemo.⁊ forte eo modo duo cõmẽdatarij poterũt ſibi inuicẽ p mutare eccleſias parochiales ſibi cõmẽdatas. ¶ Sed nunquid hñtes bñficia manualia poſ ſint ad inuicẽ pmutare:cum ipſi poſſint pro li bito a ſuis bñficijs remoueri. Rñdet̃ φ ſic. q l₃ ſint reuocabiles.tñ interim ſunt rectores. ⁊ p ipſo℞ reuocationẽ vacant bñficia:vt in cle.j. de ſup.neg.prela.in glo.magna. Et ſi velles te nere φ ſolũ beneficiati ppetui pñt pmutare.ad huc iſti poſſunt permutare: quia poſſunt non reuocari. Et hoc ſufficit.facit quod no.de re// ſcrip.cap ſi.l.i.b.vi. ¶ Sed nũquid habentes beneficia immanualia:ſi illa permutent aucto/ritate pape: poſſint poſtea pro libito ab illis be neficijs reuocari: ſicut prius. Reſpondetur φ ſic:quia papa permutando intendit alteru℥ in locum alterius ſubſtituere.⁊ ideo ſolet appo// ni clauſula in litteris apoſtolicis ⁊ non plus iu ris eis acquiratur permutantibus quam pri// mo eis competeret. ad hoc facit regula. Jo qui in iuo.li.vj. Nec papa intendit conſuetudines

Unde/cima.

religionū ⁊ eccleſiarū tolere: ⁊ iuri ꝑdictarum
derogare: niſi hoc exꝑmat. de ꝯſti. c. j. li. vj. Et
hoc verū niſi qn̄ papa ex certa ſcientia itēdit il/
lū ſuū obediētiariū facere: ⁊ a ꝑtāte ſui ꝓlati au
Duodecima. ferre ⁊ hoc exꝑmit in lr̄is. ¶ Querit̄ an in per
mutatione fieri debeat mentio de alijs bn̄ficijs
que obtinēt ꝑmutantes. R̄n̄. ꝙ ſi ꝑmutatio fiat
auc̄tate dioceſani. nō eſt neceſſe ꝙ fiat mētio.
Nam nec neceſſe eſt qn̄ ipetratio fit ab ordina/
rio ꝙ fiat de hoc mētio. de offi. ordi. c. ij. Sꝫ in
legato ⁊ in papa ꝯtrariū videtur: qꝛ maior ido
neitas ꝑſone requirit̄. Pone. n. ꝙ habens duo
bn̄ficia ſimplicia ꝑmutat vnū ex illis cum cura
to. Certū eſt ꝙ facilius ꝑmitit̄ ꝙ quis habeat
duo bn̄ficia ſimplicia q̃ꝫ vnū ſimplex cum cura
to. Sed certe iſtud nō obſtat: qꝛ lꝫ iſte loco ſim
plicis recipiat curatū: non tn̄ cū ipſo intelligit̄
diſpenſatum vt retineat vtrunqꝫ. de ꝓben. non
pōt. li. vj. Et ad iſtud quod dr̄. ꝙ forte ille nō eſt
idoneus: qꝛ ſuperior non conſentiet ꝑmutatio
ni. Sup̄ hoc quidā diſtinxerūt inter ꝑmutatio/
nē que fit fauore ꝑſonaꝝ: ⁊ illā que fit ob neceſ
ſitatē vl' vtilitatē eccl'iarū: vt i pria debeat fieri
mētio: in ſc'da non. Alij dicūt ꝙ recipiēs pigue
loco tenuis: debet facere mentionem quaſi de
ambitione notetur: ſecus econtra indiſtincte cre
do permutationem factam non habita mentio
ne de alijs bn̄ficijs valere: ⁊ hoc cum non ſit im
petratio nec collatio ſaluo ſimplicit̄ ſtilo curie.
¶ Item ſi duo prelati collegiatarum eccleſia//
rum volunt ꝑmutare an poſſint hoc facere in//
uitis ſuis capitulis ⁊ ꝯuentibus. R̄n̄det̄ ſic: ſi
ꝑmutatio fiat per papā. Nam ex quo papa pōt
prelato inuito eccleſiam auferre: etiā pōt eis in
uitis. ſ. ſubditis euꝫ trāſferre ergo ⁊ ꝑmutare:
⁊ de hoc non eſt dubiū. Itēꝫ de ep̄o qui hēt de
conſuetudine vel ꝑuilegio liberā ordinationē
eccleſiarū: qꝛ in illo caſu non intereſt collegioꝝ
ad permutationē vocari: ex quo ad collationēꝫ
nō vocarent̄. Remanet ergo dubium qn̄ ad ca
pitulū ꝑtinet collatio: ⁊ ad ſuperiorem confir//
matio. Et tunc oēs de hoc tractantes dicūt ꝙ il
li quoꝝ eſt electio collatio ⁊ ꝑſentatio habēt cō/
ſentire. Et ratio eſt. qꝛ nec epiſcop⁹ nec prelatus
poſſunt auferre collationem collegio: ſed ſi per
mutatatio fieret eis inuitis: iam indirecte habe
rent ꝓlatum ſine ſua collatione: ⁊ priuarent̄ po
teſtate eligendi: nec ep̄us pōt auferre ſuis ſub
ditis ius conferendi vl' ꝑſentādi: de exceſ. ꝓla.
c. ij. ⁊ xvj. q. vij. c. decernimus. hoc eſt eniꝫ ꝑui
legiū principis ⁊ pape. vt de reli. do. c. Conſtitu/
tus. ſ. vt poſſit quelibet ſuo iure ꝑuare. Eccleſia
ſticus eni ordo confundit̄ ſi ſua vnicuiqꝫ iuriſ/
ditio non ſuat̄. xj. q. j. c. Peruenit. Sed nūqd
legatus de latere de ꝯſēſu capituloꝝ eccleſiaꝝ
collegiatarū earuꝫ prelatos poſſit permutare.
Fredericus videt̄ ſentire ꝙ ſic: ⁊ ita cōiter obſ
uatur. Sed ꝯtra qꝛ qui non pōt ꝯferre: nō pōt
ꝑmutationē facere. de re. ꝑmu. c. Queſitū. ⁊ eo.
ti. c. j. li. vj. Sed legatus tales eccleſias cōferre
non pōt: nec de ipſaꝝ diſpoſitione ſe intromit
tere. vt de offi. le. c. penul. li. vj. Unde videt̄ eti/
am ſic eſſe ꝓhibitū a diſpoſitione ipſarū: ꝙ etiā
cum conſenſu capituloꝝ ⁊ eorūꝫ quoꝝ intereſt
non poteſt hoc facere ſec⁹ in dioceſano: qui hoc
poteſt de eorum ꝯſenſu ſꝫ Joh. an. ſed archid.
ꝯtra in dicto. c. vnico. Et ſm̄ hoc pōt dioceſan⁹
qd̄ non pōt legatus ad idē. c. ſi. eo. tit̄. li. vj. Di/
cendū videt̄ circa hoc ꝙ in non collegiatis pōt
legatus ꝑmutationē facere ſine alicui⁹ cōſenſu
cuius interſint: niſi eſſent patroni laici. qꝛ tunc
non poſſet plus q̃ꝫ dioceſanus. de offi. le. dile//
ctus. ⁊ de iure pa. cū dilectus. In collegiatis ve
ro non poterit etiā cū ꝯſenſu illorū quorum in
tereſt. Sed dioceſanus i collegiatis ⁊ alijs hoc
poterit cum ꝯſenſu alioꝝ. al's non niſi forte ali/
ud dicat̄ in dioceſano qn̄ illd̄ vult facere nō in
fauorem ꝑſonarū. ſed ꝓpter neceſſitatēꝫ vel vti
litatem eccl'iarū. Et facit qd̄ notat Joh. an. poſt
Hoſtiē. ⁊ poſt. c. ſi. Lapus. Exinde querit̄ an ſuf
ficiat conſenſus maioris partis eoꝝ: quorūꝫ eſt
conſentire in hmōi ꝑmutatione. Et dicendum
ꝙ ſic. qn̄ per neceſſitatem vel vtilitatēꝫ eccleſia
rum fit permutatio. ſecus ſi ꝑmutatio fiat volū
taria per illud qd̄ notat̄ de conſti. c. Cū omnes.
Joh. and. in nouel. cum hmōi concor. ¶ Sꝫ q̄
rit̄ ſi epiſcopus non habeat collationē vel con/ Tredecima.
firmationē in eccleſia ſed capitulūꝫ vel alius ꝓ/
latus. an ep̄us poſſit expedire permutationem
ſine illo. Reſpondetur ꝙ nō. vt no. Jobs and.
eo. titu. c. j. lib. vj. Sed nunquid ille iferior hoc
poteſt ſine epiſcopo. Hoſtien. Joā. an. ⁊ Archi.
eo. titu. c. j. lib. vj. dicunt ꝙ non. quia cum per/
mutatio ſit regulariter prohibita. de preben. c.
maioribus: ⁊ in caſibus inueniatur ep̄is ꝯceſſa
ergo inferiores epiſcopo ſua auctoritate hoc at
tentare non debent. ¶ An inferior ep̄o poſſit
ſibi hoc ius preſcribere puta archidiaconus vl'
abbas in eccleſijs ſibi ſubiectis. Et dicendūꝫ ꝙ
ſic. quia iſte non eſt actus qui ad ordinem perti
neat epiſcopalē. ſed potius ad dignitatē vel iu
riſditionē ⁊ talia bene preſcribūtur per inferio
res epiſcopo. vt de preſcrip. c. Auditis. ⁊ de ex/
ceſ. prela. c. accidentibus. ⁊ eodem modo etiāꝫ
preſcribūt ius vniendi. vt no. Joh. and. de ſta.
relig. c. j. in cle. idem dicendum de illis qui ha
bēt epiſcopalē iuriſditionē vel quaſi in loco. ⁊
maxime de quibuſdam abbatibus qui non di
cuntur eē in aliquo epiſcopatu. vt Fareñ. glu//
baceñ. ad hoc facit de priuil'. Abbas. libro. vj.
¶ Itē ſi ſūme ſit vtilis ꝑmutatio: ⁊ illi quoꝝ in
tereſt nolūt ꝯſentire an ep̄s cū ꝯſenſu capl'i poſ

ſit ꝑmutationē inuitis illis facere ⁊ videt̄ ꝙ ſic: q2 epūs cum caplo ſuo pōt maioꝛa facere.ſ.vni re ⁊ diuidere eccleſias ⁊ ꝑpetuā ſubiectionem vni facere eccleſie ⁊ alteri dare.de exceſ.p̄la. ſicut.⁊ de rebus eccle.nō alie.c.j.in cle.⁊ eo.ti. c.j.li.vj.Credo tū ↄtrariū.ſ.ꝙ non poſſit. Jura aūt allegata vēdicāt ſibi locū caſibus ſuis. Itē nō eſt ꝓpꝛie alienatio ſi de vna eccleſia ad aliaꝫ trāſferat̄.de his que fi.a p̄la.Cum aplica. ſicut nō eſt in caſu noſtro. Itē aliter pōt ↄſuli vtilitati eccleſiarū q̄ꝫ cū ꝑiudicio iuris eligentiū.puta ꝙ inutiles renūciēt ⁊ alij eligant̄: ⁊ ſufficit ꝙ eligat̄ bonus:licꝫ melioꝛes inueniant̄:de elec. Cuꝫ nobis. Sed nūquid aliqui inuiti cogi pūt ad ꝑmutandū. Et videt̄ ꝙ nō:q2 nemo inuitus cogit̄ accipe bn̄ficiū vel dignitatē eccleſiaſticā: lꝫ illud ſit in honoꝛibus ſclaribus. vt no. Innocē.de his que fi.a ma.pte ca.c.j. Et hoc pōt ꝓbari iure:de elec.c.Q̄ſicut:⁊ in ca. Si cōpꝛomiſſarius.e.ti.li.vj.Sed in ꝑmutatiōe accipit̄ bn̄ficiū de nouo ⁊ dimittit̄ antiquū:ergo inuitus nō cogit̄ accipe ad idē.lxxiiij.diſ.geſta.Sꝫ ↄtra:q2 inuitus quis cogit̄ accipe oꝛdines: vt de eta.⁊ quali.c.Queris.⁊.vij.q.j.Scias.melius de re.ꝑmu.c.Queſitū.dicit̄ dari ptās epo trāſferēdi ꝑſonas de loco ad locū:ſi ei videt̄ expedire:vbi Hoſti.ꝙ illa ꝑmutatio eſt ↄdēnabilis: ⁊ eā inuiti cōpellunt̄: ⁊ ad hoc facit diſt.xl. Ante oia.⁊.xxiij.q.iiij. Diſplicet.⁊ .viij.q.j. In ſcripturis.⁊ qͦ ibi no. Hoc etiā videt̄ inuenire Inno.⁊ Hoſt.de renū.c.Niſi.Ubi dr̄ ꝙ ſi ꝑiculū deſtructionis eccleſie ⁊ magnū ſcandaluꝫ imminet:niſi p̄latus cedat cogit̄ cedere.dum tū bonū cambiū alteri⁹ p̄laturę vel dignitatis aſſignet̄.allegat de reg.iur. Licet.⁊.vij.q.j.Mutationes. Et ſic dicūt poſſe intelligi illud de re. ꝑmu.Queſitū. Sup hoc dicit Jo.vij.q.j.remoto. ꝙ nō pōt cogi quis ꝑ epūm trāſire ad maioꝛē locū:q2 nemo cogit̄ cedere inuitus. Bar. ſibi ↄtra ꝙ pōt.q2 maioꝛa pōt.allegat de exceſ. ſicut P̄m. placet opi. Jo.dicēs:ꝙ ad equale beneficiū trāſire pōt inuitus:non aūt ad maius. Dn̄s Gu do in quadā ſua diſputatione dicit ꝙ nō credit ꝙ epūs poſſit cogere clericū ad renunciāduꝫ ſuo bn̄ficio vt vilius recipiat. Archid. aūt de reſcrip.c.Si pp.in ℣.Uocabūt.li.vj.innuit ꝙ quedā ꝑmutatio eſt volūtaria: quedam neceſſaria que fit ſupioꝛis officio quaſi fiat iſta ſcd̄a inuitis bn̄ficiatis.idē videt̄ notare Joan. an.in.c.Si pp.Satis ſuſtineri pōt ꝙ ſi nec datione coadiutoꝛis:nec alio modo pōt ↄſuli vtilitati eccleſie ꝙ inuitus poſſit trāſferri.ita ꝙ ſiat ei bona cōpēſatio de aliquo bn̄ficio:vt ſic publica vtilitas pꝛeferat̄ puate:vt de maio.⁊ obe. c.Cuꝫ inferioꝛ. Nec mirū cuꝫ ipſe bn̄ficiat⁹ nō ſit dn̄s:ſed quidā diſpēſatoꝛ ⁊ ꝓcuratoꝛ.de dona.c.ij. Epūs do eſt ꝑoꝛdinatoꝛ in cūctis.xcv.di. c.Perlectis.⁊ cura totius dioceſis ad euꝫ ptinet.xj.q.j.ꝑ totuꝫ. Hinc eſt ꝙ ſit vnio nō diminutio.de re.eccle.nō alie.clemē.vnica. Et ſiue ſiat ꝑmutatio ſiue trāſlatio fiat cuꝫ ↄſenſu capli ſui.quēadmodū hoc ſeruari dꝫ in collatione et inſtitutiōe.de his que fiūt a p̄la.ſine ↄſen.ca.c. Nouit ⁊ hoc niſi hec vt ſolus faceret ꝑſcripſiſſet.eo.ti. Ea noſcit̄.⁊.c.iij.de ↄſue.li.vj. Intelligendo tū hoc non pꝛeciſe.ſed vt de nolente fiat volens per fructū ſubtractionē: ⁊ finalr̄ per priuationem.vt in.c.Queſitū eo.ti. ❡ An vero vicarius vel officialis epi qui alr̄ pōt inſtituere ⁊ ↄfirmare. vt notat̄ de of.vica.c.ſi.li.vj.ſed non ↄferre.vt no.poteſt ꝑmutare duos p̄latos.quorum electionē ſi de nouo eſſent electi poſſint ↄfirmare.Dicendum ꝙ nō duplici rōne ſm̄ opinionem Inno.⁊ q2 ↄferre non pōt.⁊ in renūciatione cū ꝑmutatio fit dꝫ interuenire renūciatio ⁊ colla.de re.permu.in clemen.j.Sed cū dictū ſit ꝙ in ꝑmutatione dꝫ interuenire renūciatio ⁊ collatio. ❡ Querit̄ ſi ſufficiat ꝑmutāb⁹ ꝑmutare volentib⁹ ⁊ petētibus renūciationem admitti ⁊ collatiōe hincinde fieri dicant placet nobis ⁊ ꝑmutetis vos. Et videt̄ ꝙ ſic quaſi bꝛeuiloquio videant̄ renunciaſſe ⁊ epūs acceptaſſe.ff.de vul. ⁊ pu.l.nam hoc iure. Unde dicit Inno.ꝙ ꝑmutantes hn̄t ius in beneficijs ꝑmutatis ſtatim cū ſuperioꝛ interponit ſuam auctēm. Optime facit qͦ notat Hoſt.⁊ Jo.an.poſt ipm̄.de his que fiunt a maioꝛi parte ca.Ex oꝛe.vbi dicit.ꝙ ſi epūs ↄfert beneficiū de voluntate beneficiati: valet collatio:q2 ille videt̄ renūciaſſe ⁊ epūs acceptaſſe.De ſubtilitate iuris poſſet ſuſtineri.hec opi. tū tutius eſt vt conſulit ipſe Hoſt.ꝙ fiat renūciatio expꝛeſſa ⁊ collatio.⁊ ſic ſeruat ↄſuetudo.⁊ in clemen.j.de re.ꝑmuta. ❡ Sed nunqd in ꝑbendis permutatis hꝫ locū optio de qua loquit̄.c. ſi.de ↄſue.li.vj. Et videt̄ ꝙ ſic:quia in permutatione interuenit renūciatio tacita.vt dictum eſt ergo ⁊ locū hꝫ etiā optio.q2 ſupioꝛ etiā papa q ꝑmutationē facit vel fieri mādat nō videt̄ velle iſtam ↄſuetudinē tollere:vel pꝛeiudicare rōnabilibus ſtatutis vel ↄſuetudinibus eccleſiarum.vt de ↄſti.c.j.li.vj.Ergo nec per collatiōeꝫ que in ipſa permutatiōe interuenit:dꝫ pꝛeiudicari dicte ↄſuetudini. Item permutantes ſciuerunt:vel ſcire debuerūt dictā ↄſuetudinē eccleſie.⁊ ſic non poſſunt ignoꝛātiā allegare. nec dꝫ impugnare qͦ defendere tenet̄ .de natis ex libero.ven.c.j. In ↄtrariū videt̄ ꝙ non habeat locum.per.c.j.de re.permu.li.vj.⁊.e.ti.clemen.j. Dominus Guido concoꝛdat diſputans hanc q̄ſtionem dixit.ꝙ de rigoꝛe iuris habeat locū optio. Paulus vero tenet ↄtrarium . Joan.an.in. c.ſi.de ↄſue.in nouel.lib.vj.non eligit alteram

Deci⸗ quarta

decima quinta

Decima ſexta

parum:sed dimitit quasi dubiū.Sed ego sem
per tenui ⁊ teneo q̄ nō hēat locū hec optio: q: i
tentio fuit ꝯcilij Uien. q̄ bñficia ex cā permuta
tionis resignata:nedū non ꝯferantur alijs: sed
etiam q̄ ꝯferant ipsis qui ex ipa cā resignaue//
runt. Omnis ergo modus ⁊ via per quā pmu
tiones frustrant suo voto in ppetuū.vel ad tps
in toto vel in parte phibent.als illuderet ei cō
tra mentē ⁊ vba ꝯcilij:⁊ facit qd ibi notat Joā.
Decia septia in glo.penul. ¶ Querit exinde ifra q̄tū tēpus
supior:in cuius manibus bñficia sunt resigna/
ta teneat illa ꝯferre. Sup hoc dicit Paulus in
pealle.cle.vnica.q̄ circa hoc nō est tps pfixū
a iure:sed cōpellit per supiorē ꝯferre si sit negli
gens.arg.de iurepa.nullus. Idem dicit Pau.
in cle.de relig.do.q̄ nō est tps prefixum a iure
infra qd cōmutant hospitalia:⁊ idē in electori
bus impatoris.vt no.Jo.an.post Host. Et in h̄
tenendū est.sc3 q̄ nō est tps ex pssum a iure:in
fra qd cōmutant hospitalia:⁊ iō cōpellet per su
periorē. Et si monitus nō expediat infra termi/
num cōpetentē sibi assignatū:hoc faciat superi
Decia octaua or ad hoc.de offi.ordi.c. Irrefragabili. ¶ Ite3
querit an pmutatio facta per epm cōtēptis his
quoꝝ interest.puta collatoribus vl' patronis sit
nulla ipo iure vel annullāda. Rñsio. Pau. i cle.
j.eo.tit.dicit q̄ ꝯsensus hoꝝ pōt iteruenire an/
te ⁊ postea.exquo dat intelligi q̄ nō sit nulla s3
annullanda. Nam si fuisset nulla: nō potuisset
ratificari per ꝯsensum supuenientē.de elec.ca.
auditis.cū si.⁊ q̄ sit annllāda per sniam videt
per.c.q̄ sicut.de elec. Sed ꝯtra de his que fiūt
a pla.c.j.⁊.xij.q.ij.sine exceptōe.⁊.xvj.q.vij.de
cernimus. Qd eni in pñtia aliquoꝝ necesse est
fieri si illud nō fiat:nō valet qd agitur.vt no.de
of.dele.c.cām mrimonij. Placet mihi q̄ sit an/
nullāda nō oino nulla per pdicta iura. Et rō q̄
sit ānullāda est:q: iste actus pmutandi seu au//
torizādi principalr ab epo depēdet:q̄uis col/
latio ad eū nō ptineat:l3 male faciat ꝯtēnere il/
los. Nec obstant iura que dicūt collationē nul/
lam fore:q: loquūtur in eo casu in quo eps h3
regrī:⁊ in quo eps nō h3 collationē:sed in per/
mutatiōe secus. Nec obstat.ca.sine exceptione
q: pōt dici q̄ ibi sit casus specialis ad hoc vt bo
na ecclie melius buent:vel bm Host.nō est nul/
la sed annullāda. Lapus tñ videt tenē ꝯriū sc3
Decia nona q̄ sit nulla. ¶ Sed qrit infra q̄tum tps possit
hi qui sunt ꝯtēpti in pmutatiōe agē de ꝯtēptu.
Et idē pōt queri de eo qui fuit ꝯtēptus in col//
latiōe. Dicendū q̄ si pmo tacite vel expsse ꝯsen
serunt nō audient.de hisque fi. ma.pte ca. Ex
ore.als audietur infra sex mēses a tpe scie com
putandos.bm Host.allegat de ꝯces.pbē q: ad
Uigesi ma. uersitatis. ¶ Deinde qritur an in permutatio/
ne beneficioꝝ quoꝝ collatio ⁊ institutio perti/
net ad inferiores epo renūciatio eoꝝ ⁊ collatio
⁊ institutio ptinet ad inferiores epo.renūciatio
eoꝝ ⁊ collatio d3 fieri in manibus epi:ad quos
ptinet collatio:⁊ sola auctorizatio pmutādi spe
ctet ad epm. Rñ. Jo.an.⁊ Pau.in cle.j.eo.tit.⁊
dicūt q̄ eps totū expediet:ꝯsentientibꝰ tñ his
quoꝝ interest:⁊ hoc videt pbari per.c.quesitū
in fi.c.ti. Et ex hoc seqtur hoc nouū ⁊ mirabile
q̄ ecclia ꝯsueta reformari per viā electiōis ⁊ cō
firmatiōis vel per viā pñtatiōis ⁊ instōnis nūc
reformabit per viā collatiōis:per epm qui als
nō habebat ꝯfirmare vel instituere.sed certe ex
hoc nullū incōueniēs sequit.exquo ille assenti/
at cuius interest. Et sile qd no. Host.in sum.de iu
repa.vbi dicit q̄ patronus pōt recipē ecclīā va
cātem ab epo:l3 ad illū nō ptineat collatio illa
sed institutio. Et illud qd no. Jo.an.in.c.per no/
stras.de iurepa.post eū. Sed nūquid cum sint
due ecclie vnite mēse cuiusdā monasterij:si illa
rum rectores volūt eas pmutare an possint:et
maxime monasterio nō ꝯsentiēte. Et est dicēdū
q̄ nō.q: cū ille ecclie sint facte de mēsa ⁊ ad mo
dum vacare non possunt.de exces.prela.c.j.er/
go nō pōt iteruenire pmutatio cū in ea fiat be/
neficioꝝ vacantiū collatio:⁊ ex ꝯtrario sequere
tur absurdu3.q: si isti possunt pmutare ergo ⁊
alij:⁊ sic deinceps. Et sic vnio nō hēret deside//
ratum effectū:⁊ nō subijceret mēse monasterij:
cuius tenuitas fuit cā vniois:⁊ idē dicēdum
est de beneficio extincto. De hoc vltimo no. Jo
an.an.c.ti.c.ij.lib.vj.in nouel. ¶ Querit insu
per si numerus canonicoꝝ:qui erat trigenariꝰ Uigesi
est restrictus ad duodenariū.⁊ hec restrictio fa ma.j.
cta est legitime ⁊ iurata:⁊ ordinatū est in illa q̄
cedētibus vel decedentibus canonicis:nullus
substituat:donec sit deuentū ad numeꝝ duode
nariū. Nō aliqs de numero isto excessiuo vult
pmutare auctoritate legati:nūqd pōt. Rñ.cre/
do q̄ sic.dum tñ ex causa legitima velit pmuta
re.arg.eoꝝ que notantur vt iste pen.c.ecclesia.
Item per hoc derogat statuto ⁊ mens d3 inspi/
ci.de elec.c. Si postq̄ li.vj. Jo.an.tenet ꝯtrariū
Sed retēto eodē themate:si pmutatio fiat pmu
tatio fiat per illos qui fecerūt statutū an valeat
pmutatio q̄si per actū ꝯriū videant resuscitas//
se numeꝝ antiquū.de ꝯsti.c.cū accessissent.i fi.
Rñ. Sol.huiꝰ qōnis dependet ab illa qōne: an
teneat receptio canonici ꝯtra numeꝝ iuratum.
Et archi.dicit q̄ nō.vt no.de pben. Si istud.et
Jo.an.dicit q̄ sunt plures.sed receptio tenet q̄si
recipiēdo capitulariter:tacite reuocēt statutu3:
⁊ sublato statuto iuramentū nō ligat. Sed obi/
icit ꝯtra dictū Pauli:q: cū istud statutū nō po//
tuerit vires hēre nisi auctorizāte epo de ꝯsue.c.
penul.quo poterūt canonici per actū ecōtrariū
reuocare statutū:q: nō possunt expresse vñ vide

tur equioꝛ arcbi. Et gcqd ſit ɔtra licitū iuramē,
tum ille nullū de pſcrip.c.ſi diligēti. Et ſic i hoc
non videt pmutatio nō valere. De hoc no. Jo.
an. de re.pmu.in nouel. Sed ſi volumus recē/
ptionē canonici valere ɔtra iuramētū: vt dica/
tur oꝛdinatio tacite fuiſſe ſublata: ex hoc ꝙ per
mutationi ɔſenſerūt qui pmutationem fecerūt
tunc dicamus pmutationē valere q̃ſi pmutatio
furis: ⁊ numerus trigenarius ſit per actū ɔtra/
rium reſtitutus: vt in.c.cū acceſſiſſent.de ɔſti.
Uigeſi ma.q. ¶ Querit an etiā capl'm ſede vacāte poſſit re/
cipere reſignationē beneficioꝝ ad ſolam epiſco
pi collationē ptinētiu ex cauſa pmutationis fa/
ciende. Et videt ꝙ nō: q: cū non poſſit talia be/
neficia ɔferre ſic nec permutationez perficere.
vt notat Joan.an.eo.ti.c.j.in cle. Sed ɔtrariuz
videtur verꝫ. Unde ⁊ capitulus tanq̃ vices ge/
rens epi: poteſt priuare beneficiatos: ⁊ per ɔſe
quens beneficioꝝ reſignationē recipere. Epus
vero ſucceſſoꝛ perficiet permutationē: quaz ex
cauſa licita capitulū tanq̃ vices gerens inchoa
uit. Ad hoc facit qḋ per Jnno. ⁊ per compoſtel.
no. de reſcrip.ca.eam te. Aut recurret ad ſupe/
rioꝛē epi. Caueant tñ ſibi pmutātes ne ante col
lationē ſibi factā adimpleāt ne penā incurrāt.
arg. de elec. qualiter. ¶ Sed nunqd duo volē/
tes permutare poſſint vnū ſolū pcuratoꝛez cō/
ſtituere ad ſua bñficia pmutanda. Rñ. credo ꝙ
poſſint ⁊ ſic practicabit. Dicet pcuratoꝛ. Domi
ne epiſcope ego vt pcuratoꝛ merlini renuncio
talem eccleſiā ſuā in manibus vr̃is ex cauſa per
mutationis fiende cū Timotheo de tali eccleſia
ſua. Et ego vt procuratoꝛ thimothei: renuncio
talem eccleſiā ſuā ex cauſa pmutationis fiende
in Merlino de tali ſua eccleſia. Quibꝰ reſigna
tionibus receptis epus ɔfert eidē pcuratori vnā
eccleſiā pro tali ⁊ aliā pro recipienti. Et etiaz ſi/
ne procuratoꝛe recipiente valeret collatio de p̃/
Uigeſi ma.iij. ben.in.c. Si tibi abſenti. ¶ Sed pone ꝙ qdaz
tractātes de permutatione ſuoꝝ beneficiorum
quam ſibi vtilē foꝛe credebant: pmiſerunt ſibi
inuicē fidedata pcurare pmutationem dictoꝝ
ſuo: ū beneficioꝝ pfici ab illis quoꝝ intereſt:
⁊ qui auctoꝛizare poſſunt. Alterū vero huius p
miſſionis penitet ⁊ nō vult reſignare. Querit
an inſtante altero poſſit ille ad permutationez
cogi: videt ꝙ non: q: in talibus debet ceſſare
omnis pactio ⁊ conuentio: vt de pac.c.ſi.⁊.j.q.
ij.q̃ pio. Sed ɔtra. q: non ſimpliciter conuene
runt: ſed pmiſerunt dare operam vt pmutatio
fieret per eos qui eā facere poterāt: qḋ nō vide
tur de reſti.ſpo.c. Olim. Jtem fideidatio ⁊ iu/
ramentuz equipollent: vt de his que fiunt me.
ve.cau.c.ad aures. Jtem iſta ſunt ſeruāda que
ſine interitu ſalutis eterne ſeruari pñt. vt.in.c.
ſi vero.de iureiur. Rñ. videt dicendum ꝙ ille
qui inſtaret permutationē fieri vel perfici non
poteſt petere iure actionis illum cōpelli ad per
mutationē qui eſt penitens. Nam etſi ambo in
ſtarent pro pmutatione facienda: non cogeret
ſuperioꝛ eam facere: ſed totū pēdet ex arbitrio
ſuo.eo.ti.c.queſitū. Sed malefaceret ſuperioꝛ
permutationi eoꝝ nō ɔſentiens: ſi ſit expediēs
⁊ neceſſaria eccleſijs. de iurepa.c nullus. Sed
ſuperioꝛ pōt illum cōpellere. vt de nolente fiat
volens. Nam ipſe ɔtradicere nō pōt ex quo p̃/
miſit fidedata. ſcꝫ ad dandū operā pmutatiōi.
ar. de ſpō.c.requiſiuit. Nec obſtāt iura que phi/
bēt pactionē que loquunt de pactiōe illicita. al
legat hmōi lapus hic. facit qḋ nota. de re.pmu
ta.cle.j. Jura eni que phibēt pmutationē p̃ue/
niente ex pactione partiuꝫ ſine auctē ſupioris.
iſtud nō phibēt qn ſupioꝛ poſſit ipm cōpellere
ad pmutandū. ¶ Sed pone ꝙ vnus ex pmutā Uigeſi
tibus eſt grauatus debitis noīe eccl'ie. ⁊ tale de ma.iiij
bitum quoad abſoluēdū ecclia eſt efficaciter ob
ligata. vult ꝙ ille cū quo dꝫ pmutare pmittat ꝙ
ſi ɔtingit pmutationē perfici ſoluet debita pre
dicta foꝛte debitores ɔſanguinei: ⁊ non vult ꝙ
patiantur ɔtradictionē ex debitis illis. ¶ Que
ritur an talis pmiſſio poſſit iure fieri. Et videt
ꝙ ſic ⁊ ſine pmiſſione. ad hoc tenet. ſ. ſoluere de
bita eccl'ie: ⁊ qḋ ſubintelligit videt poſſe dedu
ci in pactū. Ad hoc facit qḋ no. de pben. ſigni
ficatū. ⁊ de elec.c. ſignificaſti. cū ſi. Jtem hic nul/
la cupiditas ex pte accipiētis pmiſſum cuꝫ nil
applicet. Et nil depit pmittēn: q: ecclia obliga/
ta eſt alās ſufficiēs ad ſoluēdum: ⁊ ſic de ſuo nil
ſoluet. Sꝫ ɔtra q: po altera aliter nō renūciaret
niſi iſte hoc ei pmitteret. Renūciatio aūt dꝫ eē
pura nulla pactiōe pcedēte. de pac.c.ſi. Sꝫ poſ
ſet videri ꝙ itelligit de pactiōe illicita. Dicēdū
eſt ꝙ qcquid ſit ɔſulendū eſt abſtineri ne fraus
cōmittat: q: abſtinendū eſt etiā a re licita qñ hꝫ
ſpēm mali: vt de ſimo. audiuimꝰ. et.j.q.j. emē/
dari. ¶ Querit demuz an ſola inequalitas be/ Uigeſi
neficioꝝ rōne redditituū ſiue onerū incūbentiuz ma.v.
beneficio ⁊ alteri reddat pmutationē nullā q̃ſi
fraude pbata. Rñ. credo ꝙ non: ⁊ ſp fui in hac
opinione. nō tñ nego quin ſit aliqualis pſum/
ptio fraudis: q: non eſt preſumendū ꝙ aliquis
velit deſcēdere: vel res ſuas iactare. de renun.
ſup hoc: ſed nō eſt inſufficiens pbatio. Et in hoc
ſumme placet qḋ no. io. mo. ⁊ Jo.an.e.ti.c.j.li.
vj. Ubi habetur etiā ꝙ nō eſt permutatio: ſi re/
nuncio beneficio meo vt habeas illud ⁊ tuum
detur nepoti meo. ¶ Utrum epiſcopus etiam Uigeſi
de conſenſu capituli ſui eccleſiā eximēdo vel al ma.vj.
teri ɔcedendo puta abbati vel decano pro ſua
dignitate recipienti poſſit dato ꝙ velit ⁊ hoc
exprimat in ea iuriſditionem epalem a ſe in to/
tum abdicare excutere vel mouere. De conu

miſſione. n. per viã allegationis nõ dubitaf in q̃ ſp remanet idẽ ius penes ipz: ⁊ maius p̱ ius reuocandi ⁊ reſumendi. de p̃ben. duduz. li. vi. xvj. q. ij. Viſi. in glo. plena. Jo. an. mouet hanc q̃ſtionẽ. extra de cen. in nouel. ⁊ dicit ꝙ glo. ſuper dicto. c. de dona. paſtoral'. in glo. penul. apſe innuit ꝙ non põt quo minus retineat hec q̃tuor. ſ. viſitationem: ꝓcurationẽ: ꝑpter viſitationem correctionẽ ⁊ cathedraticũ idẽ Hoſt. in ſumma. Sed ad predicta q̃ttuor poſſunt addi alia q̃ttuor. ſ. de reuerentia. vt no. Hoſti. ⁊ facit quod no. de trãſac. Preterea. Scd̃z de charitatiuo ſubſidio. vt dixi in tex. poſt Hoſt. Tertiuz ſm eum de auctorizabili inſtitutiõe. vt dixi in c. paſtoralis. Quartuz de his que ſunt ordinis ep̃alis. vt no. xvj. q. ij. in ſumma. Et ſcripſi poſt Inno. de p̃ben. c. de monachis. Rõnes gloſaꝝ ⁊ que eas coadiuuant inter predicta ſunt. Ep̃s non poteſt alium ordinarium facere in dioceſi ſua. ſed ſic transferendo ille in quem fieret talis tranſlatio haberet ordinariam ep̃alem: ergo ⁊c̃. De primo dixi. xj. q. j. experientie. ⁊ extra ne prela. vi. ſuas. c. ij. in glo. ij. Item iuriſditio ep̃alis eſt iuris publici. diſ. j. ius publicũ. Et ea que ſunt iuris publici nõ remittunf. ff. de pac. l. ius publicuz. ⁊ no. de ſo. cõpe. c. ſi diligenti. in p̃n. Item in conſecratiõe ep̃s ſe obligat ex toto ad curam alarum ⁊ eccleſiarũ vt de renũ. c. Niſi. §. verũ ⁊ patet. j. Ti. iiij. Illud autẽ votuz ſic inheret oſſibus eius. ꝙ illud excutere non poteſt extra de ſta. mo. Cũ ad monaſterium. Hinc eſt ꝙ zelo ſpũs ad religionẽ trãſiens: nõ renũciat ſine licentia pape. de regularibus. ca. Licet. Itẽ ſubditus ep̃i non poteſt a ſe reycere iuriſditionem eius. vt de ſo. compe. ca. ſi diligenti. ergo nec ep̃us iuriſditionem quam habet in ſubditum facit. C. de pa. po. l. abdicato. Item epiſcopus non poteſt facere exceptionem in preiudiciuz inferioris. puta archidiaconi. de exceſſ. p̃la. c. ij. ergo multo minus in p̃iudiciuz paris. vt ſucceſſoris. ex̃ de ele. Innotuit. nec nuruz qꝛ ep̃s non põt facere alienatiões: niſi vt meliora proſpiciat. vt. xij. q. ij. non liceat. ergo nec hoc fieri põt. Et q̃uis ad partẽ contrariam arguaf per. c. Cõſtitutus. de religi. do. ibi tñ rñdef i gl'. ⁊ ad alias obiectiones que fieri poſſent. Rñdet Joh. an. hic ⁊ poſtea ꝯcludit. Ex predictis collige tres modos quib⁹ ꝓcedit plena abdicatio. Primo qñ interuenit papalis confirmatio ex certa ſcientia. vt in dicto. c. Conſtitutus. Scd̃o qñ ſic iudicatũ eſt nec appellatũ. vt in. c. cum inter vos. nec reſtitutio petita. de reſt. in integ. c. j. li. vj. Tertio qñ ſic preſcriptũ eſſet: alterius tñ noie. vt dixi poſt Hoſt. ſup ea. gl'. allegata. al's teneo me cuz glo. ⁊ his que addidi ad dictã glo. ſ. ꝙ mõ tenent plene renunciatio remiſſio vel exẽptio q̃ad caſus quos in p̃n. dixi. Tñ hoc puto ꝙ vbi p ep̃m cũ ꝯſenſu capituli ex cauſa etiã p̃dicti caſus excepti ꝯcederenf. excepto cathedratico reuerẽtia ⁊ charitatiuo ſubſidio valeret cõceſſio: nedũ pſonalis de qua dictuz eſt in p̃ncipio. ſed etiã realis competẽs dignitati. ita tñ ꝙ p id non fiat abdicatio: ſed quedã vicarie cõmiſſio licz ꝑpetua: ⁊ facit qd̃ notatur in. d. c. Conſtitutus. p Inno. Vñ ſingulos caſus reſumẽdo dico ꝙ ſi viſitationẽ, ꝓcurationẽ ⁊ correctionem abbatie vel alteri⁹ dignitatis ꝯceſſerit abbas vel ei⁹ vicarius faciet p̃dicta. ſed p hoc non erunt abdicata ab ep̃o qui poterit ſaltẽ negligẽte abbate viſitare. Sz dico de inſtitutiõe. ꝙ lz illã faciet abbas tñ ⁊ illã facere poſſet ep̃s per querelã: vel p appellationẽ aditus: ⁊ ſic nõ erit abdicata vel excuſata. De cathedratico vero dicit archid. c. j. de preben. li. vj. ꝙ licet gñalis remiſſio non extẽdaf ad id poſſit. tñ ſpecialiter remitti. Jo. ã. andr. in glo. xvj. q. vij. Quicunq̃. Ꝯrũ tenet dicens p nõ lz in eius q̃titate currat preſcriptio. non tñ in toto cũ non poſſit remitti. De reuerẽtia ⁊ charitatiuo ſubſidio ſatis placet qd̃ dictũ eſt illas. ſ. non poſſe remitti. De inſtitutione auctorizabili. lz Hoſti. tenet illã non poſſe p̃ſcribi in p̃dicto. c. cuz ſatis. de offi. arch. Contrariũ tñ ſeruari videmus. Et tamen dato ꝙ id verũ eſſet. non tñ ſequif quin poſſet remitti per modũ p̃dictũ. vt alius vice ep̃i auctorizet. non tñ ꝑpter hoc dicef abdicata cũ epiſcopo petenti fidẽ fieri oporteat: facit qd̃ notaf de re. iu. c. j. li. vj. De receptione eorũ que ſunt ep̃alis ordinis idẽ dico ꝙ. ſ. valeat lnis cũ conſenſu capli ex cauſa dante prelato vt clerici vel monachi ſui poſſint illa recip̱e a quo voluerit ep̃o nec p hoc dñr abdicata cuz illa ſit accumulatio tm̃. Conſtat enĩ ꝙ ipſe ep̃s concedẽs ſine alterius licẽtia vel dimiſſorijs illo ſuo iure poterit ordiare vel alia ep̃alia cõferre. hec Jo. an. vbi. ſ. Dicit Hoſti. ꝙ ip̃m ius viſitãdi ⁊ ꝓcurãdi nulla conſuetudine contraria tolli poteſt. qꝛ talia nec remitti poſſunt nec preſcribi. Quod videtur intelligendum q̃tum ad hoc ꝙ non viſitetur ab aliquo ſed bene poteſt preſcribi ꝙ non viſitetur ab ordinario: ſed ab alio.

Titulus. xvi. De ſtatu religioſorum.

¶ De eſſentialibus religionis. ſcz paupertate: caſtitate: ⁊ obedientia: ⁊ ceremonialibus ⁊ tranſgreſſionibus. ⁊ varijs regulis ⁊ conſtitutionibus eorum. Capl'm. j.

REligioſitas cuſtodiet ⁊ iuſtificabit cor. Eccĩ. j. Status religionis denominaf virtute a quadam morali que dicif religio. cuius

officiū ſeu actus eſt exhibere debitū cultū ⁊ ce/
remoniā aliqua offerēdo vel faciēdo ad dei ho
ſe.ſe.q. norē vt ſacrificia:oblatōes:iclinatōes ⁊ hmōi.
lxxxj.ar Et no.ſm Jo.an.ſup rub.de regularibus:ꝙ re
ticu.ij. ligio ſumit quadruplr. Uno mō ſolum pro de/
bito cultu veri dei quoad fidē:⁊ ſic cōprehēdit
totā xp̄ianitatem que exhibet cultum vero deo
Jac.j.c.Siquis putat ſe religioſum eſſe ⁊c̄. Et
hinc dr̄ religio xp̄iana. De qua acceptiōe habe/
tur di.xcviij.c.j.⁊ extra de diuor.c.gaudemus.
⁊ extra de ſum.tri.circa princ. Scd̄o ſumit reli/
gio pro cultu veri dei:nō ſolū per fidē ſed etiaz
per bona opa. Et ſic ſumit Act.ij. Erāt hieroſo/
lymis viri religioſi ex omni natione que ſub ce
lo eſt ⁊c̄. Et ſic religio cōprehēdit vniuerſitatez
bonoꝝ xp̄ianorūz. Et de hoc.xvj.q.j.iuxta.⁊ de
cōſti.c.eccl'ia. Tertio ſumit pro ſtatu clericali:qꝛ
ſunt magis dediti cultui diuino:⁊ de hac acce/
ptatione habet.j.q.ij. Saluator.⁊.xij.q.j.ca.j.
Et in auc̄.de ſanc.epi.§.damus. Quarto ſumit
ſtrictiſſime pro ſtatu illo qui per emiſſionē pro
feſſionis ſubijcit ſe p̄lati imperio totū ſe dedicās
deo.ex̄ de vo.c.ex multa. Et ſm hāc acceptionē
vltimā hic tractat de religione de qua pōt itel/
ſe.ſe.q. ligi dicta auctoritas. Et deriuatur religio a reli
lxxxj.ar gādo:qꝛ vltra cōe ligamē p̄ceptoꝝ dei religio/
ticu.j. ſus eſt aſtrictus etiā vinculo votoꝝ. Uel dicit a
religēdo:qꝛ frequēter ⁊ firmiter dꝫ eligere.i.p
ponere obſeruationē p̄miſſoꝝ.etiā in minimis
Uel dr̄ a relegēdo:qꝛ ſepe dꝫ legere ⁊ meditari
quid debeat obſuare. Jpſa aūt religio obſerua
ta cuſtodit cor a plurimis malis ⁊ in bonis con
ſeruat. Dicit enim Bern̄.ꝙ ibi hō cadit rarius
ſurgit velocius:purgat citius:incedit cautius:
viuit quietius:irrorat frequētius:morit̄ cōfidē
tius:⁊ remunerat copioſius. Hoꝝ expōnēz ha/
bes.ſ.in vlt.c. Jn quo cōſiſtat pfectio ſimplr que
pfectio eſt finis religionis. Sciēdum primo ꝙ pfectio
in q̄ cō/ importat quādā vniuerſitatē. Nam ſm ph'm
ſiſtit. pfectū dr̄ cui nihil deeſt:vt vult Ari.in.ij.phi.
⁊ in.v.metha. Et Cōmētator ibidē cōmēto.xxj.
⁊ Tho.j.pte.q.iiij.ar.j.in corpe articuli. Conſi/
ſtit aūt pfectio in adeptione charitatis.iuxta il/
lud Coll'. Sup oia charitatē habete que eſt vin/
culū pfectionis. Amor.n.hꝫ virtutē trāſforma/
tiuā ⁊ vnitiuā diligētis in dilectū per itellectuz
⁊ affectū:⁊ in hoc pficit creatura ꝙ vniat per af
fectū cum creatore:cui nil boni deeſt. Eſt aūt tri
triplex plex pfectio ſm Tho.ſe.ſe.q.clxxxiiij.arti.ij.in
pfectio corpo.arti. Una abſoluta que nō ſolū attēditur
ſm totalitatē ex pte diligētis:ſed etiā ex pte di/
ligibilis.vt.ſ.diligatur deus q̄ꝰtū eſt itelligibi/
lis:⁊ talis pfectio nō eſt poſſibilis alicui creatu
re:ſed ſoli deo cōuenit:in quo eſt bonū itegralr
⁊ eſſentialr. Scd̄a pfectio eſt abſoluta ſm totali
tatem abſolutā ex pte diligentis put.ſ.affectio
ſm totū ſuū poſſe ſemp actualr ferat in deuz:et
talis pfectio nō eſt poſſibilis in via:cū hō ⁊ dor
miat ⁊ alijs occupet in qbus mens actu nō fert
in deū:ſed eſt pfectio p̄rie. Et de hac dic̄ Hiero.
ꝙ pfectiſſima charitas in hac vita hr̄i non pōt:
de pe.diſ.ij. Charitas eſt. Tertia aūt pfectio eſt:
que neqꝫ attēditur ſm totalitatē ex pte diligibi
lis:neqꝫ ſm totalitatem ex parte diligentis.vt
ſcilꝫ ſemp actu feratur in deū. Sed q̄ꝰtū ad hoc
ꝙ excludātur ea que motui dilectiōis in deū re
pugnāt. De qua dicit Aug.in li.lxxxiij.q̄ōnuz.
Uenenū charitatis eſt cupiditas pfectio chari/
tatis vbi nulla cupiditas. Et hec pōt hr̄i in p̄nti
vita. Et hoc duplr. Uno mō inq̄ꝰtum ab affectu
hois excludit omne illud qd̄ charitati cōtriatur:
ſicut eſt pctm̄ mortale:vt.ſ.nihil cogitet vel ve/
lit deliberate:qd̄ ſit diuine dilectioni cōtriū. Et ſi
ne tali pfectione charitas eſſe nō pōt. Alio mō
vt hō ſtudiū ſuū deputet ad vacādū deo ⁊ rebꝰ
diuinis p̄termiſſis alijs niſi q̄ꝰtuz neceſſitas vi/
te p̄ntis reqrit. Et ad iſtaz ordinat religio vt ad
finē nec in oibus bonis reperitur ſed in paucis.
Uñ Augꝰ.in epi.ad hiero.dicit. Charitas in q/
buſdā pfecta eſt:⁊ in qbuſdaz impfecta. Perfe
ctiſſima aūt in hac vita hr̄i non pōt.de pe.di.ij.
charitas. Dilectio etiā p̄rimi in via neceſſaria:
ſed impfecta dr̄ illa qua excludit ab affectu ⁊ ef
fectu omne qd̄ eſt cōtra dilectionē p̄rimi:vt odi Perfcā
um:iniuria ⁊ hmōi. Sꝫ pfecta eius charitas dr̄ charitas
triplr ſm Thom̄.ſe.ſe.q.clxxxiiij.ar.ij.in rn̄.ad ad pro/
iij.arg. Primo mō ſm extēſionē:vt.ſ.non ſolū ximuz.
diligat amicos ⁊ notos ſed etiā ex̄neos ⁊ inimi
cos.ſ.ſpāli actu dilectionis vel bn̄ficij non ſolū
gn̄aliter. Scd̄o mō ſm intētionē que oſtēditur
ex his que hō cōtēnit:vt.ſ.non ſolū cōtēnat exte/
riora bona p̄pter p̄rimum:ſed etiā afflictiones
corpales:etiā ipſam mortem. Tertio mō quan/
tū ad effectū dilectionis.vt.ſ.nō ſoluz impēdat
p̄rimis tpalia:ſed etiā ſpūalia. Et iſte videt eſſe
finis religionis p̄dicatoꝝ. ¶ Jtez nō ſm Tho.
ſe.ſe.q.clxxxiiij.art.iij.in corpo.arti.ꝙ pfectio
per ſe ⁊ eſſentialr cōſiſtit in preceptis:ſcd̄ario et
inſtrālitcr in cōſilijs:⁊ tam preceptoꝝ q̄ꝫ cōſilioꝝ
finis eſt charitas. Aliter tn̄ precepta ordinātur
ad charitatem q̄ꝫ cōſilia. Naz precepta dei ordi/
nātur ad remouendū ea que ſunt cōtraria chari
tati:cū quibus eſſe nō pōt ipſa charitas. Sꝫ cōſi
lia ordinātur ad remouendū impedimēta actꝰ
charitatis:que tamē charitati non cōtrariantur
vt matrimoniuz ⁊ occupatio rerum ſeculariuz.
Non ergo in pauptate:abſtinentia ⁊ huiuſmo
di cōſiſtit perfectio charitatis eſſentialiter.ſed
diſpoſitiue. Unde ⁊ chriſtus Matth.xix.⁊ Lu/
ce.xviij.⁊ Marci.x.c.nō dixit ſolū. Si vis per/
fectus eſſe:da pauperibus oia ⁊c̄. Sed addit et
ſequere me.ſ.mentis affectu:qd̄ fit per charita/

ti.¶ Itē nō ſm Tho. vbi.ſ. ꝙ pfectio ipa dilectōis cadit ſub pcepto. Sȝ cū ipſa pfectio habeat multos gradus: ꝗcūqȝ modo qs attingat ipſam pfectionē ſm aliquē gradū etiā infimū: nō eſt trāſgreſſor precepti. Eſt aūt infimus gradus vt nil ſupra deum vel ꝯtra (al's citra) deum vel equaliter deo diligatur: qui hoc nō ſeruat: trāſgreditur preceptum ⁊ perfectio patrie includitur etiam in ipſo precepto dilectionis.

¶ De ſtatu perfe- .§.i.

ctionis. Nō ꝙ ſtatus ꝓprie ptinet ad ꝯditionez libertatis vel ſeruitutis. Spūalis aūt libertas vel ſeruitus pōt in hoīe attendi dupl'r. Uno modo ſm id qḋ agitur īterius. Et ſic accipiſ ꝯditio ſtatus ſpūalis in hoīe per cōparationē ad iudiciū dei qui ſcrutaſ corda: vt dicatur in ſtatu ſeruili pctōr. ⁊ in ſtatu libertatis iuſtus. Alio mō accipitur ſtatus ſpūalis ſm ea que exterius geruntſ per cōparatiōem ad eccliam. ⁊ ſic nūc eſt ſermo de ſtatibus put ſ ex diuerſitate ſtatuū quedam pulchritudo eccle ꝯſurgit. Et ad adipiſcēdum hūc ſtatū reqritur obligatio abſoluta facta cū ꝗdā ſolēnitate: ſicut ⁊ in ceteris ꝗ īter hoīes obtinēt ꝑpetuā firmitatem: ꝗdā ſolēnitas adhibeſ. Sic igiſ in ſtatu pfectionis dr̄ eſſe aliqs ꝓprie: nō ex hoc ꝙ hȝ actum dilectionis pfecte ſed ex hoc ꝙ obligat ſe ꝑpetuo cum aliqua ſolēnitate ad ea que ſunt pfectionis. Cōtingit aūtē ꝙ aliq ſe obligāt ad ea que nō ſeruāt. ⁊ aliqui implēt ad ea que ſe nō obligauerūt. Iſto igiſ mō ſunt in ſtatu pfectionis religioſi ⁊ epī. q: ad ea que ad pfectionē ptinent ſunt obligati ꝑpetuo ⁊ cū ſolēnitate pfeſſionis vel cōſecrationis. non aūt alij curati. q: non hñt hmōi obligationē. nā ꝗ renūciare poſſunt eccleſijs. Magis tñ epī dicunſ eſſe in ſtatu pfectionis ꝗ̄ religioſi: aſſumūt aūt hoīes ſtatum pfectionis: non quaſi pfitentes ſe eſſe pfectos: ſed quaſi pfitentes ſe ad pfectionē tendere: vnde nō cōmittūt mendaciū vel ſimulationem ex hoc ꝙ non ſunt pfecti qui ſtatū perfectionis aſſumūt: ſed ex eo ꝙ ab intētione perfectionis aīum reuocāt. Tho. ſe. ſe. q. clxxxiij. ar. v. in re pō. ad. ij. ar. ¶ Ad pfectionez ptinet aliquid tripl'r. ſm Thom. ſe. ſe. q. clxxxvj. Uno modo eſſentialiter: ⁊ ſic ad pfectionē ptinet perfecta obſeruātia preceptoꝝ charitatis. Secūdo modo ꝯſequenter ſicut illa que conſequūtur ex pfectione charitatis: puta ꝙ aliquis benedicat maledicētib⁹. ⁊ alia huiuſmodi impleat. Que etſi in preparatione animi ſint in precepto: vt. ſ. impleātur quādo neceſſitas requirit: tñ ex ſuperabūdantia charitatis pcedit: ꝙ etiā extra neceſſitatez talia impleātur. Tertio modo ptinet ad pfectionē aliquid inſtrumētaliter ⁊ diſpoſitiue ſicut paupertas: ꝯtinētia: abſtinentia ⁊ hmōi.

ar.ij.in corpore artic.

Ipſa aūt perfectio charitatis eſt ſinis religiōis. Status aūt religiouis eſt quedam diſciplina ⁊ exercitiū ꝑueniēdi ad pfectionem: ad quā aliq ꝑuenire nitūtur diuerſis exercitijs: ſicut medicus ad ſanandū vti pōt diuerſis medicamētis. Manifeſtū aūt eſt ꝙ ille qui opaſ ad ſinē non ex neceſſitate ꝯuenit ꝙ iam aſſecutus ſit ſinē: ſȝ requiriſ ꝙ per aliquā viam tendat ad ſinez. Et ideo ille qui ſtatum religionis aſſumit nō tenetur habere pfectam charitatē: ſed teneſ ad hoc tendere ⁊ opam dare vt habeat perfectā charitatem. Et eadez rōne non teneſ implere ea que pfectionez charitatis ꝯſequūtur: ſed tenetur vt ad ea implēda intendat. ꝯtra qḋ facit ꝯtēnens vnde non peccat ſi ea pretermittat: ſed ſi ea cōtēnat. Similiter non teneſ ad oīa exercitia quibus ad pfectionem ꝑuenitur: ſed ad illa determinata que ſunt ei taxata ſm regulā quam profeſſus eſt. ¶ Item nō ſm Tho. ſe. ſe. q. clxxxvj. ꝙ oēs tam religioſi ꝗ̄ ſeculares tenētur aliqualiter facere quicqd boni poſſunt. Oībus enim dicitur illud Eccs. ix. Quicquid poteſt manus tua inſtāter operare. Eſt tamen aliquis modus hoc preceptū implēdi quo vitatur peccatum. ſ. ſi facit homo qḋ pōt ſm ꝙ requirit cōditio ſui ſtatus: dūmodo contēptus non aſſit agēdi meliora: per quem aīus firmatur ꝯtra ſpūalez pfectum. ¶ Status religionis pōt tripliciter conſiderari ſm Thom. ſe. ſe. q. clxxxvj. Uno modo ſm ꝙ eſt quoddā exercitiū tendēdi in perfectionem charitatis. Alio modo ſm ꝙ quietat humanū aīum ab exterioribus ſollicitudinibus. Tertio modo ſm ꝙ eſt quoddā holocauſtū per quod aliquis ſe ⁊ ſua offert deo: ⁊ ſm hoc in tribus votis īegratur ſtatus religionis. Primo quidē ꝗ̄tuȝ ad exercitiū pfectionis requiritur ꝙ aliquis a ſe remoueat illa per que poſſet impediri: ne totaliter affectus eius tendat in deū: in quo ꝯſiſtit pfectio charitatis. huiuſmodi aūt ſunt tria. Primū quidez eſt cupiditas exterioꝝ bonoꝝ que tollitur per votū paupertatis. Secūdum eſt ꝯcupiſcētia ſenſibilium delectationū: inter quas precellūt delectationes veneree que excludūtur per votū ꝯtinentie. Tertiū eſt inordinatio volūtatis humane que excluditur per votum obediētie. Silr ſollicitudinis ſecularis inquietudo precipue ingeriſ homini circa tria. Primo circa diſpenſationē exterioꝝ rerū: que amputatur per paupertatis votū. Secūdo circa gubernationez vxoris ⁊ filioꝝ que tolliſ per caſtitatem. Tertio per diſpoſitionē ꝓprioꝝ actuū que tollitur per obediētie votum. Similiter holocauſtum diciſ: cum aliquis totum qḋ hȝ deo offert. habet aūt homo triplex bonū. Primum eſt rerum exterioꝝ quas totaliter offert deo per pauptatem. Scḋm eſt bonū ꝓpꝛij corporis qḋ

Status religionis.

ar.ij.in reſpon. ad.ij.

ar.vij.in cor.ar.

offert deo precipue per votuꝫ caſtitatis quo abrenũciat maximis delectationibus carnis. Tertium eſt bonũ aie qḋ totaliter offert deo ꝓpriaꝫ volũtatem: per quã homo vtif oibus potentijs ⁊ habitibus aie. Cõuenienter ergo ex his votis ſtatus religionis integratur. Oẽs autẽ alie obſeruãtie religionum ordinãtur ad predicta tria vota. Nam labor manuũ ⁊ mẽdicitas ad paupertatem: vigilie ⁊ ieiuniũ ⁊ diſciplina ad caſtitateꝫ: ⁊ alia exercitia: vt lectio: oratio: viſitatio infirmoꝝ ⁊ hmõi ad obedientiaꝫ. Determinatio aũt habitus ptinet ad oia tria predicta tanq̃ ſignuꝫ obligationis. Unde habitus regularis ſimul daf vel bñdicitur cum ꝓfeſſione. Interiores aũt actus virtutis: vt humanitas: patientia ⁊ hmõi. ideo non cadũt ſub voto religionis: qꝛ oium virtutũ mater eſt charitas: ad quam ordinat ſtatus religionis vt ad fineꝫ. Inter ipſa aũt tria vota principalius ⁊ eẽntialius religioni eſt
ar. viij. in cor. artic. obedientia. Et hoc triplici rõne. ſm Tho. ſe. ſe. q. clxxxvj. Primo qꝛ per eum maius quid deo offertur q̃ per alia. ſ. ꝓpria voluntas. Scõo qꝛ votum obediẽtie ↄtinet ſub ſe alia vota: ſed nõ ↄuertitur. Tertio qꝛ votum obediẽtie ꝓprie ſe extendit ad actus proprios ꝓpinquos fini religionis: quanto aũt aliquid eſt ꝓpinquius fini: tãto melius. Prefertur etiã ipſe ſtatus religionis virginitati ex voto ſeruate. ſm Aug. in lib. de virginitate. ⁊ ſm Tho. quodlibet. iij. q. quinta. artic. ij. in corpore articuli. in fine.

¶ De preeminentia vnius religionis ad aliaꝫ. .§. ij.

ar. vi. in cor. ar. Nota ſm Thom. ſe. ſe. q. clxxxviij. q excellẽtia vnius religionis ad aliã poteſt attendi dupliciter. Uno modo ex parte finis. Et ſic illa religio dicif pfectior alia que ordinatur ad potiorẽ finem. Et ſm hoc inter religiones illa que ordinatur ad docendũ ⁊ predicãdum tenet ſummum gradum. Et ratio eſt: quia q̃uis predicare ⁊ docere ſit actus vite actiue: procedit tamẽ ex plenitudine contẽplationis: ſm Grego. vnde prefertur ſimplici contẽplationi: ſicut maius eſt illuminare q̃ lucere ſolum. Et de hoc intelligitur. c. licet. extra de regu. vbi dicif. Sicut maius bonum minori preponitur: ita vtilitas cõmunis ſpeciali: ⁊ in hoc recte ꝑponitur doctrina ſilentio: ſollicitudo cõtemplationi: labor quieti: vnde religiones ad iſta deputate ſunt ꝓpinquiſſime perfectioni epiſcopoꝝ. Secũdum gradum tenet ille que ordinatur ad contẽplationem. Tertium que ordinãtur circa exteriores res. ¶ Secũdo attẽdif excellentia vnius religionis ſuper aliaꝫ: ſm q in eodem genere finis vnius ordinatur ad altiorẽ actum q̃ altera: puta ſi religionum que ordinãtur ad contẽplatiuaꝫ: vna ordinetur magis ad orãdum: ⁊ altera magis ad legẽdum: erit perfectior ꝑma. qꝛ altior contẽplationis eſt oratio q̃ lectio. Et inter opera vite actiue potius eſt redimere captiuos q̃ recipere hoſpites. Et ideo religio que ordinatur ad redimẽdum captiuos erit excellẽtior q̃ que ordinatur ad hoſpites ſuſcipiendos ceteris paribus. Poteſt etiam attẽdi illa excellentia ſi vna illarum ad plura ordinetur q̃ alia: vnde ſi ordinaf vna ad legẽdum ⁊ ad orãdum: potior erit q̃ illa que ſoluꝫ ad legendum: vel etiam ſi cõuenientiora ſtatuta habeat ad conſequẽdum finem propoſitũ: dicetur perfectior alia que huiuſmodi non hꝫ. ¶ Tertio attẽditur preeminẽtia religionis vnius ad aliam ex parte exercitij. non quidẽ quãtum ad quãtitatem: ſed quãtum ad proportioneꝫ eius ad finem intẽtum. Unde in colla. ij. Moyſi. be. Antonius prepoſuit diſcretionem que oia moderaf vigilijs: ieiunijs: ⁊ alia huiuſmodi. Nõ ergo ex hoc q religio aliqua habet artiores obſeruantias debet iudicari potior: ſed q ex hoc maiori diſcretione ſunt eius obſeruãtie ordinate ad finem intentũ religionis: ſicut maceratio carnis per abſtinẽtiã cibi ⁊ potus efficacius ordinaf ad ↄtinẽtiaꝫ q̃ per ſubtractionẽ veſtium vel corpaleꝫ laborẽ. Jo. an. in. c. ſane. ex. de reg. ⁊ trãſ. ad reli. in nouel. poſtq̃ poſuit ꝑdictas ꝑeminẽtias vnius religionis ad alterã: ſꝫ Tho. ſubdit. Nos canoniſte nõ põderantis his ſubtilitatibus ſolũ ſolemus aduertere vbi ſit artior ſtrictior: durior: vel fortior modus viuẽdi. Unde in. c. licet. de reg. ⁊ trãſ. ad reli. dicif de artiori vita ⁊ ſanctiori ad quam licet trãſire ex laxiori licẽtia petita: ⁊ ſic cum oẽs religiones ſint ordinate ad ſummum finem: qui eſt charitas per quam cõiungimur deo: vt in extrauagã. Joan. xxij. ad cõditorẽ dicitur: ⁊ ſic cum finis ſit idẽ ſolum ponderamus artiorem modum viuendi: vnde ſi in vna religione ſit ſola contemplatio cum artiſſimo modo viuendi: poſſibili tamen ſine deficiendi periculo: non admittemus tranſitum ad religionem in qua eſſet contemplatio ⁊ actio etiam predicationis officiuꝫ cum laxo vel minus arto modo viuẽdi: quod tamẽ theologi admitterent: ſm notata per Thomaꝫ ſecũda ſecunde. queſtio. vltima. articu. viij. in corpore articuli. ⁊ addit poſt Thomaꝫ q paupertas religionis ex hoc q eſt maior: non propterea facit religionem perfectiorem ſimpliciter alijs. Hec Joannes andre. ibi.

¶ De habendo aliquid in cõmuni q minuat perfectioneꝫ religionis. .§. iij.

probaf. xij. q. j. c. Illi aũt. vbi dicit Proſper. Satis oſtendit ⁊ ꝓpria debere ꝓpter perfectioneꝫ contẽni ⁊ ſine impedimẽto perfectionis

eccleſie poſſe facultates que ſunt profecto com/munia poſſidere. In religione autem illa que eſt ordinata ad tradendum cōtemplata per do/ctrinam ⁊ ꝑdicationē cōgruit permaxime illa pauptas que mobilia pro tempore reſeruat in cōmuni. qꝛ nō requirit mltā ſollicitudinē: ⁊ ta/lis pauptas. ſ. habere mobilia tm̄ in cōmuni: ſeruata fuit a xp̄o ⁊ diſcipulis. Uñ dicit Aug. ſup. Joh. xij. ⁊ tranſſumitur in canōe exemplū dñi accipite ꝯuerſantis in terra: q̄re habuit lo/culos cui angeli miniſtrabant: niſi qꝛ eccleſia ipſius loculos habitura erat. xij. q. j. Et in alio. c. dicit. habebat dñs loculos a fidelibus oblata conſer/uās vt ſuis ⁊ alioꝝ neceſſitatibꝰ ſubueniret. ⁊ ꝑ Joh. xxij. in extrauag. j. fuit pro hereſi dānatū dicere ⁊ ptinaciter aſſerere xp̄m non habuiſſet aliqd in cōmuni q̄ eſt hereſis fraticelloꝝ. Pro horū declaratione dicit Tho. ij. ij. q. clxxxviij. ar. vij. in corpe. ꝙ pfectio non cōſiſtit in paupta/te. Sed vt di. i. j. colla. moyſi: pauptas: vigilie. lectio: ieiunia ⁊ hmōi: ſunt inſtrumēta pfectio/nis. Unde ⁊ xp̄us matth. xix. non dixit ſolū. Si vis pfectus eē va. ⁊ vē. oīa que hēs ⁊ da paupi/bus: ſed addidit ſequere me. Pauptas aūt dr̄ inſtrm̄ pfectionis: inq̄ntū per eam tolluntur ipe/dimēta quedā charitatis que ſunt tria. Primū eſt ſollicitudo quā ſecum afferūt diuitie. Secū/dū eſt amor qui ex diuitijs poſſeſſis augetur. Ter/tiū eſt inanis gl̄ia vel elatio que ex diuitijs na/ſcitur. ¶ Primū a diuitijs ſeparari non pōt ſi/ue ſint magne ſiue parue: neceſſe eſt hoīez aliq̄/liter ſollicitari de rebꝰ exterioribꝰ acquirendis vl̄ conſeruandis. Sꝫ ſi res exteriores nō q̄rant ni/ſi in modica q̄ntitate q̄ntū ſufficiat ad ſimplicē victum. talis ſollicitudo nō multū impedit ho/minē nec repugnat pfectioni vite xp̄iane. Nō eni oīs ſollicitudo a dño interdicitur Matth. vj. c. Lu. xij. c. ad Philip. iiij. c. ſed ſupflua ⁊ noci/ua. Alia vō duo. ſ. amor ⁊ glorificatio vana nō ſequuntur niſi magnas diuitias ⁊ abundātes. ¶ Differt vtrum diuitie que habentur abundan/tes vel moderate habeantur in ꝓprio vl̄ cōmu/ni. Naꝫ ſollicitudo que circa proprias diuitias adhibetur ptinet ad amorē priuatū quo quis di/ligit ſeipſū tpaliter. Sed ſollicitudo q̄ adhibetur circa res cōmunes ptinet ad amorē charitatis que nō querit q̄ ſua ſunt: ſed cōibus intēdit. Et qꝛ religio ad pfectionē charitatis ordinatur: quā pficit amor dei vſqꝫ ad ꝯtemptū ſui habere aliquid ꝓpriū repugnat pfectioni religionis. Sꝫ ſollicitudo que adhibetur circa cōmunia pōt ptinere ad charitatē: lꝫ per hoc poſſit etiā aliqs altior actus charitatis impediri: puta ꝯtempla/tionis diuine aut inſtructionis proximoꝝ. Ex quo pꝫ ꝙ habere abūdantes diuitias in cōmuni: ſi/ue in rebus imobilibus ſiue in rebꝰ mobilibꝰ eſt impedimētū pfectiōis. lꝫ nō totaliter excludat. ſed hr̄e in cōi ſiue in rebus mobilibus ſiue im/mobilibus q̄ntū ſufficit ad ſimplicē victum nō impedit pfectionē: ⁊ hoc ſi ꝯſideretur pauptas in cōparatiōe ad cōem finē religionis qui ē va/care diuinis obſequijs. Sed ſi ꝯſideretur pauper/tas per ſpēales fines religionū tāto vnaqueqꝫ religio erit ſm pauptatē pfectior: quāto hꝫ pau/pertatē magis ꝓportionatam ſuo fini. Mani/feſtū eſt aūt ꝙ ad opa vite actiue corporalis: in/diget hō copia reꝝ exterioꝝ: ad ꝯtēplationem pauca ſufficiūt. Ad ꝯtēplādū aūt ⁊ ꝯtemplata alijs tradendū per doctrinā ⁊ ꝑdicationem re/quiritur maior ſollicitudo ſpūaliū q̄ in illa que ordinatur ad ꝯtemplandū ſolū vñ talē religio/nem decet talis pauptas: que minimā ſollicitu/dinē ingerit: manifeſtū eſt aūt ꝙ minimā ſolli/citudinē ingerit ꝯſeruare res vſui hoīum ne/ceſſarias tpe ꝯgruo procuratas. ¶ Sic igitur tri/bus gradibus religionū triplex gradus paup/tatis cōpetit. Nā religionibꝰ ordinatis ad ope/ra corpalia vite actiue cōpetit habere abundā/tiam diuitiaꝝ cōmuniū. Illis que ſunt ordina/te ad ꝯtēplandū competit habere poſſeſſiones moderatas. Illis que ordinātur ad ꝯtemplata alijs tradendū cōpetit vita: maxime ab exterio/ribus ſollicitudinibus expedita. Qō fit dū mo/dica que ſunt neceſſaria vite: ꝯgruo tpe ꝓcura/ta ꝯſeruantur. Hunc modū pauptatis ſcꝫ habe/re pecuniā: vel quaſcunqꝫ res cōmunes ad ſu/ſtentationē religioſoꝝ eiuſdē ꝯgregationis vl̄ alioꝝ paupeꝝ tenuere diſcipuli poſt reſurrecti/onem xp̄i: a quibus oīs religio ſumpſit origi/nem: nā precia ꝑdioꝝ ꝯſeruabant ⁊ diſtribue/bant vnicuiqꝫ ꝓut cuiqꝫ opꝰ erat. Actu. v. hec Tho. ¶ Pōt eni dici ſic ꝙ ſūt tres gradus pau/ptatis. Primus q eſt renūciare cū effectu tā mo/bilibꝰ q̄ imobilibꝰ in pticulari: ſꝫ in cōi vtraqꝫ poſſidē moderate tn̄: ē monachoꝝ hn̄s aliqd vi/ſcoſitatis vl̄ tenacitatis in ſtra pp amorē imobi/liū reꝝ: cū a viris nōdū pfectis nō poſſit deo to/ta mēte vacari: ⁊ poſſeſſionū curis intēdi. Sic dicit archi. xij. q. j. certe ego. ⁊ p. c. diuerſis fallo/cijs. de cle. ꝯiug. ¶ Tertius gradus q eſt renū/ciare cū effectu tā mobilibꝰ q̄ imobilibꝰ: taꝫ in cōi q̄ in pticulari exceptis mimis vtēſibilibus ſine qbꝰ hūana vita ſuſtētari nō pōt eſt ſtruꝫ mi/noꝝ hn̄s aliqd tarditatis ⁊ arictatis: cū oī die optetur corpalē viaticū q̄ri: qꝛ granū: vinū: oleū ⁊ denarios ēt p tp̄s breue tenē nō pn̄t vt in cle. exiui. de vb. ſig. ¶ Scd̄s tanq̄ mediū tenens hꝫ multū facultatis ⁊ libertatis in deū ⁊ primis ſo ceſſis pfectior. Nam hr̄e aliqd in cōi: mode/rate tn̄ qd̄ ſufficē poſſit ad victū ⁊ veſtitum pro aliquo tpe nō ꝓlixo: perfectioni pauptatis non derogat: cū nec curaꝫ exigat magnam: nec ad

[right margin:] triplex gradus paupertatis.

[right margin:] ij. ij. q. clxxxviij. ar. x in corpo. ar.

ſibi trahát amorē que vſu ꝯſumunt̄: vt granuꝫ: vinum: denary ⁊ hmōi. vt no. Jo. an. in nouel. ſuper. c. ſane. de reg. ⁊ tranſ. ad relig. Et hec eſt paupertas fratrum predicatoꝛuꝫ ſm conſtitu‑tiones eoꝛum: ⁊ talis fuit paupertas pꝛimitiuo rum chꝛiſtianoꝛum in eccleſijs qui religioſe vi uebant. vt habetur. xij. q. j. dilectiſſimis.

De triplici .§. iiij.

genere religioſoꝝ. Nō ſm Hiero. ⁊ Bñdictuꝫ in regula ꝙ triplex eſt genus monachoꝛuꝫ: qui oēs dicūt ſe xp̄m ſeq. Primi dicunt̄ ſerabite diſcurrētes hincinde ⁊ viuētes in ſpiritu liber‑tatis qui dicūt ſe xp̄m ſeq in eo ꝙ circūibat per ciuitates ⁊ caſtella: dicunt̄ etiaꝫ circūcelliones: hi ſatis vitupant̄ a doctoꝛibus ⁊ in iure. vt. vj. q. j. qdā monachi. ⁊. c. qui vere. Scdi dicun tur anachorite. i. ſolitarij viuētes: qui dicunt ſe xp̄m imitari in eo ꝙ ſolus agebat in deſertis. Matth. iiij. Et in montem aſcēdit ſolus oꝛare. Matth. xiiij. Hi traxerunt initiū ab helya vel a Joāne bap. de his dī. xvj. q. j. qui vere. ⁊ pure ſo litariā vitā eligūt: ⁊ digni ſunt ꝯueniēti hono‑re: vbi dicit glo. ꝙ ſubſunt epis. vt. xciiij. diſ. c. nulla rōne. ⁊ gaudēt puilegio clericoꝝ. Et pñt vocari ad pꝛelaturā monachoꝝ. ex̄ de elec. cum monaſteriū. trāſit eniꝫ a minus ſtricta ad maiꝰ ſtrictā in hoc ꝙ monachus abrenunciet pp̄ꝛijs nō autēꝫ heremita: vnde ⁊ pōt heremita facere teſtm̄. xix. q. j. §. ſed aliud eſt. Et ſm Tho. ꝗuis vita ſolitaria ſi debite aſſumit̄: pꝛeemineat vite ſociali: ſicut qd̄ iam pfectū eſt huic qd̄ ad perfe ctionē exercet̄ tn̄ ſi vita ſolitaria abſq; precedē‑ti exercitio aſſumatur eſt piculoſiſſima: niſi per diuinā grām ſuppleat̄: qd̄ in alijs per exercitiū acquirit̄: ſicut in bñdicto ⁊ Antonio. Uita eniꝫ ſocialis neceſſaria eſt ad exercitiū pfectiōis: qꝛ mutuo ſe inſtruūt v̄bo ⁊ exēplo ⁊ coꝛrectione: ⁊ ad pfectū pducūt. Solitario cōpetit iam pfe‑ctis qui alioꝝ regimine nō indigēt: ſed ſolū ſpi ritu dei agunt̄. Unde Hiero. in epla ad ruſticū. Tractādū eſt vtrūꝫ ſolus an cum alijs in mona ſterijs viuere debeas. Mihi placet vt hēas ſan ctū ꝯtuberniū. i. ſocietatē: nec ipſe te doceas: ⁊ abſq; doctoꝛe ingrediaris viam quā nunꝗ̄ in‑greſſus es. xvj. q. j. Si clericatꝰ. De hac vita ana choꝛitica ſeu ſolitaria participant ſatis carthu‑ſieñ. ⁊ heremite camalduleñ. ꝫ etiā participant de cenobita: qꝛ ſimul qñq; ꝯueniunt. Tertij dicunt̄ cenobite. ſ. in ꝯgregatione viuentes: hi vident̄ exoꝛti ſub Helyſeo qui ꝯſtituit cuneum pp̄hetaꝝ. i. religioſoꝝ ſm glo. Sed fuerunt re‑nouati a xp̄o qui diſcipulos habuit pariter ha‑bitātes ⁊ in cōi viuētes cum qbus in mōte aſcē dens docebat eos. Matth. v. Et vt dicit Jo. do. ipſos in pncipio habuit vt nouitios docēs eos in doctrina de btitudinibꝰ qd̄ debeāt agē in re‑ligione ⁊ plura alia. Scdo qñ voluit eos ꝯfiteri cum qbuſdā ex diſcipulis recedētibus dixit ad aplos. Nunqd ⁊ vos vultis abire. Et Petrus r̄ndit pꝛo oibꝰ. Dñe ad quē ibimus ⁊c̄. Joā. vj. q. d. nō. Tādē eos ad ſtatū pfectiōis pduxit qñ in vltima cena eos epos fecit ⁊ ꝯſecrauit. vt di‑cit gl. diſ. xxj. in nouo. Sꝫ pfectiſſimos fecit die pēthecoſtes. Habuit etiā xp̄s q̄ſdaꝫ ex diſciplis deditos vite actiue. vt marthā ⁊ alias mulieres que miniſtrabāt ei de facultatibꝰ ſuis. q̄ſdā ꝯtē platiue deditos. vt matrē ſuā ⁊ magdalenā q̄ſ‑dā mixte: vt aplos ⁊ plures alios. Cenobite hñt diuerſos modos viuēdi: ⁊ ad diuerſa ōpu‑tātur vel actiuā vel ꝯtēplatiuā vel vitā mixtam ſm regulas ⁊ ꝯſtōnes coꝝ q̄s pfitent̄. ⁊ bꝫ Jſid. regula dī̄ eo ꝙ recte ducit. nec aliqñ alioꝛſū tra hit. vel ſm alios eo ꝙ regat vel noꝛmā bn̄ viuē di pbeat: vel qd̄ diſtoꝛtuꝫ prauūq; eſt coꝛrigat. di. iij. canon. Et ex his pꝫ ꝙ ꝯſtōnes etiā pñt di‑ci regula: ꝗuis cōis vſus loquēdi hoc non ha‑beat ar. di. xxix. regule. ⁊ ex̄ de regu. ⁊ trā. ad re li. c. poꝛrectū. dī̄ ꝙ habitꝰ nō facit monachuꝫ: ſꝫ obſuātia regularis. qd̄ intelligit̄ ita de ꝯſtōni‑bus ſicut de regula. Fit aūt qs pp̄ꝛie ⁊ pfecte re ligioſus per pfeſſionēꝫ que in diuerſis religio‑nibus diuerſis modis exp̄mit̄. Et ſm hoc ariꝰ vel leuius obligant̄. Nā in aliq̄ religione pmit tit. pfitēs ſe ſuare regulā. vt in regula ⁊ religio‑ne minoꝝ. Jn alia cautius dī̄ viuere ſm regu‑lā. qd̄ itelligit̄ ſm Thom̄. ij. ij. q. lxxxvj. ar. ix. in re. ad pri. ar. ⁊. j. q̄libet. q. ix. ar. iiij. in coꝛ. art. ꝙ itēdat ad hoc ꝙ moꝛes ſuos infoꝛmet ſm regu lā ſicut ſm qddā exēplar. hec tollit̄ per ꝯtēptū. Jn alia adhuc cautius pmitit̄. ſ. obedire ſm re gulā: ita ꝙ pfeſſioni non ꝯtriat̄. niſi id qd̄ eſt cō‑tra pceptū regule in alijs trāſgreſſio vl̄ omiſſio obligat ſolū ad veniale. Jn aliqua tn̄ religione ſ. pdicatoꝝ taliuꝫ trāſgreſſio vel omiſſio ex ſuo gn̄e nō obligat ad culpā: ſed ad penā: qꝛ p hūc modū ad talia obſuāda obligātur ex ſua pfeſſi‑one. Qui tn̄ poſſent peccare venialr̄ ex negligē tia: vel moꝛtalr̄: vel ex libidine: vel ꝯtēptu. Hec Tho. Nō etiā ſm Joā. an. in nouel. ꝙ iſta eſt dı̄ſa inter regulas q̄tuoꝛ appꝛobatas ⁊ ꝯſtōnes religioſoꝝ: qꝛ regule mutari nō pñt niſi per pa pā: ſed ꝯſtōnes mutari pñt per pꝛelatos religio nū: qui ſunt tāte auctis q̄re fuerūt eas īſtituen‑tes. vt de reg. iur. ois. Et nō ꝙ Gre. x. ex̄ de reli. do. c. vnico. li. vj. ſic ait. Diſtrictius pꝛhibemꝰ ne aliqs de cetero nouū oꝛdinēꝫ: aut religionē in‑ueniat vel habitū noue religionis aſſumat. Cū ctos oꝛdines ⁊ religiones mēdicātiū poſt dictū ꝯciliū. ſ. lateranū. qd̄ fuit celebratū ſub Jnno. iij. adinuētos qui nullā ꝯfirmationēꝫ ſedis aplice meruerūt ppetue pꝛhibitiōi ſubijcimus ⁊ qua‑

ſe. ſe. q. ca. lxxx viij. ar. viij.

pfiteri regulā

dı̄ſa int̄ quatuoꝛ regulas appꝛobatas

tinus pceſſerāt reuocamus. Inſtitutos aūt ordi/
nes poſt dictū ꝯciliū ⁊ ꝯfirmatos a papa mēdi/
cantes ex inſtōne ſue regule vel ꝯſtōne ſic ordi/
nat ꝙ pfeſſi in eis maneant: ſed nullū amplius
recipiāt. ad pfeſſiōez in dictis ordinibꝰ loca no
ua nō emēdo ⁊ vetera nō vendēdo ſine licētia
ſedis aplice: irritās ꝯtra facta. ⁊ excoīc. is cōtra
faciētes ab his tn̄ excipit predicatores ⁊ mino/
res ob euidētez eoꝝ eccl'ie vtilitatē. Heremitas
aūt ſancti Auguſtini ⁊ carmelitas: q: ipſuz ꝯci/
liū pceſſerūt: ⁊ dicit ibi glo. Joā. an. hoc intelli/
gi pluribus ſimul in eodez collegio habitātibꝰ
⁊ eādem religionez pfitētibus. ſ. qd̄ dictū eſt de
habitu nouo nō ſumēdo: aſs ſingularis pſona
ſectā nō inueniēs ⁊ ſeorſum habitās nouū ha/
bitū ſibi aſſumere pōt. Itē dicit ꝙ mēdicantes
dicūt qui ex regula vel ꝯſtōnibus ſuis hoc pfi/
tenſ: vt pdicatores ⁊ minores. Dicit etiā Arch.
ꝙ iſta ꝯſtitutio de mēdicātibus non extēdiſ ad
nō mendicātes: qui. ſ. ex regula vel ꝯſtōne hn̄t
ꝙ teneant imobilia in cōi: lz actu mendicēt. Ta
les enī religiones pmanent ⁊ pn̄t recipe alios
ad ordinē ⁊ pfeſſionez. ex quo nō ſunt ex regula
ſua mendicantes: poteſt tamen papa quotidie
approbare nouas religiones. Et plures poſtea
inſtitute confirmate ſunt religiones.

¶ Nota ꝙ quatuor .§.v.

ſunt regule ab eccl'ia approbate. ſub quarū aliq̄
militāt omes religioſi eccl'ie catholice. Prima
fuit Baſilij. Scd̄a Auguſtini. Tertia Bn̄dicti.
Quarta Frācīſci. Carthuſienſes tn̄ nō militant
ſub aliqua iſtaꝝ: ſed hn̄t ſua ſtatuta pro regula:
⁊ hn̄tur in magna veneratione ab eccl'ia. Sub
regula beati Auguſtini militāt oēs canonici re
gulares: ſres pdicatores heremitani ſeruite: or
do ſancte Brigide: ordo ſancti Hieronymi de
nouo inſtituti ſub Eugenio. iiij. ordo ſcopetini
ſub Greg. xij. inſtituti. ordo ſancti Joānis Hie/
roſolymitani q dicunſ vulgariter ferieri. ordo
hoſpitalarioꝝ ſancti Antonij. ordo cruciferoꝝ.
¶ Differunt aūt inter ſe per ꝯſtōnes varias ad
ditas regule ⁊ in habitu. Et de regula beati Au
gu. ex eo ꝙ in principio dr̄. hec ſunt que vt ob/
ſeruetis pcipimus ⁊c̄. Aliq dixerūt ꝙ oīa que
erāt in regula: erāt in precepto: quā opi. repro/
bat Umbertus ordinis predicatorū in expōne
regule. ⁊ do. Joā. do. ordinis predicatoꝝ. Dicit
aūt ipſe Umbertus ꝙ in ſacris ſcripturis reper/
riūtur quedā que habēt modū ⁊ intētionē pre/
cepti vt illud. Hoc eſt preceptū meuz vt dili ga/
tis inuicez ⁊c̄. Joā. xv. Quedā alia que hn̄t pre/
ceptū in intētiōe licet nō in modo. vt illud. Nō
furtū facies. Exod. xx. Quedā alia que hn̄t mo/
dū precepti: ſed nō intētionē: vt illud de ſanati/
one ſurdi. Mar. vij. Precepit eis ne cui dice/

ſilētio re
gule p/
dicatoꝝ

ret. Nō enim dicēdū eſt ꝙ intēderet dn̄s eos li
gare ad mortale illud miraculū predicādo. ⁊ ta
le eſt hoc qd̄ hic dr̄ in regula. Nō. n. videſ pba/
bile ꝙ vir tam ſapiēs: etſi per modū pcipiendi
loquaſ. intēderit oīa ponere ſub pcepto. ⁊ tātaz
māteriam d.nationis accedētibus ad regulā ſuam
pro ſalute miniſtrare. Et lz nō intēdat oīa pone
re ſub pcepto: q: tn̄ ſue intētionis eſt ꝙ multuz
vult oīa ſeruari. ideo vtiſ v̄bo preceptorio non
ad gn̄andū ſcrupulos: ſed ad exprimēdū ſuā in
tionē: ⁊ ne ex tenui modo loquēdi dareſ pigri/
tie humane occaſio minus curādi de mādatis
regule. Quāuis aūt nulluz pceptū ſit in regula ex
virtute illius v̄bi precipimus. tn̄ multa ſunt in
intētione: etſi nō ſm expſſionē in modo loquē/
di: ſicut in diuina ſcriptura cum loquiſ nob eo/
dē modo. Quedā reputanſ exhortationes: vt il
lud Math. v. ⁊ Luce. vi. c. Siquis te pcuſſerit
in dexteraz maxillā ⁊c̄. Quedā pcepta vt illud.
Mutuū date nihil inde ſperātes. Luc. vj. c. Et
ſi queraſ quō pn̄t diſtingui ⁊ cognoſci. Rn̄deſ
per rōnez bene diſpoſitā: ⁊ maxime per vnionē
pōt de facili iudicari qd̄ intēdit obligare ad ea
que ptinēt ad obediētiā: caſtitatē: vnitatē ⁊ hu/
iuſmodi. nō aūt ad ea que ptinēt ad vltimā do/
mationem carnis vel cauēduz oēm mobilitatē
in omni motu ⁊ geſtu: ſicut in ſcripturis diui/
nis docemur per rōnez ⁊ doctrinā ſapiētū que
ſint ibi precepta. ⁊ que cōſilia. Hec Umbertus.

¶ De regula beati §.vi.

Auguſtini quō obliget ſic dicit dn̄s Joā. do. ꝙ
in regula quedā ſupponunſ vt ſbalia. ⁊ oīa pre
cepta dei ⁊ eccl'ie: ⁊ tria vota principalia: ⁊ iſta
obligāt ad mortale trāſgrediēdo. Quedam ap
ponunſ in regula vt media ⁊ declaratoria: ⁊ il/
la ſunt que determinant principalr̄ qualr̄ pſup
poſita debēt ſeruari vt de rixis nō hn̄dis ⁊ in/
iurijs nō faciēdis: aut ꝙ celeberrime finiēdis
pro pcepto charitatis ſeruando. ꝙ preposito. l.
priori: vel pſb̄ro. l. epo obediaſ declarat moduz
obediētie: ꝙ feminas appetere vel appeti velle
criminoſuz eſt: exornat votū caſtitatis. Sed ma
xime videſ textus regule inſtare circa pfectiſſi/
mā expropriationē in pticulari: vt ꝙ habeant vi/
ctū ſub vno cellario: veſtituz ſub vno veſtiario:
libros ſub vno librario. Et ꝙ nullus accipiat oc
culte lr̄as vel qd̄libet munꝰ. Et iſta ſilr̄ videtur
cadē ſub pcepto: nec licere alicui inferiori regu
lā ſine cā ineuitabili diſpēſare. alia v̄o in regu/
la apponunſ: vt innatoria ad ornatū religionis.
Et iſta nō obligāt niſi ſicut ꝯſilia: vt illud. Car/
nem veſtraz domate ⁊c̄. Et illud codices ſingu/
lis diebus petantur ⁊ huiuſmodi. Hec ille.

¶ Sub regula .§.vij.

beati Bñdicti militãt multi ordines vt monachi nigri de quibus in cle. de ſta. mo. ca. Ne in agro. Qui cũ eſſent relaxati reformati ſunt in ſp̃ali cõgregatione que dr̃ ſancte Juſtine hñtes ſpeciales cõſtitutiones ⁊ exẽptiones per Eugeniũ. iiij. ꝯfirmatas. Ciſtercien. multipliciter priuilegiati quos be. Bern. mirabiliter dilatauit. Camaldulẽ. inſtituti per be. Romualdũ. ordinis vallis vmbroſe: quos inſtituit be. Joãnes. Gualbertus ordinis humiliatorũ. Ordo cluniacẽ. Celeſtini quos inſtituit bea. Petrus de murrone qui fuit papa celeſtinus: ſed renũciauit papatui: ordo montis oliuaꝝ: ordo montis ſani ſeu ſiluestrini: oẽs hi ſub regula beati Benedicti differunt in ꝯſtõnibus ⁊ aliqui in habitu: ⁊ oẽs ſunt exẽpti: niſi ſiluestrini. ¶ Et de regula beati Bñdicti quã ꝓfitent oẽs monachi exceptis carthuſienſibus: ſi querat vtrũ oĩa ꝯtẽta in ea ſint in precepto: ita ꝙ ex tranſgreſſione alicuius ex cõtẽtis in regula peccet monachus mortaliter. Rñ. do. Jo. de Turrecremata cardinalis ſancti Sixti ordinis p̃dicatoꝝ eximi⁹ doctor in expoſitione quã fecit ſup regula bti Benedicti circa principiũ ꝙ non: ſed quedã ſunt ibi vt precepta obligãtia ad mortale: quedã vt monitiões nõ obligãtes de ſe trãſgreſſores ad mortale ſed veniale. Ea aũt que obligãt ad mortale que ſunt ibi precepta: ſunt illa que ſe habẽt vt finis regule. vel eẽntialiter faciẽtia ad finem regule: ⁊ ſine qbus finis religionis hẽri nõ poteſt: hmõi ſunt oẽs actus interiores virtutũ de quibus agit in regula: vt de charitate dei ⁊ ꝓximi: de patiẽtia: humilitate: mãſuetudine: iuſtitia: ⁊ huiuſmodi ſeruandis non ſolũ religioſi: ſed etiã laici tenent ad iſta: nõ tamẽ ꝑfecto modo habẽda ſed taliter ꝙ ſaluetur virtus in eis. Non enim tenet monachus de neceſſitate ſalutis ad oẽs illos. xij. gradus humilitatis qui ponunt in regula: ſʒ ad ea ſine quibus humilitas haberi non põt. ⁊ ſic de alijs virtutibus. Siliter etiã que ſunt ſubſtãlia religionis ſine quibus religio ꝯſtare non põt vt volũtaria paupertas: caſtitas: obedientia. ſ. quoad p̃cepta regule vel prelati. Adde q etiam tenet deferre habitũ ſue religionis ab extra ſeu patẽter cum ꝓdit in publicum: qd̃ eſt ꝓteſtatiuũ ſue ꝓfeſſionis: alr̃ peccaret mortaliter. vt infra dicetur. §. ſequenti. Alia v̊o que ſunt in regula poſita: que non ſunt ſubſtãtialia religionis vt obſeruãtie de ieiunijs certis tẽporibus taxatis in regula de abſtinẽtia ab eſu carnium: de camiſeis lineis non habendis de culcitris nõ tenẽdis: de ſilẽtio certis locis ⁊ tẽporibus ſeruãdo ⁊ huiuſmodi nõ ſunt precepta: nec obligãt tranſgreſſorem de ſe ad mortale. Signãter dictum eſt de ſe: quia per accidẽs poſſet eſſe mortale ratione ꝯtẽptus: quando. ſ. quis illa trãſgrederet ex ꝯtẽptu. Hoc autẽ ꝓbat prefatus doctor multipliciter. ¶ Primo ex dictis be. Tho. ij. ij. q. clxxxvj. ar. ix. idem Tho. in qdlibet. j. q. ix. ar. iiij. dicit ꝙ ſtultũ eſt dicere ꝙ monachus frãgens ſilẽtium poſt cõpletorium peccet mortaliter. Idẽ in eodẽ quodlibet. e. q. eo. artic̃. dicit monacho comedere carnes extra infirmitatẽ non eſſe mortale. Idem habetur extra de ſtatu mona. c. Cum ad monaſteriũ: niſi faceret in ꝯtemptũ vel ꝯtra preceptum quando ꝯtrarium ſibi a prelato ſuo preciperet. Idẽ videtur dicendũ de alijs obſeruãtijs: cum hec ſit precipua. Et de ſimilibus idem eſt iudiciũ. extra de ſtatu mona. c. recolẽtes. ¶ Secũdo idẽ ꝓbat per dictũ Joã. an. Nam in nouel. ſuper illud. ca. extra ne cle. vel mo. neg. ſe. ſe immiſceant. c. Relatũ. dicitur. Relatũ eſt nobis ꝙ monachi de. N. viuunt ſeculariter: ⁊ alios exẽplo ſuo corrũpunt. Ideoq mãdamus quatinus ad obſeruãtiã regule appellatione reſecata cõpellas. Sic ait Joã. an. ſuper glo. arg. ꝙ regula eſt in p̃cepto. qd̃ intelligas indiſtincte quoad tria ſubſtantialia vota. Alia autem nõ credo eſſe in precepto: alr̃ vnus de mille monachis non ſaluaret. ¶ Tertio hoc patet per id quod dicit in principio regule ipſius. Auſculta o fili precepta magiſtri: ⁊ admonitiones pij patris excipe. inquit Bñdictus. Nõ dicit ſimpliciter p̃cepta: ſʒ addit ⁊ admonitiones vt intelligat nõ oĩa eſſe p̃cepta: ſed quedã p̃cepta: ⁊ quedã vt monitiones ⁊ ſimplices ordinatiões. Que aũt ibi in regula ſint p̃cepta: ⁊ que monitiones ſimplices: ex forma v̊boꝝ regule haberi non põt. Sʒ ſicut vbi ſacra ſcriptura vniformiter loquit in veteri ⁊ noua lege: vt ex ꝓprietate ⁊ forma v̊boꝝ ipſius nõ poſſit bene diſcerni que ibi ſint p̃cepta ⁊ que ſimplicia monita: nõ obligant ad mortale: ſed per rõnẽ ⁊ doctrinã ſapientiũ docet iſta diſtinctio: ita dicendũ eſt de regula bea. Bñdicti. ¶ Et per rationẽ quidẽ cognoſcitur tales obſeruantias non eſſe ſub precepto: ſed ſolum ſubſtãtialia religionis: ſcilicet exproprlatio: caſtitas: obedientia: quia non eſt veriſimile ꝙ vir ſapiens ⁊ expertus humanã fragilitatẽ plenus ſpiritu dei voluerit filios ſuos oneribus importabilibus grauare: hoc enĩ nõ eſſet regulã tradere ⁊ cõpẽdioſam viam facere ad regnũ celeſte: ſed inducere laqueos ꝓfeſſoribus: ⁊ deijcere eos in profundũ que pietas patris hec eẽt cum tamẽ dicat admonitiones pij patris excipere. ¶ Beatus quoq Grego. in lib. dyalogo. dicit de beato Benedicto. q̊ edidit regulã diſcretione precipuã. Sed que diſcretio eſſet vt ad oĩa ceremonialia tenerent ſub precepto? Itẽ in moralibus aſſimilat religionem portui tranquillo ⁊ ſecularẽ vitam mari ꝓpter pericula: ſed ma-

Margin notes (left): Expõ regule ſci Benedicti.
Margin notes (right): ꝓbatio regule. Scḋo. Tertio. Quarto. Quinto

ſoꝛa pericula tranſgreſſiõis ⁊ dãnationis eent in religione ꝙ̃ in ſeculo: ſi oĩa oꝛdinata regule eſſent ſub precepto. Per doctrinaꝫ ſapientum

Sexta. hoc pꝫ. Naꝫ doctoꝛes in theologia ⁊ canoniſte appꝛobati: hoc dicunt. ſ. obſeruantias regule: vt abſtinentiam ab eſu carniũ ⁊ ſilentium non eſſe pꝛecepta: nec de ſe obligare ad moꝛtale hoꝛum tranſgreſſoꝛẽ. Jn. c. etiã cum ad monaſterium. ex̃ de ſtatu monach. ꝓhibet in v̾tute obedientie ſtrictiſſime: ꝙ nullus monachꝰ habeat pꝛopꝛiũ: q: hoc eſt ꝯtra paupꝛtatẽ: quod eſt eẽntiale religionis. Alia vero vt abſtinẽtia ab vſu lineoꝝ eſu carniũ: ſilentiũ in doꝛmitoꝛio: in refectoꝛio ⁊ oꝛatoꝛio ⁊ clauſtro nõ p̃cipiunt eodẽ modo ſed iniũgunt vel ſimpliciter ſtatuuntur.

Argumẽta ꝯ. Poſſunt aũt ꝯtra p̃dicta fieri quedã obiectiões quibus defacili reſpondet. Et pꝛio ſic. Qui votum tranſgredit peccat moꝛtal̾r q: contra p̃ceptum agit ꝺm Tho. ⁊ alios. Sed monachus in pꝛfeſſione vouet obſeruare regulam: vnde ⁊ cõtenta in ea: ergo frangens ſilentiũ vel ieiuniũ regule: vel abſtinentiã a carnibus ⁊ hmõi: cuꝫ iſta ꝓhibeant in regula facit contra votũ: vñ ⁊ moꝛtaliter peccat. Ad qḋ rñdet idẽ doctoꝛ be. Tho. in. j. quolibet. q. ix. ar. iiij. in coꝛpoꝛe. ar. ⁊. ij. ij. q. clxxxvj. ar. ix. in reſpon. ad primuꝫ. ꝙ monachus faciens ꝓfeſſionẽ non vouet ſeruare regulã beati Bñdicti. ſed viuere ꝺꝫ regulã. i. tendere ad hoc ꝙ moꝛes ſuos foꝛmet ꝺꝫ regulam ſicut ꝺm quoddã exemplar: vñ ex voto obligat ad ſeruãdũ ea que ſunt in regula tanꝙ̃ p̃cepta: ⁊ que p̃latus ꝺm tenoꝛeꝫ regule p̃cipere voluerit. Cetera que nõ cõtinent in regula vt p̃cepta non adũt ſub voto directe: vñ pretermittens ea nõ peccat integraliter. Nõ aũt oĩa que ſunt in regula ſunt p̃cepta vt dictũ eſt: ſed multa ſũt ſimplices oꝛdĩatiões que trãſgredi nõ eſt contra votum nec moꝛtale. niſi quis ea faceret ex ꝯtemptu: q: ⁊ hoc etiã eſſet agere directe cõtra votuꝫ. ¶ Scḋo arguit ſic dicit btũs Bñdictus in regula. c. lxviij. Si quis ſuſcipiat in cõgregatiõe. Et paulo poſt ſuſcipiendus ꝓmittat coꝛã oĩbꝰ de ſtabilitate ſua ⁊ ꝯuerſione moꝝ ⁊ obediẽtia: ⁊ ſi aliqñ aliter fecerit ſciat ſe eſſe dãnandũ. Cum ergo ꝓmittat talis cũcta ſ̾uare: ergo videt trãſgreſſoꝛ voti ⁊ ꝓmiſſiõis. ⁊ dãnandus p̃ moꝛtale cõmiſſuꝫ. Rñdit idẽ ꝙ illa ꝓmiſſio large ſumit: nõ pꝛo obligatiõe per modum voti ſꝫ pꝛo oñſione volũtatis. ⁊ eſt ſenſus ſi oñderit ſe velle cũcta ſ̾uare: eo. ſ. mõ quo habent in regula. ſ. p̃cepta vt p̃cepta: ⁊ monita vt mõita. Et ſubdit. ſi aliter fecerit: ſciat ſe eſſe dãnandum: intelligit de his que ſunt ꝯtraria voto ꝓmiſſionis: ⁊ ꝯtra ſubſtãtialia regule. Et de ſtabilitate intelligit vouere: ita. ſ. ꝙ nõ apoſtatet a religione ⁊ de moꝛuꝫ conuerſione. ſ. ꝙ viuat ſeculariter. Nam per hmõi vtiqꝫ damnaretur. ¶ Tertio arguit ſic ex dictis Ber. in libꝛo de diſpẽſatione ⁊ precepto. Oĩa inſtituta in regula ſancti Bñdicti ait nõ pꝛofitentibus monita ſeu ꝯſilia ſunt cẽſenda: nec grauant nõ ſeruata cum tñ pꝛofitentibus precepta preuaricantibꝰ in crimina fiant: ⁊ neceſſaria dicit eſſe ipſa inſtituta: ergo ⁊c. Rñ. idẽ ꝙ. b. Ber. nõ accipit ibi p̃ceptum ꝓpꝛie ⁊ ſtricte. ſcꝫ pꝛo iuſſione ſuperioꝛis cũ intẽtione ligandi in virtute obedientie ſed large pꝛo q̃cũqꝫ iuſſione oꝛdinatiõe vel pꝛohibitione alicuius rei: ſicut precepta grãmatice dicũtur quedã inſtituta circa illã artẽ. Similiter neceſſariũ nõ ſumit ꝓpꝛie pꝛo eo ſine quo non põt ſalus eſſe: ſed accipit neceſſariũ put diſtinguit ꝯtra libeꝝ pꝛo eo ſcꝫ qḋ non eſt amplius in optiõe eius facere vel non facere ſine culpa aliq̃ vel pena. Uñ idẽ ait in eodẽ lib. Regula bti Bñdicti omni homini ꝓponit: imponit aũt nulli. Si qs aũt ex ꝓpꝛia volũtate ſemel ꝓmiſerit deinceps tenendũ in neceſſariũ ſibi conuertit: nec iam libeꝝ hꝫ dimittere qḋ ante ſuſcipere libeꝝ fuit. Jdẽ in eodẽ. Hec minima vt indictũ ſilentiũ ſi ꝯtra mãdata non veniunt: nec pctã ſunt: accedẽte mandato ſi quo minus fiãt in peccatũ reputant: non tñ in crimine. ita tñ ſi per ſurreptionẽ vel obliuionẽ: nõ aũt per contẽptum hoꝝ trãſgreſſio fiat. Hec ille. ¶ Quarto arguit. Monachus que trãſgreditur aliqd eorum que in regula ꝯtinẽtur: aut eſt tranſgreſſio voti aut nõ. Si ſic moꝛtal̾r peccat: ſi non: tunc illa trãſgreſſio nõ videtur eſſe culpabilis: cũ nulla rõ alia ſit ſibi offenſe niſi q: ꝯtra ꝓmiſſũ agit ſed nõ eſt dicendum ꝙ ibi ſit nulla culpa: ergo moꝛtalis ex quo frãgit votũ. Rñ. idẽ ꝙ ſicut in his que indicãt nobis volũtatem dei ſine trãſgreſſione precepti põt eſſe offenſa. vt cũ aliquis venialiter peccando. id qḋ deus diſſuadet committit vel qḋ ſuadet omittit: ſic ſine trãſgreſſione voti põt eſſe culpa circa h̾ que indicãt volũtatem pꝛis ſpũalis bñdicti: Auguſtini vel abbatis ſui: vt cũ monachus monitũ abbatis vel ſtatutũ regule trãſgredit. qḋ ꝓbabiliter credit nõ eſſe p̃ceptũ. Et ſicut qui venial̾r peccat circa ea que ſunt de iure naturali vel diuino: nõ dĩ ſimpliciter obediẽs: ſic qui venial̾r peccat circa ea que in regula ꝯtinentur vel que ab abbate oꝛdinantur nõ dicit ſimpliciter tranſgreſſoꝛ voti: nec ſimpliciter inobediẽs dicit que mandatuꝫ factum ſine precepto trãſgredit. Nec etiã ſequitur ꝙ ſi monachus frequẽter tales oꝛdinationes trãſgrediat vt fractionẽ ſilentij ⁊ hmõi: ꝙ facit illud ex ꝯtemptu: q: ex fragilitate ⁊ negligentia põt hoc agere: ſicut dicere ocioſa eſt veniale. Et ſi hoc qs agat quotidie ⁊ pluries: nõ tñ dicit de ſe agere ex ꝯtẽptu vt peccet moꝛtal̾r.

Hec oĩa

Hec oīa ille. Que aūt habenť de ſtatu mo. ne i agro. in cle. q̄ſtuz ad ea que ſunt in ṗncipio ca/ pli vſq3 ad. §. ſane. tāgūt monachos nigros tm̄ ſm Jo. an. Quantū ad ea que hr̄tur in di. §. ſa ne. ſ. ꝙ monachi in quolibet mēſe ſemel ꝯfite/ anť ⁊ coīcent: niſi de licētia ⁊ ꝯſilio ſui abbatis vel ꝯfeſſoris abſtineāt: dubitat Jo. an. vtrū ex/ tēdant ad oēs monachos: q̄ꝺ dicit ſatis hone/ ſtum. Que autē habenť in. §. Quia vo. vſq3 ad fi. vt de nō eundo ad curias ṗncipū ſine licētia ſuoꝝ abbatum de nō portādo arma intra ſepta monaſterij: ꝯtra que eſt ibi lata ſnīa excoicatio nis: de priorātib⁹ abbatiarū: de etate priorādo rū monachoꝝ ⁊ hmōi. dicit Joan. an. extēdi ad oēs monachos. Et i fi. illi⁹ cle. ꝯfirmanť decreta les ille cū ad monaſteriū: ⁊ in ſingulis: de ſtatu mon. q̄ dnt de abſtinētia a carnib⁹ a camiſijs ⁊ de ſilētio ⁊ hmōi: q̄ tn̄ nō videnť eſſe in ṗcepto niſi illud de proprio non habendo.

¶ De regula bea .§. viij.

ti Frācisci ſub qua militāt ſoli minores. Hic ſā ctus Frāciſcus incepit ordinē ſuū Anno dn̄i M. cc. ſub Innocētio. iij. ⁊ ꝯfirmatus fuit or do pmiſſiue: ſed ſolēni approbatiōe ab Hono rio poſt ꝯfirmationē ordinis ṗdicatoꝝ. ¶ No ta ꝙ in clemē. exiui de paradiſo. de vbo. ſigni. declarať que ibi ſint ṗcepta vel equipollentia ṗceptis: obligātia ad mortale tranſgreſſores. ibi enim dr̄ ꝙ vltra tria vota eſſentialia religi/ onis: ordo ipe minoꝝ coiter ſenſit tenet ⁊ tenu it ab antiquo: ꝙ vbicūq3 in regula poniť h̄ ver bū teneant: obtinet vim ṗcepti ⁊ obſuari deb3 a fratrib⁹ ſicut mortale. Cū3 votū determinatū cuiuſlibet hēat cadere ſup certo: ſouēs regulā nō pōt dici: teneri ex vi voti hmōi: ad ea ꝯſilia euāgelica: que in regula nō ſunt poſita: q̄ſuis dicat in ṗncipio regule. Regula ⁊ vita fratrū minoꝝ hec eſt: ſc3 dni nr̄i ieſu xp̄i. Sanctū euā geliū obſeruare. In obediētia viuere ſine pro/ prio ⁊ in caſtitate. Et in fine regule dr̄: humili/ tatē ⁊ paupꝛtatē ⁊ ſanctū euāgeliū q̄ꝺ pmiſim⁹ obſuemus. Declaramus tn̄ ꝙ dicti frēs nō ſo/ lum ad illa tria vota ex pfeſſione regule obli/ ganť: ſed etiā3 ad oīa implēda teneť que ſunt ptinētia ad illa tria vota que regula ipſa ponit ⁊ in eadē cle. dr̄. Que videri poſſunt equipollē tia ṗceptis ex vi vbi vel ſaltē rōne materie: de qua agiť vel etiā ex vtroq3 ſub cōpēdio hēanť. Declaramus ꝙ illud q̄ꝺ poniť in regula de nō habendo plures tunicas q̄3 vnā cū3 caputio ⁊ aliā ſine caputio. Item de nō portandis calcia/ mētis: de nō equitādo extra caſu3 neceſſitatis. Item ꝙ frēs vilibus induanť. Item ꝙ ieiuna/ re a feſto oīum ſctōꝝ vſq3 ad natale ⁊ in oibus ſextis ferijs teneanť. Item ꝙ clerici faciāt offi/ ciū diuinū ſm ordinē Romane curie. Item ꝙ miniſtri ⁊ cuſtodes neceſſitatibus infirmoꝝ ⁊ fratribus induēdis ſollicitā curam gerāt. Ite3 ꝙ ſi quis fratrū in infirmitatē ceciderit: alij fra/ tres debēt ei ſeruire. Item ꝙ frēs nō ṗdicent in epatu alicuius epi cū3 ab eo illis fuerit inter/ dictū. Item ꝙ nullus audeat pplo ṗdicare niſi a generali miniſtro. vel alijs quibus ſm predi/ ctam declarationē id cōpetit: fuerit examinat⁹ approbatus ⁊ inſtitutus ad hoc. Itē ꝙ fratres qui cognoſcerēt ſe nō poſſe regulā3 obſeruare ſpūaliter debeāt ⁊ poſſint ad ſuos miniſtros re currere. Item oīa que ponuntur in regula ad formā habitus tam nouitioꝝ q̄3 pfeſſoꝝ: nec non ad receptionis modū ad pfeſſionem ſpe/ ctantia: niſi recipiētibus quoad habitū nouitio rum ſicut dicit regula. ſm deū aliter videatur h̄ inq̄3 omnia ſunt a fratribus tanq̄3 obligatoria obſeruāda. Hec ibi. ¶ Duo tamē ex predictis ſc3 de habēdo vnā tunicā cū caputio ⁊ aliam ſi/ ne caputio quoad profeſſos. Et ꝙ fratres vili/ bus induantur ſicut ibi modificantur. ꝙ q̄uis iſta ſicut alia equipolleant preceptis: tamen de terminant q̄ſtum ad numeꝝ tunicarū. ꝙ pluri bus vti non licet. niſi in neceſſitatibus que ha/ beri pn̄t ex regula ſm ꝙ hunc paſſum declara/ uit predeceſſor ſuus. ſc3 Nico. Quō aūt ad vti/ litatem veſtiū tam habitus q̄3 interiorū tunica rum illā debere intelligi dicimus que ſm ꝯſue tudinem vel ꝯditionē patrie debeat q̄ſtū ad co lorem panni: ⁊ precij vilitatis merito reputari hmōi. aūt vilitatis iudiciū miniſtris ſeu cuſto dibus ⁊ guardianis cōmitmus ꝯſcientias eoꝝ onerantes. ¶ De pecunijs nō habendis dicit ꝙ ſanct⁹ Franciſcus precepit firmiter ſc3 fratrib⁹ in regula cunctis. ꝙ denarios vel pecunias nō recipiāt per ſe nec per interpoſitā pſonā. Iſtam particulā predeceſſor ſuus ſc3 Nico. declarans caſus ⁊ modos poſuit quibus a fratribus ſer/ uatis: a fratribus nō pn̄t dici: nec per ſe debent vel per aliū pecunie receptiōes ꝯtra regulā vel ꝯtra ordinis puritatē: ſed ſi pro alio q̄3 ponātur dicti predeceſſoris noſtri ſc3 Nico. declaratio ad dantes pecunias: vel ad deputatos nuncios re currāt trāſgreſſores regule ⁊ precepti dici pn̄t. Quocirca que ſunt omnis pecunie ⁊ oblatio/ num pecuniarum receptio in eccleſia vel alibi cippi ſeu trūci ordinati ad offerendū ſeu donā/ tium pecunias reponendas: necnō ⁊ quicunq3 recurſus ad pecunias ſe habētes ipſis per dcā rationē3 predictā nō ꝯceditur: hec oīa ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cum etiam recurſus ad amicos ſpeciales expreſſe tātū3 in duobus caſi bus ꝯcedatur ſm regulā. v3 pro neceſſitatibus infirmoꝝ vel pro fratribus induendis: atq3 pie ꝯſiderata neceſſitate vite ad alias neceſſitates

fratrum pro tẽpoꝛe occurrentes ceſſantib⁹ ele‑
moſynis ſepe dictus ꝓdeceſſoꝛ duxit extẽden‑
dum. Sꝫ pꝛo nullis cauſis ꝙ̃ pꝛo pꝛedictis vel
ſimilibus in via vel alubi recurrere eis licet ad
amicos hmõi. ſiue ſint dantes pecunias ſiue de
putati per ipſos ſeu nuncij ſeu depoſitarij ſiue
quouis nomine appellẽtur. ¶ Et infra pꝛecipẽ
ꝙ ⁊ qualiter pecunia expẽdatur: cõputũqꝫ exi‑
gere de expenſa. eamqꝫ quocũqꝫ deponere: aut
deponi facere vel recipere: facere capſulam pe‑
cunie vel eius clauem deferre hos actus ⁊ ſimi
les fratres ſibi illicitos eſſe ſciant. pꝛedicta eni
facere ad dños ptinet. Declarando eni dicim⁹
ꝙ ſucceſſione huius. i. hereditatũ que ẽt ex nã
ſua indifferẽter ad pecuniã ⁊ etiã ad alia mo‑
bilia ⁊ imobilia ſe extendũt: nullatenus ſunt ca
paces: nec licet eis valoꝛẽ hereditatũ taliũ vł tã
tam eoꝝ partẽ ꝙ ꝑſumi poſſit hoc in fraudem
fieri: q̃ſi ſub modo ⁊ foꝛma legati dimitti ſibi
facere vel ſic dimiſſa recipẽ: qn potius illa fieri
ab eis ſimplr ꝓhibemus. Cunqꝫ annui reddit⁹
inter mobilia cenſeanť a iure ac hmõi reddit⁹
obtineri paupⁱtati ⁊ mẽdicitati repugnet: nulla
dubitatio eſt ꝙ dictis fratribus redditus quoſ
cunqꝫ ſicut ⁊ poſſeſſiones vel eoꝝ vſum cũ eis
non reperiatur ꝯceſſus recipe vel hr̃e ꝯſidera‑
ta eoꝝ ꝯditione nõ licet. Itẽ ibi dꝛ ꝙ nullo mo‑
do debẽt fratres ipſis curijs ⁊ litigioſis actib⁹
ſe imiſcere. Debẽt etiam ſcire ſibi interdictũ ꝙ
hmõi inq̃ſitiõibus alˀs executiõibus ⁊ diſpẽſati
onibus. ſcꝫ reꝝ tpaliũ ſe exponãt: cũ hec vt ſepi
us abſqꝫ litigio ⁊ ꝯtrectatiõe pecunie vel admi
niſtratione eius non valeant expediri. verũtñ
in his pñt dare conſiliũ. Item ⁊ infra hꝛ hoꝛ‑
tos vt colanť ac holera ⁊ alia hoꝛtalicia precio
diſtrahanť: ⁊ vineas necnõ repugnat ſue regu
le. ſm ꝙ ꝓdeceſſoꝛ declarauit ⁊ oꝛdinauit. Et in
fra. ſupfluitas aut nimia ꝓcioſitas vel q̃cũqꝫ cu
rioſitas i his ſcilicꝫ edificijs eccleſiaſticis para
mentis vaſis altaris ſeu alijs quibuſcunqꝫ nec
põt eoꝝ pfeſſioni ⁊ ſtatui ꝯuenire. Demum tra
ditur de miniſtroꝝ electiõe ꝓuincialiũ: ſi habẽt
diſpẽſatiões vel alias declaratiões a pa. igno‑
Regl'a basilij. ro. ¶ Sub regula Baſilij que pma fuit: mili‑
tant oẽs monachi oꝛientalis eccłie ſeu greci ac
etiã in occidẽte fratres carmelite aliqñ ſub ea
fuerũt qbus anno dñi. M.ccxlvij. dñs Innocẽ
tius quartus addidit quaſdã oꝛdinationes per
modũ regule traditas eis a quodã patriarcha
hieroſolymitano dicto Alberto: extracta ex re‑
gula Baſilij cũ qbuſdã additis declarantes ⁊
Regl'a carmelitarum. mitigantes regulã illã per dñm Hugonẽ cardi
nalem oꝛdinis ꝓdicatoꝝ dictatas: vbi deter mi
nat ꝙ abſtineãt ab eſu carniũ: ⁊ ieiunẽt ab exal
tatione ſancte crucis vſqꝫ ad reſurrectionẽ dñi
cis exceptis. Et teneãt ſilentiũ nocturno tpe ꝙ
habeant vnũ pꝛioꝛẽ cui ꝓmittant obedientiam
cum caſtitate ⁊ abdicatione ꝓpꝛietatis. ſcꝫ in ꝓ
feſſione ⁊ de modo officij. Ad oĩa habeãt in cõ
muni. ꝙ comedãt i cõi refectoꝛio cũ lectiõe in
menſa. ⁊ ꝙ vacẽt lectiõi ⁊ laboꝛi manuũ ne ſint
ocioſi. pauciſſima alia ponit. Sed habent mul‑
tas alias ꝯſtitutiões per capitula ſua adiuncta
ſicut alij oꝛdines. Sub ipſa etiã Baſilij regu‑
la fratres Ermeni ſeu Hermenij. vulgariter di‑
cti antiquitus militabant. nunc aũt audiui eos
ſub regula Auguſtini viuere. que aũt in dicta
regula. Baſilij ſint ꝓcepta vel nõ extra eſſentia
lia religionis: nõ inuenio a quoq̃ꝫ declaratum
Et nota ſm Tho. ij. ij. q. clxxxvi. ar. x. in coꝛpoꝛe
arti. ꝙ in eodẽ genere peccati moꝛtalis vel ve‑
nialis qd cõmittiť: grauiꝰ peccat religioſus q̃ꝫ
laicus in tribus caſib⁹. vꝫ ſi faciat ꝯtra vota re‑
ligionis: q2 ſi foꝛnicať agit ⁊ ꝯtra ꝓceptũ ⁊ cõ‑
tra votũ. Scḋo ꝓpter ſcandalũ quod hꝫ locum
in ꝑcis manifeſtis: q2 magis tales ſcandalizãt.
Tertio ſi peccat ex ꝯtemptu ⁊ malitia: q2 tũc eſt
magis ingratus. In alijs ſcꝫ que ſiũt ex infirmi
tate vel ignoꝛãtia leuius peccat religioſus: qꝛ
ſi veniale quaſi abſoꝛbeť ex multis bonis ope‑
ribus que facit: ſi eſt moꝛtale facilius reſurgit.
Pꝛimo ꝓpter intẽtionẽ quã hꝫ ad deũ directã:
et ſi ad hoꝛã intercipiatur de facili ad priſtinaꝫ
reparať. Item ſcit etiam delicta coꝛrigere. Itꝫ
iuuatur a ſocijs ad coꝛrigendum.

¶ De tribus votis .§.ix.

eẽntialibus religionis. Et pmo de obedientia
quõ quis in ea offendat. Obediẽtie tranſgreſſi
onẽ eẽ moꝛtale oñditur ex illo textu. j. Reg. xv.
quaſi pctm̃ ariolandi eſt repugnare. ⁊ quaſi ſce
lus idolatrie nolle acquieſcere. i. non obedire.
Super quo ṽbo dicit Grego. Obediẽtia ſola ẽ
que fidei meritũ poſſidet ſine qua qs infidelis
eẽ ꝯuinciť. etiã ſi fidẽ tenere videať. vij. q. j. ca.
Sciendũ. Sed nota ꝙ non omnis tranſgreſſio
oꝛdinatiõis facte a regula vel ꝯſtitutiõe vel a ꝑ
lato quã facit religioſus eſt ꝓpꝛie inobedientia
⁊ per ꝯſequẽs moꝛtale. alˀs ſtatus religionis eẽt
plenus laqueis ⁊ piculoſioꝛ ſtatu ſeculari. Nec
eſt aliqua religio in qua quis voueat oĩa pun‑
cta ſeu oꝛdinata que ponunť in regula vel cõſti
tutione ⁊ que dicenť ei a ꝑlato ſe ſeruaturũ: ſed
aliqua ex ipſis plus ⁊ minus ſm foꝛmã pfeſſio
nis in qua fit votũ ſolẽniter. Sciendũ ergo ꝙ
Triplr agit ꝯ obediẽtiam. tripliciter quis agit ꝯtra votũ obedientie: ⁊ per
conſequẽs peccat moꝛtaliter tranſgrediẽdo oꝛ
dinationes regule ꝯſtitutionũ vel pꝛelatoꝛum.
¶ Pꝛimo per cõtemptũ q̃ꝛtũcunqꝫ illud quod
agit per cõtemptum de ſe ſit paruũ oꝛdinatum
a regula ꝯſtitutione vel pꝛelato. Nam ꝙ contẽ
ptus ſit moꝛtale. patet Nume. xv. vbi contem‑

nens mandatur morte puniri. Ber. etiā in lib. de diſpen. ⁊ ꝑcepto dicit. Neglectus vbiqʒ culpabilis: cōtēptus vbiqʒ dānabilis. Hoc etiā dicit Tho. ij. ij. q. clxxxvj. qui declarans qd ſit contemptus. dicit ꝙ eſt renuere ſubijci ordinatiōi regule vel legi. Dñs io. do. hoc declarat p exempla dicens. puto in ꝯſtitutiōe ordinis ꝑdicatorum dici cōtemptū volūtariā ſine cā ꝯtinuatā ʒ aliq̄ diu tranſgreſſionem: puta cū qs hēat cappas regales lineis vtit: repleſ pecunijs etiā ad ꝑdigalitatē ſequendā: ⁊ cū ſanus ſit ꝓpter guloſitatē tātū vult fere ꝯtinue carnibus veſci: et cum ieiunare valeat ſaltē aliquotiēs in hebdomada. nec ſextis ferijs a cena vult abſtinē. nulla inſup petita licētia vel obtēta ⁊ illa facit que ꝯſtitutiōes vetāt. In hiſq̄ perſeuerare intendit nō video quō a dānabili ꝯtēptu talis valeat excuſari. Un̄ dicit. q̄ſquis in ordine ꝑdicatorum rite ꝓfeſſus tacite vel expreſſe ex deliberato animo ſtatuta pncipalia nō ſeruat cū intētiōe trāſgreſſionē hmōi ꝯtinuandi apoſtata eſt apud deum. ¶ Secundo mō agitur ꝯtra obedientiam ⁊ ſit ꝯtra votū. ⁊ per ꝯñs eſt mortale: qñ religioſus facit ꝯtra ꝑceptū ſui prelati ſub quacunq̄ʒ verboꝝ forma factū dūmodo intelligat ipſe ꝑceptū ſibi fieri: obligans ſcʒ eū ʒ de neceſſitate ad faciendū: ⁊ preceptū ſit de re in qua tenetur ei obedire: nam multa ſunt in quibus nō teneref Et pmo ſi ꝑciperet ꝯtra dei mādata: vt crimen occultū reuelari ſibi nō ſeruato ordine fraterne correctiōis. vel ꝓter mandata. vt mēdaciū officioſum. nō enī dʒ in hmōi obedire. vt. xj. q. iij. Si dñs. Scd̄o ſi ꝯtra ordinationes ecclie vt ꝙ nō ieiunet die ſtatuta ab ecclīa vel celebret pro hereticis. tūc nō obediet. xj. q. iij. ſi epūs. Tertio ſi ꝯtra ordinatiōes ſue regule vel ꝯſtitutiōes vt in ordine ꝑdicatoꝝ cū ſit ſanus ꝙ comedat carnes vel lineis vtaf. etiā infirmus in hmōi tamē dubio dʒ obedire. arg. xxiij. q. j. Quid culpatur Quarto ſi ꝑcipit ea ad que ſe nō extēdit plature auctas vt in interioribꝰ. puta ſi ꝑcipet continuam attētionem ad orōnes ſibi iniunctas. ar. di. xxij. erubeſcāt. Uel etiā ꝙ manifeſtaret aliquod pctm̄ ſuū oino occultū. vel iterū ꝯfiteref iam ꝯfeſſum peccatū. Pe. de pa. Uel etiā ſi mādat ꝙ nō loquaf ſupiori ſuo. vel faciat ꝯtra ordinatiōes maioris plati ſui. di. viij. que contra morem. Quinto ſi ꝑciperet vt ieiunaret vel auſteritates faceret vltra regulā nō īponēdo ei p modū pnie ſeu punitionis alicuius defectꝰ qa tunc teneref. vt no. Hug. xx. q. iij. Preſens. ⁊ di ſtin. lxxiiij. Sella. Laudabiliꝰ tm̄ eſt in hmōi obedire. ar. xj. q. iij. Quid ergo. Sexto ſi aliqd ꝑciperet qd̄ hʒ ſpēm mali: vt ꝙ nudaret ſe coram hoibus: qr obediētia itelligiſ in licitis ⁊ honeſtis: vt di in glo. xj. q. iij. nō ſemp. Septimo ſi ꝑciperet ei ꝙ colligeret feſtucā de terra: vel aſpiceret tota die aues volātes. Pe. q̄uis laudabilius eēt obedire in hmōi. xxxiij. q. ij. admonere vbi di cuidā. Ingredere monaſteriū humiliare ſub manu abbatis ⁊ cūcta facito ſimplici animo que tibi fuerint iperata. Et Greg. per obedientiā nunq̄ʒ dʒ malū fieri. dʒ vero per obedientiam bonū qd̄ agif intermitti. xj. q. iij. Quid ẜ loqtur de illo bono ope ad quod quis nō tenef ex neceſſitate ſalutis. ¶ Inſuper nota ꝙ religioſi non tenētur epiſcopis ſuis obedire. etiaʒ in his que non ſunt cōtra deum vel ſuū ordinem ſm Guil. niſi ſaluis priuilegijs ⁊ indulgentijs ⁊ conſtitutionibus ſuis extra de ſimo. c. ne dei. Unde ſi precipiat prelato ꝙ vadat ad papā vel regem pro ipſis vel alijs aut recipiat cōmiſſiones in cauſis: aut alias cōmiſſiones teſtamentorum ⁊ huiuſmodi. non credo ꝙ tales teneantur obedire. licet poſſint epiſcopi ſuis ſubditis laicis talia demandare: ⁊ illi debeant obedire. Ad prelaturā autem ſibi impoſitam a ſuperiori vtrum teneatur obedire ꝑcepto ſuper huiuſmodi. Reſpon. Petrus de pal. ꝙ tenetur ⁊ poteſt quis ad ſuſcipiendū cogi etiā ſi non habeat ſufficiētem ſciētiam ſicut fieri cōſueuit in religione: ⁊ quod dicit Gregori. ꝙ indignus nō debet obedire ⁊ dignus vir debet obedire intelligendum eſt de illo que eſt indignus ratione defectus qui eſt irregularitas. tunc enī ʒ nō debet obedire niſi amoueatur impedimentum per diſpēſationē. Sed non habēs huiuſmodi impedimētum debet obedire. alioquin quilibet bonus qui reputat ſe indignum refugeret ⁊ ſoli indigni ꝓmouerentur. Qui igitur inuitus ⁊ coactus ſuſcipit officiuʒ prelature non habens ſufficientem ſciētiam non peccat. ſecus ſi ſponte ⁊ non coactus. Et idem dicit de audientia confeſſionem. ſcilicet ꝙ poteſt cogi. etiam non habēs ſufficientem ſciētiam ⁊ debet obedire. Hec Pet. Idem videf ſentire Guil. dicit enim ꝙ obedientia eſt neceſſaria in his ſine quibus religionis profeſſio non poſſet ſeruari: vt facere officia: cōuiuia: ⁊ mutua obſequia. Idē Petrus de thar. in ſcripto quod intelligit dū modo ſciat ſaltem cōmunia peccata: ⁊ de alijs dubitare vt habeat recurſuʒ ad peritos nec immineat ei probabiliter periculum anime ſue: vel ſi ſubditis quibus preficeretur eſſent obſtinati nec poſſet eos corrigere. ar. ij. queſtio. prima. ſi peccauerit. §. quando vero cum. capi. ſequenti. Quod autem quis cogi poſſit ad prelaturam per preceptum ⁊ alios modos. patet exēplum in Auguſtin. qui fuit coactus ad epiſcopatum. Uis inquit ipſa mihi facta ē diſtinctione. xl. ante omnia. et. xxiij. queſtione. iiij. di ſcilicet. vbi Auguſtinꝰ. Multi vt epiſcopatum

arti. ix. ad. iij.

in. iiij. diſ. xix. q. ii

ſuſcipiant tenenſ inulti, ꝑducunſ: icludunſ: pa
tiunſ mala: q̄ nolūt donec eis aſſit volūtas ſu//
ſcipiēdi boni operis. ꝛ. viij. q. j. in ſcripturis.
dicit Greg. qꝛ is qui valet oues dn̄i paſcere ꝛ re
nuit ꝯuincit dn̄z nō amareſ. Hoc tn̄ ſcias qꝛ ni
ſi aſſentiat q̄ztūcunq̄ȝ aliquis electus ſit ꝛ cōfir
mat⁹ ꝛ ſibi p̄ceptū factū de acceptatione. nunq̄ȝ
eſt p̄lat⁹ nec epiſcopus nec abbas nec prior: nec
curatus nec aliqd̄ ius ei acquiriſ. vt dicit idem
Pe. di. v. xxv. i. iiij. ar. ij. q. j. i ſcrpturis. i glo.
Conſueuerūt aūt p̄lati quādo intendūt ad ali/
quid p̄ceptorie ſubditos obligare: ꝛ ad pctm̄
mortale ꝯtrarium faciēdo. vti tali modo loquē
di. Precipio tibi in virtute obediētie vl' in vir
tute ſpūſſancti: vel ſub pena excoicationis vel
alterius cenſure eccliaſtice vel ſub pena carce//
ris. Unde Hierony. in epiſtola ad Jouinianū.
xiiij. q. j. c. Quod debeſ. §. Quiſquis. Qd̄ p̄ci/
pitur iperaſ: qd̄ imperaſ neceſſe eſt fieri. Alie
ordinationes prelatoruz vel ſunt exhortatorie
tantū. ꝛ ſic tranſgrediētes non peccant. Unde
Gra. di. iiij. c. Deniq̄ȝ ſacerdotes. §. Hec etiā. De
cretū ꝺ neceſſitate facit glo. i. p̄ceptū vl' ſtatutū
exhortatio liberā voluntatē excitat: vl' ſunt mā
data. ꝛ ſic peccat venialiter non ſuando. Dicit
eni Archi. poſt Hugo. xiiij. q. j. §. quiſqs. Mā
datum eſt mediū inter preceptuz ꝛ conſiliuni:
qꝛ eſt infra preceptū ꝛ ſupra ꝯſiliuz. Sepe tn̄ in
iure poniſ mandatuz pro p̄cepto ꝛ econuerſo.

¶ De caſtitate .§. x.

quomodo quis ꝯtra eam agat. Ubi nota qd̄ di
cit Aug. de fide chriſtiana ꝛ in regula. ꝛ habeſ.
xxxij. q. v. nec ſolo affectu. Nec ſolo affectu ꝛ ta
ctu: ſed aſpectu quoq̄ȝ appetitur ꝛ appetit ꝯcu
piſcentia feminarū. Et infra. Sed etiā tacente
lingua ꝯſpectu mutuo ſe inuicē corda nūciant
impudica. ꝛ ſm̄ ꝯcupiſcentiā carnis alterutro
delectanſ ardore. etiā intactis ab imunda vio/
latione corporibus: fugit caſtitas ipſa de mori
bus. Hec ibi. ¶ Primo igiſ ſciendū qꝛ non ſo
lum cōmixtio venerea: ſed etiā aſpectus: tact⁹:
locutio: miſſio litterarū vel munerū conuerſa
tio: acceſſus: affectus ad mulieres vel viros cū
fuerit ex libidine ꝛ amore carnalis luxurie oīa
ſunt mortalia: ꝛ quodlibȝ eoꝝ de per ſe ſi diuer
ſis tempibus fiant ꝛ dr̄ ſacrilegiū. Et cōmuni/
ter p̄lati i religione eoꝝ ſolent ſibi reſeruare ab
ſolutionē ab iſto caſu ꝛ alijs que ſūt cōtra vota
principalia: qd̄ videſ intelligendū cuz ꝓced ſ
ad aliquē actū exteriorē. nō cū precīſe corde cō
mittunſ: niſi aliter ipſi p̄lati declararēt. ¶ Se/
cūdo nota ſm̄ Humbertū in expoſitione regu/
le. qꝛ cogitatio de muliere in ſe non eſt pctm̄. de
lectatio aūt in hmōi cogitatione poteſt eē mor/
tale ꝛ veniale ſm̄ diuerſas circūſtantias. appe/
titus vo ml'ieꝝ ſemꝑ eſt mortale: qd̄ itelligo
de appetitu rōnabili: ideſt ſm̄ determinatiōem
ratiōis ꝛ libidinoſo: ꝛ actiue ꝛ paſſiue. i. amare
vel velle amari carnaliter vir mulierē vel a mu
liere vel ecōuerſo: ꝛ multo magis gliari de hoc
vel facere aliqd ꝑpter hoc vt ametur. hoc autez
pȝ ex vbis ipſius Auguſtini in regula dicētis:
appetere. ſ. feminas vel ab eis appeti velle cri/
minoſum eſt: crimē autē hic importat mortale:
ſm̄ Hūbertū. ꝓut ſumiſ a Gratiano. diſ. xxv. §.
al's ea. Uideant ergo qui hn̄t deuotas in mona
ſterijs: ꝛ mutuo delectanſ carnis ardore: ꝑpter
qd̄ eas ſi ſepe poſſunt viſitant: quot mortalia cō
mittūt etiam ſi non adderēt alias turpitudines
vboꝝ ꝛ actuū. Attēdant ꝛ prelati eoꝝ. qui tales
pmittūt accedere ad monaſteria eſſe participes
dānationis eoꝝ. ij. q. j. notum. ꝛ. lxxxiij. diſ. c. j.
¶ Nō tertio ſm̄ Humbertū: qꝛ tria ſunt gene/ Tria genera feminaꝝ
ra feminaꝝ que tentanſ facilius de bonis viris
q̄ȝ alie. Primū eſt ꝯtinentes maxime iuuenes:
cum enim tētatio ſit ꝯtinue in eaꝝ natura: faci/
lius tētanſ iſte q̄ȝ ꝯiugate vel alie femine male
agētes cum alijs. Et ideo ap̄lus reddit cautum
Thimotheū ꝯtra iſtas. j. Thimo. v. Secūdū ge
nus eſt femine ille que inter cōtinentes viuunt
ſub ſpecie vel habitu ſctitatis: ꝛ ideo cuz nō au
deant hr̄e familiaritatē cum mūdanis ꝑpter vo
tū ſanctitatis: facilius effundunt ſuas tentatio
nes in viros ſctōs cum qbus frequētius ꝯuer/
ſanſ. Unde Aug. Non ideo minus cauēdū eſt:
qꝛ ſunt bone indolis ꝛ pie ꝯuerſationis cū ſub
effectu pietatis ſe ſupponat viſcus libidīs. Ter
tiū genus eſt femine inter ꝯtinētes ſpēm ſancti
tatis hn̄tes que ſunt vilis ꝯditionis: que facilī/
us cadūt q̄ȝ nobiles vl' magne auctoritatis ma
trone que ꝑpter honorem ſuuz hoc attētare de/
dignarenſ: ꝛ iō ab his cauendū. Un̄ Hiero. Fe
minā quā videris bene ꝯuerſantē mēte dilige.
ſ. ſm̄ deū non corpali ꝯuerſatione. di. xxxij. ho/
ſpitiolū. ¶ Et nō qꝛ dr̄ extra de ſta. mo. c. cuz ad
monaſteriū. circa finē. qꝛ abdicatio ꝓprietatis ſi
cut ꝛ votū caſtitatis: ita ſunt annexa regule mo
nachali: vt nec ꝯtra eam ſūmus pōtifex valeat
indulgere. Unde vt dicit Peſ. de pal. in. iiij. qꝛ
in p̄ceptis negatiuis q̄ȝdiu durat obligatio ad
non faciēdū nunq̄ȝ licet facē: ꝛ cuz obligatio ad
non coeūdū ſit eſſentiale religioni q̄ȝdiu durat
religio qd̄ eſt vſq̄ȝ ad mortez: nunq̄ȝ eſt ſibi lici/
tū coire: nec papa pōt diſpēſare ipſo remanēte
religioſo. Sed forte papa poteſt facere de reli/
gioſo non religioſuz: ꝛ tunc ceſſabit obligatio:
quia ipſe poteſt deſtruere omnē religionē ſicut
deſtruit aliquas: quia nec reputatur religio ni/
ſi approbata a papa: quia in approbādo nō po/
teſt ſibi legem imponere: a qua non liceat rece/
dere ſicut nec teſtator in teſtādo. ff. de leg. ſi qū.

de occaſionib' vitãdis ¶ Nota de vitãdis occaſionibus quibus cau/ſaſ ⁊ augeſ amor carnalis ad mulieres ⁊ mu/lierũ ad viros ſm Humbertũ in expõne regu/le. Prima occaſio eſt acceſſus ad eas ſine cau/ſa vrgẽte ⁊ modeſtia. Femine ſunt multum cu/rioſe ad videndũ viros etiã bonos. Geneſ. pe/nul. Filie diſcurrerũt p murũ: ſcʒ ad videndũ Joſeph. Sicut ex viſu mulieris inardeſcit con/cupiſcẽtia viri: ita ex viſu viri inardeſcit cõcu/piſcẽtia mulieris. Exemplũ de ſctõ Bernardo quãtũ ad hoſpitã ſuã ⁊c. Et ideo ſancti viri: ⁊ pcipue qui ſunt aſpectu gratioſi ⁊ pulchri caue/ant ſibi apparere iter mulieres vel accedere ad

Scd'a eas. Scd'a occaſio eſt frequẽtatio cũ eis. Solẽt enim ex hmõi frequẽtia corda eaꝝ inflãmare i viros. Exẽplũ Gene. xxxix. de dña que iniecit oculos in Joſeph: ⁊ id̃ cauẽdũ eſt ab hmõi fre/quẽtatione: vnde pp hmõi vitãdũ monaſteria duplicia. ſ. viroꝝ ⁊ mulieꝝ ſimul habitãtiũ in/ſtituta a btõ Baſilio mãdanſ ſeparari ⁊ non am/

Tertia plius fieri. xviij. q. ij. diffiniuim'. Tertia famil/iaritas que cauſaſ ex multa ⁊ puata locutione familiaritas eñi in oĩ re pbet audaciã: audaci' eñi petiſ aliqd a familiari q̃ ab extraneo. Sic ⁊ mulier audacius prũpit in tẽtationẽ in fami/liarẽ. vñ. xviij. q. ij. Peruenit. Prohibenſ mo/nachi facere ſibi cõmatrices ad tollẽdũ famil/iaritatẽ hmõi. ¶ Et nota q pceptorie hoc phi/bet Greg. in dicto. c. dicit tñ glo. q ſi monachi hñt eccliãs curatas: nõ phibenſ baptizare ſed leuare de ſacro fonte: q: ibi maior familiaritas ꝯhiſ. Qd̕ extendiſ ad oẽs religioſos: q: vbi ea/dez rõ ibi idẽ ius. Hinc ⁊ Hierony. Oẽs puel/las vel ṽgines xpi: aut eq̃liter dilige. vñ. xviij. q. ij. In decima dr̃. Ea circa monachos cautela ſuata: vt remoti a familiaritate monialiũ: nec vſq3 ad veſtibulũ hẽant accedẽdi familiare p/miſſuʒ. Sed nec abbatẽ vel qui pficiſ extra eaʒ que preeſt ṽginibus xpi loqui aliqd: qd̕ ad in/ſtitutionẽ earũ ptinet licebit: nec cũ ea ſola que preeſt frequẽter loqui eos opʒ: ſed ſub teſtimo/nio duarũ vel triũ ſororꝝ: ita vt rara ſit acceſſio ⁊ breuis oino locutio.

quarta Quarta eſt oſtenſio affe/ctionis p munuſcula ⁊ dulces lr̃as: affectus er/go mulieris erga bonos viros: licet ſctũs deſu/ſit: degenerat in carnalẽ: q: fragilis eſt nature ⁊ ideo boni viri ſi ex aliqua cã vrgente hñt oſ/dere familiaritatẽ caueãt ſibi a ṽbis blandis ⁊ actibus ex qbus poſſit augeri affectus eaꝝ cir/ca ſe. Vñ Hiero. Crebra munuſcula ſudariola ⁊ dulces lr̃as ſctũs amor non hẽt. Et loquiſ nõ de lr̃is honeſtis ⁊ informatorijs ad bonum: ſʒ ſolũ ex affectione ſenſualiꝝ cuʒ ṽbis blandis ſcriptis: vt pʒ in ſequẽtibus.

Quĩta Quinta eſt decor ⁊ cõpoſitio corpis. Exẽplũ de Joſeph Ge. xxxix. Et ideo boni religioſi deturpãt corpus ſuuʒ p mortificationẽ. Qd̕ ſi ſentiũt ſe diligi a mulie/ribus fugiãt eas: ⁊ aſpere ⁊ dure loquãtur ad eas: ⁊ ſi ex hoc turbenſ nõ curẽt de recõciliatio/ne earũ: melius eſt enim eas eẽ turbatas ꝯtra eos q̃ carnaliter affici. Unde Augu'. Sermo breuis aſper ⁊ rigidus eſt cum hmõi hñdus.

Sexta Sexta eſt aſpectus earum. Impudicus oculus (ait Aug.) impudici cordis eſt nũcius. xxxij. q. v. nec ſolo. Exemplũ Dauid in vidẽdo Berſa/bee ⁊ dñe reſpiciẽtis in Joſeph. Et id̃ vt dr̃. vj. q. j. c. ex merito. officiũ ſinguloꝝ ſit oculos ha/bere caſtos. Vitandũ eſt ergo quãtũ poſſibile ẽ ꝯſortiũ mulierũ.

Mulie rũ ꝯſor tia ſunt vitãda. ¶ Primo ppter periculũ. Au/gu. Quanti ⁊ q̃les epi clerici ſimul ⁊ laici poſt magnalia ⁊ ſigna mirabilia naufragati noſcun/tur: cũ volũt in naui fragili nauigare: hoc eſt in carne fragili ſe exponere ꝯſortio mulieꝝ peri/culoſo. ¶ Scd'o propter infamiã que inde ſeq/tur que cauẽda eſt. arg. xj. q. iij. nõ ſũt audiẽdi. ¶ Tertio ppter notã exẽpli. Cũ eñi pfecti viri ⁊ ſecuri inhererẽt familiaritatibus pdictis dant occaſionẽ minoribus idẽ faciẽdi: qui cum ſint infirmi de facili corruunt in iſtis. Et declarat Auguſti. in libro de ſingularitate clericorum q nec propter vtilitatem clericoꝝ tpalem que ex hoc euenit eſt habenda cũ feminis nimia fa/miliaritas: nec ppter charitatẽ ad ſalutẽ earuʒ nec ppter quedã exẽpla xpi ⁊ ſanctoꝝ. Naʒ etſi xpm ſequebanſ mulieres que miniſtrabãt ei et aplis: ⁊ Helyas paſtus ſit a vidua: nõ ſe debent homines fragiles tantis viris equare: vt cre/dant hoc ita pure agere ſicut illi ⁊ tamen mul/tum moderata et maxime modeſta fuit illa fa/miliaritas ⁊ ex cauſa magna facta.

¶ De paupertate .§. xi.

religioſoꝝ ſeruanda ſiue ppꝛietate particulari non hñda qualiſ circa hoc quis offendat. Un/de Aug. in regula dicit. Non dicatis aliqd p/prium: ſed ſint vobis oĩa cõmunia. xij. q. j. c. nõ dicatis. Et Urbanus papa inqt. Quicũqʒ vſm vitã cõmunẽ ſuſceptã hʒ: ⁊ vouit ſe nil ppꝛiuʒ habere: videat ne pollicitationẽ ſuã irritã faci/at: ſed qd̕ dño pollicitus eſt fideliter cuſtodiat ne dãnationẽ ſed premium ſibi acqrat. xij. q. j. Scimus. Et extra de ſta. mo. c. Cum ad mona/ſteriũ. dr̃. Prohibemus diſtricte in virtute obe/dientie ſub obteſtatiõe diuini iudicij: ne quis monachoꝝ ppꝛiũ aliquo modo poſſideat. Et in c. monachi. eo. ti. dr̃. hoc de vniuerſis religioſis precipimus obſeruari: ſcʒ q nõ habeãt peculiũ ſeu proprium. Ubi primo nota ſm Joan. an. in nouel. ſup dicto. c. cũ ad monaſteriũ. q ppꝛiuʒ diciſ quicqd celaſ abbati ſeu alij ſuo prelato: vl' teneſ contra voluntatẽ prelati. Si aũt abbas q/dem monacho cõcedit: vt eis poſſit vti ad libi/

tum non videt dici pprietas:quando de quā/
titate ⁊ qualitate nil celat abbati:nec ſine ipſi⁹ ſci/
entia aliqd recipit vel expendit paratus totum
reddē ⁊ dimittē ad iuſſum abbatis. Et dr̄ ppri/
um ſm abbatē q̄ſi porro priuatū ſeparatū a col
tate. Et ſm Hoſt. iportat ꝓprium dominiuȝ rei
iuſtis modis acqſitū. ¶ Scd̄o nota ꝙ hr̄e pro/

Habē ꝓpriuȝ

prium eſt peccatū mortale religioſo cuilibet:tū
q: eſt ꝯtra votū principale:ſcȝ paupꝑtatis:tū qa
eſt ꝯtra ꝓceptum iuris canonici.vt patet per al
legata ca. Et religioſo in morte reperto cū pro/
prio:mandat in dictis.c.negari eccleſiaſtica ſe
pultura.cū ergo religioſus vel religioſa:q: idē
iuris oino eſt in monialibus:in hoc aliquid re
cipere multū vel paꝝ mobile val imobile ꝯtra
voluntatē ſupioris vel receptū de licētia prela/
ti nō eſt paratus ponere totū in manibus eius
ad placitū ⁊ requiſitionē ipſius ꝑlati:vel et ali
quid celat ne ab eo accipiat vt proprietari⁹ pec/
cat mortalr̄:⁊ ſilr̄ ſi ſibi ad vſum ꝯceſſa ꝯtra vo
luntatem ſupioris:vel ſine licētia vēdit vel do/
nat vt dn̄s rei niſi poneret ſpem in ratihabitio/
ne prelati. ¶ Tertio nota ꝙ ꝑlatus non pōt di/
ſpenſare cum religioſo vt habeat ꝓpriū. vt ſcȝ
aliquid habeat ſimpliciter in ſui dominio: vt
facere poſſit quicquid velit ſine volūtate ſupio
ris ꝓpria auctoritate. imo vt dicit Inno.in.ca.
Cum ad monaſteriū.in fi.nec ſummus pōtifex
in hoc valet indulgere.i.diſpenſare: ⁊ quāuis
archi. Hoſti.⁊ Joan.an.dicāt ꝙ papa pōt cum
monacho in ꝓprietate ⁊ caſtitate diſpēſare:hoc
volunt dicē ꝙ ex iuſta cā ⁊ maxima vrgente ne
ceſſitate vt eſt bona diſpoſitio vnius regni pōt
papa monachū laicū facere:⁊ vxorare: ſed pro
certo tenet ꝙ nō valet diſpenſare cū monacho
vt ꝓprium habeat ⁊ ſit monachus ſm Thom.
⁊ Pe.de pa.qd̄ pȝ per id qd̄ narrat Archi.xxxij
q.ij.ſolet.de quadā ablata muliere. Un̄ nota ꝙ
ſi prelatus diſpenſat cum religioſo in ꝓprio:vt
ſcȝ aliqd habeat ⁊ ad placitū illud diſtrahat:diſ
ſipet ⁊ diſperdat:vt ſibi videt etiā in dam̄num
monaſterij nō videt poſſe excuſari a pctō gra/
ui ⁊ mortali:cū exponat oīē ſuam morti:⁊ dā/
nificet monaſteriū ⁊ vſurpet poteſtatē quam nō
hȝ. ¶ Quarto nota ꝙ cū ꝑlatus ꝯcedit quedaȝ
ſubdito ad vſum:q: tn̄ res periculoſa eſt ⁊ inui
die ⁊ exempli mali cā. Conſulit Hoſt. abbati ꝙ
niſi ex magna ⁊ euidēti cā talem licētiā nō det
monacho nō habēti adminiſtrationē. Addit ad
hoc dn̄s Jo.do.dicēs:q: conſiliū hoc eſt latiſſi
mum ⁊ ꝓpter malitiā modernoꝝ odioſum:qa
religioni dānoſum:ideo reſtringenduȝ per re/
gulam illā. Odia reſtringi ⁊ fauores conuenit
ampliari de regu.iuris.li.vj. Itē quia ad maio
rem paupertatē obligant frēs predicatores q̄s
monachi:cū illis ſit licitū hr̄e poſſeſſionē in cōi
⁊ per ꝯn̄s abbas pōt cōmittere poſſeſſionē mo
nacho:qd̄ nō pōt ꝑlatus ordinis ꝓdicatorū cū
dictus ordo poſſeſſiones hr̄e nō poſſit: ſed eis
renūciauit. hec Jo.do. Moniales aūt vtriuſqȝ
ordinis mēdicantiū in cōi poſſeſſiones ⁊ reddi

Quid ſunt vſus et vſufructus.

tus hr̄e poſſunt:vt monachi. Cōceſſorum autē
ſibi per ꝑlatū religioſus ita hȝ vſum:ꝙ nō hēt
vſufructū. Eſt aūt hec drīa inter vſum ⁊ vſufru
ctum:q: ſm tex.glo.extra de pigno.Cum ꝯtes
Uſufructus dr̄ ius vtēdi ⁊ fruendi rebus alie/
nis:ſalua reꝝ ſbā. Sed vſus dr̄ ius vtēdi lȝ nō
fruēdi rebus alienis ⁊c̄. Un̄ de re cuius qs hēt
vſum accipere dȝ preciſe ſuā neceſſitatē:nec ali
quid dare pōt. Sed in vſufructu vltra ſuaȝ ne/
ceſſitatē pōt reſiduū illius vſufructus donare
vt vult:q: eius rei dn̄s eſt. Religioſus de ꝯceſ/
ſis ſibi ad vſum nil pōt donare etiā elemoſyna/
liter:nec de eo qd̄ acquirit per idustriā aliquaȝ
nec de bonis paternis qū ſibi cōmitterentur ad
vſum vel fieret ꝓcurator:q: oia ſunt monaſterij
vt.xij.q.j.non dicatis.niſi ſup hoc habeat licen
tiam dandi:⁊ tunc bene vtat. als diſſipatio erit
non diſpenſatio: ⁊ concedēs ⁊ vtēs peccabit et
recipiēs ſine cā rōnabili.arg.xij.q.ij Gloria: ⁊
tenet reſtituere monaſterio recipiēs ex turpi cā
etiam ſi habuiſſet dās licentiam dandi. Ex do/
no etiā recipiēs ſi dans nō habebat licentiaȝ:⁊
multo magis ſi nō hȝ indulgentiā. ¶ No.qn/

Uſus certus ⁊ incertus

to ſm Umbertū in expoſitione regule ſup illō.
ſint vobis oia coia.xij.q.j.nō dicatis:ꝙ cū du/
plex ſit vſus:q: certus ⁊ incertus.circa certum
vſum:qui ſcȝ nō pōt auferri:diſpenſari nō pōt
Semp eni volūtas religioſi dȝ eē ſubdita pre/
lato vt reſignet qn̄ voluerit. Sed circa vſum in
certū qui eſt in volūtate alterius vt ei auferat cū
ei placuerit ex cā rōnabili diſpēſari pōt. Cauſa
aūt rōnabilis diſpenſationis eſt duplex.ſcȝ vti/
litas ⁊ neceſſitas.vt.j.q.vij.§.niſi rigor. Utili/
tas aūt pōt eſſe duplex.ſcȝ priuata ⁊ cois. Pri/
uata vt cū conceditur religioſo liber aliqs vel
ad addiſcendū vel ad informandū animū ſuū
in ptinētibus ad ſaluteȝ. Cōmunis vtilitas eſt
vt cū cōcedit alicui vſus libri qui poteſt ſtudio
ſuo alijs proficere. Silr̄ neceſſitas eſt duplex.ſ.
priuata vt cū in monaſterio paupere in quo nō
poſſunt habere de cōi victualia moniales: cōce
ditur moniali vt aliqd habeat ad vſum neceſſi
tatis ſue:cum ꝓpoſito tn̄ ſemp totū reſignandi
cum voluerit ſupior. Neceſſitas cois eſt:vt cū
ꝯcedit alicui officiali ꝓcuratori cellerario ⁊ hu
iuſmodi aliqd ad expēdēdum in vſus cōes. Et
q̄uis hmōi neceſſitates vel vtilitates ſint ſuffi
ciens cā diſpenſandi.nō tn̄ oēs ſed ſolum que
ſunt valde rōnabiles ⁊ euidentes fieri debent:
vt in neceſſitatibus quotidianis victus ⁊ veſti
tus:vt in vtilitatibus circa ptinentia ad ſalutē

ale ⁊ eſt valde cauendū ne in hmōi faciliter di-
ſpenſet. tum ꝓpter ſequelā exempli. tum ꝓpter
ſpem mali: de vita ⁊ hone. cle. Cum ab omni.
¶ Nota ſexto de habētibus bona monaſterij
vel conuentuū adminiſtrationē pro coītate vt
ꝓcuratores cuſtodes. i. librarij: veſtiarij ſacri-
ſte ⁊ hmōi. Procurator igiť cū hʒ adminiſtrati-
onem reꝝ iuridice in miniſtrādo res eccl'ie vel
ꝯuētus: ꝯditionē eius meliorare pōt: deterio-
rare non dʒ: vt dꝛ extra de dona. c. fraternitatē
vbi dicit glo. ꝙ etſi epūs aliqd modicū donare
poſſit ſi ſit de ꝯſuetudine. non tñ ꝓcurator etiā
generaliſſimā hñs adminiſtrationē. ff. de ꝓcu.
l. ꝓcurator. Et hoc eſt ꝯtra abuſionē moderno-
rum religioſoꝝ. ſm dñm Jo. do. ꝙ ꝯſtituti pro-
curatores ⁊ ſindici a ꝯuentibus ſuis in totum
vel in partē bonoꝝ patrimonialiū vendunt: do-
nant: cōmutant: diſſipāt: ⁊ diſperdūt dicentes
ſe facere licite: q꞉ cū licentia ſuoꝝ maioꝝ cū nec
ipſi prelati poſſint donare vel diſtrahere bona
monaſterij ſeu ꝯuentus. Cuſtodia aūt diciť reꝝ
cōmiſſaꝝ ſolers cautela ⁊ diſcreta adminiſtra-
tio. extra eo. per totū. Et ſicut dicunť cuſtodes li-
brarij: cellerarij: veſtiarij: quoꝝ officiū eſt res ſi-
bi cōmiſſas ꝯſeruare cū diligentia a latronibꝰ
a corruptionibus ⁊ neceſſaria vnicuiqꝫ prout
regula vel ordinatio domus iubet diſtribuere:
⁊ fidelr ad bonū cōmune eas tractare. Magna
quoqꝫ abuſio eſt vt fratres velint habere ſala-
ria pro officijs ſuis: cū oīa opa ſua ſint in mani-
bus prelatoꝝ ac etiam voluntates. xij. q. ij. c. i.
non dicatis. ¶ Nota ſeptimo ꝙ ſi religioſus
teneat ad ſuperfluitatem res vt pecuniam: cap-
pas ⁊ tunicas pōpoſas triplicatas ⁊ hmōi. cuꝫ
licētia tñ ꝓlati ſui ⁊ ſit paratus ſemp totuꝫ reſi-
gnare ei in manibus eius: qđ tñ raro cōtingit
ꝗuis talis nō poſſit dici ꝓprietarius: tñ hʒ vm-
bertū in expoſitiōe regule pctm̄ eſt diſpenſante
⁊ diſpenſato ſic ſine cā rōnabili. Et in diſpēſan-
te eſt pctm̄ infidelitatis ſeu iniuſtitie cū abutiť
poteſtate: cū data ſit ei in edificationē: ⁊ ipſe vtitur
ea in deſtructionē. Jn recipiente hmōi diſpēſa-
tionē eſt auaritia: cū teneat ſine rōnabili cauſa.
Hec ille. Et ſatis credo ꝙ qui ſe reperiūt in mo-
naſterijs ⁊ ꝯuentibus vbi nō viuiť in cōi. ſi pre-
lati ſunt ⁊ nō faciūt ꝗ̄tum eis eſt poſſibile ſine
notabili ſcādalo: vt viuať in cōi eos non eē in
ſtatu tuto. quia fauent rei deſtructiue religio-
nis. arg. diſti. lxxxij. Error. ⁊ in alijs. ca. Si ſūt
ſubditi ⁊ reſiſtunt huic bono cum attentatur:
non quia non poſſent ſufficienter viuere: ſed
quia volunt abundare ⁊ de ſuis ſuo modo fa-
cere videntur eſſe in malo ſtatu cum ſeculari-
ter viuant ⁊ velint in malo perſeuerare. Pro-
hibetur autem religioſis viuere ſeculariter. ex-
tra de reg. ⁊ tranſ. ad reli. c. Relatum.

¶ De habitatiōe .§. xij.

⁊ retentione poſſeſſionū redditumū annualiū in
cōi in ordine ꝓdicatoꝝ. vtrū ſit licituꝫ. Hoꝝ de-
claratiōe ſumo ex libello venerabilis viri dñi
Jo. do. cardinalis: qui leuauit ſeu ſuſcitauit ꝓ-
mus in italia vitā regularis obſeruātie in ordi-
ne predicatoꝝ ſcia ⁊ vita famoſi queꝫ fecit ſup
hmōi mā. ¶ Primū ergo. ſ. eſſe pctm̄ probat
ſic: filij ſeu ſucceſſores tenētur patrū ꝓdeceſſoꝝ
promiſſa ⁊ ſtatuta ſeruare: qđ pʒ eꝝ de imu. ec-
cle. aduerſus ⁊ de teſta. Si heredes. Uñ ⁊ regu-
la iuris in vj. dicit ꝙ rōni ꝯgruit vt ſuccedat in
onere qui ſubſtituiť in honore. Sed inſtitutor
⁊ pꝛ ordinis ꝓdicatoꝝ be. Dñicus ⁊ ſui ſucceſ-
ſores: qui ꝯſtitutiōibꝰ formā ⁊ auctoritateꝫ de-
derūt ordinauerunt ⁊ ipſi ſeruauerūt ſine poſ-
ſeſſionibꝰ ⁊ annalibꝰ redditibus viuere: vt pʒ
in conſtitutiōibus in. c. de caplo gñaliſſimo ⁊ ꝑ
ipm btm̄ Dñicū hoc ſummis pōtificibꝰ promi-
ſerunt: nec aliter ſummus pōtifex ordinem ap-
probauit: qđ pʒ in bulla ꝯfirmationis ordinis
Honorij. iij. in bulla canonizatiōis bti Dñici. ⁊
in bulla Clemētis que incipit. Uirtute ꝯſpicu-
os ⁊ in multis alijs bullis. que oēs teſtificātur
fratres ordinis ꝓdicatoꝝ elegiſſe viuere in ar-
tiſſima pauptate. Jgiť poſteri in dicto ordine
teneňť de lege cōi: nō ſolū priuata que obligāt
nō tantū ad penā: ſed etiā culpā integralē om-
nium poſſeſſionū redditūū annualiū abrenun-
ciatiōe ſuari. Quāuis enī regula bti Aug. (cu-
ius ꝓdicti ſūt ꝓfeſſores) nō ꝓhibeat poſſeſſio-
nes hꝛe in cōi: ſed permittat: tñ huic pmiſſioni
renūciauerūt in manibus ſummi pōtificis ob-
ligātes ſe ad abdicationē eaꝝ per ꝯſtitutiones
regule ſupadditas. quaꝝ ipſi ſunt ꝓfeſſores. Et
regula iuris dicit. Qđ ſemel placuit amplꝰ di-
ſplicere nō pōt. eꝝ de reg. iu. lib. vj. Qđ veꝝ eſt
in his que nō per errorē: ſed per ſciam placent
⁊ non ſolū mente. ſed vbo vel ope: vt glo. ibi.
Jo. an. ſic eſt in ꝓpoſito. Renūciātibꝰ enī actio-
nes ſuas nō eſt dādus regreſſus. vt. vij. q. j. ꝗ̄
ꝑiculoſuꝫ. ⁊ di. xcij. Si qs epo. ⁊ de reg. ⁊ trāſ.
c. Ad aplicā. Sʒ ⁊ ipſe pꝛ Dñicus quem debent
imitari qui volūt eē filij. vt dꝛ di. xl. nō eſt. nun-
ꝗ̄ voluit poſſeſſiones accipe que nō ſtatim vē-
derētur. Et quaſdā ꝯuētui Bononiē. oblatas ⁊
a qbuſdam fratribus receptas repudiauit: de
quo nō paꝝ ſcādalizati ſūt qui obtulerāt ciues
deuoti: maluit aūt eos ſcādalizari. ꝗ̄ poſſeſſio-
num ſceno ordinē fedare. Qui tamen tandē in
extremis in ſuo teſtamento maledictioneꝫ dei
⁊ ſuam cuilibet ad ordinem ſuum tales reddi-
tus inducēti delegauit que maledictio patris
effectu clamare non ceſſat. ¶ Secundo nota ꝙ
ex predictis ⁊ multis alijs iurium allegationi-

Procura-tor: mo-naſterij

Cuſto-dia.

Primū Poſſeſ-ſiones hꝛe ꝓdi-catori-bus pec-catū eſt

bus ⁊ rōſbus inſert. ꝙ fratres ꝑticulares duo/
rum ordinū mendicātiū.ſ. ꝑdicatoꝝ ⁊ minoꝝ.
qui vetant poſſeſſiōes habere ꝑtinentes ad il/
los ↄuentus qui palenter aut ſophiſtice de red
ditibus viuūt cōmunē vitam nō debēt recipe
re niſi ſicut vxor vſurarij que tenet de ꝓprio la
bore aut elemoſynis vitam ſuā ducere poſito
ꝙ oīa bona viri ſui ſint de vſuris. Si eniʒ frēs
tales pñt viuere de cōmunibꝰ elemoſynis quas
ↄuentus illi recipiūt bene eſt cū eis ſin aūt ꝓcu
rent a fidelibus: caute tn̄ cauendo ſcādala q̃ntū
pñt ⁊ a diffamatiōe fratrū ſuoꝝ ſimpliciter ab/
ſtinēdo q: tales redditus: vt ꝓferi rapina ſunt
⁊ nulliꝰ iuris exiſtunt. Un̄ ⁊ allegat Hoſti. ⁊ Jo
an. dicentes ꝑdicatoꝝ ſtatum fore ꝑfectū ex ele
ctione altiſſime pauꝑtatis. dūmō caueāt ne fu
rent. Et quid eſt furari niſi reuerti ad poſſeſſio
nes ⁊ r̄ddituꝰ ꝓhibitos: addit aliꝯ peccarēt mor
taliter: ſicut ⁊ frangēdo caſtitatem ⁊ hmōi. Hec
oīa intelligo cū fuerit abſq; debita diſpēſatiōe
ſup hmōi: ⁊ p papā fiēda ſm ipʒ. vt. j. dicetur.
Et in fine tractatꝰ concludit ꝙ ſi frater ſingula/
ris in dicto ordine ꝑdicta facere non poſſet ad
aliquā conuentū ſue religōis in quo religio vi
geat liberā trāſeūdi habeat facultatem licentia
tn̄ petita. etſi nō fuerit obtēta: ne obedientie bo
nū depereat. ¶ Nota tertio ꝙ in ↄtrariuʒ poſ/
ſent induci tres rōnes q̃s elidit ⁊ deſtruit ipſe.
Et prima eſt talis trāſgreſſio eoꝝ que cōtinent
in ↄſtitutionibꝰ nō obligat fratres ad culpā: ſed
ad penā niſi ꝓpter preceptū vel ↄtemptū. vt ha
bet ex ꝓlogo ↄſtitutionis. Sʒ nō habere poſſeſ/
ſiones in cōi eſt ordinatio ↄſtitutionū ⁊ ſine p/
cepto formata. ergo nō eſt pctm̄ ſaltē mortale vt
dictū eſt. Ad qđ ꝓſatꝰ dn̄s Jo. rn̄. hāc ordinatio
nē ſeu inhibitionē: que habet in. c. de do. cōce.
⁊ cōſtru. ſic poſſeſſio aut redditꝰ ānuales nullo
mō recipiātur attenta ſolēnitate circūſtantiaꝝ.
quibꝰ facta eſt: de quibꝰ hētur in. c. de caplo ge
neraliſſimo: nō ſit ſtatutū q̃ſi pncipale: ⁊ ablata
ſit ptās quibuſcūq; i ordine diſpēſandi in hoc
vt ibi pʒ habere vim pcepti. q̃uis ibi nō fiat p/
ceptū in forma. Sed dicit ſenſiſſe ⁊ determinaſ
ſe famoſos doctores lapū de caſtellis. ⁊ Frāci/
ſcum de aretio. Aſſerit etiā quedā que in cōſti/
tutionibꝰ ꝓhibent ſimpliciter. nulla adhibita
pena taxata vel taxāda abſq; graui pctō cōmit/
ti nō poſſe: ſicut eſt illud de poſſeſſionibꝰ nō ha
bendis. obligāt enim ↄſtitutiones aliqū tranſ/
greſſores ad culpā ⁊ non ſolū veniale: ſʒ aliqñ
mortalē: etiā ſine pcepto formato vl' ↄtēptu ad
hibito qđ ſtra declarabit in alio. §. Satis ↄcor
dat Guil. qui dicit ꝙ aliqua ſtatuta ſunt ſub p/
cepto. etſi p verba pceptoria non exprimant ſi
ↄſtat ꝙ tanq̃ pncipalia fundamēta ordinē illū
in ſpe religioſe conſtituēda: ſicut ſtatuta vt in/
uiolabiliter obſuentur. ¶ Scda ratio eſt talis.
Cōſuetudo nō ſolum ↄſtituit ius: vt dꝛ di. xj. in
his ⁊ alijs. c. ſed etiam tollit ius poſitiuū: vt pʒ
per exēpluʒ de ieiunio in q̃nquageſima a cleri/
cis inchoādo. di. iiij. ſtatuimus. ⁊ de ieiunio in
feſto dieꝝ rogationū. de ↄſe. di. iij. rogationes.
⁊ de quibuſdaʒ diebus feriatis: de ↄſe. di. iij. c.
ꝓnūciandū: que oīa per ↄ̃riaʒ ↄſuetudinē ſunt
abrogata ſm glo. ipſoꝝ. c. Sed iaʒ per antiquā
ↄſuetudinē a. l. annis ⁊ vltra introductū eſt cō/
uentus hr̃e poſſeſſiones ⁊ redditus: cuius ꝓhi/
bitio eſt de iure poſitiuo: ergo ⁊c̃. Sʒ ad hoc rn̄
det ꝙ ad hoc ꝙ ↄſuetudo ꝑiudicet iuri poſiti/
uo: reqrūtur multa pcipue vt ſit rōnabilis ⁊ p/
ſcripta. extra de ↄſuetu. c. fi. Sed iſta ↄſuetudo
que potius dicēda eſt corruptela non hʒ has cō
ditiones: nam interrupta eſt frequēter per ꝓhi/
bitionem capl'oꝝ gn̄aliuʒ. Requirit etiā ꝙ res
ſit preſcriptibilis ⁊ preſcripta: de qua agitur ex
de teſta. c. ij. qualis nō eſt ſtatus religionis: vn
de ↄtra ↄſtitutionū puncta principalia nulla cō
ſuetudo pōt introduci: vt de eſu carniū de equi
tādo ⁊ hmōi: ⁊ multo magis de poſſeſſionibus
hn̄dis: qđ eſt ſtrictius ꝓhibitum. Unde ⁊ Jo. i
an. in. c. Cum ad monaſteriū. extra de ſtatu mo:
dicit ꝙ ſicut ↄtra vota non valet cōſuetudo: ſic
nec ↄtra religionē: ⁊ ↄcludit cum Hoſti. ꝙ mo/
nachi debēt abſtinere ab eſu carniū non obſtan
te ↄſuetudine vel ſcādalo fratrū. Oportet etiaʒ
ꝙ ↄſuetudo ſit rationabilis: ⁊ ꝙ ↄtineat nālem
equitatē extra de ↄſue. c. ex parte. Sed hoc non
hʒ talis ↄſuetudo: ergo non tollit in hoc cōſue/
tudo dictū ius. ¶ Tertia ratio eſt ꝙ cum papa
oīa iura in ſcrinio pectoris ſui cēſeatur habere
C. de teſta. l. oium. ⁊ extra de ↄſti. c. j. lib. vj. quo
ſ. ad interꝑtationē ⁊ mutationeʒ in poſitiuis: ⁊
cū omni lege humana poſſit diſpēſare ſm oēs:
papa diſpenſauit in hoc qđ eſt poſitiuū ius: qđ
pʒ per plurima priuilegia ordini indulta: ⁊ pre
cipue in ꝑuilegio a pluribꝰ ſūmis pontificibus
renouato: qđ coiter dꝛ mare magnū vbi indire
cte ⁊ ipublice videt hoc hꝛi. Sed ad hoc rn̄det Nō de mari mag̃ ꝑdicatoꝝ
ꝓſatus dn̄s Jo. do. ꝙ hec priuilegia ſi qua eēnt
nō valerent pluribus rōnibus ⁊ pcipue priuile
giū ↄtra ↄſuetudinē vel ↄſtōnē impetratū vigo
re caret: niſi de ipſa ↄſuetudine ⁊ ↄſtōne expreſ
ſam faciat mentioneʒ. ex̄ de ↄſti. c. j. li. vj. ⁊ extra
de his que fi. a ma. pte ca. c. cum nos. Sed in di
ctis priuilegijs nec de ↄſtōne nec de ↄſuetudi/
ne fit mētio: igit non ſunt valida in hoc. Itē pri
uilegiū per ſurreptionē obtētū vigore caret: de
reſcrip. c. ſup l'ris. Sed tale priuilegiū fuit ſub/
reptitiū: q: cauſe friuole aſſignate: puta q: ele/
moſyne fideliū ſunt attenuate: ⁊ non q: hoc eſt
ideo: q: male viuūt: ⁊ tacent illa vera ſcienter:
que ſi papa ſciret nunq̃ talia daret. Un̄ Lapus

de caſtel: doctor cōſultus ſup hoc dixit q̄ ſi hoc
eſſet ꝯceſſum ordini per modū priuilegij expe/
ctāda eſſet ſcōa iuſſio. Nō enim pſumit a curia
emanaſſe: q2 ꝯtra ſtatuta eſt religioſoꝝ. ex̄ de cō
firmatione vtili vel inutili. c. porrecta. Nō enim
pſumit q̄ papa vnico v̄bo tollere voluit tot la/
boribus ⁊ vigilijs ſtatutū firmatū mēdicātiū.
extra de elec. c. eccl'ia. ij. Idē poſt eū ꝯfirmauit
Jo. de ligna. pfundus doctor vtriuſq3 iuris di/
cēs dictū priuilegiū non valere ⁊ eſſe ſubrepti/
ciū: q2 tacuerūt impetrātes maledictionē bea.
Dñici ⁊ ꝯſtōnes ꝓhibētes. Cōſtitutiones autē
cū ſint facte: ⁊ de facto ꝯſtāt: pſumunt a prin/
cipe ignorari. extra de conſti. c. j. li. vj. ergo ⁊c̄.
¶ Nō quarto q̄ in eo caſu dicit idē dñs Jo. li/
citū eē h̄ře poſſeſſiones ⁊ annuales redditus
poſtq̄ frēs viuēdo regulariter ⁊ vitādo ſupflu
as expēſas in edificijs: in ꝯuiuijs: in veſtibus:
in ꝓmotionibus ⁊ hmōi: ac etiā vacando ſaluti
ꝓximoꝝ ꝑdicatiōi: audiētie ꝯfeſſionū ⁊ hmōi
expti fuerūt in ſuis oportunitatibus nō iuuari
ſeu viuere poſſe ſine redditibus qd̄ non credit
ipſe euenire: tūc poſſeſſiones acceptēt modera/
tē ex eaꝝ vſu viuētes: ⁊ nullum pctm̄ erit: q2 ne
ceſſitas non h3 legē. j. q. j. remiſſionē. ⁊ extra de
obſua. ieiu. c. ꝯſiliū: q2 ⁊ rem alienā accipe licet
in neceſſitate ⁊ vti ea. extra de furtis. c. ſiqs ꝓ/
pter neceſſitatem: ⁊ hoc q2 tūc oīa ſunt cōia. di.
xlvij. c. ſicut. in ſi. cum. ſ. ſibi aliter ꝓuideri non
poſſit. de ꝯſe. di. v. diſcipulos. Hec ipſe. Tutius
tñ eſſet q̄ etiā in neceſſitate q̄ñ nō eſſet extrema
accedat diſpenſatio ſup hoc ſuperioꝝ: imo requi
rit. ¶ Nō quinto q̄ tenet idē Jo. q̄ in hoc non
poſſit diſpēſare niſi ſolus papa: nō aūt plati or/
dinis: nec magiſter ipſe: nec caplm̄ gñale: nec
gñaliſſimū niſi auctoritate pape illud celebra/
retur: q̄ ſi dicat q̄ par in parē non h3 impium.
ex̄ de elec. c. innotuit. arg. di. xix. c. nulli. cū glo/
ſis ſuis: ergo caplm̄ gñaliſſimū non potuit li/
gare manus alteri ca. gñaliſſimo: qd̄ fieret ſi in
hmōi diſpēſaret ſeu dictā ꝯſtōnē tolleret. Rñ.
q̄ illud caplm̄ gñaliſſimum primū fuit auctori
tate pape celebratū: in quo ſtatuit ⁊ dicit ipſum
caplm̄: imo papa. nolo q̄ aliud caplm̄ etiā ge/
neraliſſimū poſſit reuocare iſtā ꝯſtōnem de poſ
ſeſſionibus non habēdis: ſequit̄ q̄ qdcūq3 ali/
ud caplm̄ gñaliſſimū ſit inferius alio primo: et
nō par: ⁊ per ꝯſequēs non poſſit reuocare cōſti
tutionē illā niſi etiā ipſum fuerit auctoritate pa
pe celebratū. Itē totus ordo renūciauit auctori
tati quorūcūq3 caploꝝ in hac parte noīaliter et
expꝛſſe que poſſent ordini poſſeſſiones ꝯcedere
aut redditus annuales: ergo talis auctoritas
neq3 eſt in toto ordine: nec pōt eſſe niſi per ſpe/
cialē licentiā nō ſubrepticie impetratā: ſed ſpō
te ⁊ de certa ſciētia cum legitima cauſa a ſūmo
pōtifice datā. Hec Jo. do. ¶ Nō ſexto q̄ ſi ꝯuē
tus poſſet cōpetēter viuere in decēti numero et
exercitio ſue vocationis ſine poſſeſſionibus et
redditibus annualibꝰ ſicut de facto expiētia do
cet in pluribꝰ locis: tūc petere diſpēſationē ſup
hmōi vel vti obtēta durāte tali ꝯſtōne nō excu/
ſarent a pctō: q2 hoc eſſet retro aſpicē: qd̄ ꝓhibe
tur. de pe. di. ij. pēnata. Hoc. n. eſſet declinare ⁊
minui a ſtatu pfectiōis ⁊ paupertatis xp̄i ⁊ aploꝝ
⁊ tollē ab ordine ſtatū mēdicātiū. Unde lapus
de caſtel. dicit q̄ in hoc differūt mendicātes ab
alijs religioſis: nec quia in cōi nec in pticulari
pñt h̄ře ꝓpriū. i. imobilia ⁊ redditus ꝗtū ad or
dinē ꝑdicatoꝝ: ⁊ glo. ex̄ de elec. quoꝛſidā. li. vj.
dicit q̄ mēdicātes ꝓprie ſunt qbus ad ꝯgruā
ſuſtētationē redditus aut poſſeſſiones h̄ře coꝝ
ꝓfeſſio vel regula vel ꝯſtitutio vetat. S3 p que/
ſtū publicū tribuē victū ſolet incerta mēdicitas
vt habet ex̄ de reli. do. c. j. Et Jo. an. poſt Arch.
dicit mēdicare ē egere ⁊ ab alijs neceſſaria que
rere. Unde mendicus dr̄ quaſi manu dicēs. Et
Jo. an. glo. in no. illud in artiſſima paupertate. ex̄
de priui. Nimis praue dicit: loquēs de ꝑdicato/
ribus: q2 nec poſſeſſiōes hñt nec redditus ſ3 ex
ſolis elemoſynis ſuſtētant. Hinc deuotꝰ Ber.
in li. de diſpēſatione ⁊ ꝓcepto: dicit de prelato.
Uota mea nō augeat ſine mea volūtate: nec mi
nuat ſine certa neceſſitate: alioqn nō erit diſpē/
ſatio ſed diſſipatio. Et peccabit ꝯcedēs ⁊ vtēs.
¶ Nō ſeptimo q̄ ſi ad ꝯuentus ꝓueniūt bona
imobilia vt poſſeſſiones: redditꝰ annuales iure   De bo/
legati vel ex hereditaria ſucceſſione. Nā ⁊ frēs   nis im/
nři adire pñt hereditatē parentū ex priuilegijs   mobili
cle. iiij. imo nec pñt exheredari. vt. xix. q. ij. c. ſi.   bus.
Nō negat do. Jo. do. quin poſſint frēs ſuſcipe.
S3 hoc dicit eſſe ſuadēdū: q2 ſi libe dimittunt ꝗ/
citius debēt vēdi: nō cauillādo diu tenēdo pro
pcio hñdo maiori. ſicut faciūt ſcl'ares auari: ſer
uet dictū Hiero. ad paulinū. Si habes rem in
ptāte tua vēde: ſi nō habes ꝓijce. De pcio vō ꝓ/
uiſo neceſſitatibus ꝯuētus nō ſupfluitatibꝰ reſi
duū paupibus erogef: vel ꝓpinqs legātis den/
tur ſi indigēt. arg. xij. q. j. quia tua. ⁊ c. expedit.
Nec d3 ſine neceſſitate que caſū reſpiciat de ꝓ/
pinquo multa pecunia ſub depoſito ſuari arg.
xij. q. j. nolo. Si aūt legant cū ꝯditione hoc pōt
eſſe multiplr̄. Et ſi ꝯditio eſt talis: v3 q̄ pciū cō
uertat in fabricā vel ornamētū eccl'ie: vel veſtes
⁊ lectiſternia ⁊ hmōi: hoc fieri d3 ꝗcitiꝰ cōmo/
de pōt: dūmodo nō ſit ꝯtra ꝯſtōnes ⁊ humilita
tē ordinatā. ar. xiij. q. j. c. vlt. Sed ſi ꝯditio ſit ta
lis q̄ non poſſit vēdi ſine alis alienari: vt q2 de
redditibus d3 annuatim ꝓuideri fabrice tectis
infirmis pitātijs: veſtibus fratrū ⁊ hmōi: credo
tenere legatū ⁊ ꝯditionē pro non adiecta habe
ri ſicut pōt a ſili inueniri in. c. tua nobis. extra de

ſtit. Nam ꝯditio iſta q̄ fr̄es ſemꝑ teneāt illam
poſſeſſionē: eſt ꝯtra ꝯſtōnes eoꝝ ⁊ ꝓfeſſionē: et
ideo obligāt eos ad peccādū. Et ex alia pte hoc
facit ꝯtra ad ordinādū pro ſe. Sed cum pctō: eo de
us non audiat: ꝑꝫ q̄ teſtator petiuit ꝯtria: vnde
non eſt audiēdus. Siīe notat Arch. xxiiij. q. vij.
c. j. ⁊ ij. Et q: vt dicit regula iuris de reg. iur. li.
vj. Non dꝫ vtile per inutile vitiari. Et priuata
diſpoſitio teſtatoris non pōt gnalē diſpōnē le
gis vel canonis imutare: vt de teſta. c. re. ꝯſilii. ⁊
ff. de legibus. l. nemo pōt. Ualebit legatū ⁊ ꝯdi
tio non tenebit ⁊ ſic vēdꝫ: q̄ ſi hoc nō admitta
tur a iuriſtis: vel ꝑmittat ab executoribus: vel
etiā ſi fiat ꝓhibitio alienationis ſub certa pena:
puta q̄ deuoluat ad aliū in caſu alienationis vel
incurrat aliā penā: nullo modo ꝑꝑ hoc faciēdū
De legatis. eſt ꝯtra ꝯſtōnē: ⁊ ideo ſi non pñt vēdi abyciant
ſeu dimittantur. ¶ Nō octauo q̄ ſi legata non
ſunt facta in fraudē fr̄es pñt illas elemoſynas
petere vt alīs ſpōte oblata. Sed caueat per ſe vel
per ſuos ꝓcuratores ꝯtra non dātes ciuilr placi
tare quoad imobilia. Qd̄ ſi dicat q̄ ex hoc da
bit occaſio ꝑſonis non ſoluēdi legata: ſed deti
nēdi iniuſte aliena. Rñ. q̄ pctm̄ iam iterius cō
miſſuꝫ non euadit talis a quo repetunt: ⁊ vltra
hoc multa alia addunt in placitatione: vt odia
rixe: mēdacia: piuria: detractiones: iniuſtitie: ⁊
vltra iſtud ſcādalū cōe laicoꝝ videntiū mēdicā
tes litigare: qui alīs ꝯſilia predicare nō ceſſant:
laici aūt ſi in iudicio ſuo reputāt non ſcandali
zant laicos inq̄tū litigātes ⁊ ſua repetētes: qn
etiā clericus petens debita bona eccl̄ie ſue non
peccat: ſed dꝫ hoc facere: vt notat Archi. x. q. ij.
epō: ideo eſt q: eccl̄ia hoc ei mādat: nec etiaꝫ te
netur ad ſtatū ꝑfectionis vt religioſi. Mēdicā
tibus non mādat: ſed potius interdicit per ꝯſti
tutiones ſuas: ⁊ magis vt prius dꝫ q̄s ꝓuidere
ſaluti ſue ſeruādo regulā ſuā ⁊ ꝯſtōnes q̄ȝ alio
rum ꝓcurādo ne retineāt legata eoꝝ. Hec Joā.
do. Cōſiliū eſt ⁊ optimū: nī ſi etiā in iudicio exi
gerent ⁊ q̄ȝcitius venderent: non videt eſſe cō
tra ꝯſtōnes vel iura coīa. Pe. aūt de pa. in qua
dam ep̄la. reſponſali ad magrm̄ ordinis fratrē
Hugonē ſuꝑ iſta mā poſſeſſionuꝫ ⁊ redditiuū:
dicit magiſtrū ordinis ⁊ ꝓuincialē ex cā rōna
bili: puta in caſu neceſſitatis que legē non hꝫ:
poſſe cuꝫ aliq̄bus ꝯuentibus diſpēſare: ſicut
ex cā rōnabili diſpēſare valent in carnibus co
medēdis. Sed ſiquis bene aduertit caſus ſunt
multū diſſiles. Nam per ꝯſtōnes declaratur q̄
ꝑlati poſſint de carnibus diſpenſare: non ſic de
poſſeſſionibus: imo expꝛſſe ꝓhibetur eis diſpen
ſatio. Et ideo tutior ⁊ rōnabilior videt opi. Jo.
De ꝑpetuis anniuerſarys. do. ſupꝛapoſita. ¶ Nō nono q̄ de anniuerſa
rys ꝑpetuis ſic dicit idē Pe. in dicta ep̄la. Mi
hi videt q̄ ſicut non eſt ꝯtra ordinē: imo de or
dine recipe quotidianas elemoſynas: ita etiaꝫ
anniuerſaria ꝑpetua nec hoc eſt habere reddi
tus in recipiēdo gratis: ⁊ in petēdo extra iudi
cium: nec in hoc eſt neceſſaria diſpēſatio: ſicut
nec in quotidie mēdicādo. Sed repetē ea in iu
dicio tanq̄ȝ redditus ſibi debitos nō licꝫ abſq̄ȝ
diſpēſatione. Que diſpēſatio fieri nō dꝫ: nec il
lud diſſimulari niſi ex cā neceſſitatis: puta in lo
cis vbi ita refriguit charitas q̄ fr̄es ſeminātes
ſpūalia non pñt aliter metere tp̄alia. Hec Pet.
Et idē videt dicēdum: imo ⁊ fortius de certis
elemoſynis annualibus: quas reges ⁊ ꝓncipes
aliq̄ñ ordināt dari fr̄ibus de gabellis ⁊ alys in
troitibus. Nam talia ſunt pure elemoſyne: naꝫ
ipſe ꝯcedēs ad placitū pōt reuocare talē datio
nē: cum ſpōte det ⁊ non ex aliqua obligatione
ad illos nō obſtāte q̄ illi qui ſunt ſuꝑ dictis ga
bellis teneant ex debito dare fr̄ibus rōne ordi
nationis dñi. Idē dicit ipſe Pe. de cēſibus an
nuis: ac etiā de redditibus fratrū ad vitā: q: ſ.
non licet exigere ea abſq̄ȝ diſpēſatione que fie
ri non dꝫ niſi ꝓpter neceſſitatē: ſed oblata licet
recipe. Et addit q̄ iſtud priuilegiū quo ꝯcedit
q̄ fratres poſſint recipe legata ꝑpetua ad cultū
diuinū: non exprimit de legatis ꝑpetuis factis
pro pitātys aut indumētis q̄ poſſint ea recipe.
Timeo etiā ne illud priuilegiū paruꝫ valeat ad
ꝓpoſitū: q: ibi nō exprimit ꝯtria ꝯſtōne vel con
ſuetudine non obſtāte. Hec ipſe. ¶ Nota deci
mo q̄ cuꝫ aliq̄ docti viri aliter ſentiāt: ideo ſim
plices fr̄es. i. illiterati qui in dicto ordie degūt
in ꝯuētibus poſſeſſionatis: alīs religioſe viuen
tes: cum videāt pitos ⁊ bonos ſic viuere: ſatis
vident excuſari. Siīr qui ex obediētia ordinis
aſſignātur in hmōi ꝯuētibus rōne ſtudy vel ꝑ
dicationis ⁊ ſine ſcādalo non poſſent ſe ſubtra
here: etiam vident poſſe excuſari remanēdo in
ꝯuētibus poſſeſſionatis non diſpēſatis ſuꝑ hu
iuſmodi. Siīr ⁊ aly docti qui manent in hmōi
ꝯuētibus ⁊ q̄ȝtuꝫ in eis eſt ſunt parati q̄ poſſeſ
ſiones vel redditibus hmōi alienent ⁊ operaꝫ
dant: ſed aly nō ꝯſentiūt cum alienatio habeat
fieri per maiorē ptem capli ꝯſentientē excuſari
videtur. Et multo magis ſi prelatus ſuperior
hoc ꝓhibet. ſ. fieri alienationē. Satis vtile ⁊ ra
tionabile eſſet q̄ ex quo in multis religionibus
de elemoſynis viuere nō pñt fr̄es etiā religioſe
ſe hñtes: tuꝫ ꝑꝑ grauamina laicoꝝ multiplica
ta ex guerris: tū ꝑꝑ diminutionē charitatis re
frigeſcētis: tū ꝑꝑ multiplicatōē pauꝑuꝫ q̄ſtuā
tiū ꝓcuraret diſpēſatio a papa ꝑ ꝑlatos ordis ⁊
papa ſatis rōnabilr diſpēſaret: ⁊ ꝓcipue ī locis
vbi per experiētiā vꝫ q̄ elemoſyne non ſufficiūt.

¶ Quantum aūt .§. xiiij.

ad ꝯſtōnes fratrum ꝑdicatoꝝ. Si frater aliquā

trāſgreditur ordinationē ꝓhibitā ſub ꝑcepto
in virtute ſpūſſancti vel ſub. pena excoīcatiōis
vel carceris: clarū eſt ꝙ mortaliter peccat: non
aūt aliter trāſgrediēdo ſine ꝯtēptu ꝓpter id qđ
dicit in ꝓlogo. Cōſtitutiones nr̄e non obligent
nos ad culpā vel ad penā niſi ꝓpter preceptū vl'
ꝯtēptū. ¶ Sed pro hoꝝ declaratione nota ſm
Joā. do. ꝙ in ꝯſtōnibus aliqua ſupponunt vt ꝑ
ſe nota vt forma: habitus ⁊ color ⁊ obſuatio ca
ſtitatis ⁊ hmōi: ⁊ trāſgreſſio hoꝝ eſſet mortale:
q: ꝯtra votū ⁊ ordinationem ecclie. Alia ponū/
tur in ꝯſtitutione ⁊ ſub triplici differētia: quia
quedā memoratiue: quedam ſimplr negatiue:
quedam ordinatiue ⁊ ornatiue. ¶ Prima ſunt
vt ieiunia ab eccl'ia inſtituta ⁊ alia hmōi. Et iſta
talia trāſgrediēdo facta penitētia ꝯſtōnum vel
prelati vel nō facta adhuc culpa remanet niſi ꝑ
ꝯfeſſionem deleat ⁊ ꝯtritionē. Daꝰ ⁊ nihilomi/
nus penitētia ſm ꝯſtōnes: non q: egit cōtra ec/
cleſiam ſed etiā q: fecit ꝯtra ꝯſtōnes: ⁊ ſic mul
ta ſunt in ꝯſtitutionibus que trāſgreſſores non
ſolum ad penam ꝯſtitutionis obligāt: ſed etiā
ad culpam vel mortalē: vt ꝑcutiendo fratrē: vel
ꝯtumelioſa verba dicendo ⁊ hmōi: vel venialē
vt dicendo verbaocioſa. Jlla vō que ponuntur
ſimpliciter ⁊ negatiue nulla adhibita pena ta/
xata vel taxāda non recōpenſant pena: vnde ip
ſa trāſgrediendo a graui peccato excuſari non
poſſunt vt ſunt que exiſtūt ꝯtra oēm obediētiā
ꝯtra oēm auctoritatem: ⁊ exēplificat de poſ/
ſeſſionibus nō habēdis vel redditibus annua/
libus: ⁊ illa dicit eſſe mortalia. Jlla aūt que po/
nūtur in conſtitutionibus ordinatiue: ſunt que
de ſe non exiſtūt de genere bonoꝝ aut malorū:
ſed de ornatu ⁊ decētia religionis ſicut ſunt ie/
iunia: eſus carniū: negatus modus dicēdi vel
cantādi officiū: ſilentiū: inclinationes ⁊ hmōi.
pro his taxantur pene in ꝯſtōnibus vel cōmit/
tunt taxāde a prelatis: quas qui fecerit ⁊ a trāſ/
greſſiōe ceſſauerit ſine culpa erit: puta ſi come/
dit carnes ſine licētia ⁊ magna neceſſitate: ſi ve
niam petat: etſi inducitur ꝙ doleat de culpa cō
miſſa faciēdo penitētiā taxatā: mūdatur a cul/
pa: ⁊ ſatiſfacit tranſgreſſionibus coꝝ que perti
nēt ad ornatum religionis. Et poteſt nō eſſe cul
pa: puta ſi fiat ex rationabili cauſa: vel forte ex
inaduertentia ⁊ obliuione ꝯtra hmōi ſtatuta: ⁊
ꝓpterea dicitur non obligent nos ad culpā: qđ
ſi non diceret etiā in dicto caſu non obligarent
ad culpā. Et pōt in ipſis tranſgreſſionibus eſſe
culpa vel leuis ſi ex leuitate ⁊ fragilitate frāgā/
tur hmōi ſtatuta: ⁊ ꝓpterea ponit caplm̄ de le/
ui culpa: vel ſi ex malitia fiat parua: vel grauī/
or ſi ex grauiori malitia: ⁊ ꝓpterea ponuntur. c.
de graui culpa. ⁊. c. de grauiori. Similiter capi
tulū quotidianū dicitur. c. de culpis. Hec ille.

Tho. etiā ſe. ſe. q. clxxxvi. dicit ꝙ in hmōi trāſ
greſſionibus pōt eſſe culpa vl' venialis ſi fiat ex
negligētia: vel etiā mortalis ſi fiat vel ex ꝯtēptu
vel ex libidine. i. cōplacētia fruitionis: ſic ſumi
tur. xxv. di. §. alſ ea. Si q̄s aūt non fecerit peni
tētias taxatas a ꝯſtōnibus vel taxandis a prela
tis pro huiuſmodi trāſgreſſionibus obligatur
tūc ad culpā. Et ſi in hoc ꝑſeuerat: non paratus
emēdare ſe: nec penitētias pro hmōi ꝯſtitutio/
nis vel prelatoꝝ ſubire debitas. hic ſic agendo
ꝯtēnit ſm do. Jo. do. ¶ Utrū fratres ordinis
predicatoꝝ tenent facere ꝯtenta in regula ⁊ cō
ſtitutionibus ipſius ordinis dato ꝙ ꝑlatus ſu/
us non mandet ſeu dicat ei ꝙ ſeruet. Et primo
videtur ꝙ non: q: nō tenetur ea ſeruare obliga
tione cōmuni ſibi ⁊ alijs xp̄i fidelibus qui non
ſunt obligati ad ſeruandū ipſa: nec etiā non vi/
detur obligatione ſpeciali quā fecit in ꝓfeſſio/
ne: q: in ea non ꝓmiſit ſeruare regulā ⁊ ꝯſtitu/
tiones ſeu ꝯtenta in eis ⁊ in ea: ſed ꝓmiſit ſolū/
modo obedire prelato ſuo ſm regulā ⁊ cōſtitu/
tiones: ergo ſi prelatus non mādat ⁊ non dicit
ei ꝙ ſeruet ipſa non videt ꝙ teneat ipſa ſerua/
re. Sed ꝯtra: idē iudicium eſt de fr̄ibus predi/
catoꝝ ⁊ alijs religioſis: ſed alij religioſi tenent
ſeruare regulas ⁊ ſtatuta ſue religionis abſq; hoc
ꝙ prelatus eoꝝ dicat vel mandet eis ꝙ talia ſer
uēt: ergo ⁊ fratres predicatores. ¶ Rn̄deo ſm
Joā. neapol'. in quodlibet. xiiij. q. xvj. ꝙ fratres
predicatores tenent ſeruare oīa ꝯtenta in regu
la ⁊ in ꝯſtitutionibus ſui ordinis: prout ſunt in
eis ⁊ in ea ꝯtenta hec precepta vt ꝑcepta ⁊ ſtatu
ta ſimplicia: dato etiā ꝙ ꝑlatus ſuus non man/
det nec dicat ei ꝙ ſeruet ipſa. Qđ pōt ꝓbari ad
pn̄s multipliciter. Primo q: quilibet tenet ſer/
uare ꝑtinētia ad ſtatū ſuū: ſicut ꝑlatus qđ perti
net ad gradū ꝑlationis: ⁊ ſacerdos ad gradum
ordinis ſacerdotalis. Et ſilr quilibet religioſus
tenet ſeruare regulam ⁊ ſtatuta ſue religionis.
Scđo ꝓbat per rōnē: ꝙ q̄libet exiſtēs in aliquo
gradu vel ſtatu ecclie tenet facere impoſita exi/
ſtētibus in tali gradu vel ſtatu a ſuperiore potē
te ei imponere. Sed papa tanq̄ vicarius chri/
ſti ⁊ ſupremus ꝑlatus totius vniuerſalis ecclie
potuit imponere: ⁊ de facto impoſuit ſtatuēdo
vel ſaltē approbādo vel ꝯfirmando exiſtētibus
in omni ſtatu ⁊ gradu ecclie oīa ſpectātia ad ta
lem gradū ſeu ſtatum: ergo quilibet exiſtēs in
quocūq; gradu ſeu ſtatu eccleſie tenet facere ea
que ſpectant ad talem gradū ſeu ſtatū. Sed di
cet ad hāc rōnē ꝙ maior eſt vera de fratribus
predicatoribus. Et ratio eſt: q: ſm decretalē. ex
tra de reg. ⁊ trāſ. c. porrectū. Habitus non facit
monachū: ſed ꝓfeſſio regularis. Jdē ergo iudi/
ciū de ꝓfeſſione alicuius religionis per quam
aliq̄s efficit religioſus ⁊ de religiōe ipſa ſeu de

ſtatu ipſi⁹ religiõis. Sʒ frater ordinis ꝑdicato/
rum ex ꝓfeſſione ſua teneť ſoluʒ obedire ꝑlato
ſuo ſm regulã ꝛ ꝯſtitutiões. ꝛ nõ teneť ſeruare
regulã ꝛ ꝯſtitutiones: qꝛ qñ ꝓfiteť ꝓmittit ꝑmũ
ſcʒ obedire: ꝛ non ꝓmittit ſcõm. ſ. ſeruare. ergo
ex ſtatu ſue religionis obligať ad primũ nõ ad
ſcõm. Sed hec rñſio nõ valet. qꝛ etiaʒ prelat⁹ ꝑ
electionẽ ꝛ ꝯfirmationẽ ꝛ ꝯſecrationẽ fit prela/
tus. fact⁹ ꝑlatus teneť ſuare ſpectantia ad ſtatũ
ꝑlatiõis: que tñ ſeruare nõ ꝓmiſit expſſe qñ fa/
ctus eſt ꝑlatus. Et ſilr ſacerdos teneť ſuare ſpe
ctantia ad gradũ ordinis ſacerdotalis: que tñ
ſuare nõ promiſit qñ fact⁹ eſt ſacerdos. Et ſilr
xp̃ianus teneť ſeruare oĩa ſtatuta xp̃ianoꝝ: que
tñ non promiſit expſſe in baptiſmo qñ fact⁹ eſt
xp̃ianus. Sed eoipſo ꝙ aliquis ſuſcipit baptiſ
ma vel ſacerdotiũ per ꝑlationẽ ꝛ vult eſſe xp̃ia
nus vel ſacerdos vel prelatus vult implicite. ꝛ
ex ꝯñti ꝓmittit ſuare oĩa ſpectãtia xp̃ianos ſeu
ſacerdotes ſeu ꝑlatos. Et ſilr dicendũ eſt in pro
poſito. ꝙ eoipſo ꝙ aliquis ꝓfiteť ordinẽ fratrũ
ꝑdicatoꝝ ꝛ ꝓmittit eĩ ꝛ eſt frater ꝑdicatoꝝ: pro
mittit ex ꝯñti ſeruare ſpectãtia ad ipm ordinẽ.
lʒ i tali ꝓfeſſione hoc nõ ꝓmittat expſſe. Sed ꝯ
iſta pt argui: qꝛ trãſgrediẽs votũ peccat morta
liť: ſʒ ſi ex voto ꝓfeſſionis ſue frater teneť ſuare
ꝯtenta in regula ꝛ in ꝯſtitutionib⁹ tranſgrediẽ
do quodcũqʒ eoꝝ trãſgredereť votũ. ergo ſem
ꝑ peccaret mortalr omittẽdo vel tranſgredien
do quodcũqʒ tale qḋ eſt incõueniẽs. Ad qḋ di
cendũ ẽ ꝙ vouẽs aliquid ſimplr ſeu abſolute ꝛ
tranſgrediẽs ſeu omittẽs illud peccaret morta
liter. Sʒ ſi voueret illud nõ abſolute. ſʒ ſub hac
ꝯditione ꝙ ſi omitteret vl' trãſgredereť illud:
nõ incurreret culpã venialẽ. ſed penã aliquã de
terminatã: quã penã ſi omitteret icurreret cul
pã venialẽ tñ ꝛ nõ mortalẽ: talis omittẽdo vel
tranſgrediẽdo illud qḋ vouit: nõ peccaret mor
taliter: ſed penã illã ſubire deberet ꝛ eã omittẽ
do peccaret venialiter tñ ꝛ nõ mortalr: qꝛ ſolũ
iſtã ꝓmiſit in voto ſuo: ꝛ ad iſtã ſolũ ſe obliga
uit. ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito. Idẽ videť dicẽdũ de ꝯſti
tutionib⁹ aliaꝝ religionũ que nõ ſũt i ꝑcepto.

¶ De ingreſſu ad religionem tria poſſunt con
ſiderari. Capitulum. ij.

DE ingreſſu ad reli

gionẽ. Et p̃io vtrũ ſit habẽda ma
gna ꝺliberatio circa hmõi. Rñdet
Tho. ꝙ diuturna deliberatio ꝛ mľ
ta ꝯſilia requirunť i magnis dubi
ijs. vt dicit. phs in. iij. Eth. In his aũt que ſunt
certa ꝛ deťminata nõ requirif cõſiliũ. Circa au
tem ingreſſum religiõis tria poſſunt ꝯſidera/
ri. Primũ eſt ipe ingreſſus religiõis ſʒ ſe. ꝛ ſic
eſt certũ ꝙ eſt meli⁹ bonuʒ. Et qui de h̃ dubitat
quantũ in ſe eſt derogat chriſto: qui hoc conſili
um dedit. Scḋo põt ꝯſiderari religiõis ingreſ
ſus per cõparationẽ ad vires eius qui eſt igreſ
ſus: ꝛ ſic nõ eſt locus dubitationis: qꝛ illi qui i
grediunť religionẽ nõ ꝯfidunt de ꝟtute ſua ſʒ
diuina. ſm illud Eſa. xl. Qui ſperãt in dño mu
tabunt fortitudinẽ ꝛc̃. Si tñ eẽt aliqḋ ſpãle ipe
dimentũ. puta ĩfirmitas corpalis vel onera de
bitoꝝ vel aliqd hmõi. vbi reqritur deliberatio.
ꝛ conſiliũ cũ his quibus ſperatur ꝙ ꝓſint ꝛ nõ
impediant. Eccľ. xxxvij. Cum viro religioſo tra
cta de ſanctitate ꝛc̃. Et eſt locutio yronica inqui
bus nõ eſt diuturna deliberatio habẽda. iuxta
illud Hiero. Herẽti in ſalo nauicule funeʒ ma/
gis preſcide ꝙ̃ ſolue. Tertio poteſt ꝯſiderari in
greſſus religionis ꝗ̃tũ ad modũ: ꝛ quã religio
nem quis ingredi debeat: ꝛ in talibus põt ha/
beri ꝯſiliũ cum his qui nõ impediũt. hec Tho.
Sed pene oẽs que ſua ſunt querũt: nõ que ieſu
xp̃i ſuam religionem oĩbus preferentes. ꝛ ple/
runqʒ qḋ peius eſt alijs derogãtes: nõ attẽden/
tes ad quã voceť a dño: querentes ſuſcitare ſe/
men nõ fratri xp̃o mortuo. ſed ſibi ꝯtra legem
dei. viij. q. j. olim. Et vbi qs ex ignorãtia vel er
rore intẽderet illã ingredi in qua nõ bene viuĩ
tur. crudelitas eſſet nõ reddere eum cautuʒ ꝛ a
ꝓpoſito ſuo reuocare. di. lxxxij. §. j. Sed vbi li
tigať ꝛ multũ inclinať ad vnã que ſit bona nõ
ſine magna cã reuocandus eſt ab ea: ꝛ ad aliaʒ
inducẽdus. vt eni dĩ. xx. q. iij. Preſens qḋ quis
non elegerit vel optat profecto non diligit. Qḋ
aũt nõ diligit: facile cõtemnit. De inducẽdo ad
religionis igreſſum. Nota ſm Tho. ij. ij. q. vi. inducẽ
ar. ix. ꝙ inducentes ad hoc nõ ſolũ nõ peccant ad reli
imo magnũ premiũ mereñf. Iuxta illud Iaco. gioneʒ.
v. Qui ꝯuerti fecerit peccatorem ab erro: evie
ſue: liberabit aĩam eius a morte ꝓpter multitu
dinem peccatoꝝ. Ad hoc etiam facit qḋ dicitur
di. xlv. c. tria ſunt. Poſſet tamen contingere tri
plex inordinatio circa hanc inductionem. Pri
ma eſt ſi violenter aliquis alium ad religioneʒ
cogeret quod ꝓhibeť. xx. q. iij. preſens. Et Hie/
rony. dicit de conſecra. diſtin. v. Quicqd neceſ
ſitate fit ſoluitur cito: quod voluntate arripitur
perſeuerat. Secundo ſi aliquis ſimoniace aliuʒ
ad religionem trahat muneribus datis propť
h̃ quod prohibetur. j. q. ij. ꝙ̃ pio. Nec tamẽ ad
hoc pertinet ſi qs alicui pauperi neceſſaria mi/
niſtret in ſeculo nutriens eum ad religionem ꝛ
vel ſine peccato aliqua munuſcula tribuat ad
captandam familiaritatem. Tertio ſi menda/
cijs eum alliciat. Imminet enim ſic inducto pe
riculum. Ne cum ſe deceptum inuenerit: re/
trocedat: ꝛ ſic fiant nouiſſima illius peiora pri/
oribus. Thomas ſed etiam abſqʒ hoc pericu/
lo: non licet ſe inducere: quia vt dicit Augu. ad

ſalutē ſempiternā nullus ducēdus eſt oppitulā-
te mēdacio.xxij.q.ij.primum. Et loquit̄ de offi-
cioſo mēdacio qđ eſt veniale. Ingreſſus religio
nis non ſolū ↄgruit ⁊ expedit exercitatis in ob
ſeruātia p̄ceptoꝝ: vt ad maiorē pfectionē pue-
niant: ſed etiā non exercitatis ⁊ pctōꝛibus: ſm
Tho.ſe.ſe.q.vlti. Nā ⁊ dūs Mattheū publica-
nū qui nō erat exercitatus in p̄ceptoꝝ obſuan-
tia: vocauit ad obſuātiā ↄſilioꝝ: facilius.n.qui
fuerūt pctōꝛes peccata vitāt in religione: vt p̄ʒ
q꞉ per ieiunia: vigilias: obediētiā ⁊ alia opa re
ligioſa tollūtur occaſiones pctōꝝ: gule: luxurie
⁊ hmōi. Tho. ad qđ facit qđ habet.xxxiij.q.ij.
admonē. vbi Stephanus papa ↄſuluit cuidaʒ
vxoꝛicide ꝙ igrediaꝛ monaſteriū dicēs. ¶ Re
linque hoc malū ſeculū qđ te traxit ad taʒ ima-
niſſimū peccati facimꝰ ingredē monaſteriū ⁊c̄.

¶ Ingreſſus reli- .§.1.

gionis vel opa obediētia in ipſa vtrū ſint p̄ter-
mittēda ꝓpter obſeqa exhibēda parētibus. Rn̄
det Tho. in qđlibet.iij. ⁊ dicit q꞉ aliter dicendū — q.vi.ar/ticu.ij.
eſt de eo qui nondū itrauit religioneʒ: aliter de
eo qui iam itrauit ⁊ pfeſſus eſt. Nā in ſcđo caſu
cū per pfeſſionē ſit moꝛtuus mūdo: deobligaꝛ
a cura ipendēda parentibus: ſicut deobligaꝛ p
coꝛpalē moꝛtē: ⁊ ideo non peccat nec facit ↄtra
dei p̄ceptū ſi in clauſtro remaneat ad p̄ceptū p̄-
lati pretermiſſa cura parentū. Eſt.n.factus ipo-
tēs ad reddendū debitū parētibus abſq꞉ ꝓpria
culpa. Dʒ tn̄ inq̄tum pōt ſalua oꝛdinis obediē-
tia ſatagere vt per ſe vel per alios ſuis parenti-
bus ſubueniaꝛ ſi in neceſſitate fuerint. In opi-
bus vō ſpūalibus ⁊ oꝛōnibus teneꝛ eis ſeruire
in religione. Si aūt nōdum intrauit tūc diſtin-
guit: q꞉ aut videt ſe poſſe in ſclo remanē abſq꞉
iminenti piculo peccati moꝛtalis: aut videt ſe
nō poſſe ſine pctō moꝛtali remanere. Et in ſcđo
caſu teneꝛ magis ſaluti aīe ſue ꝓuidere q̄ coꝛ-
poꝛali neceſſitate parētū: ⁊ ideo non opʒ retar-
dare ab ingreſſu religionis ꝓpter ꝓuiſionē pa-
rētū. ¶ In pꝛimo caſu iteꝝ ſubdiſtinguēdum
eſt: q꞉ aut ſine eius obſeqo parentes eius nullo
mō viuere pn̄t. Et ſic teneꝛ eis ſuire: ⁊ alia pfe-
ctionis opa pretermittē: ⁊ peccaret dimittēdo
eos: aut ſine eius obſeqo pn̄t eius parentes ſu-
ſtētari: q̄uis non ita honoꝛifice ⁊ abūdanter: ⁊
tūc non tenetur dimittē ingreſſuʒ religionis ⁊
alia opa pfectionis: ⁊ idē eſt dicēdū ſi parētibꝰ
in q̄ſtacūq꞉ neceſſitate cōſtitutis poſſet ꝓcurare
ꝙ eis ꝓuideret per aliquē. tūc enim pōt igredi
religionē. ¶ Ioā. neapoꝛ. in qđlibet. omiſſa di-
ſtinctione de piculo peccati moꝛtalis vel nō pe-
riculo ſimplr̄ dicit: ꝙ non ſolū hn̄s ꝓpoſituʒ in-
gredi religionē: ſeu etiā hn̄s de hoc votū teneꝛ
differre ipletioneʒ voti.i. ingreſſum religionis
in duplici gn̄e indigētie parentū videlʒ in ma-
xima: puta qn̄ parētes ſui nullo mō ſine eo pn̄t
viuere vel moꝛerentur fame vel nuditate ⁊ ſili-
bus: q꞉.ſ. ſunt infirmi vel in carcere vel alia ſili
calamitate. In mediocri indigentia: puta q꞉ ſi-
ne eo poſſent viuere: ſed cū notabili iactura ſeu
detrimēto ſui ſtatus vel ↄditionis ſue: puta q꞉
opʒ eum mēdicare: vel alijs ſeruire cū magna
indecētia ſtatus ſui. In his duobus modis in-
digētie dʒ differre ingreſſuʒ quouſq꞉ ceſſet in-
digētia: ꝙ ſi nunq̄ ceſſat dʒ ex toto dimittē. Et
ratio eſt ſm eū: q꞉ ea que ſunt neceſſitatis ⁊ p̄ce-
pti non debēt dimitti ꝓpter ea que ſunt ſupero-
gationis ⁊ ↄſilij. Sed obſequi parētibus eſt ne-
ceſſitatis ⁊ p̄cepti iuris diuini ⁊ nālis: de hono-
ratione parētū: qui honoꝛ magis ↄſiſtit in coꝛꝑ-
ſuſtētatione ⁊ coꝛpoꝝ obſequij p̄ſtatiōe ꝙ in re-
uerētie exhibitione. Ingreſſus autē religionis
eſt opus ↄſilij ⁊ ſupererogationis. ergo dʒ differ-
ri ꝓpter obſequia parentū in dictis caſibus. Si
aūt dicaꝛ ꝙ iplere votū eſt neceſſitatis ⁊ p̄cepti
nō ↄſilij: ſed talis fecit votum: de igreſſu. g ⁊c̄.
Rn̄. Io. ipſe ⁊ dicit ꝙ neceſſitas eſt implē votū
licitū: non aūt illicitū: ſuppoſita aūt indigentia
parētū in dictis duobus modis filius vouēdo
ingredi religionē faceret votū illicitū. Et ratio
eſt: q꞉ res alteri obligata nō pōt alteri ꝓmitti li-
cite: pſona autē filij in illis caſibus eſt obligata
parētibus ad ſubueniēduʒ: ideo ⁊c̄. Si aūt vo-
uiſſet ante indigētiā parentū: ⁊ poſtea incurre-
rēt talē indigentiā: tale votū eſt implere illicitū
⁊ ratio eſt: q꞉ res alteri obligata: etiā alteri pꝛo-
miſſa debet illa alteri tradi: q꞉ per ꝓmiſſionem
non trāſfertur dn̄ium rei que ꝓmittiꝛ. Et ſi poſt
votū emiſſum mutaꝛ ↄditio perſone vouentis:
non dʒ votū adimpleri: vt ſi quis ſanus exiſtēs
voueret ieiunare in pane ⁊ aqua: ⁊ poſtea infir-
mareꝛ: ita quod illud ieiuniū eſſet ſibi periculū
moꝛtis: tale votū non dʒ impleri: q꞉ iuramentū
⁊ votū non ſunt vinculū iniquitatis. vt.xxij.q.
iiij. iter cetera. Sic in ꝓpoſito q꞉ poſt votū emiſ-
ſum de ingreſſu religionis pſona vouēs ꝓpter
nouā indigentiā ſuperuenientē de nouo eſt obli-
gata parētibus ad ſubueniēdū. ergo ⁊c̄. Sed ſi
indigētia parentū eſſet parua: vt q꞉ non ita ho-
noꝛabiliter ⁊ ample viuere pn̄t: ſicut vellēt ⁊ ſi-
cut viuunt alij equalis ↄditionis: ꝓpter h̄ non
debet filius dimittere ingreſſum religionis ꝓ-
pter huiuſmodi indigentiā parētum. Hec Io.
neapoꝛ. ¶ Si aūt eēt iam ingreſſus religioneʒ
ſed nondū pꝛofeſſus: videꝛ idē dicendū: qđ de
eo qui nondū eſt ingreſſus: quādo ſcilʒ indigē-
tie parentū: p̄cipue ⁊ maxime non poſſet aliter
ſubueniri: nec monaſteriū vellet illi pꝛouidere
qđ pium eſſet ſi poſſet. ¶ Parentes aūt q꞉ ha-
bent rationem pꝛincipij. inquantū huiuſmodi

per ſe eis ɔuenit vt filioꝝ curam habeāt. Et pꝫ
hoc non liceret alicui filios hn̄ti pretermiſſa cura
filioꝝ oſno religionē ingredi. i. nō ꝓuiſo q̄liter
q.189. educari valeāt. D̄r enim. j. Thim. v. Si qs ſuoꝝ
ꝛ maxime domeſticoꝝ curā nō hꝫ fidē negauit
Tho. ſe. ſe. Et ad hoc facit. c. ſi qs reliquerit fili/
os. di. xxx. vbi hoc ꝓhibet ſub pena excoīcatio/
nis: nec obſtat huic di. xxx. ca. j. vbi d̄r. Si qui fi
lij deſeruerint parētes maxime fideles occaſio/
ne cultus dei anathema ſint: q2 vt dicit Gratia.
illud fuit ſtatutū in deteſtationē hereſis quorū/
dã. Qui vt dicit glo. dicti. c. putabant hoc eſſe
neceſſarium ad ſalutem ex eo ꝙ chꝛiſtus dixit.
Qui non reliquerit patrem ꝛ matrem ꝛc̄.

¶ De ingreſſu ad .§.ij.

religionē quoad epos: archidiaconos ꝛ alios
curatos. Nota ergo ſm̄ Tho. ſe. ſe. q. ſi. ꝙ obli/
gatio voti ꝑpetui ad vacādū diuinis obſequijs
cōpetit ꝓpꝛie epis ꝛ religioſis. Preſbꝛi autē cu/
rati ꝛ archidiaconi nō obligant voto ꝑpetuo ꝛ
ſolēni ad curā aiaꝝ retinēdā: ſicut epi obligan/
tur. vnde epi ꝑſulatū deſerē non pn̄t abſqꝫ au/
ctoritate romani pōtificis. ex̄ de re. iuſ. licꝫ. Ar/
chidiaconi ꝛ ꝓſbyteri curati pn̄t libere renūcia
re epo curā eis cōmiſſaꝫ abſqꝫ licētia pape: qui
ſolus pōt in votis ꝑpetuis diſpēſare: vnde ma/
nifeſtū eſt ꝙ archidiaconis ꝓbꝛis curatis licet
ad religionēꝫ trāſire etiā epo ɔdicēte. vt. xix. q.
ij. c. due ſunt. Bn̄ficia aūt alicuius taliū toto tē
poꝛe ꝓbationis nō debēt alteri ɔferri niſi de ip/
ſius ɔſenſu vel niſi ɔſtet ꝙ abſolute voluerit vi
tā mutare vel ꝓfeſſionē fecerit vel habitū ꝓfeſſo
rum receperit: interim ſeruietur beneficio per
alium cui de portione ipſius beneficij ꝓuide
bitur. extra de reg. iuſ. c. beneficium. li. vj.

¶ De ingreſſu ad .§.iij.

religionē quoad obligatos. Nota ſi qs eſt obli/
gatus ad ratiocinia reipub. non eſt recipiēdus
in religiōe niſi prius ſe expediat de ratiocinijs
diſ. liij. §. j. Obligati ad ratiocinia ꝓuatoꝝ ho/
neſtū eſt etiā ꝙ prius ſe expediant. Obligatus
ad aliqd ſoluendū ſm̄ Ray. ingredi pōt nō ob/
ſtāte obligatione vel iuramēto: dūmodo nō ex
leuitate nec intētione ſubtrahēdi debitū hoc fa
ciat: ſed ex feruoꝛe charitatis nec faciat iniuriā
creditoꝛi: q2 facit auctoꝛitate ſpūſſancti cui reſi/
ſtere nemo pōt. xix. q. ij. due ſunt. ꝛ ex̄ de reg. c.
licet. Sed monaſteriuꝫ tenet ſatiſfacere de his
que cōtulit monaſterio. xix. q. iij. ſi qua mulier.
Qḋ ſi nihil cōtulit monaſterio q2 nihil hēbat:
inanis eſt actio quā excludit inopia debitoris.
xiiij. q. vj. ſi res. Si tn̄ poſt ingreſſum eius mo/
naſteriuꝫ aliquid acqreret occaſione eius: puta
per ſucceſſionē hereditariā donatiōeꝫ: vel ex te

ſtamēto: tenet monaſteriū q̄ntum ad illud arg.
in. d. c. ſi qua mulier. Concoꝛ. Inno. ꝛ Tho. Po ſe. ſe. q
terit etiā ſm̄ Ray. in monaſterio aliquid ſcribe vlt. ar
re vel aliud honeſtū opus facere ad liberādum vj. ad
ſe: dūmodo per hoc nō negligat diuinū officiū tertiū.
di. xcj. c. clericis. Et deducent expēſe ne ſit one/
roſus monaſterio: vt dicit. xvj. q. vj. c. de lapſis.
Aliqui tn̄ dicūt non deducēdas expēſas qḋ pꝛo
babilius eſt dūmodo nō impediat obſeruātiā.
Pe. de pa. in. iiij. dicit ſimpliciter: ꝙ talis nō te
net in religione operari vt ſoluat debita. ¶ Itē
obligatus ad aliquid faciendū: vt ſcribēdū vel
pingendū ſm̄ Hoſti. nihilominus ingredi po/
teſt: ꝛ perficiat qḋ ꝓmiſit. Et ſi hoc non pōt ſaltē
per aliū niſi manus eius ſpāliter eſſet electa: q2
tūc non pōt per alium facere niſi de licētia eius
cui ꝓmiſit. extra de offi. deleg. c. ſi. Pōt etiaꝫ ſa/
tiſfacere ei cui ꝓmiſit: ſiue de bonis que cōtulit
monaſterio: ſiue operādo aliquid vt ei ſatiſfaci
at: vt dictū eſt. Obligatus eſt iuramento ad re/
gēduꝫ ciuitatē per annū: vel magiſter ad legen
dū: vel capellanus ad ſeruiēdum in capella ſm̄
Ray. non obſtāte iuramēto poſſunt ingredi ad
religionē. Non enim iuramētum violat qui il
lud in melius cōmutat de iureiuſ. c. Peruenit
ij. Idem Inno. Goff. ꝛ Hoſti. qui tn̄ addit. Cōſu
lo tamē prius impleat qḋ pꝛomiſit. extra de iu/
reiurā. debitoꝛes. Hoc enim tutius niſi ab illis
quibus iurauit poſſit licentiam obtinere.

¶ Si obligante .§.iiij.

ſe per votū ad ingreſſum religionis: ſm̄ Tho.
ſe. ſe. ſi de ſe laudabile eſt: q2 ideꝫ opus bonū fa q.189.
ctū ex voto laudabilius eſt q̄ꝫ factum ſine voto. arti.ij.
Sed nota ꝙ obligās ſe ad hoc aut eſt impubes
vel pubes. Et ſi impubes. i. minoꝛ quatuoꝛde/
cim annis cōpletis quoad maſculū: vel duode/
cim quoad feminas: ſi hꝫ vſum rōnis: q2 poteſt
ſe obligare deo per votum: ſicut ꝛ diabolo per
pctm̄: ideo ſi pater vel tutoꝛ non irritat ſed rati
ficat: tenetur ad intrādū. Si v̄o irritat non tene
tur nec dꝫ intrare ante pubertatem. Qḋ ſi intra
uerit ſiue ex voto facto ſiue ſine voto inuitis pa
rētibus poſſunt eum extrahere etiā ɔtra volun
tatē ſuā de religione vſqꝫ ad vnū annū ꝛ vnam
diem. xx. q. ij. puella. Eſt aūt aduertēdū ſm̄ Pe.
de pa. ꝙ pater vel tutoꝛ non dꝫ cum violētia ꝓ/
pria auctoꝛitate extrahere: ſed auctoꝛitate eius
qui habet poteſtatem in monaſterio: nec etiam
magiſter filijfamilias hoc pōt: nec quicūqꝫ ali/
us cuſtos: lꝫ aūt pater vel tutoꝛ poſſit pupillum
inuitum diſciplinare etiam clericuꝫ. non tamē
poſſunt eum coꝛrigere alijs iniuriā inferendo:
qḋ fieret ſi habitū diſrūperent: vel de monaſte/
rio vi extraherēt: qḋ iam erat in eius poſſeſſio/
ne. Hoc Pet. de pa. Si autem eſt adultus teno

tur implere etiam ꝯtradicēte patre ⁊ precipienti patri in hoc nō tenetur obedire. xj. q. iij. c. Si dñs. Et ſi vouit ſimpliciter ⁊ abſolute tenet̄ ꝙ̃citius pōt cōmode intrare: alˀs ex mora peccat. Si vouit ꝯditionaliter. i. ſub certa cōditione et certo tēpore: tūc adueniente tēpore ⁊ cōditione tenetur: alˀs non. Si aūt religio illa eſſet reprobata: vel illi nolūt eum recipe: ſi obligatio fuit abſolute ad religionē: lꝫ non intendiſſet de illa ea refutāte vel percūte obligatus eſt ad aliam. qꝛ obligatio non fuit certe ſpeciei ſed generis: ſicut qui promittit dare equuꝫ lꝫ non intendat emere alienū ſed dare ſuum: ſi oēs ſui pereant: tenetur tamen dare alium. Si aūt non intendebat ſe obligare niſi ad iſtā religionē preciſe: videtur quibuſdaꝫ ꝙ illa refutante liberatus eſt: qꝛ per eum nō ſtat: ⁊ ſibi impoſſibile factum eſt qđ vouit: ⁊ ſiliter ſi ipſa totaliter reprobet̄. Sed illud non videtur: qꝛ ille qui vouit certam religionē: qꝛ cum hoc non ſtat vita ſeculi: per cōſequēs videtur vouere dimittere ſeculuꝫ: vnde ſi illā religionem non pōt habere: vel qꝛ ipſa non vult: vel qꝛ prohibiti ſunt recipe ad profeſſionē

q. vi. articu. iij. ad. ij.

qꝛ tenetur non redire ad ſeculū: videtur per cōſequens ꝙ in alia religione debeat remanere. Pe. de pa. in. iiij. Sed Tho. ſe. ſe. tenet priorem opinioneꝫ. ſ. ꝙ non teneatur ad aliā. Et lꝫ Pet. ſit tutior. Tho. tamē rationabilior. Obligatus aūt ex vinculo matrimonij ꝯſummati: quomodo poſſit intrare religionem: ⁊ quō non. habes. §. n. j. huius tertie partis. Itē qui vouit vel iurauit intrare religionē minorem determinate licite pōt intrare maiorem: qꝛ in maiore includitur minus. Et licite pōt per alium ad hoc induci: niſi ſit aliquid ſpeciale qđ impediat: puta infirmitas vel ſpes maioris profectus in minori. Sed ille qui obligatur voto vel iuramento ad ingreſſum maioris: nō pōt licite intrare: nec debꝫ induci ad minorē niſi ex aliqua euidēti cā ⁊ cū

arti. ix. ad. iij. ar.

diſpēſatione ſuperioris. Tho. ſe. ſe. q. vlt. Item Tho. ſe. ſe. q. ſi. vouēs intrare religionē ſi intendit ſe obligare nō ſolū ad ingreſſuꝫ: ſed etiā ad ꝑpetuo remanendū tenetur ꝑpetuo remanere. Si aūt intendit ſe obligare ad ingreſſum cauſa expiendi: ſed cum libertate remanēdi vel nō remanēdi: manifeſtum eſt ꝙ non tenet̄. Si aūt in vouēdo nihil de hoc cogitauit: videtur obligari ad ingreſſum ſm formā iuris cōis: que eſt vt ingredientibus det̄ annus ꝓbationis. Unde non tenet̄ ꝑpetuo remanere. Si tñ tali intentione intraret vt exiret ſtatim: non videt̄ ſatiſfactū voto: qꝛ in vouēdo hoc non intēdebat. Et ideo tenet̄ vt ſaltem velit expiri an ei expediat remanere. Pñt etiam parētes offerre filios impuberes monaſterijs ad ſuſcipiēdū habitū: ſed cum ꝑuenīūt ad annos pubertatis eſt in libītate eoꝝ ſi voluit remanere vel nō. Non enim pñt cogi ad hoc. xx. q. j. c. illud. vnde. xx. q. j. c. j. dꝛ. ꝙ cuꝫ ſunt in quindecimo anno qui eſt annus ꝓbationis debēt interrogari ſi volunt remanere. Et ſi hoc elegerint per ꝯfeſſionē expſſam vel tacitaꝫ per lapſum anni: tūc cogunt̄ remanere nec pñt redire ad ſeculuꝫ: ⁊ ſic intelligūt. c. Addidiſtis. cum caplis duobus ſequētibus. ⁊. c. Que ꝓgenitores: vt dicūt glo. Quāuis aūt liceat tales recipere qđ etiaꝫ bea. Bñdictus fecit: tñ experientia rerum magiſtra docet: qꝛ nō expedit modernis tēporibus in quibus ⁊ corpora ⁊ merita noſtra defecerūt. diſt. xxxiiij. ca. Fraternitatis. Sic ſeruāt oēs cuiuſcūqꝫ ꝓfeſſionis regulariter viuentes. Cogunt̄ enim multas inuenire medicinas multoꝝ experimēta morboꝝ. l. diſt. Ut conſtitueret̄. Beatus Tho. in qđlibet. iij. q. v. art. j. ⁊ ſe. ſe. q. clxxxix. arti. v. probat per plura argu.

de pueris recipiēdis.

licite ⁊ laudabiliter pueros recipi poſſe: quod intelligēdum eſt niſi per ꝯſtitutioneꝫ alicuius religionis prohibeat̄ vt in pluribus reperitur: vt in carthuſieñ. ⁊ ordine ſancte Brigide. Qđ auteꝫ in ꝯſtitutione predicatoꝝ cauetur ꝙ nullus recipiatur ante decimūoctauuꝫ annū: illud intellige de conuerſis in illo ordine: non de clericis prout fuit declaratuꝫ: per acta capituli generalis. Ingreſſus aliquam religionem ꝙ̃diu eſt nouitius in probatiōe poſitus redire poteſt ad ſeculuꝫ libere infra tēpus nouitiatus ſeu annū ꝑterqꝫ in his caſibus. ¶ Primus eſt ſi ſciēter receperit habituꝫ qui dari profitētibus conſueuit.

de ꝓbatione.

Et in illo habitu triduo volūtarius perſeueret. Quod habet locū in illis religionibus vbi habitus nouitioꝝ eſt diſtinctus ab habitu profeſſoꝝ: quia per talem ſucceſſionē intelligit̄ profeſſus tacite: ⁊ obligatur religioni in genere: non illi ſpecialiter. extra de regula. c. Conſtitutionem. lib. vj. ¶ Secundus eſt ſi fecit profeſſionem infra annum expreſſam. ⁊ ſi hoc facit in ordinibus mendicātium eſt obligatus religioni in genere: nō illi quam profeſſus eſt in ſpecie. Sed in alijs ordinibus eſt etiam in ſpecie illi obligatus quā profitetur. extra de regu. c. nō ſolum. lib. vj. ¶ Tertius eſt ſi euidēter apparet ꝙ talis voluerit vitam mutare: qđ tamen nō preſumitur niſi clara probatione: vel cōpetētibus indicijs oſtēdatur: puta quia forte donatiōeꝫ fecerat de ſuis ⁊ huiuſmodi. ¶ Quartus eſt cum ſuſcipit habituꝫ alicuius religionis nō aīo probādi: ſed cum firmo ꝓpoſito ꝑmanendi tūc hoc equipollet voto ſimplici ex vi ſtatuti eccleſiaſtici. extra de reg. c. ſtatuimus. ſm Pet. de pal. ⁊ Frāc. de zab. obligatur autē religioni ſaltem in genere: de hoc etiam habes ſupra lib. ij. titu. penul. ¶ Pro pleniori declaratione duorum caſuū vltimo poſitoꝝ exceptis a regula illa

ſupradicta. Nota.ſ.tex.illi⁹.c.vbi ſic ait Greg.
ix. Statuimus nouitios in ꝓbatione poſitos an
te ſuſceptū religionis habitū qui dari ꝓfitenti/
bus conſueuit. vel ante pfeſſionez emiſſam ad
priorem ſtatum poſſe redire libere infra annū:
niſi euid̄ter appareat ꝙ tales abſolute volue/
rit vitā mutare ⁊ in religione ꝑpetuo dño deſ
uire: cum quilibet renūciare valeat iuri qḋ pro
ſe noſcit introductū. Et poſt addit ꝙ in religio
nib⁹ vbi non eſt diſtinct⁹ patenter hitus noui/
tiorum ab habitu pfeſſoꝝ. in pfeſſiōe veſtes eo
rum.ſ. ſcapulare ⁊ hmōi debēt bn̄dici. vt ſic ſit
diſtinctus habitus pfeſſoꝝ ab habitu nouitio/
rum: ſaltē per hoc ꝙ eſt bn̄dict⁹ habit⁹ pfeſſoꝝ
non aūt habitus nouitioꝝ. prout fit in ordine ꝑ
dicatoꝝ. Et his videt hoc debere ſuari ꝙ noui
tys qn̄ recipiunt ad habitū ordinis non detur
ſcapulare benedictū ſed nouū. vel ſaltē non al's
benedictū: pfeſſi autem qn̄ de nouo ſibi faciūt
ſcapularia deberēt a platis ſuis ea facere bene/
dicere: q: ſcapulare benedictū eſt habitus pfeſ
ſoꝝ. fit tn̄ quotidie contrariū per ignorantiā ⁊
abuſum. ¶ Sed reuertamur ad dubiū princi/

De redi/tu ad ſe/culum.

pale. vtrū.ſ. libere poſſit reddire ac ſecl'ꝫ īfra an
num qui intrauit aīo ⁊ propoſito firmo rema/
nendi in religione ⁊ poſſit ꝯhere mr̄imonium
vl' ſit voto aſtrict⁹ ad religionē. ⁊ ſi voto ſimpli
ci vl' ſolēni obliget ad religionē. In capitulo
ꝯſulti. eo. ti. vi. Inno. iq.ſ tex. ꝙ in pncipio ſue
receptionis dꝫ recipiēdus publice pteſtari. an
aīo probādi auſteritates religiōis ingrediat.
vt ſit liber ad egrediēdum ſi ſibi placuerit exi/
re. an aīo ꝑpetuo ibi remanēdi. In primo cāu
libere poterit egredi ⁊ ꝯhere mr̄imonium. In
ſcḋo non poſſit ſed ad religionē ſit obligat⁹ in
gn̄e. Et q̄uis iſta vera ſint. tn̄ Jo.an. in nouel.
ſup dicto. c. refert Inno. c̄rtū ⁊ Hoſt. poſt glo.
ibi dicere hoc non eē neceſſariū.ſ. facere talem
pteſtatiōez: nec fieri ꝯſueuit. Et aſſignat Inno.
q̄druplicem rōnē. ¶ Prima q: ſm id oēs pro.
teſtarent pro egreſſu. ⁊ ſic multi poſſent poſtea
hr̄e occaſionez exeundi ſine rubore. ⁊ de facto
exirent. al's forſitā remanſuri. ¶ Scḋa q: ꝑmit
ti dꝫ in dubio de ſua ꝯſciā teſtificare: nec aliter
ꝓbari poſſet. ꝫ homi. ca. Significaſti. In hac er
go vita ſit ſibi iudex ⁊ teſtis: caueat tn̄ ſibi in fu
turo iudicio. ¶ Tertia q: pſumit ꝙ ex rubore
omiſerit pteſtari. ¶ Quarta q: timē potuit ne
ꝓpter talem pteſtationem ſibi ꝓbationis hitus
non daret. Hec ibi. Sí aūt per ꝑlatum recipiē/
tem ad habitū aſſignet ſibi annus ꝓbationis.ſ
ſra quē libera eſt religio ad emittendū eū ⁊ ipe
liber ſit ad exeūdum vt fit in ordine pdicatorū
ſm ꝯſtitutiōes: ſi tn̄ hoc nō obſtāte ſe qui habi/
tū recipit intēdit remanere tenet ad religionē.
vt declarabit. ⁊ multo magis ſi nec plat⁹ aliqḋ
dicit. nec ipſe pteſtationē facit ꝙ itēdit eē liber
ad exeūdū. Et multo magis obliget ad religio
nem ſi fecit votū etiā occultū ꝑmanēdi in religi
one. Qḋ ergo tex. illius. c. ſtatuimus. dicit niſi
euidēter appeat ꝙ abſolute voluerit vitā muta
re ⁊ in religione ꝑpetuo deſuire. Glo. ibi ponit
duos modos huius euidētie. vꝫ qn̄ in ſua rece/
ptiōe dicit ſe velle ſclm dimittē: vel q: tūc reci/
pit ſciēter veſtes que dant ꝓfitētib⁹. Jo.an.ſ no
uel. ibi poſt glo. ponit alios modos euidētie vꝫ
ſi nūc cū vult exire religionē. vel cū eſt egreſſus
ꝯfitet: ꝙ tpe igreſſus hēbat firmū aīuꝫ dimittē
di ſcl'. ſꝫ Inn̄. etiā nil de h tūc dixit. ꝙ ſi ī ingreſ
ſu illḋ expſſit. Ul' ſꝫ Hoſt. q: ſe ⁊ ſua expſſe mo
naſterio obtulit: vl' q: ꝓprys oīo renūciauit. vl'
caſtitatē ⁊ obediētiā ꝓmiſit. Hec.n.⁊ ſilia ſūt ſi
gna euidentia ſm euꝫ ꝙ q's dimittat ſeculum.
Querit.n. ibi Jo.an. Quid de his que legauit
vel dimiſit monaſterio in ingreſſu eius. Rn̄. ꝙ
ſi nil proteſtatus eſt nō eſt qo. qḋ per hoc pꝫ ꝙ
voluit vitā mutare. Sed ſi pteſtatus fuit ꝙ cō/
ditionalr intrabat oīa recuperabit. q: preſumit
cā mortis donaſſe niſi aliud in donatione fue/
rit dictū ſm Hoſti. Nō obſtat qḋ hētur in. c. nō
ſolum. eodē ti. li. vj. vbi dr̄ ꝙ pōt infra annū ad
ſeculū libere redire: nec pōt inuitus teneri a re
cipiētibus eū. q: illud hꝫ locū qn̄ nō appet ma/
nifeſtis idicys eū voluiſſe ſclm mutare: nō enī
pōt tunc inuitus detineri: ex quo ꝓbari nō pōt
de obligatiōe eius. Et vt di. glo. Ber. ſi nō ap/
parēt manifeſta indicia pſumitur ab eccleſia ꝙ
aīo ꝓbādi intrauerit. ſi ꝯtrariū ꝓprie non aſſe/
rat: q: nemo preſumit imemor ꝓprie ſalutis. vt
dr̄. j. q. vij. Sancimus: ⁊ ſic cogi nō pōt intrare
religionē. Sed q̄ꝫtū ad deū ⁊ in foro ꝯſcie ſi fir
mum ꝓpoſitū h. it ꝑmanēdi obligat ad religi/
onem in gn̄e. Sed ꝙ obliget voto ſolēni ad h
durum videt dicē cū laqueus magnus videat
aīabus inyci qḋ eccl'ia nō facit. xxvij. q. j. de vi/
duis. vn̄ mihi magis placet opi. ſupradicta. pe
trus de pa. ⁊ Fran. de zab. vꝫ ꝙ obliget vi voti
ſimplicis. qḋ vtiqꝫ ipedit ſed non dirimit mr̄i
moniū ꝯtū. Coiter tn̄ canoniſte vidētur dicē ꝙ
illud hēat vim voti ſolēnis ꝙ ſi eēt mr̄imoniū
ꝯtū ⁊ ꝯſummatū dirimeret. verꝫ q: hoc eēt ex
ſtatuto eccl'ie ſicut: ⁊ de voto ꝯtinētie in ordini
bus ſacris. iō papa poſſet cū talib⁹ diſpēſare in
ꝯtrahēdo. qḋ aliqn̄ fac̄ ⁊ aliqn̄ nō facit. Ingreſ
ſi monaſteriū ſe ⁊ ſua dedicāt deo. oīa enī eorū
bona itelligūtur monaſterio eſſe collata. C. de
epi. ⁊ cle. l. ingreſſi. ⁊ xix. q. iij. qui igrediētib⁹
Sed no. ſm Pe. de pa. in. iiij. qn̄ iura loquunt
de ingreſſu religiōis. loquūtur de igreſſu per
pfeſſionē: tunc enī pfecte fit religioſus ⁊ morit
mūdo: ⁊ tūc hꝫ locū qḋ dictū eſt de bonis eorꝫ
ſi aliter de eis nō diſpoſuit. In nouitiatu tn̄ hꝫ
plenariam

plenariã libertatẽ diſponẽdi de eis: nõ autem poſt pfeſſionẽ etiã tacitã: vt no. p glo. dicti. ca. In quibuſdã aũt locis eſt ꝯſuetudo: ꝙ ex quo. quis ingreſſus eſt religionẽ ꝓpinqui eius bona imobilia occupãt niſi quatinus de illis dedit monaſterio. Alicubi etiam fit circa mobilia ſm cõſuetudinẽ regionis. Et ſm Ray. ſi dicta ꝯſuetudo eſt approbata ꝛ obtẽta p. xl. ãnos. Nã ꝛ a minori tpe nõ currit ꝯ eccliam preſcriptio. ℂ Itẽ nota ꝙ vitiũ ingratitudinis pp qḋ poterat ſcꝫ filius vel filia exheredari a pr̃e vel mr̃e tollit p ingreſſum religionis: ita ꝙ talis nõ poteſt exheredari: vt. xix. q. iij. c. ſi. cũ gloſa. ꝛ l. c. Si qua mulier. cũ glo. plura hñtur de diſpõne bonoꝝ ingrediẽtiũ religionẽ. ℂ Illi qui ꝯſtruunt hoſpitalia mutãt habitũ ꝛ accipiũt certum ſignũ ſi hoc faciũt auctẽ epi: ꝛ pmittũt obediẽtiã: ꝛ caſte viuere cũ vxore ꝛ ea mortua aliã nõ ducere: ꝛ ppriũ nõ hr̃e eccliaſtice ſunt pſone: ꝛ quodãmodo religioſi dici pñt. Nec obſtat ꝙ vxorẽ talis hẽt. Nã intelligit caſte viuere. diſ. xxxj. Nicenã. Itẽ nõ obſtat ꝙ quaſi ꝓpriuꝫ hẽt qꝛ illud põt hr̃e rõne adminiſtrationis. Nõ tñ religioſus ꝓprie dici põt: niſi pmittat aliquaꝫ approbatã regulã. ex̃ de relig. do. c. ſi. Nec põt tali cõmitti adminiſtratio ſpũaliũ ſi laicus eſt. Sed ſi hec pdicta facerẽt ſine auctẽ epi: nec religioſi nec pſone eccleſiaſtice dicẽde ſunt. diſt. xciij. nulla. Status quarũdã mulierũ que canonice appellant: nec ſunt pfeſſe ꝛ hñt ꝓpriuꝫ Imo ꝛ matrimoniũ ꝯtrahere pñt ſm Innoc. ꝛ Ber. ſatis reprobat. xviij. q. ij. Pernicioſã. nec ſunt cẽſende religioſe niſi forte aliud oſtẽdãt. Et debẽt p ordinarios viſitari auctẽ ꝓpria: vel ſi ſunt exempte auctẽ pape. vt in cle. de ſta. mo. c. attendẽtes. circa ſi. Quedã alie que dicebantur beghine ꝛ beghardi aſſumẽtes certũ habitum nulli pmittẽtes obediẽtiã: nec renunciantes ꝓprijs nec regulã habẽtes. lꝫ religioſis quibuſdã adherẽt: que etiã habẽtes certos hereticos errores. ſunt excõicati ipſe ꝛ religioſi qui fouẽt eas in illo beghinagio. de here. c. Ad noſtrã. in cle. nec ſub his ĩcludant veſtite de pnia btĩ Dñici. nec ſorores de tertio ordine btĩ Frãciſci. ꝛ vtraqꝫ regula approbata eſt.

ℂ De pfeſſione expſſa ꝛ ꝙ in ordine mendicãtium requiritur annus probationis ꝯtinuus. Capitulum. iij.

E pfeſſione. Et primo de pfeſſione expſſa que fit verbis ad modũ homagij quibus aliquis pmittit obedientiã vel ꝯuerſionẽ moꝝ ſm regulã approbataꝫ. Et fit talis pfeſſio expſſa in manu abbatis ſeu alicuius plati recipiẽtis eũ: vel in manu eius queꝫ platus ad hoc mittit. ex̃ de reg. c. ad aplicaꝫ. Nota ergo ſm be. Tho. ſe. ſe. q. lxxxviij. ar. vij. ꝙ pfeſſio eſt ſolẽne votuꝫ qḋ facit aliquẽ eſſe monachuꝫ vel religioſum. qḋ quidẽ ſubdit ordinatiõi ecclie ꝓpter ſolẽnitatẽ quã hꝫ annexã. Et qꝛ ecclia reſpicit illud qḋ eſt in pluribꝰ. Profeſſio aũ tp̃s pubertatis fctã ꝙ̃ tũcũqꝫ aliqs hẽat vſuꝫ rõnis plenũ: vel ſit doli capax non habet ſuũ effectũ. vt faciat pfitẽtem eẽ religioſuꝫ. ſꝫ ſtatutuꝫ ecclie habet. xx. q. j. c. j. vbi dr̃. Firma tunc erit pfeſſio virginitatis ex quo adulta iã etas eſſe ceperit. vbi glo. dicit. nõ itelligas cum ceperit attingere quartũdecimũ annuꝫ maſculus vel femina. xij. ſꝫ cũ iam eſt in fine. xiiij. vel. xij. Et ꝙuis Ray. dixerit ꝙ in hoc malicia põt ſupplere etateꝫ. ita ꝙ etiã pubes ſi eẽt dolicapax poterat profiteri ꝛ tenebit profeſſio: quã opi. etiã videt ſequi Pe. de pa. in. iiij. arguens a ſili in matrimonio carnali. ex̃ de deſpõ. impu. c. Puberes. hoc verũ fuit qñ currebat prior cõpilatio decretaliũ. qꝛ hoc trahebatur ex verbis decretalis poſtulaſti. ex̃ de regu. Sed nũc de illa decretali particula illa ſublata eſt. vt dicit glo. ſũmaria. xx. q. j. Et hãc ſentẽtiaꝫ Tho. firmat glo. ſup cle. eos de regu. vbi dicit ꝙ requirit etas ꝯſummata. ſ. xiiij. annoꝝ in viro. ꝛ. xij. in muliere. nec ſufficit ꝙ prudentia et malicia ſuppleat etatẽ. ℂ Profeſſio expſſa i religionibus mẽdicantiũ recipi nõ põt añ legitimum tp̃s probationis. ſ. nouitiatus: qḋ eſt tp̃s vnius anni itegri: que annus nõ põt incipe añ xiiij. annũ cõpletũ. vñ vir añ. xv. annũ cõpletuꝫ nõ põt pfiteri valide: nec opꝫ ꝙ addat vna dies vt qdam dicũt: qꝛ hoc nũqꝫ legit: ꝛ ſũma eſt rõ que pro religione facit. ita dicit Pe. de palu. in iiij. ꝛ ita firmat Jo. an. in cle. eos de reg. Si qui aũt receperũt aliquẽ ĩfra annũ pbationis ad pfeſſionẽ: ſuſpẽſi ſunt a receptõe cuiuſcũqꝫ ad pfeſſionẽ ꝛ peccãt mortalr faciẽtes ꝯ pceptuꝫ eccleſie. qḋ habet de reg. c. nõ ſolũ. li. vj. ꝛ. c. ꝯſtõneꝫ: ꝛ debẽt puniri pena q̃ ſolet ĩfligi p grauioribus culpis. Ille võ qui ſic eſt receptꝰ per illaꝫ pfeſſionẽ nõ obligat illi ordini in ſpẽ: ſed religioni in gñe: ita ꝙ ad ſeculũ redire non põt. Et nota ꝙ mẽdicãtes hic dicunt tm̃ pdicatores et minores ſm Pe. de pal. in iiij. qbꝰ nõ hñtibus poſſeſſiões nec redditꝰ ex ſua pfeſſione incerta mẽdicitas victũ pbet: vñ ſecus eſt de illis ordinibus qui ex ſua pfeſſione redditꝰ ꝛ poſſeſſiões habẽt vel hr̃e pñt ꝛ nihilominus mẽdicant. In talibus enĩ religionibus ꝛ alijs qbuſcũqꝫ exceptis vt dictũ ẽ ordine predicatoꝝ ꝛ minoꝝ põt fieri profeſſio expreſſa infra annũ probationis que ligat illi ordini in ſpecie: ꝛ per ꝯſequẽs fieri poteſt poſt completũ. xiiij. ℂ Item nota ſm Pe. de palu. in. iiij. diſti. xxxviij. ꝙ iſtud quod dictum eſt de ordinibus predicatorũ ꝛ minoꝝ

non habet locū in monialibus dictoꝝ ordinū: q2 nō ſunt mēdicātes. Et q̄uis cōceſſa ſint eis oīa priuilegia fratrū: tñ nō ꝓpter hoc obligant̄ ad iſtud cū hoc nō ſit ꝓuilegiū. Et q2 ꝯuēit fratribus vt ſint mēdicātes in quo diſtinguuntur ab eis qui hñt redditus ⁊ poſſeſſiōes vñ infra annū ꝓbationis ꝑit expreſſe ꝓfiteri. ¶ Profeſſio expreſſa cū mala intētione vel expſſione illiciti facta: aliqñ tenet aliqñ nō. Si eni profitendo intēdit eſſe religioſus: ſed cū hoc intēdit furari vel fornicari vel rebellare: vel iō ꝓfitet̄ ⁊ intēdit eſſe religioſus: vt ſic poſſit fieri eṗs vł aliquid male facere ꝓfeſſio tenet: q2 intēdit ſe obligare ad vota lz intēdat non ſoluere qđ ꝓmittit: tñ cōſentit in ꝓmittēdo. Sola aūt obligatio ad vota nō impletio eſt de eēntia religionis. Itē ſi exꝓmat in ꝓfeſſione aliqđ qđ non ſit ꝯ̄riuz eēntie religionis: puta q2 de lnia ꝓlati cuſtodiat pecuniā vel aliqđ tale valet ꝓfeſſio. Si vō nō ſolū nō intēdit caſte viuere: imo nec intēdit ſe obligare ad hoc: tūc non eſſet ꝓfeſſus: q2 hec intentio repugnat eſſentie religiōis: ⁊ idē eſt de aliis votis. Si vō exprimat aliqđ repugnās ⁊ inhoneſtū eſſentiali puta ꝙ nō intēdit ſe obligare ad caſtitatē vel aliqđ tale: nō valet ꝓfeſſio ſicut nec valet ꝓpter ſolā intētionē. Et idē eſt ſi dicat. Nō intēdo ſeruare caſtitatē ꝓmiſſaʒ q̄ntūcū ꝗ promittā. Et hec expreſſa nocēt: nō expreſſa nō nocēt ad ſilitudinē mrīmonij carnalis. Hec oīa Pe. de pal. Sed ſicut in mrīmonio carnali eccleſia iudicat ḃm actus exteriores nō īteriores qui ſibi non ſūt innoteſcūt: vñ q̄ntūcūq3 qs non intēdat ꝯhere matrimoniū: tñ exprimēdo verba matrimonij ꝯhendi iudicabit illud mrīmonium ⁊ coget̄ cū illa habitare: ita in religione q̄ntūcūq3 non intēdat ſe obligare votis religionis: ex quo ſpōte profitet̄ ⁊ nō ꝓteſtat̄ aliqđ in ꝯ̄rium: eccleſia coget illū ſeruare ꝓfeſſionez: ꝓſumit̄ eni ſolēniter vouiſſe: vñ ſicut excōicat cū qui eſt tacite profeſſus ad hoc vt remaneat in clauſtro. ita hunc. Guil. dicit ꝙ ſi exprimat̄ ꝯditio cōtra particularē auſteritatez: vt ꝙ liceat ei comedere carnes: ſi ſcit hoc cōtineri in regula ſeu ꝯſtōibus quas ꝓfitet̄ tenet̄. ſecus ſi neſcit id cōtineri in eis. ¶ Profeſſio facta per marez in monaſterio monialiū vel ecōuerſo per feminam in ꝯuentu fratrū: puta ſimulato ſexu. q̄uis Mattheus dicat ꝙ non teneat per textū. c. diffinimus. xviij. q. ij. tamē Fran. de zab. dic̄ ꝙ tenet: q2 lz ibi eſſe non poſſit. ⁊ hoc eſt qđ dic̄. c. diffinimus tñ cum moniales profiteant̄ ſubſtātialia obligatus eſt ex tali ꝓfeſſione. ar. ad hoc xxvij. di. qđ interrogaſti. vbi tenet archi. poſt Bar. brix. ꝙ qui fingens ſe feminā intrat mōaſteriū monialiū vt corrumpat moniales cōpellendus eſt ad monaſteriū monachoꝝ. Pōt etiā

In.iiij. dist.xxvj.q.3.

fieri profeſſio expreſſa ab aliquo ſeculari habitu non mutato q̄ in alijs ordinibus nō mendicantibus nō obligabit ad illā religionē determīatē: ſed fieri nō dꝫ niſi ꝑtiñbus duabus partib9 ꝯuentus ⁊ maiori parte ꝯſentiente: alr tñ facta tenet. Sed in ordinib9 mendicātiū nō dꝫ talis profeſſio recipi. ḃm Pe. de palu. Itē faciēdo talem profeſſionez expꝯſam in religione ꝓbſita q̄uis illi nō obliget: obligat̄ tñ religioni in genere. Itē ꝙ dicit Tho. ꝙ in quibuſdā locis nō fit ꝓfeſſio an. xviij. annū ḃm quādā decre. Dic̄ pe. de pal. illā decretalē reuocatā p ꝓhēiū ſexti.

¶ De profeſſione .§.1.

tacita que fit plurib9 modis. Uno mō ſi portat per annū cōtinuū habitū nouitioꝝ poſt quartūdecimū annū cōpletū in quacūq3 religiōe. vbi nō eſt diſtinctus habit9 nouitioꝝ ab habitu profeſſoꝝ diſtinctione patēti: puta in ſciſſura vł colore: q̄uis eſſet diſtinctus diſtinctione occulta. vt in ordine ꝑdicatoꝝ vbi dr̄ia eſt inter habitū profeſſoꝝ ⁊ nouitioꝝ. q2 habitus profeſſoꝝ eſt bñdictus. habitus nouitioꝝ nō eſt bñdictus: q̄ diſtinctio occulta eſt. Et non opꝫ anno addē diē ḃm Pe. de palu. niſi in anno biſextili. ſed hoc ē q2 ille annus excedit alios annos in vno die: tñ de integritate illius anni eſt illa dies. Profeſſio aūt hmōi tacita obligat etiā illi religioni in ſpē ſeu determinate. extra de reg. c. Eos in cle. Et hoc intellige niſi infra annū facta fuerit proteſtatio in ꝯ̄riuz. ſ. ꝙ per lapſum anni nō intelligatur eſſe profeſſus. q2 tūc non eēt. Sed in illis ordinibus vbi eſt diſtinct9 habitus nouitiorū ab habitu profeſſoꝝ diſtinctione patēti. ſ. in colore. vt q2 nouitij habitū albū: profeſſi nigrū vel griſeū: ⁊ vt moniales nouitie velū albū. profeſſe velū nigrū ꝯſueuerūt portare. vel in ſciſſura vt in ordine minoꝝ in q̄ nouitij portant cuz caputijs aliquātulū haſte: qđ nō deferūt profeſſi: tūc q̄ntocūq3 tpe deferat̄ talis habitus nouitioꝝ non inducit profeſſionem. vt in dicta cle. ¶ Itē in illis ordinibus vbi eſt diſtictio habitus nouitioꝝ ab habitu profeſſoꝝ. etiā ſi indiſtinctus ſit habitus eoꝝ ab habitu alioꝝ: cū eis vitam ducentū cōem: ſicut ſi eēnt canonici regulares ⁊ clerici ſeculares cū eis in choro ⁊ refectorio viētes ſup pelliceis: delatio habit9 p ānuz integrū poſt q̄rtūdecimū inducit profeſſionem tacitā. Sed ſi nulla ſit diſtinctio habitus nouitioꝝ ⁊ profeſſoꝝ ⁊ laicoꝝ cū eis degētiuz: ſicut forte apud illas moniales. que ſe dicūt canonicas regulares. tūc delatio talis habitus in hmōi religioſis per annū nō inducit profeſſionem ḃm Pe. de pal. Itē ſuſcipiēdo habitū profeſſorū in alijs ordinibus q̄ mendicātiū infra annū ſuſcipiens ſi eſt etatis apte vt ſi fuit ſciēs

ꝛ voluntarius ꝛ in illo habitu profeſſoꝝ triduo
perſeuerat.talis obligaꝛ religiõi in genere.nõ
aũt in ſpẽ.i.illi cui⁹ hitũ ſic ſuſcepit.ex̄ õ reg.c.
ꝯſtõnez.li.vj. Hec ẽt Jo.in glo.ſilius cle.

De profeſſione .§.ij.

tacita eoꝝ qui impuberes ſunt religionẽ igreſ
ſi. Nota ergo qꝫ ſi ipubes patre vel tutoꝛe inui
to vel ignoꝛãte intrauit infra vnũ annũ ꝛ vnaꝫ
diẽ iuſte repetere pñt.xx.q.ij. Puella.ꝛ reddi
dꝫ etiã inuitus:ſed ſi ab eis ſciẽtibus infra an
nũ ꝛ diẽ non eſt extractus.qñtũ ad illos pꝛofeſ
ſus eſt tacite:etiã impubes exiſtẽs qꝛ vꝫ ipſum
amodo extrahere non pñt vel petere.ſꝫ qñtũ ad
ſe nulli profeſſionẽ tacitã vel expꝛeſſaꝫ facẽ po
teſt añ.xiiij.annũ cõpletũ maſculus:vl' añ com
pletũ.xij.ſi eſt femina que valeat vt ſolẽnis.qꝫ
ſi de facto fecerit tunc fact⁹ pubes ſi ratã habet
vel de nouo pꝛofiteaꝛ.vel pꝛofeſſoꝝ habitũ per
triduũ poꝛtet ſi ſit pꝛofeſſus. Itẽ ſi per totũ.xv.
annũ remaneat vbi nõ eſt diſtinctus habit⁹ no
uitioꝝ ab habitu profeſſoꝝ:eſt tñ diſtinctus ab
habitu ſeculariũ cum eis degẽtiũ:fit pꝛofeſſus
tacite. Hec Pe.de pal. Annus igiꝛ probatiõis
In.ſiij. eſt.xv.ſm Jo.an. Et huius rõ eſt.qꝛ tp̃s proba
tionis daꝛ ad probandã auſteritatẽ religionis.
vt extra de reg.c.ad aplicam. Inter q̃s eſt pꝛeci
pua cuſtodia caſtitatis quã cõiter loquẽdo non
eſt aptus antea probare. ¶ In qbuſdaꝫ locis ẽ
ꝯſuetudo qꝫ nobiles puelle in monaſterijs nu
triunꝛ multis ãnis.ꝛ vtunꝛ veſtibus nouitiaꝝ:
non eſt tñ intẽtio pꝛofiteri:nec probãt:ſꝫ poſtq̃
fuerũt bñ inſtructe eas maritari:ꝛ hec eſt ꝯſue
tudo qꝫ nõ intẽdunt pꝛofiteri ſꝫ ꝯhere.ſicut olĩ
in tẽplo nutriebanꝛ puelle virgines vſqꝫ ad an
nos nubiles.vbi etiã eſſet cõſuetudo qꝫ paſſim
nũc iſte maritanꝛ nũc iſte pꝛofitenꝛ:lapſus tp̃is
nunq̃ eas obligat. Sꝫ vbi nulla induiꝛ niſi aĩo
probãdi ꝛ pꝛofitẽdi ſi poſſit ſuſtinẽ vel aĩo pla
ceat ꝛ in recipiẽdo hoc ipm ei diciꝛ in caplo.et
ſic recepta ſi ſtat per annũ itegrũ:reputaꝛ vere
pꝛofeſſa:etſi nũq̃ ꝯſenſit.nihilominus vi ſtatu
ti eccleſie eſt ligata. Et ſilr que intrat aĩo rema
nendi ꝛ ꝑpetuo deo famulãdi:etſi nõ ſit ligata
vi voti.qꝛ nõ pꝛomiſit:ſed ſolũ propoſuit:ẽ tñ
ligata vi ſtatuti in religione aliq̃ viuẽ.vt ex̄ de
regu.ca. Conſulti. Et qꝫ hoc non ſit voti appa
ret:qꝛ votũ eſt pꝛomiſſio nõ pꝛopoſitũ tñ vl' in
tẽtio:ꝛ qui hꝫ pꝛopoſitũ in iſta remanendi ſi vl'
ꝓpoſiti remaneret:in iſta remaneret nec ad la
tioꝛẽ trãſire liceret. Hec oĩa in q̃rto.di.xxxviij.
ar.iij.q.j.ad.v. Pꝛofeſſus tacite ſm Tho.l.iiij.
di.xxx viij.q.j. teneꝛ in oĩ caſu ad tria vota religionis pncipa
lia:ſꝫ ad alias obſeruãtias quarũ trãſgreſſio ex
diſſimulatione pꝛelatoꝝ induciꝛ.qui dũ viden
tes nõ corrigunt indulgere videnꝛ nõ obligaꝛ
pꝛecipue ſi ſit ſimplex qui talia diſcernere ſuffi
cienter neſciat. Id ꝫ Albertus. Ad pꝛofeſſionẽ
tacitã per depoꝛtationẽ habitus annualẽ indu
cendam vel ad profeſſionẽ expꝛeſſe faciendam
in oꝛdine mẽdicantiũ:opꝫ qꝫ annus pꝛobatio
nis ſit ꝯtinuus. Nã ſi ſteteſſet quis in religione
per ſex mẽſes.ꝛ poſtmodũ egrederꝛ reuerſus
ad religionẽ ipſaꝫ in capite ſex aliꝛoꝝ menſium
nõ diceꝛ pꝛofeſſus tacite nec in oꝛdine mẽdicã
tium poterit recipi.tũc ad pꝛofeſſionẽ:ſꝫ in ca
pite vnius anni itegri ꝯtinui. Ita tenet Joã.de
lig.ex̄ de reg.c.Ad aplicam. Et Pe.de anch.ſu
per.c.his qui de reg.li.vj.ꝛ Barto.ff.de publi
ca.l.ſi.ꝛ Bonoco:ſi'ſilius Joãnis an.in qõne
diſputata per eũ. Et rõ eſt ſm eos.qꝛ iura ſtatue
runt annũ pꝛopter hoc ad probandũ auſterita
tes religionis.vt ex̄ de reg.c.ad aplicaꝫ. Sꝫ re
gularis auſteritas pro ſui maxĩa parte in conti
nuatione ꝯſiſtit. Nam aliqs poſſꝫ faciliter ieiu
nare vna die vel mẽſe qui nõ poterit ꝯtinuare.
Et iõ ad verã ꝓbationẽ ꝯtinuatio reqriꝛ.puta
qꝛ iura loquũꝛ de ãnuali ſpacio.de ꝯtinuo itel
ligẽdũ ẽ.vt no.ioã.an.de elec.c.j.li.vj.ꝛ ẽ tex.
clemẽ.cupiẽtes.ꝛ ad hꝫ faꝛ.ff.de his q no.infa.l.
generoſus. Nec eſt ꝯtriũ qd notauit ſpeculatoꝛ
in rub.de ſta.reg. Nã errore ſcriptoris de ma
nu eius fuit mutatũ. Caſus aũt ſpeculatoris ẽ.
qñ qs integro anno ꝓbationis in mõaſterio ſte
tit ꝛ añq̃ faceret pꝛofeſſionẽ exiuit:ꝛ poſtea re
dijt vtrũ probatiõis annus ſit ei de nouo cõce
dẽdus:ꝛ tenet qꝫ nõ:qui caſus eſt diſſilis a no
ſtro. Et qꝫ ſpeculatoꝛ talẽ caſum poſuerit pꝫ.qꝛ
dicit ipſe hãc eẽ qõnez Bar.brix.in qõne vene
rabili cũ tñ Bar.nihil ibi dicat de nr̃o caſu.ſcꝫ
de pdicto.ſcdo qꝛ ꝓbat ſolutionẽ ſuaꝫ p.c. Fra
ternitatis.di.xxxiiij.qd.c.de nr̃o caſu nihil dic̃
ioã.de imol.tñ ſup cle.eos q dicit de reg.tenet
ꝯtriũ cũ Mattheo ꝛ archi. Hi dicũt nõ eſſe dan
dũ annũ integrũ pꝛobationis.ſed cõputãdum
tp̃s qd prius ſtetit in religione in nouitiatu. Et
hoc niſi religionis conditio ſit mutata vel mo
naſterium:vel niſi defectus perſone interue
nerit.propter quod timeat ſe non poſſe pati au
ſteritates.tunc enim dabitur ei modica dilatio
ad pꝛobandum ſm Bar.brixi. Archi.ſuper.c.
non ſolum de reg.lib.vj. In antiquis rote deci
ſionibus idem dicitur. ¶ Pꝛima tamẽ opi.ve
rioꝛ videtur ꝛ rationabilioꝛ.ioã.an.de regu.li.
vj.ſuper regula eum qui certus eſt.in ſi.dicit
qꝫ ſi qui ingreſſus eſt religionem:ꝛ in fine ãni
exiuit:ſi iterũ ꝛ de nouo eãdẽ religionẽ ingre
diatur an debeat habere annũ.ſ.iteruꝫ ꝛ de no
uo ad probationem. Satis videtur qꝫ nõ ꝑ iſtã
regulam ſcilꝫ eum qui certus eſt certioꝛari vlte
rius non opoꝛtet. Et hoc niſi conditio perſo
ne vel religionis ſit mutata.

De fructu ſeu .§.iij.

q.189. ar.iij. ad terti um. vtilitate pſeſſiõis. dicit Tho.ij.ij. q̄ rõnabilr̄ di ci põt. q̄ p ingreſſum religionis ↄſequit̄ qs re miſſionẽ oĩum pctõꝝ: ſicut p aſſumptionẽ cru/ cis. Si enim aliquib⁹ elemoſynis factis hõ põt ſtatim ſatiſfacere de pctis ſuis. ſm̄ illud Dañ. iiij. Pctã tua elemoſynis redime. Multo ma. gis in ſatiſfactione p pctis ſuis ſufficit q̄ aliqs totalr̄ ſe diuinis obſequijs mãcipare p religio/ nis ingreſſum qd̄ excedit oẽ genus ſatiſfactio/ nis etiam publice pnie. vt habet̄. xxxiij. q. ij. ad monere. Vñ in vitaſpatrũ legit̄ q̄ eandẽ grãm conſequunt̄ religionẽ ingredietes quã ⁊ bapti zati. Si tñ non abſoluerent̄ ab oĩ pena reatu p ingreſſum religioni s: tñ vtilioꝛ eſt ipſe ingreſ ſus religionis q̄ꝫ pegrinatio terre ſcẽ quantuꝫ ad pmotionẽ in bonũ qd̄ p̄põderat abſolutiõi a pena. Hec Tho. Pe. de pal. intelligis p hunc ingreſſum ipam pfeſſionẽ: qꝛ tunc totaliter ſe tradit per votũ ⁊ irreuocabiliter. q Pe. in. iiij. di. iiij. q. iij. ſic dicit. Põt pbabilr̄ ſic diſtingui. Sicut obligat⁹ ex delicto cedẽdo bonis nil lu// crat̄ vt carcerẽ euadat: ſed qd̄ nõ põt ſoluere lu it in coꝛpe: ⁊ exigit̄ vſq3 ad nouiſſimũ q̄dran tem: ſed obligat⁹ ex ↄtu: vel quaſi cedendo bo nis euadit carcerẽ ne poſtea coueniat̄: vltra q̄ꝫ facere poſſit d̄ducto ne egeat: cũ. ſ. poſtea vene rit ad pinguioꝛẽ foꝛtunã. C. q bo. ce. po. l. j. Sic religionem pfitẽs cedit oĩbus bonis ſuis de q bus ſatiſfacere quis põt p peccatis. ſ. exterioꝛi bus per pauptatẽ: coꝛpalibus per caſtitateꝫ ad quã ſeruãda ſunt inſtituta ieiunia ⁊ alie auſte/ ritates. ⁊ interioꝛib⁹ per obediẽtiã. Vñ pfitẽtes

Nota di gniſſi mum. ſi nõ ſunt ↄtriti ⁊ ↄfeſſi ex delicto obligati ⁊ ſic moꝛiẽtes tradunt̄ exactoꝛi mittẽdi in carcereꝫ inferni donec totũ reddant qd̄ nunq̄ꝫ erit. Si aũt ſunt cõtriti ⁊ confeſſi remittit̄ eis oĩs pena p tali ceſſione bonoꝝ. ⁊ ſic poſſunt itelligi aliq̃ viſiões que hoc ſonãt. vt in vitaſpatrũ: ⁊ i legẽ da bti Antõij. Et anſel. in. li. de ſimilitudinib⁹ circa fi. hoc tñ eſt ſub hac ↄditione vel mõ vt ſi ſupuiu.it qd̄ eſt puenire ad pinguioꝛẽ foꝛtunã ſatiſfaciant. Qd̄ ſi fecerint bñ quidẽ. Si aũt nõ ſatiſfaciunt ſed ſunt negligẽtes: in carcere pur gatoꝛij ſatiſfaciẽt. Et ſic itelligi poſſũt q̄dã alie viſiões de qb⁹ religioſi q moꝛtui ſunt reuelaue rũt ſe eſſe in purgatoꝛio: etiã p peccatis in ſecu lo factis. Sed ſi ante negligentiã moꝛiant̄: qꝛ in iudicio confeſſionis quaſi contrahit: ex ceſ// ſione illa quaſi gratia dei omnia gratis condo nat iuxta etiam quaſdam viſiones. Ad hoc eti am facit quod dr̄ in auten. de monachis. ſ. q̄ monachatus omnem maculam abſtergit.

De profeſſiõe .§.iiij.

ſeruoꝝ receptoꝝ in religione. Nota q̄ ſeruus nõ dꝫ recipi in religione niſi de licẽtia dñi ſui: ſeu oĩno factus liber. Qd̄ ſi receptus fuerit ſciẽ ter vel ignoꝛãter ſi infra trienniũ a tpe ingreſ/ ſus repetat̄ a dño ſuo: ⁊ nondũ fecerit pfeſſio/ nẽ. dꝫ reſtitui cũ oĩb⁹ que attulit monaſterio ſi de accepta de impunitate ipſius: poſt trienniũ vero repeti nõ poſſet niſi eſſet tã lõge q̄ inueni ri nõ poſſet. vt. xvij. q. ij. c. Si quis incognit⁹. Et currit dictum tps triennij a die ſciẽte. Et in telligit̄ hoc in oĩ genere ſeruoꝝ ſiue ſint oꝛigi narij ſiue aſcripticij. Si võ talis ſeruus ante ſe cerit pfeſſionẽ: ſi viſus eſt fraude in ſui recepti one: qꝛ ſcꝫ cum eſſet incognitus pbauit per fal ſos teſtes ſe liberũ ſi dñs ipm repetit debꝫ reſti tui nõ obſtãte pfeſſione facta. ex̄ de ſer. non oꝛ. c. oꝫ. Ray. ⁊ hoſt. Si aũt reſtitutus dño poſt p feſſionẽ poſtea mãumiſſus fuerit. i. liber fact⁹ tenet̄ ſm̄ Guil. redire ad monaſteriũ: qꝛ quãtũ in ipſo fuit monachus eſt factus. Si aũt mona ſterium fuit in culpa recipiendi: puta quia ſcie bat ipſum eſſe ſeruum: vel quia neglexit inue/ ſtigare cum eſſet incognitum ex quo pfeſſus ẽ dꝫ remanere in religione ⁊ monaſteriũ dꝫ dño ſatiſfacere. ar. diſt. liiij. Si ſeruus. Ray.

De pꝛofeſſo in .§.v.

monaſterio ſplendide viuente ⁊ nõ ſm̄ regula rem vitam. Dicit Ray. q̄ ſi erat peritus ⁊ ſcie/ bat quãdo pꝛofeſſus eſt que fienda ſeu obſeruã da erant: intelligit̄ obligaſſe ſe nõ ad id qd̄ fit: ſed ad id qd̄ fieri dꝫ. Idẽ ſi erat ſimplex ſed ex poſita fuit ſibi auſteritas regule ⁊ cõditiones oꝛdinis. Idẽ etiã ſi cũ eſſet ſimplex nõ fuit ſibi explanata regula: ⁊ id ad qd̄ tenebat̄: nec exp̄ſ ſit in pfeſſione vel ante ſe ſic velle viuere ⁊ nõ auſterius. In oĩb⁹ his caſibus debet remanere ⁊ regulariter viuere. Nec põt ſi ſimplex fuit ẽt ſi dolo inductus fuit ad talẽ religionẽ: vt puta quia cũ mendacijs allegare dolũ: cuius condi tio melioꝛ eſt facta. extra de his q̄ vi me. cau. fi. ca. Cum dilectus ⁊ de conuer. coniu. c. ex parte Si autem expꝛeſſit ſe velle viuere illo modo ⁊ nõ in maioꝛi auſteritate. tunc ad ſeculũ quidẽ redire nõ põt ſi eſt pfeſſus: ſed tranſibit ad ali um oꝛdinem ſm̄ regulam laxioꝛem quẽ ſuſtie re poſſit. Ray. ¶ Si cura eccleſiarum ſpectan tium ad monaſterium vel negligatur aliquid ab officialibus monachis. Dicit Tho. i quod li. q̄ ipſi monachi debent ſupplicare abbati: ⁊ debent mouere verbum in capitulo: ⁊ ſi vidẽt q̄ non adhibeatur remedium debent appella re contra abbatem ſicut contra aduerſariuꝫ ve ritatis: nec auderem conſulere q̄ aliquis elige retur in tali collegio monachus. Et ratio ẽ: qꝛ nullus põt exigere vel recipere tẽpoꝛalia: al's

⁊ maxime precia: niſi ſeminet ſpũalia ꝑdicando: orando: vel ſaltẽ ſalutẽ eoꝝ a quibꝰ recipit pro viribus procurando. Hec Tho. Arg. etiã ad hoc. ij.q.vij.c. Admonẽdi. ⁊.c. Negligẽter.

¶ De tranſeuntibus de vna religione ad aliã religionem. Capl'm. iiij

ar. viij. De tranſitu de vna religione ad aliã. Nota ſm beatũ Tho. ij.ij.q.ſi. ꝙ trãſire de vna religione ad aliã niſi ꝓpter magnã vtilitatẽ vel neceſſitatẽ: nõ eſt laudabile. Tũ quia plerũqʒ ſcandalizant illi qui relinquunt. Tũ ẽt qꝛ facilius proficit aliqs in religione quã ↄſueuit ꝙ̃ in alia quã nõ conſueuit: ceteris paribꝰ. Vñ in collationibus patrũ abbas Neſtoriꝰ dic. Vnicuiqʒ vtile eſt ꝙ ſm propoſitũ qꝺ eligit ſũmo ſtudio ac diligẽtia ad operis incepti perfectionẽ ꝑuenire feſtinet: ⁊ nequaqꝫ a ſua quã ſemel elegit profeſſione diſcedat. Et poſtea rõnẽ aſſignans dicit. Impoſſibile nãqʒ eſt vnũ eũdẽ qʒ hoiem ſimul vniuerſis fulciri virtutibꝰ: q̃s ſiquis voluerit ſimul attẽtare: in iſtud incidere eũ neceſſariũ eſt: vt dum oẽm ſequit nullã integre cõſequat. Diuerſe eni religiones ꝑeminẽt ſm virtutũ diuerſa opera. ¶ Poteſt tñ aliqs de vna religione trãſire ad aliam triplici ex cã. Primo qdẽ ex zelo ꝑfectionis religionis in q̃ nõ attendit excellẽtia ſm artitudinem vite: ſʒ
eo.ti.c. ꝑncipaliter ſm id ad qꝺ religio ordinat ⁊ ↄñr
j.§.ij. ſm diſcretionẽ obſeruantiaꝝ fini ꝓportionataruʒ de quo hẽs.ſ. Et in hoc caſu dʒ quis ꝓpter humilitatẽ petere lniam que tñ ei negari non põt dũmõ conſtet illã artiorẽ eſſe. Si võ de hoc ꝓbabiliter dubitet: eſt in hoc ſuperioris iudicium requirẽdũ. vt de reg. Licet. Qꝺ ſi etiã non petita lnia tranſiuit nõ põt repeti ſm Guil. maxime ſi profeſſionẽ in hac ſecũda iã fec. ¶ Secũdo propter declinationẽ religionis a debita ꝑfectione: puta ſi in aliq̃ religione artiori incipiant ipi remiſſius viuere laudabiliter: tũc trãſit ad religionẽ etiam mitiorẽ ſi melius obſeruetur. Et in hoc caſu etiã requirit ſuꝑioris iudicium. ¶ Tertio vero ꝓpter infirmitatẽ vl' debilitatẽ ex qua interdũ prouenit ꝙ nõ põt quis artioris religionis ſtatuta ſeruare: q poſſet ſeruare ſtatuta larioris. Et in hoc caſu diſpenſatio neceſſaria eſt. Cõcor. gl'. ſummaria. xix.q.j. vbi dicit Jo. ꝙ quilibet põt trãſire ad artiorem religionem petita lnia lʒ non obtẽta. ſed ad parẽ nemo põt tranſire ſine diſpenſatiõe pape. vt de regu. Sane. Et ratio eſt. qꝛ de minore ad maiꝰ tranſeundũ eſt ⁊ nõ ecõuerſo. diſtin. xciij. Legimus. Non eni licet a meliori ꝓpoſito recedere. de pe. di. ij. Pennata. Monaldus tamen dixit ꝙ abbas poterat de cõſenſu capituli licentiare monachũ ad parem: etſi non ad minorẽ. argu. xij.q.ij.c. Sine exceptione. Sed primũ tutius. ſed ⁊ ſm Inno. etiam ad artiorẽ non lʒ tranſire ſi etiam ſit certũ eam eſſe artiorẽ ſi ex ſuo trãſitu incurreret prior religio grauẽ iacturam vel infamiam. arg. xj.q.iij. Siquis vero. de regu. Licet. Nam non debet eſſe cã ſcandali: ⁊ cõmunem vtilitatẽ. puta vnius monaſterij dʒ ꝑuate ꝑferre. Abbas q̃ʒ qui imediate ſubeſt pape nõ ꝑt trãſire ſine lnia eiꝰ. de ↄſue.c. Cũ venerabil.

¶ De tranſitu canonicorum regulariũ ad monachatũ vel ecõuerſo quomodo liceat. .§.i.

¶ Nota ſʒ Tho. ſcða ſcðe. q.clxxxix. ꝙ vtraqʒ religio ſcʒ canonicoꝝ regulariũ ⁊ monachorũ ordinatur ad opera vite cõtemplatiue. Inter que precipua ſunt q̃ agũtur in diuinis myſterijs ad que ordinatur directe ordo canonicorũ regulariuʒ qbus ꝑ ſe cõpetit ꝙ ſint clerici. vt habetur. xvj.q.j.§. Illud Hieronymi. Vbi etiam recitat manachos Scithie cõueniſſe in vnũ vt ſacerdotẽ ſibi eligerẽt. Et ideo q̃uis ordo monachoꝝ ſit artioris obſuãtie: liceret eis tranſire ad ordinem canonicorũ regulariũ ſi monachi ſunt laici nõ autẽ ecõuerſo. vt. xix.q.iij.ca. mãdamus. Sed ſi monachi ſunt clerici ſacri myſterijs ſeruientes. vt cõiter eſt hodie: quia monachi ſunt clerici habent idꝫ qꝺ eſt canonicoꝝ regulariũ: ⁊ cum maiori artitudine. Et ideo licʒ de ordine canonicoꝝ regularium tranſire ad ordinẽ monachorũ petita licentia ſuperioris ⁊ non econuerſo. vt. xix.q.iij. Statuimus. Tho. Et dicit glo. dict'.c. credo ꝙ ſi non petit licentiã cogitur redire. Nec obſtat c. Sane. de reg. qꝛ ibi dicit ꝑmittas: ⁊ ſic eſt diſpenſatio. ⁊ precipue cum cã leuitatis tranſit.

¶ De tranſitu monachoꝝ ad regendum eccleſias ſeculares. .§.ij.

Nota ſm Joãneʒ in glo. ſummaria. xvj.q.j. ꝙ ſm antiqua iura monachi nõ poterãt ꝑeſſe eccleſijs parrochialibus niſi ex neceſſitate tantuʒ lv. di. Priſcis. Hodie vero pñt vtilitate ẽt ſuadente: qꝛ magis probati ſunt eſſe vtiles q̃ʒ ſeculares. Sed ſm Hoſt. in eccleſijs que ad monachos pleno iure nõ ſpectãt: non pñt prefici ſine epi auctoritate nec poſſunt monachi in illis curam cõmittere: nec monachũ preſentare inuito epo: ⁊ multo magis in eccleſijs q̃' nullo mõ pertinẽt ad eos. ⁊ ſic intelligunt illa.c. xvj.q.j. a principio vſqʒ ad.§. Ecce in hoc. Sed cõcurrente voluntate epiſcopi ⁊ aſſenſu abbatis prefici poſſunt. ⁊ ſic intelliguntur alia.ca.c.§. Ecce in hoc. vſqʒ ad.§. In his omnibus. Vbi aũt epiſcopus aſſentit ⁊ abbas diſſentit abbati obediendum eſt. xvj.q.j. Cum pro vtilitate. In ec

cleſijs autem que ad monachos pleno iure per
tinent: non eſt dubium ꝙ poſſunt prefici mōa/
chi ⁊ ſufficit ſola auctoritas abbatis ⁊ ꝯuētus
xvj. q. ij. Uiſis. Joā. ¶ Itē nota ꝙ monachus
non pōt eſſe canonicus ſecularis ſm̄ Jo. qꝫ nō
eſt arandū ſimul in boue ⁊ aſino. ſ. hoīes diuer
ſe profeſſionis in vno ſimul offō non ſociabis.
Nam coercere ⁊ ꝯiungi non pn̄t: quoꝝ ſtudia
⁊ vota ſunt diuerſa. xvj. q. vij. Noua. Circa hāc
materiā hec notat Joā. an. in nouel. ſup. c. Qđ
dei timorē. de ſtatu mo. Hoſt. dicit ſe tenere cū
Hug. Bern. ⁊ Goff. ſ. ꝙ monachus cū lnīa vel
ꝯſenſu abbatis poſſit hodie prefici eccl'ie parro
chiali etiam ſeculari per epm̄. quod intelligo
ſi epūs etiā verbis diſpēſationis non vtat̄. lviij.
di. c. j. ⁊ ij. Et idē in canonicis regularibꝰ vt in
hoc. c. qđ dei timorē. Dicit etiā Hoſti. ꝙ abbas
cogitur ꝯſentire ſi nō inueniūtur idonei cleri/
ci ⁊ monachus qui petitur eſt ꝑdicator ⁊ hone
ſtus in vita. xxj. q. j. c. j. Et in hoc eſt priuilegia/
tuꝫ offm̄ ꝑdicatoꝝ rōne regiminis cōpetētis.
Non poterit aūt abbas cogi ad ꝯſentienduꝫ ꝑ
epm̄ ſi ſit exēptus. ſecus ſi non ſit exēptus. Ex q̄
talis monachus eſt trāſlatus ⁊ per epꝫ inſtitutꝰ
eſt ab abbate abſolutus: ⁊ ſolus epūs eſt ſibi ab/
bas. Et hoc caſu ꝓpter ſalutē aiarum ⁊ vtilitatē
cōem preferſ Lya racheli. vt de reg. c. Licꝫ. Eſt
enim eadē ratio que ⁊ ī epali dignitate de qua
iura loquūtur. vt in dicto. c. Licet. Teneſ auteꝫ
talis monachus ad diuinum offm̄ parrochiale
nō monachale. ⁊ q̄ſtrum bono mō poteſt ſe cum
pſbyteris ⁊ collegijs ꝯformabit in licitis. diſt.
xlj. Quiſqs. abſolutus eſt eni ab omnibꝰ obſer
uātijs regule q̄s cōmode obſeruare nō pōt ſal/
uis ſubſtātialibus. xviij. q. j. c. j. Dicit Hoſtiē. ꝙ
in eccleſia collegiata canonicoꝝ ſeculariuꝫ non
poteſt hr̄e prebendā nec perſonatū. vt ꝓpoſitu/
ram ⁊ decanatū ipſaꝝ eccleſiaꝝ collegiataruꝫ:
niſi ob neceſſitatē cure id fiat ⁊ diſpēſatiue. ⁊ q
diſpenſare hꝫ eam ꝓbet. Et cū diſpēſatio ſit de
maioribꝰ fiat de ꝯſilio ⁊ ꝯſenſu capituli. Debet
tamē talis hr̄e ſocium monachū ſi tamē cōmo
de pōt. ⁊ idem eſt de canonicis regularibus. ſ.
ꝙ habeat ſociū canonicū regularē. Dicit Hoſt.
hoc precipue obſeruandū. ſi eccleſia non eſt cu
rata. ſ. ꝙ habeat ſociū: vel ſi eſt clauſtralis eccle
ſia. Hec omnia Joā. an. ibi. Et qđ dictum eſt ꝙ
abſolutus eſt ab obſeruātijs regule non dicit h̄
ſimplr̄: ſed que cōmode ſeruare nō pōt. Unde
cū cōmode poſſit abſtinere a veſtibus lineis et
culcitris ⁊ carnibus teneſ iſta ſeruare ſm̄ regu
lam ſuā ⁊ multo magis habitū ordinis ſui ge/
ſtare manifeſte. vt diceſ infra. Ex his collige ꝙ
religioſus nō pōt habere bn̄ficium ſimplex vel
capellam nō curatā ſine diſpenſatione pape in
titulatā: nec epūs in hoc pōt diſpenſare: nec ab/
bas vel alius prelatus alicuius ordinis. ¶ Si
quis regularis impetrauit lnīam trāſeundi ad
aliquā artiorē religionē. ⁊ poſtea penitet eum.
Queritur ſi ꝑmi teneanſ euꝫ recipe. Dicit Guil.
ꝙ ſi nō inuenit artiorē vbi recipiaſ. vel ſi nō po
terat ſuſtinere aſperitatem illius ⁊ reuerti vult
an̄ factā profeſſionem non pōt repelli pretextu
prioris licētie vel renūciationis cū facta fuerit
ex cauſa. vt. ſ. tranſiret ad artiorē ⁊ cauſa ſubſe/
cuta non eſt. Secus aūt ſi profeſſionē fecerit in
ſcđa. Si aūt abbas ⁊ ꝯuentus lnīauit aliquem
ſimplr̄ ⁊ ille renūciauit ſimplr̄ nō ex aliqua cā
niſi forſitan ex odio ſꝫ Guil. nō valet licentia:
qꝫ hoc eſt dare licentiam vagandi qđ prohibe
tur. xviij. q. ij. c. Abbates. tn̄ ſꝫ Aug. expelli pt̄
qui nō vult facere penā de culpa quā cōmiſit.

¶ De bonis tran/ .§. iij.

ſeuntiū de vna religione ad aliaꝫ. ¶ Nota ſm̄
Hoſti. ꝙ ſi aliquis exit de vna religione ad aliā
ante profeſſionē non eſt dubiū ꝙ cū omnibꝰ re/
bus ſuis exijt. extra de reg. Statuimus. Intelli
ge niſi ea abſolute ⁊ irreuocabiliter donaſſet.
Sed ſi poſt profeſſionē trāſit ⁊ ſine lnīa: res ſue
remanent priori monaſterio. ⁊ qui ipſum reci/
pit iputet ſibi. Si vō cū lnīa vel inuitus ex aliq̄
cauſa vadit ad ſcđm monaſterium: tūc vſufru/
ctus rerū quas cōtulit priori monaſterio: debe
tur ſcđo quādiu vixerit: ne ei exiſtat oneroſus.
Et ſic itellige. xvj. q. vj. c. Cognouimꝰ. ⁊ xxvij.
q. j. c. Siquis rapuerit. Religioſi mendicantes
ſi tranſeunt ad ordinē non mendicantiū: etiaꝫ
de licentia pape. non habēt vocem vel locuꝫ in
capl'o. etiam ſi ab alijs eis cōcedatur. Nec poſ/
ſunt habere prioratū nec aliquā adminiſtratio
nem: nec quecūqꝫ officia: etiam annua: nec tan
quā vicarij vel miniſtri: vel loca eoꝝ tenētes
poſſunt quodcūqꝫ regimen animarum exerce/
re. vt de reg. c. Ut profeſſores. in clemen.

¶ De trāſitu de .§. iiij.

vna religione ad aliā. ¶ Nota ꝙ Pe. de palu.
in. iiij. di. xxxix. ſic dicit. Religio mēdicantiuꝫ
eſt ꝑfectior omni nō mēdicante: qꝫ in voto pau
pertatis oēs ſunt equales. quāto ergo artior eſt
paupt̄as: tanto eſſentialr̄ eſt perfectior religio
ceteris paribus. Silr̄ in perfectioribus eſt obe
dientia taxata: tāto religio eſt artior. i. perfecti/
or. Quia ergo corporalis exercitatio ad modi/
cum vtilis eſt. nullū auteꝫ ſacrificiū eſt deo ma
gis acceptū ſicut zelus animarū. qꝫ ad predicā
dum fuit xp̄i religio eſſentialiter ⁊ ꝑncipalr̄ et
noīaliter inſtituta eſt perfectior alijs. Et ex om/
ni alia ad eam licet tranſire. etiā ſi in pauperta/
te ⁊ auſteritate alia excellat: qꝫ hec eſt perfectio
⁊ religio chriſti. etiam ſi loculos habeat qđ alia

non habet religio que predicationez eſſentialr
non hʒ annexam: ſed accidētaliter poſt inſtitu/
tionem per auſteritatez ſibi cōmiſſam per acci/
dens ad hanc perfectionem attingit. Hec Pe.
Cōcordat dñs Jo. dicēs. ꝙ cū vnicuiqꝫ ob fru/
gem melioris vite ad altiorē ſtatum liceat tran
ſire. vt. xix. q. ij. c. Due ſunt. de reg. c. licet. Non
ſolū carthuſieñ. ſed cuiuſcūqꝫ ordinis fratres
ad ordinē predicatoꝝ poſſunt tranſire regula/
riter ad vnguē viuentē. ⁊ ꝙ ſit pfectior alijs ꝓ
bat eadem rōne qua Pe. de pa. ⁊ ſubdit. Et ecō
uerſo dico fratres predicatores ad alioꝝ ordi/
num obſeruantiā nō poſſe deſcēdere: niſi in or
dine predicatoꝝ foret remiſſa religio. Tūc enī
liceret tranſire ad aliū ordinē artius viuentē
cum ꝓpoſito ⁊ facto ſic arte viuendi ⁊ nō laxe.
ſicut in ordine priori. al's cenſeſ apoſtata qui cā
libertatis vagandi aut fugiendi ordinis ſui di
ſciplinam ad artiorē aut altiorē tranſierit noīe
tm̄. Hinc Jo. an. ſup. c. Sane de reg. dicit. Nō
eſt inſpiciendū principiuz fundationis regule
trāſeuntis ⁊ recipientis. ſed ſatis eſt ꝙ nunc ſit
ſtrictioris vite illud ad qđ nunc tranſiuit. lʒ for
te tꝑe fundationis fuerit laxioris. ſm Inno. nō
enim lʒ deſcēdere. Et hoc cōtra apoſtatas frum
predicatoꝝ qui ꝓfitendo in aliquo monaſterio
ſancti Benedicti. vbi forte nō ſeruatur religio
putant ſe euadere apoſtaſiaʒ ꝯtra eos eſt littera
hec in dicto. c. ſane. ꝯſtōnes enim ꝑdicatorū vl
tra regulā ita artāt eos ꝙ vita eoꝝ eſt aſperior
ꝙ̄ vita monachoꝝ. vñ cogendi ſunt redire ad
primū ordinē. Hec Jo. an. Quidā etiā monal
dus noīe magnus canoniſta ⁊ theologus. vt re
fert Jo. do. dixit ſe vidiſſe Pariſius determia/
tionez factā per doctores vniuerſitatis eiuſdē.
ꝙ frater carthuſieñ. pōt tranſire ad ordinē pre/
dicatorū regulariter viuētez de iure cōi. Cōſil.
etiā refert Jo. do. ſe vidiſſe Frā. de zab. ⁊ cuiuſ/
dam magni periti determinans monachū ſan
cti Bñdicti obſeruātie laxioris. Et idē dicit Jo
an. do. de ordine minoꝝ. hoc in tractatu de poſ
ſeſſionibus. Olim fiebat trāſitus ab ordinibus
mendicantiū ad ordines monachales quoſcū/
qꝫ ſine diſpenſatione pape. Et reputabaſ licitꝰ
in foro iudiciali eccleſie tanꝙ̄ trāſitus ad perfe
ctiorem ſtatū. ſ. ꝯtēplationis. cum tñ in rei veri
tate non hoc intēderent trāſeūtes: ſed vt maio
ri libertate ad malum vterenſ. vt apparebat in
ꝯuerſatiōe eoruʒ. Sed per ꝯſtōnem Martini
quinti decretū eſt. vt de ordine mendicantium
nullus poſſit trāſire ad aliquē ordinem mona/
chalem niſi carthuſieñ. cuʒ lnia ſui ordinis ni/
ſi ſuper hoc haberet diſpenſationem a papa in
qua bulla diſpenſationis fieret mentio de con/
ſtitutione Martini. al's eſſet ille apoſtata. nec
poſſet manere in illo ordine ad quem tranſit. vt
habes infra titu. de excōmu. circa finem. Uerū
ſiquis propter ſua merita expelleretur de ordi/
ne mendicantium qđ fieri poteſt. tunc videſ ꝙ
talis poſſit tranſire ad ordinē monachalē que/
cūqꝫ volentem eū recipere: qꝛ extra religionez
⁊ habitum religionis eſſe non poteſt. ⁊ ſic non
videtur tunc neceſſaria diſpenſatio pape. ſic vi
di conſilia peritorum hec ſententia.

¶ De eiectis ⁊ fugitiuis.

Capitulum. v.

D E eiectis et fugiti/
uis dicit canon ꝙ monachi qui fue/
runt peruagati vbi inuēti fuerint cū
auxilio epī tanꝙ̄ fugaces ſub cuſtodia reuocē
tur. Et reū ſe ille abbas cognoſcat futuꝝ qui in
hmōi ꝑſonis nō regulariter aiaduerterit. vel q
monachū ſuſcepit alienū. xviij. q. ij. Abbates. ⁊
de apoſta. c. A nobis. di tales fugitiui vel apo/
ſtate ſi nolūt redire vel habitū reſumere debēt
capi: ⁊ ſub graui cuſtodia carcerari. Nota ſm
Anto. de bu. ꝙ monachi eiecti ⁊ fugitiui reuer
ti volētes admittēdi ſunt ad religionē. niſi re/
gula ꝯdicat: ⁊ regula ꝯdicente nō ſunt tñ in de
relicto habēdi: ſed ſunt recipiēdi. vt apud loca
ſua vel aliter ſubiecta alimētenſ vt eis tollatur
vagādi occaſio. ¶ Nota ꝙ regula vt autētica
pōt allegari ⁊ diſponere pōt ꝙ monachus va/
gabūdus non recipiatur. ¶ Nota ꝙ monaſte/
ria etiam ſi ordo repugnet in re admiſſione fu
gitiui poſſunt artari ad preſtandum alimēta fu
gitiuis ⁊ eiectis vbi velint ad eoꝝ reuerti.

¶ Quero quis di/ .§. i.
catur fugitiuus. Reſpōdeo iuxta dicta docto/
rum qui per ſe exiuit ⁊ ſtetit extra monaſteriū
⁊ celat ſe abbati licet poſtea penitentia ductꝰ ad
abbatem redeat. ff. de edil. edicto. l. quid ſi fu/
gitiuus. Et dicunt quidaʒ ꝙ quicquid talis ac/
quiſiuit interim dum eſt in fuga acquirit pri/
mo monaſterio ſicut ⁊ ſeruus domino. ff. de ac
quiren. poſſeſſio. l. j. §. per ſeruum. Saluo niſi
diu fuerit in poſſeſſione libertatis: quia tūc ac/
quirit ſibi. allegat. ff. de acquiren. poſſeſſio. l. ꝑ
euʒ. §. fina. ⁊ intelligunt diu idest decennio. ff.
a quibus ma. li. non fiant. l. ſed ⁊ ſi fideiuſſor.
§. Ariſto. quod notat hic Innocen. immo ꝙ in
monacho nullum tempus excuſat quicqd que
rit. Querit primo monaſterio. alleg. de teſta. ca
pi. quia. nec eſt vis in tēpore. ita ꝙ hoc non ha
bet locum in monacho: cum nullo tēpore excu
ſetur. extra de teſta. c. quia. Et hoc omnino veꝝ
eſt ſi de monachatu conſtat. al's ſecus. extra de
teſta. nuper nec eſt vis in tēpore: ſed ſolum an
hoc conſtet vel non. Et ex quo conſtat omnia re
uocat monaſterium. xviij. q. ij. Abbates. et de/

bent talia de plano ⁊ ſine libello expediri:q: ſer uos dei ⁊c̄.j. de accu.c. Olim.xj.q.j.ſi qs cū clerico. Eiect⁹ aūt dr̄ qui eijcit ab alio. Quid ſi monachus fugitiu⁹ pmouet ad aliquā eccleſiam: ⁊ ibi aliquid acqrit ad quā iniuſte eſt pmotus de teſta.c.Cū in offici js. Si cōtemplatione pſone querit monaſterio in dubio. Si relinquitur ab extraneo preſumit rōne eccleſie.de teſta.c. Requiſiſti.⁊ ſic diſputauit Jo.car.Quid ſi monachus fugitiu⁹ vnius monaſterij ingreditur aliud laxioris regule:an ſi quid querit: querat primo an ſecūdo in toto vel in parte.Dicit dn̄s Anto.de bu.ſi tranſiuit illicite.vt qa ſine lnia ad laxiorē religionem.querit primo monaſterio:q: remanſit eius monachus.ē.e.c.Jobes. Si vero ad ſcō3 tranſiuit artius ⁊ licentia petita.querit ſecūdo:q: nihil cōmune cum primo. arg.xviij.q.ij.c.j.De ſanc.epiſ.§.ſi monachus colla.ix.⁊ de mona.§.Si vero relique.⁊ extra de renun.Ex tranſmiſſa.⁊.ē.e.Licet.Nā ⁊ ſu⁹ a dn̄o pro derelicto habit⁹:dn̄o nō acqrit.l.qd ſuus.ff.d ſtipu.ſer.⁊.l.j.C.de lati.liber.tol.l.ij. ⁊ quod notatur de priuil.Cū olim.¶ Interim aūt ſi licentiatus eſt vt tranſeat ad artiorem.ſi anteq̄ tranſeat aliquid acquirit: cui acquirit. Tan.⁊ Bar.brix.dicunt.quia anteq̄ ſit ingreſſus ſecūdū non eſt plene tranſlatus.xxj.q.ij.Si quis.⁊.ff.de teſta.mi.l.Ex eo.Ideo querit pmo monaſterio cuius eſt manachus.De hac materia p ſpe.in titulo.de ſta.mo.ver.xlj.⁊.xviij.q. ij.c.Abbates.Quādo eſſet ſcandaloſus ⁊ piriloſus alijs ⁊ nō apte poteſt corrigi capi vel detineri.forte nō tenetur prelatus vel conuentus ſeu monaſteriū talē reducere ad monaſterium ne alijs noceat:ſi non ſperatur poſſe coerceri ⁊ emēdari. Utilitas enim cōmunis preponenda eſt vtilitati vnius:que etiā non ſequeret in tali incorrigibili.xiiij.queſtiōe tertia reſecāde. Si autem ſperatur correctio vel impeditio malorum eius.ſi coerceatur vel detineatur: tenetur platus vel mōaſteriū eū corrigere ⁊ cogere ad reddēdum.extra de apoſta.ca.A nobis.

¶ Querit de exem .§.ij.

plo qn̄ fugitiu⁹ nō poteſt recipi ſalua ordinis diſciplina. ponūt doctores in regula ſancti benedicti exemplum.ſ.q qui eſt egreſſus monaſterium non dz recipi ad monaſteriū vt in.c.xxxix. regule beati Benedicti.Que ſunt iſta loca cōpetentia in quibus ponunt qn̄ hn̄t regulam q non debent admitti.Dic ſm Anto.de butrio. nō admittent vel nō ponent cū alijs mōachis: ſed cū alijs cōſeruientib⁹.vel ſm Hoſt.ponentur in ergaſtulis de quibus exire nō poſſint.infra de penis.tue.Quando dicet graue ſcandalum.vt qn̄ dicūt alij q potius exirent q̄ vellēt ſtare cū illo:quia nō poſſent durare cum eo.Et ſic dicit Hoſtiē.ſe vidiſſe de facto.Et etiā3 ego vidi Florentie in quadā moniali.

¶ Quis miniſtra .§.iij.

bit expenſas huic q detrudit ad aliud mōaſterium an abbas pmi mōaſterij. an abbas ſecūdi monaſterij.Glo.dicit q abbas pmi.vt ſi habuit aliquid de ſuo de illo puideat.xvj.qō.vj. de lapſis.Et etiā ſi nō habuit aliqd prouidebit monacho ſuo tpe pnie.alr̄ monaſterium ſcōm grauaret.Et hoc placet Inno.poſt gl.Hoſt.dicit q ſi incluſus a pncipio habuit bona puidebit de illis.Si nō habuit vel habita nō ſufficiunt.⁊ vtrūq3 mōaſteriū ſufficit ad miniſtrādū expenſas vtrūq3 miniſtrabit:q: ſu⁹ monachus ē vel ſaltē fuit fortitan ſcōm ſatis de ſola incluſione grauat.Primū ergo hoc faciat in memoriā pſſme fraternitatis.ar.C.de qōnibus.l.ſeruos.ff.de pac.do.l.Cum tibi ſocer.§.conuenī Si vo alter ſolū monaſteriū ſufficit id puideat.ar.de inſti.c.j.lxxxvj.di.Paſce.Si neutrum cōtribuit:tenebitur capl'm generale.ex de ſta. mo.In ſingulis.⁊.c.ſi.§.Hec etiā.In ſubſidiū recurrendū eſt ad epz.ec.di.c.j.xij.q.pma precipimus.⁊.q.ij.eccleſiarū.Et h etiā ſm Hoſt. poterūt pſidentes exequi auctoritate pape ſibi cōmiſſa.Hoc ſaluo q epm nequeūt coercer. extra de ſtatu mona.in ſingulis.⁊.ca.ij.§.q ſi abbas.de maio.⁊ obe.cum inferior.⁊ facit de here.c.Inquiſitores.li.vj.Faciūt hec ad qōnē. Reformato monaſterio collapſo ad nouā regulam data optione monachis antiquis ibidē remanēdi.modo eligunt ibidē nō remanere:ſed alibi extrinſecus viuere a quib⁹ debēt alimentari.Et certe de iure a pmo monaſterio.Et hec tu vides.⁊ ita de facto cōſului.Hec Antoni.de butrio.Et nota q nō debet iudicari apoſtata ſiue fugitiuus ſm iura.etiā ſi diu ad lōginq̄ vagetur.niſi poſtq̄ ſic viuit q animū redeūdi depoſuiſſe oſtendit.ff.de re mili.Deſertorē.m̄ p ſolam temerariam habitus dimiſſionem:cum hoc facit excōicatus eſt.Qd ſi redierit recipiet in monaſteriu3 ſm q in regula cōtinetur.hoc intelligit ſi monaſteriu3 regulariter viuat.alr̄ in diſtrictius monaſterium cum vſufructu rex quas cōtulit prio mōaſterio q̄ res poſtea ad primū monaſteriū redibunt.xvj.qō.j.ſi qua.Alij vero dicunt q res erūt ſimpl'r ſecūdi mōaſterij Qd ſi nullū mōaſteriū vult eū recipe.dic Inn. Et.xvj.
q eiectus taliter nulli acquirit:nec tenet ptra/ q.vj.de
ctus eius.poſſet tamen dici q acquirit epiſco lapſis.
po a cuius iuriſditione non abſoluitur.⁊ tales electi qui non inueniunt religionem in qua recipiantur debent nihilominus viuere regulariter ⁊ honeſte ſm Ray.

De bonis que .§.iiij.

acquirunt apoſtate. Nota ſm doctores φ ſi
abbas noluit eum recipe vel etiā neglexerit eū
reuocare. ⁊ ſic deceſſerit denegabit̄ mōaſterio
repetitio bonoꝝ illius ex quo malitioſe dene/
gauit alimēta. extra de inſan. ⁊ langui. c. j. Et ꝑ
tinebunt bona illa ad ſcōm monaſteriū ſi igre
diat̄. alſ ad epm̄. Et hoc intelligendū eſt ſi con
uentus totus deliquit in hoc. alſ delictum pſo
ne. ſ. prelati non debet in damnum eccleſie re/
dundare. xvj. q. vj. c. Si epm̄. Si v̄o nō renuit
eū recipere quicquid acquiſiuit ſuo mōaſterio
acqſiuit: ſicut ſeru⁹ dn̄o. xviij. q. ij. c. Abbates.

De excōica/ .§.v.

tionibus varijs q̄s incurrūt religioſi. hēs. j. ti.
de excō. in diuerſis caplis. Incurrūt. n. inducē
do pſonas ad vouendū vel iurandū vel ꝓmit/
tendū de nō mutando ſepulturā apud eos ele/
ctā vel ad eligendū apud eos. Itē ꝯferendo ſa
cramēta eucharíſtie ⁊ extreme vnctiōis vel ſo
lēnizādo mr̄imoniū abſqʒ lnīa ꝓprij ſacerdo/
tis. Itē abſoluēdo a ſentētijs ꝑ ſtatuta ſinoda/
lia vel prouincialia ꝓmulgatis vel excōicatos
a canone in caſib⁹ nō ꝯceſſis. Itē ingſitores ꝑ
odio gratia vel amore vel lucro ꝯ iuſtitiā ⁊ cō/
ſciētiā omiſerūt ꝓcedere ꝯ aliquē hereticū. vel
alicui iponerēt hereſim ipſam: vel iponerēt φ i
pediret officiū ingſitiōis. Itē mēdicātes ꝓfeſ
ſi trāſeūtes ad aliquē ordinē monachalem niſi
carthuſieñ. ſine diſpēſatione pape he oēs ſunt
papales. Itē ſepeliētes corpa in cimiterijs vel
locis ſacris tpe interdicti in caſibus nō conceſ
ſis vel excōicatos publice vel noiatim interdi
ctos vel vſurarios manifeſtos ſciēter ſepeliūt.
Item audiētes leges phiſicā. Itē dimittentes
habitū temerarie. Itē accedentes ad ſtudia ge
neralia ſine lnīa ſui prelati cū conſilio maioris
ptis capll. Itē nō habētes admiſtrationē ꝯferē
tes ſe ad curias pncipū ſine lnīa platoꝝ: vt iſe
rant dānū mōaſterijs vel platis ſuis. Item por
tantes arma infra ſepta monaſterij ſine licētia.
Item ꝯtrahētes mr̄imoniū de facto. Itē nō ſer
uantes iterdictū qd̄ ſuat matrix eccl'ia. Itē di
centes aliqua vt retrahāt audiētes a ſolutione
decimarū. Itē recipiētes de nouo loca vel do/
mos ad habitādū vl' recepta mutātes. Itē non
faciētes ꝯſciaʒ ꝯhitētibus ſibi de decimis ſoluē
dis ſciēter hoc omittēdo ſi predicāt poſtea an/
teqʒ faciant predictis ꝯſciam: ſi hoc commode
poſſunt. Itē minores qui tpe iterdicti recipiūt
ad diuina fratres vel ſorores. ſ. de tertio ordie
Itē ingrediētes mōaſteria monialiū ordis pre
dicatorum vel minoꝝ niſi in certis caſibus. de
his oībus habes diffuſe. j. in ti. de excōmuni/
catione maiori in ſuis. c. ibi vide.

De multis pertinentibus ad religionē. vt
de habitu: de ſtudio: de mēdicatione: de labo/
re manuū. de eſu carniuʒ: de ꝯtibus ⁊ obliga/
tionibus eorum. Capitm. vj.

De quibuſdam con

cernētibus religioſos. Et pmo de
habitu religionis neceſſario deſe
rēdo a religioſis. No. φ qlibʒ reli/ *de habitu*
gioſus. tenet̄ ꝯſerre patēter habitū ſue religio
nis cū ꝓdit in publicū. alſ ipm dimittēdo pec
caret mortalr̄ niſi iuſta cā illū dimitteret. puta
ad euitandū aliqd̄ periculū. vt capture ⁊ inſidia
rū cū trāſformaret habitū. vel cum eſſet in bal
neis vel ſtuphis vl' hmōi. Si aūt dimitteret vl'
occultaret habitū ne dephēderet̄ in ſcelere per
petrando nō euaderet mortale ⁊ excōicationē.
de q̄. j. in ti. de excōmun. Sed qd̄ ē vtꝝ religio
ſus ꝓcipue hn̄s curā aiaꝝ in eccl'ia ſeculari: vt
ſe ꝯformet cū alijs clericis ſecularib⁹ poſſit lici
te vti habitu cl'icoꝝ ſeculariū ab ex. ſubt⁹ chla
mydē tenēdo habitū ſue religiōis. Et ſi ſic faciē
do icidat cānonē illū temerarie dimiſſo habitu.
Jo. an. i nouel. ſup regl'a certū eſt. in. vj. dicit φ
Guil. de pe. la. diſputās hāc qōnē determiauit
φ deferēs habitū monachalē coopertū habitu
clericali eſt apoſtata. qd̄ vr̄ hodie approbatū ꝑ
cle. Qm̄. de vi. ⁊ ho. cle. Et poſt multa arg. pro
⁊ ꝯtra. tandē ꝯcludit. Solutio. cū talis religio
ſus iuſtā cām trāſformatiōis ſui habit⁹ nō alle
get indubitāter dico ipm eſſe apoſtatā. Et quia
tali habitu nō vteret̄ in clauſtro. vt i ex̄uagāte
ne cle. vel mo. Grauis quā hodie nō habem⁹.
lʒ mēs eius habeat̄ in parte. ne cleri. vel mo. c.
ij. Et qꝛ deferri dʒ deſup. de vi. ⁊ ho. cle. c. Cleri
ci. ij. Et qꝛ publice dʒ ab alijs diſtigui. de iude
is. c. In nōnullis. Et qꝛ nō dꝫ portare: nō portā
do vt debet. de re iudi. Qui ex timore. Et qꝛ re
cipit habitū quē nō pōt habere cū pmo priori
renūciat ipſo facto. ar. de preben. ca. De multa
Idem Jo. an. in nouel. ſuper. c. qd̄ dei timorē.
de ſta. mo. dicit φ mōach⁹ aſſūptus ad curam
eccl'ie ſecularis: nō abſoluit̄ ab habitu. ſ. mona
chali: deferēdo qꝛ illud nō ē ꝯtriū eccleſie ſecu
lari: qꝛ nō hʒ determinatū hitū ꝓ clericis ſuis
lʒ debeat eſſe talaris. xxiij. di. nō liceat. Et cete/
ri colores veſtiū vt virides rubei: ⁊ hmōi ſūt ꝓ
hibiti. de vi. ⁊ ho. cle. ca. Clerici. Et idē dicit ar
chi. diſ. xxiij. Sanctimonialis. Qd̄ āt dicit gl.
xvj. q. vij. noua. φ tales poſſunt mutare habitū
quoad habitū itrinſecū lʒ ex toto nō debeāt. di
cit archidi. eſſe veꝝ qn̄ inde eſſet ſcandaluʒ ex
delatione talis habitus monachalis inter cle/
ricos. vt de vita ⁊ ho. cle. c. De⁹ qui. Sed nullū
ſcandalū videt̄ oriri ex eo φ religioſus ꝯferat

habitū ſuū inter clericos ſeculares. Idem dicit
Dñicus de ſancto Gemini. ꝙ ob ſcandaluꝫ vi
tandū lꝫ monacho aſſumpto ad curā in aliquo
ſe ꝯformare habitui clericoꝝ ſeculariū: qđ fieri
pōt portādo chlampydē: ſed clauſaꝫ in antea cū
feneſtris in lateralibus: vt faciūt honeſti ſacer/
dotes ſeculares: ⁊ caputiū: ⁊ ſi nō totum ſalteꝫ
quoad illā partem qua cooperitur caput appa
reat ab extra chlamiculū retro. Sꝫ ſi huiuſmo
di monachi vtant̄ habitu clericoꝝ ſecularium
vt nō appareant monachi de hoc erubeſcētes:
vel vt cognoſcant̄ ꝓpter vanitatē nō euadunt
mortale peccatū ⁊ cenſurā excōicationis. Ideꝫ
de monialibus dimittentibus habitum ſuum
etiam ſi expellantur de monaſterijs ſuis ⁊ da/
tur eis licentia extra monaſteriū manere: tenē
tur habitum deferre: quod eſt notandū: qꝛ fre/
quenter in hoc offendunt religioſi ⁊ religioſe.

¶ De ſtudio in .§.i.

religione Hiero. xvj. qō. j. dicit. Multo tpe di/
ſcas qđ poſſis docere: ne ſis miles anteꝙ̄ tyro:
⁊ magiſter anteꝙ̄ diſcipulus. Mihi placet vt
neqꝫ teipm̄ doceas. Et Augu. in reg. Codices
Studiū lraꝝ valet. ſingulis dieb⁹ certa hora petant̄. Ubi nota ſm
Tho. ij. ij. q. clxxxviij. ar. v. ꝙ ſtudiū cōpetit re/
ligiōi tripliciter. Et pmo ꝙ̄tū ad id qđ ē ꝓpriū
ꝯtemplatiue vite. Nam ipm ſtudium adiuuat
ꝯtēplationem directe ⁊ indirecte. Et directe q
dē illuminādo intellectum. Ordinat̄. n. ꝯtem
platio ad cōſiderationē diuinoꝝ: in qua dirigi
tur p ſtudiū. Indirecte aūt: qꝛ ſtudiū remouet
cōtēplationis pericula. ſ. errores q ſepe in con
templatione accidūt his qui ſcripturas igno/
rant. Unde Greg. li. vj. mora. dicit ꝙ nonnulli
dum plus exquirūt contemplando ꝙ̄ capiant
vſqꝫ ad peruerſa dogmata erumpūt. Scđo ſtudi
um eſt neceſſarium religioni inſtitute ad predi
candū ⁊ hmōi alia exercendū. Unde ad Tytuꝫ
j. dicitur de epiſcopo cuius eſt hmōi actus exer
cere vt potens ſit exhortari in doctrina ſana ⁊
eos qui cōtradicūt arguere. vñ di. xxxviij. dici
tur. Ignorantia que mater eſt cunctoꝝ erroꝝ a
cunctis vitāda eſt ⁊ maxime ab his qui officiū
docendi in populo ſuſceperunt ⁊c. Nec obſtat
ꝙ apli abſqꝫ ſtudio lraꝝ ad predicandū ſūt miſ
ſi. Quia vt dicit Hiero. Quicqd alij quotidia
na i lege dñi exercitatio tribuē ſolet: hoc aplis
ſuggerebat ſpūſſanctus. Tertio ſtudiū litteraꝝ
cōgruit religioni ꝙ̄tū ad id qđ eſt cōmune oi
Ualet. n. primo ad vitandū carnis laſciuiam.
Uñ Hierony. Ama ſtudia litteraꝝ ⁊ carnis vi
tia non amabis. de cōſe. di. v. Nunꝙ̄. Scđo va
let ad auferendū cupiditatem diuitiaꝝ. Hier.
Socrates ille thebanus cū ad philoſophandū
pgeret magnū auri pondus abiecit. xij. q. ij.
Gloria. Tertio valet ad obediētie documētuꝫ.
Aug. Que peruerſitas eſt illa lectioni nolle obtē
perare duꝫ vult ei vacare. Docet etiā de modo
⁊ ordine obediendi. de quo. viij. q. j. Sciendū.
Nō obſtat qđ ait ppheta. ps. lxx. Quoniā non
cognoui litteraturā introibo i potētias dñi. ſ.
in virtutē chriſtianaꝫ: ſed hoc maxime ꝯgruit
religioni: ergo eis nō cōuenit vacare litteratu
re. Nā vt dicit Jo. an. in nouel. ſup. c. Sane. de
reg. Illud ps. non intelligit̄ de quacūqꝫ littera
tura ſeu doctrina: ſed de litteratura iudeoꝝ. de
qua apls. ij. Cori. iij. ait. Littera occidit obſer/
uare. ſ. cerimonialia ſm litterā que nunc ceſſāt
Sed litteratura ſanctaꝝ ſcripturaꝝ bene intel
lectaꝝ ⁊ aliaꝝ ſcientiaꝝ iuuat ad introeunduꝫ
in potētias dñi ad ꝯtemplandū. Unde Hiero.
ait. Diſcamus in terris quoꝝ ſcia nobis pſeue
ret i celis. Hec Jo. an. Et addit que ſupradicta
ſunt per Tho. Aduertendū tamē ꝙ non omne
ſtudiū cōgruit oibus religioſis. Nā in religio
nibus nō deputatis ad predicādū ⁊ legendū ⁊
diſputandū: vt in monachalibus chamaldulē
ſibus magis ꝯgruit ſtudiū: ſeu lectio litterarū
ſacrarū ⁊ deuotoꝝ libroꝝ ꝙ̄ ſeculares ſcie: vel
ſcie iuris. In religionibus deputatis ad pdicā
dum: vt ſunt mendicātes ꝙ̄uis liceat in ſcien/
tijs ſecularibus ſtudere: non tamē debent in iſ
tis quieſcere: ⁊ per totū tēpus vite ſue his va/
care: ſed ſtudio ſcripturarum ⁊ his ex quibus
poſſint cōſulere in foro aniaꝝ cauēdo ſibi ſem
per a curioſitate ⁊ inani gloria. Et ex his nō ſo
lum alijs: ſed etiam ſibi ſumere documēta vite

¶ De elemoſynis .§.ij.

viuere religioſis aliquo modo licet: ⁊ aliquo
mō nō lꝫ. Pro cuius declaratione dicit Tho.
ij. ij. q. clxxxvij. arti. iiij. ꝙ vnicuiqꝫ viuere licet
de eo qđ ſuum eſt vel ſibi debitū. Fit aūt aliqđ
alicuius ex libertate donātis. Sunt aūt donate
monaſterio multe poſſeſſiones ⁊ dāt̄ quotidie
⁊ bona mobilia: de qbus ſuſtentant̄ religioſi.
Et quia huiuſmodi bñficia religioſis videntur
eſſe collata vt liberius religioſis actibus iſiſte
re poſſint. Quoꝝ cupiunt ſe fore participes q
tēporalia ſubminiſtrant: redderet̄ eis vſus pre
dictoꝝ donoꝝ illicitus ſi ab actib⁹ religioſis
deſiſterent: qꝛ ꝙ̄tū eſt de ſe defraudarent intē/
tionē illoꝝ qui talia beneficia ꝯtulerūt. ¶ De/
bitū autē eſt aliquid alicui dupliciter. Uno mō
ꝓpter neceſſitatē q̄ facit oia cōia. vt dicit Amb.
di. xlvij. Sicut hi. ⁊ ideo ne religioſi neceſſita/
tē patiant̄. licite poſſunt de elemoſynis viuere
que neceſſitas pōt eſſe tripliciter. ¶ Primo q
dem pp corpis neceſſitatē ⁊ īfirmitateꝫ ex qua
contingit ꝙ non poſſint ſibi labore manuum
victum q̄rere. Secundo ſi id qđ ex ope manuū

acqrūt nō eis ſufficiat ad victū. Tertio pp̄ pſti nā ꝯuerſationē eoꝝ q nō ꝯſueuerunt manibꝰ laborare: ⁊ de his duobus loqͥ Augu. in libro de opibꝰ monachoꝝ. ¶ Secundo mō fit aliqd alicui debitū ex eo ꝙ ipſe exhibet: ſiue illud ſit ſpūale: ſiue tpale. ſm̄ illō apli. j. Corinth. ix. Si vobis ſpūalia ſeminauimꝰ: nō magnū ē ſi carnalia metamꝰ. Et ſm̄ hoc poſſūt religioſi quadrupliciter de elemoſynis viuere quaſi ſibi debitis. Primo ſi p̄dicent. Quis enim eis nō cōpetat hoc ex officio ſicut p̄latis: poteſt tamē cōpetere ex cōmiſſione p̄latoꝝ. vt dicit. ij. ad Thimo. ij. Laborātē agricolā oꝫ pcipe de fructibꝰ. Scđo ſi ſint miſtri altaris. qꝛ vt dr̄. j. Coꝝ. ix. Qui altario deſeruiūt cū altari participāt. Sacramentū altaris vbicunqꝫ agat cōe eſt toti populo fideliū. Tertio ſi inſiſtant ſtudio ſacre ſcripture ad vtilitatē totius eccl̄ie. Unde Hieron. Uſqꝫ hodie pſeuerat conſuetudo nō ſoluꝫ apd̄ nos: ſed etiā apud hebreos: vt qui in lege dn̄i meditanſ nocte ac die: ⁊ patrem nō habēt ī terra niſi deuꝫ orbis foueanſ miniſtris. Quarto ſi bona temporalia que habeant in ſeculo mōaſterio largiūtur. poſſunt de elemoſynis factis monaſterio viuere. vt etiā dicit Augu. in libro de operibus monachoꝝ. Religioſi autem qui abſqꝫ neceſſitate vel vtilitate quā aſſerant: volūt ocioſi de elemoſynis viuere que danſ pauperibꝰ hoc eſt illicitum. Unde Aug. in dicto libro. Nullo mō decet vt ī ea vita. vbi ſenatores ſiunt laborioſi: ſiant opifices ocioſi. Hec Tho. Et ad hoc facit dictū Hierony. xij. q. ij. Gloria. Natus in tugurio in ruſticana domo qui vix rugientem ventrē milio ⁊ cibario pane ſaturare poteram: nunc ſimilā ⁊ mella faſtidio. Et talis vt dicit idem. xvj. q. ij. Quoniam. Quicqd eſt pauperum accipiunt per abuſionem taliuꝫ iudicium ſibi manducant ⁊ bibunt.

¶ De mendica- .§. iij.

tiōe religioſoꝝ quō licet vel nō. Nota ſꝫ Tho. ij. ij. q. clxxxvij. circa mēdicitatē duo poſſūt cōſiderari. Unū ex pte actꝰ ipſius mēdicatiōis. q̄ hꝫ quādā abiectionē ſibi cōiunctam. Illi. n. videntur abiectiſſimi inter hoīes eſſe qui non ſolū ſunt pauperes. ſed in tantū egētes ꝙ neceſſe habēt ab alijs victū acquirere. Et ſm̄ hoc cauſa humilitatis aliqui laudabiliter mēdicāt q̄ſi efficaciſſimā medicinā cōtra ſupbiā hoc ſumētes: quā vel in ſeipſis vel etiā ī alijs p exēplū extiguere volūt. Un̄ de pe. di. ij. dr̄. Si qs ſemel notatus fuerit īuidie vel ꝯtētiōis vel elatiōis. vitio oꝫ eū p ꝯ̄ria curari. i. p hūilitatis exercitiū Exercitia vͦe hūilitatis ſūt ſi ſe viliorībꝰ officijs ſubdet ⁊ miniſtris īdignioribus tradet. Ita nāqꝫ arrogantie ⁊ humane glorie vitiuꝫ poterit curare. Cōpetit etiā mēdicare religioſis vt xp̄ꝫ imitētur q dicit. Ego aūt mēdicus ſum ⁊ pauper. ps̄. In perſona. n. xp̄i loquit ſibi. ps̄. ſꝫ Hiero. Sꝫ qꝛ hūilitas ſicut ⁊ cetere virtutes abſqꝫ diſcretiōe eē nō debēt. ita opꝫ diſcrete ſumere mēdicitatē ad humiliationē: vt ide notā cupiditatis nō incurrāt vel cuiuſcūqꝫ alterꝰ indecētie. Alio mō poteſt conſiderari mēdicitas ex pte eiꝰ qđ qs mēdicādo acqrit. Et ſic ad mēdicādū pōt hō īduci ex duobꝰ. Uno mō ex cupiditate hn̄di diuitias vel victū ocioſū. Et talis mendicitas ē illicita. Alio mō ex neceſſitate vel vtilitate. Ex neceſſitate qdē ſicut cū aliqs nō pōt aliunde habere vn̄ viuat. niſi mēdicet. Ex vtilitate aūt vt cū aliqs intēdit ad aliqd vtile pficiēdū: qđ ſine elemoſynis fideliū facere nō pōt: ſicut petūtur elemoſyne pp̄ ꝯſtructionē pōtis vl̄ eccl̄ie vel p qbuſcūqꝫ alijs opibꝰ ad cōeꝫ vtilitatem: ⁊ hoc mō mēdicitas eſt licita ſicut ſecularibus ita ⁊ religioſis.

¶ De labore ma .§. iiij.

nuāli religiōe vel extra quō ⁊ qn̄ ſit neceſſe. Nō ſm̄ Tho. ij. ij. q. clxxxvij. ꝙ ſub opere manuali cū manus ſit organū organoꝝ. intelligitur oīs opatio: ⁊ oīa hūana officia ex qbꝰ licite hoīes victū lucrātur ſiue manibꝰ ſiue pedibꝰ ſiue lingua ſiāt vt vigiles cuſtodes: aduocati: ⁊ hmōi. Ordinaſ aūt labor manualis ad q̄ttuor. Primo ⁊ p̄ncipaliter ad victū querendū. Un̄ ⁊ primo homini dictum eſt. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Et ſm̄ hoc labor manualis cadit ſub neceſſitate precepti. put. ſ. neceſſariū eſt ad talē ſinē. Et iō q nō hꝫ vn̄ poſſit aliūde viuere teneſ manibꝰ operari cuiuſcūqꝫ ſit cōditiōis. ⁊ hō ſignāt verba apli dicētis. Qui nō vult operari nō māducet. q. d. ea neceſſitate teneſ aliqs ad operādū manibus q̄ teneſ ad māducandū. Et eadē rō eſt de illis qui nō habēt alī vnde licite poſſint viuere. ¶ Scđo ordinaſ labor manualis ad tollēdū ociū ex quo multa mala oriūtur. Un̄ dr̄. Eccl̄i. xxxiij. Mitte ſeruū in operatione ne vacet. Multā. n. malitiā docuit. ocioſitas. ⁊ ſꝫ hoc opꝰ manuale ſꝫ ſe ꝯſideratū nō cadit ſub neceſſitate p̄cepti. ſi alijs mōis pōt tolli ociū: vt p meditatiōes ſcripturaꝝ ⁊ laudes diuias ⁊ hmōi. ⁊ iō pp̄ hāc cāꝫ nō tenēt religioſi ad opa mānalia: ſicut nec ſeclares niſi forte ad hō p ſtatuti ſui ordinis obligēt ſic Hier. dic̄ ad ruſticū. Egyptioꝝ mōaſteria hūc tenēt moduꝫ vt nullū abſqꝫ ope aut labore ſuſcipiāt. nō tā pp̄ victꝰ necītatē q̄ pp̄ aīe ſalutē: ne vagēt pernicioſis cogitatiōibꝰ ⁊ habeſ de ꝯſe. di. v. Nūqꝫ. Tertio ordīaſ labor manualis ad elemoſynas faciēdas. vt dicit ad Ephe. iiij. Laborēt operādo manibus ſuis. ſ. fideles. qđ bonuꝫ eſt vt ha.

beant vnde tribuant neceſſitatē patiēti. Et ſm
hoc labor manualis nō cadit ſub neceſſitate p̄
cepti: niſi forte ex neceſſitate in aliq̄ caſu in quo
aliquis elemoſynas facere teneret̄ ⁊ non poſſet
al's habere vñ pauperibus ſubueniret. In quo
obligarentur ſimiliter religioſi ⁊ ſeculares ad
opera manualia exequēda. ¶ Quarto ordina-
tur labor manualis ad concupiſcētiā reprimen
dam inq̄ntum per hoc maceraṫ corpus. Unde
ij. Cor. xj. dicit̄. In laboribus: in ieiunijs: in vi
gilijs: in caſtitate. ⁊ ſm hoc etiam labor nō ca-
dit ſub neceſſitate precepti. q: multis alijs mo
dis pōt caro macerari. vt per ieiunia. vigilias
⁊ hmōi: nec tenent̄ religioſi ad alia q̄ ſeculares
niſi ꝓpter regule profeſſionem. ⁊ ideo ſi in ſta-
tutis regule non contineatur aliquid de opere
manuali: non tenent̄ aliter ad operandū mani
bus religioſi q̄ ſeculares. Qđ aūt apl'i manib⁹
laborauerunt aliquando fuit neceſſitatis: q: ali
unde victū inuenire nō poterāt: aliquādo ſup-
erogationis. vt pꝫ. j. Cor. ix. Et q̄ntum ad iſtud
ſcđm nō tenent̄ religioſi in hoc apl'm imitari:
ſicut nec quoad oēs ſupererogatiōes. ¶ Que
aūt opera congruāt religioſis oñdit Hiero. de
conſe. diſt. v. dicēs. Nunq̄ de manu aut oculis
tuis liber pſalterij diſcedat. dicat̄ ad verbū oro
vbi dicit glo. i. iux̄ verbuꝫ vt intentio ad id qđ
dr̄ dirigat̄. vel ad verbū. i. non trāſcurſe. ſed tra
ctim ſingula dicendo. ⁊ infra. Semꝑ aliqđ bo-
ni facito vt diabolus te inueniat occupatū. Fi-
ſcellā texe iunco vel caniſtrū lentis plecte vimi
nibus: ſerat̄ humus: areole equo limine diui-
dant̄ in quibus cū holera iactata fuerint ſemia
vel plāte per ordinem poſite aque ducantur ir
rigue: inſerant̄ fructuoſe arbores vel gemmis
vel ſurculis: vt paruo tunc tp̄e laboris tui dul-
cia poma decerpas: apuꝫ fabrica aluearia. texā
tur ⁊ lina capiēdis piſcib⁹ ſcribant̄ ⁊ libri ⁊ vt
man⁹ opet̄ cibos ⁊ aīa ſatiet̄ lectiōe. Hec ille.

¶ De eſu carniū .§. v.

in religiōe. Nota ꝙ dicit̄ de ꝯſec. diſt. v. Carnē
cuiq̄ monacho nec guſtādi nec ſumēdi eſt con
ceſſa licētia: non ꝙ creaturā dei iudicemus in-
dignā. ſed q: carnis abſtinentia ⁊ vtilis mona
chis eſtimet̄ ſuato tñ moderamine pietatis er
ga egrotos. Hec ibi. Et idem dr̄ de ſta. mo. Cuꝫ
ad monaſteriū. ¶ Sed querit Tho. in q̄libet. j.
q. ix. ar. iiij. Utrū monachus ſine rōnabili cau-
ſa. ſ. infirmitatis. ⁊ licētia prelati comedēs car
nes: peccet mortaliter: ⁊ arguit ꝙ ſic. ex iſto. c.
Carnem. in fi. vbi ponit̄ pena carceris ⁊ pnīe ꝑ
ſex menſes ꝯriū facienti. Sꝫ talis pnīa non im-
ponitur niſi pro mortali ergo ⁊c̄. Rñdet idem
Tho. ꝙ de ſe non eſt mortale: ſicut nec etiam
frangere ſilentiū. cum hmōi ceremonialia cōi-
ter nō ſint in precepto. Poſſet tñ hoc eē morta-
le rōne ꝯtemptus: vel ꝯtra p̄ceptū cū fieret pre
lato faciendo hmōi. ⁊ ſic itelligit̄ in tali caū pe
nitētia imponēda in. d. c. ſm ipſum. Et q: in re
gula bti Bñdicti dicit̄. ꝙ carniū quadrupedū
oīno ab oībus abſtineat̄ comeſtio. Ex h̄ arguūt
aliqui ꝙ carnibus bipeduꝫ vel gallinis ⁊ alijs
auib⁹ vti licet per ar. a ꝯrijs qđ eſt fortiſſimum
regulariter qđ tamē aliq̄n fallit. ſicut. C. de epī.
⁊ cle. l. ꝯuenticulā. Et ſilr fallit. ar. hoc ſm Joā.
an. q: ꝯ̄dicit tali itellectui ratio naturalis. ⁊. c.
xxxvj. ipſius regule. Nota que ponit Jo. an. in
nouel. de obſeruatione ieiunij. Cōſiliū in obſer
ſione ordinis carthuſieñ. qui etiaꝫ in extrema
neceſſitate poſiti carnes nullo mō comedūt. ꝓ-
pter qđ quidā emuli eoꝝ dicebant ſtatū illū pe
riculoſuꝫ ex defectu charitatis. cōtra quos ma-
giſter Arnoldus ſummus medicus ⁊ Theodo
rus dicit. ꝙ hoc aſſerere eſt falſuꝫ ⁊ fantaſticuꝫ.
probat ꝙ ſic ſapiat hereſim. nā aduerſat̄ appro
batiōi ⁊ tolerātie Romane eccleſie: ⁊ fingit no-
uum dogma in ꝑtinentibus ad vtilē ſtatū fide
liū ponendo q̄nq̄ a mortis periculo nō poſſe ſi
ne vſu carniū liberari: ⁊ ſic ad vite lōgitudinē
carniū vſum neceſſariū qđ eſt falſum. Nam vt
dicit virtus vitalis deficit aut per maliciā mor
bi illam reſoluentis. aut propter defectū alimē
ti per quod hꝫ conſeruari ⁊ reſtaurari. Primo
caſu probat per dictū hypocratis dicentis. ꝙ ſi
pre furia morbi cibus exhibeatur ſuffocatiōis
vel alterius grauamine ſuperaddito coguntur
vitā finire celerius: deficientibus aūt propter
penuriaꝫ alimēti ſi denegetur cibus ⁊ medica
tioni ſubdantur. expirāt velocius tabefacti. pꝫ
per id ꝙ deficienti propter morbi magnitudi-
nem non pſunt: ſed nocēt carnes. Sed deficien
tibus ꝓpter alimenti penuriā proſunt. Sꝫ pro-
bat plus cōpetere vinū mediocriter mixtū aro
maticū ⁊ vitella ouoꝝ mediocrit̄ mollia: iđ ꝙ
velociſſima digeſtione ꝯuertunt̄ in laudabileꝫ
ſanguinē ⁊ multū ⁊ quaſi ſine fecibus. A carni
bus aūt ⁊ ceteris alimētis aliq̄ p̄dictaꝝ ꝯditio-
nū deeſt. Cōcludit ḡ ꝙ ad virtutē vitalē vel co-
gnitiuā plus ꝯferūt ſupradicta q̄ carnes lꝫ fa-
teat̄ ꝙ ad ꝯfortandū virtutē motiuā plus cōpe
tant carnes: quā dicit inducēdo Galienū. ſ. con
fortationē virtutis motiue nō eſſe in egris ne-
ceſſariā: q: modicū egēt ipſius opatione: ḡ nec
egēt neceſſario vſu carniū: ſꝫ bñ vſu vini. Apl's
modico vino vtere pp ſtomachū ⁊c̄. Uinū eniꝫ
letificat cor hoīs. Cor aūt eſt p̄ncipiū v̄tutis vi
talis que ꝯfortat̄ per cordis leticiā. Sꝫ ⁊ in di-
cto ordie mlti ſeneſcūt ⁊ viuūt ēt octogenarij.
Et añ diluuiū nō comedebant̄ carnes. di. xxxv.
Ab exordio. ⁊ lōgi⁹ viuebāt. hoīs io. an. ibidē.
Et h̄ ſcripta ſi. vt r̄ligioſi ḡ hꝫ reglā ſuā vł ꝯſti

No. de eſu carnium.

tutiões ſuas:nõ debẽt carnibus veſci:credãt
ꝑ talem abſtinentiã carniũ nõ ſibi abbreuiare
dies ſi obſeruãt:nec ꝓ quacũqꝫ debilitate car/
nes comedant:⁊ cõtra illos qui hoc non obſer
uant ad excuſandũ excuſationes in pctis:alle/
gantes ſine eſu carniũ ſanos non poſſe viuere.
¶ Religioſus ſimplex iudex eſſe nõ põt.ff.de
iudi.l.Cum ꝓtoꝛ.nec per cõpromiſſum põt re/
cipere arbitriũ:qꝛ nõ dꝫ eſſe diſceptatoꝛ foren/
ſiuꝫ negocioꝝ.xvj.q.j.Monachi.⁊c.de ꝓſenti
um.ſed arbitratoꝛ ſeu amicabilis cõpoſitoꝛ eẽ
põt.xj.q.iij.Iniuſtũ.Et hoc intelligendũ eſt de
imꝑio ſui ꝓlati.vt ex̃ ꝯ poſt.c.j.Hec ẽ ſnia Gui
liel.Duran.⁊ Hoſti.Religioſus ſi eſt oꝛdinis
minoꝝ nõ põt eẽ executoꝛ.vt in cle.Exiui.de v̉
bo.ſigni.Si eſt alterius oꝛdinis nõ põt eſſe exe
cutoꝛ niſi petita lnia ⁊ obtenta.vt de teſta.reli/
gioſos.li.vj.talis quoqꝫ etiã ſi ſit exemptus vl'
tit.ix.c. prelatus teneť reddere rationem oꝛdinario:⁊
xj.§.j. oꝛdinarius tenetur exigere.de teſta.c.religio/
religio/ ſis.in cle.Religioſus quoqꝫ ſm Joã.an.ſuꝑ.c.
ſus fa// vt officium de hereticis.li.vj.nõ põt exercere
ctꝰ epꝰ. officiũ tabellionatus in alijs qꝫ contra hr̃ticos
Sed Guil.in ſpeculo dicit ꝙ vetera inſtrumen
ta cõplere põt:nõ autẽ aſſumere noua. Teſtis
quoqꝫ eſſe põt ſi requiratur ad liberanduꝫ ho
minẽ a moꝛte iniuſta vel quacũqꝫ ꝑena vel fal/
ſa infamia vel aliquo damno:⁊ dꝫ in hmõi te/
ſtificari dũmõ non ſit in cauſa ſanguinis.xj.q.
iij.Quiſquis.Uide tñ de hoc plenius.ẽ.Reli/
gioſus factus epũs vtꝝ teneať ad obſeruantias
regulares.Reſpondet ſctũs Thomas de aqui/
no.ij.ij.q.clxxxv.ꝙ ea q̃ ſũt in regularibus ob
ſeruantijs que nõ ĩpediũt pontificale officiuꝫ:
ſed magis valent ad ꝑfectiõis cuſtodiã:vt pau
ꝑtas ⁊ caſtitas:ad hec remanet obligatus:⁊ ꝑ
cõſequens ad poꝛtandũ habitũ ſue religionis
qui ẽ hmõi obligatiõis ſignũ.Et qꝫuis habe
at redditus poſſeſſiões ⁊ hmõi eccleſie:non tñ
hꝫ illa vt ꝓpria:ſed vt diſpẽſatoꝛ oiũ bonoꝝ
ecclie.xij.q.j.ſi priuatũ.Uñ nõ eſt abſolutus a
voto pauꝑtatis ſicut nec a voto obediẽtie.Nã
per accidẽs eſt ꝙ obedire nõ teneť ſi nõ hꝫ ſu/
perioꝛẽ:ſicut abbas monaſterij q tñ nõ eſt ab/
ſolutus a voto obedientie.Ea vͦo que ab offi/
cio pontificali repugnãt ſicut ſolitudo:vigilie
ſilentium:abſtinentie graues:ex qbꝰ impotẽs
redderet ad exequẽdũ põtificale offm̃ ad hec
nõ teneť.In alijs etiã q̃ nõ repugnãt põt diſpẽ
ſatiõe vti ſm ꝙ reqrit neceſſitas ꝑſone vl' offi/
cij ⁊ ꝯditio hoiũ cũ quibus viuit ꝑ modum
quo ⁊ ꝓlati religionũ ſecũ diſpenſare poſſunt
hmõi.Satis videtur cõcoꝛ.Hoſtien.

¶ De contracti/ .§.vi.

bus obligationibus vel ꝓmiſſis factis cõ alijs
vel maleficijs.Nota ſm Inno.⁊ Hoſt.ꝙ ex cõ
tractibus initis cũ mõacho vel abbate obligať
quis monaſterio:qꝛ põt monachus actiõẽ ac
quirere ſed nõ põt obligare mõaſteriũ.Unde
qꝫuis abbas ſeu monaſterium poſſit agere:tñ
nõ teneť rñdere:niſi de eo qð ad eũ ꝑuenit.Et
licet ois cõtractus ꝓhibitus monacho ſit:niſi
ꝑmitte abbate.xij.q.j.Non dicatis.⁊.xvj.q.j.
ſunt nõnulli.hoc intelligiť.inquãtũ mõaſteriũ
obligeť:ſed obligatio alterꝰ ad monaſterium
põt ꝑ mõachũ acqri:⁊ ſilr poſſeſſio ꝑ mõachũ
fugitiuũ.ff.de acqre.poſſ.l.j.Si tñ monacho
ſit cõmiſſa adminiſtratio:tunc ex ꝯtractu ipſiꝰ
monachi obligať ipſe:ſed nõ cogiť ſoluere:qꝛ
nõ hꝫ vñ.ex̃ de ſo.odoardus.ſecus ꝺ' maleficio
cõmiſſo ꝑ monachũ vel abbatẽ ſm Inno.⁊ ho
ſti.qꝛ delictũ ꝑſone in damnũ ecclie redũdare
nõ debet.vt ꝯ reg.iur.c.Delictũ.li.vj.niſi quã
tum ad monaſteriũ perueniſſet vel in eius vti
litate verſum eſſet.ar.x.q.ij.§.hoc ius.

¶ De rebus abla .§.vij.

tis monacho.dicũt Inno.⁊ hoſt.ꝙ ſi res erant
monaſterij:vel etiã alterius ⁊ monaſteriũ ad re
ſtitutionẽ tenebať tũc aget monaſteriũ:ſi vero
nec eius erant nec ad reſtitutionẽ tenebať:tũc
aget ille q eſt dñs reꝝ:ita tñ ꝙ ſi res erãt depo
ſite apud monaſterium:⁊ abbas vidit eas ſub
trahi ⁊ facile erat abbati eas liberare.ſatis cre/
dit Inno.ꝙ abbas teneť inſolidũ ꝓpter dolũ:
ſed ſi nõ vidit nec ꝓhibere potuit:non videtur
etiã ſi monachus abſtuliſſet:qꝛ nõ obligaretur
ex eius maleficio.vt dictũ ẽ.Itẽ dicit Jo.in gl.
xij.q.j.nõ dicatis.ꝙ monachus agere nõ põt
nec ꝯueniri rõne ꝯctus ſicut ille q ceſſit bonis
Et de hoc notať in gl.xi.q.j.De ꝑſona.Itẽ age
re non põt de iniuria ſibi illata:ſed tñ eius ꝓla
tus agere põt niſi ꝓlatus abſit vel niſi reliqrit
ꝓcuratoꝛẽ inſtar filijfamilias.ff.de iniurijs.l.
ſed ſi vnus habent tñ monachi ius eligendi ⁊
ius accuſandi ſuũ abbatem ſine licentia eiꝰ.qꝛ
hoc eis a iure conceditur.

¶ Monachus .§.viij.

factus rectoꝛ eccleſie ſecularis ſm hoſti.ſi talis
eccleſia pleno iure ſpectat ad monachos prefe
ctus monachus remanet in ea ſubiectus abba
ti.⁊ ſeruabit oia vt ꝑus:ꝑter tria.ſ.ieiuniũ:ſilẽ
tium:⁊ vigilias:q̃ cõmode ſeruari non poſſũt
in eccleſia ſeculari.ar.xvj.q.j.Nemo põt eccle
ſiaſticis obſequijs deſeruire ⁊ in mõachoꝝ regu
la oꝛdinate perſiſtere:vt ipſe diſtrictionẽ mõa/
ſterij teneat.ait Greg.Si ecclia non ſpectat ad
monachos ſed ad epm:tunc monachus inſti/
tutus a tribus ſubſtantialibus non abſoluitur
ſimplr:nam ⁊ continentiam ſeruare teneť:⁊ ſi

ab obediētia abbatis abſoluit.tamen imperio epī ſubycit qui de cetero erit abbas ſuus:ꝛ ta lia diſpenſabit rōne cōmiſſe adminiſtrationis. Et ſi hꝫ ſociū nō excuſat ab eſu carniū.ꝫ ſta. mo.c.Qd dei timorem.ꝛ hoc niſi ſit infirmus de cōſe.di.v.Carnē.vel niſi imperaret epo qui abbas ſuus eſt.Si aūt ſociū nō habet cōforma re ſe pōt cū his cuꝫ qbus viuit.ar.di.xlj.Quiſ quis.In omni tn̄ caſu habitū deferre debꝫ nec pōt dimittere temerarie:alˀs eēt excōicatˀ.vt dictū eſt.ſ.in primo.§.huius.ca.Et dicit Inn. ꝙ talis rector factus non debet eſſe ſine ſocio monacho:quod intelligitur ſi commode fieri poteſt.de ſta mo.Quod dei timorem:ꝛ hoc vti ꝗꝫ melius ꝛ tutius.ſed ſi non poteſt commode tunc non tenetur habere sociū.Hoſtien.

¶De prelatis religioſoꝝ abbate: abbatiſſa:ꝛ quomodo debeant inſtrui nouicij. Capꝫ.vij.

De prelatis religioſorum. Nota ꝙ non per epm̄:ſed per monachos debet abbas ſeu ꝓlatus inſtitui ordinarie. vt dicit.xviij.q.ij.per totū:niſi in ſuis conſtitutionibˀ aliud caueatur.Unde Grego.Abbatē cuilibet monaſterio non alium ſed quē dignum mori bus ꝛ actibus monaſtice diſcipline cōmūi cō ſenſu congregatio popoſcerit ordinari volumˀ. Monaſteria tamē ꝛ monachoꝝ diſciplina per tinent ad epiſcopū in cuius territorio ſunt.vt dicitur.xviij.q.ij.Ad ipm̄ enim pertinet cura omnis dioceſis.x.q.iij.c.ij.Et hoc eſt verum niſi ſint exempti vel in hoc priuilegiati.vt ſūt mendicantes ꝛ multe alie religiōes monacho rūꝫ ꝛ alij.qꝛ tunc de his i qbus ſunt priuilegia ti nō habēt ſe intromittere.Qui eni non ſunt exempti poſſunt ab epo a dignitate abbatie de poni.ſi nō bene ſe habent.Unde.xviij.q.ij.di citur.Si quis abbas cautus in regimine.hu milis:caſtus:miſericors:diſcretus:ſobriuſqꝫ non fuerit ac diuina precepta verbis ꝛ exēplis nō oñderit ab epo in cuiˀ territorio cōſiſtit:ꝛ a vicinis abbatibus:ꝛ ceteris deū timentibus a ſuo arceat honore:etiā ſi oīs ꝯgregatio vitijs ſuis cōſentiens abbatē eū habere voluerit.Et in ſeqn̄.ca.dr̄.Abbates pro humilitate religio nis in epoꝝ ptāte cōſiſtāt.ꝛ ſi qd ex̄ regulaꝫ fe cerit:ab epo corrigat.Si aūt eps voluerit mo nachū inſtituere in eccl̄ia ſeculari:ꝛ abbas no luit:mōachˀ obediet potiˀ abbati ꝙ̄ epo.xvj. q.j.cū ꝓ vtilitate.Si tn̄ eccl̄ie vtilitas h̄ exigit cogendus ē abbas ꝓ ſuū ſuperiorē vt cōſentiat Item ſi monachus velit cōfiteri epo vel penitē tiario eius.nō pōt abbas prohibere.cū eps ſit ordinarius oīum ſue dioceſis.ꝛ hoc niſi eēnt exēpti vel ꝯtrariū ſit in eoꝝ cōſtitutionibus cō firmatis a papa vel hoc habeāt ex priuilegio: Abbas in collatiōe alicuius prioratˀ nō pōt ali qḋ onus nouū iponere.de ſup.ne.pre.qꝛ regu lares.in cle.Abbas ꝛ quilibet prelatˀ cōuētua lis dꝫ requirere mōachos fugitiuos ꝛ ad clau ſtrā reducere:ſalua ordinis diſciplina.de reg. c.Ne vagabundi religioſi.Quos ordies poſ ſit abbas ꝯferre ꝛ quō habes.ſ.Abbas vnˀ nō poteſt preſidere in diuerſis monaſterijs.de re li.do.c.ſi.Itē nulli monachi vel religioſi pn̄t preeſſe pluribus prioratibus vel pluribus ec cleſijs habentibˀ curā animarū.etiā ſi eadem cura non per epos ſed per preſbyteros ad coꝝ ptationem inſtitutos per epos habeat exerce ri niſi auctoritate ſedis apl̄ice.vel ſi vna ex eis ab alia depēdeat.vel ſi ſint ānexe adinuicē.Et quicūꝗꝫ talē prioratū vel eccleſiā obtinēs ſuſce perit aliud.primo priuatus eſt ipſo iure ꝛ ſtatī tenet dimittere.vt per eum ad quem ſpectat li bere conferatur:ꝛ niſi dimittat fit ineligibilis ꝛ debet penitus repelli ab vtroqꝫ.ex̄ de prebē. Cū ſingula.li.vj.¶Itē prioratus eccleſie aut adminiſtrationes ſeu officia vnius monaſterij cōſueta per eiuſdē monachos gubernari:non debent cōmitti monachis alterius monaſterij ſine licentia pape.ꝛ ꝯtra hoc ordinātes ſunt ꝓ uati ptāte prouidēdi de ipis:ꝛ recipiētes ſunt ineligibiles ipo iure.de ꝓbē.c.Cū ſingula.li.vj.

Margin: .xiiij. c.xvj.§. vij.

¶De abbate ſeu .§.1.

quocūꝗꝫ noīe ꝓlato.dat doctrinā Augu.ꝛ Bn̄ dictus in regula.Dicit eni Auguſt.Seipm̄ bo noꝝ operū prebeat exēplū corripiat igetos:cō ſolet puſillanimes:ſuſcipiat infirmos patiens ſit ad oēs:diſciplinā libens hēat.metuēdˀ ipo nat ꝛ tn̄ magis amari a ſubditis appetat ꝙ̄ ti meri.Que oīa pulchre ꝛ diffuſe Umbertus d clarat in expoſitiōe regule.¶Nā cū prio ha beāt prelati deo reddere rōnē de ſubditis.ſm illud ad Heb.vlti.Ipſi peruigilāt quaſi rōnē reddituri ꝓ aīabus veſtris.ꝛ cū anime ſint pre cioſe ꝛ deo care:xpi ſanguine redempti ꝛ tam facile ꝛ multiplr' pereāt.iō multū hn̄t timere i reddēda rōne.Et iō Aug.Quāto i loco ſupio ri tanto in periculo maiori verſatur.Grego.in mora.Miſericors deus quē tenere diligit ab exterioribˀ prelationis occupatiōibˀ abſcōdit. tn̄ ipoſitū onˀ a ſupiori ptinaciter recuſari non dꝫ:ne diuie ordiatiōi videat reſiſtere.ſꝫ iuigi let ad curā.Et prio dādo bonū exēplū.ſm illḋ xpi Ioā.xiij.Exemplū.n.dedi vobis vt queād modū ego feci oīa.ſ.dei placita implēdo.ita ꝛ vos faciatis.Poſiti enim ſunt prelati vt ſignū ad quod ſubditi ſagittas operū ſuoꝝ debēt di rigere.Unde ſm Gregoriuꝫ tot mortibus di gni ſunt.quot exempla perditionis ad ſubdi

Margin: Prelati ꝯditio. Primo

tos tranſmittunt. Nec enim exempla ſuffici-
Scdo. ant: ſed corripiat inquietos. Inquieti dicunt
qui ocioſitate vel curioſitate deuicti ſecū conſi
ſtere non poſſunt: mō itus modo extra. mō cū
fratribus. modo cū extneis: ſine cā hincinde va
gant. Vitiū aūt aliqđ eſt corrigendū. vel q2 eſt
manifeſtū. vel q2 cōturbat alios. vel q2 diſſimu
latiōe nullū: vel leuius reputet: ⁊ q2 ingetudo
oīa iſta facit. ideo corrigenda. ⁊ ſi hoc vitiū qđ
paruū multis videtur eſt corrigendum: multo
magis grauiora. alſ platis imputant. di. lxxx-
vj. Inferior. Cōſolari dz puſillanimes. Puſil-
lanimitas ex animi paruitate pcedit. dū. ſ. qs
Tertio. timet eē pctm̄ vbi nō eſt: vel ibi eſſe piculū vel
nimis arduū: ⁊ quaſi impoſſibile qđ nō ē ⁊ hu
iuſmōi. Iſti ergo ꝯſolandi ſunt v̄bis ⁊ exēplis
ſanctoꝝ. ait xp̄s Luc. xij. Nolite timere puſill9
grex. q2 cōplacuit pr̄i meo dare vobis regnū.
Debet etiā ſuſcipe infirmos. Sed ſm Amb. eſt
multiplex infirmitas vt corpalis languor. debi
Quarto litas cōplexionis. Primū debet ſuſcipe in pcu
Infirmi rando remedia. Scōm in diſpēſando in ieiu-
tas mul niјs ⁊ hmōi. Eſt tertia īfirmitas carnis. ſ. lubri
tiplex. cum cū eſt occultum. ⁊ hunc dz ſuſcipe occulte
admonēdo. nec ipm repellere debz ne viтet cō
feſſionē. Eſt ⁊ quarta infirmitas morū ſeu paſ-
ſionū. vt ſunt iracūdi: impetuoſi: ⁊ queruloſi. ⁊
hi ſuſcipiēdi ſunt animādo eos ad bonū inter
brachia patiētie. dant. n. plato ⁊ alij cām exer
ciтij ⁊ meriti. tñ ⁊ corrigendi ſunt aliquādo cū
alios offendūt. Eſt aūt infirmitas inſtabilitatis
⁊ hi ſuſcipiēdi ſunt: confortando eos ad pſeue
randū. Eſt etiā infirmitas dubij de fide vel de
ſcrupulo cōſciētie. ⁊ hi ſuſcipiēdi ſunt animan
do eos ad bonū. Et etiā infirmitas impfectiōis
⁊ his cōpatiendū eſt. nec cogēdi ſunt ad aliqd
vltra ſtatū ſuū: ſed exhortādi ad vtiliora. qđ ēt
dicit Bñdictus in regu. Dz ⁊ patientia vti ad
omnes. q̄uis ſit in loco ſuperiori: ⁊ hēat onus
Quinto regiminis ⁊ ſit diſtract9 in multis occupationi
bus que omnia prebēt ſibi occaſionē impatien
tie. tamē q2 multa inde ſequūt ⁊ iniuſtitia cum
ledit ab ea ſemp debet cauere. Hiero. Iram vi
ce patiētia ⁊c. de conſe. di. v. Nunq̄. nō tamen
dimittat correctiones. ſed cū patiēti ⁊ tranqllo
animo faciat ⁊ clementia. Unde ⁊ rex apum di
citur nō habere aculeū ad pungendū: ſed ad i
ſinuandū. ſm Sene. q rector dz vti clementia
nō vindicatiōe: niſi p bono cōmuni put expe
Sexto. dit. Dz ēt expōere diſciplinā. ſ. regule obſeruā
tiā facere obſeruari in quibus omnib9 prim9
debet eſſe. Et vt dicit Benedictus i regula. dz
cogitare abbas q de ſingulis in quibus diſpē
ſat: habet deo reddere rōnem vt videat ne ſine
Septimo cauſa rōnabili diſpēſet. alſ diſſipatio erit ⁊ pec
catum. Debet facere ſe timeri: ne cōtemnatur
auctoritas eius. Caueat autem dicit Benedi-
ctus. ne ſit nimis ſuſpitioſus: q2 ſic nunq̄ be-
ne ſibi erit: nec quies ſubditis. Debet tamē di
ligenter inuigilare: ⁊ occaſiones malorum tol
lere. Magis autem debet querere ſe diligi q̄
timeri. quod inducit precipue humilitas. Un
beatus Franciſcus in regula ſpecialiter prela-
tos ad humilitatem hortatur.

De abbatiſſa. .§.ij.

Hec nec aquā benedicere: nec cōfeſſiones audi
re: nec penitētias ſacramētales imponere pōt:
nec aliquē actū ſacramētalē exercere. vt de pe.
⁊ remiſ. c. Noua. Itez nec ipſa nec aliqua femi
na predicare poteſt. vel publice docere pōt tñ
ſuas ſubditas exhortari ⁊ informare: nec pōt
ordinem ſuſcipere: nec ſup ſpūalibus iudicare
Itez nec excōicare poteſt nec ab excommunica
tione abſoluere. de maio. ⁊ obe. Dilecta. Sz ad
dit Guil. Credo q poſſit precipere ſuis preſby
teris q excōmunicent. Permaxime oportz eā
habere curam de clauſura monaſterij. ⁊ q die
noctuq3 clauſum ſit. ⁊ claues teneat ipſa ſecuz.
nec indifferēter alicui det: niſi prudenti ⁊ con
ſcientiate. Cum aliqua monialis vocatur ad lo
cutorium: vel cū ea vadat. vel alias mittat ma
turas ⁊ honeſtas. Non pmittat ingreſſum etiā
mulierum conſanguinearū ſine cauſa neceſſa
ria faciat euitare omnem familiaritatē monia
lium cum quibuſcūq3. ⁊ ipſa ſit prima. Procu
ret eis de ſacramentis pluries in anno ſumen-
dis. ſ. cōfeſſionis ⁊ cōmunionis: ⁊ auditionis
miſſe diebus feſtis: ⁊ pcipue attendat q ħrat
confeſſorē qui ſit timens deum: ⁊ intelligat ne
ceſſaria religioni vt faciat eis cōſciētiā de ſub-
ſtātialib9 religionis: nec tamē domeſticus ali-
cui fiat. Attendat q viuāt in cōmuni ⁊ de vna
burſa: ita q omnia lucra in cōmuni habeant.
Ad abſtinentiā etiam ab eſu carnium: lineis ⁊
culcitris ⁊ ad ieiunia inducat q̄tum pōt: ſi ſūt
ſub regula. que ad iſta obliget: ſimilr de ſilētio
Teneat frequēter capitulū de culpis ſemel ad
minus in hebdomada: in quo exhortet monia
les ad obſeruantiam religionis ſue. Reprehē
dat ⁊ puniat defectuoſas plus ⁊ minus ſm defe
ctum ⁊ qualitatem perſone. Non faciat diſpē-
ſationem contra regulam ſine magna cauſa.
Prouidere faciat diligenter infirmis: ſed mul
tomagis nouicijs de bona magiſtra. Caueat a
pactionibus in receptionibus alicuius ad ha-
bitum: quia ſymoniacum eſt: ſollicitari faciat
ad officiū: ⁊ ipſa ſit prīa: ⁊ vt dicat debito mō
⁊ ſine locutionibus vanis: exinde in exercitijs
ne ſint ocioſe. honeſtis tamen ⁊ non vanis re-
bus lectiones libroꝝ deuotas ⁊ ſingulares fa-
ciat eis legere ⁊ in omnibus ſit vigilans.

¶ De monialibus .§.iij.

nota p̄mo ꝙ in mōaſterio monialiū nō mendicantiū nō debēt recipi: niſi que poſſunt de puētibus monaſterij abſq; penuria ſuſtentari: alr̄s nulla eſt receptio. Itē nulli inhoneſte vl̄ etiā honeſte pſone dꝫ patere acceſſus vel ingreſſus ad mōiales: niſi ex rōnabili ⁊ honeſta cauſa ⁊ de illius ad quē ſpectat licētia ſpeciali. Prelatis p̄cipiū vt in oīb⁹ monaſterij monialib⁹ etiā exēptis puideant de clauſura ad expēſas mōaſterij: vel de elemoſynis fideliū. Et idē p̄cipit abbatib⁹ ⁊ alijs inferiorib⁹ p̄latis: quoad mōaſteria ſibi ſubiecta. ¶ Item moniales debēt manere ſub ppetua monaſterij clauſura niſi pro tanto ⁊ tali morbo: ꝙ nō poſſet abſq; graui p̄iculo vl̄ ſcādalo morari: ⁊ qn̄ abbatiſſa vel prioriſſa dꝫ alicui tp̄ali dn̄o alicuius feudi occaſiōe homagiū facere vel preſtare fidelitatē iuramēti: nō poſſit facere apud ipm̄: ꝙ per procuratorē pſſet: poterit exire cū honeſtate ⁊ decēti ſocietate: ⁊ p̄ſtito iuramēto eodē veſtigio reuerti dꝫ: ita ꝙ i ſraudeꝫ reſidentie nil fiat. Dn̄i tp̄ales non debēt abbatiſſas: prioriſſas ⁊ alias moniales habētes officia monaſterij pmittere litigare coram eis: ne oporteat eas euaderi: p ſtatuendis pcuratoribus ⁊ ipſi dn̄i ſi ꝯtrafecerint: p ſuos ordinarios cōpellanť. Ep̄is ⁊ alijs p̄latis iniungiť ꝙ negocia ⁊ cauſas monialiū dictarū faciant corā eis fieri ⁊ tractari p pcuratorē eaꝝ: ſiue etiam ſint homagia: ſiue fidelitates: ſiue iuramēta: vl̄ qcq̄d aliud. Hec oīa a p̄ncipio .§. ſunt: ex̄ de ſta. mo. Periculoſo. li. vj. Monaſteria quoq; monialiū etiā ſi ſint exempta: debent ſingulis annis p ordinarios viſitari. vt de ſta. mo. c. Attendētes. in cle. vel alius eo ſciente vel ratū habēte. Monaſteria q̄ꝫ puellarum longe a monaſterijs monachoꝝ: aut propter inſidias diaboli: aut propter oblocutiōes hoīuꝫ collocenť ſicut habeť. xviij. q. ij. c. In decima. vbi diciť. Tunc ſalubria xp̄o dicatis v̄ginibus pbamus: quādo eis ſpūales p̄res eligimus quoꝝ non ſolum gubernaculis tueri: ſed etiaꝫ doctrinis edificari poſſint: ea tn̄ circa monachos cautela ſeruata vt remoti a familiaritate earū: nec vſq; ad veſtibulū accedendi habeāt familiare pmiſſum. Et ea. q. c. diffinimus dicitur. Si aliquis ſuam ppinquam monachus videre voluerit: in p̄ſentia abbatiſſe huic ꝯfabuleť. i. colloquať modica ⁊ cōpēdioſa verba ⁊ in breui ab ea diſcedat. Femine etiaꝫ q̄ſtūcunq; deo ſacrate vt moniales vaſa ⁊ pallas ſacras: aut veſtes quib⁹ dn̄o miniſtrať ꝯtingere non debēt: vel incēſuꝫ circa altare deferre. diſt. xxiij. Sacratas. ⁊ de cōſe. di. j. c. Ueſtimēta. Et q̄ſtū ad corporalia que aliqn̄ dicunť palle. hoc vtiq; ſeruādū eſt ⁊ ſeruať cōiter: qꝛ per ordinatos in ſacris lauande ſunt ⁊ etiā extergēda calicum. Quantū aūt ad alias pallas altaris q̄ et dicunť toballie ⁊ veſtes ſacras vt camiſes plānetas dorſalia ⁊ hmōi nō vr̄ illicitū eas tāgere ⁊ reſarciri ⁊ lauare: ſicut ſeruať coiter ex cōſuetudine.

¶ De forma inſtructionis nouitioꝝ. .§.iiij.

Hanc formā pulchre tradit dn̄s Jo. do. cardinalis ordinis p̄dicatoꝝ in lib. de poſſeſſionibus. ex his q̄ xp̄s egit erga diſcipulos ſuos: cū fuerūt cū eo vt nouitij. Et poſuit. xij. regulas circa hoc qualr̄. ſ. recipiēdi ſūt nouitij ⁊ q̄uo ībuēdi oñdit miſtimode. ¶ Primo enī recipit eos a cura ſeculi ⁊ ſuoꝝ diuiſos ſicut pꝫ Mat. iiij. Luc. iiij. Joan. ij. optime eis patefacta vite artitudine quā tenebat ſicut ex illa voce ad andreā. veni ⁊ vide. *Informatio nouitiorum.* ¶ Scd̄o obtētu p̄myceleſtis amorē regule inflāmauit ab alijs ſemotus: ⁊ i mōte poſit⁹ gete dicere cepit. Beati paupes ſpū ⁊c̄. In qb⁹ octo btitudinibus oīs auſteritas religionis ꝯſiſtit. ſicut pꝫ ꝯſiderāti. Ibi eni pauptas in p̄ma obediētia. humilitas in ſcd̄a. oīo ⁊ plāctus ſui ⁊ alioꝝ criminū i tertia. In q̄rta ſolertia obſeqoꝝ circa īfirmos hoſpites ⁊ ſanos ⁊ hmōi. In qnta ieiunioꝝ: et famis ſitis ppter deum grauitas. Patiētia circa ſupportationē ſocioꝝ ⁊ inquietoꝝ in ſexta. In ſeptia ꝯo tolerantia pugne victorioſe carnis et ſpūs. Et in octaua acerbitates pſecutionū q̄ ex p̄dicatione diuini v̄bi ſequi debebat operioſi⁹ exprimunť. *Scdo.* ¶ Tertio regulā mirandā oīs perfectionis in grām tradidit eis in illo ſermone vbi ore ſuo p̄lato: in quo qui p̄us latebāt patefacti ſunt oēs theſauri ſapiētie ⁊ ſcie dei. ibi cōſilia. ibi declaranť p̄cepta. ibi modus orandi. ⁊ regula ſe cuſtodiēdi a lupis ⁊c̄. que etiā nō puto per Aug. illū facūde poſtillantē ſermonē ee explicita complete mira ſuauitate traduntur. *Tertio* ¶ Quarto ſuis exēplis eos confirmat nō ſolū vitā cōtinuans artā ſed miracula plura ſortaſſe ad eoꝝ ꝯfirmationē faciens: que alr̄s nō feciſſet. ſicut a ſili pōt haberi Matth. xj. de ſignis q̄ oſtendit corā duobus diſcipulis a Joāne tranſmiſſis ad xp̄m. vt interrogarēt eū. tu qs es. Cōfortabat ēt eos per doctrinā quā coram eis populis predicabat: ⁊ feruorē ex cōuerſione multorū quos ad eū videbāt reduci. *quarto* ¶ Quinto ſe eis affabilē reddebat iuxta indigētiā infirmorum nōdū valentiū duros ſumere cibos. illos a turba poſt predicationē ſequeſtrās. ⁊ parabolas que turbas latebant ſecrete reſerans. ſ̄m ꝙ in illo ſtatuerāt capaces. *Quīto* ¶ Sexto omni diſcretione vtebatur cū eis non artās eos in nouitiatu ad arta ieiunia qꝛ nouum vinum nō in veteres vtres ſundunt: rōnabiliter declarās. ꝙ nō debent filij nuptiarum ieiunare q̄diu ſponſus eſt cum eis. *Sexto.*

eſt cum eis. Inſinuabat tñ ꝙ in poſterū infalli/
biliter oportebat eos ieiunare ⁊ multa pro de/
Septio ſenſione portare veritatis. ¶ Septimo crebro
repetebat eis quid erat fiendū ab eis: vt predi/
cans pplis aut particulariter inſtruēs eos ſiue
dulciter repꝛehendēs: cū vbo vel facto aliqd in/
debitum cōmittebāt aut omittebāt debitum.
Octauo ¶ Octauo ab eis ſe ſepabat ad momētū: ⁊ ad
eos redibat vt pñtia corroborati ⁊ ordinati: ēt
a leuibus abſtinerent que dei ſeruos graues ⁊
Nono maturos nō decēt. ¶ Nono viſitatione deſer/
ti aut mōtis aſſenſu nō quidē ocioſus. ſed plu/
rimū fructuoſos ipſos mālr recreans ne tedio
frāgerent ab incepto rigore p modicū recede/
Decimo bat. ¶ Decimo aliqñ ſinebat eos pati penuriā
victus aut etiā forte veſtitus: dubia mortis ſu/
ſtinere mari turbato. tūc vt inciperēt aſſueſce/
re penis ⁊ aduerſitatibꝰ. tūc etiā vt ſuā fragili
tatē recognoſcerēt. ac tertio vt ad recurrēdum
Undeci mo. ad ipm forēt impulſi. ¶ Undecimo frequētiſ/
ſimis orōnibus recreabat: ſicut a ſimili oī die
credo orōnes ſingulariter hñs: qꝛ poſt nouicia
tūc eoꝝ eſt ſcriptū: ꝙ ad ortū gethſemani qui
locus orōnis erat inſtitutus. idē frequēter con
Duode cimo. ueniebat cū diſcipulis ſuis. ¶ Duodecimo ne
vnꝗ̄ grauarent ocio lectionibus exercitabat il
los interrogās ⁊ dubia ꝓponēs: atq; obſcura
dilucidās cū ceteris inūerabilibꝰ regliis ſciis.

¶ De diſciplina religioſoꝝ in ꝯuerſando cū
aliqs: in ambulando: in ſtādo. in habitu: in ge/
ſtu: ⁊ in ſilentio. Capitulum. viij.

D E diſciplina ait ps̄
ij. Apphēdite diſciplinā neqñ iraſca
tur dñs: ⁊ peatis de via iuſta. Appre
hēdite. i. volūtarie ſumite: qꝛ nō aliter eſſet vti
Triplex diſcipli na. le. ¶ Diſciplina aūt eſt triplex: diſciplina dei:
diſciplina plati: ⁊ diſciplina ſui. Diſciplina dei
eſt flagellū. Prouer. iij. Noli negligere diſci/
plinā dñi nec deficias cū ab eo corriperis: quē
enim diligit dñs caſtigat. Infirmitates ⁊ alia
aduerſa debēt patiētiſſime ferre plusꝗ̄ ſecula
res viri. Diſciplina plati eſt que corrigit ſubdi
tum pro defectibꝰ vberādo. ⁊ iſta volūtarie dꝫ
ſumi etiā ſi nō cōmiſiſſet defectū. Et de hac rō/
ne pōt intelligi illud ps. xvij. Diſciplina tua.
(i. plati qui eſt ei loco dei) correxit me ī finē ⁊c̄.
Sic btūs Bñdictus dādo diſciplinā mōacho
pro ſua leuitate diſcedēdo ab eo diabolo p hāc
emēdatus eſt. Diſciplina ſui eſt triplex. Una eſt
verberū qua ſe pcutit ⁊ iſta eſt vtilis ad repmē
dum tentationes carnales. Unde btūs Franci
ſcus tētatus de hoc dedit ſibi notabilē diſcipli
nā ad vincēdū tētationē. Ualet etiā ad ſatiſfa
ciēdū pro pctis ſuis ⁊ alioꝝ. Sicut legit̄ de ſā
cto Dñico ꝙ tres diſciplinas ſibi diētim dabat
ad ſatiſfaciēdū pro pctis ſuis eoꝝ qui erāt in
mūdo: ⁊ qui in purgatorio. Ad hoc etiā valet
ad ꝯformādū ſe xpo. De quo Eſaie. liij. ca. Di
ſciplina pacis noſtre ſup eū ⁊c̄. qꝛ flagellatus
fuit. Alia eſt diſciplina compoſitionis exterio/
ris. ⁊ de hac in. §. ſequenti.

¶ Quō religio/ .§. i.
ſus diuerſimode ſe dꝫ hēre in diuerſis ſtatibꝰ
cum diuerſis pſonis. ſm Umber. In ſtatu pre/
lationis ſe dꝫ hēre ſollicite. Ro. xij. qui preeſt
in ſollicitudīe. In ſtatu ſubiectiōis ſubiectiue.
ad Hebre. xiij. Subiacete ꝓpoſitis veſtris. In
ſtatu ſanitatis laborioſe. In ſtatu infirmitatis
ꝯſolatorie. i. nō ſe deycere aīo. To. v. Forti aīo
eſto. In ſtatu iunioꝝ qſi ignorāter. Ecci. xxxij.
Adoleſcēs loqre in cā tua vix. ⁊ ſi bis iterroga
tus fueris hēt caput reſūm tuum: ⁊ vbi ſunt ſe
nes nō multū loquaris. In ſtatu ſenioꝝ ſapien/
ter: vtilitati. ſ. cōi vacādo. Sapientes ſenes de
bonis terre tractabāt. In ſtatu ſublimi humilr.
Ecci. iij. Quāto magnus es humilia te in oībꝰ
In ſtatu inferioꝝ ꝯſtāter: vt nō aſpirat ad ſub/
limiorē. j. Coꝝ. vij. Seruus vocatꝰ es: nō ſit ti/
bi cure. Et ſi hoc ſeruādū eſt in ſtatu viliſſimo:
vt eſt ſuitus: multo magis in alijs. Itē cum di/
uerſis pſonis diuerſimode ꝯuerſandū eſt. Nā
ad platos ſe dꝫ hēre obedienter. ad Hebre. xiij.
Obedite ꝓpoſitis veſtris. Ad ſocios coeqles
amicabilr. Sene. ſociabilr viuet vt amare ap/
petas ⁊ amari. Ad minores pīne. ſ. eoꝝ edifica
tioni intēdēdo. Sicut apls docebat diſcipłos.
j. Coꝝ. iij. Tanꝗ̄ paruulus in xpo lac vobis po
tū dedi. Cū officialibꝰ trāquille nō pturbando
eos. Theſſa. v. Propt opus illoꝝ pacē hēte cū
illis. Cū diſcholis pacifice. ps. Cū his qui ode/
rūt pacē erā pacificus. Cū vir ſcis ſctē. ps. Cū
ſctō ſctūs eris. Cum forinſecis ſapiēter: qꝛ ne/
ſcit quid intēdāt. ad Col. iiij. In ſapīa ambula
te ad eos qui foris ſunt. Cū mulieribus pudi
ce. j. Timo. v. Iuuenculas obſecra: vt ſorores ī
omni caſtitate. Cum paupibus affabiliter Ecci.
iiij. Cōgregationi pauperū affabilem te facito.
Cum diuitibus curialiter. ne ſcꝫ exaſperent̄ vel
aſperent̄: ſed qdam ſagaci curialitate trahant̄
ad bonū. ſicut xps ad zacheū inuitando ſeipm
ad comedendū cum eo. Lu. xix. Cum domeſti/
cis ſm carnē ſpūaliter. Ro. ix. Optabā ego ana
thema eſſe a xpo pro fratribus meis ⁊c̄. Cū ad
uerſarijs patiēter Ro. xij. Non vos defenden/
tes chariſſimi. In actibus ſuis māſuete habere
ij. Thimo. ij. Seruū dei nō opꝫ litigare: ſed mā
ſuete ſe habere ad oēs. Cum oībus de eorū vti
litate agere vt xpo lucrifaciant. Ecci. xlvij. Cū
irreligioſo tracta de ſcītate: ⁊ cū iniuſto de iuſti
tia: ⁊ cū timido de bello. i. reprehende tales de

coꝝ vitijs loquendo de virtutibus que deficiũt eis. vel ſm Tho. Eſt locutio illa ironica ⁊ tũc ē ſenſus ꝙ hõ in petẽdo ↄſiliũ non dꝫ ire ad eos qui ſint affecti in ↄtrariũ. Vñ Greg. in paſto. ↄ̃dit ꝙ ad diuerſos diuerſimode eſt loquendũ. Item ſtãdo dꝫ habere oculos dimiſſos: exẽplo publicani. Sedẽdo nõ dꝫ tybias diuariare vel pedes diuidẽ. Ezechielis. xvj. Diuiſiſti pedes tuos. Jacẽdo cauere dꝫ ne diſcoopiat ſeut Noe In diuinis officijs reuerẽter. Ad heb. xij. Seruiamus placẽtes illi cũ metu ⁊ reuerentia. Itẽ diligẽter. Hier. xlviij. Maledictus hõ qui opꝰ dei facit negligẽter ſm vnã litterã. Item timide. ps. Seruite domino in timore: ne ſcꝫ in aliquo offendat in miniſtrando in tpalibus ſedule. iiij. Reg. iiij. Ecce ſedule in oĩbus miniſtraſti nobis. In docẽdo dꝫ cauere ne in aliquo ſe magnificet ſicut fecit Helind. Job. xxxij. Item in corrigẽdo ſiue ad partẽ ſiue publice modeſte. ij Timo. ij. Cũ oĩ modeſtia corripientẽ eos. qđ fit cum nõ exceditur modus in aggrauatione: vel aſperitate loquẽdi. Item in iudicãdo ⁊ puniendo qñ oportet. ſemꝑ dꝫ miſceri miſericordiam exemplo xp̃i. In diſputando cauere dꝫ a lite. ij. Timo. ij. Seruum dei non oportet litigare. In cõſilio prouidus. exemplo Joſeph Geñ. xli. In exequendo ſibi cõmiſſa prudenter. primi Reg. xviij. Dauid prudenter ſe habebat in omnibus ad que Saul miſiſſet eum.

¶ De diſciplina ⁊ .§.ij.

compoſitiõe in ambulãdo. Nota ſm Vmbertũ in expoſitione regule. Debet homo icedere nõ nimis feſtine: ſicut qdam qui interdũ precipites incedũt nec nimis lente. vt videãtur numerare pedes: ſed mediocriter nõ incaute: ſed cũ prouidẽtia: ne offendat ad lapidẽ: vel ponat pedem in luto vel lubrico. vñ cadat vel corruat ſuper alios: vel nõ teneat bonã viã. Item non eſt incedendũ collo extento vt filie Syon: nec ceruice erecta: vt ceruus: nec pectore prominẽti vt gallus. nec cũ cõmotiõe ſpatulaꝝ: ⁊ brachiorũ vẽtilatiõe quaſi. remigantes: vel cubitoꝝ angulatiõe ſe per ventrẽ tenẽdo. vt domicelli: vel irreuerẽter precedẽdo. que oĩa ſunt ſigna ſupbie Itẽ rephẽdunꝗ incedẽdo ſp vident triſtes: nemĩe ſalutãtes: nemini ſe iũgẽtes: nemini vñ ꝙ̃ affabilitatẽ oñdẽtes. nunꝙ̃ ſolaciũ aliqđ ſocio faciẽtes: nullũ in aliq̃ vbis bonis edificantes. ſed q̃ſi in amaro ſilẽtio tota die pgẽdo. Itẽ non incedendũ cũ leuitate ⁊ diſſolutiõe ſed dicẽdo pſalmos ⁊ orones vel meditãdo aliquid. Reprehẽſibiles etiã ſunt qui nimis de facili diſcurrunt. nunc hic nũc inde. Reprehenduntur qui nil fructuoſe agunt in via ſpũalĩ vel tpaliter ⁊ multo magis qui damnoſe incedunt frangentes ſepes ⁊ conculcantes ſata vt faciant viam cum damno aliorum.

¶ De diſciplina .§.iij.

in ſtando ſm Vmbertũ. ¶ Nota ꝙ reprehẽſibile eſt in homine quieſcẽte. Primo cũ ſecum ſtare nõ poteſt: ſed ſemꝑ cum alijs. Seneca. Signum eſt bone mentis ſecũ conſiſtere. Secũdo ꝙ ſecũ ↄſiſtẽs ceſſet ab opere ocioſus. Cõtra qđ eſt illud Hiero. Semꝑ aliquod boni facito. de conſe. di. v. Nunꝙ̃. Tertio ꝙ nõ vacet ſpeculationi aliqñ reſpiciẽs mẽtaliter mõ ante pericula: mõ retro pctã cõmiſſa. modo infra penas inferni. mõ ſup gaudia paradiſi: modo a dextris ſanctoꝝ exẽpla: mõ a ſiniſtris tpaliũ vana. Itẽ quarto dꝫ ↄs commorari magis inter viros ꝙ̃ mulieres. Eccleſia. xlij. In medio mulieꝝ noli cõmorari. Itẽ qnto magis inter graues viros ꝙ̃ ſenes. Sene. Inter illos cõmorari qui te facturi ſunt meliorẽ. Item ſexto magis inter conſimiles ꝙ̃ inter magnates. Eccl. xxvij. Volatilia ad ſibi ſimilia ↄuertũtur. Itẽ ſeptimo morãdũ eſt magis in locis occultis ꝙ̃ publicis. Vñ de ſanctis viris. Ad Heb. xj. In ſpeluncis ⁊ cauernis terre. ¶ Item octauo magis in locis ſecuris ꝙ̃ pícloſis: vt plateis ⁊ locutorijs. ¶ Itẽ nono magis locis ſanctis: vt in eccleſia ꝙ̃ in locis cõmunibus. Joan. xix. c. Maria ſtabat iuxta crucem ieſu ⁊ ſoror eius ⁊c.

¶ De diſciplina .§.iiij.

hitus ſꝫ Amb. Prouidẽdũ ē ne ſuo dei veſtis ſit nimis lõga: vel nimis breuis nimis lata: vl' nimis ſtricta: vel clauſa: vel nimis formata: vel nimis informis: nimis defluẽs: vel nimis ſuccincta: nimis ↄpoſita: nimis nitida vl' nimis ſordida: nimis laniata: vl' nimis repeciata: nimis aptata: vel nimis inepte relicta: nimis diſſuta: vel nimis curioſe conſuta. Cauendũ eſt etiaꝫ circa pãniculos: ſotulares: corrigias: cultellos: cantipulos: tabulas: burſas: ſacellos: ſigilla: ⁊ ſimilia. ne aliquid fiat in iſtis: quod ex pcio curioſitate vel ſupfluitate vel ſecularitate aliqua poſſit aliquid reprehenſibile iudicari.

¶ De diſciplina .§.v.

in geſtibus ſm Vmber. Hug. de ſancto vic. ſic dicit. Sũt qdã qui nõ niſi buccis patẽtibus auſcultare neſciũt: ⁊ quaſi palatum ad verba aperiunt. Alij qui in agendo vel audiẽdo quaſi canes ſitiẽtes linguã protẽdũt: ⁊ ad ſingulas actiones labia velut molã torquendo circũducunt Alij loquẽtes digitum extendũt: ſupercilia erigunt: ⁊ oculos in orbem rotãtes cuiuſdã intrinſecus magnificẽtie conatus oſtẽdũt: caput ſactãt: comã excutiũt: veſtimẽta coaptãdo cõpo

nunt. Et latera quaſi cubitādo: pedes oſtēdendo ridiculos agēdo: formā ſue oñſionis faciūt. Alij tantū alterā auriū voci apponūt: quaſi ambe nō fuerit facte ad audiēdū. Alij ad iter vidēdum: alterū tm̄ oculorum apiūt. Alij cū maiori ridiculo cum medietate oris loquuntur. Sunt preterea mille larue: mille corruptiones nariū: mille corroſiones labiorum que decorem diſcipline deturpant. Hec ille.

Quō ſe dʒ habere .§.vi.

bere diuerſimode in diuerſis locis ſʒ Umber. in oratorio mature. iuxta altare reuerēter: iuxta reliqas timorate. in capitulo ſicut xp̄s ante pſīdem iudicandus. ſcʒ ſm̄ Umber. demiſſis aſpectibus vultu hilari: rarus ad verba: promptus ad obprobria. ſcʒ ſuſcipiēda: paratus ad verbera: in ſcholis attēte: in cella vtiliter: in refectorio ꝛ in omni comeſtione religioſe: ꝛ linguam a loquendo reſtringat: oculos nō circūdet: ſup eſcā ſe non effundat mūde comedat: vt abominationē alijs nō faciet. In dormitorio quiete vt alios nō inquietet: in infirmitorio nō querulose. exēplum de Lazaro vlceribus pleno ꝛc̄. i hoſpitio lete in cameris verecūde: in locutorio nō ocioſa ſed vtilia dicat: in horto vel prato meditatiue. Math. vj. Conſiderate lilia agri: ꝛc̄. In alijs oſſicijs neceſſitatis: vt coquina: canipa: cellario: ꝛ hmōi pro diſciplina ſeruandū eſt q nūq̄ appareat niſi pro iuſta neceſſitate: ne ſimilis ſit illis mulieribus de qbus apl̄us ait. Ocioſe diſcunt circūire domos. Cū iuuenculis nō ſe iueniat ſolus: in cella vel in dormiēdo vel alijs locis ſecretis: q2 diabolus circūit querens quem deuoret: ꝛ ibi de muliere ratione ſexus tentat: de adoleſcēte rōne etatis vexat: vt dicit Bern. Et ad tollēdū ſuſpitiōes alioꝝ: ꝛ pcipue in regionibus vbi viget vitium contra naturam.

De diſciplina .§.vij.

ſilētij. Multū eſt vtile ꝛ necīuʒ cūctis ꝛ pcipue religioſis. Ūn̄ ꝛ ab oib⁹ patrib⁹ religionis p certo tpe ꝛ loco iſtitutū eſt: etiā a bonis nō necijs tm̄ verbis abſtinēdo. Ūn̄ ps. Obmutui ꝛ ſilui a bo. ß grām diſpoſitiue gignit: in cui⁹ figurā zacharias tacēs Joan. qui interpretaſ grā genuit.

Eſa. 30. Fortitudinē ſpūs addidit Eſaie. In ſilētio ꝛ ſpe erit fortitudo vr̄a. Sicut olla coopta ſeruet cito diſcoopta retardaſ ppter euaporationem. ita ꝛ mens tacēs vel loquēs ad ꝯtēplationē inducit. Treñ. iij. Erit ſolitarius ꝛ tacebit ꝛ leuabit ſe ſuper ſe. Sapiam auget. Nā ꝛ pythagoras diſcipulis per qnquēniū ſilētiū iperabat vt tacendo diſcerēt poſtea loq. Scōs etiā phus ex eo q loquendo fuit cā mortis mrīs: ita ſtrictū ſilentiū ſibi induxit: q nec etiā iperator Alexan. mortē promittendo potuerit eū inducere ad loq̄nduʒ. Nec eſt ꝯtra qd̄ dī Eſa. vj. Ueh mihi q2 tacui q2 hoc eſt verū qū eſt necīum loq vt platis corrigēdo: penitētib⁹ ꝯſitēdo: fratrū delicta fraternaliter admonēdo. Et tāto diligētius dʒ iſtud obſeruari quāto nil valens corpori nocere: multuʒ anime prodeſſe. Et q teneri debeat ſilentium. hēs de ſta. mo. Cum ad monaſterium.

De exēptione religioſoꝝ ꝛ alioꝝ. Cap. ix.

De exemptis tam religioſis q̄ʒ alijs: q2 religioſi modernis tpibus ſunt q̄ſi oēs exempti a iuriſditiōe ordinarioꝝ. ideo hic de exēptis. Ubi ſcienduʒ q ſiue clerici ſeculares: ſiue religioſi: ſiue hoſpitalarij: qui etiam aliquando ſunt exēpti qui dicunt ſe exēptos ꝛ allegāt puilegia ſua: reqſiti ab ordinarijs oñdere tenenſ: ꝛ etiā tradere trāſcripta articulorū de qbus fuerit ꝯtrouerſia: q ſi ad exemptioneʒ allegāt ſolā pſcriptionē debent de hoc facere ſidem: q ſi allegēt vtrūqʒ: tunc ſi puilegium ad plenum nō ſufficiat: ſed tm̄ cām pbeat pſcribēdi tenenſ pſcriptionem pbare: ꝛ pbatiōe pendente non turbenſ. Qd̄ ſi nō allegant nec exhibent ſaltē tale priuilegiū qd̄ cām pſcribēdi prebeat: dioceſani vtanſ iure ſuo. extra de priuile. c. Cum pſone. li. vj. Dicif etiā q in loco cōgruo ꝛ ſecuro: aut aliqbus viris prudētibus: ꝛ oī ſuſpitione carētibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis infra terminū cōpetentē pro facilitate ꝛ ipſoꝝ ordinarioꝝ vel delegatoꝝ ſuoꝝ arbitrio moderandū iuſto impedimēto ceſſante debeāt dicta priuilegia oſtēdere: ꝛ ad legendum integraliter exhibere: eodē capitulo ꝛ titulo. Ubi dicit glo. q ſi ordinarius dicit ſuam eſſe iuriſditionem: ꝛ ſubditus hoc neget bene cognoſcet ordinarius an ſua ſit iuriſditio. de reſcrip. ſuper litteris: ſed ad omnem ſuſpitionem tollendam melius videtur expediendum per delegatos. de foro competenti. Si quis. Item exempta eccleſia etiam monachi canonici ꝛ clerici conuerſi: ꝛ perpetuo oblati intelliguntur exempti: non autem pſbyter qui parrochianorum curam habet quoad ea que ad ipaʒ curam pertinēt: nec ipſi parrochiani. extra de priuile. Per exēptionem. li. vj. Si autem canonici alicuius eccleſie eximantur ipſi ſoli canonici: non auteʒ eccleſia vel alij eius clerici ſunt exempti. Si vero clerici cuiuſuis eccleſie eximuntur: tunc tam canonici q̄ʒ alij clerici eximūtur: non autem eccleſia per hoc eximitur: niſi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur. extra de priuile. c. per exemptionem. lib. vj. vbi glo. ſuper verbo preſbyter qui curam habet q tales preſbyteri habent inſtitui ab epiſcopis:

& intelligunt eſſe ꝑpetui:quia neq̄unt abſq̃ rõnabili cauſa reuocari & remoueri etiã p epos. vt de capel.mo.c.j.li.vj. Et hoc caſu ꝓpter curã & populum nõ exemptum:prelatus exemptus vadit ad ſynodum epiſcopalẽ. vt de priuile.c. vt aplice.li.vj. Itẽ dicit glo. ſup verbo. alij clerici. ꝙ nec etiam cõuerſi vel oblati erãt tunc exempti:quia verba priuilegioꝝ ſtricte ſumunt: prout verba ſonant. Item per monaſteriũ vel hmõi locum exemptum intelligi debet tam de ipſo q̃ de cimiterio domibus monaſterij: thea tris & hortis:& areis que ſunt iuxta eccleſi.j.ar. xv.q.j. Neceſſaria.&.c. Nulla.xvj.q.iiij. Diffiniuit. Item exempti non poſſunt cõſtruere oratoria vel capellas in locis non exemptis ſine licentia dioceſanorum:nec etiam in ſic conſtructis tempore interdicti in caſibus nõ expreſſis celebrare vel facere celebrari:alͦs per ordinarios compeſcantur:etſi propter hoc conſeruatores ferrent ſententias contra ordinarios eorũ ſententie non valerent.extra de priuile.ca. Auctoritatem li.vj. Item exempti non debent aſſumere lites ſuoꝝ hominũ etiam cenſualium.vt in dicto.c. Auctoritatem.in fi.glo. Requiritur ergo licentia ſeu auctoritas pape vel etiã delegati de latere ad hoc vt exempti ſine licẽtia dioceſanorum valeant conſtruere oratoria in locis non exemptis vel in conſtructis facere celebrari. Nota textũ pulchrum Alex.iij.extra de priui. c.Cum.vbi dĩ.cum & plantare ſingl.ſacrã religionẽ:& plantatã fouere modis oĩbus debeamus:nuſq̃ ſ melius exequit q̃ ſi nutrire ea q̄ recta ſũt & corrigere ea que virtutis ꝓfectũ impediunt.cõmiſſa nobis auctoritate curemus.

De exemptis .§.i.

etiã. Nota ꝙ quacũq̃ gaudeãt libertate:nihilominus cõueniri poſſunt coraz ordinarijs rõne delicti.vel contractus vel rei de qua cõtra eos agitur:& hoc niſi delictum ſit commiſſum vel contractus initus.vel res illa de qua agitur litigium ſit in loco exempto. Item nõ poſſunt cõueniri vbi domiciliũ habent:ſi alubi delinquãt vel contrahant vel res ipſa exiſtat. Nec etiam poſſunt dioceſani illoꝝ locorũ vbi domicilium habẽt remittere exemptos ad locum vbi deliquerunt vel ꝯtraxerunt:vel re ipſas conſiſtit.extra de priui. Volentes.li.vj. Item in eo.c.volẽtes dicit ꝙ quibus a ſede apoſtolica eſt indultũ ne interdici:ſuſpendi:vel excõicari a quocũq̃ valeant:ſicut q̃ plures religioſi in quoꝝ priuilegijs cõtinet ne quis epus vel archiepus monaſterioꝝ ſuorum monachos pro vlla cauſa vl loue loco excõmunicare.ſuſpendere:vel interdicere preſumat. Item ordinarij q̃tum ad iſta iuriſditionẽ ſuã exercere nõ poſſunt. vbicunq̃ fuerit:& hoc niſi iſti monachi imminerent ad po ratus ſbiectos ordinarijs:q: tũc etiã izvtrobiq̃ ſint monachi ordinarij q̃ad pdicta etiã illos iudicãt q̃diu ibi manẽt. Hec ibi. ¶ Nõ etiã hic diligẽter ꝙ plures ordines religioſorũ ſunt in hoc priuilegio ſpãli muniti:ꝙ vz nõ obſtãte illa ꝯſuetudine que eſt Innoc.iiij.non pñt ab ordinarijs vel coraz ordinarijs ꝯueniri:nec rõne delicti:nec rõne ꝯtus initi:nec rõne rei etiã in loco exẽpto non cõmiſſoꝝ ſeu exiſtẽtiũ:ita ꝙ in nullo pñt ꝯtra eos ꝓcedere vel iudicare de eis. Et de pdicatoribus mihi ꝯſtat h̃e tale priuilegiũ:qḋ vulgariter mare magnũ:ꝯceſſum & renouatũ a pluribus ſũmis põtificibus. Item dĩ de minoribus:& ciſterciẽſibꝰ & multis alijs ordinibus:vt heremitanis:carmelitis: ſeruitis: camaldulẽſibus:vallis vmbroſi:montis oliuarũ:ꝯgregationis ſctẽ iuſtine:& pluribus alijs: quoꝝ tñ ꝓuilegia nõ vidi. Utrũ aũt legati de latere poſſint iudicare de hmõi priuilegiatis:vide.j.in ti.de cardinalibus.c.de legatis. ¶ Notandũ etiã ꝙ ex priuilegio in iure clauſo:qḋ.ſ. habetur de priuilegijs.c.in hic.ſ fres minores poſſunt vbicũq̃ ſint in altari portabili celebrare abſq̃ epoꝝ illoꝝ locoꝝ licentia ſine prochialis tamẽ iuris ꝓiudicio in.d.c.in his.dicit poſt Uincẽ.ꝙ hoc eiſet.ſ.in ꝓiudiciũ:ſi in ꝯtẽptum eccliaꝝ recipiãt ad diuina parrochianos earũ vel decimas vel oblationes defunctoꝝ ſi iniungãt penitẽtiam parrochianis aliaꝝ eccleſiaꝝ & huiuſmodi. Dicit etiã Jo.an.ꝙ iſtud priuilegiũ de altari portabili põt dare eps in ſua dioceſi:ſed vniuerſaliter ſolus papa.

Per que verba .§.ij.

ꝯcedat exẽptio per papã:alius enim talem exẽptionez facere non põt:niſi habeat ſuper hmõi auctoritatẽ ſpãlem a papa:hoc declarat de priuile.c.ſi papa.li.vj.vbi ſic ait Bonifacius.vij. Si papa in aliquo priuilegio: vel ſcriptura nõ facta principaliter ſup donatione vel ſnia exẽptionis ſeu etiã libertatis aliquaz eccliam ad ius & ꝓprietatez romane ecclie pertinere:vel ſimilia verba narret non ꝓpter hoc illius ecclie exẽptio eſt approbata niſi de libertate aliqua aliter doceat. Si aũt eccleſie vel monaſterio exemptionis priuilegiũ ꝯcedẽdo:vel ſup ipſius exẽptione ſniando:cuz de ipſius exẽptionis negocio ageret:aſſerit ipſam eccliaz fore exẽptã:aut eam iuris beati Petri exiſtere:ſiue ad ius & ꝓprietatẽ romane eccleſie:vel ad romanã eccleſiam ſpecialiter aut ſine medio:vel etiã ſimpliciter ptinere per hoc plene exẽpta debz ecclia huiuſmodi iudicari. Cum enim iure cõi oẽs eccleſie per orbẽ diffuſe ad eccliam romanã pertineant:ſi id alicui cõcedatur eccleſie vel de ea per

ſniam iudicet̃: ex hoc ipſius cõprobat̃ exẽptio: vt ꝓuilegij nihil al's allatura ꝯceſſio ei cui ꝯcedit ⁊ ſnie: nullũ aliter datura ſubſidiũ eccleſie pro qua fert̃ ꝓrogatiua: cuꝫ v̄ba debeant aliqd opari: ꝯferãt gr̃e ſpãlis. Et eſt idẽ ſi ꝓuilegiuꝫ ꝯtineat: vel ipſe papa ꝑ modũ exprimat ſuprascriptũ ꝙ eccleſia ſit libera ſeu ꝙ potiat̃ romane eccleſie libertate: vel ꝙ i hoc ꝓrogatiua gaudeat ſpãli: vel ſi dicat idefinite ꝙ romane eccleſie ãnuũ cẽſum ſoluat: ad ꝑcepte iudiciũ libertatis: ſiue ꝙ ipſam eccleſiã eximit ab ordinarij ptãte: vel ꝙ audeat ibi ep̃s cathedrã collocare aut imperãdi ſeu ordinationẽ ꝗuis leuiſſimã faciẽdi exercere aliquã ptãteꝫ. Silr̃ ſi aliqui recipiant̃ in ꝓprios ⁊ ſpãles ſubiectos cẽſent̃ exempti: non ſic ſi in ꝓprios ⁊ ſpãles filios rom̃. eccleſie ſint ſuſcepti. Tales ꝗppe ꝓpterea exempti nõ exiſtũt. Si v̄o dicat̃ ſimplr̃ ꝙ rom̃. eccleſie aliq̃ eccleſia cẽſum annuũ ſoluat: nõ ꝑꝑ hoc eccleſia exẽpta dici dꝫ. Idẽ dicimus ſi ꝑ priuilegiũ ꝯcedat̃ libertas ⁊ clauſula de cẽſo annuo ꝑſoluendo ſequat̃: vt ſi aliqbus ꝙ ab alio q̃ꝫ a papa vel eius legato excoicari: interdici aut ſuſpẽdi nõ poſſint vel aliqd aliud ab apl'ica ſede indultum ſit. Uel ſi etiã dicat̃ ꝙ in ſpãles ro. eccleſie filios ſunt aſſumpti ⁊ ſequat̃ in ꝓuilegio ꝙ eccleſie ro. ad iudiciũ libertatis ꝑcepte annuum cẽſum ſoluãt. His eni ⁊ ſil'ibus caſibus ſic inſertis: in certis ꝓuilegiati articulis ordinariorũ iuriſditioni q̃tũ ad alia ſunt ſubiecti: licet gũt ſic diuerſos ꝓuilegioꝝ ꝗbus eccleſie ⁊ monaſteria eximunt̃: tenores ad litiũ mãm amputandã duximus deſignãdos: ꝑ hoc tñ alijs exẽptionũ: ſi repiant̃ ſeu aliarũ libertatũ modis vl' eoꝝ effectibus nolumus aliquatenus derogari. Hec oĩa in textu vbi ſup̃. Dicit Jo. an. in nouel. ſup hoc. c. ꝙ hic ponunt̃ q̃ttuordecim forme que aſſertiue ꝓlate in ꝓuilegijs ꝯceſſis a papa: ſapiũt exẽptionẽ. Dicit etiã ꝙ idẽ eſt ꝑ oĩa i exẽptionibꝰ ordinũ ⁊ ſingulariũ ꝑſonarũ. Reprobat etiã Archid̃. hic qui dixerat ꝙ modus vel forma que habet̃ in. c. Ex ore. e. ti. ſcꝫ ꝙ ep̃s a fratribꝰ monaſterij cuiuſdã aliqd iniuſte nõ exigat: ſed de his debeat ee᷑ ꝯtẽtus que anteceſſores ipſoꝝ fratrũ anteceſſoribꝰ ſuis ꝯſtare rõnabilr̃ impẽdiſſe ſapit exẽptionẽ capitis nõ ãt membroꝝ. Et ideo dicit Jo. an. abſit ꝙ ſapiant aliquam exemptionem.

De eccleſijs ſeu .§. iij.

capellis religioſoꝝ ſic dicit Urbanus. iij. de capel. mo. c. j. In eccleſijs vbi monachi habitant ppl's ꝑ monachũ nõ regat̃: ſed capellanus qui ppl'm regat ab eo ꝑ ꝯſiliũ monachoꝝ inſtituat̃ ita vt ex ſolius ep̃i arbitrio tã ordinatio eius q̃ꝫ depoſitio ⁊ totius vite pendeat ꝯuerſatio. Ubi dicit glo. ꝙ huic. c. nõ obſtat qḋ hẽtur. xvj. q. j. doctos. vbi dr̃ ꝙ monachi poſſunt aſſumi ad regimen eccleſiaꝝ q: illud intelligit̃ qñ monachi ꝑficiunt̃ eccleſijs per inſtitutionẽ ep̃i ⁊ ꝯſenſuꝫ ſui abbatis: qḋ fieri põt. Hoc aũt. c. loquit̃ qñ ſine inſtitutiõe ⁊ ꝯſenſu abbatis: vel al's ꝓlati ſui hoc faciũt. Jo. an. in nouel. ſuꝑ. d. c. dicit. ꝙ hoc intelligit̃ de eccleſijs parrochialibus hꝫ ab. qḋ patet per ſequẽtia. ⁊ loqtur de eccleſijs que nõ pleno iure ſpectãt ad monachos ſm̃ Joan. xvj. q. ij. Sane. Item ſm̃ quoſdã etſi pleno iure ſpectẽt ad monachos dũmodo populus nõ ſit exẽptus: tunc ⁊ rõne populi cuius curam cõmittit ep̃s: examinabit ipſe ep̃s inſtituet ⁊ deſtituet: ⁊ ſic intelligit̃ dictũ. c. Sane alij intelligunt hoc c. vbi abbas nõ eſt patronus: nec ꝑſbyter aliqd ab eo recipit ſed tm̃ a populo: al's abbas ſacerdotem inſtitueret ⁊ remoueret. ar. de ꝓben. Inlata. Dicit aũt Inno. ꝙ qcunqꝫ ep̃us ꝯcedit curam animaꝝ ſacerdoti: ſemꝑ deſtitutio ad ipm ſpectat nõ ad abbatẽ. Nullus enim remouet niſi qui conceſſit niſi ex delegatiõe. di. l. Studeat vel ex priuilegio. ſicut dr̃ de premonſtratenſibꝰ monachis ⁊ humiliatis. vel niſi id faceret ep̃i vicarius. vt archi. de offi. archi. c. j. vel de ꝯſue. ꝑſcripta. ſm̃ Inno. hoc tñ vltimũ ſcꝫ de conſuetudine expreſſe reprobat̃. eo. ti. li. vj. vt infra dicetur. Quod dr̃ de capellano nõ itelligit̃ de clerico ſeculari. cui de redditibus aſſignet̃ ꝯgrua portio: nulla conſuetudine vel ꝑſumptiõe contraria obſtante. de ꝓbẽn. c. de monachis. Ep̃us aũt inſtitutionẽ ꝑſtandi facit: nõ reqſito vlterius monachoꝝ ꝯſilio ⁊ ſic eius. ſcꝫ. c. totius vite ſue. viſitatio: correctio: ordinatio: ⁊ inſtitutio: ⁊ deſtitutio. i. remotio ad ep̃m ſpectat non ad monachos. qḋ eſt veꝝ ſm̃ Hoſt. de eccleſijs que non pleno iure ſpectãt ad monachos. vt de preben. c. auaritie. ⁊. xvj. q. ij. c. j. ⁊ ſe. Et dicit Joã. an. ꝙ illud. c. male ſeruat̃ immo videmus i monaſterijs ſeu ꝯuẽtibus parrochiã hñtibus monachos clauſtrales ad mãdatũ ep̃i vel abbatis circũire parrochiã ⁊ miniſtrare populo ſacramẽta. Hec Jo. an. Quia illud igit̃ ꝓhibet̃ nõ debẽt monachi ſeu alij religioſi habẽtes ꝯuentus ſeu monaſteria habẽtia curam animarũ per ſe exercere curam: ſed inſtituere capellanum ſecularẽ preſbyterũ qui curam exerceat vel ſi nõ poſſũt pre paupertate vel alia cauſa: conent̃ licentiam habere ſuper hoc a ſede apoſtolica. Nota ꝙ in vj. ti. de capel. mo. dr̃. Preſbyteri qui ad curaꝫ populi per monachos in eoꝝ eccleſijs preſentãtur ep̃is ⁊ inſtituunt̃ ab ipſis: cũ dẽant ee᷑ ꝑpetui ꝯſuetudine vel ſtatuto quouis ꝯtrario nõ obſtãte: ab eiſdem nequeant eccleſijs niſi per ep̃os ⁊ ex cã rõnabili remoueri. vbi glo. dicit ꝙ preſentationes tales fieri debẽt a prelato ⁊ ꝯuentu de

iure cōi. Conſuetudo tñ pōt ɔtrariū inducere
de his que ſi.a pla.c.ea noſcit᷑:ꝛ ꝙ dicit ipſis in
telligit᷑ epis.ſm glo.ꝛ ſic nō pleno iure habent
illas cū ad ipſos nō ſpectet ɔſtitutio.de priuil.
cum ꝛ plantare. Reuocat aūt illa conſtitutio cō
ſuetudines ꝛ ſtatuta:nō aūt priuilegia. Et iō q
hoc hñt ex priuilegio vt humiliati.hoc etiam
nūc facere potuerūt. Et dicit Jo.an.in nouel.ſu
per dicto.c.ꝙ lꝫ epo fiat pñtatio ſolū quoad cu/
ram populi quā hꝫ epo cōmittere.ptinebit enīꝫ
ad eū examinare vt repellat ſi inſufficiēs eēt ta/
lis vel pniciosus. Et hꝫ hoc locuꝫ.ſi etiā al's in
ſpūalibus ꝛ tpalibus pleno iure habeāt eccleſi
am ex epi collatiōe. Curā enī ppli a ſe abdicare
poſſet.qđ nō licet.ff.de offi.pñ.l.penul. Dicit āt
Arch.ꝙ regulariter per epꝫ debēt in parrochi
is preſbyteri conſtitui.xvj.q.ij. Sane.ꝛ.x.q.j.
Regēda.niſi pſentio ptineret ad patronum.vt
de iurepa.per totū. Dicūt tñ Inno.ꝛ Hoſt.ꝙ ſi
eccl'ia eſt infra terminos alterius poſita epo nō
ponet ibi miniſtrū:ſꝫ rector parrochie pñtabit
qđ ſi neglexerit epo ſupplebit:quia rōne parro
chie videt᷑ eē pſon⁹. Et ſicubi inuenit᷑ ꝙ ali⁹ fa/
ciat hꝫ:facit vt vicarius epi.de offi.dele. Super
eo. Et aduerte ꝙ loquēdo in pncipio huius.c.
de preſbytero.nō diſtinguit an ſit monach⁹ an
ſecularis. Dicit etiā Jo.an.in nouel.in.c.cuꝫ et
plātare.de pui.ꝙ q̄ꝫuis interdū eccleſia ſpectat
ad religioſos pleno iure in tm̄ ꝙ in ea etiam re
ctorē inſtituūt.tñ qꝛ populus nō eſt exemptus
opꝫ illū rectorē pñtari epo vt ab ipo recipiat cu
ram populi ꝛ de illa cura tm̄ tenebit᷑ rñdē epo.
Queret ergo in viſitatione ſua epus ab illo re/
ctore talis eccl'e quō pplo celebret diuina offi/
cia:ꝛ quō adminiſtret ſacramēta ꝛ de reliquis
inquirat abbas monaſterij:ad quod pleno iure
etiam ſpectat eccleſia:ꝛ hoc niſi per priuilegiuꝫ
ipſe populus eſſet exemptus quod rariſſimum
eſt.ꝛ in eo caſu epiſcopus nil ibi facere haberet
ſed abbas etiam quoad populum.

¶ De pertinentibus ad cōmendationem reli//
gionis.Ser. Capitulum.x.

DE his que pertinēt
ad cōmendationē religionis que pre
dicabilia ſūt ꝛ laicis ꝛ religioſis. ad
quod poteſt induci illud.ps.cxxxij. Ecce q̄ꝫ bo
num ꝛ q̄ꝫ io.ha.fra.in vnū. Et ſi illud.ps.de oi
bus vere fidelibus poſſit intelligi habitātib⁹ in
vnū.i.vnitatē fidei:ſpei:ꝛ dilectiōis vnius ve/
ri dei per excellentiā.tñ ſm Aug.de bonis reli/
gioſis verificat᷑. Bonū oī appetūt ſm phm. Et
cum hoc ſub triplici dr̄ia reperiat᷑:qꝛ aut tale
vtile:aut delectabile:aut honeſtū exiſtit:oīa iſta
bona in religiōe reperiūtur que ꝛ in his v̄bis
poſſunt cōprehendi. Ecce q̄ꝫ bonū. Bonū vti/
litatis.ibi. Ecce q̄ꝫ bonū. Bonū ſuauitatis.ibi.
Et q̄ꝫ iocūdū. Bonū honeſtatis.ibi. Habitare
frēs in vnū. Qđ eſt vtile homini dꝫ bonū:vt di
uitie que valēt ad multa. Nam per ipſas hō ſu
ſtentat᷑:honorat᷑:premiū per elemoſꝫnas mer//
cat᷑. Sꝫ qꝛ hoīes coiter abutunt᷑ eis:ideo fiunt
hominibus frequēter multum damnoſe aīe ꝛ
corpori. Unde dicit Salomō. Diuitie ɔgrega/
te in malū dñi ſui. Sed v̄e diuitie que hñt in ſe
vex bonū ꝛ multiplex bonū ſunt in religiōe:vt
vere poſſit dici. Ecce q̄ꝫ bonuꝫ. Et ꝙ ibi ſit hoc
multiplex bonū oñdit deuotus Ber.dicēs de
religione. Bonū eſt nos hic eſſe.ſcꝫ in religiōe
qꝛ ibi hō viuit purius:cadit rarius.ſurgit ve/
locius:incedit cautius:quieſcit ſecurius:irro/
ratur frequēti⁹:purgat᷑ citius morit᷑ ɔfidenti⁹
remunerat᷑copioſius. ¶ Prime tres ex iſtis no
uem vtilitatib⁹ ɔcernūt initium religiōis:ſcđe
tres progreſſum.vltime tres eius terminum.
¶ Prima ergo ratio quare bonū eſt ꝛ melius
in religione q̄ꝫ in ſeculo ɔuerſari:habetur ex hoc
qꝛ ibi viuit᷑ purius q̄ꝫ in ſeculo:ꝛ hoc eſt pp tria
bona religiōis eſſentialia.ſcꝫ pp obediētie inte
gratateꝫ:ppter caſtitatē:ppter paupertatē. Obe
dientia enī eradicat ppriā voluntatē:que eſt cā
oium malox. Unñ Ber. Ceſſet ppria volūtas et
ceſſabit infernus. Unñ Saul rex factus a dño cū
cepit facere voluntatē ſuā nō obediēdo. Samu
eli in his que iperauerat ſibi ex pte dei reprobā
tus fuit a deo:pcedēs poſtea de malo in peius
vſqꝫ ad interitū aīe ꝛ corpis.j. Reg.xv. Et q̄ꝫuis
oēs fideles habeāt obedire ſupiorib⁹ ſuis:tñ in
multis liberi relinquunt᷑ vñ ſepe offendūt. Sꝫ
religioſus in oibus ſuis opibus eſt ſub volūta
te plati:die noctuqꝫ:ꝛ obediēdo nō peccat:ſed
meret᷑ ſemp ꝛ viuit purius. ¶ Scđa rō quare
viuit purius eſt ppter caſtitatē que vtiqꝫ purifi
cat ꝛ pulchrificat aīam ꝛ corpus ab oī inquina//
mento carnali. Sap.iiij. O q̄ꝫ pulchra es caſta
generatio cū claritate. Cum claritate dicit.i.cū
bona fama qꝛ ſic dꝫ ɔuerſari religioſus vel reli
gioſa caute vt nullus poſſit aliqđ mali ſuſpica
ri ppter nimiā frequētiā cuꝫ pſonis:vnde poſ/
ſit malū eſtimari:qđ qdem inducit ſcandalum
ꝛ multotiēs ruinā. Et ſi aliqs gradus caſtitatis
reperiat᷑ in ɔiugio fideliter ſeruato tñ tot inor/
dinatiōes fiūt in eo ꝛ beſtialitates vt vix ſine i/
puritate pcti exerceat᷑:a qbus actibus cōiugij
abſtinēdo ſine cōparatiōe viuit purius. ¶ Ter
tia rō eſt quare viuit᷑ purius ppter paupertatē.
Dicit Greg.di.xlvij. Bonox auctori inherere
non valemus niſi cupiditatem que radix ē om
nium malorum a nobis funditus euellamus:
Quanto aūt qs magis inheret deo ſcꝫ per affe
ctum:tāto efficit᷑ purior. Sed qui poſſidet iſta
tpalia vt ꝑ pa:difficile eſt ꝛ q̄ſi impoſſibile qn

inoꝛdinate afficiaꝛ ad ea:⁊ per ꝯñs minus deo inhereret: ſed religioſus cũ nil habeat nec habere poſſit vt ꝓpꝛiũ particulare:⁊ ſi in cõi poſſunt multi hẽc licitiſſima etiam imobilia iõ ſublata occaſione cupiditatis totalr̃ põt deo inherẽ per puritatẽ. Laici per iſtã cupiditatẽ terrenoꝝ efficiuntur pleni malitijs: ſed ecõtra religioſi boni pleni bona ſimplicitate terrena iſta ꝯtẽnentes: ſm̃ illud apli. ij. Coꝛ. viij. Paupertas eoꝝ abundauit in diuitias ſimplicitatis eoꝝ. Quia igiꝉ ꝑ obedientiam: caſtitatem:⁊ paupertatem fugit religioſus occaſiones malorum: ideo merito ſibi viuitur purius. Ecce igitur ꝙ̃ bonũ vtile.

¶ Secũdum bonũ .§.i.

religionis eſt: q2 hõ ſibi cadit rarius:⁊ hoc eſt ꝓpter tria que ibi ſubtrahunꝉ que ducunt ad caſum ruine que vtiqꝫ abundãt in ſeculo: ſibi eñi ideſt in religione vitanꝉ. Uitioſe occaſiões. Uitioſe conuerſationes. Uitioſe aſſuefactiones. ¶ Pꝛima cã q̃re rari⁹ cadũt eſt: q2 vitãt occaſiones ruine. Occaſiões maloꝝ vtiqꝫ ſũt vana q̃ ingeruntur ſenſibus nr̃is. Nõ eñi ſatiaꝉ oculus viſu nec auris auditu. Eccle. j.⁊ ſic de aliqs ſenſibus. Sed vt dĩ Tren. iij. Oculus meus depredatus eſt aĩam meã vane. ſcꝫ vel curioſe aſpiciendo ide iſurgũt ꝯcupiſcentie in mentẽ: q̃ faciunt ruere. Figura ⁊ exemplũ in Dyna filia Jacob que egreſſa eſt de domo ad videndũ feminas regionis ⁊ coꝛrupta inde a ſichen. Geneſ. xxxiiij. Sic aĩa egrediẽs de domo rõnis ꝑ ſenſus coꝛpis ad videndũ creaturas coꝛrumpitur per inoꝛdinatũ amoꝛẽ ad eas. Iſte ergo occaſiones que ingerũtur quotidie ſecularibus: q2 diſcurrũt hincinde per loca vana: ſubſtrahunꝉ religioſis ſtãtibus recluſis:⁊ ſi exeũt ita diſciplinate ⁊ modeſte incedũt ꝙ nõ offenduntur vel parum a reb⁹ occurrẽtibus. ¶ Scđa cã quare rarius cadũt eſt: q2 vitãt ꝯuerſatiões vitioſas. Ps. xvij. Cũ ſancto ſcũs eris ⁊ cũ peruerſo puerteris. Eccĩ. xiij. Qui coĩcauerit ſupbo induet ſupbiã. Huius rei exẽplũ ptꝫ. Nam vt dicit Beda Petrus cũ fuit in bona ſocietate ſcꝫ cũ aplis cõfeſſus eſt publice xp̃m dicens. Tu es xp̃s filius dei viui. Matth. xvj. Cum autẽ tpe paſſionis xp̃i ſe reperit cũ iudeis pfidis ad ignem xp̃um publice negauit. Si vnũ pomũ coꝛruptũ cum aliqs integris exiſtit alia paulatim coꝛrumpit. Multo magis multa marcida pauca bona cuꝫ eis inficiẽt. Mũdus ſemꝑ fuit plen⁹ malis hominibus:⁊ ꝑmaxime nũc videꝉ. cũ ſumus in fine:⁊ iõ nimis difficile eſt ꝯuerſari cum talibus ⁊ non infici ab eis niſi qs vellet ſolus manere ⁊ ſine ſocietate. qđ raro ꝯtingit. Sed ecõtra in religiõe vbi eſt ſocietas bonoꝝ. daꝉ ſibi exemplum bonoꝝ opeꝝ vt rarius cadat. ¶ Tertia cauſa. q2 fugit malas aſſuefactiões. Conſuetudo (inqt phs) eſt altera nã:⁊ cum non reſiſtitur ꝯſuetudini. inqt Aug. in lib. ꝯfeſ. fit neceſſitas. Cõſuetudines que ſunt in mũdo ſunt mentiendi: fraudãdi: iurandi: peierãdi: luxuriãdi: detrahendi: blaſphemãdi: mala ꝯſilia dãdi: vel etiã ꝯſentiendi qui eſt in regimine. a qb⁹ ꝙ̃ ſint pauci qui abſtineant ſatis videꝉ: vt dici poſſit illud Hiere. xiij. Si mutare põt ethiops pellẽ ſuam aut pardus varietates ſuas:⁊ vos poteritis benefacere cũ didiceritis malum. Et ideo apoſtolus ad hec dimittenda exhoꝛtãs ad Eph. iiij. dicebat. Induite vos nouũ hominẽ. ſ. per religionem. qui ſm̃ deũ creatus eſt in iuſtitia ⁊ ſanctitate veritatis. Et ad hoc mirabiliter operaꝉ ingreſſio in religionẽ. vt qui in ſeculo ꝯſtitutus nõ poterat abſtinere a ludis: mẽdacijs: periurijs: luxurijs:⁊ hmõi. Cõſtitut⁹ in bona religiõe illa deteſtaꝉ ⁊ hoꝛret:⁊ ſic vt dĩ Eccĩ. j. Religioſitas cuſtodiet coꝛ ſcilicet ab occaſionibus peccatoꝛum ne cadat. Ecce ꝙ̃ bonum ⁊c̃.

¶ Tertium bonũ .§.ij.

eſt. Q2 hõ ſurgit velocius. In multis offendimus oẽs dicit Jaco. apls in canonica ſua. c. iij. Sed iſta eſt drĩa inter iuſtos ⁊ reprobos: q2 iuſti cadũt ante ſe vidẽt ⁊ cognoſcũt vbi cadũt: et iõ reſurgũt: ſm̃ illud Prouer. xxiiij. c. Septies in die cadit iuſt⁹ ⁊ reſurgit. Sed reprobi cadũt retro ⁊ nõ vidẽt vbi cadũt: nõ cognoſcũt malũ ⁊ iõ nõ reſurgũt. ſicut Heli ſacerdos qui cadẽs retro nunqꝫ ſurrexit ſed expirauit. Sed adhuc inter iuſtos veloci⁹ reſurgũt religioſi ꝙ̃ laici cõmuniꝉ loqñdo. Tria eñi iuuãt ad reſurgẽduꝫ. Lectio frequẽs. Exhoꝛtatio feruens. Exẽplatio vrgẽs. ¶ Quãtũ ad pmũ. In oĩ bona religiõe quotidie leguntur ſcãꝝ ſcripturaꝝ documẽta in offõ: in mẽſa: ex mẽſaꝫ: ſicut mãdãt oꝛdinationes pꝛim: frequẽter ꝑcipiunꝉ reſurgẽtiũ pctõꝝ exempla. ſepe audiuntur vitioꝛum detrimenta que inferũt anime ⁊ coꝛpori damnationem demum eternam. Unde anima excitaꝉ ad reſurgendum. Surge qui doꝛmis inquit ſcriptura pauli:⁊ exurge a moꝛtuis:⁊ illuminabit te chriſtus. ad Epheſios. v. Scđm adiutoriũ ad reſurgendum eſt exhoꝛtatio feruens. ad reſurgẽdũ a defectib⁹ ſuis ad ſinceritatẽ vite imaculate. ij Coꝛ. vlti. Fratres gaudete pfecti eſtote exhoꝛtamini. idipm ſapite ⁊c̃. Eccõ. iiij. Ueh ſoli. q2 ſi ceciderit non habet ſe ſubleuantẽ. qui ſcilicet iuuet ad reſurgendum. ſi fuerint duo fouebuntur mutuo per exhoꝛtationes. Tertiũ adiutoriũ eſt exẽplum alioꝝ: cũ videt religioſus ſocios bene viuere: frequenter ꝯfiteri innocentes penitentiã agere:⁊ feruẽter deo ſeruire: hec vrgent hoĩem ad reſurgendum. Exẽpla eniꝫ alio

Greg. plus mouēt q̄ verba. Multū mouerūt
Augu. ad ↄuerſionē verba Amb. ſcripturā p̄re
dicantis. ſʒ plus exēpla Antonij idiote audita
ſuarū v̄tutū p̄eminētia. Sūt. n. exempla bona
tanq̄ carbones ignitī accēdētes carbones exti
ctos iuxta ſe. Reſurgit etiam talis velocius: q̄r
cadēs minus ledit̄. Nā ſm̄ Tho. In eodē gene
2.2. q̄. 186. ar. x re peccati leuiꝰ eſt pctm̄ religioſi q̄ laici. niſi fa
ceret aliquid contra vota eſſentialia religionis
vel per contemptū: vel propter ſcandaluʒ. Naʒ
vtiqʒ maius ſcandaluʒ daret pctm̄ hominis re
ligioſi notabile: quod deueniret ad noticiā alio
rū q̄ laici. puta blaſphemādo vel ludēdo publi
ce ⁊ hmōi. ſed in alijs cadens minus leditur. ⁊
ideo citius ſurgit. ſicut gutta aque proijcitur
in ignem: ſubito abſorbetur ⁊ conſumit̄. ⁊ ita
pctm̄ religioſi ꝓpter multa bona que quotidie
facit abſorbet̄ per feruorem contritionis ⁊ dile
ctiōis: ⁊ inde velocius ſurgit. ecōtra laici parū
legunt ſcripturarū doctrinas: modicū exortan
tur niſi forte ad malū. exēpla nō vidēt niſi hoīʒ
ↄuerſantiū in mūdo. Ecce igit̄ q̄ bonū ⁊c̄.

Quartum bo- .§.iij.

num religionis ⁊ p̄cipue in progreſſu eſt q̄ hō
incedit cautius. nec mirū: q̄r religio eſt vere ſa
pientie ſchola: in qua diſcit hō ſapientiam dei
per quā incedit cautiꝰ in via dei. Uidete quo-
mō caute ambuletis: non quaſi inſipiētes: ſʒ vt
ſapientes. ait apoſtolus ad Eph. v. Hec aūt ſapi
entia per tria acquiri poteſt que maxime exer-
cent̄ in religione. A deo per deuotam oratiōeʒ.
A primo per mutuā inſtructionē. A ſeipſo per
multā expimentationem. De primo dr̄ Jaco. j.
Si quis veſtrum indiget ſapiētia. ſ. ad inceden
dum caute in via dei: poſtulet a deo. ſ. in orōne
dabitur ei. In oratione eni mens illuminat̄ ad
cognoſcendū que agere debeat per lumen gra
tie ei infuſuʒ. ſicut per lumē materiale illuſtra-
tur quomodo caute incedat in via piculoſa ne
cadat. Unde Aug. dicit q̄ dubia melius ſoluun
tur orōne q̄ inquiſitione. Non dʒ tn̄ religioſus
de hoc confidere: qn̄ de dubio poteſt ſufficien-
ter a ſapiente certificari q̄r hoc ptineret ad ſup
biam ⁊ eſſet tentare deū. q̄r igit̄ in religiōe ma
xime frequentat̄ oratio: ideo magis illuminat̄
a deo ad caute incedendum. ¶ Scdo a primo
illuminatur ſapientia. Nā in bona religiōe ad
eſt prelatꝰ ⁊ alij p̄res: qui admonēt frequēter de
agendis: cautum reddunt de periculis: corrī-
gunt de commiſſis. Eccli. xviij. Qui hʒ miam. ſ.
animarū docet ⁊ erudit quaſi paſtor gregeʒ ſu-
um. Sic in vitaſpatrum legitur q̄ in monaſte-
rio ſancti Macharij diabolus q apparuerat ip
ſi machario in forma medici ferētis mitras am-
pullas potionum accedens ad fratres illiꝰ mo-
naſterij ad tentandum vnum reperit cui dedit
potionem per tentationem. ſcʒ inducens in alī
quod peccatum: alijs fratribus virilr reſiſtentī
bus tentationibus ſuis. q̄ cum diabolus adiu
ratus machario hoc retuliſſet. ipſe macharius
illum ſupatū a diabolo inſtruxit: ⁊ cautū fecit ⁊
docuit reſiſtere tētationi adeo q̄ iterum veniēs
diabolus ad tentandum fratres: inuenit eum
efficacius tentationi reſiſtentē q̄ alij. vt retulit
ipſe diabolus machario. ¶ Tertio cautus red-
ditur per experientiā que eſt magiſtra rerum: ſ
edoctus p ſeipm̄ non quidem auditu ⁊ narra-
tione bellorū. ſed experientia pugne fit hō edo-
ctus in arte bellandi. ⁊ ſic in ſpirituali pugna
qua mundus caro ⁊ demonia cōtra nos diuer-
ſa mouent prelia. Unde Eccli. xxxiiij. Qui non
eſt tentatus qualia recognoſcit. Uir in multis
expꝰ cogitabit multa. ⁊ qui multa didicit enar
rabit. ſ. per expientiam edoctus ⁊ qui nō eſt ex
pertus pauca recognoſcit. Nulla aūt maior ex-
periencia in xp̄i militia acquiri pōt q̄ in campo
⁊ lucta religionis. Illic enim oēs malitie ⁊ ver-
ſutie ⁊ vires demonuʒ effundunt̄. In ſeculo au-
tem quaſi in egypto. qd̄ interpretatur tenebre
ignorāt laici quid ſit tentatio: quia ita occupa-
ti ſunt vitijs ⁊ preſſi occupationibus mūdi q̄
nō expectant tentationes: ſed eas p̄ueniunt: ⁊
demones ꝓuocant ad tentandū eos. Figura de
iſraelitis qui in egypto poſiti nō ſentiebāt bel-
lum: ſed exeūtes egyptū ⁊ intrantes deſertū in
ſurrexerunt cōtra eos plura bella vt pʒ in Exo.
Et ſignificat deſerētes ſclm ⁊ ingredientes de-
ſertū religiōis q̄s bella tentatōis aggrediūtur
que p̄us nō expiebant̄: ſʒ cōfidētes i adiutorio
dei vincūt ⁊ q̄tidie magis cauti reddunt̄ ad ca
uēdū mala. Ecce q̄ bonū cautiōis in religiōe.

Quintū bonū .§.iiij.

religiōis eſt. q̄ queſcit ſecuriꝰ. Uenite ad me ait
xp̄us Mat. xj. oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis
peccatis ⁊ anxietatibꝰ mūdi: ⁊ ego reficiā vos
ſpūalr. Tollite iugū meū. ſ. ſtatū religiōis queʒ
ego portaui. Paupratē: caſtitatē: ⁊ obediētiā p
ego portaui. Paupratē: caſtitatē: ⁊ obediētiā p
fectiſſime ſuādo: ⁊ inuenietis requieʒ aiabꝰ v̄ris
⁊ magnā q̄etē: ⁊ merito: q̄r in religiōe nō mole
ſtat̄ hō a tribꝰ piclis q̄ infeſtāt ſclares ⁊ ꝑturbāt.
¶ Primo regimen ⁊ ſtatus ſecularis.
¶ Secundo amor parentelis.
¶ Tertio occupatio mundialis.
¶ Quātū ad pmū de hn̄tibꝰ regimē ⁊ ſtatū tē
poralē: vtiqʒ v̄ificat̄ illud. Principes tui infide
les ſocij furū: oēs diligūt munera: ſequunt̄ re-
tributionē. ſ. tpalē. Eſa. j. Qn̄ expimi poſſet: q̄
ta mala ꝑpetrant̄ ab his qui in regimine ⁊ offi
cijs ſe repiūt: qs in talibꝰ ↄſtituꝰ ↄnnē ſe pōt
ſcit ⁊ vult: qn pro cōmodo tpali ſuſcipiꝰ vl ſuc-

rũ amicoꝝ: vel ſue coitatis: qḋ tñ eſt minoꝛ pe:
nõ faciat multa ꝯtra iuſticias ⁊ leges diuinas ⁊
humanas: ſemꝑ ꝓponit bonuz tpale ⁊ coꝛꝑale
bono aie ⁊ honoꝛi diuinoꝛe his neceſſe eſt ĩ iu/
ſtitias facẽ: inocẽtes oppmẽ: ſectas nutrire: ꝑ/
tialitates imitari: ĩpios exaltare: iniqs ꝯdeſcẽ/
dere: bella ſuſcitare: leges iniqs ꝯdere vel ſua/
ce: ecclie ꝓcepta ꝯtẽnẽ excoicatiões incurrere.
obligatiõib ⁊ reſtõnibꝰ ſe ſubycẽ. Quis in re/
gimine ſclari poñ iſta euadit: qs iſta officia ſu
git. Quis eſt hic ⁊ laudabimꝰ eũ: fecit.n.mira/
bilia in vita ſua: ſed certe ꝗ̃ nullus: vt verũ ſit
qḋ dı̄ Eccĩ.xiij. Qui tetigerit picẽ.i.ĩfectiõez ſe
culi ingnabiẜ ab ea.i.maculabiẜ. Ab his malis
libabiẜ qs in religiõe que vtiqꝫ ingetãt nimis
aiaꝫ ⁊ coꝛpus. ¶ Quantũ ad ſcḋm certũ eſt ꝙ
amoꝛ parẽtũ multũ ingetat hoies in ſclo. Qui
eni hꝫ filios filias ⁊ vxoꝛẽ vt eos ĩpinguet diui
tys: exaltet honoꝛibꝰ: extollat in põpis ſeipſuz
obliuioni tradit ⁊ inquietũ facit. Jngetabiẜ vir
ab vxoꝛe ꝙ eã nõ diligat: ꝙ ſibi in veſtimẽtis nõ
ꝓuideat. Jngetaẜ a filys ludẽtibꝰ vel aľs male
faciẽtibꝰ. Jngetaẜ in fratrũ vel parẽtũ iniurys.
Jngetaẜ ab alys amicis ſi nõ laboꝛat pro eis in
vindictis vel alys malis: vt vex oſtẽdaẜ: qḋ ait
dñs Mat.x. Jnimici hois domeſtici eiꝰ. Sꝫ ab
eis liber eſt verus religioſus: qꝛ moꝛtuꝰ eſt eis
⁊ abſolutꝰ a cura parẽtũ ſuoꝝ vt qetiꝰ deo viuat
¶ Quãtũ ad tertiũ occupatio mũdi multũ in/
quietat mentes hoiuz. Martha ſollicita es. ait
xps: ⁊ turbaris erga plurima. Lu.x. Hec eſt vi/
ta actiua vita ſcli: nũc.n.rapit aiuz inſaciabilis
amoꝛ ⁊ ſpes lucroꝝ. Nũc deycit doloꝛ de amiſ/
ſione bonoꝝ. Nũc gaudiũ vanũ qñ ſuccedunt
ad votum ꝯcupita: nũc timoꝛ amittẽdi optata:
nũc decipit: nũc decipiẜ: nunc rapit aliena: mõ
ſua auferunẜ: nũc toꝛqueẜ ſuſpitionibꝰ: nũc ira
ſciẜ in qõnibꝰ: nũc in domo moleſtaẜ qñ nõ hũt
que vellet: nũc ex domũ qñ nõ honoꝛaẜ: nũc ꝓ
factis ſuis iraſciẜ: nũc pro alienis. vt poſſit me/
rito dici illud Treno.ij. Magna eſt velut mare
ꝯtritio tua.i.ꝑturbatio que ꝯtereris ĩ iſtis paſſi
onibꝰ. Sꝫ ab his libaẜ in religiõe. vt dicit illud
Job.v. Jngreſſus in abũdãtia.ſ.virtutũ: ſepul/
chꝛũ.ſ.religiõis in requie opulenta. Ecce ergo
ꝗ̃ bonum eſt ⁊ bonũ quietis in religione.

¶ Sextum bonũ .§.v.

eſt. qꝛ irroꝛaẜ freqũẽtiꝰ roꝛe celeſtis grẽ ⁊ ꝯſola/
tõis. Vñ de eo dici põt illud. Cañ.v. Caput tuũ
⁊ mens tua plenuz eſt roꝛe.ſ.celeſti ꝯſolatione.
Tria.n.ſunt qbus tota vita ĩſiſtit: ꝓcipue vñ ir/
roꝛaẜ freqñtiꝰ ſpũali ꝯſolatiõe. Pꝛimo humili/
tas in itellectu. Scḋo puritas in affectu. Tertio
ỽitas in effectu. ¶ Quãtũ ad ꝓmũ religionis
exercitiũ ad hũc ꝓperat hñc: vt ꝑ multas humi
liatiões exterioꝛes deueniat ad ſui verã cogni/
tionẽ. Quãto.n. qs magis ſe cogſcit: tanto ma
gis ide hũiliãs ſe grã ⁊ celeſti ꝯſolatõe ĩſũdiẜ.
Vñ dı̄ Jac.iiij. Hũilibꝰ deꝰ dat grãz. Et paulus
apľs. Deus qui ꝯſolaẜ hũiles ꝯſolatꝰ eſt ⁊ nos.
Sicut.n. magnes trahit ad ſe ferrũ. ita humili
tas grãz ⁊ celeſtẽ ꝯſolatiõez. vñ ỽgo maria hu/
millima ſemꝑ fuit. iõ plena grã ⁊ ꝯſolatiõe ce/
leſti. ¶ Quãtũ ad ſcḋm ſciendũ ꝙ religio ipſa
alio noie dı̄ ſcitas: que puritatẽ affectꝰ ĩpoꝛtat.
Hic eſt.n. finis ꝑximus religiõis: vt ꝑueniat ꝑ
opa eiꝰ ad puritatẽ ꝑfectã. Vñ dicit venerabilis
Jo.caſſi. in col.j.moyſi. ſcḋm illud Lu.j. Seruia/
mus illi in ſcitate ⁊ iuſtitia coꝛã ipſo. Si diſcur
ramus ꝑ vitã ſcõꝝ iuenimus eos qui fuerũt re/
pleti roꝛe celeſtis ꝯſolatiõis fuiſſe religioſos et
valde puros. Btũs Bñdictꝰ pꝛ̄ monachoꝝ ꝓꝑ
magnã puritatẽ vidit aias ſci Germani ⁊ ſcho
laſtice ſoꝛoꝛis ſue celũ aſcendẽ ⁊ multa alia. vñ
mirabiliter ꝯſolatꝰ eſt. Quãtũ guſtauerit diui/
nas ꝯſolatiões deuotiſſimꝰ Ber. pꝛ̄ ciſtercieñ.
ꝑpẽdi põt nõ ſolũ cũ puer vidit xpm de ỽgine
naſci. ⁊ ſenex imaginẽ crucifixi ſe amplectãtẽ.
ſed etiã ex doctrinis mellifluis eius. Pꝛiarcha
mẽdicãtũ ꝓdicatoꝝ ſciſſimus Dñicus freqũẽ/
tiſſime irroꝛatꝰ fuit celeſti dulcedine in ſuis ꝯtẽ
platiõibus ⁊ ꝓcipue cũ celo ſibi apto vidit an/
te tribunal xpi plurimos ex oibus religiõibꝰ.
ſuos aũt ſub chlamyde ỽgis mřis eiꝰ. O quã/
tũ roꝛis diuini ꝓcepit ſanctiſſimus ſeraphicus
Frãciſcus qñ crucifixus impſſit in coꝛpoꝛe ſuo
ſtigmata paſſionis in mõte auernie. Ex magna
vtiqꝫ puritate ad iſta ꝑuenerũt. ¶ Quãtuz ad
tertiũ cuz.ſ.ſubeſt ỽitas in effectu opis: vt aby/
ciaẜ ois hypocriſis. tũc irroꝛaẜ celeſti ꝯſolatõe.
Dı̄ eniz Sap.j. Spũſſanctus diſcipline.i.moꝝ
effugiet fictum.i. ſimulationem que vtiqꝫ abeſt
in omni vera religione. ⁊ ſic ſui roꝛis aſꝑſione
fecundet ipſe ſpũs. Ecce ꝗ̃ bonum eſt bonum
gratie ⁊ conſolationis in religione.

¶ Septimum in .§.vi.

religione qḋ eſt pꝛimũ ex his que ꝑtinẽt ad ter
minũ religionis eſt. ꝙ qui in ea purgaẜ citius.
Nam dı̄.iij. Reg. viij. per Salomonẽ. Non eſt
hõ ſuꝑ terrã qui faciet bonũ ⁊ nõ peccet. Sꝫ de
his qui ſunt in patria ſuꝑna dı̄ Apoc.xiiij. ſine
macula ſunt ante thꝛonũ dei. Nemo igitur in/
gredi põt in illã niſi pꝛius purgeẜ maculis pec
catoꝝ quoad culpã ⁊ quoad debitũ pene. ſed ci
tius ⁊ plenius in religione ꝗ̃ in ſeculo põt pur
gari. ⁊ hoc per tres modos. Per exercitia ſpũa
lia. Per exercitia coꝛpalia. Per exercitia tẽpo/
ralia. ¶ Quantũ ad pꝛimũ plenius ſunt in re/
ligione exercitia ſpũalia ꝗ̃ in ſeculo. hec ſunt
diuinũ officium oꝛones priuate: meditationes

myſterioꝝ xp̄i ⁊ paſſiones eius. In eccl̄ia cōſe/ crata aſpſio aque bn̄dicte: ꝯfeſſio colō ⁊ hmōi. Et qð plus eſt ſue volūtatis expropriatio. Unde
ſe.ſe.q. ⁊ Tho. dicit in ſum. q̄ per ingreſſuz religionis
clxix.ar i. pfeſſionez pbabiliter dī haberi remiſſio oīuz
ticu.iij. pctōꝝ. ſ. quoad culpā ⁊ penā. ſi tñ cum devotio
ad.iij. ne ⁊ pꝓpoſito fiat. de quo habes. ō. hoc ipſo. xvj. ti. c. iij. ⁊ .§. iij. Dicit enim Eccli. j. Religioſitas iuſtificabit cor. i. purificabit. Secūdo hoc facit per exercitia corꝑalia. vt ſunt vigilie: ieiunia: abſtinentia: diſciplina: dormire veſtit⁹: frigus: eſtus: ⁊ itinera ⁊ alia incōmoda corꝑalia. Oīa eniz de genere bonoꝝ que ſunt penalia facta in gratia ſunt ſatiſſactoria: ⁊ ſic purgatoria pctōꝝ ſm̄ Tho. in. iiij. diſt. xv. q. j. ar. iiij. q. iij. ⁊ labor religionis oēm aliā ſatiſſactionē trāſcēdit. Unde cuidā aſtulpho dicto pꝑter vxoricidiuz grauiſſima pnīa imponit ⁊ per multos annos: ſed magis ſibi ꝯſulit ad igrediendū religionē. loco tam aſpe penitētie: ⁊ ſibi vtilius fore. xxxiij. q. ij. admonē. Infra enim dī. Relinque hoc malignū ſeculū: ingredē monaſteriuz: humiliare ſub mani abbatis. Tertio fit iſta purgatio per exercitia manualia vt mendicare qð verecūdū eſt: facere coquā: colere hortū: facere pꝓcurariā: exercē aliqð artificiuz. Hec vtiqz etiā debite facta valēt ad purgationē. q̄uis. n. videātur opa ſecularia: tñ q: pp deū fiūt ⁊ pꝑter obediētiā et nō pp ſui cōmodū. ideo ⁊ meritoria ſunt ⁊ purgatoria. Minus etiaz bonis opibus qbuſcūqz inſidiat diabolus in religione per ſupbiā. Nā religioſus hec faciēs cuz videat ſocios iſta vel maiora faciētes: nō hz occaſionē ſupbiendi: ſicut laicus cū videt ſe facē bona que alij non faciūt: ſiūt ēt modeſti⁹ ⁊ ordinati⁹ ſm illud apli. j. Corinth. xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſm ordinem fiant in vobis. Ecce igitur q̄ bonum purgationis a maculis peccatorum in religione.

Octauū bonuz .§.vij.

religionis eſt. q: morit ꝯfidētī⁹. Et vt dī in ps. cxvij. Bonuz eſt ꝯfidē in dn̄o q̄ ꝯfidē in hoīe. Nā in morte nullus hō pōt iuuare: oīa deficiūt tpalia adiutoria moriēti. ſz nō deficit deus. Sz tūc maxime iuuat in morte ꝯfidēti. in eo nō pꝛeſumēti: ſz vere ꝯfidēti. Tria aūt ſunt que inducūt religioſo in morte magnā ꝯfidētiā. Bonorum multiplicitas. Maloꝝ paucitas. Impedimentoꝝ raritas. ¶ Primo bonoꝝ multiplicitas pſtat magnam fiduciā religioſo recordatio multoꝝ bonoꝝ que fecit. ſ. obſeruātia nō ſoluz pceptoꝝ dei. ſz ⁊ ꝯſilioꝝ: toleratio laboris: pro dei honore: adiutoriū ſacroꝝ. Sic ezechias rex in extremis poſit⁹ ne laberet in deſpatione: ſed ſumeret ſibi occaſionē ꝯfidēdi de dei mīa reducebat ad mētez bona facta ab eo dicens. Recordare obſecro dn̄e q̄mo ambulauerim corā te in veritate in corde pfecto: ⁊ qð bonū eſt in cōſpectu tuo fecerim. Eſa. xxxviij. Adauget fiduciaz ſocietas religioſoꝝ ꝯfortantiū eum. ⁊ multomagis illuſtratio angeloꝝ. Narrat Anſ. in lib. de ſili. in fi. de q̄dam monacho ſui monaſterij: quē veniens ad extrema terribiliter fuit a diabolo tētatus de deſpatione ter. ¶ Primo diabolus reducebat ad mentez multa pctā facta ante baptiſmū: q: ille adultus nō puer recepat baptiſmū: ⁊ cum deficeret mēte neſciens qd rn̄deret: ⁊ eſſet in pꝛecinctu deſpationis: ſubito rn̄dit ſanctus Michael angelus ibi ſtans in adiutoriū. q̄ oīa illa peccata fuerāt dimiſſa per baptiſmū. ¶ Scdo diabolus memorabat peccata cōmiſſa poſt baptiſmū multa. Et cum infirmus neſciret qd diceret ⁊ quaſi deficeret de dei miſericordia. Michael rn̄dit q̄ oīa fuerāt dimiſſa per pꝛofeſſionē religionis: ⁊ ſic reſumpſit fiduciā. Tertio diabolus poſuit ante mentē eius negligētias ⁊ offenſas cōmiſſas in monaſterio: multum aggrauādo pluſq̄ erāt: ⁊ infirmo quaſi diſfidēte. Rn̄dit Michael. q̄ per opa laborioſa religionis ⁊ obediētiā. ⁊ ſacra ſibi erāt dimiſſa. Et ſi quid reſtabat ſatiſſaciēdū dolor infirmitatis cū patientia totuz tollebat. Et ſic diabolus ꝯfuſus receſſit: ⁊ ille cum fiducia magna in dn̄o obdormiuit. ¶ Scdo preſtat fiduciā in morte religioſo bono. paucitas maloꝝ reſpectu eoꝝ que ſiūt in ſeculo: vt poſſit dicere illud Joā. xiiij. Uenit princeps mūdi huius. i. diabolus ⁊ in me non hz quicq̄. ſ. de ſeculo. Nam omne qð eſt in mūdo: aut eſt ꝯcupiſcētia carnis: aut eſt ꝯcupiſcentia oculorū: aut ſupbia vite. j. Joā. ij. que ille a ſe abdicauit per caſtitatē: per paupertatez: per humilitatē obediētie. ¶ Tertio hoc facit raritas impedimentoꝝ. Nō enim hz impedimēta que habēt laici retrahētia a pꝛouidēdo ſaluti ſue. Nō enim anxiari hz pro factione teſtamēti: pro vxore ⁊ filijs dimittēdis: pro ſubſtātia ſua: pro reſtōnibus fiendis ⁊ hmōi. vt dicere valeat illud Job. xxix. In nidulo meo moriar ſicut palma multiplicabo dies. ſcilicet in gloria. quam confidenter expectat. Ecce q̄ bonum fiducie.

Nonum bo/ .§.viij.

nū eſt q̄ remuneratī copioſi⁹: q̄uis. n. oēs ⁊ religioſi ⁊ laici boni: laborātes in vinea dn̄i vnū denariuz pcipiāt. vt pz in parabola Math. xx. ſ. viſionē beatificandi: tñ in domo pꝛīs mei (ait xp̄s) māſiones multe numerant. Jo. xiiij. Op⁹ religioſi pfecti⁹ eſt ceteris parib⁹ triplici rōne.

¶ Ratione donationis.

¶ Ratione multiplicationis.

¶ Ratione confirmationis.

¶ Quātū ad pꝛimū opus religioſi pfectius eſt

ope laici.eodez genere facti ceteris paribus: ⁊ hoc ꝓpter votū. Nā vouere eſt actus latrie que eſt precipua inter virtutes morales. nobilioris aūt virtutis eſt opus melius ⁊ magis meritoriū. Unde actus inferioris virtutis eſt melior ⁊ magis meritorius. ex hoc ꝙ imperaſ a ſupiori virtute: cuius actus ſit per impiū: ſicut actus fidei vel ſpei: melior eſt ſi imperet a charitate: et ideo actus aliaꝝ virtutuz moralium. puta ieiunare. qđ eſt actus abſtinētie: ⁊ ꝯtinere quod eſt actus caſtitatis: ſunt meliora ⁊ magis meritoria ſi fiant ex voto: q2 ſic iam ptinēt ad diuinuz cultū: quaſi quedā vel ſacrificia. Unde Aug. dicit in li. de vgi. ꝙ neqꝫ ipſa virginitas q2 virginitas eſt: ſed q2 deo dedicata eſt honoraſ: quaz vouit ⁊ ſeruat ꝯtinētia pietatis. Ita factū laici etſi ſit eque bonū ſicut monachi in ſuo genere: monachi tñ opus redditur melius ex obedientia ⁊ voto quo deo dedicatū eſt. ¶ Quātuz ad ſcdm. Quāto quis plus dat ⁊ magis liberaliter tanto plus debet ei reddi: ſed religioſus dat id qđ non tenetur de neceſſitate ſalutis. ſcilꝫ ad cōſilia ſe obligās: ⁊ dat tēporalia ⁊ corpus ⁊ volūtatem deo per votum. Et ideo ceteris paribus magis debet remunerari a deo ꝙ̄ bonus laicꝰ: qui dat opera bona: ſed volūtatem ſibi ipſi retinet. Plus eniz meretur faciens aliqua bona ex voto ꝙ̄ ex ſola abſolute voluntate. Sicut ponit Anſel. exemplū de duobus ſeruis: quorū vnus dat dño ſuo arborē fructiferaz. puta ficum hortus ſui cum fructibus. alter dat tantū fructus. vtiqꝫ magis a domino remunerari debet primus ꝙ̄ ſecūdus. Sic religioſus dat arborē voluntatis cum fructibus operum: laicus tñ opera: ⁊ ideo religioſus debet magis remunerari. dicit Apls. i. Cor. iij. Unuſquiſqꝫ ꝓpriaz mercedē accipiet ſm ſuū laborē. Sed religioſus multos labores tolerat ⁊ bona multiplicat pp deū. Laicus etſi aliqñ plures ſuſtineat: tñ q2 hoc nō facit ꝓpter deū: ſed ꝓpter mūdum. ideo raro ex eis meritū acqrit. Unde dicē pōt. Laboraui in gemitu meo. i. de labore meo. q2 nō ꝓpter deuz ſuſtinui: ſed ꝓpter mūdū ⁊ pctm̄. Ideo hēbo ex eo gemere in pnia vel in gehēna. ¶ Quātū ad tertiū. Nō ſm Tho. ſe. ſe. q. lxxxviij. art. vj. Sicut ꝙ̄to qs ex maiori fixione animi in pctō facit actū peccati: tāto grauiꝰ peccat. Ita ⁊ in bono ꝙ̄to qs ex volūtate magis fixa in bono agit bonū: tanto melius agit ⁊ plus meret: ⁊ magis inde erit remunerādus. Sed religioſus ex aio fixo in bono per votū emiſſum ſolēniter operaſ ea que ſunt religionis. Et ideo ceteris paribus magis dꝫ pmiari: totū intelligēdo ꝙ̄tuz ad oīa ſupradicta de bonis religioſis ⁊ deuotis. Naz dicit Caſſia. de inſti. cenobioꝝ. Nulla peior beſtia malo monacho. Et Aug. Sicut difficile ſuz expertus meliores ꝙ̄ qui in monaſterijs profecerūt. ita difficile ſum expertus deteriores ꝙ̄ qui a monaſterijs defecerūt. diſt. xlvij. quātumlibet. ptinet etiā ad copiam remunerationis q. perfecti religioſi venient cuz chriſto iudice in fine mūdi non iudicādi: ſed iudicaturi qui mūdū perfecte contēpſerūt. Unde dicit Job. xxxvj. Pauperibus tribuit iudicium. Et Matth. xix. Uos qui reliquiſtis omnia ⁊ ſecuti eſtis me: ſedebitis ⁊ vos iudicantes ⁊c. Ex his nouez patet ꝙ̄ ſit bonuz vtile in religione. Trenorum tertio. Bonum eſt viro ſi portauerit iugum. ſcilicet religionis ab adoleſcentia ſua.

¶ Quantum ad .§.ix.

ſecūdum principale. hoc eſt ꝙ bonū ſuauitatis ſeu delectationis ſpūalis habeatur in religiōe. patet per id qđ dicit ꝙ̄ iocūdum: ⁊ hoc expreſſe dicitur Ecci. j. Religioſitas iocūditatē ⁊ gaudiū dabitur. Et hoc poteſt oſtendi ⁊ tribus: per que figuratur ſacra religio. ſ. ꝙ ſit in ea iocūditas. Figuraſ enim. Per paradiſuz voluptationis. Per terrā promiſſionis. Per mōtem trāſfigurationis. ¶ De primo ponit Bern. in quodam ſer. ſ. ꝙ religio aſſimilet paradiſo terreſtri qui dicitur paradiſus voluptatis. i. delectationis ⁊ gaudij. Nam ibi nō ſentiebāt primi parētes calorem nimiū vel frigus: non famē: nō ſitim: nō infirmitatez: ſed erat ibi aer tēperatiſſimus: amenisſimus locus ⁊ iocūdus. Sic in religione bona magna iocunditas ⁊ ſuauitas. Et ſi dicatur ꝙ contrariū videtur: nam in religione multe neceſſitates habētur. ſ. famis: ſitis: ieiunioꝝ: caloris: ⁊ frigoris: ⁊ infirmitatū: ⁊ paupertatis ⁊ huiuſmodi. Rñ. ꝙ ait Augu. ſcilꝫ oīa aſpera ⁊ difficilia ſeu immania: leuia ⁊ ꝓpe nulla facit amor qui debet eſſe in religioſo. Et cum eſt ita diuinis intētus: vt iſta vel nō ſentiat vel in eis gaudeat ſm rōnez: etiā ſi ſenſualitas doleat. ſicut legimus de multis. Sunt autem tria que faciūt hunc. ſ. ſtatum religionis iocunduz figurata in tribus que erant in paradiſo.

¶ Primo lignum vite gratie ſacramentalis. religio
¶ Scđo fluuius aque ſcripture diuinalis. paradi
¶ Tertio arbor multiplex actionis virtualis. ſus.

De pmo lignū vite in medio paradiſi deſignat grāz ſacralē: q2 ſicut eius fructus illius ꝯſeruabat humiduz radicale: ⁊ pſeruabat a debilitate ex morte. Ita ⁊ gratia ſacralis ꝯſeruat deuotionē iterior: ez ⁊ pſeruat a morte peccati. Et lꝫ grā ipa oibus ꝓponaſ fidelibꝰ: tñ in religiōe ſacroruz vſus magis freqntaſ. ſ. pnia ⁊ eucariſtia. Fluuius autez eſt aq̄ ſcripture diuinalis que diuidiſ in q̄tuor capita. i. in quatuor ſenſus ſm expōnem doctoꝝ. Uel in legē. ꝓphetias: hiſtoriales ⁊ ſapiētiales: hec aq̄ irrigat terrā cordis

ad pducendū copioſos fruct⁹ opationū. Arbores multe ſunt multe ⁊ varie virtutes: q̄rū fructus. i. actus ſunt valde delectabiles menti. Ibi eni exercēt religioſi aliqñ actū charitatis: aliqñ actū hoſpitalitatis: aliqñ actum abſtinētie: aliqñ fructū patiētie: ⁊ ſic de alijs. Sȝ diligēter attendēdū: q in padiſo religiōis cum ſua iocūditate ſunt ⁊ eua ſenſualitatis: ⁊ ſerpēs calliditatis: ⁊ lignū ſcientie boni ⁊ mali curioſitatis. Et ſpens antiqu⁹ eua ſenſualitatis vtit ad decipiēdum. Adā. i. rōnē ſuggerēdo malū ſub ſpecie boni: puta ſub ſpē pietatis: vt. ſ. religioſus parentib⁹ cōpatiat: ⁊ eis occulte tribuat bona mōaſterij: ⁊ negocia eorum pcuret: ab eis nō diſcedat etiā ꝯtra obediētiā faciat ⁊ hmōi. Sub ſpē charitatis. vt q̄rat pesse pdicar alijs magiſtrari vt pſit alijs ⁊ hmōi. Sub ſpē neceſſitatis. vel diſcretionis: vt ieiunia ⁊ auſteritates dimittat ne deficiat ⁊ hmōi. Ipſe enim ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis. i. ſub ſpē virtutis vitiū ſuggerit: vt occidat. Lignū aūt ſcientie boni ⁊ mali cuius fruct⁹ phibet eſt curioſitas ſenſus vel intellect⁹: a qua q̄libet debet cauere ne moriat ſpūalr. Aſſimilat ſecundario ſeu figurat ſtatus religiōis per terrā pmiſſionis. vt dicit venerabilis Caſſiañ. Dicit enim de illa terra q fluebat lacte ⁊ melle. ſm illud. Dabo tibi terrā fluentem mel ⁊ lac. Lac puritatis ⁊ mel dulcedinis ⁊ ꝯſolatiōis. In illa. n. terra ab initio ⁊c̄. — religio terra pmiſſionis.

❡ Fuit gens inimica proſtrata.

❡ Fuit ſcala celi demonſtrata.

❡ Fuit gloria cultus diuini exaltata.

De primo dī in ps. Eiecit a facie eorū gentes. Septē. n. natiōes īfideles: ⁊ fortiſſime que ibi habitabāt: vt eucei: ethei: chananei phereſei: iebuſei: amorei: ⁊ gergeſei. vt habet Exo. iij. Delete ſunt vt in pace ⁊ iocūditate manerēt in illa terra promiſſionis. Que deſignāt. vij. vitia capitalia. vt exponit Joh. caſſia. in col. ſerapionis que cum exercitibus ſuis ⁊ vitijs alijs ab eis procedentibus exterminantur in ſtatu religionis: ne ab eis ſepati religioſi poſſint ſp in dño gaudere. Uerum vt dī Judi. ij. Has gentes nō deleuit dñs. ſ. ex toto: qui relīq̄ remanerēt vt erudiret iſraelem in eis. Permittit enī miſericors deus q non ex toto ceſſent impugnatiōes nationum paſſionum in religione: ſed aliq̄ reliquie ſeu mot⁹ remaneant venialiū vt humilient ⁊ ocio nō torpeant. Exēplū ponit Greg. in. iij. li. dial. de Iſaac de ſyria. Habes etiā exēplū in Paulo aplō de ſtimulo. De ſecūdo hēs Gen. xxviij. qñ vidit iacob ſcalā de celo ad terram ptingentē angelos aſcendētes ⁊ deſcēdentes p eam ⁊ dñm inītū ſcale ipī Jacob benedicentem. Qđ fuit in Luza poſtea dicta hierlm ī terra pmiſſionis. Ex q̄ admiratꝰ Jacob ait. Uere dñs ē ī loco iſto. nō ē hic aliud niſi dom⁹ dei ⁊ porta celi. Nec fuit ſine magno gaudio talis viſio: ſcala iſta eſt exercitiū qđ eſt in religione: gradus ſunt lectio: meditatio: orō: mortificatio ⁊ hmōi. aſcēdūt angeli ad referendū deo vota: deſcēdūt ad portandū ſpōſi varia munera. Innixus eſt deus ſcale ſummitati ad iuuādū aſcēdentes: ⁊ ꝯfortandū in termino ſe ip̄s prebendum in premiū. Et ſic nō eſt in religione aliud niſi porta celi. Ecce ergo q̄ȝ iocundū. ❡ De tertio clarum eſt q templū dei vbi diuinus cult⁹ magnifice habebat fuit in terra pmiſſiōis. Cū magna aūt iocūditate laudes diuinas cū inſtrumentis muſicalibus dauid inſtituit ibi celebrari. ps. cxxj. Letat⁹ ſū ī his que dicta ſunt mihi in domū dñi ibimus. In nullo ſtatu ita deuote ⁊ diligenter ⁊ iocūde exercet cultus diuinus ſicut in bonis ꝯgregationibus religioſorꝫ ⁊ ita frequenter. Ecce q̄ȝ iocūdū eſt eſſe in religione.

Figurat etiā ſtatus religionis per montē trāſfigurationis: hic eſt ille mons de quo ps. lxvij. Mons coagulatus. i. ſup alios eleuat⁹. Mons pinguis per deuotionē. Mons in quo bñplacitum eſt deo habitare in eo. Et ideo q: deus habitat in eo. dictū fuit Loth in figurā. In monte ſaluum te fac: non in planicie ſeculi: vbi ignis auaritie ⁊ ſulphur luxurie oēs ꝯſumit. Sed in monte religionis: vbi tria videlicet. — religio mons trāſfigurationis

❡ Magnificentia trinitatis innuatur.

❡ Excellentia humanitatis xpi intimatur.

❡ Decentia ſocietatis ſanctorū intimatur.

❡ De primo audita eſt vox prīs. hic eſt fili⁹ ⁊c̄. Matth. xvij. Uiſus eſt filius oſtenſus in carne ⁊ apparuit nubes lucida ſpm ſcm repreſentans De ſcdo reſplenduit facies eius ſicut ſol ad ſignandū gloriam aie xpi: ⁊ veſtimenta eius ſicut nix ad oſtendendū gloriā corporis in reſurrectione. De tertio quia viſi ſunt moyſes ⁊ helyas in maieſtate loquentes exceſſum ſcȝ dilectionis xpi ad naturā humanam: vnus mortuus vt Moyſes: ⁊ alter viuus ſcȝ Helyas: deſignantes ſcōs mortuos ⁊ viuos in illa patria. Tanta iocunditas ibi fuit. vt Petrus abſorptus ea diceret. Bonum eſt nos hic eſſe. i. valde iocundū Sed qui iſta viderunt ⁊ guſtarunt. Certe Petrus qui ⁊ Symon interpretatur obediens. Jacobus qui interpretatur ſupplantans ſcȝ mūdū per pauptatē. Et Jo. ergo puriſſimus. Cū ergo in religiōis monte iſta hūr vtiq̄ ibi oñdunt ⁊ guſtātur: myſteriū trinitatis hūanitatis xpi: ⁊ ſocietatis ſanctorꝫ. Et ſic patet q̄ȝ ſit iocūdū habitare in religione debite: vt dicet. Ad hoc facit pulchra ſimilitudo quā ponit Anſel. in li. de ſimilitudinibus. Aſſimilat enim deū cuidā magno dño qui habet qđdā pulchrū caſtrū ⁊ inacceſſibile. ex villā magnā ⁊ territoriūm in quo ſūt

multa habitacula: ⁊ aliq̈ magna palacia: ⁊ alie
cōes domus: alia lutee vel capane. Hꝫ dñs iſte
inimicū capitalē qui vt inimicus diſcurrit q̈ti/
die per villā ⁊ domos luteas ⁊ capanas deſtru/
it ⁊ incēdit palacia aggredit: ⁊ quedā poſt mul
tā luctā capit: alia lꝫ pauca obtinere nō pōt: ap/
propinquās aūt ad caſtrū ītrare non pōt. Sꝫ ſi
qui exeūt capit aſpiciētes ex curioſitate in mer
lis eius vel per fixuras ſagittis vulnerat: cum
his qui in caſtro ſunt nil valeat nocē: nec inde
pñt exire. Iſte dñs eſt deus: ⁊ inimicus ē diabo
lus. Fortaliciū eſt ſtatus btōꝝ qb⁹ diabolus nil
moleſte īfert. Uilla eſt ſtatus laicoꝝ per quē dia
bolus diſcurrēs multas ſtrages īfert ꝑ pctā va/
ria. Et aliq̄s ēt qui ſunt in magnis opib⁹: ⁊ bo/
nis deditos capit: aliq lꝫ pauci etiā leſi euadūt.
Caſtrū eſt ſtatus religioſoꝝ: in quē diabolus in
trare non pōt: dūmodo ſeruat: ſed qui egrediū
tur ſubito capiunt: qui etiā ſunt ocioſi ⁊ curio/
ſi vulnerant: ⁊ ſic religio eſt ſtatus perfectiōis.

De tertio prin/ .§.x.

cipali. ſ. q̄ bonū honeſtatis. i. v̄tuoſitatis notat
in religione. Notat hoc cū dr̄. habitare frēs in
vnū. Frēs cōi vocabulo dicunt religioſi: q̄uis
monachi īter ſe vocent dñi. Apte aūt frēs dñr:
q: ab vno pr̄e religiōis ſue īſtitutore. puta Bñ
dicto vel Dñico: vel Auguſtino: vel Franciſco
hñt originē ⁊ ſub vno pr̄e ꝑlato ſuo militant q
antiq̄tus abba. nūc etiā a q̄buſdā dr̄ abbas qui
īterp̄tat pr̄. Et in vna domo ⁊ forma viuendi ſe
hñt vt nāles frēs. Uirtus aūt eoꝝ in hoc ꝯſiſtit
habitare in vnū: qd etiā importat nomē mona
chi. Antiq̄tus aūt oēs religioſi dicebant mona
chi. Monachus aūt deriuatur a monos qd eſt
vnus ⁊ achos qd eſt triſtis: q̄ſi vnus triſtis: q:
in vnū dꝫ habitare ⁊ triſtis eſſe per cōpūctionē
de pctis ſuis ⁊ primoꝝ: qd dicit Hiero. xvj. q. j.
monachus. Debent igit religioſi hītare in vnū
Luc. x. Porro vnū eſt neccīū: ait xp̄s. Et ꝑcipue
neceſſarium eſt religioſo: ⁊ hoc quadruplr̄. vꝫ.

In vnū diuinitatis per frequētē ꝯtēplatōēꝫ.
In vnū potētialitatis per dn̄antem rōnem.
In vnum ſtatum ſue vocationis per profi/
cientem continuationem.
In vnū frn̄e dilectiōis ꝑ bonā ꝯfirmationē.

Primo debēt habitare in vnū diuinitatis ꝑ
frequentē ꝯtēplatiōnē. ps. Mihi aūt adherere
deo bonū eſt. Naꝫ vt dr̄. j. Cor. vj. Qui adheret
deo vnus ſpūs eſt cum illo: deus aūt ꝑmaxime
vnū eſt ſine cōpōne. Inheret aūt deo per ꝯtem/
platiōnē: ītellectū: ⁊ affectū: dirigēdo ad euꝫ et
ꝯfirmando ꝓut pōt: ⁊ inde mens efficit pura ⁊
ad hoc ordinat religio. ſ. ad puritatē. Un̄ Joā.
caſ. in. j. col. moyſi inq̄t. Oēs artes ⁊ diſcipline
ſcopon. quedā. i. deteſtationē telos. i. finē ꝓpriū
hñt: ad que reſpiciēs cuiuſcūqꝫ artis īduſtrius
appetitor: cūctos labores atqꝫ ꝑicula ⁊ diſpen/
dia eq̄nimiter libēterqꝫ ſuſtētat. Finis q̄dē nr̄e
ꝓfeſſiōis eſt regnum dei. Scopus aūt puritas
cordis: que ſi pre oculis cordis iugiter ſtatuta
nō fuerit: cūctos labores nr̄os varios atqꝫ īſta/
biles reddet ⁊ cogitatōēs diuerſas ſibiqꝫ ꝯtrias
ſuſcitabit. Hec ille. Et h̄ nō eſt habitare in vnū:
ſꝫ in multa ꝑ diſtractionē. Et iō infra ſbdit Jo.
caſſia. Quicq̄d pōt iſtā mētis puritatē tranq̄lli
tatēqꝫ turbare: q̄uis vtile ⁊ neceſſariū videat:
tn̄ vt noxiū deuitandū eſt. Inherē q̄ppe deo iu/
giter ⁊ ꝯtēplatiōi eius īſeꝑabilr̄ copulari īpoſſi
bile eſt hoī carnis fragilitate circūdato verum
opꝫ nos ſcire vbi nr̄e mētis ītētionē debeamus
hr̄e diſfixā: ad quā deſtinatiōēꝫ ſemꝑ aīe nr̄e re
uocemus ītuitū: quā cū potuerit obtinē mens
gaudeat: ⁊ a qua diſtracta ſe doleat atqꝫ ſuſpi/
ret: ⁊ fornicationē iudicās: vel ad momētū a xp̄i
ꝯtēplatione diſceſſuꝫ. A quo cū deuiauerit pau
lulū nr̄ obtutus rurſus ad eū mētis acieꝫ reuo/
cemus. Cōtēplatio aūt dei multipharie ꝯci/
pit. Nā deus nō ſolū īcōprehēſibilis illius ſbe
ſue admiratione cogſcit: qd adhuc in ſpe ꝓmiſ
ſionis abſcōdit⁹ eſt: ſed in creaturaꝝ ſuarū ma/
gnitudine: vel eq̄tatis ſue ꝯſideratione: vel q̄ti
diane diſpēſatiōis auxilio ꝓuidetur. Qñ. ſ. que
cū ſcīs ſuis per ſingulas gn̄ationes egerit mē/
te puriſſima ꝑluſtramus: cū potētia ipſius que
vniuerſa regit moderat: ac gubernat. Cū imen
ſitatē ſciētie eius: ⁊ oculū quē latere ſecreta nō
poſſūt: tremēte corde miramur: ⁊ arenā maris
pluuiarū guttas: ⁊ dies ⁊ horas ſcli ⁊ hmōi ſci/
re. Cū ineffabilē clemētiam eius qua īnumera
flagitia indefeſſa lōganimitate ſuſtētat. Cū vo
cationis nr̄e: q: nullis meritis ꝑcedētibus grē
ſue miſatiōis aſciuit. Poſtremo diſpēſationeꝫ
ſue īcarnationis pro nr̄a ſalute ſuſcepit. Sūt et
alie hmōi inumere ꝯtēplatiōēs que pro q̄litate
vite ⁊ puritate cordis in nr̄is ſenſibus oriūtur.
H̄ eſt vtiqꝫ habitare per ꝯtēplationeꝫ in vnū. i.
deū frequēter cogitare: honeſtiſſimū eſt bonuꝫ
⁊ iocūdū. Scdo debēt religioſi habitare in
vnū potētialitatis per dn̄antē rōnem. Apl's ad
Eph. iiij. Solliciti ſuare vnitatē ſpūs. Sūt q̄dē
multe potētie in aīa nr̄a: ſed in h̄ ꝯſiſtit ⁊ hr̄ bo
nū honeſtatis ſeu v̄tutis aīe: qn̄ oēs ſbijciunt ⁊
regunt rōne: tūc ſūt vnite: al's nō eſt vnitas aīe
in ſeipa: ſed multa ꝯrietas ⁊ diuiſio. Cū ḡ ſeptē
vitia capitalia cū ſuis ſatellitibus nos īpugnēt
mediātib⁹ potētijs ſenſitiuis ex q̄b⁹ paſſiōēs in
ſurgūt. Ideo rōne illuſtrata opꝫ vnanimiter cō
tra ea pugnare ⁊ ſupare: ⁊ modū ⁊ ordineꝫ do/
cet Jo. caſſi. in col'. ſerapionis dicēs. Unuſq̄ſqꝫ
vitiuꝫ ī quo maxime īpugnat exploret: ⁊ aduer
ſus illud arripiat principale certamē: indeſinē/

Cōtēpla/
tio dei
ꝯcipit.

ter fletus oſonum ad deū fundēs. Impoſſibile
eſt.n.quēpiā de q̄libet paſſione triūphū ꝓmere
ri priuſq̄ itellexerit induſtria vel ꝓprio labore
victoriā certaminis ſimul obtinē nō poſſe. Cuꝫ
Nō or/ tm̄ vt valeat emūdari neceſſe eſt eū die noctuq̄ꝫ
dinem in oī cura ꝛ ſollicitudine ꝑmanē. Cum ab ea ſe
pugne ſenſerit abſolutū:rurſus latebras ſui cordis ꝑ/
luſtret:ꝛ excipiet ſibi quam inter reliqas repit
duriorē atq̄ꝫ aduerſus eam ſpālius oīa ſpūs ar
ma cōmoueat. Et ita ſemꝑ validioribus ſupa/
tis celerē de reſiduis hēbit facilēq̄ꝫ victoriā:q꜉
ꝛ mens triūphoꝝ ꝓceſſu reddiꝉ fortior:ꝛ infir/
mior pugna ſuccedēs prōptiorē ei faciet ꝓuen/
tū ꝑlioꝝ:nec tm̄ putādū eſt:vt principalr q̄s cō
tra vnū vitiū dimicās:ꝛ velut incautus alioꝝ
tela ꝓſpiciēs inopinato ictu facilius valeat ſau
ciari. Hec ille. Opꝫ ergo ſic reſiſtē vni vitio q̄
etiā ab alijs caueaꝉ. Opꝫ etiā in hac pugna vi/
tioꝝ ꝛ paſſionū:nō ſolūꝫ a magnis:ſed etiā mi
nimis pctīs cauere:aīs ꝑ minima neglecta de/
duceꝉ ad magna:ſm̄ illud Prouer.j. Auerſio
puuloꝝ interficiet illos. Cauere tm̄ dꝫ a ſcrupu/
Diſcre/ lis ꝯſcie:q꜉ multū impediūt ꝓfectuꝫ ſpūs. Sed
tio qūo vti dꝫ in oībus diſcretiōe de qua ꝛ qūo habeaꝉ:
acgraꝉ. ſic ait Jo.caſſia.in col.ij. Moyſi. Oīuꝫ virtutū
giātrix cuſtos:moderatrixq̄ꝫ diſcretio eſt. Ue/
ra aūt diſcretio nō niſi humilitate ꝯgriꝉ:cuius
hec erit prima ꝓbatio:ſi vniuerſa non ſolū que
agēda ſunt:ſꝫ etiā que cogitanꝉ reſuanꝉ ſenio/
rū examini. Nullatenus.n.decipi poterit q̄ſq̄s
ſi non ſuo iudicio:ſed maioꝝ viuit exēplo ꝛ ſer
pēs teterrimus velut tenebroſo ꝛ ſubterraneo
ſpecu ꝟtutis ꝯfoſſus ꝓtractus ad lucē ꝛ tradu
ctus q̄dāmō:ac dehoneſtatus abſcedit. Hec il/
le. Inducit exēplū Samuelis quē ꝑmiſit ad ſe/
nē Heli recurrere vocatus a dn̄o. ꝛ Pauli apl̄i
miſſi ad Ananiā. Actuū.ix. ꝛ per multa exēpla
ſcōꝝ patrū oſtēditur q̄ qui hac caruerūt:etſi in
alijs cēnt mirabiles vt abſtinētia ꝛ hm̄ōi:tm̄ de
cepti ſunt a diabolo. Ad hn̄duꝫ aūt victoriā vi
tioꝝ:vt dicit Jo.caſſi.in col.cheremonis. Tria
Tria tē ſunt que nos faciūt a vitijs tꝑare:q꜉ aut metus
perant gehēne:ſiue pn̄tiuꝫ legū. Aut ſpes atq̄ꝫ deſide/
vitijs. riū regni celoꝝ. Aut affectus boni ipſius amor
q̄ꝫ ꝟtutū: Idcirco apl̄s ſūmā trium ꝟtutuꝫ ꝯſū/
mationeꝫ ꝯcludit. Fides nāq̄ꝫ futuri iudicij ac
ſuppliciōꝝ metu vitioꝝ facit ꝯtagia declinari.
Spes mētem de pn̄tibus auocās corpoꝝ volu
ptates celeſtiū ꝑmioꝝ expectatiōe ꝯtēnit. Cha/
ritas ad amorem xp̄i ꝛ ꝟtutuꝫ fructū ſuccedēs
quicq̄d illi ꝯtrium eſt facit deteſtari. Siq̄s ergo
ad ꝑfectioneꝫ tēdit:de illo ꝑmo timoris gradu
quē ſeruilē diximus ad altiorē dei tramitē:gra
du ꝓficiēte ꝯſcēdat:qui iaꝫ nō ſeruo ſed mercē/
nario cōparaꝉ. Feſtināduꝫ ꝓinde eſt ad tertiū fi
lioꝝ gradū qui oīa que patris ſunt:ſua eſſe cre

dit per indiſſolubilē charitatis grām. Diliga/
mus deū q̄m ipſe prior dilexit nos:ait Jo.j.ca.
ꝛ hec vtiq̄ꝫ noſtre ſalutis gr̄a nō ſui.ſ.vtilitate.
Ita ꝛ nos nullius alterius rei:ſed ſolū amoris
eius ituitu eū diligamus. Et h̄ eſt finis religio
nis.ſ.charitas:que eſt chara vnitas cū deo que
nos facit habitare in vnū. ¶ Tertio debēt reli
gioſi habitare in vnū.ſ.ſtatū ſue vocationis per
ꝑficiētē ꝯtinuationē:ſm̄ illud.j.Cor.vij. Unuſ
quiſq̄ꝫ in ea vocatiōe qua vocatus eſt ꝑmaneat.
Et Ephe.iiij.c. Uocati eſtis in vna ſpe vocatio/
nis veſtre:ꝛ in hoc ſepe tētanꝉ religioſi vt tētē
mutare ſtatū vel religionē quaꝫ prius ſuſcepe/
rūt:qḋ vt plurimū ex iſtabilitate ꝛ accidia ꝓce/
dit. Unde dicit Jo.caſſia.in col.neſtoris. Re/
ligio in multas ꝓfeſſiones ſtudiaq̄ꝫ diuiditur.
Quidā ſūmā intētionis ſui erga heremi ſecre/
ta ꝛ cordis ꝯſtituūt puritatē. Quidā erga iſtitu
tionē fratrū ꝛ ꝓuigilē cenobioꝝ curā. Quidaꝫ
eligētes egrotantiū curā:alij interceſſionē pro
miſeris ꝛ oppſſis. Quapp̄ hoc vnicuiq̄ꝫ vtile ꝛ
ꝯueniēs eſt:vt ſm̄ ꝓpoſitū qḋ eligit:vel gratias
quā accepit ſumo ſtudio ꝛ diligētia ad opis ar
repti ꝑfectionem ꝑuenire feſtinet. Et alioꝝ lau/
dās ꝛ admirās ꝟtutes:nequaq̄ꝫ a ſua quam ſe/
mel elegit ꝓfeſſione diſcedat. ſciēs ſm̄ apl̄ꝫ vnū
eſſe corpus eccl̄ie:multa aūt mēbra. Impoſſibi
le eſt nāq̄ꝫ vnū eundēq̄ꝫ hoīem ſimul vniuerſis
q̄s cōprehēdi ſupius ꝟtutibus fulgē: q̄s ſiq̄s
voluit pariter affectare:in id euꝫ incidē neceſſe
eſt vt dū oēs ſequiꝉ nullā itegre ꝯſequaꝉ. Ma/
giſq̄ꝫ ex hac mutatione ꝛ varietate diſpēdiū ca
piat q̄ꝫ ꝑfectum. Multis.n.vijs ad deū tēdiꝉ:ꝛ
ideo vnuſq̄ſq̄ꝫ illā quaꝫ ſemel arripuit:irreuo/
cabili curſus ſui itetione ꝯficiat:vt ſit in q̄libet
ꝓfeſſione ꝑfect᷒. Hec ille. Nō pōt aūt habitare
in vnū.i.ſtatū debite:niſi ꝓficiat de bono in me
lius. Un̄ Joā.caſſia.in col.theodo.ait. Neceſſe
eſt vt renouat᷒ ſpū mētis per ſingulos dies ꝓfi/
ciat ad ea que in ante ſunt ſe extendēs:aut ſi ne
glexerit.ꝯns eſt vt retrocedat atq̄ꝫ in deteri᷒ la/
baꝉ. Quapp̄ iſtud erit euidēs nr̄i detrimēti iu/
diciū ſi itellexerimus nos nil ampli᷒ acq̄ſiuiſſe
nec dubitemus nos retrorſuꝫ oīmodis reuoca
tos qua die non ſenſimus ad ſuꝑiora ꝓgreſſos.
Et cū tria ſint que ſunt in hoc mūdo:bonū ma/
lū:ꝛ mediū ꝛ bonuꝫ in reb᷒ humanis ꝑncipale
ſit animi ꝟtus. malū in pctm̄. mediū aūt qḋ pōt
bn̄ ꝛ male vti. vt diuitie:honores:ſanitas:vita
mors:pauptas ꝛ hm̄ōi. a malo ſemper dꝫ declī
nare:in ꝟtute ꝓficē:ꝓſpis ꝛ aduerſis mūdi quī
buſcūq̄ꝫ que ſunt vt media bono recto q̄ꝫ vſu ad
dexterā declinare.i.ad ꝟtutē vt ſit ſpūaliter am
bidexter aioth.ſicut fecit ioſeph patriarchs. ꝛ
apl̄s ad Phil.iiij.dicens. Scio ꝛ abūdare ꝛ pe
nuriā pati. Hec ibi. Qḋ pugnaꝫ carnis contra

ſpūm. de qua apſus ad Ephe. v. Caro ꝯcupiſcit
aduerſus ſpūm. diſpēſatio diuina in noſtri ꝓſe
ctū dimiſit. Unde Jo. caſſia. in col. Danielis ait
Hec ꝯtētio carnis ⁊ ſpūs multā vtilitatē nobis
ꝯfert. Primo ꝙ negligētias nr̄as arguit ſtatī.
Scđo cum pro caſtimonie ⁊ puritatis integri/
tate: in ꝯſciētia nr̄a fuerimus elati ſuo nos rur/
ſum. quis quieto ⁊ ſimplici viſitans fluxu hu
miliat atq3 recōdit: noſq3 hoīes eſſe ſuis ſtimu
lis admonet. Quodāmodo enim cu3 in ceteris
generibus vitioꝝ eq̄dē grauioꝛibus magiſq3
noxijs indifferētius ſoleamus incurrere. nec ta
mē facile in eoꝝ cōpungimur admiſſu in hoc
peculiarius humiliat ꝯſciētia nr̄a: per que illu
ſionē neglectā quoq3 paſſionē recoꝛdatōe moꝛ
det: euidēter intelligēs immūdā ſe facta3 nāli/
bus incētiuis: que cum eſſet immūdioꝛ ſpūali/
bus vitijs ignoꝛabat. Hec ibi. Quarto debent
habitare ffes in vnū fraterne dilectiōis per bo
nā ꝯfirmationē. Jo. xvij. oꝛauit xp̄s. Pater ſctē
ſerua eos quos dediſti mihi vt ſint vnum. Hec
aūt vnitas d3 eſſe in bono nō in malo vt nō cō/
coꝛdēt ad male faciendū ſed ad bonū: ſm̄ illud
Act. iiij. Multitudinis credētiū erat coꝛ vnū.
Triplex vnitas. ⁊ aīa vna in dn̄o: quia ſcil3 ad bonu3 oꝛdinata.
¶ Eſt autē triplex iſta vnitas. Prima ⁊ princi/
palis eſt vnitas coꝛdis per intimā dilectione3.
j. Pe. iij. Oēs vnanimes. ſ. ſitis. Hec enim vni
tas inducit victoꝛiā in tentatione. Ambꝛ. Ois
pugna vnanimiter congreſſa parit victoꝛiam.
Procurat ⁊ exauditionē in oꝛōnibus. Matth.
xviij. Si duo ex vobis ꝯſenſerint ſup terra3 de
omni re quam petierint fiet eis. Adducit robo/
rationem in omni bono. Ois enim virtus vni
ta eſt magis infinita. i. foꝛtioꝛ. Secūda eſt vni/
tas oꝛis. Roma. xv. Oēs vno oꝛe honoꝛificetis
deū. Quod fieri opoꝛtet in religione tripliciter
vt. ſ. non diuiſim hincinde: ſed ſimul ꝯuenien/
tes in choꝛo laudent deu3. Secundo vt omnes
dicāt que dici debeant: ⁊ non doꝛmiāt vel tace/
ant aliqui vel dimittant. Tertio vt ꝯcoꝛdant in
in voce. vt vnus nō dicat cito ⁊ alius tarde: ſed
ſimul incipiant ⁊ terminent. Tertia eſt vnitas
operis. de qua poteſt itelligi illud. Sopho. iij.
Seruient ei. ſcil3 deo humero vno: quod fit dū
viuunt in cōmuni. Lucra ex opibus ⁊ redditi/
bus ſuis habentes in vnū. dum etiam cerimo/
nias exterioꝛes vniformiter obſeruāt: in ciboꝛ
veſtitu ⁊ alijs. du3 etiā faciunt officia ⁊ mutua
obſequia in vnū. ſcil3 propter deū ⁊ bonū reli/
gionis. vt vnus non ocietur: alter nimis grauet:
ſed oēs in vnum cōcoꝛdent ad faciendū qđ eis
imponitur: ſumendo exemplū in apibus que
in vnū locum cōgregate mirabiliter vnite ſunt
ad mellificandu3 ⁊ cum magno oꝛdine. Unde
Hiero. Apu3 fabꝛicare aluearia. ⁊ monaſterio/
rum oꝛdinē in paruis coꝛpoꝛibus diſce ⁊ regu
larem diſciplinam. de conſe. di. v. Nunq̄.

Titulus. xvij. De ſtatu cō feſſoꝛum.

SCrutati ſunt iniqui
tates: defecerūt ſcrutātes ſcrutinio.
ps. lxiij. Scrutiniū quidē eſt ꝯfeſſio
in quo ⁊ penitēs ſcrutat̃ ꝯſcia3 ſuā ⁊
ꝯfeſſoꝛ cū eo ⁊c̄. Scrutās igit̃ eſt ꝯfeſſoꝛ: qui in
hoc pōt tripl̄r deficere: q2 vel ꝑ maliciā abſol/
uēdo quē ſcit nō poſſe: vel ꝑ ignoꝛātiā neſcien
do diſcernere inter leprā ⁊ leprā ⁊ quē poſſit vl̄
nō poſſit abſoluere. Uel īfirmitatē ꝯcupie: idē
ſumēdo occaſiones maloꝝ ex auditu dum in/
caute ſe hēt. Unde Aug. de pe. di. vj. c. j. Caue/
at ſpūalis iudex: vt ſicut nō cōmiſit crimē neq/
tie: ita nō careat munere ſciētie. Ex quibus ver
bis innuit̃ ꝙ ꝯfeſſoꝛ d̄bet habere tria ex illa au
ctoꝛitate Auguſtini preallegata.

¶ Pꝛio ꝑtātē ī foꝛo ꝯſcīe vt ſit iudex ſpūalis.

¶ Secundo conſeruare puritatem vite ne cō/
mittat crimen nequitie.

¶ Tertio ſcientie ſufficientem claritatem: vt
non careat munere ſcientie.

¶ De ꝑtāte ſeu auctoꝛitate ꝯfeſſoꝛis. Cap. j.

DE ꝑtāte ſeu auctoꝛi
tate ꝯfeſſoꝛis ⁊ quis poſſit audire cō
feſſiones. Ubi notādum ꝙ nō ſacer
doꝛ etſi poſſit audire in caſu moꝛtis: nō tamē
abſoluere. alſ ſi abſoluit vt ſacerdos indicati/
ue. ſm̄ quoſdā incurrit irregularitatem ſicut ſi
celebꝛaret. Hoc tamē eſt dubiu3: q2 nō eſt iſtud
expꝛeſſu3 in iure. ſicut de celebꝛāte. Unde non
videt̃ irregularis. extra de ſentē. excō. c. is qui.
lib. vj. ⁊ talis ꝯfeſſus tenet̃ iteru3 ꝯfiteri. Ratio
eſt: q2 ſolis ſacerdotibus dictū eſt. Quoꝝ remi/
ſeritis ⁊c̄. Joan. xx. Nec tamē a quolibet ſacer/
dote pōt quis abſolui: ſed a ꝓpꝛio aut de licen/
tia eius. Unde decre. Ois. extra de pe. ⁊ remi. J. ti. xxvj
dicit. ꝙ quilibet ſemel in anno cōfiteatur oīa ca. ij. §.
peccata ſua ꝓpꝛio ſacerdoti. vt de peni. diſt. vj. iij. in fi.
placuit. Ratio eſt: q2 non pōt ſoluere vel ligare
niſi habeat iuriſditionē ſup eum qui ſibi ꝯfite/
tur. Si aūt ſit ꝓpꝛius prelatus ⁊ non ſacerdos.
ſicut curati epiſcopi nō ſacerdotes pōt abſolue
re per aliū cōmittendo hoc alteri. ¶ Sed nota
ꝙ ꝓpꝛius ſacerdos aliter intelligitur cu3 di/
citur. ꝙ quilibet debet cōfiteri ꝓpꝛio ſacerdo/
ti. ⁊ aliter cum dicit̃ de licētia ꝓpꝛij ſacerdotis
pōt alteri ꝯfiteri. ¶ Nā in pͥmo caſu dicit̃ ꝓpꝛi
us ſacerdos quicūq3 habet poteſtatē abſoluen
di oꝛdinaria3 vel delegatā. ſiue ſit cōis ſiue ſin/
gularis: q2 actoꝛ ſequit̃ foꝝ rei: ſ3 eſt in electiōe

rius quẽ de multis ſequaſ: niſi ſit actio realis ĩ qua ſequiſ forũ rei. Et qꝛ in foro pnie idem eſt actor ⁊ reus. Inde eſt ꝙ idẽ põt ſeipm accuſare corã quocũqꝫ ↄfeſſore de cõib⁹ que illũ poſſunt abſoluere de crimine vbicũqꝫ commiſſo. Propter quod dicit Hoſt. ꝙ qlibet hꝫ tres ꝓprios ſacerdotes. ſ. ordiãrie curatũ. ſ. de cui⁹ parrochia eſt epm ſuum ⁊ papã. Sed in ſcḋo caſu ꝓprius ſacerdos de cuius licẽtia põt alteri cõfiteri: intelligiſ ſtricti⁹ ille qui de iure ſuo ordiario hoc hꝫ ⁊ nõ ex cõmiſſione. Et ſic intelligiſ. c. Oĩs. equoce loqui de ꝓprio ſacerdote hꝫ oẽs. Nam conſtat ꝙ ad implendũ illud ꝑceptũ de cõfitendo ſemel in anno oĩa pctã ſua ꝓprio ſacerdoti. ita ſufficit ↄfiteri vicario curati ſicut ipſimet curato. Et tñ ad ↄfitẽdũ alteri nõ ſufficeret accipe licentiã ab ei⁹ vicario ſiue capellano. ſicut ſufficeret ab ipomet curato. Uñ reſpectu pmĩ: vicarius eſt ꝓpri⁹ ſacerdos: ſed nõ reſpectu ſecũdi. Uñ ſi poſſit qs ↄfiteri vicario curati. tñ ipſe vicarius non poteſt dare licentiã illi ꝙ alteri cõfiteatur. Hec Pe. de palude in. iiij. diſt. xiiij.

¶ De ordinario ↄfeſſore vniuſcuiuſqꝫ quoad eccleſiaſticas perſonas. Capſm. ij

DE ordinario confeſſore vniuſcuiuſqꝫ q̃ad eccleſiaſticas ꝑſonas. Sciendũ eſt ꝙ papa: qꝛ non hꝫ ſuperiorem a xp̃o. nec a cõcilio quocũqꝫ: hꝫ ꝓpriũ ↄfeſſorẽ quẽ duxerit eligendũ: q auctẽ xp̃i põt eũ ſoluere vel ligare in foro pniali. non aũt in foro exteriori: qꝛ ipſe nõ põt ligari vinculo excoicationis a quo idigeat abſolui. ⁊ ꝓpter hoc nõ opꝫ ſibi a xp̃o cõmitti. Qꝛ vero põt ligari vinculo pctĩ ſicut alij: indiget remedio ſicut alij. Nec xp̃s dimiſit eũ ſine remedio Uel ſicut a ꝑncipio qlibet poterat quẽlibet volentẽ ſe ſibi ſubijcere abſoluẽ ita ⁊ nunc quoad illũ q nulli eſt ſubiect⁹ ſicut papa. Qui ſunt de familia pape hñt penitentiariũ ſũmũ cũ papa pro ꝓprio ſacerdote: qꝛ nulli alij ſubſũt. Secus aũt de capellanis eius qui per mũdũ ſunt diſꝑſi: qui ꝓpter hoc nõ ſunt ab alijs exempti.

¶ De cardinali. §. i.

bus aũt qui ſũt epĩ ipſi nõ min⁹ hñt ꝙ̃ alij epĩ. ſ. ꝙ pñt libere eligere. idẽ ſi ſunt legati: qꝛ ſunt ꝑlati vel exẽpti. Si vero ſint ſimplices cardinales nec epĩ nec legati dicit Hoſtiẽ eos non hẽre niſi papã ⁊ ſũmũ penitentiariũ. Et q̃uis imediate ſunt ſub papa. ⁊ ꝑ ↄñs exempti. nõ tñ poſſunt ſibi eligere ↄfeſſorẽ ſine ipſius pape: aut ſummi pniarij licentia. qꝛ nõ ſunt ꝑlati: ſed coadiutores: lꝫ ſint pꝛ̃bri ⁊ cardinales. Ideo tuti⁹ eſt ꝙ habeãt licentiã a papa. Familia vero commenſalis eoꝝ. de licentia eorũdẽ cardinaliũ poſſunt eligere ſibi ↄfeſſorẽ: qꝛ de ↄſuetudine ſunt eis ſbditi: ſiue ſacerdotes ſiue alij. Uel forte ſummus penitẽtiarius eſt quaſi curatus reſpectu omnium manſionariorum curie pape. Hec Petrus de palude. in quarto.

¶ Patriarche ar. §. ij.

chiepiſcopi ⁊ epĩ hñt ꝓprios ſacerdotes ſuos imediate ſuperiores ⁊ epĩ hñt ꝓprios ſacerdotes: vt epũs archiepm: ille ꝑmatẽ ille patriarchã ille papã. ⁊ hoc niſi ſint exẽpti. nihilominus iſti pñt ſibi eligere ↄfeſſorẽ. ex. de pe. ⁊ re. c. vl. qui pñt eos abſoluere: nõ ſolũ de occultis: ſed etiã de manifeſtis ⁊ notorijs etiã archiepo inuito. Et etiã a vinculo excõmunicationis maioris ⁊ minoris. Et mutare vota: ⁊ relaxare iuramenta ⁊ oĩa alia ꝓpter que non eſt ſedes aplica ↄſulenda. lꝫ Hoſt. dicat ↄtrariũ. Et iſtud ↄtrariũ tenet frater Bartho. in piſanella. Nec obſtat ꝙ in illa decretali nõ ſit mentio niſi de abſolutione a pctis: qꝛ cũ intentio pape ſit ipſis epĩs q̃bus eſt graue ad archiepm recurrere: ⁊ grauius ad papam. ita ꝓuidere eis per ↄfeſſorẽ ab eis electũ ſicut ꝓuiſum eſt inferiorib⁹ epoꝝ per ipſos epiſcopos. Ĩo de oĩ pctõ ⁊ vinculo de quo põt epũs abſoluere inferiorẽ: ⁊ electus ab eo põt ipm abſoluere. Et in caſu in quo põt epũs diſpẽſare cũ inferiori: ⁊ ille cũ epo: qꝛ vbi eſt eadẽ rõ ⁊ idẽ ius. Et ſicut bene dicit Hoſt. iſtud ꝓuilegiũ nõ ꝑdit per hoc ꝙ venit romã: qꝛ ibi nõ diſtinguitur vbicunqꝫ ſit. Sed ſi deſinit eſſe epũs: vt qꝛ cedit loco ⁊ dignitati forte ꝑdit priuilegiũ datũ epĩs. ſi ſo cedit loco nõ dignitati: nõ ꝑdit. Rõ qua aliqui ꝓbant ꝙ ↄfeſſor ab epo electus non põt eũ abſoluere a vinculo excoicatiõis eſt: q̃a nõ hꝫ ꝑtãtẽ niſi ex electiõe epĩ. Sed ad hoc rñdetur ꝙ nõ ab epo eligẽte: ſed a iure cõmittẽte hꝫ ꝑtãtẽ ille. ſicut qui eligiſ ab illis qui per litteras penitẽtiarioꝝ hñt ꝙ poſſint ſibi eligere cõfeſſorẽ ab ipis penitẽtiarijs: nõ ab eligẽtib⁹ hꝫ auctẽ. ſicut cũ epũs cõmittit fratrib⁹ quos prior eligit ipſi cõmiſſarij ꝑlatoꝝ nõ eligẽtiũ. Et qḋ etiã dicũt ꝙ ſi ille electus ab epo in ↄfeſſorẽ eẽt excoicat⁹ minori: cũ eligiſ ad hoc nõ poſſit abſoluere: qꝛ ligatus minori: lꝫ poſſit ↄferre ſacra nõ tñ põt eligi. Rñ. qꝛ iſtud non valet: qꝛ intelligitur de electiõe iuris ad dignitatẽ imo etſi qñ eligiſ ab epo ↄfeſſor. eẽnt tunc ambo ipſe ⁊ electus ligati maiori excoicatiõe adhuc nõ impediret factũ dũmodo qñ electus ille qui abſoluit non ſit ligat⁹ maiori nec ſuſpẽſus. Hec Pe. de pa. in. iiij. di. xvij. q. iij. Prelati exẽpti qui hñt ſimile priuilegiũ cũ ipſis in eligendo libere cõfeſſorem. nam ex quo ſunt exẽpti ꝑlati: ſicut ſũt multi abbates: ex hoc ipſo habẽt iſtud priuilegium: quia graue eſſet eis ſemꝑ ire ad papam nouum pro

argu tũ ↄ rium

argu tũ ↄ

nouum pro

nouũ pro licẽtia ↄfitẽdi:ſi aũt ſunt exẽpti ꝙ nõ ꝑlati nõ hñt iſtud ꝑuilegiũ.vbi gr̃a.oẽs ſubditi collegij exẽpti ſeculares vel regulares:qđ eſt exẽptũ in capite ⁊ mẽbris.hi eñi ſuis ꝑlatis imediate ↄfiteri pñt ⁊ nõ alij niſi de licẽtia iporũ.Si aũt ſic ſunt exẽpti ꝙ circa papã nec decanũ:nec ꝑpoſitũ hñt qui hẽat curã ipſoꝝ adhuc nõ pñt ſibi eligere:ſed petãt hoc ipm̃ a papa vl̃ eius pniario:cũ al's poſſit eos abſoluere.Silr̃ nulla abbatiſſa:q̃uis iura ep̃alia exerceat ponẽdo officialẽ:niſi in hoc hẽat ſpãle ꝑuilegiũ q̃tũcũq; exẽpta:nõ põt hoc hẽre:qꝛ nõ eſt ꝑlata cũ nõ hẽat claues iuriſditionis.Et ꝙ eius officialis excõicat qđ ꝑ ſeipſam nõ põt:nõ eſt auctoritas ipſius ſed pape.Silr̃ quicũq; preeſt quibuſcũq; ex cõmiſſiõe alterius ⁊ eſt delegatus:nõ põt dici ꝑlatus q̃tũcũq; exẽptus:qꝛ tñ non eſt ꝑlatus.nõ hẽt hoc ꝑuilegiũ puta ſupioꝛ in religiõe vel pꝛioꝛ nõ ↄuẽtualis:aut pꝛioꝛ ↄuẽtualis ſub abbate nõ ꝑ electionẽ:ſed ab ipſo abbate ex ↄſilio ſenioꝝ poſitus vel inſtitutꝰ:niſi foꝛte qñ moꝛtuo abbate vel pꝛioꝛe ipſi fuerint q̃ſi oꝛdinarij:qꝛ tũc actio ſubrogata hẽt ꝑuilegiũ eius in cuiꝰ loco ſubrogat̃.Sed pꝛioꝛ que ꝑ electionẽ canonicã inſtituit̃ ꝑlatus eſt.⁊ iõ ſi ẽ exẽptus hẽt idẽ ꝑuilegiũ.ꝓpter qđ nõ opꝫ qđ cõfirmãs det ſibi ꝑlatẽ eligendi ↄfeſſoꝛẽ:ſicut nec ↄfirmãs vel ↄſecrãs ep̃um.nec obſtat decre.ne pro dilatiõe.ex̃ de pe.⁊ re.Iſtud eniꝫ ꝑuilegiũ de eligẽdo ↄfeſſoꝛe equalr̃ ↄcedit̃ ep̃is ⁊ minoribꝰ ꝑlatis exẽptis.Uñ cuꝫ ep̃i lꝫ imediate ſubſint archiep̃o:nihilominus ſine licẽtia illoꝝ h pñt:etiã qui ſunt nõ exẽpti.ğ ⁊ pꝛioꝛes hoc pñt.lꝫ ſubſint abbatibꝰ vel maioꝛibꝰ ſine licẽtia eorũ cũ ſint oꝛdinarij.Si aũt ſunt i dignitate cõſtituti:nõ tñ ꝑlati:ſicut cantoꝛ:theſaurarius:ſacriſta ⁊ hmõi ꝑſone nõ hñt ꝑuilegiũ.q̃uis ſint exẽpti.ſed ſi eẽnt ꝑlati exẽpti.ſꝫ nõ ſũ ꝑlati i foro pniali.ſic ſũt archidiacõi de pari ↄcurrẽtes cũ ep̃is in foꝛo cauſarũ.adhuc nõ puto eos habere hoc ꝑuilegiũ ſed ſolos ꝑlatos.hoc dico q hñt curã aiarũ.Sicut aũt dixi de ep̃is ꝙ q̃diu ſint ep̃i quoad dignitatẽ retinẽt hoc ꝑuilegiũ ita ⁊ de illis q̃diu ſunt in ꝑlatione.⁊ ſilr̃ electꝰ ab eis põt agere cuꝫ eis abſoluẽdo ⁊ diſpẽſando quicqđ poſſet ep̃s ſi ei ſubeſſent:excepto in ſñia lata a ſupioꝛi ↄtra eũ:puta ab archiep̃o cõtra ſuffraganeũ ſuũ:ſiue ab abbate ↄtra pꝛioꝛem ↄuẽtualẽ ſibi ſubditũ.ab hmõi enim nõ põt abſoluere talis ↄfeſſoꝛ electus.Quicũq; etiã põt eligere vno electo ſiue nõ moꝛtuo:põt aliũ mutare ad placitũ.Et eoipſo quo talis qui põt eligere ↄfitẽt alicui.videt̃ ipm̃ eligere:qꝛ plus ẽ factis ⁊ intẽtione mentis eligere q̃ꝫ verbis.ij.q.vj.c.j.⁊ de maio.⁊ obe.Legebatur.Hec Petrus de palude in quarto vbi ſupra.

¶ Inferioꝛes pꝛe/ .§.iij.

lati nõ exẽpti ſi ſubſunt imediate ep̃o ipm̃ ſolũ cũ ſupioꝛibꝰ eius hñt pro ꝓpꝛio ſacerdote:ſicut abbates:decani:ꝑpoſiti:⁊ archipꝛſbri rurales.Curati võ decanos rurales hñt ⁊ ep̃m: qñ ille decanatus eſt ãnexus cure.Silr̃ pꝛioꝛes q ſunt ſub abbatibꝰ illis ſubſunt ⁊ ep̃o.Non ꝑlati võ ſuis ſubſunt imediate curatis:ſiue abbatibus:ſiue pꝛioꝛibꝰ:ſiue decanis qñ ſunt de collegio:vel ſimplicibꝰ curatis:qñ in parrochijs cõmorant̃.Clerici võ choꝛales ſubſunt ali ei qui ꝑeſt choꝛo ſiue ſit cantoꝛ ſiue ſuccentoꝛ in exterioꝛibus.ſed quantum ad foꝛum conſcientie ſolus decanus videtur curatus eoꝛuꝫ.Hec Petrus de palude.

¶ Cui debeãt laici oꝛdiarie ↄfiteri.Capl̃m.iij.

IMperatoꝛ ſecundũ Hoſti.de antiquiſſima cõſuetudine ↄfitet̃ capellanis ſuis.Sed ſicut dr̃ ex̃ de pe.⁊ re.c.ij.li.vj.nulla ↄſuetudine introduci põt:vt pter ꝓpꝛij ſacerdotis licentiam aliquis poſſit ſibi eligere confeſſoꝛeꝫ:niſi de licentia Pape.

¶ Rex habet epi/ .§.i.

copum ſiue archiep̃m:in cuiꝰ ciuitate eſt ſedes regni.Dicit̃ aũt ſedes vel metropolis regni.nõ in qua plus moꝛat̃ ſed in qua iungit̃ ⁊ coꝛonatur.Pꝛincipes minoꝛes ſi hñt ſub ſe ciuitates plures ſilr̃ a ſede pncipali ducatus vel comitatus domiciliũ foꝛtiunt̃:ſed ſi hñt vnã ciuitateꝫ alia pꝛincipalioꝛem ab vtroq; ep̃o.vel a metropolitano licentiã capiãt.ſm̃ Hoſti.Sed iſtud nõ eſt veꝝ q̃tum ad metropolitanũ:qꝛ nullus ſubditus ſuffraganeoꝝ eſt ei ſubditus imediate niſi qñ viſitat:ſed ſoli ipſi ſuffraganei.vñ cũ dñs duaꝝ ciuitatũ in tpalibus ita ſubſit in ſpũalibꝰ ep̃is ac ſi eſſet ſeruus.ſicut dñs caſtri ſubeſt in ſpũalibus curatoꝛ:⁊ ideo ſicut metropolitanus non poſſet dare licentiam confitẽdi hoi habenti domos in dioceſi ſuffraganeoꝝ:ita nec pꝛincipi.De illo vero pꝛincipe qui habet dñium in diuerſis dioceſibus:ſed nõ ſup ciuitatem:videtur ꝙ ipſe multo magis ab ep̃is hoc petere debeat:illo ſcꝫ in cuius dioceſi pꝛincipaliter habꝫ dominiũ.vel ab vtroq; ſi equaliter in duabus.Nam abſurdũ eẽt ꝙ ipſe a tot curatis haberet hoc petere:quot in ſuo dominio includuntur.Domini vero qui in eadẽ dioceſi in diuerſis villis hñt dominiũ ſi in vna hñt pꝛincipale dominium:in qua nõ ſit niſi vna parrochia tñ:ſiue vnus curatus tñ:illi videt̃ ſubeſſe.Sed quando nullũ hꝫ dñium in illa villa:que ſub ſe non ↄtinet plures parrochias:maxime ſi vna nõ eſt

principalior altera tūc nulli curato ſubeſt: ſed im‑mediate epo. Si vero in vna villa ſit principaliter dñium: in qua non ſit niſi vna parrochia tm̄: vel ſint multe ⁊ vna pncipalis curatus illius eſt ſibi ꝓprius ſacerdos circa epm. Balliui ſi nullibi haberēt manſionē: niſi ſm̄ ꝙ aſſiſtere requiruntur. modo huc: modo illuc diſcurrūt vbiq͂ ꝯfiteri poſſunt vel epis ciuitatū vel curatis in quoꝝ parrochijs hoſpitiū eligūt. Si vero pncipalr alicubi degūt. ibi curatū hñt illum in cuius parrochia hoſpitiū ſuū ſitum eſt. Et ſic de ꝓpoſitis lʒ habeāt domos parentū extra balliuiā: vel ſeneſchaliā vł prepoſiturā: q: per hoc officiū quaſi ꝯtrahendo ſortiunt foꝝ. Ceteri vero burgēſes ⁊ alij laici: nō in ptātibus cōſtituti illis curatis ſubſunt in quoꝝ parrochijs degūt principaliter: vel ſi in duab⁹ equalr in qua tūc manent qū ꝯfiteri volūt illius parrochiani ſūt. Hec Pe. de palu. Regulariter ergo fienda eſt confeſſio ꝓprio ſacerdoti. Vñ Innocē. extra de pe. ⁊ remiſ. Omnis. dicit. Si quis alieno ſacerdoti voluerit iuſta de cā ꝯfiteri pctā ſua. licentiam prius poſtulet ⁊ obtineat a proprio ſacerdote: cum aliter ipſe illum non poſſit abſoluere vel ligare. Hec ibi.

¶ Caſus in qbus qs pōt ꝯfiteri alteri ꝙ̄ ꝓprio ſacerdoti: etiā ſine licētia eius. Cap. iiij.

Ed nota ſecūdum Pe. de pa. caſus in qbus pōt qs cōfiteri alteri ꝙ̄ ꝓprio ſacerdoti ⁊ ſine licentia eius. quos ponit Hoſtiē. in ſumma. Et primus eſt ꝓpter indiſcretionē ꝓprij ſacerdotis. Et ſub hoc caſu cōprehenditur qū ipſe ſacerdos ꝓprius eſt ſollicitator ad malum vel reuelator ꝯfeſſionū vel talis ꝙ ex cōfeſſione iminerct periculū ꝯfitenti vel ꝯfeſſori. In hoc igił caſu dicit Hoſt. ꝙ eo ipſo hʒ licentiam a iure aliū adeūdi. de pe. di. vj. Placuit. Sʒ alij dicunt ꝙ tūc dʒ petere licentiā ab eo vel a ſuperiori: q: decre. Ois dicit ꝙ qū ex iuſta cā voluerit quis alteri ꝯfiteri petat licentiā a ꝓprio ſacerdote. Et ꝗ̄uis quidā hoc intelligant niſi ex culpa ſua hoc ꝓcedat. Videł tñ melius ꝙ etiā ſi hoc nō ſit ex culpa ſua: q: culpa ſua non dʒ alteri nocere: puta ſuperiori. Sicut ꝓprio ſacerdote mortuo vel excoīcato: non eoipſo licet ire ad aliū: ſed opʒ recurrere ad epm. Sed ſi ſuperior adiri nō pōt: vel etiam ſi eſt eque defectuoſus. tūc q: ad papā nō eſt facilis recurſus aliū adire poteſt eoipſo. Qñ ergo ꝓprius ſacerdos oīno indiſcretus ⁊ ineptus eſt: tūc pōt adiri alius diſcretus licentia petita etiā non obtēta. Dico aūt petita: q: etſi ſit indignus audire: non eſt tñ impotēs cōmittere: ⁊ in hoc ſcʒ ꝙ dʒ petere licentiā ab ipſo: vel adire ſuperiorē. cōcor. Jo.

Pe. Alber. Inno. ⁊ Guił. Qđ ſi negatur licētia tūc dicūt ꝑdicti ꝙ idē iudiciū eſt de eo qđ ⁊ de illo qui non hʒ copiam ꝯfeſſoris. Pe. de pa. dicit ꝙ tunc pōt ire libere ad aliū: vt pʒ ſupra. Quia ſi nō poſſet aliū habere ⁊ neceſſitas immineat. Dicūt ꝑdicti doctores: ꝙ confiteał peccatum in genere: ſine eo de quo poſſet malū ꝓuenire. ¶ Scđs caſus eſt: qū trāſtulit domiciliū ſuū prochianus: tūc. n. deſinit eē parrochian⁹ pmi: ⁊ ſit proch ian⁹ illi⁹: ad cui⁹ prochiā ſe trāſtulit. Sed ſi in duabus parrochijs haberet domum in vna maneriū eſtiuale: in alia hyemale vtrobiq͂ ſortił foꝝ: nō ſimul ſed ſucceſſiue: ſm̄ ꝙ habitet hic vel ibi: vt tunc hic recipiat ſacra qū hic habitat. alˀs alubi. ¶ Tertius caſus eſt cum eſt vagabūdus: nō hñs nec petens domiciliū. Iſte pōt ꝯfiteri cuilibet curato vel epiſcopo in cuius parrochia eſt: immo etiā non curato vt videł: q: nulli ſubdit⁹ ſubijcit ſe cui vult. Nam ois ſacerdos ptātē ⁊ iuriſditionē habet ex ſua ordinatiōe: ſed ſubditos hʒ ſolū eos: qui ſe ei ſubmittunt: niſi ꝙ ſm̄ iura qui ſe ſemel alicui ſubmiſit fact⁹ eſt eius parrochianus: nec pōt ſe alijs ſubmittere quouſq͂ primo ſe ſubtrahat ſimplr niſi de volūtate illius. ar. de pe. diſti. vj. Placuit. vnde dī in. c. ſi. de pe. ⁊ remiſ. Permittimus eligere. q. d. iure diuino licebat eis eligere: ſed electiōe eis ſubtracta pmittimus relaxantes intentionē ꝙ poſſint eligere. Vñ in. d. capitulo. Placuit dicił ſine eius ꝯſenſu cui primo ſe cōmiſit: ⁊ poſtea cui penitēs ꝯfeſſus eſt. ¶ Quartus caſus eſt. ſi querit domiciliū quo ſe conferat quouſq͂ alicui ſe ſubdat. Et de pegrinis qdem dicēdū eſt: ꝙ ſi ſine licētia curatorū ⁊ epoꝝ ꝓfecti ſunt nil ꝓuilegij habēt in h. Concordant in hoc. ſ. ꝙ peregrini et negociatores ⁊ alij viatores: ſi nō hñt licentiam a ſuis curatis vel epis vel ſine licētia eoꝝ iter arripiūt nō poſſunt ab alijs abſolui. Inno. Hoſti. ⁊ Guił. Si āt de licentia eoꝝ ꝓfecti ſunt eoipſo hñt interpretatiuā licētiā ꝯfitēdi cū ſine ꝯfeſſione digne peregrinari nō q̄ant. Si etiā veniat paſcha coicari poſſunt ꝓpter candē licētiā implicitā: ⁊ de caſu epali abſolui: q: epūs nō retinēdo ſibi auctoritatem licētiandi peregrinos: ex hocipſo videł eis dare licētiam ꝯfitendi de caſib⁹ epalib⁹ ſic curat` de parrochialib⁹. De mercatoribus aūt ſi nuſq͂ haberē t domiciliū niſi ſequendo ſemp nundinas. Idē eſt de vagabūdis. Et idē eſt ſi in loco ſuo tenēt hoſpitiū ſed non declinant illuc in paſchate coīter. Nō eni tunc videnł ibi habere domiciliū quoad ſacra. Et idē de familia principis vel baliui: qui nunq͂ in eodē ſtatu ꝑmanent: exquo ipſi lʒ teneant hoſpitiū ſuum alubi: non tñ illuc redeūt niſi ad horā: nam iſti vagabūdi cenſenł. Idem de familia epi laica ⁊

Primus

Scđs

Vagabūdus.

peregrinus.

Mercatores.

Baliu⁹

q2 non ſic h3 ius in ea ſicut cardinalis: ſed ſi eſ/
ſent de dioceſi ipa de eius licentia ꝯfiteanf. Si
aūt de alia exquo hoſpitium dimiſerūt: q2 per
dioceſim vaganf: reſpectu illius dioceſis vaga
bundi reputanf: et de licētia epi illius vel cuiuſ
libet curati ad cuius parrochiā veniūt confite/
ri pnt. ¶ Quintus caſus eſt rōne delicti. vj. q.
iij. placuit. qd qdam dicūt eſſe verū: tunc ſoluz
qn ꝓpter hoc eſt excoicatus q2 ſi eēt excoicatꝰ a
prelato loco illius ꝓpter illud pctm: ſicut ꝯſue/
uit fieri in furtis et hmōi: quoꝝ ignoranf acto/
res: mittendus eēt talis ad excoicatorem abſol
uendus ab eo. Sed ſi pctm̄ eſt occultū: et ꝓpter
hoc nō ſit excoicatus pōt etiā de hoc ꝯfiteri pro
prio ſacerdoti. vt dī in ſumma piſana. Fran. zā/
ba. refert Laudul. tenere q curati et etiā fratres
admiſſi ad audiēdū ꝯfeſſiones ſm formaz cle.
Dudū. pnt audire et abſoluere pctā cōmiſſa nō
ſolum in dioce. ſed etiā ext territorium dioceſis
dūmodo tn̄ ꝯfitentes pnt illis ꝯfiteri. ſ. q ſint
illius dioceſis: vel parrochie quoad curatos.
¶ Sextus caſus eſt rōne ſtudij: vt ſcholares ēt
ſi non ſint niſi per annū moraturi in ſtudio: vel
q2 non hnt plus de ſpacio ab epo vel capitulo:
de cuius licentia ibi ſunt: vel ſic diſponunt vel
q2 de parrochia in parrochiā mutanf. De illis
vero qui veniunt ex oi parte regni ad parlamē
tum priuus: cū rex reputet ſe ſiſcū: non recogno
ſcens ſuperiorez in toto orbe: videf q ibi poſ/
ſint ꝯfiteri epo et curatis: in quoꝝ parrochijs cō
ducūt domos: ſic et olim tpe iperatorum rome
erat ibi cois pria. et quicūqꝫ illuc veniebat ha/
bebat iudicē ſuū vel ꝑtorē peregrinū. Sed con
trariū eſt verū. ſcz. q nō pnt abſolui rōne parla
menti: ſi nō hn̄ licentiā a ſuis ꝑlatis: q2 rex non
h3 pt. itez in ſpūalibus. epo aūt ſolt ſue dioceſi.
Solū eniz roma: vbi eſt icōs pape: eſt pria cois
ſicut eccleſia cathedralis oibus de dioceſi. Un/
de in curia romana ſicut curato ſuo ſummo pe
nitētiario ois de omni loco mūdi pōt ꝯfiteri: et
penitētiarijs ſimplicibus: ſicut vicarijs ſui cu/
rati. ¶ Septimꝰ caſus eſt rōne neceſſitatis: qa
in mortis articulo ois ſacerdos ab eccleſia non
ꝑciſus auctoritate iuris ſit ꝓprius ſacerdos. de
oſ. or. c. Paſtoralis. Ex hoc qd hr de ꝯſe. di. iiij.
c. Scm̄. videf q etiā laicus in hmōi neceſſitate
poſſit excōmunicatū recōciliare eccleſie. ſi non
eſt ipſe ꝑſona: nō tn̄ pōt abſoluere a pctis audi
endo ꝯfeſſiones. ¶ Octauū caſum ponit Ho/
ſti. Si ſacerdos nō ꝓprius ponat ſpez in ratiha
bitione. Sed vt dī in ſumma piſana et bene iſte
caſus coiter nō tenef. Rōnem aſſignat Pe. de
pa. Nulla eni ratihabitio ꝯfirmat ſacrz qd nul
lum fuit: q2 etſi nō in ſacris ratihabitio ſaltem
pape: aliqd valere pōt: q2 ille ſolēnitatem muta
re pōt ſicut de eccleſia per nō epm dedicata. ſo
la ratihabitione pape dedicata vel reconciliata
reputatur. extra de ꝯſe. eccle. ca. Aqua. tn̄ in ſa/
cramētis nō pōt valere: q2 ipſe papa mutare nō
pōt: q2 regula iuris eſt: q ratihabitio retrotra/
hitur et mādato cōparaf: qn ſolo mādato a pn/
cipio res agi pōt. In talibus aūt locū nō h3 qn
ſcz ſacri eēntia deficit: q2 tūc totū iterādum eſt.
De eēntia aūt abſolutionis eſt poteſtas iuriſdi/
tionis: quam poteſtatē erga talem nō habet ex
hoc q ponat ſpem in ratihabitione.

¶ Quis pt cōmittē audiētiā ꝯfeſſionū. Ca. v.

Quis autez poſſit cō
mittere vel nō cōmittere audiētiam
ꝯfeſſionis. Nota ſm Pet. de pal. in
iiij. di. xvij. q2 ois ꝓprius ſacerdos q
iure ordinario pōt confeſſiones audire. poteſt
hoc ipſum alteri cōmittere: q2 habet cauſaz me
ri imperij. Et q2 quicunqꝫ per electionez habet
curam animaruz eſt ordinarius. ideo ois talis
poteſt licentiare quēlibet ſubditum cure ſue al
teri confiteri. Item ordinarius eſt quicunqꝫ ex
officio ſibi annexo hoc habet licet non ſit p ele/
ctionem. Item gerens vicem curati per legem
vel conſuetudinem. ſicut factus prior per abba
tem qui viuēte abbate erat delegatus non po/
tens ſubdelegare eo mortuo vel amoto eius vi
ces in omnibus obtinens: eſt quaſi ordinarius
quantū ad hoc vnde poteſt licētiare ſibi ſubdi/
tos de cōfeſſione. Idez videf de ſuppriore amo
to priore vel vicario: cū ꝯuentus nō habet prio
rem. Archipreſbyter videtur tunc ordinarius.
cum ſcz eſt vna prebēda ſacerdotalis cui ex of/
ficio eſſet annexum officiū audiendi confeſſio/
nes illoꝝ de dioceſi extra ciuitatē: et multoma/
gis ſi de ciuitate. Sed ſi penitentiarius non ha
bet hoc officium ex ſua prebēda: ſed ex cōmiſſi
one viue vocis epi talis eſt delegatus: non ordi
narius. Archidiaconus licet ſit iudex ordinari
us de conſuetudine: non tamen in foro conſciē
tie niſi ſit ſacerdos et tunc audit ex cōmiſſione
vnde non poteſt ſubdelegare. Legatus eſt ordi
narius in vtroqꝫ foro: vnde ſicut in exterioribꝰ
dat iudices delegatos: ita et habet ſuos penitē
tiarios. Summus penitentiarius eſt ordinari/
us in ſpiritualibus tantum. vnde habet peni/
tentiarios ſuos: et concedit etiam licentiam eli/
gendi confeſſorem. Sed ſimplices penitentia/
rij pape. quamuis ſint delegati pape qui ſolus
eos ponit: non ſummus penitētiarius. poſſunt
quidem omnes de toto mundo audire: ſed nō
poſſunt ipſi aſſumere adiutores: nec etiam da/
re licentiam eligendi confeſſorem. Decanus
ruralis qui et archipreſbyter vocatur: ſi iſte de/
canatus ſit annexus alicui cure ſpeciali: re/
putatur ordinarius in parrochijs ſui decana/

Rōne. delicti.

Rōne ſtudij.

rōne ne ceſſita/ tis.

tus poſt epiſcopũ.ſupra curatos etiã videf ordinarius curatoꝝ. Et ſic curati de licentia eius non ſolũ epi pñt cõfiteri. Si epus vel archidiacoHus ꝯfert illum decanatuꝫ modo huic curato: modo illi. videtur delegatio. ⁊ hoc reſpectu criminũ ſiue caſuum cõmuniũ. Nam reſpectu caſuũ epiſcopaliũ taꝫ de curato q̃ꝫ de decano. quibus de ſpeciali gratia cõmittit abſoluere: de illis videf diſtinguendum: an ſint retenti de iure vel de ꝯſuetudine: ⁊ tũc in illis nullum ius de ſe habꝫ inferioꝛ epo: vñ cuicũqꝫ illos cõmittit auctoritate delegeta ille abſoluit. ¶ Itẽ nota ꝙ qñ poteſtas iuriſditionis eſt vna apud plures: ⁊ nõ apud quẽlibet inſolidũ tunc nõ poteſt quilibet per ſe eam cõmittere ſine cõſenſu aliorum: ſed qð oẽs tangit: ab omnibus debet approbari. vnde ſi capitulũ ſede vacante gerat vices epi in tpalibus nullus de capitulo. etiaꝫ decanus poteſt ponere officialẽ ſine cõſenſu aliorum. ſed capitulũ de conſenſu maioꝛis partis. Poteſtas aũt abſoluẽdi a pctis vna ⁊ eadeꝫ poteſt eſſe apud plures: vt ſunt vnũ. ſicut penes capitulũ: ſed vacãte: qñ hꝫ poteſtatẽ eius in ſpũalibus. dico q̃ꝫtum ad cõmiſſionẽ: nõ q̃ꝫtum ad executionẽ: qꝛ confeſſio facienda eſt ſoli. vnde totũ caplm nõ vnus ponet penitentiariũ. Sed qñ iuriſditio pfecte ⁊ iſolidũ reſidet apud quẽlibet: ita ꝙ vnus ſine alio poteſt p ſeipm de cauſa cognoſcere: tunc vnus ſine alio põt cui vult committere etiam minoꝛ ſine maioꝛe: ⁊ multo magis ecõuerſo. Et quia poteſtas curati abſoluendi que eſt apud curatũ. papã ⁊ epm r.S eſt vna: ſed quilibet poteſt per ſe audire ſine ꝯſenſu alterius. ita etiã quilibꝫ coꝝ p ſe ſine ꝯſenſu alterius poteſt alteri cõmittere. Vñ vicari⁹ curati ſine licentia epi poteſt audire ꝯfeſſiões illorũ. ſ. qui ſunt ſubditi curato nõ alios: ⁊ multo magis ecõuerſo. ſ. de licẽtia epiſcopi audire cõfeſſiones coꝝ qui ſunt ſub curatis ſine cõſenſu vel licentia coꝝ. De hoc extat bullata dclaratio Clementis ⁊ Alexãdri: poſt cuius bullationem nullus Pariſius dixit ꝯᷓiũ. Qui autem ex commiſſione ſolũ audit ꝯfeſſiones: non poteſt alteri committere audientiam confeſſionem.

¶ Quomodo curatus poſſit dare vel denegare licentiam. Capitulum. vi.

Quomodo vel quãdo curatus cũ ab eo petif licentia alteri confitẽdi debeat dare vel negare lniam alteri ꝯfitẽdo ſubdito ſi petit illã. Nota ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xvij. Parrochianus ſi petit licentiã alteri ꝯfitendi indeterminate: non debet curatus dare niſi ſit veriſimile. ꝙ petens non eligeret niſi eque bonũ: vel melioꝛẽ ꝯfeſſoꝛẽ. Si vero nominet ſibi aliũ de quo veriſimile eſt ꝙ ſit eque bonus vel melioꝛ: ad ꝯfeſſionem audiendaꝫ non neget: qꝛ forte habet pctm̃ qð erubeſcit ꝯfiteri. ⁊ prius moreref ſine ꝯfeſſione q̃ꝫ ſibi ꝯfiteretur. Si vͦo apparet ꝙ non eſt eque bonus: aut per famaꝫ: aut per viſum ſue perſone: vel per ꝯuerſationẽ perſonaꝝ ſibi ꝯfitẽtium que minus religioſe ꝯuerſantur: ⁊ tũc ſimpliciter debꝫ negare innoteſcẽdo ꝙ ille nõ poteſt eum abſoluere. Quod tamẽ intellige. cum ille ad queꝫ vult accedere parrochianus. nõ habet auctoꝛitatẽ niſi ex cõmiſſione ipſius curati. dicendo etiam ꝙ ipſe eſt paratus audire eum: ſi tñ eſt talis ꝙ ad hoc ſit ſufficiens. vel etiã ꝙ eſt paratus dare ſibi vnũ aliuꝫ loco ſui: in quo caſu bene videat vt det ſibi ſufficiẽtem ad hoc. Nam ſi inſufficientẽ daret ſibi imputaref detrimẽtum quod inde ſequeretur oui ſue: qꝛ ſm iura: qui parum diligẽti ſocio ſuam rem cuſtodiẽdam cõmiſit ſue facilitati imputare debet: ſi perijt. Si autem ille petitus a parrochiano: ⁊ diffamatus habet poteſtateꝫ ſuperioꝛis. puta qꝛ eſt vicarius epi. vel ꝯfeſſoꝛ deputatus eſt in oꝛdine pꝛedicatoꝝ vel minoꝛũ ⁊ huiuſmodi. non pp̄ter hoc prohibẽdus eſt ſimpliciter. qꝛ iudex malus oꝛdinarius vel delegatus nõ perdit iuriſditionẽ ſuam. ſed debꝫ dicere penitẽti. non expedit tibi ꝙ vadas ad illum vel ad aliuꝫ: nec ibis de volũtate mea: nec aſſenſu nec licentia. Sed ſi ipſe habet poteſtatem ab alio a maioꝛe. vnde non poſſum te ꝓhibere. ſed paratus ſum te audire: vel per vicariũ: vel per extraneum idoneum. Et ſm hoc ſoluif obſtãtia illius regule. ſcilicet ꝙ non põt eſſe paſtoꝛis excuſatio. ſi lupus oues comedit ⁊ paſtoꝛ neſcit: quia hoc verum eſt quãdo paſtoꝛ ſcire debet et põt. Et licet ſemꝑ aliquis debeat reputare aliuꝫ melioꝛem ſe ſimpliciter. nõ tamen quãtum ad oĩa. puta quãtum ad officiũ hoc vel illud. Iteꝫ ſuſpitiones habere poſſumus: nõ ad iudicãdũ pꝛimuꝫ ſed ad cauendũ nobis. Nam ſi video paupem: nõ iudicabo furem: tñ ne foꝛte ſit fur: cuſtodio rem meã ab eo. ⁊ ſic in ꝓpoſito. Tamẽ niſi cõtrarium appareat plus debet homo preſumere de his quos papa vel epiſcopus per totam dioceſim pꝛeficit: q̃ꝫ de ſe qui deputatur ad vnam paruam parrochiam.

¶ Religioſi non poſſunt audire cõfeſſiones ſine licentia prelati ſui. Capitulum. vij.

Nota ꝙ religioſus non debet audire cõfeſſiones etiaꝫ illoꝛuꝫ qui habent licẽtiam eligendi ſibi confeſſoꝛẽ quemcũqꝫ: etiam ſi haberẽt a papa ſine auctoꝛitate ⁊ ſine licentia ſui ſuperioꝛis: qꝛ ſine ſuo ſuperioꝛi velle ⁊ nolle non habet: patet hoc per ſimilitudinẽ de cle-

alio. Si religioſus.li.vj.vbi dr ꝙ electioni de
ſe facte nõ debet nec põt aſſentire ſine licentia
ſupioris. Sed vbi papa noiatim eligit religio
ſum ad aliqđ officiũ: pſumit induſtriã perſone
noſcere. An nõ reqrit alterius licẽtia ſiue pro
inqſitione: ſiue pro audiẽtia ↄfeſſionuꝫ: ſiue ꝑ
platione vel quocũqꝫ alio. Sꝫ p hoc ꝙ papa da
ret licẽtiã alicui ꝙ poſſet ſibi eligere quẽcũqꝫ
etiã religioſuꝫ pro audiẽtia ↄfeſſionũ. vel pro
pdicatiõe: ex iſta licẽtia nõ debet religioſus au
dire ↄfeſſionẽ vel pdicare ſine licẽtia ſui ſupe
rioris vel plati vel abbatis. ar. ad hoc ex de iu
di. Cuꝫ ſit laudabile. Si tñ in dicto caſu religio
ſus audiret ſine licẽtia ſui plati teneret abſolu
tio: ita ꝙ nõ oporteret ↄfeſſionẽ iterare: ꝗuis
male faceret. Hec Pe. de pa. vbi. ſ. q. iiij.

De ptãte audiẽdi ↄfeſſiões fratrũ pdicatoꝝ
⁊ minoꝝ ꝑ textu clemẽ. Dudũ. Cap. viij.

D E audiẽtia ↄfeſſio
num: quõ debeat ⁊ poſſit fieri p pre
dicatores ⁊ minores. Nota clemen.
textum. extra de ſepul. Dudũ. §. ij. vbi dr. Sta
tuimus etiã ⁊ ordinamus vt in ſingulis ciuita
tibus ⁊ dioceſibus in qbus loca fratrũ ordinis
pdicatoꝝ ⁊ minoꝝ ↄſiſtere dinoſcunt ⁊ in ciui
tatibus ⁊ dioceſibus locis ipſis vicinis: in qbꝰ
loca hmõi nõ habent: magiſtri: priores: ꝓuinci
ales: pdicatoꝝ: aut eoꝝ vicarij ⁊ gnãles: ⁊ pro
uinciales miniſtri ⁊ cuſtodes minoꝝ ordinum
pdicatoꝝ: ad pſentiã platoꝝ eorũdem locoꝝ ſe
ↄferãt p ſe vel p frẽs: quos ad hoc idoneos fo
re putauerit humilr petituri: vt frẽs q ad hoc
electi fuerint in eoꝝ ciuitatibus ⁊ dioceſibꝰ cõ
feſſiones ſubditoꝝ ſuoꝝ ↄfiteri ſibi volentium
audire libere valeãt ⁊ hmõi ↄfitẽtibus ꝓut ſm
deũ expedire cognouerint pnias iponere ſalu
tares: atqꝫ eiſdẽ bñficiũ abſolutionis impẽde
re de licẽtia grã ⁊ bñplacito eorũdẽ. Deinde p
fati magri ꝓuinciales ⁊ miniſtri ordinuꝫ pdi
catoꝝ eligere ſtudeãt pſonas ſufficiẽtes idone
as vita approbatas: diſcretas modeſtas atqꝫ pe
ritas: ad tã ſalubre miniſteriũ ⁊ officiũ exequẽ
dũ. quas ſic ab ipſis electas repſentẽt vel faciãt
pſentari platis: vt de ipſoꝝ licẽtia gratia ⁊ bñ
placito: in ciuitatibus ⁊ dioceſibus eorundem
hmõi pſone ſic electe ↄfeſſiones audiãt ⁊c. Ex
ciuitates dioceſes in qbus fuerint deputate p
quas eas volumus: ⁊ nõ p ꝓuincias deputari:
ↄfeſſiones nullatenus auditure. Numerus ãt
pſonarũ aſſumẽdarũ ad hmõi exercẽdũ offici
um eẽ debet ꝓut vniuerſitas cleri ⁊ ppli ac mlˀ
titudo vel paucitas exigit eorũdẽ. Et ſi idẽ pla
ti petitã licẽtiã ↄfeſſionũ audiẽdarũ ↄceſſerit:
illã prefati magiſtri miniſtri ⁊ alij recipiãt cuꝫ
grãꝝ actione. Qđ ſi forte iã dicti plati quẽqꝫ

ex hmõi fratribus pſentatis eiſdẽ: ad hmõi of
ficiũ nollent hẽre: vel nõ ducerẽt admittẽdũ ꝫ
eo amoto vel ſubtracto loco ipſius ſiſtr eiſdem
preſentãdis prelatis poſſit ⁊ debeat alius ſub
rogari. Si vero ijdẽ prelati prefatis fratribꝰ ad
ↄfeſſiones: vt premittit audiendas electis hu
iuſmodi exhibere licentiam recuſauerint: nos
exnunc ipſis vt ↄfeſſiones ↄfiteri ſibi volentiũ
libere liciteqꝫ audire valeant: ⁊ eiſdem iponãt
penitẽtias ſalutares: atqꝫ eis beneficiũ abſolu
tionis impartiri gratioſe ↄcedimus de plenitu
dine aplice poteſtatis. Per hmõi aũt ↄceſſionẽ
nequaqꝫ intendimus perſonis ſeu fratribus ip
ſis ad id taliter deputatis ptãtem in hoc impe
dere ampliorẽ qꝫ in eo curatis: ſeu parrochiali
bus ſacerdotibus eſt a iure cõceſſa: niſi forſan
eis eccleſiaꝝ prelati vberiorẽ in hac parte grati
am ſpãliter ducerẽt faciendã. Hec ibi. Nunc ꝑ
expoſitione ipſius cle. per glo. Petituri pau. p
peti hec licẽtia a prelatis extra ſuũ territorium
qꝛ eſt voluntarie iuriſditionis. Cuſtodes gl. pri
oris ergo conuentuales quoad pdicatores: et
guardiani quoad minores hoc nõ poſſunt. Hu
militer Pau. Si petat iſta licẽtia aſpere non vi
detur ſatiſfactũ ↄſtitutioni: ⁊ ideo iterũ eẽt pe
tenda ꝓpter omiſſionẽ forme. Miniſtri. Qđ di
cit de vicarijs prioꝝ ꝓuincialiũ: ⁊ de cuſtodibꝰ
non repetit: de qbus premiſit: licet ergo illi pe
titionẽ poſſint facere de qua pmiſit nõ tñ electi
onem de qua hic loqtur. Preſentari ergo pſo
nalis pñtatio fieri dꝫ. Nam dicit pħs qui pbet
ſenſibus corporis. facit ad hoc. de pe. di. j. in pn
ci. Ideꝫ dicit pau. ſuper verbo repntẽt. Exigit.
glo. Si eps ↄtendit cũ fratribus dicens mino
rem numeꝝ ſufficere recipiat eps numeruꝫ de
quo ſibi videt de reliqs recurrat ad arbitrium
boni viri. l. iudicis. ff. de verbo. obli. l. Cõtinu
us. Conceſſerint glo. quã licentiã ſine cauſa re
uocare nõ poſſunt de reg. iur. deceꝫ. li. vj. Sub
rogari glo. Si non recipit ex iuſta cauſa. q:. ſcꝫ
non eſt talis qualis ſupra deſcribit ſibi impu
tent qui malũ elegerut ⁊ ſic poſſet oẽs recuſare
cum non ſunt apti. Sed ſi ſine cauſa facit ſucce
dit licẽtia pape. Recuſauerint glo. ſi non recu
ſat expreſſe: ſed non dat nec negat: videt ꝙ lo
cum haberet hoc priuilegiũ poſt trinã moniti
onem vel requiſitionem per decretalem pnias.
de ſupplen. negli. prela. Volentiũ glo. forte nõ
intellexit de religioſis: qui ſm ſuoꝝ ordinũ ſta
tuta ſuis prelatis ↄfiteri debent. Libere glo. de
notat ꝙ non eſt neceſſe licentiã ſacerdotis par
rochialis haberi: cuius contrarium dixit Joã.
mo. ſed ei nõ ſtatur. Impartiri glo. abſoluti er
go non habent neceſſe vlterius confiteri ꝓprio
ſacerdoti. Nec obſtat decretalis. Omnis qa il
lud intelligitur de eo qui alteri non eſt confeſ

ſuo legitime. Jo. mo. dicebat ↄtrariū. ſed male
dixit. Idē Pau. ſcȝ ꝙ abſq; licentia parrochia-
lis ſacerdotis pōt talibus ↄfiteri: nec tñ ex hoc
ſequitur ꝙ ſint curati iſti. Nō eſt ſm glo. q: nec
ipſi fratres ſunt aſtricti ad executionē: vel exer-
citiū iſtoꝝ actuū: nec fideles ſunt aſtricti: vt in
his ad eos recurrāt. ¶ Item nota vt dicitur in
in ſumma piſa. ꝙ bene ꝙ pōt eps acceptare fra-
tres ad audientiā confeſſionum etiā ſine ſolē-
nitate preſentationis ſi vult cōmittendo eis iu-
riſditionem ſuam: quia etiam ſine iſto priuile-
gio poſſet eis dare licentiam audiendi.

¶ De effectibus qui ſequunt ex cōmiſſione au-
dientie ↄfeſſionis alteri facte. Cap. ix.

E commiſſione autem facta alteri de audiētia ↄfeſſionum ſi-
ue pdicto mō: ſiue per aliū modū ſe-
quunt iſti effectus: vt dicit Pe. de pa. in. iiij. di.
xvij. ¶ Primus qdē: q: talis cōmiſſarius pōt
audire ꝙ abſoluere licētia alterius nō requiſita
nec qui vult ↄfiteri illi tenet petere licētiam a p-
prio ſacerdote. ar. efficax extra de pcu. Jo. qui. li
bro. vj. Nec obſtat ꝙ curatus dȝ agnoſcere vul-
tum pecoris ſui. Nam vultū exteriorē poterit
cognoſcere ꝙ ītueri ſicut prius: ꝙ corrigere fra-
terna correctiōe: ꝙ pūa admonitione: ſicut pri-
us. Et q̄ntum ad exteriorē vultū attinet non mi-
nus honeſte viuūt qui ↄfitent fratribus q̄ qui
ↄfitentur curatis. Quantū vero ad interiorem
vultū melius poterūt reddere rōnem de confeſ-
ſis fratribus ꝙ hmōi: q̄ de cōfeſſis ſibi vel ſuo
vicario: q: de interiori vultu parrochianorum
qui ipſum reſpuerūt: ꝙ ſine licētia ſui vicarium
pape vel epi elegerūt nō hñt reddere rōnē: q:
per eū nō ſtetit quominus eos audiret: ſed p ſu-
periorē qui ei coadiutores dedit: ꝙ per parro-
chianū qui eū elegit. Hec Pe. dicit etiā Thom.
in. iiij. di. xvij. q. ij. ar. ij. q. v. ꝙ ſi alicui ↄceda-
tur poteſtas a ſuperiori audire cōfeſſiones par-
rochianoꝝ alicuius curati: ex hoc nō fit illi pre-
iudiciū: q: ptās iuriſditionis nō eſt cōmiſſa ali-
cui in fauorē ſui: ſed in vtilitatē populi ꝙ hono-
rem dei. Idem etiā tenet Jo. an. extra de peñ. ꝙ
re. Si epus. li. vj. in glo. j. Idē etiā in cle. dudum
de ſepul. vt. ō. patuit. ſcȝ ꝙ nō tenet petere lice-
tiam a ſuo curato: qui vult ipſis fratribus confite-
ri. Idē Pau. vñ glo. Ber. que hoc dicebat dā-
nata fuit tanq̄ falſa per Clemētē. iiij. in quodā
priuilegio qd̄ īcipit. Quid. i temere. ¶ Secun-
dus effectus huius cōmiſſionis eſt ſm dcm pe.
ꝙ cōmiſſarius pōt audire ↄtra ꝓhibitionē alte-
rius ꝓl iti. In quo eſt dria inter inferiorē ꝙ ſupe-
riorē. Nam inferior ↄtra inhibitionē ſuperio-
ris nō pōt alij cōmittere: ſicut nec per ſemetip-
ſum audire eū. cum ita poſſit eū ſuſpendere ab
audientia ↄfeſſionum per aliū ſicut ſemetipſum
ꝙ ecōuerſo aūt ↄtra inhibitionē inferioris. ſupe-
rior pōt cōmittere: ſicut etiaȝ eo inuito audire.
Silr ſi eēnt duo curati ꝙ vterq; in ſolidū: vnus
ↄtra inhibitionē alterius pōt audire ꝙ cōmitte-
re: q: par in parē non hȝ imperiū. Qñ ergo iſe-
rior ꝓhibet ne ſubditus ↄfiteatur cuicunq; ſine
ſui licētia: dȝ excipere niſi ſuperiori vel eius vi-
cario. alś temere agit: niſi loqueret talibus qui
bene ſciunt ꝙ nō intēdit: vel ꝙ nō pōt prohibe-
re qn ↄfiteat talis ſuperiori ſuo: ſicut in religio-
nibus cū prior prohibet ne qs ↄfiteatur de tali
pctō ſine licētia ſua: certū eſt oibus ꝙ nō inten-
dit qn poſſit ↄfiteri magro ordinis vel ꝓuicia-
li vel eoꝝ vicarijs: q: ſi prohiberet ſpueremus
ſibi in faciē. Et multo magis ſupprior qui non
pōt dare licētiā alteri ↄfitendi. cum ſit vicarius
hois q̄diu prior viuit: ſi inhiberet ne qs ſine
ſui licētia ↄfiteretur derideret. Sed mortuo vel
amoto priore vices eius gerit per ↄſtitutiones
vñ reputat ordinarius. Curatus ergo ꝓhibens
ſubdito ſuo ne alteri ↄfiteat. dȝ excipere epm.
papā: legatū: ſummū penitētiariū: ꝙ archiepm
dum viſitat ꝙ hñtes ab eis ptātem. Eps vero nō
dȝ excipere oēs pdictos niſi ſeipm: ꝙ ſic quili-
bet excipiat ſuos ſuperiores a tali ꝓhibitione.
¶ Tertius effectus huius cōmiſſionis eſt q: te- No. ple
netur curatus ei eucariſtiaȝ miniſtrare. ꝙ alia bane.
ſacra: ex quo dicit ſe ↄfeſſum illi qui potuit euȝ
abſoluere. Nec eſt abſurdū ꝙ det ei eucariſti-
am cuius ignoret ↄſciam. Sed cū eque bona ꝙ
tuta ↄſcia: imo tutiori pōt eum coicare. qui cō-
feſſus eſt ſine licētia ſua hñti ptātem ſicut illi q
feſſus eſt de licētia ſua. vel ſibi q: nec etiā vica-
rius curati reuelat ſibi ↄfeſſionem: cum idē cu-
ratus dat illi colonem. Et dȝ curatus pſumere
ꝙ melius eſt ↄfeſſus qui ↄfeſſus eſt ei: quē pa-
pa vel eps elegit ↄfeſſorem per totū mundū vl
dioceſim ſuā: q̄ qui confeſſus eſt illi quem ele-
git ipſe prouidēdo de ipſo ſuis ſubditis. cum
eps non dȝ hoc cōmittere niſi viris potētibus
opere: ꝙ ſermone. vt de oſfi. or. c. Inter cetera.
Vel etiā q̄ ei qui ↄfeſſus eſt illi queȝ ipſe elegit
pprio arbitrio de licētia curati generalis. Et hȝ
niſi euȝ eſſet excoicatus: vel notorius peccator.
Nam tūc anteq̄ det eucariſtiā dȝ ei conſtare
clare de abſolutiōe ab hmōi. ¶ Quartus effe-
ctus eſt ꝙ pctā ↄfeſſa hñti dictā cōmiſſionē. nō
tenet iterū ↄfiteri pprio ſacerdoti: vt etiā decla-
rat Jo. xxij. in extrauagāti. que incipit. Vas ele-
ctiōis. ¶ Quintus effectus eſt ꝙ per hāc com-
miſſionē fit iudex. qui prius nō erat. Cum eniȝ
ad abſoluendū requiratur ptās ordinis ꝙ iuriſ-
ditionis. lȝ ab hñte ordinē ꝙ iuriſditionē vl iu-
riſditionē tñ poſſit hec audiētia cōmitti haben-
ti ordinē licet nō hēat iuriſditionem. puta ſim-

plici ſacerdoti ita nõ curato ſicut curato:non tñ
ecõuerſo.ſacerdos nõ curatus põt hoc cõmitte
re vel curato vel ſacerdoti:⁊ rõ diuerſitatis eſt.
q: nõ equalr̃ he due ptãtes trãſfundũtur. hũs
enĩ ordinẽ ex ſola cõmiſſiõe nõ trãſfert ordinẽ
ſed ſolũ ordinatio ſacralis transfert:ſiue ſit iu/
dex ſiue nõ:ſed iuriſditio ab hñte eã ordinarie
ſola cõmiſſione trãſfert idifferẽter puato q nul
lã hẽbat:⁊ ei q hẽbat aliq̃ ſed nõ illã reſpectu
iſtius. ¶ Sextus effectus eſt q qui audit ↄfeſ/
ſiones nõ iure ſuo:perdit ptãtem ſuã.delegan
te mortuo vel amoto. Et idẽ forte eſt ipſo excõi/
cato vel ſuſpẽſo:niſi in ↄfeſſione iam inchoata
quã audiuit:extũc quaſi ex iure ſuo.ſicut etiam
perdit ptãtem ſuã illo reuocãte:q: ſoluit iudici
um,ꝓhibẽte illo qui iudicare iuſſit.vñ ſicut epo
mortuo vel tranſlato officialis ceſſat in cauſis:
ſic.dz ceſſare pniarius in ↄfeſſionibus audien/
dis:niſi q abſoluere dz de pctis iã auditis.gl.
in.ca.Gratũ ⁊.c.Relatũ.de offi.⁊ pote.iudicis
dele.q: mãdatũ expirat per mortẽ mãdatoris.
Silr̃ ſi dedit ↄfeſſorẽ monialibus expirat pote
ſtas.niſi eẽt rector eap cui ex officio quaſi ꝑora
tus:vel rectorie eẽt audientia annexa:⁊ tũc eẽt
quaſi ordinarius. Videt̃ tñ q non ſilr̃ ita expi/
rat ptãs delegati:delegãte excõicato vel ſuſpẽ/
ſo:ſicut mortuo vel amoto:q: in pmo caſu reti
net delegatus iuriſditionẽ:lz nõ vſum. In ſecũ
do aũt neutrũ retinet. Ad hoc aũt q delegatus
vtat̃ iuriſditiõe reqritur q delegatus in dele//
gandũ qdem habeat iuriſditionẽ ⁊ vſum eius
q: delegare eſt vſus iuriſditiõis:ſed poſtq̃ de/
legauit nõ reqrit̃ q habeat vſum:q: vſus eius
nihil facit.ergo ⁊c. Poſſet tñ dici ꝓbabilit̃ q ſi
eps nõ exiſtẽs excõicatus vel ſuſpẽſus:inſtitu/
it officialẽ ⁊ penitentiariũ:⁊ poſtea excõicet̃.ni
hilominus vterq; põt ꝓcedere in offõ ſuo: qa
vtit̃ vice eius qui iuriſditionẽ hz:lz nõ vſum p
ſe. Si aũt iam erat excõicatus officialis nl agit
q: inſtitutio vel cõmiſſio nõ tenuit. De peniten
tiario vero ſecus videt̃:q: etiã nõ ſacerdos vel
non ↄſecratus qui minus hz q̃ excõicat⁹ com
mittere põt q: nõ minus eſt cõmiſſio q̃ pmiſ/
ſo q: iure ſuo ſacerdos audit ↄfeſſionẽ: ⁊ com/
mittẽs tñ eſt ex cã ſine qua nõ,ꝓpter diuiſionẽ
parrochiarum ⁊ eccleſie ꝓhibitionem. Qñ au
tem cõmittẽs moritur vel amouetur nõ eſt dif/
ferentia inter cõmiſſarium in foro penitentiali
aut iudiciali:q: vtriuſq; poteſtas expirat quan
tum ad negocia non incepta.

¶ Vtrũ frẽs pñtati tenore.clemen.Dudũ. ⁊ ſa
cerdotes curati. Cap.x.

F Ratres ordinis pre
dicatoꝝ habẽt priuilegium, q epis
mortuis qui ipſis ſuã auctoritatẽ de/
derunt vel cõmiſerũt.poſſunt vti illa auctorita
te vſq; quo fuerit eccleſie prouiſum de paſtore.
Itẽ nota.q illos effect⁹ nõ hz cõmiſſio in perſo
nis ordinũ reprobatoꝝ.de qbus dr̃ de reli.do.
c.j.li.vj. Hec Pe.de pa. Nota vlterius drĩaz in
ter pdictos frẽs pñtatos ⁊ ſacerdotes curatos.
Nam pdicti frẽs ex tali pñtatiõe vel cõmiſſiõe
pñt audire oẽs parrochianos volẽtes eis ↄfite
ri oĩum curatoꝝ illius dioceſis vbi ſunt pñtati
ſed non aliaꝝ dioceſim. Et nõ pñt hoc cõmitte/
re alicui. Sed curati nõ pñt audire inq̃tum cu
rati:niſi ſuos parrochianos tñ.alios non.niſi
cum licẽtia epi vel curatoꝝ illoꝝ. Et pñt cõmit
tere alteri.ſcz audire ſuos parrochianos. Non
etiã aliã drĩam ſm Laudul.⁊ Fran.zam.in cle.
Dudũ. Nam curati pñt audire ↄfeſſiones ⁊ eo
rum vicarij ſuoꝝ ſubditoꝝ in dioceſi ſui epi et
extra dioceſim:ſed fratres electi ⁊ pñtati hz for/
mam cle. Dudũ. de qua.s.nõ pñt audire ſeu ab
ſoluere ex̃ dioceſim vbi ſunt pñtati. Et ſi ſecus
fieret.q̃uis ↄfeſſi poſſint ex ignorantia.tñ quo
ad eccleſiã nõ eẽnt abſoluti. Sed etſi conſtaret
eis:debent iterum confiteri vel intra dioceſim
abſolui a predictis. Sed ſi ſine dicta ſolẽnitate
cõmitteretur fratribus ab epiſcopo vel a cura/
tis:auctoritas audiendi confeſſionem ſimplici
ter:tunc poſſent etiam extra dioceſim audire:ſi
cut alij vicarij eorundez. A caſibus autem epiſ/
copis reſeruatis:nec curati nec dicti frẽs pñta
ti pñt abſoluere:niſi inquãtũ fuerit eis a dioce
ſanis ↄceſſum. Et de his mõ agendum.

¶ De caſibus reſeruatis epis. Cap.xj.

D E caſibus reſerua//
tis epis.de quibus dr̃ in fi.cle. Du//
dum. varie ſunt opiniones doctoꝝ.
Aliqui enim ponũt plures.alij pau/
ciores.vñ materia nõ eſt bene clara. Et in ſum.
piſana.dicitur.q Benedictus.xj.extrauagan
ti.inter cunctas declarauit eſſe quatuor caſus
epiſcopales de iure. Primus ſcz peccatum cle/
rici.propter quod incurriſſet irregularitatem.
Secundus incendiarijs. Tertius de peccato.ꝓ
pter quod eſſet indicenda ſolẽnis pnĩa. Quar/
tus de excõmunicatis maiori excõmunicatiõe
Item declarauit quinq; eẽ caſus reſeruatos de
approbata conſuetudine. Primo homicide vo
luntarij:ſecundo falſarij:tertio violatores eccle
ſiaſtice libertatis:quarto violatores eccleſiaſti/
ce immunitatis:quinto ſortilegi ⁊ diuinato//
res. Quamuis autem dicta extrauagans fue/
rit reuocata per cle. Dudum.tamen quantum
ad dictos caſus nil fuit imutatum: etſi alia ibi
contenta:⁊ ſic videtur,q adhuc illi remaneant
⁊ additur in piſanella q pñt nihilominus.epi ⁊
ſuis epatibus caſus eis reſeruare:prout eis vi

detur expedire: ſicut pñt ↄſtitutiones facere: ⁊ multomagis ↄcilium ſynodale vel ꝓuinciale: a quoꝝ ſententijs religioſi nō valent abſoluere. Jo. an. ex̄ de pe. ⁊ re. ſi eps. li. vj. glo. ij. de ꝑdictis caſibus ponit crimen enorme: ⁊ publicum hōicidiū: ⁊ ſortilegiuz: ⁊ addit iſtos alios. Oppreſſio pueroꝝ etiaz ex caſu īceſtus: corruptio monialiū: coitus cum brutis: mrīmoniū clandeſtinū: vel ↄtra interdictū eccl'ie ↄtractū: periuriū: falſuz teſtimoniuz: ⁊ blaſphemia dei ⁊ ſcōꝝ. Hoſti. in ſum. ſua ponit oēs ꝑdictos. Et addit pctm̄ ↄtra naturā: ⁊ etiā quodlibet enorme: qđ generalis vel particularis cōſuetudo reſeruat epis. In quib' aliqñ epi remittunt pctōꝝ ad ſedem aplicaz ꝓpter enormitatē criminū. ⁊ ad terrorē alioꝝ. Hec Hoſtiē. Ego tñ adhuc non legi eē aliqđ pctm̄ preciſe ita enorme: a quo nō poſſit abſoluere eps ſubditū: dum tñ non habeat ſn̄iaz aliquā annexā. Quāuis aūt poſſint abſoluere: q̃ mittunt aliqñ bene faciūt. Guil. Durā. ſpeculator in reptorio ſuo: vltra ꝑdictos caſus addi alios caſus. ſ. defloꝛantes virgines vi oppreſſas vel ſeductas. Contrahētes poſt votū caſtitatis: fornicatio cū iudea ⁊ ſaracena. Concipiens per adulterium quē vir credit ſuū procurans aborſum. vel ſterilitatē in ſe vł in alio. Cōtrahens mrīmoniū poſt ſponſalia iuramēto firmata. Cognoſcens carnaliter baptizataz ab eo. vel cuius confeſſionē audiuit. Tenens ad baptiſmum vel confirmationē filiū vel filiaz extra articulū neceſſitatis. Baptizans filios ſuos extra caſum neceſſitatis. Verberās patrem ⁊ matrem ⁊ vſurarius. ⁊ tādē ſic cōcludit. Tot caſus

Nota. ponere: nō eſt aliud q̃ ptātē ſacerdotum reſtringere: que eis plenarie eſt data a xp̄o. Unde breuiter dico. Sacerdotes oia poſſe quoad forum ꝑniale: que nō ſunt ſpāliter in iure epis reſeruata. Et que non ſunt ipſis ſacerdotibus directe vel ꝑ aliquā ↄſequētiā īterdicta. ar. ex̄ de iudi. At ſi. ⁊ de ſen. excō. Nup hoc tamē fateor. q vbicunqꝫ fuerit graue delictū vel enorme ſuꝑioris eſt iudiciū requirendū. Et idē dico in oibus caſibus de quib' eſt generalis ↄſuetudo eccl'ie: q ſint epis reſeruata. ¶ Jo. de lig. in declaratiōe q̄dā ſup. c. ois. de pe. ⁊ re. ꝓbat ⁊ ↄcludit ex dictis imediate a Guil. ſpeculatore. ⁊ ex cle. Dudū. Fratres ꝑdicatores ⁊ minores preſentatos pro audiētia ↄfeſſionū poſſe abſoluere ab oibus caſibus pctōꝝ exceptis ꝑciſe qui in iure reſeruanť epis: ſed a caſibus quos epi ſibi reſeruant: vel de ↄſuetudine ſue dioceſis: vel ex ſuo beneplacito: vel per ↄſtitutiones ſuas ſynodales: vel per ꝓuinciales poſſe abſoluere: etiam ſi epi dictos caſus non concedāt. ⁊ probat ſic cle. Duduz. ſtatuit q dicti frēs non poſſint abſoluere niſi a caſibus a quibus pñt curati abſoluere: qui eis permittunť in iure: niſi epi vellēt aliqđ plus eis ↄferre. Sed Guil. dicit q nō obſtāte q doctores ponūt multos caſus epis reſeruatos: curati pñt abſoluē ab oib' occultis que in iure nō ſunt epis reſeruata: ⁊ que nō ſunt ipſis ſacerdotibus directe vel per ↄñtiā aliquā interdicta. Lꝫ ergo epi poſſint reſeruare certos caſus qui de iure cōpetūt īferioribus: nō tñ hoc pñt ſimplr̄ niſi in duobus caſibus. ſm Guil. ſ. directe vt cuz aliq fuerint legitime in crimine deꝑhēſi q merito fuerint tali ptāte ꝑuati. Scđo indirecte per aliquā ↄñtiā: vt cuz aliqs caſus euenerit in quo ad vtilitatē cōēꝫ expediat: q talem caſum retineat ⁊ aliter nō. xxv. q. ij. de eccliaſticis ꝑuilegijs. Nō aūt expedit vtilitati cōi reſeruare tot caſus: ſꝫ hoc eſt ponē laqueuz in via ſalutis. Sed ſi aliqs pure vult defendē plures caſus poſſe epos rōnabilr̄ reſeruare q̄ad ſacerdotes parrochiales cum ſint de foro epoꝝ ⁊ eoꝝ ↄſtōnibus ſubiecti. tñ hoc non poſſunt facē epi erga ꝑdictos frēs: q2 exēpti ſunt: nec eoꝝ ordinationibus ſubiecti. vt ex̄ de exceſ. ꝑla. Nimis praua. Cū ergo non poſſint dicti frēs abſoluē a caſibus reſeruatis in iure epis. vt đ in Cle. illa ergo poſſunt ab oibus alijs. vtputa reſuatis ex ↄſuetudine particulari loci vel ſynodali ↄſtitutione: q2 vnuz negādo aliud tacēdo ↄceſſit. diſ. xv. Qualis. nec poſſunt ꝑlati dictā ↄfeſſionē reuocare vel defalcare. Non directe denegādo licentiā audiēdi. q2 nihilominus habēt per cle. nō indirecte ꝓhibēdo parrochianis ne ↄfiteantur eis. ex̄ de priui. Quāto. nec per retentionē multoꝝ caſuū: q2 fieret in fraudē legis qđ fieri non dꝫ. extra de ↄceſſi. ꝑben. Cōſtitutus. Sileat ergo hic Jod. mo. qui dicit. q ſi eps pōt artare poteſtatē ordinariā curatoꝝ. pōt multo magis artare poteſtatē extraordinariā ipſoꝝ fratrū. q2 qđ per ſupiorez ↄcediť: per inferiorē artari vel reuocari non pōt. vt pꝫ di. xxj. inferior. Ad ↄſtitutionez aūt cle. de priui. Religioſi. vbi diciť q a caſibus ordinarijs reſeruatis quemq̃ abſoluere non ꝑſumāt. Rn̄dendū eſt q hoc eſt intelligēdū de caſibus reſeruatis in iure. ſicut intēdū iſta cle. Dudum. nō aūt de reſeruatis per cōſuetudines vel ſtatuta alioꝝ prelatoꝝ: q2 illa remouet papa. vt in dicta cle. dudū. a quibus pñt dicti frēs abſoluere. ⁊ per ↄñs videť quicqđ dicť per modernos vel antiquos de talibus caſibus per epos reſeruatis totuz reuocať per cle. Dudū. ſpāliter quātuz ad dictos frēs. Si enim ↄſtitutio poſterior. lꝫ nō faciat mētionē de priori ipſam reuocare noſcatur. c. licet. de ↄſti. li. vj. Multo magis reuocari debent dicta doctoꝝ ſi in ↄtriuz ꝓmulgenť. Hec Jo. de lig. Sed Franci. Zamb. poſt Laud. dicit q de caſibus epalibus nō pōt dari doctrina cum depēdeat ex ſtatutis

ipſoꝝ eꝑoꝝ ꝛ doctrinis. Et quis Laud. dicat ꝙ habēs irregularitatē quaꝫ ſolus papa tollē pōt nō poſſit abſolui a peccato ante diſpēſationeꝫ: Frā. zamb. dicit ꝯtrium. ſ. ꝙ pōt abſolui a peccato: etiā remanēte macula irregularitatis. Quia ergo nō eſt clarū qui ſint caſus reſeruati epis in iure cōi. ideo tutior eſt via in hmōi. ꝙ fratres ſi pñt ſciāt ab epo quos caſus ſibi vult reſeruare: ꝛ de illis ſe nō audeant impedire. oēs vō alios ſibi ꝯcedē faciāt. Certū eſt aūt bm oēs ꝙ abſolutio ab excōicatione maiori reſeruaē epis. Itē diſpēſatio vel cōmutatio votoꝝ. Iteꝫ relaxatio quorūdā iuramētoꝝ. De diſpēſatione incertorū habes. ē. in. ij. pte. ti. ij. de reſtōne. ca. iiij. ſbi diffuſe. Frā. zamb. in cle. dudū. in glo. ſup vbo ꝯceſſa. dicit glo. ſ. Jo. an. Laudul. Pau. Steph. ꝛ Zen. tenere ꝙ epe poſſit reſeruare caſus de qbus curati poterāt ante hāc ꝯſtōnem. ſ. dudum abſoluere. ita ꝙ reſeruatio ꝑiudicet fribus. i. ꝙ non poterūt tūc etiā ab illis reſeruatis abſoluere. qđ eſt ꝯtra hoc qđ dicit hic Jo. de lig. Et intelligit iſta reſeruatio caſuū epaliuni de actib' exterioribus ꝛ cum effectu nō de actibus interioribus. Siqs enim deſiderauit vel etiā queſiuit occidere aliū illud homicidiuꝫ cordis nō eſt de reſeruatis epis. Dicit etiā Pe. de pal. ꝙ inceſtus qui cōmittit a pueris qui non hñt vſum rōnis non reſeruatur epiſcopis. quia nec per hoc tollitur virginitas nec cauſatur affinitas.

Caſus epis reſeruati

¶ De eo qui aliquem abſoluit a caſu a quo abſoluere non poteſt. Capitulum. xij.

Et nota ꝙ quicūqꝫ abſoluit aliquem ab aliquo peccato in caſu in quo non poteſt. ſiue qꝛ reſeruatus eſt epiſcopo: ſiue qꝛ nullam habet poteſtatē vel auctoritatē. qꝛuis grauiter peccet. precipue quādo abſoluit ſcienter. vel etiam ꝙ ignorātia iuris craſſa. non tamē cēſuram aliquam ſeu excōmunicationem ex hoc incurrit. ſiue ſit clericus ſecularis ſiue religioſus dictus abſoluens. bm Franciſ. zamb. ꝛ Zenꝫe. Sed tenetur illuꝫ quem ſic abſoluit auiſare de errore ſuo: ſi cognoſcit vel pōt inuenire. Ille tamen quoad deū excuſatur dum hoc ignorat. Et quod dictū eſt ꝙ confeſſor debet illuꝫ auiſare quem abſoluit cum non poſſet intelligiē quādo fieri poteſt ſine ſcandalo notabili. Unde in concilio Baſilieñ. quidam periti habita ſuper hoc collatione dixerunt. ꝙ talis confeſſor petat auctoritatē a ſuperiori ſuper hoc caſu a quo nō potuit abſoluere: ꝛ tamen abſoluit: qua habita vocet illum quem abſoluerat cum nō poſſet et per aliquem modū coopertū interroget de aliquibus que ſibi confeſſus eſt quaſi melius volens informari: ac ſi non plene intellexiſſet ꝛ ſi

J. eo. ti. ca. xxij. §. iij.

qua alia cōmiſit crimina poſtea ꝛc ſic abſoluat ab omnibus iterū. ꝛ tūc ꝛ prius aliis auditis. vel ſi magnū ſcandaluꝫ ex hoc timeretur: qꝛ predictus modus ſeruari nō poſſet: abſoluat abſentem. ſi ab vltima ꝯfeſſione adhuc credit perſeuerare in gratia. Aut vt alije placet: cuꝫ ex hoc timeretur notabile ſcandaluꝫ euenire cōmittat ſummo ſacerdoti. ſ. chriſto. preſertim qñ multitudo eſt ſic neglecta. vel multum diſtant a loco. vbi eſt ꝯfeſſor. ¶ Religioſus autēꝫ ſi abſolueret ab aliqua ſnīa excōicationis: ſuſpenſionis: vel interdicti in iure poſita. incurreret excōmunicationē: a qua non poſſet abſolui citra ſedem apoſtolicā. extra de priui. c. religioſi. in cle. Secus ſi abſolueret a ſnīa hominis. qꝛ tūc non incurreret bm Pau. qꝛuis grauiter peccaret. Sꝫ clerici ſeculares abſoluēdo a ſentētijs iuris. qꝛuis ꝛ ipſi male faciāt: non tñ cēſuraꝫ incurrūt.

¶ An in generali conceſſione contineatur ſpecialis. Capitulum. xiij.

Nota etiam ꝙ vt dicit Joan. an. extra de offi. vica. ſuper ca. Tua nobis. in glo. Si epe dedit vicarium generalē. ꝛ in mandato expreſſit aliquid de illis qđ requirit ſpeciale mādatum ſecuta generali clauſula. Et omnia alia que per nos poſſumus etiam ſi mandatuꝫ exigat ſpeciale. bm Hoſtieñ. ſatis videtur ꝙ talis etiā ſpecialia poſſit inſtar procuratoris. Secus aliquod de ſpecialibus nō fuiſſet exꝑſſum. Hec ibi. Quod videtur intelligendū quātum eſt de virtute verboꝝ ꝛ in foro contētioſo. Naꝫ in foro conſciētie ſi alicui ꝯſtaret de intētione conferētis auctoritatē ꝙ hoc intēderit etiam ſi nō expreſſiſſet aliquod ſpeciale in generali cōceſſione: intelligerētur ſpecialia. xxij. q. v. Humane. Et hoc idem dici pōt de auctoritate data ab epiſcopo ꝯfeſſoribus. qꝛ. ſ. dicendo. Do vobis auctoritatē meam in ſeſſionibus. non intelligitur per hoc cōceſſiſſe caſus ſuos: niſi alicui conſtaret ꝙ per hec verba generalia intendit caſus ſuos concedere. Sed dicendo. concedo iſtum ꝛ illum: ꝛ omnes alios meos caſus. tunc intelligitur totum dediſſe.

¶ Quid poſſint penitentiarij curie romane. Capitulum. xiiij.

Et nota. ꝙ penitētiarij minores in curia poſſūt abſoluere vndecūqꝫ venientes ab oībus caſibus peccatoruꝫ: ꝛ ſententijs epiſcopis reſeruatis: habent enim auctoritatem quaſi epiſcopalē in foro penitentie: ꝛ maiorem quoad quoſdam caſus excōicationuꝫ et diſpēſationum. Sūmus autē penitētiarius ad

huc habet maiorem in pluribus alijs caſibus excõmunicationum ⁊ diſpenſationum.

¶ Quid fiendum quando cõfeſſor non intelligit penitentem. Capitulum.xv.

Idez.ſ. eo.ti.c. 11.§.3. Ota vero ꝙ cuz cõfeſſor nõ intelligit ꝯfitentẽ. aut ex imperitia lingue. aut ex dormitiõe. aut ex diſtractione mẽtis ad alia applicate: vel ſimili cã ſm Ioã. neapol. in qõlibet. ꝙ cum ſacralis abſolutio preexigat ꝯfeſſionẽ. Confeſſio vo importat reuelationẽ que non põt eſſe ſine relatione vnius. ſ. ꝯfitẽtis: ⁊ pceptione alterius. ſ. confeſſoris. qꝛ alterũ iſtoꝝ deficit in pſato caſu credo de illo peccato non eiſe factã ꝯfeſſionẽ: ⁊ per ꝯñs non impendi abſolutionẽ. Hec ille. Et ſm hoc tenet dicere illi ꝙ iteret ꝯfeſſionem. Si tñ non facit ꝯfeſſus qui de hoc non ppẽ. lit. abſolutus eſt corã deo: nec tenet iterare quouſqꝫ neſcit illũ non pcepiſſe ſeu intellexiſſe peccata ſua Et hec vera ſunt de peccatis grauioribus. ideſt mortalibus: que ſunt de neceſſitate cõfitenda: non de venialibus ad que quis de neceſſitate non tenetur. Et vbi talia modica raro obaudiũtur ab eo. qui alſo noſcit perſonam.

¶ De ſciẽtia debet habere ꝯfeſſor. Cap. xvj.

Icto de ptãte confeſſoris. Nũc in ſcda pte principali huius ti. vidẽduz eſt de ſciẽtia eius. Eſt enim duplex clauis ordinis. ſ. clauis potentie: ⁊ clauis ſciẽtie. Unde Xp̄s Petro dixit. Tibi dabo claues regni celo. ⁊c. Matth. xvj. Nota tñ ꝙ ſcientia non dr̄ clauis: ſed ipſa poteſtas diſcernẽdi ſiue examinãdi ⁊ cognoſcẽdi in foro ꝯſciẽtie: ⁊ poteſtas determinãdi ſeu diffiniẽdi cãm. i. ligandi ⁊ ſoluẽdi dicitur clauis potẽtie. Iſta duplex poteſtas eſt vna in eſſentia: ſed duplex in effectu. Scientia autem acquiſita nõ eſt clauis: ſed iuuat bene vti claui. De his clauibus habes diſt. xx. per totum. vbi vide.

¶ De quantitate .§.i.

ſciẽtie ꝯfeſſoris. quãtaz. ſ. opꝫ eum hr̄e pitiam. Dicit Aug. de pe. diſt. vj. c. j. Opꝫ vt ſpũalis iudex ſciat cognoſcere quicqd dꝫ iudicare. Dicit
Thom. Tho. in. iiij. di. xvij. in expõne lr̄e. Hec ſcientia etſi non ſit maior: tñ tanta dꝫ eiſe vt ſciat diſcernere inter pctm̄ ⁊ pctm̄: ⁊ inter veniale ⁊ mortale. Et ſi in aliquo eſſet dubitatio: ſciat dubitare
Alber. vt poſſet recurrere ad peritiores. Alb. aũt. in. iiij. dicit: ꝙ non tenet ſacerdos ſcire diſcernere: niſi in cõi: que ſint capitalia: ⁊ que ſint mortalia: coĩa ⁊ que venialia ex genere: ſed hec neſciens dicit idem. puto ꝙ peccat mortaliter audiendo ꝯfeſſiones. Et cuz inſtitues plus peccat ꝙ̃ ipſe.

Et cum ꝯmittẽs inſtitutũ miniſtrare ſi ſua iter/ eſt talem ꝓhibere. Dicit etiaꝫ ꝙ in ꝑplexis caſibus: ſacerdos parrochialis ecclie dꝫ eſſe ita diſcretus vt talia difficilia eſſe ſciat nec ꝓcedendũ in eis ſine ſupioris ꝯſilio vel auc̃te. Hec Alber.
in. iiij. Durãdus ordinis minoꝝ in ſũma ſua Durãd. dicit: ꝙ quotiẽs ꝯfeſſor ſe ingerit ad ꝯfeſſiõẽs audiẽdas: totiẽs ſe offert ad rñdẽdum de quolibet: ⁊ interdũ de caſibus inopinatis: ⁊ alſ inauditis ⁊ de qõnibus ꝑplexis valde. Debet ergo ꝯfeſſor ſcire diſcernere inter peccata ⁊ differẽtias pctõꝝ: vnde ſcire dꝫ ſi ea que exprimit ſibi penitẽs ſint peccata vel nõ. puta an bella principum ⁊ ipſoꝝ exactiones ſint licita vel nõ. ⁊ vtrum ꝯtctus quos facit ſint liciti vel illiciti. Et qñ tenet ad reſtitutionẽ vel non ⁊ vtruꝫ debeat ipſum ꝓhibere a colone: vel ꝯcedere colonem: qꝛ ſi ꝯfeſſor iudicat licitum qð eſt illicituꝫ: tam ꝯfeſſor ꝙ̃ penitẽs in foueã cadũt: niſi forte euꝫ ꝓbabilis ignorãtia excuſat. puta ſi hꝫ aliquem doctorẽ autẽticum ⁊ famoſum: cuius opinionĩ innitit. vnde ſi ꝯfeſſor nõ eſt expertus in caſibus ita ꝙ nec per ſe ſcit iudicare: nec nouit dubitare: cum pĩculo aĩe ſue audit ꝯfeſſiones. Pe. de
pa. in. iiij. diſ. xix. oſtẽdit plus ſciẽtie requiri in Pe. de paludẽ eo qui ſe ingerit: ꝙ̃ in eo qui ponit ad hoc a ſuperioribus ſuis ex obediẽtie iniũctione. Et de primo põt intelligi dictũ rigoroſuꝫ. Durañ. de ſcdo dictũ Tho. ⁊ Alb. Dicit enim ſic ipſe Pet. Oĩs ſacerdos hꝫ clauez ſciẽtie ſicut ⁊ potentie i. auctoritatẽ diſcernẽdi ſicut potentiã ligãdi ⁊ ſoluẽdi: lꝫ multi nõ habeant ſciam debitam et ecõuerſo. Multi vo ſacerdotes hñt ſciam qui non hñt auc̃te diſcernẽdi. Scdi quidẽ ſine peccato: ſed primi cuꝫ pctõ ſi hoc procurarẽt: alſ ſi inuiti excuſati ſunt: ſi ꝓpoſuerũt ipedimẽtum: nec ſunt auditi. Munus eniꝫ. i. officiũ iudicandi neceſſariũ eſt. Et põt ad hoc cõpelli. ſ. ad officiũ iudicãdi ⁊ ad ꝓlationẽ carens ſcia: ⁊ tũc nõ peccat: ſicut in religiõibus fieri ꝯſueuit. Et qð dicit Greg. ꝙ ſi indignus eſt: non dꝫ obedire: ⁊ ſi dignus: dꝫ obedire. intelligẽdum eſt de illos qui hꝫ defectus qui ſunt iuris. videlꝫ irregularitas: ⁊ tũc non dꝫ obedire: niſi ab eo per diſpẽſationẽ moueat: alſ tenet religioſus obedire: aliogn quilibet religioſus bonus qui reputaret ſe indignũ refugeret: ⁊ ſic ſoli indigni ꝓmouerent ⁊ ponerent. Qui ergo nõ coact⁹ ſponte accipit ptãtez: ſine ꝓlationis ſeu audiẽdi ꝯfeſſionẽ: non hñs ſufficiẽtez ſciam peccat. Sed qui inuitus ⁊ coactus nõ accipit ſꝫ ſuſcipit nõ peccat. Unde ſine pctõ ab inſcio hꝛi ⁊ ſuſcipi põt: ſed accipi non põt poteſtas iudicãdi. Hec Pe. Si tñ in eo eſſet tãta ignorãtia ꝙ oĩno ineptus eſſet: qꝛ nec etiam ſcit. que Tho. ⁊ Alber. dicũt ſupra credo ꝙ non excuſaretur a peccato: etiaꝫ

ſi ex obediētia iniuncta poneret ſe ad id ad qḋ eſt omnino ineptus cum periculo animarū.

¶ Utrum autē con/ §.ij. feſſor teneat ſcire de oibus que ſibi dicūtur in ꝯfeſſione an ſint mortalia vl venialia. Henricus boych in quolibet. rūdet diſtinguēdo. Peccata ſunt in duplici genere. Quedā ſunt pctā: q: ꝓhibita: q: ſi nō eſſent ꝓhibita nō eſſent pctā: vt ſunt oīa que ſunt mere de iure poſitiuo: vt audire miſſaꝫ die dñica: ſemel ꝯfiteri ⁊ coīcari in anno ⁊ hmōi. Et talia tenet qlibet ꝯfeſſor ſcire: niſi habeat cām rōnabilē: que euꝫ excuſet: vt ſi forte tpe ꝓhibitionis erat in terra lōginqua vel in carcē. Alia ſunt peccata non q: ꝓhibita. ſ. ab hoie: ſed q: de nā ſui mala ſunt: etiā ſi non ꝓhibeant. Et hoꝝ quedā ſunt capitalia: ⁊ iſta tenet qlibet ꝯfeſſor ſcire ſaltē in gnāli. ſ. ꝙ ſunt ſeptē peccata capitalia. ſ. ſupbia: luxuria ⁊c̄. Hec eniꝫ ſunt quaſi elemēta ⁊ principia que de neceſſitate opꝫ ſcire. Quedā aūt pctā ſunt: que ſunt ſpecies capitaliū: vt illa que recipiunt hoꝝ ꝑdicationē: vt fornicatio: ebrietas: ⁊ hmōi. Fornicatio enim eſt quedaꝫ ſpecies luxurie: ⁊ ebrietas quedaꝫ ſpēs gule. Et hoꝝ pctōꝝ que ſunt ſpēs: quedā ſunt que impoztāt malū de ſbā ſui actus eo ꝙ ſtatim noiata hñt annexuꝫ malū. vt fornicatio. Et de talibus etiā ꝯfeſſor ſcire tenet vtruꝫ ſint mortalia vel non. Quedaꝫ aūt de ſubſtātia ſui actus nō hñt defoꝛmitatē ſed ex libidine facientis: ſicut cognoſcere vxorē ꝓpriā: qḋ non eſt pctm̄ de ſe: tn̄ poſſet cognoſcē cuꝫ tāta libidine ꝙ eēt mortale: vt ſi eam cognoſceret etiā ſi non eſſet ſua. Et de talibus non opꝫ ꝙ cōfeſſor ſciat vtruꝫ ſint mortalia vel venialia. Alia ſunt pctā que ſunt filie pctōꝝ capitaliū: vt illa pctā quoꝝ fines terminant ⁊ ordinant ad fines capitaliū: ſicut dolus ⁊ acqſitio rei iniuſte. Et de talibus pctis frequēter opiniones ꝯrie ſunt īter doctores: ⁊ de talibus nō tenet ſimplr curatus nō ordinarius ſcire vtrū ſint mortalia vel non. Curatus autē ordinarius: vt epūs ⁊ archiepūs ⁊ ceteri alij ſupiores plati tenent ſcire: q: ipſi ſunt purgatores: ⁊ tenent alios purgare: vel purgari facere pficere: ⁊ illuminare: ⁊ ideo tenent nouū ⁊ vetus teſtm̄ ſcire. Hec ille. Caueat aūt ꝯfeſſor ne ſit ꝑceps ad dandū ſnīam de mortali qn̄ nō eſt certꝰ ⁊ clarus. Et vbi in aliqua materia ſunt varie opiniones: ꝙ̄ pluriū ⁊ ſoléniū doctoꝝ: vtrū ſit licitum vel illicitū ſicut de nō ſoluendo decimas: vbi nō eſt de more: parati tn̄ ſemꝑ ad dandum ſi eccliā peteret: qḋ quidā dicūt eos in ſtatu dānationis. vt Innoc. Alij ꝙ non. vt beatus Tho. Jo. an. ⁊ Archid. Et de exēptione iuriuꝫ in monte Florētie: vel impreſtitoꝝ Uenetiarū: quod quidā eſſe vſurā dicunt. Alij aūt licitum dicunt: ⁊ de multis alijs huiuſmodi. Conſulat ſemꝑ qḋ tutius eſt. ſ. q: a talibus abſtineant. extra de ſpōſal. iuuenis. Non tamē ꝯdēnet ꝯtrarium faciētes: ſeu ꝯtrariaꝫ opinionē tenentes. Nec ꝓpter hoc deneget abſolutionē. Sed vt dicit Guil. dicat ꝯfeſſor ꝙ illud faciēdo nō eſt tutum: ſed dubiū: ⁊ ideo ſibi bene ꝓuideat. Si autem oino ꝯſcientia ꝯfeſſoris dictaret illud eſſe mortale: nec poſſet ꝯſciētiam deponere: qḋ tamen deberet ad ꝯſiliū ſapiētuꝫ. nullo modo debet facere ꝯtra ꝯſciētiaꝫ. q: peccaret mortaliter xxviij. q. j. c. oēs deinceps. §. ex his. iuncta glo. Sed cum illud tale eſſet ꝯtra cōmuneꝫ opinionem doctoꝝ ⁊ cōmuniter ſic ſeruatur a ſapientioribus quāuis aliqueꝫ doct. audiret ꝯtrariuꝫ tenere: non de leui debꝫ illi adherere. Quomodo etiaꝫ quis debet deponere in huiuſmodi cōſciētiam erronicam vel ſcrupuloſam. habes. ſ. in. j. parte. ti. ij. c. De conſcientia.

¶ De bonitate ꝯfeſſoris in ſe. ⁊ quomodo debeat ſe habere ad penitentem. Caplm̄. xvij.

D E bonitate cōfeſſoris in ſe et in exercitio talis officij.

¶ Quātuꝫ ad tertiā partē principalē huius ti. dicit Aug. de pe. di. v. c. qui vult. §. Sacerdos. ante queꝫ ſtatuit oīs lāguor: in nullo illoꝝ ſit iudicādus qui in alio iudicare eſt promptus. Judicās eniꝫ aliū qui eſt iudicādus ꝯdēnat ſeipſum. Cognoſcat igit ſe ⁊ purget in ſe. qḋ videt alios ſibi offerre. Curet vt a ſe ꝓiciet quicqd in alio dānoſum repperit. Aiaduertat qḋ dicit: qui ſine peccato eſt veſtruꝫ primus in illā lapidē mittat. Jdeo enim liberauit xp̄s peccatricē: q: nō erat qui ꝓiceret lapidē. Quo lapidaret qui ſeipſuꝫ lapidādum cognoſceret: nullus enim erat ſine peccato: in quo intelligitur oēs fuiſſe reos reos. nam venialia ſemꝑ remittebātur per cerimonias ſi qd ergo in eis pctm̄ erat criminale erat. Deteriores itaqꝫ in hꝫ ſunt ſacerdotes: ſe prius nō edificātes illis qui dñꝫ obſeruabāt inſidijs. Hec ille. Ṡm enim Tho. in iiij. ⁊ alios audiēs ꝯfeſſiones cuꝫ ꝯſciētia mortalis. ſ. peccati mortaliter peccat. Tamē effectū ſacri ꝯfert cum ſacro. Si non eſt ꝑciſus vel ſuſpēſus: quātumcūqꝫ alias malus. Unde Aug. j. q. j. Dictum eſt a dño in numeris ad Aaron. Uos ponite nomē meuꝫ ſup filios iſrael. ⁊ ego dñs bñdicam vos. vt grām traditam per miniſterium ordinati transfundāt hominibus: nec volūtas ſacerdotis ꝓdeſſe vel obeſſe poſſit. ſed meritū benedictionē poſcētis. Quod aūt dicitur eadem. q. Remiſſionē peccatoꝝ auari non dant ⁊ ſimilia. intelligitur ṡm glo. vel ſimpliciter de preciſis: vel intelligat de tolleratis: tales nō dant ex merito vite. i. nō ſunt digni dare. Jo. viij.

¶ Debet aũt pre/ .§.i.
cipue duo hr̃e.ſ.timorẽ vñ fiat circũſpect⁹:⁊ ze
lum aiaꝝ vñ ſit ſollicit⁹. Quantũ ad primũ ꝯſi/
derare dꝫ.qꝛ ipſe eſt vt mare eneuꝫ in tẽplo dñi
vbi lauabanſ aialia offerenda in ſacrificiuꝫ.vñ
ex immundicijs a qb⁹ illud abluebat efficiebaſ
imundũ. Uñ gre.in paſt.d.ꝙ fit plerũqꝫ vt ani
mus paſtoris audita tentatiõe ouis:⁊ ipſe ten/
teſ:⁊ iõ cũ timore ⁊ tremore dꝫ poni. nõ ſe po/
nere ⁊ ingerere ⁊ cũ leuitatib⁹ ⁊ riſib⁹ ibi ſtare.
Uñ i figurã Moyſes vt hr̃ Exo.xxxviij.fecit la
beũ eneũ de ſpeculis mulieꝝ:i q̃ lauerenſ ſacer
dotes ſcã ſcõꝝ ingreſſuri ⁊ ſignificat ſcripturaꝫ
vbi ſunt exempla ſctãꝝ aiaꝝ.ad quã ſepe dꝫ in/
ſpicere ad videndũ maculas ſuas ⁊ itelligẽduꝫ
inſidias diaboli. Uñ ſb̃dit Greg. vbi.ſ. Hec ne
quaq̃ꝫ timẽda ſunt paſtori:qꝛ tanto citi⁹ quis li
beratur a ſua:q̃to magis fatigaſ aliena. Quã/
Nota confeſſor. tũ ad zelũ dicit Greg. ꝙ nullũ ſacrificiũ eſt deo
ita acceptũ vt zelus aiaꝝ. Et fructum hmõi oñ/
dit Jaco.v. vbi poſt promulgationẽ ꝯfeſſionis
dicit. Qui ꝯuerti fecerit pctõrem ab errore vie
ſue ſaluabit animã eius a morte ⁊ operit multi
tudinẽ pctõꝝ. Non minus trahunſ aie ad deũ
per confeſſionem qñ diligenter fit q̃ꝫ per predi
cationẽ moderno tpe:vt experientia docet. De
bet igitur non tardare qñ vocatur ad hmõi.

¶ Quomodo au/ .§.ij.
tem habere ſe dꝫ ad pniam oñdit Aug. de pe.
di.vj.c.j.poſt mediũ dicens. Diligẽs iquiſitor:
ſubtilis inueſtigator.ſapiẽter ⁊ quaſi aſtute in/
terroget a pctõre.que forſitã ignoret.aut pre ve
recũdia velit occultare. Cognitio crimine varie
tate eius nõ dubitet iueſtigare ⁊ locũ ⁊ tps ⁊c̃.
Quib⁹ cognitis aſſit beniuolus paratus erigere
⁊ ſecũ on⁹ portare habeat dulcedinẽ in affectio
ne pietatẽ in alterius crimine. diſcretionẽ i va/
rietate:adiuuet ꝯfitentẽ:orãdo ⁊ alia bona pro
eo faciendo. Sed iuuet leniendo:conſolando:
ſpem pmittendo:⁊ cũ opus fuerit etiã increpã
do:doceat loq̃ndo:inſtruat opando. Sit pticeps
laboris ſi vult fieri particeps gaudij:doceat p/
ſeuerantiã. Hec Aug. Ex his verbis Aug. pꝫ ꝙ
non ſufficit ꝯfeſſorẽ audire que ſibi dicuntur a
confitente ⁊ de alijs ipm̃ interrogare niſi eſſet
pſona bñ in his perita ⁊ ꝯſcientiata:que ſuffici
enter ſcit dicere opꝫ. Sed cum pſone cõiter ſint
groſſe in iſtis.etiã ille que ſunt in alijs negoci/
is mundi vel ſciẽtijs acuti:iõ permittẽdum eſt
dicere vnicuiqꝫ qđ vult.⁊ ordine quo vult. Et
de pctis que p ſe ſufficienter dicit.nõ eſt iteruꝫ
interrogandũ ne moleſteſ in quo non opꝫ. Sꝫ
ſi aliquid non bene intellexiſſet:pcipue de mor
talibus facere debet ſibi declarare vt intelligat.
De his aũt que nõ plene dixit.puta qꝛ nõ dixit
circũſtãtias neceſſarias vel numerũ:⁊ hmõi eũ
interrogare dꝫ:vt plene dicat quantum eſt ne/
ceſſarium. De illis vero peccatis que non dixit
nec ſcit dicere:interrogare debet ipſum.

¶ Secũdũ Ray. .§.iij.
⁊ Hoſtiẽ.in ſum. Interrogationes fieri dñt de
ſeptẽ vitijs capitalibus:⁊ coꝝ ſpeciebus:⁊ filia
bus. de quibus diffuſe habes.ſ.in.ij. per to/
tum. Non tñ debẽt interrogari oẽs de omnib⁹
ſed plus ⁊ minus ſm ꝯditionẽ perſonarũ. Sic
cut aũt qui confiteſ non habet neceſſe tenẽ ma
gis vnũ ordinẽ q̃ꝫ aliũ dicẽdo peccata ſua. Ita
nec confeſſor interrogando. Tamẽ ad melius
memorie cõmendandũ:de qbus dꝫ interroga
re:⁊ de qbus iam interrogauit ne amplius ha
beat replicare congruum eſt tenere aliqueꝫ or
dinem. Et ſi placet interroget de decem prece/
ptis:⁊ deinde de vitijs capitalibus. Decẽ pre/
cepta ꝯtinentur in his verſibus. Unũ cole deũ
ne iures vane per ipſum. Sabbata ſanctifices
⁊ venerare parentes. Non occiſor eris:fur:me
chus:teſtis iniquus. Alterius thoꝝ:nõ rem cu
pias alienã. Aliquã declarationẽ hoꝝ habes ſu
pra in.j.parte.ti.j.c.ij. Septẽ vero vitia capita
lia continentur iſto verſu.in vna dictione. Ut ti
bi ſit vita:ſemp ſaligia vita. In illa dictiõe. Sa
ligia ſunt ſeptem litere a quibus incipiũt no
mina ſeptem capitalium vitioꝝ. In ſcꝫ intelli/
gitur ſuperbia:ſub qua comprehenditur vana
gloria. In.a.auaritia. In.l.luxuria. In.i.inui/
dia. In.g.gula. In.i.iracundia. In.a.accidia.
Sed antequã interroget de peccatis.prius que
rat de excommunicatione maiori:⁊ ſi inueniet
eum ſententia aliqua irretitum:ſi hꝫ auctorita
tem ſuper hoc abſoluat prius. Si non hꝫ remit
tat ad eum qui põt abſoluere. Tho. dicit in inter
rogationibus confeſſor tria debet ſeruare. Pri
mum eſt vt non interroget omnes de omnib⁹. interro
ſed interrogentur perſone de peccatis que con gãtia
ſueuerunt reperiri in hominibus illius condi ſeruet.
tionis ⁊ ſtatus:vt ſtipendiarij de rapinis ⁊ icẽ
dijs. Clerici de ſymonia:⁊ horis omiſſis. Ado
leſcentes de luxurijs ⁊ huiuſmodi. Unde a pri/
cipio confeſſionis decet interrogare confiten/
tem de conditione ſua:de exercitio:de ſtatu an
clericus vel laicus:ſolutus vel coniugat⁹ ⁊ hu
iuſmodi. vt inde prudentius poſſit formare i/
terrogationes:⁊ q̃ntum tempus eſt ꝙ fecit vltĩ
mam ꝯfeſſionẽ:⁊ ſi fecit pniam ſibi iniũctaꝫ: ⁊
vtrũ in ſtatu pcti mortalis. Scdm̃ qđ dꝫ ſerua/
re confeſſor:eſt vt interrogẽtur ipſi peccatores
a remotis de peccatis in genere:⁊ non in vlti/
ma ſpecie.⁊ mõ peccandi ſubito ne ſi neſciebat
tale pctm̃.addiſcat ⁊ ſic ducaſ in tentationem.

Uerbigra. Si fatet ſe cómiſiſſe vitiuz luxurie: nú ſtatim q̃rat ſacerdos: ſi ſeipm̃ manibus ſuis polluit ⁊ hmói. ſed interroget de mó. ſeu cũ q̇bus ⁊ hmói. ¶ Tertiũ eſt in pctis carnalibus: nó deſcédat nimis ad ꝑticulares circũſtantias nó neceſſarias: q: hoc eſt ſeipm̃ in tẽtationé inducere: ⁊ adinuentiones pctõꝝ docẽ eos q̇ ignorãt. ⁊ aliquãdo poſtea talia referunt in platcis: in ſcãdalũ: ⁊ in deriſum ſacrõꝝ ⁊ ſacerdotũ. vt v̇bigra. Si vir fatet mulierem polluiſſe ex̃ vas debituz nó vlterius querat ſacerdos in qua pte corpis. ⁊ q̃uo. iam. n. hʒ vltimã ſpẽʒ peccati. alſ ergo turpitudines quas miſeri homines inueniunt ipſimet ſi volunt exprimant.

¶ Sed nota ꝙ co- §.iiij.

feſſor nó ſoluʒ dʒ interrogare de mortalibus. ſʒ etiã de circũſtãtijs que aggrauãt vel alleuiant. Unde Inno. in decret. Ois vtriuſqʒ ſexus. de pe. ⁊ re. ſic dicit. Sacerdos ſit diſcretus ⁊ cautus. vt more piti medici ſuperinfundat vinũ et oleũ vulnerib⁹ ſauciati: diligẽter ingrẽs ⁊ peccata ⁊ circũſtãtias pctõꝝ: q̇bus prudẽter inq̇ſitis: itelligat quale et debeat ꝓbere cõſiliũ ⁊ cuiuſmodi remediũ adhibẽ diuerſis expimentis vtẽdo ad ſanãdũ egrotũ. Hec ibi. Ad ideʒ facit qð dicit Aug. de circũſtãtijs pctõꝝ. de pe. di. v. Cõſideret qualitaté criminis in loco: in tpe: in pſeuerãtia. in varietate pſone: ⁊ quali fecit hoc tẽtatione: ⁊ ipſius vitij multiplici executione. Ois iſta varietas ꝯfitẽda eſt ⁊ deflẽda. Dolendũ eſt non ſolũ q: peccauit: ſed q: ſe v̇tute ⁊ gr̃a priuauit. Doleat alioꝝ vitaʒ in ſua fuiſſe corruptã. ſ. exẽplo: ⁊ cõmodũ qð dediſſet ꝓximo: exẽplo boni. Doleat de triſticia quã peccãdo bonis intulit: ⁊ de leticia quam eis nó adhibuit. Hec

Circunſtantias ꝯfiteri.

Aug. que intellige ſm̃ qð declarat hic. Et illas qdẽ circũſtãtias que trahũt. pctm̃ in aliã ſpẽm de neceſſitate opʒ neceſſario ꝯfiteri. ſm̃ Tho. ⁊ Pe. ⁊ alios doc. alias. n. circũſtãtias ꝯfiteri cuʒ ſint venialia pfectionis eſt non neceſſariũ. Pe. de pa. dicit in. iiij. di. xvj. q̇ numerus circũſtantiaꝝ cõprehendit hoc v̇ſu. Quis qd vbi q̇bus auxilijs. cur q̃uo q̃n. Ray. addit octauã. ſ. quotiẽs. Et vbi in v̇ſu dr̃: q̇bus auxilijs: ipſe dicit: per q̃s quotiens. Dr̃ ergo q̇s pro varietate pſone ſtatus etatis: ſapiẽtie: ordinis: ⁊ ſic fuit grauiſſimũ pctm̃ ade: q: q̃to gradus altior: tanto

Primo

Scdo.

caſus grauior: ⁊ igratitudo maior. Quid vtrũ malũ: q: ꝓhibitũ: vel ex gñe ſuo: vtrũ mortale: vel veniale: vtrũ occultũ vel manifeſtũ. Et q̃tũ ad hic ꝯditioné grauius fuit peccatũ Cayn q̃ʒ

Tertio.

Ade. Quantitas. n. gñis homicidij grauior eſt q̃ʒ gule vel ſupbie. Ubi q: in loco ſacro graui⁹ peccat. Per quos q: traxit alios ad pctm̃ qð ꝓpriũ eſt diaboli: vl' quos poſuit mediatores ad

Quarto

malũ ꝑpetrãdum: q: pctõꝝ illoꝝ eſt particeps: vel cum q̇bus pro q̇bus ⁊ ꝯtra quos. Quotiẽs nó ſolũ q̃ʒtuʒ ad ꝯſuetudiné: ſed etiã q̃ʒtum ad numeꝝ: qui numerus refert ad actioné: nó ad obm̃ actionis. v̇bigr̃a. Si hõ iniuſta ꝯtrectatione accipiat ſaccũ plenũ mille florenis vnũ furtum eſt. Si anté tres florenos accipiat diuerſis etiã tpibus ⁊ actibus ſucceſſiue: erũt tria furta q: in ipſo actu eſſentialr̃ eſt pctm̃. Et ideo nó poteſt eſſe vnũ in pluribus actibus. Cur. an ex infirmitate vel ignorãtia: vel electióe: vel q̇li intẽtione fecerit: ⁊ q: mortalia trahũt ſpẽm ex fine: ideo diligẽter hoc eſt explicãdũ. qui eniʒ furat vt mechet: magis eſt dicendus mechus q̃ʒ fur. Eſt tñ vnũ pctm̃ in vno actu: ſed hñs plures deformitates. Q̃uo. nãli modo vel innãli: q: ſemper grauius in eodẽ genere agẽdo q̃ʒ patiẽdo. Q̃n. ſi in ſacro tpe: vt diebus feſtiuis: vel alio tempore: ⁊ de perſeuerantia in peccato.

Quinto.

Sexto.

Septimo

octauo

¶ Ad declaratio- .§.v.

neʒ aũt hmói. q̃n. ſ. circũſtãtie ſunt ꝯfitende. ſic dicit Pe. de pa. Circũſtãtie ſunt in quintuplici genere. Prime ſunt que nec alleuiãt nec aggrauãt: ſicut ille que nó importãt aliquã ꝯuenientiã vel diſconueniẽtiã ad rõneʒ: nec ex ſe nec ex ſuppóne: ſicut furari cum dextra vel ſiniſtra. Et iſtas ꝯfiteri eſt ſupfluũ. Scðe ſunt que alleuiãt que importãt ꝯuenientiã: vt facere malũ ex bona intẽtione vel ignorãtia. Et iſtas confiteri eſt impfectũ: niſi quis timeret ſcandalũ ꝯfeſſoris. Tertie ſunt qui importãt diſcóueniẽtiã ex ſuppoſitione: vt furari multũ. Et iſtas q: peccatum aggrauãt ꝯfiteri eſt pfectũ: niſi ꝓpter ſui periculũ vel ꝯfeſſoris vel tertij. Sed q: non mutãt ſpeciẽ: nec aggrauãt in infinitũ: nó eſt neceſſariuʒ eas ꝯfiteri ſm̃ Tho. Sed Pe. dicit ꝙ q̃ʒuis iſta ſit cois opinio. tñ tutior eſt alia. ſ. ꝙ ꝯfiteat eas ſ. cum notabilr̃ aggrauãt: vt furari centũ florenos: multo grauius eſt q̃ʒ furari vnũ. Sunt q̃rte que aggrauãt ⁊ mutãt ſpẽm: nó tñ in infinitũ grauãt ⁊ mutãt: vt q̃n vtrũqʒ eſt veniale: vel q̃n primum eſt mortale: ſcðm veniale: vt in ſpeciebus gule: quaruʒ vna aduenit alteri: ⁊ ſunt q̃nqʒ veniales: q̃nqʒ mortales. Et iſtas cõfiteri non eſt neceſſariũ. Nec illud eſt ꝯtra hoc qð dicit Tho. ⁊ alij coiter. ſ. ꝙ que mutãt ſpẽm ſunt neceſſario ꝯfitẽde: q: loquunt de illis que ſunt mortalia. Ratio aũt quare nó eſt neceſſariũ eaʒ ꝯfiteri eſt: q: circũſtantia eſt ꝯfitẽda neceſſario. nó q: mutat vt pʒ in veniali: ſed quia mutat in infinitũ: vt pʒ in mortali Sed circũſtantia non mutãs in infinitũ: q: intẽdit penã ⁊ nó extẽdit Extẽſio. n. eſt infinita: nec põt creſcẽ. Sed intẽſio eſt finita: ⁊ ſemp põt creſcere. Multa ergo talis que non mutat ſeu aggrauat in infinitũ: eſt

Circunſtantie quintuplices.

neceſſario ꝯfitēda. Quinte mutāt ⁊ aggrauant
in infinituʒ: vt qñ actui veniali: puta vt laute ⁊
ſtudioſe p̄parationi addit̄ ebrietas: vel notabi/
lis anticipatio hore in ieiunio ſine cā. Sʒ vtrū
religioſo ſit mortale qḋ alteri eſt veniale: dicen
dū q̄ nō: vt verbū ocioſum: ⁊ hmōi. niſi ſpeciē
mutaret: q: nubere vel velle nubere qḋ ſecula/
ribus nō eſt pctm̄ ſi hoc fiat cā ꝓlis generande:
vel veniale ꝓpter voluptatē: eſt religioſo ꝓfeſſo
mortale: ꝓpter votū: etiam clerico ordinato: q:
ſacrilegiuʒ eſt. Non aūt primi motus furti vel
inuidie: q: nullus vouet ſe nō habiturū p̄mos
motus qui non ſunt in nr̄a poteſtate. Hec Pe.
Sm.iiij. de pa. ¶ Et nota ſm Tho. in quadā ep̄la. q̄ cir
di.xvj. cūſtantie ille dicunt̄ trahere pctm̄ ad aliud ge/
q.iij.ar. nus. ⁊ ideo de neceſſitate ꝯfitēde que hn̄t ſpālē
9.q.iiij. repugnātiā ad aliqḋ p̄ceptoꝝ diuine legis. Si
cut furtum ſimplex repugnat huic p̄cepto. Nō
furtū facies. Si v̄o fiat furtū in loco ſacro circū
ſtātia loci hʒ repugnātiam ad aliud p̄ceptū qḋ
eſt de veneratione ſacroꝝ: ⁊ ſic addit̄ noua ſpe/
cies peccati. ⁊ ſic de alijs. Dicit Nico. de lira ſu
per Exo. q̄ pctm̄ mortale cōmiſſum die feſto hʒ
ſpālem repugnātiā ad aliud p̄ceptuʒ de ſancti/
ficatiōe ſabbati: q: magis eſt opus ſuile: opus
peccati: q̄ȝ opus manuale. Opus auteʒ ſeruile
ibi ꝓhibet̄: ⁊ ſic mortale vltra ꝓpriā deformita/
tē ſue materie: ex eo q̄ cōmittit̄ in feſto hʒ aliaʒ
deformitatē ex iſta circūſtantia: quaʒ opʒ ꝯfite/
ri. Et in fine dicit idem Tho. vbi. ſ. q̄ illud qḋ
dicit̄ circūſtantias non trahētes pctm̄ in aliud
genus ſeu ſpēm non eſſe de neceſſitate ꝯfeſſio/
nis: non eſt referendū ad numeꝝ pctōꝝ: ⁊ eiuſ/
deʒ ſpeciei: q: numeꝝ ꝯfiteri tenet̄ ſi pōt: q: nō
de pctō eſt vnuʒ ſed multa: ⁊ hec nota dīligēter. ¶ No
cogita/ ta ſcḋo q̄ exquo cogitatio cuʒ deliberatione ra
tionis. tionis in actū peccati mortalis. ſ. deliberādo il/
lum actū agere: etiaʒ abſq̄ opere: ſit pctm̄ mor
tale. Ideo ad ſingulas pctōꝝ ſpecies poſt pecca
ta opis: interroga etiā de peccatis cogitationū
illius peccati: ⁊ de peccatis oris. Et cum opus
alicuius ⁊ deliberatio mētis ad illud agēdum
abſq̄ ope: ſit eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: ſed
differt ſm magis ⁊ minus vel ꝓfectum ⁊ imp/
fectū: q: ſ. maius peccatum eſt in ope q̄ȝ in ſola
cogitatione: ideo etiā de circūſtantijs hmōi co
gitationum interrogādum eſt: puta ſi dicit pe/
nitens ſe conſenſiſſe cogitationibus luxurio/
ſis: quia hoc poteſt eſſe multipliciter ⁊ in diuer
ſis ſpeciebus: ideo iterrogetur de qualitate ip/
ſarum cogitationum: vt ſi deliberauit tale pec/
catum cōmittere cum ſoluta. quia tunc fornica
tio eſt ſi ipſe ſolutus eſt: aut cum conſanguinea
quia tunc inceſtus eſt: aut cuʒ coniugata: quia
tunc adulteriuʒ eſt. Et ſic de alijs ſpeciebus lu/
xurie: ⁊ aliorum vitiorum.

¶ Pro aliquali .§.vi.

declaratiōe predictoꝝ. Nota q̄ dicit Tho. j. ſe.
q.lxxij. q̄ peccatuʒ diuidit̄ per hec tria. ſ. pecca/
tū cordis: oris: ⁊ opis nō ſicut per diuerſas ſpe
cies cōpletas: ſicut differunt ſpecie: bos: leo: ⁊
capre: ſed ſicut per diuerſos gradus peccati:
ſicut domus diuidit̄ in fundamentū: in parie/
tes: ⁊ tectū ſicut in ſpēs incōpletas. Cōſumma/
tio igit̄ peccati eſt in ope. Unde pctm̄ opis ha/
bet ſpēm cōpletā. ſed prima inchoatio eius eſt
quaſi fundamētū in corde. Scḋs gradus eius
eſt in ore ſm q̄ habens in mente prorūpit facile
ad manifeſtādū ꝯceptum cordis. Tertius gra/
dus eſt in ꝯſūmatione opis. Patet ergo q̄ hec
tria ꝑtinēt ad vnā ꝑfectam ſpēm: cum ab eodē
motiuo ꝓcedant. Iracūdus enim ex eo q̄ appe
tit vindictaʒ prius turbat̄ in corde. ſcḋo in v̄ba
ꝯtumelioſa prorūpit. tertio ꝓcedit ad facta iniu
rioſa: vt ꝑcuſſionem ⁊ hmōi. ⁊ ſic de alijs qui/
buſlibet. vt luxurioſa auaritia ⁊c̄. Nec tn̄ ſic in/
telligendū eſt peccata cordis eſſe ſpecies incō/
pletas: quaſi non ſint mortalia. immo qñ eſt in
eis conſenſus deliberatiuus ad actus qui de ſe
ſunt mortalia peccata. tales cogitationes ſunt
peccata mortalia: etſi nō ita grauia ſicut pecca/
ta opis. vt dictuʒ eſt. Et qñ ſunt ſimul cogitatio
cum locutione ⁊ ope: vnuʒ eſt pctm̄. vt pʒ de lu/
xuria ⁊ alijs peccatis. Qñ v̄o quodam tpe deli
berat fornicari: ⁊ alio tēpore diuerſo ⁊ diſtanti
fornicatur: ſunt duo peccata mortalia.

¶ Regule quibus cognoſcitur peccatum mor tale a veniali. Capitulum.xviij.

Ad cognoſcenduʒ
qñ peccatuʒ ex ſui natura eſt mor/
tale vl' veniale. Notāde ſunt qnq̄
regule. ¶ Prima regula eſt quā/
amor vel affectio ad aliq̄ȝ creaturā. ſ. ſe vel aliā Primi
tm̄ creſcit. vel eſt tā magnus q̄ in eo ꝯſtituit̄ vl/
timus finis. i. q̄ nec actu nec habitu ordinat il/
lā creaturā: aut eius dilectionē: aut etiā ſeipſuʒ
ſm deū. ⁊ vellet cū tali creatura ꝯtētari. ⁊ nō cu
raret deū offendē aut ei⁹ p̄cepta trāſgredi pp̄ il
lā creaturaʒ. ita q̄ ibi eſt aliq̄lis ꝯtēpt⁹ dei. ſi nō
eſt formalis. tamē eſt iterp̄tatiuus: ⁊ eſt fruitio
creature: q: p̄ponit̄ creatura deo. Un̄ cuʒ aliqs
vellet cū creatura ſemp̄ manere: nō curādo de
eterna btitudine. lʒ nō ſint ſemp̄ rudes de hoc
interrogādi vel tētandi. tn̄ talis amor creature
ſemp̄ eſt pctm̄ mortale. Qñ aūt aliqs diligit aliq̄
quaʒ creaturā magis q̄ȝ deū. ſed pp̄ hoc nollet
deū offendē: aut eo carē. nec eius amicitiā ꝑde
re. talis amor creature. nō eſt peccatuʒ mortale.
¶ Scḋa regula ſatis ꝯcordat cum p̄cedenti. ſ.
cū notabilr̄ ꝯtra dilectionē primi aliqd cōmit/ Scḋa

tiſ. tũc eſt moꝛtale pctm̃. qñ v̉o nõ tũc eſt venia/
le. Qñ v̉o aliquid fit ꝯtra dilectionẽ dei: põt at/
tẽdi penes hoc ꝙ repugnet charitati: vel amici
cie q̃ debemus ad deũ h̃re ſuꝑ oĩa. Qñ autẽ
aliquid fit ꝯtra dilectionẽ ꝓximi põt attẽdi pe/
nes ipſa ꝓcepta legis nature. ſ. qđ tibi non vis
fieri alteri ne facias. ⁊ quod tibi rationabiliter
⁊ ex debito vis fieri: alteri facias. Et poteſt etiaꝫ
attendi penes ſcandalũ actiuum: quod ego in/
fero proximo meo per mala exẽpla. ſed inquã/
tum impoꝛtat aliquam cõtra dilectionẽ vel quã
tum ſit illud ſcãdalũ ad hoc ꝙ ſit moꝛtale: non
pꝛeciſe determinatum eſt: quia in modico face
re contra proximum aut in paruo ſcandalizare
non eſt moꝛtale. vnde quilibet attẽdat ſeipſum
quid ſibi vellet fieri: ⁊ qđ ſibi nollet fieri ⁊ per
quod factũ: ⁊ non factuꝫ ſoluere inter ſe ⁊ pꝛo/
ximum ſuũ amiciciaꝫ quam ſimul h̃nt. ¶ Ter/
Tertia. tia regula quando omittũtur contra pꝛeceptuꝫ
dei ⁊ eccleſie vel legis nature vel ſupioꝛis: que
pꝛecepta ſunt de neceſſitate ſalutis: vel ꝯtra vo
tum publicum vel priuatũ: vel cõtra iuramen/
tuꝫ licitũ. ⁊ tunc eſt moꝛtale peccatũ. quãdo v̉o
citra tunc nõ eſt moꝛtale. ¶ Quarta regula. cũ
Quarta aliquid fit vel cõmittitur vel omittitur contra
cõſcientiam vere vel falſe dictantẽ aliquod pec
catum moꝛtale. vel contra cõſcientiam foꝛmi/
dãtem pꝛobabiliter vel dubitatiue an aliquod
peccatum ſit moꝛtale. tũc ſemper eſt moꝛtale ſi
Quinta. cõſcientia non ſit ſufficiẽter inſtructa. ¶ Quin
ta regula de actibus intus manẽtibus. quãdo
quidem ſolũ habet cogitationẽ de aliquo quan
tumcũqꝫ turpem vel malam abſqꝫ cõplacentia
ſeu delectatione vel conſenſu. tũc nunq̃ꝫ eſt pec
catum moꝛtale. ſed vel veniale vel nullũ. Quã/
do v̉o eſt ꝯſenſus in actum qui eſſet peccatum
moꝛtale. tũc ſemper eſt peccatũ moꝛtale: qꝛ de/
us volũtatem pꝛo facto acceptat. Quãdo auteꝫ
cum cogitatione aut cõplacentia eſt delectatio
moꝛoſa in aliquo turpi ſpecialiter in libidino/
ſis. tunc eſt moꝛtale ſ̃m dictum Auguſti. Eſto
ꝙ non ſit conſenſus in actuꝫ ſ̃m hoc dictũ Au/
guſti. ſed in ſolã moꝛoſam delectationem. Idẽ
iudicium eſt de interioꝛibus ſicut exterioꝛibus
peccatis. Ad quod facit diſtinctio ſupꝛa poſita
de ſenſualitate ⁊ rõne ⁊ de peccatis pꝛeuenien
tibus ⁊ ſequentibus deliberationeꝫ. Applican
do igitur ſeptem vitia capitalia que non ſemꝑ
ſunt moꝛtalia: ſed ſunt male radices in homi/
ne ex quibus oꝛiuntur peccata venialia.

¶ Q̃d dꝫ ſ̃uare ⁊ ſcire cõfeſſoꝛ vtilia ⁊ neceſſa/
ria in ipſo exercitio ꝯfeſſionis. Capl̃m. xix.

D E quibuſdam que
honeſtum ⁊ bonum eſt confeſſoꝛem
ſeruare in ipſo exercitio audiende
ꝯfeſſionis vltra excõmunionẽ iuris cõmunis.
vt ſciat ꝯfeſſoꝛ ſi penitẽs incidiſſet in ſñiaꝫ cõ/
ſtitutionis ſinodalis. ideo iueſtigare debet de
ꝯſtitutionib⁹ illius dioceſis: ſi quas h̃ret. vel
etiã ꝓuincie vel foꝛte a legatis vt poſſit melius
penitẽtibus ꝓuidere. ¶ Diligenter querat de Primo
numero peccati. i. quotiẽs incidit in iſtud vel il
lud: qꝛ coĩter hoĩes iſtud leuiter trãſeunt: ⁊ de Scdo.
circũſtãtijs nõ neceſſarijs: ⁊ de peccato qđ alte
ri rite iã ꝯfeſſus eſt nõ queras: cuꝫ nõ teneat̃ ni
ſi in caſu in quo teneret̃ ꝯfeſſionẽ iterare. Et de
his plene h̃es ſupꝛa imediate ꝑcedẽti. c. §. iij.
Et nõ ſolũ in peccatis opẽ ꝑpetratis querere: ſed Tertio.
de peccatis coꝛdis: que ꝑſone paruipendunt: ⁊
de numero ipſoꝝ. Et qꝛ ſ̃m Tho. ꝑma ſecũde. q. lxxij.
Pctm̃ cogitationis ⁊ opis in eadẽ materia ſũt Quarto
vnius ⁊ eiuſdem ſpẽi. ſed differũt ſ̃m magis ⁊
minus. qꝛ ſcꝫ pctm̃ opis eſt grauí⁹ q̃ꝫ pctm̃ coꝛ
dis. ideo interrogãdũ eſt etiã de ſpecie ⁊ circũ/
ſtãtijs neceſſarijs pctõꝝ coꝛdis. v̉bi gratia. Si
dicit ſe in mẽte ſoluꝫ deliberaſſe mulierem co/
gnoſcere: interrogãdũ eſt vtrũ mulierẽ ſolutã
vel nuptaꝫ vel virginẽ ⁊ in qua die ⁊ h̃mõi. qꝛ
iſta faciũt iſtud pctm̃ diuerſe ſpẽi. Item ſi mu/
lier eſt: facias eã ex trãſuerſo ſtare. nec in facieꝫ Quinto
eius aſpicias: qꝛ facies earũ vt vẽtus vrens eſt
dicit ꝓpheta. Sed nec decet frequẽter in vultũ
viri aſpicere: ne facias euꝫ erubeſcere vltra q̃ꝫ
opꝫ. Viroſqꝫ graues ⁊ ſapiẽtes dulcius ⁊ v̉ba Sexto.
nius opꝫ rep̃hẽdere: ruſticos groſſos ac ideo/
tas durius ne ꝑmi dedignent̃ ex aſꝑitate v̉bo/
rũ: ⁊ ſcdĩ pctã paruipẽdant ex lenitate ſermo/
nis. Stimulatos ex doloꝛe ⁊ deſꝑatione q̃ꝫtũ/
cũqꝫ pctã cõmiſſa ſint grauia ꝯfoꝛtare: ⁊ aĩare
expedit exẽpla inducẽdo Dauid Magdalene:
Pauli: latronis ⁊ h̃mõi. Induratos ⁊ ſe excuſã
tes aggrauare mala coꝝ oñdẽdo periculũ exẽ/
pla Adã: Saulis: ⁊ Iude: ⁊ h̃mõi. Nota etiam
ſ̃m magr̃m Umber. in lib. ſ. de officio oꝛdinis
ſcꝫ fratrũ p̃dicatoꝝ. ꝙ illoꝝ ꝯfeſſiones ꝑus ⁊ li
bẽtius audiri debẽt qui magis indigere putã
tur: vel qꝛ raro venire ſolent vel qui ſunt extra
nei: vel qui ſunt in maioꝛi ſtatu: vel de quoruꝫ
ꝯfeſſione maioꝛ vtilitas ſecutura ſperat̃. Ideꝫ
dicit audiẽdo mulieres: caueat ne niſi in publi
co audiat: ⁊ niſi ab aliquo vel aliq̃bus videat̃:
nec multũ imoꝛet̃: niſi q̃ꝫtũ neceſſitas ꝯfeſſio/
nis req̃rit. Et eis que nimis frequenter ꝯfiteri
volũt: aſſignet certũ tẽpus extra qđ ipſas non
audiat: nec alijs colloquijs ſe eis exponat. Et
ſemꝑ v̉bis duris ⁊ rigidis vtat̃ circa illas po/
tius q̃ꝫ mollibus. Hec ille. Et hoc eſt contra il/
los qui quottidie audiunt mulierculas ⁊ faci/
unt eis longas pꝛedicationes. Unde amittunt
multum tempoꝛis: ⁊ ſcandalum communiter
ſequitur in ipſis ⁊ in populis.

¶De pnia iniungēda a ꝯfeſſore. Ca.xx.

DE penitentia ſeu ſa/
tiſfactione iniungēda a cōfeſſoribus
¶Nota ꝙ ꝓ quolibet pctō morta/
li eſſet regulariter ſeptennis pnia im/
ponenda. vt hꝫ.xxvj.q.j.Predicandū
in gloſa.⁊.xxxiij.q.j.Hoc ipm.§.ſeqnti.qd ſer/
uabat antiqt9.Et iſta ſeptēnis pnia magis vl
minus aſpera ſm maioritatē ⁊ minoritatē crī/
minū ⁊ circūſtantiaꝝ ⁊ cōpunctionē erat q: vt
dicit Hiero.Apud deum non tm̄ valet mēſura
tpis ꝗ doloris:nec tm̄ abſtinētia ciboꝝ ꝗ mor
tificatio criminū.de pe.di.j.menſurā.Sed ho/
die oēs pnie ſunt ꝯfeſſoris arbitrio taxande.cō
ſideratis circūſtātijs ꝑſonarum ⁊ criminum.⁊
hmōi.ex eo.Deus qui.Dicit etiā leo pa.xxvj.q.
vij.Tpa penitudinis habita moderatiōe tuo ar
bitrio ſunt ꝯſtituēda ꝓut ꝯuerſoꝝ aīos ꝑſpexe
ris eſſe deuotos.Ray.Guil.⁊ ſpe.in reptorio h
tenent.⁊ gnalis ꝯſuetudo hoc hꝫ.Nec eſt ꝯ qd
di.Greg.d pe.di.v.vꝫ.falſas pnias dicim9 que
non ſm auctoritatē ſctōꝝ patrū pro qualitate
criminis imponunt.Hoc eni itelligit ſꝫ Ray.
cū ſine cā rōnabili dimitterent pnie antiquit9
taxate. Nam vltra illā cōmunem pniam ſeptē
nem pro quolibet mortali in gnē ponunt alie
penitētie maiores vel minores pro certis pctis
ꝓut habet in diuerſis.c. decretoꝝ que q: cōi/
ter nō dant.ideo omitto ponere.Si vis eas vi/
dere quere in ſūma ꝯfeſ.li.iij.ti.xxxiij.de pe.⁊
re.q.cxxv.vbi.xlvj.caſus de hmōi.Eſt aūt ſatis
rōnabilis cauſa nō dādi hmōi penitentias:in/
diſpoſitio penitentiū etiā q: aliqn̄ nō ſufficeret
tps vite.Nā vt dicunt Ray.⁊ Hoſt.dꝫ cōfeſſor
dare talē pniam quā credat veriſilr illum im/
plere:ne ipam violando deterius ei cōtingat.
Qd ſi magna pctā cōmiſit ⁊ dicit ſe penitere:ſꝫ
non poſſe aliquā durā pniam agere:aniet eum
ad hoc ꝯfeſſor:oſtēdēdo ei grauitatē pctoꝝ.⁊ ꝑ
ꝯñs penaꝝ ⁊ pniarum ſibi ꝓpter ea debitarū.⁊
ſic tandē iniungat ei pniam quā libēter ſuſcipi
at.Et ſi ſacerdos nō poteſt gaudere de oīmoda
purgatione eius.ſaltem gaudeat ꝙ liberatū a
gehēna tranſmittit ad purgatoriū.Itaqꝫ vt in
quit Hoſt.ꝯfeſſor nullo modo dꝫ ꝑmittere pctō
rem deſperatuꝫ recedere a ſe.ar.xvj.q.vj.Pre
ſbyter.ſed poti9 iponat ei vnū pr̄ nr̄: vel aliud
leue ⁊ ꝙ alia bōa que fecerit ⁊ mala que tolera
uerit ſint ei in pnia.ꝯcor.Tho.Hoc tm̄ ſane in/
tellige.vꝫ q: ſi als ipm penitet.⁊ paratum dicit
ſe facere qd dꝫ.ſed onus pnie dicit nō poſſe ſuſ
ferre.tunc ꝓpter hoc ꝗtūcūqꝫ deliquerit nō dꝫ
dimitti ſine abſolutiōe ne deſpet.Et dicit Pe.
de pal.in.iiij.ꝙ debet confeſſor cum minorem
pniam debito imponit inoteſcere ei.ꝙ illa im/
poſita nō eſt ꝯdigna ne decipiatur putans ipaꝫ
ſufficere:ſed ꝙ deberet pro qualibet mortali ſe
ptēnem agere pniam:quam ſi hoc nō faciet.lu
et in purgatorio:ſi tm̄ crederet per illā ꝺclaratio
nem illū incidere in deſperationē non dꝫ ſibi h
dicere.Sed ſi dicit ſe nō poſſe dimittere odiuꝫ
vel caſte viuere:vel alienū cū poſſit nō velle re/
ſtituere vel artē dimittere:quā ſine mortali ex/
ercere non pōt vel aliqd hmōi.talis nullo mo/
do dꝫ abſolui.ſm Tho.⁊ Pe.de palu.⁊ alios.
Q: vt dicit Greg.xj.q.iij.Tunc eſt vera abſolu
tio ſacerdotis:cū interni ſeqtur arbitriuꝫ iudi/
cis.i.dei qui nunꝗ abſoluit impenitētē.de pe.
di.j.Neminē.Sacerdos aūt nullā dꝫ cōmitte/
re falſitatē in ſacris veritatis.Vñ ⁊ de pe.di.v.
v.dꝫ.Fratres nr̄os admonemus vt falſis peni/
tētijs aīas laicoꝝ decipi nō patiant.Falſas aūt
penitētias dicimus cū ſic agit de vno:vt nō re
cedat ab altero.veꝝ etſi talis pure vult confite/
ri:dꝫ audiri ꝯfeſſio eius:vt dꝫ extra de pe.⁊ re.
ꝙ quidā:⁊ dꝫ ſibi aliqd iniūgi:nō abſoluendo
eum ⁊ declarādo.ꝙ non ꝓpter hoc credat ſe ab
ſolutū:ſed tm̄ ſaltē ſatiſfaciet mādato eccleſie de
ꝯfeſſione annuali:⁊ hortet eum:vt faciat oē bo
num qd pōt:vt deus cor eius illuſtret ad peni/
tentiam:vt dicit de pe.di.v.falſas. Et ſic nō eſt
dimittendus ſine confeſſione ne deſperet.Qd
ſi inſiſtet pro abſolutiōe oſtendendo ſcandaluꝫ
⁊ deſperationeꝫ ſi non abſoluatur:nullo modo
debet ei aſſentire:ſed declarare ꝙ fieri non po/
teſt nec iuuaret eum.Et ſi permanet in ſcanda/
lo non eſt curandum:quia eſt ſcandalum pha/
riſeorum.xj.q.iij.Inter verba.

¶Imponendo pe/ .§.i.

nitentias ne vileſcat auctoritas eccleſie arbitre
tur confeſſor:⁊ ne ꝑtās clauiū ꝯtemnet.de pe.
di.j.c.Sūt qui arbitrant.l.di.c.abſit.⁊.c.Si qs
prepoſtera.minus malū eſt ſi pure cōtingat er/
rare dādo nimis paruā ꝗ in dando nimis ma
gnam.vt dicit Chryſo.xxvj.q.vij.Alligāt.q: vt
ibi dꝫ.Melius eſt reddere rōnē deo de nimia
miſericordia ꝗ de nimia ſeueritate.Si eni be/
nignus eſt dñs:vt quid ſacerdos vult videri
auſterus exemplum habemus in xp̄o:vt dicit
Ray.qui nulli vnꝗ ipoſuit grauē pniaꝫ.ſed di
xit vade ⁊ noli amplius peccare.Et ad hoc per
maxime dꝫ attēdere ꝯfeſſor:excidere ab ea cau
ſas ⁊ occaſiones pctoꝝ.puta ſi cōuerſatio eius
eſt cū aliquo:vel aliqua que eſt ei occaſio ruine
dꝫ imponere ſibi ꝙ dimittat familiaritatē eius
ſi pōt ⁊ hmōi.de pe.di.iij.Satiſfacere.Aliquā
do iponere ei mutationē loci:que eſt ſibi ad ſcā
dalum ſi pōt fieri.di.lxxxj.valet.Aliqñ tamen
res ſic ſe habēt ꝙ fieri nō pōt.¶Item imponē
da eſt pnia per ꝯtrarium ad maluꝫ qd cōmiſit.
ſm Ray.

Nota confeſſor.

ſm Ray. vt ſupbo opa humilitatis: auaro opa elemoſyne: guloſo ieiuniũ: q2 ↄ̃ria ↄ̃riys curantur. de pe. di. ij. c. j. qđ intellige ſi crederet illuz po. ſe vel velle facere. hoc eſt enim ad bene eſſe imponere illa magis q̃ alia. Item ſi eſt negligens ad audiẽduz verbũ dei: ſm Jo. põt ei iniungere q̃ audiat certũ numerũ pdicationuz. Debet etiã cauere ne det talẽ pniam p quã fiat alteri pͥudiciũ: puta ſi ſeruo iniungit longa peregrinatio vel ieiuniũ plirũ: dñs eius inde reciperet detrimẽtũ de ſeruitio ſuo: ſi iponeret vxori vt daret multas elemoſynas de bonis viri ſi paraſernalia nõ hẽt. ¶ Itẽ pro pctõ occulto nõ eſt manifeſta pnia iniungẽda. ſ. talis vnde poſſet aliqua peccati cõmiſſi ſuſpitio oriri. Itẽ nota ſm Jo. an. ſup cle. Dudũ. de ſepul. ſup v̄bo audire. q̃ pͥus debet ſacerdos iniungere pniaz q̃ facere abſolutionẽ a pctis. qđ pbat ex ipſo tex. cle. que pͥus ait de pnia iniungẽda ⁊ poſtea de abſolutiõe: tñ etiã ex rõne pbat: q2 cum abſolutio ſit cõplemẽtũ ⁊ forma in pnia: pͥus debet eſſe ſatiſfactio: que eſt vt ps mãlis pnie ſaltem in actuali pposito: vt exp̄ſa ſatiſfactiõe q̃ debet imponi p ſacerdotẽ: eã penitẽs acceptet: ſicut ↄfeſſus eſt ⁊ doluit: ⁊ inde ſequit abſolutio. Sz ↄ̃riuz dĩ: ex de cẽſ. c. ſi. Ubi dĩ q̃ archiepi pñt in viſitatiõe abſoluere ⁊ pnias iponere ergo hoc de neceſſitate nõ pcedit. Unde apud multos eſt ↄſuetudo q̃ pͥus abſoluat ⁊ pnia iniungit: quãocũq3 fiat vel añ vel poſt ſufficit: pro ſupponit eni ↄfeſſor illũ hẽre ppoſitũ faciendi q̃ ſibi iniũget cũ ipm peniteat. ¶ Itẽ ſm Jo. ſi penitentẽ abſoluis cuiꝰ ↄfeſſione audiſti: abſoluas etiã eũ: a penitẽtijs oblitis iniunctis ab alijs ſacerdotibꝰ: ⁊ ſi aliquarũ pniarũ iniunctaruz memor ſit quas nõ impleuerit ſi indicaueris expediens commutes eas niſi ſit in caſu a quo nõ poſſes abſoluere. De pmutatione pnie hẽs. ĩ. ti. xiij. c. ſi. vbi multa de ſatiſfactiõe. Cautuz eſt etiã declarare ſibi vel pmittere. q̃ ſi aliq̃ die vel ex negligentia vel obliuione omitteret pniam iniunctã: puta ieiuniũ vel orões: ⁊ huiuſmodi: q̃ poſſit ſupplere alio die. Itẽ ſz Pe. de pa. Cõſulẽdũ eſt diuitibꝰ ⁊ nobilibꝰ q̃ querãt pticipationẽ bonoꝝ: que ſiunt in religionibus: vbi ⁊ ſunt plures penalitates q̃ alibi: ⁊ magis accepte deo: ⁊ q̃ in pniaz iponat eis nõ ſolũ que faciãt per ſeipſos: ſed ⁊ que per alios vel ab alijs procurabunt: ⁊ omnia quoꝝ ſpecialiter ſunt participes.

¶ De confiten- .§.ij.

ti aũt que nõ ↄfitet aliqđ mortale qđ nouit de eo ↄfeſſor ex eo q2 nõ reputat illud pctm̃. Dicit Goff. in qđlibet. ix. q̃ ſi eſt certũ illud eẽ mortale: tunc quicũq3 ↄfeſſor debet ei facere cõſciam de eo: cuz ↄfeſſor ordinet ad vtilitatẽ eius: ſed vtilitas eius eſt q̃ ſciat ſtatũ ſuũ: nec debet euz abſoluere ſed reputare euz indiſpoſitũ ad recipienduz abſolutionẽ dum maneт in tali ſtatu. Sed ſi dubiũ ſit vtruz ſit pctm̃ mortale ⁊ opiones ſũt inter magros ſicut vtrũ ſit licituz emere redditus ad vitã. Tunc aũt ↄfeſſor eſt ordinarius eius: ita q̃ tenet audire ↄfeſſionem eius: ⁊ tunc ſi ſit illius opinionis q̃ illud nõ ſit peccatum: dz eum abſoluere ſimplr. Si aũt credit q̃ ſit peccatũ dz ei ↄſcientiã facere: q̃ confitẽs diligenter ſe informet de illo facto vtrũ ſit peccatum. Sed dato q̃ ille nõ vellet cognoſcere illđ eſſe peccatũ nihilominus ex quo ẽ ordinariꝰ tenetur eũ abſoluere: nec reputare eum inhabilẽ ad abſolutionem: q2 ex rõne ⁊ non pper via ſ3 opinio eſt. Ordinarius aũt in abſoluendo debet ſequi cõmune iudiciũ eccleſie nõ ſuuz. Si aũt ſit confeſſor delegatus qui in nullo tenetur ↄfitenti niſi velit: ſi credit illud eẽ mortale non dz eum abſoluere: q2 ex mera voluntate dependet vt abſoluat vel dimittat: debet enim ſequi in abſoluendo proprium iudicium: ⁊ peccaret abſoluendo. Hec Goffre.

¶ De forma ⁊ modis abſolutionis: ⁊ de canonibus penitentialibus. Cap. xxj.

D E abſolutione tandem. Nota ſm Ray. ſacerdos dicit ſoluere vel ligare tribꝰ modis. Uno modo per oñſionẽ. i. oñdendo ſolutũ vel ligatũ Ligatum dico cum. ſc3 nõ abſoluit. licet. n. peccator per ↄtritionẽ ſit a deo abſolutus: adhuc ligat ſatamen in facie eccleſie manet ligatus: ⁊ ſic itel, cerdos ligitur illud. c. de pe. di. j. quantũlibet. Alio mõ ⁊ ſoluit. ligat ſacerdos dãdo penitentiã ad quam obligat peccatorem: ⁊ ſoluit dum de penitẽtia ſibi debita dimittit: vel ad ſacramenta admittit de pe. di. j. multiplex. Tertio modo per excoĩcationem ⁊ abſolutionẽ ab ea. xj. q. iij. nemo ſit tamẽ ſm Pe. abſolutio a pctis realiter per miniſterium ſacerdotis nõ quidẽ pncipaliter ⁊ auctoritatiue: q2 hoc eſt proprium dei de pe. di. j. v̄buz nec tñ ſolũ oñſiue: q2 hoc faciebãt ſacrã veteris teſtamenti: ⁊ nõ ſolũ deprecatiue: q2 ſic magis abſolueret bonus laicus q̃ malus clericꝰ. Nec ſolum per contritionẽ ↄfitẽtis q2 tũc nunquaz quis ibi efficeret de attrito ↄtritus. Sed operatur inſtrumentaliter abſolutio per remiſſionez diſponẽdo ad gratiam. Et ſic niſi ponatur obſtaculum facit de attrito ↄtritum: ⁊ iam cõtrito adauget grãm. Hec Pe. concor. Tho. ⁊ ſit hoc virtute clauiũ que dicũtur plures in effectu: q2 vna eſt potẽtia diſcernẽdi: alia diffiniendi. vna tñ eſt eẽntialiter ſc3 ptãs iudicandi in foro anime collata a deo: ⁊ in aĩa impreſſa indelebiliter

triplex iudiciū

per ſuſceptionē ſacerdotij. Hec Pe. ¶ Nota ſm Ray. ꝙ triplex eſt iudiciu; ſcʒ dei petri: ⁊ celi. In pmo iudicio abſoluit peccator per ꝯtritionem. In iudicio petri.i.ꝯfeſſionis per abſolutionē. ſi tñ ſit abſolutus prius a deo: ſaltē ordinē. alioqn nõvū dr. xxiiij. q. j. manet petri priuilegiū: qn ex eqtate fertur iudiciu; . In iudicio celi.i.curie celeſtis abſoluit per approbationeʒ de pe.di.j.c.nūqd Cayn. ¶ Nota etiā ſm Pe.

triplex clauis

de pa. ꝙ eſt triplex clauis regni celoꝝ. Prima eſt auctoritas: ⁊ hāc hʒ ſolus deus: q: cū clauis ſit ptās aperiēdi celū: ⁊ deus ſolus pncipaliter poſſit remittere peccā: qbus ſolis claudit celuʒ ⁊ grām infundere qua apit. iō hʒ hanc ipe ſolus. Scd̄a eſt excellētie. hāc hʒ ſolus xp̄s inq̄ʒtū homo. ipe enī merito paſſionis apuit celū tollens impedimētuʒ nature: qd̄ nullus tollere potuit. Tertia eſt clauis miniſterialis. hanc hñt ſacerdotes qui miniſterialr ⁊ diſpoſitiue agunt ad amotionē obſtaculi.i.vectis ſeu pctī: ⁊ aptionē idest collationē grē. Clauis aūt miniſterialis eſt duplex. vna dr̄ ordinis: alia iuriſditiōis. Et forte ſunt realr diſtincte: q: lʒ clauis iuriſditionis non ſit aliqd reale. tñ clauis ordinis eſt aliquid reale ⁊ indelibile. Et clauē ordinis hʒ oīs ſacerdos. ſed clauē iuriſditiōis non habet niſi hēat ſubditum. vnde ⁊ curatus nō ſacerdos hʒ clauem iuriſditionis: ⁊ non clauem ordinis. Iteʒ clauis eſt duplex ſcʒ clauis ſcientie ⁊ clauis potentie. vna tamen eſſentialiter.

¶ De modo abſol- .§.i

uēdi. Nota qd̄ dicit Pe. de pa. q: homo neſcit vtrū vnq̄ fecerit vnā pfectā ꝯfeſſionē. expedit ꝙ in omni ꝯfeſſione ſacrāli poſt quedā ſpecialiter enumerata ſeqͭr gn̄alis clauſula. ſcʒ de oībus alijs venialibus ⁊ mortalibus ꝯfeſſis ⁊ nō ꝯfeſſis. dico meā culpā: ⁊ ſic abſolutio ſequat: ⁊ ſic valebit ad remiſſionē pene ⁊ culpe etiā mortalis oblite ⁊ etiā ſcite. ad quā tñ nō tenebatur. al's in ſpeciali iteꝝ ꝯfiteri. q: ſcʒ ꝯfeſſus eſt ſufficiēter. Forma aūt abſolutionis hʒ Tho. in trac.

Forma abſolutionis.

de forma abſolutiōis eſt hec q̄tum ad ſubſtantia. Abſoluo te. Et ꝯſueuit addi. Ego ⁊ a peccatis tuis etſi nō diceret ſubintelligeret. Quia.n. in ſacris v̄ba hñt efficaciā ex inſtitutiōe diuina tenēda ſunt determinata v̄ba ꝯſonantia inſtitutioni diuine. Inſtitutiōi aūt diuine dicēti. Quecunq̄ ſolueris ⁊c̄. Iſta v̄ba ꝯueniūt. Ego te abſoluo. Idē Inno. ⁊ Hoſtiē. Et melius addit ſm Pe. de pa. ab oībus pctīs tuis: q̄ dicere ab omnibus pctīs tuis ꝯfeſſis ⁊ oblitis. Et meliꝰ dicitur ab oībus qui ꝯfeſſus es in generali vel ſpeciali de qbus intēdis. Premittit aūt abſolutioni coiter miſereatur tui ⁊c̄. ⁊ filius dei te abſoluat ⁊c̄. Non q: ſit neceſſariū ⁊ de forma abſolutionis. vt qdam dixerūt ⁊ male quod reprobat Tho. Sed ex ꝯgruentia vt ſcʒ per hmōi oꝛonē tollat. ſi aliqd̄ eſt obſtaculū ex pte penitentis ad percipiēdū fructus abſolutiōis. Subiūgit etiā ad abſolutionē ꝯgrue ꝯſignatio crucis ſup confeſſum cū inuocatiōe trinitatis. ad innuendum ſm Tho. in. iiij. ꝙ ipſa remiſſio petōꝝ ſit auctoritatiue per ſanctā trinitatē ⁊ meritorie per paſſionē xp̄i. Sed impoſitio manus ſup caput confeſſi nō ꝯuenit ſm Tho. q: iſtud factū nō dat ad aliquā excellentiā grē ſicut illa vbi ſit manꝰ impoſitio. Et in fine multū vtiliter dicit. Quicquid boni feceris ſit tibi in remiſſionem petōꝝ tuoꝝ. Nam vt dicit Tho. in qd̄libet. ex ipſis verbis. Omnia bona qui fecit in ſtatu grē valebūt ſibi expiandū culpā preteritā ſeu diminuendū de debito pene: nō ſolū ex ipſa natura boni operis: ſed ex virtute etiā clauiū. Qd̄libet enim bonum opus eſt magis expiatiuū in expoſitione ꝯfeſſoris q̄ idē per ſe factū: q: ibi operat vꝰus clauium ⁊ meritū paſſionis xp̄i. Sicut eniʒ confeſſor pōt imponere pniam ex ſe vel de ꝯſilio alterius. ita ⁊ de volūtate ꝯfitentis. puta vt dicit. Si nō pōt facere hoc vel non vis facias hoc. Et huic eſt ſimile cū dicit. Quicqd boni ⁊c̄. Unde vltra pniam ſpēaliter iniūctam ex illis verbis alia bona opa magis valebūt q̄tum quidē ad emendā culpe cōmiſſe. nō aūt ad preſeruandū a futura. Pe. de pa. dicit ꝙ etiā dʒ ꝯfeſſor dicere: ⁊ mala que ſuſtines ⁊ bona que pponis facere ſint tibi. ⁊c̄. Non qdem intendēdo euʒ obligare ad faciendū que pponit facere. Sed vt ipſum ppoſitū faciēdi ſit ſibi ſatiſfactoriū: ⁊ bona que faciet. ¶ Item nō ſm Jo. ⁊ Pe. de palu. ꝙ confeſſor ſemp prius dʒ abſoluere a vinculo excoīcatiōis etiā minoris q̄ a pctīs. Et multo magis a maiori ſi hʒ auctoritatē. Qd̄ ſi nō hʒ non abſoluat a pctīs: niſi prius abſoluat ab excoicatione per eū qui pōt eū abſoluere ex hoc. Solet aūt dn̄s pa. aliqñ qbuſdam tantā grām facere vt ſimplr ab oībus cenſuris ⁊ penis iuris ⁊ hominis poſſint abſolui in foro ſaltem ꝯſcientie: ⁊ tunc confeſſor poteſt iſta forma vti. quaʒ a curia romana recepi ⁊ vſus valet.

No. bene. iiij. parte. qōne lxxxiiij. ar. iiij. qdlibet iij. q. 13. titu. j.

¶ De plenitudine .§.ij.

poteſtatis aplice cuius auctoritatē pro pñti gero. abſoluo te ab oībus cenſuris eccliaſticis ſententijs ⁊ vinculis excoicationū ſuſpenſionuʒ ⁊ interdicti: tam a iure ꝙ ab hoīe latis: necnō ab omnibus negligētijs ⁊ defectibus cōmiſſis in adminiſtratiōe ſacroꝝ officijs ⁊ actibus tuis vl' nomine tuo factis: ſupplēdo de ſolita apoſtolice ſedis clemētia ⁊ oēs defectus eorundē. Aboleo etiā oēm maculā īfamie ⁊ inhabilitatis vndecūq̄ ꝯtractā. Diſpenſoq̄ tecum ſup oī irre-

gularitate: ſimoniã: in ordine ꝛ beneficio actiue vel paſſiue quacũq; occaſione vel cã etiã circa te in collatiõe ordinũ ꝛ alioꝝ ſacroꝝ vel contractus ſeu commiſſis. Reſtituo te ꝛ habilito te ad ſtatus famã ꝛ honores: ꝛ executiões officiorum eccleſiaſticoꝝ quorũcunq;: ac ad oẽs gradus dignitatũ ꝛ honoꝝ ad beneficia eccleſiaſtica habita ꝛ habẽda: ꝛ tibi de his que habes de nouo ꝓuideo relaxãdo tibi fructus quos male recepiſti ſeu leſa ꝯſcientia ex eiſdẽ ac alia que in ludo ex ſucceſſione ac aliͤs ad te peruenerũt que ſubiacẽt reſtitutioni vage in forma pleniſſima In noie pͥris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti. amẽ. Si aũt aliqs dubitat an pro iſtis ſpẽalis exigaꝛ forma abſoluẽdi neceſſaria. qui a ſede apoſto. hñt priuilegium. ꝙ in articulo mortis dũtaxat ſemel poſſint hre plenã remiſſionẽ ſuoꝝ peccaminũ. ſ. a pena ꝛ culpa vt alij exprimũt. Rñ. ẽm ꝙ a magiſtris tã in ꝯſilio ꝯſtantieñ. ꝙ̃ Baſilieñ dictuʒ fuit ꝙ nõ: ſed ſufficit ꝙ ea oĩa ꝛ ſingula faciãt pro qbus indulgẽtia pſata datur prout in bullis vel priuilegijs taliũ exprimiꝛ. Nec putet aliquis ꝙ qñ ſemel in articulo mortis fuit ꝛ vſus eſt: ꝙ poſtea in alio mortis articulo vti valeat niſi papa latiorem auctoritatẽ daret ꝙ̃ dat. quãdo ponit ꝙ in articulo mortis dũtaxat ſemel. Et ita reſponſum eſt in cõcilio Conſtantienſi a litteratiſſimis viris pluribus de hoc requiſitis Nec mirum quia priuilegium de indulgentijs tñ dat q̃ʒtum ſonat non aũt extendi dʒ vltra.

¶ Sed quid de .§.iij.

confeſſore qui abſoluit ſecularẽ vbi nõ potuit abſoluere: aut ex ignorãtia vel ex verecundia: feſtinatiõe: ꝛ hmõi. Et ꝯfeſſor poſtea experitur ſe erraſſe. Nunqd teneꝛ hoc ſeculari dicẽ. Rñ. ẽm oẽs ꝙ ſecularis excuſatus eſt: ꝛ coram deo abſolutus eſt interim ꝙ neſcit: ſed confeſſor nõ. ſup. eo. c. xij. Quid ergo faciet. Collatio facta fuit de hoc cuʒ multis notabilibus doctoribus theologie in cõcilio baſilieñ. Quidã dixerũt ꝙ dʒ auctoritateʒ a ſupiori impetrare abſoluẽdi eũ: ꝛ ſi ſine magno ſcãdalo fieri põt vocare non abſolutũ ꝛ ſibi dicere ac eum abſoluere poſt auditũ in confeſſione: vel ſi magnũ ſcandalum timeretur: abſentem abſoluat ſi ab vltima confeſſione ſperatur eſſe in grã. Adhuc autẽ ꝛ alijs placuit ſi magnum timeretur ꝛ notabile ſcãdalum ſummo deo ſacerdoti cõmittat ꝛ pniam ſolã condignã ſacerdos pro negligẽtia agens: preſerti quãdo multitudo ſic eſt neglecta. vel multi eorũ multum diſtãt a loco: vbi reſidet ꝯfeſſor. ¶ Quid etiã ſentiendũ eſt de aliquo qui ꝯfitetur. ꝛ ꝯfeſſor eum nõ intelligit aut ex dormitione vel ex imperitia lingue: aut ex diſtractione nimia vel ex ſimili cauſa. Rñdet. Jo. de Hartẽbergis antiquus doctor in qõlibetis ſuis. Sacralis abſolutio preexigit confeſſionem. Confeſſio võ omnis importat reuelationẽ: qua nõ põt eſſe ſine relatione vnius ꝛ perceptiõe alterius. Dũ ergo alterum iſtoꝝ ſcʒ perceptio ſacerdotis deficiat in prefato caſu: credo de illo pctõ nõ eſſe cõfeſſionem: ꝛ per ꝯſequens nec impendi abſolutionem. hec ille. Sed iſtud videꝛ debere intelligi vbi obaudita ſunt peccata grauia que de neceſſitate ſalutis ſunt confitenda: non de alijs que cadunt ſub conſilio vt venialia ꝛ vbi talia modica raro obaudiuntur ab eo qui alĩs nouit perſonam: ſiue noſcit. debet ergo confeſſor facere iterare ea que ex ſomno non intellexit.

Idẽ. ſ. c. tn̄ca. xv

¶ Utrum aũt pe/ .§.iiij.

nitentiam ſeu ſatiſfactionem ĩpoſitam per abſolutionem debitã: in peccato mortali factam: vel in toto vel in pte teneaꝛ hõ iterare. Super hoc ſunt varie opiniones in hoc tñ oẽs concordant ꝙ ſatiſfactio facta in mortali: ita non valet ſicut nec alia opera facta in mortali valẽt in foro dei ad tollendũ vel minuenduʒ debitum pene pro peccatis: ad qð ordinaꝛ oĩs ſatiſfactio: qꝛ cum non ſit in amicicia cum deo: non põt eſſe acceptum tale opus ipſi deo ſic factũ. Sed vtruʒ valeat in foro eccleſie militantis: ita ꝙ nõ teneaꝛ eam iterare. In hoc eſt varietas opinionũ. Aliqui dicũt ꝙ teneꝛ iterare: qꝛ nõ potuerit ſatiſfacere deo: nec etiã potuit ſatiſfacere ſacerdoti: q in perſona xpĩ ſibi illð iniũxit. Sed Pe. de Tharan. ꝛ Jo. petri. videꝛ ſimplr dicere ſine diſtinctiõe: ꝙ talis non teneꝛ iterare tales ſatiſfactiones: qꝛ ſatiſfecit in foro eccłie militantis in qua date ſunt: vbi nõ iudicaꝛ de diſpoſitiõe interioꝛi. Idem videꝛ ſentire Uincẽ. in ſpe. hyſto. lib. xv. de Hannibal. c. iiij. Et pro iſta opinione videꝛ ſatiſfacere impoſitio ſeptẽnis penitẽtie que regulariter fiebat pro quolibet mortali antiquitus vt. xxiij. q. j. predicanduʒ. Et veriſimile eſt ꝙ in tanto interuallo aliqð mortale cõmittebant. vñ de ſi oportuiſſet iterare: fuiſſet laqueũ imponere aĩabus. Tho. vero ꝛ Alberꝛ. in. iiij. diſtinguũt de ſatiſfactione. Dicũt enim ꝙ quedã ſatiſfactiones in quibus remanet aliqs effectus in ſatiſfacientibus: etiã poſtq̃ actus ſatiſfactionis trãſit: vt in ieiunio remanet corporis maceratio vel debilitatio: ꝛ ex elemoſyna ſubſtantie diminutio: ꝛ tales ſatiſfactiones in peccato nõ oportet iterare: qꝛ q̃tuʒ ad illud quod ex eis remanet per penitentiam ſequentem accepte ſunt. Alie vero ſatiſfactiões que nõ relinquũt effectũ in ſatiſfactiõe poſtq̃ trãſit actꝰ. ſicͤ in orone ꝛ hmõi. Actus enim interior qui totaliter tranſit nullo modo viuificaꝛ: vñ opʒ ꝙ tales ſatiſfactiões iterentur. Eandẽ opinionem tenet Pe. de pa. ma

De penitẽtia facta in mortali

Opiõ. Tho.

glſ declarans. dicit in ſatiſſactionib⁹ hñtibus effectũ derelictũ poſt opus vt elemoſyna priuatioñe eris ieiuniũ corporis debilitationẽ ⁊ hmõi ſi poſtea peniteat ⁊ perſeueret. Sicut baptiſmatis character h₃ effectum recedẽte fictione: ſic ⁊ iſtud derelictũ ex ſacto qḋ opaſ ex ope opato īcipit valere ex ſequenti ei⁹ approbatiõe ⁊ ſacerdotis ratihabitiõe cũ illuz vere penitet. ⁊ nõ ex ſimplici viuificatione. q₂ opus operãs mortuũ nunq̃ viuificaſ. Et ſic illa pnĩa ſatiſſacit: nõ ſolum in foro eccleſie: ſ₃ etiã in foro dei q̃tũ ad illud derelictũ. vt non oporteat iterare. ſicut ieiuniũ: elemoſyna: ⁊ hmõi. S₃ ſi nõ hñt effectũ derelictũ. vt orõ. talis pnĩa facta in mortali nullo modo ſaciſſacit. qn hic vel alibi oporteat ſatiſſacere. qḋ videſ intelligẽdũ ī foro dei. q₂ nec ratiõe ipſius opis cum ſacit: nec rõne d̃relicti cũ poſtea penitet eũ cũ non habeat effectũ derelictũ. Ut in foro eccleſie ſatiſſacit. q₂ nõ eſt neceſſe eam iterare ſi vult eſſe in ſtatu ſalutis poſtea penitẽdo. ſicut neceſſe h₃ ipſam implere cũ ſuit ſibi impoſita. Uñ idem Pe. dicit paulo ſupius. q₂ qñ homo eſt de oĩbus ɔtritus ⁊ cõfeſſus ⁊ accipit pnĩam cum abſolutiõe ſi recidiuans pagat eã in mortali: ipſe quidẽ ſe liberat ab iniunctione ſacerdotis: nec incurrit pctm̃ inobedientie: qḋ incurreret ſi eã nõ pſeciſſet: q₂ non eſt fortius vinculũ ɔfeſſionis q̃ dei vel eccle. S₃ in mortali exñs implẽdo pceptum dei. ſ. de honore parentũ vl' pceptũ eccleſie vt de ieiunio ⁊ de elemoſyna ab illo abſolute ſe liberat. ĝ ⁊c̃. Hec Pe. Cum ergo pnĩa iniũcta ordieſ ad tollendũ vel diminuendũ debitum pene tpalis talis qui pnĩaz ſibi ipoſitã nõ habẽtiu₃ effectũ derelictũ. vt orõnes pſecit in mortali ſi reuertitur ad pnĩam: ⁊ tandẽ moriſ in ſtatu gr̃e. exquo illam non iterauit cũ p ipſam nil ſit ſolutu₃ de debito pene tpalis. ſoluet eũ in purgatorio niſi p alia bona ſic ſatiſſaciat. Qḋ ſi non reuertaſ ad pnĩam qui pnĩam pſecit in mortali quãcunq₃ ſiue habentẽ effectũ: ſiue nõ habentẽ derelictũ ſoluet illud debitũ in inferno ſemp. ſicut ille q moritur cũ mortalibus ⁊ venialibus de vtriſq₃ ſoluet penam eternã in inferno. Quãuis enim pro veniali debeaſ pena tpalis que fine₃ habet tñ per accidens eſt q₂ veniale puniaſ in inferno pena eterna. ſ. rõne ſtatus. q₂ in iferno nulla eſt redemptio. Non eni eſt ille ſtatus expiãdi culpã ad quã ſequiſ pena. ⁊ ideo ſemp remanẽte culpa vẽiali durat ⁊ pena. Ita tenet Tho. i. iiij. di. xxj. ¶ Sed de pena tpali debita pro mortali poſt contritionẽ. Pe. de pal. ſic declarat i ſcripto q̃rti peccator poſtq̃ eſt deo reconciliat⁹: eſt debitor pene finite. non qualitercũq₃ ſoluẽde: ſed in ſtatu gr̃e in quo ſolũ eſt deo accepta. Alioquin eſt debitor pene tante quãtã mereſ culpa: ⁊ illa eſt infinita. Unde pctõri p ſe debebaſ quidem pena infinita ſi erat in mortali. ſ₃ mutata fuit in tpalẽ ſuppoſito q₂ pſeueraret ī amicitia. Acceptauit eni deus abſolutiõe₃ a pena eterna ⁊ impoſitionẽ pene finite ſub ɔditiõe ſi in gr̃a fieret. Et ſi queraſ quare de⁹ magis acceptauit abſolutionẽ a culpa ſine ɔditione q̃ abſolutionẽ a pena. Dicendũ eſt q₂ culpa tranſit ⁊ macula tranſit ⁊ gr̃a ī momẽto aduenit ſ₃ ſatiſſactio futura eſt. Futuris aũt ſolet ɔditio apponi. non aũt pñtibus nec pteritis vel ſi apponatur certa eſt. q₂ ſi eſt in gr̃a pro tũc non põt eſſe ſine gr̃a. Ideo remiſſio culpe ſit ſine ɔdictione. vl' ſit ſimpliciter q₂ ɔditio exiſtit. vñ ſicut per ſacr̃m non remitteretſ culpa niſi adeẽt gr̃a. ſic nec poſtea p ſatiſſactionẽ remittiſ pena niſi adſit gr̃a. Talis ergo dimiſſa culpa punieſ in iferno pena īfinita. non pp cõmutationẽ finiti in infinitũ: ſed q₂ debitor eſt pene īfinite: cũ q̃ non ſoluit penã finitã ſub ɔditione qua debuit. Sicut pdẽs priuilegiũ cle. incidit de foro meriti ad foꝝ ſanguinis ſic qui declinat foꝝ eccl'ie icidẽs in mortale ad foꝝ iuſtitie exterminãtis inuenit penã eterna₃. Hoc qḋ dicit Pe. videſ intelligendũ de eo qui pnĩa₃ iniũctã nõ hñtẽ effectũ derelictũ factã in mortali. ſcito ab eo: vel de quo dubitabat ɔtempnit iterare. vel etia₃ cũ credit vel dubitat ſe debere iterare ex negligentia dimittit ⁊ ex labore recuſans h̃ ⁊ ī purgatorio facere deo emenda₃ de eo. S₃ ſi qs dimittit iterationẽ talis pnĩe ex ipoſſibilitate: q₂ ei deficit tp̃s vel credit ſe eam feciſſe in ſtatu gr̃e. vel ſi fuerit ī mortali cognito ab eo. vel etia₃ ſi ſcit eã feciſſe in mortali: iterare facit p aliũ quẽ credit bonũ. vel etiã ſi nec p ſe nec p aliũ iterat. credit ſibi ſufficere ad ſalute₃ q₂ ipleuit ſibi iniunctã. intendẽs q₂ ſi minus facit: ſatiſſacere op₃ ī purgatorio. ⁊ ſic do ſacere emẽdã: p hmõi omiſſionẽ talis nõ dãnatur. Uñ ⁊ ipẽ Pe. dicit in ſcripto q̃rti. di. xlv. q. ij. q₂ qui facit pnĩam iniunctã in mortali p ſe. p tanto nõ teneſ iterare. q₂ põt ī purgatorio ſatiſſacere. Et ſi dicaſ q₂ videſ incõueniẽs q₂ tm̃ quis puniaſ p pctõ dimiſſo ſicut p nõ dimiſſo: q₂ pena eterna. ⁊ ſic nõ videſ in aliquo pfuiſſe ipa cõtritio atq₃ cõfeſſio. Rñ. Pe. q₂ l₃ tãto puniaſ extenſiue: nõ tñ intenſiue ſicut p vno pctõ ita diu q̃ p mille: ſ₃ nõ tã acerbe. Si etiã ptempnĩe fecit. ſ. in ſtatu gr̃e ⁊ vnus dies remãſit p illo die luet penã eternã ſi nõ penitet. tñ nõ ta₃ acerbe ac ſi nunq̃ ɔtritus nec cõfeſſus eẽt nec in aliq̃ ſatiſfeciſſ₃. alias pctm̃ rediret. Hec Pe. ¶ Nõ tñ q₂ dũ qs facit pnĩa₃ ſibi iniũctã ſi labatur in mortale. Quis bonũ ſit q̃citius ɔfiteri tñ cũ p ſolã cõtritione₃ pctm̃ dimittaſ ⁊ gr̃a reſtituaſ q̃cito ipẽ ɔteriſ etiã anteq̃ cõfeatur pſequendo dictã pnĩa₃ etiã ſi ſit talis pnĩa

De pena debita p peccatis.

Nõ bñ

que non relinquat effectũ poſt ſe: in foro dei rea
liter ſatiſfacit: q: in ſtatu gratie eſt. vñ in nullo
tenetur itera re. Ad tollendũ aũt omne dubiũ
tutius videtur ꝙ confeſſor: etſi dat penitẽtias
diutinas: det pnias vt ieiunioꝛũ ⁊ elemoſyna
rum atq; peregrinationum ⁊ hmõi: prout req
runt peccata non tamẽ iniungat diuturnas pe
nitentias orationum. ⁊ precipue de his de qui
bus poteſt dubitare de recidiuo.

Quãuis vero .§.v.

pnie iniungẽde a confeſſore penitẽtib⁹ hodie
ſint arbitrarie. ⁊ ad arbitriũ iudicis. i. ꝯfeſſoris
imponẽde. vt habet. xxvj. q. vij. tpa. ⁊ de peni.
diſt. j. menſurã. Et hanc opinionẽ approbat cõ/
ſuetudo ⁊ generaliter hoc ſeruat. vt dicit Ho/
ſtien. in ſum. ti. de pe. ⁊ re. tñ vt ſacerdos circa
hmõi diſpẽſationem cautius arbitret. notandi
ſunt caſus in quibus per canones certe penitẽ/
tie iponunt. Nam ⁊ canones pniales tenet ſci
re ſacerdos. alr vix in eo nomẽ ſacerdotis con
ſtabit. xxxviij. di. que ipſis. ¶ Primus canõ di
cit ꝙ preſbyter ſi fornicationẽ fecerit pniaz. x.
annoꝝ facere debet hoc mõ. Sit incluſus: ſac
co indutus: ⁊ humi pſtratus miſericordiã dei
iugiter implorãs: tribus mẽſibus cõtinuis de
veſpera in veſperaz pane ⁊ aqua vtat: exceptis
diebus dñicis ⁊ precipuis feſtiuitatib⁹ in qui/
bus modico vino piſciculis ⁊ leguminibus re
creatur elapſis ⁊ finitis ſic tribus mẽſibus erit
de carcere. non tñ pcedit i publicũ: ne grex fide
lis in eũ ſcandalũ patiat. per hoc apparet ꝙ lo/
quitur de publico. poſt hec reſumptis aliquãtu
lum viribus. anno vno ⁊ dimidio in pane ⁊ aq̃
peniteat exceptis dñicis ⁊ alijs pcipuis feſtis:
in quibus vino ⁊ ſanguine ouis ⁊ caſeo reficit:
Finito ſic pmo anno ⁊ dimidio: pticeps ſit ſan/
guinis dñi ⁊ ad pacẽ ⁊ ad pſalmos cũ alijs fra/
tribus cantandos in choro admittit: tñ ad cor/
nu altaris non accedat: ſed minoꝛũ ordinũ tm̃
officia gerat. Deinde vſq; expletionem ſepti/
mi anni tres dies. ſ. ſcd̃a quarta ⁊ ſexta feria ex
ceptis dieb⁹ paſchalibus qui ſunt qnquagita.
in pane ⁊ aqua ieiunet. tñ ſcd̃am feriam vno
pſalterio vel vno denario poterit redimere. Si
ſic ſeptimũ annũ cõpleuerit poteſt eum epũs ad
gradũ pſtinum reuocare. ita tñ ꝙ in tribus an
nis ſubſequẽtib⁹ oĩ ſexta feria nulla iteruenie
te miſericordia in pane ⁊ aqua ieiunet. Sacer/
doti etiã pro quolibet pctõ ſiue crimine qd̃ de/
poſitionem inducit: eſt ꝯſimilis pnia iniungẽ/
da. pbantur hec oĩa. lxxxij. diſt. preſbyter ſi for
nicationem fecerit. Et intelligũt quidam etiam
ſi fornicatio ſimplex ſit alq de adulterio vel in/
ceſtu. ¶ Secundus canon dicit ꝙ ſacerdos co
gnoſcẽs filiam ſuã ſpũalem. ſ. quaz baptizauit
vel cõfirmari fecit: vel in pnia audiuit. pniam
xij. annoꝝ agere debet. ⁊ eſt ſi in publicũ pdie/
rit deponendus. Epũs autẽ qui talia cõmiſit. xv.
annis peniteat. Mulier vͦ religioni tradẽda
eſt: rebus ſuis pauperib⁹ erogatis. xxx. q. j. ſiqs
ſacerdos. ⁊ c. non dz. ¶ Tertius canõ dicit ꝙ
ſiqs contra naturã peccauerit ⁊ eſt clericus: de
poni debz vel religioni tradi ſi corrigibilis ap/
pareat ad perpetuã pniam peragendã: ſi laic⁹
excoicari ⁊ a cetu fidelium vſq; ad cõdignã ſa/
tiſfactionẽ debet fieri alienus. de exceſ. pla. cle/
rici. iunge qd̃ notat infra eodẽ. ver. quadrageſi
mus. hoc aũt vitiũ maius eſt q̃z ſiquis matrem
cognoſceret. xxxij. q. vij. adulterij. ¶ Quart⁹.
ꝙ ſacerdos qui intereſt clãdeſtinis nuptijs: triẽ/
nio ſuſpendit. ⁊ ſi hoc culpa exegerit grauius
puniat. de clãde. deſponſa. cum inhibitio. Per
cõſtitutiones aũt legatoꝝ aplice ſedis in proui
cia. tales ſiue ſint clerici ſiue laici ad ſedez apo/
ſtolicã ſunt mittendi. nõ dicunt tñ ꝙ ſint excõ/
municati: ſed ꝙ citra ſedez aplicam abſolui nõ
poſſunt. intelligas tñ a peccato. Cõſuetudo ta
men in plerſq; locis tales excoicatos reputat
quouſq; per ſedẽ aplicam fuerint abſoluti. pu/
to tamen ꝙ aſſignãda ſit dies talibus ifra quã
iter arripiant. quã elapſa ſi nõ obedierint: ſunt
ad hoc per cenſurã eccleſiaſticã compellẽdi. Et
ex quo pter hoc ligati erant: nõ debẽt abſolui
quouſq; iter pfecerint. arg. de appella. q̃ſtioni.
¶ Quintus. ꝙ ſiqs votũ ſimplex violauerit:
tribus ãnis penitẽ dz. xxvj. di. ſi vir. ¶ Sext⁹.
ꝙ ſiquis excoicatus celebrauerit: triẽnio peni/
tere debet: ⁊ a vino ⁊ carnibus abſtinere. xj. q.
iij. de illis. ¶ Septimus. ꝙ qui aliũ iniuſte ac
cuſat ad mortẽ. xl. dies in pane ⁊ aqua. ⁊ per ſe
ptem ſequẽtes annos peniteat. ⁊ hoc ſi accuſa/
tus ⁊ occiſus ſit. ſi vͦ mẽbrũ tm̃ perdidit p triẽ
niũ. de accu. accuſaſti. ¶ Octauus. ꝙ quicũq;
filiam ſpũalem vel cõmatrez ſuã cognoſcit. per
ſeptẽ annos peniteat. ⁊ ei ꝯſentientes ſilr. xxx.
q. j. non opz. ¶ Nonus. ꝙ ſiqs deſponſatã alij
duxerit: eã dimittat. ⁊. xl. dies i pane ⁊ aqua ie
iunet. ⁊ per ſeptez annos ſequẽtes peniteat. de
ſpon. duo accepiſti. ¶ Decimus. qui cognoſcit
duas cõmatres vel ſorores ſiue viuat vxor ſiue
nõ. ad minus per ſeptẽ annos peniteat lz plus
deberet. xxx. qõ. iiij. ſi pater. ¶ Undecimus. ꝙ
homicida volũtarius ſine ſpe reſtõnis deponi/
tur. ⁊ ſeptem annis peniteat. l. diſtinc. Miror.
¶ Duodecimus. ꝙ caſualis per qnq; ãnos pe
niteat. l. di. eos. ⁊ duobus ſequẽtibus. c. ¶ Ter
tiuſdecimus. ꝙ ſi hoc factũ ſit pter neceſſitatẽ
euitabilẽ. p duos annos debet penitere. l. di. de
his clericis ſi eſſet ineuitabilis in nullo impu/
taretur. l. di. q: te. qd̃ verum eſt quoad pctm̃. ſz
quoad cautelam ⁊ innocentiã ſuã eccleſie oſtẽ/

dendā bonū est penitere. de homi.c.ij.§.fi. Sȝ
etsi qs p insaniā cōmittat homicidiū nō impu
taſ.iij.q.ix.idicas.xvj.q.j.aliquos.⁊.c.illi.⁊.c.
si quis insaniēs. Qui vo etiā intuitu disciplie
incaute pcutiēdo occidit. deponitur. de homi.
psbīz.xv.q.v.si qs nō iratus. sed ⁊ qui ligatū
latronē interficit. dponiſ. de. homi. suscepim⁹.
¶ Quartusdecimus. ꝙ matricida p decem an
nos peniteat ɓm formā satis asperā traditam.
xxxiij.q.ij.latorē. Uxoricide aūt iponiſ maior
pnia. talis enīȝ ⁊ qui dn̄m occidit nunꝙ̄ eqtat
nec vehiculo deportaſ. vt pȝ.xxxiij.q.ij.admo
nere. ⁊ ca. quicūqȝ. Quare dixit Hug. ꝙ mai⁹
pctm̄ est vxoricidiū ꝙ̄ matricidiū: cū gravius
puniſ. ar.xxiij.q.j.nō asseramus. Alij contra.
sed ideo maior pnia imponiſ. qȝ promptiores
sunt hoies ad occidēdas vxores ꝙ̄ mres. ar.ff.
de penis.l.aut facta.§.fi. ¶ Decimusqnt⁹ est.
ꝙ piurus.xl.dies in pane ⁊ aqua. ⁊ p septeȝ se
quētes ānos peniteat. ⁊ semp dȝ eē in pnia scȝ
interiori.vj.q.j.qcunqȝ. ¶ Decimussextus. in
falsa mēsura.xxx.dierū in pane ⁊ aq̄ pnia est im
ponēda de ɔ̄hen.ēp.vt mēsure. ¶ Decimusse-
ptimus. si quis solemniter penituit. ⁊ postea re
dijt ad vomitum.x.ānis peniteat de pe.di.v.si
qui vo. ¶ Decimusoctau⁹ qui devotā seu mo
nialē cognoscit.x.ānis peniteat: ⁊ ipa siliť peni
tētiā agat ɓm formā traditā.xxvij.q.j.de filia.
⁊.c.j.devotā. ¶ Decimusnonus q cātat missā
⁊ nō cōicat. vno āno debet penitere ⁊ interiȝ a
celebratiōe missarū cessare debet. de cōse.di.ij.
relatū. ¶ Uigesimus. sacerdos. qui mortuum
clericū inoluit i palla altaris.x.ānis ⁊ qnqȝ mē
sibus peniteat. Diacon⁹ vo triēnio ⁊ dimidio
sive sex mēsibus. de ɔ̄se.di.j. Nemo p ignorā-
tiam. Uigesimusp̄mus. qui cōmittit sacrilegiū
in violando eccliam vel chrisma: seu calicē sa-
cruȝ pollutis manib⁹ accipit vel filia cōmittit.
ānis septē penitet. in duobus primis nō intrat
eccliaȝ: ⁊ vsqȝ ad q̄rtū nō offert. ⁊ trib⁹ diebus
in hebdomada a vino ⁊ carnibus abstinet ieiu
nādo. sed ⁊ alia cōsiderāda sūt: sicut hoc pleni⁹
inveniſ.xvj.q.ij.de viro. ¶ Uigesimussecūdus.
si parētes frangūt sponsalia filiorum triēnio sepa
ranſ a cōione: ⁊ filij siliť si in culpa sūt. sȝ si filij
ɓm pmissionē factā cōtraxerūt. excusanſ vtriqȝ
quoad penā ecclie intelligas: non quoad rea-
tū exquo dederūt operā in ɔ̄triū.xxxj.q.iij.si qs
parētes. ar. de pe.di.j.si cui. ¶ Uigesimuster
tius. qui ducit in matrimoniū quā polluit per
adulterium. qnqȝ ānis peniteat.xxxj.q.j.si que
vidua. ¶ Uigesimusquart⁹. ꝙ maledicus cō-
tra deū vel aliquē sanctorum suorum linguā suā pu
blice in blasphemiā relatās: debet agere pniaȝ
p.vij.hebdomadas: sicut habeſ de maled. sta-
tuimus. ¶ Uigesimusqntus in sacerdote de-
nudāte illū qui sibi ɔ̄fessus est vbo vł signo qȝ
debet a sacerdotali officio deponi ⁊ ad agēdaȝ
pniaȝ ppetuam in artū monasteriū detrudi. de
pe.di.vj.sacerdos. ¶ Uigesimussext⁹. qui cō-
pulsus ɔ̄ditionaliť periurat: si liber sit.xl.dieb⁹
in pane ⁊ aq̄ ieiunet. ⁊ p septē annos sequētes
peniteat. si servus sit tribus annis.xxij.q.v.qui
cōpulsus. ¶ Uigesimusseptimus. qui piurat
in manibus ēpi vel in cruce sacrata trib⁹ ānis.
qui in nō ɔ̄secrata vno āno peniteat qui coact⁹
⁊ p ignorantiaȝ tribus q̄dragesimis.xxij.q.v.
ca.ij. ¶ Uigesimusoctauus. qui scienter falsuȝ
iurat vel aliū iurare cōpellit.xl.diebus ieiunet
in pane ⁊ aq̄. ⁊ p sequētes septē ānos peniteat.
xxij.q.v.si quis cōuict⁹. ¶ Uigesimusnonus.
qui in dicēdis horis canonicis ⁊ alijs officijs
divinis a cōsuetudie metropolitane ppe eccle
sie discrepat.vj.mēsibus cōione pvaſ. si ex ɔ̄tē
ptu h accidat.xij.di. de his. ¶ Trigesim⁹. ēps
qui ordinat sine iusta cā clericū inivu absolute
vno āno suspēdiſ.lxxiij.di.c.j. ¶ Trigesimus
p̄mus. ēps qui correctionē de vēditiōe myste-
riorum dissimulat duobus mēsib⁹ sacerdos quat
tuor diaconi ⁊ ceteri ad arbitriuȝ iudicis peni-
teāt.j.q.j.qcquid invisibilis. ¶ Trigesimusse
cūdus. sortilegus.xl.diebus peniteat. ex̄ de sor
tilegijs.c.requisisti. ¶ Trigesimustertius. qui
vidit in astralabio. duob⁹ ānis peniteat. de sor
til.c.ex tuarum. ¶ Trigesimusquartus. si p ne
gligētiā aliqd de sāguine xpi stillauerit in ter-
ram.i.tabula terre adherētē: lingua lābatur ⁊
tabula radaſ. si nō fuerit tabula loc⁹ corrodaſ
⁊ caudo cōburaſ: ⁊ cinis iux̄ altare recōdaſ. ⁊
sacerdos.xl.dieb⁹ peniteat. Si sup altare stilla
uerit calix. sorbeat minister stillā: ⁊ trib⁹ dieb⁹ pe
niteat. Si sup linteū altaris ⁊ ad aliō stilla pue
nerit.vij.dieb⁹. si vsqȝ ad tertiuȝ.ix. si vsqȝ ad
q̄rtū.xx.dieb⁹ peniteat. ⁊ linteamia que tetige
rit stilla trib⁹ vicibus minister abluat calice su
bposito ⁊ aq̄ ablutōis sumaſ. vel iuxta altare
cōdaſ. si sine abominatōe sumi nō pōt. de ɔ̄se.
di.ij.si p negligētiā. ¶ Trigesimusqnt⁹. si per
ebrietatem vel voracitatē eucharistiā evomue
rit.xl.dieb⁹ si sit laic⁹. clericus aūt.lxx.diebus.
ēps.xc.diebus peniteat. si pp̄ter infirmitatē h
accidit.vij.dieb⁹. de ɔ̄se.di.ij.si qs p ebrietatē
¶ Trigesimussextus. qui psbīȝ itersecerit.xij.
ānis peniteat de pe.⁊ re.c.ij. ¶ Trigesimusse-
ptimus. qui domū vel areā volūtarie succēdit
sublata vel incēsa oia restituat: ⁊ tribus annis
peniteat. ex̄ de iniurijs.c.si qs domū. Canō tn̄
dic̄ ꝙ si ex odio vel p vindicta h fecerit: excōi-
cari debet. nec absolveſ ꝗ̄usqȝ satisfecerit pnia
aūt iponiſ. vt hierosolymis vel in hispaniā va
dat in dei fuitio p ānū integrum moraturus.
Si qs archiepūs vel ēps h relaxauerit damnus

reſiſuat ⁊ p annū ab officio epali abſtineat.xxiij.
q.vij.peſſimā.Hodie poſtq̄ denūciati ſūt non
po.ſunt abſolui citra ſedē aplicā:de ſen.excō.
tua nos.¶Trigeſimuſoctauꝰ.qui cōicat here
tico inſcius.anno vno peniteat.qui ſciēter qnq̄
annos.Qui pmittit hereticū cātare miſſā ignorāter.xl.dies.ſi p reuerētia eius p anū.ſi in ſb
uerſione fidei tanq̄ hereticꝰ dānat.niſi p.x.an
nos peniteat.Si qs receſſerit ab eccl'ia ad here
ticos fugiens ⁊ alios ad hoc idē faciēdū indu
xerit.xv.annis peniteat.tres ex̄ ecclīaz.ſeptem
inter audiētes.duos cū cōionē.⁊ ſic duodecio
anno cōionē ſine oblatiōe pcipiat.xxiiij.q.j.ſi
qs dederit.¶Trigeſimuſnonꝰ.qui ignorant
cognoſcit duas ſorores vel matrē ⁊ filiā vel ami
taz ⁊ neptē.vij.annis peniteat ſi ſciēter ppetuo
caret coniugio.xxxiiij.q.ij.ſi qs cum duabus
¶Quadrageſimꝰ.qui cū brutis coierit plus
q̄ p ſeptē annos peniteat.Idē p inceſtu.xxxiij.
q.ij.hoc ipſ.⁊.§.ſequentibus.¶Quadrageſi
muſpꝰ.patronus qui res eccleſie dilapidat.
anno vno peniteat.xvj.q.vij.filijs.¶Quadra
geſimuſſecūdus.qui luſtrat domū ſuā cū ma
gicis ⁊ incātatiōibꝰ:qnq̄ annis peniteat.xxvj.
q.v.q diuiatiōes.⁊ c.nō liceat.¶Quadrage
ſimuſtertius.ſi mus comedat corpus xpi.ſacer
dos.xl.dies peniteat.ſi pdidit.xxx.dies.de cō
ſe.di.ij.qui bene.Si incaute dimiſit.q̄uis ni
hil nephādum inde acciderit.tribus mēſibus
ab officio ſuſpēdetur.de cuſtodia eucharestie.
eo.c.ij.¶Quadrageſimuſquartꝰ qui iurat nō
facere pacem cum pximo ſuo.āno vno penite
at ⁊ ad pacē redeat.xxij.q.iiij.qui ſacramento.
¶Quadrageſimuſquintus.p periurio adul
terio ⁊ homicidio danſ regulariter ſeptem an
ni.Idem p fornicatiōe lz nō ita aſpera pnia in
iungatur.xxij.q.j.pcauendum.alias incipit p
dicādū.xxiij.q.ij.ſi ipm ⁊.§.ſeqn.¶Quadra
geſimuſſextus.qui ſciēter rebaptizatur ſeptez
annis peniteat faciendo tres q̄drageſimas:⁊
feria quarta ⁊ ſexta in pane ⁊ aqua ieiunando.
hoc ſi pro vitio hereſis fecerit.ſi autez pro im
mundītia.ideſt pro ſalute corpis obtinēda.vt
de apoſt.c.ij.tribꝰ annis peniteat.de conſe.di
ſtinctione.iiij.qui bis.⁊ talis qui bis baptizaſ
vel etiam confirmatur fit de foro eccleſie ⁊ co
gitur fieri regularis.de conſecratione diſtin
ctione.iiij.dictum eſt.

¶De celatiōe ⁊ ſigillo ꝯfeſſiōis. Ca.xxij.

De celatione confeſ
ſionis.Nota ſm Tho.in.iiij.di.xxj.
ꝙ audiēs ꝯfeſſionē teneſ celare eaz.
Quia in ſacris id qḋ geriſ exterius:eſt ſignuz
eius qḋ geriſ interius.vñ ſicut deus hoi ꝯfitē
ti tegit pctm̄ interius.ita ⁊ ſacerdos dz celare
exterius.Vñ tanq̄ violator ſacri eſt reuelator
ꝯfeſſionis.Et eſt alia rō:q: ſcꝫ hoies p hoc ma
gis attrahunſ ad ꝯfeſſionē ⁊ ſimplicius ꝯfiten
tur.vñ ⁊ ſi aliqḋ piculū futurū imineret:⁊ hoc
ſciret ſolū p ꝯfeſſionē:vt de heretico qui corrū
pit fideles:vel de mrīmonio illicito.qḋ quidā
volūt ꝯtrahere.vel de pditiōe fienda.nō pp̄ter
hoc dz reuelari ꝯfeſſio ad impediēdū malum.
vt quidā dixerūt.ſed falſum eſt.Debet aūt mo
nere eos qui ꝯfitenſ vt obuiēt vel deſiſtāt.Et p
lato dicere ꝙ vigilet ſup gregē ſuū ⁊ hmōi:ſi
ne vlla reuelatiōe.Hec Tho.¶Quid ſi iudex
inquireret ab aliquo an ſciat aliqd de tali mate
ria in ꝯfeſſione:vel p aliū modū.dicit Guil.ꝙ
ſi nō pōt declinare alio mō iniquū iudicez pōt
rn̄dere nihil inde ſcio.q: ſubintelligiſ vt hō.
vl' nihil ſcio ēt p ꝯfeſſionē:qḋ intelligiſ tibi re
uelādū.Sic exponit illḋ Mat.xxiiij.De die il
lo ⁊ hora nemo ſcit nec filius hoīs.⁊ intelligiſ
reuelādū nobis.vel nihil ſcit:inq̄tū hō p ſciaz
acquiſitā.⁊ ſi ſciat infuſam:pōt ēt hoc iurare.
Sed nec ēt ſm Pe.de pa.in.iiij.di.xxj.p ſniaz
aut pceptū cuiuſcūq̄ ſupioris ēt pape factum
ſub pena excōicatiōis lz reuelare ꝯfeſſionē:q:
ſigillū ꝯfeſſionis eſt de iure diuino ⁊ de neceſſi
tate ſacri.papa aūt lz aliqñ diſpēſet in pceptis
diuinis:vt in votis:nō tñ in ſacris pōt diſpen
ſare:vt ꝙ quis nō baptizeſ vel nō ꝯfiteaſ.Qḋ
dictū eſt celationē ꝯfeſſionis eē de ſacri neceſſi
tate:nō ſic intelligiſ:ꝙ nō ſit verū ſacrm̄.etiā ſi
nō celareſ:q: vtiq̄ veruz ſacrm̄ eēt ſi ſacerdos
reuelaret.ſicut ēt ſi deus nō tegeret:q: ipſe nō
ſatiſfacit.Sed dr̄ celatio ꝯfeſſionis de neceſſita
te ſacri.q: natura ſacri neceſſitat eū ad celādū.
Natura dico ⁊ q̄tū ad id qḋ eſt ſacrm̄:q: fit in
occulto ſolus cū ſolo.⁊ q̄tū ad id qḋ eſt ſacrm̄
⁊ res.ſ.pnia interior.que ēt eſt occulta.Et q̄tuz
ad rē tm̄.ſ.remiſſionē pctōꝝ.¶Nota ſm Pe.
de pal.q: qḋ dicit Tho.ꝙ occultatio ꝯfeſſionis
eſt de eētia ſacri.nō ſic ē itelligēdū ꝙ ſit eius
materia vel eius forma:ſed ꝙ eſt de natura eiꝰ
obligatio ad occultationē.Sicut ſi diceremus
de eētia leuis:eſt ferri ſurſuz.vl' de eētia mrī
mony eſt reddē debitū.ſ.obligatio ad hocipꝫ.
Eſt aūt pctm̄ mortale reuelare ꝯfeſſionē.q: con
tra ius diuinū ⁊ poſitiuū.vñ ⁊ grauiter puniſ
ab eccl'ia.Nā de iure antiquo dz talis deponi
⁊ oibꝰ diebus vite ſue ignominioſus fieri ⁊ pe
regrinari.de pe.di.vj.ſacerdos.ſed ſm decre
talē.ex̄ de pe.⁊ re.oīs dz deponi.⁊ ad agēdum
ppetuā pniaz in artū monaſteriū detrudi.ſm
Hoſti.faciet pmā certo tpe ⁊ exinde aliā.ſz hec
pnia iponēda eſt in iudicio:qñ quis ꝯuincitur
de hoc vel fateſ in iure.nā alr̄ in foro pnie vi
detur eſſe arbitraria penitentia pro huiuſmodi
peccatis ſicut pro alijs peccatis.

¶ De licentia aūt .§.i.

ꝯfitētis q̄ꝫuis pctm̄ ſuū poſſit ꝯfeſſoꝛ alteri ma/
nifeſtare. ſm̄ Tho. ⁊ Pe. Tamē non dꝫ vti tali
licētia niſi ad vitādū aliqḋ malū. Tenet aūt ille
cui aliquid reuelat̄ de licētia penitētis nō reue
lare ſꝫ illud celare: niſi foꝛte pctōꝛ velit q̄ ille ab
ſolute ⁊ libere ſciat. Licētiā tñ quā dat penitēs
ꝯfeſſoꝛi de reuelādo q̄ꝫtūcūqꝫ gn̄alis: nō intelli
gitur niſi ad bonū cōſitentis. ſm̄ Pe. de pa. Et
nō ſꝫ Pe. de pa. q̄ ſi iudex diceret alicui capto
pꝛo maleficio. da licētiā ꝯfeſſoꝛi vt dicat ſi ꝯfeſ
ſus es de hoc vel de illo: non tenet̄ dare. nec ex
hoc ſuſpicio dꝫ haberi ꝯtra eū de delicto. q2 foꝛ
te hoc facit ꝓpter vitandū ſcandalū. Sꝫ etſi da/
ret licentiā ꝯfeſſoꝛi. ſic licētiatꝰ nō dꝫ dicē pctm̄
illud ſi cōmiſiſſet. Itē ſi ꝑlatꝰ ꝑcipet ꝯfeſſoꝛi vt
dicat ſibi pctm̄ alicuius. quod eſt oīno occultū
etiam ſi ꝯfeſſus dediſſet licentiā ipſi vt diceret:
nō tenet̄ obedire vt reuelet illō: q2 ꝑlatꝰ nō eſt
iudex occl'toꝝ. imo etiā ſi ꝯfeſſus eſſet diffama/
tus de illo pctō: ⁊ p infamiā ꝑueniret illud ad
cognitionē iudicis q̄ꝫuis ipſe ꝯfeſſus interro/
gatꝰ a iudice ſiue ꝑlato teneret̄ ſe manifeſtare.
tñ ꝯfeſſoꝛ eius etiā habita licētia ab eo dicēdi:
nō tenet̄ obedire iudici ſibi ꝑcipiēti vt dicat ſi
ſcit. nec dꝫ dicere: q2 foꝛi nō miſcēdi. ſ. ꝯtentio/
ſus ⁊ pn̄ialis. Sed ſi ꝯfeſſoꝛ ſcit pctm̄ alicuiꝰ nō
ſolū p ꝯfeſſionē. ſed ēt p aliū modū. puta q2 vi/
dit vel audiuit: pōt dicere q̄ illud vidit vel au/
diuit per talem ⁊ ⁊ talē modū dum tñ nō dicat
id ſcire p ꝯfeſſionē. Nec refert vtrū priꝰ ꝯfeſſio
nē audierit: ⁊ poſtea per aliū modū ſciuerit vel
ecōuerſo. In quo caſu. ſ. ſi pꝛius ſciuit pctm̄ añ
ꝯfeſſionē nō opꝫ q̄ ꝓteſtet̄ ſe nō recipe illud in
ꝯfeſſione. q2 ēt ſine ꝓteſtatiōe dicere pōt q̄ꝫtum
ex̄ ꝯfeſſionē ſcit nec tñ hmōi dicere dꝫ ſine ma/
gna cā ⁊ rōnabili. Itē ſm̄ eundē Pe. cum ꝯfeſ/
ſio nō auferat ꝯfeſſoꝛi ius ſuuꝫ: nec conferat ei
ius nouū in alio foꝛo. quicqd videt̄ ꝯfeſſoꝛi fa/
ciendū vel omittendū pꝛo bono ipſius ꝯfitētis
vel ꝓ bono cōi pōt facere vel omittere: dūmodo
p hoc nō reuelet̄ ꝯfeſſio: ad qḋ ſoluꝫ obligat̄. lꝫ
al's id nō eſſet facturꝰ. vñ ſi p ꝯfeſſionē pꝛioꝛis
vel alteriꝰ ſcit abbas q̄ nō expedit pꝛioꝛi tenere
monaſteriū. ⁊ ſit talis: qui al's ad libitū pt amo
ueri. expectet quouſqꝫ ſine nota reuelatiōis poſ
ſit eū amouere: ⁊ tunc ſtatī amoueat. Luꝫ enim
ex audientia ꝯfeſſionis obliget̄ ad medendum
aīe penitētis ſicut medicꝰ. abſqꝫ tñ reuelatione
ꝯfeſſionis: ex quo aliquē in curā ſuſcipit: tenet̄
ei dare remediū ꝯtra recidiuū. Et ſic in ꝓpoſito
q̄ꝫcito pōt amoueat quem etiam amouere pote
rat. Si autē talis erat qui ſine iuſta cā amoueri
nō poterat. cū audientia ꝯfeſſionis nullum ius
ꝑbeat ſibi in alio foꝛo in quo nō ꝯſtat ſibi vt iu/
dici. amouere nō pōt. idē Tho. Itē q2 ꝑlatus li
cētiā intrandi villā ſeu ciuitatē. ſubdito ad li/
bitū cōcedere pōt vel negare: lꝫ al's non eēt ne
gaturus ꝓꝑ ꝑiculū qḋ ex ſola ꝯfeſſione nouit
negare pōt. dū tñ ex hoc ſuſpitio non oꝛiatur.
In occulto tñ ſemꝑ monere pōt illū q̄ ꝯfeſſus ē
q2 hoc non eſt reuelare ꝯfeſſionem. Similiter
curatꝰ ꝓpter cōfeſſionē non pōt negare ꝯfeſſo
cōionem: qñ al's eā dare e tenet̄: puta in paſcha
te. Al's ſic dicens. Non teneoꝛ nunc tibi dare ⁊
nō obijciēs de crimine ꝯfeſſo: nō p hoc dr̄ reue
lare ꝯfeſſionē. Sꝫ ſi cui cōquerēti ꝯtra ſuū par/
rochialeꝫ ſacerdotē: q2 nō vult ſibi dare eucha
riſtiā ipſe ſacerdos diceret corā alijs: q̄ hoc fa/
cit q2 hꝫ pctm̄ a quo ipe nō pōt abſoluere. ⁊ ipe
nō vult ire ad epm̄. hoc eēt reuelare cōfeſſionē
q̄ꝫuis ipſe nō intēderet hoc: q2 grauitatē pecca
ti exꝑſſit. Hec Pe. Et idē eſt cū dicit ſe audiſſe
quēdā nominādo eū ⁊ ñ abſoluiſſe. Silr̄ ꝺ epo
q̄ p ꝯfeſſionē nouit coꝛruptionē monialis q̄ pe
tit bn̄dici: q2 aut eſt caſus in quo tenet̄. ⁊ tūc ne
gare nō dꝫ. q2 ſi p ꝯfeſſionē eiuſdē ſibi ꝯſtat. nō
tñ ſibi cōſtat vt iudici in illo foꝛo ī quo ſicut ab
oꝛdinario monaſterij petit bn̄dictionē ⁊ q̄libet
ꝓ ſeipſa. Si aūt hoc ſcit p ꝯfeſſionē eiꝰ q̄ vidit
vel illius qui eam coꝛrupit: nō ſufficiēter ꝯſtat
ēt ſi ex̄ confeſſionē dixit: vñ negare nō dꝫ. Si āt
al's ſcit nō tenet̄ bn̄dictionē imptiri: ⁊ pōt ſine
reuelatiōe ꝯfeſſionis negare ita ꝯfitēti ſicut nō
ꝯfitēti. Et qḋ dictū eſt de bn̄dictione monialiū.
ſ. v̄ginali: idē eſt de bn̄dictiōe abbatiſſarū cum
v̄gines ꝑficiunt̄ qḋ tñ non eſt neceſſariū v̄gineꝫ.
ſ. ꝑfici virginibus ⁊ nō aliā. Nā et vidua pt eē
abbatiſſa. ſicͤ Paula mr̄ Euſtochij. tñ abſurduꝫ
vr̄ eis q̄ monialibus bn̄dictis poſſit abbatiſſa
ꝑeſſe carēs illa bn̄dictiōe. ſicut ēt ſm̄ iura ꝓfeſ
ſis nō dꝫ nouitia ꝑferri ī abbatiſſaꝫ. imo nec ꝓ
feſſa tacite nec exꝓſſe. de elect. c. idēnitatibꝰ. in
ꝑn. li. vj. Quia tñ qḋ nō ꝓhibitū eſt ꝯceſſū eſt.
tōvr̄ q̄ bn̄dictio abbatiſſaꝝ q̄rūcūqꝫ nō regrat
virginitatē magis q̄ꝫ abbatū: cū nō ſit iure cau
tū. ſicut de bn̄dictiōe v̄ginū. Hec Pe. de pa. Si
milr̄ q2 hō liberā electionē hꝫ: lꝫ p ſolā ꝯfeſſio/
nē ſciat aliquē indignū ad ꝑlaturā ad quā eli/
git̄: quē al's putabat dignū nō dꝫ eligere ex cō
ſciētia ſibi ſic dictāte: q2 eligēdo ſciēter dignuꝫ
vel indignū negociū gerit̄ inter ipm̄ ⁊ deū. vñ
poteſt etiā ex his q̄ ſcit vt deus iudicare in pꝛo
poſito. Sed bene putarē q̄ pateret̄ pēas iuris.
puta q̄ eēt ꝑuatus voce eligēdi: ⁊ a fructibꝰ p
triēniū ſuſpēſus: q̄ eligeret illū quē ſcit vt deꝰ
īdignū: ſꝫ neſcit vt hō. q2 de his q̄ ſcit hō vt de
us ſolum habet deum vltoꝛem non hominem
⁊ huiuſmodi. Pe. q̄ꝫuis autem dimidiādo cō
feſſionem non ſit ibi ſacramētum tenetur tñ ce
lare ſacerdos: q2 pars eſt ſacramenti. Petrus.

¶ Qui teneantur .§.ij.

ad ſigillū cōfeſſionis. dicit Pe. de pa. vbi. s. ꝙ ad celandū ꝯfeſſionē tenet̃ is ad quē cōfeſſio ꝑuenit licite vel illicite: mediate vel imediate. vñ ⁊ nō ſacerdos q̃ in caſu neceſſitatis audit d̾ mortalibus ⁊ venialibꝰ tenetur ad ſigillū ꝯfeſſionis. Itē īterpres quē penitēs ꝑ ſe adhibet. Itē q̃ caſu audit. Itē is cui de licētia ꝯfitētis reuelauit. Itē q̃ ſe ꝯfeſſorē fingit. Itē q̃ latēter abſcōditꝰ ꝯfeſſionē audit: qḋ ē ſacrilegiū ⁊ iniuriā facere ſacro. Itē ꝯfeſſor anteq̄ abſoluat ⁊ etiā cū nō abſoluit tenet̃ celare. Itē nō ꝙ cum qs recipit aliqd ſub ſigillo ꝯfeſſionis. q̄uis ei nō fuerit confeſſus dicens illud. tñ ita dꝫ ſecretū tenē ac ſi hꝛet in ꝯfeſſiōe. nō qdē rōne ſacri qꝫ ibi nō eſt. ſꝫ rōne ꝓmiſſi. ſi ꝓmiſit illuc ſic celare. ſ̄ ſm Tho. ⁊ Pe. de pa. Dicūt tñ Thom. ⁊ Pe. ꝙ hō nō dꝫ aliqd de facili recipe ī ꝯfeſſione. Addit aūt Pe. de pal. ꝙ q̃ tradit quod accipit in ꝯfeſſione. q̄uis nō eſt ꝯfeſſio. videt̃ tñ facere irreuerētiā ſacro: cū nihil ſit eque celāduꝫ eo qḋ in ꝯfeſſione ſcit̃. Silr̃ cū aliqs accipit ab alio cōſiliū recōmēdās vt illud ſuet ſecretum tenet̃ ad celādū: ⁊ frāgēs mortalr̃ peccat. Ea tñ q̄ quis recipit ſub ſigillo ꝯfeſſionis ⁊ nō in cōfeſſione nō plus obligant q̄ꝫ cū qs iurat tenere ſecretū. vñ qñ iurauit tenere ſecretum aliquod malū qḋ māifeſtādo cū al's nō poſſit īpediri: illud malū auferꝫ vt ꝑditio aliq̄ ⁊ hmōi tenetur manifeſtare nō obſtante iuramento. xxij. q. iiij. Inter cetera. Ita ⁊ quod accipit ſub ſigillo confeſſionis ⁊ non in confeſſione.

¶ Ad que ſe extē .§.iij.

dat ſigillum confeſſionis. Dicit Tho. in. iiij. ꝙ directe nō niſi ad illa que cadūt ſub ſacrāli confeſſione. indirecte autem extēdit ſe non ſolum ad ea que cadūt ſub ꝯfeſſione ſacrāli vt pctā. ſꝫ etiam oīa alia ꝑ q̄ poſſet pctōr: vel peccatū deꝑhendi. vt ſi diceret ꝙ nō abſoluit eum. vel talis (cuius impedimētū cognouit ꝑ ꝯfeſſionem ſolum) nō eſt tali vxor. Nihilominus etiam alia que in ꝯfeſſione dicuntur non pertinētia ad cōfeſſionē ſummopere ſunt celāda tū ꝑpter ſcandalū: tū pp ꝓnitatē q̄ ex ꝯſuetudine ſeq̃t ad dicēdū audita in ꝯfeſſione. Tho. Pe. de pa. plenius proſequitur iſtā materiā dicēs. ꝙ directe ⁊ ꝑcipalr̃ peccata cōfeſſa ⁊ circunſtantie indꝫ. tū hmōi ⁊ ꝑſona tertia. cū q̄ qs ꝯfitetur ſe peccaſſe cadunt ſub ſigillo ꝯfeſſionis. lꝫ quidaꝫ ſ̄ negent de ꝑſona cum q̄ qs cōfitet̃ ſe peccaſſe. quod tamē ipſe reprobat. Et qñ per locutionē de pctis ꝯfeſſis pōt deuenire ꝑ ſe vel per accidēs directe vel indirecte. vel ꝑ quēcūq̄ alium modū in aliquā cognitionē vel ſuſpitionē vel opinionē vel dubitationem de ꝯfeſſo. vel iquātū pōt ſibi ꝑuenire detrimentum vel in aīa vꝫ in corpe. vel in poſſeſſione vel fama vel amicis vel pōt ꝑ hoc ſcandalū in ꝑplo gn̄ari. vel ꝯfeſſio magis odioſa vel minꝰ dilecta. vel magis onerosa vel minus ꝑcioſa deputari. dꝫ ꝯfeſſor ab hmōi locutione abſtiere. Et qꝛ raro vl' nūq̄ pōt ꝯtigere: qn ex reuelatiōe pctōꝝ ī ꝯfeſſione ſcitorū ⁊ nō ꝑ aliā viā poſſit ſequi aliqḋ de predictis incōuenientibꝰ. q̄uis forte qn̄q̄ nulluꝫ ꝯtingat. multū dꝫ cauere ꝙ nō dicat pctā audita in cōfeſſione q̄tūcūq̄ gn̄alr̃ loquat̃ vel quo dicat. Hec Pe. Et magr̃ Amb. dicit ꝙ cauēdū ē ne vnq̄ dicat qs in ſermōe vel aliq̄ locutiōe. Ego audiui iſtū caſum in ꝯfeſſione. Nec vnq̄ dꝫ dicere in illa abbatia vel villa vel caſtro in qbus audiui ꝯfeſſionē fiunt multa pctā ⁊ hmōi. qꝛ ꝑ hoc credūt ſimplices ꝙ hoc ſit reuelare cōfeſſionē q̄uis hoc nō ſit reuelare ſm Pe. niſi ex hmōi locutiōe poſſet pctm̄ alicuiꝰ deꝑhendi. Dicendo aūt. iſte cōfeſſus eſt mihi peccata ſua non eſt reuelare: quia nihil ponit in palaꝫ. quia ſi dixerimus quia pctm̄ nō habemus ⁊c. Sed dicendo fuiſſe ſibi cōfeſſuꝫ de magnis ⁊ multis ſ̄ eſt reuelare. hꝫ Pe. Bōa aūt alicuius opa q̄ ſcit ex ꝯfeſſiōe. puta qꝛ eſt vgo: vel qꝛ nūq̄ꝫ peccauit mortalr̃ ⁊ hmōi lꝫ dicere. niſi qꝛ ex ſ̄ ꝙ vnus laudat̃ de hmōi pctm̄. alteriꝰ q̄ſi reuelat̃ cū nō laudat̃ de eodē. qꝛ qḋ d̾ vno dr̃ de alio negat̃. di. xxv. q̄lis. vñ ſi de duobꝰ cōfitētibꝰ dicit ꝯfeſſor de vno ꝙ eſt vgo. ſtatī eēt ſuſpitio d̾ aliū ſi ideꝫ nō dicēt. Hec Pe. d̾ pal. vñ ⁊ Amb. dicit ſimplr̃ abſtinēdū ab hmōi locutiōibꝰ. addēs idē Amb. ꝙ ꝯfeſſor dꝫ ēt cauere ne vnq̄ ꝑ aliqḋ genus pctī ꝯfitēti oſidat minorē familiaritatē vel ſignū minoris dilectiōis. Alia q̄ dicūtur in ꝯfeſſione nec pctā nec valētia ducere in manifeſtationē ꝯfitētis vt ꝙ in tali terra ſint bona blada ēt hmōi nō cadūt ſub ſigillo ꝯfeſſiōis. Nō ēt ꝙ ſi ꝯfeſſor idiget ꝯſilio alteriꝰ: niſi hēat licētiā a ꝯfitēte de ꝑſoa māifeſtāda dꝫ loq̄ ita obſcure ⁊ caute ⁊ a remotis. vt nullo mō poſſit ꝯſulēs imaginari de ꝑſona. vñ dꝫ ꝯſiderare horā ⁊ tps idoneū. Nā ſi qs audit ꝯfeſſionē clerici alicuiꝰ quē vidit q̄ hꝫ ꝯſulere ad pedes illiꝰ ꝑ ꝯfeſſiōe: nec aliꝰ potuit aduenire. Si ꝯfeſſor vadit ſubito ad interrogandū illū de aliq̄ caſu ſymoniaco ⁊ hmōi. Nōne ſatis ⁊ ꝓbabilr̃ ⁊ q̄ſi violēter hēbit ille ſuſpicari de illo clerico. Et ideo in hmōi magna cautela adhibēda ē. ꝙ ſi ꝯfeſſor neſciret vel ſi nō poſſet caſum expmere ſuꝑ q̄ idiget ꝯſilio: qn ille ꝯſultor itelligēt ꝑſonā: ⁊ ipa ñ vult ſciri. dꝫ ire ad alios ꝑ ꝯſilio. ꝙ ſi aliū ſufficiētēꝫ habere nō pōt: non ſe intromittat: vnde ⁊ ipe Pe. de pa. dic̃. q̄ ſi nō poſſet ꝯfiteri pctm̄ propriū niſi dicēdo aliquid per qḋ mani

ſeſtaret ↄfeſſionē alterius:nō dʒ illud ↄfiteri ēt
ſi eēt mortale.ſʒ ſufficit tunc ↄtritio cū ꝓpoſito
ↄfitēdi:qñ hēbit copiā talis ſacerdotis cui illō
pctm̄ ſuū ↄfitēdo nō manifeſtet ↄfeſſio alteri⁹.
Rō eſt q: fortior eſt obligatio ad celandū ꝙ̄ ad
ↄfitēdū. Si quis aūt in ↄfeſſione reuelat credi/
ta ⁊ debita ſua ⁊ hmōi vtruʒ ⁊ qñ ſacerdos poſ
ſit aliqd reuelare vide.ō.de ↄfeſſiōe in hac ter/
tia pte.ti.xiiij.ca.xix. Et q: in cle.cupientes.de
pe.dī ꝙ ↄfeſſores religioſi debēt facere ↄſciam
ſibi ↄfitētibus de ſolutiōe decimarū.alˀs ſi ſciē/
ter omittūt ſūt ſuſpēſi ab officio ꝑdicatiōis do/
nec faciāt ſi cōmode pñt. Et ſi interim ꝑdicant
ſunt excoicati ipſo facto.de q̄ ſnia excoicatiōis
⁊ ſuſpēſionis.vide.j.in ti.de cenſuris eccliaſti
cis. Et ſciēdū ꝙ ibi dī ꝙ hoc itelligit̄ ſm̄ Pau.
de leaza.⁊ Pe.de ancha.ſi ipſi ↄfeſſores fuerit
a platis eccliaꝝ ſup hoc reqſiti.ſicut hoc dī ex/
pſſe in illa cle.de ꝑdicatorib⁹. Si qs aūt vellet
ſimplr̄ intelligere clemē.illā.ſ.ꝙ teneant̄ cōfeſ
ſores facē ↄſciaʒ ↄfitentib⁹ etiā ſi de hoc nō fue
rit reqſiti.q: de hoc alij doctores nil dicūt. Tūc
videt̄ ꝙ ſufficiat facere ↄſciam p iſtū moduʒ.ſ.
ꝙ ſi exigerent̄ ſint parati dare ad mādatū eccle
ſie.alˀs vt dictū eſt nō eēt in ſtatu ſalutis ⁊ ↄtē/
nūt preceptū eccſie. Et vbi eſt ↄſuetū dare de to
to facere ↄſciam vt dent. Ubi vero aliq̄ q̄ta etiā
parua ↄſueuit dari illa dent. Nec tñ videtur ꝙ
oporteat facere ↄſciam niſi de principalib⁹ do//
mus. Nam filij familias ſerui ⁊ hmōi dare nō
poſſunt. Quid aūt ſit decima:quib⁹ debeat da/
ri:⁊ a quibus.vide ſupra in.ij.parte.ti.iiij.

Titulus.xviij. De ſtatu ꝑ

dicatorum vbi ponit̄.xvj.proprietates celoruʒ
quas debent habere predicatores.⁊.xix.priui/
legia predicatorum.

Capl'm primum.

CEli enarrant glo/
riam dei.ps.xviij. Licet ſm̄ ſuꝑfi/
ciem lr̄e etiā verū ſit:ꝙ celi mate/
riales enarrent gloriā dei:eo mo/
do quo dicit̄ ꝙ opus laudat magi
ſtruʒ. Ex magnitudine eni ⁊ pulchritudīe ⁊ or
dine ⁊ influētia ⁊ virtute celoꝝ cōphendit̄ glo
ria ⁊ magnitudo dei qui eos creauit. ſm̄ illud
Rom̄.j. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt in
tellecta ↄſpiciunt̄. Tñ principalis ſenſus eſt de
Aplis ⁊ alijs predicatorib⁹:de qb⁹ tria notant̄.

¶ Primo ex aſſimilatione habent in ſe perfe/
ctionem.quia celi.

¶ Secundo ex actione hñt ab eccleſia priuile/
giationem.quia enarrant.

¶ Tertio ex narratione habent mere determi/
nationem.quia gloriam dei.

¶ Aſſimilantur ꝑ/ .§.i.
dicatores celis.q: vt digne ꝑdicent dñt hre cō
ditiones celoꝝ ſpūaliter.quas d̄clarat dñs Jo.
do.cardi.ſ.xvj.ſic dicēs. Quales eē opteat do/
ctores eccſie diuinā laudē ⁊ gloriā ꝑdicantes: Primo
non ꝓpriā:ſymphonides nr̄ grauide idicat di
cens. Celi enarrant ⁊c̄. Celi inquā nobiles gd/ Scđo.
ditate.de terreſtri materia in quā Adā plapſus
eſt nihil habētes. Sed fide ſacris ⁊ vita emuli
xp̄i notant̄ a pau.j.Cor.pe.dicente. ¶ Primus
hō de terra terren⁹.ſcđs de celo celeſtis ⁊c̄. Ce/ Tertio.
li pcul dubio ſiūt ſi ſicut ſunt loco officij ſubli/
mes:ſic alti aio hoīuʒ terrenoꝝ quorūlibet cō
tēnunt inſultus:ſicut ſcriptū eſt.ps.ij. Qui ha quarto
bitat in celis irridebit eos. Nec ſatis eſt ſemel
⁊ bis ↄſtanter egiſſe.ſi demū ꝓpter mala dicta
cedat̄:cum celū in ſuis circulis exiſtat ꝑpetuo
vñ placuit creatori celū qḋ tñ ſp mouet̄ firma
mentū nūcupare.Geñ.j. Uerūm q: ab audito/ Quito.
ribus vel ſubditis ſuis qlibet ſibi obediētie vē
dicat act⁹:qui ſuo ſuꝑiori obediētiam exhibet
velut celū i ſuo motu velociſſimū diuinis man/
datis parēdo etiā patent̄ ſe reddat myſtice. Pe
tro dicēte.ij.canonica.iij.cap. Celi magno im/
petu tranſeunt. Sciāt inſup hi quib⁹ eos virtu
tibus deceat decorari:dū celi nūcupati ſtellarū
planetarūqʒ ſpecie mire hos intuent̄ venuſtos
nō ignorātes ꝙ lōge plures ſint ſtelle que a no
bis videri nō pñt:ꝙ̄ que viſui patēt neqūt tñ
nūerari.Geñ.xv. Ad que fine dictū putet Eccl. Sexto
xliij. Glorioſa ſpēs celi glia ſtellaꝝ.mundū illu
min is in excelſis dñs. Intus.n.angeli ſint ſpe
cioſi doctores.vt hoſbus exteri⁹ appareant oī
virtute formoſi. Caueant aūt ſummope ne ob/
ſcurent̄ dū fortaſſis alijs radijs ꝙ̄ ſolaribus il/
luminari q̄runt ſeculariū lr̄is ſuꝑflue inſudan
tes:nulla eni luce celi ſplēdeſcūt: que nō oriat̄
a ſole. Eccliaſtico teſte. Sol illuminās p oia re/ Septio
ſpexit:⁊ glia dñi plenū eſt opus ei⁹.xlij. Par ē
vt iuſtitia ſole rutilātes ſolis radios tranſfun// octauo.
dāt in ceteros:vt verificet̄ illud.ps.cxxxv. Qui
fecit celos i itellectu.valeantqʒ cuʒ ꝓpheta alios
auditores dicere Ezech.j. Aperti ſunt celi ⁊ vi/
di viſiones dei. Quia tñ nōnulli ſunt celi diui/
nis arcanis repleti:videant ne vbiqʒ ſe totos
aperiāt. Quorūdā eni oculi egri velut noctue
limpidos ſolis radios ſuſtinere nō valētes:in
media luce cecant̄. Quare celis prudētia opus
ē ſicut ſcriptū ē.Prouḃ.iij. Dñs ſtabilinit celos Nono
prudentia. Hic per eſa.lxvj.idē dñs ait. Celum
eſt ſedes mea. Quo ſupra celos lateat magnifi Deci
centia.iuxta illud ps.viij. Eleuata eſt magnifi/
centia ⁊c̄. Tūc erunt vtiqʒ ſi fuerint ſperici figu
ra pfecti capacitateqʒ maximi:gemina videli/
cet charitate repleti ordine diuino amātes de/

um: qui creauit celū ꝛ terrā ꝛ quicqd celi ambi-
Undeci mo. tu continet. Heſter. xiij. Carnales preterea vocat
apl's. j. Cor. iij. quos nō vt ↄcordia celos: ſꝫ ve-
lut beluas diſcordia nutrit. Celi nempe ordine
Duode cimo. ſuo iferiora gubernāt. Unde ait Job. xxxviij.
Noſti ordinē celi ꝛc. Si vero ad horā qnqꝫ hu-
mana fragilitate vincente. aut alia cauſa mouē-
te: lis orta fuerit inter tales: mutuo ſe mitigent
ſicut celi: qui alterutras malitias tēperant: ele-
mentorum nullū auxiliū implorantes. de quibus
bene exponiť illud ſācti Job. xxxviij. vbi dicit.
Quis enarrabit celorum rōnes. ꝛ ↄcentū celi qs
Trede cimo. dormire faciet. Quinimo prudenter attendant
ipſorum officium fore iferiora regere plene vt
libeat pupulis cum veritate dixiſſe. Habuimus
Decio quarto. enim de celis auxiliuꝫ ꝛ liberati ſumus. j. Ma-
cha. xij. Licet autem eis cum paulo celoruꝫ na-
turā perductis ſuperfluos humores terreſtres
attrahere collectas diuitibus indicendo vt in-
Decio quinto. de miſeri ſuſtententur. Sic deus operit celum
nubibus ꝛ parat terre pluuiam. ps. cxlvj. Ali-
quando etiam celorum facies teguntur caligi-
ne vel nubibus aeris ſed tamen ꝛ tunc lumen
refundunt: ꝛ illis obſtaculis diſſipatis ſe eē de-
monſtrant quod erant. Quia nimirum docto-
rum vita talis eſſe debꝫ vt ſi ſepe malitia detra-
hentium infametur tamē per bona opera ꝛ de-
bitam patientiaꝫ ſanctitatis lumen nō ceſſet ef-
fundere ꝛ mordentium rabie ex bonis opibus
conſideratis conſumpta: pateat euidenter nu-
biū maledicta celos non offuſcaſſe ſed ſolum
volaſſe ab ore latrantium ad aures audientiū.
Sic exponatur oratio ſalomo. iij. Reg. viij. di-
centis. Si clauſum fuerit celum ꝛc. Tandē ta-
Decio ſexto. lis ſit omnis vita docentium: vt ſicut celum
inuentes ſingulos in admirationem ꝛ imita-
tionē atqꝫ diuina pconia ↄuertat. Scriptū qp-
pe ē. dabo pdigia i celo ꝛ in tra Johel. ij. Qui
cūqꝫ igiť his ſedecī ↄditionibus celorum fuerint
inſigniti: vere ſūt celi: q enarrāt gliā. Hec ille.

Secundo nota §. ij.

tur actus pprius ipſorum pdicatorum: ꝛ hoc ē enar-
rare. i. ex narrare alijs per pdicationē qd intus
intelligūt ꝛ guſtant p deuotionē. ſm illud ps.
cxliiij. Memoriam ſuauitatis tue eructabunt.
Hoc aūt officiū vt diciť de ſta. mo. qd dei timo-
rem. eſt priuilegiatū ab eccleſia multipliciter. Et po-
Priuilegia pdicantiū. nit ſup di. c. Joā. an. xix. puilegia eius. Primo
qꝛ de qualibet religione pōt quis ad illud aſſu-
mere etiā ſtatu clericali: habita tn̄ licentia ſuorum
prelatorum. vt habeť ex de iudeis. c. ſi. Hoſt.
Scdo q nullus laicus ad hoc admittitur niſi
mitteret a deo. qd tn̄ hēret pbare p euidens ſi-
gnū vt Moyſes miſſus ad Pharaonē: qui p-
bauit p ſigna vera in Exo. viij. c. ꝛ de he. cuꝫ ex
iniuncto. Tertio qꝛ nec clericus illud officium
exercet. niſi miſſus a ſuis ſuperioribus. Rom. x.
Quō predicabūt niſi mittanť. Eo ipſo aūt quo
alicui datur curā aiarū: intelligiť miſſus ab ec-
cleſia quo ſaltem ad ſuos ſubditos quibus pre-
dicare debet. Et ſic itelligiť dictū Greg. di. xliij.
ſit rector. ibi diciť q officiū pconis ais pdica-
tionis. i. pdicatoris ſuſcipit quiſquis cuꝫ ed ſa-
cerdotiū accedit. ſ. ad regimē eccleſie. Religio-
ſi multi hoc hñt ex priuilegio pape. alis ad epm
ptinet hmōi licentia. Quarto vt nō clam ſꝫ pu-
blice prediceť. Mat. x. pdicate ſup tecta. i. pu-
blice qd in aure audiſtis. i. ſecrete. ait xp̄us: vñ
de he. cum ex iniuncto. rephendunť occulta cō-
uēticula in actu pdicationis vt ſuſpecta de he-
reſi. Quinto vt pficianť pdicatores in eccleſijs
cathedralibus ꝛ regularibus vt quos epi pñt
in coadiutores habere. vt de offi. or. inter cete-
ra. ibi enim diciť q inter cetera que ad ſaluteꝫ
ſpectant populi xp̄iani: pabulū verbi dei maxi-
me ſibi nosciť neceſſariū: vnde epis mandatur
vt viros idoneos ad pdicationis officiū exercē-
dum aſſumāt: potētes in ope ꝛ ſermone qui vi-
ce eorum cuꝫ ipſi nō valent hoc agere pp occupa-
tiones vel alias plebes ſibi cōmiſſas edificēt ꝛ
eis epi neceſſaria ſubminiſtrēt. Sexto vt ſint vi-
carij epi. ſ. ex cōmiſſione ipſorum eporum quā face-
re eis debēt ſi ſunt idonei. Qui ſcꝫ etiā adiuuēt
in audiēdis ↄfeſſionibus ꝛ alijs ptinētibus ad
ſalutē. vt in dicto. c. inter cetera. Et Paulus ſo-
cios habuit ad predicādū Barnabā ꝛ Tituꝫ ꝛ
Timotheū. Et Petrus Linū ꝛ Cletū pro dire-
ctione aiarū. Septimo vt occaſione hmōi offi-
cij adipiſcendi mittantur aliqui ad ſtudiuꝫ the-
ologie cum priuilegio. de quo habeť de magi-
ſtris. c. ſuper ſpecula. vt eni dicit Inno. di. lxj.
miſerum eſt eum fieri magiſtruꝫ qui nunqꝫ fu-
it diſcipulus. Et ab apoſtolis elect⁹ eſt in ſociuꝫ
ad predicandum Matthias. qui erat doctus
in lege. Octauo vt licite poſſint mēdicare ꝛ ac-
cipere ab his quibus predicant. j. Cor. ix. Si
ſpiritualia vobis ſeminauimus magnuꝫ non
eſt ſi carnalia veſtra metamus. Naꝫ ꝛ domin⁹
ſtatuit qui euangelium predicant de euāgelio
viuere: ad quod inſinuandum miſit aplos ad
predicandum ſine ſacculo ꝛ pera ꝛ pecunia: vt
de elemoſynis viuerent ſicut ꝛ ipſe fecit. xij. q.
j. habebat. ꝛ ipſas elemoſynas licite recipiunt
etiam ab excomunicatis. Nono vt poſtulatio
facta de predicatore. ſ. in prelatum ꝛ rectorem
eccleſie citius admittatur. vt de ele. c. in cauſis.
in fi. pſumiť eniꝫ q bene paſcet ppl'm cibo do-
ctrine. ſm illud Jo. vlti. Paſce oues meas. De-
cimo vt alterius epiſcopat⁹ eccleſia pſcribatur.
etiam cum ſcientia rei. vt de pſcript. c. j. Unde-
cimo vt cū gētilib⁹ ciu⁹ ſuſcipiať de iudeis. c.

q̃ fit: ſm̃ illud Luc.x. Comedētes ⁊ bibentes
que apud illos ſunt. Duodecimo vt diuerſarū
religionū habit' in vnū ꝯformet. de vita ⁊ ho/
ne. cle. deus qui. Iſtud tamē ſane intelligendū
vt cū fit ex diſpenſatiōe pape ꝑpter cauſam ſpe
cialē vt ibi fuit factū. Nā alſ regulariter nō ara
bis i boue ſimul ⁊ aſino: dicit ſcriptura. i. hoīes
diuerſe profeſſionis. nō iunges. vt exponit ca/
non. xvj. q. vij. noua. ſ. ad officiandū eccleſiam.
Non debet ergo ꝑdicator ſi regularis eſt dimit
tere habitū ſuū. vt cōformet ſe morib' clericoꝝ
vel religioſoꝝ quibus predicat: aut etiā illū oc
culte deferre: ſed palā. In alijs dꝫ ſe cōformare
cum alijs ſalua obſeruatiōe ſue religionis. di.
xlj. quiſqꝫ. cū glo. archi. Tredecimo vt ad ꝑdi/
catione dū ꝑdicat quis excoīcat' admittaſ nec
eyciatur de eccleſia: ſicut fit de diuinis officijs.
de ſen. excoī. rñſo. Et ſimiliter notarij vſurarij
⁊ pctōres ⁊ heretici ⁊ īfideles ⁊ hoc vt ꝑ ꝑdica
tionem deſ eis materia ꝯuerſionis. Predicate
euangeliū oī creature ait xp̄s. Mar. vl. nullꝰ
excipiendo. Quartodecimo vt clericus etiā reli
gioſus: ⁊ ſi cogaſ mendicare votū m̄ trāſmari/
nū. ſ. ad terrā ſctām pſonalr exequi teneſ. cū. ſ.
eſt aptus ad ꝑdicanduꝫ. ex̄ de voto. c. ex multa.
Nō videſ intelligendū ſi lniam hēat a prelato
ſuo quoad religioſos. Neqꝫ. n. votū pōt exeq ſi
ne aſſenſu prelati ⁊ ꝑcipue pegriatōis. in quo
prelato fieret preiudiciū. Decimoquinto vt in/
dignus ⁊ etiā inſufficiens ad hoc nō admittaſ.
de eta. ⁊ qli. c. penul. Paulus ad Titū. j. c. potēs
ſit adhortari in doctrina ſana ⁊ eos qui ꝯtradi
cūt reuincere. Et Symachus pa. diſt. lxxxj. Ne/
mo monitoris recte pſonā ſuſcipit niſi qui acti
bus ſuis errata ꝯdēnat ⁊ vite innocentiā ꝯuer
ſatione demōſtret. Decimoſexto vt certe pſone
leges vł phiſicā nō audiāt: ne ꝑ hoc officiū ne/
gligaſ. ne cle. vel mo. ſup ſpecula. Oportet enī
noſſe ſcripturas ſacras ⁊ leges eccleſie nō lega
lia vł medicinalia. ſi quis vult vtilia predicare
Vn̄ de xp̄o dr̄. Luc. vlt. q aperuit eis ſenſum:
ſcꝫ aplis. vt intelligerent ſcripturas. Decimoſe
ptimo vt ſecure verbū dei ꝑponaſ i genere. Et
nō aliquis pctōr occultus tangaſ in ſpē. ſ. ſpm̄
noiando. Apls. ij. Ti. ij. c. Verbū dei nō eſt alli/
gatū. Eſa. lviij. c. Clama ne ceſſes ⁊c̄. Annuncia
pplo meo ſcelera eoꝝ. Decimooctauo: ordo ꝑ/
dicatoꝝ in eccleſia dei dꝫ eſſe precipuus. vt de
exceſ. pla. nimis praua: Et merito. qꝫ xp̄us ad
hoc miſſus ē Eſa. lxj. Sp̄s dn̄i ſup me: eo q vn
xerit me ad euāgelizādū pauꝑibus miſit me ⁊
exinde ꝯſecuta eſt ꝯuerſio mūdi ad deū. Ro. x.
Fides ex auditu. auditus autē per verbuꝫ xp̄i.
Quō aūt audiēt ſine predicāte. Beriſ. Unde ta/
ta lux in toto orbe. niſi de predicato Ieſu. Deci
monono. generalie ⁊ magne indulgētie ꝯceſſe
ſunt a multis ſummis pontificibus audiētib'
predicationeꝫ fratrū predicatoꝝ qd̄ vidi in pri
uilegijs ⁊ ita credendū eſt de alijs predicatori/
bus. Adde vigeſimo. qꝫ ꝑuilegiata merces eis
reſeruatur in celis. ſ. aureola ſpecialis ꝑmij ac
cidentalis. que datur doctoribus. ſm̄ illud. ij.
Timothei. iiij. Curſum cōſummaui. ſ. predica
tionis. fidem ſeruaui. ſ. fideliter me habēdo: in
reliquo repoſita eſt mihi corona.

Tertio oſtendi/ .§.iij.

tur determinatio materie ꝑdicāde in eo qd̄ di/
citur gloriā dei. Non enim debēt narrare glo/
riam ſuā ſe laudando ⁊ oſtendēdo ſciam ſuaꝫ
ſed gloriam dei. Magnificētiam glorie ſancti
tatis tue loquētur. mirabilia tua narrabūt. ps.
cxliiij. Mirabilia ſiquidē opera dei. ſ. creatio/
nis: gubernationis. debēt predicari. Et bona q̄
habentur in gloria qꝫ ibi eſt omne id quod ap/
petitur recte. ps. Satiabor cuꝫ apparuerit glo/
ria tua. ⁊ ea per que ꝑueniſ ad gloriā. ſ. opa vir
tutum. Ro. ij. Gloria honor ⁊ pax omni homi/
ni operanti bonū. Et qꝫ hec habētur per fidem
ideo ⁊ fides predicāda ⁊ hereſes eradicāde: ad
quod eſt inſtitutū officium inquiſitorū. De per
tinentibus ad cōmendationem fidei ⁊ veritate
eius habes in. iiij. pte ti. de fide. De erroribus
iudeorum paganorū ⁊ hereticoꝝ per modum
ꝑdicationis. hēs. ō. in. ij. pte ti. de infidelitate.

¶ De inquiſitoribus quomō ſe debent hře in
inquiſitione cōtra hereticos. Caplm. ij.

Ongruit autem ma
xime inquiſitoribus qui habēt pre
dicare illud. ps. lxvij. Dn̄s dabit
verbuꝫ euangelizantibus virtute
multa. Et hoc tripliciter.

¶ Primo virtute. ſ. ſapientie ad proponendū
veritatem doctrine.

¶ Scdo virtute conſtantie ad toleranduꝫ per
ſecutionem ab hereticis ⁊ ipſam mortē.

¶ Tertio ⁊ virtute prudentie ad conuincēdas
aſtutias ⁊ malitias eorum.

¶ Et quia predicatoribus cōmuniter cōmitti
tur inquiſitionis officium ⁊ religioſis ordinis
predicatorū. licet ⁊ minoribus ſit cōmiſſum in
prouincia thuſcie ⁊ alijs prouincijs ob reuerē
tiam beati Franciſci. ideo titulo de predicatori
bus annectitur capitulum de inquiſitoribus.
Bonifacius. viij. vt inquiſitionis negociū con
tra hereticam prauitatē ad dei gloriā ⁊ augmē
tum fidei noſtris tꝑibus proſperatur. leges per
Federicum olim romanorū imperatorem pro
mulgatas in dei ⁊ eccleſie honorem ⁊ heretico
rum exterminiū approbantes ⁊ obſeruari volē
tes: vniuerſos ſeculi ptāes ⁊ dn̄os tēporales.

ꝓuīciaꝝ terraꝝ ⁊ ciuitatum alioꝝūqꜫ locoꝝ re
ctores. qbuſcūqꜫ dignitatibus vel officijs. aut
noībus cēſeanī reqrimus ⁊ monemus vt ſicut
reputari cupiūt ⁊ hꝛi fideles. ita pro defenſiōe
fidei dioceſanis epīs ⁊ inquiſitoribus heretice
prauitatis a ſede aplica deputatis aut in poſte/
rū deputādis. pareāt ⁊ itēdāt in hereticoꝝ cre/
dētiū fautoꝝ receptatoꝝ ⁊ defenſoꝝ ipoꝝ in in
ueſtigatione captōe ⁊ cuſtodia diligēti cum ab
eis fuerūt reqſiti. Et vt ꝑfatas ꝑſonas in peſtiſe
ras in ꝑtātem ſeu carcerē epoꝝ ſeu inqſitoꝝ di
ctoꝝ. vel ad loca de quo ipſi vel aliq ſeu aliquis
ex eis mādauerint infra coꝝ dñoꝝ ꝑtātē vel re/
ctoꝝ diſtrictū ducāt vel duci faciant ſine mora:
vbi per viros catholicos a ꝑfatis epīs ſeu inqſi
toribus vel coꝝ aliq̄ deputatos ſub arta: ⁊ dili/
gēti cuſtodia teneanꝭ: donec coꝝ negociū per
eccl̄ie iudiciū termineꝭ. Eoſqꜫ de hereſi a dioce
ſano epō vel inqſitore ſeu inqſitoribus ꝯdēna
tos prefati ꝑtātes: dñi tpales ſeu rectores vl' eo
rū officiales ſeu nūcij ſibi relictos ſtatim recipi
ant indilate aīaduerſione debita puniēdos: nō
obſtātibus appellonibus ſeu ꝓclamatiōibꝰ pre
dictoꝝ neqtie filioꝝ: cū tā ſm ordinatiōeꝫ pre/
deceſſoꝝ nroꝝ. q̄ꝫ ſm legē impialē appellatōis
⁊ ꝓclamationis bñficiū expreſſe ſit hereticis et
credētibus ⁊ coꝝ receptatoribꝰ fautoribꝰ ⁊ de/
fenſoribꝰ interdictū. ❡ Prohibemus q̄ꝫ diſtri
ctius ꝑtātibus dñis tpalibꝰ ⁊ rectoribꝰ eorūqꜫ
officialibꝰ ſupradictis. ne ipſi de hoc crimīe cū
mere ſit eccl'iaſticū quoq̄ mō cognoſcāt vl' iudi
cēt: ſiue captos pro eodē crimine abſqꜫ dictoꝝ
epoꝝ vel inqſitoꝝ aut ſaltē alterius coꝝ licētia
vel mādato a carcē liberēt: aut executioneꝫ ſibi
pro hmōi crimine a dioceſano vel inqſitoribus
ſeu inqſitore iniūctā, put ad ſuū offm̄ ſpectat fa
cere ſeu adimplē detractēt. vel al's dioceſanoꝝ
iudiciū aut inqſitoꝝ ſnīaꝫ ſeu ꝓceſſum directe
vel indirecte ipedire ꝑſumāt. Siqs aūt de pre/
dictis ꝑtātibus dñis tpalibꝰ rectoribus vl' coꝝ
officialibus aut baliuis ꝯtra ꝑdicta fecerit aut
ꝑfato fidei negocio dioceſano epō. vel inqſito/
ribus incūbēti ſe opponere attēptauerit aut for
te preſumpſerit. vel ipm aliq̄tenus ipedire vo/
luerit: necnō qui ſciēter in ꝑdictis dederit auxi
liū ꝯſiliū vel fauorē excoīcatōis ſe nouerit mu/
crone ꝑcuſſum quā ſi per annuꝫ aīo ſuſtinuerit
ꝑtinaci. extūc velut hereticus ꝯdēnetur. ex de
here. vt inqſitionis. li. vj. Joā. an. in nouel. ſup
v̄bo mere dicit. ꝙ non obſtāt auctes veteris te/
ſtamēti: per q̄s ꝓbare videꝭ hoc licere principi/
bus. vt pꝫ Deut. vij. ⁊ xij. e. ⁊ tangiꝭ. xxij. q. v. ſi
audieris. Et exēpluꝫ habeꝭ de Jehu rege iſrael
q̄ ad ſacerdotes. Baal. iiij. Re. x. Ad hec ⁊ ſilia
rñdeꝭ per id qd̄ habeꝭ. ij. q. vij. nos ſi. §. itē cuꝫ
balaā. vbi dī ꝙ multa in veteri teſtamēto ꝯcede
banꝭ que hodie ſunt ꝓhibita. Satis eſt hoc ex/
preſſe per ꝯſtōnē eccl̄ie eē ꝓhibitū. Et ſicubi ca/
non eis circa hoc ꝑmittit. Jllud ſemꝑ itelligiꝭ
ad mādatū eccl̄ie vel in caſu executionis ſentē/
tie late per eccl'iam vel precepti facti per eaꝫ.

❡ Q̄n̄o agendum .§.1.

ſit qn̄ ꝯtra hereticos ꝓcediꝭ per epm ⁊ inqſito
rē de ꝓceſſibus adinuicē coīcādis. Querit gl'
ſuꝑ verbo puniēdos. Quid iuris ſi ordinariꝰ ⁊
inqſitor diſcordēt in mādato. puta q: vnus eo
rū mādat puniri per ſe ꝯdēnatum: alter mādat
relaxari per ſe abſolutū. Rñdet. ſatis videꝭ ſuꝑ
ſedēdum donec papa ꝯſulaꝭ. vt eo. tit. per. hoc.
li. vj. vbi dī. Ueꝝ vt dictū inqſitionis offm̄ effi/
cacius melius vtiliuſqꜫ ꝓcedat: ꝯcedimus ꝙ ꝑ
epos ipſos ⁊ per inqſitores de facto eodē inqri
valeat coīter vel diuiſim: ⁊ ſi diuiſim ꝓceſſerint
teneanꝭ ſibi inuiceꝫ coīcare ꝓceſſus. vt per hoc
poſſit melius veritas inueniri. Et niſi inqſito/
res in hoc caſu in ſnīe ꝓlatione dioceſanis vel
ecōtra duxerint deferēdū per vtroſqꜫ ſimul ſen
tētia ꝓferaꝭ. Jn qua ferēda ſi nō ꝯuenerint per
vtroſqꜫ negociū ſufficiēter inſtructū ad ſedem
aplicā remittaꝭ. Siue aūt ordinaria ſiue dlega/
ta epi poteſtate ꝓcedāt: illū in ꝓcedēdo moduꝫ
obſeruēt. quē inqſitores pñt ⁊ debent per iura
coīa: vel per ſpāles ꝯceſſiones. ſeu ordinatiōes
aplice ſedis obſeruare. Et in principio dicti. c.
per hoc. diciꝭ ꝙ q̄ꝫuis in aliquo a ſede apoſtoli/
ca ſint deputati inqſitores non per hoc tollitur
epis poteſtas quin etiā poſſint ꝓcedere ꝯtra he
reticos. ⁊ pōt eps iure ordinario ꝓcedere cōtra
hereticos non exēptos. Cōtra exēptos etiā ſed
iure delegationis. ſm glo. ibi. Et allegat ca. ad
abolēdaꝫ. in ſi. de hereticis. Qd̄ aūt eſt in dicto
c. per hoc. ꝙ eps ⁊ inqſitor cum diuiſim proce/
dūt. debēt ſibi coīcare ꝓceſſus: intelligiꝭ talem
coīcationē neceſſario fiendā: qn̄ nil aliud reſtat
niſi vt ſnīa promulgeꝭ. Quod ſi aliter nō poſſet
cōmode procedere niſi viſis actis alterius tūc
ſemel tm̄ coīcatio tribuaꝭ. vt habeꝭ in extꝛuagā.
Benedicti. xj. que incipit. ex eo. ❡ Jteꝫ in cle/
de here. multoꝝ. diciꝭ. ꝙ tam epus q̄ꝫ inquiſitor
vnus ſine alio pōt citare ⁊ cape ⁊ tute cuſtodi/
re ⁊ carceribus mācipare. Sed deputare duro
carceri ⁊ qui magis ad penā q̄ꝫ ad cuſtodiaꝫ vi
deaꝭ: vel tormētis exponere vel ad ſnīam ꝓce/
dere: non pōt epus ſine inqſitore nec inquiſitor
ſine epō aut eius ſuꝑ huiuſmodi delegato: aut
epāli ſede vacante delegato capli: ſi ſui adinui
cem poſſit copiā habere infra octo dies: poſtq̄
ſe reqſierint. Poſſunt tm̄ quilibet predictoꝝ cō
mittere alteri vices ſuas vel per lr̄as ſignifica/
re ſuū ꝯſiliū ⁊ aſſenſum. Hec ibi. Et cum queriꝭ
vtruꝫ auctoritas inqſitoris in hmōi ſit ordina/

ris vel delegata. Et circa hmõi quidá legiſſe di
cunt. ꝙ hz poteſtaté ordinariá: qꝛ hz vniuerſita
té cauſaꝝ quoad hereticos. Et ordinarius dici/
tur qui hz vniuerſitaté cauſarũ. ff. de iudi. cum
pretoꝛ. §. j. ⁊ ex de appel. ca. romana. li. vj. Et ſic
ɔdénatuz ɔtra ſniam ſuá poteſt reſtituere ex cá
poſtea cõprobata: puta ſi doceaꝛ ɔdénatus ma
lo dolo ɔuictus: ⁊ hmõi. Sed canoniſte oino te
nét ɔ̃riũ dicétes. ꝙ hz auctoꝛitaté delegatam
nõ ordinariá: ꝗ̃tumcũꝗ habeat vniuerſitatez
cauſaꝝ: qꝛ non oiuz ſed eaꝝ que ptinent ad cri/
men hereſis. Et pro iſta opinione eſt expſſe tex.
dicti ca. per hoc. quod tenere videtur Archid.
Et ſic ſententiaz ſiue male ſiue bene proceſſerit
tollere non poteſt. Et idem tenet Joá. an.

¶ De notariis ⁊ .§. ij.

⁊ carceribus ⁊ cuſtodibus carceꝝ hereticoꝝ ſta
tuiꝛ in cle. in. c. multoꝝ. de here. ꝙ notarij inq/
ſitionis coꝛaz epo cum inqſitoꝛe vel ſubſtitutis
ab eis iurabũt ſuum officiũ fideliter exercere. ⁊
idé fiet de alijs pſonis neceſſarijs ad dictũ offi/
ciũ. Jtem quilibet carcer vel murus hereticoꝝ
dz eé cois epo ⁊ inqſitoꝛi: ⁊ dz hére duos cuſto
des vnũ qué volet epo ⁊ ei prouidebit: ⁊ alterũ
qué volet inquiſitoꝛ: ⁊ ei prouidebit. Et vterꝗ
eoꝝ pót hére ſub ſe fidelez miniſtrũ: ⁊ illius loci
erũt due claues: quaꝝ vnus cuſtodũ vná ⁊ ali⁹
aliá tenebit. Et poterit offm miniſtrádi carcera/
tis cõmitté ſuo miniſtro. Et teneñꝛ predicti cu/
ſtodes anteꝗ̃ exequanꝛ offm coꝛá eis a quibus
aſſignantur iurare tactis euangelijs: ꝙ in cuſto
dia oém diligétiam quá poterũt adhibebũt. Et
ꝙ alicui incarceratoꝝ nõ loqueꝛ vnus niſi alio
audiéte: ⁊ ꝙ ipſis carceratis fideliter ɔferét p/
uiſioné: quá ipſi recipiũt de cõi ordinatiõe: ⁊ et
qð a parétibus vel alijs pſonis ɔferꝛ eiſdé: niſi
epi vel inqſitoꝛis vel ſuoꝝ cõmiſſarioꝝ ordina
tio refrageꝛ: ⁊ eodé mõ iurabũt pꝛedicti cuſto/
dũ miniſtri ⁊ coꝛá eiſdé. Hec oia in. d. c. multo/
rũ. de here. in cle. ¶ De multis que ɔceduntur
inqſitoꝛibus pro expediédo officio inqſitiõis.
Bonifacius. viij. inqſitoꝛibus heretice prauí/
tatis ſic ait. Uobis ⁊ veſtrũ ſingulis cõmittédi
citationes ⁊ denũciationes ſniaꝝ quas in quoſli/
bet hereticos credentes: receptatores: defenſo/
res ⁊ fautoꝛés coꝛá tuleritis. Aduocádi quoꝗ
ꝓut expedierit pitos quoſlibet vt vob aſſiſtant:
⁊ in hmõi ferédis ſentẽtijs prebeát ɔſiliũ oppoꝛ
tunũ. Ac eis ꝙ ſup his humilr pareant in vtu/
te obediétie iniũgendi. Cõuocádo etiá clerũ et
populũ ciuitatũ caſtroꝝ alioꝛũꝗ locoꝝ ꝓut di/
cto negocio fidei videritis expedire. Et ɔtra il/
los quos in prouincia in qua inqſitionis offm
eſt cõmiſſuz: hereſeos crimen ɔſtiterit cõmiſiſ/
ſeſz ad alias ptes ſe tráſſerédos duxerint pro/
cedédi: necnon faciédi a quibuſlibet aſſignari
vobis libꝛos ſeu quaternos ⁊ alia ſcripta in q/
bus inquiſitiones facte ac proceſſus per quoſ/
cũꝗ auctoꝛitate ſedis aplice vel legatoꝛuz eius
habiti ɔtra hereticos ɔtinétur. Et illoꝝ qui ve/
ſtris mádatis obediétes humiliter ſtant ꝓpter
hereſim in carcere vel in muro recluſi: penam
vna cuz prelatis quoꝝ iuriſditioni ſubſunt mi/
tigádi vel cõmutandi cum videritis expedire.
Priuádi preterea vel priuatos nũciandi digni
tatibus ⁊ alijs bñficijs eccleſiaſticis de dioceſa/
noꝝ vel in abſentia ſua ſuoꝛuz vicarioꝝ ɔſilio.
¶ Et officijs publicis ⁊ honoꝛib⁹ quibuſcũꝗ
eoſdé hereticos credétes receptatores ⁊ defen/
ſores ipſoꝝ: eoꝛũꝗ filios ac nepotes plená ɔce/
dimus facultatez. Sunt aũt dioceſani in priuá/
do tales vel nũciando priuatos beneficijs hu/
iuſmodi requirendi: niſi foꝛte ɔſtaret legitime
ꝙ idem ſciéter hmõi pſonis eadem bñficia ɔtu
liſſent. Tũc enim in eos in his requirédos non
eſſe cenſemus: ſed potius ſuo a iudice punien/
dos. Hec oia in. c. vt cõmiſſi. de here. li. vj.

¶ Circa ſenten/ .§. iij.

tias ferédas ɔtra hereticos ⁊ huiuſmodi notat
quedá Joá. an. in nouel. vt cõmiſſi. de here. lib.
vj. ¶ Primo nota ſm Archi. ꝙ non eſt neceſſe
in crimine hereſis nouam ſniam pꝛomulgari:
qꝛ iam per canones eſt antiquus pꝛomulgata.
Et ſic potius pꝛonũciatus declaraꝛ ꝗ̃ ꝓmulge/
tur. ij. q. j. c. j. Tamé qð circa hoc expediés iudi
cabiꝛ ipſoꝝ inquiſitoꝝ pꝛudentie ⁊ arbitrio re/
linquiꝛ. eo. ti. cum ſm. lib. vj. ¶ Secũdo qꝛ cir/
ca huiuſmodi diſcuſſioné. ſ. hereticoꝝ vocétur
periti: nõ quicũꝗ ſed in theologia: iure cano/
nico vel ciuili. Cum enim de crimine mere ec/
cleſiaſtico tracteꝛ: per canones cognoſci debet
⁊ decidi. ad hoc. xj. q. j. Siquis cum clerico. Cũ
ſuffragio: tamé ⁊ famulatu leguz. xj. q. iij. ſum/
mopere. Gratis aũt debét in huiuſmodi deſer/
uire. poſſunt tamé recipe tales periti ſalarium
ſui laboꝛis ſi eis detur: ſed non exigere. ¶ Ter
tio qꝛ pót ɔuocari clerus ⁊ populus in huiuſ/
modi ſentẽtijs ferédis. Quod fieri ſolet per in
quiſitoꝛes ad audiendas ſnias ⁊ penas que in
ferũtur hereticis vidédas: ⁊ expedit populo ta
lia publice fieri ad inſtructionem ⁊ terroꝛem.
¶ Quarto ɔtra abſentes putat Archi. ꝙ ſi con
ſtat de eoꝝ pfidia ex quo in prouincia delinqué
do facti ſunt ſubditi: ⁊ ſint ɔtra eos ſolénia edi
cta propoſita: pꝛonunciari poterit ſuper crimi/
ne ſi conſtat: locus erit decretali. cum cõtuma/
cia. eo. ti. li. vj. Dicit etiam Archid. ꝙ fideiuſſo/
ribus abſentiá pena pecuniaria infligi poteſt:
⁊ remittit ad id qð habeꝛ. xxiij. q. v. cuz homo.
hoc tñ in citatis: qui ex quo queſiti fuerát domi

cciũ mutatio non obeſt.vt de ſo.cõpe.propoſui
ſti.Si vo citati non er.it.tamẽ ibi deliquerunt
rõne delicti ibi ꝯueniri poſſunt.⁊ ſunt remittẽ/
di in auc.vt nulli iudi.§.ſi vo quis.Jo.mo.di/
cebat ꝙ de fugitiuo loquebatur hec cõſtitutio:
qui remittẽdus erat ad requiſitionẽ inquiſito/
ris ſub quo deliquit.C.vt de cri.agi oportet.l.
j.¶ Quinto circa obediẽtes reuerſos.ſ.ab he/
reſi.querit Archi.qui dicãtur ad grãm ſponte
redire.Rñ.ꝙ illi qui veniũt infra tẽpus gratie
lꝫ fuerint moniti.Nec enim coacti videntur ex
quo a nemine ſunt preuẽti.Et dicit Archi.idẽ
ſi poſt tẽpus gratie re tamẽ integra:q: nec pſo/
naliter reqſitus:nec probationes ꝯtra euꝫ rece/
pte.ad hoc de prebẽ.ſi tibi.li.vj.cuꝫ ꝯcor.Poſt
tẽpus vo gratie pſonaliter requiſitus licꝫ veni/
at:indignus eſt venia.lꝫ errorem detegat ⁊ re/
mittit.C.de his qui latro.occultãt.l.vlt.Et ſub/
dit ꝙ hic non loquitur de talibus obedienti/
bus qui non carcerarentur ⁊ remittit ad ſum/
mam Hoſti.eo.ti.§.qualiter deprehendatur.

¶Circa carcerẽ .§.iiij.

Sexto.Nota ꝙ carcer eſt ad cautelã ne.ſ.noceat
vel alios inficiat:⁊ vt appareat an in tenebris
vel in luce ambulet.Non tamẽ fit hoc diſſiniti
ue ad penam.q: regulariter quis nõ dãnaf ad
penam carceris.vt de penis.quãuis li.vj.Ibi au
tem dicit tex.ꝙ quãuis carcer ſit inſtitutus ad cu
ſtodiã non ad penaꝫ.ſ.ſm iura ciuilia.tamẽ de
iure canonico pmittitur platis ad carceres ad
tẽpus vel in ppetuum adiudicare reos in penã
ſuoꝝ criminũ.Et ratio eſt ſm Archi.q: de non
vult mortẽ petõris ⁊c̃.Pro illis enim petis ad
iudicanf clerici ad ppetuũ carcerem:qbus ſm
iura ciuilia debẽt ad mortem ꝯdẽnari.vt dicit
glo.ꝙ ſic cum quis ꝯdẽnaf ad carcerẽ aliquid
exprimaf in ſnia.ſ.ad tẽpus certũ vel in perpe/
tuũ:expreſſio in ſnia ſtabif.Si aũt ſimplr dam
nef ad carceres.ppetuo itelligitur dãnatus.C.
de penis.l.ſeruus.Nec oꝫ in eodẽ carcere ſiue
ad cuſtodiã ſeu ad penam ſint poſiti eſſe ibi cõ/
mixtio ſexuũ.i.maris ⁊ femine.Nec etiam ita
aſper carcer ꝙ ibi pimanf.Et aduertendũ ꝙ di
cit Archi.ꝙ abſoluti.ſ.ab excoicatione qui po/
ſtea detruſi ſunt in carcerẽ vel alijs penitentijs
onerati:nullaꝫ ſniam diſſinitiuã receperũt ſi ta/
les ſponte carcerẽ exiuerunt.vt fugientes tales
excuſationẽ legitimaꝫ non hñtes poſſunt vt he
retici ꝯdẽnari:q: fingũtur a iure ficte ꝯuerſi et
ſimulate ꝯfeſſi ⁊ erroris priſtini recidiui.ad id
de peni.diſt.ij.c.j.¶ Septimo dicit Archid.ꝙ
in ferẽdis ſentẽtijs vel penitẽtijs iniũgẽdis re
deuntibus nõ debet iudex tales pronũciare he
reticos vel credentes:q: non ſunt.xxiiij.q.pri/
ma.hec eſt.⁊ q.vlti.Nec pronũciauit eos tales
fuiſſe:q: talis modus non eſt datus a iure:ſed
dicet ſic.Quia te inuenimus per tuam ꝯfeſſio/
nem vel per legitimas pbationes hereticuꝫ fu/
iſſe.vel hereticos adoraſſe vel talia perpetraſſe
Nunc aũt ſaniori vſus ꝯſilio vis prout aſſeris
ad vnitateꝫ eccleſie de corde puro ⁊ fide non fi/
cta redire.Idcirco in primis te abiurata omni
heretica prauitate ab excõmunicationis vincu
lis quibus tenebaris aſtrictus abſoluimus.ſi
tamẽ ad eandẽ ex corde redieris:⁊ iniunctã ti/
bi penitẽtiam ⁊ mãdata ſeruaueris.Et q: in de
um ⁊ ſanctã eccleſiam modis predictis temere
deliquiſti:ad peragendũ penitẽtiam ꝯdignam
in ppetuũ carcerẽ te detrudi volumus ⁊ pcipi/
mus ppetuo te manere.Nec miref quis ꝙ di/
ctum eſt ſub ꝯditione ſi.Nam cã tollẽde queſti
onis expedit ſic dici ⁊ poni.vt ſi qd̃ impoſitum
eſt nõ obſeruaſſet eum abſolutũ nõ eſſe appare
at.Dicit tñ Jo.an.ꝙ quicquid dicat Archi.inq
ſitores nr̃i tpis bene pronũciant hũc hereticuꝫ
fuiſſe.Nec video quid obſiſtat.Et dicit Jo.an.
Archi.oĩa predicta extraxiſſe de formulis inq/
ſitoꝝ.Sed ego ea reperi determinata ⁊ declara
ta in quodã opuſculo per dñm Guidoneꝫ iure
peritum tũc archiepm narbonen.ad queſita m̃
deri inquiſitoꝝ.Qui poſtea factus papa dictus
eſt Clemẽs quartus.Qui etiam Guido addit.
Sane in his oĩbus cautum arbitror inſtra pu/
blica retineri ⁊ ſigillis epoꝝ muniri.precipue
vbi cã erit nobiliũ ⁊ potẽtũ.Et illud adijcio.ꝙ
oẽs errores ſuos ſigillatiꝫ profiteri ⁊ adiurare
publice faciatis:q: nihil magis in ꝯfuſionẽ he
retice prauitatis redũdat ⁊ gliam nois xpiani.
Quid vo iniũgendũ ſit talibus diſſiniri nõ po
teſt:q: cõmittif arbitrio iudicãtiũ.Aliter enim
cũ ſimplicibus ꝙ̃ cuꝫ prudẽtibus eſſet agẽdũ.
Aliter cũ clericis ꝙ̃ cuꝫ laicis:aliter cuꝫ platis
aliter cũ ſubditis.Et oẽs circũſtãtie ſunt notan
de de pe.diſt.v.c.j.Et cuꝫ multi ex ſimplicitate
in hoc crimẽ incidãt credo mltoꝝ ſimplicitati
pcẽdũ:vt nõ excuſenf a toto ſꝫ a tãto di.lxxxvj.
tãta.Credo etiã eos qui fauerũt vel receperunt
ſanguine ꝯiũctos mitius puniendos.Hec ille.
Dicit etiã Archi.in roſa.ſup.c.j.xxiij.q.viij.ꝙ
ſi qs cõſulat alicui ꝙ indubitate morti ſe expo/
nat pro noĩe ſeu honore xpi.vel pro fide vl' pro
ſtatu eccliẽ nõ ſit irregularis etiaꝫ ſi mors inde
ſequaf.xxv.q.j.ſunt quidã.cum xps pro nobis
mortẽ ſubierit.ſm Inno.⁊ Hoſti.Hac rõne ex/
cuſari pñt ab irregularitate iquiſitores hereti/
ce prauitatis.ſciẽtes ꝙ ſtatim poſtꝙ̃ pronũcia/
uerint aliquẽ hereticum fore:ille morti tradef
hoc etiã alõs multipliciter procurãdo.vt.xxiij.
q.v.ſi audieris.Item in.c.ſtatuta.de hereticis.
li.vj.dicit Bonifacius.Concedimus vobis.ſ.
inqſitoribus quatenus inquiſitionis heretice

prauitatis negocio procedi poſſit ſimplr ⁊ de plano. Et abſq; aduocatorū ac iudicioꝝ ſtrepitu ⁊ figura. Jubem⁹ tñ ꝙ ſi accuſatoribus vel teſti in cā hereſis interueniētibus ſeu deponentib⁹ ꝓpter potentiā pſonaꝝ ꝯ ꝗs inquirit. vid eant epi vel inqſitores graue piculū iminere ſi ꝯtin gat fieri publicationē noīum eorundē. Ipoꝝ noia nō publice ſꝫ ſecreto corā dioceſano epo. vel eo abſente ei⁹ vicario qñ iquiſitores pcedūt qñ vero pcedit epo corā inquiſitorib⁹: ſi habe ri poſſit cōmode copia eoꝝ. Ac nihilomin⁹ ſiue epo ſiue inquiſitores pceſſerint: aliquib⁹ alijs pſonis pụidis ⁊ honeſtis iuriſq; p ſitis quas ad hoc vocari ⁊ eis totum pceſſum ſuper quo deli berandū eſt ſerioſe manifeſtari: ac integraliter explicari. ⁊ de ipſarū conſilio ad ſniam vl ad cō denationem pcedi volum⁹ exprimanſ. Sicq; nō obſtante ꝙ illis ꝯtra quos hmōi depoſuerunt noia eoꝝ nō fuerint publicata adhibeaſ ad co gnitionē iudicis inſtruendā plena fides depo ſitionibus teſtiū eorūdē. Et vt eorundē accuſa toꝝ ⁊ teſtium piculis efficacius occurraſ: ⁊ cau tius in inquiſitionis negocio pcedaſ: pñtis cō ſtitutionis auctē pmittim⁹. ꝙ epo vel iqſitores ſecretū poſſint indicere illis: qb⁹ ꝯt expſſum eſt pceſſum hmōi explicabunt. Et in eos ſi arcana ꝯſilij ſeu pceſſus ibi ſub ſecreto ab eiſdem epo vel inquiſitorib⁹ pateſacta pter ipſoꝝ licentiaꝫ alijs pateſecerint excoīcationis ſniam quaꝫ ex ſecreti violatione ipſo facto incurrāt: ſi eis ex pedire videbiſ pmulgare. Sic tñ ꝙ inquiſito res epm vel epi inquiſitores nō excoīcent hac de cauſa. Sed ipi ex iniūcto exnūc a nobis ſub virtute ſancte obedientie diſtricte pcepto ad ſe cretū hmōi teneanſ. Ceſſante vero periculo ſu pradicto accuſatoꝝ ⁊ teſtiū noia put in alijs fit iudicijs publicenſ. Ceterū in his oibus pcipi mus tam epos ꝗ inquiſitores purā ⁊ puidam intentionē habere: ne ad accuſatorum vel teſti um noia ſupprimēdo vbi eſt ſecuritas piculuꝫ eiſe dicant. Nec in eorū diſcrimine ſecuritateꝫ aſſerant. vbi tale piculuꝫ imineret ſuper hmōi eoꝝ cōſcientias onerando. Cōſtitutiōes ⁊ ordi natiōes ⁊ mādata alia pdeceſſoꝝ noſtrorū: que conſtitutionibus ſupradictis non obuiāt volu mus in ſuo robore permanere. Hec omnia ibi.

¶ Circa iquiſitio- .§.v.
nem hereſis. ¶ Nota ꝙ excoīcati ⁊ ſocij ⁊ par ticipes crimis ad teſtimoīū admittunſ pcipue in defectū pbationū alioꝝ ꝯtra hereticos: fauto res: credentes ⁊ defenſores eorū. ſi ex numero teſtiū aut pſonarū tā deponentiū ꝗ ꝯtra quos depōiſ qualitate ⁊ alijs circūſtantijs nō falſa di cere pſumam. de here. in fidei. lib. vj. Silr ad mittunſ illi qui ſuper facto hereſis iurauerunt dicere veritatem tā de ſe ꝗ de alijs: ⁊ eā celādo periurauerūt: ⁊ poſtea velint corrigere dictum ſuum ꝯtra ſe vel alios ſi manifeſtis indicijs ap paruerit tales nō leuitate vl odio vl pecunia: ſꝫ zelo fidei velle reuelare. c. ti. accuſatus. li. ſexto. ¶ Item pſidētes regimini alicuius loci lꝫ ſint excoīcati. vel de facto nō de iure iuriſdictionem hēant ad reqſitionē ordinarioꝝ ipoꝝ vel dele gatoꝝ vel inqſitoꝝ pñt ⁊ debēt ꝯtra hereticos credentes. receptatores fautores: ⁊ defenſores eoꝝ ſuū offm exercere. Et illi qui reqrūt eos nō incurrūt aliquā ſniam. Tñ dictis pſidentib⁹ p pter hoc in alijs nullū ius eſt ꝯceſſum vel pmiſ ſum. eo. ti. pſidentes li. vj. Statutū quoq; cuiuſ cunq; loci per qd impediret inqſitiōis negoci um ꝯtra hereticos nō valet. Et dñi teneñ illud phibere ⁊ corrigere. c. ti. Statutū li. vj. Sacer dotes qui inſtruūt hereticos de celanda vitate pñt ⁊ debēt pena debita caſtigari. Religioſi ēt qui inueniunſ heretici ſunt alijs grauius puni endi. e. ti. accuſatus li. vj. ¶ Inqſitores in cer tis pụincijs pñt pcedere ſimul vel ſeparatim p ut negocij vtilitas ſuadebit. eo. ti. vt offm. li. vj. Duo eni inqſitores pñt aliqñ cognoſcere de crī mine hereſis alicuius: puta vnus commiſit cri men hereſis in ciuitate rauēnati. poſtea vadit Mediola. Inqſitor Mediolañ. poterit cogno ſcere: qꝛ vbi inueniſ qs ibi ꝯueniſ de crimine Et etiā inqſitor Rauēnas pōt cognoſcere ſm Jo. an. in glo. Inqſitores dñt abſoluere volen tes ꝯuerti ⁊ pniam iniūgere. vt in dicto. c. vt of ficium ibi eni dꝛ. Si qs ex pdictis heretica la be abiurata redire voluerit ad ecclie vnitatem ei iuxta formā ecclie bñficiū abſolutiōis impē datis. Et iniūgatis eidē qd talib⁹ iniūgi cōſue uit. Et dicit glo. ſup vbo labe. ꝙ dꝫ abiurare ge neraliter vel ſimplr. vel de ea de qua ſuſpectus vel ꝯuictus erat. e. ti. accuſatus. li. vj. Et dicit ꝗ dam ibi gloſula ſup vbo abſolutiōis ſcꝫ nō ob ſtantib⁹ ſentētijs: que ter in anno contra hereti cos a papa publice pmulganſ abſolui pñt. Gl. ſuper vbo formā. hec tradiſ. xj. q. iij. cū aliquis ⁊ de ſen. exc. cū deſideres. vꝫ cū priſtino iuram to ⁊ vberib⁹ ꝗſtum ad excoīcationem. Dicit tñ archi. ꝙ tenebit abſolutio etiā ſi forma illa non ſeruef. Itē glo. ſup vbo ꝯſueuit. pro ꝯſuetudi ne illa ſeruāda remittit ad capitula quotiēs ⁊ ſa luberrimū. j. q. vij ⁊ de ꝯſe. di. ij. Ego Berēga rius. Ibi ponif modus abiuratiōis hereſis. Itē in examinatiōe teſtiuꝫ ꝯtra hereticos dñt inter eiſe due pſone religioſe diſcrete. i. nō idiote: ſi ue laici ſiue clerici ſiue religioſi. Et ſi fieri pōt p publicam pſonā ꝯſcribi dñt dicta teſtiū. e. ti. vt officiū. li. vj. Et religioſi qui fuerāt in ſeculo no tarij: ⁊ alij qbus iniūctum fuerit etiā clerici ſe culares ⁊ in ſacris ꝯſtituti teneñ ex precepto

apoſtolico

apoſtolico ad ꝯſcribēdum: vt in. d. c. vt officiū.
¶ Item inquiſitores ſi opus fuerit inuocare
poſſunt auxiliū brachij ſecularis. Et ꝑdictores
per cēſurā eccleſiaſticā cōpellere: nō obſtātibꝰ
quibuſcūqꝫ priuilegijs quibuſcūqꝫ pſonis ꝯceſ
ſis vel religioſis vel vniuerſitatibus. Nec etiā
obſtāte ꝯſtōne de duabus dietis. De qua habe
tur de reſcrip. nōnulli. Nec etiā tollit iſtud per
id qḋ habet de reſcrip. ſtatutū. lib. vj. qꝛ q̄uis
illa ꝯſtitutio ſtatutū fuerit poſteriꝰ edita. ⁊ iſta
vt officiū prius. tñ nō tollit p illā iſta. Et rō eſt
ſm glo. qꝛ iſta prior vt officiū eſt ſpālis in fauo
rem fidei. Illa ſtatutū gnālis: ſed generi p ſpēꝫ
derogat. de reg. iur. generi. li. vj. Sed ſi eēt ge
neralis tūc tolleret. vt de ꝯſti. c. j. li. vj. Item di
cit Jo. an. in nouel. ſup verbo teſtiū. q quibuſ
dā videt q in hoc crimine pbādo nō ſufficiāt
duo teſtes. ar. optimū. de here. excoicamus. ibi
tres aut plures. ſicut notat Hoſtiē. in ſūma ſua.
Et ſic addēdus erit iſte caſus ad alios qui notā
tur in ſūma. ij. q. iiij. Durū enim videtur q hō
bone fame p inquiſitores vel ordinariū dāna
ri debeat ad dicta duoꝝ teſtiū p̄cipue cū trūcet
ordo defenſionis in noticia teſtiū. vt in. ca. ſi. e.
li. Et in interrogatorijs que fiūt in alijs iudici
js. Sed ꝯtra hoc facit qḋ ſtatim ſequit de dua
bus pſonis cum ſuis ꝯcor. Certū eſt aūt q p ſin
gulos teſtes ⁊ famā de tāto crimine quis dam
nari nō poſſit. vt de teſti. in lris. Debēt enim eē
in crimine pbatiōes luce clariores. de pba. ſcı
rauit. Tamen in crimine hereſis ⁊ ſymonie. vt
dicit Archid. minores pbationes ſufficiūt. C.
de here. l. ij. dicit tñ: q lꝫ leuia ſigna ſufficiant
ad ꝯuincēdū de hereſi. illa tñ opꝫ plene pbari.
⁊ dicit Archid. teſtes cogēdos ſi ſe ſubtrahāt.
Nec p exēptionē nec p votuꝫ poſſunt ſe excuſa
re ab hmōi. ¶ Item oēs rectores locoꝝ requi
ſiti a dyoceſanis vel eoꝝ vicarijs vel inquiſito
ribus tenent iurare ſeruare ⁊ ſeruari facere cō
ſtōnes ꝯtra hereticos: credētes fautores: rece
ptatores: ⁊ defenſores eoꝝ: ⁊ filios ⁊ nepotes
eoruꝫ. Et qui iurare noluerit habetur infamis
⁊ vt fautor eorum ⁊ de fide ſuſpectus. Nec ha
beri debet pro domino. Nec ad aliquod pu
blicum officium admitti aut aſſumi vlterius.
Et ea que interim vt rector fecerit nullam ha
bent firmitatem. eo. ti. vt officium. lib. vj.

¶ A quibus de- . §. vi.

beāt inquiſitores abſtinere ⁊ cuius etatis eſſe.
Inquiſitor qs eē nō pōt: niſi attigerit quadra
geſimū annū. Debet aūt cauere inquiſitor ⁊ qꝫ
bet epūs ⁊ ſubſtituti ab eis ne malitioſe aut frau
dulēter alicui īponat crimē hereſis. Nec q alij
in executione officij eos īpediāt īponere aliqḋ
falſuꝫ. Et ſi predicti cauſa odij grā vel amoris
vel lucri vel cōmodi tpalis cōmiſerint pcede
re ꝯtra hereticos vel aliquē vexarent īponē
do ei hereſim: vel q impediāt officiū ſuum im
ponāt. Si epī ſunt vel ſupra per trienniū ſunt
ſuſpenſi ab officio ſuo. Si iferiores ſunt vt in
quiſitores ⁊ ſubſtituti a predictis ſunt excōmu
nicati: a qua ſnīa non pñt citra ſedem aplicam
abſolui. de here. multoꝝ. in cle. de qua excōica
tiōe hēs infra in ti. xxiiij. de excoicatiōe. ¶ Itē
inquiſitores nō pñt pcedere ꝯtra aliquē officia
lē vel nunciū romane curie: vt in extrauagan.
Joh. xxij. que incipit. cū frater. Iteꝫ īqſitores
ab aplica ſede vel alʼs deputati nō pñt facere in
quiſitionē vel pceſſum ꝯtra epos vel eoꝝ ſupe
riores: niſi hoc ſpecialr fuiſſet ab aplica ſede cō
miſſum ⁊ de eis expſſum. Sed tñ tenent tales
ſcꝫ epos hereticos inuentos vel diffamatos vl
ſuſpectos pape nūciare. de hereti. inquiſitores.
li. vj. Et illa nunciatio fieri dꝫ q̄ citius. hꝫ glo.
pter periculū quod inde pōt euenire. ¶ Iteꝫ
phibet eis cognoſcere de ſortilegijs. Dicit enī
alexander. papa. in. c. accuſatus. de here. li. vj.
Sane cum negociū fidei qḋ ſumme puilegia
tum exiſtit p occupatiōes alias nō debeat ipe
diri: petis heretice īquiſitores a ſede aplia de
putati de diuinationibꝰ aut ſortilegijs: niſi he
reſim ſaperēt: manifeſte ſe intromittere non de
bent nec punire talia exercētes: ſed eos relinq̄
re ſuis iudicibus puniendos. Ibi eniꝫ eſt glo.
notabilis Jo. an. ſup verbo ſaperent. vbi ponit
exēpla eoꝝ que ſapiūt hereſim dicēs. Sicut eſt
circa aras idoloꝝ nefarias p̄ces emittere. ſacri
ficia offerre: demones conſulere: eoꝝ ſponſalia
ſuſcipe. xxvj. q. j. hi qui. vel aſſociāt ſibi pter
ſordes exercēdas hereticos: vel faciunt pdicta
cū corpe ⁊ ſanguine xpī vel in fontibus vt poſ
ſint a demonibus hēc riſa faciūt pueruꝫ reba
ptizare ⁊ his ſilia. Glo. ſup verbo maīfeſte. In
dubio ergo hoc caſu nō hñt inqſitores iuriſdi
tionē. Et lꝫ alius iudex cognoſcat an ſua ſit iu
riſditio: ⁊ in dubio dicat iuriſditionē hēe. vt
ff. de iudi. ſi qs ex aliena. hoc locū hꝫ in ordina
rio: ſꝫ inquiſitor q: delegatus niſi manifeſte ab
pareat nō ſe intromittit. Jo. an. ¶ Itē in dicto
c. accuſatus. de here. li. vj. dī q de queſtionibꝰ
vſurarum motis etiā cōtra illos qui reſtitutio
nem vſurarū in penitētia pro hereſis crimine
iniunxerunt: etſi illi ſe ⁊ ſua ad hoc faciendum
in iudicio eccleſie obligarūt: intromittere ſe nō
pñt: ne per cās hmōi offendiculum negocio
fidei pparet. ¶ Sup verbo de q̄ſtiōibus dicit
Jo. an. in nouella. hic fuit aliquid inmutatuꝫ de
mandato bonifacij pape. Nā per antiquā pote
rant tales compellere ad reſtituendas vſuras.
de quibus cōſtabat. Judicialiter tñ de ipſis co
gnoſcē nō valebāt. Archi. in pnia. Jo. an. Que

q: ſine reſtōne fructuoſa nō erat: iō id adiunge
re potuerūt heretico vſurario: qđ ad iudicium
aīe ptinet: nō iuriſditionis ordinarie. Et iō talē
executionē nō ipſi ſed ordinarij facere debent.
Et ſic nota ceptū p inquiſitorē pp cōtumaciam
purgāde hereſis nō p ipm ſed p aliū. ſ. ordina/
rium expediri. Et eſt hoc vt ſingulis ſua iuriſdi
tio ſuet. Sup v̄bo offendiculū. i. leſio. poſſent
eni hre magnū forum ſeu tribunal. ſi antiquo
vſurario ſi iniūxiſſent qđ multi prius faciebāt
forte ꝓpter zelū aīarꝫ. ❡ De pnia aūt iniuncta
ab inquiſitoribus ipis hereticis vel receptato/
ribus hereticoꝫ ⁊ deſēſorib⁹ hereticoꝫ reuer/
ſis ab errore: ſi anteq̄ꝫ expleuerint moriātur: ⁊
ob hmōi obligauerūt bona ſua ad ipſaꝫ facien/
dā: quō heredes pnt cogi vel nō. ibi vide i tex.
⁊ glo. ❡ Itē inqſitores tā ipſi q̄ꝫ cōmiſſarij de
putati nō pnt pecuniā extorquere. Nec ſciēter
bona eccliaꝫ ob delictū clericoꝫ fiſco ecclie ap/
plicare. alſ eēnt excoicati. de here. nolentes. in
cle. ❡ Itē dicit Jo. an. in nouel. ſup. c. vt offm.
de here. li. vj. q̄ frēs pdicatores in ꝓuincijs in
qbus hnt offm inqſitionis: cōpeſcere pnt frēs
minores: ⁊ ecōuerſo: lꝫ multū inuicē ſibi deſe/
rāt. qđ eſt cōmēdabile: ita tñ q̄ caueāt ſibi a pe
na cle. multoꝫ. de qua dictuꝫ eſt in pn. hui⁹. §.
❡ Itē de duratiōe officij inqſitionis. dicit Cle
mēs. iiij. Pñti declaramus edicto: ipm officiū
nō ſolū quoad negocia viuēte mādatario ince/
pta: imo etiā ad integra ⁊ nō cepta: ⁊ qđ plus ē
q̄ꝫtū ad ea que tūc nequaq̄ꝫ emerſerāt in fauorē
fidei pdurare. de here. ne aliq. li. vj. Dicit Joā.
an. in nouel. hoc itelligēdū de inqſitore ſimplr
dato. Nā ſi eēt datus cū clauſula vſq̄ꝫ ad bene/
placitū ⁊c̄. tūc ſeruādū eſt qđ hetur in. ca. ſi gra
tioſe. de reſcrip. lib. vj. Ibi aūt dr: q̄ ſi clauſula
ꝯtineat vſq̄ꝫ ad bñplacituꝫ ſedis aplice. durāt
poſt mortē ei⁹ q: aplica ſedes nō morif. ❡ Itē
inqſitores pnt ꝓcedere ꝯtra xpianos q ad ritū
i. obſeruātias trāſeūt iudeoꝫ. vel etiā ꝯtra iude
os factos xpianos ⁊ in iſantia ſi ad ritū redierīt
iudeoꝫ ſicut ꝯtra hereticos: etiā ſi fuerint p iu
deos ꝯuicti. Et ſicut ꝯtra fautores receptatores
⁊ dſenſores hereticoꝫ. ita ꝯ̄ fautores ⁊ recepta
tores ⁊ defenſores taliū eſt ꝓcedēdū. de hē. ꝯ̄.
lib. vj. Et bona hoꝫ ſicut ⁊ alioꝫ hereticoꝫ ꝯfi/
ſcanf: nec deuoluunf ad filios etiā catholicos.
ſm glo. ibi. Dicit hic Jo. an. in nouel. q̄ hec cō/
ſtitutio pus fuit edita a Clemēte. iiij. ⁊ Greg. x.
cū hac adiectiōe. Judeos aūt qui xpianos vtri/
uſq̄ꝫ ſexus ad coꝫ ritū execrabilē hactenus in/
duxerūt: vel in vetitis de cetero inducent pena
debita puniatis contradictores inuocato bra/
chio ⁊c̄. Et q: decretalis vlti. huius titu. que eſt
Bonifacij octaui. reſeruat mādata pdeceſſorū
ſuoꝫ iſtius libri ꝯſtōnib⁹ nō obſtātibus. p hoc

cadūt in offm inquiſitoꝫ tales. qđ nō eēt ſi hec
lra nō foret: q: tales ꝓprie nō ſunt heretici: q:
iudei etſi errēt in articulis fidei: nō tñ profeſſi
ſunt ipſaꝫ fidē. qđ fit in baptiſmo cū ipſi nō ſu/
ſceperint: a qua ꝓfeſſione diſcedēs ꝓprie dicif
hereticus. Et ſic in eos ꝓprie cadit fautio here
ticoꝫ: large tñ ſunt tales fautores imo ⁊ facto/
res hereticoꝫ qui ſic trahūt xpianos ad iudaiſ
mū. Et q: talia p iudeos fieri ſolēt: iō de eis lo/
quif decretalis. Regulariter tñ contra eos pro
iuſtitia recurrif ad iudices ſclares: vt. ſ. de iu/
de. c. iudei. ⁊ c. in nōnullis. ⁊ in cle. cedit. eo. ti.
dicif de ſaracenis. Et q: iudei tales reuertētes
ad iudaiſmū ſolent exbaptizare de nouo caput
lauādo ⁊ pomice radere: p iudicē ſecularem vꝫ
def eis iponēda pena capitalis cū diſpēdio for
tunarū. C. de apoſta. Nā ſi rebaptizātī imponi
tur pena capitis. C. ne ſctm̄ baptiſma. l. j. forti⁹
exbaptizātī ſeu volēti baptiſmū tollere. Si tñ i/
quiſitores volūt id punire pnt p pdictā lraꝫ. tñ
vna cum epo: per clemen. primā. eo. tit. Nā po
teſtas illa inquiſitoꝫ participaf epis.

❡ De bonis he/ .§.vij.

reticoꝫ ꝯdēnatoꝫ p ſniam quō ꝯfiſcanf ⁊ occu
panf. Dicit Bonifacius papa in. c. cum ſcdm̄.
de hereti. lib. vj. Bona hereticoꝫ ipſo iure de/
cernimus ꝯfiſcata. Cōfiſcatiōis huius executio
vel bonoꝫ ipſoꝫ occupatio fieri nō dꝫ p princi
pes aut alios dnos tpales: aniq̄ꝫ p epm loci vel
aliā pſonā eccleſiaſticā que ſup hoc hēat ptāteꝫ
ſnia ſup eodeꝫ crimine fuerit ꝓmulgata. Glo.
ſup v̄bo ipſo iure. Terminatū eſt hic qđ olim
dubitabaf p decretalē excoicamus. de here. q:
vt hic dicif ipſo iure ꝯfiſcata ſunt. Et intelligif
ipſo iure a tpe ſcꝫ cōmiſſi criminis. C. e. ti. l. iiij.
Et idē in crimine leſe maieſtatis. ſecus in alijs
criminib⁹. Et puto hāc ꝯfiſcationē locū habere
etiā ſi ille catholicos filios hēat. q: iſte text⁹ nō
diſtinguit ꝯfiſcata. Intelligūt quidā vt Jo. mo.
in crimine pmanēte. ❡ Notādū aūt q̄ ꝓut dꝫ
in. c. decreuit. de here. li. vj. Quāuis pp hereſis
maritoꝫ dotes vxoꝫ nō debeāt ꝯfiſcari ſi ipſe
ſunt catholice. tñ hoc intelligif veruꝫ: niſi cum
mulieres ꝯtraxerūt cū illis: ſciuiſſent illos fo
re hereticos. Nā tūc ꝯfiſcarenf dotes illaꝫ. et ſi
eſſent catholice. Et multofortius ſi ipſe eēnt he
retice. Et vt dicit ibi glo. pſumunf ignorare: niſi
ſi ꝓbef eas ſciuiſſe. de regu. iur. pſumif. lib. vj.
Dicit Jo. an. in nouel. ſup. c. cuꝫ ſm. q̄ ꝯſtōnes
officij: tñ papales volūt q̄ tres partes fiant de
dictoꝫ hereticoꝫ bonis. vna ſit iudicis ſecula/
ris: alia officialiū. tertia reſeruef curie romane
pro tuitione officij. Sed q̄ꝫtū ad illā tertiā que
ptinet ad officiales. eps inquirēdo p ſe vel cuꝫ
inquiſitore ꝓtextu laboris ⁊ expēſaruꝫ quas ſu

cit in exterminãdo hereticos nõ põt petere partẽ illoꝝ bonoꝝ ſibi coicari. cũ bona eccleſiaruȝ ſuarũ ſibi debeãt ſufficere: ⁊ ad hoc ſint deputata. vt hẽtur in extrauagã. Bñdicti. xj. que incipit. ex eo. Et notat Jo. an. ſup. c. ſtatuta. eo. ti. ad inquiſitoꝛes ergo pertinere videt̃ vel eoꝝ vicarios. Sed mouet Jo. an. qõnẽ notabilẽ hic vȝ. Quid ſi Bononienſis origine ⁊ pͥmonio: qꝛ ſibi ſcȝ hẽt bona ↄſtituit Florẽtie domiciliuȝ. ⁊ ſibi dãnat̃ de hereſi. an ad dñm vel cõe Bononiẽſe: an Florentinũ ſpectet apprehenſio bonorum que ſunt Bononie. Arguit pro ⁊ contra multum diffuſe. Et pꝛimo ꝙ ptineat ad iudicẽ ⁊ cõe bononienſe apprehenſio dictoꝝ bonorũ. Scdo ꝙ ptineat ad Florentinum. probat per Richar. de mal. qui hoc publice determiauit. Qđ probat multis rõnibus: precipue his. Cõſtat ↄfiſcationẽ hanc fieri in penã dãnati: vt nudus exuet. C. ad. l. iul. maie. l. quiſquis. Occupatio aũt ⁊ partitio fit etiã ad ſubleuationeȝ laborantiũ. qđ pȝ in portione tertia que applicat̃ ciuitati. C. noua vecti. l. j. Ideȝ de tertia que datur officialibus qui officiũ peregerunt. facit in auten. de iudi. §. ne autẽ laboꝛ. Tertia que pro officio ↄſeruat̃ eſt ſubſidium alicuius peculij. Sed premium ⁊ merces ibi danda ſunt vbi labor ⁊ diſpendium iminet. vt de preben. cũ ſcḋm. Ergo nõ Bononienſi ſed Florentino debetur: cui labor ⁊ diſpẽdium officij in ſuo diſtrictu ſibi crediti iminebat. arg. C. de ſpoꝛtu. l. j. Et ſic ſibi cõpetit apprehenſio ne doleat diligentiam adhibuiſſe. Et ne pmiſcuis actibus turbentur officia. C. de teſta. ↄſulta. Item occupatio bonorum eſt acceſſoꝛiũ ad ſniam: que eſt pꝛincipale: ⁊ neceſſario habet precedere vt hic. Cum ergo acceſſoria iudicent̃ ſcḋm principalia: vt de regu. iur. acceſſoꝛiũ. cum ſuis ↄcoꝛ. Et ſnia ſup crimine iudicet̃ ex terminis iuriſditionis officij florentini. vt. l. ſiquis. C. de bonis pſcrip. ⁊ dãnatoꝝ. ergo ſcḋm illos terminos iudicabit̃ publicatio bonoꝝ vbicũqȝ ſint. dicit demuȝ Jo. an. ſeruari tñ per officiũ inquiſitionis fieri ↄtrarium. Et p Nicolaũ quartũ ↄtrariũ diffinitum. quam diffinitionẽ nõ vidi. Nouiſſime adoptiuus meus diſputauit hanc qõnem. Et quoad partem que debet̃ officialibus ſibi placuit pdicta determinatio Richar. cuȝ ↄſtitutio dicat illã debere officialibus qui hoc peregerunt. Quoad alias duas partes tenuit ↄtrariũ cuȝ gnãli fiſco ſint ↄfiſcata: ⁊ a tpe cõmiſſi criminis inducit. l. iij. C. de bo. vacã. Foꝛtificat hoc equitas ne fit iuriſditionũ ↄfuſio. Et eo foꝛtius cuȝ loca de quibus querit̃ inuicẽ eſſent valde remota. Iteȝ nota ꝙ qꝛ bona hereticoꝝ vt dictum eſt ↄfiſcant̃ a tpe cõmiſſi criminis. Ideo ſi poſt crimẽ cõmiſſum fuerunt alienata ⁊ vendita ab heretico vẽdicant̃ talia bona per officium vel fiſcũ de manibus poſſeſſoris nullo dato pꝛecio: per quotcũqȝ manus trãſierũt: niſi pꝛeciũ vel aliqđ loco precij eſſet in bonis heretici. ff. de lega. j. imperatoꝛ. Et rõ huius eſt: qꝛ fiſcus vel inquiſitores vẽdicant rem: ſed vendicans nõ reſtituit pcium. C. de furtis in ciuilem. Nõ enim habuit venditoꝛ ius vendendi. ff. de ↄtrahen. emptio. ſiquis. Et hoc qꝛ effectus dãnationis retrotrahit̃. vt in glo. ad id. C. ad. l. iul. ma. l. quiſquis. Si eniȝ hec ſunt in crimine leſe maieſtatis foꝛtius in hereſi. Quis vel quõ quis dicat̃ hereticus: ⁊ de multiplici punitione eoꝝ hẽs in ſcḋa pte. in ti. de infidelitate. c. de hereſi. Qui aũt dicant̃ credẽtes hereticoꝝ receptoꝛes: fautoꝛes: vel defenſoꝛes: qꝛ pluries de pdictis fit mẽtio in pſatis ↄſtõnibus eccliaſticis hẽs declarationẽ hoꝝ terminoꝝ infra in ti. de excoĩcatiõe maioꝛi. c. iiij. ⁊ ſequẽ. De excoĩcationibꝰ que ↄcernunt inquiſitoꝛes vel impedientes aut nõ iuuãtes offm̃ inqſitionis. hẽs. e. ti. c. vj. ⁊ ſeq.

¶ De predicatoꝛibus quales debeant eſſe ⁊ a quibus debeant cauere. Capitulum. iij.

Predica verbuȝ inſta opportune ⁊ ĩpoꝛtune. ij. Timo. iiij. Ad rectores ecclie maxime ptinet predicare per ſe vel per aliũ ſubditis ſuis. Uñ pmis rectoꝛibꝰ dixit xp̃s. Mar. vltimo. Euntes predicate euangelium omni creature. Et Gregoꝛius dicit in paſtoꝛal. Officium predicationis ſuſcepit quiſquis ad ſacerdotium accedit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter ſequitur. ⁊ ipſe ſcilȝ clamando gradiatur: ideſt predicãdo. diſ. xliij. Sit rectoꝛ: vbi manifeſte docetur ꝙ loquitur de curatis. Qui etiam figuram inducit Exo. xxviij. c. vbi dicit̃: ꝙ ſacerdos ingrediens tabernaculum tintinnabulis ambiatur: vt audiatur ſonitus quando ingreditur ⁊ non moꝛiatur: quia vt exponit Greg. in. d. ca. Sit rectoꝛ. Irã ↄtra ſe occulti iudicis erigit. ſi ſine predicationis ſonitu ĩcedit. Et ſic moꝛit̃ ſpũaliter. Uñ dñs Ezechi pphete ait in. c. iij. Fili hoĩs ſpeculatoꝛẽ dedi te domui Iſrl̃. Si dicẽte me ad impiuȝ. moꝛte moꝛieris tu: nõ annũciaueris ei: ipe in iniqtate ſua moꝛiet̃: ſanguinem vo eius de manu tua requirã. Confirmat idem Nico. papa dicens: diſpenſatio celeſtis ſeminis nobis iniuncta eſt. veh ſi nõ ſparſerimus: veh ſi tacuerimus. diſt. xliij. Predica ergo ⁊c̃. Ubi tria notantur per oꝛdinem.

¶ Pͥꝰ excellẽtia eximia i hmõi actiõe. ibi. pdica

¶ Secũdo materia digna vel precipua in predicatione. ibi. verbum.

¶ Tertio reſeruata circunſtantia cuȝ diſcretione. ibi. Inſta oppoꝛtune impoꝛtune.

De primo.ſ.ex/ .§.i.

Predicare eſt opus ꝑcipuū.

cellentia act⁹ ꝑdicationis. Nō q̄ officiū ꝑdicatiōis eſt ꝑcipuū in eccleſia dei. vt dꝫ ex de here. cū ex iniūcto. Et eſt multis priuilegijs dotatū. vt de extra de exceſ. ꝑla. Nimis. j. ⁊. ij. Et merito q: xp̄s ꝑncipal'r hoc officium exercuit. Vñ Aug. de ciui. dei. Vt hō ꝯfidēti⁹ ambularet ad v̄itatē fidei ipa v̄itas dei fili⁹ hoie aſſūpto: non deo ꝯſūpto: veniēs fūdauit atqꝫ ſtabiliuit fidē. ſ. ꝑdicādo qđ oñdit apl's ad Heb. dicens. Que cū cepiſſent enarrari ꝑ dñꝫ. Et ad inuēdū hui⁹ officij excellētiā in ſacra ſcriptura dñr ꝑdicatores ꝓphe ⁊ āgeli. Vñ Greg. ī paſto. tractās illō Hiere. Threñ. ij. Prophe tui viderūt tibi falſa ⁊c̄. Dicit q̄ ꝓphe dicunſ doctores. quia duꝫ futura eſſe ꝑntia indicāt: que ventura ſunt manifeſtāt. vnde dr̄ ꝓpha quaſi ꝓcul fans. ⁊ ꝑdicator quaſi ꝑnunciator. ſ. eoꝝ que vētura ſunt pena ⁊ glia. Qđ predicatores dicunſ āgeli. oñdit idem Gre. in. xxxiiij. moral. Exponēs enī illud Job Cū ſublatus fuerit timebūt angeli ⁊ territi purgabunſ. dicit q̄ in aduētu ſupni iudicis qñ ptās tentandi erit diabolo ſublata. angeli. i. ꝑdicatores. ſcti dei etiam timebūt. Apte aūt angeli dicunſ ꝑdicatores. angelus eniꝫ interꝑtaſ nuncius. ꝑdicator aūt eſt nunci⁹ dei. ꝑs. Annūciauerūt opa dei ⁊c̄. Sed ⁊ angeli ſeptē quibus Johēs ſcribit. ij. ⁊. iij. c. apoc̄. Et ſeptē āgeli qui canūt ſeptē tubis ſignāt predicatores in ſepteꝫ ſtatibus eccleſie diuerſa ꝑdicātes que cōprehēdunſ ī verbis tubicinatiōis eoꝝ. vt pulchre exponit Hug. cardina. ibidē. Sed ⁊ angelus qui apparēs cū gladio euaginato terruit aſinā cui inſidebat balaā ne vlterius ꝓcederet: ſignificat predicatorē: qui v̄bo dei qđ eſt gladi⁹ ſpūs cōminādo. ſ. diuinā ſnīam ſubditis qui a ꝑlatis ꝑceptis ⁊ minis inducunſ ad malū occurrūt declarando ne obediāt in malis. vt exponit Gratianus. ij. q. vij. c. nos ſi. §. cū Balaā. Angeli autē nō ex ſe veniunt. Sed vt dicit apl's Heb. j. in miniſteriū miſſi ⁊c̄. Sic ⁊ ꝑdicatores quomō ꝑdicabunt. ait apl's Rom̄. x. niſi mittanſ. Qđ aūt Eſaias nō vocat⁹ ſe obtulit ad predicādū cum dixit. Ecce ego mitto me. Eſa. vj. Et econtra cū hieremias mitteref a deo ſe excuſauit dicens. A. a. a. dñe deus. Ecce neſcio loqui ⁊c̄. hiere. j. Etſi diuerſa vox extra ꝓdijt. nō tñ a diuerſo fonte dilectionis emanauit. duo quippe ſunt ꝑcepta (vt ait Greg) charitatis: amor dei ⁊ ꝓximi. Per actiuā vitaꝫ ꝓdeſſe ꝓximis cupiēs. Eſaias officium predicationis appetijt Per cōtēplatiuam vero Hieremias ſedule amori ꝯditoris inherere deſiderās ne mitti ad ꝑdicandū debeat ꝯtradicit. Qđ laudabil'r vnus appetijt: hoc laudabil'r alter expauit. Iſte ne tacite ꝯtēplationis lucrū loquēdo ꝑderet. Iſte ne damna ſtudioſi opis tacēdo ſentiret. Sꝫ hoc in vtriſqꝫ eſt ſubtiliter intuendū. q: ⁊ is qui recuſauit plene nō reſiſtit: ⁊ is q mitti voluit: añ ſe ꝑ altaris calculū purgatū vidit. ⁊ paulo ſupra dicit. Sic toto ꝯſiderio occupationē ſugē debem⁹. ita ſi deſijt qui ꝑdicet: occupationis on⁹ libenti neceſſe eſt aio ſubire. viij. q. j. In ſcripturis. Et q: difficile eſt ⁊ rarū videre ſe purgatū. q: nemo ſcit vtrꝫ odio vel amore ſit dignus. Eccl's. ix. Jō nullus dꝫ ꝑſumere ex ſe ire ad ꝑdicandū. ſed expectare dꝫ: vt mittaſ vel a deo vl' ab eccl'ia. Unde de Jo. baptiſta dicit Joh. j. Fuit hō miſſus a deo. Non tñ creditur alicui dicēti ſe miſſum a deo. q ab eccl'ia nō eſt miſſus niſi ꝓbet ꝑ miraculū: vt moyſes fecit. arg. de cōſe. di. ij. Reuera. Sic fuit miſſus equitius. cui apparuit in ſōnis angelus ⁊ cū ad ꝑdicanduꝫ miſit. xvj. q. j. placet. §. hoc ideꝫ. Ab eccl'ia mittiſ qs vel ordinarie. vt qlibet curatus ſaltē quoad ſubditos: vel ex ꝑuilegio vt ꝑdicatores ⁊ minores Auguſtinēſes carmelite ⁊ ſeruite ſaltem in eccl'ijs ſuis. in alijs eccl'ijs nō niſi vocati. Et hi etiā debēt mitti a ꝑlatis ſuis. Mulieribus aūt ſimpl'r interdicif officiuꝫ ꝑdicatiōis. Et ſm Tho. ij. ij. tum q: hēt ſtatū ſubiectiōis: ⁊ ꝑdicatio cōgruit ſtatui ꝑlatiōis ⁊ dignitatis: tum q: eſt incōſtans ī corde ⁊ locutiōe. Mulier ſp variū ꝓfert: tū ꝓpter aſpectū in eā: qui eſt cauſa libidinis. viris aūt laicis interdicif: niſi licētiati vel miſſi a ꝑlatis. xxiij. di. Mulier. Qui aūt vocatus ſeu miſſus ad hoc ꝑtinaciter recuſat ab eccl'ia ⁊ deo ꝯtēne tur: qđ figuratū fuit ī eo q nolebat ducere vxorēꝫ fratris mortui: ⁊ ꝓpterea diſcalciabaſ vno pede ⁊c̄. vt exponit Aug. viij. q. j. dicēs. Nunc euangelij qſqꝫ ꝑdicator ita debet in eccl'ia ꝑdicare ſine laborare vt defuncto fratri. i. xp̄o: ſuſcitet ſemē qui ꝑ nobis mortu⁹ eſt. Et qđ ſuſcitatuꝫ fuerit ei⁹ nomē accipiat. At v̄o qui elect⁹ ab eccl'ia miniſteriuꝫ euāgelizandi renuerit ab ipa eccl'ia digne meritoqꝫ ꝯtēnif. Qui enī ſibi ꝓdeſt ⁊ eccl'e dñ intelligitur vtroque pede calciatus. vnde ⁊ illud. Quaꝫ ſpecioſi pedes euāgelizantium bona. Qui curaꝫ lucrandoꝝ refugit alioꝝ diſcalciati illius figuratum non ſolū ſignificabit ſed in ſeipſo impletuꝫ portauit obprobium. Aug. viij. q. j. olim.

q.177. arti.ij.

Predicator au/ .§.ij.

tem vt digne ꝑdicet. tria debet habere interi⁹. Primo dilectionē ardentē. Scđo exterius ꝯuerſationē relucentē. Tertio cognitionē ſciēne cōpetētē. Unde de Jo. bap. qui fuit limes ꝑdicatoꝝ veteris ⁊ noui teſtamēti. dicit xp̄s Joh. v. Ille erat lucerna ardēs ⁊ lucens. Lucerna dicit per cognitionē legis diuine quā habebat inſu

ſam etiã nõ acquiſitã. Nam vt dicit Prouerb. vj. mãdatũ eſt lucerna ⁊ lex lux. ⁊ ps. Lucerna pedibus meis verbũ ⁊c̃. Ardẽs dicit ꝑpter di lectionẽ. Luc. xij. Ignẽ veni mittere in terram. ⁊c̃. Et lucẽs ꝑpter ↄuerſationẽ. Math. v. Sic luceat lux vr̃a corã hoibus ⁊c̃. ¶ Nota ergo

Primo habeat charitatem

ꝑmo ꝙ debet in ſe habere charitatẽ. Nam vt i quit apl̃s. j. Coꝛ. xiij. Si linguis hominum lo quar ⁊ angeloꝝ. charitatem autem nõ habeã factus ſum velut es ſonãs. Lingua hominum eſt placere ⁊ delectare auditoꝛes. Lĩgua ange loꝛũ eſt monere ad opus: vel hoc eſt loqui natu ralia ⁊ ſupernaturalia. Charitatem autem non habet: qui eſt i aliquo moꝛtali pctõ. qꝛ ſꝫ Tho. qꝺlibet moꝛtale pctm̃ eſt cõtrarium charitati. Talis ergo ꝑdicãs eſt ſicut cãpana pulſans: q̃ alios inuitat ⁊ vocat ad opa bona: ⁊ ipſa ſe ↄſu mit. Naꝫ moꝛtaliter peccat in moꝛtali ꝑdicãs. ſm Tho. in. iiij. qꝛ indigne exequit̃ tantũ offici um. Idẽ Archi. in ros. ſup. c. Cũ ex audiero. di. l. vbi dicit Aug. Animaduerte poſſe docere ali quẽ poſt pctm̃. ſi tñ vitia piſtina diluerit. Ergo arguẽdo a cõtrario ſenſu. ſi ꝑmanet in pctõ nõ põt docere. ſ. cũ ſui ſalute. ad qꝺ etiã facit qꝺ di cit Greg. Qui adhuc vitioꝝ bello ſubiacet: ne quaq̃ꝫ p ꝑdicationis officiũ ꝑeſſe magiſterio ce teroꝝ debet. di. xliij. §. vlti. ⁊ di. l. qd eſt hoc. nec tñ dicit Gre. ꝙ ꝑdicatoꝛ nõ debeat tentari. cũ ⁊ paulo maximo ꝑdicatoꝛi datus fuit ſtimu lus carnis. ij. Coꝛ. xij. Qui fuit ſm Greg. ten tatio carnalis. Sed ꝙ nõ ſuccumbat tentatio ni per ↄſenſũ rationis. vt ipſemet. Greg. decla

Nõ cu piditatẽ

rat. xxij. moꝛaliũ. ¶ Et non ſolũ in charitate ſꝫ ex charitate dꝫ ꝑdicar̃. nõ ex cupiditate vl̃ va nitate. vt valẽs reputet̃ ⁊ hmõi. Qui. n. pp cu piditatẽ ꝑdicãt figurant̃ per balaã. de quibus dicit Petrus in ſcd̃a epiſtola. Secuti ſunt viaꝫ Balaã ex boſoꝛ qui mercedẽ iniqtatis amauit correctionẽꝫ vo habuit ſue veſanie ſubiugale mutũ. Sup quo vbis dicit Beda. ꝙ mlt̃i ca tholicoꝝ intantũ amãt mercedeꝫ iniquitatis. vt etiam docti ab indoctis: clerici a laicis meri to redarguantur: qui iure cõparantur ꝓphete qui verbis aiẽ cõtra naturã loquẽtis coꝛripi tur: nec tñ a ꝓpoſito praui operis retardatur. Congruit etiã nomẽ charitatis de qua veniſſe dicit̃ ſcꝫ ex boſoꝛ qꝺ iterpꝛetatur carneus. Ne q̃ enĩ alia magis cã luxurioſis extitit verbuꝫ veritatis amoꝛe pecunie: vel deſiderioꝛũ ſpa lium adulterare: q̃ꝫ qꝛ carnis ſe cõcupiſcentijs mancipariit. Balaã aũt interpꝛetatur pꝛecipi tans eos. qꝛ i ꝑcipitiũ ſuos mergũt auditoꝛes: qbus nõ ſalutaria que coꝛrigant: ſed q̃ illos de

Nõ ex arrogã tia.

lectẽt: erronea ꝑdicant. Hec Beda. ij. q. vij. ſe cun. ¶ Quamuis aũt ꝑdicatoꝛes nõ debeant predicare ꝑncipaliter ꝑpter tẽpoꝛalia habẽda: alias tanq̃ꝫ vẽditoꝛes bonũ de tẽplo eijciunt̃: debet tñ ppl̃s ſubminiſtrare eis neceſſaria. iux ta illud. Nõ alligabis os bouis triturantis. j. Coꝛ. ix. Vñ Hiero. Aplicis viris ⁊ euãgelizã tibus i neceſſarijs vſibus nolle tribuere: ſeip ſuꝫ cõdẽnare eſt. xvj. q. j. c. penul. ¶ Qui vero ex arrogãtia ⁊ inani gloꝛia ꝑdicãt: figurantur p heliu qui reꝑhendit Iob ⁊ amicos eius cum multa arrogãtia. vt ptꝫ Iob. xxxij. vbi dic̃ Gre go. xxij. moꝛali. Arrogãtes cũ ſciẽtiã accipiũt. nihil ſe accipiſſe eſtimãt: ſi hanc eos habere oc cultã ↄtingat. Nuſq̃ꝫ ſuũ gladiũ niſi in oꝛe ho minũ ponũt. Pꝛedicatoꝛes aũt ſcti ptẽ ſuã re putãt: ſi intus ipſi de ſapiẽtia gaudeãt: foꝛis au teꝫ alios ab erroꝛe cõpeſcãt. Et ibi gaudẽt vbi hoc ꝑcipiũt: nõ vbi int̃ tot tentationuꝫ laqos innoteſcere compellunt̃: q̃uis bonũ qꝺ acce perũt cum innoteſcit: media interueniẽte cha ritate: de ꝑfectu audientiũ nõ de ꝓpꝛia oſten ſione gratulant̃. Nõnunq̃ꝫ etiaꝫ arrogãtes vi ri dũ pꝛedicatoꝛes ſanctos magna eloq ac pꝛo locutiõe ſua venerari cõſpiciũt: locutionis eo rum celſitudinẽ ⁊ nõ vtilitatẽ intentiõis imi tant̃. Nec hoc amãt qꝺ illi appetũt: ſed hoc qꝺ dari hoibus oſtendũtur. Et plerũq̃ꝫ ad loquen

Contra arrogã tes pꝛe dicato res.

dũ impetu vane gloꝛie mẽtem anxietas nequa q̃ꝫ ſe intra ſilẽtiũ capiens q̃ſi zelũ charitatis in flãmat. Idẽ eodẽ. xxij. dicit. Spiritualis pꝛedi catoꝛ in cũctis q̃ dicit ſolerti cura ſe inſpicit: ne in eo ꝙ recta ꝑdicat: vitio ſe elatiõis extollat: atq̃ꝫ omnẽ ſapiẽtie graꝫ quam vt loq̃ret̃ acce pit: nõ ſuis ſe eſtimat meritis: ſed eoꝝ interceſ ſionibus qbus ꝑloquit̃ accepiſſe: indignũ ſe oibus iudicat etiam cũ dignius cũctis viuat. Scit ꝙ bõa q̃ inoteſcũt hoibus ſine piculo eẽ vix pñt. Et q̃uis ſapiente ſe eẽ ſẽtiat vellet tñ ſapiẽs eẽ nec videri. Et ſi liceat tacere appetit. Eoſq̃ꝫ ſe felicioꝛes putat: q̃s itra eccleſiã locus inferioꝛ p ſilẽtiũ occultat. Et tñ vt eos defẽdat ex neceſſitate officiũ locutionis ſuſcepit: ſꝫ ex magno deſiderio ociũ taciturnitatis q̃rit: hãc dicẽdi foꝛmulã arrogãtes ignoꝛãt. Neq̃ꝫ eniꝫ loquũt̃ qꝛ cauſe eueniũt ſed cauſas euenire ap petũt vt loquãtur. Hec oĩa Grego. Habẽt enĩ hoc arrogãtes ꝓpꝛiũ ꝙ pꝛiuſq̃ꝫ dicãt: mira ſe dicere ſemp exiſtimãt: ⁊ locutiõeꝫ ſuã admirã do ꝑueniũt: qꝛ vel in acutis ſenſibus ipſa ela tio quãta ſit fatuitas ignoꝛãt ⁊ ecõtra. Paul' dũ mire alte hebꝛeos moneret. dicit ſufferatis verbum ſolatij. Grego. Quamuis autem pꝛe dicatoꝛ debeat cauere ne ex arrogãtia ⁊ inani gloꝛia pꝛedicet. tamẽ ſi motus rectã intẽtionẽ ſurreptat tentatio inanis glie. nõ debet ꝑpter hoc dimittere. Eccẽs. xj. Qui obſeruat ventum nunq̃ꝫ ſeminat. Exẽpliũ in. b. Ber. qui tẽtatus de hĩ dũ ꝑdicaret dixit ſibyipſi. Nec ꝑpter te i

ceps: nec pter te dimittā. ¶ Subiacet etiam actus pdicationis triſtitie ⁊ tedio. ⁊ hoc qn̄ qs non erat multū gratus: vel fructu3 nō facit. vt di. Grego. in moral. ⁊ iō reqrit hoiē bn̄ firmatum. vt nec extollat fauoribus popularibus: nec deyciat in audiētia vel ifructuoſitate: vnuſqſ ꝙ enī ait apl's mercedē accipiet b3 ſuū laborē. ⁊ nō dixit b3 fructū: nec credimus minorē gloriā obtinuiſſe Jacobū maiorē qui pauciſſimos cōuertit multis ſanc is innominatis qui milia pplorum traxerūt ad fidē. Uel beato Jordāe ſcdo magro ordinis predicatorum qui vltra fructum quē fecit in ſeculo remanētibus. bn̄ mille traxit ad ordinē ¶ Scdm qd requirit in pdicatore eſt vita ſeu ꝯuerſatio lucēs. Eccl. Quaſi ſol refulgens ſic ille reſulſit in tēplo dei. Sol eſt ipaſſibilis ⁊ icoinquinabilis: ⁊ b3 modicū de materia: per iſta tria. d3 eſſe lucida vita pdicatoris p patiētiā pe. Bn̄ patiētes erunt vt annūcient p mūdiciā ſapie. O ꝙ3 pulchra ē caſta generatio cū claritate. Et per paupertatē ⁊ abſtinētiam. Un̄ xp̄s Mat. x. pmis pdicatoribus ait. Nolite portare ſacculū ⁊c. Un̄ Hier. An nō ꝯfuſio ⁊ ignominia eſt xp̄m crucifixū pauperē ⁊ eſurientem falſis pdicare corpibus. ⁊ ieiuniorum doctrinam rubētes buccas tumētiaq3 ora pferre. Si i apoſtolorum loco ſumus nō ſolū ſermonē eorum imitemur ſed ⁊ ꝯuerſationē ⁊ abſtinētiā. xxxv. di. eccleſie. Nemo eni3 inqt Simachus papa recte monitoris pſonā ſuſcipit: niſi qui actibus ſuis errata ꝯdēnat. ⁊ amorē innocētie cōuerſatione demōſtrat. di. lxxxj. nemo. Et vt dicit Chryſoſt. bn̄ vivēdo ⁊ bn̄ docēdo pplm inſtruis quō vivere debeat: bn̄ aūt docēdo ⁊ male vivēdo deū inſtruis quō te debeat ꝯdēnare. di. xl. multi. Et ꝗuis ſic ꝯtingat cōiter vt ſm Grego. Cuius vita deſpicit reſtat vt eius pdicatio ꝯtēnat. iij. q. vij. Inſames. ſn fi. tn̄ male faciūt ꝯtēnentes. qa vt dicit Hiero. ſicut lixiuia per humidū cinerē fluēs lauat ⁊ nō lauat: ita bona doctrina p malu3 doctorē aias credentiū lauat a ſorde viciorum diſt. lxxxiij. §. vlt. ⁊. j. q. j. nō quales. Et ſi cū peccatoribus ꝯuerſari deceat aliqn̄ ad eorum conuerſionē ſicut xp̄s qui mādu cabat cū publicanis. d3 tamē vitare pſonas ſuſpectas. ⁊ vn̄ poſſet ledi fama eius. Un̄ Augu. Conſciētia nr̄a neceſſaria eſt nobis pter nos fama nr̄a non polluit. ſed pollere d3 in vobis pter vos. xij. q. j. nolo. Qui aūt murmurāt de pdicatoribus cōuerſantibus cū pctōribus cū debitis circunſtantijs vt eos inducāt ad bona opa. incurrūt leprā peccati: qd fuit figuratū in Maria ſorore Aarō murmurante cōtra Moyſen pter vxorē ei' ethiopiſſam. vt exponit Gratia. ij. q. vij. §. his itaq3 rñdetur. Cui alludit Greg. Nos qui ifirmi homines ſumus. cu3 de deo loquimur. debemus pmū meminiſſe qd ſumus. Cōſideremus quia aut tales ſumus: ꝗles nonnullos corrigimus: aut tales aliqn̄ fuimus: ſed diuina opante gr̄a nō ſumus. vt tāto tēperatius corde humili corrigamus ꝙto noſmetipſos verius quos emēdamus agnoſcimus. Si aūt nec ſumus nec fuimus quales ſunt quos corrigimus: nec cor noſtrum ſupbiat quorum mala corrigimus: eorum alia bona an̄ oculos reuocemus. Que ſi nulla oīno ſunt. ad occulta dei iudicia recurramus. qꝛ ſicut nos nullis meritis hoc ipm qd habemus bonū accepimus. ita illos pōt gratia diuie virtutis infundere. Et excitati poſterius etia3 ipſa poſſunt bona que nos an̄ accepimus ꝑuenire. exēplū ponit de Paulo pſequēte. ⁊ poſtea excedente in gratia Stephanū. Grego. in. xxij. moral. ¶ Tertium qd requirit in pdicatore eſt ſciencia cōpetens. Un̄ Pe. in canonica ſua. Parati reddere rōne3 omni petenti vos de ea fide et ſpe. que eſt in vobis. ⁊ apl's ad Timo. Attende lectioni exhortationi ⁊ doctrine. ⁊ Eccs. iij. di. Tēpus tacendi ⁊ tp̄s loquēdi: qꝛ veritas prius tacēdo diſcitur ⁊ poſtea loquēdo predicat. Un̄ Pe. Oportet eū qui docet ⁊ iſtruit aias rudes eſſe talē vt pro ingenia diſcentiu3 ſeipm poſſit aptare. ⁊ verbi ordinē pro audiētiū capacitate dirigere. Debet ergo apprime eē eruditus. ⁊ doctus: irreprehēſibilis: matur' ⁊ paulus. viij. q. j. op3. precipue autē d3 eſſe edoctus in ſacra ſcriptura ⁊ ipſi vacare vn̄ in hmōi figuram vectes quibus arca portabat iugiter anulis erāt inſerti. vt cū arca eſſet portāda. nulla fieret mora de intromittēdis vectibus. qꝛ predicatores p quos eccleſia circūfert: ſacris litis debēt inſiſtere ſemp ne tūc querāt diſcere: cū ex officio alios hn̄t docere. vt exponit Gratia. diſ. xxxvj. quis eccleſiaſticis. §. ecce ꝙ ſacrarum. Et ſaluator noſter pmus in medio doctorum ſedit audiēs illos ⁊ interrogās: ⁊ poſtea predicare cepit. Sic etiā apl'os prius docuit. poſtea ad predicādum miſit. ⁊ poſt reſurrectionē prius aperuit illis ſenſu3. vt intelligerēt ſcripturas. ⁊ poſtea dixit. Eūtes in mundū vniuerſu3 predicate euāgelium omni creature. Panes etiā quinq3 deſignātes legem. que cōtinet in qnq3 libris prius fregit poſtea dedit diſcipulis. vt ponerent an̄ turbas. di. prealle gata. Et Hiero. dicit. ꝙ hec duo ſunt pōtificis opera. vt aut a deo diſcat legēdo diuinas ſcripturas ⁊ ſepius meditādo: aut populū doceat que pri' a deo ipſe didicerit: nō ex proprio corde vel humano ſenſu. di. ea. ſiqs vult. Debent etiā ſcire ꝯſtitutiōes eccleſiaſticas que ptinent ad mores fideliū vt poſſit eas pplos docere. Si qua alia ſciat vel diſcat debitis modis ꝗuis nō ſit neceſſariū: tn̄ vtile erit. Un̄ ⁊ ſamaritanus peurādo vulneribus ſauciatu3: dedit

d3 eſſe firmus

luceus vita.

cōpetēs ſcia.

nota di ligens pdicator.

ſtabulario era minuta duo deſignantia duo te/ſtaméta quoꝝ doctrinis ꝑlati dñi curaꝛ ſbditos

¶ De ſecúdo prin/ .§.iij.

cipali vꝫ materia iuſta ⁊ ꝑcipua in predicatióe eiꝫ dꝫ verbú. Materia ꝯgrua predicationis eſt ſacra ſcriptura. Semel eni loquiꝛ deus: inquit Job. ⁊ ſcdo idipſuꝫ nó repetit. Loquiꝛ aút deus in ſcriptura ſacra: ⁊ ita copioſe ꝫ oia téſtamenta ⁊ oés caſus ꝯtingibiles ⁊ oia opa vtutú. vt ex ponit Grego. xxij. moral. q non opꝫ iterú deuꝫ loqui aliqd nobis neceſſarium: cú ibi oia habe antur. Et hec ſcriptura apte diciꝛ verbú. predi/ca ait apls verbú. Diciꝛ enim verbú quaſi verú boans. i. ſonás. Ipſa enim ſcriptura eſt que ſo/la ſemꝑ eſt vera in omni ſui pte: doctrine pho/rum ⁊ gentiliú cú veritate hñt falſitates admi/xtas: doctrine etiá doctoꝝ catholicoꝝ aliquan do etiá deficiút a veritate vel ſalté dubitabiles ſunt: qꝛ omnis hō mendax. ſ. ex ſe. Nó hui⁹ di/uerſitatis eſt: qꝛ doctrine hoium innituntur lu mini naturali. qđ deficere pót a cognitióe veri. Sed doctrina ſacre ſcripture innitiꝛ veritati di uine. que infallibilis eſt. Spú enim ſctó inſpi/rati locuti ſunt hoies ſancti ⁊c. ingt Pe. in epi ſtola ⁊ loquiꝛ de auctoꝛibus ſcripture ſacre. Uñ Aug. ad Hiero. Si in ſcripturis ſanctis admiſ ſa fuerint vel officioſa médacia: quid in eis re/manebit auctis: que .i.d de ſcripturis illis ſen tentia pꝛoferꝛ: cuius pódere cótétioſe falſitatis obſereꝛ impꝛobitas. diſt. ix. c. ſi ad ſcripturas. Idem de vnico baptiſmo. Quis neſciat ſctám ſcripturá canonicá tam veteris teſtaméti ꝗ no ui certis terminis ſuis ꝯtineri eáqꝫ poſterioꝝ oium epoꝝ litteris ita preponi. vt de illa dubi tari oino ⁊ diſceptari non poſſit. vtrú verú vel vtrú rectum ſit quicquid in ea ſcriptú ſit vel có ſtiterit eſſe. Epoꝝ autem litteras que poſt cófir/matú canoné ſcripte ſunt vel ſcribunꝛ ⁊ per ſer moné foꝛte ſapientioꝛé in ea re ⁊ alioꝝ grauio rem auctoꝛitaté doctioꝛéqꝫ pꝛudentiá: ⁊ per có cilia licere repꝛehendi ſi quid foꝛte in eis duia tum eſt a veritate. di. ea. q. Quis igiꝛ perma/xime predicatoꝛ dꝫ in pꝛedicatióe vti veritate. ¶ Nam ſciéter pꝛedicádo mendacium peccat moꝛtalr ſꝫ Pe. de pal. in. iiij. ideo dꝫ potiſſime predicare vba ſacre ſcripture. Uñ Chryſo. Si/cut ſacerdos eſt debitoꝛ. vt veritateꝫ quá audi/uit a deo libere pꝛedicet: ſic laicus é debitoꝛ vt veritaté quá audiuit a ſacerdotibus ꝓbataꝫ in ſcripturis: defendat fiducialr. Qđ ſi nó fecerit ꝓdutoꝛ eſt vitatis. xj. q. iij. nolite timere. Uñ p themate in ꝑncipio ꝑdicationis vel ſmonis ſꝑ ꝯſueuit ſumi aliqd de ſacra ſcriptura vt funda méto firmiſſimo. iuxta illđ Luc. v. In vbo tuo relaxabo rete. qđ ſignat ꝑdicatióis vba. ſꝫ Be dá. Sed qꝛ vt diciꝛ Prouerb. ix. Sapia edifica uit ſibi domú. que cóꝑrehédit ⁊ fundaméṫuꝫ ⁊ parieté ⁊ tectú. Jđ ꝑdicatoꝛ ad foꝛmádú domú ſpúalis edificij nó ſolú thema vt fundaméṫú: ſꝫ ⁊ media ⁊ ꝯcluſióes de ſacra ſcriptura dꝫ ſumé qñ pót: qꝛ ſunt optia arguméta vitatis. Si aút ad eádé ꝯcluſioné ꝓbandá aliqñ voluerit indu cere ethnicos: vt phos ⁊ hiſtoꝛias gétiliuꝫ nó é vſqꝫquaqꝫ ipꝛobádú: qꝛ ⁊ apls aliqñ ſed tñ ra/riſſime in eplis vtiꝛ talib⁹ ⁊ in ꝑdicatióib⁹ ſuis vt pꝫ. j. Coꝛ. xv. Uñ ⁊ Clemés. Cum ex diuinis ſcripturis integrá qſqꝫ ⁊ firmá regulá charita tis ⁊ vitatis ſuſcepit abſurdú nó erit: ſi ét aliqđ ex eruditione cói ac liberalib⁹ ſtudijs q́ foꝛte in pueritia attigit ad aſſertioné veri dogmatis có ferat: ita tñ vt vbi vera didicerit: falſa ⁊ ſimula ta decliet. di. xxxvij. relatú. Sꝫ ꝑciſe ex ipis vel le ꝓbare intentú ſuú ⁊ ꝑdicationé iplere phijs: aſtrologijs ⁊ hmói vituꝑabile eſt: ſicut ⁊ ſi qs ꝑ ponat ancillas dñe. Sacra eniꝫ ſcriptura vt vá ſapia ſpóſa dī. Alie doctrine ſunt ancille. Unđ Aug. Si qd veri ſibilla aut oꝛphe⁹ alij gétiú va teſ: aut phi ꝑdixiſſe ꝑhibenꝛ: valet qdé ad pa/ganoꝝ vanitaté reuicédá: nó tñ ad illoꝝ aucta té cóplendá. Quátú eni diſtat de xpi aduétu in ter ꝑdicationé angeloꝝ ⁊ ꝯfeſſioné demonuꝫ: tantú inter auctaté ꝓphaꝝ ⁊ curioſitaté ſacrile/garú ſcripturaꝝ. di. c. ſi qd. Greg. aút repꝛehen dit quédá epꝫ qui ꝑdicabat pplo grámaticá có cludés qꝛ in vno oꝛe nó bñ ſe capiút laudes xpi cú laudib⁹ Iouis. di. lxxxvj. Cú multa. vbi dicit glo. q ille recitabat fabulas poetarú moꝛaliza/bat. Cauere ét dꝫ ne dicat apocripha ⁊ nó auté/tica. Uñ ⁊ be. Tho. I qdá epla hoꝛte repꝛhédit qndá qui ꝑdicauerat: q ſtella q́ appuit magis hébat foꝛmaꝫ pueri paruuli: ⁊ q vgo Maria ſepties meditabaꝛ paſſione xpi dicés: qꝛ ꝑdica toꝛé vitatis nó decet diuertere ad fablás igno/tas: cú ſcriptura ſit ita copioſa de oib⁹. ¶ Ma teria aút ipſi⁹ ſcripture pót dici xps: q eſt vbuꝫ patris: huic eni oés ꝓphete teſtimoniú perhi/bent. Actuum. iij. Et omnes ꝓphete ait rabbi Salomon. ad dies meſſie: finis fidei mee chꝛi/ſtus eſt. ait Ambꝛo. Nos autem inquit apoſto/lus pꝛedicamus chꝛiſtum. pꝛedica ergo verbú ideſt chꝛiſtum. Et ſicut verbum noſtrum eſt tri/plex: quia mentale verbale ⁊ litterale. Ita ⁊ xps verbú tripliciter pót cóſiderari ⁊ de eo pꝛedica ri. Quia vel vt genitú a patre quaſi verbú men tale: vel vt reuelatú ꝓphetis quaſi vocale: vł vt incarnatú quaſi ſcriptú in libro ſeu charta vte/ri virginalis: que charta fuit deſiccata ab om/ni humoꝛe cupiditatis ⁊ ſeparata a carne con/cupiſcétie ⁊ raſa a ſuperfluitate vanitatis. Uñ pſalmus in perſona patris dicit. Eructauit coꝛ meum ideſt mens mea: verbum bonum. ideſt

Materia ſacre ſcripture.

filiū qui eſt bonus abſolute ⁊ per eſſentiā: ⁊ h
per eternā generationē: de qua in pncipio erat
verbū ⁊c̄. Joh.j. qḋ exponit Aug. ⁊ Tho. ſup
Jo. oſtendentes ſimilitudinē pductionis nſi vbi
mētalis ſeu cōceptus mētis cū aliud intelligi/
mus ad verbū diuinū. Sed qꝛ pfundum eſt ni
mis illud myſteriū rario eſt illud pdicandum:
⁊ nō niſi a ſapiētibus. Sapientiā inquit apls.
j. Coꝛ. ij. loqmur inter pfectos. Jmpfectis au
tē ⁊ ſimplicibus tanꝗ̄ puulis lac vobis potū de
di. Nam vt ait Amb. ſup beati imacu. vitium
eſt indignis ſecreta vulgare. Qḋ fit vel loqua/
citate incauta: dū ſine iudicio volat irreuocabi
le verbū: vel adulatiōe vt ei placeat cui ſecreta
reuelat: vel iactationē ſcie vt plura ſcire videa
tur. di. xliij. §. vl. Sequit in ps. Dico ego ope/
ra mea regi qḋ ptinet ad verbū reuelatum pro
phis. Nō enim faciet dominus verbum quod
nō reuelet ſecretū ſuū pphetis ſuis. Amos. iij.
c. Permaxime aūt myſteria xpi fuerūt regi da/
uid dicta. i. reuelata quō. ſ. omnia i ſapiētia fe/
cit. quō miſit verbū ſuū ⁊ ſanauit eos. quō cū
cta gubernat ⁊c̄. Ex qbus relucet bonitas dei:
potētia: mīa: ⁊ iuſtitia. que inducūt nos ad ti/
morē ⁊ amorē eius. Et hec que habētur in ver/
bo reuelata ſūt pdicāda. Sequit lingua mea.
⁊c̄. Lingua dei eſt ſpūſſctūs qui loquit in pdi/
catoribus ex parte dei. Nō eni vos eſtis loqn/
tes ſed ſpūſſctūs. Math. x. Jſta lingua loquē/
te p angelū verbū bonū. ⁊ rñdente vgine. fiat
mihi ſꝫ verbū tuū. ſubito vt a veloci ſcriba ſcri
ptū eſt verbū in vtero virginis qn̄ verbū caro
factū eſt. Jo. j. De hoc vbo ſcripto. i. incarnato
ſepe debꝫ loqui pdicatoꝛ: ⁊ de doctrina eiꝰ que
docet fugere vitia: ſequi vtutes: vitare infer
num querē regnū. Unde ⁊ beatꝰ Frāciſcus di
cit in regula ſua de pdicatoribus qꝫ annūciēt vi
tia ⁊ vtutes penā ⁊ gloriā cū breuitate ſermo/
nis de vita Jeſu xpi qualr eſt nobis imitanda
de pena eius ⁊ paſſiōe. Et vt dicit quidā. pene
in nulla pdicatiōe debēt ptermitti qn aliquid
de paſſione eius diceretur. Omnis enim xpi
actio noſtra eſt inſtructio.

Tertiū quod §. iiij.

eſt obſeruādū in pdicatōe aut in actu pdicatio
nis eſt debita circūſtātia. Un̄ apls. Jnſta opoꝛ/
tune iportune. Jnſtātia dicit pſeuerātiā: oportu
nitas ꝯueniētiā iportunitas frequētiā. Opoꝛtu
nitas aūt dꝫ attēdi qͣtū ad locū: tpus: ⁊ modū.
Locus aptioꝛ ad pdicādū ē eccliā. vn̄ xps Jo.
xviij. Ego ſēp docui i tēplo ⁊ in ſinagoga ⁊c̄. ⁊
Lu. xix. Erat qͦtidie docēs i tēplo. Que dignioꝛ
domꝰ inqt Ambro. aplice pdicatōis igreſſu qͣ
ſacta ecclia. xxiiij. q. j. Etiā i plateis ⁊ campis ⁊
alijs locis publicis pōt pdicari. Nō aūt debet
fieri in occulto p domos ne oriat ſuſpitio here
tice doctrine. di. xxx. ſi quis. ⁊ ex̄. de here. cū ex
iniūcto. Nō debet aūt ſemp pdicare in vno lo
co: qꝛ ⁊ laboratoꝛ ſato vno agro ad aliū pgit.
Et dn̄s ieſus circūibat p ciuitates ⁊ caſtella p/
dicās: ⁊ cū a qbuſdam vellet detineri qbus p/
dicauerat. ait. Quia ⁊ alijs ciuitatibus opoꝛtet
me euāgelizare. Luce. iiij. Oē eni rarꝫ plus ap
petitur. puilegiū apud indos pipere precioſiꝰ
eſt Hiero. di. xciij. legimus. Sed religioſus qꝛ
velle ⁊ nolle nō hꝫ h dꝫ facere cū obediētia. Jn
alioꝝ tn̄ eccleſijs ad vitādū ſcādalū cū licētia
curatoꝝ. Un̄ gre. Falcē iudicij i ea ſegetē. que
tibi cōmiſſa nō eſt. mittere nō poteſ. ſed p affe
ctū boni operis frumēta dn̄ica vitioꝝ ſuoꝝ pa
leis expoliata: ⁊ i eccl'ie corpus admonēdo cō
uertere ⁊ pſuadēdo ⁊ quaſi mādncādo cōtere/
re. vj. q. iij. ſcriptū eſt. Ubi dicit glo. nō publice
pdicādo. De tpe nō eſt determinatū niſi qꝫ ſer
uari opoꝛtet qḋ habet in cle. dudum. de ſepul.
ibi dicit. Statuimus ⁊ ordinamus qꝫ dictoꝝ
ordinū. ſ. pdicatoꝝ minoꝝ fratres in eccliijs ⁊
locis eoꝝ ac in plateis cōmunibus libere vale
ant clero ⁊ poplo pdicare ac pponere verbum
dei. hora illa dūtaxat excepta in qua locoꝝ pla
ti voluerint: vel corā ſe ſolēniter facere pdica/
ri: in quo pdicare ceſſabūt preter qꝫ ſi aliud de
platoꝝ ipoꝝ volūtate pceſſerit ex licētia ſpēa/
li. Jn ſtudijs etiā generalibꝰ vbi ſermones ad
clerū fieri ſolēt. licꝫ fratribꝰ libere pdicare: niſi
forſan illa hora qua ſolet ad cleꝝ in pdictis ho
ris: locis pponi verbū dei eps vel platus ſupe
rioꝛ clerū ad ſe gnaliter cōuocaret: aut ex aliq̄
rōe vel cauſa vrgēte clerū ipſum duceret ꝯgre
gādū. Jn eccleſijs aūt parrochialibꝰ fratres ipi
nullatenꝰ audeāt vel debeāt pdicare: niſi fuit a
ſacerdotibꝰ parrochialibꝰ inuitati: vel de ipo/
rū lnia aſſenſu vel mandato epi vel ſuperioꝛis
eius. Glo. plati. ſ. ordinarij vt epi. ⁊ idē de vica
rijs eoꝝ ſacerdotibꝰ. Glo. idē de vicarijs vel p
petuis vel tpalibꝰ in caſu licito auctoritate epi
dātis. Predicatoꝛ qꝛ ex ſua pdicatōe dꝫ qrere
hoīes inducere ad faciēdū qḋ pdicat idō vt effi
caciter pdicet. dꝫ clare loqui. vt inſtruat intelle
ctū auditoris ⁊ doceat. Secūdo ſic debet loqui
vt delectet auditorē vt ſic moueat affectū: vt
libēter audiat verbū. Tertio debet ſic loqui vt
flectat. ſ. amādo q̄ dicta ſūt velit ea implere. Et
cum quis hoc facit induſtria artis quā docet
rhetorica. vt declarat Aug. in. iiij. li. de doctri/
na xpiana: ad honorē dei ⁊ ſalutē aiarum bo
nū eſt ⁊ humana operatio ſeu lingua. Sꝫ cum
ſpiritusſanctus vtitur lingua pdicatoris vt in/
ſtrumento ad illa efficiendum: ſicut fuit i apo
ſtolis qui humaniter indocti erant: tunc opus
illud eſt gratia gratis data: que dicitur gratia

ſermonis ⁊ lingua angelorum. Et ſermo ſapiẽ
tie dicitur in locutione de diuinis: ſermo ſciẽ
tie de humanis vt de moribus ⁊ vitijs ⁊ virtu
tibus ⁊ hmõi. Tho.ij.ij.q.clxxvij. pfectius aũt
gratia illa operaſ q̃z natura vel ars. Sed aliq̃ñ
aptitudine naturali in p̃dicatore exiſtente ⁊ ar
te rhetorice adiuncta: aliq̃ñ etiã ſpũs.ſ. operaſ
plenius iſtud.ſ. inductionẽ auditorũ ad facien
dum que predicat: hois ergo eſt vt dicit Salo
mon ſe pparare vt ſcz bñ dicat: dñi aũt dirige
re liguã. Et vt dicit aug. in lib. de doctria xpia
na. Sapiẽtia ſine eloquẽtia parũ pſuit quoad
pplos. Eloquẽtia ſine ſapiẽtia multũ nocuit.
eſt eni vt gladius in manu furioſi Sapientia
cũ eloquẽtia multũ iuuat ⁊ operaſ. Si quis au
tem neſcit eloquentia vti ſaltem ſapienter loq̃
tur. Et cũ ex ſe nõ habet auctoritatem inducat
ſcripturas ⁊ rationes vnde dictis ſuis deſ au
ctoritas. Qui autẽ habet auctoritates nõ indi
get tãtis: cũ ipſe verbis ſuis preſtet autoritatẽ.

¶ De defectibus a quibus p̃dicator debet ſe
cauere in predicãdo. Ca.iiij.

Rimus eſt falſitas

P in predicãdo ⁊ p̃cipue circa ea que
ſunt fidei vel ptinẽt ad vitia ⁊ vtu
tes. i qbus vt dicit Hierony. Paruz
o iſtat in vitio decipe vel decipi poſſe xpianũ.
xvi.q.j. ſi cupis. Naz ſi ſemel deprehendiſ in
falſitate: reddit ſe ſuſpectũ de falſitate etiã i p̃
dicatiõibus oib⁹. ar. di.ix. ſi ad ſcripturas. Vñ
ad maiorez aſſertionẽ dictoꝝ ſuoꝝ inquãtum
põt: ⁊ valet: debet inducere autoritatẽ aliquaz
ſacre ſcripture vel aliaruz doctrinaꝝ que ſunt
ſub eccleſia approbate: vt ſctoꝝ doctoꝝ ⁊ dcre
talium: ⁊ maxie in his que nõ ſũt de ſe clara p
rõnẽ vel experientiã. Si autem nõ ex lapſu lin
gue: ſed ex induſtria diceret mendaciũ in p̃di
catiõe mortaliꝰ peccaret ſꝫm Pe. de pa. nec excu
ſareſ ſi hoc faceret cã ↄuertendi aĩas ad deũ.
Deus eni (ait apl̃us) non indiget vſo menda
cio. vnde ⁊ cauti p̃dicatores vt ſemp lõge ſint
a falſitate cũ allegãt quotatiões librorũ ſi non
ſũt bene certi: ſolẽt dicere ſi bñ recolo: vl' ſi nõ
erro. ⁊ hmõi. ¶ Scdo dz ſibi cauere ab adula
tiõe ne ſcz laudet pplm: in qbus repͥhenſibilis
eſt: qð eſt peſſimũ: vel etiã de tpalib⁹ magnifi
cẽtijs: niſi hoc forte ſcdm fiat tpe vt melius
ferãt correctionẽ durã imediate ſequẽdã: ſicut
fecit aplſ. j. Coꝝ. j. c. Hoc eni adulari phibuit
xps: cũ pmis quos miſit ad p̃dicãdũ dixit. Ne
minẽ p viã ſalutaueritis. Lu.x. Maledicã ir
quit dñs p pphetã Malachi.j.ij.c. bñdictiõi
bus vſis. i. pplis quos adulãdo bñdicitis de
eis: vt vos diuites faciãt. vt exponit Hiero. j.
q.j. iudices. in fine. p̃dicatores adulatores re
p̃hẽdit dñs dicẽs. Ipſi edificabant parietem: ⁊
vos abſq; tpamẽto liniebatis eũ. Edificãt pa
rietem populi. duz pctm̃ qð durũ eſt q: indu
rat: q: pctõ accumulãt p̃dicatores aũt liniunt
indiſcrete laudãdo. ita exponit Greg. di.xlvj.
ſũt nõnulli. ¶ Tertio debz cauere a iactantia.
hoc enim reddit ipſum cõtemptibilẽ: hoc eniz
faciũt ſtulti: inquit Catho. nõ ſolũ aute debet
cauere ne ſe laudet: ſz etiã ne dicat vnde vide
atur oſtẽtare ſcientiam vel ſanctitatẽ ſuã. Vn
de Greg. Habz hoc pprium doctrina arrogan
tium. vt neſciant humiliter dicere qð ſciũt ⁊c.
di.xlvj.c.j. Quidam aũt ſunt ita arrogãtes vt
non ſufficiat eis recitare ſuas opiniones: niſi
etiam ↄtẽnat alios ⁊ aliq̃ñ ſanctos doctores.
vt Tho. Greg. ⁊ hmõi. ¶ Quarto debet caue
re a ſcandalis prelatoꝝ ne ſcz ponẽdo os ſuuz
in celum detrahat eis recitando corã populo
vitia eoꝝ. clericis enim laicos eſſe infeſtos opi
do tradit antiqtas. ij.q.vij. Et nũc maxime ex
mala eoꝝ vita ppter qð eos ↄtẽnũt: vñ predi
care publice cõtra eos etſi pplis placeat: m̃ fru
ctus nullus ſequiſ q: nõ emẽdatio illoꝝ ſed p
turbatio: nõ vtilitas populis: ſed augmẽtũ ir
reuerẽtie ⁊ ↄtẽptus etiã ſacroꝝ: que p eos ↄfi
ciunſ vel miniſtrãſ: ↄtra illõ.j.q.j. miſtis. Pro
hibeſ etiã hoc in ↄſtitutiõibus fratrũ predica
toꝝ: ⁊ in cle. religioſi. de priuile. In vtute obe
diẽtie p̃cipiſ predicatorib⁹ religioſis: ne i ſer
monib⁹ ſuis prelatis eccleſiarũ detrahant aut
etiã retrahãt laicos ab eccleſiarum ſuarum fre
quentia vel acceſſu: ⁊ iponiſ pnia debita pro
grauib⁹ culpis in illa religiõe cõtrariũ facientĩ.
Intelligit m̃ glo. hãc lraz cuz noiati detrahũt:
vl p circũlocutionẽ que vicẽ hẽt pprij nois aſi
as in gñe licz predicatorib⁹ tãgere vitã prela
toꝝ: ſed in generali locutiõe linguã refrenẽt.
vt dicit glo. ar. xvj.q.j. ſi clericat⁹. ſi ſolis cleri
cis p̃dicareſ poſſet cõuenientius hec fieri. Qui
to dz cauere a ſcãdalis ⁊ diſturbio auditoꝝ: ne
talia dicat. vñ iducanſ ad rixã vel ſciſma vel i
fidelitatẽ. In figurã mãdauit dñs. vt i ora ve
ſtis põtificalis eẽnt cũ tintinabulis malegrana
ta ope polimito inſerta: ad ſignãdũ q in p̃di
catiõe figurata p tintinabula: dz q̃ri vnitas cha
ritatis in auditoribus q̃ ſignaſ in malegrana
te: ex eo q ſub vno cortice mlta grana ſimiſ
vniunſ. vt exponit Grego. diſt. xliiij. ſit rector.
Sic ergo tpandus eſt ſermo: vt non prouocen
tur ſubditi contra dñm ad aliquod maluz vel
dominus contra ſubditos. De materia prede
ſtinationis ⁊ preſcientie raro loquatur: quia
populi male capiũt verbum ⁊ potius in diſtur
biũ mẽtis q̃z fructũ referũt: ⁊ ſi pura mã euan
gelij cogat: ſp oſtendatur libertas arbitrij ad
bonum ⁊ malum per exẽpla. Similiter de fa

cramẽto eucharistie vel de trininitate corã ſim
plicib⁹ nõ ṗdicet ſubtilitates. De ꝯceptiõe vgi
nis marie ꝯtrã ſeat. Et ſi mã ſe offert ad aliqd di
cẽdum: de hmõi talib⁹ vbis vtaſ: ꝙ exp̃mat vi
tatẽ ⁊ ppls vix itelligat ſcʒ ſi fuerit in vtero ſci
ficata vel gr̃a repleta ⁊ hmõi: nec eſt neceſſe po
pulis ſcãdaloſuʒ dicẽ expſſe ꝙ fuit cõcepta in
pctõ originali. Nõ eni itelligũt laici iſtũ termi
num: ſed putãt dici aliqd ſceleroſuʒ ⁊ iõ cit⁹ di
mittẽdũ. Sexto fugiat emulatiões ⁊ ꝯtentiões
cũ alijs ṗdicatorib⁹. ij. Timo. ij. Noli ꝯtendere
vbis. ad nĩl eni vtile eſt niſi ad ſubuerſionẽ au
dientiũ. Nec ex hoc aliis hẽat maiorẽ ꝯcurſuʒ
qui ẽt minus ſit ſciẽs idignationẽ oñdat. Nã ⁊
xp̃s idignat⁹ nõ fuit ꝙ aliqñ Joan. bap. fuerit i
maiori opinione ppli ꝗ̃ ipſe. Si audit aliũ ṗdi
catorẽ dicẽ aliq̃ que nõ ſunt reprobata nec ꝯtra
fidẽ vel bonos mores: ſed dubia ꝗ̃uis ipſe non
ſit illius opiõis: ſufficit ſibi dicẽ opionẽ ſuam
cum rõnib⁹: ⁊ nõ ipugnet aliũ: q: hoc eſt intra
re ꝯtẽtiões ⁊ pplos ſcãdalizare. Si audit dixiſ
ſe erronea ꝯtra fidẽ vel bonos mores vel deter
minata per ecclĩã nõ credat facilr̃ niſi audiat a
fide dignis ⁊ tũc corrigat eũ fraternalr̃ vt retra
ctet: ꝙ ſi nõ vellet retractare errores dictos. eẽt
tũc publice ṗdicandũ ꝯtra errores eſ⁹: ſicẽ pau
lus publice reſtitit petro ex diſſimulatiõe ſua ꝗ̃
ſi inducẽdo ad iudaizãdũ. ij. q. vij. Paulus. Si
aũt ipſe ṗdicator errauit admonit⁹ dʒ libenſ au
dire ⁊ ſe corrigẽ. ſicut Petrus ceſſit Paulo. di.
viij. vitate. Et ſi aliqd erroneũ ⁊ piculoſuʒ dixiſ
ſet: dʒ retractare honeſti⁹ quo põt. Si aũt nõ eẽt
piculoſum qd dixit: puta aliqd apocriphũ: qd
nõ teneſ ꝗ̃uis male dixerit nõ dʒ retractare ſm
Tho. in epl̃a quadã ad vitandũ ſcãdalũ. Septi
mo euitet ſupfluitatẽ ſeu nimietatẽ ⁊ hoc mul
tiplr̃: dʒ nimiã plixitatẽ: gaudent eni breuitate
moderni. Priſcia. ⁊ Greg. in omel. Alimenta q̃
minus ſufficiũt auidius ſumunſ. vñ nimis pro
lixe ṗdicãs figuraſ in lege. per patiẽtẽ fluxum
ſeminis q imundus iudicabaſ. Semẽ eſt vbuʒ
dei ordinatũ ad gñationẽ ſpũalẽ cauſandam.
Sed ſicut in patiẽte fluxuʒ ſeminis ipm efficit
inanẽ ⁊ infructuoſuʒ: ita ex nimia plixitate ſer
monis ipediſ fructus in auditorib⁹ vt exponit
Greg. di. xliij. ſit rector. Nimia tñ breuitas pre
ſcindit ait Hiero. ſtudioſoꝝ deſideriũ. Item ni
miam velocitatẽ in loquẽdo vel tarditatẽ. Vñ
Señ. ꝓnunciatio ſicut ⁊ vita dʒ eẽ cõpoſita. Ni
hil ordinatũ eſt qd ṗcipitaſ ⁊ ꝓperat. Et que ſti
lare volo ꝗ̃ currere. Itẽ nimietatẽ diuiſionuʒ.
Vñ Señ. phiaʒ in ptes nõ in fruſtra diuidam.
Diuidi eni eã nõ ꝯcidi: vtile eſt. nã cõprehende
re queadmodũ maxima. ita ⁊ nimia difficile eſt
Itẽ nimietatẽ allegationũ. Nam ⁊ in iure hoc
non laudaſ. Sufficit eni ad approbãdã vnam

ſcientiam allegare vnã vel duas auctes. Mul
tas aũt adducere ſupfluũ videſ vanũ ⁊ ſui oſ
tatiuũ: niſi aliqñ fiat ad maiorẽ ꝯfirmationem
alicuius ſcie dubitabilis. Itẽ nimiuʒ ornatum
verboꝝ ⁊ ſupfluitatẽ. Nam vt ficũ que tm̃ folia
habebat nõ fructus xp̃us maledixit. Mat. xxj.
Señ. Nõ delectẽt vba nr̃a ſed ꝓſint. Idẽ. Ora
tio que veritati dat operaʒ incõpoſita dʒ ⁊ ſim
plex eſſe. Non tñ nimis ruſticana ne ꝯtemnaſ
Nam ⁊ dñs ṗcepit in lege offerri ſibi primiti
as mellis qd deſignat dulcedineʒ eloquẽtie: vt
dicit Gratia. di. xxxvij. Legimus. §. ſed ecõtra.
Primitia paruʒ eſt ⁊ ſibi volebat offerri. q: ad
honorẽ dei nõ ſut. Octauo abſtineat a leuitate
ne ſcʒ dicat vba ocioſa ⁊ fabulas ad ꝓuocandũ
riſum. Dicit eni Hiero. ꝙ bonus ṗdicator eſt q
ꝓuocat ppl̃m ad luctum nõ ad riſum. Et ſi ali
quãdo nõ ſit indecẽs dicere aliqua vba ſolacio
ſa ad ſubleuandũ pplm̃ attediatũ moderate tñ
fiendũ ⁊ raro. Non ſit etiã leuis ad recitanduʒ
ſomnia ⁊ viſiones mulieꝝ ⁊ ad ꝓphetandũ de
aliquo malo vẽturo vel determinatiue loquen
do de tp̃e aduẽtus antixp̃i: ⁊ die iudicij: q: nõ
eſt vr̃um (inquit xp̃s Actuũ. j.) noſſe tp̃a vel mo
menta que p: poſuit in ſua ptãte Unde ⁊ Tho.
in. iiij. dicit ꝙ oẽs qui voluerũt determinate lo
qui de hac re: reperti ſunt ⁊ repientur fallaces.
Non ſit ẽt leuis ad ṗcipitandũ ſñias de aliquo
actu ꝙ ſit pctm̃ mortale: niſi ſit certũ ⁊ claruʒ p
rõnem vel per auctoritates doctoꝝ. Non ſit eti
am leuis ad ꝓnũciandũ indulgẽtias ⁊ ṗcipue
queſtuarioꝝ qui aliqñ multis fictionib⁹ et fal
ſis bullis vtunſ. vt dʒ in cle. de pe. ⁊ re. ca. abu
ſionibus. vñ ⁊ in cle. religioſi. de pui. ṗcipiſ pre
dicatoribus ne ꝓnũciẽt indulgentias indiſcre
tas. vbi dicit glo. ꝙ dicunſ indiſcrete ille indul
gentie que nõ habenſ. ⁊ iõ diligẽter examinet
qñ aliquã hʒ ꝓnũciare. In ꝗ̃ſtuatiõibus aut ex
clamatiõibus vnuſqſqʒ in ſenſu ſuo abundet.
omne tñ nimiũ vertiſ in faſtidiuʒ. Et qd nã ne
gat nemo velociter audet. Et diſplicet impru
dens vñ placere ſtudet xp̃m in ſuis ṗdicationi
bus. legiſ ter exclamaſſe cũ ſcʒ dixit. Qui hʒ au
res audiẽdi ⁊c̃. Luẽ. viij. ⁊ Joan. vij. Clamabat
ieſus in tẽplo docẽs. Et me ſcitis ⁊ vñ ſim ſcitis
⁊ in eo. c. Clamabat ieſus dicẽs. Si quis ſitit ve
niat ad me. ⁊ Joan xj. c. voce magna clamauit.
Lazare veni foras. ⁊ Joan. bap. dictus eſt vox ⁊
q: nõ ſolũ dʒ clamare ſed oĩs ꝯuerſatio ei⁹ ⁊ vi
te dʒ clamare pniam. ¶ Nono indiſcrete ſmo
ne non proferat. alr̃ figurate immũdus extorto
naſo iudicaſ. diſt. xliij. §. vlti. Ne videlicet ean
dem materiã oib⁹ prediceret: ſed diuerſa diuer
ſis ſm diuerſitatẽ ꝯditionũ moꝝ ⁊ ſtatuum vt
de Hiero. de Paulo predicatore maximo. Nec
adinſtar imperiti medici vno collirio vult cu

tare: ſed per ſingulas eccleſias vulnerib⁹ mede
tur illatis di. xxix. c. vi. Simplicibus ⁊ idiotis
non ſubtilia ꝑdicet. Ita mi‹tri›moniū laudat cum
de ipſo ꝑdicat: ꝙ tñ virginitatē ⁊ viduitatē pre
ferat. xxvij. q. j. nuptiaꝝ. ne virgo vel vidua in/
citeſ ad nuptias. Ita virginitatē ſeu caſtitatem
extollat ne ꝯiugiū videaſ dānare. Exinde eniꝫ
⁊ caſti ſuperbire poſſent ⁊ ꝯiugati debitum ſi/
bi invicē denegare. Tꝑibus feſtiuis ⁊ ieiunio/
rum ſta exhortenſ ſi volūt ꝯiugatos ad caſtita/
tem. ꝙ reddēdi debitum oſtēdāt neceſſitatē. Cū
dei cōmēdant miſericordiā. ſubdant ⁊ dei ſeue
ram iuſticiā nolētibus miſericordiā acceptare
tēpore ſuo. Ne hoīes de miſericordia ꝑſumāt.
Ita oſtēdant deū oīa mala punire ꝙ etiā miſeri/
cordiā ꝓmittant ⁊ veniā quibuſcūqꝫ ad peni/
tentiam redire volentibus: pniam exteriorem
ſeu abſtinētiā ꝑdicēt vulgo ita neceſſariam ꝙ
ſpiritualib⁹ hmōi indiſcretis ſi ibi eſſent rapi/
nam eſſe īmoderatā abſtinētiā inſinuent: ad cō
temptum mūdi eius vanitatem oſtēdendo: ſic
inuitēt ad religionē ꝙ in ſeculo poſitos non vi
deantur dānare ſed pericula eorum declarare.
peccatoribus ⁊ duris ita terribiliter vitia repre
hendere ſtudeāt ꝙ ſpiritualibus ⁊ v̄tuoſis dul
citer ſuauia premiorū proponant. Unde Greg.
in moral. tractans illud. Quid dedit gallo can/
tum. dicit ꝙ gallus deſignat predicatorem qui
peccatoribus in tenebris vitiorū inuolutis de
bet clamare terribiliter ⁊ bonis predicare ſuaui/
uiter. Sicut ⁊ gallus in tenebris idest in nocte
profunda fortiter clamat. ſed die appropinquā
te iam luce tenuiter ⁊ quaſi raucus. Cum auteꝫ
habet predicare aliquā turpē materiā: vt de vi
tio luxurie: vel de matrimonij actib⁹: vtaſ ver/
bis honeſtis: nec deſcendat nimis ad particu/
lares circūſtātias. ne doceat vel incitet audito/
res ad mala: ⁊ ſibi caueat ab omni verbo ſcurri
li. xxij. q. v. quotiens. Decimo caueat a nouitati
bus: cum diſcordiam pariat preſumptio noui/
tatum. vt dicit decretalis. Quidam enim mo/
derni predicatores quia voluerūt vti nouitati/
bus inconſuetis. plura ſcandala inde ſecuta ſūt
⁊ parum inde honorē ſapientes reportauerūt
⁊ fructum impedierunt: vnde in decre. dicitur
Quod a ſanctis patrib⁹ decretū non eſt: nō eſt
ſuperſtitioſis adinuentionibus preſumendū.
Et ſimiliter a curioſitatibus poetaꝝ: phicorum
⁊ hiſtoriarum: paganorum romanorum ⁊ hu/
iuſmodi. Etſi ad horā aliquādo vellēt aliquid
talium inducere. Actuum. xix. dicitur ꝙ multi
qui fuerant curioſa ſectati: contulerunt libros
⁊ cōbuſſerunt eos omnes. Caueat enim ne ni/
mis innitatur ſenſui ſuo in exponēdo ſcriptu/
ras ⁊ ꝑcipue in ſenſu litterali. Prouer. iij. Ne
innitaris prudētie tue. Hiero. Prudētie ſue inſi/
tit qui ea que dicenda vel agenda videntur
ſanctoꝝ decretis preponit. extra de ꝯſti. ne inni
taris. di. xxxvj. ſi quis. Obſeruare etiā decet ꝑ/
dicatores ⁊ in ꝑdicatione ⁊ in priuatis locutio
nibus cū perſonis quod dicit Orige. di. xliij. ſ
mādatis. Noſſe opꝫ quis ⁊ qualis ſit is cui im/
mortalitatis verba credēda ſunt. Sollicitu enī
eſſe debemus: ne mittam⁹ margaritas noſtras
ante porcos: ⁊ infra. Si eniꝫ ſciam ꝙ in his de
quibus non poteſt dubitari ꝙ bona ſint emen/
datus inculpabilis eſt: vt ſi ſit ſobrius: ſi iuſtus
ſi miſericors ⁊ huiuſmodi: tunc quod deeſt fi/
dei ⁊ ſcientie conſeratur. Sed ſi in his que pa/
lam ſunt peccatis inuolutus permanet: nō me
oportet aliquid de ſecretioribus myſterijs ⁊ re
motis diuine ſcientie proloqui ſed magis pro/
teſtari eum vt peccare deſinat: ꝙ ſi ingeſſerit ſe
⁊ prouocauerit nos dicere ea cum que minus
recte agentem non oporteat audire. cum debe/
mus prudenſ eludere. dicit glo. ibi ſcilicet trāſ
ferendo nos ad aliam materiam.

¶ De forma predicationis ⁊ de ſeptē modis ꝓ
cedendi in predicatione. Cap. v.

De forma ꝑdicatio
nis. Nota ꝙ in ordine dicēdoꝝ nul/
lus inuenitur determinat⁹ modus
de neceſſitate tenendus a ſanctis traditus. vn/
de vnuſquiſqꝫ in ſuo ſenſu abundat. Congru/
uꝫ tamen eſt conformare ſe moribus ſapientū
ſm tempus ⁊ locum arg. diſtin. xij. illa. Aliud
enim ſeruaſ in vno loco ⁊ aliud in alio. Et mo/
dus variatus eſt etiā ſm tpa. Nam alio modo
ſe habuerunt antiqui. alio mō moderni. Mul/
tum autem videtur vtile ad reminiſcentiā di/
centi ⁊ audienti aſſignare aliquas partes ſiue
membra. Septem igitur modis pōt procedi.

¶ Primus modus .§. i.

procedēdi eſt per expoſitionē euāgelij ſeu epl'e
q̄ de die occurrit de pte in ptem moralia inſe
rendo. Et iſtū modū tenuerūt antiqui. vt pꝫ in
omel. Greg. Augu. ⁊ Chry. Quē modū aliquā/
do ſequūtur moderni diuidētes tñ ipm euan/
geliū vel epl'am in ptes: vt ibi g̃ia. Dñica pri/
ma poſt trinitatis euāgeliū de epulone diuite
⁊ lazaro pōt diuidi illud in tres ptes. Et in pri/
ma poniſ vtriuſqꝫ preſens ꝯuerſatio. ibi. Hō q
dam erat diues. ⁊c̃. In ſcd'a vtriuſqꝫ ſequēs mi
gratio. ibi. Factū eſt ⁊c̃. In tertia vtriuſqꝫ decēs
collatio. Ibi eleuās aūt oculos ⁊c̃. Si aūt ſit illa
epiſtola qnquageſime. Si linguis hoīum ⁊c̃.
Hic de charitate tria notat apl's. Primo ei⁹ ne/
ceſſitatē q: q̄ślibet bonū ſine ea nihil valet. Si
linguis hominum loquar ⁊c̃. Secundo eius
operoſitatem vel fructuoſitatem. q: ad omnes

actus virtutū inducit:q2 charitas patiens eſt. ⁊c̄. Tertio eius dignitatē:q2 alia dona deficiūt ⁊ fides ⁊ ſpes:⁊ ipſa ſemp durat:q2 ſiue,pphe/tie ceſſ.ibūt ⁊c̄. Si eſt euangelium in pncipio. xl. pōt ſic diuidi. Docet nos xp̄us in iſto nr̄o ie iunio tria obſeruare. Et pmo excludere mundialez intētionē.ibi.cū ieiunatis:nolite fieri ſicut hypocrite triſtes ⁊c̄. Scd̄o habere menta lē purificationē.ibi. Tu aūt cū ieiunas vnge ca put tuum.⁊ faciē tuam laua.i.cōſciam a peccatis. Tertio adijcere effectualē miſerationē.ibi. Theſaurizate tħe.in celo dādo elemoſynas. Et quia cupiditas ab hac retrahit.ideo premittit. Nolite vobis theſaurizare ⁊c̄. ¶ Si eſt euan/gelium hiſtoriale.vt illud dici ſequētis de Cēturione.poteſt ſic diuidi. In iſto euangelio tria ponuntur de Centurione. Primū eſt ipſius humilis ſupplicatio.ibi. Cū itraſſet ieſus caphar/naū ⁊c̄. Scd̄m eſt eius a xp̄o cōmendatio.ibi. Nō inueni tantā fidē ⁊c̄. Tertiū eſt ex xp̄i fide pueri ſanatio.ibi. Uade ⁊ ſicut credidiſti. Et in qualibet pte pn̄t dici aliqua moralia ad edificationē.ſicut verbi grā. In prima parte predicti euangelij. Primo eſt notandū de magna charitate ⁊ diligentia quā habuit ad ſeruū ſuum.q2 ſn domo eum tenebat:⁊ pro ipſo ad xp̄m orandū acceſſit. Secūdo notandū q̄ xp̄s ad eundū ad ſeruū ſe obtulit.nō ſic ad filiuz reguli ad cō/fundēdū ſupbiā noſtram. Tertio hūiliatio Centurionis ⁊ magna fides cū dixit. Dn̄e non ſuz dignus ⁊c̄. Quartū eſt familie ſue recta gubernatio.q2 ſibi faciebat eſſe ſubiectos. Nā ⁊ ego homo ſum ⁊c̄. In ſcd̄a pte eſt videndū q̄uo in/telligaſ q̄ xp̄s admirat⁹ fuiſſe dicaſ cū admiratio pcedat ex ignorātia.⁊ in xp̄o nl̄la fuit ignorātia. Scd̄o q̄uo fides Cēturiōis exceſſerit iſrael. Tertio pnūciaſ ↄuerſio gētiliū figurato♃ in Cēturiōis fide qui regeſcūt in fide trinitatis.⁊ hoc eſt recumbere cuz abraam iſaac ⁊ iacob:⁊ reprobatio iudeorum.ibi. Filij autem regni eijcientur ⁊c̄. Quarto quomodo in inferno ſit fletus ⁊ ſtridor dentiū. In tertia parte de effectu fidei. Secundo de ſanatione ipſius pueri.

¶ Secundus mo/ .§.ij.

dus,pcedēdi eſt ſumēdi aliquā auctoritatez de ſcriptura ſacra pro themate.⁊ illaz diuidere in ptes. Et iſte eſt modus magiſtralis ⁊ magis ſcientificus:quo vſi ſūt Thomas Bonauētura:⁊ Bernardus in ſermōibus ſuis predicabilibus Et aliqū Ja.⁊ Jo. de ſancto geminiano in om/nibus ſmonib⁹ ſuis. Et in diebus dn̄icalib⁹ ſu/miſ p themate de euāgelio vel de ep̄la cōcurrēti. In dieb⁹ aūt feſtiuis ſctō♃ ſumiſ vel de euā/gelio dn̄icali vel ep̄la:⁊ magis de pcedenti im/mediate.q̄ ſequēti vel etiā de euāgelio vl' ep̄i/ſtola de feſto. Si etiā ſumereſ aliqua auctoritas ſcripture extra euangeliū ⁊ ep̄laz.q̄uis non ſit multū i vſu moderno:nullū tn̄ icōueniēs Jac. de voragine.⁊ Jo. de ſancto Geminiano vtunſ hoc modo in feſtiuis cōiter ſumendo.ſ.vnam auctoritatez de diuerſis libris ſcripture:⁊ in ip ſam faciendo diuiſionē.verbi grā. Si de euangelio ferie ſexte ſumaſ illō. Sit elemoſyna tua in abſcondito ⁊ pater tuus ⁊c̄. Primo oſtenditur virtuoſa elemoſynarū erogatio.ibi.ſit ele/moſyna ⁊c̄. Scd̄o copioſa earuz remuneratio. ibi.pater tuus ⁊c̄. Poſſūt etiā membra diuiſionis ſubdiuidi.⁊ hoc diuerſimode:exemplum in predicta diuiſione. Nam in prima pte notā/tur tria que faciunt elemoſynā virtuoſam.

¶ P⁹ q̄ fiat ei q̄ ē i defectiōe.ibi.ſit elemſyna.
¶ Scd̄z q̄ fiat d ſua poſſeſſiōe:ñ aliēa.ibi.tua.
¶ Tertiū q̄ fiat cū rcta itētiōe.ibi.i abſcōdito.

In ſcd̄a parte notaſ q̄ reddet tibi deus,p elemoſyna triplicē remunerationē.ſ.tpaliū multiplicationē.⁊ iſte ſunt multe. Spūaliū augmenta/tionem:⁊ ſupnaliū receptionem. Si ſumaſ pro themate illud. Diliges dn̄m deuz tuum ex toto corde tuo. Tria hic notanſ. Et pmo actū gratio/ſuz.q2 diliges:oīa eni delectanſ i amore. Dile/ctio tamē importat amorē gratuitū. ſcd̄o obie/ctū glorioſum. Dn̄m deum tuum. Et dn̄o notat eius gubernationez.deus eius creationem:tu/us eius incarnationē:que cogūt nos ad amandū ipm. Tertio ſubiectū vigoroſuz.ex toto corde tuo ibi:q̄uo tripliciter diligiſ ex toto corde ſm Tho.ij.ij.q.xxv. Si autez pdicaſ de aliquo ſctō:pōt aliqd ſumēdo de ep̄la vel euāgelio ei adaptari. Nec eſt incōueniēs q̄ ille intellectus ſcripture nō ſit ille,pprius ſed etiā aliqū ↄ̄tius:q2 moralis ſenſus eſt mlt̄iplex. Hō qdā erat diues ⁊ induebaſ purpura ⁊ byſſo:⁊ epulabaſ q̄/tidie ſplēdide. Si pdiceſ de ſctō Grego.vl' alio doctore. Tria poſſunt de eo notari. Uirtutū interio♃ fertilitas. Hō qd.i erat diues. Scd̄o ac/tuū exteriorū nobilitas. Induebaſ purpura.ſ. charitate:⁊ byſſo.i.puritate. Tertio ſenſuū ſcripturarū ſuauitas.epulabaſ quotidie ſplēdide exponēdo ſcripturas. Si pdiceſ d ſctō Hiero. ⁊ occurrat illō euāgeliū dn̄icale vbi habeſ. Di/xit,dn̄s dn̄o meo ⁊c̄.q̄uis ſit dictū de xp̄o:pōt applicari ad ſcm̄ Hiero.⁊ alios qui fuerūt mēbra xp̄i.vbi tria. Primo ad ipm diuinalis allocutio dixit dn̄s:qd̄ itelligitur per iſpirationez ſcripturas ⁊ flagella. Secundo circa ipſum rationalis executio domino meo ratiōe vtens domin⁹ eſt p virtutes al's ſeruus. Tertio ſup ipm pmialis cōſecutio.ſede a dextris meis. qd̄ no/tat magnitudinē glorie ſuperne. Si ſumatur de euangelio ipſius feſti.vt de bea. Dominico vel Aug.illud. Nō pōt ciuitas abſcondi ſupra

montē poſita. Math. v. Tria hic de ipſo notan
tur. Primum ꝙ intimus fuit deo colligatus:
q2 ciuitas q̄ſi ciuium vnitas id eſt ſenſuū tēdē
tium ſiml' in deū. ſcḋm ꝙ in exemplis ſeu geſtis
fuit xp̄o ɔformatus: q2 ſupra montem. Mons
eni ſignat xp̄m cuius vite fuit multū ſimilis
vita ſanctiſſimi dominici in p̄dicatiōe in ordi
ne ſuo ⁊c̄. Tertium ꝙ fuit mūdo in miraculis
manifeſtatus: q2 nō pōt abſcondi ꝑpter mira
cula eius. Si ſumat de ep̄la feſti. vt illḋ. Repo
ſita eſt mi. co. vbi tria de ipſo notātur. Primo
magnificatur ex triūphi excellētia. q2 corona.
Secūdo exercitatur in ꝑlij experiētia. q2 mihi.
Tertio nobilitatur in premij ꝑmanētia. quia re
poſita eſt. Et q̄ntum ad primu nota triplicē co
ronam. Prima debet imperatori vel regi pro
pter potētiam. Secūda paſtori. i. epiſcopo vel
pape ꝑpter clemētiā. Tertia doctori ſcz aureo
la: ꝑpter ſapientiā. oēs has habuit beat⁹ Dn̄i
cus. Et primā a patre per appropriationē. q2 ei
attribuit potētia vt in miraculis. Coronā ſapi
entie a filio ꝑ diſputationē cōtra hereticos ⁊ p̄
dicationem. Tertiam coronā clemētie ⁊ mīe a
ſpūſancto in regimine ordinis. Quantū ad ſe
cūdū nota tria in ſuo exercitio. Mihi enim re
fert ad id. quia bonū certamē certaui cōtra vi
tia bellando. Curſum ɔſūmaui ꝑſeuerādo fidē
ſeruaui. i. fidelitatē gloriā deo ſemꝑ dādo. Quā
tū ad tertiū repoſita nota ꝙ repoſitū non ꝑdit.
Semꝑ pōt ꝑdi corona virtutis quouſq3 aīa re
ponat in glīa. Sed primo repoſita fuit corona
virtutū per p̄deſtinationē. Secūdo ꝑ p̄nuncia
tionē. q2 de ipſo etiā ordine ſuo ꝑphetatū. Ter
tio ꝑ glorificationē. Et nota ꝙ ſicut confuſa vi
det p̄dicatio qn̄ nulla ibi fit diuiſio vl diſtinctio.
Ita etiā tedioſa reddit xū nimis multiplicant
diuiſiōes ⁊ diſtinctiōes. Et q̄uis ois bona di
uiſio ſit bimēbris: hoc hz locū in lectionibus:
ſed in p̄dicatiōibus: vbi ꝓcedit ꝑſuaſiue: vide
tur diminuta bimēbris. Et vltra trimembrē vl'
quadrimembrē eſt nimiū ⁊ inconſuetum.

¶ Tertius mo .§. iij.

dus ꝓcedēdi eſt ꝑ diſtinctionē. Et iſtū modū te
nuit Ber. in ſuis ſermōib⁹. ⁊ eſt magis facilis
ad iſtud valent diſtinctiōes Mauricij. Greg.
etiā in morali. aliqn̄ vtit diſtinctiōib⁹. ⁊ Jo. caſ
ſia. in collatiōib⁹ patrū. Et fit multipl'r. Primo
mō ꝑ mltiplicē acceptionē alicui⁹ diſtinctiōis
in themate. vt verbi grā. ſi ꝓponat illud. Erat
nauis in medio maris. Nota ꝙ ē mltiplex na
uis de q̄ pōt iſtud intelligi. Eſt eni nauis inocē
tie baptiſmalis. ſcḋa eſt nauis penitētie ſaluta
ris. tertia eſt nauis ɔſuetudinis regularis. quarta
ē nauis excellētie v̄ginalis. ſ. marie. Si ꝓponat.
Redde qḋ debes. Math. xviij. pōt fieri talis
diſtinctio. Debitor eſt q̄libet deo ꝓrio ⁊ ꝓrio
ſibi. Et cuilibz debz tria. Deo amorē ꝑpter bōi
tatē ſuā: ⁊ timorē ꝑpter cōmiſſā iniquitatē: ho
norē ꝑpter ſuā maieſtatē. Proximo tria. ſ. corre
ctionē. ſubuētionē: ⁊ edificationē in moribus.
Sibiipſi tria. ſ. vigilātiā ꝑſeuerātiā: ⁊ mortifi
cationē diſcretā. Aliqn̄ multiplicant mēbra di
ſtinctiōis ſcḋz numerū q ponit i themate. exem
plū cū ꝓponit. Eſt puer vn⁹ qui hz qnq3 panes.
Nota ꝙ qnq3 ſunt panes xp̄i. de qb⁹ debem⁹
comedere. Prim⁹ eſt penitētie ꝑs. Cibauit eos
pane lachrymarū. Scḋs panis ſapie. Eccleſia.
Cibauit illū pane vite ⁊ itellectus. Terti⁹ panis
eucharistie. Jo. vj. Qui māducat hunc panē vi
uet in eternū. Quartus panis gratie. ꝑs. Pau
peres ei⁹ ſaturabo pānibus. Quītus panis glīe.
Luc. xiiij. Beat⁹ qui māducabit panē i regno
celorū. Si ꝓponat illud de ſeptez pānibus. Dici
poſſūt ſeptē panes ſeptē ſacramēta. vel ſi ꝓpōa
tur de eodē euāgelio illḋ. Miſereor ſup turbā.
dic ſcḋz Bern. ꝙ ſeptē ſūt miſeratiōes dn̄i qbus
nos q̄ſi ſeptē panib⁹ ſatiat. Primus expectatio
nis ad pniaz. Scḋs impeditiōis ſcz mali nr̄i.
Terti⁹ cōpunctiōis peccati. Quartus remiſſio
nis ipſius. Quītus conſeruationis a recidiuo.
Sextus opationis ſcz boni. Septimus fiducie
glorificatiōs. Poſſūt ⁊ aliter aſſignari ⁊ ordina
ri. Si ꝓponat illḋ. Hora ſeptia reliqt eū febris.
Job. iiij. Febris eſt pcm̄ mortale qḋ iducit ad
mortē eternā. vij. hore ſūt. vij. dōa ſpiritusſcti:
quib⁹ cū ſint cōnexa aduenientibus in aīa v̄bo
xp̄i recedit peccatū. Timor expellit ſupbiā. pie
tas inuidiā: ſciētia irā: fortitudo accidiā: cōſili
um auaritiā: itellectus gulā: ſapiētia luxuriā.
Uel melius ſeptē hore ſūt ſeptē q̄ cōcurrūt ad
remiſſionē peccati. Pria hora eſt tribulatio. ſe
cūda bona opatio ſcz de gn̄e bonoꝝ. tertia illu
minatio. ſ. ad cognitionē pctī. q̄rta ē deteſtatio
ipſius. quinta eſt cōfeſſio. ſexta eſt emēdatio. ſ.
in ꝓpoſito. ſeptia eſt grē infuſio. Et iſta ſex ſūt
figurata ꝑ ſex hydrias q̄ erāt in nuptijs. Ul' ſic
ſi ꝓponat illḋ. Erat ieſus eijciēs dmoniū. Lu.
xj. Poteſt dici ꝙ ꝑ pcm̄ hō poſſidet a diabolo:
ſed cū ꝑ gratiā xp̄i pcm̄ deleat: iō ieſus q̄tidie
eijcit demoniū: cū peccator iuſtificat: ⁊ q̄uis
demones de oībus vitijs tentet plus tn̄ d' vno
q̄ͣ de alijs vnuſquiſq3 tētat: vn̄ ſicut āgeli bōi
denominant ab officijs que gerūt cum ad nos
mittunt: ita demones a vitijs: de qbus magis
tentāt. Sicut ſunt ſeptē vitia capitalia: ita ⁊ ſe
ptē reperiunt nomina demonū: qui de eis ten
tāt: ⁊ in euāgelio dicit: ꝙ imundus ſpūs aſſu
mit ſeptē ſpiritus nequiores ſe. ⁊ Mar. vlti. di
cit de magda. ꝙ xp̄s eiecit ab ea ſeptē demōia.
ſ. pctā. Sic etiā reperiuntur ſeptē demōiaci in
ſacra ſcriptura. his. vij. vitijs figurati. ¶ Et ꝑ

mus demon vocaſ mãmona.de quo matth.vj.
c.Nõ poteſtis deo ſeruire ⁊ mamone.⁊ interp
taſ diuitie:⁊ ſignat auaritiã:de qua tentat cu/
pidos cũ diuitijs.Figuraſ autẽ per demonia/
cũ lunaticum.de quo Matth.viij.d᷑.ꝙ diabo
lus mittebat eũ i aquã ⁊ in ignẽ vt euʒ ꝑderet.
Et ſic auaritia ꝑ mare ⁊ ꝑ terram ducit ꝑ ſaxa ꝑ
ignes.i.eſtus cupidos.¶ Scdˢ vocatur aſmo
deus.de quo Tob.viij.⁊ interꝑtaſ factura iudi
cij:ſignat luxuriã ꝓpter qđ vitiũ deus fecit iu/
diciũ diluuij tpe noe ⁊ poſtea ſodomoꝝ.Figu/
raſ autẽ per demoniacũ mutũ.de quo Lu.xj.
Jllud erat mutuʒ.vitiũ.n.luxurie facit hoiem
mutũ a ꝯfeſſione:plus ꝙ̃ alia vitia ꝓpter mate
riã magis erubeſcibilẽ.¶ Terti⁹ vocaſ ſathan.
de quo Job.j.⁊ interpretaſ aduerſarius.ſignat
inuidiã:que aduerſaſ oi bono primi dolẽs de
eo.Ex inuidia enim ſathan ꝑcuſſit Job multi/
plr flagellando:⁊ figuraſ per ſaul demõiacũ
qui ex inuidia ꝑſeq̃baſ dauid.j.Re.xvj.Quar
tus beelʒebub.de quo Lu.xj.in beelʒebub prin
cipe demonioꝝ eycit demõia īterꝑtaſ eni vir
muſcaꝝ:ſignãs accidiã que facit multitudineʒ
muſcaꝝ.i.vanaꝝ ⁊ imũdarũ cogitationũ hĩe.
Figuraſ ꝑ filios ſacerdotis d̃moiacos effectos
qui volentes expellere demones in noie pauli:
diabolus vexauit eos.vt h᷑ in actibus aploꝝ.
Sic hypocrite qui detinenſ ab hoc vitio:q꞉ cõ
muniter ſunt ocioſi duʒ miniſtrãtes ſacramen
ta qđ dʒ fieri ꝑ bonos volẽtes ab alijs demõea
effugare:ipſi iuaduntſ ab eis ſpũaliter.¶ Qui
tus d᷑ labaddõ.vt h᷑ Apoc.ix.⁊ iterꝑtaſ exter
minator ⁊ tẽtat de ira que ponit hoiem ex ter/
minos ſocietatis ⁊ vnionis.Et figuraſ pctõr de
ditus huic vitio per demoniacũ clamantẽ in tẽ
plo ⁊ dicẽtẽ q꞉ tu es filius dei ⁊c̃.tales aliq̃i ex
ira blaſphemant.¶ Sextus diciſ behemoth.
de quo Job.penſ.⁊ interꝑtaſ aial ⁊ tẽtat de gu
la.que facit hoiem beſtialem.Et figuratur per
demoniacũ qui morabatur in monumentis ⁊
ãbulabat nudus.¶ Septim⁹ d᷑ lucifer q̃ſi ſe
renus lucẽ apparẽtie:⁊ tẽtat de vanaglia.vt etiã
diabolus.i.deorſum fluẽs per ſupbiã.⁊ tali vi/
tio deditus figuratur per filiam chananee de/
moniacam ⁊c̃.Mat.xv.Juuencule enim mul/
tum ſunt dedite vaneglorie in ornatu.

¶ Quartus mo/ .§.iiij.

dus eſt ſiĺis tertio ꝑdicto ꝑ aſſignationẽ multi/
plicationis effectuũ vł cauſaꝝ vel ꝯditionũ vel
graduũ vł ſpecierũ vel ꝓprietatũ naturaliũ vel
nominũ alicui⁹ rei de qua agiſ in themate.exẽ/
pla de ſingulis.De primo ſi ꝓponaſ d̃ corpe xp̃i.
Qui manducat me viuet ꝓpter me:pñt h̃ dici.
vij.effectus ſacramenti debite ſumpti propter
quos aia viuit ſpiritualiter de quibus.õ.ij.de
ſacramẽtis.ſi proponaſ illud Jacob.v.Multũ
valet deprecatio iuſti aſſidua:pñt poni effect⁹
orationis de quibus alibi vide.ſi ꝓponaſ.Jm/
pone manuũ tuam ⁊ viuet:loquẽdo de manu
diuine gratie poteſt dici ꝙ habet quinq̃ȝ digi/
tos.i.effectus.Si proponaſ.audientes verbuʒ
retinent ⁊ fructum afferunt.Lu.viij.Poteſt di
ci de fructibus ſeu de effectib⁹ verbi dei de qui
bus habes.õ.in.ij.pte ii.ix.c.xj.§.ij.Si propo
natur de epl'a illud.Omnis fornicatio non no
minetur in vobis.ibi potes declarare mala ma
gna:que ſequũtur ex vitio luxurie.de quibus.
õ.in.ij.pte.i ti.de luxuria.Poteſt ſcđo aſſigna
ri multiplicitas cauſaꝝ inducentiũ aliquem ef
fectum:de quo in themate agiſ vt ſi ꝓponatur
Remittũtur tibi pctã tua.Matthi.ix.Poſſunt
hic poni ea ꝓpter que pctã remittũtur puta cõ
tritio:confeſſio:elemoſynaꝝ largitio:flagello/
rum toleratio:religio.ita tñ ꝙ ſane iſta intelli/
ganſ.Et pñt iſta ſex figurari ꝑ ſex hydrias que
erant in nuptijs.Si ꝓponaſ.Oportet exaltari
filiũ hominis.Job.xij.Pñt hic aſſignari cauſe
ſeu rõnes quare oportuit exaltari in cruce q̃s
hẽs in.iij.pte beati tho.¶ Poteſt tertio īduci
multiplicitas conditionũ que requiruntur ad
actũ.de quo agiſ ī themate.vt ſi ꝓponaſ illud.
Jte ⁊ oſtẽdite vos ſacerdotibus.qđ fit per ꝯfeſ
ſionẽ pctõꝝ.põt ibi dici de.xvj.ꝯditionib⁹ ꝯfeſ
ſionis.de quib⁹ hẽs.õ.in titu.de ſacramentis.
Si ꝓponaſ illud.Petite ⁊ accipietis de orone
ꝑdicãdo pt dici de ꝯditionib⁹ orõnis de quib⁹
hẽs diffuſe in.iij.pte titu.v.¶ Poteſt quarto
ꝑdicator ꝑdicare de multiplicitate graduũ ali
cuius vitij vel virtutis vel ſtatus vt ſi ꝓponaſ
illud.Qui ſe humiliat exaltabiſ.Luce.xiiij.⁊
Mat.xxiij.vel illud eple petri.Humiliamini
ſub potenti manu dei ⁊c̃.Põt dici de gradib⁹
humilitatis vel illis.vij.quos ponit Anſel.vel
trib⁹ quos ponit glo.vel.xij.quos ponit Bene
dictus ⁊ Berñ.que hẽs declarata a ſctõ Tho.
de aquino.ij.ij.in.q.clxj.de humilitate ſi ꝓpo
natur illud.Ecce aſcendimus hieroſolymaʒ de
charitate ꝑdicando.de q̃ agit epl'a illius dñice.
Põt dici ꝙ iacob vidit ī ſomnis ſcalã hui⁹ hie
rlm.Dauid autẽ numerat gradus.q꞉.xv.decã
tãdo.xv.pſ̃.graduales.Paulus deſcripſit eos
di.Charitas patiens eſt ⁊c̃.Ubi ponit.xv.gra/
dus charitatis.Si ꝓponaſ.Qui iraſciſ fratri
ſuo ⁊c̃.Mat.v.Poteſt loqui de triplici gradu
ire:de quibus hẽs.ij.ij.q.clviij.de ira.vł de tri
plici ira.ſ.virtuali veniali ⁊ mortali.Si ꝓpona
tur illđ.Jncipiebat.n.mori.vel illud.Ecce defũ
ctus efferebatur.ſi quis vult predicare de mor
te peccati:q꞉ anima que peccauerit ipſa morie
tur.Ezech.xviij.poteſt ponere.vij.gradus pec/
cati.¶ Primus cogitatio tentans ad maliũ⁊.

hic interpretatur. Secundus delectatio ſenſua
lis. ⁊ h̄ febricitat. Tertius ꝯſenſus in mortale ⁊
hoc moritur. Quartꝰ opus ad extra. etſi occul-
tum. ⁊ h̄ plangitur per conſcientiam remordē-
tem. Quintus manifeſtatio eius. ⁊ h̄ defertur
ad ſepulchrū. Sextus aſſuefactio ſeu conſuetu
do. ⁊ hoc ſepelit̄: ⁊ de his ſex gradibꝰ de pe. di.
ij. ſicut tribus. Septimus obſtinatio ſeu defen
ſio. ⁊ h̄ figurat̄ per mortuū. qui fuit xpo nūcia
tus: ſed nō ſuſcitatꝰ. Uel ſi ꝓponat̄. Amice aſcē
de ſupiꝰ: ⁊ tūc erit tibi gl'ia. ſi quis vult ꝑdica-
re de aſcenſu virtutū in gnē. pōt dicer̄ ꝙ eſt tri
plex ſtatus aſcendētiū ad celū incipientiū ꝓfici
entiū ſeu ꝑfectoꝝ. pmi aſcendūt tētationibꝰ re
ſiſtēdo. ſcdi ꝑfectui virtutum inſeruiēdo. tertij
deo inherēdo. ⁊ de hmōi. de pe. di. ij. dū ſcīꝫ.
Quito pōt ꝓcedi ꝑ multiplicatonē ſpēꝝ alicu
ius vitij vel virtutis. vt ſi ꝓponat̄ illud. Si fili
us dei es dic vt lapides iſti panes fiant. vbi dia
bolus tentauit de gula. Lapides ſunt auctates
ſcripture ⁊ exēpla ſtabilia ⁊ rigida. ⁊ tūc de eis
panes fieri volumus. qđ ꝓcurat diabolus cuꝫ
de ea veritate ⁊ firmitate quas dubitamꝰ: ſed
quinqꝫ ſūt ſpēs gule. de qbus de ꝯſe. di. v. qn
qꝫ. ⁊ de his. ō. in. ij. p. ti. vj. Si proponat̄. Qui
ſe exaltat humi. pōt dici de. iiij. ſpēbus ſupbie.
de quibus habes. ō. in. ij. p. ti. iij. vel ſi ꝓponat̄
illud niſi abundauerit iuſtitia ⁊c. Mat. v. Pōt
poni triplex ſpecies iuſtitie diſtributiua cōmu
tatiua: ⁊ ſui regulatiua: ⁊ quelibet harum erat
in illis defectiua. Nā qꝫtum ad primū diuites
honorabant paupes deſpiciebant. Quantū ad
ſcdm primos decipiebāt ⁊ ledebāt ꝑ vſuras ⁊
⁊ libellū repudij ⁊ hmōi. Quātum ad tertium
ſe male regulabāt: qꝛ de pctis cordis non ſibi
faciebāt ꝯſciam: ⁊ ſeruabāt ꝑcepta vel timore
pene vel amore tpalium. ¶ Sexto pōt adduci
multiplicitas proprietatum naturaliū eius: qđ
ponit̄ in themate eas moraliʒando. verbi grā.
Si ꝓponat̄. Lux venit in mundū. Joh. iij. Lux
ſignat ſpm̄ ſcm̄. vnde canit̄. O lux beatiſſima.
⁊c. Sicut aūt lux naturalis. xij. ꝓprietatibꝰ ſua-
is naturalibus venit in mundūꝫ. ita ſpūſctūs.
xij. radijs ſuis. qui dicunt̄ ab ap'lo fructꝰ ſpūs.
Ad Gal. v. Lux eniꝫ eſt calefactiua. qđ facit ſpi
ritusſctūs ſpūali fructu qui eſt charitas. Lux eſt
letificatiua. ſic ⁊ ſpūs fructu gaudij. Lux eſt pā
catiua. nam ⁊ ſerenat aerē nubilatū. ⁊ lux ſolis
eſt in medio planetarū ad ꝯtemperandū ꝓprie
tas coꝝ ꝯtrarias. ⁊ hoc facit ſpūs fructu pacis.
Lux eſt impaſſiua ⁊ nō pōt pati qđ operatur ꝗr
tus fructꝰ. ſ. patia. lux eſt dulcoratiua fructū. ſic
ſpūs dulcorat per benignitatē. Lux ē ſui cōica
tiua omnibꝰ rebus ⁊ locis qꝫtum in ſe eſt ſe cō
municat. h̄ opat̄ ſpūs per bonitatem: qꝛ bonū
eſt ſuipſius diffuſiuū. Lux eſt diſcurſiua in lōgi
quū: qꝛ ſubito ab oriēte i occidētē. ſic ſpūs dat
longanimitatē ne deficiat qs in diu ſufferēdo:
ſꝫ vſqꝫ ad occaſū vite ſue extēdat. Lux ē illumi-
tiua. qđ fit a ſpū ꝑ fidē. que ē certitudo ꝗdā de
his que ſūt fidei. Lux eſt incorruptibilis. ⁊ ſpūs
facit hoieꝫ icorruptū ꝑ caſtitatē. q eſt fructꝰ eiꝰ.
ita ꝑfecte vt paꝝ etiā moleſtet̄. Lux ē ornatiua
ſeu decoratiua. Nil. n. pulchruꝫ ſine ea qđ fit a
ſpū ꝑ fructū modeſtie quo oēs actꝰ exteriores
moderant̄. Lux eſt deſicatiua. qđ fit a ſpū ꝑ ꝯti
nentiā ab illicitis: etſi tentatiōes ſuſtinet. vicit
tn̄ eas viril'r. ¶ Septio ꝑſumi multiplicitas
noiuꝫ. vt ſi ꝓponat̄. Paraclitꝰ aūt ſpūſctūs ⁊c.
pōt dici ꝙ ſpūſctūs hꝫ multa noia: ex qbꝰ oñ-
dit̄ opatio eiꝰ in hoie que ponunt̄ i hymno. ſ.
ſpūſctūs paclitꝰ donū. fons viuus ignis chari
tas ſpiritalis vnctio. ⁊ digitꝰ dei. Spūſctūs dr̄
qꝛ facit hoies ſpūales ⁊ ſctōs ⁊ cōtēnere terre-
na. ⁊ deo deditos. Paraclitꝰ dr̄ qꝛ cōſolat̄ affli-
ctos ⁊ penitētes: ſpe venie: vl' paclitꝰ dr̄. i. aduo
catꝰ. qꝛ facit nos aduocare. i. orare. Donum qꝛ
gratis dat dona ſua. Fons viuus. qꝛ nos lauat
a pctis. Ignis. qꝛ facit nos ſemꝑ moueri ad bñ
operādū. Charitas: qꝛ facit nos deū diligere ⁊
ꝓximū. Spiritalis vnctio qꝛ illuminat menteꝫ
de agendis. Digitꝰ dei qꝛ ꝓcedit a patre ⁊ filio ſi-
cut digitus a manu ⁊ brachio: ⁊ qꝛ diuidit ꝓut
vult diuerſis diuerſas grās gratis datas. Ad
inueniendū iſtas multiplicitates multuꝫ valēt
ſūma vitioꝝ ⁊ virtutū. ⁊ pe. de tarā. ſup ep'las
pauli ⁊ cōpendiū theologie. Qui liber etſi inti
tulet̄ a quibuſdā bea. Tho. nō tamen creditur
eē eiꝰ opus qꝛ nec ſtilus patitur nec iter libros
eius in legenda connūeratur. ſed nec Alb. ma-
gni: ſed cuiuſdam docti viri qui dictꝰ eſt frater
Tho. ordi. predi. vir vtiqꝫ excellens.

¶ Quintus mo- .§.v.

dus eſt poſt thema euangelij vel ep'le cōcurren
tis inducere auctoritatē aliquā de pſalmis: vel
alijs libris ſacre ſcripture correſpondentē the
mati in ſententia materia ſeu verbis: ⁊ ſup di-
cta auctoritate facere diuiſionē vel diſtictionē
vel multiplicē expoſitionē ad ꝓpoſituꝫ thema
tis. verbi grā. Si thema ſit illud Luc. x. Quid
faciēdo vitā eternā poſſidebo. dicat̄ ps̄. mouē
ti eandē queſtionē reſpōſum fuit a ſpiritusſctō.
ps̄. Declina a malo ⁊ fac bonū. inquire pacē ⁊
ꝑſequere eam. Ubi ꝑcipiunt̄ tria obſeruari.

¶ Primum eſt receſſus a prauitate. ibi. decli-
na a malo.

¶ Secūdum ꝓceſſus in ꝓbitate. ibi. fac bonū.

¶ Tertium ingreſſus cum tranquillitate. ibi.
inquire pacem. ¶ Quantum ad primuꝫ loqui-
tur de malo culpe quod per excellētiā dicit̄ ma
lū qꝛ priuat vel corrūpit bonū tpale: naturale. ⁊

⁊ ſpiritu ale.xv.q.j.illa. Et hoc malū habet q̈ttu
oꝛ gradus.ſ. delectationē:ꝯſenſum:opatione:
⁊ obſtinationē:⁊ de his hēs.de pe.di.ij.§.ſup
q̈ttuoꝛ. ¶ Quantū ad ſcd̃m nota ꝙ pꝛincipia
opandi ſunt potētie:ſed pncipia bn̄ operandi
ſunt habit⁹ virtutū:qꝛ virt⁹ eſt que bonū facit
habentē:⁊ opus eius bonū reddit ſm phm. Si
cut aūt ſunt q̈ttuoꝛ potentie:ita ⁊ q̈ttuoꝛ v̄tutes
eas dirigentes ad bene opandū.de qbus in li.
Sap. Sobꝛietatē.i.tpantiā ⁊ ſapiam.i.pꝛuden
tiā:docet iuſtitiā ⁊ virtutē.i.foꝛtitudinē:quib⁹
in vita nil melius eſt hominibus. Pꝛudentia p
ficit rationē:iuſtitia voluntatē:foꝛtitudo iraſci
bilem:tempantia ꝯcupiſcibilē. Fac igit̄ bonū
pꝛudenter ſm rōnem agendo. Iuſte pꝛimū nō
ledendo. Foꝛtiter ardua aggrediendo ⁊ in ad
uerſis pſiſtendo:tempanter ſupflua reſecādo.
¶ Quantū ad tertiū inqre.i.intus q̈re pacē ⁊
⁊ perſequere.i.valde ſeqre:qꝛ leuiter ſubterfu
git. Et nota quadruplicem pacē. Pꝛima īter de
um ⁊ affectū nr̄m vt ꝯfoꝛmemus nos cū volū
tate eius. Scd̃a inter ſpiritū ⁊ carnē vt caro.ſ.
ſubyciat̄ ſpiritui. Tertia in domo vt ſit oꝛdina
ta īperādi ⁊ obediēdi inhabitantiū concoꝛdia.
Quarta in ciuitate inter ciuem ⁊ ciuē. ¶ Si in
die animarū pponat̄ illud.ij. Macha.xij. San
cta ⁊ ſalubꝛis eſt cogitatio pꝛo defunctis exoꝛa
re.pōt dici ipe anie que ſunt in purgatoꝛio ſci
entes ſe nō poſſe per ſe iuuari:ſed p nos petunt
a nobis ſuffragia dicētes illud Job.xix. Miſe
mini mei miſemini mei ſaltem vos amici mei:
qꝛ manus dn̄i tetigit me. Ubi tria. Et pmo pe
plurib⁹ ſuffragiis adiuuari.qꝛ miſeremini ⁊c̄.
bis dicit̄ miſeremini:qꝛ ſūt ſuffragia carnalia:
vt ieiuniū ⁊ elemoſyna.⁊ ſpiritualia:vt oīo ⁊ ſa
crificiū.de quib⁹ Greg.xiij.q.ij.anie defuncto
rum q̈ttuoꝛ modis ſoluunt̄ ⁊c̄. Scd̃o oſtendūt
ſe poſſe ab hominib⁹ v̄tuoſis ſubleuari:qꝛ vos
amici mei. Cū enī qui ſunt in purgatoꝛio ſint
in gr̄a nō ſunt eis amici que ſunt in criminali
bus. Et iō ſuffragia que fiūt a criminoſis ex ſe
vt puate pſone pax vl̄ nihil pſunt. vide de hoc
in ſummis ⁊ in.iiij.ſen.di.xlix.c.ij. Tertio inn
unt ſe grauib⁹ ſupplicijs cruciari:qꝛ man⁹ dn̄i.
i.ſeueritas diuine iuſtitie tetigit me. E hec ma
nus hēt quinqꝫ digitos ſm quinqꝫ genera pe
narū.ſ.puatio viſionis dei pꝛo illo tēpoꝛe:cru
ciatio ignis:vermis hoſtis:qui tamē alīs nō fla
gellat eas:remoꝛſus ꝯſcientie:⁊ dilatio ſubue
niētie a ſummis. ¶ Si in feſto trinitatis ſuma
tur illud. Tu es magiſter i iſrael ⁊ hec ignoras.
Joh.iij.pōt dici.ꝙ Hieremias factus magiſter
a ſpirituſctō oſtēdit ſe ignoꝛare myſteriū iſtud
dicens.j.c. A.a.a.dn̄e deus. Ecce neſcio loqui.
Hiere.j.vbi tria. Pꝛimo enim diſtinctio pſona
lis figurat̄.qꝛ.a.a.a. Scd̃o vnitas eſſentialis in
ſinuat̄.qꝛ dn̄e deus. Tertio defect⁹ habitualis
declarat̄.ecce neſcio loq. Quātū ad pmū tria
aſſignāt tres pſonas diuinas. Un̄ ipe dicit Apo.
j. Ego ſum alpha.⁊ declarat q̈re qꝛ pꝛincipiū ⁊
vnitas inuit̄ qꝛ ſingulariter dr̄ dn̄e deus. Tria
aūt ſunt in quib⁹ repit̄ imago vl̄ veſtigiū hui⁹
trinitatis ⁊ vnitatis.ſ.angelus:aīa ⁊ aqua ſcz
in fonte ꝯducto:qui eſt q̈ſi veſtitus ⁊ riuo. Itē
qꝛ.a.eſt ſꝫ oē idioma pꝛīa litterarū. Oēs littere
grece hebꝛaice ⁊ latie reddūt teſtimoniū huic
veritati. Quātū ad ſcd̃m de vnitate eēntia vnū
deū eē pbatur rōne ⁊ auctoꝛitate ⁊ exemplo
qꝛ eſt creatoꝛ oīum.ideo dr̄ deus gubernatoꝛ ꝑ
mlatoꝛ quoqꝫ bonoꝝ:⁊ punitoꝛ maloꝝ:⁊ iō dr̄
dominus.i.do man⁹:do minus:⁊ do minas.
Quātū ad tertiū qꝛ deū nemo vidit vnq̄. Joh.
j. Et de eo tantū poſſum⁹ ſcire ꝙ ſit ſed nō quid
ſit:⁊ pſectius loqmur de eo per negationē q̄ꝫ p
affirmationē ſane tn̄ intelligendo. Si pponat̄
illud. Exaltata ſum. Eccli.xxiiij.in aſſumptiōe
v̄ginis pōt dici.q̄ꝫ mirabiliter fuit exaltata oſ
dit Johan.apoc.xij. Signū magnū apparuit
in celo.mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedibus
eius:⁊ in capite eius coꝛona ſtellaꝝ.xij.vbi in
nuit̄ ꝙ tripliciter exaltata fuit. Pꝛio qꝛ in coꝛ
poꝛe gloꝛificata:mulier amicta ſole:dicit xp̄us
ꝙ in vltima reſurrectione iuſti fulgebunt ſicut
ſol i coꝛpe eoꝝ hac ergo gloꝛia veſtita fuit nūc
⁊ de iſta materia vide in legēda ⁊ de moꝛte ei⁹.
Scd̃o fuit ſup oē collocata.ſ.collegiū angeloꝝ
⁊ ſanctoꝝ.ibi luna ⁊ ſub pedib⁹ eius. Lūa mu
tabilis deſignat creaturā:qꝛ oīs etiam angeli
ca natura mutabilis ē affectu ⁊ cogitatu. Et hic
pōt dici de ductione eius in celū a filio figura
ta per arce reductiōez in hierl'm cū.vij.choꝛis.
ij.Reg.vj.de admiratione angeloꝝ dicentiū.
Que eſt iſta ⁊c̄. Tertio fuit multiplici pńilegio
decoꝛata:qꝛ in capite eius coꝛona ſtellarū.xij.
que ſunt duodecī pńilegia ſingularia que no
tat Ber. Nō etiā ꝙ ſm niebꝛa ipius auctis in
ducte pōt cōpꝛehēdi ⁊ diuidi ſimul totū euāge
liū vel epl'a verbi gr̄a. Si pponat̄ illud. Exijt p̄
mo mane ꝯducere oparios in vineā ſuā. Mat
th.xx.in ſeptuageſima.⁊ īducat̄ auctoꝛitas. Po
Beatus vir qui non abijt in ꝯſilio ⁊c̄.vſqꝫ die
ac nocte:pōt ſic diuidi.hic notant̄ q̈ttuoꝛ ꝯclu
ſiones iuxta euangeliū hodiernū. Pꝛima pmi
um pꝛeoptādū.qꝛ btūs vir. Et euangeliū.ꝯuen
tione facta cū ope ⁊c̄. Scd̃a vitiū fugiendū qꝛ
nō abijt in ꝯſilio impioꝝ.⁊ euangelium:quid
hic ſtatis tota die ⁊c̄. Tertia radium ꝯſequē
dū:qꝛ i lege domini ⁊c̄.⁊ euāgeliū:ite ⁊ vos in
vineam ⁊c̄. Quarta ſtadiū pcurrendū.quia in
lege eius meditabitur ⁊c̄.⁊ euangelium. Cum
ſero autem factum eſſet ⁊c̄. Item circa auctoꝛi
tatem inductam ad pꝛopoſitum thematis. po
teſt pꝛocedi

teſt procedi per diſtinctionez. verbi gratia. Si
ſumpto pro themate illud .j. Cor. xj. Hoc faci/
te in meã cõmemorationẽ. in feſto corpis xp̃i:
inducaſ illud ps. Memoriã fecit mirabilium
ſuoꝝ miſericors ꝛ miſerator dñs ꝛc̃. põt dici ꝙ
ſeptẽ ſunt mirabilia opera dei: que in euchari/
ſtie ſacro memoranſ: qđ eſt eſca per excellentiã
data timẽtibus deũ. Primũ eſt opus creatiõis.
Scđm eſt opus iſrl̃ eductionis. Tertiũ eſt icar
nationis. Quartũ eſt ſacre paſſionis. Quintuz
eſt iuſtificationis. Sextum eſt pie expectatiõis.
Septimũ eſt ſupne fruitionis. Primũ memo/
rat qꝛ in ſacro nõ ẽ materia cõis termini a quo
ꝛ termini ad quẽ fit trãſmutatio ſicut accidit in
mutationibꝰ ſubſtãtialibꝰ: ſed totũ. ſ. materia ꝛ
forma panis trãſit in totuz: ꝛ hic põt dici aliqđ
exẽplũ de tali mutatione qũo nõ eſt impoſſibilis.
Scđm eſt de eductione ꝛ liberatiõe iſrl̃ de egy
pto per eſum agni ꝛ cibationẽ ppl̃i ex mãna: et
potu aque de petra que ſignabant iſtud ſacrm̃.
Tertiũ eſt ꝙ ſicut ad qñꝗ verba virginis. Fiat
mihi ſm verbũ tuũ: dei filius deſcẽdit de celis
velatus carne noſtra: ſic ad v̂ba qñꝗ ſacerdo/
tis deſcendit xp̃s non mutãdo locũ in altari ve
latus illis accidentibus: de quibꝰ põt aliqđ di/
ci quare ibi remanẽt. Quartum eſt de paſſione
quã maxime memorat celebratio hmõi. Et pro
pterea ſeparatim ꝯſecraſ corpus ꝛ ſanguis qꝫ/
uis totũ ſit ſub vtraꝗ ſpecie: ꝛ fractio hoſtie et
ſigna tot ſacerdotis ſignificant oĩa paſſionem.
Quintũ de iuſtificatione figuraſ: qꝛ ſicut ꝑ mul
ta flagella frumentum efficiſ panis ꝛ ſecerniſ
farina a furfure: ſic aĩa atterit ꝛ madeſit lachry
mis ꝛ coquitur charitate. Sextũ. qꝛ cuz tractaſ
ab imũdis ꝛ ſumiſ: non punit. ſed patiẽter ex/
pectat: ita ꝛ peccatores quotidie. Septimuz qꝛ
ſicut reficit dulcedine mentẽ ꝛ vniſ cibꝰ cũ ciba
to: ſic accidit ĩ pria. Põt etiã ꝓcedi circa aucto
ritatẽ inductã ad ꝓpoſitũ thematis ꝑ multipli/
cẽ eius expoſitionez. vt ſi ꝓponaſ. Fides tua te
ſaluũ fecit. ꝛ inducaſ illud. ps. Oĩa opa eiꝰ ĩ fi/
de. Sciẽduz ꝙ opa diuinoꝝ: opa miraculoꝝ: ꝛ
opa bonoꝝ moꝝ oĩa reperiunſ in fide. Et prio
opa diuina ab intra. Nã ꝙ pater genuit filiũ ꝛ
ꝙ vterꝗ producat ſpm̃ſcm̃ ex fide habemꝰ. Et
etiam opa abextra. vt de creatiõe mundi ꝛ icar
natiõe ꝛ hmõi. ad Heb. xj. Fide credimꝰ apta/
ta eẽ ſecula ꝛc̃. Scđo opa miraculoꝝ. iux̃ illud
ad Heb. xj. Sctĩ ꝑ fidẽ vicerũt regna ꝛc̃. ꝛ pꝫ in
euãgelijs. Tertio opera bonoꝝ moꝝ. Nã vt di/
ciſ. j. Joã. v. Hec eſt q̃ vincit mũdũ. i. vitia mũ/
di fides noſtra. Si ꝓponaſ illud in aſſumptiõe
ſcẽ Marie. Optimã ptẽ elegit ſibi maria. Et ĩ
ducaſ illud. ps. Dñi ẽ aſſumptio nr̃a. vt loq̃tur
ꝓpheta in ꝑſona virginis. Pro cuius declaratio
ne ſciendũ ꝙ hũana natura põt cõſiderari ĩ tri
plici ſtatu ſcꝫ in eſſe nature: in eſſe gr̃e: ꝛ in eſſe
glorie: ꝛ quilibet ſtatus hꝫ triplicẽ gradũ. Et de
quolibet ſtatu virgo aſſumpſit optimã partẽ. i.
optimũ gradũ. Nã primus eſt bonus. ſcđs me
lior. tertius optimꝰ. Et ſm hoc tripliciter expõſ
tur ad eiꝰ cõmendationẽ illud. dñi ẽ aſſumptio
nr̃a. Primo elegit optimã partẽ ex ſtatu natura
li: qꝛ dñi eſt aſſumptio nr̃a ꝑ dñicam incarna
tionẽ. i. qꝛ ſumpſit totaliṫ dñm. Scđo elegit op
timã ptez ex ſtatu ſpirituali: qꝛ aſſumptio nr̃a ẽ
dñi ꝓpter myſticã ꝑfectionẽ. i. qꝛ ſumpſit tota
liter dñz. Tertio elegit optimã ptez ex ſtatu ſup
naturali: qꝛ aſſumptio nr̃a eſt dñi. qꝛ dñs aſſu/
pſit me ꝓpter magnificam exaltationẽ. Quan
tũ ad primũ dicit apl̃s ad Timoth. j. Oĩs crea
tura dei bona eſt. ſ. in ſua natura ꝛ ꝑcipue rõa/
lis. ſed iſta reperiſ in triplici gradu: qꝛ in initia
li inſtitutiõe: in generali deſtitutiõe: ꝛ in diui/
nali vnione. Et in gñali deſtitutione reperitur
poſt pctm̃ ade cũ multis miſerijs pctõꝝ ꝛ pena
rũ. Et originali cũ quo naſciſ. ps. Ecce. n. in ini
quitatibus ꝛc̃. de ꝯſe. diſt. iiij. firmiſſime. addi
mus multa actualia ꝓpter q̃ efficimur multuz
mali vex̃ quãtũcũꝗ qs ſit malꝰ: tñ nũꝗ pctm̃
tollit bonũ nature: ꝛ q̃ʒtũ ad eẽntiã eius nihil
auferſ: q̃ʒtũ ad inclinationẽ ad bonuz qđ eſt ei
accidẽs naturale. ꝗ̃ſi diminuaſ nunꝗ tñ totaliṫ
tolliſ ſm Tho. j. ij. Vñ ꝛ bonꝰ eſt homo ẽt pecca
tor in ſua naturali cõditiõe. In in initiali iſtitu
tiõe. ſ. añ pctm̃ ade fuit multo melior: qꝛ nullis
miſerijs ꝛ penalitatibus ſubdita ꝛ ad nullum
malũ inclinata. Et hũc gradũ hũit in pte virgo
btã. Nã ita fuit in vtero ſanctificata: ꝛ ſpũſctõ
repleta: ꝙ nullã inclinationẽ actualẽ vnꝗ̃ ha/
buit ad aliqđ malũ. Remãſit tñ nobiſcũ ſubdi
ta penalitatibus: vt magis mereretur ꝛ nos cõ
ſolaremur ſuo exẽplo: qꝛ ſi ita pura ꝛ ſancta tan
ta paſſa eſt: quis debet velle imũis eſſe a pctis.
Sed ꝛ tertius modus ſtatus humãe nature. ſ.
ꝓut eſt vnita cũ deo. reperiſ tantũ in xp̃o q̃ eſt
deus ꝛ hõ. Et hãc ptez elegit Maria. qa aſſum
ptio dñi. vt ipſa dicit: eſt nr̃a. de meis. n. puriſſi
mis ſanguinibus formata eſt caro aſſumpta a
verbo. Et hec vtiꝗ eſt optima pars. qꝛ nulli vi
tio ſubiecta: nec ẽt penalitati ex neceſſitate: ſed
ex ſua voluntate. Oblatus eſt. n. qꝛ ipſe voluit.
Eſa. liij. Et ex hĩ inq̃t ipſa. btãm me dicẽt oẽs ge
nerationes. ꝛ angeloꝝ hoĩm iudeoꝝ gentiliuz
ꝛ xp̃ianorum. oẽs. n. multiplr̃ laudãt ꝛc̃. Quã/
tũ ad ſcđm ſtatus gr̃e ꝛ virtutis q̃ eſt melior ꝑ
mo. qꝛ potior eſt gr̃a q̃ʒ natura. de ꝯſe. di. ij. re/
uera. hꝫ tres gradus. ponũt. n. nõ ſolũ theolo/
gi ſꝫ ꝛ phĩ morales virtutes in triplici dĩa in
creatura. ſ. politicas purgatorias ꝛ purgati anĩ
mi: vt hẽs in pma ſecũda ſci Tho. Primꝰ gra
dus ſubijciſ magnis inſultibus tẽtationũ: qli/

bet eñi virtus a ſuo zelo impugnaſ:ſed nõ vin
citur ſi reſiſtit.pone exẽpla de tẽperantia:iuſti/
tia:fortitudine:ꝛ prudẽtia. Et iſte ẽ ergo bonꝰ
gradus ꝛ neceſſarius homini qui vult ſaluari.
q̃libet eni virtus patiſ detrimẽtũ ab vno vitio.
dicit Augu.de pe.di.j.Scõs patiſ tentationes
ſed faciliꝰ vincit ꝛ melius diſcernit:ꝛ iſte ẽ me/
lior. Tertius nõ patiſ quaſi tẽtatiões:ſed ſeda/
tis paſſionibus libere deo ſeruit.vt dicat cum
ps.Sitiuit in te aia mea q̃ȝ multipl'r tibi caro
mea.ꝛ iſte eſt optimꝰ ad quẽ pauciſſimi veniũt.
Primus reperiſ in nouiter penitẽtibꝰ.ſcõs i bo
nis actiuis.tertius in ↄtẽplatiuis.Et hunc ele/
git Maria ꝛ aſſumpſit ſemꝑ dñz vt diceret cũ
ps.Pars mea deus in eternũ.Quãtũ ad tertiũ
qđ eſt optimũ ad Heb.xiij.c.Optimũ ẽ gratia
ſtabilire cor.firmaſ aũt ꝗ de cetero in malum
moueri nõ poſſit gr̃a finali.i.gloria eterna:q̃ ꝛ
gr̃a dicif q: gratis daſ:q: vltra merita nr̃a:ſed
ꝛ cũ coronat deus.inq̃t Augu.Merita nr̃a re/
munerãs:deus vilq3 remunerat munera ſua.
Vñ ad Ro.vj.dicif.Gratia dei vita eterna. Et
hic pñt notari tres gradus.Primus valde bo
nus.ſ.aiam egredientẽ ſubito volare ſine ipe/
dimẽto reatus ad qđ pauciſſimi veniũt. Et ad
hoc plurimũ iuuãt ſacra deuotiſſime ſuſcepta
ꝛ orões ſanctoꝝ que oia q̃uis nõ egeret hĩo:
fuerũt tñ in trãſitu Marie in nr̃i exẽplum.naȝ
ſm Alber.magnũ ſuſcepit coronã ꝛ extremaȝ
vnctionẽ ab aplis ꝛ ſic migrauit.Scõs eſt me/
lior.ſ.etiã in corpore glorificari:qđ q̃dam cre/
dunt de p̃ſtibus qui reſurrexerũt xp̃o reſurgen
te.ꝛ q̃dã alij de Joãne euangeliſta.ſed certius
crediſ de virgine Maria ꝑcipue ex quo corpꝰ
eius nõ inueniſ in terra.vt dicũt rõnes doctõ/
rum vt pȝ in legẽda.Tertiꝰ eſt optimus.ſ.in ex
celſo choro angeloꝝ.ola hec habuit v̾go Ma/
ria exaltata ſup choros angeloꝝ. Et ſicut aſſũ/
ptio ſua fuit dñi.i.ſicut fuit aſſumptio dñi i ce
lum quoad multa: q: ſicut xp̃s in aia ꝛ corpe.
ita ꝛ virgo.Et ſicut xp̃s aſſumptus fuit ſup om
nes etiã intellectuales ſpũs.i.ãgelos:ita ꝛ vir/
go.Et ſicut oẽs angeli ꝛ ſancti xp̃m aſcẽdenteȝ
aſſociauerũt.ita ꝛ virginẽ.imo vt dicit Hiero.
credẽdũ eſt ꝗ ipſe ſaluator per ſe totus feſtiuꝰ
occurrijt ꝛ eã in throno ſuo collocauerit.ad qđ
facit quod dicif.Te enim aſſumam ꝛ regnabis
mecum.Aſſumptus eſt chriſtus vt eẽt in illa cu
ria noſter aduocatus.iuxta illud.Aduocatum
habemus ꝛc̃.ꝛ Maria noſtra aduocata.

Smo de ſctõ Jo. bap.

¶ Sextus modus .§.vi.

procedẽdi eſt ex interpretatiõe vel etymologia
ſeu expoſitiõis nois in themate.de quo eſt ſer/
mo.vt ſi pponaſ in feſto natiuitatis Jo.bap.il/
lud Luc.j. Joãnes eſt nomẽ eiꝰ.inducaſ illud

Eſa.xlix.Attẽdite ppli de longe:dñs ab vtero
vocauit me:de vẽtre mr̃is mee recordatus eſt
nois mei.Ubi nota.ꝗ noia iponunſ rebus ab
hoie a ꝓprietatibus naturalibus vel ſpalibꝰ.ſi/
cut legiſ de adã qñ impoſuit noia rebus:ſed a
deo iponunſ ex effectibꝰ gr̃e.Uñ q: per excellẽ
tiã fuit gr̃a in Jo.ideo fuit ſibi ipoſitũ nomen
ſportans gr̃am:iterpretaſ eni in quo ẽ gratia.
Eſt aũt triplex gr̃a quã ipſe habuit que põt no
tari in eo qđ ait apl's.j.Coꝛ.xv.Gr̃a dei ſuȝ id
qđ ſum:ꝛ gr̃a eius in me vacua nõ fuit.Et alu/
bi idẽ.ſed gr̃a eius ſemꝑ in me manet.Et quia
copioſe omnẽ gr̃am habuit: merito Jo.eſt no/
mẽ eiꝰ.Ambro.Reſpicite Jo.q̃ta vis ſit in no
mine eius.cuiꝰ nuncupatio patri pietatẽ muto
loquelã ꝓplo reddit ſacerdotẽ.Unde tẽpore q̃
fuit tanta peſtis ꝗ oſcitãdo vel ſternutãdo ho/
mines moriebanſ ſumptũ eſt pro adiutorio hu
iuſmodi dictũ.deus te adiuuet ꝛ ſctũs Joã.Eſt
ergo gratia cumulatis vel adeptiua meritorũ:
gr̃a dei ſum id qđ ſum.Eſt ſcđa gr̃a ſpãlis con
tentiua priuilegioꝝ.ꝛ gr̃a eius in me vacua nõ
fuit.Eſt tertia gr̃a finalis allatiue premioruȝ et
gr̃a eius in me ſemꝑ manet.De ꝑma dicit Jo.
j.c.De plenitudine eius nos oẽs accepimꝰ gra
tiam.ſ.a chriſto.ipſe eſt q̃ illuminat oẽm homi
nẽ ꝛc̃.ſ.luce gr̃e.non ꝗ oẽs illuminenſ:ſed q̃s
nullus eoꝝ qui illuminanſ ab alio q̃ȝ ipſo illu/
minaſ.ꝛ ꝑ hãc hȝ hõ eſſe ſpũale ꝛ meritũ nãle.
Uñ Eccl's viij.Time deũ ꝛ mandata eius ſua.
qđ fieri nõ põt ſine gr̃a.ſȝ Aug.hoc eſt ois hõ.
i.per hoc hȝ verũ eẽ.Sine hac gr̃a nec deſertũ
nec pnĩa ꝓſuiſſet Jo.bap.nec alteri.Uñ Greg.
q̃libȝ occulta loca aiam ſine gr̃a ſaluare nõ poſ
ſunt ꝛc̃.di.xl.Cũ ipſa gr̃a natꝰ eſt Joan.q: vt dr̃
Luc.j.Spũſctõ replebiſ adhuc ex vtero mr̃is
ſue.Clarũ eſt aũt ꝗ q̃to aliqđ receptiuuȝ q̃lita
tis eſt ꝓpinquiꝰ alicui ꝑncipio influẽti:tãto ma
gis recipit de influẽtia eius.Nam q̃to q̃s ma
gis ꝓpinquiꝰ eſt igni:tãto magis caleſcit.ꝛ q̃to
flumẽ magis appropinq̃t mari:tãto eſt ꝓfundi
us in aq̃.Cũ ḡ Jo.fuit ꝓpinquiſſimus xp̃o natiuĩ
tate ꝓpinq̃tate ꝛ imitatiõe copioſiſſime hãc re/
cepit.Iſta aũt gr̃a ſine q̃ hõ ſaluari nõ põt:q̃ eſt
maximũ donũ dei in hac vita eſt ſilis luci ſolis
que q̃tũ ẽ ex ſe parata eſt oẽs illuminare.vt diſ
Cypria.de ↄſe.di.iiij.dũmõ nõ ponas obſtacu
lũ claudẽdo feneſtras potẽtiaꝝ itellectũ ꝛ volũ
tatẽ ꝛc̃.¶ Quãtũ ad ſcđȝ q̃ d'r in parte gr̃a gra
tis data dic̃ apl's.j.Coꝛ.xij.Diuiſiones gr̃aruȝ
ſunt.idẽ v'o deꝰ ꝛc̃.ꝛ iſta ꝑter graȝ cõeȝ neceſſa
riã dicunſ ꝓuilegia ſctõꝝ i q̃bꝰ nullus reperiſ
maior Jo.Uñ Ber.in ſmone.Exultẽt oẽs ſcti
ꝛ ſuoꝝ meritoꝝ ꝓrogatiuis ã ↄſiſtoriũ maie/
ſtatis aſſiſtãt.nullus tñ erit qui ad ꝓuilegiũ Jo
an.audeat aſpirare.vnus eſt ꝛ ſcđm nõ hȝ quẽ

vniuerſitatis hūane tráſcendit aſcēſum. Sunt
aūt.x.priuilegia grē Jo.bap. Primū annūcia/
tio ſtuperoſa. Scḋʒ ſctificatio amoroſa. Tertiū
manifeſtatio gaudioſa. Quartū ꝯuerſatio ſup
uirtuoſa. Quintū pphetizatio copioſa. Sextuʒ
baptizatio generoſa. Septimū cōmēdatio glo
rioſa. Octauū veneratio dulcoroſa. Nonū pre
dicatio fructuoſa. Decimū opatio miraculoſa.
¶ Quātū ad pmū dixit angelus. Ego ſum Ga
briel q miſſus ſuʒ tibi h nūciare. Luc.j. ¶ No.
q lʒ multoꝝ in veteri ⁊ nouo teſtō fuit prenun/
ciata mūdo coꝝ natiuitas. vt Remigij Tho.d
agno. Iſaac: Sanſonis: Joſie. nullus tñ eorum
fuit ita ſolēniter prenūciatꝰ a deo quin hoc priui/
legio ſm Ber. dn̄s Jeſus voluerit p ſe dignifi/
care ſuū ſuuʒ. nec ēt xp̄s fuit ita ſolēniter nun/
ciatus. Nā ioānes iſte in ſolēniori die: qꝛ in fe/
ſto ppiciationis. In excellētiori loco: qꝛ in tem/
plo Salomonis. Notiori miraculo: qꝛ notū ali
quo mō toti pplo. Si igit xp̄s voluit in hoc Jo
annes magis ſe honorare q̄ſtū nos debemꝰ ve
nerari. ¶ Quantū ad ſcḋm legimus hieremi
am ſanctificatuʒ. Hiere.j. añq̄ exires de vulua
ſctificaui te. Aug hoc ēt credūt de Nico. quia
mamās ſtetit rectꝰ ⁊c̄. Et de btō Dn̄ico. qꝛ iam in
cunis egrediēs lectū iacebat in terra: ſʒ nullus
cū tāta magnificētia. Nā ipſe dn̄s Jeſus pſona
liter ſre voluit in vētre virginis exiſtēs ad do/
mū zacharie vt ſctificaret Joānem clauſum in
vtero Eliſabeth. ſm Orige. Et tāta grā repletꝰ
eſt vt ipleuerit matrē. vñ exclamauit. vñ h mi/
hi vt veniat mater dn̄i mei ad me. Et ſm quoſ/
dā acceleratus eſt ei vſus rōnis ad cognoſcen/
dū aduētū ſaluatoris. ⁊ ppterea exultauit. Ope
rabat aūt ſanctificatio iſta ſm doc. purgationē
ab originali ⁊ tātā ſoliditatē q nō poterat pec
care mortalr. ⁊ tñ nō confidens de ſeipſo fugit
ciuiū turmas ne leui ſaltē maculare vitā famie
poſſet ⁊c̄. ¶ De māifeſtatiōe. i. natiuitate gau
dioſa dixit angelus. Multi in natiuitate eius
gaudebūt. De tribus eniʒ eccl'ia ſolēnizat nati/
uitatē. ſ. de xp̄o: virgine Maria. ⁊ Joāne. non
aūt de alijs ex eo: qꝛ nati ſūt in pctis. Et de xp̄o
qdē pncipalr. qꝛ iſte fuit pncipiū nr̄e redēptio
nis. Annūcio vobis ait āgelꝰ ad paſtores. gau
diū ⁊c̄. Luc.ij. De virgine. qꝛ nata eſt ſctā ⁊ ma
ter. Natiuitas tua dei genitrix gaudiū annun/
ciauit ⁊c̄. Cantt eccl'ia. De ioāne āt qꝛ precurſor
xp̄i ſicut lucifer pcedit ſolē. ſolēnius eccl'ia feſti
uat iſtā q̄ virginis. Nā antiquus nō fiebant fe
ſta de vgine. ſʒ bñ de ioāne ⁊ cū vigilia ⁊ octa/
ua. Octaua aūt natiuitatis virginis iſtituta fu
it ſub Inno.iiij. etiā poſt vigiliā eius. Sʒ ad au
gmētū gaudij virgo Maria pn̄s fuit huic na/
tiuitati. ⁊ pma cū de terra leuauit vt cōiter dr̄.
Fuit etiaʒ miraculis plena: qꝛ pr̄i reſtituta fuit
locutio ⁊ ſibi ⁊ mīſi datꝰ fuit ſpūs ꝓphetie in oc
tauo die. Bñ ergo in natiuitate eiꝰ multi gau/
debunt: qꝛ ⁊ iudei ſaraceni ⁊ xp̄iani hodie feſti
uant. Sʒ aliq gaudēt corporalr comedēdo ⁊c̄.
Et extrema gaudij. ſ. hmōi luctꝰ occupat. Pro/
verb.xiiij. Alij mūdialr in pōpis ⁊ hmōi. Job
xx. Gaudiū hypocrite ir. ſtar pūcti. Alij ſpūalr.
ſ. in ꝯſideratione tāti luminis ⁊ totiꝰ mūdi. pſ.
Lux orta eſt iuſto ⁊c̄. ⁊ in ieiunijs: orōnibꝰ: ele/
moſynis ſe exercent ad honorem ſcti ioānis. ⁊
h petit eccl'ia in orōne. ſ. gaudia ſpūalia. ¶ De
ꝯuerſatione eiꝰ dicit Chryſo. q cōuerſatio ioā.
cūctorum ſanctoꝝ vitā faciebat appere culpabileʒ.
Exēplū ponit de niue: cuiꝰ cōparatione oīs res
alba vr̄ fuſca. Eius ꝯuerſatio q̄ virtuoſa fuerit
oñdit chriſtus cū dicit Joā.v. Ille erat lucerna
ardēs ⁊ lucens. vbi notaſ humilitas imitāda.
qꝛ lucerna q̄ antiquus fiebat de terra: ſignat hu
militatē qua qs ſe cognoſcit terrā. vnde dixit.
Ego vos ⁊c̄. q. ſ. per me nō ſubſiſto. ⁊ in baptiſ/
mo Joānis phibebat eū dicēs. Ego a te debeo
baptizari ⁊c̄. Charitas āplectāda qꝛ ardēs. Ar/
ſit vtiq3 in dei amore totalr datꝰ ꝯtēplationi. et
ꝓximi admonēs oēs ad bonū. Exēplaritas ad
miranda. qꝛ lucens Mat.v. Sic luceat lux ve/
ſtra ⁊c̄. Exēpla eximia fuerūt in eo auſteritatis
pauptatis: ⁊ caſtitatis. qs auſterior pauperior
aut caſtior Jo. ⁊c̄. ¶ De pdicatiōe eiꝰ nō q fuit
magr̄ pncipaliū predicatoꝝ eccleſie qꝛ apl'oꝝ:
qꝛ plures fuerūt diſcipuli eiꝰ. ⁊ ppter hoc dixit
ſe vocē. qꝛ ſicut vox māifeſtat verbū. i. ꝯceptuʒ
mētis. ita Joā. verbū pr̄is. vñ Eſa. de eo dicit.
Ego vox clamātis in deſto. vbi notaſ ⁊ locutio
eiꝰ: qꝛ vox: ⁊ affectio eius qꝛ clamātis in deſer/
to. Sed qd loquereſ iſta vox notat pſ. di. Vox
dn̄i ſup aquas ad pdicādū. ſ. pniaʒ ꝯtra gulaʒ:
pniaʒ agite. Vox dn̄i in virtute. i. in fortitudie
ꝯtra irā. cū innocēter incarceratꝰ in morte nō ē
turbatꝰ. ſʒ dixit in manꝰ ⁊c̄. Vox dn̄i in magni
ficētia ꝯtra auaritiā. cū dixit. Qui hʒ duas tuni
cas det nō habēti. Luc.iij. Vox dn̄i ꝯfringētis
cedros altas per ſupbiā: cū dicebat. Genimina
viperaꝝ qs oñdit vobis fugē ⁊c̄. Vox dn̄i inter/
cidētis flāmā ignis ꝯcupiſcētie ⁊ luxurie cū di/
xit herodi. nō lʒ tibi hr̄e vxorē fratris tui. Vox
dn̄i ꝯcutiētis deſertū. i. accidioſuʒ q bonū de/
ſerit cū dix̄. Iā ſecuris ad radicē arboris poſita
eſt ⁊c̄. Vox dn̄i pparātis ceruos: cuʒ dixit mit/
tēs duos diſcipl'os. Tu es q vēturꝰ es. qḋ fecit
ad pparādū ceruos. i. diſcipl'os ad xp̄ʒ vt abij/
cerēt inuidiā quā ad eū hēbāt. ¶ De pphetiza
tiōe eiꝰ dixit pr̄. Tu puer pp̄ha altiſſimi vocabe
ris. qꝛ ita fuit copioſe pp̄ha vt xp̄s diceret pluſ
q̄ pphetā. Et hoc tripl'r qꝛ. ſ. de eo pphetatum
extitit. Malach.iij. Ecce ego mitto āgelū meū.
Et qꝛ pphetā patrē ⁊ matrē in natiuitate fecit.

Et ipſe pphetauit de pñti occulto:cū dixit.Ec/
ce agn⁹ dei nolite omni ſpūi credere:ſed pbate
ſpūs virū ex deo ſint.j.Joh.Mūdus eſt hodie
plenus pphetis.ſed non ex deo ſed ex diabolo.
De baptiſmo dicebat ipſe Jo.Joh.j.Ego bapti
zo vos aqua in pnia.ꝛ q̄uis ipſius baptiſmus
nō eſſet in ſacramentū vel ablutiuū peccatoꝝ.
tamē erat noſtri baptiſmi maxime figuratiuū:
qꝛ in aqua.ſed in alia forma:quia in nomie vē/
turi Joh.baptizabat.Erat ꝛ ad penitentiam in
ductiuū ſicut ꝛ bona opera:omnes tamen ba/
ptizati ab eo fuerunt iterū baptizati.ſm docto/
ctores.vnde.j.q.j.Dedit baptiſmū Jo.ꝛ bapti
zatū eſt poſt Joh.ipſe eni chriſtū baptizauit.ꝛ
tunc ei myſteriū trinitatis manifeſtatum eſt:qꝛ
pater in voce:filius in carne:ſpūſſanct⁹ in colū
be ſpecie.¶ De cōmendatione nullus reperiſ
ita mirabilr̄ cōmendatus.Nā oīs natura intel
lectualis eū cōmēdat.Primo deus ipſe.Mat
th.xj.Inter natos mulierū non ſurrexit maior
Johāne baptiſta.vbi excludiſ maria.quia dici/
tur inter natos.ꝛ chriſtus quia diciſ mulierū.
Non eni xp̄s fuit mulieris natus:ſꝫ virginis:
Secundo angelus.Lu.j.Erit eniꝫ magnus co
rā dño ꝛc̄.vbi ſubſequenter ipſe archangelus
gabriel d̄ſcripſit vitam ei⁹.Tertio homo ēt ini
mic⁹ vt herodes.qꝛ vt dr̄ Mar.vj.ſciebat euꝫ
virū ſctm̄ ꝛ metuebat eum.Sꝫ ꝛ doctores eccle
ſie mirabilr̄ eum cōmendant.vn̄ Chryſo.Joh.
ſchola virtutū ꝛc̄.vide in lectiōibus de decol/
latiōe ei⁹.Pe da.in feſto natiuitatis ei⁹.ꝛ meri
to qꝛ reperiſ in oī cetu ſanctoꝝ pͣtriarcharuꝫ:qꝛ
pater apoſtoloꝝ propheta imo plusq̄ ppheta.
qꝛ mat.xj.quid exiſtis ꝛc̄.apl's.Fuit homo miſ
ſus a deo ꝛc̄.Jo.j.Apl's interp̄taſ miſſus Mar
tyr qꝛ pro v̄tute decollat⁹.Confeſſor ꝛ predica
tor.virgo cū virginib⁹ ſacris.¶ De veneratio
ne ei⁹ multū oēs eū venerant:qꝛ didicerunt a
xp̄o.Naꝫ eū voluit quodā tēpe eē in maiori ſa
nia.ipſe incarnat⁹ voluit eū p matrem viſitare
ſic eccleſia multū honorat eū.naꝫ plura feſta de
eo agit q̄ꝫ de aliquo ſancto.ſed ꝛ ſm Berū.pri
ma eccleſia ſolēniter cōſecrata que eſt principa
lis toti⁹ orbis.ſ.ſcti Jo.lateran̄.ad eius hono/
rē eſt conſecrata.ꝛ merito oēs debēt eum vene
rari:qꝛ reperiſ officiū exercere oium angeloꝝ.
ſ.ſeraphin ppter feruentē charitatē ꝛc̄.vide in
legēdis ſanctoꝝ.venerati ſunt ꝛ eū ſancti p̄res
qui erāt in limbo.qꝛ prenūciauit eis ꝛc̄.¶ De
precurſione pꝫ qꝛ ſm Greg.miſit ad ieſum di/
cens.Tu es qui v̄turus es interrogās ſi vole/
bat q̄ eſſet ſuus p̄curſor ad p̄res libi:ſicut fue/
rat precurſor in mūdo.¶ De miraculoſa opa
tione nota q̄ nullus ita cito fecit miracl'a ſicut
Jo.qꝛ adhuc in vtero mr̄is exiſtens exultauit
miracl'oſe cōceptus:qꝛ de ſterilib⁹ parētib⁹ mi/
raculū fecit.in natiuitate reddens p̄ri loquelā ꝛ
ꝛ tota vita eius fuit miraculoſa ꝛc̄.¶ De grā fi
nali pōt itelligi illud.Ro.vj.Gratia dei vita e
na.multi eni bene incipiunt:qui in malo vitā
finiunt.Grego.Et in caſſum bonū agiſ ſi ante
vite terminum deſeraſ.de pe.di.ij.hāc optime
habuit Joan.ſp in ea p̄ficiens ꝛ tandē in eo fi/
niens.Si pponaſ in circūciſione vocatū eſt nō
men eius ieſus.Quō diuerſis modis noiatus
eſt ſignificātibus nomē eius effect⁹.Sed iſtud
precipuū qd̄ figuratū eſt in ieſu naue:in ieſu ſa
cerdote magi'o:in ieſu Sirach fuit p̄nūciatum
ps.Dñe dñs nr̄ ꝛc̄.ꝛ tandē fuit hoc nomē ipſi
tum:ꝛ interp̄tatur ſaluator.Et qꝛ ſaluat nos ab
infectiōe criminali.Mat.j.ipſe enim ſaluū fa/
ciet pplm ſuū a pctis eoꝝ ꝛ cōmiſſis ꝛ cōmitē
dis ne fiant.Scdo ſaluat ab obſcuratiōe intel/
lectuali.Ber.Unde tāta lux in mūdo:niſi de p̄
dicato ieſu.Cāt.j.Oleum eſt nutritiuū lumi/
nis effuſum nomen tuū.Tertio ab afflictiōe cor/
porali.Mar.vlt.In noie meo demonia eijci/
ent ꝛc̄.Si pponaſ.Tu es Petrus.Petrus inter
pretatur diſcalciatus vel agnoſcēs.vel dr̄ a pe/
tra.Et in.j.notatur in ipſo mundi abdicatio.in
ſecundo ſui illuſtratio.in tertio chriſti imitatio
per dilectionem:paſſionem ꝛc̄.

¶ Septimus mo/ .§.vij.

dus pcedendi eſt curioſus lꝫ moralr̄ ꝛ vtiliter
poſſit extēdi ſm lrās alicuius nois de themate
ſicut facere mēbra diuiſionis incipientia ſm il
las lrās.ſicut verbi grā.Si pponaſ pro thema
te illud.Mortuus eſt diues ꝛ ſepultus eſt in in
ferno.pōt dici q̄ octo ſunt pene maxime in infer Interp
no que notanſ in lrīs octo ipſi⁹ nois infernus: tatio in
Prima.i.i.ignis cruciatio.Apo.pe illoꝝ ſcilꝫ ferni.
pctōꝝ in ſtagnum ignis ꝛ ſulphuris.Scda.n.
ideſt numinis p̄uatio.Eſa.viij.Tollaſ impius ne
videat gliam dei.Tertia.f.i.flagelli illatio.ps.
Multa flagella pctōris.Et Eſa.Seruietis dijs
alienis ꝛc̄.Quarta.e.i.eťna duratio.Mat.xxv
Ite maledicti in ignē etnū.Quinta.r.i.remor/
ſionis ſtimulatio.Eſa.vl.v̄mis eoꝝ nō morieſ
ſꝫ ꝯſcīe remorſus.Sexta.n.i.negatio illuſtrati
onis.Mat.xxij.Mittite eū in tenebras exteri/
ores.Septima.v.i.vilificatio habitationis:qꝛ
ſm Baſiliū ibi p̄icieſ ſex oium elementoꝝ.
Octaua.s.i.ſublatio oīs ꝯſolatiōis.Gre.Erit
ibi mors ſine morte:defect⁹ ſine defectu.Et hec
etiā poſſūt notari in auctoritate Job.vbi loquitur
de inferno.etſi non eo ordine.Nam numinis.
ideſt dei viſionis priuatio ibi vadā.ſ.expulſus
a dei facie.Duratio eterna:ibi nō reuertatur ad
ſtatū.ſ.quietis.Negatio illuminationis.ibi ad
terrā tenebroſam.Illatio flagelli per demones
ibi.opertā mortis caligine.diabolus di mors.

Uiſitatio habitatiōis. ibi. terrā miſerie. Subſtatio omnis ꝯſolationis. ibi. terra tenebrarū. ſ. tribulationū. Ignis cruciatio. ibi. null⁹ ordo. Nam ignis ille nō lucet vt hic. ⁊ in igne etiam frigeſ: q: ſm Job. trāſibunt ab aquis nimiū ad calorē nimiū ⁊c̄. Memorhōis ꝯſcie ſtimulatio. ibi. ſed ſempiternus horror inhabitat. Extēde vt plȝ per auctoritates ⁊ exēpla. ¶ Si pponaſ illud. Stephanus plenus grā. Pōt dici ꝙ quā uis ex certitudine ſcire non poſſit ſi hō non hȝ gratiam dei. q: diciſ Eccle. ix. c. Nemo ſcit vtꝝ odio vel amore ſit dignus. tñ per ꝯiecturas ⁊ ſigna pōt ſciri. Et ſunt octo que ſigo hȝ ſignū eſt ꝙ plenus eſt gratia. ſm octo lr̄as huius nominis Stephanus. Primū eſt ſufferētia aduerſorꝫ. Uñ Stephanus plenus gratia ⁊ fortitudine ꝑs. Spū oris eius omnis virtus. Scðȝ temperantia delectationū. ad Ti. ij. Apparuit grā dei erudiēs nos ⁊c̄. Tertiū efficientia miraculorū. j. Cor. xij. Alij datur grā ſanitatū ⁊c̄. Uel melius experiētia diuinoꝝ. ſ. per guſtū. ⁊ diciſ ſapientia. Quartū facilitas bn̄ operādi. Amb. Neſcit tarda molimina ſpūſancti grā. Quintum auiditas diuina verba audiēdi. Joā. viij. Qui ex deo eſt. ſ. per grām verba dei audit. Sextum nuditas terrenoꝝ. Math. xix. Si vis pfectus eſſe vēde oīa que habes ⁊ da pauperib⁹ ⁊ ſequere me ⁊c̄. Septimum vindicatio peccatoꝝ in ſe ⁊ in alijs. ps̄. Iniquos odio habui ⁊c̄. Tantū affligitur quātuȝ amat. Augu. Octauū ſubuentio primoꝝ. Joan. Qui viderit fratrem ſuū neceſſe habere ⁊c̄. Hec omnia Stephanus.

¶ De modis dilatandi materiā ⁊ libris autenticis eccleſie ⁊ apocriphis. Caplm. vj.

AD dilatanduȝ materiā pcediſ diuerſis modis. Naȝ pmo circa ꝯcluſionē vel materiam de qua agiſ inducenda eſt aliqua auctas vel ſacre ſcripture vel canonis vel ſācti doctoris. ⁊ aliqñ etiam gentiliū ſed raro. Et poteſt etiā ibi moueri aliqua queſtio. Scðo inducī pōt aliqua ratio nō demōſtratiua ſed pſuaſiua. Tertio diſfiniēdo ſeu deſcribēdo reȝ ipſam de qua eſt ſermo. Quarto īterpretando vel ethymologizando nomē eius. Quinto aliquā figuram adducēdo ad idē non quidē fabularū poeticarū: ſed de ſcripturis diuinis. Sexto ſimilitudines naturales pponēdo. Septimo exempla ad idē recitādo de xp̄o ⁊ ſanctis ſuis: ⁊ nō ſoluȝ q̄ habenſ in biblia: ſed etiā alia aliqñ etiā infideliū. Exēpla etiā humane ꝯuerſationis multū imprimūt ⁊ mouēt. Octauo per cōmendationē vel vituperationeȝ materie de qua agiſ. Et hoc vel ex dictis ſanctoꝝ ſeu doctoꝝ vel ex cōi opinione hoium vel ex vtilitate multa vel detrimēto qd̄ inde pōt ſequi. Exemplū ponaſ in medio de ſupradictis. Si agaſ de miſericordia. iuxta illud thema. Eſtote miſericordes. ¶ Pmo pōt adduci auctoritas ſcripture ſacre puta dicēdo illud apli. Induite vos ſicut dilecti dei ⁊ ſancti viſcera miſericordie. Cognouit Salomon iſtud fore neceſſariū. ppterea dixit Eccle. ix. Oleum. ſ. miſericordie de capite tuo. i. mente nunꝗ̄ deficiat. Non enī credendū eſt ꝙ loquatur de oleo materiali: q: hoc eēt turpe ⁊ abominabile. Diuiſio ſup themate pōt fieri ſic. Pater veſter miſericors eſt iudicia differendo. ⁊ vos eſtote miſericordes a diffinitiuis ſentētijs abſtinendo. vñ ſubdit. Nolite iudicare. Scðo pater veſter miſericors eſt multiplicia conferēdo: et vos eſtote miſericordes erogatiuis ſubſtantijs nō parcēdo. vnde diciſ. Date ⁊ dabitur vobis. ¶ Tertio pater veſter miſericors eſt: ſupplicia remittēdo. ⁊ vos eſtote miſericordes vindicatiuis malitijs indulgēdo. vnde diciſ. Dimittite ⁊ dimittet vobis. Et hec tria ꝯſequenter tractantur per totū euangeliū. Et ꝙ oibus miſericordia ſit neceſſaria oſtēdit Amb. in canone. diſtin. lxxxvj. in ſingulis dicēs. Miſericordie cōmunis eſt vſus: ſoꝗ cōmune pceptum eſt omnibus etatibus oib⁹ officijs neceſſaria: ab oib⁹ deferēda. Non miles: nō publicanus excipiſ: nō agricola vel vrbanus. Diues ⁊ paup oēs in cōi monenſ: vt ꝯferant nō habēti. Miſericordia enī plenitudo virtutuȝ eſt. hec ibi. Sȝ quiſ hic verū miſericordia ſit maxima virtutuȝ. Ad qd̄ rn̄det Tho. ij. ij. q. xxx. ꝙ in deo. qui non hȝ ſuperiorē eſt maxima miſericordia. ps̄. Miſericordia eius ſup oīa opera eius. In creaturis maxima eſt charitas ſȝ ⁊ miſericordia his que ſunt ad primū. ibi vide. ¶ Scðo rō naturalis docet miſericordiā. nā cū quilibet velit ſibi miſereri ⁊ ſubueniri in ſuis neceſſitatib⁹ ⁊ cōpati hoc dȝ facere ex miſericordia ipſe primis indigentibus. ¶ Tertio qd̄ ſit miſericordie declarat Aug. in li. de ci. dei di. ꝙ eſt aliene miſerie nr̄a in corde cōpaſſio: qua ſi poſſum⁹ alije ſubuenimus. Ex quo oñdiſ ꝙ illi qui habēt vñ ſubueniant primis ⁊ nō faciunt: non habēt miſericordiā. ¶ Quarto hoc declarat ipſa ethymologia nois. nā miſericordia diciſ quaſi miſeriaȝ adimēs. i. tollens: ſeu miſerū habēs cor. ſ. patiens triſtitiā de miſeria alterius: ⁊ tali mō vtendo paſſiōe triſtitie laudabile eſt. ¶ Quito quātum placeat deo iſta miſericordia oñdiſ per figuram. Nā vaſa tēpli voluit deus inūgi oleo. Sacerdotes etiam in ſua ordinatione in veteri ⁊ nouo teſtamēto inungunſ oleo ac etiāȝ reges ad innuendū ꝙ fideles xp̄iani qui ſunt vaſa domini debent eſſe miſericordes ⁊ permaxime ſacerdotes qui dnt̄ eſſe pātes pauperū ac et

pncipes: qui debent cauſas miſerabiliũ perſo/narum diligẽter expedire. ℂ Sexto ſed ⁊ ipſa mẽbra corporis humani hoc docẽt. qꝛ ſi patit̃ vnũ mẽbrum: cõpatiuntur oĩa mẽbra ⁊ ſubue niunt pro poſſe: pes vadit ad medicũ: manus oſtẽdit locũ oculus lachrymat ⁊c̃. Similitudi/nem etiã habemus de brutis. Nã elephas inue niens hoiem inuiũ in deſerto docet viã. Del/phinus piſcis ſuſcepit hoiem in mari ne pere/at. ſicut enarrat Augu. de ciui. dei. de quodam citharedo: qui pꝛiciens ſe in mari ſuſcept⁹ eſt a delphino. Terra enĩ ſubuenit neceſſitatib⁹ ho/minũ dãdo eis fructus ſuos. Mare piſces ipſa etiã bruta ſe iuuãt. ℂ Septimo quãtũ ⁊ ꝙ mi/ra exẽpla habemus in hoc. Nã de deo ipſo dĩc̃ ps. cũ irat⁹ fueris miſericordie recordaberis: q ex miſericordia motus incarnat⁹ ſanauit ſama ritanũ vulnerib⁹ ſauciatũ ⁊ miſericordia mot⁹ ſuper vidua reſuſcitauit filiũ eius: ⁊ famelicos iiij. milia hoies ſatiauit ſeptẽ panibus. Ex miſe ricordia Abraã ſuſcipiebat pegrinos. Tobias ſubueniebat indigentib⁹ ſpũaliter ⁊ corporali/ter. Greg. magnus ãgelũ ſuſcepit. Martinus xp̄m veſtiuit nudũ: ſed ⁊ Cõſtantinus iperator ex magna miſericordia quã habuit ad paruu/los occidẽdos meruit mũdari corꝑaliter ⁊ ſpi/ritualiter. Titus iperator infidelis cũ ſero recor/daret ſe nihil dediſſe dixit ſuis hãc diẽ pdidim⁹ qꝛ nihil dedimus ⁊c̃. ℂ Octauo multũ cõmẽ/dant ſcripture miſericordiã. nã dicit dominus per Oſee. Miſericordiã malo ꝙ ſacrificiuꝫ. aplꝯs. j. ad Timo. iiij. Pietas ad oĩa vtilis eſt pro/miſſionẽ hñs vite que nũc eſt ⁊ future. hic pñt dici fructus ei⁹. ſed ⁊ Cicero in cõmendatione Ceſaris ait. Nulla de virtutib⁹ tuis pietate ma/ior eſt. non tñ opꝫ oẽm cõcluſionẽ vel materiaꝫ per oẽs iſtos modos extẽdere: qꝛ nimis eẽt plixũ: ſꝫ aliqñ per plures ex his aliqñ ꝑ pauciores

ℂ Libri vero opti/ .§. i.

mi ſup alios ad dilatandaꝫ materias ſunt poſt bibliã liber decretoꝝ textus ſniarum. moralia beati Grego. Aug. de ciui. dei. ij. ij. b. Tho. quo ad doctrinalia. ſũma viciorũ ⁊ virtutuꝫ quoad pſuaſiua. Quia vero in theologica facultate et in pdicatione locus ab auctẽte primo ſcripture ſa/cre eſt maximus: ſcđo auctas canonis: ⁊ tertio doctoꝝ quoꝝ doctrine approbate ſũt per eccle/ſiaꝫ. Jdeo ad declarationẽ dictoꝝ ſi que doctrine ſint approbate nota que habent diſt. xv. de ver/bo ad verbuꝫ. Gelaſius papa. Sancta romana eccleſia poſt illas veteris ⁊ noui teſtamenti ſcri pturas quas regulariter ſuſcipimus etiaꝫ has ſuſcipi non phibet ſanctã ſynodũ ephesinã pri maꝫ in qua Neſtorius ꝯdẽnatus eſt cũ cõſenſu beati pape Celeſtini mediãte cirillo Alexandri ne ſedis antiſtite ⁊ archadio epo ab italia deſti nato ſanctã ſynodũ nicen. i. cccxviij. patruꝫ me/diante Conſtãtino Maximo auguſto in q̃ Arri us hereticus ꝯdẽnatus eſt: ſanctã ſynodũ ꝯſtã/tinopolitanã mediante Theodoſio ſeniore au/guſto: in qua Macedonius h̃ticus debitã dã/nationẽ excepit: ſanctã ſynodũ calcedonẽſem mediãte Marciano auguſto ⁊ Anatholio in q̃ neſtoriana ⁊ Eutichiana hereſis ſimul cũ dioſ/coro eiuſqꝫ cõplicibus ꝯdẽnate ſũt: ſꝫ etiã que ſunt ſancta ꝯcilia a ſanctis patrib⁹ inſtituta poſt iſtoꝝ. iiij. auctoritatẽ ⁊ cuſtodiẽdaꝫ obſeruãda decernimus. Jã nunc ſubyciẽdũ eſt de opuſcu lis ſanctoꝝ patrũ: que in eccleſia catholica reci piunt. Opuſcl'a bti Cypriani martyris cartha ginen̄. epi. opuſcula bti Athanaſij Alexãdrini epi. opuſcula bti Gregorij nazãzen̄. epi. opuſcu la bti Baſilij capadocen̄. epi: opuſcula bti Jo. chryſo. cõſtantinopol. epi: opuſcula bti Hilarij Pictauien̄. epi: opuſcula bti Auguſtini Hypo nen̄. epi: opuſcula bti Ambroſij mediolanen̄. epi: opuſcula bti Hieronymi pſbyteri. opuſcla bti Proſperi viri religioſiſſimi. Epl'a Leonis pape ad Flauianũ epm̄ cõſtanti. deſtinata. Jtẽ opuſcula oĩum patrũ Orthodoxoꝝ qui in nul lo a ſancte romane eccl'ie ꝯſortio deuiauerit nec ab eius fidei pdicatione ſeiũcti ſunt ſed cõmu nionis ipſius gr̃a dei vſqꝫ ad vltimuꝫ vite ſue diẽ participes fuerũt legẽda decernimus. Jteꝫ decretales ep̄le quas beatiſſimi pape diuerſis tꝑibus ab vrbe romana pro diuerſoꝝ patrũ cõ ſultatione dederũt venerabilr̃ ſuſcipiẽde ſunt. Hec ibi. Sed ⁊ de decretalibus ep̄lis dĩ ſic. diſ. xix. Si romanoꝝ põtificũ decreto ceteroꝝ opu ſcula tractatoꝝ approbant vel reprobant: ita vt qđ vere ap̄lica ſedes approbauit hodie teneat acceptũ. Et qđ illa reſpuit hactenus ineſſicax ha beat: quãtopotius ea que ipſa pro ap̄lica fide p ſanis dogmatibus: pro varijs ⁊ multifarijs ec cleſie neceſſitatib⁹ ⁊ fideliũ moribus diuerſo tẽ pore pſcripſit omni dñt honoꝛe pferri. Hec ibi. Ponit Adã quoſdã alios doctores eccl'ie famo ſos tenere in auctẽte ſcđm locũ poſt iſtos canon̄i cos q̃ bus debent addi Jſido. di. xx. de libellis. ⁊ Grego. extra de relig. ⁊ vene. ſan. glorioſus li bro. vi. ⁊ Diony. di. xxxvij. oẽs. Et ſunt iſti Be da alchuinus: Rabanus. Caſſiodorus. ſtrabo Hiſichius: hꝛamo. ⁊ Juo. carnoten̄. Richar. ⁊ Hugo. de ſancto victo. Tertium locum in au ctoritate tenent phi doctoreſqꝫ gentiliũ. Nam etiã fidei catholice veritatem ignorauerunt. mi ra tamẽ ⁊ preclara quedã dixerunt de creatore ⁊ creaturis: vitijs ⁊ virtutibus. diſt. lxxxvij. re/latum. Sed ⁊ doctrina ſancti Bern. fuit appro bata ⁊ doctrina ſancti Tho. de aquino per Jo/xxij. ſeu vrbanum in extrauagan̄ti.

¶ Notanduʒ ſecū/ .§.ij.
dū Hiero.in prologo galeato q ponit ſup lib.
Reg.ꝙ librox veteris teſtamēti hebrei faciunt
iiij.partes. Et primā appellant legeʒ que habe
tur in.v.li. Et primus dicit Gen.hñs.c.l. Scōs
dicit exodus hñs.c.xl. Tertius leuiticus.hñs
c.xxvij. Quartus numeri.hñs.c.xxxvj. Quin/
tus deutero.habēs.c.xxxiiij. Secundā partem
ſeu ordinē appellāt pphas.⁊ hʒ octo partes ſeu
libros. Et primus eſt Joſue hñs.c.xxiiij. Scōs
liber iudicū.habēs.c.xxj.⁊ huic libro iudicum
annectūt hiſtoriā ruth:q2 in diebus iudicū fa/
cta eſt: ſed latini ponūt hāc vnū librū p ſe ⁊ hʒ
c.iiij. Tertium ponūt primū ⁊ ſcōm librum re/
gum in vno volumine:⁊ appellant Samuel.
Quartū ponunt tertiū ⁊ quartū librū reguʒ in
vno volumine quē vocāt Malachim. Sʒ lati/
ni ponunt hos quatuor libros regū in vno vo/
lumine. Et primus cox hʒ.c.xxxj. Secūdus.c.
xxiiij. Tertius.c.xxij. Quartus.c.xxv. Quint⁹
liber eſt Eſaias hñs.c.lxvj. Sextus Hiere.hñs
c.lij.cui annectūt lamētationes ⁊ librū baruch.
ſed latini lamētationes faciunt vnū librū ⁊ hʒ
c.v.⁊ baruch alium.⁊ hʒ.c.vj. Septimus Eze/
chie.hñs.c.xlviij. Octauus liber.xij.pphe mi/
nores q̄s ponunt in vno volumie. Sʒ latini in
xij.libris diſtinguūt. Et primus eſt Oſee hñs
c.xiiij. Scōs Johel habēs.c.iij. Tertius amos
habēs.c.ix. Quartus Abdias habēs.c.j. Qui/
tus Jonas habēs.c.iiij. Sextus Micheas ha/
bens.c.vij. Septimus Naum habēs.c.iij. Oc/
tauus Abacuch habēs.c.iij. Nonus Sophoni/
as habēs.c.iij. Decimus Aggeus habēs.c.ij.
Undecim⁹ zacharias hñs.c.xiiij. Duodecim⁹
Malachias hñs.c.iij. ¶ Tertiā partē ſeu ordi
nem appellāt agiographia.i.ſancta ſcribētia ⁊
diſtinguūt in nouē libros. Primus eſt Job ha
bens.c.xlij. Scōs Dauid.i.pſalteriuʒ hñs.ps.
cl. Tertius eſt Salomō.ſ.puerbia: Eccleſiaſtē.
⁊ cantica canticox ⁊ puerbia habēs.c.xxxj. Ec/
cls.xij.cantica.viij. Sextus eſt Daniel habens
c.xij. Septim⁹ paralipomenō habēs.ij.libros.
⁊ primus hʒ.c.xxix.ſecūdus.xxxvij. Octauus
eſdras diſtinctus in duos libros.⁊ primus hʒ
c.x. Scōs qui dicit neemias habēs.c.xiij. No/
nus Heſter habēs.c.xvj. ¶ Quartā partē quā
tū non ponūt ipſi hebrei in canone ſcripturarū
ſanctax.ſed appellant apocripha.faciūt de ali/
is quinqʒ libris.ſ.ſapientia habēs.c.xix. Eccle
ſiaſticus habens.c.lj. Judith habēs.c.xvj. To/
bias habēs.c.xiiij. Et liber machabeox diſtin/
ctus in duos libros.⁊ primus hʒ.c.xvj.ſecun/
dus.xv. Unde ⁊ de his quinqʒ libris dic̄ Hie/
rony.in prologo ſup iudith.ꝙ auctas horuʒ li
brox ad roborāda illa que in cōtentione veni
unt minus idonea iudicant. Sed tamen ſyno/
dus nicena in numero ſanctarū ſcripturarū le/
gitur cōputaſſe,hoc dic̄ Hier.de libro iudith.
⁊ idem de alijs quatuor videt dicendum.⁊ de
hoc habet.di.xv.ſancta romana i palea. Et idē
etiā dicit Tho.ij.ij.⁊ Nicolaus de lyra ſup To
biam.ſ.ꝙ iſti non ſunt tante auctis.ꝙ ex dictis
cox poſſet efficaciter argumētari in his q̄ ſunt
fidei.ſicut ex alijs libris ſcripture ſacre. Uñ ſor
te habent auctoritatē talem qualē habent dicta
ſanctox doctox approbata ab eccleſia. ¶ No/
uum teſtm̄ poteſt diſtingui in quatuor partes
correſpōdentes veteris teſtamēti partibus ſm
talē quorūdam diuiſionē.q2 aliqui libri ſunt le
gales.vt quatuor primi qbus correſpondent qua
tuor euāgelia. Primū ē Mat.habēs.c.xxviij.
Scōm Mar.hñs.c.xvj. Tertium eſt Luc.hñs
c.xxiiij. Quartū Joā.habēs.c.xxj. Aliqui libri
veteris teſtamēti ſunt hiſtoriales.vt liber.Re/
gū.Joſue.Judicū ⁊ hmōi.quib⁹ rñdent in no
uo teſtamēto actus apoſtolox quos ſcripſit Lu
cas ⁊ habēt.c.xxviij. Alij pphetales quibus rñ
det Apoc.habēs.c.xxij. Alij ſunt ſapiētes.vt li
bri Salomonis ⁊ ſapientia ⁊ eccleſiaſticus qui
bus rñdent epl̄e Pauli ⁊ epl̄e canonice.et epl̄e
cano.ſunt.vij. Prima eſt Jaco.hñs.c.v. Scōa
eſt Petri hñs.c.v. Tertia eſt Pe.habens.c.iij.
Quarta eſt Jo.habēs.c.v. Quinta eſt etiā ioā.
habēs.c.j. Sexta eſt etiā ioā.habēs.c.j. Septiā
iude habēs.c.j. Epiſtole Pauli ſunt.xiiij. Pri/
ma eſt ad Romanos habēs.c.xvj. Scōa eſt ad
Corinth.habēs.c.xvj. Tertia etiā eſt ad Corin.
habens.ca.xiij. Quarta eſt ad Gal.hñs.ca.vj.
Quinta ad Ephe.habēs.c.vj. Sexta ad Phili.
habēs.c.iiij. Septima ad colloſen.habens.ca.
iiij. Octaua ad Theſſalonicenſes.habēs.ca.v.
Nona etiam ad Theſſa.habens.c.iij. Decima
ad Timo.habēs.c.vj. Undecia etiā ad Timo.
hñs.c.iiij.12ᵃ ad Ti.hñs.c.iij. Tertiadecia ad
Philem.hñs.c.j. Ulīa ad Heb.habēs.c.xiij.

¶ Qui autē ſunt .§.iij.
libri apocriphi declarat.di.xv.ſancta romana.
vbi dicit. In primis ariminēſem ſynodū a Cō/
ſtantino ceſare filio Conſtantini cōgregataʒ in
eternum ꝯfitemur eſſe dānatā. Itē itinerariuʒ
noie Petri apli qḋ applicāt ſcti Clementis lib.
viij.apocriphi. Actus noie Andree apli apocri
phi. Actus noie Philippi apli apocri. Act⁹ no/
mine Thome apli apo. Actus noie Petri apli
apocri. Euāgelia Thadei apocri. Euāgelia tho
me apl̄i apocri. Euangelia noie Barnabe apl̄i
apo. Euāgelia noie Petri apl̄i. Euāgelia noie
Bartholomei apl̄i. Euāgelia nomine Andree
apoc̄. Liber de īfantia ſaluatoris apocriphus.
Liber de natiuitate Saluatoris et de Sancta

Marie ⁊ de obſtetricibus eius. Liber qui ap pelatur paſtoris apo. Libri oēs quos fecit ſeu luſius diſcipulus diaboli apo. Liber q appel latur fundamētū apo. Liber qui dr̄ theſaurus. Liber qui dr̄ de filiabus Ade apocriphus. Liber qui appellat̄ act⁹ thecle ⁊ pauli apo. Pentametrū de chriſto virgilianis verſibus cōpaginatum apocriphū. Liber prouerbiorū ab hereticis ↄſcript⁹ apo. Reuelatio que appellat̄ pauli apo. Reuelatio thome. Reuelatio ſtephani. Liber q appellat̄ trāſit⁹ ſancte Marie. Liber q appellat̄ penitentia ade. Liber q appellat̄ teſtamētū iob. Liber qui appellat̄ penitētia origeñ. Liber de penitētia cypriani. Liber qui appellatur iamne ⁊ mābre. Liber qui appellatur ſors apoſtolorū. Liber qui appellat̄ canonū apoſtolorū. Liber phiſologus ab hereticis ↄſcript⁹ ⁊ beati Ambroſij. nomine ꝓſignat⁹. Hyſtoria Euſebij pāphili. Opuſcula terculiani ſeu affricani. Scriptura que appellat̄ ↄtradictio ſalomonis. philateria cōia: que nō ab āgelo vt illi ↄfingunt. ſed magis a demone ↄſcripta ſunt. Ep̄la ieſu ad abagarū. Paſſio. q̄rici ⁊ iulitte. Paſſio georgij martyris. Itē opuſcula caſſiani preſbyter galliarū. Oīa predicta apocripha. hec ibi ⁊ mlto plura. Et dr̄ q opuſcula caſſiani ſūt collationes ⁊ inſtituta cenobiorū que fecit Jo. caſſia. Nā pſp cuius opuſcula approbata ſunt. notauit eū de liberi arbitrij ⁊ grē materia in quibuſdā locis collationū ⁊ ſilr̄ caſſiodor⁹. ¶ De ruſfino qui edidit plures libros. dr̄ in dicto. c. ſancta romana. qm̄ bea. Hiero in aliquibus eū de arbitrij libertate notauit illa ſentimus que predictū beatū Hiero. ſentire cognouimus. ⁊ nō ſolū de ruſfino. ſed ⁊ de vniuerſis quos vir memoratus. ſ. Hiero. zelo fidei ⁊ religione rep̄hendit. Et idē de origēis libris. ſ. q approbat qđ Hiero. de eo approbat. alia cū ſuo auctore cōdēnat. ¶ Euſebij chronicā ⁊ eius eccl̄iaſtice hiſtorie libros vſquequaqꝫ nō dicim⁹ renuēdos. Oroſiū virū eruditiſſimū collaudam⁹. Seduly paſcale opus miramur. Act⁹ beati ſilueſtri: vitaſpatrū pauli ⁊ antōij: ⁊ aliorū quas Hiero. ſcripſit legende decernimus. Scripta de inuētione crucis ⁊ de inuētiōe capitis Joh. bap. cū ad manus catholicorū venerit pauli precedat ſentētia dicētis. Oia probate ⁊ qđ bonū eſt tenete. ¶ Geſta quoqꝫ ſanctorū martyrū ſm̄ antiquā conſuetudinē in romana eccl̄ia ſine cautela non legant̄. ne vel leuis occaſio ſubſanandi in ea oriat̄ q: ⁊ eorū noīa qui ſcripſerūt penit⁹ ignorātur. ⁊ ab infidelibus aut dictis ſupflua aut minus aperta qꝫ ordo rei fuerit eiſſe putantur. hec ibi. ¶ Nota ſm̄ catholicon q apocriphus cōponit̄ ab apo. qđ eſt de: ⁊ criſis quod eſt ſecretū. ſ. occultus ⁊ ſecretus. quaſi de ſecretis. i. de numero ſecretorū. Illa ſcripta prope dicunt̄ apocripha. quorū origo ⁊ auctor ignoratur. Et qꝫuis ſint ibi multa vera: tñ nō habētur in auctoritate ꝓpter plura falſa que ibi ↄtinent̄ vel ſm̄ quoſdā apocriphus dr̄ ab apo. quod eſt longe ⁊ criſis qđ eſt iudiciū: quaſi longe a iudicio: vel de quo nō pōt haberi certū iudiciū. Et dicitur dupliciter liber apocriphus: vel q̄ auctor ignoratur ⁊ veritas patet ⁊ talē recipit eccleſia. non ad fidei ꝓbationē ſed ad morum inſtructionē quales ſunt. quos ponit Hiero. in ꝓlogo ſup librū Regū. de q̄bus habes ſupra. vel dicit̄ apocriphus. quia de eius veritate dubitatur. ⁊ tales nō recipit eccleſia ⁊ de his eſt hic ſermo. hec in catholicon. Et dicit Adam q huiuſmodi apocripha quorū auctor ignoratur ⁊ de veritate dubitatur nullum habēt dignitatis auctoritatē. Si tamē legant̄ vel a quocūqꝫ narrentur. vtrū credi vel nō credi debeant ipſius legētis vel audiētis iudicio vel volūtati relinq̄tur. Legere ergo ea vel credere que nō ſunt ↄtra fidem in dictis libris nō videt̄ ꝓhibitū: cautius tamē eſt dimittere ⁊ precipue in predicatione.

Titulus. xix. De ſtatu ꝓlatorū. ¶ De prelatis ⁊ ꝓficiendis. Ca. j.

Peccatorum cōfringam cornua: ⁊ exaltabunt̄ cornua iuſti. ꝓo. Ps. lxxiiij. Cornu ſignificat dignitatē propter eminētiam ⁊ precipue ep̄alem. qđ deſignat mitra cornuta. Sed cornua peccatorū. i. plature malorū ↄfringuntur a deo. i. reprobant̄ ꝓpter ambitionē ⁊ malum vſū. Econtra plationes iuſtorū exaltantur in pñti ⁊ in futuro. Vñ ap̄ls. Nec ſibi quiſquam ſumat honorem: ſed qui vocatur a domino tanqꝫ aaron. ad Hebre. v. Ex q̄bus v̄bis tria poſſunt elici circa preficiendum.

¶ Primo diabolica ambitio excludit̄. ibi. Nec ſibi quiſquam ſumat honorem.

¶ Secundo canonica inſtitutio innuitur. ibi. ſed qui vocatur a domino.

¶ Tertio dñica executio ſubſequit̄. ibi. tanquā Aaron. i. q exequat̄ ſm̄ deū officiū ſuum.

¶ Quantum ad §. i.

primū dr̄ ↄtra ambitioſos oīa cornua peccatorum ↄfringā. dicūt enim ambitioſi. Amos. vj. Nunqd nō in fortitudine nr̄a aſſumpſimus nobis cornua. Sed vt dicit leo papa. j. q. j. principatus quē metus extorſit: aut ambitus occupauit. etiā ſi moribus vel actib⁹ ſuis nō offendit: ipſius tñ initij ſui exēplo eſt pnitioſus: ⁊ difficile eſt vt bono paganī exitu: que malo ſunt inchoata ꝑncipio. Aug. etiā dicit q ep̄s eſt nomē

opetiſ nõ honoris:vñ eni a ſcopos grece qð la/
tine interptaſ intentio:q₂ is qui pficiſ illis qui
bus preficiſ intẽdit curã gerens. Intelligat er/
go ſe nõ eſſe epm:qui preeſſe dilexerit non pro
deſſe. Ideoq₃ a ſtudio cognoſcẽde veritatis ne
mo prohibeſ quod ad laudabile pertinet ociũ.
Locus vero ſuperior ſine quo regi populus nõ
poteſt etſi tenetur ⁊ adminiſtreturvt decet tñ in
decẽter appetiſ. viij.q.j.qui epiſcopatum.

Quantum ad ſe/ .§.ij.

cundũ. Diciſ vocari a dño qui ſm regulas dei
⁊ eccſie inſtituiſ in prelatione.ita ꝙ ſit bonus ⁊
canonice aſſumatur. Nã de malis rectorib⁹ di/
cit dñs.j.Reg. Fecerũt ſibi regẽ ⁊ nõ per me pn
cipem ⁊ nõ per ꝯſiliũ meũ.ſuper quo vbo Hie
ro.viij.q.j.audacter. Forſitaſſe aliqd dicimus.ta
men qð ſcriptũ eſt dicimus. Non ſemp pnceps
pplo ⁊ iudex eccleſie per dei arbitriũ datur.ſed
prout merita nr̃a depoſcũt. Si mali ſunt actus
nr̃i ⁊ operamur maligna in ꝯſpectu dñi.nobis
danſ principes ſm cor nr̃m. Et hoc tibi de ſcri/
pturis pbabo. Audi nãq₃ quid dñs dicat. Fece
runt ſibi regem ⁊ nõ per me ⁊c̃. Et hoc dictũ vi
detur de Saule illo quẽ vtiq₃ ipſe dñs elegerat
⁊ regẽ ſibi fieri iuſſerat:ſed qm non ſm dei vo
luntatẽ:ſed ſm meritũ pctõris populi fuerat
electus.negat eũ ſua voluntate ⁊ ꝯſilio ꝯſtitutũ
Tale ergo aliqd intelligamus in eccleſiis fieri
ꝙ pro meritis aut in vbo aut in opere potens
tribuiſ a deo rector eccleſie:aut ſi malignũ faci
at pplſ in cõſpectu dñi:⁊ tales pſeuerent talis
iudex eccleſie datur ſub quo famẽ ⁊ ſitim popu
lus patiaſ.nõ famẽ panis nec ſitim aque.ſed fa
mem audiẽdi verbũ dei. Hec ibi. Qualis autẽ
ſit qui vocaſ a dño oñdit idẽ Hiero.viij.q.j.c.
licet. Licet ergo dñs de ꝯſtituendo pncipe pce/
piſſet ⁊ elegiſſet tñ ꝯuocaſ etiã ſynagoga. Req
ritur ergo in ordinãdo ſacerdote populi pñtia
vt ſciãt oẽs ⁊ certi ſint.q₂ qui preſtantior eſt ex
omni populo:qui doctior:qui ſanctior:q in oĩ
virtute eminẽtior:ille eligiſ ad ſacerdotiũ:⁊ h
atteſtãte pplo:ne qua poſtmodũ retractatio cui
quam ne quis ſcrupulus reſideat. Ego tamẽ et
aliqd amplius vt in eo qð dicit.cõuocauit moy
ſes oẽm ſynagogã vt hoc ſit colligere oẽs ani/
mi vires:⁊ in vnũ ꝯgregare ỽtutes:nihil in ſa
cerdotibus ſapiẽtie:nihil ſcientie:nihil deſit in
duſtrie:ſed adſit omnis multitudo ſenſuũ:ad
ſit oĩs ꝯgregatio ſanctaꝝ cogitationum.

Quãtum ad .§.iij.

tertium modũ ſm Pe.de taran.ꝙ Aaron qua/
druplici ſigno in virga oñſus eſt.vocatus a do
mino per quatuor illa ſpũaliter habita videtur
quis eſſe a dño vocatus in platura. ¶ Primũ
fuit in vga germinatio ⁊ intelligiſ delinquẽtiũ
correctio:que d₃ eẽ in plato. Eſa.xi. Egredietur
vga de radice yeſſe.qð interptaſ zelus. Uñ Au
gu.xxiiij.q.iij.dicit. Corripianſ a ppoſitis ſuis
ſubditi correctiõe de charitate veniẽtib⁹ p cul/
parũ varietate diuerſis vel minoribus vel am
plioribus:q₂ etiã ipſa que dãnatio nominatur
quã facit epale iudiciũ qua maior pena nulla i
eccleſia eſſe põt.⁊.j. Paſtoris neceſſitas h₃ nec
per plures ſerpãt dira ꝯtagia ſeparare ab oui/
bus ſanis morbidã:ab illo cui nil eſt impoſſibi
le:ipſa forſan ſeparatiõe ſanandã. Neſcientes
eni qs ptineat ad pdeſtinatoꝝ numerũ qs non
ptineat.ſic affici debemus charitatis affectu vt
velimus oẽs ſaluos fieri. ¶ Scðm:q₂ ipſa vir
ga poſtmodũ floruit in quo ſignificaſ honeſta
ꝯuerſatio. Eccl.xxiiij. Flores mei fruct⁹ hono/
ris ⁊ honeſtatis. Uñ Hierony.viij.q.j. Qualis
erit edificatio diſcipuli ſi intelligat ſe magiſtro
eẽ maiorẽ. Uñ nõ ſolũ epi:preſbyteri:⁊ diaco/
nes debẽt magnopere puidere vt cunctum po
pulum cui pſident ꝯuerſatiõe ⁊ ſermone peant
verũetiã inferior gradus vt exorciſte ⁊ ceteri:⁊
oẽs oĩno qui domui dei deſeruiunt:q₂ valde
dei eccleſiã deſtruit laicos meliores eẽ ꝙ cleri/
cos. Hec ibi.⁊ di.xl.per totũ. ¶ Tertiũ eſt:q₂
virga ipſa fronduit.in quo ſignificaſ verbi pre
dicatio. Põ.j. Et foliũ eius nõ defluet. Uñ ⁊ di
ſtin.xliij.§.j.diciſ ꝙ innocẽs abſq₃ ſermone cõ
uerſatio quãtũ edificat eccleſiã exẽplo:tãto no/
cet ſilẽtio.⁊ di.c. Sit rector.per to. ¶ Quartũ
q₂ virga amigdalos pduxit:in quo notaſ com
paſſio.pma Theſ.v. Suſcipite infirmos. Unde
Leo di.lxxxvj. Odio habeanſ pctã non hoies
corrigãſ tumidi:tolereſ infirmi.⁊ di.lv. Di/
ſciplina.⁊.viij.q.j. Si Petrus clemens. Si oĩ/
bus preeſſe volueris ſingulos vt poteris rele/
ua:q₂ ⁊ ſinguloꝝ ſollicitudinẽ portas. Mira
mur.ait Leo papa apud vos tñ aut per occaſi/
onẽ ipſis impacati aut per ambientiũ preſum/
ptionẽ:aut tumultũ valuiſſe popularẽ:ꝙ indi/
gnis qbuſq₃ ⁊ longe extra meritũ ſacerdotale
conſtitutis:paſtorale faſtigiũ ⁊ gubernatio ec/
cleſie cõmitteref. Nõ eſt eni hoc populo conſu
lere:ſed nocere:nõ preſtare regimẽ ſed adauge
re diſcrimẽ. Integritas eni pſidentiũ ſalus eſt
ſubditoꝝ:⁊ vbi incolumitas eſt obediẽtie ibi
eſt ſana forma doctrine:ꝙ ſi in qbuſlibet eccle/
ſie gradibus ſollicite puidẽteq₃ curandũ eſt:
vt in domo dñi nil ſit inordinatũ:nilq₃ ppoſte/
rum:quãto magis elaborandũ eſt vt in electio
ne eius qui ſup oẽs ꝯſtituiſ non erreſ. ¶ Nã
totius familie dñi ſtatus ⁊ ordo mutabiſ:ſi qð
reqritur in corpe nõ inueniaſ in capite. Et vbi
eſt illa beati Pauli apli per ſpũm dei emiſſa pre
ceptio. Manus cito nemini impoſueris ⁊c̃.vt.

lxj.miramur.ꝛ.xxviij.diſt. quid eſt. Moyſes
amicus dei cui facie ad faciē locutus eſt de⁹ po
tuit vtiqꝫ ſucceſſores pmatus ſui filios ſuos fa
cere ſed extraneus de alia tribu eligit ieſus alˢ
Joſue. vt ſciremus pncipatuꝫ in populos non
ſanguini deferendū ſed vite͂ſat nūc cernimus
plurimos hanc rem bn̄ficio facere: vt q̄rāt eos
in eccl'ia colūnas erigere: nō quos cognoſcunt
plus eccl'ie pdeſſe: ſed quos vel ipſi amant vel
quoꝝ ſunt obſequijs delinſti vel pro qbus ma
toꝝ quiſpiā rogauerit: ꝛ vt deteriora taceā: qui
vt fierēt clerici muneribus impetrarūt. Hiero.
viij.q.j. Moyſes. Quis erit q ſe idoneuꝫ ad h
ſ. ad platurā iudicet: niſi cui orāti ꝛ petēti a do
mino reuelet: ſicut ꝛ deus ad Moyſen dicit.
Aſſume ad temetipm Jeſum filiū naue homi
nem qui hēt ſpirituꝫ dei in ſemetipſo: ꝛ impo
nens manus ſup eū ꝛc̄. nulla hic populi accla
matio: nulla ꝯſanguinitatis ratio: nulla ppinq
tatis habita ꝯtēplatio eſt: vt propinqs agroꝝ
ꝛ predioꝝ relinquat hereditas. Gubernatio po
puli illi tradat quē deus eligit homini ſcꝫ tali q
habet ſpiritū dei in ſemetipſo: ꝛ precepta dei in
ꝯſpectu eius ſunt. Qui Moyſi valde notus: et
familiaris ſit. i. in quo ſit claritas eius legis ꝛ
ſcientie: vt poſſint euꝫ audire filij iſrael. viij.q.
j. ſi ergo tātus. Jllud inferendum eſt aduerſus
eos: qui de epiſcopatu intumeſcūt: ꝛ putant ſe
nō diſpenſatonē xp̄i ſed imperiū ꝯſecutos: qa
non ſtatim oībus illis meliores ſunt: quicunqꝫ
non fuerūt ep̄i ordinati. Et ex eo ꝙ ipſi epiſco
pi electi ſunt ſe magis eſtiment cōprobatos. Si
aūt peccata filioꝝ ab ep̄atu iuſtū phibent: quā
tomagis vnuſquiſqꝫ ſe conſiderans ꝛ ſciēs qa
potētes potēter tormenta patientur: retrahit ſe
ab huiuſmodi non tam honore q̄ꝫ onere ꝛ alio
rum locū qui magis digni ſunt: nō ambigit oc
cupare. Hiero. viij.q.j. illud.

¶ De electione ad prelaturaꝫ: quis poteſt ꝛ qs
nō pōt eligere de tp̄e ꝛ loco. Capi. ij.

Uia ad dignitates

ordinarie venit per electionē vel po
ſtulationē ꝛ ꝯfirmationem: ideo de
his agendū ꝛ pmo de electiōe. Eſt āt
electio pſone ad dignitatē vocatio. vt colligit.
de elec. cū in cūctis. ꝛ. c. q: pp̄ter. Pertinet aūt
electio de iure cōi ad collegiū etiā ſi ſolum duo
vel tres fuerint extra. eo. ca. j. ꝛ de ꝯſue. cū dile
ctus. lxiij. di. adrianus. Sed ſi clerici nō ſunt in
eccleſia vt collegiū: ſed vt ſingulares pſone tūc
ſuperior puidebit per ſe vel ad pn̄tationem pa
troni ſi qs ſit. vt de iure pa. paſtoral'. Et electio
quidē nō ſolū ad collegiū ptinet ſed plerūqꝫ de
ꝯſuetudine vel priuilegio alieni vocant. ex̄. c.
cumana vnde ꝛ qui eſt in poſſeſſione iuris eli
gendi eligere pōt etiam ſi poſtea poſſeſſionem
amittat. de iure pa. ꝯſultationib⁹. ꝛ. c. cū propter
ꝛ. c. querelā. Jtē eligere pōt platus ꝛ qlibet cle
ricus in quē cōpromiſſum fuerit. vt habet iſra
§. ix. ¶ Quis aūt nō poſſit eligere. Nota ꝙ ex Nō pōt
cōmunicatus maiori nō pōt eligere. de appel. eligere.
ꝯſtitutus. ſecus ſi minori de cle. excō. mi. c. vlt.
Jtē nec ſuſpenſus. de ꝯſue. cū dilectus. Jtē nec
interdictus. extra. e. cū inter. Jtē nec ille qui ſci
enter celebrauit in loco interdicto. de ſen. ex. is
qui lib. vj. Jtē illi qbus interdictū eſt eligē abſ
qꝫ ſuperioris licētia. ex̄. e. c. vl. Jtē nec illi qui ſ
ca vocatione elegerūt ſciēter indignū. extra. e.
cū in cūctis. ꝛ. c. innotuit. in ſi. Nam tales ſunt
ipſo iure ea vice ptāte eligēdi priuati. Et idē di
cēdū ſi peccauerit poſtulādo. ex̄. c. ſcriptū. Et h
verū eſt qn̄ facta noīatione ſequit electio vel po
ſtulatio: ſecus ſi nō ſequat: q: tūc nō eēnt pp̄ter
hoc priuati. extra eo. ppetuo. li. vj. Jtē eligē nō
poſſunt qui peccauerūt in forma electōis: quia
debēt puari iure eligēdi. extra. e. q: pp. Jtē nec
illi qui neglexerūt vſqꝫ ad lapſuꝫ tp̄s de quo vi
de in. §. primo. Jtē nō pn̄t eligere pupilli. nec
etiā in locis regularib⁹: qui ſunt pfeſſi tacite vl
expreſſe ſed neqꝫ ꝯuerſi. extra de elec. ex eo. lib.
vj. Jtē in cathedralibus collegiatis ſecularib⁹
vel regularib⁹ eccleſijs vocē nō hn̄t: qui nō ſūt
ſubdiaconi: nec in eligendo nec in alijs factis
capituli: etiam ſi ab alijs libere concedat vt de
eta. ꝛ qualita. vt hi in clemen.

¶ Jnfra quantum .§. i.

tp̄is debeat fieri electio. Nota ꝙ in eccl'ia cathe
drali vel regulari hn̄t electores tp̄s triū menſi
um: infra quos ſi iuſto ipedimēto ceſſante non
elegerint: ad primū ſuperiorē deuoluit. ex̄ co
ne p defectu. Deinde debēt electores preſenta
re electū: ꝛ petere ꝯſenſum eius iſra octo dies
poſtquā cōmode pn̄t alioqn neglīgētes exclu
dunt a pſecutione pceſſus: ꝛ ſunt ſuſpenſi per
tres annos ab oībus beneficijs ipſius eccleſie
extra. c. cupiētes li. vj. Electus vō tenet ꝯſenti
re infra mēſem a pn̄tatiōe: alˢ priuatus eſt iu
re electiōis electus niſi forte ea ſit electi cōditio
ꝙ nō poſſit ꝯſentire abſqꝫ lnīa ſupioris: quo ca
ſu tenet electus vel electores petere lniam: cuꝫ
ea celeritate quā ſupioris abſn̄tia vel pn̄tia pati
tur: ꝛ ſi nō habeat extūc ad electionē ipſam pre
cedant. Quilibet etiā clericus electus iſra tres
menſes poſt ꝯſenſum tenet petere ꝯfirmationē
alˢ irrita eſt electio. extra de elec. q̄ꝫ ſit. lib. vj.
Jtē ſi petēda ſit cōfirmatio a papa: q: tūc elect⁹
tenet infra mēſem poſt conſenſuꝫ: vel ſi nō fue
rit ei electio pn̄tata infra menſem a notitia iter
arripere verſus curiā: ꝛ ſic petere ꝯfirmationē
ac negociū pſequi vt in pdicto. c. cupiētes. Jn

aliis vero eccleſiis debet prouidere infra ſex mēſes. alias eodem predicto modo ad proximū ſuperiorem deuoluitur. extra de preben. de multa: ⁊ de ɔceſ. preben. nulla eccleſia.

¶ In quo loco fieri debʒ electio. §. ij.

Nota q̄ pōt fieri in eccleſia vel capitulo vel alio honeſto loco ſimili. ⁊ maxie iuxta ɔſuetudinem. extra eo. in cauſis. Sed m̄ electiones epoꝝ precipue in eccleſia fieri ſolēt extra. eo. q̄ ſicut. Sed ex cā etiā extra ciuitatē fieri pñt. vt. xxiij. di. in nomine. Et nō debēt fieri ante ſepulturā predeceſſoris. extra. c. bone memorie. ſi tñ fieret. valerent. Omnes electores q in ciuitate ſunt dñt vocari ad electionē verbo vel ſcripto vel ɔſueto ſigno cāpane. Item q ſūt in hortis ciuitatis. arg. ff. de ꝑcu. l. j. Itē debēt vocari oēs que ſunt in ꝓuincia per lr̄as vel per nunciū. extra eo. coram. hoc dico ſm ɔſuetudinē obſeruandū. Et ſi vocati ad cōpetentem terminum eis a vocantibus aſſignatū non veniant: non oportet vlterius eos expectare. extra eo. cū inter. ⁊ c. cū nobis. Abſens autē elector iuſto impedimēto tenet: pōt inſtituere ꝓcuratorem ⁊ cōmittere vni vel pluribus vices ſuas. dū tñ quilibet eoꝝ inſolidū: ⁊ erit melior conditio occupantis. q̄ ſi ambo ɔcurrant ⁊ petāt admitti: nō admittant ambo: ſed ille quē capitulum vel maior pars capituli elegerit. Et ſi non concordant admittet ille qui primo nominatus in cōmiſſione. at ſi nullus ſit iſolidū: nō valet. Quādo aūt procurator vnum nominat pro ſe ⁊ aliū pro parte illius qui ſibi cōmiſit: nihil agit niſi de certa perſona habuerit ſpeciale mandatum q̄ tūc aliū nomine ſuo poterit eligere. Porro ſi nullus de collegio vult eē procurator nō pōt abſens nolēte capitulo extraneū deputare. Nō etiā pōt per lr̄as exprimere votū ſuū. hec omnia de elec. ſi quis iuſto. li. vj. Si aūt aliqs electorum cōtemptus nec vocatus eſt ad electiōem ad petitionē eius caſſanda eſt electio: pōt tamē ſi vult eā ratā habere. extra eo. q̄ ſicut. Pōt aūt elector quilibet renunciare voci ſue: quia ⁊ poteſt renūciare iuri ſuo. Et talis quod poſtea fit per alios nō poterit impugnare. Si tamen talis accedat electione nondum facta admittendus eſt etiam in omnibus que reſtant facienda circa ipſam. ex̄. eo. eccleſia veſtra.

¶ De forma ſeu modo electiōis. §. iij.

Nota q̄ eſt triplex modus ſcilicet per ſcrutiniū: per cōpromiſſum: ⁊ per communē inſpirationē: ⁊ de his dicit Innoč. extra de ele. q̄ ꝓpter. Statuimus vt cū electio fuerit celebrāda pñtibus oibus qui volunt ⁊ debēt ⁊ poſſunt cōmode intereſſe: aſſumantur tres de collegio fide digni qui ſecreto ⁊ ſigillatī vota cunctoꝝ diligenter examinent ⁊ exquirāt ⁊ in ſcriptis redacta mox publicent in cōmuni nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto: vt his collatione habita eligatur in quem omnes vel maior pars ⁊ ſanior capituli conſentit vel ſaltim elegendi poteſtas aliquib⁹ viris idoneis cōmittatur: qui vice omniū eccleſie viduitate prouideāt de paſtore aliter electio facta nō valeat niſi forte cōmuniter eēt ab oibus quaſi p inſpirationē abſqȝ vitio celebrata. Qui vero contra preſcriptas formas eligere attentauerint eligendi ea vice poteſtate priuent. hec oia Innoc. in. c. q̄ ꝓpter. Ubi primo nota ſm Hoſtien. q̄ hec decre. locū ſibi vendicat in oibus beneficiis in quorū collatio ſpectat ad collegiū aliqd dūmodo tot ſint de collegio q̄ ſeruari poſſit. Uñ ſi eēnt tantum tres de collegio nō poteſt ſeruari forma. Uñ tūc inſimul eligent ⁊ duo ſcrutabuntur tertiū. vel duo ſunt tm̄ vnus aliū ſcrutabitur q̄ ſi ſolus in quē cecidit ius eligendi ille ſolus vocatis teſtibus exprimet votū ſuum ⁊ poſtea eliget: ⁊ electionē publicabit. Unde Inno. in glo. nō credit q̄ illud ſcʒ q̄ ſint tātū tres ⁊ q̄ ſint de collegio ſit de ſubſtantia forme. Sʒ Hoſt ⁊ Goff. ɔtrarium dicunt ⁊ vʒ ſcʒ poteſt ſeruari. Collige ergo q̄ de ſubſtātia forme cū procedit per ſcrutiniū ſunt iſta. Primo q̄ electores ɔgregētur. Secūdo q̄ aliqui ſcrutatores aſſumantur: ⁊ regulariter debent eſſe tres: qui ſimul debēt vota ſingulorum in ſecreto exquirere. Et primo ſeipſos perſcrutabūtur: deinde alios ſigillatim ⁊ ſecreto. ⁊ hoc vt quilibet liberius dicat votū ſuū. q̄ ſi fieret inquiſitio votorū in publico nō valēt electio: ēt ſi oēs ɔſentirent ex̄. eo. in Geneſi. vñ ⁊ reqrit ſtilo. q̄ ſecreto exqrāt vota ſigillatī quāuis nō obſit ſi aliq i caplo exiſtēs nō rñdeāt vel captioſe rñdeāt nec obeſt ſi aliq de caplo nō reqranf: dūmō ſuū ɔtēptū nō ꝓſequanf. Quarto q̄ vota in ſcriptis redigant: ⁊ hoc p notariū: vel q̄ meli⁹ eſt vnus de ſcrutatorib⁹ ſcribet vidētib⁹ aliis duob⁹. Et ſi qs vellet ɔtradicē ſtabit ſcripture. ex̄ de teſti. preterea. Quinto q̄ vota ſcripta mox publicent in cōi. ſ. in caplo ſeu loco vbi fit electio: nec obeſt ſi in caplo ſunt aliq exnei religioſi vel aly. Sexto q̄ collatio habeat ſaltem de numero ad numerum qs ſit maior. q̄ ſi oēs vnū eligunt habenda eſt collatio. Si aliquis eſt ɔtēptus vel aliqs admiſſus nō vocalis vel de ɔditione electi: ſed ſm quoſdā ſi hec collatio admittit tenet electio qñ oēs vnū eligūt: ſec⁹ ſi nō oēs vnū ſed diuerſos: ⁊ tunc faciēda eſt triplex collatio. ſ. numeri ad numerum zeli ad zelū: meriti ad meritum. Si tamē vna pars eligentiū ſit duplo maior in numero altera. nō pt ei apponi de exterminatiōe

gelI vel numeri.extra eo.ſi qñ.li.vj. Si autẽ oc-
currit aliquod dubiũ diſcutiaꝛ plene.ex.e.cuꝫ
terra. Et in numero eligentiũ nõ põt computa-
ri elect⁹:q: nullus põt ſe eligere.de elec.cuma
na. Septimo ꝙ ſequatur electio cõis ꝛ fiet ab
vno vice oium eligentiũ illũ nominati. Octa-
uo ꝙ eligaꝛ ille i quẽ maioꝛ ꝛ ſanioꝛ ps ꝯſenſe-
rit. Nota etiã ſm Hoſt. ꝙ publicato ſcrutinio
illi qui ſunt de maioꝛi ꝛ ſanioꝛi numero cum
ſcilicet vota diuiduntur in diuerſos nõ pñt va-
riare voto ſua ꝛ accedere ad minorẽ partẽ. Sꝫ
illi qui ſunt de minoꝛi numero accedẽ pñt ad
illos de maioꝛi nũero quia is dꝫ eligi in quem
maioꝛ pars cõſentit. Un̄ publicato ſcrutinio ꝛ
facta collatione:tũc maioꝛ pars dicet minoꝛi:
q: maioꝛ ps ꝯſentit i talẽ:vñ ille dꝫ eligi:ſi pla-
cet vobis cõiter eũ elegamus. Et ſi acquieuerint
oẽs tũc vnus electoꝝ cũ pnũciabit electũ dicet.
Ego talis vice mea ꝛ oium electoꝝ eligo taleꝫ.
Si aũt aliqð nõ acquieuerit dicet. Ego talis vi-
ce mea ꝛ oium alioꝝ qui mecũ ꝯſentiũt eligo
talẽ ꝛc̃. Et nota ꝙ electio facta ꝯ pdictã foꝛmã.
i.ſi aliquid omiſſum eſt irritaꝛ ꝛ annullaꝛ ꝛ bꝫ
Inn.ipſo iure.ſꝫ ſm Hoſti.ꝛ Ber.p ſentẽtiã ſu-
perioꝛis ẽ irritãda.ex.eo.cumana. ꝛ hoc magis
placet. ꝙ ſi p viam facti ſcrutinij nullus poſſet
eligi:puta q: ſunt i pari numero põt pcedi ad
ſcdm ꝛ tertiũ ſcrutiniũ donec aliquis eligi poſ-
ſit. ¶ Itẽ nota ꝙ in electionib⁹ vota incerta ꝛ
ꝯditionata nõ valent ꝛ debẽt haberi p nõ adie-
ctis:puta cũ dr̃ conſentio in illũ in quem ꝯſen-
tit talis.vel ſi Pe.hic nõ potero cõſentio in Io-
hannẽ ꝛ ſilia.de elec.in electionib⁹.li.vj. Item
in oĩ electione vel poſtulatione ſi dicaꝛ eligo ta-
lem poſtulãdo vel poſtulãdũ vel in poſtulãdũ.
ſeu poſtulo eligendo vel eligendũ vel in eligẽ-
dum nil agiꝛ. Et ſilr ſub hac foꝛma. Eligo ꝛ po-
ſtulo put melius de iure fieri põt:niſi qñ pbabi-
liter dubiteꝛ vtrũ aliqs ſit eligendus vel poſtu-
landus. Quo caſu ſit elect⁹ vel poſtulat⁹ tenea-
tur vnã tm̃ determinatã viam acceptare. ex̃ de
poſtu. ppetuo.li.vj. Electio aũt ſp dꝫ fieri p ver-
ba numeri ſingularis:ſiue fiat p ſcrutiniũ ſiue
cõpꝛomiſſum alr̃ facta nõ valet. ex̃ eo.c.ſicut.
li.vj. ¶ Un̄ ptãs eligendi deuoluiꝛ in alium.
Nota ꝙ in cathedralib⁹ eccliijs ſi infra tps tri-
um mẽſiũ nõ eligãt.deuoluiꝛ ad primũ ſupio-
rem. Qui ſi infra tres mẽſes nõ elegerit deuol-
uiꝛ ad aliũ ſupioꝛẽ:vt ſic vſqꝫ ad papã. Si vo
eligant ſciẽter indignũ ſic ſũt puati iure eligẽ-
di.vel puenꝛ p ſentẽtiã:q: nõ ſeruãt debitã foꝛ-
mã ꝛ ad papã deuoluiꝛ. extra eo.quanqꝫ.li.vj.

¶ Caſſanda eſt .§.iiij.

electio illius qui requiſit⁹ anteqꝫ eſſet elect⁹ cõ-
ſentit electioni de ſe faciẽde:q: pſumiꝛ ãbitio-
ſus.ex̃.e.cum poſt petitã. Item qñ maioꝛ pars
capituli deficit in electione.ſ.cõmittendo vitiũ
electio deuoluiꝛ ad paucioꝛes vt notaꝛ.extra de
poſtu.c.ij. Item etiam deuoluitur ad vnuꝫ pro-
pter oium alioꝛum delictũ.lxv.di.ſi foꝛte.extra
eo.bone.ꝙ ſi oẽs deliquerũt.deuoluiꝛ ad ſupio-
rem. Electiones clãdeſtine reprobanꝛ.extra eo.
q: propter. Et dicunꝛ clandeſtine que in came-
ris per occulta ꝯuẽticula fiũt.lxxix.diſ.c.ij.ꝛ.c.
ſi trãſitus. Silr̃ ꝛ ille quas electores inter ſe ſe-
creta tenẽt cũ celebritate debeant ſolẽniter pu-
blicari.vt in dicto.c.q: propter. Nota qui ſciẽ-
ter eligit idignũ nulli dubiũ ꝙ peccat mortali-
ter:q: infideliter agit ꝯtra volũtatẽ cuꝫ inferat
notabile dãnum eccleſie.cuꝫ nemo ãplius in ec-
cleſia noceat qꝫ malus platus.ſm Grego.diſt.
lxxxiij.nemo. Un̄ ꝛ Leo pa. Sic bonũ ſui opio
fructũ ſibi cõparat:qui rectum iꝫ in eligẽdo iu-
diciũ ita graui ſemetipſuꝫ afficit dãno q ad ſue
dignitatis collegiũ ſublimat indignũ. diſt.lxi.
miramur.ꝛ ſm Tho.ij.ij.q.clxxxv. nõ dꝫ eligi
ad dignitatẽ vel regnũ melioꝛ ſimplr̃.i.qui hꝫ
maioꝛẽ charitatẽ.ſed melioꝛ ſm qd.i.ad illð of-
ficium qui.ſ.ſciat ꝛ poſſit eccleſiaꝫ melius iuua-
re defendere ꝛ inſtruere ꝛ edificare. Itẽ qui eli-
git aliquẽ ad aliquã dignitatem vel officiũ pro-
pter odiũ ꝛ ingratitudinẽ teneꝛ ei ad omne dã-
num qð ei accidit inde ſm glo.di.lxxiij.hono-
ratus.ꝛ.C.ſi per inimicicias creatio facta ſit.li.
vna.ꝛ peccat moꝛtaliter:q: contra charitatem.

¶ Quis poteſt eli- .§.v.

gi. Reſpon.eligendus eſt doctioꝛ ꝛ ſanctioꝛ cu-
ius cõparatione ceteri grex dicanꝛ.viij.q.j.licꝫ
ergo.ꝛ qui ſit de legitimo mr̃imonio ꝛ etatis le-
gitime:extra eo.cũ in cũctis.nam epũs dꝫ eligi
xxx.annoꝝ completoꝝ. Inferioꝛes vero plati ꝛ
alij qui curã debẽt habere aĩarũ requiriꝛ ꝙ at-
tigerint.xxv.annũ.alr̃ eligentes ſunt ptãte eli-
gendi illa vice puati.vt dictũ eſt.ſ. ¶ Subdia-
conus quoqꝫ põt eligi in epm̃.extra de etate.et
quali.a multis. Item qui ad vnam dignitatem
reputaꝛ dignus.ſi poſtea eligiꝛ ad aliã dignus
debet reputari.di.lxxiij.geſta.fallit qñqꝫ quia
lꝫ tollereꝛ quis in officio minoꝛi non propter hꝫ
in maioꝛi tolerari debet indignus.xij.diſtinc.
nos conſuetudinem. Abbas quoqꝫ exemptus
bene poteſt eligi ſiue in epiſcopum ſiue in ab-
batem eiuſdem regule ꝛ habitus.ſed non po-
teſt tranſire ſine licentia pape vel legati de late-
re:ſi ſit in prouincia.extra eodem.ſi abbatem
libꝛo ſexto. ¶ Religioſus quoqꝫ licet non ex-
preſſe profeſſus:quinetiam nouicius eligi põt
ad epiſcopatum.extra eodem nullus.libꝛo ſe-
xto. De clericis alterius dioceſis vtrum poſſunt
eligi.vide infra poſtulatio.

¶ Quis nō poteſt .§.vi.

eligi. Rñ. Nō pōt eligi excōicat⁹ maiori. ex̄ de appel. ꝯſtitut⁹ pmo. Jtē nec excōicat⁹ minori q ſciēter elect⁹ fuerit caſſanda eſt electio. ex̄ de cle. exco.mi. Si celebrat. Jtē nec ſuſpēſus nec interdict⁹: q2 interdictū nō ſeruauit. ex̄ de poſt.ca.j. ꝙ de ꝯſue.cū dilect⁹. Jtē non dꝫ eligi pſona cui aliqḋ obſiſtit de īpedimētis circa ordinandos de qb⁹ h̄r.ō.de ordi.per to. Jtē nec qui per vitiū pſone ſemel reprobat⁹ fuit. talis enī nec ibi nec alibi eligi pōt ex̄.c.ſup eo. Secus aūt ſi caſſata fuit electio pp vitioſum pceſſum. q2 tūc nō īpedit pmotio ei⁹ ēt in eadē eccl'ia. vt ī di.c.ſup eo.ꝙ.c.innotuit. Jtē non pōt eligi ep̄s.ſ.qui iaꝫ eſt alligatus alteri eccl'ie: ſed pōt poſtulari. ſcꝫ a papa. ex̄ de poſt.c.ſi. Jtē in p̄latū religioſoꝝ nō pōt eligi niſi exp̄ſſe pfeſſus al's nō valet electio ex̄.c.nullus.li.vj. Nec etiā aliqs qui ſit alterius religiōis vel h̄itus. ex̄.c.cū rōni.in cle. Jtē nullus religioſus pōt eligi ſi trāſit de ordine mēdicātiū ad nō mēdicātes. vt habes.ō.in ti.de religi. Elect⁹ poſt ꝯſenſum ꝯiūgit vt ſpōſus eccleſie viduate. ex̄.c.cū inter.ꝙ de trāſla. inter corpalia.§.j.ꝙ.ij. Jtē electio gignit ꝯfirmationē. ex̄.c. Cōfirmatio dat admiſtrationē. ex̄.c.trāſmiſſam. de ꝯfirmatiōe. vide infra. Cōfirmatio electoꝝ. Si electus ante ꝯfirmationē adminiſtrat remouendus eſt. ex̄.c.qualr. niſi in ſummo pōtifice qui eligēdo ꝯfirmaſ. di.xxiij. in noīe dñi vel niſi ſic admiſtrāti parcaſ. ex̄.c.noſti. vel niſi ptineat ad papā ꝯfirmatio: ꝙ ſit valde remotus a ſede ap̄lica. q2 tales ſi ſint in ꝯcordia electi adminiſtrare pñt etiā ante. ita tñ ꝙ nihil penitus alienet ex̄.c.nihil. Nec pōt eis cōmitti adminiſtratio ſub noīe yconominat⁹ vel pcurationis ꝙ hm̄ōi: nec in parte nec ī toto: nec in ſpūalib⁹ nec in tpalib⁹ ꝙ ſi ſuſceperint puati ſunt oī iure electiōis ex̄.c. Auaritie.li.vj. Duas electiōes in vna eccleſia de ſe factas nemo pōt pſequi: ſꝫ vnā tñ eligat. ex̄.c.vt quis.lib.vj.

¶ An religioſo .§.vij.

acquiraſ ius electiōis ex̄ ordineꝫ ſuū. Nota ꝙ nulli religioſo p̄dicatoꝝ: minoꝝ: heremitaruꝫ ꝙ quorūlibet mēdicātiū ex electiōe: puiſiōe: poſtulatiōe: ſeu vocatiōe ad p̄laturā ex̄ ſuū ordinē in diſcordia facta ius aliqḋ acq̄rit: nec ꝯſentire pōt etiā licētia h̄ita. ex̄.c.quorūdā.lib.vj. Et dꝫ intelligi in diſcordia que eēt ſiue de iure ſiue de facto. vt in cle.eo.ti.ꝙ circa. Et no. ꝙ ſi religioſus electioni de ſe fcē ad p̄lationē aliquā extra ſuū monaſteriū vel eccleſiā nō petita licētia ꝙ obtēta ꝯſenſerit. ꝯſenſus nō valet ꝙ electio ipſa iuribus vacuaſ. Sed no. ꝙ p̄lati religioſorum irreg̃ritis ꝯuētib⁹ pñt hm̄ōi licentiā dare. extra.c.ſi religioſus.li.vj. Nō aūt valeret licentia que ꝯcederet pro futura electiōe quā fieri cōtigerit. ex̄.c.cū ꝯceſſa in cle. nec aliquis religioſus pōt p̄fici in aliq̄ eccl'ia que clero careat ꝙ populo xp̄iano. vt in cle.eo.ti.in pleriſq. Quid ſi due electiōes fiāt. Rñ. ſm̄ Hoſt. ſi ſimul ꝙ in cōtinēti ſiūt puta q2 in ſcrutinio diuiſa ſunt noīa tunc illa valet que melioribus ꝙ maioribus meritis adiuuaſ. ex̄.c. Licet. in ſi.ꝙ.c.dudū. Si vero electiōes fiāt ex iteruallo. ꝙ prima fuerit rite facta illa valet: imo etiā ſi pma annullāda ſit: ſecūda nihilomin⁹ caſſari dꝫ. ex̄.c. Bone memorie niſi ḡra fiat ſicut qdā itelligūt. ex̄.c.c. Bone memorie. Silr etiā caſſanda eſt ſcḋa etiam ſi prima nulla fuit pp cām nōdū patentē. ex̄.c.cōſideramus ꝙ.c.auditis: ꝙ ſi pma ex cā notoria nulla fuit valebit ſcḋa rite facta. ex̄.de ſup.ne.c.ſi. ꝙ ex̄.c.venerabilē. Sunt caſus in qbus electores iteꝝ pñt eligere: vtputa ſi elect⁹ nō vult ꝯſentire: etiā poſt ꝯſenſum renūciat iuri ſuo: vł moriſ: vel pp occultū ei⁹ vitiū irritaſ: ꝙ in his caſib⁹ hñt electores integrū a diſſenſu vel ipius renūciatione vel morte ſeu irritatiōe: ac ſi vacatio non eēt: dummodo nīl egerint fraudulēter extra eo. Si electio. lib.vj.

¶ Circa electiones .§.viij.

monialiū. Nota ꝙ nulla dꝫ ad electionem admitti. niſi.xij. annū pegerit: ꝙ pfeſſa fuerit tacite vel exp̄ſſe: nec in abbatiſſam vel priorīſſam vbi per priorīſſam gubernaſ eligi pōt niſi poſt xxx. annū. ꝙ niſi fuerit exp̄ſſe pfeſſa. ¶ Jtē nota ꝙ cū per ſcrutiniū pcedit illa electio que a duabus partib⁹ fuerit celebrata nō obſtāte appellatiōe ptis alteri⁹. pmiſſa tñ diligēti examinatione: ſi al's fuerit inuēta canonica ꝯfirmeſ: ꝙ bñdicenda bñdicaſ. ſi aūt nulla electionum eēt a duabus partib⁹ celebrata: tūc nō obſtante ꝙ ſit publicatū ſcrutiniū: aut etiā ad electionē pceſſum pñt alie moniales anteq̃ ad actus extraneos diuertāt ad illā accedē que a maiori numero eſt electa: ꝙ ſi per hoc veniaſ ad duas ptes cōfirmeſ vt pus dictū eſt: ſed nihilominus cōtra eam ſic ꝯfirmatā poſtq̃ fuerit in adminiſtratione poterūt alie opponere in modū denūciationis vel accuſatiōis vt a dignitate remoueaſ. ꝙ ſi ad aliā que a maiori pte electa eſt alie nolunt accedere: vel nō tot ꝙ aſcēdāt ad duas partes. tunc ſup obiectis que facēt pe altera ꝙ ſup aliis que ſunt inq̄rēda plane ꝙ ſine ſtrepitu iudicij p ſupiorē inq̄raſ anteq̃ ꝯfirmeſ: ſed ipſa interiꝫ in ſpūalib⁹ ꝙ tpalib⁹ admiſtret: ita tñ ꝙ de reb⁹ monaſterij nihil alienet nec monialē recipiat. Si q̄ vō a minori pte denoīata vel electa fuerit nō valet: nec pōt p̄dicto mō ei accedi. Jtē nota ꝙ nūq̃ in electiōib⁹ monialiū dꝫ fieri collatio

zeli ad zelū: nec meriti ad meritū: ſed ſolum numeri ad numeꝝ. Si vͦ ꝓcedit per formā compromiſſi: ſi minor pars ſe opponit electe: nihilominus ꝯfirmet̄ ⁊ vendicat̄ ꝯtradictiōe ptis nō obſtāte. Si aūt maior pars ſe apponat differet̄ ꝯfirmatio vel īfirmatio donec de obiectis ⁊ aliis fuerit inq̄ſitū: ſed interi3 adminiſtrabit vt ei permittit̄. niſi ps opponētiu3 fuerit duplo maior. q2 tūc nō adminiſtrabit: ſed expectabit litis euentū. Itē nota ꝙ ſi in hmōi electiōibus cōtingerit ad curiam appellari dn̄t cauſe exꝑmi ſm modū ꝯſtitutiōis. vt extra. e. qui ꝯtra. li. vj. ſed non debēt ipſe ire q2 potius ꝓcuratores cōſtituere. Itē ꝙ hi qui euocant̄ ad dirigendas moniales in electiōib⁹: niſi abſtineāt ab his per q̄ inter eas oriri poſſet circa hoc diſcordia vel nutriri excoicati ſunt: ⁊ hec oīa predicta hn̄t locū etiā apud mulieres que viuūt q̄ſi canonice: excepto de ꝓfeſſiōe: q2 tales nō ꝓfitent̄. hec oīa extra. e. indēnitatib⁹. li. vj. De ꝯfirmatiōe electionis hēs infra. ꝯfirmatio electoꝝ. per totu3. De electōe pape. īfra de ſimonia que cōmittitur in electiōe: ⁊ q̄n nō valet. ē. in. q. pte ti. j. c. v. ⁊. c. xx. De excōmunicatione quā incurrunt illi qui grauant electores in ſe vel ſuis conſanguineis in perſona vel rebus pro eo ꝙ noluerunt eligere illum quem volebant. habes. ē.

De electione .§. ix.

per compromiſſionē. Eligendi ptās pōt alicui vel aliq̄bus cōmitti extra. e. cū ad nr̄am. ſed cōpetētius cōmittat̄ in numero īpari. extra. eo. in cauſis. ⁊. c. cū dilecti. ⁊. c. cū in iure. Et vni committi pōt etiā nō ꝑlato. extra de renū. poſt tranſlatiōnē. nec req̄rit̄ ꝙ hi q̄bus cōmittit̄ ſint de collegio. ex̄. eo. cūm que. ſed tn̄ in hac cōmiſſione ſi vnus diſſentiat nō ſeruat̄ forma. nec valet ex̄ q2 ꝓpter. ⁊. c. cū dilecti. nec enī cogit̄ q̄s iuri ſuo renūciare inuitus. ex̄ qͦ me. cā. Abbas. ⁊. c. Ad audiētiā. Itē nota. ꝙ re integra: talis poteſtas reuocari pōt. ex̄. eo. i cauſis. Illi in quos ptās eligēdi cōmittit̄ pn̄t de ꝑſona cuiuſcꝫ loci ꝓuidere. Arg. lxiij. di. lectis. ⁊. c. reatina. Tutius tn̄ ⁊ melius eſt ꝙ de ipſa eccl̄ia eligāt. ex̄. e. ꝙ ſicut. ⁊. xxiij. di. in noīe dn̄i. nō valet cōmiſſio ſub hac forma: vt q̄s q̄ſitis votis in ſecreto illū eligat in quē plures ꝯſenſerint ex̄. e. ſi cui li. vj. An cōpromiſſarij poſſint vnū de ſe eligē. Rn̄. ſi hr̄ ex forma cōpromiſſi: pn̄t al's nō ex̄ de forū. c. vl. ⁊ ex̄. e. cumana. Siue cōmiſſum ſit vni ſiue plurib⁹ electio dz fieri per vͦba ſingularis nūeri. al's nō valet. ex̄. e. ſicut. li. vj. ⁊ de ſen. ⁊ re iudi. cū ab vno. li. vj. Cōpromiſſarius ſi nō eligat īfra tp̄s electiōis a iure ſtatutū ad ſupiore3 ptās deuoluit̄. Si vͦ eligat indignū ſiue ſcienter ſiue ignorāter eligendi ptās reuertit̄ ad electores: niſi ſciēter electionē factā ratā haberent ⁊ eodē mō reuertit̄ ad eos ſi eligit idoneū: ⁊ ſi ſe nō ꝯſentit. Porro cōpromiſſari⁹ q̄n eligit ſcienter indignū nō punitur cōpromittētes niſi ratū habuerint. ſed ipſe ſuſpēſus eſt triennio a beneficijs que obtinet in illa eccl̄ia qua3 ſic eligēdo offendit: ſed h̄ nō hꝫ locū ſi cōpromiſſarius ſit ep̄s. ex̄. e. ſi cōpromiſſarius li. vj. Et nota ſm archi. ꝙ ſi is in quē cōpromittit̄ hꝫ ptātem ꝯfirmādi. ſi acceptat cōpromiſſu3 in ſe factū nō eſt neceſſe ꝙ prius eligat poſtea confirmet: ſed ſufficit ꝙ ⁊ inſtituat illum in prelatum: vigore ſue prelationis ⁊ commiſſionis ⁊ ſue auctoritatis. de quo ſibi videtur.

De tertio modo .§. x.

electiōis ſc3 per cōe3 inſpirationē qui nō ē multum in vſu nō reperit̄ determinata forma. ⁊ idō quōcunq3 declarēt ſuā volūtatē electores dummodo ſunt inſimul ꝯgregati vt debēt ſufficit. ſiue q̄libet dicat vnus poſt vnū. Ego eligo tale3 in prelatū talis loci. ſiue oēs ſimul: ego eligo talem. Eſt tn̄ neceſſariū vt nullus diſcrepet electorum a volūtate ꝓcedēdi per iſtū modū al's ſi etiā vnus nō vellet opꝫ ꝓcedere per viā ſcrutinij. ſicut etiā dictū eſt cū ſit per cōpromiſſum.

De decreto electiōis dicit Gratia. in. c. oſius ep̄s. lxj. di. §. ſed aliud eſt ꝙ electio ſit cū ſolēnitate decreti oīum ſubſcriptiōib⁹ roborati: qd̄ ꝓbat per. c. ſe. Decretū hic dr̄ lr̄a que mittit̄ ſuperiori qui hꝫ ꝯfirmare electū: in qua exꝑmit̄ modus electionis celebrare: ⁊ noīa electoꝝ ſeu electi ⁊ eligentiū vt poſſit ſuperior cōprehendere ſi canonice eſt electio celebrata. Et q̄rit ibi glo. Utrū ſit adeo neceſſariū hoc decretū ꝙ ſine ipſo nō valeat. Rn̄det ꝙ nō: q2 ⁊ ſine ipſo valet vnde q̄n ſupior eſt pn̄s in domo: recitāt vͦbotenus geſta in electiōe per vnū eligentiū: ſed q̄n eſt abſens tūc mittit̄ talis qui dicitur decretum.

De poſtulatione. Cap. iij.

Poſtulatio quid ſit

Rn̄det ſm Hoſti. l3 Goff. dicat ꝙ poſtulatio eſt grē petitio. ar. ex̄. e. bone. tu dic ꝙ poſtulatio eſt alicui⁹ ꝑſone que eligi ꝓhibet̄: nō ꝓpter vitiū: ſed ꝓpter defectū qui tn̄ poſtulatū nō oīno inhabilē reddit ad ꝓuidendū eccl̄ie ꝯcors ⁊ certa petitio capli.

Quis ſit poſtulādus vel nō. Rn̄. Hoſti. In ꝑmis q̄dē nō pōt poſtulari criminoſus: puta piurus: homicida vel inobediēs: tales enī nec eligi nec poſtulari pn̄t. ex̄. e. c. j. No. tn̄ ꝙ illud. c. j. loq̄t de iobediētia ꝯtūacie cū q̄s nō paret ſententijs ſuoꝝ ꝑlatoꝝ: ⁊ qd̄ dr̄ de piuro: credo ꝙ intelligit̄ de eo qui per ſniam eſt iudicatus periurus: nō de piurio qd̄ ſit in cōi ſermone vel al's nō notorio. Item nō ꝓfeſſus tacite nec expreſſe nō poſtulat̄ in regularē ꝑlatū: ſicut nec eligi,

tur.ex̄ de elec.cū cauſaꝫ.⁊.c.cū ad nr̄am niſi neceſſitate inſtāte:q: tūc poſſet dūmodo in regula fuerit cōpetēter iſtruct⁹ ⁊ bn̄ erudit⁹ ſicut ṗt intelligi.ex̄ de elec.cū mōaſteriū.⁊.c.oſficij.§.ſi. Itē nō poſtulat̄ epilēticus ſicut non eligit̄.ex̄ de ele.cū inter ca.niſi forte ſit liberat⁹.ita ꝙ per annū iā fuit liber.xxxiij.di.coiter. Itē nec mutilatus q: talis oīno inhabilis eſt.ex̄ de corpo.viti.expoſuiſti. De corpe viciatis hēs.j.in ti.de irregularitate. Itē bigamus ⁊ irregularis: q̄a talia ⁊ ſilia oīno inhabilē reddūt:ꝙ ſi talis defectus eſt:ꝙ nō reddit oīno inhabilē:admittitur poſtulatio:lō poſtulari pōt ſi defectus ſit in etate.ex̄ de ele.cū nobis.§.pe.⁊ vl. Itē ſi defectus ſit in ordinib⁹. Nā ad oēs dignitates habētes curā poſtulādus eſt qui eſt in ſacris.ex̄ de elec.c.dudū.ṗmo ex̄ de eta.⁊ q̄li.c.multis. Iteꝫ ſi ſit defect⁹ i nātib⁹ ē poſtulādus.ex̄ de elec.inotuit Itē ſi ſit ep̄s.ex̄.e.ca.ſi.⁊ ſi tal̄ eligeret̄ nō valēt electio.vt.ſ.hētur eſt ꝗ poſtulādus. ¶ Utrū clericus aliene dioceſis ſit poſtulandus vel poſſit eligi. Rñ.ſm Ber.ex̄.e.⁊ ſi vnanimit̄.ꝙ q̄uis clerici nō poſſint dimittere eccliās ſine conſenſu ep̄oꝝ ſuoꝝ:nihilominus eligi pñt ſiue i ſua ſiue in aliena dioceſi.ex̄ de ele.cū inter canonicos. ¶ Utrū religioſus debeat poſtulari ⁊ eligi Rñ.diuerſe fuerūt hactenus opiniones:hodie tenet̄ indiſtincte ꝙ ſiue in ſuo monaſterio ſiue ex̄:ſiue etiā ad ep̄alē dignitatē eligi pōt.notat̄ per Jo.an.extra de elec.nullus.lib.vj. Si aliqs eligat poſtulando vel poſtulandū:vel in poſtulandū:vel poſtulet eligendo vel in eligendum ⁊ huiuſmodi.habes ſupra.c.ij.§.iij.

¶ A quo ſic ſit ali/ .§.i.

quis poſtulādus. Rñ.ſi ſit ep̄s a papa poſtulandus eſt.extra.e.c.ſi. Si vō patiat̄ defectū in ordine vel etate dꝫ poſtulari ab eo qui in hac parte diſpēſare pōt. Un̄ ſi aliqs.xx.annoꝝ poſtuletur ad dignitatē ſine cura ab ep̄o pōt poſtulari: ſi cū cura a papa. Si vō ſit defect⁹:q: eſt cleric⁹ aliene dioceſis.vel ſubeſt alteri vt religioſus et ſimōl:nō opꝫ ꝙ poſtulet̄ ſed eligi pōt. vt dictū eſt.ō. Quis pōt poſtulare. Rñ.ſm Hoſt.qui eligere pōt extra.e.bone.ij.§.cetēꝝ.⁊ per totū.extra de elec.inotuit:⁊ valet ſiue admittit̄ poſtulatio ſi ꝯcors fuerit.ſ.ſi ab oībus fiat vel ſaltem ſi due ptes ꝯſentiūt:q: tūc idē eſt ac ſi oēs ꝯcordarēt:als nō facile admittit̄.extra de elec.ſcriptū.§.ſi.nec reqrit̄ forma ꝯſilij.extra de electi.q: ṗpter.ſ.vt fiat per modū ſcrutinij ⁊ formationis decreti:q̄uis ſm quoſdā requiratur ⁊ tutius ſit. ¶ Quis ſit effectus poſtulationis. Rñ. q: poſtulatione admiſſa tanq̄ rite facta poterit poſtulatus ꝯfirmari ac ſi elect⁹ fuiſſet extra de elec.cū monaſteriū. ¶ Utrum per poſtulatioēꝫ aliqd̄ ius acqrat̄ poſtulato. Rñ.ſm Jo.an.ſup ſexto.poſtulatio ſi cōcors fuerit:vel ſaltē a duabus partib⁹ facta:pēdet q̄dem a grā generali.tn̄ ſm quoſdā peti pōt ꝯfirmatio extra de elec.cū monaſteriū.⁊.c.officij.§.ſi. Et ſi talē admiſerit ſupior dicet̄ facere grām:⁊ ſi non admiſerit facit iniuriā.ff.de aqua quoti.⁊ eſtiua.l.j.§.penul. Si aūt nō ſit facta in ꝯcordia vel a duabus partibus:ſed ex cā tunc pendet a grā ſpēali.ex̄ eo.poſtulationē.⁊.c.bone memorie. Utruꝫ poſtulantes variare poſſint. Rñ.ſm Hoſti. variare poſſunt re integra.ſ.quouſqꝫ miſerint pro confirmatiōe petēda. Aliq tamē dicūt ꝙ non ſicut de electiōe.vt.ō.de elec.ſi tamē poſtulantes ⁊ ſuperior a quo poſtulat̄ poſſunt reſilire nō obſtante ꝯtradictione poſtulati. Poſtulati a papa qui patiunt̄ in ordinib⁹ vel in etate defectū:tenent̄ in magna parte ſeruare ꝯſtitutionē.extra de elec.cupiētes.de qua dictū eſt.ō.de electiōe Mo.ſm Jo.an.li.vj.ꝙ ep̄s poſtulatus ad aliaꝫ eccliam dꝫ rñdere:nec conſentio nec diſſentio: ſed in hoc me voluntati dñi pape ſuppono. Ad hoc.viij.q.j.caplō. In ſcripturis.

¶ De confirmatione electorum. Ca.iiij.

Sequitur de confirmatiōe. Nota ſm Hoſt.ꝙ cōfirmatio electoꝝ eſt fienda a proximo ſuperiore. Unde ep̄s ꝯfirmat ſibi ſubiectos:extra de ele.cum monaſteriū.niſi aliqs ſit exēptus.extra de ꝯſue.cū venerabilis. Item archiep̄s ꝯfirmat ep̄m.extra de elec.cū dilecti.lxiij.di.illud. Archiep̄m vero confirmat ṗmas vel patriarcha:niſi ipſe archiep̄s exēptus ſit.extra de elec .bone. Patriarchā vel exēptos ꝯfirmat papa.extra de elec.ſcriptum.vel etiā legatus de latere.extra de elec.ſi abbatē.lib.vj. Sic etiā papa iperatorē ꝯfirmat.extra de elec.venerabilē. Qualiter aūt debeat fieri confirmatio. nota ſm Hoſt.ꝙ debet primo fieri examinatio perſonarū tam eligētiū q̄ electi:etiā ſi nihil opponat̄. Conſulit etiā ſuperiori ꝙ ipm electū ad partē trahat:⁊ de his que impedire poſſent diligenter exquirat. Et ſi impedimētū inuenerit ſecreto ad renunciandū iducat.extra de ele.dudum.ij.in ſi.ex̄ de ſimo.per tuas.in ſi.alś vero ſm allegata ⁊ ṗbata ṗcedat. Nota etiā hic ꝙ ſi inter cetera que obijciunt̄ electo vel poſtulato ſeu alś ṗmouēdo ad dignitatē opponat̄ de crīminoſi defectu ſcie vel pſone ṗmo dꝫ de h̄ examinatio fieri:⁊ ſi h̄ iueniat̄ falſuꝫ opponētes excluduntur ab omnibus alijs que oppoſuerāt: ⁊ ēt puniuntur ac ſi in ṗbatione oīum defeciſſent. extra de ele.ſi forte lib.vj. Si cōfirmatio fiat nō vocato competitore vel alio qui ſe vellet opponere ⁊ non diſcuſſo negocio.irrita eſt.⁊ dꝫ fieri

ſalis vocatio nolatim qñ eſt coelectus: vel ap parere oppoſitor: als generalr ī eccliā in qua electio ſc̄a eſt. vt ſi qui volūt ſe opponere appareant in cōpetēti termino p̄eptorio aſſignato. ⁊ ſi ꝟūt locū ſiue electio ſit in cōcordia ſiue ī diſcordia. ex̄ de elec. qm̄. li. vj. Si āt crimē obyciaꝛ electo. vt a pmotiōe excludaꝛ: nō ē neceſſaria īſcriptio ſiēda per accuſationē. Sz ſi obyciaꝛ electo iam ꝯfirmato. puta in ꝯſecratione. tunc accuſator: ſe dz inſcribere ad penā ex̄ ordinariā ad arbitriuz iudicis. Nā crimīe ſic ꝓbato elect⁹ amittit ius quod ei acquiſitum iam erat per electionem ⁊ confirmationem. extra de accu. ſup his.

¶ De renunciatione. Capl̄m. v.

v

Erenunciatiōe qua

qs renunciat dignitati vl' officio habito. Nō ē ꝙ renūciatio eſt iuris ꝓpriȷ ſpōtanea refutatio. naz iuri alie no renūciari nō pōt. Itē ſi renūciatio non eēt ſpontanea ſz coacta: nō obeēt repetere volēti. extra. e. ſup hoc. Effect⁹ aūt renūciationis eſt. vt qui renūciauit regreſſuz non hēat niſi ex nouo iure cōceſſo: vel antiq̄ reſtituto. vij. q. j. q̄s pictaloſuz. ex̄. e. cū iter. ⁊. c. in p̄ntia. Et qui ſemel renūciauit ep̄atui ꝑpter cōſciam crimīs: amodo eligi nō poterit nec poſtulari ſecus ſi ꝑpter malitiā plebis. extra. e. poſt trāſlationē. Renūcianti aūt eſt cōpetens ꝓuiſio faciēda: ne intuitu miſterij defectū in tp̄alib⁹ patiaꝛ. ex̄. e. ad ſupplicationē. In qua ꝓuiſiōe dignitatis ⁊ ſcīe rō eſt habēda. ex̄ de prebē. ad mīta. ad ſi. ſilr ⁊ q̄titatis redditū bn̄ficij cui reſignaꝛ. extra de. vi. ⁊ ho. cle. qm̄. ⁊. xij. q. ij. bone rei. Ex quib⁹ cauſis admittēda vel petēda ſit renūciatio ep̄at⁹. Nō ꝙ aliq̄ cāe ſunt ſufficiētes ⁊ aliq̄ īſufficiētes ſunt. P̄ia eſt ꝯſcīa crimīs. ſ. talis p qd̄ ipſius executio etiā poſt p ꝯtā pniaz ipediꝛ. Scd̄a eſt debilitas corpis ex infirmitate vl' ſenectute. ſ. p quā īpotens redderet ad exeqndū officiū paſtorale. Tertia eſt defect⁹ ſcīe ⁊ q̄ꝺ̄s deſiderāda ſit emīnēs ſcīa ī paſtore: ē āt cōpetēs tollerāda. Quarta eſt malitia pleb: nō ꝙ pro q̄libet culpa debeat gregē deſerere ne mercenario cōpareꝛ qui vidit lupū veniētē ⁊ dimittit oues ⁊ fugit. ſz de ſuperioris ſui licentia. Tn̄ demū pōt nō tam timide fugere q̄ ꝓuide declinare cū oues cōuertunꝛ in lupos ⁊ qui debuerūt humilr obedire irreuocabilr ꝯdicunt. Quīta eſt graue ſcādalū cum aliter ſedari non pōt. licitū ep̄o petere ceſſionem ne plus tp̄alē honorē q̄ eternā videaꝛ affectare ſalutē. Sexta eſt pſone irregularis. vt puta ſi ſit bigam⁹ aliquo modo. Nō tn̄ papa ꝑpter quālibet irregularitatē dz ei dare licentiā. vt ſi nō ſit natus de legitimo mr̄imonio: ſi eſt occultū: ex ille laudabilr impleat officiuz. Iue alie cauſe ſunt q̄ ſunt ꝓbabiles ſeu apparentes. Prima eſt pp frugē melioris vite. i. religiōis. Scd̄a eſt cā ꝓprie hūilitatis. ſz he due cāe non fuerūt acceptate. ex̄ de renū. niſi cū ꝓdē. vbi ēt alie cāe ſupradicte ponunꝛ. Sz Tho. dic̄. ꝙ pſeſſio ep̄alis ſtat⁹ in hoc ꝯſiſtit ꝙ aliqs ex diuina dilectiōe ſe obligat ad h̄ ꝙ ſaluti primoꝝ inſiſtat. ⁊ iō tādiu ad h̄ obligaꝛ ꝙ curā paſtoralē retineat q̄ꝺiu pōt ſubditis ſibi cōmiſſis ꝓficere ad ſalutē. quā qdē deſerere nō dz. nec pp diuine ꝯtēplationis q̄etē cū apl's pp neceſſitatē ſubditoꝝ ēt ꝯtēplatiōez futurā intēſe affectatā differri tolerauerit. ſm illō Phil. j. Deſiderium hūs diſſolui ⁊c̄. nec ēt aduerſa q̄ timet vitāda vl' lucra cōquirēda. qꝛ bon⁹ paſtor ponit aīaz ſuaz p ouib⁹ ſuis. Cōtingit aūt qñq3 ꝙ ep̄s ipediꝛ ꝓcurare ſalutē primoꝝ multipliciter. ſ. vel pp ignorātiā: vel infirmitatē: vel irregularitatē: vl' ſcādalū ⁊ hm̄oi de qbus dictū eſt. ſ. Sz ſīc ſicut curā regiminis aſſumit aliqs per ꝓuidētiā ſuperioris. ita ⁊ p eius auctēz ex cauſis ꝓdictis deſerit ſuſceptā. Vñ Inno. in dicta decretali. niſi cū pꝛidē. dicit. Si pēnas habeas qbus ſatagas in ſolitudinē aduolare. ita tamen aſtricte ſunt neruibus preceptorum: vt liberum non habeas abſq3 noſtra permiſſione volatum.

¶ Qualiter autem. §. j

fieri dz renunciatio bn̄ficij vel officij eccliaſtici. No. p̄mo ꝙ renūciatio bn̄ficij vel officij eccliaſtici dz eē volūtaria. nā inuitus nō cōpelliꝛ renūciare. vij. q. j. q̄uis. ex̄ qd̄ me. cā. Ad audientiā. Itē dz pure ⁊ abſolute fieri. ex̄ de offi. deleg. ex pte. Nā renūciādo bn̄ficio vel rei ſpūalī aliquo dato vel ꝓmiſſo eēt ſymonia. De hoc hēs. ſ. in ij. pte. ti. j. c. v. Debz aūt fieri renūciatio in manu eius a quo habeꝛ inſtitutio vel ꝯfirmatio. ex̄. e. admonet. Fallit tn̄ hoc in ep̄o qui nō pōt renūciare niſi in manu pape. ex̄. e. niſi cū pridē. Silr nec elect⁹ ep̄s poſtq̄ fuerit ꝯfirmat⁹. ex̄ de trāſla. iter corporalia. nec ēt itruſus: qꝛ etſi titulum nō hēat. tn̄ poſſeſſionē hz de facto. Vñ ipſe ēt in manu pape renūciat. ſed ſi talis eēt in periculo mortis. tūc ad hoc vt vere peniteat renūciat in manu ꝯfeſſoris ſub ꝯditione ſi placuerit pape. ⁊ de hoc. ſ. in. ij. pte. ti. j. c. v. Nota etiaz ꝙ pōt quis renūciare p aliū ſm Hoſt. ſi tn̄ hēat ſpāle mādatū. ex̄ de offi. deleg. Cum olim. Idez videꝛ ſi hz generalē adminiſtrationē. ff. de ꝓcu. l. cui libera. Secus ſi tm̄ eſſet generalis ꝓcurator. ex̄ de prebē. Dilecto. j. ri. Et nota ſm Hoſt. ꝙ ſi qs mittit nūciū ad ſuperiorem vt cedat pōt penitere dū res eſt integra. ex̄ de elec. in cauſis. ſz etſi talis ꝓcuratorē ignorantē reuocauerit tenebit nihilominus ceſſio facta anteq̄ ꝑueniat reuocatio ad eū niſi malicioſe fuerit factū quo minus reuocatio

et ca. Ex trāſmiſſa.

de p̄bē. c. niſi.

ij. ij. q. clxxxv.

Joā. x.

reuocatio pueniat ad eũ. vt de renũ. Cũ illuſio. in cle. Qui vo impetrauit licentiã cedendi cogendus eſt. extra. c. quidẽ. Item ꝯuenienter renunciatio debet fieri in ſcriptis. vt. vij. q. j. §. Ecce. ꝛ capi. Qualiter.

¶ Quo renuncia- §. ij.

tur iuri ſcripto. Nota ꝙ talis renũciatio ex certa ſcia facienda eſt. Ideoꝗ talis renũciatio ſi ius ignoret eſt ei notificandũ. vt in auc. Quo oportet epõs. §. Igit ordinãdus. colla. j. Nec eni pt quis renũciare ei qð ignorat. ff. de inoffi. teſt. l. Mater. Renũciatur aũt iuri expreſſe ꝛ tacite. Expreſſe quidẽ cũ dicit quietũ clamo tale ius et ſimilia. ex̄ de deci. Ex multiplici. Tacite vo cuz facit cõpoſitionẽ. extra de elec. c. Cum inter. Itẽ tacite renũciat in faciendo cõtra. vt in exhibendo illi honorem cu ius electioni ꝯdixerat. extra de his que fiũt a ma. par. ca. c. Ex ore. Silr recipiendo aliquẽ in teſtẽ quẽ ipugnabat. ff. de inoffi. teſta. Si ꝓponas. vel ſi petentis legatũ aduocatus vel ꝓcurator fuit. ff. de inoffi. teſta. l. ſi. Nota ꝙ clericus qui ipetrauit bñficium ſi ſubijciat ſe miſericordie canonicoꝝ: ſm Ber. non ex hoc intelligit renũciaſſe. extra eodẽ ca. Veniens. quinetiaz ſi det eis litteras ſuas ꝛ ipſi ſint immiſericordes: debet talis officio iudicis reſtitui. eo. titu. Sane. Nam deceptis non decipiẽtibus iura ſubueniũt. de rerum permu. Cuz vniuerſorũ. ſed ſi renũciat litteris pro certa penſione priuatur ꝛ litteris ꝛ penſione. de reſcrip. Ad audientiã. Item quãdo quis expectat primam prime vacaturam in aliqua eccleſia: ſi aliquis obtinens prebendã tenere fraudulenter renunciet: vt ex precedẽti precludatur illi via ad pinguiorem que ſperat vacare. non ipedit primuz expectantẽ. Et ſi ꝓbenda pinguis poſtea vacãs conferatur illi qui renũciauit ꝓuatur ipſe vtraqꝫ. extra eodem ſi te. libro ſexto.

¶ Que poſſunt §. iij.

renũciari. No. ꝙ poteſt qs renunciare voci ſue quã hꝫ in electione. de elec. eccleſia. Itẽ renũciare pt iuri in futurũ. i. ſi lex iaz eſt. pt pro futuro renũciari. alis non. qꝛ qð nõ eſt non poteſt renunciari ſm Hoſti. ff. de cõtrahẽ. emp. ꝛ vẽdi. in lege. Sed qd ſi quis renunciat omni iuri cõpetẽti ꝛ cõpetituro. ꝛ ſilr lrĩs impetratis ꝛ ipetrãdis. Rñ. Hoſt. quoad futurũ renũciatio gñalis nõ valꝫ: vt dictũ ẽ. ex̄ de ꝯſti. cũ acceſſiſſent. Si aũt ſpãlis in quibuſdã iuribus. ꝛ ſequitur generalis renũciatio valꝫ. C. qñ muli. tutele. offi. fungi pt. l. ſi. cir. mediũ. ꝛ in auten. vt liceat matri ꝛ auie. ibi poſita. No. in ſũma ſm Hoſti. ꝙ renũciari pñt iura cõpetẽtia circa ſuitutes: etiã ſi ãnualia ſint. extra de ſepul. In preſentia noſtra. Item iura cõpetentia circa bñficia ſicut ꝛ ipſa bñficia renunciari pñt. Item oĩa iura cõpetentia per aliqua inſtra ſicut ꝛ ipſis inſtrumẽtis renunciaf. ex̄ de pac. Cum pridẽ. Utruz aũt debitor poſſit renũciare probationi ſolutionis per teſtes ꝛ hmõi. Rñdet. licet quidam dicãt ꝙ valet renũciatio tñ ſm Hoſt. nõ videt verũ: qꝛ ius probandi per teſtes pro cõi vtilitate inductũ eſt. vñ vſus teſtiũ frequẽs ꝛ neceſſarius eſt. ff. de teſti. li. j. ergo tali iuri renũciari nõ poteſt. ¶ Itẽ clericus renũciare non pt foro ſuo ſine ꝯſenſu epi: qꝛ fieret per hoc ꝑiudiciũ epo. Renunciatio eni dꝫ fieri auctoritate eoꝝ quoꝝ intereſt. de offi. archi. Ad hec. Silr cleric⁹ nõ pt renũciare illi ꝑuilegio. ſiqs ſuadẽte. xvij. q. iiij.

¶ Quis autem §. iiij.

poſſit renũciare. Dicit Hoſt. ꝙ ille ad quẽ pertinet id qð renũciaf. ex̄ de reg. ad aplicã. Poteſt aũt renũciare ꝛ libere reſignare papa papatui. ꝛ maxime cũ ſe cognoſcit inſufficientẽ ad regẽdũ vniuerſalẽ eccleſiã. eo. ti. qñ. li. vj. Vñ ꝛ Celeſtinus papa renũciauit qui canonizatus eſt. ꝛ ſanct⁹ Petrus dr̄. qꝛ ſic prius vocabaf. Et Grego. xij. venetus natione renũciauit ꝓpria ſponte in ꝯcilio cõſtantieñ. per ꝓcuratorẽ ſuum dñz Karolũ de malateſtis arimini dñm: non ꝓpter inſufficientiã ſed vt daref vnio: ꝛ pax eccl'ie ſacroſancte. nã tpe ſuo duo alij ꝓtẽdebãt ſe ius hře in papatu ꝛ ſummi põtifices in ſuis obedientijs dicebãtur. ſ. Bñdictus. xij. qui ꝓprio nomine dicebatur Petrus de luna. ꝛ Joã. xxiij. q ꝓprio noĩe dicebaf Balthaſar. coſſa. Qui duo Bñdictus. ſ. ꝛ Joã. de cõi cõcilio ꝛ auctẽte toti⁹ cõcilij depoſiti ſunt. ꝛ priuati papatu: qꝛ ſcãdalizabant eccleſiã dei: nolẽtes dare vnionẽ eccleſie. Grego. qui ꝛ Angelus prius ẽ dictus venetus a ꝯcilio cõſtantieñ. factus eſt legat⁹ in marchia. Et in ꝯcilio eodẽ a cardinalibus ꝛ nationibus canonice eſt electus Martinus. v. Romanus vnicus paſtor eccleſie. Renũciatio dignitatis eccleſie ſpontanea qñ fit ex pura deuotione ꝛ humilitate vt quis magis diuinis vacet. ꝛ pericula aĩe euadat. non pt reprehendi obſeruatis debitis circũſtantijs. ſed laudari. pt eni dicere illud Ps. Elegi abiectus eſſe in domo dei magis ꝗ habitare in tabernaculis peccatorũ. ¶ Elegi dicit qð pertinet ad ſpontaneaz actionem: nõ coactionẽ vel aliquã indignationem. abiectus eſſe qð ſpectat ad hũilitatẽ ſeu mortificationẽ: videf enim quedã abiectio ꝛ dehonoratio quoad mũdũ ſed laudabilis ꝛ virtuoſa: qꝛ. ſ. in domo dñi. ſ. exiſtẽs ꝛ ꝑmanẽs in domo eccleſie militãtis ꝛ poſtea triũphantis magis ꝗ habitare in tabernaculis pctõꝝ qð inuit periculoꝝ ꝛ dãnationis euaſionẽ. Tabernaculuz

petõꝝ in qbus.ſ.habitant ⁊ ſe reperiũt ſunt vi/
tia ⁊ pericula que frequẽter reperiunt in prela
tis. Nam quãto in loco ſupiori:tãto in pericu/
lo maiori verſaf.inqt Aug.in regula. Et nil tri
ſtius ⁊ miſerius ⁊ dãnabilius epi dignitate:ſi
pfunctorie res agaf ait idẽ di.xlvij. quãtũlibz.
Uel etiã tabernacula peccatoꝝ in alia vita ſunt
tormẽta dãnatorũ ad que multi ꝑlatoꝝ vadũt:
non tñ ꝑpter ꝑlaturã ſed ꝑpter malã vitã vel
negligentiã erga curã. Uñ quidã ex diſcipulis
be. Bernar. qui nullo mõ voluit acceptare epa
tum ad quẽ fuerat electus. vt a be. Berñ. exora
tus. apparens cuidã poſt mortẽ interroganti
de hoc ꝙ noluerat acceptare. Rñdit. Reuela/
tũ eſt mihi a ſancta trinitate ꝙ ſi fuiſſez de nũe/
ro epoꝝ fuiſſem de numero dãnatoꝝ. ⁊ de iſtis
patet per exẽpla ſctõꝝ. Petrus qdã Damian°
ſapiẽtia ⁊ eloquẽtia inſignis renũciauit epiſco
patui: qui de ſe ſcribẽs ait: q2 refutaui eccleſia/
ſticũ regimẽ dimittens epatum centũ annoꝝ:uz
mihi pnĩa iniuncta eſt ꝫm remedia monaſtice
regule: tñ ſe excuſans ad Greg. vij. dicit m̃ltos
añ eũ hoc feciſſe. Ualerius inqt eps hyponẽſis
Aug. ſibi ſucceſſorẽ inſtituit. Lucidus cathoclẽ
ſis iminẽte obitu ad cenobiũ ꝯuolauit. Cui b.
Andreas apparuit in obitu. Aldebert° eps mo
nachũ ſe induẽs martyrij palmã ꝑmeruit. Me/
lius eſt eni pondus abijcere ꝙ̃ cũ detrimẽto do
mini firmatis ceruicibus interire: dum eni tu
ignauus negociator denariũ ſeu talentũ teneo
alterius locũ qui pecuniã duplicare poterat oc/
cupaſſi. Hec ille. adde ⁊ exẽpla alia vt Celeſtini
pape qui renũciauit papatui: ⁊ canonizatus eſt
dictus ſctũs Petrus de murrone. Beatiſſim°
Hierony. capellũ pſbyteri cardinalis rome di/
miſit: ⁊ bethleẽ accedẽs totam bibliã in latinũ
trãſtulit: ac plurimas ep̃las magne doctrine et
eloquẽtie ſcripſit ⁊ ſcripture ſancte multos li/
bros cõmẽtatus eſt. Alber. magnus imo maxi
mus phs ⁊ theologus archiepatui ratiponenſi
renũciauit. Sanctus Greg. nazizenus grecus
epatui renũciauit ſcribẽs apologiã.i.excuſatio
nem ſue renũciationis oñdens difficultatẽ ma
ximã in regẽdo ⁊ docẽdo ꝑplos ꝑpter diuerſi/
tatẽ cõplexionũ ⁊ morũ ⁊ ſtatuũ ex exẽplo ei°:
qui haberet nutrire quoddã aïal cõpoſitum ex
naturis multoꝝ aïaliuz: cui vnus ⁊ idez cibus
cõueni parti eius nutrimẽtũ: alteri venenũ. Nã
panis vita hoĩs: ⁊ venenuz vt dicif accipitris:
venenũ vita ſerpẽtis: ⁊ mors hoĩs ⁊c. Sanct°
Bñdictus renũciauit abbatie qñ vidit ſubdi
tos obſtinatos ⁊ nĩl ꝑficere: ⁊ ad ſolitudinẽ dre
lictã reuerſus ẽ. magr̃ Ray. cõpilator decretaliũ
⁊ miraculis clarẽs: renũciauit mgr̃atui ordis ꝑ
pter debilitatẽ corpis: q2 nõ valebat ita diſcur/
rere ⁊ laborare. Plures alij voluerũt renuncia
re, ſed q2 nõ fuerũt ꝑmiſſi ſeu acceptata eoꝝ re/
nũciatio: ne volũtati ſuoꝝ ſuperioꝝ ⁊ per ꝯñs
dei cõtrairent patienter permãſerunt.

¶ De diuerſis officijs ſeu dignitatibus. Et pri
mo de archidiaconibus. Caplm. vj.

D Eus in gradibus
eius cognoſcef cũ ſuſcipiet eã. ps.
Greg. hoc exponẽs ſuper Ezech. ſic
ait de pe. di. ij. Dum ſanctã eccleſiaz
dñs ſuſcepit.ſ. per incarnationẽ ſe ei ꝯformẽ fa
ciendo in gradibus eius dinoſcif: q2 eius glo/
ria per illius incremẽta declaraf. qñtũ eni eccle
ſia aſcendendo ꝑficit: tñ deus hoibus ex eius
ꝟtute inoteſcit. Sz iſti gd^ pñt tripl'r ꝯſiderari.
¶ Primo ſm gratie augmentationẽ.
¶ Secũdo ſm operis variationem.
¶ Tertio ſm perfectionis vel p̃ſidẽtie diuer
ſificationem.
¶ Quãtum ad primũ eſt triplex gradus ſz au
gmentũ gratie.ſ. incipientiũ.ſ. bñfacere ꝑficien
tiũ ⁊ ꝑficientiũ ſeu perfectoꝝ. Primoꝝ exerci/
tiũ ſpũale eſt ꝑncipal'r tẽtationibus vitioꝝ reſi
ſtere. Scdoꝝ in virtutib° ꝑficere. Tertioꝝ diui
nis inherere. ⁊ de his in ps. Bñdictionem.ſ.
grẽ dabit legiſlator.ſ. deus. ibũt.ſ. ex ipſa grã.
de virtute in virtutẽ. q2 de incipienti gradu ad
ꝑficientẽ ⁊ de ꝑficienti ad perfectũ. ⁊ ſic demũ
videbif deus deoꝝ in ſyon.i. in glia. Cognoſci
tur deus ab his qui ſunt in iſtis gradib°: et ab
alijs per eos. ¶ Scdo ꝯſideraf gradus ſm va
riam occupationẽ ad quãplurimuz ſe applicat
homo. Et ſic ſunt tres gradus: q2 actiuoꝝ qui
ſe exercent in opibus miſericordie exteriorib°
ꝯtẽplatiuoꝝ qui diuinoꝝ meditationib° et ſpe
culationibus inſiſtũt. Et ꝑlatoꝝ qui vtriqz ſciꝫ
actiue ⁊ ꝯtẽplatiue deſeruiunt. vel penitẽtiũ q
ſ. a ꝑdictis gradibus actiue vel ꝯtẽplatiue dec
dẽtes ad deũ per cõpunctionẽ reuertunf. Et hi
figurati ſunt per tres quos dilexit xp̃s. vt dicif
Jo. xj.ſ. Martham que ſignificat actiuã. Ma
riam que ſignificat ꝯtẽplatiuam. Lazaruz deſi/
gnantẽ inquãtũ mortuus ⁊ reſuſcitat° graduz
penitentiũ. ſed inquãtum poſtea ꝑlatus ⁊ eps
ſtatũ p̃ſidentiũ. Horum gradus ⁊ actus pñt no
tari in illo verſu pſalmi. Memor fuit dei ⁊ de/
lectatus ſum. qđ ꝑtinet ad ꝯtẽplatiuos: in qui/
bus eſt maxima in memorãdo de deo delecta/
tio. Exercitatus ſum: qđ ſpectat ad actiuos qui
ſe exercẽt in opibus miſericordie. ⁊ ſcopebam
ſpm̃ meũ.i. mundabã: qđ attinet ad penitẽtes
per pniam mũdãtes domũ ꝯſcie. vel etiã ad ꝑ
latos: qui ſcopa zeli ad ſalutẽ ſubditoꝝ ſe debẽt
ꝑcutere. ¶ Tertio ꝯſideraf gradus ſm ſtatum
ꝑfectionis ⁊ p̃ſidẽtie. Dicunf in ſtatu ꝑfectiõis
eẽ: ⁊ clerici ⁊ religioſi ⁊ epi. ſed alio ⁊ alio mõ.
nã clerici diſpoſitiue: q2 tenenf ad ꝯtinẽtiaz q̃
diſponit ad ꝑfectionẽ. religioſi tenditiue: quia

tendūt ad pfectionē. epi pfecti qr.ſ. ſunt vt alio
ruʒ pfectores. ſʒ de religioſis dictū eſt ⁊ de epi
ſcopis eſt ſequēs titulus. Reſtat ḡ videre de ali
is clericis ꝑcipue curatis qui ēt ſūt in diuerſis
gradib⁹ ꝯſtitui. Nā aliqui dicunt archidiaco/
ni. alij archipſbyteri. alij priores quoad eccl'ias
collegiatas: vl' decani ſeu plebani quo ēt ad ali
os. Alij vicarij vicē.ſ. tenētes prelatoꝝ. alij pri/
micerij. alij cātores. alij ſacriſte. hi oēs nō ſunt
ꝓprie ⁊ ſtricte loquēdo in ſtatu pfectionis. quā
uis large ſi dicat de eis. xiiij. q. j. §. j. Non eniʒ
hñt obligationē ꝑpetuā ad curā ſuāq; pñt ſi/
ne licētia ſuoꝝ ſupioꝝ deſerere curā renūciādo:
⁊ multo magis religionē intrādo. Ex quo oſtē/
dit ſm Tho. in ſum. ij. ij. q. lxxxviij. ar. vi. ſta/
tū religionis eē pfectiorē omni ſtatu curato ci/
tra epalē; cū eccleſia pmittat tales libere etiā ꝯ
volūtatē platoꝝ ad religionē trāſire. vt. xix. q.
ij. due ſunt. Et pōt quilibet in huiōi ſtatib⁹ ꝯſti
tutis dicere illō ps. Perfice. i. pfectos fac. greſ
ſus meos. i. opa mea qbus itur ad celū vel īfer/
nū. in ſemitis tuis. i. obſeruatiōe ꝯſilioꝝ. vt cō
tinentie: patiētie ⁊ hmōi. que ſemite dicunt: q2
ſtrictiora ſūt ꝙ vie late mādatoꝝ vt nō moueā
tur veſtigia mea. Ueſtigia ſunt exēpla ōrelicta
ex opibus que ſi leuia ⁊ īperfecta ſunt cito mo/
uent. i. remouent a memorijs hoium. ſʒ ſi ſint
veſtigia pfectoꝝ operū firma manēt in mētib⁹
hoiuʒ ad imitandū. ⁊ p hos gradus cognoſcit
deus a pplis. Nunc ergo de hoꝝ ſingulis aliq̄
annotentur. Et primo de archidiaconis.

Archidiaconus .§.i.

archipſbyter: ꝑpoſitus: pmiceri⁹: ſacriſta: ⁊ cu
ſtos: ⁊ vicarius ordinari⁹ qui nō ſolū eſt epi. ſʒ
etiā ⁊ inferior eo. Et de his excepto vltimo non
pōt dari certa regula vlis de iuriſditione eoruʒ
ſi hñt vel nō: ⁊ quātā habeāt: ⁊ qd ſpectet ad of
ficiū coꝝ. Sed in his ſtat magis ꝯſuetudini lo
coꝝ ꝙ iuri ſcripto. Et in aliqbus eccl'ijs eſt ſo/
lus archidiaconus pma dignitas poſt epm. in
alijs ē archipſbr ⁊ ñ archidiacon⁹. ī alijs vter
q;: in aliqb⁹ eſt ꝑpoſit⁹: nō archidiacon⁹ nec ar
chipreſbyter. ⁊ talis vr̄ eē loco archidiaconi vl'
archipſbri. in alijs eſt pmiceri⁹. De quolibet ḡ
aliq̄ breuiter. Et pmo de archi. dicit Hoſtiē. q̄
archidia. in aliqbus eccleſijs habēt officiuʒ in
aliqb⁹ habēt iuriſditionē ⁊ quid pertineat ad
tale officium habet: extra de offi. archi. c. offici/
um vbi dicitur in textu. Officium archidia. eſt
euangeliū quando voluerit legere vel aliqbus
de diaconis precipere. Et quādo epus miſſaʒ ca
tat: ad iuſſionem eius induāt ſe leuite ſacris ve
ſtibus qualiter cū pontifice ad miſſam ꝓcedāt
⁊ infra omne eccleſiaſticū officium ꝓuidēdo le
ctiones aut rñſoria in matrice eccl'ia dare dʒ et
auſcultare. Et in tantū vt nullus euāgeliuʒ aut
epl'am. rñſoriuʒ vel quālibet in eccleſia legat le
ctionē vel cātet: donec auſcultet ab eo. Archoſti/
tos qʒ ipſe ordinet qs thuribulū deferre q̄ſue
minoꝝ in eccleſia officia agē debeat. Ubi dicit
glo. ſup verbo auſcultet q̄ hoc videt poti⁹ pti/
nere ad officiū magiſtri ſcholariū. Itē glo. ſup
verbo nullus dicit incognit⁹ ⁊ nō pbatus: epm
eni vel aliū pbatū vel auſcultabit: notoria eniʒ
examinatiōe nō ſunt examināda. vt ex̄ de fide
pſbr. qm̄ ſm Hoſt. Et hec ⁊ multa alia in hmōi
magis attēdunt ⁊ ſeruant ex ꝯſuetudine ꝙ ex
iure cōi. ſi ēt ponit Arch. diſ. xxv. pleciis. De
iuriſditione aūt archi. tractat in diuerſis locis
ſm Jo. an. in nouel. ſup. d. c. officiū. Prio eniʒ
archi. iurgiaͦ audit. vt dꝫ di. xxv. pleciis. ⁊ ex̄ of
fi. archi. ad hec. Scdo inſtituit. lxiij. di. ſi in ple
bibus. ⁊ eo. ti. cū ſatis. Tertio penas īfligit. vt
ex̄ de penis. c. ij. Quarto priuat bñficijs. ex̄ de
de prebē. referēte. Quinto ſubiectis ꝑcipit ob/
ſequia. vt de exceſ. pla. ad hec. Sexto ꝑpetuam
vicariā ⁊ curā. ⁊ per ꝯñs iuriſditionē ordiariā
hʒ eo. ti. c. j. Septio corrigit viſitat ꝓcuratiōes
recipit ſuſpēdit excoicat ⁊ interdicit eo. ti. mā/
damus. Sūt aūt quedā iura que faciunt cōtra
archi. Primo q2 nō inſtituit. xvj. q. vij. nullus.
eo. ti. j. vbi dicit. Sciat archi. poſt epm ſe in oi/
bus eſſe vicariū. ⁊c̄. Scdo de paruis tantuʒ co/
gnoſcit maiora refert. vt eo. titu. ad hec per qō
pʒ q̄ eſt pedaneus puus aut nullus iudex. aut
delegatus. hec Jo. an. Sed Jo. in glo. diſt. xxv.
pleciis. querens vtrū archi. habeat iuriſditio/
nē ordinariā vel delegatā. arguit ad vtrāq; ptē
nec determiat. Et addit Bartho. brix. nuſq̄ vi/
det q̄ ſolus epiſcopus in ciuitate ſit iudex or/
dinarius. vij. q. j. in apibus. niſi ſecus ſit de cō/
ſuetudine preſcripta. extra de offi. archidia. c.
vlti. Ang. aūt de archi. dicit notandā eſſe dif
ferentiam inter archidiaconū ⁊ archipreſbyte.
Si eniʒ archidia. eligitur ab vniuerſitate ⁊ cō/
firmatur per epm hʒ iuriſditioneʒ ordinariam
de iure vt probatur. diſt. xxv. pleciis. ⁊ eo. titu.
ca. j. ⁊ vlti. Et idem dico de illo qui preficit col/
legio vel vniuerſitati per epm diocelis. ar. diſ.
xciij. legimus. Si autem preficiatur in eccleſia
per epm maxime vbi ſunt plures archi. nō cre/
do ipſum habere iuriſditioneʒ ordinariā. ſed
tm̄ delegatam. Et tm̄ poterit exercere quātum
epus ſibi committit. Et ſic intelligūtur iura illa
xvj. q. vij. nullus. ⁊ eodem titu. cum ſatis. ⁊ hoc
niſi plus obtineat de conſuetudine preſcripta
cui ſemper ſtabit. verum de iure cōi hic quatu
or videntur pertinere ad officiuʒ archi. iurgia
minorum clericorum examinatio ⁊ repreſenta
tio clericorum ad ordines ſtallatio ſiue iductiō
in poſſeſſionē prelatoruʒ ⁊ clericorū preficien/

doꝝ examīatio ⁊ viſitatio parrochianoꝝ habē
tur hec eo.ti.ad hec.c.j. Et cū viſitare poſſint le
gatus archiepūs de iure cōi ⁊ archidō. ⁊ archi/
pſbi ex ꝯſuetudie. quid faciet pꝛeſbr̄: ſi oēs hi
ſemel in anno declinēt ad eccleſiā ſuaꝫ viſitan/
dam vtiqꝫ ꝯſumeſ victus eius. ſed rn̄det ꝙ vi/
ſitans ſuppleat ſumptib⁹ ſuis. nā de verbis ⁊
mēte iuris eſt. ꝙ nō grauenſ ecclie vltra poſſe
vt de cen. cuꝫ aplſ. ¶ De cura aiaꝝ ꝗad archi/
di. circa quod ſummati dī: eo.ti. cuꝫ ſatis ꝙ ar/
chi. ſine mādato epi curam aiaꝝ cōmittere nō
pꝛeſumat etiā obtētu alicui⁹ ꝯſuetudinis. Jo.
and. in nouel. ſup dicto.c. ponit triplicē inſtitu
tionē circa curā. ¶ Prima eſt auctorizabilis:
Triplex inſtitutio circa curam aiaruꝫ. ⁊ hec ad ſolū ſpectāt epm̄. de exceſ. pꝛelat.c.iy.
⁊ de oſſi. dele. ſup eo. Et inſtitutio iſta habeſ lo
co inſtitutionis anteqꝫ nec pn̄tatus: nec is cui
collata eſt ecclia. adminiſtrare dꝫ. vt de pꝛebē.
cū iādudū. qđ ſi fecerit eps tales remouere dꝫ.
vt de pꝛebē. cū iā. niſi gratioſe diſputauerit. Et
hec eſt rō huius iuris qꝛ cū ſine auctoritate epi
nullus poſſit intrare vl̄ derelinquere eccleſiā.
vt de renū. admonet. Nec dꝫ quis talib⁹ ſe in/
gredere: qui intrat ſine auctoritate dioceſani.
ſed qui vocat⁹ eſt a dn̄o tanqꝫ aaron. vt de elec.
qualr. Et quilibet dꝫ intrare p oſtiū qđ eſt xp̄s.
als cenſeſ fur ⁊ latro. vt hr̄ Jo.x. ⁊.j.q.j. ordina
tiones. Dī aūt ſe ingerere qui intrat ſine auctē
dioceſani. vt de oſſi. ord. qm̄ eps. n. eſt xp̄i vica
rius. Un̄ ꝯcludiſ ꝙ q ſine epiſcopo intrat ſpre
to oſtio. i. xp̄o cuius vicari⁹ eſt eps bn̄ficiuꝫ ec
cleſiaſticū ſibi vſurpat. viij.q.j. qui vos. ⁊.c.ſe.
Et hec eſt ſūma rō q̄re talis inſtitutio pꝛeſcribi
nō pōt. Eſt aūt ſcđa īſtitutio corpalis que ad ar
chi. ſpectat de iure cōi ⁊ hec ſequiſ auctorizabi
lem tanqꝫ illi⁹ executoria. ar. de ſen. ⁊ re iud. cū
Bertoldus. ibi de ꝯſenſu epi. Et de h̄ hr̄ eo.ti.
ad hec ⁊.c. vt nr̄m. Eſt ⁊ tertia inſtitutio que pro
collatione ponit. ⁊ hāc poſſet archi. hr̄e de ꝯſue
tudine. vt de inſtitu.c. cum veniſſent. Un̄ ⁊ cō/
feſſio pro inſtitutiōe ponit. de oſſi. lega. dilect⁹.
Sed lꝫ cōferat archidō. recipiens anteqꝫ corpo
rali veſt. ad auctoritatē epi hꝫ neceſſe recurre/
re ppter rationē ſupradictā ⁊ iura allegata. ſm
Hoſti. Et quāuis glo. ſup verbo obtētu ꝯſuetu
dinis. exponat de ꝯſuetudine nō pꝛeſcripta qꝛ
ꝯſuetudo pꝛeſcripta daret archidō. poſſe confer
re curā animaꝝ. Hoſt. m̄ repꝛobat dictā opi. ⁊
expoſitionē: ⁊ dicit ꝙ nec etiā ꝯſuetudo pꝛeſcri
pta hoc ſibi pōt dare loquēdo ſ. de pꝛia īſtōne.
ſ. auctorizabili. ſec⁹ de tertia que pōt pꝛeſcribi.
Scđam hꝫ de iure cōi. Itē ſup v̄bo curā Inno:
cura duplr dī. diſtinguēdo de cura dicit. ꝙ dupliciſ cura dī.
Uno mō ſtricte ſic eſt ptās ligandi ⁊ ſoluēdi in
foro penitētiali. ⁊ hec nō eſt in pꝛelato qui non
eſt ſacerdos. diſt. xxj. in nouo. Alio mō large dī

cura ptās eijciendi ⁊ recipiēdi in eccleſia ⁊ cor/
rigēdi exceſſus. di. xxj. §. Et ſub hac cura eſt ex
cōicare viſitare: corrigere ⁊ hmōi. ⁊ hanc poſ/
ſunt habere archi. ⁊ alij inferiores. Sed Hoſti.
dicit ſe nō intelligere hanc diſtinctioneꝫ de cu/
ra. Non eniꝫ ptās ligādi ⁊ ſoluēdi in foro peni
tētiali pōt dici cura nec ſm iura: qꝛ illud nullo
iure cauetur: nec ſꝫ naturalē rōnē imo oīno ali
ud eſt cura aliud ptās. Multi enī hn̄t illaꝫ po/
teſtatem qui tamē nō hn̄t curā ſicut ſacerdotes
nō curati qui de licētia vel pꝛiuilegio audiunt
ꝯfeſſiones alioꝝ. Et ecōuerſo multi habēt cu/
ram qui nō habēt illā ptātē. qꝛ nō ſunt ſacerdo
tes. Uideſ ergo potius ꝙ cura dicaſ quedā po/
teſtas habēdi aliquos in ſubditos illis conferē
do ſacra per ſe vel per aliū: ⁊ alia faciēdo que p
tinent ad ſalutē aiaꝝ vt corrigendo ⁊ hmōi. Et
hanc habet archi. ⁊ alij pꝛelati curati. etiā ſi nō
ſint ſacerdotes. Sed abſoluere in foro conſciē/
tie ⁊ penitētie nō poſſunt nec alia ſacra confer/
re per ſe. ex quo nō ſunt ſacerdotes ſed poſſunt
hoc alijs cōmittere qui ſunt ſacerdotes. Itē in
c. archi. eo.ti. dicit Jo.an. poſt Inno. ꝙ ius cōe
eſt ꝙ archi. ⁊ oēs pꝛelati iuriſditionē habentes
ab epis ex collatiōe vel ꝯfirmatiōe officioꝝ vel
dignitatū ad quas aſſumunſ ſunt iudices ordi
narij: ⁊ poſſunt excōicare. xj.q.j. nemo. ⁊ hoc ni
ſi ſint mulieres. de pe. ⁊ re. noua. ⁊ qđ dī: in hoc
c. archidia. ſ. ꝙ nō pōt excōicare. intelligiſ vbi
eſt ꝯtraria ꝯſuetudo que dat iuriſditioneꝫ. vel
qꝛ nō pn̄t excōicare cū ſolēnitate illa que habeſ
xj.q.iij. dn̄t. qꝛ illud eſt epi ſolum. Dicit enī ꝙ p
lati qui habēt iuriſditionē tm̄ a collegijs vel ali
is q̄ꝫ epis excōicare nō pn̄t. licet als iuriſditio/
nem habeāt qꝛ ptātē excōicādi ꝯcedere nō pōt
niſi eps. xiiij.q.iij. corripianſ. niſi collegiū eli/
geret auctoritate epi. vel ab eo ꝯfirmareſ vt di/
ctum eſt. Sciēdū m̄ ꝙ plati religioſorum pꝛeci
pue exemptoꝝ cū habeāt auctoritatē ſeu iuriſ/
ditionem quaſi epalem in ſubditos ſuos tales
poſſunt excōmunicare ſubditos ſuos ex aucto/
ritate ſuoꝝ pꝛiuilegioꝝ a ſede aplica eis ꝯceſſoꝝ.

¶ Quod archidia. §.ij.

coni hn̄t examinare pmouendos ad ordines ⁊
pficiendos in eccleſijs in.c. ad hec. eo.ti. Ubi ⁊ di
cit Jo.an. ꝙ ex hoc patet ꝙ nec bn̄ficia nec or/
dines ꝯferri debent: niſi fiat diligens examina
tio. Et dicit Hoſti. ꝙ archi. hoc faciet ſcꝫ exami
nare niſi ſibi ex cā ab epo interdicaſ. poterit eti
am epus ⁊ alios adiungere qui ſcꝫ ſimul cum
archidiacono examinēt ſicut ⁊ iterū examina/
re. Et dicit glo. qꝛ ſi pmoueat indignum. quā
uis videaſ epus nō puniendus in pmouendo
indignū. ſed archi. qui examinat ⁊ repꝛeſentat
epo indignū. arg. diſt. liiij. ſi ſeruus. tamen nō

ſic eſt:q: tenet de facto eius qui examiat cū mā dato eius ſiat. Niſi forte examinator talis ſit q ſcit veriſiſr ipſum mētiri. vt de pig. ſignifican te. Sic etiā dicūt Inno. ⁊ Hoſti. q ſi cōis opio ſit de bonitate archidiaconi excuſet epo. Ideȝ videt dicendū qn nō per archidiaconū ſed per alios ꝯſueuit fieri examinatio. ⁊ videt intelligē dū non de bonitate ſimplr. ſ. vite. ſed de bonita te. i. idoneitate ad talē examinationē vt ſciat in qbus ſit examinādus: ⁊ fideliter id agat. ⁊ ſi ali qs ordinatur ſine titulo. dicit glo. q tenebit ei ꝓuidere. ſ. de victu ſi ex ſe non hēat examiator qui pn̄tabit eū. q ſi non eēt ſoluēdo. tūc tenebi tur ei epiſ ne ꝯtingat eū mēdicare in obprobri um ordinis clericalis. debeb at eni prius vidē epūs ſaltem quis. a quo: ⁊ ad quē titulū pn̄tare tur. de eta. ⁊ qli. ordi. accepim⁹. Sȝ ſi archidia conus fecit aliquē ſcribi ad titulū ſui pⁱmonij ordinandū ⁊ apparet illū nō hre pⁱmoniū vel minus ſufficiens ſi archidiaconus fecit h ſcien ter: agēt primo ꝯtra eū qui fuit in dolo. ſcdo cō tra epm qui fuit in culpa: q: dolus ꝓponderat culpe. ff. ad. l. aquil. iteȝ ſi obſtetrix. Nec obſtat exceptio de dolo ordinati. ad cui⁹ inſtantiaȝ fa ctū eſt. Hoſt. tn̄ placet. q iputet illi qui mētitus eſt. ⁊ ið ipſe ſibi querat victū. di. xcj. c. clericus. Et ſup hoc ſubtrahet materia multis decipien di qui mētiendo facerēt ſe ordinari: vt ab ipſis ſuſtentarent ordinatore vel examiatore. Illi vō qui faciūt ſe ꝓmoueri ad titulum pauptatis ſue vt mēdicantes illā ſequātur. ¶ In eodē ca. ad hoc di. q decani rurales de ꝯſenſu archidiaco ni per epm inſtitui ⁊ deſtitui dñt. Ubi dic̄ Joā. an. q melius eſt vt itelligat hoc ſȝ ꝯſuetudinē Frācie. vbi inſtituūtur per epȝ ⁊ archi. tales de cani ad exequēda quedā officia eis cōia. ⁊ inſti tuūtur ad tēpus. Ergo vbi non eſt talis ꝯſuetu do: hoc nō vēdicat ſibi locū ſm Inno. q ſi non poſſent ꝯcordare. ſ. epo ⁊ archidiaconus in inſti tutione vel deſtitutiōe alicuius nil agit cū vn⁹ non poſſit ſine altero. de offi. dele. c. cām niſi cō ſuetudo haberet ꝯtrium. Alij dicūt noiatum ab epo habere locū cum auctas ei⁹ ſit pncipalior ⁊ archidiaconi ſit qſi vicaria. In ca. ſignificaſti ſummaꝛ dicit. q archidiaconus non dat lras cōmēdaticias ad ordines ſuſcipiēdos qð intel ligit glo. cum epiſcopus eſt pn̄s. ſ. in dioceſi nā ſi eſt abſens ⁊ neceſſitas vel vtilitas ſuadeat or dinandoꝝ poterit eos alijs epis pn̄tare. ⁊ ſic lit teras dare cōmēdaticias. q: eo abſente ſupplet vices eius. eo. titu. c. j. Dicit etiam Hoſtienſis q generalis vicarius epiſcopi cui aliquis de ſpe cialibus caſibus commiſſus eſt cuȝ clauſula ge nerali. hoc poſſȝ. vt de offi. vica. c. ij. li. vj. Sȝ in pn̄tia epi qui ſic gn̄alr cōmiſit ſine ipſi⁹ ꝯſciā: non debet hoc expedire. de offi. dele. volentes.

¶ De archipreſbyteris. Capitu. vij.

De officio archipre

ſbyteri. Archipreſbyter ſciat ſe ſbij ci archidia. ⁊ eius preceptis ſicē ſui epiſcopi obedire de offi. archipſby teri. ca. j. Ubi dicit glo. q quāuis archipſbr ſit maior archidiacono ordine. q: ille pſbyter: iſte archidiaconus. tn̄ admiſtratione ſeu dignitate archi. eſt maior. vn̄ ⁊ ei ſubijcit. vt pȝ in iſto. c. vbi dicit Joā. an. in nouel. poſt Inno. q hoc eſt verū archipſbyterū ſubeſſe archi. vbi ſic eſt de ꝯſuetudine ⁊ in his que ſpectāt ad officium ar chidia. de iure vel de ꝯſuetudine. In aliqb⁹ aūt eccleſiis vbi nō eſt archidia. ſed archipſbr: vel prepoſitus tn̄ loco archipreſbri. tūc archipſby terum talē vel prepoſitū vltra ea que ſunt ſui of ficij. de qbus dicet in ſequēti. §. pertinēt etiam ad eū que dicunt de archidiacono ꝑut hȝ ꝯſue tudo loci que in hmōi dat iuriſditionē: quāuis non ita expreſſe habeatur de iure de iuriſditio ne archipreſbyteri ſicut de archidia.

¶ Quod archidia .§.i.

conus non hēat iuriſditionē niſi de ꝯſuetudie. multa ponit pro ⁊ ꝯtra. Jo. an. in nouel. ſup. c. dilecto. de offi. archi. demū ſic dic̄. No. ſm Ho ſtien. q quedā ſunt ordinis epalis: quedā epa lis auctis: quedā ſimplicis epalis iuriſditiōis: quedā certi officij. ¶ Et prima que. ſ. ſunt epa lis ordinis. vt ordinare: ꝯſecrare: ꝯciliare: de dicare: chriſmare ⁊ ſilia que colligi pn̄t. ex̄ de elec. in ca. q ſicut. non pōt aliqs inferior epiſco po acquirere etiam obtentu alicuius ꝯſuetudi nis. diſt. lxviij. quāuis lȝ aliqui aliq̄ ex his exer ceant. vel q: a iure hoc ꝯceditur vt abbatibus. de eta. ⁊ quali. cū ꝯtingat: vel ex ꝯſuetudine ap probata per papā. ſicut notat de pſbyteris car dinalibus de negle. pla. c. i. vel pape ꝑuilegio. vt di. xcv. peruenit. ſed inferior papa hmōi mi nori. ſ. non epo delegare non pōt. Quedaȝ vō ſunt epalis auctis: ſicut cauſas criminales vel matrimoniales audire. nō dicit ſententias da re vt vitet oppoſitionē. de qua habet de ele. trāſ miſſam. indulgentias ꝯcedere. ⁊ quoad exerci tium adminiſtrationis eccleſiaſtici beneficij inſti tuere ⁊ deſtituere ⁊ ſimilia. de quibus no. de of fi. archid. ad hec. ⁊ ſi qua poſſunt alia reperiri que epiſcopus ad tēpus cōmittere poſſit. vt no tat de offi. archi. ſignificaſti. In ꝑpetuū vero a ſubiecto ꝯtra epiſcopū non pn̄t acquiri niſi per pape priuilegium: vel ꝯceſſionem epiſcopi cuȝ preſcriptione ſecuta. ⁊ ſic intellige de exceſ. pre lato. accedentibus. vl ex ſnia arbitri ſeu alia cō uentione preſcriptiōe firmata. extra de pſcrip. cum olim. ⁊ ſm hoc ſine calūnia poſſet intelli

gl de auctoꝛizabili inſtitutione.ex. de inſti.cum veniſſent.al's ꝯſuetudo nõ ꝓdeſt ſm notata.de offi.archi.cũ ſatis. ¶ Quedã ſunt ſimplicis iuriſdictionis.ſicut viſitare: coꝛrigere: coercere modica coertione cãs minoꝛes audire ⁊ terminare.⁊ q̃dã alia que in diuerſis.c.habenf. Et in his putat archi.quoad parrochiales eccleſias. ⁊ minoꝛes titulos eſſe vicariũ epi.de offi.archi. ad hec.vbi papa de iure reqſitus de iure rñdit maioꝛẽ aũt ꝯfirmationẽ exercere nõ dꝫ incõſulto epo niſi plus acquiraf.de ele.dudũ.Nec ipſa vicaria extendif ad maioꝛes titulos.vt abbatie ⁊ ꝯuẽtualis eccleſie niſi per ꝯſuetudineꝫ hoc acq̃rat vt de offi.archid.dilecto.Caueat ergo epo ne hac vicaria pmittat archidiaconum tanto tpe vti q ꝯſuetudinis pſcriptio ſit cõpleta.arg.de elec.cumana.Interiꝫ eñi põt ipm et in his q̃ncũq꜄ vult cũ ſit eius vicarius ꝓhibẽ. ¶ Quedã võ ſunt certi officij:ex q̃bus ⁊ quoad abbates ⁊ alios aliq̃ de iure cõi ad archi.ꝑtinent de q̃bus in.c.ad hoc de offi.archi.Hec Jo.an.Et de archipſbytero etiã dici poſſent q̃ de archi.q̃ñ hoc hꝫ cõſuetudo pꝛeſcripta.⁊ nõ eſt ibi archidiaconus in tali eccleſia.Notat etiã ibi Joã.an.q vbi ꝯſuetudo eſt iuri ꝯtra vel eccleſijs oneroſa:nõ eſt extẽdenda.vt de ꝯſue.ca.ſ.neq꜄ ad alia iura.vt de pꝛeſcrip.auditis.neq꜄ ad alias eccl'ias vel pſonas.xij.di.oĩa.Si võ cõſuetudo ſit laudabilis ⁊ rõnabilis ⁊ ſup re ꝯceſſibili q̃le eſt illud q archidiaconus hẽat iuriſditionẽ in monaſterijs:⁊ que a iure nõ ipꝛobaf talis ꝯſuetudo eſt tolerãda:imo ſeruãda ⁊ extẽdenda ad alias eccl'ias nõ dico ad alia iura.di.xj.in his.⁊ ex.de cenſi.ſopite.Et hoc intelligas ſi maioꝛ pars eccleſiarũ vel pſonaꝝ eiuſdẽ hoc ſeruet qð nõ ſolũ de eccleſijs illius dioceſis:ſꝫ etiã eiuſdẽ ꝓuincie eſt ſentiendũ adeo q ſi certũ ſit aliquã eccleſiã illã ꝯſuetudinẽ non ſeruaſ ſe cogi põt ad eã ſeruãdam:in poſterũ.quod ẽ verũ q pñt cogi.niſi habeant ꝯtriam certã laudabilẽ ꝯſuetudinem pꝛeſcriptã.vt de ꝯſue.ca.fi.⁊ diſt.xij.illud.vel niſi illi pꝛo ea aliam cõſuetudinem habeant.diſtin.xij.illa.Alij tamen aliter dicunt:q̃e ibi potes videre.

¶ De officio archi- .§.ij.

pꝛeſbyteri in vrbe ſic dicif.e.ti.Officiũ archipꝛeſbyteri ꝯſtat q̃ñ ibi pꝛeſul defuerit vice eius officiũ inchoare:bñdictiones pſbr̃ales in eccleſia dare miſſam q̃ñ voluerit cãtare.vel cui de ſacerdotibus iuſſerit.Quãdo vero epo miſſaꝫ canit:debet pꝛecipere ſacerdotibus.vt induãt ſe ſacerdotalibꝰ veſtibus ſacris ⁊ qualiter ad miſſam ꝓcedant.dꝫ enim pꝛecipere cuſtodi ecclie. vt in ſacrario eucariſtia xpi pꝛopter infirmos non deſit:dꝫ infirmis ꝓuidere:⁊ ꝓuidendo pꝛecipere ſacerdotibꝰ:ne foꝛte ſine ꝯfeſſione ⁊ cõicatione coꝛpoꝛis chriſti ⁊ ſanguinis moꝛianf. Confeſſiones coꝝ qui a foꝛis veniũt recipe cuꝫ oĩbus ſacerdotibus.⁊ exinde per ꝓuiſionẽ põtificis magnã illis debꝫ adhibere curã.ad chriſtianos quoq꜄ ſaciẽdos ⁊ baptizãdos infantes. ⁊ ad ſuccurrendũ oĩa a ſacerdotibus per iuſſionẽ illius fiant.Hec Leo papa de offõ archipſbyteri.De his ẽt habef.di.xxv.pꝛectis.circa fi.Et dicit ibi glo.ſup verbo.ſine ꝯfeſſione.q ſi clpa vel negligẽtia pꝛeſbri moꝛiaf infirmus ſine cõfeſſione:reus erit aĩe illius.xxvj.q.vj.ſi pꝛeſbyter.Itẽ ſup verbo a foꝛis veniũt.dicit.i.ex ciuitatẽ.Et eſt arg.q q̃libet de ẽpatu poteſt ſacra recipere in maioꝛi eccl'ia qð verũ eſt.ar.di.l.in capite.qð aũt dicif de pe.diſ.vj.placuit q epo nõ dꝫ recipere parrochianũ alterius epiſcopi non eſt ꝯtra:q꜄ nõ recipit ꝓchianũ alteriꝰ ſꝫ ſuuꝫ: q꜄ oẽs de dioceſi pñt recurrere ad archipꝛeſbyterũ maioꝛis ecclie.vt h dicif ſup v̓bo cũ oĩbus ſacerdotibus dicit Jo.an.i.⁊ oĩum ſacerdotũ: q꜄ ⁊ ipſi ſacerdotes archipꝛeſbr̃o ꝯfiteri debẽt ſm Jnno.vel ſm Hoſt.hoc intendit q ſi ꝑpter multitudinẽ nõ ſufficit archipꝛeſbr̃ ad ꝯfeſſiones audiendas:alijs ſacerdotibꝰ cõmittit ad ſ.c.j.e.ti.Et no.ſm euꝫ.q vbi is qui curã hꝫ non ſufficit ad ſacerdotalia exeq̃ñda alijs ſacerdotibꝰ cõmittit.qð eſt verũ vbi neceſſitas iminet. vbi.ſ.nec per ſe ſufficit quo caſu cõmittere poterit.exinde Jnno.i.poſtq̃ꝫ ꝯfeſſioneꝫ audierit vel de ipſis pctõꝛibus.ſꝫ Hoſt.ſꝫ Jnno.expõit de pegrinis ⁊ ſacerdotibus. Peregrini enim plus ceteris indigẽt.q꜄ ibi nõ habẽt notos.De ſacris ꝯfunderef eccleſia ſi ſine ſacris decederẽt.Notat ẽt hic Hoſt.quẽlibꝫ hr̃e tres qui pꝛeſunt aĩe ſue:papã cũ ſuis vicarijs.vt legatis penitẽtiarijs curie ꝓuilegiatis in hoc vt mẽdicãtibus ſꝫ cũ certa foꝛma:⁊ ꝑm cũ ciuitatẽ ſi archipꝛeſbr̃o in hoc eiꝰ vicario ⁊ curatũ de pe.⁊ re. oĩs.Dicit tñ q ſine ſpãli cõmiſſiõe epi archipꝛeſbyter in caſibꝰ reſeruatis epo non abſoluet.qð verũ credit Jo.an.de pe.⁊ re.c.ſi epiſcopꝰ.lib. vj.Itẽ dicit Jo.an.ſup.c.miniſterij.e.tit. Nõ vicariũ poſſe dare vicariũ qð in volũtaria iuriſditione locũ hꝫ:⁊ ꝯtẽtioſa nõ.nec in delegatis locũ hꝫ:niſi ſint dati a pncipe.vt de offi.deleg. ſup q̃onum Goff.Dicit etiã Jo.an.q ſolẽniter penitẽtes ſunt infames:vñ ⁊ oꝛdinari non poſſunt.⁊ hoc non accidit rõne penitẽtie.ſed rõne criminis publicati.per pñiam.al's ſi crimen ſit occultum ⁊ pñia occulta non infamat:ſed reus cat ⁊ emendat.diſt.l.ferrum.Infamatur ergo talis tum q꜄ publice verberaf quãdoq꜄ nudus incedẽs.tum q꜄ crimen ſuum per ſñiam penitentie publicauit.iij.qõ.vij.§.poꝛro.al's ſi ſñia non pꝛecedat.ſolus ictus ſuſtiuꝫ non infamat.

Et per hoc pz eos errare:qui iudicant infamẽ qui ex deuotiõe ſuſcipiũt offm̃ publice pnie.

De archipre/ .§.iij.

ſbytero rurali ſic dicit co.ti.c.ſi. Ut ſingule plebes archipreſbyterũ habeãt per aſſiduã erga pplm dei curam:qui nõ ſolũ imperiti vulgi ſollicitudinez gerat.verũetiam preſbẏtoꝝ qui per minores titulos.i.eccleſias habitãt:vitaz iugi circũſpectione cuſtodiat qua vnuſq́ſq; iduſtria diuinũ opus exerceat:epiſcopo ſuo renunciet. Nec obiẽdat epiſcopus nõ egere plebẽ archipꝛ̃ſbytero:cũ ipſe eã gubernare valeat:q2 etſi valde idoneus ſit.decet tñ vt ſua onera partiaẽ. Et ſicut ipe matrici preeſt eccleſie.ita archipreſ byteri preſint plebib9.vt in nullo titubet eccliaſtica ſollicitudo. Cũcta tñ ad epiſcopũ referãt nec aliqd ꝯtra eius decretũ ordiare preſumãt. Hec ſbi ex ſynodo rauẽnate. vbi dicit glo.ꝙ ca.precedens loquitur de archipreſbytero ciuitatis. iſtud aũt de archipreſ bytero rurali:q in tuſcia cõiter dr̃ plebanus.alibi decan9.glo.ſup illõ. ſicut iſtud non notat oĩmodã ſĩlitudinẽ:ſʒ aliq̃lem:q2 aliter preeſt epũs ſubditis ꝛ cũ alia ptãte ꝙ̃ archipreſbyter. glo. ſup illud ad epiſcopũ referãt preter minora que ipſi archipꝛeſbr̃i dtermĩare põt cũ habeãt ordinariã iuriſdictiõez vt de of.or.cũ ab eccleſiaꝝ. Utrum aũt tales archipreſ byteri ſeu plebani habeãt auctẽtem inſtituẽdi ſeu ꝯfirmãdi pñtatos a patronis in eccleſijs que ſunt ſub ſuo plebanatu. Certũ eſt ꝙ de iure cõi non põt.ſecus ex ꝯſuetudine preſcripta ſicꝫ accidit in archiepãtu florentino:qui per accumulationez hoc poſſunt. vterq; eñi ꝛ archiepiſcopus:ꝛ archipreſbyter ruralis ſeu plebanus põt ꝯfirmare pñtatum ſibi:ꝛ ad quem pmo recurritur:ille expedit. Cum aũt a plebano cõfirmatur quis in eccleſia curata.vtrũ requiratur cõmiſſio ſpecialis.quoad curaz populi per epiſcopum.vide.s.in ca.de cura.

De primicerio ſeu cãtore. Capĩm.viij.

D E officio primiceriꝫ qui ꝛ cantor dicitur ſm Hoſtiẽ. vt pmicerius ſciat ſe eſſe ſub archidiacono ſicꝫ ꝛ archipreſbr̃ ꝛ ad ei9 curã ſpãliter ptinere:vt preſit in docẽdo diaconis vel reliqs gradib9 eccliaſticis in ordie poſitis.vt ipe diſcipline ꝛ cuſtodie iſiſtat.ſicut pro aiab9 eoꝝ eſt rõnẽ redditurus corã deo. vt ꝛ ipſe diaconib9 donet lectiões ad nocturna officia et de ſingulis ſtudiũ hẽat.vt in quacũq; re capacẽ ſenſuz hñs:abſq; vlla vacet negligẽtia aut a quo ipſe iuſſerit. de of.pmi.c.vt pmiceri9.glo. ſupple ſtatuimus.glo.ſup vbo diaconis nõ eſt ꝯ qd dictũ eſt.s.de of.archi.c.offm̃.q2 illa.c.loquunẽ ſm diuerſas ꝯſuetudines eccleſiarũ variarũ que in hmõi ſeruande ſunt. In aliq̃ enim hoc facit archi.in alia pmicerius.vel põt dici. ꝙ ſi habeẽ de pmicerio.ꝙ hoc ipſe pmiceri9 facit ad mãdatũ archi.vel vt vicari9 eius ꝛ ſimiliter de cõmittẽdo lectiões in choro ꝛ alia hmõi.ſtã dum eſt ꝯſuetudini eccleſie qs illa faciat archidiaconus vel pmiceri9 vel alius.gl.ad ei9 curã ex hoc vbo.ꝛ ex illo pro aiab9 videẽ ꝙ pmicerius iuriſditionẽ hẽat.per hoc tñ nõ excludiẽ iuriſditio archi.rõnez redditurus. Hoſt.ſi nõ monuerit vel iſtruxerit ſubditos:vl ſi nõ punierit delinquẽtes:vel epiſcopo denũciauerit hʒ enĩz ordinariã iuriſditionez in his que ſibi cõmiſſa ſunt.de of.or.c.ab eccleſiaꝝ.ſm Inno.qd dicit Hoſt.verũ eſſe de ꝯſuetudine.nam de iure ſcripto nõ inueniẽ ꝙ talis habeat coertionez:imo ꝯſiſtit offm̃ ſuuz circa diſciplinã idẽ doctrinã ꝛ cuſtodiã ꝛ circa officia queritur ꝛ negligẽtia obligaẽ.capacẽ ſenſum.i.multa recipiẽtẽ ꝛ retinentẽ.vacet.i.intẽdat vel operã det.hi autẽ ſe debẽt habere.vt vno deficiẽte alter imediatior in dignitate ſuppleat epo archi.in his que poteſt: archidiacono archipꝛeſbr̃ ꝛ ſic de alijs. niſi ſit alia ꝯſuetudo in ꝯtrarium. Et dicit pmicerius q̃ſi primus in cãtu vel pmus in choro q cũ abſens eſt eius officiũ ſupplebit qui ei lege vel eruditione primus eſt.de quo etiã Iſid.di. xxv.plectis. Et nota ꝙ cãtores in tẽplo dñi primũ inſtituit Dauid:qui ex filijs Aarõ.ſ.Eleazar et ythamar elegit deputandos ad hoc offm̃. Et ſexdecĩ familias elegit ex Eleazar deſcẽdẽtes. ꝛ octo ex ythamar ortas.ꝛ qualibet hebdomada per ſortẽ trahebanẽ qui miniſtrare debebãt tẽplo dñi ad laudẽ dñi.i.que familia.in qua familia vnus erat pncipalis:qui dicebaẽ pnceps ſacerdotũ.ꝛ ſecuz habebat quilibet hoꝝ.xij.in adiutoriũ.vt hẽ in.j.Paral.xxiij.ꝛ xxiiij.c. vñ ꝛ de zacharia patre Iohãnis baptiſte legiẽ Luẽ. j.ꝙ erat de vice abia que erat ex illis familijs. xxiiij.ꝛ ſorte exijt.vt incenſum poneret.ſ.in tẽplo.in ſancta ſanctorum vt ſummus ſacerdos.

De officio can/ .§.i.

toris dicit Iſido.lib.ethimo.ꝛ habetur.diſtin. xxj.cap.cleros. Cantor vocatus eſt qui vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte muſica precentor ꝛ ſuccentor. Precentor qui vocem premittit in cantu. Succentor qui ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem qui conſonat.qui autem non cõſonat nec concinit nec concentor erit.ꝛ diſtin. xxv.perlectis dicit.ꝙ ad pmiceriũ qui alr̃ cantor dicitur pertinet ordo ꝛ modus pſallendi in choro pro ſolẽnitate ꝛ tẽpore ꝛ matriculas facere.ſ.pro officijs faciendis in eccleſia. Et quamuis

uis pauca habeant in iure de mō agendi ſe in
hmōi officio:multa tñ ponit mgr Umb.in li.
de offi.ordi.que cōueniunt tali officio.Uñ ali
qua ponem⁹.etſi neminē ſub peccato obligēt.
Et vbi etiā in aliquo eccl'ia eſſet aliq̄ ꝯſuetudo
in ꝯ:iū nō dico abuſio vel corruptela:ſed ꝯſue
tudo que appareat rōnabilis illa ſuāda eſt.di.
Officiū cātoris.
xij.de his. Officiū cātoris eſt dare operā.vt to
tum officiū bñ correctū habeat in eccleſia. Per
tinet ad eū libros eccliaſticos.ſ.quoꝝ eſt vſus
in diuinis officijs corrigere diligēter in cantu
ſeu nota in verbis ſeu pūctuatiōib⁹ ⁊ accētib⁹
⁊ hmōi:vel p ſe ſi ſcit: vel per alium ſi neſcit:li
bros ipſos mūdos tenere ⁊ aptatos in cooper
turis ⁊ ligaturis ⁊ male tractātes reprehēdere:
vel apud maiores accuſare:rubricas que offi
ciū pro tpe ordināt:ſepe videre ⁊ mēti habere
⁊ pcurare ꝙ habeat armarium:in quo libri de
choro reponant cum eis nō eſt opus : libellos
proceſſionales cū habent opari fratrib⁹ in cho
ro diſtribuere:⁊ qñ occurrūt aliqua officia dif
ficilia ad cantandū congregare iuuenes ⁊ mi
nus doctos:vt puideant ne fiat cōfuſio in offi
cio in legendo vel cantādo vel cerimonias ſer
uando. Notare p tabulā vel aliū modū qui fa
ciant hebdomadariā ⁊ miniſtrātes in altari ⁊
ſine acceptione pſonarū ſcribat ad officia quoſ
cūq;. Tales tñ qui poſſunt ⁊ ſciāt ea apte face
re ⁊ mltomagis in feſtis:qñ magis pple ꝯcur
rit ad officia ⁊ ita ꝙ aliq non nimis grauent ⁊
in alijs nimis parcat in officijs:ſed eq̄litas p
portionalis ſeruet.⁊ cū tenet ad aliqđ officiū
⁊ nō pōt illud exercere.dꝫ alteri cōmittere vel
cantori notificare vt poſſit de altero hora con
grua puideri. Cantor dꝫ manere in choro dex
tro ⁊ in prima ſede inferioris chori. Pōt tñ cū
oportuerit mutare ſedē pro exercitio aptiori of
ficij ſui:⁊ aliqñ etiā ad chorū ſiniſtrū accedere.
In officijs ſolēnibus feſtoꝝ in medio chori dꝫ
incipe cū ſuccentore vel ſine ſm morē patrie.
Et diſcurrere cū expedit per choꝝ ad excitādū
fratres ad cantādū vel repmēduꝫ diſcordātes.
De nouo venientes in ſedib⁹ congruis colloca
re ſm gradū ſuū:digniores pſonas ponētes ſe
in loco abiectiori trahere ad locū honorabilio
rem ⁊ ſupiorē. Et eꝫ abiectiores ſe ponētes in
in ſedib⁹ dignioꝛib⁹ ad loca humiliora reuoca
re vrbane tñ. Ad ipm ſpectat operā dare.vt cā
tātes vel legentes in choro cōcordēt in pauſis
in inchoatione ⁊ terminatione ⁊ nota ⁊ protra
ctione ⁊ mittere aliquos de vno choro ad aliū
ſm ꝙ eſt neceſſariū pro tpe. Ad cantorem ſpe
ctat nouos ſacerdotes inſtruere circa miſſas:⁊
de adiutore vel inſtructore eis prouidere: quo
uſq; ſufficiēter ſint edocti. Et ſimilr alios de no
uo ordiatos in diuerſis ordinibus vt in cātu ⁊
cerimonijs ſeruēt qđ ſcriptum eſt vel conſuetū
ne diſcrepēt ab alijs qđ frequēter accidit circa
cerimonialia:⁊ cū epūs celebrat ꝙ tales ponant
ad officia in ſeruiēdo ei qui decenter ⁊ ordina
te faciant que fieri opꝫ. Et cum fuerint dicende
alique orōnes ſpāles vltra notatas:vt pro pace
vel infirmis:vel alique miſſe votiue vel anni
uerſaria ipſe vel ſacriſta ſm ꝙ magis cōſueuit
notificet hebdomadario vel alijs ſacerdotib⁹ q
habent hec dicere.vadat etiā ad ſacriſtiam vel
mittat aliquem ad videndum:ſi ſunt parati mi
niſtri ad ſollicitandum eos:ne chorus habeat
expectare. Debet eſſe aſſiduus in choro ⁊ preci
pue cū hebdomadaria eſt ex choro dextro queꝫ
potiſſime habet dirigere. Primus ergo chorū
intret ⁊ vltimus exeat:niſi neceſſitas vel aliud
vrgeat. Excitet dormiētes.incitet torpentes ad
pſallendū ⁊ cantandū:aliquādo vocet ad librū
precipue in feſtis:vt minus errēt : antiphonas
iniūgat inchoādas in choro ſuo:prout videbi
tur vel ſm conſuetū a ſuperioribus vel inferio
ribus inchoando:vt vnicuiq; ſeruetur honos
ſuus. Ad ipſum pertinet intonare pſalmos ⁊ re
ſumere antiphōas voce tali vt alij poſſint eque
ſeruare vocē ⁊ aliquādo exaltare quādo nimis
deijcitur. Debet etiā prouidere ꝙ oēs vadāt or
dinate:⁊ ꝙ qui facit officiū habeat librū neceſ
ſariū ⁊ rectificare eum ⁊ oēs alios in his q̄ agē
da ſunt vel dicēda. Eius correctiōes oēs ſequi
debēt etiā ſi erret:dūmodo nō ſit error intolera
bilis ⁊ obedire ei in his que pertinent ad offi
cium eius. Officium ſuccentoris eſt reſpicere
diligenter que dicta ſunt de officio cantoris : ⁊
ſollicitare cantorem de predictis ⁊ diligēter iu
uare eum:ſtudere in officio diligenter ⁊ menti
habere ⁊ rubricas ordinantes officium:ſtare in
choro ſiniſtro ⁊ mutare ſedem ratione officij in
choro ſuo cum voluerit. Ipſius intereſt cū heb
domada fuerit ex parte chori ſui facere officiuꝫ
⁊ exequi diligenter ⁊ que dicta ſunt de officio
cantoris.inquantum pertinet ad chorum ⁊ ſe
primanam ſuam hoc excepto ꝙ correctiones ⁊
directiones in officio non pertinent ad eum ſu
per totum chorum eccleſie illius:ſed ſolum ſu
pra chorum ſuum niſi tēpore hebdomade ſue
preter intolerabiles errores quos ſemper cor
rigere poteſt. Item ad ipſuꝫ pertinet acquieſce
re cantori in dubijs etiam ſi male corrigat vel
dicat non debet ei contradicere in choro ad vi
tandum contentiones in eo. Et quando cantor
preſens non eſt debet ſupplere in omnibus vi
ces eius ⁊ econuerſo cantor vices ſuccētoris ab
ſentis. Uerꝫ vt dictum eſt in huiuſmodi attēdē
da eſt conſuetudo antiq̄ta in eccleſijs circa iſta
vel alia ſeruanda dūmodo non ſit irrationabi
lis di.viij.fruſtra.⁊ di.xj.in his.

¶ De officio ſacriſte ⁊ cuſtodis. Cap.ix.

De officio ſacriſte et

cuſtodis ex ꝯcilio toletano ſic habet vt ſciat ſacriſta ſe ſubiectū eſſe archidiaconoꝝ ad eius curā ꝑtinere cuſtodiā ſacrorum vaſoꝝ veſtimētoꝝ eccleſiaſticoꝝ ſeu totius theſauri eccleſiaſtici: necnō que ad luminaria ꝑtinēt ſiue in oleo ſiue in cera. de offi. ſacriſte. c. vnico gl. ſup ṽbo vt ſciat ſupple ſtatuimus vaſoꝝ ſacroꝝ. Secūdo poſt archi. ne ſit ꝯtra de offi. archi. c. ea que. vel ibi ex ꝯſuetudine ipſe ſolus ſacriſta cuſtodit: ⁊ idē dicēdū de cera ⁊ oleo ſcꝫ vt fiat ſm ꝯſuetudinē eccl'ie quoad cuſtodiā ⁊ ꝓuiſionē eoꝝ. Curā. i. ſollicitudinē ⁊ officiuꝫ nam de aiabꝰ curā non hꝫ. Cera alS ſera. i. que ſub clauibꝰ claudunt huic Iſido. di. xxv. c. perlectis. vocat theſaurariū ⁊ qd ad eū ſpectat: declarat ibi: ⁊ q: cuſtos eſt q̄ſi miniſter ſacriſte. ideo Iſido. in. d. c. plectis vbi ponit ꝑdicta officia varia: nō curauit de cuſtode facere mentionē: ſed in decretalibus ponitur ſpecialis titulus de officio ſacriſte: ⁊ de officio cuſtodis: ſed de vtroq̄ꝫ in hoc capitulo ponemus.

¶ De cuſtode ec .§.i.

cleſie qui vt dictū eſt q̄ſi miniſter eſt ſacriſte. ſic dr̄. Cuſtos eccleſie cui ea que cōpetūt eccl'ie cuſtodiēda cōmittunt: opꝫ vt ſui archidiaconi iuſſioni in cunctis obediat. In canonicis horis ſigna tintinabuloꝝ pulſanda ad iuſſioneꝫ archidiaconi ab eo pulſent. Pallia vel linteamina altaris ſeu cūcta vtenſilia eccl'ie idefinēter cuſtodiat lāpades ⁊ lucernas in accedēdo ſiue extinguēdo puigil exiſtat: vt ne ſupra modū lucēdo oleum depereat aut minus lucēdo obſcurior ſit eccl'ia. Sed oīa cū diſcretione agant que noſcit oīum eē mr̄ ṽtutū. Si vo minꝰ idoneꝰ is ad hoc pagendū extiterit ab archidiacono coerceat vt ſe emēdet. Si aūt indomitꝰ permanſerit archidiaconus ep̄o nūciando ꝓuideat: vt in decēte eiecto apꝰ in domo dn̄i ꝯſtituat miſter: vt oīa in laude dn̄i fiāt. ex li. ro. ordi. de offi. cuſto. ⁊ in. c. ſe. dr̄. Cuſtos ſollicitꝰ eſſe dꝫ de omni ornamēto eccl'ie ⁊ luminarijs ⁊ incēſo. Necnō panē ⁊ vinū in oī tp̄e ꝑparatū ad miſſam habere dꝫ: ⁊ oēs oblatiōes ſeu elemoſynas ſeu decimas cū ꝯſenſu archidiaconi abſēte ep̄o diuidat hec ibi. Sup verbo vtēſilia dꝫ cuſtodire ſupple ſub archidiacono ⁊ ſacriſta: ne ſit ꝯtra qd̄ ſupra dictū eſt de offi. archi. ea que. Vaſa eni aurea et argētea ⁊ veſtimēta ꝑcioſa ſm Hoſtiē. magis ꝑtinēt ad cuſtodiā ſacriſte. Vn̄ ⁊ theſaurarꝰ ab Iſido. di: ⁊ hoc ſeruādū ſm eccl'ie ꝯſuetudineꝫ vt ab iſto vel illo. ſ. archidiacono vel ſacriſta vl' cuſtode cuſtodiant. Sup ṽbo indomitus dicit Inno. Ex quo incorrigibilis eſt ſine accuſatore remoueri pōt q: notoriū eſt ipſius crimē. xj. q. j. ſi qs ſacerdotū. Et dicit Inno. de offi. archid. ea que. q: ad officiū archidiaconi ſpectat vt diligentē curā habeat ſup oēs iſeriores ꝑlatos eccleſiaꝝ. q̄liter hec cuſtodiāt. ſ. ꝑcioſa eccleſie. alS ſi reperiat negligēs obligat: niſi ipm excuſet ꝯtraria ꝯſuetudo ſm Hoſti. ſicut coīter accidit. Qui aūt dꝫ iſtā cōmittere cuſtodiaꝫ caueat cui cōmittit: tenet eni de fraude ⁊ offenſa illiꝰ cui cōmittit. vt hic pꝫ. Et tenet ꝑlatus ſm Inn. nō ſolū de leuiſculpa. ſed ēt de leuiſſima: nec mirum: q: qui ꝑciū recipit pro cuſtodia: tenetur de leuiſſima. Sed ꝑlatus hn̄s hoc offm̄ plus q̄ꝫ preciū recipit cū plus ſit hre dignitatē q̄ꝫ ꝑciuꝫ vel ſm eū itelligit hoc de vaſis ⁊ hmōi. que nō erāt depoſita: ſed pignori obligata vel alio mō accepta ab eccl'ia vel ep̄o ⁊ apud archidiaconū cōmēdata. Que ꝑtineāt ad offm̄ ſacriſte ⁊ cuſtodis ſm quandā decētiā magiſquā ſm iura. ponit magr̄ Umb. in li. de offi. ordinarij fratrum ꝑdicatoꝝ quoꝝ q̄ꝫ plura nō ſolū ad religioſos ſed etiā ad clericos ſeculares ſunt ꝯuenientia. Primo ꝑtinet ad eū tenere eccleſiā mūdā. Vn̄ ſepe dꝫ eā ſcopare per ſe vel per alios. Et quanto locꝰ eſt ſacratior tāto dꝫ eē mūdior a puluerib⁹ ⁊ araneis ⁊ hmōi. Vn̄ altare ꝑmaxime. ex inde chorꝰ demū nauis eccl'ie iferior ac etiā cimiteriū. Curā hēre de reparādis tectis: vt tollant ſtillicidia ad obuiandū ruinis eccl'ie. De ſeris ⁊ clauibꝰ locoꝝ ⁊ de eccl'ia tp̄e ꝯgruo aperienda ⁊ claudēda. Signa cāpanaꝝ pro miſſa vl' predicatiōis vel horis vel ad ꝓceſſiōes ⁊ funera ſm ꝯſuetudinē ipſius eccl'ie facē dꝫ. Et q̄n fiunt plura ſigna vt ad matutinū ⁊ ad veſperas decet vt ꝑmū ſit breue: ⁊ vltimū ꝓlixius vt ad finem ipſiꝰ vltimi poſſint ꝯuenire clerici etiā remoti ab eccl'ia. ⁊ diſtātia competēs inter ipſa ſigna fiat. Qua hora ēt diei dicant ſingule hore ſtandū eſt ꝯſuetudini eccl'ie: ita tn̄ q̄ nō variet ſine vrgenti cā. mō cito: modo tarde pulſando ad horas quaſcūq̄ꝫ. Vn̄ ⁊ ſi pōt ꝯgruuꝫ eſt hre horologiū bene ordinatū ⁊ verax. De cereis habēdis circa altare in miſſis matutinis ⁊ veſperis dꝫ ꝓuidere ꝯgruēter ⁊ de lumine accenſo ante ſacr̄m eucharīſtie. Dꝫ etiā attēdere q̄ hoſtie pulchre cū pixidibꝰ decētibꝰ habeant ꝓ ſacramēto de mūda farina triticea ⁊ vinū puruꝫ ⁊ ſanū in aptis ampullis mūdis ⁊ aqua recens. Calices apti ⁊ libri neceſſarij cuꝫ extерſorijs ſepe mutādis: ⁊ per ſubdiaconū lauādis. Palle etiā altaris ⁊ tobalee mūde habeant ⁊ bn̄dicte tres ad minus ⁊ multo magis corpalia immaculata. Cauere dꝫ ne hoſtie pue ꝯſecrate que conſeruantur pro infirmis ꝓpter humiditatē mucide fiant vel ꝓpter calorē eſtiuum vermes ſeu

tinee generenť.vnde ⁊ ſepe eas dꝫ mutare de
qndena in qndenā vel circa.De aqua ēt pro la
uandis manibus in ſacriſtia ⁊ linteaminibus
ad extergēdū:⁊ naritergys in miſſis ⁊ patella
ignis in hyeme dꝫ puidere.Diligentiaꝫ debet
habere q̄ locus honeſtus ⁊ decētis pulchritu-
dinis ſup altare vel iuxta altare maius habeať
in quo corpus dn̄i in pixide honeſta ⁊ ornata
ſub claue ſeruet.⁊ ſimiliter alia ſacra.vt oleum
ſcm̄ ⁊ chriſma in eccleſijs baptiſmalibus in de
bitis vaſis ſub claui teneanť ac etiā baptiſteriū
Et cū ep̄s ibi vellet facere ordinatiōes vel bene
dictiōes vel ꝯſecratiōes abbatū vel ep̄oꝝ vł ec
cleſie vel altariū ꝓuideanť neceſſaria de conſi-
lio capellani ep̄i vt habeanť hec in promptu et
in officys funerū:in ſignis campanaꝝ ꝯſue-
tis foſſis ⁊ cereis ⁊ faciētibꝰ officiū preparatis
cuꝫ ſtola pluuiali thuribulo aqua bn̄dicta cāde-
lis ⁊ hmōi ſm morē pt̄e.De indumentis quo
q̄ ſeu caſulis dalmaticis ⁊ tunicellis ⁊ alys or-
namentis tam miniſtroꝝ q̄ altariū dꝫ attende-
re diligēter q̄ ſint decētia.nō diſſuta nō dilace
rata nō deturpata:varia:ſi fieri pōt ſm tempo-
ra.Nam in ſolēnitatibꝰ magis pulchra q̄ die-
bus coībus.Et ſm feſtoꝝ varietateꝫ ſic diuerſi
coloris veſtibus miniſtri vtātur:ſi habeātur pu
ta rubeis in feſtis martyrū ⁊ apoſtoloꝝ ⁊ pen-
thecoſtes:albis in feſtis virginis Marie ⁊ ſan
ctaꝝ virginū:angeloꝝ:natiuitatis xp̄i:reſurre
ctiōis ⁊ aſcēſionis.viridibus ⁊ croceis in feſtis
cōfeſſoꝝ ⁊ hmōi.violatis vel nigris in officys
mortuoꝝ ⁊ dn̄icis aduētus.⁊.xl.Et dum vetu-
ſtate ꝯſumpta ſunt aliqua ex eis cōburi debent
ſicut etiā chriſma ⁊ oleū ſcm̄ anni precedētis et
capilli abſciſi a recipiētibꝰ primā tonſuram ⁊
alia ptinētia ad ornamētum eccleſie vel altaris
inutilia:⁊ cineres hoꝝ in piſcinā mitti debent
ſicut ⁊ ablutiōes corporaliū ⁊ exterſioꝝ:⁊ exter
ſiōes altariū conſecratoꝝ ⁊ alia hmōi.que piſci
na dꝫ eē iuxta altare maius vel alio loco apto
que capiet multa talia:nec de facili repleať.De
bent inſuper recipere per inuētariū numerum
calicū cū patenis.libroꝝ:paramētoꝝ altarium
⁊ veſtiū ſacraꝝ:que ſunt alicuius valoris cum
ſignis diſtictiuis.puta cuius ſint coloris:⁊ ali-
is per que poſſint bene cognoſci:qui libri ſint
ſcꝫ initia ⁊ fines ⁊ alia.Unde nō poſſit fieri fra
us ⁊ ipſa accepta per inuētariū debet conſigna
re prelato cū expedierit ⁊ viſitatori.Reliquas ēt
cum ornatibus ſuis ⁊ que de nouo ꝯferūtur ec
cleſie dꝫ ſcribere:⁊ ꝯſeruare ⁊ reſignare tempo
re ſuo.Aliqua etiā ex his ne ledātur a tineis vł
aliter excutere:vel ad aerē extēdere.Et ſi qua i
utilia de licētia prelatoꝝ vendit in alia vtilia cō
uertet pciū.Et ſup oīa q̄ habeanť in tuto loco ⁊
bene clauſo ne fures cuſtodiant ⁊ furentur.Se

criſta etiā ſolet in eccleſijs cathedralibus pub
ciare corā populo excoicatiōes cū candelis ac
cēſis ⁊ ꝓiectis:in alys eccleſijs ꝯſueuit fieri p
rectores eaꝝ:vel alios quibus iniunxerint.

¶ De officio vicary. Cap.x.

D E officio vicarÿ ⁊ ſ
decre.xvi.q.vij.noua actiōe.vbi ſu-
mit large iſte terminus ſcꝫ pro offici-
ali ep̄i ⁊ iconomo ſuo vbi tn̄ eſt aliqua ſpiritua
litas annexa.Et ſtatuiť ibi.q̄ talis nō pōt eē lai
cus.dꝫ enim ibi ſic.Indecoꝝ eſt laicum vicari-
um eſſe ep̄i.⁊ viros eccleſiaſticos iudicare.In
vno eniꝫ eodēq̄ officio nō debet eſſe diſpar pro-
feſſio dicēte moyſe.Non arabis in boue ſimul
⁊ aſino ideſt homies diuerſe pfeſſionis in vno
officio nō ſociabis:nam cohercere ⁊ ꝯiūgi non
poſſunt.quoꝝ ſtudia ⁊ vota ſunt diuerſa:⁊ vt
dicit ibi glo.ſtatus regularis nō diciť eē diſpa-
ris profeſſionis a clericali:qa ⁊ ipſi ſunt ad ſpi
ritualia applicati ſed ſolū ſeculares.Diciť autē
vicarius quaſi vices gerēs ſcꝫ eius cuius eſt vi-
carius.Sed videndum primo de vicario pape
qui ſcꝫ eſt in vrbe.deinde de vicario epiſcopi vel
archiep̄i.Demū de vicarys alioꝝ rectorum.

¶ De vicario pa- .§.I.
pe habetur de officio vica.ma nobis.vbi diciť.
Iuriſdictio vicary quē romanus pontifex in vr
be relinquit nō extendiť vltra illā niſi ei ſpeci-
aliter ſit ꝯceſſum.¶ Querit hic Io.an.in no-
uel.vtrū vicarius talis ſcꝫ pape poſſit abſolue-
re excōmunicatos ꝓpter iniectionē manuū vio
lentas in clericos ſubditos vel etiā aliūde veni-
entes:⁊ rn̄det de facto videmus plerūq̄ q̄ ab
ſoluit qd̄ puto ex ſpeciali cōmiſſione fieri:aliť
non poſſet:vt puto ⁊ ſpecialiter aliūde venien-
tes.Et idē videtur de ſubditis ſi dicimus habe
re eum illā vicariā poteſtatis quā hꝫ papa in vr
be.vt patriarcha ſeu ep̄us vrbis nō quā habet
vt ep̄us orbis includēs vrbē.vt ſcꝫ tunc nō ab-
ſolueret ſubditos niſi in his caſibus in qbꝰ ab-
ſoluunt aly epiſcopi vel eoꝝ vicary.puta non
enormibus.de ſen.excō.c.ꝑuenit.¶ Item que
rit an cōferat beneficia in vrbe ſpectātia ad col
lationē pape vel inferiorū vt poſſet papa.Et re-
ſpondet q̄ nō.niſi ad hoc habeat ſpeciale man
datum.vt.c.ſi.eo.titu.li.vj.Item an poſſit ordi-
nare vel cōmēdaticias litteras dare ad ordines
recipiendos ⁊ tenendos:quod habetur de tē-
ordi.c.cum nullus.lib.vj.ſcꝫ q̄ non.¶ Itē du
bitatur an dioceſanus vrbis includať in eius
iuriſdictione.Rn̄.de iure videtur q̄ nō.ff.de of
fi.prefec.vr.l.fina.⁊ ſic non venient vbi aliď nō
exprimatur:niſi cōtinētia edificia ⁊ ſuburbia.
per.c.ſi ciuitas.de ſen.excō.lib.vj.Sed in hoc

oportet formã cõmiſſionis attẽdi:facit ad hoc
qḋ dicit tex. Itẽ cum in vrbe ſint tituli cardina
lium:qui quoad ſubditos ſuos habent quaſi
ius epale. Queritur an talis vicarius poſſit co
gnoſcere de cauſis ſubditoꝝ cardinalium. Et
videt̃ ꝙ ſic ex iſta decretali que ſolũ excludit iu
riſditionem extra vrbẽ:ergo plenã hꝫ in vrbe:
qui pa. q̃ad cauſaꝝ cognitionẽ cũ ſit idẽ adiu
torium. de ↄſue.c.ij. Itẽ non minus debet poſ-
ſe vicarius pape in vrbe q̃ vicarius epi:qui co
gnoſcit de cauſis ſubditoꝝ prelatis ſubiectis
epiſcopo.vt dicet̃.j.de offi.or.c.paſtoralis.i gl.
licet fatear locũ eſſe preuentioni vt ibi dicetur:
niſi aliud ſpẽali iure competat. Et per hoc ſit re
ſponſum ad id qḋ videt̃ qbuſdam ꝙ vicarius
pape non habeat ſpecialẽ ſed patriarchalẽ ſeu
epalem ptãtem. Unde licet legatus poſſit: qui
equat̃ cõſuli ꝛ preſidi.de offi.lega.c.ij.lib.vj.
Uicarius tñ nõ poterit niſi imediatos vrgere:
nam vt dixi nõ minus debet poſſe q̃ epus vel
vicarius eius. Iſta oĩa ſi per cõſtitutionez decla
rarentur eẽt cõmendabile. ꝛ quãuis iſta ↄſtitu
tio ſcꝫ tua nobis:ſit localis:q: de vicario vrbis
tractat tñ in aliqb⁹ eſt vniuerſalis. Unde ꝛ ipſe
Io.an.dicit in principio eius ꝙ iſta decre. ſola
in illo titu. tractat de vicario iuriſditionẽ habẽ
te:quẽ aĩs officialẽ vocamus. Et ſup ṽbo. iuriſ
ditio dicit Inno. vicariũ habere iuriſditionem
ordinariã per modũ arguendi. qui notatur di.
xxv.plectis in magna glo. idē Hoſtien. Unde
glo. Bern. ibi dicit: ꝙ vicarius omnia põt que
pertinent ad iuriſditionem illius cuius vices
gerit:ſed ſunt quedam que ſine mandato atten-
tare non debet:vt dicetur infra.

De vicario epi- .§.ij.

ſcopi vel alterius qui hꝫ iuriſditionẽ quaſi epa
lem vt prelati exempti religioſoꝝ.de hoc agit̃
in.vj.eo.ti. vbi d̃. Licet in officialẽ epi per cõ-
miſſionem officij generaliter ſibi factã cauſarũ
cognitio transferat̃:poteſtatẽ tñ inquirẽdi cor-
rigẽdi aut puniendi aliquoꝝ exceſſus:ſeu ali-
quos a ſuis bñficijs vel adminiſtratiõib⁹ amo
uendi transferri nolumus in eundem niſi ſibi
hec ſpẽaliter committant̃ de offi.vica.licet. vbi
glo. Io.an.dicit ſuper verbo.officialis. ꝙ talis
interdum miſſus dominicus appellat̃.de reg.
c.ij.ꝛ licet negari nõ poſſit eos habere iuriſdi-
tionem ordinariã non tñ in oĩbus recurrit̃ ad
eos ſicut ad dñes. Uñ ꝛ de caſibus hic expreſſi-
ſis nõ ſe intromittant nec de ſpũalibus vnde ꝛ
litteras cõmẽdaticias ad ordines dare non poſ
ſunt. vt de tẽ.ordi.c.cũ nullus.li.vj. nec officia
lis archiepi pñte vel inuito archiepo põt i ſuf-
fraganeũ eius ferre ſententiam excõmunicati-
onis interdicti vel ſuſpẽſionis. Sup verbo cõ-
mittant̃.dicit glo.ꝙ ſi epus dedit vicarium ge
neralẽ ꝛ in mandato expreſſit:aliqḋ de iſtis qḋ
reqrit ſpeciale mandatum ſecuta clauſula gña
li puta oẽs alia faciendi que p nos poſſemus ꝛ
etiã ſi talia forẽt que mãdatum exigerent ſpeci
ale:tũc per hec omnia ſpecialia põt. Secus aũt
ſi non expreſſiſſet aliqḋ de ſpẽalibus: ſed ſoluꝫ
generale mandatũ daret ſm Hoſtiẽ. ¶ Itẽ in
c.cum in generali.eo.ti.li.vj.dicitur ꝙ officia-
lis ſeu vicarius epĩ generalis beneficia cõfer-
re nõ põt:niſi beneficioꝝ collatio ſit ei cõmiſſa
ſpecialiter. Ubi dicit quedã gl. ꝙ vicarius ſeu
officialis dicit̃ generalis non ſolum cui datur
iuriſditio ab epo vel alio prelato ſuper totam
dyoceſim ſeu ſuper oẽs ſubditos ſuos: ſed ꝛ ſi
inſtituatur in aliquo particulari loco ſue iuriſ-
ditionis:quia nõ attenditur generalitas loci to
tius iuriſditiõis: ſed generalitas cõmiſſionis
cauſaruꝫ:ad hoc vt cenſeatur ordinarius ꝛ idẽ
conſiſtorium cuꝫ epiſcopo:limitatio enim loci
non facit aliquẽ nõ eſſe ordinarium. ¶ Itẽꝫ in
c.romano.eo.ti.li.vj.dicit̃ in ſumma ſm Io.
an.ꝙ ſucceſſor officialis ſeu vicarij excõmuni-
cati excõmunicatus nõ eſt niſi in crimine dam
nato cõmunicet. Põt aũt aliquis ſuccedere of-
ficiali ſeu vicario dupliciter:q: vel ex eo ꝙ epo
vel prelatus quiuis illo amoto ponit aliũ vica-
rium de facto vel de iure.cũ ſcꝫ a ſuperiori hẽt
de hoc ptãtem:illa tamẽ que exercet illo excom
municato manẽte qui cõmiſit vices ſuas nõ va
lent.ſi iuriſditione ſolũ ab eo recepta hoc fecit.
Itẽ vt dicit glo.cum officialis vel vicarius epi
peccat in his que ſunt iuriſditiõis quia idẽ eſt
conſiſtorium epiſcopi ꝛ ſui officialis:tũc archi-
epiſcopus ſicut epos ſuffraganeos ſuos põt pu-
nire. Si vero officialis epiſcopi aliquid poſſi-
deret vel faceret vt priuatus tũc archiepiſcop⁹
plus non põt punire eos niſi ſicut alios ſubdi-
tos epoꝝ in caſibus ſcꝫ de qbus habes.ex. de
offi.or.c.paſtoralis. ¶ Item cum epo eſt excõi-
catus nec ipſe nec officiales ſui ſeu vicarij co-
gnoſcẽt de cauſis cum idẽ ſit ↄſiſtorium. Quid
ergo fiendũ. Rñ. adeatur papa vt puideat.ex-
tra de ſuppl.neg.pla.c.j. Item dicit Io.an.poſt
Hoſti.in nouel.ſuper.c.tua nobis eo.ti.ꝙ mor
tuo epo vel eo qui vicarium dedit ceſſat iuriſdi
tio vicarij.allegat de offi.vica.c.romana. libro
vj. ſic etiam dicit de conſuetudine ſeruari quã-
uis plerũqꝫ capitula tales confirment vel remo
ueant:ꝛ pro eis eſt de maio.ꝛ obedientia. cum
olim. Scias etiam ꝙ epiſcopus poteſt ſibi con-
ſtituere officialem ſeu vicarium ſine conſenſu
capli ſui:ꝛ remouere vt notat Hoſtien.in ſum-
ma. Et hoc etiam approbat conſuetudo in tali-
bus ſeruanda. poteſt etiã reſtringi locus a com
mittẽte vices ſuas: vt in certo loco tñ gerat vi-

ces ſuas: qđ eliciẗ a ſimili: et eo q̄ in iſta decre
tali tua: dz in vrbe ſm̄ Hoſtieñ. ſic etiā pōt deter
minari tp̄s: ⁊ vtrobiq̄ȝ pōt reſtringi ⁊ reuoca
ri ptās per cōcedentē. Unde ⁊ padue ꝯſului vi
cariū per capl̄m datū ad tp̄s vacante ſede ante
tēpus reuocari poſſe. facit ad hoc qđ habeẗ de
ꝑca. c. ſi. imo qđ plus eſt. q: ſi ꝯſtituētes vicari
um ad certū tēpus iurauerūt vel ꝓmiſerūt ſub
certa pena nō reuocare añ tēpus ꝺterminatū ſi
poſtea reuocēt ante dictū tp̄s tenet reuocatio:
⁊ ſi ex cauſa rōnabili hoc faciant: puta q: male
facit officium vendit iuſtitiam ⁊ huiuſmodi:
reuocando non ſunt periuri: nec debent penā:
ſecus ſi ſine cauſa: ⁊ tamen tenet reuocatio. vt
dictum eſt ar. de preben. dilecto.

De vicarijs q .§.iij.

deſeruiūt in eccliſs in diuinis officijs pro alijs
ꝑſonis quib⁹ eccleſie ſunt intitulate in. c. cleri
cos. eo. tit. ſic ſumaẗ per Jo. an. Prelat⁹ nō pōt
ſibi ſubſtituere vicariū. vel ſic. Uicari⁹ non pōt
dare vicariū. Sed p̄mū. ſ. q̄ prelat⁹ nō poſſit
inſtituere vicariū in eccleſia ſua: itelligas ꝑpe
tuū ⁊ ſine auctē epi: alś de conſenſu epi non eſt
abſonū ſed conſentaneū rōni: ⁊ ſic non ꝯdicit
ſed ꝯcor. de cleri. pere. ca. ſi. imo legiẗ q̄ quicū
q̄ pōt ipm̄ hr̄e debet: vt vbi deficit prelatus ipſe
ſuppleat in miſſarū ſolēnijs: ⁊ alijs hm̄oi. vij.
q. j. illud. in quo tñ caſu nō excuſaẗ prelat⁹ a re
ſidentia ꝑſonali: ⁊ ſic nō eſt ꝯtra. de prebē. c. ex
tirpande. nec minuiẗ in hoc cult⁹ diuinus: ſed
augeẗ qđ ſp̄ fieri dz. ¶ Quantū ad ſcđm. ſ. q̄
vicarius nō pōt inſtituere vicariū. ſicut nec de
legatus ſubdelegare: hoc iđ eſt q: vicarij ꝑſo
na videẗ electa. ar. de offi. archipſb̄r. c. j. maxi
me ꝑpter certū miniſteriū. qđ videẗ ei deman
datum. vt de offi. dele. c. ſi. imo etiam pōt dari
ſp̄ale. q̄ vicarius vicariū non ſubſtituit ꝑpter
infinitatē vitandā. ar. de reſcrip. c. cum in mul
tis. li. vj. Dicit tñ Hoſt. q̄ licȝ hoc ſit de iure. tñ
ad tp̄s ꝑ modicū ⁊ ex magna cauſa nō minus
frequēter poterit vicarius aliū loco ſui relinq̄
re ſicut fit tota die. vt de appel. ꝑuenit. ij. ⁊ inte
rim. Qñ nō habēt mādatū ſubſtituēdi ſi ſunt
infirmi vel impediti delegāt cauſas tūc pendē
tes. Hec ibi. Uñ ex his videẗ q̄ ſi vicarij hñt
poteſtatē ab inſtituēte eos vt valeāt alios ſubſti
tuere ſibi tūc poſſunt vicarios dare rōne dicte
cōmiſſionis nō inquātum vicarij ſimpliciter.

De vicaria in .§.iiij.

beneficijs ſeu eccleſijs. Nota ſm̄ Hoſti. q̄ i cer
tis caſibus pōt quis ꝑ vicariū deſuire quāuis
regulariter ipſe ꝺberet reſidere. Primus eſt rō
ne occupationis. hac rōne excuſaẗ epus: qui in ec
cleſia cathedrali hȝ aliquem loco ſui ⁊ ipſe in
camera ſua dicit horas ⁊ poſſes expedit occur
rentia. ⁊ hoc idē itelligo de quolibȝ alio legitie
occupato. de cele. miſ. c. j. dȝ tamē epus celebra
re in eccleſia die dn̄ico ⁊ alijs ꝑcipuis feſtiuita
tibus: niſi neceſſitas excuſet. vij. q. j. epis. Se
cūdus eſt rōne ſtatuti ſeu ꝯſuetudinis. argu. de
cōſti. c. cū oēs. Tertius rōne ꝑuilegij ſeu diſpē
ſationis. de fi. pſb̄y. c. ꝑpoſuit. hūc caſum cōce
dit papa frequēter hñtibus pluralitatē bñficio
rum. Et addit dūmodo aiarū cura nō negligaẗ.
⁊ eccleſijs faciat per vicarios idoneos deſerui
re. Et nota q̄ hi caſus cū precedēti non habent
locū ſi eccleſia fuerit ſeruitorib⁹ deſtituta. de cle
ri. nō reſi. ad hoc. Ex quo eñi ꝯſuetudo cepit eē
irrationabilis ⁊ eccleſie onerosa: tenēda nō eſt
de ꝯſue. c. j. Quartus qñ epus hȝ ſub ſe homies
diuerſorū rituū ⁊ linguarū. nam illis hȝ per vi
carium deſeruire. de offi. ordi. c. qm̄. Quintus
qñ quis habet prebendā in eccleſia cathedrali.
cui annexa eſt parrochialis eccleſia. nā talis in
cathedrali eccleſia deſeruiet per ſe: in ānexa ſer
uiet per vicariū. ex̄ de ꝑbē. extirpande. Sextus
rōne defectus ſeu debilitate ſupueniēte. vij. q.
j. c. j. ex̄ de cle. egro. c. j. Septimus. qñ neceſſari
um hȝ ꝓficiſci: vt q: cruce ſignat⁹ eſt. ex̄ de vo.
c. ſi. Et ſilr̄ qñ proficiſci hȝ vtiliter ⁊ honeſte vt
cā ſtudiorū ⁊ peregrinationis. ⁊ de lnia ꝑlati. de
ꝯſe. diſt. v. non opȝ. Aliqui ponunt ⁊ alios plu
res ſed iſti videntur ꝑncipaliores. Et nota q̄ re
ctor eccleſie cū lnia epi poteſt clerico cōductori
fructuū cōmittere vicariā ſine curam aiarum.
ita tñ q̄ nihil ꝑpter hoc tp̄ale queraẗ: q: ſymo
nia eſt. Itē no. q̄ vicari⁹ ꝑpetu⁹ eſt q curā hȝ ec
cleſie: cui⁹ vicari⁹ eſt q canonice iſtitut⁹ a ꝑſona
ecclie de auctē epi: ⁊ certā dȝ recipe portionē.
vt di eo. ti. ad h. ⁊ hi ſūt cogēdi ad reſidētiā ibi
faciēdū. e. ti. ex pte. ⁊ q hȝ ꝑpetuā vicariam alś
hr̄e non pōt. ex̄ de offi. vica. ad hec. Itē ſi talis
vicarius recipit aliquā eccleſiā cū cura. perdit
vicariam. ⁊ dȝ hr̄e. xxv. annos. ⁊ dȝ promoue
ri ad ſacerdotiū ſicut ſi eēt rector ordinari⁹. alś
ꝑuatus eſt. vt ex̄ eo. ti. de eccleſijs. in clemē.

¶ De debito modo ſe habendi in officio prela
ture. Capitulum. xj.

Pauit eos in inno

cētia cordis ſui. ⁊ in itellectib⁹ ma
nuū ſuarū deducet eos. pō. lxxvij.
Officiū p̄latorū eſt paſcere gregē
ſibi cōmiſſum. Uñ ⁊ ſaluator dixit p̄mo ⁊ ſūmo
ꝑlato ecclie ꝑncipi. ſ. aplorū Petro cū ei cōmiſit
curā gregis ſui: paſce oues meas. Jo. vlti. ⁊ iđ
dicuntur paſtores nō dñi qđ optime fecit xp̄s.
Uñ dicit Jo. x. Ego ſuȝ paſtor bonus quē qlibȝ
dȝ imitari. Figurat⁹ ē eñi ipſe xp̄s in dđ q ait.
pauit eos ⁊c. vbi oñdit tres ꝯditōes boni ꝑlati.

¶ Primo vt querat ſubditorum vtilitatem. quia pauit eos.

¶ Secundo vt habeat in agendis intentionũ puritatem quia in innocentia.

¶ Tertio vt addat exemplorum probitatẽ. qꝫ in intellectibus ꝛc.

¶ Primo debet .§.i.

prelatus querere nõ ſuã ſed ſubditoꝝ vtilitatẽ Unde dicit pauit eos: nõ dicit ſe ſed eos. Dicit enim dñs per Ezech. ꝓphetã. xxxiiij. c. Ueh paſtoribus iſrael. i. populi fidelis. qui paſcebãt ſemetipſos nõ greges. Nõne greges paſcuntur a paſtoribus: lac comedebatis ꝛ lanis operiebamini: lac comedebatis ꝛc. i. accepiſtis victũ delicioſum ꝛ veſtitum ꝑcioſũ de oblationibꝰ ſubditoꝝ: vt poſſeſſiones collatas eccleſijs. Qđ craſſum erat occidebatis: ꝛ hoc dupliciť vel iniuſte iudicando ꝛ ꝯdẽnãdo eos qui ſui ſũt craſſi in pecunijs: vel ſpũaliter. ſcꝫ abſoluẽdo indebite: qꝛ craſſi. i. diuites fauẽtes vobis: vel occidẽdo ſpũaliter craſſos. i. deuotos: ꝛ hoc in malo exẽplo: ꝛ iõ ſequiť gregem aũt meũ nõ paſcebatis: qđ infirmũ fuit. i. ad vincendũ tẽtatiões ꝛ tolerandũ tribulatiões nõ ꝯſolidaſtis ſcilicet per monita ꝛ exhortatiões. Quod egrotũ. ſcꝫ per peccatũ nõ ſanaſtis ſcꝫ per miniſtrationem debitã ſacramẽtoꝝ. Qđ fractum eſt per malam conſuetudinẽ qđ vix põt curari non alligaſtis. ſcꝫ per faſcias peccãs. aľs penas. ꝛ ĩpedimenta cohibẽdo ne eas ſequeret. Quod abiectũ ſcꝫ ꝑ excõicationẽ non reduxiſtis ꝓcurando ꝛ inducendo ad querẽdũ abſolutionem. ꝛ qđ perierat per hereſim ꝛ errores nõ queſiſtis. ſed cum auſteritate ĩperabatis ꝛ potẽtia: ꝛ diſpſe ſũt oues mee: eo qꝫ nõ eẽt paſtor: ꝛ facte ſunt in deuorationem oĩum beſtiarũ. ꝛ paulopoſt. Propterea paſtores audite verbũ dñi. pro eo qꝫ facti ſunt greges mei in rapinã. Ego ipſe requirã gregẽ meum: ꝛ de manu eoꝝ ceſſare faciã vt vltra nõ paſcãt. Et quõ regret ꝯclarat ſapiẽs dicẽs. Horrẽde ꝛ cito appebit vob. qm̃ iudiciũ duriſſimũ fiet his qui pſunt ꝛ potẽtes potẽter tormẽta ſuſtinebũt. Sap. vj. Debet ergo plat⁹ paſcere nõ ſe ſed eos. ſcꝫ ſubditos cibo quidem corporali ſubueniẽdo ſubditis in miſerijs eoꝝ prout poteſt. Uñ Hiero. Quicqd hñt clerici pauperꝝ eſt: ꝛ domus eoꝝ oĩb⁹ dñt eẽ cões. xvj. q. j. qm̃. Nõ canes ꝛ aues: nõ equos: ſed eos. ſcꝫ hoĩes debꝫ paſcere: non dños ꝛ milites vt ſibi eos amicos faciat: nec ꝯſanguineos: vt diuites faciat nõ hiſtriones aut ꝯcubinas: ſed eos ſcꝫ ſubditos idigẽtes: ꝛ multo magis paſcere dꝫ cibo ſpiritualis factoꝝ ꝛ ꝑdicationũ. Et vtrũqꝫ xp̃s fecit dãs corpus ꝛ ſanguinem ſuũ frequenter docens et turbas famelicas panibus ꝛ piſcibus bis reficiens. vt Joan. vj. ꝛ Mathei. xv.

¶ Secundo prelatus .§.ij.

dꝫ hr̃e in plature exercitio rectã ĩtẽtionẽ: et ſic paſcit in innocẽtia cordis ſui: vt vꝫ non paſcat ppl̃m ſuũ bñ gubernãdo pp amorẽ ꝛ honorem mũdi ꝛ gliã ſui aut acqſitionẽ lucri. vt nõ diſſimulet correctionẽ vitioꝝ pp timorẽ ſui vel ſue dãnificatiõis expulſiõis ſeu occiſiõis. Nã bonus paſtor ait dñs ieſus aĩam ſuã. i. vitã ponit pro ouib⁹ ſuis cuſtodiẽdis. Joã. x. Et hoc ẽ qđ dicebat pm⁹ paſtor eccľie. Paſcite eũ qui in vobis eſt gregẽ. Et quõ in inocẽtia cordis paſcant: declarat ſubdẽs. Nõ coacte ſed ſpõtanee ſm deũ nõ turpis lucri grã ſed volũtarie. Nec vt dñantes in clero ſꝫ forma facti gregis ex aĩo vt cũ venerit pnceps paſtoꝝ. ſ. xp̃s pcipiatis immarceſſibilẽ glie coronã. j. Pe. v. Nec ſufficit ad inocẽtiã cordis plato qꝫ ipſe nõ malũ inferat cuiquã: vel ſcandalizet malo exẽplo niſi ẽt vtať baculo correctiõis. Nec etiã ſine cã dať ei baculus paſtoralis ſed idcirco vt pũgat negligẽtes: ꝑcutiat delinquẽtes ꝛ vnco retrahat errãtes. Et ſꝫ nõ oẽs plati vtanť baculo paſtorali: ſed epi et abbates aliq: qꝛ nõ hñt tantã dignitatẽ ꝛ latã iuriſditionẽ: tñ ad oẽs platos ptinet ꝑdicta exercẽ erga oues ſibi cõmiſſas aľs inocẽs nõ eſt. Uñ Aug. li. de ci. dei ait. Pertinet ad inocẽtis officiũ nõ ſolũ nemini malũ inferre. verũetiam cohibere a pctõ. ſ. alios vt punire peccatum vt aut ipſe corrigatur expimento aut alij terreanť exẽplo. Hec ille. Heli ũn ſe bonus fuit: ſed quia filios ſuos prauos non dure arguit: innocens non fuit ꝛ ideo grauiter punitus a domino: vt patet. j. Reg. capitulum quartum.

¶ Debet tertio .§.iij.

platus ꝑbere ſubditis ſuis exẽpla ꝓbitatis. ad qđ hortať Aug. in regula dicẽs. Honore corã vobis platus ſit vobis timore corã deo: ſubtratus ſit pedib⁹ vr̃is. ſ. ꝑ humilitatẽ metus ſe iferiorẽ ſubditis reputãs. Et ſubdit ſeipm̃ bonoꝝ opeꝝ ꝑbeat exẽplũ. Nil ita exẽplare in prelato ſicut humilitatis op⁹. ſ. in victu ꝛ veſtitu. in comitatu in affatu: in geſtu: in actu vt hẽat tenuem victum. nõ põpoſum veſtitũ: pauperꝝ bonorum ſocietatẽ nõ adoleſcẽtiũ calamiſtratoꝝ diuiſatoꝝ: oẽs audiat ẽt ĩfirmos: oĩb⁹ benigne reſpõdeat. niſi cũ prauos dure ĩcrepare oꝫ. Non oculos ſublimos vel ceruicẽ erectã: vel prominus pect⁹ hẽat: ſed cõpoſito greſſu icedat humilis exercẽs ꝛ qrẽs nõ ſublimia: que oĩa xp̃s paſtor bon⁹ pegit lauãs diſcipl'is pſonis abiectis pedes etiã ꝛ pditori ſuo iude dicẽs. Exẽplũ dedi vobis: vt quẽadmodũ ego feci ꝛ vos faciatis. Joan. xiij. Et ꝑ talia exempla bonoꝝ opeꝝ

ducet ⁊ diriget gregē ſuū ad paſcua ⁊ demum ad eternū ouile. Et hoc eſt qđ dicit ps. In intellectib⁹ manuū ſuaꝝ deduxit eos. Manus corporales clarū eſt ꝙ nō hñt intellectū: ſed man⁹ ſpirituales que ſunt opera bona. illa hñt intellectum q: fiunt cū rōne ⁊ augent intellectū homini in agendis. Quanto eni qs melius opaꝛ: tāto magis mente a deo illuſtraꝛ ad cognoſcēdā veritatē in eo qđ agere debeat. Uñ ⁊ ſimpliciſſimi hoies ⁊ mulieres idiote hñe reperiūtur melius iudiciū de agēdis aliqñ ꝗ̄ viri peritiſſimi ⁊ hoc ꝓpter vite ꝓbitatē. Deducet inqt eos in intellectib⁹ manuū ſuaꝝ ⁊ ex illuminatiōe mētis quā ꝑcipiet ex bonis opibus ſuis que opa bona oues ſequenꝛ vidēdo exēplum in paſtore ſuo. Deducet ait nō ducet: q: de vno loco ad aliū. Nam hoc eſt exercitiū boni ꝑlati vt ſubditos quātū pōt ſemꝑ ducat de iꝑfecto ad perfectiorē ſtatum. ſicut paſtor nō ſemꝑ tenet oues in eodē loco ad paſcendū: ſed de loco ad locū deducit ac etiā ad potandū ad aquas viuas: ſicut fecit Jacob. Geñ. xxxix. c. Qui etiā poſuit i canalib⁹ virgas populeas ⁊ amigdalinas partim decorticatas vt ex aſpectu eaꝝ oues poſtea ꝯciperent fetus varij coloris ad figurandū: vt exponit Grego. in moraꝛ. ꝙ prelati greges ſibi ſubiectos dñt ad aq̄s ſacraꝝ ſcripturaꝝ ducere predicādo: admonēdo: ⁊ exhortādo: ⁊ v̓gas. i. ſñias ⁊ opa rectoꝝ partim ibi ꝯtēta: ⁊ ptim ſḿ lr̄am ibi ꝓponere: vt hiſtoria Job partiꝫ ƀꝫ ſenſum miſticū remouēdo ſupficiē lr̄e: ⁊ v̓ba q̄ ipſe Job ſubintulit maledictionis: vt in hmōi doctrinis informate oues ideſt ſubditi pariant ſetus varios ideſt diuerſa bona opera. Et vt magis pateat quomodo ſe prelatus debet habere in regimine quoad ſe ⁊ quoad ſubditos. Nota quedam breuiter excerpta ex lib. paſtoralis beati Gregorij pape.

De vita ⁊ modo regendi ꝑlatoꝝ. .§. iiij.

Nota que ponit Grego. in paſto. ⁊ in ꝓlogo ſic ait. Penſandū valde eſt ad culmē regiminis qſq̄ qualr̄ ꝑueniat atq̄ ad ħ rite ꝑueniēs qualr̄ viuat ⁊ bñ viuēs qualr̄ doceat ⁊ recte docēs infirmitatē ſuā quotidie quāta ꝯſideratiōe agnoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat aut ꝑuentioni vitā ꝯdicat: aut vitā doctrina deſtituat: aut doctrinā ꝑſumptio extollat. in. j. li. c. j. Nulla ars doceri ꝑſumiꝛ niſi prius intēta meditatiōe diſcaꝛ. Ad imperitis ergo paſtorale magiſteriū qua temeritate ſuſcipitur qm̄ ars artiū eſt regimen aiaꝝ. Quis cogitationum vulnera occultiora eē neſciat vulneribus viſceꝝ. ⁊ tñ ſepe qui nequaquā ſpūalia ꝑcepta nouerūt cordis ſe medicos ꝓfiteri nō metuunt dum qui pigmētoꝝ vim neſciūt videri medici carnis erubeſcūt. Et ſunt nōnulli qui ſolerꝛ cura ſpūalia precepta ꝑſcrutanꝛ: ſed que intelligēdo penetrāt viuēdo ꝯculcant. Repēte docent q̄ non ope ſed meditatiōe didicerūt: ⁊ qđ in verbis ꝑdicāt morib⁹ impugnāt. li. j. c. ij. Sepe ꝗ̄ ꝗ̄ ſuſcepta cura regiminis ſcꝫ debito mō cor ꝑ diuerſa diuerberat ⁊ impar inueniꝛ qſq̄ ad ſingula dum ꝯfuſa mēte diuidiꝛ ad multa. Cūq̄ foras per inſolēte curā trahiꝛ a timoris intimi ſoliditate vacuaꝛ: ⁊ fit in exterioꝝ diſpoſitione ſollicita ſolū ignara ⁊ ſui. Et dū pluſquā neceſſe eſt ſe exteriorib⁹ iplicat q̄ñ occupata in itinere obliuiſciꝛ quo tēdebat. Sepe dū multa ſupꝑetūt: dūq̄ agi pñt que ſubiecti acta mirentur in cogitatiōe ſua ſe aius eleuat: ⁊ plene irā iudicis ꝓuocat: quāuis in ꝓpinqua foras opa nō erūpat. li. j. c. iiij. Et ſunt nonulli qui eximia virtutū dona ꝑcipiūt: ⁊ pro exercitatiōe ceteroꝝ magnis munerib⁹ exaltanꝛ qui nimiꝫ culmen regiminū ſi vocati ſuſcipere renuūt ipa ſibi plerūq̄ dona adimūt: que nō pro ſe tm̄ ſed etiā ꝑ aliis acceperūt: qui ſi diſtricte iudicenꝛ de tātis ꝓculdubio rei ſunt. quātis veniētes ad publicū ꝓdeſſe potuerūt. li. j. c. v. Et ſunt nōnulli qui ex ſola humilitate refugiūt: ne eis qbus ſe impares extimāt ꝑferanꝛ: quoꝝ ꝑfecto humilitas ſi ceteris quoq̄ v̓tutib⁹ cingiꝛ: tunc ante oculos dei verax eſt: cū ad rñdēdū hoc qđ vtiliꝛ ſubire precipiꝛ: ꝑtinax nō eſt: ⁊ infra. Si iā donis ꝑuētus eſt: qbus ⁊ alijs ꝓſit: ex corde dꝫ fugere ⁊ inuitus obedire. c. j. li. vj. Plerūq̄ hi qui ſubire paſtorale magiſteriū cupiūt. nōnulla quoq̄ bona opa aīo ꝓponūt: ⁊ quāuis hoc elatiōis intētione appetāt. opaturos tñ ſe magna ꝑtractant ⁊ infra. Neceſſe eſt vt cū cogitatio extra vſum duciꝛ: ꝑmus mētis oculus ad opa trāſacta reuoceꝛ. Hic pēſet vnuſq̄ſq̄ qđ ſubiectus egerit ⁊ repēte cognoſcet ſi prelat⁹ bona agē que propoſuit poſſit: q: nequaquā valet in culmine humilitatē diſcere. qui in imis poſitus nō deſinit ſupbire. li. j. c. ix. Ille igiꝛ modis oib⁹ dꝫ ad exēplum bñ viuēdi ꝑtrahi: qui cūctis carnis paſſionib⁹ moriēs iā ſpūalr̄ viuit qui mūdi proſpera poſtponit: qui nulla aduerſa ꝑtimeſcit: q ſola interna deſiderat: cuius intentiōi bñ ꝯgruēs nec oīno per ibecillitatē corꝑis nec valde ꝑ contumeliā ſpūs repugnat: qui ad aliena cupiēda nō duciꝛ: ſed ꝓpria largiꝛ qui per pietatis viſcera citi⁹ ad ignoſcēdū flectiꝛ nunquā pluſquam deceat ab arce rectitudinis inclinaꝛ qui nulla illicita ꝑpetrat: ſed ꝑpetrata ab alijs vt ꝓpria deplorat. Qui ex affectu cordis aliene infirmitati cōpatiꝛ: ſicq̄ in bonis ꝓximi ſicut in ſuis profectib⁹ letaꝛ. Qui ita ſe imitabilē ceteris cunctis que agit inſinuat: vt inter eos nō hēat qđ ſaltē de trāſactis erubeſcat. Qui ſic ſtudet viuē vt ꝑ

ximoꝝ corda arētia doctrine valeat influentijs irrigare. Qui oꝛonis vſu ⁊ experimēto iā didicit ꝙ obtinere a dño qđ popoſcerit poſſit: cui⁹ per effectus vocez iam ſpecialiter dicit adhuc te loquente dicam. ecce aſſum. libro. j. c. x.

Qualem debet .§.v.

prelatus ſe exhibē in regimine. nota ex. ij. lib. paſto. ca. j. Tātū dꝫ actionē ppli trāſcēdē vita ꝑlatis quātū diſtare ſolet a grege vite paſtoris. Rector ſemp cogitatiōe ſit mūdus qtenus nulla hūc imūditia polluat qui ſ ſuſcepit offiñ vt in alienis cordib⁹ pollutiōis maculas tergat: qꝛ neceſſe eſt vt eē mūda ſtudeat man⁹: que diluere ſordes curat. Ca. ij. Sit rector opatiōe ꝓcipuus: vt vite viā ſubditis viuēdo denunciet ⁊ grex qui paſtoris vocē moreſq; ſeqtur ꝑ exēpla meli⁹ ꝙ per ṽba gradiat: blādimēta mundi reſpectu intimo terrore deſpiciat. Terrores aūt ꝯſiderato interne dulcedinis blādimēto cōtēnat. ca. iij. Sit rector diſcret⁹ in ſilētio: ne aut tacēda ꝓferat aut ꝓferenda reticeſcat. nā ſicut īcauta locutio merorē ptrahit ita indiſcretuz ſilentiū hos qui erudiri poterāt in errore dereliquit. ca. iiij. Sit rector ſingulis cōpaſſiōe proximus ꝑ cūctis ꝯtēplatiōe ſuſpēſus. vt per pietatis viſcera in ſe infirmitatē ceteroꝝ trāſferat: et per ſpeculatiōis altitudinē ſemetipm inuiſibilia appetēdo trāſcēdat. Ne aūt alta appetēs proximoꝝ infirma deſpiciat: aut infirmis primorū ꝯgruēs appetere alta derelinquat. Ca. v. Sit rector bñ agētib⁹ per humilitatē ſoci⁹ ꝯtra delinquētiū vitia per iuſtitie zelū erectus: vt bonis ī nullo ſe ꝓferat: ⁊ cū prauoꝝ culpa exigit ptātē protinus ſui porat⁹ agnoſcat: qten⁹ ⁊ honore ſuppreſſo eq̄lē ſe ſubditis bñ viuētib⁹ deputet ⁊ erga puerſos iura rectitudis nō exercere formidet. Ca. vj. Sit rector iternoꝝ curā in exteriorū occupatiōe nō minuēs exterioꝝ ꝓuidentiā in internoꝝ ſollicitudine nō relinquēs: ne aut exteriorib⁹ deditus ab intimis corruat. aut ſolis interiorib⁹ occupat⁹ que foris dꝫ primis nō impēdat. Sepe nōnulli velut obliti ꝙ fratrib⁹ aiaꝝ cā prelati ſunt: toto cordis abniſu ſecularib⁹ curis iſeruiūt. hec cū adſunt ſe agere exultant: ad has etiā cū deſunt dieb⁹ ac noctib⁹ cogitationis turbide eſtib⁹ anhelāt. At ꝯtra nonnulli gregis cuſtodiā ſuſcipiunt: ſed ſic ſibimet vacare ſpūalia appetūt: vt reb⁹ exteriorib⁹ nullatenus occupent: qui dū curare corpa ſundit⁹ negligūt: ſbditoꝝ neceſſitatib⁹ minime ſuccurrunt: quoꝝ nimiꝝ ꝑdicatio plerūq; deſpicitur. qꝛ dū delinquētiū facta corripiūt: ſed m eis neceſſaria pñtis vite cū pñt nō tribuūt. nequaquā libēter audiūtur. ca. vij. Rector ſollicit⁹ inuigilet ne hūc cupido placēdi hoib⁹ pulſet: ne cum ſtudioſe interiora penetrat: cū ꝓuide exteriora ſubminiſtrat ſe magis a ſubditis diligi ꝙ ṽitatē querat ne cū bonis actib⁹ a mūdo videt alien⁹ hūc auctori reddat extneuz amor ſuus. Hoſtis nāq; redēptoris qui per recta opa que facit ei⁹ vice ab ecclia amari ꝯcupiſcit qꝛ adulterine cogitatiōis reus eſt: ſi placere puer ſponſe oculis appetit: per quē ſpōſus dona trāſmiſit. Qui nimiꝝ amor ꝓpri⁹ cū rectoris mētē ceperit aliqñ hāc inordinate ad mollicīē aliqñ ṽo ad aſperitatē rapit in mollitiē vꝫ cū peccātes ſubditos recipit: ne erga hūc coꝝ dilectio torpeat corripē nō ꝑſumit. nōnunquā ṽo ſubditoꝝ errata que increpare dbuerat adulatiōib⁹ demulcet. Quos ṽo nil valē ꝯtra ſe ꝯſpiciūt hos nimiꝝ aſpitate ſp rigide inuētiōis ꝓmūt: nūquā clementer monēt: ſed ⁊ illicita que faciūt nolūt vt aliqs ꝯdicat. Rectores ṽo boni dū ꝓuato amore diligē ſe neſciūt libē puritatis ṽbū a ſubditis obſequū hūilitatis credūt. Sed iter hec neceſſe eſt vt cura regimis tāti moderaminis arte tpet qtenus ſubditoꝝ mēs cū qđā recte ſentire potuerit. ſic in vocis libertatē ꝓdeat. vt tñ libertas in ſuperbiā nō erūpat. Ne dū fortaſſe imoderati⁹ lingue eius libertas ꝯcedit vite ab his hūilitas amittatur. Sciēdū quoq; ꝙ oportcat vt rectores bonis placere hoib⁹ appetāt: ſed vt ſue extimationis dulcedine primos in affectu ṽitatis trahāt nō vt ſe amari deſiderēt ſed vt dilectionē ſuam quādā viā faciāt in auditorib⁹ ad amorē ꝯditoris. ca. viij. Scire ēt rector dꝫ ꝙ plerunq; vitia virtutes eē mentiuntur. Nā ſub ꝑſimonie nomine ſe tenacia palliat ⁊ effuſio ſub appellatione largitatis occultatur remiſſio: pietas ⁊ ira zelus extimatur: ⁊ huiuſmodi. ca. ix.

De diſcretione .§.vi.

correctiōis ⁊ zelo admonitiōis ſciēdū ꝙ aliqñ ſubiectoꝝ vitia prudēter diſſimulāda ſūt: ſꝫ qꝛ diſſimulant īdicāda vt cū delinquēs ⁊ dephēdi ſe cognoſcit ⁊ ꝑpeti has quas in ſe tacite tolerari ꝯſiderat augere culpas erubeſcat ſeq; ſe iudice puniat: quē ſibi apud ſe rectoris patientia clemēter excuſat. Nōnulla vero vel apte cognita mature toleranda ſunt vt cū videlicet rerum minime opportunitas ꝯgruit vt apte corrigantur. Nam ſecta immature vulnera deterius inferueſcūt. Sed cū tps ſubditis ad correctionē querit. ſub ipſo culpaꝝ pōdere patiētia preſul exercet. Nōnulla autem ſunt ſubtilit occulta ꝑſcrutāda: vt qbuſdā ſignis erūpētib⁹ rector in ſubditoꝝ mēte oē qđ clauſuz latet iueniat ⁊ interueniēte correctiōis articulo ex minimis maiora cognoſcat. Nōnulla aūt ſunt leuiter arguenda. nam cū nō malitia ſed ſola ignorantia vel infirmitate peccatur. ꝑfecto neceſſe

ducet ⁊ diriget gregē ſuū ad paſcua ⁊ demum ad eternū ouile. Et hoc eſt qđ dicit ps. In intellectib⁹ manuū ſuaꝝ deduxit eos. Manus corporales clarū eſt ꝙ nō hñt intellectū: ſed man⁹ ſpirituales que ſunt opera bona. iſta hñt intellectum q꞉ fiunt cū rōne ⁊ augent intellectū homini in agendis. Quanto eni ꝗs melius opaꝛ: tāto magis mente a deo illuſtraꝛ ad cognoſcēdā veritatē in eo qđ agere debeat. Unñ ⁊ ſimpliciſſimi hoīes ⁊ mulieres idiote hīc reperiūtur melius iudiciū de agēdis aliqñ ꝗ̄ viri peritiſſimi ⁊ hoc ꝓpter vite ꝓbitatē. Deducet inqͭ eos in intellectib⁹ manuū ſuaꝝ ⁊ ex illuminatiōe mētis quā ꝑcipiet ex bonis opibus ſuis que opa bona oues ſequenꝛ vidēdo exēplum in paſtore ſuo. Deducet ait nō ducet: q꞉ de vno loco ad aliū. Nam hoc eſt exercitiū boni ꝑlati vt ſubditos quātū pōt ſemꝑ ducat de iꝑfecto ad perfectiorē ſtatum. ſicut paſtor nō ſemꝑ tenet oues in eodē loco ad paſcendū: ſed de loco ad locū deducit ac etiā ad potandū ad aquas viuas: ſicut fecit Jacob. Gen̄. xxxix. c. Qui etiā poſuit in canalib⁹ virgas populeas ⁊ amigdalinas partim decorticatas vt ex aſpectu eaꝝ oues poſtea ꝯciperent fetus varij coloris ad figurandū: vt exponit Grego. in moral. ꝙ prelati greges ſibi ſubiectos dñt ad aq̄s ſacraꝝ ſcripturaꝝ ducere predicādo: admonēdo: ⁊ exhortādo: ⁊ v̄gas. i. ſniās ⁊ opa rectoꝝ partim ibi ꝯtēta: ⁊ ꝑtim ſcḋm lr̄am ibi ꝓponere: vt hiſtoria Job partiꝫ ſcḋ ſenſum miſticū remouēdo ſupficiē lr̄e: ⁊ v̄ba q̄ ipe Job ſubintulit maledictionis: vt in hmōi doctrinis informate oues idest ſubditi pariant fetus varios idest diuerſa bona opera. Et vt magis pateat quomodo ſe prelatus debet habere in regimine quoad ſe ⁊ quoad ſubditos. Nota quedam breuiter excerpta ex lib. paſtoralis beati Gregorij pape.

¶ De vita ⁊ modo regendi ꝑlatoꝝ. .§. iiij.

Nota que ponit Grego. in paſto. ⁊ in ꝓlogo ſic ait. Penſandū valde eſt ad culmē regiminis quiſq꞉ qualr̄ ꝑueniat atq꞉ ad id rite ꝑueniēs qualr̄ viuat ⁊ bn̄ viuēs qualr̄ doceat ⁊ recte docēs infirmitatē ſuā quotidie quāta ꝯſideratiōe agnoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat aut ꝑuentioni vitā ꝯdicat: aut vitā doctrina deſtituat: aut doctrinā ꝓſumptio extollat. in. j. li. c. j. Nulla ars doceri ꝓſumiꝛ niſi prius intēta meditatiōe diſcaꝛ. Ad imperitis ergo paſtorale magiſteriū qua temeritate ſuſcipitur qm̄ ars artiū eſt regimen aiaꝝ. Quis cogitationum vulnera occultiora eē neſciat vulneribus viſceꝝ. ⁊ tn̄ ſepe qui nequaquā ſpūalia ꝓcepta nouerūt cordis ſe medicos ꝓfiteri nō metuunt dum qui pigmētoꝝ vim neſciūt videri medici carnis erubeſcūt. Et ſunt nōnulli qui ſolerꝛ cura ſpūalia precepta ꝑſcrutanꝛ: ſed que intelligēdo penetrāt viuēdo ꝯculcant. Repēte docent q̄ non ope ſed meditatiōe didicerūt: ⁊ qđ in verbis ꝓdicāt moribꝰ impugnāt. li. j. c. ij. Sepe q̄ꝙ ſuſcepta cura regiminis ſcꝫ debito mō cor ꝑ diuerſa diuerberat ⁊ impar inueniꝛ q̄ſq꞉ ad ſingula dum ꝯfuſa mēte diuidiꝛ ad multa. Cūq꞉ foras per inſolēte curā trahiꝛ a timore intimo ſoliditate vacuaꝛ: ⁊ fit in exterioꝝ diſpoſitione ſollicita ſolū ignara ⁊ ſui. Et dū pluſquā neceſſe eſt ſe exteriorib⁹ iplicat q̄ſi occupata in itinere obliuiſciꝛ quo tēdebat. Sepe dū multa ſupꝑetūt: dūq꞉ agi pñt que ſubiecti acta mirentur in cogitatiōe ſua ſe aius eleuat: ⁊ plene trā iudicis ꝓuocat: quāuis in ꝓpinqua foras opa nō erūpat. li. j. c. iiij. Et ſunt nonulli qui eximia virtutum dona ꝑcipiūt: ⁊ pro exercitatiōe ceteroꝝ magnis munerib⁹ exaltanꝛ qui nimiꝝ culmen regiminū ſi vocati ſuſcipere renuūt ipa ſibi plerūq꞉ dona adimūt: que nō pro ſe tm̄ ſed ēt ꝓ aliis acceperūt: qui ſi diſtricte iudicenꝛ de tātis ꝓculdubio rei ſunt. quātis veniētes ad publicū ꝓdeſſe potuerūt. li. j. c. v. Et ſunt nōnulli qui ex ſola humilitate refugiūt: ne eis qbus ſe impares extimāt ꝓferanꝛ: quoꝝ ꝓfecto humilitas ſi ceteris quoq꞉ v̄tutib⁹ cingiꝛ: tunc ante oculos dei verax eſt: cū ad rńdēdū hoc qđ vtiliꝛ ſubire precipiꝛ: ꝑtinax nō eſt: ⁊ infra. Si iā donis ꝑuētus eſt: qbus ⁊ alijs pſit: ex corde dꝫ fugere ⁊ inuitus obedire. c. j. li. vj. Plerūq꞉ hi qui ſubire paſtorale magiſteriū cupiūt. nōnulla quoq꞉ bona opa aio ꝓponūt: ⁊ quāuis hoc elatiōis intētione appetāt. opaturos tn̄ ſe magna ꝯtractent ⁊ infra. Neceſſe eſt vt cū cogitatio extra viſum duciꝛ: ꝑmus mētis oculus ad opa trāſacta reuoceꝛ. Ac pēſet vnuſq꞉꞉ qđ ſubiectus egerit ⁊ repēte cognoſcet ſi prelat⁹ bona agē que propoſuit poſſit: q꞉ nequaquā valet in culmine humilitatē diſcere. qui in imis poſitus nō deſinit ſupbire. li. j. c. ix. Ille igiꝛ modis oib⁹ dꝫ ad exēplum bn̄ viuēdi ꝯtrahi: qui cūctis carnis paſſionib⁹ moriēs iā ſpūalr̄ viuit qui mūdi proſpera poſtponit: qui nulla aduerſa ꝑtimeſcit: q ſola interna deſiderat: cuius intentiōi bn̄ ꝯgruēs nec oīno per ībecillitatē corpis nec valde ꝑ cōtumeliā ſpūs repugnat: qui ad aliena cupiēda nō duciꝛ: ſed ꝓpria largiꝛ qui per pietatis viſcera citi⁹ ad ignoſcēdū flectiꝛ nunquā pluſquam deceat ab arce rectitudinis inclinaꝛ qui nulla illicita ꝑpetrat: ſed ꝑpetrata ab alijs vt ꝓpria deplorat. Qui ex affectu cordis aliene infirmitati cōpatiꝛ: ſicq꞉ in bonis ꝓximi ſicut in ſuis profectib⁹ letaꝛ. Qui ita ſe imitabilē ceteris cunctis que agit inſinuat: vt inter eos nō hēat qđ ſaltē de trāſactis erubeſcat. Qui ſic ſtudet viuē vt ꝓ

ximoꝝ corda arētia doctrine valeat influentijs irrigare. Qui orōnis vſu ⁊ expimēto iā didicit ꝙ obtinere a dño qđ poposcerit poſſit: cuiꝰ per effectus vocez iam ſpecialiter dicit adhuc te loquente dicam. ecce aſſum. libro. j. c. x.

¶ Qualem debet .§.v.

prelatus ſe exhibē in regimine. nota ex. ij. lib. paſto. ca. j. Tātū dz actionē ꝑpli trāſcēdē vita ꝓſulis quātū diſtare ſolet a grege vite paſtoris. Rector ſemꝑ cogitatiōe ſit mūdus q̄tenus nulla hūc imūditia polluat qui h̄ ſuſcepit offm̄ vt in alienis cordibꝰ pollutiōis maculas tergat: qa neceſſe eſt vt eē mūda ſtudeat manꝰ: que diluere ſordes curat. Ca. ij. Sit rector opatiōe p̄cipuus: vt vite viā ſubditis viuēdo denunciet ⁊ grex qui paſtoris vocē moreſqꝫ ſeqtur ꝑ exēpla meliꝰ q̄ꝫ per v̄ba gradiat: blādimēta mundi reſpectu intimo terrore deſpiciat. Terrores aūt ꝯſiderato interne dulcedinis blādimēto cōtēnat. ca. iij. Sit rector diſcretꝰ in ſilētio: ne aut tacēda ꝓferat aut ꝓferenda reticeſcat. nā ſicut icauta locutio merorē ptrahit ita indiſcretuz ſilentiū hos qui erudiri poterāt in errore dereliquit. ca. iiij. Sit rector ſingulis cōpaſſiōe proximus ꝓ cūctis ꝯtēplatiōe ſuſpēſus. vt per pietatis viſcera in ſe infirmitatē ceteroꝝ trāſferat: et per ſpeculatiōis altitudinē ſemetipm̄ iuiſibilia appetēdo trāſcēdat. Ne aūt alta appetēs proximoꝝ infirma deſpiciat: aut infirmis ꝓximoꝝ ꝯgruēs appetere alta derelinquat. Ca. v. Sit rector bñ agētibꝰ per humilitatē ſociꝰ ꝯtra delinquētiū vitia per iuſtitie zelū erectus: vt bonis ī nullo ſe p̄ferat: ⁊ cū prauoꝝ culpa exigit ptātē protinus ſui priorātꝰ agnoſcat: q̄tenꝰ ⁊ honore ſuppreſſo eq̄lē ſe ſubditis bñ viuētibꝰ deputet ⁊ erga peruerſos iura rectitudīs nō exercere formidet. Ca. vj. Sit rector iternoꝝ curā in exteriorū occupatiōe nō minuēs exterioꝝ ꝓuidentiā in internoꝝ ſollicitudine nō relinquēs: ne aut exterioribꝰ deditus ab intimis corruat. aut ſolis interioribꝰ occupatꝰ que foris dz ꝓximis nō impēdat. Sepe nōnulli velut obliti ꝙ fratribꝰ aīaꝝ cā prelati ſunt: toto cordis abnixu ſecularibꝰ curis īſeruiūt. hec cū adſunt ſe agere exultant: ad has etiā cū deſunt diebꝰ ac noctibꝰ cogitationis turbide eſtibꝰ anhelāt. At ꝯtra nonnulli gregis cuſtodiā ſuſcipiunt: ſed ſic ſibimet vacare ſpūalia appetūt: vt rebꝰ exterioribꝰ nullatenus occupent: qui dū curare corpa ſubditꝰ negligūt: ſubditoꝝ neceſſitatibꝰ minime ſuccurrunt: quoꝝ nimiꝝ p̄dicatio plerūqꝫ deſpicitur. qꝛ dū delinquētiū facta corripiūt: ſed m̄ eis neceſſaria p̄ſētis vite cū p̄ſt nō tribuūt. nequaquā libēter audiūtur. ca. vij. Rector ſolicitꝰ inuigilet ne hūc cupido placēdi hoībꝰ pulſet: ne cum ſtudioſe interiora penetrat: cū ꝓuide exteriora ſubminiſtrat ſe magis a ſubditis diligi q̄ꝫ v̄itatē querat ne cū bonis actibꝰ a mūdo videt alienꝰ hūc auctori reddat extraneuz amor ſuus. Hoſtis nāqꝫ redēptoris qui per recta opa que facit eiꝰ vice ab eccl̄ia amari ꝯcupiſcit qꝛ adulterine cogitatiōis reus eſt: ſi placere puer ſponſe oculis appetit: per quē ſpōſus dona trāſmiſit. Qui nimiꝝ amor ꝓpriꝰ cū rectoris mētē ceperit aliqñ hāc inordinate ad mollicīē aliqñ v̄o ad aſperitatē rapit in mollitiē vz cū peccātes ſubditos recipiūt: ne erga hūc eoꝝ dilectio torpeat corripē nō p̄ſumit. nōnunquā v̄o ſubditoꝝ errata que ſcrepare d̄buerat adulatiōibꝰ demulcet. Quos v̄o nil valē ꝯtra ſe ꝯſpiciūt hos nimiꝝ aſpitate ſꝑ rigide īuētiōis ꝓmūt: nūquā clementer monēt: ſed ⁊ illicita que faciūt nolūt vt aliqs ꝯdicat. Rectores v̄o boni duz ꝓuato amore diligē ſe neſciūt libē puritatis v̄bū a ſubditis obſeqū humilitatis credūt. Sed iter hec neceſſe eſt vt cura regimīs tāti moderaminis arte ipeſ q̄tenus ſubditoꝝ mēs cū q̄dā recte ſentire potuerit. ſic in vocis libertatē ꝓdeat. vt tñ libertas in ſuperbiā nō erūpat. Ne dū fortaſſe imoderatiꝰ lingue eius libertas ꝯcedit vite ab his hūilitas amittatur. Sciēdū quoqꝫ ꝙ oportcat vt rectores bonis placere hoībꝰ appetāt: ſed vt ſue extimationis dulcedine ꝓximos in affectu v̄itatis trahāt nō vt ſe amari deſiderēt ſed vt dilectionē ſuam quādā viā faciāt in auditoribꝰ ad amorē ꝯditoris. ca. viij. Scire ēt rector dz ꝙ plerunqꝫ vitia virtutes eē mentiuntur. Nā ſub p̄ſimonie nomine ſe tenacia palliat ⁊ effuſio ſub appellatione largitatis occultatur remiſſio: pietas ⁊ ira zelus extimatur. ⁊ huiuſmodi. ca. ix.

¶ De diſcretione .§.vi.

correctiōis ⁊ zelo admonitiōis ſciēdū ꝙ aliqñ ſubiectoꝝ vitia prudēter diſſimulāda ſūt: ſz qa diſſimulanſ idicāda vt cū delinquēs ⁊ dephēdi ſe cognoſcit ⁊ ꝑpeti has quas in ſe tacite tolerari ꝯſiderat augere culpas erubeſcat ſeqꝫ ſe iudice puniat: quē ſibi apud ſe rectoris patientia clemēter excuſat. Nōnulla vero vel apte cognita mature toleranda ſunt vt cū videlicet rerum minime opportunitas ꝯgruit vt apte corrigantur. Nam ſecta immature vulnera deterius inferueſcūt. Sed cū tps ſubditis ad correctionē querit. ſub ipſo culpaꝝ pōdere patiētia preſul exercet. Nōnulla autem ſunt ſubtilit occulta ꝑſcrutāda: vt qbuſdā ſignis erūpētibꝰ rector in ſubditoꝝ mēte oē qđ clauſuz latet iueniat ⁊ interueniēte correctiōis articulo ex minimis maiora cognoſcat. Nōnulla aūt ſunt leniter arguenda. nam cū nō malitia ſed ſola ignorantia vel infirmitate peccatur. ꝓfecto neceſſe

eſt vt magno moderamie ipſa delicti correctio temperet. Cuncti.n.correctiõis nře infirmitatib⁹ ſubiacemus. Ex ſe ergo quilibz dz colligere qualr aliene hũc oporteat ibecillitati miſereri. ¶ Debitũ etiã rectoris eſt ſupne patrie gloriã per vocẽ pdicatiõis oñdere. qu ita in hmõi vite itinere tentamẽta ãtiqui hoſtis lateãt apire. Et ſubditorum maleficia que tolerari leuiter nõ debent cũ magna zeli aſperitate corrigere ne ſi minus ꝫ culpas accendit: culparum oium re⁹ ipſe teneaf. Et nõ ſolum debẽt innoteſcere qualr vitia impugnẽt. verũ etiã qũo cuſtodire nos virtutes roborent. Sed ſciendũ cũ ad icrepatiõnẽ ſe mẽs doctoris exaſperat difficile valde eſt vt aliqd alſqñ qõ dicere nõ debuit erumpat. Cũ increpatio moderata accẽdit. corda delinquentium in deſperationem deprimuntur. Unde neceſſe eſt vt cum rector ſubditorum mẽtes pluſquã debuit ſi pcuſſiſſe cõſiderat apud ſe ſemp per penitentiam recurrat. Ca.x.

¶ Debet etiam .§.vij.

paſtor diuerſis modis admonere ſubditos ſeu populos nõ vna eademqz cũctis exhortatio cõgruit: qz nec cũctos par morũ qualitas ſtrigit. Sepe nãqz alijs officiunt que alijs proſunt: qz & plerũqz herbe que hec aĩalia nutriũt alia occidunt & lenis ſibilus equos mitigat. catulos inueſtigat. & medicamentũ qõ hũc morbũ iminuit alteri vires iũgit. Et panis qui vite fortiũ roborat puulos necat. Pro qlitate igif audiẽtium formari dz forma & ſmo doctorũ. vt & ſingulis cõgruat & tñ a cõis edificatiõis arte nunquã recedat. Quid.n.ſunt intente mẽtes auditorum niſi (vt ita dixeri) quedã in cythara tenſiões ſtrate chordarũ qs tãgẽti artifex. vt nõ ſibimet ipſis diſſimile cãticũ faciãt: diſſimilr pulſat: & idcirco chorde ꝯſonã modulationẽ reddũt: qz nõ vno quidẽ plectro ſed vno impulſu feriunt. Unde & doctor quiſqz vt in vna cũctos vtute charitatis edificet: ex vna doctrina nõ vna eadẽqz exhortatione tangere corda audiẽtiũ dz: aliter nanqz viri: aliter admonẽde ſunt femie: aliter iuuenes: aliter ſenes: aliter iopes: alit locupletes &c. li.iij.ca.j. Tãta aũt arte vox ipãde eſt vt cũ diuerſa ſint auditorum vitia & ſingulis ineniat ꝯgrua: & tñ ſibimetipſi nõ ſit diuiſa vt iter paſſiões medias vno quidẽ ductu trãſeat: ſz more bicipitis gladij tumores cogitationum carnalũ ex diuerſo latere incidat. ꝗtinus ſic ſupbis pdicef humilitas: vt tñ timidis nõ augeaf metus: ſic timidis ifundaf auctoritas: vt tñ ſupbis nõ creſcat effrenatio: ſic ocioſis ac torpentibus pdicef ſollicitudo boni opis: vt tñ iquietis imoderata licẽtia nõ augeaf actionis: ſic inquietis ponaf modus vt tñ ocioſis non fiat torpor ſecurus. ſic ab ipatientib⁹ extinguaf ira: vt tñ remiſſis ac leuib⁹ nõ creſcat negligẽtia. Sic lenes accẽdanf ad zelũ vt tñ iracũdis nõ addatur incẽdiũ. ex.iij.li.c.iij. Et grauis qdẽ pdicatori labor eſt in cõis pdicationis voce ad occultos ſingulorum mot⁹ caſuſqz vigilare. Multo tamẽ acriori labore fatigaf qñ vni & ꝯrijs vitijs hũtẽti pdicare cõpellit. Plerũqz eni3 qs lete nimis ꝯſperſiõis exultit: ſz tñ eũ repẽte aborta triſtitia imaniter depmit. Curãdũ itaqz pdicatori ẽ. qtĩnus ſic tergaf triſtitia que venit ex ſpe vt nõ augeaf leticia q ſuppetit ex ꝯſperſione: vt tñ non creſcat triſtitia que venit ex ſpe &c. Quid ãt mirũ ſi medici mẽtiũ iſta cuſtodiũt: dũ tãta diſcretionis arte ſe tẽperãt qui nõ corda ſz corpa medenf. Sz qz plerũqz dũ duorum vitiorum languor irruit hoc leui⁹ illõ fortaſſe grauĩ pmit: ei nimirũ vitio rectius ſub celeritate ſubuenif: p qõ feſtine ad interitũ tẽdit. Et ſi hoc a vicina morte reſtringi nõ põt niſi illud ẽt qõ exiſtit ꝯriũ creſcat: tolerãdũ pdicatori eſt: vt p exhortationem ſuã artificioſo moderamie vnũ patiaf creſcẽ qtinus poſſit aliud a vicina morte retinere. cap. xxxix. & ſeq. li.iij. in fi. ſic dic. pulchrũ depixi hominẽ pictor fedus. Sic. De h rite a rectore agit ſi ſupne formidinis & dilectiõis ſpũ afflat⁹: ſtudioſe quotidie ſacri eloquij pcepta meditef: vt in eo vi3 ſollicitudinis & erga celeſtẽ vitã puidẽ circũſpectionis quã hũane ꝯuerſatiõis vſus indeſinẽter deſtruit diuie admonitiõis vba reſteurãt. Et qz ad vetuſtatẽ vite p ſocietatẽ ſecularium ducit ad amorẽ ſp ſpũalis pſie aſpiratione renouef. Ualde nãqz iter hũana vba cor dfluis cũ indubitãter ꝯſtet. qz exteri⁹ occupationũ tumultib⁹ ipulſum a ſemetipſo corruat ſtudere inceſſanter dz: vt per eruditiõis ſtudiũ reſurgat: hinc ẽ eni qz platũ gregi diſcipulũ Paulus admonet di.j. Tim.iiij.c. Dũ venio attẽde lectiõi. hoc de.iiij.li.c.ſi. Ociũ ſcm qrit charitas vitatis. negociũ iuſtũ ſuſcipit neceſſitas charitatis quã ſarcinã ſi nullus iponit pcipiẽde atqz ituẽde vacandũ eſt veritati: ſi aũt iponif ſuſcipienda eſt: p neceſſitatẽ charitatis deſiderãda ẽ. Sz nec ſic oino veritatis dilectio dſerẽda ẽ: ne ſubtrahaf illa ſuauitas & oppmaf iuſta neceſſitas. Aug. viij.q.j. qui epatũ. Et qz ſepe dũ pdicatio modis ꝯgruẽtib⁹ vbertim fundif apud ſemetipſum de oſtẽſione ſui occulta leticia loquẽtis animus ſubleuaf: magna cura neceſſe eſt vt timoris laceratione ſe mordeat: ne qui aliorum vulnera medẽdo ad ſalutẽ reuocat: ipſe per negligẽtiã ſue ſalutis intumeſcat: ne pximos iuuando ſe deſerat: ne alios erigẽs cadat. Nã qbuſqz ſepe magnitudo vtutis occaſio pditionis fuit. vt cum de ꝯfidentia viriũ inordinate ſecuri ſunt: per negligentiam inordinate morerentur. Hec de li.iiij.

de lib. iiij. paſtoralis. Grego. c. j.

¶ De archipre- .§. viij.

ſbyteris decanis ⁊ alijs curatis qd ptineat ad
curam quā habēt. Super hoc Jo. an. in nouel.
de pe. ⁊ re. oīs allegat. Hoſti. ſic diffinientez cu
curagd rā. Cura eſt vigil oneroſa hac ſollicita cuſtodia
aiarum cōmiſſa alicui: vt curet ne pereāt ſʒ ſal-
uentur: que cōpetit ex lege vł cōmiſſione cano
nica aut ꝯſuetudine ſeu preſcriptione per ſedē
aplicam non improbata. Hec aūt ex diuerſis iu
ribus colligunt. Vñ dicit. Cura eſt vigil oneroſa
ac ſollicita cuſtodia aiarū. hoc colligit ex eo qđ
legitur de eta. ⁊ quali. c. intelleximus. viij. q. j.
qui epatum. ⁊ alijs iurib⁹. cōmiſſa alicui vt cu
ret ne pereāt ⁊c. inſtruēdo. ſ. ſibi cōmiſſos in fi
de ⁊ moribus. necnō de vitijs fugiēdis ac vir-
tibus ⁊ bonis opibus exercendis. vt pʒ. x. q. j.
placuit. ⁊ in eo qđ no. de vita ⁊ ho. cle. vt gloſ.
exquo ſequit ꝙ ſi male vel negligēter curet ob
ligat deo. ar. inſti. de inuti. ſti. §. ſi quis. cū exinde
tenet reddere rōnez. vt de oſ. or. irrefragabili.
⁊ de ſtatu mo. c. cū ad monaſteriū. Hoc aūt dz cu-
rare predictis modis. necnō viſitādo: corrigē-
do: puniēdo: ſacra eccleſiaſtica exhibēdo. vt de
elec. dudū. vt pe. ⁊ re. c. cuz infirmitas. Caueat
igit ꝙ ſemp hāc obligationez pre oculis hēat:
nec reperiat negligēs: dormiēs vel dormitās.
Unde pſal. ps. cxx. Non dormitabit neqȝ dor-
miet qui cuſtodit iſrl. nec mirū ꝙ ſic dic beat⁹
Bernar. Non dormitat nec dormit qui impu-
gnat iſrl. Ideo curato dr̄ Prouer. vj. Fili ſi ſpo
pōderis pro amico tuo. defixiſti apud extraneum
manum tuā. i. opus ſollicitudinis illaqatus es
vbis oris tui. Et ſequit. Teipſuz libera: diſcur-
re: feſtina: ſuſcita amicū tuū ne dederis ſomnū
oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Qđ ſi ſic
diligēter ſuaueris: tollo ꝙ pp duritiā plebis nō
pficiat tutus erit. vt pbat. xliij. di. ſit rector. q. c.
ephe ſijs. Sed non omittat ſeculare brachium
inuocare eſto ꝙ pctōres ſine effuſione ſanguis
nequeāt coartari. vt de homi. poſtulaſti. que cō
petit ex lege ſcripta ſiue iure cōi. ſicut pʒ in eplo.
vt de oſ. or. ꝯquerēte. ⁊ prelatis qui per electio-
nē creant. etiā rectorib⁹ eccleſiaꝝ prochialiuz.
exquo ſunt aūte ſui iudicio iſtituti. vt h̄ patet.
de oſ. archi. cū ſatis. ⁊ in alijs iurib⁹. ¶ Notā-
dum ꝙ hmōi cura extēdit ad oēs hītantes in-
fra limites predictoꝝ: que rōne ⁊ ꝓuētus ſpūa
les exinde ꝓueniētes recipiūt in vſus neceſſari
os ꝯuertēdos. vt de parro. c. ſup eo. niſi in aliq
bus obſtet ꝯſuetudo. vt ex de ōci. cū ſint homi-
nes. Hi aūt limites quātuz ad parrochias pro
diſpoſitiōe epoꝝ extendi pñt ex cā ⁊ reſtringi.
vt legitur de excel. prela. c. ſic. Et de hac cura te
nentur curati reddere rōnem ſic legit de priui
legijs. c. iij. vel cōmiſſione canonica ab epiſco-
po generalr vel ſpāliter facta. ſic pʒ in archiō.
de offi. archi. ca. ſi. ⁊ in vicarijs eccleſiarū ppe-
tuis. vt de oſ. vica. ad hoc. Et etiā ex cā ad tem-
pus ꝯſtitutis. vt de ap. peruenit. vel a papa per
priuilegiū generale vel ſpāle: vel per cōpoſitio
nem ex certa ſcia cōfirmatā. vt de tranſac. veni
ens. aut ꝯſuetudine ſeu preſcriptione. Nam ⁊
metropolitani in ſua ⁊ etiā in aliena ꝓuincia et
epi in alienis diocefib⁹: et abbates: ⁊ archidia-
coni: ⁊ capellani ⁊ ſiles iura epalia ⁊ parrochia
lem curā ad hmōi ptinētia: inquātum iſta pñt
in eos cadere per ꝯſuetudinē ⁊ per preſcriptio
nem acquirunt. ſicut de ꝯſuetudine ꝓbat in eo
qđ legit. de elec. duduz. ⁊ de preſcrip. auditis.
Et aliqui dicūt ꝙ per cōpoſitionē non acquirit
cura niſi ſit per aplicam ſedē approbata: quib⁹
nō aſſentimus q: iura ꝯtradicunt. Sed quātuz
ad perſonā priuatā bene reprobat ꝯſuetudo vt
nec curā acquirat ex ꝯſuetudine: nec ſibi eligat
ꝯfeſſorem. Hec oīa Jo. an. in nouel. ¶ Querit
an abbas vel alius inferior epō poſſit preſcri-
bere inſtitutionē. ſ. in eccleſijs ⁊ dare curaz aia-
rum. Circa hoc reperit quoddam ꝯſiliū ad hu-
iuſmodi materiā ꝓpoſitū datum per dñm recu
perū eximium docto. cui aſſentit Jo. an. in c. ſiu
infra ſcripto. ꝯſultus. Quoddam monaſteriuz
eſt ſituz in dioceſi nucerina: ⁊ ei epiſcopali iure
ſubiectū. hoc monaſteriū habet ſub ſe capellas
vnā cū cura ppli: ⁊ cuz omni adminiſtratione ⁊
abbas predictus eſt ꝯſuetus ꝯcedere ⁊ eis inſti
tuere rectores. ⁊ hoc a toto tpe cuius ꝯrij me-
moria nō exiſtit. Epiſcopus nucerinus aſſerēs
ꝙ nullus alius ꝗ̄ ipſe in ſua dioceſi pōt curam
cōmittere populi ⁊ animarum. mouet per litte
ras oēs ⁊ ſingulos clericos ſue ciuitatis ⁊ dio-
ceſis cuiuſcūqȝ ꝯditionis exiſtant habentes ec-
cleſias curatas cuius iur cōmiſſionē ab eo ade
pti non eſſent: ſed ab alijs de facto cū de iur nō
poſſent eas acceperūt: ꝙ nō debeāt ſe intromit
tere: niſi eā ab ipſo pmo recipiāt: ⁊ ſi nō deſtite
rint ab ipſa cura infra mēſem fert in eos ſniaz
excoicationis. Capellani eccleſiarū dicti mona
ſterij ad predicta ſe nō teneri dicūt: tuz rōne di
cte ꝯſuetudinis: tum rōne cuiuſdā ſnie late in-
ter epiſcopū nucerinū ex vna pte: ⁊ dictū mōa-
ſteriū ⁊ eius capellas ex alia a quodaz ſubdele-
gato cuiuſdā cardinalis pape delegati ⁊ arbi-
tro ⁊ cōmiſſario electo a dictis ptibus. In qua
cā dicunt dicti doctores ꝙ capellani dictarū ec
cleſiarū monaſterij dicte monitiōi epiſcopi nō
cerint: nō tenent parere. qr ſʒ opi. gloſatoris ſo
la ꝯſuetudo preſcripta pōt abbati hanc iuriſdi
ctionē tribuere ꝙ poſſit cōmittere curā aiaruz:
vt no. de oſ. archi. cū ſatis. lʒ ibi Hoſtiē. ꝯtradi
cat cuius Hoſti. opinio. eſt ꝯtra obſeruātiaz to-

tius Italie vbi archipreſbyteri ſiue plebani in capellis ſuis.i.eccleſijs que ſunt ſub ſua plebania inſtituūt ſpūalibus ⁊ tpalibus epo nullo requiſito. Et minime ſunt imitāda que certā ⁊ lõgam interpretationē habuerūt.ff.de leg.l. minime. Nec obſtat dicta decretalis.que dicit obtentu alicuius ↄſuetudinis q: illa pōt intelligi niſi ſit tāti tpis cuius memoria nō extat in ↄtrarium: q: talis ↄſuetudo licet ſit cōtra ius: nō requirit titulū de preſcrip.c.j.li.vj. qui loco ↄſtituti habet.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.l.hoc iure. Preterea ſaltē negari non pōt quin per illam ſniaʒ ſaltē pareiur titulus pſcribendi illā libertateʒ. Preterea qđ dicitur in.c.ſatis.pōt intelligi de mādato epi generali.ſicut dicit canon.ꝙ conſecrationes epoꝝ debēt fieri auctoritate aplica et cōſecrationes baſilicarū. Primum pʒ di.lxiiij. ↄſecrationes. Scđm pʒ de ↄſe.di.j. precepta et ſequē.facit ad hoc qđ no.Jo.an.diſt.lxx.ſanctoꝝ circa fi.glo.magne. Preterea eo ipſo ꝙ eps ſcit talē ↄſuetudinem ⁊ patitur: videt dare lniam. ſicut in caſu valde ſimili notat Archi.xvj.q.j.c.j. Et addit Jo.an.in cōſilio ad ideʒ.nec per hoc abdicat ab epo dñium cure: ſi ille male regit: vel ſi popplus ab epo ipſo requirit que ſunt cure: cum ponatur nec abbatē nec rectorē nec populum exēptos. Item ſi plena exemptio cleri ⁊ populi ↄtra epm poteſt haberi per preſcriptionem ſicut per priuilegiū: ſufficiat.de priuile.c.ex parte.q: iſta cerimonia que ↄſiſtit in verbo ⁊ eſt minima pars exēptionis preſcribi non pōt. Hanc ſniam dictoꝝ doctoꝝ ſequūtur Francis. de zab.⁊ plures alij doctores collegij canoniſtarum vniuerſitatis florētine ↄſulti in ſimili caſu dicentes. Cōcludimus ꝙ lʒ de iure cōi inſtitutio maxime auctorizabilis cure ſpectet ad epʒ. vt de here.cū ex iniuncto.cū ↄcor. ex iure tamē ſpāli ſpectare poteſt ad minores epo.de offi.de leg.ſup eo.de preſcrip.auditis. Et ſpāli iure dicas ↄſuetudinis pſcripte vel etiaʒ ex piulegio. Poteſt tamē circa hoc ius querendū ↄcurrere ſimul priuilegiū ⁊ preſcriptio.vt de pſcrip.auditis.nec excludunt ab hoc iur abbatiſſa ⁊ monialis ꝓpter ↄditionē ſex⁹ vel fragilitatis imo hmōi ⁊ multorū ſimilium ſunt capaces.de quibus ſufficiat remittere ad notabilē glo.Bern. in.c.dilecta.de maio.⁊ obe. Et in predicto caſu ſ.cū monaſteriū vel plebanatus non ſit exēptus pōt epiſcopus viſitare illas eccleſias in quibus abbates ſeu plebani de antiq̄ ↄſuetudine inſtituunt rectores.ar.de cen.cū venerabilis.naʒ lʒ ſpūalia ↄceſſerit abbati: viſitationē tñ reſeruaſſe videt.quod dic vt notat de dona.paſtoralis. Et ſi cōcurrant ambo epo preſert.niſi aliud obtineant de ↄſuetudine ſpāli. Ubi etiā ſciendūʒ ꝙ ſi monaſteriū vel etiam plebania ſint exēpta: per predictā tamē exēptionem non ſunt exēpti parrochiani niſi in priuilegio exēptionis hoc haberet. Un̄ in his retinet epo oīa iura. Dabit ergo pnias publicas: ⁊ chriſmabit: ⁊ altaria cōſecrabit.⁊ hmōi: ⁊ indulgentias ⁊c̄. Decimas aūt habebit plebanus.vel qui prius hēbat epo vel alius: nil enim iuris accreſcit vel decreſcit in hoc laicis.xvj.q.j.ſiquis laicus.ex quo ppls non eſt exēptus.vt no.Joā.an.de priuile.cum perſone.lib.vj.in nouel.vbi dicit ꝙ quādo populus non eſt exemptus: licet eccleſia ſit exēpta curabit populum eps.x.q.j.regenda.

¶ Nemo deinceps.§.ix.

parrochialē eccleſiā alicui non cōſtituto in etate legitima ⁊ ſacerdotio cōmēdare pſumat: nec tali etiam niſi vnā ⁊ euidenti neceſſitate vl' vtilitate ipſius eccleſie ſuadenti hmōi aūt cōmendam vt premittit rite factā declaramus vltra ſemeſtris tpis ſpacium non durare. Statuentes ſi quid ſecus de cōmēdis eccleſiarū parrochialium actū fuerit eſſe irritum ipſo iure. Grego.x.in cōſilio lugdun̄.de elec. Nemo.li.vj. Sup quo.c.Jo.an.in glo.dicit.ꝙ cōmendare dicit multipliciter.aliquādo idem eſt quod deponere.vt.xxij.q.ij.ne quis.aliquādo pro honoratiōe ⁊ laudatione.iuxta illud.ij.Coꝝ.x. Non enim qui ſeipſum cōmendat ille probatus eſt ⁊c̄.ſed hic aliter ſumitur.ſ.prout importat cuſtodiā eccleſie alicui cōmiſſaʒ. Et circa hmōi cōmendaʒ mouet aliquas queſtiūculas ipſe Jo.⁊ ſoluit in glo. Et primo querit vtrū talis cōmēdatarius ſit prelatus. Et dicit ꝙ nō: ſed tm̄ ꝓcurator.habet tamē legitimā adminiſtrationē.xxj.q.j.relatio.⁊ hoc intelligas cū debito mō fit.ſ.prout hic dicit. Scđo querit.an talis faciat fruct⁹ ſuos.dicit ꝙ non ſm Bar.q: cuſtos eſt.ius in eccleſia habet.tenet tamē Archi.ꝙ vbi eccleſia indiget poterit talis pñtare clericum ordinandū ad tituluʒ talis eccleſie.⁊ de iurepa. poſtulaſti. nec etiam in fructibus ius habʒ niſi ad colligēdum gubernandū ⁊ ꝓuidendū ſibi ⁊ miniſtris vt qđ ſupeſt in vtilitatē eccleſie cōuertendū. ſicut ⁊ de viſitatore dicit di.lxj. obitum.⁊ hoc tenet Hoſt.ſed ↄtrium fit de facto. Sed nūquid taleʒ cōmendatā eccleſiā impetrās tenet de cōmenda facere mentionē.dicit ꝙ ſic.ar.de ↄceſ.preben.cū noſtris. Sed nunqd ad talē cōmendaʒ ꝑſonis vocabit.dic ꝙ ſic.ſm Inno.Hoſtien.et Bar.ar.xvj.q.vij.filijs. Idem in alijs qui ex tali cōmenda ledunt. Si aūt fuerint ↄtumaces vl terius nō audient. Sed nūqd per ordinarium cōferri poterit interiʒ dū durat cōmēda vel reuocari. Rn̄.dic ꝙ non ſm Bar.niſi ceſſet cā ex qua facta fuerat.ar.de vo.c.magne. Sed qd ſi cōceſſum fuerit epo ꝙ vſqʒ ad certū tpo fruct⁹

vacantiū eccleſiaꝝ percipere poſſit nunqd pre/
textu talis indulgētie fructus bñficij cōmenda
ti poterit retinere. Rñ. nō ſm Guil. cū cōmēda
ſus tribuat. vt ſupra dixi. Et quāuis quidaꝫ di/
cant ꝙ epūs cōmendare pōt tm̄ vſqꝫ ad illud tē/
pus quo pōt cōferre. ſ. vſqꝫ ad ſex menſes. tunc
ſm Guil. eſt falſuꝫ. ſi enī ſcḋa vel tertia die poſt
vacationē cōmendaret. nō duraret cōmenda p
ſex menſes. qḋ tñ poteſt per hāc ꝯſtōnē. Si igi
tur vltima die ſex menſiū qui ſibi conceſſi ſunt
ad prouidendū fiat cōmenda durabit cōmen/
da: ⁊ hoc dicit ꝯſtitutio hec. caueat tñ ordinari
us vt priuſqꝫ totū tp̄s ſuum labaſ cōmendā fa/
ciat. q2 poſtea facere nō poterit. ar. de of. deleg.
de cauſis. vel dic ꝙ etiā illo finito ꝙ eā poterit
cōmendare alicui cuſtodiēdā ⁊ ſaluādā donec
ſuperior puideat. de ap. cū teneamur. Sed nū/
quid finitis ſex mēſibus poterit ordinarius eā
dē iterato eidē perſone vel alteri cōmēdare. Ui
def ꝙ ſic ex cauſis hic expſſis q2 tp̄s lateranēſis
cōcilij nō currit pēdenti cōmenda ex ea facta.
Sed certe mens hui⁹ ꝯſtōnis ꝯtradicit. alſs fra
us ei fieri poſſet ⁊ pperuo fieri. argu. de diuor.
quāto. Uel diſtingue. vtrū cōmēda fiat intuitu
eccleſie vel pſone. vt. ſ. facta ītuitu ecclie. i. ei⁹
vtilitate. puta ad reparādā teneat: facta intuitu
pſone. i. vtilitate eius. vt inde fructū pcipiat: et
nō tenet. Sed nūqd expirat cōmenda morte cō
mēdantis. Rñ. ſm Guil. nō vt de cōmo. c. j. Sꝫ
nunqd pōt hr̄e plures cōmendatas. Rñ. ſicut
duas eccleſias curatas ſm titulū hr̄e non pōt:
ita nec curatas in cōmendaꝫ. vt ī pꝫ. niſi ex di/
ſpēſatiōe pape in vtroqꝫ caſu: ſꝫ vnā intitulatā
⁊ vnā cōmēdataꝫ curatas ab ordinario habere
poteſt ſm antiquum ius. xxj. q. j. qui plures. ſꝫ
cum hac moderatione huius cap.

¶ Titulus. xx. De ſtatu epoꝝ archieporum ⁊ patriarcharum.

¶ Epī debēt tria hr̄e ad ſui honorē. Capſꝫ. j.

PRo patribus tuis nati ſunt tibi filij: cōſtitues eos prin
cipes ſup oēm terrā. memores erūt
nois tui dn̄e. ps. xliiij. Hec vba ps.
exponit Aug. p epis. di. lxviij. quoꝝ. ſic dicēs.
Patres miſſi ſunt apli pro aplis filij nati ſunt:
⁊ ꝯſtituti ſunt epi. ipſa ecclia patres illos appel/
lat. ſ. epos. ipa illos genuit: ⁊ ipa illos cōſtituit
in ſedib⁹ patrū. Nō ergo te putes dſertā: q2 nō
vides petrū q2 nō vides paulū: q2 nō vides p
quos nata es. de pl'e tua creuit ibi pr̄nitas. Fili
os genuit ecclia. ꝯſtituit eos pncipes pro pr̄i/
bus ſuis ſup oēm terraꝫ. Hec ibi. Ubi tria pñt
notari de epis in ipſa auctoritate ps. inducta.
Pro pr̄ibus tuis nati ſunt tibi filij ⁊c̄.

¶ Primū eſt ꝙ debēt hr̄e vite ſctātē ibi. Pro
patribus tuis nati ſunt tibi filij.
¶ Secundū ꝙ debēt habere cure ptāteꝫ. ibi.
ꝯſtitues eos principes ſuper oēm terram.
¶ Tertium eſt ꝙ debent afferre eccleſie vtilita
tem. ibi. memores erunt nominis tui.

¶ Quantuꝫ ad pri/ .§. i.
mū. Sicut fili⁹ nālis corporaliter vt in plurib⁹
patrizat. ita ⁊ filius ſpūalis dꝫ mores bonoruꝫ
patrū imitari. ſm illud ſaluatoris. Joā. viij. Si
filij abrae eſtis opa abrae facite. Epi ḡ cū dican
tur filij aploꝝ ſꝫ expoſitionē datā ab Aug. hu/
ius ptis. p pr̄ib⁹ tuis nati ſunt tibi filij. debent
ḡ imitari. ⁊ hoc eſt qḋ dicit Hiero. di. xl. Nō eſt
facile ſtare ī loco petri ⁊ pauli: tenere cathedrā
regnātium cū xp̄o. Nō ſctōꝝ filij ſunt q tenent
loca ſctōꝝ: ſed qui exercēt opa eoꝝ. Et ideꝫ ſup
Michea. Si in aploꝝ loco ſumus: nō ſolū ſer/
monē eoꝝ imitemur: ſꝫ ꝯuerſationē ⁊ abſtinē/
tiaꝫ. di. xxxv. eccleſie. Idem ad Heliodoꝝ. Nō
oēs epi ſunt epi. ſ. merito ⁊ re. Attēde Petruꝫ.
Judā ꝯſidera. Stephanuꝫ ſuſcipe. Nicolaū re
ſpice nō facit eccliaſtica dignitas xp̄ianū. Cor/
nelius centurio adhuc ethnicus dono ſctiſpūs
mūdaſ. pſbr̄os puer Daniel iudicat: infatuatū
ſal ad nihilū pdeſt: niſi vt pijciaſ foras ⁊ a por/
cis ꝯculceſ. ij. q. vij. nō oēs. ⁊ Augu. q. eadem.
Qui nec regiminis in ſe rōnē hūit: nec ſua deli/
cta deterſit: nec filioꝝ crimē correxit canis ipu
dicus magis dicēdus eſt ꝙ̄ epūs. Debēt ḡ ipi eē
imitatores patrum ſuoꝝ. ſ. aploꝝ in oī ſctitate
vite: paſcētes nō ſemetipſos vt mali paſtores q
aliud nō querūt ab ouib⁹ niſi lanā ⁊ lac. Cōtra
quos inuehit dn̄s per Ezechielē pphetā. Eze.
xxxiiij. ſed debent paſcere exēplo bone vite gre
gem ſuum. ſm illud. j. Pe. v. Paſcite eū qui in
vobis eſt gregē non turpis lucri grā: neqꝫ ꝙ̄ſi
dominantes in clero: ſed forma facti gregis ex
animo. omnes illas conditiones virtuoſas ꝙ̄s
ponit apoſtolus. j. Timo. iij. Oportet epiſcopū
eſſe ſine crimine ⁊c̄. Expoſitionem autē illoruꝫ
habes ſupra in titu. de clericis. in princi. Et vt
dicit Grego. diſſ. c. ꝯtra morem. Nihil in epi/
ſcopale ceruice ſplendidius fulget ꝙ̄ humili/
tas. pietatem quoqꝫ ⁊ compaſſionem ad delin/
quentes. ⁊ precipue ad penitentes debet habe/
re. Unde Ambro. de pe. diſſ. j. Serpēs inquit.
Paſtor ille euangelicus lapſam ouem veriſſe
legiſ non abiecisse. Debet enim iuſtitiam tēpe/
rare moderatio. Nam quēadmodum tibi cu/
randus prebeatur: quem faſtidio habeas: qui
contemptui ſe nō compaſſioni ſuo medico pu/
tet futuruꝫ. Et ppterea dixit Grego. dominum
pmiſiſſe paſtorē ecclie Petrū negare xp̄ꝫ. vt in
ſua culpa diſceret ꝙ̄ miſericorditer alienā in/

firmitatē tolerarct. dī.l. ꝯſiderādum. Demū dī
ligenter atteñdere dꝫ qđ ait Aug. ſcribēs ad va
lerīū epm̄ ſuū diſt. xl. Ante oīa peto vt cogitet
religioſa prudentia tua nihil eſſe in hac vita ꝛ
maxime hoc in tpē facilius: leuius: ꝛ hoībus
acceptabilius epī aut pſbyteri aut diaconi offi
cio. Sed ſi pſunctorie. i. negligēter atqꝫ adula
torie res agaꝰ: nihil apud deū miſerius triſti⁹
ꝛ damnabilius. Itē nihil eſſe in hac vita ꝛ ma
xime hoc tpē difficilius: laborioſius: ꝛ pīculo/
ſius epī preſbyteri vł diaconi officio. Sꝫ apud
deū nihil beatius ſi eo modo militeꝰ quo noſter
imperator iubet. Cū ḡ epī filij dicanꝰ aplo꞉ ſm
illud pro pr̄ibus tuis ꝛc. eos imitenꝰ. Obſer/
uanda eſt erga eos diſtinctio: quā ponit Aug.
xxiij. q. iiij. vbi ait. Tres perſonas dixit dñs: ꝛ
debem⁹ illas inueſtigare in euāgelio. ſ. Joh. x.
paſtoris ꝛ mercēarij ꝛ furis. Diligēd⁹ ē paſtor.
ſ. bon⁹. tolerādus eſt mercēnari⁹. ſ. mal⁹ plat⁹.
cauend⁹ ē latro q. ſ. nō canōice adept⁹ ē eccliā.

Quantum ad .§.ij.

ſecundā partē. ſ. ptātem ſeu auctēz cure ſibi cō
miſſe ſꝫ ex eo qđ ſubdit Cōſtitues eos princi/
pes. i. rectores poteſtatem hūtes ſup oēꝫ terrā.
.ideſt ſup oēs ciuitates mūdi diuerſis locis di
uerſos epos deputādo. Nā ī italia: alemania:
ꝛ in francia: ꝛ in hiſpania: ꝛ āglia ſunt epī nūc
ꝛ olim erant. etiā ꝛ in africa ꝛ ſyria ꝛ in aſya ꝛ
in india erant epī. vt pꝫ ex verbis Hiero. dicē/
tis. Et africa ꝛ pſis ꝛ oriēs ꝛ india vnum xp̄m
adorāt. diſ. xciij. legimus. que tñ natiōes receſ
ſerunt a fide. Principes aūt ꝯſtituti ſūt epī ſu/
p dioceſes ſuas pncipalr̄ quātū ad ptātē ſpālē
iudicādi de eis. Uñ ꝛ de qlibꝫ pōtifice cantaꝰ
illđ Eccli. xlv. c. Pricipē fecit illū dñs vt ſit illi
ſacerdotij dignitas in eternū. Epi. n. nō ī caſtel
lis nec in modicis ciuitatib⁹ debent īſtitui: ne
viléſcat nomē epī. vt dicit Anacletus papa. dī.
lxxx. epiſcopi. Diſtinctionē aūt epiſcopo꞉ vt. ſ.
aliq dicanꝰ epiſcopi: alij archiepi ſeu metropo
litāi qđ idē ē: alij pmates ſeu pſiarche. Et cau
ſam huius diſtinctiōis aſſignat clemens papa
dicēs dī. lxxx. In illis ciuitatib⁹ in quib⁹ olim
apud ethnicos primi flamines eo꞉. i. ſacerdo
tes atqꝫ pmi legis doctores erant. pmates vel
pſiarchas btūs Petrus poni precepit. q reliq/
rū epo꞉ cauſas ꝛ maiora negocia in fide agita
rent. In illis aūt ī quib⁹ apud dictos ethnicos
erant eo꞉ archiflamines. q̄s tñ minores tene/
bant q̄ꝫ memoratos primates: archiepos īſti
tui precepit. In ſingulis vero reliqs ciuitatib⁹
ſingulos ꝛ plures epos ꝯſti tui pcepit: q epo꞉
vocabula tñ ſortirenꝰ. Nec inter ipſos aplos
par fuit inſtitutio. ſꝫ vnus prefuit oibus. ſ. Pe
trus. Hec ibi. Ubi dicit glo. q par fuit īſtitutio
ſcꝫ poteſtatis quoad ꝯſecrationem: quia ita po/
teſt conficere ꝛ ordines ꝯferre ꝛ ꝯſecrare quili/
bet epiſ ſicut papa. ſed nō fuit par quoad admi
niſtrationem ſeu iuriſditionē. In hoc enim pa/
pa maior eſt ceteris. Nec obſtat dixit glo. de ve
netis qui patriarchā habēt et epm. quia nō eſt
ſed gradenſis: qui locus multū diſtat a ve
neto. Sicut eni archiepiſ piſanus eſt primas ſ
neiis. Sicut eni archiepo piſanus eſt primas ſ
ſed primas reſpectu ſardinie. Principatū igiꝰ
ſuum. i. poteſtatē ſm rōnem ꝛ equitatēꝫ vti de
bet alr̄ in ſui pnicieni vertitur. Unde Grego.
xj. q. iij. Ipſe ligādi ꝛ ſoluēdi ptāte ſe priuat. i.
mereꝰ priuari ſm glo. qui hanc pro ſuis volun
tatibus ꝛ nō ſubdito꞉ moribus exercet. iudica
re digne de ſubditis neſciūt qui in ſubdito꞉ ne
cauſis ſua vel odia vel grām querūt. de quib⁹
per prophetam dr̄. Ezech. xiij. Mortificabant
animas que nō moriūtur ꝛ viuificabāt animas
que nō viuunt. nō morientē mortificat qui iu/
ſtum damnat: ꝛ nō victurū viuificare niꝰ qui
reum a ſupplicio ſoluere conatur. Cauſe ergo
penſande ſunt ꝛ tunc ligandi ac ſoluendi pote
ſtas exercenda. Hec Grego. in. c. ipſe. ꝛ. c. pleru
qꝫ. In foro quoqꝫ iudiciali obſeruare debet. qđ
ait Augu. Nos quēquā a cōmunione prohibe
re non poſſumus: quāuis hec prohibitio non/
dum ſit mortalis ſꝫ medicinalis: niſi aut ſpon/
te confeſſum: aut in aliquo ſiue ſeculari ſiue ec/
cleſiaſtico iudicio nominatum atqꝫ conuictuꝫ.
Hec ille ſecunda queſtio. j. multi. De poteſtate
autem epiſcopo꞉um. infra eo. agetur. ꝛ in titu.
ſequen. de poteſtate pape.

Quantum ad §.iij.

tertium hoc eſt q vtilitatē debēt afferre eccleſie
notatur hoc cū dr̄. Memores erūt nominis tui.
Debēt eni epī eſſe memores nominis dñi: ꝛ le/
ctitādo ſeu lecta meditādo ꝛ pro populis orā/
do ꝛ eis predicādo ꝛ eos regulādo. Ad lectio/
nem hortatur apls Timo. epm dicēs. Attende
lectiōi exhortationi. ꝛ doctrine ſemp pmane in
his. Et in huius figurā inter cetera ornamenta
pontifex in veteri teſta. rōnale ferebat in pecto/
re in quo ſcribebaꝰ manifeſtatio ꝛ veritas: q: in
pectore pontificis manifeſta debet eē cognitio
veritatis. inqt Gratia. dī. xxxvj. §. ecce. vnde et
Hiero. in Leui. ait. Si quis vult eſſe pōtifex. nō
tam vocabulo q̄ꝫ merito imiteꝰ Moyſen: imi/
tetur Aaron. Quid enim dicit de his: quia nō
diſcedebāt de tabernaculo dñi: oret ergo inde/
ſinenter Moyſes in tabernaculo dñi. Qđ autē
ei opus erat vt aut a deo aliqd diſceret: aut ipſe
populū doceret: hec duo ſunt pontificis opera:
vt a deo diſcat legēdo ſcripturas diuinas ꝛ ſe/
pius meditādo aut pplm doceat. xxxvj. di. c. ſi
quis. Hec optime ſeruaſſe nouimus ſanctiſſi/

mos epos eccleſie Athanaſium. Chryſoſtomū.
Baſiliū. Hilariū. Grego. Ambro. Aug. ⁊ alios
multos. Debet epus. memor eſſe nois dñi oran/
do pro ſe ⁊ pro pplo. Uñ Pe. de ſe ⁊ alijs aplis
coepis ſuis ait ad multitudinem credētiū. Nō
eſt equū nos miniſtrare mēſis: ⁊ derelinquere
verbū dei: ſed ꝯſtituite ⁊c. ⁊ nos orōni ⁊ predi/
cationi vacabimus. Act. vj. Sic ⁊ in figurā pō/
tifex veteris teſta. intrabit in templū ad fundē/
dū pces pro ſe ⁊ pro pplo: qđ deſignabat illa i/
cenſatio. vt legit de zacharia Luc. j. c. Et ad hoc
facit qđ ait Hiero. in Leui. Eſt aliđ opus qđ fa/
cit Moyſes. ad bella nō vadit nō pugnat con/
tra inimicos: ſed quid facit: orat: donec orat vi/
cit pplus eius: ſi relaxauerit ⁊ dimiſerit manus
ſuas pplus eius vincitur ⁊ fugat. Oret ergo ſa/
cerdos eccleſie indeſinenter vt vincat pplus qui
ſub ipſo eſt hoſtes inuiſibiles amalechitas: qui
ſunt demones impugnātes eos qui volunt pie
viuē in xpo. xxxvj. di. c. ſiqs vult. ⁊ di. lxxxviij.
dicit ex ꝯcilio. carthaginē. Epus nullaꝫ rei fami/
liaris curā ad ſe reuocet: ſed lectioni: orōni: et
verbo pdicationis tantūmodo vacet. Debet eē
memor nois dñi epus ipſum dominuꝫ populis
predicādo ⁊ quo ad eum peruenire valeant de
clarādo. Unde Paulus ad Timo. epm inquit.
Predica verbū inſta oportune īportune. ij. Ti/
mo. iiij. Et in huius figurā preceptū fuit a dño
in Exo. ij. c. vt ſummus ſacerdos ingrediēs ta/
bernaculū in ora veſtis ſue hiacynthine habe/
ret tintinnabula inſerta ad deſignādū ꝙ ſacer/
dotes ⁊ precipue epi ꝯuerſatiōi ſue deſignate
per veſtē debet adiungere tintinnabula. i. actū
predicationis. vt dicit Greg. di. xliij. ſit rector.
⁊ in eadē diſt. dicit ideꝫ Grego. Epheſijs Pau/
lus dicit. Mūde ſunt manus mee a ſanguine
omniū veſtrum. Non eni ſubterfugi. quo mi/
nus annunciarē omne ꝯſilium dei vobis. Act.
xx. c. Mundus ergo a ſanguine eorū non eēt.
ſi eis dei cōſilium pnunciare noluiſſet: qꝛ cū in
crepare delinquētes noluit: eos pculdubio ta/
cendo paſtor occidit: ſz. ſ. pdicare fuit offm xpi
⁊ aplorum precipuum quoruꝫ locū tenent epi.
Unde ⁊ eis dixit Marci. vlti. Euntes in mūdū
vniuerſum pdicate euāgelium omni creature.
Scđm aūt qualitatē ⁊ capacitatē audientiū ſic
dꝫ vbū pponere vt dicē Petrus apls ad plebeꝫ.
Opꝫ eū qui docet ⁊ īſtruit aias rudes eē taleꝫ:
vt pro īgenio audiētiū ſeipſum poſſit aptare: ⁊
verbi ordinē pro audientiū capacitate dirigat
viij. q. j. oportet. Sed de mō predicationis qua
liter formari dēat dēs. ō. in ti. de pdicatoribꝰ.

¶ De his que pertinent ad executioneꝫ officij
epiſcopi. vt in ordinando: confirmando benefi
cia: in diſpenſando: in adminiſtrando tempo/
ralia. ⁊ alijs multis. Capitulum. ij.

d E epiſcopis. Nota
ꝙ epiſcopus dicit ab epi qđ eſt ſu/
pra. ⁊ ſcopos qđ eſt intentio: qñ ſu/
perintēdens. ſ. cure ſubditoꝝ. vt di/
cit Aug. viij. q. j. qui epatuꝫ. Et nota ꝙ iter epi/
ſcopum ⁊ preſbyterū quātum ad appellationeꝫ
quādoqꝫ non fuit differentia: qꝛ ⁊ illi ⁊ illi dice
bantur epiſcopi. vt pꝫ diſt. xciij. legimus. Et ſic
erāt ſynonima. vt epi dicerent preſbyteri ⁊ pre
ſbyteri epi. Semper tñ fuit realis differentia.
Unde ⁊ in primitiua eccleſia ſoli epi confirma
bant. Act. viij. Et hoc tenet Tho. Pe. de palu. ⁊
Ray. Sed glo. ſup. d. c. legimus. circa hoc po/
nit tres opiniones ibi potes videre. Fuit qđaꝫ
dignitas in eccleſia antiquitus que erat quaſi
media inter epos ⁊ preſbyteros: qui dicebant
corepi. que ꝯſtituebantur in caſtris ſeu in villis
non in ciuitatibus vt epi. ⁊ ꝯferebant ordines
minores tm̄ non maiores: ⁊ dare valebant litte
ras cōmendaticias ⁊ pacificas non autē forma
tas. vt dicit Gratia. di. lxviij. §. j. ⁊ c. ſequē. Sꝫ
ablata fuit talis dignitas ab eccleſia. qꝛ abute/
bantur aucte ſua vſurpantes que pertinebant
ad offm̄ epoꝝ. vt dicit Damaſus papa. di. eadē Qualis
corepi. Qualē autē oporteat eē epm oñdit apo ſit epus.
ſtolus. j. Timo. iij. Oportet eſſe epm irreprehē
ſibilem vnius vxoris virū ſobriū prudentē: or
natū: hoſpitalē: pudicū: doctorē. non vinolen/
tum: nō percuſſorē: nō litigioſuꝫ: nō cupiduꝫ:
domui ſue bene prepoſitū: nō neophitū. haruꝫ
cōditionum expoſitionē habes ſupra ti. xiij. de
clericis. Et in. xxiij. di. dicitur. Qui epus ordinā
dus eſt antea. examinet. ſi natura ſit prudens:
ſi docilis: ſi moribus tēperatus: ſi vita caſtus: ſi
ſobrius. ſi pulgil: ſi ſemper ſuis negocijs cau/
tus: ſi humilis. ſi affabilis: ſi miſericors: ſi lra/
tus: ſi in lege domini inſtructus: ſi in ſcarū ſen
ſibus acutus vel cautus: ſi in dogmatibus ec/
cleſiaſticis exercitatus. Liberat auteꝫ epiſcopa/
lis dignitas a conditione ſeruili ⁊ aſcripticia.
imo etiam ſacerdotalis dignitas. vt diſt. liiij. ſi
ſeruus. liberat ⁊ a curiali. diſt. liij. ex antiquis.
Tales tamē. ſ. ſerui ⁊ huiuſmodi nō debent or
dinari: niſi liberati ab huiuſmodi. Epiſcopus
non pōt reſtituere depoſitum: ſiue degradatū.
ſed tm̄ papa. di. l. c. j. Nam nec preſes prouicie
poteſt reſtituere illum queꝫ dānauit. ff. de que/
ſti. l. j. in fi. De degradato ſeu ſolēniter depoſi/
to planuꝫ eſt ſm omnes: ſꝫ in depoſito verbali
ter ſunt opiniones. ¶ Nam Archid. ⁊ Abbas
de ſicilia tenent. ꝙ poteſt reſtituere debite quo/
ad crimina in quibus poſſet diſpēſare ipſe epi/
ſcopus. Jo. an. tenet ꝙ nō. Epiſcopi ⁊ ſupiores
nullam ſniam ſuſpenſionis vel interdicti ſcur/
rūt ipſo iure: niſi de eis expreſſe dicat. extra ..

ſen.excō.c.q: periculoſuʒ.lib.vj. Epiſcopus in tota ſua dioceſi iuriſditionē habet ordinariaʒ. Vn̄ pōt per ſe ⁊ per alium in quolibet loco non exempto pro tribunali ſedere: cauſas audire pſonas eccleſiaſticas cū oportuerit capere carceri deputare: ⁊ cetera officia libere exercē. Et qꝫ epi poſſunt a ſubditis quiqꝫ moderatū auxiliuʒ exigere. Utruʒ eps̄ poſſit iudicare imediate de ſubditis prelatoꝝ qui ſub eo ſunt: niſi gradatī ad eū deferaꝶ. Rn̄. ſm̄ Hoſtiē. licet ſuper hoc a diuerſis diuerſa nōta ſint. dico ꝯſuetudinē cuiuſlibet eccleſie obſeruādā: que iuriſditionem tribuit. Idē Goff. Epiſcopi ſinguli in ſuis dioceſibus: etiā ſine cōſilio metropolitani pn̄t pluxima. vt Ray. ponit. puta ꝯſecrare virgines ſimiliter ⁊ eccl'ias: ordinare clericos: erigere altaria in eccleſia ꝯſecrata. Nam in nō cōſecrata ſacerdos hoc pōt. Item chriſma ꝯficere: baptiſatos ꝯfirmare: recōciliare ſolēniter penitētes lr̄as formatas ſiue cōmēdaticias clericis dare. hec.lxxviij.di.c.quāuis. de ꝯſecra.di.j. nullus pſbyter.lxxj.di.extraneo. Itē poſſunt inter ſubditos iudicare. Itē anathematizare cū ſolēnitate: de qua habetur.xj.q.iij.debet. Item diuidere vnā eccleſiam in duas: ⁊ duas vnire. vnam ſubijcere alteri ⁊ nouas eccleſias erigere: ⁊ hoc quidē ex cauſa poſſunt facere ⁊ non aliter: ⁊ nihilominus requiſito ꝯſenſu illoꝝ quoꝝ intereſt ⁊ qui forſan ex hoc ledi poſſent etiā quādoqꝫ eoꝝ ꝯſenſu non obtento. ex̄ de exceſ. prela. c. ſicut. ex̄ de eccle. edi. ad audientiā. x.q.ij.c.ſi. xvj.q.ij.c.placuit. Itē pn̄t epalem ſynoduʒ celebrare.xxxviij.diſt.quādo. Item reuertentes ab hereſi recōciliare. extra de here. ad abolendaʒ. Item canonē late ſn̄ie quoad ſuaʒ dioceſim cōdere.iij.q.iiij. Nullus. Multa quoqꝫ alia que difficile eſſet numerare cum eps̄ prcordinator ſit in cunctis.xxv.di.perlectis. ¶ Utrum eps̄ principalius debeat intēdere cure paſtorali vel multiplicationi tp̄alium. Rn̄. ſm̄ Tho. in q̄dlibet. Sollicitudo prelati ꝓpria ⁊ precipua debꝫ eſſe circa gregis cuſtodiā: orando: pdicādo ſacramēta diſpenſando: ⁊ ſua iura quātū res exigit erogando. Multiplicatio aūt tp̄alium poteſt exerceri opportunitate ſe offerente ſine ſpiritualium notabili dāno: ⁊ ſic pium eſt multiplicare ea ad eccleſie vtilitateʒ. qꝫ ſi opportunitas non ſe offerat: nullatenus licet ei ſeipſum diſtractioni ingerere ⁊ ſecularibꝰ occupare cuʒ impedimēto notabili. Idē etiaʒ Thom.ij.ij.q.clxxxv. Et ad materiā iſtam pōt pertinere. ſ. ſollicitudo. Utrum liceat eps̄o ꝓpter aliquā pſecutionem deſerere gregē. Rn̄. ſm̄ Thom.ij.ij.q.lxxxv.ar.v. vbi ſubditoꝝ ſalus exigit pſone paſtoris pn̄tiam: non dꝫ paſtor ſuū gregē deſerere. nec ꝓpter aliqđ tp̄ale cōmodū. nec etiā propter aliqđ perſonale periculum iminens cum bonus paſtor aiam ſuaʒ teneaꝶ ponere pro ouibus ſuis. Si v̄o ſubditoꝝ ſaluti poſſit ſufficienter in abſentia paſtoris per aliū ꝓuideri. tūc licitum eſt paſtori ꝓpter aliqđ eccleſie cōmoduʒ. vel ꝓpter perſonale periculū corporaliter gregem ſuuʒ deſerere. ⁊ ſm̄ hoc intelligiꝶ.vij.q.j. ſciſcitaris. hec materia plene tractaꝶ.vij.q.j. aduerſitas. §. hoc totū. vbi glo. ſic ſūmat. Perſecutio eccleſie aut eſt extrinſeca aut itriſeca. Si extrinſeca que. ſ. fit a manifeſtis inimicis perſequētibus corporal'r. tunc aut ſolus prelatus queriꝶ aut totus clerus. ſi ſolus plat9. tunc ſi eo recedente tuta eſt ſalus eccleſie. ⁊ tūc fugiet exēplo xp̄i. ſi non eſt tuta. tūc ponat aiam ſuaʒ pro ouibus ſuis: al's mercēnarius eſt. Si totus clerus queriꝶ indiſtincte ſe pro eis hoſtibus opponet. vt di.xliij. ſit rector. Sed ſi al's pōt cōſuli eccl'ie: totus clerus fugiet cū prelato. Si nō pōt remanere cū prelato vel oēs vel quidā ex illis. Si autem eſt altercatio de māſuris vel receſſuris res ſorte dirimaꝶ.xxvj.q.ij.ſors. Si aūt pſecutio ē intrinſeca per eos. ſ. qui adhuc nō ſunt preciſi. tunc aūt oēs ſunt mali. aut aliqui. Et ſi quidem oēs ſunt mali. aut habeꝶ ſpes de eoꝝ correctione. ⁊ tunc nō ſunt deſerēdi ſi non habetur tunc ſunt deſerēdi. ſicut fecit beatus Bn̄dictus. Si aūt non oēs ſunt mali: ſed boni admixti malis non debēt deſeri.xxiij.q.iiij.tu bonus. De hoc etiā in.c. Ibi adunati equanimiter portādi ſūt mali. vbi inueniunꝶ aliqui boni qui adiuuētur. Nam vbi oīno fructus de bonis deeſt: fit aliquādo de malis labor ſuperuacuus. maxime ſi e vicino cauſe ſuppetant qui fructum deo valeant ferre melioꝝ. Grego.ij.q.j.c.vlti.

¶ De ordinationi .§.i.

bus fiendis per eps̄os. q: iſtud eſt res maxie importantie ex qua ſi ꝯgrue fiant magna vtilitas eccleſie dei ſequiꝶ. Si aūt indebite magnuʒ detrimentū ⁊ dehonoratio diuini cultus ⁊ periculis ordinatis ⁊ ordinatoribus. Idō maxima diligentia in hmōi eſt ſeruanda. Propter qđ apl's Timotheo eps̄o ſcribēs ait. Manus cito nemini impoſueris. ſ. ordinādo neqꝫ cōices alienis peccatis. j. Timo. v. Ubi Leo papa. Quid ē manus cito imponere niſi añ etatē maturitatis: añ tps̄ examis: ante meritū obediētie: ante experientiā diſcipline: ſacerdotalē honoreʒ tribuere nō pbatis. Et quid eſt cōicare peccatis alienis niſi talē effici ordinantē q̄lis eſt qui nō meruit ordinari. diſt.lxxxviij. Un de Leone papa legiꝶ qꝫ cū per quadraginta dies ad corpus btī Petri apl'i oraſſet: vt a dn̄o remiſſionē ſibi pctōꝝ ꝓcuraret. demū apparuit ei apl's Petrus dicens ſibi hoc a dn̄o obtinuiſſe de oībus excepto de

manuũ impoſitiõe.i.ordinatione ⁊ collatõe bñficiorũ. de quo adhuc dño habebat reddere rõnem. ¶ Primo igit debet epũ puidere vt diligenter examinent ordinãdi. ⁊ ſi de more illius dioceſis eſt vt per archipſbr̃m vel archidiaconum vel pᵒſitũ examinent. hoc non obſtante dz ipſe alios cũ predictis aſſumere examinatores ſacerdotes timoratos et prudentes viros gnaros diuine legis ⁊ exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus qui pmouendos examinent. vt dᶦ di.xxiij.qñ. Et precipue debet examinari de etate legitima: ſufficiẽti lr̃atura ⁊ moꝝ hoñeſtate. Hec requirunt in pficiendis qbus.ſ.iniũgitur cura aĩaꝝ. vt diſcit ex̃ de elec.c.cũ in cũctis. Et notat gl.ſup dicto.c.qñ examinatio ſiẽda eſt añ diem ordinationis. vt pz in illo.c. Debet ergo examinari pmo de etate. vt.ſ.attingat decimũoctauũ annũ ſi vult ordinari in ſubdiaconũ. xx annũ ſi in diaconũ. xxv. ſi in pſbr̃ꝫ. alſ non dz eũ admittere. ⁊ ſi admittit citra talẽ etatem peccat mortaliter. ⁊ epũ etiã talẽ ſciẽter ordinans niſi eẽt diſpẽſatus per papã. qꝛ in h ipſe diſpẽſare nõ poſſet. De etate autẽ credere dz pñtanti ordinandũ. niſi ipſe manifeſte ſciat ꝯtrarium per ſe vel per aliũ vel habeat aſpectũ nimis puerilẽ. ppter quod merito poſſet dubitari: et tũc requirat aliqđ teſtimoniũ vicinorũ vel conſanguineoꝝ. De diſpenſatione autẽ habita ſup hoc a papa nõ dz credere niſi hoc oñdat. poteſt tñ credere ſi pſona eſt multũ fidedigna. Quantum aũt ad ordines minores nõ requirit determinata etas dũmõ excedat infantiã. De lr̃atura autẽ quãta eſſe debeat non eſt bñ clarum. Et quãtũ ad ſubdiaconatũ ⁊ diaconatũ opꝫ ꝙ ſaltem ſciat bñ ⁊ expedite legere: ne faciat ꝯfuſiones corã ppl̃o in legẽdo ar.di.xxj.cleros. ⁊ operam det addiſcẽdi grãmaticalia: ⁊ ꝙ etiã ſciat bñ legere ⁊ inuenire officiũ: cum ad hoc teneatur ex pcepto: alſ ſi non hꝫ modũ ad addiſcendã ipſuꝫ: vel qꝛ non hꝫ cõmoditateꝫ breuiarij: vel qꝛ neſcit per ſe vel cũ alio nullo mõ dz ordinari: alſ talẽ ſciẽter admittens vel ordinãs vr peccare mortalr: cuꝫ det illi quotidie occaſionẽ delinquendi ⁊ peccãdi mortalr illud omittẽdo. Quantũ aũt ad ſacerdotiũ videt neceſſariũ ꝙ ſaltẽ ſciat grãmaticam: ⁊ pcipue ſi eſt ſacerdos ſecularis: qꝛ tales cõiter exponunt ad curã aĩarũ: que male põt exerceri ſine lectione libroꝝ que habent in lr̃ali nõ in vulgari ſermone ſcripti. Uñ Celeſtinus papa. dz quis añ eſſe diſcipulus quã ſꝗs doctor eſſe deñderat: vt poſſit docere qđ didicit. Qui minime lr̃is operã dedit pceptor eſſe nõ poterit. di.lix.ordinatos. Sꝫ ſi eẽt religioſus cũ ex vocatione ſua nõ deputet ad curã aĩaꝝ: vñ oporteat eũ ſcire que ptinent ad debitã adminiſtrationẽ ſacroꝝ ⁊ pcipue penitẽtie: ideo videt ſufficere ꝙ ſciat bñ ⁊ expedite legẽ miſſam ⁊ diuinũ officiũ ⁊ que ptinet ad debitã materiã ⁊ formam eucariſtie ⁊ celebrationis miſſe: in hmõi eni puritas ꝯſcie ⁊ deuotio regule ſupplẽt defectum ſcie. Congruuꝫ eſt etiã ⁊ ſolitũ examinare de cãtu eccleſiaſtico precipue clericos ſeculares. Quantũ ad tertiũ.ſcꝫ de bonitate vite niſi ſit peccator manifeſtus notorio iuris vel facti: vt publicus ꝯcubinariᵘ vel vſurarius manifeſtus ⁊ hmõi: vel niſi ſit excõicatus maiori vel ſuſpenſus vel interdictus poteſt eũ admittere: qꝛ nemo iudicandus eſt ſaluti ſue immemor.j.q.vij.ſancimus. Debet tñ admonere oẽs ordinãdos vt debeant ꝯfiteri ante ordinis ſuſceptionẽ. Debet etiã interrogare ſi eſt legitimus: qꝛ ſi illegitimus nõ põt pmoueri ad aliquẽ ordinẽ ſine diſpenſatiõe: vel epi quo ad minores vel pape quoad ſupiores niſi eẽt religioſus qui rõne religionis in hmõi non indiget diſpẽſatione: alſ ordinans talem illegitimũ ſcienter peccat mortalr: ⁊ ordinatus eſt ſuſpenſus. Itẽ ad ſubdiaconatũ ⁊ ſupra nõ debet aliquẽ clericũ ſecularẽ ordinare ſine titulo alicuius vel bñficij vel altaris vel ſalteꝫ pr̃imonij alſ ipſe ordinator haberet ſibi puidere. Et licꝫ exẽpti cõmuniter habeant puilegia ꝙ non debeant examinari ppter qđ ſuperficialiter poteſt trãſiri in examinatione ipſoꝝ: tum qꝛ frequenter abutunt preſentãtes ineptos: puta habentes defectũ etatis vel nimis ignorãtes: ideo nõ incõgruũ eſt ſi in hmõi examinent. ar.xj.q.iij. priuilegiũ. ¶ Scđo debet puidere epũ vt ſicut ipſe abſtinet ab omni vitio ſymonie: vel qđ hꝫ ſpeciem vel ſcrupulũ eiuſ ita ⁊ faciat examinatores ⁊ notarios ab hmõi cauere. Et pcipue ab illa corruptela qua ſolẽt notarij anteꝙ̃ ſcribant ordinandã ſeu pñtandũ epõ petere certã pecuniã: vt florenum vel medietatẽ vel plus vel minus alſ nõ ſcriberẽt. qđ expꝛeſſe prohibet.j.q.ij.ſicut epm. Et quãuis poſt ordinationẽ factaꝫ pro lr̃a teſtimoniali ordinis recepti poſſet notarius moderatũ qđ accipere ab ordinato ꝓ ſuo labore qñ nõ eſt ſalariatᵘ ab epõ ḃꝫ glo.dicti.c. tñ tutius eẽt abſtinere. vt ceſſaret omne ſcrupuluꝫ ⁊ pcipue cũ multũ accipiunt: ⁊ ordinator et examinatores pticipant de lucro. Tortina ſeu cerei qui volũt ḃm morẽ ſua ſponte offerre recipi põt: qui nolunt non ſunt cogẽdi. ¶ Tertio epiſcopus faciẽs ordinationẽ in pncipio ⁊ añ oĩa faciat generalẽ admonitionẽ ⁊ exhortationem ad ordinãdos vt deuote ſuſcipiãt ordies cum per hmõi applicent ad diuina myſteria tanꝙ̃ angeli. Et iđ conent vitã tenere angelicã: precipue vt caſte ⁊ honeſte viuãt: ⁊ freqñt ꝯfeſſionẽ ⁊ pcipue cũ hñt exerceẽ actᵘ ordinũ ſuoꝝ. faciãt qꝛ talia faciẽdo vt acholitatũs ſbdiacõatũs: via/

De examie ordinãdorum.

Etas.

Scia.

Uita.

conatū ⁊ hmōi exñtes in pctō mortali:mortalr
peccarēt ⁊ ꝙ nō omittāt officiū diuinum.i.ho
ras canōicas ad q̄s tenent.⁊ ꝙ vacēt lectiōib⁹
librorū diuinorū ⁊ hmōi.deinde ad cautelā ab
ſoluat a vinculo excoicationis ſuſpenſiōis ⁊ in
terdicti.a quib⁹ pōt ordinandos. Quarto epꝰ
cōferat ipſos ordines ſʒ nō niſi illis qui ſūt de
ſua dioceſi.ar.ix.q.ij.lugdunenſis.vel alijs de
licentia ſuoꝝ ſupioꝝ oſtēſa in litteris autēticis
quos examinare pōt etiā ſi vult per ſe vel ꝑ ali
os.⁊ ēt nō ordinare cū ſibi nō videnť idonei.
Cōferat aūt ipibus ſtatutis ab ecclia infra miſ
ſam ſm ꝙ notať in pontificali.Attēdat aūt cū
oī diligentia vt nō faciat defectū in expreſſiōe
formarū vel collatione inſtrumentoꝝ ipſoꝝ or
dinū ⁊ alijs cerimōijs.vñ frequēter reſpiciat i
pōtificali.vt de pte in partē videat quid agere
debeat mature ꝓcedēdo ⁊ auiſādo ordinādos
⁊ reſpiciendo ꝙ tangāt inſtrumēta in quibus
imprimitur character.de qbus.ſ.ti.xiiij.c.de ſa
cro ordinis.Frequēter.n.defect⁹ in hmōi ſolēt
ↄtingere in qbus ⁊ quid agendū cū ↄtigunt.
hēs.ſ.i dicto.c.Unde nō cōfidat de miniſtris
eius qn ipſe etiā ſingula attēdat ⁊ ꝑcipue circa
ordinē ſacerdotij.⁊ ꝑcipue ꝙ in calice ſit vinū
cū aqua:⁊ ſup patenā hoſtia:⁊ ꝙ ordinādi tan
gant calicē ⁊ patenā.Itē ꝙ imponat manū ſup
capita coꝝ ꝓut notať in pontificali.Ita autē or
dinatione facta dicēdo ſecretas moroſe ⁊ forti
ter dicat.vt ordinati ad ſacerdotiū poſſint cuʒ
eo dicere cū habeāt celebrare cum eo:nō tñ ꝙ
illud ſit de ſubſtātia ordinatiōis vel ꝙ oporte
at ſupplere illud ſi nō dicerēt cū eo.Demuʒ in
fine miſſe ad bñ eſſe ſolent epi ſe recōmendare
ordinatis ⁊ iniūgere quaſdā miſſas ſacerdoti/
bus alijs alias orōnes pro eccleſia dei.ꝓ ſum/
mo pontifice:pro ipſo ⁊ ꝓ bono ſtatu ciuitatis.

¶ In conferēdo .§.ij.

etiā beneficia opʒ ſūmam adhibere diligentiā
Nam ſm Tho.⁊ Alber.in.iiij.mortaliter pec
cat ſcienter cōferens beneficia idignis.Uñ or
miſda papa.di.lxj.c.in ſacerdotibus.ait.In ſa
cerdotibus eligendis curā opʒ eſſe ꝑſpicuam.
Irreprehenſibiles.n.eſſe eos cōuenit q̄s ꝑeſſe
eſt nece corrigēdis.Longa dʒ vitā ſuā ꝓbatio/
ne mōſtrare cui gubernacla cōmittunť ecclie:
emendatorē.n.eē ↄuenit pplo.quē nece ē orať
ꝓ pplo.Et.i.Perferēs memorādi criminis la/
bē ñ hʒ lucidā ſacerdotij dignitatē.Sicut āt ſʒ
Gre.ſingla eccliaſtici iuris officia ſinglis qbuſ
qʒ ꝑſonis cōmitti debēt.q: turpiſſimū eſt ſi ſin
gula reꝝ miniſteria ꝑſonis totidē nō fuerit di
ſtributa.di.lxxxix.c.j.ita ⁊ beneficia non plura
vni ſed ſingula ſingulis ↄferanť.vt dꝫ.di.lxx.
c.ſctōꝝ.Et hoc qñ illud vnū bñficium eſt ſuffi
ciens ad cōpetentē ſuſtentationeʒ eius.Et qūā
uis ſolus papa diſpēſet.vt qs hīc poſſit plures
eccleſias curatas vel plures dignitates.vt ex/
preſſe habeť ex͂ de preben.c.de multa ꝓuidētia
⁊ in beneficijs ſimplicibus pluribus habēdis
epūs valeat diſpēſare.vt dicit glo.ſuper dicto
c.diffuſe tractās iſtā materiā:in fine cū rōnabi/
li diſpēſando nō eſt abſqʒ pctō cū diſſipet nō di
ſpenſet.Ex quo ſequiť illud incōueniēs vt vn⁹
quidē clericus eſuriat nullū habens beneficiū
alius aūt ebrius ſit multitudine beneficiorū:et
aliqñ minus dignus.Pōt aūt epꝰ eccleſias cu
ratas duas vnire ex cauſa rōnabili.puta ꝓpter
exiguitatē:q: vna nō ſufficeret ad ſuſtētationē
vel ꝓpter raritatē clericoꝝ ⁊ hmōi.Accedente
tamē ↄſenſu pronorum ſi habēt pronos.⁊ hoc
vel ſimpliciter vel ad vitā ſacerdotis eas hñtis
⁊ ſic poterit abſqʒ alia pape diſpēſatione qs ha
bere duas curatas:q: vt vna reputať.ar.x.q.iij
De iſta materia ſatis diffuſe ſupra habeť ti.xv.
c.de beneficiatis.¶ Primo ergo attēdat epūs
vt cui ↄfert beneficiū nullū ei obſtet de canoni/
cis impedimētis vel de his defectibus de qb⁹
dictū eſt in.§.precedēti:⁊ ꝙ attingat.xxv.annū
ſi beneficiū ↄferendū eſt curatū:quātūcūqʒ exi/
guam curam habeat.⁊ ꝙ nō ſit illegitimus.⁊ i
fra annū a collatiōe ordineť ad ſacerdotium ſi
nondū eſt ſacerdos.Cōtrariū ſcienter faciendo
vel ignorātia craſſa:peccaret mortaliter ⁊ colla
tio nō valeret.Examinet etiā per ſe vel per aliū
de aptitudine adminiſtratiōis ſacroꝝ:⁊ preci/
pue circa audiētiā ↄfeſſionū:vt saltē ſciat coia
dei ⁊ ecclie ꝑcepta ⁊ cōpetēter diſcernere inter
mortale ⁊ veniale.Sed ſi beneficiū eſt ſimplex
nec predictā etatē nec ꝓmotionē ad ſacerdotiū
requirit.Et de illegitimatōe ipſe diſpēſare valet
dūmodo alſ ſit idoneus:⁊ per aliū deſeruire fa
ciat illi beneficio capelle vel altari.ita etiā ꝙ re/
prehēdat ipſum dicere horas canonicas cū ad
hoc teneať ex ꝑcepto:alſ nullo mō dʒ ei confer
re quātūcūqʒ exiguū etiā ſit.¶ Secundo attē/
dat ſi beneficiū habeat pronos:q: tūc cum ipſi
habeant q̄drimeſtre a notitia vacationis talis
beneficij curati vel ſimplicis:infra illud tp̄s nō
pōt epꝰ diſponere aliqd de eo ↄtra voluntateʒ
patronoꝝ ↄferendo:ſed ipſo vacāte quācitius
debet ibi ſubſtituere iconomū ad ↄſeruādum
bona eccleſie mobilia vel imobilia ad ſeruien/
dum in cura ⁊ officio illi⁹ eccleſie:cui ⁊ poſtea
ꝓuidere habebit de cōpetēti ſalario.Si autē in
fra predictū tp̄s nō ꝑñtant:poſtmodum ad ipſū
deuoluiť pro illa vice ꝓuiſio eius.Et ſi ipſe epi/
ſcopus infra ſemeſtre nō inſtituit aliquē in illo
beneficio curato vel nō curato poſtea deuoluiť
ad aliū ꝓuiſio eius nec pōt intromittere:alſ pec
caret mortaliter ⁊ collatio nulla.Et idē de bene

ficijs que ſpectant ad eius collationē de his dif
fuſe.ſ.ti.xv.c.de beneficiatis.Si aūt patroni pre
ſentant indignū.ſup quo ipſe habet examina/
re de idoneitate ſua nullo mō dz admittere ſed
repellē eū alꝰ nō excuſaretur a mortali admit/
tendo ſciēter indignū etſi ab alijs.pñtatū: nec
tñ ex hoc patroni amittūt ius pñtandi etiā pro
illa vice:ſed pñt aliū pñtare.Si vero idoneum
pñtent debet epſ ipm admittere ⁊ confirmare
miſſo tñ priꝰ edicto publico:vt moris eſt:⁊ nul
lo ɔtradicēte dz eū anulo inueſtire:⁊ dare aucto
ritatem alicui mittēdi eū in poſſeſſionē. Et hec
oia fieri debēt per inſtrm notarij curie ipſo tñ
beneficiando ꝓbente aſſenſum per ſe vel per ꝓ
curatorē ſuū.Si aūt patroni plures eēnt ⁊ vota
variarēt in pñtando admitti pōt pñtatio vtriuſ
qꝫ partis ſed nō dz ſeq ɔfirmatio niſi facta di/
ſcuſſione cuius pñtatio magis debeat admit
ti:ꝓualet aūt preſentatio maioris partis patro/
noꝝ ceteris paribꝰ.Et circa hmōi ſolēt oriri mł
ta litigia que decidunt per doc.Aliqua breuit
habes de pronatu.ſ.ti.xij.de pronis.¶Ter/
tio dz attēdere vt nulla ibi cōmittatur ſymonia
in collatiōe vel in pñtatione ipſoꝝ nec per be
neficiandos nec per pronos nec per mediato/
res:⁊ multomagis ipſe ab hoc abſtineat.vt.ſ.
nec rōne pecunie ɔferat:nec etiaz rōne ſeruitij
tpalis recepti vel recipiēdi aut rōne precuz ad
illud pncipaliter moueat:ſed potius ad meritū
pſone reſpiciat:ꝓces etiā pro ſe porrecte pro be
neficio curato indignū reddunt ſm Tho.ray.
⁊ plures alios.Collatio aūt bñficij ſymoniace
facta nulla eēt ⁊ renunciare oporteret.de q̄ ma
teria diffuſe habes.ſ.in.ij.parte ti.j.c.de ſymo
nia:nec etiā dz bñficia rōne ɔſanguinitatis da
re:nec minus dignos ɔſanguineos ꝓponat ex
traneis magis idoneis:qr hoc ptineret ad viti
um acceptiōis pſonaꝝ ſm Tho.de quo.ſ.in.ij
parte.Eſt autē de more ſeu abuſione in multis
curijs epoꝝ:vt in collatiōe beneficioꝝ certam
quantitatē pecunie ipſi exigāt a beneficiatis ſz
taxam curie ipſoꝝ maiorē vel minorē ſm valo
rem beneficij hoc agentes ⁊ in hoc ſe excuſan/
tes ex more romane curie vbi ſm taxā benefici
orum ſoluit annata ipſi curie:medietatē habet
papa ⁊ aliā vero medietatē cardinales.Sed nō
ſeqtur q̄ ſi papa hoc facit ex antiqua ɔſtitutio/
ne vel ɔſuetudine q̄ ipſi ſimilia poſſint facere
cum non habeant plenitudinē ptātis in benefi
cijs quā hz papa:nec poſſint defalcare iura vel
introitus eccleſiaꝝ ſibi ſubditaꝝ vt papa vni/
uerſaliter erga oēs.Preterea ⁊ aliū ſtatuz ⁊ ali
as expēſas papā cum curia facere opz q̄ epi in
dyoceſibus ſuis:⁊ ita faciūt habētes magnos
redditus ſicut ⁊ tenues.Unde videt hoc ad ſy
moniam vel ad extorſionē iniuſtā saltē ptinere

Unde cautū eſt ⁊ vt videt debitū ab hmōi abſti
neant.Notarijs aūt curie ſue ita faciāt ꝓuide/
re de labore ſuo:q̄ nō nimis extorqueāt ꝓ hu/
iuſmodi a clericis:⁊ ipſi non participent de lu/
cro illoꝝ.Et ſimiliter pro ɔfirmatiōe electaruz
in abbatiſſas vel electorum in preſidentes eccle
ſiarum collegiataruz nihil accipiant:vt ſint im
munes a vitio ſymonie.

¶Circa alia ſpi/ .§.iij.

ritualia negocia opz epm eſſe ſollicitū ſꝑ ea pre
ponēdo tpalibꝰ ſicut aius ꝓponit corpi cū ⁊ cu/
ra aiaꝝ ꝓcipue ſit ei iniūcta.⁊ pmo circa audiē
tiam ɔfeſſionū.vbi magis vtit piculū aiarū ſi
indebite fiat illud offiñ:attēdat q̄ ɔfeſſores ha/
beāt ⁊ auctoritatē ⁊ ſufficiētē peritiā:⁊ qr vt dr
ex de pe.⁊ re.c.ſi epo.li.vj.nulla ɔſuetudine in
troduci pōt.vt aliqs ꝓpria auctoritate ſibi eli/
gat ɔfeſſorem:iō admoneat ſacerdotes ⁊ alios
clericos vt ab eo vel vicario ſuo petāt lniam cō
fitēdi ſi non hñt ab alio ſupiore vel niſi ɔfitent
religioſis hñtibus ex priuilegio vt poſſint au/
dire quoſcūqꝫ illius dioceſis.vbi fuerint pñta/
ti vt ex de ſepul.c.dudū.in clemē.Sacerdotes
vero parrochiales coipo quo ɔſtituuntur in re
ctores eccleſiaꝝ ſine alia lnia pñt audire ſuos
parrochianos nō āt alios ſine licētia epi vel vi
carij ſui vel niſi ipſi ɔfitētes de hoc haberēt licē
tiam.Aduenictes aūt ex dioceſim audire non
pñt niſi in graui infirmitate:vel niſi illi alienige
ne haberēt lniam a ſuo dioceſano.Nec tñ ſa/
cerdotes parrochiales pñt abſoluē in caſibꝰ re
ſeruatis niſi ſup hoc habuerint ſpālē licētiam
Alij aūt ſacerdotes nō curati audire nō pñt ſi/
ne licētia coꝝ qui dare pñt.Religioſi vero exē/
pti audiri pñt ſm formā clemētine dudū.de ſe
pulturis.Et qr maxima ignorātia hodie repe/
ritur in ɔfeſſoribꝰ:⁊ ꝓcipue clericis ſecularibꝰ
iō epſ per ſe vel per aliū examinet ⁊ doceat de
neceſſarijs ad hmōi.de qua mā habes diffuſe
ſupra in ti.de ɔfeſſoribꝰ.¶Quātū etiā ad alia
ſacra ꝓcuret.q̄ a ſacerdotibꝰ oia debite miniſtren
tur ſm formā ⁊ ritū eccłie ɔtrariū facientes pu/
niat plus ⁊ minus ſz quātitatē exceſſus:⁊ per/
maxime ſacrm baptiſmatis in ſubſtātialibꝰ:vt
nullus fiat defectꝰ.Faciet etiā obſeruari vt ni/
hil exigat pro collatiōe ſeu adminiſtratione ſa/
croꝝ vel alioꝝ ſpūaliū ſed ſpōte oblata recipe/
re pmittat.Dicit eni Greg.q̄ eius oblatio nul/
lam culpe maculā ingerit que nō ex ambiētis
petitiōe pceſſerit.j.q.ij.ſicut.Monaſteriorum
monialiū ſibi ſubditoꝝ diligentē adhibeat cu
ram circa obſeruationē honeſtatis eoꝝ nec per
mittat ingreſſum in monaſteriū niſi ex cā ne/
ceſſaria:vt viſitationis medici ad infirmos:de
portatiōis victualiū ⁊ hmōi:⁊ hec per pſonas

maturas ⁊ honeſtas ⁊ contra īgredientes ſine
cauſis hmōi ſolet eē lata ſnīa excoicatiōis per
ſynodales: vt in plurib⁹ diocesib⁹. Acceſſuȝ ēt
ad crates ad loquēdū cū monialib⁹ nō de facili
cōcedat niſi forte ꝯſanguineis: ⁊ ħ ſine pōpa ⁊
ornatu ſupfluo. Egreſſuȝ aūt monialiū nō ꝯce
dat rōne viſitatiōis parentū etiā infirmoꝝ. rō-
ne aūt balneoꝝ pp liberatione ab aliqua graui
infirmitate de ꝯſilio medici. ſi monialis hone-
ſta eſt ⁊ nō leuis cū decēti ſocietate ꝯſanguineo
rum vel alienaꝝ pſonaꝝ nō ſuſpectaꝝ pmitte-
re pōt etſi ꝯſultiuū eēt abſtinere. Qđ obſeruēt
regulā ſuā: vt viuāt in cōi oīa tenētes ſub vno
officiali ⁊ lucra ex artificijs ⁊ legata ⁊ donata a
ꝯſanguineis. de cōi puideat per platā put vni
cuiqꝫ opus eſt ⁊ facultas pmiſerit. xij. q. j. nō di
catis. Cōfeſſorē eis tribuat qui nō ſolū ſit hone
ſtus: ſed etiā ſciat que ſpectāt ad vitā religioſaȝ
vt valeat eis facere ꝯſciam de trāſgreſſionibus
ſuis put decet. Cōgruū ēt videt vt lapſum car-
nis cū alijs pſonis ſibi reſeruet. Uiſitare etiam
ordinarie annuatim dȝ: ⁊ ſi neceſſariuȝ viderit
etiā pluries. De ptinētib⁹ aūt ad mores religio
ſoꝝ. habes. ſ. in ti. de religioſis. Familiaritates
aūt ⁊ frequētatiōes laicoꝝ ⁊ multo magis cleri
coꝝ ⁊ religioſoꝝ cū monialibus intercidat. In
ꝯſecratiōe eccleſiaꝝ vel virginū nihil tpale exi
gat. Silr in bñdictiōe abbatū vel abbatiſſarū.
In ꝯſecratiōe tñ eccleſiaꝝ pōt recipere pcura-
tionem. vel cū vadit ex ad chriſmandū. vt dī ex
de cen. c. romana. li. vj. in lectura. ⁊ habet infra.
Omni anno chriſma ꝯficiat in cena dñi vel p
aliū epm ſi non pōt fieri hoc faciat ⁊ chriſma ⁊
oleū ſcm̄ ⁊ cathecuminoꝝ faciat in eccleſijs cū-
ctis renouare ⁊ vet⁹ cōburere. Oī anno det ſa
crm ꝯfirmatiōis his qui non ſunt chriſmati in
ecclīa cathedrali. ⁊ hoc fieri dȝ in feſto pēthecō
ſtes ⁊ admoneat vel admonere faciat per pdica
tores qñ adulti vadāt ad recipiēdū chriſma ꝙ
prius ꝯfiteant: ⁊ ꝙ hēant qui eos teneāt. Pōt
etiā ꝯferri qbuſcūqꝫ dieb⁹ illud ſacrm p caſtel-
la ⁊ villas dioceſis ſue. dȝ aliqñ diſcurrē ⁊ ꝯfer
re ⁊ pcipue qñ viſitat. De ptinētib⁹ ad illud ſa-
crm habes. ſ. ti. xiiij. de ſacro ꝯfirmatiōis. Cō-
tra hēticos ſi quos inuenerit dȝ pcedē ſm iura ⁊
offm inqſitoꝝ qui deputati ſūt a ſede aplīca nō
īpedire ſed adiuuare. Judeos ſi ibi ſunt facere
ſignū portare. ex de iudeis. c. in nōnullis. vt di
ſcernant ab alijs ⁊ alia facē obſeruare. vide q
hētur. ſ. pte. ij. ti. ſi. de iudeis. Pōt etiā epi inq
rere ꝯtra hereticos. ex de here. c. p hoc. lib. vj.
Qñ inqſitor vel eps facit inqſitione vel pceſſū
ꝯ hereticū aliquē qūo ſe debeāt hēre: qȝ ſit aliq̃
pōt facere. vide. ſ. in ti. de pdicatorib⁹. c. de in-
qſitorib⁹. Et maleficia facientes expellere de dio
ceſi. vt dī. xxvj. q. v. epi. Et dicit qdā glo. ꝙ qui

per maleficiū faciūt ꝙ vir nō poſſit vxorem cog
noſcere. illud eſt crimē eccleſiaſticū: ⁊ ad epiſ-
copos ſpectat ſeuere punire. vt. xxvj. q. v. ſi quis
clericus. Diuinatiōes ⁊ icātatiōes phibere per
cēſuras eccleſiaſticas. Et excoicatione ⁊ iterdi-
ctū vitari facē. Cōtra ecclīaſticā libertatē: laicos
nō pmittet agē ſtatuta aliq ⁊ edita deſtruē fac
at quātū pōt: ⁊ ꝙ clerici ⁊ cāe eccleſiaſtice ⁊ vſu
rarie ⁊ mrīmoniales ⁊ hmōi nō trahātur ad iu
diciū ſeculare. Conet ꝯtra publicos vſurarios
pcedere ſm formā ꝯſtitutionū vſuraru. ⁊ ca.
quāquā. de vſuris li. vj. cui⁹ declaratione hēs.
ſ. in. ij. pte. ti. j. c. de vſurarijs manifeſtis. Abu-
ſiones varias que ſunt in ciuitate quātuȝ pōt p
pdicatores admonēdo rephēdēdo ⁊ aliqñ p ex
coicatione conet extirpare ſine ſcandalo ut. ar.
di. xliiij. cōmeſſatiōes. Singulis annis ſynodū
faciat: vbi admoneat clericos de agēdis ⁊ vitia
reprehēdat: excluſis laicis ꝯſtōnes ſynodales
legere faciat ⁊ exponē pro ignorātib⁹ ⁊ manda
re oīb⁹ ſub certa pena pecuniaria vt veniant ad
ſynodū. Et ſi expedit aliquā ꝯſtōnē ſynodalem
facere vel imutare hoc tractare cū ꝯſilio ⁊ ꝯſen
ſu capituli. i. canonicoꝝ eccleſie cathedralis ad
exēptos clericos vel regulares hūane ſe dȝ hēe
in nullo infringere puilegia ſue exēptionis. ſꝫ
ꝯſeruare ⁊ in nullo pcedere ꝯtra eos in iudicio
nec rōne cuiuſcūqꝫ delicti: nec rōne ꝯtract⁹ vel
alterius rei ſi in hoc ſunt exēpti vt coiter ſūt ho
die. In eccleſijs eoꝝ nō celebrare ſolēniter non
reqſitus ab eis. monaſteria monialiū eis ſubdi
ta viſitare nō dȝ vel in aliquo moleſtare. pōt tñ
charitatiue ſi qd reprehēſibile viderit admone
re. Eccleſiā romanā hȝ ſingulis annis per ſe vi
re. per pcuratorē viſitare: qȝ ſic iurat in ſua ꝯſecra
tiōe ⁊ alia que ibi iurat obſeruet: vel pcuret ſu
per hoc de anno in annū relaxatione ab illo iu
ramēto. Singulis annis ſi pōt oēs eccleſias et
monaſteria ⁊ hoſpitalia ſue dioceſis dȝ viſitare
⁊ de mō viſitandis dicet. ſ. in. c. ſpeciali. Uicari
um aūt vnū vel plures dȝ inſtituere ſm ꝙ vi-
derit expedire: qui audiat cauſas iudiciales et
iuſtitiā adminiſtret: cui det ptātē neceſſariā cau-
ſis expediēdis ⁊ plus ⁊ minus. ſm ꝙ ſibi vide
bitur. ⁊ diligēter aduertat ꝙ talis ſit qui repu-
tetur ſufficiēs in ſcia. ⁊ rectus in ꝯſcia: vt non
declinet a vero pcib⁹ vel munerib⁹: ⁊ puideat
ei de cōpetēti ſalario pro labore ſuo. Sed qrit
Archi. ſup. c. vobis. xij. q. ij. Utrū vicarius epi
in ſpūalib⁹ ⁊ tpalibus poſſit bñficia ꝯcedere. ⁊
Goff. tenebat ꝙ ſic ex de pben. in. c. dilecto. qꝛ
vicarius pōt oīa que ptinēt ad iuriſditionem.
Sed inſtituere eſt iuriſditionis non epalis offi
cij. Guil. duran. tenet ꝯtrarium. Sed archidia.
dicit. Credo ꝙ requiratur ſpeciale mandatum
quod probat expreſſe de offi. vica. ca. cuȝ in ge

neraliˑlibro ſexto.⁊ hoc tenetur.

¶Circa bona .§.iiij.

tpalia mobilia vel imobilia epatus ⁊ eccleſiaꝝ
⁊ monaſterioꝝ ⁊ alioꝝ locoꝝ pioꝝ ſibi ſubdito
rum dꝫ diligentiã adhibere ne diminuanſ vel
auferanſ.¶ Et pmo qdē cauere dꝫ ſibi ab aua/
ritia.vt vꝫ nec per ſe nec per alios negocijs ſe
cularibus pecunias ſuas exponat.ſꝫ ⁊ clericos
ſuos ab hmõi faciat abſtinere put teneſ.vt di.
lxxxviij.ca.fornicari.⁊ ex̄ ne cle.vel mo.c.j.nec
etiam dꝫ theſaurizare ſed qḋ ſibi ſupeſt in pias
cauſas expẽdere.Un̄ Ambro.xij.q.ij.auꝝ eccle
ſia hꝫ.nõ vt ſeruet ſed vt eroget ⁊ ſubueniat in
neceſſitatibꝰ.Et Hiero.c.ſe.j.Gloria epi eſt pau
peꝝ opibꝰ puidere.ignominia ſacerdotis eſt p
prijs ſtudere diuitijs.¶ Scḋo abſtineat a dila
pidatione ipſoꝝ bonoꝝ cum ſint paupeꝝ.xvj.
q.j.qm̄.vn̄ amicis vel ꝯſanguineis nõ det niſi
in neceſſitate tanquã paupibus:ſicut legiſ ſcm̄
Aug.feciſſe.Ab expẽſis ſuperfluis ꝯuiuiorꝫ
plurimoꝝ famuloꝝ vel equoꝝ pompoſe ſupel
lectilis ſe abſtineat:obſeruãdo illud qḋ habeſ.
di.xli.ex carthaginẽſi ꝯcilio.Eps vilẽ ſuppelle
ctilem ⁊ mẽſam victũ pauperẽ habeat ⁊ digni
tatis ſue auctoritatẽ fide ⁊ vite meritis q̄rat.et
ib.c.ſequẽti dꝛ:nec veſtibꝰ vel calciamentis de
corem q̄rat.Legata ad pias cauſas.ſi infra an
num a morte teſtatoris heredes vel executores
nõ ſoluerint ipſe eps dꝫ poſtea cogere illos ex
officio ſuo niſi teſtator ipſe ꝓteſtauerit ⁊ deter
minauerit ipſe illa faciẽdi.Et ne hmõi lateãt cõ
gruũ eſt vt ſingulis annis eps ꝓceptũ faciat no
tarijs ſub pena excõicationis vt debeãt talia le
gata referre curie ſue poſt morteꝫ teſtatoris: vt
videat ſi adimpleanſ:⁊ alicubi eſt ſnia lata per
ſynodalẽ ꝯſtitutionẽ ꝯtra tales.Ipſa vero lega
ta que hẽret exeq eps ſiue pro incertis facta ſi
ue pro alijs cauſis:qn̄ per teſtatorẽ nõ eſt expreſ
ſus locus vel modus erogatiõis non ꝓpterea
põt vel dꝫ eps ſibi iburſare ſed pauperibꝰ ero
gare teneſ ⁊ idẽ de alijs incertis que ꝑueniunt
ad manus eius ratione vſure vel ludi ⁊ hmõi.
¶ Tertio alienare nõ dꝫ aliqd immobiliũ ſui
epatus etiã in caſu neceſſitatis niſi prius habi
ta licẽtia a ſede aplica cũ ⁊ hoc iuret.ex̄ de rebꝰ
eccle.nõ alie.c.monaſterioꝝ.in cle.⁊ tũc etiam
requiriſ certa forma.de qua.ẽ.ti.xij.de aliena
tiõe reꝝ eccleſiaſticaꝝ.Silr nõ dꝫ pmittere ali
as eccleſias vel monaſteria vel hoſpitalia ſibi
ſubdita alienatiõem rei alicuiꝰ imobilis facere
ſine ꝯſenſu ſuo ex cauſis ⁊ cũ modis qui habẽ
tur.x.q.ij.hoc ius.⁊.xij.q.ij.ſine exceptiõe.Et
dꝫ bn̄ inqrere q eccleſia nõ decipiaſ ⁊ pciũ pro
neceſſitate expẽdaſ:vel in vtilitatẽ maiorem ec
cleſie ipſiꝰ emẽdo aliud ſibi fructuoſius.Mul

te leſiones ſiũt eccleſijs ⁊ locis pijs per illicitas
alienatiões.Sed vbi eccleſia vel monaſteria ap
parent notabiliter leſa:põt epiſcopus ꝯtractuꝫ
reſcindi facere vel ad ſupplementũ cogere em
ptorẽ.Idẽ de permutationibus vel trãſactioni
bus.Quod aũt eps in alienatiõibꝰ poſſeſſionũ
eccleſie velit certã quotã puta ad rõnẽ.v.pro cẽ
tenario de ꝓcio rei vendite videtur expreſſa ex
torſio:nec excuſare põt ratione conſuetudinis
cum ſit irrõnabilis:nõ enim poteſt gabellã po
nere in contractibus ſicut laici faciũt.Que aũt
repperit vſurpata ab eccleſijs ⁊ pijs locis a pa
tronis vel ꝯſanguineis rectoris eccleſiarũ mo
bilia vel immobilia reſtituere faciat inquãtum
põt.Eccleſias ruẽtes faciat per rectores vel po
pulũ reparari ⁊ domos eaꝝ prout fieri poteſt.
Quarto nota vt diciſ.xiij.q.j.epi.⁊.c.ſequenti
bus epi ⁊ alij rectores eccleſiaꝝ debẽt hẽc ⁊ te
nere res eccleſie diſtinctas a rebus proprijs ne
ſub pretexta rerum propriarũ auferantur bo
na eccleſie.Et de bonis quideꝫ eccleſie mobili
bus vel imobilibꝰ ⁊ alij clerici nõ pñt teſtari ſꝫ
de rebus pꝛimonialibus vel ſibi donatis aut le
gatis aut acqſitis per induſtriã pñt teſtari ⁊ cõ
ſanguineis licite legare ⁊ donare ⁊ ab inteſta
to in hmõi ſuccedũt ꝯſanguinei.Epi aũt ex reli
gionibus aſſumpti nõ pñt de aliquo teſtari ni
ſi de licẽtia pape ſꝫ Tho.in ſum.ij.ij.q.clxxxv.
ar.vij.Et ſimiliter religioſi aſſumpti ad eccleſi
as curatas:ſed qcqd acquirũt tales epi vel alij
curati eccleſie ſue acqrunt etiã per ſucceſſioneꝫ
aduenientia.Sed hodie ꝯſanguinei prelatorũ
ſpoliant domos eoꝝ in morte.de his plenꝰ ha
bes.ẽ.ti.x.de teſtamẽtis.¶ Nota qnto q eps
dꝫ procurare q eccleſie collegiate ⁊ monaſteria
habeant ꝓcuratores ſuos ſeu iconomos qui fi
deliter tractẽt bona eaꝝ.Ipſe autẽ eps dꝫ habe
re iconomum rerum epatus qui ſit teſtis admi
niſtrationis debite tpaliũ.Sicut etiam cubicu
larij quos dꝫ habere perſonas maturas ⁊ opti
me vite ⁊ fame clericos vel religioſos debẽt eẽ
teſtes ſancte conuerſationis ſue.vt dꝛ.ij.q.vij.
cũ paſtoris.⁊ hic iconomus dꝫ eſſe clericus. vt
diciſ.lxxxix.di.c.in quibuſdam.⁊ ca.iudicatũ.
In glo.tamen ſuper.c.diaconum.dꝛ q qui ha
bet poteſtatem ſeu adminiſtrationẽ ſuper rebꝰ
epatꝰ dꝛ vicedominus.qui aũt ſuper res cano
nicoꝝ dꝛ iconomus.hodie ꝯſueuerit nunciari
carmerlinghi.Et in.c.decenter oibus.di.ca dꝛ
q talia officia ꝓpinquis vel fauore ſibi ꝯiũctis
nõ ſunt cõmittenda.Et dicit ibi glo.q rõ huiꝰ
eſt.q: magis ſunt proni epi ad dandũ ꝓpinqs
q̄ alijs ẽt magis dignis.Itẽ alia rõ eſt huius ꝓ
hibitionis:q: ſemp pſumiſ q res eccłie latẽter
ledanſ per eos.Et di.lxxxviij.dꝛ epus nullã reiꝰ
familiaris ad ſe curam reuocet ſed orationi et

iectionis predicationi tantū̄mō vacet. Hinc ⁊ Ber. ad Eugeniū papam in li. de ꝯſideratione multū inuehit ꝯtra epos qui totā ſollicitudinē ſuā ponūt ꝓncipalr̄ circa tꝑalia ⁊ ſupellectilia ſua ⁊ cōpar īdos reddit⁹. ⁊ de ſalute aīaꝝ parū curāt: dicēs ꝙ ſi nō poſſūt hic prudētes ⁊ fideles diſpēſatores vt dcet meli⁹ ē hic min⁹ idoneos ꝗ̄ȝ epi ſe imiſceāt hmōi occupatiōib⁹ tꝑaliū

De diſpenſa- .§.v.

tione que pōt fieri p epos. ¶ Nota ꝙ circa lapſos reperiunſ tres regľe iuɜ cōe ꝯtinentes ſꝫ Ray. in ſum. ⁊ glo. ſūmaria. di. l. in prin. Prima eſt ꝙ qui peccauit mortalr̄ poſt baptiſmuꝫ nō pōt ꝓmoueri. ſ. abſqꝫ diſpentatiōe. xxv. diſ. ꝓmū. x. viij. di. qm̄. j. q. vij. ſi quis oīꝫ. Scđa regula eſt. ꝙ ꝓmot⁹ peccās mortaliter deijcit. di. l. qui ſemel. diſt. lxxxj. ſi diaconus. Tertia eſt ꝙ ab ordie depoſit⁹ nō poteſt reſtitui. di. l. j. ⁊. ij. Iſte etiā tres regľe colligunſ. di. l. vt ꝯſtitueref in ꝓncipio. vt vbicūqꝫ mitius agiſ diſpenſatio eſt. Idē Hoſtien. ¶ Sed circa intellectū iſtarū regularū ſm̄ Ray. ⁊ glo. vbi ſupra tres fuerūt ab antiquo opiniōes. Pria fuit ꝙ omne mortale poſt baptiſmū repellit ꝓmouendū ⁊ deijcit ꝓmotū. ⁊ qꝛ iſta ē nimis rigida qꝛ ſꝫ eā nullus poſſet ꝓmoueri. ideo nō tenēda. Scđa opinio intelligit iſtas regulas de magnis pctīs. qꝛ minora poſt pniam nō repellūt promouēdū: nec deijciūt ꝓmotū. ar. di. xlj. clericus. ⁊. v. q. iiij. in loco. Et qꝛ iſta opinio nō diſtinguit inter pctā occlta ⁊ manifeſta. iō nō ē tenēda. di. l. c. de his vero. Tertia opinio intelligit ꝑdictas regulas de manifeſtis: occulta enī poſt pniam etſi grauia nō repellūt nec deijciunt. di. xlviij. qm̄. Et qꝛ hec opinio nō diſtinguit inter enormia que etiā occulta repellūt ⁊ deijciūt ⁊ alia pctā. ideo ipſa etiam nō eſt tenenda. ex̄ de accu. c. inquiſitionis. Ut ergo ſine calūnia ꝓcedas diſtinguēduꝫ eſt de pctīs. qꝛ aut illa ſunt enormia aut mediocria aut miora. quamuis oīa mortalia. Si ſunt enormia ſiue occulta ſiue manifeſta ſint repellunt ꝓmouendū ⁊ deijciūt ꝓmotū. i. indignū faciunt ꝓmoueaſ ⁊ ſi iam promotus ſit indignū faciunt ad exequēndū officiū ſuſcepti ordinis ⁊ poſt quātācunqꝫ pniam: ⁊ ꝯtriū faciēs hoc eſt accedēs ad ordinē ſuſcipiēdū vel exeqns ipm ante diſpenſationē ſemꝑ peccaret mortalr̄. di. l. c. miror. i. q. j. erga. ⁊. c. ſi quis: ex̄ de accu. c. inquiſitionis. Et vt dicit Guil. gloſator Ray. qđ dr̄ de enormib⁹ reſtringendū eſt ad homicidiū ⁊ ſymoniā in ordine. idē Hoſtiē. ⁊ Goff. addētes vitiū hereſis. i. q. j. ventū. Quantū vero ad mediocria pctā ſubdiſtinguit Ray. qꝛ aut ſunt manifeſta aut occulta. Si manifeſta impediūt ꝓmouēdū ⁊ deijciūt ꝓmotū. di. l. c. de his vo.

Et intelligunſ manifeſta quando ſunt nota per ſniam vel per conuictionem vel per cōfeſſionē factam in iure metu probationis. di. xxiiij. c. ſi. vel notorio ꝙ non poſſit aliqua tergiuerſatiōe celari. Si aūt ſint occulta non impediunt promouendum nec deijciunt promotū: ſꝫ poſſunt promoueri ⁊ miniſtrare in ſuſceptis abſqꝫ icurſione alicuius cenſure vel irregularitatis. ſed non abſqꝫ mortali peccato quouſqꝫ peniteant. extra de tēpo. ordi. c. ex tenore. ⁊. c. queſitū. Dicuntur aūt mediocria exēplificādo adulteriū: furtum: ſacrilegiū: periurium fraus cum dolo inceſtus. multomagis vitium ſodomiticuꝫ. ex̄ de exceſ. prela. c. clerici ⁊ ſimilia maiora adulterio. fornicatio etiaꝫ ſimplex notoria. vbi admonitus nollet ſe corrigere. videtur pertinere ad mediocria. extra de coha. cleri. ſic. Minora autem peccata etiā manifeſta non impediunt promouendū nec etiā deijciunt promotū. Et dicūtur minora reſpectu grauiū. vt venatio in clerico ludus alee ⁊ ebrietas. di. xxxv. c. j. ſacere ſtrepitum in ſynodo. v. q. iiij. in loco. ⁊ ſimilia. Si tamē admoniti tales nollent ſe corrigere. propter cōtumaciā efficiuntur grauiora. Ideꝫ Hoſtien. Inno. etiā in glo. ſuꝑ. c. ex tenore. de tēp. ordi. dicit ꝙ in occultis peccatis ſufficit abſolutio ſacerdotis auctē clauium ar. vj. q. j. illi. nec credo ꝙ ſit neceſſaria diſpēſatio ordinarij quoad ꝓmotionem vel quoad executionē. qđ intelligendū eſt de mediocribus. vt pꝫ ex illo. c. ex tenore. ⁊. c. queſitū. Et addit ꝙ nō peccat talis ſtatim ſacta ꝯfeſſione celebrādo licet bonū ſit conſilium. ꝙ vel abſtineat vel pro parte ſatiſfaciat. ¶ Qđ papa poſſit in omni caſu diſpēſare ſuꝑ homicidio ⁊ alijs nō eſt dubiū. Sed circa epos eſt duplex ſolēnis opinio ſm̄ Ray. Prima ē ꝙ epus pōt diſpenſare ꝯtra duas primas regulas in adulterio ⁊ minoribus criminibus. ſ. cū ſūt manifeſta. vt dictum eſt: in maioribus vero adulterio nequaꝗ̄ niſi in caſibus a iure expreſſis poſſit diſpenſare. ⁊ hoc expſſe dicif ex̄ de iudi. c. at ſi clerici. Nam hoc ipſo qđ de quibuſdā cōceditur de alijs tacite ꝓhibeſ. diſt. xxv. ca. qualis. ex̄ de trāſla. c. iter corꝑalia. ar. ad idē de tē. or. dilect⁹ vbi dr̄. Cū illi diſpenſatio hmōi a canone minis ſit ꝑmiſſa. Exꝑmiſ aūt in iure de qbuſdā maiorib⁹ adulterio i qb⁹ ꝑmittiſ epis diſpēſare. di. l. c. ſi qs pſbr̄. In hēſi tn̄ hodie nō hꝫ locū cū pa. ſibi reſeruet abſolutiōeꝫ. ⁊ l. c. preſbros. di. l. vbi dr̄ de diaconib⁹ ⁊ pſbr̄is idolis imolātib⁹ ex coactiōe poſtqꝫ penituerint penes epos eoꝝ erit ptās aliqd eis tribuēdi. Alia ſiue ſcđa opio ē ꝙ epus pōt diſpēſare in oī crie ꝯ duas ꝑmas regľas: niſi expſſe ꝓhibeaſ a iure. ꝓ ꝓbaſ di. xxviij. c. pſbr̄. ⁊ optie de pe. di. vj. c. j. l ſi. vbi dr̄. Pōtifex iuſt⁹ atqꝫ diſcret⁹ nō cogiſ ſuos

ſacerdotes ſemꝑ abijcere ſed nec moꝛ reſtitue/
re niſi ſtatutū fuerit a romano pōtifice. vt extra
de ſen. excō. c. nuper. circa fi. Hanc opinionem
tenet Laud. Uincen. Joā. ⁊ Tan. Et Ber. extra
de iudi. in glo. ſuper. c. at ſi clerici. dicit ꝙ hec
opinio eſt magis coīs cui aſſentit Ray. ⁊ Guil.
gloſatoꝛ eius dicit hāc opinionē eſſe ſalubrio/
rem ⁊ benigniorē ſupꝛadicta. Sequēdo igiꝉ ſe
cundā opinionē que cōmunioꝛ eſt qui ſunt caſ
ſus in quibus pꝛohibita ſit epis diſpenſatio et
pape reſeruetur. plene habes. j. in titu. ſequen.
ibi vide. Quantum autem ad tertiam regulā.
ſcʒ ꝙ depoſitus reſtitui non poteſt in officijs ſu
is: in hoc nullus poteſt diſpenſare. niſi papa ſcḋm
Ray. ⁊ Hoſtienſ. licet aliqui contrarium ſenti/
ant: vt habes ſupꝛa in premiſſis.

¶ De epiſcopa/ .§. vi.

tu quoad appetitionē vel recuſationē eius vel
renūciationē. Et quātū ad pꝛimū ꝙ nō ſit licitū
appetere epatū ſed pſumptuoſum: hoc declara
tum eſt ſupꝛa parte ſcḋa titu. ij. c. de ambitiōe.
ibi vide. Quātū ad ſcḋm. ſ. vtrū epatū iniūctū
a ſuperioꝛe liceat oīno recuſare. Rñ. Tho. ij. ij.
q. clxxxv. ar. ij. ꝙ in aſſumptiōe epatus duo ſūt
ꝯſideranda. Pꝛimū eſt quid deceat hoīem ap/
petere ſcḋm ꝓpꝛiā voluntatē. Scḋm eſt quid de/
ceat hoīem facere ad volūtatē alterius. Quan/
tum igiꝉ ad pꝛopꝛiā voluntatē ꝯuenit homini
pꝛincipaliter inſiſtere ꝓpꝛie ſaluti ⁊ intendere
ſed ꝙ alioꝝ ſaluti intēdat hoc ꝯuenit hoī ex di
ſpoſitione alterius ptātem habētis ſuper eum.
Unde ſicut ad inoꝛdinationē volūtatis ptinet
ꝙ hō ꝓpꝛio motu feraꝉ in hoc ꝙ gubernatiōi
alterius pꝛeficiatur. ita ad inoꝛdinationē volū/
tatis ptinet ꝙ aliqs oīno ꝯtra ſupioꝛis iniun/
ctionē pꝛedictū gubernationis officium finali
ter recuſet. ⁊ hoc ꝓpter duo. Pꝛimo qꝛ hoc re/
pugnat charitati pꝛoximoꝝ: quoꝝ vtilitati ſe
quis dʒ exponere pꝛo loco ⁊ tpe. Unde Augu.
xix. de ciui. dei. Negociū iuſtum ſuſcipit neceſ
ſitas charitatis. Scḋo qꝛ repugnat hoc humili
tati per quā qs ſe alioꝝ mandatis ſubijcit. Un
de Greg. in paſtoꝛal. dicit ꝙ tūc ante dei oculos
vera eſt humilitas cū ad ea ad recipiendū hoc
qḋ vtiliter ſubire pcipiꝉ ptinax nō eſt. Quāuis
aūt vita ꝯtēplatiua ex qua qs ſibi vacat ⁊ deoꝝ
poniꝉ actiue qua pꝛimis intēditur: ⁊ amoꝛ dei
ſit potioꝛ amoꝛe pꝛoximi: tñ bonū mltitudinis
pꝛeferendū eſt bono vni9. Et hoc ipm pertinet
ad dilectionē dei. ꝙ aliqs ouibus xpi per curā
paſtoꝛalē impoſitā intēdit. Inſup ⁊ pꝛelati nō
ſic trāſferunꝉ per pꝛelaturā ad vitā actiuam: vt
ꝯtēplatiuā deſerāt: ſed vtriqʒ pꝛo tpe dꝫt vaca
re. Et inducit ad hoc Tho. auctoꝛitates Augu.
que habenꝉ in decre. Dicit enim Aug. Ocium
ſctm̄ querit charitas veritatis negociū iuſtū ſu
ſcipit neceſſitas charitatis: quā ſarcinam ſi nul
lus imponit pcipiēde atqʒ intuēde vacandum
eſt veritati. Si aūt imponiꝉ ſuſcipiēda eſt ꝓpꝛ
neceſſitatē charitatis. Sed nec ſic omnino vē/
ritatis delectatio deſerēda eſt. ne ſubtrahaꝉ illa
ſuauitas ⁊ oppꝛimaꝉ iſta neceſſitas. viij. q. j. q
epatū. vbi dicit gl. quoad finē auctatis ꝙ nō ita
dʒ inſiſtere tm̄ delectatiōi vitatis in ꝯtēplatio/
ne ꝙ nō deſeruiat put opꝫ neceſſitati pꝛimoꝝ
in exercitio cure paſtoꝛalis. Ad idē Aug. ad eu
doxiū. Uos aūt hoꝛtamur in dño vt ꝓpoſitum
vrm̄ cuſtodiatis ⁊ vſqʒ in finē pſeueretis. Ac
ſi q opa vra mr̄ eccleſia deſiderauerit: nec elatio/
ne auida ſuſcipiatis nec blādiēte deſidia reſpu
atis ſed miti coꝛde obtēperetis deo cū manſue/
tudine poꝛtātes eum qui vos regit: qui dirigit
mites in iudicio ⁊ docet manſuetos vias ſuas
nec ociū vrm̄ neceſſitatibus eccle pꝛeponatis.
Cui parturiēti ſi nulli boni miniſtrare vellēt quō
naſceremini nō inueniretis. xvj. q. j. vos aūt. Itē
quāuis accipe epatū de ſe nō ſit neceſſarium ad
ſalutē ſit tñ neceſſariū ad ſalutē recipe rōne pꝛe
cepti ſupioꝛis. Nec excuſaret eū ſi votū de non
epiſcopando feciſſet: qꝛ ſi intendiſſet hoc nullo
mō acceptare etiā per ſupioꝛis mādatū eēt vo/
tum illicitū et ſic nō obligaret: ſi itēdit quantū
erat ex pte ſui tūc qꝛ iniūgiꝉ a ſupioꝛi non agiꝉ
ꝯtra votū nec etiā excuſaret a tali iniūctiōe hoc
ꝙ haberet ꝓpoſitū peccādi: qꝛ pōt ⁊ dʒ dimitte
re tale ꝓpoſitum. Si aūt haberet aliqḋ impedi
mentum puta excōicatiōis vel irregularitatis:
cum illo nō dʒ ſuſcipe: ſed dʒ manifeſtare iniū
gēti. Et ſi nō pōt tollere tale impedimentū puta
qꝛ eſt archiepūs qui pcipit: ⁊ ille irregularis vel
illegitimus ⁊ hmōi nō teneꝉ obedire. ⁊ idē vi
detur ſi eēt notabiliter ignoꝛās: ſed ſi pōt tolle
re impedimētum ⁊ tollit ipſo iudicato vt papa
debet obedire. De renūciando āt epatui quod
fieri nō poteſt abſqʒ licētia ſedis apoſtolice ha
bes extra de renun. c. niſi quod plene declaraꝉ
ſupꝛa ti. pꝛori. c. de renunciatione.

¶ De epiſcopis .§. vij.

aſſumptis ad hmōi dignitatē ex ſtatu religioſo
nis vtrū teneanꝉ ad obſeruātias regulares. Rñ.
Tho. ij. ij. q. clxxxv. ar. viij. ꝙ cū ſtatus religio/
nis ⁊ ſtatus epalis ptineāt ad pfectionē ⁊ dica/
tur ſtatus pfectiōis: in hoc tñ eſt dria īter vtrū/
qꝫ. qꝛ ſtatus religiōis dr̄ ſtatꝰ pfectiōis: qꝛ ipſa
obſeruatio religiōis eſt via tēdēdi in pfectionē
Sed ſtatus epalis dr̄ ſtatus pfectiōis q̄ſi quod
dam magiſteriū pfectiōis. Un̄ ſtatus religiōis
cōparaꝉ ad epalem ſicut diſciplina ad magiſte
rium ⁊ diſpoſitio ad pfectionē: diſpoſitio autē
non tolliꝉ pfectiōe adueniēte niſi foꝛte quantū

ad id qđ ꝓfectioni nō ꝯgruit ſed magis cōfir-
matur ſicut diſcipulus cū ꝑuenerit ad magiſte
rium nō ꝯuenit ꝙ ſit auditor: ꝯuenit tñ ſibi ꝙ
legat ⁊ meditet̃ magiſquā ꝓus. Sic igit̃ dicen
dum. ꝙ ſiqua ſunt in regularib⁹ obſeruātijs q̄
nō impediāt pōtificale offm̄ ſed magis valent
ad perfectiōis cuſtodiā: ſicut eſt ꝯtinentia: pau
pertas ⁊ hmōi: remanet ad illa obligat⁹ religio
ſus factus eṗs ⁊ per ꝯñs ad portandū habitū
ſue religionis qui eſt huius obligatiōis ſignū.
Siqua vō ſunt in obſeruātijs regularibus que
officio pontificali repugnet ſicut eſt ſolitudo ſi
lentiū: abſtinētia: graues vigilie ⁊ hmōi: ex q-
bus īpotēs redderet̃ ad exequēdū pōtificale of
ficiū ad hmōi nō tenent̃. In alijs aūt pōt ⁊ di-
ſpēſatiōe vti. ſm̄ ꝙ requirit neceſſitas perſone
vel officij vel ꝯditio hoīum cū qb⁹ viuit: ꝑ mo
dum quo etiā ꝓlati religionū ſecū diſpenſant.
Qđ āt dr̄. xvj. q. j. ꝙ monachū canonica electio
a iugo monaſtice ꝯuerſationis abſoluit ⁊ ſacra
ordinatio de monacho eṗm facit: itelligit̃ ſꝫ di
ctum nō quātū ad oīa ſed quātum ad ea que re
pugnāt pōtificali offō. Et quāuis eṗi religioſi
nō teneant̃ obedire ꝓlatis ſuaꝝ religionū ex eo
vꝫ qꝛ deſierūt ſibi eē ſubditi: ſicut ⁊ ipi ꝓlati re
ligionū cū nō hñt ſupiores nō tenent̃ obedire
ſupiorib⁹ ꝓlatis quos nō hñt: remanet tñ adhuc
obligatio voti virtualr̄ ita. ſcꝫ ꝙ ſi eis legitime
aliqs ꝓficeret̃ obedire tenerent̃ inquātū tenen
tur obedire ſtatutis regule per modū ꝓdictum
⁊ ſuis ſupiorib⁹ ſi quos hñt vt archieṗm vl' pa
paꝫ ⁊ hmōi. Propriū aūt nullo mō pñt hr̄e: nā
hereditatē pānā vēdicāt nō q̄ſi ꝓpriā ſed quaſi
eccleſie debitā. Et ſic itelligit̃ qđ habet̃. xvj. q. j.
vbi dr̄ ꝙ monach⁹ fact⁹ eṗs velut legitim⁹ he
res pānā ſibi hereditatē iure vēdicādi ꝑtātē ha
beat. Uñ ibi ſubdit̃. ꝙ poſtquā eṗs ordināt̃ ad
altare ad qđ ſcificat̃ qđ acqrere potuit reſtituat
teſtamētū aūt nullo mō pōt facē: qꝛ ſola diſpen
ſatio ei cōmittit̃ reꝝ eccliaſticaꝝ que morte finī
tur. Si tñ ex ꝯceſſione pape religioſus eṗs vel
alter faciat teſtamētū nō tñ ex hoc itelligitur vt
de re ꝓpria diſponē ſed auc̃te aplica itelligitur
eē ampliata ꝑtās ſue diſpēſatiōis: vt ei⁹ diſpen
ſatio poſſit valere poſt mortē. Eṗi aūt qui aſſu-
munt̃ ad eṗatū de ſtatu clericali pñt bona pri-
monialia ⁊ acqſita ꝑ induſtriā tenē vt ꝓpria ⁊ do
nare vel legare ꝑ teſtamētū: ꝓut eis videtur de
huiuſmodi bonis. xij. qōne. j. epiſcopus. Non
enim epiſcopi in ſua ordinatione ad hoc ſe ob
ligant: vt abſqꝫ proprio viuant nec etiam viue
re abſqꝫ proprio ex neceſſitate requiritur ad of
ficium paſtorale.

Utrum epiſco .§. viij.

pi nō largiendo paupib⁹ bona eccliaſtica que ꝑ
curāt peccent mortalr̄. Rñ. Tho. ij. ij. q. clxxxv.
ar. vij. aliter eſt dicēdū de ꝓprijs bonis que eṗi
poſſidere pñt. ſ. ſi nō ſūt religioſi ⁊ de bonis ec
cleſiaſticis nā ꝓprioꝝ bonoꝝ veꝝ dñium hñt.
Uñ ex ipſa reꝝ ꝯditiōe nō obligant̃. vt ea alijs
ꝯferant ſed pñt vel ſibi retinere vel alijs pro li
bito largiri in qua tñ diſpēſatiōe vel receptiōe
pñt peccare. vel ꝓpter inordinationē affectus ꝑ
quā plura ſibi ꝯferāt vel retineāt q̄ͣ oporteat:
vel alijs nō ſubueniāt ſm̄ debitū charitatis nō
tñ tenent̃ ad reſtitutionē. Sed eccleſiaſticoꝝ autē
bonoꝝ ſunt diſpēſatores vel ꝓcuratores. vt au
gu. xij. q. j. ſi priuatū. dicit. Ad diſpēſatorē autē
reqrit̃ bona fides. Sūt aūt bona eccliaſtica nō
ſolū in vſus paupeꝝ: ſed ēt ad cultum diuinū ⁊
neceſſitatē miniſtroꝝ expēdēda. Uñ antiquit⁹
fiebāt q̄ttuor ꝑtes de redditib⁹ eccliaꝝ vna erat
eṗi: alia clericoꝝ deſeruiētiū eccliē: tertia ſerua
bat̃ pro fabrica ſeu reparatiōe eccliē: ⁊ q̄rta pau
perib⁹ dabat̃. vt habet̃. xij. q. ij. de redditib⁹: ⁊
quatuor: ⁊ alijs. c. Si ergo diſtincta ſunt bona
que debēt in vſum eṗi cedere ab his que debēt
expēdi in vſum clericoꝝ vel paupeꝝ vel fabri-
ce: ⁊ aliqd ſibi retineat eṗs de his que ſunt de
putata miniſtris: vel paupib⁹: vel fabrice: non
eſt dubiū ꝙ agit ꝯtra fidē diſpēſatiōis: ⁊ mor-
taliter peccat ⁊ tenet̃ ad reſtitutionē. De his āt
que ſunt ſpāliter ſuo vſui deputata videt̃ eē ea
dem rō que ⁊ de ꝓprijs bonis: vt ſcꝫ per immo
deratū affectum vl' vſuꝫ peccet ſi ſibi retineat vl
tra q̄ͣ debeat ⁊ alijs nō ſubueniat: vt exigit de-
bitum charitatis. Si vero nō ſunt ꝓdicta bona
diſtincta. eoꝝ diſtributio fidei ſue cōmittit̃. Et
ſiquidē in modico deficiat vel ſupabūdet: pōt
hoc fieri abſqꝫ bone fidei detrimēto ⁊ iō abſqꝫ
mortali: qꝛ nō pōt in talib⁹ punctualiter accipe
qđ fieri opꝫ. Si vō ſit multus exceſſus non pōt
latere. Uñ videt̃ bone fidei repugnare ⁊ iō nō
eſt abſqꝫ mortali. Et addit Tho. ij. ij. q. clxxxv.
ar. vij. ad. iiij. ꝙ ſi qs clericus: vel prelatus ne-
ceſſitate nō iminente ꝓuidendi pauperib⁹ de
his que ſuperfluūt ex prouētibus eccleſie poſ-
ſeſſiones emat. vel in theſauro reponat in futu
rum pro pauperibus: laudabiliter facit. Si au-
tem neceſſitas imineat pauperibus erogandi
ſuperflua cura eſt ⁊ inordinata: vt aliquis tunc
in futurum conſeruet. quod domin⁹ ꝓhibet di
cens. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.

De ornamētis .§. ix.

epiſcopalibus cū celebrat. Nā vltra ornamēta
ſacerdotis de qbus ſupra hꝫ. ix. alia ornamēta
ſignificātia res ſpūales q̄s dꝫ hr̄e. Et primo ca-
lige que ſignificāt rectitudinē greſſuū idest af-
fectionē ⁊ opeꝝ. Scđo ſandalia que ſignificant
ꝯtemptum terrenoꝝ: qꝛ tegunt pedes ⁊ defen-

dunt a puluerib⁹. Tertio ſuccinctoriũ quo ſtola ligatur cũ alba ſignificãs amorem honeſtatis. Quarto tunicella longa vſqʒ ad pedes ſignificans pſeuerantiã. Vñ ⁊ Joſeph di habuiſſe tunicã talarem ideſt deſcendentẽ vſqʒ ad talos: que inſinuãt extremitatẽ vite. Quinto dalmatica lata deſignãs largitatẽ in operib⁹ miſericordie. Sexto chirothece. que deſignãt cautelam in opibus: defendũt eni ne ledant manus a frigore vel algore: ⁊ manus ſũt opa nr̃a. Septimo mitra deſignãs ſcientiã vtriuſqʒ teſtamẽti vñ ⁊ duo cornua hʒ: ⁊ appendities mitre duo: pñt ſignare expoſitiões additas doctorꝫ ſm duplicẽ ſenſuʒ. ſ. litteralẽ ⁊ ſpũalẽ: qui eſt triplex. Octauo anulus ſignificans ſacr̃m fidei. quo eccleſia deſpõſat xp̃o. Jpſi eni epi ſunt ſpõſi eccleſie loco xp̃i. Nono eſt baculus paſtoralis q deſignat tria que ſpectãt ad officiũ paſtoris: nã per curuitatẽ in capite baculi ſignificat. ꝙ dʒ colligere vagos: per ſtipitis rectitudinẽ ſignificatur ꝙ dʒ ſuſtẽtare infirmos: per ſtimulũ qui eſt in pede baculi ꝙ dʒ pungere ⁊ ſollicitare lentos ⁊ pigros. Vñ vſus. Collige ſuſtẽta ſtimula vaga morbida lenta. Solẽt etiã quandã crucẽ paruulam argẽteã vel eneã: cum catenula ad collum ſub caſula deferre que deſignat paſſionem xp̃i quã debẽt habere in mẽte per meditationem ⁊ affectũ imitatiõis. Addit archiepis pallium in ſignũ priuilegiate ptãtis reſpectu ſuffraganeorum. Et deſignat torquẽ aureã quã ſolebãt recipere legitime certãtes. Romanus aũt pontifex nõ vtit baculo paſtorali duplici rõne. vt qa

Extra de ſa. vnc. c. i. i gl. viii. Petrus primus papa miſit baculũ ſuũ per quẽdam diſcipulũ ſuũ: vt ad tactũ eius reſuſcitaret ſociũ ⁊ ꝯdiſcipulũ eius Georgiũ defunctũ i via quos ipſe Petrus miſerat ad pdicãdũ: qui: baculus reſeruat: vt di in dioceſi treuerẽſi. Unde ⁊ papa ibi celebrãs vtit baculo paſtorali: vel ex eo ꝙ papa nõ hʒ ptãtẽ limitatã ⁊ determinataʒ vt oẽs epi ⁊ prelati quã deſignat etiã curuatio baculi: ſed vniuerſaliter vbiqʒ. iõ non vtit tali baculo. Pñt etiã per iſta nouẽ ornamenta ſpecialia epoꝝ deſignari nouẽ que facere poſſunt ſupra preſbyteros. vʒ clericos ordinare: virgines bñdicere. baſilicas dedicare: clericos deponere: ſynodos celebrare chriſma ꝯficere: veſtes ⁊ vaſa ꝯſecrare ⁊c̃. Hec Tho. in. iiij. di. xxiiij. immediate ante expoſitionem lr̃e exceptis paucis additis. ¶ Notandũ etiã de qbuſdã que hʒ in

Po qd ʒ facẽ. ra debẽt obſeruare epi. primo vt nõ deſpiciant ſed honorẽt clericos ſuos ſm gradus ſuos: et ecõuerſo clerici epos habeãt vt patres. Unde Hiero. ad nepotianuʒ. Eſto ſubiectus pontifici tuo ⁊ quaſi anime parentẽ ama. Sed epi ſacerdotes ſe eẽ ſciãt nõ dños honorent clericos ſuos quaſi clericos: vt ipſis epis a clericis quaſi

epis hono: deferat. Scitũ eſt illud oratoris domitij. Cur ergo te ingt habeã vt principẽ cum tu me nõ habeas vt ſenatorẽ. ꝙ aũt aaron ⁊ filios eius hoc eẽ epm ⁊ preſbyteros nouerimus vnus dñs: vnũ baptiſma: vnũ templũ vnuʒ ſit myſteriũ. Et paulopoſt. Peſſime ꝯſuetudinis eſt in quibuſdã eccleſijs pñtibus epis tacere pſbyteros nec loqui quaſi eis inuideãt aut dedignẽtur eos audire. Et ſi aliud ait Paulus apoſtolus reuelatũ fuerit ſedenti prior taceat: gloria patris eſt filius ſapiẽs. Hec ille diſ. xcv. eſto. Jtẽ ex ꝯcilio carthaginẽ. iiij. dicit. Epus in eccleſia in ꝯſeſſu preſbyteroꝝ ſublimior ſedeat intra domũ vero collegã preſbyteroꝝ ſe eſſe cognoſcat. di. ea. vbi glo. ſup ī ho collegã dicit. ita tñ ꝙ non ꝯtẽnatur. ff. de offi. pref. l. obſeruandã. Jtẽ epus diebus feſtiuis diuinis officijs debet intereſſe: vñ di de ꝯſe. di. iij. Epus ſi infirmitate nõ fuerit ipeditus eccleſie cui proximus fuerit die dñico deeſſe nõ dʒ. vbi dicit glo. archid. ꝙ epus dieb⁹ dñicis in epali eccleſia diuinis officijs dʒ intereſſe in qua ſacerdotali more precipitur reſidere. vt. vij q. j. ꝑuenit. Non dʒ autẽʒ ſacerdos in fine miſſe dare benedictionẽ populo cũ preſens eſt epus. ⁊ pcipue in miſſa quã cantat ſpe ſacerdos vel etiã cũ legit: niſi epus annuat ei ꝙ det. ⁊ tũc etiã nõ dʒ dare cum ſolẽnitate. ſ. Sit nomẽ dñi ⁊c̃. Põt ẽt dici ꝙ eoipſo ꝙ permittat ei miſſaʒ celebrare: ⁊ per ꝯñs pmittit ẽt oia que ptinẽt ad miſſaʒ. vñ ⁊ benedicere. vt ex. de offi. dele. c. pterea. hec in glo. ſup. c. ecce ego di. xcv. in quo. c. Hiero. reprehẽdit epiſcopos prohibẽtes ſacerdotes bñdicere populũ. dicẽs ibi. Si preſbyter xp̃m conſecrat cum in altari vel ſacramenta benedicit: benedicere populus non debet qui xp̃m conſecrare nõ metuit. Qđ videlicet intelligẽdũ eſt de benedictione in fine miſſe priuate quã debet ei permittere epus etiã ſi ſit preſens. ¶ Jtem notanduʒ ꝙ habet

Miſſaʒ quotidie audire. de priuil. in. vj. vbi dicitur. Quoniã epi ⁊ eorũ ſuperiores ſe habẽt diuerſis ex cauſis a ſuis eccleſijs ⁊ dioceſi abſẽtare frequẽter nec poſſunt cõmode ad eccleſias accedere promiſſa celebrãda vel audienda etiam ipſa ſine qua eos tranſire non decet abſqʒ cauſa rationabili vlla die. preſenti conſtitutione indulgemus eiſdem: vt altare poſſint habere viaticum ⁊ in eo celebrare vel celebrari facere vbicunqʒ abſqʒ interdicti tranſgreſſione illis permittitur celebrare vel audire diuina. hec omnia in tex. vbi dicit Joannes andreas in glo. cum iſto altari viatico poterit epiſcopus. puta vadens ad curiam de mane ante cãpanã diei dicere vel dici facere miſſam ⁊ pergere vias ſuas: ⁊ ſic non impediet in dicta. qđ fieret ſi haberet expectare diẽ ⁊ ſolitã horam ⁊ opportunitatem eccleſie. ex tex. iſto

regulariter q̄otidie dꝫ dicere vel audire miſſam niſi ipediatur. Itē epi mutuū ſibi debent preſtare auxiliū.ſ.in licitis. Vñ Inno.ij.di.xc. ait. Precipimus vt epiſcopi ad ſolū deū ⁊ populi ſalutē habentes reſpectū oi tepiditate ſopita ad pacē firmiter tenendā mutuū cōſiliū ⁊ auxiliuꝫ prebeant. nec hoc alicuius amore vel odio pretermittant. Ubi dicit glo. ꝙ p iſtud ⁊ c. ſequēs pꝫ. ꝙ ad iudiciū eccleſie ſpectat facere pacē vt hic ⁊ extra de treug. ⁊ pa.c.treugas. Et etiā mortuo epiſcopo vel īfirmo vicini epiſcopi tenent ſupplere defectū.vt.vij.q.j.pōtifices. Itē diſ.xc.ex concilio carthaginen.iiij.dicit. Studendū eſt epiſcopis vt diſſidentes fratres ſiue clericos ſiue laicos ad pacē magiſquā ad iudiciū coerceant. vbi tñ dicit glo. hoc itelligēdum cum ciuiliter agit de crimine: vel in cauſa ciuili: ſecus vbi crimialiter ageret. Expedit enī pctā nocentiū eē nō.ex.de collu.c.j.in glo. Item epiſcopus dꝫ patrociniū preſtare pupillis ⁊ viduis ⁊ alijs pſonis miſerabilibus ꝯtra improborū violētias. Unde gelaſius. Deſolatis pprie deſenſiones auxilio. ⁊ qui ſuis actibꝰ prodeiſe ꝓpter etatis infirmitatē nō poſſunt ex ꝯtū decet pontificeꝫ ſubuenire. quia pupillis tuitionē etiā diuinitas iuſſit ipēdi. di.lxxxvij. ⁊ di.lxxxviij.dꝫ. Epiſcopus gubernationeꝫ viduaꝝ ⁊ pupilloꝝ ac peregrinorum non p ſeipſum ſꝫ per archipreſbyterū vel archidiaconū agat. quod intelligēdū eſt de his qui per ſuos iuuari nō pñt. ⁊ ideꝫ de alijs pauperibus ⁊ debilibus inquantū facultas aſſit. vnde di.lxxxij. c.j.dꝫ. Epiſcopus pauperibus vl' infirmis qui debilitate faciente ſuis manibus laborare non pñt: victū ⁊ veſtitū inquantū poſſibile ſibi fuerit largiatur.dꝫ ea.diſt. Ad reatum epiſcopi ptinet vel preſbiteri qui prochie preeſt ſuſtētande. ſi vite preſentis cauſa adoleſcētiores vidue vel ſanctimoniales clericoꝝ familiaritatibus ſubijciantur. vbi glo. ꝙ ꝓpter rerū defectum faciēdo aliquas opas clericis vel aliqs per talē familiaritatē inducunt ad turpia. Et iō epiſcopus ſi ſunt paupes dꝫ ei ꝓuidere: ⁊ hoc de q̄rta pauꝑum: nō tñ debēt eſſe ocioſe: ſed debēt facere opus: nō tñ debēt eſſe ocioſe ... laços ⁊ alia hmōi honeſta. de ꝯſe.di.v.nūquā. Sed diligenter attendendū eſt ꝙ p pſonas honeſtas dēt opa ⁊ recipiāt preciū. Itē di.lxxxvj. dꝫ. Nō liꝫ epiſcopo manibꝰ ſuis aliquē cedere. hoc.n.alienū eē dꝫ a ſacerdote. vbi dicit glo. ꝙ ſi p ſe hoc nō poſſit tanquā indecens dignitati epiſcopali p ſe tñ hoc p aliū ita tñ ꝙ ſit clericꝰ. Niſi p laicū incideret in canonē.ex de ſen.ex. cō.c.cū ex vniuerſitatis. ⁊ ſi nil eēt icorrigibilis vapulandus nec p clericos poſſit coerceri.

De his que epo .§.X.

pōt habere ſeu exigere ab alijs eccleſijs ex concilio Aurelian. ſic dicit. De his que parrochijs in terris: vineis: mācipijs atqꝫ peculijs quicūqꝫ fideles obtulerit antiquoꝝ ſtatuta ducūtur vt in epoꝝ poteſtate ꝯſiſtant. De his tamen que altario ꝯceſſerint tertia pars fideliter epis deferatur. In.c.cū aūt ſe. qd incipit antiquos dicit de medietate. vbi dicit glo. ꝙ tpe pmitiuo cū pauperes eſſent epiſcopi ſtatutū fuit. vt epiſcopi de cpalibus eccleſijs ⁊ oibus bonis eccleſie ſumerent medietatē. ſed in oibus prochialibꝰ eccleſijs hñt tñ tertiā oblationū ⁊ decimarū vt in dicto.c.de his. poſtmoduꝫ quartā.vt.xij.q.ij.vo. de his. ⁊ quicūqꝫ.c.ſequēti. Hodie aūt nec tertiaꝫ prochialiuꝫ habebūt niſi ad fabricā reparandā epo nec illā habebūt niſi velint fabricā reſeruare vl' renouare.x.q.iij.c.j. ⁊.ij. vel dic ꝙ ſm ꝯſuetudē nō iſta dant.ex de ſepul.c.certificari. hodie aūt cū ſint diuites epiſcopi nihil habebūt preter cathedraticū.vt.x.q.iij.c.j. ſꝫ certe qcqd dicat io an. parrochialis eccleſia hꝫ tñ quartā decimarū ⁊ epiſcopus aliā q̄rtā p ſe. alias duas q̄rtas retinet epiſcopus p fabrica ⁊ paupibꝰ vt.xij.q.ij. ꝯceſſo. ⁊.c.ſe. De alijs reddi[n]bꝰ a ſyn hꝫ de ꝯſuetudie gñali ⁊ preſcripta. ſꝫ predictā cā ⁊ alie videant dicere ꝯtrium. ⁊ ita ſniatum fuit p epiſcopo bonon. ꝯtra eccleſiā ſancti Iohānis in pſiceto. hec in glo. Addit archi. ad gl. dictū.c. dicēs Hoſti. de hoc notādo ponit hāc ſniam. ⁊ videt manifeſte cōprobari.ex de cēſ.c.cū olim. de decimis.c.qm̄. Sꝫ tu dicas ſm Hoſt. ꝙ de iure cōmuni cōpetit epiſcopo nō ſolū quarta decimationū alias decimaꝝ. ſed ēt mortuarioꝝ. vt ex de of. ordi.c.cōquerēte. vbi de hoc in glo. ⁊ ex de teſt.c.officij. ⁊ de vb.ſig.c.ex pte.ij. Nec obſtat dictū.c.x.q.iij.c.j. qꝫ ibi nō loquit de canonica epiſcopi. ſed canonica fabrice deputata. fateor enī ꝙ illā non hēbit epiſcopus: niſi velit ſubire onera fabrice. Nā ⁊ quelibꝫ res trāſit cū onere ſuo. vt ex de pig.c.ex litis. Sꝫ Inno. dixit i preallegato.c.cōquerēte.de of.or. ꝙ quarta decimaꝝ ⁊ mortuarioꝝ non debet de iure cōi. ⁊ idē ſentit ibi Ber. ſed Hoſti. ibi dicit. ꝙ ſalua reuerentia ſua debet quarta. vt dictū eſt. qñ āuis quota ideſt media vel tertia de ꝯſuetudine debeat. et ſic loquunt iura.x.q.j. de his. ⁊ ca. ſeq. ⁊ ca. qd. iij.c.vnio. ⁊.c.nec numerus. ⁊ de ſepul.c.certificari. Et ipſe idē Inno. ſentētiauit pro Hoſti. in cā quam habuit cū fratribus ſancti Iohānis hieroſolymitani prout ibidē ipſe idē Hoſtiē. notauit.ſ.in.c.conquerente. Sed laudul. notauit hꝫ ꝙ quartam de decimis ⁊ oblationibus non cōſequitur epiſcopus: niſi ſubeat onus fabrice. Et ita de facto ſm ipſum ſententiauit dñs Celeſtinus. Si tamē ſit pauper epiſcopus nec poſſit fabricā reparare. credit ipſe laudul. ꝙ nihilominus poſſit

De q̄rta ... da.

nus poſſit hēre quartā vt.x.q.iij.c.priſcis.⁊ etiā
vltra ſi illa non ſufficiat.ar.xij.q.i.ex his. Idez
Archid.ſup.c.antiquos.dicit ꝙ Uin.⁊ Bern.
notant.ex̄ de teſt.c.requiſiſti.que.c.dicūt ꝙ res
eccleſiaſtice diuidēde ſunt in quatuor ptes.vt
xij.q.ij.quatuor.cū alijs.c.loquūtur de matrici
bus eccleſijs.ſed Hoſti.in eo.ca.inquit.ꝙ illi q
dicūt ꝙ epūs non recipit ſuā canonicam.niſi de
reddītibus eccleſie cathedralis:videre debent
qm̄ ipſaꝫ pcipit per oēs ſue dioceſis eccleſias ⁊
alia pia loca.ſicut ſunt hoſpitalia ⁊ ſilia.vt i.§.
ſecus.pdicti.c.requiſiſti.de teſta.colligit mani
feſte.⁊ idē ſentit Goff.in glo.⁊ ex̄ de deci.cū cō
tingat.vbi dicit ꝙ in alijs eccleſijs habebūt epi
legitimā portionē in decimis.ex̄ de preſcript.
c.de quarta.⁊ in oblationibꝰ.ex̄ de v̄b.ſig.c.cū
inter.⁊ in his que in teſtō ꝯtinent.vt in pdicto
De ca- ca.requiſiſti.Uin.ſequit Joā.in glo.xvi.q.i.q-
thedra cūqꝫ. Et qꝛ de cathedratico facta eſt mētio quō
tico. illud debeat ſolui vel quātum habet.x.q.iij.c.
i.vbi dr̄. Placuit vt nullus epoꝝ per ſuas dio-
ceſes ambulās.i.pter honorem cathedre ſue.i.
duos ſolidos aliqd aliō per eccliās tollit. Ubi
dicit glo.ſūmaria an̄.c.ꝙ iſtō appellat qnqꝫ ſy
nodaticū.vt ex̄ de cēſ.olim.⁊ hoc qꝛ frequēter
dant iſti ſolidi in ſynodo. Addit archi.ad gl.ꝙ
Inno.intelligit iſtud de qlibet ecclia.ſ.ꝙ ab ea
poſſit accipe cathedraticū excipiunt tn̄ oīa mo
naſteria.vt habet.x.q.iij.iter cetera.in tex.que
nō tenent ad cathedraticum. Et quāuis aliq di
cant etiā hoc intelligi de capellis monaſterio-
rū.dicit archi.ſup dicto.c.ꝙ hoc nō eſt veꝝ ſm
Hug.niſi intelligat in eo caſu qū capelle ſunt
exēpte etiā cū ſuis mōaſterijs aliquo puilegio
ſpāli ab omni iure dioceſis epi. Exponit ḡ iſte
tex.vbi dr̄.monaſterioꝝ baſilicis.i.baſilice que
ſunt monaſterij que vt dictū eſt:non tenent ad
cathedraticū. Sꝫ Tan.⁊ Ber.intelligūt h̄ de ec
cleſijs dioceſis ⁊ nō ciuitatēſibꝰ. Idē Hugo.iſti
aūt duo ſolidi quales debeāt eſſe.ſunt diuerſe
opiniones vt ponit in glo. Aliqui eni dicunt ꝙ
debēt eſſe ſm cōem monetā regionis.⁊ ſi plres
appareāt magis exigui dabunt meliores vl ſal
te mediocres. Addit archiō.ad glo.dic ſꝫ Gof-
fre.⁊ credo verius ꝙ erūt ſolidi vſuales ⁊ cōis
monete regionis. Et ſi plures ſint monete in re
gione forte dabunt meliores.ar.ex̄ de iureiur.
quāto.vel mediocres.ar.x.q.ij.hoc ius.vel mi
nores.ex̄ de cēſ.c.ex pte. Hec ibi. Cū aūt in hu
iuſmodi.ſ.in datiōe cathedratici ⁊ datione qr-
te vel tertie vel medietatis de decimis ⁊ obla-
tionibus dandis epō ſint varie ꝯſuetudines et
alicubi nihil detur de oībus his.vt florētie.ali
cubi detur cathedraticū ſolum.alicubi diuerſe
portiones de decimis ⁊ oblatiōibus ⁊ alijs.vi
detur in hmōi ſtandū cōſuetudini locoꝝ cū eſt

preſcripta.vt ar.ex̄ de ſepul.c.certificari. Item
quod dicit.x.q.i.decretū eſt vt oēs eccleſie cum
dotibus ſuis ⁊ decimis rōnibus ⁊ oībus iuri-
bus ſuis in epi ptāte ꝯſiſtant atqꝫ ad ordinatio
nem ſuā ptineant.dicit ibi archi.pertineant.ſ.
quoad iſtitutionē.vt.ſ.talē per ſe vel p aliū inſti
tuat qui eccleſie bn̄ prouideat. Et quoad aliena
tionē qꝛ presbyter non pōt res eccleſie alienare
ſine ꝯſenſu epi.xij.q.ij.placuit.vbi nota ſꝫ Ar
chi.ſup.c.i.x.q.i.ꝙ omnia iura que videnť di-
cere ꝙ omēs eccleſie monaſteria ⁊ hoſpitalia ⁊
alia pia loca ſub diſpoſitione epoꝝ ꝯſiſtant.vt
in dicto.c.i.⁊.xvi.q.vij.oēs.⁊.xviij.q.ij.c.qui-
dam.intelligi pñt ſm illud qō habet ex̄ de reli.
do.c.de xenodochijs.vt videlꝫ illud verū intel
ligatur quātum ad hoc vt ſeruēt ea que ordia-
ta ſunt.vt ibi dicit.ar.ex̄ de teſta.c.nos quidez.
necnon quoad alia que inueniunt expreſſa in
iure.vtputa dare pcurationē cū viſitat ⁊ hmōi.
Alīs autem epūs nihil ſaltez tpale ab eccleſijs pe
tere pōt.vt.x.q.iij.qꝛ cognouimus. Innocen.⁊
Hoſtiē.qui ita ſcripſerūt in dicto.c.de xenodo-
chijs. ¶ Notandū eſt etiā qō dicit.x.q.i.ex cō-
cilio toletano. Nouerint conditores baſilicarū
in rebus quas eiſdem eccleſijs conferunt nul-
lam ſe ptātem habere ſed iuxta canonū inſtitu-
ta:ſicut ⁊ eccleſiam.ita ⁊ dotez eius ad ordina-
tionem epi pertinere. Ubi dicit Archi.preciſe
dicendū eſt ꝙ exquo fundata eſt eccleſia ſtatim
eſt extra ptātez laici niſi quoad iuſpatronatus.
nec plus hꝫ ibi ante ꝯſecrationem qꝫ poſtea:qꝛ
nihil antea nihil poſtea niſi iuſpatronatꝰ:⁊ ſta
tim pertinet ad epm̄ in cuius dioceſi fundata
eſt.vt hic.⁊ anteqꝫ eccleſia conſecretur. eccleſia
locus eſt religioſus ⁊ deuotus.de conſe.diſt.i.
precepta.lꝫ non ſit paratus.⁊ tamē inuenit dici
ſacratus.xij.qō.ij.nulli. Nec obſtat qō dicitur
xvi.q.vij.decernimus. Nam quod ibi dicitur
patronos habere poteſtatē in eccleſijs intelligi
tur ſm glo.de poteſtate defenſionis. Et addit
Archi. ¶ Non autem habeat ptātem dilapida
tionis. ¶ Sciendū etiam de charitatiuo ſubſi
dio debito epis.ꝙ hoc habetur extra de cen.c.
cum apls.circa med ij.vbi dicit. Suſtinemus
aūt pro multis neceſſitatibus que aliquotiens De cha-
ſupueniūt vt ſi manifeſta ⁊ rōnabilis cauſa ex- ritatiuo
titerit cum charitate moderatus valeant ab eis ſub-
auxilium poſtulare.ſ.epi a ſubditis.nam ab ex ſidio.
emptis non poſſunt. Idem dicit Honorius.de
offi.ordi.c.ꝯquerente.⁊ dicit glo.ſuper v̄bo ra
tionabilis cauſa ꝙ ſi hoc dubitatur ſuperioris
arbitrio determinetur. hinc puto in conſuetu-
dinem in aliquibus locis introductum. ꝙ epi
cuꝫ a principio ſuſcipiunt poſſeſſiones epatus
exigūt ab omnibus eccleſijs ſibi ſubiectis cha
ritatiuum ſubſidium ſm proportionez benefi-

cloꝛum. Nam q: ipſi habent ſoluere annatam curie ⁊ bullas ⁊ ſibi prouidere de multis in principio officij. idõ vt iuuenſ in hmõi expẽſis pmiſſum eſt. qð tñ moderate fieri dꝫ. De pcurationibus in viſitatione dicet̃. j. In dioceſi floꝛẽtina extat bulla Eugenij quarti. q nõ poſſit exigi p ſubſidio charitatiuo: vltra ſeptingentos floꝛenos. alſ plus exigẽdo incidit in excoĩcationeꝫ ipſe archiepũs. ⁊ ex hoc vr̃ tacite illud ↄcedere. ex quo vltra illud phibet. ar. di. xxv. qlis ⁊c.

De iuriſditione .§.xi.

Epoꝝ dicit Jo. an. in nouel. ſup. c. dilect⁹. de capel. mo. q ſi epũs vel qſqȝ alius hẽat iuriſditionẽ vel aliud gñale ſtatutũ a iure vel ↄſuetudĩe vel ſtatuto in aliq̃ loca vel pſonas quãtocũqȝ tẽpoꝛe ſtet. q in aliquo illoꝝ locoꝝ vel pſonaruꝫ nõ vtat̃ omni iure qð in eis hꝫ vel in aliquo. c. ipſi⁹ iuris. nõ tñ ↄtra eũ pſcribit̃. multo minus ſi ibi aliqd exerceat. Nã ibi per vnũ ſolũ. c. ipſius iuris gñalis oĩbus alijs poſſeſſionẽ retinere videt̃. niſi alſ amittat poſſeſſionẽ. puta quia violẽter inde expellit̃: vel reuertẽs nõ admittitur. vel ſuſpicat̃ ſe poſſe repelli. ff. de acq. poſ. l. clã. poſſidere. §. ſi. Nã cũ hec iura ſint cõtigua: ſufficit in vno eoꝝ retinere poſſeſſionẽ. ff. de acqui. poſ. l. poſſideri. imo nec pſcriptio illius tẽpoꝛis cui⁹ nõ extat memoria. de qua no. de vꝫ. ſig. c. qd per nouale. currit ↄ talẽ cũ ſemp poſſideat. Quid enĩ ſi aliq̃ pſona vel eccña per quinquagĩta annos ⁊ ãplius in tali ſtatu fuit: ⁊ tãta trãquillitate pacis q nõ opoꝛtuit eam viſitari nec aliquẽ actũ iuriſditiõis in ea vel ↄ eã exerceri. nũqd pꝑter hoc dicet̃ q epũs amiſit l ea iuriſditionẽ ſuã quã in ea hꝫ abſit ſm Inno. cui⁹ eſt hec glo. ar. in eo qð nota. ⁊ legit̃ de pſcrip. c. vigilan. Et adde qð no. in ſpe. de iuriſ. om. iu. ad ſi. v̄. illud. ¶ Notãdũ etiã ſm Inno. vt idẽ dicit Jo. an. ibidẽ. q poſſeſſio gñalis iuriſditiõis acquirit̃ etiã ſi vnic⁹ act⁹ iuriſditiõis exerceat̃. puta q: aliqs cognoſcit de aliq̃ cã criminali vl̃ ciuili vel q: excoĩcat aliqueꝫ: vel q: expedit. vel facit qðcũqȝ aliud voluerit. qð tñ ad iuriſditionẽ ptineat. Et hoc verũ dũmõ intendat vti iure ſuo quoad iuriſditionẽ vl̃r. Quõ de hac intentione ↄſtare poſſit. vide qð dixi de poſtu. c. bõe. ij. Et lꝫ legiſte De. ⁊ Cy. improbẽt hanc opinionẽ. Inno. tñ ipſe ipſaꝫ determinationẽ ſuã ðclarat dicẽs. q ſi audiẽdo cãm ciuilẽ intẽderet in ciuilib⁹ tñ vti iure ſuo. nihil acqreret̃ tũc quo ad crĩales. ar. eꝫ de pſcrip. c. auditis. ⁊ de of. oꝛdi. c. dilectus. quãtũcũqȝ etiã intẽdat vl̃r iuriſditione vti. tunc tñ non extẽdit̃ quoad alias pſonas: niſi ad illas inter quas illaꝫ exercuit. Et ſic pꝫ q potius extẽdit̃ ad partes iuriſditionis qȝ quoad pſonas. Et eſt rõ: q: ſub iuriſditione cõpꝛehendunt̃ oẽs partes ⁊ act⁹ iuriſditionis ⁊c. ſed ſub vna pſona nõ cõpꝛehẽdit̃ alia. quãtũcũqȝ etiã intendat per vnã perſonã iuriſditionem in totũ pplm exercere q: diuerſi ſũt hoĩes. Unũ qð ſit in vno nõ extẽdit̃ ad alios regulariter. vt de re iudi. ca. quãuis. Et pꝛeſtat ad hoc ar. qð alſ dicit̃ in gleba. q: vna appꝛehẽſa oẽs appꝛehenſe intelligunt̃. ſeparate vero nõ. arg. ff. de acqui. poſ. l. poſſideri. ⁊ de ↄſe. eccle. vel al ta. c. j. li. vj. Sic in hac materia dicẽdũ eſt. q appꝛehenſa poſſeſſione in vno. c. iuriſditio intelligitur appꝛehenſa ⁊ in oĩbus alijs dũ appꝛehendentes hoc intẽdant: q: oĩa capła iuriſditiõis eiſdẽ iuriſditioni ↄtigua ſunt ⁊ annexa. ſec⁹ in pſonis que nõ ſunt cõtigue ſed diuerſe. Et per hoc ſequit̃ q ſi epũs hꝫ poſſeſſionem in vna perſona. ⁊ alius intẽdens iuri ſuo aliqd iuriſditionis exerceat in eadẽ perſona epũs poſſeſſionem amittit niſi q̃cito ſciuerit ↄdicat. De hoc etiaꝫ nota. de reſti. in inte. c. ij. Generalis aũt poſſeſſio iuriſditionis alicuius caſtri vel ciuitatis vl̃ pꝛouincie acquirit̃. ſiquis publice ⁊ vl̃r per oẽs partes ciuitatis bannũ. vt. ſ. ſic pꝛeconizet. Talis dñs huius ciuitatis mãdat. q quicũqȝ hoc vel illud fecerit incurrit talẽ penã. In hoc eniꝫ cãu etſi nullus penã incurrat. tñ poſſeſſiõis generalis iuriſditionis acqrit: q: edictũ qð iuriſditionis eſt. fuit ſic publice ⁊ generaliter pmulgatuꝫ. ⁊ hoc eſt verũ ſi nullus erat in poſſeſſiõe generalis poſſeſſionis illius ciuitatis. alioquin ille qui pꝛedicto mõ vel alio quocũqȝ vult appꝛehendere poſſeſſionẽ iuriſditiõis generaliter non acqrit poſſeſſionẽ niſi illoꝝ capituloꝝ ⁊ hominũ tñ: que ⁊ quos appꝛehẽdit. vt. ff. de acq. poſ. qð in eo. §. ſi. Omnia que dicta ſunt de officio oꝛdinarij. ẽ. ↄueniunt ſtatui epoꝝ: q: ipſi ſunt pncipaliter oꝛdinarij ⁊ illa debẽt ſcire. Et ſil̃r illa que dicta ſunt. ẽ. de bñficijs in ti. de bñficiatis. ⁊ oĩa que dicta ſunt. ẽ. de eccleſijs ⁊ ſacramẽtis: q: in hmõi debẽt alij infoꝛmari per eos. ⁊ pene de omnibus contentis in iſta tertia parte de ſtatibus debent per ſe vel alios habere noticiam ad directionem populoꝛum necnõ de cenſuris eccleſiaſticis. de quibus infra habetur. Et cum omnia hec fecerint que in iure eis mandantur dicere habẽt illud Luce. xvij. Serui inutiles ſumus: ⁊ que debuimus facere fecimus. Sed quis eſt hic ⁊ laudabimus eum. fecit eniꝫ mirabilia in vita ſua ſup oĩa miracula. Quis enĩ ad hec tã idone⁹ q nõ omittat: ⁊ q̃ pꝑdit ⁊ q̃ nõ aduertit. Et idõ tñ dicit Aug. q nĩl difficilius ⁊ periculoſius epiſcopi dignitate.

¶ Sermo de archiepis. Caplm. iij.

Accingere gladio tuo

ſup femur tuũ potẽtiſſime. pš xliiij.

Proprie ⁊ ſm ſenſum lr̃alem loquif põ. de xpo
qui vtiqʒ potentiſſimus eſt: non ſolū in deitate
ſua. ſm illud Eccli. iij. Magna eſt potentia dei
ſolius: ſed etiā in aſſumpta humanitate data ē
ei oīs ptās in celo ⁊ in terra. vt ipſe ait Matth.
vlt. quā potentiā oñdit. Fortis eni armatus. ſ.
diabolus fortis. ſ. naturalr. qꝛ tota materia ele/
mentalis quātum ad motū localē ſm ordinem
nature ei hūit ad nutum niſi a deo phibeaf. pp
qḋ dicif Job penul. Non eſt ptās ſilis ei ſuper
terrā. Armatus autē in malicia: qꝛ callidioꝛ ſer/
pens erat cūctis aīantibus. Gen̄. iij. cū cuſtodi/
ret atriū ſuum. ſ. mūdū ſibi per vitia ſubiectū:
in pace erāt que poſſidebat nullo ꝯdicente ſeu
reſiſtente tētationibus eius. Sed fortioꝛ eo. ſcʒ
xp̄s. ſuperueniēs in mūdū dū fortis ⁊ potēs in
plio eū deuicit qꝛ vt ait Aug. Manu inermi et
aſfixa cruci debellauit aereas ptātes: indeqʒ ar
ma eius in qbus cōfidebat abſtulit. ſ. malicias
eius detegendo ⁊ reprimēdo: ⁊ ſpolia eiꝰ diſtri
buit: qꝛ aīas fraude deceptas per fidē ecclefie
diſtribuit ꝯſignandas. Potētiſſimus quoqʒ in
miraculis: potentiſſimus in exēplis virtuoſis.
ſm illud. fuit vir pphā. potēs in opere ⁊ ſermo
ne. Luc. vlti. Iſte accinxit gladiū. ſ. iuſtitie ſup
lūbos ſuos qꝛ non potētia eripuit hoies de ma
nu diaboli vt poterat ſed iuſtitia. qꝛ videlʒ pec
cata noſtra. i. penā peccatoꝝ pertulit in corpo/
re ſuo ſup lignū crucis. ⁊ corpus ſuū hic dicif
femur ſuum. ſ. humanitas: quā ex femore p̄ris
traxerat ſm corpulentā ſubſtantiā. In cuiꝰ figu
rā dicif Gen̄. xxij. q yſaac portāte ligna ſuper
humerū que deſignant crucē a xp̄o baiulatā.
Abraā portabat in manu ignē ⁊ gladiū. ignē
ſcilʒ amoris ⁊ beniuolētie: ⁊ gladiū iuſtitie ex
quibus paſſus xp̄s tulit deo diſponēte. ⁊ ħ gla
dio iuſtitie hoiem liberauit. ſʒ illud Eſa. xxvij.
c. Uiſitabit dñs in gladio ſuo duro ⁊ grādi ſu/
per leuiathā ⁊c̄. Moraliter autem pōt applica
ri ad quēlibet prelatū: precipue archiepm̄ qui
eſt princeps ep̄oꝝ. vnde merito pōt dici poten/
tiſſimus qui pmaxime xp̄m repreſentat. qui di
citur a Petro ap̄lo princeps paſtorū. Tria hic
igitur notanf. Primo eminētia dignitatis. qꝛ
potentiſſime. Scd̄o congruentia operoſitatis.
quia accingere gladio tuo. Tertio continentia
in ſe honeſtatis. qꝛ ſuper femur tuum.

Quātum ad pri/ .§.i.
mum quāuis quilibet ep̄s ſit potens in iuriſdi
ctione ſpūali que potioꝛ eſt tpali: archiep̄s tamē
potentiſſimus eſt: qꝛ ſuper alios ep̄os: qḋ deſi/
palleū archiepi. gnat palleū eius. Palleum eſt inſigne ornamē/
tum archiepi ſumptū de corpore btī Petri. vt
de elec. c. ſignificaſti. qḋ datur in ſignū plenitu
dinis pōtificalis dignitatis: qꝛ archiep̄s eſt ſu/
per ep̄os. Unde dicif ab archos qḋ eſt pnceps
⁊ ep̄s quaſi pnceps ep̄oꝝ: non tn̄ hʒ plenitudi/
nem ptātis ſed ſolus papa hanc hʒ. Unde Juli/
us papa. Ipſa eccleſia que pma eſt. ſ. romana.
ita reliquis eccleſiis vires ſuas credidit largiē
das vt in partē ſint vocate ſollicitudinis nō in
plenitudinem ptātis. ij. q. vj. qui ſe ſcit. Quod
autē aliqui ep̄i vtanf palleo hoc eſt ex ſpāli pri/
uilegio eis conceſſo vt dicif de ep̄o Lucano. vt
de pſump. c. cū in iuuentute. Et ſm Hoſt. debe/
mus dicere palleū. ad hoc etiā vt in ſcribendo
ſit differētia inter palleū honeſtatis ⁊ palleū di
gnitatis. Pallium enim honeſtatis qḋ quilibet
etiā laicus deferre pōt. eſt ſupremū veſtimētū pallium
idest ſup oīa alia: ⁊ chlamydē vocamus. de q honeſta
Matth. vj. Qui vult tecū in iudicio ꝯtēdere et tis.
tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ pallium. Et vtrū
qʒ. ſ. pallium ⁊ palleū dicif a pallicij grece qḋ la
tine dicif motus. Nam pallium ſemp mouef.
⁊ ſepius etiā palleū: vñ ⁊ miniſtri ſepe palleum
aptando circūeunt palleatū archiepm̄. Uel di
citur palleū ⁊ meliꝰ a palloꝛe ſeu palleo palleo.
Pre ceteris enim debet deū diligere. amoꝛ autē
facit animū languidū ⁊ languoꝛ vultum palli/
dū. ſm illud. Cant. ij. Amoꝛe langueo. Debet
etiā inſiſtere talis vigiliis. ieiuniis ⁊ abſtinen/
tiis que faciunt hoiem pallidū. Ornatui ergo
veſtiū cōueniat ornatus actionum. Uñ Grego.
Honoris ordo nos admonet vt cū vſu pallei aliq̄
largiri puilegia debeamus. Sed qm̄ cū hono/
ris augmēto cura q̄ʒ ſollicitudis dʒ excreſcere
vt cultui veſtiū actionis quoqʒ ornamēta cōue
niant: opʒ vt enixius in cūctis ſtudiis ſe veſtra
fraternitas exerceat: ⁊ circa ſubiectoꝝ actus ſit
cura vigilans. di. c. rationis. Reprehendit aūt
ipſe Grego. Joānē archiepm̄ reuennatē. eo q
preter cōe ius ⁊ ꝯſuetudinem generalē ex̄ miſ/
ſarū ſolēnia palleo vtebaf: qḋ fieri non dʒ. di. c.
Cōtra morē eccleſiaſticū eſt ſi non patiētiſſime
toleraf qḋ a nobis abſit: etiā iniuſta correctio.
infra. Decorari palleo volumus forſan moribꝰ
indecori. dū nihil in ep̄ali ceruice ſplendidius
q̄ fulget humilitas. Ponunf aūt in palleo qua
tuoꝛ cruces coloris nigri ppter mortificationē In pal/
vitioꝝ que dʒ eē in palleato. vt cū ap̄lo dicē poſ leo qua
ſit. Mihi mundus crucifixus eſt ego mundo. tuoꝛ cru
ad Gal. vlt. Et qdā dicūt q pdicte quatuoꝛ cru ces.
ces quatuoꝛ affectiones animi deſignāt: de qui
bus virgi. Hinc cupiūt hoies gaudēt metuūt/
qʒ dolētqʒ. Prima ḡ crux que eſt in palleo an pe
ctus ſignificat gaudiū. Scd̄a que eſt in ſiniſtra
deſignat ſpem. Tertia que eſt retro doloꝛem.
Quarta que eſt a dextris timorē: ⁊ iſta ſicut cō
traria: ſic a ꝯtrario apponunf. Sed qꝛ quãqʒ hu
iuſmodi affectiones excedūt. potius ſunt aſſli/
ctiōes. Et iō in pmis tribus crucibꝰ apponūtur

cloꝛum. Nam q: ipſi habent ſoluere annatam curie ⁊ bullas ⁊ ſibi prouidere de multis in pn cipio officij. ideo vt iuuenſ in hmoi expēſis pnuiſ ſum eſt. qḋ tñ moderate fieri dꝫ. De pcurationi bus in viſitatione dicet̄ .j. In dioceſi floꝛētina extat bulla Eugenij quarti. ꝙ nō poſſit exigi p ſubſidio charitatiuo: vltra ſeptingentos floꝛe nos. alˀs plus exigēdo incidit in excōicationeꝫ ipſe archiepīs. ⁊ ex hoc vr̄ tacite illud ꝯcedere. ex quo vltra illud ꝓhibet. ar. di. xxv. q̄lis ⁊c.

¶ De iuriſditione .§.xi.

epoꝝ dicit Jo. an. in nouel. ſup. c. dilect⁹. de ca pel. mo. ꝙ ſi epīs vel qſqꝫ alius hēat iuriſditio nē vel aliud gn̄ale ſtatutū a iure vel ꝯſuetudie vel ſtatuto in aliq̄ loca vel pſonas quātocūqꝫ tē poꝛe ſlet. ꝙ in aliquo illoꝝ locoꝝ vel pſonarꝫ nō vtaſ omni iure qḋ in eis hꝫ vel in aliquo. c. ipſi⁹ iuris. nō tñ ꝯtra eū pſcribiſ. multo minus ſi ibi aliqd exerceat. Nā ibi per vnū ſolū. c. ip ſius iuris gn̄alis oībus alijs poſſeſſionē retine re videſ. niſi alˀs amittat poſſeſſionē. puta quia violēter inde expelliſ: vel reuertēs nō admitti tur. vel ſuſpicaſ ſe poſſe repelli. ff. de acq. poſ. l. clā. poſſidere. §. ſi. Nā cū hec iura ſint cōtigua ſufficit in vno eoꝝ retinere poſſeſſionē. ff. de ac qui. poſ. l. poſſideri. imo nec pſcriptio illius tē poꝛis cui⁹ nō extat memoꝛia. de qua no. de v̄b. ſig. c. qd per nouale. currit ꝯ talē cū ſemp poſſi deat. Quid enī ſi aliq̄ pſona vel eccliā per quin quagita annos ⁊ āplius in tali ſtatu fuit: ⁊ tāta trāquillitate pacis ꝙ nō opoꝛtuit eam viſitari nec aliquē actū iuriſditiōis in ea vel ꝯ eā exer ceri. nūqd ꝓpter hoc dicet̄ ꝙ epīs amiſit l ea iu riſditionē ſuā quā in ea hꝫ abſit ſm Inno. cui⁹ eſt hec glo. ar. in eo qḋ nota. ⁊ legiſ de pſcrip. c. vigilāti. Et adde qḋ no. in ſpe. de iuriſ. om. iu. ad ſi. v̄. illud. ¶ Notādū etiā ſm Inno. vt idē eit Jo. an. ibidē. ꝙ poſſeſſio gn̄alis iuriſditiōis acquiriſ etiā ſi vnic⁹ act⁹ iuriſditiōis exerceaſ. puta q: aliqs cognoſcit de aliq̄ cā criminali vl̄ ciuili vel q: excōicat aliqueꝫ: vel q: expedit. vel facit qḋcūqꝫ aliud voluerit. qḋ tñ ad iuriſditio nē ptineat. Et hoc verū dūmō intendat vti iure ſuo quoad iuriſditionē vl̄r. Quō de hac inten tione ꝯſtare poſſit. vide qḋ dixi de poſtu. c. bōe ij. Et lꝫ legiſte Pe. ⁊ Cy. impꝛobēt hanc opinio nē. Inno. tñ ipſe ipſaꝫ determinationē ſuā ꝯcla rat dicēs. ꝙ ſi audiēdo cām ciuilē intēderet iu riſdictiōe tñ vti iure ſuo. nihil acqreret tūc quo ad crīales. ar. ex̄ de pſcrip. c. auditis. ⁊ de of. oꝛ di. c. dilectus. quātūcūqꝫ etiā intēdat vl̄r iuriſ ditione vti. tunc tñ non extēdiſ quoad alias p ſonas: niſi ad illas inter quas illaꝫ exercuit. Et ſic pꝫ ꝙ potius extēdiſ ad partes iuriſditionis ꝙ̄ quoad pſonas. Et eſt rō q: ſub iuriſditione

cōpꝛehenduntſ oēs partes ⁊ act⁹ iuriſditionis. ſed ſub vna pſona nō cōpꝛehēdiſ alia. quātūcūqꝫ etiā intendat per vnā perſonā iuriſditio nem in totū ꝓplm exercere q: diuerſi ſūt hoīs nes. Cū qḋ ſit in vno nō extēdiſ ad alios regu lariter. vt de re iudi. ca. quāuis. Et pſtat ad hꝯ ar. qḋ alˀs dicit in gleba. q: vna appꝛehēſa oēs appꝛehenſe intelliguntſ. ſeparate vero nō. arg. ff. de acqui. poſ. l. poſſideri. ⁊ de ꝯſe. eccle. vel al ta. c. j. li. vj. Sic in hac materia dicēdū eſt. ꝙ ap pꝛehenſa poſſeſſione in vno. c. iuriſditio intelli gitur appꝛehenſa ⁊ in oībus alijs dū appꝛehen dentes hoc intēdant: q: oīa capla iuriſditiōis eiſdē iuriſditioni ꝯtigua ſunt ⁊ annexa. ſec⁹ in pſonis que nō ſunt cōtigue ſed diuerſe. Et per hoc ſequiſ ꝙ ſi epīs hꝫ poſſeſſionem in vna per ſona. ⁊ alius intēdens iuri ſuo aliqd iuriſditio nis exerceat in eadē perſona epīs poſſeſſionem amittit niſi ꝯ̄ſcito ſciuerit ꝯdicat. De hoc etiaꝫ nota. de reſti. in inte. c. ij. Generalis aūt poſſeſ ſio iuriſditionis alicuius caſtri vel ciuitatis vl̄ ꝓuincie acquiriſ. ſiquis publice ⁊ vl̄r per oēs partes ciuitatis bannū. vt. ſ. ſic pꝛeconiꝫet. Ta lis dn̄s huius ciuitatis mādat. ꝙ quicūqꝫ hoc vel illud fecerit incurrit talē penā. In hoc enīꝫ cāu etſi nullus penā incurrat. tñ poſſeſſiōis ge neralis iuriſditionis acqrit: q: edictū qḋ iuriſ ditionis eſt. fuit ſic publice ⁊ generaliter ꝓmul gatuꝫ. ⁊ hoc eſt verū ſi nullus erat in poſſeſſiōe generalis poſſeſſionis illius ciuitatis. alioquin ille qui pꝛedicto mō vel alio quocūqꝫ vult ap pꝛehendere poſſeſſionē iuriſditiōis generalē: non acqrit poſſeſſionē niſi illoꝝ capituloꝝ ⁊ ho minū tm̄: que ⁊ quos appꝛehēdit. vt. ff. de acq. poſ. qḋ in eo. §. ſi. Omnia que dicta ſunt de of ficio oꝛdinarij. ē. ꝯueniunt ſtatui epoꝝ: q: ipſi ſunt ꝓncipaliter oꝛdinarij ⁊ illa debēt ſcire. Et ſilr̄ illa que dicta ſunt. ē. de bn̄ficijs in ti. de bn̄ ficiatis. ⁊ oīa que dicta ſunt. ē. de eccleſijs ⁊ ſa cramētis: q: in hmōi debēt alij infoꝛmari per eos. ⁊ pene de omnibus contentis in iſta tertia parte de ſtatibus debent per ſe vel alios habe re noticiam ad directionem populoꝛum necnō de cenſuris eccleſiaſticis. de quibus infra habe tur. Et cum omnia hec fecerint que in iure eis mandantur dicere habēt illud Luce. xvij. Ser ui inutiles ſumus: ⁊ que debuimus facere fe cimus. Sed quis eſt hic ⁊ laudabimus eum. fe cit eniꝫ mirabilia in vita ſua ſup oīa miracula. Quis enī ad hec tā idone⁹ q nō omittat: ⁊ ꝙ̄ ꝑ dit ⁊ ꝙ̄ nō aduertit. Et idō nō dicit Aug. ꝙ nil difficilius ⁊ periculoſius epiſcopi dignitate.

¶ Sermo de archiepis. Caplm. iij.

a

Ecingere gladio tuo

ſup femur tuū potētiſſime. pō. xliiij.

Propter ſe ꝛ ſm ſenſum lralem loquif pō. de xp̄o
qui vtiq potentiſſimus eſt: non ſolū in deitate
ſua. ſm illud Eccli. iij. Magna eſt potentia dei
ſolius: ſed etiā in aſſumpta humanitate data ē
ei ois ptās in celo ꝛ in terra. vt ipſe ait Matth.
vlt. quā potentiā oñdit. Fortis eni armatus. ſ.
diabolus fortis. ſ. naturalr. qꝛ tota materia ele-
mentalis quātum ad motū localē ſm ordinem
nature ei ſuit ad nutum niſi a deo phibeaf pp
qḋ dicif Job penul. Non eſt ptās ſuis ei ſuper
terrā. Armatus autē in malicia: qꝛ callidior ſer-
pens erat cūctis aiantibus. Gen. iij. cū cuſtodi-
ret atriū ſuum. ſ. mūdū ſibi per vitia ſubiectū:
in pace erāt que poſſidebat nullo ꝯdicente ſeu
reſiſtente tētationibus eius. Sed fortior eo. ſcꝫ
xp̄s. ſuperueniēs in mūdū dū fortis ꝛ potēs in
plio eū deuicit qꝛ vt ait Aug. Manu inermi et
affixa cruci debellauit aereas ptātes: indeq ar
ma eius in qbus cōfidebat abſtulit. ſ. malicias
eius detegendo ꝛ reprimēdo: ꝛ ſpolia eiꝰ diſtri
buit: qꝛ aīas fraude deceptas per fideꝫ eccleſie
diſtribuit ꝯſignandas. Potētiſſimus quoq in
miraculis: potentiſſimus in exēplis virtuoſis.
ſm illud. fuit vir pphā. potēs in opere ꝛ ſermo
ne, Luc. vlti. Jſte accinxit gladiuꝫ. ſ. iuſtitie ſup
lūbos ſuos qꝛ non potētia eripuit hoies de ma
nu diaboli vt poterat ſed iuſtitia. qꝛ videlꝫ pec
cata noſtra. i. penā peccatoꝝ pertulit in corpo-
re ſuo ſup lignū crucis. ꝛ corpus ſuuꝫ hic dicif
femur ſuum. ſ. humanitas: quā ex femore pꝛis
traxerat ſm corpulentā ſubſtantiā. Jn cuiꝰ figu
raꝫ dicif Gen. xxij. ꝙ yſaac portāte ligna ſuper
humerū que deſignant crucē a xp̄o baiulataꝫ.
Abraaꝫ portabat in manu ignē ꝛ gladiū. ignē
ſcilꝫ amoris ꝛ beniuolētie: ꝛ gladiuꝫ iuſtitie ex
quibus paſſus xp̄s tulit deo diſponēte. ꝛ ħ gla
dio iuſtitie hoiem liberauit. ſꝫ illud Eſa. xxvij.
c. Uiſitabit dñs in gladio ſuo duro ꝛ grādi ſu-
per leuiathā ꝛc̄. Moraliter autem pōt applica
ri ad quēlibet prelatū: precipue archiepm qui
eſt princeps epoꝝ. vnde merito pōt dici poten-
tiſſimus qui pmaxime xp̄m repreſentat. qui di
citur a Petro aplo princeps paſtoruꝫ. Tria hic
igitur notanf. Primo eminētia dignitatis. qꝛ
potentiſſime. Scḋo congruentia operoſitatis.
quia accingere gladio tuo. Tertio continentia
in ſe honeſtatis. qꝛ ſuper femur tuum.

¶ Quātum ad pri- .§. i.
mum quāuis quilibet ep̄s ſit potens in iuriſdi
ctione ſpūali que potior eſt tpali: archiep̄s tamē
potentiſſimus eſt: qꝛ ſuper alios ep̄os: qḋ deſi-
gnat palleū eius. Palleum eſt inſigne ornamē-
tum archiepi ſumptū de corpore bti Petri. vt
de elec. c. ſignificaſti. qḋ datur in ſignū plenitu
dinis pōtificalis dignitatis: qꝛ archiep̄s eſt ſu-

palleum archiepiſcopi.

per ep̄os. Unde dicif ab archos qḋ eſt pnceps
ꝛ ep̄s quaſi pnceps epoꝝ: non tñ hꝫ plenitudi-
nem ptātis ſed ſolus papa hanc hꝫ. Unde Juli
us papa. Ipſa eccleſia que pma eſt. ſ. romana.
ita reliquis eccleſijs vires ſuas credidit largiē
das vt in partē ſint vocate ſollicitudinis nō in
plenitudinem ptātis. ij. q. vj. qui ſe ſcit. Quod
autē aliqui epi vtanf palleo hoc eſt ex ſpāli pri
uilegio eis conceſſo vt dicif de ep̄o Lucano. vt
de pſump. c. cū in iuuentute. Et ſm Hoſt. debe-
mus dicere palleū. ad hoc etiā vt in ſcribendo
ſit differētia inter palleū honeſtatis ꝛ palleū di
gnitatis. Pallium eniꝫ honeſtatis qḋ quilibet
etiā laicus deferre pōt. eſt ſupremū veſtimētuꝫ
ideſt ſup oia alia: ꝛ chlamydeꝫ vocamus. de q̄
Matth. vj. Qui vult tecū in iudicio ꝯtēdere et
tunicā tuā tollere: dimitte ei ꝛ pallium. Et vtrū
q; ſ. pallium ꝛ palleū dicif a pallicij grece qḋ la
tine dicif motus. Nam pallium ſemp mouef.
ꝛ ſepius etiā palleū: vñ ꝛ miniſtri ſepe palleum
aptando circūeunt palleatuꝫ archiepm. Uel di
citur palleū ꝛ meliꝰ a pallore ſeu palleo palles.
Pre ceteris eniꝫ debet deū diligere. amor autē
facit animū languidū ꝛ languor vultum palli-
duꝫ. ſm illud. Cant. iij. Amore langueo. Debet
etiā inſiſtere talis vigilijs. ieiunijs ꝛ abſtinen-
tijs que faciunt hoiem pallidū. Ornatui ergo
veſtiū cōueniat ornatus actionum. Uñ Grego.
Rōnis ordo nos admonet vt cū vſu pallei aliq
largiri priuilegia debeamus. Sed qm̄ cū hono-
ris augmēto cura q̄ꝫ ſollicitudis dꝫ excreſcere
vt cultui veſtiū actionis quoq ornamēta cōue
niant: opꝫ vt enixius in cūctis ſtudijs ſe veſtra
fraternitas exerceat: ꝛ circa ſubiectoꝝ actus ſit
cura vigilans. di. c. rationis. Reprehendit aūt
ipſe Grego. Joānes archiepm reuennatē. eo ꝙ
preter cōe ius ꝛ ꝯſuetudinem generalē ex miſ
ſarū ſolēnia palleo vtebaf: qḋ fieri non dꝫ. di. c.
Cōtra morē eccleſiaſticū eſt ſi non patiētiſſime
toleraf qḋ a nobis abſit: etiā iniuſta correctio.
infra. Decorari palleo volumus forſan moribꝰ
indecori. dū nihil in epali ceruice ſplendidius
q̄ꝫ fulget humilitas. Ponunf aūt in palleo qua
tuor cruces coloris nigri pter mortificationē
vitioꝝ que dꝫ eē in palleato. vt cū aplo dicē poſ
ſit. Mihi mundus crucifixus eſt ego mundo.
ad Gal. vlt. Et qdā dicūt ꝙ pdicte quatuor cru
ces quatuor affectiones animi deſignāt de qui
bus virgi. Hinc cupiūt hoies gaudēt metuūt-
q; dolētq;. Pria ḡ crux que eſt in palleo an pe
ctus ſignificat gaudiū. Scḋa que eſt in ſiniſtra
deſignat ſpem. Tertia que eſt retro dolorem.
Quarta que eſt a dextris timorē: ꝛ iſta ſicut cō
traria: ſic a ꝯtrario apponunf. Sed qꝛ qñq; hu
iuſmodi affectiones excedūt. potius ſunt aſſli-
ctiōes. Et iō in pmis tribus crucibꝰ apponūtur

pallium honeſtatis.

In palleo quatuor cruces.

acus ad pungendū ⁊ reprimendū ne excedāt.
In q̄rta nō ponit acus. q: ipſa ſecū ſuum acu-
leum portat. ſ. timor. Uel pōt dici q̄ per primā
crucē ſignificat gaudiū. qđ ideo ꝓponit. ſ. ante
pectus: q: hō dȝ ſp̄ incedere leta facie: ꝑ ſcđam
dolor: q: a ſiniſtris pandet oē malū. per tertiā
timor: que retro eſt. q: timemꝰ que nō videmꝰ:
per q̄rtā ſpes ⁊ ideo ſine aculeo: q: quiſq̨ ma-
gis debeat ſperare q̄ȝ timere. Uel per ipſas de
ſignant q̄tuor virtutes cardinales. per primā
in pectus iuſtitie: vt ſ. ſp̄ ſit pre oculis: per ſe
cundā fortitudo ꝯtra aduerſa: ⁊ ideo ponit a
ſiniſtris: q: ſignificat aduerſitates: ꝑ tertiā pru
dentia que reſpicit p̄terita vt bn̄ prouideat. vn̄
retro ponit: per q̄rtā tꝑantia: que nunquā exce
dit ſed alia tꝑat. Un̄ valeriꝰ maximꝰ. li. iiij. c. j.
Nihil tā magnificū tā ꝓclaꝝ qđ nō moderatio
ne tꝑari deſideret. ⁊ ideo a dextris ponit q̄ſi cō
cluſio aliarum virtutū. Et Hierony. ait. Sentē-
tia eſt philoꝝ moderatas eē virtutes. excedētes
modū vel menſurā inter vitia reputari.

¶ Quantum ad .§. ij.

ſcđm. Opus cōgruū potētiſſimo archiepō eſt
vt accingat gladio ſuo: vt in ꝓmptu ipſm habe
at ſecū. ſed hic gladius eſt q̄druplex. Gladius
ſupne dilectiōis. Gladius diuine ſermocinati
onis. Gladius plurime paſſionis. Gladius iu
ſte vltionis. Accingit ergo primo archiepūs gla-
dio dilectionis. Un̄ ⁊ primo archiepō vrbis pe-
tro dictum fuit Joh. vlt. Si diligis me paſce
oues meas. q. d. nō vales eſſe verꝰ paſtor: ſi me
nō diligis. Nā ſi te diliges nō paſces oues me
as. i. fideles meos: ſȝ lanā lac ⁊ carnes queres
ex eis. Accingere ergo. i. tecū cōtinue habe gla
dium dilectionis hic eſt gladius aureus quē
in ſpiritu vidit iudas machabeus ſibi dari ab
onia ſummo ſacerdote apparēte ⁊ dicente. In
hoc gladio vinces. ſ. ⁊ inimicos infernales ſug.
geſtores tentationum ⁊ tyrannos ⁊ hereticos:
vt lupos q̄rētes gregē dn̄icū deuorare. Mer-
cenarius aūt ⁊ qui nō eſt paſtor: ſi videt lupum
venientē ſiue diabolū ſiue hereticū ſiue publi-
canū prauū ⁊ nocentē alijs fugit: q: gladiū nō
hȝ dilectionis: quo vulnerata ſe aīa deuota fa-
tebatur dicēs. Uulnerata charitate ego ſuȝ. In
canticis. Et vt dicit Leo papa. Erga corrigen-
dos plus agat beniuolentia q̄ȝ ſeueritas. plus
charitas q̄ȝ poteſtas: plꝰ coartatio q̄ȝ cōmotio.
di. xlv. li. ¶ De gladio diuini ſmōis ſic aplūs
oēs fideles hortat ad ipſm habendū dicens ad
Ephe. vi. Et gladiū aſſumite qđ eſt verbū dei
multomagis archiepūs qui hȝ dirigere non ſo
lum laicos ⁊ clericos ſed etiā epōs dȝ accingi
ipſo gladio. Uiuꝰ eſt. n. ſmo dei. vt ait aplūs ad
Heb. iiij. ⁊ penetrabilior oi gladio ancipiti ⁊c̄

Semꝑ iſte dȝ eē accinctus in vagina mentis: ⁊
cū expedit pro loco ⁊ tpe de vagina educere ꝑ-
dicādo: admonēdo: diſputādo: ꝯſulēdo ſȝ ſcri
pturas veteris vel noui teſtamēti. Un̄ in figu-
ram dicētibus aplis. Ecce gladij duo hic. Rn̄-
dit xp̄s ſatis eſt. Lu. xxij. q: vetus ⁊ nouū teſta-
mentū ſufficiūt ad docēdū ⁊ ad deſtruendū om
nem errorē. Uni eoꝝ fuit a petro abſciſſa auricu
la ſeruo pontificis altero nō euaginato: q: per
ipſuȝ vetus teſtamentū oſtēditur ⁊ auferi falſus
intellectus ſeruilis populi iudeoꝝ: nā alio ſcili
cet nouo vti nō opȝ: cū nō recipiant eū. Gladiū
paſſionē deſignare oſtēdit ſymeon. cū ait virgi-
ni Marie Lu. ij. Tuāipſius aīam ptrāſibit gla
dius ſcȝ afflictionis. ⁊ ps. Ferrū ptranſiuit ani
mam eius ſcilicet Joſeph ideſt gladiꝰ afflicti-
onis: cū iniuſte fuit calūniatus ⁊ incarceratus.
Hoc gladio archiepūs dȝ accingi ⁊ ſecū ſemper
habere: vt dicat cū aplo. Quis infirmat et ego
nō infirmor. quis ſcādalizat ⁊ ego nō vror. Cū. n.
quotidie cernat tot hoies perire: tot miſerias
corpales ⁊ ſpūales: qđ ei reſtat niſi affligi ⁊ do
lere. Afflictionē quoq̨ abſtinentie qua vt gla
dio trāſfigat ⁊ mortificet vitia carnis aſſumere
opȝ. vt dicat. Gladius meus deuorauit carnes.
Deut. xxxij. ideſt vitia carnalia. Si enim vt ait
Hiero. in loco aploꝝ ſumus nō ſolū doctrinā
eoꝝ imitemur ſed ꝯuerſationē ⁊ abſtinētiā. di.
xxxv. eccle. vbi dicit. Eccle pncipes. i. p̄lati qui
delitijs affluūt ⁊ inter epulas ⁊ laſciuias pudi-
citiā ſeruare ſe credūt ꝓpheticus ſermo. ſ. i. mi-
chea. deſcribit q̄ eijciēdi ſunt de ſpacioſis do-
mibus lautiſq̨ ꝯuiuijs ⁊ multo labore epulis
cōqſitis. Et ſi vis ſcire quo eijciendi ſunt. lege
euāgeliū q: in tenebras exteriores vbi erit fle-
tus ⁊c̄. Matth. xxv. Sed ad gladiū vltiōis pec
catoꝝ aſſumat: vt nō diſſimulet ſed puniat. vt
dicat per effectū. Si acuero vt fulgur gladium
meū: ⁊ arripuerit iudiciū manus mea: reddā
vltionē hoſtibꝰ meis. Deut. xxxij. Hoſtes dei et
p̄lati veri ſunt peccatores. ꝓcipue obſtinati. Un̄
pſper. Si criminoſi nec leui medicamēto pnie
ſeu patientie ſanati ſunt. veluti igne pie increpa-
tionis vrēdi ſūt. q̄ ſi nec ſic medela ꝓceſſerit
in eos q diu portati ⁊ ſalubrit obiurgati corri-
gi noluerūt. tanquā putride corpis ptes debēt
ferro excōicatiōis abſcindi: ne putredinis ſue cō
tagiōe reliquos corrūpāt. xxiij. q. iij. ecce. Exē-
plo Moyſi ducis ppli. hic eni vt ait Grego. xx.
moral. mox vt culpe veniā ne deleret obtinuit
ſcȝ in mōte orās pro pplo illo poſt idolatriā per
petratā in vitulo aureo rectitudinis zelo ſuccē-
ſus inqt. Ponat vir gladiū ſup femur ſuū. Ite
⁊ redite de porta vſq̨ ad portā ⁊ per caſtrorum
mediū: ⁊ occidat vnuſq̨ſq̨ fratrē ⁊ amicū ⁊ p-
ximū ſuū ⁊ ceciderunt vigintitria milia. di. xlv.

Gladiꝰ quadruplex.

diſciplina. In iudicãdo aũt que ſũt obſcura dꝫ vti gladio magne prudẽtie ⁊ equitatis. exẽplo Salomonis. qui ad inueniend. veritatem que clare probari non poterit. ait. Afferte mihi gladium ⁊c̃. iij. Regum. iij. ca. in cauſa illarũ meretricum contendentium de filio mortuo.

¶ Quantũ ad ter- .§. iij. tium dꝫ archiepũs vt potẽtiſſimus in v̓tute mẽtis accingi gladio occiſiõis vitiorũ ſup femur ſuũ. i. ſenſualitatẽ. vt feriat illicitos motus ſeu paſſiones eiꝰ. Ut eni dicit Simachus papa. Uiliſſimus cõputãdus eſt ſi ſcia ⁊ ſctitate nõ ꝓcellat: qui eſt honore ꝓſtãtior. j. q. j. viliſſimus. In cuius figurã legiẽ. ꝙ cũ Saul factus eẽt rex domini nutu eminebat ſup pplm ab humero ſurſũ. j. Reg. x. c. q: qui regit alios dꝫ v̓tute multũ eos ꝓcellere. Nomẽ ergo epĩ ꝯueniat actiõi: ⁊ actio rñdeat noi. Dicit eni epũs ab epi qḋ ẽ ſupra. ⁊ ſcopos qḋ eſt intẽtio. qñ ſup alios dꝫ intẽdere ad curã eoꝝ. ⁊ ꝓmo ſui. vt dicit. viij. q. j. qui epatũ. Archiepũs dicit quaſi ꝓnceps epoꝝ. q: permaxime dꝫ intẽdere ⁊ virtutibus eminẽ. Rñdeat ergo actio nomini. ait Amb. in paſtorali. ne ſit nomen inane: honor ſublimis: ⁊ vita ꝓcliuis: deifica ꝓfeſſio: ⁊ illicita actio: religioſus amictus: ⁊ irreligioſus ꝓfectus: gradus excelſus ⁊ deformis exceſſus: cathedra ſublimior ⁊ ꝯſcia humilior: locutio colũbina ⁊ mẽs canina. Sicut eni nihil eẽ dicimus epõ excellẽtius. ſic nihil miſerabilius ſi de vita ſancta periclitat ⁊ in crĩe teneat: q: quanto gradus epalis altior: tanto ruina grauior. Et iõ magna ſublimitas magnã dꝫ hr̃e cautelaꝫ. q: cui plꝰ credit plus ab eo exiget ſic ſcriptũ ẽ. q: optimis ꝓxima ſunt peſſima: ⁊ potentes potenter tormenta patientur. Sapien. vj. Et iudicium duriſſimũ fiet his qui preſunt. ibidem.

¶ De patriarchis: ꝓmatibus ⁊ archiepiſ quo ad eorum iuriſditionem. Caplm. iiij.

De patriarchis primatibus ⁊ archiepis quoad eoꝝ ꝑtãteꝫ ⁊ dignitatẽ. No. ꝙ ſꝫ Ray. patriarche ⁊ ꝓmates ſunt minores papa ⁊ maiores archiepis: ⁊ patriarcha ⁊ primas ſupponũt pro eodẽ. Ñã inter ꝑiarchaꝫ ⁊ ꝓmateꝫ nõ eſt realis dr̃ia ſed vocalis. vt diſtin. xcix. ꝓuincie. ꝓprie tamẽ dicunt ꝑiarche quatuor ꝓncipales. ſ. ꝯſtantinopolitanus: Alexandrinus: Antiochenus. ⁊ hieroſolymitanus. Et ſm ordinẽ hic poſitũ eſt eoꝝ maioritas ſeu dignitas attẽdẽda. vt de ꝓuile. c. antiq̃. Alij vero ꝓprie dicunt ꝓmates. vt aqlegiẽſis: grandanẽſis: bituricẽſis: ⁊ cãtuariẽſis ⁊ ſimõi. De ꝓmis quatuor ꝑiarchis ⁊ de eoꝝ prioritatibus ⁊ antiq̃tatibus hẽs. diſt. xxij. per totũ. ¶ Priuilegia aũt quatuor ꝑiarcharũ ꝓncipaliũ ſunt iſta quatuor. Primũ eſt ꝙ poſtq̃ receperint palleũ a ſede aplica ꝯferunt ipſi metropolitanis palleum qui ſunt ſub eis. Scõm eſt. ꝙ recipiũt fidelitatis ⁊ obediẽtie iuramentũ pro ſe ⁊ romana eccleſia. Tertiũ eſt. q: faciũt vbiq̃ añ ſe crucem deferri. niſi vbi papa fuerit aut eius legatꝰ vtẽs inſignijs papalibꝰ. ⁊ niſi in vrbe romana. Quartũ eſt q: appellat ad ipſos omiſſis medijs: hec omnia habent. ex̃ de priuile. c. antiqua. et tex. ⁊ glo. ꝓcipue Inno. ¶ Iuriſditionẽ aũt habẽt patriarche ſiue primates in ſubditos ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ ſm Ray. in octo caſibus. Primus ẽ cũ appellat ad eos. di. xcix. ꝓuincie. Scḋs cũ vacat eccleſia metropolitana: ⁊ poſtulat ꝓmas vt diſponat de rebus ad metropolitanũ ptinentibus. ſ. cuſtodiẽdis. vt de of. ordi. c. ꝓñti. li. vj. Tertius ex ꝯſuetudine vel priuilegio. hoc duos hẽs. ix. q. iij. cõqueſitus. Quartus cũ ſup arduo negocio dubitat: nec põt in ꝓuinciali cõcilio terminari. tũc eni metropolitanus dꝫ conſulere. di. xviij. de ꝯcilijs. Quintus cũ metropolitanus eſt negligẽs ⁊ remiſſus: tũc põt ſupplere defectũ eius. ix. q. iij. c. cũ ſimus. Sextus ſi aliqs ꝯquereret de archiepõ ꝓmas eẽt iudex xj. q. j. ſi clericus. Septimus ſi ſubditꝰ metropolitani cõquerat ꝓmati ꝙ iniuſte eũ excõicauit. ⁊ ꝓmas remittit eũ ad metropolitanũ vt abſoluat: ⁊ ille nõ poſſit abſolutionẽ obtinere poterit abſoluere ꝑiarcha: ita ꝙ precipiat ei ꝙ metropolitano ſatiſfaciat. alr̃ reducat eũ in eãdeꝫ ſñiam. de offi. or. c. ad reprimendaꝫ. Octauus ꝙ ſi archiepũs vel epũs fecit mãdatum iniuſtũ vl̓ illicitũ. ⁊ ſubditus appellauit ad papã. põt ꝑiarcha determinare ꝙ ſubditus legitime appellauit. de appel. c. ſollicitudineꝫ. ¶ Archiepũs et metropolitanus ſynonima ſunt ⁊ oino pro eodẽ ſupponũt. Sꝫ archiepũs dicit ab archos qḋ eſt princeps ⁊ epos. quaſi ꝓnceps epoꝝ. Metropolitanus v̓o a metros qḋ ẽ mẽſura ⁊ polis qḋ eſt ciuitas. q: ſub certa mẽſura. i. nũero ciuitatũ ꝯſtituit. vj. q. iij. ſcitote. non tñ eſt neceſſe ꝙ hẽat illũ tantũ numerũ ſub ſe. ſ. deceꝫ epoꝝ. vt ibi dr̃. Archiepũs non põt cõpellere ſubditũ ſuffraganei ſui ad ſuſcipiẽdas cõmiſſiones eiꝰ in cauſis niſi ſit ꝯſuetudo. de fo. cõpe. c. romana. li. vj. ⁊ extra de offi. or. ca. paſtoralis. Sup quo c. di. Hoſti. ꝙ cũ epũs ſubſit archiepõ q: pinguius ius hꝫ in eũ q̃ʒ in ſubditũ ipſius põt archiepũs epm cogere. vt cõpellat ſubditum ad ſuſcipiendũ. Et ſi epũs itra certũ tp̃s ſibi aſſignatũ hr̃ facere neglexerit nec aliqḋ iuſtũ pretẽderit. demũ põt cogere vtrũq̃ʒ. ar. e. ti. de of. or. c. quãto. in fi. ⁊ c. irrefragabili. §. exceſſus. Cõcor. Ber. etiã ſi ab epõ appellatũ fuerat. ¶ Sed hic ſcie.

Priuilegium patriarcharũ.

Metropolitanus.

pum ꝙ iure nouo archieṗs cauſas que per ap/
pellationē vel alio iure metropolitico deferunt
ad ipſum nō pōt audire ſeu cōmittere alubi ꝙꝫ
in ſua ciuitate vel dioceſi aut in eis in qbus ap
pellatū extitit. vel cauſe ipſe ꝯſiſtunt niſi aliud
ſibi cōpetat de ꝯſuetudine. ex̄ de of. oꝛdi. c. vt li
tigantes. li. vj. ¶ Archieṗs non hꝫ iuriſditio/
nez in ſubditis ſuffraganei ſui niſi in qbuſdaꝫ
caſibus qui notanſ ex̄ de of. oꝛdi. c. paſtoꝛalis.
Pꝛimo quidem cū deuiāt in diuinis officijs a
ꝯſuetudine metropolitane eccl'ie. xij. diſtin. de
his. Itē qñ ſubditus epi delinquit in dioceſi ar
chiepi. vj. q. iij. placuit. In hoc enī caſu efficit
aliqs de iuriſditione cuiuſlibet alterius. Iteꝫ ſi
hꝫ pꝛediū in dioceſi ſua. ex̄ de fo. cōpe. ca. ſi. Et
iſte etiā caſus pertinet ad quēcūqꝫ aliū. Itē ſi
cā defert ad eū per appellationē. ex̄ de offi. leg.
c. j. ⁊ de of. oꝛ. duo. Itē cum abſolutus ab archi
eṗo nō vult parere eṗo. ex̄ de offi. oꝛdi. ad repꝛi
mendā. Itē ſi crialis cauſa ſit inter eṗm ⁊ cleri/
cum ſuū dꝫ deduci ad ſynodū in qua pꝛeeſt ar
chieṗs. vj. q. ij. c. j. Item ſi clericus hꝫ ciuilem
cauſaꝫ cōtra eṗm ſuuꝫ. xj. q. j. c. ſi clericus. Iteꝫ
quādo eṗs negligens eſt in eo qđ facere dꝫ. ix.
q. iij. cū ſimus. extra de ſen. excō. c. per tuas. et
de appel. c. qua fronte. Itē qñ defuncto eṗo ec
cleſia idoneos clericos non hꝫ. xij. q. ij. nō lice
at. Item cū euidens eſt ſnīam epi eſſe iniuſtaꝫ.
extra de appel. c. ſollicitudinem. Iteꝫ cum deſi/
tat pꝛouinciam. extra de pꝛeſcrip. c. cum ex offi
cij. ⁊ de cen. c. ſopite. ⁊ c. cum nuper.

¶ Per ſolam va/ .§. i.

cationē eṗalis ſedis. non archieṗs ſed capitu/
lum ſupplet vices epi. extra de ſup. ne pꝛela. ſi
eṗs. ⁊ c. eccleſie. lib. vj. Similiter ſi eṗs ſit excō
municatus extra de ſup. negli. pꝛela. romana.
lib. vj. aut captus a paganis. vt in. c. pꝛedicto. ſi
eṗs. ¶ Sed nunquid archieṗs poteſt eccleſie
cathedrali vacanti dare viſitatoꝛē. Rñdeo nō.
niſi foꝛte caplm in ſpūalibus ⁊ tpalibus negli
genter vel male adminiſtret: tūc enī vocato ca/
pitulo ⁊ cauſe ſup hoc agnitione pmiſſa viſita/
toꝛē ſeu miniſtratoꝛē poterit deputare: q quā/
uis habeat legitimā adminiſtrationē in ſpūali
bus ⁊ tpalibus tamē illa bñficia que ad ſolam
epi collationē pertinent conferre non pōt ſi ab
alio ꝙꝫ a romano pontifice fuerit deputat᷑. ex
tra de ſup. negli. pꝛela. c. eccleſie. lib. vj. ¶ Ar/
chieṗs poteſt ꝓuinciā ſuaꝫ viſitare. lꝫ non ſint
eius ſuffraganei negligētes ⁊ iterare viſitatio/
nes ⁊ ꝓcurationes recipere non obſtante ꝯtra/
ria ꝯſuetudine ⁊ duꝫ viſitat pōt ꝯfeſſiones ſub
ditoꝛum ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ audire ⁊ abſolue/
re ⁊ pniam iniungere. extra de cenſi. ꝓpꝛemo. li
bꝛo. vj. Sed vtrū aliqđ poſſit recipere. vide in/
fra. c. pꝛimo de eius viſitatione. Archieṗs pōt
ꝯcilium celebꝛare irrequiſito pꝛimate. diſ. xcij.
ſigs eṗs vacans. ⁊ ix. q. iij. c. ij. ⁊ iij. Archieṗs
tranſiens per queuis loca pōt facere añ ſe cru/
cem poꝛtari: benñdicere ꝑplo: in pontificalibus
celebꝛare ⁊ huiuſmodi. Sil'iter eṗs etiaꝫ in lo/
cis exemptis ſue dioceſis. c. archieṗs. in cle.

¶ De palleo quo .§. ij.

vtunſ papa patriarche ⁊ archiepi. Et papa quī
dē ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ vtitur eo. Patriarche aūt ⁊ ar
chiepi ſolū eo vtunſ infra miſſarū ſolēnia in q̄/
libet eccleſia ſue ꝓuincie non aūt ſi egrediaſ ec
cleſiaꝫ vt in pceſſione. vt de vſu. pal. ca. j. ⁊ hoc
in diebus in qbus cōcediſ in ꝑuilegio ſuo alſ
non pōt. Sed bene pōt qñcunqꝫ ſine palleo ce/
lebꝛare. eo. ti. c. ſi. Eſt aūt palleū illud quoddaꝫ palleū ē
oꝛnamentū ad modū ſtole ſacerdotalis cuꝫ qui
buſdā crucibus nigris intextis quod deferſ ſu
pꝛa alia oꝛnamēta circūdās pectus ⁊ humeros
ad modū coꝛone añ dependens: ſignificat autē
plenitudinē pontificalis officij. eo. ti. c. niſi. De
bet aūt peti a papa infra tres mēſes a tpe conſe
crationis vel ꝯfirmationis ſi añ fuerat cōſecra/
tus: alſ ſi petitū non fuerit infra dictū tps legi/
timo impedimēto ceſſante. poterit de hoc accu
ſari: ⁊ etiā de dignitate remoueri. vt diſ. c. qm̄.
Et debet peti cū inſtantia diſt. c. pꝛiſca. Et dꝫ pe
tens pꝛeſtare ſacꝫ fidelitatis ⁊ obediētie roma
ne eccleſie. diſ. c. optatū. ⁊ de elec. c. ſignificaſti.
Itē in datione pallei dꝫ dari nouuꝫ pꝛiuilegiū
vel antiquū cōfirmari. di. c. ſcriptoꝛū. Itē rece/
pto palleo ⁊ non añ pōt ſe archieṗm notare. e.
ti. niſi. Nec ante pōt ꝯuocare cōciliū: nec ꝯfice/
re chꝛiſma: nec dedicare baſilicas: nec oꝛdiare
clericos: nec eṗos cōſecrare. vt extra de elec. c.
ꝙ ſicut. Item non poteſt archiepiſcopus palle/
um ſuum alteri cōmodare: quia palleum eius
in perſonam non tranſit: vnde debet cum eo ſe
peliri. eodeꝫ titu. ad hoc. ⁊ c. ex tenoꝛe. ¶ Dies
autem in quibus poteſt archiepiſcopus vti pal
leo ⁊ ſolum in miſſarum ſolemnijs pꝛeparatus
ſunt hi. ⁊ nota. ſuper capitu. ad honoꝛem. extra
de aucto. ⁊ vſu pal. Natiuitas ſaluatoꝛis feſtū
ſequens beati Stephani ⁊ ſancti Ioannis euā
geliſte: circūciſio domini ⁊ epiphania in ramis
palmaruꝫ ⁊ in cena domini: in ſabbato ſancto
in tribus diebus reſurrectionis dñice ⁊ pēthe/
coſtes: natiuitas Ioannis baptiſte in feſtis om
nium aploꝝ: in feſtiuitatibus ſancte Marie: in
feſto omniū ſctōꝝ: in dedicatiōe eccleſiarum: in
pꝛincipalibus feſtiuitatibus eccleſie ſue: in oꝛ
dinationibus clericoꝛum ⁊ in die anniuerſaria
ſue conſecrationis.

¶ De viſitatione fienda per epiſcopos et alios pꝛelatos. Capitulum. v.

INtende ad viſitan/
das oēs gentes.⁊ nō miſerearis om
nibus qui operant̄ iniquitatem. Lo/
quitur pſ̄.ad dñm deum poſtulans
per aſſumptionē humanitatis eius viſitatiōeʒ
dum dicit. Intende ad viſitandas om.gen.qd̄
alubi aptius loquens ait viſita nos in ſalutari
tuo. Sc̄do prenūciat defectum participationis
ſalutis ſue incarnationis cū ſubdit:non miſe/
rearis.i.non miſereberis omnibus qui operā/
tur iniquitatē.ſ.qui perſeuerant in malis. Nā
vt ait Hierony.aſſidue peccantiū non miſeret̄
deus. Exaudita aūt fuit oratio ꝓphete.quando
in viſceribus viſitauit nos oriens ex alto. Illu/
minare his qui in te.⁊ in vm.mor.ſe.ad di.pe.
no.in viam pacis. Luc.j. Unde notat̄ ex ipa vi
ſitatione ſui per incarnationē intima miſatio.
q: per viſcera miſericordie ⁊c̄. Uñ Hiere.xxxj.
c. In charitate perpetua dilexi te ꝓpter ea attra
xi te miſerās.ſ.ſuſcipiens humanitateʒ. Et nr̄a
illuminatio q: viſitauit :illuminare his qui in
tenebris ⁊c̄.ſ.ad illuminandum. Et affectum ⁊
actuū noſtroꝝ rectificatio:q: ad dirigēdum pe
des noſtros in viā pacis.ſm illud Eſa.lxvj. po
nam viſitationē tuam pacē. Cum igitur epiſco
pus quilibet vices teneat ſummi pōtificis Ihu
chriſti dʒ ipſum viſitando imitari in viſitatiōe
gregis ſibi cōmiſſi:⁊ lʒ xp̄s tantū ſemel viſita/
uerit per incarnationē. viſitat tamē pluries et
frequēter fideles ſuos ⁊ per grārum munera ⁊
per diuerſa bn̄ficia ⁊ multa flagella. Sic ⁊ ep̄s
debet viſitare plebem ſibi cōmiſſam pluries:⁊
ad minus ſemel per annū vt iura ſtatuunt. Uñ
dicitur.x.q.j. Decernimus vt antique cōſuetu/
dinis ordo ſeruetur:⁊ annuis vicibus ab ep̄o
dioceſes viſitent̄. Et ſi qua forte baſilica fuerit
reperta deſtituta ordinatione eius reparari ꝓci
piatur. Quod ſi non poſſet impeditus infirmi/
tate vel alia cā iuſta:per alios viſitare dʒ. Unde
in ſequē.c.dicitur. Ep̄m per cunctas dioceſes
parrochiaſqʒ ſuas per ſingulos annos ire opʒ:
vt exquirat quo vnaqueqʒ baſilica:in repara/
tione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore
detentus aut alijs occupationibus implicatus
adimplere nequiuerit pſbyteros ꝓbabiles aut
diacones mittat qui ⁊ redditus baſilicarū ⁊ re/
parationes ⁊ miniſtrantiū vitā inquirant. Ubi
dicit archi. ꝙ hoc verbū opʒ aliquādo eſt neceſ
ſitatis:aliquādo honeſtatis verbū. Sed hic nō
videtur ꝙ ſit neceſſitatis verbū.vt.ē.c.q.ca.re
genda. Et quāuis glo.dicat ꝙ cuʒ ſubeſt cauſa
neceſſaria tunc ſingulis annis poteſt viſitare:
aīs ſi non eſt neceſſitas de triennio in trienniuʒ
viſitabit vt de oſſi.archid.c.vt archidiaconus.
Sed addit archidiaconus ad glo.dicas ordina/
rium eſſe vt ſemel viſitentur eccleſie annuatim
ſiue ſit neceſſitatis ſiue nō.vt in predicto.c.de/
cernimus. Sʒ ſi fuerit neceſſitas.viſitabit quo
tiens fuerit oportunū.extra de here.c.ad abolē
dam. Et ſic intelligas omnia iura dicētia pluri
es poſſe viſitare in anno.ſm Goffr. Nec obſtat
de cen.c.cū venerabilis.vbi dicit̄ ꝙ bis in an/
no ep̄s ꝓcurationem accipiat que datur pro vi
ſitatione:q: illud intelligo cuʒ a fundatiōe mo
naſterij onus bine procurationis fuit illi impo
ſitum vel forte monaſteriū illud conſueuit bis
viſitari in anno ab illis epiſcopis. Iteʒ dicit ar/
chidiaconus ſuper verbo vnaqueqʒ baſilica.ꝙ
pro hoc ſoluta eſt queſtio:an dioceſanus habe/
at viſitationē in eccleſijs non habētibus curaʒ
aīaruʒ:⁊ eſt dicendū ꝙ ſic.vt pʒ per ꝑdicta ver
ba. Nam videbit an eccleſia ſit ornata vel coop
ta ⁊ hmōi. Et ſi non poterit ad vnūquēqʒ locuʒ
declinare archiep̄s:vt q: ſunt niues vel inūda/
tiones aquarū vel alia iuſta cauſa:ad vnū ſaltē
locum congruū clericos ⁊ laicos ſtudeat cōuo/
care.vt de cen.c.romana.li.vj. Ad ipſum ergo
ep̄m poteſt dirigi verbū.pō.intēde ad viſi.⁊c̄.
Ubi tria poſſunt notari circa viſitationeʒ. Pri/
mo ꝙ fiat affectualiter ⁊ cū ſubditoꝝ vtilitate.
ibi. Intēde ad viſitādas. Sc̄do ꝙ fiat vl̄r ⁊ cum
modoꝝ varietate.ibi oēs gē. Tertio ꝙ fiat miſi
cordit̄ ⁊ cū flagelloꝝ ſeueritate.ibi ñ miſearis.

¶ Quantuʒ ad pri/ .§.i.
mum dʒ viſitatio fieri ex affectu charitatiuo et
pro vtilitate non ſua ſed ſubditoꝝ.q: dicit̄. In
tende ad viſitandas.non dicit ad dñanduʒ vel
ad epulandū vel ad lucrandū ſed ad viſitādū.
Aliqui enim viſitāt ſubditos cum multis eq/
taturis ⁊ famulis ac ſi ſint dñi vel potius tyran
ni.de qbus dñs per Ezechielē ait. Uos cū auſte
ritate imperabatis ⁊ cuʒ potētia. Cum tñ dicat
Petrus apl's ep̄is. Nō quaſi dñantes in clero.
ſʒ forma facti gregis ex aīo. Ex ↄcil.cabiloñ.dī
x.q.iij. Cauēdū ſane eſt ne cū ep̄i ꝑ ꝓchias ſu
as pagrāt quidā nō ſolū erga ſubditos:ſed er
ga ſocios tyrānidē exerceāt.ne qd̄ abſit nō cuʒ
charitate:ſʒ cū qdā iactātie temeritate ſtipēdia
ab eis exigāt. Et dic̄ ibi glo.ꝙ ſbditos appellat
laicos ⁊ ſocios clicos. Alij vō viſitāt ad epulan
dū ꝓcurātes ſibi pari lauta ↄuiuia.⁊ ſic lōgi tē/
poris victū breuis hora ↄſumit.vt dic̄ Inn.ex
de cē.c.cū apl's.vñ ibi dī. Nec ſūptuoſas eplas
q̄rāt:ſʒ cū grāꝝ actiōe recipiāt qd̄ honeſte ⁊ cō
petēter fuerit ill' miſtratū.x.q.iij.illd̄.dī ꝙ ep̄i
nō dñt cōpellē pſbr̄os aut clerū ꝓchiaꝝ ſua/
rū ſupra vires ſuas eis ↄuiuia ꝓparare. Ubi di
cit glo.ꝙ comedet ep̄s carnes veruecinas vel
vaccinas vel porcinas vel tria oua cū aceto. Et
in.d.c.cauēdū.dicit glo.ꝙ ea q̄ domi cōſueuit

expendere:expēdet dū eſt in via.ſ.in viſitādo.
vt in aut.de man.pꝛin.§.illud.coll.iij.Alij vi/
ſitant ad lucrandū pecunias cuꝫ tñ dicat apl's.
ꝙ nō debēt filij parentibꝰ theſaurizare: ſed pa
rentes filijs.Et huic prouiſuꝫ eſt p.c.romana.
cen.li.vj.vbi pꝛecipitur ſub interminatiōe ma
ledictionis eterne.vt epi viſitantes nihil reci/
piāt p̄ter ꝑcurationē victus cuꝫ familia ſua ab
eccleſijs quas viſitāt:⁊ nō viſitātes nihil ꝑcipiāt
rōe viſitatiōis nec ēt ꝑcuratiōeꝫ.Que ꝯſtitutio
infra ponit ad l'ram cum ſua declaratiōe.Intē
dant ergo nō ad iſta:ſ; ad viſitandū.Uiſitat ſi/
quidē medicus egrū ad curādū.Math.xxv.
Infirmus fui ⁊ viſitaſtis me.Uiſitat amicus ſo
ciū tribulatū ad ꝯſolandū ſicut tres amici Job
cū viſitauerunt afflictū Job.Uiſitat paſtoꝛ gre
gē ad ꝯgregandū ⁊ ōſenſandū.Ezech.xxxiiij.
dicit dñs.Uiſitabo oues meas ſicut paſtoꝛ viſi
tat gregē ſuum.Sic p̄lati debēt ſubditos viſi/
tare ad curādas infirmitates vitioꝝ ad ſuble/
uādas neceſſitates miſeroꝝ ad vniēdū ⁊ regu
landum actiones ſubditoꝝ.⁊ ſic vtiliter viſitēt
ꝓut docet.x.q.j.vbi d̄r.Placuit vt p ſingulas
eccleſias epi ⁊ p dioceſes ambulantes p̄mū diſ
ſcutiant clericos:quō oꝛdinē baptiſmi teneant
vel miſſarū ⁊ qualr quecūqꝫ officia in eccleſia
pagant.Et ſi recte quidē inueniāt deo gratias
referāt.Si aūt minime docere d̄bent ignaros.
⁊ hoc modis oībus pꝛecipere:ſicut antiqui ca
nones iubēt.⁊ poſtea in eo.c.d̄r.ꝙ debent etiā
populū docere vt vitia fugiāt ⁊c̄.vt infra dice
tur.vbi glo.ſuper verbo ignaros.ar.contra il/
los epiſcopos qui ſtatim ſuſpendunt ſimpli/
ces ſacerdotes.vt.xxxviij.diſ.ſedulo.

Quantum ad .§.ij.

ſecundū p̄ncipale.ſ.ꝙ viſitatio dꝫ fieri vſr ⁊ cū
modoꝝ varietate.Innuit hoc cum d̄r.ad viſi/
tandas o.gen.i.quoſcūqꝫ ſibi ſubditos cuiuſ/
cunqꝫ ſtatus:⁊ laicos ⁊ clericos ⁊ religioſos ⁊
eccleſias collegiatas ⁊ non collegiatas:parro/
chiales ⁊ regulares:ſimplices ſubditos ⁊ p̄la
tos hoſpitales ⁊ oēs de ſua dioceſi.niſi ſint exē
pti a ſua iuriſditiōe:qui de hmōi nō dꝫ ſe itro/
mittē:iudicare:vl' viſitat.Et qꝛ hmōi gētes va
rie ſunt ꝯditiōis ⁊ ſtatus:⁊ ideo vario modo
ſe dꝫ habere ad eos in iudicando.In ipſa autē
viſitatione tria habꝫ facere.ſ.docere per p̄di/
cationē vel collationē inquirere illoꝝ moꝛes ⁊
conuerſationē coꝛrigere illoꝝ tranſgeſſioneꝫ.
Et quoad pꝛimū.nam de alijs duobus.j.dice/
tur.Pꝛedicare dꝫ populo in cōmuni ad eccle/
ſiam cōuenienti per ſe vel per aliū.Unde d̄r in
di.ca.placuit.x.q.j.ꝙ poſtquā epi clericos ſu
os diſcuſſerint vl' docuerint:ꝯuocata plebe illi
us eccleſie doceant illas vt erroꝛes idoloꝝ fu/
giant.vel diuerſa crimina.ſ.adulteriū:periuri
um:falſum teſtimoniū:⁊ reliqua pctā moꝛtife/
ra:⁊ qḋ nolūt ſibi fieri alteri ne faciāt.Et vt cre
dāt reſurrectionē oīum ⁊ diem iudicij in quo
vnuſqſqꝫ ſm̄ opera ſua recepturus ſit:⁊ ſic po/
ſtea eps de eccl'ia illa ꝓficiſcat ad aliā.Pꝛedica
tio aūt cōis ⁊ apta ad pp'lm pōt eſſe.vel de duo/
decim articulis fidei vel de ſeptem vitijs capi/
talibus.vel de deceꝫ p̄ceptis.vel de.vij.ſacris.
vel de.vij.virtutibus.vel de.vij.donis.vel de
beatitudinibꝰ.vel de alijs materijs moꝛalibus
pꝛout videt expedire ſm̄ qualitatē ⁊ capacitatē
audientiū.viij.q.j.opꝫ.Si eccleſia eſt collegia/
ta hñs plures clericos vel canonicos ipſis capi
tulariter ꝯgregatis dicat per modū collatiōis
que p̄tinēt ad ſtatū eoꝝ agendū et ſi ſunt religi
oſi vel moniales.ſimiliter in capitulo faciat ex/
hoꝛtationē de pertinentibus ad religionē.de q
bus habes ſupꝛa multa in ti.de religioſis.

Quantū ad ter/ .§.iij.

tium p̄ncipale qḋ eſt in coꝛrectiōe defectuū qui
reperiunt in viſitatiōe.Sciendū ꝙ in hmōi dꝫ
vti miſericoꝛdia ⁊ ſeueritate.qḋ innuit in h' qḋ di/
cit.Nō miſerearis oībꝰ qui operant iniqtateꝫ.
Debet eñi miſereri delinquētibus ſed nō om/
nibus.Nā recognoſcētibꝰ defectū ſuū ſine ac/
cuſatiōe ⁊ ſe humiliātibꝰ eſt miſerendū.Unde
Hie.Ubi peccatoꝛ intelligēs vulnus ſuuꝫ tra/
dit medico ſe curandū illi nō eſt virga neceſſa/
ria.ſed ſpūs lenitatis.de pe.di.j.ippꝛtuna.Et ſi
militer in hijs que cōmittunt ex fragilitate:nō
ex habituata malitia que nec ſunt ſcādaloſa poſ
ſunt etiā ⁊ dñt miſericoꝛditer puniri.vt di.l.c.
qꝛ.Cōtumacibꝰ vero ⁊ ex ſupbia peccātibꝰ non
eſt miſerendū.Uñ Gꝛeg.ij.q.iiij.c.quanto.ait.
In ꝯtumacia p̄ſiſtentibꝰ ſeueros eē nos conue
nit.ſm̄ illud Uirgilij.Parcere ſubiectis ⁊ de/
bellare ſupbos.Similiter nō eſt miſerendum
hijs qui operant iniquitatē poſt plures admo/
nitiōes.Uñ Siricius papa ait.Ferro neceſſe ē
vt abſcindant vulnera que fomentoꝝ nō ſuſ/
ſerunt medicinā.di.lxxxij.c.plurimos.Simi
liter qui operant iniquitatē infectiuā alioꝝ:vt
diſſemināndo doctrinā hereticā nō eſt miſeren/
dum ſed ſeuere puniendum.j.Coꝛ.v.Auferte
malum a vobiſipſis.Modicū eñi fermentum
totā maſſam coꝛrūpit.Et Hiero.Arriꝰ vna ſci/
tilla in alexādria fuit ⁊ qꝛ cito nō extincta ē.to/
tum oꝛbeꝫ depopulata eſt flāma eius.xxiiij.q.
iij.reſecāda.Silr qñ aliqḋ ſcelus reperit diffu
ſum in multos p̄cipue clericos:nō eſt miſeren/
dum:ſed ſeuere puniendū cū eſt manifeſtum:
qꝛ vt dicit lex.Multis craſſantibus opus ē exē
plo:⁊ hoc niſi timeat maius ſcādalū:⁊ malum
ex punitiōe ꝙ̄ vtilitas ⁊ bonū.ar.l.di.c.vt con

ſiſtitueref. Et breuiter vt dī de cenſi.c.romana.li bro.vj. Ad ſubditoꝝ emendationē viſitās p ſa lubꝛia monita.nūc leuia nūc aſpera iuxta datā ſibi a deo ꝓuidentiā diligēter intēdat. Corrige re aūt ⁊ punire pōt varijs modis.qa per excoi cationē ſuſpenſionē ⁊ interdictū: incarceratio/ nem: flagellationē: penā pecuniariā: relegatio/ nem. depoſitionē ſm q̄litatē exceſſuū. de quib⁹ penis habes plene infra de cenſuris eccleſiaſti cis in plib⁹ caplis: ⁊ ſic puniēdo dicē potuit il/ lud.ps. Uiſitabo in virga iniquitates eorum.

Foꝛma autem .§.iiij.

tenenda in viſitatiōe ab archiepis quoad ꝓpri am dioceſim ⁊ dioceſes ſuffraganeoꝝ. ⁊ ab epi ſcopis quoad ſubditos ſuos. ⁊ de ꝓcurationi/ bus eis ſoluēdis habef ex̄ de cenſi.c.j.lib.vj. Que hic ex integro ponef cū declaratōib⁹ doctoꝝ. ⁊ eſt hec. Romana eccīa.⁊.j. Statuimus vt q/ libet archiepūs ſuā volēs viſitare ꝓuinciā prius eccleſie ſue caplm atq̄ ciuitatē ⁊ dioceſim ple/ ne viſitare ꝓcuret propriā. Nec ſit ſolū erga ma ioꝝ ſed etiā minoꝝ eccleſiaꝝ: nec circa clerico/ rum tm̄ ſed etiā ppłoꝝ viſitationē intētus. Et ſi cōmode vel abſq̄ difficultate accedere ad vnā/ quāq̄ nō poterit de plurib⁹ locis ad vnū ꝯgru um clericos ⁊ laicos ſtudeat ꝯuocare. ne in illis viſitatio poſtponaf. Deinde liceat ei per totam ꝓuinciā vel eius ptē viſitatiōis officiū exercere ciuitates ⁊ dioceſes: ſuffraganeos ſuos ⁊ eoꝝ ſubditos cathedraliū ⁊ aliaꝝ eccīaꝝ capła: mo naſteria: eccleſias ⁊ alia religioſa ⁊ pia loca: cle/ ricos ⁊ ppłos libere viſitādo ac ꝓcurationes a locis tm̄ recipere viſitatis. Ex quo tn̄ aliquē de ipſis dioceſib⁹ viſitare ceperit. nunquā poſtea ſiue totū ſiue partē eius viſitauerit: reuertatur cū viſitationis ad illā prius ꝙ̄ oēs reliquę ipſi us ꝓuincie dioceſes in toto vel in pte q̄s ſecure viſitare poſſit: ⁊ ſua denuo fuerint viſitate. Qđ ſi forte eadem dioceſis vel aliq̄ ibi eccleſia plus alijs indiguerit viſitari: tūc aliaꝝ viſitatiōe in/ termiſſa redeat ad eandē ſi a loci dioceſano req ſitus extiterit: vel de oīum aut maioris partis epōꝝ eiuſdē ꝓuincie ꝓceſſerit ꝯſilio ⁊ aſſenſu: ad qđ idē ſe ꝓnos exhibeāt ne animaꝝ ꝓfectus aliquatin⁹ negligaf. Si vero malicioſe in his difficultatē aliquā exhibuerint: archiepūs licen tiā ſup hoc a ſede aplica poſtulet ꝯfidēter. Poſt quam autē ſemel oēs ꝓuincias ſue dioceſis viſi tauerit: licitū ſit ei poſtea prius tn̄ ſuffraganeo/ rum ſuoꝝ reqſito ꝯſilio: ⁊ ipſius diſſinitiōe ſu/ per hoc habita: coꝛā eis que in ſcriptis redigi volumus: vt poſſint alijs eſſe nota: viſitationez per eādē reiterare ꝓuinciā iuxta modū ſuperi⁹ annotatū etiā ſi non īteruenīat in hoc ſuffraga neoꝝ ipſoꝝ aſſenſus: illā ſemp ꝓuidentiā adhi bendo: vt in poſterioꝛib⁹ viſitatiōibus illas ec/ cleſias: eoſq̄ cleros ⁊ ppłos prius viſitet: q nō fuerant ab eo in prioꝛib⁹ viſitati niſi magis ſit alijs viſitatiōis officiū opoꝛtunuz. Sane huiōi impēſurus officiū ꝓpoſito verbo dei q̄rat de vi ta ⁊ ꝯuerſatiōe miniſtrātiū in eccleſijs ⁊ locis alijs diuino cultui deputatis: ac ceteris que ad officiū ipm ſpectāt: abſq̄ coactiōe ⁊ exactione q̄libet iuramēti ad ipſoꝝ emēdationē per ſalu/ bꝛia monita: nūc leuia: nūc aſpera iuxta datā ſi bi a deo ꝓuidētiā diligēter intēdens. Qđ ſi de aliq̄bus oꝛta fuerit infamia ꝯtra eos oꝛdinarij ſeu ipſoꝝ vt ſup his diligēter inq̄rant: denūciet ſi viderit expedire. Notoꝛia vero crimina que examinatiōe nō egēt. cū ſup his merito notare poſſit oꝛdinarioꝝ negligētiā eoꝛūdē libere cor rigat. penā pꝛo illis debitā infligēdo. Procu/ ratiōes aūt recipiat ſm qđ eſt in canonibus cō/ ſtitutū nullā tn̄ pecuniā ipſe vel aliqs de ſua fa/ milia occaſiōe alicuius officij vel ꝯſuetudinis ſeu quolibet alio mō eaꝝ nomine: ſed in victua libus tantū expēſas recipiat moderatas. Caue/ at inſup ne ipſe vel q̄ſquā ſuoꝝ aliqđ mun⁹ qđ/ cūq̄ ſit ⁊ q̄litercūq̄ offeraf ꝓſumant recipe vt non que ſua ſunt videaf q̄rere ſed que ieſu xp̄i. Qđ ſi fuerit ꝯtra ꝓſumptū. recipiēs maledicti/ onem icurrat: a qua nūquā niſi duplū reſtituat liberef. Uolumus eni in his fraudez q̄mlibet penitus euitari. Hic aūt viſitādi foꝛmā ab vni uerſis etiā epis aliiſq̄ ꝓlatis oꝛdinario iure ſu ditos ſuos viſitātib⁹ plene obſeruari ꝓcipim⁹. Saluis ſup hec rōnabilib⁹ ⁊ approbatis religi oſoꝝ ꝯſuetudinibus ⁊ regularibus inſtitutis. Hec Inno. Greg. x. in cōcil. lugdunē. ꝯfirmat dictā ꝯſtōnē. ⁊ addit penā in ꝯtra faciētes i ca. exigit.e.ti. vbi dī. Statuētes ꝙ vniuerſi ⁊ ſin/ guli qui ob ꝓcurationē ſibi rōne viſitatiōis de bitam exigere pecuniā vel etiā a volēte recipe/ re aut alīs ꝯſtōnem ipſam recipiendo munera ſue viſitatiōis officio nō īpēſo ꝓcurationē in vi ctualibus aut aliqd aliud ꝓcuratiōis occaſiōe violare ꝓſumpſerit: duplū eius qđ receperit ec cleſie a qua id receptū fuerit. īfra menſem red/ dere teneanf. Alioqn extūc p̄larche: archiepi epi duplum ipm vltra dictū ipſo reſtituere diſ/ ferētes ingreſſum ſibi eccleſie interdictum no/ uerint. Inferioꝛes vō ab officio ⁊ beneficio no/ uerint ſe ſuſpēſos: quouſq̄ de duplo huiōi gra uatis eccleſijs plenariam ſatiſfactionem impē/ dant nulla eis i hoc dātium remiſſione liberali tate ſeu gratia valitura. hec ibi.

Declaratio du/ .§.v.

biorum circa ꝑdicta. Nota pmo ꝙ cum nō po/ teſt viſitare per ſe. pōt viſitare p aliū. de offi. oꝛ/ di. inter cetera. et cum viſitat per alium ipſi vi/

ſitati debẽt facere expẽſas victualiũ viſitanti. Et ipſi quoq; epi ſup his quos mittũt ad viſitãdum dñt facere expẽſas de alijs neceſſarijs. vt d: de offi. ordi. c. ſi epũs. li. vj. vbi dicit glo. ꝙ neceſſaria dñr vt equi veſtes ⁊ familia ⁊ hmõi. de qbus epi dñt illis ꝓuidere. Epi aũt nõ viſitantes pſonalr nihil penit⁹ pñt exigẽ a viſitatis vt d: in. d. c. ſi epũs. ¶ Scdo nota in gl. ſup verbo plene ꝙ nulla parrochia dꝫ remanere inuiſitata dũ cõmode poſſit viſitari: ⁊ viſitatiõis cã ſbſit. ⁊ ſunt hec redigẽda ad arbitriũ boni viri. Nec ſufficit pro viſitatiõe ſinodũ ꝯuocare ⁊ plene inquirere: q: in tã breui tpe nõ poſſet ſingulorũ inquiſitio fieri. tũ etiã q: nõ veniũt ad ſinodum oẽs viſitãdi clerici ⁊ laici. tũ q: ſubijcienda eſt res oclis: ⁊ pſone pñtia multũ opaf. ē. de of. le. c. ſi. No. ſm hoſti. ꝙ nõ dicef viſitatio nõ plena: q: due vel tres vel pauce remaneãt viſitande. Allegat de ꝯſe. di. ij. reuera. ⁊. vij. q. j. õniq; Et dicit ꝙ in his iſpiciẽdus eſt modus regiõis No. tertio ſup v̈bo laicos. ꝙ ppl's viſitatus ipẽ nõ tenef ad ꝓcurationẽ ſed eccliã. vt. x. q. iij. placuit: ⁊ ſic eſt ꝯſuetudo. Et ſi nõ põt ad aliquã eccleſiã accedẽ ſine difficultate puta ſm gl. pp niues vel glacies: vel aliqd ſilẽ. tũc ad vnũ locum ꝯgruũ ⁊ honeſtũ ⁊ cõem põt ꝯuocare clericos ⁊ laicos illi⁹ eccl'e ad quã nõ põt accedẽ ⁊ ibi viſitare. ¶ Nõ q̃rto ſm gl. ſup v̈bo pia loca. per hec itelliguntur hoſpitalia ⁊ xenodochia que ſibi dñt viſitari. ¶ No. qnto ſup illud ꝓuinciã ꝙ lꝫ Ber. dixerit hoc veꝝ cũ ſuffraganei ſũt negligẽtes. tñ ꝯ̃riũ eſt veꝝ. vt pꝫ. e. ti. c. ſi. vbi dicitur ꝙ archiepũs põt ꝓuinciã ſuã viſitare. etiã ſi ſuffraganei nõ ſũt negligẽtes. Et iterare viſitationẽ eandẽ ⁊ ꝓcurationẽ recipe a locis nõ obſtãte ꝯſuetudine in ꝯtrariũ. ¶ No. ſexto ſup illud libere. gl. ſcꝫ ꝯdictione: pſcriptione vel appellatiõe nõ obſtãtib⁹ ſcꝫ põt viſitare archiepũs ſuffraganeos. eꝝ de pſcrip. c. cũ ex officij. idẽ archid. Et itelligũtur loca viſitata ſiue illa que pſonalr viſitat ſiue illa que ad viſitationẽ ꝯuocat ¶ No. ſeptimo ſup illud ꝯſilio ⁊ diffinitione. nõ dicat h de aſſenſu. q: ſiue ꝯcordẽt ſiue diſcordẽt ſuffraganei. h diffinire ad archiepm ptinet que diffinitio ſic fiet ſm Inno. dicẽdo. Diffinimus per nos ꝓcedendũ ad viſitationẽ ꝓuincie nr̃e. Et a tali diffinitiõe cũ ſit ſup executiõe ſui officij nõ poterit appellare de of. or. c. irrefragabili. idẽ archi. Dicit aũt hoſti. ꝙ id ingerif hec difficultas ꝯſilij ⁊ diffinitiõis: vt archiepũs non ſit negligẽs ad ꝯciliũ ꝯuocãdũ: cũ alr ꝯciliũ de facili hẽre nequeat: nec ſine hac diffinitiõe viſitare põt. per qd ꝯcludif ꝙ archiepũs vix vel nũquã ſecundã viſitationẽ faciet niſi ꝯciliũ celebret. Jo. an. in nouel. ¶ No. octauo ſup illd coactiõe. glo. a ꝑncipio nõ exigef iuramẽtũ p qd

occultũ ꝓponere ꝯſtringaf. ex quo tñ ſine iuramẽto referunf aliqua corrigẽda. poſtea poterit inqſitor ſup his exigere iuramẽtũ. Et quãuis nõ debeat cogere a ꝑncipio ad iuramẽtũ. bene tñ coget venire ⁊ rndere: ⁊ ſibi in his que officium reſpiciũt obedire. ſm Ber. Innoc. ⁊ hoſti. Jo. mo. vt archi. alr eni eſſet deluſoria ptãs vel iuriſditio viſitãdi: ſi nullã coertionẽ haberet. ⁊ q: cui cõmittif ꝑncipale ⁊ acceſſorium. de of. dele. c. de cauſis. Jo. an. ¶ No. nono ꝙ circa viſitationẽ clericoꝝ ⁊ pploꝝ dꝫ eẽ intentus. dicit glo. ꝙ nõ ſimul ſed ſeparatim fiet: cum illiuꝫ vita ſit ſeparata. xij. q. j. duo. ⁊ melius ꝓcedit inqſitio qñ ſit ſigillatim. c. inqſitiõis de accuſa. Et hoc veꝝ ſi q̃litas negocij hoc expoſcit. alr in gñe ſit inqſitio. Et quo ad punitionẽ dicit Jo. an. in nouel. ſup ſexto hoc itelligẽdũ ſcꝫ quãtũ ad laicos que ad crimia eccleſiaſtica matrimonia ⁊ alia que ad eccleſiã pertinẽt in aliqs corrigẽdis nõ vſurpabit iuriſditionẽ iudicij ſecularis. vt de iud. nouit. Impedietes aũt nũcios qui mittunf ad ꝯuocandũ. vel alr iuriſditionem archiepi viſitantis: per eũ pñt puniri. qd dicit. vt de penis. c. romana. li. vj. ¶ No. decimo ſup illud ciuitates. ſm hoſti. ⁊ Joan. mo. ꝙ ille ordo ſeruãdus ſit in ꝓuincia. ſcꝫ quoad eccleſiã ꝑncipalẽ ciuitatẽ ⁊ dioceſim metropolitani. In ſuffraganeis tñ difficultas ⁊ incõmoditas ſit. in h ordine ſeruãdo nõ putãt ordineꝫ neceſſariũ. ¶ No. vndecimo ſup illud coꝝ ſubditos. dicit Jo. an. in nouel. ꝙ ſi ꝯcurrãt epũs et archiepũs in viſitãdo. ſm Inno. hoſt. ⁊ Jo. mo. Alber. ⁊ archidia. ꝙ ambo admittenf cũ nõ ſit a iure ꝓhibitũ: et ſi diſcordarẽt in ſnia pro reo niſi in cã fauorabili. vt de proba. c. ex litis. Et addit hoſti. ⁊ alij. ꝙ ſi eccleſia nõ ſufficit vtriq; admittef pmo veniẽs vt de ſo. cõpe. ca. ꝓpoſuiſti. cũ cõcor. Et ſi ꝯcurrãt ſimul veniẽdo: nec apparet qs prior lꝫ videref epũs pferẽdus cui ſpẽalius ineſt cura. x. q. j. regẽda. pdictis placꝫ archiepiſcopũ pferẽdũ. xj. q. iij. qui reſiſtit. ⁊. c. ſequen. Si vero ꝯcurrat epũs cuꝫ plato ſibi ſubiecto ad quẽ etiã ſpectet viſitatio. dicit archi. pferendũ epm niſi obſtet ꝯſuetudo. allegat. c. in lateranẽſi. de pben. ¶ No. duodecimo ſm Jo. an. ⁊ Inno. ſup v̈bo viſitatio q: itelligif viſitare etiaꝫ ſi cadat cã ꝯſignandi vel chriſmãdi pueros: ſiue ꝯſecrandi eccleſias: ſiue pro quocũq; alio communi negocio. vel qd multos tangit. ar. x. q. iij relatũ ſm Inno. vel ſm hoſt. vel Joã. mo. ꝙ ſit pro ſalute aiaꝝ vel pro cultu diuino ampliãdo vel pro ſtatu eccleſie melius reformando. x. q. j. placuit. Secus ſm Inno. ſi vadit pro cauſis expediẽdis. Uñ in his debef ꝓcuratio non aũt ſi vadat pro recõciliatiõe eccleſie ſm archi. Uicẽti. ⁊ Landul. ⁊ hoſt. Itẽ ſm archi. cũ archiepũs

ad vnā dioceſim cā viſitādi accedēs:ſi tranſit p
aliam nō eſt ꝓcurandus iure viſitatiōis.q2 nō
viſitat iure aūt hoſpitalitatis nemini eſt dene//
gandū.xlij.di.§.j.hoc tm̄ ſi pōt. ¶ No.trede//
cimo ſup vbo ꝓcuratiōes ibi in victualibus ꝙ
ſi eps vel archieps viſitās pdit equū.vel ſoluit
vecturas equoꝝ ⁊ his ſimilia:nō pōt hoc exige
re a viſitatis noīe ꝓcuratiōis ſm Inno.⁊ archi
dia. Et multo minus nō pōt petere expenſas ꝗs
facit in via eūdo pro viſitatiōe faciēda. tum q2
hoc nullo iure cauet:tum q2 ꝓpter id hȝ bona
dignitatis.vt que ad dignitatis officiū ſpectāt
exerceat. Et talis ꝓcuratio hoc reſpectu potius
datur in ſignū ſubiectiōis:⁊ ꝓpter hoſpitalita/
tem ꝗȝ de neceſſitate iuris nūlus cū ſuos reddi
tus hēat ⁊ idō de illis viuat:cū paupes eccleſias
viſitat. Qd̄ ſi vna die viſitationē expedire non
pōt. Dicit Inno.ꝙ plib9 dieb9.vt oportuerit ꝓ/
curandus erit.x.q.j.placuit. Nec obſtat.x.q.iij
c.inter cetera.q2 illud intelligit cū vna die viſi
tatio pōt expediri. Idē Hoſti.addēs ꝙ in nullo
caſu eccleſia eſt grauāda. ¶ No.decimoquar//
to ſup verbo ingrāt.ꝙ eps tenet facere hāc in
quiſitionē ad denūciationē ipſi9 archiepī.ad h
ij.q.v.niennā. Et ſi eps nollet ingrere dicūt ali
qui ꝙ archieps ingrat:q2 curā eius hȝ.⁊ ad ei9
offm ptinet pp negligētiā epi.ar.ix.q.iij.cuȝ ſi
mus. Alij m̄ dicūt ꝙ ꝓpter eius negligētiā nō
deuoluit ad archiepm hec cognitio q2 in cano
nibus nō eſt expſſum.ita ponit Inno. allegās
ad hoc.ar.x.q.iij.q2 cognouimus. Et ſi dicatur
ꝙ ꝓpter h remanebūt crimina īpunita.ꝯtra il
lud de ſen.excō.c.vt fame. Rn̄.ꝙ archieps co/
get epm vt pcedat ⁊ puniet qd̄ pōt rōne negli/
gentie pcti.xxxiij.di.quorūdā. ¶ Nota deci/
moquīto ſup vbo notoria. Dicit Inno.ꝙ ſi du//
biū eſt iudici an crimina ſint notoria. Primo
de hoc ingret nec videt ꝙ hēat aliud ꝓnuncia/
re.niſi qd̄ ſuū eſt punire hec maleficia q2 ſūt no
toria.q2 ſolum in hoc videat cognoſcere an ſit
ſua iuriſdictio puniendi. Archi.dicit h notoriū
intelligi cui9 teſtis eſt ppls.allegat.xxxv.q.iij.
qd̄ ſcripſi.⁊ dicit illius criminis ppl̄m eē teſtē.
etiā ſi crimē eſt notum maiori pti tm̄ allegat de
de coha.cle.c.vra.⁊ ibi Hoſti.tractat de noto//
rio manifeſto ⁊ occulto. ¶ Nota decimoſexto
ſuper vbo pecuniā ſm Jo.an.in nouel. Si ve//
ri philoſophātes pecuniā cōtēnunt.xij.q.ij.ſo/
crates.multo fortius viſitātes:⁊ ſi ſm Hoſtiē.
ciuilis ſapiā ꝓcio nūmario dehoneſtari nō dȝ
ff.de varijs ⁊ extraor.co.le.l.§.eſt qdē.multo//
minus canonica deprauāda:que multū repre/
hēdit auaritiā clericoꝝ.ē.eo.c.ex pte. Hic etiā
nota ſm ꝯſtitutionē iſtā romana.⁊ ſequētē ſcȝ
exigit ꝙ nulla pecunia poterat exigi aut etiam
recipi a ſpōte dare volēti rōne ꝓcuratiōis invi
ſitatiōe epi vel archiepi:ſed tm̄ in victualib9 ex
pēſas moderatas.alr̄ incidebat in penā que ⁊ hī
in.c.exigit. Sed per ꝯſtōnē Bonifacij.viij.ꝗ
hī in.c.ſe.⁊ incipit felicis.hoc pro pte remoue
tur:q2 vȝ a volētib9 eccliaꝝ ⁊ locoꝝ viſitatoꝝ
rectorib9 ſeu pſonis pecuniā licite recipe valēt
pro ſumptib9 moderatis faciēdis in victualib9
dieb9 qb9 viſitatiōis offm̄ pſonalr̄ exercebunt.
Ex qb9 vbis pȝ ꝙ ſi viſitati ꝓcurationē in victu
alib9 ſoluē velint pecunia ab eis exigi non pōt
Sed ſi ſpōte velit ſoluē pecuniā ꝯgruentē ꝓcu
ratiōi accipe pnt. Et ſumit h pecunia nō ſtricte
pro ea que ꝯſiſtit in numero:ſed etiā pro reb9
que pnt pcio eſtimari.ſm illud.j.q.iij.totū. Uñ
ꝯcordare pnt in aliqs vel liqdis:vel de boue ⁊
pullo:vel re ſili dāda pro quātitate taxata:vel ſi
ne alia taxatiōe dūmō ſeruet moderamen. Ho
die per ꝯſtōnē bñdic.xj.que incipit.vas electio
nis taxata eſt quātitas ſȝ diuerſitatē ꝓuinciaꝝ
diuerſaꝝ:que ſoluēda eſt ſine victualib9:ſi avo
lētib9 in pecunia in qua ēt diſtinguit.an per ſe
an per alios viſitēt.que ēt reſtringit cū per ali/
os viſitāt. ¶ No.decimoſeptimo ſm Joā.an.
ſup vbo de familia ſua occaſiōe officij aut ꝯſue
tudinis. Per familiā itelligit cleric9 vel laicus
eqſter vel pedeſter.ſ.qui eſt de domo ſua. No//
mine officij itelligit ſcriptor:ſigillator:⁊ ſilēs.
ſm glo.ibi. Et addit in nouellis.hoc eſt verū ſi
petatur rōne viſitatiōis:ſed nō itēdit grauare
clericū ſi faciat lr̄as.ſ.ſcriptor ⁊ aliqd hēat ꝓ la
bore.ar.xij.q.ij.ecclīaſticis. Hoſt.⁊ Inno.⁊ hoc
niſi de publico reciperet ſalariū:quo caſu ſtipē
duo dȝ eē ꝯtentus.xxiij.q.j.militare. Nec excu
ſat ꝯſuetudo in talib9:q2 cenſet irrōnabilis ex
quo per ſedē aplicā reprobat.xj.di.qs neſciat:
⁊ per ꝯñs pſcribi nō pōt de ꝯſue.c.ſi. ¶ Nota
decimooctauo ſup vbo victualib9.ſm Joā.an.
in nouel.hoꝝ noīe ꝯtinet eſus:pot9:veſtis:ſtra
mēta ⁊ oīa hoī neceſſaria ad viuēdū:⁊ hoſpitiū
⁊ calciariū.⁊ hec nō videnf remiſſa:ēt ſi de ali/
mentis trāſactū ſit niſi ſpecificent. Uideāt tm̄
ne vltra facultatē grauēt ecclias. Et dicit Hier.
ad epm. Coꝛnute ꝯſidera:ne ſimilaȝ ⁊ mella fa/
ſtidias:qui nat9 in paupe domo ⁊ tugurio ru//
ſticano rugientē ventrē vix milio ⁊ cibario pa//
ne poteras ſaturare.xij.q.ij.glīa. ¶ Nota deci
monono ſup vbo aliquod munus quodcunqȝ
ſit.ſm Jo.an.in nouel. Btūs qui excutit man9
ſuas ab oī munere.j.q.j.ſunt nonnulli. Excipit
Hoſt.eſculentum ⁊ poculentum ⁊ exenia:que
non extendunt ad muneꝝ qualitates.ff.de offi.
procon.l.ſolent. Dicit demum ꝙ mens huius
littere innuit ꝯtrarium. Conſultius ergo facit
a talib9 abſtinēs.m̄ hmōi recipiēs modica gar
ſias:nō credit ꝙ incidat in penaȝ. Et ſi dicatur
quō exeniaiā eſculentū ⁊ poculentū vt recipi.

at ꝓcurationē in victualibus. Rñ. Jo. mo. cū. ſ.
viſitatus aliquid excellens. tale vltra cõcos expē
ſas exxeniat. puto ꝙ piculū ſit recipere victua/
lia portanda: ſi portat aliquos capones caſeos
vl̄ flaſcos vini. ſʒ victualia ibi comedēda quā/
tūcunqʒ excellentia recipere: nō eſt periculū pe
narū infra poſitarū. exigere tñ poſſet eſſe pctm.
¶ Nota vigeſimo ſuper verbo maledictionē
ſm Jo. an. in nouel. i. penam eternā que debe
tur illi pro mortali ex quo ſequit̄ hanc trāſgreſ
ſionē eſſe mortale nec talis poteſt abſolui: niſi
duplum reſtituat illi dat a quo recepit. ¶ No/
ta vigeſimo primo ſup verbo ordinario ſʒ Joh.
an. delegatus ſeruet formā mādati de reſcrip.
c. cū dilecta. etiaʒ ſi datus ſit ab alio q̄ꝫ a papa.
ita qñ ꝙ delegatus qḋ nō pōt non cōmittat. de
iurepa. ca. qḋ aūt. Nō putat ſit hoſtieñ. ⁊ Joh.
mo. hoc in legato locū habere triplici ratione:
qꝛ vices pape gerit. xcix. diſt. c. ſi. Secunda qꝛ
maior eſt epo. de offi. dele. c. ſane. qui nō inclu/
dit̄ ſub clauſula generali. ex̄ de ſen. excō. ca. qꝛ
piculoſuʒ. li. vj. Tertia qꝛ romana eccleſia ꝯtra
ſe ⁊ ſuos priuilegiare nō conſueuit. de cenſi. c.
cū inſtantia. ¶ Nota vigeſimoſecūdo ſup ver
bo inſtitutis. Hoſtieñ. dicit. ꝙ regularis denū/
ciatio. i. pclamatio. in. c. nō requirit glo. qꝛ nō
ſm iuris ſubtilitatē. ſed ſm obſeruantias regu
lares ⁊ ſm diuerſas religioſoꝝ ꝯſtitutiōes de
plano. ⁊ ſimpliciter expedit̄ in qua nec eſt ap/
pellatio admittēda ſupra ḋ appel. c. ad noſtrā.
Dicit aūt nō omittēdū. ꝙ ſi prelat' quāuis reli
gioſus in mortali cōſtitutus notorius vel infa
matus incorrigibilis ſit. ⁊ ꝓpter hoc a ſuo ſub
dito appellet̄. aut appellationi ďferet: aut p tan
to exceſſu ſatiſfacere cōpellet̄. ē. de appel. c. de
priore. qꝛ nec ad talē ptinet iudicialis correctio.
ij. q. vij. iudicet. Itē religioſi lʒ ſint ſm regulā
corrigendi miſericorditer tñ nec paſſim more
latronē i grauē carcerē ďtrudēdo ſʒ morē pra
ue ꝯſuetudinis. que quaſi ꝓ lege in qbuſdā ec
cleſijs inoleuit. ex̄ de ſta. regu. c. ea q̄. Iteʒ lʒ ad
abbatē ſpectat correctio ſi tñ nimio eſt grauis
de conſilio ꝯuentus. i. capli ſui tēperāda eſt. ē.
de his que ſi. a pla. c. nouit. Uult ḡ ſinis huꝰ
conſtitutionis ꝙ ꝯſuetudines p quas fiūt viſi/
tationes ⁊ correctiōes religioſoꝝ: ſint rōnabi/
les ⁊ approbate. ¶ Nota vigeſimotertio ꝙ mo/
naſteria monialium etiam ſi ſint exempta. de
bēt per ſuos ordinarios ſingulis annis viſita/
ri. vt de ſta. mo. c. attendentes. in cle. qḋ veruʒ
eſt niſi habeāt ex priuilegio. ꝙ nō poſſint viſita
ri ab ordinarijs qḋ ꝓuilegiū hñt ꝑdicatores ⁊
minores. de mōaſterijs ſibi ſubditis ⁊ plures
alij de qb' ignorat̄. Uñ ⁊ cū ſi allegāt ꝓuilegiū
dñt oñdere. ¶ Nota vigeſimoq̄rto ꝙ Hoſtieñ.
dicit locū incōgruū ad quē nō tenet̄ ire ad viſi/
tandū. ſed dʒ rectorē talis loci: ⁊ pplm congre/
gare ad aliū locū ꝯgruū. qñ. ſ. non ſufficit ille
locus ad ꝓcurationem archiepi. Sed archi. cō/
tradicit: ⁊ dicit ꝙ oēs contribuent. ſ. alie ecclie.
Dicit ergo archi. ꝙ iuſta cā ꝯuocationis nō eſt
paupertas eccleſie. Na ſi pōt ad locū accedē te/
netur ad id ⁊ ſi eccleſia eſt pauper: nihil exiget
vel recipiet. j. q. ij. placuit. ſuis ergo viſitet ſum
ptibus. qꝛ ad hoc ſunt ſibi redditus epales de/
putati. ſic etiā notat Ber. eo. ti. cū apls. ⁊ Jo.
Goff. Uincen. ⁊ Hoſt. eo. titu. cum inſtātia. Uñ
penitus impotētē euidens pauptas excuſat ad
tribuēdū. Decretalis aūt ꝯquerēte. de of. ordi.
que dicit moderate poſſe exigi: loqtur de eccle
ſia que cū tribuere pōt. lʒ nō in totū ꝓcurare ha
beri eni ſemp dʒ ratio: ne miniſtri ecclie egeāt.
ar. de re. iu. in ꝯdēnatiōe. ¶ No. vltimo ſuper
v̄bo ingreſſum eccle ie interdictū. ⁊ ſup verbo
ſuſpēſos. i. c. exigit. Dicit glo. ꝙ ſi durāte inter/
dicto iſti moriant̄ non ſepelient̄ in cimiterio. ⁊
ſi interiʒ celebrēt in eccleſia in officio ſuo ſicut
prius efficiunt̄ irregulares. de ſentē. excō. c. is
cui. li. vj. inferiores v̄o ſuſpēſi ꝓpter hmōi trāſ/
greſſionē. ſi interiʒ celebrēt vt ꝓus ſunt irregu/
lares nec poterunt ab alio q̄ꝫ a papa abſolui. de
ſen. excō. c. cū medicinalis. lib. vj. glo. ſup v̄bo
quouſqʒ. dicit facta ergo reſtōne dupli ci ſtatim
ſunt abſoluti ſine alia ſnia. de ſpō. c. non eſt. qḋ
intelligēdū ſi ſeruauerūt interea aū reſtōneʒ fa
ctam iterdictū vel ſuſpēſionē. alꝛs ſi nō ſuaſſent
icīdiſſent ⁊ īdigerēt diſpēſatiōe ſeu abſolutiōe.
¶ De quibus ſint fiende inquiſitiones in viſi/
tationibus ad diuerſos ſtatus. Capitm. vj.

Quia dictuʒ eſt ſupra
ꝙ poſt predicationē ad pplm vel col
lationē ad capitulū clericoꝝ ſeu reli
gioſoꝝ fieri dʒ inquiſitio in viſitatione. Nūc vi
dendū eſt pticulariter quō ⁊ quo ordine fiet in/
quiſitio. Qñ epus intrat eccleſiā: rector ecclie vel Primo
ꝑncipalis in cathedrali offert ei crucē oſculādā
⁊ aſperſoriū aque bñdicte ⁊ facta aſperſiōe inci
pit cātare ipſe rector antiphonā. Ecce ſacerdos
magnus. ⁊ poſtea antiphonā de ſancto cui inti
tulata eſt ecclia: ⁊ poſt v̄ſiculū epus cātat oroneʒ
de illo ſctō. Et ꝑmo accedēs ad eccliaʒ cathedra Sc'do
lē poſt oroneʒ vt dictū eſt dʒ ire ad locū venera/
bilis ſacri. ⁊ videre quō ⁊ q̄ꝫ honorifice ſit recō
ditū: ⁊ bñ firmū ⁊ clauſuʒ ⁊ ꝙ ſepe mutet̄ ne ge
neret̄ aliq̄ corruptio vel v̄miū coroſio ex āntiq̄ta
te. Et eode ſacrʒ extreme vnctiōis ac ēt baptiſ/ Tercio
mū ⁊ chriſmatis ⁊ olei cathecuminoꝝ ſi ſūt re/
nouata illo āno ⁊ fōtes baptiſmales: qñ ecclia ē
baptiſmalis: ⁊ ſi vaſa ſunt mūda ⁊ corpalia ꝑci
pue ⁊ calices ⁊ palle altaris. Et cū repit in hmōi
defectū dure increpet ⁊ puniat plus ⁊ minꝰ ſm

Quarto. qualitatem exceſſus. Ingrat ſi viſitās eſt archi/
epus de vita epi viſitari ſuffraganei ſui quoad
honeſtatē ſui ⁊ familie ſue: ⁊ q̄lr ſe hēat in gu/
bernatiōe epatus ⁊ eccle ſue ⁊ aliaꝝ ecclīarum
ſibi ſubditaꝝ tā in ſpūalib⁹ q̄ȝ in tpalib⁹: ⁊ per
maxime in collatiōe ordinū vel būficioꝝ q̄uō ſe
hēat ſi indignis ɔferat: puta ſi ante etatē legiti/
mam vel illr̄atis vel infamib⁹ ⁊ ſi pro hmōi pe
cuniam recipiat. Si bona epatus bū gubernat
nō diſſipādo ſed paupib⁹ diſpēſando ꝑut valȝ
ſi alienauit aliq̄ imobilia vel alienatiōes in ali/
is eccleſijs ſine debita cā ⁊ forma fieri pmiſit.
Interrogeſ nō qdē ipſe epūs: q2 teſtimoniū fer/
ret de ſeipſo: ſed alij maturi ⁊ diſcrete pſone q
credunſ ſcire ɔuerſationē eius ⁊ vitatē dicere
būt: ſi eſt negligēs circa diuinū cultū vt diligē/
ter exerceaſ in ecclīa maiori ⁊ in alijs: ⁊ q eccle
ſiaſtica ſacra tpe loco ⁊ mō debito pplo mini/
ſtrenſ ⁊ predicatiōes in eccleſijs iuxta laudabi/
lem ɔſuetudinē tpib⁹ debitis faciat: per ſe vel
per alios ingraſ. Si eſt diligēs vel negligēs in
corrigēdo exceſſus clericoꝝ ⁊ alioꝝ quoꝝ corre
ctio ſpectat ad eū de iure ꝑuilegio vel ɔſuetudi
ne. Si viſitat ecclīas ſue dioceſis nō recipiēdo
niſi ꝓcurationē vict⁹. Si ɔfert ſacrm ɔfirmati/
onis tpe ſuo. Si eſt rect⁹ in iudicando vel iudi
care faciēdo per vicariū: ita q vnicuiq; ad ipſi/
us tribunal recurrenti miniſtret iuſtitiā: ⁊ ſi iu
diciū gratis reddat: ſi ɔſtōnes ſinodales aliq̄s
hȝ ⁊ ſeruat ⁊ ſeruare facit. Quoad ſubditos ec/
cleſie cathedralis q̄raſ ab archiepo vel epo ſi p
poſitus vel ali⁹ prelatus ⁊ canonici ⁊ alij clerici
ſunt eidē epo obediētes ⁊ q oēs portēt tonſu/
ram ⁊ habitū clericalē ⁊ ſi pacifice ⁊ qete viuūt
Et ſi aliq ex ipſis ſunt rixoſi ⁊ ſcādaloſi ⁊ q ſūt
iſti. Itē ſi canonici ⁊ alij capellani ⁊ clerici obe/
diāt prepoſito ſeu alteri prelato ipſi⁹ eccleſie in
hijs in qb⁹ teneNſ. Si faciūt caplm ⁊ vbi ⁊ quo
tiens ⁊ que ibi tractāt. Et ſi bene gubernāt ⁊ cō
ſeruāt iura ⁊ iuriſditionē ecclie. Et qui ibi audi
unt ɔfeſſiones ⁊ ſi ſunt ſufficiētes ad illud: et ſi
canonici ⁊ alij clerici viuūt honeſte ⁊ dicūt offi
ciū ⁊ ɔfitenſ de lnia epi vel eius qui poſſit dare
Si prebēde ſunt cōes vel diſtincte. eq̄les vl diſ
ſimiles. Qui ⁊ eq̄les ſunt reddit⁹ ⁊ ꝓuent⁹ ſa/
criſtie canonicoꝝ: ⁊ ecclie in qb⁹ ɔſiſtūt ⁊ ad cu/
ius manus ꝓueniāt ⁊ q̄uō diſpēſanſ. Si in dcā
ecclīa offm diurnū pariter ⁊ nocturnū dicatur
ɔtinue debitis tpibus ⁊ debito mō. Et quot in
die ex canonicis ⁊ capellanis in dicta eccleſia ce
lebrāt. ¶ Deinde q̄rat de inuētario ſi hȝ: ⁊ hȝ ea

Quinto. que habenſ in inuētario ibi collata in acceptiōe
ecclie vel officij ſacriſte ſic reſignet oīa. Quod ſi
aliqd notabile defuerit ſeu pditū fuerit culpa
ſua ſupplere teneſ: ſecus ſi caſu ⁊ ſine defectu
ſuo. Et pmo videat de reb⁹ ſacriſtie: per quātita

tem ⁊ q̄litatē ⁊ ſigna diſtinctiua: calices cū cor
poralib⁹: caſulas cappas ſericas: ſeu pluuialia
dalmaticas: tunicellas albas: amictus: ſtolas ⁊
manipulos: cingulos: ſuppellicia: ſeu coctas
dorſalia: altaria: pallas: toballias ⁊ alia hmōi.
Et ſi ſunt ɔfracta faciat reparare. Miſſalia an/
tiphonaria: omeliaria ⁊ alios libros: ⁊ iſſuta fa
ciat reformare. Itēȝ ſi eſt ecclīa cathedralis vel
alīs collegiata: ingrat quot dñt ibi eē canonici
vel alij in eadē ecclīa ſeruiētes ⁊ qs eſt in ea ꝑla
tus. Et in ecclīa cathedrali. que ſint ibi dignita
tes ſcȝ archipſbyterat⁹ vel prepoſitatus: aut ar
chidiaconat⁹: ⁊ qs hȝ in ea curā pncipalr: ⁊ q
ibi pñtialiter reſidēt ⁊ deſeruiūt ⁊ ſi ecclīa hēt
aliq̄s ɔſtōnes ab epo approbatas: ⁊ q̄uō ſeruan
tur ⁊ ſi fidelr danſ diſtributiōes intereſſentib⁹
officijs. ¶ Itē ingraſ quot ſunt ibi capelle et ſi Sexto.
ſint intitulate: ⁊ qbus ⁊ quot reddit⁹ hūt ⁊ ſi of
ficiantur ſm obligationeȝ quā hūt: vel alr̄ ſine
obligatiōe cōpetēter ſm quātitatē reddituum
⁊ ſi pronos hūt qui nō cōmittāt fraudes circa
reddit⁹ capelle. Si hūt debita fulcimēta ad ce/
lebrandū ⁊ hmōi. Ingranſ non ſolū clerici ſed
etiā laici aliq de pplo maturi ⁊ diſcreti. Si eſt
in populo aliqs hereticus: vſurarius: ſymonia/
cus: ſortilegus: ɔcubinarius: malefic⁹: public⁹
adulter: vel obſtinat⁹ in excoicatiōe: vel in ini/
micicia mortali: vel in nō ɔfitēdo annuatim et
coicādo: ⁊ precipue qñ omiſit per plures ānos
⁊ alia hmōi: quoꝝ correctio ſpectat ad epm. Et
circa hmōi admoneat: corrigat: puniat: pacem
cōponat ꝑut dñs dederit. Et ſi eſt aliqd legatum
ad pias cās nō mādatū executiōi faciat imple/
re. In viſitatiōe ecclīaꝝ parrochialiū que non
ſunt collegiate. Primo viſo ſacro eucharīſtie
⁊ alijs ſacris ſi diligēter teneātur vt dcm̄ eſt. ō.
fiat inqſitio: ⁊ ſi lumē ɔtinue teneſ ante ſacrm.
Exinde q̄raſ ſi ecclīa hȝ pronū. ⁊ quē vel quos
⁊ ſi bene ſe hūt ad ipſam vt nō exto:queant bo Septimo
na ei⁹ vel grauēt in prādus exenijs ⁊ hmōi.
vltra id ad qđ tenētur. Et ſi rector ipſe canoni/
ce inſtitutus eſt in illa ecclīa. Et ſi cōmiſſa eſt ali/
qua ſymonia cū prone vel ɔfirmatore. Et ſi ali
quis detinet aliqua bona ipſi⁹ ecclie. Itē ſi hēt
ſolū illā eccleſiā parrochialē vel plures: ⁊ ſi plu
res: ſi ſunt vnite vel non: ⁊ ſi nō ſunt vnite ſi hȝ
ſup hoc diſpēſationē a papa. Nā alīs tenere nō
pōt. Vñ diſpēſationē ipſam oñdit per modum
ſufficiētē. Itē ſi in dicta ecclīa ſunt alique capel
le dotate: ⁊ ſi hūt capellanos deſeruiētes ſm de
bitū ⁊ de quātitate redditumū ipſi⁹ eccleſie: ⁊ ip/
ſaꝝ capellaꝝ. Et ſi hūt calices: libros vl alia pa
ramēta per ſe dicte capelle. Itē que i dicta ecclīa
hēanſ ornamenta calices: cruces: corpalia: thu
ribula: planete ⁊ alie veſtes ſacre palle. tobalee
⁊ hmōi. de qbus habes. ō. ⁊ ſi bene ⁊ nitide re/

ſetur. Itē ſi reliquie ibi habētur ⁊ q̄les. Item ſi
habent ibi aliqua inſtr̄a ⁊ p̄uilegia ⁊ ſi bene cu
Octauo. ſtodiunt. Itē ſi eccleſia vel altaria ſunt ꝯſecrata
Singulariter aūt interrogetur ipſe ſacerdos re
ctor eccleſie in abſētia tn̄ ppli: ſed in p̄ntia alicu
ius de ſocijs epi q̄uo ſe habeat circa ſacra: quia
multi errores cōmittunt ex ignorātia que ma
xime regnat in clero in ptib⁹ italie. Singulari
ter ergo iterrogetur q̄ ſint v̄ba ſb̄alia ad ꝯſecrati
onē eucharistie: ⁊ ſi ea mētetenus dicit vel in li
bro ⁊ faciat eū dicere ⁊ videat ſi in aliquo v̄bo
deficit ei declarādo. q̄ ſi aliqd omitteret nō cō
ſecraret ⁊ p̄cipue de forma ꝯſecrationis ſangui
nis que plixior eſt: nā durat vſq₃ hec quotienſ
cunq₃ feceritis. Et ſilr interrogetur de forma ex
treme vnctionis ⁊ q̄uo ſe hēat in collatiōe ei⁹:
⁊ multo magis de forma baptiſmi ſi baptizat.
Ingrat etiā ſi hz breuiariū ſi dicit officium. ⁊ ſi
ſit bene legē ⁊ ordinate: ⁊ ſi dicit miſſam ante
matutinas: qđ p̄hibitū eſt. ⁊ q̄ nō dicat offm̄ ali
qd manuale faciendo. Si eſt luſor: negociator
vel frequētator taberne. Precipue aūt fiat dili
gens inqſitio circa audientiā ꝯfeſſionū: q₃ ibi
v̄ſat periculū ⁊ ſalus aiaꝝ. Vn̄ iterrogetur ſacer
dos cū audit ꝯfeſſiōes: quē ordinē tenet inter
rogādo petōrē. Et ſi iterrogat de decē p̄ceptis
⁊ que ſunt illa: ⁊ quō iterrogat ſup̄ quolibet il
loꝝ ⁊ q̄n in eis peccat mortalr̄ vel venialr̄. vel
de ſimplici fornicatiōe: ſi facit ꝯſciam ꝯfitētib⁹
de mortali eūdo. ſ. ad meretrices ⁊ hm̄oi. ⁊ de
p̄ctis cogitationū q̄n eſt ibi mortale vel venia
le: ⁊ de ſeptē vitijs capitalib⁹: ⁊ ſi ſcit ea diſtin
cte exprimere: ⁊ q̄n ſunt mortalia vel venialia:
⁊ de p̄ceptis coib⁹ eccleſie: vt auditiōe miſſe et
hm̄oi: ⁊ ſi in hm̄oi errat doceat: ⁊ admoneat et
p̄curet hr̄e aliquē libellū vel ſummā talia docē
tem: ⁊ ab alijs etiā ingrat. Interrogetur etiā ſi au
dit alios q̄ ſuos parrochianos ſine licētia q₃ non
pōt. Et ſi ſcit caſus reſeruatos epo. Demum de
forma abſolutiōis ſi ſcit exprimē iterrogetur etiā
ipſe ſi hz licētiam ꝯfitēdi p̄ctā ſua q₃ alr̄ nō poſſet
niſi religioſis expoſitis ad audiendū ꝯfeſſionē
ſm̄ cle. dudū. de ſepul. Et q̄uo frequēter ꝯfiteat
ad qđ admoneat. ⁊ quo frequēter celebrat: in
terrogetur etiā quātū pplm̄ hēat: ⁊ ſi viſitat infir
mos ⁊ ſacra exhibet tpe ꝯgruo: vt ſine eis non
decedāt. Si annuatim ꝯfitent ⁊ coicant. ⁊ quot
ſint qui remaneāt: ⁊ per quot ānos. Et ſi eſt ali
quis in parrochia maleficus vel incātator: vel
notorius: ſeu manifeſtus petōr: vel inimicicias
Nono. graues ꝯtinuās. Si admonet pplm̄ p̄cipue die
bus feſtiuis. Interrogētur etiā laici parrochia
ni aliq magis antiq ⁊ diſcreti de famā ⁊ vita ip
ſius ſacerdotis. Si eſt ꝯcubinari⁹ vel alr̄ inho
neſtus luſor vagabūdus. Si facit debitā reſidē
tiam ſi officiat bn̄ eccleſiā. Si eſt ſcādaloſus et
litigioſus cū pplo. Si qui etiā volūt ponere q̄
relam ꝯtra ipm̄ parrochialē de quacūq₃ re ſpua
li vel criminali audiat eos: ⁊ examinet ⁊ iuſtitī
am adminiſtret. Si aūt reperit epo in hm̄oi in
qſitiōe ſacerdotē defectuoſū corrigat ⁊ puniat
plus ⁊ minus ſm̄ q̄litatē defectus: ⁊ p̄maxime
cum deficit in formis ſacroꝝ baptiſmi ⁊ eucha
riſtie: nō dimittat īpunitū nec p̄mittat celebra
re: niſi bn̄ ſciat ea. Et cautū eſt etiā ordinare vt
ipſi ſacerdotes rurales hēant v̄ba ꝯſecrationis
litteris groſſis ante ſe deſcripta ⁊ ipſa legāt. Vide
antur etiā nō ſolū eccleſia ſed etiā ⁊ dom⁹ quaꝫ
inhabitat: ſi indiget reparatiōe: ⁊ operam det
ad hoc cū ſacerdote ⁊ pplo prout fieri pōt. Vi
deat ēt īuentariū de rebus tā eccleſie q̄ ſuppel
lectilibus dom⁹: ⁊ ſi ꝯſeruauit ſibi ꝯſignata: vl̄
diminuerit: q̄ ex cā ⁊ ſi aliqd īmobile aliēauit.

De viſitatione .§.i.

aūt eccleſiaꝝ ſine cura ⁊ oratoriū habētiū alta
re ⁊ campanā. Primo ingrat qs fundauit di Primo
ctā eccleſiā vel oratoriū ⁊ a quāto tpe citra ⁊ ad
quē ſpectet īſtitutio vel deſtitutio ei⁹: ſeu refor
matio ⁊ ꝯfirmatio q̄n vacat. Ingrat etiā in cu Scđo.
ius eccleſie parrochia fundatū eſt dictū oratori
um: ⁊ ſi fuit fundatū de ꝯſenſu ſacerdotis paro
chialis ⁊ auctoritate epi. Itē ingrat ſi dicta ec
cleſia vel oratoriū tenet ad aliquem cenſū vel
onus: ⁊ qđ ſit illud ⁊ cui dz ſoluē ſi eccleſie par
rochialis vel alteri: ⁊ ſi ſoluit de tpe in tempus Tertio.
Querat etiā q̄uo ⁊ q̄liter ſe hēat rector in offici
ando dictā eccleſiā vel oratoriū: cū qđlibet bn̄
ficium etiā ſine cura det p̄pter officiū plus vel
minus exercēdū quo. ſ. ad officiationem eccle
ſie ſm̄ quātitatē reddit⁹. Nā quantū ad horas
quātūcūq₃ minimū ſit bn̄ficiū ad ipſas tenetur
vn̄ ⁊ de hoc iterrogetur ſi dicit. Itē ingrat de quā quarto.
titate redditnū: ⁊ in qb⁹ ꝯſiſtāt ⁊ q̄uo diſpēſen
tur: ⁊ ſi poſſeſſiones bn̄ gubernent: aut aliquid
ſit alienatū ſine legitima cā. Itē de paramētis Quito.
calicib⁹ ⁊ alijs ornamētis eccleſiaſticis ⁊ libris
quot hz vel calices ⁊ q̄lia. Item ſi hz p̄ſonas ⁊
quos hz. De eccleſijs curatis ⁊ nō curatis ⁊ re
ctorib⁹ eaꝝ ⁊ p̄ſonis: ⁊ qđ ptineat ad eos ⁊ de
ꝯuerſatione ⁊ moribus clericorum ⁊ de modo
cure ⁊ confeſſionibus audiendis. habes ſupra
titu. de confeſſionibus per totum.

De viſitatione .§.ij.

monaſterioꝝ ⁊ eccleſiaꝝ regularium tā mona
chorum q̄ monialiū ⁊ inqſitiōe. Primo inter
rogandus eſt abbas ⁊ prior vel abbatiſſa ⁊ pri
oriſſa quoad moniales ſoli in p̄ntia tn̄ aliquoꝝ
de familia epi qui ſunt pſone mature ⁊ mode Pri
ſte vt vicarius eius: ⁊ alijs ex canonicis vel ca
pellanis: qui defectus quos audiunt occultos

Scdo. alijs nõ reuelẽt. Deinde interrogent ſigillatim ſingulos monachos vel moniales in caplo vel alio loco honeſto. Primo ergo q̃rat a maiori/bus quot ſint monachi in dicto monaſterio: vl' canonici regulares vel moniales: ⁊ quot debẽt eſſe: ⁊ ſi numerus eſt ibi ↄſtitutus: quã regulaꝫ ꝓfitenſ: quot ſunt ibi profeſſi vel ꝓfeſſe ⁊ noui/tij vel nouitie: ⁊ ſi habitus ꝓfeſſoꝝ eſt diſtinctꝰ ab habitu nouitioꝝ vel indiſtinctꝰ. Si faciunt ꝓfeſſionẽ tpe ↄgruo. Si obſeruãt regulã quaꝫ ꝓfeſſi vel ꝓfeſſe ſunt: ⁊ ꝑcipue quoad ſubſtan/tialia vota: vt paupertatẽ caſtitatẽ ⁊ obediẽtiaꝫ Si obſeruãt eam quoad cerimonialia: vt ſilen/tiuꝫ: obſeruatio ieiunioꝝ: abſtinẽtia ab eſu car nium extra infirmitatẽ: ⁊ vſu laneoꝝ in camiſi is ⁊ linteaminibus nõ lineoꝝ ⁊ alia hmõi. Si hñt aliquã diſpenſationẽ ſuper his ex ↄſtitutio nibus ſuis approbatis vel a papa. Et ſi hñt ali/quas ↄſtõnes vltra regulã approbatas: ⁊ ſi eas obſeruãt. Nã ꝓfitentes regulã btĩ Benedicti tenenſ ad ꝑdicta cerimonialia obſeruãda. Sed ꝓfitentes regulã Aug. canonici regulares ſeu monache ad illa nõ tenenſ cerimonialia que ſu pra dicta ſunt. ſcꝫ abſtinẽtia a carnibꝰ ⁊ lineis: niſi ex ↄſtõnibꝰ ad regulã additis ad hoc obli/garenſ. Si eccleſia dicti monaſterij hꝫ curã ani maꝝ inquiraſ ſi diligẽter exerceſ talis cura: ⁊ ꝑ quẽ vtrũ per monachũ vel pſbyteꝝ ſecularem qđ fieri dꝫ ſcꝫ per ſacerdotẽ ſecularẽ magis q̃ꝫ per monachũ vel regularẽ niſi exercitiuꝫ talis cure haberẽt a papa vel epo ⁊ abbate. Et inqui ratur ſi deputatus ad talẽ curã ſcit ea que ad ip ſam ꝑtinent vt dictũ eſt ſupra in corpe huius ca

Tertio. pituli. ¶ Itẽ inquiraſ ſi hore canonice ⁊ miſſe debitis tpibus celebrenſ cantando vel legẽdo ⁊ debito modo ſine diſſolutionibꝰ ⁊ cõfabulati onibꝰ: ⁊ ſi oẽs ↄueniũt ad offm̃ vel remanẽt ex negligẽtia: et qui vel que ⁊ q̃ꝫ frequenter. Et ſi omittũt offm̃. Si hñt officiales diſtinctos: vt ca merariũ ſacriſtã: cellerariũ. Et tales iterrogenſ de officijs ſuis ſi diligẽter exercent ⁊ fidelr tra/ctant bona monaſterij. ⁊ ſi teneſ cõpetẽs introi tus ⁊ exitus ⁊ reddiſ rõciniũ pluries in anno ꝑ camerariũ ſeu ꝓcuratorẽ corã prelato ⁊ aliqui/bus ex ſenioribꝰ monaſterij. ¶ Interrogentur

Quarto etiã de quãtitate redditiuũ monaſterij ⁊ in qbꝰ ↄſiſtant: ⁊ ſi bñ diſpenſanſ: ⁊ ꝙ nullus vel nul/la det aliqđ ↄſanguineis vel alijs ſine licẽtia ſu perioris. ſed nec etiã ipe ſupior abbas vl' prior vel abbatiſſa det bona monaſterij mobilia vel ĩmobilia ſine ↄſenſu capli ⁊ rõnabilr. Itẽ ſi ſũt aliqua alienata ex bonis imobilibus ſine cã rõ nabili ⁊ forma debita: ⁊ ↄſenſu capli ⁊ epi. Si ſiũt reparatiões neceſſarie in monaſterio ⁊ do mibus eius: ⁊ cultiuatiões poſſeſſionũ. ¶ Itẽ

Quinto. inquiratur de libris calicibꝰ: ⁊ paramentis or/namentis ⁊ alijs ꝑtinẽtibꝰ ad eccliam: ⁊ ſi dili/gẽter ⁊ mũde teneanſ ⁊ reſarciãſ ⁊ alia hmõi ꝓut dictũ eſt. ſ. in corpe capituli. Item ſi abbas ſeu prior vel abbatiſſa corrigit defectꝰ delinq̃n tium ⁊ ſi tenet caplm ⁊ q̃ꝫ ſepe. de quo dñt iter/rogari magis ſubditi ⁊ ꝑcipue ſeniores q̃ꝫ ipe ꝓlatꝰ vel ꝓlati. Sed a ꝓlato iq̃ri dꝫ quõ ſbditi vl' ſbdite ſint ⁊ obediẽtes ſeu reuerẽtes. Et ſi ibi ẽ aliquis vel aliqua ꝓprietarius vel ꝓprietaria: ⁊ ſi ſint ibi aliqui ſcãdaloſi vel rixoſi. Si ꝓuide tur infirmis in neceſſarijs ⁊ in viſitatiõibꝰ ⁊ ſa cramẽtis. Et ſi oĩa hñt in cõi. ad qđ iducat quã tum põt. Et ſi dormiũt oẽs in eodẽ dormitorio

Sexto. ⁊ comedunt in eodẽ refectorio. ¶ Interrogeſ etiã de fama eoꝝ ⁊ honeſtate: ⁊ ſi hñt aliq̃s fa/miliaritates ſuſpectas. Si iniſta iura ⁊ priuile/gia monaſterij bene cuſtodiunſ. Et de debitis quanta ſint. De religioſis ⁊ que pertineant ad debitam conuerſationem eorum et vitam. ha/bes diffuſe titulo. xvj. per totum.

¶ De viſitatione .§.iij.

monialiũ. Quoad monaſteria monialiũ inqui rẽda ſunt abbatiſſa: prioriſſa ⁊ moniales pene de oĩbus de qbus dictũ eſt in. §. ꝑcedẽti. Sꝫ vl tra illa interrogandũ eſt ſi facta eſt abbatiſſa ꝑ aliquã ſimoniã vel prioriſſa ⁊ ſi electa eſt cano/nice ⁊ ↄfirmata. Si cõmiſſa eſt ſimonia in rece/ptiõe monialiũ faciẽdo expreſſas pactiões cuꝫ ↄſanguineis ingreſſe pro ipſa receptiõe. Si ali qua coactio facta eſt alicui ad faciendũ profeſſi onem. Si monaſterium habet debitã clauſurã vt ex nulla parte poſſet aliq̃s ingredi. Unde et circumire debet totũ monaſteriũ vt bene vide/at diſpoſitionẽ edificioꝝ cũ decẽti tñ ſocietate: puta duobꝰ ex ſenioribus vel tribus cum aſſo/ciantibus: cũ qbus ſolus ingredi debet mona/ſterium oĩbus alijs remanẽtibus extra ⁊ cũ ab batiſſa ſeu prioriſſa ⁊ vna vel duabꝰ antiquio/ribus interroget. ſi oſtia monaſterij ſub clauibꝰ clauſa tenentur: quas claues ipſa vel alia hone/ſta ⁊ probata antiqua teneat. Si aliq̃s ingredi tur vel aliqua extra caſum neceſſitatis: vel ſi ali qua egrediſ ſine licẽtia in quo exceſſu ſunt gra uiter puniẽde. Si tenẽt habitũ ↄtinue extra cel las: ſi vtunſ põpa in veſtibꝰ ⁊ velis ⁊ hmõi ad modũ ſeculariũ. In qbꝰ exercitijs ſe occupant honeſtis vel vanis puta faciẽdo reticellas: bur ſas vanas ⁊ hmõi. Si comedũt ſimul habẽtes lectionẽ in mẽſa. Sup oĩa ſi hñt aliquã familia ritatem cum religioſis clericis ⁊ laicis non cõ/ſanguineis que deprehẽdiſ ex frequẽti eoꝝ ad inuicem locutione ſine cauſa vrgenti ⁊ ex lite/rulis ⁊ ambaſiatis ⁊ muneribꝰ: que omnia de/bent abſcindi ⁊ ordinari: vt monialis preci/pue iuuenis non ſola loquatur ad crates ſed in

ꝑſentia ꝛ auditu alicuiꝰ honeſte monialis ſm
ordinationē ſuperioꝝ. Inquiraſ etiā quis ſit
ꝯfeſſor earū ꝛ q̄lis ſi bone ſame ꝛ ſufficiens ad
directionē eaꝝ quis etiā ſit ꝓcurator earum: in
tp̄ibus quotiēs in anno confitentur ꝛ cōmu/
nicant: ꝛ ſi que remanent ꝛ huiuſmodi.

De viſitatiōe .§.iiij.

hoſpitaliū. Queraſ primo ſi habeat patronuꝫ
vl' patronos ꝛ quos. Quantos redditꝰ habeat
ꝛ ad qd ſit deputatū ad gubernādū infirmos:
vel ad ſuſcipiendū ꝑegrinos. Si hoſpitalariꝰ
eſt inſtitutus a patronis ꝛ ꝯfirmatus ab ep̄o: ſi
ei ſubditū eſt. Si aliqd alienatū ē ex bonis im/
mobilibꝰ hoſpitalis indebite. Si aliqs vſurpa
uit vel detinet bona ipſius qḋ aliqñ faciunt pa
troni vel vicini: ſi reddit̄us bene diſpenſanſ. ſ.
pro infirmis vel ꝑegrinis: ꝛ videaſ quot ſunt
ibi lecti ꝛ q̄les: ꝛ cū quibus fulcimentis lintea/
minibus ꝛ hmōi: ſi teneat ea munda. Si hone
ſtā ꝯuerſationē tenet ipſe hoſpitalarius: ꝛ piꝰ
ad infirmos ꝛ pauperes adiuuādos. Si res hꝫ
per inuentariū ꝛ vetuſta innouat de tēpore i tē
pus. Si iſtrumēta ꝛ alia eiꝰ bona ꝯſeruat. Si
eccleſiā vel capellā hꝫ. ꝛ quis eā officiat: ꝛ cū q̄
redditu: ꝛ ꝙ ꝓuideaſ infirmis de ſacramentis
cum expedit: ꝙ ſi notabiliṫ d̄ficeret remoueaſ.
De hoſpitalarijs habes ſupra. ti. xj.

De ſocietati .§.v.

bus laicoꝝ que reperiunſ in multis eccleſijs.
Queraſ p̄mo ſi habenſ aliqua capitula ꝛ ſi ſūt
approbata per dioceſanū: ꝛ illa examinenſ. vt
ſi qua ſupſtitioſa vel incōgrua ibi habenſ: qḋ
aliqñ accidit puta in faciendo miſſas cātare de
mortuis diebus dñicis ꝛ feſtiuis: vel faciendo
congregationē qñ celebranſ diuina officia in
eccleſijs ꝛ hmōi. Et ſi exigiſ iuramentū pro ob
ſeruatione illoꝝ bonoꝝ oīa talia remoueātur.
Inquiraſ ſi hꝫ aliquos redditus ꝛ q̄les ꝛ quan
tos: ꝛ ſi eos bene diſtribuūt pro reparatione ec
cle vel luminaribꝰ vel elemoſynis vel ſibi vſur
pāt. Vñ ꝛ faciat vidē cōputū ſinglis ānis itroi
tus ꝛ exitus coram ſacerdote eccleſie. Iteꝫ ſi di
cta ſocietas habet calicem m' ſale: ꝛ alia orna/
mēta: et ſi bene ꝯſeruat ꝛ hmōi. Poſtq̄ viſita
uit eccleſiaꝫ epiſcopus recedens dicat in eccle
ſia: de profundis pro defunctis aſpergendo ſe
pulchra aqua benedicta cum verſ. conſuetis.
ꝛ Pater noſter. ꝛ oratiōe abſolue. aliqui tamē
hoc faciūt in ꝑncipio viſitatiōis ſed nō eſt vis
ſm q̄dā eſt ꝯſuetudo loci. De his iterrogatorijs
tractat Hoſti. in ſūma. ꝛ plenꝰ Guil. i ſpeculo.

Circa materiā .§.vi.

viſitationis ꝛ procurationis. Inno. in. c. vene/
rabili. ex. de cen. diffuſe proſequiſ materiam. ꝛ
Hoſt. in. c. ꝓcurationes. que no. Ioā. an. in no/
uellis ponēs caſum. ſup quo format q̄ōnem ꝛ ē
talis. Epiſcopus educen. acceſſit ad monaſteriū
ſancti Martini in ſua dioceſi ſitū: mandās ab/
bati ꝛ ꝯuentui ꝙ pararent ſe ad ipſum recipiē/
dum ꝛ ꝓcurandū q: intēdebat eos viſitare. Re
ſpondit abbas. ꝙ nullo mō ſe ad viſitationē et
ꝓcurationeꝫ pararet: q: ipſe ꝛ monaſteriū ſuuꝫ
ſunt exēpti a ſua iuriſditiōe: ꝛ appellauit ad ſe
dem ap̄licam ſi aliquo mō monaſterium graua
ret hac occaſione adduc̄ēs ꝙ corā ipſo vel coraꝫ
papa ſi ei magis placeret: paratus erat probare
ſuā exēptionē. Epiſcopus v̄o non obſtantibus
ꝑdictis excoicauit abbatē ꝛ interdixit ꝯuentū.
Poſtea venit abbas ꝛ egit ꝯ̄ ep̄m de iniuſta ex
coicatione: vel potius nulla ꝛ petit abſolui ad
cautelā. Arguiſ multū diffuſe pro ꝛ ꝯtra abba/
tem ꝛ ep̄m. demū ſic ſoluit. Si ep̄s exequēs of/
ficiū ſuum. vt diciſ in themate: vadat ad aliqḋ
monaſteriū viſitādū in cuius poſſeſſiōe ſit viſi
tandi quātumcūqꝫ abbas monaſterij allegat ſe
exēptum. ꝛ hoc ipſuꝫ offerat ſe ꝓbaturū: dūmō
ep̄s ſciat ſe quaſi poſſeſſionē habere: que nō po
tuit amitti ſine animo eius. ꝛ eo ſciēte ſi per ſe
poſſidebat. ff. de acq. poſ. l. ꝑegre. et quātūcūqꝫ
ꝯ̄dicat vel appellat abbas: ſemꝑ viſitabit ep̄s.
Et ſi ꝑtinaciter renuat: materialibus armis de
fendat ep̄s poſſeſſioneꝫ ſuā. de hoc no. de imu/
eccle. c. j. ꝛ etiā ſpūalibus armis. i. cēſuris. vt ḋ
preſcrip. c. cū ex officij. Idem videſ ſi incōtinen
ti ep̄s recuperet poſſeſſionē. vt de reſti. ſpol. ca.
olim. Nam ſm iura ciuilia lꝫ vnicuiqꝫ ſibi ius
dicere in his caſibus ꝛ in q̄buſdā alijs qui no/
tanſ in glo. generali. C. qñ lꝫ cuiqꝫ ſibi ius di/
cere. ſi aūt eſſet in quaſi poſſeſſione talis iuris q̄
potuiſſet amitti etiā ignorāte ep̄o. vt ſi aliquod
ius per ꝓcuratorem poſſidebat q: id bñ amit/
teret ep̄s etiā ignorās tūc bene pōt differre vti
iure ſuo ſi vult: ꝛ ſi nō vult vteſ illo iure ꝛ ꝯ̄di/
ctores excoīcabit. Et ſi poſtea apparebit corā il/
lo iudice corā quo agitur de iniuſta excoicatio
ne ꝙ adhuc tp̄e excoicationis erat in poſſeſſio/
ne viſitādi vel alterius iuris rata manebit ſen/
tentia. Si v̄o apparebit ꝙ nō poſſidebat tp̄e ex
coicationis reuocabiſ ſnīa. ꝛ tñ nō punieſ ep̄s
de iniuſta excoicatione vel nulla. ar. ad hoc de
offi. deleg. c. ex l̄ris. niſi appareat de eius mali/
cia vel craſſa ignorantia que ſatis apparet hinc
ſi abbas ſeriatim modū amiſſe poſſeſſionis di/
cebat: ꝛ hoc ei oſtēſurum offerebat. Nec obſtat
huic opi. ꝙ dr̄: q: ſnīa excoicationis nō dꝫ ferri
ſine cauſe cognitiōe ꝛ ſine monitiōe: q: illḋ hꝫ
locū qñ ꝓcedit vt iudex. hic aūt ꝓcedit vt pars q̄
iura ſua defendit mucrone ſuo ſpūali. nā ꝛ alſ
ſine cāe cognitiōe ꝛ monitiōe ꝓcedit vt iudex.
hic autem

hic aũt pcedit excoicatio. vt de offi. or.c.ſi ſacer
dos.ꝛ.v.q.j. qdẽ.ſemp tñ mũitio vr neceſſaria.
vt de ſen.exco.c.ſacro. Immo vt dicebat Hoſt.
iuſta cã ſubeſt.q:.ſ.non admittit eps ad viſita
tioné que ſibi ex iure debetur.nec eſt neceſſaria
monitio.ex quo abbas dicit ꝙ nõ ſuſcipiet euz
cũ per hoc pbet ei ɔtumacia. Nã in certis nõ i
icertis locus eſt ɔioctuſio.ff.de re.iur.l.ɔtuma
cia. Et p hoc ꝙ eps exequẽs officiũ ſuũ viſitãdi
nõ admiſſus põt ſine alia monitione excoicare
rebelles.vt de pſcri.c.cũ ex officij. Sz ſi nõ exe
quẽs offm ſuũ viſitãdi.ſz in iudicio vult agere
eps ɔ abbaté ius ſibi eẽ viſitãdi monaſteriuz il
lud.dz eligere arbitros cũ abbate qui hãc cãm
dirimãt.xj.q.j.ſi clicus. Et eps coget abbaté ad
arbitros eligẽdos.xj.q.j.pueniſt.ꝛ de of.deleg.
c.ſuſpitioſis. Si aũt ɔ aliũ ageret qui dic̃ ſe viſi
tationẽ epalez hẽre in dicto monaſterio: conue/
nire eũ corã iudice rei.ff.ad munici.de iur ꝛ cu
rato.l.j. Itẽ corã metropolitano monaſterij.ſm
Hoſt. Si aũt valet excoicationis ſnia.qñ cõſtat
monaſteriũ in dioceſi epi eſſe ſitũ.ſic vt dicẽdũ
qñ monaſteriũ in alia dioceſi eẽt ſitũ.dũ tñ eps
faciat ꝙ ſit in qſi poſſeſſione iuris viſitãdi illiũ.
qḋ ſi hoc corã ſupiore nõ pbet:facilis erit ſupe
rios ad credẽdũ.ꝙ mala fide tulit excoicationis
ſniam:ꝛ ad ipſuz epm puniẽdũ qḋ nõ eẽt ſi in
ſua dioceſi ſitũ eſſet pſumptione iuris epz reue
lante. Et hoc no.de vb.ſi.c.ex pte pmo. Ex pdi/
ctis pz.ꝙ eps cui iura epalia que poſſidet dene
gant:caute ꝛ prudẽter agit ſi vt pars:ꝛ nõ vt iu
dex pcedat:q: ſic nõ aſtringit ad iuris ordinez
obſeruandũ. Itẽ q: ex hoc ſe reũ ɔſtituit ꝛ con/
ſeruat ꝛ aduerſariũ actorez facit qui neceſſe hz
cõqueri de iniuſta excoicatiõe.vel nulla.vt de
of.or.c.ad reprimẽdaz.ꝛ ſic in dubio abſoluet
eps.q: fauorabiliores ſunt rei ꝙ̃ actores.ff.de
re iudi.l.fauorabiliores. Ubi vero eps nõ tan/
quã ordinarius vel ius ſuũ pſequens.ſed qua/
ſi delegatus a papa vel alio.deſcendit ad aliqḋ
monaſteriũ viſitãdũ quãtũcũqꝫ ſit delegat᷒.in
veritate tñ nũqꝫ eſt admittẽdus de neceſſitate
iuris.niſi fidẽ faciat de ſua delegatione nec aſt
tenet excoicationis ſnia ab eo lata.vt.C.de mã
da.pn.l.vnica.imo ꝛ reſiſti poteſt.ꝛ pbat in eo
qḋ nota.de of.dele.c.cũ in iure.excipe legatuz
aplice ſedis de latere mãſe quãtũ ad pcuratio/
nẽ.di.xcvij.c.nobiliſſimus qui ꝛ in multis pri
uilegiatus exiſtit.vt pz in eo qḋ legitur de offi.
dele.c.officij.li.vi. Sz qd ſi delegato ab epiſco/
po vel metropolitano dicat abbas.ego ſum ex/
emptus ꝛ in poſſeſſione libertatis. Rñ.ſi dele/
gatus videat ꝛ ſentit delegantẽ a quo cãm ha/
bet viſitãdi eſſe in poſſeſſione viſitãdi.non ob/
ſtante hoc viſitabit ꝛ excoicabit.vt ar.ſi.pẽ.c.j.
¶ Sed qd ſi eidẽ delegato vel ordinario viſi
tare volẽti obijciatur ꝙ eſt excoicatus ꝛ proba/
tio ſuper hoc offerat:ꝛ q: non admittit. appel/
latur. Rñ.iuſta eſt appellatio.vt de ap.c.interpo
ſita. Et per ɔñs ſnia excoicatiõis poſt appellatõe
lata nulla eſt.de offi.deleg.c.cũ olim. Et ex his
pz.ꝙ viſitans non tenet admittere exceptionẽ
exẽptionis.ꝛ tamẽ tenetur admittere exceptio
nem excoicationis.quãuis aũt quidã dixerint
ſupradicta tm̃ locũ habere vbi quis exequit of
ficiuz ſuũ vel exigit ſibi debitũ iure ſcripto vel
ɔſuetudine. Alij tamẽ dicunt ꝛ forte melius.ꝙ
vnũ ſqſqꝫ eps id qḋ iuſte poſſidet.quodcũqꝫ ſit
illud põt defendere per excoicationis ſentẽtiã.
quãtũcũqꝫ ꝛ qualitercũqꝫ alius ɔdicat:ꝛ de iu/
re ſuo pbationes offerat. Verbi grã. Aliqs eps
poſſidet aliquem fundũ.vult colligere fructus
eius.aliquis ſe opponit:dicẽs. Dñe nõ colliga
tis iſtos fructus.q: fundus eſt meus nõ veſter.
vel q: ego poſſideo nõ vos. Et hoc coraz vobis
me offero pbaturũ. Uriqꝫ ppter aſſertionẽ:vel
ɔdictionem:ſeu pbationis oblationẽ vel appel
lationẽ:ſi ppter hoc fieri ɔtingat non dimittat
eps quin fructus colligat:ꝛ qui excoicet oppo
nentẽ:ſi ipſuz in ſua poſſeſſione pturbet vel in/
quietet.ꝛ tenebit excoicationis ſnia.dũmõ vez
ſit ꝙ eps ſit in poſſeſſiõe ipſius fundi.ſecus eẽt
ſi eps non poſſideret ſed alius.lz in veritate ad
epm pprietas fundi ptineret. Tunc enim lz poſ
ſeſſori ɔdicere ꝛ appellare ꝛ etiã armis reſiſtere
epo violẽto. Et eſt rõ.q: poſſeſſor nõ eſt violen/
ter eijciẽdus de poſſeſſione ſua qui põt ɔ̃ſende
re ꝛ vim vi repellere.C.de rei vẽ.l.ſi. Sed ꝛ ſua
quãuis de pprietate liqueat tñ per viz recupa/
re nõ lz.C.vñ vi.l.ſiqs in tantã.ꝛ.xvj.q.iij.pla/
cuit. Sz quõ adaptabit iuri ꝙ eps petat aliqd
tanqꝫ pars.ꝛ excoicet renuẽtez. Si enĩ dicis ꝙ
excoicat vt pars ꝛ puatus ſicut etiã petit.ſic nul
la eſt ſnia.q: vt puatus excoicare nõ põt. Si au
tem excoicat vt iudex ſic ſnia eſt iniuſta q: non
dz in ppria ꝛ priuata re iudicare.vt dictũ ẽ.ẽ.
Tum etiã q: ꝛ qualitati ꝛ forme dz ſnia ɔueni/
re.vt no.de or.cog.cũ dilectus. Dicendũz igit
ꝙ vt eps põt petere ꝛ pcedere in his que notori
ria ſunt ꝛ vt eps excoicare.ſup quo vide qḋ no
ta.de in.ca.c.ſi.ꝛ de teſtib᷒.c.inſup.vſ.inſtitua
tur cũ remiſſis ſuis. No.in ſi.glo.circa ſi.dr.ꝙ
eps etiã cũ viſitat ecclias ciuitatis vel monaſte
ria.ꝛ reuertit ad domuz ſuã.puta q: ppinquat
illis eccliis debet ei pcuratio ſm Hoſt. Et eſt ra
tio ſm Hoſt.q: qui ſeminat ſpũalia:carnalia.i.
tpalia:dz metere.ꝛ q: pcuratio eſt annexa viſi/
tationi vt ex̃ de cen.c.cum venerabilis.

¶ De procura/ .§.vij.

tionibus fiendis legitimis nũcijs aplicis ꝛ ali/
is platis ſic dr ex̃ de cẽſi.c.cũ inſtantia. Cũ ode

eccleſie legatis ⁊ nūcijs ſedis aplice ꝓcurationes impēdere teneant᷑. ab earū preſtatione nullam volumus hṁōi excuſationē. niſi forte ꝑ ſpāle priuilegiū ſedis aplice. qḋ nō credimus ſint exēpte etiā ſi longo tpe ꝓcurationis obſequiū nō impēderint. cū in talib᷒ pſcriptio ſibi locū nequeat vēdicare: q: nos a ꝓuiſione paſtoralis ſollicitudinis circa oēs ecclias nūq̄ aſpicē mētis oculo ceſſamus. Inno.iij. idē in ꝯcilio gīnali. Procuratiōes que rōne viſitationis debētur epis. archidiaconis vel qbuſlibet alijs. etiā ſedis aplice legatis aut nūcijs: abſq̄ manifeſta ⁊ neceſſaria cā nullaten᷒ exigant᷑: niſi qñ pſonaliter officiū viſitatiōis ipendūt. ⁊ tūc euectionū ⁊ ꝑſonarū mediocritatē obſeruēt in lateran. concilio. diffinitā hoc adhibito moderamīe. vt cum oportuerit eos apud aliquē locū aliquā morā facere neceſſariā: ne locus ꝓpter ipos nimiū aggrauet᷑: ꝓcuratiōes recipiant moderatas ab alijs eccleſijs vel pſonis que nōdū fuerūt de ſuis ꝓcurationib᷒ aggrauate. de cē. c. ꝓcuratiōes. vbi dicit glo. ſup ṽbo viſitatiōis ⁊ hoc iō dicit: q: triplex eſt ꝓcuratio. Una que debet᷑ viſitatori rōne viſitatiōis. vt hic. ⁊. c. cū venerabilis. Alia rōne ꝯſuetudinis. xvij. q. ij. ſeruitiū. Tertia rōne pacti facti: qḋ appoſitū fuit in fundatiōe eccleſie capelle vel monaſterij. puta ꝙ det rectori eccle prandiū vel enxeniū cere. vel comeſtibilium pſonis ⁊ hṁōi. xvij. q. ij. Eleutherius. Addi pōt ⁊ q̄rta que. ſ. dat᷑ legatis ⁊ nūcijs aplicis etiā cū non viſitāt vt dicet᷑. Et hoc tangit᷑ ſuper ṽbo pſonaliter. glo. vel ēt per aliū cū ipſe interesse nō poſſit ꝓpter latā ⁊ diffuſā diocesim. vt dicit᷑ de of. or. ¶ Circa legatos ingt Jo. an. in nouel. ſup iſto. c. ⁊ ꝙ poſt multa dicit Hoſtiē. ⁊ ſic ſeruat᷑ ꝙ legati ſedis aplice: ſiue ſint de latere ſiue nō de tota legatione ſua leuāt ꝓcurationem ſuā. Nec leuāt illā rōne viſitatiōis: ſ; rōne cōis oneris. vt de ꝓcu. c. cū pro cā. Et legatis nō de latere ⁊ nūcijs curie certā quātitatē taxat ꝑ die. Et hoc facit tā in ſtādo q̄ in itinerādo. Legatis vero de latere taxare ſolet itinerādo. xl. florenorū: ſed nō in ſtādo. Cū eni ſunt in legatiōe ſolēt recipe. xxv. reddituū. vt dī. Et ſic olim illa recipiebāt vbi vna ſola ꝓuincia decreta erat ſic. hodie recipiūt quotcūq̄ ꝓuincias regant. Super ṽbo numerus ꝓcurationū. De his que ꝯſiſtunt in victualib᷒. Nā ſi velit accipe veſtes vel emēda equoꝝ mortuoꝝ. vel expēſas factas in eundo ad locū vel ſilia. hec oīa ꝓter ſupra rōnē exꝑenſaꝝ ad dies. Inno. ſup ṽbo numerū dieꝝ. vt ſi expēdat centū ſolidos in die: ⁊ morat᷑ per decē dies leuet cētū ꝓcuratiōes. ⁊ ſic qnquaginta libras ⁊ nō vltra: ſ; interdū ꝯtra fiat ⁊ recondat᷑ ad ditādū parenteſq; qñq̄ exortis diſcordijs depauperant᷑: imo etiā occidunt᷑ ſm Hoſt.

Procuratio triplex.

eſt vna eccleſia eſt potēs per ſe ſoluere vnā integrā ꝓcurationē. puta cētū ſolidos ſoluat. ſi nō pōt ſoluere niſi qnquaginta iungat᷑ ſibi alia: q̄ ſibi ſit equalis. ⁊ ſic vtraq; faciēt ſimul vnā procurationē integrā legato. Sed qd ſi rector eccl'ie dicat ſe ipotentē. legatus dicat eū potentē. Rñdet Hoſt. aut euidēter liquet de potētia ſm cōmunē famā. arg. ff. de ſtu. l. j. ⁊ tunc cōpellatur. Aut euidēter liquet ꝙ eget. ⁊ ſic nō cōpellatur. Aut dubitat᷑. ⁊ tunc arg. de ſolu. c. Odoardus. Aut dubitat᷑. ⁊ tunc ꝓlatus ſi vult pōt ab eo exigere iuramētū ꝙ dicat veritatē: ⁊ ſtabit᷑ dicto ſuo. de iureiurā. c. ſi. Aut pōt illū excoīcare: ſi habeat ipſū ſuſpectū ſub hac ꝯditione. ſi in fraudē veri habeat ipſum ſuſpectū. ⁊ relinquet eum ꝯſcie ſue. de iureiur. c. mulieri. cū ſuis ꝯcor. ¶ Sed quid de legatis vel nuncijs metropolitani. ſm Hoſtiē. videt᷑ ꝙ ſint traſeundo per ꝓuinciam ꝓcurandi. allegat de iureiur. c. ego enī. Unde dicebat Innocē. ꝙ qñ archieps pro negocio totius ꝓuincie in aliquo loco morā trahit. erit continue ꝓcurandus. ad hoc de elec. vt preterite. Eadē enī ratio que ⁊ in loco ergo idē ius. Sed diceres. vbi eſt eadē ratio iuris cōis: ⁊ idem ius cōe ſequat᷑. non tñ vbi eſt eadē ratio priuilegij eſt ⁊ idē priuilegium niſi a pncipe impetret᷑. vt de priuile. c. ſi me. Sed rñderi poſſet aliud in ꝓuilegio nō corpore iuris clauſo q̄ clauſo. extra de cen. per totum. abſoluta habentur. lib. vj. vt. c. romana. et ſequentibus de procuratione prelatorum que ſupra declarata ſunt. §. precedenti.

Titulus. xxi. de ſtatu cardinalium ⁊ legatorum.

¶ Cardinales quid ſint reſpectu pape. Cap. j.

d Omini ſunt cardines terre. ⁊ poſuit ſup eos orbē. j. Regū. ij. Et dicit᷑ in catholicō. Cardo dicit᷑ illud in quo mot᷒ oſtij firmatur in claudēdo ⁊ aperiēdo. Un̄ dicit᷑ Prouerb. xxvj. Sicut oſtiū vertit᷑ in cardine ſic piger in lecto. Et dicit᷑ cardo a cardian qḋ eſt cor: q: ſicut cor holem mouet ⁊ regit: ita illḋ regit ⁊ mouet ianuā. Et ꝓpter hoc etiam q̄tuor virtutes dicunt᷑ cardinales: q: per eas vertit᷑ cor humanū: vt claudat᷑ vitijs ⁊ aperiat᷑ virtutibus: q̄ ꝓmaxime virtutes debēt in cardinalibus relucere inherētes firmiter oſtio qui eſt xp̄s. vt. Jo. x. ego ſum oſtium. ac etiā pape qui eſt vicarius xp̄i: vt per ꝯſilia ⁊ ſancta opa eoꝝ aperiat᷑ fidelibus regnū celoꝝ. Sūt ergo pape ſunt cardines terre. q: ſ. cardinales hṅ aſſiſtentes ſibi. Moraliter terra eſt eccleſia ſancta ⁊ ꝓpter ſui firmitatem. Eccle. j. terra in eternū ſtat. Et ꝓpter bonorum operū multiplicē fertilitatē. Gen. j. Germi

net terra verbā virentē ⁊c̄. Et pᵖpter ſui humili
tatē celū ſurſuȝ ⁊ terra deorſuȝ ab oībus cōcul
cata ⁊ ſubdit̄ī influxui celoꝝ. Cardines huius
terre ſunt cardinales. q2 ſicut in cardine vertiť
totū oſtium: ita in cardinalibus vertunť nego
cia conſultabilia eccleſie vel mundi. aſſunt enī
pape vt familiares ⁊ ꝯſiliarij: oſtēdunt eni pa
pe cardinales diuerſas vias ſup negocijs ꝓpo
ſitis ſup q̄bus ꝯſiliū vult accipere: ⁊ poſtea ad
ipm papā ſpectat eligere ⁊ determinare: quod
magis eccleſie videtur expedire. Dicuntur au
tem eſſe domini tripliciter.

¶ Primo q2 ſunt domini vel peculiares per
perfectam bonitatem.

¶ Secundo quia ſunt domini pape fratres et
familiares per eximiam dignitatem.

¶ Tertio q2 ſunt dn̄i mundi gubernatores ꝑ
conſultabilitatem. ⁊ ſic cardines. i. cardinales
eccleſie ſunt domini: ⁊ poſuit dn̄s ſuper eos or
bem. ſ. ad gubernandū per eorum conſilium.

¶ Quantū ad pri . §. i.

mū cardinales ſunt. i. debēt eſſe dn̄i vel amici
ſingulares per vite ꝑfectionē: vt ſicut ꝓcellunt
alios in dignitate: ita excellāt in ſctitate. Et q̄s
virtutes ⁊ ſctitates debent hr̄e ponit Bern̄. ad
Eugeniū. iu. dicēs. Ueniamus ad collaterales
tuos ⁊ coadiutores: hi ſeduli tibi hi intimi ſūt
quāobrē ſi boni ſunt: tibi potiſſimū ſunt: ſi ma
li eque plus tibi ne te dixeris ſanū dolentē late
ra: hoc eſt ne te dixeris bonū malis innitētem.
De cardinalibus. Aut ſi bonus ſis bonitas tua
ſolitis quē fructū afferre pōt: ⁊ hi q̄dē quos tu
nō elegiſti ſed ipſi te: ꝑtātez nō habēt niſi quaȝ
tu eis aut tribueris aut ꝑmiſeris. Tibi imputa
q̄cq̄d patieris ab eo: qui ſine te pōt facē nihil.
His exceptis de cetero nō incōſiderate eligēdi
quicq̄ ſeu colligēdi ſunt in opus miniſterij hu
ius. Sane huic negocio nō ſe ingerat rogans
ꝯſilio nō prece agendū eſt: adulantē ⁊ ad placi
tuȝ cuiuſcū ꝑloquētēȝ vnū de rogātibus puta
etiā ſi nihil rogauerit. Pari pōdere exiſti aue
ris eius humilitate: qui timet ⁊ eiꝰ qui ſperat.
Itaq̄ non volētes nec currētes aſſumito ſȝ cun
ctantes ⁊ renuentes etiā collige illos: ⁊ cōpelle
intrare. In talibꝰ vt opinor: requieſcet ſpūs tuꝰ:
qui nō ſunt attrite frōtis: ſed verecūdi ⁊ timo
rati: preter deū nīl timeant nihil: nihil ſperēt ni
ſi a deo qui aduentātiū nō manus attentāt ſed
neceſſitates qui ſtent viriliť pro afflictis: ⁊ iudi
cēt in equitate pro māſuetis terre. Qui ſint cōpo
ſiti ad mores ꝓbati ad ſanctimoniaȝ parati ad
obedientiā: māſueti ad patientiaȝ: ſubiecti ad
diſciplinā: rigidi ad cenſurā: catholici ad fidē:
fideles ad diſpenſationē: ꝯcordantes ad pacem:
ꝯformes ad vnitatē. Qui ſunt in iudicio recti:
in ꝯſilio ꝓuidi: i iubēdo diſcreti: i diſponēdo
induſtrij: in agēdo ſtrenui: in loquēdo modeſti:
in aduerſitate ſecuri: in ꝓſperitate deuoti: in ze
lo ſobrij miſericordia nō remiſſi: in ocio nō ocio
ſi: in hoſpitio nō diſſoluti: in ꝯuiuio nō effuſi:
in cura rei familiaris nō anxij: rei aliene nō cu
pidi: ſue non ꝓdigi: vbiq̄ ⁊ oībus circūſpecti.
Qui legatiōe pro xp̄o fungi quotiēs opus erit
nec iuſſi renuāt: nec nō iuſſi affectēt. Qui quod
verecūde excuſant: obſtinatiꝰ nō recuſent. Qui
miſſi poſt aurū nō eant: ſed xp̄m ſequanť. Qui
queſtu legatiōe eſtimēt: nec requirant datū ſed
fructū. Qui regibꝰ Iohānem exhibeāt: egyptijs
Moyſen: fornicātibus phineen: Helyaȝ idola
tris: Heliſeū auaris: Petrū mentiētibꝰ: Pau
luȝ blaſphemātibus: ⁊ negociātibus xp̄ȝ. Qui
vulgus nō ſpernāt: ſed doceāt. diuites non pal
pent ſed terreāt. pauperes nō grauēt ſed foue
ant. minas ꝑncipū nō paueāt ſed ꝯtēnant. qui
eccleſias nō ſpoliēt ſed emēdent. qui marſupia
nō exhauriāt ſed corda reficiāt ⁊ crimina corrigāt:
fame ꝓuideāt ſue nec inuideāt aliene. Qui ordi
di ſtudiū gerant ⁊ vſuȝ habeant: ac de re omni
plus fidant orōni q̄ȝ ſue induſtrie vl̓ labori: quo
rū ingreſſus pacificus modeſtus exitus ſit. quo
rum ſermo edificatio ſit vita iuſta pn̄tia grata
memoria in bn̄dictione. Qui ſe humiles cum
humilibꝰ: ⁊ cū innocētibꝰ inocētes: duros du
re redarguāt: malignātes coerceāt reddant re
tributiōeȝ ſupbis. Qui nō de dote vidue vl̓ pa
monio Ieſu xp̄i ſe vel ſuos ditare feſtinēt: gra
tis dātes q̄d gratis acceperūt: gratis facientes
iudiciū: iniuriā patiētibus. vindictā in natiōi
bus: increpationes in ꝑplis. Qui ad te redeūt
fatigati quidē: ſȝ nō ſuffarcinati ſimul ⁊ gloriā
tes. Nō q2 curioſa ſeu ꝑcioſa q̄ȝ terraꝝ attu
lerit: ſȝ q̄ reliq̄rit pacē regnis leges barbaris
getē monaſterijs: eccliijs ordinē: clericis diſciplinaȝ
deo ꝑplm acceptabilē: ſectatorē bonoꝝ opeꝝ.

¶ Quantum ad . §. ij.

ſcōȝ dicit Aug. de ancho. in li. de ꝑtāte ecclie. q2
cardiāles aſſiſtūt pape: ſicut apli xp̄o. Apli enī ſūt
nūcupati xp̄i frēs. ſȝ illō ps. Narrabo nomen
tuū frīb9 meis ⁊ ꝑncipes mūdi. ſȝ illō ps. Cō
ſtitues eos ꝑncipes ſup oēm terrā. Sȝ papa cū
facit aliq̄s cardiāles inſignit eos iſta duplici di
gnitate dicēs eis. Eſtote fratres mei ⁊ ꝑncipes
mūdi. Ipſe aūt papa ꝑſonā gerit xp̄i. Et ꝯſuis
et epi ſuccedāt loco apſoꝝ. vt dictū eſt ſup alio
tū mō q̄ȝ cardinales. Apli enī duplici mō ſe ha
buerūt ad xp̄ȝ. Uno mō vt ei ꝑn̄taliť aſſiſtētes:
ſicut fuit an̄ paſſionē ⁊ aſcenſionē. Scdō mō vt
miſſi ex ꝑcepto eius per orbē quod fuit poſt ad
uentū ſpūſancti: qn̄ diſperſi per orbē diuiſerūt
ſe accipiēdo vnuſq̄ſq̄ ꝓuinciā vl̓ regnū in ſor

tem ſue pdicatiōis. Cardinales ergo repñtant
pſonas apoſtoloꝝ vt xpo aſſiſtētes: qꝛ ipſi aſſi-
ſtunt pape pñtialr vt vicario xpi. Scdo modo
repñtant pſonas aploꝝ epi: qui in partē ſollici-
tudinis vocati ſūt regentes diuerſas ciuitates
vel pꝛuincias: vt archiepi. ⁊ iſtud eſt ſatis ꝯueni-
ens. vt ſicut in hierarchia celeſti aliqui angeli
ſt aſſiſtētes. alij miſſi frequēter ad nos: ita i nr̄a
eccleſiaſtica hierarchia decet aliquos aſſiſtere
vt cardinales. alios mitti vt epos. Et quamuis
qd̄ dictū eſt ſit de cōi lege ⁊ ſm cōmunē ſtatū:
tn̄ ſuboꝛta cauſa nō tollit: quin cardinales ali-
qñ mittant vt legati. Et epi aliqui etiam vocati
a papa ſunt ei aſſiſtentes: ſicut etiā angeli aſſi-
ſtentes aliqñ ſꝫ aliquos mittunt. Unde dꝛ Eſa.
vj. ꝙ volauit ad eū vnus de ſeraphin qui pur-
gauit labia ſua. Seraphin aūt eſt de oꝛdine aſſi-
ſtentiū. Aliqui etiā dicunt miſſum ad Mariaꝫ
fuiſſe de illo oꝛdie. Et qꝛ etiaꝫ apoſtoli nō ſemꝑ
aſſiterunt xpo vt epi: ſed vt miniſtrātes in alijs
actibus. Nā in vltima cena vl' poſt reſurrectio-
nem qñ dixit. accipite ſpm̄ſanctuꝫ epiſcopauit
eos. ideo nō eſt indecēs ꝙ oēs cardinales ſunt
epi ſꝫ aliqui pꝛeſbyteri: aliqui diaconi. Accipi-
unt aūt pileū rubeuꝫ a papa in ſignū ardentis
charitatis quam dñt habere. ita ꝙ ſint parati
ſanguinē ſuū fundere: ⁊ moꝛi ꝓ bono ⁊ defen-
ſione ecclie ⁊ pſectu. Unñ in. c. fundamenta. de
elec. li. vj. dicunt cardinales: fratres: coadiuto-
res: conſiliarij ⁊ aſſiſtētes dñi pape. Repꝛeſen-
tant aūt cardinales ſtatum pfectoꝝ nō pficien-
doꝝ. qd̄ pōt trahi ſm Aug. de ancho. in libꝛo
ð poteſtate eccleſiaſtica. q. xcij. ex dictis Bern.
ad eugeniū dicentis. Hoc tibi pſuade: eos qui
admittēdi ſunt ad tuū cōſiliū difficile in curia
poſſe pbari. Et ideo ſi fieri pōt viros pbatos eli-
gi opꝫ: nō pbandos. Hos. n. in mōaſterijs oēs
recipimus ſpe melioꝛādi. Sꝫ curia bonos faci-
lius conſueuit ſuſcipe ꝙ̄ facere. Naꝫ plures in
curia defeciſſe bonos ꝙ̄ malos pfeciſſe pꝛoba-
mus. Itaqꝫ nō volētes nec currētes aſſume eū-
cantesqꝫ ⁊ renuētes coge ⁊ illos cōpelle intra-
re: ⁊ cū illis requieſcat ſpūs tuus. ⁊ ꝯditiones
eoꝝ pſequitur. vt dictū eſt in. §. pcedenti. Que
vtiqꝫ nō ſunt niſi ſanctoꝝ ⁊ pfectoꝛum viroꝝ.
Nec eſt ꝯtra ꝙ apoſtoli quoꝝ perſonā repſen-
tant fuerūt pficiendi nō pfecti. fuerunt. n. imꝑ-
fecti ⁊ pficiendi reſpectu pfectionis patrie: ⁊ ꝑ-
fectiōis quā habuerūt in aduentu ſpūſſancti.
Sꝫ pfecti reſpectu turbe ⁊ alioꝝ pficiendoꝝ ꝑ
eos: ⁊ pfectiores etiā poſt reſurrectionē ꝙ̄ an.

De ſtatu cardinaliū ⁊ officio eoꝝ. Ca. ij.

d Eſtatu cardinaliuz

Utrū ſit pfectioꝛ ſtatu epoꝛū. Rñdet
Aug. de ancho. ꝙ iſta cōparatio pōt
intelligi tripli͛r. ſcꝫ quoad oꝛdinis ptātē: quoad
loci dignitatē: quoad pfectioꝛ̄ charitatem. Et
quātū ad oꝛdinē planū eſt. ꝙ diaconi cardina-
les nedū epis: ſed ne qbuſcūqꝫ pſbyteris pfe-
runt: qꝛ ptās oꝛdinis pōtificalis eſt maioꝛ facer-
dotali: ⁊ ſacerdotalis diaconali. vñ ⁊ pfectioꝛē
graduꝫ obtinet. Unde ⁊ Hie. Qui pueh̄it a mi-
noꝛi: vtiqꝫ ad maius pueh̄it. di. xciij. c. legimꝰ.
Quātū aūt ad loci dignitatē. Sicut romana ſe-
des eſt prioꝛ ⁊ dignioꝛ oi alia ⁊ oīum dñā ⁊ ma-
giſtra. di. xxij. de ꝯſtantinopolitana. ita ꝯgruuꝫ
eſt vt clerici ⁊ miniſtri illius ſedis quadā ſingu-
lari dignitate pꝛe ceteris fulgeāt: ita vt cardina-
les romane ecclie oībus alijs pꝛelatis pferant
in honoꝛis dignitate. Unñ ob priuilegiū ⁊ excel-
lentiā dignitatis ſtatutū eſt ꝙ qui inſeqtur car-
dinalē hoſtilr: vel capit vel capere facit: vel per-
cuſſerit vltra excoicationē quā incurrit. de quo
habes. ī. in. ti. de excoicatione etiā incidit in ali-
as grauiſſimas penas ſcꝫ criminis leſe maieſta-
tis. Efficitur diſfidatus iſamis deteſtabilis nec
capax alicuius hereditatis vel hereditarie ſuc-
ceſſionis bānitus: edificia eius dantur in ruinā
bona eius ꝯfiſcant feudis ⁊ beneficijs oībꝰ eſt
puatꝰ. Filij ⁊ nepotes eiꝰ ꝑ rectā lineā deſcēdē-
tes priuant oi honoꝛe dignitate mundana vel
eccleſiaſtica. excludūtur ab oi actu legitimo: et
plura alia que hñtur de penis. c. felicis. lib. vj.
⁊ idē per oīa de his qui dederint ad hoc conſi-
lium vel fauoꝛē vel mandauerint vel ratum ha-
buerint ſi nomine eius eſt factū: vel ſocij fuerīt
ad hoc. Quātū ad tertiū ſcꝫ pfectioꝛē charitatē
dicit idē Aug. ꝙ hñt ſe ſicut excedētia ⁊ exceſ-
ſa: qꝛ in dilectiōe dei vident tenere pfectioꝛem
ſtatū cardinales ꝙ̄ epiſcopi. repñtant enī cardi-
nales ſtatū epoꝝ aſſiſtentiū xpo ⁊ cōtemplatiōi
vacantiū. vnde ſicut Seraphin ardētes interꝑ-
tantur qui aſſiſtētes deo viciniores ſunt incen-
ſi charitate dei. ita cardinales ſtatū aſſiſtentium
repñtātes dñt eſſe ardētes in dei charitate. Epi
vero qui ſtatū aploꝝ repꝛeſentēt: vt miſſoꝛū ꝑ
oꝛbē ad pꝛedicādū: curā animaꝝ hñtes in cha-
ritate pꝛoximi dñt oēs alios pcellere ⁊ alios ad
ipſam iſlāmare. Sicut ergo dilectio dei eſt pfe-
ctioꝛ dilectione pximi. ita ſtatus cardinaliū qui
oꝛdinat ad dilectionē dei perfectioꝛ eſt ſtatu epi-
ſcopoꝝ oꝛdinato ad pximi dilectionē. Ueꝝ quā-
uis vnus ſtatus ſit pfectioꝛ altero. vt ſtatus reli-
gioſus eſt perfectioꝛ ſtatu laicali: nō idē ſequit
ꝙ quicunqꝫ eſt in ſtatu pfectioꝛi ſit melioꝛ om-
ni eo qui eſt in ſtatu minus pfecto: ſed qui hꝫ
maioꝛē charitatē ille pfectioꝛ eſt ſimplr: ſiue ſit
laicus ſiue religioſus ſiue pꝛelatus. Et ſic cardi-
nales: etſi ſint altioꝛis vel pfectioꝛis ſtatꝰ ꝙ̄ epi
pñt tñ eſſe ⁊ magis ⁊ minus pfecti eis ſm cha-
ritatē quā habēt: in qua quilibet debet ſe alijs in

feriorē reputare ex hūilitate cuʒ ignoret an ha/
beat. ⁊ ſm hoc dicebat Aug. ij. q. vij. q̄ʒ. hʒ vo
cabula q̄ vſus obtinuit eṗatus ſit pſbr̄o maior.
Aug. tñ Hiero. maior. Qḋ aūt Hierony. repre/
hēdit diacones pferētes ſe pſbyteris ⁊ epis. vt
lxxxiij. di. legimus. locū hʒ de diaconib⁹ aliarū
eccleſiaꝝ qui vtiqʒ nō debēt ſacerdotib⁹ pponi:
niſi forte qñ locū tenerēt epi vel patriarche. Sʒ
nec diaconi cardinales pferunt epis vl̄ pſbr̄is
ſcḋm quātū diaconi: ſʒ inquātū cardiales pp digni/
tatem ſtatus: qui tamē poſtponunt presbyteris
⁊ epis cardinalibus etiā non alijs.

¶ De abdicatione .§.i.

tpaliū in ſtatu cardinalatus. vtrū eis cōueniat.
Rn̄det Aug. de anch. circa hoc ſunt ɔſiderāda
tria. Primū eſt ꝙ cardinales in gradu eccleſie
cui aſſiſtūt hñt pmitatē. Eſt. n. romana eccl̄ia p/
ma ſedes oiuʒ eccleſiaꝝ ſm illḋ Inno. ix. q. iij.
nemo iudicabit pmā. Scḋo ꝙ in ſtatu quē rep
ſentant reqrunt ardētē charitatē. repñtant eni
ſtatū aſſiſtentiū ⁊ pfectoꝝ. Tertio in offō qḋ mi
niſtrāt: requirūt iuſtitiā ⁊ eqtatē. Sunt eniʒ ad
tale offm̄ vocati vt ſint pape coadiutores ⁊ cōſi
liarij: ⁊ iudices orbis terre: obuus iſtis modis
maior abdicatio tpaliū requirit in eis ab eo: vʒ
pfectiōis ſtatū q̄ʒ in epis ⁊ qbuſcūqʒ aliqs pla/
tis. Nā quātū ad pmū. ſi pma radix oiuʒ malo
rū eſt cupiditas: in pma ſede ⁊ ɔſiſtētibus ei: q̄
hʒ eſſe radix oiuʒ bonoꝝ: pma eſt extirpanda ⁊
euellēda cupiditas. Qḋ eni dicit Leo papa. To
tius familie dn̄i ſtatus ⁊ ordo mutabit ſi qḋ re/
quirit in corpe nō reperiat in capite. di. lxj. mi/
ramur. Idē dicit di. xlvj. Virū catholicū ⁊ pre/
cipue dn̄i ſacerdotē ſicut nullo errore iplicari:
ita nulla cupiditate opʒ violari. Nā ex ipſa ſe/
quūtur poſtmodū ⁊ ſymonie: ⁊ iniuſtitie et alia
mala. Sicut eni ait Chryſo. Oē bonū egredit
a romana ſede. ſic ⁊ oē malū ab illa pgredit effi
ciēter ⁊ exēplariter. ¶ Scḋo ſi ardēs charitas
requirit in cardinalib⁹ rōne ſtat⁹ quē repñtāt:
q: ſ. ſunt aſſiſtētes pmi inter quos ponunt ſera
phin qui dicunt ardētes a cupiditate oino dēt
eē alieni: cū ſint ɔtria ei: ⁊ ɔtria ſimul ineſſe non
pnt ſm phm. Vñ Aug. de pe. di. ij. Quia radix
oium maloꝝ eſt cupiditas: ⁊ radix oiuʒ bonoꝝ
ē charitas: niſi fuerit vna radicit⁹ euulſa: nō pt
altera plātari. ¶ Quātū ad tertium. Si iuſtitie
eqtatē tenent ſuare cardinales rōne offiçij ad
qḋ ſunt vocati: q: vt coadiutores pape ⁊ iudi/
ces orbis opʒ eos cupiditatē deteſtari: p quā ci
to iuſtitia ſubuertit. hʒ illud Iſido. Cito violat
auro iuſtitia. xj. q. iij. paup. Sic igit pʒ abdica/
tionē tpaliū eē neceſſaria cardinalib⁹: ⁊ h qdeʒ
veꝝ eſt quātū ad abdicationē mētalē: vt. ſ. non
inordinate afficiant ad tpalia cū quo inordinatio
ne nimia nō ſtat pfectio: ſed hñ cū ipſa abdica
tiōe mētali: ſine abdicatōe exteriori tpaliū: imo
⁊ cū poſſeſſiōe multaꝝ diuitiaꝝ pōt hri pfectio.
vt pʒ in Abrahā ditiſſimo ⁊ pfectiſſimo. ⁊ Grego.
pa. ⁊ Ludo. rege fran. Et quāuis ipi cardinales
pferant epis in honoꝛis reuerētia ⁊ p ꝑ̄us dece
at eos tenē aliquē ſtatū apparētē famuloꝝ: eq/
rū ⁊ miniſtroꝝ: ne dignitas vileſcat: tñ opʒ iſta
moderari ad ɔgruitatē nō ſupfluitatē. Et cum
apl̄s dixit. ij. Cor. vj. Exhibeamus noſmetip/
ſos vt dei miniſtros: nō ſubdit in palatus edifi
cādis: in ɔſanguineis ditandis: in paleſredis
impinguādis: in famulis multiplicandis: in tē
poralibus cumulandis: ſed in tribulationib⁹:
in neceſſitatib⁹: in anguſtijs: in ſcientia: in cha
ritate: in verbo veritatis ⁊c̄.

¶ Cardinales oēs .§.ij.

quāuis papa poſſit eligē vna de pūia: nō tñ de
cet: q: hoc ptinē vr̄ ad acceptionē pſonaꝝ. Pro
cui⁹ declaratōe dicit Aug. de anch. vbi. ſ. ꝙ pa
pa pōt ſibi aſſumē cardinales in ſuū adiutoriū
⁊ ɔſiliū vñ vult quos vult: ⁊ qles vult. vñ ſibi ſ/
putat ad meritū vl̄ demeritū: ſi ſūt boni vl̄ ma/
li: iuuenes vel ſenes: docti vel idocti. Nā ſi ſūt
bōi ⁊ ſapiētes accreſcit meritū ei⁹ ⁊ pfect⁹ eccle
ſie: q: multitudo ſapiētū ſanitas eſt orbis terra
rū. inqt Salomō. Si vo mali ſunt ⁊ ſicu in his
que dei ſunt: ei⁹ demeritū creſcit: ⁊ detrimētū ſi
delib⁹: q: modicū fructuʒ pōt afferre ſoli⁹ pape
iuſtitia qñ ſiſia pualet multoꝝ alr̄ affectoꝝ. verū/
tñ Bern. de ɔgruo aſſignat rōnes in li. de cōſi/
deratiōe ad Euge. ꝙ nō de vna pūia ſed de toto
orbe cardiales ſunt eligēdi. ¶ Primo pp iuſtici
am ſuādā. Quilibʒ eni meli⁹ cognoſcit ɔditio
nes hoiuʒ ſue pūie q̄ʒ alius. Et q: vnuſqſqʒ bn̄
iudicat de his q̄ nouit. ⁊ hoꝝ bon⁹ eſt iudex. ſ.
Ethic. iō dicit ipſe Bern. an nō ſunt eligēdi de
toto orbe orbē iudicaturi. Nec vlla pūia exclu/
dit ex qua ad cardinalatū aliqs nō poſſit voca/
ri. Sʒ q: de alemania ɔſuetū eſt vt eligat impa
tor: qui eſt miniſter eccleſie: ne ſecreta eccl̄e ſu/
is multis pandant: ne quos opʒ eſſe ſubiectos
hēat eccleſia ex ſua pūia vel gñe dn̄os ⁊ iudices
deſerētes: iō nō ɔſueuit eccl̄ia de alemania car/ cardinales non eligun tur de alemania
dinales vocare. Sir nec aliq̄ pūia ſic excludit
hoc vt de qlibet alia nō poſſit eligi: quāuis de
terris peculiarib⁹ eccleſie magis ſit ɔſuetū aſſu
mi tanq̄ liberiores ad ɔſilia ferenda ⁊ iudicia
exequēda. ¶ Scḋo ppter carnalē affectionē re
mouendā. ſi de vna pūia oēs eligant: nō opina
tur nec credit: ꝙ aliter fiat: niſi vel precū iterue
tione vel carnis ⁊ ſanguinis affectione. Ex quo
vt dicit idē Bern. ſequit ſcandalū nō ſolū pu/
ſilloꝝ: ſed eti maloꝝ de eccleſia: ⁊ pcipue cuʒ
aſſumunt ad hoc ɔſanguinei ⁊ aliqñ iuuenes

ꝯ minus apl'i. Nec eſt cōtra ꝙ xp̄s ſolū de iudea elegit aplos plures ex ꝯſanguineis ſuis: quoꝝ ſtatū repn̄tant cardinales vt dictū eſt. Naꝫ hoc ſuit factū. q2 eccl'ia p̄mo in iudea fundata fuit: ꝙ de alia patria aſſumi nō poterāt fide xp̄i non dū ibi p̄dicata ꝙ recepta. Tū etiā q2 xp̄s ſm̄ car nē ſolū ex iudeis natus ē: ꝙ id̄ eius apl'i p quos gētibus erat nūciandus ſolū ex iudeis vocari ꝯgruit. Quod aūt aſſumpſit ꝯſanguineos ꝯſi derandū eſt ad qđ vocauit eos: nō enī ait ipſe: veni vos vocare ad requiē ſed ad laborē. ſ. fla gelloꝝ: paupertatis: neceſſitatis: pſecutionum ꝙ varioꝝ tormentoꝝ. Qn̄ ex cardinalatu aliquis iſta ꝯſequeret nō orirẽt ſuſpitio in eligēte ꝯſan guineos ad talia. Tertio pp̄ vnitatem in pplo xp̄iano nutriendā. Contēptus eſt enī cā diuiſio nis ꝙ ſciſmatis in eccleſia: pncipale enī motiuū ſciſmatis grecoꝝ fuit ꝯtēptus eoꝝ qui ad eccle ſiaſticos honores non aſſumebant: ꝙ ppter hoc etiā mala dimittunt impunita: ꝙ heretici ꝙ ſciſ matici reuerētes ab errore ſuo dimittunt in of ficijs ꝙ dignitatib⁹ ſuis ad tollendū ſciſmata et vnionē efficacius cauſandā. vt ſcribit Augu. l. di. c. vt ꝯſtitueret. ꝙ. xxiij. q. iiij. diſplicet. Sic ḡ cōgruit de diuerſis partibus cardinales aſſu mi: ad tollendā diuiſionē ꝙ cōſeruādā vnionē.

ꝺ. eo. c. j. §. j.

¶ Utrum mortuo . §. iij.

papa ptās eius remaneat in collegio cardinali um. R̄ndet Augu. in di. lj. q. iij. Duobus mōis ptās pape remanet in collegio cardinaliū ipſo dfuncto p̄mo quātū ad radicē. Cōparat. n. colle giuꝫ ad papā ſicut radix ad arborē vel ramuꝫ. Sicut autē ptās arboris vel rami qua floret et fructū pducit: remanet in radice: ipa arbore vł ramo deſtructo: ſic ptās papalis remanet in ec cleſia vel collegio ipſo papa mortuo. Jn colle gio quidē tanq̄ in radice ppinqua ꝙ in eccleſia platoꝝ ꝙ alioꝝ fideliū tanq̄ in radice remota. Scđo talis ptās remanet in eccl'ia ꝙ in collegio quātū ad illđ qđ eſt in papatu mãle. q2 pa. mor tuo pōt collegiū per electionē pſonā determia re ad papatū. vt ſit talis vł talis. Un̄ ſicut radix pducit arborē mediāte qua floret ꝙ fructū pdu cit. Sic collegiū facit papā hn̄teꝫ iuriſditioneꝫ ꝙ admiſtrationē ei⁹ in eccl'ia. Un̄ ſi noīe papat⁹ itelligimus pſone electionē ꝙ determiationem qđ eſt qđ mãle in papatu vt dictū eſt. ſi talis po teſtas remãet in collegio mortuo pa. Si v̄o no mine ptātis papalis itelligimus eius auctātē ꝙ iuriſditioneꝫ qđ eſt qđ formale. ſic talis ptās nūq̄ morit. q2 ſemp remanet in xp̄o. qui reſur gēs a mortuis iā nō morit. Un̄ ſup illo v̄bo. da ta eſt mihi oīs ptās in celo ꝙ in terra: ꝙ ecce ego vobiſcū ſuꝫ oibus dieb⁹ vſq̄ ad ꝯſummatiōeꝫ ſeculi. Math. c. ſi. Dicit Augu. ꝙ apl'i qb⁹ xp̄s loquebat nō pmãſuri erāt vſq̄ ad ꝯſummatio neꝫ ſeculi. ſed in pſona oīum ſequētiū eos ipſis locutus eſt tanq̄ vni corpori eccl'ie. Sed ſi noīe ptātis papalis itelligimus actualē admiſtratio neꝫ qđ eſt qđ mãle ꝙ formale i papatu. ſic actua lis admiſtratio hu̇ morit mortuo papa: q2 nec remãet in collegio actualis admiſtratio ptātis papalis ipſo mortuo. niſi inquātū per ſtatutuꝫ pdeceſſoris eſt eis cōmiſſū. nec remãet iſto mō in xp̄o. q2 de cōi lege xp̄s poſt reſurrectionē nō eſt executus talē ptāteꝫ: niſi mediāte papa. licet enī ipſe ſit oſtiū. Petrū tn̄ ꝙ ſucceſſores ſuos cō ſtituit oſtiarios ſuos qbus mediātibus aperit ꝙ claudit ianua intrādi ad ipm. Ptās ergo ec cleſie nō morit mortuo papa quātū ad iuriſdi tionē. qđ eſt quaſi formale in papatu. ſꝫ remãet in xp̄o. Nec morit quātū ad pſone electioneꝫ ꝙ determinationē qđ eſt tanq̄ qđ mãle. ſꝫ rema net in collegio cardinaliū. Sꝫ morit quātuꝫ ad actualē admiſtrationē iuriſditionis eius: quia mortuo papa eccl'ia vacat ꝙ priuat admiſtratio ne talis ptātis. Nec obſtat ſi dicat xp̄i ſacerdoti um durare in eternū ſic xp̄s. ḡ mortuo papa re manet ptās eius: q2 hoc eſt verū quātuꝫ ad id qđ eſt formale in ſacerdotio. ſic enī oēs ſacerdo tes nō ſunt niſi vnus ſacerdos. puta xp̄s q̄tuꝫ ad ptāteꝫ ꝯficiendi. q2 oēs ꝯficiunt in perſona xp̄i. ſic oēs pape non ſunt niſi vnus papa. puta xp̄s: q2 oēs pape recipiūt iuriſditionē ꝙ ptāteꝫ admiſtrandi imediate a deo. morit tn̄ actualis admiſtratio dicte ptātis mortuo iſto vł illo pa.

¶ Cardinalium . §. iiij.

collegiuꝫ nihil pōt mortuo pa. niſi qđ eis p ſta tutū eius vel pdeceſſoris ꝯceſſuꝫ vel pmiſſum. Pro cuius declaratiōe dic̄ Aug. de ancho. vbi ſ. ꝙ aliqn̄ in dubiū venit vel venire potuit. an collegiū cardinaliū poſſit mortuo papa diſpen ſare in ꝯſtōnibus eius. Uel addē vel minuē vł ordiare aliq̄ que ſpectarēt ad iuriſditionē ei⁹. Quod tn̄ rōnabiliter in dubiū venire nō debe at: q2 ꝯſtō ſupioris per iferiores tolli non pōt. papa aūt ſupior eſt collegio cardinaliū ſic xp̄s aplis eſt maior. Preterea qn̄ ſtatutū ſupioris li gat inferiorē. iferior mãdatū ſupioris tollē nō pōt. q2 ſicut ſm̄ Aug. nulla res generat ſeipſaꝫ vt ſit. ita nulla deſtruit. ſoluit vel ligat ſeipſam p̄terea in mãdatis ꝙ ſtatutis ſupioꝝ: qcqd nō eſt inferiori pmiſſum videt ei eſſe phibituꝫ. Et ſic illud qđ per iura ꝯdita a papa ꝙ ſtatuta ſctā per ipſum nō eſt collegio cardinaliū conceſſuꝫ vel permiſſuꝫ. intelligit pape reſeruatū. Nunc autē predictū dubiū eſt expreſſe determinatuꝫ. de elec. c. ne romani. in cle. vbi vacante ſede. ni hil collegio cardinaliū exercendū pmittit niſi loco camerarij eccleſie. vł alicui⁹ pniarꝫ ſi cō

tingeret eos ſe. va. debitum nature exoluē aliū
vel aliū ſubrogare. Puto etiā ꝙ ſi periculū im
mineret terris vel rebꝰ eccleſie poſſit collegiuꝫ
ſalubre remediū adhibere: nec ex hoc pōt dici
ꝙ eccl'ia mortuo papa pdat ſuā iuriſditionē: q̄ꝛ
remanet in xp̄o ſed bene pdit ad tp̄s dicte iuriſ
ditionis adminiſtrationē actualē. Et ſi dicaſ ꝙ
papa non pōt ſibi ſucceſſorē eligere vt pꝫ. viij.
q. j. in prin. ſed collegiū pōt papā eligere. ergo
pōt collegiū aliquid qđ non pōt papa viuens.
Rn̄. ꝙ hoc ipſuꝫ ꝙ collegiū hoc poſſit. ſ. papaꝫ
eligere. ꝛ per talē modū nō pōt ſua auc̄te. ſ. col
legij. ſed auctoritate pape qui ſic ſtatuit.

⁋ In electiōe ſum- .§. v.

mi pōtificis. Cardinales adinuicē facere tracta
tuꝫ ꝛ primariā. aſs pmaturā. collocutionē ante
quā pceđāt ad electionē pape ꝯgruū eſt ꝛ poſt
ꝯuenientē tractatuꝫ celerius pcedere ad ipſam
electiōeꝫ. tutius eſt ꝙ̄ retardare ceteris paribꝰ.
⁋ Primū ſic declarat ſm Augu. de ancho. ele
ctionē pape debere tractatū ꝛ ꝯſiliū pcedere rō
ſuadet. ꝛ iura pnunciant. Nā ꝯſiliū ſm phꝫ. iij.
Ethicoꝝ. eſt ſiendū de hiis que hn̄t tres ꝯditio-
nes potiſſime. Primo que ſunt circa ardua ꝛ ma
gni ponderis. nā que ſunt leuia ꝛ q̄ſi nulliꝰ pre
ciū non opꝫ ponere ſub cōſilio. ſed grauia que
pn̄t in magnū pfectū vel defectum redūdare.
⁋ Scđo que hn̄t varietatē q̄ꝛ que ſunt vniſor-
mia non cadūt ſub ꝯſilio. nemo enī cōſiliaſ de
motibus aſtroꝝ. q̄ꝛ ſemꝑ vniformiter mouenſ.
⁋ Sed ꝯſiliū eſt de actibus humanis qui ſūt
multipliciter variabiles. ⁋ Tertio que hn̄t no
ſtre actionis ptāteꝫ. q̄ꝛ que nō ſunt in ptāte nr̄a
agere vel nō agere nō cadūt ſub ꝯſilio. vn̄ dicit
phs. ꝙ nullus lacedemonioꝝ ꝯſiliat q̄liter ſcy-
the optime ꝯuerſenſ: nec nos latini ꝯſiliamur
q̄liter viuant barbari. q̄ꝛ eoꝝ negocia non pn̄t
eſſe in nr̄a ptāte. Dum igiſ pape electio habeat
maximā arduitatē. q̄ꝛ eſt opus maxie importā-
tie. hēat etiā ꝛ varietatē mentiū ꝛ affectionem.
ꝛ opinionū cardinaliū ꝛ actionis liberā ptātē:
q̄ꝛ liberi ſunt ad eligēdū quē volunt. idō ꝯgruū
eſt precedere adinuicē tractatū ipſoꝝ cardina-
lium. Hoc etiā iure inſinuāt. Nā di. xxiij. in no
mine. diciſ. ꝙ papa defuncto cardinales ſimul
diligentiſſima dilectione tractātes mox ad cō-
ſenſum noue electionis accedāt. ꝛ ex̄ de elec. in
gene. ſi diciſ ꝙ electio nō reputaſ in qua tracta-
tus nō pcedit ꝛ collatio nō fuerit facta de pſo-
na ad pſonā. numeri ad numerum: ꝛ zeli ad ze
lum. Pterea ſi in alienatione reruꝫ imobiliū ec-
cleſie requiriſ tractatus ꝛ ꝯſiliuꝫ. aſs non valet
xij. q. ij. Alienatiōes. quātomagis in capitis ec
cleſie inſtitutione. In hmōi aūt tractatibus dili
genter debēt attēdere ꝛ obſeruare qđ mandaſ
ſtrictiſſime. de elec. c. vbi periculū. lib. vj. vide-
licet obteſtamur vt pēſantes attētius quid eis
iminet cum agiſ de creatione vicarij Jeſu chri
ſti ſucceſſoris Petri rectoris eccleſie vlis gre-
gis dn̄ici directoris omni priuate affectiōis in
ordinatione depoſita: ꝛ cuiuſlibꝫ pactionis: cō
uentionis: obligatiōis: neceſſitate. necnō ꝯditi
ꝛ intendimēti ꝯtēplatione ceſſantibꝰ: non in ſe
reciprocent ꝯſiderationis intuitū vel in ſuos.
nec que ſua ſunt querāt. nō cōmodis priuatis
intendāt. ſed nullo artante ipſoꝝ in eligēdo iu
diciū. niſi deo puris ꝛ mentibus liberis. nuda
electionis ꝯſcia. vtilitatē publicaꝫ libere proſe-
quenſ. ꝛ paulopoſt oēs circa hoc pactiones: cō-
uentiones. obligationes. cōdita ꝛ intēdimēta:
etiā iuramēto firmata: annullātur ꝛ abſoluitur
quilibet ob obligatiōe eoꝝ ꝛ liberaſ. ⁋ Quā-
tum ad ſcđm de mora vel celeritate electionis
dicit idem Augu. vbi. ſ. ꝙ mora tp̄s non facit
aliquē actum eſſe virtuoſuꝫ vel vitioſuꝫ de ſe. ſ.
ſed cōſenſus vel ordinatio volūtatis in bonuꝫ
vel malū finem. q̄ꝛ actus moralis ex fine ſortitur
ſpēm bonitatis vel malicie. Si igitur eligētes
ptrahunt morā in electione. hac intentione vt
de pſona magis idonea puideatur vel vt diſcor
dia apparens inter eos ad vnitatem reducatur
vel vt diuinū auxiliū ſuper hoc per multiplica
tionē orationum fideliū recipiaſ: talis diutur-
nitas tp̄is propter bonū fineꝫ erit virtuoſa. Si
vo protrahunt morā in electione: vt vnus per
aliū decipiatur. vel vt more alicuius expecteſ.
vel vt p artitudinē loci citius finē ſuū cōſequā-
tur. talis mora propter cōſenſum in malū fineꝫ
eſt vitioſa. Tutius tamen eſt precedēti conueni
enti tractatu celeriter talē electionem facere q̄ꝫ
longo tempore eaꝫ protrahere: quia per hoc ci
tius periculo eccleſie prouidetur: et preſum-
ptio humane confidentie vitatur. ꝛ ad hoc fa-
cit quod dicitur. de electio. c. vbi periculum. li-
bro. vj. Et loquitur de cardinalibus habentibꝰ
eligere omni conatu ꝛ ſollicitudine prout poſ
ſibilitas patitur id acturi tantūmodo vt eoruꝫ
miſterio acceleref vtilr ꝑ neceſſaria totiꝰ mūdi
puiſio idoneo celeriter eidē ecclie ſpōſo dato.

⁋ Ad cardinales .§. vi.

ordinarie ſpectat electio pape. Pro cuius de-
claratione dicit. Auguſtinus de ancho. vbi ſu-
pra ꝙ ſm antiqua iura erat conceſſum roma-
nis ius eligendi papam vt patet ex illo capitu
lo. Ego Ludouicus. diſtin. lxiij. Quodam etiaꝫ
tempore fuit conceſſum quibuſdam imperato
ribus tale ius eligendi vel ſaltem requiſitio aſ
ſenſus eius. Et q̄ꝛ hoc multum fuerunt deuoti
eccleſie. et iuuabant contra hereticos et ſciſma-
ticos. vt patet diſtinctione. xxiij. in nomine.

⁊ di.lxiij. adrianus.⁊.c.in ſynodo. Sed poſtmodū. q: abutebant̃ tali ꝑuilegio. fuit eis ablatum. vt diſ.ea.§.verum.⁊.c.cū adrianus. Nūc autē ad ſolos cardinales noſcit̃ pertinere. vt p3 ex.c.l3.de elec. vbi dr̃ ꝙ due ptes cardinaliū requirunt̃ ad electionē pape. vt.ſ.aſſentiant ad hoc ꝙ ſit papa. Et de elec. vbi periculū.li.vj.dr̃. ꝙ cardinales ſolum debēt includi pro electione pape. Et hoc ſatis ꝯuenienter factū eſt: tū ꝓpter eorum aſſiſtentiā: cū.n.aſſiſtant pape: poſſunt magis ⁊ melius ſcire mores ſuorum coaſſiſtentiū ⁊ neceſſitates eccliē ⁊ quid expediat ad regimen eccleſie ꝙ̄ alij cōiter: tum ꝓpter ꝯuenientiam. Nam ſm̄ phm̄ in paucioribus eſt via certior ⁊ ſecurior. Quanto.n.periculo per pauciora remedia pōt ſubueniri. tāto citius ⁊ ſecurius ſubuenit̃: q: igitur vacatio ſedis aplice eſt nimis piculoſa eccleſie: vt citius ⁊ ſecurius poſſit tali periculo remediū adhiberi cōgrue ad paucas pſonas: puta tantū ad cardinales eſt deuoluta electio. Sicut.n.papa quāuis ſit vlis paſtor eccleſie: eſt tñ ꝑtitulatus ep̄s vrbis ⁊ ſingularis: ſic ⁊ cardinales quāuis dicant̃ iudices ⁊ ꝑncipes orbis: ꝑtitulant̃ tñ titulis eccleſiarum rome: ⁊ in diſtrictu eius. ¶ Deficiente aūt collegio cardinaliū ita ꝙ nullus remaneret: dicūt aliq ꝙ tūc electio pape pertineret ad romanū clerum: q: illi ſunt ſucceſſores cardinaliū. Cū.n.papa ſingulariter ſit ep̄s roman⁹: ⁊ eccleſia parrochialis ſua ſit ecclia ſancti iohānis lateraneñ. id̄ ad canonicos illius eccleſie ⁊ clericos ꝑtineret electio pape. Sed dicit idē Aug. ꝙ eo caſu magis tutum eſſet ꝙ cōgregaret̃ ꝓpter hoc cōciliū ad talē electionē faciendā: ⁊ hoc tum ad vitandū ſciſma. ¶ Nā ſi in eo caſu electio fieret per romanū clerū. poſſet eſſe hoc materia ſciſmatis. Nā forte taliter electus non reciperet̃ ab vli eccleſia in papā: calūniādo vel dubitādo de poteſtate talis electionis. Tum ꝓpter dubiū interpretandū: q:.n.dubiū eſt ad quos tūc ſpectaret electio pape cū dubia interpretari que emergunt in ecclia ad generale ꝯciliū ſpectet ꝑcipue vacāte ſede aplica: ideo magis tutū eſſet. ꝙ ad conciliū generale referat̃. Quāuis eni romani clerici dicant̃ ſucceſſores cardinaliū in nominatione: non tñ in iuriſditione: q: nō hn̄t dignitatem ⁊ iuriſdtionē cardinaliū. Et ideo niſi fieret ſpeciale ſtatutū per papā. ꝙ deficiente collegio cardinaliū: poteſtas eligendi remaneret in romanis clericis: vel in canonicis ſcti Jo. lateraneñ. nō ꝯueniret eis eligere ſummū pōtificē magis ꝙ̄ alijs. q: ſicut papa eſt roman⁹ ep̄s ſingulariter: ſic ſingulares pſone ⁊ ſinglares clerici: puta cardinales ſunt deputati ad talē electionē faciendam: quibus deficiētib⁹ nullis alijs clericis vel canonis ſingularib⁹ ptās in tali electiōe conueniret niſi ſup hoc nouū ſtatutū ꝯderetur. Nec obſtat: ꝙ cōciliū gn̄ale ꝯgregari nō poteſt niſi auc̄te pape. vt habet̃ di.xvij. per toti. q2 hoc eſt verum ipſo viuente: ſecus ipſo mortuo ⁊ collegio cardinaliū deficiēte. Nā in tali caſu imperator ⁊ alij reges ⁊ principes chriſtianorum poſſent ⁊ deberent concilium epiſcoporum ꝯgregare ad huiuſmodi electionē faciendam.

¶ Sed queritur .§.vij.

vtrū collegiū cardinaliū poſſit eligere papā aliū ꝙ̄ de ipſo collegio. Rñ. Aug. de ancho. vbi ſ. planū eſt ꝙ nō ꝑcludit̃ via cardinalib⁹ ex aliquo ſtatuto: qn poſſint eligere in papā vndecūꝙ volūt. Et ſic ſimplr̃ loquēdo hoc l3 eis ⁊ poſſunt. Sed ſuppoſita equali ſufficiētia in aliquo qui ſit de collegio ⁊ in alio extraneo magis expedit de collegio eligere: ⁊ hoc plurib⁹ rōnibus. Primo qdē q: ſic elect⁹ de ipſis cardinalibus h3 pleniorē cognitionem: quorum ꝯſilio agere debet qcqd agit. Non enim eſt parum ſummo pōtifici cognoſcere illos de quorum ꝯſilio regit totum mundū: cuius zeli cuius ꝯditionis ſint: ⁊ qua affectiōe in negocijs eccleſie loquūtur: q: aliqñ ſub pelle ouina latet mens vulpina. Unde ipſe papa ſpāliter nō d3 oī ſpiritui credere. ſed iuxta apoſtolicū documentū ꝓbare d3 ſpirit⁹ ſi ex deo ſint. Scd̄o q: ꝑtr̃s de collegio: de ordinatione ecclīe h3 plenā informationē de ordinationibus ⁊ ꝯſuetudinibus ecclīe. Unñ nō de facili nouas ꝯſuetudines vel ordinatiōes inducit que poſſint eē cā admirationis vel ꝑturbationis audiētiū vel videntium. Extraneus aūt in huiuſmodi eſt vt nouitius. Unñ ⁊ qñqz nimis excedit. qñqz nimis reſtringit ⁊ in nouis ꝯſtituendis ſemꝑ eſt in periculū niſi appareat euidens vtilitas. Tertio q: de fidelib⁹ ⁊ ſubditis eccleſie h3 pleniorē recordationē: q: eni ſurrexit rex nouus in egypto qui ignorabat Joſeph: id̄ rex ille Pharao cepit pſeq filios iſrael. Timendum eſt ergo: vt ſi nō ſumat̃ de collegio aſſumēdus in papā: ne plene poſſit recordari qui fuerint fideles ecclīe ⁊ qui rebelles: ne exaltet deprimēdos ⁊ deprimat exaltādos. Quarta eſt. q: ſtat⁹ cardinalatus h3 ꝓpinquā diſpōnē ad papatū. Aſſumpti eni ſubito de paruo ſtatu ad magnū ſm̄ phm̄ neſciūt ferre fortunā. neſciūt vti tāto dominio. Cardinalatus aūt rōne ſtat⁹. ⁊ ratione ꝑntialis aſſiſtētie ad papā nō h3 admirationem de papatu: ⁊ ideo aſſumpt⁹ de collegio poteſt ꝑſumi melius vti papatu. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ nimia familiaritas parit cōtemptum: ⁊ ſic extraneus minus familiaris haberet̃ in maiori reuerētia: q: illud eſt verum inter ſtultos: q2 ſcz multa familiaritas parit cōtēptū nō aūt inter ſapientes: qui ſciūt qbus ⁊ qñ ⁊ quare debēt reue-

rem: vel etiā pōt dici: ꝙ reuerētia que fit extra-
neo vt minus familiari ꝓcedit ex timore ⁊ eſt
tantū exterioꝛ. ſed que fit familiari fit ex amoꝛe
⁊ eſt maioꝛ interioꝛ. Et ad hoc facit qḋ habetur
di. xxiij. in noīe. vbi dꝛ. Eligat̃ ſumm⁹ pontifex
de gremio. ſcʒ de collegio cardinaliū: ſi reperit̃
idoneus. Tn̄ vt dictū eſt ⁊ ſibi ſubdit̃: ⁊ extra col-
legiū exn̄tem pn̄t eligere. Sic abbas. ſ. Anaſta-
ſij rome fuit elect⁹ in papam ⁊ dictus Eugeni-
us: ⁊ Petrus de murone aſſumptus ad papa-
tum: ⁊ dictus Celeſtinus: ⁊ Clemens. v. aſſum-
ptus ex archiepiſcopatu: ⁊ ſic de alijs.

¶ De ipſa autē .§. viij.

electione pape q̄rit̃. Utrū cardinales teneātur
eligere melioꝛē ceteris aut doctioꝛem alijs: aut
magis ꝑitū in theologia q̄ꝫ in ſcīa iuris. Rn̄de-
tur iſta qḋ eſt triplex. Et ad primā partē. ſcʒ qua
Utrum melioꝛē querit̃ de melioꝛi eſt ꝯſiderandū. Primo ꝙ hic
q̄rit̃ de eo qui credit̃ ⁊ eſtimat̃ eſſe melioꝛ in iu-
dicio rōnabili eligētis nō in rei vītate vel ſm
certitudinē vel iudicio alioꝝ. Nā nedū de alio
ſed nec de ſeipſo ꝑt hō ſcire ꝑ certitudinē ſi bo-
nus eſt. ſm illud Eccle. ix. Nemo ſcit vtꝝ odio
vel amoꝛe dei ſit dignus. Uaria ēt ſunt iudicia
hoīum. nam quē eſtimabit magis aptū ⁊ bonū
alius reputabit minus idoneū. Querit̃ ergo ſi
eligēs tenet̃ eligere quē ipe credit melioꝛē ali-
is. Et tunc diſtinguit̃ de bonitate. q: aut queri-
tur de bonitate ſimplr̃: aut de bonitate ſm qd.
Scḋm eni bonitatē ſimplr̃. ille dꝛ melioꝛ qui ē
maioꝛis ꝑfectiōis ⁊ dilectiōis: ēt ſi ſit idiota: vl̃
inept⁹ ad regimē: et ſi nō ſit tāte ꝑfectiōis ⁊ de-
uotiōis. bonus tn̄ credit̃. Et ſm Thom̄. in q̄olī-
bet. vj. q. iiij. ar. j. ⁊. ij. ij. q. clxxxv. ar. iij. in eligē-
do dʒ qs eligere nō illū quē credit maioꝛis de-
uotiōis ⁊ ꝑfectiōis: ſed quē credit magis ido-
neum ad regimē illud. etiā ſi nō credit eē tante
ꝑfectiōis ſicut plures alios eſtimat tn̄ bonū eē.
qḋ pro tāto dꝛ: q: quātūcūqꝫ iudicaret̃ aptus ⁊
ſagax ⁊ induſtri⁹ ad regimē eccliaſticū ꝓpter na-
turale ingeniū. prudentiā ⁊ ſciam. ſi tn̄ credit̃
rōnabiliter eē male vite nullo mō talē dʒ elige-
re. Loquēdo igit̃ de melioꝛi ſm qd. i. ad talem
dignitatē. tūc ſm Aug. de ancho. vbi ſupꝛa aut
equa facilitate pōt eligere ſufficientioꝛē ⁊ meli-
oꝛem. aut nō equa facilitate. Si nō equa facili-
tate: puta q: vnus quē credit minus bonū ⁊ ap-
tum ad regimen q̄ꝫ alius hʒ plures voces: ⁊ ſic
pōt ꝯſcientiā ſuā ꝯfoꝛmare cū alijs. ſcʒ eſtiman-
do illū magis idoneū ex quo plib⁹ videt̃. vl̃ q:
etiā ſine ſua voce ꝑuenit̃ ad numeꝝ: qui requiri-
tur pro electiōe. Et ſic ad tollēdū diſſenſionē vl̃
diſplicētiā alioꝝ erga ſe. pōt eligere eū quē ipe
per ſe iudicat minus idoneū. Aut equa facilita-
te pōt eligere melioꝛē. puta q: per vocē ſuā ꝑu-
get vel ꝑuenit̃ ad numeꝝ ſufficientē electionis:
⁊ tunc dʒ eligere quē iudicat melioꝛeꝫ. ¶ Po-
nit tn̄ circa hoc diſtinctionē ſm q̄ſdā vʒ ꝙ eſt de-
bitū neceſſitatis ſeu ꝓceptoꝛiū: ⁊ debituꝫ hone-
ſtatis ⁊ ꝯſultoꝛiū. ¶ Dicit ergo ꝙ debito neceſ-
ſitatis ⁊ ꝓcepti nō tenet̃ eligere melioꝛē ſed ſuf-
ficit eligere bonū cui nō obſtat canonicū impe-
dimētū. Sed de debito ꝯſilij ⁊ ꝑfectiōis dʒ me-
lioꝛē eligē. Et ſic dicit eē itelligendū dictū Hie-
ro. qḋ hr̃. viij. q. j. licet. vbi dicit. Sciāt oēs ꝙ q
doctioꝛ: qui ſanctioꝛ. q oī virtute eminētioꝛ: il-
le eligit̃. Dicit tn̄ ipſe ꝙ ſpāliter in electiōe ſum-
mi pōtificis ſi ſciēter ꝓferat̃ minus bonus meli-
oꝛi ⁊ minus doctus doctioꝛi ſcʒ ceteris parib⁹.
quātū ad ſcḋm punctū qḋ erit acceptio ꝑſonaꝝ
hoc aūt videt̃ eē moꝛtale: ⁊ ad hoc etiaꝫ videt̃
ꝯſentire. B. Tho. in ſummis. vt hēs in. ij. ꝑte
ti. j. c. xx. Qḋ aūt dꝛ a q̄buſdā ſufficere eligere
bonū poſtpoſito melioꝛi. videt̃ hic locū in foꝛo
ꝯtētioſo. nō in foꝛo ꝯſcie. Quantum ad ſcḋam
partē q̄ōnis ſcʒ de doctioꝛi rn̄det̃ ꝙ ceteris pa- U. doctioꝛē
ribus doctioꝛ eſt eligēdus. q: ſcia multū iuuat
ad bonū regimē: nō tn̄ itelligendū de quacun-
qꝫ ſcia: ſed de ea que ad regimē ꝯfert vt theolo-
gia ꝑhia moꝛal. ⁊ ſcia iuris. quāuis eni omnis
ſcientia vtilis ſit ⁊ ꝑficiat intellectū. tn̄ aſtrolo-
gia ⁊ ꝑhia nālis modicū valēt ad hmōi. Non
ḡ qui eſt doctioꝛ in ſpeculabilibus ille dʒ ꝓele-
gi ſed qui eſt doctioꝛ in ſcripturis. in prudētia
⁊ experiētia agibilium ⁊ his que valēt ad regi-
men. Propterea aūt dictū eſt ceteris parib⁹. q:
⁊ ſi eēt qs doctioꝛ ceteris in oī facultate ēt the-
ologia ⁊ iuridica: ⁊ experimētali: ⁊ ſciret̃ eē ma-
lus ⁊ minus aptus ad regimē: nō ꝓpterea dʒ ꝓ-
poni magis idoneo ad regimē: ⁊ ſi lōge min⁹
docto tn̄ ſufficiēter. Multos eniꝫ videm⁹ emi-
nētes ſcia ⁊ deficiētes prudētia: ⁊ ineptiſſimos
ad regimē. Un̄ ⁊ Ualentinianus iꝑatoꝛ dixit
vt habet̃ di. lxiij. Ualentinianus. Talē in pōti-
ficali ſede ꝯſtituite: cui ⁊ nos qui gubernamus
iꝑiū nr̄a capita ſummittamus ⁊ ei⁹ monita
dum tanquā hoīes delinqmus: neceſſaria cu-
rantis medicamina ſuſcipiam⁹. hoc aūt ſit dū
eſt virtutū ꝑfectiōe ⁊ ſciētia predit⁹. Un̄ Sima-
chus pa. Uiliſſimus putādus eſt. ſi ſcitate ⁊ ſci-
entia nō ꝓcellat. qui eſt honoꝛe ꝓſtātioꝛ. dʒ ergo
eligi doctioꝛ in ſcia vtili eccleſie ſi alˢ ceteris iu-
dicat̃ aptioꝛ ⁊ melioꝛ ad regimē. ¶ Quantuꝫ
ad tertiā parteꝫ q̄ōnis ceteris parib⁹ magis eſt U. theologū vl̃
eligēdus theologus q̄ꝫ iuriſta ſm Aug. de an- iuriſtā
cho. ⁊ hoc triplici rōne. Primo ex ꝑte eccl̃ie cui
ꝓficit̃. Nō intelligūtur muri edificia ⁊ poſſeſſi-
ones ex q̄b⁹ iſurgūt litigia que tollūtur ꝑ iura
ſed aīe fideliū que infoꝛmātur de fide ⁊ moꝛi-
bus per theologiā. Nec ipſe moꝛtu⁹ eſt pro tpa-
lib⁹ bonis imo ea cōtēpſit. ſed pro redemptione

nīaꝝ ⁊ ſalute que ꝓcuraſ per ꝑdicationez ſacre
ſcripture. Scḋo ex pte ſcie: qua ſūmus pōtifex
ꝓficiſ. ſic eni ipſe papa ꝓferſ oib⁹ ꝑlatis ⁊ pōti
ficib⁹ in dignitate. ita ſcia qua dꝫ eē ꝓfect⁹. ꝓfer
tur oib⁹ ſciētijs: ꝓferſ eni theologia oib⁹ legi-
bus ⁊ ſcientijs ⁊ ſicut ſcia ꝓferſ ſcie. ita ꝓfeſſoꝛ
theologie alijs ꝓfeſſoꝛib⁹ aliaꝝ ſciaꝝ. Tertio ex
pte iudicij. eſt eni papa vlis iudex toti⁹ oꝛbis: ⁊
oium qōnū iſurgentiū. Cōſtat aūt ꝙ iura ciui-
lia nō coꝛrigūt oia mala. ſed multa dimittūt im
punita. ſed per theologiā oia vitia repꝛehendū
tur: ⁊ punienda oñdunſ. Et ſi dicaſ ꝙ niſi eēt ſci
entia iuris ꝯcoꝛdia ex mūdi terminos exularet
⁊ ſic videſ multū neccīa pape. qui dꝫ q̄rē pacē ſi
deliū. Rñdeo ꝙ ad lites ⁊ qōes ſminādos pa-
pa pōt ⁊ dꝫ aſſumere ꝯtēptibiles de eccīa. i. iu-
dices ſeculares. vt ait apls. Sicut etiā apli inſti
tuerūt ſeptē diaconos qui ꝓuiderēt fidelib⁹ in
tpalib⁹: ⁊ ipſi vacabāt oꝛoni ⁊ ꝑdicatiōi ſcriptu
re. Bon⁹ et theologus nō eſt nudus a legibus
quātū eſt in eis v̓itatis ⁊ iuſtitie. Scriptura. n.
ſacra oia ꝯtinet: ⁊ ſi nō foꝛmas litigioꝝ tñ ſbaꝫ
v̓itatis. Et ad hoc facit qḋ dr̄. xxxvj. diſt. qui ec
clīaſticis. vbi dr̄ ꝙ ad ſūmū ſacerdotiū nō aſpi-
ret. que diuinis ſtipēdijs ⁊ diſciplinis nō ē eru
dit⁹. Hec āt eſt ſcptura ſacra. q āt eēt bon⁹ cano
niſta: ⁊ theologus ille optim⁹ quātū ad hoc.

Collegium car- .§.ix.

dinaliū quāuis eligat papā. ⁊ per h̄ videſ quid
maius papa. Sicut papa iſtituēs epos eſt ma-
ioꝛ eis: nō tñ ſm rei v̓itatē eſt maioꝛis ptātis q̄
ꝑp. Naſi h̄ eēt nō eēt neccīū hēe papā. Pro cui⁹

Differunt ptās pape ⁊ collegij.

declaratiōe dī. Aug. de ecclīa. vbi. s. ꝙ ptās col-
legij differt a ptāte pape: nec eſt eiuſdē oꝛdinati
onis vna cū alia. Papa eni elect⁹ pōt duo noīa
re vel offm̄ ⁊ auctātē. ⁊ iſtud eſt qd foꝛmale in
papa. vel determinationē pape ꝑſone talis. pu
ta petri vel Jacobi. ⁊ iſtud eſt in eo qd mãle. Si
ergo ꝯſidereſ papat⁹ quātū ad offm̄ ⁊ auctitatē
qḋ eſt qd foꝛmale. ſic papat⁹ nō eſt per electio-
nem collegij: ſed per electionē imediatā a xp̄o
q: oēs pape qui fuerūt a ꝑncipio: ⁊ erūt vſq ad
finē mūdi. nō ſunt niſi vn⁹ papa. q: ex quo oēs
hñt illud idē offm̄. ⁊ illā eandē auctitatē: quam
habuit b. Pe. qui fuit ꝑm⁹ pa. qui non fuit ele
ctus a puro hoīe. ſed imediate a xp̄o a quo rece
pit auctitatē papat⁹ in ꝑſona oium ſequētium.
Si vero ꝯſidereſ in papatu terminatio ꝑſone
iſti⁹ vel illius qḋ eſt mãle. iſto mō papat⁹ bene ē
per electionē cardinaliū. ⁊ hoc nō niſi aucte ei⁹
q: papa moꝛtuo hñt eligē ⁊ terminare hāc per-
ſonā vel illā: vt fungaſ aucte papat⁹ ſup vlēz ec
clīa. Et h̄ nō niſi aucte pape. q: ꝙ ipſi cardina
les ſic deputati vt poſſint eligere ⁊ terminare ꝑ
ſonam hāc vel illā ad papatū nō niſi aucte pa-
pe h̄ faciūt. Planū eſt eni ꝙ illud decretū poſi-
tum. xxiij. dī. vbi agiſ de electiōe ſummi pōtifi
cis. ꝙ moꝛtuo papa ꝑmo cardinales epi. dein-
de reliq ſequaces ⁊ vniuerſus clerus ad electio
nem ſummi pōtificis Nico. pa. edidit. Planuꝫ
eſt ſilr ꝙ decretalis illa vbi taxaſ modus eligē-
di: ꝙ a duab⁹ ptib⁹ cardinaliū elect⁹ in ſummū
pōtificē habeaſ ab ipſo papa eſt edita. Vñ tam
electio q̄ modus eligendi roboꝛaſ in collegio
aucte pape. Si aūt dicaſ ꝙ qui pōt maius pōt
⁊ minus. hoc nō eſt vlr veꝝ. nec in ſpūalib⁹. nec
in nālib⁹: ſed hꝫ v̓itatē h̄ cū vnuꝫ eēntialr oꝛdi-
naſ ad aliud: ⁊ q: ptās pape eſt alteri⁹ oꝛdinis
q̄ ptās collegij. iō nō ſeqtur. ꝙ ſi collegiuꝫ pōt
eligere papā. poſſit qcqd pōt papa. Propterea
collegiū nō eſt cā papat⁹. quātū ad id qḋ eſt foꝛ
male in papatu. ſed quātū ad id qḋ eſt mãle q̄
ſtꝫ ex cā determinatōis ꝑſone per electionē col
legij ⁊ ꝯſenſuꝫ pape: ⁊ hoc nō niſi aucte pape.
Nec eſt ſile de papa creāte ſeu iſtituēte epm. ⁊
collegio eligēte papā: q: a papa deriuaſ auctas
⁊ offm̄ in epm quātū ad id qḋ eſt iuriſditionis.
ſicut a Petro deriuata fuit auctas iuriſditiōis
in aplis. Sed a collegio nō ſic creaſ papa. ꝙ ab
eo hēat offm̄ ⁊ auctem qḋ eſt foꝛmale in papatu
Sed iſto mō ois papat⁹ ⁊ iuriſditio eius eſt a
xp̄o imediate. Et ex his ſeqtur ꝙ a papa nō pōt
appellari ad collegiū cardinaliū vt dicit Aug.
de ecclīa. q. vj. Et rō eſt: q: non appellaſ niſi de
minoꝛi ad maioꝛē. vt. ij. q. vj. per totū. Sed mi-
noꝛ eſt auctas collegij q̄ pape. Sicut ergo ma-
gna demētia eēt appellari a dño ad ſibi ſubſer
uiētes: ⁊ a rege ad ſuos ꝯſiliarios. ſic maxima
demētia eēt credē ꝙ a papa poſſit appellari ad
cardinales cū ipſi ſint ſubſeruientes ⁊ ꝯſiliarij
eius. Cōparaſ eniꝫ papa ad cardinales: ſicut ce
lum cōparaſ ad terrā. ſicut eni celū gñat ⁊ coꝛ-
rumpit iſta iferioꝛa alterat ⁊ variat ipa. nihil aūt
iſtoꝝ iferioꝝ iſurgit ꝯtra celū vel appellat ꝯtra
ipm: ſed patiēter tolerāt qcqd celū operaſ i eis
ſiue gñationē: ſiue coꝛruptionē: ſiue alteratio-
nem: ſic ptās papalis tanq̄ celeſtis pōt oēs infe
rioꝛes ptās tā laicoꝝ q̄ clericoꝝ gñare ⁊ coꝛrūpē
⁊ alterare. ita ꝙ nō lꝫ appellare ꝯtra ipm ad qḋ
facit qḋ dr̄. dī. xix. in memoꝛiā. lꝫ ius parēdū ab
illa ſancta ſede iponaſ iuguꝫ tñ feramus ⁊ pia
deuotōe toleremꝰ. Qḋ āt papa eligit cardiales
⁊ cardiales papā. h̄ ñ fit eodē mō. q: ꝑp. eligit
cardiales ꝓpꝛia v̓tute ſua ⁊ qcqd auctis ē i eis
eſt pape. Vñ xp̄s dixit diſcipulis quoꝝ ꝑſonas
cardinales repñtant. Nō vos me elegiſtis: ſed
ego elegi vos ⁊c̄. Et ſine me nihil poteſtis face-
re. Jo. xv. Sic cardinales eligūt papā aucte ipſi
us pape: nō aucte ꝓpꝛia. Qḋ eni a duab⁹ parti-
bus cardinaliū electus ipſo facto ab vli eccleſia
habeaſ ſumm⁹ pōtifex aucte pape firmatū eſt.

vt ex̄ de elec.c.licet. Et ſic aucte ecclie factū ē vt cardinales de ipſo electo canonice non poſſint iudicare: vel ꝯtra ipm̄ recipe appellationem. Preterea ꝙ papa ſententiet vl' iudicet negocia eccleſie de ꝯſilio cardinaliū. hoc nō eſt de neceſ ſitate aut rōne pape vt papa negocia ecclie de/terminare ſine ꝯſilio cardinaliū non poſſit. pōt eni ſine ꝯſilio coꝝ talia expedire ⁊ determina/re: qꝛ ⁊ xp̄s cuius vicē gerit nō legit aliqua de conſilio apoſtoloꝝ egiſſe vel determinaſſe. Ue/rum quia papa purus hō eſt ⁊ pōt in talibꝰ ne/gocijs falli ⁊ fallere. vt ex̄ de ſen.excom.c.a no͂ bis. tāto amplius decet ipm̄ cū maturiori cōſi/lio agere cuncta que agit: quanto per eum de/terminata ponuntur ſuper candelabrum ⁊ nō ſub modio. ⁊ quanto determinationi ipſiꝰ moꝛ talium nullus audeat reſiſtere.

De forma ele/ .§.x.

ctōis pape ſm̄ atiq̄ iura vt dictū eſt. electio iſta fiebat per cardinales. vt pꝫ di.lxxix.c.j. ⁊ ſequē ti. qd̄ etiā firmauit ⁊ declarauit nico.pa. qui ec cleſiā rexit anno. M. lix. vt hr̄ di.xxiij.in nomi ne. Aliquo etiā tpe ſtatutuꝫ fuit. vt circa ipſam electionē ꝯſenſus iperatoris reqreret. vt in di/cto.c.in noie. ⁊.lxiij.di. Adrianus. qd̄ in proceſ ſu tpis fuit eis ablatū tale ius. Que aūt forma ſeruaret in decretis nō hr̄. Poſtea Alexander. iij. in concilio lateraneñ. ſtatuit ꝙ nō ſolū a car dinalibus fieret electio pape. ſed ꝙ ēt due ptes cardinaliū ex his qui interſunt electiōi ꝯcordēt in aliquē vnū ad hoc vt ille papa exiſtat. vt patꝫ ex.c.lꝫ. ex̄ de elec.li.vj. Exinde Greg.x. in conci lio lugduneñ. addit ad formam electiōis. vꝫ ꝙ moꝛtuo papa cardinales pn̄tes in loco vbi moꝛ tuus eſt: dn̄t expectare alios abn̄tes per decem dies poſt quos cardinales qui ſe reperiūt in lo co dn̄t intrare ꝯclaue ad electionē faciēdaꝫ nec aliqs dꝫ exire cōclaue niſi infirmitate ſupueniē te quouſqꝫ ſit facta electio d̄bita. Et domini ſeu rectores ⁊ officiales illius ciuitatis in qua cele/bratur electio debēt obſeruari facere dictū con claue. Et qūo dn̄t ſe habere cardinales in dicto ꝯclaui pro electione hmōi plane hr̄ de elec. vbi periculū. lib. vj. Que qdē ꝯſtitutio vt dicit Jo. an. in glo. quāuis fuerit reuocata per Adrianū papā ⁊ per dn̄m Joan. tn̄ fuit renouata per ce/leſtinū. v. ⁊ approbata ⁊ ꝯſeruata per Bonifa. viij. ⁊ per eū poſita in. vj. vñ hꝫ vigorē. Demuꝫ Clemens. v. in ꝯcilio vieñ. addit ad dictā formā quedā. vt hr̄ de elec. ca. ne romani. in cle. vꝫ ꝙ cardinales per exceptionē excōicationis ſuſpen/ſionis vel īterdicti ab electiōe repelli non pn̄t. Item ꝙ offm̄ camerarij vl' pniarioꝝ pape. etiāꝫ ſummi pniarij durat papa moꝛtuo. qui ſi defici ant pōt cetus cardinaliū pro tpe vacationis ali os ſubrogare loco. ſ. deficientiū ⁊ nō alios pſby teros. Itē ꝙ ſi oēs cardinales ſil' vel ſucceſſiue cōclaue eis deputatuꝫ cogerent exire puta ppt incēdiū vel timoꝛē moꝛtis. illi qui ꝯclaue habe bant cuſtodire quācitiꝰ poterunt dn̄t cōpellere ad re intrandū in loco ꝯgruo put ipſi cardina/les ꝯuenerint. Ubi ēt declarat ⁊ determinat ce/tum cardinaliū: ſede vacāte iuriſditionē papa/lem nō exercere: niſi inquātū pmittit ꝯciliū lug duneñ. ſ. in dicto. c. vbi periculuꝫ. nec illud vel eius partē alterare pōt. cuiꝰ ꝯtriū aliq doct. pus tenebāt. vt Hoſt. Dicebat eni nō eē veriſil'e filiū dei voluiſſe. vt moꝛtuo papa grex fideliū eēt ſi/ne paſtoꝛe vel ecclia ſine ſpōſo. Et iō tenebat ꝙ collegiū cardinaliū hēret ptātē pape vt paſtoꝛ ecclie. Sed rn̄det ad hoc Joan. an. in glo. ibi ꝙ ſpōſus tutoꝛ ⁊ paſtoꝛ: ⁊ caput ecclie eſt xp̄s. Pa tet pmū. lxxvj. di. ieiuniū. i fi. Scd̄ꝫ. xcvij. di. c. pmo. Tertiū de ſa. vnc. c. j. §. vnctio. ⁊. iij. q. iij ca. fi. lꝫ ergo deficiat vicariatꝰ xp̄i. ſ. papa: nō de ficit pncipalis. ſ. xp̄s. qui vicarius ſolū Petro ⁊ ſucceſſoribꝰ aplicis datus fuit. Non ergo cetꝰ cardinaliū hꝫ vicariā xp̄i. Reprobat ēt opī. Hu go. lxxix. di. Nullus. q dixerat cardinales tunc poſſe creare cardinalē qd̄ non eſt verum.

De his in qui/ .§.xi.

bus poſſunt offendere cardinales. Et pmuꝫ eſt ꝙ in electiōe ipſius pape. Si ꝯtra ꝯſciaꝫ eli/gant minus idoneū vel ppter pecuniaꝫ: vel ad pces alioꝝ. vl' vt habeāt pſonā magis ſibi fauo rabilem: vel alio reſpectu irrōnabili. qd̄ eſt gra uiſſimuꝫ pctm̄. Scd̄o ſi querit ipē ⁊ pcurat diuerſis vijs eligi per ſe vel per alios: qd̄ ē ma/xime ambitiōis nā ſi appetere epatū vel eccleſi am curatā: nō eſt abſqꝫ ambitiōe ⁊ pſumptiōe ſm̄ Tho. quāta erit in ambiēdo ⁊ pcurando cu ram oium fideliū. ar. j. q. j. pncipatꝰ. Tertio in ꝯſulēdo pape in negocijs ecclie cū. ſ. nō intē dit vtilitatē ecclie ⁊ ppli xp̄iani ſed vtilitatē pri uatā ſui vel alicuius dn̄i tpalis ſeu ciuitatis ad quā afficit. Secꝰ ſi ſincere ꝯſulat ⁊ pura intētio ne cū matura ꝯſideratiōe. ēt ſi inde malū vl' dā num eueniat ecclie. de reg. iu. ca. nullus. lib. vj. Quarto ſi pcurat bn̄ficia vel platuras eccle/ſiaſticas ſcienter indigniꝭ: vel ob munera vel pces vel affectiōes carnales. j. q. j. ſunt nōnulli. Quinto ſi querit hr̄e ſeu recipit plurā bene/ficia in cōmendā vltra indigentiā ſm ꝯgruen/tiam ſui ſtatus: cū hoc ſit auferre neceſſaria pe/nuriā patiētibꝰ. Sexto ſi circa ecclias qs te/net in cōmēdā nō facit hr̄e diligentē curā vt bn̄ officietur ⁊ idonei in eis ponant inquantū pōt et ſaluti animarum prouideatur ⁊ reparationi ipſarum. cum opoꝛtet intendere facere. Com/muniter enim eccleſie ⁊ abbatie que dantur in

Primo
Scd̄o
Tertio.
quarto.
Quito.
Sexto.

commendã:reperiunẽ male gubernari ĩ ſpũa
Septĩo libꝰ ⁊ tempoꝛalibꝰ. ¶ Septimo ſi que ſecrete
tractanẽ in cõſilijs:vel ſibi cõmittunẽ a papa.
nõ occulta teneat:ſed reuelet alijs.⁊ ꝑcipue vñ
oꝛiri poſſet damnũ vel ſcandalum.ↄferẽdo aũt
cum pſona fideli ⁊ diſcreta ⁊ p modũ cõſilij ha
bendi.illi tñ imponẽdo in ſecreto nõ videẽ illi
octauo. citum. ¶ Octauo in cõmiſſionibus ſibi factis
ſup diuerſis cauſis a papa:qñ nõ iuridice ⁊ iu
ſte:ſed inique ſentẽtiat amoꝛe odio:timoꝛe:vel
Nono. cupiditate.xj.q.iij.quatuoꝛ. ¶ Nono ſi aduer
tens defectus notabiles in curia vel papa non
coꝛrigit ſeu admonet fraternaliẽ vt dʒ cet qñ ſpe
rare põt inde emendationem.ſed ex negligen
tia vel timoꝛe diſplicendi aut damnũ incurrẽ
Decio. di reticet.ij.q.j.ſi peccauerit. ¶ Decio ſi ĩ vita
ſua.⁊ ↄuerſatione non ſe exhibet exemplarẽ
in honeſtate vite ⁊ grauitate moꝛũ:ſʒ vacat la
ſciuijs:venatiõib꞉.ludis.⁊ alijs vanitatibꝰ mũ
Undeci di:ex qbꝰ nimis ſcãdalizat eccliãʒ dei.viij.q.j.q
mo. lis.Undecio circa familiã vt nõ teneat nimiaʒ
vltra ↄgruẽtiã ſui ſtatꝰ.⁊ illa ſit honeſta nõ va
cãs pcatiõibꝰ:turpitudinibꝰ: adulatiõibꝰ ⁊ de
tractiõibus. quibꝰ plene ſunt curie cõmeſſatio
nibus:⁊ ebꝛietatibꝰ.Et officiales ſui nõ ſunt q
rentes munera:aut diſplicibiles ĩ verbis.⁊ ri
goſi:ſed affabiles ⁊ humani ad oẽs venientes.
⁊ q nõ habeat iuuenes calamiſtratos vl' comã
tos:aut in veſtibus diuiſatos:ac ſericatos ac ſi
deberent ire ad nuptias:ſed modeſtos in om
nibus:⁊ ſciat de eis ſi ſuant precepta dei ⁊ ec
clie.Duodecimo vt nõ teneat aliquos familia
Duode res ſeu ſuientes ea intẽtione principaliter : vt
cimo. pro ſeruitijs coꝝ pcuret eis beneficia eccleſia
ſtica.qꝛ hoc ſymoniacũ eſſet ſm Thomã ⁊ ali
os.Demũ nouerint ſe vt patres religioſoꝛuʒ ⁊
pauperum.vñ ⁊ non ſibi theſaurizent: vel con
ſanguineis ſuis vltra ↄgruitatẽ ⁊ indigẽtiam
tribuãt:ſed paupibus ⁊ locis pijs largiantur.

¶ Quod papa debet diſſipare gentes que bel
la volunt. Capitulum.iij.

D Iſſipa gentes q̃ bel
la volunt.Uenient legati ex egypto ⁊
ethiopia ꝓueniat manus eius deo.
ps.lxvij.Sicut loquiẽ pſal.ad dñm.ita ⁊ põt
dirigi ad vicarium ſuũ.ſ.papã.vt ſit ſenſus.tu
papa diſſipa gentes que bella volũt.i.gentiles
ſeu paganos ⁊ turchos ⁊ ſaracenos qui bella
volunt agere ↄtra xpianos:iniuſte detinentes
⁊ ↄtinue vſurpantes terras coꝝ:mittẽdo ↄtra
eos exercitus vt cruce ſignatos ad diſſipandũ
eos.Sicut aliqñ factũ eſt ⁊ tpe Berñ.ad quod
etiã hoꝛtaẽ Euge.Et ſicut etiã factũ eſt per ſctm
ludouicum regem Francie.ſed hoc hodie tpe
opoꝛtuno.nam prius eſſent diſſipande gentes
xpianoꝝ q vt gẽtiles gehẽne ddĩti bellãt ad in
uicẽ ex libidĩe dñandi:⁊ cupiditate acqrendi.
Sʒ hoc agẽ nõ dñt niſi exhoꝛtãdo ⁊ arguẽdo.
⁊ cũ appet mãifeſta iniuſticia eccliaſticis cenſu
ris reprimẽda.Cõtra eccliaʒ vero bellãtes ẽt gla
dio hoſtili reſiſtẽdo.Et ad hʒ.ſ.diſſipãdũ ⁊ tollẽ
dũ bella veniẽt legati ex egypto.ſ.a diuerſis ꝑ
tibꝰ mũdi miſſi ad te:ſʒ ex egypto educti.ſeu re
cedẽtes.i.a mũdana cupiditate ⁊ vanitate.In
terꝑtaẽ eñi egyptus tenebꝛe.⁊ ſigãt mũdũ tene
broſuʒ erroꝛibꝰ:cupiditatibꝰ:⁊ varijs vanitatĩ
bꝰ a qbus dñt eẽ ſemoti legati.Uñ Ber.ad Eu
ge.Tales tibi expedit in legatiões mittẽ q miſ
ſi poſt auꝝ nõ eãt:ſʒ xpʒ ſequanẽ:p qſtũ legatio
nẽ nõ extimẽt.nec reqrãt datũ ſʒ fructũ:q eccle
ſias nõ ſpoliẽt:ſʒ emẽdẽt.Et iducit Bern.de q
dã dicto Martino q cardialis exiſtẽs legatus
miſſus ĩ daciã terrã auri ⁊ argẽti tã pauper re
meauit.vt pene expẽſis ⁊ ego ↄficiẽtibꝰ vix pue
nit floꝛẽtiã.vbi cũ eps loci donaret ſibi vnum
equũ.eũ accepit cũ ipo reuerſus ad curiã q̃ nũc
erat piſis.ide ad modicũ eps floꝛẽtinꝰ vadens
ad curiã pꝛo qdã cã quã ibi hẽbat. viſitauit ꝑ
dictũ cardialẽ martinũ recõmẽdãs ei cãʒ ſuaʒ
cui Martinꝰ.decepiſti me.neſciebã eñi incuria
tibi imĩnẽ negociũ.tolle equũ tuũ.ecce ĩ ſtabl'o
eſt.Narrat idẽ Ber.⁊ de alio legato dcõ Gotti
fredo.Qui cũ extẽterarꝰ fuiſſet qdã piſis iterro
gauit quãtũ ille vẽdereẽ ĩ foꝛo:⁊ ei dari fecẽ pci
uʒ nec aliẽ recepit.Repñtat legatꝰ pſonã xpi de
quo dr̃ Hiere.xlix.Auditũ audiui a dño ⁊ lega
tꝰ ſuʒ miſſus ad gẽtes.vl' ẽt aploꝝ ſʒ locũ.Uñ ⁊
ij.Coꝛ.v.dicẽ.Legatiõe fungimur tãq̃ deo ex
hoꝛtãte p nos.idõ ſe dñt exhibẽ multũ exploꝛato
res.alẽ parũ fructũ afferũt.ad qð facẽ qð ſcribiẽ
Eſa.lxvij.c.Miſiſti legatos tuos pcul.ſ.tu ec
clia:⁊ humiliata es vſq̃ ad iferos.i.deiecta ꝑpter
mala exẽpla.Sʒ ſi bñ ſe hñt ſequiẽ fructꝰ q ſub
diẽ i pñ.ſ.ethiopia ꝓueniat manꝰ eiꝰ deo.Ethi
opia que giiat pſonas nigras que pp aduſtio
nẽ caloꝛis ſigãt ꝓuinciã vel pꝛiaʒ vitijs ↄnigra
tã q ex opibꝰ vtuoſis legatoꝝ recedit ab erroꝛi
bus ⁊ diſſenſionibus.⁊ ſic ꝓuenit deum.ideſt
iudiciũ dei manus operum in bonũ cõmutan
do.Mittere autem legatos ad diuerſas patri
as:vt verbis perſuaſibilibus.etiã humane ſa
pientie hoĩes reducantur ad bonũ.non eſt hoc
dimittere fiduciã diuini auxilij:⁊ in ſua virtu
te ↄfidere.ſed vti pꝛudẽtia humana faciẽdo qð
ex parte noſtra poſſumus in ſalutis ꝓſidiuʒ.In
cuius exemplũ dixit Jacob.Mitto nũc legatio
neʒ meã ad dñm meũ.ſ.Eſau.vt inueniaʒ gra
tiam in cõſpectu tuo.ſcilʒ ad placandum iram
eius.nam venit obuiaʒ ei ad recõciliandum ſe
ſibi.Geñ.xxxij.cum tamẽ haberet deũ in adiu
toꝛẽ.Nec iſtud eſt cõtra ſtatum cardinalium.ſ.

miſſi cũ regulariter ſint aſſiſtẽtes. Vñ ⁊ in hie-
rarchia celeſti ex ſubordĩa cã angeli aſſiſtentes
mittunt̃ vt ſeraphin ad Eſaie purgandũ labia.
Legati Eſa.vj. ¶ Legatoꝝ aũt tria ſunt gña. Alij eni
triplices dñr laterales ſeu a latere miſſi.⁊ hi ſunt tñ car
dinales legati.ſm Joan.an.quãuis Ber.dixe
rit etiã alios nõ cardinales qui mittunt̃ de cu-
ria: dici a latere miſſi. vt notat ipſe Bern.ex̃ de
offi.lega.c.excoicatis.ſed pmũ vt verius tenet̃
Scdi dñr locales ſeu ꝓpetuales qui ſcʒ preter-
ea eccliaꝝ ſuaꝝ hñt legationẽ ex ꝓuilegio eccle
ſie ſue.vt archiepo cãtu.⁊ eboracẽ. Tertij ſunt
ſpales ſeu non a latere miſſi. Et iſti ſunt quicun
qꝫ alij miſſi a papa: ſiue de curia ſiue ex̃ curiam
nõ cardinales. Eſt aũt dria inter iſtos quoad q̃
dam: ⁊ ꝓcipue quoad abſolutionẽ ab excoicati
one ꝓpter manuũ iniectionẽ violentã in perſo
nas eccleſiaſticas. Nã primi legati poſſunt ab
ſoluere etiã ex̃ terminos ſue legatiõis: dummõ
ſint in via.ex̃ de offi.leg.c.qđ tranſlationeʒ. Et
etiã ſi tales excõmunicati aliũde veniãt vt eodẽ
titu.ca.excoicatis. Secũdi legati nõ pñt tales
abſoluere. Tertij vͦo pñt dum ſunt infra termi-
nos ſue legatiõis: ⁊ eos tñ qui ſunt de ꝓuincia
ſibi cõmiſſa. Itẽ legati de latere pñt ꝯferre bñfi
cia in terminis ſue legatiõis cũ reſtrictiõe tam
que hr̃ in.c.pñti.⁊.ca.deliberatione de offi.le-
ga.li.vj.ex̃ de of.leg.c.officij. Alij vͦo legati ſʒ
non pñt niſi ex ſpali cõmiſſione ſibi facta. Qđ
ſi ecclia hʒ ꝑronũ laicũ nõ põt ſibi ꝯferri per le-
gatũ niſi ei quẽ ꝑronus pñtaret.eodẽ mõ ſi hẽt
patronũ clericũ.cui ꝑronatus cõpetit rõne ſui
ꝑrimonij.ex̃ de offi.lega.c.dilect⁹. Secus ſi cle-
ricus ſit ꝑronus rõne ecclie.vel etiã ſi ſit collegi
um: q: tũc eo irreq̃ſito põt legatus ꝯferre: quia
põt qđ maius eſt.ſ.ꝯferre ipas ecclias nõ req̃ſi
to epo. ¶ Sed querit Jo.an.in glo.vtrũ cardi
De col- nalis legatus poſſit ꝯferre beneficia.quoꝝ col
latõe be latio eſt deuoluta ad papã per lateranẽ. ꝯciliũ.
neficio- Rñdet ꝙ põt ſm Hoſt.⁊ Inno.⁊ Guil.in ſpecu
rum. lo reꝓhẽdẽtes Vincen.qui dixit ꝯtrarium. Et
ſubdit Jo.an.ꝙ certũ eſt ꝙ legatus etiã de late
re nõ põt ꝯferre beneficia vacantia in curia ro-
mana ſine ſpali mãdato.vt de ꝓben.ca.licet.in
ſi.lib.vj.qđ intelligo.infra mẽſem.vt eo.ti.ſta-
tuimus.li.vj. Et nota ꝙ vbi eſt legatus cardina
lis in ꝓuincia vel alius hñs mandatũ ſpeciale.
ſup hoc poſſunt tres ꝯcurrere in collatiõe alicu
ius beneficij.ſcʒ papa legatus ⁊ ordinarius. Et
ſi apparet qs primo ꝯtuliſ: nõ eſt dubiũ. Si ve
ro nõ apparet.tunc ſeruandũ eſt qđ habetur de
ꝓben.c.ſi a ſede.li.vj.vbi dr̃ ꝙ cũ a papa vel le-
gato eius vni ⁊ ab ordinario alteri eodem die
idẽ beneficium ꝯferatur.nec apparet que colla
tio fuerit prio facta: erit potior ꝯditio poſſiden
tis. Sed ſi neuter poſſideat in cui papa contu-
li.vel legatus propter conferentis ampliorem
prerogatiuam erit preferendus.

¶ De auctoritate legati de latere.

¶ Legatis de la[...] .§.i.

tere põt confirmare electiões epoꝝ.⁊ archiepo
rum: ⁊ exẽptoꝝ i ꝓuicia ſibi decreta: hoc auteʒ Primo
nõ poſſunt facere alij legati niſi hẽant ſup hoc
ſpale mandatũ.vt de elec.c.ſi abbatẽ.li.vj.põt
etiã legatus de latere dare licẽtiã abbati ſubdi
to imediate aplice ſedi in iam trãſeũdi ſcʒ a ſuo
monaſterio ad epatũ qui alr̃ trãſire nõ põt.ſ.ſi
ne licẽtia pape vel legati.vt in.d.c.ſi abbatem.
Et dicit ibi glo.ꝙ idẽ iudiciũ eſt de trãſeũdo de
vna abbatia ad aliã. Sed ſi abbatia ſit ſubiecta
epo.nõ trãſibit ad aliã ſine licẽtia ſaltẽ epi. Itẽ Scdo
legatus de latere ſm Bern.põt cognoſcere de
cauſis ꝯtra exẽptos: q: per priuilegia eximunt̃
a ꝑtãte epoꝝ ⁊ hmõi: nõ aũt a ꝑtãte legatoꝝ: um
ſed alij legati qui nõ ſunt a latẽ: hoc nõ poſſent
niſi haberẽt ſpale mandatũ ꝯtra priuilegia illo
rum.extra de offi.le.c.ꝙ trãſlationẽ. Sciendũ
etiã ſm Inno.ꝙ ſi legatus aliquẽ excoicauerit
duʒ eſt i ꝓuicia ſibi decreta ſi eſt reuocat⁹ nõ pt̃
euʒ abſoluẽ. Sed ſi exiuit reuerſurus poſtq̃ re
uerſus fuerit poſſit abſoluẽ ⁊ etiã añ egreſſuʒ ſi
eſt legatus de latere. Nullus legatus et de late Tertio
re põt ꝯferre vel reſeruare ecclias cathedrales
vel regulares: vel collegiatas vt hr̃ de elec.ca.
de liberatiõe li.vj.⁊ dicit ibi gl.ꝙ ꝯferre vel re-
ſeruare ecclias eſt ꝯferre vel reſeruare ipaʒ pri
mam dignitatẽ de ecclia: puta epatum: pleba-
natũ: abbatiã: prioratũ ⁊ his ſimilia. Non autẽ
ꝓhibet̃ ꝯferre bñficiũ: hoc eſt canonicatũ dicta quarto.
rum eccleſiaꝝ. Itẽ legati qcũqꝫ non pñt ꝯferre
vel reſeruare dignitates in eccleſijs cathedrali
bus: que ſunt ꝓncipaliores poſt dignitatẽ epa-
lem in illis eccl'ijs ad q̃s ſcʒ dignitates ꝑuenit̃
per electionẽ: vt archipſbyteratus archidiaco
natus: ꝓpoſitatus ⁊ hmõi.vt in.d.c.de liberati
one. Si ergo in ecclia cathedrali eſſent due di-
gnitates puta archipſbyteratus: ⁊ archidiaco-
natus: ⁊ vterqꝫ haberet̃ per electionẽ illã q̃ ma
ior haberet̃ nõ poſſet dare legatus. Que aũt ſit
maior illaꝝ.dicit ibi glo.ꝙ licet archidiacon⁹
ſit maior in ꝑlatõe: de qua maioritate hic intel
ligit̃: tñ in hoc iſpicienda eſt ꝯſuetudo loci: is
eni hr̃ prior poſt epm: vt qui peſt caplo ⁊ cõuo
cat capitulũ.ille dr̃ maior. Aliã ergo dignitatẽ
inferiorẽ in illa ecclia puta archipſbyteratum
dare poſſet legatus: vel etiã illa maiorẽ: ſi non
per electionẽ ſed collationẽ epi daret̃. Itẽ lega
ti etiã de latere nõ poſſunt ꝯcedere alicui in ge Quito.
nerali vel ſpali: vt recepta reſignatione benefi-
cioꝝ ab illis qui habẽt ipa bñficia poſſit ille cui
facta ẽ talis reſignatio ꝯferre ea alteri. de elec.

c.de liberatiõe li.vj.vbi dicit glo.q etiã nõ põt
cõmittere legatus vni q recipiat reſignationẽ
bñficij:⁊ cõmittere alteri pſone:q poſtea illud
ↄferat:q: qua rõne vni ⁊ eidẽ cõmittendo reſi-
gnationẽ ⁊ collationẽ datur via ad vacaturas
eccleſiaꝝ:eadẽ rõne daret via ad idem cõmittẽ-
do diuerſis pſonis.arg.de elec.c.j.lib.vj. Põt
ergo legatus recipe per ſe reſignationẽ benefi-
cij:⁊ poſtea illud vacãs alteri ⁊ ↄcedere:ſed nõ
põt hoc alteri cõmittere vt faciat.Et hoc q: faci-
lius per iſtũ modũ fieret fraus ad vacaturas ꝙ̃
per illũ:puta tñ q legatus bene poſſit cõmitte-
re alicui:q recipiat reſignationẽ alicuius bñfi-
cij:⁊ recepta reſignatiõe:cũ beneficiũ vacat:be-
ne poſſet eidẽ vel alteri cõmittere:q illud bñfi-
ciũ ↄferat.Et per hãc decretalẽ anẽtari poſſet
q licet epũs poſſit gñalr tradere ptãtẽ officiali ⁊
vel vicario ſuo ↄferendi bñficia vacãtia.de of.
vica.c.ſi.nõ tñ alteri quẽ officialẽ nõ ↄſtitueret

Sexto. Itẽ legat⁹ nõ poteſt pceſſuꝫ delegati impedire:
aut eius ſniam irritare:ſed põt euꝫ ↄfirmare et
exequi.ex̃ de offi.le.c.ſtuduiſti.Et rõ ibi ponit
q: mandatũ ſpãle derogat generali. Nõ poſſet
etiã legat⁹ de latere deponere epm̃.niſi ei ſpãli-
ter papa hoc cõmiſiſſet.de tranſla.c.j.ſꝫ pſoyterũ
poſſet deponere adiũctis ſibi alijs epiſcopis.

Septio Oẽs reſeruatiões quorũcũqꝫ bñficioꝝ facte a
quocũqꝫ legato etiã de latere auctẽ legatiõis:⁊
decreta iterpoſita ſup ipſis:necnõ denũciatio-
nes inhibitiões ⁊ pceſſus:qlibet per euꝫ vel p
executores deputatos ab eo habitos circa ipſa
dũmodo ad collationẽ eorundẽ beneficioꝝ ſuꝫ
vacantiũ nõ ſit proceſſum finita legatõe virib⁹
euacuant:⁊ nil valẽt.Nec executores dicti põt
vlterius bñficia taliter reſeruata ↄferre.de ele.
c.pñti.li.vj.Itẽ ſi legatus in aliq̃ cathedrali vł
collegiata ecclia fecit aliquã reſeruationẽ aliaꝫ
illa pẽdente nõ põt facere in eadẽ.¶ Nec etiaꝫ
poſtquã aliqd reſeruauerit alicui bñficium ad
collationẽ pertinẽs cuiuſcunqꝫ aliud:quod ad
illius collationẽ pertineat:quãdiu reſeruato pẽ-
det ſibi reſeruare non poteſt.Et ſi ſecus fecerit
nihil valet.vt in dicto.c.preſenti.

¶ Finitur autem .§.ij.

legatio quatuor modis ſm̃ Joã.an.in glo.ibi.
Uno mõ ſi datus fuerit legatus ad tps determi-
natũ:finito eni tpe finita eſt legatio.vt de offi.
dele.c.de cauſis.Scdo qñ legat⁹ eſt reuocatus
ff.de iudi.l.iudiciũ.Tertio qñ egreſſus eſt lega-
tionẽ alꝰ nõ redeũdi.Legationem idõ dixi.q: ſi
eẽt egreſſus aliã pruĩciam is qui eſt legat⁹ in plu-
rib⁹ et quo nõ eſt egreſſus legationẽ nõ expira-
uit eius iuriſditio.vt de offi.lega.nouit.Si eni
legatus in qlibet pte legatiõis exrĩs iuriſditio-
nem exegtur:ſicut epũs in qlibet pte ſue dioce-
ſis.de offi.ordi.c.cũ epũs.li.vj.Quarto finit le-
gatio pſonalis morte ipſius legati:nõ aũt mor-
te ↄſtituẽtis ipm̃.vt eo.ti.c.legatus.li.vj.perſo-
nalis idõ dixi.q: ſi eẽt realis puta q: competeret
dignitati.nõ expiraret morte legati.vt de offi.
dele.c.qm̃ abbas.⁊ qd dictũ eſt his modis fini-
ri legationẽ intelligit in ſui pſona ⁊ quo nõ ce-
pta per delegatos.Nam ſi cauſas cõmiſiſſet.
⁊ res nõ eẽt integra finito eius officio.ſ.delega-
ti:durat illius delegati ptãs.vt de offi.le.ca.ſi.
Et eſt mirabile.q: iuriſditio delegati a legato
nõ ppetuat per citationẽ ⁊ aliũ iudicialẽ actuꝫ
ſed notificatio inhibitio ⁊ decretuꝫ nõ ppetuãt
iuriſditionẽ executoris hoc ⁊ alios pceſſus fa-
ciẽtes.Sed reſeruatiões beneficioꝝ ſunt odio-
ſe pPter duo q: per eas daſ via ad vacaturas ⁊
⁊ q: piudicãt ordinarie ptãti.Uñ ſunt reſtrigẽ-
de:⁊ idõ ceſſant finita legatõe.Sed ptãs execu-
toꝝ datoꝝ a papa ſup grã facta ⁊ re integra alſi
per faciẽda re nõ itegra.bene pdurat poſt mor-
tem pape:q: papa põt ius ad vacaturas dare:
ſed nõ ſic legat⁹:bñ ergo põt legatus donec du-
rat in officio ipedire ordinariũ in ↄferẽdo ſed
finito officio nõ.hec Jo.an.Cõſtitutiões facte a
legato in ſua pruĩcia durãt poſtea ppetue.licꝫ
de pruĩcia ſit egreſſus:vel ſit mortuus ſec⁹ ſi
cãm delegent q: egreſſus eis de pruĩcia nõ du-
rat iuriſditio delegatoꝝ:nõ aũt ſi legatoruꝫ di-
ſceſſum citatio pceſſerit.extra de offi.leg.ca.ſi.
Itẽ collatio bñficij per legatum ſedis aplice ali-
cui facta nullius momẽti exiſtit:ſi in ea non fu-
it habita mẽtio de alio beneficio:qd prius obti-
nebat.Et qrit Joan.an.in glo.ibi.Quid ſi lega-
tus pprio motu:⁊ hoc expſſo in litteris ↄceſſio-
nis ↄfert alicui beneficiũ hñti aliud beneficiuꝫ
nõ facta mẽtione de illo:nũquid valet collatio
talis ſicut valeret ſi eo caſu papa alicui ↄtuliſ-
ſet.vt dĩ de papa.in.c.ſi pprio motu.de pben.
li.vj.⁊ videt q nõ.q: papa nõ eſt ſbiectus legi-
bus vt legatus.C.de legi.l.digna vox.Uñ aliud
in papa aliud in legato.Sed ↄtrariũ credo.Si-
cut eni ordinarius ↄfert alicui bñficiũ hñti ali-
ud tenet collatio licet vtrũqꝫ retinere nõ poſſit
ſic ⁊ legatus ſi ↄferat:tenebit collatio:ſꝫ vtrũqꝫ
tenere nõ poſſit.⁊ facit.ſ.de reſcrip c.grã.lib.
vj.Hoc igitur intẽdit decretalis.q ſicut impe-
trans bñficiũ a papa tenet de beneficio qd hꝫ
quãtũcũqꝫ ſit modicũ:facere mentionẽ:ſic ipe-
trans a legato:alꝰ nõ valebit collatio:q: ipetra-
tio ſurrepticia eſt:vbi vero nõ ipetrauit ſꝫ lega-
tus ↄtulit in quo peccauit ille cui facta eſt colla-
tio:certe in nullo.vnde credo tenere. Legatus
etiã de latere nõ põt ſe intromittere de his que
pape ſp iliter reſeruãtur.vt de tr.iſla.epoꝝ.ceſ-
ſionib⁹ ſummiſſiõib⁹ vnius ad alteꝝ ⁊ hmõi.
ex̃ de off.dele.c.niſi.⁊ c.poſt trãſlationeꝫ.niſi q̃

reperirit̄ur in iure eis ꝯceſſa vel ſi ſup aliqbus eoꝝ hēret ſpālē auctēm a papa. Itē nota q̄ de iure gētiū eſt legatoꝝ. nō violandoꝝ religio. di ſtin. j. ius gentiū. Ubi dicit glo. q̄ ſi qs legatū vel amicoꝝ. vel hoſtiū īpedit. ſꝫ leges traditur hoſtib⁹. vt ſit ſeruus illoꝝ. ff. de lega. l. fi. ſm ca nones eſt excoicādus. vt. xxiij. di. ſi qs. Ubi di xit Alexander papa. Si qs legationē impedit nō vnius ſed multoꝝ ꝓfectū auertit. ꝗ ſicē mul tis nocet. ita a multis arguēdus eſt ꝗ bonoꝛum ſocietate priuādus. Et q꞉ dei cām īpedit ꝗ ſtatū ꝯturbat eccleſie iō ab ei⁹ liminib⁹ arceatur. De auctate ꝗ ptāte legatoꝝ ad quāta ꝗ ad q̄ ſe extē dant. diffuſe ponit ſpeculatoꝛ in ti. de legatis.

Titulus. xxij. De ſtatu ſū moꝛum pontificum.

Ⅽ De gloꝛia ꝗ hono re ſummi pontificis. Capitulum p̄mū.

Minuiſti eum paulo minus ab angelis gloꝛia ꝗ honoꝛe coꝛonaſti eū ꝗ ꝯſtituiſti eū ſup opa manuū tuaꝝ. ps. viij. Loqtur ꝓphe ta ad prēm oīpotentē de filio ſuo incarnato. vt īntroducit aplūs auctēm ſpaꝫ ad Heb. j. ca. ſcri bens. Qui ſcꝫ dei filius inquātū hō fact⁹ moꝛta lis: minoꝛ ſuit inuētus angelis. qui ſunt īmoꝛ tales: ſed ſciāte ꝗ auctē maioꝛ. Coꝛonat⁹ vtiqꝫ glia īmoꝛtalitatis in reſurrectiōe. honoꝛe vene ratiōis in aſcēſione. q꞉ tremūt vidētes angeli. Et iudiciaria ptāte in fine ſublimat⁹ conſtitut⁹ eſt ſup oēs creaturas. Data eſt mihi ois ptās vt ait ipſe. Matthei vlti. in celo ꝗ in terra. vt ī no mine ieſu oē genu flectat celeſtiū terreſtrium ꝗ infernoꝝ. ad Phil. ij. c. Et qa recedēs a nobis ſua pñtia coꝛpali vicariū ſuū reliqt in terris ſcꝫ ſummū pontificē qui papa dr̄ q̄ſi pr̄ p̄rū. ideo ꝯgrue hec v̄ba de papa pñt exponi. Eſt eni pa pa vt ait. Hoſti. maioꝛ hoīe. ſed minoꝛ angelo. qa moꝛtalis hō. maioꝛ tñ auctē ꝗ ptāte. Neqꝫ eni angelus pōt ꝯſecrare coꝛp⁹ ꝗ ſanguinē xp̄i neqꝫ abſoluere vel ligare. cuius rei iuriſdictio plenarie eſt in papa. nec oꝛdinare vel indulgen tias dare ꝗ hmōi. Eſt gloꝛia ꝗ honoꝛe coꝛonat⁹ glia cōmēdatiōis. q꞉ nō ſolū beat⁹ dr̄. ſed ꝗ bea tiſſimus. Quis cū ſcīi dubitet quē apex tāte di gnitatis attollit. di. xl. nō nos. Honoꝛe coꝛonat̄ venerationis vt oſculent̄ fideles pedes eius. ma ioꝛ veneratio fieri nō pōt. ps. xcix. Adoꝛate ſca bellum pedū eius. Coꝛonat̄ ꝗ magnitudine au ctoꝛitatis. q꞉ cūctos ipſe iudicaturus: a nemine eſt iudicādus niſi dep̄hēdat̄ a fide deui⁹. di. xl. ſi papa. Unē ꝗ triplici coꝛona aurea coꝛonat̄. Et eſt ꝯſtitut⁹ ſup oia opera manuū ſuaꝝ ad di ſponēdū de oīb⁹ inferioꝛib⁹ ipſe aperit celum mittit reos ad infernū. ꝯfirmat īperiū: oꝛdinat totū cleꝝ. Quia ergo ſibi data eſt cura de oīb⁹. vt docet Ber. ad Eugenium attēdat ad ea que ſunt in ſe. ꝗ ad ea que ſunt ſub ſe: ꝗ ad ea q̄ ſunt circa ſe. ꝗ ad ea que ſupꝛa ſe ſunt.

Ⅽ Pꝛimo attendat .§.i.

que ſūt in ſe. A te igr̄ idē īcipiat ꝯſideratio tua nō ſolū āt a te. ſꝫ in te firmat̄ q̄cūqꝫ euaget̄. ad te reuoces eā cū ſalutis fructu. Sic exeat. vt te nō debat ꝯ ſalutē ꝓpaꝫ cogites nihil. Min⁹ di xi ꝯ pter dixiſſe debuerā. Quicqd ſe ꝯſideratiōni offerat qd̄ nō quoqꝫ mō ad tuā ipſi⁹ ſalutē ꝑ tineat reſpuēdū. Et hec tui ꝯſideratio in tria q̄ dam diuidat̄. Si ꝯſideres: qd: qs: ꝗ q̄lis ſis qd in natura: qs in pſona: q̄lis in moꝛib⁹ ſeu vita. Quid v̄bi gr̄a hō. qs papa: q̄lis benignus mā ſuetus: vel tale qd. Cōſiderādo qd ſis: occurrit q꞉ hō aial. ſ. rōnale ꝗ moꝛtale ꝗ ex hac ꝯſiderati one tibi fruct⁹ occurrit. vt moꝛtale qd̄ in te ē rō nale humiliet. Et rurſum rōnale moꝛtale ꝯfoꝛ tet. A facie ꝯſiderationis tue occurrat tibi hō nu dus: ꝗ paup: ꝗ miſer. ꝗ miſabilis hō dolens q̄ hō ſit. erubeſcēs q̄ nudus ſit ploꝛās q̄ nat⁹ ſit hō ad laboꝛē: nō ad honoꝛē. Hō nat⁹ de mulie re ait Job ꝗ hoc cū reatu. breui viuēs tpe ideo qꝫ cū metu replet⁹ multis miſerijs ꝗ ꝓpterea cuꝫ fletu ꝗ v̄e multis. q꞉ cū ale ꝗ coꝛpis ſit. qd enī calamitate vacat naſcēti in pctō fragili coꝛpe ꝗ mēte ſterili. Uere ergo replet⁹ cui infirmitas coꝛ poꝛis ꝗ fatuitas coꝛdis cumulat̄. traduce ſoꝛde moꝛtis addidēs ſalubris copias: ꝗ vt cogitans te ſummū pōtificē. attēdas pif ꝗ viliſſimū cine rem eē. Cōſidera qs ſis: q꞉ ſ. pōtifex ſumm⁹. Et nūc audi cāticū meū. eqdē min⁹ ſuaue ſed ſalu tare. Mōſtruoſa res gradus ſumm⁹: ꝗ aius in fim⁹ ſedes p̄ma: ꝗ vita īma. Līgua magniloqꝫ ꝗ man⁹ ocioſa. Sermo multus: ꝗ fruct⁹ nullus. Uult⁹ ḡuis: ꝗ act⁹ leuis: īgēs auctas. ꝗ nutans ſtabilitas. Admoue ſpeculum. īſpice m̄ ꝗ tu ne foꝛte etſi ſit vñ merito placeas tibi: ꝗ id q̄ debe as diſplicē nō deſit. O ia ſibi deſūt q nil ſibi de eſſe putāt. qd ſi ſūm⁹ pōtifex ſis nūqd q꞉ ſūm⁹ pōtifex iō ſūm⁹ ſūmū noꝛis eē. ſi ſūmū te putas Quis ſūm⁹: niſi cui addi nō pōt. Grauit̄ erras ſi te illū exiſtimas. Tu vero ꝯſidera: nō ꝯſūma tiōe ſūmū te dici ſꝫ cōparatiōe: nō meritoꝝ ſed miſterioꝝ: ſūmū dicer ī plane int̄ miſtros. Cōſi deres q̄ ait idē ī fine. iiij. li. ſcāꝫ ro. eccl̄. cui hes m̄rēꝫ eē eccliaꝝ: nō dn̄aꝫ. Te vero nō dn̄ꝫ epoꝝ ſed vnū ex his. De celo ꝯſidera opt̄ꝫ te eē foꝛ mam iuſtitie: ſanctimonie ſpeculū: pietatis exē plar: aſſertoꝛē v̄itatis: fidei defenſoꝛē: doctoꝛeꝫ gētiū: xp̄ianoꝝ ducē: amicū ſpōſi: ſpōſe paranim phum: cleri oꝛdinatoꝛē: paſtoꝛē plebiū: magrꝫ incipientiū: refugiū oppꝛeſſoꝝ: pauperū aduo catū: miſeroꝛum ſpem: tutoꝛē pupilloꝝ: iudicē

viduarū: oculū cecoꝝ: linguā mutoꝝ: baculū ſenū: vltorē ſcelerum: maloꝝ metum: bonoꝝ gliam: virgā potentū: malleū tyrannoꝝ: regū patrē: legū moderatorē: canonū diſpenſatorē: vrbis terre lumē ſacerdotē altiſſimi: vicarium xpi: chriſtū dñi: poſtremo deū pharaonis. intel lige que dico. Proinde ſi ꝯſideras quātus ſis: cogita tertio etiam qualis. Et hec cōſideratio tenet te i te: nō infra deijci: nō ſupra attolli: nō euadere in longius: nō extendi in latius. Tene mediū ſi nō vis pdere modū. Locus medius tutus eſt. Deniqꝫ lōgitudo. ſ. nimia exterminiū habere ſolet: et dilatat oſciſſuraʒ: et altitudo rui nam: et pfundum abſorbitionē. i. Nūc vero lō gū dico cum homo longiorē ſibi pmittit viā. quod nō facit prudēs. latum ſibi facit actum: cū in ſupfluas animus extēditur curas: quas tempantia moderanf. Altū vero cū de ſe plus preſumit a quo iuſtus ſe ꝯtinet. Profundū ve ro cum plus debito ſe deijcit. cui fortitudo reſi ſtit. Sane in cōſiderando qualis ſis. etiam qua lis fueris ad memoriā reuocandū: ꝯferēdo po ſteriora prioribꝰ. Profeceris ne in virtute: in ſapientia: in intellectu: in ſuauitate morū. An forte quod abſit. ab his defeceris: patiētior ſis an impatientior. Solito iracundior leuior ve i ſolentior: an humilior: affabilior an auſterior: exorabilior: an difficilior: puſillior animo: an magnanimior: ſeuerus magis: an pluſculum diſſolutus: timoratior: an confidentior plus qꝫ opꝫ. qꝫ latus tibi pꝫ campus in hoc genere ꝯſi derandi. Non eris innocēs: ſi aut punias eum cui forte parandum eſſet: aut parcas ei qui fue rat puniēdus. In tribulationibus quoqꝫ qua lem te inueneris: nolo diſſimules. Si conſtan tē in tuis: et dolentē in alienis gaude recti cor dis hoc eſt. Fugienda eſt etiā ocioſitas mater nugarū: nouerca virtutū inter ſeculares nuge ſunt: in ore ſacerdotis blaſphemie. Interdū tñ ſi incidant ferende fortaſſis: referēde nunqꝫ ſe de ad cachinnos moueris: fedius moues.

¶ Secundo ad- §. iij. monet eū ꝯſiderare que ſub ipſo ſunt. et hoc eſt totū mundū in cuius ſignū et figurā fuit. ꝙ et ante reſurrectionē et poſt reſurrectionē apparē te dño diſcipulis nauigantibus ſolus petrus in mare ſe miſit. et ſic venit ad ipm aliis naui gio ꝓuenientibꝰ. Mare hoc ſeculū eſt. ait ipſe Bern. et aque multe ſunt populi multi. nauicu le plures pticulares ecclie apoſtolis igif ceteris cōmiſſe ſunt pticulares ꝓuincie. vt Johāni gre cia: Mattheo ethiopia: Bartholomeo india: Jacobo hieroſolyma. et hmōi Petro vero totꝰ mūdus. Si igitur ois debitor eſt ſucceſſor pe tri pontifex ſummꝰ. Sapiētibus et inſipiētibꝰ Iudeis et gentibus: non vt preſit tñ. ſꝫ vt pſit in ſollicitudine multa. vt operā det vt icredoli cō uertanf ad fidē. Cōuerſi nō auertanf: auerſi re uertanf. Porro puerſi ordinentur ad rectitudi nē ſubuerſi ad veritatē reuocenf: ſubuerſores inuictis rōnibus ꝯuincanf. vt vel emēdenf ip ſi. vel ſi fieri nō pōt auctem facultatēqꝫ pdant. alios ſubuertēdi vt hereticos et ſciſmaticos. Hor tatur ēt ipſe Ber. ipſū. ſ. pap. i ad mittēdū pdi catores ad paganos. Exēplo Grego. pape q mi ſit Auguſtinū ad anglicos: et eos traxit ad fidē. admonet et ābitioſos repmere dicens. An limi na aploꝝ plus iā ābitio qꝫ deuotio terit. an non vocibus eiꝰ toto die reſultat palatiū veſtrū: an nō queſtibꝰ eius tota legū canonūqꝫ diſciplina ſudat. an nō ſpolijs eius ois italica inhiat ſex plebili auiditate rapacitas. Rephēdit exīde de iniuſtis et nimijs appellatiōibus. que fiūt ad cu riā dicēs. Quouſqꝫ nō euigilat cōſideratio tua ad tantū appellationū ꝯfuſionē et abuſionē: q pter ius et phas pter morē et ordinē fiūt. Non locus: nō modus: nō tps: nō cā diſcernif: aut p ſone pſumunf leuiter paſſim plerūqꝫ et negter volētes malignari. Nōne his potiſſimū terrerf ſolebāt. Nūc terrori ipſi ex his magis fiūt atqꝫ id bonis antidotū verſū eſt in venenū. Et con cludif in hmōi dicēs. Pro ſuis fauēde et manu tenēde ſunt appellatiōes: ſꝫ ꝗs extorſit neceſſi tas non calliditas adinuenit. vſurpatorie ſunt hmōi oēs nō ſubueniētes in neceſſitate. ſꝫ opi tulātes inigtati. Admonet exīde abſtinēdū ab auaritia et muneribꝰ dicēs. Preces et ſingulr ad gd. Nūqd vt de ſubditis creſcas: nequaqꝫ. ſed vt ipſi de te pncipē te ꝯſtituerūt ſꝫ ſibi nō tibi. Alioqn quo pacto te reputas ſupiorē his. a gꝫ bus bñficiū vēdicas. Parui deiectiqꝫ eſt ai de ſubditis nō pfectū querere ſubditoꝝ. ſꝫ queſtū ppriū in ſūmo pſertiʒ oiū nihil turpius. Aua ritiā aūt lōge a te eē ſupra teſtatus ſum. ſciens quāta tua neceſſitate reſpueris: ad te. pinde ſcri pſerim iſta: non pp te. Nēpe qd tibi ſcribif ſoli pdeſſe nō decet. Hic locus auaritiā capit a quo vitio imunis ſatis tua opis eſt. An et opus tu vi deris. Exēplificat de duobꝰ archiepis. ſ. colonī enſi et maguntino: quoꝝ vnus magnā ſūmā auri obtulit vt eparef. ſꝫ vacuus redijt: alter ii dicat idoneꝰ poſt grāꝫ recepti in recognitionē aliqd ſpōte dedit qd ſibi reſtitui fecit. ¶ Inue hit cōtra exēptiones et diſpēſationes que fiunt a papa tanqꝫ hñtes ſpēꝫ mali dicēs. Subtrahū tur abbates epis: epi: archiepis: archiepi: patri archis: ſiue pmatibꝰ bona ne ſpēs hec. mirū ſi excuſari queat. vel opus ſit factitādo. probatis vos habere plenitudinē ptātis. ſed vtrū debea tis queſtio eſt. Inducit exēplū de ordinibus an gelorū qui ita ordinanf ſub vno capite deo: ꝙ etiam inferiores

etiã inferioꝛes oꝛdines ſupioꝛibus ſuſcipiunt.
Et loquit de exẽptionibus vel diſpẽſationibus
que abſq ca rõnabili fiũt. ex qbus ſequunt. vt
ipſe ait. inſolẽtie: diſſolutiones: dilapidatiões:
ſimulatiões: ſcãdala: odia. ⁊ iter eccſias: inimi
cicie: graues: ꝑpetueq diſcoꝛdie. ⁊ ſbdit Ber.
Nõ ꝓhibeo diſpẽſare: ſed diſſipare. Nõ audis
vt ignoꝛes diſpẽſatoꝛes vos poſitos in edifica
tione. nõ in deſtructiõe. Deniq querit. iter di
ſpẽſatoꝛes vt fidelis qs inueniat. Ubi neceſſi
tas vrget. excuſabilis diſpẽſatio eſt vbi vtilitas
ꝓuocat diſpenſatio laudabilis eſt: vtilitas dico
cõis non ꝓpꝛia. Nã cũ nihil hoꝛũ eſt nõ plane
fidelis diſpẽſatio ſed crudelis diſſipatio ẽ. De
mũ ſollicitat eũ ad faciendã obſeruare decreta:
que ipſe Eugenius ꝓmulgauerat in remeñ. cõ
cilio ſpectãtia ad honeſtatẽ habit⁹ clericoꝝ: ⁊ cir
ca ꝓmotionẽ idebitã oꝛdinũ q̃ male obſuabãt.

Tertio admo- .§.iij.

net de his que circa te ſunt. Ber. ad Eugeniũ
iiij. li. dicẽs. Et ſi ipſa ẽt ſub te ſint: tñ ꝓpꝛioꝛa ⁊
ea ipoꝛtunioꝛa circa hmõi ꝙ ſobꝛia ⁊ intẽta cõ
ſideratione opus eſt. Hec inquã circa te ſũt cle
rus ⁊ ꝑpl's tuus cui ſpũaliter eꝑaris: ad per ſ
ſpãlis cure teneris debito: hi quoq qui tibi q
tidie aſſiſtũt ſenioꝛes ꝑpli vrbis iudices ⁊ q de
domo ⁊ mẽſa tua ſunt capellani: ⁊ cubicularij
miniſtri q q diuerſis deputati officijs in obſe
quiũ tuũ: hi ſunt qui nõ verent ſuſcitare dile
ctũ: ⁊ anteꝙ velit. Pꝛimo qdẽ clerũ illũ oꝛdia
tiſſimũ eẽ decet. ex quo ꝑ̃cipue in oẽm eccleſiã
cleri foꝛma ꝓceſſit. Deinde qd ꝑperã agit pñte
id tibi turpius. Intereſt gloꝛie ſanctitatis tue:
vt quos oculis hẽs ita oꝛdinati: ita ſint iſfoꝛma
ti ꝗtinus toti⁹ honeſtatis ⁊ oꝛdinis ipſi ſpeculũ
ipſi ſint foꝛma: iueniant pꝛe ceteris opꝫ expedi
ti ad officia: idonei ad ſacra ad plebes erudien
das ſolliciti circũſpecti ad ſemetipſos cuſtodiẽ
dos in oĩ caſtitate. Quid de ꝑpl'o loquar ꝑpl's
romanus eſt. Nec breui' potui nec expꝛſſius tñ
totũ aperire de tuis xp̃ianis ꝓrochianis qd ſen
tio. Quid tã notũ ſeculis ꝙ ꝓteruia ⁊ faſtus ro
manoꝝ: gẽs iſueta paci: tumultui aſſueta: gẽs
imitis ⁊ intractabilis vſq adhuc ſubdi neſcit:
niſi cũ nõ valet reſiſtere. En plaga tibi incũbit
cura hec. Noli diſſidere curã exigeris: nõ cura
tionẽ. Deniq audiſti. curã illius habe: ⁊ nõ cu
ra vel ſana illũ. Uerũ dixit qdam. Nõ eſt in me
dico ſemꝑ releuet vt eger. At meli⁹. De tuis ꝓ
pono tibi. Paulus loquit. pl⁹ oĩb⁹ laboꝛaui: nõ
ait plus oĩbus ꝓfui: aut plus oĩb⁹ fructificaui.
Monerat hõ quẽ docuit deus: qꝛ vnuſqſq ſm
ſuũ laboꝛẽ accipiet: nõ ſm ꝓuentũ. Et ob hoc in
laboꝛib⁹ potius ꝙ in ꝓuentib⁹ gloꝛiandũ puta
uit: ſicut alubi quoq hẽs ipſum dicentẽs in la
boꝛibus plurimis: ita queſo: fac tu qd tuũ eſt.
Nã deus qd ſuũ eſt ſatis abſq tua ſollicitudi
dine ⁊ anxietate curabit. Plãta: riga: fer curã:
⁊ tuas explicuiſti ꝑtes. ſane incremẽtũ: vbi vo
luerit dabit de⁹ nõ tu: vbi foꝛte noluerit tibi di
ſperit nihil. Omne papale negociũ illi agũt. ſ.
romani. Quẽ dabis mihi de tota maxia vrbe:
qui te in papã nõ recepit ꝑcio: ſeu ſpe ꝑcij nõ
interueniẽte. Et tunc potiſſimũ volunt dñari:
cum ꝓfeſſi fuerit ſeruitutẽ. Fideles ſe exponẽt.
vt opoꝛtunius fidelibus noceãt. Et hec nõ erit
ꝯſiliũ tibi a quo ſe arcẽdo nõ ſecretũ: qd ſe non
ingerant: aũ oĩa ſapiẽtes ſunt vt faciant mala:
bonũ aũt facere neſciunt: hi inuiſi terre ⁊ celo
vtriq iniecere manus impij in cleꝝ: temerarij
in ſancta: ſeditioſi inuicẽ: emuli in vicinos in
humani in exñeos: quos neminẽ amãtes amat
nemo. Et cũ timeri affectãt ab oĩbus: oẽs time
ant neceſſe eſt hi ſunt qui ſubeſſe nõ ſuſtinẽt: ꝑ
eſſe nõ noꝛũt: ſupioꝛibus infideles: inferioꝛib⁹
iportabiles. Hi inuerecũdi ad petẽdũ: ad negã
dum frontuoſi. hi ipoꝛtuni vt accipiãt ingrati
vbi acceperit docuerũt linguã ſuã blanda loq
cũ operent exigua largiſſimi ꝓmiſſoꝛes: ⁊ par
ciſſimi exhibitoꝛes: blandiſſimi adulatoꝛes: et
moꝛdaciſſimi d̃tractoꝛes: ſimpliciſſimi diſſimla
toꝛes: ⁊ maligniſſimi ꝓditoꝛes. Inuehit exin
de ꝯtra honoꝛẽ exterioꝛẽ: ⁊ apparatũ curie di
cens. Uides oẽm eccleſiaſticũ zelũ feruere ſola
pro dignitate tuẽda: honoꝛi totũ datur: ſcitate
nihil aut parũ. Si cã requirẽte paulo ſubmiſſi
us agere: ac ſocialius te hꝛe tentaueris. Abſit
inquiũt nõ decet tpi non ꝯgruit. maieſtati non
ꝯuenit quã geres ꝑſonam attẽdito. De placito
dei vltia mẽtio eſt pꝛo iactura ſalutis nulla cũ
ctatio: niſi qd ſublime eſt hoc ſalutare dicam⁹:
⁊ qd gloꝛia redolet id iuſtũ. Ita oẽ humile ꝓbo
dicit inter palatinos: vt facili⁹ qui eẽ ꝙ qui ap
parere velit humilis iueniẽs: timoꝛ dñi ſimpli
citas reputat: ne dicat fatuitas. Uirũ circũſpe
ctũ ⁊ amicũ ꝓpꝛie ꝯſcie calũniant: hypocritam
poꝛro amatoꝛẽ quietis ⁊ ſibi interdũ vacantẽ
inutilẽ dicũt. Quid ergo tu euigilas nedũ ad
huc ad iſtos qui circũdederũt te laq̃is moꝛtis.
Scio vbi habitas icreduli ⁊ ſubuerſoꝛes ſũt te
cũ. lupi nõ oues ſunt. taliũ tu es paſtoꝛ vtilis cõ
ſideratio: quã foꝛte iueneris: qũo ſi fieri poſſit:
ꝯuertas eos ne ipſi ſubuertãt te. Si dura frõte
ſunt durato ⁊ tu ecõtra tua. Nihil tã durũ qd
durioꝛi nõ cedat. Non eſt ſuꝑuacua ꝯſideratio
quã intẽdis diſponere domui tue ꝓuidere his
qui in ſinu tuo: ⁊ in gremio tuo ſũt. Audi pau
lũ ſi q̃s domui ſue ꝑeſſe neſcit qũo eccleſie dei
diligẽtiã habebit. Et hec dicẽs. Nõ te moneo
ſummis occupatũ intẽdere infimis ⁊ minimis
ipẽdere qd maximis debes: at illa per te agens

per te etiā opʒ ꝓuideas: qui pro te de his ꝓui/
deant vacuū prorſus a ſollicitudine rerū mio
rū ⁊ viliū opʒ eſſe animū tā magnis ⁊ tā multis
intentū rebus. Opʒ eſſe liberū quē nulla ſibi vē
dicet violēta occupatio. opʒ eſſe ingenuā queʒ
nulla deorſuʒ trahat idigna affectio. Opʒ eſſe
rectā. quē nulla ſeorſuʒ auertat ſiniſtra intētio.
Opʒ eſſe cautū. quē nulla ſubeat furtiua ſuſpi/
cio. Opʒ eſſe vigilē. quem nulla a ſeſe abducat
peregrina ⁊ curioſa cogitatio. Opʒ eſſe firmū.
quē nulla ꝯcutiat repētina turbatio. Opʒ eē in
uictū quē nulla fatiget ꝯtinua tribulatio. Opʒ
eſſe amplū. quem nulla coercet rei tp̄alis amiſ/
ſio: his te nō dubites ⁊ bonis ꝓuandū ⁊ ferien
dū malis. Si animū diuidēs. ⁊ dei rebus ⁊ tuis
pariter reiculis nolueris imptiri. Procurādus
quē implices qui pro te molat pro te dico nō te
cū. Quedā per temet facies qdā per te ⁊ alios:
ſimul: qdā per alios ⁊ abſqʒ te: nō eſt ꝙ iter iſta
dormitet ꝯſideratio tua: querēdus ꝑinde fide/
lis ⁊ prudēs quē ꝯſtituas ſup familiaʒ tuā. Fi/
delis vt nō fraudet. Prudēs vt nō fraudetur.
Adhuc inutilis eſt. ſi tertiū dn̄t. ſ. auctas: tali. ſ.
fideli ⁊ prudēti: ſubdēdi ſunt oēs: nullū patiaſ
ꝯdictorem nemo qui dicat cur feciſti ſic: vt po/
teſtateʒ hēat excludere ⁊ admittere quos vult:
mutare miniſtros trāſferre miſteria ad quos et
qn̄ voluerit. ¶ Ita timori ſit oibus vt ſic ⁊ vti/
litati ꝑſit oibus: vt oibus ꝑſit: ⁊ de oibus clāde
ſtinas ⁊ ſuſurraneas delationes nō recipias ad
uerſus eū: ſed magis detractōes cēſeas. Et hāc
tibi velim generalē ꝯſtituere regulā: vt oēm q
palā vereſ dicere qd̄ in aure locut⁹ eſt ſuſpectū
hēas. ¶ Itaqʒ vnus oibus facienda innugat ⁊
vni oēs rn̄deant tu illi hēas fidē vacans tibi ec
cleſie dei. Si quo minus aut fidelis īueniatur.
aut prudēs fideli potius cōmittēdum. Sane ⁊
duob⁹ tutius hoc ꝙꝙ ſi idone⁹ nō reperiſ etiā
minus fidelē ſuſtinere poti⁹ ꝯſulo quāte īner/
gere laberinthis huic. Memēto ſaluatorē iudā
yconomū habuiſſe. ¶ Deinde rephēdit epos.
qui nimiā diligētiā hn̄t de tp̄alibus facultati/
bus: ⁊ qſi nullā de aīabus. Et poſt plra ſubdit.
Nō opʒ vt vitia dom⁹ tue vltimus ſcias: qd̄ ꝙ/
plurimis nouimus contigiſſe. Qua pp vt dixi
mus. alius alia diſpēſet: de diſciplina tu ꝓuidē.
Illā nemini credas. Si inſolētior corā te. vl ſer
mo inſonuerit vel habitus appuerit: man⁹ tua
ſup eiuſmodi tu vlciſcere iniuriā tuā. Impuni/
tas auſuʒ parit. auſus exceſſum. Domū epi de/
cet ſctitudo. decet modeſtia: decet hōeſtas: quo
rū diſciplina cuſtos: ſacerdotes domeſtici: aut
ceteris honeſtiores: aut oibus fabula ſunt vt in
vultu: in hitu ⁊ inceſſu illoꝝ q circa te ſunt nil
reſidere īpudiciſ: niſi indecēs patiaris. Diſcāt a
te coepi tui comatulos pueros. ⁊ cōptos adole/
ſcētes ſecū non hre. Certe īter mitratos diſcur
rere calamiſtratores nō decet. Nec auſteritatē
tn̄ ſuadeo tibi: ſʒ grauitatē: illa infirmiores fu/
gat: hec reprimit leuiores: illa odibilē hec incō
tēptibilē reddit. Quid hac mediocritate grati
us vt nec de ſeueritate ſis oneri. nec de familia
ritate ꝯtēptui. in palatio papā. domi te pr̄em fa
milias exhibeas: amēt te domeſtici tui: ſi nō fa/
cito vt timeant. Utilis ſemp cuſtodia oris. q̄ tn̄
affabilitatis grām nō excludat. ille ꝯueniētior
auidus ſi actu qdē ſeuerus ſis: vultu ſerenus:
verbo breuis. Capellani tui nō ſint ſine honor.
his ꝯtenti ſint que tu ꝓuideris illis: tu vide ne
egeā ſup hoc quē forte ab aduentantib⁹ petere
deprehēdes: indica gieʒitam: idē de oſtiarijs.
idē de ceteris officialibus decernendū.

¶ Quarto de his .§.iiij.

que ſunt ſupra te in. v. li. admonet ꝯſiderādus.
ſciliʒ que ſunt in ſupna pr̄ſa. ⁊ ait. Hoc veliʒ ſo/
lerter aduertas vir ſagaciſſime Eugeni. q: to/
tiens pegrinaſ ꝯſideratio tua. quotiēs ab illis
rebus ad iſta deflectiſ inferiora ⁊ viſibilia: ſiue
intuēda ad noticiā: ſiue petēda ad vſuʒ: ſiue p
officio diſponēda vel accitāda. ſi tn̄ ita verſaſ i
his vt per hec illa reqrat: aut ꝓcul exulat. Sic
ꝯſiderare vel approbare repr̄iare eſt. Ibi ponit
in. ij. c. tres ſpēs ꝯſideratiōis. Et pmā vocat di/
ſpenſatiuā. que. ſ. ſenſibus ſenſibilibuſqʒ reb⁹
ordiate ⁊ ſocialiter eſt vtēs ad ꝓmerendū deū.
Scdam appellat eſtimatiuā. que prudēter ac di
ligēter queqʒ ſcrutās ⁊ ponderās ad inueſtigā
duʒ deū. Tertiā appellat ſpeculatiuā. q̄ in ſe eſt
colligēs. ⁊ quātū in ſe eſt diuinit⁹ adiuuaſ reb⁹
humanis eximēs: ad ꝯtēplādū deuʒ. Et ſubdit
ꝙ tribus modis deus ⁊ angeli ei⁹ nr̄a ꝯſidera/
tione inueſtiganſ opione: fide ⁊ itellectu. quoꝝ
intellect⁹ rōni innitiſ. fides auctī opio ſola veri
ſilitudine ſe tueſ. Et declarat quō de angelis q̄/
dā noſcim⁹ intellectu: quedā opione: qdā fide.
vt de his que tradit ſcriptura ſacra de ordinib⁹
angeloꝝ. ⁊ miniſtris eoꝝ pulchra ⁊ deuota ſcri
bēs de ſingulis ordinib⁹. Deinde de deo quō ſi
bi hoc verbū eſt ꝯuenit. ⁊ quō dicaſ eſſe pncipi
um. ⁊ quō ex ipſo: p ipm: ⁊ in ipo ſint oia. Iteʒ
ꝙ de⁹: quo nihil meli⁹ cogitari pōt. Et quō ſim
plex eſt. ⁊ nō ſolū vnus ſʒ vniſſimus. Nec trini
tas pſonaꝝ tollit hāc vnitatē. ſ. ſubſtātie ſue dei
tatis. Ubi etiā ponit octo dr̄ias vnitatis ⁊ vlti/
ma eſt vnitas trinitatis que oēs excellit. ⁊ hoc i
ix. c. ⁊ in. x. Et in. xj. ponit de vnitate triū ſubſtā
tiarū in vna pſona xp̄i. ſ. carnis anime ⁊ verbi.
Declarat etiā qd̄ ſit deus quātū ad effectus plu
rimos quos operaſ in creatura: ⁊ pcipue rōna/
bili. Demū exponit que ſit lōgitudo latitudo
ſublimitas ⁊ pſundū i deo. q: lōgitudo ē etern

nitas. latitudo charitas. ſublimitas potẽtia. pfundũ ſapiẽtia: in oĩbus. aſs in nobis habetur lõgitudo per pſeuerantiã. latitudo per dilectionem. ſ. vſq; ad inimicos: profundũ per humilitatem ↄſiderãtis dei iudicij. altitudinẽ per cõtẽplationẽ ſeu fiduciam promiſſorum.

Ↄ De ptãte pape in genere vbi de ptãte ordinis ⁊ iuriſditionis. ⁊ iterpretationis. Capl'z. ij.

D E ptãte pape.

Nota ꝙ quãuis omnis ptãs ſit a deo ⁊ abuſus ptãtis nõ ſit a deo. ptãs tñ pape per excellentiã ⁊ ſingulariꝰ eſt

Omis ptãs eſt a deo. ab ipſo deo. Iſta tria pũcta ſic ↄclarant. Primũ ponit apl's dicẽs. Non eſt ptãs niſi a deo. Ro. xiij. Hoc aũt ſic declarat. Et pbat Augu. de ancho. in li. de ptãte pape. aſs intitulat iſte lib de ptãte eccliaſtica. qui ſepe in h titulo allegatur. Deus eſt cã cuiuſlibet rei hñtis entitatẽ in bõitate in triplici genere cauſe. ſ. efficientis: formalis ⁊ finalis. Efficiẽtis eſt igit oĩs ptãs a deo rõne deriuationis ſicut enĩ omnia entia creantur ⁊ deriuãtur ab vno ente. ⁊ oĩs ſubſtãtia ab vna ſubſtãtia. ita oĩs pncipatus cauſaliter deriuat ab vno pncipe. Talis aũt pnceps eſt deus. Vñ ſcribit Sap. vj. Data eſt vobis a deo virtꝰ ⁊ poteſtas ab altiſſimo qui interrogabit opera vr̃a: ⁊ Dañ. iij. Sciãt gentes qꝛ dñatur altiſſimꝰ in regno hoĩum. ⁊ cui voluerit dabit illud. Scdo eſt a deo oĩs ptãs formaliter rõne eiꝰ ordinationis. Nã in quolibet pncipatu eſt ordo qdaʒ ſuperioris ad iferiorẽ: ⁊ inferioris ad ſuꝑiorem. Et quãtũcũq; ſuꝑiores vel iferiores ſint mali: ipſe tñ ordo de ſe hʒ rõneʒ boni: qꝛ etiã ipa mala bñ ordinata et loco ſuo poſita laudabiliora ſunt: ⁊ eminẽtius cõmendant bonũ: ⁊ ſemp ex tali ordine ↄſurgit aliqđ bonũ. Et ſic ex pncipatu maloꝝ rõne diuine ordinatiõis inſurgit aliqđ bonũ. Vñ ⁊ Auguſti. dicit. ꝙ per ptãtem a deo diabolo traditã Job pbatꝰ eſt vt iuſtus appareret. Petrus tẽtatꝰ ne de ſe pſumeret. Paulus colaphizatus: ne ſe extolleret. Judas dãnatus: vt ſe ſuſpẽderet. Tertio eſt deo ptãs finalr rõne eius reductionis. Nã quãdiu ſumus in h mũdo: ſumus in via ⁊ in quodã bello. Jn bello aũt neceſſe eſt vt aliq ſint pncipantes ⁊ alij ſint ſuientes. Et iđ quãdiu bellatores ſumus ⁊ i exercitu: tãdiu angeli dñabunt angelis: ⁊ hoĩes hoĩbus. qꝛ tota ecclia militans eſt terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata. Sʒ cuʒ pueneriмus ad deũ tanq; ad terminuʒ ⁊ finẽ noſtre felicitatis: non erimus amplius bellatores: nec neceſſaria erit amplius dñatio. Unde. j. Coꝛ. xv. dicitur. ꝙ cum ipſe filius tradiderit regnum. ideſt ſuos electos deo patri. tunc euacuabitur oĩs pncipatus et omnis poteſtas.

Ↄ Quod abuſus .§. i.

pape nõ ſit a deo: ſʒ malicia ⁊ prauitate hoĩuʒ. pbat ex h qđ dicit dñs per pphetã. ipi regnauerunt ⁊ nõ ex me pncipes extiterũt ⁊ nõ cognoui. Fit aũt abuſus ptãtis ſm Augu. de ancho. tripſr. Ↄ Primo p prauã adeptionẽ. ſunt eniʒ triplex
aliq qui ptãteʒ ⁊ pncipatũ praue adipiſcunt. qꝛ ptãtis
vel per ſymoniã vel p minas vel p ãbitionẽ: in abuſio.
quoꝝ pſona dicit pphã. Jn fortitudie nr̃a ſumpſimus nobis cornu. Et Leo pa. j. q. j. c. Principatus. vbi ait. pncipatꝰ quẽ metus extorſit: aut ambitus occupauit. etſi actibꝰ vel moribꝰ nõ offendat. ipſius tñ initij ſui eſt pniciſus exẽplo. Scdo per prauã eiꝰ executionẽ. qꝛ ſi legitie aſſecuti ſint ptãtem. tñ nõ vtunt ꝑlatione ad vindictã malefactoꝝ ⁊ laudẽ bonoꝝ: ſʒ ↄ̃trio ſʒ illud. Heſter. xvj. Multi bonitate pncipũ ⁊ honore. ſ. bonitatis q in eos collatꝰ eſt abutunt in ſupbiã: ⁊ nõ ſolũ ſubiectos nitunt oppmere: ſʒ datã ſibi gloriã nõ ferẽtes in ipſos q dederunt moliunt inſidias. ⁊ ſic et intelligit illud Hiero. viij. q. j. Audacter. fortaſſe aliqd dicimꝰ. tñ qđ ſcriptũ eſt dicimꝰ. Nõ ſemp pnceps pplo ⁊ iudex ecclie p dei arbitriũ dat. ſʒ put merita nr̃a depoſcũt. Si mali ſunt actꝰ nr̃i ⁊ opamur maligna. dant nobis pncipes ſʒ coꝛ nr̃m. Et iducit exẽplũ de ſaule qui cũ factꝰ eẽt rex ppli iubente dño. vt hr. j. Reg. ix. dicit dñs nõ p ſe eẽ factũ: ſcilʒ quoad abuſuʒ eiꝰ. Tertio abutit qs ptãte ⁊ ꝑlatione p prauã intẽtionẽ. ſicut illi ꝑlati q etſi bona ⁊ iuſta faciũt i ſuo regimie. hoc nõ agũt pter iuſtitie obſeruationẽ: ſʒ pp ſue glie diuulgationẽ. ſm illud Job. xxxiiij. Regnare fac hypocritã pter peccata ppli. vbi Greg. in glo. dicit ꝙ ptãtem principatus deus tribuit. elationem vero potentie malicia noſtra inuenit.

Ↄ Quod ptãs pa .§. ij.

pe ſit ſingularius a deo q̃ alie ptãtes. declarat hoc tripliciter.

Ↄ Primo quãtum ad electionem.

Ↄ Scdo quãtum ad eius gubernationem.

Ↄ Tertio quãtum ad impugnationem ⁊ inobedientium ſibi punitionem.

Ↄ Quãtũ ad pmũ ſic declarat. Sicut deꝰ gñaliter hʒ eẽ in oĩbꝰ rebꝰ per pñtiã: potẽtiã: ⁊ eẽntiã. in ſuis tñ fidelibꝰ hʒ eẽ quodã ſpãli mõ. ſ. p grãm: ⁊ charitatẽ. Sic lʒ in electiõe oĩuʒ ptãtũ deus operet vt dictũ eſt. quodã tñ ſingulari mõ operatur in electiõe ſummi põtificis: qui ſuos fideles hʒ regere ⁊ ordinare ad cultuʒ dei. Vñ multũ peccant electores qui huic ſingulari diuine pụidentie qua regit eccleſiã nõ innitũtur. Ↄ Quãtũ ad ſcđʒ. ſ. eius gubernatiõeʒ quãuis deus habeat curã generalẽ oĩum rerũ: ſingu-

lari tñ modo hȝ curã de poteſtate ſumi ponti/
ficis regẽtis ⁊ gubernãtis eccleſiã ſuã. Uñ di
cit Chryſ. in quadã omelia ꝙ magna cura eſt
deo de eccleſia: non montibus circũdata ſed ſi
de circũſepta. Nam ꝑpter eccleſiã celum extẽ
ſum eſt. aer ſparſus eſt: mare diffuſuȝ eſt: terra
fundata eſt: paradiſus plãtatᵘ eſt: ⁊ multa mira
bilia facta ſunt ꝑpter eccleſiã: mare diuidebaſ
⁊ iterũ ſuebaſ: ꝑpter eccleſiã ꝓphete: ꝑpter ec/
cleſiã apli: ꝑpter eccleſiã vnigenitus dei filius
factus eſt hõ. Ego ipſam ſtatui. inquit perſona
xpi: qui celũ fundaui ⁊ angelos creaui. Sed ꝑ
pter celũ crucifixus nõ ſum, ꝑpter celuȝ celeſte
corpus nõ accepi: nec naturã angelorũ aſſum/
pſi. vt dicas qñ celo angelis ⁊ oi creatura ſin/
gularior ⁊ honorabilior eſt eccleſia. ¶ Tertio
oſtendiſ excellentia huius ptãtis ſup alias quã
tum ad punitionẽ impugnantiũ ⁊ nõ obedien
tiũ ſibi. Gerit eni ſumimᵘ pontifex in eccleſia. vi
cem illius ꝓphete de quo dᶜ Deut. xviij. Pro/
phetam ſuſcitabo vobis de fratribus vẽis ⁊c̃.
Quicũqȝ nõ audierit ꝓphetã illũ: ego vltor exi
ſtam penã. ſ. eternã ⁊ tpalẽ ſibi infligẽdo glo.
dicit ex q̃ verbo habeſ ꝙ impingẽtes in ſumũ
põtificẽ: ⁊ reſiſtẽtes ſibi grandi pena puniẽdi
ſunt. Uñ ipſe papa ſignificaſ ꝑ montẽ ſynai. de
quo dᶜ Exo. xix. ꝙ die tertio deſcendit dñs in
montẽ ſynai dicẽs filijs iſrael. Ne aſcẽdatis in
montẽ nec tangatis fines eiᵘ qui eni tetigerit
morieſ. Significaſ eni ſũmᵘ põtifex ꝑ taleȝ mõ
tem. Primo eni rõne generalitatis. qꝛ ſicut me
diante tali mõte deſcendit deᵘ corã toto ꝑplo
iudeorꝫ: ſic xps mediãte ptãte ſummi pontifi/
cis in lege noua deſcendit deus ſup toto ꝑplo
xpianorũ. Scđo rõne ſublimitatis qꝛ ſicut ille
mons ſublimior erat omni alio monte: ita pa/
pa ſublimior eſt omni alio ꝓlato. Tertio ratio/
ne legalis veritatis. qꝛ ſicut de illo monte da/
ta eſt lex: ita ab ipſo papa oẽs leges ⁊ iura erg
ẽda ſunt. ¶ Ois ergo qui hũc mõtẽ auſu te/
merario tãgit impugnãdo: vel ſibi nõ obediẽ/
do dȝ mori nõ q̃modocũqȝ: ſed lapidibus ⁊ ia
culis ꝯfodiẽdus. Uñ Symacᵘ papa ait. Quis
ſanctũ eſſe dubitat quẽ apex tãte dignitatis at/
tollit. diſ. xl. Nõ nos. ⁊ Bonifacius. Huiᵘ cul/
pas redarguere ꝓſumit mortaliũ nullus: qꝛ cũ
ctos ipſe iudicaturus a nemine iudicãdus niſi
deꝓhendaſ a fide deuius. Pro cuiᵘ ꝑpetuo ſta/
tu vniuerſitas fideliũ tanto inſtantiᵘ orat: quãto
ſalutẽ ſuã poſt deũ ex illiᵘ incolumitate animad
uertit ꝓpenſius pendere. di. eadeȝ. Si papa. Et
ſi contingat aliquos aſſumi ad ſummũ ponti/
ficiuȝ qui nõ ſunt boni homines: ſunt aliqñ ta/
mẽ boni prelati. Nã bonũ hoiem ſimplr facit
ſola charitas. Sed bonus ꝓlatus põt eſſe ꝑ pru
dentiã ⁊ ſcientiã que faciunt hoiem bonuȝ ſm

papa ſi/
gnifica
tur.

quid ideſt ex parte intellectus: eo ꝙ ſm ipſam
põt eẽ vtilis ad regimẽ alioꝝ. Dᶜ eni di. lxi. ꝙ
rudibus ⁊ imperitis gubernacula eccleſie non
ſunt cõmittẽda. Et in hoc ẽt apparet ſingularis
ꝓuidentia dei: qua regit eccleſiã ſuã mediante
etiã ptãte maloꝝ hoiũ bene ⁊ vtiliter. Si au
teȝ talis ſit aſſumptus ad papatũ qui ſit malus
hõ ⁊ malus ꝓlatᵘ etiã nihilominᵘ ptãs talium
eſt a deo ⁊ ſub tali ꝑncipatu ꝓdeſtinati purgan
tur ⁊ ſaluanſ ⁊ mali ꝯterunſ ⁊ dãnantur. Sem
per tñ honorãdus eſt rõne dignitatis. Uñ ber.
ad Eugeniũ lib. ij. ait de papa. Tu es ſacerdos
magnus ⁊ põtifex ſummᵘ tu princeps epoꝝ: tu
heres aploꝝ. Tu primatu Abel: gubernatu
Noe ꝑtriarchatu Abraã: ordine Melchiſedech
dignitate Aaron: auctẽ Moyſes: iudicatu Sa
muel: ptãte Petrᵘ vnctione xps. Tu es cui cla/
ues tradite ſunt. Hec ille. Et cum hoc dixit Pa
ſce oues meas. Joan. vlti. Sed hoc prius ꝓmi/
ſerat cum dixit. tibi dabo ⁊c̃.

¶ Tibi dabo cla/ .§. iij.

ues regni celoꝝ. In qbus v̾bis tria ꝓñt ꝯſide/
rari. Primo ptãs eccleſiaſticalis ad plura ſe ex
tendẽs qꝛ in plurali dicit claues regni celorꝫ.
Scđo largitas diuinalis ipaȝ libere ꝯferẽs. qꝛ
xps eſt qui ait. dabo. nõ vendã. Tertio ſublimi
tas papal eã plene ſuſcipiẽs. qꝛ ſcȝ dicit Petro
⁊ ſub ipſo oi ſuo ſucceſſori. Uñ tibi dabo claues
reg. ce. ⁊c̃. In tota coitate xpiana ſeu ecclia ẽ ne
ceſſariũ eẽ vnũ ſolũ ꝓſidẽtẽ. quẽ dicimus eẽ pa
pam ſucceſſorẽ. Petri. hoc ãt ꝓbat Herueus in
tractatu de ptãte pape. rõe ⁊ auctẽ. Rõnẽ ãt in
ducit duplicẽ. Et ꝑma ſumiſ ex vnitate eccleſie
⁊ eſt talis. In oi vno ꝑncipatu bñ ordinato eſt
vnᵘ ſolus ſummᵘ ꝑnceps ad quẽ regimẽ perti/
net oium qui ſũt de illo ꝑncipatu: ⁊ in oibus q̃
ptinẽt ad bonũ regimẽ illiᵘ ꝑncipatᵘ bñ diſpo
ſiti. Sed ꝑncipatᵘ ecclie ſeu coitatis xpiane eſt
talis. vȝ vnᵘ ⁊ bene ordinatᵘ. ergo dȝ hr̃e vnũ ſolũ
ꝑncipalr̃ ꝓſidentẽ. q̃lis eſt papa. Maior ꝓbaſ
quãtũ ad tres ptes q̃s ꝯtinet. Nã ꝙ in vno ꝑn/
cipatu dȝ eẽ vnᵘ ſolᵘ ꝓſidẽs ſupremᵘ. pȝ ex hoc. qꝛ
ꝓlalitas ꝑncipũ quoꝝ vnᵘ nõ ſubeſt alteri: repu
gnat bono reipub. qꝛ vnᵘ poſſet deſtruẽ qđ alᵘ
poſſet facẽ. Uñ ex hoc ꝯcludit phs. xij. metaphi.
ꝙ totiᵘ vniuerſi eſt vnᵘ ſolus ꝑnceps dicẽs ſic
entia nolunt mala diſponi: nec bona eſt plurali/
tas ꝑncipatuuȝ. vnus eſt ergo ꝑnceps. ſ. deus.
Quãtũ ad ſcđam ptẽ maioris ſcȝ ꝙ ille ſit prin
ceps oium de illo ꝑncipatu pȝ. qꝛ ſi aliqs non
eẽt ab eo. nõ eẽt ꝑnceps totiᵘ ꝑncipatᵘ. Quan/
tum ad tertiũ pȝ. qꝛ ſi ꝑncipatᵘ ⁊ ꝓſidẽtia eiᵘ nõ
ſe extẽderet ad oia que ptinẽt ad bonũ regimẽ
illiᵘ ꝑncipatᵘ vt poſſet de oibᵘ diſponere ſua ꝓ/
ſidentia eẽt inſufficiens ad bene regendũ. Si

nor aũt pbaẽ.ſ.ꝙ ꝑncipatus eccĺie ſeu cõitatis
xpĩáe ſit vnꝰ.qꝛ xp̃s dic̃ Jo.x. Fiet vnũ ouile.ſ.
eccleſie.pꝫ etiã ex ſymbolo Niceni ꝯcilij ⁊ vnã
ſctã catholicã ⁊ aplicã eccleſiã. Eſt ẽt talis pn/
cipatus bñ ordinatus.qꝛ a ſpũ ſctõ regiẽ eccĺia
ſm Aug.di.viij. Qui ꝯtẽpta.qui errare nõ pt.
Et ad inſtar hierarchie celeſtis optime diſpoſi/
te.iuxta illud Exo.xxv.oĩa fac ſm exẽplar qđ ti
bi in monte mõſtratũ eſt.ergo opꝫ eſſe vnũ pre
ſidentẽ eccleſie.ſ.papã. Scđa rõ ſumiẽ ex confor
mitate fidei ⁊ moꝝ:que dꝫ eſſe tota in eccleſia
dei ⁊ eſt talis. ¶ In tota vniuerſitate xp̃iana dꝫ
Secunda rõ. eſſe ꝯformitas.de his que ptinẽt ad veritatem
fidei ⁊ bonos mores circa neccĩa ad ſalutẽ. Sꝫ
talis ꝯformitas nõ põt ſaluari niſi in ordine ad
vnũ caput ſeu vnũ preſidentẽ ad quem ſpectat
ſniare.qđ credendũ ⁊ qđ non credendũ.ꝗ ⁊c̃.
Et in tantũ eſt iſte ꝑncipatus vnus ꝙ nullus au
ctoritate hũana põt dirimẽ. Ita ꝙ nec papa cũ
tota eccleſia poſſet iſtã monarchiã mutare. Et
rõ eſt.qꝛ vicariꝰ generalis in aliq̃ coĩtate ſubie/
cta:non põt licite facere ꝯtrium qđ principalis
dñs ordinauit. Sꝫ dñs Jeſus xp̃s cuius papa
eſt vicarius ordinauit vnũ monarchã.vt patet
per illud. Tu es Petrus ⁊ ſup hanc pe.⁊c̃. Et ſi
dicaẽ ꝙ hec vnitas monarchie accipiẽda ſit in
ordine ad vnũ paſtorẽ qui eſt xp̃s non valet:qꝛ
opꝫ ponere monarchã qui ꝯuerſetur cũ ſubdi/
tis.⁊ eos regat ſꝫ varietatẽ tpoꝝ ⁊ locoꝝ ⁊ per
ſonarũ.⁊ vnũ ſolũ ordinauit xp̃s talẽ.ſ. Petrũ
⁊ ſucceſſores eius dicẽs. Tu es Petrus ⁊c̃.⁊ ti
bi dabo ¶ Probaẽ hoc idẽ auctẽ Joan.x. Fiat
vnũ ouile ⁊ vnus paſtor.⁊ illud eſt multiplex.ſi
cut multiplex eſt ordo. Nã in quolibet ſeptẽ or
dinũ imprimiẽ ſpũalis character.qui eſt quedã
potentia ſpũalis.ad agendũ ea que ptinẽt ad il
lũ ordinẽ. Sꝫ de ordine ſacerdotij eſt difficul/
tas. Et cũ ait tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c̃.ꝑ
clauẽ itelligitur ptãs eccĺiaſtica ⁊ hec dr̃ clauis
per ſilitudinẽ.qꝛ ſicut per clauẽ hõ põt aperire
⁊ claudere.ita per ptãtẽ eccleſiaſticã clauditur
regnũ eccleſie militantis vel triũphantis indi/
gnis per ſubtractionẽ abſolutiõis.vel per excõ
municationẽ:⁊ bñ diſpoſitis aperiẽ per abſolu
tionẽ a pctĩs ⁊ a ſniĩs. Eſt aũt duplex ptãs eccle
Duplex ptãs eccleſiaſtica. ſiaſtica. Uñ in plurali dicit claues.ſ.ptãs ordĩs
⁊ ptãs iuriſditiõis. Ptãs ordinis.ibi.ſ.tibi da
bo claues regni celorũ.⁊ qđcũqꝫ ⁊c̃. Ubi dicit
glo.ptãtem ligandi ⁊ ſoluẽdi vni.i.Petro con
ceſſit.vt nos ad vnitatẽ inuitaret. Xp̃s eñi ꝑnci
pẽ aploꝝ cũ ꝯſtituit.vt vnũ principalẽ vicariũ
xp̃i hrẽt eccleſia.ad hoc optime facit qđ dic̃ Cy
prianus .xxiiij.q.j.loquiẽ. Cõſtituit vicariũ cũ
dixit. Paſce oues meas.ſꝫ ꝓmiſit cũ dixit. Tibi
dabo cla.regni celoꝝ. Quantũ ad ordinẽ ſacer
dotalẽ eſt character impſſus in aĩa in ſuſceptio
ne ſacerdotij idelebilr a xp̃o:vt a cã ꝑncipali ab
ep̃o vt a cã inſtrali.i.q̃dã potẽtia nõ innata nec
acqſita.ſed a xp̃o iſuſa:qui vꝫ aperiri poteſt re/
gnũ celoꝝ.ſ.ꝯficiendo corpus xp̃i veꝝ.⁊ vt ita
dixeri per ꝯſecrationẽ hoſtie faciẽdo celos ape
rire:⁊ xp̃m in ſacꝫo exiſtere. Habet ẽt ptãtẽ ſu/
per corpus xp̃i myſticũ.ſ.in abſolutione ſacra/
mẽti pnĩe diſponẽdo ad grãm inſtrãr. ¶ Sꝫ
qꝛ iſtud eſt magis obſcuꝝ ſciendũ ſm Herueũ Effectꝰ
in li.de ptãte pape.ꝙ effectus ſacri pnĩe cuius pnĩe ẽ.
miniſter eſt ſacerdos eſt remiſſio pctĩ actualis.
Hec aũt remiſſio hrĩ non põt niſi per diſplicen
tiã ipſius pctĩ actualis inquãtũ eſt offenſa dei
⁊ per volũtatẽ ſatiſfaciẽdi:⁊ ſoluendi emẽdam
per penã.⁊ qꝛ hũana natura eſt inſufficiẽs ꝑ ſe
ad talẽ diſplicentiã:hñdam:⁊ talẽ voluntatẽ ſa
tiſfaciẽdi que ſit deo accepta:que qdem vocaẽ
cõtritio. Jđ ꝓuidit nobis deus de ſacꝫo pnĩe:ꝑ
qđ miniſter miniſtrãdo tale ſacr̃m poſſit in no
bis cãre talẽ diſpoſitionẽ ad grãm per quã ſup
pleaẽ defectus nr̃ qui eſt ex pte opantis:qꝛ non
niſi per talẽ diſpoſitionẽ coĩter attingiẽ ad ꝯtri
tionẽ:ita ꝙ ex pte opis operati.ſ.ſacri actio ꝑ/
tingit ad ꝯtritionẽ:imo opꝫ ponere in miſtro
ptãtem ſpũalẽ:per quã vna cum debita forma
ṽboꝝ cauſet talẽ diſpoſitionẽ ad grãm. Et hec ẽ
ptãs characteris que põt eſſe ſine ptãte iuriſdi/
nis.ſicut pꝫ in ſacerdote nõ hñte curã. Et econ
uerſo põt eẽ ptãs iuriſditionis ſine ptãte cha/
racteris.vt pꝫ in nõ ſacerdote hñte curã aiarũ.
Quia ṽo pctõr nõ eſt dignus recõciliatiõe cũ
deo:niſi per talẽ diſplicentiã pctĩ:⁊ volũtatẽ ſol
uendi hñdã.iđ opꝫ ꝙ miſter per quẽ dꝫ recon
ciliari pctõr hẽat ptãtem iudicandi.vtrũ ſit di/
gnus recõciliatione vel nõ.⁊ ꝙ ẽt hẽat ptãtem
recõciliandi eũ ⁊ repudiãdi vel ligãdi eũ ſi ſit
dignus pnĩa recõciliante eum ad iuſtã penam.
ita ꝙ materia ſacri ſit pſona obligata ſtare ſnĩe
miniſtri abſoluẽtis eũ ⁊ ligãtis eũ ad penã iu/
ſtã. Iſtud autẽ requirit ptãtem iuriſditõis:qꝛ
nullus obligaẽ alicui vel pene taxate ab eo niſi
ſit ei ſubiectꝰ.⁊ per ꝯñs hẽat iuriſditionẽ ſuper
eũ. Et iđ in miſtro ſacri pnĩe reqriẽ vtraqꝫ ptãs
ſ.poteſtas characteris que ẽ diſpoſitio ad grãm
ſupplẽdo defectũ qui eſt ex pte opis opantis.ſ.
ex pte conatus pctõris. Et ptãs iuriſditiõis ſꝫ
quã pctõr ſit ſubiectꝰ ⁊ obligatus ſuo miniſtro.
¶ Notãdũ eſt aũt ꝙ cũ queriẽ vtrũ miſter hñs
iuriſditionẽ ſit de neceſſitate ſacri pnĩe eſt qua
druplex modus diceñdi. Aliq eñi dicunt ꝙ h.ſ. q̃ſtio.
miſter habẽs iuriſditionẽ nõ eſt de neceſſitate
talis ſacri ſꝫ de neceſſitate ꝓcepti eccleſie:quia Prima
eccleſia ſic ꝓcepit.vt.ſ.qlibet annuatim ꝯfiteaẽ opinio.
ꝓprio ſacerdoti.ex̃ de pe.⁊ re.c. Ois. Hoc aũt
ꝓbant triplici rõne. Primo quidẽ qꝛ ſi eẽt de
neceſſitate ſacri miniſter habẽs iuriſditionem

ſup ꝯſtentem: ſequeref q̄ papa nō poſſz a quo ꝗ̄ abſolui a pctis cū nullus hẽat ſup eū iuriſditionē. ſed hoc eſt falſuz. Scđo q: in articlo mortis nō poſſet qs abſolui a quocūq̄ ſacerdote: ſz ſolū a curato ſuo. qđ eſt falſuz. Tertio q: ſicut i ſuſceptiõe ordinis ſacerdotalib⁹ ꝯſtituif qs miniſter ad ꝯſecrādū corpus xpi. ita ꝯſtituif miniſter ſacri pnie. Sed in ſuſceptiõe ſacerdotij nō ꝯfertur aliq̄ iuriſditio ordinato. ergo nō eſt de neceſſitate ſacri pnie q̄ miniſter eius hẽat iuriſditionē. Sed Herueus reprobat hāc opionē vt erroneā ⁊ falſaz. Et hoc ꝓbat ex iſta rõne. ſ. ex forma: ⁊ ex effectu ipſius ſacri pnie q eſt abſoluere ⁊ ligare: q: abſoluere vł ligare reū in quocūq̄ foro ptinet ad iudicē. ⁊ per ꝯñs ad habentē iuriſditionē ſup eū. Sed miniſter ſacri pnie abſoluit pniam in foro ꝯſcie ⁊ ligat. ſ. obligando ad certā ſatiſfactionē. ergo ⁊c̄. Patet hoc ex forma. ego abſoluo te ⁊c̄. ⁊ auc̄te xpi dicentis. Tibi dabo cla. ⁊c̄. ⁊ quecūq̄ ſolueris ſuper terram ⁊c̄. Mat. xvj. Sequeref ⁊ aliud incõueniens ex hoc. ſ. q̄ ꝯfeſſus ei qui nō habuit iuriſditionē nō teneref iterare ꝯfeſſionem qñ hoc ſciret. qđ eſt falſuz. Itē ex hoc ⁊ aliud incõueniēs ſequeref. videlz q̄ qlibet ſacerdos eēt ꝓpri⁹ ſacerdos. qđ eſt falſuz. Primā aūt illoꝝ rõnez ſic deſtruit: q: papa quāuis ſimplr loquēdo nō ſit ſubditus alicui iudici. non tñ ſequif qn poſſit ſe ſubijcere alicui: qđ facit cū ꝯfitef. nec alr poſſe ꝯſequi effectū ſacri pnie niſi ſe ſubijciendo. Sed põt ad hoc eligere quē vult ⁊ teneſ ei quē elegerit ſe ſubijcere in faciendo pniam iniunctā pro mortali. Scđam rõnem euacuat. q: videlz intētio pape eſt quēlibet in articulo mortis inuitare ad ſubijciendū ſe cuilibet. cū deeſt ꝓprius ſacerdos. Ad tertiā rñdet dicēs. q̄ in ſuſceptione ordinis ſacerdotalis cõſtituif qs miniſter ſacri pnie: quātū ad illud per qđ ſibi cõpetit diſponere ad grāz mõ ſupradicto ad debitā materiā in quā debeat agere. In p̄dicto enīz foro materia debita nō ſolum eſt pctõr indigēs grā. ſed etiā opʒ q̄ ſit pctõr obligatus ſnie confeſſoris. Et hoc nō ꝯferf in illo ordine: ſz in collatione cure.

Scđa opinio. ¶ Scđi dicūt q̄ de neceſſitate ſacramēti pnie eſt iuriſditio. ⁊ q̄ talis iuriſditio ꝯferf in repetitiõe ordinis ſacerdotalis. Qđ ꝓbant. Primo qđē: q: in receptiõe ſacerdotij datur ptās remittēdi pctā: vt pʒ ex forma que ibi dr̄. Scđo q: ſi hoc nō eēt nō poſſet abſolui peccator in articulo mortis a quolibet ſacerdote. qđ tñ ab oībus teneſ. Sed hāc opinionē vt falſaz ⁊ erroneā reprobat ipſe Herueus. Naz ex hoc ſequeref q̄ vnus ſacerdos non plus haberet curā aiarum ꝗ̄ alius: ſi quicqd ptinet ad curā ẽʒ iſtam ptātez: totū eſt collatū in ſuſceptione ordinis. Item ẽm hoc in eccleſia dei nulla eēt collatio cure aiarum niſi in ſuſceptione ordinis ſacerdotalis: q: quicqd fit poſtea magis dz dici ſolutio ptātis ſuſpenſe vel ligate ꝗ̄ collatio poteſtatis de nouo. Itē ẽʒ hoc nullus hñs ordinē ſacerdotalē haberet curā. qđ eſt falſuz. Primū enim motiuū hoꝝ ſic deſtruit dicēs. De neceſſitate ſacri ſunt due ptātes. ſ. ptās characteris q̄ facit ad cauſandū illā diſpoſitionē ad grāz. Et cū hac rõne materie requirif ptās iuriſditiõis: ⁊ quelibz facit ad remiſſionē peccati. Qñ ergo dr̄ in ſuſceptione ſacerdotij daf ptās remittendi pctā. verū eſt q̄ datur aliq̄ ptās faciens ad remiſſionē peccati: q: non eſt ptās iuriſditionis que habilitat materiā faciēs ſubiectā ſacerdoti vt iudici ſuo. Ad aliā rõnez de articulo mortis dictū eſt ſupra.

Tertia opinio. ¶ Tertij dicūt q̄ de neceſſitate ſacri pnie eſt iuriſditio. ſed illa eſt iuriſditio vt dicunt: eſt arbitraria ita. ſ. q̄ in arbitrio pctõris eſt ſubijcere ſe: cui voluerit ſe ſubijcef. ita q̄ quātū eſt de neceſſitate ſacri qlibet a quolibet ſacerdote põt abſolui. Qđ aūt non põt abſolui qlibet a quolibet. hoc eſt ꝓpter p̄ceptū eccleſie. Unde quicūq̄ vadit ad aliū pro abſolutione qnaz deputet papa vel p̄latus peccat. vñ nō conſequif remiſſionē pctoꝝ. Qđ aūt illa iuriſditio ſit arbitraria. ꝓbāt per hoc: q: papa nō põt habere iudicē arbitrariū. Et per hoc q: qlibet in articulo mortis a quolibet ſacerdote põt abſolui. Hāc etiā vt erroneā reprobat. q: ſequeref ex hoc. q̄ ptās iuriſditionis non plus deſcēdit ad inferiores poſitiue loquendo a ſede apłica ꝗ̄ ecõtrario. q: ẽm hāc poſitionē ptās iuriſditionis per ſe loquendo eſt in arbitrio pctõris quātum ad illud qđ eſt ſibi poſitiuum: q: papa vel alij p̄lati per ſe loquēdo nullā curā cõferūt: ſed tollūt impedimēta qbus peccator impedif ab eo: qđ ſibi de iure diuino cõpetit. ſ. ad hoc q̄ eſt poſſe ſubijcere ſe cui voluerit. Ad rõnes aūt dicendū eſt. q̄ papa nō eſt aſtrictus alicui determinato iudici iure diuino vel hūano. lz de iure diuino ſit aſtrict⁹ ſeſe ſubijcere alicui ſi vult habere effectuz ſacri. Uñ ipſe põt ſe ſubijcē cui vult. Omnes aūt alij ab eo in vtroq̄ foro ſunt ſibi ſubditi: ſicut ſuo iudici. Et ideo nullus põt ſe ſubijcere alicui alteri extra periculū mortis: niſi de lnia ſui. ſ. mediate vel imediate.

Quarta opinio. ¶ Eſt ergo q̄rta opinio quā tenet vt verā q̄ de neceſſitate ſacri pnie eſt miniſter habens ptātem iuriſditionis qua confitens ſit aſtrictus ſnie confeſſoris. quaz ptātem debet habere miniſter vł imediate a deo ſicut papa hʒ ſup totā eccleſiaz. Omnes aūt miniſtri alij habēt hoc a papa. vł ab ipſo ſuſcipiēte ſacrm: vel ſubijciēte ſe quantū ad illū qui de iure diuino nulli determinato iudici eſt ſubiectus. ſicut pʒ de pa. Eſt ergo de neceſſitate ſacri pnie iuriſditio miniſtris ſuper

confitente. Hoſti. ¶ Et hoc eſt de neceſſitate diuini precepti nõ eccleſie tm̃: ita q̄ papa hoc tollere non poſſet: nec in ſua pſona nec in alia. Uñ papa nõ põt abſolui ab illo cuius ſñie ſtare nõ eſſet obligatus: ppter qḋ ſi vellet confiteri alicui: vt ſocio aut ſubiecto: ⁊ non vt iudici ſuo: quantũ eſt de effectu ſacri nihil fieret. Sed in hõ differt de papa ⁊ de alijs. q2 vt dictum eſt omẽs alij a papa habent iã iudicẽ determinatũ cui a deo ſunt oẽs alij ſubiecti. ſ. papam vel alium ex diſpoſitiõe pape: mediate vel imediate: ⁊ ideo ſine lnia eius mediata vel imediata non pñt ſe ſubijcere alij. Quod autẽ ſi fiat hmõi ſubiectio ſeu cõfeſſio in articulo mortis cuicũq3 ſacerdoti cũ deeſt ꝓprius: ⁊ hoc intelligitur fieri de licẽtia interpretatiua pape. Sed papa qui nulli eſt pſone dermiate ſubiect⁹: põt i illo foro ſe ſubijcẽ cui vult ad quã ſubiectionẽ tenet ex pcepto diuio ſi ↄtigat eũ peccar̃ mortalr̃. Hec herue⁹.

¶ De ptate eccleſiaſtica ſignata per claues vbi ponunt ſeptem poteſtates. in quibus Petrus precesſit alios apoſtolos. Capl'm. iij.

DE ptãte iuriſditionis. Nota ſm Herueũ in lib. de poteſtate pape q̄ poteſtas iuriſditiõis videtur importare quãtum apparet ex interpretatione ptatem dicendi ius ſiue ſtatuẽdo ſiue ſententiãdo. Nam dicere ius vel iuſtũ põt contingere dupliciter. Uno mõ ſine quacũq3 obligatione ſicut qñ aliquis ſcholaſtice: puta determinando in ſcholis. dicit aliqd eſſe iuſtu3. Et iſta ptãs dicendi ius per hunc modũ nõ eſt illa de qua nũc agit. Alio mõ põt vocari ptãs ius dicendi: vel qñ aliquis h3 ptãtem ſuper aliquos: ſic q̄ poſſit obligare eos ad tenendu3 pro iuſto hoc qḋ dicit: ſiue ſtatuendo ſiue ſñiando. Statuendo quidẽ ſicut qui h3 ptãtem talẽ: ſtatuat ex cauſa rõnabili: vt ieiunet in quadrageſima ipſo facto. q̄ hoc ſtatuendo dicit: h3 rõnem iuſti ſiue debiti fieri: ita q̄ ſubditi illius qui habz talem ptãte3 tenent adherere huic dicto tanq̄ iuſto. Et idẽ eſt in prohibitis. q2 ſubditi tenent vitare ꝓhibitionẽ ab iſto tanq̄ iniuſtũ. Sñiando aũt vt ſi aliqs hñs talem ptãtem aliquẽ ſubditum ſentẽtiet eſſe reũ vel innocẽtem. dictum ſuu3 in tali caſu tenent ſubditi hr̃e pro iuſto vl' pro iure. ⁊ talis ptãs ius dicendi eſt ptãs quam vocamus iuriſditionẽ: ita q̄ ptãs iuriſditiõis põt ſic deſcribi. ¶ Poteſtas iuriſditionis eſt q̄ preſidens alicui reipub. põt dicere ius ſtatuendo vel ſñiando cum obligatione ſubditorũ ad habendũ illud qḋ dicitur pro iuſto. Contingit aũt in his ſtatuendis vel ſñiandis aliqñ poteſtatem iuriſditionis determinari dupl'r. Uno mõ quantũ ad cauſas. ita. ſ. q̄ ipſa poteſtas nõ ſe extendit ad omnes caſus ſed ad quoſdam. Alio modo quantũ ad populum ſubiectũ. ſ. q̄ ſe extendat tm̃ ad populum ⁊ non ad plus.

Dicere ius fit dupl'r.

Ptãs iuriſditionis.

¶ De iuriſditione ſeu poteſtate pape in declarando dubia circa ius diuinũ vel naturale. .§. i.

Sciendũ q̄ quedã ſunt de iure diuino vel naturali. quedã de iure humano poſitiuo. ¶ Quantũ vero ad illa que ſunt de iure naturali vel diuino. iuriſditio ſeu poteſtas papalis nõ ſe extẽdit: ſic videl3 q̄ iſta poſſit mutare: vel etiam dare eis vim obligandi. Et ratio eſt q2 inferior non põt mutare leges ſuperioris: deus autẽ eſt ſuperior ad papa3: ea aute3 que ſunt de iure diuino vel naturali: ſũt a lege dei ſcripta vel menti indita. Unde nõ poteſt eam mutare. xxv. q. i. Sunt quidã. Uerum eſt tamen q̄ in talibus que ſunt de iure diuino vel naturali: ſi eſt aliqḋ dubiũ ad papa3 ptinet auctas declarãdi. Et ſic põt exponi illud. ſ. tibi petro ⁊ cuilib3 ſucceſſori tuo dabo claues. i. poteſtatẽ ad aperiendũ. i. declarandũ regnũ celorũ. i. ſcripturã. ſ. ſanctã. ¶ Ubi ſciẽdũ q̄ declarare dubia in aliqbus põt ↄtingere dupl'r. Uno mõ inq'ſitiue ſeu opinatiue: ſicut põt qlibet ex ingenio vel habitu ingrendo de dubijs alicuius ſcie. Et iſto mõ declarare põt ptinere ad quẽlibet ſciẽtẽ vel doctũ in aliq̃ ſcia. Alio mõ pt̃ accipi declarari cũ auctẽ aliqua. ſic. ſ. q̄ declaratio ſua dẽat hr̃i prova ⁊ firma. ita q̄ ñ liceat oppoſitũ tenere vel opiari. Et iſto mõ ptãs vl' auctas declarãdi pdicta dubia eſt ſolũ apud ſũmũ põtificẽ. Hoc aũt ſic pbat. Op3 eni in eccleſia ponere vnum caput: ad qḋ pertineat declarare illa que ſunt dubia circa q̃cũq3 ad fidẽ ptinẽtia. ſiue ſint ſpeculatiua ſiue agibilia. Cuius rõ ẽ. q2 op3 ponere eccleſiã ſic diſpoſitam. q̄ tota cõmunitas vlis eccleſie maneat in vnitate fidei ⁊ in vna ſñia de fide. Sed hoc nõ poſſet eſſe niſi tota cõitas eccle hẽret recurſum ad vnũ caput ſ. pſidentẽ. apud quẽ eſſet auctas declarãdi dubia. Conſtat aũt q̄ in eccl'a nõ poſſet eſſe aliqḋ tale caput niſi ſolus pap. g̃ ad ipm ptinet hmõi declarare dubia. Et ſi obiciat ↄ hoc q̄ cũ papa ſit ſingularis pſona potẽs peccar̃ ⁊ errare. apḋ aũt ptãte3 errantẽ nõ d3 eẽ auctas ↄ quã non liceat opinari. Rñdendũ. q̄ l3 papa vt ſingularis pſona ⁊ ꝓprio motu agẽs poſſit errare. ſicut dr̃ de illo leone ↄ quẽ iuit Hylarius pictauieñ. ad ↄciliũ generale. tñ papa vtẽs ↄcilio ⁊ requirens adiutoriũ vlis eccleſie deo ordinãte q dixit Petro. Pro te rogaui vt nõ deficiat fides tua nõ pt̃ errare. Nec põt eſſe q̄ vlis eccl'a tãq̄ vera3 recipiat aliquod erroneũ. Nec tamen papa ſic vt ſingularis perſona ſñiam erroneã teneat. ſequit q̄ auctas eius obliget ad illã ſñiam tenẽ

Dubia declarat

dam nec ꝙ auctoritas illa ſibi erranti ſubtraha
tur. ſʒ etiã ꝙ auctas ſua nõ hẽat locũ obligãdi
in tali caſu. ſ. q2 eſt obiectum aptũ natũ autenti
cari. ſicut non ſequiť ꝙ careat viſu ille qui non
videt ſaporem qui non eſt obiectum viſus.

¶ De iuriſditiõe .§.ij.

ſeu poteſtate pape circa poſitiua ꝑcepta. Scien
dũ ꝙ quãtuʒ ad ea que euidẽter valet ad ordi/
nandũ hominẽ in deũ ſm ꝑcepta diuini iuris
vel naturalis ſiue ꝑcipiẽdo ſiue ſtatuẽdo. vt ꝙ
ſemel in anno quis ↄfiteať ad minꝰ ſiue ꝓhibẽ
do que retrahũt homines a predictis: ſiue ta/
xando penas ↄ trãſgreſſores. quãtuʒ ad penas
vite p̄ñtis papa hʒ plenariã p̄tãtẽ in talibꝰ oibꝰ
abſqʒ exceptiõe alicuiꝰ caſus ad talia ꝑtinẽtis.
Et hec ſunt illa que ꝑtinent ad ius poſitiuũ ꝑti
nẽs ad eccleſiaſticã iuriſditionẽ. Et ſic põt intel
ligi illud. Tibi dabo claues. i. poteſtatẽ ligan/
di ꝑ precepta ⁊ ſtatuta. ſoluẽdi ꝑ abſolõnẽ vel
diſpẽſationẽ. q̃cunqʒ. i. in oi materia poſitiua.
⁊ regni celoꝝ. i. militantis eccleſie. Qđ aũt pa/
pa in hmõi habeat plenitudinẽ poteſtatis. pro/
bať ſic. In oi republica bñ ordinata opʒ pone//
re aliquẽ q p̄ſit reipublice: q poſſit totã cõitatẽ
mouẽ ad oĩa illa que cõferũt ad bonũ reipubli.
⁊ ad finẽ ad quẽ ordinať reſpub. ⁊ ꝑcipue đ his
q̃ ſic ↄferũt. vt ſine eis nõ bñ ordiareť cõitas ⁊
bonũ reipub. Sʒ preſidẽs vlr reſpub. in cõitate
xp̄iana eſt papa. g papa põt ꝑcipe talia q̃ ↄferũt
ad bonuʒ reipub. in cõitate xp̄iana. Dico aũt q̃
ↄferũt ad bonũ reip. ſic ꝙ ſine eis reſpu. nõ at/
tingeret ad finẽ debitũ. q2 nõ oẽ ↄferens ad bo
nũ cõe põt precipere. ſicut nõ põt precipere ↄti
nentiã monachaleʒ. vel ieiunare in pane ⁊ aq̃
ꝑ totã quadrageſimã niſi hoc faceret ꝓpter cul
paʒ puniendã vel aliud ſimile. Sic ergo in ſta
tuendo poteſtas pape ſe extẽdit ꝑcipiendo vel
ꝓhibẽdo oĩa illa q̃ ↄferũt ad obſuãdũ ea q̃ ſũt
iuris diuini vel nãlis eo mõ q̃ dictũ eſt: in quo
rũ obſuantia cõſiſtit bonũ reipubli. chriſtiane.

¶ De iuriſditio/ .§.iij.

ne ſeu poteſtate pape in ſententiãdo de ſubdi//
tis. ⁊ ꝙ debeant haberi pro talibꝰ ꝓut ſententi/
at: ⁊ quãtuʒ ad p̄tãtẽ ligandi ⁊ ſoluẽdi eos ſiue
in foro iudiciali exteriori ſiue in foro penitẽtia
ry. Sciendũ ſm Herueum in dicto libro. ꝙ pa
pa hʒ plenitudinẽ p̄tãtis quãtũ ad oẽs caſus ⁊
quãtũ ad oẽm ꝑſonã exiſtentẽ de eccleſia militã
ti. ⁊ hoc ꝓbať ex illa auctẽ. Tibi dabo cla. re. ce.
ꝑ id qđ ſequiť. qđcũqʒ ligaueris ⁊c̃. ſ. ſententiã
do ꝑ abſolutionẽ vel ↄdẽnationẽ in vtroqʒ fo/
ro. Probať etiã iſtud rõne tali. Opʒ ponere in
tota cõitate exp̄iana aliquẽ p̄ſidentẽ ad quẽ ꝑti
neat ꝑ ſe vel ꝑ aliuʒ ſententiare de q̃libet qualr

debeat regi ſm id qđ egit vel omiſit quantum
ad oĩa que ꝑtinẽt ad hoiem ordinandũ in deũ
ſiue ꝑtineant ad notitiã ↄſcie ſiue ad iudicium
exterius. Sed quãtũ ad ea que ꝑtinent ad ordi
nandum hoiem in deum: nullus eſt talis preſi/
dens niſi papa. ergo ⁊c̃. Maior pʒ. q2 opʒ po//
nere ꝙ ille qui preeſt reipu. ⁊ alicui coitati poſ/
ſit ſup quemlibet de coitate dare ſnĩam. quo dʒ
regi in ordine ad finẽ reipub. ⁊ mõ quo reſpu.
debet ordinari ad illũ finẽ. Sed ad hec ꝙ quili
bet de coitate xp̄iana ordineť in finẽ debitũ rei
pub. xp̄iane: ⁊ ſic mõ quo debʒ ordinari: opʒ ꝙ
ſit aliqs qui de quolibet poſſit ſententiare qua/
lis ſit et qualiter regatur ſm illud quod egit vel
omiſit: nõ ſolum in foro iudiciali exteriori. ſed
etiam quãtũ ad ea que ꝑtinent ad forum cõſci/
entie q2 vtroqʒ modo opʒ hoieʒ ordinari in de
um ſm modũ ↄuenientem coitati xp̄iane: q2 ta
li modo inſtituit deus ꝙ hõ ſubdereť iudicio p̄
ſidentis ſm p̄tãtem eccleſiaſticã. papa ergo ha
bet poteſtatem ſententiandi de omni hoie per/
tinente ad cõmunitatem chriſtianã in omni ca
ſu: ⁊ quantum ad forum iudiciale ⁊ forum peni
tentiale. Et cum hoc etiam ꝙ talem poteſtatem
poteſt conferre alij. vt dicetur infra.

¶ Iſta aũt iuriſ/ .§.iiij.

ditio ⁊ p̄tãs vlis pape eſt inſtituta a xp̄o. vt pa/
tet ex illa auctẽ. Tibi dabo cla. ego ſcʒ xp̄us. Et
qđ ꝓmiſit tunc ipleuit: cũ ait. paſce oues meas
Joan. vl. Probat hoc Herueus in dicto trac. ta
li rõne. Inſtituere iuriſditionẽ ſm quã aliq̃ cõ/
munitas dʒ regi. ꝑtinet vel ad ipſaʒ coitatẽ vel
ad dñm illiꝰ cõmunitatis ſed cõmunitas q̃ de/
bet regi per p̄tãtẽ papalẽ eſt coitas xp̄iana quã
tum ad eccliam militantẽ. huiꝰ aũt coitatis nõ
eſt dñs niſi xp̄s vel papa. ergo iſta p̄tãs dʒ inſti
tui vel a xp̄o vel a papa vel a tota coitate xp̄ia//
na: ſed nõ eſt inſtituta a papa vel a coitate chri/
ſtiana. ergo a xp̄o ſolo. Quod aũt p̄tãs papalis
nõ ſit inſtituta a papa ꝓbať ſic. Ad vicariũ non
ꝑtinet iſtituere p̄tãtẽ qua vtiť vt vicarius alte/
rius cuʒ ſibi cõmittereť: q2 ꝑus eſt p̄tãtem inſti
tuere q̃ʒ eam alicui vicario cõmittere. Item q2
papa talẽ p̄tãtẽ papaleʒ nec reſtringere nec am
pliare põt: q2 nullus papa põt facere ꝙ ipſe vel
alius papa habeat maiorẽ p̄tãtem q̃ʒ illa quam
habet. Sed qui põt aliquaʒ p̄tãtem inſtituere.
põt eam reſtringere ⁊ ampliare. ergo ⁊c̃. Item
q2 ipſe idẽ conferret ſibi p̄tãtem qđ eſt inconue
niens dicere in poteſtate ordinata. non ergo a
papa eſt inſtituta talis poteſtas. Quod aũt iſta
p̄tãs nõ ſit inſtituta a cõmunitate xp̄iana ſeu ec
cleſia ꝓbať ſic q2 aut hoc factũ eſt auctoritate ſi
bi ab alio cõmiſſa. aut auctoritate ꝓpria. Sed
ꝙ nõ ſit iſtituta ab eccleſia ꝑ auctoritatẽ ſibi ab

Prima ratio.

alio cõmiſſã pꝫ.q: nec a xp̃o cõmiſſa legiť talis
auctoritas cõitati xp̃iane:cum nõ habeať hoc ĩ
aliq̃ euãgelio.ꝙ xp̃s eccleſie cõtulerit auctori
tatem inſtituẽdi ſedẽ aplicam.Sꝫ nec a pa.fa/
cta eſt talis cõmiſſio nec fieri potuit.q: minus
eſt inſtituere aliquã ptãtẽ ꝗꝫ eius iſtitutionem
cõmittere.Sꝫ papa nõ põt p̃rimũ vt dictuꝫ eſt.
ergo multo min⁹ poteſt ſcõm.Qꝺ non ſit inſti
tuta ab eccleſia pt.is papalis auctoritate ꝓpria
ꝓbatur p̃mo ex parte obiecti ipſius poteſtatis
ſic.Illa ptãs non poteſt inſtitui a cõitate xp̃ia/
na ꝓpria auctoritate q̃ includit illꝺ qꝺ excedit
oẽm auctoritatẽ humanã.ita ꝙ per ſe nulla au
ctoritas hũana ad hoc ſufficit ſine cõmiſſione
alterius.Includit eñ in ſe ptãs papalis ligare
⁊ ſoluere in foro conſcientie q̃ dici poteſt actio
dei.Includit etiã abſoluere a pena debita ĩ fo/
ro dei.vt p indulgẽtias ſit.hec aũt excedũt au
ctoritatẽ humanã.ita ꝙ ad hoc non ſufficit ſi/
ne alia ergo a cõmunitate xp̃iana nõ potuit in
ſtitui auctoritas ⁊ pt.is papalis ꝓpria auctori
tate.¶ Scꝺo ꝓbať hoc idẽ ex pte finis vel ptã
Scꝺa ratio. tis pape ſic.Finis iuriſditiõis eccliaſtice q̃ poſt
xp̃m p̃ncipaliter reſidet apud papã:eſt ordina
re cõitatẽ xp̃ianã ad impendẽdũ deo debitum
cultũ ⁊ ſibi acceptũ: ⁊ p ꝯñs vite eterne meri/
toriũ.Sꝫ ad nullã cõitatẽ ptinet poſſe inſtitue/
re iuriſditionẽ ſm quã impẽdat cõitas ip̃a de
bitũ dño p̃ſidenti cõitati tali:cuius dñiuꝫ vel
regimẽ in nullo dependet ab ip̃a cõitate.Et rõ
eſt.q: ad inferiorẽ nõ ptinet iudicare de eo:qꝺ
competit ſup̃iori.Sed ſic ſe hẽt cõitas xp̃iana
ad xp̃m ſiue ad deũ.ꝙ xp̃s dñatur tali cõitati:
taliter ꝙ dñiũ eius ⁊ regimẽ in nullo depẽ/
det ab ip̃a cõitate:ergo ad cõitatẽ xp̃ianã non
ptinet inſtituere iuriſditionẽ ꝓpria auctorita
te:ſm quã cõitas xp̃iana ordineť ad impendẽ
Tertia ratio. dum debitũ cultũ deo.¶ Tertio hoc idẽ ꝓbať
ex parte modi hñdi talẽ ptãtẽ ſic.Illam ptãtem
inſtituere ꝓpria auctẽte qua quis vtiť.vt vicari⁹
alicui⁹ dñi:ad nullum alium ptinet niſi ad illũ
dñm cui⁹ qui ſic tali ptãte vtiť eſt vicarius.Sꝫ
ptãs pape de qua loquimur eſt ptãs qua ip̃e pa
pa vtiť vt vicarius xp̃i.in terris:ergo iſtam inſti/
tuere ad nullũ aliũ pertinet niſi ad xp̃um.Et ſi
papa vicarius xp̃i. dicatur ꝙ oẽs p̃ncipes terreni ſunt etiã vicarij
xp̃i.q: oĩs ptãs a dño deo eſt.Ro.xiij.lꝫ non ſit
a deo abuſus ptãtis.⁊ tñ principes poſſunt in/
ſtituere iuriſditionẽ ſuper pplm quẽ regunt ꝓ
pria auctẽte:vel auctẽte cõitatis cui p̃ſunt.Reſpõ/
detur ꝙ aliter ſunt principes vicarij dei ⁊ aliter
papa.Principes enim nõ ſunt vicarij dei exp̃ſ
ſe ⁊ explicite.per expreſſam inſtitutionẽ ⁊ expli
citam eius niſi aliqui reges qui fuerũt inſtitu/
ti reuelatione diuina:vt Saul ⁊ Dauid.Poſ/
ſunt tñ principes dici vicarij dei implicite.in/
quantum ſcꝫ deus dedit nature humane ratio/
nem naturalẽ:qua poſſet iudicare eſſe bonum
aliquã poteſtatẽ eſſe in republica que preeſſet
oĩbus in cõmunitate que poſſet reſtringere ma
los ⁊ ꝯſeruare bonos circa ea que ptinẽt ad bo
num humanũ.Sed Petrus cui ſuccedit papa
non ſicut ſimplex ep̃s:ſed ſicut generalis vica/
rius ſuper totã eccleſiã factus eſt generaliter et
expreſſe a xp̃o vicarius modo predicto cum di
xit:paſce oues meas.Et hoc ſibi ꝓmiſit cuꝫ ait.
Tibi dabo claues regni celoꝝ ego ſcꝫ xp̃s non
eccleſia vel alia ꝑſona.Et nota ſm Iſido.debẽt
iuuare eccleſiaꝫ principes ſeculi qñ infeſtať ab
alijs.vñ.xxiij.q.v.ſic ait.Principes ſeculi non Princi
nunquã intra eccleſiã poteſtatis adepte culmi/ pes dñt
na tenẽt:vt per eandẽ ptãtẽ diſciplinã eccleſia/ iuuare
ſticam muniant.Ceterum intra eccleſiã ptãtes eccleſiã.
neceſſarie non eẽnt niſi vt qꝺ nõ preualẽt ſacer
dotes efficere per doctrine ſermonẽ ptãs hoc
imperet per diſcipline terrorem.Sepe p regnũ
terrenũ:celeſte regnum proficit:vt qui intra ec
cleſiã poſiti ꝯtra fidẽ ⁊ diſciplinã agũt rigoreꝫ
principũ ꝯterantur.Et paulopoſt.Cognoſcant
principes ſeculi deo rationem ſe debere eẽ red
dituros pro eccleſia quã pro xp̃o tuendaꝫ ſuſci/
piũt.Nam ſiue augeať pax ⁊ diſciplina eccleꝑ
fideles p̃ncipes ſiue ſoluať:ille ab eis rõnẽ exi
git:qui eoꝝ poteſtati ſuã eccleſiã tradidit.Hec
ille.ſ.ad defendẽduꝫ ⁊ iuuãdũ nõ inuadendũ
⁊ vſurpandũ bona ⁊ iura ſua:⁊ ad obediẽdũ:
nõ imperandũ ei vt faciũt frequenter.Conclu
dit herueus tria.Primũ eſt ꝙ collatio iuriſdi
tionis vel ptãtis papalis ptinet ad ſolum xp̃ꝫ.
Scꝺa eſt ꝙ p̃ma collatio ptãtis papalis fuit fa
cta ſingulari ⁊ determinate ꝑſone petri dicẽte
xp̃o ipſi:tibi dabo ⁊ paſce oues meas.¶ Ter/
tiuꝫ ꝙ alie collationes facte alijs papis iuriſ/
ditiõeſqꝫ papales ſunt facte a xp̃o ꝑſone electe
ab eccleſia:vel ab hñte vices eccleſie in hoc ſicẽ
habent modo cardinales.

¶ De plenitudine .§.v.

poteſtatis papalis ⁊ iuriſditiõis erga alias po
teſtates inferiores.vt patriarchas:archiep̃os:
ep̃os:⁊ parrochiales curatos.Ubi ſciẽdũ ſm
herueũ in dicto tractatu:ꝙ oĩs ptãs ecclaſti
ca alia a papali ſubeſt ei quoad tria.

¶ Primo quãtum ad correctionem abuſus.

¶ Secundo quantum ad inſtitutionem ⁊ col
lationem ipſius poteſtatis inferioris.

¶ Tertio ad ſubſidiũ adminiculatiuũ ideſt ꝙ
teneť iuuare eam ſi aliquo modo indigeret.

¶ Primũ probat ſic.ꝓuidẽtia principis in om
ni p̃ncipatu ordinať ad hoc ꝙ ipſe moueat oẽs
ſubditos illi⁹ p̃ncipat⁹ ad bonũ ſeu fineꝫ reipu/
blice.vñ ad eũ ptinet quãtũ ĩ eo eſt ꝯferre ⁊ or/

dinare ea que ↄferūt ad tēdēdū in bonū reipu blice.i.ea que ſunt virtuoſa ⁊ tollere ea que tol lunt motionē ad tale finē vt vitia ⁊ abuſiones. Ad candē enī ptātē ptinet mouere aliquos ad aliquē finē:⁊ tollere ea que impediūt motionez ⁊ ꝓfectū coītatis. Hec aūt ſunt vitia ⁊ abuſiōes que inordināt hoīez a deo. Tota aūt reſpu. ſeu coitas xp̄iana ad h̄ ordinaṫ vt ad ſuū finē debi tum.ꝙ ↄiūgaṫ deo per opera v̄tuoſa:⁊ q: h̄ im pediṫ per vitia ⁊ diuerſas abuſiōes.iō ad papā qui eſt p̄mus p̄ſidēs ⁊ ꝑncipalis:q: pōt ⁊ debꝫ hm̄ōi vitia corrigere ⁊ tollere erga oēs inferio res ptātes quātū in eo eſt. vt tota coītas xp̄iana tēdat in debitū finē. Et ad h̄ poſſet induci illud Hiere.j. Ecce ↄſtitui te ait dn̄s ſup gentes ⁊ re gna vt euellas:deſtruas diſſipes:⁊ diſꝑdas ſcꝫ quoad vitia edifices ⁊ plātes quoad virtutes. Nullus ꝑlat⁹ eccleſiaſtic⁹ eſt ſup regna niſi pa pa. Et in ſignū huius zacharias papa depoſuit Ludouicū a regno frācie.q: inutilis erat. vt hr̄ xv.q.vj. Alius. Et Inno īperatorē Federicum ab īperio. ¶ Quātū ad ſcd̄m ſcꝫ ꝙ oēs ptās in ferior: papa eſt ſubdita ei quātū ad īſtōnē ⁊ col lationē eius ⁊ remotionē ꝓbaṫ ſic.oēs ptātes ī feriores a papa ſunt limitate ⁊ determinate vt apparet de facto. Aut igiṫ ſunt inſtitute a chri ſto īmediate ab vlī eccl̄ia:aut a xp̄o mediāte pa pa vt vicario gn̄ali eius. Sed nō a xp̄o īmedia te nec ab eccleſia vlī ergo a papa vicario chriſti Qd̄ nō ſint inſtitute a xp̄o īmediate tales pote ſtates īferiores ꝓbaṫ ſic.q: ſi ſunt īſtitute a xp̄o īmediate ita determinate vt ſunt quātū ad po pulū ⁊ quātū ad territoria:⁊ quātū ad ea q̄ ſunt in foro ↄtentioſo vel pn̄iali ptās patriarchalis archiep̄alis:ep̄alis ⁊ parrochialis. aut xp̄s fecit hoc ante aſcēſionē aut poſt:ſed neutro iſtoꝝ mo doꝝ fuit.ergo nō a xp̄o inſtitute īmediate. Qd̄ nō fecit hoc xp̄s ante vel poſt aſcēſionē.oſtendi tur ex hoc:q: ſi feciſſet in euāgelio habereṫ ex preſſe vel īplicite:ſed nihil de h̄ in eo hr̄ nec de terminatio ⁊ diſtinctio hm̄ōi ptātū:nec quātū ad caſus nec quātū ad territoria: nec quātū ad noīa.ſ.p̄t̄iarchaꝝ archiep̄oꝝ ⁊ hm̄ōi.ꝙ ⁊c̄. Pro baṫ ⁊ alia rōne q: ſi a xp̄o eēt īmediate īſtitut⁹ ordo qui eſt īter papaꝫ p̄t̄iarchas : archiep̄os ⁊ alios.ep̄s nō poſſet īmediate īſtitui vel confir mari a papa. Et rō eſt q: illud qd̄ ptinet ad ius īmediate inſtitutū a deo.nō pōt īmutari ab ho mine. Sed cū oppoſitū quotidie fiat de cōī con ſuetudine eccleſie:q: nō ſolū papa īmediate cō firmat ep̄os omiſſo archiep̄o qui eſt medius ſꝫ etiā ſibi retinet ꝓuiſionē de eo faciendā ꝑut ſi bi videṫ.ꝙ nō a xp̄o īmediate ſūt īſtitute hm̄ōi ptātes īferiores. Qd̄ nō ſint īſtitute ab vlī eccle ſia vt a dāte auctē ipſi īſtitutioni.qd̄ iō dico.q̄a q̄uīs ꝫ in aliquo ↄcilio aliq̄ ſtatuuntur tota au ctoritas dans vigorez ſtatutis eſt in ſolo papa.

papa ꝑt corrigē abuſus cuiuſli bet pote ſtatis.

papa ꝑt inſtituē oēs ptā tes.

Scd̄a ratio.

aliq̄ pn̄t facere ad directionē ↄſulēdo ⁊ orōnib⁹ iuuare.ꝙ in dubijs a dn̄o dirigātur. Probaṫ ꝙ ꝙ nō ſit hm̄ōi īſtitutio ab eccl̄ia ſic. Illa ptās q̄ nō pōt īſtitui niſi a xp̄o vel habēte ptātē ab eo. nō pōt inſtitui ab eo qui nō eſt xp̄s nec habens auctem īſtituēdi ab eo. Sed ptās iuriſdictionis ſp̄ūalis ptinētis ad eccleſiā eſt talis.ſ.ꝙ nō po teſt īſtitui niſi a xp̄o vel hn̄te auctem in hoc ab eo. Et rō eſt:q: ptās ordinādi hoīem in deū ſꝫ dei acceptionē nō pōt īſtitui niſi a deo vel ha bēte auctem ab eo ergo nullus alius pōt īnſti tuere talē ptātem. Sed eccl̄ia vlīs nō eſt de⁹ nec xp̄s:nec ſup hoc hꝫ auctem ab eo.q: collatio ta lis in ſacro canone nō hr̄.tum etiā q: ſi talis fie ri nō poſſet a papa ſine coītate xp̄iana papa nō haberet plenitudinē ptātis. qd̄ eſt falſum. Ex q̄ igiṫ inſtitutio ptātum inferioꝝ nō eſt facta īme diate a xp̄o.nec ab vlī eccleſia. vt ꝓbatū eſt. ſeq tur ꝙ ſit facta a papa vt a vicario xp̄i gn̄ali. Qd̄ etiā pꝫ ex hoc q: frequēter papa creat nouas ſe des ſeu ep̄at⁹:⁊ mutat ⁊ ꝑuat:⁊ iura dicūt ex preſſe hoc facere poſſe. Et ad hoc facit qd̄ dicit Dionyſius papa.xiij.q.j. Eccleſias ſingulas ſin gulis p̄ſbyteris dedimus parrochias ⁊ cimite ria eis diuiſimus ⁊c̄. Termini ep̄atuū fuerint diſtincti tp̄e apl̄oꝝ.vel paulopoſt.⁊ de hac diſti nctiōe ſediū ep̄alū archiep̄alū ⁊ patriarchaliū hr̄ di.lxxx.c.j. Sic igiṫ īſtituere ⁊ ↄferre ptātes oēs eccleſiaſticas īferiores papatu quoad iuriſ dictionē pertinet ad papā. ¶ Quantū ad tertiū etiā pꝫ ꝙ oēs ptātes īferiores etiā ſeculares de bent ⁊ tenētur iuuare papā in eo qd̄ expedit ad bonū regimē eccl̄ie. Et quātū ad hoc ei ſubſunt qd̄ ſic ꝓbat. Reſpublica teneṫ ad ↄſeruationez illius ptātis a qua depēdet reipublice bonum. Sed bonū reipublice xp̄iane potiſſime depen det ex ptāte eius cuius eſt ordinare totam eccle ſiam:⁊ ordinare gradus ⁊ ſtatus in ea.ergo ⁊c̄. Huic etiā ↄcordat ph̄us.xij.metaphiſice dicens ꝙ bonū exercit⁹ dependet ex ordie vni⁹ ptātis ad aliā ⁊ potiſſime ex ordie exercit⁹ ad iudicē. Et ſic ēt totū bonū eccl̄ie depēdet ex ordie vni⁹ ptis ad aliā.puta curatī ad ep̄m.ep̄i ad archi ep̄ꝫ.⁊ ſic vſq ad papā:ꝑcipue tn̄ bonū eccl̄ie de pēdet ex ordine totius populi ad papaꝫ ꝓpter qd̄ oīs ptās dꝫ ei adminiculari. Et ſi ↄtra hanc ptātē aliq̄ ſeculares vellent:ipſi ꝑncipes ſecula res dn̄t ſubditos cōpeſcere ⁊ rebelles ei ſubijcē

¶ De poteſtate .§.vi.

pape ponit Herueus in dicto tractatu.v.erro res exortos ab aliq̄b⁹. Primus eſt ꝙ ptās p̄la torum īſerioꝝ pape ſiue ſint ep̄i ſiue ſint curati eſt īmediate a deo ſicut ptās pape. Scd̄s ꝙ in hierarchia eccleſie militātis infimi.i.parrochi ani.nō pn̄t reduci in deū per pn̄iam.niſi medi antibus curatis ⁊ parrochialibus ſacerdotib⁹

termini ep̄atuū

oēs ptā tes ſecu lares d̄ bent iu uare pa pam

errores circa exoꝝ.

Tertius ꝙ licet papa ⁊ epi ſint pncipalioꝛes re/
ſpectu parrochianoꝝ non ſunt tñ imediate cu/
rati coꝝ:ſiue nõ imediate hñt curã eoꝝ.Quar
tus erroꝛ eſt ꝙ nec papa nec epĩs pñt audire cõ/
feſſiones parrochianoꝝ quin teneãtur cõfiteri
eadẽ pctã ſuis ſacerdotibus parrochialibus.

Quintus erroꝛ eſt ꝙ dato ꝙ ꝯfeſſi pape vel epi
ſcopis nõ teneãtur eadeꝫ peccata ꝯfiteri parro/
chialibꝰ ſacerdotibꝰ tñ papa vel epi nõ poſſent
dare gñalẽ auctẽꝫ audiẽdi ꝯfeſſiones aliquibꝰ
vt fratribꝰ ⁊ hmõi quin ꝯfeſſi talibꝰ.teneantur
ꝯfiteri eadẽ pctã ſacerdotibus parrochialibus.

Ponit rõnes ⁊ auctes quas idducũt ad iſta pro
bãdum ⁊ eas oĩs efficaciſſime euacuat:⁊ aucto
ritas ab eis male intellectas ſane declarat in dĩ
cto tractatu que oĩs cã breuitatis omitto.Et cõ
cludit ꝙ iſti erroꝛes nõ ſolũ ſunt iudicãdi erro/
res ſed hereſes.qđ ꝓbat per dictũ pelagij.diſt.
xxj.Quãuis.vbi dicit.ꝙ qui detrahit ius ſuuꝫ
alijs eccleſijs iniuſtus eſt.Qui aũt detrahit ius
ſuum romane eccleſie hereticus eſt cenſendus
Sed ponẽtes dictos erroꝛes detrahũt ius ſuuꝫ
romane eccleſie ſeu aplice ſedi.q̃ſi non ſubſint
⁊ ſint alie eccleſie ſibi ſubiecte.⁊ ptãtem iuriſdi
ctionis ab ea accipiẽtes.cum tñ xp̃s Petro dixe
rit.Tibi dabo claues.ergo ⁊c̃.ergo ſunt hereti
ci.Quibꝰ etiã daſ licẽtia alicui a papa vel epi/
ſcopis ꝯfitendi vel audiẽdi ꝯfeſſiones alioꝛum
nõ opꝫ ꝙ petãt lĩiam a ſuis parrochialibus ſa/
cerdotibus ꝯfitendi vel audiẽdi ꝯfeſſiones vt
dicit quedã glo.Ber.que reprobata fuit p̱ Cle
mentẽ.iiij.vt falſa in extuagãti que incipit.qui/
dam temere.Quinimmo eis inuitis ⁊ ꝯtradi/
centibꝰ pñt ex dicta licẽtia ꝯfiteri:nec ſi confeſ
ſi tenentur iteꝝ ſuo curato cõfiteri quod etiam
notat Joannes andreas extra de peni.⁊ remiſ/
ſi.c.Si epiſcopus libro ſexto.

De poteſtate .§.vij.

iuriſditiõis tẽpoꝛalis ⁊ ſpiritualis que eſt in ec
cleſia.Sciendum ſm Augu.de ancho.in ſum.
de ptãte pa.ꝙ eſt tripler ptãs ⁊ variata.

Prima.eſt imediata ſcꝫ a deo ⁊ hec eſt ſum/
moꝛum pontificum.

Secunda eſt deriuata ſcꝫ a deo per pa.⁊ hec
eſt omnium inferioꝛum p̱latoꝛum.

Tertia eſt in miniſteriũ data:⁊ hec eſt impe/
ratoꝛis ⁊ principum terrenoꝛum.

Quãtũ ad pmũ ptãs iuriſditiõis plene ſpi/
ritualiũ ⁊ tpaliũ eſt imediata a deo in papa.⁊ p
baſ tripłr.Primo ſic.Auctoꝛitas iuriſditionis
nõ ꝯcediſ niſi per claues ecclie.ſed claues eccle
ſie xp̃s nõ ꝯceſſit niſi Petro.put pmiſerat Pe/
tro dĩ.Tibi dabo claues regni ce.Sup quo ver
bo dicit glo.xp̃s ſolũ vnũ caput ⁊ vnũ vicariuꝫ
in ecclia eẽ voluit:ad quẽ diuerſa mẽbꝛa recur
rerẽt ſi foꝛte adinuicẽ diſſentirẽt.Scd̃o probaſ
ſic.qui nõ dat aliqd nõ põt illud auferre.ſed ſi
papa nõ daret epĩs ⁊ alijs p̱latis ptãtẽ iuriſdi/
tionis nõ poſſet eos deponere p̱uare ⁊ illam ſu
ſpẽdere cuius tñ oppoſitũ facit ⁊ facere põt ſm
oẽs ergo ptãs iuriſditiõis plene reſidet in ſolo
pa.Tertio ſic.in illo reſidet imediate ptãs iuriſ
ditiõis ſpũaliũ ⁊ tpaliũ.cuius auctẽ ſit p̱latoꝝ
electio ⁊ cõfirmatio:ſed hoc ſit a pa.ergo in eo
reſidet plenitudo ptãtis.Quãtũ ad ſcðm.ſ.
ꝙ ptãs epoꝝ ⁊ alioꝝ p̱latoꝝ ecclie ſit deriuata a
pa.ĩ eos mediãte papa.ꝓbaſ rõne ⁊ auctẽ.Rõ
aũt eſt talis ſicut ſe hñt riuuli ad fontẽ:radij ad
ſolẽ:rami ad arboꝛẽ.ſic ſe hñt ptãtes epoꝛum ⁊
alioꝝ ad ptãtẽ pape.nã vt dĩ in.c.epheſini con
cilij quõ multi radij ſolis ſed ſunt lumẽ vnuꝫ ⁊
rami arboꝛis multi ſunt:ſed vnũ robur:⁊ mul
ti riuuli de vno fonte defluũt.vnitas tñ ſeruaſ
in oꝛigine.ſic ecclia vna eſt que in multitudine
latiſſime fecũditatis extẽdiſ.xxiiij.q.j.Loquiſ.
ſed ꝯſtat ꝙ aq̃ riuuloꝝ nõ eſt aqua fontis imme
diata:ſic nec ptãs p̱latoꝝ eſt imediate a chri/
ſto.ſed deriuata in eis a xp̃o mediãte.pa.Patꝫ
hoc etiã auctẽ Cyrilli patriarche alexãdrini q ſic
ait in libꝛo theſauroꝝ.Sicut xp̃s accepit a pře
ducatum ⁊ ſceptrũ ecclie gentiũ ex iſrael egre/
diens ſup oẽm pncipatũ ⁊ ptãtẽ ⁊ oẽ qđcunq3.
vt ei genua cuncta curuẽtur.ſic Petro ⁊ ſucceſ
ſoꝛibus pleniſſimã ꝯceſſit ptãtẽ ⁊ nulli alij quã
Petro qđ ſuũ eſt plene.ſꝫ ſoli ipi cõmiſit totuꝫ.

Qđ ãt ptãs tpalis imperatoꝝ regum ⁊ pnci
pum ſit in miſteriũ data a deo mediãte pp̃ ⁊ ali
is p̱latis ecclie.in qbꝰ reſidet ſpũalis ptãs.ꝓba
tur triplici rõne.Prima eſt talis illa ptãs data ĩ
miſteriũ alteri ab alio:p̱ quã hꝫ iſtitui regulari
⁊ oꝛdinari ⁊ ꝯfirmari ſi bona ſit:⁊ p̱ quã hꝫ iu/
dicari ⁊ cõdẽnari ſi bona nõ ſit.ſed tal' eſt ptãs
imp̱atoꝝ:regũ ⁊ pncipũ.q2 p̱ papã hꝫ iſtitui re
gulari ⁊ ꝯfirmari ſi bona eſt:⁊ per ipaꝫ hꝫ iudi
cari ⁊ ꝯdẽnari ſi bona eſt.g̃ talis ptãs nõ eſt im
mediate a deo.ſed in miſterium ptãtis ſpũalis
data.Utrũqꝫ aũt hoꝝ ꝓbaſ.ſcribiſ enĩ diſt.xcij.
Scĩ.ꝙ ptãs pape cuiuſlibet oꝛdinis dignitatẽ
⁊ gradũ hꝫ iſtituẽ.Qđ ẽt hẽat ptãtẽ ſecularẽ iu
dicare ⁊ ꝯdẽnare:ſi nõ ſit bona pꝫ.xv.q.vj.Ali/
us.vbi dĩ ꝙ zacharias papa regẽ frãcoꝝ depo
ſuit nõ tã pro ſuis iniqtatibꝰ q̃ pro eo ꝙ inuti/
lis erat regno:⁊.xcvj.di.c.duo ſunt.dĩ ꝙ Inno
cẽtiꝰ Archadiũ imperatoꝛem excoĩcauit.q2 cã
fuit exilij Chryſo.⁊ alius Innocẽ.depoſuit Fe/
dericũ iperatoꝛẽ.Scd̃a rõ eſt talis.illa ptãs eſt
in miniſteriũ data alteri cuiꝰ iuramẽtũ fidelita/
tis p̱ſtat:ab ea recognoſcit oẽ quod hꝫ.ſed oĩs
poteſtas imperatoꝛis ⁊ ſeculariũ principũ eſt
talis.dĩ enim dĩ.lxiij.Tibi dño.ꝙ iperatoꝛ iu/
rat pape nũquã mãdatũ eiꝰ p̱terire:⁊ ſibi in oĩ/

Ptãs i/
perato/
ria ẽ da
ta a deo
p̱ papã.

bus fidelitatẽ ſeruare. ꝙ talis ptãs eſt ſolũ ĩ mi/
niſteriũ data. Et ſi inueniaẽ quoqꝫ impatores alĩ
quos aliq̃ tpalia dediſſe ſũmis põtificib⁹. ſicut
ꝯſtantin⁹ donauit ſiluestro nõ fuit hoc dare qd̃
ſuũ erat. ſed reſtituere qd̃ tyrãnice ſublatũ eſt. ⁊
eodẽ mõ ſi inueniaẽ aliq̃s ſũmos pontifices de
diſſe aliq̃ bona tpalia impatorib⁹ ⁊ principib⁹
nõ eſt hoc intelligendũ eos h̃ feciſſe in dñij re/
cognitionẽ. ſed magis in pacis eccliſtice cõſer
uationẽ. q: ſeruũ dei nõ opꝫ litigaẽ. ſꝫ mãſuetũ
eẽ ad oẽs. Itẽ ꝙ ois ptãs ſeclaris ſit ſſbdelegata
reſpectu pape pꝫ p illud. xj. q. j. qcũqꝫ litẽ. Ter/
tia rõ eſt talis. Illa poteſtas eſt ĩ miniſteriũ alũs
data que eſt reſtringẽda ampliãda ⁊ executiõi
mandãda ad imperiũ ei⁹ a quo data eſt in mini
ſteriũ. ſed talis eſt ptãs principũ terrenoꝝ. Vñ
Bern. ad Eugeniũ pa. in lib. de ꝯſideratiõe ſu
p illo v̱bo. Ecce gladij duo hic ait. Quid tu de
vno gladio vſurpare tentas quẽ ſemel repone/
re iuſſus es in vaginã. ⁊ loquiẽ de gladio tpali.
⁊ ſubdit. Quẽ tñ gladiũ qui tuũ eſſe negat nõ
ſatis mihi videẽ attendere verbũ dñi dicentis
ſic. Conuerte gladiũ tuũ in vaginã. Tu⁹ ẽ gla
dius ipſe euaginãdus eſt ad tuũ imperiũ. alio/
quin ſi nullo mõ ad te ptineret dicentib⁹ aplis
Ecce gladij duo hic. nõ rñdiſſe dñs ſatis eſt ſed
nim⁹ ẽ. Et ſic pꝫ ꝙ hmõi ptãs ſecularib⁹ pncipi
bus eſt in miſteriũ data. ſ. a papa. Hec Aug. de
ãcho. Nec obſtat his ait ipſe qd̃ dẽ. xxiij. q. iiij.
ꝙ a deo eſt ꝯceſſa ptãs impialis ⁊ in vindictã
noxiorũ datus gladius. Non eni eſt iuriſditio
impialis vel ſecularis a papa vt ab homine pu
ro: ſed a papa vt a gerente vicez xp̃i in terris.
vel ꝙ eſt a deo ſed mediãte. ſ. papa. Similiter
nõ obſtat quod dẽ di. x. Quoniã. ſ. ꝙ ptãtes ſũt
diſtincte ſecularis. ſ. ⁊ ſpũalis: ⁊ ad diſtinctos fi
nes ordianẽ. ⁊. xcvj. di. Duo ſunt qb⁹ regiẽ hic
mũdus. ſ. pontificalis dignitas ⁊ regalis ptãs.
Non. n. ſunt ita diſtincte quin vna ſubalterneẽ
alteri. ſ. ſecularis eccliaſtice: vt minor maiori. ⁊
ſicut luna ſoli in illũinatiõe. Sunt etiã diſticte:
q: nõ ꝯueniũt vni eodẽ mõ: q: ptãs iuriſditio
nis ſpũaliũ ꝯuenit pape ꝺm imediatã iſtitutio
nẽ ⁊ executiõem. ſꝫ ptãs iuriſditiõis tpaliũ cõ
uenit ei ꝺꝫ iſtitutionẽ ⁊ auctãtẽ: ſꝫ nõ ꝺꝫ imedia
tã executionẽ: niſi forte in quibuſdã caſibus
q notanẽ. qui ſi. ſnt legit. c. Per venerabilem.

❡ De ptãte eccliaſtica ſignata p claues. C. iiij.

D E ptãte eccleſiaſti/
ca ſignata p claues regni ⁊ de colla/
tione ei⁹ facta a xp̃o. vnde ipſe dixit.
Dabo. dictũ eſt. Reſtat videre quõ ſingulariter
petro ⁊ excellẽtiſſime data eſt q: dixit tibi. ſ. pe
tro. de quo prius dixerat. Tu es petrus ⁊ ſuper
hãc petrã edificabo eccliaꝫ meaꝫ ⁊c̃. Et quãuis
aplis oĩbus collata ſit ptãs clauiũ ⁊ oĩbus epi
ſcopis ꝯferatur. aliter tñ ⁊ excellẽtius Petro et
cuilibꝫ pape ſucceſſori eius. Et de aplis ait pſ.
Nimis honorati ſunt amici tui deus: nimis cõ
fortatus eſt pncipatus eoꝝ. Ad eos aptat illud
ecclia: maiores amici q̃ alij. In nouo vel in ve
teri teſtõ: credunẽ cõiter fuiſſe apli: quibus ipſe
xp̃s ait. Vos dixi amicos: q: oia feci vobis no.
Jo. xv. Ipſi vt ait apls ad Ro. vij. pmitias ſpũ/
ritus acceperunt. ⁊ ſicut pores tpe dicit glo. ita
potiores gr̃e copia. Nimis autẽ. i. valde hono
rati ſunt a xp̃o ⁊ eccleſia ꝯſtituti iudices ſecli.
lumina mũdi: paſtores pmi eccleſiarũ. Nimis
etiã. i. valde ꝯfortatus eſt. i. roborat⁹ ⁊ ꝯfirma/
tus eſt pncipatus eorũ. i. poteſtas eoꝝ. excedit
eni oẽm principatũ terrenũ. Vñ Grego. nazan
zenus ait ĩpatoribus ꝯſtãtinopolitanis. Dedit
vobis ptãteꝫ. ſ. deus dedit ⁊ pncipatũ multo p/
fectiorẽ pncipatib⁹ veſtris. di. x. c. Suſcipitis.

❡ Principatus aũt. §. i.

iſte ſeu ptãs collata aplis eſt ſeptuplex. Primo — *Septuplex poteſtas collata aplis*
ptãs baptizandi. Scdo ptãs pdicandi ⁊ tpalia
accipiendi. Tertio ptãs ſacerdotalis cõficiẽdi:
ſoluẽdi ⁊ ligandi. Quarto ptãs epalis cõfirmã
di ⁊ ordinãdi. Quinto ptãs miracula opandi.
Sexto ptãs perfecte ꝯuerſandi. Septimo ptãs
iuriſditiõalis ſniandi. Has oẽs habuerũt apo/
ſtoli a xp̃o. ſed Petrus aliquo mõ excellenti⁹ ce
teris: ⁊ oẽs pñt dici claues regni de quibus di/
ctũ fuit Petro. Tibi da. cla. re. ce. Ptãtem qdẽ
baptizandi dedit aplis xp̃s non ſolum qñ dixit — *ptãs baptizãdi*
poſt reſurrectionẽ apparẽs eis in galilea. doce/
te oẽs gentes baptizantes eos ⁊c̃. Mat. vlti. ſꝫ
etiã ante paſſionẽ. Dicit eni Joan. iiij. ꝙ Jeſus
nõ baptizabat ſꝫ diſcipuli eius. i. apli qui h̃ non
pſumpſiſſent. ſ. baptizare niſi a xp̃o habuiſſent
ptãtem. Et lꝫ Chryſoſtomus dicat ꝙ diſcipuli
nõ baptizabãt baptiſmo xp̃i ſed Joãnis. tñ Au
gu. ⁊ Alcuinus ꝯtrium aſſerũt. ſ. ꝙ baptizabant
baptiſmo xp̃i: in quo dabatur ſpirituſſanctus.
Currebant enim tunc ſimul ⁊ legalia ⁊ euange
lica ſacramenta ꝺm virtutem vſqꝫ ad paſſionẽ.
⁊ q: nõ erat conueniens ꝙ ipſi alios baptizarẽt
non baptizati: ideo ⁊ ipſi apoſtoli primo fuerũt
baptizati a chriſto. ⁊ ſic exponitur illud Joan.
xiij. Qui lotus eſt. ideſt baptizatus: non indi/
get niſi vt pedes lauet. ideſt affectus purificet
aqua penitentie. quod etiaꝫ habetur de conſe/
cra. diſtin. iiij. c. quido a hieroſolymis. Nec eſt
inconueniens ꝙ ipſi baptizarent nondum fa/
cti ſacerdotes: cum ⁊ nunc laicus in neceſſitate
baptizat. vt de conſecratione. diſtinctione. iiij.
Conſtat. Verum vt vnitas eccleſie ſeruaretur
et a capite Petro omnis actus hierarchicus
originaretur noluit Chriſtus eos baptizare

niſi ex Petri cōmiſſione ⁊ ordinatiōe. Hec po-
teſtas pōt dici clauis regni: q: per vſum ei⁹.i.
per baptiſmū apit regnuȝ celoꝝ baptizatis. Et
q: baptiſm⁹ eſt fundamētū ⁊ pͥncipiū fidei xp̄ia
ne. cui⁹ directio cōmiſſa eſt Petro. iō xp̄s ei di
xit. Tu es Petrus ⁊ ſup hāc petrā edifi. ⁊c̄. quē
alio nomine vocauit cephas.i.caput. Jo. pͥmo
q: ab eo vt a capite poſt xp̄um oīs ſpūalis ptās
debebat deriuari aliquo modo. dixit tamen nō
ſolū petro: ſed etiā ſimul alijs cū eo. docete eos
baptizātes ⁊c̄. Ne crederet baptiſm⁹ a Petro
hr̄e v̄tutē nō ab ipo. vt eni dr̄ Joan. j. ipe.ſ. xp̄s
ē qui baptizat ſcȝ iteri⁹ mūdādo. ¶ Scd̄aȝ po-
(ptās p̄dicādi) teſtatē ſcȝ p̄dicādi dedit xp̄s aplis ⁊ ante paſſio
ne qn̄ miſit eos ad p̄dicādū iudeis dicēs. In vi
am gentiū ne abieritis ⁊c̄. Eūtes aūt predicate
dicētes: q: appropinquat regnum dei. Luc. ix.
Poſt reſurrectionē aūt apparēs ⁊ pͥcipue i die
aſcēſiōis dixit. Eūtes p̄dicate euangeliū oī cre-
ature. Mar. vl. Predicatio aūt ꝯgrue pōt dici
clauis regni: q: per ipaȝ aperit ſcriptura que di
cit regnū ⁊ dat itroitus ad v̄tutes que ēt dicū-
tur regnū celoꝝ. Et quāuis cū eēnt cū xp̄o non
eēnt ipi apl̄i adhuc ſub regimine Petri nec in
p̄dicādo: nec in baptizādo: nec in alijs. tn̄ poſt-
quā fact⁹ eſt ab ipo paſtor eccl̄ie: ⁊ in p̄dicādo ⁊
in alijs fuerūt ſub Petro. vt ſi diſſiderēt int ſe
in p̄dicādo ⁊ hmōi. ſicut fcā eſt altercatio inter
Paulū ⁊ ꝯuerſos ex iudaiſmo qui erant antio
chie ex obſeruatōe legaliū. Actuū. xv. eēt aliqs
ſupior qui eos renueret ⁊ determinaret. Un̄ cū
pͥus erat Petrus in p̄dicādo oēs ſibi deferebāt
⁊ ipſe ſermonē fecit in electiōe Mathie. Et ſi
(Actuū .i.) miſſi poſt miſſionē ſpūſſci pͥmus narrat petr⁹
ſurrexiſſe ad p̄dicandū tria milia hoīum ſua p̄
dicatiōe ꝯuertēs. Un̄ ⁊ Anacletus di. xxj. dicit
in nouo. ꝙ Petr⁹ pͥm⁹ ad fidē pplm v̄tute ſue
p̄dicatiōis adduxit. ceteri vero apl̄i cū eodē pa
ri ꝯſortio honorē ⁊ ptātē acceperūt. ipm quoqȝ
pͥncipē eoꝝ eē voluerūt. vn̄ ⁊ recte dictus eſt ce
phas q̄ſi caput alioꝝ pugnātiū per p̄dicatiōeȝ
ꝯtra mūdū: ⁊ ab ipſo ſc̄.ſ eſt ordinatio p̄dicato-
rum ⁊ p̄dicationū: lȝ aſſenſu ⁊ ꝯſilio alioꝝ aplo
rum. ſicut papa agit de ꝯſilio cardinaliū: qd̄ p-
tinet ad regimē eccl̄ie. Sic ergo pōt dici ꝙ apl̄i
⁊ alij ptātē p̄dicādi poſt pēthecoſten hūerunt a
Petro xp̄o inſpirāte ppter ſeruandū in oib⁹ ec
cleſie vnitatē. Dr̄ aūt poſt reſurrectionē miſiſſe
ad p̄dicādū. dando.ſ. eis os ⁊ ſapiam ⁊ v̄tuteȝ
v̄bi. ſed Petro ſingulari̇ dc̄m fuit. Paſce oues
meas ſcȝ per v̄bū p̄dicatōis: ⁊ tibi dabo claues
regni celoꝝ. Cū hac autem ptāte p̄dicādi dedit
aplis xp̄s ⁊ Petrus poſt xp̄m eis ⁊ alijs p̄dica-
torib⁹ metēdi tpalia.i. accipiēdi ab illis quib⁹
ſpūalia ſeminauerāt. Dixit eni xp̄s Math. x.
Dignus eſt operari⁹ cibo ſuo. Et. j. ad Corinth.
ix. di. dn̄s ordinauit his qui euāgeliū nūciant
de euāgelio viuere. Et Hiero. inqt. Apoſtolicis
viris ⁊ euangelizatorib⁹ xp̄i in neceſſarijs vſi-
bus nō retribuere ſeipſum cōdemnare eſt. xvj.
q. j. De ptāte faciēdi miracula dr̄ Luce. ix. cap.
(ptās faciendi miracula.) Dedit eis ptātē ſup oīa demonia vt languores
curarent. Hāc aūt ptātē habuerūt oēs apl̄i īme
diate a xp̄o ⁊ ante reſurrectionē ⁊ poſt nō a pe-
tro. nō enim ptās faciendi miracula pōt dari a
puro hoīe ſed a ſolo deo. qnimmo ipſe deus eſt
qui miracula operat per ſanctos ſuos: vt p in-
fra. Un̄ ps. Qui facis mirabilia magna ſolus.
Unde ⁊ ipa ptāte faciēdi miracula apl̄i aut alij
ſci vti nō pn̄t ad placitum. ſed qn̄ deo placet. vt
dr̄ de pe. di. ij. c. Querendum. Et iudas p̄ditor
hanc etiā credit habuiſſe. lȝ aūt ptātē faciendi
miracula nō habuerūt a Petro apl̄i alij habue
runt tn̄ eā ſub Petro ⁊ minorē Petro. Un̄ ⁊ in
illo vſu oēs deferebāt Petro. Sic eni ⁊ Joan.
euangeliſta qui fuit maior poſt Petrū fecit. vn
de ⁊ primū miraculū fcm̄ per aplos poſt miſſio
nem ſpūſſancti factū eſt per Petrū aſſociatū cū
Joan. dicēte claudo mēdicāti. qd̄ habeo hoc ti-
bi do. In nomine ieſu nazareni ſurge ⁊ ambu-
la. q ſubito ſanatus eſt Act. iij. Et in geſtis ma
tyru Petri ⁊ Pauli. de electiōe ſimonis magi
quē demones p aera portabāt. paulus petro le
gitur detuliſſe. nam poſt piā cōtentionē ad iuſ
cem pͥcepit petr⁹ demōibus: vt dimitterēt illū
ad terrā. quod ⁊ factum eſt. ⁊ ſic corruens ſimō
expirauit. Qd̄ aūt minorē operationē in mira
culis alij apoſtoli egerint petro. patet q: ad vm
bram petri ſanabant infirmi. Actuum. v. qd̄ de
alijs apoſtolis nō inuenit. Unde p excellentiā
quandā ei ſingulariter fuit dictum. Tibi dabo
claues regni celorū. Dicit hec poteſtas clauis:
q: p miracula patuit aditus multis ad regnuȝ
eccleſie p fidem cōuerſis. ¶ Ptātem quartā.ſ.
(Ptās recte cōuerſādi) recte cōuerſandi dedit apoſtolis nō ſolū eo mō
cōi quo dictū eſt. dedit eis ptātem filios dei fie
ri his q credūt in noīe eius ⁊c̄. Jo. pͥo. ſȝ quo
dāmodo ſpeciali cum eos elegit ad apoſtolatū
⁊ nō ſolū doctrina ⁊ exemplo: que eis familia-
ris cōmunicabat. ſed ēt gratia interiori. de qua
eis dixit Jo. xv. Sine me nihil poteſtis facere
ſcȝ aliquid meritoriū. aliā tn̄ ptātem ſeu grām
recte cōuerſandi dedit eis pleniorē ⁊ pfectiorē
in die pētecoſtes. Nam antea nō fuerūt ita ꝯfir
mati qn̄ potuerint peccare mortaliter: ⁊ de fa-
cto in hec inciderunt tempore paſſionis oēs
apoſtoli. ſm̄ Pe. de pal. fidem diuinitatis xp̄i
mente negantes: cuius tn̄ v̄tutē ⁊ inumera mi
racula cognouerant. ſed p aduentū ſpūſſancti
ptās: recte viuendi adeo fuit roborata vt mor-
taliter peccare non poſſent ſm̄ cōmunem opi
nionem. Unde ⁊ petrus ſi in diſſimulatiōe ob-

ſeruationis legalium peccauit prout vult Aug. propter quod Paulus eum reprehendit. vt habetur ad Gal. ij. c. illud tn̄ veniale fuit ſm Tho. in. iiij. ſen. di. j. q. ij. ar. v. q. iij. Iſta tn̄ poteſtas recte conuerſandi. ꝛ ſi procedat ex radice ꝛ affectu dilectionis. oſtendit tn̄ in toleratione magne paſſionis. ꝛ oēs quidem apoſtoli pfectam dilectionem habuerunt: ꝛ multa pro xp̄o libenter paſſi ſunt. Unde dr̄ Act. v. de apoſtolis. poſt flagellationē ipſoꝝ ibant apoſtoli gaudentes a ꝯſpectu ꝯcilij: qm̄ digni habiti ſunt ꝑ nomine Ieſu cōtumeliam pati. Petrus tn̄ feruentiorem dilectionē oſtendit pre ceteris. Unde ꝛ ter xp̄s ei dixit. Simon ioannis diligis me plus his. Jo. vlt. Et ex lapſu ſuo fortior ꝛ feruentior reſurrexit. Unde Amb. Fidelior factus eſt Petrꝰ poſtq̄ꝫ pdidiſſe ſe fleuit: atq̄ꝫ idō maiorem grāꝫ reperit q̄ꝫ amiſit. diſ. l. Fideliter. paſſus ēt videtur paſſione acerbiori pre ceteris. nā cū paſſio crucis ſit acerbiſſima. ꝛ ipſe hāc ſuſtinuerit verſo capite ad terrā. hinc facta fuit crudelior. ipſa aūt dilectio ꝛ martyrij paſſio apte dicuntur claues regni celoꝝ: q꞉ ꝑ eas ad celum aditus pꝫ. Unde ꝛ de xp̄o dr̄ Eſa. xxij. dabo clauem dauid ſuper humerum eius appellans clauē crucem. Et ꝑ dauid intelligēs xp̄m: qd̄ cōgrue dr̄ de petro ꝑ excellentiam. tibi dabo claues regni celorum ꝛc̄.

Ptās cōficiendi ꝛ ſoluēdi.

¶ Quantū ad quintam poteſtatem. ſ. ſacerdotalē. ſcꝫ cōficiendi: ligādi: ꝛ ſoluendi: ī ſacramenta pnīe. Chriſtus dedit oībus aplīs ī vltima cena: cum dixit. Hoc facite in meam cōmemorationem. Lu. xxij. quaſi diceret. poteſtatem hoc faciendi. i. cōficiendi accipite. tūc eniꝫ eos fecit ſacerdotes etiam iudā tunc ibi pn̄tem ſm oēs doc. preter Hylarium qui dicit iudam non cōicaſſe. q̄ꝫuis hac ptāte nō credunt vſi ante penthecoſten. ꝛ tūc in vltima cena eis data ē ptās ligandi ꝛ ſoluendi oībus ipſis in foro penitentie ꝛ non antea. Nam ꝙ antea dixerit diſcipulis. quecūq̄ꝫ ligaueritis in terra. erunt ligata ꝛ in celo. ꝛ q̄cūq̄ꝫ ſolueritis ꝛc̄. Mat. xviij fuit verbū pmiſſionis non collatiōis talis ptātis. Et ſimiliter qn̄ dixit petro. Tibi dabo cla. ꝛc̄. ſicut etiam qn̄ miſit apoſtolos ad predicandum ꝛ vngendū infirmos oleo. non dedit eis ptātem cōferendi ſacrm̄ extreme vnctiōis: cuꝫ non eſſent adhuc ſacerdotes: ſed figurauit illō qd̄ poſtea eēnt collaturi ſacerdotes: q꞉ ad ipſos non ad alios ſpectat dare extremā vnctionē. ſꝫ illud Iac. v. Infirmatur aliquis in vobis inducat pſbyteros de eccleſia vngentes eū oleo ꝛc̄. Tho. tn̄ in. iiij. dicit. ꝙ poteſtatem ſacerdotalē quantum ad ſecundariū actum qui ē ſoluere ꝛ ligare. xp̄s dedit poſt reſurrectionē cum inſufflauit in eos: dicens. Accipite ſpiritum ſanctū. quoꝝ remiſeritis ꝛc̄. quod videtur magis conſonuꝫ dictis ſanctorum. Poſſet tamen intelligi dcm̄ Tho. quantū ad oſtenſionē ſeu vſuꝫ dicte poteſtatis ſm illū modū loquendi ſcripture quo cōſueuit dicere rem fieri cū innoteſcit. vt ait Pe. de palude. De hac aūt poteſtate conficiendi: ligandi atq̄ꝫ ſoluēdi inquit antherius papa. Abſit vt quicq̄ꝫ ſiniſtrū de his arbitremur q apłico gradui ſuccedentes xp̄i corpus ſacro ore cōficiunt: ꝑ quos nos xp̄iani ſumus: qui claues regni celoꝝ habentes ante diē iudicij iudicāt. ij. q. iij. c. Abſit. Et q̄ꝫuis ſeptuagintaduo diſcipuli fuerūt ēt a xp̄o miſſi ad predicandū. nō tn̄ hr̄ ꝙ eos fecerit ſacerdotes ſicut apoſtolos. Un̄ qd̄ dr̄ di. xxj. In nouo. ꝙ pſbyteri tenent typū eorum: ꝛ in eoꝝ loco ſunt conſtituti ab eccleſia nō ex hoc hr̄ ꝙ fuerint facti ſacerdotes a xp̄o niſi in figuram. vt ſicut illi diſcipuli erant ſub apoſtolis: ita pſbyteri ſub epīs. Et ſic ēt intelligendum eſt qd̄ ait Gratianus. diſ. xxj. §. j. vꝫ ꝙ xp̄s diſcipulos. lxxij. inſtituit minores ſacerdotes. ſ. in figuram nō realiter ordinādo eos vel inſpirando apłos ꝙ poſt penthecoſten ordinarent eos in ſacerdotes. Quāuis aūt eandē ptātem ꝛ equalem in cōficiendo habuerit oēs apoſtoli ꝛ epī ꝛ ſacerdotes. tn̄ q̄ꝫtum ad ptātē ligādi ꝛ ſoluendi plenitudinē habuit petrus poteſtatis ꝛ iuriſditionis. ꝛ ſic itelligitur illud Anacleti. diſ. xxj. In nouo teſtō poſt xp̄m dn̄m a petro ſacerdotalis cepit ordo. q꞉ ipſi prio ī eccl̄ia pontificatus datus eſt dicente dn̄o ad eū. Tu es petrus ꝛc̄. ꝛ tibi dabo claues ꝛc̄. ligādi ꝛ ſoluēdi q꞉ ptātem pmus accepit a dn̄o. ſ. quo ad iuriſditionem.

Ptās epālis.

Quantū ad ſextam ptātem. ſ. epalem. Sciendum ꝙ varia eſt opinio inter doctores de ptāte ſeu charactere epali. Nam canoniſte cōiter tenent ꝙ ſit ordo diſtinctus ab alijs: ꝛ ꝙ imprimat ſpālis character. Et ad h̄ facit qd̄ ait Iſido. di. xxj. Cleros dicēs ordinē epoꝝ quadripartitū. ꝛ Leo papa di. xxxij. Omnium. vbi dicit epatū eē quartū ordinē. ſed Tho. in. iiij. dicit ſumēdo ꝓprie ordinē: ſcꝫ ꝓut ordinat ad cōficiendū eucharistiā nō eē ordinē diſtinctū nec imprimere characterē. ꝛ ꝙ in ꝓdictis ca. dicat ordo ſumi ibi large ꝓut iportat dignitatē habentē ptātem ad q̄ſdā ſacras actiōes pficiēdas que nō pōt ſacerdos: vt chriſmare: ordinare eccleſiā ꝯſecrare ꝛ hmōi. Pe. de pa. ꝛ Herueus ꝛ Aug. de ancho. in tractatibꝰ ſuis de ptāte pape dicunt ibi nō iprimi characterē ſpālem: ſed ampliat ſeu pficit ipſe character ſacerdotalis ꝑ cōſecrationem epiſcopalem. vt ſcilꝫ poſſit aliqua facere que non poteſt ſimplex ſacerdos. vt dictum eſt. ꝛ quia plene poteſt adminiſtrare omnia ſacramenta ꝛ conficere. Extenditur autem iſta ptās epalis per ſe ad chriſmādū: ordinandum: ꝛ ꝯſecrandū omne dignuꝫ ꝯſecratiōe: ve-

Di. xxiij q. iiij. ar. ij. q. ij.

Vide ī ti. xix ca. iii §. vij.

eccleſias:virgines:vaſa:tẽpla ⁊ hmõi. Et etiaȝ
ad ligandũ ⁊ ſoluẽdũ in foro exteriori per excõ
municationẽ. Uñ excõicatio dr̃ mucro epalis.
xxiiij.q.iij. Corripiant. In hac ptãte.ſ.ordinis
oẽs apli fuerunt equales ſiue fuerit facti epĩ a
xp̃o in vltima cena:vel poſt reſurrectionem ſiue
ſint ordinati a Petro ſm alios ⁊ idẽ eſt de oĩbꝰ
ep̃is ↄſecratis que ptãs auferri nõ poſſet ab ho
mine nec deleri:qꝛ a deo ↄfert:etſi mediãte epĩ
copo ⁊ inſtrũali cã. Et ſic intelligenduȝ eſt qd̃ ait
Anacletus di.xxj. In nouo vȝ q̃ ceteri apli cuȝ
eodẽ Petro pari ↄſortio honorẽ ⁊ ptãtem acce
perunt.ſcȝ quantũ ad ptãtẽ ↄſecrationis nõ quã
tum ad miniſtrationẽ ſeu iuriſditionẽ. Uerum
Pe.de palud. in tractatu de ptãte pape dicit.q̃
ſolus Petrus factꝰ eſt a xp̃o imediate ep̃s ⁊ pa
pa cũ dixit ei. Paſce agnos meos ⁊ oues meas
Joan.vl.i.do tibi ptãtẽ paſcẽdi:qui paſtus ſpi/
ritualis fit per collationẽ ſacroꝝ:⁊ per ↄfirmati
onem paſcunt agni ⁊ nouelli in fide:vt effician
tur arietes ad bellandũ publice in confeſſione
dei ſine timore:⁊ per ordinis collationẽ paſcũ/
tur oues ꝑfecti in obediẽtia ⁊ patiẽtia:vt pari/
ant filios ſpũales per baptiſmũ:pniam ⁊ predi
cationẽ que agere ſpectat ad ſacerdotes: xp̃us
ergo qꝛ per excellentiã ptãtis ſeu ptãtẽ excellẽ/
tie poterat ↄferre effectuȝ ſacrorum ⁊ characte/
rem ⁊ grãm ſine collatiõe ſacri exterioris ideſt
alicuius rei ſenſibilis:ſicut dedit aplis oẽs or/
dines in vltima cena ſine ↄtactu alicuius ſacri
⁊ ſine forma conſueta.ita dicẽdo Petro paſce
oues meas.dedit ei ptãtẽ ⁊ characterẽ epalem
poſtmodũ Petrus ↄſecratus a xp̃o in ep̃m.cõ/
ſecrauit poſt pẽthecoſten Joan.euange.vt prin
cipaliorẽ poſt eum ⁊ poſtea Jacobũ maiorẽ fra/
trem eius. Et exinde iſti tres ↄſecrauerũt Jaco/
bum minorẽ in ep̃m ⁊ patriarcham hieroſoly/
moꝝ dãtes in hoc formam eccleſie de numero
trinario ep̃oꝝ ↄſecrantiũ eos. Et ita itelligẽdũ
eſt qd̃ dr̃ di.lxvj. Porro. de ordinatione Jacobi
minoris cũ glo.ſua tñ nõ q̃ numerus trinariꝰ
ſm Pe.de palu. ſit de ſubſtãtia ↄſecrationis illi/
us.ſed de inſtitutiõe ecclie. Uñ ⁊ ipſi apli aliquã
do nõ ſeruabãt ꝓdictũ numerum cũ nõ habe/
bant in promptu.ſicut Paulus fecit Timotheuȝ
⁊ titum ⁊ Dionyſium ep̃os. Credendũ etiaȝ eſt
q̃ fecerit aliquos ſimplices ſacerdotes ex.lxxij
diſcipulis vel alijs. De diaconibus ſeptẽ.clarũ
eſt ab eis ordinatis. Actũ.vj.⁊ hi faciebant offi
cia ordinũ inferioꝝ. Habebãt etiaȝ apli ſci epi/
ſcopi ptãtẽ excõicandi fideles manifeſte peccã/
tes qd̃ faciẽtes tradebãt eos ſathane vexandos
corporaliter:vt fecit Paulus aplus erga illum
corinthum qui nouerca abutebat.i. Coꝛ.v.⁊
alios etiã. Iſtã tñ ptãtem qꝛ ad iuriſditionẽ pti
net recognoſcebãt ⁊ habebãt ſub Petro. Hec
igitur eſt clauis regni celoꝝ.i.eccleſie militan/
tis ptãs epalis collata ꝑncipalit Petro:⁊ ideo
dixit. Tibi dabo claues regni celoruȝ ⁊c̃. Nec xp̃us fe
obſtat quod Aug. dicit in lib. de q̃ſtionibus noui cit oẽs
⁊ vete.teſta.q̃ xp̃us oẽs aplos fecit ep̃os. Ad h̃ aplos
enim põt tripliciter reſpõderi. Uno mõ q̃ fecit ep̃os.
oẽs aplos ep̃os.ſed differenter:qꝛ Petruȝ per
ſe fecit ep̃m alios per Petrum. Sicut etiã dicit
ꝓpheta ⁊ xp̃s allegat in euãgelio Joan. Erunt
oẽs docibiles dei.i.a deo:ſed alij mediate vt di
ſcipuli:alij mediate vt ↄuerſi per ipſos. Scd̃o
mõ põt dici q̃ xp̃s fecit oẽs aplos ep̃os.i.ꝑſby
teros qd̃ fecit per ſe in vltima cena. Sepe enim
ep̃s ponit pro ſimplici ſacerdote.qd̃ ꝓbat Hie/
ro.per id qd̃ habet Act.xx.vbi aplus loquens
ad ſeniores ciuitatis Epheſij inqt. Poſuit vos
ſpũſſcũs ep̃os.i.ꝑſbyteros. In vna eniȝ ciuita
te nõ dȝ eẽ niſi vnꝰ ep̃us.ſicut dicit Clemẽs pe/
trum inſtituiſſe.di.lxxx.c. In illis. Idẽ etiã ꝓbat
per.c. Legimꝰ.di.xciij.⁊ ſic etiã põt intelligi il/
lud pſal. dictũ de iuda. Ep̃atũ eius accipiat alt.
ideſt preſbyteratũ vel apoſtolatũ. Fuit etiam h̃
paſſioni ↄgruũ.vt ſicut in creatiõe humani ge
neris:vt eẽt maior vnitas deꝰ fecit ex vno om/
ne humanũ genꝰ.vt dr̃ Actuum.xvij.qꝛ ꝑmo
adam ⁊ ex eo euã. Sic ad ſeruãdũ eccleſie vni/
tatẽ nõ fecit xp̃s duos vel tres ep̃os:ſeu omnes
apoſtolos a qbꝰ alij fierẽt:vt eẽnt plura capita:
ſed decuit facere vnũ ep̃m tantum a quo ceteri
fierẽt:⁊ hic fuit Petrꝰ:⁊ iõ ſibi dictũ fuit. Tibi
dabo ⁊c̃.claues ſcȝ eccleſie militãtis. ¶ Septi ptãs iu
ma ⁊ vltima ptãs in eccleſia eſt iuriſditionis iu riſditio
dicãdi ⁊ ſentẽtiãdi in foro pnie ⁊ foro ↄtentio nis.
ſo. Hanc aũt etiã apli oẽs habuerũt a chriſto.tñ
vt eẽnt ſub Petro. Ipſe aũt Petrus imediate a
xp̃o accepit oẽm plenitudinẽ iuriſditiõis:⁊ ſic
oĩs eius ſucceſſor.ideſt papa plenitudinem po
teſtatis hȝ a xp̃o:alij autẽ epĩ ⁊ ꝓlati in parte ha
bent ⁊ oẽs a papa. Uñ Gregori.inqt. Romana
eccleſia vices ſuas ita alijs ipartiuit eccleſijs:vt
in partẽ ſint vocate ſollicitudinis:non in pleni
tudinẽ ptãtis.ij.q.vi. Decreto.⁊.c.ſequẽti. Ad
quod deſignandũ papa ſemꝑ ⁊ vbiqȝ vtit pal/
leo. Alij vero prelati certis diebus ⁊ locis vt ex
tra de vſu pal.capi. Ad honorem hanc poteſta/
tem Petro contulit chriſtus cũ ait. Paſce oues
meas.ſm Petrum de palude que poteſtas ex/
tenditur ad omnia dubia iuris diuini vel natu
ralis declarando omnia iura poſitiua ſtatuen/
do ⁊ abrogando:omnia priuilegia condonan/
do de omnibus vtroqȝ foro qui ſunt in eccle/
ſia ſententiando penas omnes temporales pro
peccatis debitas per indulgentias relaxando
etiam quoad defunctos: ⁊ multa alia de qui
bus declaratum eſt ſupra que nullus alius po
teſt ⁊ ideo ipſi ſoli dictum eſt. Tibi dabo cla/

ves. Et ad h̄ ſūt plures auctates vt Pelagij pa pe dicētis diſ.xxj. Quis vniuerſe p orbē catho lice eccleſie vnus thalamus xpi ſit tñ ſancta ro mana eccleſia catholica ⁊ apoſtolica nullus ſy/ nodicis conſtitutis ceteris eccleſijs prelata eſt: ſed euangelica voce ⁊ ſaluatoris nr̄i primatuꝫ obtinuit. Tu es inquiens petrus ⁊ ſup hāc pe trā edificabo eccleſiā meā. Et diſ.xxij. īquit Ni colaus papa. Oēs ſiue patriarche ſiue ī cuiuſli bet apicem ſiue metropoleos pmatus aut epi/ ſcopatuum cathedras vel eccleſiarū cuiuſcūqꝫ ordinis dignitatē inſtituit romana ecclia. Illā vero ſolus ipſe fundauit. ⁊ ſupra petram fidei mox naſcentis erexit q beato eterne vite claui/ gero. ſ. petro terreni ſil' ⁊ celeſtis impij iura cō/ miſit. Nō ḡ q̄libet terrena ſentētia ſ; illud ver/ bum q̄ ꝯſtructū eſt celum ⁊ terrā: per quod de niqꝫ omnia ſunt ꝯdita elemēta romanā funda uit eccleſiaꝫ: illius certe puilegio fungit̃ illius auctoritate fulcit̃. ⁊ in fine. c. d̄r. ſanct' Ambro. ſe in oībus ſequi magiſtrā romanā eccleſiā ꝓfi tetur. ⁊ in. c. ſequē. dicit Anacletus ī fine. Hec aplica ſedes caput ⁊ car do. vt prefatuꝫ eſt a do mino ⁊ non ab alijs cōſtituta eſt: ⁊ ſicut cardie oſtiū regit̃: ſic huius ſctē ſedis auctoritate oēs eccleſie dño diſponēte regunt̃. ⁊ Agatho papa di. xix. ait. Sic oēs aplice ſedis ſanctiones acci piende ſunt tanquā ipſius diuina voce petri fir mate. Item Ambro. Et ſi alijs imperatur diſci pulis. vt laxēt retia ſua. Soli tñ petro d̄r. Duc in altū. i. in ꝓfundū diſputationū. Quid. n. taꝫ altū q̄ᵐ altitudinē diuitiarū videre. i. ſcire dei fi liū ⁊ ꝓfeſſione diuine generationis aſſumere. xxiij. q. j. nō turbat̃. Uñ ad papaꝫ referunt̃ du bia fidei ꝓ determinatiōe. vt dicit Inno. ea. q. c. quotiens. Idē amb. Eſt aliud aplicū piſcandi genus quo gener̃ ſolū petrū dñs piſcari iubet dicens. Mitte hamū ⁊ eum piſcem qui primū aſcenderit tolle. xxiij. q. j. vbi dicit glo. q̄ p ha/ mū intelligit̃ iuriſditio. q̄ petr' alijs ꝓfuit. Itē Leo papa. ea: q. Beatiſſimus petrus aplus ac/ cepit a dño principatū ⁊ romana eccleſia in ei' pmanet iſtitutis. Itē Cyrillus in libro theſau/ rorū dicit ſup illud. Tu es petrus. ſm hāc dñi pmiſſiōeꝫ eccleſia apoſtolica petri ab oī ſeditio ne ⁊ heretica circūuentione imaculata manet ſup oēs ꝓpoſitos ⁊ epos ⁊ ſup oēs primates ec cleſiaꝝ ⁊ populoꝝ in ſuis pontificibus in fide pleniſſima ⁊ auctate Petri. Itē ex ſynodo Ni/ ceno. q̄ ſemp fuit magne auctis apud grecos ⁊ latinos d̄r. Ecclia romana ſp primatū habuit: ſempqꝫ habere dꝫ. qđ intelligendū eſt poſtquā petrus in ea ſedit. Itē ex alio ꝯcilio d̄r. Venera mur ſm ſcripturas ⁊ canonū diſſinitiōe ſctiſſi/ mum antiq romane epm pmū eſſe ⁊ maximū epoꝝ oīuꝫ. Dicit aūt ātiq romane ad differētiā ꝯſtātinopolis quā Cōſtātin' illuc ſedē ſuā trāſ/ ferēs ⁊ puilegijs vrbis romane excellēs nouaꝫ romā appellari voluit. Itē ex auctē ꝯcilij calce/ doneñ. iter cetera legit̃ ibi geſta q̄ tota ſynod' acclamauit Leoni pape. Leo ſctiſſim' aplicus ⁊ icomenicos. i. vlis patriarcha per mltos ānos vi uat. Qđ aūt epi ſucceſſerit loco aploꝝ ⁊ curati ⁊ oēs ſuperiores p̄lati loco diſcipuloꝝ. ꝓbat̃. diſ. xxj. c. In nouo. ⁊. lx. di. c. ſ oris. Itē Marcellus pa. xxiij. q. j. c. Rogam'. dic̄ de petro. Ipe ē ca/ put toti' eccleſie: cui dñs ait. Tu es petr'. ⁊c̄. hu/ ius ſedis pmat' fuit apd̄ vos. ſ. ātiochie: que po ſtea iubēte dño romā trāſlata ē. Hūc āt iuſſum dñi expōit Inn. ex̄ q̄ fi. ſint legi. Per venerabi/ lē. dū dic̄ ſic. Locus quē elegit dñs aplica ſedes eē dinoſcit̃. cū ḡ petrus vrbem exiuiſſet volens dñs eū ad locū quē elegerat reuocare iterroga t' ab eo. dñe quovadis. Rñdit. Uenio romā ite rū crucifigi. qđ itelligēs p ſe dictū ad locū ꝓſti/ nū ē reuerſus. Mor' eni petr' lachrymis xpia/ noꝝ a facie neronis fugiēs aliā ſedē forte eligē volebat ſ; illō Mat. x. Cū vos ꝓſecuti fuerit in vna ciuitate fugite ī aliā. ſed h̄ dñs ꝓhibuit vo lēs ibi ſedē petri finalr̄ pmanē. vñ nō ex petri. ſ; ex ipi electiōe ecclia romana fctā ē ſedes pe/ tri. q̄re nō pōt ſedes aplica a petro mutari ſicut elegit dñs ſyō. vñ tēplū facē alubi nō licuit. etiā ſūmo ſacerdoti. vñ peccauit Heliachi in epole/ os egypti ſile tēplū faciēs illi hieroſolimoꝝ. vt refert Joſeph'. Sine cā ſ. it rōnabili ſedē ſuaꝫ a deo rome fūdatā nō poſſet ipe pa. euertere nec alio trāſferre. etſi faceret imo et quātūcūqꝫ cā ꝓbabilis. q: nō niſi ꝯtra dei iuſſiōe mutāda eſt qđ ſemel iuſſit ſine aſſenſu gñalis cōcilij ſup h̄ ſp. ilr̄ ꝯuocati ⁊ dei releuatiōe ſup hoc inocata nō eēt trāſlatio faciēda: q: nec pp trāſgreſſiōeꝫ ⁊ nec ꝓpter captiuitatē ppli dei p ſeptuagita an/ nos licuit locū tēpli quē dñs elegerat imutari. Nec eſt ſile de mutatiōe ſedis ātiochie. q: illaꝫ ſedē petrus elegit motu ꝓprio. Nec ēt eſt ſile d̄ trāſlatione ſedis impialis ei' eni auctas ē a po/ pulo romāo qui ius ſuū ⁊ ptāteꝫ in iperatorem trāſtulit. iſti. de iu. na. ſ. S; qđ. auctes eni qdā que vident̃ ponere qualitatē ptātis in petro et alijs aplis ſane itelligēde ⁊ exponēde ſunt. Dic̄ eni Cyprian'. xxiij. q. j. Loquit̃. quāuis xp̄s oī bus poſt reſurrectionē ſuā parē ptātem tribuat ⁊ dicat. Sicut miſit me pr̄ ⁊ ego mitto vos. Ac cipite ſpm̄ ſctm̄. tñ vt vnitatē māifeſtaret ptātis eiuſdē originē ab vno incipiētem ſua auctē di ſpoſuit. Hoc erant vtiqꝫ ceteri apli qđ Petrus fuit pari ꝯſortio pditi ⁊ honoris ⁊ ptātis: ſ; ex ordiū ab vnitate ꝓficiſcit̃ vt eccleſia xp̄i vna mō ſtretur. Uñ vni dicit. ſ. petro. Tu es Petrus ⁊c̄. ſup vnū edificat eccleſiā. Hec ille. S; iſta parili tas ⁊ eq̄litas ptātis ⁊ honoris itelligēda eſt de poteſtate

Rom… pma ſ… des.

Roma na ſe… des n… eſt traſ… ferēd…

eq̄ p… aplo…

ptāte ordinis ⁊ ꝯſecrationis nō de ptāte iuriſ/ditionis. Itē qđ ait Amb. ij.q.vij. Bti Petrus ⁊ Paulus eminēt inter apl'os vniuerſos ⁊ quadā ꝓrogatiua ꝑcellunt. puto autē illos equales eē in meritis qꝛ eq̄les ſunt in paſſione. Iſti duo dicunť alios apl'os ꝑcellere. nō quidē in ptāte ordinis. ſed in veneratiōe gentiū. ⁊ qꝛ vrbē ſuo martyrio ꝯſecrauerūt: in paſſione ſocij exiſten/tes. vt dicif. xxij. di. Sacroſancta. vñ ⁊ de cōci/lio curie romane in indulgētijs dr̄. de beatoꝝ Petri ⁊ Pauli apl'oꝝ au·te ꝯſili ⁊c̄. Pares ãt dicunť iſti duo nō iuriſditione ſed merito ⁊ ſcti tate martyrij. ⁊ ſic etiā intelligif illđ Hiero. ij. q. vij. Paulus Petrū repꝛhēdit qđ non auderet niſi ſe non ꝑarē ſciret. Ubi ſubdit Gratia. ꝙ h̄ nō eſt de offō eccleſiaſtice dignitatis. ſꝫ de ptāte vite ⁊ ꝯuerſationis intelligif. ⁊ ſic etiā Aug. in ca. Puta. ea. q. Cyprianū Petro apl'o cōpa/rat. ſ. quātū ad martyrij coronā: nō quātū ad iu riſditionis potentiā. Itē qđ dicit Ber. in lib. iij. de ꝯſi. ad Eugeniū. Si vt in ſūma ita ⁊ ſolā inſtitutā a deo. ſ. veſtrā aplicam dignitatē exiſti mas. ſi hoc ſentis diſſentis ab ipſo qui ait. Nō eſt ptās niſi a deo. ⁊ oīs aīa ſublimioꝛibus ptā/tibus ſubdita ſit. nō ait ſublimiori tanꝙ in vno ſed ſublimioꝛibus tanꝙ in multis. non ḡ ſola tua ptās a dño ſūt ⁊ mediocres ⁊ īferiores. Si illud intelligať de ptāte ordinis ſacerdotalis ⁊ pōtificalis: ſi pape exiſtimaret ptātē ſuā ſacer dotalē ⁊ pōtificalē ſolā eſſe a deo ꝯſtitutā exclu dēdo ptātē ordinis alioꝝ pontificū ⁊ ſacerdo/tuꝫ: dicēdo illoꝝ nō eſſe eque imediate a deo ſi cut ſuā erraret. qꝛ vt dictum eſt ptās ordinis in oībus eſt equaliter a deo. Itē ſi papa exiſtima/ret ptātē ſeu iuriſditiōis ſolā eſſe a deo: oēm ꝙ aliā ptātē iuriſditiōis eccl'iaſtice nō eſſe a deo. nec imediate nec mediate erraret. ſed ſi exiſtiat ſuā eſſe a deo imediate alioꝝ vō eē a deo ſꝫ me diāte. ſ. ſua nō errat. Itē ex eo qđ legif Act. viij. ſ. ꝙ miſerūt apl'i qui erāt hieroſolymis Petrū ⁊ Joānē in ſamariā ad ꝯfirmādū baptizatos. vr ex hoc Petrus inferioꝛ apl'is eē: quia coiter mittif inferioꝛ a ſupiore. Sed rñdef ꝙ miſſio que fit per auctē vtiq; eſt a ſupioꝛe ſicut papa mittit legatū. ⁊ rex baliuū: ſed miſſio que fit ꝑ ꝯſiliū ⁊ ſuaſionē pōt eſſe etiā ab inferiore: ⁊ ſic ꝯſiliarij dicunť mittere regē qñ vadit alicubi de ꝯſilio ſubditoꝝ. qꝛ per ꝯſiliū mouent eū ad illud faciendū. Et ſic apl'i ⁊ ſeniores miſerunt Petrū ⁊ Joānē ⁊ hoc ꝑſuadendo ⁊ cōſulendo pro ſalute ppl'i. Itē ex eo qđ legitur. Actuū. xv. ꝙ Jacobus minoꝛ tulit ſniam in q̄ōne legaliū vbi erant Petrus ⁊ alij in cōcilio ꝯgregati. Et hoc maioꝛ videf fuiſſe Petro. qꝛ maioꝛ eſt qui iudicat inter oēs. Sed pōt dupl'r rñderi. Pri/mo ꝙ Jacobus iudicauit nō vt iudex oīuꝫ ſed tanꝙ iudex illius loci ſpāliter. nō qꝛ Petrus potuiſſet iudicare. ſed qꝛ voluit illi deferre lo/co ſuo: ſicut papa qñ ē in aliq̄ ciuitate poſſꝫ oīa audire ⁊ iudicare ſed in multis nō facit vt defe rat ep̄o loci. Alio mō pōt dici. ꝙ Jacobus ip̄e nō dedit ſniam in illa materia legaliū ſed Pe/trus qui ꝓus locutus fuerat qđ agendum eēt. poſtmodū aūt Jacobus addidit ⁊ ſnīam ſuam nō q̄ſi auctoꝛizans: ſed vt aſſentiēs ⁊ ꝯfirmans ſniam Petri pro parte oīuꝫ alioꝝ. ſicut fit in cō cilijs in qbus formatis decretis ſeu canonib᷑ per papā. rñdetur ab oībus ꝑlatis pplacet. Itē qđ dicitur di. xxj. c. in nouo. ꝙ apl'i principem ſuuꝫ eſſe voluerūt Petrū. ⁊ per ꝯñs toti᷑ eccle/ſie: ⁊ ſic nō a xp̄o ſed ab apl'is videf Petrus ha buiſſe primatū. Rñ ꝙ apl'i hoc voluerūt volun tate ꝯſequēti ⁊ acceptanti dei ordinationē nō autem voluntate antecedente ſeu accuſante ip/ſam auctoꝛitatem. nam hoc habuit a chꝛiſto vt ibi dicitur. Hec Petrus de palude.

¶ Queritur vtruꝫ .§.ij.

papa poſſit renūciare papatui. vr ꝙ non: qꝛ pa patus eſt a ſolo deo imediate. vt. ſ. oñſum eſt. ſed qđ a ſolo deo eſt nō pōt tolli per aliquē niſi ſit deus. ergo nō pōt renūciari per papā qui eſt hō. In ꝯtriuꝫ hr̄ ex de renū. c. j. li. vj. vbi expreſ/ſe determinaf ꝙ pōt papa renunciare papatui. *Renunciaf papatuſ.* Ad iſtā q̄ōnē ſic rñdit Augu. de anch. in ſum. de ptāte pape. ꝙ vtiq; renunciare pōt non ob/ſtāte ꝙ papatus ſit a deo. qꝛ hoc eſt ita a deo ꝙ etiaꝫ ab hoīe coopante in iſto vl' in illo. ſ. coope rante eius ꝯſenſu ⁊ volitione talis eni tolli pōt ⁊ diſſolui illius hoīs diſſenſu ⁊ ꝯtria volitione. Probat aūt hoc per exēpla in naturalib᷑: i mo ralibus: in artificialib᷑. Et in nālibus qdē. q2 aīa rōnalis ſingul'r a deo infundif cum nullus poſſit īfundere ⁊ creare ipſaꝫ niſi de᷑: ⁊ tñ qꝛ in fundif a deo coopante hoīe: qꝛ hō hoīē gene/rat ⁊ ſol ſm ph'm. idō ope hūano pōt aīa a corpe tolli ⁊ ſeparari. vt ꝑ occiſionē. In moꝛalib᷑ vō videm᷑ ꝙ gr̄a ſingul'r a deo īfundif aīe cooper rāte tñ hoīe. vñ illud ſup Threñ. iiij. Conuerte nos dñe ad te ⁊ cōuertemur. dicit gl'. ꝙ gr̄a dei nō cōuertimur niſi ex nr̄a volūtate ꝯuertimur. ſ. libertate arbitrij ipſam acceptādo. ſicut ergo gratie infuſio eſt a deo per hoīs tñ ꝯſenſum et liberi arbitrij ꝯuerſionē. ita ſeparatio eius gr̄e pōt eē per hoīs diſſenſuꝫ. ⁊ eius libi arbitrij a deo auerſionē. In artificialib᷑ manifeſtuꝫ eſt ꝙ tēplum Salomonis ⁊ tabernaculum moyſi ex mādato dei fabꝛicata ſunt ⁊ ſingla in illis opa ta: ⁊ tñ qꝛ cooperante hoīe illa fabꝛicata ſunt. Coopante ēt hoīe illa deſtructa ſunt. Sic ēt pa patus eſt a deo ſit. tñ ꝯſenſu ipſi᷑ pape coopan te. ⁊ idō ei᷑ diſſenſu renūciari pōt: ēt ſi intraſſꝫ vel

Quatuor pape renũciauerunt papatui.

voluiſſet nõ renũciare ⁊ ipſe videret ſe ĩpotentẽ ad talẽ curã: ꝓpter infirmitatẽ graue ⁊ incurabilẽ: vel cognoſceret ſe oĩno inſufficientẽ. Et de q̃tuo: quidẽ ſũmis põtificibus in geſtis ſanctoꝝ legimus renũciaſſe papatui. ſ. Clementez Cyriacũ: Marcellinũ ⁊ celeſtinũ: nõ tñ ex eodẽ fonte ſeu cã ꝓceſſit illa renũciatio. Nã Clemẽs renũciauit ꝓpter mali exẽpli in poſterũ vitationẽ: cũ fuerit inſtitut⁹ papa a btõ Petro. ne qd ſiſe attentaret a ſucceſſo:ibus. vñ renũciauit et loco eius fact⁹ eſt Linus. ⁊ poſt eũ Clet⁹. ⁊ poſt eos idẽ Clemẽs. vt notaſ. viij. q. j. c. j. Cyriacus ꝟo renũciauit ꝓpter martyrij coronationẽ aſſociãs ſe. xj. milibus virginũ btẽ Urſule ⁊ ſociabus ex reuelatione angelica. Marcellinus aũt renũciauit ꝓpter idolatriam opationẽ ponens thura ydolis. Uñ penitẽs in ꝯcilio iudicauit ſe deponendũ anathematizãs qui corpus ſuũ ſepeliret. vt hꝫ diſt. xxj. Sed Celeſtin⁹ qui ꝑus dictus eſt Petrus de murrone renũciauit papatui: ꝓpter ſue iſufficiẽtie recognitionẽ ꝯcilio ductus vt credit ſpũſſcti hos oẽs canonizauit eccleſia ⁊ aſcripſit cathalogo ſctõꝝ. Uñ nõ eſt credendũ in ipſa renũciatõe erraſſe ⁊ feciſſe quod nõ potuiſſent. Et lꝫ dãthes poeta vlgaris reprehẽdat Celeſtinũ de illa renũciatione. Recti⁹ de ipſa loquit̃ Frãciſcus petrarcha ⁊ ſentit fideli⁹ in libro de vita ſolitaria ipſuz cõmendãs. Pe. de paſ. in li. de ptãte pape idẽ ꝯcludit ſed ſubtilius. dicit eñi ꝙ papa põt cedere papatui: ⁊ cedẽdo deſinere eẽ papa: ſi cardinales acceptent alsnõ. Sunt eñi in hac acceptõe papatus duo. vnũ eſt ius ſuũ qḋ ei acq̃rit̃ ex canonica electione: aliud eſt ius eccleſie cui obligat̃: cuilibꝫ aũt licet iuri ſuo renũciare in oĩ eo in quo nõ eſt alteri obligat⁹ vel ſubditus. C. de pac. l. ſigs. ſed qui ſemel ſe obligauit nõ põt ſe ad libitũ liberare: igit̃ papa ex pte quidẽ ſua renũciare põt papatui: ſed qꝛ ſemel ſe obligauit eccl'ie ex illa parte renũciare nõ põt niſi de aſſenſu cardinaliũ q in oĩbus que ad papã ſpectãt repñſentant vices eccl'ie. Eſt enim papa obligat⁹ ex quo acceptauit eccleſiã regere. vñ niſi eccl'ia quitet eũ ⁊ cõſentiat. ſ. per cardinales: vr̃ ꝙ nõ poſſit renũciare ſed ꝯſentiẽtibus illis põt: ⁊ ſm hãc diſtinctionẽ dꝫ intelligi illa determinatio. de renũ. c. j. li. vj. Sed ꝯ ſic arguit̃ m̃rimoniũ in quo eſt vinculũ diuinũ ⁊ nõ ꝯſummatũ nulla renũciatione põt tolli: ergo nec vinculũ inter papã ⁊ eccleſiã qḋ eſt in vinculũ diuinũ: ſꝫ papat⁹ eſt de iure diuino cũ ſit iter eos m̃rimoniũ ſpũale: ⁊ ipſe papa ſit ſpõſus eccl'ie nulla renũciatiõe vł reſignatione tolli põt eadẽ rõne. Sꝫ ad hoc rñdet idez Pe. ſ. nõ eſt ſiſe vinculũ. qꝛ in m̃rimonio carnali per ꝯſenſuz mutuũ expſſuz per ꝟba de p̃ſenti que ſunt verũ ſacr̃m ſequit̃ vinculũ diuinũ qḋ

Papa obligatur ad duo.

eſt ſubiectiue nõ in aĩa tm̃ ſed in toto cõpoſito: vñ tãdiu durat vtriuſq; ſuppoſitũ vñ illud vinculuz qḋ eſt qd diuinũ ⁊ res ſacri ſequẽs nõ mutuũ ꝯſenſuz ſed ſacr̃z integratũ ex ꝯſenſu ⁊ verbis in pſonis habilibus nõ põt ab hoĩe diſſolui. ſm illud. Quos deus cõiunxit hõ nõ ſeparet. ſed ꝯſenſus cardinaliũ eligentiũ repñtantiũ cõſenſuz ſpõſe ex vna pte ⁊ ꝯſenſuz electi q̃ñ ſpõſi ex alia per quecũq; verba expſſus nõ eſt ſacr̃z nec ſacr̃ale: vñ ex opere opato hꝫ effectũ diuinũ quoad vinculũ: ſed manet illud vinculuz pure humanũ ſolo ꝯſenſu hoĩuz. vñ ꝯſenſu ꝯ̃rio tolli põt eadẽ ratiõe qua ⁊ ſpõſalia de futuro. Poteſtas ḡ papalis put eſt in ſede romana hꝫ fundamentũ diuinũ nõ humanũ: ⁊ iõ nũq̃ deſtruitur: ſed put illa ptãs eſt in pſona que eſt in ſede ſolũ per ꝯſenſuz humanũ hꝫ fundamentũ humanũ duplex. ſ. ipſuz hoĩem ⁊ illũ ꝯſenſuz que ſũt deſtructibilia: vñ quolibet eoꝝ deſtructo deſtruit̃ ptãs nõ in ſe ſed in illa pſona in qua erat per accidẽs per hoc. ſ. ꝙ erat in ſede: qꝛ igit̃ nihil tam nãle q̃ꝫ vnũqḋq; diſſolui eo genẽ quo ligatũ eſt. ꝓpter qḋ obligationes que ſolo conſenſu ꝯ̃hunt̃: ꝯſenſu ꝯ̃rio diſtrahunt̃: ⁊ etiã diſſoluũtur re exiſtẽte integra. Inde eſt ꝙ vinculũ obligatiõis inter papã ⁊ eccleſiã ſolo ꝯſenſu cõtractũ ꝯ̃rio ꝯſenſu diſſoluit̃: ⁊ renũciãdo in manibus cardinaliũ acceptãtiũ deſinit eẽ in ſedez ⁊ perdit per ꝯñs ptãtem que remanet in ſedez ⁊ acquirit̃ ſuccedenti in ſede ex ipſamet ſucceſſione. Ratio autem quare non ſic diſſoluat̃ conſenſus mutuus expreſſus in matrimõio de preſenti per diſſenſum iam aſſignata eſt. nec papa ſtatuere poſſet ꝙ non poſſit renunciare papatui ſm Auguſtinuz de ancho.

Queritur vtrũ .§.iij.

papa poſſit deponi pro quocũq; crĩe notorio. ⁊ videt̃ ꝙ ſic. Dicit̃ eñi diſt. xl. Si papa. ꝙ hmõi culpas redarguere preſumit mortaliũ nullus: qꝛ cũctos ipſe iudicaturus a nemine iudicandus niſi dephendat̃ a fide deuius. ergo videt̃ ꝙ ſaltẽ pro hereſi poſſit deponi. imo ⁊ glo. ſup dicto. ca. dicit. ꝙ pro quocũq; alio crĩe notorio adulterij: ſymonie ⁊ hmõi. ſi eẽt incorrigibilis ⁊ ſcãdalizaret eccleſiã poſſet deponi. In ꝯ̃rium eſt qḋ dicit Anacletus. di. lxxix. Electionẽ ſummoꝝ pontificũ ſibi dñs reſuauit: lꝫ eoꝝ electionẽ bonis ſacerdotib⁹ ⁊ ſpũalibus pplis cõceſſiſſet. ⁊ ix. q. iij. dicit̃ nemo iudicabit pmã ſedez. Neq; eñi ab auguſto. nec ab oĩ clero nec a regibus nec a pplo iudex iudicabit̃. i. papa. vbi gl. dicit ꝙ ꝯciliũ nõ põt iudicare papã. vt extra de elec. c. Significaſti. ⁊ hoc niſi ſe ſubmitteret iudicio aliquoꝝ. vt. ij. q. vij. Nos. Itẽ Symach⁹ papa ait. ix. q. iij. Alioꝝ hoĩum cauſas deus vo

ſum per hoies terminare ſedis iſtius ꝓſidē ſuo
ſine q̄one reſeruanī arbitrio. voluit hūi Petri
ſucceſſores celo tm̄ debere innocētiā ⁊ ſubtiliſ/
ſimi diſcuſſoris indagini inuolutā hēre ꝯſciaꝫ.
Dicendū ſm̄ Aug. de anch. vbi. ſ. ꝙ papa pro
crimine quātūcūqꝫ notorio nō eſt deponēdus.
q: talis depoſitio vel accuſatio redūdaret ī ma
lū totius eccle cū ſi audiref ei⁹ accuſatio eccla
remaneret acepha: ⁊ hoc niſi pro pctō hereſis:
de qua ēt ſi vellet ſe corrigere ⁊ emēdare nō de
beret deponi. vt notat Hugo. di. xxi. ⁊ iō epī in
ꝯcilio ꝯgregati Marcellinū ꝯfeſſum de here
ſi ⁊ idolatria nō depoſuerūt: q: parat⁹ erat cor
rigi: ⁊ ſuā ſniam reuocare qḋ ⁊ fecit. Pro ipſa
aūt hereſi ꝯgrue ipſo facto deponif. q: papa eiſ
gitur in caput toti⁹ eccleſie. iuxta illud Ephe. j.
ipſuꝫ. ſ. xp̄m dedit caput ſup oēm eccleſiā. que
eſt corpus eius. Papa aūt repn̄tat pſonaꝫ xpi.
Uñ ⁊ Petrū xp̄s vocauit cephas. ſ. caput: capi
tis aūt eſt influere vitā oībus mēbris. Princi/
piū aūt vite ſpūalis eſt fides. q: ſine fide īpoſſi/
bile eſt placere deo. ait aplſ. Si ergo papa deꝑ/
hendaf a fide deuius mortu⁹ eſt ipſe papa vita
ſpūali: ⁊ per ꝯñs aliis vitā influere nō pōt: vñ
ſicut hō mortuus nō eſt hō: ita papa in hereſi
deꝑhenſus nō eſt papa: q: ipſo facto eſt depoſi/
tus. Idē dicit Pe. de palu. vbi. ſ. ꝙ papa nullo
caſu quādiu eſt papa per qḋcūqꝫ crimē nō pōt
a ꝯcilio nec a tota eccliā nec a toto mūdo depo/
ni: ⁊ hoc non ſolū q: eſt ſupior ⁊ nullū hominē
hꝫ ſupra ſe qui eū valeat iudicare: ſꝫ q: ē a deo
qui ſibi romani pſulis quādiu pſul eſt iudiciuꝫ
reſeruauit. ix. q. iij. Alioꝝ. ſed qñ labif in here/
ſim tūc eoipſo eſt ꝑciſus ab eccleſia ⁊ deſinit eē
caput: ⁊ tūc deponif de facto nō de iure: q: q nō
credit iā iudicatus eſt de iure: ſed hoc eſt añ iu
diciū: q: eoipſo ꝙ hereticus eſt ab ecclia eſt pre
ciſus: nō pōt aūt caput a corpe ꝑciſum quādiu
eſt ꝑciſuꝫ caput eē illi⁹ corpis a quo eſt ꝑciſum:
vñ papa per hoc deſinit eē caput corpis eccleſ
⁊ ſic hereticus nō pōteē nec manere papa quia
ex̄ eccleſiā nō pñt hēri claues eccleſie: p alia aūt
pctā papa eſt caput languidū qḋ nō ꝓpter ſi de
ſinit eſſe caput: nec pōt a mēbris per ꝯñs iudi/
cari. Dicit aūt Pe. ꝙ illa glo. ſup. ca. ſi papa. ſu
perius īducta que dicit ꝙ pro quocūqꝫ alio cri
mine notorio ſi eſt īcorrigibilis papa pōt depo
ni ⁊ iudicari eſt falſa. Et rōneꝫ eius aſſignat. di
cit. eni glo. ꝙ exquo papa eſt īcorrigibilis cum
ꝯtumacia dicaf hereſis. ⁊ ipſe ex hoc ſit contu/
max per ꝯñs eſt infidelis ⁊ hereticus. Sꝫ dicen
dū eſt ſm̄ Pe. ꝙ cū ꝯtumacia dicaf hereſis. ſu/
mif large hereſis ſicut ⁊ ſymonia etiā large dī
hereſis ꝓpter aliquā ſilitudinē. Cū aūt dī: papā
poſſe deponi vel eſſe depoſitū ꝓpter hereſim ſu
mitur ibi ꝓprie ⁊ ſtricte hereſis. ſ. pro errore ſi/
deo eoꝝ que ſunt fidei. nō ergo ꝓpter alia pecca/
ta quātūcūqꝫ ſit incorrigibilis pōt deponi. Idē
dicit Aug. de ancho. circa glo. illā. Addit tñ ꝙ
poſſet ſaluari illa glo. videlꝫ ꝙ cū dī: ꝙ ꝓpter in
corrigibilitatē alicuius vitij poſſit deponi itel/
ligaf qñ ſic eſt incorrigibilis ꝙ illḋ pctm̄ quod
cōmittit mortale credit ⁊ dicit nō eſſe peccatū.
tūc eni eēt vere ⁊ ꝓprie hereticus ⁊ ſic poſſet de
poni. nō aūt ꝓpter hoc ſolum ꝙ non deſiſtit ab
actu pcti. ¶ Quid igif ſit faciendū qñ papa ē ita
malus ꝙ morib⁹ ſuis deſtruit eccleſiā dei. dicit
Pe. de pal. ꝙ eſt duplex remediū. Primū eſt ex
emplo Pauli qui Petro in facie ei reſtitit ātio/
chie. q: inducebat gētes qſi ad iudaiſanduꝫ in
obſeruatione legaliū nimis ꝯdeſcēdēs iudeis
ꝯuerſis ne eos ſcādaliſaret. vt habef ad Gal. ij.
⁊. ij. q. vij. Paulus. ſic pape in malis nō eēt obe
diendū. ſed reſiſtendū per honeſtā reꝑhenſio/
nē. Uñ ſi papa vellet totū theſaurū eccleſie dare
parētibus ſuis. vel eccleſiaꝫ ſcti Petri deſtrue/
re. aut dare parētibus pͣtimoniū Petri vel ali/
qd hmōi qḋ nō licet: non eēt pmittēdū ſꝫ ei rei
reſiſtēdū ſine ipſius iā diſpoſitiōe. Scḋꝫ reme/
diū eſt exēplo beati Hilarij qui ꝯ leonē papam
ꝑualuit orando. Iſte Leo fuit vt credo qui alio
noīe dī: Liberius papa qui fauit hereticis arria
nis. Orandū ergo eēt pro tali papa īcorrigibi/
li a tota eccleſia vt deus illum corrigeret vel de
medio amoueret: nec vnqꝫ deus ſic eccleſiā ſuā
deſpiceret qn eā exaudiret. ⁊ eēt ꝯ eū ꝯciliū cō/
uocādū ſi ipſe nollet ꝯuocare vt p illḋ moneref
vł deus iploraref vt remediū apponeref in reſi
ſtendo malis que vellet facē ne eccleſia pericli/
taref. aliḋ exēplū hf de hoc in remedio de ana/
ſtaſio papa qui fauēs hereticis aſſellādo diuio
iudicio pcuſſus eſt. xix. d. Anaſtaſius. Itē nota
ſm̄ Aug. de ancho. ꝙ dū papa eſt papa quādiu
concilium generale congregari non poſſit: niſi
eius auctoritate. vt patet diſtin. xvij. per totuꝫ.
tamen quia papa propter crimen hereſis non
eſt papa. ideo in tali caſu eius auctoritas nō re/
quiritur. ſed ſufficeret auctoritas collegij car/
dinalium ⁊ aliorum epiſcoporum ⁊ doctoruꝫ.
Item dicit ꝙ ſi notorium ſit papam mortuum
hereſim ⁊ peruerſum dogma docuiſſe vel nu/
triuiſſe: in eccleſia dum viuebat nec ſe correxit
poſt mortem etiam poteſt accuſari ⁊ damnari.
argumen. xxiiij. q. ij. ca. Si vera.

¶ De poteſtate pape que eſt maior omni pote/
ſtate creata. Capitulum. v.

D E poteſtate pape

que eſt maior omni alia creata poſt
poteſtatem chriſti aliquo modo ex
tendēs ſe ad celeſtia. terreſtria: ⁊ īfernalia vt de
eo poſſit illḋ verificari dictū de xp̄o in pſ. viij.

Oia ſubieciſti ſub pedib⁹ eius:oues ⁊ bo.vni uer.iſup ⁊ pe.cāpi.Uolucres celi ⁊ pſſ.ma.Et apte q: ipſe eſt vicari⁹ xpi:quoad terreſtria di// cit oues ⁊c.quoad celeſtia dicit volucres.q̄ad infernalia dicit piſces maris.per volucres ce/ li deſignari angelos bonos ⁊ malos. habef in euangel.Dicuntur autem ei ſubiecti.quia ma/ ior eis in quatuor videlicet.

¶ Primo in iuriſditione.
¶ Scđo in ſacroꝝ adminiſtratione.
¶ Tertio in cognitione.
¶ Quarto in premio.

Unde chryſoſt.ait.hoi mortali omniū que in celo que in terra ſunt poteſtatem cōmiſit deus ⁊ validiorem celo eccleſiam eſſe monſtrauit.

¶ Pro intellectu .§.i.

papa ē maior angelo

prime partis querif vtrū papa ſit maior ange/ lo in iuriſditione.⁊ videf ꝙ nō.q: natura ſpūa lis h₃ iuriſditionē ſup naturā corpalē ex ſue na ture ꝯditiōe.ſ₃ angelus eſt nature ſpiritualis. ḡ h₃ iuriſditionē ſupra papā q eſt nature corpa lis.S₃ in ꝯtriū eſt qđ dr̄ Heb.ij.in pſona xpi cu ius papa vicarius exiſtit.non angelis ſubiecit de⁹ orbē terre futurū ei de quo loqmur. Ad h̄ rńdet Aug.d anch.vbi.ſ.ꝙ maior ē iuriſditio pape ꝙ̄ cuiuſlibet angeli.eſt.n.triplex regimē ſm phm.Primū eſt ethicū ⁊ morale.Secun/ dū eſt familie ⁊ paternale.Tertiū eſt polliticū ⁊ regale.Primū reſpicit curā vniuſcuiuſq₃ ho minis in ſe p virtutū regulationē.Scđm reſpi cit regimē domus ⁊ familie p paternalē moni tionē.Tertiū reſpicit regimē prouinciaꝝ ⁊ re/ gnoꝝ p penarū cōminationē.Primū regimē cōmiſſum eſt angelis.q: vnaqueq₃ aīe ab ortu ſue natiuitatis h₃ angelū ad ſui cuſtodiā ⁊ exer citiū ſm Hiero. Scđm cōmiſſū eſt archāge/ lis:quoꝝ eſt familias ⁊ ciuitates dirigere ⁊ gu bernare.vñ requiſit⁹ raphael archāgel⁹ a Tho bia an ſciret viā eūdi ad ciuitatē medoꝝ. dixit ſe itinera oia illius frequēter ambulaſſe. Terti um cōuenit principatib⁹ quoꝝ eſt pñcias ⁊ re/ gna miro ordine diſponere. Uñ dixit angelus qui loquebaf danieli.Princeps regni pſarū re ſtitit mihi.xxi.diebus.Dañ.x.Nulli ergo ange lo cōmiſſa eſt iuriſditio ⁊ cura toti⁹ orbis.ſ₃ pa/ pe toti⁹ mūdi iuriſditio ⁊ cura cōmiſſa ē.nō ſo/ lū vt noīe mūdi iportaf terra:ſ₃ ēt vt noīe mūdi iportaf celū:q: ſup celū ⁊ terrā iuriſditionē ac cepit.vñ dr̄ ꝙ celeſtis ⁊ terreni impij petro xpūs iura ꝯceſſit.di.xxij.Oīs.Ad qđ facit qđ Chry ſo.ait i lib.de laudib⁹ pauli.pfert eni paulū cui libet angelo in iuriſditiōe dicēs.ꝙ angelis di/ uerſarū gentiū cura cōmiſſa eſt:ſed nullus eoꝝ ita creditū ſibi ppl₃ gubernauit.vt paulus vni uerſum orbem.nā michaeli gēs cōmiſſa eſt iu deoꝝ.paulo vo terre ⁊ maris atq₃ vniuerſi or// bis habitatis.ipſumq₃ deſertū.Si igif iuriſdi/ tio Pauli maior fuit iuriſditiōe oium angelo// rum multofortius itelligēdū eſt hoc de Petro cuius papa pſonā repñtat.⁊ idē Chryſo. ſuper Joan.dicit Petrū totius orbis ordinat magi// ſtrum ⁊ doctorem.cui ptātem dedit vniuerſoꝝ. Ad arg.autem reſpōdef.ꝙ licet angelus ſ₃ gra dum nature ſit ſuperior hoie:etiam papa ⁊ ipſi us nature conditione.diuina tamen auctorita/ te ⁊ cōmiſſione poteſt ad plura ſe extendere iu/ riſditio hois ⁊ precipue pape ꝙ̄ angeli.

¶ Secundo papa §.ij.

eſt maior angelo in ſacroꝝ adminiſtratiōe.Ad miſtratio eni₃ ſacroꝝ nō eſt cōmiſſa angelis de lege cōi.ſed ſacerdotib⁹ ⁊ epis.de ſingulari au tem mādato dei poſſet angelus bonus ſacramē/ ta miniſtrare vt baptizare ⁊ eccleſiā ꝯſecrare. ſi cut legif de ecclia ſci Michaelis ab ipſo archā gelo ꝯſecrata.⁊ quāuis coiter dicaf ꝙ talis nō deberet iteꝝ baptizari:nec eccleſia iteꝝ ꝯſecra// ri.qñ egiſſet bonus angelus:tñ quia ſathanas trāſfigurat ſe in angelū lucis.tutius eēt quoad baptiſmū illū iterare ⁊ licet in doctrina ⁊ in his que ſe tenēt ex pte itellectus hō reducaf aliquā do in deū per angelos.vt p₃ de apparitionib⁹ ⁊ reuelatiōibus factis per angelos aliquos pa/ trib⁹.tñ in charitate ⁊ in his que ſe tenēt ex pte affectus hō reducif in deū imediate per ipſum met pncipaliter ⁊ miniſterialiter.per papā ⁊ ali os miniſtros eccleſie qui ſunt adminiſtratores ſacroꝝ:in qbus gratia nobis ꝯferf.Origo aūt adminiſtrationis ipſius eſt in papa.

¶ Tertio in co/ .§.iij.

gnitiōe aliquo mō papa eſt maior angelo. Uñ ſup illo vbo. Btūs es Symō bariona. q: caro ⁊ ſang.nō re.ti.ſed.p.m.dicit gl.vē btūs qa ta le qđ reuelatū eſt petro.cui⁹ papa ſucceſſor exi ſtit.qđ nec āgelus nec hō ſcire potuit.De miſte rio.n.icarnatiōis ⁊ paſſiōis āgelis accreuit ali/ qua cognitio p pdicationē aploꝝ q̄rū caput fu it Petr⁹.cui⁹ papa eſt ſucceſſor ſ₃ eni ſcirēt āge li filiū dei ꝯcipiēdū de vgine.tñ modus ꝯcipiē di vel grauidatiōis eos latuit. S₃ pdicātibus aplis multa cognouerūt circa illud myſteriū q̄ ante ignorabāt.qđ ēt notat apl's Ephe.iij.⁊ Hie ro.dicit angelicas virtutes myſteriū icarnatiōis ad plenū nō itellexiſſe donec paſſio xpi per apo ſtolos fuit pdicata.Et q̄uis Diony. dicat pmā hierarchiā illūinare ſcđā:⁊ ſcđā ſtiā:⁊ tertiā hoies.vñ ⁊ papā.tñ ex hoc ordine cōi nō artaf ſpiritusſanctus.ꝙ non poſſit docere ⁊ illumina re:⁊ perficere homines abſq₃ tali ordine.In mi/ tio enim apoſtoli immediate fuerunt edocti a

ſpiritualiter et hoc concludit.

¶ Quarto papa ē §.iiij.

maioꝛ angelo quo.ſ.ad miſta.ſ.in pmio.ſ.in ꝑuenie do ad gloriā. Dicit eni Mat.xxij. de ſanctis. Erunt ſicut angeli dei in celo. ⁊ alibi eq̄les ſunt angelis dei. Cuꝫ eni ſm Greg. diuerſi ſcti ad diuerſoꝝ ordines angeloꝝ aſſumunt ſꝫ eorū merita maioꝛa vl̄ mīoꝛa: ⁊ tot hoīes aſſumūtur ad gloriā quot āgeli remāſerūt. dicē opꝫ q̄ ad ordinē ſeraphi pl'res aſcēdēt. qđ rōnal'r credēdū eſt de aplīs quoꝝ Petrus fuit caput. vñ ⁊ ipſe papa ſucceſſoꝛ eiꝰ. Certū eſt aūt q̄ ſeraphi ſunt maioꝛes in pmio alijs āgelis. ꝗ ⁊c. ¶ Ubi ēt ſciendū q̄ quāuis quoad nature ꝯditionem āgelus ſit maioꝛ q̄libet puro hoīe ēt papa. non tñ quātū ad repñtatione dei. In ipa eni ꝑfectiꝰ repñtat deus in nā hūana q̄ āgelica. ⁊ pcipue lōge melius deus repñtat p papā: ⁊ quātuꝫ ad nature ꝯfoꝛmitatē: q: dei filiꝰ nunq̄ āgelos apprehēdit ſꝫ ſemen abrae: ⁊ quātū ad officiū ptātē. q: nulli angeloꝝ ꝯceſſit claues ligādi ⁊ ſoluendi ſicut Petro ⁊ ſucceſſoꝛibꝰ eiꝰ. ⁊ iō nō minoꝛ honoꝛ debet pape q̄ āgelis. Uñ papa recipit a fidelibꝰ adoꝛatiōes: ꝓſtratiōes: ⁊ oſcla pedū. qđ nō ꝑmiſit angelus a Joāne euāgeliſta ſibi fieri. Apoc. vlti. Si aūt p volucres celi itelligant angeli mali ſm illud Luc. viij. Uolucres celi comederūt illud. Sic ēt deus ſubiecit pape hmōi volucres ⁊ demones: ⁊ quātū ad effectū ſpūales per ꝑdicatiōes ⁊ adminiſtrationes ſacroꝝ q̄bus demones ab aīabus expellunt. ⁊ quātuꝫ ad effectū coꝛpoꝛalē vel abyciēdo eos ab obſeſſis coꝛpibꝰ. vt fecit Paulus a phitoniſſa. Et per excōmunicationē imittendo demonem ad vexandum coꝛpus peccatoꝛis. vt patet. j. Coꝛi. v.ca. hunc tradidi ſathane ⁊c̄.

¶ De canonizatio- §.v.

ne ſanctoꝝ fienda per papā. Si p volucres celi itelligant ſcti viri. ſm illud Math. xiij. Uolucres celi reqeſcūt in ramis eiꝰ.ſ. ſinapis. Sic ēt ſubiecit de' volucres celi pape quātū ad canonizatiōeꝫ: vt venerent a fidelibꝰ p ſcīs. ¶ Pro huiꝰ declaratiōe ſciendū ſm Aug. de ancho. in ti. de ptāte pa. q̄ ſanctū aliquē canonizare nō ē aliud q̄ ſctitatē alicuiꝰ venerādā ⁊ approbādā māifeſtare ꝓpter fidē eccleſie eius opera imitātis ⁊ beneficia recipientis. Tria ergo principaliter requiruntur ad canonizationem ſancti.

¶ Primū eſt eius ſanctitatis approbatio.

¶ Scđm eſt ſanctitatis eius accepte a populo chꝛiſtiano veneratio.

¶ Tertium eſt fidei totius eccleſie beneficia illius ſanctī poſcentis confirmatio.

¶ Iſta aūt tria ſolū ad ſummū pōtificē ꝑtinēt qui eſt caput eccl'ie. Māifeſtū ſeit' xp̄i eſt homines ſctificare cauſando ſctitateꝫ. ſm illō Leui. xx. Ego dñs qui ſctifico eos. ſic ſoliꝰ pape qui ē vicarius xp̄i hoīuꝫ ſctitateꝫ approbare ⁊ manifeſtare. Sil'r ſicut ſolus papa eſt caput totiꝰ eccl'ie ita ſolū ad ipm ꝑtinet mēbris eccleſie mādare ſctm̄ aliquē ſub veneratiōe hr̄e. Ulterius ſicut opa ꝓhibent teſtimoniū ſctitatis alicuiꝰ cuꝫ fidei eccleſie innitunt. ita ad illū ꝑtinet hmōi ſanctū canonizare ad quē ꝑtinet q̄ōnes fidei determinare. qđ quidē planū eſt ſpectare ad ſummū pōtificē. ſicut pꝫ. xxiiij. q. i. c. Quotiens rō fidei ventilat. Et quāuis mādare ſanctū aliquē vī'r a toto pplo venerari ꝑtineat ad ſolū illū qui p̄eſt toti eccleſie. i. pape. tñ quātū ad eos qui ſunt canonizati per eccliaꝫ. quoꝝ feſtiuitates non pñt vl'r celebrari nec eis vigilia ordiari de talibus pōt epūs in ſua dioceſi ordiare q̄ certa die eoꝝ feſtiuitas celebret ⁊ vigilia deputet. aſſentiēte tñ clero ⁊ pplo. vt di' de ꝯſe. di. iij. ꝓnūci iduꝫ. circa fi. ¶ De mō aūt canonizatiōis dic̄ Hoſti. ē de reli. ⁊ ve. q̄ in canonizatiōe ſcti ſm moꝛē quē nūc tenet eccleſia. xij. p ordinē ſunt huīda. Modꝰ canonizandi. Primū eſt frequēs denūciatio. vt nō ſolum ſemel: ſed pluries pape denūciet qui pro ſctō debeat venerari. vt ſic multiplicatis interceſſoꝛibꝰ largiat qđ petit. Scđm eſt cōmiſſio. ſ. examinationis fide. Tertiū eſt cōmiſſionis inquiſitio. ſ. p teſtes iuratos ⁊ fideles. Quartū ē inquiſitiōis facte relatio. Quintū eſt relatiōis diligēs examinatio. Sextū eſt examinatiōis facte p ꝯſiſtoꝛiū diſcuſſio. Septimū eſt ſecreta diffinitio ⁊ terminatio. Octauū eſt māifeſta publicatio. Nonuꝫ eſt diei canonizatiōis aſſignatio. Decimū eſt ipſiꝰ pape ⁊ aſſiſtētiū genuflexio ⁊ ꝑionis deuotiōne deus ꝑmittat eccleſiā ſuā decipi vel errare. Undecimū eſt ſmocinatio ⁊ miraculoꝝ ac operū miſericoꝛdie recitatio: necnō ipſiꝰ ſcti in cathalogo ſctōꝝ ꝯſcriptio. Duodecimū eſt miſſe in honoꝛē ſcti celebratio ⁊ cāticis ſpūalibꝰ ꝑſonatio. In ꝑmitiua tñ eccleſia non ſeruabantur iſta ꝓpter duo. Primo q: ibi ſancti vt in pluribus erāt martyres: in q̄bꝰ non requirebat talis examinatio ſicut i ꝯfeſſoꝛibꝰ. Scđo q: ex feruoꝛe fidei ⁊ ex meritis xp̄i ⁊ aploꝝ miracla ⁊ alia opa ſic erāt euidētia q̄ nō poterāt tergiuerſatiōe celari. ¶ Si aūt q̄rat vtrū in canonizatiōe requirat requiſitio cardinaliū ⁊ ꝯſiliū eoꝝ. Rñ. Aug. de ancho. vbi. ō. q̄ de neceſſario nō req̄rit. nā ptās pape nō limitat in aliquo. nec dependet a collegio ſed potiꝰ ēcōuerſo. Nō eni collegium aſſiſtit pape per modū determinatiōis ſeu limitatiōis ptātis eiꝰ: ſed magis p modū miſterij ⁊ ꝯſiliū. vt debito mō hmōi ptāteꝫ exequat. Sꝫ ſi q̄rat de ꝯgruo. puto q̄ magis tenet req̄rere collegiū in tali cā q̄ in aliq̄ alia: q: in his que ſunt

ſidei tāto cautius ⁊ tāto maturiꝰ eſt agēdū quā
to dolus ⁊ fraus eſt magis circa huiuſmodi vitā
da. Ne ergo canonizatio alicuiꝰ ſcti pcuretur
turpis lucri cā vel hūane glīe pōpa nō ſolū req
ſitione collegij. verūetiā cū reqſitiōe venerabi
liū viroꝝ de eccleſia. papa in tali cā dȝ pcedere
exēplo aſſueri qui lȝ eē hnicus iterrogauit ſapiē
tes ſuos ſup quodā agēdo. quoꝝ ꝯſilio cuncta
faciebat ſcientiū leges ac iura maioꝝ. Heſter. j.

Nō ſta-tiȝ ſunt canoni-zandi.

¶ Non dȝ papa ſtatiȝ aliquē ſanctū ſibi denū
ciatū canonizare. Et hoc pp̄ tria ſm Aug. de an
cho. Primo ꝑpter miraculoꝝ raritatē qui ſunt
ſigna atteſtatiōis. Dicit eni Aug. in lib. de vera
religione. ꝙ iō miracula in nr̄a tpa durare per
miſſa nō ſunt: ne aīa ſemp viſibilia q̄reret: ⁊ co
rū ꝯſuetudine frigeſceret genꝰ humanū. q: igi
tur vera miracula nūc raro ſiūt ne ficta narrent
turpis lucri cā vel hūane laudis appetitꝰ glīa.
nūc bn̄ videndū eſt qbus credēdū ſit de diuis
miraculis ⁊ inuiſibilibꝰ rebꝰ. Aliqn̄ eni ſiūt mi
racula nō vera: ſȝ apparētia p demonē inuoca
tionē ſicut magi pharaonis: aliqn̄ per malos
homines et inuocatiōe xp̄i ⁊ noīum ſctōꝝ. Ūn̄ ai
Mat. vij. a qbuſdā reprobis xp̄o. Dn̄e nōne in
noīe tuo ṽtutes multas fecimꝰ. Aliqn̄ ſiūt vera
miracula cū vane glīe vel elatiōis infectiōe. ſic
dicē glo. Nume. xx. ꝙ Moyſes ⁊ Aaron qn̄ p
cuſſione ṽge fecerunt aquā decurrere de petra
habuerūt quādā vanā gloriā. ⁊ iō meruerūt au
dire: q: non crediditis mihi vt ſanctificaretis
me ⁊c̄. nō ergo miracula oīa ſunt ſufficiētē de
mōſtratiua ſctitatis. ⁊ iō ēt ſp̄a examinanda. Se
cūdo nō dȝ ſtatiȝ aliquis ſanctꝰ denūciatꝰ canoni
zari pp̄ operis arduitatē. Nā q̄to opus eſt ma
gis arduū: tāto cū maiori tarditate ⁊ maturita
te faciēdū. Ūn̄ nec xp̄s ſtatiȝ Lazarū ſuſcitauit:
ſed ꝑmiſſis multis circūſtātijs. Nō ergo cano
nizatio ſanctoꝝ cū ſit opus valde arduū ſtatim:
ſed per mēſes ⁊ ānos eſt differēdū: ⁊ de operi
bus eius interiȝ inq̄rendū. Nec enī ſufficit ꝙ
habuerit magnā ſciam. q: ſcia nō facit hoīem
bonū ſimplr̄. ſ. quoad bonitatē volūtatis que ē
per charitatē: ſȝ bonū ſm qd. ſ. quoad intelle
ctū. Ūn̄. j. Coꝛ. xiij. Si habuero oēm ſciaȝ cha
ritatē aūt nō habuero nihil ſum. Nec ēt ꝙ ha
buerit donū ꝓphetie: q: ꝓphīa cōis eſt bonis ⁊
malis. vt pȝ in Balaā. ⁊ Augu. j. q. j. ꝓphetiza
uit ſaul cū eēt malus vt ſctm̄ Dauid ꝑſeq̄retur.
Nec ēt ex fama alicuius orta ex ꝑplo ⁊ turba p
cedendū eſt. ſȝ teſtimonio maioꝝ qui ſūt ſanio
ris ꝯſilij ⁊ verioris iudicij. Tertio nō eſt ſtatim
fiēda canonizatio ꝑpter fidei firmitatē. Dicē eni
Chrꝰſo. ꝙ iō xp̄s chananeā clamantē nō ſtatiȝ
exaudiuit. q: nolebat fidē illius occultari: ſȝ in
palā fieri. Expectāda ḡ eſt frequēs operatio mira
culoꝝ ⁊ diuulgatio fame operū miſericordie ali
cuiꝰ anteq̄ȝ canonizet. vt fides de eiꝰ ſctitate in
coꝛdibus xp̄ianī ꝑpli firmet ⁊ roboꝛet. Et ad h
facit qd̄ ait Leo papa. di. lxj. Miramur. Si ad
honoꝛes mūdi ſine ſuffragātōe tpis ſine meri
to laboꝛis indignū eſt ꝑueniri. ⁊ notari ambi
tus ſolet. quos ꝓbitatis documēta nō adiuuāt.
q̄ȝ diligēs ⁊ q̄ȝ prudēs hn̄da eſt diſpēſatio diui
noꝝ munerū ⁊ celeſtiū dignitatū. ita vt in pꝛio
ri vita teſtimoniū ꝑhibeat pro laboꝛibꝰ militie:
pro moꝛibꝰ caſtis: pro actibꝰ ſtrenuis celſioris
loci ꝑmiū nulli debeat. Sciendū ꝙ nullus pa
trū veteris teſti eſt canonizatꝰ a pa. Et rō huius
eſt ſm Aug. de ancho. q: cā ſemp ꝑcedit effectū
ſuū ⁊ nō ſequit: ſed fundamētū ⁊ cā oīum ſctō
rū fuit xp̄s. ipſe eni eſt ſctūſctōꝝ vt dr̄ Dan. ix.
Nullus ergo debuit canonizari p̄o ſctō q ſuit
an̄ xp̄i natiuitatē. Appellat tn̄ eccl̄ia illos ſctōs.
⁊ eoꝝ ſctitatē exēplariter ꝓponit imitandā: nec
nō oꝛonibꝰ eoꝝ ſe cōmēdat eoꝝ tn̄ ſctitatē non
ſolēnizat ſeu canonizat. Scd̄a rō que tn̄ includi
tur in ꝑma eſt. q: ſcti ꝑres veteris teſti q̄ȝtūcū
q̄ȝ ſctitate pollerēt. nō fuerūt in tpe plenitudis
grē que per xp̄m facta eſt. Joā. j. Sȝ plenitudo
grē in illa lege q̄ſi tenebat incluſa figuratiue.
Ūn̄ Aug. in li. de ſimbolo ſup illud. Domū tuā
decet ſctitudo. dicit ꝙ nulliꝰ ſolēnitatē eccl̄ia ſo
lēnizat priuſq̄ȝ domus ſctitatis fundaret. ⁊ idē
tpe plenitudinis grē poſtꝰ ſctitatem. b. Marie
Joānis baptiſte eccleſia ſolēnizat q̄ȝ alicuiꝰ alte
rius. q: illa ſctm̄ ſctōꝝ generauit. ⁊ iſte digito
demōſtrauit. Tertia rō quare eccl̄ia illoꝝ ſctita
tem nō ſolēnizat eſt. q: quātūcūq̄ȝ ꝑſonalr̄ eēnt
ſancti: claritas tn̄ diuine viſionis eis fuit clau
ſa nōdū ſoluto ꝑcio hūane nature per xp̄ȝ. Ūtrū
aūt eccleſia poſſit errare in canonizatione ſan
ctoꝝ. habes. ſ. in ti. xij. c. vij. de reli. ſanctoꝝ.

¶ De poteſtate .§. vi.

pape erga inferioꝛes qui notari pñt per piſces
maris. q: ſic piſcis moꝛat ꝯtinue in fluctibꝰ aq
rum: que mare dicunt ꝑpter amaritudinē. i. ſal
ſedinē. ita qui ſunt in purgatoꝛio cōtinue mo
rantur in afflictionibꝰ penaꝝ. ſed ſubiecit domꝰ
pape etiā piſces maris. i. eos qui ſunt in purga
toꝛio ad ſubueniēdū eis p indulgentias. Sciē
dum ergo ꝙ hi qui ſunt in purgatoꝛio ad ſub
ueniendū per indulgētias ſȝ Aug. vbi. ſ. qn̄ā
nis quātū ad meritū eſſentiale abſolutū quo qs
meret vitā eternā operatione per radicē chari
tatis non ſiūt in ſtatu merēdi. tale enim meritū
nō dependet ab opere alterius: ſȝ ab opere pro
pꝛio: tn̄ quātū ad meritū conditionale quo qs
meretur pene remiſſionē vel liberationis acce
lerationē. dūmō alij pro eis faciant illa que iſti
tuta ſunt ab eccleſia ad pene remiſſionē conſe
quendā: illi qui ſunt in purgatoꝛio mereri pñt.

Pap[a] pt ill[os] in pur[ga]ta[tor]io ſubue[ni]re.

cũ dependeat ab opere alteriꝰ e adbuc viatoꝛes ſint ⁊ de foro pape. vñ pōt eis de theſauro eccleſie per ercoicationẽ indulgentie ſubueniri. qḋ nō ſic eſt intelligendũ. ꝙ eis indulgentia data etiã a papa valeat exiſtētibus in purgatoꝛio. facięte aliquo pꝛo ipſo qui eſt in purgatoꝛio illḋ qḋ ꝯtinet indulgētia fiendũ. puta ieiuniũ vel elemoſynã vel viſitationẽ eccleſie. nō ſufficit intētio illa facietis ⁊ applicātis ad eũ q eſt in purgatoꝛio. ſed exquirif intētio pap. hoc replicans p bullã. ſ. ꝙ qui facit talẽ elemoſynã vel vadit ad talẽ eccleſiã ꝯſequaf tm̃ de indulgētia ipſe vel pꝛo quo fecerit viuus vel defunctꝰ. Quãuis aliq dicãt indulgētias non poſſe ad moꝛtuos extēdi. qꝛ xp̄s dicit. Quecũqꝫ ſolueris ſuper terrã ⁊c̃. illi aũt ſunt ſub terra nō ſup terrã. Sꝫ pōt rñderi dupliciter. Uno mō ꝙ lr ſup terram referaf ad ſoluentẽ vt ſit ſenſus. quecũqꝫ tu exiſtens ſup terrã ſolueris ⁊c̃. Non eni papa moꝛtuus poteſt ligare ⁊ ſoluere. ſꝫ viuus. Alio mō ſi referaf lr ſuper terrã ad abſolutos. ſ. exiſtentes ſup terrã. cũ purgandi ſint intra vl̃ circa terrã dici pñt ſuper terrã: qꝛ nō in celo. Et ita determinat doct. Tho. i. iiij. ſ. ꝙ idulgētie pñt extēdi ad eos q ſunt in purgatoꝛio mō dicto. Et ſi q̄ratur vtrũ papa poſſit per excoicationẽ indulgētie totũ purgatoꝛiũ expoliare. Aug. de ancho. vbi. ſ. rñdet per diſtinctionẽ trimẽbꝛẽ. videlꝫ quãt hoc intelligif quãtũ ad eius abſolutã iuriſdictionẽ: aut quãtũ ad eiꝰ oꝛdinatã executionem: aut quãtũ ad diuinã acceptationẽ: itavt ſi faceret ꝙ deus acceptaret. Pꝛimo mō putat ꝙ pōt expoliare purgatoꝛiũ quãtũ ad oēs illos q ſubijciunf iuriſditioni ſue ſm̃ meritũ ꝯditionale vt ſint aliq qui faciũt pꝛo illis de purgatoꝛio ea ꝑpter que oꝛdinate ſunt indulgentie valere. Si qui g eēnt in purgatoꝛio qui nō recepiſſent ſacrm̃ baptiſmi vt adulti qui recedentes cũ baptiſmo flaminis cũ nō ſint ꝓpꝛie ſub iuriſdictione pape: ⁊ illi etiã qui nō habētes amicos facientes pꝛo eis id pꝛo quo daf indulgētia iſtis non valeret. Quãtum aũt ad oēs alios poſſet papa purgatoꝛiũ expoliare qḋ ſic ꝓbaf: qꝛ papa pōt oīum illoꝝ penã tollere per ſatiſfactionẽ ⁊ cõmunicationẽ indulgētie in qbus pōt vti clauibus eccleſie in oībus qui ſunt in purgatoꝛio ſibi ſubiectis. ⁊ ſimplr xp̄s dicit Petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ. ꝓbat etiã hoc arguēdo a foꝛtioꝛi per factũ Greg. pa. qui per ſuã oꝛonẽ abſoluit traianũ a pena inferni que eſt īfinita. ergo multo foꝛtius papa per excoicationẽ idulgētie pōt abſoluere oēs qui ſunt in purgatoꝛio a pena illa que eſt finita. Sꝫ ad hoc poſſet rñderi ꝙ illud fuit ꝑter legẽ cõmunẽ. Loquēdo vo de ptāte pape quãtũ ad oꝛdinatã eius executionem papa pōt nec dꝫ illud facere. Nō eſt qꝛ poteſtas pape iuſta ⁊ rōnabilis nō reducif nec reduci dꝫ ad actũ per voluntariã affectionẽ: ſed per rōnabiles rōnes. Sed ſi per talẽ potētiã reduceret ad actũ. vt ꝙ totũ purgatoꝛium ſpoliaret nō eſſet ibi legitima rō: ſed potius voluntaria affectio: ergo tali legitima ptāte pape nō poteſt nec dꝫ purgatoꝛiũ ſpoliare. Sꝫ tertio mō. ſ. quãtum ad diuinã acceptationẽ. hoc eſt ſi papa illud faceret volēdo totũ purgatoꝛiũ expoliare per indulgētiã an deus haberet acceptũ: dico ꝙ ignotũ eſt mihi ⁊ puto ꝙ ignotũ ſit cuilibet creature ⁊ ipſi pape. Nec credo ꝙ papa poſſit ſcire totũ qḋ facere pōt per potētiã ſuã: ⁊ pꝛecipue qḋ pōt facere per coicationẽ theſauri eccleſie. Huius rō eſt. qꝛ illa potētia eſt homini ignota que eſt in v̄tute volũtatis ⁊ eqtatis ſibi ignote: ſed papa agit in virtute ⁊ eqtate dei que ē ſibi ignota: ergo ſilr poſſe pape eſt ſibi ignotũ. Beatus Tho. in. iiij. dicit ſimplr papã nō poſſe per indulgentiã purgatoꝛiũ expoliare: qꝛ ad indulgentiã dandã requirif cã rōnabilis ⁊ diſcreta ad hoc vt valeat: illa aũt videf irrōnabilis ⁊ indiſcreta cũ nec ipſe xp̄s deſcēdēs ad inferos purgatoꝛiũ expoliauit ſꝫ Tho. in iiij. pte. qḋ etiã tenet ipſe Augu. de ancho. Pueris autem qui ſunt in limbo nō pōt papa coicare indulgētias: vt ſint participes earũ ſm̃ Aug. de ancho. Et ratio eſt. qꝛ non habuerũt ꝑſonalem indulgentiã in mũdo: cũ non habuerũt vſũ liberi arbitrij nec ſacralẽ: qꝛ ſine baptiſmo moꝛtui ſunt: ſꝫ ſine grã nō pōt qs eē ꝑticeps idulgẽtie. ergo ⁊c̃. Et multo minꝰ hi q ſunt in iferno.

Utrũ papa ꝑ .§. vij.

coicationem indulgētie poſſit ꝯtritos ⁊ confeſſos ſic a tota pena ⁊ culpa abſoluere ꝙ nō tranſeant per ignem purgatoꝛij: puta dando indulgentiam plenariam. Reſpondet Augu. de anchona. vbi ſupꝛa ꝙ ad hoc ꝙ cõmunicatio indulgentie habeat completũ ⁊ vniuerſalem effectũ quãtũ ad totã remiſſionẽ pctõrum in contritos ⁊ confeſſos ita vt decedentes ſtatim euolent ⁊ non tranſeant per ignem purgatoꝛij. Aliqua requiruntur ex parte indulgentiam conferentis. Aliqua ex parte indulgentiam recipientis. Aliqua ex parte retardationis pene coꝛum quibus talem indulgentiam conferētis conſecuti retardantur. ¶ Ex parte quidem conferētis indulgentiam tria requiruntur. Pꝛimum eius voluntaris applicantis determinata intētio. Cum enim papa ſit vniuerſalis diſpenſatoꝛ theſauri eccleſie nō pōt ꝓdictũ theſauꝝ erogare aperiendo per claues eccl̃ie ꝯferēdo īdulgētiã niſi applicet intentionẽ ſuã ad partem vel totã remiſſionem peccatoꝝ eis quibus cõfert indulgentiam. Scḋm eſt clauis potentie recte

Utrum pa. poſſit purgatoriũ expoliare.

Pōt a pena et clpa abſoluē.

⁊ determinata iuriſditio. ſi enĩ excederet termi
nos iuriſditiõis ſue faciẽdo indulgentiã qbus
nõ põt: vl̃ de quib⁹ nõ põt nõ complete valerẽt
vl̃ nihil. Tertiũ eſt clauis ſciẽtie rect⁹ vſus ⁊ de
bita diſcretio vt. ſ. indulgentiam faciat nõ pro
libito voluntatis ⁊ ꝓpria affectione ſed ſm̃ cau
ſam iuſtã vtilẽ ⁊ rõnalẽ: ſi aliqđ hoꝝ triũ deſue
rit indulgentia nõ ꝯſequeť effectũ ſuũ ſaltẽ to
tũ: ⁊ cõplete. ¶ Ex parte etiã recipiẽtis ĩdulgẽ
tiã tria requiruntur ad cõſecutionẽ eius. Primũ
ꝙ habeat fidẽ in intellectu. ſ. ꝙ eccleſia poſſit il
lam indulgentiã cõferre credat: qꝛ ſi illud non
crederet nil reciperet. Scđꝫ ꝙ habeat charitatẽ
in affectu. ſ. ꝙ ſit vere ꝯtritus ⁊ ꝯfeſſus: nã per
ꝯtritionẽ reconciliať deo: ꝑ cõfeſſionẽ eccleſie:
⁊ tunc numero ⁊ merito eſt de numero militũ
eccleſie. quib⁹ theſaurus eccleſie aperiri dꝫ pro
ſatiſfactione pene. Tertiũ qꝛ habeat completio
nẽ cauſe pro qua ſit indulgẽtia in effectu vt cõ
pleuerit voto. ſ. ꝓpoſito ⁊ effectu illud puta vt
vadat vltra mare cruce ſignatus: vel ad ſepul
chrũ xpi ⁊ hmõi: ſi aliqđ hoꝝ defuerit: puta ꝙ
eius effectũ totũ nõ ꝯſequeť. Ex parte tertij ſciẽ
dum ꝙ q̃ttuor ſunt que faciũt retardare conſe
quẽtes talem indulgẽtiã ne ſtatim euolẽt. Pri
mũ eſt forme indulgẽtie taxatio. vt ſi dicať in
dulgentiã ſibi plenã oĩum peccatoꝛũ ſuoꝛũ de
penitentia ſibi iniuncta indulgemus: tũc ſi mo
reref nõ ſtatim euolaret: qꝛ maior ſibi peniten
tia fuerat iniungẽda q̃ꝫ ſibi fuerit iniũcta: ⁊ vi
gore indulgentie nõ ſibi remitti nĩſi pena ſibi
iniũcta a ꝯfeſſore. Pro illa ergo parte pene que
ſibi plus debeat iniungi in foro penitẽtie luet
in purgatorio. Scđm eſt alicuius pcĩ omiſſio
per obliuionẽ vel ignorantiã. ſ. ꝙ nõ fuit de eo
ꝯfeſſus: ⁊ hoc ꝓcipue videť habere locuꝫ qñ dꝫ
in forma indulgẽtie: ꝙ habeat remiſſionẽ om
niũ peccatoꝝ de quib⁹ eſt corde ꝯtrit⁹ ⁊ ore con
feſſus: qꝛ nõ valet q̃ad peccata nõ cõfeſſa. Ter
tiũ eſt alicuius mortalis poſt ꝯſecutionẽ indul
gentie ꝑpetratio: de illo enĩ lꝫ poſtea ꝯfiteatur
⁊ ſatiſfaciat: tñ non hꝫ indulgẽtiã quoad illud
ſequens. Quartũ eſt culpa venialis inexpurga
tio. ideſt quia decedit cum aliqua culpa vĩi. de
qua non eſt ꝯtritus ſed firmus in affectu ei⁹: ſtãt
enĩ venialia cum gratia: ⁊ cum eis põt quis de
cedere ⁊ in purgatoriũ ire. Non enĩ põt remit
ti pena remanẽte culpa. vnde indulgentia quo
ad talia venialia quib⁹ eſt in affectu firmus non
valet: ſed ſi iſta concurrãt: puta ꝙ papa a tota
culpa ⁊ pena abſoluere poſſit. ita ꝙ talis euo
labit. Huius ratio eſt qꝛ xpus põt tollere totam
penam: ergo ⁊ papa vicarius eius: cui cõmiſſa
eſt diſpẽſatio theſauri eccleſie. ſup. ij. Corinth.
ij. Si quid vobis cõdonaui ꝓpter vos in ꝑſona
xpi. dicit glo. ſ. tãquam ſi xpus donaſſet: impro
prie tamen dicitur per indulgentiam culpã re
mittere: qꝛ ſolus xpus remittit culpam principa
liter. de conſecratio. diſt. iiij. c. nemo. ſacerdos
per ſacramenta inſtrumentaliter.

¶ De poteſtate .§. viij.

pape erga eos qui ſunt in terra ſcꝫ paganos q
ſignanť per pecora cãpi. Iudeos ⁊ hereticos q
ſignanť per boues: ⁊ xpianos qui ſignantur p
oues. Oẽs hos ſubiecit deus pape ſub pedib⁹
eius. ſ. ſub iuriſditiõe ei⁹: vt declarabiť ſm̃ illũ
pſal. Oia ſubiecisti ſub pedib⁹ eius. oues ⁊ bo
ues. De ptãte quam hꝫ papa ſup hereticos ſciſ
maticos: iudeos ⁊ paganos ⁊ terras eoꝛuꝫ ha
bes multa pulchra notata per Ioan. an. in no
uel. ſup. c. ꝙ ſup his. de voto poſt Inno. que ha
ſint pape. ꝓbat Aug. de anch. vbi. ŝ. lic. Papa
preeſt mũdo vice xpi. xpus autẽ hꝫ plenã iuriſdi
tionẽ ſup oẽm creaturã: cuꝫ in noĩe eius oẽ ge
nu flectať: celeſtiũ: terreſtriũ ⁊ iſfernoꝝ. ad Phi
lippen. ij. c. Chriſtus enĩ per paſſionẽ ſuã meru
it iudiciariã ptãtẽ ſup oẽm creaturam: vñ ipſe
reſurgens ait Math. vl. Data eſt mihi oĩs po
teſtas in celo ⁊ in terra. Cũ autẽ vicarius xpi ſit
papa: nullus põt ſeipſuꝫ ſubtrahere ab obediẽ
tia eius de iure. ſicut nullus de iure põt ſe ſub
trahere ab obediẽtia dei. Et ſicut recepit xpus
a patre ducatũ ⁊ ſceptrũ ecclie gentiũ ex iſrael
egrediẽs ſup oẽm ꝓncipatũ ⁊ ptãtem ⁊ ſup om
ne qđcũqꝫ eſt vt ei genua cũcta curuenť. ſic ipſe
Petro ⁊ ſucceſſorib⁹ eius pleniſſimã ptãtẽ cõ
miſit. vt dicit Cyrillus pãtriarcha alexãdrinus
lib. theſauroꝝ. Et quãuis pagani per excõicati
onem vel abſolutionẽꝫ in ꝯfeſſione ſolui vel li
gari nõ pñt tñ ptãte clauiũ ligati ſunt p eccleſi
am iudicati dãnati. ⁊ ſic ſi vellẽt euigilare ⁊ ad
fidẽ reuerti ptãte clauiũ abſolui poſſent. Simi
liter quãuis de eccleſia dici nõ poſſint merito
dei ⁊ bone opationis. tñ de ecclia dici pñt iudi
ciaria ptãte ⁊ occaſionali vtilitate. nõ aũt ꝑt au
ferre papa dñia ⁊ iuriſditiones a paganis q̃ iu
ſte detinẽt. Nõ huiꝰ eſt ſm̃ Augu. de ancho. qꝛ
ſm̃ phm̃. j. politicoꝝ. dñium vnius ſup alteruꝫ
inter beneficia nãlia cõputať. Sunt enĩ quidaꝫ
nãliter dñi alioꝝ. qui ſcꝫ itellectu vigẽt ⁊ mẽte
alios ꝓuidere pñt. Alij vo ſunt nãliter ſerui qui
viribus nãlibus pollent ⁊ intellectu deficiunt.
beneficiã aũt iuris ⁊ ꝓmaxime nãlis nemini ẽ
auferendũ. ex̃ de reg. iur. li. vj. Beneficia enim
naturalia nedũ infidelib⁹. ſed nec etiã demoni
bus ſubtracta ſunt. Ordo igiť ꝓncipãdi cũ ſit
nature bñficiũ oĩ humane creature ꝯceſſuꝫ nec
per papam nec per alios reges xpianoꝝ ab infi
delib⁹ ſubtrahendũ eſt. cui⁹ dei iudiciũ eccleſia
imitať: qui bñficia nature colter ⁊ bonis ⁊ ma

pagani ſubſunt pape.

ne largiſ. Nec eſt ↄtra ꝙ eccl'ia pſequiſ ſarace
nos ⁊ hmõi q₂ hoc facit eccl'ia vel xp̄iani ideſtũ
illi impugnãt iura eccleſiaſtica ⁊ occupant ter
ras xp̄ianis debitas. vt terrã ſctã ⁊ mlta alia
que ptinẽt ad xp̄ianos: ⁊ q₂ moleſtãt ipos xp̄ia
nos p mare ⁊ p terrã capiẽtes ⁊ ſuituti aducẽ
tes cũ poſſũt. ⁊ talia dñia ⁊ iuriſdictiões vſurpa
tas licitũ₃ eſt xp̄ianis ab eis recupare: ⁊ quicq₃
reſtituãt vel cõponãt accipere quecũq₃ ſua cu₃
bellũ ſit iuſtũ ex parte xp̄ianoꝝ. ar. di. j. Iuigẽ
tiũ. Itẽ ſm Aug. de ancõ. vbi .ſ. papa põt puni
re paganos ⁊ barbaras natiões cũ agũt ↄ legẽ
naturalẽ in manifeſtis. q₂ vnuſquiſq₃ põt puni
ri p trãſgreſſione legis quã recipit ⁊ pfitetur.
S₃ lex naturalis eſt ita cordi ĩſita ꝙ deponi nõ
põt. vt ſi furarẽtur vel cõmitterent vitiũ ſodo
mie ⁊ hmõi. ſ₃ p eo ꝙ faciũt cõtra legẽ diuinã.
ſ. veteris vel noui teſti. aut ↄ legẽ poſitiuã cum
neutram recipiãt: puniri nõ pñt. Si tñ pagani
ſũt ſubiecti aliq̄bus regib⁹ ⁊ pncipibus xp̄ia
nis: dignũ eſt vt viuere debeãt legibus q̄b⁹ vi
uũt alij ſubditi alioꝝ pncipũ. Ne videanſ me
lioris cõditõis pꝑter ſuã infidelitatẽ q̄₃ xp̄iani.
⁊ cogi ad hoc ⁊ puniri pñt. puta ꝙ cũ ſtatutum
generale eſt in aliq̄ ciuitate vbi tales habitãt ꝙ
qui portat arma incidat de hoc cõuictus in pe
nã .x. floꝛenoꝝ₃ poterit de trãſgreſſione hmõi
puniri paganus ſicut xp̄ian⁹ in tali ciuitate. ar.
di. viij. que ↄtra morẽ: ſuarĩs tñ eis ritibus ⁊
obſuãtijs, ſue ſupſtitõis ſm morẽ ſuũ. ſicut eni
non põt cogi ad fidẽ: ita nõ ſũt cõpellẽdi ad fa
ciẽdũ cerimonias ⁊ rit⁹ ⁊ cultus xp̄ianoꝝ. nec
tñ aliqd facere pñt in ſua ſupſtitione pñdie qd
vergat in cõfuſionẽ ⁊ irreuerentiã fidei xp̄iane
alias poſſent puniri. extra de iude. ⁊ ſara. c. in
cleme. ⁊ in matrimonijs ſuis dimittunſ in riti
bus ſuis. Nec eſt contra quod ſcribitur. xj. q. j.
Si quis. ⁊ di. lxiij. adrianus. ⁊. xxiij. q. viij. Cõ
uenioꝛ. in quibus. c. videſ ꝙ impatoꝛ poſſit na
tiõibus impare. q₂ illud intelligiſ de natiõib⁹
ſibi ſubiecti. Et quãuis pagani puniri non poſ
ſint pena ſpirituali excõmunicationis ⁊ huiuſ
modi. poſſũt tñ puniri ab eccleſia pena pecũia
ria: ⁊ a pncipibus etiam pena coꝛpoꝛali.

¶ De ptãte pape .§. ix.

in iudeos deſignatos per boues. q₂ iugo legis
phibita moyſaice adhuc tenent colla ſubiecta ⁊ boues
iudeis iſtos ẽt deus ſubiecit ſub pedibus pape. Nam
papa. ⁊ phibuit nulla officia publica iniungi iudeis
diſt. liij. nulla. ⁊ ſtatuit pena₃ in cõtrafaciẽtes.
extra de iudeis. Itẽ phibuit eos emere manci
pia chꝛiſtiana. diſt. liij. mancipia ꝙ ſi ſecus fe
cerint quã penam incurrãt. ibi vide in tex. ⁊ in
glo. Itẽ phibet xp̄ianis vt iudeoꝛu₃ conuiuia
vitẽt nec eos ad ſua cõuiuia recipiãt vt. xxviij.
q. j. Omnes. Scdo ne cum eis cohabitẽt. aut
in eodẽ balneo ſe lauẽt. Tertio ne in ſuis infir
mitatib⁹ xp̄iani iudeos vocent vel eoꝝ medici
nas ſuſcipiãt: nec eoꝝ azima comedant. xxviij.
q. j. Nullus. Quarto nec in teſtamẽto eis aliqd
relinquãt. Quinto vt in dieb⁹ lamẽtationum ⁊
dñice paſſiõis feneſtras ⁊ oſtia apta nõ teneant
vel ipſi in publico appareãt. Sexto vt vtriuſq₃
ſexus in oĩ xp̄ianoꝝ puincia oĩ tpe habit⁹ in q
litate publice ab alijs diſtinguãtur. ex. de iude.
c. In nõnullis. Septimo vt teſtimoniũ ipſoꝛu₃
ↄtra aliquẽ xp̄ianũ nõ recipiaſ in die ſabbati.
Octauo ne nutrices vel ſeruiẽtes xp̄ianas ha
beant. eo. ti. ⁊ ſi iudeos ↄtrariũ faciẽtes puniri
poſſunt nõ quidẽ pena excõicatiõis cũ extra ec
cleſiã ſint. ſed pena tpali vt pecuniaria vel coꝛ
poꝛali vt flagellatiõibus deputẽtur. xxviij. q. j.
Sepe. Indirecte aũt punire põt eccleſia iudeos
pena ſpũali excõicãdo. ſc₃ xp̄ianos pncipes qui
bus ipſi iudei ſubduntſ ſi negligũt eos punire
pena tpali. qñ ipſi in xp̄ianos foꝛe faciũt. Ad fi
dem vero ſuſcipiendã nõ d₃ papa vel alius iu
deos cõpellere. cũ fidẽ infundere ſit ſolius dei.
⁊ hoc diciſ diſtin. xlv. De iudeis pcipit ſed ſyno
dus nemini deinceps ad credendũ vim infer
re. dicit tñ Aug. de ancho. ꝙ ſi ſpereſ aliquoꝝ
ↄuerſio per terroꝛes ⁊ flagella cõpelli poſſent.
nõ qdẽ ad fidẽ ſuſcipiendã ſed ad obicẽ nõ pre
bendũ per obſtinatã voluntatẽ. nã in cõuerſio
ne infideliũ eccleſia d₃ iudiciũ dei imitari. de q
dicit Aug. xxiij. q. vj. Sciſmatici dicũt cui xp̄s
vnquã vim intulit quẽ coegit. Ecce habẽt apo
ſtolum Paulũ agnoſcãt in eũ prius cogentem
xp̄m. poſtea docentẽ prius ferientẽ: poſtea cõſo
lantẽ. Mirũ eſt quomodo ille qui pena coꝛpis
ad euãgeliũ coactus intrauit: plus oĩbus labo
rauit. Et quãuis Aug. loquaſ de ſciſmaticis. tñ
exemplũ inductum eſt optime ad ppoſitũ de iu
deis cum Paulus iudeus eẽt. Quantum vero
ad iudeos qui iam coacti ſunt ad fidẽ. ſ. ſuſcipe
re baptiſmu₃ ſi coacti ſunt coactione abſoluta.
cum ſacrm nõ perceperint non ſunt cogẽdi ad
tenendũ xp̄ianiſmũ. Si vero ſunt coacti actiõe
conditiõali cogẽdi ſunt ad tenẽdum qd pmiſe
runt. q₂ coacta voluntas cõditionalis eſt volun
tas ⁊ hec diſtinctio etiã habeſ di. xlv. de iudeis
in glo. ¶ Item nota ſm Aug. de ancho. vbi .ſ.
ꝙ iudei qui ſubdũtur dominio xp̄iane fidei de
bent per papã ⁊ alios principes xp̄ianos q̄bus
ipſi ſubdunſ cogi ad laboꝛandũ manibus ſuis
alis videntur eẽ participes peccatoꝝ ⁊ turpis lu
cri ſectatoꝛes. vel ꝙ ipſi fraudãtur eoꝝ reddiri
bus debitis eis ex collectis vel cõdẽnationib⁹
ipſoꝛum. Rõ iſtius eſt: q₂ ſi non cogũtur mani
bus laboꝛare vñ honeſte lucrentur. ſolũ lucru₃
vſurarum ad ipſos iudeos pueniet propter qđ

ſi cõtingat ipſos iudeos fore facere.cū eoꝝ cul
pa nō debeat trāſire impunita.neceſſariū erit i
maleficiꝭs que nō merent mortē vel mutilatio
nem mēbri.vt pena pecuniaria mulctent.que
quidē pecunia noīe pene ab eis ablata tanquā
vſuraria per iudices ⁊ ꝑncipes xp̄ianos retine
ri nō pōt.ſed reddēda eſt illis pſonis a quibus
extorte ſunt vſure.vel ſm ↄſiliū dioceſani in pi
os vſus dꝫ erogari. Et hoc qdem intelligendū
eſt de collectis eis impoſitis.que ſi ad man⁹ iu
dicū vel ꝑncipū venerit ab eis retineri nō poſ
ſunt.ne ergo ipſi ꝑncipes ſic dānificētur nō ſint
negligentes eos cōpellere manib⁹ laborare ad
victū lucrandū variꝭs artificiꝭs et nō ocioſe vi
uentes de ſolis vſuris ditent.nec eſt ↄtra.extra
de iude.c.Sicut.vbi d̾ ꝙ nullus exigat a iude
is coacta ſeruitia.niſi que ipſi tp̄e ꝑterito face
re ↄſueuerūt.Intelligit enim illud de ſeruitiꝭs
coactis vltra debitū que eēnt in cōmodū domi
norum ⁊ detrimētū irrōnabile iudeoꝝ.ſed ta
lis coactio nō eſt hmōi. ꝙ paruuli iudeoꝝ non
ſint baptizandi ↄtra volūtatē parentū ⁊ de mul
tis alus iudaiſmū ↄcernentibus.hr in.ij.parte
ti.ſi. ❡ Utrū aūt poſſint recipi elemoſyne a iu
deis.diſtinguēdū eſt ſm Aug.de anc ho.qꝛ aut
hūt bona nō obnoxia reſtitutiōi.puta qꝛ de ſu
is honeſtis laboribus acqſita.⁊ de illis poſſunt
recipi elemoſyne:aut ſunt obnoxia reſtitutiōi.
qꝛ per vſurā extorta.⁊ tūc pūt recipi elemoſyne
hac intentiōe:vt reſtituant illis pſonis pecunia
a qbus extorta eſt.vel etiā qꝛ ꝓbabiliter pſumi
tur ꝙ xp̄iani quoꝝ bona hūt iudei per vſurari
am pͣuitatē potius pauperes xp̄ianos deceat ha
bere bona illa vel rectores ciuitatum ꝗ ꝙ rema
neant apud iudeos a qbus nullā reſtitutionē
ſperent.ſed iſtud ſecundū videtur habere locū
in paruis rebus vt elemoſynis quotidianis:ſꝫ
in notabili quantitate non eſſet tutum.

❡ De poteſtate pa .§.x.

pe in hereticos ⁊ ſciſmaticos ſignatos etiā per
boues inquātū cornu ſupbie reſiſtūt vitati:hos
etiā boues deus ſubiecit pedib⁹ eius.ad puniē
dum quadrupl'r.ſ.excoicatione:depoſitōe:reꝝ
tpaliū ablatiōe ⁊ militari pſecutiōe.ſed horum
declarationē habes.ē.in.ij.pte ti.ſi.c.de hereti
cis. Et quāuis vel ↄfeſſis de hereſi ſi abiurent
hereſi ⁊ ↄuertant vere ad fidem pro prima vice
eis parcat.tñ relapſis nō parcit ſed ſine vlla pe
nitus audientia relinquant iudicio ſeculari ad
mortē dānandi.ex̄ de here. ❡ Sed vtrū bapti
zantes imagines ⁊ violatores ſacroꝝ.puta vtē
tes eis in maleficiꝭs ſint per papā heretici iudi
candi. Rñ. Aug.de anc ho.vbi.ē.ꝙ ſi tales cre
dunt illa que faciunt baptiſmū ⁊ alia ſacra ad
maleficia ⁊ facinoroſos actus ordinariꝫ ⁊ p ipſa
ſacra talibus maleficiꝭs ⁊ facinoroſis actib⁹ pa
trociniū pſtari.planū eſt ꝙ etiā de deo male cre
dunt:qꝛ deus ad tales actus ſacra nō ordinauit
Neſcit eni diuina iuſtitia ꝑcinium pſtare cri
minibus.ait Chry. Falſa ſiħ credunt de doctri
na que ptinet ad edificationem fidei.qꝛ ſm do
ctrinā fidei nos cōfitemur vnū baptiſma in re
miſſionē pctōꝝ.nō in ꝑpetratione ſcelerꝫ ⁊ ma
leficioꝝ.vñ talis nō ſolū indirecte ſed etiā dire
recte infideles ⁊ errātes in fide reputari debēt
ſi ſic credūt vt operant. Sed nūc pro hereticis
iudicādi eēnt qn peſtifera dogmata emendare
nollēt:⁊ defendere ptinaciter eēnt parati.xxiij.
q.i.heretici. ❡ Itē querit vtrū dubius in fide Dubiū
ſit cēſendus hereticus.videt ꝙ ſic.qꝛ ex̄ de he. eē i fide
reticis d̾.Dubius in fide eſt infidelis. In ↄtra
rium eſt:qꝛ Thomas fuit dubius in fide ⁊ tam̄
non d̾ hereticus. Rñdet Aug.de anc ho.ꝙ du
bium eſſe in fide ↄtingit qnqꝫ modis. Primo
modo ſurreptitia tētatiōe:⁊ hoc nō facit hoiem
hereticū.nō eni eſt in ptāte hoīs quid ſuꝑueni
at ei ad cogitandū. Unde ſi ſubito ſurreptitie vꝫ
diabolica illuſiōe qs incipiat dubitare de aliq
articulo.vel de his que ſunt fidei ſi ſtatim capti
uat intellectū ſuum in obſequiū xp̄i:vt hoc de
liberat credere qd̄ credit ecclia nō cedit ſibi ta
lis dubitatio ad defectū ſed ad ꝑfectū. Un̄ apo
ſtoli ꝑpter hmōi tētationis impulſum petebant
Dñe adauge nobis fidē.ſemp eni debemus ro
gare deum vt adiuuet credulitatē nr̄am. Secun
do mō veritatis elucidatiōe dubitat.⁊ hoc non
facit hoiem hereticū:ſed eſt xp̄iane pfectionis.
Ponūt eni doctores xp̄iane fidei illa que ſunt
magis determinata in fide ſub dubitatiōe qōnū
rōnes pro ⁊ ↄtra ad illa adducēdo.nō ꝙ de ipſa
ↄcluſiōe dubitet:ſed vt veritas dicte ↄcluſionis
magis elucidet.ſm quē modū dicit phs ꝙ du
bitare de ſingulis nō erit inutile. Per tales eni
dubitatiōes pro ⁊ ↄtra inducēdo ad illa q̄ ſunt
fidei:veritas pgs hoibus opitulat:⁊ cōtra im
pios defendit.vt dicit Aug. Tertio mō dicitur
dubius adheſione imꝑfecta.⁊ hoc etiā non fa
cit hoiem hereticū ſed pctōrem ⁊ malū xp̄ianū
Oēs eni peccātes ſm Chry.imꝑfecte credunt
eo ꝙ nō viuūt ſm ea que credūt. Nam ſi perfe
cte adhererēt his que credūt ſic viuerent quaſi
poſt modicū tranſituri de mūdo:nō quaſi in eter
num manſuri. Quarto mō d̾ dubius in fide vo
lūtaria heſitatione.⁊ hoc facit hominē incredu
lum ⁊ errantē nō tñ hereticū.eo eni ipſo ꝙ ali
quis eligit volūtarie credere quod vult ⁊ diſce
dere nō vult:nec eſt paratus in oībus ſequi do
ctrinā ecclie.ac per ↄſequēs errans ⁊ infidelis
reputandus eſt vt fuit Thomas aplſ.nō tamē
eſt hereticus niſi ptinax ſit in his que male fa
cit. Quinto mō d̾ dubius in fide ptinacia do

ſenſionis: ⁊ hoc facit hereticū: qz nō ſolum nō credit ea que ſunt fidei: ⁊ que inconcuſſe tenet eccleſia: ſed priuat eſt in ſuo errore: ⁊ illud defendit poſt ſuſceptum chriſtianiſmum. nam iudeus vel paganus male ſentiens de fide nō dicitur hereticus: etſi infidelis ſit.

¶ De ſciſmati- .§.xi.

cis per duas rōne ſuperbie deſignatos: papa ſubijcit pedibus ſuis ptātē exercēs in eos. Nā cū ſit duplex ptās in eccleſia ſcz ordinis ⁊ iuriſdictiōis. Ptāte iuriſdictiōis priuat papa ſciſmaticos auferēs ab eis oēm iuriſditionē in ſubditos. Ptāte vō ordinis ſeu ꝯſecratiōis puat eos quātū ad executionē. hoc eſt ꝙ nō debeant vti actibus ordinum ſuoꝝ. tñ qz talis ptās ab homine auferri nō pōt: qz character qui imprimitur in ordinatiōe que eſt ipſa talis ptās eſt indelebilis. Vñ quātūcūqz ſacerdos vel epūs conſecret hoſtiā vel ꝯferat ordines vere ꝯficit ⁊ vos ordines ꝯfert ſeruata tñ forma eccle: ſed ad ſui pniciē ⁊ recipientiū a talibus ſacra ſcienter facit. vt. j. q. j. c. Quod quidā: ⁊ in multis alijs capitulis. Sciſmatici dīr Dicunt aūt ſciſmatici oēs reſiſtentes pape: non quocūqz modo ſed per ſpōtaneā intentionem ac manifeſtā rebellionē ⁊ eius iudicialis ſnie recuſationē nō recognoſcēdo ipſum vt caput eccleſie. Sed ſi per alicuius cōmodi tēporalis ꝯſecutionē vel periculi euitationē reſtat preceptis pape ⁊ nō obediat ſi talis: etſi grauit peccet: nō tñ dr̄ ſciſmaticus. ſciſma enim importat diuiſionem ab vnitate fidei ⁊ charitatis eccle. Eſt aūt duplex vnitas in eccle vna eſt mēbroꝝ ad caput. alia mēbroꝝ ad inuicē. de qua duplici vnitate corpis xp̄i myſtici. ait apl's Ephe. iiij. ſcz veritatē faciētes in charitate creſcamus i illo per oia qui eſt caput xp̄s: ⁊ hoc quātū ad primam vnitatē. ⁊ ſequit ex quo totū corpus cōpactum ⁊ cōnexū per oēm iuncturā ſubminiſtrationis ſm opatiōnē quātū ad vnitatē ſecundam Illi ergo qui itū ex animo: ⁊ ſm intentionem ſe ab iſta duplici vnitate diuidūt ſciſmatici appellant. Vñ qui ſummo pontifici tanquā capiti eccleſie ſubeſſe renuūt: ⁊ qui mēbris ſubiectis ipſi eccle coicare recuſant ſciſmatici cēſendi ſūt de qua duplici diuiſione loqt apl's. colloſ. ij. qñ dicit. Nemo vos ſeducat in humilitate ⁊ religione ambulās. fruſtra inflat' ſenſu carnis ſue. ⁊ nō tenēs caput. ſ. q̄ātū ad pmā diuiſionē. ex quo totū corp' p nexus ⁊ ꝯiūctiōes ſubminiſtrat: ⁊ cōſtructū creſcit in augmētū dei. Hui' corp' diuiſio facit ſcdām diuiſionē. Hec Augu. de ancho. multa de ſciſmate habes ſupra in. ij. pte. ti. iij. ca. de ſciſmate. que ibi potes videre.

¶ Vtrum oēs .§.xij.

tyrāni reſiſtētes pape ſint ſciſmatici. Rñdet auguſt. de ancho. vbi. ſ. dicēs. ꝙ tria pñt diſtingui gña ſciſmaticoꝝ. ſm Augu. de q̄onibus euangelij. Nā aliqui ſunt ſciſmatici intentione non opatiōe. Quicūqz eñi ita inuidēt bonis vt querant occaſionē excludendi eos: vel crimina ſua ſic defendē parati ſunt: ſi obiecta fuerint vel pbata vt etiā ꝯuenticuloꝝ ſegregationes vel eccleſie ptvrbatiōes facere cogitēt. iā ſciſmatici ſunt ab vnitate eccle corde diſciſſi. etiā ſi nō inuentis occaſionib' aut occultatis factis ſuis: ſacramēto eccle corpali ꝯuerſatione ſocientur: ⁊ hos tyrānos ſupportat ecclia: qz tādiu ſuſtinet petrū aut errorē alicui' donec aut accuſationē inueniat aut prauā opinionem defendat. Triplices ſciſmatici. Scdo ſunt alij ſciſmatici opatiōe ſed nō itētiōe. qa p ſe nō intēdūt ſe ab vnitate eccle diuidere. propter tñ aliqd cōmodū tpale ꝯſequēdū: vel periculum euitandū: ꝯuēticuloꝝ ſegregationes faciunt ac per hoc ſciſma incurrūt: ⁊ ſciſmatici cēſeri debent: qz volūtas coacta vel mixta voluntas eſt ſm Aug. ⁊ phm: ſicut effectus ſequēs ex cā per accñs eſt effect'. exēpla in his qui mouēt bellū iniuſtū ꝯtra ecclā qñ nō ſatiſfacit eoꝝ cupiditati. Hos tyrānos ſciſmaticos ecclia reuocat quātū honeſte pōt. Imitat enī iudiciū dei reſpicit intentionē magis ꝗ opationē. dicit. n. Aug. ad bonifa. Charitas que colligit ⁊ viuificat oia mēbra eccle: ſi nos videat de alteri' ruina gaudere: ſtatim nos pcidit a corpe. qd̄ ſic intelligendū eſt qñ gaudet attēdens tñ ad ruinam proximi ⁊ nō ad bonū cōmune inde ſequens. Si igit miniſtri eccleſie non dolent de ruina ſubditoꝝ: iam ipſi pciſi ſunt a corpe eccle: qz ſi in corpe eccle eēnt ſine dubio dolerēt ⁊ eos reuocare pcurarent. Tertio mō dicunt alij ſciſmatici intētiōe ⁊ opatione: ⁊ hos domat ⁊ corrigit ecclia: ⁊ eos inſequit. donec aut penitendo redeant: aut in nequitia male liberi defluāt. Vñ diuine ⁊ humane leges ſtatuerūt vt ab eccleſie vnitate diuiſi et eius pacem nequiſſime perturbantes a ſecularibus ptātibus cōprimantur. vt xxiij. q. v. Non vos. ⁊. c. ſe. Nec obſtat qd̄ Grego. dicit. xxiij. q. viij. Si morte longobardorū me miſcere voluiſſem: hodie longobardorum gens nec regem nec ducem haberet: ſed quia deū meū timeo: in morte cuiuſlibet hominis me miſcere formido. dicit enim Augu. de ancho. ꝙ papa ⁊ alij prelati eccleſie verum eſt ꝙ non debent ſe miſcere in mortem hominis per imediatā executionē vt proprijs manu pugnēt. Vñ Amb. Aduerſus milites ⁊ gothos lachryme mee arma mea ſunt: alr mihi pugnare nō lz. xxiij. q. viij. Cōuenior. ſed mediāte ptāte ſeculari pñt ⁊ debent papa ⁊ alij ptati eccle de tyrānis ⁊ turbantibus pacem eccleſie iuſtitiam

exercere ⁊ adiutorium ꝓcurare. vt pꝫ.xxiij.q.iij. per totū.⁊.q.vj.c.Uideo.⁊ di.lxiij. Adrianus.

❡ De poteſtate .§.xiij.

Jo.x. pape erga xp̄ianos:⁊ ꝑcipue impatores.hi ēn ſignanſ p oues ð qb⁹ ſaluator ait. Oues mee vocem meā audiēt. Et ſubiecit ſub pedib⁹ eius ꝑcipue ꝑꝫ illud. Oia ſubiecisti ſub pedib⁹ eius: oues ⁊c̄. Unde qn̄ petro papatū ꝯdit dixit. Paſce oues meas. Ubi primo videdū eſt de ptāte eius quoad impatore ⁊ impium. Et pmo ꝙ papa poſſit eligere impatorē. Aug. de āchō.vbi.ſ. pbat ſic. Impator eſt miniſter pape.eo ipo ꝙ eſt miniſter dei cuius vices gerit. Un̄ apſ̄ ad Ro.xiij.dicit ꝙ nō ſine cauſa gladiū portat:qꝛ dei miniſter eſt in iram ei q malefacit. Deputauit eni deus impatorē tanquā miniſtrū ſūmi ſacerdotis. Un̄ marcellus pa.maxētio dixit.di.xcvj. Boni principis ac religioſi eſt ecclias cōtritas atqꝫ ꝯciſas reſtaurarī:nouas edificare:⁊ dei ſacerdotes honorarī atqꝫ tueri.⁊ ideo papa diſ.ea. Si impator catholicus ē(qd̄ ſalua pace ipſius dicim⁹)filius eſt nō ꝑſul eccleſie: qd̄ ad religionē cōpetit:diſcere ei cōuenit nō docere ſcꝫ ptātes ſi fideles ſunt eccle ſue ſacerdotib⁹ voluit eſſe ſubiectos. Eſt aūt principalis agētis eligere miniſtros ⁊ īſtrumēta ad ſuū finē ſicut ars militaris cuius finis eſt victoria:hꝫ eligere equeſtrē ⁊ freneſactiuā ſm ꝙ videt expedire fini īcto. vt dr̄.j.ethicoꝝ. Un̄ puto ꝙ papa vniuerſos fideles in p̄ſenti eccleſia ad pacē habeat ordinare:⁊ ad ſpūalē finē ꝯtendendū(alſo ſupnalem finem ꝯſequēdū)dirigere ⁊ deſtinare iuſta cauſa ⁊ rōnabili exiſtēte:per ſeipm poſſit impatorē eligere:aut ꝓpter eligentiū negligentiā vel diſcordiā:aut ꝓpter electi bonitatē ⁊ ꝯcedētiam:aut ꝓpter populi xp̄iani ⁊ pacis ꝓuidentiā:aut ꝓpter coercendi hereticoꝝ paganorū ⁊ ſciſmaticoꝝ audaciā ⁊ potentiā. Poſſe eni pape fulcitū dꝫ eſſe veritate iuſticia ⁊ eqtate. Nō eni pōt aduerſus veritatē ſꝫ pro vitate. Nec obſtat.xxiij.q.iiij.Queſitum.vbi dicit Inno.Meminerāt maiores a deo ptātes has fuiſſe cōceſſas:⁊ ꝓpter vindictā noxioꝝ gladiū fuiſſe pmiſſuꝫ ⁊ dei miniſterio eſſe datū. Nā vt dicit Aug. Uerū eſt impatorē gladiū recipere a deo eo ꝙ papa nō recipit niſi vt papa eſt vicari⁹ dei. Nō enim papa pōt eligere impatorē vt ſingularis ꝑſona ſed vt ſucceſſor petri ⁊ vicarius xp̄i. Sicut autē papa poteſt eligere impatorē:ita potuit electores impatoris inſtituere:⁊ īſtitutos mutare ex cauſa rōnabili. Sicut etiā impatorē electū pōt nō ꝯfirmare ⁊ ꝯfirmatū deponere. Ubi ſciendū. ꝙ Greg.v.tpe Othonis impatoris cōuocatis ⁊ requiſitis pncipib⁹ alemanie ſeptem electores inſtituit officiales ipſius curie imperialis.

ſis.q̄tuor laicoꝝ:vt regē boemie ducē ſaxonie comitē palatinū:⁊ marchionē brādeburgēſeꝫ ⁊ tres clericos.vt archiepm maguntin.colonienſem ⁊ treuerēſeꝫ. Cā aūt quare de alemania ſolū p̄dicti electores ſunt aſſūpti cōiter triplex aſſignaſ. Una fuit qꝛ de alemania fuerūt illi pncipes qui liberauerūt eccleſiā de ſeruitute lōgobardoꝝ ⁊ ipoꝝ romanoꝝ. Scd̄a fuit deuotio ſīlius ppli ad ſctōs aplos.qd̄ apparet in eoꝝ ꝯtinua pgrinatione ad viſitādū eccleſias ipſorum aploꝝ. Tertia fuit volūtas ipſi⁹ pape Greg.v.q de theutonia fuit natus ⁊ othonis ꝯſanguineus. Sicut aūt Romani ante xp̄i aduētū:qꝛ fuerūt p̄le zelotes reipubli.amatores:⁊ legis ⁊ iuſtitie reſeruatores.id impiuꝫ in toto orbe obtinere meruerūt.vt hr̄ ex pmo Machb.⁊ p Aug.v. de ciui.dei.c.xij. Ita poſtmodū cū obſcuratum fuit aurū:mutatus color optimus ⁊ armis contrarijs ad virtutes fuerūt armati.merito iā imperiū ꝙ eligēdi impatorē ptāteꝫ ꝑdiderūt:quāuis dicaſ impator rex romanoꝝ. Hec Aug.de ancho. Et ſicut ab aplica ſede hoc illis eſt cōceſſuꝫ:ita cū expediret vtilitati ⁊ paci xp̄ianitatis poſſet immutari ex̄ de elec.ca.venerabilē. Nec hͦ eēt leuitati aſcribēdum. Un̄ ſcribiſ Heſter.xvj. Prouidendū eſt paci oīuꝫ ꝓuinciaꝝ:nec debetis putare:ſi diuerſa iubeam⁹ ex animi nr̄i venire leuitate:ſed pro q̄litate ⁊ neceſſitate tpuꝫ. vt reipub.poſcit vtilitas ferre ſniam. Nec obſtat qd̄ dicit Greg.xxv.q.ij. Eccleſiaſtice moderationi ꝯueniens eſt.vt que ordinata fuerit vel deciſa in poſterū.nulla debeāt refragatiōe turbari. hoc eni intelligiſ qn̄ cā ordinationis illi⁹ ⁊ deciſionis nō mutaſ.tūc eni pmanere dꝫ.ſed ſi mutaſ cā ordinatiōis in bonū vel malū:pōt ⁊ debet talis ordinatio mutari. Cū aūt contingit electores duos impatores eligere:ad papā ptinet alteri parti in hoc fauere.vt vnuꝫ illoꝝ pre altero eligat.quē magis cognoſcit eē idoneū ꝓ aduocatione ⁊ defenſiōe eccleſie:⁊ cui fama vita ⁊ iuſtitia magis ſuffraganſ. vel qn̄ altera pars vocata ⁊ expectata nollet eligere. vel ad eligendū ꝯuenire. vt ex̄ de elec. Uenerabilē. Et rō huius eſt:qꝛ ſi pncipes vocati ⁊ expectati nolūt cōuenire ſede aplica aduocato ⁊ defenſore carere non dꝫ. Oſtendiſ hoc ⁊ exēplo.qꝛ cū Lotharius ⁊ Conradus fuiſſent electi in diſcordia.papa Lothariū coronauit:⁊ imperiū obtinuit coronatus. Hec Aug.de ancho. ❡ Itē papa poſſet ꝓuidere de impatore per hereditariaꝫ ſucceſſioneꝫ:qn̄ videret populo xp̄iano pacē dari magis per hereditariaꝫ ſucceſſionē impꝫ ꝙ per electionē. ſicut eni ordinauit illō ita poſſet ⁊ iſtud cū ſit de iure poſitiuo:i quo oīs papa hꝫ plenitudinē ptātis. ſm Aug.de ancho. Et rō hui⁹ ē:qꝛ eccleſia indiget impatore tāꝙ aduocato ⁊ defen-

Papa pōt eligere impatorē.

Electores quare ſunt de alemania.

dente pro ſtatu pacifico vite pñtis. Scribiť di. xc. Om. c. xcvj. di. Cū ad ver. q xpiani iperatores pro eterna vita põtificibus indigēt: ⁊ pontifices pro curſu tpaliū tātūmodo rex iperialibus legibus vterenť. Et apl's precepit. j. Timothe. ij. oõnes ⁊ obſecratiões fieri pro regibus ⁊ olbus qui in ſublimitatibus ſunt ɔſtituti. vt quietā ⁊ tranquillā vitā agamus in oī pietate. Et pro hoc ēt hieremias mādauit pro regib⁹ infidelibus oõnes fieri. Baruch. j. dicēs. Orate pro vita Nabucho. regis babylonis ⁊ pro vita Balthaſar filij eius: vt ſint dies ipſoꝝ ſicut dies celi. Exiſtimat etiā ipſe Aug. de ancho. q cōſideratio geſtis ⁊ ɔditionib⁹ holum videť magis expediēs eccleſie pro pacifico ſtatu fideliuꝫ ordinare iperiale dñiū per hereditariā ſucceſſionem q̄ per electionē ꝓpter tres rōnes. Pria eſt: q: imperator ſi ſciret iperiū ſibi deberi non ſolū ad vitā: ſed per hereditariā ſucceſſionē in proprijs filijs, magis conareť ad iuſtitie obbuationē ⁊ eccleſie defenſionē ⁊ ꝓtectionē. Scḋa rō eſt: q: cū ɔſuetudo ſit q̄ſi altera nā: ſi fideles per diuturnā ɔſuetudinē eēnt aſſueti iperio obedire ⁊ eccleſie famulari. cuius iperator eſt miniſter non faciliter rebellarēt. Tertia eſt q2 eccleſia ex morte iperatoꝝ vel diſcordia electoꝝ. cū aliqñ magno tpe careat ipatore aduocato vel defenſore plura bella ⁊ litigia ꝑcipit inſurgē in ſuis fidelib⁹. ⁊ plerūq3 ipſemet a ſuis vaſallis paruipēdiť ⁊ ipugnať. Et ad obuiandū his ⁊ alijs impedimētis que occurrūt ex carētia rectorum in partib⁹ italie. iō melius eēt qḋ dictū eſt ſcꝫ ꝑ ſucceſſionē hereditariā ꝓuideri. Hec Aug. Et ſi hoc etiā veꝝ eēt. tñ q: ex hmōi mutatiōe multa ſcādala ſequi poſſent a qb⁹ abſtinere opꝫ ēt in tolerādis malis. nedū in ꝓmouēdis maiorib⁹ bonis. ideo dimittendum di. iiij. c. deniq3.

Imperiū videtur ſucceſſione melius regi.

¶ De prioritate .§.x.iiij.

papatus ad iperiū. Sciendum ꝫm Aug. de ancho. papatuꝫ fuiſſe prius iperio aliquo modo. Pro cui⁹ declaratiōe notandū q de dñio regali vel iperiali poſſumus loq dupliciter. Primo mō vt eſt vſurpatū ⁊ tyrānicū. Scḋo vt eſt naturale ⁊ politicū. ¶ Primū ſcꝫ tyrannicū permiſſum eſt in penā dānatū ⁊ penā peccantiū. Et h fuit ante ſacerdotiū. Nā ꝫm Augu. xv. de ciui. dei. c. j. Primus regū terre fuit Cayn qui pus cōdidit ciuitatē. in qua regnaret vocās eā noīe filij ſcꝫ Enoch. Et ſic oēs ex eo geniti vſurpatiue dominiū habuerūt. Et poſt diluuiū renouatum videť iſtud dominiū tyrānicū a Nēbroth: de quo dī Geneſis. x. q cepit eē robuſtus venator corā dño. i. oppreſſor hominū permittente dño. ſub quo edificata eſt turris Babel ⁊ lingue ɔfuſe. ¶ Scḋm dominiū eſt naturale ⁊ politicum: ⁊ hoc ɔceſſum eſt in remediū pcti. ſ. ad coercendū ipm ⁊ pacē iuſtoꝝ ꝓcurandā. Et iſtud ſecutū eſt ſacerdotiū. Incepit eni ſacerdotiū in pſona melchiſedech ſignificātis xpꝫ ⁊ ſummū põtificē. Erat eni ſacerdos dei ſummi: vt dī Gene. xiiij. Et hūc tradūt hebrei fuiſſe Sem ꝓmogenitū Noe. ⁊ poſt eū oēs ꝓmogeniti ꝓ ſacerdotib⁹ habebātur vſq3 ad legē moyſaicā. Sub lege vero ſcripta magis expreſſum ⁊ ſolēnizatuꝫ fuit ſummū ſacerdotiū vſq3 ad xpm in gēte hebreoꝝ. Nam alie natiōes idolatrie dedite habebant ⁊ ipſi ſuos ſacerdotes maiores ⁊ minores idolis ſacrificātes. vt dī. Iſido. di. xxj. c. j. Perfectionatū aūt fuit in xpo qui põtifex factus futuroꝝ bonoꝝ per ꝓpriū ſanguinē introiuit ſemel in ſcā eterna redēptiōe inuēta. Repreſentatum aūt ⁊ delegatū in petro xpi vicario. Exaltatum aūt in ſua vlt iuriſdictiōe: manifeſtū in Silueſtro papa. Dominiū aūt tpale iuſto titulo acquiſitū initiū habuiſſe videť in Moyſe duce populi ɔſtituto a deo: poſt quē ſecuti ſunt iudices. vt pꝫ in li. Judicū. per totū. Et deinde talis modus regēdi mutatus in regnum ſeu regale ſceptrū in Saul vel potius in Dauid. Et ſi apḋ alias natiōes eēnt reges ⁊ principes. vtrū iuſto titulo obtinuerint ignotū eſt. Monarchia aūt ideſt ꝓncipale dominiū mūdi: primo cepit a ſyrijs ſub Nino rege niniue. Et de aſſyrijs tranſlatū eſt ad medos ⁊ ad pſas ſub Cyro ⁊ Dario ⁊ de medis ⁊ a pſis tranſlatū eſt ad grecos ſub Alexandro magno: ⁊ a grecis tranſlatuꝫ eſt ad Romanos ſub Octauiano qḋ dominiū deniq ſubiugatū eſt ⁊ ſubditū xpo. vt hꝫ in viſiōe Danielis. c. ij. ſignatū per lapidē q ſtatuā illam in puluerē redigentē. ⁊ oſtēſum fuit Octauiano iperatori per ſibyllā. die qua natus eſt rex regū ⁊ dñs dominantiū. ¶ Poſtmodū tranſlatum eſt imperiū ſub Conſtantino cōuerſo ad fidem ſub romanis ad grecos annuente papa Silueſtro: ⁊ inde a grecis ad alemanos ſub karolo magno diſponēte papa Adriano. nam ⁊ ipe karolus magnus dñs erat francie ⁊ alemanie. dicitur tñ imperator etiā nūc rex romanoꝝ ꝓpter dignitatē rōne deriuationis. quia inde deriuatum eſt imperiū. ⁊ rōne ɔfirmationis. q: a Romano põtifice habet ɔfirmari. Et rōne coronationis. q: rome cōmuniter debet coronari. Ex verbis aūt Augu. in lib. de ciui. dei in diuerſis locis videť elici ꝫm Aug. de anch. q imperium deo diſponente ſit tranſlatum ad Romanos ꝓpter quinq3. Et primo ꝓpter magnā reuerentiā ſuoꝝ: etiam ſi errarent in cultu plurium deorum. Et hoc ſatis patet ex primo libro Valerij maximi. c. j. Scḋm fuit clemētia ⁊ virtus animoꝝ. Uñ in laudem eoꝝ dictuꝫ eſt parcere ſubiectis ⁊ debellare ſuperbos. vt dicit Virgi/

Iperiuꝫ duplex.

Sacerdotiū icepit.

Inſtitu iperiuꝫ ⁊ tranſlatio eī

iō ad romanos iperiuꝫ eſt trāſlatum.

ſtus. Et q accepta iniuria ignoſcere poti' q̄ p̄ſequi malebāt. vt dicit Saluſtius. Tertiū fuit fides pmiſſor. i. firma obſeruatio. exēplū pz de marco regulo: qui cū pmiſſi reuerſus eſt ad hoſtes carthaginēſes. vt dicit Ualeri' maximus. Quartū fuit iuſtitia diſcuſſionū. vn̄ dr̄ Actuū xxv. q feſtus ridit. Nō eſt ↄſuetudo romanis dānare aliquē hominē priuſq̄ā ille qui accuſatus eſt: p̄ntes hēat accuſatores locūq̄ deſendendi accipiat. Quintum fuit carentia propriorum hoc eſt q non attendebant ad propria cōmoda quod patet ex eo quod ſcribitur primo libro Machabeorum octauo.

Quod papa .§.xv.

ſit maior īperatore in dignitate pz. nō ſolū ex auctē Ambroſij q nō tam aurū eſt p̄cioſius plū bo q̄ regia ptāte ſit pōtificalis auctas. vt habetur. di. xcvj. c. Duo. ſed etiā per exēpla imperatorū gentiliū pōt oñdi. Nā vt narrat magiſter in hiſto. ſcholaſtica. Cū Alexāder impator veniret in iudeā cū pposito crīminādi eā ex viſione quā habuit terribilī obuiā Joiade ſummo ſacerdoti ad eū veniēti: īduto pōtificalibus de equo deſcēdit digniſſimeq̄ eū venerat' eſt ⁊ adorauit dicēs pncipib' ſecū comitātib' ſe nō ipſum adoraſſe: ſed deū cui' pncipatū ⁊ vicem gerebat in terris. Et de ſibylla tyburtina narratur ab hiſtoriographis. q cū oñdiſſet Octauiano imperatori: quē romani volebāt deū vocare circa ſolē circulū: ⁊ in medio eius v̄ginē pulcherrimā puerū geſtantē in gremio: ⁊ dixiſſet illū puer maiorē eo. ſcz xp̄m adorauit ⁊ phibuit ſe deū vocari. Cum ergo papa ſit vicari' xp̄i pz dignitatē eius maiorē eē īperiali. Patet etiam hoc ex ſilitudine que īducit. ex̄ de maio. et obe. Solite vbi papatus ſeu pontificalis dignitas aſſimilat ſoli: ⁊ regalis ptās lune. Sol autē dr̄ pater oīum planetar ⁊ dñs: ⁊ ſicut luna recipit lumē a ſole: ita īperialis dignitas ſuā iuriſdictionē a papa. Qd̄ aūt dicit Hugo ſup. c. Cum ad verū. di. xcvj. q īperator ptātem ⁊ gladij dignitatē imperialē nō recipit ab aplico: ſed a pncipibus ⁊ pplo per electionē. dicit Aug. de ancho. q q̄cqd fuerit de p̄teritis īperatorib': planū eſt q modernor imperator electio ptinet ad ſummū pontificē vel īmediate per ſe vl' mediate per electores quos ipſe ordinauit. Itē qd̄ dicit Hugo ibidē q ptātes dicte. ſcz īperialis ⁊ aplica ſunt diſcrete ⁊ diuerſe: verū eſt q ad diuerſa pncipaliter deputate: vna ad ſpūalia: alia ad tpalia. Nō tñ ita diuerſe. q vna nō reducat in aliā: vtraq̄ enī eſt a deo: ſed aplica īmediate imperialis vō mediāte aplica. Itē qd̄ dicit idē q īmperator eſt maior papa in tpalib': hoc nō eſt ver quātū ad iuriſdictionē ſed quātū ad immediatū vſum ⁊ īmediatā executionē tpaliū: ſm̄ quē modū īperator pōt dici maior xp̄o q xp̄s nō habuit īmediatā executionē bonor tpalium: etiā habuit plenū dñium quātū ad vſum iuriſdictionē: ⁊ ſic papa vicarius ei' in ſpūalib' ⁊ tpalib' eſt maior quocūq̄ alio rege vel imperatore: ⁊ ſic itelligit qd̄ dicit Nico. pa. in dicto c. Cum ad ver. di. xcvj. q papa nō dz vſurpare ea que ſunt īperatoris. q: ſcz nō hz immediatā executione vel adminiſtratiōe tpaliū vt eorū que ptinēt ad imperatorem. Qd̄ imperator electus debeat per papā ↄfirmari. hētur ex̄ de ſirmat. elec. c. Uenerabilē. q ↄfirmatus debeat per papam inūgi vt ↄſecrari ⁊ ↄfirmari. patz ex̄ de ſacra vnc. c. cū veniſſet. q ↄfirmatus ⁊ inunctus debeat per papā coronari pz de elec. c. venerabilē. Nec obſtat q Cōſtātinus īperator īpoſuit coronā Siluestro pape. vt di. xcvj Conſtantin' q: hoc fecit nō ſicut dñium ⁊ auctoritatē hn̄s ſed ſicut miniſter obſequēs: cuius ſignū fuit q tenens equū eius ſtratoris offm̄ ſibi exhibuit. Et in coronatiōe īperator pape iuramētū fidelitatis p̄ſtat. vt pz di. lxiij. c. tibi dño. Itē papa pōt imperatorē ex ſufficiēti cā excoicare. vt. xcvj. di ſtin. c. duo. ⁊ ipm̄ deponere ⁊ īperio priuare. ſicut Inno. iij. Othonē īperatorē. ⁊ Innoc. iiij. Federicū: ⁊ gladio corporali ſi adminiſtratōes tpaliū nollet dimittere pſequi. ⁊ bellū ↄtra ipſū conuocare ⁊ vaſallos ⁊ ſubditos a iuramēto fidelitatis abſoluere. xv. q. vj. c. nos ſanctor.

De donatiōe .§.xvi.

facta eccle per Cōſtātinū īperatorē. Utrū potuerit facere ⁊ vtrū ſucceſſores eius poſſint reuocare. Quātū ad primū dicit Aug. de ancho. q. xliij. q pape (cū ſit verus dei vicarius in terra) eo iure tpaliū adminiſtratio ↄcedit ab īperatore ⁊ recipit etiā ab ipſo. quo iure p̄dictor bonorum adminiſtratio recipit a deo. ⁊ dat deo. Recipit aūt tpaliū adminiſtratio a deo per ipſum īperatorē quātū ad vſum ⁊ quātū ad ſui officij ſtipendiationē. Non enī aliter impatores ⁊ reges tributa recipere poſſent. niſi q: ſtipēdiarij ⁊ miniſtri ſunt dei Sed deo dat tpaliū adminiſtratio ab ipo imperatore quātū ad honoris venerationē ⁊ dominij recognitionē ⁊ ſuor miniſtrorū ſuſtētationē. Dicēdū ergo q Cōſtan. imperator in illa donatiōe dedit pape ⁊ ſuis ſucceſſoribus īperij tpalē adminiſtratiōem in honoris venerationē: ⁊ dñij recognitiōe. Et papa hanc eand' īmediatā adminiſtrationē ↄcedit imperatori. quē eligit in vſum ⁊ in ſui officij ſtipēdiationē pro defenſiōe ⁊ pacifica gubernatiōe eccleſie. Et ad h optime facit qd̄ ait Dauid. j. Paral'. vl. di. In manu tua dñe v̄tus ⁊ potētia. ⁊ in manu tua magnitudo ⁊ īperiū oīum atq̄ ſūs di

Primo exēplo

Scdā ſilitudo

Papa cōperatorem.

donatio ↄſtātini

De donatiōe ↄſtantinij ſuper ſyl. Ex cōmun. pont.

vinc:tua eſt glia:tu dñaris oiuz.Ego aūt ꝛ po/
pulus meꝰ qd ſumꝰ vt poſſimus tibi aliqua ꝑ/
mittere vel dare cū tua ſint oia:peregrini.n.ſu
mus coꝛā te ꝛ aduene.Sed hec ipa que de ma/
nu tua accepimꝰ dedimus tibi.ad hoc etiaȝ fa/
cit qḋ ſcribit.xij.q.j.videtes.¶Quātū ad ſcḋȝ
ꝙ nō poſſit reuocari talis donatio.ꝓbat idē du
plicit.Primo ſic.qḋ ſemel deo dedicatū eſt.hu
mano iudicio reuocari nō pōt.Uñ dr̄.xij.q.ij.
de rebꝰ.que deo ſemel ꝯtribute ꝛ dedicate ſunt
ꝛ poſtea ſub occaſiōe ꝯceſſiōis pncipū:a qbuſ//
dam inuadūtur ſancimꝰ.vt pus ꝯſulatis pnci/
pem ad reſecādā tā ꝓſumptiuā factionē ꝛ reco
gnoſcēdū vtꝝ ſit illiꝰ ꝯceſſio.an inuaſoꝛia ꝓſum
ptio.Qḋ ſi pncipis ſoꝛdidata fuerit largitio.ipe
ſit pnceps pꝛo emēdatiōe redarguēdus.Si āt
inuaſoꝛia declarat ꝓſumptio vſqȝ ad emēdatio
nem excoicatiōis ſit vindicta coercēdus.Secū
do ꝓbat ſic.Nō alio iure adminiſtrationē tpaliū
Cōſtantinꝰ recepit niſi ꝯſenſu ppli ꝛ pncipū ac
vniuerſi ſenatꝰ vꝛbis romane:ſed cū ꝯſenſu oi
um illoꝝ talē ꝯceſſionē Cōſtātinus fecit eccl'ie.
Scribit eni.xcvj.di.Cōſtātinꝰ.Utile iudicamꝰ
vna cū oibꝰ ſatrapis nr̄is ꝛ vniuerſo ſenatu:op
timatibꝰ ēt ꝛ cū cūcto pplo romane eccleſie ſub
iacēti:vt ſicut be.Petrꝰ in terris vicariꝰ filij dei
videt eē ꝯſtitutꝰ.ita ꝛ pōtifices ipſius pncipis
aploꝝ ptātē ampliꝰ q̄ȝ terrene impialis nr̄e ſe//
renitatis manſuetudo hr̄e vr̄ ꝯceſſaȝ a nobis no
ſtroqȝ impio obtineāt.ꝛ vſqȝ in finē mundi illi
batā incōcuſſaȝ pmanē decernimꝰ.Tertio pōt
duci ꝙ talis donatio fuit legitime facta multoꝝ
ꝛ ſcōꝝ pōtificū factū.qui talibꝰ puincijs ꝛ t'ris
eccl'ie donatis vſi ſunt vt bonis eccl'ie.ꝛ oēs im
peratoꝛes iurāt pape ꝯſeruare ei iura ſua.vt pȝ
di.lxiij.Tibi dño.ꝛ.c.ego Ludouicus.Nec ali
qs ſcūs ꝯtriū aſſerit.Nec eſt ꝯ̄ ſi dicat ꝙ par in
parē nō hȝ iperiū.ḡ qḋ Cōſtātinꝰ ꝯceſſit:aliꝰ pt
reuocare.Nā vt dicit Aug.ꝙ quantū ad illa q̄
ſunt iuris poſitiui.verꝝ eſt ꝙ par in parē nō hȝ
impiū.ſed quātū ad illa q̄ ſunt iuris nālis ꝛ do
minij diuini.oēs obligant pñtes ꝛ ſeqntes:q̄
iure Cōſtātinꝰ talē obligatiōeȝ fecit.potius eni
reddidit in illa donatiōe qḋ ſubtractū erat:qa
dñi eſt terra ꝛ plenitudo eiꝰ.cuiꝰ papa eſt vicari
us q̄ȝ ꝙ dederit qḋ erat impij.De tali aūt obli//
gatiōe ſic ſcribit in dcō.c.Cōſtātinus.Coꝛā deo
viuo q nos regnare ꝑcepit.ꝛ coꝛā eiꝰ hoꝛribili
iudicio obteſtamur oēs ſucceſſoꝛes nr̄os:impa
toꝛes ꝛ optimates cūctos ampliſſimūqȝ ſenatū et
vniuerſuȝ pplm in toto oꝛbe terraꝝ nūc ꝛ i po/
ſterꝝ nulli eoꝝ quoquo mō hec ꝯceſſa īfringere
vel aliq̄ mō ꝯuelli.Si qs aūt tētatoꝛ extiterit:
eternis dānatiōibꝰ ſubiaceat innodatus.

¶De poteſta/ .§.xvij.

te pape in alios reges ꝛ pncipes ppli xp̄iani ſȝ
Aug.de ancho.Sicut ſummo ſacerdoti leuiti/
ci gn̄is oēs iudei obedire tenebātur cuiuſcūqȝ
ſtatꝰ extiterint.ſic oēs xp̄iani maioꝛes ꝛ minoꝛes
pa.locū xp̄i tenēti pere tenent.Et de obediētia
exhibēda ſummo ſacerdoti leuitici gn̄is ꝛ pu//
nitiōe in obediētie.hr̄ Deut.xvij.vbi dr̄.Si dif
ficile ꝛ ambiguū apud te iudiciū ꝑſpexeris.ve
nias ad ſacerdotē ꝛc̄.ꝛ infra.Qui ſupbierit no
lēs ſacerdotis obedire impio.moꝛiet.ſup quo
v̄bo dicit glo.ꝙ cōdēnatiōis ſuſtinet ſniam q
cōtēnit ſummi pōtificis obediētiā tāquā ſi ꝯte/
neret dei oipotētiā.Uñ xp̄s dic̄ Lu.x.Qui vos
ſpernit me ſpernit.Et Gꝛe.vij.li.moꝛalium ait.
Pctm̄ paganitatis icurrit q̄ſqs dū xp̄ianū ſe aſ
ſerit.ſedi aplīce obedire ꝯtēnit.di.lxxxj.c.ſi qui
ſunt.Exēplū pene in obediētie.habes in Sau//
le pmo rege.j.Regū.xv.¶Utrū āt ſubijciant
pape ipſi reges quātū ad tpaliū recognitiōe di
cit.Aug.de anch.Puto pꝛo veritate eē dicēdū ꝙ
papa vicarius ieſu xp̄i in toto oꝛbe terraꝝ vice
dei viuētis ſpūaliū ꝛ tpaliū hȝ vlem iuriſdictio/
nem.Sed ipſoꝝ tpaliū imediataȝ adminiſtratio
nem nō recepit niſi in regionibꝰ occidētalis i/
perij per ꝯceſſionē ſcāȝ eccl'ie a Cōſtātino.Qua
re āt eccl'ia nō vtit tpaliū adminiſtratione niſi in
partibꝰ italie mediāte iperatoꝛe quē eligit ꝛ nō
in alijs regnis que ſunt in occidētali iperio.h
non eſt pp carētiā auctis.ſed ꝑpter nutriendū
in filijs ſuis vinculū pacis ꝛ vnitatis.qꝛ ex quo
iperiū fuit diuiſuȝ:ꝛ a diuerſis in diuerſis ptī/
bus diuerſimode ꝛ tyrānice vſurpatū eccl'ia ꝑ/
pter vitādū ſcādalū iudeoꝝ ſe tributariaȝ fecit
cum Petro vt oñderet ſe nō obligari.Matth.
xvij.ꝛ.xj.q.iij.Inter v̄ba.Qui aūt dicūt papā
in ſolo vꝛbe totū dominiū hr̄e ſup ſpūalia non
aūt ſup tpalia:illi ſunt ꝯſiliarij regis ſyrie q
dixerūt.iij.Regū.xx.Dij montiū ſunt dij eoꝝ
ꝛ iō ſuperauerūt nos:ſed pugnemus ꝯtra eos
in cāpeſtribus ꝛ in vallibꝰ in qbꝰ dij eoꝝ dñiuȝ
nō hn̄t ꝛ obtinebimus ꝯtra eos.Ad lrām.Sic
hodie mali ꝯſiliarij adulatione peſtifera ſedu/
cunt reges ꝛ pncipes terre dicētes.Dij monti/
um puto ſpiritualiū bonoꝝ ſunt ſummi pōtifi/
ces:ſed nō ſunt dij valliū.qꝛ tempoꝛalium bo//
noꝝ nullū dominiū habent.Ideo in campeſtri
bus.i.in potentia bonoꝝ tpaliū pugnemus cō/
tra eos ꝛ obtinebimus.Sed qd dicat eis diui/
na ſententia audiamus qꝛ dixerunt inqt.ſyrij
deus montiuȝ eſt deus eoꝝ ꝛ nō deꝰ valliū.da/
bo oēm hāc multitudinē in manu veſtra ꝛ ſcie
tis qꝛ ego ſum dñs.Et h̄ pȝ per multa exēpla.nō
ſolū eoꝝ regū ꝛ imperatoꝝ infidelium qui ec//
cleſiā perſequentes conati ſunt eā exterminare
ꝛ nō potuerūt.ſȝ dñs ꝯcidit ceruices eoꝝ ꝛ ad
nihilū redegit:ſed ēt xp̄ianoꝝ pncipū q bellā/

ſtes ꝯ eccleſiã vel ꝑ ſequẽtes ſummũ pontificẽ exterminati ſunt: ⁊ ad inferos deſcẽderũt vt pꝫ de Juliano apoſtata. de Mauritio imperatore gregoriũ pſequẽte. de theoderico rege italie Johannẽ papã incarcerãte. de federico impatore ꝯ eccliaꝫ inſurgẽte. ⁊ ml'tis alijs qui male finierũt ⁊ miſerabiliter. ℭ Qđ a ſententijs regũ ⁊ principũ oium ad papã poſſit appellari. pꝫ per id qđ ſcribit. ij.q.vj. Ad romanã eccleſiam ab oibus ⁊ maxime ab oppſſis eſt appellandũ ⁊ ꝯcurrendũ q̃ſi ad mrem. vt eius vberibꝰ nutriant auc̃te defendãtur oppreſſionibꝰ releuent. q: nõ poteſt nec dꝫ mater obliuiſci filiũ. ⁊ idẽ hꝫ. xj.q.j. Quicũqꝫ. Nec obſtat ex. ð appel: Si duobus. vbi dr̃ ꝙ nõ eſt appellandũ a iudice ſeculari ad niſi in terris eccleſie. q: hoc itelligitur. ꝙ nõ eſt fiẽdũ indifferenter ⁊ in gbuſcũqꝫ ſed in negocijs arduis ⁊ neceſſitate vrgente a quocũqꝫ iudice qs grauet: ad papã recurrere põt ſpectat etiã ad papã corrigere eos: cũ delinquũt. ſꝫ illud Hiere. j. Ecce ꝯſtitui te ſup gẽtes ⁊ regna vt euellas ⁊ deſtruas: diſſipes ⁊ diſperdas. ſ. ſcelera repͥhendẽdo: puniẽdo ⁊ amonendo. Sic etiã in veteri teſtamẽto pphe q erãt pres ſpũales in ppl'o iudeoꝝ auc̃te dñi repͥhendebãt reges delinquẽtes vt pꝫ. j. Reg. xv. ſamuel regẽ ſaulẽ de inobediẽtia. nathan. ppha dauid regẽ de adl'terio. ij. Reg. xij. c. helias ppha achab regẽ iſrl' de idolatria. iij. Re. viij. ſũmus ſacerdos oſiã regẽ iuda. de pſumptione ingreſſus in tẽplũ ad incenſandũ. ij. Paral'. Nicolaꝰ papa regẽ lotbariũ de adulterio. ij.q.j. ſcelus. ⁊ hmõi põt ⁊ ipſos reges ex cauſa rõnabili deponere: ſicut zacharias papa depoſuit regem francoꝝ: ⁊ ſubſtituit pipinũ. xv.q.vj.c. Alius.

ℭ De poteſtate .§.xviij.

pape in clericos ⁊ ꝑcipue in dandis officijs vl' beneficijs. Ubi primo ſuandũ eſt quod dr̃ di. xxiij. Tales ad miniſteriũ eligant clerici qui digne poſſint dñica ſacra tractare. Melius eſt. n. ſacerdoti dñi paucos habere miniſtros qui digne poſſint opus dei exercere q̃ multos inutiles: qui onus graue ordiatori adducãt. diſ. lxj. Miramur. Dicit Leo. Si in gbuſlibet eccleſie gradibꝰ ꝓuidenter ſcienterqꝫ curãdũ eſt. vt in domo dñi nihil ſit inordinatum: nihilqꝫ ꝑpoſterũ: quãtomagis elaborandũ eſt vt in electione eius qui ſup oẽs gradus ꝯſtituit non erret. Nã totius familie dñi ſtatus ⁊ ordo nutabit: ſi qđ reqrit in corpe nõ inuenit in capite. ⁊ infra. Sicut eni boni opis fructũ ſibi cõparat. qui rectũ tenet in eligẽdo ſacerdotẽ iudiciũ: ita grauiſemetipm afficit dãno qui ad ſue dignitatis collegiũ ſublimat indignũ. Seruare quoqꝫ dꝫ qđ ait Grego. diſt. lxxix. Singula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis gbuſcũqꝫ pſonis ſigillatim cõmitti iubemus. Sicut eni in vno corpe multa mẽbra habemus: oia aũt mẽbra nõ eũdẽ actum habẽt: ita in eccleſia corpore ſm veridicã Pauli ſniam in vno eodẽqꝫ ſpũali corpore conferendũ eſt hoc officiũ vni: alij cõmittendũ eſt illud ⁊c̃. Sꝫ hodie accidit qđ ait Hiero. vij.q. ij. Gloria videlꝫ. Multi edificãt parietes ⁊ columnas eccleſie ſubtrahũt: marmora nitẽt: auro ſplendẽt laquearia: gẽmis altare diſtinguitur ⁊ miniſtroꝝ xp̄i nulla eſt electio. cũ tamẽ idẽ dicat. viij.q.j. Licet. ꝙ qui pſtantior eſt ex oi ppl'o qui doctior: qui ſanctior: qui in oi virtute eminentior: ille eligat ad ſacerdotiũ. ℭ Queritur ergo primo vtrum papa peccet mortalr̃ in acceptione pſonarũ. Et rñ. Augu. de ancho. vbi. ſ. ꝙ mortale pctm̃ eſt qđ tollit nobis xp̄m qui eſt vita nr̃a. vt habet Col. iij. Xp̄s aũt eſt in nob' tribus modis. ſ. per iuſtitie equitatẽ: per doctrine veritatẽ. per vite ſanctitatẽ. Joã. xiiij. Ego ſum via. ſ. iuſtitie: ⁊ veritas. ſ. doctrine. ⁊ vita. ſ. ſanctimonie. Qñ igit acceptio perſone repugnat iuſtitie equitati. vt qñ papa in aliq cã teneretur iudicium reddere alicui: ⁊ nõ redderet ſciẽter faciens ꝯtra iuſtitiã: q: diues vel amicus vl' cõſanguineus vel nobilis eẽt: cõtra quẽ eẽt ferenda ſnia: mortale eſſet. Scđo qñ acceptio perſone repugnaret veritati doctrine. vt ſi papa doceret aliquid cõtra bonos mores vel ſacram ſcripturã: vel determinaret amore alicuius pſone: ſilr̃ mortale eſſet. Tertio qñ acceptio perſone repugnaret ſanctitati vite: vt qñ papa in cõferendo officia vel beneficia eccleſiaſtica preferret ſcienter vitioſuꝫ virtuoſo ex indebita cã. vt q: cõſanguineus vel potẽs ſilr̃ mortale eſſet. Itẽ qñ papa ad prelaturã eccleſiaſticã vel bñficia cõferendaq ꝑferret conſanguineos vel amicos extraneus magis idoneis ex cã indebita. ſ. cõguinitatis rõne ꝑncipaliter non euadit vitium acceptionis perſonaꝝ. Secus aũt ſi cõſanguineos eque idoneos ad ꝑlaturas preſert extneis. Idem Tho. in qđlibet. Itẽ ſi diuitẽ pauperi vel nobilẽ ignobili ꝑfert in bñficijs ꝯferẽdis ꝑncipalr̃ rõne diuitiarũ vel nobilitatis: acceptor eſt pſonarũ: ſecus ſi hꝫ faceret. q: eẽt eque idoneus: vl' q: magis poſſit eccleſie ꝓdeſſe: pſupponẽdo tñ in ipſo bonitatẽ. Nã quẽ ſciret eſſe vitioſuꝫ notorie. poſſet male ei cõferre ꝓpter nobilitatẽ vel aliquid hmõi. ℭ Itẽ ſi ad preces regũ ⁊ principũ moueat papa ad cõferendũ beneficia eccleſiaſtica ꝯtingit triplr̃ ibi eſſe vitiũ. Primo ſi ꝑces porrigant pro indigno ſupplicantes ꝓ illo eque indignũ ſciunt: peccant vtiqꝫ grauiter. Et papa vel alius prelatus qui illas preces exaudit: ſciens illũ indignum. Scđo ꝯtingit ibi eẽ vitiuꝫ: qñ etſi dignus ſit pro quo rogat papa vl' alius non

Utrum pa. pec cet i ac ceptiõe pſonaꝝ

Ad p… ces … ſcri… ficiis

aliꝰ nō attēdat ad dignitatē pſone:ſꝫ ad fauo/
rē humanū quē pncipalr intēdit annuēdo p:e/
cibus rogantiū ppter quas ꝯfert. Et iſtud ſcōꝫ
ꝛ p:imū ptinet ad acceptionē pſonaꝝ. Secꝰ aūt
ſi pncipaliter moueret ppter pſone idoneitatē.
Tertio ꝯtingit ibi vitiū ex pte rogantiū qui hoc
pcurant. vt ille pro quo rogāt eēt eis fauozabi/
lis in eoꝝ cauſis vel petitionibꝰ iuſtis vel iniu/
ſtis:peccaret ēt ꝯferēs qn̄ hoc ſciret ſm̄ Augu.
de ancho. ¶ Itē peccat papa ſi ꝯfert platurā ec
cleſiaſticā petēti ꝛ pcurāti ſm̄ Aug. de anch. q:
Cōferē pcurās per ſe vel per aliūꝫ hoc:vel eſt iniuſtus
do curā vel eſt ſupbus. Iniuſtus quidē q: plus vult ſibi
petenti de honoꝛe accipe:aut de ptāte vel alijs modis
ſtꝫ pec de qbus neſcit ſe dignū. Supbus q: ſine ſuper
ca. bia nō eſt ꝙ aliqs exiſtimet ſe magis dignū p/
latione ꝙ̄ alij qbus p:eficit. Et videt idē ſentiꝛ
de quocūqꝫ eccleſiaſtico bñficio. Sꝫ Tho. Ray.
ꝛ alij dicunt hoc ſolū hēre locū in bñficijs cura/
tis rōne cure aiarum que idonee adminiſtrari nō
pōt ſine grā ſeu charitate quā nullus ſe hēre ſci/
re valet. De alijs vero. ſ. nō curatis dicūt licere
per ſe vel per aliū pcurare:ſi aľs eſt dignus. Et
hoc videt ſonare auctoritas Auguſtini:quā p
dicti ſui ꝯfirmatione ipſe Augu. de ancho. idu
cit. ꝛ habet. viij. q. j. Qui epatuꝫ. vbi ait. ꝙ locꝰ
ſupio: ſine quo ppls regi nō pōt. etſi adminiſtret
vt decet:indecēter tñ appetit. Et ſic pꝫ ꝙ loqui
tur de platura. De hac materia vide diffuſius i
ſcōa parte ti. iij. c. de ambitōe. ¶ Itē tenet Au
gu. vbi ſupra. ꝙ peccat qui pcurat magiſteriuꝫ
ꝛ petit licētiam magiſtrādi. Et hoc ppter pericu/
luꝫ qð in eo incurrit:q: etſi ſciat ſe hēre ſciaꝫ va
lentē ad ſalutē ſuā ꝛ alioꝝ. qualiter tñ poſſit ad
miniſtrare illam ad ſalutē alioꝝ ſcire non pōt.
Et ppter honoꝛē qui ibi annectit. vñ aliqñ ſup
biūt. ꝛ ppter gloriā que in ipſa qñqꝫ appetit:
omiſſis alijs malis que inde aliqñ ſeqnūtur. Et
ex hoc videt innuere ꝙ papa peccet tali pcurā/
ti ꝯferendo. Tho. tamē in qðlibet ꝯtrium tenet
ſcilꝫ ꝙ licitū ſit pcurare:dūmodo aľs ſit idoneꝰ
ꝛ habeat rectā intentionē. ſ. cōmunicandi ſciaꝫ
ad honoꝛem dei ꝛ ſalutem animarum. De hoc
etiam diffuſius ſupra. c. de ambitione.

¶ De ptāte pape .§. xix.

vtꝝ. ſ. poſſit aliquos iuſte ad penā inferni dam
Pōt dā nare. Et rñdet Augu. de ancho. ꝙ ſic per decre
nare ad tū Nicolai pape. diſ. xxiij. In noīe dñi. vbi dīc
īfernū. de illis qui ſeditionē ponunt in eccleſia:ꝛ potiſ
ſime in electione ſummi pontificis. ꝙ ppetuo
anathemate dānentur ꝛ cū impijs qui nō reſur
gunt in iudicio deputent. ergo ꝛc. Iſta tamen
videt impꝛopꝛia ꝛ larga locutio. q: ꝙ inobedi
entes decreto vel pcepto pape iuſto. ꝛ in tali in
obediētia decedētes dānentur. hoc non eſt cau

ſaliter vel occaſionalr ex parte ptātis vel volun
tatis pape:niſi occaſione accepta per inobediē
tem nō data per papā. ſed hoc ex parte rebellio
nis ꝛ obſtinationis in trāſgrediente mandatū.
Nam ꝛ tranſgreſſoꝛ talis p:ecepti poteſt ad pe
nitentiā reuerti:ꝛ euadet dānationē. Preterea
eodē modo ꝛ ratione pōt quilibet platus mitte
re ad infernū ſubditū ſuuꝫ:q: poteſt ei aliquid
precipere qð trāſgrediēdo vel contēnendo dā
nabitur ſi non peniteat. qð vtiqꝫ non attribuit
ptāti ſuperioꝛis:ſed diſpoſitioni ꝛ male volun
tati inferioꝛis nō obedientis. Verū in hoc ē dif
ferentia inter papā ꝛ alios prelatos. q: ipſe po
teſt facere canonē vel preceptū generale:qð oēs
fideles obligat ſed alij plati non niſi ſibi ſubie/
ctos. Ad auctem inductam rñdetur:q: loquit
per modū imp:ecationis zelo diuine iuſtitie:ſi
cut fecerunt ſancti. vt habet in ſcripturis vel p
modū pnunciatiōis. q: talibꝰ eueniet dānatio.

¶ De ptāte pape .§. xx.

in oꝛdinādis officijs eccleſie. Sicut enī ſm̄ Iſi
doꝝ di. xxv. c. Perlectis. epūs dicit oꝛdinatoꝛ in
cūctis. ſ. in ſua dioceſi:ita papa in vniuerſali ec
cleſia. Pro cuius declaratiōe nota ſm̄ Aug. de
ancho. vbi. ſ. ſicut docēte aplo in coꝛpoꝛe hūa/
no ſingula queqꝫ mēbꝛa ppꝛia ꝛ diſcreta officia
hñt:vnūquodqꝫ nō ſibi ſoli agit qð agit. ſꝫ alijs
etiā. ſic in coꝛpoꝛe eccleſie dona officioꝝ diſtin
cta ſunt diſtributa diuerſis:ꝛ vnuſqſqꝫ nō ſibi
ſoli deſeruit in eo qð ſolus hꝫ ſed ꝛ alijs. Iſtoꝝ
aūt officioꝝ principalis diſtributoꝛ eſt xp̄s. do/
cente aplo ad Ephe. iiij. c. Unicuiqꝫ nrm̄ data
eſt grā ſm̄ menſurā donationis xp̄i:qui dedit
quoſdā qdem aplos. quoſdā ꝛc. Executoꝛ autē
oꝛdinationis iſtoꝝ officioꝝ eſt ipſe papa:qui vi
ce xp̄i aliquos oꝛdinat loco aploꝝ per quos xp̄i
doctrina ſit teſtificāda:aliquos loco pphetarū
per quos ſit exponēda:aliquos loco euāgeliſta
rum:per quos ſit ſcribenda ꝛ declarāda:aliqͦs
loco paſtoꝝ:per quos ſit executioni mandāda.
Hunc oꝛdinē officioꝛuꝫ eccleſie in figura venit
regina Saba. i. gentilitas a finibus terre vide/
re:videnſqꝫ domū Salomonis. i. eccleſiā chri/
ſti ꝛ cibos menſe eius. i. ſacra ꝛ dogmata ꝛ oꝛ/
dinē miniſtrantiū. i. varietatem officioꝝ oꝛdi/a
tam veſteſqꝫ eoꝝ. i. virtutes exterioꝛē modeſtiā
ꝛ holocauſta que offerebant. i. oꝛōnes non hūit
vltra ſpiritū pre admiratione dixit. Beati viri
tui ꝛ beati ſerui tui qui ſtant coꝛam te ſemp. iij.
Regum. x. Et quāuis ēt terrena poteſtas varia
officia oꝛdinet in tpalibus tamen ſpūalis pote
ſtas eccleſie poteſt officia terrene ptātis coꝛrige
re ꝛ remouere:ſed terrena ptās non pōt officia
eccleſie immutare. Unde Inno. dicit ꝙ ad nobili
tatem neceſſitatē mūdanoꝝ. i. officioꝝ ꝛ ptāteꝫ

vel.i.eccleſiā cōmutari honores aut diuiſiões
perpeti nobis non eſt viſum.diſt.x.Lege.⁊ qḋ
ait Grego.diſt.lxxxix.c.ſingula.ꝙ vni quātūcū
ꝗ exercitato non ſunt cōmittenda duo officia
eodē tpe:intelligitur regulariter ⁊ de iure cō/
muni:ſed papa qui eſt iuris conditor: huic legi
non tenetur:qꝛ pōt plura vni cōmittere:vel pp
pſone cui cōmittunt idoneitatē:vel pp officia
liū paucitatē:ſeu ꝓpter eccleſie neceſſitatē.

¶De ptāte pape .§.xxi.

in nouis religionibus creādis. Ipſe ſolus no/
uas religiones creat ⁊ approbat.extra de relig.
do.Ne nimia.Pro cuius declaratiōe nota tria
ſm Augu.de ancho.Primo ex parte eccleſie ꝓ
motio.Nā quelibet religio dꝫ ordinari princi
paliter ad cultū dei:⁊ ad ꝓmotionē eccleſie.Se
cundo ex pte religionē intrantiū conſideratur
charitatis pfectio:qꝛ quelibet religio eſt q̄dam
via tēdendi in perfectionē charitatis.Tertio ex
parte diuini cultus ad quē religio inſtituit:cō/
ſideratꝰ de bita ordinatio.Opponit eni religio
ſuperſtitioni.qꝛ ſupſtitio non eſt aliud niſi reli
gio ſupra modū ſeruata:qꝛ cultū diuinū ſuper
ſtitioſus vult īpendere cui non dꝫ vel quo mō
non dꝫ.vt dicit glo.ſup illo vbo ad Col.ij.hñt
quidē rationē ſapientie in ſupſtitione:propter
iſta ergo tria ſolius pape eſt religionē ordinare
⁊ ordinatas approbare:qꝛ ſolus ipſe hꝫ cōſide/
rare vniuerſalē eccleſie promotionē.Semp
enī artifex ſupremū finē conſiderans.hꝫ oēs
inferiores ad illū finē dirigere ⁊ ordīare.vt di
cit Phs.i.Ethicoꝝ.Et cū ipſe ſupremū pfectio
nis gradū in eccleſia teneat.ipſe ſolus hꝫ alijs
viā ad perfectionē tēdēdi oſtēdere.Similiter
ſolus ipſe hꝫ illa que ad diuinū cultū pertinent
vniuerſaliter ordinare.Et quāuis oēs qui iure
colunt deū:cōmuniter poſſint religioſi appella
ri ꝓpter qḋ iudei qui verum deū colebant reli/
gioſi dicti ſunt Actuū.ij.vbi dicit ꝙ multi reli
gioſi ex iudaiſmo cōuenerant ex omni natione
que ſub celo eſt.Proprie tamen ⁊ diſtricte reli/
gioſi dicunt.qui totam vitā ſuā diuino cultui
dedicant ⁊ mundanis ſe ſubtrahentes per pro
feſſionē ⁊ habitus preſtationē vel diuine contē
plationi:vel aiarum inſtructioni vel alicui fru
ctuoſo operi exteriori ad eoꝝ perfectionis exer
citatiōē ⁊ eccle ꝓmotiōē īſiſtētes.Et q̄uis reli
giones particulares ab earū fundatoribus ſpe
cialiter nominentur.vt Benedicti:Dominici:
Franciſci.⁊ huiuſmodi.tñ religiones dici non
dñt niſi fuerit ꝑ eccleſiā approbate ⁊ ꝯfirmate.

¶De ptāte pape .§.xxij.

in dando exemptiones quibuſcūqꝫ a ſuis ordi
narijs prelatis.Sicut eni Moyſes in veteri le
ge qui figurā in quibuſdā geſſit ſummi ponti/
ficis cōmittebat minora ſenioribus iſrael.maio/
ra vero ſuo iudicio reſeruabat.vt habetur Exo
di.xviij.ſic maiora collegia ⁊ maiores pſonas
de eccleſia ſue viſitationi ⁊ correctioni:īmedia In exē/
te reſeruari poteſt.¶Pro cuius declaratione ptione
dicit Augu.de ancho.vbi.ſ.ꝙ in exemptione tria ſūt
tria poſſumus conſiderare.ſ.papā eximentem
perſonā exēptam.⁊ ipſam exemptionem.Et ex
horū quolibet patere poteſt.ꝙ papa in eccleſia
poteſt facere exemptionem quā vult.Et quātū
ad primū.cum papa ſit vicarius filij dei.ſicut
quod deus fecit mediantibus creaturis tanq̄
mediātibus cauſis ſecundis.totū poteſt facere
īmediate per ſeipſum.ita papa ſaltem quātum
ad ptātem iuriſditionis.Sicut omnes fideles
regit mediantibus eccleſie miniſtris.ita poteſt
īmediate per ſeipſum regere.Et ſi hoc nō facit
non ex defectu virtutis ⁊ potentie.cū miniſtri
non regant niſi ex virtute eius.Sꝫ magis hoc
eſt ex cōmunicatione bonitatis ⁊ clemētie eiꝰ
ſicut apparet etiā de deo.¶Secūdo oſtēditur
idem ex parte exemptorū.Sic enim debet eſſe
in eccleſiaſtica hierarchia ſicut eſt in celeſti hie
rarchia ſm Dionyſiū.ſed in celeſti hierarchia
eſt ꝙ angeli de ſuprema hierarchia ſunt exem/
pti:quia non recipiunt diuinas illuminatiōes
mediantibus alijs.ſed īmediate per ſeipſos et
per eos ad oēs inferiores deriuant.¶Tertio
iſtud pꝫ ex parte ipſius exemptionis.Cum eni
papa ſit caput totius eccleſie non dꝫ ipſe priua
ri operatione hierarchica que eſt viſitatio ⁊ cor
rectio.vt ipſe aliquos īmediate ſupponat ſibi ꝑ
exemptionē ⁊ ſubtrahat a viſitatiōe ⁊ correctio
ne inferioꝝ prelatoꝝ:non tamē poteſt papa ali
quos eximere in ſpūalibus vl tpalibus a ſemet
ipſo.qꝛ omnis poteſtas includitur in ptāte cla
uium.que nō niſi Petro ꝯceſſa eſt.ſicut ⁊ deus
fidelis eſt ⁊ ſeipſum negare non pōt.ij.ad Ti
moth.ij.c.Negaret autē ſeipſū ſi eximeret ali
quos a ſuo dominio ſpūali vel tpali.qꝛ tunc ne
garet ſe eſſe dñm omnium tam corporaliū q̄
ſpūalium.Cum igitur papa ſit verus vicarius
dei.ſi aliquos eximeret a ſemetipſo in iuriſdi/
tione tpaliū vel ſpūaliū negaret ꝙ eſſet verus
vicarius dei.vnde nō eſt dubiū.ꝙ ſi papa pro
tali veritate teſtificanda moreretur:vere mar/
tyr xpi eſſet cenſendus.ſ.cōſtanter negando ali
quem clericū vel laicum regē vel imperatorē
eſſe ſe exemptum ab eo in iuriſditione tempo/
ralium vel ſpūalium.Nec obſtat ꝙ ex antiqua
conſuetudine in gallicana eccleſia prelati fran
cie non recognoſcant temporalia a papa:ſed a
rege.⁊ ipſe rex a nullo recognoſcat:qꝛ abuſio
dicenda eſt ⁊ non ſequenda.di.viij.ſi conſuetu
dinem.¶Fuiſſe aūt valde incongruū aliqua

collegiate precipue religioſoꝝ eximere a iu-
riſditione epoꝝ et aliorum oſtendit Aug. de
ancho. vbi ſupra dicens. q ordinatio ſubdito-
ruz ſub prelato eſt facta in cōmodū ipſoruz ſub
ditoꝝ et eoꝝ vtilitatē potiſſime quātuz ad tria.
¶ Primo quātuz ad delinquētiū correctiōez.
¶ Secūdo quātum ad bonorum promotionē
et eorū quietiorem contemplationē.
¶ Tertio quātum ad collegioruz ſeu monaſte
riorum vel eccleſiarū tutiorē gubernationē.
¶ Que quidem tria qnq; contingit impediri
pro imediata epoꝝum iuriſditione. Nam pre-
lati in eorum viſitatione non ſolū ſubditos gra
uant. nō admonent et corrigunt. ſed expoliant
adducētes turbā eqrū et famuloꝝ: p qrū viſita
tionē qd infirmū eſt nō ꝯſolidat. qd egrotū ē nō
ſanat: qd confractū nō alligatur: qd abiectū nō
reducitur: qd perditū non requirit vt magis
dici debeat diſſipatio q̄ viſitatio. ppter qd dic
dominus Ezech. xxxiiij. Ecce egoipſe ſuper pa
ſtores requirā gregem meū de manu eorū: nec
paſcant amplius ſemetipſos. ſed egoipſe req-
ram oues meas et viſitabo ipſas. et ideo per pa-
pam cui cura debet eſſe de omnibus ad proui-
dendum qd vtilius eſt cōgruum eſt aliqua col
legia et aliquas pſonas eximi. vt in his que di-
cta ſunt. quietius et ſecurius poſſint promoue
ri. nec in hoc debent epi grauari vel perturba-
ri: ſi ſine eoꝝ culpa alique perſone vel collegia
ſubtrahantur a iuriſditione ipſorū: quia cum
ſubditi nō pſupponātur eis: non incōmodum
imo nullū preiudicium: ſed maximū beneficiū
fit. cum tales ſubditi ab eoruz iuriſditione ſub-
trahantur. Sic enim pplſ dei eſt multiplicatꝰ
vt vix ſufficiant vires prelati mediā partez ſub
ditorum inſtruere et corrigere. preſtatur autem
preiudicium his qui querunt que ſua ſunt: nō
que Jeſu xpi. Nec eſt ꝯtra qd ſcribitur. xciij. di
ſtin. Nulla ratione clerici aut ſacerdotes habē-
di ſunt qui ſub nullius epi diſciplina et prudē
tia gubernantur. qꝛ tales acephalos conſuetu-
do nūcupauit. Loquitur enim illud. c. de cleri
cis vagabūdis et proteruis vt patz per id quod
ſequitur. Nec eniz monachi vel aliqui qui exi-
muntur ſine capite ſunt. qꝛ ſupponuntur viſita
tioni et correctioni ſuorum prelatoruz. Et eiſdē
rationibus dantur a papa et priuilegia in mul-
tis contra ius cōmune et conſeruationes priui-
legiorum. De quibus vide in pte pma ti. viij.
¶ De poteſtate pape in diuerſis materijs ex
his que ponit Tho. in diuerſis libris ſuis per
vigintiquatuor qōnes formatas. Capitulū. vj.

Queritur primo vtꝝ
pontifex romanus ſit primus et ma-
ximus oium epoꝝum et patriarcha-
rum. Ad qd rīdet Thom. in tractatu ꝯtra erro
res grecoꝝ. c. lxvj. q ſic. qd pbat ex canone con
cilij vniuerſalis. vbi dicit. Ueneramur ſcḋm ſcri
pturas et canonū diffinitiones ſanctiſſimū an-
tique Rome epm primū eſſe et maximū oium
epoꝝ. Et hoc auctoritati ꝯſonat ſacre ſcripture
que per aplos Petro attribuit pmū locū taz in
euāgelijs q̄ in actibus aploꝝ. Uñ dicit Chry-
ſo. ſuper Mathei. tractās illud. acceſſerūt di-
ſcipuli ad Jeſum dicētes. Quis eſt maior in re
gno celoꝝ. Sic quoddā humanū ſcandalū cō-
ceperunt. qd etiā in ſe occultare nō poterant: et
tumore cordis nō ſuſtinebant in eo qd viderāt
petrū ſibi preferri et ꝑhonorari. Qd etiaz papa
prelatus ſit ceteris pꝛiarchis in eo. lib. aſſerit
idē doctor inducēs ad hoc dictum Cyrilli qui
ait. q ipſius. ſ. aplici throni romanorū pontifi-
cum ſolius eſt reprehēdere: ſtatuere: corrigere:
diſponere: ſoluere et ligare: qui ipſum edifica-
uit. Hoc etiā pz ex auctē diui dicentis. Luc. xxij.
Tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos.

¶ Queſtio ſecunda. §. i.

eſt. Utrū papa in totā eccleſiā xpi vniuerſalem
prelationē habeat. Ad hanc qōnem rīdet bea.
Tho. affirmatiue in prefato tractatu cōtra erro
res grecoꝝ in. c. lxxij. vbi dicit q predictꝰ chri-
ſti vicarius in totā eccleſiā xpi vniuerſalez pre-
lationem obtinet. Legitur eni in Calcedonenſi
concilio q tota ſynodus Leoni pape acclama-
uit. Leo ſanctiſſimus aplicꝰ icomenicus. i. vni-
uerſalis pꝛiarcha per multos annos viuat. Et
Chryſo. ſuper Math. Filius qui pris eſt. et ipſi-
us filij ptātem petro vniuerſaliter ꝯceſſit vbiq;
terrarū et homini mortali omniū que ſunt in ce
lo: dedit auctem dando ei claues ad hoc vt ec-
cleſiam vbiq; terrarū ampliet. Et ſuper Joānē
in Omelia. lxxxv. Jacobū localiter terminat in
loco. Petrū aūt totius orbis magiſtrū et docto
rem. Hoc etiā trahitur ex auctē ſcripture. Naz
Petro oues ſuas xpūs indiſtincte cōmiſit dicēs
Joānis vlti. Paſce oues meas. Dicere aūt pon-
tificem vel romane eccleſie non habere vniuer
ſalis eccleſie primatum eſt error ſimilis errori
dicentium ſpiritumſanctū a filio non procede-
re. vt dicit Tho. in dicto tractatu contra errorē
grecorum. Nam ipſe chriſtus dei filius ſuaz ec-
cleſiam conſecrat: et ſibi cōſignat ſpiritu ſancto
quaſi ex ſuo charactere et ſigillo vt ex ſuprapo-
ſitis auctoritatibus habetur. et ſimiliter chriſti
vicarius ſuo primatu et prouidentia vniuerſa-
lem eccleſiā tanq̄ fidelis miniſter xpo ſubiectā
ſeruat. Et ad id quod dicit diſt. xcix. Nullus pa
triarcharum vniuerſali vocabulo vnq̄ vtatur.
vt in. c. ſequen. vbi Grego. phibet ſe vniuerſa-
lem vocari. Rñ. beatus Thom. in trac. ꝯtra imp

pugnan.relig.ſic dicēs. papa vlez pontificē ſe phibet noīari:nō hoc iō eſt ipſe nō habeat auctem imediate plenā in q̄libet eccleſia: ſed q: nō pficiſ cuilibet particulari eccleſie vt proprius ſpecialis illius eccleſie rector: ſic enim ceſſarent omniū illoꝝ pontificium poteſtates.

Queſtio tertia .§.ij.

vtrum papa ſit caput vlis eccleſie. Ad qd̄ rñ.b. Tho.in multis locis. potiſſime in.iij.pte.q.viij.art.vj.vbi q̄rens vtrū ſit propriū xp̄i caput eſſe ecclie ita caput i alia mēbra tripl̄r īfluit. Uno mō īt̄rinſeco influxu,put virtus motiua ſenſitiua a capite deriuaſ ad cetera mēbra. Alio mō ſm exteriorē quendā gubernationē: put.ſ. ſm viſum alios ſenſus q in capite radicanſ: dirigiſ hō i exteriorib⁹ actib⁹. Interior aut̄ influx⁹ grē nō eſt ab aliquo niſi a ſolo xp̄o cuius hūanitas ex hoc eſt diuinitati coniuncta: hēt virtutē iuſtificādi. Sed influxus in membra eccleſie quātū ad exteriorez gubernationē pōt talibus cōuenire: ſm hoc alij pñt dici capita eccleſie. ſm illud qd̄ dicit Amos.vj.ca. Optimates capita populoꝝ. differēter tamē a xp̄o. Primo q̄ntum ad hoc xp̄s eſt caput oīum eoꝝ qui ad eccleſiaz ptinent ſm oēm locum tp̄s ſtatuz. Sed hoīes dicunſ capita ſm ſpūalia loca: ſicut ep̄i ſuarum eccleſiarū. vel ſm determinatū tp̄us: ſicut papa eſt caput totius ecclie. ſcz tpe ſui pontificat⁹: ſm determinatū ſtatum: put.ſ. ſunt in ſtatu viatoris. ſic papa eſt caput fideliū ſed viatoꝝ tm̄. Alio modo d hoc xp̄s eſt caput ecclie ppria v̄tute. alij vero dicunſ capita inq̄ztū vicē gerunt xp̄i. ſm illud.ij.Cor.ij. Nā ego qd̄ donaui. ſi qd donaui ppter vos i pſona xp̄i. Ex his etiā p papā eſſe ſuperiorem in tota ecclia. qd̄ enā videſ idem doctor aſſerere in.iiij.diſ.l. vbi q̄rens an oēs teneanſ ad ieiuniū. dicit arguēdo ſic ſm Ber.in li.de di. p. In pcepto ſupioris nō dz diſpēſare inferior: ſz q̄libet ſingulaꝝ pſonaꝝ eſt inferior q̄ȝ ecclia: q ieiuniū ſub pcepto ſtatuit niſi forte ille q eſt caput totius ecclie vel loco capitis.ſ.papa. Item ſequiſ nullus poteſt diſpenſare.ſ.niſi papa.

Quarto queri .§.iij.

tur vtrū papa ſit ſpōſus vlis eccleſie. Ad qd̄ rñ.b. Tho.in trac.cōtra impugnā.relig.dicens ſpōſus eccleſie pprie loquēdo eſt xp̄us. de quo dicitur qui habet ſponſam ſpōſus eſt. Joh.iij. Ipſe enī de eccleſia ſuo nomini filios generat. alij aūt ſponſi dicunſ ſicut miniſtri ſpōſi exteriꝰ cooperātes ad generationē ſpūaliū filioꝝ: quos quidē nō ſibi ſed xp̄o generāt. qui quidē miniſtri īnt̄antū ſponſi dicunſ inq̄ntum vicē veri ſponſi obtinēt. Et iō papa qui obtinet vicē veri ſponſi in tota ecclia vlis ſpōſus eccleſie dicit. Et q̄uuis ep̄s ſue dioceſis ſpōſus ſit. preſbyter ſue eccleſie: non ppter hoc ſeqtur ſint plures ſpōſi vnius ecclie. ſm Tho.in dicto tracta. Et rō eſt. q: ſacerdos ſuo miniſterio cooperatur ep̄o tanquā pncipali: ſilr ep̄i pape papa ipſi xp̄o. Un̄ xp̄s papa ep̄s ſacerdos nō cōputantur niſi vnus ſponſus eccleſie.

Quinto queri .§.iiij.

tur. Utrū reges pncipes xp̄iani: per ꝯſeq̄ns oēs fideles teneanſ eē ſubditi romano pontifici. ad qd̄ dē. Tho. affirmatiue in trac.ſuo de rege regno ad regē cypri. ibi loquēs de regno ecclie regali ſacerdotio ita ait. Hm̄ōi regni myſteriū vt a terrenis ſpūalia eēnt diſcreta nō terrenis regibus ſed ſacerdotib⁹ eſt cōmiſſum pcipue ſummo ſacerdoti xp̄i vicario romano pōtifici: cui oēs reges xp̄ianos opz eſſe ſubiectos ſicut ipſi dn̄o ieſu xp̄o. Sicut enim ad quē vltimi finis pertinet directio ſubiici debent illi ad quos ſpectat cura antecedētiū finiū ei⁹ imperio dirigi. Et q: ſacerdotiū gentiū totus diuinoꝝ cultus erat ppter tpalia ꝯquirēda q̄ oīa ordinanſ ad multitudinis bonū cōe: cuius regi cura incūbit: ꝯſequēter ſacerdotes gentiliuz regib⁹ ſubijcianſ. Sed etiā in veteri lege pmittebanſ bona tpalia ſiue terrena nō a demonib⁹ ſed a bono deo religioſo pplo exhibēda. Unde in veteri lege ſacerdotes legunſ regibus fuiſſe ſubiecti. Sed in noua lege eſt ſacerdotiū altius. per qd̄ hoīes traducuntur ad bona celeſtia. Un̄ in lege xp̄i reges debēt eſſe ſacerdotib⁹ ſubiecti. Un̄ mirabiliter ex diuina ſapia factū eſt vt in romana vrbe quā deus preuiderat xp̄iani ſacerdotij pncipalē ſedē futurā hic mos paulatiz inoleſceret vt ciuitatis rectores ſacerdotib⁹ ſubderentur. Sic enī maximus valerius refert omnia poſt religionem ponenda ſemper nr̄a ciuitas duxit in quibus ſumme maieſtatis decus conſpici voluit: quapropter non dubitauerunt ſacris imperia ſeruire.

Sexto queri .§.v.

tur an ſit de neceſſitate ſalutis ſubeſſe romano pontifici. Ad qd̄ rñ.dē. Tho. affirmatiue in lib. de erroribus grecoꝝ.c.lxxij. vbi ſic ait. Oſtenditur etiā ſubeſſe romano pōtifici ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit enī Cyrillus in lib.thefauro rum. Itaqz fratres mei ſi xp̄m imitemur. vt ipſius oues vocē audiamus manētes in eccleſia ſancti Pe.apo. Non inflemur vento ſupbie ne forte tortuoſus ſerpēs ppter nr̄am contētionem nos eiciat. vt Euam olim de paradiſo. Et maximus in ep̄la oriētalibus directa dicit. Coadunatam fundatam ſuper petram confeſſio

tis Petri dicimus vniuerſalē eccleſiam ſm ſal
uatoris diffinitiōe in qua neceſſario ſalutis aīa
rum noſtraꝝ noſtrū eſt manere ⁊ obedire:ſuam
ſeruātes fidē ⁊ ꝯfeſſionem. Eſt aūt hereticū di/
cere non eſſe obediendū ſtatutis papalibus ſꝫ
ſanctū Tho.in lib.cōtra impug.relig.vt in de/
cre.di.xxij.dicit. Omnis qui romane eccl'ie pri
uilegiū ab ipſo ſūmo eccleſiarū capite traditū
auferre conatur ꝓculdubio in hereſim labit.⁊
infra. Fidē quippe violat qui aduerſus illam
agit:que eſt fidei mr. Hoc aūt ꝑuilegiū xp̄s ro/
mane eccleſie cōtulit.vt oēs ei ſicut xp̄o obedi
ant. Vn̄ Cyrillus in lib.theſauroꝝ. Vt mēbra
maneamus in capite nr̄o aplico throno roma/
noꝝ pontificū:a quo noſtrū ē q̄ro ⁊ qd crede/
re ⁊ qd tenere debeamus ipſuꝫ venerātes ipm
rogātes p:o oībus:qm̄ ipſius ſolū eſt reprehēde/
re:corrigere:diſponere:ſtatuere:ſoluere:⁊ loco
ipſius ligare qui ipſum edificauit: vt nulli alij
qd ſuuꝫ eſt:plenū ipſi ſoli dedit:cui oēs iure
diuino caput inclināt:⁊ primates mūdi tanq̄
ipſi dn̄o Ieſu obediunt. Vnde pꝫ q̄ quicūqꝫ di
cit non eſſe obediendū in his que per papā ſta
tuūtur in hereſim labitur.⁊ ad idē eſt qd ipſe do
ctor concludit lib.iiij.cōtra gentiles.c.lxxvj.

Queritur ſepti/ .§.vi.

mo. Vtrum ſit magis obediendū pape q̄ alte/
ri cuiuſcūqꝫ ptāti inferiori. Ad qd r̄ndet ſanct᷒
Tho.in.ij.ſentē.diſt.finali.in r̄ſione lr̄e q̄ ſic.
Et pro maiori declaratione facit quādā diſtin/
ctionē.videlꝫ q̄ ptās ſuperior ⁊ inferior dupli
citer ſe pūt habere:aut ita q̄ inferior ptās ex to
to oriatur a ſuperiori:⁊ tūc tota virtus inferio/
ris fundat ſup virtutē ſuperioris:⁊ iō ſimplici
ter in oībus eſt magis obediendū ptāti ſupio/
ri q̄ inferiori. Sicut etiā in naturalibus cā pri/
ma plus influit ſup cauſatū cauſe ſecūde q̄ ēt
ipſa cā ſcd̄a.vt dicitur in li.de cauſis.⁊ ſicut ſe
hꝫ ptās dei ad omnē creatam ptātem:ſe habet
ptās ſuperioris ad ptātem inferioris vt princi/
pis ad ꝓconſulem:ſic etiā hꝫ poteſtas pape ad
omnē ptātem in eccleſia:q: ab ipſo papa gra/
dus dignitatis diuerſi in eccleſia diſponunt et
ordinant. Vnde eius ptās eſt quoddā eccleſie
fundamentū vt pꝫ Matth.xvj. Et ita in omni/
bus magis tenemur obedire pape q̄ epīs vel
archiepīs. vel ēt monachi abbati abſqꝫ vlla di
ſtinctione. Alio mō ptās ſuperior ⁊ iſerior pūt
ita ſe habere q̄ ambe ordinētur ex vna quadā
ſuprema ptāte.que vnā alteri ſubdit ſꝫ q̄ vult
⁊ tunc vna eſt ſuperior niſi in illis in q̄bus ſup/
ponit vna alteri a ſuprema ptāte.⁊ in illis tm̄
eſt obediendū ſupiori q̄ inferiori. Eodē mō ſe
habent ptātes epī ⁊ archiepī deſcendētes a po
teſtate pap̄. Hec btūs Tho. Ad primū mēbrū fa/
cit qd dicit Aug.xj.q.iij. Qui reſiſtit.vbi inter ce/
tera ſic ait. Ipſos humanarū legū gradus ad
uerte ſi aliqd iuſſerit curator:nō faciendū eſt.ſi
cōtra ꝓconſulē iubeat.nec vtiqꝫ contēnis pote/
ſtatē ſed eligis maiori ſeruire. Nec huic debet
minor iraſci:ſi maior prelata eſt auctas.rurſus
ſi aliquid ipſe procōſul iubeat ⁊ aliud iubeat ī/
perator.vel ſi aliud iubeat imperator ⁊ aliud de᷒
quid iudicatis.maior ptās deus. Da veniam o
iperator tu carcerē.ille gehēnā minatur. Hinc
iam tibi aſſumēda eſt fides tua tanq̄ ſcutū.ad
idē di.viij.que cōtra mores.in ſi. Quātum ad
ſcd̄m mēbrum facit qd habetur ex̄ de offi.ordi.
ca. Paſtoralis.vbi exprimunt caſus in q̄b᷒ ar/
chiepūs habꝫ iuriſdictionē in ſubditos ſuffraga
neoꝝ vnde in alijs ipſi ſubditi ſuffraganeoꝝ
nō tenētur obedire. Ex predictis etiā pꝫ q̄ pa/
pa poſſet precepto ſuo aliquem cogere ad ſuſci
piendū epatum. vnde ⁊ ſanctus Thom.in.iiij.
ſen.diſt.xxviij.ſic dicit. Quidam dicūt q̄ papa
nō pōt precipere alicui q̄ accipiat epatū.quia
cōſenſus debet eſſe liber. Sed hoc poſito peri/
ret eccleſiaſticus ordo.niſi eni qs poſſꝫ cogi ad
regimē eccleſie ſuſcipiendū ꝯſeruari nō poſſet:
cū q̄nqꝫ illi qui ſunt idonei.hoc onus nolūt ſu/
ſcipere niſi coacti. Hec ille. Et ad hoc facit qd di
cit Grego.viij.q.j.in ſcripturis.⁊ in.c.qui epa
tum.⁊ exemplū Augu.di.xl.in olā.

Octauo queri/ .§.vij.

tur. Vtrū roman᷒ pōtifex ſuccedat btō Petro.
in ea pfectiōe ptātis ⁊ dignitate vicariat᷒ xp̄i:q̄
ipſe.b. Petrus a xp̄o caput ⁊ paſtor vniſis eccle
ſie fuit in eccl'ia ſublimat᷒. Ad qd r̄ndet ſanct᷒
Tho.in.iiij.ꝯ gētiles.c.lxxvi.vbi poſt ſmonē
de inſtōne qua btūs Pet.a xp̄o caput ⁊ paſtor
vlis eccl'ie eſt ꝯſtitutus:ita loquit. Nō pōt autē
dici q̄ ⁊ ſi xp̄s hāc ptātē ⁊ dignitatē Petro de
derit:ad alios ipa nō deriuet. Manifeſtū ē eni
q̄ xp̄s eccl'iā ſic iſtituit vt eēt vſqꝫ in finē ſecli
duratura.ſm illud Eſa.ix. Sup ſoliū Dauid et
ſup regnū ei᷒ ſedebit vt ꝯfirmet illō ⁊ corrobo/
ret i iudicio ⁊ iuſtitia a mō vſqꝫ i ſempiternū.
Manifeſtū eſt igit q̄ ita illos q tūc erāt in mi/
niſterio ꝯſtituit vt eoꝝ ptās drīuet ad poſteros
pro vtilitate eccl'ie vſqꝫ ad ſeculi finē. pſertī cū
ipſe dicat Mat.vl. Ecce ego vobiſcū ſum vſqꝫ
ad ꝯſummationē ſeculi. Per h̄ aūt excluditur
quorūdā error pſumptuoſus q ſe ſubducē nitū
tur ab obediētia ⁊ ſubiectiōe Petri. ſucceſſorē
ei᷒ romanū pōtificē vlem eccl'ie paſtorē non re/
cognoſcētes. Hec ille. Ceterū hāc qōnē dtermi
nat idē ſctūs Tho.in trac.ꝯ errores grecoꝝ di
cēs.c.lxix. Oñdit ēt q̄ petr᷒ ſit xp̄i vicari᷒ ⁊ ro/
manus pōtifex ſucceſſor petri in eadē ptāte ei a
xp̄o collata. Dicit eni canon calcedoneñ. ꝯcilij.

Sigꝫ epͤs predicaſ infamis liberã hꝫ ſniaꝫ ap
pellandi ad btiſſimũ epm antique rome. queꝫ
hẽmus Petrũ refugij petram ⁊ ipſi ſoli libera
ptãte dei loco ſit ius diſcernẽdi epi infamiã hꝫ
claues ſibi a dño collatas. ⁊ infra. ⁊ oĩa diffinĩ
ta ab eo teneanſ tanq̃ȝ a vicario apli throni. Itẽ
Cyrillus hieroſolymitanus p̄triarcha dicit ex ꝑ
ſona xp̄o loquẽs. Tu cũ fine ⁊ ego ſine fine cuȝ
oĩbus quos loco tuĩ ponã pleno ⁊ pfecto ſacro
⁊ auctẽ cũ eis ero. ſicut ſum ⁊ tecuȝ. ⁊ Cyrillus
epͤs Alexandrinus in li. theſaurorꝫ dicẽs. ꝙ
apli in euãgelijs ⁊ eplis affirmauerũt in omni
doctrina Petrũ eſſe loco dñi ⁊ eius eccleſiã dñ
tes ei locum in omni cõcilio ⁊ ſynagoga in om
ni electione ⁊ confirmatione. ad idẽ facit qꝺ ha
beſ di. xxj. c. In nouo. ⁊ di. xxij. c. Sacroſancta.

¶ Nono queri/ .§. viij.

tur vtrũ papa hẽat in eccleſia plenitudinẽ pote
ſtatis. Ad qꝺ rñdet. b. Tho. in tracta. ꝯ errores
grecoꝝ. c. lxviij. affirmatiue vbi ſic dicit. Habe
tur etiã ex pdictoꝝ doctoꝝ auctẽbus: ꝙ roma
nus põtifex hẽat in eccliã plenitudineȝ ptãtis.
dicit eni Cyrillus p̄triarcha Alexãdrinus in li.
theſau. Sicut xp̄s accepit a patre ducatũ ⁊ ſce
ptrũ eccleſie ex iſrael gẽtiũ egrediẽs ſup omnẽ
principatũ ⁊ ptãtem. ⁊ ſup omne qꝺcũq; eſt vt
ei genua cũcta curuenſ. ſic ⁊ petro ⁊ eius ſucceſ
ſoribus pleniſſime cõmiſit ⁊ infra. Nulli alij q̃ȝ
Petro xp̄s qꝺ ſuuȝ eſt plenũ. ſ. ipſi ſoli dedit. et
infra pedes xp̄i hũanitas. ⁊ ipſe hõ cui tota trini
tas dedit pleniſſimã ptãtem. qm̃ vnꝰ tm̃ aſſum
pſit ⁊ in vnitate pſone trãſuexit ad pr̃em ſuper
oẽm pncipatũ ⁊ ptãteȝ ⁊ ſup oẽ qꝺcũq; eſt. vt ei
genua cũcta curuenſ. ⁊ adorẽt eũ oẽs ãgeli dĩ.
quẽ totũ dimiſit p ſacrꝫ ⁊ ptãteȝ petro ⁊ eccleſie
eiꝰ. Et chryſo. ad ꝯſulta bulgaroꝝ ex pſona xp̄i
loquẽs. Ter te interrogo ſi me diligis: q̃ me ter
trepidus ⁊ timidus negaſti. nũc ãt reductꝰ: ne
credãt te frẽs grãm ⁊ auctẽm clauiuȝ amiſiſſe.
q; amas me. corã ipſis iã tibi ꝯfirmo qꝺ meũ ẽ
plenũ. hec ille. Hꝫ aũt pp̄. plenitudinẽ ptãtis in
eccleſia etiã põtificalis q̃ſi rex in regno. Sꝫ epi
aſſumunſ in ptẽ ſollicitudinis q̃ſi iudicẽs ſin
gulis ciuitatibꝰ ppoſiti. pp qꝺ eos ſolos in ſuis
l̃ris fratres vocat. Reliquos aũt oẽs vocat fili
os. Hec Tho. vbi etiã dicit ꝙ in regno tota ptã
tis plenitudo reſidet penes regeȝ. in ariſtogra
phia aũt apud vnũ nõ reſidet plenitudo ptãtis
ſed apud oẽs. qui aũt romanũ pontificẽ negãt
hr̃e plenã in eccleſia ptãtem ꝯtra eccleſie vnita
tem errãt ſm be. Tho. in trac. ꝯ errores grecoꝝ
c. lxxij. vbi ſic ait. Sicut predicti errãtes cõtra
vnitateȝ corporis myſtici peccãt romani ponti
ficis ptãtem abnegãtes: ſic cõtra puritatem ſa
crati corporis chriſti delinquũt dicentes ex azi
mo pane non poſſe corpus chriſti confecturi.

in. iiij. di. xix.

¶ Decimo queri/ .§. ix.

tur. Utruȝ a papa deriueſ ptãs in alios p̄latos.
Ad hãc qõneȝ rñdet Tho. affirmatiue in locis
ſuperius annotatis. Prio in. iiij. ꝯtra gẽtiles.
dicit dñs Petrus. Tibi dabo claues regni celo
rũ. vt oñdatur clauiũ per eũ ad alios deriuãda
ad ꝯſeruandã eccleſie vnitatẽ. Itẽ hoc idẽ dicit
in. iiij. ſen. diſt. xxiiij. q. finali. ſub his vbis. quã
uis oĩbus aplis data ſit cõiter ptãs ligãdi ⁊ ſol
uendi: tamẽ in hac parte vt ordo aliquis ſerua
retur primo ſoli Petro data eſt. vt oſtendatur.
ꝙ ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere.

¶ Undecimo que/ .§. x.

ritur. Utrum papa poſſit vti ptãte clauis i quẽ
libet de eccleſia. Rñdit ſctũs Tho. in. iiij. ita di
cens. ꝙ vſus clauiũ requirit aliquã prelationis
ptãteȝ per quã ille in quẽ vſus clauiũ exercetur.
efficiſ materia ꝓpria illius actꝰ. iõ ille qui habꝫ
diſtinctã ptãtem ſup oẽs põt vti clauibꝰ in quẽ
libet. Illi aũt qui ſub eo diſtinctas ptãtes acce
perũt nõ in quẽlibet vti põt clauibus: ſꝫ in eos
tm̃ qui in ſortẽ venerũt niſi in neceſſitatis arti
culo. ibi nemini ſacra denegãda ſunt. Itẽ iſtud
declarat idẽ in tractatu ꝯ impugnantes reli. ſic
di. Epi in eccleſia tenent locũ dñi nr̃i Jeſu xp̄i.
Uñ di. Diony. in li. celeſtis hierarchie. põtificũ
ordo primus qdẽ eſt aiarum ordinationũ ſub
limiſſimus ⁊ nouiſſimus. Idẽ etenĩ in ipſuȝ p
ficiſ ⁊ impleſ oĩs hierarchie diſpoſitio. vt oẽm
hierarchiã videmus in xp̄o ꝯſummatã. ſic vnã
quãq; in ꝓpriũ diuinũ ſummũ ſacerdotẽ. ideſt
epm. Unde pma Petri. ij. diciſ. Conuerſi eſtis
ad paſtorẽ ⁊ epm aiaruȝ veſtraꝝ. hoc aũt precip
pue verũ eſt de romano pontifice. Cui vt Cyril
lus dicit oẽs iure diuino caput inclinãt. ⁊ tãq̃ȝ
ipſi dño Jeſu obediũt. Et Chryſoſt. dicit ſuper
illud Joãnis vlt. cap. Paſce oues meas. ⁊ loco
mei prepoſitus ⁊ caput eſto fratrum.

diſt. xix. q. j. arti cu. iiij.

¶ Queritur duo/ .§. xi.

decimo. Utrũ papa poſſit cõcedere alicui ꝙ ip
vtitur ptãte clauiũ in eum in foro ꝯſcie. Rñdet
ſctũs Tho. affirmatiue in. iiij. diſt. ſuperius aſ
ſignata. q. ix. ita dicens. Poteſtas clauiũ quãtũ
eſt de ſe extẽdit ſe ad oẽs. ſꝫ ꝙ ſacerdos nõ poſ
ſet vti ptãte clauiũ. ꝯtingit ex hoc ꝙ eius pote
ſtas ad aliquem ſpecialiter limitata eſt. Uñ ille
qui limitatiue poteſt extendere in quem volue
rit. ⁊ propter hoc etiam ſibi poteſt dare poteſta
tem in ſeipſum. quamuis in ſeipſum ipſe po
teſtate clauium vti non poſſit: quia poteſtas cla
uiũ reqrit ꝙ in aliquẽ ſubiectũ: et ita in aliũm.
Sibiipſi eni aliquis ſubiectꝰ eẽ nõ põt. Hec ille.

Queritur deci/ .§.xiij.

motertio. Utrū papa poſſit ꝯcedere ꝑtātem ali cui vt vtaī in eū ꝑtāte clauiū in foro exteriori. videlȝ ꝙ aliqs euȝ excoīcet. Rñdet ſctūs Tho: negatiue in eo loco ita dicēs in ſolutione vniꝰ arg. Judiciū exterius eſt apud deū: apud queȝ aliqs reddiī minor ex eo ꝙ peccat: nō aūt apō hoīum ꝑlationes. Et iō in exteriori iudicio ſicͤ nullus in ſeipſo ſniam dare pōt excoicationis. ita nec alteri cōmittere nec ſe excoicare. ſȝ in foro ꝯſcie pōt alteri cōmittere ſuā abſolutionem vel iuriſditionē quā ipſe hȝ. vel dicēdū ꝙ abſolutio in foro ꝯfeſſionis eſt ꝓncipalr ꝑtātis clauiū. ⁊ ex ꝯñti reſpicit iuriſditionē. Sed excommunicatio reſpicit totalē iuriſditionem. quātū autem ad ꝑtātem ordinis ſunt equales. nō aūt quātū ad iuriſditionē. ⁊ ideo non eſt ſimile.

Queritur deci/ .§.xiiij.

moquarto. Utrū papa ſit ꝓprius ſacerdos dicēdus aliquo mō cuiuſlibet ꝓrochie. Rñdet ſanctus Tho. affirmatiue in trac. ꝯ̄ īpugnātes religionē ita dicēs. Ad id qȯ obycīī ꝙ ſemel ī āno qlibet ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti teneī. Dicēduȝ ꝙ ꝓprius ſacerdos nō ſolū eſt ſacerdos ꝓrochialis. ſȝ ēt epō vel papa. ad q̄s magis ꝑtinet cura eiꝰ q̄ȝ ad ſacerdotē. vt multiplr oñſum eſt. Proprīū eni hic non accipiī ſm ꝙ diuidiī cōtra cōmune: ſed ſm ꝙ diuidiī ꝯtra alienū. Unde qui cōfeſſus eſt epō ſuo vel alicui habēti vicē eius confeſſus eſt proprio ſacerdoti. Hec ille.

Quero deci/ .§.xiiij.

moqnto. Utrū papa ſit ꝑlatꝰ imediatꝰ cuiuſlibȝ fideī. Rñ. ſctūs Tho. affirmatiue ī. iiij. diſ. xvij. q. vij. dicēs incōueniēs eē ꝙ duo equalr ſuper eādē plebē ꝯſtituerenī: ſȝ ꝙ duo q̄rū vnꝰ ꝓncipalio: alio ſup eādē plebē ꝯſtituanī nō eſt incōueniēs. ⁊ ſm hȝ ſup eādē plebē imediate ſunt et ſacerdotes ꝓrochialis ⁊ epō ⁊ papa. ⁊ qlibȝ horū pōt cōmittere ea q̄ ſunt iuriſditiōis ad ipm ꝑtinētia alteri. Hec ille. Jtē ī eodē tractatu aīt. Papa hȝ imediatā iuriſditionē in oēs chriſtianos: q: romana ecclia nullis ſynodicis ꝯſtōnibus ceteris eccleſijs prelata eſt ſed euangelica dñi voce ⁊ ſaluatoris ſui primatuȝ obtinuit vt habetur in decretis. diſt. xxj. quāuis. Hec ille.

Quero decimo/ .§.xv.

ſexto. Utrū papa poſſit cōmittere aliqbus ꝑdicare ⁊ ꝯfeſſiōes audire fideliū vti ꝑtāte clauiuȝ irreq̄ſitis ꝓprijs ſacerdotibꝰ parrochialibus. Rñdet ſctūs Tho. affirmatiue in. iiij. diſt. xvij. q. vij. Cuiꝰ iter alias hec vna rō eſt. qcqd pōt inferior pōt ⁊ ſuperior. ſȝ ipſe ſacerdos ꝓrochialis pōt dare lniam ſuo ꝓrochiano ꝙ alteri ꝯfiteaī: ergo mlto fortiꝰ ſuperior eiꝰ hoc pōt. Jn corpe. q. ita dicit. dicēdū ꝙ ſacerdos pōt aliqd dupli īpedire: ne alicuiꝰ ꝯfeſſionē audiat. Uno modo ꝓpter defectū iuriſditiōis. Alio mō ꝓpter defectū executiōis ordinis. ſicut excoīcati degradati ⁊ hmōi. Quicūqȝ hȝ iuriſditionē pōt ea que ſunt iuriſditiōis cōmittē. Et iō ſi qs īpediaī ꝙ alteriꝰ ꝯfeſſiōeȝ audiī ñ poſſit ꝑ iuriſditiōis defectū: pt ſibi ꝑ quēcūqȝ hñteȝ iuriſditiōeȝ imediatā ī illos cōmitti ꝙ ꝯfeſſiōes audiat ⁊ abſoluat: ſiue ꝑ ipȝ ſacerdotē: ſiue ꝑ epȝ ſuū ſiue ꝑ pp. Si aūt ꝓpter ordinis executionē īpedimētū audiī nō poſſit: pōt ei ꝯcedi ꝙ ꝯfeſſionē audiat ꝑ eū: que ei īpedimentū auferre pōt. Hec. q. in trac. ꝯ̄ īpugna. relig. manifeſtā facit ⁊ clariſſimā ex ꝯſuetudine q̄ in romana curia ab antiqſſimis ipibꝰ obſuata ē ita dicēs. poſt mltas alias rōnes ad hȝ facit ꝯſuetudo romane ecclie ad quā ⁊ accedētes a ꝑniarijs pape ad q̄ſcunqȝ ſacerdotes lrās īpetrāt vt eis ꝯfiteanī. Jtē legati pape ⁊ eorum ꝑniarij ꝯfeſſiones audiūt: non petita lnia a parrochialibus ſacerdotibus. ⁊ etiā auc̄te pape vbicūqȝ predicant. ⁊ ita patet ꝙ predicare ⁊ audire confeſſiones poteſt aliqs cōmitti ſine licentia parrochialiuȝ ſacerdotū dicit. Hec ille.

Queritur deci .§.xvi.

moſeptimo. Utrū ꝓter duos ordines inſtitutos a deo. ſ. epoꝝ ⁊ ſacerdotū parrochialiuȝ poſſet papa īſtituere tertiū ordinē taliū predicatoruȝ: qui ꝓpria auc̄te predicarēt ⁊ ꝯfeſſiōes audirēt. Rñdet ſanctꝰ Tho. affirmatiue in trac. ꝯtra impug. relig. in ſo. vnius arg. aduerſarioꝝ ita dicens. ꝙ etſi duo ordines tm̄ eſſent a deo inſtituti qui poſſent ꝑdicare ꝓpria auc̄te. poſſet tamen eccleſia tertiū ordinē ſtatuē predicatorum: qui propria auctoritate predicarent. ⁊ precipue papa qui habet plenitudinem poteſtatis in eccleſia. Sicut ⁊ in primitiua eccleſia fuerunt duo ordines ſacri ſcilicet preſbyteri ⁊ diaconi. ⁊ tamen eccleſia poſtea maiores ſibi ꝯſtituit. vt magiſter in ſententiarum dicit. Hec ille.

Queritur deci .§.xvij.

mooctauo. Utrum papa poſſit compellere collegia generalium ſtudiorum: vt ad eoruȝ ſocietatem religioſi admittanī. Reſpondet beatus Tho. affirmatiue in ꝑfato tractatu. ſic dicēs in reſponſione ad vnuȝ arg. ꝙ aut obyciūt ꝙ nullo mō poteſt cogi ad ſocietatē inuitus. vt lex dicit. pȝ ꝙ itelligiī de ꝑuata ſocietate q̄ cōſenſu duoꝝ vl triū ꝯſtituiī: ⁊ ad ſocietatē publicaȝ q̄ nō ꝯſtituiī niſi ex ſuperioris cōſenſu a ſuperioris auc̄te aliqs compelli pōt. ſicut ꝓnceps qui ꝑeſt reipublice pōt cōpellere ciues vt in ſua ſocie-

tate aliquẽ recipiãt. ſic collegiũ alicui⁹ eccl'ie co gif vt aliquẽ recipiat i canonicũ ⁊ in fratrẽ. Vñ cũ collegiũ ſtudij generalis ſit publica ſocietas ad eam põt aliquis induci auctẽ ſupioris cogẽ te. ⁊ infra. Unde nulli dubiũ eſſe dʒ ſcholares cõpelli poſſe auctoritate apoſtolica: vt ad ſocie/ tatem ſtudij religioſos admittant. Hec ille.

¶ Queritur .§.xviij.

decimonono. Utrũ ad papã maxime ptineat or dinatio ſtudiorũ ⁊ vniuerſitatum. Rñdet ſctũs Thomas i tractu. ĝ. noiato affirmatiue vbi ita dicit. Ad eũ eni qui regit rempublicã ptinet or dinare de nutritionib⁹ ⁊ adinuẽtiõib⁹ iuuenũ in quibus exerceri debeãt. vt dᷣ. x. Ethicoꝝ. ⁊ policia ordinat. vt habef. j. Ethi. quas diſcipli nas debituʒ eſt eẽ in ciuibus. ⁊ q̃les vnũquẽq̃ addiſcere ⁊ vſq̃quo. Et ſic patet ꝙ ordinare de ſtudio ptinet ad eũ q̃ peeſt reipublice. ⁊ ꝓcipue ad auctẽʒ ſedis apoſtolice qua vlis eccleſia gu/ bernaf ꝯni ꝑ generale ſtudiũ ꝓuidef. Hec ille.

¶ Queritur vi/ .§.xix.

geſimo Utrũ auctas vlis eccleſie in determina tiõe fidei ꝓncipalr reſideat in papa. Rñdet ſan ctus Tho. affirmatiue. ij. ij. q. j. arti. ix. ita di/ cẽs. Poſtq̃ aũt aliqua eſſent auctẽ vlis eccleſie determinata: ſi q̃s illi determinatiõi ptinaciter repugnaret hereticus cenſeref. Que quidẽ au ctoritas principalr reſidet in ſummo põtifice. Dᷣ enim. xxiiij. q. j. Quotiens fidei rõ ventilaf arbitror oẽs fratres nr̃os ⁊ coep̃os non niſi ad petrũ. i. ſui nois ⁊ honoris auctoritatẽ recurre re debere. cõtra cui⁹ auctoritatẽ nec Hiero. nec Aug. nec aliq̃s ſctõꝝ ſuam ſniaʒ defendit vt di cit Hiero. ca. q. Hec eſt fides papa btiſſime: quã in catholica didicim⁹ eccleſia. in qua ſi min⁹ pe rite aut parũ caute forte aliquid poſitũ eſt emẽ dari cupimus a te: qui petri fidẽ ⁊ ſedẽ tenes. Si aũt hoc noſtra confeſſio apoſtolat⁹ tui iudi/ cio cõprobatur. quicũq̃ me culpare voluerit ſe imperitum vel maliuolum: vel etiam non ca/ tholicum ſed hereticum comprobabit.

¶ Queritur vige/ .§.xx.

ſimo primo. Utrũ ad papã ptineat confirmare ſentẽtias ſynodoꝝ. Itẽ vtrũ ad papã a ſynodo appellef. Itẽ vtrũ ſolius pape auctoritate habe at vlis ſynodus ꝯgregari. Itẽ vtruʒ neceſſe ha beat papa ꝯgregare conciliũ vlẽ quotienſcũq̃ habeat aliquid de fide terminare. Ad oẽs iſtas q̃ões ſiml rñdet ſctũs Thoma. ad ꝑmas tres affirmatiue. ad quartã negatiue in q̃onibus de potẽtia dei. q. x. ar. iiij. vbi querif vtrũ ſpũſſctus ꝓcedit a filio. qui rñdens ar. facto in ꝯtrariũ dicit ſic. Sicut poſterior ſynodus hʒ ptãtẽʒ iter pretãdi ſymbolũ a priori conditũ: aut ponendi aliqua ad eius explanationẽ. ita etiã romanus põtifex hec ſua auctẽ põt. cuius ſola auctẽ ſyno dus ꝯgregari põt: ⁊ a quo ſnia ſynodi ꝯfirmaf ⁊ ad ipm a ſynodo appellaf. que oĩa patent i ge ſtis calcedon. cõcilij vel ſynodi. nõ eſt neceſſari um q̃ ad hmõi expoſitionẽ faciendã vlẽ cõcili um ꝯgreget: cũ q̃nq̃ id fieri ꝓhibeant belloꝝ diſſidia. ſicut in ſexta ſynodo legitur ꝙ Conſtã tinus auguſtus dixit ꝙ ꝓpter imminẽtia bella vlr̃ ep̃os ꝯgregare nõ potuit. ſed tñ illi qui con uenerunt quedaʒ dubia in fide orta ſequentes ſniam Agathonis pape determinauerũt ſcʒ ꝙ in xp̃o ſint due voluntates ⁊ due actiones. ⁊ pa tres in calcedonẽſi ſynodo ꝯgregati ſecuti ſunt ſententiã Leonis pape: qui determinauit xp̃m eſſe in duabus naturis. Hec ille. ¶ Itẽ vtrum patres exñtes in ꝯcilio vli poſſint aliq̃d ſtatuẽ ſine auctoritate pape. Rñdet Tho. negatiue in tractatu ꝯtra impug. relig. ſancti patres in ꝯci lio ꝯgregati nihil ſtatuere potuiſſent niſi aucto ritate ſummi pontificis interueniente ſine qua etiam conciliũ congregari non poteſt.

¶ Queritur vi .§.xxi.

geſimoſecũdo. Utrũ papa ſubijciaf ſtatutis cõ/ cilioꝝ. Huic q̃õni videf rñdere ſctũs Thom. ſub di. in ꝑma ſcdẽ. q. xcvij. ar. vj. vbi querẽs. vtrũ oẽs legi ſubijciant. ita dicit ꝙ ſm ꝙ lex de ſui rõne duo hʒ. Primo ſcʒ ꝙ eſt regula humano/ rum actuũ. Scdo ꝙ hʒ vim coactiuam. Duplr põt aliq̃s eẽ ſubiectus legi. Uno mõ ſicut regu latum regule. ⁊ h̃ mõ oẽs illi qui ſubdunf pote ſtati: ſubdunf legi quaʒ fert ptãs. Alio modo ſicut coactũ cogẽti. ⁊ hoc mõ hoies vtuoſi ⁊ iu ſti nõ ſubdunf legi ſed ſoli mali. ⁊ infra tractãs qđ dicit iureꝑitus. ꝙ ꝓnceps dᷣ eẽ ſolutus a le/ ge: quãtũ ad vim coactiuã legis nullus eniʒ ꝓ prie cogif a ſeipſo. lex aũt nõ hʒ vim coactiuaʒ niſi ex ꝓncipis ptãte. Sic igif ꝓnceps dᷣ eſſe ſo lutus a lege: q: nullus in ipſum põt iudiciũ cõ dẽnationis ferre. ſi cõtra legẽ agat. Vñ ſup il/ lud ps. Tibi ſoli peccaui. dicit ꝙ rex non hʒ ho mines qui facta eius diiudicẽt. ſed quãtum ad vim directiuã legis ꝓnceps ſubdif legi propria volũtate ſm ꝙ dicitur extra de conſtitu. c. cum omnes. ibi quod quiſq̃ iuris in alium ſtatuit ⁊ ipſe eo vti debet: ⁊ ſapiẽtis dicat auctoritas pa tere legẽ quam tuipſe tuleris.

¶ Queritur vi .§.xxij.

geſimo tertio. Utrũ papa poſſit mutare ſtatuta ſanctoꝝ patrũ in ꝯcilijs gñalibus aut eis diſpẽ ſare. Rñdet btũs Tho. affirmatiue in trac. ꝯtra ipug. relig. vbi ad illud zozimi pape qđ habef i ca. ꝯtra. xxv. q. j. Cõtra ſtatuta patrũ cõdere ali/

quid vel mutare auctoritas huius ſedis nō po/
teſt. ſic dicit. Dicēdū φ hoc eſt verū in illis que
ſtatuta ſanctoꝝ patrū decreuerūt eſſe de iure di
uino, ſicut articuli qui determinati ſunt p cōci
lia. Sed illa q̄ ſancti p̄res determinauerunt de
iure poſitiuo ſunt relicta ſub pape diſpē ſatione
vt ea poſſit mutare vel diſpēſare ſm oportuni/
tatem tēpoꝝ vel negocioꝝ. ſancti eniz p̄res ī cō
cilus congregati nihil ſtatuere potuiſſent. niſi
aucte romane pōtificis interueniente ſine qua
etiā ꝯciliū ꝯgregari nō pōt. nec tñ papa quādo
aliqd aliud facit aliter φ a ſcis patribus ſtatu
tum ſit. ꝯtra ſtatuta facit: qꝛ ſeruaſ intētio ſtatu
entiū: que eſt vtilitas ecclie ſicut ꝛ in oī iure po
ſitiuo accidit. derogaſ enī priorib⁹ ſtatutis p ſta
tuta ſequētia. Unde qđ dicit Greg. diſti. xv. Si
cut. in fi. φ ſe ꝛ nō illa deſtruit quiſqs preſumit
abſoluere qđ ligant vel religare qui abſoluunt
ꝛ loqtur de ſtatutis concilioꝝ. intelligiſ ſꝫ glo
ſam ibi quātū ad articulos fidei. non quantum
ad ſtatuta poſitiua. Quidaꝫ tamen dicūt φ pa/
pa poſſet tollere ſingula ꝛ nō oia ſimul: qa hoc
eſſet deſtruere ſtatum eccleſie.

Queritur vi/ .§.xxiiij.

geſimoquarto. Utrū papa hēat plenitudinem
ptātis diſpenſandi in oībus ſtatutis cōſtitutis
per regulas vel ecclie p̄latos. Itē vtrū papa poſ
ſit diſpēſare circa ea que ſunt iuris diuini vel iu
ris naturalis. Itē vtrū papa poſſit diſpēſare cū
bigamo vt pmoueaſ. Itē vtrum papa poſſit di
ſpenſare φ aliqs ſacerdos nō indutus veſtib⁹
ſacris ꝯſecret corpus xpi. Ad has q̄tuor qōnes
rñdet ſcūs Tho. ſilr in quodlib. iiij. q. viij. ar. iij
ad pm̄ā: tertiā: ꝛ q̄rtā affirmatiue ad ſcđam ne/
gatiue ſic dicēs. Non eſt dubitandum φ papa
habeat plenitudinē ptātis in ecclie: ita φ q̄cun
qꝫ ſunt inſtituta per eccleſiā vel eccleſia p̄latos
ſint diſpēſabilia a papa. Hec enī ſunt que dicū/
tur eſſe iuris humani vel poſitiui. Circa ea v̄o
que ſunt iuris diuini vel iuris nālis diſpēſare
non pōt: qꝛ iſta habēt efficaciā ex inſtitutiōe di
uina. Ius aūt diuinū eſt qđ ptinet ad legem no
uam vel veterē: ſed hec eſt dr̄ia inter legē vtrā/
qꝫ qꝛ lex vetus determinabat multa tā in prece/
ptis cerimonialib⁹ ptinentib⁹ ad cultum dei: qꝫ
in p̄ceptis iudicialibus ptinētibus ad iuſtitiaꝫ
inter hoies ꝯſeruādā: que in nouo teſtō non ob
ligāt niſi aſſumanſ ab ecclia vel aliqua ciuitate
pro ſuo ſtatuto: ꝛ hoc quoad iudicialia: nā ceri
monialia ex toto ceſſant quātum ad lr̄am. Sed
lex noua que eſt lex libertatis hmōi determina
tiones nō hꝫ: ſed eſt ꝯtenta p̄ceptis moralibus
naturalis legis ꝛ articulis fidei ꝛ ſacris gratie
vnde etiaꝫ dr̄ lex fidei ꝛ lex grē pp̄ter determi/
natiōes articuloꝝ fidei ꝛ efficaciā ſacroꝝ. Cete
ra v̄o que ptinēt ad determinatiōem iudicioꝝ
humanoꝝ: vel determinatiōem diuini cult⁹ li/
beraliter pmiſit xp̄s qui eſt noue legis lator p̄/
latis ecclie ꝛ p̄ncipib⁹ ppli xp̄iani determinan/
do. Unde oēs hmōi determinatiōes ptinēt ad
ius humanū: in quo papa pōt diſpēſare. In ſo/
lis v̄o his que ſunt de lege nature ꝛ in articulis
fidei ꝛ ſacris noue legis diſpēſare nō pōt. h̄ enī
nō eſſet poſſe pro veritate ſed ꝯtra veritatem.
Manifeſtū eſt φ bigamū pmoueri nō eſt de le
ge nature nec ptinet ad articulos fidei. nec etiā
eſt de neceſſitate ſacri. qđ pꝫ ex hoc φ ſi bigam⁹
ordineſ: recipit ordinis ſacrm̄. ſed hoc pertinet
ad quandā determinationē diuini cultus. Un/
de circa hoc papa pōt diſpēſare: ſed diſpenſare
nō debet niſi ex magna ꝛ euidēti cā. Satis etiā
poſſet diſpēſare circa hoc φ ſacerdos non indu
tus veſtib⁹ ſacris ꝯſecret corp⁹ xp̄i. ꝛ eadē rō
eſt de oib⁹ alijs hmōi: que ex conſtitutione hu/
mana proceſſerunt. Hec ille.

Caſus quinquaginta in quibus ſolus papa
diſpenſat. Capitulum. vij.

Nota multos caſus
ptinētes ſoluꝫ ad papā recollectos
ex ſummis Ray. ꝛ Hoſt. ex corpore
iuris ꝛ alioꝝ doctoꝝ. ex qbus oſtē/
diſ plenitudo ptātis ei⁹. de qb⁹ ēt plures nō ve
niūt in gn̄ali mādato: ſed reqrunt ſpēale man/
datū ipſius. di. xvij. huic ſedi. ex̄ de tranſl. c. Li/
cet. ꝛ de of. le. c. qđ trāſlationē. Et pmus eſt q̄
ſtio fidei. Cum eniꝫ vertiſ dubiū de aliquo per
tinēte ad articulos fidei vel ad ſacra: determi/
natio ſpectat ad papaꝫ. vt. xxiiij. q. j. Quotiens
Scđs eſt tranſlatio ep̄i vel electi ꝛ cōfirma/
ti. ex̄ de tranſl. c. Inter corpalia. ꝛ de offi. le. ca.
iij. Et idē videſ de tranſlatiōe abbatū exēptoꝝ.
Tertius eſt depoſitio ep̄oꝝ. iij. q. vj. quāuis.
ꝛ. c. dudū. ꝛ idē de abbatibus perpetuis exem/
ptis. Quartus acceptio renunciatiōis ep̄oꝝ
vel electoꝝ ꝯfirmatoꝝ vel abbatū qui imediate
ſubſunt ſedi ap̄lice. vj. q. iij. Deniqꝫ. ex̄ de trāſ. c.
Inter corporalia. ꝛ de reg. c. Licet. Quintus
eſt exēptio ep̄orum. ſcꝫ φ nō ſubſint archiep̄is.
xvj. q. j. Frater. et ideꝫ de qbuſcunqꝫ religioſis
vel clericis qui ſunt in aliqua dioceſi ꝛ non ſub
ſint iuriſditioni dioceſani. Sextus eſt reſti/
tutio depoſitoꝝ ab ordine. ij. q. vj. Ideo. j. ꝛ. ij.
Nota tñ φ gloſa hoc intelligit de depoſito ac/
tualiter. ideſt degradato ſoleniter: ſecus in de/
poſito verbaliter. Sed Ioan. andree intelligit
ſimplr de oi d̄poſito. Specu. v̄o ſeqtur opinio
nem illius gloſe. Nam verbaliter depoſituꝫ di
cit φ ep̄s valet reſtituere. per. c. At ſi clerici. de
iudi. quā opinionē ſequitur archi. ꝛ abbas ſicu
lus. Septim⁹ eſt iudicialis diffinitio ſeu in

terpretatio priuilegiorum suorum ex̄ de iudi.c. Cum venissent. Et idē s̄m Hosti. si dubitet de rescri-pto aplico: ita q̄ ab alio per vi rōnis solui nō possit. ex̄ de offi. leg. c. ij. Idē s̄m Hosti. de inter-pretatiōe statuti facti per legatū: cuius iurisdi-ctio finita est: nec alius ei successit ⁊ idē de dispē-satiōe in casibus qui per eadē statuta pape reser-uantur. ❡ Octauus est mutatio sedis ep̄alis. vij. q. j. Ipsis. ⁊ idē est de mutatiōe vel dimissio-ne ꝯuentuū acceptorum per ordinē mendicantiū q̄ fieri nō pōt sine aucte pape. ex̄ de do. conce. li. vj. ❡ Nonus est ꝯstituere alicui de nouo se-dem ep̄alem. xvj. q. j. Felix. de cōse. di. j. De lo-corum. Et siſr instituere nouā religionem vel assu-mere de nouo ꝯuentus ad ordinibus mendicā-tibus. ❡ Decimus est subijcere vnū ep̄atū alte-ri. vel vnū ep̄atū diuidere in duos vel duos in vnū vnire siſr. habetur hec. xvj. q. j. Et ipsis. ⁊ de offi. lega. q̄ translationē. idē de eccle. vel mo. seu ꝯuentib᷒ exēptis. ❡ Undecimus est commu-tatio voti hierosolymitani. ex̄ de vo. Ex multa. idē de voto ad scm̄ Jacobū. vel ad limina aplo-rum Petri ⁊ Pauli. ita tenet curia. ❡ Duode-cimus de voto ꝯtinētie etiā simplici s̄m docto. Et multo magis in voto religionis solus papa dispēsat. Et in voto solēnizato per susceptionē sacri ordinis quāuis papa possit dispēsare s̄m Tho. in. iiij. ⁊ alios. nō tn̄ ꝯsueuit. In solēniza-to aūt per pfessionē in religione approbata vtrum papa possit dispensare sunt ꝯtrarie opiniones. Et in. iiij. tenet Tho. q̄ cōmunior est opinio q̄ possit. ⁊ ad hāc videt ibi declinare. lz in scd̄a se cūde ꝯtrariū determinet. Et Albert. ꝯcor. p̄ma tn̄ cōius seruat. vz faciēdo de monacho nō mo-nachū: nec obstat. ex̄ de sta. mo. c. Cū ad mona-steriū. Nam q̄ maneat religiosus ⁊ dispenset in votis eēntialibus religiōis iplicat ꝯtradicti-onem: ⁊ sic nō pōt. Rarissime tn̄ cū dispensat h̄ facit: ⁊ ex maxima cā puta ad pacē vnius regni Hanc cōclusionē. s. q̄ papa possit dispensare in voto solēni. tenēt isti doc. Pe. de palu. Herue᷒ in. iiij. Jo. neapo. in q̄olibet. Duran. in. iiij. Hu-go. cardinalis. hi ordi. p̄dica. Richar. in. iiij. et Bonauē. ordi. mino. Aug. de ancho. Henri-cus de gandauo in q̄olibet. Archid. in rosario. glo. sup. c. cū ad monasteriū. ❡ Decimustertius q̄ solus papa ꝯcedit q̄ veniat qs ꝯtra iuramē-tum licitū. ex̄ de iureiu. Venientes. vel etiā de q̄ est dubiū an sit licitū. ex̄ de elec. Venerabilem. nec tn̄ hoc dz facere sine causa rōnabili. Et hoc i-telligit s̄m Guil. solū in arduis. De dubijs tam̄ dicit Tho. in sum. etiam ep̄m posse dispēsare. ❡ Decimusquart᷒ est dispēsatio in multis ir-regularitatibus ꝯtractis: vt in crimin͞ib᷒ maio-ribus adulterio cū sc̄z qs est ꝯfessus in iudicio aut cōuictus. ex̄ de iudi. At si clerici. ⁊. spāliter. in irregularitate ꝯtracta ex eo q̄ qs scienter per-misit se bis baptizari. de ꝯse. di. iiij. Eos. ⁊. c. q̄ bis. Et idē si ignorāter. ⁊ postea sciēs ratum ha-buit. Siſr si qs recepit bis eundē ordinē. j. q. vij. c. Saluberrimū. Idē intelligit de reconfir-mato seu chrismato. ⁊ de ꝯse. di. iiij. Dictum. In irregularitate etiā ꝯtracta ex eo q̄ qs fecit se ab hereticis ordinari ad subuersionē fidei. j. q. vij. Cōuenientib᷒ solus papa dispēsat: ⁊ siſr in suspē-sione ꝯtracta ex ordinatiōe symoniace facta ex parte ordinatoris ⁊ ordinati. ir. q. j. ab excoica-tis. j. q. j. si qs ep̄s. Et siſr in retentiōe būficij sci-enter obtenti symoniace. vel dignitate. De hoc tn̄ materia symoniace. q̄ intricata est. vide in. ij. pte ti. j. c. j. ⁊ in trac. de cēsuris. ❡ Decimusqn-tus est in bigamo vt possit ordinari. ex̄ de biga. Nup. ⁊. c. fi. ❡ Decimussextus est in clerico nō ordinato ministrāte in ordine sacro quem non hz: talis nō pōt ad supiorē ordinē pmoueri sine dispēsatiōe pape. Et si in suscepto ordine certo modo possit per ep̄m tolerari. ex̄ de cle. non or-mi. c. j. ij. ⁊. iij. de quo vide. s. in. c. de ordinib᷒. ❡ Decimusseptim᷒ in corpe vitiatis. si sit viti-um vel ipediēs executionē ordinis si monocu-lus vel digito carēs vel epilēticus vel gerēs no-tabilē deformitatē vt iciso naso: vel mutus gib-bosus vel gutturosus: ex̄ de cor. vitia. per totū. ⁊ di. lv. per to. ❡ Decimusoctauus in homicidio vel mutilatiōe alicuius mēbri volūtarie fa-ctis: siue cū pctō siue sine pctō: vt ex iustitia iu-dicis. l. di. miror. Et idē de dātib᷒ ad hoc ꝯsiliū auxiliū vel fauorē vbo vel facto vel cooperatio-ne pri̇ncipali vt sequat effect᷒. di. l. Si qs viduam. De hoc tn̄ plene vide. j. ti. de irregularitatibus ❡ Decimusnonus in excoicato maiori recipi-ente ordines. ex̄ de sen. excō. c. Cum illorum. ⁊ eo-dem mō si exñs apostata a religione recepit or-dines. ex̄ de apost. c. fi. Uigesimus in excoicato maiori suspēso vel interdicto ministrāte in aliq̄ ordine sacro. a tali irregularitate solus papa di-spēsat. Uerum est tn̄ q̄ ordines mēdicātiū ⁊ forte aliq̄ alij hñt ex puilegijs suis: q̄ in hmōi irre-gularitate ꝯtracta pñt plati sui dispensare: nisi forte absolutio ab illa excoicatiōe vel suspensio-ne eēt pape reseruata: q̄ tūc videt q̄ etiā dispē-satio in tali irregularitate inde ꝯtracta pape re-seruet. ❡ Uigesimusprimus est illegitime na-tis quātū sc̄z ad susceptionē ordinū maiorum vel beneficiorum curatorum ⁊ dignitatum ex̄ de fi. presb. is qui li. vj. Nota tn̄ q̄ per religionis ingressum tollit talis irregularitas quoad oēs ordines. di. lvi. per to. nō tn̄ quoad platurā. ❡ Uigesi-musſecūdus q̄ vn᷒ hēat duo vel plura būficia cū cura solus papa dispensat nisi sint vnita: vel vnū alteri ānexū. ex̄ de pbē. c. De mlta. Et siſr q̄ vni eccl̄ie duo pariter p̄sint. ❡ Uigesimustertius xxi. q. i. c. final.

Ex̄ d̄e ex cessi. p̄ la. c. Si cut vni re.

eſt.nō hñs annū.xxx.etatis ſue cōpletū habeat
epatū.ex̄ de elec.c.cū nobis olim. Quātum ad
parrochiales eccliās vel dignitates curatas an
te.xxv.annū.vt qs eas hēat:ſolus papa diſpen
ſat ex̄ de elec.c.Licet canon.li.vj.Circa dignita
tes aūt nō curatas añ.xx.annū hr̄e papa diſpē/
ſat.Idē Jo.an.¶ Uigeſimuſquart⁹ eſt.in etate
ordinādoꝝ ad ſacros ordines:nā ſubdiacon⁹
añ.xviij.annū nō dꝫ ordinari:ad diaconatū nō
añ.xx.ad pſbyteratū nō ante.xxv.dꝫ ordinari:
⁊ ſufficit annū ichoaſſe.ex̄ de eta.⁊ q̄li.c.gñalē
in cle.ante iſtā etatē ſolus papa diſpēſat.De iſta
mā vide.ā.de ſacris or.Qđ ſi talis ꝓmot⁹ ante
etatē legitimā fuerit ſuſpenſus a p̄lato ⁊ poſtea
ſe exerceat in ordine illo:efficiť irregularis nō
diſpēſandus niſi per papā ſm̄ Ray.Jo.an.Ar/
chid.⁊ alios.¶ Uigeſimuſqntus eſt.ſolus pa/
pa pōt ꝯciliū gñale celebrare.di.xv.per totum
⁊ ipſe ſolus ꝯdere pōt canonē gñalē.xxv.q.j.§.
ſi ergo.circa mediū.⁊.C.de leg.li.j.¶ Uigeſi/
muſſext⁹.q̄ ſolus papa pōt pſonā eccliaſticā in
re ſuo priuare.ix.q.iij.Per pncipalē.⁊ diſ.xix.
in memoriā.ex̄ de exceſ.pla.c.q̄ſ ſit graue. So/
lus pōt ꝯcedere p̄bendā vel ecclīā nō vacātem.
ex̄ de ꝯceſ.p̄bē.c.nulla.⁊ de reſcrip.c.eā te. Le/
gatus aūt etiā hñs plenā legationē hoc nō pōt
in qbuſcūq̄ pſonatibus debeat qs per electio/
nem aſſumi.ex̄ de offi.le.c.de liberatiōe lib.vj.
¶ Uigeſimuſſeptimus.q̄ ſolus papa excoica/
tum a ſe nominatim pōt abſoluere de elec.cap.
Uenerabilē.De participāte cū tali in crīe ſimi/
liter:ſed de clericis pticipātib⁹ ſciēter cū talib⁹
in crīe ſilr:varia eſt opinio.ex̄ de ſen.excō.cap.
Significauit.¶ Uigeſimuſoctau⁹.q̄ ſolus pa
pa pōt abſoluē excoicatū a ſuo delegato:qa no
lebat obedire ſue ſnīe diffinitiue ſi ſteterit in ex
coicatiōe per annū.ex̄ de offi.leg.Querenti.Et
idē in excoicato a legato vel delegato cui⁹ iuriſ
ditio expirauit:nec alr̄ ei ſucceſſit.vt in dic.c.q̄
rēti.de of.ordi.c.Paſtoral.¶ Uigeſimuſnon⁹
q̄ ſolus papa cognoſcit in cāis appellatiōe re/
mota.ix.q.iij.cūcta.⁊.c.alioꝝ.Itē ſolus cogno
ſcit de cāis p appellatiōeꝫ del'atis vel relationē
ex̄ de offi.leg.c.Lꝫ.Et ad ipm appellať omiſſis
medijs.ij.q.vj.c.ij.⁊ ſe.⁊ ſm̄ Hoſti.legat⁹ vide
tur hr̄e idē p̄uilegiū.¶ Trigeſimus. ſolus or/
dinat illū ad diaconatū ⁊ p̄ſbyteratū quē ordi/
nauit ad ſubdiaconatū.ex̄ de tē.ordi.c.Cum in
diſtribuēdis.Itē ſolus pōt ꝯferre ordinē ſbdia
conaleꝫ dieb⁹ dominicis ⁊ alijs feſtis pcipuis.
¶ Trigeſimuſprimus.ſolus ſp ⁊ vbiq̄ palleo
vtiť:ad deſignādū plenitudinē ſue ptātis vbi/
q̄ ex̄ de vſu pal.c.Ad honorē.ipe ēt ꝯcedit alijs
palleū.di.c.ca.Palleꝫ.Piarche ēt ſm̄ Guil.
hn̄t p̄uilegium ꝯcedendi pallea ſuis ſubditis.
¶ Trigeſimuſſcđs.ſolus diſpēſat cū eo q non
eſt in ſacris:vel alis de iure eſt idign⁹.q̄ ꝓmo/
neať in epm.ex̄ de elec.Dudū.§.fi.⁊.C.de cri.
ſacrile.l.diſputari.¶ Trigeſimuſterti⁹ eſt,q: ſo
lus electū in iperatorē ꝯfirmat vel caſſat. vel ēt
iperatorē deponit ex̄ de elec.Uenerabileꝫ.⁊ de
ſen.⁊ re iudi.c.Ad aplice.li.vj.Et q̄ncūq̄ prin
ceps ſecularis fuerit inutilis ⁊ negligēs circa
regni gubernationē ⁊ iuſtitiā per papā pōt de/
poni.vt.xvij.q.iiij.Si qs deiceps.vj.q.j.Mul/
tus.Un̄ zacharias papa depoſuit Ludouicū re
gem frācoꝝ.xv.q.vj.Alius.⁊ Inno.iij.Otho/
nem iperatorē.vt in dicto.c.venerabilem.⁊ In
no.iiij.Federicū iperatorē.vt i dicto.c.Ad apli
ce.Et de Cōſtātinopoli in frāciā prius trāſlatū
iperiū fuit.Nā Adrianus papa vocauit karolū
magnū ad liberandū italiā de manib⁹ lōgobar
doꝝ:quo facto dedit ſibi iperiū.di.lxiij.Adria/
nus.¶ Trigeſimuſquartus.q: abſoluit ipſe a
ſentētijs excoicatiōis:ſuſpēſiōis vel iterdicti.q̄
rum abſolutionē ſibi reſeruat in ꝯſtōnib⁹ que i
corpe iuris vel per extrauagātē.de qbus hēs.j.in
trac.de cēſuris.¶ Trigeſimuſqnt⁹ qa electio/
nem nōdum factā p̄nūciat nullam ſi fiat.ex̄ de
ele.c.Innotuit.¶ Trigeſimuſſextus.ſolus ha
bet canonizare ſcōs.alis nō lꝫ venerari aliquē p
ſcō.ſcꝫ faciēdo officiū ſolēne pro ipſo:vel eccle/
ſiam vel altare niſi fuerit canonizat⁹.ex̄ de reli.
⁊ vene.ſanc.c.j.¶ Trigeſimuſſeptimus. vt qs
hēat plures dignitates vel pſonat⁹.et ſi curam
nō hēant.aut ēt in eadē ecclia.ex̄ de p̄ben.c.de
multa.⁊ de ꝯſue.c.ꝯſuetudinē.li.vj.¶ Trige/
ſimuſoctauus.q: qđ valet facit nō valere ⁊ ecō/
uerſo.ex̄ qui fi.ſint legi.c.Tāta.Hoc tñ in poſi/
tiuis hꝫ locū nō in ſacris ⁊ hmōi.que q̄ad ſub/
ſtātialia mutare nō pōt.¶ Trigeſimuſnou⁹ q:
pōt monachū taꝫ ꝯtra ſuā volūtatē q̄ꝫ abbatis
de monaſterio exhere ⁊ alicui p̄lato vel pncipi
in ſociū aſſignare vel ſecū tenere.ix.q.iij.c.fi.⁊
xj.q.iij.qui reſiſtit.¶ Quadrageſimus.q: ſen/
tētia ei⁹ facit ius.ex̄ de ſen.⁊ re iudi. In cauſis.
¶ Quadrageſimuſprimus q: eadem die ordi
nat quo conſecrať.ex̄ de elec.c.q̄ ſicut.§.prete/
rea.¶ Quadrageſimuſſcđs eſt.q̄ diſpenſat in
gradibus ꝯſanguinitatis ⁊ affinitatis ꝓhibitis
quoad mr̄imoniū ꝯtrahēdū.ex̄ de reſti.ſpolia.
Lras.⁊ de ꝯſang.⁊ affi.Non dꝫ.Nō tñ pōt di/
ſpēſare in oib⁹ gradib⁹ ꝓhibitis.q: nō i hijs q̄
ſunt de iure nāli.De h tñ hēs plenius.ā.titu.j.
¶ Quadrageſimuſterti⁹.eſt q: p̄t tollē leges q̄
ad vtrūq̄ foꝝ in his qb⁹ vtiť aīe piculū. ſicut i
mā p̄ſcriptiōis vſuraꝝ ⁊ hmōi.ex̄ de p̄ſcrip.c.
fi.⁊ de iudi.nouit.⁊ de ſe.nup.c.penul.⁊ de ſo.
cōpe.c.fi.li.vj.⁊ de iureiurā.c.ij.li.vj.vbi autē
non vertiť periculū aīe tollere non pōt leges in
territorijs quibus nō hꝫ iuriſditionē tpalē quo/
ad forum ciuile.cum poteſtates ſint diſtincte.

di.xcvi.Duo.⁊.c.Cū ad ṽnū.ſʒ Jo.an. ¶ Quadrageſimuſquart⁹.q: pōt cōcedere indulgentias gn̄ales certis locis ſeu eccliīs: vel certis pſonis vt ille que ↄcedunt in articulo mortis.⁊ extēdere eas ad exñtes in purgatorio.ſm Tho.⁊ alios. ¶ Quadrageſimuſquintus eſt.ꝙ pōt legitimare q̄ſcunq3 pſonas quoad ſpūalia vbiq3 quoad tpalia vt honores ⁊ hereditates i terris eccleſie in alijs terris aſſentientib⁹ agnatis.ſm Anto.de butri.extra qui.fi.ſint legit.capi. Per venerabilem. Quadrageſimuſſextus eſt.q: no uas poteſt inſtituere religiões ⁊ regulas approbare religionū ⁊ reprobare ⁊ in cerimonialib⁹ earū immutare ⁊ diſpenſare ſm Pe.de pa.in iiij. ¶ Quadrageſimuſſeptimus eſt. q: poteſt in omnib⁹ eccleſie preceptis diſpēſare.vt in ieiunijs in ↄfeſſione ⁊ in cōione ſūeda annuatim in auditione miſſe ⁊ hmōi.ſm Tho.in.iiij.nō tñ dʒ ſine cauſa rōnabili. ¶ Quadrageſimuſoctauus.q: pōt hoiem abſoluere ab obligatione q̄ tenet homi ſm plenitudinē ptātis.argu.ix.q.iij. Per pncipalē.ar.C.de pci.impe.offe.l.quotiens.ſʒ Inn. Hoſtié.⁊ Ber. ¶ Quadrageſimuſnonus.q: de nullo crimine poteſt accuſari vel condemnari niſi pro crimine hereſis.di.xl.ſi papa. Et hoc q̄n eſſet incorrigibilis de ipſa hereſi.vt dicit ibi glo.nam ſi vellet errorē depo nere nō poſſet priuari. ¶ Quinquageſim⁹.q: ſolutus eſt legib⁹ qu.uis ſʒ leges viuere dēat.⁊ nullā ſnīam excōicationis ſuſpēſiōis vel iterdicti.vel notā irregularitatis incurrere pōt: ſʒ bñ notā culpe. ¶ Quinquageſimuſprim⁹.q: pōt ſimplici ſacerdoti cōmittere vt ↄferat ſacrū ↄfirmatiōis ⁊ minores ordīes ⁊ ↄſeruatiões eccleſiaꝝ ⁊ virginū.nō aūt maiores ordines. licʒ Hugo dixerit ↄtrium.ſm Pe.de pa.⁊ Tho.in iiij.pōt etiā ↄferre auctoritatē laico ꝙ iudicet i ſpūalib⁹.⁊ ꝙ excōmunicet ar.di.xcvj. Preter hoc.§.verum. ¶ Utrū aūt in matrimonio contracto per verba de pñti poſſit diſpenſare.i.diſſoluere: dubiū eſt canoniſtis aſſerentib⁹ ſi facere poſſet theologis ↄtriuʒ affirmātibus. Et cum oīa poſſit papa ⁊ multa alia. Pōt etiā ⁊ hoc qđ eſt cōe oibus.ſ.errare ⁊ peccare. Iuxͣ illō. Omnis hō mēdax.grauius ceteris puniendus niſi peniteat in inferno.di.xl.Si papa. Nā ⁊ ſymoniā cōmittere pōt ſm Tho.in dādo ſpūalia pro temporalib⁹ appreciatiue ſicut diuulgabat de Boniſa.ix.⁊ hereſim icurrē: ſicut narrat de Liberio pa.ſeu Leone.⁊ hereticis pnicioſe fauere ſicut ſcribit de anaſtaſio.diſ.xix. Anaſtaſi⁹.⁊ nigromātie intendere ſicut in chronicis hr̄ de quodā Siluestro pa.mago ſed penituit.⁊ rapinis inuolui: ſicut de Bn̄dicto papa narrat Petrus damian⁹.etiā luxurijs vacar.ſic de Joanne xij.narrat in chronicis: qui cum in adulterio oblectaret.a diabolo ſubito pcuſſus eſt.⁊ quēcūq3 alia flagitia cōmittere pōt. Nec tamē propter hmōi ſubtrahenda eſt ſibi obediētia vł debita reuerētia reſpectu pſone quā repreſentat. ſcilʒ dñi noſtri Jeſu xp̄i.niſi hereticus inueniatur: nec electio eius ex aliquo pōt inualidari vel irritari: ſi eſt facta a duabus partibus cardinalium niſi pp̄ter hereſim ſi in ea permaneret.

¶ Quare mutatur nomē pape in ſui creatiōe. Capitulum.viij.

ADrianus papa tertius anglicus natione dicebat.ꝙ romano pōtifice nemo eſt miſerabilior cōditione eius nullis miſerior. Fatebatur eni in eadē ſede tātas miſerias inueniſſe.vt facta collatione pñtium tota pñs amaritudo iocūditas ⁊ felicitas fuerit. Spinoſam eni dicebat eſſe cathedram romani pontificis ⁊ meatū acutiſſimis vſq3quaq3 conſertū aculeis tanteq3 molis vt robuſtiſſimos premat terat et cōminuat humeros. Coronā ⁊ phrigium clare merito videri.qm̄ ignea ſunt ſeq3 nunq̄ a natali ſuo anglie mallet exiſſe: aut in clauſtro beati Ruſfi apud valentiā ppetuo latuiſſe q̄ tātas intraſſe anguſtias.niſi q: diuine diſpenſationi reluctari nō auderet. Hoc et ſepiſſime affirmabat.ꝙ cū de gradu in gradū a clauſtrali clerico per oīa officia in ſummū pontificē aſcendiſſet. nihil vnq̄ felicitatis aut trāquīlle quietis vite priori adiectū eſt ab aſcenſu.⁊ vt verbis eius vtar. In incude ⁊ malleo dilatauit me dñs. Sed nūc oneri qđ infirmitati mee īpoſuit.ſi plʒ.ſupponat dexterā.quoniā importabile eſt mihi. Nōne miſeria dignus eſt.que pro tāta pugnat miſeria. Sit ditiſſimus qui electus eſt.ſequēti die pauper erit: ⁊ īfinitis fere creditoribus tenebit obligatus. Ambire vero ad ſummū pontificē ⁊ non ſine fraterno ſanguine ad illud etiā aſcēdere ⁊ romulo ſuccedere in parricidijs nō Petro in ouibus paſcendis. Bene ergo dicit non tam nūcupatiue q̄ʒ et ſubſtātiue ſummus pōtifex ſeruus ſeruoꝝ. Seruitat eni ſeruis auaritie. id eſt romanis neceſſe ē vt niſi ſeruierit ſiat aut expōtifex aut exroman⁹. Hec dixit dict⁹ Adrianus cuidā ſuo famulari dicto Joanni. vt refert Uincen.li.xxx.ſpeculi hyſtorialis.c.iij. ¶ Notandum etiā ꝙ poſt Petrū aplm̄ primū ſūmuʒ pōtificeʒ.alij ſuccedētes ei in papatu retinebāt ſibi nomē pp̄riū prius habitū in baptiſmo. Sʒ poſt.ccccc.ānos ab incarnatiōe ⁊ vltra ordinatū fuit.ꝙ in creatiōe ſūmi pōtificis mutaret nomē pp̄riū. Qđ rōnabilr factuʒ eſt triplici de cā.vt notat Archidia.ſuper.vj.in prin. Primo exemplo chriſti qui ſummo pōtifici quē ſuū vicariū dereliquit in terris: mutauit ei nomen pp̄rium

Nam prius vocabaꝫ ſymon. vt pȝ Matth. xvj. vbi chriſtus ei dicit. Beatus es Symõ bariona. i. filius Joan. Et Joan. vlti. Symon Joánis diligis me plus his. Sed xp̃s mutauit ei nom̃ vocans eum Cephas. i. Petrus vt pȝ Johan. j. qñ Andreas frater eius adduxit eum primo ad Jeſum. Scđa rõ eſt ad innuendũ ꝙ totus debet innouari in re ⁊ ſanctitate conuerſationis: ſicut mutaꝫ in noĩe quicqd eſt in eo de veteri homine. i. defectuoſitatis ⁊ paſſionum totũ a ſe auferat ⁊ exuat induẽs nouũ hoĩem: qui ſꝫm deum creatus eſt in iuſtitia: ⁊ ſanctitate veritatis. Tertia rõ eſt ob quandã decentiã nũcupatiõis ipſius. Nã aliqñ aſſumebanꝫ aliq qui nuncupabãtur nomĩnibꝰ nõ decẽtibus: ſicut dicitur de quodam papa Leone qui ꝓus dicebatur os porci. Qñ vero creatus eſt imediate affert corã eo. vt dr̃ tabula ſummorum põtificũ ꝑdeceſſorum: ⁊ vnũ ex illis ad bñplacitũ aſſumit: verũ eſt ꝙ ex nominibus eoꝝ qui fuerũt ante Silueſtruꝫ papam. pene nulli nũcupanꝫ niſi Clemẽs ⁊ Alexãder. Sed ex noĩbus eorũ qui fuerũt poſt Silueſtrum: ex eo noĩe nuncupanꝫ cũ numero ſucceſſionis in tali noĩe. Unñ ſub noĩe Joan. fuerunt xxiij. vltimus vocatus eſt Joan. xxiij. Et ſub nomine Grego. fuerũt vſqꝫ hodie. xij. iõ vltimus dictus eſt Grego. xij. Et ſub nomĩe Nicolai fuerunt quinqꝫ ideo qui nũc viuit ⁊ regnat vocatur Nicolaus. v. Anno dñi a natiuitate. M.cccc. xlvij. creatus papa. ⁊ ſic de alijs Greg. autẽ magnus qui eſt primus in illo noĩe. fuit ille q hoc adinuenit: vt dicat ſe ſeruũ ſeruoꝝ dei vt cognoſcat ſe maxime filiũ cuius vicarius eſt dñm ſcilicet Jeſum xp̃m debere in humilitate imitari. q ait diſcipulis. Qui maior eſt vr̃m ſit miniſter ſicut filius hominis non venit miniſtrari ſed miniſtrare. Matth. xx. Et in vltima cena eis dixit. Ego in medio vr̃m ſum ſicut qui miniſtrat.

Titulus. xxiij. de cõcilijs vlibus. ¶ De dr̃ia pape ⁊ ꝯcilij. Cap. j.

NOn abſcondi miſericordiã tuã ⁊ veritatẽ tuã a cõcilio multo. ps. xxxix. Propterea poſt titulum de ſummis põtificibꝰ ponitur vltimo de cõcilio nõ qꝛ conciliũ ſit maius papa de elec. c. ſignificaſti. Sed qꝛ ꝯciliũ non ſolũ cõprehendit papã vt caput qđ eſt ꝑncipale in cõcilijs ſed etiã ⁊ reliquũ corpus eccleſie vt alios prelatos: de quo ꝯcilio inquit ꝓpheta. Nõ abſcõdi miſericordiã tuã ⁊c̃. vt ait Aug. in li. de ciuita. dei vt hõ ꝯfidentius ambularet ad veritatẽ: ipſa veritas dei filius hoĩe aſſumpto (non deo cõſumpto) veniẽs fundauit ⁊ ſtabiliuit fidẽ veritate pleniſſimã ⁊ miſericordia fecundiſſimã: vt omnis qui credit in deũ habeat vitam eternam. Joan. iij. vbi adimitur oĩs miſeria. Cepit enim mediator dei ⁊ hoĩum homo xp̃s Jeſus facere ⁊ docere: viam eni dei in veritate docuit vt cõtẽnanꝫ terrena ⁊ appetanꝫ ſuperna: ⁊ illuſtrẽtur hominum corda ad recte agenda. Tria eniꝫ ſunt vt ait. Empedocles ph̃us in tota rerũ varietate ꝓcipua ſcꝫ nobilis affluentie cõtemptus: future felicitatis appetitus mentis illuſtratio. quoruꝫ primo nihil honeſtius: ſcđo nihil felicius: tertio nihil ad amboꝝ conſecutionem efficacius. ph̃s in lib. de vegetabilibus. Paſſionẽ miſericordiſſime ſuſtinuit ad redimendũ genus humanum: ac etiam virtutem paſſionis in ſacramentis relinquendo. Jo. xix. Unde ex latere eius pendentis in cruce exiuit ſanguis ⁊ aqua: que deſignant ꝓcipua ſacramẽta. aqua baptiſmũ. quod eſt primũ ⁊ maximũ ſacramẽtoꝝ in effectu efficaciſſimũ ad delendũ oĩm culpã et reatum: ſanguis ad exprimendũ eucharistiam: qđ eſt finis oĩum ſacramentoꝝ ad qđ alia quodãmodo ordinanꝫ: maximũ in eſſe memoriale perenne dominice paſſionis. ¶ Hanc veritatẽ ⁊ miſericordiam deus humanatus nõ abſcõdit: ſed patefecit: ⁊ mũdo exhibuit nõ abſcõdit a ꝯcilio multo: dũmõ ſit conciliũ nõ cõciliabulũ ⁊ ſynagoga ſathane: ꝯgregatio ſcꝫ adunata: nõ niſi ad vnum tendens ſcꝫ honorẽ dei. veritatẽ indagandam ⁊ ſalutẽ aĩaꝝ ꝓcurandã tale fuit cõcilium malignantiũ xp̃m obſidẽs: qñ collegerũt põtifices ⁊ phariſei ꝯciliũ aduerſus veritatẽ ⁊ miſericordiam tractãtes occidere xp̃m. qđ deteſtatus eſt Jacob patriarcha cũ in ſpiritu hoc ꝓſciuit: ait In cõcilio eoꝝ nõ veniat aĩa mea: qꝛ in furore ſuo occiderũt viꝝ ſcꝫ xp̃m. Geñ. xlix. Uirtuoſiſſimũ ꝯ oẽm miſericordiã ⁊ veritatẽ. Simile cõciliũ ꝯgregãtibus hereticis ⁊ fautoribus hereticorum abſcõdit deus ab eis veritatẽ fidei ⁊ miſericordiã ſaluatoris quale fuit ꝯciliũ ariminẽſe congregatũ a Conſtantino heretico ⁊ fautore arrianoꝝ: qđ in eternũ dãnatũ fuit: qꝛ contra veritatẽ fidei. vt di. xv. Sãcta romana. ps. quoqꝫ renuit ſedere in ꝯcilio vanitatis ⁊ cũ iniqua gerẽtibus nõ introire. ps. xxv. quale fuit conſiliũ ſeu conciliũ qđ cõgregauit Abſalon ꝯtra patrem ad auferendũ ei principatũ: ⁊ roboã cum iuuenibus occaſio fuit ſciſmatis ⁊ diuiſiõis regni vnius in ptes duas. vt pꝫ in. ij. ⁊ iij. li. Regum. Hoc eſt cõciliũ ſciſmaticoꝝ ſcindere querentes: ſed nõ valẽtes tunicã xp̃i inconſutilem cum ſcindi vere non poſſit: qꝛ vna eſt columba mea. vt dicitur Can. vj. ſcꝫ ſacroſctã eccleſia: ergo recedẽtes ab vnitate eccl'iaſtica: ꝯſtituũt aliaꝫ eccleſiã. i. ſynagogã ſathane ſed extra archam. ſ. ſanctam eccleſiã catholicã reperti diluuio dãnationis abſorbenꝫ. quale fuit ꝯciliũ vel potꝰ ſyn

cilliũ ꝓſumptionis ↄgregatũ ab Henrico impe
ratore quorũdã epoꝝ ad irritãdũ decreta Gre
go.vij. ⁊ deponẽdum eum: ⁊ aliũ non papã ſꝫ
antipapã ⁊ antichriſtũ inſtituẽdo. Simile conci/
liũ baſilienſe ↄgregatũ prius canonice: ſꝫ poſt
diſſolutionẽ eius ſeu mutationẽ per Eugeniuꝫ
papã.iiij. Anno dñi. M.cccc.xxxvij. factum eſt
cõciliabulũ: etiã latibulũ ſerpentis antiq baſili
ſcum generãtis. Nã vt ſciſmatici temere depo/
nentes Eugeniũ idolũ ſibi ſtatuerũt ducẽ Sub
audie Felicẽ appellantes cũ feliciſſimus ſit ef/
fectus. Ab his ergo concilijs vanitatis ⁊ mali/
gnitatis abſcõdit deus miſericordiã ⁊ veritatẽ
ſed non abſcõdit a ↄcilijs multoꝝ. ſcꝫ tendentiũ
ad vnũ. ſcꝫ ↄſeruatiõis vnitatis eccleſiaſtice: de
qua dĩ.xxiiij.q.j. Loquit. ibi vide de vnitate ec/
cleſie. In cõcilio veritas credẽdoꝝ manifeſtat:
⁊ obſcuritas oĩs vel dubietas tollit veritas cõ/
uerſatiõis religioſe per canones ampliat ſacra
mentoꝝ confectio ⁊ ritus ⁊ miniſtratio quibus
hoĩes miſericordiã ↄſequunt: inſinuat. Sicut
aũt verax ⁊ miſericors deus inferiora corpora
illuſtrat: decorat ⁊ fecundat per corpora ſuperi
ora: ita ⁊ animas fidelium irradiat per preſidẽ
tes veritate doctrine ac morum ⁊ a miſerijs re/
uocat errorum et viciorum.

Creauit enim lu/ .§.i.

minaria magna. ⁊ poſuit in firmamẽto. Geñ.j.
Fecit eniꝫ ſoleꝫ in ptãtem diei: lunã ⁊ ſtellas in
ptãtem noctis. inqt. ps. ad luminãdũ ſua clari/
tate: ⁊ vigorandũ ſua influẽtia virtuoſitate. Per
ſolẽ aũt vt maius luminare intelligit poteſtas
epiſcopalis. Et per lunã dignitas tpalis vel me
diocres prelati eccleſiaꝝ: vt abbates priores et
hmõi. Per ſtellas auctoritas doctoralis ⁊ ſacer
dotalis curã habẽtis animaꝝ. Hec ſunt in celo
eccleſie ⁊ in ↄcilio ↄgregant. Primo nota in ſo
le ſublimitatẽ poſitiõis: eleuatus eniꝫ ſol a terra
ſuper nřm orizontẽ aſcẽdit vſqꝫ ad mediũ celi
⁊ tũc vtutes vſqꝫ ad punctũ declinatiõis fortio
res efficiunt: qꝛ cũ vita ꝓlati ꝓficientis in ſpũa
libus eleuat a terrenis tota eccl'ia ornat ⁊ bonis
opibus roborat. Eccli. Sicut ſol oriẽs mũdo in
xxvj. altiſſimis dei ſic mulieris bone ſpecies in orna
mentũ domus eius lucerna ſplẽdẽs ſuper cãde
labrũ ſanctũ. Quedã gẽme ſunt ſplẽdidiores
in obſcuro ꝙ̃ in luce: qꝛ quidã ante ꝓlationẽ ſa
tis cõmẽdabilis vite fuerũt ſed ſup cãdelabrũ
eccl'ie ↄſtituti lucẽ in tenebras: famã in infami
am cõuerterũt. qbus melius fuiſſet ſub modio
latuiſſe ꝙ̃ cũ infamia candelabrũ aſcẽdiſſe. Ef/
fundat ergo ꝓlatus eccl'ie radios vite exẽplaris
in oĩbus factis ſuis. vt refulgeat ſol in clipeos
aureos: ⁊ reſplẽdeant mõtes ab eis. hoc eſt a ꝓ
lato in clericos ſuos. ⁊ a clericis fulgeat ſancti/
tas in laicis. Sit enĩ purus aĩo: benignus elo
quio: mãſuetus obſequio: iuſtus in cõſiſtorio: lar
gus in ↄuiuio: caſtus in thalamo: deuotꝰ ĩ cho
ro: ſeuerus in occulto: honeſtus in publico.
Scđo vtilitatẽ opatiõis. celũ enĩ eius lumi/
ne illuminat: ⁊ terra eius calore inflãmat. quia
ꝓlati doctrina illuminãt. i. illuminare debẽt cor
da ſbditoꝝ ad vitatẽ: ⁊ inflãmãt. i. inflãmare dñt
corda ſbditorũ ad charitatẽ. Sol. n. eſt origo ⁊
ꝓncipiũ fontale luminis. ij. Reg. j. ⁊ caloris. ij.
Reg. xiiij. Lux aurore oriẽte ſole mane abſque
nube rutilat. Dũ ꝓlatus ꝓdicatiõi non vanitati
bus aut ſciẽtijs ſecularibꝰ vacat que ſunt ſicut
nubes. vacuitatẽ nõ ſoliditatẽ hñt dicẽte Hie/
ro. doctore eximio. Nõne videt vobis in vani/
tate ſenſus ⁊ obſcuritate mẽtis igredi: qui die/
bus ac noctibus dyalectica arte torquet: q phi/
ſicus ꝑſcrutator oculos trans celũ leuat vltra ꝓ
fundũ terraꝝ ⁊ abyſſi in quoddã inane mergi/
tur qui tantã metroꝝ ſiluã in ſuo ſtudioſus cor
de ↄgerit ⁊ diſtinguit. dĩ. xxxvij. Hic vt ꝓdigꝰ
filius ſiliqs porcoꝝ paſcit: que inflant non ſa/
tiant. ſed doctrinis ſacris vt veri ſolis inflãmã/
tur hoĩes ad charitatẽ. j. Reg. xj. Cras erit vo/
bis ſalus cũ incaluerit ſol. vbi enĩ lumen ſolis
diffundit: nõ facile inueniuntur venena puero
ꝝ dogmatũ. nec vbi calor eius inflãmat gra/
mina leuiũ ⁊ fragilium moꝝ ꝑſeuerant. qꝛ Ja/
co. j. dicit. Exortus eſt ſol cũ ardore ⁊ areſecit fe
num. Tertio ſol hꝫ volubilitatẽ circuitionis
oritur eniꝫ ſol ⁊ occidit: ⁊ ad locũ ſuũ reuertit ⁊
ibiqꝫ renaſcẽs gyrat per meridiẽ ⁊ flectitur ad
aquilonẽ. Eccle. j. Oritur ſol qñ bona vita ꝓlati
declarat occidit cum orationi vacat publicis aſ
pectibus ſe ſubtrahit: gyrat per meridiẽ: cum
ex zelo feruoris diligẽter viſitat cõmiſſam ſibi
plebẽ. ſed tñ ad locũ ſuũ reuertit: cũ ad ↄſcien/
tiam ſuã ingredit ⁊ flectit ad aquilonẽ qñ i hu
militate ſe cuſtodit: habẽs pre oculis ventuꝫ il/
lum aquilonarẽ turbidum. ſcꝫ penã gehennalẽ
ſicut Eſdre. Quarto velox eſt curſus ſolis et
cõuertit in gyro celum in locũ ſuum in vno die
quia lꝫ firmamentũ quotidie reuoluẽdo ſolem
rapiat ſecũ. tñ ſemp in fine anni reuertitur qua
ſi ad punctũ propriũ. Sic prelatus dum multa
egit dum vltra ſe rapiatur ad ſeipſum ſollicitꝰ ĩ
firmitatis freno reuocetur. Si ergo epĩ ⁊ alij ꝓ
lati ad prelationem bene veniant: imitant ſolẽ
in nobilitate conditionis ſi in ea bene viuant ⁊
imitantur eum in ſublimitate poſitionis. ſi be/
ne doceant: imitantur eum in vtilitate operati
onis. ſi humiliter ad ſe redeant. imitantur eum
in volubilitate regyrationis.

Lune compa/ .§.ij.

rantur rectores tpales vel mediocres prelati ec

cleſia⁊ qui lumē recipiūt a ſuperiori ꝑlatura:ſi
cut luna a ſole. Scḋz eni ſeculi ſapiētes: luna a
ſole lumen recipit. ſic rectores ſeculares ſaltem
in ſpūalibus a plati eccleſie hñt gubernari vt
inferior a ſuperiori. vt pz di. xcvj. Duo ſunt. Eſt
aūt luna ſm Iſido. menſura tpis: dñatrix ma-
ris. miniſtra roris. Vñ ex luna colligimus vari
etatis initiū: humiditatis dominiū: ſerenitatis
preſagiū. vt ſint ſeculares rectores vel prelati
mediocres vt abbates ⁊ priores. Diſcreti in di
ſpenſatiōe per tpalem prouidentiā. Seueri ex
terius in culparum correctione per iuſtitiā. Se
reni luminis per clemētiā in penaꝝ mitigatio
ne. ¶ Eſt ergo luna varietatis initiū. Naz ſm
phm a circulo lunari tpalia ⁊ caduca incipiunt
ps. Fecit lunā in tpe. Singulis noctib⁹ nō mu-
tato ſubiecto figura lune mutatur. q2 pro neceſ
ſitatibus ingruētib⁹ ab eodē prelato tpalia pro
uide diſpēſantur. Seneca. Si prudentiam am
plecteris. vbiqz idē eris ⁊ prout rerū ac tempo
rum varietas exigit. ita te accōmodes tpi: nec
te aliqbus mutes: ſed potius aptes. ſicut man⁹
que eadem eſt. cū in palma extendit. ⁊ cū in pu
gnum cōſtringit. Nec eodē modo credimus ꝑ
latum ſe habendū ad oēs. Nam elleborus vno
modo cibus eſt. alio mō venenū. alio mō medi
camentū. ⁊ idē panis qui hominē nutrit. accipi
trem interemit. ⁊ leuis ſibilus qui equos miti-
gat. catulos inſtigat. Luna in oībus in tpe ſuo
ccci.43 oſtenſio tpis ⁊ ſignū eui eius. Sūmopere autē
cauere debēt rectores cupiditatē. vt radicē om
nium maloꝝ. Hec eni iducit ad leges iniquas
cōdendas: ad libertatē eccleſiaſticā infringēdā
ad noua pedagia inueniēda. vel antiqua augē
da ꝯtra canonicas ſanctiōes. Hec iniuſtis talli-
is populos grauat: eccleſias ſpoliat: ſymonias
in bñficijs ꝓcurandis multiplicat: pietatem eli
minat. theſauros nō tam auri ꝙ criminū ꝯgre
gat. hec fouet litigia. ſuſcipit bella iniuſta: ven
dit officia: puertit iudicia: nec abſtinere nouit
a vetitis nec gaudere ꝯceſſis. nec veritati adhi
bere ꝯſenſum pmittit. ¶ Eſt etiā luna hūs hu-
miditatis dominiū: humorē eni illum quez ca
lor ſolis areſecit de die. luna roriflua reponit de
nocte. vñ qui ſub lumine lune dormiūt. capita
ſua humectata ſentiūt ſm illud Cañ. v. Caput
meum plenū eſt rore. ⁊ cincinni mei guttis no-
ctiuz. ꝓpter qḋ vocabāt gētiles lunā reginā ce
li. Hiere. vij. ⁊ xliiij. ⁊ Sap. xiij. Solē ⁊ lunā re
ctores orbis terraꝝ deos putauerūt. Etiam eni
quā ardor pcti ſiccauit. iuſtitia prelati corripiē
do reducit. ps. lxxj. Orieē in diebus eius iuſti-
tia ⁊ abun. pacis do. au. lu. Luna auferē qñ ſe-
neſcit ⁊ deficit. cuius defectu oīa elementa pa-
tiunt. nā vacuitas ⁊ vanitas: tūc inuenit in ce-
rebris pecoꝝ: in viſceribus marinoꝝ: in medul
lis arboꝝ: ⁊ ligna tunc ceſa cito cōuertuntur in
puluerem ſic ablata iuſtitia membra eccleſie in
diſſolutionē adducunt. Ut enim ait Aug. in li.
de ci. dei. Amota iuſtitia qd ſunt regna niſi ma
gna latrocinia. In cōcilio ſenatoꝝ prolixius diſ
ſeruit Lelius rempublicā diu nō poſſe ꝯſiſtere
ſed ruituraz fore. oportet ergo ꝑncipes punire
facinora. debellare ſuperba. exterminare abuſi
onum vetuſta. probos exaltare. magnificare re
ctos. Eſt etiam luna ſerenitatis preſagiū. q2 hz
bm Amb. in hexameron ſi luna. iiij. ſerenitatē
oñdat totus etiā ille dies. ⁊ qui naſcent ex illo
exactus ad menſem vēto pluuijſqz carebunt q2
rector quadratus virtutibus ⁊ perfect⁹. nullis
exagitat turbulētis impreſſionibus. ſed eſt ſi-
cut luna plena lucidus ⁊ ſerenus. Eccl. l. Quaſi
ſtella matutina in medio nebule. ⁊ qñ luna ple-
na in diebus ſuis lucet. ⁊ quaſi ſol refulgēs. ſic
iſte refulſit in tēplo dei. Sicut enim ſtatus gra-
tior eſt ad videndum. qñ ex ſerenitate lumina-
rium dies eſt ſerenus ⁊ purus ꝙ qñ oīa quatiū
tur fragoribus ⁊ intermicantibus fulgoribus
⁊ celeſtibus ignibus. Ita ſe habet in eccleſia cū
rector vel prelatus non eſt turbidus ſed pacat⁹
ſicut pueri gratulantur ⁊ gaudent ad aſpectuz
ſereni ſolis. ſic ſubditi ex clementia paſtoris le-
tantur: ſed fugiunt turbidum ⁊ crudelez. ſicut
animalia puſilla leonem ⁊ draconem. ps. thro
nus eius ſicut ſol in conſpectu meo: ⁊ ſicut lu-
na perfecta in eternum. ps. lxxxviij. quia in pre
lato perfecto clementia non habet intra dele-
ctuz. Prouerbiorum. xx. c. di. Miſericordia ⁊ vī
tas cuſtodiūt regē. ⁊ clemētia firmat thron⁹ ei⁹.

¶ Stellis etiam .§. iij.

comparantur inferiores doctores ⁊ prelati qui
in nocte gr̄e ſm ſuas viciſſitudines illuminat
mundum ſicut ſtelle de nocte celum. Eccl. xliij.
Species celi gloria ſtellarum mundum illumi
nās in excelſis dñs. Et Danielis. xij. dicit. Qui
ad iuſtitiā erudiunt plurimos quaſi ſtelle in ꝑ
petuas eternitates ſcz fulgebunt que eruditio
peroptime fit pagina ſacra. Sicut enim ſtellas
nō extinguit nox: ita mētes fidelīū ihērētes ſa-
cre ſcripture firmamēto nō obſcurat mūdana
iniqtas. inqt zepherinus papa. di. xxxviij. Cōſi
derat aūt in ſtellis actus nālis: effect⁹ actualis
mot⁹ circularis: curſus canonicus ⁊ regularis.
Lucēt eni ſtelle nālr: illuminat accidentalr: mo
uent orbicularit: currūt indeclinabilr ⁊ regula
riter. Debēt eni tales lucere in ſeipſis ꝑ purita-
tem ꝯſcie: illuminare ſubditos ꝑ claritatem fa-
me: moueri orbiculariter ideſt facilit ꝑ prōpti-
tudinē obediētie: ⁊ hoc quātū ad ſuperiores: cur
rere regulariter quoad deū ꝑ ordinē intētiōis
recte. De ꝑmo Apoc. xxij. Ego ſuz gen⁹ dauid

ſtella ſplendida ⁊ matutina. Splendida:vt nõ ſit
ↄcupiſcẽtia in affectu laſciuia in affectu:immun
dicia in tactu.luxuria in actu. Lux eni diuina
quãto mutabilius fulget:tanto penetrabilius
videt:⁊ cũ nos videri nõ cred:m⁹ velut in ſole
oculos clauſos tenem⁹:⁊ deũ nobis ⁊ nõ nos
deo abſcõdim⁹. De ſcdo mꝫ Math.ij. Stella ante
cedebat magos donec venirẽt ad locũ vbi erat
puer. Stelle lumẽ ẜm phm nil aliud eſt niſi lux
ſui orbis circũquaqꝫ diffundẽs radios ſue cla
ritatis:qꝛ ſacerdotes ⁊ doctores diffundere de
bẽt lucẽ ſui nominis ex bona doctrina ⁊ fama
illũinare:⁊ conuertere ppl'm ſicut ſtella magos
reduxit ad xp̄m:que lꝫ illũinet tenebras noctis:
tñ diſparet eoꝝ lumen in pſentia ſolis:nã eorũ
famã ſecretius opera eoꝝ diffundũt:cũ fauorẽ
hũanũ nõ appetũt Sap.x. Fuit illis in velamẽ
to diei ⁊ in luce ſtellarũ nocte. Et vt dicit Greg.
in paſtorali. Officiũ preconis.i.docẽtis ſuſci-
pit:qſquis ad ſacerdotiũ accedit. Vñ ⁊ ornamẽ
to primi ſacerdotis.qd̃ dicebaẜ rõnale:añ pe-
ctus erat poſitũ ſcriptũ manifeſtatio ⁊ veritas.
Et chryſoſto.dicit ꝙ ſacerdos debitor eſt:vt ve
ritatẽ quã audiuit a deo in ſcripturis:manife-
ſtet populo:alioqn pditor eſt veritatis.xj.q.iij.
Nolite timere. ¶ De tertio Baruch.iij. Stelle
dederunt lucẽ in cuſtodijs ſuis.vocate ſũt ⁊ di
xerũt:adſum⁹.qꝛ poſtquã laudabilr̃ cõuerſati
ſunt clerici in locis ſuis.⁊ vocanẜ ad bñficia ⁊
officia:nõ q̃runt dilatiões nõ ſubterfugia:non
priuilegia:nõ dimittũt minus bñficiũ pro pin
guiori:cũ viderit ſe pficere poſſe in minori:ne
ſint ſicut lenones q min⁹ pulchrã concubinã di
mittũt pro pulchriori. ¶ De q̃rto Judicum.v.
Stelle manẽtes in ordine ⁊ in curſu ſuo cõtra
ſyſarã pugnarũt.i.diabolũ:qui nos excludere
niẜ a gaudio. Sic.n.iterptaẜ ſyſarã expugna-
uerunt:nihil.n.ita expugnat diabolũ ſicut hẽ
rectitudinẽ intentiõis ordinis ordiate ad deũ.
Tũc aũt mihi videẜ intẽtio ordinata in docto-
re ⁊ ſacerdote qñ timorẽ ſuſcipiẽdi officiũ cõci
pit ex dilectione dei:⁊ tñ quod ĩmõ ſollicitudi
nẽ appetit ex edificatione primi:⁊ in dubio cõ-
ſtitutus intra ſe recurrit ad examinationẽ ſui ⁊
puritatẽ ſui ↄſpiciens:⁊ qd̃ ita expedit videns
deo hũiliter obedit in ſuſceptione officij. Time
bat hieremias ire ad pdicandũ.appetebat Eſa-
ias. Recurrebat ad ↄſciaꝫ ſuã moyſes.⁊ poſt ex
cuſationẽ hũiliter ſuſcepit officij executionẽ.
Supbia eni eſſet ſi tñ officiũ aſſumeret ſine ti-
more. Supbia nihilominus ſi deo reſiſteret p-
tinaci mẽte. Et ſic pꝫ de doctorum ⁊ ſacerdotũ
glia curatoꝝ cõpata charitati lumiariũ q̃ lucẽt
⁊ a miſis miſbus nos ſtileuãt. Sic epi ⁊ plati ſu
periores mũdi pncipes ⁊ rectores tenebrarum
harũ doctores ⁊ curati quoqꝫ lucẽãt.veritatis

doctrina:miſereanẜ ſibi ⁊ alijs pſecle ↄuerſatio
nis ſcrimonia.vt quilibet dicere valeat. Nõ ab
ſcondi miſericordiã tuã ⁊ veri.tuã a ↄcilio mul
to. ¶ Sꝫ o dolor o pudor:o magna miſeria mũ
di.nã ſigna que dñs pdixit ↄtingere perituro
ſeculo in ſole luna ⁊ ſtellis.Luc.xxj. Signa.ſcꝫ
ignominie. que ſcribit Johel pphã.ij.ca. Sol
⁊ luna obtenebrati ſunt ⁊ ſtelle retraxerũt ſplen
dorẽ ſuũ.impleri quotidie cernimus:vt nõ ſit
veritas nec miſericordia inueniaẜ in terra.vt di
citur Oſee.iiij.c. Nã q̃rtũ ad ſolẽ prelationem
epalẽ obtenebratũ omittẽdo ꝙ oliꝫ deus hũc
fabricauit.ẜm illud pſ.lxxiij. Tu fabricatus es
auroram ⁊ ſolẽ.qꝛ ad platuram vocati latebãt:fu
giebant:cogebanẜ:inuiti detinebanẜ vt eccliã-
rũ curã aſſumerẽt:nõ frequẽtabant curiã:nõ fa
ciebant ſibi cãm:nõ puocabãt ad appellationẽ
friuolã:ſed nũc ſimulacrũ ſolis fabricaẜ manſi
bus hoium.ẜm illud pſ.cxiij. Simulacra gen-
tiũ argen.⁊ au.opa ma.ho. Quia per ſymonia
cã prauitatẽ qdã ſtatue plationẽ acquirũt.ſꝫ vt
diciẜ Hiere.xliij. Conteret deus ſtatuã domꝰ ſo
lis:que ſunt in terra egypti.vt cũ vnus prelat⁹
aliqñ fabricaẜ de vili materia congreganẜ ad
eũ conſanguinei ⁊ nepotuli.vt tota ꝓgenies vi
deaẜ in eo epatu. Prelati aũt fabricati q̃ſi ſemꝑ
ſunt ſub tutela.ita ꝙ plures epi ſint in vna dio-
ceſi.⁊ ẜm phos aliqñ videnẜ in celo duo ſoles.
ſed vnus nõ eſt verus ſol:ſed quedã nubes ſi-
millima ſoli.⁊ vocaẜ parellion:que ſignũ eſt fu
ture inũdationis.ita ⁊ hoc ſignũ eſt future ſub
uerſionis.deprope ecclie. Sublimitas poſitio-
nis ſolis degenerat per vite depſſionẽ.ij. Pa
ral.xviij.c. Mortuus eſt Achab rex mutato oc
cidente ſole.⁊ ſol occidit cũ platus ab arce ſapi
entie terrenis incũbit. Non decet paſtorẽ more
pecoris vultu deiecto in terrã celi cõtẽplatione
reiecta ſenſibus incubare corporis:inherere ter
renis:ſed que ſurſum ſunt ſape:celũ mente ſu-
ſpicere:alioqui que dĩa paſtoris ⁊ ouis? Que
vtilitas ↄſtruere in anima caſtra ⁊ turres:ſimo
⁊ creta agrũ ſationariũ ĩpinguare:ſi rigor pnie
relaxaẜ:ſi in cultura dñice meſſis:nec auellitur
ſpina:nec extirpaẜ tribulus:nec triticũ vbi dñs
ſeminaẜ. Nũqd dñi cura eſt de bobus ⁊ aſinis
de legib⁹ extorquẽdis.de regiſtris antiquiſſi-
mis expiãdis.p pecuniã ⁊ non ꝓpotius de aĩa
bus ſaluãdis.vtilitas opatiõis ſolis degñat ĩ
ociũ ⁊ torporẽ.qd̃ figurabat Jacob Gen.xxviij.
volebat eni reqeſcẽ poſt ſolis occubitũ.⁊ ipſi.ſ.
curati poſt feruorẽ charitatis extinctũ nõ corri
gũt exceſſus:accipiũt,pcuratões:nõ exercẽt cu
ratiões:ſꝫ magis exultatiões qꝛ poſtq̃ de locis
poſt viſitationẽ recedũt:ipſa frequẽter ĩ dteriori
ri ſtatũ relinquũt ⁊ mala q̃ añ fuerãt ſopita:ſuſ
ſitãt ſuſcitata ⁊ pblicata.j.mac.xij. Conueneſt
vt edificarent

vt edificarẽt ciuitatẽ.⁊ ceciderũt muri. ducunt
familiã infinitã: expetũt mẽſam ferculis onera
tam: accurrũt milites ⁊ ſcutiferi ex diuerſis lo/
cis.⁊ qꝛ timẽt religioſi pauperes vim compul
ſiuã: ablatiuũ ⁊ inquietatiuũ comedũt. iacent
ibi. Pſal. O: tuus eſt ſol ⁊ ꝯgregati ſunt: ⁊ i cu/
bilibus ſuis collocabunt. Proponũt pſonas i/
dignas: faciunt fieri receptiones prauas: ſuſci
tant eis ãgarias exactiões: impediũt correctio
nes: lr̃as ſuas de facili ꝯcedũt regularibus: ne
poſt factã receptionẽ vel appellationẽ quis vio
lenter eijciat. vel iniuſte vexet quouſqꝫ cã eius
corã epo canonice terminet. In quib⁹ diſſolu//
tionis fomes ⁊ diſſenſiõis incendiũ continet:
creſcũt crimina correctiones mutãt: poſtulant
iudicẽ ordinariũ: ꝯſtant excuſationes: patroci
nia requirũt. queqꝫ ſecretius in capitulo corri/
gi debuerant in ꝯſiſtorio publice pponunt. Ec
cleſ. iij. ca. Uidi ſub ſole in loco iudicij iniquita
tẽ: ⁊ in loco iuſtitie impietatẽ. ⁊ hoc multuꝫ de
format ſanctitatẽ eccliẽ: ⁊ vitatẽ reddit obſcu/
rã. Uolubilitas regenerationis degenerat in
ſpũs defectionẽ. Iob. ij. Spũs in prelato defici
et ⁊ caro efficit. qꝛ ad ſecretũ mẽtis nõ reuerti
tur. Eccli. xvij. Quid lucidius ſole ⁊ hic defici/
et: aut qd nequi⁹ qꝫ qḋ excogitauit caro ⁊ ſan/
guis. ⁊ hoc arguet. Arguam⁹ igit tales carna
les prelatos qui pdunt glĩe ſue titulũ: intrant
ꝯſcie ſcrupulũ: ſcandalizãt pplꝫ: ingerũt nepo
tulis ſuis piculũ. qꝛ dum ꝯferunt nepotulis ſu
is male meritis bñficia eccliaſtica: ſũt eis mul/
toꝝ peccatoꝝ ⁊ periculoꝝ occaſio ⁊ cauſa. Fra/
gilẽ enĩ murũ ponũt in fundamento edificij: ⁊
eos qui preſtari neſciunt. ⁊ prio cornu vbi eſt
põdus prelij: ⁊ eos in ſublime extollũt in preſa
giũ futuri ſuſpẽdij. ⁊ mari turbato: dant eis re
gere nauim in piculum naufragij. ⁊ ideo qꝛ ſe
minãt in carnem: de carne metẽt corruptionẽ.
Et iſte ſunt qͣtuor paſſiones ſolis. ppter quas
hic dĩ ſol obtenebrari. Nube igit tegitur dum
prelat⁹ ad plationẽ accedit p ambitionẽ. Eccli.
xxxij. Sole nube tegã. Fragilitas nubis vani/
tas eſt ambitiõis Eclypſim patit. cũ i prelatiõe
lumẽ ſuũ pdit p vite depreſſionẽ qñ deſcendit
vſqꝫ ad temporaliũ occupationẽ. Iohel. ij. Sol
cõuertet in tenebras. A feruore ſuo remittit p
torporẽ. ideo Neemie. vij. c. dĩ. Non aperient
porte vſqꝫ ad calorẽ ſolis. qꝛ refrigerium feruo
ris ſpũalis in prelatis cauſa eſt dãnatiõis i ſub
ditis. quare nõ apitur ianua paradiſi eis de na
tura creature. ⁊ in nihil: vel primã materiã ſol
reſoluit ⁊ cũ reuertit ad carnis corruptionẽ.
Sic. n. plat⁹ deficit: ⁊ cũ tpe mot⁹ ſolis trãſit. Ec
cleſ. iij. Oĩa tẽp⁹ hñt: ⁊ ſuis ſpacijs trãſeũt vni/
uerſa ſub ſole. Male ĝ accedit: male viuit: ma
le officiuꝫ facit. male in ſe reddit ſol ⁊ luna ⁊c̃.

¶ Uidimus de .§. iiij.

ignominia ſolis qͣtũ ad prelatos ſupiores: vi/
deam⁹ de illa quoad mediocres ſeu dños ſpa/
les ſub rõne lune. In eis degenerauit ſapiẽtia
⁊ puidẽtia que dꝫ eſſe in eis degenerat p negli
gentiã ⁊ ignorantiã: iuſtitia p ſententiã. clemẽ
tia p ſeuiciã. ¶ Inde ẽ qꝫ quattuor paſſiões le
gimus in luna. luminis defectionẽ. itineris cõ
ſueti inordinationẽ: macule infuſionẽ: ſangui/
nis infectionẽ. ad iſta qͣtuor deſignãda. ¶ De
prio pſalmiſta ſm aliã litterã. Peccatores intẽ
derunt arcũ pa. ſa. ſu. in pha. vt ſagittent in ob
ſcura luna rectos corde: heretici enĩ ſicut fures
noctiuagi aut ſicut veſptiliões lucifuge. dormi/
unt de die ⁊ vigilãt de nocte: ⁊ ſuarum falſita/
tũ ſententijs eccleſiã impetũt ſub prelatoꝝ cecí
tate. Uacant ergo prelati iuri ciuili ⁊ male reſi
ſtent emergentib⁹ piculis fidei. Scimus qꝫ de/
mones pcurãt ignorantiã doctoꝝ ⁊ ſilentiũ vt
cadat populus ſine lumine in precipitiũ. ⁊ cuꝫ
ſoluet ſathanas ⁊ erit in maria ptãte. tunc cõti
ceſcẽt verba doctrine. ⁊ implebit illḋ Eſa. xiij.
Luna nõ ſplendebit in lumine ſuo. ⁊ viſitabit
dñs ſup orbis mala. ⁊ ppter hoc animaꝝ pdi//
tio. qꝛ ceſſante lege diuina in prelatis quib⁹ in
cũbit ex officio docere ſilẽte iure poſitiuo ꝯſue
tudines hũane ſunt in exercitio. etſi vnaqueqꝫ
pars ppriũ dirigat artificẽ in finẽ ſuũ. ſicut lex
diuina nõ requirit ad cauſarũ ſtrepitũ. ita nec
hũana neceſſario ad ſalutẽ animarũ. ¶ De ſe//
cundo i apocriphis Eſdre ſcribit qꝫ ſol ſubito
reluceſcit noctu ⁊ luna in die. hoc eſt negligen
tia ⁊ inordinatio platorũ ⁊ rectorum ſeculi. qꝛ
ſpũales ⁊ ſapientes qͣſi ſepeliunt: ⁊ viles ⁊ inſta/
biles preficiunt. Eccĩ. xxvij. Stult⁹ vt luna mu
tat. ⁊ qꝛ prelati ſunt hodie ſub tutela. ideo tot
prelati quot officia. tales etiã ꝯſtituunt in ſuis
officijs qui ſcandalizãt populũ. ⁊ velut exacto/
res fiſcaliũ tributoꝝ qͣſtum humorẽ purgãtes
cũ medicina nimiũ laxatiua ſpiritũ extrahunt
dum victũ auferũt miſeroꝝ. ¶ De tertio. Pro
uerbioꝝ. vij. Uir nõ eſt in domo ſua ⁊c̃. In die
plene lune reuerſurus. modo. n. nõ eſt luna ple
na. qꝛ nõ eſt ſine macula ſed impura. qꝛ non ſu
mus ſine fragilitate humana que nimis inua/
leſcit in eis qui pmittũt ſubditos per campos
licentie vagari ad precipitia. Nã quidã ex pi//
gritia ⁊ puſillanimitate nõ corrigunt: quidaꝫ
qꝛ reprehẽſibiliter viuũt. quidã qꝛ per idiſcre/
taꝫ humilitatẽ: auctoritatẽ corripiẽdi perdide
runt. quidam qꝛ fauorẽ ſubditoꝝ querunt. quĩ
dam qꝛ tm̃ creuit malitia per ꝯſuetudinem ob
durata. qꝫ eam amouere nõ pñt. ⁊ ſic a modica
ſcintilla auget ignis. a modica ruina ſubmer/
git nauis. a modica ſtilla cauat lapis. dormit

nauta cum nauis periclitat̃. medicus cū peſti
lentia graſſat̃. ianitor cum fur depredatur. vi
giles cū ciuitas obſidet̃: que ſi capiat̃ primo in
eos irruet. Chryſo. ſup epl'am ad He. Miror
quē cōtingerit ſaluari ex his qui principant̃ in
tantis minis ⁊ in tanta pigritia. De hoc Aba
chuc vlti. Sol ⁊ luna ſteterūt in habitacl'o ſuo.
ibunt in ſplendore fulgurātis haſte tue. In fre
mitu cōculcabis terrā. qḋ ad lr̃am exponit̃ de
Dario. ⁊ Cyro qui receperūt ſe in domo regia
⁊ alij veſtauerūt terraam iſrael: q: prelatis cor
rigere diſſimulātib⁹ ⁊ ociantibus. diripit̃ po
pulus a demonib⁹ qui irruunt ſicut armat⁹ ex
ercitus. ¶ De q̄rto Johel. ij. Luna cōuertet̃ in
ſanguinē antequā veniet dies dn̄i magn⁹. qḋ
hodie experimur i p̄latis qui relicta humanitate
que eſt ppriū hoīs induūt ferinam rabiem ſpi
rantes ſanguinē: vix eſſet maior crudelitas ſi
leones ⁊ vrſi p̄tātem regēdi accepiſſent. Apoc.
vj. Luna tota facta eſt quaſi ſanguis. tn̄ ſi vere
preeſſent. puto q̄ humaniores eſſent: q: nobi
liū ferarū eſt parcere ſubiectis ⁊ debellare ſup
bos. Unde elephātes ⁊ apri ⁊ leones p̄mordēt
⁊ tranſeunt illa que ad terrā impulerūt. Igno
biles vero beſtie vt ſues hm̄oi. reuoluendo cō
culcant ⁊ p̄ſodiēdo p̄tinaciter ꝯuoluūt. Et iſti
tyrannidē ſuā exercent in paupes religioſos:
quib⁹ detrahūt paupes ſacerdotes quos deuo
rant ⁊ corrodūt. Apoc. viij. Percuſſa eſt tertia
ps lune: q: iſti nō ſeuiūt i ſbditos rebelles: nō
in milites in eccl'ia inſurgentes ſ; tm̄ ad terti
am partē. ſ. p̄ſonas miſerabiles. Decime a mili
tib⁹ auferunt̃: eccleſie ſpoliant̃: ſacerdotes mē
tiunt̃ ⁊ occidunt̃. Ubi prelatoꝝ iuſtitia exerceat̃:
certe vobis iputat̃ o prelati. pilati i paupes q̄
a philiſteis archa dei capiat̃. q̄ ſaul cū filijs ſu
is occidit̃. q̄ malchus ſeuiri chriſtū. Phaſſur
in Hieremiam. Balthaſar in vaſa domini. q̄
gladius Petri rubigine conſumitur: eccleſia
contemnitur: ſacramenta vileſcunt.

¶ Uideamus ter .§. v.

tio de ignominia ſtellarū. Stelle. n. retraxerūt
lumē ſuū quātū ad miores ſacerdotes ⁊ docto
res qui creuerūt hodie ſicut ſtelle celi. Degene
rauit in quibuſdā coꝝ puritas ꝯſcientie in car
nis ꝯcupiſcentiā: claritas fame in īfamiā: p̄ō
ptitudo obediētie per iobedientiā ⁊ cōtumaci
am: ordo intentiōis recte in fraudulētiā. Inde
eſt q̄ legimus ſtellas īmundas corruptiuas: fi
xas: erraticas. De primo Job. xxv. Stelle non
ſunt mūde in ꝯſpectu eius. Amiſit eni eccleſiā
mūdiciā in illis doctorib⁹ ⁊ ſacerdotib⁹ qui va
cant incōtinētie: imundiſſime luxurie vilitate.
⁊ hoc in conſpectu eius: q: cum ſint fornica
tores: ⁊ aliq̄ notorij ſine timore ꝯſecrant: ſine
honore myſteria tractāt: ſine amore diſpēſant:
ſine pudore frequētant myſteria: etiā āgelicis
p̄ſtātibus reuerēda: ⁊ manibus currētis ⁊ labij
is pollutis oclis meretricijs. viſceribus vene
natis: corp̄ib⁹ fendis: ſpiritib⁹ mortuis: ad ſa
croſanctū xp̄i corpus accedūt: cū dedit ſctūs ⁊
pueri ei⁹ panē figuralē nō auderent tāget̃: niſi
p̄us abſtinuiſſent a mulierib⁹. ⁊ bn̄ dicit in cō
ſpectu ei⁹. q: quidā eorū etſi caueāt peccare in
ꝯſpectu hoīuz. tn̄ in cōſpectu dei faciūt qḋ tur
pe eſt dicere: tāto audaci⁹ quāto ſecreti⁹. ſi tn̄ ſe
cretū eſt vbi iudex videt ⁊ angeli qui indigna
būdi recedūt ⁊ aduerſari⁹ q̄ ſuggerit. vt in ore
triū teſtiū ſequat̃ iuſta ſnīa dānationis. ¶ De
ſcḋo Apoc. viij. Stella magna cui nomē abſin
thiū ardēs q̄ſi facula: cecidit i aq̄s ⁊ multi hoīs
nes mortui ſūt ex aqs: q: amare facte ſūt. Ma
gna p ſupbiā: ardens p luxuriā. ſicut facula fe
tens p infamiā: velut abſinthiū amar⁹ ⁊ corru
ptiuus p exēpli mali influētiā. ſ; ſm̄ Greg. tot
p̄lati mortib⁹ digni ſunt q̄t pditiōis exēpla ad
ſubditos tranſmittūt. ppterea libri laicoꝝ ſal
ſi vident̃. q: ſacerdotū exemplaria corrūpunt̃.
Chryſ. in lib. de dignitate ſacerdotali. Certi⁹
puta aliquē laicoꝝ qui gemēs pro pctis ſuis p
bet̃ obnoxi⁹ adiuuādū eſſe ſuffragio. q̄ ſacer
dotū cū accuſat̃ pro alioꝝ delictis. Idē in code
Tanto idigēt vulnera ſacerdotis auxilio: quā
to ſil' vniuerſi ppli m̄ltitudo. Nō video q̄ indi
gent ampliori ſacrificio ſacerdotes q̄ ppl's ex
piari: niſi grauiores deberēt coꝝ culpe cēſeri.
Grauiores aūt eas facit: nō conditio vel gen⁹
opis: ſed dignitas faciētis. ¶ De tertio Job
ix. Qui p̄cipit ſoli ⁊ nō oritur: ⁊ ſtellas claudit
ſub ſignaculo. iurat cleric⁹ q̄ faciet ſe pmoue
ri ſucceſſiue: ⁊ inobedientiā ſuā colorat p p̄ces
vel falſas ſuggeſtiones vl' puilegij ipetratiōe.
⁊ nō orit̃ ſol ſup prochianos ⁊ claudunt̃ ſtelle
ſixe: vel in ſcholis vel alijs officijs. ⁊ qḋ per ſe
ipſos ſoluere noluerunt p vicarios ſoluūt. Si
miles illis de quo Ruth. iiij. qui voluerūt ha
bere agrū abimelech ⁊ nō ruth: q: eccl'ias ⁊ p̄
bēdas habere volūt ſed animas curare nolūt:
nec ſemē ſuſcitare xp̄o: ſed vxorē ſuaz. i. carnē
cū poſſūt vitijs ⁊ adulterijs exponētes: qḋ abu
ſio eēt in vxore carnali: dicūt q̄ tradūt vxorez
impregnādam: cū tn̄ ſpado nō generet ſed de
uirginet nec p̄ſtituta paſſiz pariet. Sed vbi eſt
illud agathen ꝯcilij. Diaconus p̄ſbyter ſi per
tres hebdomadas ab eccl'ia ſua defuerit: trien
nio a cōmunione ſuſpendat̃. Et illud Inno. iij.
in ꝯcilio generali. Qui parrochialē eccleſiā h3
nō per vicariū ſed p ſeipz illi deſeruiat in ordi
ne: quem ipſius eccl'ie cura requirit. Procedit
hm̄oi inobediētia ⁊ cōtumacia vſq3 ad q̄ſdam
religioſos: qui nō ſunt cōtenti pro multitudie

obediētie ſue ſed impetu q̄dā ꝯtra gratiā cur= runt ad gratiā vt impleaſ illud Matth.xxiiij. Stelle cadēt de celo: ⁊ virtutes celoꝝ mouebū tur. Ita.n.a ſupremo deſcendūt ad infimū. vt a ſūmo ꝯtemplatiōis cadūt ad ifimū terrene ſol licitudinis: nec ſufficit eis exemptiōes decima rum imunitates ꝓcurationū ꝯtra deū querere: ſed etiā tēporalia vſurpare. Nam multo labo= re: mſto precio vtunſ adeptis ꝓuilegijs ⁊ epali bus inſignijs mitra: anulo: ⁊ baculo ⁊ ſanda= lijs ſed verius ſcandalis. Rūdeaſ mihi. ſed at= tendiſ rerū dignitas: ꝓfeſſioni monachoꝝ hoc nō ꝯgruit: ſed miniſteriū hoc eſt ꝓprie epoꝝ. puta ꝙ darent multā pecuniā ſi poſſent impe= trare vt vocarenſ epi: ſed labor ⁊ latebre ⁊ vo= lūtaria paupertas: hec ſunt inſignia monachoꝝ. De q̄rto. ſ. fraudulentia vel ꝓdia. Inde hi ſūt ſidera errātia quib⁹ caligo teneb: aꝝ ꝯſeruata eſt in eternū. Sidera errantia dicunſ planete q mouenſ duplici motu ꝯtra firmamentū: ⁊ cuʒ firmamēto: ſacerdotes ⁊ capellani ſūt qui oui= bus ꝓcurāt paſcua: ⁊ tn̄ cū lupis diripiunt oui um ſpolia. ❡ Recipiūt.n. ad predicationē ꝑdi catores q̄ſtuarios q abuſiones ꝑdicant ⁊ cū eis ꝑcipiāt preciū q̄ſi paſtores cōmunicāt cum lu pis: vt ipi lupi deuorēt ouiū carnes: ⁊ paſtores habeāt lanā: ⁊ lʒ in hoc nō ſint minores prelati imunes a culpa: tn̄ ꝓcedit hec nota ab epis qui dant eis incaute litteras ſuas: imo vendunt. ⁊ ad ꝯſiliarios epiſcopoꝝ qui recipiūt munera. Apocalypſis.ix.c. Stella cecidit in terrā ⁊ data eſt ei clauis putei abyſſi: ⁊ aſcēdit fumus ⁊ ob ſcuratꝰ ē aer. ⁊ exierūt locuſte: ⁊ data ē ois ptās ſicut habēt ſcorpiones terre. ⁊ cū deberent eos reprimere ⁊ ſubditos ſuos defendere: dāt eis poteſtatē ad diſcurrēdū ⁊ deuorandū ⁊ inuale= ſcit hereſis: ⁊ reſuſcitaſ plaga egypti: ⁊ iō ſol ⁊ luna obtenebrata ſunt: ⁊ ſtelle retraxerūt ſplen= dorē ſuum: ⁊ qꝛ veritas cū expediat tacēda nō eſt ne opprimaſ: ⁊ miſericordia nulli denegan da: ⁊ qui corrigit miſericordiā preſtat correcto vt ſe valeat emēdare: iō nō abſcondi miſericor diā tuam ⁊ veritatem tuam a concilio multo.

❡ De concilijs vniuerſalib⁹ ꝓuincialibus: ⁊ ſy nodalib⁹ ad quos ꝑtineat ipſa ꝯgregare: ⁊ qui habeant conuenire. Capitulū.ij.

Quid ſit cōciliuʒ vel ſynodus ⁊ vñ dicaſ. Dicit aūt Iſido. i.vij. ethimolo. ꝙ ſynodus ex greco i terpretaſ comitatꝰ vl' cetus. Cōcilij vero nomē tractū eſt ex romano more. Tempore eniʒ quo agebaſ cauſa. ſ. reipublice oēs conueniebāt in vnū: cōmuniqʒ intentiōe tractabant. Vñ ⁊ ꝯci liū a cōmuni intentiōe dictū eſt quaſi cōſiliu: ⁊ ꝯſiliū q̄ſi cōſidiū. d. in. l. litterā tranſeunte. Vel ꝯciliū dictū a cōmuni intētione. eo ꝙ in vnuʒ dirigat omnē mētis intuitū. Supcilia eni ocu loꝝ ſunt vñ qui ſibimet diſſentiunt. oi no non agunt ꝯcilium: qꝛ nō ꝯſentiunt in vnū. Cetus vero ꝯuentus eſt vl' ꝯgregatio a coeūdo. i. ꝯue niēdo in vnū dicta: ⁊ ſicut ꝯuētus eſt cetus: ſic ⁊ ꝯciliū a ſocietate mltoꝝ in vnū appellaſ. Hec Iſido. diſ.xv.c.j. Nō tn̄ ois cetꝰ ſeu cōgregatio hoium dꝛ ꝯciliuʒ vel ſynodus: ſed ꝯgregatio prelatoꝝ eccleſiaſticorū ſub aliquo vno capite ad tractandū de ſalute animarū ⁊ debita ꝯuer= ſatione fideliū. ⁊ quāuis ſinonima ſint ꝯciliuʒ ⁊ ſynodus. ꝯſueuit tn̄ ꝯgregatio facta genera= lis ſub papa vel legato dici ꝯciliū. ⁊ ea q fit ab i ferioribꝰ vt metropolitano vl' dioceſano cū cle ro ſuo dici ſynodus. Cōciliorꝝ aūt ſeu ſynodoꝝ triplex eſt dria. vt notat glo. diſt.xvj. In ſūma. Quoddā.n.ē generale. vt illō qō fit pñte papa vel eiꝰ legato ad hoc ſpēaliter deputato a papa ꝯuenientibꝰ epis ⁊ alijs prelatis plurimis ꝓut ipſe ordinauit. ⁊ iſtud nō pōt celebrari niſi au= ctoritate pape. vt pʒ diſt.xvij. ꝑ totū. alſ nulluʒ eſſet ⁊ nō ꝯciliū ſed ꝯciliabulū ⁊ ſynagoga ſa= thane diceret ⁊ cēt. Vñ Pelagiꝰ papa. Multis Cōciliū triplex. denuo apoſtolicis ⁊ canonicis eccleſiaſticis in ſtruimur regulis nō debere abſqʒ ſententia ro mani pōtificis ꝯcilia celebrari. ſ. gn̄alia. qua ꝓ pter nō ꝯciliū ſed veſtrū ꝯuenticulū vel ꝯcilia= bulū cauſaſ. ⁊ quicquid in eo actū eſt irritū ha beſ ⁊ vacuū. di.xvij. Hec ſcribit epis Cōſtātino politanis. Hinc ⁊ rex Theodoricꝰ cuʒ vocaſſet plurimos epos de diuerſis ꝓuincijs ad ꝯciliū celebrandū in vrbe. pp crimina que impinge= banſ ab aduerſarijs ꝯ̄ ſymachū aducīētes ob reuerentiā regis dixerūt hoc fieri non poſſe. ſ. celebrare ꝯciliū. ſed ſpectare ad ſymachū papā qui impetebaſ. Et ꝑſuadentibꝰ ipſis ſyma. ho pape vt ipſe ꝯuocaret ſeu auc̄tate eius ꝯgrega renſ in ꝯcilio aſſenſit eis ⁊ cū imuneʒ ⁊ liberū ab illis vitijs platis ꝯtra eum declarauerunt. di.xvij. Hinc etiaʒ. Et ea que ſtatuunſ in hmōi ꝯcilijs generalibus oēs fideles aſtringunt.

❡ Conciliū ꝓuin= .§.i. ciale ē qō celebraſ a metropolitano cū ſuis ſuf= fraganeis vel a ꝑmate vel a pꝛiarcha: q eſt ſup metropolitanū. pōt tn̄ metropolitanꝰ celebrare ꝯciliū cū ſuis ſuffraganeis ſine auc̄tate ꝑmat is. vt di.xcij. Si qs epo. ⁊ in tali ꝯcilio pñt fie ri ꝯſtitutiōes ſeu ordiatiōes cū ſentētijs fulmi= natorijs q̄ aſtringūt oēs illiꝰ ꝓuincie ſeu metro polis. clericos ⁊ laicos nō exēptos. Nā exēpti nō tenenſ ad illa: nec poſſunt cogi ad venien= dū ad talia ꝯcilia ſʒ oēs alij epi ⁊ abbates illiꝰ ꝓuicie nō exēpti dñt accedere. ibi ēt pñt termi nari litigia q̄ haberēt clerici cōtra ſuos epos.

¶ Cōcilium epi/ .§.ij.
ſcopale qḋ magis ꝯſueuit dici ſynodus eſt cō/
gregatio quā facit epus clericoꝝ de dioceſi ſua:
qḋ facere pōt irrequiſito ſuo metropolitāo: ad
qḋ debent accedere oēs rectores eccleſiaꝝ illiꝰ
dioceſis ⁊ alij clerici tā de ciuitate ꝙ̄ de comi/
tatu. ⁊ etiā religioſi ⁊ abbates non exempti: in
quo fieri pn̄t ꝯſtitutiōes que dn̄r ſynodales ab
epis. cū cōſenſu tn̄ capli ſui. ſ. canonicoꝝ eccle/
ſie cathedralis ⁊ ſniās fulminat̄ que aſtringūt
oēs illius dioceſis ⁊ nō alios. de hm̄ōi cōcilio
epali ſeu ſynodo ſeu ꝓuinciali in. §. ſeqn̄.

¶ Adde ⁊ quar/ .§.iij.
tam differentiā ꝯciliorū̄ ſm̄ Anto. de butri. ⁊
Joh. de ymola. ſup ca. Graue. de prebē. vz cōci
liū̄ religioſoꝝ. de quo habet̄ de ſtat̄. mona. c.
In ſingulis. ⁊. c. Ea que. Sed iſta magis cōſue
uerunt dici capl'a gn̄alia vel ꝓuincialia. de qui
bus agit̄ in cōſtitutionibꝰ eoꝝ. ⁊ in dicto. c. In
ſingulis. dicit̄ de triēnio in trienniū. ſed diuer
ſe regiones in hoc diuerſo modo ſe habent.

¶ De ꝯcilio par/ .§.iiij.
ticulari ꝓuinciali vel epali agit̄ diſt. xviij. p to.
vbi dr̄ ad qḋ celebrent̄: ⁊ quo tp̄e ⁊ qui debent
venire. ⁊ ꝙ nihil epi dn̄t exigē. Ad qḋ celebrē
tur ḋclarat̄ di. xviij. c. ij. Dicit Leo pa. ḋ ꝯcilijs
epalibus nō aliud dicimꝰ ꝙ̄ ſancti patres ſalu
briter ordinauerūt. in quibꝰ de oībus ꝗrelis ꝗ̄
ſi diuerſos eccl'ie ordines naſci aſſolēt iudice/
tur. ⁊ diſ. ea. dicit ꝯciliū laodicenſe. Nō opꝫ vo
catos ad ꝯciliū ꝯtēnere. ſed adire ḋbere: ⁊ aut
docere aut doceri que ſunt ad eccleſie ceteroꝝ̄
ꝗ̄ correctionē vtilia. pn̄t ergo facē ſtatuta ⁊ me
tropolitani in ſuis ꝯcilijs ꝓuincialibꝰ ⁊ epi in
ſuis dioceſibus. nec obuiat qḋ dicit Gratianus
in ꝑncipio di. ſ. ꝙ ſunt iualida ad diſſiniendū
⁊ ꝯſtituēdū. nō āt ad corrigēdū qꝛ vt dicit glo.
hoc intelligit̄ de maioribus negocijs. ſ. ſpectā
tibꝰ ad fidē. qꝛ hoc ſpectat ad papā. vt ſint obli
gatoria vniuerſaliter. qꝛ hoc ſpectat ad cōcilia
generalia. ¶ Quātū ad tempus ſciendū ꝙ an
tiquitus celebrabant̄ talia ꝯcilia bis in anno.
vt pꝫ p. c. j. diſt. ea. prima vice ante quadrageſi
mam. ſcḋa in autūno. vt pꝫ. c. ij. diſt. ea. ſed ho/
die nec ſemel in anno nec in ſpacio multoꝝ an
noꝝ fiunt ex maxima negligētia prelatoꝝ que
in. c. Quoniā quidē. diſt. xviij. reprehendit̄. ⁊
ex hm̄ōi neglectu ſequūtur multa mala in cle/
ro debēt aūt oēs ſuffraganei epi venire ad con
ciliū prouinciale niſi impediti ſint. Unde dr̄ di.
ea. Placuit vt quotienſcūqꝫ conciliū ꝯgregan
dū eſt epi qui nec etate nec egritudine nec alia
grauiori neceſſitate impediunt̄ cōpetenter oc/
currant. ꝙ ſi nō poterūt occurrere: excuſatiōes
ſuas litteratorie ſubſcribāt. ⁊ rōnem impedi/
mēti. vbi dicit glo. ſup verbo egritudie. ſ. gra/
ui. vt diſt. ea ſi quis epoꝝ. Nō. n. leuis febricu/
la vel quartana verꝰ. Glo. ſup v̄bo litteratorie.
vel etiā certū nunciū cui poſſit credi. di. xcvij.
nobiliſſimus. Glo. ſup verbo. rōnem. Nota ꝙ
non ſufficit dicere. ſe nō poſſe venire. niſi ratio
nē impedimēti aſſignet. ſic extra de offi. dele.
c. prudentiā. ⁊ illā cauſam ꝓbabit. vt. iiij. q. v.
Quiſquis. ⁊ p vnū teſtē ſufficit probare cū iu/
ramento ſuo. Debēt aūt accedere nō ſolū epi.
ſed etiā abbates nō exempti. poſſunt ⁊ alij cle/
rici venire. qui habent cauſas diſcutiendas. vt
diſt. ea. decernimꝰ. Qui aūt non venirēt ad cō/
ciliū vel venientes receſſerint āte diſſolutionē
ꝯcilij puniunt̄. vt pꝫ ca. Si quis. ⁊. c. ſeqn̄. diſt.
ea. ¶ Non debēt aūt metropolitani aliqḋ exi/
gere ab epis ⁊ alijs venientibꝰ ad conciliū. vel
ꝯuicti de hoc debēt reſtituere in quadruplū.
vt dr̄ diſt. ea. Quoniā quidē. in ſi. Et leo papa
dicit. De eulogijs. i. mūeribus ad ſacra ꝯcilia
deferendis. nihil inuenimus a maioribꝰ deter
minatū. ſed ſicut vnicuiqꝫ pſbytero placuerit.
ſ. deferat. di. ea. vbi dr̄ in ſi. c. ꝙ hm̄ōi per bene
dictiōes. nec ſunt vt arbitror requirēde: nec vl
tro delate reſpuēde. ⁊ in. c. decernimus. dr̄ ea.
diſt. ꝙ quilibet epus reuerſus de ꝯcilio ꝓuincia
li. infra ſpaciū ſex menſiū dꝫ cōuocare oēs ab/
bates ⁊ clericos ⁊ totā plebē. ⁊ ḋclarare eis ſeu
inſinuare. que ordinata ſunt in ipſo ꝯcilio. alr̄
puniunt̄ hoc omittētes. ⁊ qꝛ iſta nō ſeruant̄ iḋ
male. Uerū p hoc non tollit̄ quin epus nō poſſit
celebrare ꝯciliū in ſua dioceſi. nec ob. qḋ dr̄ in
c. per eccleſiaſticas. di. xiiij. qꝛ illud intelligit̄
de ꝯcilijs ꝓuincialibus. que nō facere dn̄t epi
ſed archiepi. Si aūt archiepi nō celebrent ꝯci
liū prouinciale vt deberēt. tn̄ debent epiſcopi
celebrare ſua ꝯcilia ſeu ſynodū. ⁊ cūcta que ob
ſeruanda dicunt̄ in ꝯcilijs prouincialibus ſua
ri debēt in epiſcopalibꝰ: ſed in eis ꝯueniūt epus
cum oībus rectoribꝰ eccl'iaꝝ abbatibus nō exē
ptis clericis. ⁊ admonere dꝫ de agēdis pro ſa/
lute aiaꝝ. ⁊ declarare ſeu inſinuare ſuas ꝯſtitu
tiōes. Alia ſūt adinuēta in religionibꝰ capitu
la gn̄alia ⁊ ꝓuincialia i quibꝰ fiūt ordinatiōes
ſeruāde ꝗ̄ dn̄r acta que obbligāt ad buādū vſ/
qꝫ ad ſequēs capl'ꝫ poſtꝗ̄ fuerit ꝓmulgate. de
quibꝰ qlibet prior dꝫ ſuo conuentui intimare.

¶ De concilijs ge/ .§.v.
neralibus qn̄ initiū habuerūt. Refert Gratia/
nus diſt. xv. in prin. Iſido. in libro ethimo. vj.
aſſerere. ꝙ a tp̄e Conſtantini imperatoris. Un
de ſilueſtri pap̄. Nam in precedentibꝰ tp̄ibus
perſecutionē infideliū ꝯtra xp̄ianos feruente

vocédarũ plebiũ non dabaſ facultas. ⁊ q: non
erat epis lnia ꝯceſſa ꝯueniẽdi in vnũ. iõ eccl'ia
in diuerſas hereſes ſciſſa eſt. que ꝑ ꝯcilia poſt
modũ ꝯfutate ⁊ dãnate ſunt. Nõ obſtat ca. pla/
cuit. xlij. q. ij. in quo oñdiſ ꝑ melchiadẽ papaȝ
celebratũ ꝯciliũ. qui tñ preceſſit Silueſtrũ. Nã
vt dicit glo. ⁊ Archid. ꝙ q̃uis ꝯciliũ fecerit
Melchiades: nõ tñ ita gñale ſicut poſtea facta
fuerũt ſed cũ paucis. Silr q: di. xvj. in pnci. fit
mẽtio de canonibꝰ aplõꝝ recipiẽdis. ſ. autenti
cis nõ apocriphis. Ex hoc videſ ꝙ apli aliqñ ẽt
ꝯuenerũt. ⁊ ſic ꝯciliũ fecerũt. Erant eni oẽs epi
ad cõponẽdos illos canones. Quinimo pmuȝ
ꝯciliũ eccl'ie celebratuȝ fuit hieroſolymis ſub
Petro aplo primo põtifice ſũmo pñte etiaȝ ibi
Jacobo hieroſolymoꝝ patriarcha ſeu archiepo:
qñ. ſ. diſceptatibꝰ ad inuiceȝ Paulo ⁊ Barna/
ba cum ꝯuerſis a iudaiſmo qui erãt antiochie
circa obſuationẽ legaliũ. Utrũ. ſ. fideles ꝯuer/
ſi ex gẽtilitate deberẽt ſeruare legalia. queſtio
hec delata eſt ad aplõs qui erãt hieroſolymis:
⁊ merito q: de fidei negocio agebaſ: ⁊ ꝯueniẽ/
tes diſcipuli videre de v̓bo hoc. Petrus vt ca/
put ꝯcilij ⁊ pontifex ſũmus declarauit illos ad
hoc nõ eẽ iducẽdos. Exinde Jacobus apl's q̃ſi
in pſona oĩum alioꝝ ꝯgregatoꝝ locutus eſt aſ/
ſentiẽs ei: qḋ Petrus declarauerat ⁊ determi/
nauerat vt ſanctũ ⁊ iuſtũ. ſicut ⁊ nũc in ꝯcilijs
gñalibꝰ obſuaſ: vbi ꝓponiſ aliqd inſtituẽdũ.
Etſi iuſtũ videſ rñdent oẽs epi ⁊ prelati placet.
vt pȝ. i. q. vij. c. Conueniẽtibꝰ. vbi ad ꝓpoſitã in
ꝯcilio ꝯſtõnẽ fiendã. ſctã ſynodus rñdit. Pla/
cet oĩbꝰ nobis. ⁊ ſic determinatione facta in di
cto ꝯcilio ſcripſerũt eccl'ie antiochie: viſum eſt
nobis ⁊ ſpũiſctõ. Act. xv. ❡ Ex ꝯcilijs igiſ ge/
neralibꝰ quatuor dñr ceteris ſolẽniora ⁊ anti/
quiora. ſ. Nicenũ: Cõſtãtinopolitanuȝ: Epheſi/
nũ: ⁊ Calcedonẽſe. Hec totã pncipalr cõplectũ
tur fidẽ: q̃ſi q̃tuor euãgelia: vł totidẽ padiſi flu
mĩa. de qbꝰ ait Gre. Sicut ſcĩ euãgelij q̃tuor li
bros ſic q̃tuor ꝯcilia ſuſcipe ⁊ celebrari: al's ve/
nerari me fateor: q: in his velut in quadrato la
pide fidei ſtructura conſurgit: ⁊ cuiuſlibet vite
atq; actionis norma exiſtit. ſ. in ꝯſtõnibꝰ coꝝ.
di. xv. ſicut. Hoꝝ ꝯcilioꝝ pmũ. ccc. xviij. epoꝝ
ſub Cõſtãtino impatore peractũ. in quo arria/
ne pfidie blaſphemia ꝯdẽnata eſt quã de ineq̃/
litate ſctiſſime trinitatis idẽ Arrius aſſerebat.
ſ. prem eẽ maiorẽ: filiũ minorẽ: ⁊ ibi etiã editũ
eſt ſymbolũ fidei qḋ cãtaſ ſeu legiſ in miſſa: in
quo declaratũ eſt filiũ eẽ ꝯſubſtãtialẽ pri. Cele/
bratũ aũt fuit hoc ꝯciliuȝ. Anno dñi. ccc. xiiij.
Scḋa ſynodus ſeu ꝯciliũ gñale fuit Cõſtãtino
poli ſub Theodoſio ſeniore a cẽtũ quinquagi/
ta pribꝰ in qua ꝯdẽnata eſt hereſis macedonij
dicẽtis ſpũſctũ minorẽ filio ⁊ pre: ſed ibi õda
ratũ eſt ſpũſctũ ꝯſubſtãtialẽ eẽ pri ⁊ filio. Ter
tia ſynodus epheſina pma. cc. patrũ ſub Theo/
doſio iuniore auguſto: in quo anathematizatꝰ
fuit Neſtorius aſſerẽs in xpo duas diſtictas p/
ſonas. humanã. ſ. ⁊ diuinã in vna pſona dñi no
ſtri Jeſu xpi. ❡ Quarta ſynodus Calcedonen/
ſis ſexcẽtũtriginta ſacerdotũ. i. epoꝝ ſub Mar
tiano pncipe. Eutiçen abbatẽ ꝯſtãtinopolitanũ
v̓bi dei ⁊ carnis vnã naturã ꝓnũctantẽ ⁊ Dyo
ſcoꝝ eius defenſorẽ cum alijs hereticis ꝯdẽna
uit: predicãs ipſa ſynodus xpm deũ ſic natum
de virgine: vt in eũ ſubiecta diuine ⁊ humane
ꝯfiteamur nature. He ſynodi pncipales quatu
or fidei naturã pleniſſime predicãtes. Sed ⁊ ſi
qua ſunt alia ꝯcilia que ſcti pres ſpũſctõ pleni
ſanxerũt oĩ manẽt ſtabilita vigore. Hec diſ. xv.
c. j. dꝛ aũt in diſ. xvj. Sctã octo vlia cõcilia. vbi
dicit glo. ꝙ iſta ꝯcilia de quibus eſt ſmo: aliqñ
dñr quatuor vt pȝ. ẽ. ex eo ꝙ in quatuor locis
diuerſis celebrata ſunt. Aliqñ dñr octo. vt i di/
cto. c. Sctã octo. ex eo ꝙ octies fuerũt celebra/
ta ⁊ in diuerſis tpibꝰ: ſed in vno ⁊ eodem loco
vel ciuitate fuerũt pluries celebrata in diuerſo
tpe. vt pȝ in dicto. c. ſctã octo. diſ. xvj. Beda ẽt
in lib. de tpibus. poſt predicta ꝯcilia: numerat
⁊ alia. xxiiij. ꝯcilia celebrata ſub diuerſis tpibꝰ
⁊ in diuerſis locis: ⁊ in ſingulis ſtatuti ſunt di/
uerſi canones. vt pȝ di. xv. c. vj. que habenſ di/
ſperſi in diuerſis ptibꝰ corpis iuris: ⁊ aliqui ẽt
abierunt in diſſuetudinẽ. De alijs ꝯcilijs cele/
bratis vſq; ad annũ dñi milleſimũ non ita pȝ.
Circa annũ vo dñi milleſimũ victor genere ale
manꝰ Florẽtie ꝯciliũ celebrauit. ⁊ multos epos
ꝓꝑ ſymoniã ⁊ fornicationẽ depoſuit. Nõ poſt
multũ tpis poſtea Gregorius. vij. ꝯcilium cele
brauit. ⁊ Henricũ impatorẽ tertiũ excoicauit:
q: ſe ꝯtra eccleſiã erexit ⁊ ſciſma ꝓcurauit: aliũ
papã faciẽs. Poſt hũc Urbanus ſcḋs ꝯcilium
celebrauit apud clarũ montẽ ⁊ ibi ordinatũ fu
it vt dicerenſ hore officij v̓ginis Marie ordi/
narie ſicut dꝛ officiũ dñi noſtri. Exinde ſub Ni
co. papa. ij. hic fuit pmus eps Florẽtinus Se/
nis electus ꝯgregatũ eſt ꝯciliũ cum. cxiij. epis
Rome. in quo Berẽgarius Turonẽſis abiura
uit hereſim ſuã corã Nico. circa euchariſtiã: ꝙ
dicebat ibi tñ eẽ xpm: vt in ſigno de hoc. de cõ
ſe. di. ij. Ego berengarius. ⁊ hoc ante Inno. ij.
fuit. Anno dñi. M. cxxxiiij. ſynodus ſub Inn.
ij. celebraſ remis ⁊ petrus leonis qui ꝑ ꝯtẽtio/
nẽ ⁊ ipſe ordinatus eſt ſeu factus papa demuȝ
repulſus eſt. Ad quod ſciſma tollendum mul/
tũ laborauit. b. Ber. ⁊ ita profecit ꝙ extinctuȝ
eſt in illo electo Petro: qui Anacletũ fecerat ſe
noiari. Aliud ꝯciliũ in vrbe Romana celebra/
uit. Anno dñi. M. clxx. floruit magiſter Pet.
lombardus eps Pariſieñ. i. Magiſter ſniarũ.

⁊ Petrus comeſtor qui fecit hyſto. ſcholaſticā. Anno dñi. M.clxv. Gratianus monachus alſ eps de claſſa ciuitate tuſcie. Dicit martin⁹ i ſua chronica: ꝙ cōpilauit decretū. vt notat Hugo. ij. q. vj. §. Forma. dicit. n. ꝙ floruit alexādro in theologia regente. Anno dñi. M.clxiij. mor-tuo Adriano elect⁹ canonice. alexander. iij. Se-ne. ⁊ tenuit cathedrā annis. xxij. mēſib⁹. xj. die-bus. xv. ⁊ alter p ſciſma creat⁹ q dicebaſ Octa-uianus quintus. imo etiam tres alij: ſed oib⁹ repulſis remāſit demū alexāder papa: qui duo concilia vlia celebrauit vnū turonis in francia anno dñi. M.clxiij. aliud rome dictum latera-nenſe ſciſma tunc fuit. qđ durauit. xvj. annis. ⁊ diſſenſio magna inter Alexandrū ⁊ Federicū. ſ. ipatorē. qđ tñ ablatū eſt ⁊ facta pax inter eos. Quattuor ergo antipape. ſ. victor. paſcalis ca-lixtus: ⁊ innocenti⁹. defecerūt ⁊ remanſit ſolus alexander. Tempe hui⁹ martyrizatus eſt ſctūs Tho. cantuarienſis archieps. Et canonizat⁹ an-no dñi. M.cc. Inno. iij. ſub quo ceperunt ordi-nes mendicātiū. Et anno dñi. M.ccxv. ɔciliū lateranēſe celebrauit. in quo cōuenerunt. M. ccxv. prelati. ſ. patriarche: archiepi: epi: ⁊ alij p-lati ⁊ mlte ſalutifere decretales ibi edite fūt: An-no dñi. M.ccxxiij. Greg. ix. beatū Dominicū canonizauit a confirmatione ordinis. xiij. ⁊ a morte ipſius beati dñici āno. xiij. ac etiā beatū Franciſcū. Hic Grego. ɔuocauit cōciliū rome: ſed imperator impediuit ⁊ cepit duos cardina-les ⁊ multos p̄latos eos occidendo. Anno dñi. M.cxl. vel circa Inno. iiij. ianuēſis celebrauit ɔciliū in lugduno. ⁊ imperatorē Federicū ex-coicauit poſt quem fuit alexan. iiij. Anno dñi. M.cclxxiij. creatus eſt papa Grego. x. natiōe lombardus. hic lugduni ɔciliū celebrauit vbi fuerunt quingēti epi. lx. abbates ⁊ alij p̄lati cir-ca mille: in quo grecorū ⁊ thartaroꝝ nuncij in-terfuerūt: ⁊ greci ad vnitatē redire ecclie pmi-ſerūt: in cuius ſignū ɔfeſſi ſūt ſpūſctm̄ a patre ⁊ filio pcedere. ¶ Poſt hūc Honori⁹. iiij. ⁊ eſt vltim⁹ in martiniana. anno dñi. M.cclxxxvij. poſt hos fuit Celeſtin⁹ quē ſeqſ Boniſ. viij. ⁊ eū Bñdictus. xj. demum clemēs. v. ſub quo cō-cilium viēnenſe. Joh. xxij. Urba. Greg. xj. poſt quē ſciſma īter duos. ſ. vrbanū. ſub quo italia vngaria ⁊ alemania fuerūt ⁊ clementē ſub quo francia: hiſpania ⁊ aragonia fuerunt. Urbano ſucceſſit Boniſaci⁹. xiij. Boniſacio Inno. In-no. Greg. xij. Ex alia pte Clemēti ſucceſſit Bñ-dic. xiij. Et ſub his duob⁹. ſ. Greg. xij. ⁊ bñdic. xiij. factum eſt tertiū ſciſma ɔcilio celebrato pi-ſis vbi fact⁹. iij. papa dictus Alexāder ordinis minoꝝ. cui ſucceſſit Jo. xxiij. Et ɔcilio genera-li ɔgregato ɔſtantie. Gre. xij. ſponte renuncia-uit. Jo. xxiij. deponiſ. eſt ⁊ benedict⁹. xij. depoſi-tus pp ɔtumaciā; nolēs cōparere: ⁊ cū magna ɔcordia cardinaliū ipſoꝝ triū qui ſe pro ſūmis pontificibus gerebant. ⁊ etiā adiunctis vocib⁹ quibuſdā nationū canonice eſt elect⁹ martin⁹. v. de domo colūnenſiū. anno dñi. M.ccccxvij. cui ſucceſſit eugeni⁹. iiij. natione venet⁹ ſub q̄ celebratū eſt ɔciliū generale ferrarie. ſed pp pe-ſtem poſtea tranſlatū florētie. in quo ɔcilio ge-nerali reducti ſunt greci ad fidē ⁊ ɔfeſſionē ve-rā de pceſſiōe ſpūſſancti ⁊ armeni etiā reducti ſunt. ad qđ conciliū venerūt p̄iarcha grecorū ɔſtantinopolitanus ⁊ impator grecoꝝ. Et in ip-ſo ēt ɔcilio gñali de baſilea i ferrariā. ⁊ d̄ ferra-ria i florētiā trāſlato ab eugēio pp reductionē grecorū: illi ɔgregati baſilee faciētes ſciſma. te-merarie depoſuerūt eugeniū: ⁊ ducē ſabaudie dictum amadeū creauerunt vocātes felicē: ſed anno dñi. M.ccccxlix. de menſe aprilis renun-ciauit papatui dict⁹ felix. ⁊ hoc mortuo euge. ⁊ nico. v. ſuccedente ei in papatu.

¶ Quod cōcilia .§. vi.

generalia nō poſſunt p̄ſtringere legē pape. notat abbas de ſicilia ſup. c. ſignificaſti. de elec. ꝙ ɔci-lia gñalia non pñt ſtatuēdo p̄ſtringere legē pape. imo in oibus ſtatutis ɔcilij intelligiſ tacite ex-cepta auctās pape. ⁊ textus huius decretalis. Significaſti. frequenter allegaſ p̄cipue in ma-teria vbi diſputaſ de ptāte cōcilij ⁊ pape. Et vi-de de hoc bonū textum. ix. q. iij. vbi dr̄. Nemo iudicabit vel iudicare poteſt primā ſedē. ſ. pa-pā: nec auguſtus nec pplīs nec clerus ⁊ c. alio-rū. ⁊ multa alia. c. ibi poſita ad idem faciūt. Et per iſtuꝫ textū arguit Jo. an. ꝙ ſententie pape eſt ſtandū: qñ ɔdicit ſententie toti⁹ ɔcilij. Et re-mittit ad notata. in. c. In iſtis. di. iiij. ⁊ c. Sicut di. xiiij. Infert etiā Jo. an. ꝙ per iſtum textum ⁊ ſolū papa pōt interptari ſtatuta ɔcilij. nec mi-rum cum ſm eū poſſit ⁊ tollere ⁊ limitare. vt. c. ſtatutū. de reſcrip. li. vj. Uide bonaꝫ glo. in ca. Ubi piculū. de elec. li. vj. que dicit ꝙ lꝫ nō ſit li-citum ꝙ papa reuocat ſtatuta cōcilij ſine ipſius ɔcilij cōſilio. poteſt tñ ſi vult. pro quo facit tex. hic ⁊ ibi. ſed text⁹ iſte ⁊ oia p̄dicta debēt limita-ri ⁊ reſtringi ad ea que p̄dent a plena diſpoſi-tione pape. ¶ Nā in his que ſunt iuris poſiti-ui indubitāter eſt papa ſupra cōcilium ꝙ ipſe eſt caput ecclie. Unde lꝫ poteſtas ſit data pape ⁊ toti ecclie. pape tñ tributa eſt tanquā capiti. vñ debꝫ corpus moueri a diſpoſitiōe capitis. vide bonum tex. ad predicta in. c. Ita dñs di. xix. ⁊ in nouo teſtamento: ⁊ in ca. quamuis. di. xxj. ⁊ xxiij. q. j. Loquiſ. ⁊ c. pudēda. Sed i his que non dependent a plena poteſtate pape: non eſt ſimpliciter dicendū ꝙ papa ſit ſupra ſtatuta cō-cilij. ideo in concernentibus fidē: conciliū eſt

ſupra papã. Uñ papa non pōt diſponere cōtra
diſpoſita p conciliū in hmōi. vide bonū tex. cū
glo. di. xix. c. Anaſtaſius. Hinc eſt q̄ cōciliū po
teſt cōdemnare papã de hereſi. vt di. xl. Si pa
pa. Pōt enī eſſe hereticus papa ⁊c de hereſi iu
dicari. Et dicūt doctores in. c. ī fidei fauorē. de
here. li. vj. q̄ conciliū eſt iudex puta tñ. q̄ ſi pa
pa moueret melioꝛibꝰ rōnibus ⁊ auc̄tibus q̄̄
conciliū ſtandū tūc eſſet ſentētie pape. Nam ⁊
ɔciliū pōt errare: ſicut alīs errauit in facto ma
trimonij inter raptorē ⁊ raptã declarãs nō poſ
ſe eſſe matrimoniū. Et dictū Hiero. melius ſen
tiētis fuit poſtea platū ſtatuto ɔcilij. xxxvj. q. ij.
c. Tria iūcto. c. Placuit. fac̄ qđ notat̄ ⁊ legit̄ di.
xx. c. j. Nã in ɔcernētibꝰ fidē dictū ēt vnius pri
uati eēt pferēdū ſentētie pape: ſi melioꝛibꝰ rōi
bꝰ ⁊ auc̄tibꝰ noui ⁊ veteris teſtī moueret̄ q̄̄ pa
pa. Nec obſtat ſi dicat̄ q̄ ɔciliū nō pt errare: q:
xp̄s oꝛauit p eccl̄ia ſua ne dficeret. vt notat̄ ī. c.
maiores. ex̄ ð bapti. ⁊. xxiiij. q. j. A recta. ⁊ ca.
pudenda. Nam lꝫ conciliū gñale totã eccleſiã
vlem concernat. tñ ibi vere nō eſt vl̄is eccleſia:
ſed repñtatiue. q: vl̄is eccleſia ɔſtituit̄ ex col
lectione omniū fideliū. Unde oēs fideles terre
conſtituūt totam vlem eccleſiã. ſaltē cuiꝰ caput
⁊ ſponſus eſt ipſe chꝛiſtus. Papa aūt eſt vicariꝰ
ipſius xp̄i: ⁊ nō eſt verū caput eccleſie vt notat
glo. ne romani. de elec. in clemē. que etiã dicit
q̄ moꝛtuo papa eccl̄ia nō eſt ſine capite. q: non
eſt ſine xp̄o qui eſt caput eius. ⁊ iſta eccl̄ia eſt q̄
non pōt errare. de cōſe. di. j. eccleſia. Unde poſ
ſibile eſt q̄ tota fides remaneret in vno ſolo. ita
q̄ verum eſt dicere: quia fides nō deficit in ec
cleſia ſicut ius vniuerſitatis poteſt reſidere in
vno ſolo alijs peccãtibus. ⁊ hoc patuit poſt paſ
ſionem xp̄i vbi remãſit in ſola virgine: q: oēs
alij ſcandalizati ſunt. ⁊ tñ xp̄s oꝛauerat pro pe
tro ante paſſionē vt nō deficeret fides ſua: ergo
non dicit̄ eccleſia deficere nec errare ſi remane
at fides ī vno ſolo. ¶ Itē dico q̄ in concernēti
bus vlem ſtatū eccleſie nō poteſt papa diſpone
re contra ſtatutū generalis cōcilij: ſi ſtatuendo
decoloꝛaret̄ ſtatus ipſius eccleſie. vt dicit tex. j.
q. vij. Et ſi illa. ⁊ in h̄ caſu intelligo mltas glo.
que vīr velle q̄ papa nō poteſt diſponere ɔtra
vniuerſalem ſtatum eccleſie. vt notat̄ in. c. Lit
teras. de reſti. ſpo. Et vide quod notat Inno. in
c. quanto. de conſue. vbi dicit q̄ nō eſt papa p
mittendus venire contra ſtatum vniuerſalē ec
cleſie ſi inde infirmaretur eccleſia ſecꝰ ſi ex cau
ſa rationabili papa vult venire limitando ſtatū
eccleſie ſeu tollendo ſtatutum concilij ſuper ſta
tu eccleſie. ſic itelligo que notat glo. in ca. Que
ad perpetuam. xxv. q. j. Hec ille. Pe. de anchã.
videtur dicere q̄ papa poteſt tollere ſingula ſta
tuta eccleſie. ſ. mere iurio poſitiui: quia illud vl
illud: ſed nō omnia ſimul: quia hoc eſt deſtrue
re ſtatum vniuerſalem eccleſie. Idē abbas de
ſicilia inducit gloſaꝫ ſuper. c. ſi papa. diſ. xl. vbi
dicitur q̄ papa poteſt etiam iudicari pro quo
libet moꝛtali notoꝛio in quo eēt incoꝛrigibilis
⁊ ſcandalizaret eccleſiam: q: talis contumacia
reputatur hereſis ⁊ multum opi. illius glo. ap
pꝛobat. ſed vt ſupꝛa in titulo de ſūmis pontifi
cibus dictū eſt per Petruꝫ de palude illa glo.
non eſt vera: quia illa pertinacia pꝛopꝛie dicit̄
hereſis. Sed cū dicitur in dicto. c. ſi papa. ipm
de hereſi poſſe iudicari. intelligit̄ pꝛopꝛie ⁊ ſtri
cte hereſis pꝛout impoꝛtat erroꝛē circa fidē: nō
pro pertinaci permanentia in aliquo crimine
etiam notoꝛio. Uerum eſt q̄ in concilio conſtã
tieñ. celebꝛato circa annos dñi. M. cccc. xvij. in
quodam decreto quod incipit Frequens. fuit
ſtatutū q̄ non ſolum in cauſa hereſis: ſed etiaꝫ
in cauſa ſciſmatis concilium poſſet de papa iu
dicare ⁊ recte. quia ſatis appꝛopinquat hereſi:
differens ab eo ſicut diſpoſitio ad habitum: nō
tamen videtur intelligendum de omni ſciſma
te. ſed de eo quod oꝛtū eſſet in electione ipſius
ſūmi pontificis. vt cum dubitaretur pꝛobabili
ter. vtrum canonice eſſet facta an per violentiã
⁊ huiuſmodi. ſicut accidit de ſciſmate. qđ tunc
in dicto concilio conſtantieñ. fuit amotū quod
durauerat per annos quadraginta vel circa: ⁊
oꝛtuꝫ habuit poſt moꝛtem Greg. xj. In creatio
ne ſucceſſoꝛis imediate qui dicꝰ eſt Urbanus.
vj. ex eo q̄ dicebatur illa electio facta p metuꝫ:
qui cadere poterat in conſtantem virum. vnde
⁊ a cardinalibus recedentibus poſt menſes ali
quos ab eis creatus fuit alter ī ciuitate fundo
rum in confinibus regni ſcilie qui dicꝰ eſt cle
mens. vj. ſed nō de ſciſmate quod oꝛiretur ha
bito ſeu pꝛeſidente vno indubitato ſummo pō
tifice. ex hoc q̄ aliqui recederent ab obediētia
eius ſtatuentes ſibi aliud caput. ſicut factum
eſt in concilio baſilieñ. Effecto conciliabulo te
merarie deponentibus Eugenium. iiij. vnicū
⁊ indubitatum vicarium ieſuxp̄i: ⁊ erigētibꝰ
nepharie idolū quē appellauerūt Felicem ſuꝰ
ſub audie ducem dictum Amadeum.

¶ Quando con- .§. vij.

cilium dicitur legitime celebꝛatuꝫ. Circa quod
notandum q̄ tunc ſit legitime generale conci
lium quando ſit de mandato pape ipſo interue
niente. vel alio de eius ſpeciali mandato. iux
ta id quod legitur ⁊ notatur diſt. iij. §. poꝛro.
diſ. xvij. c. j. ⁊ ij. Idē tho. vt. ē. patuit in ti. pre
cedenti. ¶ Sciendū etiam q̄ pſcis tpibus in
ɔgregatiōe ɔciliox ſemp īterfuerūt ipatores.
vt pꝫ in. c. Canōes di. xv. ⁊ di. xvij. §. hinc etiã.
di. de theodorico rege ɔuocãte cōciliū ⁊ mlta

ꝯcilia fuiſſe ꝑ impatores cōuocata. vt pꝫ in diſ
curſu hiſtorie tripartite in libro ꝯciliorum. Ideo
aūt antiquꝰ īpatores cōiter ꝯcilia ꝯgregabant:
q2 tūc eccl'ia male poterat vti poteſtate ſua pro
pter aduerſitates ⁊ diuerſitates quas patiebaſ
ad hereticis quibꝰ aliqñ faueb.it ⁊ adherebant
magni ꝑncipes ⁊ reges: vñ ſtatim cuꝫ potuit ſē
correxit: ⁊ nō ꝑ ꝑncipes ſed ꝑ ſe ꝯcilia cōuoca/
uit. ⁊ aliqñ ꝑ impatores ꝑcipiēte eccl'ia celebra
ta ſūt ꝯcilia. aliqñ īpa rogāte ⁊ poſtea auctorizā
te. aliqñ īpa auctorizāte: aliqñ īpa ratificāte. vt
di. xvij. ꝑ to. ⁊ marie i. §. hinc et. ⁊ aliqñ ꝯſul
tu impatoris ⁊ ſui pñtia. Dicunt aūt aliq ꝙ pa
Cōciliū ꝯgregare pōt. pa negligēte ⁊ nolēte ꝯuocare concilium ad lo
cū idoneū pro aliqua cauſa ardua iminēte. Po
teſtas ꝯgregandi ꝯciliū ſpectat prio ad oēs car
dinales qui poſt papaꝫ ſunt maiores clerici oī/
bus alijs quibuſcūqꝫ. ar. eius qđ legiſ de ma.
⁊ obe. c. j. ꝑ Inno. ⁊ q2 cenſenſ vnū corpus cuꝫ
eo quaſi ſede vacāte. videſ ad eos ſpectare ta/
lis poteſtas. Scđo ſpectat ad p̄triarchas ⁊ preci
pue ad ꝯſtantinopolitanū: cuiꝰ ſedes eſt prima
poſt romanā. vt pꝫ diſt. xxij. de ꝯſtantinopoli/
tano. ⁊ alijs. c. Quod tñ intelligendū cū catho/
licus eſt p̄triarcha. Tertio ad impatoreꝫ. Quar
to ad reges. Quīto ad alios ꝑncipes. naꝫ pote/
ſtas vnius deuolui gradatim ad alium ꝓpter
negligētiā. ar. de elec. c. Cuꝫ i cūctis. ⁊ de ꝯceſ.
prebē. c. ij. Uel dicamus ꝙ due partes ꝯcilij in
aliquo loco idoneo ꝯgregate poterunt ⁊ alios
ꝯuocare. iuxta notata ꝑ Innocē. in. c. ij. de no.
ope. nun. ſi aūt due partes nō ſunt cōgregate:
tūc videſ habere locū ordo ſupra poſitus. Ubi
aūt papa eſſet hereticus vel de hereſi ſuſpectꝰ:
tunc ad eum nō ſpectare videſ poteſtas cōgre/
Ad cōciliuꝫ vocandi. gandi ꝯciliū. Arg. diſt. xl. Si papa. ¶ Sed q̄/
ritur qui ſint vocādi ſeu qui venire debeāt ad
ꝯciliū generale. Ad qđ dicendū videſ ꝙ ſoluꝫ
epi ⁊ ſuꝑiores ſunt de neceſſitate vocādi. vt no
tat Inno. ⁊ Jo. and. in. c. Graue. de preben. ⁊ fa
cit ad hoc diſ. xviij. eps nō dꝫ. ⁊. c. Propter. cū
ſequēti. Eſt tñ in ꝑtāte pape conuocare etiā ab/
bates ſi vult. arg. lxiij. diſt. c. Adrianus. vbi fit
mētio de abbatibus. Et de Grego. x. legiſ ꝙ ad
ꝯciliuꝫ generale qđ ꝯgregari fecit lugduni vo
cauerat btm̄ Tho. de aquino. ⁊ hoc ſue eminē
tis ſcientie rōne qui tñ nec eps nec abbas nec
alius preclarꝰ erat. Impatorem vel alios princi
pes nō teneſ ꝯuocare per. §. hinc etiā. di. xvij.
poteſt tñ ſi vult vocare ſi ei videſ expediens ad
ſcandala vitāda. vt diſt. lxiij. §. veruꝫ. Et ſi que
raſ an papa teneaſ oēs epos ⁊ ſuperiores ꝯuo/
care totius orbis. loquendo de catholicis. Rñ/
deo ꝙ hoc videſ ex eo qđ habeſ. di. xvj. c. j. vbi
dī. ꝙ ſcti patres in cōcilio Niceno qđ fuit pri/
mum ⁊ ſolēnius de oī orbe terrarū ꝯuenerūt.

⁊ q2 in ꝯcilio prouinciali oēs epi ꝓuincie ſunt
vocādi ſb archiepo ſuo. vt diſt. xviij. ꝑ totū. ꝗ a
ſimili in ꝯcilio vlī oēs epi orbis: cū papa dicaſ
archieps orbis. di. xxv. in fi. ⁊ ꝓuincia eius ſit
vniuerſitas orbis. qđ quidē ſatis iuſtū. ibi agi/
tur de maximo ꝑiudicio ⁊ de rebꝰ arduis. facit
qđ legiſ di. xix. Anaſtaſius ⁊ di. xxj. nūc aūt ſa/
tis. tñ videſ poſſe dici q2 vbi nō agitur de fidei
dubijs vel de facto pape poſſit numerus reliu
qui arbitrio: quot. ſ. ⁊ qui ſunt vocandi. nā ꝯci
liū gñale videſ id qđ pape mādato ꝯgregaſ ip
ſo intereſſente vl' alio eius noīe. ⁊ de eius ſpeci
li mādato. iuxta illđ qđ notaſ diſ. iij. §. Porro.
⁊ di. xvij. c. j. ⁊. ij. ⁊ in ſūma nec curandū videſ
de nūero diminuto ꝑlatorum ibi exiſtentiū. ꝓpter
verbū xp̄i dicētis. Matth. xviij. Ubi ſunt duo
vel tres ꝯgregati in noīe meo: ibi ſum in me/
dio eorum. j q. j. Cū ſcriptura. ⁊. xxiiij. q. j. Alienꝰ
eſt. Cū tribus. n. pueris. ſ. anania ⁊ alijs ſimpli
cibus vnanimibus ⁊ dei mādata ſeruantibus
dominus fuit ⁊ eos irrorauit in medio ignis.
vt pꝫ di. xvj. per totū. In multis ꝯcilijs ꝯgrega
tis in valde differēti numero ꝯuenerūt epi ali
qñ in maxio nūero. aliqñ. n. fuerit. ccccc. aliqñ
aliqñ. ccc. aliqñ. cc. aliqñ. c. aliqñ. xl. aliqñ. xxx.
aliqñ. xx. aliqñ. xv. epi. ⁊ i oībus facti ſūt cano/
nes. aliqñ plures vel pauciores. ⁊ aliqñ papa
fuit pñs. aliqñ legati ex ꝑte ipſius. In niceno in
terfuit ſctūs Nicolaus. In quodā carthaginē
ſi interfuit ſctūs Aug. ⁊ cum Aurelio carthagi
nenſi archiepo ediderūt canones. ſed qñ de fi
de agiſ ⁊ hereſibꝰ extirpādis vel ſciſmatibus:
q2 cauſa eſt cōis oībus catholicis ⁊ oēs tāgit:
ab oībus epis catholicis tractari ⁊ terminari
dꝫ: ⁊ oēs epi dñt ad cōciliū ꝯuocari ſm̄ regu/
laꝫ. qđ oēs tāgit dꝫ ab oībus approbari. de re.
iu. li. vj. ⁊ diſ. lvj. c. j. ⁊ de his que fi. a ma. par.
ca. c. fi. Reſidet auctas tñ ꝯcilij penes vocatos
veniētes ⁊ faltē ſi interſūt due ꝑtes oīm eporū
orbis. ꝑ id qđ legiſ de his q̄ fi. a ma. ꝑte. ca. c.
j. ꝑ Joh an. vel forte ſufficeret ſi maior ps epo
rū orbis īterfuerit: vt notaſ ꝑ compoſ. in. c. q2
ꝓpter. de elec. q̄ aūt vocati nō veniūt. legitimo
īpedimēto ceſſāte vtiqꝫ peccāt. vt pꝫ di. xviij. ⁊
puniri debēt. Qui aūt īpediti ſūt excuſatorem
mittere debēt vt pꝫ ibidē. In ſeſſiōe aūt in cō/
cilio qs aliū inter ꝑlatos eiuſdē dignitatis: pu
ta epos vel archiepos: abbates ⁊ hmōi: dꝫ ꝓ/
cedere. nota Symachꝰ papa. ſic ſcribēs. Epos
ſm̄ ordinatiōis ſue tp̄s ſiue ad ꝯſedēdū in ꝯci/
lio ſiue ad ſubſcribenduꝫ ſiue in q̄libet alia re
ſua attēdere loca decernimꝰ ⁊ ſuorū ſibi ꝓroga
tiuā ordinū vēdicare. diſ. xvij. §. illud de cleri
cis. Et ſubdit Gratianꝰ. ꝙ tp̄s ordinatiōis nō
ad eccl'ias ſed ad ꝑſonas referſ ſic ex ꝯſuetudi
ne ſācte romane eccleſie vt eporum vniuſcuiuſqꝫ

prouincie euidenter apparet.

¶ Quod nō licet appellare a pōtifice romano ad ſucceſſorē ipſius. Capitulum. iij.

Q Voniam quidā ho
ſtes v̄tutis ⁊ vnitatis aduerſarij di/
cere preſūpſerūt: ꝙ lz a romāo pōti/
fice ad ſucceſſorē ipſius vl' ad generale ꝯciliuz
appellare: idō cū correctiōe ſedis aplice intēdo
ꝓbare. ꝙ ſētire ꝙ a romāo pontifice poſſit ad
quēcūqꝫ appellari eſt hereticū manifeſte: ⁊ h̄ ꝓ
bo vnica rone q̄ eſt tali s. Quicūqꝫ p̄uilegium
romāe eccleſie a xp̄o traditū auferre conaf: eſt
hereticus: ſed dicēs ⁊ tenēs ꝙ licz appellare a
pōtifice romano ad ſucceſſorē eius aufert p̄ui/
legiū romāe eccleſie a xp̄o traditūz: ergo talis
manifeſte hereticus eſt. Maior ponif in decre
tis di. xxj. c. Oēs. vbi dr̄ ſic. Non dubiuz eſt: qꝛ
quiſquis cuilibet eccleſie ius ſuū ōtrahit iniuſti/
tiam facit: qui aūt romane eccleſie priuilegiuz
ab ipſo ſūmo oīum eccleſiaꝝ capite traditū au
ferre conaf: hic ꝓculdubio in hereſim labif: ⁊
cū ille vocef iniuſtus: hic eſt dicēdus heretic⁹:
fidem quippe violat qui aduerſus illam agit
que eſt mater fidei: ⁊ ipſe cōtumax iuenif: qui
eam cunctis eccleſijs ꝓtuliſſe cognoſcitur. Ad
probationem minoris premitto tria.

¶ Primū eſt qd vocaf p̄uilegiū rōmane eccl'ie.

¶ Secundum eſt que ſunt priuilegia romane
eccleſie a chriſto eidem tradita.

¶ Tertiū ē a q̄ ⁊ ad quē ē gn̄aliter appellādū.

¶ Primo vidē/ .§.i.

dum eſt quid ſit p̄uilegiuz romane eccl'ie. Pri
uilegiū romane eccleſie eſt dignitas vel ꝓroga
tiua ꝯceſſa romane vl' vlī eccleſie in ꝑſona bti
Petri primi romani pōtificis ⁊ vlis vicarij Je
ſu xp̄i. Hec probanf per illud qd̄ habef di. xxj.
c. Oēs. vbi dr̄ ſic. Ipſaz romanā eccleſiā ſolus
ipſe fundauit: ⁊ ſupra petrā fidei mox naſcen/
tis erexit: qui btō Petro eterne vite clauigero
terreni ſiml' ⁊ celeſtis imperij iura cōmiſit: nō
ergo quelibet terrena ſentētia: ſed illud verbū
quo conſtructū eſt celuz ⁊ terra: per qd̄ deniqꝫ
cōdita ſunt oīa elementa romanā fundauit ec/
cleſiā: illius certe priuilegio fungif: illi⁹ auc̄te
fulcif. Ex his pz ꝙ priuilegiū romane eccleſie
dr̄ dignitas que ei in perſona collata eſt.

¶ Secundo vidē/ .§.ij.

dū eſt que ſūt illa priuilegia que hz romana ec
cleſia vel romanus pōtifex qd̄ eſt idē: ⁊ quāuis
explicādo dignitates ſūmi romani pontificis
ſuſſe poſſent enumerari multa: tamē ad propoſituz
i a pa/ enumero quinqꝫ tantum. ¶ Primuz eſt ꝙ ro
c. manus pōtifex eſt caput ſummū ⁊ vnicuz vni
uerſalis eccleſie habēs primatū ⁊ p̄ncipatū ſu
per totā ecc̄liam. ⁊ nullus eſt eo maior vel ſupi
or: ⁊ ipſa romana eccleſia. ⁊ ꝓ hoc etiā dr̄ caput
⁊ mater ⁊ princeps oīum eccleſiarū. Iſta patēt
per mlt'a. c. di. xij. c. Nō decet a capite membra
diſcedere: ſed iuxta ſcripture teſtimōia oīa mē
bra caput ſuū ſequunf. Nulli vero dubiū eſt ꝙ
apoſtolica eccleſia mater ſit oīum eccleſiarū: a
cuius nos regulis nullatenus ꝯuenit deuiare.
⁊ ſicut filius venit facere volūtatē patris. ſic ⁊
vos implete voluntatē matris veſtre que eſt ec
cleſia. cuius caput vt predictū eſt romana exi/
ſtit eccleſia. Ubi notandū ꝙ id qd̄ p̄us dixerat
eccleſia apoſtolica. poſtea dixit vt predictuz eſt
romana. ex q̄ pz ꝙ eadē ē romana ⁊ apoſtolica
eccleſia di. xix. c. Ita dn̄s. ¶ Secunduz priuile
giū romane eccl'ie vl' romani pōtificis eſt. ꝙ ro 2.
manus pontifex eſt gn̄alis princeps ⁊ ꝑlat⁹ ha
bens ſuꝑ oēs plenitudinē poteſtatis. ⁊ ei ſubie
cti ſunt oēs qui pertinēt ad eccleſiā militantē:
eiqꝫ in oībus obedire tenenf: etiaz ſi grauia vi
deanf pz hoc. ij. q. vj. c. Quid ſe ſcit. Ipſa nāqꝫ
eccl'ia que ſcā eſt ita reliquis eccleſijs vices ſu/
as ordinauit vel credit largiendas: vt in partē
ſint vocate ſollicitudinis nō in plenitudinē po
teſtatis. Uñ cum in palleo conſeraf pōtificalis
officij plenitudo. ꝓut dr̄ extra de auctori. ⁊ vſu
pal. ſolus romanus pōtifex in miſſarū ſolēnijs
palleo ſemꝑ vtif ⁊ vbiqꝫ. quoniā aſſumptus eſt
i plenitudinē eccl'iaſtice poteſtatis q̄ ꝑ palleū
ſignificaf. Alij aūt eo nec ſemꝑ nec vbiqꝫ: ſz in
eccl'ia ſua in iuriſdictionē catholicā acceperunt
certis debēt vti diebus. quoniā vocati ſunt in
partē ſollicitudinis: ⁊ plenitudinē poteſtatis:
ex̄ eo. Ad honorē. ⁊ ꝙ ſit vlis habēs poteſtatez
ſuꝑ oēs. habef. diſ. xciij. c. Legimus. ¶ Tertiū 3.
priuilegiū eſt ꝙ romanus pontifex pōt conde/
re ſtatuta ꝑpetua firma ⁊ immobilia. Uñ cōſe/
quens eſt vt ab huiuſmōi ſedis rectorib⁹ plena au
ctoritate factis: nullius cōſuetudinis prepediē
te occaſione remoueaf: ſed firme ⁊ inconcuſſe
teneaf ⁊ hāc firmitatē in ſuis ordinationib⁹ in
nuit chriſtus cū dicit. Tu es petr⁹ ⁊c̄. Math.
xvj. Et quāuis xp̄s dicaf fundamentū eccleſie:
iuxta illud. j. Cor. iij. fundamentū aliud nemo
pōt ponere ꝑter id qd̄ poſitū eſt: qd̄ eſt domin⁹
ieſus. ⁊ petrus etiā dicaf fundamētū. ſm illud
Super hanc petrā edificabo eccl'iaz meā. Mat
th. xvj. aliter tñ ⁊ aliter. Nam xp̄s eſt fundamē
tum quaſi naturale ſeu vle qd̄ ſuſtētat oīa. Pe/
trus aūt eſt fundamentū q̄ſi ꝑmus lapis adhe/
rēs fundamento naturali qd̄ eſt chriſtus. xp̄us
ē fūdamētū eccl'ie qd̄ ſuſtētat totū edificiū ſpūa
le Petrus vero ⁊ q̄libet eius ſucceſſor ſeu apo
ſtolica ſedes fundamētū dr̄ vt ꝑma ps edificij.
proptereavocaf petra vt diſt. xix. Ita dn̄s. Hoc

idem dixit Chryſo. Hiero. Orige. ⁊ Tho. ſ. ꝙ
Petrus cū xp̄o ⁊ poſt xp̄m eſt fundamētū eccle
ſie ⁊ petra. ¶ Quartū priuilegiū eſt ꝙ roman⁹
pōtifex dat auctēz ⁊ robur oībus ꝯcilijs. ⁊ hec
patent ex p̄miſſis: q: ſi eſt vnicū caput ⁊ prin/
ceps totius ecclie: hīs ſup oēs plenitudinē po
teſtatis. ⁊ ſolus potens facere ſtatuta firma ⁊ p/
petua tanq̄ȝ ecclie fundamētuȝ: ſequit ꝙ ſolus
pōt roborare ſtatuta ꝯciliorū ⁊ firmare. hoc aūt
pȝ diſ. xvij. p totū. ⁊. ij. q. v. Ideo huic ſancte ſe/
di p̄ſtita priuilegia ſpecialr̄ ꝯceſſa ſunt tā de cō
cilijs ⁊ iudicijs ⁊ inſtōnib⁹ epōꝝ ꝯgregandis
q̄ȝ de ſummis eccleſiarū negocijs. Item. iij. q.
vj. dr̄. Dudū a ſanctis aplis ſucceſſoribuſq̄ȝ eo/
rū in antiquis decretū eſt ſtatutis. ꝙ hactenus
ſancta ⁊ vlis ecclia aplica tenet nō oportere pre
ter ſniam Romani pontificis ꝯcilia celebrari.
¶ Quintū priuilegiū romane ecclie ⁊ romani
pontificis eſt ꝙ oēs iudicat: ⁊ a nullo pōt iudi/
cari. diſ. xl. ſi papa. vbi dr̄ huius culpas redar/
guere p̄ſumit mortaliū nullus: q: cunctos ipſe
iudicaturus a nemine eſt iudicādus niſi depre
hēdat a fide deuius. ⁊. ix. q. iij. c. Cōqueſtus. §.
Sola enī romana ecclia ſua auctē valet iudica
re de oīb⁹. de ea aūt nulli iudicare p̄mittit.

¶ Tertium prin/ §. iij.

cipale. Uidēdū eſt a q̄ ⁊ ad quē liceat appellar̄.
Et r̄ndeo breuiter ꝙ a minore ad maiorem: ab
inferiori ad ſuperiorē appellari pōt: ⁊ nō econ/
uerſo. ⁊ hoc nomen appellatiōis īportat: q: ap
pellatio eſt proclamatio grauati ab iniquo iu/
dice p iniquā ſniam a qua petit releuari p euȝ
ad quē appellat. Releuare aūt non pōt aliquis
iniuriā ab aliquo factā niſi habeat iuriſditionē
ſup illuȝ qui fecit iniuriā. iuriſditionē autē nō
hēt qui ius dicere non pōt. Unde iuriſditio dr̄
vt. ð. ti/ q̄ſi iuris dictio. ſed pōt dicere aliq̄s ius dupl'r.
tu. xxij. Uno modo p modū cognitionis. ⁊ ſic ius dice
c. iij. re pōt quicūq̄ȝ iuriſperitus vel doctus ſciēs do
cere in aliq̄ materia q̄d iuſtuȝ vel iniuſtū. ⁊ ad
taleȝ pōt haberi recurſus pro ꝯſilio: ſed nō pro
reclamatiōe auxiliū impēdendo. Sed ſ'dō mō
pōt ius dicere aliq̄s per modū ſnīe obligātis.
⁊ hoc ꝓprie: ⁊ ſoluȝ ptinet ad iudicē iuriſditio
neȝ habentē qui pōt euȝ ꝯtra quem ius dicit. i.
ſniam fert ad tenendū q̄d iudicatū eſt ſentētia/
liter coercere. ⁊ talis eſt ſupior eo ꝯtra quē iudi
catur: q: iferior aut equalis ſupiorem coercere
nō pōt. Iteȝ cū appellatio fit ad releuandū gra/
uatū opȝ vt ſit apud illū qui poſſit ⁊ grauatum
tollere a grauamine ⁊ poſſet grauantē a deſiſtē
do a ḡuamine cogere. Uñ neceſſario ſequit ꝙ
appellatio a minore ad maiorē: ab inferiore ad
ſupiorē fieri dȝ. vt habet. ij. q. vj. Anterior. §. ſi
iud. ar. ad h. diſ. xxj. Inferior ⁊. ij. q. vj. placuit
xxj. dī. Nunc aūt. Patet ḡ ꝙ appellanduȝ eſt a
minore ad maiorē: ab inferiori ad ſupiorem: a
mēbris ad caput: a filijs ad matrē. Et ex his tri
bus preambulis probat predicta minor. ſcȝ ꝙ
quicūq̄ȝ ſentit ꝙ a romano pōtifice ad quēcūq̄ȝ — A papa
aliū liceat appellare conatur quātuȝ in ſe eſt au — non ap/
ferre priuilegia romane eccleſie. q̄d ꝓbatur ex — pellari
oībus p̄miſſis. Primo ſic. Quicunq̄ȝ ſentit ro/ — ꝓbatur.
manū pontificē non eſſe ſummū ſupremum ⁊
vnicū caput totius ecclie: auferre conat priuile
giuȝ romane ecclie a xp̄o ꝯceſſuȝ. ſed quicunq̄ȝ
a papa appellandū eſſe ſentit: ſentit papaȝ non
eē ſummū ⁊ vnicū caput eccleſie. ḡ ⁊c̄. Maior
pȝ ex p̄mo p̄ambulo. Minor ex tertio pȝ. ex q̄
ſeqtur ꝙ q̄cunq̄ȝ hoc ſentit: ſentit ꝯ articulum
Nicene ſynodi. vbi dicitur vnā ſanctaȝ eccliā:
q̄a eccleſia habȝ vnitatē ex vnitate capitis. Un
de ⁊ Ioh. x. dicit xp̄s. Fiet vnū ouile ⁊ vnus pa
ſtor. ſed ſi licituȝ eſſet appellare a papa: ⁊ ille ad
quē appellaret eſſet caput. ſic papa nō eſſet ca/
put: vel eſſent duo capita. q̄d eſſet mōſtruoſum
⁊ diſrumpēs eccleſie vnitatē. Et hinc eſt ꝙ feli/
cis recordatiōis Bonifacius octauus in extra/
ganti q̄ incipit vnā ſanctaȝ probat per vnitateȝ
eccleſie eſſe de neceſſitate ſalutis oēm humanā
creaturā romano pontifici eſſe ſubiectā. Secū
do arguit idem ex ſecūdo priuilegio ſic. Qui/
cūq̄ȝ aſſerit ꝙ romanus pontifex nō habeat ple
nitudinē poteſtatis ſup oēs: auferre conat pri/
uilegiū eccleſie romane a xp̄o traditū. quod pȝ
p ſecundū priuilegiū ſupra poſituȝ. ſed ſentiēs
appellandū eſſe a papa: ſentit ipſuȝ nō habere
poteſtatis plenitudinē ſuper oēs. ergo ⁊c̄. Mi
nor pȝ: q: ille ad quē appellatur hȝ poteſtatem
ſup illū a quo appellat: q: poteſt eius iudiciuȝ
mutare ⁊ ſniam retractare. ſȝ ſi q̄s haberet po/
teſtatē ſuper papam papa careret illa poteſtate.
eo ꝙ in hoc ei eſſet ſubiectus ⁊ p ꝯñs non ha/
beret plenitudinē poteſtatis. Ex tertio priuile/
gio arguit idem ſic. Quicūq̄ȝ ſentit romanā ec
cleſiā nō hr̄e firmitateȝ immobilē ⁊ perpetuaȝ
auferre conat p̄uilegia romane ecclie ei a xp̄o
tradita. ſȝ ſentiens ꝙ a romano pontifice poſſit
appellari: ſentit romanā eccleſiaȝ nō hr̄e perpe
tua ⁊ immobilē firmitateȝ. ergo p̄dictuȝ priui/
legiuȝ ei auferre conat. Maior pȝ: q: ecclia ſicut
eſt vna ſic eſt firma. ideo dicit in vtroq̄ȝ ſymbo/
lo. vnā ſanctaȝ eccleſiaȝ. Sanctuȝ aūt idē eſt q̄d
firmū. vñ ⁊ imutabilia ſtatuta vocant ſanctio/
nes. Minor pȝ q: iudex ad quē appellat pōt iu
dicia ⁊ ſnias eius a q̄ appellat mutare ⁊ retra/
ctare. ergo ſi a papa licitū ſit appellari iudicia ⁊
ſnie pape imutabiles: ⁊ firme nō erunt. Et ideo
q̄cunq̄ȝ ſtatuta pape crediderit violāda: p̄uari/
cator fidei reputat. i. hereticus. xxv. q. j. Genera
li. Ex quarto priuilegio probat idem ſic. q: ſi

appellari poſſet ad aliū:aut appellaret ad aliuꝫ
papā:aut ad ꝯciliū generale. Non ad papā ſuc
ceſſorē.tum qꝛ nō hꝫ imperiū par in parē.ex͂ de
elec.c.Innotuit.§.q̄uis.tum qꝛ romanus pon
tifex parem poteſtatē hꝫ cuꝫ ꝑcedente. Je auteꝫ
ad quē appellat̃ dꝫ eē ſupioꝛ.tuꝫ etiā qꝛ abſens:
ſicut ille q moꝛtuus eſt ex hoc mūdo migrauit.
tuꝫ etiā qꝛ poteſtas pape ſe extēdit ad illos qui
ſunt ſup terrā.vt pꝫ ex foꝛma collate poteſtatis.
ſcꝫ quodcūqꝫ ligaueris ſup terrā:erit ligatuꝫ ⁊
in celis.Sup terrā autē non eſt papa defunct⁹.
Sed nec ad conciliū generale a papa appellari
pōt:qꝛ papa omni cōcilio ſupioꝛ eſt:nec robur
hꝫ quicqd agit̃ niſi auctoꝛitate romani pontifi
cis roboꝛet̃ ⁊ ꝯfirmet̃. ſentire ḡ ꝙ ad ꝯciliuꝫ a
papa appellari poſſit eſt hereticū ⁊ ꝯtra illū ar
ticulū ſanctā eccleſiā catholicā. Ex q̄nto priui
legio pꝫ idē ſic.Quicūqꝫ ſentit ꝙ a papa poſſit
ad aliū appellari:ſentit ꝙ romanus pōtifex ab
alio poſſit iudicari.ſꝫ hoc eſt ꝯtra ꝑuilegiū ro
mane eccl̃ie.ergo talis ſic ſentiēs priuilegiū ro
mane eccleſie auferre conat̃. Iteꝫ hoc ſentire eſt
ſentire ꝙ papa habeat ſupioꝛem ⁊ ꝙ ſit aliquis
eo maioꝛ:quod eſt dicere romanum pontificeꝫ
non eſſe vnum caput ⁊ vniuerſale.⁊ per conſe
quens ſentit contra eccleſie vnitatem.

¶ Sed ꝯtra iſta .§.iiij.

ſunt due obiectiōes. Prima ē ꝙ romanus pon
tifex eſt homo purus ⁊ pōt peccare. Deus autē
qui nō defecit neceſſarijs nō relinq̄t eū ſine re
medio ſue ſalutis.ſꝫ ſi nō eſſet q poſſet eū coꝛri
gere inueniret̃ ſine remedio ſalutis ſue:vt igit̃
nō remaneat ſine remedio ſalutis videt̃ ꝙ ali
quis poſſit euꝫ coꝛrigere in caſu in quo pecca
ret manifeſte ⁊ enoꝛmiter: Sꝫ ad hoc r̄ndet̃ ꝙ
lꝫ papa vt ſingularis perſona ⁊ ex ꝓpꝛio motu
agēs peccare poſſet in moꝛib⁹.tñ a nullo hoīe
pōt repꝛehendi ſcꝫ ꝑ modū iudicij:vt eū ſcꝫ con
dēnare valeat.vt dꝛ̃ in illo.c.ſi papa.diſ.xl.nec
ꝑ hoc remanet ſine remedio ſue ſalutis:vt dice
bat̃ in argumēto. Naꝫ hꝫ ſacrā ſcripturaꝫ eius
⁊ oium vitia coꝛrigentē hꝫ rōneꝫ ⁊ ſinderesim
redarguentē.⁊ lꝫ non pōt increpari vel iudica
ri.pōt tñ admoneri ⁊ exhoꝛtari: iux͂ illud infra
ad Timo.v.Senioꝛē ne increpaueris: ſꝫ hunc
obſecra vt patrē.nec facile ꝓſumendū eſt ipꝫ eē
in aliquo irretitū crimine. Vñ ſymachus diſ.
xl.Nō nos.dicit.Quis eni ſanctū eſſe dubitet:
quē apex tante dignitatis attollit. Igit̃ quāuis
peccare poſſit vt perſona ſingularis.tñ a nullo
pōt redargui.i.iudicari vel ab ipſo ad aliū ap
pellari. Scd̄a obiectio eſt talis.Cōtingere poſ
ſet ꝙ papa hereticus eſſet ⁊ vellet heretica ſta
tuta ꝯdere.qd̄ ſi ꝯtingeret deficeret fides petri.
qꝛ nō eēt q̄ in h̃ caſu poſſet reſiſtere nec tenere
tur eccl̃ia ſtatutis eius hereticis obedire. Vide
tur ḡ in hoc caſu ſaltē licituꝫ eſſe ad aliquē ap
pellare. Ad illud dicendū ſicut ꝑus ꝙ lꝫ vt pſo
na ſingularis ex motu ꝓpꝛio agens errare poſ
ſet in fide.ſicut ſcribit de Leone.cōtra quē Hi
larius pictauiēſis ad ꝯciliū generale venit.tñ
viens ꝯcilio ⁊ regrens adiutoꝛiuꝫ vniuerſalis
eccl̃ie deo oꝛdināte q dixit.Ego rogaui ꝑ te ⁊c̃.
nō pōt errare:nec pōt eſſe ꝙ vniuerſalis eccl̃ia
accipiat aliqd tanq̄ꝫ catholicū.qd̄ eſt hereticū.
qꝛ eccleſia xp̄i que eſt ſponſa ⁊ erit ſemꝑ: ⁊ eſt
non habens maculā neqꝫ rugaꝫ. Ephe.v.hec
eſt ⁊c̃. Iteꝫ ſancta romana eccleſia que ſemꝑ im
maculata permanſit domino pꝛocurante ⁊ bea
to Petro apoſtolo opem ferente in ſeculo futu
ro permanebit ſine vlla hereticoꝝ inſultatiōe.
Cant.v.dicit ſponſus de eccleſia. Amica mea:
colūba mea:imaculata mea.Cypꝛianus.xxiiij.
q.j.c.Loquitur.in fine. Adulterari non poteſt
ſponſa chꝛiſti incoꝛrupta eſt ⁊ pudica.Si tamē
papa vt ſingularis perſona in hereſim laberet̃
notoꝛie.adhuc tñ non eſt appellanduꝫ a papa:
qꝛ talis pꝛimo monendus eſt ab illis qui in ele
ctione pape totū coꝛpus eccleſie repꝛeſentāt: q
ſunt mō eccleſie romane cardinales.⁊ ſi admo
nitus vellet ſe coꝛrigere nō deberent eū iudica
re:ſꝫ ipſemet humiliter ab honoꝛe deſiſtens ſe
ipſum deberet punire:ſicut ſupra dictuꝫ eſt de
Marcellino.xxj.di.⁊c̃.Si aūt vellet in hereſi ꝑ
tinaciter ꝑmanere videret̃ a papatu eoipſo de
iectus.xxiiij.q.j.c.Audiuimus.⁊ minoꝛ ē quo
libet clerico catholico vt dicit glo.xxiiij.q.j.in
pꝛinci.nec videretur habere poſſe ſummi capi
tis dignitatem ſi fidei non tenuerit vnitatem.

¶ De ꝯcilijs ꝓuincialib⁹ ⁊ ſinodalib⁹. Ca.iiij.

Q Via de cōcilio ſino

dali ⁊ prouinciali nimis breuiter ſu
pꝛa dictū eſt hic aliqua addent̃ nota
ta ꝑ Anto.de but.⁊ Jo.de ymo.ſup ca. Graue.
de ꝓben.⁊ ꝑ ſex mēbꝛa. Et pꝛimū eſt. Qui ſūt Vocādi
vocandi ad huiōi concilia. Ad quod dicenduꝫ ad ſyno
ꝙ vocandi ſunt ad conciliū pꝛouinciale epiſcodum
pi oēs totius ꝓuincie ⁊ nō alij ſunt neceſſario
vocandi:ꝑ id qd̄ habetur diſ.xviij. Quoniam
quidē.⁊.c.ſequē.Si tñ alij venerint volūtarie
ſunt admittendi.ſcꝫ pꝛelati eccleſiarū dicte pro
uincie: ⁊ ſic pōt intelligi de his que ſi.a ꝓla.c.
finali.⁊ quod ibi habet̃. Sed licet alij non ſint
neceſſario vocandi tñ poterūt ex honeſtate vo
cari:ex quo de eoꝝ factis agit̃. Et ſimiliter alij
quoꝝ ꝯciliū eſt neceſſariū arg.di.lxiij.obeunti
bus. Ad ſinodale aūt ſeu ſpēale ꝯciliuꝫ vocādi
ſunt abbates.ſ.nō exempti:nā exēpti nō tenent̃
acceder̃ ⁊ ſacerdotes ⁊ clerus ē ciuitatis ⁊ dio
ceſis ſꝫ vocādi.diſ.xviij.decernim⁹.qd̄ ſane in

telligendū eſt:dūmodo taliter ꝓuideatur ꝙ ec
cleſie nō patiant̄ magnū detrimentum in diui
nis.ar.eoꝝ que hn̄tur de cleri.nō reſi.c.pe.nul.
Vn̄ poſſent aliq̄ dimitti in diuerſis plebanati/
b⁹:pcipue pro admīſtratiōe ſacroꝝ: pcipue ꝑ
īfirmis q̄n eēnt. Ad ꝯciliū vō vniuerſale.vt di
ctū eſt ſupra.vocādi ſunt epi totius orbis.⁊ ſu
perioꝛes prelati:⁊ nō prelati:ꝑut pape videt̄.

¶Secundū mem/ .§.i.

bꝛū eſt que expediri pn̄t in hmōi ꝯcilijs. Et in
Expedi ꝯcilio qdē ꝓuinciali poterit cognoſci de cauſis
enda in que vertunt̄ inter epos ⁊ clericos.ij.q.vij.ſiqs
ſynodo eps.cū quatuoꝛ ſeqn̄.⁊ etiā de oib⁹ cauſis cleri
coꝝ que deferunt̄:qḋ itelligit̄ q̄n factū eſt noto
riū vel non diffideret̄ in breui poſſe liquidari.
¶Quas cauſas diffinire poterit eps vel archi
eps.vj.q.iij.Scitote.⁊ diſ.xviij.c.j.⁊.ij.⁊ hoc
cum ꝯſenſu vel ꝯſilio alioꝝ epoꝝ vel maioꝛis
ptis coꝝ.vt de te.oꝛ.c.ſi archieps.⁊ de accu.ſi/
cut olim. De cauſis aūt archiepoꝝ ꝯciliū ipm
cognoſcere nō poterit:cū ꝯciliū nō hēat ptātē in
archiepm vt in capite:ſed talia reſeruant̄ ſupe
rioꝛis iudicio. Cauſas vō criminales epoꝝ:cō
ciliū ipm poterit audire ſed nō diffinire abſqꝫ
licētia pape ſpāli.iij.q.vj.Accuſatus.⁊ de iud.
c.j.niſi repiat̄ aliud ī iure expreſſuꝫ.vt in.d.c.
Graue. Cauſas vō inferioꝛes ab epis etiam cri
minales:ꝯciliū ipm audire poterit ⁊ diffinire.
vt habet̄.xv.q.j.c.j.⁊.ij. In ꝯcilio vō ſynodali
ſeu epali poterūt tractari cauſe ciuiles.⁊ etiam
criminales clericoꝝ dūmō nō agit̄ ad penā de
poſitiōis ab officio cū eps ſolus nō poſſit penā
taleꝫ īponē ꝑ ea que hn̄tur.xv.q.vij.Felix.⁊.c.
ſeq.⁊ de re iudi.c.Nō pōt. In ꝯcilio vō gn̄ali
ſi in eo preeſt papa.pōt ibi de oībus cauſis co/
gnoſci cū hēat plenitudinē ptātis:⁊ ſit oꝛdina
rius oīum ⁊ totius oꝛbis.ix.q.iij.Cūcta.⁊.c.ꝑ
principalē.ſi vō preſit in ꝯcilio gn̄ali alius lo/
co pape:tūc idē qḋ dictū eſt de ꝓuinciali.

¶Tertiū mem/ .§.ij.

bꝛū eſt qualē ptātē hēant ipſi ꝯgregati in cōci/
Ptās lio an oꝛdinariā vel delegatā ⁊ in quos. Et di/
ꝯcilij ꝓ cēdū ꝙ in ꝯcilio ꝓuinciali archiepus ibi preſi
uincialis dens hēt oꝛdinariā.ad hoc.c.Sicut oliꝫ.de ac
cu. Epi vō ſeu ſuffraganei qui ibi ſunt in ipſo
ꝯcilio ſiue ſunt ibi vt iudices ꝑut ſunt ſm ali/
quos.ꝑ id qḋ habet̄.vj.q.iij.Scitote.ſiue ibi
ſint vt aſſeſſoꝛes ꝑut ſūt ſꝫ alios:geſta ꝑ capl'ꝫ
nō valebūt ſine ꝯcilio coꝝ vel eis irrequiſitis.
vt hic dicit Jo.an.ꝑ ea que habent̄.xv.q.vij.ſi
quis. Sed dn̄s Jo.de ymo.hic dicit ꝙ pōt dici
ꝙ ipſi epi in cognoſcēdo ſunt oꝛdinarij cū ipſi
ꝑncipal'r cognoſcāt:ſed in diffiniendo ſunt vt
aſſeſſoꝛes:q2 ipſi ꝑncipal'r nō ſentētiāt ſed aſſi/
ſtūt ſentētiāti:vt in cle.Audito:.de reſcrip. Et
aduerte ꝙ in ipſa ſnīa archiepi nō ſolū requiri
tur ꝯſiliū epoꝝ:ſed etiā ꝯſenſus eoꝝ vel maio
ris partis eoꝝ.vt dicit Jo.de ymo.hic.q2 ſi req
reret̄ ſolū ꝯciliū:nō cenſeret̄ geſtū id qḋ gerit̄
ꝑ ipm ꝯciliū ꝑut cenſet̄:ſed potius ꝑ ipm ar/
chiepm ꝑ id qḋ habet̄ de arbi.c.Cum olim.vn̄
reqrit̄ ꝯſenſus ſaltē maioꝛis ptis ipſoꝝ epoꝝ:
⁊ hoc niſi ſit cauſa criminalis epi:in qua requi
rit̄ ꝯſenſus oiuꝫ:ſi tractat̄ ad finē vt deponatur
ab officio:vt ꝓbat̄ in.d.c.Scitote.ſed in cauſis
criminalib⁹ preſbri diaconi vel ſubdiaconi:et
ſi agit̄ ad finē depoſitionis ſufficit ꝯſenſus ma
ioꝛis ptis.vt notat Archid.in.d.c.ſcitote.⁊.xv.
q.vij.c.Eps.ſm Jo.de ymo. ¶De ꝯcilio auteꝫ
ſynodali dicēdū ꝙ ipſe eps ibi preſidēs hēt oꝛ
dinariā ptātē:ſicut hēt archieps in ſynodo ꝓ/
uinciali vt diſ.xviij.Decernimus. In ꝯcilio ve
ro gn̄ali vbi preeſt papa.alij nō vident̄ hre iu/
riſditionē:qui.ſ.interſunt:ſed potius videtur
ꝯſultoꝛes cum papa hēat plenitudinē ptātis:⁊
oꝛdinarius ſit cūctoꝝ vt.ix.q.iij.Cūcta.⁊.ca.ꝑ
ꝑncipalē. Si vō in gn̄ali ꝯcilio preeſt alius de
mādato pape ⁊ ille cēſet̄ hre dlegatū.vt de off.
deleg.ꝑ totū. De aliis vō q ibi īterſunt dicēdū
videt̄ idē qḋ de aſſiſtētib⁹ in ꝓuinciali ꝯcilio.

¶Quartum mem/ §.iij.

bꝛum eſt quot requirātur in cognitione cauſa/
rum que ibi agitant̄. Et dicendū ꝙ in concilio
ꝓuinciali vel epali cum procedat̄ non ex dele
gata ptāte ſed ex oꝛdinaria ſi agatur cauſa ciui
liter cōtra preſbyterū vel alium in ſacris cōſti/
tutum:poterit ꝯtra epm procedere archiepus
in ꝓuinciali concilio ꝯſtitutus vel epus in ſy
nodali exiſtens:nec requirit̄ numerus epoꝝ:ꝫ
tunc imo poterit ipſe ſolus procedere ſine nu/
mero epoꝝ.ad hoc qḋ notatur de ſur.c.ſi.⁊ de
vſuris.c.j.ſm do.Antoni.de bu.imo ⁊ ſi con/
tra eos agatur de crimine ad finē vt deponat̄
ab eccleſia:poterit ipſe ſolus de cauſa cogno/
ſcere ⁊ eū diffinire.xviij.q.ij.ſi qs.ꝑut vult do.
Anto.poſt Inno.⁊ Joh.an.qḋ intelligit̄ ꝙ poſ
ſit ſolus ꝓcedere ſine numero:ſed nō ſine con
cilio coꝝ ⁊ aſſenſu vl' maioꝛis ptis ꝯcilij ꝓui
cialis:vel ſine ꝯſenſu maioꝛis ptis ꝯcilij ſyno
dalis:ad hoc vt ꝑ ipſū cōciliū cenſeat̄ actū:vt
videtur velle Joh.de ymo.qui etiā dicit poſt
Inno.⁊ Joh.an.ꝙ talis numerus epoꝛum nō
requiritur etiam ſi tractetur de ſententia excō
municationis vel ſuſpenſionis ferende etiam
contra epm cum archieps poſſet talem ſenten
tiam ferre contra epum ſine tali numero.vt pa
tet ex his q̄ hn̄tur de cle.nō reſi.c.Ex tuc.imo
etiā vicari⁹ archiepi abſente eo pōt tales ſnīas
ferre.vt habet̄ in ca.romana.de offi.oꝛ.li.vj.

hic ita tranſit dñs Anto. ſed certe vt cenſeantur
tales ſentẽtie late p conciliũ: reqrit ꝙ ſint la-
te de cõſenſu eorũ: vel maioris ptis ſm Jo. de
ymo. Si vo velit pcedere criminaliter ad finẽ:
vt deponat ab ordine ꝯ preſbyteros: diaconos
vel ſubdiaconos: ⁊ tũc archieps vel eps ſolus
pcedere nõ poterit cõtra eos: ſed reqrit vltra
ipſũ epũ in cauſa pſbyteri nũerus ſex epiſcopo
rũ: ⁊ in cauſa diaconi vel ſubdiaconi numerus
triũ epoꝝ. vt ptz ex his que habent in dicto. c.
Felix. et. c. Non põt. In cauſa vo epi ſi contra
eũ pcedere velit archieps ad depoſitionem ab
ordine ſeu officio ⁊ tunc reqrit vltra ipm nũe-
rus. xij. epoꝝ vt. xv. q. vij. Felix. Et ſi aliqs coꝝ
ſit ſuſpectus. tũc de ꝯſenſu accuſati ⁊ accuſato
rũ eliget alius de illa pũincia ſi haberi poterit:
alias de ppinqua. ij. q. v. Placuit. ⁊ talis eliget
archieps de cõſenſu accuſati ⁊ accuſatoris. vt
no. glo. iij. q. ix. in ſũma. ⁊ talis numerus ſz qſ
daz requirit in litis conteſtatiõe. ⁊ allegationi
bus audiẽdis ⁊ in actu ſnie. imo ⁊ i libelli ob-
latiõe. p id qd hr de libel. obla. c. j. ſz Hoſt. qui
etiã dicit ꝙ talis numerus requirit ⁊ in cõmiſ
ſiõe faciẽda. p ea que habent in aut. apd eloqn
tiſſimũ. C. de fide inſtru. imo etiã in relatiõe fa
ciẽda pape. p id qd hr. iij. q. vj. Dudum. imo ⁊
plus. qz talis numerus erit neceſſarius. nõ ſoluz
ſi agitet ꝯtra ipſũ epm criminaliter. ſed etiam
ciuiliter in modũ exceptiõis opponat crimen
ꝯtra eũ: vt ſic ipe cõfirmatus deyciat ſz ea que
habent. c. ſup his. d accu. qͣuis aũt Jnn. dixe-
rit ꝙ talis numerus requirit qñ agit de crimi
ne ad finẽ vt dponat ab officio ſeu ordine: ⁊ nõ
qñ ſit deponat ab eccla. certe tñ ꝙ numerus re-
quirat qñ pponit crimẽ p viã exceptiõis vide
tur caſus di. xxiij. Jllud. videt ꝙ tunc ſufficiat
numerus ſex epiſcopoꝝ. vt videt pbari i dicto.
c. Jlld. quod videtur velle ibi Archid. ſz Jo. de
ymo. Jn ꝯcilio vero generali vbi adeſt papa.
vel alius de mãdato eius in cõcilio exiſtẽs pro
cedit. ⁊ talis pcedere poterit nõ ſolũ ꝯtra preſ-
byteꝝ ⁊ iferiores. ſed etiã ꝯ epm ad finẽ vt de-
ponat etiã ab ordine vel officio. ⁊ de ipſa cã co
gnoſcit etiã criminaliter. ⁊ tũc nõ reqrit etiaz
aliqs nũerus epoꝝ. p id qd habet de dolo ⁊ cõ
tu. veritatis. ⁊ de accu. c. Cũ dilecti. Et hoc niſi
aliud appareat in forma mãdati per id qd ha-
bet. iij. q. vj. c. Hec quippe.

Quintũ mem- .§. iiij.

brũ eſt an exiſtẽtes in ꝯcilio habẽt ius reuocã-
di domũ. i. redeundi domũ ad placituz ſuũ. Et
dicẽdũ ꝙ aut ꝯciliũ fuerit ſpẽaliter ꝯgregatũ
p aliqbus cauſis ⁊ exiſtẽtes ibi tenẽtur p illis
rñdere: nec quoad illas habẽt ius reuocãdi do
mũ ex quo pro illis ſpecifice ꝯgregatũ eſt cõci-
liũ. Et ſi p alijs cauſis ibi cõuenirent nõ tenerẽ
tur: cũ habeãt ius reuocãdi domuz p id qd hr
de ſo. cõpet. c. ſi. Si aũt ꝯciliũ ſit ꝯgregatũ ge-
neraliter p correctiõe moꝝ ⁊ ſubditoꝝ. tũc nõ
habẽt ius reuocãdi domũ. ſz Jnno. q dicit hoc
hre locũ in ciuilibus cauſis. alias ſi in criminalibus
quis accuſaret. tũc videt ꝙ hẽant ius reuocan
di domũ. qz opoꝛtz ꝙ in cã criminali qs ſpeci-
fice vocet. ⁊ etiã ſpẽaliter crimina expmantur
p qbus vocat. ad hoc. v. q. ij. c. ſi. Et ita hic trã
ſit Jo. an. p qd dic hic Anto. de but. inferri poſ
ſe ad itellectuz. c. j. de iudi. Quare facta fuit ibi
illa iterrogatio an vellet i ꝯcilio rñdere. qz for-
te ſm eũ hẽbit ius reuocãdi domũ. ⁊ ẽt qz non
fuerat vocatus p crimine illo p quo accuſabat p
vt hic referi p Jo. de ymo. qui dicit ꝙ licz hec
opi. Jnno. quẽ ſequit hic Jo. an. ⁊ anto. de bu.
ſeruetur in practica: tñ ſuſtineri poſſet alia opi
nio quã tenet Petrus de anch. dicẽs ꝙ qñ ꝯcili
um eſt generale cõuocatũ. nõ habz qs ius reuo
cãdi domũ. vt hic plene p Jo. de ymo. Et vt di
ctũ eſt. ſ. põt archieps facere ꝯciliũ ſine pmate
vel pñarcha qñ illi ſubeſt. vt di. xviij. c. j. Et ea
dez rõne eps ſynodale ſuũ ſine archiepo. ⁊ mul-
to fortius pñarcha. vel pmas facere põt ꝯciliũ
cũ epis ⁊ ſuffraganeis ſue pũincie cũ ſint i ma
iori dignitate. p id qd hr. c. Duo ſil. d off. or. ⁊
de maio. ⁊ obe. c. ſi. ſm Jo. de ymo. qui etiam
dic ꝙ ad tale ꝯciliũ nõ tenebit accedere archi-
eps ſubiectus pmati vel pñarche cũ nõ reperiat
hoc iure cautũ. ad hoc qd hr. di. xviij. c. j. licet
ipſe archieps corã eo cõueniri poſſit pñarcha
vel pmate. de offi. or. c. Paſtoralis. ⁊ ad eũ ap-
pellari poſſit. vt de apella. dilecti filij.

Sexto queritur .§. v.

an ſtatutũ factũ p archiepm ⁊ ſuffraganeos ſu
os in ꝯcilio puinciali ⁊ ſup criminibus eccleſia
ſticis laicoꝝ. etiã nõ vocatis laicis valeat: ⁊ an
laici ſint vocãdi ad ꝯcilia hmõi. Reſpondet p
Jo. calde. ꝯſilio. viij. ꝙ vtiqz tenet ⁊ ligat. Qd
pbat multiplr. pmo p. c. j. d offi. ord. ⁊ de iudi.
c. Nouit. Et ad hoc bñ fac. de purga. ca. c. Nos
iter. cum glo. ſua. Nam ſi hoc poſſũt per viam
iudicij. vt ibi nota. ergo ⁊ poſſunt pviã ſtatuti.
qz par eſt poteſtas eorũ in predictis: imo forſi-
tan maior. qz p futura culpa vel exceſſu nõ poſ
ſunt ferre ſententiã excõicatiõis: ſed p viam ſta
tuti poſſũt. vt in. c. Romana. de ſenten. excom.
li. vj. cõiuncto. c. vt animarũ. de cõſtitu. lib. vj.
Non obſtat ꝙ nõ iterfuerit. qñ ipſoꝝ iterſit vt
ſic vocari debeãt. lxiij. diſt. c. j. ⁊ de re iudica. c.
qd omnes tãgit lib. vj. quia nõ eſt verũ ꝙ ipſo
rũ interſit. Poſito enĩ ꝙ interfuerit pñtes. nõ
tamẽ poſſũt ꝯdicere cuz ipſos obſequẽdi nãcet
neceſſitas nõ auctoritas impetrãdi. vill. xcvj.

Bñ qdem. Itē ſatis eſt φ nō eſt expſſū φ debe ant vocari.ij.q.v.Cōſuluiſti. Ad hoc ſingulari ter facit glo.in.c.ſi.de his que ſi.a prela. vbi dicit φ laici in cōſtitutiōibus ⁊ ɔciliJs epiſcoporū itereēe non debēt niſi ſpecialr inuitētur. vt di.xliij.Adrianus. Nec obſtat φ in dicta glo. videt ɔtrariū dicere qꝛ vult φ interſint. qꝛ ipoꝝ intereſt qꝛ loquit in alio caſu. Nec etiā ob. ca.ad ſedē.xxxv.q.v.vbi dicit φ i materia matrimonioꝝ.qꝛ eos tāgit:poſſūt itereſſe.non tñ dici: laicos ad ſynodū vocāduꝫ.licet pbet matrimoniū ſore laicoꝝ. Poſito eni φ poſſint itereſſe: nō ſūt tamē vocādi. Vñ ⁊ doctores dicūt ibi φ pñt itereſſe vt audiāt.non aūt vt iudicēt ⁊ doceāt vt.lxij.diſ.Docēdus. Et ſubdūt.φ immo ad illa vocari nō debēt.qꝛ poſſūt ea que ſtatuūtur in ɔciliJs in pdicationib⁹ publicari que ſcꝫ cōcernūt eos. Poſſūt etiā venire laici p petēda vel defēdenda iuſtitia. vt de iudi.ca. Nouit. Hec Jo.calde. Precipue autē reges ⁊ pncipes interſūt in ɔciliJs generalib⁹.quando ibi agit de dubiJs fidei:⁊ ad tollēdū hereſes ⁊ ſciſmata.ſicut factū eſt ſub Cōſtātino iperatore pter arrianos.⁊ ſub Sigiſmūdo iperatore ad tollēdū ſciſma diebus noſtris. Nō aūt interſūt vt ſtatuāt vel doceāt ſed vt acqeſcāt ⁊ defēdāt. Vñ Nico.pa.diſ.xcvj.ait. Ubinā legiſtis impatores anteceſſores veſtros ſynodalib⁹ ɔuētib⁹ iterfuiſſe niſi forte in qbus de fide tractatum eſt que vniuerſalis eſt:que oim eſt cōis.q̄ nō ſolū ad clericos.ſed etiā ad laicos ⁊ ad oēs oino ptinet xp̄ianos.⁊ i.c.pcedenti dicē Martin⁹: imperator exñs in ɔcilio calcedoñ. Nos ad fidē ɔfirmandā nō ad potentiā oſtendendā exēplo religioſiſſimi principis Cōſtātini ſynodo intereſſe volum⁹. vt inuenta v̄itate nō vltra militudo puis attracta doctrinis diſcordet. Hec ille.

Notandum au- .§.VI.

tē φ i dicta dcretali graue vbi notat p doc.iſta materia de ɔciliJs ſūt plura aduertēda. ¶ Et pmo repꝑhēdit exceſſus platoꝝ ɔferētiū bñficia indignis.in qb⁹.ſ.nec eſt moꝝū honeſtas. nec litterarū ſcia.carnalē ſeqntes affectū nō iudicium rōnis. ¶ Scdo huic exceſſui puidet p penas.videlicꝫ φ in ɔcilio puinciali ānuatī ſiēdo taliter delinquētes poſt pmā ⁊ ſcdāꝫ correctionem eis factā nō ſe emēdātes ſup q̄ in ipſo ɔcilio ſiat diligēs inqſitio dūt p ɔciliū ſuſpendi a collatiōe bñficioꝝ inſtituta p ipm ɔciliū pſona ydonea puida ⁊ honeſta.que ſuſpēdiJ ſuppleat defectū in bñficiJs ɔferēdis. Et hoc ipm circa capl'a eccliaꝝ:que in hoc delinquerint obſuet. Metropolitani vo delictū in hoc ſupioris iudicio relinquāt ex pte ɔciliJ id nunciandum. ¶ Huiōi aūt ſnīa ſuſpēſiōis nō pōt relaxari niſi p romanū pontificē vel vnū ex q̄tuor pſiarchis pncipalibus. vbi pmo not.doc.ſcꝫ Pe. ⁊ Jo.de ymo. φ plat⁹ pmouēs idignū ſi ille male adminiſtrat ⁊ nō reperiat poſtea ſoluēdo talis plat⁹ tenet ipſi ecclie ſatiſfacere de elec.nihil. ¶ Scdo arguēdo a ɔrio ſenſu oñdit φ cōſāguine⁹ plati ſi ſit dign⁹ poterit plat⁹ cū alteri pferre. vt de coha.cle.c.j.ſed ſi alter eēt multo magis idone⁹.tūc ſec⁹ videt.ar.viij.q.j.Licet. ¶ Tertio nō.φ ex eo qḋ dr in ɔcilio puinciali annuati ſiendo φ hmōi ɔciliū puinciale ſingulis annis archiepi cū ſuffraganeis ſuis facere tenētur. Et videt hoc eis eſſe pceptū. vt patꝫ de accu.c.ſicut olim. vbi dr in ſi.φ ſi quis hoc ſalutare ſtatutuꝫ neglexerit adiplere:a ſui executiōe officiJ ſuſpēdat:ſed tam grauis pena nō iponit niſi p mortali.⁊ in dicto.c. Sic oſt. dicit φ de corrigēdis exceſſib⁹ ⁊ morib⁹ reformādis pſertim in clero diligētē habeāt tractatū canonicas regulas vt eas faciāt obſuari:debitā penā trāſgreſſoribus infligēdo:⁊ vt valeat efficacius adimpleri p ſingulas dioceſes ſtatuāt pſonas honeſtas puidas ⁊ idoneas que p totū annū ſimplr ⁊ de plano abſqꝫ vlla iuriſdictiōe ſollicite iueſtigēt q̄ correctiōe vel reformatiōe ſūt digna:⁊ ea fideliter pferāt ad metropolitanū ⁊ ſuffraganeos nō alios in cōcilio ſubſeq̄nti:⁊ ſup his ⁊ aliJs puida deliberatiōe pcedāt:⁊ q̄ ſtatuūt faciāt obſuari publicādo eas i epalibus ſynodis annuatim p ſingulas dioceſes celebrādis. Hec oia in dicto.c.ſicut oliꝫ.de accu. ¶ Nota q̄rto ex tex.c.Graue.de pben.φ diligēs inqſitio fieri dꝫ in ɔcilio puinciali de pmotiōe facta ad bñficia. Itē φ cōciliū puinciale hēt iuriſditionē ſup platos puincie:⁊ ipſos corrigere ⁊ ſuſpēdere pōt:nō tñ deponere epiſcopū niſi auctas pape interueniat. vt patꝫ. iij.q.vj.accuſatus. Itē tale ɔciliū metropolitani nō pōt corrigere delictū metropolitani ſed ſolū de eo inqrere ⁊ ſupiori denūciare. vt patꝫ ex.c.Graue. Et rō ē qꝛ ipſe pēſt ipſi ɔcilio. Vñ ab ipſo tāq̄ ab inferiori nō pōt dānari.di.xxj. inferior.ſed ſi ɔciliū celebraret p patriarchā vel pmatē ſub quo ē metropolitan⁹:tūc bñ poſſet p ɔciliū puniri:qꝛ tūc ceſſat rō predicta. vt de appel.c.cū ceſſante ſm Jo.de ymo. Itē prelato ſuſpēſo a collatiōe bñficioꝝ pter dlictū caplJ nō ſuccedit in ptāte ɔferēdi ipſa.⁊ hoc niſi in iure aliō caueat ad h̄ qḋ notat de cōceſ.pbē. c.Qꝛ diuerſitatē. ¶ Quīto nota qꝛ ſicut a tali ſuſpēſiōe facta p ɔciliū pter ɔferēda bñficia idigno nō pōt cōciliū ipſū abſoluere:ſed ſolus papa vel patriarcha ppri⁹ hic deſcriptus ſm Jo.de ymo.poſt Jo.an.ita a ɔtrario ſenſu a ſuſpēſione ɔciliJ puincialis pōt cōciliū ipꝫ abſoluere niſi per ius ei expreſſe phibeat vt hic.

¶ Notandum .§.vi.

ſup glo.dicti.c.Graue.Prima inqſitio ſup hu
iuſmōi fiēda eſt:cū p famā vl' clamorē puenit
hoc ad ſupiorē:imo ex officio ſuo pōt inqrere
ſupior ſemiplene:etiā nō pcedēte aliq̄ īfamia
ſm Goff.qđ ⁊ placet Inno.⁊ hoc qꝛ nō agitur
ſpecialr.vt de crimine pena īponat ordinaria:
ſed qꝛ ꝯciliū fit pncipalr ad correctionē moꝝ.
vt in.c.Sicut oliꝫ de accu.ſꝫ Inno.que rō pla
cet Hoſti.poſtq̄ꝫ addit ⁊ alias rōnes.Prima
eſt qꝛ ꝓcedit ex mero ⁊ puro officio que rō ſola
p ſe ſufficit.vt de offi.oꝛ.c.j.Scđa rō eſt.qꝛ cuꝫ
ꝯgregati in ꝯcilio paucis diebꝰ morent ſimul
illi dies nō ſufficerēt forte ad faciēdū ſolū inqſi
tionē infamie:⁊ iō talis inqſitio fit ſemiplene
⁊ ſūmarie ad correctionē pctōꝝ qui Hoſt.dicit
pdicta pcedere in his q̄ nūciant ꝯcilio vt noto
ria:vel q̄ delinqntes nō cōfitent vel diffident:
vel de qbus plana ſūt indagine:⁊ pōt ſtatiꝫ fie
ri fides:non aūt in dubijs cū talia nō poſſint
corrigi.xj.q.iij.Graue.ſed ſūt cōmittenda.vt
ð cē.c.romana.li.vj.Et ita refert ⁊ reſidet.Jo.
an.⁊ doc.cōiter.Qđ dicit i.ij.glo.nō videt bo
na ſolutio:⁊ iō aliter dicēdū ſꝫ Jo.an.videlicꝫ
q̄ cōferēs ſciēter bñficiū indigno reſpectu bñ/
ficij collati:ſtatim puatus eſt ptāte ꝯferēdi illđ
ad hoc qđ habet de elec.c.Quamq̄ꝫ.li.vj.ſed
reſpectu ptātis cōferēdi alia bñficia ꝓcedit qđ
hic dicit.ſ.q̄ eſt neceſſe q̄ pcedat bina admoi
tio ſeu correctio:⁊ ſi poſtea ꝯfert idigno:tunc
pōt ſuſpēdi p ꝯciliū a ptāte ꝯferēdi ēt alia que
nōdū ꝯtulit. ¶ Nec ob.ſi dicat q̄ pena duplx
īponit ꝯ id qđ habet de iudi.c.atſi clerici.in fi.
qꝛ illud ꝯtingit ex eo qđ nō īponit p eodē deli
cto ſꝫ ex diuerſo.Nā pma imponit rōne colla
tiōis facte idigno.Scđa rōne ꝯtumacie in nō
obediēdo ꝯcilio:ſed nec eſt mirū q̄ ex vno de
licto qđ qs cōmiſit in plures pati poſſet plures
penas p id qđ habet de re iudi.c.j.li.vj.ſꝫ Ho
ſti.⁊ cōiter doc.in glo.iij.Suſpēdant etiā ordi
nati ſi nō ſūt idonei.ſꝫ verius videt q̄ iſti non
remouent niſi ſint irreglares.Dic dñs Anto.
Imo ⁊ ipſi ordinati ſeu pmoti remouebunt:ſi
ſūt inhabiles:qđ verius eſt ſm Bñdictū p ea
q̄ habent de elec.c.nihil.Nec obſtat qđ dicit
glo.de monitiōe.qꝛ illa nō reſpicit pmotū ſed
pmouētē qui non debꝫ generalr ſuſpēdi a col
latiōe bñficioꝝ niſi poſt binā admonitiōeꝫ.Et
q̄uis Hoſt.variauerit dicēs poſt binā correctiō
nē addēdā ⁊ tertiā.p id qđ habet de ſen.excō.
c.ſacro.Qđ ⁊ lꝫ tutiꝰ ſit ſꝫ Joh.an.ca.Ab eo.ð
appel.li.vj.vīus tñ videt q̄ i h̄ caſu ſufficit bi/
na admonitio.vt pꝫ ex tex.ipꝫ nō cauillādo ſꝫ
dictū Flo.Et qđ dic̄ Hoſti.hꝫ locū i excōicatio
ne.ſecus in hac ſuſpēſiōe.Jn gl.iiij.pſona.hec

So.gl.nō vꝫ bōa cū videat violare textū dci.c.
Cū in cūctis qđ videt generalr loq.ſic ēt de bñ
ficio ſimplici:vt hic vñ dici pt ſoluēdo ꝯtrū:q̄
illđ loqt de ptāte ꝯferēdi illud bñficiū collatū
indigno:vt talis ptās ꝯuoluat ad capl'ꝫ.vt ibi
di.iſ.Hic dicit aūt de ptāte generali cōferendi
alia bñficia durāte illa ſuſpēſiōe:cū hec nō de/
uoluant ad capitulū ſed potius ad cōciliū ſeu
pſonā inſtituendā p cōciliū.vt hic patꝫ.p quo
facit:qꝛ cū dicta puiſio cū in cūctis:ſit exorbi/
tās:ex quo īferior ſupplet defectū ſupioris nō
eſt extēdēda ſeu trahēda ex caſu dicti.c.Cuꝫ in
cūctis.vt i regula q̄ a iure cōi ⁊c̄.de reg.iu.lib.
vj.ſꝫ ſtricte itelligenda p ꝯſequēs nō extēdēda
ad caſuꝫ iſtū.Et ita tenēdū eſſe dicendū qcqd
hic dicāt Jo.an.⁊ dñs Anto.dicētes q̄ p ſolu/
tiōe huiꝰ cōtrarij qđ no.glo.recurrēdū eſt ad
ea q̄ habent de elec.Quanq̄ꝫ.li.vj.⁊ bñ cuꝫ ibi
loquat cū ptās deuoluit ad ſupiorē:pꝑter de/
lictū vel negligētiā:nō aūt ecōuerſo.vt hic lo/
quit ſm Jo.de ymo.Qui etiā dicit q̄ decreta/
lis iſta locū hꝫ in ꝯferētibus indignis bñficia
ſimplicia ſeu pbēdas:licet maior idoneitas re
qrat in alijs p id qđ habet eodē tit.c.Cū in iſ/
tis.li.vj.Bñficia eni queciiq̄ꝫ ꝯferēda ſūt.ſūt
ꝯferēda dignis ⁊ idoneis:ſi tñ digni ⁊ idonei
nō repiātur:puidēdū eſt de his q̄ haberi poſ/
ſūt dūmō ipſa puiſio fieri poſſit ſine pctō mor
tali.p qđ habet de pben.c.penl'.Et dicit h̄ Jo.
an.poſt Hoſt.q̄ hoc ꝓcedit qñ nullus ibi repe
rit idoneus ⁊ dignus:alſ ſi in dioceſi vnꝰ repe
riat idoneus ſaltē ad regimē multarū eccleſia
rū:tunc erūt ei cōferēda.xxj.q.j.c.j.ſꝫ q̄s non
ob.qđ habet de pben.c.Cū nō ignores.qꝛ illđ
hēt locū niſi neceſſitas imineat que legē nō ha
bet.vt de ꝯſue.c.Quāto.Et ita reſidēt hic cōit
doctores ſm Joh.de ymo.Jn glo.vltima mo/
uet dubiū.an ordinariꝰ ſeu archieſpus qui pre
eſt ipſi cōcilio potuiſſet abſoluere ſi talis reſer
uatio fuiſſet facta:ſicut cōciliū ipſum potuiſſet
ab hmōi ſuſpēſione abſoluere:ſi nō fuiſſet fa/
cta reſeruatio pape.vt dicit illa glo.Sup quo
rñdit Hoſt.p diſtinctionē.quia aut ſentētia ſū
datur in pſona eiꝰ cōcilij.vt qꝛ dixit.Nos talis
archieſpus cū cōcilio ⁊ ꝯſenſu cōcilij ⁊c̄.⁊ tūc
non poterit abſoluere:exquo in ſnīa fuit facta
mentio de concilio.Aut fundatur.in perſona
archiepiſcopi.quia dixit. ¶ Nos talis archi/
epiſcopus cum concilio ſuffraganeorum ⁊c̄.⁊
tunc poterit abſoluere:exquo in ſententia non
fuit facta mentio de concilio.ſecunduꝫ Hoſti.
tamē quo videtur tranſire Jo.an.quod dictuꝫ
licꝫ ſit notabile:non tñ videt procedere ſine du
bio:qꝛ ex quo talis ſententia ꝓfertur:qñ ꝯciliū
eſt cōgregatū:qđ conſiſtit ex ipſis ſuffragane/
is cum archieſpo ſuo:videtur talis ſnīa lata de

ꝯſenſu ꝯcilij:et per ipſum cōcilium vt videt̃ ſenti
re hic Inno.ſm Joh.de ymo.Circa qḋ tamē vi
de notata de preſcrip.c.cū ex officij. Et hoc quā
dotalis ſentētia fuit lata ab homīe ⁊ nō ꝑ viaʒ
ſtatuti. Nam ſi per viā ſtatuti eſt lata ſententia
poterit archiep̄s abſoluere ꝗliterc̄uqʒ vba ſta
tuti ſonēt:etiā ſi faciāt mentionē de cōcilio:ꝑ
ut voluerit Joh.an.hic.⁊ Anto.de but.⁊ Joh.
de ymo.Et hoc ex eo:q꞉ ſicut ꝗlibet ordinari⁹
pōt abſoluere a ſentētia ſtatuti pape.vbi nō ſit
reſeruatio.vt in.c.Nup.ḋ ſen.excō.ita ⁊ multo
fortius poterit abſoluere a ſtatuti prouincialis
ſentētia:q꞉ nō debet eſſe maioris auctoritatis
ſnīa ſtatuti ꝓuincialis ꝗ̄ ſnīe ſtatuti pape. Et
licʒ aliq dicant hoc nō eſſe ſine dubio q꞉.ſ.alia
rō in vno ꝗ̄ in altero.ex eo q꞉ non ita de facili
pōt adiri ad papā ſicut ad archiepʒ.dicit tñ do
minus Anto.ꝙ hoc dictū Johis ſic practicat̃.
Dn̄s flo.fatetur dictū Joh.verū in ſe. Nam ſi
ordinarius abſoluere poteſt a ſnīa cōcilij ꝓuin
cialis: vt dictū eſt.poterit etiā pariformiter ab
ſoluere a ſentētia generaliter lata ꝑ cōcilium
vel per archiep̄m:cū ſententia generaliter lata
equiparet̃ ſnīe late ꝑ viā ſtatuti quoad ꝑtātem
abſoluēdi.ꝑ ea que habētur ex.c. Ex frequenti
b⁹. licet quoad alia nō equiparent̃:vbi aūt ſen
tētia hmōi ſpēaliter lata ſit.tunc ab ea inferior
eo abſoluere nō poterit.imo nec eius ſuperior
ſaluo tñ eo qḋ habet̃ de offi.ordi.c.Cum ab ec
cleſiaꝝ.Circa hoc tñ adde quia ſi fuiſſet per ar
chiep̄m de cōcilio vel ꝯſenſu ꝯcilij nihilomi
nus ipſe archiep̄us poterit abſoluere.ex quo ꝑ
eſt illi cōcilio.⁊ per eum lata eſt ſentētia.⁊ hoc
niſi fuiſſet reſeruatum.vt in iſto.c. Graue. ſm
Johēʒ de ymola.qui poſt dn̄m flo.hic dicͣ ꝑ
dicta ꝓcedere:nō ſolū in ſentētia excōicationis
de qua loquitur.c.Nup ſed etiam in ſnīa ſuſ
penſionis de qua hic:cum tales ſnīe veniāt no
mine cenſure.vt de verboꝝ ſig.c.Querenti.⁊
cōmuniter eq̄parant̃. Et hoc etiā voluit Pau.
in clem̄.j.de ſen.excō. Prelati nihilominus ⁊
epiſcopi delinq̄ntes in ꝯferēdo beneficia indi
gnis puniri poſſunt per archiep̄m eoꝝ etiaʒ ſi
ne ꝯſenſu ſʒ Inno.⁊ Jo.an.de eta.⁊ q̄li.c.ij. Si
tñ ꝑ ipʒ nō puniant̃.puniunt̃ ꝑ ꝯciliū ſʒ Hoſti.
¶ De ꝑſonis q̄ dicant̃ eccleſiaſtice. Ca.v.

Ue dicantur perſo

ne eccleſiaſtice. Nota p̄mo ꝙ ait Hie
rony.xij.q.j.duo ſūt genera xp̄iano
rum.eſt vnū genus qḋ mancipatum
diuino officio ⁊ deditum ꝯtemplationi ⁊ ora
tioni ab omni ſtrepitu temporaliū ceſſare cōue
nit vt ſunt clerici ⁊ deo deuoti.videlicet cōuer
ſi. Et infra. Hic victu ⁊ veſtitu cōtenti.nullam
inter ſe ꝓprietatem habentes omnia debēt ha
bere cōmunia. Aliud genus chriſtianoꝝ eſt vt
ſūt laici. Laos enim grece latine populus. His
licʒ temporalia poſſidere.ſed nō niſi ad vſum
ideſt nō abutēdo ſʒ gloſam. His conceſſum eſt
vxorem ducere: terrā colere.inter virū ⁊ virū
iudicare:cauſas agere:oblationē offerre:deci
mas reddere:⁊ hi ſaluari poterūt.ſi tñ vitia be
ne faciēdo euitauerint. Hec ibi. Ubi p̄mo nota
ꝙ hic dicit Hieronymus.clericos nullam pro
prietatem habere.intelligit̃ ſm illa tēpora cum
viuebāt in cōmuni clerici vel de illis qui ſunt re
ligioſi. Nā clericos ſeculares nunc licite habe
re ꝓprium certum eſt.vt ptʒ.xij.q.j.in multis
capitis.⁊ ex̄ de pecu.cle.ꝑ totū. ¶ Nota ſcḋo ꝙ
cū ſʒ Hiero.ꝑ iſtaʒ diſtinctionē nō ſit dare ter
tiū gen⁹ xp̄ianoꝝ.opʒ dicere: ꝙ ꝗcūqʒ nō cōp
hēdit̃ ſub gn̄e laicoꝝ ꝑtineat ad genus clerico
rum.i.deuotoꝝ.⁊ hi dicuntur ꝑſone eccleſiaſti
ce gaudētes ꝑuilegio clericoꝝ duplici. ¶ Pri
mū eſt ꝑſonale.ſcʒ ꝙ iniciens in eos man⁹ vio
lētas ſeu temerarias eſt excōicatus.per.c.ſi quis
ſuadēte.xvij.q.iiij. ¶ Scḋm ꝑuilegiū eoꝝ eſt
reale.ſ.ꝙ cōueniri nō poſſunt in cauſis ciuili
bus vel criminalib⁹ ſub iudice ſeculari ſed ec
cleſiaſtico.xj.q.j.c.de ꝑſona.⁊ q꞉ de bonis eoꝝ
ꝑtrimonialib⁹ vel eccleſiarū ſuarū ⁊ locoꝝ ſuoꝝ
nō debēt talliari.ſʒ eſſe liberi ab oneribus lai
coꝝ.vt impoſitiōib⁹ preſtātijs gabellis: peda
gijs ⁊ hmōi. Ubi etiā notandū ꝙ religioſi ⁊ ſi
efficiant̃ apoſtate vel eijciātur a religione vel
licētiaʒ habeāt manere extra clauſtrū aut in domo
laicali ſi ſunt ꝓfeſſi tacite ſiue clerici ſiue ꝯuer
ſi aut moniales vel clerici ſeculares,in ſacris in
ſtituti.nō incidētes in habitu ⁊ tonſura:cū ſci
untur eſſe tales gaudēt.nihilomin⁹ vtroqʒ ꝑui
legio.tam reali ꝗ̄ perſonali. Sed cum ſit mul
tiplex genus perſonaruʒ que ſunt vel videntur
eſſe eccleſiaſtice.videndum que ſint certitudi
naliter ⁊ que nō ⁊ que ſub dubio ſunt per vari
as contrarias opiniones doctorum.

¶ Et primo quidē .§.i.

ordinati in ſacris ordinibus ſcʒ ſbdiaconatu ⁊
ſupra ac etiā canonici regulares monachi mē
dicātes qui dicūtur fratres.ceteriqʒ de religio
nibus approbatis ab eccleſia obligātes ſed ad
tria vota ſubſtantialia religionis ex̄ de ſta.mo.
Cū ad mōaſteriū. hi ſine dubio ſūt ꝑſone eccle
ſiaſtice de q̄bus habet̃.xxvij.q.j. Ut lex ꝯtinen
tie. Cōuerſi etiā in hmōi religiōibus ſtricte ſū
pto vocabulo ꝓ obligatis ad ipa vota ſicut cle
rici eorundē certū eſt eſſe ꝑſonas eccleſiaſticas
vt expſſe notat̃ i dicto.c. Ut lex continētie. ſʒ ⁊
nouitij taliū religionū clerici vel ꝯuerſi ꝗ̄uis
nō ſint ꝓprie ⁊ cōplete religioſi quia liberi ad
egreſſum:necdum rebus ꝓprijs ſpoliati tñ vt
ꝑſone eccleſiaſtice

pſone eccliaſtice cēſenſ idubie gaudētes dictis puilegijs. vt de ſen. excō. Religioſo li. vj. Idē de monialibus ⁊ eaꝝ nouitijs ⁊ ꝯuerſis vt i. d. c. vt lex ꝑtinēte. xxvij. q. j. Sed ſup dicto. c. querit glo. qd de ꝯuerſis ad eccliam ſecularē. i. clericoꝝ ſecularium. puta ad ſeruiēdū ibi. vtꝝ ſcʒ cēſeanſ pſone eccliaſtice: gaudēte eorum puilegijs. Et rndit per diſtinctionē. qa aut retinēt ſibi ſua. ⁊ tūc nō gaudēt hmōi puilegijs. aut tradūt ſe ⁊ ſua alicui dterminate ecclie: ⁊ ſi ſeclari ecclie: ⁊ tūc gaudēt hmōi puilegijs. Et ex h tn̄ nō tollit qn ſi ꝯherēt mrimoniuʒ tenēt ⁊ ſilij ex h mrimonio nati pnt petē lītiaʒ portionē d rebꝰ oblatis ecclie vt. xix. q. iij. ſi qua mulier. ⁊ c. ſe. Sed Jo. an. ſup cle. i. de decimis. dicit de his ꝯuerſis. quos ibi textꝰ vocat oblatos. ēt ſecularis ecclie dātes ſe ⁊ ſua ēt ecclie regulari quos ēt dicit ꝓprijs abrenūciare ⁊ ꝯtinentiā vouere ex ipſa ꝯuerſione ⁊ oblatiōe. ⁊ hoc niſi realiter faciāt. ⁊ cū effectu ⁊ ſine fraude nō gaudere huiuſmodi puilegijs. vt ſi hoc faciāt nō ob deuotionē ſed ad fugiēdū onera cōitatis. qꝛ fraus ⁊ dolus nemini debēt patrocinari. ex̄ de reſcrip. c. ſedes. Dicit ēt qꝫ per illud vbū cū effectu. tollunſ nō ſolū fraudes ⁊ fictiones. ſed ⁊ ꝯditōes ⁊ pacta que ſuſpēſum tenerēt taliū oblationum effectū. nō ſufficit ergo qꝫ ſua donaſſent remanētes in ſeculo retēto ſibi vſufructu. Oportet ergo vt dent ſe ⁊ ſua cū effectu. ⁊ tūc ſiue ecclie regulari. i. religioſoꝝ ſiue ſeculari ſe ⁊ ſua deni gaudēt priuilegio ſeculari. vt de pruī. c. Ut priuilegia. In vbo d mutato hitu ſeculari dicit gl. ita qꝫ habitus diſtinguaſ ob hitu ſeculari lʒ ex toto nō hēat habitū monachalē. ar. xxxiij. q. v. qd deo. Et archi. ſuper gloſ. c. duo ſunt. xij. q. j. dicit qꝫ tales ex quo habitū mutāt pſone eccliaſtice hn̄tur ⁊ priuilegiate itelligunſ. ar. xij. q. ij. eccliaꝝ ſuos. Si aūt dāt ſua donātes ſine fictione ecclie vel religioni tūc cū illa efficianſ bona ecclie vl monaſterij. gaudet imunitate eccliaſtica. ſicē ⁊ alia bona eccliaꝝ. nō aut alia bōa donānis ſi ꝙ hēret. ſʒ ſi ſe dat retēto ſibi vſufructu bonoꝝ nō cēſeſ pſona eccliaſtica puilegio gaudēs eccliaſtico. ¶ De hoſpitalarijs dicit Jo. d imo. poſt Anto. de butri. qꝫ ex glo. vij. ſuper. c. Ex̄ de pbē. in cle. eoipſo quo hoſpitalia ſunt ꝯſtructa auctoritate epi ſunt eccleſiaſtica religioſa ⁊ ſpiritualia ⁊ eis accedere pnt. ⁊ gaudēt priuilegio pie domꝰ. ⁊ eoꝝ rectores ēt cōiugio vtētes aliqđ tn̄ ſignū ferentes. vt crucis vel btē marie imaginē vel alterius ſcti: gaudēt puilegio clericali ⁊ in rebꝰ que hoſpitali applicarenſ. ⁊ de his intelligēda eſt glo. xvij. q. iiij. Quiſqs. Nā in rebus ꝓprijs ⁊ ſeparatis pſonalibus nō gaudēt priuilegio. nā non ſunt clerici nec religioſi cū nō voueāt tria ſubſtātialia vota: nec ſint ligati alicui de religionibus approbis. vt de religio. do. ſm Laudul.

De con uerſio

Ira ti. 24. ca. §i pn.

¶ Secundo ſci- .§. ij.

endū qꝫ noīe clericoꝝ qui vt perſone eccliaſtice gaudēt priuilegio eccliaſtico reali ⁊ pſonali intelligunſ nō ſolū in ſacris ꝯſtituti. ſ. ſubdiaconatus ⁊ ſupra. ſed in minoribus ordinibus. vt pʒ. xj. q. j. c. de pſona. ēt excōicati: ſuſpēſi: ⁊ dpoſiti. ⁊ irregulares niſi eēnt ſolēniter degradati. vt que tradunſ curie ſeculari exuti cū ſolēnitate puilegio clericali gaudent. vt in. c. degradatio de penis. li. vj. Quinimo ēt per pſalmiſtatū qui idē eſt qđ pma tōſura ꝫ theologos que nō eſt ordo ſed diſpoſitio ad ordines. efficiſ quis clericus ⁊ gaudet puilegio clericali. ita qꝫ iniciēs manū violentā in eū incidit in canonē. Si qs ſuadēte. xvij. q. iiij. hoc expſſe ponit glo. di. xxj. c. j. ⁊ pbat per. c. Non dubiū. ⁊ per. c. parrochianos. de ſen. excō. Sed in hoc eſt dria inter clicos ꝯſtitutos in ſacris ⁊ ordinatos in minoribꝰ tn̄. qꝛ in maioribꝰ ſeu ſacris ꝯſtituti ſemp retinēt puilegiuʒ clericale. nec pnt ei renūciare vel dimittere. ⁊ ſi de facto dimittēdo trāſeūdo ad actus oio ꝯrios. vt ꝯhēdo vel negociationibus ⁊ militie vacādo ⁊ alijs hmōi inſiſtēdo: debēt cogi redire ad clerū ⁊ viuendū clericaliter. dūʒ aūt ignoranſ tales qꝛ incedūt ſine habitu ⁊ tōſura: ⁊ aplētes vel pcutiētes hmōi. nō icidūt in canonē. ſed poſtqꝫ ſufficiēter ꝯſtat. extūc icidērēt nō dimittēdo aut ſuo prelato remittēdo. ſed in minoribꝰ ꝯſtituti clerici ſeculares pnt libere ⁊ abſqꝫ pctō clericatū dimittē ꝯhēdo mrimoniū vel alijs exercitijs oio laicalibꝰ īſiſtēdo ⁊ hitū ⁊ tōſurā ex ꝓpoſito dimittēdo. ⁊ tūc non gaudēt puilegio clericali: ſʒ ſi retinē itēdit. ⁊ tn̄ nō icedit in hitu ⁊ tōſura poſt trinā admonitionē a plato: ſi nō reſumit habitū ⁊ tōſurā extunc exuit puilegio clericali. Idē ſi in ſynodo p cōſtitutionē ſynodalē fit trina admonitio. vl vna pro tribꝰ ſup h. vt eſt in ꝯſtōnibꝰ ſynodalibꝰ ſtorētinis. De qꝫ mā vide. j. in ti. de excō. c. j. Joculatores qꝫ qui gallicano vulgariter dnr goliardi. tuſchoꝝ aūt vulgari dnr buffones. ſi per annū ipaꝫ artē exercēt ipſo facto ſunt exuti puilegio clericali. ac ſi ēt ipe breuiori ter admoniti nō reſipuerint. de vita ⁊ ho. cle. c. j. li. vj. Ubi dicit glo. Jo. an. qꝫ itelligiſ h de illis ioculatoribꝰ q hec faciūt in publico ſpectaculū corpis ſui exercētes. ſecꝰ ſi in puato vel ifirmitatis vl alicuiꝰ honeſte rei cā h fieret. Clerici ēt ſi ꝯxerit cū vna ⁊ vgine ſi deferāt tōſuraʒ ⁊ veſtes clericales puilegiū retinēt canonis. ſi qs ſuadēte. xvij. q. iiij. nec ad iudiciū trahi pnt ſeculare in ciuilibꝰ vel criminalibꝰ. aut pecuniariter ab eo id ē iudice ſeculari ꝯdēnari. Reali aūt nō gaudēt vt i

Tōſura ſte.

tallijs ⁊ hmõi. vt de cle. ↄiu. c. j. li. vj.

¶ Tertio notan/ §. iij.

dũ q̇ ille pſone que dñr deo deuoti ↄuerſi com
prehẽſi ſub pmo gñe xpianoꝝ a Hiero. xij. q. j.
duo ſunt. multas ⁊ varias ſpẽs hoium vtriſq̊
ſexus cõplectunſ. ibi enim maſculinũ genꝰ con
cipit femininũ: q̇ dñr pſone eccliaſtice gauden
tes priuilegio hmõi qbus inferre iniuriã pſo/
nis vel rebus ſacrilegiũ reputaſ. vt. xvij. q. iiij.
Quiſquis. ꝗuis alíq vel aliqúe ex his non re/
nũciẽt ppꝛijs ex pfeſſione ſua nec ↄtineãt a ma
trimonio: nec pfiteanſ aliquã regulã. ⁊ primo
mulieres que canonice ſeculares nũcupanſ: exi
mulíes cãonice munſ per puilegiũ aplicũ a ptãte iudicis ſecu/
laris. ⁊ ſi nõ ſint exẽpte in pticulari ſubſunt dio
ceſano loci vbi ſunt: ⁊ ſiue exẽpte ſiue nõ: viſitã
tur a dioceſano vt perſone eccliaſtice. Et h̄ ↄtin
git pp mutationẽ ſtatus. ſ. de laicali ad eccliaſti
cũ ꝗuis retineãt ppꝛiũ ⁊ aliq̄ e ſubſtãtialibꝰ re
ligionũ approbataꝝ nõ pfiteanſ. nec tñ ex h̄ ſta
tus eoꝝ vt ordo legiſ approbatꝰ. de qbꝰ hr̃. c. in
dẽnitatibꝰ. de elec. li. vj. ⁊. c. attẽdẽtes. de ſtatu
mo. in cle. ſmortalis ſtatꝰ vr ↄ̃ñ reprobari ⁊ re
dargui p. c. pniciosam. xviij. q. ij. v: pdictis. ẽt
in. c. dilecta. de ma. ⁊ obe. in glo. ¶ Itẽ penitẽ/
tes ſolẽniter dñr pſone eccliaſtice. vt dicit gloſ.
penitẽtes ſolẽniter. xvij. q. iiij. Quiſquis. ⁊ h̄ pbat p. c. aliud. xj. q. j.
vbi Leo papa dicit. q̇ melius talis. ſ. ſolẽniter
penitẽs expectabit iudiciũ eccliaſticũ q̃ forẽſe.
ſed q: iſta ſolẽnis pnĩa. de cuius forma agitur
di. l. in capite hodie nõ iponiſ. ſed q̃ñ phiberi
vr̃. de pe. di. j. ꝗuis. id nõ eſt hic inſiſtẽdũ. Itez
gaudẽt tẽplarij hmõi priuilegio. vt no. gl. xvij.
q. iiij. c. Quiſq̊s. ⁊ Arch. ibi. Et de tẽplarijs ſcti
Joannis hieroſolymitani. qui vulgariter dñr
freri. certũ eſt cũ pfiteanſ regulaꝫ Auguſtini ⁊
Ioãnite teneanſ ad caſtitatẽ: ⁊ vſum ſeu adminiſtratio
nẽ habẽt ſuoꝝ beneficioꝝ: nõ pprietatẽ. De mi
litibus gaudentibus lꝫ hẽant pprietatẽ vt ſint
vxorati. dicit Jo. de lig. ſe ↄſuluiſſe. ⁊ Bar. etiã
ſe hoc notaſſe in. l. ſemp. ff. de iure imu. q̇ gau/
dẽt hoc priuilegio niſi appareat q̇ in fraudem
hoc egerint. ſ. ad vitandũ onera coitatis ſuſce/
perint talẽ hitum. de reſcripſ. ex tenore. Mili
tes etiã qui dñr de ſpata portantes ſignũ ſpate
Milites d̄ ſpata. rubee in pectore ẽt gaudẽt huiuſmõi puilegio
vt religioſi. Et vide de hoc priuilegiũ eoꝝ reno
uatũ per Nicolaũ quintũ. ¶ De heremitis di/
hẽmite cit canon. xvj. q. j. Qui vere ⁊ pure ſolitariã eli/
gũt vitã digni ſunt ↄueniẽti honore. Ex q̊ textu
elicit glo. hanc ↄcluſionẽ q̇ heremite gaudent
priuilegio clericali. vt perſone eccleſiaſtice non
obſtãte q̇ hẽant ⁊ habere poſſunt ppriũ. vt. xix
q. iij. §. cõ. Pau. Et que ſit regula eoꝝ nõ inue/
niſ. Et ꝗuis vt locutuſe ſine rege. tñ negandum
nõ eſt ſi ſunt pſone eccliaſtice quin ſubſint dio/
ceſano loci. vt di. xciij. Nulla rõne. ⁊ ſic coiter te
neſ. Ludouicus de roma vr tenere ↄ̃riũ. quod
forte poſſet itelligi de illis que a ſemetipſis ha/
bitũ receperũt: nõ ab epõ vel ab alio valente con
ferre. nec alicui regule vel ſupiori reperiſ aſtri/
ctus vagus ⁊ pfugus hincinde. De geſuatis ꝗ
geſuati uis nõ pfiteanſ aliquã regulam. tñ q: deferunt
habitũ religioſum in cõi viuũt: ⁊ ↄtinẽtur ſm
quaſdã eoꝝ obſeruantias deuotas. Ant. d̄ bu.
tenet vt perſone eccleſiaſtice gaudeãt huiuſmo
di priuilegio. Dicit enim in. c. Nullus. de foro
cõpe. q̇ generaliter oẽs perſone que regulari/
ter viuũt ſunt perſone eccleſiaſtice. ꝗuis nõ fa/
ciãt pfeſſionẽ. vt no. glo. ⁊ tex. in. c. Indẽnitati
bus. de elec. li. vj. de maio. ⁊ obe. Dilecta glo. q̇
facit ⁊ ſubdit idẽ Antonius pro geſuatis mari
bus ⁊ feminis. ⁊ idẽ dicit de muliere incluſa al
legat. xj. q. j. de perſona. quod videtur intelligẽ
dũ de icluſa ſpõte ob deuotionẽ ⁊ mutato hitu.

¶ Quarto notan .§. iiij.

Sorores frm̃ ordinis dum de fratribꝰ ⁊ ſororibꝰ tertij ordinis beati
Frãciſci qui dñr ↄtinẽtes ſeu pinzocari. vtrum
gaudeãt priuilegio clericali pſonali ⁊ reali gl.
ſup. c. Cũ ex eo. in cle. videſ dicere ⁊ Pau. ⁊ ibi
⁊ Laudul. ⁊ Jo. cal. in quodã ↄſilio. ⁊ Fedricꝰ
in alio ↄſilio. q̇ tales nõ gaudent puilegio: ſed
ſunt nudi eo. q: nõ ſunt pprie religioſi nec cle/
rici. xij. q. j. Duo ſunt. ſed zen. in. d. c. Cũ ex eo.
tenet ↄ̃riũ. inducẽs pro rõne. q: ſunt de ordi/
ne approbato per apoſtolicã ſedẽ. cũ ẽt heremi
te nõ ſint alicuius ordinis. ⁊ tñ gaudẽt tali pri
uilegio. vt in. c. Qui vere. xvj. q. j. cũ glo. Idem
Lapus dicens. q̇ negari nõ põt qn illi de ter/
tio ord. beati Fr̃ã. ſint pſone eccliaſtice ⁊ religio
ſe largo modo ſumpto vocabulo. Idẽ dicit Jo.
de lig. aſſerẽs ſe hoc ↄſuluiſſe ⁊ idẽ tenet Bar.
ꝗuis enim hẽant ppꝛium ⁊ vxores tñ quẽdaꝫ
modũ viuendi tenẽt ab eccĩa approbatũ. vt in
cle. j. de reli. do. ⁊ ſic ſunt pſone deo deuote. xij.
q. j. Duo ſunt. ppter qd̄ ſunt exẽpti a iuriſdictio
ne ſeculari ⁊ a muneribꝰ ⁊ alijs. a qbus clerici
ſunt exẽpti. ⁊ ita dicit ↄſuluiſſe multos aduoca
tos. ⁊ Archi. ⁊ Boñ. ⁊ Hug. ⁊ Dinũ. quoad mi
lites gaudẽtes. Dicit tñ ibi Bar. ↄ̃rariũ ſerua
ri in ciuitate peruſina. q: ſcꝫ tales pinzocari. ſ.
Frãciſci ↄueniunſ ſub iudice ſeculari ⁊ ſoluũt
collectas qd̄ pcedere poſſet ſm eu qñ dictũ ha/
bitũ ſumpſiſſent in fraudẽ q: tũc eis nõ pdeſſꝫ.
Et addit Jo. de Imo. q̇ ſi ↄſtat de fraude illa nõ
pderit talis ordo vel habitus. ſi aũt de illa non
cõſtat. ⁊ tũc ſi appareet priuilegiũ exẽptiõis hu
iuſmodi. ⁊ tũc eſt clarum q̇ ſunt liberi ab hmõi
vexationibus laicoꝝ dũmodo tñ tali puilegio
nõ ſit derogatũ per ↄſuetudinẽ vel preſcriptio

dē vt de priuil. Si de terra.⁊.c. Accedētibus ſi de puilegio nō appareat. tūc verior eſt opinio zen. Jo. de lig. ⁊ Bar. per rōnes pdictas ⁊ facit etiā. ad hoc. c. cū monaſteriū. de elec. ſm Jo. de Jmo. ſed Frā. de zab. p notata in cle. p litas de p ben. dicit eſſe ꝯſiderandū ſtatū hoꝝ. Nā ſi ſūt aſtricti ordini ppetuo. vt nō poſſint egredi: tūc videnf cēſeri perſone eccleſiaſtice: q̄a deputati ppetuo ad vſum piū. alias nō. Hic adde ꝙ i regula coꝝ qualis illa ſit. tñ eſt approbata ab eccleſia ille modus viuēdi etſi nō ſit cōpleta religio. hꝫ ꝙ nulli tali poſt pfeſſionē dicte regule licet ad ſeculū redire: ſed ad artiorē trāſire religionē. Ipſe aūt Frāciſc⁹ vr magis firmare opinio zen. ⁊ ſequaciū. ſ. ꝙ ſint pſone eccleſiaſtice: cū nō ſolū ſit certus modus viuēdi: ſed ⁊ cert⁹ ordo deo deuot⁹ ⁊ a papa approbat⁹. ⁊ ſic gaudēt priuilegio clericali in pſona ⁊ rebus. quod ēt tenet Anto. de bu. in. c. nullus. de fo. cōpet. ⁊ Pe. de Ancha. ⁊ Pe. de. peru. ⁊ Abb. ſicu. Idez ⁊ Joā. de capiſtrano ordinis minoꝝ peritus in theologia ⁊ in iure ⁊ in quodā ſuo tractatu huius materie. Et potiſſima eius rō ⁊ alioruꝫ doctoꝝ videf eē: q̄a talis modus viuēdi eſt a plurib⁹ ſummis pōtificib⁹ approbatus pcipue per Eugenium tertiū in puilegio quod incipit. Nimis. vbi mādat epis ⁊ alijs plātis ne pmittant eos in grauaminib⁹ ciuitatū coitatum a laicis moleſtari. ſed imunes eos ſeruēt in ſuis bonis niſi talia eſſent alijs obligata. vt cēſuaria tributaria vel legata cū certo onere ⁊ huiuſmodi. ēt Jnno. iiij. dedit eis priuilegiū exēptionis ⁊ incipit priuilegiū illō nec per ſecularia. Et ex his pꝫ ꝙ dictū Laudul. Fede. Jo. cal. in ꝯſi. ⁊ Pau. ſ. ꝙ tales nō ſunt pſone eccleſiaſtice nec gaudēt priuilegio clericali non eſt tenendum. ⁊ ſi forte quia non viderūt eorum regulā vel puilegiuꝫ. ideo ſic conſuluerunt.

¶ De veſtitis de .§.v.

pnia ſeu pinzocharis vtriuſq ſexus bti Dñici idē dicēdū q: de ſimilib⁹ idez eſt iudiciū. vt de trāſla. Inter corporalia. hñt etiā ⁊ ipſe regulaꝫ approbatā a papa: qua l pfitenf illū modū viuēdi ⁊ cū tali habitu inſtituit btūs Dñicus. ⁊ dicebanf fratres de militia: q: militabāt ꝯ hereticos in partib⁹ Frācie ⁊ hiſpanie. vbi btūs Dñicus pdicabat quē habitū albū in tunicis. nigrū in chlamidib⁹ ⁊ capucijs geſtant taꝫ mares q̄ mulieres hui⁹ tertij ordinis. ⁊ regulā ſuam approbatā ab honorio papa: qui ordinē pdicatoꝝ approbauit. ⁊ poſt recōfirmata per Bonifaciū ix. ⁊ Inno. pfitenf ꝯtinentē certas obſeruātias ad q̄s tenētur. quaꝝ tñ trāſgreſſio non obligat ad mortale. Jn qua regula ꝯtinef. ꝙ poſt pfeſſionē eius nō liceat eis ad ſeculū redire. nec coniugati talē ſtatū aſſumere pñt: niſi de licentia ⁊ ꝯſenſu mutuo amboꝝ: qui coniugati mřimonio vti pñt. ſed ſoluti in dicto ſtatu ꝯhere non pñt. tñ ſi ꝯherēt teneret matrimonium: lꝫ peccarēt mortaliter. q: aſſumptio talis ſtatus cū profeſſione hꝫ vim voti ſimplicis: qð īpedit ꝯhendum ſed nō dirimit ꝯctū. vt di. xxvij. c. j. ⁊ p totū. Manere aūt pñt in domib⁹ pprijs ⁊ habere ppriū. ac ēt collegialiter ⁊ in cōi viuere: ſi volūt ppria ſpōte nō ex vi regule. ⁊ Fran. zab. hoc aſſerit de illis de tertio or. beati Frā. ſ. ꝙ pñt etiā mřimonio ꝯctō. iō aūt doctores nō loquunf de tertio ordine. b. dñici. ſicut de tertio or. bti Frā. q: pauci ſunt in ptib⁹ iſtis: ⁊ pene nulli in ſexu maſculino. ſed multi in vtroq ſexu ð tertio or. b. Frā. ⁊ heremite ⁊ hoſpitalarij ⁊ in congregatione viuētes ſub tali habitu ⁊ regula militant q̄uis aūt hi de tertio or. b. Fran. ſiue bti dñici a q̄buſdā nūcupenf beghine. quaꝝ ſtat⁹ reprobaf pp errores earū. de here. Ad noſtrū. in cle. cū nō habeāt errores eaꝝ. qð quidē declaratus fuit per Jo. xxij. in ex̄uaganti. ſcꝫ ꝙ nō icluduntur ſub noīe illaꝝ reprobatarū. Hñt quoq iſte veſtite ſeu pinzochere de tertio or. b. Dñici puilegiū. qð ipſe vidi. ꝙ tpe interdicti pñt admitti ad diuina fratrū pdicatoꝝ. qð quidē puilegiū nō hñt ille de tertio or. b. Fran. qnimmo incurrerēt excōicationē: tam ipſi fratres admittētes ad diuina ſua q̄ ipſi de tertio ordine accedentes ſeu pticipantes in eorum diuinis vt habef de ſentē. excōmu. Ex eo. in cle. Et hoc niſi eo tēpore admitterenf interdicti: quo admittuntur etiā oēs laici. vt in feſtis reſurrectionis: natiuitatis dñi. ⁊ pēthecoſtes: aſſumptionis. b. Marie. vt de ſen. excō. c. alma. lib. vj. Et in feſto corporis xpi per ex̄uagātē martini. v. Cauſa aūt illi⁹ ꝯſtōnis. ſ. ne admittanf ad diuina tpe interdicti hi de tertio ordine beati Frāciſci fuit ne vileſceret cenſura eccleſiaſtica: ſi nō ſeruaref a talibus. Nam multi ⁊ multe ſunt ſub tali habitu tertij ordinis in italia. ¶ De mātellatis quoq ſeu pinzocheris de tertio ordine heremitarum dicēdum eſt quod ⁊ de prefatis. Et ego vidi priuilegiū in bulla plumbata conceſſum primo a Bonifacio. ix. in ſua obedientia. poſtea confirmatū a martino. v. ⁊ a ſucceſſore eius Eugenio iiij. in quo daf facultas pſidētibus dicti ordis heremitaꝝ ꝙ poſſint tā vginibus q̄ matronis ⁊ viduis tradere talē habitū. ſ. pinzocherarum qualē hñt ille de tertio ordine. b. Dñici ⁊ Fran. qui tamē eſt coloris nigri. ⁊ ꝙ dicte mantellate ſint exēpte ⁊ gaudeāt priuilegijs ⁊ immunitatibus dicti ordinis heremitarum.

¶ Que autem .§.vi.

hoſpitalia vel oratoria dicantur religioſa: ⁊

eccleſiaſtica gaudẽtia eccliaſtica imunitate ⁊ ꝑ
ꝓphana ⁊ nõ ſubdita dioceſanis plene tractaſ ꝑ
Ludouicũ de roma in quodã ↄcilio ſuo. Circa
quoꝝ declarationẽ ſciendũ primo. ꝙ lʒ de iure
ciuili locus efficiaſ religioſus ex hoc ſolũ ꝙ ca
dauer hoĩs ſepelitur ibi. ⁊ ꝑcipue xp̃iani. vt
ff. de re. diui. l. Intantũ. §. religioſuʒ. tñ iure ca
nonico derogatũ eſt in hoc ciuili. vt no. glo. or.
xiij. q. ij. In eccleſiaſtico. ſicut ⁊ illis iuribus de
rogatũ eſt ciuilibꝰ quibus dicebaſ loca ſacra ca
pta ab hoſtibꝰ deſinire eẽ ſacra. qđ expſſe dĩ. ff.
de reli. lo. l. Cũ loca. Cuius ↄriũ ponit glo. ſin
gl'aris. vij. q. i. Paſtoralis arguẽs ↄ ex. c. Qđ q
dã. i. q. i. ¶ Scđo notandum ꝙ ad hoc ꝙ ho
die hoſpitale vel oratoriũ ſit locus religioſus
gaudẽs imunitate eccliaſtica. opʒ ꝙ i ↄſtructio
ne eius interueniat auctas epĩ. vt de reli. domi.
c. Ad hec. Et cum hoc ↄſtat certũ eſt ſm oẽs do
ctores locũ talẽ hoſpitalis vel oratorij eccleſia
ſticũ eſſe. Simplicia eñi hoſpitalia ad paupes
recipiẽdos ſine altari cimiterio vl' alio iuꝛ ep̃a
li poſſunt ↄſtrui ꝑ quaſcunqʒ ꝑuatas perſonas
ſine auctẽ epĩ ⁊ licentia. vt no. Inn. in dicto. c.
Ad hec. ⁊ glo. in. c. quidẽ. xviij. q. ij. ⁊ in cle. Q2
ↄtingit. de reli. domi. Quinimo ⁊ ibi ſine cuiuſ
cunqʒ auctẽ ↄſtrui põt oratoriũ ſimplex vt oreſ
lʒ nõ poſſet ibi miſſa celebrari nõ accedẽte epĩ
aſſenſu. vt de cõſe. di. i. Unicuiqʒ. ⁊. c. clericoꝝ.
qđ etiam no. Hoſt. ⁊ Jo. an. de cen. in. c. ſi. Qui
immo nec in tali oratorio põt fieri erectio cam
panarum. vt expſſe habeſ de priui. c. Paſtoralibꝰ.
glo. etiaʒ in cle. Q2 ↄtingit. de reli. domi. dicit
ꝙ q domũ ad hoſpitalitatẽ paupũ dedicauit:
deputauit ſine auctẽ epĩ põt penitere ⁊ ad vſus
ꝓphanos ↄuertere. qđ minime foret ſi locus reli
gioſus eſſet effectus. vt de reg. iu. in. c. Semel
deo. ¶ Tertio aduertẽdũ ꝙ ſi hoſpitale vl' ora
toriũ non ↄſtat eſſe epĩ auctẽ conſtructuʒ ad iu
dicandũ de eo. vtrũ ſit auctẽ epĩ ↄſtructum ⁊ ꝑ
ↄſequens cenſendũ eccleſiaſticũ. vel non cum
auctẽ epĩ recurrendũ eſt ad ꝓſumptionẽ ex qua
litate circunſtãtiarũ talis loci. Nam vbi reperi
unſ oẽs circũſtantie loci ꝓphani ⁊ nõ eccleſiaſti
ci. vt ſi non hʒ cimiteriũ vel ſepulture ſignuʒ.
Et ſi iſtitutio vel datio talis hoſpitalis ſit ꝑ lai
cos nõ requiſita licentia dioceſani vel auctẽ. ⁊
ſi ex bonis illius hoſpitalis ſoluanſ collecte cõ
munitati laicoꝝ. Si oratorium ibi poſitũ rega
tur per laicos. ⁊ ſi non hʒ campanile vl' campa
nã ſup tectum eius: cum cõcurrũt oĩa iſta ſimĩ
erit vtiqʒ ꝓphanꝰ locus. quãuis talis locus eſ
ſet celebrationi ⁊ orõni deputatus. put fere eſt
in oĩbus palatijs magnarũ perſonarũ: vt capel
le ſorum i habeant ⁊ oratorij. nec cenſeri locum
religioſuʒ. nec ad curã epiſcopi pertinere cum
nõ habeat ↄſueta ſigna loci eccleſiaſtici. Si aũt
hoſpitale haberet oratoriũ edificatũ in forma
eccleſie: ⁊ cãpanile erectũ ſup tectũ cũ cãpanis
q̃ pulſaſ cũ ibi celebraſ ⁊ altare in forma lapi
dea ſicẽ habẽt alie ecclie ibiqʒ ꝑ ſacerdotes ⁊ ali
os clericos celebraſ publice ꝓſumẽdũ eſt locũ
religioſũ eſſe: ⁊ ꝙ ipſa auctoritas interuenerit
oĩaqʒ legitime cõcurrerint. Ita notat ⁊ deter
minat Archi. de cõſe. diſ. i. Nemo. ⁊ eũ ſequiſ
Jo. cal. in ↄſilio ſuo ar. c. Qđ interrogaſti. diſ.
xxvij. ⁊. xxvij. q. i. c. Uidua. ⁊ de regu. c. vidua.
Nõ enim pñt hec ſine epĩ auctoritate fieri. Si
militer ſi ſit ibi cimiteriũ vel ſignũ ſepulture ꝓ
ſumiſ locꝰ eccliaſticus. Quãuis enim pceptio
decimaꝝ oblationũ: ⁊ onus baptiʒãdi ⁊ ſepeliẽ
di nõ ceſſeanſ facere eccliam curatã: vt elegãter
determinãt Hoſti. ⁊ Jo. an. in nouel. in. c. Quia
nõnulli de cle. nõ reſi. qđ ſequiſ Federicus in
ↄſilus ſuis: nihilominus arguũt locũ ipʒ eccle
ſiaſticũ ⁊ religioſum. vt no. glo. in cle. Quia cõ
tingit. de reli. domi. §. altare. Hec oĩa elegãter
dicit Jo. cal. in ↄſilijs ſuis. Qđ aũt dicit Archi.
in. c. diffiniuit. xvij. q. iiij. quẽ referẽdo ſequiſ
Bal. in. l. Si quis ad declinãdũ. C. de epi. ⁊ cle
ri. ſcʒ ꝙ fugiens ad hoſpitale tutus eſt a iudice
ſeculari: ſicut ſi fugiſſet ad eccliam: intelligi dʒ
de hoſpitali auctoritate iudicis eccliaſtici. ſ. epĩ
ↄſtituto. Illud eniʒ puilegijs oĩbus vti poterit
vt ecclia. vt. C. de epiſ. ⁊ cle. l. Oĩa. lʒ ergo aliq̃
pia opera in aliquo loco exerceanſ: vt elemoſy
ne ⁊ orõnes: ⁊ tñ ibi nõ ſunt clerici officiantes
nec cãpane nec altare ſcʒ fixũ nec ep̃s eſt in poſ
ſeſſione exercẽdi cõiter ep̃alia: tũc cũ plura con
currãt ad iudicãdũ ad que ẽt accedãt. que notã
tur per cle. Per lr̃as de ꝓben. iudicari põt locꝰ
ꝓphanus. Pro illo eñi potius iudicãdũ eſt pro
quo faciũt plures rõnes. vt de deci. c. Sugge
ſtũ. in ſi. Federicus in ↄſi. cxxv. Et ex ꝑdictis ſu
tis colligi põt ꝙ ex hoc ſolo ꝙ hoſpitale nõ hʒ
cãpanile ſupra tectũ vel nomẽ laici vt dñi Bo
niſacij vel le ⁊nõ nomẽ ſancti: vel q2 datur
per laicos ⁊ adminiſtraſ in tp̃alibus: debeat cẽ
ſeri ꝓphanus: qñ videlicet cũ his officiaſ ꝑ cle
ricos in horis celebranſ ibi ↄtinue miſſe: habet
cimiteriũ vel ſepulturã. Nã tũc ex potioribus
circũſtãtijs cenſebiſ religioſa domus: ⁊ viſita
biſ a dioceſano niſi ſit exẽptũ: ⁊ tũc ſeruãdum.
qđ hꝛ in cle. Quia ↄtingit. de reli domi. Idem
Ludo. in ſuis ſingularibꝰ dicit. ꝙ ſi in hoſpita
li de quo dubitaſ vtꝝ ſit ↄſtructum auctoritate
epĩ eo ipſo ꝙ miſſe celebranſ ꝓſumiſ auctorita
te epĩ edificatũ. dictũ eſt ſingulare. Archi. ð cõ
ſe. di. i. Nemo. ſed hoc ſolũ nõ vꝛ ſufficere cum
in aliqbꝰ locis ꝓphanis dicanſ aliqñ miſſe: ſed
qñ ↄtinuarenſ: ⁊ per clericos in horis officiare
tur: vel alijs adminiculis de qbꝰ ſupra. ¶ Que
rit idẽ dñs Ludo. de roma. in. d. ↄſi. vtꝝ de reli

ſiectis hmōi hoſpitalibus ſeu fraternitatib⁹: q̄ nō ſunt ꝯſtructe auctoritate epi: debeat̄ ipſi epō canonica portio. i. q̄rta ⁊ rn̄det ꝙ nō. Et prima rn̄ſio eius ē. q: ad hoc vt debeat̄ epō de relictis canonica portio. ſ. quarta: neceſſe eſt loca illa eē religioſa ⁊ pia atq̄ ſibi ſubiecta. vn̄ exēpta ad ſoluēdū huiuſmōi onus nō tenent̄. vt conclu- dūt Inno. ⁊ Jo. an. in. c. Officij de teſta. ⁊ Fede ricus in ꝯſi. vj. ſed tale hoſpitale nō eſt ſubie- ctū epo: q: ꝓphanū: ergo nō tenet̄. Scd̄a rn̄ſio eſt. q: q̄uis de relictis pauperib⁹ certi hoſpita lis religioſi q: ſcʒ ꝯſtructū eſt auctoritate epi: d- beat̄ epo canonica portio. vt determinat Joā. an. in. c. Dudū. de ſuer. ꝯiu. in nouel. q̄ſi videa tur eis relictū ꝯtēplatione hoſpitalis illius. ff. de an. le. l. Annuā. m̄ de relictis pauperib⁹ certi hoſpitalis nō religioſi nec epō ſubiecti: nō de- bet̄ ei canonica portio: qm̄ de relictis pro ani ma alicuius pijs ac miſerabilibus pſonis non ſolū nolatim: q: nīc eſſet clarū. ſed etiā in gene re vt no. Bald. in autētico. Siliter epo canoni ca portio nō debet̄. vt no. glo. or. c. ij. de ſepult. Tertia rn̄ſio ē. q: canonica portio debet̄ epo rō ne ſpūalis iuriſditionis ⁊ cure quā hʒ epūs in eccleſijs ſuis. vt tradit Joā. an. in. d. c. Officij. ac etiā rōne coionis quā hēt in eccliſijs ſuis in q bus fit relictū. vt in. c. In noſtra. de ſepult. Sed in hmōi hoſpitalibus ꝓphanis nullā hʒ iuriſ- ditionē ſpūalē nec onus nec coionem. igit̄ ſibi nō debet̄. Ultimo accedit ad hoc determinatio Fede. in ꝯſi. cclv. dicētis ꝙ de relictis domui i qua morantur leproſi ad hoc nō fundata auc̄te epi: ſed mera laici volūtate. Itē de relictis loco mulierꝫ de tertio ordi. be. Frācīſci ſine auctori- tate dioceſani inſtituto nō debet̄ q̄rta ſeu cano nica portio epō ⁊ hoc q: olo ſunt libera ab epi- ſcopali iuriſditione. Notandū aūt ꝙ iſta cano- nica portio debita epiſcopo de relictis eccleſijs ſubditis in aliq̄b⁹ dioceſib⁹ nō dat̄. vt florentie ⁊ in alijs locis contraria conſuetudo excuſat a ſolutione huiuſmodi.

Titulus. xxiiij. de ex- coicatione maiori quedā per modū prologi ⁊ deinde ſingulis excoicationibus: que hn̄tur in corpore iuris ⁊ extrauagantibus.

Excōmunicatio di- citur excluſio. ſ. a coione. Sicut aūt eſt triplex cōmunio fideliuʒ. ſ. in cō uerſatione vel loquela: cibo ſaluta tione ⁊ hmōi in ſacroꝝ ſuſceptione: ⁊ in bono rū ſpiritualiū pticipatione que fiunt in eccleſia iuxta illud. Participē me fac deus oīuʒ timen- tiū te. ps. cxviij. ⁊c̄. Sic triplex pōt dici excōica tio alijs omiſſis. Et pma excoicatio maior q̄ et dicit̄ anathema: ⁊ excludit a p̄dicta triplici cō- munione. de hac. iij. q. iiij. Engeldrudā. ⁊ xj. q. iij. Sicut apli. ⁊. c. nihil. Secūda eſt excōicatio minor que excludit a pticipatione ⁊ a cōmunio ne ſacroꝝ paſſiua m̄ ſm Jo. de lig. vt de cle. ex- cō. mi. c. Si celebrat̄. ⁊ de hac. xj. q. iii. Cū excō- municato. ⁊. iij. q. iiij. Engeldrudā. Tertia ē ex cōmunicatio data a deo. ſ. iſlicta per quodlibet mortale. ⁊ de hac. xj. q. iij. audi. Iſta ergo q̄rta paro tractat de cēſuris eccliaſticis: ⁊ ſex titulos hēt. In primo tractabit̄ de excoicatione maiori In ſecūdo de minori excoicatione. In tertio de interdicto. In quarto de ſuſpēſione. In q̄nto d irregularitate. In ſexto de penis in gnē. Quā- tū ad primū ſciendū ꝙ excōmunicatio maior qn̄q̄ infert̄ ab hoīe ſiue a iudice: ⁊ q: iſta pōt i- ferri pro varijs ⁊ innumeris caſibus etiā inſu- ſtis: ideo poni nō poſſunt caſus ipſius. Qn̄q̄ i fert̄ a iure pticulari per ꝯſtitutiōes: vʒ ſynoda- les alicuius dioceſis vel ꝓuinciales factas ſcʒ i ꝯcilio ꝓuinciali: vel per legatū alicuius ꝓuin- cie que nō extendunt̄ ad alia loca eꝛ ꝓuinciam vel dioceſim. Et q: hec variant̄ multis modis. q: quot dioceſes tot quodāmodo ꝯſtitutiones id ipſe ēt omittant̄. Qn̄q̄ vero iferī excoicatio a iure cōi ſm ꝯſtōnes factas in ꝯcilijs vniuer- ſalibus: vel a ſummis pōtificibus: que aſtrin- gūt ⁊ ligāt vbiq̄ terraꝝ fideles quaꝝ quedam hn̄t in corpore iuris. Uñ Ho. de ſen. excō. i pn. xxx. enumerat excoicationes collectas ex d̄cre. ⁊ decretalibus. Joā. vo an. in. c. cos. de ſen. ex. li. vj. in glo. numerat. xxxij. que habentur in ip ſo li. vj. ⁊ idē in cle. j. de ſen. ex. numerat q̄ hn̄t in cle. Que alie ſunt per extrauagātes diuerſo- rū ſummoꝝ pontificū. Et iterū quedā alie ſunt que annuatim fiūt in curia a ſummo pōtifice ꝯ quaſdā perſonas ſeu comittētes quedā vitia. vt infra patebit. Igit̄ circa iſtā materiā excom- municatiōnis maioris ſic ꝓcedet̄. Primo po- nent̄ caſus ipſi ꝓpter quos incurrit̄ ipſa excō- municatio maior: quoꝝ quidā ſunt ſedi aplice reſeruati: q̄rū ad abſolutionē. Scd̄o tractabit̄ de ipſa excoicatiōe. Tertio de ipſius abſolutio- ne. Imponēdo aūt ipſos caſus excoicatiōis iu- ris primo aget̄ de illis in q̄bus frequēti⁹ incur- rit̄ excoicatio cū aliq̄li declaratione. ſm nota p doctores ⁊ exinde de alijs breuiſſime expedief Demū ponent̄ de verbo ad vbum quedam ex- trauagantes ⁊ ipſe proceſſus qui fit annuatiʒ i curia per papā ꝯtinēs plures excoicationes. Diuiſio hui⁹ ti.

De excoicatione contra inijciētes man⁹ vio lētas in pſonas eccliaſticas. Cap. i

Si quis ſuadente di abolo hmōi ſacrilegij vitiū v̄ crimē i curreriti. ꝙ in clericū vel monachum

manus violētas iniecerit.anathematis vincu/
lo ſubiciaſ:⁊ nullus epoꝝ illū preſumat abſol/
uere:niſi mortis vrgēte periculo donec apoſto/
lico ꝯſpectui pñtef:⁊ eius mādatum ſuſcipiat.
Inno ij.xvij.q iiij.Super h̄ decreto ſunt quin
q̈ notāda.Primū eſt ꝙ ſub noīe ſi qs.cōprehē
dit̄ et̄ feminī.vt dicit ibi glo.⁊ Archi.⁊ pꝫ exē/
plū in.c.de ſenten.excom.Mulieres. Secūdo
notādū eſt.qs clericus vel religioſus gaudeat
iſto ꝑuilegio.⁊ qs nō.Sup̄ quo Joā.de lig.in
tracta.de cen.eccle.dicit ꝙ monachus nō cleri/
cus gaudet illo priuilegio.ſ.ꝙ iniiciēs manuꝫ
violentā in iꝑm eſt excōicatus.Itē canonicꝰ re/
gularis nō clericus.Itē nouiciꝰ religioſus gau
det h̄ priuilegio.vt in.c.religioſo.eo.ti.lib.vj.
Itē moniales ⁊ cōuerſe eaꝝ.ex̄ de ſen.excō.c.d̄
monialibus.Itē ꝯuerſi religionū: ſed de ꝯuer/
ſis ſeculariū remanet dubiū.Hoſti.aūt in.c.nō
d.t.xxiij dubiū.de ſen.excō.dicit ꝙ cōuerſus qui rema/
c.v.§.j. net in domo ſua viuēs vt laicꝰ nō gaudeat hac
imunitate.xxvij.q.j.vt lex ꝯtinēte. Si vero ſit
cōuerſus tradēs ſe ⁊ ſua ꝯſecratus incedēs:ho
ras audiēs:honeſte viuēs:talis gaudet hac im
munitate.xvij.q.iiij.Si qs.ꝓbaſ hec ſol.in.ca.
vt ꝑuilegia.de priuilegijs.li.vj.hoc aūt.⁊ hāc cre
do verā.Jo.de lig.Itē clericus ꝯiugatus nō bi
gamus icedēs in habitu clericali ⁊ tōſura gau/
det hac imunitate.vt in.c.vno.de cle.ꝯiu.li.vj.
⁊ hoc quoad duo.ſ.qꝛ percutiēs eū incidit ī ca/
nonē:⁊ rñdere nō hēt in iudicio ſeculari.De p
ꝯiugatū cutiēte clericū ꝯiugatū nō bigamū dimittētēꝫ
habitū ⁊ tonſurā ⁊ poſt ea reaſſumētē.vtꝝ talis
incidat in canonē ſunt opiniones.Et qdam di/
cūt ꝙ nō.Nā ſatis eſt ꝙ ſemel elegerit ſibi vitā
laicalē ꝓfeſſione.vt in regula.qđ ſemel.d̄ reg.
iur.li.vj.Alij dicūt ꝯtrium.ꝙ.ſ.iuſta pnia nemi
ni eſt auferēda.ij.q.v.ſi qs.pro hoc faciūt nota
ta ꝑ Inno.in.c.fi.de vita ⁊ ho.cle.qui dicit cle/
ricos ꝑuatos ꝑuilegio.qꝛ ſe immiſcēt negocia/
tionibꝰ illud reaſſumere dimittēdo.Joā.mo.⁊
Archi.tenēt hāc ptē.hanc et̄ ꝓbat cle.de vita ⁊
ho.cle.ſi lr̄a intelligaſ ſm rectū ⁊ ꝯtinuū intel/
lectū.Nā ibi dicit tex.q̈ diu in ꝑmiſſis exiſtāt
vel inſiſtāt coipſo amittāt.⁊ ille v̄ſus ſm veruꝫ
intellectū refert ad oīa ꝑcedentia.vt in.c.j.⁊.c.
Scđo regris.de appel.Cōfirmaſ hoc:qꝛ illa cō
ſtitutio eſt penalis.idō in dubio dꝫ recipere iter/
ꝯpoſitū pretationē in partē mitiorē.Jo.de lig.¶De p
cutiente depoſitū dicūt Jo.de lig.⁊ Hugo.di.l.
accedēs.ꝙ incidit in canonē.⁊ idē Ber.⁊ ho.
ſed Bar.Brix.tenet ꝯtrium.qđ vr̄ approbari p
c.Degradatio.de pe.li.vj.Jo an.in.d.c.degra
datio.dicit primā opi.eē verā in depoſito v̄ba/
liter.ſed in actualiter depoſito eſt vera ꝯtria opi
nio.Jo.de lig.Percutiēs clericū per ſaltū pro/
motū incidit in canonē:qꝛ talis recipit caracte

rē.¶Clericus ꝑcutiēs ſeipſum irato aīo icīdit Seipm
in canonē.qđ ꝓbaſ.xxiij.q.v.Si nō licet.Pre/
terea tale priuilegiū eſt indultū toti ordini cle/
ricali:cui renūciari nō pōt.Jo.i.de lig.Idē Ar excōica
chi.⁊ Jo.an.¶Percutiēs clericū excōicatum tum.
vtꝝ icidat in canonē.Dicūt aliqui ꝙ nō per.c.
Excōicatoꝝ.xxiij.q.v.⁊.ij.q.j.Multi.ſed in cō
trariū eſt cōis opi.Nā excōicatus retinet ordi/
nē rōne cuius inducta eſt immunitas.ergo du
rat durāte cā.hanc opi.tenet Jo.idem Uincē.⁊
Goff.Inno.⁊ Jo.an.ſpeculator.¶Percutiēs ſine ha/
clericū incedentē ſine habitu:ſi monitꝰ fuerit ⁊ bitu.
habitū nō aſſumpſerit nō incidit in canonem.
Si aūt nō fuerit admonitꝰ ⁊ ipſuꝫ ꝑcuſſerit.nō
in actu belli ⁊ aggreſſure:tūc incidit et̄ ſi cleri/
cus habitu depoſito ſe alijs immiſcuerat.ſed ſi
iꝑm percuſſerit in actu belli ⁊ aggreſſure.tunc
nō incidit ſm Inno.Hic tū putarē ꝯſiderāduꝫ
⁊ pōderandū quis dedit cām bello ⁊ aggreſſu/
re.Nā ſi clericus iniuſte cām dederit.tūc indu/
bitatū eſt.ꝙ illi ꝯ quos venit clericus. nō inci/
dūt ex capite defenſe ꝑmiſſe vt in.c.Si vero.de
ſen.excō.⁊ ceteri fauētes aggreſſo et̄ non inci/
dūt.Itē ſi tertius ꝯ tertiū ⁊ clericus temere ſe i/
miſceat habitu depoſito.⁊ tūc crederē ꝑcutiē/
tes in liminibꝰ aggreſſure nō fore excōicatos.
Et ſic intelligo opi.Inn.⁊ Jo.de lig.¶Percu Inuite
tiēs ordinatū nō baptizatū nō incidit: qꝛ nō hꝫ ordīatū
characterē.Percutiēs ordinatū inuitū coactio
ne abſoluta nō incidit in canonē.qꝛ talis nō re/
cipit characterē.ex̄ de baptiſmo.Maiores.in
glo.ſed inuitū coactione ꝯditionali: niſi poſtea
ratificet exp̄ſſe vel tacite talē ꝑcutiēs.nō icidit ī
canonē.Jo.de li.Detinēs clericum aſportanteꝫ
res ſuas vel alienas apud ſe depoſitas: per vio
lētiā ⁊ auferēs eo inuito.nō incidit in canonē.ſi
ei auferat dum eſt in aſportādo anq̄ꝫ ſe recipiat
ad locū dſtinatū.Si āt h̄ faceret ex interuallo pꝰ
q̈ꝫ ꝑuenit ad locū deſtinatū.⁊ adeptꝰ fuerit poſ/
ſeſſionem rerum illaꝝ perfecte incidit ſm Pe/
trum de cenſura eccleſiaſtica.

¶Tertio notanduꝫ §.i.

eſt ꝙ in quibuſdā caſibꝰ.q̈uis nō actualr̄ iniici
at qs manū violētā:icidit in canonē pp q̄ſdam
actꝰ iniurioſos ꝑſonales factos ꝯ tales.ſicut cū
qs ꝑcutit clicū ſubijciētē ſe v̄beribꝰ eiꝰ ꝓ emen
da offenſe cōmiſſe.de ſen.ex.c.ꝯtingit.Clericꝰ
v̄o ſe ſubijciēs v̄beribꝰ.vr̄ et̄ ꝙ excōicatꝰ ſit.vt
di.Jo.an.in nouel.qꝛ pticipat ī crīe dānato.ex̄
eo.c.nup.⁊ ſi ꝯcubine.Niſi dicas ꝙ pticipiuꝫ.
als pticipatio in crīe tālc inducit excōicationeꝫ Subi
in pticipāte qñ pticipat cū excōicato: nō in illo ciēs ſe
actu tm̄ ꝓ quo pncipalis excōicationē icurrit. beri
ad h̄.j.eo.Si ꝯcubine ibi poſt latā ſniam.⁊ de/
cretalis nup.ponit et̄ illū excōicatū ipe cōionis

Nec ob. ſi dicas φ mādans vel cooperās pcu-
tiēti ſit excoīcat⁹. qꝛ nō eſt ex vi pticipij. ſed ex
ꝓprio facto. q̄ ēt quoqꝫ excōicat⁹ eſt nō ꝓhibens
ſ. eo. Quāto. vel niſi dicas φ ſummittere nō ſit
pticipare crimini. qꝛ ꝓbabilr credē poterat illū
remiſſurū prior tñ ſolutio nō vr̄ ſufficiens vbi
ictus iterant̄. cū ex pmo ictu ſit excōicat⁹. Hec
Jo. an. Itē Pau. in cle. eos de ꝯſan. ⁊ affi. Et ſic
vident̄ dicere. φ nō ſit excōicatus. Pe. vō ð pe.
dicit φ talis clericus ſi pmittit ſe pcuti vna per
cuſſione tm̄. tūc nō ligat̄ maiori. qꝛ anteꝙ̄ ſequa
tur leſio pcutiēs nō eſt excōicatus. ⁊ ſic ſe ſubij-
ciēdo nō pticipat excōicato. ſed excōicādo. Si
aūt ſubijcit ſe plurib⁹ pcuſſionib⁹. tūc ligat̄ ma
iori. qꝛ pticipat excōicato ⁊ in crīe. Et illa pma
ſolutio facit ad qōnē quā faciūt pdicti doctores
de eo qui recipit coronē a religioſo ſine lnia ei⁹
a quo dꝫ hr̄e vꝫ. ſ. ſit excōicat⁹ ſicut ⁊ ipſe reli-
gioſus remittūt ad nota. circa illā decreta ꝯtin
git. ℂ Itē reputat̄ q̄ſi man⁹ violēta. cū qs reti-
net clericū incarceratū vel in cuſtodia vel vin-
latū. vt in. c. nup. Includēs clericū violenter ne
ab inimicis ipm̄ q̄rētib⁹ occidat̄. nō incidit in
canonē. qꝛ lꝫ aſſit violentia: nō tñ dolus. ſed ad
ſalutē ipſius ſit. nō aūt ad iniuriā. Hoc tꝫ Inn.
in. c. nup. Duo. n. reqrunt̄ ad hoc vt qs incidat
in canonē illū. Si qs ſuadēte. xvij. q. iiij. ſ. ani-
mus doloſus. ⁊ facti ppetratio. vt pꝫ ex ipſo te-
xtu. ⁊ Jo. an. ēt tenet φ in penā late ſnīe nullus
incidat p ſolā attēptationē: niſi pueniat ad act⁹
ꝯſumationē. p. c. ppetue. de elec. li. vj. Unde vi
brās gladiū vt pcuteret clicū q tñ nō pcuſſit qꝛ
ille ictū vitauit: nō incidit in canonē. Jo. ð lig.
Si aliq inimici cleri obſidēt ipm̄ in caſtro vel i
domo: forte alicui⁹ mulieris claudāt ipꝫ: ⁊ non
vt illū cuſtodiāt. ſed vt illi verecūdiā faciāt: nō
dicent̄ illū tenere in cuſtodiā vl̄ carcerē: qꝛ nec
hoc intēdūt. Itē nec violētiaꝫ inferūt pſone vel
reb⁹ adhērētib⁹. Hec ſunt v̄ba Inno. neſcio tñ
ſi per hec v̄ba itēdit Inno. dicere hos non fore
excōicatos lꝫ ſic videat̄ p v̄ba illa nec violētiam
eē. qꝛ reqrit canon. credo tñ in obſidēte ponde
randū pp qð fiat obſeſſio. ſ. an pp caſtrū hn̄duꝫ
⁊ nō perſonā violādā. ⁊ tūc credo φ nō incide-
ret. Si aūt fieret obſeſſio pp perſonā vt violet̄.
tūc icideret. De claudente vero domū mulieris
ad verecūdiam clerici detegendā. crederē ipm̄
includentē excōicatū. nā ſit iniuria pſone cleri-
ci incluſi. Jo. de lig. Itē reputat̄ quaſi man⁹ vio
lēta vt cū qs mandat capi vel verberari tales. ⁊
ſequit̄ effect⁹. vt in. c. perpēdimus. Itē percute
re reputat̄ clericū cū qs ratā hēt percuſſionem
clerici factā noīe ſuo. vt in. c. cū qs. eo. ti. lib. vj.
Itē pcutere reputat̄ clericū cū nō defendit cleri
cū cū ledit̄ pſonalr ⁊ defendere pōt ſine ſui peri
culo. eꝫ eo. quāte. ℂ Nota circa hūc caſum va-
rie ſunt opi. Quidā enim vt Jo. ⁊ Ber. in glo.
ſuper. c. quāte. in glo. ⁊ v̄b. di. φ illud. ſ. nō de-
fendere clericos ab iniurijs perſonalib⁹ cū fieri
poſſit iducit excōicationē q̄ntū ad officiales. ad
quoꝝ offm̄ ptinet eos defendere. xxiij. q. v. Ad-
miniſtratores. xxiij. q. v. Forte Ho. vero dicit i
ſum. hoc eē intelligēdū gnāliter de quocūqꝫ ēt
ſi nō teneret̄ ad hoc ex officio dūmō nudo v̄bo
tantū ꝓhiberi poſſit. vt ſi diceret illi qui vellet i
iuriari. caueas tibi vel nō facias ⁊ ille nō abſti-
neret. ar. ad hoc eꝫ eo. Dilecto. li. vj. Idē vr̄ ſen-
tire Jo. de lig. ſuper. c. Quāte. Inno. vero reci-
tat vtranqꝫ opi. ⁊ dicit φ ſi aliqs verberaret in
nomie meo. ⁊ ex negligētia nō ꝓhiberē ſine do
lo. nō inciderē in canonē. cū neceſſarius ſit do-
lus. ſecus ſi ex ꝓpoſito nō ꝓhibeo. Jo. an. in no
uel. in. d. c. Quāte. dicit φ Uincē. Abb. ⁊ Hoſti.
finaliter tenēt. φ ſiue qs hēat verberantē in po
teſtate ſiue nō: ſiue iſte verberet noīe illius ſiue
nō incidit in canonē q̄n pōt ꝓhibere ⁊ nō ꝓhi-
bet dūmō doloſe dimittat. als nō. Et addit vnū
dictū multū notabile. di. in hunc. n. vel aliū ca-
nonē nullus incidit ſine dolo. ar. ff. de adul. l. pe
nul ff. de ſicca. l. j. Idē Jo. de lig. ℂ Spuēs i fa
ciē clerici eſt excōicat⁹ ſm̄ Ho. ⁊ ledēs cuꝫ pede
vel alia pte corporis ſimiliter. ſ. aīo iniuriādi q̄ntū
ad vtrunqꝫ. idē ſi effundāt aquā ſup eū. ℂ De-
tinēs clericū per veſtē vel frenū equi. ne cleric⁹
liber trāſeat tenet Inno. φ ſit excōicat⁹. in. d. c.
nup mouet̄ qꝛ violat̄ pſona. lꝫ mediātib⁹ rebus
adhērentib⁹ perſone. Idē de auferentib⁹ res de
manib⁹ clerici. etſi auferat forte dn̄o vel poſſeſ-
ſori: ſed cōmodauerat clerico vſqꝫ ad certuꝫ tp̄s
⁊ hmōi. qꝛ ante finitū vſum nō debet tolli. Oc-
cidēs equū cui inſidet clericus. vel lacerans ve
ſtes quas hēt indutas. dicunt qdā φ ſit excōica
tus. ſi hoc fiat ad iniuriā clerici. Nā vr̄ iniuria
fieri pſone. q ſit veſtib⁹ qbus induta eſt. ⁊ equo
cui inſidet. ſecus ſi veſtes fuerint ſeparate a per
ſona ⁊ equo allegāt. c. ꝯtigit. ð ſen. ex. Hāc opi.
credo verā. lꝫ ꝯtrā dicāt. Nā lꝫ canō ſit penalis
pp qð videret̄ eē reſtringēdus nō ampliādus,
eſt tñ fauorabilis attēto ordine clericoꝝ cui in-
dulget̄. ⁊ iō ampliādus. eꝫ de re. iu. Odia. Jo.
de li. Fur. itē corrigiā cū qua cinct⁹ eſt cleric⁹ vl̄
veſtes qb⁹ eſt indut⁹ eo dormiēte. dicit Inn. nō
eē excōicatū: qꝛ nullā infert violentiaꝫ pſone q
nō ſenſit. In hoc caſu crederē ꝯtrīū. ⁊ ego credo φ
ſit de mēte canonis φ q̄litercūqꝫ qs ꝯtingat p-
ſonā clerici iniurioſe. ēt incidat in canoneꝫ. vt
no. Arc. l. d. c. Jo. ð li. Fugiēs inimicos. ⁊ vt fa
cili⁹ euadēt. eijciēs clicū deeq ⁊ ipm̄ aſcēdēs vt
fugiat. an ſit excōicat⁹. p ⁊ ꝯ pōt argui. Credo
tuti⁹ tenēdū ipꝫ eē excōicatū. Nā hic ē iniectio ⁊
violētia: nec iure ſit. ꝯ iſurgunt v̄ba canonis ⁊
mēs: nec obſtat φ licitū ſit ſibi ſe dſendere. hoc

Incarcerās.

Cuſtodiens.

Nō dſendens.

Spuēs.

Detinēs

Furās.

manus violētas inieceriſt. anathematis vinculo ſubiciat: ⁊ nullus epoꝝ illū preſumat abſoluere: niſi mortis vrgēte periculo donec apoſtolico ꝯſpectui pñtet: ⁊ eius mādatum ſuſcipiat. Inno ij. xvij. q iiij. Super h decreto ſunt quinqꝫ notāda. Primū eſt ꝙ ſub noie h qs. cōprehēdit ēt femin: vt dicit ibi glo. ⁊ Archi. ⁊ pꝫ exēplū in. c. de ſenten. excom. Mulieres. Secūdo notādū eſt. qs clericus vel religioſus gaudeat iſto priuilegio. ⁊ qs nō. Sup quo Joā. de lig. in tracta. de cen. eccle. dicit ꝙ monachus nō clericus gaudet iſto priuilegio. ſ. ꝙ iniciēs manuꝫ violentā in ipm eſt excōicatus. Itē canonic⁹ regularis nō clericus. Itē nouici⁹ religioſus gaudet h priuilegio. vt in. c. religioſo. eo. ti. lib. vj. Itē moniales ⁊ ꝯuerſe cap. ex̄ de ſen. excō. c. ꝺ monialibus. Itē ꝯuerſi religionū: ſed de ꝯuerſis ſecularium remanet dubiū. Hoſti. aūt in. c. nō
ꝺ. t. xxiij dubiū. de ſen. excō. dicit ꝙ ꝯuerſus qui rema-
c. v. §. j. net in domo ſua viuēs vt laic⁹ nō gaudeat hac imunitate. xxvij. q. j. vt lex ꝯtinēte. Si vero ſit ꝯuerſus tradēs ſe ⁊ ſua ꝯſecratus incedēs: horas audiēs: honeſte viuēs: talis gaudet hac immunitate. xvij. q. iiij. Si qs. pbaṫ hec ſol. in. ca. vt priuilegia. de priuilegiis. §. hoc aūt. ⁊ hāc credo verā. Jo. de lig. Itē clericus ꝯiugatus nō bigamus icedēs in habitu clericali ⁊ tōſura gaudet hac imunitate. vt in. c. vno. de cle. ꝯiu. li. vj. ⁊ hoc quoad duo. ſ. qꝛ percutiēs eū incidit i canonē: ⁊ rñdere nō hēt in iudicio ſeculari. De p
ꝯiugatū cutiēte clericū ꝯiugatū nō bigamū dimittētēꝫ habitū ⁊ tonſurā ⁊ poſt ea reaſſumētē. vtꝝ talis incidat in canonē ſunt opiniones. Et qdam dicūt ꝙ nō. Nā ſatis eſt ꝙ ſemel elegerit ſibi vitā laicalē pfeſſione. vt in regula. qꝺ ſemel. ꝺ reg. iur. li. vj. Alij dicūt ꝯtrium. ꝙ. ſ. iuſta pnia nemini eſt auferēda. ij. q. v. ſi qs. pro hoc faciūt notata p Inno. in. c. ſi. de vita ⁊ ho. cle. qui dicit clericos puatos puilegio. qꝛ ſe immiſcēt negociationib⁹ illud reaſſumere dimittēdo. Joā. mo. ⁊ Archi. tenēt hāc ptē. hanc ēt pbat cle. de vita ⁊ ho. cle. ſi lr̄a intelligaṫ ſm rectū ⁊ ꝯtinuū intellectū. Nā ibi dicit tex. ꝙdiu in pmiſſis exiſtāt vel inſiſtāt eoipſo amittāt. ⁊ ille v̄sus ſm veruꝫ intellectū referṫ ad oīa p̄cedentia. vt in. c. j. ⁊. c. Scđo regrīs. de appel. Cōfirmaṫ hoc: qꝛ illa cōſtitutio eſt penalis. iō in dubio dꝫ recipere iter-
ꝺpoſitū pretationē in partē mitiorē. Jo. de lig. ¶ De percutiente depoſitū dicūt. Jo. de lig. ⁊ Hugo. di. l. accedēs. ꝙ incidit in canonē. ⁊ idē Ber. ⁊ ho. ſed Bar Brix. tenet ꝯtrium. qꝺ vꝛ approbari p c. Degradatio. de pe. li. vj. Jo an. in. d. c. degradatio. dicit primā opi. eē verā in depoſito v̄baliter. ſed in actualiter depoſito eſt vera ꝯtria opinio. Jo. de lig. Percutiēs clericū per ſaltū promotū incidit in canonē: qꝛ talis recipit caracterē. ¶ Clericus pcutiēs ſeipſum irato aīo icidit Seipſū
in canonē. qꝺ pbaṫ. xxiij. q. v. Si nō licet. Preterea tale priuilegiū eſt indultū toti ordini clericali: cui renūciari nō pōt. Jo. i. de lig. Idē Ar- excōica
chi. ⁊ Jo. an. ¶ Percutiēs clericū excōicatum tum.
vtꝝ icidat in canonē. Dicūt aliqui ꝙ nō per. c. Excōicatoꝝ. xxiij. q. v ⁊. ij. q. j. Multi. ſed in cōtrariū eſt cōis opi. Nā excoīcatus retinet ordinē rōne cuius inducta eſt immunitas. ergo durat durāte cā. hanc opi. tenet Jo. idem Uincē. ⁊ Hoſt. Inno. ⁊ Jo. an. ſpeculator. ¶ Percutiēs
clericū incedentē ſine habitu: ſi monit⁹ fuerit ⁊ ſine ha-
habitū nō aſſumpſerit nō incidit in canonem. bitu.
Si aūt nō fuerit admonit⁹ ⁊ ipſuꝫ pcuſſerit. nō in actu belli ⁊ aggreſſure: tūc incidit ēt ſi clericus habitu depoſito ſe alijs immiſcuerat. ſed ſi ipm percuſſerit in actu belli ⁊ aggreſſure. tunc nō incidit ſm Inno. Hic tū putarē ꝯſiderāduꝫ ⁊ pōderandū quis dedit cām bello ⁊ aggreſſure. Nā ſi clericus iniuſte cām dederit. tūc indubitatū eſt. ꝙ illi ꝯ quos venit clericus. nō incidūt ex capite defenſe pmiſſe vt in. c. Si vero. de ſen. excō. ⁊ ceteri fauētes aggreſſo ēt non incidūt. Itē ſi tertius ꝯ tertiū ⁊ clericus temere ſe īmiſceat habitu depoſito. ⁊ tūc crederē pcutiētes in liminib⁹ aggreſſure nō fore excōicatos. Et ſic intelligo opi. Inn. ⁊ Jo. de lig. ¶ Percu- Inuite
tiēs ordinatū nō baptizatū nō incidit: qꝛ nō hꝫ ordīatū
characterē. Percutiēs ordinatū inuitū coactione abſoluta nō incidit in canonē. qꝛ talis nō recipit characterē. ex̄ de baptiſmo. Maiores. in glo. ſed inuitū coactione ꝯditionali: niſi poſtea ratificet expꝛſſe vel tacite talē pcutiēs. nō icidit i canonē. Jo. de li Detinēs clericum aſportantes res ſuas vel alienas apud ſe depoſitas: per violētiā ⁊ auferēs eo inuito. nō incidit in canonē. ſi ei auferat dum eſt in aſportādo anteqꝫ ſe recipiat ad locū dſtinatū. Si āt h faceret ex interuallo p⁹ ꝙ puenit ad locū deſtinatū. ⁊ adept⁹ fuerit poſſeſſionem rerum illaꝝ perfecte incidit ſm Petrum de cenſura eccleſiaſtica.

¶ Tertio notanduꝫ §. i.

eſt ꝙ in quibuſdā caſib⁹. ꝙuis nō actualr̄ iniciat qs manū violētā: icidit in canonē pp qſdam act⁹ iniurioſos pſonales factos ꝯ tales. ſicut cū qs pcutit clicū ſubiciētē ſe v̄berib⁹ ei⁹ p emenda offenſe cōmiſſe. de ſen. ex. c. ꝯtingit. Cleric⁹ vo ſe ſubiciēs v̄berib⁹. vꝛ ēt ꝙ excōicat⁹ ſit. vt di. Jo. an. in nouel. qꝛ pt cipit i cr̄ie dānato. ex̄ eo. c. nup. ⁊ ſi ꝯcubine. Niſi dicas ꝙ pticipiuꝫ. aſs pticipatio in crīe tāc inducit excōicationeꝫ Subiin pticipāte qui pticipat cū excōicato: nō in illo ciēs ſeactu tm̄ p quo pꝛincipalis excōicationē icurrit. berib⁹.
ad h. l. eo. Si ꝯcubine ibi poſt latā ſniam. ⁊ decretalis nup. ponit ēt illū excōicatū tpe cōionis

Nec ob. ſi dicas q̄ mãdans vel cooperãs percu-
tiẽti ſit excõicat⁹. q2 nõ eſt ex vi pticipij. ſed ex
ꝓprio facto. ꝗ ẽt quãq3 excõicat⁹ eſt nõ ꝓhibens
ſ. eo. Quãto. vel niſi dicas q̄ ſummittere nõ ſit
pticipare crimini. q2 ꝓbabil'r credẽ poterat illũ
remiſſurũ prior tñ ſolutio nõ v3 ſufficiens vbi
ictus iterant. cũ ex pmo ictu ſit excõicat⁹. Hec
Jo. an. Itẽ Pau. in cle. eos de ꝯſan. ⁊ aſſi. Et ſic
videns dicere. q̄ nõ ſit excõicatus. Pe. võ ð pe.
dicit q̄ talis clericus ſi pmittit ſe pcuti vna per
cuſſione tm̃. tũc nõ ligaſ maiori. q2 añq̄ ſequa
tur leſio pcutiẽs nõ eſt excõicatus. ⁊ ſic ſe ſubij-
ciẽdo nõ pticipat excõicato. ſed excõicãdo. Si
aũt ſubijcit ſe plurib⁹ pcuſſionib⁹. tũc ligaſ ma
iori. q2 pticipat excõicato ⁊ in crīe. Et iſta pma
ſolutio facit ad qõnẽ quã faciũt pdicti doctores
de eo qui recipit coſonẽ a religioſo ſine inia ei⁹
Incarcerãs. a quo d3 hre vtp. ſ. ſit excõicat⁹ ſicut ⁊ ipſe reli-
gioſus remittũt ad nota. circa iſtã decreta. ꝯtin
git. ¶ Itẽ reputaſ ꝗſi man⁹ violẽta. cũ qs reti-
net clericũ incarceratũ vel in cuſtodia vel vincu
latũ. vt in. c. nup. Includẽs clericũ violenter ne
ab inimicis ipm̃ qrẽtib⁹ occidaſ. nõ incidit in
canonẽ. q2 l3 aſſit violentia: nõ tñ dolus. ſed ad
ſalutẽ ipſius fit. nõ aũt ad iniuriã. Hoc t3 Inn.
in. c. nup. Duo. n. reqrunſ ad hoc vt qs incidat
in canonẽ illũ. Si qs ſuadẽte. xvij. q. iiij. ſ. ani-
mus doloſus. ⁊ facti ppetratio. vt p3 ex ipſo te-
xtu. ⁊ Jo. an. ẽt tenet q̄ in penã late ſnĩe nullus
icidat p ſolã attẽptatiõnẽ: niſi puenerit ad act⁹
ꝯſumationẽ. p. c. ppetue. de elec. li. vj. Unde vi
dẽs gladiũ vt pcuteret clicũ q tñ nõ pcuſſit qa
Cuſtodiẽs. ſiſe ictũ vitauit: nõ incidit in canonẽ. Jo. ð lig.
Si aliq inimici cleri obſidẽt ipm̃ in caſtro vel i
domo: forte alicui⁹ mulieris claudãt ip3: ⁊ non
vt illũ cuſtodiãt. ſed vt illi verecũdiã faciãt: nõ
dicenſ illũ tenere in cuſtodiã vl' carcerẽ: qa nec
hoc intẽdũt. Itẽ nec violẽtia3 inferũt pſone vel
reb⁹ adherẽtib⁹. Hec ſunt vba Inno. neſcio tñ
ſi per hec vba itẽdit Inno. dicere hos non fore
excõicatos l3 ſi videaſ p vba illa nec violẽtiam
⁊c̃. q2 reqrit canon. credo tñ in obſidẽte ponde
randũ pp qð fiat obſeſſio. ſ. an pp caſtrũ hndu3
⁊ nõ perſonã violãdã. ⁊ tũc credo q̄ nõ incide-
ret. Si aũt fieret obſeſſio pp perſonã vt violeſ.
tũc iciderer. De claudente vero domũ mulieris
ad verecũdiam clerici detegendã. crederẽ ipm̃
includentẽ excõicatũ. nã fit iniuria pſone cleri-
ci incluſi. Jo. de lig. Itẽ reputaſ quaſi man⁹ vio
lẽta vt cũ qs mandat capi vel verberari tales. ⁊
ſequiſ effect⁹. vt in. c. perpẽdimus. Itẽ percute
re reputaſ clericũ cũ qs ratã hẽt percuſſionem
clerici factã noie ſuo. vt in. c. cũ qs. eo. ti. lib. vj.
Itẽ pcutere reputaſ clericũ cũ nõ defendit cleri
Nõ dſẽ- cũ cũ ledif pſonal'r ⁊ defendere põt ſine ſui peri
ſens. culo. eꝫ eo. quãte. ¶ Nota circa hũc caſum va-
rie ſunt opi. Quidã enim vt Jo. ⁊ Ber. in glo.
ſuper. c. quãte. in glo. ⁊ vᵒ. di. q̄ iſtud. ſ. nõ de-
fendere clericos ab iniurijs perſonalib⁹ cũ fieri
poſſit iducit excõicationẽ ꝗtũ ad officiales. ad
quoꝝ offm̃ ptinet eos defendere. xxiij. q. v. Ad-
miniſtratores. xxiiij. q. v. Forte Ho. vero dicit i
ſum. hoc eẽ intelligẽdũ gñaliter de quocũq3 ẽt
ſi nõ teneref ad hoc ex officio dũmõ nudo vbo
tantũ ꝓhiberi poſſit. vt ſi diceret illi qui vellet i
iuriari. caueas tibi vel nõ facias ⁊ ille nõ abſti-
neret. ar. ad hoc eꝫ eo. Dilecto. li. vj. Idẽ v3 ſen-
tire Jo. de lig. ſuper. c. Quãte. Inno. vero reci-
tat vtrãq3 opi. ⁊ dicit q̄ ſi aliqs verberareſ in
nomie meo. ⁊ ex negligẽtia nõ ꝓhiberẽ ſine do
lo. nõ inciderẽ in canonẽ. cũ neceſſarius ſit do-
lus. ſecus ſi ex ꝓpoſito nõ ꝓhibeo. Jo. an. in no
uel. in. d. c. Quãte. dicit q̄ Uincẽ. Abb. ⁊ Hoſt.
finaliter tenẽt. q̄ ſiue qs hẽat verberantẽ in po
teſtate ſiue nõ: ſiue iſte verbereſ noie illius ſiue
nõ incidit in canonẽ qñ põt ꝓhibere ⁊ nõ ꝓhi-
bet dũmõ doloſe dimittat. alr̃ nõ. Et addit vnũ
dictũ multũ notabile. di. in hunc. n. vel aliũ ca-
nonẽ nullus incidit ſine dolo. ar. ff. de adul. l. pe
nul ff. de ſicca. l. j. Idẽ Jo. de lig. ¶ Spuẽs i fa Spuẽs.
ciẽ clerici eſt excõicat⁹ ſm̃ Ho. ⁊ ledẽs cu3 pede
vel alia pte corporis ſilr. ſ. alo iniuriãdi ꝗtũ
ad vtrũq3. idẽ ſi effundãt aquã ſup eũ. ¶ De- Detinẽs
tinẽs clericũ per veſtẽ vel frenũ equi. ne cleric⁹
liber trãſeat tenet Inno. q̄ ſit excõicat⁹. in. d. c.
nup mouet q2 violaſ pſona. l3 mediatib⁹ rebus
adherentib⁹ perſone. Idẽ de auferentib⁹ res de
manib⁹ clerici. etſi auferat forte dñs vel poſſeſ-
ſor: ſed cõmodauerat clerico vſq3 ad certu3 tpꝰ
⁊ hmõi. q2 ante finitũ vſum nõ debet tolli. Oc-
cidẽs equũ cui inſidet clericus. vel lacerans ve
ſtes quas hẽt indutas. dicunt qdã q̄ ſit excõica
tus. ſi hoc fiat ad iniuriã clerici. Nã v3 iniuria
fieri pſone. q̃ fit veſtib⁹ qbus induta eſt. ⁊ equo
cui inſidet. ſecus ſi veſtes fuerint ſeparate a per
ſona ⁊ equo allegãt. c. ꝯtigit. ð ſen. ex. Hic opi.
credo verã. l3 ꝯtrũ dicãt. Nã l3 canõ ſit penalis
pp qð videreſ eẽ reſtringẽdus nõ ampliãdus.
eſt tñ fauorabilis attẽto ordine clericoꝝ cui in-
dulgeſ. ⁊ iõ ampliãdus. eꝫ de re. iu. Odia. Jo. Furãs.
de li. Fur. itẽ corrigiã cũ qua cinct⁹ eſt cleric⁹ vl'
veſtes qb⁹ eſt indut⁹ eo dormiẽte. dicit Inn. nõ
eẽ excõicatũ: qa nullã infert violentia3 pſone ꝗ
nõ ſenſit. In h' caſu crederẽ ꝯtrũ. ⁊ ego credo q̄
ſit de mẽte canonis q̄ qlitercũq3 qs ꝯtingat p-
ſonã clerici iniurioſe. ẽt incidat in canone3. vt
no. Arc. i. d. c. Jo. ð li. Fugiẽs inimicos. ⁊ vt fa
cili⁹ euadẽt. eyciẽs clicũ de eq̃ ⁊ ipm̃ aſcẽdẽs vt
fugiat. an ſit excõicat⁹. p ⁊ ꝯ põt argui. Credo
tuti⁹ tenẽdũ ip3 eẽ excõicatũ. Nã h' ẽ iniectio ⁊
violẽtia: nec iure fit. ꝗ iſurgunt vba canonis ⁊
mẽs: nec obſtat q̄ licitũ ſit ſibi ſe dſendere. hoc

verū eſt ſine leſiōe tertij. putarē tñ in impoſitio
ne pnie pōderandā qualitatē neceſſitatis. an in
euitabilis. q: aliter euadere non poterat. an cō
moditas. vt no. cle. ō homi. Jo. de lig. Hāc opi
nionē tenet Barto. brix. ⁊ Tan. ſed Pe. de cen
ſuris eccleſiaſticis tenet ꝯtriū. ⁊ inter ceteras rō
nes hanc inducit. que notāda eſt etiā i alijs ca
ſibus. Dicit. n. nō credo aliquē ſapientē dictu
rū talem peccare mortalr. ergo neceſſe habebit
dicere illū nō eſſe excoīcatū. naꝫ cū excoīcatio
ſit eterne mortis dānatio. vt. xi. q. iij. Nemo. nō
Cōpel infligif niſi p mortali. Compellentē clericuꝫ vt
lens. exeat de fundo per metū vt ſibi aliquid det: vt
poſtea ipſe ingrediaf fundū. dicit Inno. nō eē
excoīcatū q: nō ſit manus iniectio in clericum:
nec in res adherētes ei: qđ credo verū ſi ſit me
tus verbalis: ſecus ſi realis al's per ꝯtactum per
ſone etiā ſine violētia precīſa. Jo. de lig. De il
pſeqño lo vero qui pſequif clericū fugientē vt pcutiat
⁊ clericus ſine pcuſſione cadit ⁊ ledif. dicit ħħ.
ꝙ nō credit ꝙ icidat in canonē: ſecus ſi ipſe cle
ricus fugiēs q̄ſi coactus pcipitat ſe in aquaꝫ vl
in aliud piculū ſe ingerat vt euadat: q: tunc in
cidit. ¶ Quindecī caſus i quib' inijciens ma
nus violentes non eſt excōmunicatus.

¶ Quarto notan- .§. ij.

dū e' ꝙ in qbuſdā caſib' pcutiēs clericū vel re
ligioſum nō incidit in canonē: ⁊ hoc idō: q: non
ſit ſuadēte diabolo vt dicit tex. decreti. vl q: nō
eſt manus violēta. Et hi. xv. caſus ſunt. Prim'
Incedēs eſt cū qs pcutit clericū incedētē in habitu laica
laicali. li quē ignorat clericuꝫ. vt in. in. c. Si vo. ij. eo.
ti. ⁊ ſm Inno. ⁊ Jo. an. etiā ſi occideret nō inci
deret i canonē: q: ad hoc reqrif dolus vt qs in
currat: nā pbabilis ignorātia excuſat: ſi aūt per
cutiens vidit tōſurā: ⁊ tñ nō credidit ipm cleri
cū tūc incidit. vt no. glo. in pdic. c. Et hoc verū
eſt niſi pbabilis ignorātia excuſet ⁊ exurgat ex
more patrie: q dꝫ attēdi. Nā alicubi laici tpe ca
loris deferūt tōſurā. Si aūt quis intēderet pcu
tere clericū: ⁊ pcutiat laicū glo. i. c. Si vo. tenet
ꝙ incidat: ſed ꝯtriū videf: nā dꝫ nō iudicare ſꝫ
ꝙ quis facere intēdit: ſed ſm ꝙ ſit: ⁊ hāc ptem
credo verā ſed ſi intēdēs pcutere Titiū laicuꝫ
errās in pſona. pcuſſit cayū clericū. Alanus di
cit ꝙ incidit. q: iniuriari voluit. ff. de fur. l. vlt.
Tan. tenet ꝯtriū per. c. Si vo. credo opi. veriorē
Tan. moueor. q: vt vēdicet ſibi pena canonis:
dꝫ pcedē pſuaſio diabolica q̄ hic non pceſſit cir
ca Clericū. Jo. de lig. ¶ Scđs e'. cū quis pcu
tit clericū incedenteꝫ in habitu laicali: nec ali
quid de clericatu oſtēdentē. tertio monitum nō
armat' correctū. vt in. c. Contingit. Idē in clerico qui
ꝯtēptu habitu fert arma ⁊ tertio mōit' nō corri
gif. vt in. c. In audientia gnimo etiā non ſit ad
monitus ⁊ imiſceat ſe tyrannidi. vt in. c. Cum Admi-
non ab hoīe. eo. tit. ¶ Tertius eſt in clerico ge niſtra-
rente adminiſtrationeꝫ reꝝ ſclariū. vt in. c. Sa tor.
cerdotib'. ne clerici vel monachi. qđ qdem in
diſtincte ſumit: qđ non eſt veꝝ: ſꝫ pus reqritur
monitio. vt in. c. In audientia. ſic tenet U' ceñ.
Inno. ⁊ Hoſt. ⁊ hoc veruꝫ eſt niſi epūs in ſyno
do mandaſſet ſub pena pñilegij clericalis illud
q: hoc hēet locuꝫ trine admonitionis. Joh. de
lig. ¶ Quartus eſt i eo q iocoſe inijcit man' in Jocoſe.
clericos. vt in. c. j. eo. ti. dꝫ tñ ponderari q̄litas
loci. ⁊ rō fallendi: q: in pena canōis reqrif per
ſuaſio diabolica quā i excludit iocus ipſius q̄li
tate ponderata ar. notatoꝝ. in. c. j. de pſūp. Jo.
de lig. ¶ Quītus in mgro q cā diſcipline per Diſci-
cutit ſcholareꝫ. c. j. eo. titu. dꝫ tñ ponderari mo plinan-
dus pcuſſionis. q: leuis pmittif mgro. in. c. cū do.
voluntate. eo. ti. Et dic. Vincē. ꝙ mgr cū ita p
cutiat ex quo cā correctionis hoc facit. non inci
dit in canoneꝫ. Addit ēt ꝙ ſi pncipalis mgr p
hibeat ſub mgro vel alij cui cōmitit aliqs pue
ros docēdos ꝙ non pcutiat: ⁊ tñ pcutit eos exi
ſtētes clericos: ſꝫ cā diſcipline: credit ꝙ ſic phi
bitus nō incidit in canonē: q̄uis ſit pcutiēs. q:
p hmōi phibitionē nō pōt ei auferre bñficium
iuris: quod eſt corrigere poſſe quos qs docet.
¶ Sext' in repugnante clerico ipm ipulſante Repu-
cū moderamine inculpate tutele. in. c. Si vo. gnantē
eo. ti. Nō fallendi eſt. q: eſt iductū ſe defendere
iure nāli. Itē ſi qs a clerico ludēte ſecū grauif
pcuſſus: ⁊ pp hoc mot' ſine deliberatiōe reper
cutit cū grauiter icontinēti iratus aio vindicā
di nō factur' ſi deliberaſſet. Dic frater. G. ꝙ nō
pōt dici ſine deliberatōe feciſſe: ex quo libidine
vindicte fecit vñ icidit in canonē. Si aūt eſſet
tāta ſurreptio ꝙ nec ſe vindicare nec iniuriare
intēderet nō incidit. Pe. de cenſ. eccle. idem di
cunt qdaꝫ. qb' magis aſſentit Inno. ſup dicta
decre. cuꝫ qs verberat vel ledit clericū ob tui
tionē pr̄is vel mr̄is vel vxoris vel filie vel fami
lie ſue vel ēt extraneoꝝ: q: ſcꝫ talis nō eſt excōi
cat': nā ⁊ ſocij iniuria ppulſanda ē. xxiij. q. iij.
nō inferēda. ⁊. c. fortitudo. Alij dicūt ꝙ ē verū
de defenſiōe illaꝝ pſonaꝝ m̄ p q̄s nobis fieri
iniuria intelligif ſicē ſūt vxor filij ⁊ hui ⁊ hmōi.
Inno. ēt dicit ꝙ ſi qs occideret clericū defendē
do aliū: ne cleric'. ſ. aliū occideret: nō incideret
in canonē: ſꝫ eēt irregularis. p defenſiōe āt ina
ruꝫ reꝝ occidēdo nō vitaret excōicationē. Et di
cit Jo. an. in nouel. ſup dicto. c. ſi vo. ꝙ ſi clicus
pcuſſit laicū nō intēdens plus pcutere cū ⁊ hoc
ꝯſtat laico nō dꝫ pcutere clericū: ſi vo clericus
venit ad repcutiendū laicū: vel de hoc laic' p
babiliter dubitet tūc lꝫ laico pcutere clericū ad
iminētē violētiaꝫ repellēdā. Dicit ēt Jo. de lig.
in tractatu de bello particulari. ꝙ ſi laicus p re

duo ſuis defendēdis inijciat manū in clericuʒ
ſi aliās nō poſſet vim vi repellere: ⁊ hoc facit cuʒ
moderamine inculpate tutele ꝙ credit nō eſſe
excōicatuʒ. allegat Inno. hoc dicētē. c. ij. de re-
ſtitu. ſpo. Nō enī eſt ibi manus violēta vt dicit
canō ſi qs ſuadēte. ſʒ violētie repulſoria. Idem
dicit eē ſi inijciat manū in clericū ſic violentiaʒ
ppulſando ꝑ reb⁹ ꝓximi. ſ. q. talis nō eſt excōi-
Adulte- catus: nā licitū eſt obuiare errori: vbi obuiare
rantes. pōt: aliās ꝯſentire videt̄. di. lxxxiij. Error. ¶ Se-
ptim⁹ in repiēte clericū in adulterio vel ſtupro
cū vxore mr̄e ſorore: vel filia. vt in. c. Si vō. pri-
mo cū ea etiā q̄ putat̄ vxor: ⁊ nō eſt idē dicēdū.
⁊ hoc tenet Vincē. ⁊ Goff. in. dicto. c. Noīe etiā
vxoris intelligit̄ ſpōſa de p̄ſenti vt tenet Glo.
noīe vō mr̄is: vtꝫ itelligātur oēs aſcēdentes:
⁊ noīe filie deſcēdētes tenet glo. ꝙ nō hoc caſu
qꝛ ſi debēt extēdi linēe. Hoſt. dicē hoc tuti⁹. Jo.
de lig. ⁊ hoc ſm̄ Vinceñ. nō ſolū ad coitū eſt re-
ſtringendū. ſed ad amplexus ⁊ deoſculationes
⁊ qñ qs preparat ſe ad opus carnis ſi tñ nō in
loco ſuſpecto: ſʒ in publico hoc faciat: ſicē ſit qñ
qꝫ ludēdo: tūc verberās hmōi iciderēt in cano-
nē. Iteʒ cū p ſigna aperta ⁊ propiqua negocio:
ꝯſtat a clerico turpitudinē coit ibi añ expletaʒ
ſtatū eſſe cū p̄dictis: verberās hmōi nō incide-
ret: i hoc facit incōtinenti anteꝗ̄ diuertat ad
alia. Nā poſtea verberās incideret. ⁊ hoc itelli-
ge de attinētibus p̄dictis. Itē ſi clericus tāgat
mulierē inuitā, ꝑpter turpitudinē: ſi illa ſe defē-
dens cū moderamine inculpate tutele reum p-
Aucto- cutiat: nō incidit i canonē ſʒ Vinceñ. ¶ Octa-
ritas. uus in eo q auctoritate ſue p̄lationis vl' de mā-
dato p̄lati inijcit manū in clericulū. eo. ti. Ex te-
nore. ⁊. c. Uniuerſitatis. ⁊ intelligas in prelato
corrigere nō tñ modū excedēte: aliās foret locus
appellatiōi: ⁊ puniret̄ ſic excedēs: leuis enī cor-
rectio eſt p̄miſſa. Si aūt prelatus mandat cleri-
cū v̄berari vel ad tormentū poni p lacū. vterqꝫ
eſt excōicatus. vt in. c. Uniuerſitatis. ⁊ hoc niſi
talis clericus eēt incorrigibilis ſiue qꝛ nō bene
pōt capi per clericū de mādato ſui prelati. Itē
Senior dicit archi. di. xlv. ꝙ nō eſt tutū nec honeſtū mo-
nachū verberari p ꝯuerſuʒ laicū. ¶ Nonus in
ſenioribus eccl'ie q pueros corrigere pñt. vt in
Corri- c. Cū voluntate. eo. ti. hoc intelligit̄. modū non
gens excedēdo. ¶ Decimus in dñis corrigētib⁹. cū
corrigūt dñi ſubditos ſuos. extra eo. Cū volun-
tate. ibi dicē glo. ꝙ dñs dom⁹ pt corrigere cleri-
cos iferioꝝ ordinū ſine pena excōicatiōis. Qui-
libet enī familiā ſuaʒ corrigere dʒ. xxiij. q. iiij.
Propi- Duo iſta. ¶ Undecimus in ꝓpinqs. extra eo.
quus. Cū voluntate. vbi dicit glo. ꝙ nō ſolū pater ſed
ēt ꝓpinqui domeſticos ſuos corrigere pñt. C.
Pater. de emēda. ꝓpinquoꝝ. l. vna. ¶ Duodecim⁹ in
patrib⁹ corrigentib⁹ filios. hoc itelligo dūmo-
do nō ſint ꝯſtituti in ſacris. Nā ſacer ordo libe-
rat a patria p̄tāte ⁊ ēt ſuili quoad manuū inie-
ctionē. liiij. di. Ex antiqs. ⁊. c. Frequēs. Si aūt
tales p̄ſone excedāt modū tenet glo. q nō ſunt
excōicati. vt in. c. Cū voluntate mouet̄. qꝛ canō
exigit dolū: ſine quo violētia nō cōmittit: ſʒ he
manus ſūt charitatiue: ſʒ modus excedat̄. ego
tñ non credo glo. verā. nā limitata correctio p-
miſſa eſt patrib⁹ erga filios: ⁊ dñis erga ſeruos
ſicut p̄latis erga ſubditos p ſupra allegata. Ex-
ceſſus ḡ inducit penā Jo. de lig. Pe. de per. te-
net ꝙ ēt in ſacris exiſtentē. pater pōt verberare
cā correctionis. prima opi. tutior. ſʒ ſcda rōna-
bilior. vt ſcʒ poſſint parētes verberare ēt exiſtē-
tes in ſacris cā correctiōis. quā etiā tenʒ Pau.
de pa. ¶ Decimuſtertius in eo q inijcit man⁹ i Depoſi-
clericū depoſituʒ traditū curie ſeculari. de iudi. tum.
c. cū non ab hoīe. hic punctus ſupra ē tactus.
¶ Decimuſquartus in eo q inijcit manū in cle- Biga-
ricū ſe ad vitā ꝯtrarii clericatui dantē vt cū bi- mum.
gamiā ꝯtrahit. diſtin. lxxxiiij. c. Quiſqs. ⁊ nō.
ꝙ bigamus exutus eſt oī priuilegio clericali:
vt de bi. c. j. li. vj ibi tñ dicit glo. Jo. and. ꝙ hoc
eſt veꝝ de his q ſic in minorib⁹ ꝯtrerunt. ſ. cuꝫ
duabus vel cū corrupta. ſecus ſi i ſacris. qꝛ tūc
nō p̄dit priuilegiū clericale. Ideʒ Archi. Guil.
Bar. Jo. mo. Itē intrās religionē bigam⁹ gau-
det tali priuilegio. ſm̄ Jo. an. in. q. mercuriali.
¶ Decimuſquintus. nota ſʒ Ricb. ordinis mi- Indeli-
norū ſup. iiij. ſen. di. xviij. ꝙ nō incurrit maior berat⁹.
excōicatio. qñ aliquis nō ex delibератiōe ſociū
ſuū clericū leuiter impellit. ꝗuis ſit turbatus.
mortale. enī pctm̄ non cōmittit̄ niſi ex delibera-
tione vel poſt tēpus humane fragilitati ſuffici-
ens ad deliberandū. cuʒ factū eſt tale ꝙ hō non
obſtāte humana fragilitate ⁊ infirmitate tenet̄
de neceſſitate deliberare. vt per deliberationē ab
illo ope illicito retrahat̄. nullus aūt excōicat̄ a
iure niſi ꝑpter pctm̄ mortale. cū enī iura preci-
piāt ꝙ a iudice nō affligat̄ niſi ꝑpter peccatuꝫ
mortale. videt̄ ꝙ ꝯditor iuris nō voluerit q̄ ex-
cōicatio a iure incurreretur niſi ꝑpter mortale
pctm̄. ¶ Sextuſdecim⁹ caſus in qb⁹ excōicat⁹
pp iniectionē manuum violentā in p̄ſonas ec-
cleſiaſticas poteſt abſolui citra papam.

¶ Quinto notan- §. iij.

dum eſt ꝙ in qbuſdā caſib⁹ etſi incidat quis in
canonē ꝑpter iniectionē manuū violentā in p̄-
dictos. pōt tñ abſolui citra ſedē aplicā. Et pri-
mus ē de piculo mortis. vbi nota ꝙ itelligit̄ ta-
le piculū non ſolū pp infirmitateʒ: ſʒ ēt ſi ſit in
q̄cunqꝫ piculo vicino morti. puta ſi timeat ho-
ſtē vel predonē vel crudelitatē potētis. vl ſi na-
uigaturus ſit ⁊ p loca inſidioſa trāſiturus. ff. ð
dona. cau. mor. l. iij. ⁊. liij. Ideʒ Hoſtieñ. Et ad-

dit ꝙ idē eſt ſi obſeſſus ſit vel obſideat vbi fa/
ciunt machine vel baliſte: eſt tn̄ iniungendum
ei ꝙ ſi euaſerit pſentet ſe ſedi aplice vel ei qui
poſſit eū abſoluere mandatū eius ſup hoc rece
pturus. ex̄ de ſen. excō. c. A nobis. ij. Et idē in
caſibus ſeqntibus remoto. ſ. īpedimēto. ꝓterqꝫ
in puero. vt de ſen. excō. de cetero in fi. ⁊ c. Ea
noſcit. in fi. ⁊ ſi ceſſante īpedimēto nō ſe pſen/
tant. incidūt in eādē ſniaꝫ excoīcatōis. extra ꝺ
ſen. excō. Eos. li. vj. ¶ Scōs caſus ē cum quis
hꝫ inimicitias capitales. vel alias iuſtas excu/
ſationes pp qꝺ nō pōt ſe ſedi aplice pſentare ꝺ
ſen. excōi. de cetero. De iſta excuſatione ſtabit
arbitrio boni viri. ff. de vbo. obl. l. Cōtinuus
§. cū ita. ex̄ de vo. ꝙ ſup his. Terti⁹ ī oſtiarijs
q pterita officij clericū nō grauiter leſit. ꝺ ſen.
excō. Si vero. Et nota ꝙ ſi talis nō caſu fortui
to. ſꝫ ex deliberatione pcuſſiſſet clericū grauiter
a papa dꝫ abſolui. ex̄ de ſen. excō. Si vo. idē
de officiali. Quart⁹ ī officiali q in arcēdo tur/
bam nō ex ꝓpoſito. ſꝫ nō ſine culpa aliquē cleri
cum pcuſſerit. vt in dicto. c. ſi vo. Qꝺ ſi cleric⁹
armat⁹ venit ad bellandū ⁊ facit inſultū: ⁊ is
ꝯtra quē venit ipm capit ſm Inno. ſi ſciēter h
facit excoīcatus eſt. ſed ad papā nō mittit. ſi tn̄
h fit ad defenſionē non eſt excoīcatus. dū tn̄ ceſ
ſante cā ꝺfenſionis ipꝫ libere abire pmittat. vt
Hoſti. dicit. ſi ēt officialis publicus talē capi/
at auctoritate ꝓpria q aliter nō poterat cōpe/
ſci ab iniuria alteri⁹. nō eſt excoīcat⁹ imo me/
ret. xxiij. q. iij. Fortitudo. ⁊ c. ſeqnti. Et h dico
ſi plātus non eſt ibi q h faciat. ⁊ ipſe cū plato
ꝗ citi⁹ pōt reſtituat. alioqn ꝯtra de ſen. excō.
vt fame. §. laici. Et nota etiā Pe. de peru. ſup
dicto. c. Ut fame. ꝙ nō ſolū iudici ſeculari lici/
tū eſt cape clericū delinquētē ne fugiat: ſed vt
pñtet epo. ſꝫ ēt leſo cuicūqꝫ alij ſꝫ Inno. q etiaꝫ
dicit. ꝙ ſi laicus hꝫ clericū huiuſmōi quē hꝫ ſuſpe
ctū de furto. ꝙ pōt illū cape ⁊ detinere. ¶ Qui
tus ſi ſit mulier nec diſtigui dꝫ. vtruꝫ fortis vel
debilis. Et nō ſm vꝰ. ꝙ in ptāte epi ē mittere
vel nō: qꝛ nō diſtinguit circa cas iter atrocē ⁊
nō atrocē iniuriā. ¶ Sext⁹ ſi ſit ſenex ⁊ valitu
dinarius. ¶ Septim⁹ ſi ſit mēbris deſtitutus.
ita ſcꝫ ꝙ ad ſedē aplicā accedere nō poſſit. tres
caſus ꝓxime dicti habent. ex̄ de ſen. excō. c. mu
lieres. ⁊ c. Ea noſcit. ⁊ c. ꝗuis. ¶ Octau⁹ de
infirmo q ſcꝫ ꝑpetuū hꝫ infirmitatis īpedimētuꝫ.
vel ēt tpale: ſi timet ꝙ acceleret mors. ex̄ ꝺ ſen.
exc. ꝙ de his. ¶ Nonus in paupe quē opꝫ mē
dicare. vt in dicto. c. ꝙ de his. Et de his ēt ꝗtu/
or caſib⁹ hēs ēt infra. c. iij. ¶ Decim⁹ ſi regula
ris vberat regularē. de ſen. exc. Monachi. ⁊ c.
Cū illoꝝ. ⁊ ēt ſi pcuſſiſſet ſecularē. de ſen. excō.
Religioſo. li. vj. ¶ Undecim⁹ in his q nō ſūt
ſui iuris. ſicē filijfamilias ⁊ ſui. de ſen. excom.

Mulieres. De filiosfamilias hꝫ no. ꝙ itelligē/
duꝫ ē ꝙ nō debēt mitti qñ hoc eēt in piudiciuꝫ
pris vel dñi: niſi fuiſſet tā enormis exceſſus ꝙ
ꝓpter vitandū ſcādaluꝫ eēnt ad ſedē apoſtolicā
mittēdi. de ſen. excō. Relatū. Et intelligendum
eſt de huis. ſ. q ſūt huius cōditiōis: nō de famu/
lis ſeruiētib⁹: ſꝫ ⁊ de filijſfamilias intelligit In
noc. ſi ſūt īpuberes. alſ ſi ſūt adulti: lꝫ ſint in pa
tria ptāte: mittēdi ſunt ad curiā. qꝛ ī hoc ſui iu
ris ſunt: qꝛ pñt ire quo volūt. ¶ Duodecim⁹
in īpubere. ꝺ ſen. excō. c. j. ⁊ hoc ēt ſi poſt puber
tatē poſtulāt ſe abſolui. vt eo. ti. c. finali. ¶ Et
nō ſi nō ſunt dolicapaces nō inciderūt. ſi ſūt do
licapaces tūc incidūt: ſi aīo iniuriādi aut vidi/
candi pcutiunt. Sꝫ poſtꝗ puenerūt ad puber/
tatē. vt in. xv. vel. xvj. āno ſi adhuc tales ſunt ꝙ
ſine piculo ad ſedē aplicaꝫ ire nō pñt pp ībecil/
litatē corporis vel defectum diſcretiōis ab epo
pñt abſolui recepto iuramento. ꝙ īpedimento
ſublato ſe pñtabūt. vt nota. de ſen. excō. c. fi. Di
cit Pe. de pa. in. ij. ſen. qꝛ pueri ⁊ mulieres qui
ꝓbabiliꝛ ignorāt iura poſitiua: pcutiētes cleri/
cuꝫ ſciētes eſſe clericū ⁊ neſcientes penā cano/
nis: nec ſcire debētes. nō eniꝫ peccāt: qꝛ neſciūt
canonē. Si qs ſuadēte ⁊c̄. nihilomin⁹ qꝛ ꝯtra
legē nature faciūt: cuꝫ penā legis nature icurre
runt ēt penā legis poſitiue: ꝗuis excuſabiliter
ignorēt. ¶ Decimuſtertius de clericis q coiter
viuūt ⁊ ſub eodē tecto dormiūt: ⁊ in eadem do
mo veſcunt. de vita ⁊ ho. cle. Qm̄. qꝺ coiter ex/
ponit: qñ ſimul viuūt ī aliquo collegio. ¶ De
cimuſquartus in moniālib⁹. de ſen. excom. de
monialib⁹. ¶ Decimuſqntus in hoſpitalarijs
ſancti Joānis hieroſolymitani. ex̄ de ſen. excō.
ca. canonica. ¶ Ultim⁹ caſus ē de inferentib⁹
clericis leuē iniuriā. ex̄ eo. Peruenit. Et lꝫ qdā
dixerint hāc decretalē ꝯtinere ꝓuilegiū nō ius
cōmune. dicit Jo. an. in nouella ſup dicto. c. ꝙ
ꝯſuetudo q eſt optima legū interpres iterptat
ius cōmune. qꝺ ius cōmune ꝯtineat. ⁊ ꝙ epi ī
leuibus poſſint abſoluere. ⁊ h credo. Et ad con
trarioꝝ ſolutionē diſtinguo inter leuē: medio/
crē ⁊ grauē ſiue enormē offenſaꝫ. vt ī leui oēs ī/
differēter abſoluāt. ī mediocri certas perſonas
ꝓuilegiatas. vt oſtiarios: officiales: ⁊ ſeruos ⁊
clericos coiter viuētes: ⁊ pſſos. in enormib⁹
nullos niſi in caſib⁹ in qbus papa nō pōt adiri.
Hec Joā. an. Idē Jo. de lig. Et de enormi iniu/
ria exēplificat Jo. an. ſup. c. Cū illoꝝ. eo. titu. di
cēs. Enormis ē ſi effodiat oculos: ſi vulneret: ſi
in theatro vel foro vel in ꝯſpectu iudicis percu
tiat. multo fortꝰ ſi ī cimiterio vel dormitorio
vulneret alſ vberet: ſi quocūqꝫ mēbro mutilet
ſi ad effuſionē ſāguinis grauē ⁊ ex graui ictu pue
niente pueniat. ſi in epm abbatē: vꝛ ſecularem
clericū p religioſū man⁹ iniciat ſi ex man⁹ inie-

ctione ſcádalū oriaſ. Jtē ſi in pozē ſiue abbatez
vel locū tenentē man⁹ iniecerit. Et dic̄ Hoſtie.
idē intelligendū. quotiēs iſerioz ⁊ ſubditus in
ſupioꝛē man⁹ iniicit: ⁊ p hoc videſ ſolui q̄ſtio d̄
monacho: q abſente abbate pcuſſit vicariū quē
abbas dimiſerat in clauſtro: aliū tñ clauſtralez.
Hec ibi. Pe. ēt de peru. ſup dicto. c. p̄dicta pōit
⁊ ſpecialr̄ hoc: q̄ ſi abbas ſe abſentādo loco ſui
dimittit aliquē vicariū iniiciens manū in eum
reputaſ enoꝛmē iniuriā cōmiſiſſe: vt abſolui ñ
poſſet citra ſedē aplicaz: ⁊ in directoꝛio iuris d̄
q̄ p̄dicatoꝛes ⁊ minoꝛes in hmōi enoꝛmib⁹ in
iurijs ſeu pcuſſionib⁹ icidentes vigoꝛe ſuoꝛuz
puilegioꝝ nō pñt abſolui a ſupioꝛib⁹ oꝛdinis
ſui. Et i co. ti. d̄ q̄ idē eſt. i. enoꝛmis iniuria qñ
cūq̄z iſerioꝛ in ſuū ſupioꝛē man⁹ iniicit. ⁊ Joā.
de lig. ſup. d. c. Cū illoꝝ dicit. q̄ cū religioſus p
cutit clericū ſclarē: hodie pōt abſolui p epm in
caſu quo poſſet abſoluere aliū clericū. c. ñ. Reli
gioſo. li. vj. dū. ſ. pcuſſura ē leuis. Hoſt. dic̄ q̄ iu
diciū de leui iniuria vel enoꝛmi ē totū epi arbi
trio cōmittendū: allegat extrauagantē p̄lectis.
q addit. Caueat tñ ſibi de arbitrio tēpato. Qui
ḡ p epos nō pñt abſolui vel p ſuos p̄latos ſedi
aplice reſeruanſ. Sz vtrū legati de latere iure
legatiōis valeāt quoſlibet p hmōi abſoluere ſit
varie opi. ver̄. i ſpecu. tenet q̄ nō pñt abſolue
re p atroci. Et itelligit atroc̄: homicidium vel
mutilatonē mēbꝛi nō ſimplicē ſanguinis effu/
ſionē: etiā cuz oſſiū fractione. idē Hoſt. in. c. q̄
trāſlationē de offi. lega. Abbas tz q̄ quoſlibet
⁊ p q̄lbet pcuſſione. vt in. c. Ad eminētiaz. ⁊. c.
Ea noſciſ. eo. ti. Jo. an. ⁊ Jo. de lig. dicūt q̄ hec
opi. videſ vera ſi ponderet textus ꝯſtitutionū:
q loquiſ generalr̄ ⁊ ēt q2 ꝯceſſum legatis: ⁊ ſic
vt bñficiū latiſſime interptandū. vt. l. ſi bñficio
ff. de ꝯſti. pn. ⁊ q2 hoc ē fauoꝛabile alabus: ⁊ ſic
nō eſt reſtringendū. Stat ḡ regula. q̄ p ſolū ſū/
mū pontificē vel legatū de latere abſoluātur ta
les. Qui legati de latere pape miſſi. dū ſunt ex̄
terminos ſue legatiōis dūmodo ſunt in via: ta
les abſoluere pñt etiā ſi tales excoīcati aliunde
veniāt. ex̄ de offi. lega. excoīcatis. ſz legati q nō
mittunſ de latere pape dū ſunt extra terminos
ſue legationis neminē talē abſoluere pñt: ſz dū
ſunt itra terminos puincie ſibi cōmiſſe pñt ab
ſoluere tñ exiſtētes de puincia ſibi cōmiſſa nō
aliunde venientes. Et ſm Jo. an. dñr legati de la
tere ſolū cardinales: alij vndecūq̄z miſſi ſūt: nō
dñr de latere. Maioꝛes etiā pniarij in curia ac
minoꝛes pñt abſoluere de enoꝛmi leſione facta
in pſonis clericoꝝ. ēt ſi mutilaſſent vel occidiſ
ſent dūmō non p̄latos occiderint vel mutilaue
rint: pñt aūt hoc ſi ſunt pñtes ipſi q debent ab
ſolui: ⁊ ꝯſilio pus habito ꝯſenſu cū cardinali. ſ.
ſūmo pniario. Et multo magis hoc pōt ipſe ſū
mus pniarius nō tñ occiſoꝛes vel mutilatoꝛes
p̄latoꝝ pōt abſoluere ſine ꝯſenſu pape: ⁊ ſic rep
peri in libello caſuū ipſoꝝ pniarioꝝ. Et hoc di
co quantum ad illud de penitentiarijs.

¶ Excoīcantur q ſancte romane eccleſie cardi/
nales hoſtiliter fuerint inſecuti vel ceperint vel
fuerint ſocij. Capitulum. ij.

Si quis deinceps in hoc ſacrilegij genus irrepſerit. q̄ ſā/
cte romane eccl'ie cardinales hoſtilr̄
fuerit inſecutus vel pcuſſerit aut ceperit vel ſo
cius fuerit facientis aut fieri mādauerit aut fa
ctū habuit ratū: aut ꝯſiliū dederit vel fauoꝛem:
aut poſtea receptauerit vel defenſauerit ſciēter
eundē: ſicut in crimine leſe maieſtatis reus per
petuo ſit infamis ⁊c. ⁊ infra. Ex inſecutiōe p̄di/
cta ſicut ex iniectione manuū violenta ipſo fcō
ſniam excoīcationis q̄s incurrat taz ipſe inſecu
toꝛ q̄z alij ſupꝛadicti tanti mali pricipes nec ab
alio q̄z a romano pōtifice. pñt bñficiū abſolutio
nis obtinere niſi i articulo moꝛtis. Bonifa. ex̄
de pe. c. Felicis. li. vj. ⁊ iſra. Si pnceps. ſenatoꝛ
ꝯſul: ptōꝛ: vel alius dñs ſiue rectoꝛ ꝯ. ſumpto
res p̄dictos pñtis ꝯſtōnis tenoꝛē nō fecerit ob/
ſeruari: tā ipſe q̄z officiales ei⁹ iſra mēſez poſt/
q̄z res ad eoꝝ noticiā venerit: eoipſo ſniaz excō
municationis incurrāt. Bonifa. vbi. ſ. Inſecu
tus. de pſecutione ⁊ captione nō erit dubiuz. ſz Expo/
de inſecutiōe hic ſpālr̄ ſtatuiſ hec pena. Joā. nit. c.
Hoſtilr̄. i. ſicut hoſtis ⁊ inimicus capitalſ vl̄ pu/
blice ⁊ manifeſte. ſic ēt ſumiſ. xj. q. iij. q̄cūq̄z Ar
chi. Percuſſerit hoc de illo intelligo q nō iuſte
fecit. puta ſe nō defendendo. tūc eni ceſſaret pe
na. q2 vim vi repellere lz cuilibet. Jo. an. Cepe/
rit cape. hoc intelligo cū effectu. vnde ſi non ca
piaſ: ſz fiat ei inſultus ad domū: vt ei fiat iniuria
vel obſidēt eū in domo vel caſtro. nō vt euz ibi
cuſtodiāt: ſz vt inferāt ei verecundiā. nō credo
tūc hē locū qd̄ hic dicit ſz id qd̄ no. p Inno. in
c. nup. de ſen. excō. Ratū habuit. hoc intelligo
cū eius ꝯtēplatione vl̄ noīe ſit factū. vt. j. d̄ reg. d. c. x. ſ.
iur. Ratū. Jo. an. Idē Archi. Fauoꝛē. nō nudū i. ibi cu
vel ſimplicē. Et nudū ꝯſiliū vel ſimplex fauoꝛ ſtodiēs
itelligiſ illius q ad maleficiū faciendum nihil
adijcit Jo. an. Et tales hāc ſniaz nō incurrunt.
vt d̄ in tex. ipſius ꝯſtitutionis. Receptauerit.
Pari eni pena ſunt puniendi receptatoꝛes: ſine
qbus diu latere non pñt delinquentes. ff. de re
cep. le. j. niſi eſſent conſanguinei vel affines. ff.
eo. l. ij. Jo. an. ¶ Nota etiā q̄ ſic delinquentes
incurrunt ⁊ alias penas multas tpales. ⁊ nō ſo
lum ipſi ſed ⁊ filij ⁊ nepotes eoꝝ q̄s potes vide
re in tex. Dicit eni Archi. q̄ quantū ad iſamiaz
⁊ bonoꝝ confiſcationē: effectualem ⁊ penā coꝛ
poralē infligendā neceſſaria eſt ſnia ſaltē gnal̄
vt. ſ. pronuncietur eum criminoſum eſſe crimi/
ne leſe maieſtatis. alſ q̄uis dñiuz bonoꝝ ſuoꝝ

ipſo iure vel ipſo facto etiā pus amittat ex die cō miſſi criminis. nō tñ ei auferenť: nec fiet execu tio ablationis bonoꝝ ſuoꝝ vel alteri⁹ pene: ni ſi poſt ſniam ſaltē generalē. Poſtq̄ʒ res ad no titiā deuenit. pōt hꝰ tripl'r intelligi. Uno mō ſic. q̄ſi velit dicere q̄ ſi aliqs accuſatoꝛ exiſtat: dēbe at ad inſtātiā hui⁹ eſſe criminalis: ex q̄ fuit ↄte ſtata infra ſpaciū mēſis p ſniam terminari ⁊ exe cutioni mādari. alioqn iſti incurrūt penas im poſitas ⁊ hꝰ inſertas. Scđo mō pōt intelligi qđ dicit de notitia ⁊ abſqʒ accuſatore aliq̄ denūcia uit ſibi q̄ tale facin⁹ ꝑpetratū fuit: ⁊ hoc ſiue ali quis de officialib⁹ ſuis hꝰ nūciauerit ipſi iudici ſiue qcunqʒ ali⁹ quāuis puatus. debuit ḡ iudex ſtatiʒ vt audiuit tali nūciatiōe recepta ꝓcedere ad inquiſitionē ⁊ teſtiū receptionē ex vicino: i q̄ tale facin⁹ dicebať ꝑpetratū: q̄s teſtes indicabit ſibi denunciās. ⁊ ſi non oēs tñ aliqs. ⁊ ſi iudex neglexerit q̄ nō inqſierit ⁊ veritatē nō inueſti gauerit ⁊ ſniam condēnatoriā nō tulerit. ⁊ exe cut⁹ eam nō fuerit a die nunciatiōis p̄dicte ſibi facte: ⁊ mēſis lapſus fuit: ita q̄ oīa p̄dicta expe dita non fuerint iſti pene ſubijciť hic ipoſite ⁊ inſerte: tā ipe q̄ʒ ei⁹ officiales. hꝰ tñ itellige. nā qñ reus ignorať dʒ pleni⁹ ad notitiā iudicis adueni re: ⁊ tūc diuina ⁊ hūana lex reſoluať. ⁊ hʒ q̄ ibi ↄſtitutū eſt remota acceptione pſonarū diffini tiua ſnia pferať. xj. q. iij. ſummope. Tertio mō pōt intelligi qđ hic dr̄ p notitiā p famaʒ. vt iſte mēſis incipiat currere ex die ex q̄ iſta fama au ribus iudicis innotuit: quāuis nō ſit. tūc. n. ſta tim dʒ iudex ꝓcedere ex officio ſuo ad inqſitio nē. Hec archid. Et ibi ponit plures inſtantias ad predicta ⁊ eas ſoluit ⁊ ibi multa dicit.

¶ Cōtra bānientes epōs ⁊ ad hꝰ coopātes. C. iij

SI qs ſuadēte dia bolo in hꝰ ſacrilegij genus ꝓrupit q̄ quēuis iniurioſe pontificē vel teme re ꝑcuſſerit: ceperit ſeu bāniuerit vel hoc man dauerit fieri aut facta ab alijs rata habuerit vl' ſocius in his fuerit faciētis: aut cōſilium in his dederit: aut fauorē ſeu ſcienter defenſauerit eū dem in illis caſibus de p̄dictis in quibus excō municationē per iam editos canones nō ſubi ret ſit hmōi noſtre cōſtitutiōis auctoritate ana thematis mucrone ꝑcuſſus. ac nō queat niſi p ſummū pontificē ꝓterquā in mortis articlo ab ſolui. ⁊ infra. Poteſtas vero conſiliarij baliui: ſcabini. aduocati: rectores: cōſules: ⁊ officiales ciuitatis qui in epiſcopū ſuū cōmiſerint aliqd premiſſorū quocūqʒ nomine cenſeanť in p̄miſ ſis culpabiles exiſtentes. ſil'r excōmunicatiōis ſnie a qua niſi vt p̄mittiť valeant abſolutiōis beneficium obtinere ſint ſubiecti. Clemens ex tra de pe. Si quis in cle. Diabolo. q̄ ſi nō fieret perſuaſione diabolica. puta ignoranter. nō eſſet Expoſi locus penis infra ſcriptis. de ſentē. excō. Si vō no cap. paulus. Quēuis pontificē. Illos ergo qui renū ciauerūt loco nō ordini videť icludere quo ad excōicationē incurrēdā. Electos vō nondū con ſecratos qui pontifices. id eſt epi nō ſunt: non videť includere quoad excoicationē incurren dā. Jo. an. Idē Paulus q̄tū ad electos nō con ſecratos. Temere ille igiť qui ꝑcuteret ſe defen dēdo. nō ligať his penis. Joan. an. Bāniuerit. ¶ Nota q̄ plus habet iſta decre. q̄ʒ illa felicis. e. ti. li. vj. in eo q̄ punit bānientē. qđ illa nō facit Jo. an. ⁊ iſtud bānire procedit de ↄſuetudine ci uitatū. Uñ periculū qđ iminet bānitis eſt diuer ſum ſm varietatē bānoꝝ. qbuſdā enim ſi capiā tur iminet mortis periculū qbuſdā ſolutionis pecunie ⁊ quidā pnt ipune offendi. Pau. Mā dauerit. hic vr̄ ſolū mādatū punire. et ſi māda tū nō ſequať effectū. ſed ſatis eſt duoꝝ hꝰ tenē. Jō poſſet exponi lr̄a. vt. ſ. ꝑcuſſiones captiones vl' bāna ſint facta. vt ſic regrať factū pfectū. Pau. Idē Jo. an. Rata opʒ ergo q̄ hec facta ſint eius ↄtēplatione. al's ratū hr̄e nō poſſet. de reg. iur. li. vj. Ratū. Jo. an. Idē Pa. ⁊ Arch. l. c. Felicis e. ti. li. vj. in q̄dā ſimili. Soci⁹. hꝰ ſtricte puto ſu mi ſociū pro agēte q aliqd cooperať ad actum ꝑcuſſionis captionis vel bāni. Et lʒ in delinquē do ſint plures ſocij q̄nqʒ quoꝝ nullus eſt princi palior ⁊ tales icluduntť ſub agētib⁹. de qb⁹ pre miſit. q̄nqʒ tñ vnus eſt ꝑncipalis ⁊ alter coope rās. ⁊ ſic ſumiť hic ſocius. qđ pʒ. qa de faciente p̄miſerat. Jo. an. Cōſiliū fraudulētū nō nudū ⁊ dr̄ nudū qđ nihil adijcit ad peccādū. vt no. in c. Nup. de ſen. excō. in .ij. gl. Cōſiliū aūt p̄ſtatur ſuadēdo. rogādo: ⁊ ipellēdo: iſtruēdo: vel vti litatē inde ſecuturā oñdēdo. vt no. Inn. de ho mi. c. Ad audiētiā. De nudo vō ↄſilio hic non ꝓuideť. Pau. Fauorē. Sciēdū. q̄ eſt ſimplex fa uoꝛ qui nil adijcit ad peccādū. de tali vō vr̄ hic idē.ā.c. itelligēdū. ⁊ qa lr̄a hꝰ dicit in his. ſ. percuſſione captione vel bāno. pʒ q̄ fauēs huic delinquēti p⁹ delictū ꝓter defenſorē. de q̄ ſequiť nō icurrit hic penā ſed in mā hereticoꝝ latius recipiuntur fautores. vt hēs. l. Jo. an. Defenſauerit. puto q̄ et defenſorē p⁹ maleficiū punire itēdit. Eſt ḡ q̄ dā defenſoꝛ. i. auctorizatoꝛ delicti. ⁊ talis grauī us puniť q̄ʒ agēs. xj. q. iij. Qui ↄſentit. Eſt ali⁹ defenſoꝛ qui et p⁹ delictū defendit. puta ipediē do ne delinquēs ad man⁹ iudicis deueniat exa minādus vel puniendus. xxiij. q. j. Si cuſtos. vel impediēdo ne fiat executio. hꝰ et intēdit iclu dere ⁊ probať eo. ti. Felicis. li. vj. Nō puto q̄ is qui talē defenderet ne ledať a priuato. nedum tertio. ſed illo offenſo. puta epō vel eius cōſan guineis vindicare volentibus includatur hac pena. De illo qui ↄ̄fendit in iudicio p̄ſocinādo.

vide qđ dixi poſt Hoſti. de cle. ex. Propoſuit. ſup v̄bo fautoꝝ. Paulus aūt h̄ ꝓſeqtur ⁊ de‑clarat ꝑ diſtinctionē. q2 .ſ. aut aduocat⁹ vel ꝓcu‑rator talis defendit iuſte. q2 .ſ. putat eū inculpa‑bilē iura ꝑ eo allegādo ⁊ oñdendo eū innocen‑tē. ⁊ ſic nō ligať aliq̄ pena etiā ſi poſtea appare‑at eū culpabilē. Nō eſt. q2 ī talib⁹ iuſta defenſio reſeruať de except. Cū inter. aut ꝯ̄ iuſtitiā ⁊ con‑ſcientiam defendit. ⁊ ſic ligatur hac pena de he‑re. ſi aduerſus. Tales enim defenſores appel‑lantur. xxiij. q. j. de preſentium. pau.

¶ Excommunicatur qcunq3 ſemel in hereſi3 dānatam labitur. Cap. iiij.

Quicūq3 ſemel in he‑reſim dānata3 labiť ei⁹ dānatione ſe‑ip̄ſ3 inuoluit. Gelaſi⁹ pap. xxiiij. q j. c. j. Ex glo. ſūmaria dř ꝙ ſiue veterē ſiue nouā ſe‑quať hereſi3 excōicat⁹ ē. l3 ſit occult⁹. ¶ Nō. ꝙ occult⁹ hic itelligēdus ē reſpectu pluriū ⁊ ñ re‑ſpectu actus exterioris. Nā b3 Pe. de pa. l. iiij. ꝑ ſolo actu īteriori q̄ tñ ſolo hō ē ꝑfect⁹ hereti‑cus. nō incurriť excōicatio: ſed ſi aliq̄ actu exte‑riori manifeſtat delictū ſuū q̄ntūcunq3 occultū. tūc incurrit. Uniuerſos q de ſacris aliter ſenti‑re aut docere nō metuunt: q̄̄ ſacroſctā romana eccleſia ꝑdicat ⁊ obſeruat ⁊ generalr quoſcūq3 eadē romana eccleſia vel ſinguli ep̄i ꝑ dioceſes ſuas cū ꝯſilio clericoꝝ vel clerici ipſi ſede vacā‑te cū ꝯſilio ſi oportuit ep̄oꝝ vicinoꝝ hereticos iudicauerint vinculo ꝑpetui anathematis ino‑damus. Luci⁹. iij. in. c. Ad abolenda3. de here. Diciť in q̄da3 Glo. ſup verbo iudicauerint. i. in hereſim ia3 dānatā ⁊ indubitatā incidiſſe. alio enī ſi de articulis fidei dubitatio oriref: ⁊ du‑biū ſit: qđ bene vel male diceret ſola romana ec‑cleſia h3 determinare. xxiiij. q. j. Quotiens. Et dicit Pe. de ancha. nota ep̄m cū ꝯſilio clericoꝝ poſſe de hereſi cognoſcere ⁊ punire: ꝗ ep̄i vbi ēt de fide agiť ſunt ordinarij: ⁊ de officio tenen‑tur inq̄rere. īfra eod. excōicamus. dubia tñ fi‑dei nō poſſunt decidere: ſ3 reſeruāda ſūt pape: ⁊ q2 cā hereſis eſt ardua p3 ꝙ in ſnīa ꝓferenda ep̄s req̄rit ꝯſiliū capituli: l3 ꝯſenſum nō expe‑ctet. de his q̄ fi. a p̄la. Nouit. Hodie nō pōt ep̄s ferre ſnīam in cauſa hereſis ſine inq̄ſitore here‑tice prauitatis. īfra eo. clemē. j. Nota ꝙ p̄uile‑giū exēptiōis nō eximit exemptū a iuriſdictio‑ne dioceſani cōmittentē crimē hereſis. Pe. de ancha. ¶ Dubitať an qcunq3 tenet vbicūq3 cō‑tra articulos pariſius dānatos ſit excōicatus: ⁊ videť ꝙ ſic. etſi nō ſnīa ep̄i: q nō ligat nō ſubdi‑tos nec extra territoriū: tn̄ ſnīa huius decre‑talis. Ad abolendā. que dicit. Uinculo ꝑpetui anathematis obligamus oēs q per ſingulos ep̄os tanq̄ heretici ſūt dānati. Dicendū ꝙ ep̄s nō intēdit oēs articulos dānare ſic̄ hereticos ſ3 ſicut dubios ⁊ ꝑiculoſos: tu3 q2 multi catho‑lici eos tenēt: tu3 q2 nō excōicauerunt: ſ3 denū‑ciauerūt excōicatos: tu3 q2 nō ſolū dogmatizā‑tes: ſ3 ēt aliter credētes cēnt excōicati: tu3 q2 ad ſolū papā ꝑtinet determinare generaliter qd ē hereticū ⁊ qd catholicū. Nō eſt ꝗ excōicatus a iure q tenet illud: qđ vna eccleſia ꝑticularis iu‑dicat eſſe hereticū: ſ3 q firmiter adheret ei qđ eccleſia vniuerſalis vel romana diffiniuit eē he‑reticū: ad quā ꝑtinet hoc: q2 q̄diu adheret hō fidei eccl̄ie romane: quecūq3 alia eccl̄ia tenet op‑poſitū nunq̄3 eſt hereticus de ſum. tri. c. Dāna‑mus. in fine. q2 illa nō pōt errare ſ3 oēs alia ſic ſicut tota eccl̄ia grecoꝝ. Un̄ determinās cōtra tales articulos non incurrit ſnīa3 iuris. ¶ Si vero q̄rať virū ſnīa3 ej incurrit ꝯ̄ eius ꝓhibi‑tionē faciens: certū eſt ꝙ ſic: ſi eſt ſubdit⁹ in lo‑co ſubdito: ⁊ idē eſt ſi exēptus etiā in loco exē‑pto: ⁊ multo magis ſi nō exēptus in loco exem‑pto: q2 in talib⁹ q ſunt fidei non ꝓdeſt exēptio. Si aūt ſit nō ſubdit⁹ iure cōi vel ſubditus ī lo‑co extra territoriū nō incurrit. Si v̄o extrane⁹ in loco dioceſis: aut ē talis q nō ſortiť forū rōne delicti: ſic̄ forte archiep̄us: ⁊ ſic nō īcidit: aut ta‑lis q ſortiť: ⁊ tunc ſi ē de articulis ꝑ eccleſiā ro‑manā dānatis: tūc incidit. Si aūt non eſt de il‑lis nō incidit: q2 nō peccat ꝑ inobedientia3: q2 tūc non ē ſubdit⁹. ¶ Et nota ꝙ ex corpe iuris nō videť haberi. ꝙ abſolutionē ab excōicatiōe ꝓp hereſim ꝯtra3 papa ſibi reſeruauerit ex quo argui poſſet ꝙ ab ep̄is poſſent abſolui. per. c. Nuper de ſen. excō. ſ3 ꝑ proceſſu3 pape: qui ſit annuatim in curia ſibi reſeruat eoꝝ abſolutio‑ne3. vt patebit īfra in ipſo ꝓceſſu. Quot modis dicať qs hereticus ⁊ qs proprie ſit hereticus: ⁊ quot ſint hereſes iā ꝯ̄cte ⁊ quot modis puniā‑tur ⁊ q̄liter ⁊ qñ ad miſericordiā recipianť. vi‑de in ſcđa pte titu. xij. c. de hereſi. Excomunica‑tio ꝯtra fautores ⁊ receptatores hereticorum.

¶ Excommunica‑ §. I.

mus oēs hereticos ⁊ fautores ⁊ receptatores ⁊ defenſores eoꝝ Honorius. iij. de ſen. excō. No‑uerit. Dicit Pe. de paľ. in. iiij. ꝙ credētes here‑ticoꝝ ſunt q l3 nulli hereſi expſſe adhereāt cre‑dunt tñ hereticos eſſe bonos hoīes ⁊ hēc bonā fidē ſicut ſunt apud nos ſimplices: nō hñtes ex‑plicitā hereſim: ſic̄ q̄da3 hereticalis captus cu3 vno heretico ꝑfecto: īterrogat⁹ dicebat. Uolo mori in fide dñi Guilhelmi lau. Sic. n. vocaba‑tur ille ꝑfect⁹ heretic⁹: iſte erat credens ꝓprie. Defenſores aūt ſunt q ꝑſonā defendunt: vt ad‑uocati ꝑſtando patrociniū vel tabelliones faciē‑do inſtr̄a vel iurātes alīs iuuātes in cā. qui aūt nō ꝑſonā ſed hereſim defendit hereſiarcha eſt.

Receptatores ſunt q in domo vel terra ſua eos recipiũt ſemel vel pluries publice vel priuate. Fautores ſunt q aliq̃n fauent facto mittẽdo alimonia ⁊ hmõi. aliq̃n verbo vt dicẽdo. Jſti ſunt boni hoies: iniuſtũ eſt agere ꝯ eos. ⁊ inq̃ſitores iponunt eis maligne ꝯficta. Jtez cõmiſſiõe q̃n qui ptãte fungit in capiẽdo: ⁊ als nõ fauent inq̃ſitorib⁹ ſicut debẽt. Oẽs iſti ſunt excoicati ipſo facto ſicẽ heretici. qḋ intelligendũ eſt dum tñ vitiũ ſuuz aliquo actu pdeat exteriori publice vel occulte. Jtẽ qui in ptãte exiſtẽs omittit facere qḋ dz. lz nihil exterius agat incurrit: q₂ ad idẽ iudiciũ ptinet habitus ⁊ priuatio. Hec ille. di. xiiij. Quomõ exponant dicta vocabula. ſ. fautores: receptatores. vide in ca. ſequenti.

¶ Excoicatio contra ſepeliẽtes hereticos receptatores vel fautores eorum. Caplm. v.

Quicunqz hereticos credentes receptatores vel fautores eoꝝ ſcienter preſumpſerit ecclíaſtice tradere ſepulture vſqz ad ſatiſfactionẽ idoneaz excoicationis ſnĩe ſe nouerit ſubiacere: nec abſolutiõis beneficiũ mereant niſi pprijs manibus extumulẽt publice ⁊ pijciãt hmõi corpora dãnatoꝝ. ⁊ locus ille ppetuo careat ſepultura. de here. li. vj. Quicũqz laici vel clerici cuz vniuerſalr̃ dicat. qcũqz. ⁊ ita nullũ excipiat. Credẽ-
Expõit tes. illi dicunt credẽtes hereticoꝝ: q ore pprio dicũt ſe credere errorib⁹ coꝝ. de pe. di. j. Fieri põt. ⁊ hoc indubitatũ eſt: ⁊ pbatione non indiget. Jtẽ q adorauerint ⁊ reuerentiã ſuo modo exhibuerint ꝯſolationẽ vel cõſolamentum ab hereticis acceperit vel ſilia ppetrant: q̃ ad ritũ coꝝ ptinent. Credẽtes merito pñt dici factis qb⁹ errores expmit: vt poſui exẽpla. Jtẽ q ſmones ⁊ pdicatiões coꝝ audierint. ſi ſemel tñ audierit: ⁊ nunq̃ ampli⁹ redierint: nõ debẽt iudicari hereticoꝝ credẽtes. nec enĩ vident approbaſſe qḋ poſtea vitarẽt. arg. efficax ad hoc. j. q. j. Cõſtat. Jtẽ ſi qs eos viſitauit alimonia dedit: ducatuz pſtitit vel ſilia fecit. in qbus nĩl de ritu eorum oſtẽdit. nõ credo q poſſint credentes iudicari. Nã lʒ ſiũt q̃nqz interuẽtu pecunie. ſec⁹ ſi prius erãt lapſi ⁊ poſtea iſta facerẽt. de here. li. vj. Accuſatus oẽs tñ pdictos quos dixi nõ debere iudicari credẽtes fateor ſuſpitione maxima non carere. ⁊ ideo poſſe eis indici purgationẽ canonicã iuxta canonicas ſanctiões. Jtẽ q libros hereticoꝝ ſuſcipiũt: ſi ſtatĩz eos deſtruxerint icendio vel alio mõ innoxios iudicãdos credo. ſcʒ deſtruẽtes. v. q. j. c. j. alſ ſi ſuſpecti ſunt ⁊ nõ deſtruunt ẽ eis indicẽda purgatio canonica. Archi. Receptatores. glo. archi. illi dicunt tales q ſciẽter recipiũt. ⁊ ſi nõ freq̃nter ar. efficax. de penis. felicis. li. vj. Nã vbum freq̃ntatiuũ in iure pro ſimplici vbo ponit: vt receptare p recipere. Hoꝝ aũt q ſcienter receptãt. qdaz ſunt i culpa: qdaz nõ. ¶ Hic notandũ ſane videt q iura ciuilia vident illũ intelligere eẽ receptatorẽ: q latenter recipit ⁊ celat ⁊ ꝯſuat. vt manus iudicis euadat. vt innuit. ff. de recep. li. j. Defenſorem glo. Archi. Si defenderit qs errorẽ ipm: dãnabilior ẽ eo qui errat: ⁊ nõ ſolũ hereticus: ſed ẽt hereſiarcha dr̃. xxiiij. q. iij. Qui alioꝝ. Si vero defenderit pſonã reſiſtens virib⁹ vel potẽtia ne ad manus iudicis veniat puniẽdus vel examinandus: põt ꝯ hmõi defenſores pcedi ad excõmunicationẽ. ⁊ p hmõi pſũptione poſſet ei indici purgatio canonica. Fautores glo. Archi. qui publica ptãte fungunt: vt plati ⁊ pncipes ex ſola omiſſione poſſunt dici fautores. puta ſi ab eccleſia ꝯdẽnatos nõ fugãt ⁊ puniũt ſicut debent xxiij. q. iij. Qui põt. Priuate vo pſone i hoc caſu ſi nõ capiunt: ſi ptereũtes non detinẽt: fautores dici nõ poſſunt. Nã hoc ptinet ad eos q poteſtate fungunt. Et hoc veꝝ niſi fuerint priuate pſone tales q iuramẽto ſe aſtrinxerint. Si enĩ iurauerũt indicare ⁊ celant: nõ nego eos fautores. ¶ Jtẽ ſi qs excuſat hereticuz nõ ex lingue lubrico nec p iocũ: ſed in ꝯuenticulis vel inter laicos: ſicut multi ſepe dicẽtes. Jſti nõ ſunt tales q̃les dicuntur: nec negãt iſta vel illa. vel forte q₂ aduocati ſunt aliqui: ⁊ defendẽdo eos excuſant coꝝ proceſſus: poſſunt dici fautores: cõſideratione habita pſonaꝝ loci ⁊ tẽpoꝝ. Jtez ſi quis facto faueat pbatione nõ eget. puta in eo q tali alimonia pſtat ⁊ pcurat q̃ liberat: qui ea p que liberat ſubminiſtrat etſi q̃ ſunt ſilia. Jtez in eo qui pcibus liberat. xiiij. q. vi. c. j. Sciẽter q̃ ſi hoc neſciebat ipſe tumulãs nõ ligat hac pena: q₂ facti ignorãtia vnũquẽqz excuſat. Eccleſiaſtice ſepulture vult dicere iſta illa q taliũ cadauera nõ debent in cimiterio eccleſiaſtico tumulari nec alibi ad modũ xpianoꝝ: ſed foras iactari ab eccleſiaſtica ſepultura in ſignũ perpetue dãnationis Archi. Proprijs manibus: ergo non alienis. Jmponuntur predictis ⁊ aliene pene: quas potes videre in textu.

¶ Excoicatio ꝯ rectores ipedientes vel non iuuantes epos ⁊ inq̃ſitores in inq̃ſitione hereticoꝝ ⁊ fautoꝝ ⁊ receptatorum. Caplm. vj.

Ut inquiſitionis negociũ ꝯtra heticã prauitatẽ ad dei gloriã ⁊ augmẽtũ fidei nr̃is tpib⁹ pſperet ⁊ i q̃ ꝯſtõne ſunt plures cõſtitute excoicationes. Primo oẽs ptãtes dñi tẽporales ⁊ rectores qbuſcũqz dignitatibus vel officijs ⁊ noib⁹ cenſeant: ⁊ coꝝ officiales ⁊ baliui q dioceſanis vel epis vel inq̃ſitorib⁹ heretice prauitatis nõ obediũt in hereticoꝝ vel ipo

ruꝫ credētiuꝫ vel defenſoꝝ receptatoꝝ: ſautoꝝ
inueſtigatiōe: captiōe ⁊ cuſtodia diligēti: cū ab
eis fuerint reqſiti ſūt excōicati. Scđo oēs ꝑdi/
cti rectores ſi ꝑdictas ꝑſonas peſtiferas nō du/
xerit vel duci fecerit ſine mora poſtq̄ fuerint re
qſiti in ꝑtātes ſeu carcerē epoꝝ ſeu inqſitoꝝ. vl'
ad locū alium aliqueꝫ de q̄ ipſi vel aliq ex ipſis
mādauerint īfra eoꝝ dñoꝝ vel rectoꝝ diſtrictū
vbi ꝑ viros catholicos a ꝑlatis epis vel inqſi/
torib⁹: vel eorūdeꝫ aliqs deputatos ſub arta ⁊
diligēti cuſtodia teneant: donec eoꝝ negociuꝫ
ꝑ iudiciū eccleſie terminet' ſunt excōicati. Ter/
tio oēs ſupradicti rectores ⁊ eoruꝫ officiales ⁊
nūcij ſi de hereſi ab epis vel inqſitorib⁹ ꝯdem/
natos ⁊ eoꝝ brachio derelictos nō ſtatim cepe
rint ⁊ indelate aīaduerſione debita puniēdos
non obſtātib⁹ appellatiōibus qbuſcūq ; predi/
ctoꝝ ſunt excōicati. Quarto oēs ſupradicti re/
ctores ⁊ officiales ſi captos pro crīmīe hereſis
abſq; dictoꝝ epoꝝ ſeu inqſitoꝝ aut ſaltē alteri
us eoꝝ licētia vel mādato a captione vel carce
re liberauerint ſunt excōicati. Quinto oēs ſup/
dicti ipſorūq; officiales: ſi de crimine hereſis
cū mereſit eccleſiaſticuꝫ cognouerint quoquo
mō vel iudicauerint ſunt excōicati. Sexto oēs
ſupradicti ſi executionē pro hmōi crimīe a dio
ceſanis vel inquiſitore iniunctā prompte put
ad ſuū ſpectat officiū facere detractent vel dio/
ceſis vel inquiſitoris iudiciū: ſniam ſeu ꝓceſſū
directe vel indirecte īpedire ꝑſumāt ſunt excōi
cati. Septimo oēs ſupradicti q ſciēter in predi
ctis vel aliquo ꝑdictoꝝ ꝯtra inqſitionis officiū
dederint auxiliū conſiliū vel fauorē ſunt excōi/
cati oēs predicti: ſi ſniam excōicationis in quā
incurriſſent oīno ꝑ annū ſuſtinuerint extūc ve
lut heretici ꝯdēnant'. Hec oīa in ꝑdicta cōſtitu
tione. q̄ incipit. vt inqſitōis. extra de here. li. vj.
vt inqſitionis. vbi heretici dnr admixti fideli
bus. de hoc faciēda eſt inqſitio vt a fidelib⁹ di/
ſcernant': ⁊ inuēti corrigant'. Archi. Puniēdos
q ſi inqſitor ⁊ ordinari⁹ diſcordāt in mādato:
q: vnus mādat puniri ꝑ ſe ꝯdēnatū alter man/
dat relaxari ꝑ ſe abſolutū ſatis videt' ſuperſedē
dum donec ꝯſulat' papa. ſupra. c. proxio. Joh.
an. Canō eſt ſnīe late. ⁊ q: nō reſeruat' abſolutio
pape ordinarius poterit abſoluere. ō. de ſentē.
excom. Nuper Joan. and.

¶ Excōicatio ꝯ inquiſitores male ⁊ contra cō/
ſcientiam exercentes tale officiū ꝯ quoſdam. ⁊
pape reſeruatur abſolutio. Caplm. vij.

INquiſitores ⁊ alij
ad dicti officij executionē cōſtituti
ſi odij gratie vel amoris lucri vel
cōmodi tpalis obtētu ꝯ iuſtitiaꝫ ⁊
ꝯſciam ſuā omiſerūt ꝯ quēq̄ ꝓcedere. vt fuerit
ꝓcedēdū ſup hmōi ꝑuitate. ſ. heretica aut obtē
tu eodē prauitatē ipaꝫ. aut īpedimētuꝫ officij ſui
alicui īponēdo eū ſup h̄ ꝑſūpſerit quoquo mō
vexare ꝑter alias penas excōicatiōis ſniam eo/
ipſo icurrāt a q̄ niſi ꝑ romanū pōtificē nequeāt
ꝑter q̄ i mortis articl'o ⁊ tūc ſatiſfactiōe ꝑmiſſa
abſolui nullo i hac ꝑte ꝑuilegio ſuffragāte. Cle
mēs in. c. Multoꝝ. de here. i cle. Obtētu. vbi
q̄ nō ꝑ aliq̄ ꝑdictoꝝ. vl' forte timore ꝑ vitā/
dū ſcādalū h̄ admitterēt nō eſt locus pene. Jo.
an. Et ꝯ ꝯſciaꝫ. ¶ Nō q copulat ꝯ iuſtitiā ⁊ cō
ſciētiā. Eodē. ſ. odij ꝫ ſe ⁊c. vt. s. Ex q̄ pꝫ apte q
ꝯſtitutio eccl'ie militātis ligat crimē oīno occul
tū ad penā ſuſpēſionis ⁊ excōicatiōis. Inducit
ad h̄ mlta iura ⁊ ſolidit. Ex his videt' idubitatuꝫ
qđ Archid. hēbat ꝓ dubio ⁊ diſputatiōi dereli
quebat an heretic⁹ oīno occult⁹ ſit excōicatus.
Joh. tenet q ſic. xxiiij. q. j. i ſū. ⁊ i glo. ſe q̄n. pla/
cet ēt Hoſt. ⁊ Ray. i ſūmis. Et ide inducit multa
iura q̄ videnť facere i ꝯriū. xxij. di. Erubeſcant
ꝫc. Tandē Jo. an. ꝯcludit ſic ꝯ ꝑlāo. Fateamur
q ꝯſtitutio militātis eccl'ie oīa occlta ligat. nō
tn̄ noīatim de illis iudicat tribunal eccl'ie. imo
ipſa eccleſia inqſtuꝫ ꝑ hoīeꝫ iudicat hoīeꝫ noīa
tim. ⁊ inquātuꝫ ē collectio fideliū ligatos ſic oc
cultos hꝫ ꝑ ſolutis. de ſen. excōi. A nobis. ⁊ ſic
loquunť ꝯria. ¶ Nō ſm̄ Pe. de ancho. ſup cle.
de vſuris ex gui. q act⁹ fenerādi nō ſapit here
ſim. nec ꝑtinet ad inqſitorē ⁊ tn̄ ꝑtinacit' aſſere/
re hoc nō eē pctm̄ ē hereticū. Rōneꝫ collige ex
glo. nō ſolū. cū q̄ ꝯcor. Pau. Ex q̄ collige deciſio
nē ei⁹ qđ dubitabať. Quidā enim de iſtis bizo
cholis i publicis ꝑdicatiōib⁹ ꝯcitādo turbaꝫ ⁊
ſeditionē ꝯ cleꝝ. vt fert' aſſeruit exhortando q
laici nō tenebanť ſoluere decimas nec eis ꝯſite
ri nec oblatiōes dare. ⁊ q peccabāt ꝯriuꝫ faciē/
do cū eēnt oēs clerici mali ⁊ de eccleſijs remo/
uēdi. Querebať an iſta ⁊ alia q̄ plura eēnt he/
retica ⁊ ꝓcedi poſſet ꝯ eū tanq̄ ꝯ hereticum. ⁊
firmatū fuit ꝑ oēs ſacre theologie doctores. ⁊
doctores vtriuſq; iuris ibi exñtes q ſic. ⁊ bn̄ ꝑ
doctrinā hui⁹ glo. Sapiebat eni ꝑtinacit' ⁊ te/
nebat diuerſas ⁊ falſas opiones reꝓbatas ꝑ
ſacros canōes ⁊ canōicas ſanctiōes. ꝫ ⁊c. vt in
ea pꝫ. Et Pau. clari⁹ loqns dic. Heretic⁹ ē n̄ ſo/
lū q male ſentit ⁊ docet de articl'is fidei ⁊ ſacris
eccl'ie. ſꝫ ēt q falſā ⁊ erroreā expōneꝫ i ſcripturis
diuinis pōit ꝯ id qđ tꝫ eccl'ia diſti. i. ſi qs diaco
nus. Et itellige illū tex. cle. ex gui. qñ ſimplr ⁊ ꝑ
cipue qs aſſerit nō eē pctm̄ feneraré. ſꝫ q: ſi t nō
nulli caſus i qb⁹ ꝓbabilr dubitať. vtꝝ i iſto vl'
in illo caſu ſit vſura nō eſſet heretic⁹ q teneret
opi. ēt forte nō verā. vt. ō. c. nauigāti. de vſuris
pe. Et nō bꝫ Pau. i cle. q dicit ꝑtinacit'. ꝑtinax
di q valde ⁊ īpudēter aliqd tenꝫ ⁊ affirmat. vn̄
ſi ioco vel ꝑ lubricū lingue hoc diceret. nō eſſet

Nota q eccle/ſia milli/tans li/gat oīa occlta.

hereticus.xxiiij.q.j.alt.⁊ ſic ptinacia in malo. pſeuerantia in bono iudei aūt quāuis aſſirmēt vſurā nō eſſe petm̄.non tñ pñt dici heretici:nec aliter ↄtra eos pcedit. Rō eſt.q2 in eis nō cadit hereſis.que eſt idē qḋ eliſio vel diuiſio.xxiiij. q.iij.hereſis.Cū.n.nō ſint de gremio eccle.di uiſionē ab eo facere nō pñt.ſi tñ errorē dogma tizarent.etſi nō vt ↄ hereticos.tñ per alios mo dos poſſent p eccleſiā puniri.ſicut ⁊ i alijs ca ſibus qñ offendūt fidē. Pau. Nō etiā ſ3 Pau. vbi ſupra i Cle. et graui de vſuris ꝙ qui dicit ptinaciter vſuram eſſe petm̄.ſed facta reſtitutio ne nō eſſe ↄſitēdū ſicut qui ē obligat᷑ ex ↄtu li cito eſt hereticū.in ↄtu.n.obligat᷑ quis tñ ho mini.in vſura aūt offendit ⁊ obligat᷑ deo ⁊ ho mini.⁊ ideo poſt reſtitutionē adhuc tenet᷑ peni tere. Item ſm̄ eundē qui male credit ſed para tus eſt corrigi ⁊ ſequi certioratus fidē eccleſie. non eſt hereticus.xxiiij.q.iij.beatus paulus.

¶ Excoicatio contra inquiſitores ⁊ cōmiſſari os eorum illicite extorquentes pecuniam ſub pretextu inquiſitionis. Caplm̄.viij.

Inquiſitores ⁊ eo rum vel epoꝝ ſeu caploꝝ ſede va cante ſup hoc deputati cōmiſſarij. ſi pretextu officij inquiſitiōis qui bus ſuis modis illicitis ab aliquib᷒ pecuniam extorquent aut ſcienter attentant eccleſiaꝝ bo na ob clericoꝝ delictū pdicti occaſiōe officij ſi ſco eccleſie applicare.ſūt excoicati ⁊ abſolui nō pñt preterquā in mortis articulo donec illis a quibus extorſerint plene ſatiſfecerint de pecu nia ſic extorta.nullis priuilegijs pactis aut re miſſionibus ſup hoc valituris.cle.in.c. Nolē tes de here.in cle.cōmiſſarij.dant ergo inquiſi tores q̄s vicarios vocam᷒ vel ſubſtitutos.ē.c. primo. Jo.an. Cōmiſſarij.ↄ epis loq nō videt᷑ ꝗ etiā ab his debeant abſtinere pena tñ que ſeq tur nō h3 locū in ipſis. Jo.and. Pretextu.ſi er go nō eo ptextu illicite exigit.l3 faciat male.nō tñ eſt locus pene. Jo.an. Pecuniā intelligo lar ge.j.q.iij.totū. Eccleſiaꝝ.ↄ bonis ergo clerico rum ppriis nō phibet. Eccle multo minus ſibi ipſis vel offici alib᷒ vel ſiſco ſeculari cui applica ta ſunt ipſo iure bona laicoꝝ d inatoꝝ de here ſi. Jo.and. Abſolui per ordinarios cū ſibi non reſeruet papa. Jo.an. Satiſfecerint ſi habēt vñ alīs in hoc paupertas excuſat ↄ vſur.cū tu. Jo. an. Q3 prelatos eccleſiaꝝ cogi nō poſſum᷒ ad officium inquiſitiōis exercendū. Boniſa.vir te cōſpicuos. Quod magiſter ordinis i toto or dine ⁊ quilibet po: puincialis ⁊ eius vicarius in ſua puincia poſſunt fratres ſuos p r ſedem aplicam deputatos ad pdicandū crucē vł ad i quirendū ↄ hereticā prauitatē reuocare remo uere ⁊ transferre.vel ꝙ ſupſedeant inſurgere alios quoq3 ſubſtituere ſi eis viſum fuerit expe dire ⁊ in eos ſi ↄuenerint cenſurā eccliaſticam exercere nō obſtantibus literis aplicis ipetra tis vel impetrādis:q̄ de indulto hoc expreſſam non fecerint mentionē. Boniſa.virtute. ¶ De irritatione ordinationu3 ab Octauiano ⁊ Gui done hereſiarchis factarum.

¶ Excōicatio ↄ alienatiōes ⁊ ordinationes fa ctas a ſciſmaticis de reb᷒ eccliaſticis. Cap.ix.

Ordinationes ab Octauiano ⁊ Guidone hereſiar chis factas ⁊ ab ordinatis ab eis irritas eſſe cēſemus aducientes vt que dignitates eccliaſticas ſeu benefi ia p pdi ctos ſciſmaticos ceceperūt careāt impetratis. Alienatiōes quoq3 q̄ p ipſos ſciſmaticos ſiue p laicos facte ſūt de reb᷒ eccliaſticis oi careāt fir mitate.⁊ ad ecclia3 ſine oi onere reuertantur.ſi q̄s ↄire pſumpſerit:excōicatiōi ſe nouerit ſubia cere.ex̄ de ſciſmaticis.c.j. A Guidone cū ſciſſe rūt eccliā.q nō dnr ſciſmatici imo poti᷒ dnr ta les q diuertunt᷑ ab eis hereſiarchis.i. ſciſmati cis. Inno.ab eis ordinatis p ordinatos ab eis videt᷑ idē cū ſit eadē rō ↄſect᷒.ſ.executiōis.quā dare nō pōt q nō h3. Joā.and. Laicos. ſuctiōe ipoꝝ ſciſmaticoꝝ.als emēs nō eēt excōicat᷒ ſi excōicandus h3 Hoſtieñ. Firmiter. ꝙ ecclia ꝗ diu h3 paſtorē hereticū vł ſciſmaticum vacare dr̄. Un nō valēt q̄ a tali plato ſiūt in piudiciū ec cleſie.ſi tñ acqrit talis plat᷒ eccle tenet nec caſ ſabit᷑.⁊ ſi in fauorē eccle. Bern. Reuertant᷑ ꝗ reuertunt᷑ talia ad ecclia3 nullo dato pcio. Pe trus de anch. S3 emptor h3 recurſu3 ad vēdito re3 p pcio ſ3 Uincē. Si q̄s ↄire.i.ordines exe quēdo.bñficia retinēdo vł bona alienata ſ3 Ho ſtieñ. Subiacere illi ſciſmatici q ab vnitate ec cleſie recedūt vt greci excōicati ſūt.xix.di. Nul li. Dicebat Hoſtieñ.illos ſciſmaticos tñ q ſe ex tollūt ↄ romanā eccliā3 ⁊ ab illa ſe ſepant eē ex cōicatos cū adherētib᷒:⁊ dnr tales heretici illi ſ.q volūt ↄ epm aliquē inſurgere ⁊ epatu3 tene re:⁊ clericos ſuos facere ⁊ excōicandi ſūt. Pe. de ancha. ¶ Nō ꝗ q ordies vł bñficia recepe rūt a ſciſmaticis ipo iure excōicati ſūt:⁊ ſic ē ca nō late ſnie.q̄ḋ qḋ ā vt Hoſti.itelligūt de adhe rētib᷒ ⁊ fauētib᷒ ipis ſciſmaticis. Dicas ꝗ eos q alīs nō adherēt nec fauēt ſciſmaticis illis.ſ. q recedūt ab vnitate eccle nec extollētes ſe con tra romanā eccleſiā:etſi ↄ alios:nō excōicatos ipſo iure ſ3 ſūt excōicandi. Pe.de ancha. Item nota ꝙ excōicati ſunt oēs ſcieñtes adherētes:vł fauētes publice:vel occulte ſciſmati d inato in concilio Conſtantieñ. Petri de luna abſolutio pape reſeruat᷑.vt p3 in proceſſu cur ial i.

¶ Excōicatio

¶ Excōmunicatio cōtra aſſerētes romanā eccleſiam non eſſe caput aliarum eccleſiarū: ⁊ nō poſſe ↄdere canones ⁊ decreta: vel non eē obediendum. Capitulum. x.

Qui aſſerit cōtumaciter eccleſiā romanā nō eē caput aliarū eccleſiaꝝ ⁊ non poſſe ↄdere canones ⁊ decreta: ⁊ ēt ſibi tāq̄ꝫ capiti nō obediēdū excoicatus eſt. xix. di. Nulli fas. Nota ꝙ i iud. c. loquiſ de cōtēptoribus canonuꝫ ⁊ trāſgreſſoribꝰ. Sed ſm Hug. ibidē ⁊ Paul. in cle. Dupliciter diciſ qs ↄtemptor canonū. vno mō. q2 aplicam ſedē ↄtumaciter negat eſſe caput eccleſiaꝝ: ⁊ hēe ptātē ↄdendi canones decreta ⁊ ſtatuta eius nō eſſe obſuanda. ⁊ talis eſt ſciſmaticus ⁊ hēticus ⁊ excoicatus. Et ſic intelligēdo dictū. c. eſt canō late ſnie. Et ad idē facit xxij. di. oēs xxv. q. j. Violatores. Et idē di. Joā. an. Inno. ⁊ Hoſt. Scđo mō diciſ qs ↄtēptor et trāſgreſſor canonū qui ipſa mādata canonum nō ſeruat: q̄uis credat ⁊ dicat eſſe ſeruāda. ꝫ non eſt ſciſmaticus ꝓprie nec excoicatus. ⁊ ſic de hmōi intelligēdo capl̄m eſt canō ferēde ſententie. ⁊ vt dicit Pau. in cle. Siqs transgrediſ canones ⁊ ſtatuta ↄtinētia p̄cepta ſiue affirmatiua ſiue negatiua peccat mortalr̄. xiiij. qō. i. §. qđ precipiſ. ſecus ſi eēt cā ↄſilij intellige tñc canonē loqui de ↄſilio qñ hoc ibi exp̄miſ vel alia rō ſuadet ſic intelligi. Non enim qui ſic exhortaſ ſcꝫ. ff. de his qui no. iſa. ob hec vba. cuꝫ aut p̄ceptorie loquiſ. vt de cele. miſ. c. Dolētes. ⁊ đ eta. ⁊ quali. c. Cū eccleſie. hoc trāſgrediens peccat mortaliter. q2 impedit finēꝫ quē lator legis intēdit: alſ trāſgreſſor canonū ex rōnabili cauſa nō peccat mortalr̄ ſm Tho. hec Pau. in cle.

Contē/ptor ca/nonum q̄n pec/cat.

¶ Excoicatio contra incendiarios eccleſiaruꝫ vel pioꝝ locorum ⁊ ſi fuerint denunciati: pape reſeruatur abſolutio. Capitulum. xj.

Incendiarij ex quo ſunt per eccleſie ſniāꝫ publicati pro abſolutionis bñficio ad ſedē aplicāꝫ ſunt mittēdi. cle. in extrauaganti. ex͠. de ſen. excō. c. Tua. Glo. ſup verbo publici in fi. ſic dicit. Nō credo ꝙ oēs incēdiarij generalr̄ ſint excoicati: niſi incēdiarij eccleſiarū: cuꝫ de alijs nō inueniā. Et per hāc decretalē nō ꝓbaſ ꝙ iuſ ſint excoicati: ſed illis pmo excoicatis ab epīo ſubſecuta publicatione ⁊ denūciatiōe per hāc decretalē ſibi papa eoꝝ ſeruat abſolutionēꝫ ad terrorē: alſ epī pñt abſoluere oēs incēdiarios. ex͠ eo. Nuper Ray. Goff. ⁊ Hoſt. in ſūmis ſuis. ⁊ Joā. de lig. dicūt ꝙ incēdiarij eccleſiarū vl̄ locoꝝ religioſoꝝ vel cimiterij vel ſpacij p̄uilegiati in circuitu eccleſie ſeu locū contiguum p̄uilegiatis ſunt ipſo iure excoicati. vt in dicta decretali. ⁊ xvij. q. iiij. Sicut antiquus. Eſt aūt ſpaciū p̄uilegiatū in circuitu eccleſie triginta paſſus vel quadraginta: quoad matricē eccleſiā: ſꝫ añq̄ꝫ denuncienſ pñt abſolui per ordinarios. Poſtq̄ꝫ vero fuerūt denūciati non niſi a pa. Et ſm Jo. an. tales abſolui non pñt a legatis ex iure legationis. Itē mulier incēdiaria ſic denunciata ab epō abſolui non pōt: etiā poſſit abſolui ab iniectione manuū violēta in clericū ſꝫ Guil. Jo. an. hoc dicit de incēdiarijs eccleſiaꝝ. Guil. etiā dicit ꝙ incēdiarij alioꝝ locoꝝ poſtq̄ꝫ fuerīt etiā denunciati. pñt abſolui ab epō et colter dicūt doc. Pe. de anchа. dicit ſimplr̄ de incēdiariis ⁊ excoicatis ⁊ denūciatis. ꝙ ſunt mittēdi ad papā. cōmunior pma opi. ſcđa tutior. Incēdiarij vero alioꝝ locoꝝ nō ſunt ipſo facto excoicati: ſed excoicandi de iure cōi. xxiij. q. vi. c. Peſſimā. Ray. de iure aūt p̄ticulari ſeu ſynodali in quibuſdā locis tales etiā ſunt excoicati: in quibuſdā alijs ex ↄſuetudine habenſ p excoicatis quāuis reuera nō inferaſ excoicatio abſq̄ꝫ ſnia ſm Guil. ⁊ vbi incēdiarij poſtq̄ꝫ fuerunt denunciati pñt abſolui ab epis ſuis ſm quoſdā. vt Guil. et Alber. ſed ſm alios nō niſi a papa: ⁊ hoc dꝛ in ſūma piſa. Jo. an. dicit tm̄ de incēdiarijs eccleſiaruꝫ. Sed q̄liter intelligēda ſit iſta denunciatio. Dicit Guil. ꝙ ſm quoſdā intelligiſ ſi fuerit denūciatus noīatim. i. expſſo noīe: ſecus vt dicūt ſi in gnāli. vt cuꝫ dꝛ ſub hac forma. Excoicamꝰ oēs illos qui fecerūt tale icēdiū. Et ſubdit. Credo ꝙ ſiue in gnāli ſiue in ſpāli denūcieſ incendiarius a ſolo papa eſt abſoluēdus p̄ſertiꝫ cum dicit Hug. ⁊ iuriſperiti: ꝙ qñ ferſ ſnia ſub hac forma. Excoicamus oēs q fecerūt hoc vel illō. oēs intelliguntſ noīatiꝫ excoicati. Credo etiā ꝙ pape eſt reſeruāda hec abſolutio a quocūq̄ꝫ iudice fiat iſta denūciatio: ⁊ dꝛ incēdiariꝰ ſꝫ Ray. qui aucte ꝓpria ciuitatē vel villaꝫ vel māſuꝫ vel ſegetē vel rē ſilem malo ſtudio incēdit. Expōit glo. eiꝰ incēdit vel incēdi facit aut incendiarijs ↄſiliū vel auxiliū ſciēter ipendit. aucte ꝓpria. i. cū nō habeat ius mouēdi bellū vel incendendi māſum vel ſegetē. ſ. alienā. ſecus ſi ꝓpriā: quia tūc nō tenereſ pena incendiarij niſi dolo malo hoc faceret. vt. ſ. p incēdiū rei ſue: aliena incendereſ. Malo ſtudio: q2 ſi faceret ꝫ ex negligētia: lꝫ peccaret: nō tñ icēdiarius vocareſ. Guil. Itē qui in bello iuſto ignē iponit abſq̄ꝫ p̄cepto idictoris belli incēdiariꝰ eſt. lꝫ dānū non teneaſ reſarcire: qui vero in bello iniuſto etiā ex precepto: incēdiariꝰ eſt ⁊ dānū teneſ reſarcire. Et no. qui in bello iuſto villā vel caſtꝝ incēdit: ſi ibi eccleſia incaute cōburaſ ⁊ eſt moleſtum ei non eſt excoicatus: ſed dānū reſarcire teneſ. Item qui ponit ignē in loco religioſo eſt excoicatus: qui

vero in alia domo hitabili vel in grano eſt ex/
coicandus:alij vero incēdiarij palearū feni li/
gnoꝝ ⁊ hmōi nō dicunt̄ incēdiarij. Lapus ſup
c.de imu.ec.c.Q꞉ nōnulli.li.vj.dicit.hic dicen
dū videt̄ ꝙ appellatiōe eccleſiaꝝ includant̄ ne/
dū monaſteria ſ; ēt oīa pia loca.nā iſta equipan
tur.ō.de teſti.regiſth.facit qđ ſcripſit.d.m.poſt
Archi.ō.c.li.de teſti.in inte.c.fi.Uidi dubitari
an incēdiarij vel fractores domoꝝ ſitarū infra
ambitū eccleſiaꝝ puilegiatū.de quo hēs.xvij.
q.iiij.ſicut antiqͥtus ſint ipſo iure excoicati ſicͣ
Incēdiarij ⁊ effractores eccliaꝝ q ēt poſtꝗ fue/
runt denūciati nō pn̄t.ſ.ipſi abſolui niſi per pa
pā.⁊ videt̄ ꝙ ſic p.d.c.ſicut ⁊ de ſen.ex.conqſti
ſup hoc ꝯſultus cū qbuſdā iuriſtis ꝯſului:ꝙ ta
lis.ſ.frāgens vel cōburēs domū ſitā infra abi/
tum ⁊ ꝯfines.d.c.ſicut antiqͥtus l; talis ſit vio/
lator inmunitatis eccleſie ⁊ vt ſacrileg⁹ punien/
dus non tamē eſt excōmunicatus:⁊ hoc p iſtō
c.ſ.nōnulli.⁊.c.conqueſti.hec ille.

¶ Excōmunicatio contra effractores locorum
ſacrorum ⁊ pape reſeruatur ablutio poſt denū/
ciationem eorum. Capitulum.xij.

MEmoratos ſacrile/
gos qui.ſ.ꝯfregerāt violēter qſdam
eccliās ⁊ expoliauerant: excoicatos
nūcietis:⁊ faciatis ſicut excoicatos
artius euitari donec paſſis iniuriā cōgrue ſatiſ
faciant ⁊ dāna data reſarciant ⁊ cū lr̄is vr̄is rei
veritatē cōtinentibus aplico ſe ꝯſpectui repre/
ſentēt.ex̄ de ſen.excō.Cōqueſti.gl. excoicatos:
ergo videt̄ ex hoc ꝙ ipſo iure ſint excoicati hu/
iuſmodi ſacrilegi:qđ eſt verū de effractoribus
eccliaꝝ ⁊ incēdiarijs repreſentēt.exquo enim
Incēdiarij ⁊ effractores eccleſiaꝝ denūciati ſūt:
non pn̄t abſolui niſi a papa:ſed anteꝗ̄ denūcië
tur bene pn̄t abſolui:ſi ſatiſfacere voluīt.vt i ca.
Nup.e.ti.idē Archi.⁊ Goff.Jo.an.autē ⁊ Pe.
de ancha.ſic ſumant:Qui cū effractiōe ſpoliāt
eccleſias:excoicati ſunt ⁊ poſtꝗ̄ ſunt denūciati
ſunt per papā abſoluēdi.Quid.ſ.extēdebāt iſtū
caſu; ad faciētes in eccleſia multa enormia:vt
frāgēdo crucē ⁊ diripiēdo corpus xpī:vel rapi
endo bona ipſaꝝ:ſm Hoſtien.⁊ Goff.in ſūmis
ſuis.⁊ Jo de lig.in tractatu.de cen.eccle. dicit
ꝙ tales nō ſunt ipſo iure excoicati ſed excoicā/
di. ¶ Et no.ꝙ Guil'.dicit̄.Credo ꝙ effractor ec
cleſie iudicādus eſt q dolo malo aut p iniurias
violēter parietē fodit aut ſuffodit:aut vitreā fe
neſtrā fregerit:aut ſeraturā:aut oſtia:aut cardi
nes:aut vectes dū tenēt oſtia firmata:aut ip; te
ctū eccl'ie.Et no.ſm Guil'.ꝙ q vadit ad frāgen/
di eccliam ⁊ furādi ⁊ tñ non frangūt:q꞉ inueni
unt al's fractā vel apertā:⁊ ſic intrant vel aſpor
tant bona ipſius:non incidunt in iſtū canone;.

¶ Excoicatio cōtra falſarios litteraꝝ papaliū:
⁊ pape reſeruat̄ abſolutio. Capitulū.xiij.

NOs omnes falſari
os lrarū noſtraꝝ aplicaꝝ qui per ſe
vel per alios vitiū falſitatis exercēt
cū defenſorib⁹ ⁊ fautorib⁹ ſuis ana
thematis vinculo decernimus innodatos ⁊c.
Inno.iij.ex̄ de crimi.fal.ad falſarioꝝ. Innoda/
tos:⁊ ſic eſt canon late ſn̄ie ſm Inno.⁊ Hoſt.in
ſuper ⁊ clerici officijs ⁊ bn̄ficijs ſunt priuati et
degradādi ſunt ⁊ ſeculari curie tradēdi ſm cō
ſtitutionē legitime puniēdi p quā ⁊ laici legiti
me ꝯuicti punient̄:vt d꞉ in tex.⁊ cōiter d꞉ ꝙ ab
ſolutio a tali excoicatione pape reſeruat̄.ex̄ eo.
Dura.in fi.No.ſm Pe.de ancha.in dicto.c.ꝙ
ille qui ſciēter ipetrat reſcriptū ſurreptitiū:⁊ il/
lo vtit̄:nō incidit in illā penā:ſed ſolū punit̄ ꝙ
careat cōmodo reſcripti ⁊ in expēſis ꝯdēnet̄.de
reſcrip.c.Sup lr̄is. ſed falſans reſcriptum vel
vtēs falſo ex certa ſcīa vel per ignorātiā pcedē/
tem ex negligētia incidit. ¶ Et no.ſ; Richar.
ſup.iiij.diſt.xvij.q꞉ ipetrans lr̄as a dn̄o papa
tacita veritate:vel ſuggeſta falſitate:ſiue ſic im
petrans ſciēter vel ignorāter:ſi talis veritas ta
cet̄:vel talis falſitas ſuggerat̄:qua v̄itate ma/
nifeſta vel falſitate nō ſuggeſta dn̄s papa nō cō
cederet.Nō eſt excoicatus iure cōi:nec etiā illi
qui in lr̄is aplicis vtunt̄ ſub alio noīe impetra
tis:q꞉ quāuis tam illi ꝗ̄ illi digni ſunt magnā
pena ⁊ ꝯfuſione:nō tñ oportuit eos ꝯdere ꝙ ta
les eſſent excoicati:q꞉ talis fraus a parte aduer
ſa vel a iudice ꝯtra vtētes talibus lr̄is faciliter
⁊ certitudinaliter pōt pcipi.quāuis ergo ſic im
petrās falſarius ſit extēdendo falſarij nomen/
vt ſumit̄.xxv.q.ij.dicēti.non eſt tñ falſarius lit
terarū dn̄i pape:q꞉ veritas lr̄as impetrat:quā/
uis falſa ſuggeſtione:⁊ ſic nō eſt excoicatus.

¶ Excōmunicatio contra vtentes ſcienter lr̄is
papalibus falſis. Capitulum.xiiij.

QUi litteris vti vo/
luerint eas pmo diligenter exami/
nent:qm̄ ſi falſis lr̄is ſe vſos dixerīt
ignorāter:earū ſera pn̄ia euitari ne
quibit penas inferius ānotatas Inno.iij.i eo.
c.Ad falſarioꝝ.ibi d꞉ de iſtis penis:⁊ ſic q ſciē/
ter vtit̄ lr̄is aplicis etiā ab alio falſans:eſt excoi
catus. ¶ Et no.ꝙ dicit Hoſ.ibidē ꝙ ſi ſimplex
ignorāter vtit̄ talib⁹ lr̄is falſis nō excuſat̄:q꞉ p
alios debuit inqrere.hoc ar.diſ.xxxvij.c.ſi.idē
Ber.ſ; ſi falſitas erat ita latēs:ꝙ de facili pcipi
nō poterat in apto ſi p ſe ⁊ alios adhibuit dili/
gētiā quā potuit ⁊ nihil pcipit:excuſat⁹ eſt:alio
qn nō.ex̄ de homi.c.Jo.Tūc enī ſm Pe.de an/
cha.ibidē cenſet̄ iuſta ignorātia que h; excuſa/

reſt adhibuit diligẽtiã quã potuit ⁊ debuit:q: hoc indagauit a peritiorib⁹.xliij.di.Ephesijs. nõ eniʒ poterat diuinare falſitatẽ reſcripti.ſʒ ſi ignorauit ex negligẽtia:q: hoc crimẽ eſt ideo punitur ⁊ dolo cõparatur.ff.mã.l.fideiuſſor.⁊ in c.Dura.e.ti.di: q ſi falſas lr̃as ſe hr̃e cognoſcit infra.xx.dies.aut deſtruat aut reſignet ſi penaʒ excoicationis euadere voluerit.Et hoc itelligit ſm Hoſt.qñ litere falſe aliquo caſu ad eũ peruenerunt.tales ergo nõ ſũt ipſo iure excoicati: ſʒ poſt.xx.dies ſi nõ reſignat.Pe.de ancha.

℄ Excõmunicatio contra recipiẽtes lr̃as papales ſeu bullas in curia nõ de manibus pape vel deputati ad hoc. Capitulum.xv.

Inhibemus ne quiſ apud ſedem aplicaʒ lr̃as noſtras niſi a nobis vel de manib⁹ illoꝝ recipiat:qui de mandato nr̃o ad illud ſunt officio deputati. Perſone ſolẽnes per nũciũ recipere pñt de manibus ꝓdictoꝝ. Trãſgreſſor hui⁹ ſi laicus eſt excoicationi ſubiaceat.ſi clericus officijs ſeu bñficijs ꝑuatus dãnet. Jnn.iij. de cri.fal.c.dura.Apud ſedẽ aplicaʒ. Jlli ḡ qui non ſunt apud ſedẽ aplicam ſeu in curia non ligant hac ꝯſtõne:⁊ aplica ſedes eſt vbi eſt papa. Hoſt.⁊ Jo.an.excoicationi ſubiaceat.dicas q ipſo iure irrogat hec pena laico ⁊ ẽt clerico: q aũt clericus officijs ⁊ bñficijs dãnet ipſa pena iponenda eſt per ſniaʒ:nec iponit ipſo iure:ſed excoicatio ipſo iure iponit ẽt clerico Pe.de ancha.℄ Et no.q dicit glo.Ber.ibidẽ nõ credo q ſit excoicatus qui hoc nõ ſeruat:imo indifferẽter videmus q qlibet ꝑ nunciũ ĩpetrat lr̃as: ⁊ hoc papa ſcit:⁊ tolerat nec aliquẽ repellit:niſi eẽt excoicatus:ſʒ hoc intellige q lr̃e de manibus pape vel bullatoris tñ ſunt recipiẽde etiaʒ vel vicecãcellarij vel alterius ad hoc deputati: alr̃ falſe ſunt:⁊ qui ſic recipet eẽt excoicat⁹. Jo.an.⁊ Pe.de ancha.dicũt q hoc qđ dic̃ iſta decre.hodie curia nõ ſeruat imo qlibet parue auctoritatis mittit ad bullatorem ⁊ recipit.

℄ Excõmunicatio ꝯ corrigẽtes apponentes ⁊ remouẽtes aliquid de lr̃is papalib⁹:⁊ pape reſeruatur abſolutio. Capitulum.xvj.

Hoſtiẽſis in ſumma ſic ait.Hodie preceptũ eſt q in lr̃is dñi pape nec in magno nec ĩ modico qs manũ apponeret:etiã lr̃aʒ vnicam:vel punctũ vnicũ corrigẽdo. exceptis officialib⁹ qbus hoc eſt cõmiſſum.Alioqn manus apponẽs ex canone lato in curia ipſo facto ſententiã excoicationis incurrit que per aliquẽ citra ſedẽ aplicam relaxari nõ pot.idem Goffre. ℄ Querit Richar.in.iiij.di.xviij.Utruʒ innocẽs lr̃am dñi pape cuius efficacia iaʒ expirauit:⁊ ludo nõ intẽtione vtẽdi aliquã lr̃aʒ in eo ſormata reformet vel punctũ faciat vel ꝑ quẽcũqʒ aliũ modũ aliqd in ea imutet:ſit excoicatus ipſo iure. Rñdet vbi ſupra ad iſtã qõnem dicũt aliqui q talis nõ eſt excoicatus ipſo iure:quia illa excoicatio nõ intelligit niſi de his que pñt alicui eẽ vtiles.ꝓdicta etiã quoad oẽm hoiem eẽt inutilis. Et ꝯ hoc ſic argui pot quãuis illa litera nõ imutata facta ſit inutilis.tñ per raſuraʒ ſic mutari poſſet vt vtilis appareret. Uerbi gr̃a ſi ibi erat ſcriptũ poſt trienniuʒ minime valiturus:⁊ pro triẽnio poneret quĩquẽniũ:iã appareret vtilis que ꝑus erat inutilis.Cũ ergo quecũqʒ mutatio ſiue pua ſiue magna ꝯ lr̃am ⁊ voluntatẽ dñi pape ꝑ quã ꝑmutationeʒ pot apparere vtilis pluſqʒ erat:vel vtilis cũ añ non erat ſit ꝓhibita ſub pena excoicatiõis laʒ late:videt q imutans aliqđ ꝯ lr̃aʒ dñi pape de qua eſt qõ ſit excoicatus ipſo iure:qđ mihi ꝯcedendũ vr̃ vt etiã habet ex de crimi.fal.in.c.ad falſarioꝝ. in glo.ſup illud ꝑ raſurã tenuẽ.Quicũqʒ radit vel imutat reſcriptũ pape excoicatus eſt ⁊ falſarius.⁊ in hoc nullã diſtinctionẽ adhibeo.Et infra ſic dic̃.De lr̃is tñ que ꝑ nullã raſurã poſſent vtiles apparere:vtpote lr̃a curatoria data a ducẽtis annis:vel.ccc.alr̃ eẽt iudicandũ:q: ſi tota radaret de nouo nõ poſſet apparẽ vtilis ꝑp bullã:q: in creatione cuiuſlibʒ noui pape aliqđ ꝯ bullã imutat nomẽ eni eius ponit in bulla.

℄ Excoicatio ꝯ facientes ſtatuta cõtra eccleſiaſticam libertatẽ:⁊ ſeruari ea facientes ⁊ ſcriptores eoꝝ ⁊ officiales iudicãtes ſʒ ea. Cap.xvij.

Excoicamus omẽs qui de cetero ſeruari fecerint ſtatuta edita:⁊ ꝯſuetudines:vel potius abuſiones introductas ꝯ eccliaſticam libertatẽ:niſi ea de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt hmõi publicationẽ ſnĩe fecerint amouere. ℄ Excoicamus ſtatutarios ⁊ ſcriptores ſtatutoꝝ ipſoꝝ:necnõ ⁊ ꝑ̃tes ⁊ cõſules ⁊ rectores ⁊ ꝯſiliarios locoꝝ:vbi de cetero hmõi ſtatuta ⁊ ꝯſuetudines edite fuerint et obſeruate:necnon ⁊ illos q ſm ea ꝓſumpſerint iudicare:vel in publicã formã ſcribere iudicata. Hono.iij.de ſen.excõ.nouerit.Eccliam laici heremite ⁊ recluſi.hic ſub noĩe eccle nõ cõprehendunt niſi ſe ſubiecerint alicui ꝓbate religioni.Guil.Libertatẽ q ꝯſiſtit in ꝓuilegijs ꝯceſſis ſup ſpũalibus vel tp̃alibus generaliter vel ſingulr̃:ſiue a deo:ſiue a papa:ſiue ab alijs principibus ſm Jnno.⁊ Hoſti.⁊ Abba.Et a deo quidem cõceſſa ſunt multa:vt illud.Qđcũqʒ ligaueris ſup terrã ⁊c̃.⁊ hoc quãtũ ad ꝑſonaʒ pape extendit ad interpretationẽ omniũ dubiorum.

extra qui ſi.ſint legi.c.p venerabilē. Item q̄ de
cime ⁊ p̄mitie ad clericos ſpectēt.xvj.q.j.reuer
timini. Itē q̄ eccleſia ſola res eccliaſticas mini/
ſtrare pōt.xvj.q.j.§.itē impator. Itē q̄ de ſpūa
libus ſuo ↄdere ⁊ iudicare pōt ⁊ multa alia pri
uilegia que ↄtinenť in no.⁊ ve.teſta. A papa p̄/
uilegia ↄceſſa ſunt.vt qui iniecit manū violēteꝫ
in clericū:ſit ex cōmunicatꝰ. Item q̄ in legatis
ad pias cauſas ſufficiūt duo teſtes.ex̄.de teſta.
c.relatū.⁊ i multa alia p̄uilegia que ad vicario
xp̄i ↄceſſa ſunt q̄ habenť in iure canonico. Iteꝫ
ab impatoribꝰ multa ↄceſſa ſūt que ſparſa in iu
re ciuili:vt de imu.ec.⁊ hmōi.nec extendūt di/
ctas ↄſtitutiōes ad p̄uilegia data nō vniuerſali
ter:ſed p̄ticulariter aliquibꝰ eccl'ijs ſiue ſint da/
ta talia ſp̄ualia a papa ſiue ab impatoribꝰ. ſiue
ab alijs p̄ncipibus. Jo.an.de capitularijs.i.in
chartulis ſiue libris in quibꝰ talia ſcribi cōſue/
uerunt:⁊ ſic ſatiſfecerit:ep̄us abſoluet:q2 papa
ſibi nō reſeruauit. Jo.an. Infra duos menſes.
Hec ↄſtitutio modo ligat oēs:q2 iam dudū ſlu
xerunt illi duo mēſes:de quibꝰ ſit mētio in iſto
c. Hoſti. Excōmunicamꝰ ſtatutarios ⁊c̄. Statu/
tarij ⁊ ſcriptores ſtatutoꝝ ſtatim liganť:nec ex/
cuſationē habere pñt i toto:etſi qnqꝫ excuſenť
a tāto. Ptātes aūt ↄſules ⁊ rectores pñt habeť
excuſationē quātū ad obſuatiōeꝫ ſnie ⁊ dletio/
nē ſtatutoꝝ p̄dictoꝝ q̄ ignorare pñt:et q̄ v̄o cer
tificati ſūt ⁊ obedire negligunt:ↄſtō eos ligat:
qđ ad arbitriū bōi viri referēdū ē:qn̄.ſ.ſcire po
tuerūt vel nō:aut qn̄ īpedire ne ſeruenť:vt.ſ.in
telligať hoc q̄ꝫcito potuerit bono mō conceſſo
aliquo interuallo:q̄ ſi hoc poſt ſciuit de nocte
vel in feſto tam ſolēni q̄ conciliū ↄgregare nō
potuit:vel tunc erat infirmus:arbitrabiť bonꝰ
iudex. Ho.⁊. Jo.an. Jo. v̄o de lig.in tractatu đ
ce̅.eccle.dicit q̄ p̄dicti ptātes conſules ⁊ hmōi
ſunt excoīcati:nō excōmunicādi.nec obſtat.c.
graue.vbi dicit canon. Ferende ſnie:q2 ibi de/
nunciaņť excoīcandi nō excoīcati.vel dic q̄ nō
eſt abſurdū q̄ excoīcati a iure iteꝝ excoīceņť ab
ab hoīe. Officiales v̄o nō ſūt excoīcati:niſi ſer
uauerint illa ſtatuta:vel etiā negligētes fuerint
ad ea delēda:rectores ciuitatū qui nō habent
ptātem ſtatuta tollendi nō liganť hac ſnia: niſi
ſm̄ illa ſtatuta iudicēt:aut niſi poſſint opari vt
illa deleāt ⁊ hoc negligāt. Pe.de ācha.a querit
de conſiliarijs illoꝝ locoꝝ:⁊ ponit diſtinctionē
Inno.qui ſic ait. Si tale cōſiliarijs in illis locis
vbi ſeruaņť ſtatuta ꝫ eccleſiaſticā libertatē:hñt
ptātem deſtruēdi ⁊ nō faciūt excōmunicati ſūt.
etiā ſi dediſſent ↄſiliū q̄ deſtruaņť:nō facit eos
euitare penam. Si nō hñt ptātem nō incurrūt
excōicationē. Sed ſi neſcirent eē p̄dicta ſtatuta
dicit Hoſti.tunc ligari:qn̄ ſciunt ⁊ nō delēt cuꝫ
pñt. Tps aūt ad hoc dabitur arbitrio bōi viri.
ideſt iudicis:ſed nō videť ſe poſſe excuſare alle
gando ignorantiā facti:ex quo ita publice pro
mulgata ſunt ſtatuta:tn̄ ſaluādo dicta p̄cedē/
tia:dicit q̄ ignorātia p̄dicta excuſat excoīcatio
ne ad quā incurrendū requiriť dolus:ſed non
ab alia pena:ſꝫ quid ſi ſciuerūt p̄dicta ſtatuta ⁊
ignorauerūt eſſe ꝫ eccleſiaſticā libertatē.ibi di/
cit Inno.q̄ nō incidunt cū excoīcatio nō liget
niſi ↄtumacem.xj.q.iij.c.certū.nec fertur niſi p
magnis criminibꝰ:fateť tn̄ q̄ poſſint aliter pu/
niri. Dñs meus Jo.de lig.putat eos nō audiē/
dos.q2 eſt ignorātia iuris q̄ nō excuſat.de reg.
iu. Ignorātia. Hec Pe.de ancha. ¶ Nota etiā
ſm̄ quoſdam q̄ ſi q̄ ſtatuerūt q̄ nullus offerat
niſi in magnis feſtiuitatibꝰ.als nō. vel ſi tn̄ q̄
ſuper mortuo nō niſi talis pānus vl tot cerei ⁊
hmōi:hoc eēt ꝫ eccliaſticā libertatē. Sup iſto
ca.nouerit. Hēricus boych dicit q̄ ſtatuentes
vel ſtatuta dictantes vel ſcribentes ipſa aut ſie
ri ↄſentientes:aut facientes ſeruari ſtatuta con
tra eccleſiaſticam libertatem ſtatim ſunt excom
municati ipſo iure. Nā tēpus duoꝝ mēſiuꝫ qđ
dať ad delendū ipſa ſtatuta vt vitēt hanc penā
cepit currere a tpe publicatiōis huius decre.⁊
ſic iam diu tranſiuit illud tps ſꝫ Guil.⁊ Hoſti.
Quidā tn̄ exponunt hmōi.publicatiōeꝫ poſt
q̄ꝫ.ſ.in ſingulis locis ſuit publicata:⁊ hoc beni
gnius ſm̄ Hoſti.ſed primū verius ſm̄ Jo.an.
Qui v̄o ſm̄ talia ſtatuta p̄ſumpſerint iudicare
vel in formā publicā ſcribere iudicata:ſtatiꝫ ta
les ſunt excōmunicati ſm̄ Hoſti.ſecus aūt ſi in
priuatā formā ſcriberēt. Jo.an. Officiales v̄o
⁊ ↄſiliarij tūc ſignanť ſi ſciētes eē ea ꝫ libertatē
eccleſiaſticā: ↄſenſerint delicto:vt q2 ea fuaue/
runt vel dederunt ↄſiliū q̄ ſeruentur vel negli
gentes fuerūt ea de ſuis capitularibꝰ delere vel
officium dimittere q̄ꝫcito de eis certificati ſciu/
unt ⁊ cognoſcunt ea eſſe contra libertatem ec/
cleſie ↄceſſam:aliq̄ tn̄ medio interuallo ad arbi
triū boni viri. Alie v̄o p̄ſone noīate i hac đcre.
iꝫ ſeruent hmōi ſtatuta nō ſunt excoīcati ſꝫ In
no.⁊ Jo.a. Hec ille.qui quidē dicit de facienti/
bus ꝫ libertatem ſeu p̄uilegium vllis eccleſie.

¶ Excoīcatio contra omnes dños prohibētes
ſubditis ne faciant ⁊ obſequia corporalia per/
ſonis eccleſiaſticis. Capitulum.xviij.

Eos qui temporale dominiū obtinentes ſuis ſubditis ne p̄latis aut clericis ſeu p̄ſonis ec/
cleſiaſticis quicq̄ꝫ vēdant aut emāt
aliquid ab eiſdē:nec ipſis bladum molant co/
quāt panē aut alia obſequia exhibere p̄ſumant
aliqn̄ interdicunt eum talia in derogationē li/
bertatis eccliaſtice p̄ſumāť eoīpo excoīcatiōis
ſnie decernimus ſubiacere. Boniſa.de imu.ec

cle.li.vj. Libertatis.lʒ iſti quoad ṽba viderenſ
nõ infringere libertatẽ:tñ infringebant facien/
do fraudeʒ de pſona ad pſonam.de quo dic:vt
xiiij.q.iij. Plerigꝫ. Jo.an. Querit ħ Dñſcus ð
ſan.Gemi.qđ ſi iſta ꝓhibitio fiat p illũ q nõ hʒ
dñiuʒ:an hẽat locũ pena ħ poſita. Rñdet ꝙ nõ
per tex.qui ħ dicit de dñis ꝓhibentibꝰ ſuis ſub
ditis:ꝛ exponit illđ tpale p ſeculari dñio ꝛ ſub/
dit. Sed pone ꝙ fiat ſtatutũ ſicut in italia i mul
tis ciuitatibꝰ ꝛ dñijs:ꝙ ꝓhibeat ne qs donet vł
vendat rẽ imobilẽ alicui non exiſtẽti de iure ſta
tuentiũ nõ ſubeũti onera coĩuʒ vel dñoꝝ ꝛ irri/
tat donationẽ vel venditionẽ ꝛ penã iponit:an
per talia ſtatuta includanſ donatiões ꝛ vẽditio
nes in eccliijs. Et ꝙ nõ includanſ:ꝛ nõ teneãt ta
lia ſtatuta quoad eas ꝓbat per.c. Eccleſia ſancte
Marie.de ↄſti.ꝛ per plures rõnes. Et cõcludit
ꝙ hmõi ſtatuentes hac pena nõ ſunt ligati exq̃
nõ fuit ſtatutũ expꝛſſum de ecclia:qꝛ ſi hoc fuiſſʒ
tũc ligati eſſent:qꝛ ſtatutũ eſt ꝫ eccleſiaſticã lib/
tateʒ.tenuit enſ iſtud ſtatutum ẜm cõem ſnĩam
oĩum doctoꝝ quoad laicos trãſferentes in lai,
cos iuriſditionis aliene:ſed ſi iſtud extẽderent
ad eccleſias incipent ligari:nec eẽt abſurdũ di/
cere ꝙ iudex eccliaſticus poſſet illos ad q̃s per
tinet cogere ad declarãdũ ſtatutũ:vt nõ reſpice
ret ↄctus ſiẽdos cũ eccleſijs.ex̃ de here.ca.ſtatu
tũ. Refert enſ Joã.an.in nouel.ꝙ Uin.ꝛ Abb.
dicũt ꝙ ſtatuto facto laicoꝝ pro cõi vtilitate:ꝙ
vadẽs de nocte ſoluat tñ:clerici nõ ſunt ſubie/
cti ſed per ſuũ iudicẽ arcẽdi.di.xcvj. Bñ qdeʒ.
ſecus dicũt de dãno in paſcendis pecoꝛibꝰ vel
ad aquam ducendis.tunc enim tenentur paſto
res de dãno propter mercedem quã accipiunt.

¶ Excõmunicatio cõtra vſurpãtes patronatũ
de nouo in locis pijs vel vſurpantes bona vacã
tium eccleſiarum. Capitulum.xix.

SAncimus vniuer//
ſos ꝛ ſingulos qui regalia cuſtodiã
ſiue guardiã aduocatiõis ſeu dẽſen/
ſionis titulũ in eccliijs monaſterijs
ſiue qbuſlibet alijs pijs locis de nouo vſurpaſ
conãtes bona eccleſiaꝝ monaſterioꝝ aut locoꝝ
ipſoꝝ vacãtiũ occupare preſumũt:quocũqꝫ di/
gnitatis honoꝛe ꝓfulgeãt:clericos et eccliarũ:
monachos monaſterioꝝ ꝛ pſonas ceteras loco
rũ eoꝛũdẽ:q hoc fieri ꝓcurãt eoipſo excoicatõis
ſnĩe ſe nouerit ſubiacere. Boniſa.de elec.gña/
li.li.vj. Uniuerſos ꝛ vniuerſas:nã appellatiõe
ſigs etiã qua ↄtineſ.ff.de ṽ.ſi.l.j.ꝛ.ij. Et ẜʒ bar.
ṽbũ maſculinũ ꝓlatũ a canone comprehẽdit fe
mininũ qđ ꝓbaſ.xvij.q.iiij. Sigs ſuadente qđ
veꝝ niſi p eãdẽ vel alia iura excipiaſ feia.l.eo.
Indẽnitatibꝰ. Joã.an.qđ Archi.itelligit de ca
none puniẽte eria. Singulos:vt qñ pſona vſur
pat ſuo noie inſraſcripta. Uniuerſos ṽo dixit:
puta qñ aliqua vniuerſitas ſibi iſraſcripta vſur
pat de nouo. Archi. Regalia:dic ea q̃ capit rex
vacãte ecclia vt pʒ in regno frãcie ꝛ anglie. Nã
illa vocanſ regalia iura regis in qbuſdã eccle/
ſijs vacãtibus cõpetẽtia qbus de ꝓlato oꝛdina/
tis illa ꝑcipiũt ꝓlati:vt no.tex. Archi. Guardia
ni:qꝛ dicũt ſe debẽ cuſtodire eccleſiã vacãtem
donec de ꝓlato fuerit ei ꝓuiſuʒ:vt pʒ exẽplũ in
eccleſia parmẽſi.vbi tales cuſtodes laici ꝛ nobi
les appellanſ vicednĩ:pʒ etiã exẽplum in eccle/
ſia floꝛẽtina. Et ſumiſ hoc ṽbũ ꝛ ꝑcedens.ſ.cu
ſtodiã p eodẽ:vñ expõe ſiue p ideſt. Et itelligũt
qdã hoc cõpꝛehẽdi ſub hoc noie iuſpꝰonatus:
qđ nõ credo:ſed itelligo ſimplr ſicut ſonat quã
uis aliter notaſ.ĩ.de iurepa. Archi. Sʒ Jo.an.
ſic dicit. Cuſtodiã ꝛ que ſequuntur expone ẜm
Bar.in iuſpꝰonatus.qđ ẜm diuerſas regiones
diuerſa ſoꝛtiſ vocabula. Et addit quocũqꝫ noie
cenſeanſ:vſurpantes de nouo tale ius in eccle/
ſijs ꝛ alijs pijs locis ꝛ bona ipſoꝝ vacantiũ oc/
cupãtes:excoicati ſunt ipſo iure. Alijs vt hoſpi
talibus ꝛ alijs quocũqꝫ noie vocatis. Jo.an.de
nouo vocatis.ſ.a.xl.an.citra ẜʒ Bar.de ↄſue.
c.ſi.ꝛ hoc per lraʒ q̃ ſequiſ:vel ex antiq̃ ↄſuetu
dine:q.ſ.habeſ.ĩ.i tex.ħ nõ poſito. Jo.an. Bo/
na de qbus nulla eſt laicis attributa ptãs:alias
facultas:occupare in malã ꝑtem ſumiſ:ꝛ ꝓpꝛie
mobilia dicunſ occupari:imobilia dicunſ inua
di:ſepe tñ vnũ ſumiſ ꝓ reliquo. Procurat foꝛ/
te occaſione diſcoꝛdie iter eos ſuſcitare. Et dicũ
tur ꝓcurare ope:ↄſilio:pſuaſione ꝛ coopatiõe.
Jo.an. Nota ꝙ cõmittẽs ſacrilegiũ in auſeren
do res ſacras vel nõ ſacras:ſʒ de loco ſacro:nõ
ſunt de iure cõi excoicati:niſi hoc facerẽt cũ ef/
fractione vel incẽdio:vt ex̃ de ſen.excõ. Cõque
ſti.in glo.ſed ſi tales poſt monitionẽ nõ ſe emẽ/
darent:ſunt excoicãdi:ſic etiã alij auferẽtes bo
na eccleſiarũ nõ ſunt ipſo iure excoicati niſi va
cantiũ:vt in iſto.c.generali.de elec.li.vj.qđ au
tem dꝛ in decre.xj.q.iij.canonica.de violatori/
bus eccleſiarũ:vt.xvij.q.iiij. Omnes.de rapto
ribus bonoꝛũ eccleſiarũ ꝙ ſunt excoicati:intel
ligendũ eſt ẜm Richar.in.iiij.de violatiõe ꝛ ra
ptu que fiunt cum ꝓbabili.alijs perſonali effra/
ctione vel violentia ꝛ huiuſmodi.

Differẽt occupari et inuadi.

¶ Excõmunicatio cõtra cõpellentes ꝓlatos et
pſonas eccleſiaſticas ad ſubmittẽduʒ eccleſias
vel eccleſiaſtica bona eis. Capitulum.xx.

LAici qui prelatos
vel capſa ecclioꝝ ſeu alias pſonas ec
cleſiaſticas ad ſubmiſſiões hmõi
faciẽdas hactenꝰ cõpulerũt poſt cõ
petentẽ admonitiõeʒ remiſſa ſubmiſſione quã
per viʒ vel metũ exegerãt ecclias ꝛ bona ecclie

tis ſubmiſſio:taliter in ſua libertate dimittãt. Illi vero qui ꝑlatos aut pſonas eaſdẽ ad talia faciẽda cõpulerint cuiuſcũqꝫ ſint ↄditionis aut ſtatus excoĩcationis ſint ſnĩa inodati. Ex ↄtib⁹ ꝓter ea ſup pmiſſis hmõi lnĩa ⁊ ↄſenſu interueniẽte hactenus initis:aut q̃s in futurũ iniri ↄtigerit ſeu occaſione illoꝝ laici vltra id qḋ ex nã ↄtractuũ ipoꝝ vel adhibita in ipis lege pmittit̃:aliq̃s nõ vſurpẽt. Qui vero ſecus egerint niſi legitie moniti:ab hmõi vſurpatiõe deſtiterit reſtituẽdo et que taliter vſurpauerũt. eoipo in ſnĩaꝫ excoĩcatiõis īcurrãt. Greg. x. de re. ec. nõ alie. ꝟ ↄſultiſſimo. li. vj. Submiſſ. ões hmõi. i. de qb⁹ dixerat in pn. vbi ꝓhibet ꝑlatos ⁊ ecclias ſibi cõmiſſas bona imobilia ſeu iura ipaꝝ laicis ſubmittere abſqꝫ capli ſui ↄſenſu ⁊ ap. ſe. lnĩa ſpāli. ſ. ſtituẽdo vel recognoſcẽdo ſeu ꝓfitendo ab illis ea tanq̃ a ſupio:ib⁹ ſe tenẽ:ſeu ab ipſis eadem aduo:ãdo vel ipſos pſonos vel aduocatos eccleſiaꝝ ſeu bonoꝝ ipoꝝ ppetuo ad tp̃s nõ modicũ ſtatuẽdã. Talis ꝫ ſubmiſſio ꝟ ꝓhibet̃: nõ aũt aliẽatio bonoꝝ ecclĩaſticoꝝ. ❡ Et no. q̃ cõꝓhẽdunt̃ et ꝟ ſemine. ſ. religioſe:⁊ qḋ dr̃ aduocãdo exponit̃ tãq̃ ab aduocatis recognoſcẽdo. Et qḋ dr̃ ad tp̃s nõ modicũ ide trahit̃ q̃ ad modicũ tp̃s pñt vocari in pſonos vl dẽfenſores. ⁊ dicit̃ modicũ tp̃s infra decem annos. vel ſm Bar. relinquetur iudicis arbitrio. ⁊ qḋ dicitur competentem monitionem intellige trinaꝫ:niſi facti neceſſitas aliud ſuadeat. Jo. an.

❡ Excoĩcatio ↄtra ↄcedẽtes repreſalias ⁊ vtẽtes in clericos ⁊ bona clericoꝝ. Caplm. xxj.

Illi qui repſalias aduerſus perſonas eccliaſticas ſeu bona ipaꝝ ↄcedunt vel extẽdũt ad eas:niſi pſumptionẽ hmõi reuocauerint a ↄceſſionis vel extẽſiõis tpe infra menſeꝫ ſi pſona ſingularis fuerit ſnĩaꝫ excoĩcatiõis īcurrat ſi vniuerſitas eccliaſtico ſubiaceat interdicto. Greg. x. de iniurijs. c. ſi pignoꝛatiões. li. vj. Eccliaſticas vt clicos:tẽplarios:hoſpitalarios:ↄuerſos:⁊ deo deuotos. xij. q. j. duo. Jo. an. Extendũt. facit dr̃iam inter extẽdere:⁊ ↄcedere: q: ciuitas vel ſupioꝛ dr̃ cõcedere. ſed ille cui cõcedunt̃ extẽdere: puta quia ciuitas Bonoñ. dedit repreſalias ciui ſuo ꝫ floꝛẽtinos:qui eas extẽdit ille ad clericos. Jo. an. Preſumptiõe. i. ↄceſſione vel extẽſiõe repſaliaꝝ qḋ eſt ꝫ libertatẽ eccleſiaſticã. Jo. an. Mẽſeꝫ: q̃ ſi īfra mẽſeꝫ iſtũ ꝓceſſuꝫ fuit ad actũ:q: fuit eccliaſtica pſõa ꝓ alia pignoꝛata. i. repſalia facta ꝫ eũ. Nunqd hec poſtea hẽbit locũ īfra mẽſeꝫ. dic ſm Bar. q̃ in ſtatũ priſtinũ reuocãdũ erit īfra mẽſeꝫ. de ſen. ex. q̃cũ. ꝫ. vl h; Guil. Reuocatio re īntegra fieri dꝫ betur an̄q̃ ꝓcedat̃ ad actũ:alr̃ locũ hꝫ pñ. io. an.

❡ Excõmunicatio ꝫ grauãtes pſonas eccleſiaſticas in ſe vel in ſuis pro eo q̃ noluerũt eligere eos pro qbus rogati erãt. Caplm. xxij.

Sciant cũcti qui clericos vel q̃ſlibꝫ pſonas eccleſiaſticas ad quos in aliqb⁹ monaſterijs aut alijs pijs locis ſpectet electio ꝓ eo q̃ rogati ſeu alr̃ inducti eũ ꝓ quo rogabant̃ ſeu inducebant̃ eligẽ noluerũt:vel ↄſanguineos eoꝝ aut ipas ecclĩas mõaſteria ſeu loca certa bñficijs ſeu alijs bonis ſuis p ſe vel p alios ſpoliãdo: ſeu alr̃ iniuſte pſequẽdo grauare pſũpſerint ſe ipſo ſctõ excoĩcatiõis ſnĩa nouerit innodatos. Greg. de elec. li. vj. Cũcti et epo. Eccliaſticas vt ↄuerſos tẽplarios:q lꝫ nõ ſint clerici. ſunt tñ eccleſiaſtice pſone. Spectet dẽ iur̃ cõi. Jn collegiata ecclĩa:ad collegiũ ſpectat electio:⁊ ſi nõ ẽ collegiũ ad pſonũ:niſi aliõ iducat̃ de ↄſuetudie: Si aũt nõ ẽẽt collegiũ vel pſonus p dyoceſanũ hꝫ ibi oꝛdinari. x. q. j. regẽda. ⁊ hec vera quoad electionẽ ꝑlati de īferioꝛi nõ. ẽ. e. ti. cuꝫ eccleſia vulterana. Jo. an. Rogati. qñ p̃ces inducũt ſymonia. dic vt. viij. q. ij. in ſũma. ⁊. viij. q. j. moyſes. Jnducti p pmiſſiones vel alio mõ. Jo. an. Alios:ſed nũqd hec pena locũ hẽbit in pñtante pſono:videt̃ q̃ nõ:q: de electione tñ loquit̃ur:⁊ nõ de pñtatione:⁊ hec eſt penalis. ⁊ iõ reſtringẽda:dic q̃ ſi pſonus eſt cleric⁹ vel pſona eccliaſtica locũ habebit:ↄſiõ:nec hoc eſt odioſuꝫ:ſed fauoꝛabile ecclĩaꝝ fauore. Si aũt pſon⁹ eſt laicus pena locuꝫ nõ habebit:cuꝫ ↄſtõ dicat clĩcos vl eccliaſticas pſonas. Jo. an. Jdẽ Guil. Bar. Archi. Jo. mo. qui dicũt et idẽ in poſtulãte ſnĩa. ⁊ ſm Greg. epi bñ poterunt abſoluere. Jo. an. Ex quo ↄditione canonis hui⁹ abſolutio nẽ ſibi papa nõ reſeruat. ex̃ de ſen. excõ. c. nup. ❡ Nota q̃ Archi. hic monet q̃õneꝫ de mandatario. i. de eo q ex mãdato alterius aliqd hoꝛũ opat̃. vtrũ incidat in canonẽ. allegat pro ⁊ ꝫ dicens finalr̃ ↄcludit q̃ dici põt q̃ mandatarius talis ligat̃:etſi nõ verbis huius. c. tñ mẽte maxime cũ pricipet in crimine ⁊ ſit actoꝛ mali.

❡ Excoĩcatio ꝫ īpediẽtes litigare in foro eccleſiaſtico in cãis que de iure vel ↄſuetudie vel ex īpetratis a curia pñt ibi tractari. Cap. xxiij.

Statuimus ne quis īpetratiões lraꝝ nraꝝ ad nos vel ad forũ eccleſiaſticũ recurrẽtes ſup cauſis q̃ ad idẽ foꝝ vel de antiq̃ ↄſuetudine ptinere noſcunt̃ ad deſiſtendũ vel in foro ſeculari de q̃õnibus hmõi litigãtiũ p eorũdeꝫ iudicũ eccleſiaſticoꝝ īpetrantiũ:aut litigãtium ſeu volentiũ litigare:aut ppinquoꝝ ipoꝝ:vꝫ ſeu reꝝ illoꝝ ſeu eccleſiaꝝ ſuaꝝ captionẽ:modiſue

aliq̃s qbuſcũqꝫ cõpellat ſeu cõpelli faciat vel ꝓ
curet: nec per ſe alioſue ſpediat quo min⁹ coraꝫ
iudicib⁹ eccliaſticis delegatis ſeu ordinarijs q̃/
rulantes de cauſis q̃rꝫ ꝑmiſſuꝫ eſt ad cognitio
nẽ pertinẽt eorũdẽ: poſſint libere iuſticiaꝫ obti
nere: nec ad ꝑdictã faciẽda dent auxiliũ ↄſiliuꝫ
vel fauorẽ. Siq̃s vͦo ↄ̃ ꝑſumpſerit ſe ipſo facto
nouerit excoicatiõi ſubiacẽ: a qua niſi tã iudici
cuius cognitio fuerit ſpedita vł iuriſditio vſur
pata q̃ꝫ pti que in ꝓſecutiõe turbata fuerit ſuf
ſuris. de iniurijs. de dãnis. de expenſis. ⁊ inter
eſſe ꝑus per eũdẽ fuerit integre ſatiſfactũ nulla
tenus abſoluat. Boni. ex̃ de imu. ec. qm̃. li. vj.
Nullaten⁹. id eſt nullo modo. Quid ſi aũ ſatiſ/
factionẽ tales fuerũt abſoluti. nõ credo ꝙ talis
abſolutio teneat hec iſta ſpãlr ꝓhibente lr̃a. Ar
chi. ⁊ Jo. dicit ꝙ tũc demũ facta ſatiſfactiõe po
terit abſolui ꝑ ordinariũ: qꝛ papa ſibi nõ retinuit

¶ Excõmunicatio cõtra dños ⁊ eoꝝ officiales
grauantes aut iniam grauandi dãtes clericos
vel ſuos ↄſanguineos ꝓpter ſnias latas ↄ̃ eos.
Capitulum. xxiiij.

Quicunqꝫ pro eo ꝙ
in reges ꝑncipes ⁊ barones nobiles
balliuos vel quoſlibꝫ miniſtros eorũ
aut quoſcũqꝫ alios excoicationis ſu/
ſpenſionis ſiue iterdicti ſnia fuerit ꝓmulgata:
iniaꝫ alicui dederit occidẽdi capiẽdi ſeu alr̃ in
ꝑſonis aut in bonis ſuis vel ſuoꝝ grauãdi eos
tales ſnias ꝓtulerũt ſiue quoꝝ ſũt occaſiõe pro
l ate vel eaſdẽ ſnias obſeruãtes ſeu talr̃ excoica
tis coicare nolẽtes: niſi iniam ipaꝫ re itegra re
uocauerit: vel ſi ad bonoꝝ captionẽ occaſiõe ip
ſius inie ſit ꝓceſſum: niſi bona ipſa fuerit infra
viij. dieꝝ ſpaciũ reſtituta: aut ſatiſfactio ꝓ ipſis
ſpenſa: eo ipſo ſniam excoicationis icurrãt. Ea
dẽ q̃ꝫ ſint ſnia inodati oẽs qui auſi fuerit ꝑdictã
inia data vti vel aliqd ꝑmiſſorũ ad q̃ cõmitten
da dari iniam ꝓhibuim⁹. alr̃ cõmittere q̃õneꝫ
ſuo motu. Qui aũt in eadẽ ſnia ꝑmãſerint duo
rum mẽſiũ ſpacio extũc ab ea non pñt niſi ꝑ ſe.
ap. abſolutiõis bñficiũ obtinẽ. Greg. x. de ſen.
excõ. li. vj. reges. Eſt aũt ordinari⁹ regis eps in
cui⁹ dyoceſi delingt vel domiciliũ h̃ꝫ. di. xcvj. ſi
imꝑator. Jo. an. Et dic̃ Archi. ꝙ nõ ſolũ regem
īmo ⁊ imꝑatorẽ põt eps excoicare. ij. q̃. vij. ſ.
itẽ cũ Dauid. Miniſtros ad clicos põt referri.
⁊ ſic ꝓprie inſequif v̈bũ ſuſpẽſiõis. Jo. an. Licẽ
etiã multoſorti⁹. idẽ in iuſſu vł mãdato. Archi.
Dederit: clare demõſtrat hec lr̃a ꝙ ſi aliq̃s ↄ̃cẽ
ꝓlatione excõicati faciat ea q̃ hic in lr̃a numerã
tur ipſe excõicat⁹ nõ dꝫ in culpa niſi ſubſequẽs
poſtfactũ ratũ hẽat. Archid. Suoꝝ. ſ. ↄſangui
neoꝝ vł familiariũ. ⁊ ſic no. caſuꝫ ĩ quo ꝑcutiẽs
ꝙ mãdãs ꝑcuti laicũ eſt excõicat⁹. ad ideꝫ. ō. de
elec. Sciãt. c. li. Joã. an. Grauãdi: puta ne quis
emat ab eis vel eis vẽdat: vel his ſilia. Joã. an.
Re integra. i. añq̃ꝫ ad occidẽdũ vel capiẽdũ vł
alr̃ grauandũ eaſdẽ ꝑſonas in aliq̃ fuerit ꝓceſ/
ſuꝫ. vñ vł ꝙ ſi re integra fiat reuocatio mãdati
vel talis inie: locũ nõ hꝫ qͦd hic ſequif: ſi aũt ad
aliquẽ actũ ſit ꝓceſſuꝫ ꝑ eũ: cũ inia eſt ↄceſſa ſta
tim iniam dãtes ſunt ligati: vt h̃ pꝫ: de hoc de
pe. di. j. Siq̃s nõ dicã. ſed vł ↄ̃ infra xx. ibi. niſi
bona ipſa ⁊c̃. dic ꝙ grauior eſt offẽſa ꝑſone q̃ꝫ
rerũ. de q̃ offenſa loquif lr̃a: quo caſu ipo facto
ſtatiꝫ ligant vt dictũ eſt. lr̃a aũt ſequẽs loquif i
offenſiõe rerũ ad quaꝝ reſtõnem termin⁹. viij.
dieꝝ ꝑfigif. vt infra pꝫ. Archi. Jmpẽſa. ſ. cũ res
nõ extat vł pꝫ leſo. Incurrãt mͦ duplici ſunicu
lo ſũt ligati: qͦd cẽ põt. iij. q. iiij. Engeldrudaꝫ.
Jo. an. Uti. ⁊ ſic mãdãs ⁊ mãdatari⁹ eadẽ pena
puniunf. Alr̃. i. ꝑter aliquã licẽtiã. Jo. an. Ob
tinere: ſilr̃ in incẽdiarijs eccleſiaꝝ: q exquo de/
nũciati fuerit nõ pñt abſolui ab alio q̃ꝫ a papa
ō. c. Tua. Et ſi papa h̃ ñ expſiſſꝫ ꝑpetuo potuiſ
ſet ordinari⁹ ipm abſoluẽ. ō. c. nup. Jo. an.

¶ Excõicatio ↄ̃ exigẽtes vel exigẽ faciẽtes pe/
dagia vel gabellas a ꝑſonis eccliaſticis pro re/
bus ſuis vel eccleſiaꝝ. Capitulũ. xxv.

Conſtitutionem fe/
licis recordatiõis Alexandri pape
iiij. ꝑdeceſ. nr̃i q ſtatuit eccliaſ ⁊ ꝑ/
ſõas eccliaſticas ad pedagia ⁊ gui/
dagia penit⁹ nõ teneri: nec ad exhibẽdũ vel ſol
uendũ tallias ꝑ reb⁹ ſuis ꝓprijs quas non cã ne
gociãdi deferũt vł deferri faciũt ſeu trãſmittũt
volẽtes ꝓpter multoꝝ inſolẽtiã ⁊ abuſuꝫ pene
adminiculo adiuuare. Adycim⁹ diſtricti⁹ inhi
bẽdo ↄ̃ria ↄſuetudine quorũcũqꝫ q̃ dicẽda ẽ ve
rius corruptela nõ obſtãte: vt nec collegiũ nec
vniuerſitas nec aliq̃ ẽt ſingularis ꝑſona cuiuſ/
cũqꝫ ſit dignitatis ↄditiõis aut ſtat⁹ a ꝓ̃fatis ꝑ/
ſonis ſeu eccliis ꝓ ꝑſonis ipſis aut reb⁹ ꝑdictis
tallias: exigat vł extorqueat vel ꝑ ſe vel ꝑ aliuꝫ
ſuo noie vel alieno aut eos ad hmõi ꝑſoluẽda
cõpellat: q vͦo ↄ̃fecerint ſi ꝑſone fuerit ſeclares
excõicatiõis: ſi aũt collegiũ vel vniuerſitas ciui
tatis caſtri ſeu loci alitari⁹ cuiuſcũqꝫ: ipa ciuitas
caſtrũ vel locus interdicti ſniam ipſo facto in/
currãt: nec ab excõicatione hmõi abſolutioneꝫ
vel interdicti relaxationẽ obtineant donec ex/
acta plenarie reſtituerint ⁊ de tranſgreſſione ſa
tiſfecerint cõpetẽter. ex̃ de cen. c. q̃ꝫ. li. vj. Si
vniuerſitas vel ſingularis ꝑſona eccliaſ vel ec/
cleſiaſticas ꝑſonas cõpulerit ſoluẽ pedagia vel
guidagia vel exactiones pro reb⁹ ſuis quas cã
negociationis nõ deferunt vel ꝑ ꝑſonis ſingla
rib⁹ excõicati ſunt: ⁊ vniuerſitas iterdicta. Joã.
an. in ſum. Itẽ nota ꝙ reo clericoꝝ eodẽ ꝑuſſe

gio gaudēt quo res eccl'arū q̄ſtū ad iſtud. Ne gociandi: h̄ verbū a multis nō plene intelligit. vn̄ dic. ꝙ ille d̄r eſſe negociatoꝛ qui rē cōpat: vt rē integrā ⁊ imutatā vendēdo lucret: ſꝫ qui rez cōpat vt materia ſit ſibi aliq̄d inde opandi: puta ex ferro clauos ⁊ alia artificiata ille nō eſt negociatoꝛ. Hāc.n.negociationē clerici exercere nō debēt. vt.lxxxviij.diſ.foꝛnicari. ſi aūt d̄ferāt vel deferri faciāt clerici res cauſa mercimonie: hac imunitate nō gaudent. ⁊ ſic eſt ar. ꝯ emptores reddituū clericoꝝ qui volūt i his gaudere imunitate illa qua ⁊ clerici. vt.ſ.nō ſoluāt guidagia ⁊ pedagia de emptis ⁊ clericis. Fran. de zaber. q̄rit an id qđ hic d̄r de pedagijs locū habeat in gabellis ⁊ datijs q̄ leuant in ciuitatib⁹ lōbardie. Et r̄n̄. ꝙ ſtephan⁹ dicit ꝙ ſic: q2 idē iuris de ipſis. ar. xiiij. q.iij. putant. ⁊.c. plerīqꝫ. ⁊ de puilegijs. c. q̄ſtos. ⁊ ex hoc dicit ꝙ tota italia eſt īterdicta ⁊ clerici irregulares ſ; nō huđtes. hec ille. ſꝫ hodie taliter excoicati nō ſunt vitandi niſi d̄nūcientur. vt hēs. ſ. de cler. excō. mi. c. ſi. Singlares. Ḡnaliter loquit. vn̄ credo ꝙ comprehēdat ēt epōs: ſi obijciat. ex̄ co. de ſen. excō. li. vj. c. Q2 piculoſuꝫ. ꝙ nō loquit i ſnīs excoicatiōis. vt. h. ſꝫ ſuſpēſiōis ⁊ īterdicti. Archi. Obtineāt cū papa ſi taliū abſolutionē nō retineat alijs cōceſſiſſe videbit. ex̄ de ſen. excō. Nuper. arch. Reſtituerit h. verbū demōſtrat ꝙ abſolutionē pcedat reſtitutio: ſic. ij. q. vij. Accuſatio. vbi de hoc in glo. Excoicatos ꝙ v̄r ꝯ. ⁊. xvij. q. iiij. De ꝑſōoꝝ. in ſi. vbi plene de hoc in glo. ⁊. xj. q. iij. Excōmunicatos in glo.

¶ Excommunicatio contra imponentes tallias collectas vel preſtantias clericis ſine licētia pape. Capitulum. xxvj.

Aduerſus cōſules rectores ciuitatū ⁊ alios qui eccleſias ⁊ viros eccleſiaſticos tallijs ſeu collectis ⁊ exactiōib⁹ alijs aggrauare nitunt: volēs imūitati eccl'iaſtice lateran. concil. puidere ꝑſumptionē hmōi ſub anathematis diſtrictiōe phibuit: trāſgreſſoꝛes ⁊ fautores eoꝝ excoicationi ſbiacē pcepit donec ſatiſfactionē ipenderit cōpetētē. ⁊. ſ. circa ſi. ⁊ ſucceſſorem ipſius niſi ſatiſfecerit infra menſem manere decernimus eccleſiaſtica cēſura ꝯcluſum donec ſatiſfecerit cōpetenter. Et in eadē poſt dicta imediate ſequēti. Uerū ſi q̄n forte epūs ſimul cuꝫ clericis tātam vtilitatē vel neceſſitatē ꝑſpexerit vt abſqꝫ vlla coactione ad releuādas vtilitates ⁊ neceſſitates cōes vbi laicoꝝ nō ſuppetūt facultas ſbſidia p eccl'ias duxerit ꝯferēda pdicti laici hūiliter ⁊ deuote recipiāt cum grarum actiōe ppter imprudentiaꝫ tn̄ quoꝛundam romanus pontifex prius cōſulat. Innoc. iij. extra de imu. eccle. Lateranē. ꝯciliū de quo ſupra. c. Nō minus. vbi fert talis ſnīa excoicatōis cū iſta tn̄ additiōe ſeu ꝯditione ſi admoniti deſiſtere noluerint. vbi dicit glo. Ber. ꝙ ſi ſe non correxerint poſt admonitionē ſunt ipo iure excoicati. Et dicit Hoſt. ꝙ ſufficit vna admonitio. maxime quia canon iſte iductus eſt in fauorē eccleſiaꝝ ⁊ odium tyrānoꝝ: quoꝝ aliq̄ ſunt adeo terribiles ꝙ nec facile eſt eos tertio admonē cū quātūcunqꝫ monētur appellāt: nec audent ꝑlati dare ſnīam timētes foꝛſitan plura pdere. Prouidet ḡ ſufficiat vna admonitio cū cōpetēti termino. Appellatio v̄o excludit: q2 a correctiōe canonis nō appellat nec ꝑlato eſt iputādū ſi a canone ſnīa profert. Addit ēt ⁊ fert ſnīa excoicatiōis in pdicto ca. Nō minus. ꝯtra euacuātes auctoꝛitatē ⁊ iuriſditionē ꝑlatoꝝ ita vt nihil poteſtatis in eis i ſuis videat hoibus remāſiſſe niſi moniti deſtiterint. vbi dicit Jo. an. ſup v̄bo iuriſditionem ⁊ ſpūalē interdū. h̄ tn̄ loqtur de tpali q̄ſi etiam rectores hodie nō ſolū diminuē ſed ēt in totū ſubtrahere moliūtur ⁊ tales ſi moniti non deſiſtant ſūt excoicati ipſo iure. Et hac ſnīa īfiniti ligant qui nō vitātur. vt dicit Hoſt. qđ p:culoſiſſimū eſt. Succeſſoꝛē ipſius. ſ. in illa dignitate vel rectoꝛia: ꝯſueuerūt eni vniuerſitates ſibi eligere rectoꝛes annuales: ne delictū pdeceſſoris pīudicet ſucceſſori: ſed id eſt ppriū delictū ex q̄ ipm nō purgat: q2 ꝯſentit. vt dicit ibi glo. ⁊ hic Bernar. īfra mēſem. ſ. a tpe ſui regiminis computandū ⁊ ēt iterum ſi ꝯſeniūt his pp̄ter q̄ fuit excoicat⁹ pdeceſſoꝛ ei⁹ cū per id appareat ꝙ in crie dānato pticipat: ⁊ ſic ligat eadē ſnīa. De h aūt tpe quoad ſnīaꝫ hu⁹ canonis nihil minui pt tn̄ oꝛdinari⁹ huc terminū ex cā abbreuiando ſua ſnīa poſſet talē ligare. Jo. an. Incluſuꝫ ergo eſt canō late ſnīe. Jo. an. Satiſfecerint: oē dānū emēdandū eccleſie: qđ ex ipſi⁹ exactiōe ipſi contingit: ſed ⁊ ſi ꝯſiliū dedit de collecta iponēda ad reſtitutionē ipſi⁹ tenet. Si vero ꝯſiliū nō dediſſet foꝛte nō cogeret ad emēdationē collecte ſed alias itereſſe qđ obuenit eccl'ie ab ipſius regimine emēdabit: ⁊ foꝛſitan pnīaꝫ ſpūalē ⁊ etiam pecuniariā ipm ſubire ſm ꝙ bonus iudex arbitrabit opoꝛtebit. hec aūt tm̄ locū hn̄t cū qs ſuccedit in regimine illi⁹ q eſt excoicat⁹ ex pdictis cauſis vl̄ aliter q̄licūqꝫ pp libertatē eccl'iaꝝ violatā ſec⁹ ſi ex illa cā eēt prius excoicat⁹ vel ꝯſiliarij vel vniuerſitas ſeu ciuitas īterdicta. tūc eniꝫ ſucceſſoꝛ nō eēt excoicat⁹ ſm Inno. cui⁹ eſt q̄ſi tota iſta glo. hoc itelligas ſic ſm Hoſt. v2 ꝙ mēſis iſte ſeu ꝑſumptio q̄ ex lapſu ſumit ad alios caſus nō extēdit. Illud āt certū eſt ꝙ qcūqꝫ ſuccedit excoicato ⁊ fouet factū dānatū pp qđ predeceſſoꝛ excoicat⁹ fuit eādē ſnīam icurrit. Jo. an. Et addit: ꝙ ſi nou⁹ rectoꝛ operā dedit quam

ſuícũqȝ potuit ꝙ hoc emẽdaret: ſed vniuerſita/
te reſiſtẽte qđ itẽdebat nõ potuit obtinẽ non ꝑ/
pterea excuſaſ: niſi oĩo relinq̃t regimẽ. Joã.an.
Neceſſitatẽ iuſtã ꝛ honeſtã. Inno. quorũdã ꝑla
torũ q ſine iuſta cã dabãt ſubſidiũ ꝛ ſoluebant.
Inno. Cõſulaſ. nota li ꝑ Boni. in. vj. e. ti. c. cleri
cis. fuit lata ſnĩa excoicatiõis a qua abſolui nõ
poterãt citra ſedẽ aplicã in laicos iponẽtes col/
lectas ꝛ tallias clericis vel alias exactiões ꝛ per
ſonas eccliaſticas ꝛ talia dãtes eiſdẽ abſqȝ lnĩa
ſedis aplice: que qdẽ ꝯſtõ Boniſa. in cle. co. ti.
c. qm̃. extat reuocata. Et ꝙ in iſtis duabꝰ decre.
ſcȝ nõ minꝰ ꝛ aduerſus circa hmõi mãm dꝛ ibi
ꝑcipiſ obſuari. Querif ſi ad clericũ aliq̃ de iu/
ſta cã caſamẽtũ ruſtici ꝛ poſſeſſiões ꝑuenĩãt: et
ꝑ mõ illaꝝ ꝛ q̃titate ſoluebat ruſticꝰ in q̃ſtis
ꝛ collectis q coiter fiebãt in loco rõne regimis
vel alia. Utrũ ipſe clericus teneaſ ſilr in ꝑdictis
pro modo ꝛ rata poſſeſſionuȝ omiſſis alqs alle
gationibus pro ꝛ ꝯtra. Finaliter dici põt ꝙ ta/
lis clericus liber eſſe debet a predictis: qđ ꝓba/
tur per. c. qꝛ nõnulli. de imuni. eccle. li. vj.

¶ Excoicatio ꝯ̃ extorquẽtes abſolutionẽ a cen
ſuris eccliaſticis per vim vel metũ. Ca.xxvij.

Abſolutiõis bene/
ficiũ ab excoicationis ſnĩa vel quã
cũqȝ reuocationẽ ipſiꝰ aut ſuſpẽſio
nis ſeu ẽt iterdicti ꝑ viȝ vel metuȝ
extortã ꝑſtris ꝯſtõnis auctẽ oĩno viribꝰ euacua
mus. Ne aũt ſine vindicta violentie creſcat au/
dacia: eos q reuocatiõem ſeu abſolutõeȝ hmõi
vi vel metu extorquẽt excoicationis ſnĩe decer
nimus ſubiacere. Bre. x. ex̃ de his que vi me. li
bro. vj. Abſolutiõis huiꝰ decre. fuit dubitatio:
qa reguliſ que ꝑ metũ fiũt tenẽt ſeu valẽt ꝛ obli
gant. qđ dic vt no. xv. q. vj. Auctatẽ. fallit tamẽ
in caſibꝰ ibi notatis ad quos addo iſtũ: ꝛ qꝛ ſicẽ
iniuſta excoicatio ligat ſic videbaſ de iniuſta ab
ſolutiõe. de pe. di. j. Uerbũ. Jo. an. Excoicatio/
nis etiã iniuſte. humiliter eni dȝ petere abſolu/
tionẽ: nõ per metũ cõpellere: qꝛ ſnĩa paſtoris ſi/
ue iuſta ſiue iniuſta tenet. xj. q. iij. c. j. Scđm eni
Guil. ꝛ Bar. Reuocationẽ. driaȝ facit iter abſo
lutionẽ ꝛ reuocationẽ. Et põt dici abſolutio ſo/
lẽnis q̃ fit iuxta formã eccleſie. Reuocatio ṽba/
lis ſine ſolẽnitate vel vbi tenuit excoicatio: lo/
cum habeat abſolutio: vbi nõ tenuit excoicatio
nis reuocatio: vel referſ reuocatio ad abſolutio
nem ad cautelã. Jo. an. ſed iterdictũ ꝓprie dꝛ re
laxari. Archi. Suſpẽſiõis: itelligo indiſtincte:
vt loquur. i. ſiue ab officio ſiue bñficio: ſiue ab i
greſſu eccłie. j. de ſen. excõ. Is cui. Jo. an. Inter
dictũ: iſta tria ſunt paria q̃ oĩa ſub cẽſura eccle/
ſiaſtica ꝯtinẽtur de ṽbo ſi q̃renti: ꝛ ſecũ trahũt
executiõem. vñ ſequẽs appellatio nõ ſuſpẽdit
earum effectũ. de appella. c. paſtoralis. ꝛ in ſcri/
ptis ferri dȝ. de ſen. excõmu. c. cũ medicinalis.
Jo. an. Uin. Uis eſt maioris rei impetus cui re/
ſiſti nõ põt. ſ. cõmode. ff. co. l. j. Metꝰ aũt trepe/
datio mẽtis iſtãtis vel futuri ꝑiculi cã. ff. eo. l. j.
Et exigiſ ꝙ pñs ſit metꝰ. lȝ futuꝝ ſit ꝑiculum: ꝛ
qs metus excuſet. no. ĩ. c. Dilecti. Joã. an. Et dꝛ
metus q̃ſi mẽtẽ tenẽs. vis tñ plus eſt q̃ȝ metus.
Omne eni qđ vi fit per metũ fit: ſed nõ ecõuer/
ſo: ſed cũ metꝰ iſertur ei reſiſti põt lȝ cũ ꝑiculo:
ꝛ cũ multis mõis accipi poſſit metꝰ accipiatur
large: vt ſonat hec lřa ꝛ hoc in odium facientis.
Nota tñ ꝙ lȝ aliq̃ ṽba dicãt talia que videanſ i
cutere timorem: illa tñ nõ ſemꝑ ſufficiũt ad in/
ſtuȝ timorẽ: ꝛ idcirco h̄ relinquo arbitrio boni
viri ſm illud qđ dꝛ in glo. in pluribꝰ alijs. c. ex̃.
e. ti. Cum dilectus. Archi. Extortam: factum re
quirit hec littera archi. Euacuamus. ergo taliſ
abſolutus remanebit vt prius excoicatꝰ. Archi.
Et qu uis in excoicatiõe ꝑ vim vel metũ extor
ta idẽ videaſ. ſ. ꝙ ipſo iure nõ valeat: ꝛ par ius
ligãdi ꝛ ſoluẽdi eẽ voluit. de pe. di. j. Uerbũ. di
cit ꝯtra ꝙ valet ſm Bar. glo. xj. q. iij. q̃uor Jo
an. an. Nõ eſt: qꝛ vtrobiqȝ aie ꝯſuliſ: qđ eſt faciẽ
dum in dubio: põt tñ per exceptioneȝ elidi: vt
no. in. d. c. q̃uor. Extorquẽt. ergo ſi metũ intu/
lit ꝛ iudex abſoluere noluit: nõ hȝ locũ hec pe/
na: qꝛ ṽba ſcꝫ. de cle. nõ reſi. Relatũ aliter tñ pu
niret. Jo. an. Excoicatiõis. Nota excoicatꝰ acci
pit excoicari. qđ dic vt no. iij. q. iiij. Engeldru/
dam. ſit aũt nõ ipſe excoicatus: ſed aliꝰ metum
huic iſerat ſic excoicatꝰ erit: ꝛ ſic non ſumaſ ꝑdi
ctum argu. Sed nũqd in hoc caſu ipſe excoica/
tus vel interdictus vel ſuſpẽſus icurrit hãc pe/
nam: dic ꝙ ſic. ſi mãdauit vel eiꝰ noĩe factuȝ ra
tum habuit. ex̃ de elec. Scriptũ. nec dicaȝ iſtos
penã euadẽ: lȝ abſolutꝰ poſtea ratũ hũit illõ qđ
ab initio coactꝰ fecerat: qꝛ ſtatiȝ ab initio ligati
fuerũt abſolui tñ potuerũt ꝑ ſuũ ordiariũ cũ ꝯdi
tor: cãdis ſibi nõ retinuerit abſolutõeȝ. de ſen.
excõ. Nup. ꝛ in hãc penã incidit q ꝑ penã amiſ
ſionis reꝝ ad hoc cõpellit ipm excoicatoreȝ. ĩ.
e. c. abbas. Jo. an. Subiacere: qd ſi cõpulit per
vanũ metũ de quo timere non debeat: nunqd
tunc locum haberet pena. dic ꝙ non ſm Bar.
qꝛ talis metus non inducit reſtitutioneȝ: nec ꝓ/
prie appellatur metus. Jo. an.

¶ Excoicatio ꝯ̃ cogentes nõ ſeruare iterdictũ
vel excoicatũ nõ vitari. Cap.xxviij.

Preſũptores qui in
locis interdicto ſuppoſitis quẽq̃ȝ de
cetero diuinis celebrare officia ꝓ̃ hi
bet cogere: aut q mõ ꝑdicto ad officia eadẽ au
dienda aliquos excoicatiõis ꝑſertim vel inter/
dicti ligatos ſnĩa reuocare: ſeu qui ne excoicati

publice aut iterdicti de eccliis vbi in ipſis miſ/
ſaꝝ agūtur ſolēnia a celebrātib⁹ moniti exeant
ꝓhibere necnō excoicatos publice ⁊ iterdictos
q̄ in ipſis eccleſijs noīatim a celebrātib⁹ vt exeāt
moniti remanere p̄ſumpſerit excoicatōis ſnīa
a qua perſedē dūtaxat aplicā poſſint abſolui: ſa
cro approbante ꝯcilio inodamus. de ſen. excō.
Grauis i cle. Preſumptores: hec pena nō extē/
dit niſi ad dños tpales excepto vltimo caſu ibi
necnō excoicatos. Dños aūt itellige ēt p̄latos q̄
hñt tpale dñiū in loco. Pau. Quōlibet omnē
modū cōpulſiōis realē pſonalē directū ⁊ indire
ctū cōprehēdit: vt ſi res eoꝝ occupāt: ꝯſangui
neos grauāt in pſonis vel reb⁹. facit. de elec. c.
ſciant cūcti. li. vj. Jo. an. Cogē p̄ſumpſerint: qđ
ſeqt ⁊ eſt p̄mū mō p̄dcō. ſ. voce p̄conia. de quo
ſ. dixerat. Uox p̄conis qñqȝ paucis inoteſcit: ⁊
hoc reſpectu fortior videt vocatio p cāpanā: ſȝ
qꝛ p̄co loqtur ⁊ edictū ponit ex pte mādātis iō
maior eſt ꝯtꝛ⁹. Jo. a. Euocare p̄ſumpſerit: qđ
ſequit ⁊ eſt ſcđm. Publice. occulte. n. excoicatos
nō vitamus in publico. vj. q. ij. c. ij. xj. q. iij. Au/
di. §. cū ḡ miſſaꝝ in alijs ḡ diuinis officijs nō
eſt loc⁹ pene. Jo. an. Moniti nō dicit noīatim:
vt in pxi. v̄. per qđ pȝ quoad ꝓhibētes ſufficit
gnālis monitio: puta qꝛ monet ꝙ oēs excoicati
⁊ iterdicti exeāt ⁊ ille p̄cepit ꝙ nō exeāt. Jo. an.
Si aūt p̄ciperet vel ꝓhiberet nō ſubditis: non
eēt loc⁹ pene: ſm Paulū. Prohibē p̄ſumpſerit
qđ ſequit ⁊ eſt tertiū. Noīatiȝ: ex gnāli moniti/
one nullus ligat ex eo ꝙ remanēt: ſoli ḡ nomi/
natim moniti remanētes ligabunt. Jo. an. Re/
manere: itellige etiā ſi ipſi dñi tpales non man
dēt h̄. Jo. an. Excoicam⁹: excoicat⁹ ḡ iteꝝ excōi
catur. de hoc. iij. q. iiij. c. engeldrudā. Jo. an.

¶ Excōmunicatio ꝯtra facientes ſtatuta ꝙ vſu
re ſoluant: vel ſolute non repetantur aut reſtitu
antur: ⁊ iudicantes ſm ea. Cap. xxix.

Q Uicunqȝ cōmunita
tum poteſtates: capitanei ⁊ rectores: ꝯſu
les: iudices ꝯſiliarij: aut alij quicūqȝ
officiales ſtatuta hmōi de cetero facē vel dicta/
re: aut ꝙ ſoluant vſure: vel ꝙ cū ſolute repetun
tur: nō reſtituant plene libere ſciēter iudicare p̄
ſumpſerint ſnīam excoicatōis incurrāt: eādē
etiā ſnīaȝ icurſuri niſi ſtatuta hmōi hactenꝰ edi
ta de libris coitatū ipaꝝ ſi ſup hoc ptātē habue
rint ifra tres mēſes deleuerint: aut ſi ipſa ſtatu/
ta vel ꝯſuetudines offm eoꝝ hñtes quoquo mō
p̄ſumpſerit obſuare. cle. v. de vſuris in clem. j.
Cōitatū. ipa aūt coitas nō icurrit hāc penaȝ. de
ſen. exc. Romana. li. vj. Cōſules. noīa ſunt offi/
cialiū ſm varias locoꝝ ꝯſuetudines. ⁊ qꝛ oīa
nō pōt ſpecificare ſbmittit ita clauſulā gnālē vt
cōprehēdat oēs q̄cūqȝ noīe cēſeant. Pau. Cōſi
liarij: ad talia dātes ꝯſiliū. Pau. Officiales. ḡ
ſi qs talia ſtatuta nō officialis ſcribēt vel dictaret
nō eſt excoicat⁹ nō ob. ne cle. vl' mo. ſnīaȝ: qꝛ ibi
duo reqrunt. ſ. ꝙ ſcribat vl' dictet: ⁊ ꝙ homici/
diū ſit poſtea ſecutū: qꝛ tūc dat ꝯſiliū vl' auxiliū
vel fauorē. vt ibi no. Inno. ⁊ Hoſt. ſȝ h̄ ſcribēdo
faciēdo. vl' dictādo tm̄ icurrit penaȝ abſqȝ alia
executiōe ſtatuti. Pau. Statuta hmōi de qbus
ſupradixerat q̄. ſ. exigi ⁊ ſolui vſuras ꝯcedunt
vl' ad ſoluēdū dbitores cōpellūt: vl' ḡuia onera
iponūt vſuras repetētes ſicut ſi eēt ſtatutū: ꝙ
vſuras repetētes in foro eccliaſtico p ptātē co/
gant vſurario mutuare tātā pecuniā ⁊ tāto tpe
quāto tenuit repetēs pecunias vſuraꝝ: ſoluun
tur vſure in caſu a iure nō cōceſſo. ſecꝰ ſi in caſu
ꝯceſſo. vt. ſ. e. ti. c. j. ⁊ c. Salubrit. Pau. Impro/
prie tm̄ dr vſura in p̄dictis. c. allegatis. Landul.
vt ḡ loc⁹ ſit pene neēe ē ꝙ ſtatuto caueat ꝙ vſu
re ſoluant. vñ nō ſufficēt ſi ſtatuto caueret ꝙ vl
tra duos vel tres denarios pro libra nō ſoluat
in mēſe: qꝛ. ō. illā ſnīaȝ ꝓhibēdo nō vr p hoc vl'
qȝ ad illā ꝯcedē ar. de treu. ⁊ pa. c. j. pau. ⁊ Jo. a.
De mētali āt vſura h̄ nō vr loq hec lr̄a: qꝛ lȝ cre
ditor in iudicio ꝯfiteat ſuā prauā intentiōeȝ: tñ
repeti nō poſſit vt vſura ſed vt q̄ſi vſura ⁊ inīu
ſte receptū: vt notauit Hoſt. e. ti. c. Cōſuluit. vbi
dicit ꝙ vſura mētal' dȝ reſtitui. Idē ibidē Inn.
⁊ Ray. in ſum. Pau. Repetātur. ab eo ḡ p̄t nec
ob. ca. qꝛ fruſtra. e. ti. Pau. Reſtituant: qn de ea
rum exactiōe ꝯſtat in iudicio iudicare ⁊ q̄ iudi
cata ſcripſerit ſi iudicet ſȝ p̄dicta ſtatuta. de ſē.
excō. Nouerint. in ſi. vbi vō nō iudicaret ſm p̄
dicta ſtatuta: tūc ſcribēs ſnīaȝ nō icurrit penaȝ
ſed ſolū iudicās niſi vel dicē ꝙ ēt in p̄mo caſu
hec ꝯſtitutio penalis nō extēdit ad pſonas nō
exp̄ſſas vt vr verꝰ. ar. de re. iu. in penis. lib. vj.
Pau. ēt Jo. a. dicit ꝙ de ſcribētib⁹ iudicata nō
exprimit hec ꝯſtō. Incurrāt. icōtinēti ſine tpis
iteruallo: ⁊ ſic faciētes dictātes ⁊ ſcribētes talia
ſtatuta ac iudicātes vſuras eē ſoluēdas vel non
repetēdas vl' repetitas nō ſoluēdas ſtatiȝ ſūt ex
coicati. Aliud in hijs q̄ ſtatuta iā fcā dñt delere
q̄ vȝ ſi hñt ptātē delēdi de iure ⁊ de fcō vt dicūt
Pau. ⁊ Jnn. ſi nō ꝺleuerit poſt tres mēſes ēt ipi
ſūt excoicati. Cōſuetudines. h. d. qꝛ qñqȝ nō ſta
tuūt talia ſȝ aſſueſcūt. i. in ꝯſuetudinē deducūt.
Jo. an. Obſuare. officiales. ſ. exp̄ſſe ſi eni nō ex
p̄ſſe ea ſuāt nō ſunt excoicati. Jo. an. ⁊ Pau.

¶ Excoicatio ꝯtra deferētes arma vel ligna vl'
mercimonia ad ſaracenos. Cap. xxx.

EXcōicamus et ana
thematizam⁹ illos q̄ ꝯ xp̄os ⁊ pplm xp̄i
anū ſaracenis arma ferꝛ ⁊ lignami/
na ꝺferūt galeaꝝ: eos ēt q̄ galeas eis
vēdūt vl' naues: q̄ i piraticis ſaracenoꝝ nauib⁹

turā vl' gubnatōꝫ exercēt aut machīs aut qbuſdaꝫ alys ipēdūt aliqđ eis ꝯſiliū auxiliū i diſpēdiū tre ſcē ipoſqꝫ rex ſuaꝝ ꝑuatiōe mulctari et capiētiū ſuos foꝛe cēſemus ꝑcipiētes vt ꝑ ocēs vrbes maritimas in dieb᷒ dnicis ꝛ feſtiuis huiuſmodi ſnia publice inoueť a talib᷒ gremium nō apiaľ eccliē: niſi toti qđ ex cōmercio tā dāna to ꝑceperit: ꝛ tātūdē de ſuo in ſbſidiū terre ſancte trāſmiſerint: ꝛ ita ꝙ ſi forte ſoluēdo nō fuerint: ſic alſ reat᷒ taliū ꝙ in pena ipſoꝝ alys interdicaľ audacia ſilia ꝑſumēdi. Inno. in ꝯcilio generali. ex ꝺ iudeis. c. Ad liberādā. Cōciliū gnāle de ꝗ hic repetit ꝯciliū lateran̄. de ꝗ. ō. c. Ita ꝗ rundā: ꝛ addit penā iponēdā tpe abſolutionis ſbi ꝛ talib᷒. ¶ Notādū ꝙ tales excoicati nō abſoluūľ ab excoicatiōe: niſi ad id totū qđ ex commercio dānato ꝑceperit ꝛ tātūdē de ſuo in ſbſidiū tre ſcē trāſmiſerint: ſi tñ abſoluanť nō facta ſatiſfactiōe tꝫ abſolutio: ſꝫ reduci dnt in priſtinā excōicatiōis ſniaꝫ: niſi h faciāt ſm Egidiū. Idē Jo. an. ꝛ Pe. de anch. Sꝫ ꝗrit: ex ꝗ iſti ꝑuāť bonis ſuis ꝛ bona ꝯfiſcanť quō vltra penā puniūtur ꝛ trāſmittūt in ſbſidiū tre ſcē qđ receperūt ex cōmercio ꝛc̄. Et rñdēt ꝑdicti doctores: ꝙ ante ꝯfiſcationē iponiť hec pena vel ſoluiť de bonis ꝗſitis poſt ꝯfiſcationē. vl' dicas ꝙ pena ꝯfiſcatiōis iponiť a iudice ſeculari: ſꝫ pena reſtitutiōis ei᷒ qđ ꝑceptū eſt ꝛ tātūdē de ſuo iponiť ꝑ eccliaſticū iudicē. Et ſm Pe. de ancha. Pena ꝑuatiōis oīuꝫ bonoꝝ nō iponiť ipo iure: ſꝫ ꝑ ſententiā ꝛ iudicē ſecularē ſic alſ reat᷒: q: potuerūt ſubyci vberib᷒ loco pene. ¶ Et no. ꝙ hec pena ꝗ iduciť ꝑ ecclīaꝫ. ſ. datiōis ei᷒ qđ ꝑcepit qs per tale cōmerciū ꝛ tātūdē de ſuo: ſi nō trāſmittiť i ſbſidiū tre ſctē q: ſ. neſcit talis cui debeat dare applicari ſeu dari dꝫ camere aplice. nec hāc penam relaxare pōt niſi papa vl' is q hꝫ ab eo ſup hoc cōmiſſionē. vt eſt ſumm᷒ pniari᷒. Uñ q in hūc canonē iciderūt ꝯſueuerūt ſe cōponē ſb tali pena cū camera ap. dādo certā ptē ei᷒: ꝛ de reſiduo ſolet eis fieri remiſſio: ſic audiui a ſapiētibus practicari in curia: ꝛ h qñ tal' ſoluē ꝑt. nam qñ nō pōt faciēdū eſt qđ dꝛ i. c. ſupꝛadcō. Quis aūt ꝺbeat abſoluē a tali ſnia dicit glo. ſup. c. ꝙ olim. ꝙ epūs ex ꝗ papa ſibi nō retinuit qđ olim hūit locū. nūc āt ſec᷒: vñ dicit Jo. an. Pe. de ancha. ſup. e. c. ꝙ hodie papa tpib᷒ qb᷒ ſolet facere gnāles ꝑceſſus ter in anno tales excoicat: et tūc a tali ſnia ſolus papa abſoluit. hec ille. Sūmus ēt pniari᷒ vř hře ptātē tales abſoluendi. ¶ Et nota ꝙ iſtud. c. ꝙ oꝛ iꝫ ꝓrogaľ. i. extēditur dicta pena excōicatiōis ad aliū caſuꝫ ꝗꝫ in illis duab᷒ decretalib᷒. ſ. ita ꝗrūdā ꝛ ad liberādam ꝯtineaľ: vꝫ qcūqꝫ ac ꝗcūqꝫ alia mercimonia ꝗ ibi poꝛtanť durante guerra iter nos ꝛ ipos: ꝛ ēt ſi fieret treuga: q: ꝑ treugā nō tolliť guerra: ſꝫ i termittiť. Itē nota ꝙ Nico. iiij. in ꝗdā extrauagāti: ꝗ icipit olim. tā in gnāli ſtatuit ꝛ innouat ꝙ nullus arma: ferrū equos lignamina victualia ꝛ alia ꝗcūqꝫ mercimonia in alexādriaꝫ vel alia loca ſaracenoꝝ tre egypti deferre vl' mittere ſeu de ſuis poꝛtub᷒ vt eis deferanť extrahere vel extrahi ꝑmittere aut eis vl' auxiliū vl' fauoꝛē ꝑſtare ꝑſumant. alſ ſunt excōicati ipo facto. nec pñt abſolui niſi tātūdē de bonis ꝓprys in dicte tre ſubſidium ꝯuertēdū exoluerint quātū ad ꝑtes ꝑdictas detulerint aut miſerint aut deferri vl' de ipſoꝝ poꝛtub᷒ deferēdū eis extrahi ꝑmiſerint. Et ſimiliter ſtatuit de oīb᷒ terris ſoldano ſbis. ſ. icurrant ēt ꝑdictas ꝛ alias penas tpales. Que extrauagās inouata eſt ꝑ Boni. vj. ꝛ iteꝝ ꝑ cle. v. q abſolutionē ab hmōi ſnia ꝑterquā in moꝛtis articulo pape reſuauit vt pꝫ in extrauagāti ꝗ incipit Multa mētis ꝛc̄. ꝛ huic hodie ſtaľ: qđ ēt patebit iſta ex ipſo ꝑceſſu pape annuali q fit i curia Veneti aūt ſup h hñt liniaꝫ a papa. Mar. v. quātum ad mercimonia ꝛ victualia ꝑ plures ānos nō aūt quo ad arma ꝛ lignamina hñt liniaꝫ: vñ nō incurrūt ꝑdictā penā: ꝛ idē de alys ēt ꝙ haberēt ſimilē liniam. quo. ſ. ad mercimonia. ſec᷒ ſi poꝛtarēt ſeu poꝛtari facerēt arma ſeu lignamina. q: tūc icurrerēt. No. ēt ꝙ accedēs ad ſepulchꝛū dñi cā deuotiōis ſine liniā pape ē excōicat᷒ ꝛ ei᷒ abſolutio pape reſuaľ vl' ſūmo pniario vt repperi in li. pniarie ſummi penitētiary.

¶ Excōicatio ꝯ ſpoliantes romipetas ꝛ ꝯ piratas ꝛ abſolutio pape reſeruaľ. Cap. xxxj.

Excommunicatiōi ſubdanť q romanos aut alios xp̄ianos ꝑ negociatiōe vl' alys hōeſtis cauſis nauigio vectos aut capere aut reb᷒ ſuis ſpoliare ꝑſumūt. illi ēt q xp̄ianos naufragiū patiētes ſpoliāt reb᷒ ſuis niſi ablata reddiderit excōicatiōi ſe nouerint ſbiacere. ex ꝯci. lateran̄. ex de rapto. Prima ps huꝰ. c. dič Ho. ꝙ eſt canō late ſnie. Et addidit ꝙ pirate ter in anno ab oꝛe pape excōicāť ſolēnit. Scđa ps dī. ꝙ eſt canon ferēde ſnie. Inno. Tan. Vinč. ꝛ Goſ. dicūt ꝙ eſt iſta ſcđa ps late ſnie. Jo. an. dī. ſic. Credo ꝙ ꝑma ps ſit canon ferēde ſnie. excepto qđ dcm̄ eſt de piratis q ſūt excōicati a papa ter in anno. Scđa ps eſt canō late ſnie. ita tñ ꝙ ꝑcedat admonitio. vt dicit gl. ꝛ ꝓbat h vis verboꝝ rō diuerſitatis ſatis pꝫ. ꝛ ſic ps pōt itelligi de qlꝫ nauigio. Idē Jo. de lig. dicens ꝙ iſta eſt cōis opi. ꝛ ꝙ ꝑmū dcm̄ itelligiť de qlꝫ nauigio ꝗuis Hoſt. reſtringat ad maritimū. Quātū ad ſcđm dicit ſi poſt admonitionē nō reſtituūt ablata ſtatim ſunt excōicati. ſi aūt reſtituūt nō ſūt excōicati. Idem Pe. de ancha. ꝛ addit. ꝙ autem peregrinos ꝛ mercatores nō nauigātes: ſꝫ alſ

itinerantes ſpoliant excoīcari debent:ſ; nō ſūt
ipſo iure excoīcati.ex̄.de treu.⁊ pa.c.j.hec ille.
Hic tn̄ nota ꝙ ſpoliantes romipetas vel eūtes
ad curiā:vel redeuntes ꝑ cauſis agendis in cu
ria ſunt excoīcati excoīcatione papali:vt infra
patebit in proceſſu annuali pape.

¶ Excoīcatio cōtra clericos participantes ſpō
te ⁊ ſcienter in diuinis cum excommunicatis
a papa. Capitulum.xxxij.

CLericos qui ſcien
ter ⁊ ſponte participauerūt excoīca
tis a nobis ⁊ ipſos a nob.in officijs
receperūt eādē excoīcationis ſnīe
cū ipſis nō dubitam⁹ inuolui.quos etiā ꝑ abſo
lutiōis bn̄ficio habendo ad nos volum⁹ remit
ti.Cle.iij.de ſen.excō.c.ſignificauit.Circa expo
ſitionē hui⁹ ꝺcre.eſt triplex opi.ſolēnis. quarta
cōiter reprobaſ.Eſt ꝫ primo Hoſtien.que etiā
poniſ in ſumma ꝯfeſſoꝝ.ꝙ illa ſit noua excoīca
tionis ſpēs ad quā incurrēdā quinq; requirū
tur.Iſtam etiā ſequiſ Jo.an.opi.vt ponūt i tex.
Primo ꝙ excoīcans cum excoīcatis ſit cleric⁹.
Scdō ꝙ cōicet ſciēter vel ꝑticipet.Tertio ꝙ cōi
cet ſponte:⁊ dicit Gof.excludi hic coactionem
abſolutā nō ꝯditionalem.Quarto ꝙ cōicet i di
uinis ⁊ hoc intelligendū ſm Gof.de oibus di
uinis officijs tam de his que in eccliā dicūtur
q̄ȝ de his que ex̄.ſ.horis canonicis. Quinto ꝙ
cōicet ſeu participet cū excōicatis noiatis a pa
pa in hmōi diuinis.talis excoīcationē incurrit
abſoluēdus nō niſi ꝑ ap.ſe.qui aūt alijs excoīca
tis a canone cōicat in diuinis:l; peccet.non tn̄
eandē ſnīam incurrit ⁊ de hoc.j.c.de mino.ex
cōmunicatione.Secunda eſt Pe.de anch.que
dicit ꝙ qui cōicat cū excōicato a papa ſponte ⁊
ſcienter ⁊ in diuinis eſt excōicatus eadē ſnīa:⁊
iſtū dicit eſſe verū intellectū hui⁹.c.⁊ ita repe
ri ex collectis eiuſdē.Idem videſ dicere Guil.
ſpe.⁊ Gof.Tertia eſt Tan.ſ.ꝙ qui ꝑticipāt cum
excoīcatis a papa eadē crimine ꝑpter qđ ille ē
excoīcatus eadē ſnīa ligantur.⁊ ſic ſunt abſol
uendi a papa.ex̄ eo.nup.hāc opi.di.glo.credo
veriorem.Inno.etiam dicit ſic poſſe intelligi.
Jo.an.⁊ Jo.de lig.dicunt ꝙ videtur ad heren
dum huic vltime expoſitioni.

¶ Excōmūicatio ꝯ ſepelientes interdictos ex
coīcatos vel publicos vſurarios. Ca.xxxiij.

NOs qui proprie te
meritatis audacia ꝺ ſūctoꝝ corpa
(nō ſine cōtēptu clauiū eccliē)in ci
miterijs tpe interdicti in caſibus
non ꝯceſſis a iure excōicatos publice vel noia
tim interdictos vel vſurarios manifeſtos ſcienſ
ſepelire ꝑſumunt:ipſo facto excoīcationis ſnīe
decernimus ſubiacere:a qua nullaten⁹ abſolua
tur:niſi prius ad arbitriū dyoceſani epi eis qb⁹
per ꝑmiſſa fuerit iniuria irrogata ſatiſfactionē
exhibuerint cōpetētē.ex̄ de ſepul.i cle.c.j.Eos.
icludit vtriuſq; ꝓfeſſiōis ꝑſonas laicos ⁊ eccle
ſiaſticos exēptos ⁊ nō exēptos.Pau.Propē te
meritatis audacia ſciaȝ notat q̄ſi ꝓprio auſu et
ſumiſ in malā ptē;.vbi aūt nō faceret temere;
puta ꝓlatus dicit ſepeliēdū fuiſſe abſolutū:vel
veriſiliř putat ſepulturā nō ꝓhibitā illi rōne ſta
tus:⁊ ſic erat in ſctō nō h; locū hec pena.Pau.
In cimiterijs.Pau.Idē ſi i ecclia ſec⁹ ſi in cam
pis vł locis ꝑuatis.Tpe iterdicti.nā tūc iterdū
cta eſt ſepultura.Non ꝯceſſis a iure hoc dic̄ ꝑp
clicos qui ſuauerūt iterdictū qb⁹ ꝯcediſ tpe in
terdicti ſepltura cū ſilētio ⁊ abſq; cāpanaꝝ pul
ſatiōe:vt in ꝑdctā ꝺcre.qđ itellige ꝑp ꝑuilegia
tos circa ꝯfratres.In q̄tuoꝛ vō feſtiuitatib⁹ in
qb⁹ celebrari pōt eo tpe.ſ.iterdicti alta voce nō
puto mortuos ſepelire debē:vt de ꝑui.c.cum et
plātare.Jo.an.⁊ idē Pau.⁊ zen.Excoīcatos ab
hoie vel a iure:⁊ itelligas de maiori excoīcatio
ne:l; enī excoīcati miori ſic decedētes ſepelien
di n̄ ſint:vt no.Inn.e.ti.ſacris.huic tn̄ pene lo
cus nō ē.Jo.an.Publice.⁊ p h̄ qđ dic̄ publice ⁊
dico ꝙ ſi eēt occulte dato ꝙ ſepeliēs ſciret:nō ē
loc⁹ huic pene:l; puenſ ſepltura:ſi de hoc ꝯſtare
ꝑt:ſ; talis eēt excoīcat⁹ miori ſ; Ala.⁊ Ber.qđ
pl; Pau.noiati; iterdctōs.Pau.A diuis ⁊ ꝑti
cipatiōe ſacroꝝ tales puniūſ ſepłture ꝑuatiōe et
vt no.Inn.⁊ Hoſ.Sec⁹ ſi interdcti ab aliq̄ tpali
vel ſpūali exercitio iuriſditiōis miſterij vel offi
cij:q2 tales nō ſunt ꝑuati alijs diuis:ꝫ nec in ſe
pultura.Qui dicanſ noiati; iterdcti.Laudul.
dic̄ ꝙ noiati; iterdicti ſiue ſint denūciatiōe no
minati ſiue ſpālř ſint exp̄ſſi:vt no.Inn.S; q̄rit
qđ iuris ſi notoriū eſt de fautorib⁹ q occaſione;
dederūt iterdctō per epm lato.nō ſūt tn̄ noiati
in ipſa ſnīa iterdicti:q̄ in ſcriptis ferēda eſt:vt
de ſen.excō.c.cū medicinalis.li.vj.Nūqđ ſepe
liētes hos fautores icurrēt:l; ſint iterdicti i ge
nere:q2 dictū eſt i ſnīa interdicim⁹.A.cū fauto
torib⁹ ſuis.credit ipe ꝙ nō q̄ſtūcūq; ſint noto
rij.ar.ꝺ cle.ex.c.poſtulaſtis.cū hec ꝯſtō ſit pena
lis iō reſtrīgēda.Et aduerte ꝙ p illū tex.q ꝓhi
bet noiati; iterdictos in cimiterio ſepeliri vł a
ꝯtrio ſenſu ꝙ iterdicti non noiatim ſepeliri poſ
ſint.qđ t; glo.vbi loc⁹ interdict⁹ nō ſit.Gof.dic̄
iſtā opi.veraȝ:niſi qn̄ ꝑ certo ſcireſ eos tale qđ
feciſſe vel cōmiſiſſe ꝑp qđ erāt interdicti.tales
enī nō debēt ſepeliri in cimiterio.vbi vō nō ſūt
certi h; locū glo.ſm eundē.pro glo.tn̄ facit qđ
dicit.ꝺ.poſt Laudul.ſ.vt non ſufficiat facti no
toriū niſi aſſit illa qualitas noiatim per modū.
de quo.ꝺ.Manifeſtos qui ꝑuati ſunt ſepultura
⁊ factione teſtamēti niſi ſatiſfecerint vel cauerīt

ſm formā illius.c.quāquā.de vſu.li.vj.Et ſi ap
paruerit in tali ſigna pnie ⁊ poſt mortē pſtatio
cautiōis ſufficit ad vitādū hāc penā cū talis ſe/
pultura nō ſit ꝓhibita:ſed nō valet teſtm̄:quod
ab initio eſt nullū ex pſona teſtātis. Idē ēt vide
tur ſi pmo fecit teſtm̄ ⁊ poſtea efficit vſurarius
manifeſtus.q: per ꝯñs delictū infirmat teſtm̄.
Pau.Scienter ſecus ſi ignorauit.Pau. Sepe/
lire.nō ſolū actualr ponētes corpus:ſed dicen/
tes diuinū officiū ſup funus incurrūt eā penā:
imo fortius:q: plus ꝯtēnunt. Idē itelligas de
ſepeliētibꝰ de facto in cimiterio etiā abſentibꝰ
clericis Pau.ſed Jo.an.ſup dicto vñ.ſepelire.
ſic dicit.Hic occurrūt dubia que pncipis decla/
ratione pluſquā gloſantis expoſcūt.ſcȝ an por.
tantes ad ſepulturā qui tñ nō ſepeliūt:ſunt ex/
cōmunicati. Itē de comitātibꝰ funus. Item de
fodiētibꝰ ⁊ fabricātibus vel aperiētibꝰ ſepultu
ram. Itē de prelatis clericis vel miniſtris eccle/
ſiaꝝ in quoꝝ cimiteriis ſepeliunt qui id non ꝓ
hibent vel patiūtur. Itē de clericis portantibꝰ
crucem cereos ⁊ ſilia. Et poſt quedā ſic dicit.Cū
hic puniat ſepelientē nō admittentē intereſſen/
tem ⁊ cooperantē.Sepelire aūt eſt mortuū hu/
mo vel tumulo ꝯdere.videt aūt ſolos humo vl'
tumulo corpus iponētes ligatos eē.facit pro h
eqtas ne ex vnꝰ funere multitudo liget. Itē cō
ſtat ꝙ portātes comitātes vel fabricātes ſepul/
turā ſi nō ſequeret talis ſepelitio excoicati non
eēnt. In ꝯtrariū eſt:q: eſſet hec ꝯſtō ludibrio:ſi
vnus ſolus ribaldus vel ſeruiēs per quē id po/
terit expediri ligari dicat reliqs vſitatis pōpo/
ſe ⁊ ſoleniter expedire. Jo.an.Stephanus vero
non dubitat oēs illos ligari. Nota Jo.calde.in
tractatu quē fecit de eccliaſtico interdicto circa
h.mouēs pdictū dubiū ſeu qōnē ſic dicit. Ubi
hi pculdubio videt ꝙ noiatim iterdictus vel
ēt nō nominatiȝ iterdictꝰ:ſed tpe interdicti in
caſu nō pmiſſo a iure:ſi cū diuino officio eſt ſe/
pultus oēs pdicti.ſ.apientes ſepulturā vl' fabri
cātes vel fodiētes terrā vel ponentes in ſepul
chro vel portātes cruces vel cereos:vel portan
tes funus:vel aſſociātes cā honoris:vel amici/
cie:vel clerici diuinū officiū faciētes vel nō ꝓhi
bētes cū pñt.oēs pena excoicatiōis ligant per
iſtā cle.Eos.Rō eſt:q: hoc caſu oēs ſunt partici
pes crīs ſiue coopatores.ad h de ſen.excō.cap.
Nup.xj.q.iij.Precipue.Si vero ſine officio cle
ricoꝝ defunctus talis ſepultꝰ eſt ēt in loco cimi
teriato:lȝ ſit tutius dicere pdictos oēs fore liga
tos excoicationis ſnia.de qua iſta cle.agit.tñ(lȝ
trepidus)credo iſtos nō ligari dicta pena:ſȝ q:
vident ꝯtēnere gñalē ꝓhibitionē poterūt arbi/
traria pena puniri ēt per iudicē eccliaſticuȝ.ij.
q.iiij.Engeldrudā.Ad hoc dicēdum finis cle.
me mouet ibi per q̄ vba vident remoueri priui
legia que clericis vel eccliaſticis pſonis ſolēt cō
cedi ⁊ nō laicis:vt ergo vba nō videant ſuper
uacue appoſita.de malo.⁊ obe.Solite.oȝ ꝙ in/
telligat de his qbꝰ talia priuilegia ſolēt cōcedi.
vt ſic dictū intelligat ſm ꝙ clauſula adiūcta pt
adaptari.j.q.ij.ſacerdos.Sed puilegia exēpti/
onis ſolēt ꝯcedi clericis ⁊ eccliaſticis pſonis de
illis ergo dȝ intelligi pncipale dictū capli. Itē
ſepultura eccliaſtica ꝓprie reſpicit clericos ad
quos id ptinet.xvj.q.iij.Placuit.⁊ cuȝ funera
ad ſepulturā deferunt diuina officia cātare.xiij
q.ij.Diuina.⁊ ſic ꝯcludit ꝓpoſitū.¶ Sed ſi cle
rici dicūt offm̄ ſepulture ſup funus:⁊ poſtea de
ponētes funus in loco ſecreto:nō ponūt ipſum
in ſepulchro ſeu cimiterio:nūquid ſunt excoi/
cati.Certe ſm opi.ꝯriā eēt dicēdū ꝙ nō:q: tex.
dicit ſepelire:qd eſt humo vel tumulo mortuū
ꝯdere:⁊ ſic per ſolā celebrationē officij nō eſſet
delictū ꝯſummatū.ergo nō inciderēt in penā.
Sed nō credo ꝙ aliqs hoc diceret:ſic eni ſp fie
ret durāte iterdicto:⁊ per ꝯñs iſta clementina
facta eēt ludibrio. Hec oia.Jo.an.⁊ Jo.cald.Et
qd dictū eſt de interdictis.itelligendū eſt ꝓ oīs
de manifeſtis vſurariis ⁊ publice excoicatis.
Querit etiā dñs. Laudul.de ridol.in tractatu
quē fecit de vſuris:qd dicēdū de officialibꝰ cle
ricis ⁊ portantibꝰ cruces ⁊ cereos:⁊ aſſociantū/
bus ⁊ portantibꝰ feretrū tanq̄ eēt ibi cadauer
alicuius predictoꝝ ſcȝ manifeſti vſurarij nomi
natim interdicti vel publice excoicati cū in ve/
ritate realiter ibi nō ſit. Rñdet:⁊ dicit idē iudi/
candū ac ſi ibi eēt ⁊ ideo dicēdū.vt.ſ.Subiace
re.hāc penā locū habere nō puto in aliis caſibꝰ
in qbus denegat ſepultura:quos hēs eo.ti.Ex
pte.⁊ de ſta.mo.c.ij.¶ Sed qd de illo qui ſepe
lit manifeſtū vſurariū excoicatū publice ⁊ noia
tim interdictū ex tpe interdicti:nūquid vna vel
quadruplici excoicatiōe ligabit ex hoc facto.vi
de qd de hoc plene ſcripſi in.q.Gualterij:ſiue
tñ vna ſola ſiue plibus ſententiis ex his diuer/
ſis cauſis quaꝝ quelibet per ſe ſufficit ꝙ excoi/
catus dicat.planū eſt ꝙ de oibꝰ dȝ ſatiſfacere ⁊
ab oibꝰ abſolui. Jo.an.Eis qbus.ſed q ſunt hi
forte intellexit de his quoꝝ fauore fuerunt late
ſnīe excoicatiōis vel interdicti in loca vel pſo/
nas.vel illis quibꝰ debebat reſtitutio fieri quo
ad vſurarios.Si qua etiā violētia in his fuiſſet
illata clericis vel miniſtris illis etiā fiet ſatiſfa/
ctio. Itē ſi illoꝝ corpa vel oſſa diſcerni pñt exhu
māda ſunt:⁊ hoc tribꝰ vltimis caſibꝰ. Sed qd
de pmo dic ꝙ ſi ille fuit penitēs lȝ nō debuerit
ſepeliri.ſ.tpe iterdicti.tñ nō exhumabit ſaltem
poſt relaxatū interdictū.Notāt etiā Innocen.⁊
Hoſti.ꝙ penitēs qui ſepultus nō fuit in cimite
rio ꝓpter interdictū relaxato iterdicto dȝ in ci
miterio ſepeliri.Dicūt etiā ꝙ ex quo pēitēs ſu/

ſi mortuaria licite ab ipſo recipi põt:cũ ꝑ ipſo ſit ordinatum.xj.q.iij.quicũqꝫ ſecus ſi nõ fuiſſet penitens.lxxxviij.di.c.ſi. Jo.an.qui etiaʒ dicit ꝙ de funeralibus que darent cũ funere defuncto ſepulto tpe interdicti:nõ putat clericos licite recipere poſſe:qꝛ viderentur participare in delicto. Itẽ nota ꝙ Fran.de zamb.poſt Pau.ſuper vbo temeritatis huiꝰ cle.dicit ꝙ temeritas ſcientiã notat q̃ſi ꝓprio auſu.Et ex hoc dicit Lau. ꝙ ſi ignorãs factũ vel ẽt ius duʒ tñ ſit cui liceat ius ignorare h faceret nõ videt reꝰ nec hãc penam incurrere.j.q.iiij.§.notandũ.Et idẽ dicit in effectu glo.in.e.cle.Et idẽ Pau.⁊ zen.qui vident velle.ꝙ in h caſu iuris error ſimplr excuſet:qꝛ iuris error excuſat a pena:ad quã cõmittẽdam requirit dolus:vt no.Din.in regula ignoranti.j.lib.vj.Pro hoc ꝙ iuris error eſt lata culpa nõ dolus.ff.de his qui no.infa.l.ij.glo.ſup vbo ſingulis.¶ Item no.ꝙ dicit Jo.an.in nouel.ſup.c.vt animarum de cõſti.li.vj.ꝙ ignorantia ſtatuti ſynodalis excuſat trãſgreſſorẽ a pena:niſi ſit craſſa ⁊ ſupina:etiã cũ ſtatutũ punit aliqd ꝓhibitũ lege diuina vl canonica:⁊ ſm h terminetur qđ hic ſcripſit Jo.de deo.vbi q̃rit an ſint excõicati ipuberes qui falſauerũt inſtrm ⁊ monachus qui tulit falſum teſtimoniũ ignorãtes cõſtõnes epi qui tales excõmunicat.qcqd ibi dicat ſatis potuit vterqꝫ ꝓbabiliter ignoraſſe : ꝙ ſi ita eſt locus eſt huic decretali:⁊ lʒ pena iuris locũ in eis poſſit habere ceſſabit tñ pena ſtatuti qđ ꝓbabilr ignorabãt.lʒ qdã reſtringant hoc dictũ ad ſtatuta et cã ꝓhibẽtia de iure nõ ꝓhibita.Idẽ dicit.de tem.or.Eos.li.vj ꝙ equipollent ſcia ⁊ affectata ignorãtia:⁊ dr affectata ex q̃ ſcire potuit:ſed noluit.imo diſſimulauit. Item Anto.de bu.dicit in lectura ꝙ mulieres ⁊ monachi ab ignorãtia iuris nõ excuſant vbi iuris oĩ anno ſit publicatio in locis vbi ſunt.alr excuſant:vt.l.cũ indebita.ff.de ꝓba.qđ dicit verũ hoſ.i mõaſterijs de qbꝰ monachi nũqꝫ exeũt.

¶ Cõtra ꝯhẽtes mr̃imoniũ ſciẽter in gradibꝰ ꝓhibitis vel ordinatos in ſacris:vel ꝓfeſſos in religiõe mares vel feminas. Cap.xxxiiij.

EOs qui diuino timore poſtpoſito ſciẽter in gradibꝰ cõſanguinitatis vel affinitatis cõſtitutiõe canonica iterdictis: aut cuʒ monialibus ꝯtrahere mr̃imonialiter nõ verentur:necnõ religioſos moniales ac clericos in ſacris ordinibꝰ cõſtitutos mr̃imonia ꝯhentes ipſos excõicatiõis ſnie ipo facto decernimus ſubiacere.Cle.v.de ꝯſan.⁊ affi.ca.vno in cle.eos.

¶ Nota ꝙ in ſex caſibꝰ hic expreſſis tñ locum hʒ hec cõſtitutio:⁊ eius pena . Ũñ ſi ꝯtrahit qs cum ꝯſte maritũ vel cũ iudea vel pagana vl cũ cognata ſpũaliter vel legaliter vel ꝯtra ipedimẽtum publice honeſtatis:lʒ nõ teneãt mr̃imonia tñ nõ eſt locus huic pene que ⁊ in ſilijs caſibꝰ et ſilibus expſſa nõ eſt. Itẽ in his ſex caſibꝰ tũc demum locus eſt pene:cũ illicite ꝯhunt.ſi eni licite:vt ex diſpẽſatiõe pape:tũc ceſſat culpa ⁊ ergo ⁊ pena.de ꝯſti.c.ij.De qua diſpẽſatione no.de re.ſpo.Lr̃as.Jo.an.Sciẽter. Ignorantes ergo nõ ligat ꝯſtitutio.qđ itelligo ignorãtia facti ꝓbabiliter ⁊ nõ effectata:qꝛ ignorabãt ſe eẽ ꝯſanguineos vel affines.Si vero ignorabãt ius neſciẽtes gradũ in quo erãt eſſe ꝓhibitum:ex quo ſciebat gradũ ligat ꝯſtitutio de re.iur. Ignorãtia.li.vj.Si vo alter ſolus ſciebat ille ſolus ligatur.facit.xxxiiij.q.ij.In lectũ.¶ Sed qd ſi contraxit ignorãs poſt tpa aũt ſciũt ⁊ cohabitãt cõſanguinei:videt ligari.ar.j.q.j.Eos in ſi.de ſymo.c.ſicut tuis.Cõtrariũ credo cũ iſta ꝯſtitutio nõ puniat cohabitationẽ vl inceſtũ:ſed ꝯtctum vt ita dicã.ꝓbat hec ſo.ex eo ꝙ ſine iudicio eccleſie ab illa diuertere nõ poſſet:fateor tamẽ:ꝙ peccat cognoſcẽdo. Jo.an. Pau.vo dicit ꝙ ſi talis cohabitat ei affectu maritali incurrit hanc penã cũ videat ex nouo ꝯſenſu cũ ea cohabitare:ſi vo ex pmo nõ icurrit.¶ Sed qd ſi ꝯxit cũ ea quã credebat ꝯſanguineã affinẽ vel monialem ⁊ in veritate nõ erat.Solue p nota.de ſen.excõ.in.c.ſi vo.ij.⁊.c.in audiẽtia.Jo.an.Ex illis cauſis trahi põt.Rñ.ſ.ꝙ talis non eſt excõicatus.Sed qd ſi ipedimẽtũ qđ erat tpe contracti mr̃imonij fuit poſtea remotũ.ex̃ de conſan.⁊ affi.Quia circa.Rñ.ſi remouet per diſpenſationẽ pape:vba ſunt inſpicienda vt videat an tollant ipedimẽtũ etiã quoad penã ꝓteritã : an nõ vt faciat tm̃ valere mr̃imoniũ pmo caſu abſolutio alia non eſt neceſſaria.ſcđo ſic.Si vo remouet ipedimẽtũ per ꝯſtõneʒ reuocatoriã:tũc dic vt.ſ.de imu.ec.c.q̃m.Pau.ſup pdicto vbo c.idẽ Paulus dicit ſic.ꝙ ſi reuocatoria vltima vlr:⁊ dicit ꝯſtõnẽ quã reuocat fulminatoriã excõmunicatiõis pro ſecta hri:tũc ligati p illas nõ egẽt abſolutiõe.Si aũt tm̃ reuocat ſic ligati egent abſolutiõe.Gradu.ſ.iiij.vel citeriori.Canonica.ſortius diuina.de reſti.ſpo.Lr̃as.Mr̃imonialr per hãc lr̃am videt ꝙ coactus ad ꝯtrahendũ nõ icurrat hãc penã:⁊ de abſoluta coactiõe certũ eſt.De ꝯditiõali vo lʒ tali que cadere debuerat in ꝯſtantẽ virũ videtur ligari per.c.ſucris extra de his que vi me.cã.ſi.ſed cũ non ſit mr̃imoniũ deficiẽte ꝯſenſu de eqtate videt talis nõ ligari.facit de ſen.excõ.Significauit.Jo an.an.Idẽ Pau.Cõtra here ſecus ſi ſpõſalia tm̃ ꝯhat:niſi ſequat copula:que cũ inducat pſumptam volũtatẽ mr̃imonij.de ſpon.c.Is qui ſiducet etiã penã.Nõ pdicti eſt:qꝛ iſtud cũ ſit penale reſtringẽdũ eſt:vt ſic vba nõ extẽdant maxi/

me ad minus deſictus. de reg. iur. in pe. lib. vj. Et negari nō pōt ꝙ aliud eſt mrimoniuꝫ aliud ſpōſalia. Pau. ⁊ Jo. an. Religioſos. per pfeſſionem tacitā vel expreſſam religiōi approbate obligatos in genere vel in ſpecie. ex de reg. c. Nō ſoluꝫ. li. vj. Jo. an. ⁊ Pau. Et moniales. ſed nōne de monialibꝰ ſatis intelligebaſ. ſ. vbi impoſuit penā cū eis ꝯhentibꝰ: tñ ex pticipatiōe ipſe ligenſ eadē pena. de ſen. excō. Nuper. Rñ. licꝫ monialis ex pticipatione eēt excoicata qñ ꝯtra heret cū ſciēte: nō tñ qñ ꝯheret cū igrāte qa ille nō ligareſ. vt ergo monialis nullo caſu euitet penā. h addit. vel dic ꝙ tūc pticipās cū crioſo eſt excoicatꝰ cum pticipat poſt latā ſnīam: vt ſn. c. ſi ꝯcubine. de ſen. excō. ſed hec nō pticipat poſt: ſed in actu pro quo ligaſ. ergo ⁊c. vel dic ꝙ lꝫ pticipās in crimine crimínoſo ſit excōmunicatus: nō tñ pticipās in actu illo pro quo alſ ligaſ. alˀs ſupflue addereſ hec lra que non diſtiguit an monialis ꝯhat cū ſciēte vel ignorāte cū ex pte eius nō poſſit ptendi ignorātia. facit de ſen. excō. Cōtingit. i. vbi pticipās in actu p quo alter excoicatꝰ eſt excoicari mādaſ. Pau. ⁊ de h vltimo pūcto hēs. ō. in excōi. pma. Sacris. ſ. ſb diaconatu. ⁊. ō. Pau. Cōtrahētes. nō repetit ſcienter: qꝛ in tali pprio facto non cadit pbabilis ignorātia in illis religioſis vel clericis. vbi vo pbabilis eēt ignorātia: vt ordinato in ſacris in amētia: vel dormitiōe: vel īfra pubertatē: puto ꝙ nō eſſet locus huic pene. Joā. an. Et idem dicit ꝙ in tali ſententia excōmunicationis p epm poteſt abſolui addens ꝙ nō ſufficit ſatiſfactio in hoc: niſi etiam ſequatur abſolutio.

Excoicatio ꝯtra pticipātes ſciēter excoicato nominatim in crimine criminoſo. Ca. xxxv.

SJ quis nominatim excoicato ſcienter excoicat in crīne crīnoſo ei ꝯſiliū īpēdēdo auxiliū vel fauorē cū rōne dānati criminis videatur in eū delinquē q dānauit: ab eo vel eiꝰ ſupiore merito delicti erit abſolutio reqrenda: ⁊ ita J. quāuis enī ⁊ tūc nō iudicis ſed iuris ſnia excōmunicato coicās ſit ligatꝰ: qꝛ tñ ꝯditor canonis eius abſolutionē ſibi ſpālr nō retinuit: eo ipſo videſ ꝯceſſiſſe alijs facultatē relaxādi: ⁊ infra. vez ſi difficile ſit ex aliq̄ iuſta cā ꝙ ad ipſuꝫ excoicatorē abſoluēdus accedat: ꝯcedimꝰ indulgentiā: vt pſtita iuxta formam eccłie cautiōe: ꝙ excoicatoris mādato parebit: a ſuo abſoluatur epo vel pprio ſacerdote. Jnno. iij. de ſen. excō. Nup ꝯſiliū nō teneſ qs de ꝯſilio: niſi ille aliter nō fuiſſet factꝰ vel niſi fuiſſet ꝯſiliū fraudulētum. glo. ſed Pe. de anch. dicit ꝙ ꝯcluſio eſt doctoꝝ ꝙ ipēdēs ꝯſiliū delinquēti in crie pro quo eſt excoicatus icurrit excoicatiōeꝫ ſiue eēt factus alˀs ſiue nō: qꝛ participat in crie. Abbas dicit hoc certū ſi ꝯſiliū datū: eſt directe ad crimen qd excoicationē inducit: puta ad clericū vberādum: nō ſic ſi daret ꝯſiliū in ſcō pro quo excoicatio nō erat vel auxiliū ꝯ offendētē. Jnno. Auxiliū itelligiſ de directa pticipatiōe. ſecꝰ de indirecta: vt ſi qs excoicatus eſt: qꝛ facit guerrā ꝯ eccleſiā vel clericū. poſtea ego illi guerrā facio: tu ꝯ me iuuas illū auxiliū ei pbēs: qꝛ p h melius guerrā faciet excoicatꝰ: tu nō es excoicatus qa nō h intēdis. Fateſ ēt Hoſt. ꝙ ꝯtra auxiliū vaſalli excoicati iuocare pōt ppter fidelitatis debitū qd remanet. Jnno. etiā dicebat ꝙ lꝫ tibi contra inimicū tuū inuocare auxiliuꝫ excoicati ppter guerrā: ita ꝙ ſibi ēt in ſua guerra auxiliū pſtes qd tñ Ho. rephēdit. Jo. an. Fauorē in laudationem facti. Abbas dicit. Fauorē ipēdi facit. Abſolutio dicit hic glo. Talis ligaſ ſnia hoīs non canonis. ſed Pe. de ancha. dicit ꝙ dicūt doc. ꝙ iſta eſt ſnia iuris: que tñ trahit executionem a ſnia iudicis. ſ. cū qs pticipat in crie crinoſo pp qd excoicatꝰ eſt ille ab hoīe. Eſt tñ vez ꝙ vbi aliqs epꝯ abſoluit a ſnia iuris nō ab iſta abſoluet vt lra dicē: ſꝫ abſolueſ ab excoicatione. vñ remanet ꝯcluſio ꝙ pticipās crioſo in crie icurrit excoicationē ſiue ex tritoriū excoicātis ſiue intra: ſiue ſūt ſbditi ſiue nō: qꝛ iuris auctē liganſ. etiā ſi pmulgās coicaret: qꝛ nō ſua: ſed iuris ſnia ligaſ. gl. Obīa facile tollunſ: qꝛ totū opaſ diſpoſitio iuris: qꝛ ſnia hoīs extēdiſ ad alios ex recollectis ſb eo h qd eſt. Idē dicē Jnn. ⁊ Jo. a. ſ. ꝙ eſt ſnia iſta canonis. Cōceſſiſſe vr: hr illud p regula. Jn oī ſnia excoicatiōis lata a canone: qꝛ pōt ordinariꝰ abſoluē: niſi p papā fuerit abſolutio reſuata. ſ alqs aūt ſnijs ſecꝰ. ⁊ p h iferas ꝙ ſi pte a q̄libet ſnia canōis gñalr lata potiꝰ poterit abſoluē a ſnia excoicatiōis lata p ꝯſtōnē ſynodalē ſpālē. Uñ ſi ſbditi epi bononiē. icurrāt ſniaꝫ excoicatiōis p ꝯſtōnem epi mutinēſis veniēs bononiā poterit abſolui a bononiē. Jo. de lig. Excipit tñ Pe. de anch. ab hac regula caſuꝫ ſupra dictum. Si difficile. Reſpō. ppter nimiā diſtātiam vel periculum mortis. Joan. an. ⁊ Pe. de ancha. Cautionem iuramenti. Jo. an.

Excoicatio ꝯtra facientes vel mandātes aliquem interfici per aſſaſſinos. Cap. xxxvj.

STatuimus vt quicūqꝫ pnceps plaꝰ ſeu queuis alia eccleſiaſtica ſecularis ſue pſona quēpiā xpianoꝝ p pdictos aſſaſſinos inſici fecerit vł mādauerit q̄ꝫq̄ꝫ mors ex h ſorſitā nō ſequaſ aut eos receptauerit vł defenderit vł occultauerit: excoicatiōis ſniaꝫ ⁊ dpoſitiōis a dignitate ordie: honore: offō: ⁊ bñficio incurrant ipſo facto. Jnn. iiij. de homicidio. c. pro hūani

li.vi. Prelatus etiã ep̃s. Decretalis eni :q: picu
loſuz. de ſen.excõ. nõ eximit eos a ſnia excoica/
tionis. Jo.an. Aſſaſſinos. H eſt peſſimũ genus
homi:z põt dici a ſcindo ſcindis : q: abſcin//
dunt aiam de corpe iuxta velle ⁊ mandatũ dñi
ſui cuiuſlibz xp̃iani:⁊ cũ ħ iſtis ſimplr exp̃mat
ad alios homicidas nõ extendeſ qð iſto.c.cõtu
neſ in his penis. di.xxv. qualis. Archi. Mãda
uerit ſi mãdauit. ergo cogitatio nõ ſtetit in fini
bus ſuis:⁊ nõ mirũ ſi punitur als ſecus. de pe.
di.j. cogitatiõis. ⁊ puto q etiam ſi reuocauerit
mãdatũ re integra q nihilominus incurrat pe
nam cũ ex ſolo mãdato iaz plus ligat9 eſſet. ⁊ ad
hoc facit qð ſequiſ ſtatim Jo.an. Receptauerit
patẽter vt differat a ſequẽti. ſ. occultauerit. ⁊ iſti
receptatores tãq̃ aggreſſores teneñ. C. de his
qui latro. occul. li.j.⁊.ij. Archidia. Excõicam9
ex quo papa ſibi nõ reſeruat abſolutionez. cre/
do q ordinarius poſſit abſoluere. de ſen.excõi
nuper. Jo.an. Et no. q in ſumma piſana ſic dr̃.
Aſſaſſini fuerũt ⁊ forte adhuc ſunt quidã īfide
les qui ex qbuſdã falſis opinionib9:qbus fue
runt enutriti de facili mittebanſ ad occidendũ
quoſcunq̄ xp̃ianorum non curantes ſi ob hoc
occidendi eſſent iſti. contra quorum peſtem ſta
tuit Inno.iiij. iſtam decretalem.

¶ Excõicatio contra procurantes q conſerua
tores ſe intromittant de alijs q̃ȝ manifeſtis in//
iurijs ſcienter. Capitu.xxxvij.

D Ecernimus vt ſi cõ
ſeruatores de alijs q̃ȝ de mãifeſtis in/
iurijs ⁊ violẽtijs ſcienſ ſe intromiſe/
rĩt ſeu ad alia q̃ iudicialẽ īdagiez exigũt ſuã ex
tẽderint ptãtẽ:eoipo p vnũ annũ ab officio ſint
ſuſpẽſi:ps vero que ħ fieri pcurabit excoicatio
nis ſnīam incurrat:qua non poſſit abſolui niſi
ei quẽ ſic fatigauit indebite p̃mo ſatiſfaciat in
tegraliter de expenſ. de offi. dle. li.vj. Hac cõſti
tutiõe. Sciẽter. Si ignorãtia eſſet iuris vl craſ
ſa vl affectata. idẽ eẽt de reg.iur. Ignorãtia. In
dagiñẽ. i. inqſitionẽ. officio ⁊ a beneficio qð eſt
ei9 ſeqla. xxxij. di. Preter hec ſuſpẽſi. ecce qntũ
ſpãle in conſeruatore qð non eſt in delegato:q:
dato q delegatus intromittat ſe de eo qð nõ ẽ
ſue iuriſdictionis non pp̃ter hoc locũ hȝ pena
q: nõ inueniſ exp̃ſſa in eo. Jo.an. De expenſis
ad idẽ. de imu.eccle.c. Q̃m in ſi. li.vj. dicit Pe.
de ancha. q cõſeruator eſt iudex datus ad tuẽ/
dũ aliquos ꝯ manifeſtas iniurias:oẽs vel cer//
tas iudiciali vtẽs indagine. ⁊ dicit Jo.an. q ſo
lus papa põt dare hos cõſeruatores. Ipſoȝ aũt
cõſeruatoȝ iuriſdictio ⁊ ptãs depẽdet a forma
lrarũ ⁊ latio:forma eſt adiuncta poſt cõſtitutio
nẽ. Statuim9 de offi. ⁊ po.iu dele.li.vi. ⁊ cõſti. ſi
pa. Attẽdaſ ergo tenor lrarũ ſicut ⁊ puilegioȝ.

Itẽ ſm Pe. de ancha. tales põt excoicare p hu
iuſmodi notorijs. Itẽ no. q cõſeruatores eẽ nõ
põt niſi ſint ep̃i ⁊ eoȝ ſupiores abbates vel qui
in cathedralib9 ecclijs vel collegiatis obtinẽt p
ſonat9 vel dignitates nec aliqs põt eẽ cõſeruato
ſui cõſeruatoris:nec aliqs põt hr̃e cõſeruatorem
eũ qui eſt ſub ei9 iuriſdictiõe ſeu dnio vel aſtri//
ctu eccliaſtico vel tpali:exceptis regib9 ⁊ regi/
nis. de of.dele.c. Hac cõſtõne.li.vj. Itẽ tales cõ/
ſeruatores nõ põt cõmittẽ vices ſuas exceptis
ciuitatib9 ⁊ ſnīaȝ denũciationib9 niſi aliõ eis p
lras cõmitteret:⁊ tũc cõmittere põt infra loca
in qbus fuerint deputati ⁊ pſonis ſupradictis.
Itẽ non põt pcedere ꝯ aliquos extra ciuitatem
vel diœceſim in qbus fuerint deputati:nec põt
aliquos citare vltra vnã dietã a fine illaȝ dioce
ſim. de of. dele. c. Hac cõſtõne. li.vj. ¶ Itẽ ſi con
ſeruatores itromittũt ſe de alijs q̃ȝ de manife//
ſtis iniurijs nõ ſolũ icurrũt penã ſuſpẽſiõis. vt
dictũ eſt:ſȝ ẽt ipſi pceſſus nõ valẽt:q: excedũt fi
nes mãdati. ex de reſcri. Cũ dilecta. ⁊ ſi citauit
aliquẽ iniuriatorẽ tãq̃ p notoria offẽſa ⁊ eũ ob
cõtumaciã excoicauit. Si cõſtat(lȝ iniuria ſit fa
cta) nõ fuiſſe mãifeſta nõ eſt excoicat9 ƀȝ Inno.
¶ Itẽ expirat offm̃ cõſeruatoris morte cõcedẽ
tis q̃ad negocia icepta:⁊ hoc niſi aliud exp̃me
reſ in lrĩs ei9. vt in.d.c. Itẽ ſciẽdũ ſm Inno. q
lȝ cõſeruatores nõ hẽant iudicia'ẽ indaginez in
notorijs tñ hñ põt:q: oĩa illa ſine qbus eoȝ iu/
riſdictio nõ poſſet explicari itelligunſ eis eẽ cõ/
miſſa. vñ põt citare ⁊ cõtumaces punire. de of/
dele.c. De cauſis. Itẽ ſi maleficiũ eſt notoriũ ali
is ⁊ nõ iudici. opȝ q ſup ħ qrat pbatiões et co/
gat teſtes. ij.q.j. In p̃mis. Itẽ q: in notorijs eſt
aliqs ordo iudiciari9 neceſſari9. Itẽ ſi re9 cõfiteſ
factũ ⁊ dicat q vſus eſt iure ſuo:in ħ caſu admit
tet pbationẽ. als eni nõ poſſet iplere iuriſdictio/
nẽ ſibi cõmiſſaȝ. Siľr opȝ q pcedat ad inqſitio
nẽ qñ factũ eſt notoriũ ſȝ neſciſ qs fecerit. Iteȝ
ad repellẽdã iniuriã põt inuocare brachiũ ſecu
lare ſicut alij iudices. Itẽ ſi re9 q fuerat cõdẽna/
tus ⁊ excoicatus cõpareat infra annũ ⁊ dicat ſe
velle ſatiſfacẽ cognoſcet cõſeruator de quãtitate
dãni. Hec Inno. Itẽ ſi reus negat maleficiuȝ et
actor velit pbare eẽ notoriuȝ cõſeruator cogno/
ſcet. als inutile eẽt ſuũ offm̃ q: qlibet poſſet ne/
gare. Siľr ſi reus fateſ maleficiũ:ſȝ dicit nõ eẽ
notorium:q: per eius confeſſionem factuȝ eſt
notorium de coha. cleri. Ueſtra.

¶ Excõmunicatio cõtra doctores qui admit/
tunt ad lectiones legum religioſos ſine habitu
vel ad phiſicã. i. medicinam. Cap.xxxviij.

D Octores ſiue magi
ſtri qui religioſos hitu ſuo dimiſſo le
ges vel phiſicã audiẽtes: ſciẽter do/
cere aut in

cere aut in ſcholis ſuis ꝓſūpſerint retinē ſiſi eo ipſo ſint ſnia innodati.ne cle.vel mo.ſtatutū.li. vj.Dimiſſo.qd ſi nō dimiſerit habitū.v3 ꝙ tūc nō ſint excoicati doctores:q2 hec pena nō ē am pliāda.de reg.iu.in penis.Dic ꝯ:q2 coicat i cri mine.⁊ ſic eadē ⁊ nō minori excoicatiōe ligaſ: ex.c.ſi ꝯcubine.Et in h pōt dici venire poti⁹ad declarationē veteris iuris ꝙ̄ noui caſuȝ ponē. Jo.an. Sciēter vbi icideret in hitu non hret lo cū ignorātia:ſed vbi icideret ſine habitu:tūc ꝓ babiliter poterit ignorare. Jo.an. Retinere.no ta officiū doc.ſcholarē de ſcholis expellere.⁊ ꝑ id qḋ dicit retinere.dicas ꝙ lȝ doctor ſciat mo nachū domū hre iuxta ſcholas lectoris in do mo ꝓpria audir excoicat⁹ nō eſt qḋ dixi.ſ.de re gu.iu.locupletari.Quid ſi talis monachus nō vult exire ſcholas vt per hāc lrām ꝙ liciūe inde poſſit expelli.ad h de ſen.excō.c.veniēs.Et hoc maxime ſi vera eēt opi.ꝙ excoicat⁹ non gaude ret ꝓuilegio canonis:qḋ nō eſt verū ſm Joan.⁊ Ber.qui no.xvij.q.iiij.ſi qs deinceps.Quid ſi nō pōt expelli exeat doctor ſcholas ad iſtar ei⁹: qḋ dicim⁹ cū excoicat⁹ intrat eccliaȝ:vt no.xj.q. iij.ſicut apli.Joā.an.Sīr q2 coicant in crie: vt dixi:⁊ q2 ꝯditor canonis ſibi nō reſuuat abſolu tionem aliqs indulſiſſe videtur.facit quod no. ē.eo.ſuper ſpecula.Joan.and.

¶ Cōtra magros ⁊ ſcholares Bononieñ.ꝯdu cētes hoſpitia irregſitis inglinis. Cap.xxxix.

Onſtitutionē factā ab epō portueñ ap.ſe.legato:⁊ a ꝓdi cto Tuſculano poſtmodū ꝯfirmatā. vȝ vt nullus magroꝝ ſiue ſcholariū ſup ꝯducēdis alioꝝ hoſpitijs in leſionē vel ꝓiu diciū habitantiū audeāt hoſpitēȝ ꝯuenire:niſi ꝓus ꝯſtiterit tps ꝯductionis elapſuȝ vel ingli ni in h ſuū fauorē ꝓſtauerint ⁊ ꝯſenſuȝ cū ideȝ portueñs ſub excoicatione hoc ꝓhibuerit:⁊ al ter ſub pena anathematis idē decreuit obſuan dū ratū eē dcernim⁹.i.auctē ap.ꝯfirmam⁹.Sta tuētes vt a te frater epe ⁊ tuis quolibȝ ſucceſſoꝝ h ſingulis annis in cōi audiētia magroꝝum.et ſcholariū recitet.Cle.ij.ď loc.⁊ ꝯduc.c.ex ſcri pto.Conſtōneȝ.⁊ ſic no.ꝙ legat⁹ in ſua ꝓuincia pōt ꝯſtōneȝ facē.Et ſub ꝑpetuo anathemate.de of.leg.c.ſi.Confirmatā.i.approbatā ⁊ inouatā: q2 ſolus ſupior ꝯfirmat.ď of.le.ſtuduiſti.Scho lariū.ſoli ḡ magri ⁊ ſcholares ꝓhibenſ cōducē hoſpitia alioꝝ ſcholariū:ſȝ alij nō ꝓhibenſ ꝯdu cē hoſpitia ſcholariū ꝑpter potētiores ꝯſtō iſta emanauit.Et per hāc lrāȝ videſ ꝙ ſcriptores q non ſunt ſcholares:ſȝ vxorati nō obligātur hac ꝯſtōne cum de illis nō fiat mētio. Laudu.dixit hāc penam extēdi ad eos qui gaudēt ꝓuilegio ſcholaſtico large ſūpto ſcholarium vocabulo.⁊ gra ſcholariū ibi ſunt dūmō ibi nō ſint meretri ces.Nec obijcias ꝙ pena non dȝ extēdi:q2 pe ne quoqȝ hodie amplianſ.ar.ad hoc de v̇.ſi.cū in ꝑtib⁹.Laudul.⁊ cū eo ꝯcor.Inno.ſȝ nō cre do ꝙ ad ſcriptores vxoratos extēdaſ hec ꝯſtō: lȝ ſint ꝑpter ſcholares.Eadē eni rōne extende reſ ad chartarios ⁊ raſores chartaꝝ.Ber.Con uenire.i.alloq vel de habitatione tractari.glo. interli.Sub excoicatione iā lata glo.interli.Et no.ꝙ Inno.Hoſ.⁊ Abb.⁊ Pet.de puſio.dicūt ꝙ iſta ꝯſtō ⁊ excoicatio eſt localis:⁊ hȝ ſolū locū bononie.⁊ h ēt magis plȝ Jo.an.ſed Hoſt.dicē eſſe generalē.Nā q2 fauorabilis eſt.iō dicit ee cā extētenda:ſȝ coiter non tenetur opi.eius.

¶ Excōmunicatio ꝯ mittentes ſcripturā vl nū cium ſecrete alicui cardinaliū dū ſit in cōclaui pro electione pape. Capitulum.xl.

Ulli fas ſit ipſis cardinalib⁹ vel epoꝝ alicui nunciū mittere vel ſcripturā.qui vero ꝯfe cerit ſcripturā mittendo vel nūciū aut cū aliquo ipſoꝝ ſecrete loquēdo:ipſo facto ſniam excoicationis icurrat.Gre.x.ex.de elec. c.vbi periculū.li.vj.Cardinalibus.ſ.incluſis i ꝯclaui pro electiōe fiēda ſūmi pōtificis.ſecrete loquēdo niſi qui de volūtate oiuȝ cardinaliuȝ inibi ꝑñtiuȝ pro his tm̄ que ad electiōis inſtan tiā negociū ꝑtinet vocareſ:vt.ē.in tex.ſicut pu ta aduocati:iuriſperiti:vel religioſi:vl tabellio nes.Incurrat canonē late ſnie:ſed ordinarius abſoluē poterit exq̄ papa ſibi ñ reſuauit.io.an.

¶ Excoicatio ꝯ duos officiales ⁊ rectores vbi ſit electio pape ſi nō ſeruāt ꝯſtōneȝ capli vbi pe riculū de elec.li.vj. Capitulum.xlj.

Reterea aliquid adijciēdo ſancimus vt dūs alijqȝ re ctores ⁊ officiales ciuitatis illius i qua roma.ponti.electio fuerit cele brāda auctē nra ⁊ eiuſdē approbatōe ꝯcilij po teſtate ſibi tradita ꝓmiſſa oia ⁊ ſingula plene ac inuiolabiliter ⁊ ſine fraude ⁊ dolo aliquo faci ant obſuare nec cardinales vltra ꝙ̄ ꝑmittiſ ar tare ꝓſumāt.Sup his aūt talr obſuādis ſtatim audito ſūmi pōtificis obitu coraȝ clero ⁊ ꝑplo vniuſo ipſi⁹ ciuitatis ad h ſpālr ꝯuocādis ꝓ ſtent corpaliter iuramētū:ꝙ ſi ꝓmiſſa diligen ter obſuauerint:aut fraudē in eis vel circa ea cōmiſerit:cuiuſcūqȝ ſint ꝓeminētie cōditionis aut ſtatus oi ceſſante ꝓuilegio:eoipſo ſniaȝ ex coicationis incurrāt:⁊ ꝑpetuo ſint infames.ex de elec.Ubi periculū.li.vj.Celebrāda:ſm diſt etionē ſupius factā.Jo.an. Preſumant:q2 tūc eēnt excoicati:ſicut ⁊ in ſe defendēdo modū ex cedens qḋ dic.vt.ē.de reſti.ſpo.Oliȝ.Et no.ca

ſum in quo laicus auctē canonis ꝓtāt em hꝫ in
clericū ꝯ illud.xvj.di. Hñ quidē. Jo.an.ꝑmiſ/
ſa.ſ.que dicta ſunt.ē.de incluſiōe ſiēda cardia/
liū in ꝯclaui ⁊ admiſtratiōe neceſſarioꝝ cū cer
ta regula ⁊ mō qui ponit in textu ipſi⁹ capituli.

¶ Excōicatio ꝯ begvinos ⁊ begvardos ⁊ aſſu
mētes vitā fraticelloꝝ ⁊ eis fauētes.

Capitulum.xlj.

Sacra romana ac
vniuerſalis eccliã cui fauēte dño(lꝫ
imeriti)ꝓſidemus:ſicut religioſa ⁊
pia loca benigno fauore ꝓſequit:ſic
ſupſtitioſos conat⁹ inſolētiū hoīum deteſtat vꝫ
ne ſub oīa pelle gregē dñi cū truculēta lupi ra/
paces inuadāt:ſub pietatis imagīe fiſcus hētī/
ce prauitatis obrepat:⁊ ſub ꝑtextu ꝯuerſatōis
āgelice icautis mētib⁹ malignus ſpūs illudat.
Cui⁹ rei grā ſacris canonib⁹ eſt iterdictū ne ali
qs nouū ordinē vel religionē inueniat:vl' hītuꝫ
noue religiōis aſſumat:ſꝫ qcūqꝫ ad religionē
venire voluerit igrediat vnā de religionib⁹ ap
probatis. Nōnulli tñ ꝓphane mltitudis viri q
vulgariter fraticelli ſeu frēs de paupevita aut
bizochi aut begbini:aut alijs noīb⁹ nūcupant
in ptib⁹ italie:necnō in inſula ſicilie comitatu ꝓ
uincie narboñ.⁊ tholoſane ciuitatib⁹ ⁊ ꝓuicijs
aliiſqꝫ diuerſis citramarinis:⁊ vltramarinis p/
tibus ꝯ dictos canones habitū noue religionis
aſſumē:⁊ ꝯgregatiōes ⁊ ꝯuēticula facē:⁊ ſupe
riores ſibiipſis eligē quos miſtros:cuſtodes:
ſeu guardianos aut noīb⁹ alijs appellāt pluri/
mos ad eoꝝ ſectā recipe:loca ēt de nouo ꝯſtruē
ſeu ꝯſtructa recipe:in qb⁹ hitāt in cōī publice
mēdicantes q̄ſi eoꝝ ſecta ecclia foret:⁊ vna de
religionib⁹ ꝑ ſe approbatis temeritate dānabi/
li ꝓſūpſerūt ⁊ ꝓſumūt ēt iceſſanter:⁊ vt ipſoꝝ
error vitas ⁊ ipietas religio reputetur:plurimi
eoꝝ regulā fratrū minoꝝ quā ſctūs Frā.iſtituit
ſe ꝓfiteri ⁊ ad līaꝫ ſe ꝯſeruare ꝯfingunt q̄uīs in
obediētia gñalis:vel ꝓuincialiū miſtroꝝ ipſi⁹
ordinis nō moreñt:ꝑtendētes ſe a ſctē memo/
rie Celeſti.papa.v.ꝑde.nr̃o hmōi ſtat⁹ ſeu vite
ꝓuilegiū habuiſſe qð tñ ēt ſi oñderēt non vale/
ret:cū bone memorie Boni.pa.viij.ꝑde.no.ex
certis cāis rōnabilib⁹ oīa ab ipſo Celeſti.ꝑde.
nr̃o ꝯceſſa.que per ipm Boni.nō ꝯtingeret ap
probari virib⁹ penit⁹ vacuauerit dictūqꝫ vite ꝓ
uilegiū nō inueniat ꝑ eūdē Boni.approbatuꝫ.
Quidā aūt eoꝝ dictū habitū ⁊ viuēdi ritū a q/
buſdā epis ſeu eoꝝ ſupiorib⁹ vel aliaꝝ eccliarū
ꝓlatis ꝯcedere licuit ꝯ formaꝫ ꝯcilij generalis.
Nōnulli ēt ex ipis aſſerētes ſe eē de tertio ordi
ne.b.Frā.pniē cū voto ꝑdictū ſtatū ⁊ ritū eorū
ſub velamine talis noīs ſatagūt palliare:cuꝫ tñ
in regla ipius tertij ordinis talis viuendi ritus
nullaten⁹ ſit ꝯceſſus:⁊ qꝛ in eoꝝ baratrū facilit
ruūt qui ꝯceptus ꝓprios patrū diffinitionibus
anponūt.ipſoꝝ q̄ꝫ plurimi ſicut fidedigna relatōe
ꝑcepim⁹.a veritate catholice fidei deuiātes ſa/
cramēta eccliaſtica deſpiciunt ac errores alios
ſtudēt multiplr' ſemiare. Cū itaqꝫ a taliū dānā/
da temeritas in eiuſdē fidei detrimētū fideliuꝫ
ſcādalū ꝑſtati minoris ⁊ alioꝝ ordinū obꝓbriū
⁊ in ſuaꝝ ⁊ alioꝝ multoꝝ aīaꝝ pnicie redūdare
noſcat. Nos ſectā ritū ⁊ ſtatū hmōi nō obſtāti/
bus ꝑmiſſis eoꝝ excuſatiōib⁹ q̄s friuolas repu
tam⁹.⁊ qcqd per eos cōiter vl' diuiſiꝫ ſub regio
nibus ꝯuētus collegij ſeu ꝯgregatiōis noīe vl'
colore attentatū extitit vl' exiſtit de fratrū nr̃oꝝ
ꝯſilio auctē aplica nullius fuiſſe vel eē decerni
mus firmitatis.⁊ q̄tenus de ſctō ꝓceſſerūt.d̄ cō
ſilio ⁊ auctē ꝑmiſſa reuocam⁹ oīno ac ꝑpetue ꝓ
hibitioni ſubijcim⁹ ⁊ ab ecclia dei penit⁹ abole
mus eiſdē ꝑſonis:⁊ alijs qbuſcūqꝫ ſub pena ex
coīcationis quā in eas ſi ſec⁹ fecerit icurrē vo
lum⁹ ipſo ſctō:inūgētes expſſe nō ſtatū ſiue ſe/
ctā ⁊ ritū hmōi ab ipſis aſſūptū ſectē vlterius
vel ipm de nouo aſſumē quoqꝫ mō ꝑſumāt. Epi
ſcopos q̄ꝫ ⁊ eoꝝ ſupiores:⁊ ēt alios ꝓlatos q̄ſcū
qꝫ q ꝑdictis ꝑſonis vl' alijs ritū viuēdi ⁊ hituꝫ
ſupradictos ꝑter ſpālē ap.ſe.auctēꝫ deīcepe cō
ceſſerint:ꝑdicte excoīcatiōi iure decernim⁹ ſub/
iacere. Dignū eſt eni adulterinas plātatiōes q̄s
nō pater celeſtis:ſꝫ humane temeritatis auda/
cia plātat aplici culmis cēſura diuellat:nec pa
tiat in agro dñico ꝑuerſe ꝯgregatiōis vepres
exereſcē cui ꝓpriū eſt diuina opitulāte grā vir/
tutes ſerē ac vitia radicit⁹ extirpat. Nulli ḡ ⁊c.
datū Auinioni in Kal'. Januarij anno.ij. Joan.
xxij. Frā.de zab.in cle.cū de qbuſdā.d̄ reli.do.
allegat iſtā extrauagātē ⁊ ēt Pau.dicētes q̄ hīc re/
probat ſtat⁹ quorūdā q vulgariter appellantur
fraticelli ſeu frēs de paupe vita:aut bizochi aut
begbini ſeu alijs noīb⁹ aſſumētiū noue religio
nis habitū ſupiores ſibi eligētiū ꝯgregatōis ⁊
ꝯuēticula facientiū:nō obſtāte q̄ ordinē ſeu in
ſtōnē ordinis a certis dicant epis habuiſſe cū
talis viuēdi modus nullaten⁹ ſit ꝯceſſus.per h̄
dicit Pau.q̄ ibi etiā reprobat ſtatus begbina/
lis:qꝛ videt quedā noua religio ꝑter auctē ſe.
ap.inſtituta. Et hoc infert q̄ etiā ſi renūciarent
ꝓprijs nō ex hoc erūt approbate nec religioſe
erūt nō hñt regulā a ſe.ap.approbatā.e.ti.li.vj.
Dicit ēt idē Frā.q̄ i domo ſua pñt mlieres agen
tes pniaꝫ viē hīre q̄ voluerit.ꝑ h̄ eni q̄ntū dī/
tu ēt ſili ad begbinas nō ſūt begbine ergō nō cō
gregant cū eis vñ nō eſt piculū aliqð hoc cāu.

¶ Excoīcatio ꝯ ſumētes dignitatē ſenatoris vl'
aliō regimē vrbis ſine lnīa pape. Cap.xliij.

Nullus iperator ſeu
rex romanoꝝ vel alius impator:rex
ꝑnceps marchio dux comes:aut ba

ro:qui alteri⁹ notabilis potẽtie: p̄eminẽtie ſeu ptãtis ꝛ excellẽtie ſeu dignitatis exiſtat. Frater filius vel nepos eoꝝ ad ipos vel in ppetuũ ſeu quis alius vltra annuale ſpaciũ quouis mõ colore vel cã per ſe vel p aliã p̄ſonã quõlibꝫ ſubmittendã in ſenatorẽ:capitaneũ:p̄tiũꝫ aut rectorem:vel ad eiuſdẽ vrbis regimẽ ſeu officiũ nominet eligat:ſeu alˀs etiã aſſumat abſqꝫ licẽtia ſe.ap.ſpãli ipſius ſedis lr̃as ꝯceſſionẽ inie huiuſmodi ſpãliter exp̄mentes:qd̄ ſi ſecus factuꝫ fuerit noĩationem electionẽ ꝛ aſſumptionẽ huiuſmodi decernimus eẽ nullas. Verũetiã noĩati:electi:ꝛ aſſumpti:ꝫ hmõi noĩationi electioni ꝛ aſſumptioni ꝯſenſerint: aut de ſeipſis quõlibet intromiſerint intẽdẽtes ꝛ obediẽtes eiſdẽ:et in hoc dãtes ipſis noĩatorib⁹ electorib⁹ ꝛ aſſumptoribus:aut noĩatis electis vel aſſũptis auxiliũ vel fauorẽ publice vel occulte:cuiuſcũqꝫ cõditionis extiterit:ipſo facto ſñiam excoĩcatiõis incurrãt.ꝛ.i. Cõtẽptores quoqꝫ ſeu violatores alicui⁹ p̄miſſoꝝ ab hmõi excoĩcatiõis ſñia preterq̃ in mortis articulo abſolui nõ p̄nt niſi per romanũ pontificẽ vel de ipſi⁹ petita lĩia.ꝛ obtẽta ſpeciali non obſtantibus priuilegijs ꝛc. de electio.capitu. Fundamenta.

¶ Excoĩcatio contra impedientes viſitatores monialium in officio eoꝝ poſt monitionẽ tñ.

Capitulum.xliiij.

SI q viſitatores monialiũ ipos in premiſſis ipedire preſumpſerint:ſeu in aliquo p̄miſſoꝝ niſi admoniti reſipiſcãt ipſo facto excoicationis ſñias ſe nouerint icurſuros:p̄uilegijs:ſtatutis.ꝛ ꝯſuetudinib⁹ qbuſlibet in ꝯ̃riũ inualituris. ex̃ de ſta.mo. Attẽdẽtes. in cle. Viſitatores. De viſitatorib⁹ loquit̃ monialiũ q debent ſingulis annis viſitare monaſteria. ita q ordinarij d̄nt viſitare monaſteria non exẽpta: ꝛ exẽpta etiã illa q̃ nõ recognoſcũt ſupiorẽ niſi papã. Monaſteria vero exẽpta q.ſ. ſunt ordinũ exẽptoꝝ. vt camalduleñ. ciſterciẽñ. carthuſieñ. mẽdicantiũ hñt viſitare plati eaꝝ qui in viſitatione hmõi debẽt inquirere ꝛ vidẽ de veſtitu ne ſit vanitas in eis. de clauſura. de ꝯtinentia ꝛ hmõi:ꝛ cõpellere eas ad religionẽ ſeruãdaꝫ remedijs oportunis. qd̄ totũ p̃t trahi ex ipo tex. decre. ipſos ordinarios viſitantes aucte ap. vel ppria vel ſupioris ipoꝝ mõaſterioꝝ Jo.an. Impedire per hãc lr̃aꝫ puto q neceſſe ſit ipedimẽtuꝫ precedere ꝛ admonitionẽ ſeq ad hoc vt ſit locus huic pene. hoc dico:qꝛ vidi platos ſcribẽtes monialibus q parẽt ſe certa die ad recipiẽdũ viſitationẽ ipſoꝝ:ꝛ in eiſdẽ lr̃is faciunt admonitionẽ q nullus ipediat:talis enĩ monitio fieri dꝫ vt deſiſtãt ab illato impedimẽto vt loc⁹ ſit huic pene. facit qd̄ ſcripſi de ꝯceſ. preben. c. Cum noſtris. glo. ij. Sed nũqd illato impedimento fiet monitio noĩatim. an ſufficiat generalis pro ꝛ cõtra. facit de vita ꝛ hone. cle. c. i. Joan. and. ipſo facto. Eſt ergo iſte caſus quo ſufficit monitio:ꝛ abſoluet ordinarius ex quo papa non reſeruat. Joan. and.

¶ Excõmunicatio ꝯtra fingẽtes caſuꝫ fraudulenter quo iudex mittat vel vadat pro teſtimonio ad mulierem. Capitulum. xlv.

QUi fingit fraudulẽter aliquẽ caſuꝫ per quẽ aliqs iudex mittit ad aliquã mlierẽ pro teſtimonio vl ipſe iudex fraudulẽter vadẽs excoĩcatus eſt. ex̃ de iudi. Mulieres. li. vj.

¶ Excõmunicatio contra ſe ingerentes ad officiandum homines alterius lingue irrequiſito dioceſano. Capitulum. xlvj.

q

Uandoqꝫ vna ciuitas vel dioceſis hꝫ pplos diuerſaruꝫ linguarũ habẽtes ſub vna fide varios ritus ꝛ modos. tũc pontifex loci ſi vrgẽs neceſſitas fuerit preſulẽ nationib⁹ illis cõformẽ: qui diuina illis officia celebret:ꝛ ecclaſtica ſacramẽta miniſtret:inſtruẽdo eos v̄bo pariter ꝛ exẽplo ſibi vicariũ in predictis ꝯſtituere p̃t q ſibi per oĩa ſit obediens ꝛ ſubiectus:ſiqs aute ſe aliter ingerit eſt ipſo iure excõmunicatus. de off̃. iudi. ordi. c. Quoniam in pleriſqꝫ.

¶ Contra abſolutos ab excõmunicatis in articulo neceſſitatis:ſi poſtea cũ poſſunt non ſe preſentant ei q ordiãrie debeat abſoluẽ.

Capitulum. xlvij.

EOs qui a ſñia canonis vel hominis cum ad illũ a quo alˀs de iure fuerant abſoluendi nequeunt propter iminentem mortis articulum:aut aliud impedimentum legitimũ pro abſolutiõis beneficio hr̃e recurſuꝫ ab alio abſoluant̃:ſic ceſſante poſtea periculo vel impedimento hmõi ſe illi a quo his ceſſantibus abſolui debebant:q̃cito cõmode poterũt ꝯtẽpſerint preſentare mandatũ ipſius ſup illis p quibus excoĩcati erãt humiliter recepturi ꝛ ſatiſfacturi:put iuſtitia ſuadebit. Decernimus. ne ſic cenſure illudant eccleſiaſtice:eãdeꝫ ſñiam reincidere ipſo iure. de ſen. excõ. c. eos. li. vj. Idem ſtatuimus de his qbus cum a ſe. ap. vel legatis ipſius abſolutionis bñficium a quibuſuis ſententijs conſequunt̃ iniũgitur:vt ordinarioꝝ ſuoꝝ:vel alioꝝ quorũlibet ſuſcepturi penitentiam ab eiſdem ſe ꝯſpectibus rep̃ſentẽt:ꝛ paſſis iniuriã:ſeu his. qb⁹ pp̄ter h obligant̃ exiſtũt

ſatiſfactionē exhibeant cōpetentē: ſi ſ cum p/
mū cōmode poterunt: nō curauerit adimplere:
vbi.ō.canonis: ſ Jo.a. dinūerat.xxxij.caſus ex
coicationis q̄s traxit.ex li.vj.qui oēs ſupra po
ſiti ſunt exceptis duob⁹ qui īfra ponunt: ⁊ exce
ptis q̄ttuor.ſ.ſniam ſeu excōicationē illā que ē
ꝯ Federicū imꝑatorē.ꝫ.de ſen.re iudi. Ad apli
ce.⁊ illa que eſt de relig.do.c.j.⁊ duas que po
nuntur in.c.j.de ſciſma.⁊ ſunt ꝯ Jacobū ⁊ Pe.
de colūna cardinales.⁊ ꝯ tenentes eos ꝓ cardi/
nalibus: ⁊ fouentes ſciſma inductū p eos: q̄ q̄t
tuor ſnīe iō nō ſunt poſite: q: nō videbat expe
diens vel vtile. Pe.de anch.ſup iſto.c.eos plu
ra notabilia pōit: ⁊ omiſſo pmo ſubdit. ¶ Se
cundo nota ꝙ qn̄qꝫ quis nō pōt abſolui ab eo
a quo de iure fuerat abſoluēdus: ſed quis eſt il
le cui de iure hoc cōpetit: dic ꝙ a ſententia cano
nis ille abſoluit cui canon reſeruauit alr̄.i.ſi ne/
mini reſeruauit abſoluit ordinari⁹. Si vero eſt
ſnīa hōis: ille qui ꝓtulit dꝫ abſoluere: ſed in ei⁹
defectu vel negligētia ſi eſt delegat⁹ adit dele/
gans ſi ordinarius adit ſuperior. hec ꝓbant.de
offi.dele. Prudentiā.⁊ de offi.ordi. Ad repmē
dam. ¶ Nota tertio ꝙ ꝓpter iuſtū impedimē/
tum pōt qs abſolui ab alio q̄ ab eo a quo de iu
re fuerat abſoluēdus. Jmminēs aūt periculū
mortis dr̄ iuſtū impedimētū ⁊ ſi imineat alr̄ q̄
per infirmitatē puta timet hoſtem capitalē: vel
eſt obſeſſus: vel eſt in manibus predonis vel ty
rāni: vel nauigaturus eſt periculoſa nauigia:
vel patitur naufragium: vel iturus eſt per loca
periculoſa.ff.de do.cā mor.l.iij. Jſtos ⁊ alios
caſus.vide ex eodē.ꝙ ō his. Hec Pe. Jnno.de
ſup.c.quāuis.de ſen.excom. declarat quoſdā
caſus in qbus abſoluēdus per ſedē apoſtolicā
regulariter pro violēta manuū iniectiōe abſol/
ui poteſt in predictis caſibus citra ſedē apo.ta
liter aūt abſolut⁹ tenet ceſſāte dicto caſu ſe pñta
re ſedi ap. Prim⁹ eſt ſi incidat in infirmitatē.et
ex qua nō iminet piculū mortis: vt podagra vl
q̄rtana febris. Scōs inimicitia q̄ timeat in via.
Tertius inopia vt ſi ita paup ē ꝙ nō poſſit hre
expenſas itineris.nā non eſt ſibi ſcipiendū vt
mēdicet. Quartus ſenilis etas ſeu membrorū
ōſtitutionib⁹ impedit⁹ ſi n.ſeneſcit lꝫ fortis vi
deat ad ſubeundū laborē tn̄ q: piculoſuꝫ eſt: ab
ſoluet. Jtē ſi teneret in vincul. ray. etiā dicit in
ſum. ꝙ de his q magne potētie ſunt ita delica/
ti vel debilitati ꝙ laborē eūdi ad curiā neque/
ant ſuſtiere papa eſt ꝯſulēdus ītimatis ſibi cir/
cūſtātijs facti ⁊ pſone ⁊ iuxta ipſius conſiliū eſt
agendū: dicit ibi Guil. ꝙ hoc eſt intelligendū:
qn̄ nequeūt ire de facili: qō ad arbitriū boni vi
ri eſt referendū: ſi aūt oīno nō pōt papa non re
quiſito pñt abſolui: ſic notauit Alan⁹ in.c.mu
lieres. Et q̄rit hic Pe.ō anch. vtrū illa abſolu/
tio que fieri pōt ꝓpter iuſtū īpedimētū ab alio
q̄ ab eo q dꝫ: hēat locū in excoicatis alia rōne
q̄ per iniectionē manuū. ⁊ Jnno.qdē dicit ꝙ
hꝫ locū ſolū in excoicatis ꝓ manuū iniectione:
ſed ſi alr̄ ſit excoicatus a iudice vel a iure: lꝫ ab
ſolui poſſit in mortis articulo.arg.ē.c.A nobis
ij.cū in caſib⁹ q ponunt ſup.c.quāuis.de qbus
dictū eſt nō hꝫ locū: ſꝫ tm̄ ab excoicatore.vl alio
ad quē ſpectat abſoluēdi ſunt.⁊ ita notat: ⁊ ipꝫ
allegat Jo.an.in nouel.in.c.quāuis. Sed ſ di
cit idē Jo. ꝙ iſte tex. facit ꝯ iſtā opi.dū dicit ab
alio abſoluant.⁊.ē.in pn.c.hui⁹ gn̄alr dixit ab
hōie vel a iure: ⁊ ſic de alia excoicatiōe q̄ illa q̄
ꝓ manuū iniectiōe īfligit: locū hꝫ iſta abſolutio
ab alio ꝓpter iuſtū īpedimētū ꝓueniēs ex mul
tis cauſis: vt in.c.ea noſcit.c.q̄uis.⁊.c.de hig.
¶ Nota q̄rto ꝙ abſolut⁹ ab excoicatōe ex cā ab
alio q̄ ab eo a quo debuiſſet ceſſante cā illa te/
net facē id ad qō tenebat.ſ.cōparere corā ſuo
iudice. Et aduerte ad quē finē dꝫ cōpere: ad hūc
ſcꝫ vt mādatū ſuſcipiat: nō vt ampli⁹ abſoluat.
Et nota ꝙ ille qui abſoluit ab excōicatiōe dꝫ ſa/
tiſfacere quod itelligit iuxta proprias faculta/
tes: ⁊ per hoc infert Archi. facultates eccleſie
q̄s ad vſū hꝫ ad ſ nō teneri.xvj.q.vj.§.vl.pro
quo facit cle. Nolētes de hereticis. ¶ Nota.v.
ꝙ hic dr̄ cū cōmode pōt ire ad eū a quo fuerat
abſoluēdus q̄lr ſumi debeat hoc v̄bū cōmode.
vide qō no.in cle.ſi qs ſuadēte.de penis.gl.ī
penul.ibi Jo.an.ſup v̄bo cōmode poterit.dicit
idē de ſen.excō. De cetero. Dicit ibi decretalis:
quācitius oportunitatē habuerit: qō exponit
ibi Hoſt.i.ceſſante īpedimento: ⁊ aliq̄ modico
tpe idulto quo ſibi de neceſſarijs valeat ꝓuidē.
Et p ſ pꝫ ꝙ nō credit circa hoc abſolut⁹: ſed in
dex debit ſ arbitrari alr̄ ipe abſolut⁹ ex friuol
rōnib⁹ excuſatiōib⁹ frigoris coloris ⁊ his ſilib⁹
ꝯſtōnē eludēt.facit.c.Cū olī de do.⁊ ꝯtu.nec
obſtat ꝙ de occultare ⁊ aie piculo q̄rit: ⁊ ſit ibi
credēdū.de hom. Significaſti.ij.fateor id veꝝ
in foro pn̄iali.de ſpō.c.Tua.ij.quoad vinculū
occultū ꝯhēdū. Un̄ ex quo ſciā hꝫ de mora ſeu
re ſe dꝫ excoicatū. Judex tn̄ eū nō denūciabit ni
ſi pri⁹ eo vocato p ꝯiecturas viderit illū eē mo
roſū cognitione ſup hoc pmiſſa ſummaria.l.
Ea pp in ſi. Hoc Jo.an. Archi. vero ſup.c.Cupi
entes.de elec.li.vj.tractās ſ v̄bū cōmode.dicit
īter cetera: ꝙ iudex īſpecta q̄litate pſonaꝝ viaꝝ
⁊ tpꝫ arbitrabit quō cōmode poſſit fieri ⁊ dic
tas maiores vel minores.ff.de v̄bo.ob.§.cōti/
nuus.§.ij.ꝯſiderando dictas vulgares q̄s ho/
mines facē ꝯſueuerūt ſm id qō dictū eſt.ē.c.li.
de reſcrip.c.ſtatutū. Si aūt dicte vulgares non
appareāt ipſe iudex referat ſe ad legales: ꝫ cō/
putādo.xx.miliaria ꝓ dicta.⁊ ſi ſcā cōputatiōe
ſupſit tn̄ vnū miliare ꝓ illa dabit vnā integrā

dictū. vt no. ij.q.vi. pp in glo. q ſi fuerit longa viarū diſtātia: equū eſt i ſeptiana vnū die p gete dari. Nā ī mēſe daf ad parādum ſe.xx. vō dico ad expectādū. ⁊ ſ pbat lra iſta cōmode: nō eniz poſſet cōmode venire p.xx. vl.xxx. dictas conti nue abſqz aliq̄ itermedia gete ad hoc.lxiiij. diſ. cū longe. Debz iudex arbitrari benigne tpa iti neris. ad ſ ex̄ de of. dele. pſuluit: ⁊ cōputabunf diete a loco a quo iter arripuit ſine fraude. ſuffi cit eni ſz hāc lraz q nō ſit i negligētia vl fraudō. ¶ Nota. vj. in. §. idē ibi qbuſuis ſnijs q papa vel legat' abſoluit a qbuſcūqz ſnijs excoicatio nis qd Jo. mo. itelligit de ſnijs iuris nō hois. Nā vt dic papa vl legat' nō ſolū abſoluit ab illis de ſtilo curie ſed remittit: niſi in caſu q delega tus nō poſſet abſoluē vel mortu' eēt nec ali' ſuc ceſſit in delegatōe. Idē putat qn̄ ſucceſſor bene ſuccedit in delegatiōe: ſz nō eſt ſpes de ſeſtia p uiſione. putat ēt Jo. mo. in caſib' pdictis ālega tor: ſi abſolut' nō pareat: nō reincidat ipo iure niſi in eo q appareret vitiata. Hec oia ceſſant ſi late recipias lraz: vt vbū ſonat hic ⁊ in pn. hui' c. qd ēt loquif generalr de vtriſqz expmit: et ſ ſz Jo. an. i. q in qbuſcūqz ſnijs iuris ⁊ hois lo cū hēat qd hic d̄: q reincidat ipſo iure: niſi pa reat ⁊ cōpareat poſt abſolutionē put hic dī. Itē no. q archi. exponēs vbū pſcripſerit dicit. q con tēnere d̄ hoc ipſo q iuſta cā ceſſante: ſe nō pre ſentat illi a quo fuerat abſoluendus: vt no. q.q. vij. metropolitanū. idē Jo. an. Itē qrit Pe. de ancha. cū qs ſemp teneaf ſe pſonalr pntare pro abſolutiōe obtinēda ceſſante ipedimēto acceſ ſus ad abſolutorē vtrū talē abſolutionē qs poſ ſit petere per procuratorem. Et Hoſtiē. dicit q non. ſed Inno. dicit q ſi iuſta cā ſubeſt pōt peti abſolutio per pcuratorē ēt in abſentia. Archi. i iſto. c. remittit ad notata p ſpecula. in ti. de pcu ra. §. i. ⁊ ibi d̄: q pcurator pſtitut' ſpāliter ad petēdū abſolutionē ſufficit: ⁊ ita buat curia: vt ibi notaf. Ad hoc facit q qs ſe repńtat: aut in p pria pſōa: aut p pcuratorē idoneū. di. xviij. epo ⁊ dicit Pe. de ancha. q a ſnia iterdicti ⁊ ſuſpen ſionis pōt peti abſolutio p pcuratorē: q2 nec ſo lēnitatē forme: nec abſolutionē ādiderat: ⁊ in ſ oēs pcordāt. Itē dicit Archi. ⁊ Pe. de pa. q pz ex puilegio hui'. c. q pp mortis piculū vl aliō ipedimētū qdcūqz ab alio q̄ ab eo ad quē abſo lutio de iure ptinet. excoicat' abſolui non dz ſi hri pōt ad illū recurſus: vel ipſi' copia. Idez d̄ in directorio iuris. li. iij. ti. iiij. ſ. de abſolutione ab excoicatione iuris. Et ſubdif ibi q qn̄ aliqd iſtoz nō pōt fieri: tūc abſolui dz ⁊ pōt ⁊ ſemp ē epo regrēdus ſi pōt hri: alr ſufficit ſimplex ſa cerdos: vt no. Inno. ex̄ eo. nup. Et eſt iniungen dū ei q ceſſante ipedimēto ꝑſoāli ſe illi qui ſup hoc pōt repńtabit: ſed vbi eſt ppetuū ipedimē tū nō eſt illi iniungēdū ſm Archi. Fallit ſ in ca ſibus in quib' nullus abſoluere pōt: niſi in arti culo mortis: vt in falſarys lraz pape: ⁊ iſequē tibus cardinales hoſtiliter ⁊ iniurioſe: vl teme re pcutiente epm vel bāniēte: ⁊ in religioſis et clericis ſecularib' inducētib' ad vouēdū eligē ſepulturā ⁊c̄. Ponunf in eo. li. gd. i. alij caſus in qbus quis ſolū in articulo mortis pōt abſolui: illi vz deputo: de qb' expſſe dicif in ſnijs iuris q nō poſſit ab hmōi abſolui citra ſe. ap. niſi in articlo mortis: ſicuti ēt expſſe ſ hēs de ſnijs p ceſſus annualis: q fit in curia p papā vt hēs. ſ. ¶ Excoicatio ē cū qui electus in papā paucio ribus q̄ duabus partib' cardinaliuz ſe gerit p papa: ⁊ q̄ eum recipiunt. Capitulū. xlviij.

Licet de vitanda. (Scatuimus vt ſi) ſorte inimico hoie ſupſemināte zi zania inter cardinales de ſubſtituē do ſūmo pōtifice nō poterit eē ple na cōcordia ⁊ duabus partib' pcordantib'. ter tia pars pcordare noluerit aut ſibi aliū pſūpſe rit noiare: ille abſqz vlla exceptione ab vniuer ſali eccleſia romanus pontifex habeaf: q a dua bus partib' fuerit electus ⁊ recept'. Siqs autē de tertie partis noiatiōe pfiſus: q2 de rōne eſſe nō pōt: ſibi nomen epi vſurpauerit: tā ipſe q̄ q eū receperint excoicatiōi ſubiace. it. ⁊ itra. Pre terea ſi a paucioꝛib' q̄ a duabus ptibus aliqs electus fuerit ad aplatus officiū: niſi maior cō cordia intercefferit nullaten' aſſumaf ⁊ pdicte pene ſubiaceat ſi humiliter noluerit abſtinē ex de elec. licet exceptione. ⁊ ſic nulla exceptio pōt opponi: niſi de hereſi. xl. di. ſi papa. als eni qua ticūqz preciſe ēt ipſe papa ſcribat. legitia excē ptio eſt admittēda de oſſi. dele. c. ex pte. ⁊ de re ſcrip. c. ſi qn̄. Ber. Inno. ⁊ Cōpoſtel. dixerūt q papa de hereſi accuſari poſſit ⁊ non excipi. ⁊ ſ tenet Archi. e. ti. c. vbi. lib. vj. Partib'. Nūqd ille qui eligif cōputabif iter duas ptes videf q ſic. i. de elec. c. cū in iure. Dic q non: vt notaf. i. eo. ti. cū in iure. ⁊. c. cumana. cū dicif in hac de cre. de duabus partib' aliqn̄ obſeruāt cardina les aliquando non per ſpecialia eorum ſtatuta Bernar. in alijs electionibus videlicet q fit a maiori parte capituli. dum tamen obſeruent vnam de illis formis extra eo. q2 propter. Itez no. q non eſt ius papatus ei acquiſitum in hu iuſmodi receptione: ſiue fit ad oſculum ſiue ad obedientiam: ſiue ad incathedrationem. nam eoipſo q electus eſt ex ſua auctoritate papatus recipere poteſt. Laudul. dum enim eligitur. ſci licet a duabus partibus cardinalium confirma tur ⁊ ſtatim habet liberam ⁊ plenam admini ſtrationem. xxiij. diſtinctione in nomine do mini. Bernardus.

¶ Excoīcatio contra clericos locantes domos vſurarijs publicis alienigenis ad exercendū publicum fenus. Capitulum.xlix.

CLerici qui manifeſtis vſurarijs alienigenis aut alijs nō oriundis de terris ipſorū ad exercendū fenus vel fenus exercē volentibus domos locāt vel alio titulo quocunq̄ cōcedunt ſunt excoīcati. niſi ſint patriarche: archiepī vel epī qui prelati nō excoīcationē ſed ſuſpēſionē ipſo facto incurrunt: et ſi per mēſem hoc ſuſtinuerint: terre ipſorū quādiu in eis ydē vſurarij morant: ecclīe eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto. de vſuris. c. vſurarū. lib. vj. vbi dicit Jo. an. in glo. q̄ manifeſti vſurarij dicunt illi q̄ quib⁹ notoriū eſt de iure: vt q: cōfeſſi vel cōdēnati. vel de facto: vt q: hñt operis euidentiā: que nulla poſſit tergiuerſatione celari: vt q: tenēt altare ſuum paratū. Item ſm Pet. de peruſio ſunt manifeſti vſurarij per iudicis publicationē vel claram ꝓbationē: vel quorū probatio eſt in euidenti et manifeſto: etſi non exerceāt palā et notorie vſuras: tamē per modicam cauſe examinationem erūt manifeſti: vt q: apparent libri ſuarum rationū: vt no. archi. in. c. q̄ſq̄. e. ti. vel cū coram ſacerdote et teſtibus publice fatentur ſe eſſe vſurarios manifeſtos. et oſtēdunt libros rōnum. fama etiā cū adminiculis in hoc ſufficeret. ita tenet Fede. de ſenis in cōſilijs ſuis. Itē ſm Jo. an. et Lapum ex vnico actu pōt dici vſurarius manifeſtus ſi ille pōt ꝓbari. Item poteſt epūs ſtatuere modū quo quis cenſeat vſurari⁹ manifeſtus cum poſſit ius cōmune fortificare per penā vt no. Inno. Item ſi teſtator mandat in teſtō reſtitui oēs vſuras per eū extortas: nō expreſſis ꝑſonis quib⁹ extorſit: nec expſſo quātum. extorſit. ex hoc nō dicit manifeſtus vſurarius: q: cōfeſſio illa non operaſ ex qua quātitas nō exprimitur. Item an fuerit manifeſtus pōt recipi probatio poſt mortē vſurarij. hec Pe. de peruſio. Itē dicit Jo. an. in glo. q̄ ſi locās ignorat ipm eſſe vſurariū ꝓbabilis ignorantia eum excuſat. ex quo aūt ſcit dʒ eū expellere glo. ſup verbo titulo puta pignoris cōmodati et hmōi: et idē i fine illo titulo ibi illū eſſe ꝑmittit: ſed ſi vendit vel donat non videtur habere locū conſtitutio: ſed Goff. dicit idem eſſe in hoc caſu.

¶ Excoīcatio contra impedientes ſequeſtratū factum in certo caſu. Capitulū. l.

DIffinimus vt ſi vna contra poſſeſſorē diffinitiua ſnīa ſup bñficio apud ſedem dūtaxat apoſto. Item in petitorio vel poſſeſſorio ꝓmulgata fuerit: bñficiū ipʒ a poſſeſſore hmōi: qui nō trienio pacifice antea poſſeſſuʒ ab eo nō fuerit per locī ordinariū apud aliquā perſonam idoneam ſequeſtret et c̄. Siq̄s aūt ſequeſtrationē hmōi impedire vel fructus ſequeſtratos quoquo modo preſumpſerit occupare excoīcationis ſnīam incurrat ipſo facto: a qua niſi impedimēto prius amoto occupatis per eū fructib⁹ reſtitutis nullatenus abſoluat: et nihilominus ſi fuerit de litigantibus cadit a iure ſuo. nec obſtat ſi de nullitate ſnīe opponatur. ex̄ de ſequeſtra. c. j. in cle. Una ſola multo fortius ſi plures. Jo. an. Contra poſſeſſorē. Si ergo cōtra petitorē pro poſſeſſore fertur ſnīa: non fit ſequeſtratio. Itē ſi inter duos vel plures petitores fertur ſnīa pro vno cōtra reliquū vel reliquos nō fit ſequeſtratio. Itē ſi fertur cōtra poſſeſſorē: non tamē pro petitore: qui forſan ad priuationē agebat: nō eſt locus ſequeſtrationi. Jo. an. Diffinitiua: interlocutoria non hʒ locū cōſtitutio. Eſt aūt interlocutoria que iter principiū et finē cauſe fertur ſup hijs q̄ incidunt et emergūt. Diffinitiua vero principalem q̄ſtionem diffinit. de quo ſatis in ſpeculo de ſnīe ꝓlatione. Jo. an. ſuper bñficio eccleſiaſtico. Si ergo inter petitorē bñficij et poſſeſſorem eſſet q̄ſtio alia ꝑſonalis vł alia realis diffinitiua pro petitore non eſſet locus cōſtōni. Jo. an. Promulgata: per auditores curie a quorū ſnījs appellatur. Jo. an. Bñficiū. nota q: nō fructus tm̄ ſed etiā beneficiū ſequeſtraſ. Jo. an. etiā ſi illud bñficium ſit dignitas vel ꝑſonatus: vel curā hēat aīarum: vt dicit in ipſa cle. in ꝓ͂nio. Illa duo requirunt ne fiat ſeq̄ſtratio. ſ. q̄ pacifice ſit poſſeſſū et triēnio nō inchoato: ſʒ cōſūmatio. in ꝓ͂no. Jo. an. Ordinariū: nō diſtinguit an ad illū ſpectat inſtitutio necne. Reſtitutis: nō ſufficit cautio de reſtituēdo etſi fruct⁹ nō extāt ipſorū eſtimatoēq̄. Jo. an. Nullaten⁹: ꝑ iſtud vr̄ q̄ abſolutio cōtra hec facta nō teneat cui cōcor. ex̄. de ſepul. c. j. In cōtrarium vr̄ cū hec forma ſit a curia romana data nō ab hoīe. facit qd̄ ſcripſi poſt Goſ. de reſti. ſpo. c. ſi. vide qd̄ dixi ex̄ de iurepa. ca. j. ibi hr̄ q̄ tenet talis abſolutio: lʒ ſit puniēdus q̄ ſic abſoluit. remittit ēt ad no. de ſen. ex. venerabilibus. §. vbi ſunt. li. vj. et ibi dicit q̄ lʒ iniuſta abſolutio dūmodo ſup hoc habeat iuriſdictionē ſicut etiam tenet iniuſta excoīcatio. xj. q. iij. c. j. q: per ius diuinū eē voluit ſoluēdi et ligādi. de pe. di. j. vbū.

¶ Excōmunicatio cōtra clericos et religioſos qui inducunt ad promittendū de mutatione vel nō mutatione ſepulture. Capitulū. lj.

SAne temerarios violatores cōſtōnis illius q̄ religioſis et clericis ſecularib⁹ ꝓhibet: ne aliquos ad fouendū iuridū vel fide interpoſita ſeu alio ꝓmittendū inducāt: vt ſepul

turas apud eoꝝ eccleſias eligant:vel iã electas
vlterius nõ imutẽt:ſi(?)ez ſniaz pena in dicta cõ
ſtitutione ↄtenta in ſuo ꝑdurante robore incur
rere volumus ipſo facto a qua ab alio q̃ꝫ a ſedẽ
ap.ꝑter q̃ꝫ in mortis articulo nullatenus abſol
uendos nullis ꝑuilegijs aut ſtatutis cuiuſcũqꝫ
tenoris exiſt.it in ↄtrariũ ſup his valituris.extra
de pe.cupientes.in Cle.Cõſtitutionis hec ↄſtitu
tio habeṫ de ſepul.c.j.li.vj.Sniam.ſ.excõmu/
nicationis de qua dixit vltimo:⁊ illã ſupra vo/
cauit ſniaz:reliqᷓ ſunt pene.Contẽpta:puniṫ
illa ↄſtõ ſic eligentes ſepulturã ex voto iuramẽ
to ⁊ hmõi:vt quoad ſepulturam inteſtati dece/
dant.Itẽ punit allicientes modis ꝑdictis.ſ.per
votũ vel iuramẽtũ ⁊ hmõi:qꝛ ſi eos ſepelirent:
reſtituere teneṅ corpora ſi petunṫ:⁊ oĩa que ꝑ
uenſunt ad eos rõne ſepulture infra decẽ dies.
alĩs eoꝝ eccleſie vbi ſepulti fuerũt ⁊ ipſoꝝ cimi
teria ſunt iterdicta.io.ã.an.Abſoluẽdus hic re
ſpicit hunc vltimũ caſuz tm̃:ſic ſeparatũ ab ali
is.Naz ab excoicationib⁹ alijs que ponunṫ in
ꝑdicta Cle.abſoluũt ordinarij:ab hoc ãt papa.
Notã ꝙ ex hoc nõ tolliṫ quin aliqs ꝓprio mo/
tu poſſit vouere vel iurare in aliquo loco eligeṫ
ſepulturã:⁊ quin ſi fecerit debeat obſeruari:dũ
modo non inducaṫ ad hoc per dictos ⁊ modis
ꝑdictis.Item ſi clericus vel religioſus cõſilio
vel ſuaſione inducat aliquẽ ad eligendũ ſepul/
turã in eccleſia ſua:non tñ ad vouendũ vel iu/
randũ vel alĩs ꝓmittendũ.hic non videṫ ꝙ inci
dat in canonem cum ſic dicat tex.

¶ Excoicatio ↄ̃ clericos in dignitate ⁊ religio
ſos audientes leges vel phiſicam. Cap.lij.

Ontra religioſas
ꝑſonas exeuntes ad audienduz le/
ges vel phiſicã.Alexãder predeceſ
ſor noſter oliz ſtatuit i ↄſilio turoñ.
vt niſi infra duoꝝ mẽſium ſpaciũ redierint ad
clauſtrũ ſint excoicati ⁊ ab oib⁹ euiteṅ ⁊ in nul
la cã ſi patrociniũ ꝑſtare voluerint audianṫ:re/
uerſi aũt in choro mẽſa capĩo ⁊ ceteris locis:vl
timi fratrũ exiſtant ⁊ niſi forte ex miſericordia
ſedis aplice.totius ſpez ꝓmotiõis amittãt.Ue/
rũ qꝛ nõnulli ex talib⁹ ꝑp quorũdã opiniões di
uerſas excuſatiões aliqd aſſumebãt.Nos volẽ
tes vt de cetero ipſo facto excoicatiõis ſniaz in
currãt:diſtricte ꝑcipiẽdo mãdamus ꝙtenus tã
a dyoceſanis q̃ꝫ a caplĩs ipoꝝ q̃ꝫ a ceteris epĩs
in quoꝝ dyoceſib⁹ ⁊ hmõi ſtudẽt:tales excoica
ti ⁊ ꝑdictis penis obnoxij publice nunciẽṫ:qꝛ
ꝯo theologie ſtudiũ cupim⁹ ampliari ⁊c̃.Ad ar
chidiaconos plebanos ꝓpoſitos cantores ⁊ ali
os clericos ꝑſonat⁹ hñtes necnõ ꝑſbyteros niſi
ab his infra ſpaciũ ꝑſcriptũ deſtiterint:hoc ex/
tẽdi volum⁹ ⁊ appellatiõe poſtpoſita firmiṫ ob/

ſeruari.Hono.iij.ex̃ ne cle.vel mona.ſup ſpecu
la.Pe.de perуſio.ſup iſta decre.ſup ſpe.ſic ait.
Sciẽdũ ꝙ eſt triplex ꝓhibitio ꝑſonaꝝ qᷓd au/
diendũ legẽ vel phiſicã.qdã eni ꝓhibenṫ rõne
ꝓfeſſionis:qdã rõne ordinis:⁊ qdã rõne bñfi/
cij.Quãtũ ad ꝑmos.i.de ꝓfeſſis expreſſe vel ta
cite pꝫ ꝙ nõ pñt exire clauſtrũ ad legenduz vel
audiẽdũ legẽ vel phiſicã:vt hic.⁊.ĩ.c.non ma
gnope.ↄ̃ faciens ſi monit⁹ non redierit ĩfra du
os mẽſes ad clauſtrũ excoicaṫ ipſo iure vt hic.
¶ Sed dubitaṫ a quo tpe incipiat currere hoc
tps duoꝝ mẽſiũ glo.ꝙ a die publicatiõis ↄſtõ/
nis.Alij dicũt ꝙ die a quo exijt clauſtrũ.Et hec
eſt opi.Inno.Hoſ.⁊ Uin.⁊ addit ꝙ cõputatur
illud tps ab exitu mõaſterij.ſ.hac de cã.Tertij
dicũt ꝙ a die a quo icipit audire legẽ vel phiſi/
cã:qđ eſt veri⁹.Hoſt.⁊ Arch⁹.dicũt ꝙ ẽt ſi audi
at ſemel ĩfra duos mẽſes eſt excoicat⁹.ſꝫ Goff.
⁊ Uincẽ.dixerũt expectãdũ eẽ finẽ duoꝝ menſi
uz:anq̃ꝫ incurrãt penã.Et Joan.an.credit hãc
opi.eẽ verã.Et ẽt doctor ſciẽter tali religioſo ꝑ/
ticipãs.ſ.in docẽdo eſt excoicatus ẽt ſi ipſe reli
gioſus habitũ nõ dimittat:⁊ quoad leges ⁊ phiſi
cã:⁊ ẽt ſi de lĩa ſui ꝑlati leges ⁊ phiſicã audiat
ſm Archi.⁊ Lapũ:qꝛ decretales nõ magnope
⁊ ſup ſpecula diſtincte loquũtur.Quoad ſcđos
rõne ordinis ꝓhibenṫ audire leges ⁊ phiſicaꝫ
ſacerdotes tm̃:vt.c.ſup ſpe.Cõſtituti aũt i alijs
ordinib⁹ nõ ꝓhibenṫ ab hmõi:vt.c.cũ ex eo.de
elec.li.vj.Quoad tertios.i.rõne bñficij:ꝓhibẽ
tur audire hmõi ſcias ↄſtituti in dignitate cu/
rata vel nõ curata:vt hic.Si aũt hẽat eccleſiam
ꝓrochialẽ ⁊ nõ eſt ſacerdos nõ ꝓhibetur audire
hmõi ſcias:niſi talis eccl̃ia ſup ſe hẽat capellan
¶ Itẽ religioſus egrediẽs monaſteriũ ad au/
diẽdũ ſcias nõ ꝓhibitas vt theologiaꝫ ⁊ ius ca
nonicũ:⁊ ſi hoc facit ſine ſui ꝑlati lĩa ſniã excoica
tionẽ incurrit.Idẽ ſi cũ lĩa vadit:ſed habituz nõ
portat:⁊ doctor qui hmõi ſciẽter ꝑticipat tales
docendo vel retinẽdo in ſcholis:pari ſnĩa liga
tur ſm Lapũ.Abbas aũt non exemptus ſi vult
ire ad ſtudia cõceſſa ex̃ monaſteriũ ſuuz:epõ il
lius dyoceſis hẽbit ↄſiliũ illius monaſterij ſeu
conuẽtus ⁊ ſi viſum fuerit expedire:poterit li
centiã dare:tñ ſi ſine epĩ lĩa vadit nõ videtur
ligari pena excoicationis ſm archi.Exeũtes.ſ.
de clauſtris ſuis ſtatuit.ĩ.c.tit.nõ magnopere.
Menſiũ a tpe ſcie huius reſſõnis ſiue publica
tionis cõnumerãde:⁊ niſi deſtiterint ipſo facto
ſniam excoicationis incurrũt.⁊ vba iſta que po
nunṫ vſqꝫ ad verũ:qꝛ ſunt cõſilij turoñ.ĩ.eo.c.
nõ magnope.Ber.audiãṫ tanq̃ꝫ ipſo iure ex
cõmunicati.alĩs etiã monachi ⁊ canonici reglã
res ab aduocatione repellunṫ.xvj.q.ĩ.i.alia eſt.
niſi pro vtilitate eccleſie ſue abbate nihilomin⁹
iniũgante.Ber.Admittãt.No.ꝙ abbates vl epĩ.

cum talib⁹ diſpẽſare nõ põt. ar. ꝯ de ſen. excõ.
cum illoꝝ. in fi. ſed hoc ad terrorẽ alioꝝ ⁊ cau
telam ſtatutũ fuit vel quoad dignitates h̄ intelli
git illud quoad honores Ber. Penis. ſ. q2 pmo
ueri nõ pñt ſine diſpenſatiõe ap. ſen. ⁊ alijs pro
ſilis pſcriptum duoꝝ menſiũ cõputãdo a tpe
publicationis hui⁹ ꝯſtitutiõis q2 ante publica
tionẽ nemo tenet. ar. õ. de ꝯſti. c. ij. Ex quo eni
ꝯſtitutio publice pmulgata eſt ⁊ publicata qli
bet tenet ad eius obſeruantiã poſt duos men
ſes in aut. vt facte no. ꝯſti. circa pn. col. v. xvj.
diſt. qd dictis. ſed nõ ante. xxxij. q. iiij. dixit ſa/
ra. Sed cũ iſta ꝯſtitutio iam pmulgata publica
ta ſit iãdiu nullus hz excuſationẽ. ¶ Sed nun
qd epi poſſunt tales abſoluere: credo q ſic q2
ꝯditor iſtius ꝯſtitutiõis nõ retinuit ſibi abſolu
tionẽ. ſ. ab excõicatione. Ber. Extendi. ſ. predi
ctas penas de qbus ſupra facta eſt mentio. ſ. q
ſint excõicati ⁊c. Et ita videt q iſti ſpem pmo/
tiõis amittãt: niſi cũ eis p ſe. ap. fuerit diſpẽſa
tũ: ſicut dr. õ. de monachis. inducit quaſdã alle
gatiões in ꝯtrium ⁊ tandẽ ꝯcludit dicẽs tutius
eſt dicere q icurrãt oẽs pdictas penas obnoxij
⁊c. Bern. Nota q dicit Archi. ſup iſto. c. q ta/
les audiẽtes ſꝫ Inno. ⁊ Gof. habẽt duos men
ſes anteq̄ ligent p id qd habet in dicto. c. ſup.
in fi. ⁊ iſta fuit etiã ſnia Uincẽ. qui dicit q iſti
duo menſes incipiẽt in exitu ipſi⁹ monaſterij.
Sꝫ Ho. dicit q etiã ſi ſemel audiat ligat ⁊ litte
ra ſequẽs mitũ fauet ſnie Hoſti. ⁊ reſpõdet ad
illã lrãm niſi ab his ⁊c. q ibi ñ reſpicit religio
ſos: ſꝫ ſeclares tm̄ clericos pſonat⁹ habẽtes. Et
nota. ſꝫ Hoſti. q ſolus papa diſpenſat cũ regu
larib⁹ exeũtibus ad audiẽdũ leges vel phiſicaꝫ
vt pmoueant. hoc etiã pbat in ſpeculo de lega/
to. §. nunc dicendũ. Itẽ no. qd dic. Inno. q ſi i
clauſtris audiãt ſiue legãt monachi ipſa ꝯſtõne
ligant. Sed dicit tñ Hoſti. eſſe verũ illud quoad
verba ipſius. mẽs tñ eiuſdẽ refragat oĩno: vñ
nõ ſine miniſterio ponit hec littera indiſtincte
docere intelligo vbicũq3. M. ĩ exit⁹ videt fuiſſe
cauſa impulſiua pdicte ꝯſtõnis. Finalis võ: q2
tales ſciẽtie religioſis ñ ꝯgruũt cũ eis exercitiũ
eaꝝ iterdicat ⁊ hec cã nũq̄ ceſſare pt. § nec ei⁹
effect⁹. ex de peni. ⁊ re. cũ infirmitas. Archi. Idẽ
Pe. d peru. q ⁊ ſubdit. Dicebat Jo. in. c. nõ ma
gnope q ſi religioſus exiẽs clauſtrũ ſibypſi le/
gens vel ſtudẽs in legib⁹ ligat hac pena. Sꝫ ⁊
pfeſſus accedẽs ad principiũ vel repetitioneꝫ
ſocij icipiẽtis i legib⁹ cã honoris. dicit Jo. idẽ
q ligat quoad verba: q2 ꝯſtitutio hec phibet au/
ditũ ex mẽte nõ ligat. ¶ Nota etiã q illud qd
interdicit clericis ſupra nominatis in predicta
decretali ſuper ſpecula. in fine audire. ſ. leges ⁊
phiſicam declarat p Boni. non extendi ad eos
q habent parrochiales eccliaſ: rõne huiõi eccle

ſiaꝝ: niſi eedẽ ecclie fuerint plebãie capellas ſi
ſe hñtes in qbus iſtituant clerici ppetui neque
untes ab ipſis abſq3 rõnabili cã amoueri. ex ne
cle. vel mo. c. ſtatutũ li. vj. vbi dicit Jo. an. q iõ
dr rõne eccliaꝝ: q2 ſi hẽrent diſpẽſatiue vel alio
mõ pſonatũ cũ illis eccleſijs. hñ tenent ꝯſtõne:
vel ñ eẽnt pſbyteri tenent nõ rõne ecclie: ſꝫ or/
dinis: vt ſupra dixi. Itẽ q dicit capellas idẽ vi/
det tenẽdũ. ⁊ tuti⁹ ſi vnicã hẽret capellã. nõ ob/
ſtat ar. a verbis. ſ. pluralis numeri: q2 non dicit
hoc niſi fuerit plebania hñs capellas: ſed dicit
in plurali plebanias hñtes capellas: ⁊ pluralita
tẽ capellaꝝ ad pluralitatẽ plebaniaꝝ referam.
ar. õ. de priuil. c. vt priuilegia. Et qd dr ab his
intelligit plebanis vel capellis ⁊ meli⁹ Jo. an.
¶ Excõicatio ꝯ religioſos profeſſos dimitten/
tes habitum temerarie vel euntes ad ſtudia ſi/
ne licẽtia ſuperiorum ſuorum. Cap. iiij.

Inhibemus ne de ce-
tero aliqs quacũq3 religionẽ tacite vl
expſſe pfeſſus in ſcholis: vel alibi te/
mere habitũ ſue religiõis dimittat. nec ad quis
ſtudia lraꝝ niſi a ſuo plato cũ ꝯſilio ſui ꝯuẽtus
vel maioris ptis eiuſdẽ ſibi eũdi ad ſtudiũ licẽ
tia pmiſ⁹ fit ꝯceſſa. ſi qs hoꝝ temerari⁹ violator
extiterit excõicatiõis ſniam icurrat ipo factõ. ex
ne cle. vel mo. vt piculoſa. li. vj. Religione quã
cũq3 dũ tñ approbatã. ſ. de voto. c. j. li. vj. Joan.
an. Expſſe in caſu iſto non eſt dria inter tacitam
⁊ expſſam. Jo. an. pfeſſus. Nota pfeſſum non
poſſe redire ad ſeculũ qd dic vt. õ. de regula. cõ
ſulti. Jo. an. Temere. Ex cã. n. lꝫ hitum traſfor/
mare ſi iuſta ſit: puta timor: vt. õ. de vi. ⁊ hone.
cleri. Jo. an. Hitum ſupiorẽ. Jo. an. in nouel.
vñ ⁊ idẽ. ex de reg. iur. li. vj. ſup regula ſi. in no
uel. dicit q regula hec. ſ. certũ eſt ⁊c. facit qõnẽ
diſputatã hic p dñm Guidonem de petra lata. No. de
¶ De monacho q hñ fert hitũ monachalem: ſꝫ mona/
coopertũ habitu clericali q ſit apoſtata qd videt cho hi/
hodie approbatuꝫ p cle. de vi. ⁊ hone. cleri. qm̄ tũ dimit
in pmo. Scdo cũ iſte religioſus iuſtã cãm traſ/ tente.
formatiõis ſeu hitus nõ allegat: indubitãter di
co ipſum eſſe apoſtatã. Dimittat adeo hitus eſt
ãnexus oſſib⁹ monachoꝝ q in qbuſcũq3 locis
exiſtẽtes ſiue in lecto qeſcẽtes ꝯſtãter eo vti de/
bẽt vt hetur. xx. q. j. vidua. ⁊ xxiij. di. ſanctimo/
nialis. vbi dr q eo hitu ſemp vti dꝫ: ſed nõ vide
tur q illud ſemp ſit ita amare itelligẽduꝫ: vt ſo
nare pma facie videt. xxj. q. iiij. ſine ornatu ibi.
extra domos ⁊c. ¶ Dic q illud loqt de clericis
ſeclarib⁹ q nõ ita aſtricti ſũt vt monachi. q ſi in
ſcholis vl alibi ſine cã dimiſerint monachi ſuũ
hitũ: lꝫ poſtea ad male dimiſſum hitũ reuertãt
ẽt ſi poſtea ſint vel efficiant bone fame: nõ pote
rũt eligi in abbates arg. j. q. vij. ſi qs oẽni. ⁊ hu

ius ſnſe ſuſt Lau. ⁊ Jo. de al. ⁊ Pe. q dixerūt q
nō ſolū ē talis ielegibilis ſʒ elect⁹ deycerež. Ar-
chi. Nō puto q mōachus in cella ſua dimittēs
hitū: vel dum balneū intrat in occulto vel iacēs
ſine hitu ligež hac ↄſtōne. alr pauci nō iuenirēt
ligati: ſʒ qn exhibet ſe ↄſpectib⁹ hoīum ſine hi-
tu vel in hitu laicali: vel clici ſeculares ſine iuſta
cā nūc ligaž Jo. an. in nouel. qñuis vt dcm̄ eſt de
bēt ſemp ex honeſtate religiōis deferre hitum
non tñ videž q icurrat excōicationē in ſtādo ſi-
ne eo ex aliq̄ cā rōnabili: vtputa dormiēdo me-
lius qeſcat: vt induēdo ſacras veſtes nō appa-
reat gibb⁹ ⁊ q̄rat pulices vt ſe balneat vt aptius
ſcindat aliqđ lignū ⁊ hmōi. q: ſic non videž te-
merarie dimittere: tñ ēt in hmōi ↄuenientius
eſſet nō dimittere: ſi aūt dimittat vl hitū trāſfor-
mat vt faciat aliqđ malū: vt. ſ. fornicež ⁊ hmōi
nō eſt dubiū q eſt excōicat⁹ ſʒ Pe. de pa. i. iiij.
q q iocoſa leuitate ad horā vt currat vel lapidē
pyciat deponat hitū nō icidat in ſniam: q: nō
eſt veriſimile papā in minutis tātū laqueū po-
ſuiſſe. Sʒ ſi dimitteret volēs ire ad aliā religio-
nē vt ſic citi⁹ recip: ſreādē incideret ſniam. Nec
ille. qñuis ſ; dicit vt ↄprehendat ēt ſtudiū theo-
logie ſiue iuris canonici ⁊ hmōi. Nō pōt eē q:
monach⁹ ſuo clauſtro dʒ eē ↄtēt⁹: vt. xvi. q. j.
Qui vere. ⁊ ei pcipiž vt itra clauſtrū morež: vt
ea. q. c. iuī. Nā mortu⁹ dʒ eē mūdo. Dicit tñ Jo.
an. an. q theologiā ⁊ decretales legere pñt: qa
ſunt ſcie pietatis. xxxvij. di. ſi qs grāmaticā. Ar-
chi. Prelato. i. abbati vel alii q tʒ vicē abbatis:
q pp̄rie dr̄ ſu⁹ plat⁹. Sʒ nunqd poterit epūs daž
tali licētia eūdi ad ſcholas: nō credo niſi iterue-
niat licētia abbatis: vt h̄ ar. xij. q. j. Nō dicatis.
¶ Itē nunqd extēdēs penā iſtā phibit⁹ ad ab-
batē multa iducit Archi. ad pbandū q cadat i
penā. tādē dicit q in licētia abbatis obtinenda
noīe plati videž epūs ↄtineri: ⁊ tunc ſi abbas vo-
luerit ire ad ſtudia lrāꝝ ēt ſuū monaſteriū he-
bit ↄſiliū ↄuētus illi⁹ monaſterij: ⁊ ſi viſum fue-
rit: poterit licētiā impartiri. Sʒ obſtare videž il-
lud relatiuū ſui qđ ſeqž: qđ videž reſpiceř ime-
diatū platū ipſi⁹ monaſterij: ⁊ ſic nō epm. Et ſm
hoc pōt dici q qñuis abbas malefaciat ſi vadat
ſine licētia epi ad quis ſtudia lrāꝝ: nō tñ videž
ligari hac pena ↄſtōnis cū ſit penalis ⁊ reſtrin-
gi ↄſueuit magis q̄ laxari Archi. Et qđ in fine
dr̄ de licētia epi videž hēre locū in mōaſterio nō
exēpto ab ei⁹ iuriſdictiōe. Licētia. ⁊ tunc pōt oīa
ſine qb⁹ in ſtudio cōmode eē nō pōt qđ dic: vt
no. y. q. vij. Cū paſtoris. Jo. an. Et dič Archidi.
q ſi mutuū ↄtrahit tenebiž monaſteriū vſq ad p-
babilē modū niſi actū fuiſſet q ali⁹ p mōacho
ſumptus inueniret vt ppinquus vel alius. Si āt
obligaret libros vel res alr p ſcholari vel alio:
nō valʒ obligatio q: mōachus ſeruus eſt mona-
ſterij. di. liiij. multos. Idē ſi fideiuſſit pro aliq̄:
q: . ſ. non tenež Archi. Horum: q: . ſ. apoſtatauit
dimittēdo habitū vel accedit ad ſtudia ſine li-
cētia Jo. an. Ipſo facto ſpāle eſt in religioſo apo-
ſtata: q: alr non eſt apoſtata excōicat⁹ ſed excō-
municandus ſm quos no. Jo. an. ⁊ Ber. xxiij.
diſtin. Si quis clericus. Jo. an.

¶ Excōicatio ↄ religioſos q dant ſacm̄ eucha-
riſtie. vel extreme vnctiōis: vel ſolēnizāt matri-
moniū ſine lnīa parrochiani vel epi. Ca. liiij.

R Eligioſi qui cleri-
cis aut laicis ſacm̄ extreme vnctio-
nis vel eucharīſtie miniſtrare vl ma-
trimoniū ſolēnizare nō habita ſup
his parrochialis pſbri lnīa ſpāli: qui queq̄ ex-
coicatū a canone pterquā in caſib⁹ a iure expſſ-
ſis: vel per puilegia ſedis aplice ↄceſſis eiſdem
vel a ſentētys per ſtatuta puincialia aut ſinoda-
lia pmulgatis ſeu (vt verbis eoꝝ vtamur) ſi cul-
pa ⁊ pena abſoluere quēquā pſumpſerit excoi-
catiōis ſniam incurrāt ipſo facto a qua dūtaxat
a ſede aplica ſūt abſoluēdi. Et paulopoſt. Nul-
lo religioſis eiſdē ſup h̄ exēptiōis vel alio pri-
uilegio ſuffragāte: ⁊ in fine. Sane religioſis il-
lis qb⁹ eſt a ſede aplica ↄceſſum vt familiarib⁹
ſuis domeſticis aut paupib⁹ in hoſpitalib⁹ ſu-
is degētib⁹: ſacra poſſint eccliaſtica miniſtrare
nullū ex pmiſſis volum⁹ quoad h̄ pіudiciū gīa i cleme.
rit. de priui. c. religioſi. Religioſi Pau. Reli-
gioſi in ſex caſib⁹ ſunt excoicati. Et cum hic lo-
quaž gñaliter oēs religioſos cōprehendit etiaꝫ
ppſm hites: clericos aūt ſeculares nō comphē-
dit: etiā ſi in his excederēt. Eucharīſtie. Paul.
non dicit viatici. Uñ pʒ q loc⁹ eſt pene ſiue de-
tur in morte ſiue detur in vita. Nō ob. l. diſt. ca.
penitētes. in fi. qđ intelligo vt in morte oſbus
detur viaticū per illos. ſ. qui hoc pñt. Peniten-
tia aūt tpe neceſſitatis a quolibet ſumi poteſt.
¶ Queritur an hmōi cle. hēat locū in qbuſcū-
q religioſis: ſoluit Lau. q ſic dūmō ſint religi-
onis approbate. Idē Lapus. alr enim nō ſūt re-
ligioſi: de reli. do. c. vno. Fran. de zab. Item cō-
prehendit iſtud vocabulū religioſi etiā nouiti-
os ſm Lapū. Utrū aūt cōprehendant hic reli-
gioſi ↄuerſi vel moniales ſunt varie opi. pro et
ↄtra. ⁊ vtraq pōt ſuſtineri. Lau. ⁊ Pet. de anch.
de monialib⁹ tenēt q non. Laudul. q ſic. Fran.
de zaba. Item dicit Lapus q religioſi miniſtrā-
tes ſacra nō ſolū clericis ſed ēt regularibus ſi-
ne licētia ⁊ precipue alterius religiōis icidunt
in hanc penā: ⁊ hoc eſt tutius q̄ ſcʒ ↄtrarium.
Solēnizare. Joan. an. ſ. ſolēniter benedicē ⁊ de
hac benedictione habež. xxx. q. v. c. j. ⁊ q̄tuor ſe-
quentib⁹. Et dicit zen. q in v̄bo ſolēnizare com-
prehendiž oīs ſolēnitas que obſeruatur iuxta

ritu regionis. de ſpon.c.j.ſiue fiat ſolēnis bñdi
ctio ſiue dicaſ miſſa ſpālis p ʒhērib⁹. Nō hita.
Jo.an.Sed nūqd credet religioſus parrochia
no dicēti ſe hēre talē licētiā videſ q̄ ſic p id qꝺ
no.de pe.di.vj.Placuit.q: nō eſt preſumēdus
īmemoꝛ ſue ſalutis.j.q.vij.ſancimus.⁊ ponit
ipſe Petr⁹ Jo.duas obſtātias ⁊ ipſe ſoluit. Par
rochialis. Jo.an.p hoc quoad ſeculares mercē/
narios ⁊ his ſīlib⁹ intelligo pſbytez in cui⁹ par
rochia habitāt.facit qꝺ no.de pe.di.vj. Placu/
it.de hoc ſcripſi de pe.⁊ re.c.oīs.ſup vbo ſacer
dotes.⁊ Hoſti.tractat in ſūma de parroch.§.ſi.
¶ Quis itelligaſ parrochianus ſm Frā.dic q̄
ſtatim cū qs vadit ad hitandum in certa parro
chia itelligiſ ibi fieri parrochianus niſi acceſſe
rit cā recreatiōis vel ob aliā cām tēpoꝛalē ſtatiz
reuerſurus ad ppriā parrochiā:q: tūc ſecus.ꝺ
ſepul.c.his q.li.vj.Preſbyteri.Jo.an.puto ſuf
ficere licētiā parrochiā q adhuc pſbyter nō eſt:
q: eſt infra ānum vel diſpēſatum eſt cū ipſo ſm
formā decretalis.Cū ex eo.ꝺ ele.li.vj.vl ex par
rochiali collegio.eo.ti.ſtatuimus.videſ ēt ſuf/
ficere licētia vicarij gerētis curā p modū decre
talis pdicte.Cū ex eo.puto ēt poſt factū a penis
excuſari illū q hoc fecit auctoꝛitate dioceſani.fa
cit ad hoc de pe.⁊ remiſ.c.q.li.vj.Nā dioceſa/
nus eſt prochialis ei⁹ ⁊ hoc foꝛti⁹ qñ vacat po/
chialis eccleſia:ſʒ qñ nō vacat:ante factū conſu
lo abſtinere:⁊ ex licentia epī vel archipſbyteri
ciuitatis hoc mō fieri:lʒ ab aliis recipi poſſint.
Pau.dicit ēt q̄ lʒ hec vera ſint.ſ.q̄ ſufficiat licē
tia pdictoꝝ:tuti⁹ eſt a lrā nō recedere.Et addit
Pau.hanc ꝯſtitutionē locū nō hēe in illis que
pdicta ſacra recipiūt a certa pſona rōne ꝯſuetu/
dinis priuilegio vel alio quouis mō.ꝺ.de reli.
do.q: ꝯtingit.in ſi.exemplū.cꝫ ꝺ ſta.regu.c.ne
in agro.§.ſane.Hec pcedūt ſm Frā.de ʒab.niſi
ſi aliud hēat ꝯſuetudo.Nā vt dicit Pau.Si cer
ta eſſet ꝯſuetudo a qbus recipenſ hec ſacra nō
eſt locus huic pene.de reli.do.q: ꝯtingit.j cle.
Que ꝯceſſio ſacroꝝ.tūc non cōpetit rōne parro
chie:cui⁹ fauoꝛe hoc videſ ſtatutū.Spāli.Pau.
Sufficit q̄ prochiano deſ licētia facta ſpecifica
tiōe ſacri:puta de eucbariſtia vel alio.lʒ non ex/
primaſ nomē religioſi.Itē ſuffic̄ q̄ deſ religio/
ſo licētia facta ſpecificatiōe ſacroꝝ.lʒ prochiani
nō exp̄manſ.arg.de tēpo.oꝛ.c.j.Jo.an.ēt dicit
q̄ credit p talem ſpecificationē factā q̄ euitetur
pena.Et addit q̄ de ſacro baptiſmi ⁊ penitētie
non intelligiſ pdicta pena:q: hic nō exp̄munſ.
Idē Pau.ſi canone.Jo.an quotieſcūq; archi/
epūs vel ſacerdos poſſit abſoluere.de ſen.excō.
c.nup.De excōicatis a canōe an pcedat quoad
oēs ſoluit Laudul.q̄ ſic ſiue ſit religioſus eiuſ/
dē ordinis:ſiue alteri⁹:ſiue ſint clici ſiue laici ſi
ue mulieres.Frā.de ʒab.Et intelligūt Laudul.
⁊ lapus de excōicatiōe maioꝛi non de minoꝛi.
Abſoluētes excōicatos p ſtatuta legatoꝝ.tenet
zen.q̄ incidūt.Si aūt religioſi abſoluāt a ſnīs
hois qꝺ nō pñt nō hʒ locū pena cū iſtud nō ex/
primaſ.Idē Pau.⁊ zen.⁊ Laudul.Et ex hoc li/
ſeri q̄ excōicat⁹ p ſnīam pape nō eſt locus huic
cle.qꝺ tenet Laudul.q: ſi voluiſſet de hoc intel/
ligi exp̄ſiſſet Frā.de ʒab.Sentētijs.Jo.an.pu/
to q̄ oēm ſnīam includat excōicatiōis ſuſpēſio
nis ⁊ interdicti.cuius neceſſaria ſit abſolutio.
Quēcūq;.Jo.an.ēt religioſum vel ſociuz.Nihil
eni excipit q dicit qōcūq;.ꝺ maio.⁊ obe.ſolite.
Incurrāt.Querūt h Jo.an.⁊ Pau.Quid iuris
de recipiētibus abſolutiōez vel pdicta ſacra:an
ſint ligati eadē ſnīa rōne pticipatiōis.Et Pau.
qdez remittit ad id qꝺ dicit de ꝯſangui.⁊ affi.
eos.in cle.ibi aūt ſic dicit in quodā ſimili caſu.
tūc pticipans in crimine crimīnoſo eſt excōica
tus i pticipet poſt latā ſnīam:vt in.c.ſi ꝯcubie.
ſed hic nō pticipat poſt:ſed in actu p quo ligaſ
gl.Vel dic q̄ lʒ pticipās in crimine criminoſo
ſit excōicatus.nō tñ pticipās in actu illo:p quo
ligaſ alter.hec ibi.Jo.an.remittit ad id qꝺ dic
de ſen.excō.ꝯtingit.j.Idē Fran.de ʒab.ſ.q̄ il/
lud de pticipatiōe in crimine hʒ locū qñ ptici/
paſ poſt actū dānatū nō in ipo actu. ¶ Querit
idē.ſ.Frā.de ʒab.vtꝝ religioſus ignoꝛās penā
de qua hic ⁊ als hō ſctē vite.ſi miniſtret eucha/
riſtiā ſine licētia parrochialis pſbyteri.nō tñ in
ꝯtēptū ipſi⁹ incidat in penā.⁊ videſ q̄ ſic:quia
ignoꝛātia iuris nō excuſat in regula ignoꝛātia
li.vj.Cōtrariū ꝯſului.dicit idē Frā.p hāc lrām
in vbo pſumpſerint q notāt dolū ⁊ temeritatē
miniſtrātis:ſicut.n.miles armate militie excu/
ſaſ ab ignoꝛātia iuris.C.ꝺ iu.⁊ fac.igno.l.j.ita
⁊ hūc poſſumus excuſare.⁊ hoc pcipue in foꝛo
penitētiali in quo credēdū eſt aſſerenti ſe igno/
raſſe:qñ tñ in hoc foꝛte aliqd ꝯdiceret q̄ eo ipſo
eſt pſumptio qꝺ fecit ꝯ hāc cle.tuti⁹ eſt q̄ petaſ
abſolutio.Vtamur.Jo.an.⁊ Pau.ꝯcoꝛ.de he/
re.accuſatus.§.illo.li.vj.Papa tñ oēm delicti
penā vere ꝯtriti dimittere pōt.facit de ꝯſe.di.
iiij.c.baptiſmi.Vicē.Et hāc ꝯcedit cruce ſigna
tis in voto vltramarino:vt no.Hoſti.de iudeis
⁊ ſaracenis ad liberādam:⁊ in anno cētenarios
vt pʒ ēt in extrauagāte Boni.lʒ antiquoꝝ.Cō/
ceſſum.Idē videſ ſi ꝯſuetudine hoc obtineat.
arg.ꝺ.de reli.do.q: ꝯtingit.Etiam Jo.an.dicit
q̄ hoc videſ.ſ.de ꝯſuetudine.Idem dicit eſſet
q: tñ ponit obſtātiam ad iſtud de ꝯſuetudine.⁊
videſ ad aliā ptem declinare.vel ſaltē dubiam
relinqre.Apoſtolica.generali priuilegio circa
hoc.ſ.totū oꝛbem reſpiciēs ſolus papa cōcedit
ſpāle.tñ quoad ſuam dyoceſim ꝯcederet epūs ex
cā qꝺ dicit:vt de reli.do.Dicit ēt Laudul.⁊ alle
gat Pe.de ancha.q̄ pſbyter parrochialis ciuitā

eiuſqȝ ſimplex cura ſit ei cõmiſſa in adiutorium
ipſius cure poterit aſſumere ſibi ad ips pſorte
rum quẽcunqȝ religioſum vel aliũ ſine cuiuſcȝ
ſupioris licentia q ipſum iuuet forſitan in qua/
drageſima ad audiend ſubditos ſuos in ɔfeſ
ſione ⁊ dãdum eucҌariſtiam in paſcҌa: vel miſ
ſis celebrãdis ſeu alijs: vt hic. Ҍec ille. Et dato
ꝙ mendicantes audire nõ debeant ſine licẽtia
ſuoꝝ ꝑlatoꝝ: ſi audirent ⁊ miniſtrarẽt ſacra cũ
licentia horum illi eſſent abſoluti: nec ipſi excõ,
municationem incurrerent. licet peccarent ex,
tra articulum neceſſitatis ⁊c̃.

¶ Excommunicatio contra religioſos retra,
hentes homines verbis a ſolutione decima,
rum. Capitulum.lv.

Illos etiaȝ religio/
ſos qua aliqua vt audientes a deci/
marum eccleſijs debitarum ſoluere
contrahant in ſermonibus ſuis vel
alibi proferre preſumunt excommunicationis
ſententie ſubiacere decernim⁹ ipſo facto. de pe.
cupientes. in clemen. Illos religioſos q in ſer/
monibus vel alibi proferunt aliqua vt retra,
hant a ſolutione decimarum excommunicat.
Joan.an. ⁊ Pau. Mendicantes ⁊ non mendi/
cãtes includit. Clericos autem ſeculares nõ cõ
prehẽdit: nec laicos artat hac pena. ⁊ cõcor. ex
de ſen.excõmuni.c.i.retrahant. Pau. vt hẽat
locum pena de qua ſeqtur duo reqruntur. Pri
mũ ꝙ talia dicãt vt aliquos retrahãt a ſolutiõe
decimaꝝ debitaꝝ eccleſijs quaſi ſec⁹ ſi dicerent
alia intẽtiõe. vel ſi debite nõ ceſſent eccleſijs: ſȝ
alijs quocũqȝ modo. Secundum eſt ꝙ audien/
tes ſint obligati ad ſolutioneȝ decimarum. Un
de ſi talia proferrent audientibus non obliga,,
tis ceſſat pena conſtitutionis.

¶ Excommunicatio contra religioſos non ſer
uantes interdictum quod ſeruat matrix eccle,,
ſia. Capitulum.lvi.

Religioſi oẽs taȝ ex/
empti qȝ nõ exẽpti cuiuſcũqȝ ordinis
⁊ ɔditionis exiſtãt cũ viderint vl' ſci
uerint cathedralem vel m̃ricem ſeu
parrochialem loci ecclĩam ſeruare interdictum
qđcunqȝ poſitum auctoritate ſe.ap. vel ordina/
rioꝝ debẽt ⁊ ipſi ſeruare non obſtãtibus qbuſ/
cũqȝ appellationibus antea ẽt ad eandẽ ſedeȝ:
vel aliũ vel alios interiectis ⁊ alijs obiectioni/
bus qbuſcũqȝ alioqn nõ ſeruantes excõicatio
nem icurrunt ipſo facto. Idem ẽt interdictis ⁊
ceſſationib⁹ ⁊ diuinis iterdictis p ꝓuincialium
ɔcilioꝝ ſtatuta vel ipſoꝝ auctoritate volumus
obſeruare. Idem generalibus ceſſationibus a
diuinis ciuitatũ terrarum ⁊ aliorum locorum
quas aliquando ex conſuetudine vel alias ca/
pitula: collegia vel conuentus ſecularium ac re
gularium eccleſiarum ſibi vendicant. Idem in
telligimus obſeruandum non obſtantibus pri
uilegijs conceſſis eis conuenientibus ſtatutis
⁊ conſuetudinibus quibuſlibet que contra pre
miſſa religioſis ipſis in nullo volumus ſuf,,
fragari. de ſenten. excommuni. in cle. ex frequẽ
tibus. Ordinarijs. Pau. litteram aduerte:
qꝛ vt ſit locus huic pene reqrit ꝙ iterdictuȝ ſit
poſitum auctoritate pape: qđ intelligo eſſe ſi ſi/
at p eius delegatũ. de preben.c.ſi aplice lib.vi.
vel ꝙ ſit poſitum a iure cõmuni: vl' p ordinariũ
vl' ɔcilium ꝓuinciale: vel q p ipſum vl' p aliũ
ad quem ſpectet fiat ceſſatio a diuinis. p qđ vi/
det ꝙ hoc nõ habeat locũ in iterdicto poſito a
ſingulari pſona que hoc poſſit ex ſpeciali cõſue
tudine cum talis non faciat auctoritate aplica:
nec ſit ordinarius. Idem videt in iterdicto po/
ſito p delegatũ ordinarij: qꝛ nõ videt tunc poſi
tũ p ordinariũ. Religioſi qcunqȝ. Jo.an. Men
dicantes vl' nõ. ⁊ p hoc pȝ ꝙ clericos ſeculares
nõ ſeruantes iterdictũ vl' ceſſationẽ quã ſeruat
matrix ecclĩa non ligat hec ɔſtitutio. Matriceȝ
Pau. ideſt baptiſmalem vel loci maiorẽ. que io
d' matrix: qꝛ regenerat p baptiſmuȝ: ⁊ ſic cathe
dralis p baptiſmum in ciuitate ⁊ matrix i alio
loco q̃ ad hoc cooperant ⁊ merito: qꝛ alẽs pena
hec non haberet locũ niſi in iterdicto ciuitatis:
nec curo vtrũ matrix ecclĩa ſit religioſis ſubie,
cta quoad aliqua temporalia vel ſpiritualia. vl'
non ſit ſubiecta. ſcilicet ꝙ ſi in loco non eſt ca,,
thedralis vel matrix eccleſia: quia forte eſt in
alio loco: vel ibi ſunt plures equaliter ſuis par/
rochianis baptiſma ⁊ alia ſacramenta miniſtrã
tes diſtinguendum: quia ſi omnes ille ſeruant
locus eſt huic pene: ſi vero aliqua ſeruant ali/
qua non: tunc non eſt locus pene ſicut faceret
ſi in tali loco non eſſet eccleſia religioſorum.
Dicitur autem hic eccleſia cathedralis vel ma/
trix eccleſia murorum ambitu comprehẽſa: ex
quo ſi in eccleſia celebratur continue ianuis ap
tis ⁊ cetera. ſiue per prelatum: ſiue per capitu,,
lum totum vel partem: ſiue per alios clericos
eccleſie non eſt locus ibi pene. Idem Joan.an.
Et addit Pau. puto tamen ꝙ ſi in matrice eccle
ſia celebratur ab aliquibus extraneis inuitis
prelatis ⁊ capitulis ꝙ nihilominus ſit ibi lo,,
cus pene. Idem etiam dicit ꝙ interdicta me,,
tropolitana eccleſia non intelligitur interdicta
matrix eccleſia. Idem ſi interdicta prouincia
vel vna diocesis in aliquibus ciuitatibus vl' ca
ſtris matrix ecclĩa ſeruat interdictum: in aliqui
bus vero non: dicendum ꝙ in locis in qb⁹ ſer/
uat locus eſt huic pene i alijs nõ. Secuerũt. Jo.
an. alio ſenſu quã per viſum. de quo premiſit

ꝓbabiliter ergo ignoꝛātes talem obſeruantiā
nō ligat ad penā. Uidet Pau.ſ. vidēdo l carpē
drā:l ⁊ matrici eccliā celebꝛari ianuis clauſis ⁊
voce ſubmiſſa excōicatis ⁊ īterdictis excluſis.
Obſeruare. Jo.an.ar.a ꝯrio ſenſu ceſſat ibi ſi
lius argumentū:ꝯriū requirit in iure vt ſcripſi
de elec.c.publicato ſup vl.glo. Jtē ꝯrioꝛ: non
eſt eadē diſciplina. vbi menis ⁊ verba reſiſtūt de
verbo.ſig.c.ſi. Exceſſus clericoꝝ matricis eccle
nō dabit religioſi materiā delinquēdi. Intelli
go aūt illos ſeruare qui abſtinet aīo obſeruādi.
Appellationibꝰ. Jo.an.nō dicit ꝙ precedēs ap
pellatio nō vitiet interdictū ne corrigū. de ap
pell.c.ad hec. Sed dicit ꝙ qū īulo iterdictū. ſit
nullū ꝓpter precedētē appellationē vł aliā cau
ſam:ex quo tñ matrix ecclia illud ſuat religioſi
violātes ſint excōicati. Sublacē. Jo.an.⁊ Pau.
Si ſentētia interdicti vere ligat ⁊ matrix ecclia
illā nō ſeruat religioſi nō ſeruantes non ligant
hac pena:ſed alijs que habētur de exceſ.p̄la
to.c.ſi.de priuil.c.auctoritatē.li.vj.

¶ Excoicatio ꝯ religioſos non facientes ꝯſciē
tiam his qui ꝯſitentur eis de decimis cum cer
to modo. Capitulum.lvij.

Religioſi qui ſcien
ter,poſtpoſuerūt ꝯfitentibꝰ ꝯſciēti
am facere de ſoluēdis decimis ab
officio ꝑdicationis tādiu maneant
ipſo facto ſuſpenſi:donec ꝯfitentibꝰ ipſis:ſi hoc
ipſū ſibi dicēdi cōmode facultatē habuerit cō
ſcientiā fecerit:et ī de excōicatiōis icurſuri ſen
tentiā ipſo facto ſi ꝑdicare ꝑſumpſerint ꝑdicta
negligētia vt ꝑmittit nō purgata:ad religioſos
tñ monaſterioꝝ vel eccleſiaꝝ decimas ꝑcipien
tes volumꝰ hoc extendi.et ī de penis:cupiētes ī
clemen. Sciēter. Pau.ſecus ſi ignoꝛāter ſeu ꝑ
obliuionē ⁊ ſic intellige ſi ipſi ꝯfeſſi a ꝑlatis ec
cleſiarū fuerint regſiti ſup ſi vt faciāt ꝯſcientiā
ſibi ꝯfitentibꝰ de decimis dandis. Pau.⁊ Pe.
de ancha. Suſpenſi. Jo.an. Nota nouā ſpeciē
ſuſpenſiōis:⁊ ibi ponit de multiplici ſpecie ſuſ
pēſiōis. Cōmode. Pau.ergo.icōmoditas excu
ſat a ꝑcepto.ad idē.xxij.q.ij.faciat. Minoꝛ tñ
hic cōmoditas excuſat. Unde nō tenet eos ſeq
qui nō ſunt in loco:vel ſi ſunt ⁊ hi nō poſſunt ſi
ne magna vagatiōe vel ſine alia incōmoditate.
durante ḡ incōmoditate:durabit ſuſpēſio: do
nec de ſoluēdis decimis ꝯſcientiā fecerint:qua
facta vel incōmoditate ſupueniente ceſſat ſuſpē
ſio. Negligētia. Paul. Nota hic caſū ꝙ veni
ens ꝯtra ſuſpēſionē a certo officio eſt excōmu
nicatus:nō aūt irregularis. Sed ſi poſtea cele
brat ſic.de cleri.exco.poſtulatis. Percipientes.
Jo.an.ſoli eni nō ꝑcipientes ſolēt in his delin
quere. Dicendi. Jo.an. Nota ꝯtraria cōtrarijs

purgari.de hereti.c.ſi.li.vj. Peccatum ergo ta
cendi dicendi purgatur.xliij.di.ſit rector.

¶ Excoicatio ꝯ monachos ⁊ canonicos regla
res qui nō hñtes adminiſtrationē ꝯferūt ſe ad
curias principum. Capitulum.lviij.

Ne edicto perpe
tuo ꝓhibemus ne monachi aut ca
nonici regulares.adminiſtrationem
aliquā nō hñtes ad curias ꝑncipū
abſqꝫ ſpāli p̄latoꝝ ſuoꝝ līa ſe nō cōferāt.ꝙ
ſi ſe ꝯferre ꝑſumpſerint vt dānū aliqḋ inferant
ſuis ꝑlatis aut monaſterio excoicationis ſniā
eos incurrere volumꝰ ipſo facto:ꝑlatis eoꝝ di
ſtricte nihilominus iniūgētes.vt ipſos a curia
rū ꝑdictarū acceſſu ⁊ alijs qbuſlibet vagationi
bus ⁊ diſcurſu diligēter cōpeſcere.aut ſup hoc
nō parētes eiſdē ſeuere corrigere nō omittant.
extra de ſta.mo.c.ne in agro.in cle. Canonici.
de hac ergo ꝑte nō dubitamus qn ligat mona
chos ēt nō nigros. Jo.an. Nō hñtes illos qui
hñt adminiſtrationē qñqꝫ pro ipſaꝝ adminiſtratio
nū cauſis illic ire opꝫ qꝫ ꝓſequi pñt.lꝫ nō ſint
ꝑpetui. De iudi.c.cū deputati. Joā.an. Curias
ꝑncipū.hic no. Jo.an.⁊ ponit duodecī abuſio
nes clauſtri ſm Hugo.⁊ duodecī abuſiōes ſecu
li ſm Cyprianū ibi vide. Spāli.generalis ergo
puta ꝙ poſſit ſe quo voluerit abſentare:nō ſuf
ficit. Jo.an. Ipſo fctō.ad hāc excoicationē ꝯhē
dam duo vident neceſſaria.ſ.ꝙ intrauerit curi
am ⁊ ꝙ cā dānificandi monaſteriū vel ꝑlatum.
līam hr̄e vel non hr̄e nō puto ponderādū cū
hoc nō reputatur.hinc eſt ꝙ ēt de līa ꝑlati in
trans curiā.ſi ad hoc itrat ligatꝰ eſt. Ex ſolo igi
tur exitu clauſtri ob hāc cām non ligat. Jtē ext
intrauit ob hanc cām licet dānū nō intulerit ſi
ue qꝛ non potuit:ſiue qꝛ penituit ligatus eſt.ſi
mile de homi.c.pro humani.li.vj.

¶ Excoicatio ꝯ religioſos tenētes arma infra
ſepta monaſterij ſine līa abbatis. Cap.lix.

Reſare quoqꝫ ſentē
tie monachos infra ſepta monaſte
rij ſine licentia abbatum ſuoꝝ ar
ma tenentes decernimus ſubiace
re.extra de ſtatu monacho.ca.ne in agro in cle
men. Monachos non repetit ⁊ canonicos re
gulares. Unde videtur ꝙ licet ſententia exco
municationis de qua ſupꝛadixerat arcentur in
caſu precedenti:non tamen in iſto:ſed cum lo
quatur generaliter videt omnes includere mo
nachos albos ⁊ nigros.etiā ſi vocentur iuxta
vulgare fratres. Paulus. Septa.i.clauſa dicta
a ſepio is:vt eſt clauſtrum refectorium vel doꝛ
mitoꝛium ⁊ cetere officine ad vſum monacho
rū deputate.xij.q.j.neceſſaria. Idem videt de

dirio.xvj.q.j.nulla:ꝛ de orto ꝛ de area poſitis iu
xta eccliā.de cē.c.j.Pau.Infra pro ītra.Et patz
ꝑ hoc ꝙ eē tenēs ſcʒ arma penā nō icurrit.Ar/
ma in cōi ſignificatiōe cōprehēdūtur tela.ſʒ di
cunt arma ſtricte:qbꝰ defendimur.tela qbꝰ im
pugnamꝰ.l.cornelia.de homi.ſi pfodiēs. Sed
vt ibi no.armoꝝ appellatiōe ꝛ fuſtes ꝛ lapides
cōprehēdit:ꝛ eē qd arcu ꝛ manumittit.non tñ
puto auctorē ſic latiſſime itellexiſſe.Jo.a.Pau.
vero dicit ꝙ armoꝝ appellatio ſignificat nō ſo/
lum ſcuta gladios ꝛ galeas:ſʒ fuſtes ꝛ lapides
ꝛ telū qd appellat id qd ab arcu vl manumittit
ꝛ ſic vꝫ iſtud intelligi de armis militaribꝰ.non
dicoꝝ que ſunt lachrymē.xxij.q.ij.c.j.ꝛ addit.
Sʒ nūqd appellatio armoꝝ ita late ſumit hic.
puto ꝙ ſic ſi teneant ad vſuʒ pugne:alˀs ſi in ca
mera vl īfra ſepta monachꝰ hēat lapides ad ali
um vſuʒ vl cultellū antiq̄tū ad coqnā vl aliqd ſi
mile:nō credo ꝙ ſit de mēte talia ꝓhibē.alˀs ſic
Qd enī ſi iuxa feneſtrā ſupra ianuaʒ hēat acer/
uum lapidū ad ipugnandū vl offendēdū veni
entes:certe tūc icludunt.Idē dico de arcu fer//
reo.ligneo ꝛ ſimilibus.Uñ opʒ videri ſi ex forma
mō ꝛ alijs circūſtātijs ea teneat:vt arma offen/
ſibilia ſed defenſibilia aut alia vteſſibilia:tales
tñ ꝯiecture nō ſūt neceſſarie in notorijs ꝛ maio
ribꝰ armis vt gladijs:lāceis loricis:ſcutis:bali
ſtis ꝛ ſimilibus.Pau.Tenētes veniētes de fo
ris ad clauſtrū cuʒ armis non animo tenendi:
nec tenet ex delatiōe non videt ligari:qꝛ verbū
tenētes itelligit cū effectu.Jo.ꝛ Pau.Sine li/
centia.itelligo petita ꝛ obtenta.Pau.

¶ Excōicatio ꝯtra mēdicantes religioſos capi
entes loca ad habitanduʒ vel dimittētes ſine li/
centia pape. Capitulū.lx.

TRanſgreſſores cō
ſtitutōis que religioſis mēdicanti
bus domos ad habitādū de nouo
vel loca q̄cunqꝫ recipe:ſeu recepta
hucuſqꝫ mutare vel ea tranſferre in alios vſus
cuiuſuis alienatōis titulo ꝛ q̄uocunqꝫ:excōica
tōis ſnīe decernimus ſubiacere.Cōſtitutiōis.
Jo.a.ꝯſtitutionis.Boñ.q̄ hꝫ de exceſ.prela.c.
vno.li.vi.ibi dicit idem Jo.in glo.i.Talis con
ſtitutio hoc dicit ꝙ mendicātes nō pñt acqre/
re noua loca ad habitanduʒ vel antiq̄ alienare
vel mutare abſqꝫ ſpeciali pape licētia:q̄ de hac
ꝓhibitiōe faciat mentiōem in acqrētibꝰ tñ loca
ꝓ heremitica vita ducēda ceſſat ꝓhibitio.Ideʒ
in ſecūda q̄ incipit mendicātes.vbi dicūtur mē
dicātes:qbus victū tribuit incerta mēdicitas:
ꝛ qui redditus aut poſſeſſiōes ex regula vel cō
ſtitutionibus hñe nō pñt extra de reli.domi.c.
vno.lib.vj.quoad caſum decre.huius videtur
in oibus mēdicantibꝰ ideʒ ius.dicit Pau.ꝙ ſi
domꝰ corruat cuius tñ ſolū ꝯtinue remanet in
dñio ipoꝝ mēdicātiū:licʒ de nouo reedificet:
nō incurrit excōicationē.Secꝰ aūt ſi locus eti
am nō diruptus deſierit eē de ipſoꝝ dñio ꝛ ha
bitatōe:ꝛ poſtea nouo iure illud acqrant:ꝛ qꝛ
tūc incurrit.¶ Et no.ꝙ eccliās oratoria ꝛ alia
edificia frēs ꝓdicatores vſibus ſuis pñt ꝯſtrue
re ꝛ edificare in locis:ſcʒ eis ꝯceſſis.ꝛ ꝙ tā pla
ti ꝯtra edificātes ꝛ ꝯſtruētes excōicatōis ſniaʒ
ferre nō pñt.Alex.Itē nulli de ordinibꝰ paup/
tatis licʒ oratoriū vel eccleſiā ꝯſtruere ſeu ꝯſtru
ctaʒ recipe iuxta eccleſias ꝓdicatoꝝ ꝛ oratoria
eoꝝ īfra ſpatiū.cxl.cānarū:ꝛ ſi ſecus factū fue/
rit dirimat cle.qꝛ plerīqꝫ.Itē frēs ꝓdicatores i
mutatiōe locoꝝ pñt ſecū deferre oēʒ edificioꝝ
materiā:exceptis eccleſijs dedicatis libros:ca
lices:paramēta:ꝛ alia bona ꝛ edificia relicta cū
ſolo ꝛ alijs ꝓter eccleſias vēdere ꝛ ꝓciū in eoꝝ
vtilitates cōuertere:nō ob.quorumcūqꝫ prela/
toꝝ contradictione.Boni.virtute.

¶ Excōmunicatio ꝯtra religioſos fauētes be/
ghinas in ſtatu illo reprobo. Capitu.lxj.

SAcro approbāte cō
cilio ꝑpetuo ꝓhibendū duximꝰ:ꝛ a
dei eccleſia penitus abolēdū:eiſdeʒ
ꝛ alijs mulieribꝰ qbuſcūqꝫ ſub pe/
na excoicatiōis quā in ꝯtrariū faciētes incurre
re volumus ipſo fcō iniūgētes expſſe:ne ſtatuʒ
hmōi dudū forte ab ipſis aſſumptuʒ quoq̄ mō
ſectētur vlteriꝰ vel ipm aliq̄tenꝰ de nouo aſſu//
mant.Predictis vō religioſis per quos eedeʒ
mulieres in hmōi ſtatu fouere beghinali ad ip
ſum ſuſcipiendū duci dñr ſub ſili excoicatiōis
pena quā eoipſo ſi ſecus egerint ſe nouerint in
curſuros:diſtrictiꝰ ihibemus:ne mulieres ali/
quas ꝓdictū ſtatū aſſumptū ſectātes vel de no//
uo aſſumētes quoquo mō admittāt ꝓbētes ſup
hoc auxiliū ꝯſiliū ꝛ fauorē.de reli.domi.c.j.in
cle.Uidet ꝙ hec ꝯſtō ſorores minoꝝ que dñr
tertij ordinis nō icludat cū ille ꝓmittāt obediē
tiā ꝛ hēant regulā nō ꝓprie quoad tria ſubſtan
tialia:ſed quedā modū viuēdi per ſe.ap.appro
batū qd mihi ꝯſtat.ꝛ facit.j.de ſen.excō.cuʒ ex
eo.Secūdus ordo.ſ.minoꝝ eſt ſoroꝝ ſcē clare:
que ꝓfitent ſubſtātialia:ſed dꝫt a ꝓmo qꝛ hēnt
ꝓpriū in cōi qd nō hꝫ ordo frūm minoꝝ.Joā.
an.He aūt beghine q̄ hic reprobant:nec obedi
entiā ꝓmittūt:nec regulā aliquā approbatā:ꝓfi
tent:ꝛ opiniones catholice fidei ꝯrias itrodu/
cunt:vt dī.ē.in tex.dicte cle.Sʒ nec ſorores de
pnia btī Dñici includit hec ꝯſtitutio cū ille pro
mittāt obediētiā ꝛ regulaʒ hēant a ſede aplica
approbatā qd mihi ꝯſtat.Itē hic non ꝓhibent
mulieres fideles:q̄ ꝓmiſſa ꝯtinētia vel nō ꝓmiſ
ſam pniam agere volunt ꝛ in humilitate ſpiritu

Triplices ſorores.

vãdo deſeruire:vt dꝛ in fi.huius cle. Fran.de za
ba.in lectura ſup illa clemen.querit. an quod/
libet eoꝝ q̃ hic numerant̃:vȝ pmiſſio obedien/
tie:vel renũciatio ꝓprioꝝ:aut pfeſſio regule ap
probate ſufficiat ad hoc vt beghine nõ teneren
tur:ꝛ dicit ꝙ nõ:q̃tũ ad pma duo ẽt ſi religio/
ſe niſi pfiteant̃ regulã a ſe.ap.approbatã.de vo.
c.vnico.li.vj.ſi tñ hñt regulã vel vitã p papam
approbatã:hoc ſufficeret ẽt ſine renũciatiõe ꝓ/
prij:vt de ſororib⁹ tertij ordis mioꝝ.Dicit glo.
quã hic hẽs.ſ.ꝛ idẽ Pau.q allegat extrauagantẽ
Jo.xxij.ſcã romana.ꝛ hãc hẽs.j.Et dicit idem
ꝙ religioſi participãtes cũ talibus beghinis ẽt
nõ in crine ſunt excõicati ſm Pau.ſȝ Lau.zen.
ꝛ Mantu.intelligũt h̃ de pticipantib⁹ in crine
crimnoſis.i.fouẽtib⁹ eas in beghinatu:vel indu/
cẽtib⁹ ad hoc ſuſcipiẽdũ.Et q̃uis huic excõica
tiõi eẽt locus p.c.nup ẽt ſi hoc non exprimeret̃
tñ iõ hic expſſit de excõicatiõe:q2 ſolet plus ti/
meri ꝛc.xxij.di.q̃q̃.vel ſaluãdo poꝛem intel/
lectũ dic.ꝓ eo ꝙ lr̃a dicit vllo mõ ẽt ſi fauoꝛ non
pſtetur directe ſed idirecte:adhuc eſt locus hu/
ic pene qð ſecus eẽt in.c.nup.ꝛ ſic dicemus ꝙ
eo ipo ꝙ religioſi eaſdẽ admittũt ad aliquã cõio
nẽ tolerãdo eas in hoc ſtatu dñr fauere ꝛſi non
dent fauoꝛẽ directe:ꝛ ſic icidũt in excõicationẽ.
Laici võ pticipantes cũ talibus in crimine cri/
minoſo:nõ eſt dubiũ ꝙ icidũt p.c.nuper. Sed
participãtes alio mõ vel fauẽtes indirecte non
incidũt p ar.a ꝯtrarijs.q2 cle.loqtur de religio
ſis.Laudul.ꝛ zen.ꝛ dicit idẽ zen.de epiſcopo.

¶ Excõicatio ꝯ frẽs minores ſi admittãt ad di
uina tempoꝛe interdicti:illos de tertio ordine
eoꝛum. Capitulũ.lxij.

D[I]iſtrictius inhibe//
mus fribus minoꝛibus ne de cetero
aliquẽ vel aliquã ex fribus vel ſoꝛoꝛi
bus de tertio ordie quẽ beatus Frãciſcus inſti/
tuit:ꝛ ẽt ſi ſup hoc hi vel illi puilegijs q̃buſcũ/
q3 muniti extiterit:ad diuia i ſuis eccleſijs tpe
interdicti quoquo mõ admittant qð ſi fecerint
excõicatiõis ſnie eo ipo ſe nouerint ſubiacere.
de ſen.excõ.cuȝ ex eo.in cle. Minoꝛibus alios
võ nõ ligat hec cõſtitutio.Jo.an. Hi vel illi:hi
frẽs minores vel illi.ſ.frẽs ꝛ ſoꝛores tertij oꝛdi
nis.Et eſt mirabile:q2 in eo cãu in alijs eccleſijs
recipi pñt ſi priuilegiũ eſt gñale.Joã.an.Suis
eccleſiis p hoc verbũ qð ẽt ſupra pmiſit:dico ꝙ
ſi in alienis eccleſijs hoc facerẽt ceſſat hec pena
poſſet tñ hic locũȝ hr̃e alia pena excõicationis.
Jo.an.Admittãt:niſi in q̃ʒtũ illis ꝛ alijs pmitti/
tur:ſm.c.fi.eo.ti.lib.vj.Joã.an.Subiacere.ab
hac ſnia nõ pñt abſolui niſi p romanũ pontifi/
cẽ vel ſatiſfactiõe pmiſſa p locoꝝ epoꝝ:vt dꝛ in
fine huius cle.Querit̃ a doctoꝛibus vtꝝ iſti de
tertio oꝛdine bti Frãciſci gaudeãt clericali pri/
uilegio.De quo.xvij.q.iiij.Si qs ſuadente.vel
foꝛi.De quo.ij.q.j.ꝛ.c...Jo.cal.in quodã conſi/
lio ſuo tȝ:ꝙ nullo eoꝝ gaudẽt arg.xij.q.j.duo.
Nõ.n.ſunt clerici nec religioſi:ideſt religati re
ligioni:ſtricte ſumpto vocabulo:ideſt obligati
ad tria vota.vñ ſm Franciſcũ de zab.cõtrahere
pñt mr̃imoniũ ꝛ vti cõtracto:ergo ꝛc.Idẽ tenȝ
Laudul.zen.vero ꝛ Guido tenẽt ꝙ gaudẽt pri
uilegio clericali pſonali.ſ.ꝙ inijciens manus
violẽtas in eos eſt excõicatus q2 ſunt pſone ec/
cleſiaſtice.Lapus ꝛ Bar.plus dicunt ꝙ gaudẽt
tales puilegio foꝛi ſeu reali:ideſt ꝙ non debẽt
cõueniri ſub iudice ſeculari:nec cũ laicis ſolue/
re collectas.Dicit tñ idem Bar.iſtud vltimum
puſij nõ ſeruari:q2 cõueniunt̃ ſub iudice ſecu/
lari.Allegãt iſta.Petrus de ãcha.ꝛ Frã.de zab.
ſup hac cle.Cũ aũt frẽs ꝛ ſoꝛores tertij oꝛdinis
beati Dñici hẽant regulã approbatã ſm modũ
viuendi ab eccleſia:q2 p Boni.ſicut ꝛ iſti.imo
in hoc ſunt magis illis priuilegiati:ꝙ tpe iter/
dicti admitti poſſunt ad diuina fratꝝ.nõ video
q̃re nõ debẽt gaudere ſimili puilegio ſicut illi.

¶ Excõicatio cõtra oẽs vtriuſq3 ſexus q pactũ
fecerint vel pmiſerint aliquid in curia ꝓ aliqua
gratia vel iuſtitia obtinenda. Cap.lxiij.

E[E]xcõicamus et ana/
thematizamus ex pte dei oĩpotẽtis
pr̃is ꝛ filij ꝛ ſpũſſci auctoꝛitate quoq3
aplo2um Petri ꝛ Pauli ꝛ noſtra oẽs clericos ꝛ
religioſos ꝛ laicos vtriuſq3 ſexus ſiue ſint fami
liares curie ſiue alij vndecũq3 q aliqð pactũ fe/
cerint ſeu aliqð magnũ vel paruũ pmiſerint:vt
pmiſſione receperint aut ex pacto ſeu pmiſſione
occulta vel manifeſta ſub gñalibus ꝛ plenarie
nõ expſſis.ſiue ſub ſpãlibus ꝛ expreſſis apertis
verbis qcqd dederit aut receperint magnũ vel
puum vel pmiſſionẽ de quacũq3 re vel vtilitate
ꝓpter h̃ ꝯſequẽda fecerint vel receperint ꝓ aliq̃
iuſtitia ſiue grã p ſe vl ꝓ alio in cauſis iudicijs
ſeu alijs p lr̃is aplicis ꝛ q̃buſcũq3 modis apud
ſe.ap.obtinẽda.ꝛ hãc ſniam ad pmittẽtes:ꝛ ac
ceptãtes ꝛ accipiẽtes duximus extẽdendã.De/
cernimus ẽt vt nullus hãc incurrens ſniam ex/
cõicationis p pdictis vel aliquo pdictoꝝ abſq3
ſpãli mãdato nr̃o abſolutionis bñficium vale/
at obtinere:niſi foꝛte ad nos acceſſum hr̃e non
poſſet in moꝛtis articulo cõſtitut⁹.nec ẽt ad ab/
ſolutionis grãm admittat̃.niſi prius q̃ʒtum de
derit vel recepit integraliter paupibus largia/
tur.Juſtitiã vero vel grãm ſic obtentã nullius
ꝓſuo eſſe momenti volumus:carereq3 ſtatui/
mus effectu ꝛ roboꝛe firmitatis.Sed ꝛ ſcienter
vtẽtes illis ſili ſnia excõicationis aſtringimus
ꝛ reſeruantes nobis abſolutionẽ eoꝝ cũ pmiſ/

ſis in oībus ad penas ſiſces obligamus. Jo.an. in lectura ſup.c.nemo.de ſymo.iſtaʒ allegat ſic dicēs. Hodie q̄ recipit vel facit ꝓmiſſ onē de aliqua re recipiēda ꝑ gr̄a impetranda.vel iuſtitia cōſequēda in curia romana eſt excōicatus ipſo iure ꝑ extrauagātē boniſacy q̄ incipit Excōicamus. Itē in li.q dr̄.directoriuʒ iuris.allegaſ ⁊ ponit excōicatio hmōi ex̄uagātis. Anto.d̄ bu. allegat ⁊ dicit eā durare.ſʒ Jo.de lig.in lec.ſup dicto.c.nemo.de ſymo.dicit ſm Joā.cal.fuiſſe hāc ex̄uagantem reuocatam. Pe.de pa. in.iiij. dicit ꝙ dr̄ fuiſſe iſtā extrauagātem boniſacy reuocatā ꝑ cle.v.qḋ aūt hoꝝ verius ſit neſcio.

¶ Excōicatio contra exenterātes ⁊ ſcindentes corpus defuncti ꝑ oſſibus eius transferendis.⁊ eſt abſolutio pape reſeruata. Cap.lxiiij.

m **Andaſ vt nullus** cuiuſcūqʒ defuncti corpus exenterare.vl in fruſta cōcidere ſeu decoq̄re vel incidere aut oſſa de carnibus euelleſ ꝓſumat.vt oſſa ei⁹ ad ptes alias deferanſ ꝗtūcūqʒ defunct⁹ ibi eligeret ſepulturā:ſed aut ſimpliciter aut ad ipſe vbi deceſſerit vel illi vicino loco eccliaſtice ſepulture tradaſ:ita ꝙ demū in cimiterio corpe tūc ad locū vbi ſepulturā elegerit deporteſ ⁊ ſepeliaſ in eis.ſi qs aūt ēt ſi pontificali dignitate ꝓfulgeat cōtra faceret ipſo fcō eſt excōicatus:cui⁹ abſolutio reſeruaſ pape niſi in mortis articulo. hoc in quad.i decre. Boni. ij.que incipit deteſtādum.Audiui a peritis ꝙ ſi qs incideret corpus defuncti ad ſuꝑſtitionez faciendā.ꝗuis grauius peccaret q̄ ſi faceret h ob trāſferendū ꝑꝑ ſepulchrum nō t̄n incideret in ſnīam.quia pene non ſunt extendende vltra proprios caſus.de pe.di.i.§.pene.

¶ Excommunicatio contra ſymoniacos in ordinibus vel beneficijs. Cap.lxv.

Ulte ꝯtra ſimoniacā prauitatē abolite ſunt ꝯſtōnes quibus morbus ille nō potuit extirpari:volētes de cetero vt poſſumus ꝓuidere ſacro approbāte ꝯcilio declaramus.ꝙ ordinati ſymoniace ab executiōe ſuoꝝ ordinū ſint eoipſo ſuſpenſi.Electiōes aūt poſtulatiōes ꝯfirmatiōes:⁊ queuis ꝓuiſiones ſymōiace eccliaꝝ monaſterioꝝ ⁊ dignitatū ꝑſonatuū officioꝝ ⁊ bñficioꝝ quorūcunqʒ deinceps facte nulle ſint ipſo iure nullūqʒ ꝑ illas ius cuicūqʒ acq̄raſ nec ꝓmoti cōfirmati ac ꝓuiſi faciūt fructus ſuos:ſʒ ad illorū reſtōnē tāq̄ inique teneanſ ablatoꝝ ꝑcipientes ſtaruētes inſuꝑ ꝙ dātes ⁊ recipiētes ipſo facto ſnīam excōicationis incurrāt etiā ſi pontificali aut cardinalatus ꝓfulgeant dignitate. Martinus.v.in concilio conſtantienſi.

¶ Excommunicatio contra non reuelātem ſymoniā quam nouit. Cap.lxvi.

Statuimus et precipimus vt oēs cuiuſcūqʒ ſtatus ꝯditionis ꝓeminētie vel dignitatis exiſtāt q ſciūt aliquē ſymoniā cōmiſiſſe infra duos dies naturales poſtq̄ʒ ad ſui notitiā deductū extiterit teneaſ ſi pn̄s fuerit in romana curia. nobis vel ap.ſe.camerario ſuo aut vices gerēti.⁊ tunc in vni⁹ vel duoꝝ teſtium pn̄tia reuelare ſub eiſdem excōicatiōis.ſuſpēſionis aliſqʒ cenſuris ⁊ penis qbus vt ꝓferſ ipm auctorē ſymonie eſſe volum⁹ innodatū q̄s dict⁹ nō reuelās vt ꝓdiciſ ſeu tegēs ſymoniā tāq̄ eiuſdē fautor ſceleris incurrat ipſo facto cui⁹ abſolutionē nobis ⁊ ſucceſſorib⁹ nr̄is ſpālr reſeruamus.decernētes ex nūc irrituʒ ⁊ inane ſi ſec⁹ ſuꝑ his a quoq̄ ꝗuis auctoritate ſciēter ignorāter ꝯtigerit attentari. Marti.v.in ꝓdicta extrauagāti que vacat.

¶ Contra dantes vel recipientes aliqd pro ingreſſu monaſterij. Cap.lxvij.

Uniuerſis et ſingulis abbatibus:priorib⁹:decānis:ꝑpoſitis ⁊ magr̄is necnon abbatiſſis prioriſſis ⁊ alijs p̄latis quouis nōie nuncupentur ⁊ eoꝝ officialib⁹ inhibem⁹.vt a ꝑſonis tam marib⁹ q̄ mulierib⁹ religionē ingredi volentibus eoꝝ eccliās monaſteria:prioratus:domos ſeu loca in earūdem ꝑſonaꝝ receptionē aut ante vel poſt nulla ꝗcunqʒ paſtus:prandia ſiue cenas:pecūias ⁊ iocalia aut res alias ēt ad eccliaſticū quēuis vſum piū deputata ſeu deputāda. de cetero directe vel īdirecte.petere vel exigere quouis mō ꝓſumat:ſed eas poti⁹ cum oīmoda charitate recipiāt ⁊ in victu ⁊ veſtitu ſicut alias ꝑſonas eccliaꝝ ſuaꝝ:monaſterioꝝ:prioratuuʒ ⁊ domoꝝ:aliorūqʒ locoꝝ ſincera charitate ptractēt:illa duntaxat q ipſe ꝑſone ingrediētes pure ac ſpōte ac plena libertate oīqʒ pactiōe ceſſante dare vel offerre eccleſijs:prioratib⁹:monaſteriorum:domib⁹ ⁊ locis hmōi voluerint cū gratiarum actione licite reputari. Nos.n.eos qui ſecus egerint:ſi ſingulares ꝑſone ſint tam dantes q̄ recipientes huiuſmodi excommunicationis vinculo innodamus.Si vero capitula ſeu conuentus fuerint ſuſpenſionis ſentētijs eo facto decernimus ſubiacere a qb⁹ ꝓterq̄ in mortis articulo abſolui nequeant abſqʒ ſe.ap.lr̄is ſpeciali.Urba.v.in extrauagāti q̄ incipit:ſane ſeu ne in vinea.Audiui a fide dignis ꝙ Marti.iſte.v.habuit dicere ꝙ nolebat ꝙ incurrent moniales pro hmōi datis que fiunt pro ingreſſu monaſteriorum cenſuram aliquā eccleſiaſticam ⁊ precipue excommunicationis.

¶ Excoicatio ꝯ impugnātes lr̄as electi ĩ papā etiā ante ſuam coronationē. Caplm̄.lxviij.

q Quicunqȝ impugnat litteras electi in papā. aut etiā anteq̄ coronetᷓ cū per ipaȝ electionē canonicē factā ſibi ius ſit acquiſitū papat⁹. ⁊ ex ipa electione canonica ꝯfirmat⁹ ſit ⁊ exercere poſſit officium ſuū ante coronationē. vt.xxiij.diſti.ĩ nomine dn̄i. talis ipſo facto eſt excōicat⁹. vt in extrauagāti Bn̄dicti.xj. que incipit nō q: nonnulli.

¶ Excōicātur gloſantes ſeu exponētes in ſcholis clementinam. Exiui de paradiſo: aliter q̄ʒ littera dicat. Cap.lxix.

Gloſātes ſeu expo nētes ĩ ſcholis aliᷓ q̄ʒ littera dicat clemētinā illā. Exiui de paradiſo. vbi exponiᷓ regula beati Frāciſci: ſunt excōicatio quandā extrauagātē Nico. vn̄ illa cle. nō ſolū reperiᷓ ingloſata: ſed illa extrauagans fuit ſuſpenſa q̄ad illaȝ excōicationē p aliā extrauagantem Jo.xxij. cuius ſuſpēſionis exemplar vidi. ⁊ hoc etiam dicit Fran. de zamb.

¶ Excōicatio contra ingredientes mōaſteria monialium predicatorum ⁊ minorum in caſu non conceſſo. Capitulum.lxx.

Intrātes monaſteria monialiū ordinis p̄dicatorū ſiue ſeculares ſiue pſone eccleſiaſtice ſint in caſu nō ꝯceſſo a conſtitutiōibus carū: vel ſine licentia magiſtri ordinis aut alterius ab ipſo magiſtro habēte ſup hoc poteſtatē ſunt ipſo facto excōicati a qua nō poſſunt abſolui p̄terq̄ʒ in articlo mortis niſi a papa vel magro ordinis vel ab alio habēte ſup hoc ſpālez ſanctē ab aliquo p̄dictorum. ⁊ iſta ſn̄ia eſt lata etiā per papā in bulla ordinis quā vidi. Intrantes mōaſteria ſancte clare ſeu monialiū ordinis minoꝝ in caſib⁹ nō ꝯceſſis in regula ipſarū: vel ſine licētia coꝝ q dare pn̄t ſunt ipo ſcto excōicati ⁊ pape abſolutio reſeruatᷓ ſiue generali ipſius ordinis. ¶ Nota tn̄ ꝙ in locis vbi tales ſn̄ie nunq̄ʒ vel q̄ſi nunq̄ʒ ſunt pmlgate ſi quis intraret talia monaſteria neſciēs talez ſn̄iam ⁊ nō cā maleſaciendi puto ꝙ nō iͨcideret in ſn̄iaȝ cū ignorātia q̄ſi inicibili laboret: ⁊ h̄ pt trahi ex dictis Anto. de bu. ſupra excōicamus ⁊ dictis Tho. ſed ſi intrat laicus vel alia pſona ad maleſaciēdū tunc q̄uis ignoret ſn̄iam ⁊ etiā hēt iuſtā cām ignorātie nō excuſat ſm̄ Pe. de pa.

¶ Excōicatio ꝯ libellos famoſos vel cātilenas in detractionē ordinis p̄dicatoꝝ aut minoruȝ. Quicūq̄ʒ libellos famoſos in vulgari ſeu litterali ſermone necnō cātilenas vel rythmos edē vel detinere vel publicare p̄ſumūt in infamiā et detractionē ſtat⁹ ordinis fratrū p̄dicatoꝝ ⁊ minoruȝ ſunt excoicati: a qua excoicatiōe nō pn̄t abſolui niſi pſonalr̄ ſedi aplice ſe pn̄tent. Alexander in p̄uilegio. Ex alto. ⁊ in alio. Nō ſine multa. ¶ Excoicatio ꝯ dicētes ⁊ defendētes ꝙ minores ⁊ p̄dicatores nō ſint in ſtatu pfectionis. Quicūq̄ʒ p̄dicare docē vel ꝯtendē p̄ſumunt ꝙ p̄dicatores vl̄ minores nō ſint in ſtatu pfectiōis: ⁊ ꝙ nō liceat eis de elemoſynis viuē: ⁊ ꝙ nō liceat eis p̄dicare vl̄ ꝯfeſſiōes audire de ſn̄ia ſūmi pōtificis ⁊ alioꝝ p̄latoꝝ iſerioꝝ ⁊ rectoꝝ eccleſiaꝝ aut ſacerdotiū prochialiū ꝯſenſu minime reqſito ſūt excoicati a q̄ ſn̄ia nō pn̄t abſolui niſi pſonalr̄ ſe. ap. ſe pn̄tent. Alex. vbi. ſ. ¶ Excoicatio ꝯ exercētes violētiā in locis p̄dicatorū aut minoꝝ. Quicūq̄ʒ p̄ſumūt ĩ locis nr̄is violētiā dānabilē exercē eoipſo ſn̄iaȝ excoicatiōis incurrūt a q̄ abſolui nequeūt niſi p ſe. ap. vl̄ p cōſeruatores nr̄o ordini ꝯputatos. Clemēs in quibuſdā locis. ⁊ alex. ¶ Excoicatio ꝯ retinentes apoſtatas ordis p̄dicatoꝝ. Quicūq̄ʒ in mōaſterio vl̄ eccliis ſuis detinent apoſtatas ordis p̄dicatoꝝ niſi eos eiecerit poſtq̄ʒ eis p ſr̄es nr̄os nec eos detineāt fuerit denūciatū ſūt excoicati Boni. in p̄uilegio ꝟtute. Jtē ſr̄es minores qui p̄ſumūt recipe ſr̄es ordinis p̄dicatoꝝ pſeſſos ſine ſn̄ia ſūmi pōtificis faciēte expreſſaȝ de indulto hmōi mētionē. vl̄ niſi p̄us ſuoꝝ prioꝝ ſn̄ia ſuerit petita ⁊ obtēta ſunt excoicati. Cle. ad minores quoniā. Jdē de hēmitanis. Alex. ad hēmitas vr̄am. Jtē magr̄i rectores artiſtaꝝ ⁊ ſcholares ſtudij pariſieñ qui publice vl̄ occulte ſr̄es p̄dicatores vel minores a ꝯſortio vl̄e pariſieñ. excludere moliunᷓ: ſunt ipſo facto excōmunicati a qua excōmunicatione abſolui nequeunt niſi pſonaliter ſe. ap. ſe preſentent. alexan. Ex alto.

¶ Excoicatio ꝯ mendicātes trāſeuntes ad ordinē monachalē ſine licētia pape. Cap.lxxj.

Nullus religioſus de ordinib⁹ mendicātiū quorūcūq̄ʒ cuiuſcūq̄ʒ ſtat⁹ ordinis ꝯdiciōis aut religionis exiſtat quocunq̄ʒ ⁊ q̄liter cūq̄ʒ poſſit vel dēat ꝟtute cuiuſcūq̄ʒ licētie ac indulti aplici ſeu pniarie pape legatoꝝ ⁊ nūciorū ſedis p̄dicte curā gerentis vel alia q̄uis auctē. hacten⁹ ēt per bullas aplicas, facultatū quorūuis auctē tā legatoꝝ q̄ʒ nūcioꝝ ſedis p̄late: nec nō ⁊ pniarie hmōi pro tpe curā gerētis q̄ʒ alioꝝ quorūcūq̄ʒ ſub q̄uis ptāte aut auctē: marie de trāſſerēdis ſr̄ibus aut aliq̄bus p̄ſertim ordinū mēdicātiū pſeſſorib⁹ in genere vel ſpē ab ordinib⁹ hmōi mēdicātiū ad mōaſticos ordines ſub q̄cūq̄ʒ ꝟboꝝ ꝯceptione appareant admitti ſeu recipi p aliq̄s ēt ſugiores ordinis ſeu mōaſterij aut loci

ſterij aut loci monaſtici: ſeu alo in monachū vł fratrē alicuius ex ordinib⁹ monaſticis tam ſancti Benedicti ꝙ ciſtercieñſis camalduleñ. valliſvmbroſe canonicoꝝ regulariū ſancti Auguſtini vel alijs expreſſis vel nō expreſſis ordine carthuſieñſiū dūtaxat excepto ſub pena excoicationis in quā tam recipiētes ꝙ recepti ipſo facto incurrāt: ⁊ a tali excoicatione nō. pñt abſolui citra ſe. ap. ꝑterꝗ̄ in mortis articulo. ⁊ nihilominus alr factā nō tenēt ⁊ nulli⁹ exiſtūt efficacie vł momēti. Ex ꝯcilio Cōſtātieñ. ſub Martino. v.

¶ Proceſſus annualis q fit annuati in curia i cena dñi ꝯ multa genera hoīuꝫ: vt pꝫ. Ca. lxxij.

Martinus eṗs ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad ꝑpetuā rei memoriā excoicam⁹ ⁊ anathematizamus ex pte dei oīpotentis patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti auctē quoqꝫ beatoꝝ Pe. ⁊ Pauli.

Primo apłoꝝ eius ac noſtra: oēs hēticos gazaros paterenos paupes ď lugduno arnaldiſtas ſperoniſtas paſſaginos: vvicleffiſtas huſſitas fraticellos: ⁊ quoſlibet alios hēticos quocūqꝫ noīe cēſeanł ac oēs fautores receptatores ⁊ ꝺfenſores eorūdē.

Scdo: ¶ Itē excoicam⁹ ⁊ anathematizam⁹ oēs qui in terris ſuis pedagia noua iponunt.

Tertio. ¶ Itē excoicamus ⁊ anathematizam⁹ oēs falſarios bulle ſiue lraꝝ aplicarum ſupplicationē graꝫ ⁊ iuſtitiā ꝯtinentiū per ſūmū pontificē vel vicecācellariū ſeu gerētes officiū vel vices vicecācellarij ſancte romane eccłie de mādato eiuſdē ſūmi pōtificis aut gerētis officiū ꝑdictoꝝ ſignātes ſupplicatōes eaſdē.

quarto. ¶ Itē excoicam⁹ ⁊ anathematizamus pyratas ⁊ receptatores et illos qui equos arma ferrū lignamina ⁊ alia ꝓhibita deferūt ſaracenis qbus xp̄ianos impugnāt.

quinto. ¶ Itē excōi. ⁊ anathe. ipedientes ſeu inuadētes victualia ſeu alia ad vſum romane curie neceſſaria adducētes: vel ne ad curiā ipſam adducanł vel deferanł ipedientes ſeu ꝑturbātes ⁊ qui talia faciūt vel defendūt cuiuſcūqꝫ fuerit ordinis ꝑeminētie ꝯditionis ⁊ ſtatus. ēt ſi pontificali: regali aut q̄uis alia eccłiaſtica vł mūdana fulgeant dignitate.

Sexto. ¶ Itēꝫ excōi. ⁊ anathe. oēs illos qui ad ſe. ap. veniētes ⁊ recedētes ab eadē: necnō illos qui iuriſditionē ordinariā vł delegatā aliquā nō hñtes in eadē curia morantes temeritate ꝓpria capiūt ſpoliant ⁊ detinēt aut ex ꝓpoſito deliberato ꝟberare mutilare vel īterficere ꝑſumāt: ⁊ qui talia fieri faciūt ſeu mādant.

Septio ¶ Itē excōi. ⁊ anathe. oēs ⁊ ſingulos cuiuſcūqꝫ ſtatus gradus ꝑeminētie aut ꝯditiōis exiſtāt. ēt ſi pōtificali regali regiali: aut q̄uis alia eccleſiaſtica vel mūdana ꝑfulgeāt dignitate cōtra formā ⁊ effectū ſnie generalis ꝯſtātieñ. concilij. per quā dānaꝉ memorie Petrus de luna q olim Bñdictus. xiij. a nōnullis in eius abſentia dicebatł iudicat⁹ ſciſmatic⁹ ⁊ hēticus: ⁊ ab hac eccleſia dei ꝑciſus omniqꝫ iure qđ i papatu habere ꝑtendebat: oiqꝫ dignitate ⁊ honore eccłiaſtico priuatus fuit ac poſt ⁊ ꝯtra inhibitionem eiuſdē cōcilij ⁊ hmōi ſnia a dicti Petri obitu i infidelitate ⁊ errore ipſius Petri nūc ꝑſiſtēdo: aut alis q̄uolibet credentes aut fauentes publice vel occulte: ac etiā ſciſmaticos ⁊ diuturnum in eodē ꝯcilio ⁊ apud vniuerſalē eccleſiam pro ratihabitiōe generalis ſenēſis ꝯcilij dicte ſnie: ⁊ ꝯtinuatione ꝓceſſu deſup habitoꝝ ſublatis ⁊ extinctis ꝯtinue conātes necnō oēs ⁊ ſingulos in vitiū eiuſdē Petri ſuccedentes eorūqꝫ receptores vel receptatores cuiuſcūqꝫ ſtat⁹ nobilitatis excellētie vel ꝯditiōis exiſtant: ēt ſi pontificali: regali: reginali: aut q̄uis alia eccliaſtica vł ſingulari ſint ꝑditi dignitate ac ꝯſentiētes ⁊ ꝑſtantes eiſdē in ꝑmiſſo errore q̄uocūqꝫ ⁊ q̄liter cūqꝫ auxiliū ꝯſiliū vel fauorē eos ēt qui ſcieter per oēs terras ⁊ loca eoꝝ ditiōi ſubiecta prefatis ſciſmaticis ⁊ ꝑcipue in caſtro paniſcole ⁊ tireſceñ. dioceſis exiſtētib⁹. Illos ēt q ipſis vvicleffiſtis ⁊ huſſitis q̄cūqꝫ victualia ⁊ ꝑſidia publice vel occulte p ſe vel per ſuos ſubditos afferri faciāt vel ꝑmittāt parib⁹ excoicatiōis ⁊ anathematizationis vinculis inodam⁹ ipſoſqꝫ oēſqꝫ ⁊ ſingulos declaramus ꝯtinuatores vel fautores ſciſmaticoꝝ vel hereſis atqꝫ oi bñficio dignitate ⁊ honore eccliaſtico ⁊ mūdano denūciamus fuiſſe ⁊ eē ꝓuatos.

Itē excō. ⁊ ana. oēs illos q p ſe vel p aliū ſeu alias q̄ſcūqꝫ ꝑſonas eccliaſticas vel ſeculares ad romanā curiā ſup eaꝝ cāis et negocijs recurrētes illaqꝫ in eadē curia ꝓſequētes aut ꝓcuratores negocioꝝ geſtores: aduocatos vel ꝓcuratores ipoꝝ vel ēt auditores ſeu iudices ſup dictis cāis ſeu negocijs ꝺputatos occaſione cāꝝ ſeu negocioꝝ hmōi verberāt mutilant ⁊ occidūt aut bonis ſpoliāt cuiuſcūqꝫ preeminētie dignitatis ordinis ꝯditiōis aut ſtat⁹ fuerint ēt ſi pontificali: regali: reginali: vł q̄uis alia ꝑfulgeāt dignitate. octauo.

Itē excō ⁊ anathe. oēs mutilantes vulnerātes ⁊ iterficiētes ſeu capiētes ⁊ detinētes ſeu depredātes romipetas ⁊ ꝑegrinos ad hierlm cā ꝑegrinationis ⁊ deuotionis accedētes ⁊ in ea morātes ⁊ recedentes ab ipſa ⁊ in his dātes ꝯſiliū auxiliū vel fauorē eorūqꝫ bona ꝯfiſcamus. Nōno

Itē excō. ⁊ anath. oēs illos qui p ſe vel p aliū ſeu alios directe vel indirecte ſub quocūqꝫ titulo vel colore occupāt: detinēt vł hoſtilr diſcurrūt ſeu inuadūt aut occupare diſcutē detinē hoſtilr ꝑſumūt i totū ſeu i ptē almā vrbē reğ ſicilie trinacrie iſulas ſardinie corſice terras citra farū ꝑ̄imoniū btī Pe. i tuſcia ducatū ſpoletanū: comitatū venuſſinuꝫ ſabine marchie: āchōitane: maſſe trebarie: romādio Decio.

le:cāpanie atq₃ maritime: pruīcias ⁊ terras ſpā
lis cōmiſſiōis ⁊ arnulſoꝝ ciuitates q₃ nr̄as bo
noñ. ferrariēſe₃: beneuētanā: puſinā: auinioñ.
ciuitatē caſtelli tudertinum ⁊ alias ciuitates: ter/
ras vel loca vl' iura ad ſpā₃ eccliā₃ ſpectātia ⁊ ꝑ
tinētia ⁊ adherētes fautores ac ꝯ̄ſenſores eoꝝ
ſeu in his dātes eiſdē ꝯ̄ſiliū auxiliū vel fauorē.
Nō obſtātib⁹ q̄buſcūq₃ ꝑuilegijs ⁊ īdulgētijs
ac lr̄is aplicis generalib⁹ vel ſpālib⁹ eis vl' coꝝ
alteri vel aliq̄b⁹ cuiuſcūq₃ ordis dignitatis cō/
ditiōis ⁊ ꝑeminētie fuerit: ēt pōtificali: regali:
reginali: ſeu q̄uis alia eccliaſtica vel mundana
ꝑfulgeāt dignitate a ꝑdicta ſede ſub q̄uis for/
ma vl' tenore ꝯ̄ceſſis: q̄ excoīcari ⁊ anathema/
tizari nō poſſint ꝑ lr̄as aplicas non facientes ple
nā vel expꝛſſā₃ ac de v̄bo ad v̄bū de īdulto hu/
iuſmōi ac ordinib⁹: locis noīb⁹ ꝓprijs: ꝯ̄cognō/
minib⁹ vel dignitatib⁹ eorūdē mētionē necnon
ꝯ̄ſuetudinib⁹ ⁊ obſuātijs ſcriptis vel ñ ſcriptis
ac alijs ꝯ̄trarijs q̄buſcūq₃ ꝑ que ꝯ̄ hmōi nr̄os ꝓceſ
ſus ac ſniās quo min⁹ īcludanť in eis ſe iuuare
valeāt ⁊ tueri: ⁊ q̄ quoad hoc ꝓrſus tollim⁹ ⁊ oī
no reuocam⁹. ꝯ̄ q̄b⁹ q̄dē ſniſ nr̄us ꝑ aliū q̄₃ ꝑ
rōanū pōtificē niſi dūtaxat ī mortis articlo ꝯ̄ſti
tut⁹ abſolui poſſit nec ēt tūc: niſi de ſtādo ſancte
mr̄is eccleſie mādatis ſatiſfactiōe vel ſufficiēti
cautiōe ꝓſtita. Illos aūt cuiuſcūq₃ fuerit ꝑemi/
nētie: dignitatis ordis ꝯ̄ditionis aut ſtat⁹: ēt ſi
pōtificali: aut alia q̄uis dignitate ꝓditos: q cō/
tra tenorē p̄ntiū talib⁹ vel coꝝ alicui ſeu aliq̄b⁹
abſolutiōis bñficiū ipēdere de facto ꝓſumpſe/
rint: excoīcatiōis ⁊ anathematis ſnīa innoda/
mus. eiſq₃ ꝑdicatiōis lectiōis adminiſtratiōis ſa
cramētoꝝ: ⁊ audiēdi ꝯ̄feſſiōes officia interdici
mus. Predicētes, apte trāſgreſſorib⁹ ⁊ ꝯ̄tēpto/
rib⁹ ſupꝑdictis nos grau⁹ ꝯ̄ eos ſpāliť aut gnāli
ter, put expediť cognouerim⁹ ꝓceſſuros. Ut āt
hmōi nr̄i ꝓceſſus ad cōe₃ oīu₃ noticiā deducať
chartas ſiue mēbranas ꝓceſſus ꝯ̄tinētes eoſdē
baſilice ſcti Petri de vrbe necnon ſacri palatij
aplici: vbi ꝑſōaliť moram ꝯ̄hīmus: valuis ſeu
oſtijs ac liminarib⁹ faciem⁹ affigi ſeu appēdi q̄
ꝓceſſus ipos ſuo q̄ſi ſonoro preconio ⁊ patulo
iudicio publicabūt: vt hi q ꝓceſſus hmōi ꝯ̄tin/
gūt q ad ipos nō ꝑuenerit aut ipos ignorane/
rūt nullā poſſint excuſatiōe₃ ꝓtendē vl' ignorā
tiā allegare cū nō ſit veriſile quoad ipos rema/
nere īcognitū qd̓ tā patēter publicať. Nulli er/
go oīo hoīu₃ liceat hāc paginā nr̄e excoīcatio/
nis anathematis declaratiōis: caſſatiōis: irrita
tionis: annullatiōis: euacuationis: interdicti ⁊
ꝯ̄ſtōnis infringere vel ei auſu temerario ꝯ̄ire.
Si quis autē hoc attentare p̄ſumpſerit indi
gnationem omnipotentis dei ⁊ beatorum Pe
tri ⁊ Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incur/
ſurum. Datum rome ⁊c.

Quia in iſto .§.i.

⁊ alijs ꝑcedentib⁹ ca. fit mētio. de dignitate vl'
ꝑſonatu vel offō. Et iō ad declarationē hoꝝ vo
cabuloꝝ put ſumiť a canoniſtis. Nota qd̓ dicit
Archi. ſup. vj. de ꝯ̄ſue. c. ꝯ̄ſuetudinē. Dignitas Digni/
eccleſiaſtica cognoſciť plurib⁹ modis. Prim⁹ ē tas dici
cū qs h₃ adminiſtrationē rerū eccleſie cū iuriſdi/ tur mul
tione. di. lxxxix. volumus. ⁊ c. diaconu₃. Scōs tipliciť.
modus eſt: qñ nomē dignitatis ⁊ ꝓlatiōe₃ ſiue
ꝓrogatiuā in ecclia ſua tā in choro q̄₃ in ca. ſed
nō h₃ adminiſtrationē rerū vel iuriſditionē ſicut
in archidiaconatu pmeñ. Tertius modus ē qñ
ex ꝯ̄ſuetudine eccleſie hētur aliqs ī dignitate:
q: ſi ꝯ̄ſuetudo in eccleſia eſt ꝑ dignitate: d₃ ha/
beri. di. xij. ꝯ̄ſuetudo. ¶ Perſonat⁹ v̄o cogno/ Perſo/
ſciť qñ qs h₃ ꝓrogatiuā in choro in caplo ī re/ natus.
petitionib⁹. in ꝓceſſionib⁹: in vocibus d. īdis ⁊
ſtāb⁹ pluſq̄₃ alij canonici ſui ordinis ⁊ nō tantū
quātū illi qui ſunt in dignitatib⁹ ꝯ̄ſtituti qui in
ꝑdictis ꝓrogatiuis preferunť eiſdē. p̄t hec col
ligi ex predictis decre. de elec. dudū. ⁊ de ꝓbē.
c. de multa. ¶ Officiu₃ aūt aliqñ poniť pro di/ Offm̄.
gnitate ⁊ ꝑſonatu: ſicut p₃ ex eo qd̓ habetur. de
ꝓben. ad hec. Itē illi qui habēt ꝑtātem ſecularē
dicunť hr̄e officiū. Itē is cui cōmiſſa eſt diſpen
ſatio. Itē tabellionatus. Itē miniſteriū ⁊ obſeq/
uīū. Itē actus corrigētis ⁊ alijs multis modis.
Cognoſciť etiā officiū qñ qs h₃ onus annexu₃
ſine honore ⁊ ꝓrogatiua honoris ſicut ſindicis
ꝓcuratores: caſtaldi. De his hētur. ı. q. ıı. ſalua
tor. Itē vicedñs: qui h₃ ep̄atum diſponē d̓ hr̄e
officiū. Si aūt h₃ iuriſditionē cū adminiſtratio/
ne: ſatis pōt dici q̄ ſit dignitas vt camerarius
pape. Tertio cognoſciť offm̄ per ꝯ̄ſuetudinē ec
cleſie ſicut dictū eſt de dignitate: vt qñ illi de ec
cleſia hn̄t illud de ꝯ̄ſuetudine pro offō ſimplicī
⁊ nō pro dignitate vl' ꝑſonatu. Dico tñ q̄ q̄cun
q₃ h₃ dignitatē h₃ ꝑſonatū ſ₃ nō ꝯ̄uertiť. ꝑſona
tus v̄o d̓ curat⁹ alicui⁹ eccleſie ꝓrochialis: ⁊ ta
les nō ſunt in dignitate aliq̄. ı. q. ıı. q̄ſitū. Sec⁹
aūt in archipꝛſbyteris ꝑpoſitis decanis ꝓrochia
liū eccliaꝝ. de q̄bus habeť. l. di. in capite. na₃ il
los dico in dignitatib⁹ ꝯ̄ſtitutos. Et iſtō nomen
ꝑſonatus eſt ſm̄ vulgare anglie in ꝓuīcia dicū
tur ꝑores: in terra laboris abbates. hec archi.
q: nimis eſſ bonū ſit. Pe. de anch. ſup cle. ſi di/
gnitatē. de ꝓben. ſic dicit. qd ſic dignitas. dicit Digni/
Guil. q̄ eſt q̄dā ꝑeminētia q̄ad foꝛū ꝯ̄tētioſum tas.
in ecclia gradū tenēs q̄ q̄nq₃ ꝑſonat⁹ ab honori
ficētia in q̄ ponit ꝑſonā: q̄nq₃ offm̄ ab ipo offō
qd̓ exercet denoīať. ex̄ de ꝯ̄ſti. c. cū acceſſiſſent.
q̄nq₃ ſumit ſua ꝓpꝛia ⁊ ſpālia noīa: ſicut ſ₃ nomē
cuſtodia: ſuccētoria: decanat⁹: ꝑpoſitura ⁊ hmōi
a noīe āt nō debem⁹ iſta iudicare ſ₃ ex effectu q
colligiť ex actib⁹ ⁊ exercitijs in q̄b⁹ v̄ſať: ⁊ ex ta

lib⁹ iudicat vtrū ſit dignitas. ex̄ de v̄.ſi. itelligē
tia. cū ibi notatis. Et ſuffic̄ ad h̄ q̄ ſit cenſenda
dignitas: et ſi i modicis cauſis iuriſditionē ha
beat: ſic hn̄t in pictaueñ. eccl̄ia archip̄ſbr̄i. nam
excoicāt ſuſpēdūt ⁊ abſoluūt. ⁊ ſic pp̄ talē gdū
dicunt hr̄e dignitatē: ⁊ ſic ſūt excluſi a pena. c.
lʒ canō. de elec. ⁊. c. ſtatutū. li. vj. Si āt nullā iu
riſditionē hn̄t: ſʒ tm̄ viſitāt ⁊ poſtea ipi referūt
ep̄o: ſic teſtes ſynodales. d̄ qb⁹. xxxv. q. vj. ep̄s.
tūc cēſent hr̄e ſimplex officiū ⁊ nō dignitatē ſʒ
Guil. ⁊ Laudul. ❡ Itē no. q̄ his dieb⁹ a qbuſ
dā fuit diuulgata qdā extrauagans q̄ d̄: fctā a Jo
an. xxij. in q̄ lata erat ſn̄ia excoicatiōis ꝯ mulie
res faciētes ſibi tricas de capillis capiti ſuo nō
affixis: ſʒ appoſitis: cui⁹ abſolutio pape reſua
baf: ſʒ q̄ſita in regiſtro repiri nō potuit. Sʒ etſi
repta fuiſſet: puto ipā nō ligaſſe: q̄ habuerūt
mulieres iuſtā cām ignorātie: cū notificata non
eēt gn̄ationi huic iā eni trāſierūt cētū āni vl' cir
ca a tp̄e Jo. xxij. p̄dicti. nec hmōi poſitiua vocē
pōt rō nālis: ſʒ Euge. iiij. q nunc eſt voluit ⁊ de
clarauit nō tenē ſeu ligare ſn̄iam illam ⁊ bene:
q̄ hoc eēt laqueū inijcere aīabus fidelium non
ꝓuidere ſaluti aīarū qd̄ in periculū p̄latoꝝ ver
teret ſm̄ be. Tho. Et ad hoc. xxvij. q. j. viduas.

❡ De cauſa materiali. i. propter quid ſit feren
da excoicationis ſn̄ia. Capl̄m. lxxiij.

Quia de ſingulis ex
coicationib⁹ q̄ habent in iure hucuſ
q̄ tractatū eſt ⁊ ſatis plixe reſpectu
opis. iō reſidnū hui⁹ m̄ie. ſ. de excoicatiōe bre
uiſſime expediā: ⁊ q̄ p̄dictā ptinēt ad cāʒ quaſi
m̄lē excoicatiōis. iō ad ipā q̄ſi cāʒ m̄lē pti
nētia ponā ⁊ exinde de cā formali ⁊ de efficiēti
⁊ finali: ⁊ cū his d̄ qbuſdā ad p̄dctā ſequētib⁹.
❡ No. q̄ excoicatio maior ferri nō d̄ʒ ab hoie
niſi p mortali pctō ſm̄ Tho. ⁊ Pe. in. iiij. diſti.
xviij. Et q̄ in dānificādo aliquē ēt corpalr: ſiue
in reb⁹ tp̄alib⁹ aliqs mortalr̄ peccat. iō p d. ino
tp̄ali ēt pōt qs excoicari: ſʒ q̄ excoicatio eſt gra
uiſſima penaꝝ: iō nō d̄ʒ īfligi ēt p mortali niſi
cū fuerit ꝯtumax. Tho. ❡ Hec āt ꝯtumacia ſʒ
Ray. triplex iuenit. Pria in nō veniēdo ad iu
diciū poſtq̄ fuerit vocat⁹ vl' admonit⁹ p iudicē
trib⁹ edictis vl' vno p oib⁹ q̄ ꝯtēnit: vl' venien
do: ſʒ malitioſe ſe occultādo vl' ipediēdo ne poſ
ſit ad eū citatio puenire. ex̄ vt li. n̄ ꝯt. qm̄. Scd̄a
eſt qn̄ citat⁹ ad iudiciū venit: ſʒ nō vult ſtare iu
ri: vl' alſ añ finitā cāe examīationē ꝯtumacif ⁊
ſilicētia⁹ recedit. xj. q. iij. certū. Tertia ē qn̄ offē
ſa ei⁹ eſt mālfeſta: vt iuſſus a iudice nō vult emē
dare. ex̄ de v̄. ſi. c. ex ptē. idem Goſ. ❡ Et no. ſʒ
Pe. de pa. in. iiij. di. xviij. q̄ cū excoicatio nō ſit
infligēda niſi p mortali: q̄ ille ſolus iudicio ec
cleſie ē pcidēdus q in iudicio dei credif pciſus

Contumacia triplex.

cū ſn̄ia iuris nō ſit iniuſta: pōt iformare hō cō
ſciam ſuā q̄ vbi nō peccat mortalr̄ nūq̄ icurrit
ſn̄iam iuris. Et q̄ iniuria d̄: qd̄ non iure fit. iō
nō d̄ʒ vn̄ iura naſcunt inde naſci iniurie occaſio
C. vn̄ vi. l. meminerit. Vn̄ cū ſit iniurioſa excoi
catio q̄ fert ſine mortali nō eſt ſn̄ia iuris vbi nō
eſt mortale. ❡ Excoicari pōt qs p inuaſiōe vel
retētione reꝝ eccliaſticaꝝ. de reſtitu. ſpo. c. piſa
nis. li. vj. p. Inno. Excoicare pōt p̄lat⁹ p iniuria
ſibi facta. xxiij. q. iiij. guiliſarius. ❡ Excoicare
pōt ordinari⁹ pro defenſa iuris ſui. de ſen. ex. c.
dilecto. li. vj. ❡ Excoicari pōt qs pp̄ negligētī
am. de ꝯſe. di. j. nemo. Joā. de lig. ❡ Excoicari
pōt dn̄s pp̄ ꝯtumaciā ſerui vl' pcuratoris vt li.
nō ꝯte. c. j. de do. ⁊ ꝯtu. c. ij. ⁊ cū modificatione
ibi notata. Jo. de li. ❡ Excoicatio facte in gn̄e
valet cā expſſa: ⁊ pp̄ ꝯtumacia capl'i excoicātur
ſinguli culpabiles de capl'o. de ſen. excō. roma
na. li. vj. ❡ Excoicationis ſn̄ia trib⁹ modis d̄:
iniuſta. ſ. ex cā: ex aīo: ⁊ ex ordine. Ex cā qdem:
q̄ vel nulla p̄tendif in ſn̄ia: vl' ſi p̄tēdif vera nō
eſt. vel etſi vera ſit nō eſt ſufficiens ⁊ rōnabilis.
ex̄ eo. ſacro. Scd̄o d̄: iniuſta ex aīo qn̄. ſ. etſi cā
expmaf vera rōnabilis: nō tñ ex zelo iuſtitie: ſʒ
indignationis iuidie vel odij ab excoicatore p
mulgaf. xj. ⁊. iij. illa. ⁊ de ſen. excō. c. cū medici
nalis. li. vj. iō tutū ꝯſiliū eſt q̄ ſiqs offendif nō
per ſe: ſed p aliū qui charitatiue moueaf ſn̄iam
pmulget: vel ſi p ſe h̄ facē vult: admin⁹ nō faci
at h̄ dū moueſ: ſʒ pmittat motū forte cholericū
aliqualr̄ reſidē. Tertio ex ordie d̄: iniuſta qn̄
etſi vera cā ⁊ rōnabilis p̄tēdaf ⁊ pferēs charita
tiue moueaf. attn̄ non p̄ceſſit admonitio cōpe
tens: vel nō fuit facta corā pſonis idoneis. ex̄
eo. ſacro. admonitionē cōpetentē intelligas ad
arbitrium iudicis: ſiue trinā: ſiue vnā pro om
nibus maxie in notorijs. Pe. ⁊ Ray. ❡ Modus
autem ⁊ forma que debet ſeruari hodie in ferē
do excōmunicationem habes in. c. ſequē. Quā
uis autē proferens ſn̄iā excōmunicationis in
iuſtam quocunq̄ predictorū modorū grauiter
peccet. ⁊ diuerſimode puniatur in iure tamē ta
lis ſn̄ia tenet ⁊ ligat quātum ad eccleſiā mili
tātē niſi ſit lata a iudice q nō hēbat ſup illo cō
nicā iuriſditionē vl' alia de cā eēt nulla ſʒ Ray.
Vn̄ qn̄ nulla ſit talis ſententia. vide in. §. ſeq.

Excommunicari pōt qs

Triplex dicit iniuſta.

Forma excoicādi.

❡ Excoicationis .§. i.

ſn̄ia ipſo iure nulla eſt in. ix. caſibus. Primus
eſt ſi is qui tulit eā non habebat de hoc ptātē:
vt q̄ non erat iudex eius. xj. q. iij. ſn̄ia. vel erat
excoicatus ⁊ hmōi. xxiiij. q. j. audiuimus. Siſr
etiam ſm̄ Ray. intruſus ⁊ ſuſpēſus: ⁊ a iuriſdi
tione alienus excōmunicare non pōt. xij. q. ij.
alienationes. Si tñ crimē taliū eēt occultū tole
rāda eſſet eoꝝ ſn̄ia: ſʒ nulla quādiu eoꝝ crimē

eſt occltū: ꝛ illi ab eccl'ia tolerant̄.ar.viij.q.iiij.
nōne. D̄: aūt itruſus qui nō fuit elect⁹ a maioꝛi
pte eligentiū. De ſuſpēſo aūt dicit.b.Tho.l.iiij.
cē veꝝ qn̄ eſt ſuſpenſus a iuriſditiōe vel ab oꝛ/
dine ꝛ iuriſditiōe. ſec⁹ ſi ab oꝛdine tm̄. Scd̄o eſt
qn̄ eſt lata ſnīa poſt appellationē legitimā. Siſr
etiā ſi plat⁹ dicat. Excōico te ſi appelles: vel cuꝫ
te pparaueris ad appellandū: talis ſnīa non te
net cū oppꝛ̄ſus quilibet appellare poſſit ſm̄ Ho
ſti. aūt dicat iudex. excōico te ſi habes res furti
uas tenet excōicatio. ſi habes res illas nec ſuſ
pendit̄. p appellationē. ſi tm̄ occultū eſt furtū ec
cl'ia nō vitabit: qꝛ nō iudicat de occultis.xxxij.
di. erubeſcāt. Tertius eſt qn̄ ꝯtinet intolerabilē
errorē. ex̄ eo. p tuas. ꝛ in h̄ ꝛ i pcedenti caſu ille
qui cos pponit etiā ſi non petat abſolutionē dꝫ
audiri: vt in dicto. c. p tuas. Sed ſi ad cautelaꝫ
petat abſolutionē non dꝫ denegari: quāuis ad
uerſarius vel excōicatoꝛ ſe opponat niſi diceret
eum excoicatū pro manifeſta offenſa: qꝛ tūc da/
bitur ſic dicenti termin⁹ octo dierū. ꝛ ſi pbaue
rit nō abſoluet̄: niſi pſtet emendā: vl' det cautio
nem de parēdo iuri. Si offenſa dubia pponat̄:
ſed tm̄ pendente pbatione pꝛīa. ſ. illius q ſic fue
rit excoicatus dꝫ euitari i illis oibus q̄ vt actoꝛ
in iudicijs attentauerit. Extra iudiciuꝫ vero in
officijs poſtulationib⁹: electionib⁹: ꝛ alijs legi
timis actib⁹ dꝫ admitti. ex̄ eo. lꝫ. lib. vj. qꝫ ſi ap/
pellationē ſup hoc nō fuerit pſecut⁹: vt debuit
īfra tēpus ſtatutū a iure: vl' a iudice: ꝛ ipſe fuerit
excoicat⁹ noiati ꝛ expꝛ̄ſſe lapſo dicto tpe dꝫ d̄nū
ciari. ꝛ tam in iudicialibus q̄ȝ extraiudicialib⁹
actibus remoueri donec de ipſius ſentētie do
cuerit nullitate ex̄ eo. licꝫ. li. vj. Quart⁹ caſus eſt
qn̄ aliqs excoicaret illos qui excoicato pticipa
rent nō in crimine: ſꝫ in locutiōe ꝛ alijs caſibus
in qbus incurrit̄ minoꝛ excoicatio. Nam talis
ſnīa nō valet niſi pmiſſa trina admonitiōe. vel
vna pro trib⁹ vel niſi expmant̄ nomiatiꝫ ipi ad
monēdi. extra codē ſtatutū. ꝛ. c. conſtitutionē.
li. vj. Quint⁹ caſus eſt qn̄ plati iterdicerēt ſuis
ſubditis ne exponāt ſuis ſupioꝛib⁹ aut legatis
aut īqſitoꝛib⁹ ſtatutū eccliaꝝ ſuaꝝ ſiue monaſte
rioꝝ. ꝛ de hoc ferrent ſnīam excoicatiōis. ex̄ de
offi. oꝛ. c. qꝛ plerīqꝫ. li. vj. Et nota q̄ȝtū ad tertiū
Erroꝛ intolerabilis. casum qꝫ intolerabilis erroꝛ eſt ſm̄ Ray. cuꝫ ſic
dicit iudex. excōico te: qꝛ credis in deuꝫ: vel qꝛ
nō foꝛnicaris: vl' qꝛ obedis platis tuis. ꝛ hmōi.
xj. q. iij. c. ſi is qui p̄eeſt. idē Pe. Goſ. Hoſti. in
ſumma q̄ addit etiā qꝫ intolerabilis erroꝛ dicit̄
pōt q̄libet peccatū moꝛtale. Itē cum expꝛ̄ſſe cō
tra ius pnunciat̄ vt. ij. q. vj. §. diffinitiua. Ideꝫ
tm̄ Hoſtiē. in. gl. ſup. c. per tuas dicit. qꝫ ſnīa ni/
hilominꝰ tenet qn̄ pnūciat̄ ꝯtra ius niſi ille er
roꝛ in ſententia expꝛimat̄. vel niſi fuerit appel/
latione ſuſpenſa. ſed ſi erroꝛ eſt in facto vt cū di

cit. excōico te ppter tale peccatum cōmiſſum qꝫ
tenet ſnīa. Guil'. etiā dicit qꝫ ſi prelatus dicit. ex
cōico te: qꝛ feciſti furtū cū tn̄ non fecerit tꝫ ſentē
tia vt. xj. q. iij. c. j. qꝛ nō eſt erroꝛ intolerabilis ex
pꝛ̄ſſus. nam talis cauſa ſi falſa ſit ē tn̄ poſſibilis.
ꝛ ꝯſꝫuis quoad deū nō ſit legatus. ſed quoad ec
cliam peccaret moꝛtaliter ſi ꝯtēneret extra eo. p
tuas. ꝛ ideo ꝯſulendū eſt tali ſm̄ Ray. vt ſuſti
neat excōicationē patiēter. humilr̄ ꝛ deuote. ſ.
ſe non īgerendo diuinis aut cōioni fideliū offe
rens ſe ad canonicā ſatiſfactionē ſi in aliquo of
fenderit. ꝛ īſtanter petat abſolutionē. Idē Tho.
Inno. ꝛ Bern. Itē dicit Pe. de palu. qꝫ ſi ſupe/
rioꝛ pcipit mihi aliqd iniuſtum nō tn̄ moꝛtale.
puta qꝫ dem ſibi librū meū nō teneoꝛ illi parere
ſi tn̄ ideo excōicet ligoꝛ. ꝯſulēs tn̄ mihi. vt illi⁹
mandato iniuſto nō pareaꝫ: nō ligat̄: qꝛ nō par
ticipat in crie. Jo. an. de ſen. excō. ex pñti. li. vj.
Sup verbo ad cautelā ponit oēs pdictos ca/
ſus ꝛ addit illos q̄ttuoꝛ. ¶ Primus q reſpectu
premiſſoꝝ eſt ſextus cū qs excōicat̄ a delegato
ꝯtra delegantis ītentionē de p̄ebē. c. ſi. ¶ Se/
cundus ſi ferat̄ a violante iterdictuꝫ hois. ō. de
exceſ. pla. tanta. ¶ Tertius eſt vbicūqꝫ prelat⁹
ſubditum ſuū excōicat ꝯ puilegij ſui tenoꝛem.
de puile. c. cum capella. ¶ Quartus ſi feratur
a delegato impetrato ab excōicato in caſu non
pmiſſo. li. vj. de offi. oꝛ. c. qꝛ plerīqꝫ. Iſti tamen
caſus additi vident̄ poſſe comprehendi ſub p̄/
mo. Dicit ēt Pe. de palu. in. iiij. qꝫ qn̄ ſapienti/
bus notum eſt ſentētiam eſſe nullā ꝯſꝫuis apud
vulgū neſciat̄ poteſt homo nō ſeruare eā in oc
culto ſed in publico debet eaꝫ ſeruare quouſqꝫ
ſcandalū rōnabilr̄ ſedauerit. vt ſicut aliqs pu/
blice excōicatur ꝛ publice denunciat̄ ita ex ad/
uerſo ipſe publice cauſam quare ſententia non
valet. puta appellationem vel aliā iniuſtam cām
quo facto amplius non eſt ſcandalum puſilloꝝ
ſed phariſeoꝛum. Et ideo eſt contemnendum.

¶ De cauſa foꝛmali excommunicationis. ideſt
quomodo ſit ferenda. Cap. lxxiiij.

FOꝛma aūt excōica
tionis ſeu modus q ſit tenendus.
Si de ſententia canonis q̄rit̄ ſm̄
Hoſti. hec pfert̄ eo ipſo qꝫ aliqs
i fctm̄ dānatū a canone ſub pena excōicationis
īcidit. De ſnīa excōicatiōis q̄ pfert̄ ab hoie i ſū.
ꝯfeſ. li. iij. c. ti. q. lxviij. d̄: qꝫ ꝯſueuit ferri ſic ſen
tentia excōicatiōis pp talē vl' talē cām excōico
te. vl' talē excōicamus. ¶ In ſcriptis hmōi. er/
go verbis vel eqpollentibus dꝫ vti excōicans.
arg. ad hoc. ij. q. vj. §. diffinitiua. Vñ Ray. dīt
non appꝛobo ſnīam quoꝛundam ſimplicium ſa/
cerdotum dicentium. Denunciamus talem ex/
communicatum ꝛ tamen nunq̄ȝ excōicauerant

eũ. Et lȝ talis vitãdus ſit ab illis qbus ſit denũ-
ciatio q: ipſoꝝ nõ eſt iudicare. vtrũ ſit excoica-
tus nec ne. tñ ſi de hoc agaƭ extra formã iudicij
nõ reputabiƭ excoicatus per hmõi ṽba niſi als
ꝓbetur excoicatus ⁊ hoc ſatis tradiƭ de ſentẽ.
excõ. cũ medicinalis. li. vj. ¶ No. ꝙ eſt aliꝰ mo
dus excoicationis qñ. ſ. perſona ignoraƭ q̃ fur-
tum vel aliud maleficiũ fecerit ⁊ tũc ſit excoica
tio in generali ſub hac forma. Quicũqȝ fecerit
furtũ niſi reſtituat vel qui aliqd ſcit ⁊ nõ reue-
let infra talẽ terminũ pro primo ⁊ ſcdõ ⁊ tertio
edicto dato ipſo facto ſit excoicatus. vel aliqd
ſimile. ex̃ eodem a nobis. Et no. ꝙ qui aliquid
ſcit de m.ã pꝑter quã lata eſt ſnia excoicationis
mõ predicto ſm Hoſtiẽ. nõ teneƭ reuelare dam
nũ paſſo ſed ꝑlato ecclie. xxxv. q. vj. eps in ſyno
do. ſȝ neqȝ ipſi prelato dȝ reuelare publice ſi ſo-
lus reuelator ſcit: ⁊ probare non põt. ij. qõ. vij.
pleriqȝ ſed ſecrete cũ prelatus ſecrete corrigere
dȝ crioſos. ar. xxij. q. v. hoc videƭ. ¶ Primo ģ
ſ. eo. ti. ſciendũ ꝙ cum ſnia excoicationis aliqñ ſit lata
poſt pn a iure. aliqñ a iudice ſiue ab hoie: vt. ſ. dictum
cipiũ. eſt. Dicit Guil. ſniam eſſe vel ferri a iure cũ ab
eo qui põt ꝯſtõnem facere vl' generalẽ vt papa:
Sentẽ- vel particularẽ vt legatꝰ: archieps vel eps vel
tia du- ꝯcilium ꝓuinciale aio iuris ſtatuendi cõſtituiƭ
plr ferƭ. aliqd in perpetuuȝ ⁊ generalr in oẽs ſubditos
ſuos ⁊ ſtatutũ illud roborat per ſniam excoica-
tionis in futuros trãſgreſſores illius ſtatuti. ſ.
verbi grã. Excoicamus oẽs hereticos: ⁊ qui ex
exercebũt vſuras vel tale aliqd cõmittant. Sentẽ
tia vero iudicis vel hois diciƭ eſſe que ferƭ pro
cõtumacia vel offenſa ꝑterita vel futura non tñ
intẽtione ꝯſtõnis faciẽde generalis aut perpe-
tue. Sed vt alicui pticulari pſone vl' pſonis ad
vitã eorũ vel vt alicui negocio cõſulatur ad tẽ-
pus: ſicut ſi dicaƭ. excoicamus oẽs illos q vſqȝ
Admo- ad hoc vel illud tps coicabunt: vel faciẽt guer-
nitio ꝑ- ram vel qui iterpellabũt tales moniales de tur
cedere pitudine ⁊ hmõi. Et no. ꝙ dȝ premitti excoica-
debet. tioni trina admonitio vel vna pro tribꝰ als iniu
ſta eſt ⁊ iudex eſt ſuſpẽſus ab ingreſſu eccleſie.
ex̃ eo. ſacro. Et dȝ habere tẽpoꝝ ꝯueniẽtia inter
ualla niſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit: ⁊ dȝ fer
ri in ſcriptis ꝯtinentibꝰ cãm excoicationis. Et
excoicator exẽplum ſcripture dȝ excoicato tra-
dere infra mẽſem ſi ſup hoc fuerit requiſitꝰ: ali
ter excoicator eſt ſuſpẽſus ẽt a diuinis per men
ſem. que qdẽ ſi exequatur irregularis efficitur
nec niſi per papã cũ eo poterit diſpẽſari. ex̃ eo.
cũ medicinalis. Sed he pene nõ tãgunt epos:
cũ non fiat ſpãlis mẽtio de eis ſicut oporteret.
Nihilominus tñ etſi illa nõ ſeruenƭ excoicatio
ligat. Jo. tñ de lig. in tractatu de cen. eccle. dicit
ꝙ eſt attendendũ ꝙ lȝ ꝯtumacia ſit cã imediata
ꝓpter quã fertur maior excoicatio ab hoie: ipa

tñ cõtumacia aliqñ ortum habeat a crimine. ſ.
ſpãli inhibitione criminis facta ab hoie: ⁊ tũc
non eſt opus monitione ſup emendatione cri-
minis iam cõmiſſi vt incidat. imo ſtatiȝ icidit:
vt cũ monet ſuperior aliquẽ vt non fornicet cũ
tali. als ipſum excoicat. ſi ꝯfaciat excoicatus ẽ:
⁊ excoicari põt ſine alia admonitiõe ſup emen-
datione cris ⁊ ratio. nam iſte vere ꝯtumax eſt.
Aliqñ contumacia hȝ ortuȝ a crimine iã cõmiſ-
ſo. ſ. cũ cõmiſit quis crimẽ ſup quo erat admo-
nitꝰ ne cõmitteret: ſic nec lata nec cõminata ſen
tentia eſt in ꝯfacientẽ ⁊ tũc eſt opus monitione
ſi ꝯtingat: ⁊ ſi ꝯtumax fuerit poterit excoicari.
¶ No. vbi diciƭ ſub pena excoicatiõis non hȝ
vl ſnie ſȝ cõminationis. vt. C. cõminas. ⁊ epl'as
l. vnica. Et no. ex̃ de ſagit. c. artem. Sed Guil. di-
cit ꝙ ſi iudex dicat ꝑcipio tibi ſub iterminatio-
ne excoicationis: vl' ſub pena excoicationis ne
furtiue ordines ſuſcipias nõ eſt excoicatus faci
ens ꝯtrium: ſed excoicandus. Sed ſi fert ſniam
ſub ꝯditione: vt excoico oẽs qui furtiue ordi-
nes ſuſcipiunt tunc eſt excoicatus. Hugo dicẽs
ꝙ ſi aliquid mãdaƭ ſub interminatiõe anathe-
matis tũc eſt cõminatio. Si mandaƭ ſub pena
excoicationis vel diſtrictiõe excoicationis: tũc
ſi eſt mandatũ hois ſtatim ligat: ſi hoc intẽdit
cui in hoc credendũ eſt ſm Hug. ⁊ Hoſti. q: eſt
ſnia lata. Si eſt mãdatum iuris: tũc ꝯfaciẽs nõ
ſtatim ligaƭ. xxx. diſ. per to. ⁊ hoc ideo q: mitiꝰ
agitur cũ lege q̃ cũ miniſtro legis. ff. de arbi. l.
ſi cũ dies. Hoſt. dicit ꝙ ſi iudex fecit canonẽ la-
te ſnie dicens. Quicũqȝ furtum fecerit ſit excõ
municatus: ⁊ poſtea dicit: ſub anathemate pro
hibeo ne quis furtũ faciat: tũc ꝯfaciẽs eſt excõ-
municatꝰ. ex̃ de loca. c. j. als hoc verbũ ſub ana
themate vel ſimile cõminatoriũ eſt. C. cõmi. et
epl'as. in rubro ⁊ nigro: niſi per hec ṽba ꝓferẽs
intẽderet ferre ſniam: ꝙ p circũſtantias inten-
tionẽ ſua. expreſſit ꝓbari põt. Hec Hoſtiẽ. extra
de cõſang. c. j. Vñ iudices qñ volũt ferre ſniam
ſic ſcribant. Precipimus ſub pena excoicatio-
nis vobis quã nũc ꝓut ex tunc: ⁊ extunc ꝓut ex
nũc in vos ferimus. No. ẽt q: cũ iudex dicit ex
cõmunico vel ſiſe ſemp intelligiƭ de maiori ex-
coicatione. ex̃ eo. Si quẽ. Sola autẽ ꝯſuetudo
abſqȝ ſnia vel ꝯſtõne nõ reddit aliquẽ excoica-
tũ: q: ille nõ eſt modus ferẽdi ſniaȝ excoicatio
nis ſm Guil. Jtẽ ſi iudex vel ꝑlatꝰ dicat. Hẽo te
pro excoicato. ſi intẽdat p hoc ꝓferens excoica-
re lȝ excoicatio: q: verba intẽtione deſeruiũt et
nõ ecõuerſo. xxij. q. v. humane. ⁊ ſm orei ⁊ nõ
ſermoni res eſt ſubiecta. de ṽ. ſig. c. Intelligen
tia. Nõ eni in talibꝰ quãuis verba exigant eſt ꝑ
ſcripta certa forma verboꝝ ſicut in ſacro baptiſ
mi ⁊ eucharistie. ꝯcor. Hoſt. di. in ſũma. Nõ fa
cio vim vtrũ dicat iudex excoico te. vel ſcias te

excoicatū.vel te excoicatū cognoſce.vl hēas te
p̄o excoicato vel rep utes te excoicatū.vel alia
quecūq3:dum tñ voluntatē ⁊ ꝯſenſum iudicis
de p̄ñti exp̄imāt.ſicut ⁊ alās ſilr dicit̄ ex̄ de ſpō.
c.ſi inter virū.⁊ volūtas iudicis ſpālis oīo p̄o
lege ſeruāda eſt.xj.q.iij.Audi.quāuis iniuſte ⁊
hoc vbi ille intendat per talia v̄ba excoicare.vt
dictū eſt.q̄ ſi dubitat̄ de intētione in dubio eli/
gendā eſt via tutior.vt reputet ſe excoicatū ſm
Hoſti.⁊ Guil.⁊ ſic q̄rat abſolutionē3. Si iudex
dicat.excoico vnū de iſtis duobus credit Guil.
illū eſſe excoicatū.de quo iudex itellexit.Si' au
te3 ſciri nō pōt.aut ſi vaga fuerit ei⁹ intētio neu
ter eſt vitādus vt excoicatus.Idē dicit q̄ ſi iu/
dex dicat.excoico te ⁊ abſoluo te.ſi ſimul vtrū/
q3 voluit nihil egit ſi vnu3 poſt alterū vtrunq3
egit.¶ No.etia3 cū ſnia excoicationis lata eſt
ſub ꝯditione.non ligat anq3 extat ꝯditio.Hoſ.
ex̄ eo.A nobis.Et ſi pendēte ꝯditione appellet̄
t3 appellatio.ſ3 ſi pure ferret̄ ſnia non releuat̄ p
appellationē.trāſfert̄ tñ cognitio cauſe in ſupe
riorē.de ſen.excō.c.Per tuas.⁊ ſi pendēte ꝯdi/
tione deſinat eē ei⁹ ſubdit⁹ tenet ſnīa niſi appel
letur.ex̄ de fo.cōpe.c.penul.ſm Hoſti.⁊ Inno.
Item ſi iudex p̄cipiat alicui d̄bitori q̄ ſoluat in
fra certū terminū:alioqn ſit excoicatus.dicunt
Inno.⁊ Hoſt.q̄ creditor nō pōt terminū p̄lon/
gare quātū ad ſniam excoicationis.ſ.vitandā
niſi iudex ꝯſentiat p̄rogationi.⁊ tūc ſi adueniē
te ſcdō termino nō ſoluerit.iterū eſt excoicatus
q3 terminus videt̄ p̄rogatus cū acceſſorijs ſi tñ
pars in p̄imo termīo reputat ſibi ſatiſfactū ceſ
ſat tota excoicatio.Itē no.q̄ ſi is qui ſnia3 gña
le3 p̄mulgauit excoicatiōis moriat̄.vel a p̄latio
ne amoueat̄ ille qui facit poſtea ꝯ talē ſnia3 nō
eſt excoicatus niſi diffiniēdo illud ſtatuerit.ff.
de of.p̄ſi.l.j.vel niſi a ſucceſſore exp̄ſſe cōfirme
tur.ex̄ de loca.c.j.ſm Hoſt.Excoicari pōt q̄s p
l̄ras etiā excoicato ignorāte ſi hoc exp̄ſſit excoi
cans.ſ3 nō punit̄ intermedio t̄pe ſi igerat ſe cō
munioni fideliū.Io.de li.ſuffic̄ q̄ ſnia excōica
tionis vel iterdicti ſit lata publice ad h' vt tenea
tur q̄s ad obſeruātiā ei⁹.ex̄ de cle.excō.mi.ca.
Illud.Excōmunicatio dicitur p̄petua: q3 nul/
lum temporis continet diffinitu3.intelligitur
tamen donec expirat.Ioā.de lig.

¶ De cauſa efficienti excoicationis.i.q̄s poſ/
ſit excōmunicare. Capitulum.lxxv.

Excoicationis effi/
ciens cā eſt qui pōt excoicare.Sciē
dū ergo q̄ excoicationē ferre p̄ñt i
alios nō ſolū ep̄i ⁊ ſup̄iores:ſ3 etiā p̄elati.
p̄lati p̄ncipales collegiatarū eccliaꝝ inferiores
ep̄is.vt abbates etiā nō bñdicti dūmō fuerint
ꝯfirmati.ex̄ de ſymo.Sicut tuis.Et p̄ores p̄ñt
excoicare ſingulos de collegio.alienos ēt ſi in

eos aliq̄ iure ſpāli hēant iuriſditionē.de of.or.
Cum ab eccleſiaꝝ.Archi.etiā videt̄ q̄ poſſit ex Archi.
coicare l3 non ſit p̄eſbyter.ar.di.xxv.c.Perfe
ctis.niſi ꝯſuetudo ſit in ꝯtriu3.Sacerdotes v̄o
prochiales excoicare non p̄ñt.niſi aliquo ſpāli
iure iuriſditio eis cōpetat.ij.q.j.Nemo.vel ni
ſi vbi eſſet ꝯſuetudo dat iuriſditionē.ix.q.ij.c.
Cōqueſtus.Tho.Alber.Goff.Io.de lig.q̄ Ioā.
in trac.de cen.eccle.dicit ſic.Poteſtas excoicā
di p̄cedens ex p̄tāte clauiū ſiue fori pñialis cō/
petit ſacerdoti non alij.Nā ⁊ ipſa3 exercet ſem
per cū p̄poſitus eſt curie niſi ſit ꝯtria cōſuetudo
vel ſup̄ioris inhibitio.Facultas aūt excoicādi
p̄cedens ex iuriſditiōe ſpāli cōpetit p̄latis ha/
bētibus ordinariā iuriſditionē a iure cōi ꝯſue
tudine vel p̄uilegio ſpāli:vt dī.Inn.Ad h' āt q̄
talis facultas cōpetat reqrit̄ q̄ ſit cleric⁹ vel reli
gioſus elect⁹ per vniuerſitatē ecclīaſticam:⁊ q̄
ad dignitatē p̄ncipalē:alīs nō h3 ordinariā niſi
ꝯſuetudo vel p̄uilegiū ꝯcedat.cōpetit etia3 hoc
p̄ñti iuriſditionē ſpālē a p̄lato eccliaſtico:vt de
legato.cōpetit etiā h' ñtio ordiari.i n ō p̄ncipali:
vt vicario ordinarij.Hec ille.Solus ep̄s.i.non
iſerior excoicat cū ſolēnitate.de qua habet̄.xj.
q.iij.debēt.Excoicare pōt metropolitan⁹ ſuffra
ganeū ſuū cū ſit ei ordinari⁹.di.xij.de his.Io.
de lig.Excoicare ⁊ ſuſpēdere pōt ep̄s p̄pter cō/
tumaciā ortā in iudicio ſine ꝯſenſu capli.Per/
petuo aūt p̄pter crimē ſuſpēdere nō pōt ſine cō
ſenſu capli:niſi ſibi aliud cōpetat aliq̄ iure ſpā
li.xv.q.vij.ep̄s nullus.Io.de lig.Excoicare po
teſt caplm vel p̄or ſede vacāte cū ſuccedat in iu Capl3.
riſditionalib⁹.de maio.⁊ obe.cū olī.Excoicare
nō pōt q̄s ſeipſu3.ij.q.iij.ſi is qui.Io.de li.Ex/
coicare nō pōt qui violauit interdictu3.Excoi
care non pōt mulier p̄lata cū careat clauib⁹.de mulier.
pe.⁊ re.c.noua quedā.Excoicatio lata p delega
tū extra ſibi cōmiſſa nō valet.ij.q.iij.c.j.Ioā.de
lig.Et no.ſm Richar.in.iſtū.q̄ ſi iudex delega dlegat⁹
tus poſt reuocatione3 cōmiſſionis ſibi facte ex
coicet aliquē anteq3 reuocatio cōmiſſionis ad
eū peruenerit p̄uenire tenet ſnia:q3 adhuc rema/
net penes eū p̄tās ſibi cōmiſſa.de p̄cu.ca.audi
tis.in glo.aliqui tñ p̄babiliter dicētes ſic diſtin
guūt:q3 aut ille qui reuocat cōmiſſionē intēdit
⁊ exp̄imit q̄ ſit irritu3 ⁊ inane quicqd extūc p
delegatū fuerit attentatū aut non.ſi p̄imo mō
non tenet ſentētia poſtea lata a delegato.ſi nō3
remanebit ſnia.Hec ille.Ex cauſis ſententia ab
alieno ep̄o lata ratificari non pōt per p̄op̄iu3
ep̄m:q3 a p̄ncipio nulla fuit ſm Inno.⁊ Bart. Lai
b:ix.¶ Excoicare non poteſt laicus ⁊ ſuſpēde/
re:niſi ex delegatiōe pape.tūc enī pōt.xxv.diſ.
§.verum.¶ Excoicare non pōt ep̄s extra ſua3
dyoceſim ⁊ alij p̄elati extra territoriū ſue iuriſ
ditionis ſm Hoſtiē.q3 cum nō ſit q̄s excom/
municādus ſine cauſe cognitione.xj.qō.iij.ne.

mo. Et per ꝯſequens locus requirit in quo poſſit ſedere pro tribunali. Epͣs aut exiſtens in aliena dyoceſi non pōt ſedere pro tribunali: nec aliquid diſponere ꝯtentioſe iuriſditionis. ix. q. ij. epm. niſi de cōſenſu illius: ad cuius territoriuꝫ ſe trāſtulit. Epi tñ expulſi pñt exercē iuriſditionē ī aliena dioceſi circa. ſ. ſbditos ſuos. ⁊ ſic pñt abſoluere ⁊ excoicare: vt de fo. cōpe. c. quāuis. in cle. xxj. di. deniq̄. Quidā tñ dicunt ꝙ etiam extra ſuā dyoceſim pōt epͣs excoicare. ix. q. iij. archiepͣs. Forte qḋ concedi pōt de notorijs: q2 nec illa requirunt cauſe examinationē. ix. q. iij. §. ſi. in ſumma cōfeſ. li. iij. ti. xxxiij. q. liij. ❡ Excōmunicare non pōt ꝓlatus eos in quibus habet iuriſditionē tpalem tñ ſm Hoſt. de offi. or. dilectus. ⁊ hoc niſi habeat illḋ ex puilegio ſpāli vel conſuetudine que etiā dat iuriſditionē. ❡ Excoicatio lata per eū qui cōi opi. nō credebatur excoicatus tamē erat: non tenet. iij. q. vij. §. tria. Nam neq̄ excōmunicatus neq̄ ſciſmaticus: nec intruſus: nec ſuſpēſus a iuriſditiōe. Secus ſi ſolū ab officio nec violans interdictū excōmunicare poteſt: vt ſupra dictum eſt.

❡ Quis non poteſt .§.i.

excōmunicari. ❡ No. ꝙ excoicari nō pōt mortuus. nā mortuus hō non eſt hō. de ſum. tri. et fi. catho. c. j. ❡ Excoicari enim a canone nō poteſt: q2 hmōi excoicatio nō fertur: niſi ꝓpter crimen ⁊ mortuus delinquere nō pōt. A iudice etiā excōmunicari non pōt. Nam talis ſnia reqrit monitionē precedentē: mortuus enim moneri non pōt: nec ꝯtumax cōſtitui. In qbuſdā tamē caſibus ſpālibus mortuus excoicatur. ⁊ hoc ad terrorē: ⁊ potius rōne ꝑcedentis vinculi q̄ preſentis: ꝓpꝫ qḋ fit negatio ſepulture colonis oionis: ⁊ hmōi: vt in crimine hereſis ⁊ in notorio crimine decedentis. Jo. de lig. ❡ Excoicari nō pōt iudeus vel paganus: q2 nullus pōt perdere qḋ non hꝫ. nec re nec ſpe. qḋ verū eſt de coione intrinſeca ſacroꝝ ex quaꝫ ſunt iudei ⁊ pagani circa quā de his qui foris ſunt. nihil ad nos. ij. q. j. c. multi. Sed de coione extrinſeca fidelium inquātū aialia ciuilia ⁊ ſocialia. vtpote in mercimonijs ⁊ alijs actibꝰ humanis. quāuis a tali coione directe excludi nō pñt. ita ꝙ excluſio terminetur in eos: q2 nō ſunt ſubditi. ꝑ indirectū tñ pñt. ſ. interdicēdo fidelibꝰ coione taliū. Joā. de lig. Excōmunicationē incurrē nō pōt papa. niſi ꝓpter hereſiꝫ de qua ⁊ iudicari pōt ⁊ deponi. xl. di. c. ſi papa. alṡ excoicari non pōt. nec ab hoie cum ſit ſuꝑior oibus. di. xxj. Inferior. nec a canone: q2 ſolutus eſt a canone: quāuis ſm canones deceat viuere. nec etiā minori participādo cū excoicatus. extra de ſentē. excō. Nulli. in glo. ſꝫ excoicatione que ſepat a deo. ꝓpter mortale bñ pōt excoicari. imo q2 ſine cōparatione creatꝰ eſt maior ſine cōparatione a deo longius ſepatur. ❡ Excoicationis ſnia lata per ſtatutuꝫ epi non ligat. nec ipſe nec metropolitanus eiꝰ cōtra faciendo intra territoriuꝫ ſui ſuffraganei ſm Laudul. Jo. an. ⁊ Jo. cal. Pau. ⁊ Hoſti qui in ſum. dicit. Certo certius eſt tenēdū nec ſuperiorē ꝓferentem ſniaꝫ fulminatoriā ligari. xxj. di. Inferior. Idē Tho. in. iiij. Contrariū tꝫ Hugo Archi. ⁊ Pe. de bel. Jo. vero de li. circa hoc ſic dicit in tractatu de cen. eccle. Et ego ꝯſiderani circa ꝯcordiā harū opi. ⁊ pondero largā differentiā hanc. ſ. an epͣs vt epͣs. ⁊ archiepͣs vt archiepͣs incidat in ſtatutū fulminatoriuꝫ. an epi ⁊ archiepi vt priuati aut qlibet incidat in ipꝫ. In primo caſu crederē neminē ligari. In ſcḋo caſu vtrūq̄ ligari ſubijcio exēpla. Diſponit ſtatutū ꝙ qlibet exercent iuriſditionē in tali loco ⁊ tpe ſit. vt epͣs excoicatus. vel qlꝫ celebrans ſit excoicatus epͣs. ⁊ archiepͣs vt archiepͣs. iuriſditionē exercens nō ſunt ligati. vel epͣs pontificaliter celebrat. vel etiā archiepͣs in prefato loco ꝓhibito nō ſunt ligati. Exēplū ſecundi. Diſponit ſtatutū ꝙ qlibet furtum cōmittentes vel ad azardū ludēs. vel aliud ſile faciens ſit excoicatus epͣs cōmittit furtū vel ludit ad azardū. Iteꝫ cū h̄ faciāt ⁊ ꝓuati liganṫ. ⁊ ſic poſſet hri optimo nuꝫ ꝯcordia. Sed q2 plures doctores ⁊ ſolēnes tenēt ſimplr̄ primā opinionē ipſa vṫ magis tenenda. di. xix. in canonicis. ❡ Excoicari nō poteſt ſubditus exiſtēs extra territoriū ſui ſuꝑioris ab eo rōne domicilij vel delicti vel ꝯtus hꝫ Inno. de foro cōpe. c. ſi. ⁊ Hoſt. ⁊ Pau. de eleaza. Jo. vō in. c. epͣs. xj. q. iij. in prima glo. tꝫ. per c. ſi epͣs. ⁊. c. ſigs ꝓſbyter. Idē Jo. de lig. dicunt ꝙ iudex citare pōt ſubditū extra territoriū citatione artatiua. ḋ of. or. Romana. li. vj q̄ ⁊ ꝯtumax cōſtitui: ⁊ ſic excoicari. ❡ Excoicationis ſnia lata per ſtatutū epi vel alteriꝰ ordinarij non ligat ſubditū talis ꝓlati venientē ꝯ ipſuꝫ ſtatutuꝫ extra territoriū iuriſditionis ipſius. etiā ſi verba ſtatuti dicerēt ꝙ quicū q̄ facit tale qḋ in territorio vel extra ſit excoicatus. ſic tenet Joā. de lig. allegans ad hoc. c. vt aiaruꝫ. de cōſti. li. vj. nec obſtat illa ꝯditio etiā extra territoriuꝫ: q2 ius dicit extra territoriū qḋ nō lꝫ. Excoicari non pñt nec ſuſpēdi nec interdici fratres ordis ꝑdicatoꝝ ab epis vel alijs ꝓlatis eccleſie. niſi ſup hoc hērent ſpālem lniam ⁊ auctem pape que faceret mētionē de ipſo ordine. ⁊ ſi ferrēt ſnias ꝯ eos irrite ſunt ⁊ inanes ⁊ hoc eſt ꝑuilegio conceſſo ordini fratrum ꝑdicatoꝝ: qḋ incipit Meritis. qḋ eſt Alexandri ⁊ in ꝑuilegio. Nimis inique. Iteꝫ cogi non poſſunt dicti fratres ordinis ꝑdicatoꝝ vt eoꝝ ꝯſtitutionibus ſubijcianṫ. i. epoꝝ ex ꝑuilegio. Boni. ꝟtute. Excoicatꝰ nō eſt faciens ꝯ ſta

Mortuꝰ

Papa.

Subditus.

Minores ꝑdicatores

tutū infringēs excoicaſtōnē ī loco exēpto īra
territoriū ipſius ſtatuētis. Jo.de lig.q remittit
ad pdicta.⁊ allegat etiaʒ.c.lumioſo.xviij.q.ij.
vbi dr̄ p textū Gregorij.q̄ ep̄s non dʒ exercere
aliqd ſue ptātis in mōaſterijs.Et glo.ibidē di/
cit q̄ loquit̄ de exēpto.hāc opi.tenet.Jo.an.⁊
Jo.cal.q oēs diſputāt ⁊ dicunt q̄ ſubdit̄ delin
quēs intra dioceſim.ſed in loco exēpto nō liga
tur ſtatuto epī inſligentis excoicationeʒ. puta
ep̄s ſtatuit q̄ ingrediēs monaſteriū ſue dioce/
ſis ſit excoicatus.intrat qs monaſteriū monia
liū exemptarū nō incidit talis vigore dicti ſta/
tuti. Archi.⁊ Fređ.de ſenis diſputādo tenēt ꝫ.
Pe.de anch.in lec.ſup.vj.de ↄſti.c.vt alaꝝ.re/
citat vtrāq opi.⁊ ↄcludit.Ego plene iſtoꝝ dñō
rū rōnes refero in.c.poſtulaſti.de ſo.cōpe.⁊ re
duco eos ad ↄcordiā ſic.Aut ꝓlatus loci exem/
pti ex ſc̄ma ꝓuilegij hʒ iuriſdictionē ep̄alez in
ſuo loco exempto.E ſic eſt vā opi. Jo.cal.⁊ ſeq̄/
tiū.aut hʒ iuriſdictionē ep̄alē:⁊ ſic ē vā opi.Ar
chi.⁊ alioꝝ.Rōnē huiꝰ ibi vidē potes.Nota ēt
ſʒ Lau.q̄ ſ[illegible]diti religioſi ex̄ ſepta loci i q̄ ↄgūt.
⁊ ex̄ eoꝝ clauſurā ſuoꝝ ꝓlatoꝝ ſentētijs ligant̄:
eis obedire tenent̄.totꝰ enī mūdus eſt eis ꝑ ter
ritorio:quare vbicunq eſt perſona ſubiecta vl̄
potius religata:illic ſe extendit ptās eorū ſm
Multi- Vinē. ¶ Excoicationis ſnīa ferēda nō eſt vbi
tudo. multitudo eſt in crīne:⁊ picul ī timet̄ ſciſmatis
vel ſcandali.di.l.vt ↄſtitueret̄.xxiij.q.iiij.ipſa
pietas.Veritas tñ iuſtitie ꝓpter ſcandaluʒ poſt
Collegi- ponēda nō eſt:qđ ſane itellige:vt.ſ.de iniqua
um. ſnīa. Jo.de lig. Excōicari nō pōt collegiū vl̄ cōi
tas.c.romana.li.vj.q̄ ſi fiat:lʒ quidā dicant q̄
tenet.alij tñ dicunt ſm Rich.q̄ ⁊ meliꝰ in.iiij.
q̄ nō tenet:ſʒ bene pñt excoicari ſinguli de col
legio ſm Hoſti.puta ſub his vbis.Excoico pre
poſitū:decanū ⁊ oēs alios de tali collegio : nec
dʒ excoicari vnꝰ ꝓ petō alterius. xxiiij.qō.ij.ſi
habes.ſi tñ fieret tenet.xj.q.iij.Sententia.

¶ Quis poſſit ex- .§.ij.

Impe- coicari. Excoicari pōt impator vel princeps ab
rator. ep̄o ſuo.ij.q.vij.§.cū balaam. Excoicatur regu
Igno- lariter impator poſt monitionē ⁊ rex ſolū ꝓ no/
rans. torijs di.lxiij.valentinianꝰ. Jo.de lig. Excoica/
ri pōt ignorās ⁊ abſens:etſi moriat̄ anteq̄ ſci/
uerit liber eſt q̄ad deū quātū.ſ.ad ſnīam:abſol
ui tñ pōt ⁊ dʒ poſt mortē ſi appuerit ſigna ↄtri
Archi- tionis illiꝰ ꝓpter qđ eſt excoicatus.xj.q.iij.ne/
ep̄o. mo. Jo.de lig. Excoicari pōt archiep̄s a ſ[illegible]dito
Raptor delegato ſi eſt ptās ſibi ex ſupiore cōceſſa.ij.q.
vj.c.ſi ep̄s.de cle.nō reſi.Ex tua. Excoicari pōt
raptor ſine admonitiōe pmiſſa ſi rapina eſt ma
nifeſta:etſi pña eſt.⁊ ſtatī nō reſtituet:ſi abſens
reſtituat īfra tp̄s pfixū.ex̄ de ſe.excō. romana.
li.vj. Excoicandi ſunt etiā poſt mortem: quorū

ſcripta ↄtinēt hereſim.qđ itellige niſi ipſi ⁊ ſcri
pta ⁊ ſeipſos ſubmiſiſſent correctiōi ⁊ determi
nationi eccleſie:vt fecit abbas Joachim.ex̄.de
ſum.tri.⁊ ſi.ca.c.dānamus ⁊ etiā qui hereticos
heredes inſtituit.xxiiij.q.ij.ſane.mali tanq̄ car/
nes putride a corpore fideliū ſūt reſecādi.xxiiij.
q.iij.reſecāde.qđ intelligēdū eſt de petis mani/
feſtis.ij.q.j.multi.niſi poſt monitioneʒ ſe corre
xerint.xlv.di.ſed illud.Excoicandi ſunt q iuſſa
aplice ſedis nō cuſtodiūt:⁊ ꝓcipue ex ↄtemptu Cōtēpt[us] pape.
di.xviij.nulli.Dñr enī violatores canonū : bla/
ſphematores ſpūſſcti.xxv.q.j.violatores. Excō
municari pōt qs pluries:⁊ pp̄ eandeʒ cām ſm Excōica tur qs pluries.
Jo.an.faciēs ↄtra canonē fulminatoriuʒ excoi
cationis ex ignorātia ipſiꝰ.puta exigit qs peda/
gia a clericis ignorans excuſationē ſup hmōi.
nō excuſat̄ qn legit̄ ſnīa excoicationis de re.iur.
ignorātia.li.vj qđ eſt veri de canone vlis eccle
ſie. Sētētijs aūt ordinarioꝝ per ſtatuta latis nō
ligant̄ ignorātes niſi ignorātia fuerit craſſa aut Ignorā
ſupina.de ↄſti.c.vt alaꝝ.lib.vj.Et dicit Pe.de tia craſ-
ancha.ſup.d.c.q̄ ignorantia craſſa ⁊ ſupina eſt ſa.
qñ qs ignorat qđ publice factuʒ eſt in ciuitate:
vt di.xxxviij.in pn.vel nō itelligē qđ oēs intel/
ligunt hoc enī eſt lata culpa.hec ille. Et hoc in
tellige niſi fuerit īpeditꝰ vt nō poſſet ſcire:puta
q̄ infirmꝰ vl̄ īcarceratꝰ ⁊ ſi nō ab alijs audiuit.
¶ De cā finali excoicationis.ī.ad quē finē fiat:⁊
de effectibus excoicationis. Cap.lxxvj.

Cauſa finalis excoi
cationis eſt vt excoicatꝰ delictū ſuum
recognoſcat ⁊ ad deū redeat. Imita/
tur enī eccleſia in hmōi ſnīa iudiciū
dei ſʒ Tho.in.iiij.di.xviij.q pctōres per diuer
ſa flagella caſtigat vt eos ad bonū trahat : ⁊ ip
ſos ſibi relinqt:vt auxilijs ſubtractis qbꝰ ad ma
la īpediebant̄:ſuā infirmitatē cognoſcāt:⁊ hūl
les ad deū redeāt. Sic ecclia aliqs excoicat ſepa
rādo eos a corpore fideliū vt erubeſcāt ⁊ ſuffra
gijs ⁊ alijs ſpūalibꝰ puati ꝑ hūilitatē ſeipſos co
gnoſcētes ad pniam redeāt. Vñ excoicatio me
dicinalis.li.vj. Eſt enī qdā pena nō culpa:pene
aūt ſunt medicine ſm ph̄m:⁊ dicit Aug. q nul
la eſt maior pena in eccīie excoicatiōe.xxiiij.q.
iij.corripiant̄. ¶ Ex hoc aūt excoicatiōe conſe
quunt̄ multa dāna ſpūalia ⁊ tpalia. Primo qui Dāna ex- cōmunicatiōe
dem puat̄ excoicatꝰ ſacris ecclie. Nō enim eſt
ſuſceptibilis alicuiꝰ ſacri ſic ligatꝰ.ij.q.iiij.En
geldrudā. Scđo puat̄ ſuffragijs ecclie ꝑ qđ in/
currit triplex icōmodū ſm tria q̄ qs ↄſequit̄ ex
ſuffragijs eccl̄ie ſm magr̄m ſen.in.iiij.di.xx.⁊
Tho ibidē. Valēt enī ſuffragia ecclie ad augmē
tum grē eis qui hñt vel ad merēdū eis qui nō
habēt:⁊ quātū ad ꝓtectiōem dei hñdam.quan
tum ad hoc dicit magr̄ ſententiaꝝ q̄ grā dei pur

excōicationē ſubtrahiſ. Ualēt ſcd̄o ad ꝓtectio//
nem dei hn̄dā quantū ad hoc dicit magr̄ ꝙ p
excoicationē ꝓtectio dei ei ſubtrahiſ: ⁊ ſibiipſi
relinqtur: nō tñ ita ꝙ oino a ꝓuidētia dei exclu
daſ: ſed ab illa ꝓtectione q̄ filios ecclie ſpāli mō
cuſtodit. Ualēt tertio ad defendēdū ab hoſtib⁹
⁊ quātū ad h̄ dicit magr̄: ꝙ diabolo maior pote
ſtas ſeuiēdi daſ in ipm corporalr̄ ⁊ ſpūalr̄. de h̄
ēt. xj. q. iij. Nihil dicit Aug. Nihil ſic dꝫ formi/
dare xp̄ianus hō q̄ȝ ſeparari a corpe xp̄i. Si eniꝫ
ſeparaſ a corpe xp̄i nō eſt mēbrū eius. Si vō nō
eſt mēbrū eius: nō vegetaſ ſpū ei⁹. Si tñ quis i
iuſte excoicatur ⁊ hūiliter ſeruat excoicatiōem
humilitatis meritū recōpēſat excoicatōis dam
num ſm̄ Tho. ibidē. Rich. āt in. iiij. dicit. ꝙ ex
coicat⁹ ex iniuſta cā non ꝓpter h̄ excludiſ a ſuf/
fragijs ecclīe: qꝛ nec eccl'ia hoc intēdit. xj. q. iij.
etſi. Sed ēt excoicat⁹ pro iuſta cā ſi penitet ⁊ di/
ligētiſſime ꝓcurat abſolutionē parat⁹ ſatiſfacē
⁊ facē qd̄ in ſe eſt: extūc ſibi valēt orōnes ecclie:
dum vō ſtat obſtinat⁹ in ſua excoicatiōe: q̄ȝuis
in aliquo ꝓſint orōnes ecclie: lōge tñ minus q̄ȝ
alijs nō excoicatis. ¶ In primitiua eccleſia qñ
oportebat p ſigna ad fidē hoīes iuitare: p excōi
cationē ſequebaſ alius effect⁹. ſ. manifeſta vexa
tio corpalis diaboli vt. j. Cor. v. Nunc aūt inui
ſibilr̄ ſathane tradiſ ⁊ ſpūalr̄ mō ꝓdicto. Unde
xj.q.iij. Aug. Dilectiſſimi q excoicaſ a ſacerdotibus ſa
ca.oīs thane tradiſ quō: qꝛ. ſ. ex̄ eccl'iam eſt diabolus
xp̄ian⁹. ſicut in eccleſia xp̄s ac p h̄ q̄ſi diabolo tradiſ qꝛ
ab ecclie vnione remouef: vñ illos quos apl'us
tūc ſathane eē traditos ꝓdicat excoicatos a ſe eē
demōſtrat. ¶ Tertio excōicat⁹ nō pōt cū alijs i/
tereſſe dinis vel cū alijs in eccl'ia orare. al's mor
talr̄ peccat: nec ēt lꝫ ei ex̄ eccl'iaꝫ ſic ꝓpe ſtare ꝙ
audiat dina de pe. ⁊ re. ꝙ in te. Non tñ ꝓhibeſ
ab igreſſu eccleſie. dūmō ibi nō audiat diuina:
vel cū alijs oret ibi. Jo. de lig. Pōt ēt intereſſe ꝓ
dicatiōi: ſed ⁊ al's ad offm̄ dicēdū. ſ. horas cano
nicas ad q̄s eſt obligat⁹ teneſ nihilomin⁹ dice/
re: ſed ſolus ⁊ ſine Dñs vobiſcū. ¶ Quarto ex.
coicatio iuſta excludit a regno celoꝝ. xxiiij. q. j.
Quiſqs. Sed ⁊ iniuſta lata ſi ꝯtēnaſ a regno ex
cludit. xj. q. iij. nemo. vbi. Chryſ. ſic ait. Nemo
ꝯtēnat vincula eccleſiaſtica, qꝛ nō eſt hō q ligat
ſed xp̄s qui ptātēꝫ dedit hāc: ⁊ dignos fecit ho/
mines tanti honoris: nā tales mortalr̄ peccant
ſm̄ doc. ¶ Quinto excōicat⁹ excludiſ a ꝑticipa
tiōe cū alijs fidelib⁹ in loq̄ndo: ſalutādo: come/
dendo: ⁊ hmōi. xj. q. iij. ſicut. Excipiunſ tñ q̄dā
ꝑſone cū qbus ꝑticipare pōt: vt. ī. dī ti. ſequen.
¶ Sexto excoicat⁹ ſi ſcienter ingerat ſe diui/
nis officijs alicuius ordinis vtēs ſi eſt clericus
efficiſ irregularis. ex̄ de cle. excō. aplice. nec pt
diſpēſari niſi p papā. ex̄ de ſen. ⁊ re iu. de cetero
Si tñ baptizaret in caſu neceſſitatis vt vetula et
ſine ſolēnitate: nō eſt irregularis ſm̄ Guil. Pe.
de pa. in. iiij. di. xviij. plenius ⁊ ꝑfecti⁹ ponit h̄
qui dicit ꝙ excoicatus ſi celebrat vel ordines re
cipit ſit irregularis. ⁊ h̄ verꝫ eſt niſi ꝓbabilis ig
norantia excuſet. de cle. excō. mi. aplice. ⁊ hoc ſiue
ſuſcipiat ordinē ſacrū ſiue nō ſacrū: qꝛ nō diſtin
guiſ. ex̄. e. cū illoꝝ. ⁊ lꝫ ibi diſtinguaſ inter erro
rem iuris ⁊ fci q̄ ad incurſionē irregularitatis
ſi tñ error facti eēt ꝓbabilis excuſaret et cū grauī
us ſi celebrare excoicatū q̄ȝ ordinari. Uñ ſi ꝓba
bilis ignorātia preſeruat ab irregularitate cele
brantē pari rōne ordinatū. Si aūt eſt ignoran/
tia nō ꝓbabilis abbas diſpenſat ſi talis. ſ. eſt re/
gularis. Si vō ſecularis eſt ſolus papa vt ibidē
Et quāuis aliq reſtringāt illū caſuꝫ ad excoica
tum ꝓpter iniectiōem manuū. tñ q̄cunqꝫ. de cā
ſit qs excōicat⁹. videſ eadē rōne ꝙ abbas poſ//
ſit diſpēſare. Si vō extrās excoicat⁹ nō celebrat:
ſed in ſuo officio exequēs ſe ingerit diuinis ef/
ficiſ irregularis ita ꝙ nō niſi per papā diſpēſaſ
xj. q. iij. c. pe. Uñ ſacerdos ſolēniter baptizans:
aut in foro ꝯſciētie abſoluēdo ſiue palā: ſiue oc
culte: vel quomōcūqꝫ ꝯhit irregularitatē. ſecus
ſi baptizaret in nec̄itate vt vetula. Et ſilr̄ excōica
tus eſt ſi ꝓuate dicat eplam vel ēt ſolēniter ſine
manipulo. tñ vbi eſt ꝯſuetudo ꝙ fiat p nō ordi/
natū nō incurrit. Jtē ſi actū minoꝝ ordinū etiā
ſolēniter exerceat: cū hoc etiā p nō ordinatū li//
cite fieri poſſit nō incurrit. Si aūt ſacerdos ſolē
niter officiaret eccl'iaꝫ in matutinis veſperis vl'
alijs horis incurreret. ſecus ſi pſalmonizando
cum alijs qd̄ etiā faciūt laici. Jtē ſi ep̄s tulit ſen
tentiā excoicatiōis in celebrantem in aliqua ca
pella ſine ſui licētia celebrās in ꝑma vice nō ef/
ficiſ irregularis: ſed excoicatus. Scd̄a aūt vice
ibi vel alibi celebrādo: efficiſ irregularis: ſed ſi
capella eēt ſimplr̄ iterdicta: tūc ibi celebrās pri
ma vice ēt efficiſ irregularis. Jlle vō qui excoi
catū publice admittit ad diuina. eſt ei iterdict⁹
ecclīe igreſſus. ſ. ad celebrādū ⁊ officiandū. nō
tñ eſt irregularis: niſi poſtq̄ȝ admiſit talē ad di/
uina ſe igerat diuinis ante purgationem exceſ
ſus hmōi. de quo ex̄ de ſen. excō. c. is q. lib. vj.
Et no. qd̄ dicit Richar. in. iiij. di. xviij. circa eā/
dem mām ꝙ ſi ille qui ordinaſ in excoicatione
ſcit ſe eē excoicatū ꝓpter iniectionē manuūꝫ in
clericū: ſiue iniectio ſit enormis: ſiue nō: ſiue h̄
ſit ante ingreſſum religionis: ſiue poſt: ſup tali
irregularitate p ꝓlatuꝫ ſuū diſpēſari nō pōt. Jn
ordine tñ ꝓdicatoꝝ ⁊ minoꝝ per priuilegiū vir
tute ꝯſpicuos. ꝓñt ordinatos in excōicatiōe vel
ſuſpēſione vel iterdicto prelati coꝝ ſup tali irre
gularitate diſpēſare: etiā ſi ꝯtraxiſſent ante in//
greſſum religionis: niſi caſus excoicatiōis fuiſ
ſet enormis: ita ꝙ eēt abſolutio pape reſeruata
Jtē qd̄ dī de ignorantia dicit Ricard. ꝙ in foro

ɔſcie credit cuilibet dicēti ſe habuiſſe iuris vel
facti ignorātiā in hmōi qn̄ fuit ordinat⁹:ſed in
foro ɔtētioſo ſecus. ¶ Septimo excoicatus nō
pōt ſuſcipi ad religionē niſi pus abſoluatur ſm
Ray.ſi tn̄ fuit recept⁹ tenet receptio. Silr etiā
pfeſſio excōicati tenet. Frēs aūt ordinis pdica-
torum ex ſpāli priuilegio pn̄t abſoluere ſecula-
res ingredi volētes ipm ordinē:niſi eſſet caſus
pape reſeruatus. ¶ Octauo excoicat⁹ eligē nō
pōt nec eligi:vt no.ex̄ de ap.c.ɔſtitut⁹. Si ſec⁹
factū fuerit talis electio ipo iure nulla eſt.ex̄ de
ɔſue.c.cū dilect⁹.ʒ.ix.q.j.nos in hoiez vbi etiā
dicit glo.ꝙ ſi qui eligūt cū excōicato vitiat ele-
ctio. Itē qꝛ dicit regula iuris li.vj. Infamibus
porte nō pateāt dignitatis. Sed cum excoicati
maiori excoicatiōe ſint infames:vt pateat.vj q.
j.iſames.vbi dr̄ in textu excoicatos.ergo ēē.qd
etiā tenet Bal. Et itelligit de excoicatiōe noto-
ria. Et dicit Pe.de pa.hoc ēē verū nō ſolū de di-
gnitate eccliaſtica regulari vel ſeculari:ſed etiā
de laica.vn̄ in regē vel iperatorē non pōt eligi.
de elec.p venerabilē. Silr nō pōt ɔferre benefi-
cium.de exceſ.pla.c.tāta. ¶ Nono excōicatus
nullū bn̄ficiū eccliaſticuʒ acqrere pōt.de ele.ex
mi.c.poſtulaſtis. Et de bn̄ficijs iam habitis dū
eſt in mora petēdi abſolutionem.nō pcipiet.ex̄
de ap.paſtoralis. Secus ſi nō eſt in mora.de ex
ceſ.pla.qꝛ diuerſitatē. Jo.de lig. Et dicit Petr⁹
de pa.in.iiij.ꝙ ſiquis eſt iniuſte excōicat⁹ vel fa
cit poſſe ſuū de ipetrando abſolutionē ab iniu-
ſta excoicatiōe in foro ɔſcie facit fructus ſuos.
etiā in foro exteriori dʒ cū eo diſpēſari ʒ p ſim-
plicē diſpēſationē ſecū factā.etiā p tpe in quo i
mora erat pōt fruct⁹ accipē. ſecus aūt ſi tpe ele-
ctiōis vel ɔfirmatiōis vel collatiōis erat excoi-
cat⁹:qꝛ tūc nullū ius fuit acqſitū pp̄ter qd non
ſufficit diſpēſatio.ſed reqrit noua collatio. Un̄
ſi eſt beneficiuʒ pertinens ad collationem epi-
ſcopi:vel ſimpliciter vel protunc ratione delicti
qꝛ contulit excoicato non ſufficit eius diſpenſa-
tio:ſed diſpenſatio pape vel alterius q pōt ɔfer
re ex certa ſciētia facta ſufficit.ʒ habet p noua
collatiōe. Abſolutus āt nō ex hocipſo facit fru-
ctus ſuos medio tpe pceptos niſi cuʒ eo ſup h
fuerit ſpālr diſpēſatū:vel iniuſte fuiſſet excoica-
tus.vel non fuiſſet in mora petendi. Hec ille.
¶ Decimo excoicat⁹ eſt ab officio ʒ bn̄ficio ſu-
ſpēſus. Un̄ nec ligare nec abſoluē pt.xxiiij.q.j.
Audiuimus.nec pōt bn̄ficiū ɔferre.de exceſſ.
pla.c.Tanta tn̄ qādiu tolerat valet qd fit ab eo.
f.iiij.di vt ſi puideret alicui eccle vel alicui⁹ ɔfirmaret
ſl.xviij electionē.ar.viij.q.iiij.nōne niſi forte eēt noto-
rium. Dicit Richar.ꝙ ſi oēs actus legitimi qs
aliqui exercēt dū eoꝝ excōicatiōes latēt:eēnt ir-
riti ʒ inanes iudicādi.poſtquā eoꝝ excoicatio
eēt detecta multi de ſtatu ſuo eēnt incerti:qꝛ ali

qui ſunt plati.aliq hn̄tes plura bn̄ficia eccleſia-
ſtica qui a latēter excoicato fuerūt abſoluti:et
ſic dura videt hec ſnīa. Et iō alioꝝ ſnīa minoꝝ
rōnabilior eſt q dicūt ꝙ in dicto caſu eoꝝ abſo-
lutiōes ʒ bn̄ficioꝝ collatiōes tenēt:quāuis eoꝝ
excoicatio poſtea fuerit detecta.ex̄ de excep.ca.
Exceptionē.in gl.ar.de iure patro.c.Cōſultati-
onibus. ¶ Undecimo iterdictus eſt excoicato
oīs actus legitimus vn̄ nec iudicare pōt nec ac-
cuſare nec teſtificari.ix.q.iij.ad menſam.§.eui-
denter. Et ſi vn⁹ de iudicib⁹ ferētibus ſententi-
am ſit excoicatus.nō valet ſnīa.ſi ſl cū excōica-
to pnūciant. Jo.de lig. Et dicit Pe.de pa.l.iiij.
hoc eſt verū ſi ſunt excoicati publice de ſen.ʒ re
iudi.ad pbandū.qꝛ facta ʒ iudicata per occulte
excoicatū valēt vn̄ ʒ in ſpūalib⁹ non valet qd fit
ab excōicato.de appel.ɔſtitutis.ʒ tn̄ quādiu to-
lerant plati ʒ ſunt occulte excoicati valet qd fit
ab eis.viij.q.iiij.nōne. Un̄ ſi cōtulit bn̄ficiū vel
ɔfirmauit electionē tenet:ʒ ſilr abſoluit in foro
ɔſcie. Hec ille.cū quo ɔcor. Richa. Conſtitutio-
nes ēt ʒ ſnīe facte vel late ab eo:vel de mādato
eius irrite ſunt ipſo iure.ʒ nūquā valebūt.extra
de imu.ec.c.Aduerſus. Jo.tn̄ de lig.dicit ꝙ va-
let iudiciū corā iudice excoicato habitū niſi ſit
publice excoicat⁹. ¶ Duodecimo excoicat⁹ nō
pōt ɔſtitui pcurator.de pba.c.Poſt ceſſionem
nec etiā pōt ɔſtituere pcuratorē.qnimo ſiq cōl
tas aliquē pcuratorē ɔſtituit.ʒ ipe excōicatus i
ter ɔſtituētes fuit vt rector:vl pncipalis expſſus
vel eius auctē factus eſt pcurator:vel ſi ipa cōl
tas ſciendo ipm talē.tn̄ eū pcuratorē feciſſet nō
valet.ex̄ de pcu.c.ſi.ſi tn̄ excōicatus ſit re⁹ dene
pōt ſe in iudicio defendē.ʒ ad h pcuratorē ɔſti
tuere.de iudi.c.itelleximus. Sec⁹ aūt ſi ſit actor
vel ſi re⁹ ɔueniat vl recōueniat.ex̄ de pba.cap.
Poſt ceſſionez. ¶ Decimotertio excōicatio ab
ſoluit a iuramēto fidelitatis.xv.q.vj.nos ſctōꝝ
ʒ.c.iuratos. Jo.de lig. Un̄ ſi qs dʒ alicui in cer
to termino:ʒ iterim ipe creditor excoicatur ſm
Bar.bri.ʒ Jo.de lig.non dʒ debitor ei ſoluere
dū pſeuerat in excoicatiōe.ſʒ vt Jo.an.dicit.de
ponat debitū in edē ſacram vt poſtea creditori
abſoluto det. Jo.tn̄ ʒ Hugo dicunt ɔtrariū.ſ.ꝙ
dʒ ſoluere. ¶ Decimoquarto excōicatus matri-
moniū ɔtrahē nō pōt:ɔctū tn̄ tenet. Jo.de lig.
Si tn̄ ɔtrahit tenet lʒ peccet mortalit reddē de-
bitū etiā dʒ exigere etiā nō puto eē mortale. Itē
excōicat⁹ nō pōt ordinare nec ordinari quoad
executionē etiaʒ ſi ignoret. Un̄ ordinati ab epo
excoicato ēt ignorāter indigēt diſpēſatiōe quo
ad executionē ordinis.de eo qui.renun.c.ſi. Si-
militer qui excōicat publice:ſiue ignoret ius ſi-
ue factū.ordinat⁹ nō ſuſcipit executionē de ſen.
excō.Cū illoꝝ.hec Pe.de pa.in.iiij. Dicit etiaʒ
idē Pe.ꝙ epus occulte excōicat⁹ nō min⁹ cōferēs

ordinãdo q̃ publicus:q2 vtrobiq3 characterez
h3 nõ executionẽ.l3 in altero caſu diſpẽſetur fa/
ciliter ꝓpter ꝓbabilez ignorãtiã. Nõ ſic autẽ in
ſacro pnie:q2 ſi occulte excõicat⁹ abſoluit tenet
abſolutio. Et rõ diuerſitatis eſt ſm eũ:q2 cã vni
uoca cõicat formã ſuã ſm modũ quẽ h3:⁊ quia
in ↄferẽdis ordinib⁹ ſe h3 eps vt cã quedãmo/
do vniuoca nõ põt ↄferre executionẽ qñ eã3 nõ
h3:ſed in collatiõe pnie ſe h3 ſacerdos:vt equo
cum inſtrm in ↄferẽdo grãm ẽt ſi nõ h3eã.⁊ iõ
valet abſolutio ⁊c̃. ¶ Decimoqnto excõicatus
nõ põt adminiſtrare ſpũalia vel tpalia. valet tñ
ſcetus factus per eũ nõie eccl'ie:vl' nõie proprio
Jo.de lig. Subditi tenenť ei obedire donec p
eccliam ſit tolerat⁹. vij.q.iiij.nõne.alh ẽ. Jo.
de lig. ¶ Decimoſexto nõ valent lr̃e ĩpetrate p
excõicatũ. nec aſtringĩ qs põt pacto tacito vl' ex
preſſo:ꝑticipare excõicatoꝛ. niſi in caſib⁹ a iure
ꝑmiſſis:nec poſt abſolutiõem vti põt lr̃is pẽdẽ
te excoicatiõe ĩpetrãtis. Poſt litis ↄteſtationez
opponi põt exceptio excõmunicatiõis: repulſo
excõicato ab agẽdo currit ↄtra eũ pſcriptio. Si
eſt in mora petẽdi abſolutionẽ ipſe pſcribit nec
habitur reſtitutio excoicato ſi pſcriptũ ſit Jo.
de lig. ¶ Decimoſeptimo excoicat⁹ ſic dcedẽs
nõ dz in eccleſia vel loco ſacro ſepeliri: ⁊ nec ꝑt
oblatio pro eo ſuſcipi:nec publica oratio ꝑ eo ſi
eri ſicut nec pro ip ſo viuo: niſi apparuerint in
eo ante mortẽ ſigna ↄtritiõis:q2 tunc abſolueť
poſt mortẽ:⁊ oĩa pdicta poterunt pro eo fieri.
xxiij.q.ij.ſane. Secreta tñ oꝛone orari põt pro
excõmunicatis ſm Pe.de pa. ¶ Decimoocta/
uo cadauer excõicati nõ facit locũ religioſu3 vt
cadauer fidelis nõ excõicati ſm Jo.de lig. Et ſe
pultus in cimiterio ſi diſcerni põt debet exhu/
mari. Cõcludať ẽ q cũ excoicatio iferat tot dã/
na:merito dicit Aug.xj.q.iij.nihil. Nihil ſiquid3
formidare xpian⁹:ſicut ſeparari a corpore xpi.
Si qs autem in eam incidit quãcitius q̃rat ab/
ſolutionem:de qua modo agendum eſt.

¶ De abſolutiõe ab excõmunicatione maiori
quo fieri debet ⁊ a quo. Cap.lxxvij.

Abſoluere põt ab
excõicatiõe maiori ãta de iure regu
lari eps ſuos ſubditos ⁊ exẽpti ꝓ/
lati ſibi ſubditos:niſi papa ſibi re/
ſeruaſſet abſolutionẽ eius. de ſen.excõ.nup. vl'
etiã capl'm ſeu ille ad quẽ epalis iuriſditio ꝑti/
net ſede vacãte. de maio.⁊ obe.c.ij.li.vj.⁊ idez
de ſen.iuris. A ſnĩa vero hõis non põt abſolui
qs niſi ab ĩferẽte ipam vel a ſucceſſore eius niſi
ille eẽt mortuus vel amotus. xj.q.iij.ſi eps. vel
a ſupiore eius. Si tñ haberet oẽm iuriſditionẽ
⁊ plenã ſup ipm excõicatũ:ſicut ⁊ ipſe qui tulit
ſicut ſi ſacerdos parrochialis ex ↄſuetudine lo
ci excõmunicat parrochianũ ſuũ quãu ſe nõ de
ceat epm abſoluere illu3 ſacerdote irreqſito tñ
põt ⁊ ſi abſoluit abſolut⁹ eſt:⁊ ſic ſi abſoluit ꝓui
cialis ordinis mẽdicãtũ quẽ ligauit prior con
uẽtualis. Secus aũt ſi abſolueret archieps quẽ
excoicauit ſuffraganeus eius. nõ eni hoc põtnt
ſi in caſu vt ſi fuerit appellatũ ad eũ:⁊ tunc põt
vocatis tñ ꝑtibus ⁊ cognito de appellatiõe:alr̃
nõ valet abſolutio. de ap.c.romana.li.vj. vel in
articulo mortis tunc eni quilibet a quolibet ſa/
cerdote põt abſolui a quacũq3 ſnĩa excoicatio/
nis etiã pape reſeruata cũ modificatiõe tñ quã
habes in.j.c.hui⁹ opis. Eps ex̃ ſuã dyoceſi3 ab
ſoluere nõ põt ab his que reqrũt cauſe cogni
tionẽ:q2 nec ibi põt ſedere pro tribunali ix.q.
ij.epm. Nec etiã legatus ex̃ terminos ſue lega/
tiõis. epi tñ expulſi põt exercere ſuã iuriſditio/
nem in aliena dyoceſi ⁊c̃. Si papa mandat ali/
cui q aliquẽ excoicet cõmittẽdo ei cauſe cogni
tionem poterit ⁊ illũ abſoluere. di.xxj.inferior.
ſed ſi mãdat ei tñ q excoicet:cũ ipſe diffinierit
negociũ non poterit abſoluere cũ ꝑ papã cõfir/
mať aliqua ſnĩa excoicatiõis lata per inferiorẽ
ſi hoc ſimplr̃ ſit ⁊ ſine cauſe cognitione poterit
ipſe inferior qui tulit ſnĩam abſoluere. ſi võ fu/
iſſet cõfirmata ex certa ſciã ⁊ quaſi cũ cauſe co/
gnitiõe nõ poterit abſolui ſine mãdato pape niſi
ſi eẽt certũ per falſi ſuggeſtionẽ fuiſſe impetra/
tam. ex̃ de ↄfir.vti. vel inuti.c.ij. ¶ Abſolutio
ab excõmunicatione ex falſa cã ſm Inno.⁊ Ho
ſti. non tenet: quia iudex non intendit ſic abſol/
uere:puta ſi abſoluendus dicat ſe ſatiſfeciſſe vl'
iniuriam remiſiſſe:cũ non ſit verum. alr̃ abſo/
lutio ſiue iuſta ſiue iniuſta tenet quoad eccleſi/
am militantem. ar. de re iudi. Omnis. ⁊ di.l.
ponderet. Abſolui quis poteſt ab epiſcopo illi⁹
dioceſis in qua morať a ſententia canonis quã
incurrit in alia dioceſi:ſiue canon ſit de iure cõ
muni:ſiue de iure ſinodali:niſi pape reſeruetur
caſus:ſed a ſententia hominis non poteſt abſol
ui:niſi ab excõmunicatore vel eius ſucceſſore i
officio vel ſuperiore Richar.in.iiij.⁊ hoc niſi i
periculo mortis vel iuſto impedimento deten/
tus:nec poſſit in breui accedere ad excõmuni/
catorem. tũc enim põt abſolui cum iniunctiõe:
vt ſe pſentet q̃ citius cõmode poterit ei qui de
beat abſoluere ſublato impedimento: vide de
hoc.s. Abſolui põt quis inuitus ab excoicatio/
ne ſicut ⁊ inuitus excoicatur imo remanẽte ↄtu/
macia poteſt quis diſcrete remittere excoicatio
nem iuſte latam:ſi videat ſaluti eius expedire.
Tho.in.iiij.diſ.xviij. ſed Richar.in.iiij.diſtin.
ea. ↄcedit hoc de ſententia hominis:ſed de ſen
tentia iuris dicit q abſolui non poteſt inuitus.
Alr̃.xxiij.q.ij.nec qſqu.ã.ar.ad hoc ex̃ de offi.
dele.ca.ↄtingat. Abſolui debet excõicatus quã

Idẽ.s. c.lxxv.

e.c.j.§. tertio.

offert ſe ad iuſtitiã nõ obſtante appellatiõe prius aduerſe: dȝ tñ recipi ante abſolutionẽ ſufficiẽs cautio ab illo ꝙ iuri parebit. ex͂ de appel. c. qua fronte. Si excõicatꝰ dicat cãm excõicationis ſue fuiſſe dubiã vel nullã vel falſã: ⁊ petit abſolui ad cautelã abſoluet cum iuratoria cautiõe: niſi excõicator vel is pro quo lata eſt ſentẽtia infra octo dies ꝓbauerit. ex͂ de ſentẽ. excõ. lib. vj. ſolet. ¶ Excõicator cognoſcẽs errorẽ ſue excõicationis dȝ reuocare vel abſoluere nõ obſtãte appellatiõe aduerſarij. Sȝ ſi dubitet de errore põt abſoluere recepta cautiõe ꝙ iuri pareat. ex͂ de ſen. excõ. Sacro. Ligatꝰ plrībꝰ ſentẽtijs vel vna ẽ diuerſis cãis: ſi vere vult abſolui dȝ exꝑmere oẽs ſniam ⁊ cãm: ⁊ ſic vna abſolõ ſufficit ad pleſ excõicatiões tollendas: alr̃ nõ tenet abſolutio: q: per ſurreptiõeȝ eẽt obtentat. ex͂ de ſen. excõ. c. oſñcij. ¶ Cũ quis dubitat ſe eſſe excõicatũ ſi ſup̃ h̄ dȝ ↄſciam ſcrupuloſã nimis deponat eã ad ↄſilium boni viri: quã ſi nolit vel non poſſit eã deponere: vel hẽat de h̄ probabilẽ opi. faciat ſe abſolui ad cautelã. ex͂ de ſen. excõmu. inquiſitioni. ¶ Abſolutio aũt ab excõicatiõe ƀȝ Guil. eſt duplex. Una ptinẽs ad forũ ↄtẽtioſum: ⁊ hec cõmitti põt clericis nõ ſacerdotibꝰ: imo ẽt ƀȝ Hugo. ⁊ laicis ex delegatiõe pape tm̃. Alia eſt que ptinet ad forũ pñiale q̃ fit cũ orõne ⁊ pſalmo. ex͂ de ſen. excõ. A nobis. i ſi. Et h̄ nec dȝ nec põt cõmitti ſacerdotibꝰ: niſi forte a papa h̄ fiat. Sȝ petrus de pal'o. ⁊ Jo. videnſ ꝑſecti dicerẽ circa h̄. Dicũt. n. ſup̃ dicta decre. ꝙ qlibet ſupior etiam nõ ſacerdos qui hȝ ptãtẽ excõicandi: hȝ ⁊ ptãtẽ abſoluendi qu itũ ad reſtituẽdũ cõioni hominũ ⁊ reddẽdũ illũ habileȝ ad actus legitimos: Sed q̃ntum ad tollendum culpam ratione criminis vel contumacie contracte requiritur abſolutio ſacerdotis. Hec predicti.

¶ In abſolutione .§ i.

a maiori excõicatiõe q̃ttuor obſeruãda ſunt ƀȝ Hoſti. in ſumma. Primũ eſt vt excõicatus i oĩ caſu anteq̃ abſoluaſ iure ſtare mãdatis eccle. Et q̃uis Hoſtiẽ. dixerit hoc eſſe de ſubſtãtia abſolutionis: ↄtrariũ tñ teneſ. Unde ſi omittaſ qđ fieri nõ dȝ tenet nihilominꝰ abſolõ. ex͂ eo. Cũ deſideres. Gof. Ber. ⁊ Guil. Et idẽ eſſet ſi iuret ꝓdictus parere mandatis ipſius qui ſuſcipit iuramentum de pueris autem an debeãt iurare relinquiſ arbitrio epĩ. Et dicit Richar. in. iiij. ꝙ aliqui dicunt ꝙ pro leui iniectione manuũ non dȝ exigi iuramentũ propter periculum ꝑiurij: alij quod eſt obſeruandũ in abſolutione cuiuſcũq; qui incidit in canonẽ. Hec rich. Sed hug. dicit ꝙ dȝ exigi pro horrẽdis criminibꝰ: vt icendarij: falſatoribꝰ ⁊ hmõi. nõ aũt quibuſlibet alijs mortalibꝰ cõtra que lata eſt ſententia ⁊ iſtud videſ ſatis equũ. ¶ Scõm eſt vt ſi excõmunicatus eſt pro notoria offenſa in aliquẽ nõ abſoluaſ: niſi prius ſufficiẽs emẽda preſtetur. Pro ↄtumacia aũt ⁊ pro offenſa dubia ſufficit iuratoria cautio. ex͂ de v̇. ſig. ex pte. ſ. vbi nulle expẽſe petunſ: ſed vbi expẽſe vel ſatiſfactio dãni petiſ: nõ dȝ abſolui niſi priꝰ ſatiſfaciat ſi põt. Si aũt emẽdã pſtare nõ põt. dȝ abſolui recepta ab eo idonea cautiõe ꝙ ſatiſfaciet. ſi ad pinguiorẽ fortunã puenerit. ⁊ dicit idonea pignoraticia vel fideiuſſoria. ex͂ de ſolu. Odoardus. Et ſi illã pſtare nõ põt ſalteȝ pſtet iuratoriã. abſolutio aũt negãda nõ eſt. xxvj. q. vj. ſi pſbyter. talis qȝ ad petitionẽ aduerſarij teneſ cedere bonis: vt dicit Guil. Et ſi iſtud ſcõm nõ ſeruaſ. tenebit tñ abſolutio ſed peccat qui ſic abſoluit ƀm Guil. ¶ Tertiũ qđ ſeruari dȝ eſt vt abſoluaſ p eũ qui tulit ſniam vel p ſupiorẽ ſuũ vel aliũ cui cõmiſit cum pſal. orõne ⁊ verberibus. pſ. ſ. Miſerẽ. vel alio pñiali ƀȝ Guil. orõne: vȝ. Deus cui ꝓpriũ ⁊c̃. Sed vbi in orõne ipſa dici ↄſueuit quẽ delictorũ cathena ↄſtringit: loco huiꝰ dicit. ⁊ hũc quẽ excõicationis cathena ↄſtrigit. Premittiſ aũt poſt pſ. cũ Glia Kyrieley. Xpeley. Kyriel. Pater nr̃. Saluũ fac. v̇. Nil ꝓficiet inimicus in eo. v̇. Eſto ei. v̇. Dñe exaudi orõnẽ. ⁊ Dñs vobiſcũ. Poſt ãt ipam orõnẽ ꝓdictã. Deus cui ꝓpriũ eſt. dicẽdũ eſt auc̃te oĩpotentis dei ⁊ beatorum aplorũ Pe. ⁊ Pau. ⁊ eccle ſancte ſue ⁊ nr̃a vel mihi cõmiſſa abſoluo te a tali ſnia: vel ab excõmunicatione quã icurriſti ꝑꝑ talẽ ⁊ talẽ cãm: ⁊ reſtituo te cõioni ⁊ pticipatiõi eccle ⁊ oĩuȝ fideliũ ⁊ eccliaſticis ſacris. ex͂ eo. a nobis. ij. Uerberabit aũt abſoluẽs excõicatum virgis vel corrigijs nudas hñtem ſcapulas dũ dicit oĩa predicta. Iſta tñ ſunt ad bene eſſe ⁊ non de ſubſtãtia abſolutionis. ¶ Quartus eſt vt poſtmodũ abſoluens faciat illi mãdata iuſta ⁊ rõnabilia alr̃ appellare poſſet. ex͂ de pac. c. ſi. Erit aũt mandatũ rõnabile et factũ ſi ipſi excõicato iniungitur ꝓncipalr̃ ꝙ ↄ̃ illũ canonẽ nunq̃ veniat: vt incẽdiario ꝙ nunq̃ incẽdat. pcutienti clericũ ꝙ nũquã pcutiat ⁊ ſi lia. xxiij. q. ſi. peſſimã. Aliquando etiã requiriſ cautio ꝙ de cetero talia non faciet. ex͂ de ſen. excõ. grauamen. Si aũt apparet ſnia iniuſta nullũ mãdatũ fiat abſolutio. ¶ Et no. ꝙ ꝓpter violentiã iniectionẽ manuũ in clericũ vel religioſuȝ fieri ſolet ſatiſfactio pecũiaria que applicaſ monaſterio ſi pcuſſus eſt religioſus. Sed ſi eẽt clericus ſecularis ſibi applicareſ: niſi in cõtumeliã eccle fuiſſet pcuſſus: q: tũc eccle cũ ipa poſſit agẽ actione iniuriarũ ƀm Gof. ⁊ Hoſt. Defunctꝰ aũt excõicatꝰ ⁊ ſepultꝰ in loco ſacro cũ abſoluiſ nõ exhumaſ: ſȝ ſepulchrũ eiꝰ vbereſ: vt fit circa viuos. ex͂ de ſen. ex. a nob. Regularis aũt cũ vberat regularẽ vel alr̃ inci-

ſtit in ſniam excōicatiōis a iure platam:nec ap. ſe.reſeruatam abſoluit a ſuo plato. Si tñ pcuſſiſſet regularem alterius religionis.tūc abbas vl platus pcuſſi verberabit ipſum abſoluendū: qḋ erit loco ſatiſfactiōis:ſed iuramētum recipiet ⁊ abſoluet ꝓprius abbas. Conuenientius tñ fit totum p vnū ex cōmiſſione alterius. extra de oſ.or.c.ſi. ſi aūt pcuſſit clericū ſecularem abſoluet ꝑ epm. extra de ſen.excō. religioſo.li.vi. In cāu aūt quo regularis excōicatus non haberet platum q eſſet ſacerdos.vl ſi eēt defunctus ipſe platus vl excōicatus ad dyoceſanū recurrēdum eſt ſm Hoſt. qḋ Guil. intelligit tam de exēptis qꝫ de non exemptis. ❡ Et no.ꝙ q̄uis abſolutio ab excōicatione regulariter debeat fieri:cum modo declarato qñ cōmode pōt.tñ ſi non ſeruet ꝑdicta formā:tñ.i. ſine cā rōnabili ipam dimittēdo ſimplici nudo verbo pōt fieri ipſa abſolutio:vt ſi dicat. Abſoluo te ſolum ab excōicatione vl rebenedico te vl qḋcūqꝫ aliqḋ tale intēdens p illud abſoluere. ex ꝺ re iudi. ois reus di. l.ponderet.⁊ hoc ſm Ray. Guil. Jo.a.⁊ fere oēs doctores lꝫ Ho. dicat ↄtrium. Unde ⁊ b. Tho. ꝺ forma abſolutionis dicit ꝙ abſolutio ab excōicatione nō eſt ſacramētalis ſed magis ↄſequēs iudiciariam iuriſditionem. Et iō ipſa verba habent efficaciam ab intentione dicentis. vbi non refert quibuſcūqꝫ verbis vtat ad exprimendā ſuam intētionem. Silr ⁊ Rich. in.iiij. dicit.ꝙ ſufficiūt verba qcūqꝫ ſignificātia remotionē excōmunicatiōis. Idē in ſuis dicūt Anto. de but.⁊ Pe. de paluo. ⁊ addūt ꝙ cū excōicatio feraſ pro pctō mortali. ideo talis indiget abſolutione ſacerdotali ⁊ ſacrāli rōne pcti qlibet eñ teneſ cōfiteri de oi pctō mortali. Sed ante hāc abſolutionē ſacrātem admitiſ ad pticipationē fideliū:ſꝫ nō eucharīſtie niſi cōfeſſus de illo mortali. ❡ Itē no.ꝙ ſi de facto qs abſoluit aliquem ab excōicatiōe de qua nō pōt:cū poſtea aduertit dꝫ ſi pōt certificare de errore ſuo.ſ. declarando quis eū non potuit abſoluere ⁊ ↄſulere ꝙ impetret abſolutionē ⁊ iterim hēe ſe ad illum.ac ſi nō abſoluiſſet. Guil. Item nota ꝙ ſi epus cōmiſit alicui abſolutionē ab oi excōicatiōe nō propter hoc poterit abſoluere illū excōicatū ab eo. cui⁹ abſolutionē nō cōmiſiſſet in ſpāli.forte qr erat excōicatus ꝑpter dānū illatum epo vl aliquid hmōi extra de re iudi.c.in gñali. lib.vi. ❡ Item no.ꝙ abſolutio nō dꝫ fieri ſub ↄditiōe puta ſi ſatiſfecerit.nam taliter abſolutus nō eēt ſimplr abſolutus.extra de re iudi. lib.vi. actus. Magiſter ordinis ꝑdicatoꝝ ⁊ ꝓuincial' ⁊ ↄuentual' ⁊ eoꝝ vicarij in ꝓuincijs ↄuentib⁹ ⁊ locis ſibi cōmiſſis ꝑdictis fribus ↄſtitutis ibidē nec nō ⁊ aliqs fribus eiuſdē ordinis interdū ad eos ordinantibus vndecunqꝫ abſolutione idigentibus. ſiue priuſqꝫ itrauerint ordinē ſiue poſt in caſib⁹ exceſſerint qb⁹ ſniam excōicatiōis incurrūt abſolutiōis bñficium valeant impartiri. niſi adeo eſſet enormis exceſſus ꝙ merito eēt apſtica ſedes ↄſulēda. Alex. Grego. Boniſa. in priuilegio virtute ↄſpicuos. qḋ dr mare magnum. Predicti plati pñt a ſuis ↄfeſſoribus illas abſolutiōes ab excōicatiōe ⁊ diſpēſationes ſup irregularitatib⁹ recipe qs ipſi pñt ſuis ſubditis impartiri. Boniſa. in ꝑdicto ꝑuilegio virtute conſpicuos. ❡ Itē magr ordinis fratꝝ ꝑdicatorum ⁊ ꝓuinciales pores ⁊ ↄuentuales ⁊ eoꝝ vicarij eos q ordinē noſtꝝ igredi volūt. abſoluere poſſunt ſm formā canonicā a ſnia excōicationis ſuſpēſionis ⁊ iterdicti a iure vel iudice generaliter ꝑmulgatis:⁊ ſic eos in frēs recipe. etiam ſi poſt ſuſceptū habitum recoluerint ſe fuiſſe talibus ſentētijs inodatos. pñt eis abſolutiōis bñficiū impartiri. niſi adeo enormis eſſet exceſſus eorum ⁊c. vt ſupra Boniſa. virtute.

Titulus.xxv.de excōicatione minori. ❡ Excommunicatio minor quomodo contrahitur. Cap.j.

SEcunda ſpecies excōicatiōis dr minor excōicatio. Hec autem incurriſ pticipādo cū excōicato maiori in cāu nō ↄceſſo. Unde Fabi. papa. Sicut apli ſtatuerūt dicētes cū excōicatis cōicandū non eſſe ⁊c. xj.q.iij. Ēſta Pau. ſtatuit cū vꝫ dicit. Si qs fr.i. fidelis noiaſ auarus ⁊c. j.cor.v i.p ſniam excōicatur ꝑpter aliqḋ vitiū. Excōicationem.n. appellauit nominationē. vt exponit Aug.ij.q.j.ca. Multi. Et ſubdit apls ibi.cum h ſ.excōicato nec cibū ſumere debetis. Jo. etiam euangeliſta in.ij. canonica.c. vnico ait. Si quis nō affert hāc doctrinā.ſ. fidei recte. nolite eū recipe i domo nec ei dixeritis. Aue ⁊c. Et loquitur de hereticis q ſunt excōicati qḋ ⁊ ipſe oſtendit exēplo. vt pꝫ.xxiij.q.j. Ois. Ad idem Iſidorus ait. Cū excōicato nec orare nec loq niſi q ad eūdē excōicationē ptinē nec veſci lꝫ. Si qs palā aut abſcōſe fuerit cū eo locut⁹ eādem ſtati cum eo excōicatiōis ↄtrahet penā. xj.q.iij. cū excōicato gl. ſtatim. eſt ergo caſus late ſnie.ſ.ꝙ incurrit minorem excōicationē talis. ⁊ ſic ē ibi ſilitudo ſeu cōitas in genere. ad idē facit ꝑcedēs ⁊ ſequens.c. ❡ Pro hoꝝ maiori declaratiōe eſt ſciēdū ꝙ quadruplr qs pōt excōicatis cōicare. Primo qdem i eodē crie ꝑp qḋ qs ē excōicat⁹.ſ. dādo ei ↄſiliū auxiliū vl fauorē:⁊ p talē pticipationē incidit i eādē ſniam. vt.ꝺ. declaratū ē. Scḋo in crie ꝑſe qs cū mortali pticipādo:ſꝫ non in illo ꝑp qḋ eſt excōi excōmuCōicare catus ⁊ ꝑpter talem pticipationē mortalr peccat:ſed non icurrit maiorem excōicationem ſed nicatio.

minorem. Tertio participat cū excōicato in di/
uinis:⁊ pp̄ talē pticipationē peccat mortaliter
qn̄ ſciēter h̄ agit etiā ius ignoret:⁊ p̄cipue ſi eſt
talis ɔditiōis φ ſcire potuit ⁊ debuit hm̄ōi pti
cipatiōis p̄hibitionē:nō tn̄ ē excoicat⁹ maiori ſ;
minori:nec eſt irregularis. de ſen.excō.is q.li.
vj. Sed vicin⁹ irregularitati. Nā ē ei interdi/
ctus īgreſſus eccl'ie ſi vz admittit ad diua offi/
cia publice excoicatos ſeu eccliaſtica ſacra aut
ad ſepulturā donec de trāſgreſſione hm̄ōi ſatiſ
fecerit cōpetēter ad arbitriū ei⁹ cuius ſniaȝ cō/
tempſit.ex̄ de pui.ca.epoꝝ.li.vj. Et ſi poſtq̄ eſt
ei īterdict⁹ īgreſſus eccl'ie īgerat ſe diuis in ſuo
offō ſicut p̄us irregularis efficit̄. Et ſic vr̄ intel
ligēdū de ſecularib⁹ ⁊ regularibus. Sed etiā ſe
pelirет publice excoicatū eēt excoicat⁹:vt.ṡ.di/
ctum eſt. Si aūt talis pticipatio fieret p metum
vt q: tyrān⁹ cogit p metū mortis ſacerdotē ce/
lebrare:etiā culpa attenuet̄ p talē metū:nec tam̄
ſimplr̄ excuſat ſm̄ Hoſti. ſed ſm̄ Guil.⁊ Hug.
niet⁹ qui cadit in ɔſtantē viꝝ excuſaret in hm̄ōi
Quarto pticipatio cū excoicatis fit:nō in crimi
ne ſed in alijs actib⁹ hūane ɔuerſatiōis:vt loqn̄
do comedēdo:ſalutādo ⁊ hm̄ōi in caſu nō con
ceſſo:⁊ per hoc efficit̄ excoicat⁹ minori excoica
tiōe:⁊ ſi ptinacit̄ ⁊ ɔ̄ p̄hibitiōem ſuperioris coica
ret in p̄dictis minori excoicat⁹ ēt poſſet excoica
ri maiori. Nota tn̄ φ dicta ſnia ſcȝ excoicatiōis
maioris lata ɔ̄ pticip.ites cū excoicatis in loq.
la ⁊ hm̄ōi nō teneret niſi p̄miſſa eēt trina admo
nitio:vel vna pro trib⁹:⁊ niſi exprimant̄ ipi ad
monēdi nolatim. ex̄ eo. ſtatutū. li.vj. ¶ No. tn̄
φ pp̄ p̄dictā pticipationē.ſ; q̄dā vt Ray. dixe/
runt incurri pctm̄ mortale. Tn̄ Tho. in. iiij. diſt.
xviij. dicit. φ p̄babili⁹ eſt qd̄ alij dicūt.ſ.nō eſſe
mortale niſi in q̄tuor caſib⁹. Primo pticipādo
In crime. Scd̄o pticipādo in diuis. Tertio in cō
tēptuȝ eccliaſtice diſcipline. Quarto ɔ̄ p̄hibitio
Participatio cū excoica to ē mortale. nem p̄ceptoriā ſuperioris. Idē Pe.⁊ Alber. Ar/
chi. xj. q. iij. ſicut. ⁊ ſic itelligit̄ illud. c. ſicut apli
ſcȝ φ cū qs p cōtēptū pticipat:tūc pōt excoica/
ri:q: mortalr̄ tūc peccat. Idē Jo.a.⁊ Jo. de li.⁊
Ricar. in. iiij. Qui ergo participat cū excoicato
maiori excoicatiōe in diuis ſcȝ cū eo dicēdo of/
ficiū vel miſtrādo ei ſacra:vel audiēdo miſſaȝ
cum eo ſm̄ oēs peccat mortalr̄:vt d̄r in quodaȝ
ſcripto ſuo. ſup. iiij. qd̄ veꝝ eſt ſm̄ ea q̄ ſunt in
corpe iuris:ſed hodie ſec⁹ per ex̄uagātē. Mar.
ti. xxiiij v. quā hēs. ṡ. c. ſi. de maiori excoicatione ibi vi
c. xxxv. de. No. φ pticipās cū excoicato miori nō icur
rit aliquā excoicationē vel pctm̄:⁊ h̄ eſt qd̄ com
munit̄ d̄r φ excoicatio.ſ.maior nō trāſit in ter/
tiā pſonā. xj. q. iij. qn̄ multos. In quo q̄deȝ. ca.
Greg. ſubtraxit a minori excoicatiōe q̄ꝫ plures
p̄rias pſonaꝝ coicātes excoicatis maiori: q̄ tn̄
oēs cōprehēdūtur in iſto. vſ. Utile lex humile
res ignorata neceſſe. Hec anathema faciūt:ne
poſſit obeſſe. Utile.i.pp̄ vtilitatē excoicati vl' ēt
pticipātis. Lex.i.ꝓpter legē mrimonij. humile
idest p ſbionē nāle vel aliquā ſuitutē:vt in fili/
is ⁊ ſuis ⁊ hm̄ōi:res ignorata.i.qn̄ neſcit̄ quis
eſt excoicat⁹:ignorātia.ſ.facti:neceſſe.i.pp̄ ne/
ceſſitatē excoicati vel pticipantis. Uide in clari
us de quolibet horum in ſequentibus.

¶ Primo quidem .§.i.

excuſat pticipātē cū excoicatis vt nō icurratur: vtilitas
minor vtilitas:q pōt eē duplex. Una q̄dē ipſi⁹
excoicati:vt cū qs loqtur ei de his q̄ ptinēt ad
abſolutionē p̄curādā:vel ēt ad ſalutē aie: licet
alia incidēter iterponat vt magis pficiat. vnde
⁊ ad p̄dicationē admittit̄. ex̄. e. miſo. ⁊ p hūc ēt
modū p̄dicatores q apud excoicatos in p̄dicati
onib⁹ ⁊ ɔfeſſionib⁹ q̄ſi gerūt cāꝫ eoꝝ q ab ipſis
expoliati fuerunt elemoſynas l; accipē ab ipſis
excoicatis:p̄ſertim ſi in locis illis nō valēt ſuſtē
tatiōem hr̄e ex̄. e. cū volūtate. Et ēt ſm̄ Hoſt. ex̄
caſum neccitatis:dū ſpant p̄babilr̄ de p̄ficiēdo
eis. Scd̄a vtilitas pōt eē ex pte pticipātis i tpa
lib⁹ vel ſpūalib⁹. Et in tpalibus q̄dē vt cū petit
ab excoicato qd̄ ei dȝ dare vt in dicto. c. ſi vere.
vn̄ ſi nolit dare:pōt in iudicio ɔueniri:alſs ex de
licto ſuo cōmodū reportaret. de iudi. c. intelleximus. In ſpūalib⁹ aūt licite pōt loq de ſalute aie
ſue petēdo ɔſiliū ſi eſt neceſſitas:⁊ nō poſſet ha
bere recurſum ad aliū ſm̄ Guil. ¶ Scd̄o excu Matrimoniū.
ſat lex mrimonij in hm̄ōi pticipatiōe cū diſtin/
ctiōe tn̄. nā aut excoicatio eſt lata ēt in alterū pp̄
mrimoniū illicite ɔtractū:⁊ tūc neuter pōt cuȝ
altero pticipare:aut excoicatio eſt lata pp̄ aliud
delictū. ⁊ tūc in pticipatiōe quoad redditioneȝ
debiti vterq̄ excuſat̄:in alijs vō excuſat̄ muli/
er pticipādo cū viro excoicato:ſed non excuſat̄
vir pticipādo cū vxore excōicata ex eo φ cuȝ ſit
caput eius debeat eā cogere vt faciat ſe abſolue
re. vij. q. j. ſicut. hec Ray. ⁊ Goff. Si aūt vir voca
ret excoicatū ad menſaȝ. credit Guil. φ nō poſ
ſit vxor comedere cū viro ad illā mēſaȝ. ſed be/
ne in eadē domo in alia mēſa ita remota φ poſ
ſit dici φ nō comedāt ſil' ⁊ de bonis q̄dē coib⁹
aut de his q̄ daret mariti ſui noīe excoicati ſm̄
Guil. non dȝ accipi elemoſynaliter:niſi ſcȝ i ne/
ceſſitate:ſed de bonis ꝓprijs ſi dat:vel ſi ɔceſ/
ſum ei fuiſſet a marito excoicato vt de bonis cō
munib⁹ daret ipa noīe ꝓprio pōt accipi. idē de
familia excoicati quoad elemoſynas dandas.
Tertio excuſat humilitas ſubiectiōis vel ſuitu ſeruit.
tis. ⁊ primo q̄deȝ filij q ſunt ſub patris ptāte: vel
etiā māncipati que ſunt cōmēſales p̄ris: ⁊ ab eo
recipiūt neceſſaria:excuſant̄ pticipando cū p̄re
excoicato:dūmodo nō in crime alij aūt filij non
excuſant̄ ſm̄ Guil. Secūdo excuſant̄ monachi

participādo cū abbate excoicato ſm Guil. quia ſunt q̄ de familia eius. Tertio excuſant clerici cum ſuo pōtifice excoicato pticipādo illi. ſcꝫ q ſunt ei⁹ offō ꝯductiue deputati ſicut ꝛ alij ſeruientes: aliqn vero clerici nō. xciij. di. miratꝰ. ſm Hoſt. Quarto excuſant ſerui ꝛ ancille. ſ. ſeruilꝭ ꝯditiōis. Quinto excuſant ruſtici ſeruientes: ꝛ alij ſibi qui nō ſunt adeo curiales vt eoꝝ cōſilio ſcelera ppetrant. xj. q. iij. qm̄ multos. cū diſtinctiōe tn̄ ſm Guil. qꝛ ſi tales pſone ante excoicatiōeꝫ dn̄i ſeu pſoni obligauerūt ſe buitutī ꝛ ſeruitiū intrauerūt. ſi tūc ignorauerūt excoicationem nō tenent diſcedere: ſed ſi ſciuerūt tenent diſcedere: niſi neceſſitas eos cōpuliſſet ꝙ fierēt de familia eius. Et dꝛ de ruſticis: itellige qui co

Coloni. lunt terrā dn̄oꝝ ſuoꝝ: ꝛ hoc ēt extēdit hꝫ Guil. ad illos qui dn̄r mediatarij: ꝛ q ꝓpter culturaꝫ recipiūt certā portionē fructuū. Nam ꝛ pn̄t cōmunicare quātū oꝫ ꝓpter culturā ꝛ hmōi rōnē Idē intelligēdū eſt de nutritijs ꝛ filijs qui vl̄ q ſi a dn̄o recederēt nō haberēt vn̄ viuerēt. ex̄. c. ſi vere. ibi etiā in dicto. c. excuſant: qui cū excoicatis nautis ꝯueniūt de tranſfretādo ꝯtra ſaracenos. Sexto excuſant pres ꝛ dn̄i pticipando cuꝫ filijs ſuis aut ſeruis excoicatis: nō qdē ſimpliciter ſed ſm Tho. in. iiij. di. xviij. in his in qbus ſunt obligati: qꝛ ſicut iferiores obligant ad obſequiū ſupioꝝ. ita ſupiores ad ꝓuidētiā inferiorum. Ray. tn̄ ꝛ Guil. Goff. ꝛ Hoſti. dicūt ꝙ tutius eſt tenere ꝙ nō excuſant tales: qꝛ tenebant eos corrigere. ar. xxvij. q. j. de filia. qꝺ videt qn̄ ex defectu ipoꝝ: qꝛ ſcꝫ nō correxerūt: inciderūt in ſniam vel pmanēt in ea. ſed vbi p eos nō ſtetit. ꝛ inſtāt vt qrāt abſolutionē: hꝫ locū qꝺ dicit Tho. Septimo ſm Hoſt. huis mercēnarijs pn̄t cōicare ꝯductores eoꝝ. vbi ſine magno incommodo eoꝝ eos vitare nō poſſent. ꝛ idē de ſocijs hn̄tib⁹ aliqd cōe. al̄s aūt nō pn̄t coicare. cōcor. Ber. Octauo armiger vel huiēs militi hꝫ guil. excuſat coicādo ei: nō aūt coicando cū excōicatis: cū qbus dn̄s ſuus coicat. Nono vaſalli cuꝫ teneant reddere tributa pēſionis ſuis dn̄is excoicatis nō peccāt eis coicando: lꝫ ſoluāt in ppria pſona: hꝫ Guil. Notauit tn̄ Hugo de hmōi vaſallis: ꝙ cū ſint abſoluti ab obſeqo fidelitatis quādiu eoꝝ dn̄s eſt excoicatꝰ dn̄t ab eo abſtinere. xv. q. vj. Nos ſcōrum. Quarto excuſat hmōi participationē res ignorata. vt dicit Guil. ideſt ignorātia facti probabilis. ex̄ de cle. excom. mi. Aplice. Sed ignorātia iuris nō excuſat. niſi il-

gnorātia. los qbus ius lꝫ ignorare: vt ſunt pueri nōdum doli capaces. Dꝛ aūt ignorare qs factū vt qꝛ nō ꝯſtat ei ꝙ ille fecit tale qd: puta ꝙ clericū verberauit. qꝛ nec ipſe vidit: nec eſt fama ita publica ꝙ oīno dēat credi. nā ſi ab aduerſario audiet: vel leui fama nō dꝫ ſibi de h̄ formare ꝯſciam. xj. q. iij. nō ſolū. Si vͦ eſt publica fama: vel audit a fidedignis: ꝙ aliqs ſit publice excoicatus: vel qꝛ notorie aliqd fecit ꝓpter qꝺ incidit in excoicationē dꝫ euitare ꝛ inqrere veritatē ſi non plene ſcit: ꝛ interim eū vitare in occulto vel in publico donec fuerit certificatus ſm Ray. Item ſi audiui aliquē excoicatū publicari piſis queꝫ poſtea inuenio bononie. lꝫ quidam dixerint ꝙ dꝫ euitari vbiqꝫ tn̄ ſm Guil. pōt benignius dici. ſ. ꝙ ſi poſſunt facile ꝓbare excōmunicationē: puta per teſtē vel inſtr̄m teneoꝛ vitare. al̄s nō: niſi in illa dyoceſi. Item ſi audiui aliquē excōmunicari vel vidi incidere in factū dānatū per excōicationē: ꝛ exinde nō vidi eū niſi poſt annū ſm Guil. ſi ille eſt talis hō ꝙ credatur eē timoratꝰ: ꝛ qui tūc ſeruabat excoicationē mō non ſeruat: poſſum credere eū abſolutū. ſi vͦ nō eſt tal̄ debeo eū vitare. ſi occultū eſt occulte. vj. q. ij. ſi tm̄ ꝛ. c. ſe. ſi manifeſtum publice: niſi conſtet de abſolutione. Item ſi platus vel ſacerdos dicat mihi ꝙ vidit parrochianum ſuū aliqd facientem ꝓpter qꝺ incidit in excoicationē. nō eſt āt illud publicū ſiue credā ſiue nō credā illud non teneoꝛ eū vitare quātū. ſ. ad vitare maiorē excoicationē. ꝛ multo min⁹ vitare nō teneoꝛ: ſi dicat mihi ali⁹ ſm Guil. Si tn̄ platꝰ vel eps vl̄ ali⁹ diceret mihi de ſuo ſubdito ꝙ eēt excōicatꝰ denūciando mihi ſniaꝫ. ꝛ caſus eſt talis de quo ſolet fieri excōicatio debeo credere ꝛ illū vitare. Si āt dicat cōi locutiōe nō teneoꝛ. Itē ſi audiui ab ipſo excoicato de ſua excoicatiōe. ꝛ h̄ in ꝯfeſſione ſm Guil. nō teneoꝛ vitare. idē Ho. Si vͦ ex̄ cōfeſſionē ſm oēs debeo eū vitare: ſꝫ in occulto ſolum niſi ſit publice excoicatꝰ. Itē ſi ſcio hīm aliquem eē excoicatū ꝛ tn̄ aūt h̄ nō aduerto: ꝛ ſic ei coico ſubito ſm Guil. nō incido in excoicationem: nec pecco. Item ſi dubitat de excoicatione aliquoꝝ: ꝛ dubitatio talis ꝓcedat ſniaꝫ iudicij: puta qꝛ nōdū eſt declaratū p iudicū ꝯſenſuꝫ nō ſunt vitādi. Si poſt ꝯcordē iudicū determinationē adhuc ambiguū ſit: magis ſtanduꝫ eſt ſnie iudicū: ꝛ illi ſunt vitandi ſm Tho. in qōlibet. ¶ Quinto excuſat nec̄itas tā excoicati q̄ꝫ pticipantes. Vn̄ pegrini viatores ꝛ ſiles in neceſſitate ꝯſtituti: licite pn̄t recipē ab excoicatis ſm Inno. ꝛ Hoſt. xj. q. iij. qm̄ mltos. Silr̄ excōicatis pōt aliqd dari cā humanitatis hꝫ Guido. in ſuſtētationē qn̄. ſ. indigēt: nec eſt expectēda vltima neceſſitas: ꝛ ſi excoicatꝰ petat hoſpitiuꝫ nō tenet expectare ꝙ ſit ab oīb⁹ alijs expulſus. Intelligit tn̄ quoad neceſſaria vite. ſecus ſi peteret alia vtenſilia: vt ſoſſorium vel ſecuri ꝛ huiuſmodi. Item ſi vocat quis a iudicibus excoicatis: ſub quorum iuriſdictione eſt vt ſtet iuri vl̄ detur eſſe caſus neceſſitatis: ꝛ ſimilit ſi corā eis cōueniunt iniuriatores ſuos ſm Guil. Neceſſitas.

¶ In q̄bus caſib⁹ cōicando cū excōicatis: icur
ratur minoꝛ excōmunicatio. Caplm.ij.

EXtra predictos ca
ſus ꝓhibeſ in iure.xj.q.iij.c.cuz ex
cōicato.ꝛ ſequēti.ꝑticipare cū excō
municatis in his q̄ in h̄ verſu ꝯtinē
tur. Os orare vale: cōmunio menſa negaſ. alſs
Loqui. minoꝛ excōicatio icurrit. ¶ Pꝛio quidē nō dꝫ
quis participare cū excōicato maioꝛi excōicatio
ne in locutiōe. Ubi no.ſꝫ Guil. ꝙ familiaritas
vel pudoꝛ vl' ſcādali timoꝛ nō excuſat participā
tem cū talib⁹ in locutiōe: vel alijs in caſu nō cō/
ceſſo. Item nō lꝫ litteras excoicati recipe: vl' ei
mittere vel nūcios vel lr̄as niſi in caſu quo lice
ret ei loqui ſm Guil.ꝛ Hug. Itē ſi munus reci/
pit ab eo ſciēter qu.ſuis nō debuerit recipe: nō
tñ teneſ reddere: ſed dꝫ ex ꝯſilio paupibus ero
Salutaſ. gare vel excōicato remittat.ſ.ad ſui roboꝛē ſm
Guil. Scdo nō dꝫ ꝑticipare in ſalutando. alſs q
ſalutat excoicationē minoꝛē incurrit. Idē ſi re
ſalutat ſalutantē: ſed ſi aſſurgat: vel ſi reuerētiā
quis exhibeat excoicato aut inclinet ſe ſalutan
ti: aut moueat labia q̄ſi reſalutās cū tñ nil dicat
ſm Guil. nō icurrit excoicationem cū pene ſint
reſtringēde. de pe.di.j §. Pene. Itē cū ei ſcribi
tur nō eſt ſalutādus. ſed loco ſalutatiōis dicen/
dū eſt ſpiri ꝯſilij ſanioꝛis. ſi aūt ſalutaſ pōt rñde
re. deus emēdet vos ꝛ hmōi. ¶ Tertio ꝓhibeſ
Orare. orare cū excōicatis: vñ ſi excoicatus intrat eccle
ſiā ꝛ ibi ſe firmat. alij teneñ exire vl' ꝓcurare ꝙ
exeat ſi manifeſtū eſt eū eſſe excoicatū ſm Ray.
xj.q.iij. ſicut apli. Si vero eſt occultū tunc illi q
ſciūt exibūt ſecrete ꝛ caute. ita ꝙ nō ſequaſ ma
niſeſtatio ei⁹ ſi ꝓñt. alſs nō exibūt. vj.q.ij. ſi tñ.
occulte eni excōicatus: occulte dꝫ mōeri vt exe/
at. Si aūt excōicat⁹ eſt in eccleſia nō cā orādi ſꝫ
alio negocio. nō video quare in eadē ecclia ora
re nō poſſim. vt ait Inno. Circa officiū vō miſ/
ſe nota ſm Ray. ꝙ ſi excōicatus intrat eccleſiaꝫ
iā miſſa incepta ſi occulta eſt eius excōicatio nō
dꝫ ſacerdos dimittere miſſam. vij.q.j. Nihil. ſi
vero eſt manifeſta: moneat eū publice vt exeat.
ſi vero nō vult exire nec cōmode pōt facere ex/
pellere eū ꝛ ſacerdos nōdū inchoauit canonē.
dꝫ dimittere miſſaꝫ. arg. xxiiij.q.j. Ois. Si ve/
ro priuſq̄ ille eccleſiā intret. vel poſtq̄ ſacerdos
eū videret iā canonē inchoauit. dꝫ ſacerdos ꝓ/
cedere i officio ſimil' cū eo qui aſſiſtit ei tñ. Alij
eni oēs dñt exire eccleſiā ſi excōicatus nō exit
ipſe de quo cōiter ſciunt. ita tñ ꝙ finito canone
ꝛ ſumpto ſacro anteq̄ dicaſ poſt cōmunio mo/
neat illū ꝙ exeat. de cōſe. di.ij.c. relatū. cōcoꝛ.
Hoſti.ꝛ Goff. ꝙ ſi nō vult exire pōt eum ſacer/
dos eiicere etiā ſi clericus ſit ꝛ ſi nō pōt eijci in
ſacriſtiam rediēs. dicat oꝛonē ꝛ poſt cōionez q̄

reſtabāt. Itē ſm Tho.in.iiij. pro excoicatis orā vi.xvij
ri pōt quāuis nō inter oꝛones que pro mēbris
eccſie fiunt. ꝛ tñ fructū nō participāt quādiu in
excoicatione manēt: ſed oraſ vt eis deſ ſpūs pe
nitētie vt ab excoicatione ſoluanſ. ¶ Quarto Menſa.
ꝓhibeſ participare cū excoicato in mēſa. ſed ſi
hoſpitatus ſuꝫ in aliq̄ domo ad mēſaꝫ. ꝛ ſupue
niat ꝛ igerat ſe excoicat⁹ ſꝫ Guil. ſi ē publice ex
coicat⁹ teneoꝛ ſugē ñ obſtāte cuiuſcūq̄ ſcādalo
Si vō eſt excoicat⁹ occult⁹ ꝛ nō poſſum ſine ei⁹
nota ſurgere nō teneoꝛ ſurgē. Itē ſupueniente
publice excoicato nō teneoꝛ exire de domo: im
mo etiā ſi ſcirē aliquē publice excoicatum rece
ptū eſſe in aliqua domo poſſuꝫ ibi hoſpitari. ſi
tāte capacitatis ſit locus. ꝙ poſſuꝫ eius cōionē
vitare. nā lꝫ mihi cū excoicato in eadē camera
comedere. ſed nō in eadē mēſa. ſilr nec in eodē
lecto iacere. ꝙ ſi veniā inuitat⁹ ad aliqđ feſtuꝫ.
vel ꝯuiuiū ꝛ inuenio ibi aliquē publice excoi/
catū: teneoꝛ recedere neq̄ debeo ibi epulari. lꝫ
ſedeat ad aliā mēſaꝫ: q: oēs tales ꝯueniētes ad
feſtū vl' ꝯuiuiū ſimul inuicē coicare dicēdi ſūt.
Guil'. Itē ſi q̄s amico ſuo excoicato venienti co
medere ad domū ſuā. mittit ei domū ꝛ clauſos
ꝛ ꝓmittit euꝫ comedere ſeparatī in domo ſuaz
ſi hoc faciat in fraudē. vt ſic eū non offendat ſꝫ
fauoꝛē eius acquirat. incurrit minoꝛē excoica/
tionē. Si aūt facit q: timet ne foꝛte ille vim in/
ferret. nō incurrit. Idē ſi facit hoc cā humanita
tis: q: ſi putat eum indigere hoſpitio vel alimē
to. ꝛ de hoc facit preſtationē nō incurrit. Guil.
¶ Quinto ꝓhibetur cū excoicatis haberi com
munio.ſ. in alijs etiā actibus humane ꝯuerſa/
tionis ꝛ precipue in actibus legitimis. vñ non Cōuer
debet quis facere aliquē ꝯtractum cuꝫ excoicatis. ſatio.
tenet tamen ꝯtractus initus cū talibus ſi ipſe ꝯtra
hens non obligat ſe ad coicandū cum excoica/
tis: vt ſiquis vēdat ꝛ tradat rem excoicato. ꝛ ſta
tim ꝓcium recipiat. Si vō obligat ſe ad coican
dum cum excoicato in caſu non cōceſſo. non tꝫ
ꝯtractus. vt ſi pꝛomittat vel etiā iuret ꝙ vendat ei
vel locabit. ꝛ hoc ſm Ray. ſed Innocē. dicit ꝙ
oēs cōtractus initi cū excoicato etiā ſcienter ꝛ
durante excoicatione tenent: ꝛ ex ipſis agiſ cō/
tra excōmunicatuꝫ. Sed ipſe excoicatus agere
non poterit pro tali ꝯtractu: niſi poſt abſolutionē
qđ verius videſ. idcꝫ Guil. ¶ Item cū quis iu
rat ſoluere alicui in certo termino. ꝛ interiꝫ ille
excoicatur ſm Ray. nō deberet ſibi ſolui dum
ſtat in excoicatione: ſed deponi debet illud de/
bitū in ede ſacra Inno. vñ dicit. Conſulimus ta
li ꝙ det. nā ꝛ ſeruitio teneſ ſeruire excoicato vt
ꝓmiſit. xj.q.iij. qm̄. ꝛ hoc videſ verius. Itēꝫ ſi
quis recipiat mutuuꝫ ab excoicato. vel ꝯducit
aliq̄d ab eo pro pꝛecio reddēdo tpe excoicatio/
nis ipſo pꝛecio vel mutuo quoad ciuilē obliga/
tionem ex qua

ſtioné ex qua actio naſcit: ꝑ pót peti nõ reddit. niſi poſt eius abſolutioné. obligat tñ ei quoad naẗlem obligationé. Hoſt. Jté ſi preſbyter loca/ uit opas ſuas alicui dño dũ ipſe dñs eẽt excoi/ catus: nõ valuit locatio. ſecus ſi añ ſed nõ pote/ rit ei ſeruire in diuinis in excoicatione ꝑmanẽ ti. Hoſt. Jté ſi qs vendat vel emat a ſeruiẽte ex/ coicato noie excoicati non eſt ↄ̈uendũ cum eo ſicut nec cũ excoicato. Guil. ¶ No. ꝙ ille q in/ cidit in excoicationem quãuis cõpoſuerit cum aduerſario. vel ſatiſfecerit de iniuria. ẽt ſi vadit pro abſolutiõe: vel etiã ſi nõdũ ſit denũciatus cũ tñ manifeſtũ ſit de eius excoicatione dꝫ eui/ tari quouſqꝫ ſit abſolutus. ex̃ eo. Cũ deſideres. ẞm Ray. imo etiã ſi iã iuraſſet ſtare mãdato ali cuius epi añ abſolutioné. tam eps qꝫ alij ei cõi cantes icurrũt minoré excoicationé: etiã ſi ſuit ab ipſo excoicatus. Non eni pót ipſe coicare tali. nec dare liniaꝫ alicui coicandi qui incidat in minoré excoicationem ex̃. c. nup. xj. q. iij. Ex coicatos. per h aũt ꝙ papa ſaluat aliqué vl ꝑtici pat nõ itelligit abſoluẽ. vt in Clemẽ. Summus.

¶ Excoicatio auté .§.1.

minor ẽ a iure vel ab hoie fert. A iure quideꝫ. Primo ꝑpter participationé cũ excoicatis ma/ iori vt dictũ ẽ. Scdo pro ſacrilegio. xvij. q. iiij. minor. Tertio pro notoria fornicatione. ꝑcipue clericis. ex̃ de coha. cleri. ꝛ muli. vꝛa. Quarto ꝑ ſymonia etiã occulta in ordie ſuſcepto. extra de ſymo. c. Tãta. Quinto cũ quis recipit eccliaꝫ d̃ manu laici ꝛ ſic eã tꝫ. xvj. q̃. vij. ſi qs deinceps. Sexto ẞm quoſdã cũ in bello iniuſto exercet ar té baliſtarioꝝ ↄtra xp̃ianos extra de ſagittariis c. Arté. Septimo in diſſidentib⁹ pauperũ opp̃ſ ſoribus. manifeſtis raptorib⁹ publicis vſurari/ is: ꝛ meretricib⁹ qui large dicunt excoicati in/ quãtũ oblationes eoꝝ ad altare nõ recipiũtur. Octauo in illis qbus negat eccliaſtica ſepultu ra. ꝛ qui moriunt i torneamẽto qꝛ ꝑuant eccle/ ſiaſtica ſepultura. ẽt ſi penituerint. ꝛ idé pót di ci de eo qui nõ ↄfitet ſemel in anno. vt dicit ex̃ de pe. ꝛ re. Omnis. Nono in quolibet notorio peccatore. di. xcv. Illõ. de ↄſe. di. ij. pro dilectõe. Ab hoie aũt ferri pót mior excoicatio vt ab epi ſcopo ꝛ quolꝫ iferiori iudice eccleſiaſtico. ex̃ de of. or. c. Cũ ab ecclia. ꝛ hoc ſiue pro ↄtumacia. ſiue pro alijs cl'pis. v. q. ij. ꝑnti. Jté ſiue ſimplr. vt de pe. d. j. In actõe. ſiue ad tp̃s. di. lxxxvj. Tã ta. Eſt aũt effectus ꝑncipalis excoicationis mi/ noris ꝙ talis remoueat a ꝑticipatione ſacroꝝ. ꝛ ſi ſe imiſceat peccat mortalr. non tñ incurrit irregularitaté etiã ſi celebrat. Peccat etiã cõfe/ rendo ſacra ſed ab eo collata nõ carẽt virtutis effectu nec ꝓhibet eligere. nec ea q̃ rõne iuriſdi ctionis ſibi cõpetũt exercere. ſi talis tñ ſciẽter ele

Effect⁹ excoica tionis mi noris.

ctus fuerit eius electio erit irritãda. ex̃ de cleri. excõ. ſi celebrat. Talis etiã ẞm Guil. eſt ſepara/ tus ab oſculo pacis qd̃ eſt in miſſa. qd̃ eſt qͣſi lo co coionis nõ aũt ab horis dicẽdis cũ alijs. Jn nocen. tenet ꝙ excoicatus minori ſacra cõferẽ/ do peccat ſed ſubditi nõ ꝓhibẽtur a receptiõe. lꝫ ipſe ↄferẽdo ſe maculet. Hoſt. dicit ꝙ cõferẽ/ do nõ participat: qꝛ nõ cõfert ad ſuã vtilitatem ſed alioꝝ. dꝛ eni participare ꝑtem capere. et ſic videt cõprehẽdi vtilitas ipſius ꝑticipãtis. Jo. de lig. videt tenere in plurib⁹ locis. ꝙ excoica/ tio minor ſeparet a ꝑticipatione paſſiua tñ ſa/ cramẽtoꝝ. ſ. ꝙ talis nõ pót recipere ſacra añ ab ſolutioné. Cum eo cõcor. Pe. de palu. in. iiij. di ſtin. xviij. dicit eni ꝙ minor excoicatio excludit a participatiõe ſacroꝝ. non a participatione di uinorũ vnde qcqd alij dicunt. licite pót miſſas audire ꝛ oſculũ pacis accipe ꝛ eccleſ. i officiaꝛ: dum tñ nullũ ſacrm̃ percipiat: nec mꝛimoniũꝫ nec aliud niſi ꝑus abſolutus ꝛ qd̃ Guil. dicit: d̃ oſculo pacis. Rñdeo ꝙ ideo oſculi pacis ꝛ pa nis benedicti datio ſucceſſerunt loco coionis: vt indigni non admitterentur ad iſta.

¶ Abſolutio auté .§.ij.

ab ipſa excoicatione minori fieri pót a ꝓprio ſa cerdote. ex̃ eo. nuper. ꝛ dicit ꝓprius ſacerdos q illũ pót abſoluere a pctis quicũqꝫ ſit: ab alieno aũt qui. ſ. illũ non pót audire nõ pót abſolui ẞꝫ Tho. Hoſt. ꝛ alios ſi etiã ipſe ſacerdos ꝓprius eſſet excoicatus minori excoicatiõe pót nihilo minus abſolue talé. ex̃. eo. duob⁹. Excoicamus aũt maiori: ſi ingerat ſe coioni alioꝝ peccat ẞꝫ Ray. ꝛ ſi i ↄtẽptu hoc faceret mortalr peccaret: dꝫ quoqꝫ ꝛ alios excoicatos vitare ẞm Hoſtié. nec per ↄſtõnem Cõſtantie factaꝫ. de qua hꝫ in ſ. tollit. qn ipſe excoicatus debeat ſe ſubtrahẽ a coione fideliũ in diuinis. ¶ Et no. ẞꝫ Pe. de peruſio. extra de ſen. excõ. Jnquiſitõis. ꝙ ſi pre latus ꝑcipit ſubdito ꝙ celebret excoicato ꝑſen/ te qué ſubditus ſcit excoicatũ. ꝑlatus vo man/ dans ꝛ alij de eius excoicatione ignorãt: ſubdi ditus ipſe in hoc parebit ꝑlato: ꝛ ſic celebrabit: ꝓteſtari tñ dꝫ celebrans illi qué excoicatũ ſcit: ꝙ nõ intẽdit cũ illo cõcelebrare: ſed cũ alijs nõ excõmunicatis. Jdé dicit ꝙ ſi ſcio aliqué excoi catũ qué vitare teneor. ẽt in publico nõ teneor illi coicare: etiã ad mandatũ eccleſie: ſꝫ potius debeo pati excoicationé. ſi vo pro certo neſcio ſed ꝓbabiliter credo: in tali caſu per me ſolũ illi non coicabo ſed ad petitionem alterius vitare non teneor. ¶ Nota diligẽter ꝙ licet ẞm iura cõmunia excõmunicati etiaꝫ non denũciati de berent euitari: vt dictũ eſt: tamen per ↄſtitutio nem factã conſtantie iſtud extat modificatũ: et cõcilio Baſilieñ. anteqꝫ ſciſſuram faceret reuo/

nata fuit: qȏ vȝ ⁊ fideles nō teneanſ tales euitare in diuinis. ⁊ extra niſi fuerint publicati ſeu denūciati: excepto cāu de iniectione manuū in pſonas eccliaſticas notoria: ⁊ idē de alijs cēſuris eccliaſticis. Tenoꝛ ꝯſtōnis ipſius eſt iſte.

℄ Quod non tenetur quis vitare excoicatos niſi fuerint denunciati. Capitulum. iij.

INſuper ad euitandum ſcādalū: ⁊ multa picula q̄ conſcijs timoꝛatis ꝯtingere pñt xp̄i fidelibus tenoꝛe p̄ñtiuȝ miſericoꝛditer idulgemus: q̄ nemo deinceps a cōione aliquius ſacroꝝ adminiſtratione vel receptiōe: aut alijs qbuſcūqȝ diuinis intus ⁊ extra ptextu cuiuſcūqȝ ſnie: aut cenſure eccliaſtice a iure vel ab hoīe generalr pmulgate teneaſ abſtinere vl' aliquē vitare: aut iterdictū eccliaſticū obſeruare: niſi ſnia vel cēſura hmōi fuerit illata ꝯ pſonaꝫ: collegiū: vniuerſitatē: eccllie coītatē vl' locū certum vel certā a iudice publicata vel denūciata ſpāliter ⁊ exp̄ſſa ꝯſtōnibus aplicis. ⁊ alijs in ꝯrium facientib⁹ nō obſtātibus qbuſcūqȝ ſaluo ſi quē pro ſacrilega manuū iniectiōe in clericū ſniam latā a canone adeo notoꝛie ꝯſtiterit incidiſſe q̄ factū nō poſſit aliq̄ tergiuerſatiōe celari nec aliquo ſuffragio excuſari: nā a cōione illi⁹ lȝ denūciatus nō fuerit: volumus abſtineri iuxta canonicas ſanctiōes in ꝯcilio Cōſtātieñ. ſub Martino. v. ℄ Et no. q̄ qdā dicebāt iſtā ꝯſtōnem fuiſſe in ꝯcilio ꝑpoſitā ſed nō acceptatam: ꝑcipue ab italica natiōe. Alij dicebāt fuiſſe tpalez. ſ. per qnquēniū vſqȝ ad ꝯciliū ſequēs qȏ ſenis fuit celebratū. Sed nullū hoꝛū eſt veꝝ. Nā duo venerabiles viri famoſi in vita ⁊ ſcia. quorum vnus doctoꝛ in theologia: alter in iure: et ep̄o. ſ. dñs Ni. de dinckelſbuhel: ⁊ dñs Andreas poſtea ep̄s boſonieñ. in polonia q fuerūt preſentes in ꝯcilio ꝯſtantieñ. vbi facta fuit dicta cōſtitutio: dixerūt ipſaȝ acceptatā ab oībus ⁊ ꝑpetuam ⁊ vnā de ꝯcoꝛdatis. Magiſtri etiam vniuerſitatis Pariſ. acceptauerūt ipſaȝ ꝯſtōnem: q: in ea dicif oībus xp̄ifidelibus. Sed ⁊ dict⁹ dñs Andreas boſenieñ. ep̄s poſt celebratū cōcilium ſenis: cui ēt interfuit vadēs ad curiā ad viſitandū Martinū. v. papā. cū ipe putaret dictā ꝯſtōnez fuiſſe tpalez. ſ. per qnquēniū tm̄. ⁊ ſic iā expiraſſet: loquēs cū papa petiuit ab eo vt cōcederet ſibi ex grā vti tali ſnia ſine diſpenſatione quā cōtinebat iſta ꝯſtō. Rñdit papa vos ſcitis illā vnā eē de ꝯcoꝛdatis. Et cū ipſe ep̄s qnquēnialē eē obijceret. Dixit papa. Ego volo q̄ ſemper duret. Dñs Julianus auditoꝛ camere aplice vir iureꝑitus ⁊ famoſus: poſtmodū cardinalis effect⁹ ſup hoc ꝯſultus dixit tale indultum eē nō ſolū germanicis: verūetiā oībus chriſtianis ⁊ de iure eē ꝑpetuā: q: iſta eſt natura cōſtitutiōis ipſi⁹ niſi reuocef. Nō fuit āt reuocata ſȝ i ꝯcilio Baſilieñ ꝯfirmata añ ſui diſſolutiōeȝ.

Titulus. xxvi. De interdicto.

℄ In quo cōueniunt ⁊ differūt excoicatio: ſuſpenſio: ⁊ interdictum. Capitulū. j.

QUia interdictū eccleſiaſticū hȝ ſilitudinē aliquā cū excoicatione. Eſt enī ipȝ iterdictū ſeparatio a ceteris ſacris ⁊ oīb⁹ diuinis officijs ⁊ eccleſiaſtica ſepultura vt hꝫ pōt. ex̄ de ſpō. Nō eſt vobis. ⁊ de pe. ⁊ re. c. q̄ in te. Ideo poſt tractatū de excoicatione agef nūc de ipo iterdicto. ⁊ ꝑcipue ſm̄ notata p Jo. cal. in tract. quē fecit de iterdicto eccliaſtico. vbi mlta ponūtur no. p Hoſt. ⁊ Inno. que nō hñtur in ſumis. Cōcluſiones ſeu determiatiōes tm̄ ponendo: ⁊ opi. ꝯrias ⁊ rōnes: ac ēt multas allegatiōes circa hmōi poſitas ibi: omittendo cā breuitatis. Pꝛio igif ſciendū q̄ ſub noie cēſure eccliaſtice iſta tria cōpꝛehēdunſ. ſ. excoicatio ſuſpēſio ⁊ iterdictū. de ver. ſi. c. q̄renti. Et excoicatio qdem ⁊ iterdictū ad laicos ⁊ clericos pōt extēdi: ſed ſuſpēſio tm̄ clicos reſpicit cōiter: ⁊ iō de ipſa poſtea tractabif ⁊ ōmī de irreglaritate. Cōueniūt aūt p̄dicta tria in plurib⁹ ſm̄ Hoſti. Pꝛimo: q: ſicut excoicatio dȝ ferri in ſcriptis ꝯtinētib⁹ cāȝ ipſius: ita ⁊ ſnia ſuſpēſionis ⁊ interdicti: vt hꝫ ex̄. e. cū medicinalis. li. vj. Scḋo: q: ſnie excoicationis: ſuſpēſionis ⁊ iterdicti: nō releuanſ p ſequētē appellationē ſȝ per p̄cedētē. Tertio: q: ligati aliq̄ ſnia de p̄dictis nec eligere nec eligi pñt. Quarto: q: nullus ligat⁹ aliq̄ p̄dictaꝝ ſniaruȝ dȝ celebrare diuina. alr̄ efficif irregularis. Quito: q: tales ſnias dȝ p̄cedere admonitio. ſ. cū ferunſ ab hoīe. Sexto: q: qlibȝ coꝝ iurat an̄ q̄ abſoluaf nō amplius ꝯuenire ⁊ in oīb⁹ pōt fieri relaxatio ad cautelā niſi vbi eēt iterdictuȝ gñale pmulgatū: q: tūc nō hȝ locū relaxatio ad cautelā. ex̄. e. p̄ñti. li. vj. Septimo: q: hmōi ſnie dñt obſeruari per ſupioꝛes. Octauo: q: nullus coꝝ durāte ſnia pōt teſtificari. ex̄ de teſti. c. veniens. Nono: q: ſupioꝛ nō dȝ ipſas ſnias reuocare vel ꝓnunciare nullas vl' de ipſis aliqd diſponere niſi vocatis partib⁹. Decimo: q: illi qui p priuilegium ſunt recepti in ꝓpꝛios ⁊ ſpāles romane eccleſie vel aplice ſedis filios. licet ꝓpter hoc non eſſent exempti: tamē ſicut nec excoicari ſic nec interdici nec ſuſpendi poſſunt ab alio q̄ȝ a romano pōtifice vel legato de latere. extra de ver. ſig. c. j. li. vj. Idem Jo. cal. excepto pmo quem nō ponit. ℄ Differūt aūt iſta tria in his. Pꝛimo quidē q: excoicatio ⁊ ſuſpēſio ꝓpꝛie ferūtur ꝯ ſingulares pſonas: ⁊ excoicatio quā-

Interdictū q̄.

Conuenientia eorum.

Diffe-rētia.

dem ꝫ clericos ⁊ laicos. Suſpēſio vero tm̄ contra clericos. Interdū vero ferf ꝫ loca ꝓpria vel ꝯtra vniuerſitates ⁊ collegia. Interdū tn̄ ⁊ contra ſingularē pſonam ferf interdū etſi nō ita ꝓprie. Scdo: q: cū ſuſpenſio ⁊ iterdicto pticulari pōt in alijs oībus exceptis ſacris certis ⁊ diuinis officijs. non aūt cū excoicato: vt ſupra dictū eſt in tractatu de excō. Tertio: q: effectus excoicationis late nō pōt ſuſpēdi: ſed effectꝰ aliarꝫ ſic. Quarto: q: epi non incurrūt aliquā ſniam ſuſpēſionis vel interdicti ꝓlatam ab hoīe vel a iure: niſi ſpecifice exprimanf. de ſen. excō. quia piculoſuꝫ. li. vj. qḋ priuilegiū non hn̄t quātum ad excoicationē. Quinto q: interdictuꝫ gn̄ale loci non pōt ad cautelā relaxari. ſed bn̄ ab excōmunicatione ⁊ ſuſpēſione ad cautelā quis pōt abſolui. Sexto q: interdictū gn̄ale in locū proferri nō pōt ſine ſpāli ſnia pape pro pecuniario debito. Sed bn̄ excoicatio ⁊ ſuſpēſio. de appel. pterea. Hec Jo. cal. De ipſo ergo iterdicto quatuor: vidēda ſunt. Primo a quo feraf. Scdo cōtra quē feratur. Tertio quis ſit eiꝰ effectꝰ. Quarto quō feraf. ⁊ quō poſtea tollaf vel relaxetur.

¶ De interdicto generali ⁊ particulari: ⁊ in quibus caſibus ſit ponendū. Capitulum. ij.

Sciendum ergo primo qꝫ interdictū ferf a iure ⁊ ab homine ⁊ ab vtroqꝫ. qn̄qꝫ interdictū gn̄ale. qn̄qꝫ iterdictū ſpāle. ⁊ qn̄qꝫ etiā ſingulare. Et gn̄ale qdē dicif qḋ ferf cōtra regnū. pūnciā ciuitatē. caſtrū vel villā. vniuerſitatē vel collegiū ⁊ hmōi. Generale interdictū ferf a iure in his caſibus. Primo ſi collegiū vl' vniuerſitas ciuitatis vel loci cogūt eccliās vl' ecclesiaſticas pſonas ſoluere guidagia vel pedagia vel ab ipſis ecclijs vl' eccliaſticis pſonis exigit vel extorquet ꝓprijs rebꝰ qs nō cā negociationis deferūt: hoc ipſo ſunt interdicti. de cē. c. qꝫqꝫ. li. vj. Jo. cal. ⁊ addit tn̄ iſte caſus nō eſt receptus nec ſeruaf. lꝫ poſtea ſancitū fuerit penas pdictas ⁊ alias ꝫ non parētes debere p locorꝫ dioceſanos publicari. in cle. eo. ti. pn̄ti. Sed cōmuniter iſta opinio nō tenef. q: etſi de lege dicaf qꝫ ꝯfirmaf cū more vtentiū approbaf. ⁊ ꝓpter ꝯriaꝫ ꝯſuetudinē abrogaf di. iiij. §. leges. non ſic de ſnia excoicationis que ſubito trahit ſecū ſuū effectū. ibi etiā in illo. c. qꝫqꝫ. vbi ferf talis ſnia ꝯria cōſuetudine nō obſtāte. Secūdo vniuerſitas que domos locauerit vel ꝯductas hr̄e pmiſerit alienigenis vſurarijs in terra ſua ad exercēduꝫ fenus. de vſur. c. j. lib. vj. Tertio. vniuerſitas que repſalias ꝫ pſonas eccliaſticas cōcedit vel ꝯceſſas ad illas extēdit niſi id reuocauerit infra mēſem a die ꝯceſſionis vel extenſionis. de iniu. ⁊ dam. da. c. ⁊ ſi pignorationes.

Qn̄ fertur iterdictum gn̄ale.

li. vj. Quarto: eſt ciuitas interdicta. qū officiales talis ciuitatis in qua dꝫ romani pontificis electio celebrari. vel repn̄tantes ipſaꝫ ciuitateꝫ nō ſeruauerint ea ad que tenenf per decretalē. vbi piculū. de elec. li. vj. vel fraudē in eis vl' circa ea cōmiſerint. Quinto iterdicta eſt ciuitas q̄ uis pter vrbē que ꝯſentit dādo ꝯſiliū auxilium vel fauorē occidētibꝰ vel pcutiētibus cardinaleꝫ ſancte romane eccle vel que infra mēſem delinquētes hmōi. ꝓut enormitas faciētis exegerit ⁊ ei facultas affuerit. nō punierit. de pe. felicis. in ſi. li. vj. Sexto ciuitas que epm ꝓpriū iniurioſe vel temere pcuſſerit vel recepit. vel bānierit. vl' hoc fieri mādauerit. vl' ꝯſiliū in his dederit: vel fauorē vel hoc faciēs ſciēter defenſauerit. vt in cle. de penis. c. ſi qs ſuadēte. Cāuo aūt decretalis. clericis. c. de imu. ec. lib. vj. reuocatus eſt p. c. Quoniā eo. ti. in clemen. Joā. cal.

¶ Speciale inter- .§. i.

dictū eſt cū interdicif aliq̄ ecclia. ac ēt cū iterdicunf oēs eccleſie vniꝰ ciuitatis vl' ꝓuicie. q: etſi non in illis ecclijs tn̄ in alijs locis illiꝰ ciuitatis ex̄ ecclias poſſent diuina celebrari ⁊ audiri ab hoībus illius loci. Et hmōi interdictuꝫ ſpāle. ſ. ꝫ aliquā eccleſiā reperif in iure in his caſibus. Primo ꝓpter iniurioſuꝫ hōicidiū in ea ꝑpetratuꝫ. vel iniurioſaꝫ in ea ſanguinis effuſionē. Secūdo cū ꝓpter effuſionē humani ſemis ſtudioſe pcuratā eſt polluta. in his enī duobus caſibꝰ ecclia eſt ita interdicta. qꝫ aū recōciliationē non dꝫ in ea diuina officia celebrari. de ꝯſe. di. j. ſi motum. ⁊. c. ecclijs. Tertio quādo ꝓpter diſcordiā patronoꝝ epus claudit oſtia eccle. ⁊ tollit ſin de reliquias ⁊ pcipit qꝫ nullus in ea aliqḋ ſacrū celebret myſteriū donec ad ꝯcordiā redeāt. de iure pa. c. j. ⁊. ij. Non tn̄ pferens ſniam interdicti. Quarto ſi ecclia fuit ſymoniace ꝯſecrata nō dꝫ in ea celebrari. j. q. iij. Ecclia. Quinto ſi pncipaliter pro q̄ſtu nō p diuino cultu fuit ꝯſecrata. de ꝯſe. di. j. ſi qs baſilicā. Sexto ſi ecclia eſt cōſecrata ſine ſnia epi dioceſani. de cōſe. di. j. precepta. Septio ſi ſine reliquijs vel in loco deſerto ⁊ nunqꝫ habitato fuit dedicata. de ꝯſe. di. j. placuit. In oībꝰ tn̄ his caſibꝰ quāuis i tali ecclia de iure celebrari nō dēat tn̄ ꝯriū faciētes. ſ. celebrantes nō ſunt irreglares. q: nō ſunt exp̄ſſi in iure. vt de ſen. excō. c. Is q. li. vj. ſꝫ ſi epus p aliquā cām de pdictis ſpāliter eccliaꝫ interdixit. ⁊ tūc celebrās in ea bn̄ eſſet irregularis. Joā. cal.

¶ Interdictū ſin- .§. ij.

gulare eſt cum interdicunf alicui perſone ſingulari diuina officia: ⁊ eccleſiaſtica ſacra vl' vniuerſaliter vel particulariter quoad aliqua ipſorum ſacroꝝ vel officioꝝ. vt de off. dele. c. Ex lris

q.de puil.c.j.⁊.c.Epoꝝ.li.vj.⁊ ð tēp.oꝛ.c.vl'nō
eſt cōpos.⁊.c.ſtās.⁊ di.l.placuit.⁊ de coꝛpo.vi.
ſignificauit ⁊ iſtud etiā pōt dici ſuſpenſio. Ubi
pꝛio no.q꞉.interdictus ab aliquo actu reſpicien
te diuina intelligit interdict⁹⁊ ab oī alio꞉q in
cludit in illo.vel q ſine illo interdicto exerceri
nō poſſʒ.de appel.ſollicitudinē. vñ īterdict⁹ab
officio ſacerdotali nō dʒ exercere officio q̄ ꝓpꝛie
cōpetūt ſacerdoti ſec⁹ ſi ſolū altaris miſteriū ſit
ei īterdictū.⁊ īterdict⁹a ſacerdotali officio non
pōt exercere pōtificale q꞉ pōtificale ſine ſacerdo
tali exerceri nō pt de exceſ.ꝑla. Ex līis. Et ea rō
ne interdict⁹ne ꝓmoueat ad inferioꝛes oꝛdies
nō pōt ad maioꝛes ꝓmoueri.vel interdict⁹.i.ſu
ſpēſus ab exercitio īferioꝛis oꝛdis nō pōt exer
cere actū ſupioꝛis.qd̄ ſine exercitio illi⁹ inferio
ris exerceri nō pōt.ſec⁹ ſi ſine illo exerceri pōt.
ſicut eꝯ interdict⁹vel ꝓhibit⁹a maioꝛi nō intel
ligit ꝓhibitus a minoꝛi qd̄ in illo maioꝛi nō in
cludit.hoc ꝓbat.xcv.di. Illud ⁊.xiij.q.ij.c.que
ſta. ¶ Scd̄o nota q eps ſuſpēſus vl'īterdict⁹a
pōtificali.ſi exercet officiū ſacerdotis etiā cum
pontificalib⁹nō eſt irregularis. ſʒ ſi exercet ali
qd̄ p ſe qd̄ ſpectat ad officiū epale reſpectu ꝯſe
crationis epalis ſiue cū miſſa vt ꝯſecrare vel oꝛ
dinare.vel ſine miſſa ſicut cōfirmare in fronte
eſt irregularis. Tertio no.q ſacerdos cui inter
dicta ſunt ſacerdotalia.ſi cōficiat coꝛpus xp̄i ſi
ne miſſa eſt irregularis.de cle.excō.c.j. Excōica
tus tñ celebrās in minoꝛi ſciēter lʒ peccet moꝛ
taliter.nō tñ īcurrit irregularitatē. Itē no.q a
iure interdicit ingreſſus eccle ī caſib⁹.de ſen.
excō.ſacro.⁊ eo.ti.c.j.li.vj.⁊.c.ſi.ti.ð cenſi. Ex
git.xvij.q.iiij.ſi qs deinceps.ſm cōeʒ opī. Iteʒ
q celebꝛat ſciēter ſeu'alys participat in diuinis
p̄ntib⁹publice excōicatis vl'īterdictis.vel illos
admittūt ad eccliaſticā ſepulturā. eis īterdicit
ingreſſus eccle donec ſatiſfecerint ad arbitriū
ei⁹cui'ſniam ꝯtēpſerunt.ð puil.c.Epoꝝ.li.vj.
Archid.tñ ſup iſto.c.dicit q ītelligit ð excōica
tis.ab homine.vel interdictis.qd̄ ꝓbat p tex.il
luʒ q dicit.donec ſatiſfecerit ad arbitriū ei⁹cu
ius ſniam ꝯtēpſerūt. Sʒ admittētes ad eccliaſti
cā ſepulturā tales ſciēter ſūt excōicati p cle.eos
de qua.ē.hēs de excō. Si autē talis cui eſt iter
ti.24.c. dictus ingreſſus eccle ſue ab hoīe.vl'a iure ſe
xxxiij. ingerat diuinis in eccla.agens in officio ſuo
ſicut prius irregularis eſt.de ſen.excō.is cui.li.
vj.ſed ſi ex̄ ecclā.puta ſub domo vl'tentoꝛio.vl'
in domo priuata ingerit ſe diuinis nō irregula
ris eſt.vt ibi no.glo. Et rō eſt꞉q꞉ dictā limitatio
nis ſm ſuā limitationeʒ dʒ intelligi.xliij.di.ſit
rectoꝛ.limitat aūt hʒ pena cū ſeʒ celebꝛat.in ec
cleſie.ergo nō hʒ locū ſi extra celebꝛatur.ar.de
pe.di.j.§.pena. Si aūt talis celebꝛat ī oꝛatoꝛio
qd̄ ꝯſtrui nō pōt ſine dioceſani lnia.de priuil.

c.Auctoꝛitatē.lib.vj. Si ſtricte eſt oꝛatoꝛiū.ita
q nō eſt eccla꞉nō eſt irregularis. ſʒ ſi celebꝛat
in eccla nō ꝯſecrata que ꝓpꝛie dr̄ baſilica ē irre
gularis. Satis eſt enī q auctē pōtificis ſit dedi
cata.de cōſe.di.j.nemo. Itē pſbytero celebꝛan
te miſſaʒ in eccla ſi ſubdiacon⁹cui eſt īterdict⁹
īgreſſus eccle.dicit eplaʒ ex̄ ecclēſiā in illa miſ
ſa.vel diacon⁹euangeliū ſic interdict⁹.ſ.talis
ſubdiaconus ⁊ diacon⁹puto irregulares fore꞉
q꞉ ē vnū'offm̄ qd̄ tñ ī eccleſia p̄ncipalr̄ celebꝛat
cui coopant in actu ſibi ꝓhibito.di.l.ſi qs vidu
am. Pꝛeſbyter vero ſi celebꝛās in eccleſia admi
ſit ſcienter dictū ſubdiaconū vel diaconū ad le
ctionē epl'e vel euangelij etiā extra eccleſiaʒ eſt
irregularis꞉q꞉ ꝑticipat in' crimine crimīnoſo.
de ſen.excō.nup.⁊.c.ſi.ꝯcubina.imo videt ta
le ꝑticipiū factū in eccleſia ꝑ ꝓxime dicta꞉ſʒ ꝯ
rio ſi ſubdiacon⁹cui eſt interdict⁹ingreſſus ec
cleſie dicit eplām in eccleſia in miſſa quā ſacer
dos celebꝛat ex̄ eccleſiā irregularis eſt꞉q꞉ in ec
cleſia vere ⁊ de facto id fecit꞉⁊ ſic in loco ꝓhibi
to.de ſen.exc.c.is cui.li.vj. Et idē dicēdū de dia
cono in tali caſu dicente euangeliū. pſbyterus
aūt talē celebꝛantē ex̄ eccleſiaʒ nō audeo dicere
irregulareʒ꞉q꞉ licet videt participare in culpa
cum miniſtris.tñ nō ē dignū q principale vel
dignius trahat ad acceſſoꝛiū.vel minus dignū
⁊ ſatis eſt q in hoc dubio nō eſt expꝛeſſum in iu
re. Item talis cui eſt ingreſſus eccleſie interdi
ctus quāuis ſit ꝓhibit⁹ p hoc a celebꝛatione꞉⁊
etiā ab auditiōe diuoꝝ in ea ſʒ Jo.an.pt tñ nō
ſolū p eccleſiā trāſire ꝓ factis ſuis ſm Inno.ſed
etiā pōt in eccla oꝛare in tp̄e quo nō celebꝛant
diuina officia ī eccla.j.q.j.q ſtudet.l ſi. Jo.cal.

¶ De interdicto .§.iij.

qd̄ ab hoīe. Itē ſit ab hoīe pōt fieri interdictū ⁊
generale ⁊ ſpāle ⁊ ſingulare.⁊ p delegatū vel
ſubdelegatū.de of.dele.ſane qd̄ eſt planū ſi in
līis delegātis eſt clauſula ꝯſueta.ſ.ꝯdictoꝛes p
cenſurā eccliaſticā cōpeſcendo.de verbo.ſig.q
renti. Item ſi ſimplr̄ datus eſt ſine dicta clauſu
la.tunc enī maxime vbi hoc eſt expꝛeſſum in iure
hanc penā poterit imponere de offi.dele.c.de
cauſis. Item pfert per oꝛdinariū epm̄ ꝯtra eos
qui ſunt ſue iuriſditiōis.tñ nō dʒ ſuſpēdere ſeu
īterdicere clericos vl' coꝝ eccleſias ꝑpetuo꞉vel
ad longū tp̄s niſi de ꝯſenſu capli.⁊ h̄ maxime
qñ ꝓcedit ex officio ſuo꞉ſed regulr̄ de iure ⁊ cō
ſuetudine ſnia paſtoꝛis ſolius tenenda eſt ⁊ ti
mēda.xj.q.iij.c.j. Item electus confirmatus li
cet non ꝯſecratus interdicē pōt꞉q꞉ hʒ iuriſditio
nis.de elec.c.tranſmiſſam. Item ⁊ inferioꝛ ꝓla
tus hñs iuriſditionem oꝛdinariaʒ interdicere
poteſt ſibi ſubditos.ex̄ de ꝯſue.c.cum inter.⁊
de offi.oꝛ.c.cum ab eccleſiarūʒ.vbi notat qui ⁊

qñ inferiores ab epiſ habeãt ordinariã iuriſdi
tionẽ. Itẽ ſede vacãte caplm põt interdicere. de
maio. ⁊ obe. his que. Itẽ per mulierẽ etiã plat.ã
non põt proferri interdictum: vt prioriſſam vl'
abbatiſſam: q: hoc pertinet ad poteſtatem cla/
uium. de peni. ⁊ remiſ. c. noua.

¶ Cõtra quẽ interdictũ ferat. Caplm. iij.

Quantum ad ſecun/
duʒ pncipale. ſ. ꝯ quẽ ferat iterdcm.
Sciẽdũ ꝙ ꝓmulgat ⁊ ꝓmulgari põt
ꝯ mares ⁊ feminas clericos ⁊ laicos ⁊ religio/
ſos puatos: platos ⁊ rectores: nobiles ⁊ plebe/
ios cuiuſcũqʒ ſint etatis ſm ꝙ ſunt capaces pe
narũ ꝯ etiã collegia ⁊ vniuerſitates ꝯ eccleſias:
villas: caſtra: ciuitates ⁊ regna. Et dicit Calde/
rinus ꝙ pferẽs ſniam interdicti ⁊ ſupior eius
ſi violat ſniam ipaʒ credit fore irregulares: qa
hac irregularitate ligant a canone. de ſen. excõ.
is qui. li. vj. de ꝯſti. c. j. ⁊ fi. Itẽ ſi proferẽs ſniaʒ
nõ ſeruat interdictũ: forte nõ male diceretur ꝙ
alij nõ tenent ſeruare. ar. c. petiſſio. de pul. ſʒ il/
lud. c. loquit cũ his pro quo. i. ad cui⁹ q̃relã ⁊ i
cui⁹ fauorẽ latũ ẽ id nõ ſeruat: qꝺ nõ eſt ad caſũ
aliũ extẽdendũ cũ videat p modũ puilegij: licʒ
corpe iuris clauſi emanaſſe. ꝙ aũt iuris puile/
gia caſus ſuos nõ extẽdãt: vt pʒ de puile. ſane.
Etiã ſi ſint in corpe iuris clauſa: vt ibi notat Ho
ſtien. Ex qbus ſequit ꝙ pferẽs interdictuʒ cele/
brãs in eccleſia ab eo iterdicta eſt irregularis.
⁊ per ꝯñs alij nõ excuſant. lʒ eni mala ſupiorũ
frequẽter trahant ad ſubditos in exẽplũ. de vo
to. c. magne. al's de no. ope. nũ. c. cũ ex iniũcto.
Nõ tñ per hmõi ſubditi excuſant a pena iuris
xvj. q. j. in canonib⁹. ¶ Itẽ ſi proferẽs interdi/
ctũ nõ ſeruãdo interdictũ ab eo poſitũ i aliquo
loco per h intẽdit illud relaxare: ita ꝙ ipſe pfe/
rens h dixit tũc nec ſubditi: nec ipe pferẽs eẽnt
irregulares. ſublato eni pncipali ceſſant oĩa ac
ceſſoria. Cũ ergo relaxatio loci iterdicti nõ hẽ/
at certã formã ſatis fuit ꝙ pferẽs dixit ꝙ inten
debat relaxare: ſʒ vbi pferens hoc nõ dixit: lʒ in
mẽte gereret relaxare: tũc putarẽ ipʒ ⁊ alios nõ
ſuantes eẽ irregulares: q: ſicut v̇baliter fuit la
ta ſnia interdicti ita v̇bo debuit fieri relaxatio
de reg. iur. c. j. h verũ eſt preterq̃ʒ in papa q nõ
ſubiacet legib⁹. ff. de legi. l. pnceps. Un ſi i mẽ/
te gerit interdictũ relaxare: lʒ v̇ba nõ exprimat
poſtea ibi celebrãtes nõ eẽnt irregulares. Si tñ
hoc ignorẽt ⁊ celebrãt credẽtes durare interdi
ctũ grauiter peccãt: etſi nõ ſint irregulares. Jo
an. cal. Itẽ ſi iterdicit aliq̃ eccleſia nec in capel/
la ei⁹ poterit celebrari: nec in cimiterio poterit
qs ſepeliri: ſi ipſa capella vl' cimiteriũ ſint eccle
ſie ꝯiuncta. al's ſecus. ex eo. ſi ciuitas. li. vj. Iteʒ
in eccleſia ſpãliter interdicta quãuis honeſtius

ſit ibi nõ baptizari: niſi incõmoditas aliud ſua
deat. ꝯtrium tñ faciens credit Jo. cal. ꝙ nõ icur/
rat irregularitatẽ: q: a quouis iterdicto hoc eſt
exceptũ. ex ꝺ ſpõ. c. nõ eſt. idẽ de chriſmate. Itẽ
in eccleſia ſpãliter iterdicta nõ pñt celebrari di
uina ſuata forma decretalis. alma. §. adijcim⁹.
de ſen. excõ. li. vj. Nõ eſt q: dictũ. c. alma. loquit
cũ locus fuerit iterdictus: ⁊ tale appellat gñale
iterdictuʒ. de pe. ⁊ remiſ. qꝺ in te. ſiue cõe qꝺ in
idẽ ſonat. bñ ⁊ ad h facit de ſen. excõ. pñti. li. vj.
Itẽ ſpãle iterdictũ poſitũ in aliq̃ eccleſia: q̃uis
archidiacon⁹ dicat ꝙ nõ poſſit relaxari ad cau/
telã: ſed dicat nullũ. Jo. tñ mo. dicit ꝯtrũ qꝺ fa
tet Jo. an. videri ſibi veri⁹. ⁊ hoc ẽt plʒ Jo. cal.
q: c. pſenti. de ſen. excõ. li. vj. loquit de gñali in
terdicto ꝙ. ſ. nõ poſſit relaxari ad cautelã. ſecus
ẽ de ſpãli. xxv. di. q̃lis. ⁊ idẽ in pticulari vel ſin
gulari iterdicto. ſ. pſone. Itẽ etſi pro pecũiario
debito nõ poſſit ferri iterdictũ in loco ſiue gñã
le. põt tñ ferri ſpãle ſiue ꝯ eccleſias aliquã vl' ali
quas pro dicta cã. Itẽ cũ imponit in aliq̃ eccl'ia
ceſſatio a diuinis ſeruata forma. c. irrefragabi/
li. de of. ordi ſiqs ibi celebrat nõ eſt irregularis:
⁊ rõ: q: talis ceſſatio ipoſita nõ eſt vera ſnia iter
dicti: ſed ſi iponat ceſſatio a diuinis gñalis. ſ. i
loco ab eo qui põt tũc hʒ effectũ interdicti: ⁊ de
hac dʒ intelligi glo. Inn. in. c. nõ eſt. de ſponſa.
ſm Jo. an. ⁊ hoc plʒ qꝺ pbat in cle. ex frequen/
tibus. de ſen. excõ. que eq̃parat gñales ceſſatio
nes inductas ab eo q põt gñalibus iterdictis:
nõ aũt ſpãles. i. ceterarũ eccleſiaꝝ. Jo. cal. Iteʒ
cũ ꝓmulgat interdictũ in cõe ppl'm ciues. inco
las vel vniuerſitatẽ. i. ſub pdictis appellationi
bus: vel aliq̃ ipaꝝ intelligit iſtud gñale interdi
ctũ. de ſen. excõ. alma. §. illis. li. vj. Et q: cũ iter
dicto loco ppter delictũ ppl'i vel ciuiũ ſingula/
res pſone loci intelligant gñaliter iterdicte: vt
ſic dicat gñale iterdictũ: vt in. c. cũ in ptib⁹. de
v̇. ſig. eo mõ. ⁊ iſtud dʒ dici gñale: imo ⁊ forti⁹:
q: pdictũ interdictũ ſupius: iõ dicit gñale: qa
vniuerſitatẽ vel ppl'm loci cõplectit. Sed ppter
qꝺ vnũqꝺqʒ tale ⁊ iſtud magis. xix. di. c. j. Joã.
cal. Itẽ qñ interdicit clerus alicui⁹ loci. nõ ex h
dꝫ ppl's illius loci iterdict⁹: q: hec ſunt diuerſa
⁊ ecõuerſo. ex de ſen. excõ. c. ſi ſnia. li. vj. Intelli
go aũt appellatõe cleri ꝯtineri nõ ſolũ ꝓmotos
ad ordines: ſed etiã religioſos ⁊ religioſas: cõ
uerſos: ⁊ ꝯuerſas qui ita ad eccleſiã ſunt trãſla
ti ⁊ de pplo ppꝛie dici nõ pñt. xij. q. j. duo ſunt.
Jo. cal. Itẽ cũ interdicit ppl's alicuius terre ſin/
gulares pſone illius ppl'i cũ ſint interdicte: nec
in illa terra nec alibi poterunt ad diuina vel ec
cleſiaſtica ſacramẽta niſi in caſibus a iure expſ/
ſis admitti. ex de ſen. excõ. ſi ſnia. li. vj. Itẽ cuʒ
interdicit terra alicuius dñi intelligitur de ea
que eſt ſua quoad dñiuʒ iuriſditionale. multo/

fortius ſi terra eēt illi⁹ dñi ſimplr ⁊ abſolute p
pria. Itē intelligit̄ de terra quā ab alio tenet in
feudū vel in emphiteoſiʒ: qꝛ in illis caſibus ad
eū ſpectat vtile dñium. Itē intelligit̄ de terra q̄
ptinet ad ipſuʒ dñm rōne dotis vxoris: qꝛ ma
ritus ꝯſtante mr̄imonio eſt dñs dotis vxoris.
Itē i ntelligit̄ de terra ſibi pignorata. ſi ꝓferēs
dixit iterdico terrā quā tal tʒ. ſec⁹ ſi dixit iterdi
co terrā ſuā. Jo. an. Itē ſi talis dñs cuius terrā
iterdicit̄ hʒ terrā in diuerſis ꝓuincijs: vl̄ diuer
ſis locis ſi hʒ eā pro pte ⁊ pro diuiſo oēs ille p
tes ſubiacēt iterdicto. Sʒ ſi pro īdiuiſo ſec⁹ ne
īnocēs pūiat̄ ar. j. q. iiij. c. ſi. Si āt talis dñs po
ſtea acqrat nouā terrā talis terra nō ſubiacet in
terdicto: niſi lator ſnīe expſſiſſet vel itēderet tā
de ea quā hēbat q̄ʒ de ea quā habitur⁹ eſſet. Si
aūt vendit terrā iterdictā vel ꝑdit eā nō ꝓpter
hoc tollit̄ interdictū cū onus hui⁹ rei trāſeat cū
ipſa. de deci. c. paſtoralis. Nec enī iſte ē modus
interdictū tollēdi qḋ dʒ relaxari per iudicē qui
tn̄ ceſſante cā ⁊ fraude iterdicti ſe facilē exhibe
bit. Jo. cal. ¶ Itē ſi interdicat̄ ppls vl̄ vniuerſi
tas collegiū vel cōe alicuius loci: nō p hoc itel
ligit̄ locus ille interdict⁹ ſm Jo. an. in. c. ſi ſnia
eo. ti. li. vj. qꝛ aliḋ eſt iterdictū loci: aliḋ vniuer
ſitatis vel collegij. de vſu. c. j. li. vj. poterit ergo
celebrari alta voce in illo loco vt ꝑus iterdictis
tn̄ excluſis: qꝛ hoc nō eſt ꝓhibitū: ſed lʒ dictum
hmōi. ſ. Jo. an. ꝓcedat de iure ſcripto tn̄ ꝑſtare
videt̄ occaſionē ꝑiculi. audient̄ eniʒ voces cele
brantiū publice ab interdictis: ⁊ p ſ vilipēdet
cēſura eccleſie: vn̄ ꝯcludēdū eēt clericis: vt tali
iterdictō durāte abſtinerēt a publica celebratio
ne. Jo. cal. ¶ Itē ſi aliqs de vniuerſitate iterdi
cta ſe trāſfert ad aliquē locū ꝑmo dimiſſo: ſi eſt
ſpāliter iterdict⁹: aut de pplo iterdctō: ita q̄ fu
it in culpa ꝓpter quā latū fuit iterdictū: quocū
qꝫ ſe trāſferat remanet iterdict⁹. de ſen. excō. al
ma. §. illis. li. vj. Si vō nō fuit culpabilis et ex
toto deſinit eē de pplo iterdicto credo ceſſar̄ in
terdictū circa eū: qꝛ in eo ceſſat cā efficiēs ⁊ con
ſeruās. ergo ⁊ effectus. lxj. di. neophit⁹. Jo. cal.
Itē ſi exiſtēs de pplo non interdicto fact⁹ eſt po
ſtea de pplo vel vniuerſitate iterdicta: credo q̄
ex nūc ligat⁹ eſt: ſicut ⁊ alij cū factus ſit mēbruʒ
illi⁹ corpis. ⁊ ſic dʒ eodē iure cēſeri. diſt. xij. c. j.
Jo. cal. Itē ſi exiſtēs de pplo interdicto vel vni
uerſitate ſi bāniat̄ ſimplr ⁊ nō ad tpꝰ ceſſat iter
dictū circa eū: qꝛ cenſet̄ nō amplius de vniuer
ſitate vel pplo: ſed ꝯfirmatus vel religat⁹ dū re
manet iterdictus qꝛ adhuc cenſet̄ de corpe vni
uerſitatis. Jo. cal. Itē ſi talis de vniuerſitate vt
pplo interdicto ſi ingrediat̄ monaſteriū poſt p
feſſionē indubitāter poterit ordinari: qꝛ deſinit
eē de pplo totalr̄: ſed an̄ pfeſſionē tutū eſt ꝯſiliū
q̄ nō ordinet̄. ſ. tali iterdicto durāte. Si tn̄ fue
rit ordinat⁹ puto illū tenere. ar. de ſen. excō. re
ligioſo. li. vj. Jo. cal. ¶ Itē de abſente tpe late
ſnīe interdicti in vniuerſitatē vel pplm: ⁊ de p
ſentibus nō ꝯſentiētibus ſed ꝯdicentib⁹ aliorū
culpa ꝓpter quā latū eſt interdictū an ligent̄. di
cit Jo. an. in. c. ſi ſnia. e. ti. li. vj. q̄ quidā religio
ſi tenēt talē nō ligari: etiā quoad eccleſiā: qꝛ ab
ſens ⁊ ignorās ex maleficio non obligat̄. xv. q.
j. aliquos. ⁊ c. nō eſt. ⁊ qꝛ pena ſuos dʒ tenē au
ctores. de pe. di. j. nemo. Sʒ dicit ipſe q̄ iſti non
ponderāt q̄ pena iterdicti etiā puniunt̄ qui nō
peccauerūt. de ſpon. c. nō eſt. vn̄ tʒ ipſe abſētes
⁊ ꝯdicentes ligari qḋ ꝓbat. c. ſi ſnia. fatet̄ tamē
illos inſontes quoad deū. ⁊ hoc plʒ. Jo. cal. Itē
ſi talis abſens eſt de alia ciuitate vl̄ pplo: lʒ gra
tioſe receptus fuerit in ciuē vel popularē pe pu
li interdicti: vt faciūt. Veneti. ⁊ forte ſibi nunq̄
habitauit credo q̄ dicto pplo interdicto intelli
gatur iterdict⁹. Itē habitātes in ciuitate nō ci
ues: nec de pplo illius planū eſt q̄ nō includun
tur in iterdicto illi⁹ vniuerſitatis vel ppli: vt in
c. ſi ſnia ſi tamē locus eēt iterdict⁹ in eo nō pnt
audiri diuina ſed ex locū illum. Jo. an. Itē ſi in
terdicat̄ locus ſub appellatiōe regni: ꝓuincie:
ciuitatis: caſtri vel ville ſuburbia ⁊ ꝯtinētia edi
ficia illius loci iterdicta itelligunt̄. de ſen. excō.
ſi ciuitas. li. vj. etiā ſi dicta ſuburbia ꝯtinentia
edificia in nullo erāt ſubiecta dicto loco iterdi
cto vel vniuerſitati. ſi tn̄ ꝓferens interdictū ha
bebat iuriſditionē tpalē in dictis ſuburbia. Si
aūt nō hēbat iuriſditiōeʒ: lʒ de iur̄ ſcripto nō vi
deat̄ iterdicta dicta ſuburbia. tn̄ ꝑōderata rōne
c. ſi ciuitas. poſſet dici q̄ etiam tunc intelligun
tur interdicta nō ab hoīe ſʒ a iure de ſen. excō.
nup. intelligunt̄ aūt ſuburbia burgi. ex ⁊ ꝓpe
ciuitatē in qbus domus ſunt ꝯtigue. Cōtinen
tia vō edificia dicunt̄ domus vltra burgū ſepa
te ⁊ nō ꝯtigue. Vel dicunt̄ ſuburbia p que iter
eſt rectū. cōtinētia vō edificia q̄ ſunt ꝓpe ciuita
tē vel locū interdictū inter ſuburbia. Itē inter
dicto loco ſub appellatiōe ciuitatis: caſtri ville
vel hmōi. nō ſunt iterdicti ciues illi⁹ ciuitatis
ſeu hoīes illius caſtri vel ville cū ꝑdictus loc⁹
eſt iterdictus ꝓpter delictū dñi: vel alicui⁹ parti
cularis pſone: vn̄ etſi nō in illo loco iterdicto:
alibi tn̄ poterūt audire diuina: ⁊ hoc niſi tales
pſone ſint culpabiles: ⁊ dederit cāʒ interdicto
eo. ti. alma. § illis. tales enī ſunt interdicti vbi
qꝫ. ⁊ ſbi etiā eſt ſi interdictū ſit latū ꝓpter ꝺlictū
ppli vel ciuiū vel vniuerſitatis ipſi⁹ loci. de ſen
te. excō. c. ſi ſnia. li. vj. Jo. cal. Item ciues habi
tantes cōtinuo ex ciuitatē ⁊ ſuburbia vel conti
nētia edificia interdicto pplo vel ciuibus ciui
tatis intelligunt̄ ⁊ ipſi interdicti: etiaʒ vbicūqꝫ
habitent: ex quo ponunt̄ ciues: vel de vniuerſi
tate interdicti. Jo. cal. Item nobiles ⁊ marchio
nes: comites: barones ⁊ hmōi habitātes i tali
ciuitate ſi ſunt de pplo interdicto vel de dicta

vniuerſitate qđ pȝ ex eo: q: ſubeant onera ⁊ habentes honores ſicut alij ligant ſnia interdicti: ⁊ idē ſi per priuilegiū eēnt exēpti ab oneribus. ſecus aūt ſi eſſent ſui iuris vel ex ꝯſuetudie vel pulegio impiali: ita ꝙ dicte vniuerſitati tanꝗ̄ de ipſius corpe in nullo pticiparent. Jo.cal.

¶ De effectu interdicti. ſ. quō ſit obſeruādū ⁊ a quibus ſit abſtinendum. Capl'm.iiij.

Q Uantum ad tertiū principale. i. effectū interdicti. Sciēdum pmo ꝙ in loco ſuppoſito eccleſiaſtico īterdicto ſm antiqͣ iura nulla pmittebātur eccleſiaſtica officia celebrari vel audiri. ex˜ de pe. ⁊ re. qđ in te. ⁊ de ſpō. c. nō eſt vobis. niſi ſemel in hebdomada celebrari cā cōficiendi corpus xpi. de ſen. excō. ca. pmittimus. Sȝ per noua iura iſtud extitit moderatū. ex˜ de ſen. excō. c. alma. li. vj. per iſtud vȝ modū ꝙ ſingulis diebus in tali loco dīt ſeu poſſint in eccleſijs ⁊ in monaſterijs miſſe ⁊ alia officia celebrari ſic̄ prius. Si cū his q̄tuor conditionibus. ſ. ſub miſſa voce: ianuis ⁊ clauſis: nō pulſatis cāpanis: excōicatis ⁊ interdictis excluſis. vñ per quālibet harū q̄tuor cōditionū. ſ. de per ſe ſi nō ſeruetur alijs trib' ſeruatis violaſ interdictū ⁊ eſt irregularis ibi ſic celebrans: vel aliqd agēs alicuius ordinis vt in officio ſuo: puta ſi pulſatis cāpanis celebrat: vel ēt ſi alta voce tm̄ ⁊ hmōi. bȝ hoſtien. Jo.an. ⁊ Jo.cal. qui addit ſic. ⁊ lȝ hec dura videanſ: tn̄ ſufficit ita ſcriptū eē. xix. diſ. memoriā. Jtē ſi clericus in loco interdicto facit tātū alterū p̄dictoꝝ alijs celebrantib': puta ſonat cāpanaȝ: vel apit ianuis eccleſie ⁊ hmōi credo ipſuȝ irregularē: q: participat in crie crioſo. de ſen. excō. nup. ſecus ſi facit alterū p̄dictoꝝ vt celebrenſ diuinaque tā nō celebranſ de facto: irregularitas reqrat actū pfectū. xv. q. j. c. fina.

¶ Jdē ſi clericus ſcit interdictū loci qđ tn̄ non publicū eſt per denūciationē ſi illud nō ſeruat ē irregularis ſm Archi. ar. de re. iur. eū. li. vj. ⁊ lȝ verū niſi iſtud eſſet occultum. vj. q. ij. ſi tm̄. Nec ob. cle. j. de ſen. excō. q: licet in hu.idi īterdictū qđ ſeruat matrix eccleſia loca religioſa ſe debeant cōformari: nō ſequiſ tn̄ ꝙ vbi matrix eccl'ia non ſeruat: q: nō ei eſt denūciatū: alij q: ſciunt nō debeāt obſeruare vt ſibi notoriū: q: ſm hoc idē inferreſ etiā ſi eēt publicū ⁊ matrix eccleſia nō obſeruaret qđ eſt abſurdū. dicit tn̄ Jo.an. ꝙ expediret per ꝯſtōneȝ puideri clericos nō teneri ad obſeruantiaȝ interdictoꝝ p̄latoꝝ a iure niſi primo fieret ipſoꝝ declaratio per id qđ hr̄. de cen. c. q̄ꝗ̄. li. vj. ⁊ in cle. pñti. eo. ti. Jtē nota ꝙ dicta moderatio ⁊ effectus interdicti non hȝ locū in interdicto ppl'i ſeu vniuerſitatis: nō expreſſo loco in ſnia īterdicti. quāuis eni ⁊ illud dicaſ generale interdictū. tn̄. c. alma. cū ſua moderatione loquiſ de interdicto gñali loci ⁊ vniuerſitatis: caſtri: ville regni ⁊ hmōi. Jtē laici q nō ſunt interdicti non pñt admitti ad diuina q celebranſ cū dicta moderatione in loco interdicto niſi ſint ſup hoc ſpālitēr puilegiati. De clericis vero extraneis: ſeu alibi bñficiatis an poſſint admitti in eccleſia ſita in loco īterdicto ad celebrandū vel ꝯcelebrandū. Archi. tȝ ꝙ non. Jo.an. tenet ꝙ durū ē: ⁊ qui nimis emūgit ⁊c. ⁊ ſic videt tenere ꝯtrariū. qđ ꝯtrariū Jo.cal. pbat per multas rōnes. ⁊ idē videſ dicenduȝ de religioſis. Jtē tam canonici q̄ȝ clerici eccleſiaꝝ in quibus diſtributiōes quotidiane diſtribuūtur illis qui interſunt horis ſi nō venerint amitterent eas ſicut amitterēt ſi nō eſſet interdictum. Jtē miſſe non ꝯuentuales: ſed peculiares celebrari pñt tpe interdicti in eccleſijs ꝯuētualib' ſeruata p̄dicta moderatione. Jtē ſi in tali eccl'ia deficiunt oēs p̄ter vnū. Jo.an. poſt Hoſti. dicit ꝙ ille poterit celebrari cū familiari. Archid. dicit ꝙ non audet hoc tenere ſed pmuȝ placet. fateor tn̄ ꝙ in priuilegio ꝯuentus de celebrando tpe interdicti nō includunt familiares ꝯuētus ſed in caſu p̄dicto ille ſolus adhibere poterit familiarē ſeu ſeruitoreȝ vigore pmiſſionis in. §. adijcimus. neceſſitate ad hoc cogēte. Jo.cal. Si tn̄ alicui ſingulari perſone ſit ꝯceſſuȝ vt tpe interdicti poſſit celebrare vel audire diuina in voce ſubmiſſa. tūc familiares eius ad audiēdū cū illo. ⁊ ad celebrandū ſibi admittunſ: niſi eēt talis cuius culpa dolo vel fraude ſit lata ſentētia interdicti: vel ad dictā culpā dediſſet auxilium ꝯſilium vel fauorē. de priui. c. ꝑ. licet. libro vj. Jtem dictū per. c. alma. extat alia moderatio circa interdictū: videlȝ ꝙ in feſtiuitatibus ſolū natiuitatis. reſurrectionis: penthecoſtes: ⁊ aſſumptionis. b. Marie campane pulſentur ⁊ ianuis apertis alta voce diuina celebrentur in locis interdictis excoicatis excluſis: ſed interdictis admiſſis: ita tamē ꝙ illi, ꝓpter quos latum eſt interdictum altari non appropinquent non obſtantibus quibuſcūꝗ̄ priuilegijs que reuocantur: q: ſufficere dȝ omnibus ꝙ celebreſ: vt dictū eſt. Jteȝ no. ꝙ p̄dictis quatuor ſolēnitatibus. de quibus habeſ in dicto. c. alma. addita eſt ſolēnitas corporis xpi per extrauagantē Martini. v. in qua interrūpitur interdictū ſeu ſuſpēditur: vt in q̄tuor p̄dictis. Ubi primo no. ꝙ illō qđ dictum eſt de dictis feſtiuitatibus intelligi debet de vna die tm̄ pro qualibȝ feſtiuitate. Un̄ ⁊ doctores querunt qñ icipiat talis dies. ⁊ quātum ad principium diei concordant quaſi oēs ſ. ꝙ icipit in veſpis vigilie. Sȝ quātuȝ ad finē ſūt varie opi. ⁊ Arch. tȝ ꝙ termineſ i cōpletoriū feſti icluſiue: q: i bñficijs ē larga iterp̄tatō faciē

De ſen. excō. c. alma.

do. Jo.an.tenet in.d.c.alma.glo.ante penultia
q̄ terminet in veſpis ipſi° feſti.⁊ ſic ↄcludit cõ
pletorii. que opinio placet etiã Jo.cal. Itẽ no
tandũ q̄ in p̄dictis feſtiuitatib° nõ põt licite da
ri corpus xp̄i: ſeu cõicari in loco iterdicto: niſi
ſicut in alijs dieb°. ſ. īfirmis decedẽtib°. de ſen.
excõi.c.rñſo. Unde qḋ d' in canone. de ↄſe. di.
ij.etſi nõ frequẽtius.⁊ de pe.⁊ re.ois. ſ. q̄ ſide
les debẽt cõicare in paſchate natali ⁊ pẽthecoſte.
Intelligendũ eſt interdicto ⁊ alia ꝓhibitiõe
ceſſantib°.⁊ idẽ dicẽdũ eſt d̓ extrema vnctiõe:
q̄. ſ. nõ eſt danda iſtis diebus. Archi.⁊ Jo.an.
Itẽ ↄſt i dictis feſtiuitatib° hõeſti° ⁊ iuſti° ſit ſal
tem quãtũ ad p̄ncipalẽ miſſam q̄ in eccleſia cele
braẽ de ipſo feſto ꝓprio dicet: q̄r. ſ. īductũ in ho
norẽ illarum ſolẽnitatũ.⁊ ideo de eis celebrãdũ.
de ↄſe.di.j.ad hoc.⁊ de cele.miſ.c.ij. Põt tñ ⁊
alia miſſa dici q̄̃ de ipſo feſto. Jo.cal. Itẽ in di
ctis feſtiuitatib° credo q̄ poſſit aqua ſolẽniter
benedici ⁊ aſpſio fieri panes fructuſq; benedi
ci.⁊ laicis etiã interdictis miniſtrari: q̄r iſta de
ſe nõ ꝓhibent tp̄e iterdicti: ⁊ ipſorum benedictio
eſt officiũ diuinũ qḋ generaliter in p̄dictis feſti
uitatib° p̄mittit. Jo.an. Itẽ in feſto aſſumptio
nis v̓ginis Marie ſemp̄ tp̄e interdicti nuptie
põt ſolẽniter bñdici: qḋ alijs dieb° tp̄e interdi
cto nõ põt fieri ſm̄ Ho. Et h̓ ideo: q̄r talis bene
dictio p̄tinet ad diuinũ officiũ qḋ illa die p̄mit
titur ſolẽniter celebrari. De alijs tribus feſtiui
tatibus nõ op; querere: q̄r nuptie in ipſis ꝓhi
bent celebrari i oi loco.⁊ ab oib° fidelib°. xxxiij.
q.iiij. non p;. Jo.cal. Itẽ in dictis feſtiuitatib°
põt virgines ⁊ altaria ↄſecrari ⁊ benedici: ⁊ ca
lices ⁊ p̄amenta ⁊ abbates ⁊ abbatiſſe: q̄r hmõi
benedictiões nõ ſunt ſacra ꝓprie: ſed oratiões
⁊ certa officia. Jo.cal. Itẽ dictis diebus feſtiuis
in loco interdicto vtrũ poſſint admitti ad eccle
ſiaſticã ſepulturã. Jo.an. dicit ⁊ putat q̄ non l;
multotiẽs fuerit ↄ̓riũ obſeruatũ. Et ſubdit poſt
pauca. Jo.cal. Scio q̄ videret temerariũ reſiſte
re opi. dñi ⁊ patris mei maxime q̄ nõ viderim
p̄ aliquẽ ↄ̓riũ ſcriptũ. Attamẽ mea puſilla intel
ligentia iudicat in dictis feſtiuitatib° nõ obſtan
te interdicto poſſe publice ⁊ ſolẽniter mortuos
ſepeliri: vbi aliud nõ obſtat: puta q̄r nõ eſt ſpẽa
liter aut noiatim interdict° talis: aut q̄r fuit in
culpa: vel q̄r ad hoc dedit ↄſiliũ: auxiliũ vel fa
uorẽ ꝓpter qḋ latũ eſt iterdictũ. Moueor: ad di
cendũ: q̄r ꝓpter generale interdictũ ꝓhibet ec
cleſiaſtica ſepultura: q̄r ipſa accedit ad officiũ
diuinũ. Nam cũ officio diuino d; ferri funus
ad eccleſiã: vt habet. xiij.q.ij. qui diuina. Sed
diuinũ officiũ p̄mittit his dieb° ſolẽniter cele
brari. Jo.cal. qui multa inducit ꝓ ⁊ ↄ̓ circa h̓. Itẽ
tp̄e interdicti etſi ꝓhibita ſit admiſtratio ſacrorum:
illḋ tñ h; multas exceptiões. Nã p̓mo excipit ba

ptiſma nõ ſolũ paruulorum: ſed etiã adultorum. ex eo.
qm̄.li.vj. Itẽ excipit ↄfirmatio. ex.c.rñſo. Itẽ
excipit pñia nõ tm̄ morientiũ: ſed etiam viuorum
⁊ ſanorum dũmodo nõ fuerint excoicati qui non
poſſunt admitti niſi in morte: ⁊ exceptis illis ꝓ
pter quorũ culpã vel dolũ lata eſt ſñia interdi
cti: vel prebuerunt ↄſilium: auxiliũ: vel fauorẽ:
ſi nõ prius ſatiſfecerint: vel de ſatiſfaciendo de
derint idoneã cautionem: aut ſi hoc non põt
niſi iurauerint q̄ cum potuerint ſatiſfacient: ⁊
ad ſatiſfactionẽ faciẽdã per illos qui tenent da
bũt ↄſiliũ auxiliũ ⁊ ꝓ poſſe laborabũt. nec ꝓpt
aliqḋ predictorum fieri debet relaxatio interdi
cti. extra eo. alma. li. vj. Item ⁊ catheciſmus q̄
precedit baptiſmũ fieri poteſt: q̄r p̄miſſo bapti
ſmo intelligunt p̄miſſa oia ꝓ que peruenit ad il
lud: ⁊ ſine quibus expediri nõ d;. hmõi aũt eſt
catheciſmus. de cõſe. di. iiij. ante baptiſmũ. Itẽ
p̄mittit ↄſectio chriſmatis in die cene quo vtẽ
dum eſt in baptiſmo ⁊ ↄfirmatiõe. ex eo rñſo.
Item p̄mittit eucharìſtia dari decedentib°. de
pe.⁊ re. qḋ in te. nec eni debet alicui penitẽti de
negari. l. di. penitens. Sanis etiam dãnatis ad
mortẽ dari poteſt tp̄e interdicti: q̄r cẽſentur tũc
in articulo mortis. Jo.cal. Sed laicis vel cleri
cis nõ interdictis: ſed in loco interdicto poſitis
an poſſit dari euchariſtia: preter q̄̃ in articulo
mortis dubiũ eſt. exceptis p̄ſbyteris tñ miſſam
cantantib° alis celebrãtib° tñ forma ſeruata: vt
habetur.c.alma. Celebrantes eni tenent ſume
re corpus xp̄i. de ↄſe. di. ij. cõperimus. De alijs
v̓o dicit Jo.cal. trepido ferre ſñiam cũ viderim
generaliter religioſos ſuis fratrib° ſororibus vel
monialib°: quarum curam gerunt tp̄e interdicti
indifferenter ↄcedere euchariſtie ſacra. Sed q̄
iure faciant ipſi diſcernãt: cũ ↄtrariũ videt de
iure ſcripto. In edictis eni p̄miſſorum certorum
caſuũ quod rõne non inuenit expreſſum: ſed ꝓ
miſſũ ſubiacet regule prohibitiue. ij.q. v. cõſu
luiſti. ⁊ eſt expſſũ in cle. exiui. de verbo. ſig. §.
porro. cũ ſit p̄miſſũ tp̄e iterdicti ſpãlr corpus
xp̄i inquãtum dicit viaticũ. i. inquãtũ dat dece
dentibus. igitur ⁊c̃. Et addit idẽ Jo. q̄ cũ por
tatur euchariſtia ad infirmũ. tũc credit q̄ debeat
portari cũ pulſatiõe cãpanelle ⁊ lumine p̄cedẽ
te ⁊ alijs ↄſuetis: q̄r cũ aliquid p̄mittit niſi ali
ud appareat intelligit fore p̄miſſũ ſ; q̄ ius di
ſponit illud fieri ⁊ vſus obſuat. ar. ad hoc. iiij.
di. erit aũt. xij. di. illa. S; de portatiõe luminis
diſponit ino. de cele. miſ. ſane. De pulſatiõe au
tem cãpanelle habet gñalis ↄſuetudo. ergo ⁊c̃.
Poterit aũt dare tale viaticũ infirmis in p̄ntia
aſtantiũ ⁊ venientiũ: vt p̄miſſio intelligat ſm̄
ↄditionẽ ſtatus pſone infirme. xlj. di. quiquis.
De mulierib° ergo p̄gnantib° ⁊ partui appro
pinquãtib° an tp̄e iterdicti poſſit dari euchari

ſtã.videt̃ Jo.an.dicere ꝙ nõ:niſi aliud pericu
lũ imineat in eis. Nõ eſt:q: tales nõ ꝓprie dici
pñt decedẽtes ex appropinquatiõe ad partũ:ſ;
nõ niſi decedẽtibus cõcedit̃ eucbariſtia in tali
tpe.ſ.interdicti. Eadẽ rõne idẽ putat Jo.cal.de
intrãtibꝰ mare vel bellũ cãpeſtre vel obſeſſis.⁊
facit qḋ no.de offi.or. Paſtoral'.ij.rñ. in gl. Ex/
trema vnctio idubitãter eſt ꝓhibita tpe interdi
cti. Sed an clericis vel religioſis:maribus vel
feminis nõ iterdictis. ſ; de loco interdicto ⁊ q
ſeruauerũt interdictũ an poſſit ꝯferri extrema
vnctio a qbuſdã dubitat̃. Dñs ⁊ pr̃ meꝰ verita/
tis ⁊ iuſtitie cultor.in.c.qḋ in te.de pe.⁊ re. di/
cit ꝙ nõ.qḋ tñ mlti male aduertũt.io.cal. Ma
trimoniũ; vero iterdicto tpe pmittit̃ q: ꝯbi pt
quocũq; tpe per legitimũ ꝯſenſũ viri ⁊ mulie/
ris.ẽt ſi ꝯbẽtes eẽnt interdicti ſm Inno. Nã ⁊
p infideles ⁊ excõicatos ꝯbi põt.ſ; ſolẽnis bñdi
ctio nuptiarũ tũc fieri nõ põt ſm Hoſti. ẽt ſi al/
ter tñ.ſ.vir vel mulier eẽt iterdictꝰ. ⁊ i loco nõ
iterdicto fieret. Jo.cal. De ſacris ordinis ſciẽdũ
ꝙ nullus ordo ꝯferri põt in loco iterdicto cleri/
cis ⁊ laicis.⁊ rõ eſt q: ꝓhibentur ibi eccl'iaſtica
ſacra miſtrari.exceptis qbuſdã caſibꝰ de qbus
iſte nõ eſt.vt in.c. Nõ eſt.de ſpõ. Si aũt ppl's eſt
iterdictꝰ cũ pp hoc nõ ſit clericus iterdictꝰ. po/
terũt clerici illiꝰ loci ex̃ locũ iterdictũ ad ordies
ſupiores ꝓmoueri.ab eo tñ q hoc de iure poſſit
Itẽ ſi locus tñ eſt iterdictꝰ.ſ; ibi nullus valeat
ordinari.laici tñ q nõ fuerũt culpabiles dilecti
pp qḋ latũ eſt iterdictũ ex̃ locũ interdictũ pote
rũt ordinari.niſi pp delictu; vniuerſitatis lata
fuiſſet ſnia iterdicti in loco.q: tũc nullus de di
cta vniuerſitate poſſet ordinari.io.cal. Itẽ tpe
generalis iterdicti denegat̃ laicis eccl'iaſtica ſe
pultura ẽt ſi pniã; egerit.ex̃. de pe.⁊ re. Quod
inter. Nõ eſt.q: iterdicti ſunt tales. ẽt ſi pcõres
nõ ſint.xvij.q.iiij.miror. S; illi iterdicti q tũc
abſoluũtur ab aliqua excõicatione. remanẽt tñ
iterdicti adhuc donec ſoluat̃ iterdictũ.⁊ ſi i mo
riẽtibꝰ iterdictis appuerint ſigna pnie: ⁊ poſt/
modũ fuerit abſolutũ iterdictũ.tũc taliũ corpa
erũt apud eccliam trãſferẽda.ar.ex̃.de ſen.exc.
c.Cũ illorũ.⁊ ſi apud eccliam ſtãte iterdicto ſe/
pulti fuerit nõ erũt poſtea exhumãdi:cũ ad eũ
ſtatũ venerit res a quo icipe potuit pro hmõi in
terdictis.ſ.qui penituerint lic; mortuaria acci
pere ac pro eis orãdũ eſt.ij.q.iij. Quicũq;. S;
ſi nõ penituerint.nec pro eis orãdũ eſt nec mor
tuaria recipiẽda.lxxxviij.diſ.c.ſi. Clericis vero
q in tali generalitate nõ ſũt iterdicti. nõ negat̃
eccliaſtica ſepultura.ita tñ ꝙ fiat ſine pulſatio/
ne cãpanaꝝ ⁊ ceſſante oĩ ſolẽnitate. ex̃ eo.ti.qḋ
i te.⁊ qḋ ibi dr̃ cũ ſilẽtio.nõ vr̃ hoc itelligẽdũ
de ſilẽtio officij funeralis.q: cũ cõcedit̃ qḋ ma/
ius eſt.ſ.dicere miſſam ⁊ horas ſubmiſſe. ⁊ de
officio funerali ꝯcedi videt̃. Item qñ aliqua ec/
cleſia eſt ſingulariter interdicta.ſi quidẽ eſt iter
dicta ꝓpter delictũ clericoꝝ tñ.vel q: violata
fuit tũc parrochiani pñt in alia eccleſia nõ iter
dicta eligere ſepultura; ⁊ audire diuina:ſed ſi
ſit interdicta i penã ppl'i.etiã ſi multi ex eis nõ
deliquerit.ſed forte vniuerſitas vel magna po
vel q: forte deliquit dñs:⁊ in hõ punit̃: tũc par
rochiani nõ pñt in alia etiã nõ iterdicta eligere
ſepulturã niſi forte ex ꝓuilegio. Innoc. Ite; ſi
cut tẽpore interdicti in ecclia nõ ſũt laici ſepe/
liendi.ita nec in eius cimiterio.ex̃ de priuil.c.
vt priuilegia. Et l; ſtephanus dicat ꝙ ſufficit ꝙ
ſit locus ad ſepulturã deputatus.l; nõ ſit bñdi
ctus vt dicat̃ cimiteriũ. tñ Jo.an.dicit ꝙ eſt lo
cus ad vſũ cimiterij p epm bñdictus.de ꝯſe.di
j.nemo. Joh.etiã cal.dicit ꝙ nõ ſufficit ꝙ locꝰ
ſit ad ſepulturã deputatus:niſi auctoritate epi
fuerit ad ſepulturã deſtinatus.⁊ hoc opt; fateri
q̃ſtũ ad pena.i excõicationis q ponit̃ p cle Eos.
Itẽ laici nõ interdicti nõ pñt in cimiterio ſito i
loco interdicto cum clericoꝝ officio ſub ſilẽtio
ceſſantibus ſolẽnitatibus alijs ſepeliri. Ratio
eſt.q: illud ex grã ꝯcedit̃ clericis.ergo alijs in
telligit̃ denegatũ.io.cal. Itẽ ꝓuilegiatꝰ.p.c. Al
ma.ſup auditiõe diuinoꝝ ⁊ pceptiõe ſacramẽ/
torũ.vel etiã ſup pceptione ſacroꝝ ſine menti/
one de auditone diuinoꝝ.puto ex hoc ꝙ poſſit
admitti ad eccleſiaſticã ſepulturã q̃uis de ipa
nõ fiat mẽtio. Sed ſi priuilegiũ eẽt cõceſſũ ſup
auditõe diuinoꝝ.nõ facta mẽtione de pceptio
ne ſacroꝝ ſatis videt̃ dubiũ.tñ placet ꝙ p illḋ
ꝓuilegiũ ſit ꝯceſſa eccliaſtica ſepultura.p regu
la; cui cõicamus viuo.⁊c̃.xxiiij.q.ij.ſane. So/
lẽnitatibꝰ tñ ceſſãtibus:vt dicit̃ de clericis. Jo.
cal. Itẽ ſepelientes ex̃ eccliã ⁊ cimiteriũ iterdi/
ctã pſonã vl' ñ iterdictã.ſ; i loco iterdicto cum
officio diuino.clerici illḋ officiũ celebrãtes ſũt
irreglares.ſed ſine officio diuino bñ pñt inter
dicti ex̃ eccleſias ⁊ cimiteria ſepeliri nec eñ de
bẽt eoꝝ corpa remanere ihumata. Jo.cal.

¶ Pena autem .§.i.

nõ ſeruantis interdictũ ſi eſt clericꝰ.eſt iſta ſm
Hoſti.q: ſciẽter celebrãs i loco iterdicto:vnde
cũq; ſit:efficit̃ irreglaris ⁊ eſt ſuſpenſus.ex̃ de
cle.excõ.mi. Poſtulaſtis.§.fi.⁊ ex̃ eo. Is qui.
li.vj.vñ nõ põt bñficia ꝯferre.ex̃ de ꝯceſ.pben.
c.Q: diuerſitatẽ. Idẽ inno.⁊ ber. Itẽ talis non
põt eligi nec eligere.vt in.d.c.is q.⁊ de ꝯſue.
c.Dilectꝰ. Itẽ nec põt poſtulari.ex̃ de poſtu.c.j.
Itẽ q nõ ſuat iterdictũ remouẽdus eſt a bñfi/
cio.ex̃ de cle.excõ.mi. Poſtulaſtis. Si aũt talis
ſit religioſus ⁊ ad nullũ ordinẽ adhuc ordina
tus eſt etſi irregularitatẽ nõ icurrat.q: nõ eſt ex
pſſũ in iure. Nã.c.is qui.agit de ſola irregula

ritate que procedit ex ſola celebratione diuino
rū vel executiõe ordinū poterit tñ aliter puniri
⁊ recludi in artiori monaſterio ad pniaʒ pagē
dā. ⁊ idē videt dñm de moniali nõ ↄſeruãte in
terdictū. ĝlibet tñ hoꝛū. ſ. religioſus nõ hñs or
dinē: ⁊ religioſa ſi violãt iterdictū ſũt inelĝbi
les actiue ⁊ paſſiue. nã etſi nõ habēt ordinē cle
ricalē. rõne tñ ſtat⁹ ipoꝛū habēt officiū celebrã
di diuina ſm ↄditionē ipſoꝛū. vñ violãdo iter
dictū illã penã icurrũt: cui⁹ ſunt capaces. ad h̃
de biga. c. Debitū. io. cal. Purus vere laic⁹ vio
lãs iterdictū q̃ſulꝰ irregularitatē nõ icurrat vel
ſuſpēſionē ſm Inno. grauiter tñ peccat. ⁊ puni
endus eſt pena arbitraria per eccleſiaſticū iudi
cē de ſen. excõ. c. Grauis. in cle. Itē oĩs q ſciēter
celebrat in loco iterdicto. ſiue coꝛã pſonis iter
dictis a iure vel a iudice vel recipiẽs publice in
terdictos ad diuina officia vel ſacramẽta vel ſe
pulturã. ẽt ſi nõ ſit irregularis: eſt iterdict⁹ ab
igreſſu eccle. de puile. c. Epoꝝ. lib. vj. ⁊ ſi in ea
ſe igerit in officio ſuo ſit irregularis. eo. ti. c. is
cui. li. vj. Nota ꝙ licet oĩb⁹ pdictis in vlti. §. ſit
iterdictus igreſſus eccleſie per ca. Epoꝝ extra
de puile. lib. vj. Eſt tñ dĩa iter eos. nã celebrãs
in loco iterdicto: eſt ẽt irregularis. admittẽtes
võ ad ſepulturã noĩatim iterdictos vel publice
excõicatos ſũt excõicati in cle. Eos. de ſepul. Et
ẽt qui tpe iterdicti ſepeliũt defunctos in cimi
teriis vel eccleſiis in caſib⁹ nõ cõceſſis. vt pʒ in
ea. cle. Aliis võ de qb⁹ ſit mẽtio interdicit ſolū
igreſſus eccleſie mõ pdicto. Dicit aũt agere vel
igerere ſe in officio ſicut pri⁹. ⁊ p ↄñs violare
iterdictū cū. ſ. dicit ſolẽniter hoꝛas diurnas vel
nocturnas. vel miſſam vel aliud offm̃ qđ cõpe
tit rõne alicui⁹ ordinis quē hʒ. xj. q. iij. Epõs. Et
idē notat Inno. ⁊ alij poſt eū. de excel. pla. c. ſi.
Pſalmiſta iterdict⁹ vel nõ iterdict⁹. ſed in loco
iterdicto ſi celebrat ideſt ſi ſolẽniter agit in offi
cio ſuo. vtꝝ ſit p hoc irregularis. Sic rñdet. io.
cal. ſm theologos talis nõ eſt irregularis. quia
pſalmiſtatus ſm eos nõ eſt ordo. ſecus ſʒ cano
niſtas q tenẽt pſalmiſtatū eē ordinē. xxj. di. cle
ricos. ⁊ tali ordini cõpetit cãtare. ſ. i choꝛo pſal
modiʒando lectiões ⁊ rñſoꝛia legẽdo. Jõ talis
hmõi agẽdo efficit irregularis. Et addit ꝙ quã
dã dicũt. ⁊ placet Inno. ꝙ ſi ↄſuetudo eſt in ec
cleſia. ꝙ ſine diſtinctiõe ordinis qſqʒ legat epi
ſtolã vel portet cereos. vel faciat qcqd aliđ pti
nẽs ad aliqđ offm̃ nõ erit irregularis lʒ q illud
officiū facit. Et ſubdit. io. calde. ꝙ illa diſtinctio
nõ tollit qn de iure talia cõpetãt rõne alicuius
ordinis. Vñ io. an. ⁊ alij in. c. Cū medicinalis.
dicũt talē eē irregularē. Hoſtiē. ⁊ ſpecu. putant
habẽtē pmã tõſurã tñ ſi cãtet in officio ſuo eē
irregularē. xxiij. di. pſalmiſta. Sed ſi qs faciat
ea q nõ ſunt alicui ordini vel officio deputata

vt ſi in matutinis legit lectiones. vel cantet re
ſpõſoria. Dicũt Hoſtiē. ⁊ Guil. nõ eē irregula
rē. In bñdictiõe aq̃ bñdicte ↄ̃hit irregularitas
ſm Inno. q: eſt annexa hmõi ordini bñdictio.
de ↄſe. di. iij. aquã. qñ. ſ. iterdict⁹ clericus h̃ age
ret: ſʒ ſi nõ eſt ipſe iterdict⁹: eo ꝙ talē facit bñdi
ctionē aq̃ in loco iterdicto ſuata moderatiõe q̃
tradit de aliis officiis nõ icurrit irregularitatē.
Aq̃ aũt bñdicta nõ dʒ aſpgi laicis loci iterdicti
a ſacerdote: ⁊ hoc pterq̃ in q̃ttuoꝛ feſtiuitatib⁹
de qbus agit. in. c. alma. Si tñ aſpgeret. putat
Jo. cal. ꝙ nõ eſt irregularis: q: hoc nõ eſt in iu
re cautū. Per bñdictionē aũt mẽſe ẽt ab iterdi
cto clerico nõ ↄ̃hit irregularitas: q: nulli eſt or
dini deputata. A bñdictiõe ẽt quã ↄſueuerunt
poꝛes vel epi itinerãdo dare obuiãtib⁹ eis in
ſua dioceſi: dixerũt qdã tutū eē abſtinere in lo
co iterdicto: ſi tñ ↄ̃ſiat nõ erit irregularis qđ pu
tat Jo. cal. eē verꝝ de ſimplici bñdictiõe. Secus
de ſolẽni ad quã pmittit. Sit nomē dñi bñdi
ctū: vel aliqd aliud hmõi. Talis enim bñdictio
cõpetit epõ rõne ordinis. di. xcv. c. ecce. De bñ
dictiõe aũt calicis vel paramẽtoꝝ vel coꝛpoꝛali
liū vel cãdelaꝝ in feſto purificatiõis vel oliuaꝝ
in feſto palmaꝝ. Dicit Jo. cal. fieri nõ poſſe a cle
ricis iterdictis vel in loco iterdicto ⁊ a nõ iter
dicto niſi ſuata moderatiõe que tradit de offi
ciis diuinis. in. c. alma. eo. ti. lib. vj. Et idē dicit
tenẽdū de faciẽtib⁹ officiū pro baptiſmo in ſab
bato ſctõ: vel pro ↄfectione chꝛiſmatis in cena
dñi: vel pro anniuerſario dfunctoꝝ. Et benedi
ctio ẽt pere ⁊ baculi pegrinoꝝ a ſacerdote. di
cit Guil. ꝙ videt eē ↄceſſum cū nõ ſit phibitū.
Itē de purificatione poſt partū. dicit Jo. cal. ꝙ
nõ põt mulier poſt partū itroduci in eccleſiam
in loco iterdicto per ſacerdotē cū pſal. ⁊ oꝛatio
nib⁹ ⁊ ſolẽni itroductiõe alias icurreret irregu
laritatē: q: illud eſt officiū diuinū ordini cleri
cali cõpetẽs. Sed ſine officio facta ſolū ↄfeſſiõe
vt moꝛis eſt: poterit mulier p ſe itrare grãs agẽ
do. Itē ſi cleric⁹ iterdict⁹ vl nõ iterdict⁹: ſed in
loco iterdicto ſi excõicat aliquē vel abſoluit ex
cõicatū: ſm Inno. nõ eſt irregularis: q: hmõi
nõ ſunt ordinis ſed iuriſditionē ↄcernũt. ij. q.
j. nemo. Et de excõicatiõe nõ eſt dubiū: q̃re idē
dicẽdū eſt de abſolutiõe. de pe. di. j. verbū. tamẽ
abſolutiõis ſolẽnia exhibē: ſicut eſt dicē cū pſal
mis. pe. ⁊ oꝛonē: vel in eccleſiã itroducere excõica
tum: q: hoc eſt ordinis ⁊ officij: hmõi faciēs eſt
irregularis ſm Inno. ⁊ Spec. Offm̃ aũt cõmẽ
datiõis aiaꝝ decedẽtiū iuxta moꝛē. credit Joã.
cal. ꝙ fieri poſſit loco ⁊ tpe iterdicti: q: iſtud of
ficiū videt q̃ſi annexū ad abſolutionē q fit in pe
nitẽtia. vñ ſicut ↄcedit nũc pnia ita ⁊ illud. Itē
in loco iterdicto ⁊ iterdictis ⁊ excõicatis põt p
dicari vbum dei. de ſen. excõ. c. rñſo. Et põt etiã

Interdictis fieri ꝯfeſſio gñalis in fine ꝑdicatio/
nis:pōt ēt cāpana ꝓpter hoc pulſari:q cum di
cta pulſatio ſit ſignū ⁊ ꝑambulū actꝰ pmiſſi: vt
hēat gñalis ꝯſuetudo itelligit ⁊ ipa pulſatio p
miſſa. Jo.cal. Pro miſſis vō ⁊ horis canonicis
dicēdis nullo mō hꝫ pulſare cāpanas tpe inter
dicti. alš incurreret irregularitas exceptis qua
tuor feſtiuitatēs. de qbꝰ ſupra. etiā ſi cāpane ipe
eēnt ex̄ eccleſiā:⁊ ꝓcul ab ea:nō lꝫ ꝑ dictis pul/
ſare. alš fieret fraus legi. xiiij. q. iij. plerūq. Nec
etiā paruas cāpanellas lꝫ pulſare tpe interdicti
pro diuinis officijs celebrādis:vt faciūt religi/
oſi mēdicātes. Nā ꝓhibitio pulſatiōis cāpana
rum tpe interdicti vtrūq ⁊ minores cāpanellas
includit:cū de facto ſonus audiat ex̄ muros:et
interdū ſatis ꝓcul:vñ tales ſibi caueant:⁊ ſuffi
ciat eis qꝫ per aliqua ſigna:puta tabule poſſint
ꝯuenire ad diuina coꝝ:ſed pulſare campanas
tpe iterdicti pro horis notificādis. puta tertia:
ſexta:nona:⁊ hmōi. nō credo illicitū laicis. hac
de cā cāpanas ſuas ſonare:ſed clericis non cre/
do hoc licere. lꝫ eni de facto celebrēt diuina. tñ
ex quo dicto tpe ſolent diuina celebrare ꝓſume
retur veriſilr qꝫ pro celebratione diuinoꝝ ſona
rent. xxviij. di. de ſiracuſane. Fateor tñ pp h tā/
tum ipſos nō incurrere irregularitatē. Jo.cal.
Pulſare aūt cāpanā pro Aue maria:vt ſolet fie
ri laudabilir de ſero ⁊ de mane in qbuſdā locis
tpe iterdicti nō iducit irregularitatē:q illa ſa/
lutatio virginis glorioſe nō eſt offm ordini an/
nexū pulſare cāpanas pro oñſione aliqua ꝑ lra/
rum:vel in aduentu alicuiꝰ ꝑlati ⁊ hmōi tēpo/
re iterdicti:nec laicis nec clericis ꝓhibet. Jo.
Cal. Conſulit etiā qꝫ itinerātes per loca iterdcā
ſi ſunt duo vel plures qꝫ nō dicāt horas canoni
cas in via:q ex quo ab alijs audiri pñt. dicit ip
ſe qꝫ nō audet dicere qꝫ hoc facē poſſint ſine vio
latiōe interdicti. Secus ſi eēt vnus ſolus:q ita
ſubmiſſe dicere poſſet qꝫ nō audiret. Jteꝫ dicit
Jnno. ⁊ Abb. qꝫ nō credūt irregularitatē incur/
rere clericū iterdictū ꝓpter hoc qꝫ iterſit diuis
⁊ ſi cātat cū alijs:dūmodo nō celebret nec aliqd
agat vt in ſuo officio peccat. tñ Jo.cal. dicit ſibi
placere dictū Hoſti. ⁊ Spe. ſ. qꝫ ſi talis ſe igerat
diuinis audiēdo ex qdā ſimplici deuotiōe non
ꝯtēnendo nō eſt irregularis:⁊ ſic ꝓcedit dictuꝫ
Jnno. Sed ſi hoc facit ꝯtēnendo ⁊ faciēdo cele
brare diuina:ſiue auctem ꝑbēdo ſiue cooperan
do:tūc irregularitatē incurrit. Jtē laici violan/
tes iterdictū. eſi nō incurrāt irregularitatē gra
uiter tñ peccāt:vt dictū eſt ſm Jnno. ⁊ vt videt
mortaliter ſi ſciēter hoc faciūt:q ꝯ obedientiā
eccleſiaſticā agūt. lxxxj. di. ſi qui. Sed exercētes
officia que nō ſunt alicuiꝰ ordinis tpe iterdicti
vt aduocādo:docēdo ⁊ hmōi nō peccāt. Jtē nō
ꝓhibent laici tpe interdicti dicere letanias vel
laudes ſuas vt faciūt ferrarie. Jtē nō ꝓhibētur
orare in eccleſia ex̄ tpa celebratiōis diuinorum
ſm Gui. ⁊ Monal. Jtē ſi ſacerdos ꝓbabilr cre/
dit qꝫ aliq iterdicti ſunt in ecclia ſm Guil. debꝫ
monere in gñali qꝫ exeāt. alš nō tenetur vitare
eosꝫ maxime publice donec ꝯſtet de ſniam. Jteꝫ
ſi ſacerdos recipiat ſciēter holem interdictum
lꝫ ipe peccet ⁊ penas icurrat:vt. ſ. dictū eſt: alij
tñ nō tenētur exire ſm Guil. nec peccāt audien
do diuina. Jtē in diuis officijs ſunt vitādi oēs
illi q ꝓprio noīe vel alia certa circūlocutōe per
ſniam deſignātur iterdicti. q ⁊ dñr nolatim in
terdicti. Jtē vitādi ſūt tāquā nolatim iterdicti
oēs illi de qbus ꝯſtat qꝫ iterdicti ſunt:vt ſi ciui
tas vel caſtrū iterdicit. Si vō iterdicant fauto/
res ſiue participātes in crīne nō dñr nolatiꝫ in
terdicti:ſed tm̄ in genere:vñ tales nō tenet qs
vitare quouſq per iudicē ſpecificent ⁊ denun/
cient:niſi forte coꝝ participatio eſſet multū no
toria:ita qꝫ inficiationi non ſit locus de coha.
cle. c. iua nos. Jnno. Hoſtien. ⁊ Guil.

¶ De forma interdicti quomodo ponat ⁊ quo
modo relaxetur. Capitulum. v.

VLtimo videndum
eſt de forma qua fert iterdictū: ⁊ q̄
mō ēt relaxet. Vñ ſciēdū ſm Jo.
cal. qꝫ cū ab hoīe fert ⁊ pp ꝯtuma/
ciā:eſt necīa monitio ꝑcedēs ⁊ forma q̄ tradit.
de ſen. excō. c. j. li. vj. ⁊ ſic itelligit de appel. c. re
ꝑhenſibilis ſed ſi pp delictū fert nō eſt monitio
necīa. v. q. iij. in loco. Sic itellige no. ꝑ Jnn. ⁊
alš de ap. c. ad hoc. Cū vō a iure ꝓfert pp exceſ/
ſum ſiue delictū ſine monitōe fit:ſiue ſit ſpecia/
le iterdictū. ſ. ꝯ ecclīā:vel ꝯ ꝑſonā ſingularē:qđ
ſuperiꝰ dictū eſt iterdictū ſingulare:ſiue ſit iter
dictū gñale loci. ſ. ciuitatis vl caſtri ville vl vni
uerſitatis ppli. qđlibet eniꝫ hoꝝ dr gñale. Sub
hac aūt forma vboꝝ ꝓfert. Nos pp talē cām ec/
cleſiā vl frā talē ſupponimꝰ interdcō. ex̄ de vb. ſi.
cum in ptibus. Et addit ēt colter eccliaſtico ad
oſiam iterdicti legat. Pōt ēt ſnia interdicti ad
volūtatē iudicis determinari. puta vt interdicat
miſſaꝫ cū cātu:vel horas vl ſepliuras ⁊ hmōi.
Pōt ēt iudex ab iterdcō excipē ⁊ ſbycē qs vult
⁊ qñ vult. puta qñ dñs ire ē ibi pñs ⁊ hmōi: ex̄
de ſpō. c. nō eſt vob. Ad h āt vt obliget ſnia iter
dicti ſufficit eā publice ꝓmulgari:nec poſtea ē
necē eā ſinguloꝝ auribꝰ iculcare. di. xvj. qđ di/
citis. Sufficit ēt cum qs ſcit nūcios ſuos:maxi
me metropolitanā ecclīā recepiſſe ſniaꝫ ⁊ obſer
uare. ex̄ de poſtu. c. j. Jtē nota ſm Jnno. ⁊ Ho/
ſti. qꝫ cū locus vel ecclīa interdicit:talis ſenten/
tia ſuſpēdi pōt. ⁊ cum eſt ſuſpenſa pōt celebrari
ex̄ de priuil. c. vt priuilegia. Sꝫ ſi eſt interdicta
ꝑſona ſiue ſuſpēſa. qñ hoc eſt factum pro culpa

ipſi⁹ ſuſpēſi vel interdicti.nō poſſet de ſnia ali
cui⁹ celebrare nec interdictū vel ſuſpēſio ſuſpē
di.ſed cū iſ eſt factū,ꝑpter culpā alteri⁹ tunc pōt
dici ſicut de interdicto loci.ſ.ꝙ talis ſnia pōt ſu
ſpēdi ꝑ epm ſicut ⁊ tolli.Jtem appellari pōt in
fra tpˢ ſuſpenſionis iterdicti a ſuſpenſa ſnia ſi
cut a ꝯditiōali de appel.Preterea.⁊ idē de ſnia
ſuſpenſionis.ſec⁹ in ſnia excoicatiōis.Jtē ſnia
interdicti ⁊ ſuſpēſionis nudo verbo ſuſpendū
tur.vel totaliter relaxanſ cū iuramēto tñ ex̄ eo.
Alma.Jtē poſtq̄ ſnia interdicti ꝑ aliquos infe
riores ꝑlatos rōnabiliter eſt lata.maiores non
pñt relaxare ſine ꝯgrua ſatiſfactione:⁊ cū ꝯſcia
illius q tulit.ex̄ de off.or.c.Cū ab eccleſiarū.Si
vō irrationabilr ſit lata.vȝ q tulit ſine difficul
tate relaxare:ſeu ſupior ad quē recurriſ.ex̄.e.
Cū medicinalis.li.vj.Jtē archieps nō pōt rela
xare interdictū.vel excoicationē vel ſuſpenſio
nes latas ab officialibus archidiaconoꝝ ſeu
alijs iuriſditionē hñtib⁹ ſbditis ſuffraganeoꝝ
ipſis qui tulerūt omiſſis.ex̄.e.Cū romana.lib.
vj.Jtem cū quis iterdicto vel excoicatiōe aſtri
ctus offert ſe ad iuſtitiā eoꝝ pro quib⁹ ſniam re
cepit.iudex eum ne ſic decedat abſoluere pote
rit:etiam ſi aduerſa pars appellet ne abſoluaſ.
vȝ tñ ante abſolutionē recipi ab illo ſufficiens
cautio.ꝙ in pñtia romani pontificis apud quē
appellaſ ſi voluerit appellator.vel coraȝ iudice
cui cām delegauerit iuri parebit ⁊ ideȝ de hijs
qui dicūt ſe iniuſte interdictos.Jteȝ ſm io.an.
tpe gñalis interdicti ſi is ꝑpter cui⁹ culpā latuȝ
eſt interdictū ſatiſfacere vult:tolleſ interdictū.
Si vero culpabilis fuit tanq̄ ꝯſiliarius vel au
xiliari⁹:lȝ accipiaſ cautio.⁊ iniungaſ pnia non
relaxabiſ interdictū.ꝙ ſi ꝑpter ei⁹ culpam latū
eſt ipſe quidē puniſ.ſȝ eius ſatiſfactio non req
ritur.Jtē nota ꝙ ea que dicta ſunt in ꝑcedenti
bus.c.de materia interdicti quo.ſ.ad obſeruā
dum interdictū ne ꝯfaciendo incurratur pecca
tum ⁊ irregularitas.locū habēt ⁊ vera ſunt.ſm
ꝙ habeſ in corpe iuris.Sed ꝑ extrauagantem
martini.v.q̄ incipit.Jnſup ad euitandū nō te
neſ quis obſeruare interdictū eccliaſticū a iur̄
vel hoie generaliter promulgatū.niſi talis ſnia
fuerit ꝯtra perſonā collegiū.vniuerſitatē eccle
ſiam.cōitatē vel locū certū vel certa a iudice pu
blicata vel denūciata:ſpāliter ⁊ expreſſe ⁊ ipſaȝ
extrauagantem habeo.ō.in ſi.de excō.mi.c.ſi.

¶ De priuilegio .§.i.

fratruȝ predicatoꝝ ⁊ minoꝝ quoad interdictū

priuile gia pdica toꝝ ⁊ minoꝝ interdi cti.

Fratres ordinis predicatorū tempore gñalis
iterdici terre poſſunt vbiq; in oib⁹ eccleſijs ſu
is vel alienis clauſis ianuis.iterdictis et excoi
catis excluſ.nō pulſatis cāpanis.⁊ ſubmiſſa vo
ce celebrare diuina ⁊ recipe eccliaſtica ſacra ex
ceptis tribus caſib⁹.Primus eſt ſi cāȝ dederit
interdicto.Scd̄s ſi ꝯtingat id eis ſpāliter inter
dici.Tertius eſt ſi eccleſia illa in qua volūt cele
brare eſt interdicta.Boni.virtute.¶ Qd̄ tēpo
re iterdicti poſſint ad diuina recipe puros ſuis
ſentētijs deputatos.⁊ negocioꝝ ſuoꝝ ꝑcurato
res:⁊ oparios qui ſuis locis eoꝝ operib⁹ conti
nue inſtiterint niſi in duobus caſibus.ſ.ſi ipſi
cām interdicto dederūt.Scd̄s eſt ſi ꝯtingat eos
ſpāliter excoicari vel interdici.Boniſa.ꝟtute.
¶ Qd̄ tpe ſtrictiſſimi interdicti qlibet ordinis
fratrū predicatoꝝ quotidie vnā miſſaȝ celebra
re valet cū duobus aut trib⁹ tm̄ miſtris.expul
ſis primo oibus qui nō ſunt de ordine ꝑdicato
rum.Clemēs meritis veſtre religionis.¶ Qd̄
qñ in ciuitate vel locis alijs vbi habitaſ cōtige
rit interdictū poni ⁊ prohiberi oia eccleſiaſtica
ſacra.exceptis paruuloꝝ baptiſmatib⁹ ⁊ penitē
tijs morientium:non obſtantib⁹ qbuſcūq; pri
uilegijs religioſis qbuſcūq; ab aplica ſede con
ceſſis:nihilominus tpe talis interdicti pñt ꝯfi
teri pctā eoꝝ:⁊ ab ipſis abſolui:⁊ tpibus ꝯſue
tis iuxta morē ordinis ſui ſacre coionis ⁊ vn
ctiōis extreme recipe ſacra:⁊ diuina officia ce
lebrare ſimul:ianuis clauſis nō pulſatis cāpa
nis ⁊ ſubmiſſa voce excoicatis ⁊ interdictis ac
oibus pſonis que nō ſunt de ordine ſuo exclu
ſis:nō obſtantibus ꝓhibitiōibus hmōi ſeu alijs
quibuslris a ſe.apo.impetratis vel ipetrādis:
que de ordine fratrū ꝑdicatoꝝ:⁊ hac idulgētia
ſpālem nō fecerint mentionē.Honorius.Me
ritis veſtre religionis.Qd̄ oēs ſnie interdicti
ſuſpēſionis ⁊ excoicationis ꝯ eoſdē late ꝑ quoſ
cunq; ꝑlatos ꝯ indulta priuilegioꝝ dictoꝝ fra
trū ſunt ipſo facto irrite ⁊ inanes.Si aūt ꝯ ali
os late fuerint occaſione eorūdē fratrū ſunt pe
nitus irrita idē.Alexā.meritis veſtre.¶ Quod
a nullo legato niſi a latere nec delegato pñt ſu
ſpendi ⁊ ⁊ interdici vel excoicari:niſi in eorū
litteris de ordine ꝑdicatoꝝ talis ſpālis mentio
habeaſ.Clemens.exigentib⁹.¶ Qd̄ magiſter
ordinis ⁊ eius vicarius in toto ordine ⁊ priores
⁊ ꝓuinciales ⁊ ꝯuentuales ⁊ eoꝝ vicarij in ſup̄
dictis terminis pñt fratres ſuos ꝯſtitutos i ter
minis ꝑdictis.vel ad eos declinantes vndecū
q; abſoluere a ſnia excoicationis ſuſpēſionis ⁊
interdicti a iure vel a iudice gñalr ꝓmulgatis.
vel ſi in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico interdicto
ꝑſumpſerint celebrare diuina.Boni.virtute.
Jnno.lȝ aūt hoc dicanſ de ꝑdicto ordine.tamē
credo fratres minores eiſdē gaudere ꝑuilegi
is.excepto eo qd̄ nūc ſequiſ ꝙ viri ⁊ mlieres ꝯ
italia hñtes habitū ⁊ regulā ordinis q dicūtur
de pnia ſancti dñici:⁊ pñt licite audire diuia ⁊
recipe eccliaſtica ſacra tpe iterdcti:niſi cāȝ de
derint interdctō.Hono.Cōgruū exiſtimātes.

Titulus.xxvij. De ſuſpēſione.

ℭ De triplici gñe ſuſpēſiōis. Cap.j.

Quia noīe cēſure eccleſiaſtice cōprehēdit nō ſolū excōicatio: ſed ēt ſuſpēſio ⁊ iterdictū. ex̄ de vbo.ſig.c.qrēti. Suſpēſio etiam aliqñ dr̄ excoicatio: vt pz.j.q.j.reperiūtur. ideo poſt tractatū de excōicatione ⁊ iterdicto ſequit de ſuſpēſiōe. ⁊ ſm Guil. duran. oīs irregularis eſt ſuſpēſus. Et itez qꝛ oīs irregularitas eſt quedam inhabilitas ad ordinū receptiōe ⁊ officiorum eccliaſticoꝝ ēt receptoꝝ executionē ſimpliciter: ⁊ ex toto ex aliquo impedimēto ꝓueniēs ex inſtōne ecclie hñs robur. ℭ Suſpēſio eſt inhabilitas ad ordinū vel officioꝝ executionē ex aliquo īpedimēto. Sic ſuſpenſio videt ſolū tāgē clericos. qñqz tñ ⁊ laici ſuſpēdunt ē ab aliq̄ actu: vt ab officio aduocādi in caſu ⁊c̄. Irregularitas vero tāgit clericos ⁊ laicos. Utraqz tamē culpa nō eſt: ſed pena. que qdē ſuſpenſio multipliciter ꝯtingit. aliqñ ſimplr̄ ⁊ ex toto ab oī ſcz officio ordinis. aliqñ ab vno ordine ⁊ nō ab alio aliqñ ſimplr̄. aliqñ ad certū tp̄s. aliqñ nō ab ordine: ſed ab aliq̄ alio: vt ingreſſu ecclie: vl' actu ꝑdicatiōis ⁊ hmōi. de qb' dleb' aget. ℭ Et nota ſm Guil. ⁊ alios triplr̄ dr̄ qs ſuſpēſus. Uno mō quoad ſe tm̄: qꝛ. ſ. eſt ꝓhibit' abſtinē ab officio. ⁊ h̄ per ſñīam canonis vl' hoīs: ⁊ ſic qlibet exñs in mortali: vl' etiā in minori excōicatione dr̄ ſuſpēſus: qꝛ dz abſtinere a celebratiōe ⁊ executiōe ordinis. alſ peccat mortalr̄: q in mortali exercet ſolēniter actū ordinis ſui: vl' cū minori excōicatiōe recipit aliqd̄ ſacrm̄. di.xl. multi. ⁊ j.q.j. ſi ſacerdotes. Si tñ celebrat vel exeqtur ordinē ſuū nō efficit irregularis. nō tenet ſubditus talē vitare vel qcūqz alius. ēt ſi ſciret peccm̄ ſuū. di.xxviij.c.ſi. ⁊ ex̄ de coha.cle. ⁊ mu. veſtra. Et quāuis ſm Tho. in.iiij.di.xiiij.q.j.arti.ij.q.j. ⁊ di.xxiiij.q.j.arti.ij.q.v. ⁊.iij.par.q.lxij.arti.ix. ⁊ quodlibet.x.q.viij. Nō debeat qs inducere talē ad dicēdū miſſam. vel alſ ad exequēduz officia ſua: dū. ſ. eſt certus de ſua malitia ⁊ obſtinatiōe. Si tñ nō pt aliū habere: excuſat accipiē do ſacrā tali: ꝓcipue cū eſt ſuperior ei' ſeu parrochialis: imo etiā ſm Pe. de palu. ſi poſſet aliū m hēre nō videt peccare accipiēdo ab eo: qꝛ vtit iure ſuo: ⁊ malo illi' in bonum ſuū. j.q.j. ſi fuerit. ſicut ēt lz fideli vti iuramēto facto ab infideli ꝑ falſos deos. vt dicit Aug. xxij.q.j. mouet

ℭ Scḋo mō dr̄ qs ſuſpēſus quoad alios: non quoad ſe: ⁊ h̄ ſatis large dr̄ ⁊ ſic clericus pegrinus dr̄ ſuſpēſus: qꝛ pmittit ex deuotōe celebrare in occulto nō in publico. Pro cuius declaratione no. ſz Ray. q hmōi clerici pegrini ignoti nō admittunt ad publice celebrādū ꝑplo niſi cum qnqz ſigillis epoꝝ. di.xcviij.c.j. ⁊ hoc ſi ſigilla ſint ignota. alſ ſufficeret ſigillū tm̄ epi ſui. di.xxj. primat'. ⁊ multomagis aplice ſedis mādatū. Nō aūt hui' eſt ſm Hoſti. qꝛ in publica celebratiōe poſſet eū mouere inanis glia. vl' cupiditas nō aūt ſi ꝓuatīz ⁊ in ſecreto. Itē qꝛ in publico cōmune malū poſſet accidere. ſ. ſi nō ordinat' celebraret: in ſecreto aūt ſolū periculū celebrātis. Cū illis ēt qnqz ſigillis nō eēt credēduz ſm Jo. niſi eēnt aliqualr̄ nota. Itē ſz Inno. nec etiā qnqz ſigillis credi dz: ſi ex receptiōe hmōi clericoꝝ peregrinoꝝ fieret alicui ꝑiudiciū ⁊ dānum: viatorē tñ pegrinū trāſeūtē nō oz ita ſubtiliter examinare de ſigillis hmōi. xlij. di. qeſcamus. Itē ſi amiſerit tales lr̄as ⁊ per duos teſtes poſſit ꝓbare ordinationē ſuā ⁊ ꝯuerſationē poteſt admitti. ex̄ eo. tue. Itē ſi nō extitāt teſtes de ordinatiōe ſua: qꝛ lōgū tp̄s eſt ſi ꝯſtat q ſp geſſit ſe vt pſbr: admitti pōt. ex̄ de pſby. nō bap.c.ij. Itē ſm Hoſti. ad hoc vt tales ſuſciꝑi debeāt ī executiōe ordinū lr̄e debēt ꝯtinere hāc clauſulam vel ſilem: quē gradatim ad talē ordinē ꝓmouimus. di.xxiij. in noīe. ⁊ hec vocant lr̄e cōmēdaticie ſeu teſtimōiales. ex̄. eo. tue. Tñ ſi ſic ſuſpēſus celebrat ēt celebrat in publico. nō eſt excōicatus: nec irregularis. Tertio mō dr̄ ſuſpēſus ꝓprie quoad ſe ⁊ quoad alios qui ſcz ꝑ ſententiā canonis vel hoīs eſt ſuſpenſus ab officio ſuis: ⁊ talis tenet abſtinere ab offō: ēt poſt cōtritionē ⁊ ꝯfeſſionē quouſqz ſit relaxata ſuſpēſio ꝑ eum qui pōt. alſ ſuſpēſus a diuinis: vel offō vl' celebratiōe ⁊ hmōi: ſi ꝯfaciat peccat mortaliter ⁊ efficitur irregularis ſm Inno. de ſen. ⁊ re iudi.c. cum eterni. lib.vj. ⁊.xj.q.iij. ſi quis epiſcopus. Et ſm Inno. ⁊ Guil. talis etiam ſi extra eccleſiam dicat horas officiando populum ſicut in exercitu efficitur irregularis. ſecus ſi nō officiando dicat cum vno vel duobus.

ℭ Quibus caſibus incurritur ſuſpenſio ⁊ ꝓcipue propter ſymoniam. Cap.ij.

Proſequēdo de ſuſpēſione. Nota q pl'ibus ex cāis ⁊ modis incurrit ſuſpēſio. quo. ſ. ad ſe ⁊ ad alios: ⁊ pmo qdē per vitiū ſymonie: ſed cū diſtinctiōe. Sciās igit q omnes qui ſymoniace ordināt etiā ſi vitium ſymonie ſit occultū cū ipſe iure ſunt ſuſpēſi. ⁊ nō ſolū ab ordine quē ſymoniace ſuſceperunt. ſed ſm Hen. ⁊ Inno. ab actibus oīum alioꝝ ordinum: ⁊ ſm Inno. etiā in tp̄alibus. vnde ⁊ ꝑdit adminiſtrationem. j.q.j. reperiūtur. extra de ſymo.c. tanta. di.lxxxj.c. eos. Debēt etiam puniri depoſitiōe ⁊ infamia ſi de crimine cōſtaret. xv. q.iij. ſane. Nec pōt cum tali diſpēſari niſi ꝑ pa

Margin: Suſpēſio eſt, — triplex ſuſpēſio — ordinatio.

Ordi/ nator. pam.j.q.j.erga. Qui etiā nō faciliter diſpenſat qñ cōmiſſa eſt ſymonia ex pte ordinatoris ⁊ or/dinati. Si vero commiſſa eſt ex pte ordinatoris tm̄: puta ꝯſanguineo ordinādi dante aliqd or/dinatori ipſo ordinato ignorāte: tūc nō pōt ipſe ep̄s diſpēſare pp turpitudinē ſuā: ſed ſucceſſor eius in ep̄atu vel alius ordinarius eius: ſi vide lꝫ haberet domiciliū vel bñficiū in ep̄atu illius ⁊ multomagis papa.j.q.j.§. quis neqꝫ. ⁊ hoc ḃꝫ Inno. ⁊ Hoſti. Ray. ⁊ Goff. Itē ſi ſymonia eſt cō miſſa tm̄ ex pte ordinati non ordinatoris. puta dante ordinatio. vicario ep̄i aliquid ꝑpter hoc ſi talis nō miniſtret pōt ep̄s diſpēſare in ordini bus rite ante ſuſceptis. nō aūt in illo quē ſymo/niace ſuſcepit: nec ēt ꝙ recipiat alios ſñ diſpen ſationē: ⁊ in hoc papa diſpēſabit. Sed ⁊ ſi talis miniſtraſſet poſt ordinē ſymoniace ſuſceptum etiā in ante ſuſceptis nō poterit ep̄s diſpēſare.

Symo/ nia i cu rato be/ nefi. Qui vō recipit bñficiū cū cura. vel dignitatem p ſymoniā etiā ſi occulta ſit. idē iuris eſt ḃꝫ Goſ. ſicut ⁊ de illo qui recipit ordinēꝫ ſymoniace: vt dictū eſt ſupra: qꝛ. ſ. eſt ipo iure ſuſpēſus: etiam quoad alios: ⁊ nō ſolū ab actib⁹ oium ordinuꝫ ſed etiā ab adminiſtratiōe tpali ḃm Inno. ⁊ in ſi. beneficio vel dignitate. ſolus papa diſpenſat ꝑcipue qñ ſcientib⁹ beneficiatis eſt commiſſa. ¶ Nota tñ ḃm Guil. ꝙ cū pene nō ſint extēdē/de: ⁊ ille qui ſymoniace ſuſcipit aliquē ordinēꝫ ſit ſuſpēſus quoad ea que ſunt ordinis nō tamē eſt ſuſpēſus quoad ea que ſunt iuriſdictiōis: vn/de ſi aliā hꝫ iuriſdictionē ⁊ tūc hꝫ: ⁊ pōt ſuſpēde/re excōicare: ⁊ ab excoicatiōe abſoluere ⁊ hmōi

In ſim/ plici be neficio. Qui aūt recepit beneficium ſimplex ſymoniace ḃm Ray. eſt ſuſpēſus quoad ſe ⁊ alios ab actib⁹ oium ordinū: ⁊ ab adminiſtratiōe tpaliū in ſy/monia eſt notoria. Nam ſi eſt occulta nō eſt ipo iure ſuſpēſus: ſed ſuſpendēdus.j.q.j.ca.j. ⁊ ſe. Tho. ⁊ Hoſti. Et ſi qdēꝫ cōmiſſa eſt ſymonia igñ rante ipo beneficio. pōt ep̄s diſpēſare cuꝫ eo in tali beneficio poſtquā pure ⁊ ſimplr rei renūcia/uerit. ex̄ eo. c. de ſymoniace. ac etiā ꝙ poſſit mi/niſtrare in ordinibus ante ⁊ poſt beneficiuꝫ ſu/ſceptis. ⁊ hoc itellige ēt ſi ep̄s ignorauit. naꝫ ſi ſciēter ꝯtuliſſet non ipſe: ſed ſuperior poſſet di/ſpenſare: ar.j.q.j.c.j. Tho. Ray. ⁊ Guil. Si vero ſymonia eſt cōmiſſa bñficiatis ſciētib⁹ ſolus pa pa diſpēſat nō alius: nec in illo beneficio nec in alio ḃm Guil. Tā. ⁊ Hoſtiē. ¶ Qui vō ꝯfert or

Medi/ ator ſy/ monie. dinem vel beneficiū ſymoniace vel etiā q ē me/diator ſymonie ḃm Ray. ſi eſt notoria ſymonia ipſo iure eſt ſuſpēſus: ēt quoad alios. extra co. accuſatū. xxiij. di. §. vep. ⁊ ſolus papa diſpēſat Si vō eſt occulta ſymonia nō eſt ſuſpēſus quo/ad alios. arg. ex̄ de ſymo. c. etſi qōnes. ⁊ c. veni ens. Idē dicit in directorio iuris. li. iij. ti. xvj. ſ. ꝙ ep̄s pōt diſpēſare in minorib⁹ ſpēbus ſymo/nie: vt ꝑdictis. ⁊ allegat Goſ. ⁊ Hoſtiē. Nec ob. j.q.j.erga. qꝛ loqtur in dignitate. ⁊ ſic eēt loquu tur. c. a nobis. de ſymo. Et idē dicas de tonſura ⁊ minorib⁹ ordinib⁹: qꝛ ſolū in maiorib⁹ ordi/nibus diſpēſatio pape reſeruat: vt notāt Goff. ⁊ Hoſtiē. Si vō cōmittit ſymonia in alijs: vt cir ca exeqas defunctoꝝ vt ꝯſecratiōe cimiterij et vaſoꝝ ſacroꝝ in vēditiōe chriſmatis. in benedi ctiōib⁹ nubentiū ⁊ hmōi. in oīb⁹ his ep̄s pt di/ſpēſare: qꝛ nō eſt ꝓhibit⁹. ar. de ſen. excō. nuper ḃm Ray. ⁊ Guil. qō videt intelligēdū qñ hmōi ſymonia eēt manifeſta. Nā occulta nō inducit irregularitatē in hmōi. Qui ordinat aliquē vel ꝑſentat ad ordinādū qui ꝓmiſit vel iurauit nil petere de illa eccl'ia ad cuius titulū ordinat ipſe quidē ordinator triennio eſt ſuſpēſus a collatio ne ordinis ⁊ pñtator ab executiōe ſuoꝝ ordinū extra de ſymo. c. ſi quis. ⁊ ipſe etiā ordinatus in diget pape diſpēſatiōe ḃm Ray. Hec aūt q̄ dcā ſunt de ſymonia quoad ſuſpenſionēꝫ vera ſunt ḃm ea que habent in corpe iuris: ⁊ nota per do ctores ac etiā excoicatio lata ē ꝯtra eos. de qua habetur. ō. ti. de excō. ibi vide. De ſymonia aūt quātū ad pctm̄. ⁊ quātū ad reſtōnē fructuū bñfi cij ſymoniace recepti: ⁊ de diſpēſatiōe ſymoni ace pecunie habes. ō. in. ij pte. ti. j.

Symo/ nia in alijs.

¶ De ſuſpenſione propter fornicationem no/toriam. Capitulum tertium.

Notorius fornica/tor eſt ipſo iure ſuſpēſus. lxxxj. di. ſi qui. ⁊ di. xxxij. ꝑter hoc. ¶ Pro cu/ius declaratiōe nota p̄mo ꝙ dupli/citer dicit notoriū ḃm Tho. ⁊ Ray. ſ. notorium iuris: vt cū qs ꝯfitet in iudicio: vel ꝯuincit de crimine. Notoriū facti ē cū crimē ita ppl'o ma niſeſtū eſt ꝙ nulla pt tergiuerſatiōe celari. quo cunqꝫ aūtēꝫ iſtoꝝ modoꝝ ſit notoria fornicatio clerici eſt ſuſpēſus quoad ſe ⁊ quoad alios ḃm Tho. Ray. Bar. Inno. ⁊ Hoſtiē. ⁊ alios. ¶ Se cūdo nota ꝙ nō ſolū ſacerdos. ſed ēt in quocun qꝫ ordine ꝯſtitut⁹ ēt in minori ex notoria forni catiōe eſt ſuſpēſus ab oīb⁹ actib⁹ ordinū ḃm In no. ipſo iure qō no. Archi. diſt. xxxij. §. ad hec. qō ꝓbat ēt per. c. miniſtri. diſt. lxxxj. in fine. ⁊ ex̄ de cohabi. cleri. ⁊ mulie. veſtra. ⁊ tādiu ſtat ſu/ſpēſus quādiu ꝑſeuerat in vitio. ⁊ interiꝫ ſi exe quit officia ſua. etiā ſemel efficit irregularis et indiget diſpēſatiōe pape ḃm Inno. ⁊ Hoſtiē. ⁊ no. Archi. ⁊ Anto. de bu. vñ etiā ſi ceſſaret a vi/tio. ⁊ ante diſpēſationē vtit officio ſuo ſꝑ pecca bit mortalr quāuis nouā irregularitatē nō cō/trahat. Si aūt cū eēt ſuſpēſus nō eſt execut⁹ offi cia ſua. indiget nihilominus abſolutiōe a ſuſpē ſione quā poterit ep̄s facere ḃm Inno. ¶ Ter/tio nota. ꝙ talis dꝫ euitari in miſſa. ⁊ alijs diui/

Vtinaꝫ hec ꝯſi deraret clerici.

nis officijs.di.xxxij.nullus.⁊.c. pter hoc. Sed
in hoc variaꝛ opinio doctoꝝ. Ná aliq dicunt ꝙ
debẽt euitari in diuinis poſt admonitionẽ eis
factá.ſi ſe nõ correxerint ſm Hug.⁊ Laudul.q̃
admonitio a quocũq; fieri põt.ſm Hug.ſ; ſm
Laudul.fieri d; ab epo qd videꝛ veriꝰ.pbaꝛ p
Nota. c.ſi qui preſby.di.lxxxj.Sed alioꝝ opinio com
munior eſt ⁊ ſolẽniorũ doctoꝝ quãuis Archi.
dicat eá dur.i.ꝙ ſtati; debẽt euitari ante quãcũ
q; admonitionẽ.q2 ius ſuſpẽdit eos etiam quo
ad alios.⁊ hoc tenẽt Tho.Ray.Guil.Hoſti. In
no.Joã.cal.Anto.de bu.A talibꝰ ergo ſm eã q̃
habenꝛ in corpore iuris nõ ſunt audiẽda diui/
na miſſa.nec ſumẽda ſacra niſi baptiſmꝰ⁊ eu/
chariſtia in extrema neceſſitate. vt di.xxxij.diſ.
§.ver.ſed bñ ↄcedũt Ray.⁊ Guil.ꝙ beneficio
priuari nõ debẽt niſi poſt monitione; factã a p̃/
lato:ſi ſe nõ correxerint nã tũc beneficio debẽt
ſpoliari:⁊ in ppetuũ deponi.❡ Nota quarto ꝙ
ideo eccleſia iducit ſuſpẽſionẽ ↄtra iſta duo vi/
tia magis q̃ ↄtra alia ſm Laudu.q2 facilius p̃/
lati ⁊ clerici labunꝛ in hec.ſ.fornicationem ⁊ ſy
moniã q̃ in alia.vt ſic videntes ſe vitari ſaltẽ ve
recũdia tpali reſipiſcãt.di.xxxij.§.ver.vera tñ
ſunt ſacra eoꝝ. Nota q nto.ꝙ b; decretũ factu;
in ↄcilio ↄſtãtiẽſi.Inſuper ad vitandũ ⁊c.de q
habes ſupra in fine de minori excõmunicatio/
ne.nõ tenenꝛ fideles vitare ſacramenta concu/
binarioꝝ.aut diuina eoꝝ niſi poſtq̃ fuerit per
prelatos denũciati publice ꝙ euitentur.

❡ De ſuſpenſione in multis caſibus. Ca.iiij.

SUnt ⁊ alij caſus in
quibꝰ qs incurrit ſuſpẽſionẽ.vꝛ ſim/
pliciter. vel ſm qd.ideſt q2 puaꝛ col/
latiõe vel executiõe alicuiꝰ ordinis
vel miniſterij per aliqd tps.❡ Et pmo eps qui
ordinat alienũ clericũ ſine licẽtia ſui epi vel ſu
perioris ſcienter ſeu affectata ignorãtia p annũ
eſt ſuſpẽſus a collatiõe ordinũ.⁊ interim cleri/
ci ſui abſq; ipſius licentia pñt a vicinis epis or
dines recipere de tẽp.or.c.eos.li.vj.per quam
decretalẽ reprobaꝛ opi.dicẽtiũ ꝙ ordinare po/
terat alienũ ſub ſpe ratihabitiõis.⁊ itelligiꝛ ſu/
perior in hoc caſu epis de cuiꝰ dioceſi iſte q vult
ordinari eſt oriundus.in cuiꝰ dioceſi offm ec/
cleſiaſticũ h; vel vbi h; domiciliũ l; alubi natꝰ
fuerit. Inferiores aũt prelati ſiue religioſi ſiue
alij nõ poſſunt talẽ licẽtiã dare niſi haberẽt a ſe
de apoſtolica q̃liter poſſent ſubditos a quo vo/
luerint facere ordinari. Itẽ nõ põt talẽ licentia;
dare officialis epi. ſed epiſcopo in remotis par
tibus agẽte vicarius eius gñalis in ſpũalibus.
vel ſede vacãte capitulũ ſeu is ad que tũc admi
niſtratio ſpũaliũ ptinet pñt licẽtiã dare. Religi
oſi quoq; a ſuis platis et nõ exẽptis prioratibꝰ

deputati.priores ⁊ eoꝝ ſocij poſſunt a locorum
dioceſanis quãdiu ibi moranꝛ licite ordiari l;
non ſint de eoꝝ dioceſi oriũdi.hec oia de tẽp.
or.cum nullus.li.j. Predicatores autẽ ⁊ mino/
res in hoc ſunt priuilegiati a ſede aplica. vt ſc;
valeant a qbuſcũq; epis ſuos ſubditos facẽ or/
dinari ipſi aũt ſic ordinati.ſ.ab alieno epo ſine
licẽtia pprij ſm Ray.puanꝛ executiõe ordinis
recepti:ſed põt cũ eis diſpẽſare epus in hac ſu
ſpenſione.ix.q.ij.lugdun. de tẽpo.ordi.ca.qd
trãſlationẽ. Eps vel quis alius ↄferẽs tonſurã/
clericalem infanti niſi forte religionẽ intraret:
vel illiterato:vel hoi aliene diœceſis ſine licẽtia
vel cõiugato niſi volẽti religionẽ itrare aut ad
ſacros ordines pmoueri qñq;.ſ.de iure poteſt
eſt ſuſpẽſus per annũ a collatione tõſure itm ex/
tra de tẽp.or.c.nullus.li.vj.❡ Patriarche ar/
chiepi ⁊ epi locãtes vel alio titulo ↄcedẽtes ali
quã domũ vſurarijs alienigenis ad fenus exer
cẽdũ:ipſo facto ſuſpẽſionẽ incurrũt.ex̃ de vſu.
vſurarũ.li.vj.Et ſilr ſi pmittũt ꝙ vſurarij alienige
ne.ſ.nõ oriũdi de terminis ipſorũ locorũ publi
ce vſurã exercẽtes vel exercere volentes habe/
ant domos ↄductas:ſeu alr habitent in terris
ſuis.i.eorum iuriſditioni ſubiectis infra tres
mẽſes oẽs tales de ipſis terris nõ expellũt. Fe/
rẽtes ſnĩam excõicationis ↄ aliquẽ vel aliquos
niſi pmittãt trinã admonitionẽ vel vnã pro tri
bus ſũt ſuſpẽſi ab igreſſu eccleſie. ex̃ eo. ſacro.
Itẽ d; hẽre talis monitio tẽporũ ↄuenientia in
terualla niſi facti neceſſitas aliud ſuaſerit: ⁊ d;
ferri in ſcriptis ↄtinẽtibus cãm excõicationis.
alr excõicator eſt ſuſpẽſus:nõ ſolũ ab ingreſſu
eccleſie ſed ẽt a diuinis per mẽſem:que qde; ſi
exequaꝛ irregularis efficiꝛ:nec niſi per papã cũ
eo poterit diſpẽſari.ex̃ eo.cũ medicinalis.li.vj.
Sed he pene nõ tãgũt epos ⁊ ſupiores cũ non
fiat ſpãlis mẽtio de eis ex̃ de ſen.excõ.q2 piculo
ſum.❡ Ultramõtani ordinati ab epis italie niſi
ſi hẽant licentiam a papa vel ab epo vnde ſunt
oriũdi vel in cuius dioceſi ſunt bñficiati: ⁊ per
patentes ipſius epi lras ↄtinẽtes cãm rõnalem
quare ipſos nolit vel nõ poſſit ordinare: ſũt ip/
ſo facto ſuſpẽſi abſq; ſpe diſpenſationis. ex̃ de
tẽp.or.ſepe.li.vj.hmõi ordinãtes dñt cõdigne
puniri:vt in dicto.c.qui recipiũt aliquẽ ex ordi
nibꝰ ſacris ab epo qui renũciauit loco ⁊ digni/
tati ſi ſciẽter hoc agunt vel ignorãtia craſſa ⁊ ſu
pina nõ recipiunt ordinis executionẽ vnde ſũt
ſuſpẽſi nec cũ eis poteſt diſpenſari niſi per pa/
pam.extra de or.ab eo qui renũ.c.j.Si ignorã/
ter:nõ tñ ignorantia craſſa poteſt cũ ipſis epis
diſpenſare. Sed recipientes ab eis ordines mi
nores ſine licentia proprij epi quãuis deberent
deponi.ix.q.ij.epm.tñ põt eps in ordine tole/
rare diſpenſationem. Epi aũt renũciantes loco

tm̄ ⁊ nō dignitati.pñt oēs ordines ɔferre ſicut
pus.ſi fuerint rogati a ꝓprio epo loci als nō:vt
dictū eſt.ſ. ⸿ Itē ordīati a ſymoniaco in ordi/
ne ſuſcepto quātūcunqȝ occulto vel in dignita
te:aut a ſymoniaco notorio in collatiōe ordinū
vel in collatiōe aut receptiōe: vel mediatione
bñficioꝝ nō recipiūt ordinis executiōez:ſȝ ſunt
ipſo iure ſuſpēſi.j.q.j.ſi qs a ſymoniacis.ꝗuis
in ſua ordinatiōe nulla ſit cōmiſſa ſymōia: ⁊ h̄
in deteſtationē ſymonie. Ratō eſt:q: tales ſunt
ꝓuati executiōe ordinū:q: qđ nō h̄ȝ dare nō poſ
ſunt.j.q.vij.Sabiertū.verū eſt tm̄ ꝙ ordinati a
talibus ex ignorantia facti.a peccato excuſanſ:
⁊ in ipſa tali ordinatione ⁊ in executione ordi/
num ſic receptorum: abſtinere tm̄ debent cum
ſciunt quouſqȝ cū eis diſpēſetur: ⁊ p papā.j.q.
j.ſi q.ī glo. Ex ignorātia aūt iuris h̄ ſaceꝛdo nō
excuſarenſ. Unā ſm Tho.q.u.q.c.nullo mō qs
dȝ recipere ordines ab his q̄s ſcit tales:nec te/
neſ in hmōi ſuis ꝓlatis obedire.q'nimo dȝ per
mittere ſe potius excōicari ſm Goff.naȝ obedi
endo de peccato nō excuſareſ.xj.q.iij.qđ ergo
patiēdo aūt iniuſtā excōicationeȝ mereſ.xxiij.
q.iij.nō i ꝑpetuū dānamur. ⸿ Itē ordinati ab
heretico:ſciſmatico:vel excōicato:vł depoſito:
nō recipiūt ordinis executionē.⁊ nemo dat qđ
nō h̄ȝ.j.q.j.gr̄a. No.tm̄ ſm Tho.⁊ Pe.⁊ Ray.⁊
Goff.ꝙ oēs tales ordinatores veros ɔferūt or/
dines ꝗtuȝ ad characterē:ſicut ⁊ oīa alia vere
ɔficiunt ſeu ɔferūt ſacramēta excepta penitētia
quoad manifeſte excōicatos.ſec' de occultis:q:
abſoluunt ſm Rich.⁊.Pe.de pal.dum tm̄ ſer
uent ꝓdicti formam eccleſie.j.q.j.dñs.de cōſe.
di.iiij.nō in nobis.peccāt tm̄ mortaliter tā dan/
tes ꝗ̄ ſuſcipientes ab eis q̄cunqȝ ſacrā ſciēter
niſi baptiſmū i extrema neceſſitate. Ignorātia
aūt facti ꝓbabiles excuſat tales a pctō in ipſoꝝ
ordinū receptione.⁊ eorūdē executiōe.dū ea.ſ.
ignorātia laborāt:cuȝ autē ſufficiēter hoc ſciūt
debēt abſtinere quouſqȝ diſpēſeſ. Circa quā di
ſpēſationem dicit Hoſtiē.ꝙ in epātu ſolus pa
pa diſpenſat.ex̄ de elec.c.q: diligentia. In alijs
vero ordinibus ꝗ̄tū ad eos q ſciēter a talibus
recipiūt ordies.vel etiā ex ignorātia craſſa ⁊ ſu
pina ſolus papa diſpēſat imo ſm Ray.⁊ Goff.
ſi fuerūt ordinati a tali q recipit vltimaȝ man'
impoſitionē.i.epālem ɔſecrationē ex̄ eccleſiaȝ
nunꝗ̄ toleranſ.ix.q.i.ordinatiōes. Si vero ex
ignorātia nō ſupina ſm Hoſt.ꝑ diſcretū prela
tū cū talibus poterit diſpēſari.ex̄ de ordi.ab eo
qui renūc.c.j.⁊.ij. Sȝ ſȝ Ray.⁊ Goff.ſi ordina
ti ſunt ab eo qui recepit vltimā man' impoſitio
nē in eccl'ia.i.anteꝗ̄ efficereſ hereticus ſciſma/
ticus vł excōicatus.⁊ tūc eſt qñ ordinat.ſiue or
dīati ſciebāt ſiue ignorabāt.toleranſ ex diſpē/
ſatione miniſtrare in officijs ſuſceptis.ad ſupe
riores vō nō debēt ꝓmoueri niſi magna neceſ
ſitas eſſet.⁊ idem videſ dicere Goff.de interdi
cto ⁊ ſuſpenſo a diuinis.ſ.q nō ɔfert executio/
nē.ix.q.j.c.j.⁊ ſequē. ⸿ Itē qui aliquē ordinē
ſacrū recipiūt ex̄ ſtatuta tp̄a ordinationū ſūt ſuſ
pēſi nec debēt ꝑmitti in ſuſceptis ordinib' mi/
niſtrare.ꝗuis characterē receperint.de tēpo.or/
di.c.ij.epo tm̄ impoſita eis ꝓmo pnīa cōpetēti ſu
ſtinere poterit vt poſtea in ſuſceptis ordinibus
miniſtrent.de tēpo.ordi.c.cōſultatiōi. Hoc ſm
Inno.Bern.⁊ Guil.qui addit.ꝙ eſt ſecus ď or
dinib' ſuſcipiēdiſ.⁊ ſi añ diſpēſationē tal' mini
ſtrauit in ordie ſuſcepto.dicūt qdā ꝙ non pōt
epo diſpēſare.ſed verius eſt ꝙ poſſit diſpēſar.
vt.ix.q.ij.Lugdun.niſi forte iterdicta fuiſſet ſi
bi executio.⁊ poſtea miniſtraſſet. ⸿ Promot'
ꝑ ſaltū.i.aliquo ordie ꝓtermiſſo ad ſuperiorē a
ſcēdēdo.ꝗuis characterē recipiat.tm̄ ſuſpēſus
eſt ab executiōe ordinis ſic recepti.diſ.iij.ſolli/
citudo.ex̄ de cle.ꝑ ſal.ꝓmo.c.j.et ſi nō malicia
ſed ignorātia vel negligētia hoc egit.ꝗuis de
rigore deponi ďberet.tn̄ ex diſpenſatiōe epi ad
ordinē pretermiſſū poterit ꝓmoueri Si auteȝ
ſciēter ꝑ ſaltū eſt ꝓmotus ⁊ in ordie ſic ſuſcep/
to ſine diſpēſatōe miniſtrauit in ipſo ordine ſic
ſuſcepto poſt receptionem omiſſi adhuc pōt ꝑ
epm diſpēſari:ſed ꝙ vlterius aſcēdat nō niſi ꝑ
papā. Ray.Hoſtien.⁊ Guil'. Recipiētes eodeȝ
die miores ordies cū ſbdiaconatu.vel duos ſa
cros ordies ſil'.ſiue ordiatore ſciēte ſiue igno/
rāte ſūt ſuſpēſi ab ordinib' ſic receptis ⁊ ďpoī
ďberēt:diſti.lxxvij.ſubdiacon'.ex̄ de eo.q ſur/
ti or.rece.c.inotuit.poſſūt tm̄ ꝑmitti miſericor
diter in miorib' tm̄ miniſtrare.⁊ ſi intrāt in re
ligionē.⁊ vitā moreſqȝ eorū exigūt abbas ſiue
luerit poterit in alijs ordinibus diſpēſare.vt ī
dicto.c.inotuit. Ray.⁊ Hoſt. Sȝ ſi lata ꝑus fuiſ
ſet excōicatiōis ſnīa ɔtra ſic recipiētes ⁊ nihilo
min' receperint nō poterit cū eis diſpēſari niſi ꝑ
papā.vt in dicto.c.inotuit.⁊ dicit Hoſt.ꝙ etiā
papa de facili nō diſpēſat. ⸿ Cōtrahētes mri/
moniū ď pñti ⁊ añ carnis copulā ſe faciētes ad
ſacros ordiari aliter ꝗ̄ a ſacris canonib' ɔceda
tur ꝗuis characterē recipiāt:ſūt tn̄ ſuſpēſi.ita
ꝙ nec etiā poſt mortē vxoris poterūt in illo or/
die miſtrare.nec aſcēdere ad alios.nec aliqđ of
ficiū vel bñficiū eccl'iaſticū obtinere.⁊ mrimo/
niū nihilomin' ſic ɔtractū ꝓpter hoc nō diſſol
uiſ.qđ itelligiſ cū tales in ſeculo remanētes h̄
agūt.nā ſecus ſi religionē itraſſet ex̄ vagā. Jo.
xxij.q icipit āntiqua. ⸿ Apoſtate a religione in
apoſtaſia ſuſcipiētes ordies.ſūt ſuſpenſi ⁊ irre
gulares.ex̄ eo tit.apoſtata.nec diſpēſaſ cuȝ eis
niſi ꝑ papā. Sed alij q i excōicatiōe ordies rece
piūt ſimiliſ ſūt ſuſpēſi ſeu irregulares de ſen.
excō.cū illoꝝ.⁊ hoc veꝝ eſt niſi ꝓbabilis igno/
rantia excuſet eos.

rantia excuſet eos. ⁊ de hac mã plene hẽs.ſ.in c.de c.i finali excoicationis. Celebrãtes ſeu pticipãtes in diuinis ſciẽter cũ publice excoicatis vel iterdictis ſunt ſuſpẽſi ab ingreſſu ecclie. de pui. c. epoꝝ. li. vj. ſed de hoc vide pleni⁹. ſ. ti. de iterdctõ. c. ij. ¶ Cõſeruatores nõ pñt ſe itromittere de alijs q̃ȝ de manifeſtis iniurijs ⁊ violentijs. qđ ſi de alijs q̃ reditialẽ idaginẽ reqrũt ſe ſe itromiſerit: ſunt ſuſpẽſi per annũ ab offõ. ex̃ de of. dele. c. ſtatuimus. a℞s legatos. li. vj. Judices eccliaſtici qui ꝯ iuſtitiã in grauamẽ alteri⁹ ptis in iudicio quicq̃ȝ faciãt p grãz vel per ſordes: puta p pecuniã: ſuſpẽſi ſunt p annũ ab executiõe officij. ⁊ ſi durãte ſuſpẽſione igeſſerit ſe diuinis efficiunt irregulares: nec niſi p papam poterũt liberari. ex̃ de ſen. ⁊ re iudi. c. cũ eterni. li. vj. ¶ Religioſi q ꝯcedunt alicui ad vitã vel certũ tps iura: reddit⁹ poſſeſſiões admiſtrationes cui pſunt: niſi duo cõcurrãt. ſ. ꝙ neceſſitas vel vtilitas mõaſterij vel pꝛatus illi⁹ eccleſie h̃ expoſcat: ⁊ ꝙ ꝯuẽtus illi⁹ eccleſie cõſentiat: aut ſi ꝯuentũ nõ hẽret aſſenſus plati pprij ſũt ipſo facto ſuſpẽſi ab offõ: nec valet dicta ꝯceſſio. Excipiunt tñ duo caſus. ſ. locatio ⁊ vẽditio redditũ vel fructuũ ad modicũ tps. de re. ec. nõ aliená. c. i. in cle. Utrũ aũt hec ſuſpẽſio intelligatur ab offõ diuinoꝝ vel ab officij tpaliuȝ admiſtratiõe: puta plature pcuratoris cellerarij ⁊ hmõi. Jo. an. remittit ad notata. de decimis. c. j. i cle. ⁊ ibi ponit vtrãq̃ȝ opinionẽ ⁊ dimittit ſub dubio. Fratres ordis pdicatoꝝ pmoti vel aſſũpti ad epat⁹ vel a℞s platuras: ſi pũs recipiũt mun⁹ ꝯſecratiõis q̃ȝ reſignãt ordini libros ⁊ alia que hñt tpe ſue pmotiõis: eoipſo ſũt ab executione põtificalis miniſterij ſuſpẽſi. Clemẽs. iiij. i pui le. puidẽtia. Fratres pdicatores ſi pturbare pſumpſerit officiũ inqſitoris ꝯ hẽticos per frẽs minores exercitatũ ipſo fctõ ſunt ab executiõe ordinũ ſacroꝝ ſuſpẽſi: nec põt relaxari talis ſuſpẽſio: niſi per ſedẽ aplicã: aut p inqſitorẽ: cui⁹ offm̃ pturbauerũt. ⁊ idẽ de minorib⁹ pturbantib⁹ offm̃ inqſitoris p pdicatores exercitatum. Clemẽs. iiij. i pui. paupṫatis altiſſime. Fratres pdicatores ⁊ minores recipiẽtes ad pfeſſionem aliquẽ in ordine ſuo añ pbatiõis annũ elapſuȝ: ſũt ipſo facto a receptiõe quorũcũq̃ȝ ſuſpenſi: ⁊ pene grauiori culpe debite puniẽdi: nec etiã p hoc ille ſic pfeſſus ẽ ordini pdicatoꝝ obligat⁹. ar. ex̃ de regula. c. nõ ſolũ. ¶ Religioſi q vꝫ decimas nõ pcipiũt ſi ſciẽter omittãt facẽ ꝯſciam ꝯfitentib⁹ de decimis ſoluẽdis ſũt ſuſpẽſi a pdicationis officio: donec faciãt eis ꝯſciaȝ ſi cõmode pñt. ⁊ ſi interiȝ pdicarẽt cẽnt excoicati. ex̃ de penis. c. cupiẽtes. in cle. qđ tñ intelligũt Pe. de ancha. ⁊ Pau. ſi fuerit ſup hoc reqſiti a platis. ¶ Itẽ cũ q̃rit vtrũ ſuſpẽſus ab officio ſit ſuſpẽ

ſus a bñficio. ſup hoc Jo. an. multa dicit pro et contra ſup cle. cupiẽtes. ex̃ de penis. ꝯcludit ⁊ nõ declarat. Sed Pe. de ancha. ſup ea. cle. ponit diſtinctionẽ dñi Gaſparis de cal. dicẽs ſic. Aut qs eſt ſuſpẽſus ab officio aut a bñficio: aut ab vtroq̃ȝ. Si eſt ſuſpẽſus a bñficio ſiue a iure ſiue ab homine nõ eſt ſuſpẽſus ab officio. ar. c. dilectus. ꝯ offi. ordi. rõ ad hoc eſt odiũ penaꝝ: vt in regla in penis de regu. iu. li. vj. Itẽ q: officiũ non eſt acceſſoriũ ad bñficiũ. lꝫ ſit ecõtra. Si eſt ſuſpenſus ab officio. hoc eſt aut per dictionẽ taxatiuã tm̃ aut ſimplr̃. Primo caſu planũ eſt: q: non eſt ſuſpẽſus a bñficio cũ tantũ ſuſpẽſus ſit ab officio: q: hoc voluit ſnĩe pmulgatio: q: virtes ſnĩe vltra intentionẽ pferentis: nõ ſe extẽdũt ſaluo caſu. c. paſtoralis. de ap. Si aũt ſit ſimplr̃ ſuſpẽſus ab officio: hoc eſt aut ab hoĩe aut a iure. Si a iure aut pp̄ter crimen aut pp̄ter infamiã vl̃ cõtumaciã. Si pp̄ter crimen tũc puto ꝙ ſuſpẽſus ab officio ſit ſuſpẽſus a bñficio: vt. c. eos. ⁊. c. ſi qui ſacerdotũ. di. lxxxj. Si autẽ propter iſamiã vel ꝯtumaciã ſit ſuſpẽſus ab officio nõ eſt ſuſpẽſus a bñficio: vt. c. pſbyter ſi a plebe. ij. q. v. Si aũt ab hoĩe eſt ſuſpenſus ab officio ſi hoc eſt pp̄ter crimẽ graue tũc eſt ſuſpẽſus etiã a bñficio. Si aũt propter crimẽ leue vel etiã pp̄ter infamiam vel ꝯtumaciã nõ eſt ſuſpẽſus a bñficio. vt i iuribus allegatis. Si aũt eſt ſuſpenſus ab vtroq̃ȝ: aut hoc eſt p dictionẽ ⁊: ⁊ planũ eſt. aut p dictionẽ vel. ⁊ tũc puto opinionẽ Hoſt. verã. ſ. ꝙ talis ſnĩa nõ valet pp̄ter incertitudinẽ. l. iij. C. de ſen. que ſine cer. quãti. hec ille. Inno. aũt dicit ſimplr̃. ꝙ ſuſpẽſus ab officio tm̃ nõ dꝫ percipẽ fructus bñficioꝝ ſup ca. paſtoralis. de ap. Sed Hoſt. hoc intelligit qñ. ſ. eſt ſuſpẽſus pro graui cã. ſecus pro leui vel iſamia: ⁊ non eſt ꝯtumax. Et no. ſcd̃m Hoſti. ꝙ ſuſpẽſus in põtificalib⁹ ſi celebrat in põtificalibus nõ erit irregularis. Rõ eſt: q: põtificalia nõ ſunt de ſubſtantia celebrationis nec debemus iudicare aliquẽ irregularẽ niſi inueni. ſ. expꝛeſſuȝ. ar. de pe. diſ. j. §. pene. ¶ Itẽ ſuſpẽſus a pticipatione ſacroꝝ. de qua hẽs di. xviij. ſi qs aũt. ⁊. c. ſi. ⁊ ex̃ de elec. oſius. ⁊ de his que fiũt a maio. par. ca. c. j. Si celebrat nõ eſt irregularis. talia enĩ nõ ſunt ordinis cuȝ ⁊ laici pticipent ſacris. Hoſt. ⁊ Inno. Clerici q ſciẽter eligunt indignũ ad epatum. ſ. ꝯtra illaȝ formã que habet extra de elec. cũ in cũctis. ſũt per triẽnium ſuſpẽſi a bñficio. In dicto. c. dicit glo. habitis ⁊ habẽdis. Eligentes aliqueȝ ſiue electio ſit facta concorditer ſiue in diſcordia. ſi infra octo dies ex quo potuerũt cõmode ipſam electionem electi diſtulerint preſentare. qui culpabiles in hoc fuerint a pſecutione electionis ſunt excluſi ⁊ ſuſpenſi per trienniũ a bñficijs q̃ obtinent in illa eccleſia ad que ſi infra illud tps

Utrũ ſuſpenſus ab offõ ſit etiaȝ ſuſpenſus a beneficio.

temere vel colorate ſe īmiſcuerint.illis perpe/
tuo ſunt priuati.ex̄ de elec.c.cupiētes.li.vj.Cō
promiſſarius ſi ſciēter eligit indignū.eſt ipſo
facto p triēniū ſuſpēſus a bñficijs eccleſiaſticis.
Hec tñ ſuſpēſio nō tangit epos.necītelligit ni/
ſi in electionib⁹ epoꝝ ⁊ ſuperioꝝ.ſecus ī elect.
īferioꝝ.ex̄ de elec.ſi cōpromiſſari⁹.li.vj.¶ Re
ligioſi grauātes vel fraudātes eccliās circa de
cimas eis debitas ſi reqſiti per illos quoꝝ iter
eſt nō deſtitīt infra mēſez vel de vſurpatis vel
retētis infra mēſes duos nō fecerit emendā.ſu
ſpēſi ſunt ab offō adminiſtratiōis ⁊ bñficijs:⁊ ta
lia nō hñtes ſunt excoicati.ex̄ de decimis.c.j.ī
cle.Et dicit Jo.an.in glo.ſe credere q̄ ſufficiat
iudicis declaratio ſup ſatiſfactiōe.nec ſit neceſ/
ſaria abſolutio quoad ſuſpēſionē:ſed quoad ex
colcationez bñ reqrit abſolutio.¶ Doctor vel
magiſter q doctorat aliquē niſi pri⁹ exigat iura
mētū a doctorādo q̄ nō expēdet p ſuo doctora
tu vltra ſūmā triū miliū turonēſiū argēteoꝝ
eſt ſuſpēſus per ſex mēſes a collatione doctora
tus.ex̄ de magiſtris.cū ſit in cle.¶ In caplo ec
cleſie cathedralis vl̄ collegiate eſt ſuſpēſus avo
ce in electiōib⁹ ⁊ alijs quí nō hz ad minus ordi
nē ſubdiaconat⁹.⁊ ſilr qui hz bñficiū cui anne/
xus eſt ordo niſi īfra annum faciat ſe pmoueri
ad talē ordinē quē requirit bñficiū legitio īpe/
dimēto ceſſante.ex̄ de eta.⁊ qli.c.vt hi q.in cle.
qui phibiti ſunt audire legē vel phiſicā.de qui
bus hēs.ſ.in ti.de excō.c.vlti.vltra excoicatio
nē ſunt ſuſpēſi ab officijs ſuis.vide ibi.¶ Vlti
mo no.q̄ ſuſpēdere pōt ab offō qui ⁊ excoicar.
qs aūt poſſit excoicare hēs.ſ.vñ laicus vel mu
lier cū nō poſſit excoicare niſi eſt cōmiſſiōe ſpā
li pape.di.xxxij.§.verū in glo.non pñt et ſuſpē
dere.pōt tñ abbatiſſa ſm Inno.ſuſpēdere a bñ
ficio clericos eccleſiaꝝ ſibi ſubditaꝝ ſi hō ex con
ſuetudine hz.nō aūt ab officio.Itē no.q̄ ſicut ex
coicatio ſic ⁊ ſuſpēſio per ſequētē appellationē
minime ſuſpēdit.ſuſpenſio dico ab offō vel in/
greſſu eccleſie lata.ex̄ ī ſen.excō.c.is cui.li.vj.
Abſolutio a ſuſpē.iōe. Item no.q̄ abſolutio a ſuſpēſiōe officij ſimplr
vel diuinis fieri dz ſub iſta forma vl ſili.Ego ab
ſoluo te a vinculo ſuſpēſionis qō incurriſti per
talē cām ⁊ reſtituo te executioni ordis ⁊ officio
rū tuoꝝ.In noīe pa.⁊ fi.⁊ ſpūſancti.tñ quia ſu
ſpēſio ptinet ad forū ꝯtentioſuz nec reperit de/
terminata forma neceſſaria hui⁹ relaxatiōis:iō
qcqd dicat ⁊ qbuſcūqꝫ verbis vtat ſe q valz ab
ſoluere a tali vinculo:ſi intēdit abſoluē vere ab
ſoluit.ſicut.ſ.dictū eſt de abſolutiōe ab excoica
tione.¶ Sed qritur qs poſſit abſoluē a ſuſpē/
quis poteſt abſoluer. ſione.Circa hec Pau.in cle.monaſterioꝝ de re
bus ec.nō alie.ſic dicit.Ubi papa ponit penaz
ſuſpēſionis vel interdicti pp ꝯtumaciā canonē
ꝯdendo.puto q̄ inferior poſſit abſoluē.de ſen.
excō.c.nup.niſi ipſe papa ſibi reſeruet abſolu/
tionē vel alteri expſſe ⁊ determinate pſone cō/
mittat.⁊ hoc tz Uincē.Hug.Goff.Inno.Ber.
⁊ Jo.in glo.q.q j.ſi inimicus.⁊.xvij.q.iiij.ſ.qs
deinceps.⁊ Hoſt.Idē iudiciū eſt ſi ꝯſtōnez infe
rioris approbat ⁊ ꝯfirmat.de ꝯſti.c.ex frequēti
bus.plus enī operat ꝯfirmare q̄ ꝯdere ſniam.
pōt tñ quilibet ſuffragane⁹ relaxare cuz non ſit
maioris efficacie q̄ ius cōe:vt intelligit.c.gra
ue.de pbē.⁊ hoc niſi alteri reſeruet abſolutio.
Si vō ſuſpēſiōis pena ⁊ hmōi īpenit p ſniaz.
i.ab hoie tūc ligans dz abſoluē nō inferior.ex̄
de offi.or.c.cū ab eccleſiaꝝ.ſaluo caſu.c.paſto/
ralis.e.ti.Idē tenet Guil.in ſpec.Si vō ſuſpen
ſio ſit ppetua que hz vīz puatiōis:vt no.Uin.
de trāſla.c.ij.Et Guil.in ſpe.ti.ij.§.nūc oſtēdē/
dum.non hz locū abſolutio ſz neceſſaria eſt di
ſpēſatio ꝯtra collationē.⁊ tūc eſt vidē an tale ſit
crimē in quo poſſit epo diſpēſare ⁊ hz conferre
vel nō.In pmo caſu poterit epo diſpēſare ⁊ cō
cedere puta bñficiū vel officiū executiōis ordi/
nū quoad diſpēſationē.In ſcdo caſu non pote/
rit.xliij.di.multis.Et de ſuſpēſione que ponit
in.d.c.mōaſterioꝝ.dicit idē Pau.nō puto hāc
de ſui natura opari puationez.aīs papa expſſiſ/
ſet hoc.ar.de deci.c.ad audientiā.vñ credo eā
poſſe ordinariū relaxari rōne pmiſſa:ſed ſi nō
relaxet.durabit ppetuo.x.q.j ppetua.¶ Nota
q̄ ſnie oēs ſuſpēſionis late per quoſcūqꝫ prela
tos ꝯ frēs pdicatores ⁊ ꝯ indulta puilegiorum
ſuoꝝ ſunt ipſo facto irrite ⁊ inanes.Alexander
meritis veſtri.Etſi ꝯ alios occaſione ipſoꝝ fra
trū ſūt etiā irrite ⁊ inanes.Alexāder nimis ini
qua.Itē magr ordinis ⁊ ſinguli priores pꝛincia
les ꝯuētuales ⁊ eoꝝ vicarij in locis ⁊ ꝯuentib⁹
ſibi cōmiſſis frībus ſibi ſubditis:necnō ⁊ alijs
fratrib⁹ eiuſdē ordinis interdū ad eos declinā
tibus vñcūqꝫ pñt impartiri bñficiuz abſolutio
nis a ſuſpēſione:excoicatione vel interdctō:q̄s
ſnias incurriſſent in ipſo ordine vel añ ingreſ
ſuz eius:ac et laicos qui ipm ordinē vellent in/
gredi:niſi adeo enormis cēt exceſſus vt meri
to eſſet ſedes aplica ꝯſulēda.Boni.⁊ Alex.vir/
tute.Itē pdicti plati pñt diſpēſationē obtinere
a ſuis ꝯfeſſorib⁹ ⁊ abſolutionē ſup ſuſpēſione ⁊
irregularitate quaz ꝯtrixiſſent:ex eo q̄ tuliſſent
ſnias ſuſpēſionis ⁊ interdicti ſine ſcriptis ex in
cautela.Clemēs exigētibus.¶ Videt autē eſſe
dria talis iter ſuſpenſionē depoſitionē ⁊ degra
dationem ſtricte ſumēdo ipſos terminos.nam
large frequēter recipit in iure vnū pro altero.
vt di.xlvj.clericus.Primo ſuſpēſio videt īpor
tare priuationē executionis legitie ordinis vel
officij eccleſiaſticoꝝ ſimplr vel ad tps ⁊ cuz ſpe
diſpēſatiōis:que qñqꝫ a iure qñqꝫ a iudice īfer
tur.Depoſitio īportat puationē executionis le/

ghime officioꝝ ⁊ bñficioꝝ eccleſiaſticoꝝ poſſeſ
ſionis ſimplr: ⁊ ex toto abſqꝫ ſpe reſtōnis: retē/
to tñ priuilegio clericali: q: ↄueniri non põt in
iudicio ſeculari: nec capi nec puniri a laicis: et
ſic per ſñiaꝫ hōis cōiter: nec põt inferri hec pe/
na ab inferiori epo qui hoc agē põt erga ꝓpriū
ſubditū: aſſiſtente ſibi canonico numero epoꝝ
ſi eſt in ſacris. alr̃ ſuffic̄ ꝓpria ſñia epi ſine alio/
ꝝ põtia. Depoſitus aūt ⁊ degradatus reſtitui
nō põt ad officia ſua niſi per diſpenſationē pa/
pe. Itē vbi in iure dicit ſuſpendat vel degrade
tur cōminatio eſt ſñie ferende non late ſñia. vt
xxxv. di. epi. Degradatio vltra penā depoſitio
nis hoc addit: q: priuat omni ꝑuilegio clerica
li cū certa ſolēnitate: character tñ ei auferri nō
põt: nec a quacūqꝫ creatura. quāuis Joā. an. vi
deat tenere ↄtrū. ſ. ꝙ poſſit ei auferri ſm Tho.
in. iiij. ⁊ Jo. in glo. di. l. accedens. ⁊ Inno. tenet
ꝙ nō. De mō ⁊ forma degradationis hēs. extra
de penis. c. degradatio. li. vj. ⁊ in ſūma piſana.
¶ Nota tñ ꝙ nō ois degradatus eſt tradēdus
curie ſeculari: ſed ſolū in trib⁹ caſib⁹. Primus
eſt in crimine hēſis. ex̄ de here. c. ad abolēdaꝫ.
⁊ hoc niſi ad pñiam incōtinēti redire voluerit:
ſed ſi relabat: nō plus pcitur ei. Scōs eſt in fal/
ſario lraꝝ pape. ex̄ de cri. fal. c. ad falſarioꝝ.
Tertius cū qs deponit ꝓpter talē calūniā quaꝫ
intulit ſuo epo. ij. q. j. ſiqs ſacerdotū. Vñ cuꝫ in
curia romana his tpibus qdā ſacerdos interfe
ciſſet ſacriſtā ſancti Petri vt ſic rape poſſet bo/
na ſacriſtie: reqſito cōſilio peritoꝝ ſup hoc con
ſuluerūt: ꝙ nō debeat ꝓpter hoc tradi curie ſe/
culari ad occidendū ſm iura: ſꝫ poni in ꝑpetuū
carcerē vel cauea ibi ſuſtentandū pane doloris
⁊ aque anguſtie. Papa tñ Martinus de pleni/
tudine ꝑtatis illū degradatū fecit tradi ſeculari
curie: ⁊ ſic fuit occiſus. Põt etiaꝫ nihilominus
per ſolū epm̄ ſuū ↄuocatis abbatib⁹ ⁊ alijs reli
gioſis ⁊ ꝑlatis ⁊ lratis ſue dioceſ qñ ſacerdos
vel ali⁹ in ſacris fuerit curie ſeculari ꝓ hēſi tra/
dēdus vel degradādus ſicut ei videbit expedi
re. ex̄ de here. c. om̄. li. vj. hec āt degradatio cū
qs ꝓpter hēſiꝫ vel aliud eſt tradēdus curie ſecu
lari ſic fiēda eſt pſente ꝑtate: dicit degradās illi
vt in forū ſuū recipiat degradatū: dꝫ tñ interce/
dere ꝓ eo ꝙ nō moriat ex̄ de vb. ſi. nouimus.

Titulus. xxviij. De irregularitate.

¶ Quādo ↄtrahatur irregularitas ꝓpter indebitā executionem ordinū vel officioꝝ diuinoꝝ. Capitulum. j.

Irregularitas ſic
diffinitur a ſpeculatore: ꝙ eſt nota
ſeu ipedimētū canonicū ex fctō ſeu
defectu ꝓueniēs: qua qs ꝓhibet ad
eccleſiaſticos ordines ꝓmoueri: ⁊ in eiſdē miniſ
trare. Irregularitas ↄtrahit multis modis ⁊ cau
ſis: ⁊ ad ſciēdū qñ quis efficit irregularis ex in
debita celebratiōe vel executiōe ordinis. Joan.
cal. ponit talē diſtinctionē. Celebrās aut exeqns
offō ordinis aut eſt femia: aut ē maſculus. Et ſi
eſt mulier ſiue laica ſiue religioſa nō efficit irre
gularis: qꝛ cū nō ſit capax ordis clericalis non
cadit in eā irregularitas: per quā qs iped:tur
in ordie vel ordis offm̄ celebrare. ſumit hec ra
tio. ex. c. debitū. de biga. ⁊ xxxij. qō. v. hec ima/
go. Si ḡ mulier excōicata vel iterdicta vl in lo/
co iterdicto vel indebite tractet officia ſacra te/
mere agit ⁊ puniri dꝫ. de pe. ⁊ re. noua. non tñ
eſt irregularis. Si eſt vir: tunc aut eſt furioſus
aut ſane mētis: ⁊ ſi furioſus ꝑ quamcūqꝫ cele
bratione nō efficit irregularis nec peccat. Idē
de infante. in cle. ſi furioſus. de homi. Si ſane
mētis: tūc aut talis eſt laicus aut cleric⁹ ſꝫ ſi lai
cus eſt ⁊ cū ſolēni apparatu alicui⁹ ordinis cele
brauit. ſ. exequēdo actū alicui⁹ ordinis ſiue cō/
uerſus ſit alicui⁹ religiōis ſiue ſecularis: lꝫ ſi ſit
rigoroſuꝫ videt ꝙ ſit irregularis. de cle. nō or.
mi. c. j. nec cū tali vt valeat ꝓmoueri ali⁹ ꝗ pa/
pa põt diſpēſare: ſicut ⁊ cū ordinato ⁊ ſuſpenſo
celebrāte alius ꝗ papa nō diſpēſat ergo idē eſt
in iſto caſu: nō tñ hoc videt itelligēdū de ordi/
nib⁹ ſacris ⁊ apparatu. nā officia mioꝝ ordinū
licite ſꝫ Tho. in. iiij. ⁊ alios doc. pñt exerceri ēt
ab illis qui non ſunt ordinati in ipſis. Si aūt ſi
agit ſine ſolēni apparatu: talis nō efficit irregu
laris. Si vō eſt cleric⁹ tūc aut celebrat in ordie
quē nō hꝫ aut in eo quē hꝫ. ⁊ ſi pmo modo hoc
agens in ordinibus ſacris eſt irregularis.

¶ De ſubdiacona/ .§. i.

tu tñ dic Guil. ꝙ ſi eſt i mioꝝib⁹ põt cātare epl̃aꝫ
dūmō ſine ſolēnitate. Et addit Inno. ꝙ eſt lꝫ li
citū qñ deeſt ſubdiacon⁹: ⁊ tūc ēt cantet ſine or
namētis ſubdiaconi: ſꝫ ſolēnis appar⁹ ſubdia/
coni vr̃ eē manipul⁹. Dicit ēt Pe. de pa. in. iiij.
ꝙ tunicellā: lꝫ ēt nō ſubdiacono portat: qꝛ nō ē
ei ꝓpria veſtis ſic̄ manipul⁹ quē null⁹ iferior ſi
diaco. portat dꝫ. hec Pe. Vñ ſi talis cātet epl̃aꝫ
cū tunicella ſine manipulo tñ ⁊ nō porrigendo
calicē diacono vl ſacerdoti: qō ē ꝓpriū offm̄ ei⁹
⁊ ꝑncipalis act⁹ ordis tal. ⁊ vbi ē ↄſuetudo ꝙ ēt
in mioꝝib⁹ cātet epl̃aꝫ illo mō nō vr̃ irreglaris.
Secus aūt vbi cū manipulo ⁊ porrigendo cali
cē. vel vbi nō eſt mos ꝙ cantēt niſi ſubdiaconi.
De alijs ordinib⁹ ſupioribus nō eſt qō: qꝛ ſine
dubio incurritur irregularitas. ¶ Si vō cle/
ricus celebrat in ordine quē hꝫ: tūc aut ē excōi/
catus maiori: vel celebrāᷓ vel offm̄ exercens in
loco interdicto ab homine vel a iure: aut eſt ſu
ſpenſus. Si pmo mō tunc in vtroqꝫ caſu effici/

Excōica/
cat⁹ ce/
lebrās.

[...]afici ſit
irregu/
[...]ritas.

tur irregularis ⁊ indiſpẽſabilis niſi p papã.de
ſen.exco.c.is q lib.vj.Dicit tñ Guil.q in mino
ribus ordinib⁹ ↄſtitutus miniſtrãdo ſeu exercẽ
do officiũ ſuũ ⁊ cũ ſolennitate cũ eſt excõicatus
nõ efficit irregularis:q: illa duo ca.ſi qs epũs.
j.q.ij.⁊.xj.q.iij.nõ loquunt de eis:⁊ pene ſunt
reſtringende.Sec⁹ de ſubdiacono ſed ſine ſolẽ
nitate legendo epĺam ſubdiacon⁹ vł diaconus
vel pſbyter excoicatus credũt quidã q nõ icur
rãt irregularitatẽ.Si aũt cleric⁹ eſt ſuſpẽſus ſu
mẽdo ſtricte ſuſpẽſionem.ſ.q̃ad ſe:⁊ q̃ad alios
nã q eſt ſuſpẽſus quoad ſe tm puta pp̃ter mor
tale qðcunq̃ vel pp̃ter minorẽ excõicationẽ.vł
pp̃ter iniunctionẽ a confeſſore:talis celebrans
nullã irregularitatẽ icurrit vt ſupra dictuȝ eſt.
¶ Sȝ ſuſpẽſus q̃ad ſe ⁊ alios aut eſt ſuſpenſus

Suſpẽſus celebrans.

a canone aut ab hoĩe.Si ab hoĩe ſeu iudice:tũc
aut ignorauit ignorãtia pbabili:⁊ tunc nõ effi
cit irregularis:aut ignorãtia craſſa ⁊ ſupina:⁊
tũc eſt irregularis.⁊ multomagis ſi ſciuit ſe eẽ
ſuſpenſuȝ:⁊ ħ q̃ocunq̃ ſit ſuſpẽſus ſiue ſit ſu
ſpenſus ſimplr:ſiue ad tps determinatũ vel nõ
determinatũ.etiã ſi rõne defectus vł īfamie pu
to talẽ durãte ſuſpẽſione celebrantẽ eſſe irregu
larem:nec poſſe ſecũ diſpẽſari niſi p papã.ad ħ
xj.q.iij.ſi qs pſbyter.ij.q.v.pſbyt.de ſen.excõ.

Suſpẽſus a canone.

cũ medicinal.li.vj.Si vero eſt ſuſpẽſus a cano
ne tũc aut rõne crĩs aut rõne defect⁹ aut rõne ĩ
famie vel ſcãdali.Si pmo mõ:tunc aut ſimplr
eſt ſuſpẽſus:⁊ ſic celebrãdo eſt irregularis.xj.
q.iij.ſi qs eps.Aut eſt ſuſpẽſus ad tps determi
natũ.⁊ ſic interim celebrãdo eſt irreglaris.Aut
ad tps indeterminatũ:⁊ tunc aut cũ cõditione
q ſatiſfaciat.aut cũ cõditione donec peniteat.
Si cũ ↄditione donec ſatiſfaciat:vt.lxxxj.di.ſi
qui ſunt.⁊.c.ſequẽti.⁊ ĩ coha.cle.⁊ mu.c.ſicut.
⁊ in cle.de deci.in.c.j.cum ſilibus.Et tũc ꝉȝ quĩ
dam ↄ̃dicãt puto ſi ſit ſuſpẽſus:ante abſolutio
nem celebrat eſt irregularis:q: in hoc factũ iu
dicis eſt neceſſariuȝ vt habeat pro abſoluto:vt
dixit de eta.⁊ qualit.ordi.c.cum bone.⁊ ſi cũ fa
ctũ hoĩs ſit neceſſariũ:ſequit q quoad ſuſpen
ſionẽ dei canõ aliqd addit:vt in dicto.c.de co
ha.cle.⁊ mulie.Si võ eſt ſuſpẽſus cũ ↄditione
donec peniteat:vt ex̃ de elec.c.oſius:⁊ tunc eſt
equũ tenet q iteruȝ celebrãdo ñ efficiat irregu
laris:q: talis ſuſpẽſio videt eſſe dei ad quaȝ ni
hil addit canõ:nec vt habeat pro ſublata aliqd
factũ iudicis eſt neceſſariũ:⁊ ideo dicenduȝ eſt
de ea vt de ſuſpenſiõe dei tm̃.Si ſcðo modo ſit
ſuſpẽſus a canone.i.rõne defectus:tũc aut rõne
defectus ordinis:aut rõne alteri⁹ defect⁹.Et ſi
rõne defectus ordinis:vt cleric⁹ p ſaltum pmo

Suſpẽſus rõe defect⁹.

tus quãtũ ad ordinẽ omiſſum in quo ſi exercet
officiũ antequã recipiat eſt irregularis:ſed cele
brando in ordie ad quẽ p ſaltũ eſt pmotus quẽ
habet nõ eſt irregularis diſt.liij.ſollicitudo.Si
rõne alteri⁹ defect⁹ vt bigamus illegitim⁹:cor
pore viciat⁹ ordinat⁹ ante etatẽ legitimã vel a
nõ ſuo epo hoc caſu ↄcordãt oẽs q celebrando
nõ eſt irregularis:q: ħ nõ eſt expreſſuȝ in iure:⁊
q: qñ curia mandat cũ iam ordinatis in ſupra
ſcriptis defectib⁹ diſpẽſari nil dĩ de irregulari
tate.di.lvj.apłica.⁊.c.cenomanenſem.Stilus
aũt curie eſt attẽdẽdus de cri.fal.dĩ graui.Nec
ob.q ordinatio facta ante legitimã etatẽ.vel a
nõ ſuo epo fuerit cũ pctõ:q: principalis cã pro
pter quã diximus tales ſuſpẽſos eſt defect⁹ nõ
pctm̃.ergo rõne defectus nõ crĩne talis cenſen
dus eſt ſuſpẽſus.Et hac rõne puto q ꝉȝ irregu
laris ex celebratiõe diuinoꝝ ſit ſuſpẽſus a cano
ne pp hãc irregularitatẽ.ſi tñ als nõ eſt ſuſpen
ſus a iure vel ab hoĩe puta q: abſolutus eſt ab
excõicatiõe ⁊ ſuſpẽſione:ſed nõ eſt ſecũ diſpen
ſatum ſup irregularitate vel nõ ſuſpẽſus cõtra
hit irregularitatẽ.talis nõ ↄtrahit nouã irregu
laritatẽ.q: hoc nõ eſt expꝛeſſum in iure.Si tertio
mõ eſt ſuſpẽſus a canone ſcȝ rõne ſcãdali.vel in
famie.⁊ tũc celebrãdo nõ eſt irregularis.de cle.
peregri.c.j.Sed bñ faciũt alij abſtinẽdo pp īfa
miam q eſt ↄtra illũ vel vt ſcãdalũ euitet.Et per
hoc ſequit ſm Inno.q illi quoꝝ crimina ſunt
notoria.qui etiã poſt pniam phibentur celebrare
pp ſcãdalũ ⁊ infamiã.vt de coha.cle.⁊ mu.c.ſi.
ſi ante abſolutionẽ celebrãt nõ incurrũt nouaȝ
irregularitatẽ.Ex allegatiõe quã facit.videt in
telligere de notorio fornicatore.qð piũ eſt tene
re.Et qð notat in dcõ.c.j.de ſen.excõ.li.vj.itel
ligat de notorio fornicatore ante pniaȝ celebrã
te ne videat ſibiipſi ↄtrarius.tñ de rigore ſola
pnia nõ tollit ſuſpẽſionẽ canonis in notorio for
nicatore.vt vł expꝛeſſuȝ.l.di pcnitu.q: regrit fa
ctum iudicis.vt.ſ.dictũ eſt de ſuſpẽſo a cano
ne donec ſatiſfaciat.Sȝ abſolutiõe facta a ſnĩa
canonis a qua põt ħ caſu eps abſoluẽ:q: condi
tor canonis ſibi nõ reſeruauit.Si penitet rema
nẽte irregularitate quã ↄ̃trit hmõi fornicator no
tori⁹ ex celebratiõe diuinoꝝ de q̃ nõdum eſt di
ſpenſat⁹ ex noua celebratiõe nouã irregularita
tem nõ icurrit.Dicit eni ipſe Inno.q talis cele
brans antequã peniteat efficit irregularis indi
ſpẽſabilis niſi per papã.ſȝ anquã ſecũ diſpenſe
tur celebrãdo etiã penitẽs.i.dimiſſa cõcubina.
nõ ↄtrahit nouã irregularitatẽ.⁊ forte talis fu
it intẽtio Inno.hic.Hec oĩa notant p Anto.de
bu.ſup.c.ſi celebrat.de cle.excõi.mi.Sȝ ab bre
uiata aliqualr ſunt ⁊ mutato aliqualr ordine ad
ditis ſolũ in tribus locis.vt pȝ dictis breuibus
Io.An.⁊.de palu.⁊ Guil.¶ Nota tñ q ex pce
dẽtib⁹ vł q ordinatus ante legitimã etatẽ ſic ip
ſo iure ſuſpẽſus ab executione ordinis ſic rece
pti.Sed ſolẽnes doctores tenẽt ↄ̃riũ coĩter vȝ

Ray. in ſūma. Guil. in glo. eius. Archi. in roſario. di. lxxvij. Ber. de cle. p ſal. pmo. c. j. Ant. d but. ex̄ de tēpo. or. vel nō eſt cōpos. Pau. de leaza. ⁊ Fran. de zamb. ſup cle. generalē. Hi oēs dicunt q̄ talis nō eſt ipſo iure ſuſpēſus. ſed ſuſpēdendus: ⁊ interdicenda eſt ei executio ordinis recepti ante legitimā etatē vſq ad etatē legitimā. ⁊ ſi poſt hoc fuerit ei īterdicta executio a iudice ſuo fuerit vſus ordine tali an̄ legitimā etatē. erit irregularis ſi aūt nō fuerit ei interdicta. ⁊ ſic vtitur ordine ante legitimam etatem recepto non eſt irregularis. vt dictum eſt. Idez etiā audiui a quibuſdam peritis.

¶ De irregularitate propter homicidium vel mutilationem. Capitulum. ij.

Contrahitur etiam irregularitas pp homicidiū vl mutilationē mēbri. Pro cuius declaratōne no. q̄ cū homicidiū vel membri mutilatio fieri ɔtingat mēte ſolū vbo ⁊ ope. Si ſolū mēte fiat. nunq̄ īducit irregularitatē quia lex p notoria factū reqrit. xv. q. j. c. ſi. imo ⁊ ſi qs vibraret gladiū aīo occidēdi ⁊ tn̄ non ſequit̄ effectus mortis ⁊ mutilatiōis. nō incurrit irregularitatē ēt ſi vulneraret. ⁊ certū ſit q̄ nō eſt mors ſecuta vel amiſſio mēbri neq directe vel indirecte. qd̄ ppterea dico qr ſi vulnus itulisſet. non de ſe mortale ⁊ vulneratus vel ppter imperitiam medici vel ppter defectū cuſtodie. qr. ſ. non cauet ſibi a nociuis mortuus eſt: vulnerās eſt irregularis ſm Laudul. extra de homi. c. Petrus. qd̄ dictū allegat Pe. de ancha. Nā ſi vulneratum ad mortē nouo ictu ac celero mortē vl alio mō: homicida reputor. dicit idē. Illi aūt qui interſunt vīdicte ſanguinis ſeu morti ⁊ nō p̄ſtāt ɔſiliū vel auctez nō ſunt irregulares ſm Innocē. ⁊ Guil. ēt ſi appeterēt illius mortē. Itē qui videt aliquē occidi ⁊ delectat̄: ⁊ poſſet ēt ſine ſui periculo liberare ſi vellet quāuis peſſime faciat tn̄ nō eſt irregularis: ſicut nec ēt medicus qui dimittit īfirmū mori nolēs mederi: ⁊ diues q dimittit pauperē fame mori. xv. q. j. ſi qs non iratus.

Verbo ɔhit̄ irregularitas.

¶ Verbo aūt ɔhit̄ irregularitas tripl'r. ſ. mandato: ɔſenſiōe: ⁊ ɔſilio. Mādato qdē qn̄ mandat occidi aliquē vl mutilari ⁊ ſequit̄ effectus. di. l. ſi qs viduā. ſi tn̄ reuocaſſet mādatū ⁊ expſſe ⁊ ſine vlla fictiōe p'hibuit: ⁊ anq̄ ſeqretur effectus nō eſt irregularis ſʒ Inno. ex̄ de ſymo. ſicut tuis. Sʒ etſi quis mādat aliquē vberari inhibēdo expſſe ne occidat vl mutilet. ⁊ ille nihilominus occidit vel mutilat ē irregularis mādator ſicut executor: qr mādādo in culpa fuit. ex̄ . e. is qui. li. vj. Itē epūs vel alius p̄latus q hʒ iuriſdictionē tēpalē dʒ ɔſtituere iudicē ſecularē qui audiat cās et p̄cipue ſanguinis: ⁊ illi pōt ⁊ dʒ p̄cipere q faciat vnicuiq iuſtitiā. Si aūt talis iudex īterroget eū in ſpāli qd agendū in tali qui. ſ. meret̄ penā ſanguinis pōt rn̄dē ɔſule peritos. ⁊ caueat ne ppter ſuā rn̄ſionē directā vel idirectā ille ītelligat q̄ dʒ eū ſanguie punire ſʒ Ray. Si ex hac r. rn̄ſione reus occideret̄ vel mutilaret̄ eēt irregularis. Pōt ēt p̄latus delegare alicui ſpālr ſuper aliq maleficio: vt homicidio ⁊ hmōi in iuriſdictiōe ſua cōmiſſo: vt inqſita vitate iuſtitiā exeqtur. ⁊ ſi cui cōmittit̄ ſic exequat̄ ⁊ occidat nō ppterea ille p̄latus eſt irregularis. ex̄ ne cle. vl mo. c. epūs. li. vj. Itē non ſolū iudex in caſu ſanguis vbi ſequit̄ effectus eſt irregularis quāuis ſit recta intētione ⁊ debito pceſſu agat iuſte faciat ⁊ meritorie. di. lj. aliquātos. ſʒ ēt aſſeſſor: teſtis: notarius ſcribēs vel p̄ferēs ſniaz vel ſcribēs atteſtatiōes vel legēs dū publicant̄ vel ſcribēs vel dictās lr̄as p vindicta ſanguis oēs hi irreglares ſunt: qr cooperant̄ in mādato ſnie ſʒ Ray. di. l. ſi qs viduā. ⁊ ex̄ ne cle. vl mo. c. ſniaz. ſʒ ſi i hmōi ſnia nō eēt ſecutus effectus. ſʒ Guil. quāuis ſint irregulares epūs pōt ſup hoc diſpenſare. Princeps aūt qui legē ɔdidit cuius legis auctē hoies ſūt traditi morti: nō efficit̄ ppter hoc irregularis: vt dicūt qdā ⁊ bn̄: qr i certā pſonā nō aiaduertit: ita notat Archi. xxiij. q. v. officia.

¶ Homicidiū verbo defenſiōis cōmittit̄ tripl'r. Uno mō: qr ɔſendit cāz ſanguis. i. mutilationis vel mortis aduocādo. ⁊ hoc ſiue aduocet p actore ſiue p reo: cū actor obliget̄ ad penā talionis: qr agēdo p reo agit ɔ actorē. Un̄ ſi ſequit̄ effectus eſt irregularis quātūcūq iuſte aduocet īdiſpēſabilis: niſi per papā: ſʒ ſi nō ſequit̄ effectus ē diſpēſabilis p epūz ſʒ Guil. Scd̄o mō eſt cū qs ſuadet his qui volebāt defendē occiſuz ne defendāt. ⁊ hoc facit corrupta intētiōe: vt ille moriat̄. Nā ſi pr̄ vel mr̄ vel alius ɔſanguineus ſeu amicus retrahat amicū ſuū vl filiū volētē a morte liberare: qr timet ne ipſe ibi adiuuādo occidat̄: non eſt irregularis. Tertio mō cū p̄lati vl alij clerici ad defenſionē rerum ſuaꝝ ponūt q̄relā de malefactoribus ſuis: ſeu qui eos dānificauerūt penes iudicē ſecularē ⁊ emēdā petāt ſibi fieri ⁊ puideri ne talia p̄ſumant̄ ɔ eos. ſi hmōi q̄relis iudex mortē īferat exigente iuſtitia nō ſunt irregulares dicti clici. ſi p̄teſtati ſūt expſſe q̄ penā ſanguis nō intēdūt. ex̄. e. c. p̄latis. li. vj. Itē licitū eſt p̄latis eccliaſticis ob ɔfenſionē rerū ecclie vl fidei inocare ɔ violētos brachiū ſeculare ⁊ hortari tales qdem ne occidāt vulnerēt vel mutilēt: qr hoc eēt directe ad homicidiū puocare: ſʒ eccliaz p̄ſiaz fidē defendāt liberēt ⁊ terrā ab infidelibus occupataz ad xp̄m reducāt. ⁊ ſup hoc ecclia fac̄ magnas remiſſiones. ⁊ ſi hinc inde aliq occidant̄ nō eſt p̄lato īputādum:

ĩmo peccaret niſi contra tales ſe opponeret. de
ho mi. poſtulaſti. ⁊. xxiij. q. iij. c. Maximianus.
⁊. q. viij. igitur ⁊. c. hortatu. ⁊. c. ſcire.

¶ Homicidiũ ver/ .§. ij.

bo ꝯſultatiõis cõmittit̃ riſione: pſuaſione ⁊ ap
Riſione probatiõe. Riſione qdẽ puta q̃rẽti an liceat oc
cidere paganũ vl' iudici malefactorẽ. ſi rideat
q lz ppẽdeas ꝓbabilr ipe ridẽs q iterrogans
velit facẽ ſm ꝯſiliũ eiꝰ irregularis ẽ diſ. l. ſiqs.
ſecꝰ aũt de riſione gñali cognitiõis vl' opionis.
ex qua nõ credit aliquẽ ide iudicãdũ vl' occidẽ
dũ. Dicit archi. xxiij. q. viij. peſſimã. q ſi iudex
laicꝰ iterroget clericũ qdẽ agẽdũ de aliq̃ q eſſet
pena ſanguis de iure puniendus. Põt clicꝰ ri/
dere. Hoc nõ ptiet ad me ꝯſularis pſtes. ⁊ caue
at ſibi clicꝰ: ne pp ſuã riſionẽ directã vl' indire
ctã itelligat iudex q dz ſanguie puiri: ſz Ray.
Dicũt qdã tñ q põt dicẽ q pũiat eũ ſm q ius
dictauerit: dũmõ nõ exꝑmat q pũiat eũ ad ſan
guinẽ vl' mortẽ: vt no. Hug. di. iij. ois. Sz ipſe
archi. ſup. d. c. ois. dic̃ iſtõ dictũ. ſ. Hug. põt in/
telligi eẽ verũ qñ crimẽ nõ nimiũ eẽt puniẽdũ:
alioqn ſi ex ꝯſilio ſuo. ſ. ridendo ſiue ſpãli ſiue
gñali ſequit̃ ꝓpiquũ hõicidiũ irregularis ẽ ſz
Appro batiõe. Hoſt. ex̃ de homi. ſic̃ dignũ. ¶ Approbatiõe:
vt cũ qs audit aliq̃s velle facẽ hõicidiũ ſiue no
mine ſuo ſiue alteriꝰ ⁊ ipe approbat vl' cũ tracta
tur a plibꝰ de morte alicuiꝰ in ꝯſilio: ⁊ ipe cum
aliis aſſentit ⁊ ex h ſequit̃ hõicidiũ. ſecus ſi ꝓhi
beret. Silr ſiqs ꝯſulit alii q occidat: ⁊ añ ſctm
reuocat ꝯſiliũ: ſz firmiter credit q illa reuocatõ
nõ valz ad ipediẽdũ hõicidiuz: ſi nõ idicat ei q
eſt occidẽdus: vt ſibi caueat: ẽ irregularis. ſi at
ſolã reuocationẽ firmiter credit ſufſicẽ: nõ erit
irregularis: exq̃ reuocauit ꝯſiliũ. j. q. iij. q pſu
Perſua ſione. latus ſz Inno. ¶ Perſuaſiõe ꝯſilij cõmittitur
hõicidiũ ſiue icurrit̃ irreglaritas: ſiqs pſuadet
alicui vt expõat ſe pículo ꝓ iure vel ꝓ pĩa: ſi ſcit
cũ veriſilr moriturũ: ⁊ mors ſeq̃t irregularis eſt
ſz Inno. ⁊ Hoſt. Secꝰ ſi ꝯſulẽs hoc nõ eſtiabat
xxiij. q. iij. ꝓ mẽbris. Sz ſiqs ſuadet alicui q i
dubitãter ſe morti expõat ꝓ xpo ⁊ eccia nõ erit
irregularis: lz ſequat̃ mors ſz Inn. ⁊ Hoſti. Itẽ
ſi volẽti fugere inimicos ꝓpter timorẽ mortis
ꝯſulat qs q remãeat ⁊ ꝓcurabit pacẽ. ⁊ ſic ĩma
mẽs occiſus eſt: ſz Guil. ſi nõ hz ꝓbabilẽ cãz cre
dẽdi q illi iminerer pículũ mortis: irregularis
eſt. ſecꝰ ſi hũit ꝓbabilẽ cãm credẽdi: puta q ini
mici illiꝰ erãt ei adeo cõlũcti: q merito potuit
pſumere q poſſet eos cohibẽ. Item ſiqs ꝯſulit
nõ hõicidiũ qdẽ: ſed aliq̃ vñ ſecutũ eſt homici/
diũ ſm Inno. diſtinguẽdũ eſt. q ſi veriſilr potu
it eſtimare q inde ſequebat̃ mors irregularis ẽ:
vt ſi ſuaſit actũ machine vel baliſte vl' q eat ad
capiẽdũ caſtrũ qd nõ poterit de facili capi ſine
morte hoium: ⁊ ſic mors eſt ſecuta. Si võ non
potuit eſtimari: q nec veriſile erat q ſequeret̃
mors: tũc ſi ꝯſuluit ſup re illicita eſt irreglaris
ſi ſequit̃ mors. ex̃. e. ꝯtinebat̃. ⁊ idẽ ſi mandat.
Secus aũt ſi ꝯſulit rẽ licitã: ⁊ eo mõ diſtinguit̃
ſi is cui cõſulit̃ nõ occidit ſz occidit̃. Itẽ qui ꝯſu
lit q ifirmus vertat̃ vt ifirmꝰ citius moriatur:
ſi ex tali trãſuerſione citiꝰ morit̃ ꝯſulẽs eſt irre/
gularis ⁊ q hoc facit ẽt ſm Guil. Item ſiqs cla
met latrones: ſi h facit pp timorẽ corpis ſui. nã
timet ne aliq velint eũ occidẽ: nõ eſt irreglaris
q nõ intẽdit mortẽ alicuiꝰ: ſz ſui liberationẽ ꝓ
qua lz iplorare auxiliũ ſm Inno. ſed ſi nõ pp h
facit ⁊ intelligere poterat q ex clamore vl' alio
actu ſuo homicidiũ ſeq poterat: irregularis ẽ.
Idẽ Hoſt. Itẽ ſi cũ ducit̃ latro captus dic̃ ei ali/
quis claudite ei os ne clamet: ⁊ latro occidit̃:
credit Guil. q qui illud dixit ſit irregularis: q
fuuit ducẽtes dando ꝯſiliũ. ⁊ eodẽ mõ ſi querẽ
tes malefactorẽ indicauit eum: niſi forte igno/
rauit: et ignorare probabiliter potuit neſciens
q ad mortem quereretur.

¶ Homicidiũ fa/ .§. iij.

cto cõmittit̃ triplr: q neceſſitate caſualitate: et
volũtate. Homicidiũ neceſſitate eſt duplex: q
aut neceſſitas eſt ieuitabilis aut euitabilis. Si
qs ergo occidat vl' mutilet neceſſitate ieuitabi/
li. i. ita artatꝰ vel angulatꝰ q nec fugere nec cla/
mare nec alr põt ſe iuuare niſi occidat vel mu/
tilet nõ eſt talis irregularis. ex̃ de homi. c. ſi fu/
rioſus in cle. q vnicuiq viz vi repellere lz: cuz
moderamĩe iculpate tutele. di. j. ius nãle. ſed ſi
h faceret ad defenſionẽ parẽtũ ſuoꝝ vel ſocioꝝ
nõ euaderet irregularitatẽ ſm Jod. an. i addi.
ſpe. Idẽ ſi pro dſenſiõe reꝝ ſuaꝝ. Itez ſi fugere
poſſet ſz fugiẽti pículũ iminere poſſet: puta ca/
ſure vel velocioris curſus inimici inſeq̃ntis: q
audacior fact pp fugã põt de facili fugiẽtem a
tergo vulnerat̃ ⁊ ad terrã pſtrare ⁊ occidẽ. dixit
ꝯen. vt allegat Pe. de anch. ſup cle. ſi furioſus.
qd ꝓbabilr dici põt q talis non fugiẽs pp pdi/
cta: nec alr euadẽ põt ſi occidit: nõ ẽ irreglaris.
Sz iſanus ⁊ furioſus occidẽs quocũq: nõ ẽ irre
gularis: vt dic̃ illa cle. ⁊ dicit Pe. d anch. q idẽ
eſt de maiori ſeptẽnio ſi nõ eſt doli capax. xv. q.
j. c. merito. ⁊. c. ſe. ſecꝰ ſi eẽt doli capax. Si at eſt
neceſſitas euitabilis: puta q alr euadẽ põt: vel
q potuit recedẽ de loco vbi expectabat inimi/
cos eiꝰ vẽturos. tunc efficit̃ irregularis: nec ad
maiores ordines aſcẽdet: imo nec in ſuſceptis:
niſi ex magna diſpẽſatione ꝑmittit̃ miſtrare. ⁊
quãuis ꝯen. dicat ſi fugiẽdo fuga erat ſibi vitu
peroſa ⁊ ad dedecus. ⁊ ſi nõ ad pículũ pſone: ⁊
pp h nõ fugit: ⁊ pp h occidit: tal' euadit irregu/
laritatẽ. Pe. de ãcha. nõ credit h veꝝ. ſ. q talis

eualtet irregularitatē: ⁊ hoc magis videt̄ verū.

¶ Homicidium .§.iiij.

caſuale ad ſciēdū qn̄ inducit irregularitatem. ¶ No. diſtinctionē. aut qs dat opam rei illicite aut licite. Si licite ⁊ tunc dupl'r: q2 aut adhibet oēm diligētiā quā dz aut nō. In p̄mo ergo caſu dādo opam rei. ſ. illicite dato q̄ ꝓpter oēm voluntatē eius ſupueniat homicidiū vl' mutilatio ex ope ei⁹ eſt irregularis. vn̄ ſi clericus exercitatione vel venatiōe iaculū mittit: ⁊ caſu hoīez occidit: eſt irregularis: q2 talia opa debēt ab eo eſſe penit⁹ aliena. l. di. clerico. Sil'r ſi ludo ī pegit lapidē ꝯ aliquē: ⁊ ille volēs declinare ī pegit ī aliū lapidē ⁊ mortu⁹ eſt. piector eſt irregularis: q2 ludus noxi⁹ erat: ⁊ idē de ſiliūbus. In ſcd̄o caſu ſi adhibet oēm diligētiā dādo opam rei licite: nullā culpā vel irregularitatē īcurrit ſi ꝯtingat inde homicidiū: puta repabat domū poſuit ſigna an̄ eā ⁊ clamauit an̄q̄ pdceret tpe congruēti ptrāſeūtibus vel īcidit arborē ⁊ cecidit in ptez ꝯ coſonez eſtimationē ⁊c̄. Oēs eniz caſus fortuiti puideri nō pn̄t. ex̄ eo. Jo. ⁊ .c. qdaz. Un̄ ſi ſeruus equ⁹ vl' aliō aīal aliquē occidit ſ'z Inno. nō eſt irregularis dn̄s eius: dū maliciaz vel culpā in mortē nō habuerit. di. l. hi q arborē. In tertio caſu. ſ. vbi nō adhibet debita diligentia. et in ope licito incurrit irregularitatez. Un̄ ſm Hoſt. Presbyter qui mittit pueruz ad equādū equū monēs q̄ caueret de flumie. ⁊ tn̄ ſubmerſus eſt: iudicat eū culpabilē. ſic et diaconus qui nō remouet falcē qua accīnt⁹ erat: cuz ſciret ludi ꝯſuetudinē. ex̄ de homi. c. ꝯtinebat. ⁊ ſacerdos qui nō remouet cultelluz a corrigia cū qua vberabat famulū. ex̄ de homi. ad audiētiā. Itē ſi clericus capit furē ⁊ tradit eū iudici ⁊ hmōi: vt faciat ei reſtituē res ablatas q̄s al's rehabere nō poterat: ſi nō hēat intētionē corruptā. ſ. vt intēdat mortē furis ipe capiēs. ⁊ ſup h̄ etiā facit pteſtationē q̄ nō intēdit vindictā ſanguinis: ſed ſuū rehēre: ⁊ nō h'z cām ſuſpicādi q̄ hoc ꝯtingē poterat. ſi ſequat̄ mors illi⁹ capti furis nō erit irregularis. Secus aūt ſi aliqd̄ horū defuerit: puta q2 poterat al'r rehēre ſua vel nō fecit pteſtationē ⁊ hmōi. ex̄ de hōi. c. ſuſcepim⁹. Itē ſi clericus ſciebat q̄ aliqs capiatur: ⁊ ex illa captiōe ſequat̄ mors vel trūcatio eius. ipſo tn̄ ignorāte factū ⁊ cām ſm Hoſt. videt̄ irregularis: q2 debuit ſuſpicari hoc poſſe euenire. Item ſi qs vel phlebotomat aliquē cā medicie: ⁊ inde ſequat̄ mors: ſm Guil. ſi inciſor erat perit⁹ artis ⁊ adhibuit debitā diligētiā nō tenet̄ in aliquo. ſil'r ſi incidēdus nō h'z ꝯſuetā diſpoſitiōez mēbror̄ vel neruor̄ vel venar̄. ⁊ ꝓpter inciſionē morit̄ nō tenet̄ in aliq̄ inciſor ſm Inno. ſi in hoc nō errauit. ꝓpter ſuā inexperiētiā. nec irregularis eſt. poti⁹ enī caſu q̄ culpa in hmōi p̄ſumit̄ mors accidere. xxiij. q. v. c. de occidendis. Secus aūt vbi ꝓpter impitiā accidiſſet vel propter negligētiā. Itē qn̄ dubitat medicus in aliquo. poti⁹ dz omittere q̄ incidē ſm Hoſt. ⁊ Inno. Phiſici vel chirurgici ſi erāt periti arte ⁊ nihil de ꝯtingētibus omiſerūt ⁊ habent ſup hoc ꝓbabilē ꝯſciam. nō ꝓhibent̄ a ꝓmotione quāuis mortui ſint īfirmi quos curauerūt. Secus aūt qn̄ ſunt īperiti vel negligentes circa infirmos. ⁊ ex hoc ꝓbabiliter credūt vel dubitāt infirmos mortuos vel mēbris deꝑditos. q2 ſūt irregulares. ex̄ de eta. ⁊ quali. c. ad aures. Et ē cōſiliū Inno. ⁊ Goff. q̄ qui volūt ꝓmoueri abſtineant a practica medicine. ⁊ p̄cipue a chirurgia que īciſionē vel aduſtionē reqrit. q2 in nullo dz vacillare ꝯſcia ꝓmouēdi. diſt. xxxiij. laici. Item cuſtodiētes īfirmū vel ſeruitores ei⁹ qui vocauerūt minutorē vel porrexerunt ei vinū vel aquaz vel nō bn̄ cuſtodierūt. vn̄ illi ex freneſi ſe piecerūt ⁊ hmōi infirmi mortui ſūt. ſ'z ſm Guil. in oībus his vbi bona fide ſiat nō dz de facili: quia hēre ꝯſciam ſcrupuloſaz niſi ſit culpa lata et negligētia diſſoluta. puta ſi cuſtos infirmi freneticī vel furioſi dimiſit eū vt iret in plateā ad ludēdū vel al's dat opaz rei illicite. aut ex nimia crapula vel ebrietate vigilare nō potuit. maxie cū eſſet deputat⁹ ad cuſtodiā infirmi. nā ſi certū ē q̄ inde ex hac culpa mors ſecuta eſt tales erunt irregulares. al's nō ⁊ ſi h'z quis ꝯſciam ſcrupuloſam: deponat ad conſilium boni viri.

¶ Homicidium .§.v.

opere ⁊ volūtate ſpontanea ſi qs cōmittit veneno ſiue gladio ſiue quocūq̄ etiā ſine pctō īcidit irregularitatē. ⁊ talis nō ſolū nō dz ꝓmoueri. ſ'z ſi ꝓmotus eſt in ꝑpetuū deponi. de homi. c. ſicē dignū. ⁊ l. di. c. ſiquis viduā. idē iudiciū etiā ſi interficiat ſaracenū vel paganū. di. l. clericuz et cū tali nunq̄ diſpenſat̄ in ordine vel offō. di. l. miror. etiaz ſi ſit occultus miniſtrare in ordine ſuo non pōt. de tēpo. ordi. c. ſi. poterit tn̄ cū tali diſpēſari in beneficio. de cler. pu. in du. cap. ij. Nec excuſat̄ ſeu euitat irregularitatē ſi hoc facit ex p̄cepto iudicis. vt ſatelles quāuis nō peccet obediēdo ſi iuſta ſnīa eſt. xxiij. q. v. cum miles. Sil'r non euitāt irregularitatē q iuris ignari zelo fidei ⁊ ꝓpter indulgētiā habēdā que datur afferentib⁹ ligna ad cōbuſtionē hereticor̄ attulerūt ligna ad cremādū hēticos. ſi illa materia illata lignor̄ cooperata eſt ad cōbuſtionē ⁊ mortē hereticor̄ ſm Guil. ſ'z ſi illa materia nō eſt coopata. puta q2 iā mortui erāt qn̄ ligna attulerūt. vl' anteq̄ accēderet̄ ignis in illa mā nō ſunt irreglares. Si aūt de hoc dubitat̄. meli⁹ eſt tenere certū q̄ ſe reputare vt irregularem. ex̄ de

=mij.

ſ ꝑ.oꝛ.ad aureo. Idē de clericis q cuꝫ aliqs trahūt ad māganelluꝫ.vñ credit̄ ꝓbabiliter aliqs moꝛtuꝰ.qꝛ.ſ.ſm Guil. melius eſt tenere certuꝫ vt dictū eſt.ar.de pe.di.iij.ſi quis. Itē q ꝑcutit mulierē pregnātē.vel dat ei aliqd vt faciat aboꝛtuꝫ ſi ex hmōi ꝑcuſſione vel rei datiōe illa aboꝛtiuit ſi iā erat foꝛmatꝰ ꝯceptus eſt irreglaris.ſecus ſi nōdū erat foꝛmatū puerpiuꝫ. Qđ ſi dubitat̄ vtꝝ ex ꝑcuſſiōe vł rei ſumptiōe ſecutus fuerit aboꝛſus vel alia cauſa vel vtꝝ eſſet puerperium foꝛmatū vel nō. Si ꝓbabiliter dubitat dꝫ a ꝓmotiōe ⁊ miniſterio abſtinere ne ꝑiculo ſe cōmittat ⁊ multomagis ſi ħ omnino credit:ſi aūt hꝫ temerariā opinionē deponat eā. Guil. Itē ſi aliqs aliquid facit vel dicit vñ acceleret̄ alicui moꝛs eſto ꝙ oino eſſet alś moꝛiturꝰ efficit̄ irregularis.ſi hoc eſt certū.puta voluit infirmū vt citiꝰ moꝛiat̄.dicit decapitādo.vt ponat caput in cipo.⁊ ex ħ citiꝰ ponit.dicit aliqs ſatelliti vt ap get magnariā ne plures habeat recipe ictus ⁊ ſit ē hmōi.ar.di.l.ſi quis viduā. Itē q aſſociāt homicidā vt ſi opꝫ defendant quāuis nil aliud faciāt.ſūt irregulares ſi ſeq̄t moꝛs vel mēbꝛi mutilatio.quinimo etiā ſi diſſuaſerūt ꝑius illi homicide.vt nō faceret ⁊ tñ pure volentē aſſociauerunt.ex̄ de cle.pu.ł du.c. Henricus. Vñ oēs illi qui de familia rectoꝛis vadūt ad aſſociandū malefactoꝛē cū ducit̄ ad moꝛtē ſiue equeſtres ſiue pedeſtres.cū vadant ꝓ defenſiōe ſi opoꝛteret cōtēti ſūt irregulares. Qui etiam trahit ad chordā vel aliā toꝛturā reum ad fatēdū maleficiū ⁊ ex hoc fatet̄ ⁊ occidit̄ ē irreglaris. Qui ēt acuit vel poꝛtauit magnariā cū qua eſt decapitādus vel mutuat vel poꝛtat ſcalas vel poꝛtat funes ꝓ aliq̄ ſuſpēdēdo.ſimilr:qꝛ qlꝫ hoꝝ dat cāꝫ ꝓpinquā moꝛti alteriꝰ diſt.l.ſi quis viduā.ſecus de eo q fecit ſcalas vel funes vel gladiū nō ad moꝛtē inferendaꝫ.ſed ad oēs vſus ⁊ caſu poſtea aliqs vtit̄ ipſis ad occiſionē.xxiij.q.v.de occidēdis. Qui etiā ſe mutilat ex impatiētia.vł ſi hoc facit zelo caſtitatis ſibi virilia amputādo eſt irregularis.di.lv.ſi quis partē. ¶ Itēꝫ dicit archidiā.xv.q.j.ſi quis clericꝰ animo irato vadit ad occidendū aliquē puta ꝓpter iniuriā receptā ⁊ repiens ipſm moꝛtuū ab alio vt ſatiſfaciat animo ſuo amputat cadaueri caput quāuis videri poſſit irregularis:qꝛ lex ꝓmotionis factū requirit vt dicit hoc capitulū ⁊ ꝓpter intentionē cum opere ſubſecuto.extra de biga.c.nuper.quod etiā tenet Jo.in glo.de pe.di.j.periculoſe tñ dꝫ ꝙ cōiter tenent doctoꝛes non eſt irregularis quia homo moꝛtuꝰ nō eſt homo.⁊ hec eſt veritas.alś ſequeret̄ ꝙ omnes medici qui faciunt anathomiam eſſent irregulares quod non eſt verum nec reperitur iſta irregularitas poſita ⁊ pene ſunt reſtringende non ampliande. Archid.

¶ Ex homicidio .§.vi.

vel mutilatione que ꝯtingūt in bello quō ⁊ qñ bellatoꝛes efficiant̄ irregulares.quātū qdē ad clericos Jo.cal.in addi.ad dicta Jo.an.in nouel.ex̄ de homi.petitio.ſic diſtinguit. Clericus aut vtit̄ armis incōtinēti repellēdo vim vi.⁊ cū moderamine debito.aut aliter. Si ꝑmo mō ēt ſi occidat vel mutilet nō eſt irregularis cū ſcꝫ facit ad ſui defenſionē.di.j.ius nāle. Si alr̄ facit tūc aut agit de licētia pape aut ꝓpꝛio motu. Si de līia pape.puto ꝙ in bello iuſto vti poſſit armis offenſibilibꝰ.nā īter alia que faciūt belluꝫ iuſtū eſt auctoꝛitas pape vel ꝑncipis.⁊ tūc ſi occidit vel mutilat nō eſt irregularis ex quo papa ꝯdit ſibi līiaꝫ.nā cū irregularitas ſit pena ꝑ ꝯſtitutiōes canonicas īroductas:exquo papa potuit dare līiam clerico ⁊ auctēm vtendi armis quibuſcūqꝫ etiā ſine metu irregularitatis dando hmōi līiam.vł ꝙ abſtulit ab eo incurſionē irregularitatis qđ pōt qꝛ cū volūtario homicida pōt diſpēſare.de ꝯſe.di.j.c.j.qñ papa hoc exprimeret vtꝝ vł alś ſecꝰ. Si ꝓpꝛio motu clericus vtit̄ armis.tūc aut in bello vtit̄ iniuſto aut in bello iuſto. Si in bello iniuſto tūc planū eſt ꝙ nō eſt ſibi licitū ſiue ſuis famoꝛē ꝑſtet ſiue timorem icutiat aduerſarijs ⁊ ſi ibi aliq ſunt occiſi vel mutilati.irregularis eſt.xxiij.q.viij.c.j.⁊.ij. Si in bello iuſto.puta ꝓ defenſione pr̄e vel alioꝛum.xxiij.q.iij.foꝛtitudo.tūc poterit īterreſſe: et cum armis defenſiōis nō dꝫ tñ pugnare.ſꝫ hoꝛtari poterit.vt.xxiij.q.viij.vt ꝑdē.⁊ oꝛonibꝰ intercedē.xxxvj.di.c.ſi.ſed cū armis offenſibilibus nō dꝫ ibi eē.niſi ea ītētiōe vt ſe defendat.ſi vt pugnet īpedi[illegible]e oꝛdis ꝓfeſſione.xxiij.q.j.c.clerici.⁊ ſi in tali bello eſt aliqs occiſus vel mutilatus ab ipſo clerico eſt irregularis.ſi aūt ipſe neminē occiderit vel mutilauerit.nō eſt irregularis.lꝫ qs ab alijs occiſus ſit vł mutilatꝰ ad tollendū aūt duplicitatē ambiguā ad cautelā hoc caſu pōt ſibi īponi pnīa.⁊ ſic ītelligat̄ de cle.ꝑcu.c.pñtiū:et ibi notat̄ in vltima gl.⁊ hoc credo vꝫ ꝙcqđ notat in ſpeculo.u. Si aūt in tali bello clericus vulnerauit aliquē ſed nō occidit vel mutilauit. Diſtingue. Aut talis vulneratus fuit poſtea occiſus ab aliqo:⁊ tūc ſubdiſtingue:qꝛ aut habuit aīum occidēdi dictꝰ clericꝰ q vulnerauit:⁊ ſic eſt irregularis.co.ti.ſignificaſti.ij ibi ⁊ ſi ꝑcuſſoꝛ volūtatē ēē.xxiij.q.ſi.c.ſi.aut nō habuit aīum occidēdi.⁊ iſtud etiā ſubdiſtigue qꝛ aut vulnus ipſius clerici pōt diſcerni ab alijs vulneribꝰ.⁊ tūc nō eſt irregularis ſi vulnus nō eſt moꝛtale:vt co.ti.ſignificaſti.aut non pōt diſcerni.⁊ tūc ꝓp dubiū irregularis iudicat̄ vt in co.ꝯſi.ꝙ ſi diſcerni.res aūt ſuas nō vł licitū armis defendē cū alioꝝ offenſione.co.ti.ſuſcepi

Clericꝰ homicida qñ ſit irregularis.

De clerico mutilante.

mus. Hec oia Jo.cal.ſed in pncipio ſunt aliquā tulū abbreuiata. ¶ Nota tñ q ex hoc q papa dat liniam clericis q iterſint bello. nō tñ vr ex h licere clericis vti armis niſi ad ſe defendendū nō aūt ad occidēdū aggrediendo nec ēt paganū: ſ; pñt tñ itereſſe ad hortādū alios. xxiij. q. viij. oi. ⁊. c. ſe. Qd ſi occiderēt vel mutilarēt etiam in bello iuſto ſunt irregulares: vt dicit Joā. de lig. Dicūt ēt Inno. ⁊ Hoſti. q pñt clamare ca pite ⁊ pugnate: ſed nō occidite. Itē dicit Hoſti. q in bello iuſto clericus pōt dare lācea pugnanti ante ꝯflictū: nō aut in bello iniuſto. ¶ Itē dicit Ray. in ſumma q vbi plures reperiuntur in pugna in qua aliq ſunt iterfecti vel mutilati et neſcit a qb⁹. quātū ad irregularitatē oēs cēſentur irregulares: ⁊ q ſunt ex parte iniuriantiū: ⁊ q ſunt ex pte recipiētiū ſi illi erāt clerici: ⁊ ſic illicite mouerūt arma. di. lj. ſi qs poſt baptiſma. Sed Archi. dicit. xxiij. q. ſi. c. ſi. q illud dictum Ray. qdā itelligūt qn clerici erant in culpa. ⁊ h pz ex vbis ei⁹ dū dicit. Mouerūt arma q̄ſi voluntarie ⁊ ſine necitate. nā ſi defenderēt ſe vel ſocios neceſſarios: ſ; aliqs ad defendendū ſit interfect⁹ ex alia pte reliq nō iterfeciſſent: nec iterfectores inuaſiſſent nō cēnt irregulares: ſ; voluntatē occidēdi habuiſſent: q lex pmotiōis factū reqrit. xv. q. j. ſi qs. ⁊. c. ſi. Ipe tñ Archi. diſtinguit iter iſerentē ⁊ repellētē vim: vt repellēs ex diſpēſatiōe pmoueat ⁊ toleret in ſuſceptis. dū; tñ ꝯſtet nō pcuſſiſſe eū. iſerēs ſec⁹ q in culpa ē. arg. xvj. q. iij. Porro. Notat ēt Archi. di. xxxvj. q ſm Inno. ⁊ Hoſt. Si qs pcuſſit aliquē in iuſto bello. ſi nō ſit inde mortuus vel neminē ſuis ictib⁹ occidat vel mutilet nō efficit irregularis. ēt ſi alij feriant ⁊ occidāt. ⁊ ſm Goſ. dūmō nō pcurauerit eos. e. ti. ſignificaſti. Addūt Inno. ⁊ Ber. q ſi aio occidēdi pcuſſit aliquē: licet nō letaliter: ſed alij poſtea occidunt eſt irregularis: q auxiliū morti pbet. Itē ſi clericus cōmodet baliſtā in bello ſiue iuſto ſiue iniuſto: ⁊ ex h ſequat mors eſt irregularis: q pſtat cām ppinquā morti. di. l. ſi qs viduā. Itē ſm Guil. de mutuāte gladiū vel enſe; in bello ipo. Dicit ēt Laudul. vt allegat Fran. de zab. in cle. vnica. de homi. q illos q detrudūt hoies in carcerē ita artū ⁊ aſpe; q incarcerati nō viuūt vltra ſex vl' octo mēſes pp artationē carceris reputat exponētes tales ad hoc homicidas ⁊ irregulares. Hec eni pena eſt magis afflictiua q̄ ſi ponerent in patibulo. ⁊ hoc ē ꝯtra platos qui detrudūt clericos in gabia. vbi veriſimile eſt: q iſra paucos dies morient. Fran. ⁊ zen. ⁊ Henric⁹. Hec aūt irregularitas homicidij quecūq; ⁊ quotienſcunq; ſit cōtracta ante baptiſmū p baptiſmū deletur. di. lj. ſi qs poſt baptiſmū ſm Inno. Goſ. ⁊ Guil. ſ; poſt baptiſmū per ſolū papā diſpēſat. quod etiam non facile facit. di. l. miror. Idem per totū de mutilatione membri. De homicidio quoad peccatum ⁊ penam habes in ſecunda parte.

vbi plures aliquē occidunt.

¶ De irregularitate bigamie: ⁊ quomō octo modis contrahitur. Cap. iij.

Irregularitatē etiā inducit bigamia que mltis modis cōtrahit. Primo qdē cū qs ſucceſſiue ⁊ diuerſis tpib⁹ h; duas vxores ⁊ vtraſq; cognoſcit. xxxj. q. j. apſant. Si āt altera; nō cognouiſſet: puta q ante ꝯſummationē matrimonij dſuncta eſt nō eſt irregularis ſ; Tho. in. iiij. di. xxvij. q. iij. arti. j. q. j. ad tertiū. l; magiſter ſniaꝝ aliter dicat. ſed nō tenet in hoc opinio eius. ¶ Secūdo cū qs diuerſis tpib⁹ habet duas vxores. vnā de iure: aliā de facto. puta cōtrahit cū ꝯſanguinea ⁊ vtrāq; cognouit. h enī cenſet bigamus pter itētiōis affectū cū opere ſubſecuto. ex de biga. c. nup. Tertio qn plures h; eodē tpe vnā de iure: aliā de facto ⁊ vtranq; cognoſcit. puta ꝯtracto mrīmonio cū vna ⁊ coſummato ꝯhit ēt cū alia: vel cū ꝯhit cū duabus de facto: puta cū ꝯſanguineis ⁊ cognoſcit eas: vt in dicto. c. nup. eo. ti. Quarto cū ꝯhit cum vidua ab altero viro cognita. ſecus ſi fuiſſet relicta vgo. xxxij. di. ſeriatim. Quinto qn ꝯhit cū corrupta ab alio ⁊ cognoſcit eā: ⁊ h ſiue ſciuerit illā corruptā ſiue ignorauerit. di. xxxiiij. c. curādum. Sed ſi ipe ſolus defloraſſet ⁊ poſtea ꝯtraheret cū ea nō cenſet bigamus. di. xxvj. acutius ar. ex qui ſi. ſint legi. c. tāta. Sexto qn vxore; cognoſcit pprīā ſiue ſciēter ſiue ignorāter poſtq̄ cognita eſt ab alio. di. xxxiiij. c. ſi cuius. ⁊. c. ſe. Itē ſi vir etiā accuſaret vxorē de adulterio ⁊ pēdēte ea accuſatiōe ad pceptū ecclie vir debitum redderet adultere irregularis eſt: q bigamus ſm Tho. Ray. ⁊ Hoſti. Septimo cum qs duxit vxorē vilē mulierē puta ancillā vel ioculatricē vel aliquā ex illis que publicis ſpectaculis mācipant: ſ; virginē repellit ab ordine. di. xxxiiij. ſi qs viduā. Octauo cū qs in ſacris ꝯſtitut⁹ vel poſt pfeſſionē factā in religiōe ꝯhit cū corrupta ex. e. a nobis. ¶ Rō aūt pncipalis q̄re bigam⁹ phibet pmoueri eſt defect⁹ ſacri qui eſt in eo: q. ſ. ꝯiūctio ꝯiugalis per eū facta nō pōt ſignificare illā ſpūalē ꝯiūctionē xpi ⁊ ecclie q eſt vn⁹ ſpōſus in eccla que eſt vna ſpōſa. nā cū diuiſerit carnē ſuā in plures vxores nō eſt vn⁹ vnius di. xxvj. acuti⁹. Cōiūctio aūt fornicaria nō ſignificat illā ꝯiūctionē xpi ⁊ ecclie: ſed tm̄ ꝯiunctio ꝯiugalis. iō qui nō ꝯrit: ſed fornicat⁹ eſt cū mltis nō cēſet irregularis. Hec aūt irregularitas nō tollit per baptiſmū ſicut irregularitas homicidij. Rō eſt q ꝯhit ex mrimonio ⁊ baptiſmu; nō ſoluit mrimoniū. di. xxvj. deinde. Vn̄ q ha

Bigamia inducitur mltiplr

Quare bigam⁹ non promouet.

buit vnã vxorẽ ante baptiſmũ ⁊ aliã poſt baptiſ
Biga/ mum vel ambas ante baptiſmũ irregularis et
m⁹ erui bigamus eſt di.xxvj.acutius eſt. ¶ Exuit̃ aũt biga
tur pui mus oi priuilegio clericali:⁊ addit̃ foro ſecula
legÿs ri nõ obſtãte ꝯſuetudine ⁊ eis ſub pena excõica
cleric. tiõis inhibitũ eſt deferre tonſurã.ex̃.e.altercati
onis.li.vj. Solus aũt papa diſpẽſat cum biga/
mis nõ eps ſm Tho.⁊ Jo.an.ex̃.eo.dicto.c.q̃/
dam dixerũt q: nec papa põt.q: ꝯ doctrinã apo
ſtoli.ſed dicũt Tho.⁊ Pe.ꝙ papa nõ põt diſpẽ
ſare in doctrina aplõꝝ:quãtũ ad ea que ſunt de
iure nãli:⁊ ea q̃ ſunt de neceſſitate ſacrozuꝫ ⁊ fi
dei:ſed in alÿs põt cũ habeat eandẽ ptãtẽ eccle
ſia nũc ſicut ⁊ tũc.qd̃ aut obÿci poſſet decretal̃.
ex̃ eo.nuper. Soluit Tho.dicẽs eãdẽ difficulta
tem eẽ in diſpẽſando cũ eo qui ꝯxit cũ plib⁹ de
facto.ſicut ſi ꝯxiſſet de iure vult papa ibi oſten/
dere:⁊ idõ nõ dĩ diſpẽſare:nõ q: nõ poſſit diſpẽ
ſare vbi ẽt dĩ nõ poſſe:q: nõ ꝯſueuit diſpenſa/
re etſi poſſit.ſed ſi diffuſius vis videre de biga
mia.habes in ſumma confeſſionum.libro ter/
tio.titulo ſecundo.per totum.

¶ De irregularitate pp illegitimatiõeꝫ.
Capitulum quartum.

IRregularitatẽ etiã inducit illegitimatio. Nõ aũt quare tales ꝓhibent̃ a pmotiõe eſt ſꝫ Ray. q: tales reputant̃ viles pſone. Digni
tas aũt clericat⁹ vilib⁹ pſonis dari nõ cõuenit.
Secũdo ẽt ad deteſtationẽ paterni ſceleris:nec
eſt icõueniẽs vnũ puniri pro alio:vt filiũ p pec
cato patris:pena tñ tpali:nũq̃ aũt eternali.vt.
j.q.iiij.per totũ. Tertio q: tales ſolẽt eẽ imitato
res pꝛni ſceleris ⁊ itemperati moꝛis.lvj.diſt.ſi
gens ⁊ in glo.ſummaria.in pn.diſt. Et quãuis
aliq̃n reperiant̃ hmõi viri valde induſtrÿ ⁊ vir
tuoſi:⁊ ex hoc reddant̃ laudabiles magis.diſt.
lvj.nunquã tñ iura adaptant̃ ſm ea q̃ vt in plu/
bus accidũt. Jn dignitatib⁹ tñ ſecularib⁹ tales
nõ ſemp repellunt̃.ff.de decur.l.ſpurÿ. Jllegiti
mi ẽt ſm iura hẽditare nõ pñt qd̃ ſtatutũ eſt in
fauoꝛẽ mrimonÿ:⁊ vt dicit Pet.de anch.ſi fie/
ret in aliq̃ ciuitate ſtatutuꝫ ꝙ illegitimi poſſint
hereditare nõ valeret:q: eẽt ꝯtra bonos moꝛes
⁊ nutritiuũ luxurie.tñ quoad deũ ⁊ virtutũ ope
ra nil nocet illegitimatio ſi in ſe bon⁹ ſit:vt dif/
fuſe habes di.lvj.c.naſci.cũ.v.c.ſequẽtib⁹. Dr̃
aũt illegitimus qui nõ eſt nat⁹ de legitimo mrĩ
monio:vel qd̃ reputabat̃ legitimũ ſm Ray.ex̃
quis di eo.c.cũ iter. Vñ ſi vir ⁊ mulier ꝯtraxerint in fa
cat̃ ille cie eccl'ie bona fide credẽtes ſe legitime copula
gitim⁹. tos cũ tñ nõ eẽnt.puta pp ipedimẽtũ ꝯſangui/
nitatis:vel ẽt ſi alter coꝝ tm̃ hoc credebat.ſ.le/
gitimã copulationẽ.puta q: ꝯxit cũ eo quẽ ne/
ſciebat hẽ aliã vxoꝛẽ.talis reputat̃ legitimus:

⁊ vtriq; parẽti ſuccedit.ex̃.e.ex tenoꝛe.ſecus ſi
clãdeſtine ꝯxiſſent:q: tũc vr̃ fuiſſe ignoꝛãtia af
fectata:⁊ multomagis ſi ꝯxerũt publice ſciẽtes
ipedimẽtũ ambo ex̃ de clãde.deſpon.c.cũ inhi
bitio ſm Tho.⁊ Pe. Jtẽ dũ qs ignoꝛat ſe illegi
timũ cũ ſit ſm Hoſti.pbabilis ignoꝛãtia excu/
ſat eũ.ar.C.de teſta.l.j.vñ durãte tali ignoꝛãtia
non peccat faciẽdo ſe pmoueri:vel hereditateꝫ
adeũdo:ſed cũ ſcit ſufficiẽter:quãuis alius occl'
tum eẽt ⁊ diſpẽſatiõe indiget quo ad oꝛdineꝫ ⁊
dignitatẽ ⁊ hereditatẽ dimitẽ oꝫ:qñ pr̃ etiã ne
ſciebat illũ:ſcꝫ eẽ legitimũ. Vtrũ aũt in hac mã
debeat fili⁹ credere mrĩ. Dicit Hoſti. prima fa/
cie credẽdũ eſt.ar.ex̃ de pſump.c.afferte ſed nõ
nõ cogit̃ ad hoc.ſ.credere.C.de teſta.l.neq; pꝛo
feſſo. Qualitas aũt mris ⁊ ꝯuerſatio ei⁹ cuꝫ ali
is circũſtãtÿs plus vel minus videt̃ ꝙ habeat
inducere talem filium ad credendum.

¶ Legitimatur aũt .§.i.

quis tripl'r. ¶ Primo mõ per ſequens mrĩmo
niũ:puta cũ qs ꝯtrahit cũ illa ex q̃ ante mrĩmo
niũ habuit filios:etiã ſi ille vel illa anteq̃ ſunte quo qs
ret talẽ in ꝯiugẽ:prius cũ altero ꝯheret:q: po legitĩr
ſtea moꝛeret̃. Et hoc eſt veꝝ ſi illa nũc poterat ſi
li eẽ vxoꝛ qñ de ea hũit filios:q: ſcꝫ vterq; ſolu
tus erat. Vñ nat⁹ de adulterio vel inceſtu p iſtũ
modũ legitimari non põt.ex̃ eo.ꝯqueſtus. Hec
legitimatio valet vt ſuccedere poſſit in oĩb⁹ bo
nis parẽtũ.in aut̃.qui.mo.eff.na.le.§.qm̃. valꝫ
etiã ad hñdũ dignitatẽ ⁊ oꝛdinẽ. ¶ Scđo mõ
per ſpãleꝫ indulgẽtiã pape.ex̃.e.p venerabileꝫ.
Et hec legitimatio valet ad hoc vt talis valeat
pmoueri ad oẽs oꝛdines ⁊ dignitates eccleſia/
ſticas vbiq; terraꝝ. Valet ẽt ad ſucceſſionẽ bo/
noꝝ parentuꝫ ⁊ ad oẽs actus legitimos ſecula/
res in terris eccl'ie ſubiectis tpaliter. Si aũt fiat
per epm legitimatio valebit ad hoc vt minoꝛes
oꝛdines poſſit ſuſcipere ⁊ bñficiũ ſine cura vbĩ
cunq;:⁊ ad ſucceſſionẽ bonoꝝ ⁊ act⁹ legitimos
ſeculares in terris tpaliter eccl'ie ſubiectis:⁊ ẽt
alÿs terris quãtũ ad ea per q̃ nõ fieret alteri p/
iudiciũ:⁊ multo magis valꝫ ad hoc legitimatio
per papã:ſed in his per que fit alteri pıudiciũ
puta ꝙ ſuccedat ab inteſtato nõ valet legitima/
tio nec per papã nec per epm in terris que ei tẽ
poꝛaliter ſubſunt. hoc ſm Jnno.⁊ Ber.ſup.c.p
venerabilẽ. ¶ Tertio mõ legitimat̃ qs p leges
tpales ⁊ ſeculares:ſꝫ.ſ.modos in eis traditos
qui reduci pñt ad tres. Primus eſt ſi pater filiũ
nãlem offerat curie impatoꝛis efficiaturq; cu/
rialis.in aut̃.q mo.eff.na le.§.ſi quis igit̃ col.
vij. Jdẽ ſi offerat eũ curie ciuitatis de qua vel
de cuius vico fit oꝛiũdus.inſti.de nu.§.ſi. Se/
cũdus modus eſt ſi pr̃ decedẽs in teſtamẽto fili
um nãlem nominet legitimũ heredẽ:⁊ ipſe po

ſtes teſtiũ offerat pncipi: vel ſi pr in inſtrõ p publicã manũ ꝯfecto vel alio ſcripto cũ ſubſcriptione triũ teſtiũ eũ filiũ nomĩet: nec adiecerit naturalẽ: vt in auẽ. vt li. ma. ⁊ aui. §. ad hoc. Tertius modus eſt ſi nullo filio legitimo exiſtente ipſe nãlis filius ſeipſum offert curie: vt in auẽ. q mo. le. eſſi. §. j. Hec legitimatio per leges facta valet ad tpalia ⁊ ſecularia quo ad ſucceſſionem ⁊ dignitatem in terris tñ ſubditis poteſtati legitimantis: ⁊ in alijs vbi non fieret alijs preiudicium ad ordinem vel dignitatem eccleſie nõ ſe extendit. Innocen. ⁊ Bernar.

¶ Diſpenſatur ãt .§.ij.

cum illegitimis tripl'r. Uno mõ per ingreſſum religionis approbate: ⁊ hoc quoad ordines di. lvj. c. j. ſm Ray. ⁊ gl. ſumma. ſed ad platiões vt puta prioratũ etiã in ipſa religione vel alias dignitates ſine diſpẽſatiõe talis pmoueri nõ põt vt in. d. c. j. ¶ Et nota q magr ordinis pdicatorum põt diſpẽſare cum trecentis fratribꝰ ordinis ſui ſuper defectu nataliũ vt poſſint oẽs ordines ⁊ ad prioratus ordinis pmoueri: niſi fuerint ꝓcreati ex adulterio vel inceſtu vel irregularibꝰ. Alex. deuotiõis. ſʒ ex alio priuilegio ſcʒ Jo. xxij. põt diſpẽſare in illo numero cũ oibus genitis de ſoluto ⁊ ſoluta: etiã ſi ẽint pres eorũ ſacerdotes: vt. ſ. pmoueanẽ ad ordines ⁊ prioratus ꝯuentuũ. Alex deuotiõis. Scdõ diſpenſari põt per epm: ⁊ hoc quoad ordines minores tñ ⁊ ad beneficiũ ſine cura quo aũt ad alia diſpẽſari non põt. Tertio fit diſpẽſatio per papã: ⁊ hoc non ſolũ quoad ordines: ſed etiã quoad oẽs dignitates ⁊ pſonatus. ex. co. c. is qui li. vj. Diſpẽſatio aũt aliqñ fit circa tales minores: vt ſcʒ ordinẽtur ⁊ inſtituanẽ in eccleſijs alijs a prĩa diocẽſi ſunt filij pſbyteri. alĩs võ in qbuſcunq eccleſijs. ex e. c. pñtium. aliqñ maior vt ſcʒ inſtituantur in paterna: aliquo tñ medio. ex. e. c. ex tranſmiſſa aliqñ maxima vt in paterna nullo medio ¶ Et no. q cũ diſpẽſaẽ illegitimus a papa quo ad ordines ⁊ bñficiũ eccliaſticũ nõ ꝓpter hoc Intelligiẽ q poſſit pmoueri ad pſonatũ vel rectoriam ad quã per electionẽ pcedi ꝯſueuit. ex de ꝑben. c. ſi. ſed bñ ad eccleſiã parrochialeʒ poterit pmoueri. Itẽ ſi a papa obtinuit diſpenſationem illegitimus: ⁊ poſtea ipetrauit q duo aut plura beneficia poſſit hr̃e: tacuit aũt pdictũ defectum: nõ valet hʒ ſcdã gr̃a. ex co. ſi is qui. lib. vj. Itẽ nota q filij ſacerdotũ quos ipſi ſuſceperunt de legitima vxore ante ſacrũ ordinem ſm Ray. ⁊ alios pmoueri pñt ad oẽs ordines ⁊ dignitates cũ legitimi ſint: niſi in illa eccleſia in q patres eorũ imediate fuerũt plati vel canonici: vbi nõ pñt canonizari vel pmoueri. ex. eod. ad hoc Hoſt. etiã dicit q cũ pater habuerit pſonatum vel vicariã ꝑpetuã in aliqua eccliã: filꝰ immediate ipſum vel ipſam habere nõ poteſt: ex. eo. quoniã. Itẽ ſi pater habuit perſonatũ: filius nõ poteſt habere vicariã nec ecõuerſo. extra. e. Michael. Qd ſi filius diſpẽſatiue ſuccedat pr̃i frater iſtius bene poterit ſuccedere fratri. vt ponit Hoſti. qꝛ in hoc non ſuccedit pr̃i imediate. Sed ſecus ſi prius habuiſſet ipſaʒ eccleſiã de facto. Porro ad nepotes hec ꝓhibitio non extenditur ſm Ray. Goff. ⁊ Hoſti. Ordinati võ in ſacris ſcʒ ſubdiaconatu: ⁊ ſupra ſi ſuſcipiãt filios ex vxoribꝰ: cũ qbus ante ordinationem ꝯtraxerant tales filij illegitimi ſunt ſi vxores cõſenſerunt q viri ordinarẽtur: vel ſciẽtes hoc nõ contradixerũt. xxxij. di. ſeriatẽ. Sed ſi ordinati fuerint inuitis vxoribꝰ ⁊ ignorãtibus legitimi cenſentur: ⁊ nõ indigẽt diſpẽſatõe: aliqui tñ dicũt q indigent etiã tales diſpenſatiõe. Greci tñ ſacerdotes: qꝛ licite vtunẽ matrimonio cõtracto ante ſuſceptionẽ ſacrorũ. nam in ſacris cõtrahere nõ poſſunt nec licuit a tpe aplorũ. di. xxxij. p totum. ideo filij quos generant de vxoribꝰ ſuis dum ſunt in ſacris legitimi ſunt ⁊ idem iudicium ſicut de alijs legitimis.

¶ De irregularitate propter varia vitia corporum. Capitulum. v.

Irregularis eſt corpore vitiatus. i. mutilatꝰ vel debilitatus in mẽbris talis prohibetur pmoueri: aut propter inhabilitatem ad officium exequendum: aut propter deformitatem ad aliorum ſcandalũ tollendũ. ¶ Pro cuius declaratione nota diſtinctionẽ: aut qs eſt mutilatꝰ vel puatꝰ mẽbro magno ⁊ manifeſto: qd. ſ. inducit notabilem deformitatẽ: vt priuatio naſi ⁊ hmõi: vel inhabilitatẽ ad exequendũ officiũ: vt priuatio manus ⁊ hmõi: ⁊ tũc qcũq de cã ſit mutilatus ſeu priuatꝰ iuſta vel iniuſta nãli vel accidẽtali: Impediẽ a pmotiõe ⁊ deijciẽ promotꝰ cũ tali defectu. Si aũt erat iam pmotꝰ qñ ſupuenit talis defectus ſi nõ p hoc reddiẽ nimis dformis ṗt exequi illa officia ad q nõ impediẽ pp illũ defectũ: puta ſi factus ſacerdos amiſit viſum: miſſam celebrare non poterit: vel alĩs in altari miniſtrare ſed poterit audire confeſſiones ⁊ predicare. a beneficio etiam non remouebitur: ſi ſine culpa incidit in defectum: quia non debet addi afflictio afflicto. vij. q. j. percuſſio. dabitur tamen ei coadiutor ſi tale beneficium eſt cui iſte deſeruire non poſſit. extra de cle. egro. cap. iij. Aut qs mutilatus vel priuatus eſt membro paruo vel occulto. ⁊ tunc ſubdiſtingue: qꝛ aut ſponte ⁊ ſine iuſta cauſa: vt ex indignatiõe vel ipatientia vel ſupbia: aut ex iniuſta cã vel inuitus. Si primo mõ: tunc indiſtincte in quocunq membro

De mõ diſpẽſatiõis cũ illegitimis.

Qñ corpore vitiatꝰ re pellaẽ.

ſiue a ſe: ſiue ab alio repellit a pmotione: ⁊ deij cit iam pmotus etiā ſi putabat ſe obſequiū pſtare deo caſtrādo ſe. ex̄ eo. ſignificauit. ⁊ ſʒ Inno. idē etiā eſt ſi nō totū membꝛū amiſit: ſʒ ptē mēbꝛi q̄ deformitatē generaret: vñ ſcandalū eſſet. ex̄ eo. c. j. vel inhabilē redderet ad officiū exequendū. ex̄ eo. Tho. ſecus in alijs. vt etiā ſi dentē ſibi excuteret. Si aūt ex iuſta cā ⁊ ſponte puta ppter piculū lepꝛe: ne totū coꝛpus inficeretur ſecē ſibi amputari mēbꝛū occultū vt virilia: vel manifeſtū puum aut digitū nō neceſſariū. ſ. ad ſignū crucis faciendū: vel ipſemet hoc ſibi fecit cū eſſʒ bñ pitus in chirurgia: talis nec repellit a pmotione nec deijcit pmotꝰ. Idē iudiciū ſi inuitꝰ puta ſi ab inimicis caſtratꝰ eſt: vl' ēt ſic natus: vel etiā a caſu in tale quid incidit dādo opam rei licite: puta dolando lignū abſcindit ſibi ptē minimi digiti. in oībus hmōi nō repellit nec eſt neceſſariū ſm Hoſti. ⁊ glo. di. lv. ſi quis abſciderit qꝫ talis caſtratꝰ teſticulos ſecū deferat: vt dicunt vulgares. ſed ſi dādo opam rei illicite a caſu amiſiſſet mēbꝛum talis repellit a pmotione: ſʒ ſi mēbꝛum vel ps mēbꝛi eēt q̄ generaret modicā deformitatē talis ex miſericoꝛdia toleraf in ſuſceptis. ſ. p diſpēſationē epi. ſʒ ex dictis Ray. Guil. Inno. ⁊ Bern. ⁊ trahunt ex di. lv. ſi quis abſciderit: ⁊ in alijs. c. ex̄ eo ſignificauit. Quantū ad quedā pticularia ⁊ determinata coꝛpis vitia. ¶ Nota qꝫ claudū admittit cōſuetudo: niſi talis ſit qꝫ ſine baculo ad altare nō poſſit ſtare. arg. de cle. di. j. nullus. ⁊ di. xlv. c. diſciplina. Cecitas vniꝰ oculi tm̄ repellit a pmotiōe ſm Archi. qđ pbat p. c. ſi. euāgelica. di. lv. Gibboſus nō repellit a pmotiōe niſi ſit nimia deformitas vl' debilitas: habēs ſex digitos in pede indubitāter. pmouet etiā ſm Hoſti. ſi habeat in manu: vel ſi hʒ digitos ꝯiunctos. dū modo ex his nō ſit impedimētū in vſuʒ mēbꝛi. ff. de edil. edic. l. itē ꝗ filius. Lepꝛoſus ppło celebꝛare nō dʒ ppter ſcādalū: ſed ſi nō ſit nimis deformis nō eſt phibēdus puatim celebꝛare: vl' etiā lepꝛoſis nō āt ſanis. Uinū oīno nō bibens ad ſacerdotē pmoueri nō pōt cū opteat celebꝛātē ſumere ſanguinē ſub ſpecie vini. ij. q. vij. ipſi apli. Maculā habēs ī oculo nō repellit a pmotione: niſi nimiā inducat deformitatē: qđ ꝯſiderare eſt in arbitrio plati. ex̄ de coꝛ. vitia. cum dema. Sʒ ibi ſuffraganeoꝝ ꝯſiliū inquiri mandatur. ⁊ qđ ſibi viſum fuerit exequat metropolitanus. vbi notāt Uin. ⁊ Bern. qꝫ ſine ꝯſilio illoꝝ ſup maculā nil diſponere dʒ alr' nō valet. ſʒ Hoſti. hō nō approbat quāuis enī ꝯſiliū archiepm inſtruat: ⁊ ipo irreqſito nil expediri debeat. nō tñ hʒ neceſſe epo ipm ſequi vt notari cōſueuit ex̄ de elec. c. cū in veteri. l. di. ſtudeat. Tu dicas qꝫ cū aplicus in pdicto. c. mandet procedi cum ꝯſilio ſuffraganeoꝝ: ſi abſqꝫ ꝯſilio ipoꝝ pcedat nō valebit: vt in dicta decre. cū in veteri. Si āt reqſito ipoꝝ ꝯſilio. hoc ꝯſiliū ipſoꝝ nō ſequat bñ valebit. ex̄ de arbi. c. cū oll. ſed ſecꝰ dici pōt ſi diceret in mādato de ꝯſilio ſuffraganeoꝝ ⁊c̄. Uidet enī papa artare tūc metropolitanum vl' aliū cui ſcribit: vt ſequat ꝯditionū ⁊ induſtriā pſone ſiue pſonaꝝ. ⁊ multo magis ſi diceretur ī mādato: vt nō fiat ſine ꝯſilio talis vl' taliū. Hec oīa de macula notat Archi. di. xlix. hic eteni ſuper vbo albuginē hñs in oculo. De furioſis lunaticis caducis ⁊ dmoniacis. dic Guil. ⁊ glo. di. xxxiij. ſup. c. cōiter. qꝫ nullus taliū pmoueri debeat ēt poſtqꝫ liberati fuerit. Si aūt ſunt iā pmoti. tūc aut ſunt oīno ex toto liberati a pdictis paſſionibꝰ aut nō. ⁊ in pmo cāu poterūt exequi offm ſuū. Quāto aūt tpe expectari dēat ad pbādū tales. vtrū ſint liberati ⁊ q̄liter. quāuis diſt. xxxiij. c. cōiter dicat qꝫ p annū. ⁊ alibi dicat per xxx. dies. vij q. ij. c. ſi. tñ dici pōt qꝫ eſt arbitrarium tps pbationis penſatis ꝯditionibꝰ moꝛbi ⁊ pſone. Si vō nō oīno ex toto ſunt liberati. tunc aut frequēter aliq̄ dictarū paſſionuʒ vexat eos aut raro. ⁊ ſiqdē frequēter oīo debēt ceſſare ab offō miſſe. vij. q. ij. in lris. ſi raro tūc aut cū ſpume iactatiōe ⁊ vocis ꝯfuſione: ⁊ ſic debēt abſtinere aut raro ⁊ ſine hmōi expumatiōe: ⁊ ſine ꝯfuſione vocis. ⁊ tūc non phibent ab offō miſſe. dū tñ habeāt iuxta ſe aliū ſacerdotē: vt ſi ille cadat vel deficiat iſte ſuppleat. vij. q. j. illud. Quidā tamē hoc non admittunt de demoniacis dicentes. qꝫ oīno opoꝛtet eos eſſe liberatos.

¶ De quibuſdā alijs irregularitatibꝰ. Cap. vj.

Sunt ⁊ quedaʒ alie irregularitates que qꝛ cōiter nō ſic ꝯtingunt breuiter expediemus in ſingulis. §. vnā tangendo in iſto. c. Pꝛima eſt hereſis ex qua poſt vulnus ſanatū ſ. eius dimiſſionē remanet cicatrix. ſ. irregularitatis: vt dicit. j. q. j. ventū: vnde phibetur a pmotione ⁊ deijcitur pmotus. Si autē reuertantur ad fidē veritatis poſt abiurationē hereſis recipiuntur de iure cōi ad laicā cōionē poſtqꝫ fuerit recōcilliati. j. q. vij. daibertū. Et circa eos fit quadruplex diſpenſatio. Qñqꝫ quidē ſemiplena: vt. ſ. ſolum recipiantur in oꝛdinibus in hec omnia ſuſceptis. j. q. j. ſiquis heretice. Qñqꝫ plena vt poſſint ſacerdotes fieri. j. q. vij. conuenientibus. Quādoqꝫ plenioꝛ vt. ſ. poſſint eē epi. xij. diſt. nos conſuetudinē. Quandoqꝫ pleniſſima: vt. ſ. pꝛomoueri poſſint etiam ad ſupioꝛes dignitates. xxiij. qō. iiij. ipſa pietas. De hereſi quantum ad excommunicationem hēs ſupꝛa titu. xxiiij. De ipſa quantum ad peccatū. habes. ō. in. ij. parte titulo. xij.

De pticularibꝰ vitijs coꝛpis.

Hereſ. facit irregularitatē.

¶ Solēnis peni .§.i.

tentia inducit irregularitatē.di.l.c.ex penitētibus. Nec pnia fieri dʒ cū illa ſolēnitate q̄ h̄r di.l.in capite.ꝛ īponiſ tm̄ ab ep̄o vel de ei⁹ mādato: nec īponiſ clerico niſi depoſito:ꝛ qꝛ h̄ hodie non eſt in vſu.iō breuiſſime tangā de ea. Rō ā quare īpedit pmouēdū eſt: qꝛ nō ſunt digni ſuſcipē vaſa ſacramētoꝝ qui dudū fuerūt vaſa vitioꝝ.di.l.illud. Nō eni īponiſ talis pnia niſi p crīne vulgatiſſimo ꝛ enormi qḋ totā ciuitatem cōmouet. Scḋa rō eſt pp ſcādalū ppl̄i q ſcit crimen ei⁹.di.l.de his. Tertia rō eſt timor ne iterꝫ labanſ. qui timor de ꝯſuetudine priſtina ſurgit di.lxj.in ſacerdotib⁹. Quarta rō qꝛ nō haberet frontē rephēdēdi alios.di.xxv.primū. Ray.ꝛ Tho.in.iiij. Pōt aūt cū eis in minorib⁹ ordinibus ꝑpter neceſſitatē vel vtilitatē ecclie diſpenſari.di.l.placuit.ꝛ h̄ per ep̄m ex quo nō eſt ei ꝓhibitū. publica aūt pnia nō īducit irregularitatem. Hec ēt dʒ Ray. īiūgi pt ēt p ꝯfeſſorē.ꝛ ē cū īiūgiſ alicui vt vadat peregrinando per mūdum cum baculo cubitali ꝛ ſcapulari.

¶ Dilatio baptiſ .§.ij.

mi vſqꝫ ad egritudinē.quē tūc ſuſcipit timore mortis īducit irregularitatē.di.l.ſi qs. Rō huius eſt.qꝛ nō pſumiſ vere ꝯtrit⁹.vt p hāc penā hoīes īducerenſ nō negligē ꝓpriā ſaluteꝫ. nec tolliſ iſta irregularitas per baptiſmū.qꝛ baptiſmus ita dilatus īducit eā.idē aūt nō operaſ cōtrarios effect⁹.ex̄ de bap.maiores.ſec⁹ tn̄ eſt de eo qui diſtulit coronā: vſqꝫ ad talē terminū. qa hic nō repelliſ ab ordine.diſt.l.ſi vero. Pōt tn̄ talis qui ſic diſtulit baptiſmū in duob⁹ caſibus ꝓmoueri. Prim⁹ ſi poſt baptiſmū fides ꝛ vita eius probabilis apparuerit. Scḋo ſi raritas clericorum hoc exegerit.di.l.ſi quis.

¶ Iterata ſuſce .§.iij.

ptio ſacři īprimētis characterē.vt baptiſmi.cōfirmatiōis ꝛ ordinis īducit irregularitatē.di.l.ꝯfirmādū.de ꝯſe.di.iiij.q bis.idē.j.q.j.ꝙ qdā ꝛ ſi ſciēter rebaptizati ſunt vl' recōfirmati vel reordinati ēt ignorāter.ſed poſt ſcm̄ ratū habuerunt abſqꝫ diſpēſatiōe pape pmoueri nō pn̄t.ſecus ſi ignorāter vt īfantes vel vt coacti abſolute eni pn̄t hmōi pmoueri de iure ſed ſm̄ alios qḋ tuti⁹ eſt dicere cū diſpēſatiōe.de ꝯſe.diſ.iiij.eos. Ubi aūt qs ꝓbabilr dubitat de ſuſceptiōe hmōi ſacřoꝝ ꝛ nō leuiť temerarie:ꝛ pp hoc ſuſcipiat aliqḋ dictoꝝ ſacřoꝝ facta prius diligēti īngſitiōe ſup hoc ad inueniēdū veritatē ꝛ nō inuenta ſuſcipit: nō ꝓpterea efficitur irregularis quāuis alſ ſuſcepiſſet.qꝛ nō putaſ iteratum qḋ neſciſ eē factū.di.lxviij.ꝗbiſ ꝛ dʒ dicere in ſorma cū dubitaſ.ſi nō es baptizatus ego te baptizo ꝛc̄. Rō hui⁹ eſt ꝓpter iniuriā factā ſacřis que eſt in hoc.ꝙ ſacramentū nō eſt iterādū propter effectū indelebilē characteris iterati.

¶ Curialis etiam .§.iiij.

cēſeſ vt irregularis ꝛ ꝓhibeſ ordīari niſi ſit abſolutus a curia.di.lj.c.j.ꝛ ſequēti. Et dr̄ curialis hic ſm̄ Ray.large oīs qui quacūqꝫ ꝯditiōe obligatus ſemꝑ eſt curie alicuius ꝑtatis publice ꝑ hōneſtū officiū vel inhoneſtū.vt iudices aduocati.milites.hiſtriōes ꝛ hmōi. Rō hui⁹ ꝓhibitiōis eſt.tū qꝛ qñqꝫ tales repetunſ ꝛ in ecclia ꝑturbanſ: tum qꝛ pſumiſ ꝯtra eos ꝙ nō cā deuotiōis trāſeāt ad clericatū.ſed vt fugiant rōcinia dñoꝝ ſuoꝝ.di.liij.legē. Qui aūt ex ꝑdictis aliqḋ miniſteriū prebuerūt in cā ſanguīs etiaꝫ abſoluti a curia ꝓmoueri nō pn̄t.xlvj.di.clericus. Silr̄ ſi in turpi ꝛ inhoneſto officio vt hiſtriōes de ꝯſe.di.ij.pro dilectiōe. Obligatus alteri ad rōcinia pōt qs eſſe tripliciter. Primo ſi obligatus rei publice.ꝛ ſiquidē eſt obligat⁹ ad hoc ex adminiſtratiōe quā geſſit ꝓmoueri nō dʒ ante redditā rōnē.di.lj.ꝑterea.ſed ſi alſ eſt debitor reipublice nō ꝓhibeſ.C.de epi.ꝛ cle.qſqs. Secūdo ſi eſt obligat⁹ alicui pſone ſeculari nō miſerabili.qꝛ ſcꝫ geſſit adminiſtrationē eius.vt tutor.curator ꝛ ꝓcurator.ꝛ talis ꝓmoueri nō pōt niſi finito officio adminiſtratiōis.xxj.q.iij.c.j. Finita aūt adminiſtratiōe ſi adhuc ſit obligat⁹ ad rōciniū ꝛ moueſ ei queſtio de dolo nō pōt ꝓmoueri ante deciſam litē.dī.lxxxj.tantis debet tn̄ taxari tp̄s infra qḋ q̄ſtio decidaſ. Silr̄ etiam ſi q̄ſtio ei nō moueref ꝛ manifeſtū ſit euꝫ teneri de dolo.dʒ ep̄us ex offō ſuo eū repellē ſicut quēlibet criminoſuꝫ ſeu infamē.vj.q.j.infames alſ nō ꝓhibeſ ordinari. Tertio ſi eſt obligat⁹ ex adminiſtratiōe pro pſona miſerabili ſeculari.vtꝫ viduis ꝛ paupib⁹.cecis pupillis ꝛ hmōi.vel perſona eccliaſtica.ꝛ talis nō īpediſ a ꝓmotione ſi aliud nō īpedit niſi eēt manifeſtus dolus in adminiſtratiōe vel aliquid aliud: quia ad adiuuādum talem quilibet tenetur.diſtin.lxxxvj.pueniſ ꝛ.xvj.q.j.monachi Ray. obligatio ad rōcinia

¶ Hermofroditus.§.v.

eſt irregularis.ꝛ dr̄ hmōi ille qui participat de vtroqꝫ ſexu ſcꝫ maſculino ꝛ feminino. hic repelliſ a ꝓmotiōe pp deformitatē ꝛ mōſtruoſitateꝫ. ar.di.xxxvj.illitteratos talis ſi magis vergit in ſexū maſculinū ꝙ femininuꝫ: quāuis ordinari nō debeat.nec ordinatus miniſtrare.tn̄ ſuſcipit characterē.ſed ſi magis vergat in ſexū femininum ꝙ maſculinū vel etiā ſi equalr̄ ꝑticipat de vtroqꝫ nō eſt ſuſceptiuus characteris ſm̄ Gui. ꝛ multo magis femina ordinis nō eſt ſuſceptiua

ua. Dr aũt mulier pſbytera.di.xxxij.pſbyt:nõ
qꝛ hẽat ordines ſacerdotis:ſed qꝛ vxoꝛ ſacerdo
tis.ꝛ diaconiſſa.qꝛ dicit omeliã euangelij.

¶ Seruus quo/ .§.vi.

cũq₃ gñe ſeruoꝝ ordinari nõ dꝫ.niſi prius ↄſecu
tus fuerit plenariã libertatẽ.di.liiij.c.j.ij.ꝛ.iij.
Nõ huius eſt clericalis dignitas ꝛ ſeruilis vtili/
tas ex̃ de ſer.nõ ordi.de ſeruoꝝ in fi. Si ãt ſuus
fecerit ſe pmoueri neſciẽte dño vel ſciẽte ꝛ ↄtra
dicẽte.ſi ordinatus fuerit in minoribus reducit in
ſeruitutẽ.vt.liiij.di.nulli. Si ordinatus fuerit ad
ſubdiaconatũ vel diaconatũ opꝫ ꝙ det aliũ lo/
co ſui vel pcuret redẽptionẽ ſuã per aliquã per
ſonã.di.liiij.ex antiqs.ex̃ de ſer.nõ ordi.mira/
mur. Si in ſacerdotẽ ſit pmotus remanet quidẽ
in ordine ſuo reddito peculio ſi qð hꝫ dño.ꝛ ſi
nõ hꝫ dꝫ pcurare redẽptionẽ ſuã qð ſi nõ pt ſer
uire tenet dño ſuo in ſuitute.tñ ↄuenientibus ſa
cerdotio vt officiãdo ei in miſſa horis ꝛ hmõi.
di.liiij.frequẽs.qð ſi nollet ſeruire deponẽdus
eſt. Tps aũt iſta qð dñs ſuus pt eũ repetere eſt
tps vnius anni a tpe noticie huius.xvij.q.ij.ſiqs
incognitus. Si vero ſeruus pmotus eſt dño ſcien/
te ꝛ nõ ↄtradicẽte eoipſo igenuus fit.di.liiij.ſi
ſeruus.ꝛ hoc verꝫ eſt ad quẽcũq₃ ordinẽ₃ fuerit
pmotus ſm Inno.Hoſt.ꝛ Ray. Et nota ꝙ ſeruus
eccle liberatus ad hoc tenet ẽt ſi nõ eẽt vel fuiſſet
expreſſum in ſui manumiſſione vt non iniuriet
eccſie.nec accuſet eã nec teſtificet ↄtra eã diſtin.
liiij.qui ex familia.als reuocat in ſeruitutẽ.xij
q.ij.diaconi.ꝛ ſm quoſdaꝫ.ẽt ad operas hone
ſtas.vt in.d.c.nõ tñ tenet eccle ppetuo ſeruire
in officio clericali niſi in manumiſſione ꝛ in or/
dinatiõe fuiſſet expreſſum.ex̃ eo. Eo libẽtius ſed
ſeruo priuate pſone liberato vt pmoueat non
põt dñs ſibi retinere aliquas opas in qbus tene/
atur ei.di.liiij.c.j.niſi ſpũales.qð exp̃mi dꝫ ſi id
vult patronus in ſui manumiſſiõe.ꝛ poſtea decla
rari in ordinatiõe ſm Hoſti.ꝛ ſi pmotus nollet
in hmõi ſeruire.nõ reuocabit in ſeruitutẽ₃ ſed
degradabit ſi eſt factus ſacerdos ſm Inno.Ray.
ꝛ Hoſt. Itẽ nota ꝙ cũ ordinatus reſtituit dño ſuo
manus violẽtas iniicere in eũ.als incideret in
canonem ſm Inno.nec illi ſeruo licebit ↄtrahe
re matrimoniũ ſi eſt in ſacris ppter votum an/
nexum ordini clericali.extra de conuer.coniu.
c.quidam.alijs priuilegijs clericalibus nõ gau
debit.extra de cle.coniu.c.Ioannes.

¶ Ultimo crimen .§.vij.

mediocre ꝛ notoriũ iducit irregularitatẽ. Pro
cuius declaratione omiſſis opi.antiquoꝝ circa
iſtã mãm nota diſtinctionẽ quam fecit Ray.in
Crimē enorme — ſumma.vꝫ.Criminũ.aliud enorme:aliud me/
diocre:aliud leue. Crimẽ enorme in hoc loco di
homicidiũ ꝛ ſymonia aliqua.ꝛ ẽt ſm Hoſt.he/
reſis.qðlibet aũt hoꝝ ſiue occultũ ſiue manife/
ſtum ſit.ipedit pmouẽdũ.ꝛ deijcit pmotũ etiã
poſt pniãꝫ.ꝛ de hereſi ꝛ homicidio dictũ eſt.ſ.
ac etiã de ſymonia. Crimen leue dicit hic illud — Crimen leue.
mortale qð de ſe nõ inducit depoſitionẽ niſi ex
ↄtumacia poſt admonitionẽ vt ebrietas:ludus
alee.di.xxxv.c.j.ſtrepitus in ſynodo.v.q.iiij.in
loco. Eſus carniũ in diebus phibitis:ↄfectã eu
chariſtiã nõ aſſumẽ ꝛ hmõi.ꝛ iſta talia ſiue oc/cul
ta ſiue manifeſta:neq₃ ipediũt pmouẽdũ neq₃
deijciũt pmotũ.de coha.cle.ꝛ mu.vſa. Crimen — Crimē mediocre.
mediocre dr hic:vt adulteriũ:furtũ:fraudulẽtia
ſacrilegiũ:piuriũ:falſum teſtimonium:ꝛ ſilia.
Hec aũt ſi ſunt occulta nõ ipediũt pmouẽdũ ne
q₃ deijciũt pmotũ neq₃ idigent diſpẽſatiõe ſed
ſufficit pnia ſacralis.de tpibus or.c.ex teno:e.ꝛ
c.qñtũ. Si ſunt manifeſta.tũc aut ſunt manife/
ſta per ppriã ↄfeſſionẽ delinquẽtis ex̃ iudicialiꝫ
factã:ꝛ ſic nõ faciũt irregularitatẽ talẽ.quãuis
ille ſi clericus eſt deberet ſuſpẽdi ab officio ꝛ be
neficio.ex̃ de exceſ.pla.c.quãuis ſit graue. Aut
ſunt manifeſta per famã deficiente accuſatore ꝛ
legitima pbatiõe:ꝛ ſic nõ inducũt irregularita
tem.purgatio tñ canonica tali indicẽda eſt qua
pſtita abſoluet:ꝛ ſi in ea defecerit deponet.ex̃
de adulte.c.ſignificaſti. Aut ſunt manifeſta per
ſniam vel ↄuictionẽ vel ↄfeſſionẽ meram pbatio
nis factã.ꝛ ſic inducũt irregularitatẽ:ꝛ idem ſi
eſt notoriũ per euidẽtiã facti.qð nulla põt tergi
uerſatiõe celari cuius.ſ.eſt teſtis ꝛ pplis ꝛ inficia/
tiõis nõ eſt locus.de te.or.qñtũ.põt tñ in hmõi
mediocribus notorijs de iure vel de facto p epm
diſpẽſari in tali irregularitate ſm Inno.in gl.
ſup.c.ex tenore ꝛ de his oibus diffuſe habes in
ſumma confeſ.lib.j.titu.xxix.q.iij.

¶ Infames etiã .§.viij.

oẽs tam de iure ꝙ̃ de facto repellunt a promo
tiõe dignitatũ ꝛ ordinũ.diſ.lj.qui in aliquo.ex̃
de reg.iur.infamibus.lib.vj.ſm Ray. Et dr infa
mis ille cuius de facto apud bonos ꝛ graues
grauata eſt opinio ſup aliquo crimine. In famis
vero de iure eſt:quẽ ius ponit eẽ infamẽ:vt qui — Infamis dicitur
ↄuictus eſt de furto vel q pugnat in arena cum
beſtia dẽtata p lucro ꝛ hmõi. alia plura potes
videre de iſamibus.iij.q.vij.§.porro.i.tex.ꝛ gl.
Repellit ẽt infamis ſm iura a pcurãdo:iudicã
do:accuſando:teſtificãdo:poſtulãdo. Et nota ꝙ
quãuis ↄuictũ ſit et ↄueniẽs ab irregularitati/
bus etiã irregularibus verbis diſpẽſare p eũ q ſit
ſub tali forma vel ſili. Ego diſpẽſo tecũ in tali ir
regularitate quã ↄtraxiſti pp talẽ cãm:vel ſi cõ
traxiſſes qñ de hoc dubitat:tñ ſi epus ordinat
aliquẽ irregularẽ intẽdẽs cũ eo diſpẽſare per id
de facto diſpẽſat quãuis nõ ylus fuerit ille ver

bis. dũmodo poſſit in tali caſu diſpenſare. Et idẽ de ꝑlatis qui mittũt ad ordinãdũ aliquẽ irregularẽ quẽ ex auctoritate ſibi ↄceſſa poterãt diſpẽſare lꝫ nõ dixerint illa ṽba mittẽdo de facto diſpẽſant ſm doc. Et nota ꝙ archiepi pñt in ſuis diocesib⁹ fratres ordinis predicatoꝝ abſolvere: ⁊ in irregularitatib⁹ diſpẽſare qñ fuerint ab eis reqſiti ſiue inciderint anteqꝫ intrarẽt ordinẽ ſiue poſt: niſi adeo enormis eẽt exceſſus ꝙ merito etiã apoſtolica ſedes eẽt cõſulẽda. Gre. qz ꝓuidẽtia. Itẽ ꝙ magr̃ ordinis ꝑdicatorum: ꝓuinciales ⁊ priores ↄuentuales ⁊ eoꝝ vicarij in ꝓuincijs ↄuentib⁹ ⁊ locis ſibi cõmiſſis fratres ꝑdicatores: oẽs ibidẽ conſtitutos ⁊ ad eos vndecũqꝫ declinãtes: pñt diſpẽſare ſup irregularitate quã ↄtraxiſſent ſi excoicatiõe vel ſuſpẽſione inodati diuina celebraſſent vel locis ſuppoſitis eccleſiaſtico iterdicto. Itẽ ab irregularitate quã ↄtraxiſſent recipiẽtes ordines ſic ligati. Boni. virtute. Itẽ oẽs ꝑdicti prelati ordinis predicatoꝝ a ſuis cõfeſſoribus pñt recipere diſpenſationẽ ſuper ꝑdictis irregularitatibus ſi eas ↄtrxiſſent: in qb⁹ ſcꝫ ipi valẽt diſpenſare. Clemens. exigẽtib⁹. Idẽ puto de fratribus minoribus: quia cõmuniter dicit̃ ꝙ ſumus pares in ꝓuilegijs. De alijs ſentẽtijs habes in locis ſuis.

Titulus. xxix. de penis.

De multiplici genere penarũ tam dei ꝙꝫ fori eccleſiaſtici ⁊ ciuilis.

Capitulum primum.

Qvia de penis quibuſdã ſcꝫ eccleſiaſticis hucuſqꝫ actũ eſt ſcꝫ excoicatiõis iterdicti ſuſpẽſionis ⁊ irregularitatis. Nũc breuiſſime de penis in genere aliqd tractet̃. Et pro fundamento hui⁹ materie ſumat̃ regula iuris que dicit. ſine culpa niſi ſubſit cã nõ eſt aliqs puniẽdus. ex de re. iur. que regula locũ hꝫ in iudicio poli: ⁊ in iudicio fori: ⁊ cũ pena ſit multiplex vt j. dicet̃. In iudicio qdẽ poli ſiue dei pena ſpũali que ꝑncipaliter tangit aĩaꝫ ſiue ſit ſubtractio grẽ: ſiue pena dãni. i. ꝑuationis glorie ſiue ſit pena ſenſus. i. cruciatiõis ignis iſernalis nunquã punit̃ aliqs ſine culpa ſua vel ↄtracta quãtum ad originale: vel cõmiſſa quãtũ ad actuale peccatũ. Vñ qđ dr̃ Exo. xx. Ego dñs zelotes viſitans peccata patrũ in filios vſqꝫ in tertiã ⁊ q̃rtã generationẽ itelligit̃ de imitatorib⁹ prioꝝ ſcelerꝫ: vt exponit Grati. j. q. iiij. §. qbus. vbi etiaꝫ dat alias expoſitiões ad dictã auctẽ. Alijs autẽ penis qbuſcũqꝫ in iudicio dei punit̃ qs non ſolum pro culpa ſua cõmiſſa vel cõmittẽda: vt ſcꝫ cultet̃: ſed etiã pro culpa alteri⁹: nõ tñ ſine cauſa ⁊ iuſtiſſima: etſi nobis ignota. Vñ Aug. xxiij q. iiij. de tyrijs ⁊ ſydonib⁹ ſic ait. Etſi rõne facti ꝓfunditatẽ iudicioꝝ dei penetrare nõ poſſim⁹ verũtñ veꝝ ſcimus eẽ qđ dixit: ⁊ iuſtũ eẽ qđ fecit. Hinc ⁊ Greg. in morali. Si iuſte deo placere ſcimus. pati aũt nulla: niſi que deo placuerit poſſum⁹: iuſta ſũt cũcta q̃ patimur ⁊ valde iniuſtũ ẽ ſi de iuſta pena vel paſſione murmurem⁹.

Quinqꝫ namqꝫ .§.i. de cauſis deus hoiem flagellat in vita pñti: ſiue penas iſert: vt ponit magr̃ ſen. in. iiij. di. xv. c. ij. Primo vꝫ vt deus glificet̃: dũ. ſ. miraculoſe ſequit̃ remotio pene ſiue flagelli exemplum de ceco nato. Joã. ix. de Lazaro reſuſcitato. Jo. xj. Scđo vt meritũ accumulet̃ per exercitiũ patiẽtie: ac etiã virt⁹ latẽs intus alijs manifeſtetur exẽpla in Job. j. c. ⁊ Thob. ij. c. Tertio vt virtus ↄſeruet̃ ꝑ humiliationẽ flagelloꝝ. exẽplũ in Pau. qui de ſe dicit. ij. Cor. ij. Ne magnitudo reuelationũ extollat me dat⁹ eſt mihi ſtimulus carnis mee. angelus ſathane ⁊c̃. Qui ſtimulus ſm Remigiũ fuit q̃daꝫ infirmitas corporalis. Quarto vt eterna dãnatio hic inchoet̃: vt ſcꝫ aliqualr̃ oñdat̃ qđ in inferno patiet̃. exẽplũ in Herode. Actu. xij. ⁊ in Antioch. ij. Mach. ix. Quinto vt hõ purificet̃ vel per expulſionẽ culpe: cuꝫ ſcꝫ ex flagellis ↄterit̃. exẽplum de Maria ſorore Aaron. Nume. xij. a lepra infecta. Et iſraelitis ꝓſtratis in deſerto ſm Hier. xxiij. q. iiij. qđ ergo. Uel ad ſatiſfactionẽ pene. Exẽplum in dauid qui poſt remiſſioneꝫ adulterij cõmiſſi quoad culpam in penam fuit expulſus de regno vt patet in. ij. Reg. qđ notat Gr̃c. de pe. di. j. ſi peccatum Dauid. Poſſet etiã dici omnem penam quam patimur procedere ex culpa noſtra ſalteꝫ originali: cũ qua naſcimur quia ipſum eſt cauſa omniũ penalitatum. ar. di. v. ad eius.

Punitur etiam .§.ij. quis a deo in vita preſenti: nõ ſolum pro culpa ſua: ſed etiam pro culpa alterius: ⁊ hoc triplici rõne ſm Tho. ij. ij. q. cviij. Primo modo quidẽ inquantum vnus homo temporaliter eſt res alterius ⁊ ita in penam eius ipſe punitur. ſicut filij ſm corpus ſunt quedam res patris: ⁊ ſerui ⁊ animalia res dominoꝝ. ⁊ ſic filij puniuntur qñqꝫ pro parentibus: ſicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quamcitius: ⁊ animalia alamechitarum iuſſa ſunt interfici: quãuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio myſtica vt habetur. j. q. iiij. §. paruulos. Secũdo inquãtũ pctm̃ vnius deriuat̃ in alteꝝ: ⁊ h̃ per imitationem ſicut filij imitant̃ peccata parẽtũ: ⁊ ſerui peccata dñoꝝ vt audacius peccent: vl' per modũ meriti. ſicut peccata ſubditoꝝ merentur peccatorem ꝑlatuꝫ ſm illud Job. Regnare facit hypocritaꝫ ꝓpter

peccata populi.vel ꝓpter aliquē ꝯſenſum vł diſ
ſimulationē ſicut etiā interdū boni puniunť cū
malis.qꝛ eoꝛum peccata nō redarguūt vt dicit
Aug.i.j.de ci.dei. Tertio ad cōmēdādā vnita/
tē hūane ſocietatis.ex quo vnꝰ hō dꝫ ꝑ alio ſolli
citus eſſe vt nō peccet ⁊ ad deteſtationē peccati
dū.ſ.pena vnius redūdat in oēs quaſi oēs ſint
vnū coꝛpus.exemplū de pctō achoꝛ Joſue.vij.
Itē vt dicit Gratianus.xxiij.q.v.§.vlt.aliqñ de
us punit malos p legitimā ptātē gerentes ex
mādato ſuo.etſi cū merito punientiū ſicut pu/
niuit pctā chananeoꝝ p ppłm ſuū.aliqñ punit
etſi p pp̄os ſuo iuſſu excitatos:nō tñ intēden/
tes deo obſequi.ſꝫ ſue ſatiſfacere cupiditati.⁊
ideo cū ſui dānatione ſicut punit ppłm ſuū p
alienigenas. Quacūqꝫ aūt de cā quis puniať.
ſi nō ſuſtinet patienter penas.ſunt flagella non
ad ſatiſfactionē.ſꝫ ad vindictā tm̄.i. punitionē
iuxta illō Deuť.xxxij. Ignis.ſ.pene tpalis ſuc/
cenſus eſt in furoꝛe meo.i.in punitiōe.⁊ arde/
bit vſqꝫ ad inferni nouiſſima.i.vindicta hic in
cipiet ⁊ ardebit vſqꝫ ad extremā dānationē.vt
exponit Aug.de pe.di.iiij.§.auctoꝛitas. Sꝫ ſi
patienter ferant ipſa flagella.⁊ ſit patiēs in ſta
tu grē hꝫ locū ſatiſfactiōis.vt dicit Tho.in.iiij
etiā ſi quis puniret a iudice ꝓpter maleficiū cō
miſſum ⁊ hmōi plus ⁊ minus ſꝫ deuotionē pa
tientis ⁊ qualitatē criminis. moꝛs aūt natura
lis cū ſit vltimū terribiliū.nō tñ eſt ſatiſfactoꝛia
qꝛ p natura inoluit in penā originalis peccati
ſꝫ moꝛs violenta:etiā ſi qs eā meruit eſt ſatiſſa
ctoꝛia ſi patiēter ſuſtineať ⁊ in gr̄a. Tho.i.iiij.

Sciendū etiā .§.iiij.

ꝙ peccata dimiſſa a deo nunq̄ redeūt ꝑ culpā
ſequētē nec q̄ad penā.vt quidā dixerūt.nec eti
am in aliq̄ genere peccati ſm̄ opi.quoꝛūdā q
ſi dixerūt ꝓpter peccatū ſequēs odij vel apoſta
ſie.vel contēptus cōfeſſionis vel penitētie.Vñ
verſus. Fratres odit.apoſtata fit ſpernitqꝫ fate
ri. Penituiſſe piget.piſtina culpa reddit. Que
opi.ponunť.de pe.di.iiij.in tex.⁊ Glo.ſumma
ria.ſed reuertunť tm̄ quātū ad quendā graua/
tionis effectum.ſm̄ Tho.in.iiij.diſt.xxij.ex eo
vꝫ ꝙ ſequens pctm̄ poſt remiſſionē ꝑcedentiū
hꝫ quandā defoꝛmitatem īgratitudinis ꝓpter
bñficiū ꝑceptū remiſſionis:vñ grauius reddiť
ipm̄ pctm̄ q̄ ſi eſſet ſine tali defoꝛmitate ingra/
titudinis.nō tñ ꝙ talis aggrauatio ex illa circū
ſtantia faciat pctm̄ illud dignū tanta pena q̄ta
digna erant oīa dimiſſa.⁊ ſic p iſtum modū ag
grauatiōis dicunť peccata dimiſſa redire vt ſo/
nare videnť auctoꝛitates plures ſanctoꝛū que
habentur.de pe.diſt.iiij.in pꝛincipio.

In foꝛo hūano .§.iiij.

ſiue ſeculari ſiue eccłiaſtico pꝛo culpa tm̄ mēta/
li nunq̄ inferť pena. Vñ dicit lex canonizata.de
pe.di.j.cogitationis penā nemo patiať.cū.ſ.eſt
ꝯtenta cogitatio terminis ſuis.occultoꝝ enim
cognitoꝛ ⁊ iudex eſt deus.di.xxxij.erubeſcant.
Culpa aūt exterioꝛ variať quadruplicitër.qꝛ Genera culpaꝝ
cōſiſtit in facto.vt furta ⁊ cedes:aut in dicto vt
ꝯuicia ⁊ inique aduocatiōes.aut in ſcripto vt
falſa inſtrumēta vel famoſi libelli:aut in ꝯſilio
ſicut ꝯiurationes.vel cū qs eſt ꝯſcius cū latro/
nibus ⁊ ſuadet vel fauet eis. Et hec q̄tuoꝛ ge/
nera culparū ꝯſideranda ſūt ſeptē modis ſiue
circūſtantijs.ſ.ex cauſa:ex pſona:ex loco:ex tē/
poꝛe:ex facti q̄litate:ex facti quātitate:⁊ ex euē/
tu. Pꝛimo ex cā ſicut verbera qñ ſi illata ſunt a
matre vel parente īpunita ſunt qꝛ videnť facta
emendationis cā ⁊ aīo.ſed cū fiunt per irā ab
extra.certe puniunť. Cōſiderāda ē ſcđo pſona.
⁊ illius qui fecit ⁊ eiꝰ qui paſſus eſt.aliter enī
puniunť ſerui q̄ liberi.aliter qui ꝯtra dn̄m vel
parētes q̄ qui ꝯtra extraneū.aliter qui ꝯtra cō/
ſtitutū in dignitate ſiue rectoꝛē q̄ qui cōtra pri
uatū ſeu pꝛiuatā pſonā.ptinet etiā ad hāc conſi
deratione de pſona etas facientis ⁊ patientis in
iuriā. Tertio cōſiderādus eſt locus.nā idē actꝰ
ſi fiet in quolibet loco ⁊ nō ſacro erit furtū ⁊ nō
capite puniēdum.ſi in eccleſia erit ſacrilegiū ⁊
capite puniendū. Quarto ꝯſiderādū eſt tēpus.
nā ꝓpter hoc diſcerni ſolēt emanſoꝛes a fugiti/
uis.⁊ tēpus diſcernit effractoꝛē vł furē diurnū
a nocturno.⁊ nocturnꝰ quidē acrius punitur.
Quinto ꝯſideranda eſt qualitas facti per quā
atrocius vel leuiꝰ eſt.vt furta manifeſta acrius
puniunť q̄ nō manifeſta ⁊ craſſatura que ē vio
lētia illata a latronibus grauius q̄ rixa que eſt
ꝯflictus altercatio.per hoc etiā diſcerniť expi
latio.que eſt ſubtractio rerū hereditariarū ante
quā hēditas adeať a furto.⁊ petulātia que fit p
quādā laſciuiā diſtinguiť a violētia. Sexto cō/
ſiderať quātitas per quā diſcerniť abigeus.i.q
gregē rapit a fure qui vnū ſuē rapit. Septimo
conſiderať euentus.i.ſi res habuit effectū vt ſi
aliquis eſt demens.niſus eſt aliqs ꝯtra aliū et
res habuit effectū ꝯdēnabiť:ſi nō habuit effe/
ctū non ꝯdēnabitur.niſi in aliqbus atrocibꝰ
que ad aliquē actū extrinſecū ꝑcedūt.vt ſi quis
occidēdi cā cū telo ꝑcuſſerit.vel ſi qs attētaue/
rit rapere moniales ꝓ mr̄imonio ⁊ alia hmōi.
Hec oīa habenť.de pe.diſt.j.circa pꝛin.

Pena aūt que .§.v.

infligiť in foꝛo iudiciali ſiue hūano eſt ſub tri/
plici gñe. Pꝛimū genus eſt pena ſpūalis.⁊ hec
eſt q̄drupler excepta vltia q̄ ſolū inferť in foꝛo Ire
eccłiaſtico. Et pma eſt increpatio.di.xc.placuit. pre
que eſt q̄ſi pambulū ad ſequētē hec etiā videť Cum

habere locum

habere locū in ſoro ſeculari. Scḋa eſt cēſura ecclēſiaſtica. i. excoīcatio. iterdictū ⁊ ſuſpēſio. de ver. ſig. c. querēti. ⁊ pena excoīcationis nunq̄ puniēdus eſt vnꝰ pro pctō alteriꝰ. vt expſſe dicē Aug. xxiiij. q. iij. ſi hēs. nec iſerēda eſt talis pena niſi ꝑ culpa vera vł pſumpta ſine pbata. Pena aūt ſuſpēſionis ⁊ iterdicti pūif ſepe qs ſine culpa ſua. nā iterdicif ciuitas pro pctō dn̄i ⁊ ſuſpēdif cleric⁹ ab officio pp amiſſionē viſus vel
Depoſitionis. lepꝛā. Tertia eſt pena depoſitiōis vel degradationis. di. l. ſi epūs. q̄ nō iponif niſi pro crīe ppꝛio ⁊ notabili ⁊ vbi pro ꝯtumacia iponif pꝛimo talis dꝫ ſuſpēdi poſtmodū creſcēte ꝯtumacia excoīcari. deinde deponi. xxiij. q. iiij. forte. vbi aūt ferf depoſitio pro crīe. etſi corrigibilis appet poſt hāc penā nō excoīcaf. Quarta ē pe
Iſamie. na iſamie qua punif qs qn̄q̄ ſine culpa ſua. nā ⁊ ſancti viri aliq̄n de facto iſamanf qḋ deꝰ permittit ad eoꝝ humiliationē ne extollanf ex laude eis exhibita. aliq̄n vltra eoꝝ merita vt dicit Greg. vj. q. j. ſunt plurimi. ſꝫ in iudicio humano hac non punif niſi pro culpa vel ſua. vt. vj. q. j. inſames. vel alterius. vt in crimine leſe maieſtatis. vj. q. j. ſiquis cum militibus.

Secundus ge .§. vi.

nus penaꝝ eſt vt pena corpalis. ⁊ hec q̄dem eſt multiplex. Pꝛima q̄dē icarceratōis vel abſtinētie ſiue ieiunij q̄ ſolet infligi icarceratis ꝑ eoꝛū ſcelerib⁹ in vtroq̄ꝫ ſoro. de hac pōt itelligi illud c. ſiqs ꝯtriſtatus. di. xc. ⁊. xxvij. qō. j. ſi hō eſſes. Scḋa eſt pena ṽberatōis que etiā in vtroq̄ꝫ ſoro inferf. ſed nō niſi pro pctō ppꝛio. vt. xlv. diſ. §. ſaloneñ. xxiij. q. v. circūcelliōes. Tertia ē trūcationis mēbꝛoꝝ. Quarta eſt mortis. ⁊ hac duplici pena nō vtif eccleſiaſticū iudiciū dictū eſt eni Petro cōuerte gladiū in vaginā. Math. xxvj. imo eccleſia dꝫ itercedere etiā pro eis ne occidanf. moderate tn̄. xxiij. qō. v. reos ſanguinis. In iudicio aūt ſeculari nunq̄ dꝫ inferri pena mutilationis vel occiſiōis ſine culpa ppꝛia cōmiſſa ſm̄ Tho. ij. ij. q. cviij. nec etiā talēꝫ pōt inſerre reo quicūq̄ꝫ iudex vel rectoꝛ. ſed habēs merū ⁊ iuſtū imperiū ex ſe vel ex delegatione. Quinta eſt pena exilij qua vtif vterq̄ꝫ foꝛ⁹ diſt. lxiij. in ſynodo. Exilium aūt hoc pōt eē triplex. vnū eſt in certo loco vt cū quis detrudif in monaſteriū. ex̄ de adul. c. ꝑuenit. Aliud a loco certo. qn̄. ſ. prohibef ſtare in certo loco. ij. q. j. in pꝛimis. Tertiū eſt ab omni loco vt cum interdicif quibuſdam penitentibus ne moꝛentur in aliquo loco vltra vnum vel duos dies. de pe. diſ. vj. ſacerdos. pena etiā ſeruitutis imponitur et per leges ⁊ per canones in certis caſibus.

Tertium ge .§. vij.

nus pene eſt ſubſtātie tpalis vel dignitatis. et hoc etiā inferf in ſoro eccliaſtico ⁊ ſeclari: ⁊ aliq̄n ſine culpa ppꝛia. nā ꝑpter crimē leſe maieſtatis amittūt filij hēditatē paternam ⁊ illegitimi honoꝛib⁹ puanf eccliaſticis ⁊ ſecularib⁹. Et qn̄q̄ꝫ quidē inferf alicui hec pena ſimplr. ſ. publicationis ⁊ ꝯfiſcatiōis oīum bonoꝝ ſicut in hēreticis. di. viij. quo iure. ⁊. di. lxiij. Adrianus. Aliq̄n inferf in certa pte vel quātitate pro iniuria illata pſone vel loco: vt. xvij. qō. iiij. ſiqs contumax. ⁊. c. ſiqs in atrio. que tn̄ quātitas arbitrio iudicis relinquēda eſt. Aliq̄n vō pro ſatiſſactione illati dāni imponif: vt ꝑ furto vel rapina et hm̄ōi. ¶ Et no. ſm̄ Guil. q̄ cū pena ꝯuentionalis de cōi ꝯſenſu partium apponif loco itereſſe peti pōt ſine pctō quātū ad intereſſe cui pmiſſa eſt vel ipedimēto. ff. de act. emp. ⁊ vē. l. predia. Si vō apponaf pena pro ꝯtumacia peti pōt in totū. ff. de col. bo. l. ij. Si vō apponatur pena in fraudē vſuraꝝ nō pōt peti. ex̄ de emp. ⁊ ven. ad noſtrā. ꝯcoꝛ. oēs Ber. ex̄ de arbi. in glo. ſup. c. dilecti. ⁊ idē dicē expſſe Inn. ex̄ de. pe. i glo. ſup c. ſuā. ⁊ addit. Itē credimus ſi pena itereſſe excedat licite tota petif. Satis ēt videf Hoſtiē. in glo. ibidē. ꝯcoꝛdare ſpāliter de pena iudicialiꝫ ⁊ addit q̄ ſi aliq̄ pena pmium de adimplēdo dictū arbitroꝝ fecit qḋ potuit: ſed tn̄ paupptate vł impotētia pꝛeſſa totū implere nō potuit: lꝫ mero iure teneaf ad penā inſolidū tn̄ de benignitate canonica nihil eſt vltra q̄ꝫ itereſt exigēduꝫ. ſic intelligas ex̄ de penis. c. ſuaꝫ. Cōuētionalis aūt extra iudiciū facta peti pōt quātū itereſt niſi apponaf in fraudē. Itē in pdictis nō ita licet clericis emūgere crudelr. Itē Hoſt. in ſumma ſua dicit q̄ religioſi pn̄t petē penā ab eo qui nō ſeruat arbitriū ſiue in pecunia conſiſtat ſiue in alio: vt. j. q. vij. quotiens. Pena ēt a iure pmiſſa peti pōt. xij. q. ij. c. epūs qui. Itēꝫ iudicialē petere pn̄t. Conuētionalis aūt peti pōt que ſuccedit loco intereſſe: ſed nō cā auaritie ⁊ in detrimentū alterius partis ex̄ de pben. c. auaritie. et Ber. ⁊ Goff. ſimplr dicūt q̄ pſone eccleſiaſtice pn̄t exigere penas tā a iure inductas q̄ꝫ conuētionales. Pena aūt ſoluta: vt dicit Hoſtiē. in ſūma nō ſtabit ꝯctus ſine ſn̄ia arbitri: niſi in compꝛomiſſo dictū ſit q̄ pena ſoluta remaneat ſn̄ia rata. C. de trāſac. l. cū ꝑponas. Idē Ber. Item ſm̄ Guil. tā dn̄i q̄ꝫ milites ⁊ eccliaſtice perſone pn̄t retinere illas penas q̄s leuāt ſm̄ ꝯſuetudinē legitimā ⁊ ſtatuta regionis: nec peccant qn̄ in hac pte ſubeſt cā ⁊ ꝯſeruatur iuris oꝛdo. ⁊ ſit nō ꝑpter cupiditatē: ſed ꝑpter zelū iuſtitie. nec obſtat q̄ pena excedit dānū: q: hm̄ōi in ſolū ꝑpter intereſſe ſtatute ſunt: ſed etiā ꝑpter crimia puniēda: ſunt tn̄ tēperāde pēſatis circūſtātijs: ſed ⁊ ſecurius eſſet hm̄ōi exceſſus emēdarū in

pſos vſus erogari. Itē cū reus merel mortē: iudex ex iuſta cā nō infert eā ei ad vtilitatē. ſꝫ reipublice hñs ſup hoc ptātē. ſi cōicat illā penā in pecuniariā non ex auaritia: ſed ex iuſtitia nō peccat. Et dicit Hoſt. Si oīa bona ſua exigeret nō videſ nimis: qꝛ vt dꝛ Job. j. Cūcta q̄ habet hō dabit pro aīa ſua. i. vite. ⁊ ſi qs ꝓpter maleficiū pecunia mulctatꝰ nō poſſet ſoluere: pōt ei cōmutari in corpalē incarnationē. ſ. p v̄berationē. xiiij. q. vj. ſi res. Ad penas aūt legū poſitas ꝯ trāſgreſſores nō teneſ ipſe trāſgreſſor: niſi poſtꝗ̄ fuerint adiudicate. i. poſtꝗ̄ reꝰ fuerit per ſniā iudicis ꝯdēnatꝰ: vt dicit Ray. ⁊ Tho. ij. ij. q. lxvij. arti. vj. ſed ſufficit ꝙ pſtet emēdam rei ablate vel iniurie facte ad arbitriū boni viri. Gnāliter aūt iudices punire pñt ſuos ſubditos iuxta q̄litatē culpaꝝ ⁊ nullus aliꝰ. xvj. q. vj. c. j. Nā iuriſditio ſine coertione nulla eſt. de of. dele. c. paſtoralis. Scias tñ ꝙ penas maiores vt deponere q̄ad foꝝ eccleſiaſticū. vel decapitare q̄ad foꝝ ſeculare nō pñt iudices niſi maiores q̄ et dicunſ hre merū imperiū: vt epi in eccliaſticis. di. xxv. plectis et crīe ꝓbato: vt dicit Hoſti. Si certa pena repiſ in iure illa inſligēda eſt nō mollior: neqꝫ durior. alioqn infamis ſit iudex niſi ſi faceret. ſ. in remittēdo vel diminuēdo penā: cū videt reipublice expedire ⁊ ſcādalū tollēdū ⁊ hmōi. ⁊ ipſe ſup hoc hꝫ plenam ptātem. ⁊ vbi eēt alteri fctā iniuria ⁊ paſſus iniuriā vellet remittere: vt dicit Tho. ij. ij. q. lxvij. Poſſꝫ etiā augere penā aliqñ ad terrorē alioꝝ qui pni ſūt ad culpā: qꝛ multis craſſantibꝰ opus eſt exēplo ff. de penis. l. offert. ꝙ ſi plures pene taxate ſūt: tūc arbitrio iudicis relinquiſ: ⁊ dꝫ illā iponere q̄ magis timeſ. ex̄ vt lit. no ꝯte. c. qm̄ frequenter. Si v̄o certa pena ſtatuta nō eſt: ſꝫ iudici cōmittiſ dꝫ equitate ſeruata ſemp in humaniorē ptē declinare. ex̄ de trāſac. c. ex pte. in penis enī benignior eſt interptatio faciēda. ex̄ de re iudi. in penis. li. vj. ⁊ maxime mitigare debet cum cauſa ſubeſt: puta qꝛ non ex ꝓpoſito: ſed caſu culpa cōmiſſa eſt vel propter etatem ⁊ hmōi.

¶ Et no. ſecundū. §. viij.

Ray. ꝙ ſeptē ſūt que excuſant a pena ſiue a culpa. Primū eſt mētis alienatio que tripliꝛ cōtingit: qꝛ vel p ſtuporē ⁊ ſic videſ Augu. excuſare Loth qui voluit filias pſtitueret vt hoſpites liberaret. di. xiiij. ꝙ ait. vel p furorē. xv. q. j. aliqs. vel per ebrietatē. xv. q. j. inebriauerūt. ⁊ intelligas ſi ex toto tales ſunt mēte alienati: alſs nō excuſarenſ a toto ſꝫ a tāto. Scdm eſt coactio: que ſi fuit abſoluta excuſat a tota ſi ꝯditionata excuſat a tāta. di. l. pſbyteros. Tertiū eſt deceptio: vt ſi forte aliqs dolo alterius deceptꝰ per errorē ꝓbabilē fecit aliqd vel omiſit. xxxiiij. qō. ij. in lectum. Hoc tñ fallit in his que nō licet ignorare: vt que ſunt ꝯ fidē: vel expſſa dei pcepta. xvj. q. j. ſi cupis. Quartū eſt multitudo in ſili pctō: ſed hoc nō excuſat a pctō nec a pēa diuini iudicij. Vñ Aug. Non ꝓpterea minꝰ ardebit: qui cum multis ardebit. ij. q. j. multi. ſꝫ releuat ſ aliqualiter ad penā. nā correctio aliqñ omittiſ cū multitudo eſt in ſcelere aduitādū ſcādalū ſciſmatis vel grauiꝰ malū. di. xliiij. cōmeſſatiōes. ⁊ diſt. l. vt ꝯſtitueref. Sili ſm Innocē. ⁊ ꝯſuetudo excuſat qñqꝫ. ſ. a pena tpali. di. iiij. deniqꝫ. ſꝫ nō culpa ⁊ pena eternali: imo auget culpā. ex̄ de conſue. c. fi. Quintū eſt etas ⁊ ſi excuſat a toto. ſi eſt infans vel puer nō doli capax. xv. q. j. illud relatū. qñqꝫ tñ non a toto excuſat: vt ſi eſt doli capax. ex̄ de delic. pue. c. j. Alie v̄o etates ſm earū varietatē attenuāt ⁊ grauāt pctā ⁊ penas. arg. lxxxvj. di. tāta. Sextū eſt caſus: ⁊ ſi ꝯtingat dādo opam rei licite ⁊ adhibēdo oēm debitā diligentiā excuſat a toto. ex̄ de homi. c. Joan. Sꝫ ſi dabat opam rei illicite vel nō adhibuit debitā diligentiā dando opam etiā rei licite excuſaſ a tanto di. l. clerico. Septimū eſt iocatio ſiue ludus: eſt ludus noxius eſt vel etiā honeſtus: ſed nō cū debita diligētia excuſat a tāto. xv. q. j. illud ¶ Et no. ꝙ poſtꝗ̄ quis ſemel punitꝰ eſt p aliquo crīe ſm Ray. nō dꝫ ei aliā pena inſligi: qꝛ nō iudicabit deus bis in idipm. Naū. ij. Et nemo dꝫ duplici cōtritione cōteri. ex̄ de iudi. c. at ſi clerici. Multotiens tñ pro eadē culpa iponiſ multiplex pena ſimul in eodē iudicio. Nā tunc oēs ille pene accipiunſ pro aliq̄ vna: quādo per ſe ſufficiēs nō fuiſſet. Sed in diuerſis iudicijs nō licet bis in idipſuꝫ iudicare: vt dictū eſt: niſi forte creſceret ꝯtumacia: vt lite non cōteſtata. quoniā freqnēter. ſic ⁊ diuina clemētia peccata dimiſſa i vltionē venire nō patiſ. xxiij. q. iiij. ſi illic. De penis q̄ inferunſ a iudicibus: vide etiā ſupra in hac tertia par. ti. de iudicibꝰ. ti. ix. c. ij. §. v. ⁊ ca. v.

¶ De multiplici viſitatiōe dei per penas in vita preſenti ⁊ in purgatorio. Capitulum. ij.

D Eus viſitabit plebē ſuā. Luc. vij. pō. lxxxviij. Viſitabo in virga iniqtates eorū. ⁊ in v̄beribus pctā. ait deus. Primū referaſ ad penas vite pſentis. Scdm de verberibus ad penas purgatorij. ⁊ ſubdit. miſericordiā autē meā non auferā ab eo. ¶ Viſitabit aūt ⁊ viſitat triplr. Primo per ſpūaliū bonoꝝ collationē. ſicut amicꝰ amicum cōſolādo iuxta illud. Luce. j. Viſitauit nos oriens ex alto. ⁊ Ezech. Viſitabo oues meas ſicut paſtor viſitat gregē ſuū ⁊c̄. ſ. cōferendo eis paſtū. ſalutiferuꝫ ⁊ alia et neceſſaria. Scdo viſitat per flagellationē ſicut medicus viſitat infirmū dādo dietā ⁊ potiones amaras ⁊ cauteriū ⁊ hu

excuſantia a pena

huiuſmodi. ponẽdo infirmũ vt ſanet: & hoies de⁹
viſitat diuerſis tribulationib⁹ iuxta illud Job
x.c. Viſitatio tua cuſtodiuit ſpm̃ meũ. & aliquã
do ꝓpter eos etiã irrationabilia puniunt. Ter/
tio viſitat per maloꝝ ablationẽ. & ſic legit Exo.
iiij.c. ꝙ audiẽtes filij iſrael ꝙ viſitauit dñs eos
& tractando liberationẽ eoꝝ de ſeruitute Phara
onis ꝓni adorauerũt. & ꝙ irrationabilia & inſen/
De⁹ pu ſibilia execrent vel anathematizent vel morte
nit inſen puniant aliis ꝑdant ſit. vt dicit Gratia. j. q̃. iiij.
ſibilia ꝓ §. His itaq3. nõ ꝑticipatione peccati ſed cã ſacri
pter ſi vel deteſtatione peccati vel flagello delinquen
gnifica tiũ. Et cã quidẽ ſacri. i. ſpũalis ſignificationis.
tionez. theſauri hiericho. & aĩalia amalechitarũ. Hieri
cho enĩ luna interpretat. & ſignificat mundum
iſtũ. Amalechite interpretantur lingentes ſan/
guinẽ & ſignificant cupidos & auaros etiaz de/
mones. Iſraelite interpretant viri vidẽtes deũ
& ſignificat multitudinẽ ſanctoꝝ. Lapides ergo
hiericho & theſauri anathematizãt. aĩalia ama
lechitarũ interfici iubent ad examinandã cupi
ditatẽ iſraelitice plebis. & vt ſignificaret ꝙ mu
ri vitioꝝ & theſauri hui⁹ mũdi qui per lapides
& theſauros hiericho deſignant. irratiõabiles
quoq3 vitioꝝ motus qui per aĩalia amalechita
rum intelligunt nõ debẽt tranſire in ſortẽ ſan/
ctoꝝ. aĩalia vero egyptioꝝ & poſſeſſiones eoꝝ
& primogenita grãdine & morte ↄſumpta ſunt
vt in illis punirent quoꝝ felicitate letabũtur et
vt daret intelligi ꝙ mũdus interibit & ſubſtan
tia eius. Sed & terra iſraelitarũ in ſalſugie ver/
ſa eſt ſegetibus eoꝝ imbres auerſi ſunt. aĩalia
eoꝝ ſterilitate & morbis ↄfecta ſunt. vt auctorẽ
ſuũ quẽ per bñficia cognoſcere noluerũt ſaltez
inter ſuſpiria ſentirent. In deteſtationẽ vero pec/
ꝓpter de cati pecunia ſymonis dãnata eſt cui dictũ ẽ pe/
teſtatio cunia tua tecũ ſit in ꝑditionẽ q: exiſtimaſti do
nem. nũ dei &c. In deteſtationẽ q̃3 eiuſdẽ crĩs altare
& eccleſia que per ſymoniã ↄſecrantur nõ tam
ↄſecrari q̃ execrari dicunt. Arca vero & ꝓphe/
te petõꝝ ſuoꝝ ciuiũ grauitate hoſtibus traditi
ſunt electi quoq3 qui murmure eoꝝ ĩpediti ſũt
nõ in penã criminis ſed in experimẽtũ & exem
plũ patiẽtie hoc paſſi ſunt. Itẽ ꝑpl's qui ꝓ pec/
cato Achoꝛ & filioꝝ hely in manib⁹ hoſtiũ tra/
ditus eſt. ſignificat ſubditos corꝑalr flagellari
vt inter ipſa flagella ꝑlatoꝝ ſeruant ſicut achoꝛ
ſorte deprehẽſus lapidib⁹ obrutus eſt. ſic & na/
uicula Jone periclitat. vt fugitiu⁹ ſorte dephen
ſus fluctib⁹ imergat. Aliqñ ꝓ meritis prelatoꝝ
vita ſubditoꝝ vt platis ſuis ſubditi fauẽtes ad
malũ cum eis ſimul corruãt ſicut filij iſrael dũ
portãtes pꝛi ſacerdotũ tandẽ cũ eis ceciderũt
in manibus hoſtiũ. Itẽ Dauid ꝑplm numera/
uit. quo peccato gladius dñi deſeuit in ꝑplm.
Sed ſicut in lata gente gloria regis eſt. ita in di/
minutione plebis ↄtritio ꝑncipis. Qui ergo de
numeroſitate ſue gentis ſupbiit iure in eius di
minutione punit⁹ eſt. Itẽ paruulos ipſoꝝ ſodo
mitaꝝ nõ excuſauit ignorãtia: qn pro pr̃no ſce
lere celeſti igne ↄſumerent. Sed hoc igne pe/
na illis diminuta eſt qbus ſucceſſio pr̃ni ſcele/
ris eſt adẽpta pariter etiã monſtratũ eſt pecca/
tis parentũ puulos aliqñ corꝑaliter flagellari.
Illud idẽ intelligẽdũ eſt de puulis qui pro pec/
cato Dathan & Abyron viui deſcẽderũt ad in/
feros. Itẽ Cayn peccãte Canaã filius eius male
dicitur. Gyezi delinquẽte lepra ꝑpetua trãſmit/
titur ad poſteros: Judeis clamantib⁹: ſanguis
eius ſup nos & ſup filios nr̃os relinquit & reli/
quie eoꝝ pene mortis xp̃i adiecte ſunt. Achab
q̃3 peccãte poſteri ei⁹ ſoliũ regni amiſerũt: & q
de ei⁹ ſemine in regno iude nati ſunt vſq3 ad
purgatã labẽ illi⁹ familie a geneologia dñi ex/
cluſi ſunt. Odiũ q̃3 Eſau vt Malachias teſtat.
tranſiuit ad idumeos. Ex qbus oĩb⁹ colligit ꝙ
ignorãtia peccati nõ excuſat aliquẽ: ſed hĩs exẽ
plis non ꝓbant teneri petõ eoꝝ niſi imitatores
nequitie eoꝝ. Qui enĩ de ſemine Eſau & cetero
rũ ad deũ ↄuerſi paternã maliciã deteſtati ſũt:
nõ odiũ ſed dei clemẽtiã experti ſunt. Itẽ vt Am
bro. ait. Turbat nauicula petri in q̃ iudas q ſu
is meritis erat firmus: turbat⁹ ẽ alienis. Igno/
rabat aũt Petrus pctm̃ iude. nõ ergo ignoran/
tia illũ excuſauit: ſ3 turbatio hec: nõ peccati co/
inquinatio ſed corꝑalis ꝑcuſſio ibi intelligit:
q: meritis maloꝝ nõnunq̃3 adeo boni puniun
tur vt eoꝝ turbet infirmitas. ¶ Itẽ no. ꝙ puni
unt petã tripliciter. Pmo ꝑ ſacerdotes locũ dei peccata
tenẽtes: dũ ſ. iniũgit in pnĩa ſatiſfactio. Secũ/ pũit de⁹.
do puniunt per hoĩes ſicut per iudices eccleſia/
ſticos & ſeculares. Tertio ꝑ ꝑplos dei ira excita
tos. & hoc aliqñ ꝑ neſciẽtes aliqñ ꝑ ſciẽtes. Vñ
Gratia. xxiij. q. v. §. hinc notandũ. dicit. aliquã
do punit deus ꝑ neſcientes: aliqñ per ſcientes.
¶ Per neſcientes qdẽ peccata punit: ſic ꝑ Sẽ
nacherib & per Nabuchodonoſoꝛ & per Antio
chũ & ꝑ ꝑncipes romanoꝝ & ꝑ nõnullos reges
gẽtiliũ ꝑplm iſraeliticũ delinquẽtẽ aliqñ affli/
xit: aliqñ captiuauit. Vñ ipſe dñs ait ꝑ ꝓphãm.
Virga furoris mei in aſſur: ipſe aũt nõ cogno/
uit Aſſur erat vĩga furoris dñi: q: ꝑ euz innume/
ras gentes diuina iuſticia flagellare diſpoſuit.
ipſe vero nõ cognouit: q: in ſupbiaz eleuat⁹ vi/
ctoriã quã aſſecutus fuerat: nõ diuine potẽtie: ſʒ
ſuis viribus attribuit. Vñ ↄ eius ſupbiaz dñs
loquit dicens. Nũqd gloriabit ſerra ↄ euz qui
ſecat in ea. Aut nunquid exaltabit ſecuris con/
tra eum qui cedit in ea. Quibus ſimilitudinibus
ſatis ꝑſpicue oſtẽdit: ꝙ ſicut ſerra & ſecuris nec
ſecare nec cedere ligna põt niſi ab alio regant.
Et idõ ↄ regentez ſe non lʒ ſuperbire: ſic illi per

quos deus punit abſq; nutu diuine diſpōnis
niſi agere valēt. ac iō ɔtra regētē ſe ſupbire nō
ꝓ:tales in eo ꝙ puniūt deo ſeruire dūr:in eoꝙ
ignorātes ſeſe eē miniſtros dei de ipia vanita/
te ſupbiūt. mercedē ſue ſeruitutis a deo nō niſi
tpalē inueniūt. penā vō ſupbie ſue nō effugiūt
Ūn cū dñs diceret ad ꝓphetā de Nabuchodo
noſor: qd dabo ei pro labore quo ſeruiuit mihi
apud Tyꝛ? Statim ſubiūgit. Da: hoc eſt dato ſi
bi puincī ꝫ Egyptū Ethyopiā. Cuȝ aūt in corde
ſuo ſupbiēs poſtea diceret: nōne hec Babylō
quā ego ɔdidi in robore regni mei ⁊c̄. ſtatim i
mutauit de⁹ rōnalē mentē ei⁹: ⁊ induit eū ſeua
beſtialitate vt ab hoīb⁹ fugiens cū beſtijs viue/
ret. Per antiochuȝ quoq; cū idolatriā iudaice
plebis dñs puniret: ⁊ pacē quā ex lege dei abie
cta ⁊ ex ſacris nationū aſſumptis ɋrebat illis i
ꝑnicīē verteret: q: dei diſpōnē ignorās ſue ſaci
lati deuaſtationeȝ illi⁹ plebis attribuit: ipꝛecat
in eū per ꝓphām dicētē. Effunde irā tuā in gē
tes que te nō nouerūt: ⁊ in regna que nō inuoca
uerūt nomē tuū: ne forte dicāt in gētib⁹ vbi eſt
deus eoꝝ. Siſr cū p romanos pctm̄ mortis xp̄i
deus punire decreuiſſet vrbis excidiū: ⁊ iudai
ce plebis miſerā captiuitatē ſuis viribus aſcri
bere ceperāt. vñ ɔtra eos ꝓpheta ꝓcat̄ dicens.
Leua manus tuas in ſupbias eoꝝ q te oderunt
⁊ q multa maligne opati monumēta ſue victo
rie poſuerūt in medio atrio tuo. ¶ Per ſcelētes
pctā puniunt̄: ſicut p filios iſrael voluit punire
pctā amorreoꝝ ⁊ chananeoꝝ ⁊ aliaꝝ gentium
quarū terrā iſraelitis poſſidēdā dedit: qb⁹ etiā
ꝑcepit vt nemini eoꝝ pcerēt: ſed oēs morti tra
derēt: qḋ pp pctā eoꝝ illis ɔtigiſſe ex vbis dñi
apparet: q dum diceret ad Abraā. Semini tuo
dabo terrā hanc: veluti ɋreret: q̄re nō mō das
eam mihi audiuit. Nōdum eni ſunt ɔſumma/
ta cū ppl's ille de egyptiaca ſeruitute liberatus
terrā eoꝝ ſicut pmiſſuȝ fuerat Abrae in heredi
tatē accepit. Cū ergo ſic diuino iuſſu ad puniē
dum peccata ppli excitant̄: ſic ppl's ille iudaic⁹
eſt excitat⁹ ad occupandū terrā ꝓmiſſiōis ⁊ ad
delendas gētes peccatrices ſine culpa noxius
ſanguis effundit̄: ⁊ qḋ ab eis male poſſidebat̄
in ius ⁊ dñium rite trāſiuit bonoꝝ. Cū ergo de
culto inſtinctu aliq mouent̄ ad pſequendū ma
los. ſicut Sennacherib ⁊ ceteri qui pplm̄ delin
quētē pſecuti ſunt: lȝ occulto inſtinctu opante
illoꝝ meritis incitent̄ ad pſequendū: tñ q: pra/
ua intētiōe nō peccata delinquētiū punire ſȝ il
loꝝ bona rape vel ſue ditioni ſubijcere querūt
nō ſunt imunes a crine. ¶ De qb⁹ etiā notan/
dum eſt: ꝙ aliqñ excitant̄ ad puniendū peccata
bonoꝝ: vt tandē p bonos correctos ipſi quoq;
puniant̄ ſicut in libro iudicū legit̄ de Jabin re
ge chananeoꝝ ⁊ de madianitis ꝓpter idolatri/
am ppli ſuſcitauit eos deus vt hieruſaleȝ affli
geret ⁊ terrā illā occuparēt. Cū aūt ppl's dei ſb
manib⁹ eoꝝ diutius afflict⁹ peccatū ſuū recog/
ſceret: ⁊ p pniāȝ deū ſibi placaret ex dei ꝑcepto
⁊ Barach comitat⁹ Delborā pmiſſaȝ vxorē La/
bidoch Jabin regē chananeoꝝ ⁊ Siſarā ducē
exercit⁹ ſui ɔtriuit ⁊ Gedeon ⁊ zebee ⁊ Salma
na reges Madianitaruȝ ⁊ Oreb ⁊ zeba duces
eoꝝ morti tradidit. Apparet ergo ꝙ aliqñ p le
gitimā ptātē gētes. aliqñ per pplos diuino iuſſu
excitatos mali pro pctis ſuis nō ſolū flagellant̄
ſed ēt rite ꝑdunt̄. Nec eſt ɔtrariū illud Augu.
quo ad Marcellinū pro circūcellionib⁹ ſuppli/
cans rogabat: vt vberib⁹ eos coerceret nō mor
te ꝑdēt. quāuis eni ſupplicādo ſpaciū vite eis
reſeruari popoſcit non tñ legū ſeueritatē qua ta
les morte plectunt̄ non obſeruant̄ docuit.

Titulus. xxx. de deo. De

mulnplici noīe dei ſumpto per eēntiā p adepti
onem ⁊ p falſam eſtimationem. Cap. j.

D Eus ſtetit in ſyna/
goga deoꝝ: in medio aūt deos diiu/
dicat ps. lxxxj. Sapientiſſimus Sa/
lomon loquēs de ſummo deo qui cūcta guber/
nat inqt Prouer. xxx. Qḋ nomē eſt ei⁹ ⁊ qḋ no/
mē filij ei⁹ ſi noſti. q. d. nō. cui ɔcor. Diony. in li.
de diui. noīb⁹ dicēs. Nec eſt nomē ei⁹ nec opi/
nio. qūo ergo Dauid ipm̄ ſummū dñm ſic no/
minat. dicēs. Deus ſtetit. Sed ad hec rñdet̄ ꝙ
ea rōne dr̄ deū nomē nō hr̄e: q: ei⁹ eēntia eſt ſu/
pra id qḋ de deo itelligim⁹ ⁊ vocē ſignificam⁹
tñ ipm̄ ꝓut valeamus noīam⁹ ⁊ nomē eius ſe/
pe inuocam⁹ dicēdo. De⁹ in adiutoriū meū itē/
de. Ubi ſciēdū ꝙ de⁹ dr̄ tripl'r. Uno mō ꝓprie ⁊
ſingulariter: ⁊ ſic de⁹ ſtetit. Scḋo mō large ⁊ ꝑti
cul'r: ⁊ ſic in medio deoꝝ. Tertio mō opinione
⁊ fallaciter: ⁊ ſic in medio deos diiudicat.

¶ Quantum ad .§. i.

primū ſumēdo ꝓprie ⁊ ſtricte iſtud nomē deus
quātū ad id ad qḋ eſt ipoſitū nomē ad ſignificā
dum: ſic eſt vn⁹ ſingulariter. Audi iſrael de⁹ tu
us vnus eſt. Exo. xx. Ūn ⁊ ſingulariter dicit de. De⁹ di
us ſtetit. Dicit aūt Ambro. ꝙ deus nomē eſt na ꝓprie.
ture. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho. in prima
parte. q xiij. ar. vi j. ꝙ de⁹ verus nō eſt nobis
notus in ſui nā: ſed nobis inoteſcit ex opibus ⁊
effectib⁹ eius ⁊ ex his poſſumus eū nominare.
Ūn hoc nomē de⁹ nō eſt nomē operatiōis quā
tum ad id a quo iponitur ad ſignificandū. Im
ponit̄ enim hoc nomē ab vli reꝝ ꝓuidētia. oēs
enim de deo loquētes hoc intelligunt nomina
re deū. ꝙ hȝ ꝓuidentiā vniuerſalē de reb⁹. Ūn
⁊ Diony. dicis ꝙ deitas eſt que videt oia ꝓuidē

tia ꝛ bonitate pfecta. Ex hac aũt opatõe hoc no
mẽ deus aſſumptũ ipoſitũ eſt ad ſignificanduꝫ
nãm diuinã: etſi nõ a natura: ſꝫ ab opatione: vt
dictũ eſt ſit ipoſitũ. Un̄ ꝛ Dama. dicit in. j. li. ꝙ
deus dicit ab y'im qð ẽ curare ꝛ fouẽ. ſ. vniuer
ſa. vel ab atheyn grece qð eſt ardere. Eſt. n. deꝰ
ꝯſumens ignis oẽm malicíã. vel a theaſte qð ẽ
ꝯſiderare oĩa. q̃ cũcta ptinẽt ad opus diuie pui
dẽtie. Et hic ſolus deꝰ ſtetit vt notet pfectio nõ
trãſitio ipis. Nulla eni creatura ſtat imutabilr:
ſed ꝯtinuo mouet de vno ad aliud: etſi nõ tpe
ſaltẽ affectu ꝛ cogitatu mouet. Boe. de philoſo
phica ꝯſolatione ait. ſtabiliſqꝫ manẽs dãs cun/
cta moueri. O qui ppetua mũduꝫ rõne guber/
nas. ſ. deus. Un̄ Job. iiij. dꝛ. Ecce q ſeruiũt ei ñ
ſunt ſtabiles. ꝛ in angelis ſuis inuenit prauita
tẽ: qꝛ tñ cõfirmati fuerũt in gratia. ſicut ꝛ ſancti
cadere nõ pñt in pcm̃. põt dici ꝯditio ſtatꝰ eorũ
ſꝫ illð Abachuc. iij. Sol ꝛ luna ſteterũt in hita/
culo ſuo. Sol xp̃s luna eccl'ia triũphans: cuiꝰ ta
bernaculũ eſt gl'ia btitudinis. ad qð ihabit. idũ
eſt facta: ꝛ hec militat. Eſt aũt btitudo ſtatꝰ oĩuꝫ
bonoꝝ aggregatõe pfectus. Statꝰ aũt varij ſũt
q ſunt in eccl'ia militãte: de qbꝰ dcm̃ eſt q̃tidie
mutat de vno in aliõ: ſed ego ſto ad oſtiũ ꝛ pul/
ſo. Apoc. iij. iuitãs ad nuptias vel cenã. vbi oĩa
bona pata ſunt. ꝛ iõ aperiẽdũ eſt: ꝛ cũ eo ſtãdũ.

Secundo mo/ .§. ij.

do large. ſ. ſumẽdo iſtð nomẽ deꝰ: ſic nõ ð vno
ſolo dꝛ qui hꝫ diuinã naturã: ſed de multis. ſ. ð
his qui aliqd pticipãt de diua pfectõe vltra eẽ.
Pro cuius declaratione dicit Tho. in. j. par. q.
xiij. arti. ix. ꝙ aliqð nomẽ põt eẽ cõicabile du/
pliciter. ſ. ppzie ꝛ p ſilitudinẽ. ¶ Proprie ẽ cõi
cabile: qð ſm totã ſignificationẽ nois põt mul
tis coicari: ſicut nomẽ leonis coicatur. Et dicit
ppzie de oĩbus qui habẽt coicari. qð eſt coica/
bile ſm aliquid coꝝ que includunt in ſignifica
tione nois. ꝛ ſic hoc nomẽ leo coicatur etiã his
qui nõ habẽt naturã leoninã. ꝛ hoc mõ xp̃s hõ
dicit leo de tribu iuda. ſic iſtud nomẽ deꝰ ppzie
dicit de hñte totã naturã diuinã: ꝛ hic ẽ vnus.
Per ſilitudinẽ vero dicit de his qui pticipant
de cõditionibus eius: nõ oĩbꝰ ſed pfectiozibus
que excedũt naturã cõem. ꝛ ſm hoc dicunt dij
pmo angeli boni ꝛ oẽs ſancti qui pticipãt glo/
riam eius. ſm illud. Deus deoꝝ dñs locutꝰ eſt.
deus deoꝝ. i. dñs angeloꝝ ꝛ ſanctoꝝ. Dicũtur
etiã dij oẽs qui pticipant grãm eius gratũ fa/
cientẽ. ſm illud. Ego dixi dij eſtis. ſ. vos oẽs q
habetis gratiaꝫ eiꝰ: qꝛ vt dꝛ. j. Coꝛ. vj. Qui ad/
heret deo vnus ſpũs eſt cũ eo. Tertio dicunt dij
qui pticipant ptãteꝫ eius: ꝛ pcipue in ſpũalibꝰ.
Un̄ in veteri lege dicit. dijs non detrahes. i. ſa
cerdotibꝰ. exponit Grego. ij. q. j. ſacerdotibꝰ. ſꝫ

Nomẽ eſt cõi/ cabile.

quolibꝫ acceptionẽ hmõi ſtetit ꝛ ſtat deus verꝰ.
in ſynagoga deoꝝ. ſ. angeloꝝ ꝛ ſanctoꝝ ꝛ bo
noꝝ ũ ꝯgregatione. nõ eni ſolitarius ſtat: ſed cũ
ſanctis ꝛ angelis: cũ qbus gaudeat: ꝛ quibus
bona ſua coicet. Ad qð cõtẽplandũ ꝛ peraman
duꝫ Anſelmus ſeipſuꝫ excitat in libro ꝓſologiõ
dicẽs. Excita nunc aĩa mea ꝛ erige totũ intelle
ctũ tuũ ꝛ cogita quantũ potes q̃le ꝛ quãtũ ſit il
lud bonũ. Si eni ſingula bona delectabilia ſũt
cogita in te q̃ꝫ delectabile ſit illud bonũ qð cõ/
tinet iocũditatẽ oĩum bonoꝝ ꝛ nõ quale in re/
bus creatis ſumus experti. ſed tanto differente
quãto differt creatoꝛ a creatura: qui hoc bono
fruetur qd illi erit: certe qcqd voluerit: ꝛ quic/
qd nollet nõ erit. Quid ergo p multa vagaris
homuntio querẽdo bona aie tue: ꝛ corpis tui.
ama vnũ bonũ in quo ſunt oĩa bona ꝛ ſufficit.
Quid eni amas: caro mea. qd deſideras ibi eſt
qcqd amas: qcqd deſideras: ſi dlectat pulchri
tudo. fulgebunt iuſti ſicut ſol. Si velocitas aut
fortitudo: aut libertas corpis cui nihil obſiſtẽ poſ
ſit. erũt ſiles ãgelis dei. Si longa ꝛ ſalubꝛis vi/
ta. ibi eſt ſana eternitas ꝛ eterna ſanitas. Si ſa/
tietas. ſatiabunt cuꝫ apparuerit gloꝛia dñi. Si
ebꝛietas: inebꝛiabunt ab vbertate domus dei.
Si melodia. ibi angeloꝝ chori cõcinũt. Si ſa/
piẽtia ipſa dei ſapientia oñdit eis ſeipſam. Si
amicicia. diligẽt deũ plus q̃ ſeipſos ꝛ inuiceꝫ
tanq̃ ſeipſos: qꝛ illi illũ ꝛ ſe inuicẽ p illuꝫ. ꝛ ille
ſe. ꝛ illos per ſeipſuꝫ. Si ptãtes oĩpotẽtes erũt
ſue volũtatis vt ꝛ deꝰ ſue. Nã ſicut poterit deꝰ
qð volet per ſeipſuꝫ poterũt ita illi qð volent p
illũ. Si honoꝛ ꝛ diuitie deus ſeruos bonos ꝛ fi
deles ſup̃ mlta ꝯſtituit. hẽdes qdẽ dei cohere/
des aũt xp̃i. Si vera ſecuritas: certi erunt nun/
quã nllatenꝰ iſta vl' potiꝰ iſtð bonũ ſibi dſuturũ.

No. q̃ ſummũ bonuꝫ ſit deꝰ.

Tertio modo .§. iij.

dicit deꝰ falſa opione: Gal. iiij. His qui nã non
ſunt dij ſeruiebatis. ait apl's loquẽs gẽtibꝰ con
uerſis ad fidẽ. ꝛ alubi. Et ſi ſunt dij multi. ſ. fal/
ſa opione. ꝛ dñi multi. nobis nõ eſt niſi vnꝰ deꝰ
ſ. verus. Ubi ſciendũ ꝙ tria genera falſoꝝ deo
rũ adoꝛabãt gentiles. Aliq demones in ſtatuis
vel arrepticijs loquẽtes. iuxta illud pſ. Dij gen
tiuꝫ demonia. ꝛ de talibus fuit deus Socratis
qui ei loquebat. Aliqui adoꝛabant aliquos ho
mines pp̃ter aliquã induſtriã vel potentiã pꝛe
ceteris vel nimiũ amoꝛẽ ad eos. vt herculẽ pꝛo
pter foꝛtitudinẽ. Jouẽ pꝛopter potentiã domi/
nij qui expulit patrẽ ſaturnuꝫ de regno. Mer/
curium pp̃ter ſapientiã vl' eloquentiaꝫ. Eſcula/
pium qui inuenit medicinã ꝛ hmõi. Sed hos
ꝛ alios. vt Saturnũ. Martẽ. Venerẽ Caſtoꝛẽ ꝛ
pollucẽ. Liberũ. Romulũ cũ reliquis declarat
Lectantius fuiſſe moꝛtales qnimo ꝛ libidino/

Tria genera falſoꝛum deoꝛuꝫ.

ſos adulteros īceſtuoſos ſodomitas. ⁊ pͤcipue Iouē quē dicebāt ſummū deorū. falſiſſima er/go erat opinio q̄ eēnt dÿ. Roma. j. Cōmutaue rūt gloriā incorru/ptibilis dei in gloriaʒ corru/ptibilis hoīs. Aliqui adorabāt vt deuʒ creaturas irrationales ꝓpter pulchritudinē vel aliquam virtuteʒ. de qbus dicit̃ Sap. Aliq elementa vt chaldei ignē. Aliq aīalia vt egyptÿ bouē ⁊ hu iuſmodi. De dÿs gentiū ſic ait idē Lactātiꝰ. li. j. Illos quos imperiti ⁊ inſipientes tanq̄ deos ⁊ nūcupant ⁊ adorāt nemo eſt tā īcōſideratꝰ qui nō ītelligat fuiſſe mortales. quō ergo dÿ īquiet aliquis crediti ſunt. nimirū q: reges maximi ⁊ potētiſſimi fuerūt ob merita virtutū ſuaruʒ aut munerū aut artiū reptarū cū chari fuiſſent his qbus impauerāt in memoriā ſunt ꝯſecrati. qd ſi qs dubitet. res eoꝝ geſtas ⁊ facta cōſideret q̄ vniuerſa tā poete q̄ hyſtorici veteres ꝓdiderūt. Et declarat diffuſe quō tales habiti pro dÿs fue rūt ſcelerati hoīes referēs ſcelera eoꝝ vt Her/culis Eſculapÿ Apollinis Caſtoris ⁊ Pollucis Mercurÿ Liberi Iouis. quē maxime vitupe/rat pre alÿs q: patrē ſaturnū a regno expuliſſet ſtupra adulteria ⁊ ſodomiā ꝑpetrauit. ⁊ iſte ſce leſtiſſimꝰ ſūmꝰ deoꝝ dicebat̃ ab illis idolatris. ſed qd dicit pſ̄. In medio aūt ē deos diiudicat ideſt diſcernit falſos a veris. ⁊ malos a bonis. ⁊ hoc in medio dilectiōis que eſt mediū vniens creaturā cū creatore: diiudicat ergo ⁊ ſepat de/mones falſos deos a beatis angelis veris dÿs. ſed pᷣcipatione prauos hoīes. Iouē ⁊ alios a bonis p grāʒ ⁊ alias creaturas ⁊ hoc ī medio. q: ſ. angelos ⁊ bonos hoīes qui habuerūt cha ritatē collocat in gloria. falſos deos demones ⁊ hoīes malos ꝯdēnat ad igneʒ. Ergo ex quo p mediū hoc. ſ. dilectionis ꝑuenit̃ ad pᷣcipatio/nem glorie vbi ſunt oīa vera bona. Quāta ibi felicitas ait Augu. in vlti. c. de ciuitate dei. vbi nullū bonū latebit nullū malū aderit. Erit deꝰ omnia in oībus. vacabit̃ laudibus dei. ſm̄ illō pſ. Beati qui hitant in domo tua dn̄e. in ſecu/la ſeculoꝝ laudabunt te. ¶ De ſtatu igit̃ cōpre Diuiſio
henſorū tractādo. Primo videndū eſt de ipſo mil.
deo vno ⁊ trino. qui eſt obiectuʒ ⁊ cā beatitudi/ ſul
nis. Scđo de bonis que habent̃ ī tali ſtatu glo rie. q: non tpalia ſed ꝑmanētia. ⁊ de dotibꝰ ani me. Tertio de dotibus corpoꝝ ⁊ aureol. Quar/to de xp̄o per quē habent̃ iſta bona vt capite ec cleſie etiā triūphantis. Quinto de varÿs ſtati/bus eccleſie triumphantis. ⁊ primo de virgine Maria. ſecundo de angelis. tertio de patriar/chis ⁊ prophetis ⁊ Joāne bapti. quarto de apo ſtolis. quinto de martyribus. ſexto de doctori/bus ⁊ confeſſoribus. ſeptimo de virginibꝰ. oc/tauo de omnibus comprehenſoribus.

¶ De ipſo deo trino ⁊ vno. Capim. ij.

Viderunt ingreſſus tuos deus ingreſſus dei mei: regis mei: qui eſt in ſācto pſ̄. lxvij. In his verbis innuit ꝓpheta tria maxime ꝯſi deranda. Primū ꝓmiū ꝑfectuʒ humane felici/tatis. ibi viderūt. Scđm effectum ſūme deita/tis. ibi. ingreſſus tuos deus. Tertiū ſecretū tri ne ꝑſonalitatis. ibi. dei mei. regis mei.

¶ Quantum ad pri/ .§. i.

mum viderūt. ſ. hoīes que ſequunt̃: ⁊ viſio eſt tota merces. viſio per fidē formataʒ eſt merces meriti. i. meritū cui debet̃ merces. ⁊ viſio p ſpe ciem eſt merces premÿ. Uidemus nūc p ſpecu lum. ſ. fidei: ⁊ q: imꝑfecta eſt iſta viſio ⁊ imꝑfe/cta felicitas in via. nūc aūt facie ad faciem. i. cla re ⁊ per eſſentiā. ⁊ iō ꝑfecta felicitas. Joā. xvij. Hec eſt vita eterna: vt cognoſcāt te ſolū deum: ⁊ quē miſiſti Jeſum xp̄m. Oēs qui ꝯuerſati ſūt recte ſub diuerſis ſtatibꝰ ⁊ officÿs in militāti ec cleſia viderunt per fidē. ⁊ poſtea viderūt ⁊ vide būt in eccleſia triūphanti ſub diuerſis ſtatibus ſeu gradibꝰ glorie ⁊ vnitatē deitatis que nota/tur: dū in ſingulari dicit̃ o deꝰ. ⁊ varietatē ope/roſitatis eoꝝ: q: ingreſſus tuos. Ingreſſus ē enī deus in mundū maiorē per creationē ⁊ guber nationē. Ingreſſus eſt in mundū minoreʒ. i. in virginē per incarnationē. Ingreſſus eſt in mū/dū petōrem. ſ. per ſanctificationē que eſt p gra/tiā ⁊ gloriam. Iſte enī ingreſſus in deo non īpor/tat motū localē ⁊ ꝓgreſſiuū: ſed operationem no/uam: ita q̄ nouitas eſt in creatura creata de no uo vel humanitate a verbo aſſūpta vel aīa pecca/toris ſanctificata: qḋ prius nō erat in creatore. Uiderūt ⁊ myſteriū trinitatis ſeu trinitatē ꝑſo narū que notat̃ ibi. Ingreſſus dei mei. ſ. patris cui cōgruit creatio rōne potētie. Ingreſſus re/gis mei. ſ. filÿ qui eſt rex regū: cui cōgruit īcar/natio rōne ſapiētie. Ingreſſus eius dei qui eſt ī ſancto. ſ. ſpū: cui appropriat̃ ſanctificatio rōne clemētie ⁊ benignitatis beniuolētie. Et q: ipſe deus trinitas eſt obiectū felicitatis ſeu nr̄a beati/tudo obiectiua omiſſis alÿs aliq̄ breuiter dicē/da ad oſtendendū magnitudinē ipſiꝰ dei trini in ꝑſona: vt videntes īmenſitatē bonitatis eiꝰ ſum/ma dilectione reuerētia ⁊ deuotiōe ſeruiamus ei. ¶ Et q: teſtimoniū inimicoꝝ validiſſimuʒ Deꝰ qd
eſt. prius aliq̄ que ethnici dixerūt deū deſcribē eſt ſm
do referemus. Empedocles dixit. Deus ē ſphe phos
ra intelligibilis: cuiꝰ centrū vbiq̄ circūferētia nuſq̄. Plato vō ait. Dico auctorē oīum natura rum: lumē oīuʒ rōnuʒ: finē oīuʒ actionum: ſine quo nulla nā ſubſiſtit: nulla rō intelligit: nulla actio expedit. Didimus ad Alexā. magnū. Uer bū deus hoc mūduʒ creauit. hoc regit atq̄ alit

oīa. hoc diligimus et hoc ſpm̄ trahim⁹ ſiquidē
ſpūs deus ⁊ mēs eſt. ⁊ idō nō terrent diuitijs: ſꝫ
religionis opib⁹ ⁊ gratuꝫ actiōe placaſ. Scōo
phs ait. Deus eſt imortalis mens incōceptibi-
lis celſitudo: forma miſiformis: icogitabilis in
quiſitio: inſopit⁹ oculus: oīa ɔtinens: lux bonū
hic vtiqꝫ corpore nō eget: vt ſit nec loco vt ali-
cubi: nec tpe vt aliqñ: nec eā vt alia: nec forma
vt aliqd nec aliquo genere ſubiecti in quo cōſi
ſtat vel cui aſſiſtat. Deniqꝫ mutari oīno nō pōt:
nec pōt augeri: qꝛ imenſus eſt: nec minui: quia
vnus eſt: nec loco mutari: qꝛ vbiqꝫ eſt: nec tpe:
qꝛ eternus eſt: nec cogitatiōe: qꝛ ſapiētiſſimus
eſt: nec affectu: qꝛ optimus eſt. Lactantius in. j.
li. inſti. ait. Unū deū eſſe veritatis ipſius tāta ē
vis vt nemo pōt eſſe tā cecus qn videat ingerē
tē ſe oculis diuinā claritatē. Orpheus q eſt ve
tuſtiſſimus poetaꝝ deū verū ⁊ magnū pmoge
nitū appellat. eo ꝙ añ ipſuꝫ nihil ſit genitū: ſed
ab ipſo ſunt cūcta generata. Eundem et phane
vocat: ꝙ cū adhuc nihil eēt pmus ex infinito ap
paruerit ⁊ extiterit cuius originē atqꝫ naturā:
qꝛ ɔcipere oīno nō poterat: ex aere imenſo na-
tū dixit eē. Homerus nihil dare nobis potuit
qd ptineat ad veritatē. Noſtroꝝ pmus Maro
nō longe fuit a vītate eius de ſūmo deo quem
mētē ⁊ ſpm̄ noīauit. hec verba ſunt. Pricipio
celū a terrā cāpoſqꝫ liquētes. Lucentēqꝫ globū
lune titanaqꝫ aſtra. Spūs intus alit: totāqꝫ in
fuſa per art⁹. Mens agitat moleꝫ: ⁊ magno ſe
corpe miſcet. At ne qs forte ignoraret quiſnā eēt
ille ſpūs qui tantū hēret ptātis declarauit alio
loco dicēs. Deū nāqꝫ ire p oēs. Terras tractuſ
qꝫ maris celūqꝫ pfūdū. Hinc pecudes armēta
viros genus omē feraꝝ. Ouidius qꝫ in princi
pio pclari opis. ſine vlla nois diſſimulatione a
deo quē fabricatorē mūdi: quē rerū opificē vo-
cat mundū fateſ īſtructū. Sꝫ hactenus de poe-
tis ad phos veniamus: quoꝝ grauior eſt aucto
ritas certiuſqꝫ iudiciū Thales mileſius q vn⁹
ex ſeptē ſapientū nūero fuit quiqꝫ pmus oīum
queſiſſe de cāis nālib⁹ tradiſ. Aquā eē dixit: ex
qua nata ſunt oīa. Deū aūt eſſe mētē: qui ex aq̄
cuncta formauerit. Pythagoras ita diffiniuit.
Quid eēt deus aius per vniuerſas mūdi ptes
oēmqꝫ nām cōmeās atqꝫ diffuſus: ex quo oīa q̄
naſcunſ aīalia initia capiūt. Anaxagoras deuꝫ
eē dixit infinitā mētē que p ſeipam moueatur.
Antiſtenes multos qdem eē populares deos:
vnū tñ eſſe nālem. i. toti⁹ ſūme artificē. Chryſip-
pus nālem vim diuīa rōne pditā iterdū diuinaꝫ
neceſſitatē nūcupauit deū. Zenō nālem diuinā-
qꝫ legē. Hoꝝ oīum ſnīa quāuis ſit icerta: eodeꝫ
tñ ſpectat vt puidētiā vnā eē cōſentiat. ſiue eni
natura ſiue ether ſiue rō ſiue mens ſiue fatalis
neceſſitas ſiue diuina lex: ſiue qd aliud dixeris
idē eſt qd a nobis dr̄ deus. Ariſtoteles quāuis
ſecū ipſe diſſideat ac repugnātia ſibi ⁊ dicat et
ſentiat: in ſūmū tñ vnā mentē mūdo pēſſe teſta
tur. Plato qui oīuꝫ ſapiētiſſimus iudicaſ mo-
narchiā plane pfecteqꝫ defendit nec ethera aut
rōneꝫ aut naturā: ſꝫ vt eſt deū noīat ab eo mun-
dū hunc pfectū atqꝫ mirabilē fabricatū. quem
Cicero imitat⁹ atqꝫ ſecut⁹ in plurimis deū fre-
quēter ɔfitetur ac ſupremū vocat: quē in his li-
bris quos de legib⁹ ſcripſit: ab eoꝝ regi mūdū
argumētaſ cū diſputat de nā deoꝝ. hoc mō ni-
hil pſtantius eſt deo: ab eo igiſ regi mundū ne
ceſſe eſt. nulli igiſ nature eſt obediēs aut ſubie-
ctus deus ergo oēm regit ipſe naturaꝫ. Quid
aūt ſit deus. Boe. in li. de cōſo. diffinit. Nec vō
deus qui itelligiſ a nobis alio mō itelligi pōt:
niſi mens ſoluta qdaꝫ ⁊ libera ſegregata ab oī
ɔcretione mortali oīa ſentiēs ⁊ mouens ante
euū. Anne⁹ qꝫ Seneca q ex romanis acerrim⁹
ſtoicus fuit ſepenūero ſummū deū merita lau-
de pſequiſ. Nā in exhortatiōib⁹ ait. Hic cū pri-
ma fundamēta molis pulcherrime iaceret: et h̄
ordiē quo neqꝫ maius qcq̄ natura nec melius
vt oīa ſub ducib⁹ ſuis irent: quāuis ipſe p totū
corpus intenderet tñ miniſtros regni ſui deos
genuit: ⁊ qꝫ multa alia de deo nr̄is ſilia locut⁹
eſt. Hec oīa Lactātius deos appellat āgelos ge
nitos. i. creatos a deo Sybillas idē ponit fuiſſe
x. diuerſis tpib⁹ ⁊ in diuerſis locis. Et oēs he ſy
bille vnū deū pdicāt. maxīe erythrea que cele-
brior iter ceteras ⁊ nobilior habeſ. vñ de⁹ inqt
vna ex eis: ſolqꝫ āpliſſimus icreatus. Alia deus
vn⁹ ſolus eminētiſſimus q fecit celū atqꝫ ſoleꝫ
ſtellas ⁊ lunaꝫ frugiferāqꝫ terrā ⁊ tumores aq̄
ponti. Alia ſybilla ipm qui eſt ſolus colite pnci
pē creatorē mūdi qui ſolus eſt in ſeculū ⁊ a ſe-
culo fecit. Auicēna ethnicus ēt in metaphiſica
ſua tractatu. viij. ſic ait. Manifeſtū eſt ꝙ pmus
non hꝫ genus nec qdditatē nec q̄litatē nec quā
titateꝫ: nec vbi nec qñ nec ſile ſibi nec ɔtrīū qui
eſt altiſſimus ⁊ glorioſus: eo ꝙ nō hꝫ diffinitio-
nē: ⁊ ꝙ non pōt fieri demonſtratio de omni qd
eſt: imo ſunt ſigna de eo manifeſta. Cum auteꝫ
deſignatur eius certitudo. ratio non deſignaſ
niſi pprie loquendo per negationē ɔſimiliū ab
ipſo. ⁊ per affirmationē relationē ad ipm: qꝛ oē
qd eſt ab ipſo eſt. ⁊ non eſt cōmunicare ei qd eſt
ab ipſo. Ipſe vero eſt omne quod eſt. ⁊ tamē nō
eſt aliquid ex his. Hec ille.

Deſcendamus .§. ij.

ad noſtros ⁊ de ſacra ſcriptura non opꝫ multa
ponere: quia tota plena eſt atteſtatione vni⁹ dei
tatis ⁊ trinitatis ⁊ perfectionum eius. ſolū vnū
ponamus. Ipſe Moyſi apparens in rubo ar-
denti ait. Ego ſum qui ſum hoc nomē meū in

eternū. vbi Hiero. Oīs creatura nō eē dici pt
q: mutabilis eſt. ⁊ ſic rō eſt: quod prius erat cū
ſit mutata: ſaltē cogitatu vel affectu. deus autē
tm̄ eſt: q: imutabilis oīno eſt. Ipſe eſt vt ait Dio
ny. Arcanū bonū rōni oī ſupeſſentiale: vnitas
vnifica: oīs vnitatis ſupeſſentialis eēntia intel
lect⁹ inuiſibilis iſcrutabilis. Ipſe eſt vt ait Gre.
nazan. cui⁹ eſſe totū eſt iſupabile: quoddāʒ ſine
fine ſbſtātie pelag⁹ nullis iterminus liminibuſ
cg circūdatus oēʒ ſenſuʒ: oēʒ naturā: oē tpus ſu
pgrediens. Ipſe eſt v tait Aug. Queʒ amat oē
qd amare pōt ſiue ſciens ſiue neſciens. Ipſe eſt
quē nemo amittit niſi deceptus: quē nemo qrit
niſi admonit⁹: quē nemo inuenit niſi purgat⁹.
Ipſe eſt cui nos fides excitat ſpes erigit: chari/
tas iungit. Ipſe eſt p quē oīa ſine eo nihil eēnt:
ſed tēdunt ad eſſe. Ipſe eſt vt ait Bern. qad vni
uerſum ſpectat finis qad delectationē ſalus. q
ad ſeipſe nouit. Ipſe eſt nō minus puerſoꝝ pe
na q̄ humiliū gloria. Eſt eni rōnabilis qdā eq
tatis directio: incōuertibilis atq̄ indeclinabi/
lis quippe attingēs vbiq̄. cui illiſa oīs iniqtas
cturbetſ neceſſe eſt. Ipſe eſt lōgitudo pp̄ter eter/
nitatē interminabilē. latitudo pp̄ter charitateʒ
imenſurabilē. ſublimitas pp̄ter maieſtatē inat/
tingibilem profundum propter ſciaʒ inſcruta
bilē. Hec ſm aplm ſancti cōprehēdūt. Inno. iij
in ↄcilio generali inquit. Firmit credim⁹ ⁊ ſim
plr confitemur. q vn⁹ eſt ſolus de⁹ verus eter/
nus imēſus incōmutabilis incōprehenſibilis
oīpotens ⁊ ineffabilis pater ⁊ filius ⁊ ſpūſan/
ct⁹. de ſum. tri. ⁊ fi. catho. in pn. Itaq̄ dicere de
deo ſʒ ſubſtantiā qd eſt iposſibile eſt. Vn̄ ⁊ Da
maſ. dicit q de deo ſcire poſſum⁹: q: eſt: ſʒ non
qd eſt. melius ſq̄ inoteſci pōt ab oīuʒ reꝝ ablatō
ne. pp̄terea dicit etiā Diony. q affirmatiōes in
diuinis ſunt incōpacte: negatiōes vere. Dicere
eni de deo q ſit bon⁹ ſapiēs miſericors iprōpa
locutio eſt: q: has qlitates pdicamus de aliq p
ut intelligim⁹. Intelligim⁹ aūt iſta eſſe acciden
tia ſubiecto in q ſunt: ſʒ i deo nullū eſt accidēs:
ſed ſapiētia ⁊ bonitas ſunt eſſentia ſua: ſʒ cū ne
gamus deū eē corpus vl viſibile aut mutabile
⁊ hmōi. iſta vera ⁊ pp̄ria ſūt. Ita aūt de⁹ eſt vn⁹
in eēntia ⁊ trinus in pſonis: vn⁹ eſt: ne differen
ti a ↄrietatē ↄrietas pugnā pugna corruptionē
inducat. Trin⁹ aūt ne ſolitudo aut ſingularitas
eū vel min⁹ potentē vel minus bonū: vel ēt mi
nus felicē oñdat. Pater naq̄ fontalis oīum bo
nitas: q: voluit ⁊ potuit filiū dilectū genuit cui
plitudinis ſue delitias pleniſſime cōicauit. nō
eni inopi dādo ſubuenit: ſʒ ipaʒ copiā genuit:
nō qdē materialr: vt hō homeʒ genuit (blaſphe
miū eſt eni talis in deo cogitare) ſed ſicut ſol ge
nerat radiū: ⁊ mēs hoīs eructat ſeu generat v/
bū. Si ego (ait dñs Eſa. vlti.) Qui alios genera
tionē tribuo ſterilis pmanebo. q. d. nō. Filium
eni mihi ↄſubſtantialē ⁊ coequalē ⁊ coeternuʒ
generabo: ſicut ſplendor ſolis coetern⁹ eēt ſoli
ſi ſol eſſet etern⁹: ſʒ gnātionē ei⁹ qs enarrabit.
Eſa. liij. certe null⁹ in pñti. ſ. quoad modum ſi
dei fili⁹ eſt. Et dr̄ ſapia: veritas: verbū: figura: ⁊
ſplēdor patris: ei⁹ imago pfectiſſima p quā ipe
ſecretiſſim⁹ dignis aīs inoteſcit. p hūc etiā oīa
facit nō qſi p organū myſteriale: ſʒ nāli ⁊ ſubſi/
ſtente nature ⁊ virtute: ſicut ignis lucet eo: q:
ex eo pueniт lumen. Ne aūt imoderata eſſet ge
neratio fili⁹ nō genuit ſʒ ab vtroq̄ pcedit ſpūſ
ſanctus vt ambo ſe mutuo diligētes tertiū ↄdi
culū hñt. cui charitatis ſue delitias oīno col/
carēt. in quo ēt vel p quē creature rōnales pro
modulo ſue capacitatis eiſdē pticipari t. ipe. n.
ſpūſanct⁹ amor eſt pris in filiū ⁊ filij in patrem
vtrūq̄ ↄiungēs noſq̄ ſubiungens. Nec amor
iſte ē talis qlis eſt noſter. ſicut nec verbū dei eſt
ſicut noſtrū verbū accidēs: incipiens ⁊ deficiēs
ſʒ amor pſona ſubſiſtēs nec pncipiū hñs nec fi
neʒ. ſʒ eternus. Quoniā ḡ ad ſummū bonū pti
net ſūma pfectio ⁊ ſūma iocunditas fili⁹ a pre
pcedit p modū generatiōis. q eſt emanatio pfe
ctiſſima ⁊ ſpūſanct⁹ ab vtroq̄ p modū libera/
litatis. hec iocundiſſima atq̄ gratiſſima. nihil
eni iocūdi⁹ q̄ diligere ⁊ diligi. ſimulq̄ delitijs
frui coībus nec vlli⁹ boni poſſeſſio iocūda ſine
ſocio. Primū ⁊ precipuū liberalitatis donū in
quo ⁊ cetera cūcta donanſ eſt amor. Eſt aūt ſpi/
ritusſanctus eqlis vtriq̄. q: a ſūma liberalitate
oportuit ſūmuʒ donū pcedere. vñ ⁊ ſūmuʒ bo/
nū eſt. Eſt aūt de⁹. q: donū intrinſecū eſt. Non
pōt aūt aliq rōne demōſtrari myſteriū trinita/
tis. eſt demōſtretſ vnitas diuine eēntie. Exēplū
etiā trinitatis vni⁹ ſubſtātie nulluʒ in creatura Exēplū trinitatis.
ſatis expſſum inuenitſ. in igne tn̄ maxie appuiſ
ſe legitſ. q: in eo ſit tria ↄſiſtūt. ſ. ignis. ſplēdor.
⁊ calor. ⁊ vnū lumen ſūt. q cū inſepabilr openſ.
igni tn̄ attribuitſ vſtio: ſplēdori illuminatio: ca
lori calefactio. ſic aūt tota trinitas ſui pfectiōe
equalis eſt vt exceptis proprietatib⁹ perſonali/
bus. ſ. gignere naſci. pcedere. ⁊ hmōi. quicqd
de vna pſona dicitſ digne de tribus intelligatſ.
vt creare iuſtificare: illuminare: ſaluare ⁊ hmōi
ſapiētia: potētia: bonitas: ⁊ hmōi. Notiōes au
tem perſonarū ſunt paternitas. filiatio ⁊ proceſ
ſio addunſ ⁊ alie due. ſ. inaſcibilitas ⁊ cōis ſpi
ratio. Hec aūt que de myſterio ſancte trinitatis
veriſſime dicta ſunt, nulla efficaci rōne demon
ſtrari poſſunt vel aliqua pp̄ria ſilitudine decla
rari. ſed neceſſario credi debēt. q: in hoc meri
tum fidei ↄſiſtit: ⁊ inquiſitio per rationē ad te
meritatē ptinet. Vn̄ Bern. Trinitatē in vnitate
inueſtigare temeritas eſt credere pietas eſt. noſ
ſe vita eterna eſt. Non aūt ſolūʒ vtiliter hoc cre

ditur. ſed ⁊ valde rõnabiliter nõ leuiter. Unde
in li. de tri. Ricar. ait. Utinã attẽderẽt iudei vti
nam aduerterẽt pagani cũ q̃ta ſciẽtie ſeueritate
(al's ſerenitate) pro hac pte ad iud. ciũ diuinũ
poterimus accedere nõne cũ oĩ confidẽtia deo
dicere poterimus. dñe ſi error eſt. ſcʒ in hac nr̃a
credulitate a teipſo decepti ſumus. nã iſta tan
tis ſignis ⁊ ꝓdigijs ↄfirmata ſunt ⁊ talibꝰ que
nõ niſi per te fieri poſſunt. Et certe a ſumme ſci
tatis viris ſunt nobis tradita cum ſumma ⁊ au
ctẽtica atteſtatiõe ꝓbata teipſo cooperãte ⁊ ſer-
monem ↄfirmãte ſequentibus ſignis. Hec ille.
¶ Qđ aũt ipſa trinitas vnꝰ deꝰ creauerit oĩa ⁊
habeat ꝓuidẽtiam de oĩbꝰ etiã de viliſſimis re
bus. maxime de regibꝰ hoĩum pʒ per Aug. de
ciui. dei. li. vij. Deus ſummus ⁊ verus cũ v̄bo
ſuo ⁊ ſpũſancto. que tria vnũ ſunt. deꝰ vnus oĩ-
potẽs creator ⁊ factor oĩs aĩe atq̃ʒ oĩs corporis
cuius ſunt pticipatiõe felices oẽs qui ſunt in ve
ritate nõ in vanitate felices. Qui fecit hominẽ
rõnale aĩal ex aĩa ⁊ corpe. Qui eũ peccantẽ nec
impunitũ eẽ pmiſit. nec ſine miſericordia eum
dereliquit. q bonis ⁊ malis etiã eẽntiã cum la-
pidibus. vitã ſeminalẽ cũ arboribus. vitaʒ ſen-
ſualem cũ pecoribus. vitã itellectualẽ cuʒ ſolis
angelis dedit. a quo eſt oĩs ſpes ⁊ oĩs ordo. a q̃
eſt mẽſura numerus ⁊ põdus. a quo eſt quicqđ
nãliter eſt. cuiuſcq̃ʒ gñis eſt cuiuſcq̃ʒ eſtimatiõis
eſt. a quo ſunt ſemina formaꝝ ⁊ forme ſeminuʒ
motus ſeminũ atq̃ʒ formaꝝ. qui dedit ⁊ carni
originẽ ⁊ pulchritudinẽ valitudinẽ propagati
onis fecunditatẽ membroꝝ diſpoſitioneʒ. ſalu
tem ↄcordie. Qui ⁊ aĩe irratiõali dedit ſenſum
memoriã ⁊ appetitũ. rõnali inſup mentẽ intel-
ligentiã ⁊ voluntatẽ. qui nõ ſolũ celũ ⁊ terram
nec ſolũ angelũ ⁊ hoĩem. ſed nec exigui ⁊ cõtẽ-
ptibilis aĩalis viſcera. nec herbe floſculum nec
arboris folium ſine ſuarum partium ⁊c̃. h̃ ille.
¶ Qđ deus ſtetit ⁊ ſtat quinq̃ʒ modis.

¶ Sciendum ẽſt .§.iij.

q deus ſtetit ⁊ ſtat ſeu exiſtit in rebus q̃nq̃ʒ mo
dis ẽʒ Uin. j. li. ſpecli hiſtorial. ſ. p nãm: p grãʒ:
p gliã: per vnionẽ: ⁊ per loci circũſcriptionem.
Et per nãm tripl'r. ſ. potẽtialiter ꝓuidẽdo: pñtia-
liter cognoſcẽdo: eẽntial'r ſubſtentãdo. ⁊ ſic in
oĩbus p grãm exiſtit tripl'r. ſcʒ inhabitatiõe vt
in iuſtis hoĩbus. aplus ad Ephe. iij. c. habitare
xp̃m per fidẽ in cordibꝰ veſtris. Efficacia vt i ſa
cramẽtis. Myſterio vt in colũba ſup xp̃ʒ appa
rente. ¶ Per gliam tripl'r exiſtit in btis. ſ. in vi
rõnabili inquãtũ eſt veritas per cognitionẽ: in
ↄcupiſcibili inquãtũ eſt bonitas per delectatio
neʒ: in iraſcibili iquãtũ eſt ptãs ⁊ maieſtas p re
uerentiã. Per vnionẽ tripl'r ineſt. ſ. per huma-
naʒ naturã in xp̃o ad carnẽ tñ: vt in ſepulchro
ad aĩam tñ vt in iferno. Per loci circũſcriptio
nem ſiue corporalem pñtiam tripl'r. ſ. in vtero
virginis per cõceptionẽ in mũdo per eruditio
nem: in celo per dextre p̃ris confeſſionem. Eſt
ergo deus i oĩbꝰ nõ partialiter diuiſus: ſed vbi
q̃ʒ totus intra omnia nõ incluſus. extra oĩa nõ
excluſus: ſuper oĩa nõ elatus infra omnia non
depreſſus. ẽm Grego. in moralibus.
¶ De btitudine hoĩs: ſ. in quo ↄſiſtat. Ca.iij.

Notandum ſecũdũ

Pe. de pal. in. iiij. diſ. xlix. ar. viij. q
cum btitudo noĩet bonũ pfectũ illiꝰ
qui dr̃ btũs: ſicut aliqđ dr̃ bonuʒ ali
cui dupl'r dr̃. ſic beatitudo alicuius dicit̃ dupli
citer. Dr̃ enim bonũ alicuius dupl'r. Uno mõ
extrinſece ſolũ per modũ agentis vel obiecti ſi
cut ignis dr̃ bonus frigeſcenti per modũ agen
tis vel efficientis: q̃r ſcʒ cauſat calorẽ in eo q eſt
ſibi bonus formalis: ⁊ viror eſt oculo bonꝰ per
modũ obiecti. Alio modo dr̃ bonũ aliqđ alicui
formal'r ⁊ intrinſece: ſicut ſanitas eſt bonũ hoĩs
quoad corpꝰ: ⁊ ſcie ⁊ v̄tutes ſunt bona aĩe quã
pficiunt formal'r. Siĺr beatitudo hoĩs dr̃ dupli
citer. Uno mõ illud qđ beatificat hoĩem ſolum Btitu
extrinſece per moduʒ agentis vel obiecti. Alio do hoĩs
modo illud qđ beatificat hoĩem formaliter ⁊ in
trinſece tanq̃ʒ perfectio ſibi inherẽs. ¶ Comparã
do aũt has duas beatitudines adinuicẽ magis
ꝓprie dr̃ btitudo hoĩs ſecũda: ſcʒ illud qđ beati
ficat hoĩem ſcʒ formal'r ⁊ intrinſece q̃ʒ illud qđ
beatificat hoĩem ſolũ extrinſece. Huiꝰ rõ eſt: q̃r
illud magis dr̃ beatitudo nr̃a quo magis ꝓp̃e
dicimur bti: ſed p illud qđ formal'r nos beatifi
cat magis ꝓprie dicimur bti q̃ʒ per qđcũq̃ʒ ex-
trinſecũ. Denoĩatio eniʒ formalis ſemp eſt ma
gis ꝓpria q̃ʒ quecũq̃ʒ alia: q̃r in eo qđ ſic noĩat̃
eſt vere ⁊ ꝓp̃e res noĩs: ſicut aĩal ꝓpriiſſime dr̃
ſanuʒ: q̃r in eo eſt ſanitas a qua denoĩatur ſanũ
nõ ita ꝓprie dr̃ medicina ſana: nec aĩal dr̃ ſanũ
rõne medicine: ſed hõ denoĩat̃ btũs formali de
noĩatione a btitudine q̃ eſt perfectio in eo exñs
ab obiecto aũt ⁊ ab efficiẽte nõ dr̃ formali deno
minatiõe btũs: q̃r btitudo q̃ eſt obm̃ vel cauſa
agẽs nõ eſt in hoĩe: ſed eſt denoĩatio ſolũ extrin
ſeca. ẽ ⁊c̃. Itẽ q̃r illud ꝓp̃e dr̃ nr̃m qđ eſt nobis
magis vnituʒ: ſed btitudo que eſt in nobis for-
mal'r ⁊ intrinſece eſt nobis magis vnita q̃ʒ bea
titudo q̃ ſolũ hʒ ſe ad nos extrinſece ⁊ obiecti-
ue: q̃r illa nõ attingit̃ a nobis niſi mediãte bea-
titudine formali. ergo illa formalis ⁊ itrinſeca
eſt magis btitudo nr̃a: ⁊ ẽm ea magis dicimur
bti q̃uis tñ illa formalis magis dicat̃ btitudo
nr̃a q̃ʒ obiectiua que deꝰ eſt. tñ abſolute loquẽ-
do magis illa obiectiua eſt ⁊ dr̃ btitudo: q̃r deꝰ
obm̃ nr̃e btitudinis eſt magis ꝓprie ⁊ vere bti-

tudo q̃ beatitudo nr̃a illa formalis intrinſeca. ¶ Scđo ſciendum ſm Pet. vbi .ſ. q̃ btitudo formalis ⁊ ſbiectiua eẽntialiter dicta nõ ɔſiſtit in aliq̃ pfectiõe corpali. ⁊ rõ huius eſt: q: de rõne hui⁹ btitudinis ſic accepte eſt q̃ ipſa ſit optima pfectio hoĩs ad quã oẽs ille pfectiões ordinantur ſicut ad finẽ. ſic eñi noĩe beatitudinis vł felicitatis oẽs vtunł taz phi q̃ theologi. Dicit enim phs .j. ethi. q̃ felicitas eſt oium opatorꝫ ſummũ bonũ: ⁊ infra dicit. q̃ ipſaz volum⁹ ppł ſe alia aũt pp ipſaz. Ex quo põt ſic argui. illa pfectio q̃ nõ eſt ſumme bona nec pp ſe volita. ſꝫ pp alia meliorẽ: nõ põt hr̃e rõnẽ btitudinis ſed oĩs pfectio corpalis eſt hmõi. ergo ⁊c. Maior declarata eſt. ſed minor pbał. q: ſicut ſe hꝫ corp⁹ ad aĩam ſic ſe hñt pfectiões corpis ad pfectiões aĩe. q: ſicut ſe hñt pfectibilia ad inuicẽ ſic ſe hñt pfectiões corꝝ: ſed corp⁹ eſt pp animaꝫ ⁊ nãliter ipſa mã pp formã tanq̃ pp aliqd meli⁹: ⁊ h̃ fuit minor. ⁊ ſic pꝫ ɔcluſio. Et p idẽ pꝫ q̃ aĩe pfectiões quãtũ ad ptẽ ſenſitiuã que ẽ totius ɔiũcti nõ pñt hr̃e rõnẽ btitudinis: q̃a ſicut ſe hꝫ ſenſus ad intellectũ ſic ſe hꝫ pfectio ſenſitiue ptis appetit⁹ correſpõdẽtis ad pfectionez intellectus ⁊ volũtatis. ſed in hoĩe ſenſus eſt pp intellectũ tanq̃ pp aliqd meli⁹ ⁊ nobiliꝰ. ergo pfectiões ſenſitiue partis ſunt pp pfectiões intellectiuas tanq̃ pp nobiliores ⁊ meliores. ergo in eis nõ põt ɔſiſtere btitudo hoĩs. Ex quo ſeqtur q̃ cũ pars intellectiua prout diſtinguił ɔtra ſenſitiuam includat intellectum ⁊ nobilitatem quibus nihil nobilius eſt in homine. q̃ beatitudo conſiſtat in optima pfectione intellectus vel voluntatis vel vtriuſq̃ ſimul.

Beatitudo formalis.

¶ Ad beatitudinem §.i.

autẽ pertinet dos aureola ⁊ fructus. que quidẽ ſm Pe. vbi ſupra nõ educunł de aliqua potentia nãli. q: darẽt eẽ nãle nec ſunt ab agẽte naturali. Viſio ergo beatifica ⁊ oĩs forma ſupnãlis accidentalis ſuſiſtit in potẽtia paſſiua ſbi: q: põt eẽ ſine vllo miracło. Itẽ educił p ɔñs de illa potẽtia ñ nãli ſꝫ obediẽtiali ⁊ ſuſiſtit i potẽtia ſupnãli nõ nãli. ¶ De dotib⁹ ſciendũ pmo qd ſit dos. vñ dicał ⁊ cui ɔueniat. Eſt aũt dos ppetu⁹ ornatus aĩe ⁊ corpis iugiter in eterna btitudine pſeuerãs. Dał aũt in humana conuerſatiõe dos a pr̃e filie ſue deſpõſate. Vñ cũ xp̃s ſit ſponſus aĩe trinitas autẽ ſit pr̃ aĩe. iõ ſicut a pr̃e dał ei. ſ. aĩe vt ſit digna ſpõſo. nõ quidẽ ad vtilitatẽ ſpõſi vt in mr̃imonio nãli ſed ad vtilitatẽ dotalem ſpõſe ⁊ honorem ſpõſi. non aũt ɔuenit dos xp̃o ſm nomen q: eſt ſponſus ⁊ nõ ſpõſa. ſed pfectio dotis ſibi excellẽtius ɔuenit. ſ. viſio. fruitio. ⁊ hmõi. quãtũ ad humanitatẽ. nec angelo ɔuenit ſm nomẽ q: nõ eſt ſpõſa ſm nãꝫ ſpeciei.

Dos eſt

ſed perfectio dotiũ ſpũaliuꝫ. ſ. aĩe bene ɔuenit vt viſio ⁊ hmõi. ſed large ſicut xp̃s dr̃ caput angelorꝫ. ſic dr̃ ſpõſus eccłie triũphãtis. Idẽ Pe. vt ſupra. ¶ De dotib⁹ aĩe cõis aſſignatio eſt: q: dotes aĩe ſunt tres. Prima eſt viſio. i. lumẽ glorie ɔfortans ad videndũ. Secunda dilectio vel fruitio. i. charitas pfecta. Tertia eſt cõprehẽſio ſeu tentio. Hec reſpõdẽt trib⁹ vtutib⁹ theologicis. niſi q̃ cõprehẽſio ſiue tẽtio nõ dicit aliũ habitũ ſicut ſpecies. ſed ɔditionẽ ppetuitatis. Itẽ tribus ptib⁹ imaginis. ¶ Itẽ trib⁹ virib⁹ aĩe Alia aſſignatio eſt magis ppria vt videł que eſt q̃ ſunt he tres viſio: dilectio: ⁊ fruitio: q: comprehenſio ſiue tentio eſt cõis his trib⁹. hec tria diſtincta ſunt re vel rõne ſpecifica. Sed de parafernalib⁹ que ſunt bona iuxta dotẽ data ſꝫ hanc parabolã. videł beatorꝫ. ſunt alia bona minus pcipua ſiue ſint aureole ſiue fructus ſeu q̃cunq̃ alia vt laus ſufficientia ⁊ multa hmõi. De dotibus aũt corpalib⁹ infra diceł. Predicte tres dotes aĩe poſſunt notari ex v̈bis. ps. xxxv. dicẽtis Inebriabunł. ſ. ſancti tui ab vbertate domus tue. ſcꝫ glorie ſupne ⁊ torrẽte voluptatis tue potabis eos q̃ñ apud te eſt fons vite. ⁊ in lumine tuo videbimus lumẽ. Ebrietas enim dilectionem notat ſanctorꝫ. Vnde Hierony. dicit de virgine Maria q̃ erat i ea ardor ɔtinuus ⁊ ebrietas pfuſi amoris. ſ. dei: ſicut enĩ ebrietas trahit hominem ex̃ ſe: ita diuinus amor extaſim facit Inquit Diony. Nõ ſinent ſe ſui amatores. Inebriabunł ergo beati dilectiõe. ⁊ h̃ ab abũdãtia bonorꝫ que ſunt in domo glie que a deo procedũt. Dilectio: fruitio: ſeu delectatio: notatur in potu voluptatis: que delectatio a deo eſt: q: tue ⁊ iõ vera ⁊ pmanẽs. Vñ Ber. Illud eſt verum gaudiũ qđ nõ de creatura: ſed de creatore cõcipił: qđ cũ pceperis nemo tollet a te: cuius comparatiõe oẽ pulchrũ ſeduꝫ: oẽ dulce amarꝫ: omne qđ põt delectare moleſte. Gaudiũ eniꝫ delectatio eſt in creatura rõnali. Hec delectatio ſeu gaudiũ abũdans eſt. ⁊ ideo dr̃ torrente nõ calice vel ciatho. ex oĩ enĩ parte gaudio circũdatur mltiplici. Vñ dr̃ Math. xxiiij. Intra i gaudiũ dñi tui. vt vndiq̃ eo circũdeł ex ſuperiori videndo deũ. ⁊ ex inferiori videndo infernũ quẽ euaſit. ps. Letabił iuſtus cũ viderit vindictã. i. punitionẽ reprobo. a dextris vidẽdo iocundam beatorꝫ ſocietatẽ a ſiniſtris in cũctis elementis ⁊ celis noua i venuſtatẽ. intra bonorꝫ operꝫ meritum premiatũ. extra corp⁹ glificatũ. Erit eñi ſaciles: ⁊ iõ dicił potus. faciliime eñi ibi pot⁹ ſumił ad delectatiões in mundo ſiue tpales ſiue ſpũales puenit quis cũ magno labore frequenter ſi q̃s vult delectari in cibis ſatis laborat in q̃rendo: in coquẽdo: in comedẽdo. Si q̃rit delectari ſpũaliter qđ ſit ex opib⁹ virtuoſis ⁊ cõtem

De tribus dotibus.

pl[illegible]tione ⁊ orõne ⁊ hmõi. vtiqꝫ prius opꝫ labo-
rare: ſed ſine aliquo labore beati hñt ↄtinuum
gaudiũ: qḋ vtiqꝫ ibi eſt ↄtinuũ cũ ſatietate ſiſ ⁊
cum auiditate. ps. Satiabor cũ apparuerit glo
ria tua. ⁊ ſic tollit anxietas. ⁊ hoc ne credat hoc
eſſe cũ faſtidio. ſicut hic accidit: qꝛ ſatur faſtidit
cibũ vel potũ: vt dr̃ Eccl. xxiiij. Qui bibunt me
adhuc ſitient. Et Petrus in canonica ſua i quẽ
deſiderant angeli pſpicere. Uñ aũt inebriẽtur
ſancti ⁊ potent fruitõe oſtendit ſubdẽs qm̃ apḋ
te eſt fons vite vñ ſcꝫ hauriũt. Eccl. j. Fons ſapiẽ
tie verbum dei in excelſis: qḋ Jo. dicit eẽ apud
deum patrẽ. ſ. ⁊ qḋ factũ eſt in ipſo vita erat: ⁊ vi
ta erat lux hoium. Ab ipſo legit fonte vite ⁊ lu-
minis illuminantur. vñ ſubdit. Jn lumine tuo
videbimus lumẽ. in lumine. ſ. glie ſci vidẽt lu-
men diuinitatis: vñ viſio eſt tota merces funda
mẽtaliter. ſ. ⁊ vt refert Aug. de ciui. dei. Uiſio il
la eſt tante pulchritudis tantoqꝫ amore digniſ-
ſima. vt Plotinus phus ſine hac quibuſlibet ⁊
quãtiſlibet bonis preditã aiam exiſtimet infeli
ciſſimã. Ex hac igit viſione inebriant dilectiõe
qꝛ bonũ nõ amat niſi viſum. i. cognitũ ſeu rep-
ſentatũ p intellectũ: ⁊ tanto magis quanto ma-
gis cognoſcit. ⁊ qꝛ clare ſummum bonũ cogno
ſcit: ideo inebriant ſci amore. Et qꝛ ſm Augu.
Nil dulcius charitate q̃ vnit dilectũ cũ diligẽ-
te. ⁊ pcipue pfectiſſime in patria. iḋ ſeqtur vo-
luptas fruitiõis. ⁊ hic eſt vltimus finis creature
rõnalis. ſ. beatitudo que cõprehendit in his tri
bus dotibꝰ. Uñ dicit magiſter in. ij. ſen. diſt. j.
Fecit deus rõnalem creaturã: vt ſummũ bonũ
intelligeret: intelligẽdo amaret: amando poſſi
deret: poſſidendo frueret: poſſeſſio aũt videtur
pertinere ad tentationem. ſm Alber.

¶ De pma dote. ſ. de viſione dei. Ca. iiij.

De viſione dei. vbi

ſciendũ pmo qꝛ deus in pñti vide-
ri nõ põt ex puris nãlibus ⁊ niſi tñ:
qꝛ eſt: quo viderũt phi demõſtran-
tes p rõnes nãles deũ eẽ ſm illud Ro. j. Jnuiſi
bilia dei a creatura mũdi per ea que facta ſunt
ĩtellecta ↄſpiciũtur. ſempiterna quoqꝫ vtus eiꝰ
⁊ diuinitas. ⁊ qḋ notũ eſt deo manifeſtũ eſt illis
ſed ⁊ p lumẽ gratie ⁊ fidei additũ lumini natu-
rali: nõ põt ẽt videri qd eſt: ſed ſolũ qꝛ eſt. Certi
us tñ aſſentit his que de deo mõſtrari pñt per
lumen fidei q̃ per lumẽ naturale ⁊ viſiꝰ. qꝛ ex
primo nõ eſt meritũ. cũ alis nõ aſſentiret. ſed ex
ſcḋo meritũ fidei de q̃ aplus. j. Cor. xiij. Uide-
mus nũc p ſpeculũ ⁊ ĩ enigmate. Nec poſſet vi
deri deus qd eſt ſeu p eſſentiã. vt bti in pña ab
hoie in corpe ↄſtituto mortali quãtũcũqꝫ eleua
to in cõtẽplatiõe. niſi eẽt alienatus a ſenſibꝰ tã
interioribus q̃ exterioribꝰ vita vegetatiua tñ
viuẽs. Et rõ eſt qꝛ vt dicit phs in iij. de aia. neceſ
ſe eſt quẽcunqꝫ intelligẽtẽ fantaſmata ſpeclari.
fantaſmata ſunt repñtatiua rex mãliũ. deꝰ aũt
ſpũs eſt nihil hñs de mã. ⁊ iḋ nõ põt ĩtellectus
vtẽs fantaſia. vt coiter accidit. videre deũ qdẽ
Uñ ⁊ ſm Tho. ij. ij. q. clxxv. arti. iiij. de Paulo
cum raptꝰ fuit in paradiſuꝫ ad videndũ deuꝫ p
eẽntiã. vt ab oibꝰ dr̃. oportuit ſaltẽ q eẽt oino a
ſenſibꝰ alienatus. ſi aia erat in corpe. qḋ ipe po
nit in dubio. Et ſic ĩtelligit illud Jo. j. Deuꝫ ne-
mo vidit vnquã. ⁊ Exo. xxxiij. dixit dñs Moy-
ſi. nõ videbit hõ ⁊ viuet. ſ. in vita ſenſitiua. Uñ
⁊ ipe Moyſes quẽ ẽt ipe Tho. poſt Aug. dicit
vidiſſe deũ p eẽntiã in vita pñti fuit alienatus
tũc a ſenſibꝰ. Qḋ ſi qs vellet ĩtelligẽ de viſione
q̃ ſi p oculos corpales ad lrãm. Uex eſt nedum
oculus materialis hois. ſed nec ẽt glificati deũ
videre põt p eẽntiã. Et rõ eſt qꝛ ſilitudo ſeu ſpe
cies rei viſe p quã vr̃ eſt res corpalis. deꝰ autẽ
eſt ſpũs purꝰ nec potẽtia ſenſitiua eſt capax ſeu
ſuſceptiua rei ſpũalis vnũquodqꝫ eni recipit in
altero p modũ eiꝰ ſm phm. Sed Greg. in mora
libus. poſt Jo. in celiis. dat aliã expoſitionẽ illi
us auctoritatis. vt. ſ. hõ viuens. i. ſm ſenſualita
tem. vtiqꝫ ſicut hic nõ videt deũ viſione guſtati
ua. ita nec in patria viſiõe fruitiua. qꝛ nõ ſalua-
bitur. nec ẽ ↄtra pdicta qḋ ait Jacob Gen. xxxij.
Uidi dñm facie ad faciẽ. Et Eſa. vj. Uidi dñꝫ ſe
dentẽ ſup ſoliũ excelſum ⁊c. Nã ille viſiões ſm
Tho. Greg. ⁊ alios nõ fuerũt viſiões diuine eſ-
ſentie ſed in ſba creatura. Apparebãt eni ange
li in forma aliqua excellẽti corpali repñtantes
dñm. vnde denominabant ab eo quẽ repreſen
tabant. Jn patria aũt vidẽt ſci deũ clare ⁊ p eẽn
tiam. ſm illud. j. Jo. iij. c. Cũ apparuerit videbi
mus eũ ſicuti eſt. Et. j. Cor. xiij. tũc facie ad faci
em. ſupple videbimus. ⁊ hoc p lumen glie vt di
cetur ĩfra nõ tñ cõprehẽſiue. vt. ſ. poſſet aliquis
beatꝰ cõprehẽdere totũ qḋ eſt deus. Unde Hie
re. xxxij. dicit de deo: magnus ↄſilio ⁊ incõpre
henſibilis cogitatu. Nec etiã aiam xpi. Uñ di-
cit ps. in pſona xpi. Mirabilis facta eſt ſcientia
tua ex me ↄfortata eſt. ⁊ non potero ad eã ſcꝫ p-
uenire ratio huius eſt. vt dicit Pet. de palu. in
iiij. di. xlix. arti. j. qꝛ illud qḋ eſt pprũ ſuperio-
ris nature tanquã p ſe ⁊ primo ↄueniẽs ei ſe hꝫ
tripliciter ad inferiorẽ naturã. Uno modo ſic.
q ſm eſſe debiliſſimũ ei ↄueniat per naturam
Alio modo vt ſm eſſe magis perfectũ conueni
at ei per motum illius. Tertio modo ſm eſſe p
fectiſſimum: ⁊ ſic non eſt ei cõicabile niſi coicar
ret natura. ſicut aer ex natura ſua eſt tepide ca-
lidus. ſed ab igne fit feruide calidus non autẽ
calidiſſimus niſi fieret ignis. ſic intellectus cre
atus per naturam eſt cognoſcitiuus dei quan-
tum ad quia eſt. ſed per lumen glorie. vnde

videndo cognoſcit qd eſt.ſ. eſſentiam dei nul
lo autē mō pōt cōprehēdere deū niſi deificaret
qd eſt ipoſſibile.ſʒ ſolus deꝰ cōprehēdit ipm. de
qua noticia cōprehēſiōis dr Math.xj. Nemo
nouit filiū niſi pater. neqꝫ patrē qs nouit niſi fi
lius. ꝛ idē itelligit de ſpiritu ſancto. Nō obui
at qd ait apls.j.Coꝛ.ix. Sic currite vt cōprehē
datis.ſ.deū.nā dupliciter dr deꝰ cōprehendi.
vno mō attingēdo ad id qd tendit. ꝛ de hoc lo
quit apls. ꝛ tn̄ ſancti dicunt cōprehenſores re
ſpectu currentiū ad brauiū beatitudinis p fru
entia bona op. ꝓpter q̄ dicūtur viatores. Alio
mō dr aliqd cōphēdi vt totū capiat qd ē. ꝛ ſic
deꝰ dr icōphēſibilis a nobis. ex de ſum.tri.c.j.

¶ Quō ſit iſta vi- .§.I.

ſio btā circa qd dicit Pe. de palu. in.iiij. vbi.ſ.
q̄ nō eſt p ſpem.ſ. itelligibilē: ſicut ſunt ſpecies
intelligibiles: qbꝰ hō itelligit in pn̄ti: vel ſicut
ſpecies indite itellectibꝰ angeloꝝ ab initio crea
toꝝ: qbus mediantibꝰ itelligūt creaturas vltra
illū modū quo eas cognoſcūt in vbo. Nam cū
ſancti dicūt: q̄ hic deus videt p fidē: i patria p
ſpeciē: nō loquūtur de tali ſpecie itelligibili: ſʒ
appellant ſpem dei eſſentiaʒ eiꝰ: que ꝛ alio mō
dr facies: nō ꝓprie cū facies ſit coꝛpoꝛis ꝛ deus
ſit incoꝛpoꝛeꝰ: ſed p ſilitudinē: q: cognitio hoīs
in facie eſt clara ꝛ plena eiꝰ cognitio ſʒ coꝛpus:
hoc aūt cognoſcit q̄ſi ex poſtergo.ſ. impfecte.
Vn̄ ipſe dicit Moyſi Exo.xxxiij. Poſteriora
mea videbis: faciē aūt meā videre nō poteris
viuēs.ſ. vſu ſenſuū. Non ḡ p ſpēm itelligibilē
videt deus in patria qd pbat ſic. Si in viſione
beatifica eēt ſpecies: aut ibi eēt ꝓpter agere: aut
pp recipe: aut pp repn̄tare: aut pp d̄terminare: ſʒ
pp nullū coꝝ ibi reqrit: ḡ fruſtra pōit. Maioꝛ
pʒ: q: ſpēs nō pt huire ad cognitionē niſi aliq̄
iſtoꝝ modoꝝ. Minoꝛ pʒ q̄ſtū ad ſingulas ptes
p oꝛdinē. Pmo q̄ nō ē ſpēs in patria q̄ad viſio
nē beatificā ꝓpter eligere actū actiue: tū q: deꝰ
imediate efficere pōt qcquid agit alio median
te: tū q: creatura nō pōt cōcreare vel ſaltē nō eſt
ſibi cōicatū creare inſtr̄aliter quō opʒ ad hoc q̄
ꝓducat beatitudo q̄ eſt qd ſupnaturaliſſimuʒ:
tū q: illo poſito deꝰ nō imediate p ſeipm beati
ficaret. Scdo nō requirit talis ſpecies ad diſpo
ſitionē paſſiue: q: deus pōt iprimere pfectionē
ſine oi diſpōne que nō eſt vir ꝛ p ſe receptiua
ipſius. Spēs aūt cognoſcibilis nō eſt ſic p ſe ſu
ſceptiua cognitiōis: ſicut potētia cognitiua: tū
q: nō poſſet in aliq̄ cognitio vbi nō eēt ſpecies
ſicut vbi nō eſt potētia cognitiua: tū cuʒ in deo
ſit cognitio ſine ſpecie: nō aūt ſine itellectu ꝛ in
angelo reſpectu ſui. Tertio nō requirit ſpecies
ad repſentandū: tū q: beatitudo patrie que eſt
de pn̄tia dei nō pōt eſſe p illud repſentatiuū qd

equaliter eſt pn̄tis ꝛ abſentis exiſtētis: vel non
exiſtētis. hmōi aūt eſt talis ſpēs: tum q: contra
ctio ad eē limitatū plus diſtat ab eſſe illimitato
q̄ꝫ ꝯctio ad eſſe ꝯiunctum materie ꝛ a ſeparatio
a materia ꝛ ꝯctio adhuc ꝛ nunc ad eſſe vniuer
ſale: ſed ꝓpter hoc ſpēs ſenſibilis nō repreſen
tat vniuerſale nec itelligibilis accepta a fantaſ
matibus directe pōt repn̄tare itellectui ꝯiūcto
q̄dditatē ſubſtātie ſepate. ḡ multo minꝰ ſpecies
creata pōt repn̄tare q̄dditatē increatā. Quarto
nō reqrit talis ſpēs ad determinādū: q: lʒ deꝰ
ſit agēs vniuerſale: tn̄ ſeipm determiat vn̄ illiꝰ
obiecti determiate cognitiōeʒ iprimit cuiꝰ vult
vel ſui vel alteriꝰ ꝓpter qd nō indiget i ſuo paſ
ſiuo determiate alio ſicē indiget celū vel intelle
ctus agēs: viſio aūt beata ē a ſolo deo effectiue
ſaltē pncipalr vn̄ nec ꝓpter hoc ſpēm reqriꝰ: ſʒ
viſio iſta ē p lumē glie. ¶ Circa qd dic idē pe.
vbi.ſ. q̄ ad videndū deuʒ clare ꝛ btifice reqrit
lumē in itellectu hītuale de potētia dei oꝛdiata
ꝛ q̄ ita eſt de facto: ꝛ hec eſt cōis opinio q̄ pbat
tripli̇r. Pmo q̄ ſit ꝯgruū: q: oē qd videt in lu
mine videt: ꝛ h̄ eſt nāle intellectui: vt in lumie
itellectus agētis qui eſt habitꝰ vt lumie videat
qcqd videt. vn̄ q: gr̄a nō deſtituit ſed pficit na
tur.i.iō mediāte habitu lumis ꝯgruū eſt intel
lectū btificari. Scda rō quaſi eadē eſt gr̄a pficit
nāam ſm modū eius: q: ergo volūtas ꝛ itellectꝰ
nata ſunt pfici actu pfectiſſimo mediante habi
tu quo ſit ei cōnaturalis actꝰ: inde eſt q̄ iſto mō
in btitudie ſupnaturali q̄ſi natura pficit: q: eēt
per habitū ſupremū puta ſapiētie. Tertio pbat
ex hoc q̄ charitas nunq̄ꝫ excidit: mirū eſt autē
valde q̄ intellectꝰ ſit actꝰ pfectus ſine habitu ſi
in volūtate eē non pōt: q: volūtas eſt magis de
terminata q̄ꝫ intellectꝰ ꝓpter qd oēs ponunt in
intellectu hītus: ſed in volūtate nō oēs ponūt
q: determinato intellectu determiat voluntas
neceſſario: ſi ergo in pr̄ia non pōt eēt fruitio in
voluntate ſine habitu charitatis ſaltē de poten
tia oꝛdiata: multo magis nec viſio in intellectu
ſine lumie glie: ſʒ illud ps. In lumie tuo vide
bimꝰ lumē.ſ. deitatis in lumie glie habituali in
fuſo itellectu. De potentia aūt abſoluta pōt hri
btifica viſio ſine tali lumie habituali: ſed nō de
oꝛdinata. Et ſi arguatur ꝯ ſic. agētis liberaliſſi
mi eſt cōicare patienti oē illud cuius eſt capax:
ſi ergo intellectꝰ ſine hitu luminis eſt capax bti
tudinis de potētia abſoluta: ergo diuia libera
litas ſine tali habitu beatitudinē cōicat. Rn̄. q̄
agens liberaliſſimum cōmunicat ꝯgruentiori
modo ꝛ non oīmodo ſibi poſſibili de potentia
abſoluta bōa ſua. Qui eni pt ſaluat ſine ſacriſ
aut ſine icarnatione: aut facē oēs effectꝰ ſine cā
media: ꝛ accidēs ſine ſbiecto mauult tn̄ ſic oꝛdi
nate facē iſta pp ꝯgruitatē nō pp neceſſitatem.

Quid videatur .§.ij.

in deo vere ⁊ cōgrue in vita beata dicēdū. Equidem vr̄ clare diuina eēntia ab oib⁹: ⁊ hoc est denarius dat⁹ oibus laborātibus in vinea domini. Math. xx. In denario eni designaẜ ex imagine regia diuina maiestas: que videẜ ⁊ in numero denario qui est pfectus oīs pfectio ⁊ in rotunditate eternitas. Uidet tñ diuinaꝫ eēntiam vnus alio limpidius: qui scꝫ hic deū amauit ardenti⁹. Sicut eni hic in pn̄ti eandē rem cognoscit: vel videt plenius quātū ad plures ꝓprietates ⁊ circūstātias eius qui acutiorē itellectū vel visum hꝫ. Et hec est varietas mansionū. Uideẜ aūt ab oīb⁹ clare vnitas diuine eēntie in trinitate psonaꝝ: ⁊ quō filius eternalr̄ gñaẜ a pr̄e per modū vbi ⁊ spūsctūs ꝓcedit ab vtroqꝫ per modum amoris qd̄ mysteriū hic credi pōt ⁊ dꝫ demōstrari nō valet. Uñ dixit xp̄s. Jo. xvij. Hec ē vita eterna vt cognoscant. ecce visio: te scꝫ prēꝫ ⁊ quē misisti iesum xp̄m: scꝫ filiū tuū. Misso eius est icarnatio eius facta a spūsancto. nō opere humano. ⁊ sic notaẜ trinitas psonaruꝫ. soluꝫ deū. i. vnū deū eē tres psonas dictas vbi ostenditur vnitas essentie hoc videre ⁊ cognoscere clare est vita eterna. Et de potētia dei ordinata vna psona in diuinis nō pōt cognosci sine alia qꝛ relatiua sunt sīl' nālr̄ itelligētia: nec psona sine eēntia. sicut nec ſm hō sine humanitate: qꝛ essentia est de ꝯstitutiōe psone nec eēntia sine personis: qꝛ debemus videre qcqd credimus: nec eēntia sine re que est psona ēt de potētia absoluta: qꝛ sunt idē re. De potētia aūt absoluta dei videẜ ꝙ diuina eēntia posit clari videri sine hoc ꝙ in ea videaẜ rō psone cuiuscūqꝫ. qd̄ multipliciter pbaẜ. Primo sic. Ille qui nō cōprehendit totaliter rem pōt ignorare aliquē modū ei⁹ saltem rōne differētem ⁊ cognoscere rōnē primaꝫ sine posteriori: sed nullus itellect⁹ creat⁹ cognoscit eēntiā diuinā sub oī rōne qua est cognoscibilis. als non posset ei fieri aliqua reuelatio de nouo: nec p ꝯñs cōprehēdit. Scd̄o pbaẜ sic. nō plus dr̄nt attributa ad inuicē ꝗ̄ eēntia ⁊ persona. sed illa pn̄t sine inuicem cognosci. als cōprehēderenẜ. ergo ⁊c̄. Tertio sic. nō minus differt eēntia ⁊ psona ꝗ̄ idea: cū illa solū respectū rationis addat hec realē. Sed pōt videri eēntia sine hoc ꝙ videaẜ idea: qꝛ dicit ph̄s in lib. de memoria ⁊ reminiscētia: ꝙ imago pōt itelligi ſm ꝙ quedā res est sine hoc ꝙ itelligaẜ ſm ꝙ est similitudo: ⁊ multo magis res que nō est fctā ad hoc ꝙ repn̄sentet: sic vt est eēntia diuina ſm ⁊c̄. sꝫ vt dictū est de potētia ordinata nō videẜ eēntia diuina sine psonis. Uidētur ⁊ in ipso deo ei⁹ attributa: vt potētia: sapiā: bonitas: ⁊ oēs perfectiones: que qdē nō sunt accidētia vt in nobis

Uideẜ vnitas in trinitate.

Uideẜ attributa.

sed sunt ipsa diuina eēntia. Nō opotet ergo sibi doceri de deo quia oēs plene notescūt: ēt minimus magis ꝗ̄ hic in mūdo quicūqꝫ doctor sanctus. Unde Hieremie. xxxj. c. dr̄. In illo die scꝫ glorie nō docebit vnusqsqꝫ primū suū dicens. Cognosce dn̄m. oēs eni sciēt me a maiori vsqꝫ ad minimū dicit dn̄s. Itē vidēt sancti in deo visionē suā. i. sese videre. nā visio dei est perfectissima visionū. nō aūt eēt perfecta nisi reflecteretur super se. ⁊ vidētem potētiā habitū ⁊ oīa super que reflectunẜ visiones pfecte ⁊ in via.

Uident ⁊ nūc .§.iij.

aīe beatoꝝ ⁊ angeli oculo itellectuali in deo humanitatē xp̄i assumptā a vbo in vnitate psone. Esa. xxxiij. c. regē in decore suo videbūt. Uidēt ⁊ quō facta sit illa vnio. ⁊ quō xp̄s sit in sacro altario: que in pn̄ti nullus videre pōt. Qd̄ videāt sancti in deo humanitatē xp̄i dicit Duran. esse necessariū. nā nō eēt pfecte btūs qui non haberet qd̄ vult. sed vult qlibet btūs videre redēptorem suū: ēt ſm humanitatē. als eēt ingrat⁹ non hñdo istā voluntatē. Post resurrectionē aūt vltimā videbūt sancti xp̄i humanitatē nō solum oculo itellectuali: sed etiā oculo corpali ſm illō Job. xix. c. in carne mea videbo deū saluatorē meū. saluauit aūt per humanitatē. ⁊ quāuis dānati in vltimo iudicio videāt humanitē xp̄i ſm illud Joā. xix. Uidebūt in quē cōpunxerūt. tamē inde valde ꝯtristanẜ: qꝛ sicut excellēs sensibile contristat: qꝛ ledit organū: vñ sol in sua sphera aspici nō pōt sine afflictiōe. ita nihil phibet xp̄i humanitatē in se clarissimā. Unde ⁊ de se delectabilē ſm illud. Eccl's. xj. c. Dulce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solē. ⁊ sol iustitie xp̄us deus nr̄. tñ inquātū ei⁹ excellēs claritas eēt lesiua dispōnis organi nō glificati: vt oculi dānati vel si lux illa corpis xp̄i demulceat de se. ꝯtristet saltē inquātū visio inimici ⁊ nocētis ꝯtristat valde ipsos reprobos: vt dicāt montib⁹. cadite super nos: ⁊ collib⁹ cooperite nos: ⁊ abscōdite nos a facie ignis ⁊ ab ira ei⁹. Sed glificati ex tali visione pcipiūt magnū gaudiū: qd̄ qdē gaudium nō hn̄t angeli qꝛ oculo corpali quē non hn̄t xp̄i humanitatē videre nō pn̄t. In cui⁹ figurā legiẜ Geñ. xliij. c. ꝙ Joseph in ꝯuiuio facto solēnissimis frib⁹ dedit Beniamin fratri suo vterino. idest ex pr̄e ⁊ mr̄e vbi alij erāt frēs tñ ex parte qnqꝫ portiōes plusꝗ̄ ceteris. Joseph significat xp̄m post pharaonē regē egypti. i. deuꝫ regum mūdi. prim⁹ in regimine mūdi ipse inquātum hō ad dispensandū frumēta graꝝ ꝯstitut⁹: cui angeli sunt frēs ex pte dei patris: sicut ⁊ nos qꝛ vtrosqꝫ de⁹ creauit. nobis aūt est frater ēt ex pte mr̄is nr̄e. s. Eue vñ descēdimus: qꝛ ⁊ ex ea ipse humanitatē accepit ſm corpulentā substantiaꝫ

ſumptā de virgine. In conuiuio ergo ſupne vi
ſionis ⁊ refectiōis: vbi tot ſunt epule quot gau
dia vltra viſionē diuinitatis cōem nobis ⁊ an/
gelis. dat nobis xp̄s quinqꝫ portiōes. i. gloriaꝫ
quinqꝫ ſenſuū corpis quā angeli nō habēt. Ui/
deamus xp̄i humanitatē corpaliter corpa ſctō/
rum celos ⁊ elementa audiamus adoremus et
guſtemus ⁊ palpemus ⁊ inde gaudeamus.

¶ Uidēt quoqꝫ .§.iiij.

ſancti in deo oia illa ſine qbꝯ beatitudo eorum
non eſſet pfecta ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xlix. ar
ti. ij. ⁊ hec ſunt oia illa que nāliter ⁊ licite volūt
videre. i. cognoſcere vt qdditates ſp̄ruꝫ ⁊ vni
uerſi. exiſtētias do particulariū nō curat hō vi/
dere niſi inquātū ſua intereſt. Uñ cognoſcet ēt
oia paruuli baptizati in deo nām ⁊ oēs ppꝛieta
tes nāles cuiuſlibꝫ rei create magiſquā aliquis
phs mūdi. nā nullus hic noſcit cōplete naturā
⁊ ppꝛietates reꝝ. Itē cognoſcēt oia que videre
eſt ad decorē ⁊ meritū. ⁊ ſm hoc qui plus meru
it plura videt. ⁊ vnuſqſqꝫ oēs ſpecies vniuerſi
quas nāliter deſiderat ſcire videt. lꝫ ſine his vi
ſio eſſet beatꝰ. Itē quod ptinet ad vnumquēqꝫ
ſpālr videt. ⁊ ſic iferioꝛ pt aliqd ſcire qꝺ ſupioꝛ
neſcit: vt ſi fiat oꝛo ad ſanctū iferiorē nō ptinet
ſic hoc ad ſupiorē ſicut ad inferiorē. Uñ non eſt
neceſſe illū ſcire niſi hoc reuelet vt ſecum oret.
Sci vi/dēt pe/nas dā/natorū. Itē vidēt in deo per actū reflexū viſionē ſuaꝫ ⁊
dilectionē ⁊ fruitionē. Uidēt in deo penas dā/
natoꝝ ⁊ ex cōparatiōe euaſionis eorum magis
grās agūt. Uidebūt ⁊ oculo corpali penas coꝝ
nō quidē in celo exiſtēs ppter nimiā diſtātiaꝫ.
ſed poterūt ad placitū corporalr de celo deſcen
dere. nō qdē ſcindēdo celū ſed nō occupādo lo
cum. ſeu per miraculū ⁊ vtute diuina erūt duo
corpora ſil. ſicut exiuit de ſepulchro eo clauſo.
¶ Uidebūt amicos ⁊ ſcōs quos hī habuerunt
in noticia p fidē: ſicut narrat Greg. in dialogo
iiij. li. de quodā ſcō q recognouit aliq̄s ſanctos
in morte ſua ad ſe veniētes quos habuerat i de
uotiōe. Qꝺ ſi obijciaꝶ. ꝙ oculus vidēs ſpeculū
videt oia que repn̄tanꝶ in ipo lꝫ nō cōprehēdat
qꝛ nullus ſenſus cōprehēdit ſuū obiectū. qꝛ nec
qdditatē apprehēdit. Rñ. ꝙ qui cōprehēdit de
um neceſſario oia videt in eo. ꝙ lꝫ deus nō poſ
ſit eē pn̄s intellectui in rōne obiecti immediate
qn videaꝶ: cū hoc ſit eū videre formalr. ſ. euꝫ ha
bere pn̄tem in rōne obiecti. cuꝫ tn̄ viſio dei ha/
beat gradus. ⁊ pfectioꝛ ſit illa qua vꝛ in ſe ⁊ oia
in eo qꝫ illa qua in ſe vꝛ ⁊ nihil in eo pōt ipſe ſe
pn̄tare per viſionē ſui tm̄ ſine viſione alioꝝ in
Sci vi/dēt oꝛo/nes no/ſtras. illo. vel cū viſione iſtoꝝ ⁊ nō illoꝝ ſicut ſibi pla
cet. ſecus eſt de ſpeculo qꝺ nō eſt voluntarium.
Sed qn̄o ſci cognoſcāt ſeu videāt oꝛones nr̄as
vocales vel mētales. Dicit Pe. de pa. in. iiij. di.
xlv. ar. ij. ꝙ quidā dicūt ꝙ in beatis tam hoībꝰ
qꝫ angelis eſt triplex cognitio. ſ. nālis btā ⁊ que
dam media que dꝛ reuelatoria. Et ſi q̄raꝶ de pri
ma cognitiōe ſcꝫ nāli an cognoſcāt per eā orati
ones nr̄as. ſic dicūt ꝙ nō ſaltē aie ſepate. Cuiꝰ
rō eſt ſm eos qꝛ nālis cognitio aie ſeparate eſt
cois bonis ⁊ malis. ſed mali nō cognoſcūt co/
gitatiōes: nec facta viuoꝝ. ſicut dicit be. Greg.
ſumēs argumētū de aia diuitis epulōis. q igra/
bat ſtatū ⁊ facta fratrū ſuoꝝ. ergo nec aie beato
rum cognoſcūt cogitatiōes vel facta viuorum.
¶ Si queraꝶ vtrū beati cognitione btā cogno
ſcant oēs oꝛones nr̄as vocales vel mētales. di/
cūt. ꝙ nō. qꝛ illa q̄ qn̄qꝫ cognoſcūtur. qn̄qꝫ non
ptinēt ad beatā cognitionē. ſed cognitio quam
hñt btī de oꝛonibus nr̄is vocalibꝰ vel mentali/
bus nō ſemp eſt in eis. qꝛ anteq̄ꝫ oremꝰ eas nō
pcognoſcūt. Nec aliqs ponit ꝙ talis cognitio
ſit ſemp in eis. qꝛ ſi cognitio taliū eēt ſp in eis.
eadē rōne ⁊ cognitio oium alioꝝ particulariū
ɔtingentiū. ⁊ ſic nō indigerēt ꝙ aliqd eis reue
laretur. qꝺ eſt falſum cū angeli qui nō ſunt aiabꝰ
iferiores per reuelationē purgētur a neſcientia
multaꝝ reꝝ. vt pꝫ per Dionyſi. vj. c. celeſtis hie
rarchie. ergo talis cognitio nō eſt btā. ⁊ ſic patꝫ
minoꝛ. Maioꝛ pbaꝶ. qꝛ cognitio beata eſt vna
cognitio ſemp manēs in reſpectu vniꝰ pncipa/
lis obiecti ſp eodē mō ſe habētis. ⁊ iō eſt ipoſſi
bile ꝙ p eam aliqd de nouo cognoſcaꝶ vbi ſit
aliqua mutatio. vel in obiecto repn̄tante vel in
ipſa actione vel in vtroqꝫ. ſed nulla horum eſt
ergo ⁊c̄. Si loquamur de cognitiōe per reuela/
tionē. ſic dicūt ꝙ oēs beati cognoſcūt oratiōes
nr̄as ſiue mētales ſiue vocales que diriguntur
ad eos. qꝛ ſm Aug. ad beatitudinē requiriꝶ ꝙ
habeat vnuſqſqꝫ qꝺ vult nec aliqd inordinate
vult. ſed qlibet recta volūtate vult cognoſcē ea
que ad ipm ptinēt. ⁊ iō btī quibus nulla recti/
tudo deeſt volūt cognoſcere oia ea q̄ ad eorum
btitudinē ptinēt: ſed oꝛones q̄s ad eos dirigi/
mus ad eos ptinēt tanquā ad mediatores iter
nos ⁊ deū. ergo btī illas oꝛones cognoſcūt ⁊ cū
hoc nō ſit de cognitiōe nāli vel btā. vt probatū
eſt. reſtat ꝙ ſit de cognitiōe reuelatoria que pti
net ad btitudinē accidētalē. ¶ Sed poſſet ſuſti alia opi.
neri ɔtra iſtā opinionē. ꝙ cognitiōe etiā beata
ſci cognoſcerēt oꝛones nr̄as. qꝛ illa viſiōe ſci nō
ſolū vidēt diuinā eēntiā ſed ēt qcqd ad eos di/
recte ptinet vt ipſimet dicūt de illa opi. ſed ad
ipſos ptinēt oꝛones ad eos directe. vt etiā ipſi
dicūt. ergo illas vidēt. Nec obſtat ꝙ illa cogni/
tio beata nō variaꝶ. quia poſſibile eſt ꝙ beatꝰ a
pncipio ſue viſionis ⁊ beatitudinis videt i deo
oēs oꝛones ad ſe dirigēdas in ppetuū. ⁊ ſic po/
ſtea illa viſio nō mutaꝶ. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ
quāto aliqd limpidius videt deū. tāto plura in

ipſo videt.ↄtingit aũt aliquẽ plus orare ſanctũ minus limpide vidẽtẽ deũ.ergo ꝛc̃. Dicẽdum eſt ergo.ꝙ prima opinio ſiue ꝓpoſitio eſt vera de viſis.p ſe perficiẽtibꝰ ītellectũ.ſicut ſunt q̇d ditates creabiles:nõ de ſingularibꝰ.vel poteſt dici ꝙ ea de nouo cognoſcit cognitiõe nõ ītẽſa.ſed extẽſa ad plura obiecta.Qd̕ aũt dicũt de cognitiõe reuelatoria nõ vr̃.qꝛ reuelatio eſt nõ de his que ſpãliter ad vnũquẽqꝫ ptinẽt. ſed de his que gñaliter ptinẽt ad ſtatũ ecclie:de q̇bus in via eſt reuelatio ꝓphetie:que tñ poſtq̃ ſũt reuelata a deo vel ab angelo ſupiori ſtatiꝫ cognoſcunt̃ cognitiõe beatifica ſm quoſdaꝫ.ſiue igit̃ cognitiõe reuelatoria ſiue cognitione btã ſcivi-

Orones ſcõꝝ valent nobis. dent orones nr̃as ſm oẽs.¶ Ubi ẽt ſciendum ſm Pe.vbi.ſ.ꝙ orones ſcõꝝ ſp valẽt nobis q̃tũcũqꝫ orãt pro nobis poſtulãdo ſimplr aliq̇d fieri p nobis:qꝛ cũ volũtas.eoꝝ ſit totalr̃ cõformis volũtati diuine nihil voluũt fieri circa nos niſi qd̕ deꝰ vult fieri illud qd̕ deꝰ vult fieri volũtate ↄñte q̃ eſt voluntas ſimplr̃ ſp fit. Nõ tñ fruſtra orãt p nobis quãuis nõ orẽt niſi qd̕ ſciunt deũ velle.qꝛ ſicut effectꝰ nãles qui tñ volẽte deo eueniũt nõ eueniũt niſi mediãtibꝰ cauſis ſcdͥs nõ pp̄ ineſſicatiã potẽtie diuine.ſed pp̄ ordinẽ rebꝰ diuinis inſtitutũ.ſic diuina bñficia deſcendunt in nos mediãtibꝰ btĩs tam angelis q̃ aĩabus btĩs.nõ pp̄ defectũ diuine miſericordie. ſꝫ pp̄ ordinẽ diuinũ ↄſeruãdũ quo deꝰ vult bonitatẽ ſuã cõicare īferioribus p ſupiores.¶ Ubi

Decet orones dirigere ad ſcõs etiã ſciẽdũ ſm Pe.vbi.ſ.ꝙ decẽs eſt ꝙ orones nr̃as dirigamꝰ ad ſcõs.qꝛ ſm Diony.lex deitatis eſt:īfima ad ſuprema p media reducere.ſed quãtũ ad dona gr̃e:btĩ ſunt medij īter viatores ⁊ deũ.ergo eis mediãtibꝰ viatores debẽt reduci in deũ.Et nõ ſolũ maiores ſed ẽt mediocres ⁊ minores ſci ſunt a nobis exorãdi pp̄ qnqꝫ rõnes.Quaꝝ pͥma eſt qꝛ aliqñ qs hꝫ maiorẽ deuotionem ad minorẽ ſcm̃:ex deuotione aũt maxime depẽdet oronis effectꝰ.Scd̕o ad tollendum faſtidiũ.qꝛ aſſiduitas eiuſdẽ rei faſtidiũ parit. p hoc aũt ꝙ alternatim diuerſos ſcõs oramus.q̃ſi in ſingulis nouus feruor deuotiõis excitat̃. Tertio qꝛ q̇buſdã ſcis datũ eſt in q̇buſdã caſibꝰ patrocinari.vt ſcõ Antonio ad extinguendum ignẽ q dr̃ infernalis.⁊ q̇buſdã alijs ſcis in quibuſdam alijs īfirmitatibꝰ.Quarto vt oĩbꝰ exhibeatur a nobis debitꝰ honor.Quinto qꝛ oronibus pluriũ īpetrat̃ qd̕ nõ īpetraret̃ oronibꝰ vnius.ſm illud.Multiplicatis interceſſoribꝰ largiaris.Hñt ergo ſancti in patria triplicẽ cognitionẽ ſeu modũ cognoſcẽdi res.Primo in deo

Sci tripliciter cognoſcunt. Cum enĩ vidẽt dei eẽntiã in q̃ relucẽt idee omniũ creaturaꝝ vt res obiecte in ſpeculo que tñ iõ nõ dr̃nt realr̃ ab ipo deo ſicut dr̃nt idee.ideſt imagines artificiatoꝝ in mente artificis ab eo

ſed ſunt vnũ cũ diuina eẽntia.dr̃nt aũt ratione quoad nos.vidẽtes ſancti diuinã eẽntiã vidẽt oĩa que ptinẽt ad eoꝝ beatitudinem.vt q̇dditates reꝝ ⁊ hmõi vt dictũ eſt nõ tamẽ cõprehẽdũt deũ.Et iſta viſio dr̃ matutina ſicut eſt in angel̃ que pfectior eſt ſcd̕a de qua nũc dicet̃ ⁊ clarior eſt.ſub qua includit̃ ipſa viſio diuine eſſentie q̃ eſt pfectior.qꝛ in ea conſiſtit beatitudo.Quidaꝫ tñ diſtingunt nõie appellãtes viſionẽ diue eẽntie in ſe viſionẽ meridianã ⁊ clariorem.Scd̕o vidẽt ſeu cognoſcũt ſancti creata ↄuertẽdo itellectum ſuũ ad ſpecies intelligibiles eis īditas ſeu infuſas in egreſſu aĩarũ a corporibꝰ ſicut cõcreate ſunt angelis bonis ⁊ malis ī eoꝝ prima ↄcreatione.Sic ẽt in cunctis hoĩbus bonis:et malis paruis ⁊ magnis cuꝫ migrant a corpore ſpecies intelligibiles īfundunt̃ oĩum ſpecierũ reꝝ creatarum ad que ſe cõuertendo per intellectum itelligant naturas reꝝ.quod ſanctis cedit in gaudium:⁊ dr̃ viſio veſpertina.malis ãt ad penã nõ refrigeriũ.Tertio vidẽt ſci aliq̃ per ſciaꝫ hic acq̇ſita:q̃ vtiqꝫ nõ amittit̃.ſꝫ remanentibꝰ habitibꝰ taliũ ſciaꝝ itelligẽ põt ↄcluſiões taliũ ſciaꝝ p habitꝰ in eis remanẽtes. Nec eſt ↄ̃ qd̕ ait apl's ſcia deſtruet̃.⁊ loq̇t̃ de ſtatu btĩfico: **j.co.xiij** qꝛ illa deſtructio itelligit̃ quoad modũ ſciẽdi q nõ erit q̃lis eſt in mũdo.nã hic itelligẽ nõ poſſumꝰ niſi ↄuertẽdo nos ad fantaſmata ⁊ irradiante ſup ea itellectu agẽte. ſꝫ ibi nõ erũt fantaſmata nec exercitiũ itellectꝰ agẽtis.Sed btĩtudine ſupnãli quãtũ ad itellectũ agẽtẽ poſſet ſic imaginari ꝙ hẽret ibi actũ iſto mõ.ꝙ ſicut lux aeri reſpectu caloris ⁊ raritatis eſt rõ actiue. ſic reſpectu rei accipiẽde eſt ei rõ patiẽdi ⁊ diſpoſitio paſſiua.Sic itellectꝰ agẽs q̃uis reſpectu cognitiõis vie ⁊ nãl' ſit itellectui poſſibili rõ actiua ſibi īprimẽs illã p ſpẽꝫ vl' imediate.tñ r̄ſpectu cognitiõis btĩfice ẽ eiꝰ diſpõ paſſiua non tñ qꝛ itelligat.ſꝫ q̃ poſſibil' itelligat.Uel põt dici illud qd̕ angelus itelligit p vnũ itellcm̃:illud aĩa p duos vt ſic nõ põt ſentire niſi p cõpoſitiõeꝫ ex potẽtia ⁊ organo ſbiectiue.ſic nec clare põt vidẽ deũ niſi p itellectũ poſſibilẽ īformatũ agẽte q eſt lux eiꝰ vel ſic oculus illũinatꝰ videt.ſic itellectꝰ poſſibilis formalr̃ itellectu agẽte illuſtratꝰ.vr̃ tñ mihi veꝝ.ꝙ qꝛ itellectꝰ agẽs nõ eſt pfectio ſimplr̃:cũ nõ ſit in deo nec ī ãgelis ꝙ nõ hꝫ btĩficũ actum eẽntialẽ.nec actiue:qꝛ ſic eſt a ſolo deo.nec paſſiue.ſꝫ ſolus itellectꝰ poſſibilis.ſꝫ oĩs actꝰ eiꝰ ẽ itelligẽ facẽ circa nãlr̃ itelligibilia nõ alia ⁊ in aĩa ↄiũcta.Nam q̇d faciat an aliq̇d faciat ẽt reſpectu nãliũ itellectionũ nõ appet.Cõſtat enim ꝙ nihil abſtrahit:ſed qꝛ ipe eſt oĩa facẽ qd̕ poſſibile eſt fieri.Uidet̃ ẽt ꝙ ſpẽs abſtracte ante ſeparationẽ in influxu:in ſeparatione aĩe nullaꝫ intellectionẽ cauſare poſſunt naturalit̃ niſi in

tute intellect⁹ agētis in q̄ apparet imperfectio ſpecierum angelicarum que habent virtutem intellectus agentis per ſe.

¶ De ſecūda dote anime que dicitur dilectio ſeu tentio. Capitulum.v.

De ſecunda dote aie que dicit̄ ſm̄ aliquos dilectio. ſ; ali quos tentio. De dilectione p̄ie dicit̄ Eſa.xxxj. Uiuit dn̄s cui⁹ ignis eſt in ſyon: ꝛ caminus eius in hierl̄z. Syon interp̄tat̄ ſpecula ſeu ſpeculatio. ꝛ ſignificat eccl̄iaz militātē i qua eſt ignis diuine dilectōis. Hierl̄m interp̄tatur viſio pacis ꝛ ſignificat eccl̄iaz triūphantez. vbi videt̄ de⁹ ſūma pax. hic aūt per ſpeculuz fidei. In eccleſia aūt triūphāte eſt camin⁹ ignis. ideſt abūdātia ꝛ pfectio charitatis ibi pfectiſſime i pletur illud p̄ceptū. Deut.vj. Mat.xxij. ꝛ Lu.x. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo: ꝛ ex tota anima tua: ꝛ ex oī mente tua: q2 ſemp actualr̄ volūtas fert̄ in dilectionē dei. Cū eni obiectū volūtatis in qđ fertur per actū dilectiōis ſit bonū cognitū qñ per intellectū repn̄tat̄ voluntati bonū ali qđ verū volūtas mouet̄ ad ipſuz amādū ꝛ quāto intellect⁹ ſe repn̄tat ſeu oñdit illud eē maius bonū tanto magis amat: ꝛ ſi ꝯtinue illud oſtendatur volūtati per intellectū ꝯtinue intelligendo ꝯtinue amat. Cū eni in p̄ria ſancti ꝯtinue videāt clare diuinā eſſentiā que eſt īfinitū bonū. ꝛ bonū vniuerſale in quo ſunt v̄tualr̄ oīa bona ſicut effectus exiſtūt v̄tualiter in cā ſua oīumq; rerū pfectiones ſicut in deo. nō ſicut in creaturis. ſ. cū aliquo defectu. ſ; ſine aliq̄ mixtura defectus nō pōt volūtas nō ferri in ipſuz deuz bonū infinitū per dilectionē ſummā ꝯtinue nō coacta violēter ſ; tracta nāliter ꝛ ſupnāliter p lumē glie. Et hinc eſt ꝙ peccare nō pn̄t cū auerti non pn̄t a ꝯtinua viſione: ꝛ exinde a dilectione ſūmi boni. S; in vita pn̄ti dū ſancti deū ꝯtemplant̄ ꝛ actu ꝯſiderāt deū eſſe ſūmū deuz. ꝛ guſtant p̄o eo ipē nō dilabunt̄ ad alia amāda. q2 nō pōt mēs deū cōtinue ſpeclari: ſ; op; in aliꝰ occupari dū ad alia extēdit̄ aliqñ menti paſſione obūbrata repn̄tatur aliqđ tpale bonū. vt magnū p̄e oībus diligendū ꝑpter vtilitatē ei⁹ vel delectationē ſui: ꝛ volūtas ſequit̄ ad illud in ordine amādū. ꝛ ſic deū offendit: ꝛ ꝯtra charitatē eius facit. Et de charitate p̄ie itelligit̄ ad litteraz illud. j. Cor.xiij. Charitas nunq̄ excidit. hec eſt charitas pfectiſſima que ſ; Hierony. ad Aug. de pe. di.ij. in hac vita h̄ri nō pōt que. ſ. ſemp actualr̄ ferat̄ volūtas in deū. Et Augu. in fi. de ciui. dei ait. Ibi. ſ. in p̄ria vacabimus ꝛ videbimus videbimus ꝛ amabim⁹. amabimus ꝛ laudabim⁹. ſ. ex delectatiōe fruitiōis: hoc munus: hic actus: hic affect⁹ ſine fine h̄uat̄: ſine defectu aliquo ordo charitatis. vt ꝛ deus ꝛ vnuſqſq; primus diligat̄ quātū diligendus eſt. ꝛ q maior in glia. vñ ꝛ i merito magis diligat̄ quocūq; ꝯſanguineo vl̄ amico ſuo in mūdo. Cant. j. Introduxit me rex in cellā vinariā. i. ad ſtatū glie: vbi eſt abūdātia vini diuini amoris qđ letificat cor hois. ꝛ ordinauit in me charitatē. i. ordinatā dedit mihi charitatē qui in pn̄ti plus et pfectius deū amauit. plus meruit et ſi in viliſſimo ſtatu fuit. vt ſuus ſiue liber: ſiue maſculus: ſiue femina ſiue laicus ſiue cleric⁹: ſiue religioſus ſiue idiota: ſiue ſfatus ſiue p̄latus: papa vl̄ rex: ſiue ſubditus. ꝛ per conſequens talis in patria limpidius deum cōtemplatur ꝛ magis diligit ꝛ plenius fruitur ꝛ delectatur.

¶ Sed querunt do. §.i. ctores in quo actu p̄ncipalr̄ cōſiſtit beatitudo. vtrū in actu intellect⁹ qui eſt viſio ſeu cognitio an in actu volūtatis qui eſt dilectio quā ſequit̄ fruitio. Rn̄. Pe. de pa. in. iiij. diſt. xlix. q. iij. ar. ij. ſ. ꝙ in patria ſicut in via eſt duplex felicitas. Duplex felicitas ſ. ſpeculatiua ꝛ p̄actica. cū qcquid pfectiōis ſit in via eminētius eſt in patria. Loquēdo ergo d̄ felicitate ꝯtēplatiua illa ꝯſiſtit in actu itellect⁹: nō ſolū p̄ncipaliter aut eſſentialr̄: ſed et totalr̄ ad quā quicūq; actus volūtatis ſiue ſit dilectio ſiue delectatio aut fruitio: nō ſe h; eēntialr̄: ſed nec ꝯiter nec accidētaliter. q2 non pōt ſeq aliquis actus volūtatis intellectū pure ſpeculatiuum. ille eni ſpeculatiu⁹ qui nō dicit de pſeq̄bili vel fugibili nunq̄ mouet. vt d̄ in. iij. de aīa. Et inde eſt ꝙ habitib⁹ ſpeculatiuis intellectus nullus hītus de mundo correſpōdet in volūtate ſ; ſolū habitib⁹ intellectus practici: ſicut partib⁹ prudētie correſpōdēt habit⁹ morales in appetitu.

¶ Scđo poſſumus loqui de btitudine ſupnali actiua. ꝛ illa ꝯſiſtit in actu itellect⁹ practici añ cedētis: ſicut ꝛ oīs actus volūtatis. ꝛ i illo actu dilectionis eſſentialr̄: ꝛ in actu volūtatis añcedenter ꝛ in actu delectatiōis ꝯūter: vel ſm̄ rem ſi differūt re. vel ſ; rōnez ſi differūt rōne tātuz. Ciuitas eni ſupnoꝝ ciuiū ꝛ eoꝝ felicitas ꝯſiſtit in dilectiōe dei ꝛ ſui ꝛ primi ordiata qualē illa reqrit. ꝛ ſic pōt dici btitudo ꝛ pax ꝛ regnū dei. ſed p̄ncipalitas ē penes volūtatē. q2 oīs cognitio practica ordinat̄ ad volitionē ſicut ad finē: q2 finis practice eſt opus. vt d̄ in ſcđo metaphyſice. ¶ Tertio ſi loquamur de btitudine put dicit ſtatū aggregatuz ex iſta duplici felicitate: ſic ꝯſiſtit in actu vtriuſq; eſſentialr̄: ſed in actu intellect⁹ principalr̄. q2 illud qđ eſt melius i toto aggregato eſt p̄ncipali⁹. hmōi aūt eſt felicitas ꝯtēplatiua nō actiua: cū iſta ſit pp illā ſ; p̄hm. vñ cū btitudo ſit finis ꝛ nō ad opatiōez ſicut ad finē hoc eſt differēter. q2 btitudo ꝯtēplatiua eſt oīum actionum

omnium actionū finis ſui grāia ⁊ alioꝝ. Un̄ ē ſimpliciter finis a quo. ſʒ nō ſit finis gr̄a hui⁹: q̄ꝛ h̄ eſt ipm obiectū. ſʒ btitudo actiua eſt finis actionū practicaꝝ: ſed nō oīum ſimplr imo ipa ordinat ad ɔtēplationē que ſine illa poſſet turbari. Dilectio ergo dei in practica al's in p̄ria: ſʒ non ordinet deū in aliud. tn̄ ipſamet ordinat i viſionē ſicut min⁹ bonū vni⁹ ſubiecti ad maius aliđ bonū eiuſdē. Sed in hac deductiōe dubiū eſt: q̄ꝛ illa btitudo ſūma nō hʒ fruitionē annexā. ſʒ btitudo minor actiua. cū tn̄ dicat ph's q ɔſideratio ſapie hʒ mirabiles delectationes ⁊ puriſſimas. ſed forte illud nō eſt niſi mediāte actu practico qui dicit deū eē ſūmū bonū. vn̄ ſūme amādū aut hmōi. ¶ Sʒ ɔtra pmā ɔcluſionē arguitur ſic. Illa potentia q̄ eēntial'r ptinet ad imaginē hʒ actū qui eſt de eēntia btitudinis. q̄ꝛ btitudo eſt dei imediata habitio. eo aūt aīa ad imaginē dei eſt: quo ei⁹ capax ⁊ pticeps eē pōt ſʒ volūtas eſt eēntial'r pars imaginis. g̃ ⁊c̄. Si dicat q maior hʒ inſtātiā in itellectu agēte qui eſt pō imaginis nec hʒ actū in btitudine. Dicēduʒ q maior ppoſitio itelligit de potētia paſſiua: cuʒ btificari ſit pati ⁊ recipe. Rn̄. q illa rō bn̄ ɔcludit q act⁹ volūtatis eſt de eēntia btitudis actiue que eſt in p̄ria ɔſiſtēs in dilectiōe dei ⁊ pximi ⁊ ſui. nō eni caret illa ciuitas ſupnoꝝ felicitate politica. ɔcludit ēt dicta rō q eſt de eēntia btitudinis integre ⁊ pfecte. ſʒ nō ɔcludit q ſit de eēntia felicitatis pure ⁊ ſpeculatiue que fuit pma ɔcluſio. ¶ Itē ɔ̄ ſcd̄aʒ ɔcluſiōʒ arguit ſic. actus qui ſemp eſt debit⁹ nō eſt de eēntia btitudinis p̄rie: q̄ꝛ iſte hʒ rōneʒ meriti: ille rōnē premij ⁊ pmiſſi: ⁊ mercedis q̄ nō eſt debita a merēte ſed merētı. Nullus eni reſpectu eiuſdē eſt ſimul ⁊ debitor ⁊ creditor. ſʒ dilectio dei tā invia q̄ȝ in p̄ria eſt debita. ſm illud ad Rom. xiij. Nemini q̄cq̄ȝ debeatis niſi vt iuicē diligatis. Nō eni pōt hō tn̄ diligē deū qn adhuc d̄beat. Preterea actus q̄ cadit ſub pcepto ſemp eſt debit⁹: q̄ꝛ pceptū obligat. Illud aūt pceptuʒ. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c̄. maxie iplet i p̄ria. Precepti aūt ipletio eſt d̄biti ſolutio. g̃ ⁊c̄. Dicēdo q actus volūtatis nō ſit de eēntia btitudinis ſpeculatiue ɔcedit: ſʒ de p̄ctica vl' aggregata btitudine: que. ſ. cōplectit ⁊ viſionē ⁊ dilectionē q nō ſit de eēntia eius falſuʒ ē. Ad argumētū r̄ndeo q charitas meret augeri: vt aucta mereat pfici. ⁊ tn̄ qn̄ auget elicit actū qui eſt debit⁹ reſpectu charitatis q̄ nūc eſt. q̄ꝛ qn̄ creſcunt bona: creſcūt ⁊ rōnes donoꝝ. Et cū hoc eſt merces ⁊ pmiū reſpectu act⁹ charitatis qui in ipſuʒ pmeruit. Siſr ſi dilectio dei in p̄ria eſt debita ab illa charitate pfecta: q̄ꝛ hʒ diligere quātū poteſt. ⁊ tūc tn̄ pōt. g̃ ⁊c̄. Et eſt merces reddita reſpectu meriti qđ p̄ceſſit. Et idē poſſet dici de illa viſione: q̄ꝛ ex quo pōt tenet cogitare quātum pōt. Sciēdū eſt q opatio que eſt eēntia btitudinis ſpeculatiue: nō eſt pp aliquā vnā opatiōeʒ: q̄ꝛ finis ſpeculatiue nō eſt niſi veritas. ſʒ opatio que eſt eēntia btitudinis practice eſt pp̄ter ſpeculationē. ſicut felicitas actiua nō eſt pp̄ter ɔtēplatiuā. quelibʒ aūt per ſe ſumpta pp aggregatū ex vtraq̄ȝ. ſicut q̄libet pars eſt pp totū: vt aīa pp hoieʒ ⁊ non ſolū pp corpus. ¶ Cōtra tertiā ɔcluſionē ſupra poſitā. ſ. q btitudo reſultās ex ſtatu aggregato. ex ſpeculatiua ⁊ p̄ctica arguit ſic. Beatitudo cōſiſtit in optia operatione: ſed optima opatio nō eſt niſi vna: q̄ꝛ dr̄ia ſpē ſunt magis aut minus pfecta. g̃ ⁊c̄. Rn̄deo q veruʒ eſt q ɔſiſtit in optia opatione potētie btificabilis: ſed illa potētia eſt duplex g̃ in duplici: quia btitudo nō eſt aliquid vnū ſimplr nec pars: ſed aggregatū. Eſt eni ſtatus oīuʒ bonoꝝ aggregatione pfectus. Et ſiſr q ɔſiſtere in actu excellentiſſime potētie. verū eſt q̄ eſt hoīs vt hō eſt. illa aūt duplex nō vna tn̄. ſ. appetit⁹ rōnalis q̄ dicit intellectū ⁊ volūtatē. Quia de btitudine aggregata ex actiua ⁊ ſpeculatiua dictū eſt q talis btitudo ɔſiſtit pncipalr in itellectu. Hoc iō. q̄ꝛ potētia intellect⁹ eſt ſimplr nobilior volūtate ⁊ act⁹ intellect⁹ eſt nobilior actu volūtatis. qđ ſic pbat Pe de pa. in. iiij. di. xlix. q. iiij. ar. j. q̄ꝛ illud ex cuius cōformitate aliq̄d hʒ totā bonitatē ſuā ē nobilius illo ſimplr: ſicut mēſura mēſurato: q̄ꝛ pp qđ vnūquodq̄ȝ tale ⁊ illud magis: ſʒ voluntas nō hʒ aliquā bonitatē niſi ex ɔformitate ad itellectū: nec nāleʒ cū nō poſſit exire in actuʒ niſi pſentatione obiecti p intellectū. nec moralē cum etiaʒ agēs ɔ̄ rōnē erroneā peccet ⁊c̄. Sed q nō ſufficient pbat q intellect⁹ ſit nobilior volūtate ex hoc q eſt ei⁹ regula. arguit ſic in ɔ̄rium. Sic eſt volūtas regula intellect⁹ ſicut ecōuerſo. q̄ꝛ q̄lis eſt vnuſq̄ſq̄ȝ ſm affectū talis finis vr̄ ei hʒ intellectū. Uirtutes eni morales faciūt rectā eſtiationē de fine: ſed prudētia d̄ his q̄ ſunt ad finē. Rn̄det q volūtas nō regulat neceſſario ſicē ecōuerſo facit intellect⁹: ſed libere regulat. Sʒ contra h̄ q̄ꝛ volūtas p affectionē mouet fantaſmata ad repn̄tandū aliq̄d ſm ſuaʒ affectionē: ⁊ illud mouet intellectū neceſſario: q̄ꝛ nō pōt iudicare bonū qđ fantaſmata nō repn̄tat niſi vt malum. Sed r̄ndeo q non eſt ſiīe: q̄ꝛ intellect⁹ eſt p ſe ⁊ pmo imediata regula neceſſaria volūtatis. ⁊ q intellect⁹ per ſe ſit regula: hoc oēs ɔcedūt. Et pmo q̄ꝛ oēm actū volūtatis p̄cedit act⁹ intellect⁹ ⁊ imediate ⁊ neceſſario: q̄ꝛ ab vltimato iudicio intellect⁹ nō pōt volūtas reſilire. ecōuerſo auteʒ volūtas nō regulat itellectū niſi p accidens. q̄ꝛ idē nō eſt per ſe regula ⁊ reglatū reſpectu eiuſdē. ⁊ pari rōne nō regulat p̄io nec imediate: ſʒ mediāte fantaſmate. nec neceſſario niſi pue in-

tellectus ſibi pñgit.iō ꝛc. Scdō arguit ſic.ſan
taſma regulat intellectū.vñ qñ ſunt bona ſan/
taſmata ⁊ bñ ordinata:tūc bñ iudicat itellect⁹:
q2 molles carne dicimus aptos mēte ſm phm.
qñ aūt diſtorta ⁊ pturbata:vt in pueris:ebrijs:
dormiētibus ⁊ freneticis.tūc male iudicat itel
lectus ſed ſantaſma nō pp hoc eſt digni⁹ intelle
ctu.ḡ ꝛc. Rñdetur ꝙ ſantaſma regulat ſuiliter
⁊ inſtrūaliter.intellect⁹ autē pncipalr ⁊ denoiatī
ue. Et ſi dicaſ cōtra:q2 qd regulat coactiue ⁊ ef
fectiue plus regulat pncipalr etiã denoiatiue
ꝙ̄ illud qd ſolū regulat oñdēdo cū libertate ei⁹
cui oñdiſ ſequēdi vel fugiendi. Primo autē mō
ſantaſma mouet i3 vtute intellect⁹ agētis.Secū
do mō intellect⁹ mouet volūtatē.iō ꝛc. Ad hoc
dicūt quidã ꝙ libertas eſt nobilior in itellectu
ꝙ̄ in volūtate:q2 ibi radicalr:hic formalr.Sed
ɔtra hoc dictū eſt:q2 pfectio ſimplr ibi eſt nobi
lius vbi eſt formalr q2 ſimplr meli⁹ eſt eã habē
formalr ꝙ̄ non hre.Vñ dicendū meli⁹.ſ.ꝙ li/
bertas ita eſt formalis in itellectu ſicut in volū
tate. Et cū hoc prius ſeu plus cāliter ⁊ radicalr ē
in itellectu. Nunꝙ̄ eni aliqs act⁹ eſt liber in vo
lūtate niſi ſit liber in itellectu.⁊ cū hoc libertas
act⁹ volūtatis eſt ex libertate act⁹ intellect⁹ ɔcur
rentis.vñ illa ſolū poſſumus nō velle que poſſu
m⁹ iudicare ñ volēda vt finē.imo pl⁹:q2 qñ iu
dicam⁹ aliqd vltiate eligēdū neceſſe habemus
eligē ptūc.⁊ illi iudicio ñ ineſt neceſſitas niſi ex
ſuppoſitiōe ſibi ipſi⁹.Electioni aūt ineſt neceſſi
tas ex ſuppoſitiōe iudicij.q2 añ iudiciū nō erat
neceſſe eligē quocūq3 alio poſito.ſed añ electio
ne3 neceſſe erat eligē iudicio ſuppoſito vltima
to.ſaluo tñ itellectu articuli ad iſtã mã3. ¶ Itē
ꝙ volūtas ſit nobilior intellectu arguiſ ſic.Illō
quo ſimp̄r ſumus boni:⁊ cui⁹ malitia ē peior:
eſt nobilius.hmōi aūt eſt volūtas. Nã bonitas
moralis que eſt p vtutes in volūtate facit bonū
ſimplr.ſcire aūt parū aut nihil facit ad virtutē:
⁊ odiū dei eſt graui⁹ īfidelitate.ḡ ꝛc. Rñdetur.
Volūtas eſt qd vtilius in gñe:ſed nō pp hoc eſt
nobilius in gñe nature.ſicut viſus eſt nobilior
guſtu.iſte tñ magis neceſſari⁹. Inhoneſta eni3
nrã qñq3 maiorē neceſſitatē habet.⁊ pp hoc
ſoluiſ de merito ⁊ hmōi.¶ Itē ꝙ btitudo cōſi
ſtat pncipalr in actu volūtatis.pbaſ ſic btitudo
ɔſiſtit in actu nobiliſſimo.ſed act⁹ volūtatis eſt
nobilior actu intellect⁹.ḡ ꝛc. Maior p3 ex pri/
mo ⁊.x.Ethico. Minor pbaſ:q2 ille act⁹ eſt no/
bilior in que ⁊ ſm quē ſumus liberi ꝙ̄ ille ſm
quē nō habem⁹ libertatē:ſ3 ſm volūtatē ſum⁹
liberi.nō aūt ſm actū voluntatis qui neceſſitaſ
ab obiecto ꝛc. Rñ.per intereptiones minoris:
q2 act⁹ volūtatis nō eſt nobilior ꝙ̄ actus intelle
ctus.ſed ecōuerſo vt pbatū ē. Et cū dr ꝙ actus
volūtatis eſt liber ⁊ nō act⁹ intellect⁹. Dicēdum

ꝙ libertas pōt ſumi dupli̇r. vno mō put oppo/ Liber
nitur coactioni:⁊ ſic intellect⁹ eſt liber in itelli/ tas dici
gēdo ſicut volūtas in volēdo qd p3:q2 illud ſo tur du/
lum eſt coactū:qd eſt ɔtra inclinationē rei:ſed pliciter
nullū intelligere eſt ɔ̄ inclinationem intellect⁹
imo eſt ſm inclinationē ei⁹. Naturalr eni intel
lectus inclinaſ ad intelligēdū.cū intelligere ſit
ſua pfectio:ergo ipoſſibile eſt ꝙ intellect⁹ in in/
telligēdo cogaſ:ſicut nec voluntas in volēdo:
imo breuiter nulla potentia nec cognitiua nec
appetitiua reſpectu ppꝛ actus pōt cogi:q2 nec
hoc inueniſ in potētijs nālibus. Nō eni cogiſ
ignis ad calefaciēdū nec graue ad deſcēdēdu3
nec viſus ad videndū.Semp eni3 coactio eſt ɔ̄
naturã rei:⁊ q2 pōt ɔtingere ꝙ intellect⁹ aſſen/
tit rei alicui:cui⁹ oppoſitū volūtas magis acce/
ptaſſet: ⁊ iō volūtas hic cogiſ actu iperato nō
actu illicito:ꝗtinus hoc ſit ɔ̄ eius inclinationē.
Non aūt intellect⁹.cuius iclinatio eſt ad oia in
telligēdū. Alio mō ſumiſ libertas put opponiſ
neceſſitati:⁊ ſic nō op3 ꝙ actus ſit nobilior qui
eſt liberior:alioqn liberius eēt in deo velle alia
a ſe ꝙ̄ velle ſeipm:⁊ in nobis eēt nobilior volū
tas eoꝝ que ſunt ad finē:qua volumus libē ꝙ̄
volūtas finis:quē neceſſario volum⁹ que omīa
ſunt falſa. Et iterū.ſi pp libertatē ponereſ felici
tas in actu volūtatis deberet poni in actu libe/
ro nō in actu neceſſario:ſ3 act⁹ voluntatis reſpe
ctu dei in pña eſt neceſſari⁹ ⁊ non liber ſiue dili
gēdo deū amore beniuolētie:ſiue fruendo deo
amore ɔcupiſcētie:ergo in nullo actu volunta/
tis in pña ɔſiſteret beatitudo. Itē nec illud eſt
verū ꝙ intellect⁹ nō ſit liber ſicut volūtas:licet
eni intellect⁹ neceſſiteſ quoad pma pncipia ꝙ̄
de ſe continēt clarã veritatē:nihilominꝰ nō ne
ceſſitatur reſpectu oiu3 que deducunſ ex pmis
pncipijs:ſed qbuſdam libere aſſentit exceptis
his que hñt neceſſariã deductionē ex ipſis. Si
milr neceſſitaſ volūtas reſpectu finis:ſ3 liber/
tatē h3 in his que ſunt ad finē:ergo tot modis
eſt intellect⁹ tã practicus ꝙ̄ ſpeculatiuus in iu/
dicādo liber:quot modis volūtas eſt libera in
eliciēdo. Qd aūt ɔſueuit dici ꝙ volūtas impat
intellectui ⁊ oibus viribus aie:nō ſic eſt intelli
gēdū ꝙ pōt ſicut ſupius ſuo iferiori.imo poti⁹
eſt data iclinatio intellectui ad pſecutionē ſue p
fectionis nālis:ſicut dictū eſt de appetitu reru3
naturaliū qui datus eſt eis ppter ſue pfectiōis
naturalis inclinationē. Vñ ſicut ibi appetit⁹ nō
impat forme mot⁹:ſ3 eſt iclinatio ɔñe rē ppter
ɔſequēdã ⁊ obſeruādã ei⁹ pfectionē:iō pp hoc
nō dici pōt ꝙ ſit aliqd nobili⁹ forma rei vel ei⁹
opatione.ſic volūtas eſt inclinatio data. Cū aūt
oia que hic amātur:amenſ inquãtū bona appa
rentia vel exiſtētia:qm oia bona repiunſ in deo
pfectiſſimo mō:⁊ iō ſūme amãdus:vt pueniaſ

ad poſſidēdū eſt in p̄ria: vbi pfecte amaē ⁊ nil dulcius amoꝛe dei: nil vtili⁹: nil honeſti⁹. Un̄ Aug. in li. ↄfeſſionū. Dia q̄bus aliqd vnū ↄſtat ⁊ nō ſunt oia ſimul plus delectāt oia q̄ ſingla ſi poſſint ſentiri oia: ſed lōge melioꝛ ē illis de⁹ qui fecit oia ſi placēt coꝛpa deū ex illis laudare ⁊ in artificē coꝝ rectoꝛq̄ amoꝛē ne in his q̄ ti/bi placēt: tu diſpliceas. Si placēt aīe i deo amē/tur. qꝛ ⁊ ipſe mutabiles ſunt ⁊ in deo ſtabiliunē ſtare: alioq̄n irent ⁊ perirēt. In illo ergo amenē ⁊ rape ad deū tecū q̄s potes: ⁊ dic eis hūc ame/mus: ipſe fecit hec ⁊ non eſt lōge: nō eni fecit ⁊ abijt ſz ex illo ⁊ in illo ſunt. Ecce ibi eſt vbi ſapit vitas: itimus coꝛdi eſt: ⁊ coꝛ errauit ab eo: redi/te p̄uaricatoꝛes ad coꝛ ⁊ iherete ei q̄ fecit vos: ſtate cū eo ⁊ ſtabitis: requieſcite i eo ⁊ q̄eti eritis. Quo itis in aſp̄a quo itis. nō eſt reqes vbi eā q̄ritis: beatā vitā q̄ritis i regiōe moꝛtis: ⁊ q̄uo eſt vita btā vbi nō eſt vita? Sz deſcēdit huc ip̄a vita vr̄a. ſ. ex dilectiōe ad nos ⁊ tulit moꝛtē ve/ſtrā: ⁊ occidit eā ⁊ tonuit clamās vt redeam⁹ ad eū: ⁊ diſceſſit ab oculis vt redeam⁹ ad coꝛ ⁊ iue/niamus eū. Hec ille. p̄ dilectionē iuenit. Idez i eodē li. ↄfeſ. Dn̄e deus ſupbia celſitudinē imita/tur: cū tu ſis ſup oia excelſus: ⁊ blādicie amari volūt: cū nihil ſit tua charitate blādi⁹: ignauia q̄etē appetit: ⁊ que q̄es certa p̄ter te? luxuria ſa/tietatē: ⁊ tu eſt plenitudo ⁊ īdeficiēs copia icoꝛ/ruptibilis ſuauitatis. Auaritia multa poſſidet. ⁊ tu poſſides oia. Inuidia d̄ excellētia litigat. te quit qd excellēti⁹? Ira vindictā q̄rit: te aūt iuſti/us qd vindicet. Triſtitia reb⁹ amiſſis ↄtabeſcit: qꝛ ita nollet ſibi ſicē tibi nihil pōt auferri: ita foꝛ/nicaē aīa cū auertiē abs te: ⁊ q̄rit ex̄ te q̄ pura et liq̄da nō iuenit niſi cuz redierit ad te: ⁊ puerſe te imitanē oēs q̄ lōge ſe faciūt a te ⁊ extollūt ſe aduerſuz te: ſz ēt ſic te imitādo iudicāt te creato/rē eē oīs nāe: ⁊ iō n̄ eē olo credaē a te. Hec iſte. Ex his hēs q̄ in oībus vitijs q̄rit hō ⁊ amat bonū: ſz apparēs falſuz ⁊ non verū. Sz oia illa bona que vitia falſo repromittūt. vt vtilitatem q̄ad auariciā: delectationē q̄ad luxuriā ⁊ guldā excellētiā q̄oad ſupbiā: ⁊ ſic de alijs: oia vere ⁊ pfecte ſūt in deo: ⁊ iō ſūme amādus vt venia/tur ad dilectionē p̄ie quo nil ſuaui⁹. Aug. l. x. ↄfeſ. Oēs btē viuere volum⁹. Btūs āt nec ille eſt qui nō hz qd amat: q̄lecunq̄ ſit nec q̄ hz qd amat ſi noxiū ſit: neq̄ qui nō amat qd amādū eſt cū ſit optimū. nā ⁊ q̄ appetit qd adipiſci non pōt: cruciaē: ⁊ q̄ adeptus eſt qd adipiſcēdū non eēt egrotaē. Reſtat ergo q̄rtū vbi vita btā iueni/ri queat cū. ſ. id qd eſt hoīs optimū. vt amaē et habeē. Qd eſt hoīs optimū tale eſſe dz qd non amittat inuit⁹. Uirtus certe aīam facit optimā ⁊ que ad btitudinē ducit. Si autē virtus ducit ad beatā vitā. nihil virtutē eſſe affirmauerī niſi ſummū amoꝛē dei. Nā ⁊ illud qd virtus q̄drip/partita diciē ex ipſius amoꝛis vario effectu dī. Eſt eni tēperantia amoꝛ integrū ſe p̄bens ei qd amaē. Foꝛtitudo amoꝛ facili tolerans oia, p̄pter id qd amatur. Iuſtitia amoꝛ ſoli amato ſuiēs: ⁊ ideo recte dominās. Prudētia amare ea q̄bus adiuuaē ab eis a q̄bus īpēdiē ſagaciter eligēs ſed hūc amoꝛē nō cuiuſlibet rei ſz dei eſſe dixi/mus. i. ſūmi boni: ſūme ſapiētie: ſumme cōcoꝛ/die. Eſt eni charitas ſimplex ⁊ pura que ſpiritu ſctō eſt inſpirata: p̄duciē ad filiū per quē cogno/ſcitur pr̄ ⁊ infra. Si deus eſt ſummū bonū ho/minis. nihil eſt aliud homini bn̄ viuē q̄ deum toto coꝛde tota mēte: tota aīa diligere a quo ex/ſtit: vel icoꝛruptus in eo amoꝛ cuſtodiaē: qd eſt tēperantie: nullis frangaē incōmodis qd eſt foꝛ/titudinis: nullis alijs ſeruiat: qd eſt iuſtitie: vi/gilet in diſcernendis reb⁹ ne fallacia ſurrepat qd eſt prudentie. Hec eſt hoīs vna pfectio qua ſola impetraē: vt veritate pfruatur. Hec Augu.

¶ De tertia dote anime. ſ. fruitione que eſt de/lectatio ſeu gaudium quod habēt ſancti de deo viſo ⁊ amato.

Capitulum. vj.

D E fruitione que ponitur tertia dos aīe. Fruitio ſm̄ Pe. de palu. in. iiij. di. xlix. q. iiij. ſm̄ cōez opi. doc. eſt vna de dotibus aīe ⁊ aurea eſſentia/liter. Hec fruitio ⁊ dilectio eſt gaudiū qd habēt ſcti de deo viſo ⁊ amato put diſtinguiē cōtra di/lectionē que eſt alia dos. Et de gaudio ſuperne p̄ie plene ſunt ſcripture: ⁊ p̄pter ipſaz ſummā delectationē aſſimilaē ille ſtat⁹ reb⁹ multuz de/lectabilibus. vt cene: nuptijs: ↄuiuijs ⁊ hmōi ⁊ quoad aīas btōꝝ eſt laus mentalis dei poſtea reſumptis coꝛpib⁹ etiā vocalis. Un̄ Eſaie lj. dī. Gaudiū ⁊ leticia inueniē in ea gratiarūactio ⁊ vox laudis. Huius aūt fruitiōis obiectū nō ſo/lū p̄ncipale ſed etiā imediatū eſt de⁹ hz qd in ſe eſt ſummū bonū amatuz ſup oia amoꝛe amici/cie ⁊ nō viſio ipſi⁹ dei vt q̄dā dicūt. Et hoc patz q̄tuoꝛ rōnibus. ¶ Primo ſic. ſi imediatū obie/ctū fruitionis nō eēt deus ſz viſio dei: ſequereē q̄ inter viſionē ⁊ delectationē caderet act⁹ me/dius reflexus. Hoc eſt falſum: vt probatur. er/go ⁊c̄. Maioꝛ patet quia delectatio non poteſt eſſe niſi de obiecto cognito. Si ergo viſio dei eſſet immediatum obiectum delectationis. ſe/queretur q̄ ipſa viſio eſſet cognita. ſz viſio dei non poteſt eſſe cognita per actum reflexuz quo videmus nos videre. ergo ⁊c̄. Minoꝛ p̄baē. q̄ bonitas dei ſumma ⁊ infinita viſa eſt p̄us a bea/to q̄ bonitas viſionis que eſt finita: ſed volun/tas non poteſt ferri actu deſiderij in ſūmū bo/nū ſibi p̄ntatum per moduz abſētis in via. ḡ ⁊

Obiectū fruitionis.

ſilr nō pōt ipſa nō ferri actu delectatiōis in ſū
mū bonū pñs in p̄ria pus ꝙ volūtas delectaꝛ
i deo ꝙ̄ cognoſcaꝛ ipſa viſio.ꝙ cognitio viſiōis
nō cadit media int̄ viſionē dei ⁊ delectationē ſe
quentē ⁊ hec fuit minor. ¶ Scd̄o idē ꝓbaꝛ ſic
in oī delectatiōe ⁊ dilectiōe alicui⁹ ⁊ habitiōe
vel aſſecutiōe eius qñ habitū eſt magis dilectū
ꝙ̄ eius habitio:tūc ipm̄ habitū eſt obiectū im
mediatū tā dilectiōis ꝙ̄ delectatiōis ⁊ nō habi
tio eius. ſed in dilectiōe ⁊ delectatiōe p̄ie que
ſunt de deo habito.ipſum habitum.ſcilicꝫ de⁹
eſt magis dilectū ꝙ̄ habitio eius.ſ.viſio.ergo
īmediatū obiectū delectatiōis ⁊ dilectionis eſt
deus ⁊ nō viſio p quā hꝫ. Maior ꝓbaꝛ dupl̄r.
ſ.rōne ⁊ exemplo. Rōne ꝓbaꝛ ſic. Illud qd̄ ma
gis amaꝛ īmediati⁹ amaꝛ.ſicͭ finis magis ama
tur ꝙ̄ cauſe q̄ ſunt ad finē.⁊ ſilr̄ immediati⁹
amaꝛ ꝙ̄uis ī aſſecutiōe finis ſit oppoſitū. Idē
pꝫ p exēplū. qꝛ.n.magis diligo guſtuꝫ vini ꝙ̄
ipꝫ vinū:qꝛ nō diligo niſi vt vinū guſtū:idͦ im
mediatū obiectū hui⁹ dilectiōis eſt guſt⁹ vini ñ
vinū. Ꝯ̄rio qñ hēo amicū p̄ntē ipſe amic⁹ ē ma
gis dilect⁹ ꝙ̄ ei⁹ habitio vl p̄ntia ⁊ idͦ ē imedia
tū obiectū dilectiōis ⁊ delectatiōis:⁊ ſic pꝫ ma
ior. Minor ēt pꝫ.qꝛ niſi de⁹ habit⁹ magis ama
reꝛ ꝙ̄ habitio ei⁹ eēt ꝑuerſus amor:q in patria
locū ñ hꝫ.idͦ ⁊c̄. ¶ 3⁰ ſic ꝓbaꝛ qꝛ illd̄ qd̄ eſt ime
diatū obiectū ſūme cognitiōis:⁊ ſūme dilectio
nis ē imediatū obiectū ſūme d̄lectatiōis.ſꝫ de⁹
ē hmōi.⁊ nō aliqd creatuꝫ.idͦ ⁊c̄. Maior pꝫ.qꝛ
volūtas ⁊ oīs appetitus delectaꝛ in eo qd̄ ſūme
amaꝛ.⁊ ſūme d̄lectaꝛ in eo qd̄ ſūme amat. Mi
nor ſilr pꝫ.qꝛ deus eſt īmediatū obiectū cogni
tionis ⁊ dilectiōis ſūme.ꝙ ⁊c̄.Quarto ſic.illud
īmediatū obiectū fruitiōis qd̄ nō eſt imediatū
obiectū charitatis a qua fruitio dꝛ.cū idē ſit im
mediatū vel mediatū obiectū habit⁹ ⁊ actus.ſꝫ
īmediatū obiectū charitatis eſt de⁹ ſolus ⁊ non
aliqd creatū in via vel in patria.ꝙ imediatum
obiectū dilectiōis vel fruitiōis eſt ſolus deus.
¶ Sciēdū ꝙ amare ſm̄ ph̄m in ſcd̄o rheto.eſt
velle alicui bonū ſibi vel alteri.ꝭ aūt ſit dupl̄r.
Uno mō vult aliquis bonū alicui ꝓpter bonuꝫ
ipſius amati ſicut diligim⁹ v̄tutes:honores ⁊
hmōi alia amico nō ꝓpter aliqd̄ bonū noſtruꝫ:
ſed ꝓpter bonū ipſius amici:⁊ dꝛ hic amor ami
cicie. Alio mō vult aliqs bonū alicui ſeu amat
qs aliquid ꝓpter bonū ipſius amātis.⁊ ſic ama
tur vinū pecunia ⁊ hmōi.qꝛ delectabile eſt vel
vtile.vñ ⁊ bonū ipſi amāti ⁊ dꝛ amor ꝯcupiſcē
tie. Pe.de pa.ſic diſtinguit. Cū amare ſit velle
alicui bonū.ideo amās fertur p amorē in duo:
ſ.in illū cui vult bonū ⁊ in bonū qd̄ ei vult.⁊ re
ſpectu primi eſt amor amicicie:reſpectu ſcd̄i eſt
amor cōcupiſcētie.de⁹ aūt diligiꝛ a btīs amore
amicicie ⁊ fruitio ſeu delectatio cauſans hanc
delectationē ꝑtinet ꝑncipaliter ad amoreꝫ ami
cicie. Et quāuis ꝓpter delectationē velimus cō
muniter nobis bonū in quo delectamur.tñ op
poſitū eſt in delectatiōe qua delectamur de deo
viſo ⁊ amato.qꝛ ibi plus diligiꝛ delectans effe
ctiue ꝙ̄ delectatū ⁊ delectatio. Nec diligiꝛ de⁹
qꝛ delectat ſicut vinū amaꝛ:qꝛ dulce ⁊ delectās.
ſed ꝓpter hoc ſumme delectat:qꝛ ſumme dili
gitur. Poteſt ergo hō aliqd ꝯcupiſcere aliꝛ ꝙ̄
prout eſt ſua ꝑfectio formalis.etſi hoc negareꝛ
de proximo qꝛ amicabilia que ſunt ad alterum
veniūt ex amicabilib⁹ que ſunt ad ſeipm̄ ſꝫ phi
loſophū.tñ de deo negare nō poſſumus qn cō
cupiſcamus dei laudē ⁊ honoreꝫ:⁊ ꝙ a nobis
ametur:imo ꝙ ab oībus ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectiōeꝫ
nr̄am formaliter. Primo qꝛ ꝓpter illud cōcupi
ſcimus bonū alicui ꝓpter qd̄ amamus ipſum
ꝓpter amorē amicicie.cū ergo amem⁹ deū amo
re amicicie ꝓpter ſeipm̄ ꝑ̄us nō pp nos nec ꝓ
pter aliquā nr̄aꝫ ꝑfectiōeꝫ.ergo qd̄ volum⁹ ipſi
deo volumus pp ipm̄met deū primo ⁊ nō ꝓpt̄
aliquā nr̄am ꝑfectionē formalē:⁊ ſic ꝯcupiſcā
mus aliqd qd̄ nō eſt formalis ꝑfectio nec cōcu
piſcētis:nec eius cui ꝯcupiſciꝛ eſtimātes ꝙ ita
eſt.imo ⁊ reſpectu ꝓximi eſt idē ſentiendū. Qꝛ
enim debeo diligē ꝓximū pp deū nō pp meip
ſum hinc eſt ꝙ ſi bonū aliqd̄ ei ꝯcupiſco.debeo
ei cōcupiſcere ꝓpter deū prius ⁊ plus ꝙ̄ ꝓpter
meipſuꝫ qñ aūt dꝛ ꝙ amicabilia que ſunt ad al
terum ⁊c̄. Dicēdū eſt ꝙ hoc eſt veꝝ in via gña
tionis ⁊ cauſe efficiētis non finalis. ¶ Primo
eni hō diligit bonū ſuū ꝙ̄ alterius:⁊ ex dilecti
one ſui boni moueꝛ ad dilectionē boni alterius
effectiue:ſed nō opꝫ ꝙ oē qd̄ diligit diligat pp
ꝑfectionē ſuā formalē:vel pp aliqd̄ bonū ſuuꝫ.
Itē ꝙ bonū vnicuiqꝫ propriū eſt ei amicabile.⁊
ſi ſic intelligaꝛ ꝙ nihil amaꝛ niſi inquātū eſt bo
num amanti ꝓpriū formale vel intrinſecū eēn
tiale vel accidētale falſum eſt.qꝛ ſic creatura nō
amaret bonū increatū nec ecōuerſo nec aliqd
amaret niſi ſeipm̄. Sed ſi intelligaꝛ bonū ꝓpri
um large veꝝ eē pōt.qꝛ aliqd dꝛ eſſe alicuius:
non ſolū formaliter ſed ⁊ aliter multis modis.
Si eni de⁹ diligit creaturas q̄ ſunt ſuū bonū.ſ.
a ſe ſcm̄ ⁊ ſui repn̄tatiuū. Et creatura diligit bo
num diuinū.qd̄ eſt bonū ſuū effectiue ꝯſeruati
uum ⁊ finale.⁊ lꝫ in deo bonū ꝓpriū formale ſit
rō diligēdi bonū alienū inquātū eſt aliq̄ modo
ſuū ⁊ ſilr in amore ꝯcupiſcētie:qꝛ nullū bonuꝫ
cōcupiſcit alteꝝ niſi ꝓpter bonū ſuū ꝓpriuꝫ. ta
men in creatura eſt ecōuerſo.qꝛ ſicut prima rō
diligēdi bonū propriuꝫ amore amicicie eſt ſibi
alienū qd̄ eſt deū.ita in amore ꝯcupiſcētie ordi
nate nō ꝯcupiſcit hō ꝓpter bonū ſuū propriuꝫ
formale.ſed ꝓpter diuinū prout eſt eꝝ ſe ⁊ ī deo
ꝑure. Unde prima rō ꝯcupiſcentie creature rō

nalis vel intellectualis a recta eſt pfectio diuia ⁊ nõ aliq̃ pfectio formalis creature. Quẽ enim pus ⁊ plus diligo amore amicicie illi pus ⁊ plꝰ opto ⁊ ꝯcupiſco bonũ amore ꝯcupiſcẽtie. ſicut pus ⁊ plus mihi q̃ȝ primo. Un ⁊ plus amatu ẽ vt deus ⁊ pſona ſubſiſtẽs: ſic pus ꝯcupitũ ẽ bonũ diuinũ. vt intelligit q̃ȝ ipm pficiens ⁊ infor mãs. ſicut priꝰ ⁊ plus volo deũ eẽ q̃ȝ me hr̃e eẽ. Jtẽ cũ actus charitatis in pr̃ia pncipalior ſit diligere deũ. ſequit ꝙ btũs plus diligit deũ q̃ȝ viſionẽ dei. illa aũt dilectio non põt eẽ nõ delectabilis: cũ ſit ex toto corde ex tota aĩa: ex toto conatu: imo eſt ſũme delectabilis cũ ſit ſũma dilectio. ſicut enĩ ſũmã dilectionẽ in deo ſequit ſũma delectatio ſimplr̃. ſic ſũmã dilectionẽ creature ſequit ſũma delectatio in creatura. Eſt aũt ſũma dilectio dei nõ viſionis dei. ergo ⁊ illã et nõ iſtã ſequit ſumma delectatio. Jtẽ cũ delectatio iudicet ſm dilectionẽ. Nã ſi dilectio vituperabilis eſt ⁊ dlectatio eã ꝯſequens vitupabilis eſt. ſi laudabilis dilectio ⁊ delectatio ꝯñs laudabilis. ergo quãto dilectio laudabilior tãto delectatio ꝯñs erit laudabilior. Sȝ ꝯſtat ꝙ dilectio boni diuini eſt laudabilior q̃ȝ dilectio boni proprij. ergo delectatio magis de deo dlectat q̃ȝ de viſione dei. Et ſi dicat ꝙ iſta cõparatio hȝ locũ in dilectionibꝰ ꝯcupiſcẽtie nõ amicicie. ⁊ ꝙ delectatio ſolũ ſequitur amorem ꝯcupiſcẽtie. hoc eſt ꝯtra experientiã charitatis. qꝛ gaudet hõ ſi mala ſibi ꝑpter deũ eueniant: ẽt ſi nihil boni vl̃ premij vel virtutis accederet. ſȝ ſolũ ꝑpter deũ pure ⁊ imediate. alis eſſet gaudiũ mercẽnariũ. ¶ Jtẽ lȝ dlectatio nõ ſit niſi obiectũ amoris cõcupiſcẽtie gñaliter tñ delectatio magis conſequtur amorẽ amicicie. ſicut ecõuerſo triſtitia ⁊ cõtriſtatio eſt ꝯñs odiũ inimicicie. Cuȝ enĩ qs cogitat de re odioſa. inuenit diſplicẽtiã ⁊ non pp cognitionẽȝ de ipſa. qꝛ anteq̃ȝ pcipiat ſe de illa cogitaret dolet ⁊ ꝯtriſtatur. Et ſilr̃ ex hoc ipo ꝙ pcipit rem amatã amore amicicie anteq̃ȝ pcipiat ipſaȝ pceptione delectat: qꝛ beatitudo ꝯſiſtit in actu recto nõ reflexo: ſȝ ſm oẽs beatitudinẽ imediate ꝯſequit delectatio: ergo cũ viſio nõ videat niſi actu reflexo anteq̃ȝ ipſa ſit obiectũ cognitionis eſt beatifica delectatio. Jtẽ cũ delectatio volũtatis nõ ſit aliud q̃ȝ quedã beniuola et delectabilis cõplacẽtia experit hõ ꝙ bonũ amici placet ſibi ⁊ in eo delectat per ſolũ hoc ꝙ apprehẽdit illud vt bonũ amici anteq̃ȝ apprehendat illud vt bonũ ſuum. Et ſimiliter quãuis vnicuiq̃ȝ ſit amabile bonũ propriũ: ſicut ⁊ delectabile: hoc tñ non obſtante dicimus ꝙ bonũ diuinum eſt magis vnicuiq̃ȝ amabile q̃ȝ bonũ ſuuȝ formale: ergo ⁊ magis delectabile. Sic igitur obiectum fruitionis eſt deus viſus ⁊ non ipſa viſio: vñ ⁊ delectatio habet primo de deo viſo ⁊ non de ipſo viſu.

¶ De actu recto .§.i.

⁊ reflexo videndi: diligẽdi: fruẽdi deũ qui eſt i patria quoad vnitatẽ vel pluralitatẽ. Et dicitur actus rectus quo imediate videt deus diligit vel fruit quis eo. Reflexus aũt actus dr̃ quo quis videt ſe videre deũ. i. viſionẽ ſuã: dilectionem ſuã diligit: delectatiõe ſua delectat. Et in via quidẽ actus rectus ⁊ actus reflexus qñ nõ ſunt ſimul: tũc realiter differũt: vt cũ intelligo me intellexiſſe: ⁊ volo me voluiſſe aliqd: qꝛ impoſſibile eſt ꝙ duo: quoꝝ vnũ eſt corruptũ aliud ſaluũ ſint vna res: ſȝ qñ ſunt ſimul: tũc ſunt vnus actꝰ numero: ſiue cũ intelligo me intelligere ⁊ volo me velle finẽ ⁊ velle aliqd ꝑpter finẽ: ex vnitate eniȝ pncipalis obiecti ſunt vnus actꝰ numero. ¶ De vnitate aũt actus recti ⁊ reflexi in pr̃ia. Sciendũ ꝙ btũs põt videre viſionẽ ſuã dupliciter. Uno mõ in deo. ⁊ tũc eſt vnus actus nũero quo videt deũ ⁊ quo videt ſe videre deũ: ſicut cognitio matutina rerũ in v̂bo eſt vnus actus cũ viſione ipſius verbi. Alio mõ põt hr̃e experimentalẽ cognitionẽ de illa cognitiõe ⁊ intueri illã in ꝓpria natura: qꝛ lȝ habitũ ſupnaturalem nõ cognoſcat hõ nãliter: tñ oẽm actũ ſuuȝ põt per expientiã nãliter cognoſcere: ⁊ tũc iſte actꝰ reflexus differt ab actu pmo ⁊ ab actu reflexo pmo mõ dicto: ſicut cognitio veſptina a cognitione beatifica ⁊ matutina. Silr̃ amare dilectionẽ pr̃ie ⁊ delectari in delectatione pr̃ie põt eſſe duplr̃: qꝛ vel dilectione aut cõplacẽtia ſupnaturali: qꝛ qui diligit deũ ꝯñs eſt vt diligat ipſaȝ dilectionẽ ⁊ ꝑpter ipſũmet deũ: ⁊ ſicut delectat et quieta ẽ in deo: ita delectat in ipſa delectatione pp deũ: ⁊ hic eſt vnus actus nũero ſicut ⁊ i via vt dictũ eſt. Alio mõ diligo ⁊ cõplaceo mihi in iſtis inquãtũ ſunt bonũ meũ ꝓpriũ ⁊ formale ⁊ dilectiõe naturali: ⁊ iſte actus reflexus differt a recto ⁊ a pmo reflexo: ſicut dictũ eſt de viſione reflexa. Quocũq̃ȝ aũt accipiat actus reflexus i pr̃ia inquãtũ hmõi: in ipo nõ ꝯſiſtit beatitudo. ꝓut enĩ dicit actũ naturalẽ diſtinctũ realiter ab actu recto vidẽdi: diligẽdi ⁊ fruẽdi deo: ſic in ipſo nõ cõſiſtit beatitudo nec eſſentialr̃ nec accidẽtaliter: nec per accidẽs: qꝛ non ꝯſequit pmo ⁊ per ſe: ſed q̃ſi per accid ẽs. Si aũt loq̃mur de actu reflexo ſm ꝙ eſt vnus actus cũ actu recto: tunc ſm rẽ cũ ſit vnus ⁊ idẽ actꝰ cuȝ recto: ſicut ꝯſiſtit beatitudo in actu recto: ita ⁊ in tali reflexo. Si aũt loq̃mur ſm rõnem nõ põt beatitudo eſſentialr̃ ꝯſiſtere in actu reflexo: qꝛ eſſentialis btitudo hȝ deũ pro obiecto imediato ⁊ termio Utrum actus aũt reflexus vt ſic hȝ pro imediato obiecto termino actũ rectũ ⁊ creatũ. vñ ⁊c. ¶ Que omnes appetũt ritur vtrũ oẽs ſumme ⁊ de neceſſitate appetãt beati.

beatitudinē. Rūdet Pe. de pal. in. iiij. diſ. xlix.
q. vij. art. ij. de appetitu btitudinis actu elicito
Prima opio. ſunt circa hoc tres opiones. Prima eſt q̄ volū
tas nō vult ex neceſſitate btitudinē ſibi ꝓpoſitā
ſiue in vniuerſali ſiue in pticulari ſed libere: et
ꝓbationem huiꝰ opionis cā breuitatis omitto.
Scḋa opio. ibi potes videre. ¶ Scḋa opinio eſt q̄ volūtas
duplex eſt. ſ. creata ⁊ icreata. Et volūtas creata
duplr̄ accipi pōt. ſ. ꝓut eſt in pr̄ia vel ꝓut eſt in
via. Si loq̄mur de volūtate diuina ſeu icreata.
dicendū q̄ ipſa neceſſario vult ſuā btitudinē:
q2 ſi eā poſſet nō velle: poſſet deꝰ nō eſſe pfecte
btūs. Delectatio eni pficit btitudinē: ſicut pul/
chritudo iuuētutē. vt dī. iiij. Ethico. Si aūt deꝰ
poſſet nō velle ſuā btitudinē poſſet nō delecta/
ri de ea. q̄re ⁊c. Preterea ſi deus poſſet nō ama
re btitudinē ſuā: poſſet nō amare ſeipm̄ qui eſt
ſua btitudo: qḋ eſt incōueniēs. q̄re ⁊c. Si autē
loq̄mur de voluntate creata ꝓ ſtatu pr̄ie: adhuc
talis volūtas vult neceſſario btitudinē. Cuius
rō eſt. q2 ſi talis poſſet nō velle btitudinē poſſ3
nō ḋlectari cū ḋlectatio ſit actꝰ volūtatis de bo/
novolito. Iſtud aūt nō eſt poſ̄e ꝫ naturā. ſ. q̄ vi
dens deū ſicut beati vidēt non delectet̄ de deo
viſo: q2 quā̄ forte deꝰ de potētia abſoluta poſ
ſet a tali viſione delectationē ſuſpēdere: hoc tm̄
nō pōt facere creatura. Itē btūs Aug. ꝓbat in
xiij. de trini. q̄ nō eſt btitudo quā aliqs amittē
pōt volēs aut nolēs: ſed nō pōt qs eā amittere:
ſiue volēs ſiue nolēs. Sed ſi btūs nō vellet ne/
ceſſario ſuā btitudinē: ſ3 poſſet eā nolle aut ſu/
ſpēdere ſuū velle: ſeq̄ret̄ q̄ btitudo poſſet amit
ti a volēte vel nō volēte: ḡ īpoſſibile eſt q̄ btitu
do nō ſit neceſſario volita a beatis. Si aūt loq̄
mur de volūtate ꝓ ſtatu vie. ſic diſtinguēdū eſt
de btitudine: q2 btitudo pōt accipi duplr̄. Uno
mō in ſpāli pro eo in quo vere btitudo cōſiſtit.
vt eſt viſio diuina. Alio mō pōt accipi gn̄alr̄. et
ꝫm cōem rōnē btitudinis que eſt bū hr̄e ⁊ ma
lo carere. qḋ Anſelmus vocat cōmodum. Si ḡ
pmo mō. ſ. in ſpāli pro eo in quo vere btitudo
ꝯſiſtit. ſic volūtas viatoris non neceſſario vult
btitudinē: ſed pōt nō velle negatiue ⁊ ēt nolle.
Qḋ poſſit nō velle negatiue p3: q2 qḋ oīno icō/
gnitū eſt: eſt oīno nō volitū ꝫm Aug. ſed btitu/
do ꝫm illud in quo vere ꝯſiſtit eſt multis igno/
ta oīno ⁊ valde paucis nota. ḡ a multis eſt non
volita. Qḋ aūt poſſit eſſe nolita p3 ſic. Omne il
lud cuiꝰ aſſecutiōi adiūcta eſt difficultas: ⁊ mul
ta que hn̄t rōnē mali pōt eſſe nolitū. Et rō ē q2
ſicut volūtas fert̄ in bonū per volitionem pp
qḋ vbi malū eſt ꝯiunctū bono: volūtas pōt fer/
ri in illud volēdo vel nonvolēdo: ſ3 aſſecutioni
btitudinis eſt adiūcta multa difficultas ⁊ mul/
ta mala pene: que cōiter horrēt hoies: ḡ in bea
titudinē quāuis cognitā ꝫm ꝓpriā rōnē pōt fer

ri volūtas viatoris volēdo eā vel nō volēdo nō
quidē ꝓpter ipſā: ſed ꝓpter mala pene ꝯiūcta.
Si aūt accipiat̄ beatitudo ꝫm cōem rōnē btitu
dinis: ſic diſtinguēdū eſt de appetitu: q2 qdam
eſt actus appetitus efficax q̄ eſt de re habita: vt
delectatio: vel eſt motus ad rē hn̄dam: vt deſi/
deriū efficaciter inclināns ad pſecutionē rei: et
tali appetitu nō neceſſario volumꝰ btitudinem
nobis ꝓpoſitā ſolū ꝫm cōem rōnem btitudis:
q2 tā deſideriū q̄ delectatio efficax ſunt reſpe
ctu boni ꝓpoſiti in pticulari: in quo ḋlectamur
ſi ſit habitū: ⁊ in qḋ tēdimus ſi nō ſit habitum:
habitio eni rei vel pſecutio ad eā reſpicit ſingu
laria. Eſt alius actꝰ appetitꝰ ſeu volūtatis. q̄ nō
eſt velle efficax ſed velle ꝯditionatū: ſeu quedā
velleitas qua dicimur q̄nq3 ea velle q̄ ſūt īpoſſi
bilia: ⁊ hoc mō oēs volūt beatitudinē ꝫm cōē
rōnem btitudinis ꝓpoſito eni cuicūq3 qḋ bonū
eſt bū hr̄e ⁊ malo carere: nullus eſt qn̄ quadā
velleitate tēdat in hoc: ſed q2 nō efficax eſt: ideo
nō euidēter exprimit̄ qn̄ potius videt̄ velle eē
habituale magis q̄ actuale ⁊ forte eſt: tn̄ cōcor
dant cū pma opione quoad pmū articulū. Et
hec videt̄ intētio Augu. in. xiij. de ciui. dei. ca.
vij. qui ꝓbat. q̄ ſicut oēs volūt eſſe beati ita vo
lunt eē imortales. Cōſtat aūt q̄ illud velle nō ē
efficax. ſed q̄dā velleitas: q2 nullus vellet bono
carere ſed potiꝰ ſemp bonū hr̄e: ita vellet ſemp
eſſe: q2 ſine eē nō poſſet bū hr̄e. Tertia opio eſt.
q̄ btitudinē p̄ſentatā in cōi via vl̄ viſā in ſpā Tertia opio.
li in pr̄ia volūtas nō pōt ex ſe reſpuē nec actus
volēdi nec fruēdi vtrobiq3 ſuſpēdi. ſed nō actꝰ
reſpuēdi vel deteſtatiōe hr̄i. Et pma ꝯclo quan
tū ad btitudinem in cōi p̄ntatā in via. p3 p iā
dicta. ſ3 quoad p̄ntatā in pr̄ia. ꝓbat̄ ſic. ſicut ſe
h3 pncipiū in ſpeculabilibꝰ. ſic ſe h3 finis i agi
bilibus. ſ3 intellectꝰ nō pōt nō aſſentiri pmo pn
cipio. ergo nec volūtas nō ferri in vltimū finē
clare p̄ſentatū. ꝓbat̄ ſicut ſe h3 voluntas viato/
ris ad btitudinē in cōi. ſic volūtas cōprehenſo/
ris ad btitudinē que eſt in deo. cū ibi ſit in veri
tate qcqd eſt in btitudine ꝫ cōē eſtimationē.
ſed nullus pōt nō amare btitudinē p̄ſentatā in
cōi in via. ergo nec in pr̄ia p̄ntatam. ¶ Quātū
aūt ad ſcḋā ꝯcluſionē dicūt q̄ per miraculū de
potētia abſoluta deus pōt hoc. ſ. actū volūtatis
ſuſpēdere p̄ſentata beatitudine clare in pr̄ia vl̄
in gn̄ali in via. Nō eſt. q2 natura volūtatis dici
tur ferri in obiectū ſibi p̄ntatū ſuppoſita cōi in/
fluentia dei ſine qua nullū agēs creatū agere
pōt. Si ergo deus ſubtrahat influētiā ab actio
ne volūtatis ⁊ nō ab actione itellectꝰ: erit vna ſi
ne alia naturalr̄: ⁊ nō ſolū nō violēter: niſi q̄ il/
la natura eſt vt raro. ſed deꝰ non poſſet ꝫm iſtos
imittere in voluntatē actū ꝯriū. ſ. q̄ volūtas
reſpuat beatitudinē oblatā in cōi. vl̄ clare viſā

in ſpāli ſit aut ꝙ triſtetur in ea. Rō huius eſt. ꝙ deus nō pōt facere ꝙ potētia feraſ in non obiectū. puta ꝙ oculus videret ſonū: vel ꝙ potētia caleſactiua frigeſaceret. obiectū aūt voluntatis ad reſpuendū vel deteſtandū eſt malū ⁊ nō bonum vt bonū. ergo ipoſſibile eſt ꝙ reſpectu btitudinis in qua nil mali appere pōt. volūtas feraſ vel reſpuēdo vel deteſtādo. De dānatis dicē idē Petrus ꝙ cū in eis remāeat natura integra nāli vtiqꝫ appetitu appetunt beatitudinē. Et ſi dicaſ ꝙ appetitus nālis non pōt eſſe fruſtra. dicendū ꝙ verū eſt per ſe: per accidēs aūt appetitus nālis pōt fruſtrari. vel per libertatē arbitrij ſeipſo abutētis: ⁊ hoc vniuerſalr ⁊ in pluribus ſpēbus vel a caſu. In nālibus non qdē vniuerſaliter ⁊ in tota ſpecie ſꝫ raroꝛ in aliqbus indiuiduis ſpēi. De appetitu aūt qui eſt actꝰ elicitꝰ. dicendū ꝙ dānati nō appetūt beatitudinem in ſpāli appetitu efficaci laborādo ⁊ conando ad beatitudinē. cū ſciant hoc ſibi ipoſſibile. ſꝫ appetitu ꝯditionato appetūt eā inquātū habēt rōnem cōmodi. vellēt eni ſi eēt poſſibile eā habere inquātū. ſ. quoddā cōmoduꝫ. ⁊ ſili mō appetunt beatitudinē in generali. ſ. bene habere.

¶ Utrum beatitu- .§.ij. do ſanctoꝝ ſit futura maioꝛ poſt reſurrectionē corpoꝝ ꝙ̄ mō ſit. Rndet Pe. de pal. in. iiij. di. xlix. q. vj. ꝙ beatitudinē ſanctoꝝ augeri poſt reſurrectionem corpoꝝ pōt intelligi dupl'r. Uno modo extenſiue: vt quia ſit in pluribus. Alio mō intenſiue. vt. ſ. aīa beata reaſſūpto corpore. videat deū limpidius ⁊ ipm diligat intēſiꝰ ꝙ̄ nūc ſine corpoꝛe. ¶ Et quātū ad pmū modū oēs cōuenſūt, dicētes ꝙ extēſiue augebiſ beatitudo tūc. qꝛ beatificabiſ tūc hō: non ſolū in aīa quoad vires ſupioꝛes que ſunt itellectꝰ ⁊ volūtas. ſed ēt quoad iferioꝛes ſenſitiuas: ⁊ in corpoꝛe ꝙ̄tū ad dotes ſuas: ſicut econuerſo dānati affligenſ: tūc nō ſolū in aīa quoad intellectū et voluntatē. ſed ēt in corpe quoad ſenſualitateꝫ. Et ſic loquiſ gl'. ſup illud Apoc. vj. Uidi ſub altari dei aīas interfectoꝝ. ꝗ dicit ꝙ aīe ſctōꝛum mō ſūt in mīoꝛi dignitate ꝙ̄ future ſint poſt reſurrectionē. Et Hieroꝰ. dicit ꝙ pacto finali iudicio deus ampliorē gloriā demōſtrabit ſctis. Hec eni maioꝛ dignitas vel āplioꝛ glia erit ſm extenſionē que erit ad plura. Et ſi in ꝯtrīū arguatur ſic. ſūmū bonū nō augeſ. ſic nec albiſſimuꝫ magis dealbaſ. ꝗ nō pōt btitudo que eſt ſūmū bonū augeri. Rndeo ꝙ btitudo dei eſt ſummū bonū ſimpl'r. Uñ ipſa nullo mō augeſ. nec etiā extenſiue ꝗcūqꝫ ſibi addito. nā lꝫ btitudo diuina xpī ſit extenſa vſqꝫ ad aīam ⁊ corpus xpī. tñ btitudo eiꝰ creata cū btitudine increata non eſt aliqd meliꝰ. vñ eius btitudo nō creuit: etiā extenſiue. Sed btitudo aīe eſt ſūmū bonuꝫ in glīe ſpirituū ⁊ creaturaꝝ. vñ creſcit extenſiue: btitudo aūt hoīs eſt ſummū bonū eius prout cōprehendit vtrūqꝫ non alterū tm̄ ſicut enim pfectuꝫ bonū hoīs ſm naturā non eſt ſola anima ſꝫ cōpoſitum: qꝛ perfectum ex oībus partibus eius cōſtat. ſic ſummū bonū eius nō niſi aggregatū ex vtraqꝫ beatitudine qđ eſt vnum per accidēs, etſi non per ſe. Hoc eſt eni ſummuꝫ bonū creature: qđ ſibi taxatum eſt diuina predeſtinatiōe. qꝛ abſolute qualibet beatitudine angelica poteſteſſe maioꝛ. ſed nō de potētia oꝛdinata. deꝰ quem predeſtinauit homini vtrāqꝫ beatitudinem. ideo ⁊c. ¶ Quantū ad ſcdm modum augmenti. ſ. intenſiuuꝫ. in hoc eſt triplex opinio. Prima aſſerit ꝙ beatitudo eſſentialis que conſiſtit in viſione dei augebitur intenſiue poſt reſurrectionem. ita ꝙ limpidius deū cognoſcent. ⁊ intenſius diligent ꝙ̄ nūc. Secūda opi. di. ꝙ beatitudo poſt reſurrectionem erit perfectioꝛ: non quidem intenſiue. vt dicit prima opi. ſed quia magis prōpte ⁊ expedite anima exercebit ſui operationem reſumpto corpoꝛe ꝙ̄ nūc. qꝛ nunc retardatur a quodā naturali appetitu ipſius anime ad reſumendum corpus. Ratiōes vtriuſqꝫ opi. omitto. quia vtraqꝫ cōmuniter reprobatur. vt patet ibi efficaciter. Eſt ergo tertia opi. verioꝛ be. Tho. in. iiij. di. xlix. q. j. ar. iiij. q. j. ꝙ anima reaſſumpto corpoꝛe nō intenſius videbit deuꝫ: nec expeditius ꝙ̄ anima ſeparata. ⁊ vltra alias rationes ibi poſitas multas ad hꝫ hec eſt ſatis cōis ⁊ efficax ⁊ eſt talis. Si aīe beatorum intenſius ⁊ liberius viderent deum reſumptis corpoꝛibus ꝙ̄ ante. hoc eēt vel ex parte potentie cognoſcentis: qꝛ illa remanet penitus eadem non intenſa nec remiſſa nec ex parte luminis propter eādem cauſam nec ex parte obiecti: qꝛ tunc non repreſentabiſ aliter nec ex parte alicuius impedimēti. qꝛ nulluꝫ eſt in aīa ſeparata plus ꝙ̄ coniuncta. ergo aīa reſumpto corpoꝛe nō videbit intēſius aut liberiꝰ. Appetitus eniꝫ aīe ſeparate de adminiſtrando corpus ⁊ reunione in nullo minuit vel diſtrahit viſionē ⁊ fruitionē dei. qꝛ illud non appetit niſi ꝑut videt placere diuine volūtati quā intueſ ⁊ ꝗ fruitur. Ad autē Aug. hoc videſ dicē. ſ. ꝙ retardet. talis appetitus loquiſ inquiſitiue nō aſſertiue.

¶ De ꝗ̄tuoꝛ dotibꝰ corpoꝝ btōꝝ glificatoꝝ. c. 7.

Dotes corpoꝝ beatorum reſurgentium quatuoꝛ aſſignantur ſcilicet claritas: impaſſibilitas: ſubtilitas: ⁊ agilitas. que notari pñt in quatuoꝛ proprietatibus ſolis cui cōparanſ ſancti gloꝛificati in aīa ⁊ corpoꝛe. Dicit eni Mat. xiij. c. Tūc. ſ. in vltia reſurrectiōe ful

gebunt iuſti ſicut ſol in regno patris ſui. Et ad
hoc pōt adaptari illud pſalmi. Thron⁹ ei⁹ ſicut
ſol in cōſpectu meo. ⁊ ſicut luna pfecta i eternū.
Thronus xp̄i de quo ſibi loquiſ ſunt ſancti in q
bus regeuit ⁊ regeſcit p gratiā ⁊ gloriaꝫ qui ſb
eo ſunt vt thron⁹ ſub ſedēte: ⁊ iſti ſunt reſplēdē
tes etiā quātū ad corpora glorificata: vt ſol ⁊ ſi
cut luna pfecta que tota eſt plena: ſed illūinata
a ſole. ita eccl̄ia a chriſto idefiſciēter glorificata.
Sol in ſe ⁊ in radio ſuo primo hꝫ maximā cla
ritatē. quid eni lucidius ſole: dī Eccl̄i. vij. q̄ſi di
ce. nihil. Scd̄o hꝫ in eēntia ſua impaſſibilitatē.
nō eni corrumpi pōt ⁊ radiꝰ ei⁹ p imunda trā
ſiens nō coinquinaſ. ait Auguſtin⁹. Tertio hꝫ
ſol i ſuo effectu ſubtilitatē. nā ⁊ radi⁹ penetrat
feneſtrā vitreā ſine aptione. ⁊ virt⁹ eius tranſit
ad viſcera terre ad generandū metalla ⁊ pſtan
dū vigorē herbis ⁊ arborib⁹. Quarto hꝫ ſol ēt
in ſuo motu ⁊ diſcurſu agilitatē ſeu velocitatē:
nam ⁊ ipſuꝫ corpus ſolare velociſſime moueſ.
⁊ radius eius de mane cū in ſubito oriſ extendi
tur ab oriente in occidentē. ❡ Correſpondent
aūt q̄tuor v̄tutibus cardinalib⁹ ſꝫ Tho. in. iiij.
q̄ habēt hoiem bn̄ regulare in ſe ⁊ ad primū ſi
cut tres dotes aīe. de qbus dictū ē. ō. corr̄ndēt
tribus v̄tutib⁹ theologicis. de qbus prīa Cor.
xiij. nunc manēt fides: ſpes: ⁊ charitas tria hec.
De cardialib⁹ aūt dī Sap. viij. Sobrietateꝫ. i. tē
perantiā ⁊ ſciam docet. i. prudentiā. iuſtitiā ſpe
cialē ⁊ v̄tutē. i. fortitudinē. qbus nil melius in
vita hoib⁹. Et q2 ſm vnā acceptionē iuſtitia eſt
ois v̄t⁹ put. ſ. gn̄alr̄ accipiſ. Et ideo dī. iuſti ful
gebūt ⁊c̄. ſ. p v̄tutes q̄tuor que cōprehenduntur
in iuſtitia gn̄ali qua peruenitur ad gl̄iam ⁊ dotes
corpis. Claritas correſpondet prudētie q̄ eſt re
cta rō agibiliuꝫ. ⁊ ſic facit mentē clarā. Impaſſi
bilitas correſpōdet fortitudini ⁊ patiētie: p q̄s
quis reddiſ q̄ſi impaſſibilis. ita. ſ. vt nō ſ̄duca
tur hō in paſſiones ire. Subtilitas correſpōdet
iuſtitie qua qs ſubtilr̄ examinat qd cuiqꝫ tribu
endū. Agilitas tēpantie que facit hoiem faci
leꝫ ⁊ pmptū ad obediendū ⁊ bn̄faciendū. Poſ
ſunt etiaꝫ ille q̄tuor dotes elici ex auc̄te Sap.
iij. Fulgebūt iuſti ⁊ tanq̄ ſcintille in arūdineto
diſcurrēt. Ut eni dicit robert⁹ holchot ſup illo
textu. Claritas notaſ. cū dicit fulgebunt. etſi di
uerſimode. q2 vt dicit ap̄ls. j. Cor. xv. Stella diſ
fert a ſtella in claritate. ſic erit reſurrectio mor
tuoꝝ: q2 magis vl̄ minus reſurgētes fulgebūt.
Impaſſibilitas ſeu incorruptibilitas innuiſ cū
ſubdit iuſti. Iuſtitia eni eſt cōſtās ⁊ ppetua vo
luntas reddēdi vnicuiqꝫ quod ſuū eſt. ⁊ ſic hꝫ i
ſe ppetuitatē. ſ. in ppoſito. in qua ſignificaſ im
paſſibilitas ⁊ icorruptio. Subtilitas oſtēdiſ cū
dī ſcintille. ſ. ignis q̄ ſūt valde ſubtiles ſeu acu
te. Agilitas iſinuaſ in diſcurſu q2 diſcurrunt.

Ut eni dicit Aug. vbi voluerit ſpūs ſtꝫ eſſe ibi
erit corpus q̄ſi ſtatim pp ſubitū diſcurſū. Iſtas
q̄tuor dotes ſigillatim exp̄mit ⁊ ſatis clare ap̄ls
j. Co. xv. cū ait. Sic erit reſurrectio mortuoruꝫ
ſeminaſ in corruptiōe: ſurget in corruptiōe. ſe
minaſ in ignobilitate: ſurget in gl̄ia. ſeminaſ i
infirmitate: ſurget in v̄tute. ſeminaſ corp⁹ aīale
ſurget corp⁹ ſpūale ⁊c̄. Ipſis dotib⁹ vt dicūt q
dam vſus eſt xp̄s adhuc mortalis. Nā dotē cla
ritatis oñdit in trāſfiguratiōe qn̄ reſplēduit fa
cies ei⁹ vt ſol. Mat. xvij. Dotē agilitatis quan
do ambulabat ſup aq̄s ſiccis veſtigijs intrās in
nauē ad diſcipulos. Matth. xiiij. Dotē impaſ
ſibilitatis qn̄ dedit ſeipſuꝫ in vltima cena in ci
bum ⁊ potū. ibi eni in ſacro exn̄s non patiebaſ
attritionē a dētib⁹ diſcipuloꝝ vel aliquā altera
tionē. Dotē ſubtilitatis qn̄ exiuit de vtero vir
ginis naſcēs per clauſaꝫ portā. i. ſaluo ſignacu
lo v̄ginali. quāuis ppe loquēdo hoc nō perti
neat ad dotē ſubtilitatis itrare: vel exire de lo
co clauſo oīno. ſed fuit p ſpāle miraculū diuine
trinitatis. vt. ī. diceſ. Sicut ergo xp̄s ſurrexit a
mortuis p gl̄iam p̄ris ita vos in nouitate vite
ambuletis. i. ſicut xp̄s reſurrexit in corpe glīfi
cato cū iſtis q̄tuor dotib⁹. ita fideles dimittētes
veterē vitā pctōꝝ: nouā inchoēt ſe exercēdo in
actib⁹ q̄tuor virtutū q̄ ſignātur ⁊ corr̄ndēt qua
tuor alijs dotib⁹: ⁊ p eas pueniaſ ad eas. Suffi
ciētia haꝝ dotiū q̄re ſcꝫ ſunt q̄tuor ⁊ nō plures
nec pauciores Pe. de pa. in. iiij. di. xliiij. q. v. ſic
aſſignat. Gr̄a pficit nāīn ſm modū eius. ſicut g̃
corpis nā ꝯſtat ex q̄tuor elemētis ⁊ humoribus
ſic ⁊ ei⁹ gl̄ia ex q̄tuor integraſ. Uñ q2 finis no
bilior eſt his q̄ ſunt ad finē. ⁊ excellētius ꝯtinet
bonitates eoꝝ ⁊ pfectōes. corpa aūt ſanctorum
ſunt pfectiora ſicut finis oīum corpoꝝ. iō debēt
habere pfectiōes alioꝝ. Cū ergo corpus hu
manū ſit corp⁹: ⁊ ſit corp⁹ animatū. aīatū autem
differt ab inanimato motu ⁊ ſenſu. Inde eſt qꝫ
q2 in corporib⁹ inaīatis pfectio eſt incorruptio
q2 pp lōge diſtare a deo hñt entia corruptibilia
⁊ lux eſt puriſſima q̄litas pp̄ter que duo corpa
celeſtia eminēt. Ita corp⁹ gl̄ioſuꝫ dꝫ habere do
tem ſubtilitatis pp̄ter primū ⁊ dotē claritatis
pp̄ter ſcd̄m. Impfecta aūt aīalia pp̄ter ſenſum
eminent plātis ⁊ inter illa que plures hñt ⁊ per
ſpicaciores. Itē iter ipa hñt motū pgreſſiuum
ſunt pfectiora. ⁊ ſic corp⁹ inquātū aīatū hꝫ do
tem ſubtilitatis p quā reddiſ ad oēs opatiōes
ſenſitiuas paratiſſimū. vt viſu excedat linceꝫ ⁊
aq̄lam: ⁊ ſic de alijs. ⁊ pp dotē agilitatis aqui
lis ⁊ vento ſunt velociores. ſꝫ illud. Uolauit ſu
per pennas ventorum. ſcilicet corpus xp̄i glori
ficatum cum aſcendit in celum.

xp̄us viſus eſt dotib⁹.

Sufficiētia dotium.

❡ De dote impaſſi .§. i.

bilitatis. Sciendũ ƺ Pe.de pa.in.iiij.di.xliiij. q̄ cũ paſſibilitas ⁊ paſſio ſibi correſpõdeant vt potẽtia ⁊ act^o. ſicut paſſio dr̄ duplr̄. ſic ⁊ paſſibilitas. Paſſio accipit vno mõ large p receptiõe forme qualiſcũq; ↄuenienti nature rei. Secundo mõ accipit magis ſtricte pro amiſſione forme ↄueniẽtis ƀm nãm ⁊ receptiõem forme diſcõuenientis ⁊ ↄtrarie ƀm nãm. Et iſti mõ paſſibilitas dr̄ duplr̄. ſcʒ potẽtia ſuſceptiua p̄me paſſionis aut ſecũde. loquẽdo de paſſiõe vl' paſſibilitate primo mõ dicta. ſic corpa ſanctoꝝ poſt reſurrectionẽ nõ erũt ipaſſibilia. Primo q2 i corporib^o glificatis erit vſus ſenſuũ. ſed talis vſus nõ põt fieri ſine receptione ſpeciei ſenſibilis. ğ in beatis erit paſſio que eſt receptio forme cõuenientis. Scdo q2 corpa glioſa aſſimilabuntur corporib^o celeſtib^o que ſunt icorruptibilia ƀm nãm. ſed corpib^o celeſtib^o nõ repugnat paſſio q̃ eſt receptio forme ↄueniẽtis ⁊ pficiẽtis. ſicut videmus de luna q̃ illuminaſ a ſole ⁊ ceteris planetis ⁊ ſtellis. vt innuit in lib. de ppͥetatibus elemẽtoꝝ. ergo ⁊c̄. Sed loquẽdo ſcdo modo de paſſiõe ⁊ paſſibilitate. ſcʒ p receptiõe forme diſconueniẽtis ⁊ ↄtrarie nature ⁊ abiectiõe forme conueniẽtis. ſic ſunt ipaſſibilia q2 cuʒ in eis ponaſ qd̄ eſt pfectiõis: ⁊ remoueaſ qd̄ eſt imperfectiõis ipſa erũt paſſibilia paſſiõe que eſt ſalus ⁊ perfectio. nõ illa que magis facta abycit a ſbſtãtia. vt dr̄ in ſcdo de aĩa. ¶ Sed eſt videndũ per quid ſint ipa corpa impaſſibilia. Ad qd̄ dicit q̄ hoc erit aut p priuationẽ pͥcipij paſſiui. aut p impedimẽtũ paſſiõis. Primo nõ dixerũt aliq̄ q̄ corpa illa erũt impaſſibilia: q2 in eis nõ erũt qualitates elemẽtoꝝ actiue ⁊ paſſiue que ſũt in corpibus mixtis cũ actiõib' ⁊ paſſionib'. Credebant eni q̄ poſt reſurrectionem corpa humana eẽnt mixta ex elemẽtis manẽtib^o in eis ƀʒ ſuas ſubſtãtias ⁊ nõ ƀm q̃litates actiuas ⁊ paſſiuas. ſed iſtud nõ eſt veꝝ: q2 q̃litates elemẽtoꝝ remanent in corpib^o glioſis: q2 glia nõ tollit ea que ſunt de pfectiõe nature: ſed q̃litates elemẽtoꝝ ſunt de pfectiõe mixti ſaltẽ accidẽtali. ğ nõ tollenſ per gliaʒ. Remanebũt ğ elemẽta in corporibus glificatis ƀm ſuas q̃litates. ſcʒ calidũ: frigidum: hũidũ: ⁊ ſiccũ: ſed non alterabunſ nec patienſ alteꝝ ab alio. q2 cũ poſt reſurrectionẽ ceſſet mot^o celi opteret q̄ illd̄ qd̄ ſemel patereſ: ſp ab alio patereſ: ⁊ ſic p̄cedẽte paſſiõe finalr̄ ſequeret corruptio: qd̄ nõ ẽ veꝝ. Jmpaſſibilitas ğ reſurgentiũ corpoꝝ nõ erit ꝓpter carentiã qualitatũ elemẽtariũ. Quid ergo iſtud ſit p qd̄ ſiunt ipaſſibilia corpa illa. Circa hoc eſt duplex opĩo qdã eni dicũt q̄ hoc erit per formã inherenteʒ ⁊ exñtem in ipſis corpib^o. qd̄ ſic ꝓbant. Aĩa nõ põt habere aliqd̄ dñiũ p corpus nũc magis q̃ nunc niſi corp^o ſit imutatũ: ſed anima poſt reſurrectionẽ habebit pfectũ dominiũ ſup corp^a ita vt corpi nĩl poſſit accidere ꝓter voluntatem aĩe. alioqn nõ eẽt pfecte btã. ğ corp^o erit oĩno imutatũ: ſed mutatio terminaſ ad aliquam formam. ğ corp^o glificatũ p aliquã formã quã habebit reddeſ ipaſſibile. Ad qd̄ etiã facit qd̄ alt Aug. ſcʒ q̄ in corpib^o glificatis erit ppetua ſanitas ⁊ incorruptiõis vigor. ſed ſanitas eſt p aliq̃ formã inherẽtẽ. ğ ⁊c̄. Eſt alius modus dicendi ſcʒ q̄ ipaſſibilitas corpoꝝ glorificatoꝝ non erit per aliquã formã inherẽtẽ: ſed ſolũ per diuinaʒ virtutẽ aſſiſtentẽ beatis ⁊ ꝓhibẽtẽ actioneʒ cuiuſlibet extrinſeci inferẽtis paſſionẽ. qd̄ ꝓbant per dcm̃ Auguſtini ſic ſcribẽtis in epl'a ad Conſentiũ. Sicut ab igne fornacis chaldeoꝝ abſtulit deus virtutẽ cõburẽdi quãtũ ad aliqd q2 ſcʒ corpa pueroꝝ illeſa ſeruata ſunt. ſed mãſit quãtum ad aliqd: q2 ille ignis cõburebat ligna. ita auferet de^o ab hoib^o corruptionem ⁊ dimittet eis nãm mõ pdicto. ſ. ipediẽdo exceſſum actionis in pſeruãdo ab oĩ nociuo extrinſeco. Ex q̃ pʒ q̄ intẽtio Aug. eſt q̄ incorruptibilitas ⁊ impaſſibilitas eſt in corpib^o btõꝝ. per hoc q̄ diuina v̾tus aſſiſtẽs btis ipediet actionẽ cuiuſlibet inferẽtis corruptionẽ. Un̄ ad rõnẽ factã p alia opinione põt dici q̄ ablatio defectuũ paſſionis que ſit in corporib^o glificatis põt fieri per ſolaʒ virtutẽ diuinã aſſiſtentẽ beatis ad meritũ vnde nõ opʒ q̄ ſiat per formã inherẽtẽ. Erit ergo tũc corp^o ſubditũ aĩe aliter q̃ nũc: q2 tunc pfectiſſime ſed nõ oportet q̄ hmõi ſbĩo ſiat p nouã formam inherẽtẽ. ſed ſufficit q̄ ſit per diuinã pͥudentiã aſſiſtentẽ q̃ ꝓhibet illa que imutant corpus ad corruptionẽ. Et qd̄ dicit Aug. de ſanitate ⁊ vigore hoc poterit eẽ per ipedimẽtũ cuiuſcunq; extrinſeci iferẽtis paſſionẽ nõ q̄ ſit illa ſanitas forma inherẽs. Sciẽdũ etiã q̄ bti nunq̃ ſcient per experiẽtiã qd eſt malũ nec hoc ptinebit ad impfectionẽ. alioqn de^o eſſet valde imperfectus. qui nunq̃ ſciuit malũ per experiẽtiam in ſeipſo. Experientia eni inquãtũ iportat cognitionẽ importat perfectionẽ. ⁊ ſic eſt in deo: ⁊ ſic erit in beatis. ſed inquãtũ iportat paſſionẽ non erit in eis. Hec oĩa Pe. de pa. in. iiij. vbi. ŝ.

Paſſibilitas duplex. *Per qd ſũt ipaſſibilia.* *Prima opinio.* *Scda opinio.*

¶ De dote ſubtilitatis. §. ij.

Sciendũ ƀm Pe. de pa. in. iiij. di. xliiij. q. iij. Dicũt qdaʒ dos ſubtilitatis ƀm oẽs eſt ad ſubyciẽdũ corpus aĩe ad opationes organicas ſenſitiuas. vt remota oĩ groſſicie ⁊ ineptitudine ad eas potẽtie ſubtilitate rõni obediãt. ⁊ ad opatiões ſuas purius exercẽdas virtuoſiores ſiant. Pro quoꝝ declaratiõe dicũt quidã q̄ ſubtile in corpib^o opponiſ ei qd̄ eſt groſſum eẽ. etiam vtrunq; reperiſ in corpibus tam rõne quãtitatis q̃ rõne qualitatis. Rõne eni quãtitatis

Illud dicit̃ ſubtile quod eſt paruũ ſm latitudi/
nem ꝛ pfunditatẽ. dato ꝙ ſit magnũ ſm longi
tudinẽ ꝛ pfunditatẽ. Rõne vero q̃litatis dr̃ ali
quid ſubtile qđ eſt rarꝫ ꝛ peruiũ. vt aer groſſuꝫ
vero qđ eſt depreſſum ꝛ apocũ. vt terra. In ſub
tili aũt ꝛ groſſo quocũqꝫ illoꝝ modoꝝ accepto
hoc eſt cõmune: ꝙ ſubtile eſt facile penetratiuũ
alterius. Subtile vͦ ſm quãtitatẽ ꝑpter figu/
ram acutã quã hꝫ ſi non ſit latũ ꝛ pfundũ quã/
uis ſit longũ vt ſtilus ꝛ ac⁹. Talis eni figura ẽ
diuiſiua ꝛ facile penetratiua ꝑpter diuiſibilita
teꝫ ptiũ ſuaꝝ in ptes puas poros illoꝝ corpoꝝ
ſubintrãtes. vt aer. aq̃ ꝛ hmõi. ꝛ ꝑpter hãc ꝯdi
tionẽ nomẽ tractũ eſt ad potẽtias cognitiuas.
Ille eni dr̃ hr̃e acutũ viſum q̇ põt penetrare ad
videndũ parua ꝛ lõginqua q̃ alij nõ vidẽt. Et il
le dr̃ hr̃e acutũ intellectũ q̇ penetrat ad cogniti
onem occultoꝝ. Iuxta hũc etiã modũ ſbe ſpũa/
les dñr ſubtiles: qꝛ maxie elõgãtur a groſſicie

Prima opinio. corporali q̃litercũqꝫ accipiatur: ꝛ maxime pene
trat ad cognoſcẽdũ intima rei. Occaſiõe auteꝫ
hoꝝ fuerũt duo errores circa doteꝫ ſubtilitatis
corpoꝝ glorificatoꝝ. quoꝝ vnus eſt dicẽtiũ ꝙ
poſt reſurrectionẽ corpa ꝯuertunt̃ in ſpm̃ occa
ſionẽ ſumẽtiũ ex dicto apl̃i. j. Coꝝ. xv. vbi dici/
tur. Seminat̃ corpus aiale: ſurget ſpũale. ꝛ hic
error pͥmo ꝯuincit̃: qꝛ forte nõ eſt poſſibile qua
cunqꝫ virtute ꝯuerti corpus in ſpm̃. Scđo qꝛ
etiã eẽt poſſibile ꝛ ſic fieret: tũc hõ nõ reſurgeret
qꝛ hõ dicit q̄d cõpoſitũ ex aia ꝛ corpe ꝛ nõ alte/
ruꝫ ſolũ. Nec motiuũ eſt ſufficiẽs. qꝛ ſicut apl̃s
dic̃ ꝙ corp⁹ ſpũale ſurget. ita dic̃ ꝙ ſemiat̃ aia
le. ſed nũc nõ dr̃ corpus aiale. qꝛ ꝯuerſum ſit in
aiam. ergo nec tũc dr̃ ſpũale ex eo ꝙ ꝯuerſuꝫ ſit
in ſpm̃. Alius error fuit dicẽtiũ ꝙ poſt reſurre/
ctionem corpa beatoꝝ erũt ſubtilia: qꝛ erunt ra

Secunda opinio. ra ad modũ aeris qđ pꝫ eſſe erroneum. qꝛ talia
corpa nõ ſũt palpabilia. Corp⁹ aũt xp̄i poſt paſ/
ſionẽ ſuam fuit palpabile. Ụñ dixit diſcipulis.
Palpate ꝛ videte ꝛc̃. Iteꝫ veritas humani cor/
poris req̇rit carnẽ ꝛ oſſa. q̇ nõ cõpatiunt̃ talem
raritatẽ: ꝛ iõ hic error dãnat̃ a Greg. ix. moral.

Tertia opinio. ¶ Dicẽdũ eſt igit̃ aliter. ſ. ꝙ poſt reſurrectionẽ
corpus erit plene ſubditũ aie ſpiritui. Cõparat̃
aũt aia ad corp⁹ tripl̃r. Primo quãtũ ad eẽ: qꝛ
aia eſt actus ꝛ forma corpis. Scđo quãtum ad
opatiões qb⁹ aia vtit̃ corpe vt ſibo ſicut ſũt opa
tiões ſenſitiue. Tertio q̃ꝫtũ ad motũ localẽ. aia
eni non ſolũ eſt actus corpis ſed ẽt motor aliq̃
mõ. põt igit̃ ſubiectio corpis ad aiam ꝯſidera/
ri quãtũ ad eſſe ptinet ad dotẽ impaſſibilitatis
rõne cui⁹ nihil põt accidere i corpore: quod ſit
ad ſeparationẽ corpis ab aia: ſed perfecta ſubie
ctio corpis ad aiam vt ad motorẽ: ptinet ad agi
litatẽ vt ĩfra dicet̃. Perfecta vͦ ſubiectio ei⁹ ad
ad aiam quoad opatiões cognitiuas ꝛ appeti/
tiuas vr̃ ptinere ad ſubtilitatẽ. Et hec ſubiectio
põt intelligi: vel quãtũ ad opatiões ſenſitiuas
pciſe: vt nihil ſit in corpe quo puritas taliũ ope
rationum ĩpediat: ſicut nunc ſit in nobis ꝑpter
groſſiciẽ ꝛ ĩpuritatẽ ſpirituũ deſeruientiũ ope
ratiõib⁹ ſenſitiuis: talis eni ĩpuritas oĩno tol/
let̃ a corpib⁹ glioſis. Vel põt intelligi ſubiectio
ꝑpter obediẽtiã merã ꝛ pfectã quã tũc hẽbunt
vires ſenſitiue ad rõnẽ que obedientia non eſt
mõ cũ caro ꝯcupiſcat aduerſus ſpm̃. Et ob hoc
corpus dr̃ aiale ab aialitate. quia motus aiales
magis ſunt in nobis ſm ĩpetũ ſenſualitatis q̃
ſm dictamẽ rõnis. Sed tũc dicet̃ corp⁹ ſpiritua
le. qꝛ oẽs tales motus erunt ſubditi plene ſpui.
Quocũqꝫ aũt dictoꝝ modoꝝ accipiatur ſubtili
tas nõ videt̃ neceſſariũ ꝙ dicat aliquã qualita/
tem ſupnãleꝫ inherẽtẽ corporib⁹ glificatis: qꝛ
ſubtilitas pͥmo mõ accepta põt eſſe per ſolã pu/
ritatem humoꝝ ꝛ ſpirituuꝫ: ꝛ ſcđo mõ accepta
põt eẽ per diuinã ꝓuidẽtiã aſſiſtenteꝫ. Sed qꝛ
q̄d illi dicãt videt̃ probabili⁹ ꝙ iſta ſubtilitas
ſit aliq̄d poſitiuũ extͣs in ipis potẽtijs p modũ
habitus: qꝛ grã pficit nãm ſm ꝙ nata eſt pfici ꝛ
potẽtie aũt aie ĩferiores nate ſunt pfici ad ſuas
opatiões ꝛ ad obediẽdũ rõni p habit⁹ nãlr acq
ſibiles. igit̃ vt iſta ſiant pfecti⁹. ꝯueniens eſt in/
fundi habit⁹ ſupnãles: ſiue ſint vnũ ſiue plures
dotes vni⁹ noie deſignant̃ ꝑpter vniuerſitateꝫ
ſinis in gñali. Quia ergo nõ eſt dubiũ ꝙ p glo/
riam pficient̃ eaꝝ opatiões: vt delectatiões per
fectiores ſequant̃: ꝓbabile eſt ꝙ hoc ſiat p habi
tus: q̇ ꝛ facit opationẽ generaliorẽ: ꝛ p ꝯñs pro
ptiorẽ faciliorẽ ꝛ delectabiliorẽ. ¶ Itẽ ſciendũ

Corpus glorificatum ẽ cũ alio localr̃. ꝙ corp⁹ glificatũ itrat domũ ianuis clauſis ꝛ fe
neſtris: ſeu ꝙ ſit i eodẽ loco cũ alio corpe localr̃
hoc nõ ptinet ad dotẽ ſubtilitatis nec hoc ẽ poſ
ſibile p viã nature corpis glificati: niſi addatur
ſpãle miraculũ. qđ ſic ꝓbat̃. Illud qđ non tollit
a corpe glioſo quãtitatẽ ei⁹ nec actũ eius ipedit
nõ tollit q̄n corp⁹ glioſuꝫ expellat aliud corp⁹
de loco ſuo ſi illuc intrat. ꝛ ſic nõ poterit ſil̃ eſſe
cuꝫ alio: ſed dos ſubtilitatis eſt hmõi: ergo ꝛc̃.
Maior pꝫ. qꝛ illud qđ facit diſtare corp⁹ a cor/
pore ſm locũ ꝛ ſitũ eſt ſola quãtitas. vñ ꝛ phus
dicit. iiij. phiſicoꝝ. ꝙ ſi a corpe circũſcribantur
oẽs paſſiões ꝛ q̃litates: adhuc corp⁹ occupabit
locũ ꝛ nõ poterit eẽ ſil̃ cũ alio: ſed neceſſario di
ſtaret ſꝫ ſitũ ꝛ locũ. Ex pte ḡ quãtitatis eſt diſtã
tia corpoꝝ quãtũ ad locũ: qđ ergo nõ tollit quã
titatem: nec ei⁹ operationẽ nõ tollit q̄n vnũ cor
pus expellat aliđ de loco ſuo. Maior ꝓbat̃. ſ. qꝛ
nullas q̃litas tollat a corpe glioſo ſuã quãtitatẽ
nec eius vſum. de quãtitate pꝫ: qꝛ ſi tolleret̃ cor
pus maneret idiuiſibile. Itẽ nõ hr̃et qualitates
ſenſibiles que reqrũt quãtitatẽ p imediato ob/
iecto q̇ oĩa ſunt abſurda: nec etiã tollit actũ ei⁹.

ergo ꝛc. Nec dicēdū eſt ꝙ in ferro ignito ſint ſi mul in eodē loco ignis ꝛ ferrū aut ꝙ vipa. ſ. pa ne intincto in vino ſint ſil' panis ꝛ vinū quorū vtrūqȝ eſt corpꝰ. Sȝ qñ ferruȝ ignit: vtiqȝ igni tio nō eſt aliō ꝗ̄ vehemēs alteratio ferri a q̄lita tibꝰ ignis ita ꝙ pōt aliud ignire: ſed vbi eſt fer rum ibi nō eſt ignis ſed ardoꝛ ꝛ cauma: ſi ꝗ̄ ſūt poroſitates tēnt in ferro: ibi nihil ꝓhiberet eſſe ignē vel in mā aeris prius ibi exiſtētis genera tus: vel in ſubtilibus ptibus ꝗ̄ reſoluunt a fer roꝛ ꝛ ſic de vipa ꝛc. Quādo ergo duo corꝑa ſūt ſimul in eodē loco. cōmunioꝛ modus dicēdi ſe cūduȝ doc. ꝛ magis cōcoꝛdās ſcripture ſm ſup ficiē littere. qḋ ꝓbat ex multis. Primo qꝛ xp̄s natus eſt de vgine clauſo vtero matris. Reman ſit eni vgo poſt partū. ſed illḋ fieri nō potuit ni ſi corpus xp̄i naſcēdo eēt ſimul cū corꝑe vginis mr̄is eiꝰ. iō ꝛc. Scḋo qꝛ xp̄s ſurrexit clauſo ſe pulchꝛo. qḋ nō poſſet eſſe niſi corpus xp̄i eēt ſi mul cū lapidibus ſepulchꝛi. ergo ꝛc. Tertio qꝛ xp̄s poſt reſurrectionē intrauit ad diſcipulos clauſis ianuis. Quarto ꝙ cū corpus celeſte non poſſet diuidi quātū ad ſubſtantiā ſpherarū: ſed xp̄s aſcēdit in celū empyrreū: ꝗ̄ ſimul fuit cor pus eius cū corꝑe celeſti. Modus aūt ꝙ hic po nit eſt talis. quātitas ꝑ corpꝰ cōparatū ad locū hȝ duo facere. ſ. reddere corpus q̄ntum ꝛ occu pare locū. Et primū eſt actus eius q̄ſi cauſe for malis. Scḋ eſt actus eius q̄ſi cāe efficiētis. Ex quo pōt ſic argui. ſicut ſe hȝ caloꝛ ad calefacien dum: ſic ſe hȝ quātitas ad occupanduȝ locū: ſed vtute diuina fieri pōt vt caloꝛ p̄ſens calefactibi li nō calefaciat ip̄m: vt factū eſt in foꝛnace baby lonis reſpectu triū puerorū: ergo eadē virtute pōt fieri ꝙ quātitas ſit p̄ns loco ꝛ tñ non occu pet locū: ꝛ ſic alia quātitas erit ſimul cū ea. Se cūdo ſic. vtute diuina fieri pōt: vt amoto poſte rioꝛi remaneat prius: cū hoc nō implicet cōtra dictionē vel repugnātiā intellectuū: ſȝ dare q̄n tuȝ eē ſubiecto per priꝰ ꝯuenit q̄ntitati ꝗ̄ occu pare locū: qꝛ ille eſt actus foꝛmalis qui ſimul ē cum forma in ſubiecto. Alius tñ eſt actus eius. vt cāe efficientis reſpectu alterius qui eſt freq̄n ter tꝑe poſterioꝛ: ergo vtute diuina fieri pōt: vt corpus remaneat q̄ntum ꝛ tñ nō occupet locuȝ. Aliq̄ñ tamē dicūt ꝙ nulla vtute fieri pōt ꝙ duo corꝑa ſint ſimul in eodē loco: ꝛ ad oēs illas rō nes reſpondēt. ſed qꝛ tales expoſitiōes quas illi faciūt de xp̄o naſcēte de virgine ꝛ de ſepulchꝛo exeunte: vel in celum aſcēdente quaſi via natu rali potuerit eſſe nō ſic accipiunt a cōmunitate. Tutius eſt tenere moduȝ prius dictū. ſcȝ ꝙ vir tute diuina duo corꝑa poſſint eē in eodē loco ſi mul: ſicut accidit in dictis myſterijs xp̄i naſcē tis: reſurgentis ꝛ hm̄ōi: in talibus eni melius ē captiuare intellectū ſuum ꝗ̄ p̄ſumptuoſuȝ ali qḋ aſſerere cōtra cōmune dictū: etiā ſi nō ſit ex preſſe ꝯ ſcripturam. Hec oīa Pe. vbi ſupra.

Probatur.

De dote agilitatis. §.iij.

De dote agili tatis quid ſit: ꝛ ꝑ qḋ: ꝛ vtꝝ motus corꝑorū glo rificatorū ſit in inſtanti. Et quātum ad primum ſm Pe. vbi. ſ. q. iij. ſciendum ꝙ in homine eſt duplex motus. Unus ſm nām elementi predo minantis quo mouet nāliter deorſum: ſicut ce tera grauia. Alius eſt motus cuius ꝑncipiū eſt aīa ꝛ eſt ꝓgreſſiuus. Et eſt dr̄ia inter iſtos motꝰ Primo qꝛ ꝑncipium ꝑmi motus eſt ex pte cor poris tantū nō aīe: ſed ꝑncipium ſcḋi motus ē aliqua pars corpis nō vt corpis: ſed vt animati corpis: vñ talis motus nō cōpeteret corpi ſine aīa ſed bene primi motus. Scḋo qꝛ primꝰ mo tus eſt ad determinatū vbi ꝛ vniformiter: qꝛ ſe quit formā nālem: ſed ſcḋs motus eſt ad diuer ſa vbi ꝛ difformiter: qꝛ ſequit apprehenſionem que pōt variari ſm diuerſa appetibilia: ꝛ ideo hō vel animal pōt variare motū ad diuerſa vbi ꝛ diuerſimode tarde. ſcȝ vl' velociter. Tertio qꝛ homo vel animal poteſt ſiſtere motum progreſ ſiuū ꝑ cognitionē que formāt imagini: ſed nō pōt ſiſtere motū primū qui. ſ. eſt ſm nām elemē ti predominantis. Si eni homo eſſet ſurſum ca deret niſi eſſet qḋ retinens nec poſſet ſiſtere ta lem motum qn caderet. Ex hoc ad ꝓpoſitū agi litas dicit habilitatē in corꝑe ad faciliter mouē dum ſe ſm motum localeȝ nō qḋeȝ ſm motum quo aīal mouet ſm nām elemēti predominan tis: qꝛ ſic corpus mortuuȝ eſſet agilius ꝗ̄ viuū tñ nullus dicit corpus mortuū agile. Iteȝ agi litas videt eē ꝯditio mouētis ſeipſum. ſola aūt animata mouēt ſe ꝛ ſm motū ꝓgreſſiuuȝ. ꝓpter quod agilitas eſt facultas in corꝑe ad faciliter ꝛ p̄ꝓpte ſe mouenduȝ motu ꝓgreſſiuo. Hāc au tem agilitatē rōnale eſt ponere in corpibus glo rificatis: qꝛ vt dcm̄ eſt in btīs corpus erit plene ſubiectū ſpūi. ſpūs autē ſeu aīa cōparat ad cor pus nō ſolum vt forma: ſȝ etiā vt motoꝛ. ꝛ ideo debet eſſe ſubiectū nō ſolum formali ꝑfectioni ſȝ vt motoꝛi. ꝓp qḋ ſicē corpꝰ ꝑ impaſſibilitatē ple ne ſubiicit aīe vt forme vl' ꝑfectōi. ſic ꝑ agilitatē plene ſubijciet ei vt motoꝛi adeo vt p̄ꝓpte ꝛ fe liciter ſine fatigatiōe celerrime moueat ſm im periū volūtatis. Per qḋ aūt ſit agilitas nō ē oī no clarū. vꝫ ꝙ ſit ꝑ ablatiōeȝ grauitatis a corꝑi bus btōꝝ. qḋ pȝ ꝑ auc. tē Aug. xxij. li. ḋ ciui. dei dicētis. ꝙ oīpotēs deꝰ auferet a beatis pondus grauitatis. Et q̄uis h̄ qḋ dcm̄ ē ſit ꝓbabile. pōt tñ ſuſtineri ꝙ hec obediētia ſit nō ꝑ amotioneȝ grauitatis: ſȝ ꝑ additioneȝ q̄litatis ꝗ̄ impediat reſiſtentiā grauitatis reſpectu aliorū motuū ad deorſum ꝛ habilitet ad motū deorſum plus ꝗ̄ grauitas. velocius eni mouet corpꝰ glorioſum impioſe a celo ad terrā ꝗ̄ corpꝰ ꝗue. ceteris pi bus ꝛ hm̄ōi nō eēt ꝓp iclinatiōeȝ grauitatis. erga

Duplex motus in hoīe

Agilitas i homine.

Per qḋ ſit agilitas.

ppter aliqd aliud. Si dicat q hoc eſt ppter diui nā vtutem aſſiſtentē phibētē ne mediū reſiſtat corpori glorioſo tm̄ quātum facere corpori nō glioſo nō ſufficit: q2 grā perficit naturā ſm mo dū ei⁹. Cū ergo ſit natuz reddi bene mobile ab aīa p aliquod intrinſecū: puta ſpm̄ ⁊ bonas diſpoſitiones in neruis ⁊ muſculis. ĝ pbabile eſt q p itrinſecū poſitiuū faciat ſic mobile ⁊ agile. Erunt eni hoīes pares angelis habētes p graz impaſſibilitatis qd̄ illi habēt per naturā ⁊ ſimiliter p agilitatē ⁊ ſbtilitatē. Sicut ergo corpus eſt ſubiectū angelo ad motū localē non p ſolaz vtutē diuinā phibentē reſiſtentiā vel amouentē qlitatē inclinantē ad ɔ̃trium: ſed p intraneaz naturā: ſicut ⁊ graue obedit nature ſupiori ad ſupplendū vacuū manente ſua grauitate: q2 p intrinſecā naturā eſt ſibi hoc inditū. ſic p graz intrinſecā erit corpus hūanū obediens ſpūi ad motū ſine amotiōe grauitatis. Ad auctē Aug. ſupra poſitā i ɔ̃riū. Rñdet q de⁹ auferet pōdus a corpib⁹ beatis nō quoad eſſentiā: ſ3 qad impedimētū: ſicut dr̄ q caro ⁊ ſanguis regnū dei nō poſſidebūt quoad culpā: ſ3 qad naturā. Tenendū eſt aūt ſm Pe. vbi. ſ. q corpora glificata qnq3 mouebunt localr̄. qd̄ etiaz de ipſo xp̄o credibile ē. Unde Tho. dicit. q qn̄ xp̄s apparuit paulo beato in via ad damaſcū pſtrato ad terrā dicēs. Ego ſum xp̄s. Deſcēdit xp̄s ð celo corpaliter ſm pn̄tiā ſuaz corpalē. Unde ⁊ tandē teſtimoniū de viſo reddēs ait. Nouiſſime tanq3 ab ortiuo apparuit mihi. j. ad Co. xv. Nō hui⁹ q corpa beatoꝝ moueant localr̄ eſt. q2 virtus procedēs in actū exercitatū de potētia pfectior apparet q̄3 ſi nō exiret in actū. actus. n. manifeſtat virtutē. Cū igit in btīs ſit virt⁹ motiua pfecta ex pte anime. ⁊ ſūma habilitas ex pte corporis rōnale eſt q qnq3 demōſtret per effectū. ⁊ ita p babile eſt q ſancti moueant aliqn̄ motu pgreſſiuo: qui ſolū apparet in nobis cauſat⁹ ab aīa p apphenſionē appetit⁹ ⁊ exercitus p determinataꝝ motionē partiū corpis q̄ organice huic motui deſeruiūt. Utrū autē competat eis ali⁹ motus q̄ mouet corpus ab aīa nō organice. i. non pars poſt partē ſicut nūc fit: ſed totū ſimul. ⁊ ex quo ſicut graue deſcēdit deorſum: ⁊ leue aſcendit ſurſum: videt qbuſdā q ſic. ⁊ videt opinio vera. ſ. q quāuis corp⁹ glorificatū poſſit moueri organice ⁊ pgreſſiue ſicut mō nihilomin⁹ tn̄ ⁊ totū ſimul poterit moueri. vt leue ſurſū ⁊ graue deorſuz. ſicut ⁊ āgelus mouet corpus aſſumptū ⁊ nō aſſumptū: quāuis nō ſit vſq3quaq3 ſimile. q2 celū nō poſſet moueri niſi circularit er. Cum eni dicit ſcriptura de xp̄o q ferebat in celum. nō videt q pedetētim q̄ſi p gradus ſcale aſcenderet. non q in aere veſtigia figere non poſſet. quia mortalis ſup aquas ibat. ſed ideo

Corpora gloſa mouent localiter.

q2 nō videt q nō vnā tibiam poſt aliam moueret: ſicut fit currēdo poſſet glorioſuz corpus ita cito moueri: ſicut dicit eſſe mobile. Nō eniz ſic cōprimēdo paſſus ſuos poſſet tpe impceptibili deſcēdere de celo vel aſcēdere. ſicut ergo āgelus dn̄i portauit Abachuc ⁊ reportauit. ⁊ ſpūs dn̄i rapuit Philippū. ſic beati glorificati i corpore mouent qn̄ volunt: pgreſſiue ⁊ nō pgreſſiue: ⁊ queadmodū ſcintille in arūdineto diſcurrent. De tpe motus corpoꝝ glorificatoꝝ ſciendū ſm Pe. vbi. ſ. q motus eoꝝ nō erit in inſtāti ſed in tpe. q2 oīs motus qui eſt de extremo i extremū per mediū neceſſario eſt in tpe. ſ3 oēs motus corpoꝝ glorioſoꝝ ſunt hmōi. ergo ⁊c. Maior p3. q2 ratio mediꝫ eſt q pri⁹ attingitur a mobili q̄3 ad extremū. vt p3 ex q̄nto phiſicoꝝ. prius aūt ⁊ poſterius nō ſunt niſi in tēpore. Minor pbat: q2 nulla virtus creata pōt mutare curſum nature in motu locali. ſ3 curſus nature in motu locali eſt q ſit de extremo in extremuz per mediū. Uirtus aūt motiua corpoꝝ glorificatorū eſt virtus creata. ſ. virtus aīe quare neceſſe eſt q ille motus ſit i tpe. Eſt igit cōmunis opinio q non mouebunt in inſtāti: ſed tpe imperceptibili qn̄ volent ⁊ moroſe put volent. Et qd̄ Augu. dicit q vbi voluerit eſſe ſpūs ibi ſtatim erit corpus: ſtati nō dicit inſtans poſt cito. Et quāuis poſt reſurrectionē nō ſit tp̄s quod ē paſſio pmi mobilis: q2 tunc ceſſabit motus pmi mobilis: eſt tamē poſtea tp̄s quod eſt mora continua ⁊ ſucceſſiua motuū qui fient tunc.

De tpe motus corpoꝝ glorificatoꝝ.

De dote claritatis. §. iiij.

Corpa btōꝝ erūt lucidiſſima colorib⁹ pulcherrima ⁊ peruia. Quātū ad pmū dicit Pet. de pa. di. xliiij. q. v. q nomē claritatis quātum ad ſuā pmā ipoſitionē iportat pprietatē luminis ſicut ⁊ ſuū oppoſitū. ſ. obſcuritas iportat pprietatē oppoſitā gratie vel priuatione luminis. ſed q2 mediante lumine perficit in nobis potiſſima cognitio ſenſitiua exterior quā habemus ſcil3 viſiua. per quā res nobis potiſſime manifeſtantur: ⁊ eius nomē ad oēs alias cognitiōes transfert. per quā nobis aliqua veritas manifeſtatur. ⁊ ideo noīe claritatis transfert ad manifeſtationē veritatis. vñ oēm veritatē nobis manifeſtā dicimus eſſe claraz. ⁊ per ɔ̃ñs qd̄ eſt ſui bene manifeſtatiuū dicimus eſſe clarū. Et ſecūdo poteſt dici q claritas dupliciter erit in corporibus glorioſis. Primo ſm vltimū modū. ſ. inquātū clarū dicit illud ſeipſum manifeſtat tā quā hñs puritatē nature ſiue ſpeciei. ſic eni corpora glorioſa erunt clara: q2 qlitates eoꝝ maxime ad viſuz ptinētes vt color ⁊ figura erūt puriſſime nihil ipuritatis hñtes admixtū. ⁊ h̄ nullus negat. S3 q̄tū ad pmū modū pt dici q cla

Lucidiſſima.

claritas ritas erit in corpib⁹ glioſis dupl'r. Uno modo
erit in ſicut eſt claritas in corpib⁹ bñ terſis ⁊ politis: ⁊
cis du , ex incidētia radioꝝ ſolis vel alteri⁹ corpis lumi
plicter noſi q̄ claritas eſt valde magna ſi corp⁹ ſit bene
terſum ⁊ politū. vt vitrū: auꝝ: argētū: ⁊ hmōi.
Cōſtat aūt ꝙ corpa glioſa erūt multum polita ⁊
terſa pp̄ qḋ ex incidētis ſolis ⁊ alioꝝ luminarīū
tunc fulgebūt maxima claritate: nec iſtud ēt ha
bet dubiū. Scḋo ergo mō ponit a qbuſdā cla
ritas dicētib⁹ ꝙ ſicut eſt q̄litas itranea ſolis vel
alicui⁹ alterius corpis lūinoſi: ſic claritas i cor
porib⁹ glioſis erit intranea q̄litas corpib⁹ glio
ſis ⁊ iſtud eſt difficili⁹ ad itelligēdū. Primo q2
talis q̄litas nō vr ponēda in corpib⁹ glioſis p
pter h̄ ꝙ magis delectet viſuz aſpicientiuz: q2
nos experimur: ꝙ maior delectatio eſt pulchri
tudinē figure ⁊ colorē hois aſpiciendo q̄z clari
tatē ſolis. etiā ſi claritas eius nō lederet. Scḋo
ꝙ difficile eſt videre quō color eſt lux intenſa q̄
lis ſm hanc opinionē ponit in beatis ponit eni
equalis luci ſolis poſſit ſtare cuz colore: nihilo
minus nō eſt negandū qn deus poſſit dare talē
claritatē corpib⁹ glioſis. Cui⁹ rō eſt. q2 illa que
ſm nāʒ pñt ſtare ſil' vtroqꝫ vel altero exñte in
gradu remiſſo ſue ſpeciei. pñt v̄tute dina ſil' eē
vtroqꝫ exñte in gradu intenſiſſimo ſue ſpēi: ſed
lux et color ſunt in eodē ſbo per nāʒ vtroqꝫ vl
altero exñte in gradu remiſſo ſue ſpeciei. ergo
vtrūqꝫ pōt eē ſil' v̄tute diuina in gradu intenſiſ
ſimo. vñ in noctilucis ſtant ſil' color ⁊ lux. Erūt
Conclu ergo corpa glioſa lucida nō ſolum per reſulgē
ſio. tiā vel alioꝝ luminariū incidentiū ſup illa terſa
⁊ politiſſima ſicut vitrū. Sed p itrinſecā inherē
tiā lucis manētis ipreſſe v̄tute dina. als non lu
cerēt niſi pñte luminari. Cōtra illud Apoc. xxi.
Ciuitas illa nō eget ſole nec luna ⁊c̄. Ad obiecti
onem de delectatiōe. Rñdet: q2 pulchritudinē
cādoris lucis delectabilis admirabitur oculus
ſuppoſitus ꝙ non ledat: ſed ꝯfortet pluſq̄z quē
cunqꝫ colorē ſeu figurā: q2 delectatio cauſat ex
cōmixtiōe ꝯueniētis cū ꝯueniente. Nihil autē
eſt ꝯueniētius potētie q̄z ſuū p̄mariū obiectuz.
Primū aūt obm viſus nō eſt figura que eſt ſen
ſibile non ꝓpriū ſed cōmune. nec color ſed lux
quia primū in vnoquoqꝫ eſt cā alioꝝ in illo ge
nere. Uidet aūt color per lucē ⁊ nō econuerſo.
vñ nō pōt videri color ſine lucē: ſed bene econ
uerſo. ⁊ iō dulce lumē ⁊ delectabile eſt oculis vi
dere ſolē plus q̄z aliū colorē. Scḋo ſcz de colore
Colora ſciendū ꝙ nō ſolū erūt fulgida ⁊ lucētia ſed eti
ta pul am colorata pulcherrimis colorib⁹ ⁊ viuaciſſi
cherrie mis. Et cū lux ibi erit pfectiſſima. ⁊ vtrunqꝫ ſil'
videbit: q2 q̄cquid pulchritudinis eſt in alijs oꝝ
nobilitatis excellēter dꝫ eē in illis. Cōſtat autēʒ
Peruia ꝙ lux eſt decor toti⁹. Color etiā eſt pulchritudo
ſicut vi olo mixti terminati. vñ vtrūqꝫ erit ibi. non ſolū
trum.

aūt erūt lucida ⁊ colorata ſed etiā peruia. nō p
pter poros tantuz: q2 lꝫ ibi ſint pfecta foramina
oris auriū ⁊ hmōi. que ptinēt ad pfectionē na
ture. tñ pori p quos ſudor exit ⁊ hmōi nō erūt
ibi: q2 ibi impfectio non erit. hoc aūt eſt impfe
ctiōis. Uñ celi ſolidiſſimi q̄ſi ere ſuſi ſunt ſine
poris qḋ eſt pfectiōis in eis. igit illa corpa glifi
cata erūt tota puia ſicut vitrū. Uñ Grego. dicit
xviij. moral. exponēs illud Job. Nō adequabit
ei auꝝ aut vitrū. qḋ patebit corporalib⁹ oculis
ipſa ēt interior armonia. Et Apoc. penuln. Ciui
tas illa equiparat vitro mūdo. nō quoad fragi
litatē: ſed quoad puritatē ⁊ peruſetatē. ❡ No Corpo
tandū ēt de ſcḋa poſſibilitate ſimulate lucis ra ra glo
dioſe ⁊ puietate. Nō eni eſt difficile quō cū iſta rioſa
puietate luceāt ſicut aer. Sed quō fulgeant aut erūt ra
radios emittāt. hoc eni cū ſit pfectiōis in lumi dioſa.
narib⁹ nō eſt de eis negandū. Uñ ⁊ corp⁹ chri
ſti vocatur lucerna. Apoc. Lucerna eius ſcz ci
uitatis eſt agnus ſcz xp̄us. Et ibi ſunt duo ma
gna luminaria ſcz corpus ei⁹ ⁊ mris ſue. ceteri
vo erunt ſicut ſtelle vñ nō idigēt alijs luminari
bus. Uidemus aūt in corpib⁹ lucere ⁊ illumina
re ſil' ſola corpa opaca. vt ſtella q̄ eſt depſſior vel
denſior pars ſui orbis. non aūt tranſparētia vt
ignis in ſphera ſua eſt puius ſicut dyaphanus
ꝓpter qḋ nō impedit videre celū ⁊ ſtellas. ſed ā
materia aliena eſt opacus. vñ ipedit videre pa
rietē poſteriorēʒ in camino ⁊ in ſphera lucet ⁊
nō illuminat in aliena materia. puta in flāma il
luminat. ſed deus ſicut pōt facere pfectū colorē
⁊ lucē in eodē ſbo q̄ reſpectu nature acquirunt
diuerſas diſpoſitiōes ꝯtrarias. ⁊ ſic in corpib⁹
beatoꝝ peruijs facit lucē intēſiſſimā. ⁊ per ꝯns Sicut
radiatiuā. ❡ Pie etiā tenēdū vr ꝙ ſicut viſus erūt ſen
habebit ſuā pfectionē ⁊ delectationē in vidēdo ſus in
pulcherrima: ita alij ſenſus. Nā ⁊ de auditu dꝫ gloria.
in ciuitate dñi iugit ſonāt organa ſanctoꝝ. ibi
angeli ⁊ archāgeli hymnū deo decātāt: qḋ eti
ſpūaliter itelligi opoꝛteat in angelis: q2 nō hñt
corpa: ſꝫ ſci cū habebūt corpora miſericordias
dñi in eternū cātabūt etiā voce corpali nō ex ae
re cauſata: q2 ibi nō eſt. ſed p aliū modū ex dei
opere cui nil eſt ipoſſibile. Et de odoratu canit.
Sancti tui florebunt ſicut liliū: qḋ eſt valde fra
grans. ⁊ ſicut odor balſami erūt ante te. Guſt⁹
etiā ſentiet quandā mirabilē dulcedinēʒ abſqꝫ
comeſtione cuiuſqꝫ rei: que ibi non erit neceſſa
ria: ſicut nec Moyſi fuit in mōte ſinay: cū ange
lo per q̄dragenā loquētē. Cōtactus etiā q̄dam
honeſtiſſimus nō cōmixtiōis: q2 ibi nec nubēt mat. 22.
nec nubent: ſed erūt ſicut angeli dei. Generatio
enim ibi nō erit: cū finitus ſit numerus electoꝝ
a deo p̄deſtinatorū ob quem fiendū eſt ordina
ta ipſa cōmixtio. nec ibi inſurget aliqꝫ nimi⁹
ſtimulus ꝯcupiſcētie ſenſualitatis omnimode

ſubdita rōni. In cui⁹ ēt remediū poſt pctm̄ pri// muz eſt ɔceſſa copula ɔiugalis. Sed qdā caſtiſ ſimus ⁊ ſciſſimus amplexus: eo mō quo ſci vi/ri ſe viſitātes mutuo āplexati ⁊ oſculati ſūt iul/cē. vt Joſeph frēs ſuos ⁊ vgo Maria filium.

¶ De aureolis in generali ⁊ ſpeciali. Capitulum octauum.

De aureolis. ⁊ prio in gn̄e. Sciendū igit̄ ſm̄ Pe. de pa. in. iiij. q aureola eſt quoddā gaudiū de opib⁹ a ſe factis q̄ hn̄t rōnē excellētis victo/rie. Unde differt ab aurea q̄ eſt p̄miū eſſentiale ſcꝫ gaudiū de deo: ⁊ debet̄ victorie in cōi. Et ſi/cut aurea pncipalr̄ eſt in aīa. ſic ⁊ aureola. ſed p redūdātiā in corpe erit q̄dā decētia ⁊ fortitudo ſingularis repn̄tatiua aureole p̄dicatori in ore Ṽginibus in illa pte: martyrib⁹ in cicatricibus vel aliis partib⁹ corpis ſm̄ genus martyrij: vt ſtatim ex aſpectu corpis ſciat̄ q̄lis quiſꝫ fuerit martyr: vgo vel doctor. Sunt aūt tres ſm̄ ani/me vires ſcꝫ rōnalē: iraſcibilē: ⁊ ɔcupiſcibilem ⁊ tres ɔtra victorias excellētes. ſcꝫ mundi: dia/boli: ⁊ carnis. p̄eminet enīꝫ ſimplr̄ aureola mar/tyrij plus q̄ꝫ illa doctoꝝ. vt pꝫ in cathalogo ſan/ctoꝝ. In letaniis enī eccleſia p̄fert martyres do/ctorib⁹: ⁊ doctores vginibus. Una aūt aureo/la eiuſdē ſpēi prefert̄ alteri ſm̄ excellentiā act⁹. vt qui acerbi⁹ martyriū tulerit. aut qui puriorē virginitatē habuerit vitādo occaſiōes. aut qui plures ſaluat p̄dicādo aut qui frequētius predi/cat. Unde Paulus qui dicit plus oībus aliis la/boraui. ⁊ ipſe ait. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitie. Non cōpetit autem chriſto pro/prie nec angelis: quia in eis non eſt pugna cuꝫ ſunt immortales ⁊ incorporales. de virgine au/tem Maria ſecus.

Di. xlix. q. viij.

¶ De aureola in ſpeciali ⁊ p̄mo martyrū. .§. i.

De au/reola marty/rij.

Ubi notandū ſm̄ Pe. vbi. ſ. q tria regrunt̄ ad iſtā aureolā. ſcꝫ pena: ⁊ cauſa: ⁊ volūtas. Nā ɔditio vel diſpoſitio cha/ritatis ſcꝫ q opꝫ hr̄e charitatē ad aureolam ɔſe/quēdā. iſtud eſt cōe oib⁹ aureolis. nam aureola p̄ſupponit aureā. Debet̄ ergo martyrij ſoluꝫ p penā mortis. Unde pꝫ q nec obediētib⁹ debet̄ quāuis per obediētiā mactet̄ ppria volūtas eti/am ſi durat obedientia vſqꝫ ad mortē. nec pau/perib⁹ quāuis moriant̄ mūdo. nec p pniaꝫ quā/uis penitētes crucifigāt carnē ſuā. nec biā vgo quāuis plus doluerit q̄ꝫ martyr: eā hꝫ. nec bea/tus Dūſcus q ſitiebat martyriū. ſicut ſitit ceru⁹ ad aque fluuiū. nec Jo. q calicē paſſionis volun/tarie bibit. nec pueri in camino fornacis baby/lonice. nec Silueſter qui nō ex paſſionib⁹ obijt quāuis ſuſtinuerit tormēta. nec Lucretia roma/na que ſe īterfecit illicitē. Queda aūt vgines q ne corrūperent̄ ſe ſubmerſerūt qr ɔſilio ſpūſſci credit̄ eas h̄ egiſſe. de qb⁹ dicit Aug. de ci. dei. Et Sanſon ſitr̄ ⁊ machabei q ſuſtinuerūt mor/tem ne legē violarēt in eſu carnis porcine. mar/tyriū enī eſt circa mortē ab alio illatā. vnde nec Razias qui ſe occidit. Si qs aūt genus mortis ſibi elegerit. vt. b. Pe. qui petijt vt dn̄s pedib⁹ crucifigeret̄. ne ſibi pena ſeruus puniret̄ vt dn̄s nō pdit aureolā. Si aūt pp̄ter ſeipſum elegerit vt tolerabiliorē mortē ſeu faciliorē habeat pdit aureolā: ſicut fecit Seneca quē nero occidit: quē dicit Hiero. q fuiſſet martyr niſi gen⁹ mortis elegiſſet: optiōe ſibi data vt ſcꝫ in balneo vtro/qꝫ brachio minueret̄. ⁊ ſic inſenſibilr̄ moreret̄. pp̄ter qd̄ vt dr̄ in. iiij. dialogoꝝ. qdā ſcūs tradi/tus lōgobardis vt occideret̄ mortis optiōe ſibi data: nullā eligere voluit. ſed dixit illā tolerātu/rum quā dn̄s pmitteret: quē dn̄s a morte eripu/it miraculoſe. Nec refert vtrū mors ſtatim aut poſtea ſequat̄. dū tn̄ pp illud mors cauſet̄ vl̄ ac/celeret̄: vn̄ de mortuis in carcere vel exilio mar/tyria celebrant̄: qr hm̄oi mortes acceleraſſe p̄ſu/munt̄. Si aūt martyr ſuſcitet̄ ⁊ iteꝝ martyrizet̄ certū eſt q de vtraqꝫ morte gaudiū hēbit ⁊ du/plicatū vel numeraliter vel vtualr̄: ⁊ ſic p duas mortes vr̄. ſ. Sebaſtian⁹ duas aureolas marty/rij habuiſſe. Scdm̄ qd̄ reqrit̄ ad aureolaꝫ mar// tyrij eſt cā: qr enī teſtis eſt martyr in cā fidei p eccleſia: p q̄cūqꝫ articulo fidei vel iure eccle vl̄ q̄cunqꝫ vtute: qr vtutib⁹ deſpōſat̄ eccla chriſto moriat̄ vere ē martyr. Un̄ ⁊. b. Tho. cantuarī. ep̄s qui p iurib⁹ eccle ſue defendēdis occiſus eſt ⁊ Jo. bap. q pp̄ter vtutē caſtitatis cōmendā/dam ⁊ reprehendēdo Herodē de inceſtu deca/pitat⁹ eſt. Tertiū qd̄ requirit̄ eſt volūtas. qr ſiqs dormiēs aut fugiēs occideret̄: aut ſe defendēs inuit⁹ martyr nō eſt. Un̄ Mauritius cū ſociis piecerūt arma qn̄ viderunt venire ſatellites ad ſe occidēdū vt martyres fierēt. De innocētibus tn̄ vt de martyrib⁹ ſolēnizat eccla. Et certuꝫ eſt q gaudiū ſpāle hn̄t de morte pp̄ter xp̄m ſuſce/pta: licet nō electa. vn̄ nō eſt cōpleta in eis rō au/reole. Qui autēꝫ cruce ſignati in bello hoſtium xp̄i pugnando pereunt: martyres fiunt: qr non ſe ſed chriſtum ⁊ eccleſiam defendendo moriū/tur: vnde mortē non fugiunt ſed eligunt.

¶ De aureola do/ctoꝝ. .§. ij.

Sciēdū ſm̄ Pe. vbi. ſ. q doctorib⁹ debet̄ aureola. Dan̄. xij. Qui ad iuſtitiā erudiūt plu/rimos. q̄ſi ſtelle in ppetuas eternitates. Sed ſi q̄rat̄ qb⁹ doctorib⁹ debet̄. dicēdū q nō ſolū pre/latis ⁊ magr̄is in theologia: ſed ēt aliis: dūꝫ mi/ſſis nec illiciāſi actu p̄dicātib⁹. Scdo cui do/ctrine ɔueniat iſta aureola. ⁊ dicēdū q docenti

bus de ptinētib⁹ ad ſalutez. Vñ licet laudabile
viteq̃ neceſſariũ ſolum aduocatiõis offm̃ ma/
xime ꝑmys ꝑncipalibus oporteat remunerari
C. de aduo. di. iu. laudabile. nõ tñ habebũt au/
reolá. ⁊ idẽ de medicis: phiſicis ⁊ alys: immo
nec theologi dum phyſicá docẽt: niſi prout his
vtunt ad declarationẽ theologie captiuãtes ſi
intellectũ in obſequiuz fidei. ſicut Paulus vtit
dictis poetaꝝ ꝑdicando. Tertio de mõ. q: ſiue
ſcripto ſiue vbo legẽdo vel ꝑdicãdo: dum tam̃
publice merent eá. Vñ mulier hanc aureolam
habere nõ põt. cui ꝑdicare nõ licet: nec etiá fra/
terne correctiõi ſolũ debet. Quarto de fine q̃a
ſi ꝑpter vanãgloriá vel lucrũ tꝑale ꝑdicat: rece
pit mercedẽ ſuá quam nec per penitentiá recu/
perat: q: penitentia nõ viuificat mortua: dicun
tur autem mortua opera non ſolum ſine chari/
tate facta: ſed etiam ſine recta intentione: ⁊ q̃cũ
q̃ non fuerint a principio meritoria.

De aureola vir/ .§.iij.

ginitatis. Virginitas aũt duo iportat. ſ. mentis
puritatẽ ⁊ carnis integritatẽ: in ſpãli aũt virgo
beata ꝑpter pugná hoſtis. Abel nõ habuit au/
reolá. q: ꝑpoſitũ habuit nubẽdi ⁊ ꝑcreãdi ſi vi
xiſſet: alioq̃n peccaſſet niſi inſpirat⁹ a ſpũſcõ cõ
tinuiſſet. Hieremias autẽ vt dicit Hiero. virgi
nitate ſua virũ euãgelicũ xp̄i ecclie dedicãs ↄ̃ſi
lio ſpũſci lege priuata ↄtinẽs hz aureolam: nõ
aũt filia Jepte que virginitatẽ ſuá defleuit. He
lyas aũt ſic. Sed de oppreſſis ſi ex poſt facto cõ
ſentiãt ⁊ finalr peniteãt: recuperãt aureolaz: q̃a
ↄſenſus ſequẽs nõ põt eẽ cũ actus ꝑcedẽtis: ſed
q̃ñ illa duo ↄcurrunt irrecuperabilr amittit vir
ginitas. De eunuchis in nouo teſtamẽto videt
q̃ habe.it aureolá ſi ſunt in ꝑpoſito nõ experiẽ
di actũ venereũ: etiá ſi poſſent. Qui vero dolẽt
de ſua ipotẽtia: ⁊ dolẽt q̃ nõ pñt exercere actuz
illũ ſed vellẽt eẽ potẽtes ad experiẽdũ actũ illũ
nõ hñt aureolá. Primi ẽt eunuchi q minus ha
bẽt de pugna q̃ alij minus hñt de corona: hñt
tñ aliqualẽ: q: eſt excellẽs victoria. Vñ Nereus
⁊ Achilleus eunuchi caz aureola martyrij hñt
ẽt aureolá virginitatis. q: veriſimile eſt q̃ ſi po
tuiſſent nõ ↄtraxiſſent qui tam efficaciter domi
cille pſuaſerũt abijcere nuptias. ⁊ ſic de Joan. ⁊
Pau. Sed de eunuchis veteris teſtamẽti ſec⁹
eſt. vt Daniele ⁊ ſocijs. q: nõ vr̃ q̃ haberẽt ꝑpo
ſitum ſcz abſtinẽdi a nuptijs q: tꝑs tũc nõ erat
virginitatis. De pueris baptizatis morienti
bus ſciendũ q̃ nõ habẽt aureolá. ⁊ ſi arguatur
q̃ in baptiſmo oẽs virtutes infundunt que ſũt
neceſſarie ad ſalutẽ. vñ ⁊ virginitas cũ virt⁹ ſit
Dicendũ q̃ in baptiſmo oẽs virtutes infundũ/
tur que ſunt neceſſarie ad ſalutẽ. Unde non vir
ginitas que non eſt neceſſaria. quia cõiugatus

poteſt ſaluari. Vel etiá dicendum q̃ aureola de
betur actui non habitui vel priuatiõi. Puer au
tem nullum actum adhuc habet quia carnis i/
tegritas in actus priuatione conſiſtit.

De fructibus .§.iiij.

caſtitatis in patria. Sciẽdũ ſm̃ Pet. de pa. vbi
ſ. q̃ fruct⁹ prout diſtinguit ab aurea ⁊ ab aureo
la eſt ꝑmiũ: qđ ſpãliter debet hoi ex hoc q̃ ex ſe
mine vbi dei in ſpũalitatẽ ↄſurgit excolẽdi car
nem ſuá. Trahit hoc ex verbis xp̄i in euãgelio
loquẽtis de terra bona in quá ſemẽ iactũ fructi
ficat. aliud. xxx. aliud. lx. aliud cẽteſimũ. Mat.
xiij. Vñ aurea eſt gaudium de deo. Aureola eſt
gaudium de triũpho. Fruct⁹ vero eſt gaudiuz
⁊ dlectatio d ſpũali exercitio: q: delectatio ſpiri
tualis debet ſpãliter illi qui abdicauit a ſe car/
nalem affectũ. Si q̃rit cui vtuti fruct⁹ debea
tur. Rñdeo ſm̃ doc. ſicut aureola non debet vi/
ctorie cuilibet. ſed excellẽti ⁊ in mã excellẽti: ſic
⁊ fructus ſuo mõ. q: eni iportat delectationem
debitá ſpernenti delectationẽ. iõ debet illi vir/
tuti nõ que ſpernit minores delectatiões. vt gu
ſtus puta abſtinẽtie: ſed ei que ſpernit maiores
delectatiões. ſcz venereas delectatiões: ſicut cõ
tinẽtie ⁊ caſtitatis. De diuiſione aũt fructuũ
ſciendũ q̃ cũ fructus debeat continentie ſm̃ di
uerſos modos ↄtinendi ſunt diuerſi fruct⁹ cõ
tinentie. Cõtinẽti eni continẽtia eſt neceſſaria
ad ſalutem qua minor nõ ſufficit: ſicut eſt caſti/
tas ↄiugalis debet fructus trigeſimus. Cõtinẽ
ti vero abundãti cõtinentia ſm̃ determinatum
tꝑs: ſicut eſt caſtitas vidualis que abſtinet a ſe
cundis nuptijs debetur fructus. lx. Continenti
aũt ſimpliciter ⁊ naturaliter quod eſt per perfe/
ctionẽ virginalẽ debet fructus centeſimus: ⁊ ſi
cuti ad aureolaz nõ ſufficit votum ſeu propoſi
tum ſine effectu: ſic nec ad fructum: vnde ſi q̃s
in morte peniteat cum propoſito cõtinendi au/
reaz quidẽ habet ſed non fructum qui vero cor
ruptus peccato penitens vixit ſanus cum ꝑpo
ſito continendi niſi matrimonialiter habet fru/
ctum triceſimum. ſed cum propoſito continen/
di ſimpliciter habet fructuz. lx. nam centeſimũ
habere non poteſt. ex quo ſemel corruptus eſt
mente ⁊ corpore. ſicut nec aureolam ⁊c.

Titulus. xxxi. De diuer/

ſis ſtatibus comprehenſorum. Quod xp̄us
eſt caput eccleſie ⁊ omnium hominuz ſm̃ diuer
ſos gradus. Capitulum primum.

U domine ſuſce/

ptor me⁹ es glia mea ⁊ exaltãs caput
meũ. ps. iij. Hec vba pſalmiſte pñt eẽ
⁊ xp̄i hois ad deũ ⁊ ecclie militãtis ac triũphã.

ſto ad ipſm deū. Eſt.n. dñs deus ſuſceptoꝛ eccle
ſie. qꝛ ſuſcepit naturā humanā ſuſcipit ipſaꝫ ad
miam: ſuſcipit ad veniaꝫ. Eſt ⁊ gloꝛia ecclie: qꝛ
cauſa gloꝛie eā ↄferēs. ⁊ id in quo vere hic glo
riaꝛ: ⁊ i quo futuro gloꝛificaꝛ. Eſt ⁊ exaltās dñs
caput ecclie qḋ eſt xp̄s. ipſꝫ.n. ait aplꝯ ad Ephe.
dedit caput eccleſie. qꝛ vt dꝛ Phil'.ij.c. Deꝯ ex
altauit illū.ſ.xp̄m. ⁊ dedit illi nomē qḋ eſt ſup
oē nomē: vt in noie ieſu oē genu flectaꝛ celeſti
um terreſtriū ⁊ infernoꝝ. Et qꝛ ideꝫ apoſtolus
ait caput xp̄i deus.i. hūanitatis xp̄i. iō ſm vtrā
qꝫ naturā chꝛiſtus pōt dici caput ecclie ſm Ui
ce. in ſpe. hyſtoꝛiali. libꝛo.vj. Nā ſm qꝫ deus eſt
Xp̄s eſt caput btõꝝ.
caput oīum beatoꝝ qꝛ ſpūaliter eos viuificat ⁊
ſanctificat ⁊ regit vtens eis ad libitū ſuuꝫ ſicut
caput mēbꝛis ſuis. ⁊ ſm h̄ tota trinitas eſt vnū
caput ecclie vlis.ſ. angeloꝝ ⁊ hoīm. Poꝛro ſm
humanā naturam dꝛ metaphoꝛice caput ecclie
ex hoīb' collecte ꝓpter nature ↄfoꝛmitatē quā
opꝫ caput ad mēbꝛa habere ſeu coꝛpus. ac etiā
qꝛ oēs ſenſus ⁊ motus ſpūales ꝓcedūt in eccle
ſia ab eo. vt in coꝛpe naturali a capite pꝛofluit
motus ⁊ ſenſus in mēbꝛa. ſm qḋ etiā dꝛ caput
angeloꝝ. Sed notandū cū dꝛ a xp̄o hoie vt a ca
pite omnē ſenſum ſpūalem ⁊ motū gratie i coꝛ
pus ecclie fluere vel ꝓcedere. hoc nō eſt intelli
gendū ꝑ modū auctis ⁊ cauſe efficiētis. Nam
ſꝫ Dionyſiū, a ſola deitate ꝓcedit gr̄a in eccliā:
ſed iſte fluxus ⁊ ꝓceſſus ꝑ modū meriti: qꝛ no
bis xp̄s meruit oīa charīſmata: ⁊ ꝑ modū fidei
ſimilitudinis qꝛ per fidē qua in euꝫ credimꝰ ei
aſſimilamur. tum etiā inquātū hō ꝓpter pleni
tudinē grāꝝ ē exꝓſſiſſime ſimilis deo. ⁊ pmū
in vno quoqꝫ genere eſt cā ⁊ regla ⁊ exemplar
oīum creaturarū. Ante quidē incarnationē fu
it xp̄s caput oīum ſanctoꝝ ſm humanitatē. nō
quidē ſimplr exiſtentē ſed creditā. Unde caput
fuit Abel tp̄e abel ſm humanitateꝫ. nō que tūc
eſſet in actu ſed q̄ erat in fide abel. Fides.n. eſt
ſupꝛa tp̄s. ⁊ hūanitas q̄ deſignaꝛ in fide cōmu
niter ſe extēdit ad oē tempus. Abel itaqꝫ ꝑ fidē
q̄ credidit xp̄m foꝛe charīſmatibꝰ plenū ⁊ deo
ſimillimū ei aſſimilari voluit ⁊ aſſimilatus eſt:
iō ꝑ fidē iſtā aliqd in eū de ſilitudie eius flu xit
⁊ ſic de alijs ſctis veteris teſtamēti. Hec Uinc.
vbi.ſ. Iſtud ḡ caput eccleſie deus mirabilr ex
altauit: vt nō ſoluꝫ fuerit ⁊ ſit in eo oīs plenitu
do ſapie gr̄e ⁊ glie inquātū hō. ſed oīs ſtatus
eccleſie triūphantis ⁊ militātis aliquo mō repe
riaꝛ in eo. fuit enim ſimul ⁊ viatoꝛ ⁊ compꝛehen
ſoꝛ. Unde merito inquit Amb. Omnis aīa ac
cedat ad xp̄ꝫ: qꝛ oīa nobis factꝰ eſt xp̄s. ſi celū
deſideras: via eſt. ſi tenebꝛas hoꝛres: lux eſt. ſi
infirmitate grauaris: medicus eſt. ſi febꝛibus
eſtuas: fons eſt. ſi moꝛtē times: vita eſt. ſi quietē
pax eſt. Sed reſumēdo oēs ſtatus ſupꝛa deſcri
ptos eccleſie militantis inueniemus in eo. ⁊ po
ſtea ēt eos qui ſunt in ecclia triūphāti. ¶ Pꝛio
eni ipſe tanq̄ ſpōſus ꝓcedēs de thalamo ſuo:
copulauit ſibi eccliaꝫ nō hñs maculā nec rugā.
ipſe ꝑ vginitatē flos cāpi ⁊ liliū ↄualliū ſcriptū
hꝫ in femoꝛe ſuo rex regū ⁊ dñs dñantiū qui
aſcēdēs officia ſuis diſtribuit. quoſdā eni dedit
aploſ: alios paſtoꝛes ⁊c. Ipſe dux celeſtis exer
Appli cat ad oēs ti tulos ⁊ qui ſtat' hu ius li bri.
tus ⁊ terreſtris qui pugnat ꝓ nobis. ⁊ vicit leo
de tribu iuda. magr̄ veſter vnꝰ eſt xp̄s: ait ipſe.
quē nobis doctoꝛē iuſtitie aduocatū habemus
apud pr̄em Ieſuꝫ xp̄m. inqt Io. in canonica. Et
qꝛ nō eſt opus valētibus medicus: ſꝫ male hñti
bus. miſit dñs Ieſuꝫ nobis vt medereꝛ ↄtritos
coꝛde. Iudex ↄſtitutꝰ eſt a deo viuoꝝ ⁊ moꝛtuo
rū reddēs vnicuiqꝫ ſm opa ſua. Hic ē negocia
toꝛ ille celeſtis qui venale poꝛtat regnū celoꝛū:
cuius ꝓciū eſt quātū hēs: nil vilius cū emiꝛ: nil
carius cū poſſideꝛ. Hic eni oīum artifex oēꝫ ha
bens ſciam ⁊ artē qui vt agricola exijt ſeminaꝛ
ſemē ſuū. Luc.viij. ⁊ plātauit vineā ſoreth. Ho
ſpitalarius eſt ⁊ qui venit ad eū nō eijcit foꝛas
⁊ paupibus ſubuenit: hoſpes eraꝫ ⁊ collegiſtis
me ⁊c. Patronus eſt pmus ecclie ↄſtituēs eam
dotans ⁊ defendēs: oīum oꝛdinuꝫ officia exer
cens ſacerdos eſt in eternuꝫ ſm oꝛdinē melchi
ſedech oīa ſacra inſtituēs. Pꝛedicauit ꝓceptꝰ
dñi diſcipulos mittens ꝓdicare ⁊ ſanare infir
mos. Claues regni celoꝝ Petro pꝛo ↄfeſſoꝛibꝰ
dedit qui tn̄ pꝛius ſoluit cōpeditos. Religiōes
ipſe fundauit mēdicꝰ ⁊ paup obediens vſqꝫ ad
moꝛtē ↄtinētiſſimus fuit. Aſſiſtens aūt pōtifex
futuroꝝ bonoꝝ per ꝓpꝛiuꝫ ſanguinē: introiuit
ſemel in ſancta eterna redēptiōe inuēta. Uiſita
uit inſup ⁊ fecit redēptionē plebis ſue. Legatū
miſit ad gētes dñm Ieſum. Sūmus ſacerdos ē
qui hꝫ claues ⁊ nemo apit. aperit ⁊ nemo clau
dit cuius vicariꝰ eſt qlibet papa. Decedēs oſten
dit in latrone extremā pniam poſſe pficē. teſtm̄
ↄdidit patri cōmēdās ſpm̄: diſcipulo mr̄eꝫ: ve
ſteꝫ militibꝰ. nobis ſanguineꝫ ſuū: in alieno ſe
pulchꝛo ꝓp pauptatē ſepultus. ¶ Quoad cō
pꝛehēſoꝛes īter angelos magni ↄſilij angelus
dicit ⁊ angelus teſti ipſe. vt ꝓpha magnus ſur
rexit in nobis. Miſſus.i. aplꝯ fuit: qꝛ miſit deꝰ
filiū ſuū. Uenite ⁊ videte filie hierlm martyrē.
ſ. Xp̄m cū coꝛona qua coꝛonauit eum. Ego) ait
ipſe) ſemp docui in tēplo vbi oēs ↄueniunt. vt
publicꝰ doctoꝛ. Ecce q̄ño dñs ſuſceptoꝛ nr̄e na
ture cā gloꝛie exaltauit xp̄m caput ecclie. ſꝫ cer
te nō decet ſub capite ſpinoſo.ſ. xp̄o mēbꝛū fie
ri delicatū. inqt Amb. Uñ ait Aug. Recuſat eē
in xp̄i coꝛpe.i. ecclia qui aduerſa non vult pati
cū capite. At oculi ſapientis in capite eiꝰ.ſ. xp̄o
ad ↄtēplandū ↄuerſationē eius afflictionibus
plenam. ⁊ ideo conatur eum imitari vt cuꝫ eo
capite poſſit.

capite poſſit gloria ꝛ honore coronari.

¶ Quomodo aũt .§.i. xp̄s ſit caput eccl'ie: ꝛ qua rōne pleniꝰ declarat be. Tho. Mo. ergo ƀm be. Thom. in. iij. pte. q. viij. ar. j. ꝙ ſicut tota eccleſia dr̄ vnū corpus myſticū per ſſilitudinē ad nāle corpus hoīs. qđ ƀm diuerſa mēbra h̄z diuerſos actus vt apl's docet ad Ro. xij. ꝛ. j. Cor. xij. c. Ita xp̄s dicit caput eccleſie ƀm multitudinē humani capitis. In quo tria poſſumꝰ ꝯſiderare. ſ. ordinē pfectionem et virtutē. Ordinē quidē: qꝛ caput eſt pma pars hoīs incipiēdo a ſupiori. Et inde eſt ꝙ pncipiū ꝯſueuit vocari caput ƀm illud Hiere. ij. Ad oē caput vie poſuiſti lupanar tibi. Perfectionē āt in capite videmꝰ: qꝛ in eo vigēt oēs ſenſus interiores cū in ceteris mēbris ſit ſolus tactꝰ. Et inde eſt ꝙ dicit. Eſa. xj. Senex honorabilis ipſe ē caput. Uirtutū vero: qꝛ virtꝰ ꝛ motus ceteroꝝ ꝛ gubernatio eoꝝ in ſuis actibꝰ eſt a capite pp̄ vī ſenſitiuā ꝛ motiuā ꝛ ibi dn̄antē. Vn̄ ꝛ rector dr̄ caput ppl'i. ƀm illud. j. Reg. xiij. Cū eſſes paruu lus in oculis tuis caput in tribubꝰ iſrl' factꝰ es. Hec aūt tria cōpetūt xp̄o ſpūaliter. Primo ƀm ppinquitatē ad deū gr̄a eius altior ꝛ prior ē et ſi non tpe: qꝛ oēs alij acceperūt gr̄am per reſpectū ad gr̄am ipſius. ƀm illud ad Roma. viij. c. Quos preſciuit: hos ꝛ pdeſtinauit ꝯformes fieri imaginis filij ſui. vt ſit ipſe pmogenitꝰ in mltis fratribꝰ. Scđo vō pfectionē h̄z quātum ad plenitudinē oīum gr̄arū. ƀm illud Jo. j. Plenū gr̄a ꝛ veritatis. nō ſolū eni gr̄a gratū faciēs ſuit in ſūmo gradu a creatura pceptibili qđ ī nullo ſanctoꝝ fuit. ſed ēt oīs gr̄a gratis data de qbus apl's. j. ad Cor. xij. Diuiſiones gratiarum ſunt ꝛc. ƀm omne tp̄s ſuū qđ in alijs nunquaꝫ fuit. ꝓut dicit de pe. di. ij. querēduꝫ. Tertio xp̄s habuit. ꝛ h̄z vim influēdi gr̄am in oīa mēbra eccleſie. ƀm illud Joā. j. De plenitudine eiꝰ nos oēs accepimus. Influit autē xp̄s gr̄am in fideles: h̄z ꝙ deus eſt auctatiue. ſed inquātū eſt hō. hoc ei ꝯuenit inſtr̄aliter inquātū. ſ. eius humanitas fuit inſtr̄m diuinitatis eius. ꝛ ita actiōes eiꝰ ꝛ virtute diuinitatis fuerūt nobis ſalutifere. vtpote gr̄am in nobis cauſantes ꝛ per merituꝫ ꝛ per efficaciā quandā. ¶ Eſt aūt xp̄s caput oīum viatoꝝ. ſ. ꝛ beatoꝝ ꝛ purgādoꝝ. nō aūt dānatoꝝ ſed diuerſo mō. Dicit eni apl's. j. Timo. iiij. Saluator eſt oīum hoīum. ꝛ. j. Jo. ij. Ipſe. ſ. xp̄s eſt ꝓpiciatio nō ſolū pro peccatis nr̄is ſ3 totius mūdi. ſaluare autē ꝛ ꝓpiciari cōpetit xp̄o: ƀm ꝙ eſt caput eccleſie. Pro huius aūt declaratione ſciēdū ƀm Tho. in. iij. par. q. viij. ar. iij. ꝙ hec eſt dr̄ia inter corpus nāle hoīs ꝛ corpus eccleſie myſticū: qꝛ mēbra corpīs nālis ſunt omnia ſimul. mēbra aūt corpīs myſtici nō ſunt omnia

Xp̄s caput viatorum.

ſimul. Nec quātū ad eē nature: qꝛ corpus eccl'ie ꝯſtituit ex hoībus qui fuerūt a pncipio mundi vſqꝫ ad finē ipſius. nec ēt quātū ad eſſe grē: qa coꝝ qui ſunt etiā in eodē tpe qdā gratia carēt. poſtea habituri alijs iā habētibus. ſic ḡ mēbra corpīs myſtici nō ſoluꝫ accipiunt ƀm ꝙ ſunt in actu: ſed ēt ꝙ ſunt in potētia. Quedā tn̄ ita ſūt in potētia ꝙ nunq̄ reducunt ad actū. q̄daꝫ vō que reducunt ad actū. ꝛ hoc ƀm triplicē gradū quoꝝ vnus eſt per fidē. ſcđs per charitatē vie. tertius ꝑ fruitionē pr̄ie. Sic ergo dicēdo ꝙ accipiēdo gn̄alr ƀm totū tp̄s mūdi xp̄s eſt caput oīum hoīum: ſ3 ƀm diuerſos gradus. Primo eni ꝛ pncipalr eſt caput eoꝝ qui actu vniunt ſibi per gl'iam. Scđo eoꝝ qui ſibi actu vniunt ꝑ charitatē. Tertio eoꝝ qui ſibi actu vniunt ꝑ fidem. Quarto eoꝝ qui ſolū ſibi vniunt in potentia nōdū ad actū reducta ƀm diuinā pdeſtiationē. Quinto. ſ. eoꝝ qui in potētia ſibi ſunt vniti que nunq̄ reducit ad actū: ſicut hoīes in h̄ mūdo viuentes qui nō ſunt pdeſtinati. qui tn̄ ex h̄ mūdo recedētes totalr deſinunt eſſe mēbra xp̄i qui nō ſunt in potētia vt xp̄o vniant. Infideles ergo dū viuūt ſunt xp̄i mēbra in potentia: qꝛ liberū hn̄t arbitriū diſponēdi ſe ad fidē: ꝛ virtus xp̄i eſt ſufficiēs ad ſalutē oīuꝫ. Qui in purgatorio ſunt mēbra xp̄i vtiqꝫ ſunt ei vniti per charitatē. Qđ aūt dicit apl's ad. Ephe. v. ꝙ xp̄s tradidit ſemetipm̄. ſ. in mortē vt exhiberet ſibi eccleſiaꝫ glorioſaꝫ non hn̄tē maculam nec rugā nec aliqđ hmōi. Sciendū ꝙ hic eſt vltimꝰ finis nr̄ ad quē pducimur per paſſionē xp̄i cuiꝰ finis cōſecutio ſolū eſt in ſtatu pr̄ie: vbi eccl'ia triūphat: nō aūt in ſtatu vie vbi militat: nec ſine macula ſeu ruga venialiū ſaltē eē pōt. Fideles aūt mali ſunt mēbra xp̄i in potētia: vel vniti ei nō ſimplr exquo charitatē non hn̄t: ſed ƀm quid. ſ. h̄z fidē. Eſt aūt xp̄s caput hoīum quātū ad animā ꝛ quātum ad corpus: qꝛ tota hūanitas xp̄i. ſ. h̄z aīam ꝛ ƀm corpus influit in hoīes: ꝛ quātū ad aīas ꝛ quātū ad corpora: ſed pmo ꝛ pncipalr in aīas ſcđario in corpora: qꝛ a xp̄o virtute diuinitatis ſue influit: ſicut hic gr̄a in electis ſuis: ita in gloria: ꝛ ab aīa gloria redūdat in corpus. Eſt aūt xp̄s caput nō ſolū hoīum ſed etiā oīuꝫ beatorū angeloꝝ ƀm illud Col'. ij. qui. ſ. xp̄s ē caput oīs pncipatus ꝛ ptātis. qđ etiā intelligit de alijs ordinibus cū ſit eadē rō de eis. Huius rō eſt ƀm Tho. in. iij. pte. ꝙ vbi ē vnū corpus. neceſſe eſt ponere vnū caput: vnū aūt corpus dicit ſimilitudinarie vna multitudo ordinata in vnū qđ ƀm diſtinctiones actuū ſeu officioꝝ: manifeſtū eſt aūt ꝙ ad vnū finē qui eſt gloria diuine fruitionis ordinātur hoīes ꝛ angeli: vn̄ corpus eccleſie myſticū non ſolū cōſiſtit ex hoībus ſed ēt ex angelis. Totius aūt huius mltitudinis xp̄s

Infideles ſunt mēbra xp̄i.

Angelorum.

q. 8. ar. iij.

eſt caput:q2 ꝓpinquius ſe hȝ ad deū:⁊ pfectius pricipat dona eius:nō ſolū q̄ hoīes:ſed etiam q̄ angeli:⁊ de eius influētia nō ſolū hoīes re/cipiūt:ſed ēt angeli. Dicit̄ eni ad Ephe.j. q2 cō/ſtituit eū.ſ.xp̄m deus pr̄ ad dextrā ſuā in cele/ſtib⁹ ſup oēm pncipatū ⁊ vtutē:⁊ ptātē ⁊ dn̄a/tionē ⁊ oē nomē qd̄ noiat̄ nō ſolū in h̄ ſeculo ſȝ ēt in futuro. Eſt ergo xp̄s ſm q2 hō non ſolū caput hoiuȝ ſȝ ēt angeloꝝ. Uñ dicit̄ Mat.iiij. q2 acceſſerūt angeli ⁊ miniſtrabāt ei. quāuis enȝ angeli nō ꝯformēt̄ nobis in nā corpis qd̄ non hñt ſicut nos habem⁹ ⁊ xp̄s habuit tñ q2 influētia xp̄i i quātū caput eſt i hoīes pncipalr̄ ē quā/tum ad aīas in quo angeli ꝯueniūt cū hoībus: iō ſm hoc dicit̄ xp̄s caput nō ſolū hoiuȝ ſed ēt angeloꝝ:quāuis aūt plati ⁊ pcipue eccliaꝝ pñt dici capita tñ vt dicit̄ non decet a capite mēbra diſcedē:ſed oīa mēbra caput ſequant̄. Dicūtur aūt capita alioꝝ ſm Amos ꝓpham. tñ alia rōne ⁊ mō dicunt̄ q̄ xp̄s caput ecclie. Nā xp̄s dr̄ ca/put ecclie ꝓpter influētiā grē ⁊ glie quā influit in mēbra ecclie. Prelati aūt dicunt̄ capita alio/rū ſȝ quādā gubernationē exteriorē. Chriſtus etiā eſt caput oīuȝ ſm oē tp̄s ⁊ oēm locū ab initio mūdi vſqȝ in finē ſȝ plati ſunt capita ad certū tp̄s ⁊ locū. Nā papa qui dicit̄ caput toti⁹ ec//cleſie nō eſt caput niſi ꝓ tpe ſue platiōis. Et epī ſunt capita nō oīum abſolute. ſȝ certi loci.ſ.ſue dioceſis tātū. Capita ēt dicunt̄ q2 repñtant ipm xp̄m caput ecclie in officijs ſuis. Diabolus vō dr̄ caput iniquoꝝ nō influēdo vel cauſando in eis maliciā ſed ſuggerēdo.⁊ qui ſequunt̄ inſti/gationē ſuā ſicut mēbra mouent̄ a capite ⁊c̄.

¶ De quintuplici medio in quibus dn̄s Jh̄s xp̄s operatus eſt ſalutem.

Capitulum.ij.

D Eus rex noſter ante ſc̄la opat⁹ eſt ſalutē i medio terre.ps̄. lxxiij. Deus vtiqȝ pr̄ fili⁹ ⁊ ſpūſctūs vnus deus q eſt rex nr̄ abſolute rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū gubernās oīa ⁊ regēs.⁊ nos nō ſpāli añ ſecula exn̄s. q2 ab eterno opatus eſt ſalutem terre.i.hūano generi qd̄ eſt de terra ⁊ qd niſi p ſaluatorē Jeſum. Jeſus enī iterpretat̄ ſaluator.
Mat.j. Ipſe enī ait angelus ad Joſeph. ſaluū faciet populū ſuū. Prothomartyr Stephanus cū celis
Act.7. aptis vidit gloriā dei ait. Uideo filium hoīs.i. Jeſuȝ ſtantē a dextris virtutis dei. Uidit ḡ Jh̄ȝ non ſedētē ſed ſtantē.ſ.ad orandū ⁊ pugnāduȝ pro ecclia ⁊ coronādū eā. Nā vt ait Ber. Fili⁹ ſtat añ patrē oñdens ei latus ⁊ vulnera. ipē enī interpellat pro nobis. ad Ro.viij. Pugnat etiā pro ecclia vñ in figurā dixit exercit⁹ Pharaōis in mari rubro exiſtēs. Fugiamus iſrael dn̄s.n. pugnat pro eis. Et Eſa. dicit̄. Ego ꝓpugnator ſum ad ſaluandū. Demū ipſe coronat. Eſto fidelis vſqȝ ad mortē ait ipſe.⁊ dabo tibi coronā vite. Apoc.ij. Operatus eſt ergo deus ſaluteȝ in medio terre.i.in chriſto.vbi notabimus quin/qȝ media quibus deus operatus eſt ſalutem.

¶ Primum medium diuinale.
¶ Scd̄m medium virginale.
¶ Tertium medium tēporale.
¶ Quartum medium locale.
¶ Quintum medium virtuale.

¶ Medium diuina/ .§.i.

le eſt dei filius. Jo.j. Medius aūt veſtruȝ ſtetit quē vos neſcitis.ſ.dei fili⁹ qui eſt medi⁹ in trinitate inter vos ſtetit ⁊c̄. quāuis enī eterne deita/ti nō inſit quātitas vel locus:ſicut nec aliud accidēs:tñ cū i ipa btiſſima trinitate ſint tres pſone:pater fili⁹ ⁊ ſpūſctūs. pȝ filiū mediū eſſe in/ter prēm ⁊ ſpm̄ſctm̄ nō localiter ſed nūaliter. Nā ſcd̄a pſona que eſt fili⁹ eſt media in noian/do inter pmā pſonā que eſt pater ⁊ ſpm̄ſctm̄ q eſt tertia i trinitate pſona. Opatus ē ergo ſalutem deus terre.i.hūano generi in medio.i.in filio icarnato. Nō enī pater vel ſpūſctūs.ſȝ dei filius nr̄am naturaȝ aſſumpſit.⁊ lȝ de⁹ trinitas tota ſit opata ipſaȝ incarnationē ⁊ ſalutē.i. illaȝ carnē:illā aīam ⁊ illā vnionē.⁊ exinde ſalutem vite grē ⁊ glorie. q2 inſepabilia ſunt opa trini/tatis ab ex. de ꝯſe. diſ.iiij. Oēs.tñ ſola pſona filij vnita eſt illi de noua formate hūanitati. Sic Anſel. exēplificat de tunica aliq̄ que fuit a tri//bus puellis vel pſonis quā tñ vna ſola ex eis illā induit. ita ſolus dei fili⁹ habitu inuētus ē vt hō Phil.ij.ca. Et quāuis nil deo ſit ipoſſibile. Uñ ⁊ potuit icarnari pr̄ ⁊ ſpūſctūs. Decuit tñ magis dei filiū carneȝ aſſumere trib⁹ rōnibus. Prima ex pte aſſumētis. Euidēs eſt enī q2 artifex per eādē artē ſeu ſapiētiā mētis facit aliqd̄ opus ⁊ illud deſtructū reficit ⁊ reformat. Eſt āt dei fili⁹ verbū ⁊ ſapiētia ⁊ ars. vt dicit Aug. dei prīs oīpotentis per quē facta ſunt oīa. ſm illd̄ Ps̄. Omnia in ſapia feciſti. Et Jo.j. Omnia p ipſum facta ſunt. Sed opus ei⁹.ſ. mundus q̄ſi deſtructus ⁊ deformatus erat deformato hoīe per pctm̄ ꝓpter quē hoīem mūdus factus erat Ad reformandū igit̄ ⁊ ſaluādū qd̄ perierat de/cens fuit:vt per ipſum dei filiū ſapientiā ⁊ ar/teȝ patris hoc fieret.ſ.eū incarnādo. Secunda ratio eſt q2 cū hō dicat̄ factus ad imagineȝ dei ⁊ ſimilitudineȝ. Gen.j. deſtructa vel deturpata hac imagine per peccatū hoīs. etſi non quoad naturā. tñ quo ad grām: decebat ad ipaȝ reno/uandā ⁊ ipſam pulchre faciendaȝ: vt hoc fieret per eū qui eſt imago ⁊ ſimilitudo dei pfecta et hic eſt filius dei. Uñ Ambro. tractans illud ps̄. Deus qs ſimilis erit tibi ait. Nō vtiqȝ nullus.

ſed fili⁹ q eſt imago pr̃is. de pe. diſt. i. Tertia rõ eſt ex parte occaſiõis ruine humane. ſ. ſupbia. Dicit Tob. iiij. Sumpſit initiũ oĩs pditio q̃ ſupbia fuit in appetẽdo inordinate ſilitudinez dei in dei ſapiẽtia. Eritis inqt ſerpens ſicut dij ſciẽtes bonũ ⁊ malũ comedendo de ligno vetito. Decens ergo fuit vt vñ mors oriebat: inde vita reſurgeret per ɔ̃rium modũ: q: ɔ̃ria ɔ̃rijs curãtur: per ſapientiã ergo elataz mortuũ eſt genus humanum ſed per ſapientiã dei humiliataz in carne aſſumpta viuificatum eſt ⁊ ſaluatũ: et ſic deus operatus eſt ſalutem in medio terre.

¶ Secundum eſt .§. ij.

mediũ virginale. hec eſt virgo Maria de qua aſſumpſit carnẽ noſtrã in quo opatus eſt ſalutẽ noſtram. Uñ dicit Ber. q ad ipſaz virginẽ tanquã ad mediũ cõcurrunt vniuerſi. Qui ſupra ſunt angeli vt reſtaurent. ſ. in ruinis ſuis. Qui infra ſunt. i. pa̅tres in limbo. vt liberent de tenebris. Qui aũt fuerũt patriarche ⁊ pphete vt verificent in ſuis. ſ. pphetijs ⁊ figuris de ħ. Qui poſt nos erũt. ⁊ nos vt ſaluent. Adde qui a dextris ſunt. ſ. iudei vt honorificent q de eis nata ſit mater dei. Qui a ſiniſtris. i. gẽtiles idolatre. vt illuminent ad fidẽ. Opatus eſt ergo de⁹ ſalutẽ in medio terre. i. in virgine que eſt perfectio hoium. Et de hoc pſ. Sanctificauit tabernaculũ ſuũ altiſſimus: deus in medio ei⁹ nõ cõmouebit. Sanctificauit in vtero mr̃is virginẽ purgãdo ab originali: ⁊ religãdo fomitẽ: ſʒ magis ſanctificauit tabernaculũ: qñ venit ad habitandũ. i. in ɔceptiõe extinguẽdo fomitẽ. Uñ Deus in medio ei⁹. i. in vtero v̀ginis carnẽ. ſ. aſſumẽs non cõmouebit. nec ipſa virgo ad carnis aliquã ɔcupiſcentiã nec ipſe de⁹ ad aliquã ſui mutationẽ. Uñ angelus ad Mariã. Spũſſanctus ſupueniet in te. ⁊ virt⁹ altiſſimi obumbrabit tibi. Luc. j. Ubi Joã. dama. Poſt cõſenſuʒ ſancte v̀ginis: ſpũſſctũs ſupuenit in ipſam ſm verbũ dñi: qđ dixerat angelus purgãs ipſaz in potẽtia diuinitatis v̀bi receptiuã ppar ãs ſimul ⁊ gñatiuaz. ⁊ ſic ſanctificauit tabernaculũ ſuuʒ altiſſim⁹: ⁊ tũc obũbrauit ipſam dei altiſſimi ſapiẽtia per ſe: ⁊ virt⁹ exiſtẽs: ⁊ copulauit ſibi ipſi ex ſctiſſimis ⁊ puriſſimis ipſi⁹ virginis ſanguinibus carnẽ aiataz aia rõnali ⁊ intellectiua: nõ antiq̃ cõſperſionis ſeminãs: ſed per ſpm̃ ſanctũ creans. Hec ille. Et ſic deus in medio eius. Et ſm Uincen. li. vij. in ſpe. hyſto. Uirtus generatiua fuit excitata in v̀gine nõ nãliter ſed miraculoſe. ſ. a ſpũſctõ qui ſupueniẽs in eã. dedit ei v̀tutẽ qua in momẽto faceret hos q̃tuor act⁹ q in aliorũ ɔceptione fiũt per iterualla dierũ. ſ. deciſionẽ ſanguinis: ɔſolidationẽ illius materie: ɔuerſionẽ. ſ. in carnẽ neruos ⁊ oſſa: formatiõeʒ ſ. corporis plene. ſ. diſtinctũ in oĩbus lineamẽtis corporis hũani: ſed adeo paruũ vt vix poſſent lineamẽta diſcerni. Et eodẽ momento aĩa xp̃i de nouo creata ⁊ corpi infuſa v̀bo dei vnita fuit. Alij qui ɔcipiunt nõ ſubito efficiant diſſi cte per oĩa mẽbra in pncipio ɔceptionis: ſʒ per ſpaciũ. xlvj. dierũ maſculi pfecte corpus formatur. Et tũc aĩa creata de nouo infundit. Sicut dicit Aug. ſup Jo. vñ. v̀ſus. Cõceptũ ſemen ſex primis crede dieb⁹. Fit lac reliqſqʒ nouẽ fit ſanguis ac inde. Deſolidat duodeda dies bis nona deinceps. Effugiat tẽpuſqʒ ſequẽs augmentat in ortũ. Sed oĩa iſta in xp̃i cõceptione facta ſunt ſubito ⁊ aĩa infuſa. De corpore ſemine dicunt fieri infra octoginta dies: ⁊ lʒ v̀go mr̃ nihil ex ſuſcepit. fuit tñ vere ⁊ pprie mr̃ xp̃i. plus etiã q̃ȝ alia quelibet femina mater filij: ſine qa totaliter illa deciſio fuit facta ex carne virginis nõ mixtione virilis ſeminis. Et cũ tota trinitas opata ſit illã incarnationẽ. vt dictũ eſt: tñ dicit cõceptus de ſpũſancto nõ q de ſubſtãtia ei⁹ vel ſolo opere eius ſed propter potenti ſũmum eſſectum gr̃e dei que attribuit ſpũſancto: q: hõ ille nullis meritis pcedẽtibus in ipſo exordio nature ſue verbo dei copulatus eſt in vnitate perſone. ⁊ hinc vere mr̃ dei dicit. Eſt aũt ipſe xp̃s conceptus ⁊ natus mediator dei ⁊ hoium fact⁹ ex ipſa incarnatiõe. Et ſõ q: mediũ participat de extremis ipſe hõ Jeſus a deo accepit ſũmã inocentiã. q: ſine pctõ ſolus ɔcept⁹: ac etiaz plenitudinẽ ſapiẽtie ⁊ gr̃e Joã. j. Plenũ gr̃e ⁊ veritatis. De hoĩe accepit mortalitatem ⁊ paſſiões penales. vt famẽ: ſitim: calorẽ: frigus ⁊ hmõi. triſtitiã: timorẽ: iram ⁊ hmõi. Et mors quidẽ ⁊ alie pene nobis inſunt ex neceſſitate in penam pmi peccati. Jn xp̃o aũt nõ ex neceſſitate: quia peccatũ non habuit: ſed ex voluntate: q: ſe ſpõte eis ſubiectus eſſe voluit ad noſtri redẽptionem. Paſſiones etiam interiores vt triſtitia: timor ⁊ hmõi fuerunt in eo ſolum ſm ppriã paſſionem non ſm paſſionem. ſ. non taliter fuerũt tales effectus in eo ita vt animus eius aliqualiter a rectitudine vel dei clara contẽplatione declinaret vel offuſcaret. ſed in nobis iſta contingunt etiam ſm paſſionem. q: quãtũcũqʒ ex zelo dei his moueamur animus ⁊ rõ offuſcatur a dei quiete ſpeculatiua. ⁊ q: boni mediatoris eſt ponere pacem inter partes: ⁊ recõciliare inimicos. mediator dei ⁊ hoium homo xp̃s Jeſus vt optimus mediator. nos cum eſſemus inimici dei propter iniuriã a nobis ei illatam nos ei rebellando ⁊ inimico diabolo adherendo recõciliauit deo ipſo pro nobis ſatiſfaciendo ⁊ debitum ſoluendo qđ ſoluere non valebamus quia infinitum. peccata enim noſtra ideſt penaʒ eis debitã ipſe ptulit i corpe ſuo ſup lignũ crucis.

xp̃s mediator: ab vtroqʒ accepit aliquid.

et ait Petrus in prima canonica:ↄ, vitã anime
ꝛ corporis a nobis amiſſam ipſe ꝑ mortẽ ſuã i
norã nobis reſtituit. Et ſicut ipſe mediator dꝛ
noſter. ita ꝛ mater eius dꝛ mediatrix: qꝛ pecca/
torum reconciliationẽ procurat ad deum. Un/
de in ſequentia dicitur. Mediatrix hominum
ablutrix criminum: peccatorum venia.

¶ Tertium autẽ .§.iij.

medium tẽporale in quo deꝰ opatus eſt ſalutez
terre. ſ. hominiz in medio deteterminatio tẽpo/
ris quo icarnatꝰ eſt. Abachuc. iij. In medio an
noꝝ innoteſceris. ſ. tu deꝰ manifeſtaberis mun
do in carne. ſ. aſſumpta. Sed mediũ nõ ſumit
hic ſtricte ꝛ pũctalr. ſ. p eo tpe qd eqlit diſtat ab
extremis. ſ. pncipiũ ꝛ finẽ tpis. ſed large pro eo
Anni qd eſt inter illa extrema. Nã ab icarnatiõe dñi
mundi vſqz ad pñs fluxerũt anni. M.cccc.xlix. nõduz
cõpleto vltimo anno ꝛ qñtũ reſidui ſit tpis vſqz
ad finẽ mũdi ſolus deꝰ nouit. ex mſtis tñ ſignis
ꝛ pphetijs tradit cõmuniter nõ multũ duratu
ruz: ſed a pncipio tpis. ſ. creatiõis rerũ vſqz ad
incarnationẽ vel natiuitatẽ fluxerũt anni qnqz
milia centũ nonagintanouẽ. ſm tranſlationẽ.
lxx. interptũ quã ſequit Beda: quã vſr tenet ec
cleſia. Sed ſm cõputationẽ ex trãſlatione Hie/
ro. quã tenemꝰ ꝛ ipm ſequit Euſebiꝰ: ꝛ hebrei
que etiã ↄſonat hiſtoricis gentiliũ a principio
mũdi vſqz ad incarnationẽ vel natiuitatez dñi
fluxerũt tria milia nõgẽti. lxiij. anni. ꝛ nõ plus.
Procedit iſta diuerſitas opinionũ. vt refert Ui
cẽtius in ſpe. hiſto. li. vij. c. lxxxviij. qui iſta ſcri
bit: ex eo qꝫ pma opinio ponit in pma etate. ſcz
vſqz ad diluuiũ fluxiſſe ãnos duo milia. ccxlij.
ꝛ i ſcdã etate vſqz ad Abraã ponit ãnos nõgen
tos. xl. qui ſiml' hñt tria milia. clxxxiiij. Sed in
noſtra editiõe ſeu trãſlatiõe habemꝰ tm̃ annos
mille nõgentos. xlviij: vſqz ad abrã. Nõ ḡ pũ
ctalr ex quo dꝛ innotuiſſe deus ꝑ incarnationẽ
in medio annoꝝ. qꝛ tũc ꝑ plura milia ãnoꝝ du
raret mũdus. ſed qꝛ inter pncipiũ ꝛ finẽ tẽpis
qd ẽ mediũ valde latũ. nõ autẽ niſi extremitate
tẽpis voluit incarnari ſcz in pncipio vl' fine: qꝛ
minꝰ vtilis fuiſſet medicina egrotis. Nã ſi in fi
ne tpis incarnatꝰ fuiſſet: pauci inde fuiſſent ſal
uati: cũ oẽs pene ↄtinerent tenebris infidelita
tis ꝛ peccatoꝝ. boni etiã amodo deſpaſſent de
remedio lãguoris. Nec etiã in pncipio tempis
decuit incarnari. añ qdẽ lapſum non oportuit.
Nã vt dicit Leo papa i ſermõe. Si pmus hõ i
ſuo honore manſiſſet: creator holuz creatura nõ
fieret. Augu. Tolle morbos. tolle vulnera: ꝛ q̄
cauſa veniẽdi. medico. ſ. filio dei. q. d. nõ veniſ
ſet in mũ dũ deus: ſi pctm̃ in hũana natura nõ
fuiſſet: qd tñ quid. i referũt ad paſſiõez quã ſine
dubio nõ ſuſtinuiſſet ſi hõ non peccaſſet: ſꝫ ob
dignitatẽ hominis incarnatus fuiſſet. Poſt la/
pſum autẽ hominis cito incarnari nõ fuit expe
diens ſaluti hois: qꝛ iam oblitꝰ eẽt tanti benefi
cij: imo qd peius eſt: necduz recognouiſſet ſed
vt ſupbꝰ ꝛ ingratꝰ hõ ſuo merito attribuiſſet i
carnationẽ: vel ſine ipſa eſtimaſſet ex ſua cogni
tiõe ꝛ facultate arbitrij valuiſſe ſalutẽ ↄſeq pro
pter qd vt ↄuinceret hõ de ſua ignorãtia ꝛ ipo
tẽtia prius relictꝰ fuit ſub lege nãli: ꝛ poſtea ſb
ſcripta ſed expimẽto didicit qꝫ neutra eũ ſalua/
re poterat niſi per aduẽtũ filij dei. Et in medio
tpis venit. Uñ dꝛ Sap. Duz mediũ ſilentiuz te/ Sapie.
nerẽt oĩa: ꝛ nox in ſuo curſu medium iter habe xviij.
ret oꝑs ſermo tuus dñe de celis a regalibꝰ ſedi
bus venit. Circa cuiꝰ expoſitionẽ glo. ↄtinuas ſu
per illud ad Gal'. iiij. At vbi venit plenitudo tẽ Triplex
poris. Uel ordinata per angelos in manu me/ ſiletiuz.
diatoris notat triplex ſilentiũ. Primũ ex igno/
rantia languoris. Secũdũ ex deſperatiõe ſana/
tionis. Tertiũ ex plena qete mẽtis. Primũ ſilẽ
tiũ fuit ſub lege nãli: in qua hõ dimiſſus ſibi ip
ſi deuenit ad tãtã cecitatẽ vt ydola coleret ꝛ tur
piſſima opa ↄtra nãm ẽt inclinationẽ ſcz nãlez
aĩaliũ pctã nõ putaret vt pꝫ in ſodomitis. Et qꝛ
ignorabat nã humana pctm̃ ſuũ vel morbũ ſuũ
medicũ nõ poſtulabat aut deſiderabat: ꝛ ſic fuit
primũ ſilentiũ. Cõuictꝰ hõ de ſua ignorãtia re/
cepit legẽ a deo in qua docebat verꝰ dei cultus
ꝛ declarabat pctm̃. Uñ rupto ſilẽtio cepit hõ q/
rere ſalutẽ ex lege ꝛ conari ad obſeruãtiã eius.
Sed qꝛ nihil ad ꝑfectũ adduxit lex. quãuis eñ
oñderet morbũ pcĩ: nõ tñ pſtabat adimplendi po
teſtatẽ. Ideo qſi deſperãs hõ de ſalute ſui ceſſa/
uit clamare ꝛ poſtulare auxiliũ: vñ ſecutũ eſt ſe/
cũdũ ſilentiũ ſeu mediũ. Dum ergo iſtud medi
um ſilentiũ tenerẽt oĩa oꝑs ſermo dei. ſcz filius
venit a regalibꝰ ſedibꝰ. ſcz de lumine celi ad te/
nebras mũdi: de ↄſeſſu pris ad officinã ꝑ cti de
ſede regali ad infima huiꝰ mũdi. Angelus ma/
gni ↄſilij in piſcinã deſcẽdit vt ſanaret langui/
dos. Heliſeꝰ mortuo puero ſe coaptauit vt viui
ficaret defunctꝰ. Samaritanꝰ ſauciatꝰ vlneribꝰ
appropinquit vt curaret ſemiuiuos. ꝛ veniens
nũciauit pacẽ: attulit per grãm. ſcz in ſacris q̄
per orbẽ inſinuatis ceperũt egri ad medicũ cur/
rere: ꝛ flagitare remediũ quo pcepto. ſcz grãm
xpi in ſacris ꝑuenit ad regnũ. vbi ſequit tertiũ
ſilentiũ. de quo Apoc. Factũ eſt ſilentiũ in celo.
Iſtud ſilentiũ eſt ex eo qꝫ cũ ſci obtineãt quicqd
appetũt nihil eis reſtat petendũ ſed cũ dno gau
dendũ. Deꝰ igit opatus eſt ſalutẽ in medio ter
re. ſcz tpis inter tps veteris ꝛ noui teſtamenti
paſſus eſt in meridie que eſt mediũ diei artifici
lis. Canti. Indica mihi vbi paſcas. vbi cubes
ꝛ ſubditur quaſi reſpondendo. in meridie: qꝛ
hora ſexta crucifixus eſt.

¶ Quartum etiaʒ §.iiij.

mediũ.ſ.locale in quo dñs operat⁹ eſt ſalutem
terre eſt hierl'm vbi crucifixus eſt dñs que dicit
eſſe in medirullio terre habitabilis: qꝛ enim ec
cleſia ꝓpaganda erat vbiqꝫ terrarũ: ⁊ pp omẽs
habitãtes in terra incarnat⁹ ⁊ paſſus eſt: ideo ĩ
medio terre: qḋ ex equo reſpicit circũferentiaʒ.
Paſſus eſt eni in medio loco inter celũ ⁊ terraʒ
ideſt in aere ſuſpẽſus in cruce q̃ locus eſt medi
us iter celũ ⁊ terrã vt.ſ. debellaret aereas pote/
ſtates.i. demones q̃ manẽt in aere: ⁊ vt viã no
bis ſeu ſcalã de celo ad terrã faceret. In medio
etiã latronũ. qꝛ ſatiſfaciebat ⁊ penã ferebat pro
oĩbus hoĩb⁹. in adã latrones fuim⁹ volẽtes ra/
pere diuinitatẽ q̃ nõ eni ſolũ ꝑ electis ꝑ bonuʒ
latronẽ ſignificãtos: ſed ẽt ꝑ reprobis ꝑ maluʒ fi
guratus penas tulit: ⁊ ꝑ marib⁹ ⁊ feminis ⁊ gẽti
libus ⁊ iudeis paſſioneʒ ſuſtinuit: iḋ in medio
loco opatus eſt ſalutẽ. Notandũ ẽt diligẽter ꝙ
ſicut ſol mãlis in medio loco ſituat⁹ eſt planeta
rũ: qꝛ ſub ſe hꝫ lunã mercuriũ ⁊ venerẽ: ſup̃ ſe
hꝫ Martẽ Jouẽ ⁊ Saturnũ: ita ſol iuſtitie xp̃s
deus nr̃ in medio ponit patrũ ⁊ veteris ⁊ noui
teſti. nã ⁊ qui ꝑcedebant q̃ſi ſupra pies veteris
teſti: ⁊ qui ſequebant q̃ſi infra pies noui teſta/
mẽti. Tres vndiqꝫ fidẽ ſancte trinitatis hñtes
ſpem ⁊ charitatẽ clamãt xp̃o. oſanna.i. obſecro
ſalua. qꝛ ipſe eſt ſaluator mũdi. Et ſicut ſol mã/
lis vltra curſuʒ ad motũ ꝑmi mobilis. ſm quẽ
mouetur de oriente in occidẽteʒ: ⁊ infra vnam
diẽ nãleʒ ꝑficit curſuʒ toti⁹ celi. de quo dicitur
Eccl's.j. Orit ſol ⁊ occidit ⁊ ad locũ ſuũ reuerti
tur ⁊ gyrãs per meridiẽ flectit ad aquilonem.
Habꝫ ⁊ curſuʒ ꝓpriũ mot⁹ qui eſt de occidẽte in
oriẽtẽ trãſiẽs per mediũ celi. ⁊ diſcurrẽs per ſi/
gna zodaici ꝑficit curſuʒ totius celi ꝑ annũ inte
grũ. Cũ eni a ſapiẽtibus mũdi deſignent.xij.ſi
gna zodaici que ↄtinent in his verſib⁹. ¶ Eſt
aries taurus gemini: cãcer leo v̾go. Libra q̃qꝫ
ſcorpio: architenẽs caper ãphora piſcis. In q̃li
bet hoꝝ ſignoꝝ ſtat per menſeʒ ſꝫ motũ ꝓpriũ.
Et incipit poſt mediũ martij hic fuit ſol i ꝑma
ſui creatiõe. Sic ſol iuſtitie xp̃s diſcurrit ſigna
celi militãtis eccl'ie in.xij. ſtat⁹ diuerſa operans
ſm aliquã ꝓprietatẽ ſignoꝝ vt notat Robertus
holchot ſup li. Sap. Dicit aũt aries eẽ dextera
pars celi ⁊ nobilior pars vñ incipit motus. Vñ
aries eſt ꝑmũ ſignũ ſm phos ⁊ ſm catholicos
ſol creat⁹ eſt in ariete. Trãſiuit ergo ſol iuſtitie
xp̃s in ſigno arietis ſm deitateʒ q̃ñ creauit ho/
minẽ: ⁊ poſuit in paradiſo voluptatis. Aries ẽ
aĩal innocẽs in genere ſuo forte ⁊ potẽs in ſp̃e
ſua dux gregis. Sic hõ tũc habuit inocentiaʒ
operãte deo magnã vigoroſitatẽ in nãlibus et
dñs cunctoꝝ. De iſto ſigno tranſiuit xp̃s. ⁊ c̃iuo

quomõ xp̃s trãſiuit ꝑ duodecim ſigna ſpũalr.

ad ſignũ tauri qui eſt aĩal magne ferocitatis. et
hoc fit q̃ñ peccante hoĩe deus oſtendit magnaʒ
ferocitatẽ ⁊ ſeueritatẽ in puniẽdo ip̃m. qꝛ expu
lit hoĩeʒ de paradiſo tradidit eũ ⁊ ſubdidit eũ
innũeris miſerijs. ⁊ poſt mortẽ ad inferos mi/
ſit in diluuio pene oẽs deleuit. in deſerto multa
milia ꝓſtrauit vt merito diceret deus vltionũ.
Dicit aũt Iſido. in lib. etymo. ꝙ taurus quãtũ/
cũqꝫ ferus. ſi alliget ficui manſueſcit. Ita dei fi/
lius alligat virgini dulciſſime vinculo charita
tis. ex qua icarnatus effectus eſt mãſuetus. Iu
xta illḋ qḋ ꝓdixerat zacha. ꝓpha.ix.c. Ecce rex
tuus venit tibi mãſuetus. Tertio de ſigno tau/
ri trãſiuit in ſignũ gemini q̃ñ duas naturas.ſ.
diuinã ⁊ humanã in vtero copulauit virginis
ꝑcedẽs de thalamo ſuo: vt canit eccl'ia. Pudo/
ris aula regia: gemine gygas ſubſtãtie alacris
vt currat viã. Depingit iſtud ſignum in forma
duoꝝ iuuenũ ſe cõplectẽtiũ: ⁊ vt fingũt quidã.
iſti fuerũt caſtor ⁊ pollux filij iouis qui inuĩ ſe/
ſe dilexerũt. ꝙ cũ caſtori data eẽt imortalitas.ſ.
poſſe nõ mori ſi voluiſſet: mori voluit pro ger/
mano ad tp̃s. vt vtriqꝫ daret imortalitas. ⁊ ſic
ambo trãſlati ſunt. ⁊ iſtud ſignũ gemini nũcu/
patur. Sic Jeſus ſol iuſtitie ita hoĩem germa/
nũ ſuũ dilexit. ꝙ cũ haberet nõ mori ex ↄditio
ne nature. qꝛ ſine peccato voluit mori pro hoĩe
vt nos imortalitatis ſue tribueret eẽ ꝑticipes.
Quarto de iſto ſigno trãſiuit ſol ad cancrũ. Cã/
cer eſt aĩal ſeu piſcis paſſu retrogrado vadẽs.
⁊ ita ſol iuſtitie xp̃s videbat retrocedere quoti
die dũ vixit. Rectus eni inceſſus hoĩs iuſti de/
beret eẽ de virtute ad honorẽ: de merito ad pre
miũ: de labore ad requieʒ: ſed xp̃s quotidie re/
troceſſit: qꝛ de virtute ad vituperiũ: de vitupe/
rio ad v̾bera. deinde ad crucẽ: de cruce ad infer
nũ. Vñ toto tp̃e a natiuitate vſqꝫ ad reſurrectio
nẽ: ſol noſter morat⁹ eſt in cãcro. ⁊ ſicut ſole exi
ſtente in cãcro maximus feruor mũdo diffudi/
tur. ita xp̃s ſol noſter iſto itermedio oſtẽdit ho/
minibus maximã charitatẽ. Quinto ab iſto ſi/
gno ſol intrat leonẽ. Dicit Iſido. lib. etymo. ꝙ
catulus leonis de nouo natus tribus dieb⁹ ia/
cet quaſi mortu⁹ poſt tres dies rugitu leonis ſu
ſcitatur a dormitiõe ſeu morte. Sic xp̃s in cru/
ce mortuus trib⁹ diebus iacuit mortu⁹ ſm figu
rã ſynecdochẽ: ⁊ tertia die v̾tute pr̃is.i. diuini
tatis ſurrexit. Hic eſt leo de tribu iuda. Apo.v.
de quo ꝓphauerat Jacob bñdicens filio ſuo iu/
da. Gen. penul. Catulus leonis iuda ait. ad pre
dã aſcẽdiſti ⁊c̃. Sexto de leone trãſiuit in virgi
nẽ: toto eni tp̃e medio iter reſurrectionẽ ⁊ aſcẽ/
ſionẽ tota doctrina ⁊ fides eccl'ie in btã virgine
potiſſime ↄſeruabat. Hec interiꝫ ap̃los ⁊ diſci/
pulos docuit monuit ⁊ ↄſolata eſt. vtpote illa q̃
repleta erat ſpũſctõ pleniſſime in v̾bi ↄceptiõe

⁊ que plus illumiata erat a diuis ꝙ aliq̄ pura creatura vnq̄. Et iõ tūc ip̄e sol mansit quoad sui virtutē ⁊ fidē in virgine sol xp̄s in libram. qñ vȝ a virgine bn̄dicta mr̄e sua suisq̄ discipu Act.j. lis videntib' eleuat' est in celū. Tūc eni transiuit ad librā qñ coram p̄re passionis sue meritū ꝯ p̄mi p̄uaricatoris pctm̄ appēdēt. ostendit plus soluisse in pena ꝙ adaȝ comiserat in culpa. In cui' p̄sona inq̄t Job.vj.c. Utinā appenderētur pctā mea.i. grauitas pctōꝝ hoīuȝ p̄ro qb' pati or ⁊ calamitas.s. pene quā patior i statera. quasi arena maris hec grauior appereret. Octauo ↄ libra trāsiuit in scorpionē qñ corpus suū qd̄ est ecclīa tyrānoꝝ ⁊ hr̄ticoꝝ p̄secutionib' q̄si q̄run dā scorpionū aculeis pungi p̄misit. qui p̄mo p blādicias ⁊ p̄missionē quoad tyrannos paganos: p simulatā scītitatē ⁊ doctrinā quoad hēticos: q̄si moi scorpiōis palpabāt. s; post veneno caude occidebāt vt merito posset tūc illō dici. Increduli ⁊ subuersores sunt tecū. ⁊ cū scorpionibus habitas. Nono de scorpione trāsiuit i sagittariū sol. qd̄ videt impletū tp̄e siluestri pape ⁊ Cōstātini qui p̄mo itroduxerūt ecclie tpalia. Un̄ oriunt iudicia placitatiōes: dissensiōes inter clericos. qs coꝝ videret eē maior ad pascēdū oues xp̄i. Et hec est cā q̄re volant sagitte acute. nūc supplicationū ad romanā curiā: nūc accusationū ⁊ diffamationū ad iseriorȝ iudicium audiētiā. ita q̄ plena ē ecclīa aduocatis in oi cā ad defendēdū iniuriā. ⁊ iō vsq̄ in hodiernum diē sol stat in signo sagittarij. Prouer.xxv. Jaculū gladi' est sagitta acuta. hō q̄ loquit ꝯ proximū suū falsuȝ testioniū. ⁊ hi sunt q̄ xp̄ȝ spoliant ⁊ p̄dant. si eēt ita paup mō sicut fuit qñ vixit in terra: nō eēnt tales placitatiōes: nec tales suasores. qñ ecclīa erat paupcula querebāt eam hoies ditare elemosynis. nunc q̄ diues est que rūt expoliare ⁊ sagittare ꝯtumelijs detractionib' ⁊ p̄dicatiōib'. ⁊ aliq̄n mortib' vt merito possit illud dici.j. Reg.xxxj. Secuti sūt eū sagittarij ⁊ vulnerat' est a sagittarijs. Trāsibit aūt sol ille in signū decimū capricorni tp̄e antixp̄i. Capricorn' hȝ p̄mā partē copie caprinā. ⁊ tūc sol ē in maxia elōgatione a nobis: q̄ in p̄mo pūcto capricorni est solsticiuȝ hiemale. Un̄ significat antixp̄i tp̄s: qui antixp̄s capri' dici pōt. tuȝ q̄ capra est aial valde libidinosum. Et de antixp̄o scribit Daniel.xj. q̄ erit in ꝯcupiscētijs feiarū. tū q̄ capra gn̄at hedos. ⁊ filij sui atq̄ sequaces hedi vocant. Mat.xv.c. Statuet hedos a sinistris. Et tp̄e antixp̄i erit sol xp̄s q̄si in signo capricorni. q̄ videbit q̄si maxie elōgatus a nobis.i. ecclīa s; nō durabit. q̄ stati in capricorno incipit sol ascēdē ⁊ xp̄s stati occiso antixp̄o in cordib' suoꝝ fideliū resulgebit. Undecio trāsibit sol in aq̄riū signū. hmōi depingit imago hoīs tenētis vrnā subuersaȝ de qua aq̄ā pleno ore p̄rupit ⁊ significat tp̄s post mortē antixp̄i qd̄ erit ad nūn'.xlv.dieꝝ s; p̄phetiā Dan.vbi di. Beatus q̄ expectat ad dies mille ducētos. Utrū aūt mūdus plus d̄beat durare ⁊ q̄ātū ē nob̄ ignotū. In illo ḡ tp̄e post mortē antixp̄i pluet cū: ist' grāȝ ⁊ miāȝ suā copiose sup illos q̄ tūc erūt electi. q̄ p̄dicatione antixp̄i vacillauerāt. Un̄ xp̄s sol erit q̄si in aq̄rio effūdēdo aquā grē. s; illud Ezechielis.xxxvj. Effundā sup vos aq̄uā mundā: ⁊ mūdabimini ab oib' inq̄namentis vr̄is. Ultimo sol trāsiens ad signū piscīū ⁊ qñ sol ad signū pisciū p̄uenit. tūc hyems recedit ⁊ inchoa tur ver. s̄m v̄suȝ. Cedit hyems retro cathedrato Simone Petro. quo die sol ē in piscib' quo tp̄e radices herbaꝝ ⁊ semina i terra latētia p̄mus incipiūt exurgē: ⁊ terra icipit aperiri ⁊ p̄dere que occlta tenebat. ⁊ figat tp̄s ⁊ statū vltimū resurrectiōis corpoꝝ humanoꝝ qñ terra se aperiet ⁊ reddet luci corpa ibi abscōsa. Et tunc erit xp̄s sol q̄si in piscib' qñ veniet ad iudicandū cū ap̄lis piscatoribus suis. ⁊ tunc implebit illa parabola. Mat.xiij. Siīe est regnuȝ celoꝝ sagene misse in mare: ⁊ ex oi genere pisciū cōgregātis quā cū impleta e̅ēt educētes elegerūt bonos in vasa sua. malos aūt foras miserūt. sicerit i ꝯsūmatione scli. Abac.j. Facis hoies vt pisces maris. Et sicut in fine pisciū est ip̄m oriēs qd̄ dicit caput arietis vbi sol fuit p̄mo creat' ⁊ vbi stabit in ppetuū nec mouebit vltra circa terrā nō faciens ortū nec occasuȝ. Ita ⁊ sol iustitie xp̄s stabit in medio electoꝝ suoꝝ sine fine. ⁊ tūc delectabile erit oculis videre solē. Eccle.xj. Et sol ⁊ luna i. ecclīa steterūt in habitacl'o suo. Abac.iij. Ecce discursus solis xp̄i p vnū maximū a p̄n' mūdi vsq̄ ad finē p duodeci signa celi.i. p duodeciȝ stat' ecclesie militātis: vt veniat ad triūphātē.

¶ Quintum medi .§.v.

um in quo deus opat salutē terre.i. hoīs: ē mediū virtuale. Et in alijs medijs opatus est de' salutē in gn̄ali. per hoc aūt vltimū operat salutē in quolibet singulari.i. vbi est mediū v̄tutis. Mat.xviij. Ubi sunt duo vel tres ꝯgregati in noīe meo.i. aliqui habētes duo p̄cepta charitatis vel fidē viuā trinitatis cōgregati ad querēdū salutē suā: qd̄ includit in noīe Jesu. ego suȝ in medio eoꝝ ad dandā salutē. Uirtus eni que necessaria est cuilibet in p̄ticulari cōsistit in medio. Un̄ dicūt sapiēs q̄ virtus ē mediū ab vtroq̄ extremoꝝ participatū. Exēpli grā. Liberalitas est virtus cōsistens in medio. extrema eius sunt auaritia ⁊ p̄digalitas. auarus est nimis retentiuus: p̄digus est nimis emissiuus pecūie. liberalitas aūt de vtroq̄ participat sed debite nā est retentiua sed nō indebite vt auaritia: sed

ſm qđ dꝫ. ⁊ eſt emiſſiua pecunie: ſꝫ nō inordinate. vt ꝓdigalitas: ſed qñ dꝫ. Phs in ethicis diffinit. ꝙ virtus moralis in medio conſiſtit. ꝓpter qđ poeta ait. In medio tutꝰ ibis. Et alter. Mediū tenuere btī. Et Ber. Tene mediū ſi non vis ꝑdere modū. ſ. debitū opandi. Et Hora. Eſt modus in rebꝰ ſunt certi deniqꝫ fines. Quos vltra citraqꝫ neqt ꝯſiſtere rectū. Et Eſa. dī. Hec via. ſ. virtutū ambulate in ea. qꝛ ducit ad vitā. nō declinetis ad dexterā per exceſſuꝫ: nec ad ſiniſtrā per defectū. Greg. xxxj. moral. Idcirco dei filiꝰ inter nos hō factꝰ eſt vt nō ſolū nos ſanguie ſuo redimeret. ſed ēt oſtenſo exēplo cōmutaret ī cōuerſatione nr̄a alia inuenit: ⁊ viuēdo alia docuit. Studebāt hoīes ſuꝑbi. Adā ſtirpe geniti ꝓſpera vite pn̄tis appetere: aduerſa deuitare: obprobria fugere: gliaꝫ querere. Incarnatꝰ dn̄s aduerſa appetēs: gliam fugiēs. vt ergo doceret nos ſemꝑ virtuoſe opari. vt ſalutē ꝯſeq̄mur frequēter dn̄s Jeſus in medio ſe poſuit. Lactā. in iiij. inſti. Diſcant hoīes ⁊ intelligāt q̄re deꝰ ſūmus cū legatū ⁊ nūciū ſuū mitteret ad erudiendū plebē ꝓceptis iuſtitie imortalitatē voluerit carne indui ⁊ cruciatu affici ⁊ morte mulctari. Nam cū iuſtitia nulla eſſet in terra doctorē miſit q̄ſi viuā legē. vt nomē ac tēplum nouū cōderet: vt verū ⁊ piuꝫ cultū per oēm terrā ⁊ verbo ⁊ exēplis ſeminaret. ſed tn̄ vt certum eſſet a deo miſſum: nō ita naſci oportuit ſicut hō naſcit̄ ex mortali vtroqꝫ cōcretus: ſed vt appereret in hoīe illū eē celeſtē: creatꝰ eſt ſine ope genitoris: habebat ſpūaleꝫ prēm deū. ⁊ ſicut pater ſpūs eiꝰ deꝰ ſine mr̄e. ita mater corꝑis eiꝰ virgo ſine patre. Fuit igit̄ deus ⁊ hō inter deuꝫ hoīemqꝫ mediꝰ ꝯſtitutus vt hoīem ad deū ꝑducere poſſet. ideſt ad mortalitatē quaſi deus tantū fuiſſet. Exēpla homini ꝓbere nō poſſet virtutis: ſi hō tm̄ non poſſet hoīeꝫ ad iuſtitiā cogere niſi auc̄tas ⁊ virtus maior hoīe accederet. In natiuitate in medio brutoꝝ in tēplo in medio doctoꝝ: in cruce in medio latronū: in reſurrectiōe in medio diſcipuloꝝ. vt pꝫ in euāgeliis. Primū mediū innuit prudētiā. Naꝫ duo ꝝ aīaliū inter que natꝰ dicit̄ poſitus. iuxta illud. In medio duoꝝ aīaliuꝫ innoteſceris. Aſinus ſignificat nimiā ſimplicitatē ſeu ſtoliditatē. Bos ruminās ⁊ moroſus nimiā ſapiaꝫ. ſed qꝛ vtrūqꝫ extremū vitioſum. idō xp̄s nō ſtetit ſub aſino vel boue: ſꝫ in medio: qꝛ in virtute prudētie repit̄ que nec ſibi nimis acqeſcit: nec nimis credulus eſt q̄ icautꝰ. Secūdū mediū inſinuat iuſtitiā: naꝫ doctores illi in tēplo in aliqbus erāt nimis iuſti. i. ſeueri. vt in decimādo rutā ⁊ anetū ⁊ oē holus. vt xp̄s inuehit ꝯ eos. In aliis nimis remiſſi. Vn̄ xp̄s dixit eis. que grauiora ſūt legis relinqtis vt mandata. ſed xp̄s in medio ſe locat: qꝛ in iuſtitia. Tertiū mediū eſt tēperātie. Vn̄ xp̄s in cruce ꝑ quaꝫ hō ſe tēperantia mortificat q̄ſi crucifigens carnem ſuā in medio latronū poſitꝰ fuit. E qbus q̄ a ſiniſtris erat nimis cōpatiēs corpori ſuo nolebat pati: ſed liber eē a pena. Alter q̄ſi ſibi auſterus nō curās de pena ſua. Sic aliq ſunt intēperati qui nil mali ⁊ auſteritatis volūt in corꝑe ferre ſꝫ deliciari. hi cōīter reprobi. aliq lꝫ boni nimis ſibi auſteri ſunt indiſcrete affligētes ſe. ſed xp̄s in medio inenit̄ docēs. vt. ſ. caſtigati et nō mortificati exhibeāt corꝑa ſua hoſtiā ſanctā deo viuētē. vt ait apl's ad Rom. xij. Quartū eſt mediū fortitudinis. Reſurgēs Jeſus ⁊ diſcipulis apparēs ſtetit in medio eoꝝ. Joā. xx. Ex his diſcipulis aliq vel aliqñ videbant̄ ⁊ erāt nimis timidi. qđ patuit qñ relicto eo fugierūt. ⁊ ſic in naui qñ clamauerūt dicētes quia fantaſma eſt. Mat. xiiij. Aliqñ vel aliq videbant̄ ꝓſumptuoſi ⁊ audaces. vt Pe. qui dixit. Etiā ſi oportuerit me mori tecū non te negabo. Xp̄s nō ſe poſuit iuxta Petrū vel aliū: ſꝫ in medio: vt diſcamus fortes eē nō audaces: ⁊ ꝓſumptuoſos nimis d̄ nobis ꝯfidentes: qꝛ tales ſunt ꝑmi ruētes: nec nimis timidi dimittēdo aggredi ardua ⁊ bōa opa. Sic igit̄ operat̄ ſalutē in medio virtutis.

¶ De v̄gine Maria ꝑ modū doctrīe. Ca. iij.

Omnis gloria eius filie regis ab intus in fimbriis aureis circūamicta varietatibꝰ. ps. xliiij. Filia regis fuit virgo Maria: qꝛ regali ex ꝓgenia Maria exorta refulget: ſed ſpūalr̄ filia regis eterni nō ſolū per creationeꝫ ſed per adoptiōeꝫ grē ſuꝑ oēs alios ſctōs. vn̄ d̄ ipā itelligit̄ dcm̄. Oīs glia eiꝰ ⁊c. vbi tria vidēda ſunt.

¶ Primo ſublimitas ſingularis: ibi. Omnis gloria eius filie regis.

¶ Secūdo probitas virtualis: ibi. Ab intus in fimbriis aureis:

¶ Tertio pluralitas priuilegialis: ibi. Circūamicta varietatibus.

¶ Quantū ad primū .§. i.

glia aliquoꝝ ē ⁊ laudāt̄ d̄ bōis nature: aliq̄rū glia de bōis grē de qbꝰ laudant̄. alij laudantur de bōis ſupne: alioꝝ eſt glia de bōis fortūe. Verū huiꝰ v̄ginis glōſe oīs glia eiꝰ: qꝛ eſt ꝑ excellētiā filia adoptiua regis eterni. Abſalon et rebecca multū laudant̄ de pulchritudīe: lꝫ oīs glia eiꝰ q̄ſi flos feni. Eſa. xl. Glia iſta nō d̄ficit in Maria. Tota pulchra es ⁊ macula nō eſt in te. ⁊ pulchra vt luna. Can. 4. Et optime in nālibus cōplexionata qđ multū iuuat ad bonitatē. De bonis grē ait apl's. Gloria nr̄a eſt teſtimoniū ꝯſciētie noſtre. Omnis virtutis gloria eſt in Maria de oībus eni laudat̄ ſuꝑ omnes ſanctos. Vn̄ dic.

Eccli.xxiiij. Et radicaui i populo honorificato
Populus honorificatꝰ a deo ⁊ hoibus ſunt vir
tuoſi. Sap.xix.ca. Magnificaſti ppl'm tuū.ſ.tu
dn̄e deus ⁊ honoraſti. vbi ergo terminaſ oīs v̄/
tus ⁊ pfectio viatoꝝ. ibi vt radix q̄ eſt pncipiuꝫ
arboris īchoat v̄tus marie. De bōis glorie ps.
clxix. Gloria hec eſt oibus ſanctis eius. Et in
plenitudine ſanctoꝝ ait maria detētio mea.i.in
plenitudine glīe beatoꝝ ego detineor: vt glioſi
or oibus ſm̄ Hiero. Inſ bona fortune cōnume
raſ fama ⁊ laudatio: oēſqꝫ glīa accēdunſ ad ſtu
dia. Et lꝫ ſancti ⁊ pmaxime btā Maria nō que
rant ſed fugiāt iſtā gliam: ſed querūt gliam dei
iuxta illud Mat.v. Luceat lux vr̄a corā ho.⁊c̄.
q̄nto magis fugiūt tanto magis deo opāte glo
rificant ⁊ laudanſ. Oīs igiſ gloria eius. Uñ ip
ſa pphetans de ſe ait. Beatā me dicēt oēs gn̄a
tiones. qđ tractās do. Jo.do.cardi. ſup magni
ficat. Ecce eni ex hoc beatā me dicent oēs gene
rationes. Uox eſt nō dubitātis: ſed affirmātis
⁊ demōſtrantis. ſicͤ Joānes cū dixit. Ecce agnꝰ
dei. Fuit aūt certificata de hoc futuro p triplicē
viam p quā pōt ſciri aliquid. Primo p rōnem
diſcurrētē. Scđo p teſtificationē cōpetētē. Ter
rio p experientiā ſufficientē. Per rōnem qdeꝫ
diſcurrentē primo pbaſ ſic: q2 rō pteriti ſcire fu — Rō diſ/
tura facit. Dicat ergo ſic beata Maria. Me fe — currēs.
cit caſtiorē vniuerſis: me direxit in oibus agē
dis me pſeruauit in oibus illicitis: me fecit in
templo admirandā ſodalibus: ſtupendā ſacer
dotibus: me maritauit ſtupētibꝰ cūctis populis
me fecit reuerendā ſpiritibꝰ āgelicis. ergo p̄po
nit me pdicandā ⁊ venerandā oibus gn̄ationi
bus. Iſte inquā diſcurſus cōſequentiā format:
hꝫ pro medio q deus fecit oē opus pfectum ⁊
valde bonū niſi ipm̄ opus pficiendū habeat li
berū arbitriū ⁊ taliter opifici ɔ̄dicat. q ſub ob/
ſtetricante manu ſua egrediaſ coluber tortuo/
ſus: ſicut in āgelo prio p Job narrat ſpūſſanctꝰ
cuius oppoſitū in ſe erat expta.i. totum fuerat
ſibi notū cū pluribus partibꝰ quas referre lon/
gū foret ⁊ impoſſibile. Rō autē ſolū per enthi/
mema pcedit ⁊ ɔſequentiā. ad hanc certitudi/
nē etiā arguitur a ſimili qđ nō tenet infimū lo
cum in argumētis. Argumentū aūt dr̄ a ſimili
p figuram. ſꝫ eſt a maiori p naturā. ⁊ ſic ait. Si
edito ſexto.ſ. filio Aſer Jacob moriente interp/
tatur panis pinguis pbens delitias regibus.
q̄nto magis beatā me dicēt oēs generatiōes.
qui humilis ancilla cōcepi ⁊ peperi pfectuꝫ. ſic
numerus ſenarius notat xp̄m qui ſexte dat ini
tiū etati: ⁊ eſt verus panis viuꝰ q de celo deſcē/
dit. Cōſequētaliter iteruꝫ arguit ſic. Ego ſum
tota deifica. ergo beatā me dicent oēs genera/
tiones dictū eſt notū. q2 vt ſupra dictū eſt. i ipa
habitabat plenitudo diuis corpaliter. Seque

tur aūt pꝫ cū nō ſolū oīs homo: ſed oīs creatura
deū benedicat. iuxta illud pſal. Benedicite oīa
opa dn̄i dn̄o. Sillogiſtice tn̄ rōcinaſ ſic. oēs ſal
uati benedicāt eos p quos pncipalr ſaluabunſ
ſed p filiū meū ⁊ me de oī gn̄atiōe ſaluabunſ.
ergo beatā me dicēt cū filio meo oēs gn̄atiōes.
Maior eſt nota per viam gratitudinis ſancte ⁊
minor pꝫ multiplr. Primo q2 dedit carnē p cu/
ius paſſionē ſumꝰ liberati. Scđo exēplū viden
di per ſuā pn̄tiā. Tertio viā penitēdi per ſuam
doctrinā. Uñ ex omni gn̄atione aliqui ſunt ſal
uati ⁊ ſaluabunſ: ſicut ɔtinua miracula ſua de/ — Teſtifi/
mōſtrāt. Sciebat pterea ſcđo hoc ipm̄ per teſtifi — catio cō
catione cōpetētē. In ore eni duoꝝ vel triū teſti — petens.
um ſtat oē verbū. Nec obſtat q duo vel tres vl
etiā mille ſiſ ɔcordes in malū teſtificanſ falſum
ɔtra ſanguinē iuſtū ſicut factū eſt ɔtra Naboth
in veteri teſtamēto: ⁊ ɔtra xp̄m in nouo. lꝫ enīꝫ
ciuiliter patiaſ tueri qui iuſtū tanq̄ reuꝫ dānat
ad mortē duobꝰ vel tribꝰ teſtificantibꝰ corā deo
vero eſt culpabilis. niſi alij teſtes eū cōdemnēt
q̄ duo vel tres hoīes qui reputari dn̄t pro vno
ſi etiā forent mille. Eſt ergo teſtis vnus hō ſpe/
cifice: qui dr̄ accuſare ⁊ teſtificari ſuā teſtificati/
onem fore legitimā ſine qua male iudex pcedit
in cā. Secūdus teſtis eſt v̄itas ipſa enucleata et
cōprobata que qdē miniſterio angeli in lucem
pcedit a ſpūſcō: ⁊ ſic ſunt duo vel tres.i. homo
qui accuſat: ⁊ ſuā accuſationē ɔteſtaſ. Secūdus
veritas qui eſt angelus vel ſpūſcūs vnus vel
duo: ⁊ dr̄ diſiunctiue. qm̄ ad veritatē ipſiꝰ ſuffi/
cit alter ipſoꝝ ſcꝫ ſpūſcūs vel angelus. De his
duobꝰ vel tribꝰ loqtur xp̄s put eſt veritas: ſm̄
Mattheū. Ubi ſunt duo vel tres ɔgregati i no
mine meo. ſum in medio eoꝝ. taliqꝫ ɔcordie ſe
efficaciter annuit eē. Ad hūc ſenſuꝫ iubēt leges
tam canonice q̄ ciuiles ſubtiliſſimā ⁊ prudētiſ
ſimam examinationē fiendā pſtita ſi dubitatur
de vita vel fama aut teſtiū cuiꝰis cautiōe. h mō
ſacra v̄go Maria certificata per angelū dicen/
tem. Benedicta tu in mulieribꝰ. q eēt ab oibꝰ
generatiōibꝰ benedicēda. Mittiſ ad Eliſabeth
q id dicat eidē quod ⁊ fecit. Benedicta tu ing
ens inter mulieres. Certificauit angelus q me
tiri ñ pōt. certificauit et hō q pphetā veritatis
gerebat. certificauit ⁊ ſpūſſanctus qui in vtero
ſermonē formabat. ⁊ in ſcriptura ſacra illas no
tauerat que bn̄dictiōes portauerāt ſub figuris
ſcī viri veteris teſtamēti: q̄ſi ſtelle veri ſolis pre — Marie
mōſtrabāt ortū ⁊ vitā. Sic oēs mulieres q̄mō/ — figuraſ
libet laudibꝰ attollātur marie virginis figura — p mulie
bant virtutes ⁊ eius mores pſatos. Nā benedi — res eius
cta fuit in eua bn̄dictiōe generatiōis materne.
Illa enim femina mater fuit cunctoꝝ in terra
viuentiū. Beata virgo mater eſt oium in celoꝝ
aſcendentiū. Matrimoniū repleti terre virgi/

nitas marie replet celum. Bñdicta quoqꝫ eſt i
Sarra Sarra q̄ peperit riſum iſti preludēs que gaudi
um genuit vniuerſo mūdo. Prefigurauit. Re/
rebecca becca prudēter vendicās benedictionē Jacob
cum vellet Jſaac Eſau benedicere marie bene/
dictionē. ſub qua reprobato antiquo pplo he//
breoꝝ: pplˀs xpianoꝝ benedictioib⁹ eſt repleṫ⁹.
Lya. Actiua lya cui ſeptē aſcribunt filij nati vitaꝫ to
tam actiuā preſcripſit Marie que p ſeptenariū
numeꝝ integraṫ. Jnter cuius opera: vt minus
deſcribiṫ pſectū moꝛtuos ſepelire: qḋ a xpo nō
noiaṫ cū in iudicio de his examinat iudicādos
ſicut illa inter. vij. edidit dynaꝫ. Specioſiſſima
Rachel Rachel cōtēplatiuā p̄dicat v̄gīs mrīs que pīter
per augmētū virtutū in Joſeph: ꝛ dolorē ſeu te
aſſenen dium vite pātis in Beniamin matricida. Jn aſ
ſenē aūt Phutiph aris ſacerdotis Helioploeos
ſcimus Mariā ex ꝓgenie ſacerdotali ꝛ regali
que illū cōciperet qui rex erat ꝛ ſacerdos ſm oꝛ
dinē Melchiſedech. Jn hac cantatrice Maria
Maria ſoroꝛ Moyſi infernali iā Pharaone ſubmerſo
cuius canticū trahiṫ in illud Magnificat ani
ma mea dn̄m. Mitiſſimi ꝓphete ꝯiūx dilecta i
ſeparatū mrīmonīū inter lucidiſſimū deum et
abominabilē humanā nām: q̄ tn̄ foꝛmoſa fuit
in Maria ſignificauit ipſa alibi dicēte. Nigra
ſum ſ; foꝛmoſa filie hierlm. Canṫ. j. Thamar iu
thamar ſtioꝛ iuſto iauditū a ſeculis partū dicit quaꝫ de
fendit apud mlˀtos ſuſpectos anulo mrīmonij
ꝯtracti cuꝫ ſene armilla pudicicie cōprobāte ꝛ
virga ꝑtātis diuine: qui hoc p̄dixerat de ꝓphe
tis futuꝝ. Raab nō meretrix ſed honeſta ſtabu
Raab laria ſicut lr̄a docet hebꝛaica. liberatricē popu
li nō ſuī ſed ſui futuri pſignificat glioſam Ma
riā. Hec paradiſi poꝛtas pateſecit. ꝛ cū delboꝛa
ſceptrū ppli tenet electi ꝯtra hoſtē antiquū: quē
clauo yahel prudētia Syſarā necauit. Annunci
at angelus manue ſanſonis virginis partū quā
manue. venuſtā inſinuat Noemi ſic interpꝛetata. Et an
Ruth gelus Ruth mrīmonio iungit Booꝫ veterano
ſcꝫ Joſeph. Michol a Dauid dilecta ſpeciali de
coꝛe aſpectū in ſe trahit diuinū ꝛ liberat iaꝫ de
ſiderabilem ad egyptū depoꝛtans Abygail hu
abygail milis dicit. ecce ancilla dn̄i fiat mihi ſm verbū
tuuꝫ. Abyſach antiquū dieꝝ ſuo fouet in ſinu:
quem ſolo lacte vbere de celo pleno. Anna que
Anna gratia iterpꝛetaṫ votū virginitatis per matreꝫ
Samuelis bonū maritalis ſocietatis per eam
que fuit Thobie ꝛ donū in deuꝫ intēte viduita
tis in veterana ꝓphetiſſa Mariam plenius de
clarauit. Berſabee fons ex quo oꝛiṫ illa ſapien
Berſa tia que eſt maioꝛ Salomone pri⁹ tn̄ ſanctificat
bee. ꝛ finē ponit legi date in igne deſerti. Uria occi
ſo dum leges ſeruat que maxima vetuſtate ab
Thecui ducunṫ: ꝛ ad regem regū tranſiuit: ſub quo ful
tes. get lex libertatis ꝛ grē. Ecce peccatoꝝ interuen

trix potētiſſima thecuites q̄ nō patiebaṫ repu
ſam inter Joab ꝛ Dauid pro peſſimo ſcꝫ Abſa/
lone. Sagaciter deniqꝫ qs ꝓmiſit Judit h foꝛ/
titudinē. Heſter notauit iuſtitiā rectitudineꝫ et
patientiā pro ipſi⁹ effectu. Si cupis potēter vi
dere ꝯtra eos qui detrahunt ſue bonitati ꝛ ma
culare ſatagūt puritatē. Ecce noua Sarra cui⁹
vij. amatoꝛes nō caſti a demone ſunt necati. Si
charitatis viſcera paupṫate deſideranṫ. copio/
ſa in Sareptena vidua Helyas iſtam reqrit. Et
Heliſeus in ſunamite d̄uotionē ꝛ fidē in filij ſu
ſcitatiōe veneraṫ Mariam cōpleta ad oīa vaſa
vacua que ſibi Marie fuerit oblate: Innuit mu
lier illa cuius vir erat moꝛtu⁹ ꝛ filij creditoꝛes
duo remāſerant. Uidimus roſam paradiſi. xxx
folijs itegratā ꝛ totidē odoꝛib⁹ p̄dotatā preter
illa que intrinſecus vt dici poſſit: q̄ſi plātatio ro
ſe in Hiericho. Ecci. xxiiij. Certificaṫ tertio per Experi
experientiā rex magiſtrā. qs eni valeat dubita entia.
re quin hec virgo plena deo: cui oīa nuda ꝛ ap
ta ſunt in ipſo verbo: qḋ gerebat in pectoꝛe ge
rebat in mēte futura cūcta viderit: ꝛ apte agēs
ſi qd indiſpoſitū agit indubiē: ꝛ ſuam foꝛmam
inducit. Tam dubitabile eſt q̄ virgo grauida
dei ſciuerit futura q̄ꝫ dubitare q̄ angeli deo p̄/
ſentes qui oīa vident videant vniuerſa. Nam
nec iſta virgo erat ei remotioꝛ qui in eo cēntia/
liter exn̄s de aīa ſua fecerat celeſtis aulam para
diſi. Nec minus illis diſpoſita que per maioꝛē
grām poſſidebat deū q̄ꝫ ipſi. Ecce agens diſpo/
ſitū ad agendū qḋ illuminat oēm homineꝫ ve/
nientē in hūc mūdū. Et ecce diſpoſita ſtella que
tāte lucis rcipiat radios fulgētes que qdē eclyp/
ſim pati nō pōt: cū nil interueniat mediū iter
agens ꝛ paſſum. nimiꝝ ante ꝯceptū tāti ſplēdo
ris magis videbat q̄ꝫ ceteri viatoꝛes: eo q̄ eēt
diſpoſita magis nec aliqd ignoꝛat quodāmō
fons ſapiētie facta. ¶ Quatuoꝛ enim actus vie
toꝛem diſponūt ad clarius intuenda. Primuꝫ
eſt caſtitas ꝛ puritas hoīs verius. q: nō introi/
bit ſapia in maliuolā aīam ꝛc̄. Sap. j. Sed trāſ
fert ſe in aīas ſcās. Sap. vij. Scd̄m obedientia
vera ipſo dicēte. Si qs voluerit voluntatē ei⁹
facere q̄ miſit me ſciet de doctrina mea ꝛc̄. Ter Jo. vij
tium eſt doctrine ſcē magiſtra paupṫas volun/
taria que in monte locat Petrū Jacobū ꝛ Joā
nem vt in gloꝛia ſui videant dn̄m cū ꝓphetis.
Quartū humilitas ſm illud Matth. xj. Abſcō
diſti hec a ſapiētib⁹ ꝛ prudētib⁹ ꝛ reuelaſti ea
paruulis. Sed q̄ iſta ſint virginis mrīs patet.
Quis eni narrabit obedientiā ſuā que etiā qui
quēnis ꝛ ante ſe totā regendā ſubiecit. Polle/
bat quoad ſcd̄m tāta puritate qua maioꝛ ſub ce
lo neqt itelligi. Paupṫatē etiā regie virginis ī
partu perege ꝯſtitute quoad tertiū tantā vide/
q̄ ꝓ tanto filio agnum nō valēs offerre: par tur/

turum vel columbarum obtulit. Lu.ij. Humi-
litas autem eius quoad quartū. deum traxit de
celis ſed iſtud pſequenduz in ſequēti. §. vide.

¶ Quantum ad .§.ij.

tertiū pbitas virtualis eius notat ibi: abintus
in fimbrijs aureis. Fundamētū ſiquidez oium
virtutū humilitas eſt ſm Hier. ⁊ cōplemētum
charitas que eſt vinculū pfectiōis. Col.iij. Pri
mum notat in Maria. ibi. ab intus. Eſt eni ve-
ra humilitas ab intus nō ab ex. Cōſiſtit eniz ſʒ
Ber. in vera ſuiipſius cognitiōe ſibi vileſcens
ex ea: vñ ⁊ xps dicit Matth.xj. Diſcite a me qa
mitis ſum ⁊ humi. cor. ⁊ nō dicit corpe ſed cor-
de qđ eſt ab itus. Prima Marie virtus ait am
bro. fuit humilitas. vnde ⁊ ipſa de hac ſingula
riter gloriat dicēs. Quia reſpexit humilitatem
an. ſue. Exemplo virginis tante ratione qlibet
vtens diſcet ab ea ſe hoiem eē non deū vbi dea
facta imo deifera: cui ſuderet humilr deus dixit
Ecce ancilla dñi fi. mi. ſm ver. tuū. Et hoc qr re-
ſpexit humilitatē ancille ſue. Sciat vnuſqſqz ſe
non eē Seraph exēplo Marie quo charitas im
mobiliter manet ⁊ nō pſumit de amore cepto:
cum ipſa iuxta crucē manens fuerit abſoluta a
Joſeph ⁊ amorē vnigeniti patiēter tranſtulit in
euangeliſtā Joannē quē patienter recepit in ſu
um crucifixo iubente loco tāti xpi dilecti. Uide
ant oēs ſtellā maris Mariā ſe nō habere ſapiē
tiam Cherub pficientē: cū poſt triduū in tēplo
reperto filio coraz oībus dixit. Fili quid feciſti
nobis ſic. ecce pr tuus ⁊ ego dolen. ⁊c. Luc.ij.
Thronoꝝ quoqz iuſtitiā nō eē nec hr̄e pfeſſa ē:
qñ filio dixit in nuptijs vinū non hñt: auditura
extēplo. Quid mihi ⁊ tibi eſt mulier: nondū ve
nit hora mea. A dominationū ſpeculatiōe ſibi
mi alienā ſe monſtrauit cū angelo ſeruo ſuo di
ſputatis ⁊ dicēs. Quō fiet iſtud qm̄ virū non co
gnoſco. Luc.j. ¶ Uirtutū auctoritatē ad faciē-
da miracula ſe negat hr̄e cū ſine dubio requiſi
ta per ſeruos vt deficiētis vini ſuppleret erūno
ſos defectus. Rñdet. Qđcūqz dixerit vobis fa-
cite. Joa.ij. qm̄ mihi facere miracula ſupple nō
incūbit. Qđ ſe lōge fore mōſtrauit a potētia po
teſtatū in arcēdis demonibus cū e pñti ſeculo mi
gratura ne demones videret ſupplicit poſtula-
uit. Si cunis noſſe quantū cū pncipibus ſe pnci-
piſſam putaret: quanqz eēt regina mūdi ancil-
latus offm̄ etiā in domo Eliſabeth cui parēti ſer
uiuit plenius intuere. ⁊ qr ad archāgelos noue
rat loqle ptinē vtutē velut elinguis raro loq-
batur ⁊ paꝫ apud ſe ꝯſeruans oīa diuina cōfe-
rens in corde ſuo. Luce.ij. Joſeph autē caſtiſſi-
mum virū velut ſui cuſtodē exteriorē nunquaz
deſeruit quocunqz pgeret neceſſitate cōpulſa:
non cupiditate vagādi: ne ſibi vſurparet ange-
loꝝ offm̄ quo inuiſibiliter creaturas cuſtodiūt
ſibi cōmiſſas: ſed nec iſto gradu ꝯtenta minus
homie ſe dixit ⁊ exhibuit: ancille nomē impo-
nens ⁊ opus: ſicqz factū eſt vt cū negauit ſe eſſe
qđ nō erat: ex ſe facta eſt talis ac tanta qlis mēs
nō capit creata. Uñ aūt iſta ita hominē locat: ſi-
ta eſt ſupra choros oium ſpirituū beatorum. Et
hmōi potentie nulla creatura reſiſtere pōt: nec
vult reſiſtere deus ſue vehemētiſſime charitati
Ardētia Seraphin nō equant excedit quoqz lu
men: quāuis oēm notitiā Cherubin ⁊ ſua miſe
ricordia thronoꝝ ſuperat eqſſime iuſtitie tena-
cem rigorem de qua ſpeculatiōe dominatiōes
illuſtrant ⁊ virtutes eius iperio obſequunt ad
nutum. Tētate ipſius ꝯtra demones poteſtatū
vires fiunt robuſte aie: ⁊ nō ſolū vni pincievl
regno. ſed totius machine mūdialis in celo in
terra ſimul ⁊ abyſſo vlſ ppoint monarchie: ſu-
munt archangeli verbū de verbo ſuo: etiaz an-
geli in tanto ſpeculo practice noſcunt ad qđ de
beant dirigere ſubditos eius. Sic ergo oi hoi
veniēti eſt norma ſine defectu: dicens ſe ancillā
Quia ergo inclita humilis mr̄ ⁊ virgo erat. di-
gna mr̄ dei iuſte electa a iuſtiſſimo deo. ſi dixiſ-
ſet ſum digna mr̄ vnigeniti dei falſa veritatem
fuiſſet ⁊ humilitatē nō ſeruaſſet: ſed qr decebat
eam excellētiſſime cūctas hr̄e virtutes ⁊ in ipis
traſcēdere cūctos etiā angelos ſe humilē fatet
⁊ ancillā dicēs. Reſpexit humilitatē ⁊c. Tanta
deniqz humilitate nullus vſus eſt angeloꝝ. In
terrogantibus eni qđ eēt nomē ipſius. Reſpon-
dit. Cur qritis nomē meū qđ eſt admirabile ne
qz ille qui dixit. Sum Azarias ananie magni fi
lius. qui ſui magnū ꝯceptū in mētis ꝯceptu for
mauit. Nō ſimili vſi ſunt Abraā dicēs. Suz pul Gene. xviij.
uis ⁊ cinis. Aut Job aiens. Uētus eſt vita mea
vel Dauid pteſtans q eēt canis mortuus ⁊ vnus
pulex. Siue Baptiſta qui faſſus eſt ſe eē labilē
vocē. Nam hi oēs dixerūt id qđ erāt ⁊ non mi-
nus. hec aūt multo minus qꝫ ſit. Quantū enim
diſtant inter ſe regina celoꝝ ⁊ ancilla. dña ange
loꝝ ⁊ ancilla: mr̄ dei ⁊ ancilla dñi. Ueritatez tñ
dixit. nā lʒ virgo Maria ex pte generatōis fue
rit mr̄ xñi: tñ ſciens qr filius eius erat genitor
eius ⁊ vniuerſoꝝ deus ⁊ dñs: nō ſe exhibebat
vt mrēm ſed vt ancilla: quāquā ille verus filius
eam reuereret vt matrē. hec reuerētiā nō reg
rebat ſed exhibitā renuebat ⁊ exhibebat repul-
ſam. Quāpiū erat videre iſtud certamen in ſe-
cretis duoꝝ filij ⁊ mr̄is. illa preuenire volebat
genuflexionibus ſibi genuflectētē: ſed iſte cui fu
tura erāt pñtia poccupat reuerētia tali pueníre
volentē. illa genuflexo filium adorabat. ſed ille
ante adoratricē humiliter ſe inclinabat. illa di-
cebat. Deus meus nō decet deū femine inclinare
ſed ipſe rñdebat. tñ iſtud decēs eſt mr̄i filiū ſub

di. Sine me o fili pceptū implere qd dixiſti. Do
minū deū tuū adorabis ⁊c. ipſe do inſerebat.
Sine ⁊ tu mr filiū tuū mādatū implere quo dī
xit pſcius īcarnationis ſue. Honora patrē ⁊ ma
trē: ne videāt te angeli: quē adorāt corā mulier
cula pſtrati. Surge dilecte pſonabat Maria.
Et ne filij hoīum corā filio videant matrē incli/
natā. charissima ſurſuz te eleua ītonabat Ihs fi
lius eiꝰ. Me itaqꝫ deꝰ ⁊ angeli arguēt. ſi te non
adorauero ⁊ ſuſtinuero q̄ſi adorantē: ⁊ ego co/
ram deo angelis ⁊ hoībꝰ rephēſibilis ēēm: ſi re
uerētiā nō ſeruare maternā. Talia pſundiora qꝫ
⁊ oī ſpūs mellita dulcedine verſabātur iter fili/
um matrēqꝫ genitorē ⁊ genitricē. Illa dicente
q ſaltē in occulto vbi nō videt niſi pr celeſtis a
tali veneratiōe ſe abſtineret filiꝰ. Et illo rñdēte
q nil opertū qd nō reueleť. Iſte due ꝯcluſiones
quas pſuadet euidēs rō ſacre lrē pbāt. nā q fi/
lius eēt mri ſubditꝰ ⁊ reuerēs: teſtať cū de ipſo
duodēni loqtur. Deſcendit cū illis Nazareth ⁊
erat ſubditus eis. ſ. Marie ⁊ Joſeph. Firmiſſi/
me credo nunqꝫ filiū ita honoraſſe mrem ſicut
xp̄s virginē mrem ſuā. ⁊ q mr ſumme venera/
ret diligeret filiū. Vñ cū eo pdicāte mr eiꝰ ſup/
ueniret expectabat reuerēter audiēs pdicatio/
nem eiꝰ. Fimbrie auree deſignāt eiꝰ pfectā cha
ritatē. Auꝝ enī excedens oīa metalla in valore
charitatē ſignificat oēs ſupantē vtutes in pfe/
ctiōe. Fimbria eſt extrema pars veſtimēti. veſti
mentū qd circūdat corpꝰ eius ſignificat ꝯuerſi
onem eiꝰ q vr ab hoībꝰ. Nā interior diſpoſitio
videri nō pōt. Ad huc ītellectū dicebat apl's ad
Ro. xiij. Induimini dnm nrm ieſum xp̄m. i. ſe/
qmini ꝯuerſationē eius. Fimbrie ḡ veſtimenti
virginis fuerūt auree. qꝛ ēt minima opa eiꝰ hec
ſunt fimbrie: fuerūt plene pfecta charitate. Mi
nora opa dico in ſe que ſcꝫ debuitit corporis ne
ceſſitati. vt comedē: dormire: laborare manibꝰ
⁊ hmōi. Ex his pōt elici in opibꝰ magnis vt in
orōnibꝰ: ꝯtēplatiōibꝰ ⁊ hmōi q̄ fuerit excellēs
charitas eiꝰ. Exultauit ingt ſpūs meus in deo
ſalutari meo. i. ex̄ ſaltauit p extaſim: diuinꝰ enīꝫ
amor extaſim facit vt Dio. ait. totā eā incādue/
rat diuinꝰ amor: ardor ꝯtinuus ⁊ ebrietas pfu
ſi amoris. vt nihil eēt in ea qd mūdanꝰ violaret
affectus: ⁊ ſic fimbrie que ſunt lux iuxta terram
non tangebant terram ſed auree ideſt libere ab
omni mundano amore operationes etiaꝫ eius
circa corpus verſantes.

Quantuz ad ter/ .§. iij.

tiū. Pluralitas priuilegioꝝ notať in eo cuꝫ dr̄
circūamicta varietate: ſiue itelligať de veſtimē/
to de varijs coloribꝰ cōtexto. ſiue varijs pluribꝰ
veſtimētis īduta. Plura vtiqꝫ ⁊ varia ⁊ ſingula
puilegia reperiunť in virgine Maria. que non
ſunt in alijs ſcīs ex qbꝰ deprehendiť oīs gloria
eius ⁊ ſunt. xij. ſignificata p. xij. ſtellas corone
quā vidit Jo. in Apoc. xij. c. in capite mulierꝫ
hrē dicēs. Signū magnū apparuit in celo ec/
cleſie militātis ⁊ triūphātis. Mulier amicta ſo
le ⁊ luna ſub pedibꝰ eius. qꝛ oīs defectꝰ ſub ea
eſt: nullos hꝫ in ſe vel mūdus ſub ea vt regina
mūdi. Corona. xij. ſtellaꝝ ſunt duodecim varia
priuilegia qbꝰ circūamicta ē varietate. ¶ Pri/
mū fuit qꝛ extat multipliciter pfignata nō ſolū
in mulieribꝰ veteris teſtamēti. de qbꝰ dictū eſt.
ſed ēt in alijs figuris ⁊ pphetijs. Hec enī eſt lux
primo facta. hec fluuiꝰ paradiſi eccleſie ad irri/
gandū ligna fructifera eccleſie. qui extēdiť in q̄
tuor capita hec arca Noe ex qua euadiť diluui/
um infernale: qui in ea pmanere inueniť p deuo
tionē. Hec vga Moyſi qua fcā ſunt tot miracu
la. Hec vga Aaron q̄ fronduit floruit ⁊ fructifi
cauit ſine ope hūano. vga. n. yeſſe floruit de q̄
Eſa. xj. Egrediet vga de radice yeſſe ⁊c. Hec vir
ga regis Aſſueri: q̄ tāgiť aīa in ſignū clemētie
dei. Hac vga pcuſſus pauebit Aſſu. i. diabolus
Eſa. Hāc vgā portare iuſſi ſūt a xp̄o ad pdican
dū miſſi. Hoc lignuꝫ aq̄s amaras dulcorat. hec
vellus Gedeōis hec thronꝰ Salo. hec ortꝰ ꝯclu
ſus ⁊ fons ſigīꝰ. de q̄ Eſa. vij. Ecce vgo ꝯcipiet
Et breuiť totū vetꝰ teſtamentum plenū eſt figu/
ris ⁊ pphetijs eiꝰ. ¶ Scdm puilegiū eſt. qꝛ ple
niꝰ oībꝰ alijs vtro ſcificata. i cuiꝰ figurā ſcificatū
fuit tabernaculū dñi p Moyſen. Ego puto ait
Ber. q copioſior gr̄a ſcificatiōis in ea deſcēde
rit q̄ ī alijs ab vtro ſcificatis q̄ totiꝰ vite ꝯuerſa
tionē imunē redderet: ab oī pctō qd nulli extat
ꝯceſſuꝫ. nā alij ſcificati ī vtero mr̄ novt Jo. ba. ⁊
Hiere. cōmiſerūt vēialia etſi. nō mortalia. Hec
āt hꝫ oēs doc. nūqꝫ venialia admiſit ⁊ pie credi
pt q ea die q̄ fuit aīata aīa rōnali. ea die fuit ſci
ficata. ¶ Tertiū puilegiū qꝛ ab archāgelo glo
ſe ſalutata. Aue igit gr̄a plena. Quis mlri in ve/
teri teſtō fuerit viſitati ⁊ ſalutati. ⁊ ſi āgelus ga
briel ēt zacharie nūciauit natiuitatē ex eo baptiſte
tñ timorē icuſſit ⁊ punitionē ſbdidit faciēs euꝫ
mutū. Hec āt etſi ex inſitata ſalutatiōe pp hūili
tatē eiꝰ pmo extimuit. poſtea ſūmo gaudio reple/
uit. Et opio ē aliqꝝ q fuerit vnꝰ de ſupmo ordi
ne. ſ. Seraphin ad annūciāduꝫ tm̄ myſterium.
Nec obſtat ſi dicať q ex aſſiſtētibꝰ angelis nul/
lus mittiť. qꝛ h̄ veꝝ eſt de lege cōi. ſꝫ ob cāꝫ ſin/
gularē. Deꝰ q mutat leges ⁊ ipa ⁊ officia ad pla
citū de q̄cūqꝫ ordie mittē pt. Et qd malꝰ nūciuꝫ
eē poſſat hac nouitate maxia. Nec obſtat q ſi di
cať archāgelus qꝛ q̄ad iterptatōeꝫ ēt ſeraphin ē
archāgelus: iterptať. n. pnceps āgeloꝝ. ¶ 4ᵐ
ſinglare puilegiū eſt: qꝛ veritas icreata ī ea ē in
carnata. ps lxxxiiij. Veritas de terra orta ē. i. in
vgine glioſa: terra p pfundā hūilitatē. Hoc ē il
lud nouū qd Hieremias dixit dnm factuꝫ ſup
trā qꝛ femina circūdabit viꝝ. Hoc eſt omniuꝫ

nouitatū mūdi maximū qđ nunq̄ȝ fuit nec am
plius erit femina q̄ eſt terra: de terra formata ī
origīe p̄rio circūdabit nō aliūde accipiet niſi a
deo. Uirū nō paruulū: ſed p̄fectū omni virtute
⁊ ſapientia: q2 vnitū deo: ſic eni canit eccleſia.
Quē terra pōtus ethera ⁊c̄. ¶ Quintū q2 cuȝ
ſūmo gaudio filiū parturiuit. Eſaie .xxxv. Ger/
minā germinabit letabunda ⁊ laudās: ſicut ter
ra germinās fruct⁹ ſine ſui aptiōe imp̄ceptibili
ter: ſic virgo maria filiū clauſa pudoris aula re
gia ⁊ h̄ letabūda. Alie ēt oēs cū dolore magno
pariūt. hec pepit ſine dolore ſaluatorē ſclo: uȝ:
vbere lactās de celo pleno. imo cū ſummo gau
dio. ¶ Sextū p̄uilegiū. q2 ſimul mater ⁊ v̄go.
quis vnq̄ȝ audiuit talia. vt virgo eſſet ⁊ intacta
generaret. vñ canit eccleſia. Gaudiuȝ m̄ris ha/
bēs cū virginitatis honore. nec p̄mā ſimilē vi/
ſa eſt. nec h̄re ſequētē. De hoc ſollicita fuit inter
rogare qñ dixit angelo. quō fiet iſtud q̄m virū
nō cognoſco. i. voui me nō cogniturā qđ ange
lus declarauit: q2 mater ſimul ⁊ v̄go eēt. de ſpū
ſctō nō ab hoīe cōcipiēs. ¶ Septimū p̄uilegi/
um q2 reſurgēs p̄mo ei apparuit. vt pie credit
⁊ teſtat Ambro. etſi euangeliſte taceant q̄ſi vt p
ſe notū p̄ſupponēdo. Sed cui dubiū eſt q2 non
apparuit ei in habitu trāſfigurato p̄egrini vel
hortolani. vt Marie magdalene ⁊ duob⁹ diſci
pulis eūtibus in emaus p̄pter incredulitatē eo
rū. ſed ipſa cū firmiter crederet reſurgentē ⁊ ſci
ret deū eſſe oīpotentē: ⁊ ſolū in ea fides remāſiſ
ſet māifeſtiſſime ⁊ gaudioſiſſime ei apparuit.
Uñ cū p̄pheta dicere potuit. ſm̄ multitudinē
doloꝝ meoꝝ in corde meo. cōſolatiōes tue leti
ficauerūt aīam me. i. Ps̄. xciij. Et q2 ſup oēs do/
luit in paſſiōe filij ſup oēs fuit cōſolata cū appa
ruit ei reſuſcitatus. ¶ Octauū q2 aſcēdēte xp̄o
remanſit magnū magiſtra doctorū eccleſie apo
ſtolorū. Unde d̄r Act. j. hi oēs erant p̄ſeueran
tes in orone cū maria matre ieſu. Cōuerſabat ī
quit Hierony. poſt filij ſui aſcenſionē cum ſena
torib⁹ celi in ſchola virtutū ipſa de multis my/
ſterijs informauit ap̄los ⁊ euāgeliſtas. ¶ No/
nū priuilegiū fuit glorificatio eius in corp̄e nō
ſolū in aīa vt dicūt Aug. ⁊ Bern. qđ ex eo pōt
elici q2 d̄r amicta ſole. Dicit eni xp̄s de iuſtis in
vltima reſurrectiōe q̄ fulgebūt ſicut ſol ī regno
patris ſui. Matth. xiij. Amict⁹ ergo ſolis ē glo
ria corpis ⁊c̄. Multa circa hoc ī legēda aſſum
ptionis. ¶ Decimū p̄uilegiū q̄ fuit aſſociata a
tota celeſti curia in aſſumptione. In figurā ha/
bet. ij. Reg. vj. q̄ dauid reduxit arcā que ſigni
ficat virginē mariā cuȝ ſex choris in magna ſo
lēnitate in hierſm q̄ ſignificat patriā ſupernā.
Dauid eſt xp̄s. Credendū eſt ait Hiero. in ſmo
ne. q̄ ipſe ſaluator p ſe totus feſtiu⁹ occurrit: ⁊
eam in throno ſuo collocauit. Sex chori ſex diſ

ſerētie beatoꝝ. ſ. angeli p̄phe ⁊ ap̄li martyres
ꝯfeſſores ⁊ virgines: q̄bus circundata ſup oēs
exaltata. ¶ Undecimū p̄uilegiū. q̄ eſt exaltata
ſup choros angeloꝝ. ſ. ſacta dei genitrix canit
eccleſia. Uñ Eccli. xxiiij. ponunt ſex exaltatiōes.
Prima q̄ſi cedrus exaltata ſuȝ in libano. Liba/
nus interp̄tat cādidatio ⁊ apte ſignificat āgelo
rū ſtatum qui ſup̄fuerūt cādidi puritate ⁊ ſine
p̄ctō. Sicut ḡ cedrus in libano ē altior oī arbo/
re: ita v̄go ſublimior eſt oī angelo. Scđa exal/
tatio q̄ſi cipreſſus in mōte ſyō. Syon interp̄tat
ſpeculatio: ⁊ ſignificat altū ſtatū p̄pharuȝ ſub q̄
ꝯtinent p̄triarche: q2 geſta eoꝝ fuerūt p̄phetica:
aſpiciebāt p ſpeculū figuraꝝ ⁊ nō clare xp̄i my
ſteria: ſicut ḡ in mōtē ſyō cipreſſus odorifera ſu
p alias arbores aſcēdit: ita Maria ſup oēs p̄/
p̄has. Tertia eſt q̄ſi palma exaltata ſuȝ ī cades.
P̄ncipales victorioſi de mūdo cū palma marty
rij fuerūt ap̄li. Eccleſiaꝝ p̄ncipes. belli triūphā
les duces canit de ipſis: ſȝ maria victorioſa vir
go Maria ſup ap̄los. Quarta q̄ſi plātatio roſe
in hiericho. Roſa pulcherrim⁹ floꝝ eſt. ſȝ ī ſpi/
nis naſcit: ⁊ ſignificat martyres iter ſpinas va
tos tormētoꝝ ſup quos v̄go Maria exaltatur.
Quinta q̄ſi oliua ſpecioſa in cāpis: ſig̃at ꝯfeſſo
res opib⁹ miſcōie deditos q̄s excedit. Sexta q̄/
ſi platanus ⁊c̄. que herba ſemp viriditatē reti
net ⁊ virginis virorēȝ p̄fecte caſtitatis demon/
ſtrat. ¶ Duodecimū p̄uilegiū q̄ eſt ſup oēs ve
nerata ⁊ exaltata ⁊ collaudata mirabilr̄ oēs de
uotione afficiuntur ad omnia facientes multa
ad honorem eius ⁊c̄.

¶ De multiplici miſericordia quā accepim⁹
a deo mediante virgine Maria. Capl'm. iiij.

Suſcepimus deus
miſericordiā tuā in medio tēpli tui.
Ps̄. xlvij. Tēplū dei eē virginē glo
ſam declarat eccl'ia cū de ea cātet. Beata es dī
genitrix Maria virgo p̄petua tēplū dñi: ſacra
riū ſpūſſci. Et in ſequētia q̄dā Aue dcus virgi
nale tēplū dei ſpāle: nobile triclimū. Tēpluȝ eſt
loc⁹ imunitatis ⁊ ſecuritatis. ita inq̄t Ber. Se
curū acceſſuȝ hēs ad deū o hō. vbi m̄r ſtat ante
filiū: fili⁹ añ patrē: mater oſtēdit filio pectus et
vbera: ⁊ iō nulla poterit eē repulſio: vbi ſūt tot
amoris inſignia. Tēplū eſt loc⁹ ſūme veneratio
nis. Uidete. ait idē Ber. quāto deuotiōis affe/
ctu vult eam a nobis venerari ⁊ honorari: qui
totius boni plēitudinēȝ poſuerit in Maria. vt
ſi quid grē: ſi quid ſalutis in nobis ē: ab ea no/
uerimus redūdare. Ad templum fit oblatio: ſi
quid autēȝ o homo deo offerre deſideras teſta
tur Bernar. in manibus Marie commēdare
memento: q2 manus eius mūdiſſime ſunt: n̄re
aūt plene ſunt ſanguineꝫ iō per man⁹ eius nō

noſtras acceptabunt. Deniqȝ ipſa virgo eſt pri
ma poſt xp̄m in eccleſia triūphāti que ꝓcurat vt
regina Heſter apud Aſſuerū ſcȝ deū ſalutē eccle
ſie militātis: ⁊ ſniās mortis reuocat ab inimi/
cis a manu diaboli: ⁊ ab alijs nos defendēs ꝑ
hanc multipliciter ſuſcepimus miſericordiam
⁊ in hac que eſt tēplū dei: ſed p̄cipue tripl'r. Pri
mo enim ſuſcepimus miſericordiam ſaluatio/
nis per incarnationem. Secundo ſuſcepimus
miſericordiam directionis per eius conuerſati
onem. Tertio ſuſcepimus miſericordiam ſuble
uationis per eius interuentionem.

¶ Maxima miſeri/ .§.i.
cordia deus fuit vſus erga nos. q2 dignat⁹ eſt i
carnari. Vñ ipſa virgo in cātico ſuo ait. Suſce/
pit iſrael puer ſuū. i. ſeruū. q2 ſcȝ ſurſum acce//
pit nām humanā de iſrael deo viuēdo: ⁊ in hoc
recordatus miſericordie ſue qua fuit q̄ſi pri⁹ obli
tus ante incarnationē. Iſtā miſericordiā ſuſce/
pimus deus in medio tēpli tui. i. in vtero virgi
nis de qua incarnat⁹ eſt. Qđ ergo nā nō habuit
vſus nō obtinet: rō ignorauit: mens non capit
humana: pauet celū: ſtupet terra: creatura oīs ēt
celeſtis miraf: hoc totū marie per Gabrielē nū/
ciatur ⁊ per xp̄m adiplef. Teſtaf Hiero. in ſmo
ne. In cuius figurā extat q2 in medio tēpli Sa
lomonis in ea pte que dicebat ſancta ſcōꝝ poſi/
ta fuit arca dñi cū ꝓpitiatorio deſuper q̄ ſignifi
cat xp̄i humanitatē cum deitate. Arca eni de li/
gnis Sethym facta īputreſcibilib⁹ auro tecta
ſignificat corp⁹ xp̄i cōpactū: ex puriſſimis ſan/
guinib⁹ v̄ginis cū aīa ei⁹ diuinitati ꝯiūcta. In
qua humanitate tria erāt. virga iuſtitie ⁊ iudi/
ciarie ptātis lex ſapie ⁊ veritatis: manna māſue
tudinis ⁊ pietatis. Propitiatoriū deſup deitas
ſupeminēs ipſi tñ humanitati vnita. Duo che/
rubin de oliuis reſpiciētia in ꝓpitiatoriū mutu
is vultib⁹: ſunt duo teſtamēta plena ſapiā q̄ te/
ſtanf de xp̄o adinuicē qđ eni vnū p̄dicit futuꝝ
ſcȝ vetus teſtm̄. aliud ideſt nouū exp̄mit factuȝ
⁊ totū hoc qđ per viſcera miſericordie ſue viſi/
tauit nos oriēs ex alto. Fuit ergo in iſta templi
medio. i. vtero virginali arca. i. deus incarnat⁹
fuit ⁊ noticia teſtamētoꝝ in mente. Vñ ⁊ beda
tractās illud Lu. ij. Maria ꝯſeruabat oīa v̄ba
hec ꝯferens in corde ſuo. q2 ſcripturas legebat
⁊ ſciebat ꝓphetias: ꝯferebat que ſecū erant acta
cum dño de his que nouerat ſcripta a ꝓphetis
de dño ⁊ collata ad inuicē cognouit iſtar celeſti
um cherubin ſocia ſui vult⁹ luce ꝯcordia ⁊ hua
Augu. bat ea in mente: vt euāgeliſtis ⁊ aplis deferret
deſcribētib⁹ nouū teſtamētū. Aug. in ſermone
Quid dicā beata v̄go cū de te qcqđ dixero mi/
nus eſt laus tua q̄ꝫ dignitas tua meref: ſi celum
te vocē altior ee: ſi matrē gentiū dicā p̄cedis: ſi

formā dei appellē: digna exiſtis: ſi dñaȝ angelo Hiero.
rum vocē per oīa eē ꝓbaris. Hec ille. Sicut ē
locus dictus ſancta ſcōꝝ erat ſolēniſſimus ita q̄
nulli licebat accedē niſi ſummo ſacerdoti. Ita ⁊
btā virgo maria cū gr̄a replef: cū ſpūſcō ꝑfun/
dif cum virtute altiſſimi obumbraf fit p̄cioſior
meritis: celſis ſublimior faſtigijs: pulchrior ſci
tate. glorioſior ſuoꝝ meritoꝝ p̄rogatiuis: ita vt
nulla ſit vſibus iā mancipāda niſi diuinis. Hie
ro. in ſmone. Hinc ⁊ maximus in ſmone. Sciē maximus
tes fratres dilectiſſimi actori nr̄o multū nos de
bere ꝯditos plus redēptos veneremur illuȝ ſa
cratiſſimū vteꝝ ex quo deus vnitus hoi appa//
ruit. O felix maria o genitrix glorie: ⁊ puerpa
ſublimis: cuius viſcerib⁹ actor celi: terreqȝ cō/
mittif. O felicia oſcula labijs ipreſſa lactātib⁹:
cum inter crebra iudicia crepitātis īfantie ver⁹
ex te filius tibi maria alluderet: verus ex parte
tibi dñs īperaret felix puerperiū: letabile angel'
expectabile ſanctis neceſſariū ꝓſligatis. Hec il
le Aug. quoqȝ ſic ait in ſermone. O q̄ꝫ imacu/ Augu.
lata virginitas que oēs angelos in celeſtia regna
p̄cellit. O q̄ꝫ btā mr̄: q̄ xp̄m dominū ſcm̄ regeȝ
glorie meruit generare. O q̄ꝫ beati pedes qui
xp̄m meruerūt ſuſtinere: o q̄ꝫ felicia vbera que
actorem ⁊ redēptorē mūdi lactauerūt: o ineffa/
bilis virgo in cuius ꝯtinebaf gremio: qui rege
bat vniuerſum mūdū. Hec ille Ber. in ſer. Fac Ber.
o benedicta per gratiā quā inueniſti: per miſe
ricordiam quam peperiſti: vt qui mediāte te fie
ri particeps dignatus eſt infirmitatis ⁊ miſe//
rie noſtre. te quoqȝ intercedente participes faci/
at nos glorie ⁊ beatitudinis ſue.

¶ Secundo in me .§.ij.
dio tēpli dei. ideſt in ꝯuerſatiōe virginis glio/
ſe templū dei exn̄tis que ꝯuerſatio ſp̄ fuit i me/
dio. i. in virtutib⁹. ⁊ ꝑm rōnem ſuſcepim⁹ miſe
ricordiā directiōis ſeu regulā bene viuēdi: ſi q̄
dem magna miſericordia eſt deuiū ⁊ errantem
ad viā ſalutis reducere. ⁊ iter rectū oñdere. Eq
dem errabāt pene oēs in inuio ⁊ nō in via mā
datoꝝ ⁊ virtutū incedētes que ducit ad vitā: ſȝ
per viā latā que ducit ad mortē: ſed nata eſt vir
go maria: cui⁹ vita glioſa lucē dedit ſeculo. Vñ
maria interp̄taf illuminatrix: ⁊ maris ſtella dr̄
que ducit nauigātes ad portum. Habetis in ea
magiſteria ꝓbitatis ⁊ virtutis. vt ſciatis qđ eli
gere. qđ vitare debeatis inqt Ambroſi. In me
(ait ipſa Ecci. xxiiij.) oīs gr̄a vie ⁊ veritatis: in
me oīs ſpes vite ⁊ virtutis. vt ſciatis qđ eligē ⁊
quid vitare debeatis: talib⁹ eni teſte Hiero. in
ſermone. Decebat v̄ginē oppignerari muneri/ Hiero.
bus. vt plena eēt gratia que celis dedit gloriaȝ:
terris deū pacemqȝ refudit: fidem gentibus: fi
nem vitijs: vite ordinem: moribus diſciplinā.

Abundantia autem gratie ⁊ virtutum eius: in tẽplo ipſo figurata fuit. Naz in medio eius in loco qui dr̃ ſctã.erant ibi ex vno latere mẽſa au rea cũ duodecim panibus ꝓpõnis ex alio late re altare aureũ thimiamatis ⁊ thuribulũ aureũ ac ẽt cãdelabrũ aureũ cũ ſeptẽ lucernis velum quoqꝫ qđ diuidebat ſancta ſanctoꝝ quadricolo re. Sic in templo mẽtis virginalis fuit mẽſa fi dei pfectiſſime duodecim articuloꝝ deſignato rũ per panes: fuit ⁊ altare aureũ ſũme dilectio nis cũ thuribulo ſpei. Unde ſumus aromatuz idest deuotiſſimaꝝ orationuz ⁊ cõtẽplationum aſcẽdebat ad celũ candelabruz quoqꝫ gratie ſe ptẽ donoꝝ ſpũſſancti virtutes quoqꝫ cardina les deſignate per velũ quattuor coloꝝ ſm ma giſtrũ.in.iiij.ſen. vtiqꝫ fuerũt in ea. Prudentia qua prudẽter ſe habuit ad angelũ recogitãs q̃ lis illa eẽt ſalutatio. nõ ſubito rñdẽs poſtea que rens. Fortitudo q̃ aduerſa ſuſtinuit in paſſione filij. Juſtitia in ꝯſeruãdo legẽ de purificatione ad quã nõ tenebaſ de acceſſu ad tẽplũ cũ filio: ⁊ alijs legalibꝰ. Tẽperãtia in ieiunijs. vigilijs: et modeſtia ⁊ oĩ caſtitate ⁊ deſcẽdẽdo ad pticula ria. De ea ſic loqtur Amb. in lib. de v̾ginitate. ambro. Quid exeq̃r de btẽ marie v̾tutibꝰ. v̾go erat nõ ſolũ corpe. ſed ⁊ mẽte qua nllo doli ambitu ſin cerꝫ violaſſet affectũ. cordi humilis v̾bo grauis aio prudẽs: loquẽdi ptioꝛ: legẽdi ſtudioſioꝛ: in tẽta operi: verecũda ſermone: arbitriũ mentis: nõ hominẽ ſed deũ q̃rẽs: nõ in certo diuitiarũ ſed in pce paupis ſpem reponens. Bene velle oibꝰ: aſſurgẽ maioꝛibꝰ: natu eq̃libꝰ nõ inuidẽ: fugere iactantiã: ſeq rõnẽ: amare v̾tutẽ. qñ iſta vel vultu leſit parẽtes: qñ diſceſſit a propinqs: qñ faſtidiuit hũiles: qñ vitauit iopẽ: eos ſolos ſolita inuiſere cetꝰ viroꝝ: quos miſicordia nõ erubeſceret nec p̃teriret verecũdia: nihil toꝛuũ in oculis: nihil in v̾bis pcar: nihil i actu vere cũdũ. nõ geſtus fractioꝛ: nõ inceſſus ſolutioꝛ nõ vox petulãtioꝛ vt ipa corpis ſpẽs ſimulachruz fuerit mẽtis ⁊ figura pbitatis. Quid aũt exeq̃r btẽ Marie ciboꝝ parſymoniã: officioꝝ redun dãtiã. alteꝝ ſup nãm ſupfuiſſe alteꝝ pene ipſi nature defuiſſe. Illic nulla itermiſſa tpa. ſ. quo ad officia. i. exercitia ⁊ ſeruitia hic cõgeminatꝰ ieiunio dies. ⁊ ſi aliqñ reficiẽdi ſucceſſit volun tas: cibꝰ plerũqꝫ obuius qui moꝛtẽ arceret: nõ delitias miniſtraret: doꝛmire nõ prius cupidi tas q̃ neceſſitas fuit: ⁊ tñ cũ qeſcẽt corpꝰ. vigi labat aĩus que freqẽter in ſomnis aut ſomno interrupto ꝯtinuat. ⁊ aut diſpoſita gerit aut ge rẽda pnũciat: pdire domi neſcia: niſi cũ ad ec cleſiã ꝯueniret ⁊ hoc cũ pentibꝰ ⁊ ꝓpinqs. hec ad ipſos angeli igreſſus iuenta eſt domi in pe netralibꝰ ſine comite: ne qs ꝯtẽplationẽ abꝛum peret ne qs obſtreperet: nec eni ſeminas comi tes deſiderabat. que bonas cogitationes comi tes habebat. qñ ẽt tunc minꝰ ſola videbaſ cum ſola eẽt. Naz quo ſola cui tot libri adeſſent. tot archãgeli: tot ꝓphete. deniqꝫ archangelus vbi eam reuiſere ſolebat inuenit. Quã religioſa in p pingis fuerit ſcriptura diuina cõmemorat. Nã ⁊ hũilio: ſcã eſt vbi ſe cognouit electã: ⁊ ſtatim ad cognatã ſuã in mõtana prexit: ⁊ ita ꝯſeruabat oĩa v̾ba hec in coꝛde ſuo q̃uis mr̃ dñi diſcrete tñ pcepta dñi ꝺſiderabat: ⁊ q̃ deũ genuerat dñi tñ pcepta ſcire ꝺſiderabat. Hec oĩa Amb. in li. de virginitate. ¶ Jtẽ Aug. in q̃dã ſer. O dile ctiſſimi qs laudes btiſſime v̾gis digne decãta re valeat. ſcã eſt eni Maria ianua celoꝝ. ſubli matio apſoꝝ: laus martyꝝ ſubſlatio ꝯfeſſorum glia viduaꝝ: gaudiũ angeloꝝ: reges aiaꝝ. ſcã eſt Maria ſalus moꝝ: moꝛs crimunũ: vita v̾tu tum: vrꝰ pugnãtiũ: palma victoꝝ. ſcã eſt maria excelſa ſup ſydera. ſanctioꝛ ſup oẽs ſeminas: cu ius vita inclyta: cũctas illuſtrat ecclias. Hec Au gu. in ſer. Et ſic p exẽpla vite eiꝰ ſuſcepimꝰ miſe ricoꝛdiã regule ⁊ dilectiõis bñ viuẽdi: ⁊ p meri ta ⁊ pces eiꝰ miam. Jtẽ Hiero. in ſer. de aſſum ptiõe. Puto q ꝗcqd coꝛdis ꝗcqd v̾tutis hũan ne: ſi totũ adhibeas nõ ſufficiat vt cogitare vale as q̃to ideſinẽter cremabaſ ardoꝛe pij amoꝛis q̃to mouebaſ repleta ſcõ ſpũ ſecretoꝝ celeſtiuz icitamẽtis dũ reuolueret. aio cũcta q̃ viderat: q̃ audierat: q̃ cognouerat. nouis q̃tidie iſlãmaba tur ꝺſiderioꝝ effectibꝰ tãto validiꝰ: q̃to intus diuinis illuſtrabaſ viſitatiõibꝰ: totã icãduerat diuinus amoꝛ vt in ea nihil eſſet quod munda nus violaret effectus ſed ardoꝛ ꝯtinuus. ⁊ ebri etas perfuſi amoꝛis. Hec Hiero. in ſermone.

Aug.

Hiero.

¶ Suſcepimus .§.iij.

deũ ⁊ miſericoꝛdiã multiplicis ſubleuatiõis in miſerijs in medio tẽpli huiꝰ. i. ipſa mediãte vñ ⁊ dr̃ mater gr̃e mater miſericoꝛdie. Tẽpluz ſiqdẽ ſalomonis: nõ ſolũ ſancta ⁊ ſctã ſcõꝝ: ſed ẽt atria ⁊ porticus que erãt ante ipm hẽre dicit qđ pꝫ ex euãgelijs qñ eiecit de tẽplo emẽtes ⁊ vẽdẽtes: ⁊ in tẽplo docebat ⁊ miracula faciebat Matth. xxj. c. qđ vtiqꝫ intelligiſ de atrijs tẽpli ibi aũt ſiebant oꝛones. vt pꝫ de phariſeo ⁊ pu blicano ⁊ offerebãt ſacrificia: qñ ſalomon perfe cto ipſo tẽplo dedicauit dño oꝛauit. vt qñcũqꝫ peſtis vel coꝛruptꝰ aer vel bꝛucus: aut rubigo aut ſiccitas pluuie: pp peccata ppli ſupueniret in patria illa ⁊ pplis ille reuerſus ꝯſiteret pecca ta ſua: ⁊ adoꝛaret pro amotiõe plage: deus libe ret eũ. Jte qñ pplis iret ad bellũ ꝯtra inimicos vel captiui ducerẽtur ab alijs gẽtibus: vel alia mala paterẽtur: ſi peniẽtes dirigerẽt mentẽ ſu am ad adoꝛãdũ verſus tẽplũ pro liberatione q exaudirẽtur: qua oꝛone facta apparuit poſtmo dũ deꝰ Salo. dicẽs ſe fuiſſe exauditũ: vt habet. iij. Reg. viij. ⁊. ix. cap. Sic ad ꝓpoſitũ qui peni

tēs ⁊ deuot⁹ accedit ad hoc tēplū virginale po
ſtulās adiuuari pro diuerſis miſerijs exaudit
miſericordiā recipiens. Unde Ps̄. Exaudiuit
Bern. de tēplo ſancto ſuo vocē meā. Uñ Bern. in ſer
mone. Sileat miſericordiā tuā virgo beata ſi
qs inuocatā in neceſſitatib⁹ ſuis te inuenerit de
fuiſſe. Nos qdē ſeruuli in virtutib⁹ tuis cōgau
demus tibi: ſed in hoc poti⁹ nobiſipſis lauda
mus humilitatē: virginitatē miramus: ſed mi
ſericordia ſapit dulcius miſeris ⁊ crebrius inuo
catur. Hec eſt. n. que toti⁹ mūdi reparationē ob
tinuit: ⁊ ſalutē oiū impetrauit. Quis ergo mi
ſericordie tue o benedicta lōgitudinē latitudi
nē ſublimitatē ⁊ pfundū queat inueſtigare. Nā
lōgitudo eius vſqȝ ad nouiſſimū diē inuocāti
bus eā ſubuenit vniuerſis. Latitudo ei⁹ replet
orbē terrarū. vt tua quoqȝ miſericordia ſit plena
ois terra: ⁊ ſic ſublimitas ei⁹ ciuitatis ſupne in
uenit reſtaurationē: ⁊ pfundū ſedētibus in te
nebris ⁊ vmbra mortis obtinuit abſolutionē:
alias redēptionē. Hec ille. Idē. reuolue diligē
tius euāgelice hiſtorie ſeriē: ⁊ ſi qd increpato
riū: ſi qd durū. ſi qd deniqȝ ſignū vel tenuis in
dignationis occurrerit in maria: de cetero ſu
ſpectam habeas ⁊ accedere verearis. Cōſidera
diligēter: ⁊ ſi vere plena ſunt oīa opa pietatis ⁊
gre plena māſuetudinis ⁊ miſericordia que ad
mariā ptinēt inueneris: age gratias ei qui talē
tibi mediatricē benigniſſima miſeratiōe puidit.
deniqȝ oibus oīa facta oib⁹ mie ſinū aperuit
vt de plenitudine ei⁹ accipiāt vniuerſi: captiu⁹
redēptionē: eger curationē: triſtis cōſolationē:
peccator veniam: iuſtus gratiam. angeli letitiā
deniqȝ trinitas gloriā filij pſona carnis ſubā:
vt nō ſit qui ſe abſcondat a calore ei⁹. Hec ille.
Et qꝛ ipſa virgo glorioſa miſericors eſt ad oēs
cōparat ſe oliue dicēs. Eccle. xxiiij. Quaſi oliua
Maria oliua. ſpecioſa in cāpis. Oliua ſignificat miſericordi
am: qꝛ oleū fructus eſt lenitiuū ⁊ dulce. Ad oli
uā que eſt ſpecioſa in cāpis oēs poſſunt accede
re ⁊ accipe fructū eius: ſic ad mariā ⁊ iuſti ⁊ pec
catores accedere poſſunt vt inde miſericordiā
accipiāt. Ipſa eſt illa ſancta Judith que ex ma
gna miſericordia ad populū ſuū cū magna pui
dētia ⁊ fortitudine occidit Holofernē ferociſſi
mū obſidētē ⁊ captiuare ⁊ exterminare volētē
pplm dei. i. diabolū infernalē. Uñ ⁊ in eius lau
dē dixerūt Joachim ſummus ſacerdos cū om
ni pplo bñdicētes. Tu gloria hierlm: tu letitia iſ
rael. tu honorificētia ppli noſtri: qꝛ feciſti virili
ter ⁊ pfortatū eſt cor tuū. eo qꝫ caſtitatē amaue
ris ⁊ bñdicta eris ī eternū. Judith. xv. O quot
ſnias terribiliū flagellorū que meruit mūdus
ppter peccata ſua: hec ſanctiſſima virgo miſe
ricorditer reuocauit. Nōne in viſione oſtēſum
eſt beato Dñico ⁊ alijs qꝫ dei filius mūdū exter
minare volebat trib⁹ lāceis: ſed beatiſſima ma
ter miſericordie pro eo intercedens ipſum pla
cauit: aſſerēs ſe duos ſeruos hēre. ſ. Dñicum ⁊
Franciſcū. quos mittēs per orbē cū filijs hoies
ad pniam reduceret. Nōne ipſa mater pietatis
Theophilū qui ſe diabolo dederat ⁊ chirogra
phū ſcripſerat vt eū liberaret a quadā cōfuſio
ne iniuſte ſibi illata reſtituit ſaluti ⁊ chirogra
phū in medio iactare coegit. Quis poſſet enu
merare quātas quotidie ſanitates infirmis de
uote inuocātibus eā miſericorditer elargitur a
quātis periculis anime ⁊ corpis plurimos libe
rauit quot diuerſis anguſtiatos laborib⁹ pſola
ta fuerit quot errantes in tenebris illuminaue
rit. Si igr deū in ſanctis ſuis laudare iubemur
multo magis in Maria matre miſericordie: q̄
vt ſapiēs mulier thecuites pie pro abſalone fra
tricida ⁊ pterno aduocās patri ſuo Dauid recō
ciliauit ⁊ ab exilio reuocauit. ij. Reg. xiiij. c. ſcȝ
genus humanū. Si ergo ait Hiero. virgo es
lauda: qꝛ meruiſti eſſe qḋ laudas: ſi cōtinens es
lauda: qꝛ inde tibi gratia fluxit vt poſſis caſta
exiſtere. Quod ſi coniugata vel peccator nihilo
minus venerare ⁊ lauda: qꝛ ex ea nat⁹ eſt ſalua
tor: vnde tibi venia ⁊ miſericordia pmittit. Su
ſcepim⁹ q̄ o deus ⁊ ſuſcipim⁹ quotidie miſeri
cordiā tuam in medio templi tui. i. per mariā
⁊ ideo laus tibi in ſecula.

¶ De angelis qui ſunt in eccleſia vel miniſtri ⁊ cuſtodes noſtri. Capl'm. v.

PReuenerunt prin
cipes coniuncti pſallētibus in me
dio iuuēcularū tympaniſtriarū. Ps.
lxvij. De angelis agendū eſt: quia
ipſi in eccleſia triūphāti ciues ordinarij ⁊ pſor
tes beatorū in eccleſia dei miniſtri ⁊ cuſtodes
noſtri ⁊ multipliciter in cōmuni ⁊ in particula
ri nos adiuuāt. vt ait Gre. in omel. Illa ſupna
ciuitas nimirū ex angelis ⁊ hoibus conſtat: ad
quā tantū humani generis aſcēdere credimus
quot illic contingit angelos remāſiſſe. Juxta il
lud Deut. xxxij. Statuit terminos populorū iu
xta numerū angelorū dei: qḋ tñ eſt ſm aliā trāſla
tionē nō noſtrā: hec tamē in opinione eſt. Nā
alij dicūt qꝫ tot hoies aſcēdent quot ex angelis
ceciderūt: cū ex eis hoibus dicātur ruine ange
lorū reſtaurari. Uerius cē videt qḋ dicit eccleſia
in collecta. Soli deo cognitus eſt numerus ele
ctorū in ſuperna felicitate collocādus. Hi tñ vt
dicit Greg. nō facient ordinem de per ſe: vt ſint
hoies quaſi decimus ordo: ſed collocabūtur in
diuerſis ordinibus angelorū ſm qualitatē vir
tutū eorū. Licet enī angeli ſm naturā ſint perfe
ctiores hominibus quaſi deo ſimiliores cū ſint
puri ſpiritus ⁊ immortales: ppter qḋ xp̄s dicit
minor angelis ſm qꝫ homo: ſm illud. Minui
ſti eū paulominus ab angelis: qꝛ ipſe mortalis

erat in via. angeli ſūt īmortales tñ in pfectiōe gratie ⁊ glie multi ſancti excedūt gliam multo rū angeloꝝ. Et de vgīe glorioſa canit eccleſia. q꞉ exaltata eſt ſup choros āgeloꝝ. Et q꞉ ipi an geli diligunt nos ⁊ ſollicitanť ꝓ ſalute noſtra. iō q꞉ p laudes diuinas iter eſt ad videndū cuȝ eis ſalutare dei. i. ſaluatorē. ideo nō ſolū cōiun guntur pſallētibus꞉ſed ⁊ preueniūt eos ad ex/ citandū ad pſallendū ⁊ laudandū deū preuene runt ergo ⁊c̄. Ubi tria notantur.

℄ Primo dominiū ex quo exaltātur꞉ibi. Pre uenerunt principes.

℄ Secundo exercitium quo delectantur꞉ ibi. coniuncti pſallentibus.

℄ Tertio conſortium quo ſocianť in medio iu uencularum tympaniſtriarum.

℄ Quantuȝ ad pri/ .§.i. muȝ angeli dicunť pncipes nō ſolū vnus ordo eoꝝ q dicunť pncipatus. ſed oēs a maiori vſq ad minores. iuxta illud ps. Ut collocet eū cum pncipibꝰ cuȝ pncipibꝰ ppli ſui. Oēs. n. hñt ma gnū dñiū ſup dmoes꞉ſup hoies꞉ſup elemēta ⁊ ⁊ ſup elemētares res. ℄ Pricipanť ōmōibꝰ re

Angeli principantur frenādo malitiā eoꝝ ne hoibus tm̄ noceāt quā tū vellēt corpalr ⁊ ſpūalr. Uñ āgelꝰ raphael ap/ phēdit ⁊ religauit diabolū noie aſmodeū ī deſ to ſupiore. ne poſſet nocere tobie iuniori cū ac cepit ſarram ī vxorē. ſicut leſerat ⁊ occiderat ſe ptē maritos eius quos ſucceſſiue ipſa ſarra ha buerat. vt habetur Tob. viij. Jn bello ſpūali qđ agimꝰ ꝯ demōes. vł potiꝰ ꝯ nos mltipr iuuāt ⁊ ſuſcipiētibus eoꝝ victoriā pſtant. qđ innuit

Angeli iuuātes nos in prelio. Apoc. xij. vbi dr. Factū eſt plīū magnū ī celo꞉⁊ michael pugnabat cū dracōe. ⁊ āgeli eiꝰ. ſ. bo ni. ⁊ draco ⁊ āgeli eiꝰ. ſ. mali cū illis. ⁊ ñ pualue rūt. nec locus eoꝝ ãplīꝰ inuētus eſt in celo꞉⁊ p iectꝰ eſt draco ille. Dimittēdo ꝓ nūc de prelio fa cto in celo empyreo in pncipio creatiōis eoꝝ qđ bellū intelligiť ꝯria volūtas auerſiōis a deo quoad malos ⁊ conuerſionis ad deum quoad bonos. Unde boni quaſi victoriam habentes꞉ quia non ſunt imitati malos confirmati ſunt. Et draco lucifer cum ſequacibus quaſi deuicti de celo ceciderunt. Uideamus de prelio quod quotidie geritur in celo militantis eccleſie in genere. vel in celo cuiuſlibet anime. Draco iſte ſathanas cū ſatellitibus ſuis diſcurrūt p cāpuȝ ſenſualitatis vſq ad cāpū rōnis. Rimať vt ait Greg. xxviij. moraľ. conſpiōes ſeu cōplexiōes hoīum ſm q̄s intelligit ad diuerſa vitia iclina tos. Suggerit ſanguineis vana gaudia mūdi꞉ ⁊ laſciuis laſciuias꞉iracūdis irā ⁊ vīdictā. phle maticis pigritiā ⁊ inanē gliam melancholicis ſuſpitiōes ⁊ deſpatiōes Sed ꝯ āgeli boni pur gant fantaſiā a fantaſmatibꝰ vitioꝝ ꝓponendo

bonas repñtationes vt paſſionis xp̄i vel vani tatis mūdi꞉mortis inſtātias꞉exēploꝝ ſanctoꝝ pmij celeſtis꞉cruciatus inferni. Jn libertate ho minis eſt acceptare ſuggeſtiones demonuȝ vel inſtigatiōes ⁊ repñtationes angeloꝝ ⁊ cū cona tū adhibet ad repellendū prauas ſuggeſtiōes demonū ⁊ aſſentiēdū illuminatiōibꝰ angeloꝝ꞉ vincit michael cū ſuis in tali plīo. ⁊ draco pro ſterniť꞉q꞉ debilitať vtus eius꞉imo ⁊ qñ qs per fecte vincit aliqđ vitiuȝ tentatus. diabolus qui tētauit nō pōt redire ad illū tētandū pcipue de illo vitio ſm Origenē ⁊ magrm ſen. in. ij. lib. Non eſt ergo timēduȝ nobis꞉q꞉ etſi aduerſarij multi꞉tñ plures ſunt adiutores ⁊ fortiores pro nobis pliantes. Jn cuius figurā legiť. iiij. Re. vj. q cū exercitus regis ſyrie obſediſſꝫ ciuitatē helyſei pphete꞉vt caperet eū ⁊ ppter hoc diſcipu lus dolēdo clamaret hoc vidēs capturā timēs꞉ ꝯfortauit eū Helyſeus dicēs. Noli timere quia plures ſunt nobiſcū ipoq ordīe apuit dñs ocu los diſcipuli꞉⁊ vidit montē ecōtra plenū equo/ rū ⁊ curruū igneoꝝ qui erāt angeli in adiutori um helyſei꞉vñ ⁊ factū eſt vt helyſeus captꝰ non fuerit ſed ipſe habuit hoſtes in manibus ſuis꞉ Et de victoria nr̄a ipſi angeli gratulanť ⁊ cōſo/ lanť nos. Uñ ad hoc innuendū poſtq̄ xp̄s vicit tētationes diaboli in deſerto ſcribit Mat. iiij. Ecce angeli acceſſerūt ⁊ miniſtrabāt ei. ⁊ nō ſo/ lū ipſi angeli boni nos adiuuāt in bello tētatio nū꞉ſed ⁊ ipſi pueniūt conatū. vñ dicit. Preue Scdo. nerūt pncipes incitādo ad bonū. ℄ Principā tur ēt ⁊ hñt magnā ptāte ſup hoies flagellādo ⁊ puniēdo ⁊ bonos ⁊ malos. Unus āgelus vna nocte occidit. clxxxv. milia de exercitu ſenache rib qui obſederat hierlm ⁊ regē eiꝰ Ezechiā vi/ rū ſctm̄ vt habeť Eſa. xxxvij. Silr angelus dñi occidit gladio peſtis. lxx. milia de pplo iſrł pro pter pctm̄ Dauid inanis glie de numerādo꞉fa/ ciēdo ſibi pplm ſubditū gloriādo de mltitudi/ ne꞉⁊ pp pctm̄ ppli ipſius eo q cōiurauerat cuȝ Abſalone ꝯ Dauid. ij. Reg. vlti. Gabriel quoq archāgelus zachariā꞉cui apparēs reuelauerat cōceptū baptiſte꞉q꞉ nō credidit pcuſſit eū mu/ titate dicēs ei. Pro eo q nō credidiſti vbis me is꞉eris tacēs꞉⁊ nō poteris loq vſq in diē nati/ uitatis eius. Pricipanť inſup ſup creaturas ir Luce.j. ratōales. ipſi enī ſunt motores orbiū ſeu plane Tertio. tarū꞉vñ ſequiť generatio rerū in inferioribus. ppterea dicit Salomon Eccle. j. Luſtrans vni/ uerſa in circuitu pergit ſpiritꝰ. loquitur ibi de ſole ⁊ vocat ſpm꞉quia ſpiritus eſt. i. angelus eſt motor eius꞉nō q planete ſint corpa aiata vt q/ dā dixerūt. Tota enī materia elementaris eis ē ſubiecta ad nutū quoad motū localē. Uñ ⁊ an/ geli fuerunt qui fecerūt pluere ignē ⁊ ſulphur ſuper ſodomā ⁊ gomorrā. Gen. xix. ca.

Quantum ad ſcōm

¶ Quantū ad ſe- .§.ij.

cundū.ſ.exercitiū in quo delectant̄:eſt pſalmodia.i.laudare deū. Hoc enī eſt officiū angelorū ⁊ oīum beatoꝝ in eccleſia triūphāti. vñ in lib. Eſdre. quē tñ non habemus dicitur. In excelſo throno vidi ſedere virū quē adorat multitudo angeloꝝ pſallētiū invnū. Ecce cui imperiū manet in eternuz. Et iō dñs dixit ad Job. vbi eras cū me laudarēt aſtra matutina ⁊ iubilarent oēs filij dei.i.angeli. Apoc. vij. dī. ꝙ oēs angeli ſtabant in circuitu throni ⁊ ſenioꝝ ⁊ q̄tuor aīaliū:⁊ adorauerūt deū dicētes. Bñdictio ⁊ claritas ⁊ ſapiētia ⁊ gratiarūactio:honor virtus ⁊ fortitudo deo nr̄o ⁊c̄. Et Tobi c. penul. dicitur. Per oēs vicos eius.ſ.ſupne hierl'z cātabitur alla:qḋ interp̄tat̄ laudate deū oēs. Cū ergo ꝯtīnue angeli faciūt exercitiū hoc:nec vnq̄ intermittāt merito cōiungunt̄ pſallētibus ⁊ laudantibus deū. nāle eſt enim vt glibet ꝯuerſet̄ ⁊ coniungat̄ cū his qui exercēt opus ⁊ artē ſuam:vt agricola cū agricolis:artifex cū artificibꝰ:cantor cū cātoribꝰ:doctor cū doctoribꝰ:ſic angeli pſallētes ⁊ laudātes cū pſallētibꝰ et choris angeloꝝ. Ibi ꝑueniūt angeli expectātes:qui veniūt ad laudandū deū:⁊ ꝯiungunt̄ pſallētibꝰ ⁊c etiā in alijs locis orantibꝰ ⁊ laudātibꝰ deū. Vñ Ber. Diſcurrit angelus mediꝰ iter dilectā ⁊ dilectū:obſecrās illū:excitās illā:efferēs vota:afferens dona. ⁊ ꝑcipue in myſterio miſſe. Unde Grego. Quis fideliū dubium hr̄e poteſt in illo xp̄i myſterio in ipſa imolationis hora angelorū choros adeſſe ⁊c̄. de cōſe. diſti. ij. c. Quid ſit. Apoc. viij. dicit̄. Stetit angelus iuxta arā tēpli habēs thuribulū aureū in manu ſua:⁊ data ſūt ei incēſa multa que ſunt orōnes ſctōꝝ:vt offerret eas in ꝯſpectu dei. Thuribulū aureū eſt officiū charitatiuū qḋ habēt.ſ.orōnes feruentes q̄ ſunt vt thus ardēs deo offerēduz:nō ꝙ deꝰ iſta non ſciat per ſe.ſ; in verbo reſpiciēs angelꝰ q̄ſi cōſulit qd inde pro hoibus orantibꝰ hēat agere. vñ ⁊ Raphael angelus dixit Tobie. Cū orares ⁊ ſepulturas faceres ego obtuli orōnez tuā dño ⁊c̄. Tobie. xij. Et ſilr Actuū. x. Orāti cornelio centurioni gentili appuit angelus dicens. Corneli orōnes tue ⁊ elemoſyne aſcenderūt corāz deo:mitte ergo ⁊ accerſi ſymonez. hic dicet tibi qd te oporteat facere.ſ.pro ſalute tua:⁊ cōiter orantibꝰ hoibus facte ſunt reuelationes angeloꝝ. ſic Danieli oranti pro liberatiōe ppl'i ſui apparuit ei angelus qui reuelauit liberationez totius hūani generis a ſeruitute diaboli p xp̄z determinās in. lxx. hebdomadis tp̄s icarnationis q̄n fieret. vt pȝ Dañ. ix. c. Et qꝛ nos in pñ̄ſa habemus facere idē offm̄ cū eis.ſ.laudare deū. ideo etiā hic ſuo exēplo ad hoc nos inuitant et grās agendo de bñficijs. vñ nato xp̄o facta eſt multitudo militie celeſtis cū angelo qui nūciauerat eaz paſtoribꝰ cū gaudio laudātiū deuz et dicentiū. Gloria in excelſis deo ⁊c̄. Luc. ij. c. Et angelus dñi deſcendit cū azaria ⁊ ſocijs ſuis in fornacem. ⁊ fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem:inducens eos ad laudāduz deum in omnibus creaturis.

¶ Quantū ad ter- .§.iij.

tiuz ꝯſortiū quo ſociant̄. Ibi notat̄ in medio iuuenculaꝝ tympaniſtriarū. Nō eſt hoc intelligēdū ſm̄ corticē littere. Lr̄a enī occidit ait ap̄lus. Non enī credēdū eſt angelos in medium ſtare mulierū magis q̄ꝫ viroꝝ:⁊ iuuenū corꝑe q̄ꝫ ſenū pulſantiū tympanū magis q̄ꝫ nō pulſantiū. Imo nec vſitatū eſt mulieres pulſare tympanū. Loquit̄ ergo de aīabꝰ que cū virtutibꝰ dedite ſunt dicunt̄ iuuēcule. Juuēcule enī ſūt pulchre ad ad oſtendēdū:ſunt fortes ad operādū. ſunt inclinate ad amādū:ſunt fecūde ad gñandum. Sic aīe virtuoſe ſunt pulchre per modeſtiā ⁊ cōpoſitionē debitā exterioris hoīs. Cañ. Ecce tu pulchra es amica mea. Sunt fortes ad ſufferēdū aduerſa ⁊ vincēdū tētatiōes. j. Jo. ij. Scribo vobi iuuenes fortes eſtis ⁊ viciſtis malignū. Sunt fecūde ad ꝓducēdū filios bonorū operū. Ap̄ls. In oī oꝑe bono fructificātes. ſunt ⁊ feruide ad amādū deū ⁊ ꝓximū. Cañ. j. Adoleſcētule dilexerūt te nimis. Sūt ⁊ tympāiſtrie per auſteritatē vite. cū enī pulſat̄ in tympano ꝑcutit̄ pellis mortui aīalis:ſic p abſtinentiā ꝑcutitur corpus noſtrū mortuū.i.morti ſubiectuz. Pulſabat Paulus tympanuz cū dicebat. Caſtigo corpus meū:⁊ in ſeruitutez redigo. Sic exponit Greg. illud. Laudate dñm in tympano ⁊ choro.i.in abſtinētia ⁊ vnitate:in choro enī et ſi ſit multitudo vocū:eſt tñ ꝯcordia cātus. Sed notāduz ꝙ ſi tympanū nimis fortiter ꝑcutiat̄:nō ſonus ſequit̄:ſ; fractura. ⁊ iō moderate percutere opȝ in abſtinētia. ſilr ⁊ mortificatiōe corporis:neceſſe eſt ſeruare diſcretionez:⁊ p menſura ſumēda eſt cōſeruatio ſubiecti ⁊ bone habitudinis ad ea que ſibi incūbūt faciēda. ſm̄ illud ap̄li. vt caſtigati ⁊ nō mortificati. In medio horū pſallentiū angeli reperiunt̄ cū his delectabiliter ꝯiungunt̄:qꝛ cū his itelligūt ſe eſſe ſocios. Vñ ⁊ in forma iuuenū cōiter apparent. qḋ pȝ ex no. ⁊ ve. teſt. Nā mulieres q̄ iuerāt ad monumētuz xp̄i. ad vngenduz corpus eiꝰ. viderūt iuuenē qui angelus erat in eo coopertuz veſte cādida. Matth. vlt. Et Raphael tobie occurrit in forma iuuenis. ꝓpter qḋ dixit ei. Vñ habemus te o bone iuuenis. Tobi. v. Et quia abſtinentia plurimuz valet ad caſtitatē ſeruādam cui permaxime pulchritudo ſpūalis attribuitur ſm̄

Aīe virtutibus dedite ſunt iuuēcule.

Tho. in ſum. ideo cū tympaniſtris cōiungunt. nō cū deliciarū amatorib⁹. vbi caſtitas periclitatur. Sicut autē angeli cū his ꝯiungunt virtuoſe ſe habētibus: ita ꝛ in morte ſe eis ꝯiūgētes ad ciuitatē ſupne pṫie eos deferunt. put dꝫ de Lazaro mēdico terrena ſubia. ſed ditiſſimo virtutib⁹. Factū eſt vt moreret mēdicus ꝛ portaret ab angelis in ſinū abrae. Luc. xvj. qui nūc eſt paradiſus celeſtis. Iſta deportatio quadrupliciter intelligit̃ ꝭm Uin. in ſpe. hyſt. li. ij. Primo qꝛ angeli ad bonū nos puocant. per qḋ aſcēdunt aīe ad paradiſuꝫ. Scḋo qꝛ ad gaudiū paradiſi deſiderandū in articulo mortis eoꝝ affectus puocant ꝛ accendūt: ita ꝙ poſtpoſito nāli affectu quē hñt ad corpus libēter exeant. ſicut legitur de qbuſdā ſctis. vt bea. Dñico ꝛ Franciſco. qui cū gaudio ꝛ magna fiducia mortem expectabāt. Dñicus cōſolabat fratres contriſtatos de ſuo receſſu: pmittēs ſe vtiliorē poſt mortē. Frāciſcus dicebat. Educ de carcere deus aīa mā meā ad ꝯfitendū nomini tuo ꝛc. Tertio qꝛ demones āgeli arcēt ne impediant exeūtes: vl deꝫ tētationibus eos deuincēdo. Sicut eni demones in morte durius infeſtāt ad decipiēduꝫ aīas: ita ꝛ angeli efficaci⁹ iuuāt. Uñ in li. de ſili. narrat Anſel. de quodā mōacho ſui mōaſterij. ꝙ poſt mortē apparēs cuidā dixit: ter vrſus inuaſit me: ſed vrſari⁹ dñi mei liberauit me. Appellabat aūt vrſum diabolū ꝛ vrſariū michaelem archangelū: ter vrſus inuaſerat euꝫ: qꝛ ter tētauit eū in morte. Prio de pctis cōmiſſis añ baptiſmū qꝛ adultus baptizatus fuerat. Scḋo de pctis cōmiſſis poſt baptiſmū añ religiōis ingreſſuꝫ. Tertio de pctis in religione cōmiſſis. Et cū in prima eſſet qſi pcinctu deſperatiōis neſciens qd rñderet. angelus illuſtrauit eum ꝛ incitauit ad ſpem dicēs ſibi illa per baptiſmū remiſſa. Silr cū in ſcḋa qſi deficeret angelus ſuggeſſit fiduciā dicēs cōmiſſa poſt baptiſmū per religionis ingreſſum fuiſſe ꝯdonata. In tertia rñdit tēratus angelo inſtigante per auſteritatē religionis ꝛ mortificationē volūtatis: demū p patientiā in infirmitate ſibi fuiſſe dimiſſa et ſic angelus demonē coercuit ne ſalutē eius impediret. Quarto dicuntur deferre aias in paradiſum: qꝛ quaſdaꝫ priuilegiatas pſonas magne ſanctitatis ipſi angeli in aſſūpto ab eis corpore aereo viſibiliter animas in celum deferunt. ſicut legitur de beato Nicolao. ꝛ de beato Benedicto. ꝛ de beato Martino cuius animaꝫ vidit ſanctus Seuerinus archiepiſcopus colonienſi. ab angelis aſſociatam pſallentibus in celū deferri: ꝛ diabolum non potuiſſe impedire trāſitum eius. Et multo magis hoc creditur de domini matre. ꝙ chori angelorum in celum ſociauerunt de hoc mundo migrantem.

Angeli aias deportant in paradiſum

¶ De numero ꝛ virtute angelorum locutiōe ꝛ miniſterijs eoꝝ ꝛ cuſtodia quoad nos. Ca. vj.

Benedicite oēs angeli dñō: potētes virtute facientes vbū illius Pſ. cij. Glorioſus deus in pncipio creauit celū ꝛ terraꝫ. i. angelicā naturā pure ſpūalē ꝛ nāꝫ humanā terreſtrē ꝛ corporeā ſui capaces. vñ ꝛ primū hoiēꝫ de terra formauit quantū ad corpus: ꝛ in terra agri damaſceni exquo alij traducerent ꝭm corpus. Naturā aūt angelicā ſpūalr diſtictā in oibus ſuis ſingularitatib⁹ creauit in celo ēpyreo ꝭm Tho. in. j. pte. q. lxj. Cū eni natura angelica pñdeat tota toti nature corporee: ꝯueniēs fuit vt in corpe ſupmo. i. i celo ēpyreo crearet. Nō eſt cōtra qḋ ait āgelus lucifer. Aſcendā in celū Eſa. xiiij. qꝛ intelligit illḋ de celo ſctiſſime trinitatis cui ſe voluit adeqri: nō de celo ēpyreo in quo erat ꝭm Tho. Creata fuit aūt nā angelica ſicut ꝛ hūana in pncipio tpis añ qḋ nihil creatū eſt. quāuis eni Greg. nazā. ꝛ qdā greci antiq doctores dixerint angelos fuiſſe creatos añ homines ꝛ añ tps vt refert mag̃r ſen. in. ij. li. allegādo auctem ēt Hiero. Nihilomin⁹ cōiter tenetur pbabili⁹ a latinis ꝙ nō fuerit creati añ: ſed in pncipio cū creatura corpali ꝭꝫ Tho. j. pte. q. lxj. Cū tam angeli ꝙ creatura corpea in ꝯſōne vni⁹ vniuerſi ꝯueniāt: nulla aūt pars eſt pfecta a ſuo toto ſepata: nō eſt pbabile vt de⁹ cui⁹ pfecta ſunt opa. Deut. xxxij. ſeorſuꝫ creaturā āgelicā crearet añ creaturas corpeas. tñ ꝯriū ſentire nō putat erroneū pter auctem dicti Greg. maximi ꝭm Tho. vbi. ſ. Utrāqꝫ enim naturā creauit deus ad ipm laudandū. vt dꝫ. ij. ſen. di. j. qḋ optime fit vbi vtraqꝫ in triūphāti eccl̃ia ſimul. in militāti aūt eccleſia quāto pfecti⁹ hoc ab homine agit: tāto pfectioni ſtatus pṫie magis appropinquat vñ pſ. Animā ſuā excitans in illo pſ. ad deū laudandū ꝛ bñdicendū inuitare videt. ad idē angelos nō iperatiue vel ſuaſiue ad eos loquēs ſed idicatiue. vt exēplo eoꝝ magis incitent. Bñdicite ḡ oēs āgeli ꝛc. i. vos angeli bñdicitis dñꝫ. vbi qtuor de āgelis vidēda ſūt.

¶ Primū ordine collectiōis: ibi. Oēs angeli.

¶ Scḋm de qlitate locutionis: ibi. Bñdicite.

¶ Tertiū de vigoroſitate actionis: ibi. potentes virtute.

¶ Quartū de velocitate obeditionis: ibi. facientes verbum illius.

¶ Quantū ad pri- .§. j.

mū. Exquo pſ. ait. Oēs angeli. innuit plures eē angelos. Et antiq phi poſuerunt eē angelos plures qs appellāt ſubſtantias ſepatas. ꝛ plato qdē dixit eē ſubſtātias ſepatas ſpēs reꝝ ſenſibi-

llū. vtpote ſupponeremꝰ ipaꝫ nām hūanaꝫ eſſe
ſeparatā quā dicebat ꝑ ſe hūanitatē. ꝛ ſic de ali
is ſpēbus reꝝ. Et ſm hoc oportebat ſubas ſepa
tas ſeu angelos eē ſm nūerū ſpērū ſenſibiliū.
Ariſtoteles aūt h̄ reprobat. ſꝫ vl̄ ponere nume
rū ſpēruꝫ ſubſtātiarū ſeparataꝝ ſm nūerū cor
porū celeſtiū. Imꝑfectā igit̄ ꝛ nō verā noticiaꝫ
de hmōi habuerūt. Dicēdū ergo ſm Tho. in. j. — de ordinibꝰ angeloꝝ.
pte. q. l. ꝙ angeli inquātū ſūt imateriales ſubſtā
tie in q̄dā maxima multitudīe ſunt oēm mālez
multitudinē excedētes. Et hoc eſt qḋ dic̄ Dio.
x. c. de ce. hierar. Multi ſunt dei exercitꝰ ſuper
narū mētiū: infirmā ꝛ ꝯſtrictā excedētes nr̄arū
māliuꝫ cōmenſurationē. Ratio hmōi: ꝙ cū ꝑ
fectio vniuerſi ſit id qḋ deꝰ intēdit precipue in
creatione reꝝ: quāto aliq̄ ſunt magis ꝑfecta tā
to in maiori exceſſu ſunt creata a deo. Sicut āt
in corporibus attēdit̄ exceſſus ſꝫ magnitudinē.
ita in rebꝰ incorporeis attēdit̄ exceſſus ſm multi
tudinē. Videmꝰ aūt ꝙ corpora incorruptibilia
que ſunt ꝑfectiora īter corpa excedūt q̄ſi incor
porabilr̄ corpalia. Nā tota latitudo actiuorū et
paſſiuoꝝ eſt aliq̄d modicū reſpectu corpoꝝ ce
leſtiū. vn̄ rōnabile eſt ꝙ ſubſtātie immāles exce
dant ſubſtātias māles: q̄ſi icorpabilr̄. Et qḋ dr̄
Dan. vij. Milia miliū miniſtrabant ei ꝛ decies
centena milia aſſiſtebāt ei. Ponit̄ ibi numerus
determinatꝰ pro indetermīato. Cuꝫ igit̄ angeli
ſint valde mlti vbi aūt multitudo ibi ꝯfuſio ni
ſi ſit ibi ordo. que aūt a deo ſapiētiſſimo ſūt vti
q̄ ordīata ſūt ſm aplꝫ. ad Ro. xiij. Hec ḡ colle
ctio angeloꝝ diſtīcta eſt in triplicē hierarchiā:
ꝛ q̄libet hierarchia ī tres ordīes. Vn̄ Grego. in
moral. Nouē ſunt ordines angeloꝝ cū ꝑ ſacra
eloquia: angeli: archāgeli: dn̄ationes: v̄tutes:
ꝑncipatꝰ: ptātes: cherubin: ꝛ ſeraphī. apta nar
ratione memorant̄. ſupnoꝝ ciuiū quāte ſint di
ſtinctiōes oſtendit̄. de pe. di. ij. ꝑncipiū. In pri
ma igit̄ ꝛ ſupma hierarchia ponunt̄ ſeraphī vt
ſupremi. deīde cherubin ꝛ throni. In media po
nunt̄ dn̄ationes ꝑncipatus ꝛ ptātes. Et in ter
tia v̄tutes archāgeli ꝛ angeli ſꝫ Greg. ꝛ in hu
iuſmodi ordīe relucet myſteriū trinitatis. nam
ex vnitate hierarchie innuit̄ vnitas diuine eſ
ſentie. In tripartito ordine oſtēdit̄ trinitas ꝑſo
narū. vt ipſe qdē deus trinitas: qꝛ oīa opat̄ in
ſingulis diuidēs ꝓut vult. Amat in ſeraphī vt
charitas nouit in cherubin vt veritas: ſedet in
thronis vt eq̄tas: dn̄atur in dn̄ationibꝰ vt maie
ſtas: regit in ꝑncipatibꝰ vt ꝑncipiū: tuet̄ vt vir
tus in v̄tutibus: reuelat vt lux in archāgelis: aſ
ſiſtit vt pietas in angelis. Et in ꝑma hierarchia
eq̄tas in thronis refert̄ ad p̄rem: cognitio veri
tatis in cherub ad filiū: ardor amoris in ſera
phin ad ſpm̄ ſctm̄. In ſcd̄a hierarchia maieſtas
dn̄ationis ad p̄rem. rectitudo ꝑncipādi ad fili
um: ſaluo intuēdo ptātem ad ſpm̄ ſctm̄. In ter
tia opatio v̄tutū ad p̄reꝫ. reuelatio lucis ad fili
um: inſpiratio intellectꝰ ad ſpm̄ ſctm̄. In q̄libet
ēt angelo relucet veſtigiū trinitatis. Nā ī q̄libꝫ
eſt tria neceſſario diſtīcte reꝑiri ſꝫ Dio. ſ. eſſen
tia: v̄tus ſeu potētia: ꝛ opatio. ꝛ tn̄ in vno ſunt.
ꝛ ſic oēs angeli bn̄dicūt dn̄ꝫ: trinitatē ꝛ vnitatē
īſinuātes. ſ. coꝝ ꝯditiōibꝰ. Et nota ꝙ āgeli dif
ferūt nō ſolū nūero. vt Martinꝰ a Petro ꝛ hu — Omēs angeli differūt in ſpē.
iuſmōi. vt q̄dā aſſerebāt. ſ. ꝙ oēs āgeli vniꝰ hie
rarchie vel ſaltē vniꝰ ordis differrēt nūero: ſed
ꝯuenirēt in vna ſpē: ſicut oēs hoīes ſunt vnius
ſpēi hūane: ſꝫ differūt ēt ī vno ordie vnꝰ ab alte
ro ſpē: ſicut ouis a capra equus a leone. Et ꝙ ſit
poſſibile ēt duos angelos nedū oēs vniꝰ ordis — ar. iiij.
eē vniꝰ ſpēi ꝓbat̄ ſic bea. Tho. in. j. pte. q. l. Ea q̄
ꝯueniūt in ſpē ꝛ differūt nūero: tn̄ ꝯueniūt in
forma ꝛ diſtinguunt̄ māliter: ſꝫ angeli nō ſunt
cōpoſiti ex mā ꝛ forma. Dicit eni Dio. iiij. c. de
diuis no. ꝙ ꝑme creature ſic incorpales. ita ꝛ ī
māles intelligunt̄. vn̄ ſequit̄ ꝙ ipoſſibile ē du
os āgelos eē vniꝰ ſpēi ſicut eēt ipoſſibile dicere
ꝙ eēnt plres albedies ſepate: cū albedines nō
ſint plures niſi ſm ꝙ ſunt in pluribꝰ ſubiectis.
Dicit eni phs in. iij. meta. ꝙ in his q̄ ſunt eiuſ
dē ſpēi nō eſt inuenire ꝑus ꝛ poſteriꝰ. ſꝫ in ange
lis ēt vnius ordinis ſūt ꝑmi medij ꝛ vltimi ſꝫ
Dio. ḡ non ſunt eiuſdē ſpēi. Et hinc cōprehēdi
pōt mirāda ſpecioſitas ꝛ ꝑfectio talis collectio
nis angeloꝝ. Nā minimus āgelus eſt ꝑfectior
ſm natura quolibꝫ hoīe. ꝛ q̄libet angelus ad
dit vnū gradū ꝑfectionis nālis ſup aliū imme
diate inferiorē: qꝛ ſpēs reruꝫ ſunt ſicut numeri
ſm phm. viij. Meta. in quibus q̄libet numerꝰ
addit vnā vnitatē ſuper imediate ꝑcedentē. ſi
cut trinarius addit vnū ad binariū. ita q̄libꝫ
angelus cū ſit alterius ſpēi ab alio: addit maio
rem perfectionis gradū naturalē. ꝛ ſic etiā ma
iorē gradū glorie. Cū igitur ſunt de infimo or
dine ad minus tot nūero quot hoīes in mūdo:
qꝛ q̄libꝫ hꝫ vnū ad ſui cuſtodiā: ſi erūt dicamꝰ
per vnū numerū reſpectu mille miliones gra
dus maioris ꝑfectiōis magis q̄ꝫ ꝑmus ꝛ ſic di
ſcurrere per alios ordies ſupra poſitos. Bene
dicite ḡ oēs angeli dn̄m: ſicut opa bn̄dicunt et
laudāt magr̄m q̄ſi ſunt puc hre facta. Tanta ḡ
ꝑfectio ꝛ nobilitas angeloꝝ nobis īſinuat ma
gnificentiā creatoris: ꝛ ſic benedicit deum.

Secundū quod .§. ij.

eſt ꝯſiderandū in angelis eſt de mō locutionis
coꝝ. qꝛ dicit bn̄dicite. Bn̄dicere eſt dicere bn̄.
Vn̄ ꝛ loquit̄ apls ꝛ dicit. j. Cor. xiij. Si linguis
ho. lo. ꝛ an. ec. zach. ij. etiā dr̄ ꝙ vnꝰ āgelus dꝰ
xit ad alteꝝ āgelū q̄ loq̄ret̄ ipi ꝓphe. Eſt ḡ locu
tio in āgelis: ſꝫ non mō nr̄o cum non habeant

coꝛpa ⁊ linguā ⁊ hmōi. ¶ Ad intelligēdū igiſ
quō angeli loquanſ alter alteri eſt notandū ſm
Quō angeli loquanſ. tho.in.j.pte.q.cvij.ꝙ volūtas mouet ītellectū
ad ſuā opatione. Intelligere autem eſt intelle-
ctu tripliciter. Pꝛimo qdē habitualiter vel ſm
memoꝛiā vt dicit Aug. Scdo vt actu ꝯſideratū
⁊ ꝯceptum. Tertio vt ad aliud relatū. Manife
ſtū eſt aūt ꝙ de pmo gradu transferſ intelligibi
le ad ſcdm p imperiū voluntatis. Unde in dif-
finitione habit⁹ poniſ quo qs vtiſ cū voluerit.
Silr ⁊ de ſcdo gradu transferſ in tertiū p volū
tatē. Nā p volūtatē cōceptus mentis. oꝛdinaſ
ad alterū. puta vel ad agendū aliqd vel ad ma
nifeſtandū alteri. qñ aūt mens ſe cōuertit ad ac
tū conſiderandū quē hʒ i habitu. tūc loquiſ qs
ſibypſi. Nā ipſe cōceptus mētis interius v̄bū
vocaſ ex hoc vero ꝙ cōcept⁹ mētis angelice oꝛ
dinaſ ad manifeſtandū alteri p voluntatē ipſi⁹
angeli: ꝯceptus mētis vni⁹ angeli innoteſcit al
teri. ⁊ ſic loquiſ vn⁹ āgelus alteri. Nihil eſt eni
aliud vnū angelū loqui alteri q̄ꝫ ꝯceptū ſuum
manifeſtare. Conceptus quidē mētis interioꝛ
in hoīe claudiſ duplici obſtaculo ne videatur.
Pꝛimo quidē voluntate que ipſum ꝯceptū mē
tis vult adintra retinere ⁊ non ex̄ manifeſtare.
Scdo modo claudiſ cōceptus mētis hoīs alte
ri per groſſitiē coꝛ que nō pmittit videre inte-
rioꝛa: ſed in angelo nō eſt obſtaculū coꝛpis. q2
nō hʒ illud. ſʒ tm̄ voluntatē qñ. ꝯ angelus vult
vni ꝯceptū ſuū manifeſtare ⁊ nō alteri tunc illi
loquiſ ⁊ ille intelligit. Alij qb⁹ nō vult manife
ſtari nō intelligūt: ⁊ illis nō dr̄ loq. ¶ Notādū
etiā ꝙ angeli alio mō loquunſ deo. alio mō an
Angeli differēter loquanſ. gelis. alio mō hoībus. Et deo qdē loq dicunſ:
vel ꝯſultando diuinā voluntatē de agendis nō
ꝙ de⁹ diſcat aliqd ab eis qd neſciret. ſʒ ſicut di-
ſcipulus loqſ magr̄o nō vt doceat ſʒ vt doceaſ.
Et ſic tobie dixit angelus raphael ꝙ obtulerat
oꝛones ſuas deo q̄ſi ei loq̄ns ⁊ ꝯſulēs. reſpiciēs
in v̄bo eterno qd eēt circa illū agendū p mini
ſteriū ſuū. Uel etiā loquiſ āgelus ad deū cū lau
dando de ſalute hoīum ⁊ dilatiōe diuine glīe.
ſicut cū nato xp̄o angeli cantabāt glīa in altiſſi-
mis deo. Lu.ij. Uel ei⁹ excellentiā quā nūq̄ꝫ cō
ꝑhēdit admirādo. ſicut dicit Greg.ij.moꝛal.
ꝙ angeli loquunſ deo cū p h̄ ꝙ ſup ſemetipſos
reſpiciūt. in modū admirationis ſurgūt. ⁊ ſic in
telligiſ illa locutio quā dicit Eſa.vj.c. audiſſe
ſeraphi clamātia. Sctūs ſctūs ſctūs dn̄s de⁹ ſa-
baoth. vbi inuiſ myſteriū trinitatis i vnitate eſ
ſentie qd ſūme admiranſ nō ignoꝛando ſʒ ve-
nerādo ⁊ clamoꝛ: coꝝ inuit vl̄ magnitudinē rei
vel magnitudinē effectus coꝝ. Et illā quidē lo-
cutionē quā faciūt ad deū laudantes ⁊ admirā
tes ſemp cōtinua eſt ſiue in celo ſiue i terra ſint:
ſed illa alia qua ei⁹ ſapientiā ꝯſulunt de agēdis
nō ꝯtinua eſt ſed qñ aliqd nouū occurrit agē
dum per eos. ſup quo illuminari ōſiderāt ⁊ di
ſtātia local' vt cū ſunt in terra nobis miniſtrando
nō ipedit nec retardat in aliq̄ ꝯſolationē eoꝛū
⁊ manifeſtationē eius fiendā. Loq̄tur v̄o ange-
lus ad angelū bonū: alr inferioꝛ ad ſupioꝛē: alr *Loquiſ angel⁹ ad āgelum.*
ſupioꝛ ad inferioꝛē. Inferioꝛ eni ad ſupioꝛē nō
illuminādo de eo qd neſcit circa diuina myſte
ria vel diſponēda circa nos: ſed ꝯceptū ſuū oꝛ
dinādo vt ei innoteſcat p ꝓpriā voluntatē. ⁊ h
nō dr̄ illūinare. ⁊ ſm hūc modū dixerūt angeli
ſupioꝛes ad iferioꝛes in aſcēſiōe xp̄i. vt dic̄ Dio
ny. de celeſti hierar. illud ps. Quis eſt iſte rex
glīe. Supioꝛes v̄o iferioꝛib⁹ ēt iſto mō loq pn̄t
manifeſtādo ꝯceptū ſuū ſed ēt alio mō loquun
tur ad eos illūinādo eos circa diuina myſteria
aliq̄ que neſciūt: ⁊ ſic itelligiſ gloſa ſup illō. Si
linguis hoīuꝫ loq̄r ⁊ angeloꝝ. q̄ dic̄ ꝙ locutio-
nes angeloꝝ ſunt illūinationes qb⁹ iferioꝛes a
ſupioꝛib⁹ angelis illūinanſ. Uñ etiā Dio. dic̄ ꝙ
vnaq̄ꝫ eēntia itelligētiā ſibi a ſupioꝛi datā: in
ferioꝛi coicat. Et gre. ꝙ in pſi. ſupna q̄dā data
ſunt excellenter: nihil tñ poſſideſ ſingulariſ. Et
ꝙ magr̄.ij.ſen.di.x. dicit ꝙ q̄dā coḡuerūt ſupi
oꝛes angeli circa myſteriū incarnationis q̄ fue-
runt iḡta iferioꝛib⁹ q̄uſq̄ꝫ ipleref qd vr̄ p h ꝙ i-
terrogātib⁹ iferioꝛib⁹ angel' q̄ſi igrātib⁹: qs eſt
iſte rex glie. Rñ. ſupioꝛes. Dn̄s v̄tutū ipe ē rex
glie: q̄ſi ſciētes. vt exponit Dio. Nō ſic illud eſt
intelligēdū dicit Tho.in.j.p.q.cvij. ꝙ iferioꝛes
angeli iḡrauerūt myſteriū icarnatiōis penitus
ſed q2 nō ita plene coḡuerūt ſicut ſupioꝛes: ⁊ in
ei⁹ cognitiōe ꝓfecerūt poſtmodū dū ipleref. et
vſq̄ꝫ ad diē iudicij ſp aliq̄ noua angel' ſupioꝛi-
bus reuelanſ diuinit⁹ de his q̄ ptinēt ad diſpo-
ſitionē mūdi. ⁊ ꝑcipue ad ſalutē electoꝝ. vñ eſt
nō ſp remanet vt ſupioꝛes angeli iferioꝛes il-
luminēt. ſp tñ remanēt ſupioꝛes in eminētioꝛi
ſcia q̄ꝫ iferioꝛes: ſic magr̄ circa vnā ⁊ eādē rem
quā docet diſcipulū q̄ꝫ ipe diſcipulus. Loq̄tur
tertio angelus ad hoīes aliqñ in foꝛma hūana *Angel⁹ loquiſ hominī.*
apparēs ſicut angeli q apparuerūt aplis poſtq̄ꝫ
xp̄s aſcēdit vt duo viri q̄ i veſtib⁹ albis dixerūt
Uiri galilei qd ſtatis ⁊c. Act.j. Et cum appuit
Abrae ⁊ Loth ⁊ Jacob ⁊ miltis alijs. Aliqñ v̄o
ſine foꝛma humana aſſumpta. ⁊ hoc vel in viſio
ne ſenſibili. vt cū appuit in rubo Moyſi. inde
ei loq̄ns vel in mōte ſyna exprimēdo v̄ba legis
Angelus eni fuit vt di. apls. Uel in viſiōe ima-
ginaria. vt Hier.j. cui dicētī. v̄gā vigilātē ego
video. dictuꝫ eſt ſibi. bn̄ vidiſti q2 vigilabo ego
ſup v̄bo meo. Uel viſiōe itellectiua iuxta illud
ps. Audiā qd loquaſ in me dn̄s de⁹. vel illud.
Significauit de⁹ q̄ opʒ fieri cito loquēs p ange
lum ſuū ſuo ſuo Jo. Apoc.j. Uideſ tñ ille viſi
ones magis fuiſſe imaginarie q̄ꝫ intellectiue.

Sed quõcūq; ſit ocõ ꝓphetie ſeu reuelationes diuine que fiūt hoībus fiunt miniſterio angelorū. Loquunť ēt angeli hoībus ſine reuelationibus ꝓpheticis qñ eos inſtigādi ad bonū et ad recedēdū a malo ſicut in figura habeť Act. xij. de angelo qui apparuit Petro icarcerato dormiēti qui ðbebat occidi dicēte vt exiret ꝛč. Sic angelus peccatorē icarceratū a diabolo: vt ab herode qui intēdit eū ꝑdere inſtigat: vt ſurgat ꝛ exeat primā portā. ſ. duricie cordis per contritionē: ꝑ ſcdām taciturnitatis oris ꝑ ꝯfeſſionē: per tertiā ferreā. ſ. retētionis alieni ꝑ ſatiſfactionē. Et Helye dormiēti quē angelus excitauit ꝛ dixit. Surge comede. adhuc tibi grādis reſtat via. Significat Helyas hoīem ſanctū qui aliqñ ex tribulationibꝰ vel tētationibꝰ attediať ꝛ q̈ſi dormitat: ſ; angelus bonus ſtimulat interiꝰ vt ſurgat ad bona opa continuāda: vt ſit fortis ſuggerit vt mediteť paſſionē xp̄i hoc eſt comedere panē ſubcinericiū mediteť exempla ſacre ſcripturꝰ ꝛ doctrinā eiꝰ: hoc eſt bibē aquā: et ex his cōualeſcit ꝛ fortificať ad ambulādū per viā virtutū vſq; ad montē dei viſionis. Qð igitur angeli quõcunq; loquanť ſiue ad deum ſiue ad angelos ſiue ad hoīes ſemp bñdicūt: q2 dicunt bene. Bñdicite omēs angeli. ſm hoc pſalmiſte imitemur eos ꝛ conſortes ꝛ conciues noſtros ſemper dicēdo. Benedic anima mea dominū.

iij. Regū. xix.

¶ Quantū ad ter/ .§. iij.

tiū de eoꝝ vigoroſitate dicit pō. Potētes virtute. Ubi ſciendū ꝙ virtus aliqñ ſignificat potentiā naturalē. Et ſic Dionyſi. dicit in angelis eſſe virtutē ꝛ opationē diſtinctā. Aliqñ iportat habitū bonū. Et ſic phs diffinit virtutē ꝙ bonū facit habētē ꝛ opus eius bonū reddit. Aliqñ virtus ſigat ꝓprietatē vtilis effectꝰ. ſicut dicimꝰ talē herbā hr̄e talē virtutē. Et ſic ēt pō. dicit. Spiritu oris eius oīs virtꝰ eoꝝ. ſ. aploꝝ vocādo virtutē effectus miraculoſos qui ꝓcedebāt ab eis per ſpm̄ ſctm̄. Oibus his modis angeli ſūt potētes virtute. Nā ṽtute potētie nālis. ſ. intellectus ꝛ volūtatis mirabiliť ſunt potētes. Nō. n. ad hoc vt intelligāt aliqd opꝫ eos ſillogizare. i. diſcurrere de noto ad ignotū: aut cōponēdo et diuidēdo: vt nos facimus ꝓpter debilitatē lūnis intellectꝰ nr̄i: ſed ſtati cognoſcūt ipaꝫ eſſentiā rei: ꝛ qd ei ꝯuenit vel nō ꝯuenit. Et hinc eſt ꝙ in itellectu eoꝝ nō pōt eſſe falſitas. Dicit eni phs in. iij. de aia. ꝙ intellectꝰ ſemp eſt verus. ꝛ Aug. ꝙ nil intelligiť niſi verū. angelus āt cognoſcit intelligēdo: vñ ꝛ itellectuales dicunť nō rōnales ꝓpꝛie: vt nos qui rōcinando. i. diſcurrendo de vno ad aliū ꝓcedimꝰ: ꝛ mediū ſepe deficimus. vñ ꝛ erramus ꝓp qð diciť Job. xxxvij. Tenebris inoluimur. ſ. ignorantie ꝛ errorum.

Potentes itellectu.

¶ Hꝫ aūt duplicē cognitionē. ſ. matutinā ꝛ veſpertinā: ꝛ iō potētes virtute itellectiua. Appellať aūt cognitio matutina in eis que eſt pfectior. Eſt alia cognitio rerū quā habēt in ṽbo. i. videndo diuinā eſſentiā. In ṽbo eni dei ſeu diuina eſſentia ab eterno extiterūt: ꝛ ſciūt rōnes oium rerū: tā ſpūaliū ꝙ̄ tpaliū; vel corpaliū creaturarū: vñ angeli ſcti vidētes diuinā eſſentiam clare que dici pōt viſio meridiana vt pfectior: vident ēt ꝛ cognoſcūt nās ꝛ eſſentias oiuꝫ creaturarū: ꝛ hac viſione oia creata ſimul itelligūt ꝛ vna ſpecie itelligibili circa diuina. Et h̄ eſt qð dicit Aug. xv. de trini. ꝙ in pria nō erūt volubiles nr̄e cogitatiōes ab alijs in alia eūtes atq; redeūtes: ſed oēm ſciam nr̄am ſimul vno reſpectu videbimꝰ: ꝛ hec diciť viſio matutina: ꝛ hāc cognitionē. ſ. diuine eēntie rerū creatarū in eo non hñt: aliqñ in potētia: aliqñ in actu ſ; ſemp hñt in actu: q2 in hoc ꝯſiſtit btitudo que nō cōſiſtit in habitu ſed in actu ſm phꝫ in. j. Ethico. Et qð diciť. j. Pe. j. c. in quē deſiderāt angeli ꝓſpicere: illud deſideriū nō excludit rē deſideratā ſed faſtidiū ſm Greg. ¶ Habēt ſecundario aliū modū cognitionis rerū creataꝝ: vꝫ ꝑ ſpēs intelligibiles eis iditas pfecte res repn̄tantes. fantaſiā eni nō habēt ſicut nec corpus ꝛ ꝑ vnaꝫ ſpēm intelligibilē intelligūt ad eā ſe cōuertendo. nō quidē alia itelligibilia que ꝑ ſpēs alias itelligibiles repn̄tanť. ſed oia ſimul que vna illa ſpecie repn̄tanť: ſicut ſpecie itelligibili quaꝫ habēt in mēte de nā humana intelligunt ſimul oia que ꝑtinēt ad hoiem ſm naturā. Et hec dr̄ viſio veſptina. adeo aūt ſunt potentes ṽtute ꝙ cognoſcūt ſeipſos āgeli ꝑ eēntiā ſuā cognoſcūt ꝛ oēs alios āgelos ꝑ ſpēs eis iditas. cognoſcūt ꝛ mālia per illas ſpēs. Quicqd eni pōt ṽtus inferior: pōt ꝛ ṽtus ſupior. ſ; intellectus hoīs q̄ ē iferior intellectu āgelico ſꝫ naturā itelligit res mālēs. ergo ꝛ angelus. ſ; h̄ agit nō abſtrahēdo a fantaſmatibꝰ vt hō: ſ; per ſpēs iditas. ¶ Cognoſcit ṽtus intellectiua angeli ēt ſingularia. quāuis eni ꝗdā hoc negauerit h̄ reprobat be. Tho. in. j. parte. q. lvij. Pzio q2 derogat catholice fidei qui ponit hec iferiora admiſtrari per angelos ſm illud ad Heb. ij. Oēs admiſtratorij ſpūs in miniſteriū miſſi ſunt. Si aūt ſingulariū noticia nō haberēt nullā ꝓuidentiā hr̄e poſſent de his que in hoc mūdo aguntur. ꝛ hoc eſt ꝯ Eccle. v. Ne dicas corā angelo nō eſt ꝓuidentia. Cognoſcūt ergo ſingularia nō ſolū in cāuſalibus: q2 hoc nō eſt cognoſcere rōnē vt eſt ſingulare. i. ꝓut eſt hic ꝛ nūc. ſ; ſicut hō cognoſcit diuerſis viribus cognitiuis oium reꝝ genera. intellectu ꝗdē vniuerſalia ꝛ imaterialia ſenſu aūt corpalia ꝛ ſingularia. ita angelus per vnaꝫ intellectiuā ṽtutē vtraq; cognoſcit. Futura aūt

Cognitio matutina.

Cognitio veſptina.

Cognoſcūt ſingularia.

cõtingẽtia put pcedunt ex cauſis put in pluribꝰ
per ꝯiecturã cognoſcere pñt nõ p certitudinẽ:
ſicut medicꝰ de ſanitate vel morte īfirmi. Pro/
ut aũt futura cognoſcunt in ſeipſis non cogno/
ſcũt: ſed ſolus deꝰ. Siſr cogitatiões hoĩuz ⁊ af/
fectiones volũtatis put manifeſtant p aliquẽ ef
fectũ exteriorẽ. vt p verbũ vel aliđ ſignũ: vt per
īmutationẽ vultꝰ ⁊ hmõi. multo ſubtiliꝰ ꝙ hõ:
ſed put cogitatiões ſunt in ītellectu ⁊ affectiões
in volũtate ſolus deꝰ nouit nõ ãgeli. Cognoſcũt
Cognoſcũt incarnatiõis myſteriũ. etiã angeli myſteria grẽ incarnatiõis ⁊ oĩa que
pphete pnũciauerũt. Nã pphete per angelos ī
ſtruunt ſm Dio. nõ cognoſcũt iſta nãliter ſeu p
ſpẽs inditas: ſʒ per viſionẽ quã hñt ĩ vbo. Nec
oẽs angeli equalr cognoſcũt myſteria grẽ ĩ ver
bo. ſed put voluerit eis reuelare. ita tñ ꝙ ſupio
res angeli plura myſteria ⁊ altiora in dei viſio/
ne cognoſcũt que īferioribꝰ mãifeſtant eos illu
minãdo. Sunt inſup angeli potẽtes vtute vo/
lũtatis: qꝛ vtiqȝ hñt liberũ arbitriũ ſicͭ ⁊ hõ: alſ
eſſent minoris dignitatis. ſʒ ita eſt potẽs ⁊ firma
tũ p dei grãz ꝙ nõ pñt dcliare ad malũ ſicͭ nos.
nec hoc ptinet ad defectũ potẽtie: ſʒ magis poſ
ſe peccare ⁊ deficẽ ptinet ad īpotẽtiã. ſicͭ ⁊ deꝰ.
nõ pptereá nõ dr̃ oĩpotens: qꝛ non põt peccare.
Nõ pñt peccar. Nõ q̃re ãgelus beatꝰ peccare nõ põt. ẽ bʒ Tho.
j parte. q. lxij. qꝛ videt deuz per eẽntiã. Eſſentia
autẽ dei eſt ipſa eẽntialr bonitas. vñ hoc mõ ſe
hʒ angelus videẽs deũ ad ipm deñ ſicut ſe habʒ
quicũqȝ nõ videẽs deũ ad cõem rõnez boni. Im
poſſibile eſt aũt ꝙ qs aliqđ velit vel operet niſi
attendẽs ad bonuz. vel ꝙ vellet diuertere a bo
no inquãtũ hmõi. Sicut igit angelus beatꝰ nõ
poteſt velle vel agẽ niſi attendẽs ad deũ. ſic ẽt
agens vel volẽs nõ põt peccare. Scđo dicũtur
potẽtes vtute put īportat habituz. Nam in pn/
cipio creationis eoꝝ fuit eis infuſa grã: ex qua
fluũt oẽs virtutes. quãuis eñi aliq dicãt ꝙ fue
runt creati in nãlibus tm̃. dicit tñ Tho. in. j. pte
Creati ĩ gratia. q. lxij. ꝙ tenẽdũ videt pbabilius ⁊ magis con/
ſonat dictis ſctõꝝ ꝙ fuerũt creati in grã gratuz
faciẽte. nõ aũt in btitudine pfecta glie. Nã cuz
talꝰ btitudo excedat naturã ſeu virtutez nature
create: nõ põt puenire ad eã niſi p meritũ opis
alicuius in grã. nec hõ nec angelus: ſʒ p pmuz
actũ charitatis cõuertẽdo. ſ. ſe ad deũ diligẽdũ
ſtati meruit btitudinez glie. ita ꝙ ſi tũc decede/
ret euolaret niſi hrẽt īpedimẽtuz aliquod ſicut
in his q in morte trãſeũt ad purgatoriũ. Aliq
tñ dicũt ꝙ angeli meruerũt gloriaz p ea opera
que iã beati operant in miſterijs diuinis. qđ tñ
dicit Tho. nõ videt rõnabilr dictũ. vt qui eſt in
termio. i. in glia moueat ad terminũ per meri/
tũ. vñ dicit ꝙ poſt ꝯſecutionẽ glorie q̃ fuit ſubi
to per vnicũ actũ grẽ ꝯuerſiõis in deũ non pñt
augeri in pmio eſſentiali glie ãplꝰ. Et quãuis
dicãt aliqui ꝙ angeſ in eis pmiũ accidẽtale p
miniſteria nobis exhibita vſqȝ ad diẽ iudicij.
dicit tñ ipſe ꝙ meliꝰ dicit ꝙ nullo mõ aliqs bea/
tus mereri põt niſi ſit ſimul btũs ⁊ viator ſicut
xp̃s. Gaudiũ ergo qđ angeli hñt de ꝯuerſione
peccatoris. qꝛ dicit Lu. xv. Gaudiũ eſt angelis
dei ſup vno pecca. pe. ag. Illud gaudiũ magis
acquirũt ex vtute btitudinis ꝙ illud merean:
⁊ ſic nõ ptinet ad meritũ. Et ſm quãtitatẽ ſuoꝝ
naturaliũ ꝯſecuti ſunt quãtitate grẽ ⁊ glie. Ex
de ſm be. Tho. vbi. s. q. lxij. ⁊ hoc ꝙ dicͭ magr
in. ij. di. iij. ꝙ angeli q creati ſunt magis ſubti/
les ⁊ ſapĩa pſpicatiores hi maioribꝰ numeribꝰ
grẽ pditi ſunt. angeli ḡ qui meliorẽ ⁊ pfectiorẽ
nãm acceperũt: rõnabile eſt ꝙ fortiꝰ ⁊ efficaciꝰ
ſint in illo pmo actu ad deũ ꝯuerſi: ⁊ ſic merue/
rũt maiorẽ gradũ glie. Notãdũ ẽt bʒ Tho. in. j.
par. q. lxij. ar. j. ꝙ beatitudo dr̃ ſeu ītelligit vlti
ma pfectio creature rõnalis vel ītellectualis. et
inde eſt ꝙ nãlr ꝯſiderat. qꝛ vnũqđqȝ nãliter de
ſiderat ſuã vltimã pfectionẽ. Vltia aũt pfectio
creature rõnalis vel ītellectualis ẽ duplex. vna
quã põt aſſequi vtute ſue nature. Et hec quodã
mõ btitudo vel felicitas dr̃. vñ pfectã hoĩs con
tẽplationẽ qua optimũ intelligibile qđ eſt deꝰ
ꝯtẽplari põt. dicit eſſe vltimã hoĩs felicitatẽ: ſʒ
ſup hãc felicitatẽ eſt alia hoĩs felicitas quã ex
pectamus in futuro q̃ videbimꝰ deũ ſicuti ẽ. qđ
quidẽ eſt ſup cuiuſlibet ītellectꝰ creati naturaʒ.
Quãtũ ergo ad pmã btitudinẽ quã ãgelus aſ/
ſequi vtute ſue nature potuit fuit creatꝰ beatꝰ.
qꝛ pfectionẽ hmõi angelus nõ acqrit p aliquez
diſcurſiuũ motũ vt hõ in meditãdo ⁊ ꝯtẽplan/
do: ſʒ ſtati ei adeſt cognitio pfecta rei pp̄ter na/
ture ſue dignitatẽ. Sed vltimã btitudinez que
facultatẽ nature excedit: angeli nõ ſtati a pnci/
pio ſue creationis habuerũt: qꝛ hec btitudo nõ
eſt aliqđ nature ſʒ nature finis. Et iđ nõ ſtatiʒ a
pncipio hrẽ debuit. ſʒ ad eã per ſuã opationez
grã tñ informatã puenire. ¶ Angeli aũt cõfir/
mati in glia potẽtes remanẽt in vtute charita/
tis que nõ excidit. ſed pficitur in pr̃ia. Cõtinue
ergo ferunt in deũ actu feruẽtiſſimo charitatis
ſm illud Ps. ciij. Facis ãgelos tuos ſpũs ⁊ mi
niſtros tuos ignẽ vrentẽ vel flãmã ignis bʒ ali
am trãſlationẽ. Maxima etiã charitate nobis
ꝯſeruiũt. vt pʒ in ãgelo Raphaele qui ſociauit
Tobiã p viã ⁊ defendit a piſce volẽte eũ deuo/
rare ⁊ iſtruxit de matrimonio ꝯhendo. exegit
pro eo debitũ a gabelo: reduxit icolumẽ ad do
mũ ⁊ prẽz illuminari fecit. Et ſilr de ãgelo qui
pcedebat pplm dei de egypto egreſſuz per deſ
tũ ãbulantẽ in die in colũna nubis ſe extẽdens
⁊ oñdens. in nocte vero ĩ colũna ignis vſqȝ ad
terrã pmiſſionis. vnde dixerat deꝰ. Precedet
te angelus meꝰ. ergo ⁊ viceuerſa nos vt proxi
mos nr̃os noſtri valde dilectores ꝺbemus dili
gere. ¶ Tertio dicunt vtute potẽtes qꝛ multos

magis ſubtiles maiorẽ grãm.

miros effect⁹ faciūt in mūdo. ipſi eni ſunt motores orbiū per miſteria eoꝝ miracl'a fiūt. vt Grego. dicit ꝙ nō ipſi ꝓpria v̄tute imutēt naturas rerū: qꝛ hoc dei ē. ſed aliq̄ circa ea miniſterialr ſeu iſtr̄aliter opanꝭ. ipſi eni mittenꝭ ad vocādū hoies ad iudiciū. vt dꝛ Mat. xiiij. Cineres eni

mat. 13 hoīum reſuſcitandoꝝ ꝓpa. abūt. Exibūt ēt ágeli ⁊ ſeparabūt malos de medio iuſtoꝝ. ⁊ mittēt eos in caminū ignis. Precipue aūt michael q fuit ṗnceps ſynagoge. vñ appuit ⁊ venit in adiutoriū ágelo qui locut⁹ eſt Danieli. Daniel. ix. pro liberatiōe ppli iſrl' de babylonia: nūc autez ṗnceps eccl'ie ad eā defenſandā. ipe ꝯſurget tēpore iudicū ꝯtra antixpm. tūc ꝯſurget michael ṗnceps eccl'ie ad eā defendēdaz. Daniel. xij. Gabriel nūciauit Marie cōceptū filij dei. ⁊ zacharie natiuitatē Jo. bap. ex eo. Raphael etiam tri-

mouetꝭ localr ⁊ in tpe. bulationē a Tobia ⁊ Sarra mouit ꝯſolans eos multiplr. ⁊ ſic qꝛ potētes v̄tute debem⁹ eos honorare. Patet ēt angelica v̄tus ex hoc ꝙ motus angeli de loco ad locū: etſi nō fit in inſtāti ſꝫ in tēpore ſm prius ⁊ poſteri⁹: qꝛ prius in vno loco poſtea in alio eſt quaſi in ſubito cū moueꝭ de celo ad terrā: qꝛ. n. ſubſtātia angeli nō eſt ſubdita loco vt cōtēta ab eo ſicut corpa ſed eſt ſuperior loco ſcꝫ vt ꝯtinēs ipm ſua virtute: ideo in poteſtate ſua eſt applicare ſe loco ꝓut vult. vel ꝑ mediū trāſeūdo de loco ad locū: vel ſine medio de vno loco ad aliū. Ubi ēt ſciēdū ꝙ diuerſimode ꝯuenit corpi ágelo ⁊ deo eē in loco. Nā corpus eſt in loco circūſcriptiue: qꝛ commēſuraꝭ loco ⁊ cōtineꝭ ab eo: angelus aūt non eſt in loco circūſcriptiue cū non cōmēſuretur loco: ſed diffinitiue: qꝛ cū eſt in vno loco nō eſt in alio. De⁹ autē neqꝫ circūſcriptiue nec diffinitiue: ſed vbi eſt: dicitur autē angelus eſſe vbi operatur ſm Damaſcenū. totū illud cui applicatur immediate virtus angeli reputaꝭ vt vnus locus eius lꝫ ſit cōtinuū ſm Tho. in prima pte. q. lij.

Quantum ad .§.iiij.

quartū de obediētia ipſoꝝ dꝛ. qui facitis v̄buz ei⁹. ſ. dñi dei. v̄bū dei ħ innuit iuſſionē ⁊ volūtatē ei⁹ quā eis inſinuat i eos aſpiciēdo. In cōi aūt vult ⁊ mādat eis vt miſtrēt nobis ⁊ cuſtodiant nos. ſꝫ illud ad Heb. j. Oēs admiſtratorij ſpūs ſunt miſſi in miſteriū eoꝝ qui hēditatē capiūt ſalutis. vt i ps. Angelis ſuis de⁹ mā. de te vt cu. te i oibus vijs tuis. Habꝫ eni ordo diuie ꝓuidētie vt iſeriora regan̄ꝭ per ſupiora hoies per angelos. ⁊ ħ nō vt ipſa nō poſſit ꝑ ſe imediate totū i oib⁹ opari. ſꝫ voluit ⁊ in ħ coicare bōitatē ſue v̄tutis: vt ⁊ creatuꝭ coopareꝭ cū eo i mūdi gubernatiōe. ¶ Sciēdū aūt ꝙ de ṗma hie-

Angeli aſſiſtūt. rarchia. ſ. ſeraphin: cherubin: ⁊ thronoꝝ null⁹ mittiꝭ ad nos: ſed ſemp ſunt aſſiſtētes. De ſcōa hierarchia ṗmi. i. dñantiū ordo ēt ſunt aſſiſtentes ⁊ nō mittunꝭ: ſꝫ diſponunt de mittēdis. Hi aſſentire dicunꝭ: qꝛ imediate a deo accipiūt illuminationē de ſecretis diuinoꝝ myſterioꝝ. Alij qꝫ ordines dicunꝭ miſtrare: qꝛ ⁊ mittunꝭ de eis aliq ad nos ⁊ illuminatiōes de diuis ſecretis circa nos agēdis ab aſſiſtentibus. ſ. ſupioribus angelis recipiūt coiter. Jnquātū aūt aſſiſtere iportat viſionē diuine eēntie ⁊ nō excluſionē miſſionis. ſic oēs nouē ordines aſſiſtunt ſemꝑ. nec eſt ꝯtra auctas apli inducta dicētis oēs adminiſtratiōis ſpūs eē. Nā illa ē diſtributio accōmoda. ſ. cōplectēs eos q mittuntur nō alios. Uel meli⁹ ⁊ ſubtili⁹. dicit eniꝫ Tho. in. j. pte. q. cxij. ꝙ ſicut in miſſionib⁹ diuinaꝝ ꝑſonaꝝ duplex eſt miſſio. ſ. viſibilis q̄ attendiꝭ ſm corpeā creaturā. vt fili⁹ dei in carne: ſpūſſctūs in igne. Alia iuiſibilis q̄ fit ſm ſpūalez iteriorē affectuz vt illumiare mentē ⁊ accēdere ad dilectionez. Duplex miſſio angelorum. Jta in miſſionib⁹ angeloꝝ: ⁊ in miſterijs eſt duplex miſſio. Una exterior. ſ. q̄ eſt ad aliqđ myſteriū circa corpalia exhibēduz. Et ſm hāc nō oēs mittunꝭ: ſꝫ vt dictū eſt de inferiorib⁹. v. ordinibus. Alia miſſio eſt iſerior ſm itellectuales effectus ꝓut. ſ. vnus angelus illūinat aliū. ⁊ ſic oēs angeli mittunꝭ ēt ſupremi: qꝛ illumināt angelos illūinātes nos. Silr̄ nō eſt ꝯ qđ habeꝭ Eſa. vj. ꝙ miſſus fuit vn⁹ ſeraphin ad purgāduz labia Eſaie. Nā ſm Dio. ille fuit de ordie iſeriori ſic noiat⁹ ab exercitio ad qđ mittebaꝭ. ſ. incēdēdū labia Eſaie. vel ēt: qꝛ ſeraphin ſupioris ordinis v̄tute angel⁹ iſerior hoc egit interius in Eſaia. Mittunꝭ aūt āgeli ad cuſtodiā ſꝫ auctez iductā. ps. Angelis ſuis de⁹ mādauit de te ⁊c. Cuſtodiunt. Uñ ⁊ Hiero. dicit ſup illud. Angeli eoꝝ i celis Mat. xviij. Magna eſt dignitas aiaꝝ vt vnaq̄qꝫ habeat ab ortu natiuitatis angelū ſibi delegatū. Ex qua auc̄te cōcludit bea. Tho. in. j. par. q. cxiij. ꝙ ſingulis hoib⁹ ſingli āgeli ꝯputati ſūt in cuſtodiā. Et hui⁹ rōnē aſſignat. nā āgeloꝝ cuſtodia eſt q̄dā executio diuie ꝓuidētie circa homines. Prouidentia āt dei alr̄ ſe hȳt ad corruptibiles creaturas: qꝛ aliter ſe habēt ad incorruptibilitatē: hoies eni nō ſolū icorruptibiles ſūt quātū ad cōmunē ſpēm ſed etiā quantū ad formas ꝓprias ſinguloꝝ q̄ ſunt aīe rōnales: qđ de alijs corruptibilib⁹ dici nō pōt. Manifeſtū eſt autē ꝙ ꝓuidētia dei ṗncipalr̄ ē circa ea que ṗncipaliter ⁊ ꝑpetuo manēt: circa ea v̄o que trāſeunt ꝓuidētia dei eſt inquātū ordiat ipa ad res ꝑpetuas. Sic igiꝭ ꝓuidētia dei cōparaꝭ ad ſingulos hoies ſic cōparaꝭ ad ſingl'a gn̄a vl' ſpēs reꝝ corruptibiliū. ſꝫ ſm Gre. diuerſi ordies deputāꝭ diuerſis reꝝ generib⁹: puta pt. ites ad arcēdos dmōes: v̄tutes ad mirabilia faciēda circa res corpeas: ⁊ ꝓbabile ē ꝙ diuerſis reꝝ ſpe-

tēbus diuerſi āgeli eiuſdem ordinis pficiant.
Uñ ꝛ rōnale eſt ꝙ diuerſis hoībus diuerſi āge/
li ad cuſtodiā deputent. ¶ Et notandū ꝙ cuſto
dia pticl'aris que exhibet ab angelis ptinet ad
angelos infimi ordinis ſm Tho. poſt Dionyſi/
um. ꝛ ſicut in dicto ordie: ſic ꝛ in alijs ordinib⁹
vnus eſt alio pfectior: qꝛ differūt ſpecie: ita etiā
ſupiores de dicto ordine ſicut ꝛ de alijs ordini
bus ꝯputant ad cuſtodiā pticularē illoꝝ hoīuʒ
qui ſūt ad maiora deputati ex diuina puidētia
quāuis oēs ſint pares natura. Sʒ eſt alia cuſto/
dia vlis. ad quā etiā āgeli ordinant: ꝛ hec mul
tiplicat ſm diuerſos ordines. Nā quāto agens
fuerit vlius: tanto eſt ſupius: ſic igitur cuſtodia
hūane multitudinis pertīet ad pncipat⁹: vl' ſor
te ad archangelos q dicunt principes angelo/
rū. Uñ michael quē archangelū dicim⁹ vn⁹ de
principib⁹ dr̄ Dañ. x. Ulterius ſup oēs naturas
corporeas hñt cuſtodiā vtutes. Et vlteri⁹ ſup de/
mōes hñt cuſtodiā ptātes. Et vlteri⁹ ſup bonos
ſpūs. hñt cuſtodiam pncipat⁹. Hec tho. vbi. ṡ.
qdā tñ dicūt archāgelos cuſtodiā hre ciuitatū
pncipat⁹ vo puīciaꝝ. Et qꝛ angeli iferiores exer
cēt aliqñ officiū ſuperioꝝ inq̄tū de dono eoruʒ
participāt: ꝛ ſe hñt ad ſuperiores ſicut executo
res virtutū eoꝝ: per hūc etiā modū angeli infi
mi ordinis poſſunt ꝛ arcere demōes ꝛ etiā mi/
racula facere: ſicut ꝛ ſeraphi incēdit labia Eſa.
vt dictū eſt. ṡ. Datur aūt iſta cuſtodia angelica
oīb⁹ viatorib⁹ nō aūt xpo etiā inq̄tū hō. ꝛ hoc
tum qꝛ imediate regulabat a vbo dei: tum qꝛ
cōprehēſor: vñ nō indigebat qꝛ iam erat in ter
mino etſi viator erat rōne mortalitatis ſupior
tñ angelus. vñ nō decebat eos habere vt cuſto/
des ſed vt miniſtros. Nō hmōi cuſtodie q̄re in
digemus ſm Tho. vbi. ṡ. eſt. qꝛ hō in ſtatu vite
pſentis ꝯſtitut⁹ eſt: vt in via q̄dā qua opʒ tende
re ad patriā in qua iminēt multa picula ab inte
riori ꝛ exteriori. Uñ ꝛ in pſal. Uie illoꝝ tenebre
ꝛ lubricū. ſ. rōne ꝯcupiſcētie interioris: ꝛ ange/
lus dñi. i. diabolus pſequēs eos. Et ſicut homi
ni ambulanti p viā nō tutā datur cuſtodia: ita
etiā nobis decuit dari cuſtodia angeloꝝ vſqꝫ q̄
veniam⁹ ad terminū patrie nec ſufficit liberū ar
bitriū: ꝛ ſi adiuuet qꝛ ifirmat pp mltiplices aie
paſſiōes. nec etiā lex naturalis vel diuina: q̄ in
applicando pncipia iuris vlis ad pticularia cō
tingit multiplr deficere. mādauit ergo de⁹ āge
lis vt cuſtodiāt oēs oibus vijs ſuis: vñ ꝛ prio
homini datus fuit: qꝛ imīnebat ei piculū a dia
bolo: vt putauit ꝛ vgini marie ꝛ alijs ſctis via
toribus. Uñ ꝛ de principe aploꝝ oſtiaria dicē/
te ꝙ petrus eēt pulſans dixerūt alij angelus ei⁹
eſt Act. xij. Nec ifideles nec ipſe antixpus pri/
uant cuſtodia āgeloruʒ. Non eni priuant auxi/
lio toti hūano generi ꝯceſſo diuinitus. ſ. cuſto/
dia angeloꝝ per quā etſi non iuuant ad hoc vt
bonis mereant opib⁹ vitā eternā: tñ iuuant ad
hoc qꝛ a q̄buſdā malis retrahant q̄bus ꝛ ſibi ꝛ
alijs nocere poſſint: ſicut per bonos angelos ar
cent demones ne nocere valeāt q̄tū vellēt. ꝛ qꝛ
dr̄ in oīb⁹ vijs tuis: pōt ꝯſiderari via nr̄a eſſe: ꝛ
vna rōne vltimi termini qui eſt vnus. ſ. beatitu
do. Unde dixit angelus Helye. Grādis tibi re/
ſtat via. iij. Reg. xix. Et multiplex rōne varieta/
tis ſtatus hominum ꝛ operationū. Unde in pſ
dictum eſt in omnibus vijs tuis. Poteſt ergo
conſiderari triplici via ſeu ſtatu.

Cuſtodi unt pti cularit

Cuſtodi unt oēs viato/ res.

Etiam ātichri/ ſtum.

¶ Primo eſt enim via qua mundum ingredi
tur per manifeſtationem.

¶ Secundo eſt via qua in mundo progredi/
tur per conuerſationem.

¶ Tertio eſt via qua mundum egreditur per
migrationem.

¶ Ingreditur .§.v.

Cuſtodi unt i na tiuitate

qꝛ in mūdū qñ in vtero format. Ingredit lucē
mūdi qñ naſcit: ingredit eccliam mūdi qñ ba/
ptizat. Et ſm hoc ſunt opi. qñ pmo angelus de
putet ad cuſtodiā qdā dixerunt ꝙ a tpe baptiſ/
matis. ſed iſtud nō vr̄ rōnabilr dictuʒ. qꝛ illud
nō vr̄ hre locū q̄tū ad bñficia que exhibentur
homini inquātū xpianus. vt ſcʒ tūc exhibeant
ei cū xpianus efficit qḋ in baptiſmo fit. vt ſcʒ ſit
aptus ad ſacrā cetera eccleſie: ſed que exhiben/
tur homini inquātū hʒ nām rōnalē. decet vt ei
exhibeant qñ hʒ nām rōnaleʒ qḋ manifeſtatur
in natiuitate cū etiā infideles habeāt angelos
in cuſtodiā qui nō baptizātur. Aliq dixerūt ꝙ
deputat angelus homini cū eſt in vtero forma/
tus: quod ponit Jaco. de voragine. Sed dicit.
Tho. in. j. parte. q. cxiij. ꝙ puer cum eſt i vtero
mrīno eſt nō totalr a matre ſeparat⁹: ſed p quāʒ
dam colligationē eſt quodāmō aliqd ei⁹: ſicut
fruct⁹ pendens in arbore eſt aliqd arboris. ꝛ iō
probabiliter dici pōt ꝙ angelus q cuſtodit ma
trem cuſtodiat ꝛ plem cū eſt in vtero: ſed in na/
tiuitate qñ eſt ſeparatus a mr̄e. tunc deputat ei
angelus ad cuſtodiā ꝛ iſta eſt tertia opinio quā
tenet Hiero. ꝛ Tho. poſt eū q̄uis enim officiuʒ
angeloꝝ cuſtodie ordinet ad illuminationē do
ctrine ſicut ad principalem effectū cuius illumi
nationis non ſunt capaces pueri in natiuitate
multos tamē alios effectus habent qui pueris
cōpetūt ſcilicet arcere demones ꝛ alia nocumē/
ta corporalia ꝛ ſpiritualia prohibere.

¶ Secunda eſt via .§.vi.

qua pgrediunt cū puenīūt hoies ad vſum rō//
nis. hoc aūt faciunt tripliciter. ſcʒ pſeruando a
malo reuocādo a vitio. excitādo etiā ꝛ pmouē/
do in bonū. ¶ Quantū ad primū ꝛ hoies ꝛ de

Preſer uant a malo.

mones querūt hoībꝰ inferre nocumēta tpalia.
ſed angeli boni īpediūt. vn̄ ⁊ angelus ſcūs qui
preibat populū dei tranſeūtē per mare rubrum
poſuit ſe retro poſt totū populū ne egyptij poſ/
ij. Ma. ſent eos ꝯtingere ⁊ nocere. Exo.xiiij. Et angeli
cha.iij. duriſſime verberauerunt Heliodorꝫ q volebat
expoliare tēplū dn̄i depoſitis. Uidit ēt Jo. alte/
rum angelū aſcendētē ab ortu ſolis habentem
ſignū dei viui qui clamauit q̄tuor angelis.i. de
monijs p q̄tuor partes mūdi ne nocerēt terre ⁊
mari neq̄ arboribꝰ ⁊c̄. Apo.vij. Preſeruāt ml'
to magis a malo culpe hoīes multiplicit vl' im
mittēdo tribulatiōes ⁊ alia īpedimēta. vel tollē
do malas fantaſias vitiorꝫ ⁊ īſtigādo ad reſiſtē/
dum temtatiōibꝰ timore vel amore ſicut in figu
ra de angelo qui apparuit balaā cū gladio eua
ginato terrēs eū ne malediceret populo dei vt
intēdebat. Nume.xxij. Agar ancilla ſarre ei ſe
rebellāti ſignāte ſenſualitatem rōni per ꝯcupi
ſcētias nolēti ſubijci quā angelus reprehendit
⁊ ſuaſit illi ſubijci oſtēdēs fructum ꝯſequēdum
Gen̄.xvj. Et de archāgelo michaele altricante
cū diabolo de corpe moyſi ne inueniret a iude
is vt per ipm idolatrarēt: ſed non pmiſit archā
gelus vt auferret illis occaſionē illiꝰ ſupſtitio/
Reuo/ nis. Scdo angelus per ſui cuſtodiaꝫ reuocat a
cāt a vi/ malo cōmiſſo nō qdē cogēdo vel infundendo
tijs. gratiā ſed inſtigādo interiꝰ ⁊ pſuadēdo ad pe
nitētiā ⁊ aliqn̄ per aliquā tribulationē ſicut cuꝫ
appuit dauid pcutiens gladio peſtis pplm: qd
vidēs cōpūctus ꝯfeſſus eſt pcm̄ ſuū dicēs. Ego
ſum q peccaui ⁊c̄.ij. Reg. vlt. vel cuꝫ ſuggerit
mēti pctōris bonas repntationes vt cōſideret
ſuā ingratitudinē erga deū ⁊ ſuā malitiā ⁊ dei
beneficia vt inducat ad ꝯtritionē vt legit Ju/
di.ij. q angelo dn̄o apparēte ⁊ reprehēdēte po
pulū iſrael de manu ſua preuaricatione recolē
do bn̄ficia a deo eis ꝯceſſa: eleuauerunt vocē ⁊
fleuerūt. Suadet ēt ad ꝯfeſſionē ſciēs necītatē
⁊ vtilitatē eiꝰ: in cuius figuraꝫ hr̄ Eſa. vij. q ſe
raphin angelus purgauit labia Eſa. di. Ecce
mūdaui labia tua.ſ. inducēdo vt hū.ſ. ꝯfiteris
Et ſeqtur. Auferet a te iniqtas tua. Sed ⁊ an/
gelus fuit qui dixit in pſona dn̄i ade poſt pcm̄
Adā vbi es vt ꝯfiteret pcm̄ ſuū. Gen̄.iij. Demū
inducit ad ſatiſfactionē in qua pcipuū eſt vita/
re occaſiōes pctōꝝ: ne recidiuet vbi eſt magna
difficultas pcipue facta habituatione: vn̄ ⁊ q̄ſi
per quandā violētiā opꝫ pcedere ſibiipſi: qd ſi/
guratū extitit. Gen̄.xix. in eductione quaſi vio
lēta facta de loth ab angelis a ſodomis vbi ha
bitabat: ⁊ dictuꝫ eſt ei q nō ſtaret ibi oēm circa
regionē nec retro aſpiceret. Sic inſtigat ange/
lus penitētē q pctā deſerat cū occaſionibus ⁊
nō recidiuet q ſi pctōr maneat obſtinatꝰ ⁊ nō
aſſentit bonis inſtigationibꝰ angeli nō tn̄ ange
lus ex toto dimittit cuſtodiā qn adhuc in mul/
tis iuuet eū: ſed ſm qd.i. pmittit euꝫ cadere in
aliqd malū culpe vel pene nō impediendo qn
cadat ſm ordinē diuinoꝝ iudicioꝝ ⁊ ſꝫ hoc di
cit Hiere.lj. in pſona angeloꝝ. Curauimus ba promo/
bylonē ⁊ nō ē curata: dimittam⁹ ergo iā.i. aiaꝫ uent in
⁊c̄. modo dicto. Tertio per cuſtodiaꝫ angeli qs bono.
pmouet in bono: ⁊ hoc ꝯfortādo in tribulatio
nibꝰ magnis. In cuius exēplū xpo ieſu in ago
ne poſito orāti apparuit angelus de celo ꝯfor/
tās eū. Luce.xxij. Uel pigritiā ⁊ tepiditatē exci
tādo: vnde zach.iiij. di. Angelus dn̄i excitauit
me q̄ſi hoīem: qui excitat a ſomno. Et ad affe/
ctū terrenoꝝ cōtēnēdū. In cuiꝰ figurā angelus
armatus qui apparuit Joſue in cāpo hiericho
in adiutoriū ſuū dixit ei. Solue calciamētū de
pedibꝰ tuis.i. affectus a terrenis remoue. Jo/
ſue.v. Uel ēt reuelando ei diuina myſteria aut
agēda: ſicut Joſeph apparuit angelus in ſom/
nis: ne dimitteret mariā cōiugē ſuam. Mat.j.
Et poſtea nato paruulo ieſu vt fugeret in egy/
ptū. Et poſtea mortuo herode vt rediret. Mat.
ij. Reuelationes facte Danieli de primo ⁊ ſcdo
aduētu xpi fuerūt per archāgelū gabrielē: ⁊ p
ipm annūciatio facta virgini glorioſe de incar
natione. Lu.j. Et oēs locutiones facte moyſi in
pſona dn̄i fuerūt per angelū. Et idē videt dicē/
dū de reuelationibus ſeu locutionibꝰ que dicū
tur facte a xpo qbuſdā ſctis mulieribꝰ: vt ſan/
cte Brigitte de ſuetia: vt ſancte Dalmarie de
anglia: ⁊ ſancte Katherine de ſenis ⁊ hmōi.

Tertia eſt via .§.vij.

qua qs egredit de mūdo. etſi aia eſt bene ab oi Redu/
bus purgata angeli etiā multi aſſociāt eam in cunt pꝰ
hymnis in vitā eternā. Exo.xxiij. Ecce ego mit mortē.
to angelū meū qui cuſtodiat te in via ⁊ inducat
in terrā quā pmiſi pr̄ibus tuis. ⁊ Luce.xvj. Fa
ctum eſt vt moreret mendicus ⁊ portaretur ab
āgelis in ſinū abrae: qui nūc eſt paradiſus. Si
aia cum gr̄a hꝫ aliqd purgāduꝫ angelus aſſo
ciat eā ad purgatoriū ⁊ cōfortat eā ad patiētiā.
⁊ cū cōgruit orat deū pro ea vel ſuffragia ſcā p
ea repſentat mō predicto vt poſſit adaptari illd
Job.xxxiij. Si fuerit angelus loquēs pro eo vt
annūciet hoīs eqtatē miſerebit eiꝰ.ſ. deꝰ ⁊ pur
gata ab angelis pn̄tat deo. Angelus etiam por
tans Abacuc cū prādio ad Danielē clauſum
i carcere leonū. Dan̄.xiiij. ſignificat āgelū inſti
gantē hoiem ad faciēdū ſuffragia mortuoꝝ q̄/
ſi prādiū portādo cōfortās icarceratos in pur/
gatorio ſi aūt egredit qs cū mortali: rapiūt eā
demones ⁊ ducūt eā ad infernuꝫ cū multis cō/ Fletus
tumelijs ⁊ tormētis. ⁊ vt verificari illud Eſaie. angelo/
xxxiij. Angeli pacis amare flebūt: dimittentes rum.
eā demonibꝰ. Ubi tn̄ ſciēdū q cū dr̄ angelus

dolere de pctīs vel penſis hoīum locutio eſt im
propria. Nā nō ſunt in eis paſſiōes: ſed dolor ⁊
gaudiū in eis ſunt ſimplices actus volūtatis: ⁊
hoiem qdē in vlī ꝯſideratū ſm nām vellēt non
dānari. ⁊ ħ dr̄ dolor in eis: ſed ꝯſideratis circū
ſtantijs hoīs: puta pctīs cōmiſſis volūt ipm pu
niri ⁊ derelinqui ſm ꝙ exigit ordo diuine iuſti
tie cui ſe ꝯformāt. ¶ Notādū ēt ꝙ qu lūis cir-
ca iſtā cuſtodiā angeloꝝ aliqū videaſ eē diſcor-
dia ex hīs q̄ hr̄tur Dan. x. ſcꝫ ꝙ princeps pſaꝝ
reſiſtebat angelo gabrieli ad liberationem ppli
iſrael ꝓcurandā: tū ſm rei veritatē nulla eſt cō-
trarietas. vt dicit Greg. in. xvij. mora. tractās il
lud. qui facit ꝯcordiā in ſublimib⁹. Sed ad ħ i
telligendū aduertere opꝫ ſm Tho. in. j. pte. q.
cxiij. ꝙ diuina iuſtitia circa diuerſa regna ⁊ di-
uerſos hoīes varia per angelos exerceaſ. In ſu
is aūt actiōib⁹ angeli ſm dei ſniam regulanſ.
Cōtingit aūt ꝙ in diuerſis regnis ⁊ in diuerſis
hoīb⁹ ꝯtraria merita vel demerita iueniuntur:
vt vnus alteri ſubdaſ vel pferaſ. Quid aūt ſup
hoc hēat ordo dine ſapie: cognoſcē nō pñt niſi
deo reuelāte: vñ neceſſe hñt ſup hīs dinā ꝯſulē
volūtatē ⁊ ſapiam. ſic igiſ inquātū de ꝯtrarijs
meritis ⁊ ſibi repugnātib⁹ ꝯſulūt dinā volūta-
tem reſiſtē ad inuicē referūtur: non qꝛ ſint ꝯrie
eoꝝ volūtates cū in hoc oēs ꝯcordēt ꝙ dei ſen-
tentia impleaſ: ſed qꝛ ea de qb⁹ ꝯſulūt ſunt repu-
gnātia. Itē poſt mortē in plīb⁹ hyſtorijs reperi
tur angelos bonos certamē diſputatiōis hūiſ-
ſe cū angelis malis ſup ſniam alicuꝰ aie egret
ſe a corpe de ſalute eiꝰ vel dānatiōe: ſp tñ ange-
li ꝓualuerūt. vt pꝫ in legēda ſorſei epī quaꝫ de
ſcribit Beda valde deuota. Et hēs in legendis
ſcōrum ante feſtū angeloꝝ. Alij aūt angeli du-
cunt animas ad videndum loca penaruꝫ ⁊ glo
rie vt reuertentes ad corpora alijs manifeſtent
vt in legenda beati Hieronymi.

¶ De pr̄iarchis ⁊ ꝓphetis quō xp̄ꝫ figurauerīt ⁊ de Joāne bapti. ⁊ cōmēdatiōe eiꝰ. Ca. vij.

Paraui lucernam
xp̄o meo inimicos eius induā cō-
fuſiōe. ps. cxxxj. Vidit Joānes in
apocal. ſua. xxiiij. ſeniores in eccle
ſia triūphāti circa thronū dei ⁊ agni qui coro-
nas ſuas de capite deponebāt ante thronū dei
adorātes ⁊ laudātes deū. Hi nō imerito intelli
gi pñt pr̄iarche ⁊ ꝓphete veteris teſtamēti qui
luſtrarūt eccleſiā doctrinis ⁊ exēplis: ⁊ nunc co
ronati triūphāt in celo a deo totū qđ meriti ſint
⁊ glie ē in eis recognoſcētes: ⁊ hoc eſt coronas
deponere. Siquidē. xij. ſunt ꝓphete minores.
q̄tuor maiores. ſcꝫ Hieremias Eſaias Ezechiel
⁊ Daniel. qntꝰ erat Job gētilis. Quinqꝫ ſunt pa
triarche magis noīati eos tpe pcedentes Noe
Abraā Iſaac Jacob ⁊ Joſeph. Dauid quoqꝫ ꝓ-
phetā ⁊ pr̄iarchā noīat Pe. apl̄s in actib⁹ aplo
rum. ſic ſunt. xxiiij. Moyſes legiſlator ꝓpheta
ſummꝰ ⁊ dux ppli pmus. Hi ⁊ alij ſcī vete. teſta
mēti fuerūt lucerne ſeu ſtelle parate ante xp̄m.
Nā lucernā eē legē dicit Salo. Prouer. vj. Lu
cerna ē lex ⁊ mādatū lux. Prophias eē lucernas
apte inſinuat pnceps aploꝝ di. Habetis ꝓphe-
ticū ſermonē cū bñfacietis attēdentes tanq̄ lu
cerne in caliginoſo loco. ⁊ ps. Lucerna pedib⁹ (ij. Pe. i.)
meis vbū. ſ. in lege ⁊ ꝓphis ſcriptū. ſed ⁊ Jo.
bap. ꝓpha ⁊ pr̄iarcha ſpūaſ aploꝝ terminus le
gis ⁊ ꝓphaꝝ: qꝛ lex ⁊ ꝓphe vſqꝫ ad Joānē ſcri-
bit Mat. xj. noiaſ a xp̄o lucerna Jo. v. Ille. ſ. Jo
annes erat lucerna ardēs ⁊ lucēs. Hi ēt dnr̄ ſtel
le. ſ. pres ve. teſti. Dan. xij. q ad iuſtitiā erudiūt
plimos q̄ſi ſtelle in perpetuas eternitates. Et ea
deꝫ rōne. nā vſus lucerne cōter eſt de nocte: et
ſtelle de nocte illūinat. Naꝫ ſupueniēte maiori
luce nec ſtelle apparēt nec lucernis vtimur. Tē
pus vtiqꝫ veteris teſtamenti fuit tanq̄ nox ꝓpt
tenebras erroꝝ ⁊ ignorātie vitatis. Ne ḡ dino
remaneret obſcura ecclia glioſus deꝰ in firma-
mēto celi. ſ. ecclie fecit oriri diuerſas ſtellas di-
uerſis tpīb⁹ q curſuꝫ ſuū pficerēt ſup nr̄m ori-
zontē: ⁊ ſic mūdum illuſtrarēt ⁊ de agēdis ⁊ de
myſterijs credēdis ſuis exēplis ⁊ doctrinis. De
niqꝫ vt lucifer appuit Joānes ba. q pcedit ortū
ſolis. Nā poſt cū ppl̄s q ambulat i tenebris vi-
dit lucē mag. Eſa. ix. Quilibet ḡ illoꝝ vt ſtella ⁊
lucerna fuit paratꝰ ante xp̄m. Nā oculis egris
odioſa eſt lux ⁊ pcipue cū eſt magna ⁊ reuerbe-
rat oculos tenebris aſſuetos: ſꝫ pcedētib⁹ paruis
lumīb⁹ lucernaꝝ vl' ſtellaꝝ pparata eſt acies in-
ualida mētis hūane ad ſolē iuſtitie xp̄ꝫ ⁊ doctri
nam eiꝰ lucidiſſimā ſuſcipiēdā. Et p hāc lucē
ſtellaꝝ ⁊ lucernaꝝ inimici xp̄i ⁊ ecclie induunt
ꝯfuſione de ſuis errorib⁹ ⁊ vitijs q̄ ois ꝯuincū
tur ⁊ arguunſ doctrina ⁊ exēplis ꝯuerſationis
eoꝝ. Vn ⁊ de Johē bap. vltima ſtella dixit deus
Malach. iij. Ecce ego mitto angelū meū q ppa
rabit ⁊c̄. Ne igiſ nox veteris teſti q̄ iā pceſſit re
maneret obſcura viatorib⁹: ſed aliqđ lumē ad-
eſſet cuiꝰ illuſtratiōe opari vtuoſe valerēt: ⁊ no-
titiā fidei pciperēt de ſalute ꝯſeq̄nda p xp̄ꝫ i ce-
lo ecclie appuerūt. vt ſydera ⁊ lucerna prefati ⁊
pr̄iarche ⁊ ꝓphe diuerſis tpīb⁹. Hoꝝ pmꝰ ⁊ pr̄
oium fuit Adā q mūdū inocētia illuſtrauit an-
te lapſuꝫ in padiſo: ſed poſt lapſuꝫ pnia. Nā vt
dr̄ Sap. x. Eduxit illū deꝰ a delicto ſuo ſcꝫ p pe-
nitētiā q̄ ⁊ dormiēs ex eo ꝙ de latē eiꝰ ex coſta (Adā pmꝰ pr̄iarcha.)
formata ē vxor. Gen. ij. Ecclia figurauit xp̄ꝫ de
cuiꝰ latē dormiētis in cruce ſopore mortis for-
mata ē vxor ecclia. nā lācea vlnerato exiuit ſan
guis ⁊ aq̄. Jo. xix. ſignātia baptiſmū ⁊ euchari
ſtiā q̄ ad ſanguinē qb⁹ ſacris baptiſmo pceptoꝝ

Pugna angelorum.

paſſiõe credẽ ita hoĩes efficiuntur fideles ꝑ poſſe
coſte. exiij ſcã eſt mlier in Adã poſita eſt caro qa
viñ eccleſia ſcã ẽ fortis. ſ. ex paſſiõe inde xp̃s q̃ſi ĩ
Abel. firmat⁹ eſt oñſa ĩfirmitate mortalitatis. Sꝫ abel
fili⁹ ei⁹ decẽti⁹ vt ſtella orta eſt ad ꝓcedũ lumen
ꝑmanẽtis inocẽtie q ⁊ xp̃m agnũ inocẽtẽ figu/
rauit occiſuꝫ ꝑꝑ inuidiã a frẽ ſuo. i. pplo iudeo/
rum de q̃rũ gl̃ie erat. Gen. iiij. Ut ſtella micans
Noe. ſplẽdore fidei viſus eſt Noẽ patriarcha. Qui dõ
credẽs in diluuio ꝓnũciato per cẽtũ annos ĩ an
tea arcã miri opis ad mãdatũ dñi fabricauit ad
ſe ꝓſeruãdũ cũ familia ⁊ cũctis gñib⁹ aĩantiũ
ab aq̃ diluuij ꝑditiõis. Gen. vj. ſignãs ⁊ in ar/
ca eccleſiã ex̃ quã nullus ſaluaf a diluuio ꝑditio
nis. ac ẽt dñm ieſuꝫ in ſua ebriatiõe. Nã ex amo
re fruct⁹ ſalutis vinee ſue hũane. ſ. nãe: q꞉ exta/
ſim paſſus nudus ĩ cruce oñſus eſt: quem deri/
dẽs vn⁹ ex filijs ſuis. ſ. Cham. i. ppl̃s iudeoꝝ
maledictionẽ ꝑfidie ẗpalis ſeruitutis incurrit.
Alij duo Sem ⁊ Japhet ex reuerẽtia coopiẽtes
ſcꝫ natio grecoꝝ ⁊ latinoꝝ in reuerẽtia ſuſcipiẽ
tes paſſionẽ xp̄i: bñdictionẽ eternã ꝯſequũtur
q̃ſtũ ad ꝯuerſos ad fidẽ. vt exponit Aug. xviij.
de ciui. dei. Deinde lucerna ⁊ ſtella ſplẽdida in
celo eccleſie ort⁹ eſt Abraã q mũdũ docuit itegrã
Abraã. ⁊ ꝑfectã obediẽtiã ad vnã dñi vocẽ relinquens
ꝓꝑ̃iã parẽtes ⁊ domũ ꝓpriã. Demũ filiũ vnige
nitũ in ſacrificiũ offerẽs. Gen. xxij. Hic vidit di
ẽ xp̃s ⁊ gauiſus eſt ſcꝫ noticia ſibi data in my/
ſterio trinitatis ⁊ incarnatiõis qñ ſcꝫ manẽs ad
ilicẽ mãbre trib⁹ ſibi apparẽtibus tres vidit ⁊
vnũ adorauit: qb⁹ Sarra tria ſata ſil̃e decoxit
⁊ vitulũ ſaginatum ab eis comeſta. Gen. xviij.
Nã etſi tres ꝑſone ſunt in diuinis vnus tñ de⁹ ĩm
colẽdus eſt in xp̃o. Inſup etſi tres ſbe varie ſũt
ſcꝫ deitas aĩa ⁊ caro. vna tñ tãtũ ꝑſona eſt xp̃us
a nobis adorãdus. Sarra eccleſia ſcꝫ tria ſata ſil̃e
decocta offert comedẽda: q꞉ hoĩes de trib⁹ mũ
di ꝑtib⁹ Aſia: Africa: ⁊ Europa ad fidẽ ꝯuerſos
⁊ a ſimile vitioꝝ mũdatos igne dilectiõis ꝯco
ctos offert xp̃o incorporãdos gl̃ia. vitulũ ſcꝫ xp̃i
de quotidie offert in ſacro altaris ab eo ſuſcipi
endũ. Abrae optimus fili⁹ Iſaac mãſuetudine
mũdũ radiauit. qui nõ renitẽs ſꝫ ſpõtane⁹ a pa
Iſaac. tre ꝑmiſit ſe ligari ⁊ ad victimã exponi: ⁊ iniu/
rias allophiloꝝ circa puteos equanimit̃ tulit.
Gen. xxij. ⁊ xxiij. qui xp̃ꝫ egregie figurauit. ob/
latus eſt. n. q꞉ ipe voluit q̃ſi agn⁹ mãſuet⁹ q por
taf ad victimã: p̃re ꝑmittẽte ſeuiciã iudeorũ ꝯ
ip̃m qui tñ in deitate ſua mortu⁹ nõ eſt: ſꝫ aries
q cornua hebat in ſpinis. i. hũanitas ei⁹ ſpinis
coronata. O q̃ſta prudẽtia Jacob mũdũ in ſu/
is opib⁹ illuminauit heſperus ⁊ lucifer non eſt
ita clar⁹. hic ⁊ ꝓmogeniture iura ſibi a deo ꝯceſ
Jacob. ſa vexat⁹ a frẽ lẽtis edulio prudenter redemit.
Ipe ꝯſilio mr̃is a deo edocte piã fraudẽ ꝑ bene

dictiõe vltiã ex iure obtinẽda erga p̃rem cõmi
ſit Gen. xxvij. c. Et prudẽti⁹ furẽtẽ frẽꝫ ⁊ minas
ei⁹ ad remota accedẽs declinauit. Circũuẽt⁹ a La
ban pl̃ies man⁹ ei⁹ euadẽs cũ familia ſua tota ⁊
magna ſba recõciliato germano ꝑ man⁹ ei⁹ ad
ꝓpria remeauit. Hic xp̃ꝫ ſignificat q trãſito ior
dane mortalitatis ĩ baculo crucis paup dimiſ/
ſa domo p̃ria demũ cũ duab⁹ turmis angeloꝝ
ſcꝫ ⁊ aĩaꝝ ad celũ aſcẽdit. Nã q bñdictionẽ ipe
minor a p̃re accepit: ſignificat ĩ corpe xp̄i myſti
co q reprobato ꝑꝑ ꝑfidiã pplo hebreoꝝ: q pri/
mogenit⁹ dei dñ: bñdictionẽ grẽ ⁊ gl̃ie recepit
ppl̃s gẽtil̃: maior ꝯuerſus ad fidẽ vt dimittam⁹
de ſcala viſa ab eo: q̃ ſignificat myſteriũ icarna
tõis. Stella rutilãs orta ex Jacob fuit patriarcha
Joſeph: q mũdũ clarificauit v̄tute caſtitatis ex
ponẽs ſe morti magis q̃ꝫ adulterio aſſentiret: vt ioſeph.
pꝫ Gen. xxxix. c. xp̃ꝫ mltiplr̃ figurãs. q꞉ exoſus
ſcꝫ a frib⁹ cũ accuſaret: puta cria eoꝝ. i. rephen/
deret ⁊ a frib⁹ tradit⁹ ĩ man⁹ gẽtiũ. Juda vno ex
frib⁹ ſuggerẽte vẽditione: ſic Judas ꝓditor: de
mũ q꞉ aſſentire noluit: ſynagoge appetẽti copu
laꝫ ei⁹. i. q ſe ꝯiũgẽt morib⁹ eoꝝ ⁊ ꝯformare vt
put⁹ hõ accuſat⁹ de adulterio q ſibi ſcꝫ aſcripſiſ/
ſet deitatẽ vt ſibi vnitã tradit⁹ eſt ĩ carcẽ iſerni
ꝑ mortẽ ſꝫ poſtmodũ tõſo capite. i. amotis defe
ctib⁹ mortalitatis: idut⁹ veſte gl̃ie oñdẽs ſapiaꝫ
ſuã vict⁹ eſt ſaluator mundi rege Pharaone. i.
deo ſic ordinãte: vt ĩ noĩe ei⁹ oẽ genu flectaf ce
leſtiũ ⁊c. ipe ẽ diſpẽſator frumẽtoꝝ ſcãꝝ doctri
naꝝ: ꝑ aplos tpe famis v̄bi dei: ⁊ ſic ĩ fine mun/
di recogſcẽt iudei ꝯuerſi ad veſper. ĩ famẽ patiẽ
tes v̄itatis ſe fuiſſe frẽꝫ ſuũ ſed ſaluatorẽ mũdi
ñ ĩfirmũ ⁊ ãnichilatũ vt ĩcẽderũt. ¶ Lucerna ⁊
ſtella maria ſic fuit moyſes maxim⁹ ꝓphãs p̃ri/
archa ꝓm⁹ dux ppl̃i: iuſtitiã mũdo tradidit ꝑ le
gẽ ſibi ĩ a deo traditã: docẽdo deo exhibẽ q̃bitũ moyſes
cultũ ꝑ cerimõialia p̃rio qd ſibi ẽ q̃bitũ ab offen
ſiõib⁹ abſtinẽdo per iudiciaria ꝓcepta irregulr̃
miaꝫ cũ ſeueritate miſcẽdo: ſeuere idolatras ꝓ
ſternẽdo ſuas iniurias clemẽter remittendo: fi
gurã tenuit xp̄i Jeſu: q occultat⁹ ẽ vt moyſes in
ſua iſantia in egyptuꝫ: ne occideref a rege non
pharaõe: ſꝫ ab Herode. Magnus imo hõ ſcũs
miracula mlta fec̃. Agnũ paſchalẽ comedi duꝫ
ĩ ſacro iſtituit: ⁊ ipe comedit vtrũqꝫ figurã ⁊ fi/
guratũ. Mare itrauit baptiſmũ. ſcꝫ cuꝫ ſuis fi/
delib⁹ q̃rũ ẽ ductor legẽ euãgeliũ dedit Jeſus
naue fortis ĩ bello: vt ſtella ad fortitudineꝫ ꝑſe
uerãter hũdã ĩ mũdo illuxit ⁊ murmurãtib⁹ ex/
ploratorib⁹ ipe viril̃r ꝯdixit: cũ hoſtib⁹ bellans Joſue
victoriã obtinuit ⁊ trã ꝓmiſſionis ſuis ꝓmiſit
aĩs diuiſit deſignãs noĩe ſ. ieſuꝫ ac. ẽt regeꝫ.
nã ſcribis ⁊ phariſeis reſtituit demones hoſtes
fortiſſimos proſtrauit: ⁊ terrã ꝓmiſſionis ſup
nã intrãs ꝓmia varia ſuis diſtribuit. ¶ Quia

Job. vnđ tāta patientia voles edificauit. vt Job gē
tilis vere ſtella radioſa: nā amiſſa ſuba maria
orbato caterua filioꝝ vlceribꝰ lacerato non re/
manſit niſi vxor ad exprobrādū bona opa ſua.
Amici etiā venerūt ad ꝯſolandū eū ad detrahē
dū ⁊ arguēdū eū de hypocriſi ꝓruperunt. vt pꝫ
in ter. ſed p interꝑtatione nois xp̄s eſt nr̄ dolēs
q dolores nr̄os ipe portauit ⁊ ipſe oīa patientiſ
ſime tulit vterqꝫ dicens. Sit nomē dn̄i bn̄dictū
vt dimittamꝰ qđ ait. Credo q redēptor meꝰ vi
uit ⁊c̄. de paſſiōe ⁊ reſurrectiōe tacite ꝓphetās.
Dauid. Dauid dilectionē dei ⁊ ꝓximi lumie ſue ꝯuerſa
tionis hoībus demōſtrauit. nā erga deū deuo/
tiſſimus ꝯtēplationi frequēter inſiſtebat. vt pꝫ
in pō. Ipſe cantores in tēplo inſtituit ⁊ hebdo/
madarios ad officiandū ⁊ coraꝫ arca dei ex fer/
uore nudus ſaltauit: ꝓximi dilectiōe ita flagra
uit: vt pro inimico peſſimo ſaule cui multa bn̄fi
cia ꝯtulerat mortuo fleuerit ieiunauerit occidē
tem occidi mādauit: ⁊ cū pluries ꝑſequētē hēret
in manibꝰ nunq̄ leſit: dn̄m nr̄m ipſe ſignauit:
qui goliath diabolū cū eo in dẽſerto bellādo tri
bus lapidibꝰ. i. ſcripture auc̄te deuicit: ſed po/
ſtea in cruce ſua gladio ꝓpo ſcꝫ malicie goliath
diaboli interemit. Nā diabolus malicia ſua in
duxit iudeos ad xp̄m occidendū exiſtimans ſe
eū ⁊ alios in inferno detenturū. ſed p hāc mſli/
ciā innocēter occiſus eū occidit. ⁊ vires ſuas ꝑ
ſtrauit. ⁊ populū dei de obprobrio filius libera
uit. Prophe qꝫ ceteri vt Eſaias. Hiere: Ezech.
Daniel. cū alijs tanq̄ ſtelle exēplo ſue conuerſa
tionis ſctē mundū illuſtrarūt paſſiōibus ſuis.
quas ꝑmi tres pro reprehēſione vitioꝝ ⁊ ꝑdica
tione veritatis ꝑtulerūt xp̄i paſſionē deſignan
tes ⁊ apta teſtimōia de icarnatiōe ⁊ paſſiōe red
diderūt. Nā Eſaias de incarnatiōe. c. vij ait. Ec
ce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit nomē
eius emanuel. qđ Mattheus euāgeliſta interꝑ
taf. c. j. nobiſcū deus. Sꝫ de natiuitate eiꝰ ⁊ noi
bus inſinuātibus magnitudinē eiꝰ. c. ix. inqt.
Paruulus natus eſt nobis ⁊ filius datus eſt no
bis ⁊c̄. De paſſione eſꝰ ita aperte loquitur. pre/
cipue in c. liij. p totū vt videaſ tanq̄ euāgeliſta
hyſtoriā texere magis q̄ futura ꝑdiceſ. Hiere.
quoqꝫ. c. xxxj. Nouū faciet dn̄s ſup terrā. femi/
na circūdabit virū Ezech. in. xliiij. c. de porta in
templo dn̄i clauſa. per quā vir nō ꝑtrāſibit ſed
dn̄s deus ingredieſ p eā ⁊ clauſa erit principi.
Daniel tp̄s ipm ꝑſixit future incarnatiōis. in
lxx. hebdomadis annoꝝ a tpe in ſe date a Cyro
rege ꝑſarū. de reedificatiōe ciuitatis hierlm ⁊
mortem eius ac deſtructione hieruſalem factā
Titū ⁊ veſpaſianum. vt pꝫ Danielis. ix. Hi oēs
ꝑiarche ⁊ ꝓphe nō ſolū noctē mūdi illuſtrarūt
vite ſctimnnia. ⁊ ſolē xp̄m oriturū ꝓnūciaue
rant verbis ⁊ figuris. ſed etiā eccliam triūphā/

tē credētes. ⁊ ad eā anhelātes nobis eā oſtēde/
rūt. Cōfitentes eni q̄ hoſpites ſūt ⁊ pegrini ſu
p terrā. in eo q habitāt i tabernaculis. ſignificāt
ſe ꝑriaꝫ ingrere meliorē. i. celeſtem. ait aplꝰs ad
Heb. xj. ¶ Poſt oīs ꝑfatas ſtellas appropiquā Johan/
te die q̄ſi ſtella matutina ⁊ ſplēdida ortꝰ eſt Jo. nes ba/
bap. ꝑiarcha diſcipuloꝝ xp̄i ⁊ anachoritaꝝ ꝓ ptiſta.
ꝓha ⁊ pluſq̄ ꝓpha. qui eni ſctitate ꝯſpicuus tā
quā lucerna ſup cādelabrū venit pare dn̄o ple/
bē ꝑfectā dicēs iudeis. Ego vox clamātis i deſ
to parate viā dn̄i. ſic dixit Eſa. ſ. c. xl. Aptiſſime
ergo de Jo. bap. itelligiſ dictū Pō. Paraui lu
cernā xp̄o meo. ex cuiꝰ teſtionio q̄n. ſ. q̄ſierūt ab
eo ſi erat xp̄s. inimici eiꝰ induti ſūt ꝯfuſiōe i ip/
ſuꝫ nō credētes. Ipſe eū figurauit in ꝯceptione
miraculoſa. q: de ſterili i natiuitate gaudioſa:
in ānūciatiōe ꝑus p Gabrielē ſtuporoſa. i ꝑdica
tione gratioſa: in baptizatiōe ſerioſa. in paſſiōe
ignominioſa. Deniqꝫ ab illo ſūt ꝓmpta Jo. pre
conia p quē factū ē celū: creata ſūt elemēta. Ait
n. ſaluator Mat. xj. Inter natos. mu. n̄. ſur. ma.
Jo. bap. Ex eo q dicit: iter natos: excludiſ vgo
Maria maior eoꝝ: q: nata fuit nō natus. i. femi
na nō maſculus. Et cū ſubdiſ mulieꝝ qđ nomē
ꝓprie iportat mulierē a viro cognitā excludiſ
xp̄s. q fuit natꝰ mlieris: ſꝫ vgis q vtiqꝫ xp̄s ſine
cōparatiōe maior Jo. vn̄ ſubdit. Qui mior eſt ī
regno celoꝝ: maior eſt illo. ſ. Joāne mior in re
gno eccle. tūc xp̄s ꝑm opi. iudeoꝝ. Nā miſeſt
ad illū tanq̄ ad meſſiā: ſꝫ ꝑm rei vitatē maior
eſt xp̄s. Uel loqtur de āgelis: q̄ꝝ minimus eſt
maior in dignitate Jo. bap. duꝫ erat viator. q
aūt quidā exponūt de be. Fran. q fuit minor. i.
ordinis minoꝝ inſtituto: ſꝫ maior iohāne: ex/
torta nimis videſ hec expoſitio ⁊ temeraria in
faciēdo Frā. ꝑfectiorē vel glorioſiorē Jo. bap.
Unꝰ eſt ingt Ber. in ſer. đ Jo. bap. ⁊ ſcđm nō
hꝫ. ſ. ſibi ſilem q vniuerſitatis hūane trāſcēdit
aſſenſuꝫ. Et de hoc ſingulariter intelligiſ: para
ui lucernā xp̄o meo. Lucerna quidē formatur
ex terra vel ferro q nō incōgruit Jo. bap. Naꝫ Sermo
terreꝰ fuit p profūdā hūilitatē. dū reputatꝰ meſ de Joā
ſias a doctoribꝰ ſe vocē nūciauit que p ſe non ne bap/
ſubſiſtit. ſꝫ prolata imediate deficit. ferrꝰ p con tiſta.
ſtantē mortē ꝓ veritate nunciāda ſuſtinēs. ſed
paraſ lucerna vt luceat p oleū lychinū ⁊ ignē.
ſic Jo. fuit preparatus. Oleo gratioſitatis. Ly
chino albo puritatis. igne ardētis charitatis.

¶ Primum oſtē/ .§. i.
dit nomē ſuū. Nā Johēs iterꝑtaſ i q̄ eſt grā. ſcꝫ
p excellētiā. Un̄ de eo fuit dictū p grabrielē pa
tri. ſpūſctō replebiſ ex vtero matris ſue. Lu. j.
Grā oīs virtutis fuit i eo. Un̄ Chryſo. i q̄dam
omel. iqt Jo. ſchola vtutū: magiſteriū vite: ſcti
tatis forma: norma iuſtitie: virginitatis ſpecu/

ſum: pudicicie titulus: caſtitatis exẽplũ: penitẽ
tie via pctõꝝ venia fidei diſciplina: maioꝛ ho-
mine: par angel'. legis ſumma: euãgelij ſanctio
aploꝝ vox: ſilentiũ pphãꝝ: lucerna mũdi ꝓcur
ſoꝛ iudicis: xp̃i mediatoꝛ: dñi teſtis: ⁊ toti⁹ me-
dius trinitatis. Et hic tãtus daꝛ inceſtui: tradiꝛ
adultere adijciꝛ ſaltatrici. Hec ille. Itẽ Pe. da-
mianus in ſer. quodã Joã. humanoꝝ limes eſt
meritoꝝ. Quãtacũqꝫ eni aplici ſenatus excellat
auctas: q̃ntacũqꝫ eni vel pꝛiarchaꝝ fides in di-
uina agnitiõe pficiat vel oracula pphetarũ ad
reſecãda arcana ↄualeſcãt. q̃ntũlibet cumuletur
triũphãtiũ glia martyꝝ q̃uis exfloreat vernãs
pudicicia virginũ vel in verbis vite ſe exerce-
at lingua doctoꝝ citra metã Joã. oĩa cohibenꝛ
nihil pfecti⁹ vltra pgrediꝛ huius incõparabil'
vite ſeriẽ nõ hyſtoriographus qſpiã poſt eius
obitũ. ſed archangelus ille pcipuus anteq̃ꝫ con
cept⁹ eẽt ſicut ⁊ deũ. ſic ⁊ hmõi operãda miran
da narrauit. Felix part⁹ quẽ illa excipit q̃ illũi
nat oẽm hoiem veniẽtẽ in hunc mũdũ. Nolu-
it eni maria ab Eliſabeth diſcedere donec grã-
deue puerpere miniſteriũ ſedulitatis ĩpẽderet
ſcꝫ in partu. ille ſolũ laudabilioꝛ eſt Joan. qui a
cũctis celeſtibus ⁊ terrenis laudaꝛ ⁊ benediciꝛ
creaturis ſcꝫ xp̃o. oĩum itaqꝫ ſcõꝝ particeps ſa-
cius eſt choꝛis. qꝛ nulla ſibi virtus deficit ſancti
tatis. imo tanto iter oẽs inſigni⁹ emicat. quãto
actoꝛi omniũ p meritã ſublimi⁹ appropinquat.
Perpẽdite q̃ꝫ ãgelica vita erat ei⁹ q cũ nulli⁹ ſi
gnũ v̾tutis oñdẽt xp̃m tñ eẽ illum oĩs pplo eſti
maret. Hec omnia Pe. Damianus.

De puritate eius. §. ij.

deſignata p lychinũ albũ. qꝛ de bombice leuiſſi
ma canit eccl'ia in hymno ſuo. O nimis felix
meritiqꝫ celſi neſciẽs labẽ niuei pudoris ⁊c. Et
Chryſ. dicit q vita Jo. faciebat oĩum ſcõꝝ vitã
apparere culpabilẽ. Et ponit exẽplũ. ſicut ſi qs
poneret iuxta pannũ albũ ⁊ mũdũ alia nõ mun
da diceret illud valde mũdũ. ſed ſi poneret iux
ta niuẽ cõparatione eius diceret illũ pannũ al-
bum ĩmundũ. ita vita ſcõꝝ etſi in ſe mũda ⁊ pu
ra fuerit: in cõparatiõe Jo. vꝛ q̃ſi ĩmunda. Vñ
Officia angelorũ Joã. exercuit — ⁊ ſaluatoꝛ vocat eũ angelum. di. hic eſt de quo
ſcriptũ eſt. Ecce ego mitto angelũ ⁊c. Malach.
iij. Ad motũ eni angeli vixit gnimo ⁊ officia
oĩum angeloꝝ videꝛ exercuiſſe. Angeloꝝ. ſ. dũ
minima nũciauit annũciãs ⁊ exhoꝛtãs pplꝫ ad
pniam. Et gaudiũ eſt angelis dei ſup vno pec-
catoꝛe pniam agẽte. Lu. xv. Archangeloꝝ duꝫ
maioꝛa imo maxia nũciauit xp̃m digito oñdẽs
quẽ nũciabat dicẽs. Ecce agn⁹ dei. Jo. j. Virtutꝫ
faciẽdo miracula. nã nat⁹ pr̃i muto loq̃lã reſti-
tuit ⁊ in vtero mr̃is exñs xp̃m agſcẽs ↄceptuꝫ.
iõ a virgine Eliſabeth mr̃em viſitãte adoꝛans
exultauit. Lu. j. Oſtñ ptãtis exhibuit arcẽdo
demones a mẽtib⁹ eoꝝ q cõpuncti ad doctrinã
eius ⁊ ↄfitẽtes pctã ſua accedebãt ad baptiſmũ.
Oſtñ pncipatuũ q docẽt nos platos reuereri:
vñ de xp̃o loquens ait. Qui de celo venit ſuper
oẽs eſt: ⁊ nõ ſum dign⁹ corrigiã calciamẽtoꝛũ
ei⁹ ſoluere. Dñationũ que docẽt erga ſubditos — Lu. iij.
rectũ dñium gerere. qꝛ a ſubditis vt a diſcipul'
habebaꝛ in magno honoꝛe ⁊ amoꝛe apud ma-
gnates vt ſcribas ⁊ pncipes ſacerdotu in timo
re eos dure arguẽs ⁊ cũctis vitijs ⁊ paſſionib⁹
pfecte in ſe dñabaꝛ. Oſtõ v̾sus eſt thronoꝝ in q
bus de⁹ reſidet ⁊ iudicia ſua exercet. Et Joan.
arguebat Herodẽ de adulterio q̃ſi iudicãs euꝫ
⁊ in mẽte eius dñs pfecte qeſcebat. Cherubin
q interptaꝛ plenitudo ſcie. qꝛ Joan. hũit plenã
cognitionẽ de xp̃o. Nam ⁊ lucifer vocaꝛ. Job.
xxxviij. Nunqd pduces luciferꝫ in tpe ſuo. De
mum ⁊ ardoꝛẽ hũit ſeraphicũ. venit. n. in ſpũ ⁊
virtute Helye. vt dꝛ Lu. j. ⁊ de Helya ſcribitur
Eccl'i. xlviij. Surrexit Helyas q̃ſi ignis ⁊ verba
eius vt facula ardebãt. Et q̃uis eẽt ita purus ⁊
in vtero ſcificat⁹: ex quo moꝛtal'r peccare nõ po
terat: tñ de ſe nõ ↄfidẽs antra deſti teneris ſub
annis ciuiũ turmas fugiẽs petiſti: canit eccl'ia
ne ſaltẽ leui maculare vitã famine poſſes. Igneꝫ
charitatis fuiſſe in hac lucerna oñdit xp̃s dicẽs
de eo. Joã. v. Ille erat lucerna ardẽs. Nã vt ait
Ber. Lucẽ p exẽplũ vel doctrinã ⁊ nõ ardere p
charitatẽ vanũ eſt: qꝛ eſt ſicut es ſonãs ⁊ cimba
lum tinniẽs. Sicut aũt tãto vnuſqſqꝫ a ſupno
amoꝛe diſiũgiꝛ quotiẽs in infimis delectaꝛ ſm
Greg. in omel. pẽthecoſtes. ita ecõuerſo quãto
qs magis abſtrahiꝛ a delectatiõib⁹ mũdi. tãto
fit capacioꝛ ⁊ aptioꝛ ad dilectionẽ dei. Quis ãt
ſcũs magis fuit abſtract⁹ ab affectiõe terreno-
rum ⁊ vſu q̃ Joan. ab ĩfantia parẽtes nobiles
⁊ antiquos deſerẽs: deſta penetrãs veſtitũ ha-
bens de pilis cameloꝝ: p cibo ⁊ potu hũit locu
ſtas. i. radices herbaꝝ ſm vnã expoſitionem et
mel ſilueſtre: aquã purã bibẽs p lecto terrã nu-
dam: nec credendũ eſt q vacaret ocio: ſed cõti-
nue ↄtẽplatiõi diuinoꝝ: vñ incẽdebaꝛ mens ei⁹
in deũ ſm illud ps. In meditatiõe mea exarde
ſcit ignis. ſ. diuini amoꝛis: vñ ⁊ pꝛ eſt ac magr̃
anachoritaꝝ ſeu ſolitarioꝝ: q̃ vita ſeu ſtatus cũ
debite exerceꝛ. ſ. total'r vacãs ↄtẽplationi pfecti
oꝛ eſt ſtatu cenobitaꝝ ⁊ actiuoꝝ. Et q̃uis Joã.
qꝛ optime nouerat dñm ieſum: ⁊ frater ei⁹ erat — Joã. nõ ſeq̃baꝛ xp̃m.
ↄſobrinus ex pte mr̃is ſequendo ipm xp̃m: vt
apli audiẽdo doctrinã vidẽdo miracula ⁊ exẽ-
pla habuiſſet maximã ↄſolationẽ ſpũalẽ: tñ cõ-
foꝛm. ĩs ſe diuine volũtati itelligẽs vocationeꝫ
ſuã a deo foꝛe in deſertũ manere vel iuxta Joꝛ-
danem: ibi fixus pmanens nec xp̃m ſecutus eſt
ad horã q̃n traſeuntẽ iuxta Joꝛdanẽ vidit. ſta-

bat Joã. dicit euãgeliſta iuxta iordanẽ ⁊ videſ
xp̃m trãſeũtẽ dixit. Ecce agnus dei. ⁊ duo diſci
puli q̃ erãt cũ eo. ſ. Andreas ⁊ alij ſecuti ſunt xp̃s
ipſe võ ad iordanẽ remãſit. Sed aduerte quia
quẽ ꝯſolatio ꝓpria ſpũalis nõ potuit mouere a
ſtatu ad quez dñs elegerat zelus diuine offenſe
ardẽs ⁊ amoꝛ ſalutis ꝓximi eũ traxit de deſto
vel loco iordanis ad arguẽdũ Herodẽ de adul
Joãnes mittit diſcipulos ad Jeſum. terio ꝓficiſcẽs. Nõ inuidebat ipſe glle xp̃i ſuam
gliam querẽs: ſed augere conabat diſcipul ſu
is ad eũ deſtinatis vt ei adhererẽt. Nõ enim ex
ignorãtia vel dubitatiõe miſit duos diſcipulos
ſuos ipſe Joan. incarceratꝰ ad xp̃m iterrogare:
tu es qui vẽturus es an aliũ expectamꝰ. Mat.
xj. ſed ex dilectiõe vera ad xp̃m ⁊ ad diſcipulos
ſuos quocũq; illud exponat: nã q̃drupliciter ex
ponit Chꝛyſo. ſup Matth. dicit q̃ miſit iterro
gare xp̃m nõ pro ſe tanq̃ dubitaret: ſed pro di
ſcipulis dubitãtibꝰ ⁊ ex nimia affectiõe quaz ha
bebant ad magr̃m ſuũ Joã. maiorẽ xp̃m eẽ vix
credebãt ſed putabãt ip̃m ex humilitate ſic loq.
Miſit ergo diſcipulos ex pte ſua interrogãtes
vt audita doctrina ſua ⁊ miraculis viſis in euz
crederẽt ⁊ ei adhererẽt. Vñ ⁊ xp̃s hoc cog̃ſcẽs
aduenĩẽtibꝰ diſcipulis nõ dixit. Ego ſum meſſi
as qui vẽturus eſt in mũdo. ne videret q̃ſi ſe ia
ctare ſed fecit multa miracl'a que p̃dixerat Eſa
ias meſſiã facturꝝ q̃ alij nõ fecerũt prioꝛes: vt p
hec ſigna poſſent eũ cognoſcẽ aduenientes. Di
cit enĩ Eſa. xxxv. Dñs veniet ⁊ ſaluabit nos. et
tunc aperient oculi cecoꝝ ⁊ aures ſurdoꝝ pate
bunt: tũc ſaliet q̃ſi ceruus claudus ⁊ apta erit li
gua mutoꝝ ⁊c. Faciẽs igit xp̃s iſta miracula co
ram eis voluit q̃ſi dicere. Ex his poteſtis perci
pere ſi ſum meſſias vẽturus. Jte ergo ⁊ nuncia
te Joãni q̃ audiſtis ⁊ vidiſtis: ⁊ ipſe vobis ꝺcla
rabit q̃ pro vobis ⁊ nõ p ſeipſo q̃ſiuit. ¶ Am
Ambꝛ. broſ. aũt dicit q̃ p verba Jo. non i fide ſed ex pi
etate dubitauit. i. ad modũ dubitantiũ locutus
eſt. q̃ſi diceret. cũ dignatꝰ ſis pro hoĩbꝰ incarna
ri: q̃ etiã venias ad patiẽdũ crucẽ ⁊ moꝛtẽ: nõ
ꝯuenit dignitati tue ⁊ tãte inocẽtie. Sed reſpõ
dens xp̃s poſt miracula relata ſubdit. Btũs q
nõ fuerit ſcãdalizatꝰ in me. q. d. Ego nõ ſolum
facere miracula veni p ſalute hoium ſed etiam
pati: ſed tãta erit cecitas ⁊ igratitudo hominũ
q̃ multi ſcandalizabunt de mea moꝛte. vñ ma
Grego. gis deberẽt diligẽ ⁊ grãs agere. ¶ Gregoꝰ. in
omel. ait q̃ Joãnes miſit ad inq̃rẽdum ex illis
verbis. Tu es ⁊c. nõ ſi eẽt meſſias: vel ſi eẽt pro
humano genere paſſurus: q2 ⁊ hoc ſciens aliq̃s
manifeſtauerat di. Ecce agnꝰ dei. innuẽs ipſuz
imolandũ pro liberatiõe hoium: vt figuratum
fuit in agno paſchali: ſed vt ſciret ſi moꝛtẽs di
gnaret et deſcẽdere ad infernali. i. limbũ patꝝ
⁊ venire quo ipſe de ꝓximo erat acceſſurus per
decapitationẽ: vel aliũ miſſurus angelũ vel aliũ
nũn ad educẽdũ de tenebris: vt ſicut fuerat p̃
curſoꝛ ſuus in mũdo: ita fieret in limbo illis nũ
ciãdo. Sed in riſſione ſua oñdit xp̃s q̃ p ſe de
ſcẽderet: nã ſicẽ coꝛpaliter per ſe illos ſanauerat
ab illis ifirmitatibꝰ: ita ⁊ aĩas ab illis ifirmita
tibꝰ ſpũalibus per ſe ſanaturus eſt illuminãdo
cecitatẽ mentis ⁊ claudicationẽ affectꝰ ⁊ hmõi
⁊ ſic ipſe de iferno per ſe educit ⁊ liberat: vñ ⁊ il
los per ſe liberaret. ¶ Hylariꝰ vero de hac inq̃ Hilariꝰ
ſitione facit duas ptes. vt p̃ma ſit aſſertiua. ſcz.
Tu es qui vẽturus es: ſcd̃a iterrogatiua tacen
do: negãdo: ſcz an aliũ expectamꝰ. q. d. Nullo
mõ aliũ expectamus. nec expectare debemꝰ: q2
tu es ille ꝓmiſſus ⁊ expectatꝰ a patribus. Et ex
iſto teſtimonio Joan. qð tanq̃ lucerna ꝑhibet
de lumine xp̃o induunt inimici xp̃i ꝯfuſiõe ſcz
iudei: duz tantã opinionẽ haberẽt de Joanne ⁊
eius teſtimonio nõ credũt q̃ ipſe xp̃s fuerit qui
vẽturus eſt ſed aliũ expectãt antixp̃m qð xp̃us
ꝯfirmat vt credãt Joanni. cũ ipſe facit q̃daz mi
racula que p̃dixerũt ꝓphete eũ facturꝝ que ant
chꝛiſtus nõ faciet niſi q̃dã ſigna fallacies. Erat
ergo Joãnes lucerna ardẽs charitate ⁊ lucens
manifeſta veritate: vñ nõ ſolũ ꝓpheta ſed plus
quã ꝓpheta dr̃ a xp̃o Mat. xj. qui p̃dicabãt ve
ritatẽ. Et ſic iſta lucerna fuit parata xp̃o ad ma
nifeſtãdũ ip̃m. Vñ ꝓphete antiq̃ꝰ dicebantur
videntes q2 ſcz illuminari a deo videbãt q̃ alij
nõ videbãt: ⁊ illa cõiter manifeſtabãt populis.
¶ Quia ergo Joannes dr̃ ꝓpheta: videndũ eſt
aliq̃d de ꝓphetia cũ de ſtatu beatoꝝ ꝓphetarũ
loq̃mur. De ꝓphetia dat duplex diuiſio. vna eſt
Hiero. in glo. ſup Mattheũ vz q̃ ꝓphetia alia
p̃ſciẽtie q̃ ſp implet: alia cõminatiõis que non
ſp implet. Scd̃a diuiſio ẽ Aug. ſup Geñ. ad li
terã vz q̃ viſionũ ꝓpheticaꝝ triplex eſt genus
Vnũ qð fit p ſenſus exterioꝛes coꝛpis. Aliũ qð
fit p ſpẽs imaginarias. Tertia eſt q̃ fit p intuitũ
mẽtis vel ſpẽs itelligibiles. Tertia eſt Iſid. in li
bꝛo etymo. qui dicit q̃ ꝓphetiaꝝ ſeptẽ ſunt ge
nera. Primũ eſt extaſis qð eſt veritatis exceſſus
ſicut Act. x. Petrus vidit linteũ de celo ſubmiſ
ſi aĩalibꝰ plenũ imundis. Scðm dr̃ viſio. ſicut
Eſa. dicit ſe vidiſſe dñm ſup ſoliũ excelſuz ⁊ ele
uatum ⁊c. Eſa. vj. Tertiũ eſt ſomnium: ſicut Ja
cob vidit i ſomnis ſcalã de celo ad terrã. Quar
tum eſt p nubẽ. ſicut ad Moyſen locutꝰ eſt dñs
Exo. xix. Quintũ eſt vox de celo. ſicut ad Abraã
intonuit vox dicẽs. Ne imittas manũ tuam in Gene.
puez ⁊c. Geñ. xxij. Sextũ eſt cũ accepta parabo xxvij.
la fit. ſicut legit de Balaã. Numeri. xxij. Septi
mum ⁊ vltimũ genus ꝓphetie eſt repletio ſpiri
tusſancti. ſicut pene apud oẽs ꝓphas. Tho. ij. ij.
q. clxxiiij. ſic declarat ⁊ ꝯcordat has diuiſiones.
Pꝛima diuiſio eſt ſcðm obm ꝓphetie. Scd̃a eſt

tertia ſm modū ꝓphetizādi. Et tertia cōprehē
dit ſub ſecūda. Obm igit ꝓphetie eſt id qḋ eſt
in cognitiōe diuina ſupra humanā facultatem
exṫno reuelatū homi. Scḋm ergo hoꝝ dr̃iaꝫ di
ſtinguit ꝓphetia in ſpēs diuerſas ſm pmaꝫ di
uiſionē. Qḋ eni futuꝝ eſt in diuina cognitione
pōt dupliṙ ꝯſiderari. Uno mō put cognoſcit de
us aliq̄ put ſunt in ſeipſis vel vt ſiēda ab ipo: et
hoꝝ eſt ꝓphetia pſcīetie q̄ falli nō pōt: ⁊ iō ſem
per ipleṫ ſub q̄ cōprehendit ꝓphetia pdeſtina
tionis que eſt tm̄ de bonis rebus. vt illud. Ecce
v̄go ꝯcipiet. nam pſciētia ꝓpṙe eſt pcognitio
tam bonoꝝ q̄ȝ maloꝝ. Sed cū diſtinguit cōtra
pdeſtinationem. tūc accipit pſciētia de malis.
Alio mō pcognoſcit aliq̄ put ſunt in cauſis ſu
is. vt cū pnūciat vel reuelat ꝓphetis aliqd ſm
hunc ordinē ſcꝫ cauſe ad effectū. ſicut dr̄ ꝓphe
tia cōminatiōis que nō ſemp̄ ipleṫ: q: alijs cau
ſis ſupueniētib᷒ ipedit q̄ nō ſequat talis effe
ctus: ſicut in ꝓphetia niniue: que ſcꝫ fuit pnun
ciata a Jona ꝓpheta ſubuerti ſm ꝓphetiā com
minatiōis nō fuit ipleta. illud eni fuit pnuncia
tum ſm q̄ illa ſubuerſio pcedebat a pctis coꝝ
que iſtud merebant: ſed q: fuit cā ſubtracta. ſcꝫ
malitia coꝝ per pniam fuit mutat᷒ ſeu ſolatus
talis effect᷒. ⁊ ſic de hmōi. Et ſub ꝓphetia com
minatiōis includit ꝓphetia pmiſſionis q̄ etiaꝫ
mutat. vt pꝫ de pe. di. j. §. pdixerat. cū. § ſeque
ti. Scḋa diuiſio q̄ eſt ſm modū ꝓphetizādi pt
diſtingui ſm potētias cognitiuas. ⁊ ſm hoc fit
ſcḋa diuiſio. Nam cognitio in hoīe eſt per ſen
ſum imaginationē ⁊ intellectū vel pōt diſtigui
modus ꝓphetizāti ſm dr̃iam ꝓphetici influxus
⁊ ſic ſumit diuiſio Jſiḋ. Et quātū ad ipreſſioneꝫ
formaꝝ imaginaliū ponit Jſiḋ. tria ptinētia ad
viſionē imaginariā ꝓpheticā. ſcꝫ ſomniū quod
ponit ſupra Jſiḋ. in tertio loco ſue diuiſionis.
viſionē que ſcꝫ fit vigilando reſpectu quorūcū
q̄ȝ cōmunium quod ponit in ſcḋo loco. ⁊ exta
ſim q̄ fit p eleuationē mentis in aliq̄ altiora. qḋ
ponit in pmo loco. Quātū v̄o ad ſenſibilia q̄ p
tinēt ad viſionē ſenſibilē ponit Jſiḋ. alia tria. q:
ſenſibile ſignū aut eſt aliq̄ res corporea exteri᷒
apparēs viſui ſicut nubes. qḋ ponit i quarto lo
co. aut eſt vox exterius formata ad auditū hoīs
delata quaꝫ ponit in qnto loco. aut vox per ho
minē formata cū ſiſitudine alicuius rei qḋ pti
net ad parabolā qḋ ponit in ſexto loco. aut fit ta
lis influxus per illuſtrationē itellect᷒ qḋ ptinet
ad id qḋ ponit in ſeptimo loco qḋ vocat repleti
onem ſpūſſci. ⁊ hoc ptinet ad viſionē itellectua
lem qḋ eſt tertiuꝫ genus viſionis ꝓphetice. Et
q: modus itelligēdi nr̄ in via eſt p fantaſmata.
nec iſte modus ꝓphetice viſionis q̄lis fuit per
maxime in ps dḋ. eſt ſine imaginatiōib᷒ intelle
ctui prophete repreſentatis. Sed in hoc eſt dif
ferentia ſm Thom̄. inter viſionem imaginari
am ⁊ intellectiuam quia in viſione imaginaria
fantaſmata in tali viſione diuinitus procrean
tur ⁊ procurantur. in intellectuali quādoq̄ȝ ſuṫ
ſicut ſūt fantaſmata que cōi mō a ſēſibus abſtra
hunt. ⁊ iſte eſt altior ⁊ pfectior: q: manifeſtatio
veritatis diuine qui eſt in ꝓphetia q̄ eſt ſm nu
dam cōtēplatione v̄itatis eſt pfectior q̄ȝ illa que
eſt ſub ſiſitudine imaginū corpaliuꝫ: q: magis
appropinquat ad viſionē pſe. ſicut ēt diſcipu
lus eſt melioris ingenij ⁊ intellect᷒ qui ſine exē
plis itelligit doctrinā magri q̄ȝ ille qui cū exē
plis. ⁊ talis fuit ꝓphetia Joannis. Joānes igit
baptiſta fuit ꝓpheta: q: habuit viſionē itellectua
lem de xp̄o cognoſcēs dei illuſtratiōe illuꝫ ho
minē eē deū. Ipſe hūit oē genus viſionis ꝓphe
tice. Sēſibilē cū ſcꝫ vidit ſpm̄ ſcm̄ in ſpecie colū
be ſup xp̄m. ⁊ audiuit vocē pr̄is dicētis. Hic ē
fili᷒ meus dilectus. Imaginariā qn̄ ſibi fuit di
ctum interius ſup quē videris ſpm̄ dei deſcen
dentē ⁊ manentē ſup eū. hic eſt q̄ baptizat ſcꝫ i
terius pctā relaxādo. Jo. j. Intellectualē qn̄ di
xit. medius v̄rm ſtetit quē vos neſcitis. qui an
te me factus eſt ⁊c̄. Jo. j. Et cū ꝓphetia ſit de pre
terito pn̄ti ⁊ futuro ſm oēm tp̄s ipſe ꝓphetiza
uit. De pterito cū dixit de ſe qḋ pdixerat eſaias
Uox clamātis in deſerto ⁊c̄. De futuro cū dixit
Illū opꝫ creſcere. me aūt minui. qḋ impletum
fuit ⁊ nō ſolū quoad famā ⁊ opi. q: Joānes qui
q̄ȝ eſtimatus eſt xp̄s poſtea eſtimat᷒ eſt pur᷒ hō
⁊ xp̄s qui dicebat a iudeis purus hō cognitus
eſt ⁊ habit᷒ deus ⁊ hō. Sed etiaꝫ ꝓphetauit de
mō mortis. q: chriſtus quaſi creuit exaltatus
in cruce: ⁊ diminutus Joānes quia truncatus
in capite. De preſenti prophetauit occulto quā
do dixit. Ecce agnus dei. Joan. j. Sed plus eti
am q̄ȝ propheta Joannes. quia non ſolum pro
phetauit ipſe de alijs. ſed etiam de ſe fuit pro
phetatum quod non reperitur de alijs prophe
tis. ſcilicet per Eſaiam. Uox clamantis. p Ma
lachiam. Ecce ego mitto angelum meuꝫ ⁊c̄. Fi
guratus in Helia. Pluſquam propheta extitit
quia non ſolum prenunciauit: ſed digito demō
ſtrauit quod alij prenunciauerunt. Pluſquam
propheta extitit: quia parentes prophetas fecit
Eliſabeth cuꝫ dixit. Unde mihi h̄ vt mater do
mini mei veniat ad me. hoc enim cognouit q̄ȝ
vt dixit. Exultauit infans in vtero meo. Luce. j.
ca. zacharias etiam cum ſcripſit. Joannes eſt
nomen eius prophetauit dicens. Benedictus
dominus deus iſrael: quia viſitauit ⁊c̄. Plus
q̄ȝ proba eſt: q: cepit in vtero matris propheta
re cum ad aduentum chriſti in vtero virginis
exiſtentis exultauit in gaudio.

Quō ioannes baptiſta fuit propheta.

¶ De apoſtolis quõ ſunt ꝓncipes eccl'ie: ⁊ quõ
dignificati ſunt a chriſto. Capl'm viij.

PRincipes populo/

rū congregati ſunt cū deo abraã: qm̄
dij fortes terre vehemēter eleuati ſūt
pſ.xlvj. Et primorib⁹ eccl'ie tam mili
tantis ꝙ̄ triumphãtis cenſeaꝟ apoſtoli. Naꝫ ad
Eph.iiij. ponit apl'us narrãdo dona collecta a
xpo in edificationē corꝑis ſui.i.eccl'ie. Primo
ponit apoſtolos: dĩnde ꝓphetas ⁊ euãgeliſtas.
⁊ in.c.ij. eiuſdē de fidelibus oībus loquēs ait.
Eſtis ciues ſctōruꝫ ⁊ domeſtici dei ſuꝑedificati
ſupra fundamentū apoſtoloꝝ ⁊ ꝓphetaruꝫ ipſo
ſūmo angulari lapide ieſu chriſto.ſ.doctrinam
eoꝝ. vtrūqꝫ ſiue teſtamentū ſiue ppl'm iudeorū
⁊ gentiū complectiꝟ xpo lapis angularis dict⁹:
qꝛ vtrūqꝫ in ſe ꝯiungit. Nō aūt q̄ mouit ad agē
dū prius de ꝓphetis eſt: qꝛ tꝑe ꝓceſſerunt apo/
los. Et apoc.vlti.dꝛ ꝙ murus ciuitatis ſcꝫ ſup/
ne hierl'm eſt habēs.xij.fundamēta.⁊ in eis.xij
noīa apoſtoloruꝫ ⁊ agni.⁊ poſt cherubin ⁊ ſera
phin inceſſabili voce clamãtia. Sanct⁹ ⁊c̄. dn̄ꝫ
aplſ dī laudat in celis gl'ioſus apoſtoloꝝ chorus. Apo
ſtolus aūt qõ grecū eſt interꝑtaꝟ miſſus. Quis
ḡ oēs qui mittunꝟ ad ꝑdicandū: legitīe poſſūt
dici ſm̄ noīs inteꝑtationē apoſtoli. Vn̄ ⁊ bar/
nabã eccl'ia noīat apoſtolum. Et greg. dꝛ apoſto
lus angloꝝ: qꝛ eos traxit ad fideꝫ. nō ꝓpria pre/
dicatione: ſꝫ ordinatiōe illuc mittēdo ꝑdicato
res ⁊ eos inſtruendo: tn̄ ꝑ excellētiã ⁊ vſitati⁹.
xij. a xpo electi ⁊ miſſi ad ꝑdicandū ab eo dicū
tur apl'i. In locū tn̄ iude ꝓditoris ſubſtitut⁹ eſt
Matthias ꝑ ſortē ab apoſtolis miſſam inter eū
paulus ⁊ barnabã q̄ cecidit ſuꝑ mathiã. vn̄ ãnumerat⁹
aplſ. eſt cū vndecim. Actuū.j. Nō excludiꝟ a nume
ro apoſtoloꝝ Paulus q plus oībus laborauit
vniuerſū mundū ꝑdicatiōe: ⁊ ep'lis docēs. Nã
etſi nō ſit de nūero duodenario. tn̄ vocat⁹ a xpo
dē celo ad aplatū corꝑalr ī ꝓpa ꝑſōa ſibi apparē
ti in aere. qõ ꝓbat tho. ex eo ꝙ.j.Cor.xv. narrãs
appariciones factas a xpo poſt reſurrectionem
in ꝓprio corꝑe diuerſis ꝑſonis ⁊ vicib⁹ ſubdit.
Nouiſſime tãꝙ̄ abortiuo apparuit mihi. Ego
eni ſum minimus apl'oꝝ ⁊c̄. Si ḡ nō eēt facta ap
paritio a xpo in ꝓpria ꝑſona: nō eēt ad ꝓpoſitū
Hi ḡ.xij. cū paulo ſūt ꝓncipes populoꝝ q ꝯgre
gati ſūt ⁊c̄. Ubi tria poſſunt conſiderari.

¶ Primo eorum dignitas veneranda: ibi. pri
cipes populorum.

¶ Secundo ipſorum ſingularitas admirãda:
ibi. congregati ſunt cum deo abraam.

¶ Tertia malignorum prauitas deteſtãda: ibi
quoniam dij fortes terre.

¶ Quantū ad pri/ .§.i.

mum apl'os ꝓncipes eē. vn̄ etiã dignitas oſten/
ditur veneranda decātat eccleſia dicēs. Eccl'ia/
rum ꝓncipes belli triūphales duces celeſtis au
le milites: ⁊ vera mūdi lumina. Et in pſ. Cōſti
tues eos ꝓn. ſuꝑ om. ter. Quilibet habuit ꝓnci
patū ſibi a deo decretum magne ꝓuincie vel re
gni. Nã Andreas fuit pꝛiceps ppl'i achaienſis
in grecia. Jacob⁹ maior ꝓnceps ppl'i hiſpanie.
⁊ qõ ſibi defuit honoris in mūdo: qꝛ in capite
anni a paſſione xpi in iudea decapitat⁹ eſt: hoc
de⁹ ſuppleuit p⁹ mortē: qꝛ ī maiori veneratiōe ē
corpus eius ꝙ̄ alicui⁹ apl'i. Thomas ꝓnceps in
diani ppl'i quē cōuertit Jacobus minor hiero/
ſolymoꝝ pplꝫ regens ꝑmus ibi archieꝑs fuit
⁊ ꝑmus miſſaꝫ cãtauit ſeu legit. Philippus ſy
riã ſeu ſcithiaꝫ ſpãliter gubernauit. Bartholo
meus armeniã ⁊ lycaoniã. Mattheus ethiopi
am nigrã cãdidã doctrina fidei effecit. Symō
ꝑus meſopotamiaꝫ. Thadeus eius germanus
egyptū ſimul ambo ꝑfidã illuſtrarunt. Ma
thias iudeã in ſortē accepit. Joãnes euãgeliſta
aſiã: cuius ſeptē eccl'ijs Apoc. ſcripſit ⁊ a qbuſ
dam viuus adhuc opinate crediꝟ in paradiſuꝫ
terreſtrē trãſlatus: vt cū Enoch ⁊ Helya cōtra
antixp̄m ꝑdicet vt de ſtatu legis euãgelice ha/
beaꝟ teſtis Joannes. ſicut de ſtatu legis nature
Enoch: ⁊ de lege moyſaica Helyas habenꝟ qꝺ
tenēs dn̄s Jo. dn̄ici in quodã ſuo dyalogo im/
perfecto ſcribit: ſꝫ cōmuni⁹ credaꝟ in pꝛia cum
ceteris in corꝑe ⁊ aīa: qꝛ corpus ei⁹ nō inueniſ
vel in aīa tn̄ exponētes illud: ſic eū volo mane
re donec veniã. Joã. vlti. qꝛ non ad aduentum
ad iudiciū referꝟ ſed ad aduētū in regno eccl'ie
iã per orbē diffuſo ipſe veniet: pro eo ſine mar/
tyrio ī pace migraturus. Paulus ꝓnceps fuit
totius pene orbis ꝑdicãdo: ſed Petrus non ſo
lum ponti. galacie: ⁊ capadocie: antiochie vbi
ꝑdicauit ⁊ rome: ſꝫ abſolute ꝓnceps fuit toti⁹
eccl'ie: auctẽte ⁊ iuriſditione plenaria ſibi tradi/
ta: nō ab apl'is ceteris vel ꝯcilijs ſed a dn̄o Jeſu
xpo: cum eni dicit Jo.vl. Paſce oues meas. vt
diciꝟ diſt.xxij. Omnes vn̄ ⁊ eccleſia canit. Tu
es paſtor ouiū: princeps apl'oꝝ. ⁊ Anacletus di
cit ꝙ ceteri apl'i cū Petro pari ꝯſortio honorē
⁊ ꝑtãtem acceperūt.ſ. quoad ordinē: qꝛ oēs eū
ipſumqꝫ ꝓncipē eorū eſſe voluerunt. dī.xxj. In
nouo. ⁊ ħ quoad iuriſditionē que ē pleniſſima
in Petro. non ꝙ ipſi eam Petro dederint ſed
a xpo ſibi datam acceperunt ⁊ cōiter hi duo.ſ. Petr⁹ Pau⁹ alios ꝑcellūt
Pe. ⁊ Pau. ſolēt dici ꝓncipes apl'oꝝ: que meri
tis ⁊ gloria credunꟈ equales ⁊ alios apl'os pre
cellere. Unde Amb. de. Pe. ⁊ Pau. eminent in
ter vniuerſos apl'os. Et peculiari quadã prero
gatiua precellunt: verū iter ipſos quis cui pre/
ponatur incertū eſt: puto eni illos equales eſſe
meritis qui equales ſunt paſſione: ⁊ ſimili co
fidei deuotione

fidei deuotione vixiſſe quos ſimul videmꝰ ad
martyrij gloriã ꝑueniſſe. Nõ eni ſine cã factuꝫ
putamus ꝙ vno die: vno in loco: ſub vno perſe
cutore paſſi ſunt. Uno die: vt ad xp̄m pariter ꝑ
uenirẽt. Uno in loco: ne alteri roma deeſſet: ſb
vno ꝑſecutore vt equalis crudelitas vtrũq; cõ/
ſtringeret. Dies ergo pro merito locus pro glo
ria: ꝑſecutor pro v̄tute decretus eſt. Et in roma
martyriũ ꝑtulerũt que p̄ncipiũ ⁊ caput obtinet
nationũ: vt vbi gẽtiliũ p̄ncipes habitabãt: ibi
eccleſiaꝝ p̄ncipes morerent̄. Hec ille. ij. q. vij. c.
bñ. Idẽ Leo pa. in ſer. ¶ Principes ergo apl̄i
fuerũt eccliaꝝ ⁊ ꝑploꝝ facti a dño Jeſu xp̄o vt
eccleſias gubernarẽt ⁊ ordinarẽt. Circa diuinũ
cultũ ꝑplos meritis ⁊ virtutũ exẽplis ad ſalutẽ
traherẽt: debellãdo hoſtes interiores vitiorꝫ.
Doctrina ⁊ miraculis orbẽ illuſtrarẽt. Quoad
p̄mũ inq̄t Bern. Tales decebat hũani generis
paſtores ꝯſtitui qui ⁊ dulces eẽnt ⁊ potẽtes ⁊ ſa
piẽtes. Dulces vt me blande ⁊ miſericorditer ſu
ſciperent. Potẽtes vt me fortiter ꝓtegerẽt. Sa/
Apoſto pientes vt ad viã ⁊ per viam me ꝑducerẽt que
li certe ducit ad ciuitatẽ. Hec ille que xp̄s tradidit no/
monias bis implicite ⁊ ſubſtãtialr̄. Poſtmodum apl̄i a
in ecclia ſpũſctõ edocti in ſacris ⁊ cerimonijs in eccliis
inſtitue ſtatuẽtes. Quoad ſcõꝫ dixerat eis xp̄s Matth.
runt. v. in ſermõe in mõte. Uos eſtis ſal terre. per q̄s
alij. ſ. cõdiendi ſunt ⁊ a fetoribus vitioꝝ preſer
uãdi: ⁊ ſic luceat lux v̄ra corã hoib⁹ vt videant
opa veſtra bona ⁊c. vñ Chryſo. Miſit de⁹ apo/
ſtolos ſuos ſicut ſol radios ſuos q̄ſi roſa ſuaui/
tatis ſue odorẽ. q̄ſi ignis ſcintillas ſuas diſper/
ſit vt ſicut ſol in radijs ſuis apparet: ſicut roſa i
odoribus ſuis ſentit̄: ſic ignis in ſcintillis ſuis
inſpicit̄: ſic illoꝝ virtutibus xp̄i potẽtia cogno
ſcatur. Quãuis ipſi apl̄i a principio ſue voca/
tionis habuerint ſpm̄ſctm̄: tñ in die pentheco
ſtes. ita fuerũt eo repleti ⁊ firmati ꝙ nõ poterãt
peccare mortalr̄. de venialibus aũt dicit Jo. in
canonica. j. c. j. de ſe ⁊ ſocijs. Si dixerim⁹ q2 pec
catũ non hẽmus. ipſi nos ſeducimus. Un̄ ⁊ pe
trus peccauit venialr̄ nimis cõdeſcendẽdo iu/
deis cõuerſis inducẽdo gẽtiles ꝯuerſos ad ob
ſeruãdũ legalia. vt dicit Tho. poſt Aug. Fuerũt
ipſi apl̄i ꝑfectiores ſancti q̄ fuerit ecclia. Un̄
glo. ſup illud ad Ro. viij. Ipſi nos ingemiſci/
mus p̄mitias ſpũs hñtes. dicit ꝙ ſicut apl̄i fue/
runt priores tp̄e ita abũdãtia grē pleniores. quã
to enĩ aliqđ receptiuũ eſt ꝓpinqui⁹ p̄ncipio in/
fluẽti: tãto magis recipit de influẽtia: ⁊ iđ quia
xp̄o magis ꝓpinqui plus receperũt. Quoad ter/
tium ait xp̄s Mat. v. Uos eſtis lux mũdi. Hinc
Augu. Ex abiectiſſimis: imperitiſſimis: pauciſ
ſimis. ſ. apl̄is: nobilitant̄: illuminant̄: multipli/
cant̄ dulciſſima eloquia: p̄clariſſima ingenia:
copioſiſſima agmina acutoꝝ: facundoꝝ: aſtuto
rũ: ac doctorũ: ⁊ ſubiugant̄ xp̄o ⁊ ad illuminã/
dũ orbẽ de neceſſarijs ad credendũ ediderunt
ſymbolũ fidei in quo q̄libet poſuit partẽ ſuam.
Dicit enĩ Tho. iij. ſen. di. xxiiij. ar. ij. q̄ articulo *De cõ/*
rũ Pe. p̄nceps aploꝝ tres in vnũ cõplexus eſt. *poſitiõe*
ſ. de vnitate eẽntie diuine: ſcõm de pſona p̄ris *ſymbo/*
⁊ oĩpotentia eius. tertiũ de creatõe rerũ. Unde *li p apo*
dixit. Credo in deuꝫ patrẽ om. crea. ce. ⁊ terre. *ſtolos.*
Opus enim creationis p̄ri adiungit̄ ꝓpter oĩpo
tentiã que p̄ri attribuit̄: q2 eſt fons totius diui
nitatis: ⁊ ideo cõpetit Petro qui eſt caput aplo
rum ſicut pater trinitatis: ⁊ q2 hꝫ plenitudineꝫ
ꝑtãtis Petrus in ecclia. ¶ Quartũ ergo articu
lum poſuit Jo. de pſona filij dei dicẽs. ⁊ in Je/
ſum xp̄m filiũ eius vnicũ: ⁊ apte ſibi conuenie
bat hic articulus qui altius ceteris de gñatione
filij dei eterna ⁊ ei⁹ diuinitate locut⁹ eſt in euan
gelio ſuo a quo ⁊ incepit inquiens. In p̄ncipio
erat verbuꝫ. Articulus q̄ntus Jacobus maior
frater eius carnalis vt fili⁹ zebedei conceptionẽ
⁊ natiuitatẽ tp̄alem xp̄i filij dei cõprehendit di
cens. Qui conceptus ẽ de ſpũſctõ natus ex Ma
ria virgine. ⁊ ſatis apte exquo frater eius exp̄ſ/
ſerat de natiuitate eterna filij dei: ipſe imedia/
te ſubderet de natiuitate tp̄ali cũ vtraq; natiui
tas ſit in vna pſona filij dei: cuius ſm̄ humani
tatẽ fuerũt cõſobrini. ¶ Sextũ articulũ de paſ/
ſione poſuit Andreas dicẽs. Paſſus ſub pontio
pylato crucifixus mortuus ⁊ ſepult⁹. ex abũdã
tia cordis os loquit̄: q2 igit̄ habebat p̄maxime
crucẽ in corde ꝑſtlocaptus ex ea: vñ cũ ductus
ad crucẽ fuit: ſalutauit eã cum gaudio magno
di. Salue crux ſancta ſecurus ⁊ gaudẽs venio
ad te. vt tu libenter ſuſcipias me diſcipulũ eius
qui pepẽdit in te magr̄ me⁹ xp̄s. ¶ Septimuꝫ
articulũ de deſcenſu ad inferos poſuit Philip
pus dicens. Deſcẽdit ad inferos. ⁊ congrue q2
ibi xp̄s primo oſtẽdit patribus qui erãt in lim
bo gloriã ſue diuinitatis ⁊ p̄ris quã philippus
poſtulauerat di. Domine oſtẽde nobis patreꝫ ⁊
ſufficit nobis. Octauũ de reſurrectione expſſit
Tho. dicens. Tertia die reſurrexit a mortuis. ⁊
cui aptius conueniebat hũc articulũ ꝓponere
quã thome ipſe qui prius de ea dubitauerat cer
tificatus per contactũ vulneris xp̄i reſuſcitati
efficacius ⁊ plenius poterat de reſurrectione te
ſtimoniũ ꝑhibere. Bartholomeus vero nonuꝫ
adiecit articulũ de aſcenſione di. Aſcẽdit ad ce
los. Multũ enim tenebat mentẽ fixã in celum.
Nam centies orabat in die ⁊ centies in nocte: ⁊
ideo decuit vt de aſcenſione in celũ ipſe referret
¶ De decimo articulo. ſcꝫ aduentu ad iudiciũ
Matthe⁹ egit dicẽs. Inde ven. iudi. vi. ⁊ mor.
De quo aduentu plenius tractauerat q̄ alij euã
geliſte quõ faciet diſceptionẽ ꝯ ouibus ⁊ hedis
⁊ ſnĩa ferẽda per eũ ꝯtra vtroſq;. Undecimuꝫ

articulū ꝯtinētē in ſe de pſona ſpūſſancti ꝓmul
gauit. Jaco. alphei di. Credo in ſpm̄ ſ.tm̄. Ipſe
pre ceteris ſanctificatus ex vtero mr̄is. vt qui-
dam dicunt: ⁊ ꝓpter eminentē famā ſanctitatis
appellatus iuſtus debuit de ſpūſctō ſanctifica-
tionē narrare. ¶ Duodecimū arti. ꝯtinentē ef-
fectū gratie ⁊ glie. quātū ad effectū grē diuiſe-
runt inter ſe illi duo germani. Symon ⁊ Tha-
deus vt boni frēs. Nam ſymon in ſymbolo po
ſuit bonum quoad ꝯſecutionē boni quaꝫ habe-
mus per gratiā dicēs. Sanctā eccleſiā catholi-
cam: ſctōꝝ coīonē. Qui eni in eccleſia eſt nume
ro ⁊ merito: ⁊ hi ſunt ſoli qui hn̄t gratiā gratū
facientē. Hi coīcant ſanctis. i. partē habēt oīuꝫ
bonorū ſpūaliū que fiunt in eccleſia. Thadeus
vō qui ⁊ iudas dicit̄ appoſuit aliā partē effect⁹
grē di Pctōꝝ remiſſionē. Hec autem remiſſio
pctōꝝ habet̄ per deuotā ſuſceptionē ſacroꝝ ec-
cleſie actu vel habitu. Sunt eni ſacra ipſa con-
tentiua grē vt medicine expurgātes malos hu
mores peccatoꝝ. ¶ Demū Mathias qui fuit
vltimus inter apoſtolos. xij. cōnumeratus ſuc-
cedens iude ſe ſuſpēdentis ac deſperantis ⁊ in
de ad infernū dānati poſuit vltimū finē noſtrū
qui eſt gloria corpis ⁊ aie. vn̄ dicit. Carnis re-
ſurrectionē. ⁊ hoc quo ad oēs bonos ⁊ malos:
vitā eternā quoad bonos reſeruatā ⁊ conferen
dā ⁊ ecōtra mortē ſempiternā malis ⁊ peccato-
ribus inferēdā. ¶ Alij tn̄ aliter iſtos articulos
aſſignāt cuilibet attribuēdo vnū. ſed in hoc nō
eſt magna vis quōcūqꝫ eis applicent̄. Hi duo-
deciꝫ articuli figurātur p. xij. panes ꝓpoſitiōis
⁊ p. xij. lapides quos Joſue fecit de fluuio ior-
danis tollere a. xij. pricipibus populi iſrael. De
fluuio enim aque ſcripture ſacre aſſumpti ſunt
per. xij. aplos principes populi xp̄iani in muni
mentum ⁊ firmitatē xp̄iane fidei quos quilibet
chriſtianus baptizandus debet fateri ⁊ credere
⁊ baptizatus firmiter tenere.

¶ Quantum ad .§. ij.

ſecundū mirandū ⁊ ſingulare donuꝫ certe fuit.
ꝙ ex tot milibus hoīꝰ mundi deus elegerat
illos duodecim aplos. Nō vos me elegiſtis: ait
ipſe. ſed ego elegi vos. Jo. xv. ad talē ſcholā col
legiū ⁊ cōgregati ſeꝫ ſuā cōgregati ſunt iſti prī
cipes populoꝝ cū deo abraaꝫ incarnato: cui ſpe
cialis de hoc fuit facta promiſſio ⁊ in figuram
oſtēſio: ſiue in ſacrificio vacce capree et arietis
trienij Gen̄. xv. Siue cū tres vidit ⁊ vnū adora
uit. xviij. Magna certe grā fuit iſta ⁊ inenarra-
bile donū. dulcedo mirabilis cōuerſari cū deo
incarnato videre faciē eius plenā oīum grāruꝫ
opera eius perfectiſſima intueri: vt fecerūt apli
cōgregati cuꝫ ipſo deo: quem ſingulariter fide
Abraā coluit: ⁊ ideo deo Abraaꝫ dicto. fuit illa
ōſi vna fruitio: vna btitudo. vn̄ ⁊ ipſe ait. Bea
ti oculi qui vidēt que videtis ⁊ audiūt que vos
auditis: multi eni ꝓphete ⁊ reges voluerūt vi-
dere ⁊c̄. Luc. x. Cōgregati aūt ſunt ꝑmo cū ſunt
vocati ad apoſtolatū. Vn̄ dicit̄ Mat. v. ꝙ aſcen
dit Jeſus in montē: ⁊ elegit quos voluit ⁊ fecit
ꝙ eſſent apli ponens noīa ſingulorꝝ quib⁹
fecit ſermoneꝫ in monte quem deſcribit Mat
theus. in trib⁹ ꝯtinuis caplīs a quīto. ſ. vſqꝫ ad
octauū excluſiue: docēs eos pfecte viuere ⁊ exē
plariter. ⁊ que alios inſtrueret ab oībus obſeruā
da a beatitudinib⁹ inchoās ſmone vt ꝓmiſſio-
ne eius qō nāliter appetit̄: ad implēduꝫ cuncta
alliceret. Quare aūt in eo numero aplos elege-
rit. Ratio nō neceſſitatis q̄ nulla fuit: ſꝫ ꝯgrui-
tatis pōt iſta aſſignari: ad denotāduꝫ ſupabun- Quare duode-
dantē vtutē ⁊ pfectionē eoꝝ: nā numerus duo- ciꝫ apli
denarius ē ſupabundās. Dicit̄ aūt numerus ſu
pabūdās. cui⁹ ptes aliquote recollecte excedūt
ipm totū. Et dicit̄ ps aliquota ille numerus pti
toti⁹ q in ſe multiplicat⁹ ꝯſtituit ipm totū. Ver
bi grā. Numeri ptis duodenarij q in ſe multi-
plicati ꝯſtituunt ipm totū duodenariū. ſunt iſti
vnū: qꝛ vnū duodecies mltiplicatū ꝯſtituit duo
decim: duo qꝫ per ſex multiplicata faciūt duo-
deci. Tria q̄ p qttuor multiplicata ꝯſtituūt duo-
decim. Quattuor. qꝫ per tria multiplicata faci-
unt duodeciꝫ. Iſti ergo nūeri qui dicūtur ptes
aliquote duodenarij ſimul collecti. ſcꝫ vnū duo
tria qttuor ⁊ ſex: ſil' ꝯiūcta ꝯſtituūt ſedeciꝫ: ⁊ ſic
ſuperexcedit ad duodenariū. Iō igit̄ ꝯgruū fuit i
numero xij. ꝯgregari. vt notaret̄ abūdās. imo
⁊ exuberās pfectio eoꝝ in alios deriuāda. Qua
re aūt in hō nūero elegerit Petrū magis q̄ Na
thanael. ⁊ Andream magis q̄ Barnabā. ⁊ ſic
de alijs. nō pōt aſſignari rō niſi poſita a Mar-
co euāgeliſta ſupra cū dixit. Elegit quos voluit. Figurā
qꝛ igit̄ ſic voluit ſic elegit. ¶ Figurati ſunt aūt tur. xij.
iſti. xij. apli per. xij. priarchas filios Jacob. qꝛ apli.
ſicut ex illis deſcēdit ⁊ generat⁹ eſt totus popu-
lus fidelis veteris teſtamēti. ita ab his genitus
ſpūalr eſt totus pplꝰ xp̄ianus. deſignātur ⁊ per
duodecim exploratores terre ꝓmiſſiōis q ea lu-
ſtrata portauerūt in vecte viteꝫ cū vuis ⁊ malo
granata illi⁹ terre. Nume. xiij. Sic duodecim
apli mēte illuſtrata ſupna prīa nobis ꝓmiſſa ⁊
bene itellecta ⁊ guſtata magnitudine ⁊ ſuauita
te ei⁹ deportāt in cruce vite xp̄ꝫ predicātes xp̄ꝫ
crucifixuꝫ ſuauiſſimū fructū ⁊ alia bona ſupne
felicitatis annūciātes. Hi ſūt. xij. lapides pcioſi
quos ſūmus ſacerdos xp̄s in ornamēto ſuo qō
eſt ecclia vt lucētia ⁊ pulcherrima obiicit. Exo.
xxvij. Figurātur ēt p. xij. pncipes tribuum iſrael
q̄ ꝯducebāt populū p debitū collocātes ſe cū po
pulis ⁊ tribub⁹ ſuis circa arcā. Alij ad orientem.
alij ad meridiē. alij ad aquilonē. q ⁊ obtulerūt
magna ſacrificia in ſanctificatiōe tabernaculi.
vt pꝫ Nume. vij. Sic. xij. apli p diuerſas ptes

mũdi circa xp̄m collocati ſunt ⁊ magna ſacrifi/cia oꝛonũ ⁊ meritoꝝ obtulerũt. ¶ Scd̃o ꝯgre/gati ſunt apl̄i cum deo abꝛaã incarnato qn̄ mi/ſit ad predicãduz. nã dicit Matthe⁹ euãgeliſta c.x. Cõuocatis.xij. apl̄is dedit eis ptãtez ſp̄m i/mũdoꝝ vt eijceret eos: ⁊ oẽz lãguoꝛẽ curarent ⁊ poſuit noĩa ſinguloꝝ ⁊ miſit eos ad p̄dicãdũ p̄dicẽs pſecutiões q̄s hẽrẽt ad ꝯſtantiã ⁊ pſeue/rantiã exhoꝛtãs ẽt ꝯfoꝛtãs eos. eſſ illſati non dubitarẽt: q2 ſpũſſctũs loqueret̃ p eos. ⁊ ꝯfun/deret aduerſarios. ⁊ ita accidit p̄cipue poſt ad/uẽtũ ſpũſſcti. nã etſi ſciãs ſeu artes hũanas hi/tualiter non hẽrent ẜm Tho.ij.ij.q.lxxvj.ar.j. ad p̄mũ. tñ qn̄ expediebat in diſputatiõe vl̄ p̄di/catiõe ſpũſſctũs per eos loquẽs in q̄cũq̄ facul/tate iſtruebat eos put erat expediẽs ad ꝯuicen/dũ eos. Uñ ⁊ Hiero. dic̃ ꝙ qcq̄d alijs cõfert in lege dñi meditatio hoc illis ſuggerebat ſpũſſã/ctus. Et dedit xp̄s foꝛmã exterioꝛis ꝯuerſatio/nis dĩ. Nolite poꝛtare ſacculũ nec perã nec pe/cũiaz nec calciamẽta: nec duas tunicas hẽatis. gratis accepiſtis gratis date ⁊ hmõi. inducẽs eos ad pauptatẽ ⁊ auſteritatẽ vite: iſta enĩ mul/tũ edificãt auditores. Ubi diligẽter notãdũ. ꝙ
Mod⁹ viuẽdi Xp̄i et aploꝝ. modus viuẽdi quẽ tenuit xp̄s ſimul cũ apl̄is q̄ ad pauptatẽ fuit iſte. vt nullus eoꝝ hẽret aliq̄d ꝓpꝛiũ. ſꝫ oĩa hẽrent in cõi ⁊ mobilia tñ nõ im/mobilia. Nõ enĩ poſſeſſiões hẽbat domuz nec agrũ vl̄ aliq̄d hmõi. vñ ipſe dominus Jhs ait. Uulpes foueas habẽt. ⁊ volucres celi nidos: fi/li⁹ aũt hoĩs nõ hꝫ vbi caput ſuũ reclinet. hẽbãt ergo i cõi pecũias q̄ eis elemoſynalr̃ dabantur q̄s tenebat ⁊ ferebat Judas ſca. i loculis vt ⁊ ne/ceſſitatib⁹ eoꝝ puideret. ⁊ vt paupib⁹ ẽt ſubue/niret: ⁊ cũ xp̄s dixit iude. Qd̓ facis fac citi⁹. Jo/an.xiij. dic̃ euãgeliſta ꝙ apl̄i nõ itellexerũt v̓bũ: ſꝫ eſtimauerunt ꝙ diceret iude ꝙ emeret neceſ/ria ad paſcha faciẽdũ. vel vt daret illd̓ egenis. Et cũ xp̄s applicuit ad puteũ i ſichar vbi ſermo/nẽ fecit ad ſamaritanã. Dicit euãgeliſta ꝙ inte/rea diſcipl̄i ierãt ad ciuitatẽ vt emerent cibos. Jo.iiij. ⁊ h̄ ex pecũijs q̄s i cõi ẜuabãt. Uñ Aug. xij.q.j. ait. hẽbat dñs loclos a fidelib⁹ oblata cõ/ſuãs ⁊ ſuoꝝ nec̃itatib⁹ ⁊ alioꝝ puideat ⁊c̃. Idẽ e.q.c. Exẽplũ dñi accipite ꝯuerſantis i terra: q̄/re loculos hũit cui angeli miſtrabãt. niſi q2 ec/cleſia ipſi⁹ loculos hitura erat. Itẽ.e.q. claret ꝙ apl̄i tenebãt vitã cõem cũ xp̄icolis p̄mitiue ec/cleſie: d̓ qb⁹ actu. apoſ. iiij. dĩ. ꝙ hẽbãt oĩa i cõi. Et q̄uis pauptas illa q̄ nihil hr̃ ẽt in cõi imobi/le. vt poſſeſſiões. vl̄ mobile vt pecũiaz ⁊ victua/lia niſi certa vtenſilia ad vſus neceſſaria: ſꝫ diſe/tim victus querit̃ per queſtũ. ſit artioꝛ illa q̄ fit per regulã minoꝝ ea paupertate qua in cõmu/ni habent̃ tñ mobilia pro decẽti tp̄e: non tñ di/ſcretioꝛ. Diſcretio aũt eſt mr̃ v̓tutũ. j.q.v. p̄tiũ/

habꝫ enĩ talis extrema pauptas multũ de anx/ietate ⁊ ſollicitudine. nec ſequit̃ ꝙ ſi be. Frã. vel etiã be. Jo. bapti. vixit i maioꝛi pauptate vl̄ auſteritate vite q̄ꝫ xp̄s. q2 venit Jo. nõ mandu/cãs panẽ nec bibẽs vinũ ⁊ veſtimẽtum habẽs d̓ pilis cameloꝝ: ergo fuerũt xp̄o pfectioꝛes ab/ſit hoc a ſeculo: blaſphemũ eſt hoc dicere: non enĩ pfectio vite ꝯſiſtit in pauptate ſed in chari/tate. ẜm illud Col.iij. Sup oĩa charitatẽ habe/te que eſt vinculũ pfectionis. Pauptas aũt vel auſteritas nõ notãt pfectionẽ. ſed ſunt iſtrumẽ/ta induſtria ad pfectionẽ ẜm Tho.ij.ij. qd̓ expꝛeſ/ſe dicit Jo. caſſianus in colla.j. abbatis moyſi. Sciendũ igit̃ ꝙ circa pauptatẽ xp̄i oꝛta eſt he/reſis fraticelloꝝ tp̄e Jo.xxij. circa annos dñi. Hereſis fraticel/lorum.
M.cccxij. aſſerentib⁹ qbuſdã ⁊ ptinaciter dicẽ/tib⁹ xp̄m cũ apl̄is nihil habuiſſe in cõmuni nec in pticulari mobile vl̄ imobile. Et q2 ex hoc ſeq̄/bat̃ abſurditas. ſ. q2 vel euãgeliũ nõ videbatur vbi dĩ: ꝙ apl̄i cum habebãt loculos vel dicere opoꝛtebat: ꝙ ſi nõ habebat illa in cõmuni q̄ꝫ tñ ad ius ⁊ nõ dominiũ prout illi dicebãt ꝙ habe/ret nudũ vſum illius pecunie: ⁊ p ꝯſequẽs illi/citũ: cũ vſus in illis rebus q̄ vſu ꝯſumunt̃ vt vi/ctualia: vel diſtrahunt̃ vt pecũia: ſi poſſit vſus ſeparari ab ipſa re: ſꝫ qui hꝫ ius in vſu: hꝫ in re ⁊ dominiũ ⁊ ꝓpꝛietatẽ. Ad tollẽdũ igit̃ abſurdi/ditatẽ ⁊ alia incõuenientia q̄ per illos dicebant̃: decreuit ⁊ determinauit p̄dict⁹ Jo.xxij. p extrã/vagantẽ. ad ꝯditoꝛẽ. ⁊ aliã. Ita quoꝝdã. ꝙ qui ptinacit̃ aſſereret xp̄m cũ apl̄is nõ habuiſſe aliq̄d in cõmuni: hereticus cẽſeret̃. quã opi. hereticã ſecut⁹ eſt Aluarus in li. de plan. ec. ⁊ multũ diſ/fuſe defendit eam. ſꝫ q2 ſubijcit ſe ⁊ opi. ſuã coꝛ/rectioni eccl̄ie ⁊ determinationi quã circa h̄ fa/ceret ip̄e Jo.xxij. iõ excuſat̃ ab hereſi. adhuc foꝛ/te nõ erat determinatũ illud p eccleſiã vel non emanauerat illa extrauagãs. ita quoꝝdã. Uñ aut licuit opinari pro ⁊ ꝯ̄ ſine icurſiõe hereſis. Nõ plus hic agit̃ de iſta materia cauſa breuita/tis. alubi dño ꝯcedente diffuſius tractabit̃. Ad ea ãt q̄ xp̄s p̄cepit apl̄is vt nõ poꝛtarẽt pecũiã ⁊ hmõi: de qb⁹ dictũ eſt. ŝ. Rñdet̃ multiplr̃. ſ. vel q2 nõ fuerũt illa p̄cepta ſꝫ oꝛdinata vt cerimõia/lia religioſoꝝ ad cõponẽdũ moꝛes eoꝝ. Aliqñ enĩ p̄ceptũ large ſumit̃ p quacũq̄ oꝛdinatione: vel ſi fuerunt precepta: ſtricto modo fuerũt da/ta ad tp̄us vt inſtrumẽta eos dirigentia ad pfe/ctionẽ in qb⁹ exercerent̃ vt impfecti: ſuper q̄/bus eos diſpenſauit ſeu relaxauit in vltima ce/na quãdo dixit Luc̃.xxij. Nunc qui habet ſaccu/lum. tollat ſimiliter ⁊ perã. Et hoc tñ ratione ne/ceſſitatis. quia tp̄e paſſionis occultantes ſe pro/pter perſecutionez non inueniſſent qui eis dediſ/ſent neceſſaria. Tũ rõne pfectionis ad quã erãt pducendi de ꝓpinquo p aduentũ ſpũſſcti cum

nõ indigerēt inſtrum̄tis talibus: ex quo iā pfectionē conſecuti erāt. Uel pōt dici q ex oībus illis mandatis hoc xp̄s intēdebat: q nec ipſi nec futuri predicatores ꝓpter iſta tēporalia mouerent ad predicandū: ꝛ timore defectus earum a predicatione ceſſarēt: aut nimis ſollicitarent circa iſta q̄renda: ita q retardarent vel impedirent a predicatiōe. ¶ Cōgregati ſunt tertio cū deo Abraam. ſ. tēpore paſſionis quādo cū facta eſſet hora. ſ. vltime cene diſcubuit Jeſus ꝛ duodecim apl'i cū eo. qbus dixit. Deſiderio deſideraui māducare hoc paſcha vobiſcū anteq̄ⷨ patiar. Lu. xxij. Et tūc fecit eos principes maximos dando eis ptātem ꝯficiendi corpus ꝛ ſanguinē ſuum ꝛ ligandi atq̄ſ ſoluendi: tunc eos ordinauit dando eis ſacrū ordinē ſine ſacro exteriori: tunc eos epiſcopauit cum dixit. Hoc facite i meam cōmemorationē vt dicit glo. di. xxj. In nouo. Tunc poſt lotionem pedū fecit plixum ſermonē quem refert Joan. euang. in. xiij. c. incipiendo vſq̄ſ ad. xvij. iclu ſiue pmaxime ad charitatē exhortans ꝛ illā precipiens ꝛ de diuinis
Paſſio apl'oꝝ. multa eis reuelādo. vt amicis optimis. Demū ꝯgregati ſūt cū deo abraā p paſſiōes eundo ad celū ad fruēdū deo. Et pnceps apoſtoloꝝ petrꝰ p grauiꝰ martyriū ſuſtiuit. Nā i crucifixus eſt capite deorſum. Paulus decapitatus fuit ſimiliter ꝛ Jacobus. Andreas crucifixus nō cruci cōfixus ſed funibus in ea ligatus. Thomas trāſfixus. Jacobꝰ minor a pulpito ꝓ iectus. partica fullonis excerebratꝰ eſt. Philippꝰ etiā crucifixus. Bartholomeꝰ excoriatus. poſtea decapitatus fuit. Mattheus gladio p latera trāſuerberatꝰ eſt. Symō ꝛ Thadeus a pōtificibꝰ idoloꝝ trucidati ſunt. ſolus Jo. euangeliſta etſi rome in dolium olei feruētis fuerit miſſus ex quo illeſus exiuit vitam tamē poſt omnes alios apl'os in pace finiuit. lʒ aliqui vt ſupra dictum eſt opinent eum adhuc viuere in paradiſo terreſtri: ꝛ p antichriſtum cum Enoch ꝛ helya decapitandum. Cum autem in die iudicij cōgregabunt omnes gentes vt iudicent ꝛ congregabunt cum deo abraam ſcʒ xp̄o nō iudicandi ſed vt aſſeſſores cum xp̄o iudicaturi. Hoc enī xp̄us eis ꝓmiſit dicēs. Uos qui ſecuti eſtis me in regeneratiōe cū ſederit filius hoīs in ſede maieſtatis ſue ſedebitis ꝛ vos ſuper duodecim thronos iudicantes. xij. tribus iſrl'. Matth. xix. Sicut autem noīe duodecim tribuū intelligunt omnes fideles. ſic ꝛ ꝑ duodeci thronis oēs q pfecte cōtēpſerūt mūdū vt viri aplici. vñ ꝛ paulus nō excludit ab h.

¶ Malignoꝝ prauitas tertio inſinuat cum dr: quoniā dij fortes terre eleuati ſunt. §. iij. Iſti dij ſunt falſi dij ſiue demones. De quibus pſal. Omnes dij gentiū demonia. Siue iperatores ꝛ alij reges ꝛ dñi tpales ſiue pōtifices idoloꝝ. Hi enim vidētes precipue demones q apli per pdicatiōes ꝛ miracl'a multos ꝯquirebāt: ꝛ de manibꝰ diaboli exthebāt: et cultꝰ falſoꝝ deoꝝ euacuabat. Hi dij fortes per malitiā potentiā nālem vel tpalem dij terre nō celi: deditī ſcʒ terrenis vel deputati terre infernali: eleuati ſunt in irā: indignationē: furorem vel ſupbiā ꝯtra pdictos pncipes eſtimātes per mortē eoꝝ deſtruere pncipatū eoꝝ cultuʒ xpianoꝝ. Mirabiles ingt elatiōes maris. i. mundanoꝝ tumētiū ſupbia ꝯtra deū: ſed mirabilis in altis dñs ad deyciendū ꝛ exterminandū ſm̄ illud pſal. Deiecisti eos: duʒ alleuarentur. Sicut eniʒ in figurā Exo. j. c. quāto plus opprimebātur filij iſrael a Pharaone: tāto plus creſcebāt ꝛ multiplicabātur. Ita ppl's xp̄ianoꝝ q̄to maiores pſecutiōes ſuſtinuit in tyrānis: tāto plus augebat numero ꝛ merito. Eeleuati ſunt ergo ad modicū ꝛ nō ſuſtinent. vt ſcribit Job. q: igitur dij fortes terre demones eleuati ſunt in ſupbiam contra principes populorum: ideo congregati ſunt ipſi principes per martyrium cuʒ deo Abraam collocati cum principibus populi ſui. ideſt angelis.

¶ De martyribus ꝛ multiplici martyrio ꝛ vtilitate eius. Capitulum nonum.

PRopter te mortificamur tota die: eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. ps. xliij. Poſt apoſtolos ꝛ prophetas dñm deuʒ martyꝝ candidatus laudat exercitꝰ. Uñ Johā. Apocal. vij. c. dicit ſe vidiſſe turbam magnā in eccleſia triumphāti: quā dinumerare nemo poterat ex oībus gentibus ꝛ populis tribubus ꝛ linguis ſtantes ante thronū ꝛ in cōſpectu agni amicti ſtolis albis ꝛ palme in manibus eorum ꝛ clamabant voce magna dicentes. Salus deo noſtro qui ſedet ſuper thronum ꝛ agno: ꝛ oēs angeli ſtabant in circuitu throni laudātes deū. Et cum interrogatus eſſet Joānes ipſe ab vno ſeniorum qui erat in circuitu throni qui eſſent illi amicti ſtolis albis cum palmis in manibus Reſpōdit ſe neſcire qui eſſent vel vnde veniſſent dixit ille ſenior. Hi ſunt qui venerūt ex magna tribulatione ꝛ lauerunt ſtolas ſuas: ꝛ dealbauerunt eas in ſanguine agni. Et iō ſunt ante thronum ꝛ ſeruiūt ei die ac nocte: ꝛ qui ſedet i throno habitabit ſuper eos: ꝛ nō eſurient amplius nec ſitient ꝛc. ¶ Iſta turba innumerabilis eſt ſanctoꝝ martyꝝ. iō innumerabilis. q: valde copioſa. Dicit Hiero. q oī die excepto die Kalen. Januarij poſſet fieri feſtū quinq̄ſ miliū martyꝝ cum etiam poſt Hiero. trāſierūt mille anni ꝛ vltra: qbꝰ ēt multa milia holuʒ martyrio corone

ti ſunt. Et hec multitudo collecta eſt ex multis
nationibus mundi. ℭ Stole albe ſunt gloria
animarū quā acquiſierunt ex martyrio. Unde
aīa ab oī macula peccatoꝝ purificatͬ: ēt quoad
penam. ⁊ idō dicitͬ ꝙ dealbauerūt eas in ſangui
ne agni. i. in paſſione in qua imitati ſunt agnū.
Agnus enim immaculatus eſt dn̄s Jeſus ſm̄
humanitatē. nā qui ſedet in throno eſt diuina
maieſtas: palme in manibꝰ eoꝝ eſt victoria quā
habuerūt ꝯtra mūdū in ſuis penis. ſicut palma
ſemꝑ hieme ⁊ eſtate retinet ⁊ ꝯſeruat ſuā viri/
ditatem: ita nec caloꝛe ꝓmiſſionū reꝝ munda/
naꝝ nec frigoꝛe cōminationū vel paſſionū deſe
cerūt a virilitate ⁊ ꝯſtantia virtutis. vnde ⁊ cū
palma martyres pingunͭ. hi ergo ſeruiūt deo
continue ⁊ ſeruire deo regnare eſt. et dn̄m lau/
dant cum angelis magna voce amplo. ſcꝫ affe/
ctu charitatis cum angelis ſanctis. Et certi ſūt
ꝙ nullis miſerijs vite pꝛeſentis ſubijci poſſunt
vnde aperte dicere valent pꝛo pꝛeſenti ſtatu: ꝓꝑ
te moꝛtificamur ⁊c̄. pꝛopter magnas tribulatio
nes ⁊ martyria hic perpeſſa. Ubi tria circa mar
tyrium conſideranda ſunt.

ℭ Pꝛimo vt adſit cauſa rationabilis ibi. Quo
niam pꝛopter te ſcilicet deum.

ℭ Secūdo vt ſubſit pena exitiabilis. ibi. Moꝛ
tificamur. ⁊cetera.

ℭ Tertio vt non deſit conſtantia infatigabilis
ibi. Eſtimati ſumus. ⁊c̄.

ℭ Quantum ad .§. i.

pꝛimum. Dicit Aug. ꝙ pena ſcꝫ per ſe nō facit
martyrē: ſed cā cum eſt rōnalis propter deum:
pꝛopter te ait. Et cū martyriū impoꝛtet moꝛtē
violenter illatā: ſic ſumēdo large martyriū pōt
dici ꝙ eſt quadruplex ſeu ex quadruplici cauſa

quadruplex martyrium.

ℭ Pꝛimo ex delicti punitione.

ℭ Secundo ex gloꝛie adeptione.

ℭ Tertio ex perfidie obſtinatione.

ℭ Quarto ex vera dilectione.

ℭ Pꝛimū eſt qn̄ quis ꝓpter furtū: homicidiū
vel aliud maleficiū decapitatur: ſuſpēditur. cō
buritur ⁊ hmōi. Et qꝛ iſtud nō eſt propter te. i.
pꝛopter deum nō eſt ꝓpꝛie martyriū. ⁊ ſi moꝛs
violēta: ſaluatur qdem talis ſi penitet ipſum: ⁊
moꝛs illa violenta patienter ferendo diminuit
ſibi penam debitam pꝛo peccatis non tamen
aureola martyrij coꝛonatur. vnde ⁊ latro cum
chꝛiſto crucifixus etſi ꝓpter maximā ſui contri
tionem ſubito poſt moꝛtē cum xp̄o fuit in para
diſo. i. dei clara viſione. non tn̄ martyr. Un̄ qꝺ
Hiero. ait de pe. di. j. Impoꝛtuna. Chꝛiſtus de
cruce in paradiſum latronē tulit. ⁊ ne quis aliqū
ſeram putaret cōuerſionē fecit homicidij pena
martyrium. Hec Hierony. Intelligēdū eſt hoc
non quoad aureolā. ſed quoad aureā. i. ſicut ꝑ

Nō ibi … o.

martyrium ꝓpꝛie qs ſubito cōſequitur gloꝛiā
ita ille latro. ⁊ hoc ex magna compunctiōe. Nō
eſt autem laudabile iſtud martyriū: qꝛ non pꝛo
pter deum. Un̄ Pe. Nemo veſtrū patiatur ꝗſi
homicida aut fur aut maledicus: aut alienoꝛū
appetitoꝛ. ſi aūt vt xp̄ianus. i. propter xp̄m: nō
erubeſcat: gloꝛificet āt deū ſub iſto noīe. j. Pe.
iiij. Similiter ſi quis occidatur pꝛopter inimi/
citias partialitates rixas ꝓpter pecunias ſuas
habendas: vel dn̄ium ⁊ hmōi nō oꝛ martyr: qꝛ
nō eſt pꝛopter deū. ℭ Scd̄o exponit qs ſe moꝛ
ti ⁊ ſuſtinet moꝛtem ꝓpter gloꝛie. i. fame acqui
ſitionem: ſicut narrat Ualerius maximꝰ de cur
tio nobili romano: qui armatus pꝛoiecit ſe in
magnum hyatū in vrbe factum data reſponſio
ne a dijs ꝙ non clauderetur talis apertura ter
re: niſi foꝛtiſſimus miles ſe in eam inijceret que
per curtium clauſa eſt. ⁊ multi alij pꝛopter lau/
dē cōſequēdā expoſuerūt ⁊ exponūt ſe moꝛti ſꝫ
qꝛ non eſt pꝛopter te. ſcꝫ dn̄m martyriū. Ꝭ eſt in
utile qꝺ notat Hiero. di. Uide quantū bonū eſt
charitas: ſi ita fecerimus martyriū vt velimus
nr̄as ab hoībus reliquias venerari. ⁊ ſi opinio
nem vulgi ſectantes intrepidi fuderimus ſan/
guinē. huic operi nō tam pꝛemiū ꝗ̄ pena debe
tur ⁊ perfidie magis toꝛmēta ſunt ꝗ̄ coꝛona vi
ctoꝛie. Hec Hiero. j. q. j. Uide. Tertio moꝛtifica
tur quis ⁊ moꝛtē ſuſtinet violētā ad defendēdū
ſuam hereſim. falſam opi. ſciſma ⁊ hmōi: ſicut
fecerūt aliqui ꝑfidi heretici. ⁊ hoc martyriū eſt
non ſolū inutile: ſꝫ ēt in augmētū dānati ōis ꝓꝑ
obſtinationem malitie. Cypꝛianus. Secū xp̄m
eſſe arbitrātur hi qui extra eccleſiam xp̄i colle/
gunͭ. tales ēt ſi occiſi in ꝯfeſſione noīs xp̄i fue/
rint: macula iſta nec ſanguine abluitur. Inex/
piabilis enim ⁊ grauis eſt culpa diſcoꝛdie nec
paſſiōe purgatͬ. di. xc. c. Neqꝫ. Ubi innuitur ꝙ
ēt ſi ſit fidelis xp̄ianꝰ. ⁊ ne abneget fidē marty/
rij ſuſtineat odium in coꝛde hn̄s ꝯ aliquē: talis
ēt nō ſaluatͬ: qꝛ non hꝫ charitatē. Et ap̄ls ait. j.
Coꝛ. xiij. c. Si tradidero coꝛpꝰ meū vt ardeā. ſ.
ꝑ xp̄o charitatē aūt nō habeā nihil mihi ꝓdeſt.
Qꝺ itelligēdū eſt ſm̄ Augu. quoad regnū celoꝝ
obtinēdū illud. ſ. martyriū nō illi ꝓdeſt. ſꝫ ꝓdeſt
ad tollerabilius iudiciū ſubeūdū. Et ponit exē/
plū di. Si qs nō hn̄s charitatē ꝗ ꝑtinet ad vni/
tatē ſpūs ⁊ vinculū pacis quo eccl̄ia ꝯnectitͬ in
aliquo ſciſmate ꝯſtiturꝰ ne xp̄m neget patitͬ tri/
bulatiōes anguſtias: famē ſitim: nuditatē: ꝑſe/
cutiōes: ꝑicula: carceres: vincula. toꝛmēta: gla/
diū: beſtias: vel flāmas: vel ipſaꝫ crucē timoꝛe
gehēne ⁊ ignis eterni. nō ē culpāda ſꝫ laudāda
in iſto patiētia. de pe. di. iij. Si qs nō hn̄s decla
rās ſubſequēter ꝙ hoc nō ꝓdeſt ei ad gloꝛiā cō
ſequēdā. ſed qꝛ minꝰ punietͬ ex quo negauit: ſꝫ
qꝛ nō ꝓꝑ te. i. deū ē moꝛti addictꝰ. i. ꝓꝑ amoꝛē

dei que nō hēbat. ſʒ pp timorē gehēne: nō coronaſ ſʒ dānaſ. ❡ Quarto ſuſtineſ martyriū pp amorē dei: ⁊ h glioſe coronaſ ſʒ illō ps. Poſuiſti dñe ſup ca. ei⁹ coro. de lapi. pcioſo. Et canit ecclia. q̄ vxor: q̄ poterit ligua referē: q̄ tu martyrib⁹ munera pparas rubis. nā fluido ſanguine laureis ditanſ bn̄ fulgidis. Martyr eſt grecū: ⁊ lat̄e interptaſ teſtis: p excellētia aūt dicūtur martyres. i. teſtes. qui pp deū ſuſtinēt mortem violētā: q: nō pōt eſſe efficaci⁹ teſtimoniū ei⁹ qḋ dicit qs vel faſ q̄ʒ p ↄfirmādo q ſit verū vel iuſtū ſuſtinē mortē ſibi illataʒ patiēter. Sūt ergo martyres teſtes xp̄i per excellētiā. ⁊ apl's chriſti Heb. xi. c. Poſt mira ⁊ magna facta ob v̄tutē et teſtimoniū fidei ſubdit de martyrib⁹. Alij diſtēti ſūt nō ſuſcipiētes redēptionē. i. liberationē a ſuis tormētis vt meliorē iuenirēt reſurrectionē. Alij ludibria ⁊ v̄bera expti inſup ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati ſūt: ſecti ſunt: tētati ſunt: in occiſiōe gladij mortui ſūt ⁊c̄. Et hi oēs teſtimonio fidei pbati inuēti ſūt. ſ. fideles. vel q: vt diē Hiero. xi. q. iij. Eſtimāt. xp̄s ſapia eſt iuſtitia ē veritas ē ſctitas fortitudo. Martyr vō ⁊ pprie eſt nō ſolū qui mortē ſuſtinet violētā pro teſtificatiōe fidei xp̄iane. ſʒ et pro alijs opib⁹ virtutū cū qs mortē ſuſtineat magis q̄ʒ aſſentiat ꝯ illa agere corona martyrij decoraſ. Nā ⁊ Jo. bap. martyr dr̄ q: mortē ſuſtinuit non p ↄfeſſione fidei ſʒ pro rephēſione adulterij. Et illa mlier venerabilis cū ſeptē filijs mortē cū varijs tormētis ppeſſi ſunt. quoꝝ martyriū ſolēnizat ecclia ⁊ ſolū inter ſctōs oēs veteris teſti. q: noluerūt comedere carnes porcinas eis phibitas tm̄ p legē moyſaicā. vt hr̄. ij. Mach. vij. ⁊ ſic de alijs.

❡ Secundū quod .§. ij.

requiriſ ad martyriū eſt pena mortis. ſ. violente: mortificamur inquit tota die. Notatur autē a doctoribus Bernar. ⁊ alijs eſſe triplex genus martyrij ſumēdo large iſtud nomē martyriū.
❡ Primū eſt martyriū occiſiōis tm̄ corpalis.
❡ Scōm eſt martyriū affectionis internalis.
❡ Tertiū eſt martyriū affectiōis ⁊ operis.
❡ Primū martyriū operis tm̄ fuit ſctōꝝ innocētū q paſſi ſunt pro xp̄o ab herode. in qb⁹ eniʒ quodāmō fuit xp̄s occiſus. iō eni oēs illos occidit vt xp̄m iuenirēt. fuit ḡ eoꝝ martyrium operis tm̄: nō eni adhuc hēbāt vſuʒ rōnis cū eēnt a bimatu. ⁊ infra. i. citra duos ānos a natiuitate eoꝝ. ſʒ q: pro xp̄o occiſi ſunt merito paſſionis xp̄i coronā acceperūt. vn̄ dr̄ Apoc. xiiij. Hi ēpti ſūt de terra ex oib⁹ pmitie deo ⁊ agno. i. de terra hūani gn̄is ſublati ſunt pcio ſanguis xp̄i pro q̄ paſſi ſunt coronati vt ſint pmitie pmi fruct⁹ martyruʒ noui teſti ad honorem dei ⁊ xp̄i incarnati. ❡ Vn̄ in cathalogo ſctōꝝ ſeu letanijs añ martyres collocanſ ⁊ i oōne dr̄. Deus cui⁹ pconiuʒ inocētes martyres nō loquēdo ſʒ moriēdo confeſſi ſunt. Sʒ ⁊ matres illoꝝ iſantiū q̄ maiorem dolorē habuerūt ⁊ timorē in ipa occiſiōe q̄ʒ ipſi puuli q de morte nō ppēdebāt. pie credēdū eſt q illūinate ſunt a deo vt ↄſolationē accipent ex ſpe remuneratōis eoꝝ. ex quo pp meſſiā occidebanſ. ⁊ hoc eſt qḋ dr̄ Mat. ij. allegando Hiere. c. xxxi. Vox in rama. i. excelſis audita ē: q: magnus fuit clamor: plorat⁹ ⁊ vlulat⁹ mulr⁹ rachel ſ. circa illa loca bethleē. vbi facta eſt talis cōgregatio ⁊ occiſio puuloꝝ: q: eni ibi ſepulta eſt rachel. iō ille loc⁹ bethleē vel circa ea dicebaſ rachel. Mr̄es igiſ ⁊ nutrices q̄ ↄgregate erāt in illo loco fuerūt rachel deplorās filios et noluit ↄſolari. Rachel. i. tales mr̄es ⁊ parētes puuloꝝ q: nō ſunt. i. nō ea rōne: q: mortui erāt: ⁊ ápli⁹ nō erāt in mūdo. Nā iſta eſt cōis via ⁊ motiuū ↄſolatiōis qn̄ qs eſt mortu⁹ ex q̄ nō eſt in mūdo nec reuerſur⁹ eſt ide ſumē cōſolationeʒ vt de re irremediabili. nō aūt ipſe mr̄es voluerūt accipere ↄſolationē ex hac rōne: ſʒ voluit ↄſolari ex eo q: ſunt in loco qetis ⁊ ſalutis. quāuis eni ad limbū deſcēderint. q: adhuc ianua paradiſi apta nō erat. tn̄ mō ſunt i magna glia coronati. et iō in honorē eoꝝ cātaſ loco ep'le ille illō Apoc. xiiij. Vidi agnū ſtantē ſup mōtē ſyon. ⁊ cuʒ eo cxliiij. milia hn̄tes nomen ei⁹ ⁊c̄. ponit ſbi numerus determinat⁹ p indeterminato: q: neſciſ q̄t fuerint. nec vr̄ veriſile q tot fuerit in parua ciuitate bethleē ⁊ finib⁹ ei⁹. ❡ Scōʒ martyrium ſeu mortificatio eſt tm̄ affect⁹ cū. ſ. qs affectat ſu ideʒ voluntatis ſuſtinere mortē violētā in honorē dei ⁊ ſalutē pximi qḋ eſt ſignū pfecte charitatis. ⁊ quāuis me tm̄. reaſ magnā aureā. i. pmiū eēntiale. non tn̄ aureolā. ⁊ ſic itelligiſ v̄bū Cypriani dicētis. In ſeruis dei apō q̄s cogitaſ ⁊ martyriū mēte ↄcipiſ alius ad bonū dedit⁹ deo iudice coronaſ. Aliō eſt eni martyriū deſuiſſe aio. aliō aiuʒ deſuiſſe martyrio. de pe. di. j. Mūqd. Multi ſcti habuerūt iſtō deſideriū. nec tn̄ ↄſecuti ſūt opatuʒ. De be. Dñico legiſ. ſitiebat ſeru⁹ xp̄i martyriuʒ. ſicſitit ceru⁹ ad aq̄ fluuiū. Et de be. Martino legitur. q eſi aiaʒ gladius perſecutoris nō abſtulit martyrij tn̄ palmā nō amiſit. ſ. quoad auream. Huic martyrio mētis pōt annecti triplex martyriū qḋ ponē videſ. Primū eſt patiētia aduerſoꝝ. vn̄ ait ſine ferro ⁊ flāmis martyres eē poſſumus ſi patiētiā in aio veraciter cuſtodiam⁹. Scōʒ martyriū affect⁹ eſt cōpaſſio aſflictorum. Greg. Qui dolorē exhibet: in aliena neceſſitate crucē portat in mente. De quo apls. ij. Cor. xi. Quis iſirmaſ ⁊ ego nō iſirmor. Quis ſcandaliʒaſ ⁊ ego nō vror. Tertiū eſt dilectio inimicoꝝ. Greg. Ferre ↄtumelias ⁊ odiētē diligē: eſt martyriū in occulta cogitatiōe. Tertiū gen⁹ martyrij. ⁊ hoc eſt pprīū ⁊ pfectū ſuſtinē mortē violēter ab alio illatā pp deū vel virtutē ad qḋ nō p.

ij. ij. q. cxxiiij. arti. v.

Triplices martyres.

venit nisi per ɔtēptum mūdi ꝛ ſpūāli dono dei. Uñ de martyrib⁹ ecclia canit. Hi sūt q̄s retinēs mūd⁹ ihorruit ipz. nā ſterili flore p aridū ſpre uere penit⁹: teq; ſecuti ſūt rex xp̄e bone celit⁹. hi pro te furias atq; ferocia ꝛc. p varios enim modos mortificati ſūt. Alij cruci affixi. alij lapidati: alij decoriati: alij aq̄s ſubmerſi: alij ignib⁹ cōbuſti: alij beſtijs deuorādi traditi: alij pectinib⁹ ferreis dilaniati: alij in aq̄ feruēti: vel oleo bulliēti: vel plūbo liq̄to imiſſi: alij mēbris minuatī trūcati: alij plumbatis v̄gis diutiſſime ceſi. alij fame cruciati: alij i plagis acceptis aceto ꝛ ſale ɔfricate vſq; ad viſcera patiētia abraſi. Et q: imitati ſūt xpz in morte ſua: iō coronas triūphales a xp̄o meruerūt. Et vt dr̄ di. xv. Sancta romana. credēdū eſt q̄ illa tormēta nō propria v̄tute: ſȝ diuina patiēter tolerauerūt. Tantū erat gaudiū partis iferioris ꝛ ſupioris a deo illuſtrate ad guſtādū p̄miū glie eis paratū: ꝛ ex ɔformitate volūtatis eoꝝ ad volūtatē diuinā: ꝛ ad imitādū xp̄m dn̄m ſuū in paſſiōe tātū ɔ̄ſideriū q̄ redūdabat illa leticia ꝛ ɔſolatio ad partē ſenſitiuā ꝛ refrigeriū p̄ſtabat vt min⁹ ſentirēt illas penas. Uñ ꝛ de ſc̄tō Laurētio tormēta ſuſtinēti Amb. ꝛ Maxi. ait. Corporali laborabat incēdio. ſed diuin⁹ amor nāleȝ reſtrinxit ardorē. Et quāuis rex iprobus ligna ſubijceret incēdia maiora ſuppōeret: tñ be. Laurēti⁹ has flāmas fidei calore nō ſenſit: ſupari charitas xp̄i p flāmā ignis nō potuit. ꝛ ſegnior fuit ignis qui foris vſſit q̄ qui int⁹ accēdit. neq; eni be. Laurentius ignis tormēta appoſita viſceribus ſentire poterat: q ſenſib⁹ paradiſi refrigerium poſſidebat. Idem ſeuiſſima pſecutoris flāma ſupare non potuit: q: lōge ardēti⁹ v̄itatis radijs mēs ei⁹ accēſa ſeruebat. ꝛ amore v̄itatis accēſus appoſitā ſibi extrīſecus flāmā aut nō ſenſit aut vicit. ꝛ hinc eſt q̄ i tormētis gaudebāt. tyrāni inſultabāt ad alia tormēta eis inferēda iuſtabāt: v̄ba eis oſtēſiua magne dulcedinis quā ſentiebāt depromebāt. Laurētius ad Decium. Diſce miſer q̄ carbones tui mihi refrigeriū preſtant. Et iterū. Aſſatū eſt vnū lat⁹ verſa ꝛ māduca. Et Uincētius aſſumpt⁹ ex eculeo atq; ad paſtbulū rapt⁹ moras carnificū arguēdo ad penā alacrit ꝑperabat. Et ad Dacianū dicētem ſibi. vbi nūc miſerū corpus tuū cernis. R̄ndit. Infelix has epulas ſemp optaui. Et Marcus ꝛ Marcellianus ad p̄fectū cū haberēt pedes affixos clauis nūq̄ ſic bñ epulati ſumus. vtinaȝ pmittas nos diu in his pmanere. Et Tiburti⁹ cū nudis plantis ſup carbones viuos icederet dicebat. vt mihi ſup roſeos flores incedē in noīe dn̄i mei ihu xp̄i. Et gloſa Agatha que gloriāter ibat ad carcerē: q̄ſi ad epulas inuitata dicebat Quitiano iudici cuȝ torqueret. Ego ita delector in his pe

ij.ij.q. cxxiij. ar.viij.

nis: ſicut qui audit bonū nūciū vl' videt amicū diu deſideratū: vel iuenit theſauros magnos. Et btā Katherina ad Maxentiū iperatorē ſic ait. Quecūq; tormēta potes excogitare ne differas: q: carnē ꝛ ſanguinē meū xp̄o offerre deſidero: ſicut ipſe pro me. Et btā Adriana damaſcena: que cū torqueret a tyrāno dicebat. Miſer gaudiū mihi preſtas: tibi ſuppliciū auges.

¶ Tertiuȝ quod .§.iij.

requirit ad ſc̄tm̄ martyriū eſt ɔſtātia vſq; in finē. Aliq eni fideles ſuſtinuerūt aliq tormēta in qbus grauiorib⁹ additis defecerūt a v̄itate. ſȝ q pſeuerauerit vſq; i finē hic ſaluꝰ erit. ait dn̄s in euāgelio. Et hoc innuit cū dr̄ in ps. Eſtimati ſum⁹ ſicut oues. mat. x. A ſtultis eſtimatio eſt ſic mors beſtiarū que p nihilo ducunt ad occiſionē. ſȝ illud Sap. v. Uiſi ſūt oculis iſipiētiū mori ꝛ eſtimata eſt afflictio exit⁹ illorū. Sed apud ſapientes in paucis vexati in multis bñ diſponentur ſm opi. ꝛ fidē. ꝛ ſicut ouis vſq; ad finē vite cuȝ occidit dicit bñ. ita martyres bñdicebāt deū in ſua occiſiōe ſequētes dn̄m. de quo Eſa. liij. dr̄. ſicut ouis ad occiſionē ducet. Innocēs ēt ſine q̄rela. q̄ occiſio fuit reputata p nihilo. ſȝ idē ſecuta eſt multiplex vtilitas ſȝ qd̄ p̄dixerat Joā. xij. Si granū cadēs in terra mortuū fuerit: multuȝ fructum affert. Et in hymno. cedunt gladijs. ſ. martyres more bidētiū: nō murmur reſonat nō q̄rimonia: ſȝ corde tacito mēs bñ ɔſcia ɔſeruat patiētiā. ¶ Ubi ſciēdū q̄ fruct⁹ martyrij eſt triplex ſeu vtilitas. triplex fructus martyrij. Primus tāgit p̄priū obiectū. Scd̄s inſtruit oēm p̄plm. terti⁹ adducit magnū ſuffragiū. Pria vtilitas martyrij eſt ipſius. ſ. remiſſio ois culpe ꝛ pene ōbitē: ꝛ ſubita euolatio ad celū. vñ in hoc excedit baptiſmū: q: adultus baptizat⁹ nō ficte: aliq̄n nō recipit remiſſionē ois culpe. puta venialis ſi eſt fixus in illo nec ſubito euolat: q: nō tunc morit: ſed aliq̄n poſtea efficit malus ꝛ reprobus. Uñ Cyprianus i ſermone martyrū. Martyrium eſt delictoꝝ finis periculi termin⁹: dux ſalutis: patiētie magr̄ domus vite. Nec obſtat qd̄ ō ſc̄tis martyrib⁹ legit. Apoc. vj. q̄ ſub throno dī clamāt dī. Uſq; quo dn̄e ſc̄tus ꝛ ver⁹ nō iudicas ꝛ vindicas ſāguinē nr̄m q effuſus ē ſup terrā. Uñ poſſet alicui videri q̄ appetāt vindictā ō inimicis q̄ phibet. vl' ēt q̄ nō ſint pfecte btī: q: nō iplet deſideriū eoꝝ cuȝ vindicta nō fiat mltotiēs de illis. ſȝ rndet ſȝ grego. i moral. q̄ talis locutio nō ē aliud niſi ɔ̄ſideriū qd̄ hūt ō rehabitiōe corporȝ ſuoꝝ nāle. qd̄ nō iplebit niſi i fine mūdi qñ fiet vindicta ō malis hoīb⁹. qd̄ qdē deſideriū ſubijcit volūtati deliberate eoꝝ q̄ cōformis ē volūtati diuie quā vidēt eē de dilatiōe iudicij q̄uſq; numer⁹ electorū ipleat. ꝛ de hac expectatiōe reficiūt pp electos q

debẽt aſſumi ad eos. ⁊ ꝓpter voluntatẽ diuinã. et hoc eſt qđ ibi dr̄. Dictũ eſt illis ꝙ expectarẽt ad huc modicũ donec impleat numerus ꝯſeruoꝝ eius. Et pꝛiꝰ dr̄. Date ſunt illis ſingule ſtole al be. i. glia aie. alſo corpis fine anxietate expectãt.

¶ Scđs fructus eſt. qꝛ iſtruit ppl'm. Dicit Augu. ꝙ mũdus iſte cõtemnat cuꝫ ſuis amoribꝰ: erroꝛibus ⁊ terroribꝰ ſanctoꝝ martyria nos docuerũt. Dati enim ſunt nobis in exẽplũ vite noſtre. vt agrediamur ardua: ſufferamus aduerſa: nõ refugiamus cũ expedit ipſa ẽt mortis tormenta que eſt vltimũ terribiliũ. Nam ⁊ martyres ſimiles nobis fuerunt paſſibiles. ⁊ aliq val de delicati ⁊ iuuenes ⁊ potẽtes. ⁊ tñ oĩa cõtempſerunt ꝓpter xp̄m ⁊ mortẽ ſubierũt. Chryſoſt. Tu xp̄ianus dlicatꝰ es miles ſi putas te ſine pugna vincere: ſine certamie triũphare: exerce vires fortiter: dimica atrociter in ꝓlio iſto concerta: ꝯſidera pactũ quod ſpopõdiſti: cõditionem quã accepiſti: militiã cui nomẽ dediſti: hoc pacto cũcti pugnãt: hac cõditiõe vniuerſi vicerũt. Cõſtantia martyrũ multũ traxit mũduꝫ ad fidẽ cum doctrina ⁊ miraculis. Unde Greg. ad hoc oſtendẽdũ inducit figurã in. xxx. moral'. de militibus gedeonis qui pugnauerũt cõtra madianitas. cxx. milia cũ ipſi eſſent tantũ. ccc. electi ꝑ hanc ꝓbationẽ qꝛ bibentes ad flumẽ non flexerunt genua: ſed manu aquaꝫ ꝓijciebant ad os. Hi ergo pugnãtes vicerũt cũ tubis lagenis fractis ⁊ lãpadibus accenſis. Sic milites xp̄i martyres intrepidi qui nõ deflectunt ad iſta tẽpalia: ſed tantũ neceſſaria capiũt cũ fide ꝑfecte trinitatis. hoc ſignificat numerus trecẽtoꝝ ⁊ crucis xp̄i ſignate in lr̄a. t. que eſt ꝑma huiꝰ vocabuli trecẽtis tubis. i. ꝑdicationibꝰ inſonãtibꝰ. exinde cõfractis lagenis terreis. i. corpibꝰ ſuis per diuerſa martyria: lãpadibus accẽſis remanentibus in coruſcatione miraculoꝝ: que fecerunt martyres poſt coꝝ mortẽ ſic triũpharunt de mũdo ⁊ diabolo. De tertio fructu dic̃ Aug. O immẽſa dei pietas que martyrũ merita vult eſſe noſtra ſuffragia: illos examinat: vt nos erudiat: illoꝝũ cruciatus noſtros vult eẽ ꝑfectꝰ. Itẽ Hieronẏ. ꝯtra vigilãtiũ. Si martyres adhuc ĩ corpe poſiti pñt oꝛare pro nobis ceteris qñ adhuc pro ſe ſolliciti eẽ dẽberẽt quãto magis poſt coronas victorias ⁊ triũphos. Inducit exẽpluꝫ moyſi orãtis ⁊ veniam impetrãtis pro ꝑplo. ⁊ Stephani orantis in ſuo martyrio ⁊c̃. ipſi non indigẽt oꝛonibꝰ nr̄is. qꝛ vt dr̄ ex̄ de cle. miniſt. Cũ marthe. Iniuriã facit martyri qui orat pro martyre: ſed nos eorum ſuffragijs egemus. ita autem ſunt efficaces orationes martyruꝫ. vt dicit Auguſtinus in ſermone prothomartyris Stephani. ꝙ niſi Stephanus pro ſaulo oraſſꝫ: eccleſia dei Paulum non habuiſſet.

¶ De confeſſoribꝰ in ꝗdruplici gñe ſcꝫ pontificum doctoꝝ: religioſoꝝ ⁊ alioꝝ bonoꝝ. Ca. x.

Confitebuntur celi mirabilia tua dñe: etenĩ veritatẽ tuã in eccleſia ſcõꝝ. ꝑs. lxxxviij. Celi poſſunt dici oẽs iuſti inquantuꝫ deus habitat in eis. ſicut dr̄ habitare vel eẽ in celis. ꝫm illud Pater nr̄ q es in celis ⁊c̃. Mat. vj. Celum mihi ſedes eſt inquit ipſe deus. Eſa. vlt. Et qꝛ aĩa iuſti ſedes eſt ſapie. i. dei recte ꝫm Greg. iuſtoꝝ ꝯgregatio dr̄ regnũ celoꝝ. Si aũt iuſtis non datur aliqua pꝛerogatiua ſcꝫ apoſtolatus euãgeliſte vel martyris aut virginis retinẽt ſibi coĩter nomẽ ꝯfeſſoris. ſicut ergo per orbẽ terraꝝ deũ ſacra ꝯfitet̃ eccleſia militãs. ita ⁊ in triumphante ipm̄ trinũ ⁊ vnũ voce ꝯfitent̃ vnanimes oẽs electi. Confitebunt̃ ḡ celi. i. cõfeſſores mirabilia tua dñe. Confitebunt̃ quidẽ mirabilia potẽtie tue: qua ex nihilo cũcta creaſti in tanta virtute ⁊ multitudine. Confitebunt̃ ⁊ mirabilia ſapie tue qua ea que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in coꝛ hoĩs aſcẽdit que preparauit diligẽtibus ſe ⁊ alia diuina myſteria reuelauit nobis per ſpm̄ ſcm̄. j. Corin. ij. Confitebunt̃ ⁊ mirabilia tue dilectionis ⁊ beniuolentie qua dignatus es nr̄aꝫ mortalitatẽ ſuſcipere ac mortem in redẽptiõem nr̄am ſubire. O certe mira circa nos tue pietatis dignatio. O ineſtimabil' dilectio charitatis: vt ſeruũ redimeres filiũ tradidiſti. Greg. ait Confitebunt̃ mirabilia potentie tue qua manũ tuam aperis ⁊ imples omne animal benedictiõe. ꝑs. Quis iſta mirabilia facere poteſt. Job. Qui facit magna ⁊ mirabilia ⁊ inſcrutabilia abſqꝫ numero. Quis ad iſta nõ obſtupeſcat. quis non reuereat̃. quis non confiteatur ⁊ laudet. Certe ſi tacẽt hoĩes: lapides clamabunt ⁊ confitebunt̃ elemẽta ⁊ ſydera. Sꝫ tripliciter confitentur celi. ideſt hoĩes iuſti iſta mirabilia. Primo corde credendo ⁊ venerando. Secundo ore prodendo ⁊ collaudando. Tertio opere recto pro eo operando.

¶ Debent eniꝫ celi ideſt hoĩes iuſti ꝯfiteri mirabilia dei credendo ipſa facta ⁊ honorãdo ⁊ colẽdo mente vt principiuꝫ ⁊ finẽ oĩum ⁊ ab eo cũcta recognoſcere. ꝑs. Confitebor tibi dñe in toto corde meo narrabo oĩa mirabilia tua. Debẽt celi ꝯfiteri ore ipſum de mirabilibus eius laudãdo ⁊ regratiando. Ro. x. Corde credit̃ ad iuſtitiã. ore autẽ confeſſio fit ad ſalutẽ. ſ. neceſſaria vt cũ expedit. ꝑs. Confitebor dño nimis. ſ. valde in ore meo. opere ꝯfiteri eſt virtuoſe ꝯſeruari ꝫm deũ ne ſit de numero coꝝ de qbus ait aplꝰs. Confitent̃ ſe noſſe deũ. factis aũt negant. vt enim ait Hie. Quo §. i.

tiens a vitijs vincimur: totiēs deū negamus. ⁊ quotiēs aliqd boni facimus totiens deū confitemur. xj. q. iij. Eſtimant. Et de hac ↄfeſſione dicit xp̄s. Qui me ↄfeſſus fuerit corā hoib⁹: confitebor ⁊ ego eū coraꝫ patre meo qui eſt in celis. Confitebunt ergo celi mirabilia tua dn̄e corde ore ⁊ ope. Eteniꝫ v̄itatē tuā increatā que deus eſt: incarnatā qui xp̄s reuelataꝫ in intimis cordis: vel in ſcripturis in eccleſia ſanctoꝝ militante. de qua tranſit ad triūphantē. Sed ſciendum ꝙ hoꝝ celoꝝ. i. cōfeſſoꝝ quadripartit⁹ eſt ordo ſeu ſtatus ſm varias celorum proprietates.

¶ Primi ſunt aliorum paſtores.
¶ Secundi ſunt ſcripturarum doctores.
¶ Tertij ſunt heremi vel cenobij cultores.
¶ Quarti ſunt ſeculi habitatores.

¶ Primi ergo .§. ij.

de epis ⁊ curatis. qui collocant in numero ⁊ ſtatu ↄfeſſoruꝫ ſunt epi ſub qbus cōprehēdunt alij plati curati. hi merito dicunt celi: qꝛ ſicut inferiora corpa gubernant per ſupiora celos ⁊ planetas eoꝝ ⁊ ex influxu celoꝝ in inferiorib⁹ elemētis ⁊ elementatis fiūt generatio ⁊ corruptio ⁊ mutatio ⁊ ols motus. ſic ex diſpoſitiōe platoꝝ ⁊ ordinatione ppl̄i mouent ad bn̄ operandū. ad Heb. v. Omnis pōtifex ex hoib⁹ aſſumptus pro hoib⁹ cōſtituit in his q̄ ſunt ad deuꝫ vt ſcꝫ dirigat eos. Et iſti qn̄qꝫ figurantur per arietes qui ſunt duces gregum. Unde Prouer. penul. dr̄. Tria ſunt q̄ bene gradiunt: ⁊ q̄rtū qđ incedit feliciter. Leo fortiſſim⁹ beſtiaꝝ ad nullū pauebit occurſum. gallus ſuccinctus lumbos ⁊ aries: nec eſt rex q̄ reſiſtit ei. ⁊ qui ſtultus apparuit poſtq̄ eleuat⁹ eſt in ſublime. Gre. in. xxx. moral. hoc exponēs dicit ꝙ leo eſt xp̄s qui leo de tribu iuda vicit pn̄cipē mūdi diabolum ⁊ ſic nullū expaueſcit. Gallus ſuccinct⁹ lūbos ſunt p̄dicatores ⁊ doctores inter huius mūdi tenebras mane nūciātes: qui ſuccinctos hn̄t lumbos ſluida. ſ. luxurie in mēbris ſuis reſtringētes. de qb⁹ dicet. §. ſequenti. Aries eſt p̄mus intra eccleſiā ordo ſacerdotum ſcꝫ epi qui per exēpla ſua gradiētes populū q̄ſi ſubſequētes oniū greges trahūt: qbus ſpūalibus recte viuētib⁹ nullus res ſufficit oino reſiſtere: qꝛ etſi qlibet pſecutor obuiet: nō valet verba ⁊ intentionē eoꝝ ipedire: ſcient eni ad eum ad quē deſiderāt ⁊ anxie currere ⁊ moriendo puenire. Sunt ergo arietes ſpūales p̄res eccleſiarum ⁊ duces gregū. Quartuꝫ qđ incedit feliciter ſed nō bn̄. dicit eſſe antixp̄m felicē in mūdi glīa ſed malū ⁊ ſtultū. Hi ergo paſtores ⁊ celi cōfitebunt mirabilia dei. Ipſi vt Abel p̄mus paſtor inocētes obtulerūt dn̄o ſacrificiū p̄cum ⁊ agnū imaculatū: qđ dn̄s acceptabat inflāmās ſup ea in cuius ſignū dum ſacra offerret Martin⁹ pōtifex globus ignis apparuit ſup caput ei⁹. Ipſi tanq̄ Abraā ne paſtores ſub eo alij curati rixas facerēt cū alijs: ⁊ iurgia imiſcerēt ꝓpter greges dimiſerunt dioceſes ⁊ parrochias: vt terminis ſuis qſqꝫ cōtentus in latitudine ſe extendere charitatis. qđ fecit Dion. pa. xiij. q. j. Eccleſias. Confeſſores ⁊ pontifices iſti cuꝫ yſaac ſatis laborauerūt ad fodiēdos puteos vt amota obſcuritate ſenſus litteralis puenirēt ad aquā viuaꝫ intelligētie ſpūalis: vn̄ greges ſuos adaquarēt ſed Alophili heretici vel inuidi aliqui obſtruebāt illos puertētes doctrinas eoꝝ: ⁊ aliqn̄ falſa imiſcētes. vt in Aug. Amb. Imitati ſūt quoqꝫ Jacob paſtorali exercitio diu occupatuꝫ. qꝛ nocte ⁊ die eſtu vrebant ⁊ gelu ꝓpter diligentem cuſtodiā gregis ſibi cōmiſſi: fugiebatqꝫ ſomn⁹ ab oculis eoꝝ: timētes ſemp ne qđ deuoratum a beſtijs īfernalib⁹: rō a deo exigeret ab eis. duas vxores cū eo ſed in ſpū hn̄e voluerūt multo tpe ſeruiētes p eis Lyam. ſcꝫ ⁊ Rachelē pus intendētes amplexibus Rachelis que erat venuſto aſpectu. ſcꝫ cōtēplatiue: ſed prius vtētes lya lippis oculis ſed fecunda. ſ. vita actiua que etſi minus de diuinis intuet fructificat tn̄ in ſepteꝫ opib⁹ miſericordie corpalis vel ſpūalis. Modus enim eſt iſte hui⁹ vite vt pus in actiua ſe exercēs paſſiones moderet q̄ ad cōtēplatiuā verā accedat. Minati ſunt inſup gregē ſuū cuꝫ Moyſe paſtore ad interiora deſerti paſcua ſupne pr̄ie a malis angelis derelicte: ad cōtēplanda celeſtia ⁊ cum eo vlterius vſqꝫ ad rubū ardentē puenerunt dei loquentis ad eos interius: demū cum adoleſcēte paſtore pulchro ⁊ ruffo Dauid. cithara orōnū ⁊ ſacroꝝ demonia obſeſſis eiecerunt ſpūaliter ⁊ corpaliter vt pꝫ in fortunato epo tudertino ⁊ zenobio epo florētino. Captuꝫ alis ab ore beſtie vrſi vel leonis tyrānoꝝ eruerūt. vt pꝫ in Nicolao quoad tres barones romanos iniuſte accuſatos ⁊ morti condēnatos liberatos de manibus Cōſtantini iperatoris ad cōminationem ei factā in ſomnis ⁊ pus de alijs trib⁹ innocētib⁹ corā alijs baronib⁹ in mirrea in p̄ntia ipſius Nicolai ⁊ iuſſu mortē euadētib⁹. Hi paſtores angelici cuſtodiētes vigilias noctis ſuper gregē ſuū. Prima vigilia ſcꝫ iuuētutis: ſcđa virilitatis tertia ſenectutis: ſemper parati quando dominus eorum veniret meruerunt per angelicas viſiones ⁊ reuelationes conſolari: ⁊ demum ad verbum ipſum videndum adduci. vt in figura patet Luce. xxiiij. cap.

¶ Secūdi ſcꝫ do- .§. iij.

ctores celi dn̄r ſiue ꝓpter lumē ſapie. vt dr̄ Sapiē. viij. Ego feci vt in celis oriret lumē. qꝛ propter pluuiā doctrine de celo deſcendēteꝫ. Jaco. v. Celū dedit pluuiā ſcꝫ aereū. Et hi pmaxime

ꝯfitenť mirabilia dei ⁊ ꝟitatē xp̄ȝ vł ꝟitatē ſcri
pturaꝝ. vñ gre. xxx. moꝛ. tractās illō Job. Quis
dedit gallo intelligentiā. exponit de doctoꝛib⁹
⁊ p̄dicatoꝛib⁹ eccleſie: qb⁹ deus dedit intelligē
tiam ſicut gallo ⁊ nō alijs. Gallus aūt dꝛ̄ habe-
re intelligentiā per metaphoꝛā. Eſtimatio enī
ſenſitiua: quā habet gallus ſm̄ quā operať pꝛo
rumpēs ad cantū dꝛ̄ hic itelligētia. Cātat enim
certis hoꝛis determinatis ſm̄ inſtinctū nature:
ac ſi haberet itelligētiā ⁊ menſurā ꝓpoꝛtiones
motuū celeſtiū. Un̄ ſubdit. Quis enarrabit rō-
nem celoꝝ: ⁊ ꝯcentū celi q̄s doꝛmire faciet. Do

Docto-res aſſi-milant gallo.

ctoꝛes ergo eccl'ie veros aſſimilat gallo propter
tria: qꝛ certis ⁊ determinatis hoꝛis cantat: ⁊ qꝛ
vocē in cātu variat ⁊ qꝛ cātādo ſe prius alis ver
berat. Intelligentiā ergo pꝛimū gallus accipit
vt prius nocturni t̄pis hoꝛas diſcutiat: ⁊ tūc de
mum vocē exhoꝛtatiōis emittat. Gallo igiť in-
telligētia attribuiť d̄ſup̄ qꝛ doctoꝛi veritatis di
ſcretiōis virtus vt nouerit. qbus: quid: qñ: vel
quō diuinitus miniſtrať. Nō enim vna eadēqꝫ
cunctis exhoꝛtatio ꝯuenit: qꝛ nec cunctoꝛū par
moꝝ q̄litas aſtringiť: ſepe enī alijs officiūt que
alijs ꝓſunt: ⁊ plereqꝫ herbe que aliq̄ aīalia reſi-
ciunt: alia occidūt. Pro q̄litate ergo audientiū
ſancti doctoꝛes ⁊ p̄dicatoꝛes formabāt ſuos ſer

vlti.q.j.c.op̄ȝ.

mones vt pulchꝛe oñdit glorioſus doctoꝛ Hie-
ro. in ep̄lis ſuis. Circa intelligētiā galli que eſt
qꝛ ꝓfundioꝛibus hoꝛis noctis valētioꝛes ac ꝓ-
ductioꝛes reddere cātus ſolet. Cū vero matuti-
num t̄ps appropinquat lenioꝛes ⁊ minutioꝛes
oīmodo voces foꝛmat. Sic p̄dicatoꝛes diſcreti
fuerunt. Nam cū iniq̄s adhuc mētibus p̄dica-
bant q̄ſi tenebꝛis ꝓfunde noctis altis ⁊ magnis
vocibus eterni iudicij terroꝛes inſinuabāt: cuȝ
vero auditoꝝ coꝛdib⁹ veritatis lucē adeſſe cog-
noſcebāt virtutis clamoꝛis ſui magnitudinē in le
nitatē dulcedinis vertebāt: nō que de penis ter
ribilia: ſed que de p̄mijs blāda ſunt ꝓferebant.

Galli ꝓ-prietates

Item gallus cū edere cantus parat: pꝛius alas
excutit: ſeip̄m feriēs vigilantioꝛem reddit. Sic
ſcti p̄dicatoꝛes: cū verba p̄dicatiōis mouebant
pꝛius ſe in ſanctis actiōibus exercebāt ne in ſe
ipſis toꝛpētes opere alios excitarēt voce ⁊ vt au
ctoꝛē ſe dñs oñdat doctrine ſubdit. Quis enar-
rabit celoꝝ rōnē. q. d. nullus. niſi ego quoꝛū ta-
men ꝟba cū per ſpeciē ſeſe nobis oſtēderit ſub-
trahit. Protinus ſubdit. Et concentū celi q̄s vi
dere fecit. In hac enī vita infirmitati nr̄e domi
nus nō aperta maieſtatis ſue ſpecie: ſed p̄dica-
toꝝ voce locutus eſt: vt coꝛda adhuc carnalia:
carnalis lingua pulſaret: ac poſtq̄ per moꝛtem
caro in puluerē reſoluiť: ⁊ per reſurrectionem
puluis animať tunc audire de deo verba nō q̄-
rimus: qꝛ vnū ip̄m qđ implet oīa iaȝ ⁊ ſpeciem
dei verbuȝ videmus: qđ nobis tanto altius ſo-
nat: quāto ⁊ mētes nr̄as intima illuſtratiōe pe-
netrat. Quid celoꝝ rō accipiť. niſi vis ſup̄na ſe
cretoꝝ. ⁊ qđ ꝑ ꝯcentū celi: niſi ꝯcoꝛs p̄dicantiū
ſermo ſignať. Cōditoꝛ ergo nr̄ cū celoꝝ rōnem
narrare ceperit: doꝛmire faciet ꝯcentuȝ celi: qa
cum nobis per ſpeciē oñdiť: nimiꝝ p̄dicantiuȝ
verba ſubtrahunť. Uel certe celoꝝ rō eſt ipſa vi
uificatrix virtus: que ſpūs foꝛmat angeloꝝ: do
minus enī ſicut eſt cauſa cauſaꝝ: ⁊ ſicut vita vi
uentiū: ita ⁊ rō rōnaliuȝ creaturaꝝ. Tunc enim
celoꝝ rōnem narrat cū deterſa mentis nr̄e cali
gine clara ſe viſione manifeſtat. vñ ipſe ait. Ue
nit hoꝛa cū iā nō in parabolis loquar vobis: ſꝫ
palā de p̄re annunciabo vobis. Palā de p̄re an
nunciare ſe aſſerit: qꝛ per patefactā tūc maieſta
tis ſue ſpeciē ⁊ quō ipſe nō īpar oꝛiatur: ⁊ quō
vtriuſqꝫ ſpūs vtriqꝫ coeternus ꝓcedat oſtēdit.
Aperte tūc videbimus quō hoc qđ oꝛtum eſt ei
de quo oꝛiť ſubſequēs nō eſt: quō his qui ꝓceſ
ſione ꝓducitur a ꝓferētib⁹ nō p̄eiť. In diuinis
enim ſunt duo ꝓcedētes vt oꝛthodoxa fides aſ
firmat: filius enī a ſolo patre ꝓcedit. Spūſſcūs
ꝟo a p̄re ⁊ filio in diuinis ꝓcedit. ¶ Pro hoꝝ
plenioꝛi noticia eſt caute aduertēdū ꝙ in diui-
nis ſunt due ꝓceſſiōes. ſ. ꝓceſſio ꝟbi ⁊ quedam
alia. Ad cui⁹ euidētiā ꝯſiderādum eſt. vt dicit
ſcūs Tho. j. p̄te. q. xxvij. ꝙ in diuinis nō eſt pro
ceſſio. niſi ſm̄ actionē qui nō tēdit aliqđ extrin
ſecum: ſed manet in ipſo agēte. Hui⁹ aūt actio
intelligibilis natura eſt actio itellectus ⁊ actio
volūtatis. Proceſſio aūt verbi attendiť ſꝫ actio
nem intelligibilē. ¶ Scdm̄ aūt operationē vo
luntatis inueniť in nobis q̄dā alia ꝓceſſio ſcili-
cet ꝓceſſio amoꝛis ſm̄ ꝙ amatū eſt in amāte: ſi-
cut per ꝯceptionē verbi res dicta vel intellecta
eſt in intelligente. vnde ⁊ p̄ter ꝓceſſionē ꝟbi po
niť alia proceſſio ī diuinis que eſt ꝓceſſio amo
ris. Proceſſiōes q̄dē in diuinis non p̄nt accipi
niſi ſm̄ actiōes que in agēte manēt. hm̄ōi autē
actiōes in natura itellectuali ⁊ diuina nō ſunt
niſi due. ſcȝ intelligere ⁊ velle que ſunt actiōes
imanētes. igiť relinquiť ꝙ nulla alia proceſſio
poſſit eē in diuinis niſi verbi ⁊ amoꝛis. hec tñ
myſteria in via ꝑfecte cognoſcere nō valemus:
ſed in futura patria deo dāte aperte videbim⁹
quō ⁊ vnū diuiſibiliť tria ſunt: ⁊ indiuiſibiliter
tria vnū. Lingua igiť tūc narrantis dei eſt viſa
claritas ſubleuātis. Et ꝯcentus celi tūc doꝛmiet
qꝛ apparēte in iudicio retributoꝛe opeꝝ exhoꝛ-
tationū verba ceſſabunt. ſed abbꝛeuiatim celi q̄
ideſt doctoꝛes ⁊ p̄dicatoꝛes ꝯfitentur ⁊ ꝯfitebū
tur mirabilia dei. Et rōnē hoꝝ celoꝝ q̄ ad diua
myſteria fidei deus enarrat in futuro. ⁊ tūc ceſ-
ſabit ꝯcentus celi. ſ. ꝯcoꝛs vox p̄dicatoꝝ. De de
cem ⁊ octo ꝓprietatib⁹ celoꝝ que ꝯgruūt p̄dica-
toꝛib⁹ vt ſint celi narrantes gloꝛiam dei ⁊ confi-

Due ſūt ꝓceſſiō-nes ī di-uinis.

tentes mirabilia sua habes supra in titulo de p̄dica. in p̄n. ibi multa de materia & forma & qualitate predicatorum. de aureola que reseruatur talibus. habes. s. eo. titu. de aureolis.

Tertium genus .§. iiij.

ꝯfessorꝝ. vt pȝ ex cathalogo scōꝝ: sunt de qbus agit in vitis & collatiōib⁹ p̄m scił Anachorite scȝ. Hoꝝ p̄m⁹ d̄r Paulus p̄m⁹ heremita. q. tante pfectiōis fuit vt. b. Antonius aiam ei⁹. egressam de corpe in choro angeloꝝ viderit collocari. Additi sunt eis cenobite. viuētes in ꝯgregatiōe & cōtēplatiōi dediti: vt monachi oēs q̄ruȝ Bn̄dict⁹ d̄r p̄m⁹ p̄ in occidētali eccīa Basili⁹ in oriētali ꝗuis & p⁹ & ēt m̄lti p̄ces p̄fuerūt magnis ꝯgregatiōib⁹ vt Anton⁹ Pachomi⁹ Isidorus & alij. sed nō ita sub determinatis regul' & cerimonijs qb⁹ aggregati sunt canōici regulares tanꝗ̄ cōtēplatiui. E qb⁹ fuit vn⁹ Hugo de scō Uic. magn⁹ magr̄ & deuotissim⁹ hō. Successerūt mēdicātes quoꝝ p̄mi īstitutores fuerunt. Dñic⁹ in hyspania. Frā. in italia. replētes totuȝ orbē semine cū alijs ordinibus heremitaꝝ: carmelitaꝝ: & seruitaꝝ. Hi tenēt statū mediū inter clericos seculares & monachos. vñ & de vtroqȝ p̄ticipāt. Nā a statu monachali accipiūt cōtemplatiōnē in studijs & officijs: & modestiā in cerimonijs & abstinētijs. A clero accipiūt actioneȝ. scȝ p̄dicādi: visitādi ifirmos: audiēdi ꝯfessiōes & hmōi. Hi oēs q̄ celo merito cōparant. q: sicut celi exaltātur a terra. Esa. l. & valde. ita predicti eleuati fuerunt in altissimis cōtēplatiōib⁹ a tra separati. i. affectu terrenoꝝ. Cōfessi sunt & ꝯfitebunt hi celi mirabilia tua &c. De quoꝝ ꝯuersione & cōtēplatiōe d̄r Job. Quis dimisit onagrū liberū in solitudine: & vincula ei⁹ qs soluit: cui dedi in solitudine domū: & tabernacula ei⁹ i terra salsuginis ꝯtēnit multitudinē ciuitatis vocē exactoris nō audit: circūspicit montes pascue sue: & virētia queqȝ pquirit. que vba exponens Greg. in. xxx. li. mora. dicit. Onager qui in solitudine morat: nō incōgrue vitā eoꝝ significat. qui remoti a turbis pplarib⁹ ꝯuersant: q Onager apte liber d̄r. q: magna est seruit⁹ secularium negocioꝝ. cui⁹ seruitutis ꝯditione carere est in mūdo nihil ꝯcupiscē. vt faciunt pfecti religiosi de qb⁹ loqtur. Qđ t̄n singulare dei donuȝ est & iđ p̄mittit. qs dimisit Onagruȝ libeꝝ &c. q. d. nullus. nisi ego loqtur ibi dñs ad Job. vñ & p Osee pphā ait. Ducā eā in solitudinē. s. aīaȝ & loquar ad cor eius. Hi ergo onagri solitarij & sci religiosi a deo dimissi sunt liberi a huiute seculi q vtiqȝ premit per p̄spera: dū appetūtur. p̄mit p aduersa duȝ formidātur. Neqȝ eni viri religiosi appetūt p̄spera nec timēt aduersa: & a seruitute vxoꝝ filioꝝ familie: & dñoꝝ tgaliū im

De anachorisis.

Cōparatur onagris.

munes sunt. Hoꝝ onagroꝝ dñs vincula soluit q: diuino adiutorio interna carnaliū desiderio rum retinacula disrumpunt & affect⁹ amicoruȝ & pentū & mundane ꝯsuetudinis ligamina dissoluunt. Dedit q̄ȝ eis dñs in solitudine domū. i. lo q: ad lr̄aȝ solitarij habitabāt in locis silnestrib⁹ ne inuenirent ab hoīb⁹ vel paucis a qb⁹ ipedirent p̄e suis assiduis meditatiōib⁹. Uñ non solum anachorite sed & cenobite sci hōes in nemorib⁹ fundabāt monasteria in locis remotis a ciuitatib⁹ & castris. vt pȝ de be. Bñdicto Bernardo. Rōbaldo. Joāne Gualberti florētino et alijs. sed q: nō pdest solitudo corpis si solitudo defuerit mētis. Hi ēt hūerūt domū solitudinis mētis: q: sepati sunt a tumultu & strepitu mundanaꝝ cogitationū & affectionū. tabernacla habuerūt in tra salsugis: q: q̄ādiu in hmōi vite tabernacul' vixerūt: ad supnā p̄riā ꝯ desiderij sui q̄tidianis estib⁹ accēdunt. Salsugo. n. sitim solet accēdē icessant gppe ipi sci accēdunt: vt sitiant sitiūt vt satient. pȝ illō. Sitiuit aīa mea ad deuȝ fon. &c. & Mat. v. Bti q esuriūt & sitiūt iustitiā q̄m ipi saturabunt. Cōtēpserūt multitudinē ciuitatis. nō solū sensus exteriores visus: audit⁹ & alios coercētes sed ēt latā viā p quā m̄lti incedūt. Reliq̄rūt ppriā volūtatē seu sensualitatem seq̄ntes: & artā viā a paucis igressaȝ eligētes. Cōsiderātes. n. solert a quo & ad qđ creati sunt & recta ꝯsideratiōe accepte imaginis seq vulgi m̄ltitudinē sūt ꝯdignati: nō audierūt vocē exactoris: q: diaboli fortit tētātis suggestiōib⁹ nō ꝯsenserūt fortes tētatiōes fuerūt magni clamores diaboli petētis assensuȝ & visibiles & iuisibiles pugnas sustinuerūt. vt pȝ in Bñdcō tētato cū se nudū volutauit in spinis Bern. in aq congelata. & rācissus in niuib⁹: vt nō audirēt vocē exactoris vl' ēt exactor d̄r corp⁹: q: q̄tidie exigit suā neccitatē: sȝ tūc loqt plane cuȝ vult sibi dari ad voluptatē hȝ istigatiōnē sensualitatis. tūc clamat. Sci aūt religiosi horruerūt delitias corporis. & iđ nō horruerūt clamorē exactoris sed vocem exhibētis t̄m ad neccitatē: crucis mortificationē iugit in suo corpe p xp̄i noīe portātes: & hostiā viuā se deo exhibētes. & inde magis apti reddebant ad diuina cōtēplanda. Et subdit q circūspicit onager mōtes pascue sue. Montes pascue sue sunt late cōtēplatiōes interne refectionis. Uñ in ps. Ascēsiones in corde suo disposuit in valle lachrymaꝝ: q: quos exteri⁹ cōtinet in fletu ꝯuallis humilitatis eos īterius subleuat ascēsus cōtēplatiōis. Uel ēt mōtes pascue sunt sublimes virtutes angeloꝝ que idcirco hic administrando & adiuuando reficiūt: quia illic interne contemplationis rore pinguescunt: que quia nos in omni certamine protegunt. ideo circumspici dicuntur. vel etiam montes pas

Habitabant anachoritarum.

Reliquūt ppriā volūtatem

horrēt delitias.

cue ſunt alte ſnie ſcripture ſacre. Uirētia que q̃ queſierūt iſti onagri: ſpūalia virētia ſunt q̄ nulla tpalitat e marceſcūt. ſicut arentia ecōtra ſunt oīa que tpaliter ꝯdita vēturo fine iocūditate vite pñtis trāſitorijs rebus in eternū mē ſura deſiderarūt. Hec ex dictis Grego:ij. Finaliter quis enarrare valeat altas ſanctoꝝ religioſoꝝ ꝯtemplationes: reuelatiōes: ſuauiſſimos diuinoꝝ guſtus miras abſtinētias: intēſa dſideria erga deū. Confitenſ ergo ⁊ ꝯfitebunſ hi celi mirabilia dei: ⁊ deus ꝯfeſſus eſt eos corā patre ſuo mirabiliter exaltādo. vt Bñdictū: Franciſcū: Dñicum ⁊ alios. Hi ergo ꝯfeſſores heremite monachi: regulares canonici: ⁊ mēdicantes: nō tepidi ⁊ inſipidi cupidi ⁊ elati ſertes in comeſſationib⁹ ⁊ delitijs vacātes quales ſunt moderni cōiter: ſed feruētes ſpū ſapiētia diuina lucidi ꝯtēptores mūdi humiles in hitu interiori ⁊ exteriori puigiles: in cibo ⁊ potu auſteri deuotioni ⁊ orationi deditī. Hi ꝯfitebunſ in celis ⁊ laudabunt mirabilia dei ſicut ꝯfeſſi ſunt ore ⁊ opere. vnde ⁊ multi eorū in fine vite viſi ſunt celū conſcēdere cū multa gloria. vt pꝫ de ſancto Bñdicto Dominico Franciſco ⁊ multis alijs.

De ſanctis vitā actiuā ducētibus.

¶ Poſt pontifi- .§.v.

ces doctores ⁊ religioſos ſctōs. q vt celi cōfitebunſ mirabilia dei eſt quartū genus ꝯfeſſoꝝ qui deū confeſſi ſunt ſctis operib⁹ glorificati in pria ſupna: hi etiā celi dici pñt: qꝛ ſicut mouentur ꝯtinuo a pmo mobili oēs alij celi. ſic et iſti a deo qui eſt primū mouēs oīa. ſꝫ imobilis manens in ſe moti ſunt ad bona operandū. ꝑpter qđ dicif Eſa. xxvj. Oīa opa noſtra operat⁹ es in nobis. Et qꝛ omnis mot⁹ noſter interptaſ qđ eſt nobis datus ad merendū ⁊ bene operandū. iō dicit apl's. Dū tpˢ habemus operemur bonū. Ponit aūt Salomō viginti ⁊ octo tpa diuerſarū opationū in qb⁹ hō mouef de vno ad aliud. Eccl's. iij. Oīa tpˢ hñt ⁊c̄. ſ. opera tpˢ ſibi congruū ⁊ aptū de vna ad aliā expoſitionē moralē pro nunc aſſumēdo: reduci pñt ad quatuor ſtatus hoīum iuſtoꝝ. Sunt autē iſta tpa cōbinata per ꝫ:ia ſimul opa narrata in eis. Quarū pme tres tangūt baptiſmū recipiētes. ſcđe tres penitentes. tertie pficientes. quarte q̄tuor pñdētes. Omnia aūt iſta tpa ſcti ꝯfeſſores obſeruauerūt ⁊ in eis ꝯgrua opera fecerūt. ¶ Quantū igif ad baptiſmū recipiētes tpˢ coꝝ naſcēdi fuit q̄ñ per aquā baptiſmi nati ſunt adeſſe ſpūale xpo Jo. j. Ex deo nati ſunt. ſ. credētes. j. Pe. ij. Quaſi mō geniti infantes rōnabiles ſine dolo lac cōcupiſcite. ⁊ tūc etiā in eis fuit tpˢ moriēdi mūdo ⁊ vite vetuſte infideliū. Ad Coloſ. iij. Mortui eni. eſtis ⁊ vita veſtra abſcōdita eſt cū xpo. Uñ in hmōi ſignū ponif q baptizaf ſub aqua

Confeſſores baptiſmū recipiētes.

q̄ſi mortuus ſub terra ſepulture. Cōgruit etiā eis tpˢ plantādi ⁊ tpˢ euellēdi. Naꝫ in baptiſmo plantanſ oēs virtutes in aīa ƀm habitū: ⁊ i adultis ita q etiā in actū ⁊ meritū exeāt cooperante libero arbitrio. Hiere. Plātaui te vineā meā electā omne ſemē verū. ſ. virtutū. Euelluntur ⁊ tūc tpis vitia oīa non ſoluꝫ originale: ſed etiā actualia in adultis quoad culpā ⁊ penam. Ezechielis. xxxvj. Effundā ſup vos aquā mundā ⁊ mūdabimini ab oībus inquinamētis veſtris. Conuenit quoq eis tpˢ occidendi: ⁊ tpˢ ſanandi. Nā in baptiſmo occidūtur motus cōcupiſcētie. vt. ſ. non dñetur rationi: non aūt vt nō titillent ⁊ cōtra ſpm̄ pugnēt: vt ſit occaſio exercitij ⁊ meriti. Uñ ait apl's. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. vt non quecūq vultis illa faciatis. Et cū hoc tpe occidendi cōcurrit tpˢ ſanādi. qꝛ naturales vires que erāt vulnerate ſananſ per grām Hiere. xxx. A vulneribus tuis ſanabo te. Oīa tñ iſta in baptiſmo ⁊ in iuſtificatione peccatoris: ſunt ſimul tpe ſed non natura ⁊ ordine intelligēdi: etſi ƀm lrām fiant diuerſis tpibus. Sed ⁊ nos baptiſmū etiā vt cōſeruef qđ in innocentia dꝫ ſe exercere in iſtis diuerſis tpibus aliq̄ñ in vno: aliq̄ñ in alio: aliq̄ñ. ſ. vt magis mortificef vitijs ēt venialib⁹: aliq̄ñ ēt ad plantādū virtutes pfectius. ⁊ ſic de alijs. ¶ Penitentes tangūt tres ſequētes cōbinatiōes. Pria eſt tpˢ lugēdi ⁊ tpˢ ridendi. Nā in ꝯtritione penitēs hꝫ lugere de pctis cōmiſſis. ƀm illud pō. Lauabo p ſingulas noctes. i. pctā. lectū meū. ſ. ꝯſcie. ⁊ lachrymis meis ſtratū meū rigabo. i. pmanētiā in pctō. ⁊ ex hoc ſequif tpˢ ridēdi. i. gaudij. qđ cōcipif ex ſpe venie ex quo dolet. ƀm illđ pō. Scđꝫ multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo ꝯſo. tue letifi. ani. meā. Uñ ⁊ Aug. de penitēte. Semp doleat ⁊ de dolore ſemp gaudeat. de peni. di. iij. Si apl's. Scđa cōbinatio eſt tpˢ plangendi ⁊ tpˢ ſaltādi. qđ ptinet ad cōfeſſionem. Plāctus eni ſit nō ſolū lachrymis ſed ⁊ voce. ſ. cū clamatur dolēdo. Nō ſolū ergo verus penitens dꝫ lugere per ꝯtritionē: ſed ⁊ plangere vocem emittēdo in ꝯfeſſiōe: ac etiā ſaltare de vno ad aliud pcedendo: ſubleuādo ſe a terra. i. cū ꝓpoſito ipſa dimittēdi. Prouerbio. xxviij. Qui ꝯfitetur ſcelera ſua: ⁊ reliquerit ea: inueniet gratiā. Tertia cōbinatio pertinet ad ſatiſfactionē. cum dicif tpˢ ſpargēdi lapides. ⁊ tpˢ colligendi. Lapides valde duri ad ſcindendū ſunt dure diſpoſitiōes. ſ. ad retinendū alienū nō vindūcādo iniurias ⁊ odia tenēda: ad nō ieiunādū vel reſtituendū famā. Iſtos lapides opꝫ ſpargere a ſe dimittēdo ne ſit mēbꝛū diaboli. de quo dicif Job. Cor eius. indurabif quaſi lapis: ſed alij lapides. ſ. boni colligēdi ſunt. de qb⁹ apl's ad Eph. ij. Uos coedificami tāq̄ lapides viuī

Hiere. ij. Eſai. iij.

Confeſſores penitētes

in habitaculū vel exēpla ſanctoꝝ fortiū virorū que mēte colligēda ſunt vt inducāt ad ſatiſfaciendū per bona opera. ¶ Quoad ꝓficientes ponit tres alias cōbinationes. Et pͥma eſt tp̄s amplexandi ⁊ tp̄s longe fieri ab amplexibus. Amplexus iſte ſpūaliter eſt actus oꝛonis cōtemplationis meditatiōes ⁊ hmōi: in quo debet ſe exercere quilibet aliqñ: per quē quis ꝯiungit cū deo intellectu ⁊ affectu. Cañ. ij. Dextera illiꝰ amplexabit me. aliqñ vō abſtinere debet ab hmōi: qñ ſcʒ opꝫ intēdere actioni pro ſalute ſui vel aliorum. j. Thimo. iiij. Exerce te ipm ad pietatis opera ſcʒ miſericordie. Qui aūt in ſtatu ꝯiugij aliqñ dʒ actui ꝯiugalis amplexus intēdere: cā ꝓlis generande vel reddēdi debitū ꝯiugij: vel fornicatiōis euitāde in ſe vel cōiuge. aliquādo debet ab hmōi abſtinere cā honeſtatis ſanitatis vel magis vt vacet diuinis aptius. j. Cor. vij. Nolite fraudare inuicē. ſcʒ vir ⁊ vxor abſtinēdo a ꝯiugio: niſi ad tp̄us vt vacetis oꝛoni: et rurſum reuertimini in idipꝫ ne tētet vos ſathanas. Scd̄a eſt tp̄s acq̄rendi ⁊ tempus ꝑdendi. Tempus acquirendi ſapientiam ⁊ notitiam de diuinis ꝑcipue ſemꝑ eſt paratū: nulla eniꝫ etas ſera eſt ad addiſcendū inq̄t Seneca. in cuius figurā Dauid ſenex cū haberet etatis plurimos annos: duxit Abiſach adoleſcentulā que foueret: ⁊ calefaceret eū ⁊ dormiret ſecū atq̄ miniſtraret. iij. Reg. j. Hec ſm Hiero. ſignificat ſapientiā que etiā in ſenectute eſt q̄rēda que calefacit mentē eius: vt ꝯtinue deſeruiat ei: ⁊ cum ea q̄ſcat. Eſt etiā tp̄s ꝑdēdi. i. amittēdi ſapientiā carnis que inimica eſt deo: ⁊ ſcientiā aialeꝫ diabolicā ⁊ terrenā. Nec enim poſſet aliter acq̄rere dei ſapientiā vel v̓tutibus ꝓficere. Uel etiam tēpus eſt acquirendi vite neceſſaria pro ſe ⁊ ſuis. ſicut Paulus faciebat ꝓprijs manibus laborando. Et tp̄s datuꝫ ſm extimationē inſipientium. Ad quē intellectū dicit Ecci. xxj. Perde pecuniam ꝓpter fratrē. Tertia combinatio eſt tp̄s cuſtodiendi ⁊ tp̄s abijciēdi. Tēpus eſt abijciēdi qñ vult mundū deſerere: vt fit ꝑfectꝰ pauperibus dando. Semꝑ eſt aūt tp̄s cuſtodiendi ſenſus ſuos ⁊ cogitatiōes: ne vagentur ⁊ tempus abijciendi ſuperflua ⁊ vacua. ¶ Quantū ad preſidentes ſiue familijs ſiue laicis vel alijs. ſunt quatuoꝛ combinatiōes. Et prima eſt tēpus ſcindendi ⁊ tempus conſuendi. Debēt. n. rectores ⁊ quilibet indebita pacta ⁊ promiſſa reſcindere ⁊ frangere ſm illud. In malis promiſſis reſcinde fidem: vel iniuſta ordinamenta vel conſuetudines tollere. Et cōſuere ſimul componere diſcordantes ⁊ iuſta ſtatuta formare. Apoſtolus. Cum oībus hoīꝰbꝰ pacē habentes. Secunda combinatio eſt tempus tacendi ⁊ tempus loquendi. Ueritas enim ait Gra

Cōfeſſores ſpū. Abeūs

tianus. prius tacēdo diſcit. ⁊ poſtea loquendo docet. Debet ergo in admonēdo vel informando tacitus cōſiderare q̄d cauſe ⁊ q̄d debeat admonere ⁊ in ſequēti tēpore indicare ⁊ docere. In oꝛone taceat quoad mūdana. In exceptione officij loquat mandando ꝓhibendo corrigendo ⁊ huiuſmodi. Tertia cōbinatio eſt tp̄s odij ⁊ tp̄s dilectionis. Cū enim bonus eſt. diligēdus eſt. ſed malus odiendus nō ſm naturā que bona eſt. ſꝫ ſm vitiū. Unde ⁊ ps̄. Iniquos odio habui ⁊ ꝑfecto odio oderā illos. i. ſm vitiū. Unde Aug. Sic diligendi ſunt hoīes vt eorū non diligant errores. Quarta eſt tp̄s belli ⁊ tp̄s pacis: quando ſubiecti ſunt mali tūc eſt tēpus belli. ſ. reprehendendi eos ⁊ puniēdi: qñ vero ſunt boni vel ad pniam reuertunt mali: tunc eſt tēpus pacis ⁊ recōciliandi ſunt. Et cōcluſiue quoad oēs tp̄s belli eſt vita preſens: q: militia eſt vita hoīs ſuper terrā. Iob. vij. Sed tp̄s pacis ꝑfecte erit in patria. Eſa. xxxij. Sedebit ppl's meꝰ in pulchritudine pacis in requie opulenta ⁊ pacis nō erit finis. Et tunc perfecte confitebunt celi mirabilia tua ⁊ veritatē tuaꝫ in eccleſia ſctōꝝ. Ecce ait apl's. nūc tēpus acceptabile. ij. Cor. vj. Ecce nūc dies ſalutis. ⁊ ideo confeſſioni per bona opera inſiſtendū. q: venit nox. ſ. ſeculi ſequētis quando nemo operari pōt. ſ. meritorie. Io. x.

¶ Titulus. xxxij. De pena purgatorij. ¶ Quomō ignis affligat aias pena ſenſus. Capitulum. j.

q

Uia hi qui ſunt in purgatorio adhuc nō ſunt in ecclia triūphanti. ſed militant ſub penis q̄bus purgantur venialia que ſecū portauerunt egredientes aīe de corporibꝰ: ac ſoluūtur reatꝰ mortaliū. i. debita penarū tp̄alium q̄bus obligati erant ꝓpter tp̄alia perpetrata q̄bus hic nō ſatiſfecerunt ad ſufficientiā: etſi p pniaꝫ recuperauerūt gratiā ⁊ euaſerunt debituꝫ pene infernalis ꝑpetue. ideo ad eccleſiā ptinent militātē: ⁊ eius ſuffragijs adiuuātur. vñ poſt penas vite pn̄tis tp̄ales ⁊ ſpūales: de q̄bus actuꝫ eſt breuiter aliqua tangant de penis ⁊ de ſtatu purgandoꝝ. Et poteſt induci illud. ps̄. xxij. qd̄ decātat in miſſa defunctoꝝ. Uirga tua ⁊ baculus tuus: ipſa me ꝯſolata ſunt. vt ſit locutio illarū animarū ad deū. Et vt Grego. diſt. xliij. ſit rector. Uirga percutimur: baculo ſuſtētamur. Uirga igit dei pōt dici pena purgatorij qua purificate aīe illectandē conſolātur intrātes gaudia vite eterne. Baculus dei ſunt ſuffragia eccleſie. quibus ſubleuātur a penis: vt citius cōſolentur ab eis liberate: vel baculus dei eſt crux: in qua deus humanatꝰ fuit ſuſtētamẽ. Nā ⁊ indulgētie que

aliq̄ñ extēdunt ad defunctos: ⁊ ſuffragia eccle/
ſie. habent p̄cipue valorē ex cruce.i.paſſiōe xp̄i
Et ipſa eucbariſtia miſſe in qua repreſentat ip/
ſa paſſio eſt maximū ſuffragiū pro defunctis q
ſunt in purgatorio. Et ſic ex hmōi baculo ſuſtē/
tant ⁊ cōſolant tādem. Unde Danieli in lacum
leonum poſito. deus miſit prandium bonum.
per Abacbuc in figurā. quod ſignificat ſuffra/
gium eucbariſtie: vñ fuit cōfortatus.

Quod aūt ſit .§.i.

purgatoriū patet p auctoritatē apoſtoli.j. Cor.
iij.di. Si qs edificauerit ſup hoc fundamētum
ſcʒ fidei xp̄iane viue lignū fenū ſtipulā: ipſe ſal
uus erit ſic quaſi p ignē. qđ exponitur cōiter a
doctoribus de igne purgatorij quo purgantur
venialia deſignata p lignū fenū ⁊ ſtipulā: q2 eſt
in eis gradus grauitatis: nō aūt mortalia qb⁹
aīe igne īfernali ppetuo cruciātur per ea notan
tur vt quidā aſſerebāt. qđ Aug. reprobat tñ in
libro de igne purgatorij. Et hr̄ di.xxv.§.als pa
tet etiā per Greg. dicētē de qbuſdam leuib⁹ pec
catis. Ante diē iudicij purgatiōis credendus
eſt ignis. Et per Aug. qui de eo qui vere dolet ⁊
penitet de pctis mortalib⁹: ſed nō ſatiſfacit ſuf/
ficiēter in preſenti penis debitis pro eis ſic ait.
Prius purgādus eſt igne purgatōis qui in ali
ud ſeculum diſtulit fructū ↄuerſionis. de pe.di
ſtin.vij.c.ſi. Probatur etiā hoc ex eccleſie deter
minatiōe que preualet omni auctoritati docto/
rum. Nā ipſa ſuffragia facit ↄtinue pro defun/
tis: nō pro his qui ſunt in inferno. q2 ibi nulla
eſt redēptio vl' diminutio pene vel refrigeratio
nec pro his qui ſunt in glīa q2 nō egēt. ergo p
his qui ſunt in purgatorio. Hoc negare eēt he
reticū. Locus aūt hui⁹ purgatorij ſm legē com
munē a doctorib⁹ in q̄rto eſt ↄtiguus inferno
dānatoꝝ q2 infernus q̄ſi infra terrā in cētro ter
re vel circa. ſm aūt priuatā legē aliqbus videt
eē aſſignatū purgatoriū extra talē locū in terra
vt pʒ in.iiij. dialogoꝝ per plura exempla.

Duplex eſt aūt .§.ij.

genus pene in purgatorio p̄ncipalr.ſ. pena dā/
ni que eſt priuatio diuine viſionis. Scđa dr̄ pe
na ignis in quo aīe ille detinētur. Et cū hac du
plici pena cruciātur etiā qui ſunt in īferno. Eſt
tñ iſta dr̄ia: q2 dānati in inferno ppetuo torquē
tur vtraqʒ pena abſqʒ ſpe ſue liberatiōis ſcien/
tes ſe ppetuo ſine aliquo refrigerio cruciādos
nūc in aīa poſt reſurrectionē ʒ vltimam in aīa ⁊
corpe. Uñ ⁊ deū blaſphemāt. vt dr̄ in ps. Sup/
bia eoꝝ aſcēdit ſemp eos punientē ipſuʒ odio
habētes ⁊ ipatiētiſſime ⁊ inuiti patiētes. Sed
in purgatorio etiā vtraqʒ pena cruciant dāni ⁊
ſenſus: hoc tñ ad tp̄s ⁊ diuturni⁹ ⁊ citius ⁊ gra
uius ⁊ leuius ſm debita eoꝝ ⁊ ſciunt ſe inde li
berādos: etſi tp̄s liberatiōis ignorēt niſi eis re
uelet: ac etiā cū ſint in grā patiēter ⁊ volūtarie
ferunt tales penas. Et per ſuffragia nr̄a ſuble/
uant. ſolū autē in aīa cruciant. Nam poſt reſur
rectionē generalē locus purgatorij vacuus re/
manebit: ſicut nunc limb⁹ p̄ruʒ taliter eni purs
gabunt qui in fine mūdi erūt vel augmēto pe
ne ad recōpenſandū diuturnitatē: vel q2 terro/
ribus p̄cedētib⁹ iudiciū ita purgabunt q̄ pau
ca ⁊ parua remanebūt purgāda: tum etiā q2 ſa/
tiſfactiōes ſanctoꝝ que amplius erogari nō ha
bent in eccleſia per īdulgētias ⁊ hmōi pro illis
ſoluēt. Et ſic ītelligit illud Auguſtini. Hic ignis
ſcʒ purgatorij etſi non ſit eternus: miro tamen
mō eſt graui⁹. Dicit enim nō eternus quātum
ad officiū. q2 vt dictū eſt: poſt reſurrectionē nō
purgabit aliquē. ſed eternus eſt.i. ppetuus quā
tum ad ſubſtātiam: q2 ſemp durāt cū ſit ideʒ cū
igne inferni: ⁊ pena quidē damni ſicut in infer
no: ita ⁊ in purgatorio eſt grauiſſima ſup penā
ignis: ⁊ oēm aliā que cogitari poſſet: vt dicere
apte valeat talis aīa. Sitiuit aīa mea ad deum
fontem viuum qñ ve. ⁊ appa ante fa. dei mei.
Fuerūt mihi lachri. m. pa. die ac nocte. Cū eniʒ
anima ſeparata a corpe intelligat deū eſſe ſum/
mum bonū eius ⁊ ad ipm cōprehēdenduʒ ap/
ta exiſteret niſi eſſet in ea qd inquinatiōis pur/
gande: de tali dilatione ſumme dolet: cū ſit pro
pter culpā ſuam ſicut enim videre deum: ⁊ eo
frui eſt maxima delectatio: ita eo priuari p illo
tp̄e ex defectu ſuo eſt ſumma pena. Uñ Augu.
Alienari a regno dei carere multitudine dul/
cedinis dei: tam grādis pena eſt vt nulla ei poſ
ſint tormēta que nouimus cōparari. Itē chryſ.
Ponamus ante oculos mētis quāti doloris eſt
excludi ⁊ proijci a regno celoꝝ: q2 mihi videt
grauior gehenna. ideſt igne inferni.

Quomodo aīe .§.iij.

ſiue purgatorio ſiue in inferno ante reſumptio
ne corporū crucient eſt difficile ītelligere. Et cir
ca hoc eſt qntuplex modus dicēdi ſʒ qnqʒ opi/
niones modernoꝝ q̄s recitat Pe. de pal.i.iiij. opinio
diſ.xliiij. ¶ Primus modus dicēdi qui dr̄ eſſe Duran
Durandi.in.iiij.ſ. eſt q̄ aliter patiat aīa ſepara/
ta ab igne corporeo. aliter demon ⁊ aīa in pur/
gatorio. Cuī⁹ rō eſt. q2 ignis inferni nō ponit
corporeus. niſi q2 afflicturus corpa damnatoꝝ
poſt reſurrectōnē. Si.n. aīa ſepata ſolū pateret
i aīa ⁊ nō in corpe: nullus poſuiſſet ignē īferni
corporeū: ⁊ hinc eſt cōgruū vt ſpirit⁹ qui ad pe
nā corpibus reunient: q̄les ſunt aīe dānatoruʒ
aliter ab igne corporeo patiant: aliter demō q
nunqʒ corpi vnit vt forma. hi quidē.ſ. aīe dam
nate ſm veritatē ille ſm adaptatiōnē. Aie eniʒ

dānatoꝝ cū ſciāt in fallibiliter ꝙ reſumptis coꝛ
poꝛibus in igne cruciabunt: ꝑ verā imiſſionē:
ex ipſa ꝯſideratiōe ignis futuri nociui viſſime
crucianᵗ mentalr̄. Et hoc qdē plus vel minꝰ ſʒ
ꝙ maioꝛi vel minoꝛi afflictiōi coꝛpali ſciūt ſe re
ſumptis coꝛpibus adiūgēdas. Sic igiᵗ aīe dā
natoꝝ q̄ coꝛpibꝰ reunienᵗ ad penaʒ patienᵗ ab
igne coꝛpeo ſm veritatē: qꝛ ille ignis añ reſur
rectionē vere timoꝛē ⁊ hoꝛroꝛē: ⁊ ꝑ ꝯñs triſtiti
am aīo ingerit: q poſt reſurrectionē coꝛpa cuʒ
aīabus vere exurit ſine conſumptiōe tñ. Spūs

Diabo/ lus q̄uo puniaᵗ.

aūt angelicꝰ malus q nunq̄ vniᵗ coꝛpoꝛi vt foꝛ
ma: affligiᵗ ſm q̄ndā ſilitudinē ⁊ adaptationē.
Spūalis eni triſtitia ⁊ delectatio cū ſint ignote
multitudini: opʒ ꝙ ꝑ delectationeʒ ⁊ triſtitias
exprimanᵗ figuralr̄. Et cū ſummꝰ doloꝛ ſenſibi
lis ſit ille q ē ab igne: cū ſit maxīe actiuꝰ: ſic tri
ſtitia ⁊ doloꝛ ſpūalis q eſt in āgelis ꝑ ſuā vehe
mentiam: etſi nō eſſet ab igne ſʒ rem dicitur tñ
ab igne ſm quādam ſimilitudinem ⁊ adapta
tionem. Sicut etiam cum de beatis ſpiritibus
aliqd dī qđ ptīere videᵗ ad coꝛpalē delectatio
nem vt ꝙ reficianᵗ vel rideāt: debet ꝑ ſilitudi
nem itelligi ⁊ nō coꝛpalr̄: cum tota coꝝ delecta
tio ⁊ iocūditas ſit in ꝯſecutiōe ſui finis: ⁊ nō in
aliq̄ re coꝛpali. ſic ⁊ afflictio demonū ꝯſiſtit i tri
ſtitia quā hñt de ſepatiōe a fine: in quo ſumme
ꝑficerētur ⁊ delectarenᵗ ſi eū attingerēt ⁊ nō in
aliq̄ re coꝛpali. cuʒ dī de eis ꝙ in igne ardeant

Aīe in purga/ toꝛio.

vel fetoꝛibꝰ affliganᵗ. De aīabus aūt que ſunt
in purgatoꝛio q̄ coꝛpibꝰ ſuis vnienᵗ in reſurre
ctiōe gñali: ſed nō ad penā: qꝛ purgatoꝛiū non
teneᵗ. Idem tenendū eſt. ſ. ꝙ affligunᵗ ex hoc
ꝙ retardanᵗ ad diuinā viſionē: quedā plus q̄
dam minus. Sicut enim penale eſt ab ea exclu
di: ſic penale eſt ab ea retardari propter vehe
mentiam: igitur huius pene pñt dici ſm quan
dā ſimilitudinē ⁊ adaptationē pati ab igne. Et

Patres i limbo.

huic ꝯſonat dictū apli dicētis. Sic ſaluꝰ erit q̄ſi
ꝑ ignem. in quo innuiᵗ ſimilitudo. Qđ aūt aīe
patrū ſanctoꝝ ante xp̄i paſſionē exiſtēs in libo
ex retardatione diuine viſiōis nō affligerenᵗ ſi
cut nūc in purgatoꝛio. hoc iō fuit: qꝛ āte paſſio
nē xp̄i nō fuit tēpus ꝑueniēdi ad viſionē diuīe
eſſentie: cū nō eſſet ſolutum debitū nature: qđ
xp̄i moꝛte ſolutū eſt. Sed cū poſt paſſioneʒ xp̄i
ſit tp̄s ꝑueniendi ad viſionē dei: niſi aīa ꝓpꝛia
culpa vel obligatio ad penā impediat. ideo nō
ꝑuenire nūc penale eſt nō aūt prius. Daᵗ exem
plū de filio regis qui ſi nō ꝑueniat ad habēdū

Repro batio o/ pinio.

regnū viuente pr̄e. nō eſt ei penale: qꝛ nōdū eſt
tp̄s ꝙ ꝑueniat. ſʒ ſi moꝛtuo pr̄e nō obtineret. eſ
ſet ei doloꝛoſuʒ. Sed iſtā opi. videᵗ Pe. de. pa.
repꝛobare. dicit eni ꝙ dicere ꝙ demones non
habēt penas niſi carentie diuīe viſionis ꝓpter
ſuū pctm̄ ⁊ nō patianᵗ ab igne: nō videᵗ tutuʒ
ſentire. Cū eni creatura rōnalis ſeu intellectua
lis: naturalr̄ deſideret beatitudinē naturaleʒ ⁊
ſupnaturalē quā vtrāq; hʒ ſpūs. dñm vidēs: qꝛ
neutra haꝝ ſuaꝝ beatitudinū depēdet a coꝛpe.
⁊ ſibi beatitudo naturalis eſt ꝑeſſe coꝛpi illud
hʒ poſt reſurrectionē. ſed ꝓuatꝰ btitudine ſuper
nāli: niſi pꝛiuareᵗ etiā btitudine nāli quā etiaʒ
naturaliter appetit nō eſſet plene miſer. Nā de
mones ad cōpletā ⁊ ꝑfectā miſeriā dñt pꝛiuari
non ſolū beatitudine ſupnāli: ſed etiā naturali
que eſt in ſui contēplatiōe ⁊ pꝛelatiōe creature
coꝛpalis que pꝛiuatio talis ꝑlationis eſt. ex hoc
ꝙ ſubijciunᵗ creature coꝛpali: ⁊ inſiſtūt terre qꝛ
in centro eius eſt infernus: qꝛ maxima pena eſt
dño ſupbo ꝙ fiat ſeruus ſerui. Et ad illud quod
dicūt de v̄bis apli quaſi per ignē. Dicenduʒ ꝙ
ly quaſi nō eſt nota ſilitudinis: ſed expꝛeſſio ve
ritatis. Et illud Ioā. j. Quaſi vnigeniti a patre.
Expꝛeſſa igiᵗ intētio ſcōꝝ circa hanc mām ē ꝙ
vere patianᵗ ab igne aīe in inferno vel purga
toꝛio. ⁊ ad hoc facit auctas Aug. di. Ille ignis
etſi nō ſit eternus. miro tñ modo eſt grauis. Ex

Opīo Egidij.

cedit enim oēm penam quā vnq̄ aliqs paſſus
eſt in iſta vita. Scđs modus dicēdi qui videtur
eſſe Egidij ponit modū cōem anime ⁊ demonū
per verā imiſſionē ab igne ſine imiſſa noua di
ſpoſitiōe. dicūt eniʒ ſic. Ignis inferni qui idem
eſt cū igne purgatoꝛij. pōt ꝯſiderari dupliciter.
Uno mō ſm ſe. ⁊ ſic nō pōt agere in ſpm̄. Alio
modo vt inſtr̄m diuine iuſtitie. ⁊ ſic pōt agere
in ſpm̄: ⁊ ipm̄ vere affligere per verā imiſſionē
Et hoc ꝓbat per rōnē ⁊ ſimile. Rō eſt talis. In
ſtrumentū pꝛeter virtutē naturaleʒ videᵗ habe
re aliquā virtutē a pꝛincipali agente. ſicut caloꝛ
qui eſt inſtr̄m aīe pꝛeter ſuā virtutē calefactiuā
quā hʒ a ſe. habet ab aīa cuius eſt inſtr̄m virtu
tem conuertēdi alimentū in carnem. Silr̄ dola
bꝛa habet ab artifice virtutē inducēdi in ligno
foꝛmā arce ad quaʒ non poſſet ex ſe attingere.
Silr̄ ignis iferni ſeu purgatoꝛij ꝑut eſt inſtr̄m
diue iuſtitie hʒ aliquā v̄tutē per quā pōt attin
gere ad aliqd vltra v̄tutē ſue nature. tūc arguiᵗ
tur ſic. Quicqd deus pōt facere mediātibꝰ cau
ſis ſecūdis. pōt ⁊ facere ſine eis: ſed deꝰ poteſt
affligere aīam mediāte coꝛpe ſi ut affligiᵗ nūc
ſenſibilr̄ dum eſt in coꝛpe. ergo pōt cōſimiliter
affligere ſine coꝛpe. Si ſic ergo ignis vt eſt in
ſtr̄m diue iuſtitie cuʒ in inſtr̄o ſit aliqua virtus
vt dictū eſt pꝛincipalis agētis per quam poteſt
in aliqd in qđ non poſſet ex virtute ſue nature.
Per ſimile pꝛobaᵗ ſic ſicut ſacramenta ſunt in
ſtrumenta diuine miſericoꝛdie iuſtificantis: ſic
ignis inferni eſt inſtr̄m diuine iuſtitie punien
tis. Sed ſacra inq̄tū ſunt inſtrumēta diue mi
ſericoꝛdie agūt iuſtificādo aīam ꝑ aliquā imiſſi
oneʒ: ergo ⁊ ignis vt eſt inſtr̄m diue iuſtitie af
fligit aīam ꝑ veram immiſſionem. Aut hoc eſt
qꝛ ignis imittit aliquam foꝛmā in aīam vel de

modez:aut ſi imittit formã aliquã ſz tñ afflictionẽ. Si primũ.ſ.ꝙ imittit formã:tũc forma immiſſa aut eſt ſpũalis aut corpalis:nõ corpalis: qꝛ anima ſepata nõ eſt ſuſceptiua alicuius forme corpalis. Nec ſpũalis poteſt eſſe illa forma qꝛ illa nõ põt eſſe afflictiua:qꝛ nihil abijcit qḋ ſit nature cõueniẽs:eo ꝙ nõ hꝫt ꝯtrarietatẽ ad aliquã formã naturalez.ergo nullo mõ aia vel demon affligeť ab igne per imiſſionem. Si ſecundum detur.ſ.ꝙ ignis nõ imittit formã aliquã nec afflictionẽ. hoc nõ põt eſſe qꝛ afflictio vel dolor nõ eſt aliud ꝙ̃ irremiſſus appetitus ꝯtra nociuũ pñs ⁊ cognitũ. Sꝫ obiectũ precedit actũ ſaltẽ in ordine:ergo optet ꝙ ignis ordine nature ſit pus aie nociuus:⁊ demũ cognoſcať vt nociuus ꝙ̃ ſequať afflictio in aia. Si ergo ignis affligit p imiſſionẽ verã aiam ſeparatã p quã ẽ ei nociu⁹ opꝫ ꝙ primũ imutat aliqd qḋ noceat ꝙ̃ ꝙ cognitũ cauſet afflictionẽ. Pe. de pa.opi.predictã Egidij videtur ſuſtinere cõtra rõnes Durandi. Dicit enĩ ꝙ cuꝫ deus ſit immediatior vnicuiqꝫ rei ⁊ intimior ꝙ̃ ipſa ſibi ſi ꝑpter cõiunctionẽ corpus agat in ſpiritũ virtute ſpũs creati:multo magis corpus diſiunctuꝫ virtute ſpũs increati. Poteſt etiam imaginari ꝙ preter calorẽ quo ignis eſt naturalr afflictiuus corporũ dedit deus igni iſernali quãdã virtutẽ detentiuã vel aliã ita ꝙ oẽs dãnati tam homines ꝙ̃ demões eodẽ affligerenť ſicut ⁊ oẽs beati hoies ⁊ angeli eodẽ.ſ.lumine glie beatificanť. Sed vna afflictio eſt a natura ignis pura corporũ:alia ſupnaturalis.ſcꝫ ſpiritũ afflictiua. Conſiderandũ etiã eſt ꝙ taꝫ in dolore corporis dãnati:ꝙ̃ ſpũs dãnati ſm opi. Tho. ponitur precedere iudiciũ leſiui ⁊ afflictiui:qꝛ tam corpus ꝙ̃ ſpm̃ ponit alligari in vitium qḋ eſt leſiuũ ſicut carcer ex qua pceptione ſequiť afflictio. Preterea deus pt facere imediate quicqd põt facere mediante cauſa nec formali nec materiali ſi ſit cauſa p quam. Et molto magis.ſi ſoluꝫ ſit cauſa ſine qua nõ. Unde cũ in dolore in ſenſu cauſeť triſtitia in voluntate ꝑpter redũdãtiã inuicẽ viriuꝫ:ſiue dolor ſit cã triſtitie p quã vt plures dicũt:ſiue ſit cauſa ſine qua non vt alij dicunt:poterit deus imediate cauſare triſtitiaꝫ in voluntate ſine dolore in ſenſu eandẽ quã poterat cõſenſu mediãte ſicut potuit generare hominẽ ſine homine. Uñ eandẽ triſtitiã numero quaꝫ in aiam heretici. dum comburiť cauſauit ignis mediãte dolore deus potuit ſuare in voluntate:vt ſecũ traheret de corpe exiens. Sic intellectus ſecũ trahit ſpecies habitus ⁊ forte actus.que a fantaſmate cõiũcto ſuſcepit. Diffuſe autẽ iſta ꝓſequiť ibi vide. ❡ Tertia opinio eſt que dicit animã ſeparatã ⁊ demoneꝫ affligi ab igne corporeo per verã immiſſionẽ.ſicut dicit opi.ꝓcedẽs. Sed dicũt iſti ꝙ virtute diuina ſuperaddiť aie ſeparate ⁊ demoni aliq̃ qualitas vel habitus ſupnaturalis rõne cuius aia ſeparata vel demon põt pati ab igne q̃ ſm ſe ab eo pati nõ poſſet. Ratio ſola hui⁹ opinionis eſt ſola fuga incõuenientiũ:qꝛ cũ iſti nõ poſſint oſtendere q̃liter aia ſeparata poſſit aliqd recipere p quod affligereť:adinuenerũt ꝙ hoc poterat fieri mediante aliquo ſibi diuinitus adiũcto. Sꝫ dicit Pe. ꝙ iſtud eſt minus ꝓbabiliter dictũ ꝙ̃ pmũ: qꝛ illud additũ aie:aut ẽ aliqd corporeũ aut ſpũale. Si ſpũale equalis dubitatio ẽ q̃liter aia ſepata a corpe q̃ eſt ſpũs:poſſit pati ab igne corpeo mediãte illo ſicut ſine illo. Si aũt iſtud ſit corporeum tũc aũt facit vnũ ſuppoſitũ cũ aia aut nõ. Si aũt nõ tũc aia rõne ipſius nõ poterit pati:qꝛ diſtinctoꝝ ſm ſuppoſituꝫ ſunt diſtincte actiões ⁊ paſſiões.ſi vero ſunt vnũ ſuppoſitum aut illud eſt ſubiectũ aie:aut aia ſubiectũ eius. Nõ põt dici ꝙ illud ſit ſubiectũ aie.qꝛ ſubiectũ aie nõ eſt niſi ſua materia vel ſuũ corpus:ex quibus cõiunctis reſultat hõ. Et ſic non eſſet ſeparata de qua loqmur. Si võ dicamus ꝙ anima ſit ſubiectũ illius additi qḋ ponitur corporalez tũc equalis dubitatio eſt.quõ anima poſſit recipere illud corpale accidẽs.ſicut dubitam⁹ qualiter poſit recipere caliditatẽ vel quãcũqꝫ qualitatẽ corporeã. Et iõ iſta poſitio in nullo declarat ꝓpoſitũ:ſed aſſumit equale dubiũ. Et ſi diceretur ꝙ aia ꝯiuncta per qualitatẽ naturalez.puta intellectũ poſſibilẽ ſit paſſibilis a corpore.puta fantaſmate:multo magis per qualitatẽ ſupnaturalez deo faciente ab igne.tũc dicendũ ꝙ de⁹ nõ põt facere ꝙ potẽtia ferať niſi in ſuum obiectũ.puta ꝙ auditus videat ſonum.vel ꝙ viſus audiat ſonũ ⁊ hmõi.ꝓpriũ aũt paſſiuũ a corpore eſt corpus vel ſpũs ꝯiunctus corpori non ſeparatus ꝑpter qḋ nec ſpũs agit in corpus niſi p motũ localẽ. nec quicq̃ ex⁹ manẽte.g ꝙ corp⁹ ſit illud ⁊ iſte ſpũs iſtud:nõ põt in illud imittere nec ab ipſo recipe pluſq̃ nõ calefactibile poteſt calefieri. ❡ Quarta opi. vicina antiq̃ ponit modũ ſpãlez q̃ aie puniunť. dicũt enĩ ꝙ in aia ſepata v̄tute diuina pñt remanere potẽtie ſenſitiue.qḋ ꝓbať.qꝛ virtute diuina accidẽs abſolutũ põt ſeparari a ſuo ſubiecto. Sꝫ ſm iſtos potẽtie ſenſitiue ſunt quedã accidẽtia abſoluta.ergo virtute diuina pñt ſepari a cõpoſito in quo ſunt tanq̃ in ſubiecto ⁊ remanere in aia ſeparata. Tũc arguiť ſic. Uerus dolor ſenſibilis pficiť in actu appetit⁹ ſenſitiui ꝑuia cognitione ſenſitiua.ſed remanẽtibus potẽtijs ſenſitiuis i aia ſeparata:põt in eis eẽ ſenſitiua cognitio ⁊ appetitus ꝯñs.ergo in eis põt eſſe verus dolor ſenſibilis ⁊ vera triſtitia. Pe. Sed nec iſtud valꝫ.qꝛ data ꝙ deus poſſit ſeparare accidẽs abſolutuꝫ a ſubiecto.

petr⁹ de palude

opinio H̄rici de gandavo.

ꝗ ſubiectio. nõ põt ſpũ ponere in ipſo ſbo vel q̃
cũqȝ alio. ſicut quãtitatẽ ſepatã a ſubãa panis
in ſacro: nõ poſſet ponere ſubiectiue in angelo
Et eo mõ potentia ſenſitiua q̃ eſt actus organi
corpei. nõ põt ponẽ in aĩa ſepata. Et dato ẽt ꝙ
poſſet ponẽ. adhuc nõ ſufficeret ad h̄ ꝙ aĩa ſenſi-
bilr pateret ab igne. qꝛ oĩm paſſionis eſt aliqd
nocẽs. ſed non põt dari modus q̃ ignis noceat
aĩe ſepate. ẽt ſi hẽret potẽtias ſenſitiuas plus q̃
ſi nõ hẽret: nõ eni nocet ex h̄ ſolo ꝙ cognoſcit q̃
cunqȝ cognitiõe. Et idõ h̄ mõ nõ põt aſſignari cã
paſſiõis ab igne. ⁊ ſic nõ põt fieri ꝙ iſte potẽtie
remaneãt in corpe mortuo: qḋ eſt ps ſbi: qꝛ cõ-
tradictio eẽt ꝙ nõ viueret ⁊ hẽret tñ potẽtiã vi-
talẽ: ſic nec econuerſo. ꝙ remaneãt in aĩa ſepata
que ſolũ ẽ altera ps ſbi. Itẽ ⁊ ſi ibi eẽnt potẽtie
ſenſitiue nõ tñ pp hoc poſſet ignis agẽ in ipſas
nec calor in ſenſum: niſi eẽt organic⁹ ſicut nec
calor in viſum ſepatũ: qꝛ non eſt mot⁹ niſi orga-
ni ſm actũ. Sic etiaȝ eſt de oĩ ſenſibili ꝙ non
ageret in ſenſum niſi ꝑpter organũ. ¶ Quin-
Opio. Thom. tus modus dicẽdi qui eſt Tho. in. iiij. colis do-
cto. eſt talis ꝙ ſpũs incorpore⁹. ſ. aĩa ſepata vel
Qḋ aĩa puniẽ p detẽtionem in loco. angelus patiẽ ab igne ſolũ p detẽtionẽ per hũc
modũ qꝛ ſpũs in corpe ſm iſtos diffiniẽ loco.
ita ꝙ ſic exiſtit in vno loco ꝙ nõ in alio. Res g̃
corporea ex ſua nã hȝ ꝙ diffiniat ſpm̃: ſed non
hȝ ex nãm ſuã ꝙ detineat ſpm̃: qn alubi poſſit
diuertere. ſed h̄ ſupadditẽ igni corpeo inquãtũ
eſt inſtrm̃ diuine iuſtitie ꝙ ſic detineat ſpm̃ ꝙ
alubi ſe nõ diuertat: ⁊ ita efficiẽ ei penalis retar
dando ipſum ab executiõe ꝓprie voluntatis ne
opereẽ vbi vult ⁊ ſm ꝙ vult: ⁊ tãto plus cruciat
quãto eſt ſupior. Pe. hec opi. ꝓbabiẽ eſt ponen
do ꝙ aĩa ſeparata vel angelus ſit in loco per ſu
am eẽntiã. qꝛ tũc põt virtute diuina retineri in
loco ne moueaẽ ad aliũ locũ: ad quẽ vellet. Nõ
tñ bene apparet q̃lo virtus detentiua ſit ĩ igne
⁊ ſic ab eo patiaẽ eo mõ quo deſiderãs mortẽ
⁊ faſtidiẽs vitã dr̃ ꝙ aĩa ſua patiẽ a corpore ſuo
in quo detineẽ. Et nihilominus graue videẽ ali
q̃bus ꝙ iſte ſit totus modus quo aĩa vel demo
nes patiũtur. qꝛ ſm hũc modũ equalr paterenẽ
aĩa ⁊ demõ. ſi in pulcherrima camera detinere
tur ⁊ optime ornata: ſicut patiẽ ab igne. qꝛ non
poniẽ pati: niſi q̃tinus detineẽ. hoc aũt comuni
ter nõ reputaẽ adeo graue ſeu penale. ſicut ꝓdi-
camus pen. i dãnatoꝝ hoĩum vel demonuȝ. Et
ꝯfirmaẽ hoc qꝛ ſicut dãnatoꝝ aĩe detinenẽ in i-
ferno. ſic aĩe pueroꝝ decedẽtiũ cũ originali de-
tinenẽ in limbo. Si ergo ſola detẽtio ẽ afflictio
in demonib⁹ ⁊ dãnatis hoĩb⁹ ſequiẽ ꝙ aĩe pue
roꝝ decedentiũ cũ originali affligunẽ in limbo
ſicut demones ⁊ dãnati qḋ eſt incõueniẽs dice-
re. Si võ ſpũs ponaẽ eẽ in loco per operationẽ
ſolũ. tũc vel nõ bene apparet qualr patiaẽ a lo-
co per detẽtionẽ: qꝛ operationũ quedã manent
in agẽte. ſicut intelligere ⁊ velle. ⁊ per iſtas nõ
põt ſpũs magis eẽ in loco q̃ per eẽntiam. Alie
võ ſunt q̃ trãſeũt in mãm exteriorẽ vt mouere
Et per has ſolas põt cõpetere ſpũi eẽ in loco q̃-
tenus aliqd moueat vel faciat circa locũ vel cir
ca corp⁹ exĩns in loco. Hec autẽ opatio lȝ poſſet
ꝯuenire ãgelis. nõ tñ põt ꝯuenire aĩab⁹ ſepatis
qꝛ aĩa ſepata nec mouet aliqd qḋ eſt ſibi cõmu
ne ⁊ angelis. nec põt mouere aliqḋ corpus ad
locum: qꝛ cũ habeat determinatum mobile cui
vnitur vt forma medicine quo mouet quicqd
mouet ſeparata ab eo nihil aliud põt mouere.
Si ergo ſpũs nõ ſit in loco niſi per operationẽ
⁊ nullã talẽ poteſt habere anima ſeparata ſequi
tur q̃ ipſa nõ ſit in loco. ⁊ per ꝯñs ꝙ ibi nõ deti
neatur: nec per detentionem affligatur.

¶ Iſti igitur ſunt §. iiij.

modi quibus doctores nituntẽ oñdere qualiter
angelus vel aĩa ſeparata patiaẽ ab igne. ⁊ tñ vt
viſum eſt dicit Pe. de palu. vbi. ṡ. Nullus ſatiſ
facit itellectui. nec mirũ: qꝛ ea que ſunt fidei nõ
poſſunt ſcientifice ꝓbari. nec rõnes in ꝯtrariuȝ
ſciẽtifice ſolui pro eo ꝙ fides eſt de his que exce
dunt rõnem naturalem. Circa vltimã taȝ opi.
ſcȝ ꝙ per detẽtionẽ violentã affligaẽ: põt hoc ꝓ
babiliter ſuſtineri: nõ obſtãte ꝙ ꝯtra eam argu
itur. ſiue ſpũs ſit in loco per eẽntiã ſiue per ope
rationẽ: ſed argumẽta ſoluenẽ vt patebit. Et p̃-
mo ſi ſpũs eſt in loco per eẽntiã videnẽ ſeq tria *Argu. contra Thom.*
incõueniẽtia. Primũ eſt: qꝛ ſequeret ꝙ cuȝ oẽs
equaliter detineanẽ: oẽs equaliter punianẽ. nec
valet ſi dicaẽ ꝙ ſupbior plus affligiẽ. qꝛ aliquã
do minus ſupbus eſt grauior petõr: puta luxuri
oſus humilis. Sed dicẽdũ ad iſtud ꝙ eſt veruȝ
de ſupbia put ſpãle pctm̃. Sed q̃to qs eſt gra-
uior peccator in inferno: tanto plus odit deum
qḋ eſt maxima ſupbia ⁊ tãto plus ei diſplicet iu
ſtitia dei. ⁊ per ꝯñs plus affligiẽ de alligatiõe:
que quãto eſt eis magis inuoluntaria tãto ma-
gis penoſa. Scḋȝ incõueniẽs qꝛ dãnatus in ca
mera pulchra ita affligereẽ ſicut in igne. Et ad
iſtud dicẽdũ ꝙ cũ alligari cuicunqȝ loco ſit eis
penoſum: qꝛ inuoluntariũ vtpote: qꝛ ꝯtra liber
tatem ſuã ⁊ dignitatẽ. alligari tñ viliſſimo lo-
co eſt eis penoſiſſimũ. hmõi aũt eſt centruȝ qḋ
eſt maxime diſtans a nobiliſſimo corpoꝝ ſcȝ ce
lo. Sed vlterius ibi alligari igni quo debẽt af-
fligi viliſſima corpa dãnatoꝝ: adhuc eſt magis
penoſum. Licet ꝯtra illud vltimũ ſit illud. Ite
maledicti in ignẽ eternũ qui paratus eſt diabo
lo ⁊ angelis eius: q̃ſi ille ignis ſit prius ꝓpter
demones q̃ propter hoĩes. Tertia inſtantia de
pueris ⁊ p̃ribus in limbo ſoluiẽ facile: qꝛ cũ vo
luntas coꝝ eẽt iuſta: vult illũ carcerẽ. Et ſic non

affligebat patres.nec affligit.pueros:qꝛ nihil
volitũ eſt penoſuꝫ.ꝙ ſi de aiabus purgatorij in
fietur.Dicendũ ꝙ ille carcer eis penoſus eſt:qꝛ
lꝫ volũtarius eſt.tamẽ eis ꝓpter penã ꝓpꝛiũ qḋ
continue eſt ꝯtra voluntatẽ eoꝝ:qꝛ de pctis cõ
tinue dolẽt.ꝛ per ꝯñs de pena ꝯſequẽte. Sec⁹
aũt eſt de pctõ oꝛiginali cui nõ debet cõtritio.
quõ aia ¶ Sed in iſta pma pte deductionis ſciẽdũ eſt
ſit in lo ꝙ nunꝙ̃ dicendũ eſt.ꝙ ſpũs ſit ita in loco per
co per eſſentiã ꝙ eſſentia ſit ſibi rõ eſſendi in loco ſic.
eẽntiaꝫ ſcilꝫ ꝙ eſſentia indigeat loco ad ſui ꝯſeruatio
nẽ ſicut graue vel leue.vel ꝙ circũſcribat loco
ſicut quãtũ.Sꝫ ſic:qꝛ vere eẽntia ei⁹ ſit in loco
diffinitiue:qꝛ ſic eſt hic ꝙ nõ alibi.lꝫ poſſꝫ nuſ
quã.Si aũt angelus eſt in loco per opationem
ſic.ſ.ꝙ ſicut quãtitas eſt rõ ſubſtantie eẽndi in
loco.ſic ꝛ ſpũi opatio.Põt rñderi ad inſtãtias
etiã.dato ꝙ eẽntia angeli eſſet nuſꝙ̃ vel vbiqꝫ.
Nam illud qḋ dicit de opatione manẽte poteſt
dici ꝙ dato ꝙ eius intelligẽ ꝛ velle ſꝫ ſituatio
nem ꝛ diſſinitionẽ abſtraherẽt a loco ſicut eẽn
tia.tñ neceſſario hẽret cogitare de iſerno ꝛ igne
eius ꝯ voluntatẽ ſuã pp qḋ ipediret conſidera
re alia que magis vellet ꝯſiderare:qꝛ cũ nõ in
telligit oĩa ſimul:ipedit ab intellectione vni⁹ ꝑ
intellectionẽ alteri⁹.Cõſtat aũt ꝙ magis eſt ſpi
ritui delectabile ꝛ deſiderabile ꝯtẽplari altiſſi
mas cãs ꝙ̃ corꝑalia.Vñ penoſum eſt valde ſpi
ritui:ſi ꝯtra voluntatẽ cogitat de iſerno ꝛ igne
eius ꝯtinentie.ꝛ ꝙ de eo ſemp hẽbit cogitare.
Sicut hoĩ bono eſt penoſuꝫ ꝙ occurrãt ſibi co
gitatiões turpes ꝯtra voluntatẽ ſuã.vel quecũ
ꝙ̃ alia de re odio hita:de qua nũꝙ̃ vellet cogi
tare hoc aũt eſt poſſibile:qꝛ ſicut ſpũs ſepat⁹ ſp
actu itelligit ſe ꝓpter actualẽ pñtiaꝫ ſue eẽntie.
ſic põt deus facere ꝙ ſemp actu intelligit aliqd
aliud.vel ꝑ ſpẽm q̃ ſemp ſit in actu vel alr.Et ꝓ
pter hoc vel nõ cogitat alia:vl' nõ delectat i eis
ſicut faceret ſi nihil ꝯ voluntatẽ ſuã cogitaret ꝛ
diceret ſic diabolus ſemp ſecũ ferre iſernuꝫ ſeu
ſuũ ignẽ ꝛ ꝑ ꝯtinuatã ipſius cogitationẽ ꝑ quã
ipſe ſm intellectũ appꝛehẽdẽtẽ ꝛ volũtatẽ reni
tentẽ ſemp eẽt alligat⁹ etiã añ diẽ iudicij ꝛ vbi
qꝫ.Scḋa inſtãtia de opatione trãſeũte ſi ꝑ eã ſit
angelus in loco:vt ſit detẽtus affligat vt canis
vel equ⁹ qui eſt alligat⁹ ad mouendũ rotaꝫ qua
aq̃ trahit de puteo vel dãnat⁹ ad metalla fodiẽ
da:qꝛ hoc non põt ꝯuenire aie:que nõ eſt nata
mouere corpus:niſi mediãte ſuo coꝛpe.Et dicẽ
dũ ꝙ etſi ita eẽt quãuis neſciam⁹ q̃ ſit illa opa
tio.Nã nõ eſſet ignis ſucceſſio:qꝛ ille ignis ſuc
ceſſione non indiget.nec motio eius eẽt circula
ris ſicut in ſphera ſua mouet:qꝛ ad hoc ſuffice
ret vnus demõ tñ quecũqꝫ ſit illa motio.ſi con
uenit angelo naturalr põt cõuenire aie ſepara
te ſupnaturalr.Si enim deus dedit adamãti ꝛ
magneti virtutẽ mouendi ferrũ ſine ꝯtactu qḋ
alia coꝛpoꝛa nõ hñt:nullũ incredibile eſt.ſi di
camus ꝙ eandẽ virtutẽ det miraculoſe alteri
coꝛpoꝛi.Et ſilr ſi ſpũs angelicus a natura habꝫ
mouere corpus.nullũ incõueniens vel impoſ
ſibile videt.ꝙ hanc virtutem ſupnaturalr det
deus aie ſeparate vel ad bonũ ſuũ ſicut apparet
in coꝛpoꝛibus aſſumptis ab aiabus de purga
torio pro petẽdis ſuffragijs.vel ad malũ ſuum
vt in dãnatis.Notandũ etiã ꝙ ſicut nullũ cor
pus põt pati a ſpiritu paſſione ꝓpꝛie dicta:que
eſt abiectio forme cõuenientis:ꝛ receptiõe for
me diſcõuenientis.ſic nullus põt pati a coꝛpoꝛe
cõſimili paſſione.ꝛ ideo ille modus paſſiõis q
ponitur per imiſſionẽ cõiter non tenet.Item ſi
dicatur ꝙ agens dꝫ eſſe nobilius patiẽte.verū
eſt de pꝛincipali agẽte.ſecus ſi de inſtrali.Nul
lus aũt ponit ꝙ ignis ſit pꝛincipale agẽs in af
flictione anime:ſed vt inſtrm diuine iuſtitie.iḋ
non opꝫ ꝙ ignis ſit nobilioꝛ anima.Et nota ꝙ
quãuis doctoꝛes in pꝛecedentib⁹ loquant pꝛin
cipaliter de igne inferni.tñ idẽ eſt de igne pur
gatoꝛij quãtuꝫ ad modũ quo aĩa ſeparata affli
gitur ab igne.Sed differũt vt dictũ eſt in hoc.
ꝙ in purgatoꝛio confoꝛtant ſpe ſue liberatiõis
dãnati vero ſciunt ſe nunꝙ̃ euaſuros.Et ſic di
cimus in inferno eſſe gradus penarũ.vt ſcilicꝫ
qui multiplicius ꝛ grauius peccauit ita ꝛ in pur
gatoꝛio.Et cũ grauius ſine cõparatione ſit moꝛ
tale cum quo deſcendit repꝛobus ad infernum
ꝙ̃ veniale.hinc etiam pena cuiuſcunqꝫ in pur
gatoꝛio.et ignis videt eſſe minoꝛ pena dãnati.

¶ De ſuffragijs qbus a nobis iuuant.

Capitulum.ij.

d E baculo quo ſuſtẽ
tantur anime ꝛ cõſolant in purgato
rio qui eſt ſuffragiũ eccleſie militãtis
vt in eo auxilio peruentãt ad triũphantẽ.Sciẽ
duꝫ pꝛimo ſuffragia pro baptizatis defunctis
fieri poſſe ꝛ debere:niſi quis decedat in moꝛta
li notoꝛio.vel ſit canonizatus quãuis nõ ꝓſint
dãnatis:ſꝫ ſolũ eis qui ſunt in purgatoꝛio.vñ
Augu.in lib.de agẽda cura pro moꝛtuis dicit.
ꝙ quãuis nõ oĩbus pro qbus fiũt moꝛtuis ſuf
fragia pꝛoſint.tñ qꝛ non diſcernimus qui ſint
ſcilꝫ ſaluati vel dãnati.opꝫ ea pro regeneratis
oĩbus facere:vt nullus eoꝛuꝫ pꝛetermittat ad
quos debeant iſta bñficia ꝑuenire.melius eniꝫ
ſuperũt iſta his quibus nec obſunt nec pꝛo
ſunt ꝙ̃ eis deerunt quibus pꝛoſint.vt habetur
xiij.q.ij.Non eſtimemus.patet etiã hoc ex au
ctoꝛitate ſcripture.ij.Macha.xij.vbi dicit.Sã
cta ꝛ ſalubꝛis eſt cogitatio pro defunctis exoꝛa

re vt a peccatis ſoluanť. Et intelligiť pro pecca/
tis venialibus nõ mortalibus: vel pro penis tē
poralibus debitis: ⁊ pro mortalibꝰ debitis: de
quibus contriti fuerũt. Probať etiã hoc per rõ
nem ſm Pe. in. iiij. Naꝫ tales cũ decedẽtes in
gr̃a ſint mẽbra ecclie ⁊ viua ex gr̃a capacia no/
ſtroꝝ ſuffragiorũ: qꝛ nõ in inferno ⁊ egẽtia au/
xilio: qꝛ non ſunt in gloria ſed pena: nec ꝑ opa
ſua valeant ſatiſfacere: ſubſidiuꝫ hr̃e poſſunt a
nobis. Nã cibus mãducatus ab hoie in nutri/
mentũ eius diffundiť ad oĩa mẽbra corpis eiꝰ
viua: non aũt preciſa vel arida cuꝫ ergo ſint illi
de purgatorio viua mẽbra militãtis eccleſie ex
bonis que fiunt a fidelibꝰ qui ſunt corpus my/
ſticũ xp̃i: inde recipiunt ſuffragiũ ſubleuatio/
nis pene vel liberationis citioris vñ in miſſis
ſemp orať pro viuis ⁊ defunctis ⁊ orationibus
alijs generalibus: ſꝫ magis proſunt ſpẽalia ſuf/
fragia ex intentione facientis pro illis.

¶ Omnia autem .§.i.

genera ſuffragioꝝ que fieri pñt continenť in q̃
tuor modis q̃ ponit Grego. di. Aie defunctoꝝ
q̃tuor mõis ſoluunť. ſ. a penis purgatorij. quia
aut oblationibꝰ ſacerdotũ aut ꝑcibus ſanctoꝝ:
aut charoꝝ elemoſynis: aut ieiunijs cognatoꝝ
xiij. q. ij. c. Anime. Et ſm Pe. de palu. per obla/
tionem ſacerdotũ. intelligiť miſſe celebratio q̃
inter oĩa plus valet: ſiue ſit de mortuis. vt Re/
quiem eternã ſiue pro mortuis dñicalis miſſa:
vel de ſanctis. Per ꝑces ſanctoꝝ intelliguntur
ꝑces. non ſolũ eoꝝ qui ſunt in pr̃ia qui orant ꝑ
his qui ſunt in purgatorio ꝑcipue amicis: ſed
etiã preces iuſtoꝝ viatoꝝ quin etiã peccatorũ.
ſi hoc agãt vt miniſtri eccleſie eã officiantes et
oratio dñicalis inſtituta ab ipſo iudice exinde
pſalteriuꝫ pluſq̃ oõnes Anſelmi. ſilr ⁊ vigilie
ab ecclia inſtitute pro defunctis. Et qȯ diciť de
elemoſynis charoꝝ. Hoc ideo dicitur: qꝛ cõiter
amici ⁊ conſanguinei ꝯſueuerũt dare elemoſy
nas pro defunctis ſuis non pro extraneis: tñ ſi
ex̃neus daret etiã valeret defuncto ſi dans hoc
intendit: ⁊ ſit in charitate. Elemoſyna etiã ꝓcu
rat ⁊ ieiuniũ ⁊ oõnes illoꝝ qbus datur: ſimilr
de ieiunijs a quocũqꝫ bono fiunt pro defuncto
valẽt ad ſatiſfaciẽduꝫ pro eis. Et ſub hoc cõpre
henduntur oẽs afflictiões corpales. vt diſcipli
na. Vñ ⁊ be. Dominicus ſibi dabat diſciplinaꝫ
pro his qui erant in purgatorio. Et peregrina/
tiones ⁊ indulgentie etiam poſſunt eis valere:
quando a conferentibus extenduntur ad eos
cum ſcilicet quis viuens vadit ad eccleſiaꝫ vbi
eſt talis indulgentia pro defunctis.

¶ Quod ſuffragia .§.ij.

valeant defunctis ſed nõ oibꝰ: oñdit Aug. in li
bro enchi. dicẽs. Neqꝫ negandũ eſt aias deſun
ctoꝝ pietate ſuoꝝ poſſe releuari. Et infra. cuꝫ ꝓ
baptizatis oibꝰ fiunt ſcꝫ ſuffragia pro valde bo
nis ſunt gratiarũactiões: pro non valde malis
ſunt ꝓpitiationes: ꝓ valde malis: etſi nulla ſint
adiumẽta mortuoꝝ ſunt tñ viuoꝝ cõſolatiões.
Quibus aũt ꝓſunt. aut ad hoc ꝓſunt. vt ſit ple/
na remiſſio aut certe vt tolerabilior ſit ipſa dã/
natio. xiij. q. ij. Tp̃s. Et no. ꝙ glo. magna q̃ ibi
eſt. falſa eſt in eo ꝙ dicit mediocriter mali ſunt
illi q egrediunť de corpe cuꝫ mortali nõ hñtes
multa grauia mortalia: ⁊ ſubdit ꝙ talibꝰ ꝓſunt
ſuffragia facta pro eis ad diminutionẽ pene a
qua tamen nunq̃ ex toto liberabunť: ſed ſemp
aliqd remanebit: ⁊ hoc omnino falſuꝫ eſt. quia
ſꝫ Tho. in. iiij. ⁊ alios theologos in iferno nul/
la eſt redẽptio: nec quoad liberationẽ nec quo/
ad diminutionẽ pene: nec quoad refrigeratio/
nem in pena: ſicut refrigerať portans pondus
bibẽdo. Unde in nullo ſuffragia eis ꝓſunt. Si/
militer falſum eſt qȯ dicit illa glo. ꝙ mediocri
ter mali ſunt qui decedũt in mortali. ſed vt dič
Pe. in. iiij. Mediocriter mali ⁊ mediocriť bo/
ni ſunt idem. qui. ſ. decedunt cum venialibus
ſolum. vel quia hic non complete ſatiſfecerunt:
etſi in gratia tranſierunt qui mediocriter mali
dicuntur. inquantum deficiunt a perfecta ma/
licia. ideſt quia non habent ſecũ mortalia. Me
diocriter autem boni dicuntur inquantum de
ficiunt a perfecta bonitate quia ſcilicet nõ ſunt
ſine venialibus: nec plene ſatiſfecerunt in vita.
Et quod Auguſti. dicit in dicto capitulo tem/
pus. ꝙ proſunt ſuffragia aliquibus vt tolerabi
lior ſit ipſa damnatio: non intelligitur ꝙ pro/
ſint damnatis in inferno ad mitigationeꝫ pe/
ne: quia nunquam eis minuitur: ſed ſumit ibi
damnationem pro deputatione ſeu adiudica/
tione ad penam. Sed ſicut in mundo damnari
dicitur ⁊ condemnari non ſolum qui condem Nota.
natur ad mortem. ſed etiaꝫ qui ꝯdẽnať ad car/
cerem ad tempus vel ad penam pecuniariam:
de qua aliquando liberatur. ita ⁊ a iudice deo
damnatur aliquis ad penam mortis iſernalis
alius ad penam temporalem ideſt ad tempus
in purgatorio: ⁊ huic ſecundo ſic damnato pro
ſunt ſuffragia: vel vt liberetur vel vt refrigere/
tur. Et de hoc intelligit Augu. quãuis ſm vſuꝫ
loquendi dicamus damnationem deputatio/
nem ad infernum. nec obſtat illud quod canta/
tur in miſſa pro defunctis. vbi eccleſia orat di/
cens. Libera animas omnium defunctoruꝫ de
penis inferni. Nam infernus ſumitur ibi lar/
ge pro purgatorio quia infra eſt ideſt ſub terra:
⁊ cum ſubditur. Ne abſorbeat eas tartarus: in
telligitur ne teneat abſorptas animas. i. depu/
tatas inferno ideſt purgatorio. ſed liberentur.

¶Queritur etiã .§.iij.

vtrum ſuffragia per multos proſint. Rñ. Pe. de pa.in.iiij.di.xlv.q.j. proſunt talia quinqȝ modis. Primo ex ope opato. vt miſſa boni q̃tum mali. ſicut ⁊ baptiſmꝰ. Secundo ex ope operante vniuerſalis eccleſie cuius miniſter eſt peccator vt dicendo vigilias pro mortuis ⁊ nõ ſolũ pro ſuis parrochianis: ſed etiaȝ extraneis: quia miniſter eſt nõ ſolũ hmõi eccleſie ſed vniuerſalis. Tertio ex ope opante eius qui rogat vel mãdat pro ſe fieri ſicut bonꝰ dñs per malũ ſeruũ mãdat elemoſynã fieri meref ⁊ ſatiſfacit. Nec obſtat q malus non põt ſatiſfacere pro alio. quia veruȝ eſt hoc principaliter agens. ſecus ſi inſtrumentaliter. Quarto ex ope opante alterius mandãtis puta executoris vel alterius p eandẽ rõneȝ. ſicut papa mandat fieri ſolẽnes vigilias pro defuncto ſummo pontifice. de. cle.c. Ubi maius. li.vj. Poteſt etiã quis ſubdito pro ſe ⁊ pro aliis orõnes iniungere: ⁊ etiam cõfeſſor penitenti vt oret pro ſe. Quinto ex ope operãte miniſtri: q2 ipſe operaf aliquo mõ. Unñ ſi platus malus iniũgat dicere pſalteriũ pro aliq̃ viuo vel mortuo: ⁊ bonꝰ ſubditus dicat alr nõ dicturꝰ intẽdens p illo dicere in ſpeciali p q̃ iniunctũ eſt vl' pro q̃ iniungens intẽdit prodeſt illi: etſi nõ ex intẽtione mãdãtis. tñ mãdatarij. ſi aũt ſubditus diceret nõ intendẽs dicere pro aliq̃. niſi pro ſeipſo ad expletionẽ obediẽtie: tũc nõ prodeſſet extraneo illi pro quo iniungẽs intẽdebat nec exprimebat: nec ex intẽtiõe mãdãtis qui indignꝰ eſt nec mãdatarij qui hoc nõ itẽdit. ſed ſolũ pp̄ter vnionẽ charitatis cũ exequẽte. alr generalr nõ valent ſuffragia facta p malos. q2 cũ is q ad intercedendũ mittif inimicus ſit irati animus proculdubio ad deteriora puocaf. di.xlix.§.j. qõ verũ eſt p modũ vnionis. q2 vnitus nõ eſt: nec per modũ meriti. q2 nõ meref: ſed qñqȝ p modum impetratiõis valẽt. q2 orõ pctõꝝ qñqȝ eſt impetratoria p ſe ⁊ p aliis. vt pȝ i miraclis que aliqñ fiunt p malos ad ↄuerſionẽ infidelium ſicut iudas cũ aliis aplis ſanabat ifirmos. ſed plus valet ſuffragiũ boni bono. q2 oĩbus modis. poſt modũ plus boni malo. q2 p modũ freq̃ntis impetrationis. q2 volũtatẽ timẽtiũ ſe faciet etiã p idignis. Tertio mali p bono. Quarto mali pro malo. q2 deꝰ pctõres nõ audit. ſ. ſic ſicut iuſtos.

In margine: quõ ſuffragia valeãt.

¶Utrũ ſuffragia .§.iiij.

proſint ei q̃ facit ipſa p aliis. Rñ. Pe. de pa. in iiij. di.xlv.q.j. Et qdẽ in merẽdo ſi ſit in charitate nihilominꝰ pſunt q̃ȝ ſi pro ſe fierẽt ſm illud. Orõ mea i ſinu meo ↄuertef. Et qñqȝ hõ plus meref celebrãdo pro alio q̃ȝ p ſe. q2 maiori feruore charitatis accẽſus: q ſcītillas mittit ad alios: maxie ad inimicos. Scđo valẽt facientĩ ſuffragia p aliis. hoc eſt ſi ſunt in gl'ia ad ſatiſfaciẽdum indirecte: qñ ſcȝ ille p quo fit nõ indiget: q2 ſaluatꝰ eſt. vl' q2 non eſt capax q2 dãnatus. qñ ſcȝ faciens eſt talis intẽtionis in habitu q pro ſe faceret. ſi crederet non pficere illi pro quo fit. ſm illud. Si ibi nõ fuerit filiꝰ pacis: pax veſtra ad vos reuertetur Luc.x. Tertio indirecte p eũ cui ſuffragiũ pſtatur q tenef orare vl' alia bona agere p faciente ſuffragiũ. alr eſſet ingratꝰ nõ reddẽs antidota: ⁊ ſic eſt meliꝰ orare p mortuis q̃ȝ p viuis. qui mortui qñ erũt in paradiſo ⁊ ſcient illos qui orauerũt pro eis vel alia ſuffragia fecerũt ⁊ pro eis orabunt. etiam ſi ſuffragantes pp̄ter peccatũ ſuũ illis nõ profuerũt: quia amicicia conſiderat affectũ plus q̃ȝ effectũ: ⁊ ſunt in charitate pfecta. Orant etiã ſancti pro talibꝰ in quantum eſt diuini beneplaciti. Quarto nõ prodeſt ad ſatiſfaciendũ directe. vt ſi mihi eſt iniũctum vnum pſalterium ⁊ tibi aliud. dicendo pro te vnum: adhuc ſum obligatus pro me ad vnum. ſicut ſi ſumꝰ obligati ego ⁊ tu titio quilibet in.x. ſoluẽdo pro te remaneo obligatꝰ p me titio in.x. ⁊ qõ cũ quodlibet bonũ opus factũ i charitate ſit ſiml' ⁊ meritoriũ inquãtũ ex charitate pcedit ⁊ ſatiſfactoriũ inquãtũ laborioſum eſt omne opus v̓tuoſuȝ ſm Tho. in.iiij. inquantum meritoriũ ita pdeſt faciẽti etiã pro alio puta elemoſynã: orõnem: ieiunium: ⁊ hmõi q nõ alteri. ſed inq̃tũ ſatiſfactoriũ ſeu pene expiatiuuȝ pdeſt ei pro quo fit. vñ ſi pro ſe intẽdit ſatiſfacere ſibi valet ſi pro alio viuo vel defuncto p illo ſatiſfacit. ſi tñ eſt capax. i. in ſtatu gratie.

In margine: ſuffragia pſunt ẽt facientĩ.

¶Queritur etiã .§.v.

an obſit defuncto: ſi omittantur ſuffragia ab eo mãdata. Rñ. Pe. de. pa. vbi. ſ. Equidẽ q̃ad meritũ nihil obeſt: q2 totum in hac vita cõparatur reſpectu cuius bona volũtas pro ope reputaf in alia vero vita meritũ nec augef nec minuif. Sed vt d2 Eccl'e.xj. In quãcũqȝ ptem lignũ ceciderit: ſiue ad auſtrũ ſiue ad aquilonẽ ibi erit. i. homo in quo ſtatu ceciderit in morte ſiue in ſtatu charitatis ſignate per auſtrũ vbi eſt intenſus calor. ſiue in ſtatu mortalis culpe ſignate p aquilonẽ in qua regione eſt intẽſum frigus ibi pmanebit. Scđo nõ obeſt ei quãtũ ad pene intentionẽ: quia illa pena cum anima egredif ſic ei taxaf q nec augef nec minuif. Tertio nõ obeſt quoad ppetuationẽ. Si aliquis ſit in carcere pro debito: qõ alij ſoluendũ cõmiſſit: alio non ſoluente. ppetua ibi tenebif: niſi ipſe per ſe ſoluat. Sed ſi p ſe manẽdo in carcere ſolueret. ſolutione pacta etiã pcuratore nõ ſoluente carcere liberabif. ⁊ ſic ẽ hic. Sed ſi quis mãdat ſolui forefacta ⁊ non ſoluantur ſi fuerit in mora

In margine: Quod ...

ſoluendi in vita ⁊ nō penituit:dānatur retinen
do opus mercenarij vſq₃ mane.ſi aūt nō fuerit
in moza.vel ſi in moza ⁊ penituit tūc non dāna
bitur:ſed ſtabit in purgatozio minus:ꝑ hoc ꝙ
ſolui mādauit ꝗ̄ ſi per obliuionē venialem nec
ſoluiſſet nec ſolui mandaſſet.Quarto nocet:ſi
qđ ſoluere potuit in vita vel cito poſt moztem:
mandauit ſolui tardius.Vñ melius faciunt q
in vita ſua ſoluūt teſtm̄ ſuum.vel añquā bona
ad heredes ꝑueniant:q₂ modicū ſuffragij in vi
ta plus valet ꝗ̄ multa poſt moztē poſtquā quā
tocitius tāto melius.Quinto nocet ſola negli/
gentia ꝓcuratozis ad hoc vt diutius ibi moze/
tur:q₂ nec ex opere opato qđ non eſt nec ex ope
operāte executoze liberat.ſic dñs poteſt excōi/
cari iuſte qñ citatus miſit ꝓcuratozē₃ qui nō cō
paruit cū ſit cōtumacia vera vel ꝓ̄ſumpta.ex q
citatus nec per ſe nec per aliū cōparuit.ſed quā
do ꝓcuratoz diē accepit:⁊ ipſe citatus eſt.non
dñs l₃ noīe dñi ꝓpter eius ꝯtumaciā dñs excō/
municari non d₃ cum non ſit contumax ipſe q
ipſe citatus non eſt l₃ fuerit negligens in eligē/
do talē:q₂ pro negligētia ſine contumacia non
debet quis excōmunicari:ſed iſte moztuus eſt
obligatus per ſe.vnde ſi non ſoluit per ſe vel ꝑ
alium detinebit quouſq₃ ſoluerit per ſe.per ſe
autem luendo penam per alium per ſuffragia
aliozum ab eo mandata ⁊ facta vel ab alijs ex/
hibita ſua ſponte.Vñ in decre.xiij.q.ij.c.Qui
oblationes.dicit ꝙ debent excōmunicari non
ſoluētes legata facta ad pias cauſas tanꝗ̄ neca
tozes animarū:quia.ſ.ſunt cauſa ꝙ demozent
in illis penis a quibus liberarentur citius ſi ſe
rent ⁊ poſt annū ſi non impleant huiuſmodi le
gata per executozes pertinet executio ad dioce
ſanū.vt hēs.ō.in ti.de decedentibꝰ ab iteſtato.

Cum etiam que/ §.vi.

ritur.Vtrum ſuffragia tantu₃ pzoſint his pzo
quibus non fiunt quātū pzo his qbus ſpeciali
ter fiunt.Rñ.ſm Tho.in.iiij.ꝙ ſuffragia valēt
defunctis dupliciter.Vno mō per modum ex/
piationis.Alio modo per modū cōgratulatio/
nis.Pzimo modo extendit valoz eozu₃ ad de/
functos ſm intentionē faciētis ⁊ multo magis
ſui ſuperiozis ſeu pzelati:vnde ſi intendit pzo
vno tantū ille ſolus videt habere illū valozem
expiatiuū:per quē quis citius liberatur a pena
purgatozij:vel ſaltē pzincipalius habet illum
Quō ꝑ pluribꝰ valeāt. valozē.Si autem dicat pzo dece₃ defunctis cū
ille valoz ſit finite virtutis ⁊ determinatoꝝ gra
duum:etſi nobis ignotozū.puta.x.quilibet ha
bebit vnū graduū:vnde non tantu₃ quātum ſi
pzo vno tantū dixiſſet miſſam vel aliud ſuffra/
gium feciſſet:quāuis eni chziſtus qui eſt in ſa/
cramento ſit infinite virtutis:non tñ ibi infini/
te:ſed virtute finita operatur quantum ad effe
ctum ſacramēti:aliquādo ſi totam ſuā virtute₃
exerceret vna miſſa:oēs de purgatozio libera/
ret.Non ergo pzoſunt his pzo quibus nō intē
ditur tantū ſicut pzo quibus intendit:immo
fozte nihil pzo quibus nō intēdit:⁊ hoc de ſuf
fragio miſſe quātum ad valozē pzincipale₃ qui
eſt ex ſacrificio eius. Nam quātum ad valoze₃
qui eſt ex ozonibus que fiunt in miſſa ⁊ officio
valet omnis miſſa oībus defunctis:q₂ pzo om
nibus ibi ozatur. ¶ Quantū aūt ad ſecundu₃
modū.ſ.congratulatiōis:ſic ſuffragia facta ex
intētione:pzo vno tantu₃ valent oībus in pur/
gatozio:q₂ cum ipſi oēs ſint in charitate de om
ni ſuffragio facto cuilib₃ particulariter gaudēt
omnes.Et qui in maiozi charitate ē ibi magis
gaudet:etiā de ſuffragio facto pzo alio nō pzo
ſe.Et quātum ad iſtam congratulationē intelli
gitur illud Hieronymi.de cōſe.di.v.Non me/
diocriter.vbi dicit.Cu₃ miſſa vel pſalmus pzo
centū animabus dicit:nihil minus ꝗ̄ ſi ꝑ quo
libet diceretur:accipitur.ſ.quoad congratula/
tionem ſm Thom.vel ſm glo.ibi hoc refertur
quoad meritū celebzātis:q₂ ceteris paribꝰ tātū
meret celebzādo ꝑ mille ꝗ̄tū ꝑ vno:⁊ ecōuerſo

¶ Sed notādum .§.vij.

ſcōm Petrū de palu.in.iiij.ꝙ cū dicit habens
maiozem charitatē in purgatozio.plus gaudet
de ſuffragio:etiā pzo alio facto.hoc aliquo mo
do eſt verū.aliquo modo non. Suffragiu₃ eni
⁊ eſt bonū facientis ipſum inquātum eſt actus
eius bonus reddens eū acceptum cozam deo:
⁊ eſt bonū eius pzo quo fit dictum ſuffragium.
¶ Quantū igitur ad pzimā bonitatem intelli/
gitur dictum Tho.ſ.ꝙ qui in maiozi charitate
eſt plus gaudet de ſuffragio.q₂ ſuffragiu₃ per
iſtum modū non eſt magis vnius defuncti ꝗ̄
alterius ſed ſolum faciētis.Sed quātum ad ſe
cundū valozem cū ille valoz ſit ſolum illius pzo
quo fit ſuffragiū ⁊ vnicuiq₃ magis amabile eſt
pzopzium bonu₃ ꝗ̄ alienum:ideo quātum ad
iſtam conſiderationē plus gaudet ille pzo quo
fit ſuffragium etſi ſit in minozi charitate ꝗ̄ ille
pzo quo nō fit etſi in maiozi charitate ſit.¶ Ex
eo autem qđ dicit Aug.in enchiridion.Tem/
pus quod inter hominis moztē ⁊ vltimā reſur
rectionem interpoſitū eſt animas abditis rece/
ptaculis continet:pzout vnaqueq₃ requie vel
erūna digna eſt:pzo eo quod ſoztita eſt in car//
ne dum viueret.Et habet in decre.xiij.q.ij.ca.
Tempus.Tho.in.iiij.aſſignat quinq₃ genera Quīq₃
receptaculozū in alia vita.Pzimū eſt locus dā/ recepta
natozu₃ qui dicit infernus ſiue gehēna.his nō cula ani
valent in aliquo ſuffragia:ſicut nec demonibꝰ. marū.
Vnde non eſt pzo eis de quibus hoc certe ſcit

Digitized by Google

orandum vel aliud ſuffragium fiendũ eſt. Sci
tur autem de certo de infidelibus iudeis ſcilicet
paganis ⁊ hereticis in hoc morientibus. Joã.
iij. Qui non credit iam iudicatus eſt. ꝙ autem
Grego. orauit pro tyranno in infidelitate mor/
tuo. Dicunt doctores ꝙ non erat ſententia diffi
nitiua damnatus a deo. quia Grego. deo inſpi/
rante oraturus erat pro eo. De catholico autē
qui eſt mortuus in notorio de quo non penitu/
is manifeſte. puta ſe occidit interficitur in bello
iniuſto mortuus eſt cum meritrice inuentus ⁊
huiuſmodi. Dicit Pe. de palu. ꝙ poteſt pro eo
orari occulte. quia potuit in fine occulte penite
re: ⁊ hoc cum preſuppoſitione. ſcilicet in caſu
quo penituerit in fine. etſi occultum ſit al's non
licet. ſed non debent fieri ſuffragia publice: vt
miſſe: vigilie. ⁊ huiuſmodi. propter ſcandalū
nec in eccleſia ſepeliri vel cimiterio. ¶ Secun/
dum receptaculum eſt purgatorium. Idem. n.
ignis qui comburit paleas purgat aurum de q
bus dictū eſt. Quomodo per alios poſſunt fie
ri ſuffragia ⁊ etiam de hac materia habes in. j.
parte. ⁊ ibi multa de huiuſmodi. ¶ Tertium
receptaculum eſt limbus paruulorum decenti
um ſine baptiſmo. in quo originali priuantur
viſione dei. non autem ſuſtinent penam ſenſus
vel ignis. ſed nec etiam de priuatione glorie pe
nam habent. quia ſciunt ſe ſine culpa ſua pri/
uos. pro his non oportet fieri ſuffragia. quia nil
valeret cum non ſint de corpore eccleſie. Quar
tum receptaculum eſt limbus patrum veteris
teſtamenti qui dicebatur ſinus Abrae. qui mo/
do locus eſt vacuus: quia chriſtus ſoluto debi/
to humane nature. ſcilicet originalis culpe eos
eduxit de illo carcere. ⁊ in veteri teſtamento q
decedebant non plene purgari. ſed tamē in ſta
tu gratie ibant ad purgatoriū quouſq ibi ſa/
tiſfacerent ⁊ tamen purgati aſcendebāt ad lim
bum patrum. ⁊ pro eis poterant fieri ſuffragia
ſcilicet orationum ⁊ elemoſynarum: non miſſa
rum que non erant inſtitute ⁊ eos adiuuabant
¶ Quintum receptaculum eſt celum empyre/
um locus beatorum. ⁊ hi non indigent ſuffra/
giis. vt dicitur extra de cele. miſ. ca. Cum mar/
the. iniuriam facit martyri qui oꝛat pro marty/
re. Poteſt autem eſſe certum aliquos eſſe in pa/
tria. vnde non ſunt fienda ſuffragia pro huiuſ
modi. vel per bibliam vt dicit Pe. de palu. de
apoſtolis ⁊ patribus ve. teſtamenti. Et de his q
pro fide ſuſtinent martyriū. vel quia paruulus
poſt baptiſmum moritur non habens vſum ra
tionis vel pro canonizatis. Nā pie creditur ꝙ
eccleſia non errat in canonizatione. Ex hoc au/
tem ſolum ꝙ fecit miracula: non eſt ſufficiens
cauſa ꝙ non debeāt fieri pro eo ſuffragia. vt di
citur de beatis ſiue de ſtatu beatificandorum in
titulo precedenti. Ad quem ſtatū nos (ſua adiu
uante gratia) perducere dignetur Chriſtus Je/
ſus totius orbis ſaluator. Qui cum patre ⁊ ſpi/
ritu ſancto viuit ⁊ regnat. Per omnia ſeculorū
ſecula benedictus. Amen.

¶ Explicit tertia ps beati Antonini Florenti/
ni archiepiſcopi ſacre pagine ſterptis eximij.

¶ Regiſtrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u
x y ꝫ aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll
mm nn oo pp qq rr ſſ tt uu xx yy ꝫꝫ
A B C D E F G H I K L M N
Omnes ſunt quaterni: exceptis a b qui ſunt
terni N vo duernus.

Quinſ. 23. char. 3.